Eulogikon

Ancient Greek Texts — Free & Open source

eul_wid: uzu-ad

Σιμπλίκιος ὁ Κίλιξ · Simplicius of Cilicia

Commentary-Aristotle in Greek

Σχόλια εἰς τὰ φυσικὰ Ἀριστοτέλους

Period: *Ὀψιμαρχαία* Late Antique
Dialect: *Κοινὴ φιλοσοφική* Philosophical Koine
Domain: *Φιλοσοφία* Philosophy
Format: *Πραγματεία* Treatise
Affiliation: Neoplatonist

[5] *Libri 1–4: CAG 9 ΣΙΜΠΛΙΚΙΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΕΙΣ ΤΟ Α ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΚΡΟΑΣΕΩΣ ΥΠΟΜΝΗΜΑ Ο ΕΣΤΙ ΠΡΩΤΟΝ Τὸν σκοπὸν τῆς Ἀριστοτέλους Φυσικῆς ἀκροάσεως μαθεῖν ἔστι ῥᾳδίως, εἰ τῆς κατ' αὐτὸν διαιρέσεως τοῦ φυσικοῦ μέρους τῆς φιλοσοφίας ὑπομνησθείημεν. [5]

in Ph 9 1 (17) οὐ χεῖρον δὲ ἴσως καὶ τὴν ὅλην τὴν κατ' αὐτὸν τῆς φιλοσοφίας ἐκθέσθαι διαίρεσιν. ἐπειδὴ γὰρ τελείωσίς ἐστι τῆς ψυχῆς ἡ φιλοσοφία ὥσπερ τοῦ σώματος ἡ ἰατρική, τῆς δὲ ψυχῆς τὸ μὲν ἄλογόν ἐστι τὸ δὲ λογικόν, καὶ τοῦ λογικοῦ τὸ μὲν τῇ ἀλογίᾳ συνεργοῦν οἷος ὁ δυνάμει παρ' αὐτῷ λεγόμενος νοῦς, τὸ δὲ χωριστὸν οἷος ὁ κατ' ἐνέργειαν, διττὴ δὲ πάσης τῆς ψυχῆς ἡ δύναμις ἡ μὲν ὀρεκτικὴ ἡ δὲ γνωστική, τὸ μὲν τοῦ ὀρεκτικοῦ τελειωτικὸν ἔν τε τῇ ἀλογίᾳ καὶ τῷ δυνάμει νῷ τῷ ταῖς ὀρέξεσι ταῖς ἀλόγοις συνεργοῦντι πρακτικὸν τοῦτο πᾶν οἱ ἀπὸ τοῦ Περιπάτου καλοῦσι περὶ πρᾶξιν ἠσχολημένον καὶ τέλος ἔχον τὴν τοῦ ἀγαθοῦ αἵρεσίν τε καὶ τεῦξιν, τὸ δὲ τοῦ γνωστικοῦ τέλος ἔχον τὴν ἀλήθειαν κοινῶς θεωρητικόν. ἀλλ' ὅσον μὲν αὐτοῦ τὴν γνῶσιν τοῦ δυνάμει νοῦ τελειοῖ τὴν μετ' αἰσθήσεως καὶ φαντασίας περὶ τὰ ἔνυλα εἴδη καὶ ἀχώριστα τῆς ὕλης καταγεινομένην, τοῦτο φυσικὸν καλοῦσιν, ὅτι περὶ τὰ τοιαῦτα ἡ φύσις καὶ ἐν τούτοις οὖσα ἀποδείκνυται· ὅσον δὲ περὶ τὰ χωριστὰ πάντῃ τῆς ὕλης εἴδη καὶ τὴν τοῦ ἐνεργείᾳ νοῦ καθαρὰν ἐνέργειαν καὶ τοῦ δυνάμει τὴν τῷ ἐνεργείᾳ συνεπαιρομένην, τοῦτο θεολογικὸν καὶ πρώτην φιλοσοφίαν καὶ μετὰ τὰ φυσικὰ καλοῦσιν ὡς ἐπέκεινα τῶν φυσικῶν τεταγμένην· τὸ δὲ περὶ τὰ πῇ μὲν χωριστὰ πῇ δὲ ἀχώριστα τῆς ὕλης εἴδη τοῦτο μαθηματικὸν καὶ περὶ ψυχῆς καλοῦσι. καὶ γὰρ τὴν μαθηματικὴν οὐσίαν μέσην λέγουσι τῷ μὲν καθόλου τὸ χωριστὸν ἔχουσαν τῆς ὕλης, τῷ δὲ διαστατῷ καὶ διακεκριμένῳ τὸ ἀχώριστον. [20]

in Ph 9 2 καὶ τὴν ψυχὴν δὲ ὁμοίως κατὰ μὲν τὰς αἰσθήσεις καὶ φαντασίας καὶ κατὰ τὸν δυνάμει νοῦν πολὺ τὸ ἔνυλον ἔχουσαν νοοῦσι, κατὰ δὲ τὸν ἐνεργείᾳ νοῦν, ὃν καὶ αὐτὸν τῆς ψυχῆς ὄντα ἄκρον δείκνυσιν ὁ Ἀριστοτέλης, κἂν μὴ δοκῇ τῷ Ἀλεξάνδρῳ, τὸ χωριστὸν τῆς ὕλης ἔχειν φασίν. ἀλλὰ τὰ μὲν ἄλλα μέρη ἐν ταῖς οἰκείαις πραγματείαις ἀκριβεστέρας τεύξεται διακρίσεως. Τοῦ δὲ φυσικοῦ λόγου τὸ μὲν περὶ τὰς ἀρχάς ἐστι τῶν φυσικῶν πραγμάτων πάντων καθ' ὃ φυσικά, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν σωματικά, καὶ περὶ τὰ ταῖς τοιαύταις ἀρχαῖς ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθοῦντα, τὰ δὲ περὶ τὰ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν. ἐπεὶ δὲ τούτων τὰ μέν ἐστιν ἁπλᾶ τὰ δὲ σύνθετα, περὶ μὲν τῶν ἁπλῶν ἡ Περὶ οὐρανοῦ διδάσκει ἐν μὲν τοῖς πρώτοις δύο βιβλίοις περὶ

τῆς πέμπτης οὐσίας, τοῦ κυρίως οὐρανοῦ, διαλεγομένη καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὸ ἀίδιον αὐτῆς ἀποδεικνύουσα, ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς δύο περὶ τῶν τεττάρων στοιχείων τῶν ὑπὸ σελήνην, καθ' ὅσον ἁπλᾶ καὶ ταῦτα καὶ ἁπλᾶς κινούμενα κινήσεις, κατὰ τοσοῦτον ἐκεῖ παρειλημμένων. οὕτως γὰρ ἄμεινον οἶμαι λέγειν καὶ οὐχ ὡς ὁ Ἀλέξανδρος τὴν Περὶ οὐρανοῦ περὶ τοῦ ἀιδίου τε καὶ κυκλοφορητικοῦ καὶ ἔτι περὶ παντὸς φυσικοῦ σώματος καθόλου ἢ περὶ τοῦ κόσμου εἶναί φησι. περὶ μὲν γὰρ τοῦ φυσικοῦ καθ' ὃ φυσικὸν ταύτην εἶναι καὶ αὐτὸς ὁμολογεῖ τὴν πραγματείαν. καὶ ἔστι καὶ τὸ σύνθετον φυσικόν· οὐδεὶς δὲ περὶ συνθέτου λόγος ἐκεῖ, ἀλλὰ περὶ τῶν ἁπλῶν, ὡς καὶ αὐτὸς Ἀριστοτέλης ἐν τῷ τρίτῳ τῆς πραγματείας δῆλον πεποίηκεν εἰπών "περὶ μὲν οὖν τοῦ πρώτου τῶν στοιχείων εἴρηται καὶ ποιόν τί ἐστι τὴν φύσιν καὶ ὅτι ἄφθαρτον καὶ ἀγένητον. λοιπὸν δὲ περὶ τῶν δυοῖν εἰπεῖν" δύο λέγων τὰς δύο συζυγίας τῶν τεττάρων στοιχείων τοῖς δύο εἴδεσι τῆς κινήσεως τῷ τε ἀπὸ τοῦ μέσου καὶ τῷ πρὸς τὸ μέσον κρατουμένας, στοιχεῖα δὲ τὰ ἁπλᾶ καλῶν. ἐπεὶ δὲ τὰ μὲν σύνθετα πάντα γενητὰ καὶ φθαρτά ἐστι, τῶν δὲ ἁπλῶν τὰ μὲν ἀίδια τὰ δὲ γινόμενα καὶ φθειρόμενα, περὶ μὲν τῶν ἀιδίων ἐν τοῖς πρώτοις εἴρηται τῶν Περὶ οὐρανοῦ, περὶ δὲ τῶν γενητῶν καὶ φθαρτῶν ὡς μὲν ἁπλῶν ἐν τῷ τρίτῳ καὶ τετάρτῳ τῆς πραγματείας ἐκείνης· περὶ δὲ τῶν γενητῶν μέλλων λέγειν πρῶτα συνέγραψε τὰ Περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς δύο βιβλία τὰ κοινῶς πᾶσι τοῖς γινομένοις καὶ φθειρομένοις ἀκολουθοῦντα ᾗ τοιαῦτα διδάσκων. [30]

in Ph 9 3 τούτων δὲ λοιπὸν ἄλλα ἄλλοις ἰδίως πρόσεστι. καὶ τὰ μὲν ὅσα ἐν τῷ προσεχῶς ὑπὲρ ἡμᾶς συνίσταται τόπῳ διὰ τῆς Μετεωρολογικῆς πραγματείας ἐδίδαξε, τῶν δὲ ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς τόπῳ ἐπειδὴ τὰ μέν ἐστιν ἔμψυχα τὰ δὲ ἄψυχα, περὶ μὲν τῶν ἀψύχων ἐν ταῖς Περὶ μετάλλων πραγματείαις διδάσκουσιν· τῶν δὲ ἐμψύχων τὰ μέν ἐστι ζῷα τὰ δὲ φυτὰ τὰ δὲ ζῳόφυτα· περὶ μὲν οὖν ζῴων ἐν ταῖς περὶ ζῴων παντοδαπαῖς πραγματείαις διελέχθησαν πῇ μὲν ἱστορικῶς τὰ περὶ αὐτῶν ἀφηγούμενοι ὡς ἐν ταῖς Περὶ ζῴων ἱστορίαις, πῇ δὲ αἰτιολογικῶς διδάσκοντες, ὡς ἐν τοῖς Περὶ ζῴων γενέσεως καὶ μορίων καὶ κινήσεως καὶ ὕπνου καὶ τῶν τοιούτων. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ φυτῶν κατὰ τὸν διττὸν τοῦτον ἐδίδαξαν τρόπον. ἡ μὲν οὖν διαίρεσις τοιαύτη τίς ἐστι τοῦ φυσικοῦ τῆς φιλοσοφίας κατὰ τὴν περιπατητικὴν αἵρεσιν ὡς συνελόντι εἰπεῖν. Τῆς δὲ προκειμένης πραγματείας ὁ σκοπὸς περὶ τῶν κοινῇ πᾶσιν ὑπαρχόντων τοῖς φυσικοῖς πράγμασι καθ' ὅσον εἰσὶ φυσικά, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν σωματικά, διδάξαι. κοιναὶ δὲ πάντων αἱ ἀρχαὶ καὶ τὰ ταῖς ἀρχαῖς παρακολουθοῦντα. ἀρχαὶ δέ εἰσι τά τε αἴτια κυρίως λεγόμενα καὶ τὰ συναίτια· καὶ αἴτια μὲν τό τε ποιητικόν ἐστι καὶ τὸ τελικὸν κατὰ τούτους, συναίτια δὲ τό τε εἶδος καὶ ἡ ὕλη καὶ ὅλως τὰ στοιχεῖα. Πλάτων δὲ τοῖς μὲν αἰτίοις τὸ παραδειγματικὸν προστίθησι, τοῖς δὲ συναιτίοις τὸ ὀργανικόν. καὶ ὅτι μὲν περὶ τῶν κοινῇ πᾶσιν ὑπαρχόντων τοῖς φυσικοῖς ὁ τῆς πραγματείας ἐστὶ σκοπός, δηλοῖ μὲν εὐθὺς καὶ τὸ προοίμιον ἀναγκαῖον εἶναι λέγων τῷ φυσικῷ "πρῶτον διορίσασθαι τὰ περὶ τὰς ἀρχάς", δηλοῖ δὲ καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ τρίτου βιβλίου λέγων "δῆλον οὖν ὡς διά τε ταῦτα καὶ διὰ τὸ πάντων εἶναι κοινὰ καὶ καθόλου ταῦτα, σκεπτέον προχειρισαμένοις περὶ ἑκάστου τούτων· ὑστέρα γὰρ ἡ περὶ τῶν ἰδίων θεωρία τῆς περὶ τῶν κοινῶν". ἐπεὶ δὲ ἡ φύσις ποιητικόν πως προσεχῶς αἴτιον οὖσα τῶν φυσικῶν ἀρχὴ κινήσεως οὖσα δειχθήσεται καὶ πᾶν φυσικὸν σῶμα ὂν ἀρχὴν ἐν ἑαυτῷ κινήσεως ἔχει, ἀναγκαῖος ὁ περὶ κινήσεως λόγος τῷ φυσικῷ. ἐπεὶ δὲ τὸ κινούμενον ὑπὸ χρόνου μετρεῖται κατὰ τὴν κίνησιν καὶ σῶμα ὂν ἐν τόπῳ ἐστί, δεῖ καὶ περὶ χρόνου καὶ περὶ τόπου διδάξαι. ἐπειδὴ δὲ καὶ τὸ σῶμα καὶ ὁ τόπος καὶ ὁ χρόνος καὶ ἡ κίνησις συνεχῆ ἐστι, καὶ περὶ συνεχοῦς ἀνάγκη διαλαβεῖν. καὶ ταῦτα μὲν παρακολουθεῖ ταῖς φυσικαῖς ἀρχαῖς. ἐμπίπτει δὲ ζητήματα καὶ περὶ ἀπείρου καὶ περὶ κενοῦ, περὶ ἀπείρου μὲν ὅτι ἀνάγκη καὶ τὰ φυσικὰ σώματα καὶ τὴν κίνησιν καὶ τὸν τόπον καὶ τὸν χρόνον συνεχῆ ὄντα καὶ διάστασιν ἔχοντα ἐπ' ἄπειρον εἶναι διαιρετὰ καὶ ἢ ἄπειρα εἶναι ἢ πεπερασμένα ἢ πῇ μὲν τὸ ἄπειρον ἔχειν πῇ δὲ τὸ πεπερασμένον· ἐπεὶ δὲ ὁ τόπος ἔδοξέ τισι

διάστημά τι κενὸν εἶναι σώματος ἐστερημένον, εἰκότως ὁ περὶ κενοῦ λόγος ἐμπίπτει τῷ περὶ τοῦ τόπου, καὶ διότι τινὲς τῶν φυσικῶν καὶ οὐχ οἱ τυχόντες καὶ τὸ κενὸν ἐν ἀρχῆς ἔθεντο λόγῳ. [5]

in Ph 9 4 περὶ τούτων οὖν ὁ τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως σκοπός, ἃ κοινῇ πᾶσι τοῖς φυσικοῖς ὑπάρχει ἢ δοκεῖ μέν, οὐχ ὑπάρχει δέ. Καὶ ἡ αἰτία τῆς ἐπιγραφῆς λοιπὸν δήλη. περὶ γὰρ τῶν κοινῶς πᾶσι τοῖς φυσικοῖς καθὸ φυσικά ἐστιν ὑπαρχόντων διδάσκουσα εἰκότως τὸ κοινὸν ὄνομα ἀπηνέγκατο ‘Φυσική‘ ἐπιγραφεῖσα, ‘ἀκρόασις‘ δὲ ὡς εἰς ἀκρίβειαν οὕτως ἠσκημένη ὡς εἰς ἀκρόασιν ἄλλων προτεθεῖσθαι. Ἄδραστος δὲ ἐν τῷ Περὶ τῆς τάξεως τῶν Ἀριστοτέλους συγγραμμάτων ἱστορεῖ παρὰ μέν τινων ‘Περὶ ἀρχῶν‘ ἐπιγεγράφθαι τὴν πραγματείαν, ὑπ’ ἄλλων δὲ ‘Φυσικῆς ἀκροάσεως‘, τινὰς δὲ πάλιν τὰ μὲν πρῶτα πέντε ‘Περὶ ἀρχῶν‘ ἐπιγράφειν φησί, τὰ δὲ λοιπὰ τρία Περὶ κινήσεως. οὕτω δὲ φαίνεται καὶ Ἀριστοτέλης αὐτῶν πολλαχοῦ μεμνημένος. Χρήσιμος δέ ἐστιν ἡ φυσιολογία οὐ μόνον ἐν τοῖς κατὰ τὸν βίον καὶ ἰατρικῇ καὶ μηχανικῇ τὰς ἀρχὰς παρέχουσα καὶ ταῖς ἄλλαις βοηθοῦσα τέχναις (ἑκάστη γὰρ αὐτῶν δεῖται τὴν φύσιν καὶ τὰς κατὰ τὴν φύσιν διαφορὰς τῆς ὑποκειμένης αὐτῇ ὕλης ἐπεσκέφθαι) οὐδὲ ὅτι τὸ ἐν ἡμῖν τῆς ψυχῆς εἶδος τὸ σύστοιχον πρὸς τὴν τῶν φυσικῶν γνῶσιν τελειοῖ ὡς θεολογία τὸ νοερὸν καὶ ἄκρον, ἀλλ’ ὅτι καὶ πρὸς τὰς ἄλλας τῆς ψυχῆς τελειώσεις τὰ μέγιστα συντελεῖ. καὶ γὰρ ταῖς πρακτικαῖς ἀρεταῖς συλλαμβάνει, δικαιοσύνῃ μὲν καθ’ ὅσον ἐπιδείκνυσι τά τε στοιχεῖα καὶ τὰ μέρη τοῦ παντὸς ἀλλήλοις εἴκοντα καὶ ἀγαπῶντα τὴν ἑαυτῶν τάξιν καὶ τὴν ἰσότητα φυλάττοντα τὴν γεωμετρικὴν καὶ διὰ τοῦτο πλεονεξίας ἀφίστησι, σωφροσύνῃ δὲ τὴν φύσιν δεικνῦσα τῆς ἡδονῆς, ὅτι προηγούμενον μὲν οὐδέν ἐστιν ἀγαθόν, παρακολούθημα δέ τι ἕως τότε σφοδρὸν καὶ αἱρετὸν δοκοῦν, ἕως ἔτι πολλῷ τῷ παρὰ φύσιν συνανακέκραται. καὶ μέντοι ἡ περὶ τὴν φυσικὴν θεωρίαν ἀσχολία ῥᾳδίως τὴν ψυχὴν μεθίστησιν ἀπό τε τῶν σωματικῶν ἡδονῶν καὶ τῆς περὶ τὰ ἐκτὸς πτοίας· δι’ ὧν σωφροσύνη καὶ δικαιοσύνη καὶ τὸ εὐσύμβολον ἐν τοῖς συναλλάγμασι περιγίνεται. ἀνδρεῖος δὲ τίς ἂν οὕτως εἴη ὡς ὁ ἀπὸ φυσιολογίας ἐγνωκὼς ὡς οὐδὲν αἰσθητὸν τοῦ παντός ἐστι μέρος τὸ ἡμέτερον ζῷον οὐδὲ τοῦ χρόνου τοῦ παντὸς τῆς ἡμετέρας ζωῆς τὸ μέτρον καὶ ὅτι τῷ γινομένῳ παντὶ φθορὰν ἀκολουθεῖν ἀναγκαῖον διάλυσιν οὖσαν εἰς τὰ ἁπλᾶ καὶ ἀπόδοσιν τῶν μερῶν εἰς τὰς οἰκείας ὁλότητας καὶ ἐκνεασμὸν τῶν γεγηρακότων καὶ ἀνάρρωσιν τῶν κεκμηκότων; τὸ δὲ νῦν ἢ μετ’ ὀλίγα ἔτη φθείρεσθαι ἐν οὐδενὶ ἂν εἴη λόγῳ πρὸς τὸν τὴν ἀπειρίαν τοῦ χρόνου διεγνωκότα· εἰ δὲ καὶ τὴν χωριστὴν ὑπεροχὴν τῆς ψυχῆς ἐννοῶν πρὸς τὰς ἀπὸ τοῦ σώματος προσγινομένας ἀσχολίας αὐτὴν παραβάλλοι, τότε ἂν τελέως ἀγαπήσοι τὸν θάνατον· ὁ δὲ πρὸς θάνατον οὕτως ἔχων τί ἂν ἄλλο τῶν δοκούντων δεινῶν καταπτήξειε; φρονήσεως δὲ αὐτόθεν ἐστὶ ποιητικὴ πολὺ τὸ συγγενὲς ἐχούσης πρὸς τὸ γνωστικὸν τῆς ψυχῆς. [5]

in Ph 9 5 μεγαλοψύχους δὲ καὶ μεγαλόφρονας ποιεῖ πείθουσα μηδὲν τῶν ἀνθρωπίνων ἡγεῖσθαι μέγα· ὀλίγοις τε ἀρκουμένους καὶ διὰ τοῦτο ὧν τε ἔχουσι κοινωνοῦντας ἑτοίμως καὶ λαμβάνειν παρ’ ἄλλων οὐδὲν δεομένους ἐλευθερίους ἀποτελεῖ. τὸ δὲ μέγιστον αὐτῆς ἀγαθόν, ὅτι καὶ πρὸς τὴν τῆς ψυχικῆς οὐσίας γνῶσιν καὶ πρὸς τὴν τῶν χωριστῶν καὶ θείων εἰδῶν θεωρίαν ὁδός ἐστι καλλίστη, ὡς καὶ Πλάτων δηλοῖ ἀπὸ τῶν φυσικῶν κινήσεων ὁρμηθεὶς ἐπὶ τὴν εὕρεσιν τῆς τε αὐτοκινήτου οὐσίας καὶ τῆς νοερᾶς καὶ θείας ὑποστάσεως, καὶ Ἀριστοτέλης δὲ ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ πραγματείᾳ ἀπὸ τοῦ ἀιδίου τῆς κυκλικῆς κινήσεως τὸ ἀκίνητον καὶ πάσης κινήσεως αἴτιον ἀνερευνῶν. ἔτι δὲ τὸ πρὸς τὴν θείαν ὑπεροχὴν σέβας αὕτη μάλιστα διαθερμαίνει, καλῶς ἐκ τῆς τῶν ὑπ’ αὐτοῦ γινομένων ἀκριβοῦς κατανοήσεως εἰς θαῦμα καὶ μεγαλειότητα τοῦ ποιήσαντος ἀνεγείρουσα· τῷ δὲ θαύματι τούτῳ ἡ πρὸς τὸν θεὸν συμπάθεια καὶ πίστις καὶ ἐλπὶς ἀσφαλεῖς συνακολουθοῦσι. καὶ διὰ ταῦτα μάλιστα φυσιολογίαν ἀσκητέον. οὕτως οὖν χρησίμου τῆς φυσιολογίας οὔσης χρησιμωτάτη ἂν εἴη δικαίως ἡ παροῦσα πραγματεία τὰς ἀρχὰς ἡμᾶς τῆς

ὅλης φυσιολογίας ἀναδιδάσκουσα, ὧν ἐκτὸς ἀδύνατον φυσιολογικὴν ἔχειν ἐπιστήμην, ὡς καὶ αὐτὸς Ἀριστοτέλης ἀρχόμενος εὐθὺς τῆς συγγραφῆς ἐνεδείξατο "τότε γὰρ οἰόμεθα γινώσκειν ἕκαστον" εἰπών, "ὅταν τὰ αἴτια γνωρίσωμεν τὰ πρῶτα καὶ τὰς ἀρχὰς τὰς πρώτας καὶ μέχρι τῶν στοιχείων". Εἰ δὲ καὶ περὶ τῆς τάξεως τοῦ συγγράμματος χρὴ λέγειν, ὅτι μὲν τῶν φυσικῶν προηγεῖται πάντων ὡς τὰς ἀρχὰς διδάσκον τὰς φυσικάς, πρόδηλον καὶ ἐκ τῆς παρατεθείσης ῥήσεως· μετὰ δὲ τὰς ἠθικὰς πραγματείας τὰς τὸ ἦθος ἡμῶν καταρτυούσας καὶ τὰς λογικὰς τὰς τὸ κριτήριον ἡμῖν τῆς ἀληθείας εὐτρεπιζούσας τὰς φυσικὰς χρὴ πραγματείας παραλαμβάνεσθαι. Ὅτι δὲ γνήσιον τοῦ Ἀριστοτέλους τὸ βιβλίον, περιττὸν κατασκευάζειν, ἀναμφίλεκτον ὑπάρχον καὶ ἐν πολλοῖς τῶν ἀναμφιλέκτων συγγραμμάτων μνήμης παρὰ τοῦ Ἀριστοτέλους τυγχάνον καὶ τῶν σπουδαιοτάτων αὐτοῦ μαθητῶν καὶ τῶν ἀπὸ τῆς αἱρέσεως πάντων μεμνημένων, τῶν δὲ καὶ κεφάλαια αὐτῆς καὶ συνόψεις ποιουμένων. [30]

in Ph 9 6 Διχῇ δὲ τὴν πρώτην τῆς ὅλης πραγματείας διῃρημένης τὰ μὲν πρῶτα Ἄδραστος λέγει πέντε βιβλία 〈ὅτι〉 περί τε τῶν φυσικῶν ἀρχῶν ἐστι πασῶν καὶ τῶν ταύταις ἀκολουθούντων καὶ τῶν εἰς ζήτησιν παρεμπιπτόντων, ἀπὸ δὲ τοῦ ἕκτου βιβλίου τὸν περὶ κινήσεως ἀναλαβὼν λόγον ἐν τοῖς τρισὶ τοῖς λοιποῖς τὰ παντοδαπὰ περὶ κινήσεως φυσικὰ θεωρήματα παραδίδωσι· διὸ τὰ μὲν πρῶτα πέντε Περὶ ἀρχῶν εἴωθε καλεῖν ὁ Ἀριστοτέλης, τὰ δὲ ἐφεξῆς Περὶ κινήσεως. τῶν δὲ Περὶ ἀρχῶν ἐν μὲν τῷ πρώτῳ περὶ τῶν συναιτίων διδάσκει, τῆς τε ὕλης φημὶ καὶ τοῦ εἴδους καὶ τῆς ἀντικειμένης τῷ εἴδει στερήσεως· ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ περὶ τοῦ προσεχῶς ποιητικοῦ αἰτίου, ὅπερ τὴν φύσιν εἶναί φησι, καὶ μέντοι καὶ περὶ τοῦ τελικοῦ. ἐπειδὴ δέ ἐστί τινα καὶ ἄλλα ποιητικὰ δοκοῦντα αἴτια, κατὰ συμβεβηκὸς ἔχοντα τοῦτο ὥσπερ ἡ τύχη καὶ τὸ αὐτόματον, οὐδὲ τὸν τούτων διορισμὸν ἀδιάρθρωτον καταλέλοιπεν. ὁρισάμενος δὲ τὴν φύσιν ἀρχὴν κινήσεως καὶ ὅλως τῶν φυσικῶν κατὰ κίνησιν χαρακτηριζομένων, ἐν τῷ τρίτῳ τί ποτ' ἔστιν ἡ κίνησις ἥ τε κοινὴ καὶ ἕκαστον αὐτῆς εἶδος ἀναδιδάσκει. ἐπεὶ δὲ συνεχὴς ἡ φυσικὴ κίνησις, τὸ δὲ συνεχὲς ἐπ' ἄπειρον διαιρετόν, καὶ περὶ συνεχοῦς καὶ περὶ ἀπείρου διαλέγεται κατὰ τὸ τρίτον βιβλίον. σώματα δὲ ὄντα τὰ φυσικὰ καὶ θέσιν ἔχοντα τόπου δεῖται ἐν ᾧ τε ἔσται καὶ ἐν ᾧ κινηθήσεται. διὸ καὶ περὶ τόπου διέξεισιν ἐν τῷ τετάρτῳ. κενὸν δὲ διάστημα τινῶν τὸν τόπον ὑπολαμβανόντων καὶ ἐν ἀρχῆς λόγῳ τὸ κενὸν τιθέντων τινῶν, εἰκότως καὶ τὰς περὶ τοῦ κενοῦ ζητήσεις ἀνακινεῖ. πάσης δὲ κινήσεως ὑπὸ χρόνου μετρουμένης, ἀναγκαῖον ἦν καὶ περὶ χρόνου τὸν φυσικὸν πολυπραγμονεῖν. καὶ οὕτως τὸ τέταρτον συνεπεράνατο βιβλίον. ἐν τῷ πέμπτῳ δὲ τὴν κίνησιν ἀκριβῶς ἀπὸ τῶν ἄλλων μεταβολῶν διέκρινε καὶ τὴν ἀντίθεσιν τῶν τε κινήσεων πρὸς ἀλλήλας καὶ τῶν ἠρεμιῶν πρός τε τὰς κινήσεις καὶ πρὸς ἀλλήλας διώρισε καὶ τὴν μίαν κίνησιν ἥτις ποτέ ἐστι περιέγραψεν. Ἀλλ' ὀλίγα ἔτι προσθεὶς ἐπὶ τὴν λέξιν τραπήσομαι. τῶν γὰρ πρὸ τοῦ Πλάτωνος φιλοσοφησάντων οἱ μὲν περὶ Θαλῆν καὶ Ἀναξίμανδρον καὶ τοὺς τοιούτους, ἅτε πρώτως τότε μετὰ τὸν κατακλυσμὸν καὶ τὴν τῶν ἀναγκαίων περιποίησιν φιλοσοφίας ἀρξαμένης ἐν τῇ Ἑλλάδι, τὰς τῶν φύσει γινομένων αἰτίας ζητοῦντες ἅτε κάτωθεν ἀρχόμενοι τὰς ὑλικὰς καὶ στοιχειώδεις ἀρχὰς ἐθεάσαντο καὶ ἐξέφηναν ἀδιορίστως ὡς πάντων τῶν ὄντων τὰς ἀρχὰς ἐκφαίνοντες. [35]

in Ph 9 7 Ξενοφάνης δὲ ὁ Κολοφώνιος καὶ ὁ τούτου μαθητὴς Παρμενίδης καὶ οἱ Πυθαγόρειοι τελεωτάτην μὲν περί τε τῶν φυσικῶν καὶ τῶν ὑπὲρ τὴν φύσιν, ἀλλ' αἰνιγματώδη τὴν ἑαυτῶν φιλοσοφίαν παραδεδώκασιν. Ἀναξαγόρας δὲ ὁ Κλαζομένιος ἐπέστησε μὲν ποιητικὸν αἴτιον τὸν νοῦν, ἐν δὲ ταῖς αἰτιολογίαις ὀλίγιστα αὐτῷ προσεχρήσατο, ὡς ὁ ἐν Φαίδωνι Σωκράτης ἐπέσκηψε. καὶ ἴσως οὐδὲν ἄτοπον τοῦτο. καὶ γὰρ καὶ ὁ Τίμαιος αὐτός τε καὶ ὃν ὁ Πλάτων ὑπεκρίνατο καίτοι ποιητικὸν καὶ παραδειγματικὸν καὶ τελικὸν αἴτιον τῶν γινομένων προϋποθέμενοι, ὅμως τὰς τῶν σωματικῶν αἰτίων ἀποδόσεις ἀπό τε τῶν ἐπιπέδων καὶ τῶν σχημάτων καὶ ὅλως ἀπὸ τῆς τῶν στοιχείων φύσεως ἐποιήσαντο. πλὴν ὅ γε Πλάτων τά τε τῶν

Πυθαγορείων καὶ τῶν Ἐλεατικῶν ἐπὶ τὸ σαφέστερον προαγαγὼν τά τε ὑπὲρ τὴν φύσιν ἐξύμνησεν ἀξίως κἀν τοῖς φυσικοῖς καὶ γενητοῖς τὰς στοιχειώδεις ἀρχὰς τῶν ἄλλων διέκρινε καὶ στοιχεῖα πρῶτος αὐτὸς ὠνόμασε τὰς τοιαύτας ἀρχάς, ὡς ὁ Εὔδημος ἱστορεῖ, καὶ τὸ ποιητικὸν αἴτιον καὶ τὸ τελικὸν καὶ ἔτι πρὸς τούτῳ τὸ παραδειγματικόν, τὰς ἰδέας, αὐτὸς θεασάμενος διέκρινε· καὶ γὰρ τὴν ὕλην ταῖς αὐταῖς χρώμενος ἐννοίαις ἐς ὕστερον Ἀριστοτέλης ἀνεῦρε, καὶ τὸ εἶδος ὁμοίως· ποιητικόν τε αἴτιον τὸν θεῖον ἐφίστησι νοῦν καὶ τελικὸν τὴν τούτου ἀγαθότητα, δι' ἣν τὸ αἰσθητὸν πᾶν πρὸς τὸ νοητὸν παράδειγμα ἀφωμοίωσεν. ὁ δέ γε Ἀριστοτέλης τῶν μὲν πρὸ τοῦ Πλάτωνος φυσιολόγων διήνεγκεν οὐ μόνον τὸ ποιητικὸν αἴτιον ἐπιστήσας, ἀλλ' ὅτι καὶ τὰ ὑλικὰ αἴτια ἀρχοειδέστερον ἐθεάσατο. ἐκείνων γὰρ ἢ τὰς ὁμοιομερείας ἢ ἕν τι τῶν τεττάρων στοιχείων ἢ πλείονα ἢ πάντα ὑποθεμένων ἢ μέχρι τῶν ἀτόμων σωμάτων ἐλθόντων, αὐτὸς καὶ τὰς ὁμοιομερείας καὶ τὰ τέσσαρα στοιχεῖα διέλυσε καὶ αὐτὴν τὴν σωματικὴν φύσιν εἴς τε τὴν ὕλην καὶ τὸ εἶδος ἀνέλυσεν, ὡς πρὸ αὐτοῦ Πλάτων καὶ πρὸ τοῦ Πλάτωνος ὁ Πυθαγορικὸς Τίμαιος, προσεχῆ μὲν τὰ τέτταρα στοιχεῖα ποιήσαντες, πρὸ ἐκείνων δὲ τὰ ἐπίπεδα, ἀρχὰς δὲ πρώτας στοιχειώδεις τὴν ὕλην καὶ τὸ εἶδος. ὁμοῦ δὲ καὶ τοῦ Πλάτωνος καὶ τῶν πρὸ Πλάτωνος ἁπάντων διήνεγκεν Ἀριστοτέλης, ὅτι περὶ τῶν φυσικῶν πραγμάτων ἢ ὡς περὶ πάντων τῶν ὄντων διαλεγομένων, ὡς πρὸ τοῦ Πλάτωνός τινες, ἢ ὡς περὶ κόσμου καὶ μερῶν κόσμου καὶ ἐν τοῖς περὶ κόσμου τὰ ἐνταῦθα ζητούμενα ἀνακινούντων, ὡς αὐτός τε ὁ Πλάτων καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ τινες, ὁ Ἀριστοτέλης καὶ τὰ φυσικὰ διέκρινεν ἥντινα ἐν τοῖς οὖσιν ἔχει τάξιν καὶ ὡς εἰ μηδὲ ἦν κόσμος, περὶ αὐτοῦ καθ' αὐτὸ διδάσκει τοῦ φυσικοῦ σώματος· κἀν τοῖς στοιχείοις δὲ τὴν στέρησιν ὡς ἄλλο τι τῆς ὕλης οὖσαν αὐτὸς ἀπέδειξε, τοῦ Πλάτωνος τῆς ὕλης ἢ κατὰ τὴν ὕλην ἀφορισαμένου τὴν στέρησιν. [35]

in Ph 9 8 καὶ τὸ ποιητικὸν δὲ αἴτιον τῶν μὲν ἄλλων παραλιμπανόντων, τοῦ δὲ Ἀναξαγόρου καὶ τοῦ Πλάτωνος, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν τῶν Πυθαγορείων, τὸν θεῖον νοῦν τιθέντων, αὐτὸς τὸ προσεχὲς ζητῶν τῶν φύσει γινομένων ποιητικὸν αἴτιον τὴν φύσιν εἶναί φησιν, ἣν ὁ Πλάτων ἐν τῷ ὀργανικῷ τέθεικε κινουμένην μὲν ὑφ' ἑτέρου, κινοῦσαν δὲ ἕτερα. οὐ μέντοι οὐδὲ Ἀριστοτέλης ἐπὶ τῆς φύσεως ἔμεινεν ὡς ἐπὶ πρώτης ἢ κυρίως ποιητικῆς, ἀλλ' αὐτὸς ἐπὶ τὸ ἀκίνητον καὶ πάντων κινητικὸν αἴτιον ἀνῆλθε καὶ πάντα τούτου ἐξῆψεν ἐπὶ τέλει τῆσδε τῆς πραγματείας τὰ κινούμενα. καὶ τὸ εἶδος δὲ τῆς τοῦ ἀνδρὸς τούτου φυσιολογίας διήνεγκε τῶν μὲν παλαιοτέρων, καθ' ὅσον τὸ αἰνιγματῶδες ἐκείνων εἰς τὸ σαφέστερον μετέβαλε καὶ ἀκρίβειαν ταῖς ἀποδείξεσι προσέθηκε, τοῦ δὲ Πλάτωνος, καθ' ὅσον προφανεστέρας τίθησι τὰς τῶν ἀποδείξεων ἀνάγκας καὶ τὰς ἀρχὰς αὐτῶν ἀπό τε τῆς αἰσθήσεως καὶ ἀπὸ τῶν προχείρων δοξῶν σπουδάζει λαμβάνειν, πάντων δὲ ὁμοῦ τῷ πάντα τὰ τῆς φυσιολογίας μέρη μέχρι τῶν μερικωτάτων ἀπεξεργάσασθαι. Διχῇ δὲ διῃρημένων αὐτοῦ τῶν συγγραμμάτων εἴς τε τὰ ἐξωτερικὰ οἷα τὰ ἱστορικὰ καὶ τὰ διαλογικὰ καὶ ὅλως τὰ μὴ ἄκρας ἀκριβείας φροντίζοντα καὶ εἰς τὰ ἀκροαματικά, ὧν καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ πραγματεία, ἐν τοῖς ἀκροαματικοῖς ἀσάφειαν ἐπετήδευσε διὰ ταύτης τοὺς ῥᾳθυμοτέρους ἀποκρουόμενος, ὡς παρ' ἐκείνοις μηδὲ γεγράφθαι δοκεῖν. τοιγαροῦν Ἀλεξάνδρου μετὰ τὴν Περσῶν καθαίρεσιν τάδε πρὸς αὐτὸν γεγραφότος "Ἀλέξανδρος Ἀριστοτέλει εὖ πράττειν. οὐκ ὀρθῶς ἐποίησας ἐκδοὺς τοὺς ἀκροαματικοὺς τῶν λόγων. τίνι γὰρ ἔτι διοίσομεν ἡμεῖς τῶν ἄλλων, εἰ καθ' οὓς ἐπαιδεύθημεν λόγους, οὗτοι πάντων ἔσονται κοινοί. ἐγὼ δὲ βουλοίμην ἂν ταῖς περὶ τὰ ἄριστα ἐμπειρίαις ἢ ταῖς δυνάμεσι διαφέρειν", αὐτὸς τάδε ἀντέγραψεν "Ἀριστοτέλης βασιλεῖ Ἀλεξάνδρῳ εὖ πράττειν. ἔγραψάς μοι περὶ τῶν ἀκροαματικῶν λόγων, οἰόμενος δεῖν αὐτοὺς φυλάττειν ἐν ἀπορρήτοις. ἴσθι οὖν αὐτοὺς καὶ ἐκδεδομένους καὶ μὴ ἐκδεδομένους. συνετοὶ γάρ εἰσι μόνοις τοῖς ἡμῶν ἀκούσασιν. ἔρρωσο." Πλούταρχος δὲ ὁ Χαιρωνεὺς ἐν τῷ Ἀλεξάνδρου βίῳ ἐπὶ τῇ ἐκδόσει τῆς Μετὰ τὰ φυσικὰ ταῦτα γεγράφθαι φησίν. p. 184a10 Ἐπειδὴ τὸ εἰδέναι καὶ τὸ ἐπίστασθα ι . Τὸ προοίμιον

εὐθὺς τὸν σκοπὸν ἐκφαίνει τοῦ συγγράμματος, ὅτι περὶ τῶν φυσικῶν ἀρχῶν ἐστι· πειρατέον γάρ, φησί, πρῶτον διορίσασθαι τὰ περὶ τὰς φυσικὰς ἀρχάς. καὶ τὴν ἀναγκαίαν δὲ χρείαν τοῦ περὶ τῶν ἀρχῶν λόγου σαφῶς παρέδειξεν οὕτω πως συλλογισάμενος. [30]

in Ph 9 9 τὰ φυσικὰ ἀρχὰς ἔχει· τὰ ἀρχὰς ἔχοντα ἐπίστασθαι συμβαίνει ἐκ τοῦ τὰς ἀρχὰς αὐτῶν γνωρίζειν· τὰ ἄρα φυσικὰ ἐπίστασθαι συμβαίνει ἐκ τοῦ τὰς ἀρχὰς αὐτῶν γνωρίζειν· ἀναγκαία ἄρα τῷ φυσιολογικὴν ἐπιστήμην ἕξοντι ἡ τῶν ἀρχῶν τῶν φυσικῶν γνῶσις. ἀλλ' ὅτι μέν εἰσιν ἀρχαὶ τῶν φυσικῶν, ἐφεξῆς ἅπας ὁ λόγος δείξει καὶ οὐ δεῖται νῦν ἀποδείξεως· διὸ οἶμαι ταύτην αὐτὸς τὴν πρότασιν παρῆκεν. ὁ μέντοι Θεόφραστος ἐν ἀρχῇ τῶν ἑαυτοῦ Φυσικῶν καὶ ταύτην ἀπέδειξε λέγων "τὸ μέντοι τῶν φυσικῶν ἀρχὰς εἶναι δῆλον ἐκ τοῦ τὰ μὲν φυσικὰ σώματα εἶναι σύνθετα, πᾶν δὲ σύνθετον ἀρχὰς ἔχειν τὰ ἐξ ὧν σύγκειται· ἅπαν γὰρ τὸ φύσει ἢ σῶμά ἐστιν ἢ ἔχει γε σῶμα· ἄμφω δὲ σύνθετα". ὁ δὲ Πορφύριος οὐδὲ φυσικοῦ φησιν εἶναι τὸ ζητεῖν, εἰ εἰσὶν ἀρχαὶ τῶν φυσικῶν, ἀλλὰ τοῦ ἀναβεβηκότος· ὁ γὰρ φυσικὸς ὡς δεδομέναις χρῆται. ἔτι δὲ μᾶλλον φαίη ἂν τὸ τίνες αἱ ἀρχαὶ τοῦ ἀναβεβηκότος εἶναι ζητεῖν. οὐδὲ γὰρ ὁ γεωμέτρης ἢ ὁ ἰατρὸς τὰς ἑαυτοῦ ἀρχὰς ἀποδείκνυσιν, ἀλλ' ὡς οὔσαις καὶ τοιαῖσδε οὔσαις χρῆται. πῶς οὖν οἱ φυσικοὶ σχεδόν τι πάντες τὰς ἀρχὰς ζητοῦσι τῶν φυσικῶν; ἢ ὅτι μὲν σύνθετα τὰ φυσικὰ καὶ ἀρχὰς ἔχοντα καὶ τάσδε τὰς ἀρχὰς τοῦ φυσικοῦ ἐστιν ἀποδεικνύναι, ὡς καὶ τοῦ ἰατροῦ ὅτι ἐκ τῶν τεττάρων στοιχείων τὸ ἀνθρώπειον σῶμα καὶ τοῦ γραμματικοῦ ὅτι ἐκ τῶν εἰκοσιτεττάρων στοιχείων ὁ λόγος. τίνα δὲ ἕκαστον τῶν στοιχείων ἔχει δύναμιν, τοῦ ἀναβεβηκότος ἐστὶν ἐπὶ μὲν τῶν γραμμάτων τοῦ μουσικοῦ, ἐπὶ δὲ 〈τοῦ〉 ἀνθρωπείου σώματος τοῦ φυσιολόγου, ἐπὶ δὲ τῶν φυσικῶν ἀρχῶν τοῦ πρώτου φιλοσόφου. διὸ καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ὅτι ἐστὶν ἡ ὕλη καὶ τὸ εἶδος ἀρχαὶ τῶν φυσικῶν δείξας τὴν μὲν ὕλην ἐξ ἀναλογίας γινώσκεσθαί φησι καίτοι τοῦ πρώτου φιλοσόφου καὶ ἀπὸ τῶν αἰτίων αὐτὴν δεικνύντος, "περὶ δὲ τῆς κατὰ τὸ εἶδος, φησίν, ἀρχῆς, πότερον μία ἢ πολλαὶ καὶ τίς ἢ τίνες εἰσί, δι' ἀκριβείας τῆς πρώτης φιλοσοφίας ἔργον ἐστὶ διορίσασθαι· ὥστε εἰς ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἀποκείσθω". ὅτι δὲ τὰ ἔχοντα ἀρχὰς τότε συμβαίνει ἐπίστασθαι ὅταν αἱ ἀρχαὶ αὐτῶν γνωσθῶσι, τέθεικε μὲν καὶ ὡς ἀξίωμα· διὸ τῷ παρασυναπτικῷ καλουμένῳ χρῆται συνδέσμῳ, καθ' ὃν τὸ ἡγούμενον ὡς ὁμολογούμενον λαμβάνεται· εἰ γὰρ ἐπιστήμη ἐστὶν ἡ δι' ἀποδείξεως γνῶσις, ἀπόδειξις δέ ἐστι συλλογισμός, οὗτος δὲ ἀπὸ ἀρχῶν, δῆλον ὅτι ἡ ἐπιστήμη γνῶσίς ἐστι δι' ἀρχῶν. πλὴν καὶ παρεμυθήσατο αὐτὸ ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς καὶ τῆς κοινῆς ὑπολήψεως. " τότε γά ρ, φησίν, οἰόμεθα γινώσκειν ἕκαστο ν , ὅταν τὰ αἴτια γνωρίσωμεν τὰ πρῶτα καὶ τὰς ἀρχὰς τὰς πρώτας καὶ μέχρι τῶν στοιχείω ν". ἀλλ' οὐδὲ τὸ συμπέρασμα ἐπήγαγε τὸ τὰ 'φυσικὰ ἄρα ἐπίστασθαι συμβαίνει ἐκ τοῦ τὰς ἀρχὰς αὐτῶν γνωρίζειν', ἀλλὰ τὸ ἑπόμενον τῷ συμπεράσματι· δεῖ γάρ, φησί, τῆς περὶ φύσεως ἐπιστήμης διορίσασθαι πρῶτον τὰ περὶ τὰς ἀρχάς, συλλαβὼν ἐν τούτῳ καὶ τὸ συμπέρασμα. [35]

in Ph 9 10 Ὁ μέντοι Εὔδημος ἀρχόμενος τῶν Φυσικῶν ἀνωτέρω τὸν λόγον ἐπήγαγε καὶ δείξας ὅτι πρὸς μὲν τὰς πράξεις εὐχρηστότερον εἰδέναι τὰ καθ' ἕκαστα, πρὸς δὲ θεωρίαν τὰ κοινά, "κοινότατον, φησί, φαίνεται περὶ τὰς ἐπιστήμας τὸ τῶν ἀρχῶν· ὑπάρχουσι γάρ τινες καθ' ἑκάστην. τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων ἀναγκαῖον τῷ φυσιολογοῦντι τὰς ἀρχὰς πρῶτον ἐπισκέψασθαι" καὶ ὁ μὲν ὅλος τῶν λεγομένων νοῦς τοιοῦτος. ἔστι δὲ ἄξιον ζητεῖν τί ἀρχὴ καὶ τί αἴτιον καὶ τί στοιχεῖον. καὶ γὰρ ὁ μὲν Ἀλέξανδρος διαφέρειν ταῦτα ἀλλήλων φησὶ τῷ ἀρχὴν μὲν λέγεσθαι ἰδίως τὸ ποιητικόν, ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως, αἴτιον δὲ τὸ οὗ ἕνεκα καὶ τὸ εἶδος (ἐν γὰρ τοῖς φύσει τὸ οὗ ἕνεκα τοῦτο), στοιχεῖον δὲ τὸ ἐνυπάρχον ὡς τὴν ὕλην. ἔοικε δὲ τῷ Εὐδήμῳ κατακολουθεῖν ὁ Ἀλέξανδρος λέγοντι ὅτι "τοῦ αἰτίου τετραχῶς λεγομένου τὸ μὲν στοιχεῖον κατὰ τὴν ὕλην λέγεται· ἐνυπάρχειν γὰρ δοκεῖ τὰ στοιχεῖα, ὥσπερ ἐν διαλέκτῳ τὰ γράμματα· οὕτω καὶ ὁ χαλκὸς αἴτιος λέγεται τῆς πολυχρονιότητος τῶν ἔργων· αἴτιον δὲ λέγεται καὶ ὅθεν ἡ κίνησις· φαμὲν δὲ εἶναι ταύτην ἀρχήν, ὅθεν νεῖκος λοιδορίας ἀρχή· τὴν μὲν οὖν ἀρχὴν καὶ τὸ στοιχεῖον οὕτω

λέγουσιν αἴτια· τὸ δὲ οὗ ἕνεκα οὐκ ἐπιδέχεται τὸν τοῦ στοιχείου λόγον· οὐ γὰρ ἐνυπάρχει ἐν τῷ αἰτιατῷ οἷον ἐν τῷ περιπατεῖν ἡ ὑγίεια οὐδὲ ἀρχὴ τοῦ περιπατεῖν ἡ ὑγίεια φαίνεται, ἀλλὰ μᾶλλον αἰτία· τὸ δὲ οὗ ἕνεκα καὶ τὸ εἶδος σύνεγγυς φαίνεται καὶ πολλάκις τὰ αὐτά. διὸ μάλιστα ἔοικεν αἰτίῳ τὸ οὗ ἕνεκα". τοιαῦτα μὲν καὶ τὰ τοῦ Εὐδήμου. θαυμαστὸν δὲ εἰ μὴ ὑπάρχει τὸ εἶδος ἐν τῷ αἰτιατῷ, εἰ μὴ ἄρα εἶδος τὸ καθόλου λέγουσιν. Ὁ μέντοι Πορφύριος "ἕνα μὲν τρόπον ἀρχὴν λέγει, φησίν, ὅθεν ἡ πρώτη κίνησις γίνεται· ἔστι δὲ τοιαύτη ἡ ἀφ' οὗ ὡς ὁδοῦ τὸ πρῶτον· οὕτω δὲ καὶ νεὼς μὲν τρόπις, οἰκίας δὲ θεμέλιος· τούτῳ δὲ τῷ σημαινομένῳ ἀντίκειται ἡ τελευτή· ἕτερον δὲ τρόπον ὡς τὸ ὑφ' οὗ, ὡς ἡ φύσις τῶν φυσικῶν καὶ ἡ τέχνη τῶν τεχνητῶν· ἀρχὴ δὲ καὶ τὸ οὗ ἕνεκα, οἷον ἀθλήσεως ἡ νίκη· κατ' ἄλλον δὲ τρόπον ἀρχὴ λέγεται, ἐξ οὗ πρῶτον ἐνυπάρχοντος γίνεταί τι, ὡς οἰκίας λίθοι καὶ ξύλα ἀρχὴ ὡς ὕλη· ἀρχὴ δὲ καὶ ἡ μορφὴ καὶ τὸ σχῆμα καὶ ὅλως τὸ εἶδος. ἀλλ' ὁ μὲν Ἀριστοτέλης τὸ ἐν τῇ ὕλῃ μόνον θεασάμενος εἶδος τοῦτο ἔλεγεν ἀρχήν, ὁ δὲ Πλάτων πρὸς τούτῳ καὶ τὸ χωριστὸν ἐννοήσας εἶδος τὴν παραδειγματικὴν ἀρχὴν προσεισήγαγε· τετραχῶς οὖν ἡ ἀρχὴ κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην· ἢ γὰρ τὸ ἐξ οὗ ὡς ἡ ὕλη ἢ τὸ καθ' ὃ ὡς τὸ εἶδος ἢ τὸ ὑφ' οὗ ὡς τὸ ποιοῦν ἢ τὸ δι' ὃ ὡς τὸ τέλος. [35]

in Ph 9 11 κατὰ δὲ Πλάτωνα καὶ τὸ πρὸς ὃ ὡς τὸ παράδειγμα καὶ τὸ δι' οὗ ὡς τὸ ὀργανικόν· ὁσαχῶς δὲ ἡ ἀρχὴ λέγεται, τοσαυταχῶς καὶ τὸ αἴτιον· καὶ τῷ μὲν ὑποκειμένῳ ταὐτὸν ἄμφω, τῇ δὲ ἐπινοίᾳ διαφέροντα· ἡ μὲν γὰρ ἀρχή, φησὶν ὁ Πορφύριος, ἐπινοεῖται καθὸ προηγεῖται, τὸ δὲ αἴτιον καθὸ ποιεῖ τι καὶ ἀποτελεῖ τὸ μεθ' ἑαυτό, ὄντος καὶ τοῦ αἰτίου δυνάμει ἀρχικοῦ καὶ τῆς ἀρχῆς δυνάμει τελικῆς· διὸ καὶ προηγεῖται ἡ ἐπίνοια τῆς ἀρχῆς τῆς τοῦ αἰτίου ἐπινοίας· τοσαυταχῶς δὲ τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν αἰτίων λεγομένων οὐ πάντα ἐν πᾶσιν, ἀλλ' ἄλλαι μὲν γενέσεως ἀρχαί, ὡς ὕλη καὶ εἶδος ἢ τὸ ποιοῦν καὶ πάσχον ἢ ἕν τι τῶν στοιχείων ὃ ἕκαστοι τῶν φυσικῶν ἐθεάσαντο. ἄλλαι δὲ γνώσεως ἀρχαὶ αἱ ἄμεσοι καὶ ἀναπόδεικτοι προτάσεις· καὶ ἄλλαι μὲν οὐσίας ἀρχαὶ ὡς τὸ πεπερασμένον καὶ ἄπειρον ἔλεγον οἱ Πυθαγόρειοι ἢ τὸ περιττὸν καὶ τὸ ἄρτιον· πράξεως δὲ ἀρχαὶ ἢ τὸ ποιοῦν ἢ τὸ τέλος". Τούτων δὲ ἡμῖν ἱστορημένων πρὸς μὲν τὸν Ἀλέξανδρον καὶ πρὸ τούτου πρὸς τὸν Εὔδημον ῥητέον, ὅτι τὸ οὗ ἕνεκα τέλος ὂν καὶ ἀρχὴ ἂν εἴη πάντως καὶ κυριωτέρα τοῦ ποιητικοῦ ἀρχὴ καὶ μάλιστα κατ' αὐτοὺς τοὺς τὸ ἀκίνητον καὶ πρῶτον αἴτιον τέλος εἶναι λέγοντας τῶν πάντων, ἀλλ' οὐ ποιητικόν· ὃ καὶ ἀρχὴν τῶν πάντων ὁμολογήσουσιν, εἴπερ τὸ πρώτιστον αὐτὸ τῶν πάντων φασίν· πῶς δὲ στοιχεῖον μόνον τὴν ὕλην φασίν, εἴπερ ἐξ ὕλης καὶ εἴδους οἴονται τὸ σύνθετον; κἂν γάρ τι τελικὸν τὸ εἶδος, ἀλλὰ στοιχειῶδες μᾶλλόν ἐστι. πρὸς δὲ τὸν Πορφύριον, ὅτι πρῶτον μέν, ἐξ ὧν καὶ αὐτὸς διεστήσατο, οὐ λέγεται ἰσαχῶς τὸ αἴτιον καὶ ἡ ἀρχή, ἀλλὰ τὸ μὲν αἴτιον πᾶν καὶ ἀρχή, ἡ δὲ ἀρχὴ τοῦ πράγματος οἷον τῆς ὁδοῦ ἢ τοῦ δράματος οὐκ ἂν λέγοιτο αἴτιον· δεύτερον δὲ ὅτι οὐδὲ προεπινοεῖται τοῦ αἰτίου ἡ ἀρχή, εἴπερ τὸ μὲν αἴτιον προϋπάρχειν ἀνάγκη τοῦ ἀποτελέσματος, ἡ δὲ ἀρχή, εἴτε ὡς μέρος προηγούμενον εἴτε ὡς στοιχεῖον λαμβάνοιτο, συνυπάρχει τῷ ἀποτελουμένῳ. μήποτε οὖν ὁ Ἀριστοτέλης τὴν ἀρχὴν ὡς κοινὸν λαβὼν διεῖλε ταύτην εἵς τε τὰ κυρίως αἴτια, οἷόν ἐστι τὸ ποιητικὸν καὶ τὸ τελικόν, καὶ εἰς τὰ συναίτια ὑπό τινων λεγόμενα, οἷά ἐστι τὰ στοιχεῖα. διὸ καὶ προελθών, ὅταν τὰ αἴτι α, φησί, γνωρίσωμεν τὰ πρῶτα καὶ τὰς ἀρχὰς τὰς πρώτας, διότι τὰ πρώτως καὶ κυρίως λεγόμενα αἴτια ταῦτά ἐστιν αἱ πρώτως καὶ κυρίως ἀρχαί· καὶ μέχρι τῶν στοιχείων, φησί, τουτέστι τῶν ἐσχάτως αἰτίων καὶ ἀρχῶν λεγομένων· ὧν οὖν εἰσιν ἀρχαὶ εἶπεν ἢ αἴτια ἢ στοιχεῖα. δύναται δὲ τὰ πρῶτα αἴτια καὶ τὰς ἀρχὰς τὰς πρώτας εἰρηκέναι, ὅτι ἐστὶν αἴτια ἄλλα μὲν τὰ προσεχῆ καὶ καθ' ἕκαστον, ἄλλα δὲ τὰ πρῶτα, καὶ ὁ τὰ προσεχῆ μὲν γινώσκων τὰ δὲ πρῶτα ἀγνοῶν οὐδὲ τὰ προσεχῆ κυρίως οἶδεν, εἴπερ τὰ πρῶτα καὶ ἐκείνων αἴτια ὄντα ἀγνοεῖ. [35]

in Ph 9 12 τότε οὖν ἐπίστασθαι συμβαίνει, ὅταν πάντα τὰ αἴτια καὶ πάσας τὰς ἀρχὰς γνωρίσωμεν τάς τε πρώτας καὶ τὰς προσεχεῖς, ἅπερ ἐστὶ στοιχεῖα. ἐπειδὴ δὲ καὶ πρῶταί ἀρχαὶ αἱ μέν εἰσιν ἑκάστων

οἰκεῖαι, ὡς γεωμετρίας οἵ τε ὅροι καὶ τὰ ἀξιώματα, αἱ δὲ κοιναὶ πάντων, ὁ Ἀλέξανδρος τὰς κοινὰς ταύτας φησὶ δεῖν γινώσκειν τὸν μέλλοντα ἐπιστήμονα ἔσεσθαι, Πλατωνικῶς τοῦτο φθεγγόμενος. ὁ γὰρ Πλάτων τὰς ἐξ ὑποθέσεώς τι περαινούσας οὐ βούλεται κυρίως ἐπιστήμας καλεῖσθαι. νῦν μέντοι περὶ τῶν τῆς φυσιολογίας ἀρχῶν ἔοικε λέγειν ὁ Ἀριστοτέλης τὸ πειρατέον διορίσασθαι πρῶτον τὰ περὶ τὰς ἀρχά ς· ἃς δὴ καὶ διορίζεται κατὰ τὴν προκειμένην πραγματείαν, ἀλλ᾽ οὐ κοινὰς τὰς τῷ πρώτῳ φιλοσόφῳ ὑποβεβλημένας. Τὸ δὲ εἰδέναι καὶ τὸ ἐπίστασθαι ὅτι οὐκ ἐκ παραλλήλου εἴρηται, καλῶς ἐπέστησεν ὁ Ἀλέξανδρος εἰπών “τὰ ἐκ παραλλήλου λεγόμενα ὀνομάτων μόνων ἔχει διαφορὰν ἐν πράγματος ταυτότητι καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἓν ἐκ τῶν τοιούτων ἴσον δύναται τοῖς πᾶσι· τὸ δὲ εἰδέναι καὶ τὸ ἐπίστασθαι οὐ ταὐτὸν δύναται τῷ εἰδέναι μόνῳ· εἰδέναι γὰρ λεγόμεθα καὶ τὰ δι᾽ αἰσθήσεως καὶ δόξης καὶ τὰς ἀμέσους προτάσεις, ὧν οὐδὲν ἴσμεν δι᾽ ἀποδείξεως, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν οὐ κατ᾽ ἐπιστήμην”. ταῦτα μὲν οὖν καλῶς εἴρηκε. πῶς δὲ ἐνταῦθα παρείληπται ἄμφω, οὐκέτι προσέθηκεν· ἔοικε δὲ γένος οὖσαν τὴν εἴδησιν τῆς ἐπιστήμης προτάξαι, ὡς εἰ ἔλεγε τὸ γινώσκειν ἐπιστημονικῶς. ὅμοιον δέ ἐστι τοῦτο τῷ εἰπεῖν ‘ὁ λέγων τι καὶ οὕτως λέγων ὡς ἀποφαίνεσθαι ἢ ἀληθεύει ἢ ψεύδεται‘. καὶ γὰρ ὁ λόγος γένος ἐστὶ τῆς ἀποφάνσεως ὡς ἡ εἴδησις, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν ἡ γνῶσις, τῆς ἐπιστήμης· ὅτι δὲ οἶδεν εἴδησιν καὶ ἐπὶ τῆς αἰσθήσεως λεγομένην, ἐδήλωσε τὸ προοίμιον τῆς Μετὰ τὰ φυσικά “πάντες ἄνθρωποι τοῦ εἰδέναι ὀρέγονται φύσει· δηλοῖ δὲ ἡ τῶν αἰσθήσεων ἀγάπησις”. μήποτε δὲ ὁ Ἀριστοτέλης νῦν εἴδησιν τὴν κυρίως λαβὼν εἰς ταὐτὸν αὐτὴν ἤγαγε τῇ ἐπιστήμῃ· καὶ γὰρ ὁ Πλάτων μὴ εἰδέναι φησὶ τὰς ἑαυτῶν ἀρχὰς τοὺς μαθηματικοὺς καὶ δηλονότι ἐπιστημονικῶς μὴ εἰδέναι ὡς τῆς κυρίως εἰδήσεως τῆς ἐπιστημονικῆς οὔσης· ‘ᾧ γὰρ ἀρχή, φησίν, ὃ μὴ οἶδε, μέσα δὲ καὶ τελευτὴ ἐξ ὧν μὴ οἶδε, πῶς ἔστιν εἰδέναι τούτῳ τὴν ἐπιστήμην καλεῖν;‘ καὶ σαφῶς τὴν δόξαν ἄλλην παρὰ τὴν γνῶσιν εἶναί φησιν ὅταν λέγῃ “τί οὖν, ἐὰν ἡμῖν χαλεπαίνῃ οὗτος ὃν φαμεν δοξάζειν ἀλλ᾽ οὐ γινώσκειν;” καὶ τὸ δοξαστὸν ὁμοίως ἀποκρίνει τοῦ γνωστοῦ λέγων “προωμολογήσαμεν δέ γε, εἴ τι τοιοῦτον φανείη, δοξαστὸν αὐτὸ ἀλλ᾽ οὐ γνωστὸν δεῖν λέγεσθαι. [5]

in Ph 9 13 ” δῆλος δέ ἐστι καὶ ὁ Ἀριστοτέλης τὴν εἴδησιν, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν τὴν γνῶσιν, οὐ τὴν κοινὴν συμπαραλαβὼν ἀλλὰ τὴν ἐπιστημονικὴν καὶ ἐξ ὧν ἐπάγει· τότε γὰρ οἰόμεθα, φησίν, γινώσκειν ἕκαστο ν , ὅταν τὰ αἴτια γνωρίσωμεν τὰ πρῶτα καὶ τὰς ἀρχὰς τὰς πρώτας, ὡς δὴ γνῶσιν τὴν ἀπὸ τῶν ἀρχῶν λέγων ἥτις ἐστὶν ἡ ἐπιστημονική· ὅτι δὲ ἄλλο τὸ δοξάζειν καὶ ἄλλο τὸ ἐπίστασθαι, ἔδειξεν ὁ ἐν Θεαιτήτῳ Σωκράτης ἐκ τοῦ δόξαν μὲν καὶ ἀληθῆ καὶ ψευδῆ εἶναι, ἐπιστήμην δὲ μόνως ἀληθῆ· καὶ ὁ Ἀλέξανδρος τῇ αὐτῇ νῦν ἀποδείξει ἐχρήσατο. Ἀλλὰ πῶς εἰπὼν τὸ εἰδέναι καὶ τὸ ἐπίστασθαι συμβαίνει περὶ πάσας τὰς μεθόδους ἐπήγαγεν ὧν εἰσιν ἀρχαὶ ἢ αἴτια ἢ στοιχεῖ α; ἢ ὡς ἴδιον πασῶν τῶν ἐπιστημονικῶν εἰδήσεων τοῦτο προσέθηκεν. ἡ γὰρ ἐπιστήμη συλλογισμὸς οὖσα ἀποδεικτικὸς ἐξ ἀρχῶν πάντως ἐστὶ τῶν ἀμέσων προτάσεων. ἀλλ᾽ εἰ τοῦτο, ἐπειδὴ τὰς ἀμέσους προτάσεις ἀναποδείκτως ἴσμεν, ἵνα μὴ ἐπ᾽ ἄπειρον ἴωμεν, καὶ τὰς ἀρχὰς τῶν φυσικῶν ἀναποδείκτως εἰσόμεθα· καίτοι δι᾽ ἀποδεικτικῶν αὐτὰς συλλογισμῶν παραδιδόναι πειράσεται. ὁ μὲν οὖν Ἀλέξανδρός φησιν “ἐπειδὴ διαφέρει ἀρχὴ καὶ στοιχεῖον (τὸ γὰρ στοιχεῖον ἡ ὕλη), οὐ πᾶσαι δὲ ἔχουσιν ὕλην ὡς αἱ μαθηματικαί, τὸ λεγόμενον εἴη ἂν δηλωτικὸν ὡς πασῶν μὲν τῶν ἐπιστημῶν ἐχουσῶν τι τούτων, οὐ πασῶν δὲ πάντα, ἀλλὰ τῶν μὲν καὶ ἀρχὰς καὶ αἴτια καὶ στοιχεῖα, ἐνίων δὲ οὔ, ὅσαι οὐ περὶ γενητῶν εἰσιν οὐδὲ περὶ ὕλην τὸ εἶναι ἔχουσιν· ἔστι δὲ ἐν οἷς οὐκ ἔστι τὸ οὗ ἕνεκα, οἷον εἶναι καὶ γεωμετρία δοκεῖ· οὔτε γὰρ ἡ ἀρχὴ ἐν τοῖς ἀγενήτοις οὔτε ἡ ὕλη ἐν τοῖς ἀύλοις.” ταῦτα καὶ αὐτῇ λέξει τοῦ Ἀλεξάνδρου λέγοντος ἐπιστῆσαι χρή, πῶς μόνη ἡ ὕλη στοιχεῖόν ἐστι καὶ μόνα ἐκ τῶν στοιχείων τὰ ἔνυλα. καὶ γὰρ λόγου στοιχεῖα λέγομεν καὶ γέγραπται περὶ τῶν τοῦ λόγου στοιχείων τοῖς φιλοσόφοις· καὶ μέντοι εἰ στοιχεῖόν ἐστιν, ἐξ οὗ πρῶτον γίνεταί τι ἐνυπάρχοντος καὶ εἰς ὃ ἔσχατον

ἀναλύεται, γίνεται δὲ ἐξ ὕλης καὶ εἴδους τὸ σύνθετον, δῆλον ὅτι καὶ τὸ εἶδος στοιχεῖόν ἐστι τοῦ συνθέτου. πῶς δὲ οὐκ ἔχουσιν ὕλην αἱ μαθηματικαὶ τοὺς ἀριθμοὺς καὶ τὰ διαστήματα καὶ τοὺς φθόγγους, ὧν τὰ εἴδη ἐπισκοποῦσιν; ἔτι δὲ μᾶλλον ἐπιστάσεως ἄξιον, πῶς οὐκ ἔστιν τὸ οὗ ἕνεκα ἐν γεωμετρίᾳ· καὶ γὰρ τοῦ κατὰ τὸν βίον χρησίμου ἕνεκα παρελήφθη αὐτή τε καθ' ἑαυτὴν καὶ τῇ μηχανικῇ τὰς ἀρχὰς ἐνδιδοῦσα. [30]

in Ph 9 14 καὶ μέντοι πρὸς ἀστρονομίαν πρὸς συνεθισμὸν τῆς ἀσωμάτου φύσεως τὰ μέγιστα συντελεῖ. εἰ δὲ ὅτι γνωστική ἐστι καὶ οὐ πρακτική, διὰ τοῦτο οὐδὲν ἔχει τέλος, ἔσται καὶ ἡ φυσιολογία ἄσκοπος καὶ ἡ πᾶσα θεωρητικὴ φιλοσοφία, ἧς τέλος ἡ εἰς τὸ πρῶτον ἀγαθὸν ἄνοδος καὶ τὸ ἐξ ἀνθρώπου θεὸν ποιῆσαι ὡς δυνατὸν τὴν ψυχήν, ὡς ὁ αὐτὸς Ἀριστοτέλης ἐν τῷ Κ τῶν Νικομαχείων ἠθικῶν παραδίδωσιν. "Δύναται δέ, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, ἐπιστήμην κοινότερον νῦν λέγειν καὶ τὴν τῶν ἀρχῶν ἐπίγνωσιν, ὧν οὐκ εἰσὶν ἀρχαί, καὶ πρὸς ἐκείνην ἀντιδιαιρεῖν τὴν ἐξ ἀρχῶν ἐπιστήμην. ὅτι δὲ οὐ κοινότερον εἴρηται ἡ ἐπιστήμη, δηλοῖ τὸ τῷ εἰδέναι ἐπαγαγεῖν τὸ ἐπίστασθαι. δύναται καὶ ὡς ἴδιον πασῶν τῶν ἐπιστημονικῶν εἰδήσεων τοῦτο εἰρῆσθαι τὸ ὧν εἰσιν ἀρχαὶ ἢ αἴτια ἢ στοιχεῖ α· ἡ γὰρ ἐπιστήμη συλλογισμὸς οὖσα ἀποδεικτικὸς ἐξ ἀρχῶν πάντως ἐστὶ τῶν ἀμέσων προτάσεων. ἀλλ' εἰ τοῦτο, ἐπειδὴ τὰς ἀμέσους προτάσεις ἀναποδείκτως ἴσμεν, ἵνα μὴ ἐπ' ἄπειρον ἴωμεν, καὶ τὰς ἀρχὰς τῶν φυσικῶν ἀναποδείκτως εἰσόμεθα· καίτοι δι' ἀποδεικτικῶν αὐτὰς συλλογισμῶν παραδιδόναι πειράσεται." μήποτε οὖν αὐτῷ προσεκτέον τῷ Ἀριστοτέλει ἀκριβῶς εἰπόντι τὴν ἐπιστημονικὴν εἴδησιν συμβαίνειν οὐ περὶ πάντα τὰ ὄντα οὐδὲ περὶ πάσας τὰς γνώσεις, ἀλλὰ περὶ πάσας τὰς μεθόδου ς. εἰ γὰρ μέθοδός ἐστιν, ὡς ὁ Ἀλέξανδρός φησιν, πᾶσα ἕξις θεωρητικὴ τῶν ὑφ' ἑαυτὴν μετὰ λόγου, τουτέστι μετὰ αἰτίας, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν ἡ μετὰ ὁδοῦ τινος εὐτάκτου πρόοδος ἐπὶ τὸ γνωστόν, δῆλον ὅτι οὐκ ἂν εἴη μέθοδος ἡ τῆς ἀρχῆς γνῶσις, ἀλλ' ἡ ἐπιστημονικὴ μόνη ἡ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν καὶ αἰτίων τοῦ γνωστοῦ γινομένη. ὧν οὖν γνωστῶν εἰσιν αἱ ἀρχαὶ ἢ ὡς αἴτια ἢ ὡς στοιχεῖα ὥσπερ καὶ τῶν φυσικῶν, τὸ ἐπίστασθαι ταῦτα συμβαίνει ἐκ τοῦ τὰς ἀρχὰς αὐτῶν γνωρίζειν. ἐπιστήμη γάρ ἐστιν ἡ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν γνῶσις. p. 184a16 Πέφυκε δὲ ἐκ τῶν γνωριμωτέρω ν . Δείξας ὅτι ἀνάγκη τὸν μέλλοντα ἐπιστήμονα τῶν φυσικῶν ἔσεσθαι πραγμάτων τὰς ἀρχὰς τῶν φυσικῶν ἐπεσκέφθαι καὶ μεταβαίνων λοιπὸν ἐπὶ τὴν περὶ τῶν ἀρχῶν διδασκαλίαν, τὸν τρόπον αὐτῆς ἀφορίζεται πρῶτον· καὶ γὰρ ζητεῖται, εἰ δυνατὸν ὅλως περὶ τῶν ἀρχῶν τι μανθάνειν· εἰ γὰρ πᾶσα διδασκαλία καὶ πᾶσα μάθησις διανοητικὴ ἐξ ἀρχῶν γίνεται, ἀδύνατον δὲ τῶν ἀρχῶν ἀρχὰς λαβεῖν, ἄπορος ἂν ἡ μάθησις εἴη· αὐτὸς οὖν ἡμῖν τὸν τρόπον ὑφηγεῖται τῆς τῶν ἀρχῶν γνώσεως. [30]

in Ph 9 15 ὀλίγον δὲ ἄνωθεν ἀρκτέον· ἐπειδὴ πᾶν τὸ γινωσκόμενον ἢ αὐτόπιστόν ἐστι καὶ ἀρχὴ γνώσεως διὰ τὸ ὁμολογεῖσθαι, ὡς ἔχουσιν οἱ ὅροι καὶ αἱ ἄμεσοι καλούμεναι προτάσεις, ἢ ἐκ προϋπαρχούσης τινὸς γινώσκεται γνώσεως τῆς τῶν ὅρων καὶ τῶν ἀμέσων προτάσεων, ὡς ἔχει πάντα τὰ διὰ συλλογισμῶν καὶ ἀποδείξεως γινωσκόμενα, καὶ αἱ ἀρχαὶ δηλονότι τῶν φυσικῶν συνθέτων ὄντων * * * ὅτι μὲν αὐτόπιστοι οὐκ εἰσί, δῆλον ἐκ τῆς διαφόρου τῶν φυσιολόγων ἐπιβολῆς ἄλλων ἄλλας ἀρχὰς ὑποτιθεμένων, ὡς μαθησόμεθα· ἀποδεικτὰς δὲ οὔσας ἀνάγκη διὰ γνωριμωτέρων τινῶν ἀποδείκνυσθαι. πᾶσα γὰρ διδασκαλία καὶ πᾶσα μάθησις διανοητική, τουτέστιν οὐκ ἐξ αἰσθήσεως οὐδὲ κατὰ νοῦν γινομένη ἀλλὰ συλλογιστική τε καὶ ἀποδεικτική, ἐκ προϋπαρχούσης γίνεται γνώσεως, ὡς ἐν τοῖς Ὑστέροις ἀναλυτικοῖς μεμαθήκαμεν. τὰ δὲ γνωριμώτερα ἢ ὡς ἀρχαὶ καὶ αἴτια τῶν ἀποδεικνυμένων παραλαμβάνονται, ὅπερ ἐν ταῖς κυρίως ἀποδείξεσι συμβαίνει (ἐκ γὰρ τῶν ἀρχῶν καὶ αἰτίων αὗται τοῦ πράγματος γίνονται, ὡς ὅταν τὸ καλὸν εἶναι τὸν κόσμον ἐκ τοῦ τὸν δημιουργὸν ἀγαθὸν εἶναι συλλογιζώμεθα ἢ τὸ ἀθάνατον τῆς ψυχῆς ἐκ τοῦ αὐτοκινήτου), ἢ ὡς ἀκολουθοῦντα ἐξ ἀνάγκης τοῖς ἀποδεικνυμένοις καὶ διὰ τοῦτο συνεισάγοντα αὐτά. οὕτω παραλαμβάνεται τὰ γνωριμώτερα

(ὡς ὅταν τὸν θεὸν ἀγαθὸν δεικνύωμεν ἐκ τοῦ τὸν κόσμον καλὸν εἶναι καὶ τεταγμένον, προχειροτέρου τούτου κατ' αἴσθησιν ἡμῖν ὄντος, καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοκίνητον ἐκ τοῦ τὰ ἔμψυχα σώματα ἔνδοθεν κινεῖσθαι) καὶ ἔστιν οὗτος τεκμηριώδης μᾶλλον ἀλλ' οὐκ ἀποδεικτικὸς ὁ τοῦ συλλογισμοῦ τρόπος. καὶ τὰ πρὸς τὴν τοιαύτην πίστιν παραλαμβανόμενα τοῦ μὲν ἀποδεικνυμένου οὐκ εἰσὶν ἀρχαί (ἔπονται γὰρ αὐτῷ μᾶλλον ἅπερ προηγοῦνται), τῆς δὲ τοιαύτης ἀποδείξεως ἀρχαί, διότι γνωριμώτερά ἐστι καὶ προφανέστερα καὶ ἀπ' αὐτῶν ἡ πίστις γίνεται τοῦ ἀποδεικνυμένου. ἀνάγκη τοίνυν καὶ τὰς τῶν φυσικῶν πραγμάτων ἀρχὰς τὰς ὡς αἰτίας λεγομένας [ἀρχὰς] πάντως μὲν ἐκ γνωριμωτέρων τινῶν ἀποδείκνυσθαι, ἀλλὰ ποτὲ μὲν καὶ ἀρχοειδεστέρων τῇ φύσει καὶ αἰτίων λόγον ἐχόντων, ὅπερ οὐκ ἔστι φυσιολόγῳ προσῆκον (ὑπερβαίνει γὰρ αὐτοῦ τὸ μέτρον τὸ τὰς αἰτίας τῶν οἰκείων ἀρχῶν ἐγνωκέναι), ἀλλὰ τῆς ἀναβεβηκυίας αὐτὸν ἐπιστήμης, τῆς πρώτης φιλοσοφίας· αὕτη γὰρ τῶν ἄλλων τὰς ἀρχὰς ἀποδείκνυσι τὰς ὡς αἰτίας λαμβανομένας, αὐτοπίστοις ἀρχαῖς αὐτὴ χρωμένη. [30]

in Ph 9 16 δυνατὸν δὲ τρόπον τινὰ καὶ ἐκ τῶν ἑπομένων ταῖς ἀρχαῖς καὶ ἀπ' αὐτῶν συντιθεμένων, οὐκέτι ὡς ἀπὸ αἰτίων ἀλλ' ὡς ἀπὸ γνωριμωτέρων, τὰ περὶ τῶν ἀρχῶν τῶν φυσικῶν συλλογίζεσθαι οὐκ ἐπιστάμενον αὐτὰ ἀλλὰ γνωρίζοντα μόνον. διὸ οὐκ εἶπεν ἐκ τοῦ ἐπιστημονικῶς γνῶναι τὰς ἀρχὰς ἀλλ' ἐκ τοῦ γνωρίζειν αὐτάς, διότι ἀπὸ τῶν ἑπομένων ἡ γνῶσις αὐτῶν. ἑπόμενα δέ ἐστι τοῖς ἀρχοειδεστέροις καὶ στοιχειωδεστέροις τὰ ἐξ αὐτῶν σύνθετα καὶ τοῖς μέρεσι τὰ ὅλα. καὶ ἔστιν ἡμῖν γνωριμώτερα τὰ σύνθετα καὶ συγκεχυμένα τῶν συντιθέντων αὐτὰ καὶ ἁπλῶν, διότι τὰ μὲν σύνθετα τῇ αἰσθήσει γνωρίζομεν προχειροτέραν ταύτην ἔχοντες οἱ πολλοὶ τὴν γνῶσιν, τὰ δὲ ἁπλᾶ ἐκ τῶν συνθέτων πέφυκε καταλαμβάνεσθαι. καὶ γὰρ ζῷον ἕκαστον καὶ φυτὸν ἑτοίμως γνωρίζομεν ὅτι τόδε ἄνθρωπος ἢ ἵππος καὶ τόδε συκῆ ἢ ἄμπελος· ὅτι μέντοι ἐκ τῶν τεττάρων στοιχείων ταῦτα σύγκειται, οὐκ ἔστι παντὸς εἰδέναι· τὸ δὲ καὶ ὅπως μὲν ἔχοντα τὰ στοιχεῖα ζῷον ποιεῖ καὶ τόδε τὸ ζῷον, ὅπως δὲ φυτὸν καὶ τόδε τὸ φυτόν, μόνων ἂν εἴη τῶν εἰς ἄκρον φιλοσοφίας ἐληλακότων. οὕτω δὲ καὶ τὰ κοινὰ καὶ καθόλου ὁλοσχερεστέραν ἔχοντα γνῶσιν καὶ προφανεστέραν γνωριμώτερα μᾶλλον ἡμῖν ἐστι τῶν καθέκαστα· τὸ γὰρ ἐκ διαστήματος προσιὸν ῥᾷον διαγνῶναι ὅτι ζῷον ἢ ὅτι ἄνθρωπος, καὶ ὅτι ἄνθρωπος ἢ ὅτι Σωκράτης. ἔοικε δὲ τὸ καθόλου τῷ ὅλῳ κατὰ τὸ συγκεχυμένην ἔχειν ἐν ἑαυτῷ τῶν συντιθέντων αὐτὸ πολλῶν τὴν διάρθρωσιν ὡς ἐν τῷ ὅλῳ τὰ μέρη· καὶ γὰρ ἐν τῷ ζῴῳ ἀδιόριστος ἡ τῶν εἰδῶν τοῦ ζῴου διαφορά· καὶ τὸ καθόλου οὖν ὡς σύνθετον κατὰ τὸ συγκεχυμένον γνωριμώτερον ἡμῖν ἐστι καὶ ὡς πρὸς ἡμᾶς πρῶτον κατὰ τὴν γνῶσιν, ὥσπερ τῇ φύσει καὶ τοῦτο ὕστερον, εἴπερ ἐπιγέννημά ἐστι τῶν καθέκαστα. τῇ γὰρ φύσει σαφέστερα καὶ γνωριμώτερα τὰ ἁπλούστερά ἐστιν ὡς εἰλικρινῆ καὶ ἄμικτα· διὸ καὶ ἡ διαλεκτικὴ ἐπιστήμη αὐτὸ ἕκαστον ὅτι ποτέ ἐστιν ἐπισκοπεῖν εἴθισται ἐπὶ ἁπλῶν τῶν εἰδῶν φιλοσοφοῦσα, ἅτε τῇ φύσει τῶν ὄντων συμπροϊοῦσα, καθ' ἣν γνωριμώτερα καὶ φανερώτερα τὰ ἁπλούστερα τῶν συνθέτων καὶ τὰ εἰλικρινῆ τῶν συγκεχυμένων. Ὅτι δὲ γνωριμώτερον ἡμῖν τὸ ἀδιόριστον καὶ συγκεχυμένον οἷον τὸ ὅλον δοκεῖ, πιστοῦται τὸ μὲν ὄνομα ἕκαστον ὡς ὅλον τι λαβών, τὸν δὲ τοῦ ὀνόματος ὁρισμὸν ὡς τὴν διάρθρωσιν τῶν τοῦ ὀνόματος μερῶν καὶ στοιχείων παραδιδόντα. δῆλον γὰρ ὅτι ἡ μὲν κατὰ τὸ ὄνομα γνῶσις τοῦ κύκλου πρόχειρος καὶ τοῖς πολλοῖς ἐστιν, ὁ δὲ τοῦ κύκλου ὁρισμός, ὅτι ἔστι σχῆμα ἐπίπεδον ὑπὸ μιᾶς γραμμῆς περιεχόμενον, πρὸς ἣν ἀπὸ ἑνὸς σημείου πᾶσαι αἱ προσπίπτουσαι [πρὸς τὴν τοῦ κύκλου περιφέρειαν] ἴσαι ἀλλήλαις εἰσίν, οὗτος δὴ ὁ ὁρισμὸς οὐκέτι πρόχειρος πᾶσι τὰ καθέκαστα τοῦ κύκλου παραδιδοὺς καὶ τοῖς μέρεσιν αὐτοῦ καὶ στοιχείοις ἐπεξιών. [5]

in Ph 9 17 ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὡς πρὸς τὸ σύνθετον καὶ ὅλον οἰκείως ἔχει τὸ παράδειγμα· συνῄρηται γὰρ καὶ συγκέχυται ἐν τῷ ὀνόματι ὡς ἐν ὁλότητι μιᾷ τὰ ἐν τῷ ὁρισμῷ πάντα μέρη καὶ στοιχεῖα· οὐκέτι δὲ τῷ καθόλου προσέοικε. τὸ μὲν γὰρ καθόλου ἑκάστῳ τῶν συμπληρούντων αὐτὸ ἐφαρμόττει

(ζῷον γὰρ καὶ ἄνθρωπος καὶ ἵππος), τὸ δὲ ὄνομα πρὸς πάντα μὲν ἅμα τὰ ἐν τῷ ὁρισμῷ παραλαμβανόμενα ἐφαρμόττει, οὐκέτι δὲ καὶ πρὸς ἕκαστον· οὐ γὰρ τὸ σχῆμα κύκλος οὐδὲ τὸ ὑπὸ μιᾶς γραμμῆς περιεχόμενον οὐδὲ ἄλλο τι ἓν ἢ πλείονα τῶν ἐν τῷ ὁρισμῷ περιλαμβανομένων, εἰ μὴ πάντα ἅμα. διὸ τὸ δεύτερον ἐπήγαγε παράδειγμα τὸ ἐπὶ τῆς καθ' ἡλικίαν προκοπῆς θεωρούμενον. οἱ γὰρ νήπιοι παῖδες ὁλοσχερῆ καὶ συγκεχυμένην ἔτι τὴν γνῶσιν ἔχοντες πάντας τοὺς ἄνδρας πατέρας καὶ τὰς γυναῖκας μητέρας καλοῦσι· προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου διαρθροῦσι τὸ ὁλοσχερὲς εἰς τὸ μερικὸν ἴδιον καὶ οὕτω τὴν ἀκριβῆ τῶν γεννησάντων αὐτοὺς λαμβάνουσιν εἴδησιν. ὥστε καὶ ἡμεῖς, ἕως ἂν τῷ ὁλοσχερεῖ καὶ συγκεχυμένῳ τῶν αἰσθητικῶν γνώσεων ἑπόμενοι τὰ πράγματα διαγινώσκωμεν, παίδων νηπίων οὐδὲν ἀπεοίκαμεν πατέρας πάντας τοὺς προστυγχάνοντας καλούντων· ὅταν δὲ ἀπὸ τῶν συγκεχυμένων ἐπὶ τὰ εἰλικρινῆ καὶ ἀπὸ τῶν συνθέτων ἐπὶ τὰ ἁπλᾶ καὶ στοιχειώδη προέλθωμεν, τότε ἂν εἴημεν ἐγγυτέρω προσιόντες τῇ ἐπιστήμῃ, ἅτε μὴ μόνον τὰ κατ' αἴσθησιν γνωστὰ ἀλλὰ καὶ τὰ κατὰ λόγον γνωρίζοντες καὶ μὴ μόνον τὰ σύνθετα ἀποτελέσματα ἀλλὰ καὶ τὰ αἰτιώδη τούτων στοιχεῖα. "ἐλέγετο δέ, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, δύνασθαί τινα λέγεσθαι καθόλου ὑπ' αὐτοῦ νῦν καὶ τὰ ἀξιώματα, οἷς πρὸς ἅπαντα μὲν τὰ δεικνύμενα χρώμεθα διὰ τὸ εἶναι ἐναργῆ, οὐδενὸς δὲ τῶν δι' αὐτῶν δεικνυμένων ἐστὶν ἴδια· ὁποῖά ἐστι τὸ ἐπὶ παντὸς τὴν φάσιν ἢ τὴν ἀπόφασιν, κἂν ἀπὸ ἴσων ἴσα ἀφαιρεθῇ, τὰ καταλειπόμενά ἐστιν ἴσα. ταῦτα γὰρ τῷ πρὸς πολλὰ εἶναι χρήσιμα καθόλου τέ ἐστι καὶ ἕκαστον τῶν ὑπ' αὐτῶν περιέχεται. ἡ μὲν οὖν ὅλη τῶν εἰρημένων ἐν τῷ προοιμίῳ διάνοια καὶ τάξις αὕτη. Ἐπιστῆσαι δὲ ἐν αὐτοῖς ἄξιον πρῶτον μὲν ὅτι τοῖς προκειμένοις οἰκεῖον τὸ τοῦ ὅλου καὶ συνθέτου ἀλλ' οὐχὶ τὸ τοῦ καθόλου παράδειγμα. οὐ γὰρ ὡς ἐκ στοιχείων τῶν καθέκαστα σύγκειται τὸ καθόλου, ὥσπερ τὸ ὅλον καὶ τὸ σύνθετον· οὐδὲν γὰρ στοιχεῖον τὴν τοῦ συνθέτου κατηγορίαν ἐπιδέχεται, ὥσπερ τὰ καθέκαστα τὴν τοῦ καθόλου. Δεύτερον δὲ ἐπιστάσεως ἄξιον, ὅτι διττή ἐστι τοῦ ὅλου καὶ τοῦ καθόλου ἡ γνῶσις ὥσπερ καὶ τοῦ ὀνόματος, ἡ μὲν ὁλοσχερὴς καὶ συγκεχυμένη καὶ κατὰ ψιλὴν ἔννοιαν τοῦ γνωστοῦ γινομένη, ἥτις καὶ παχυτέρα ἐστὶ τῆς κατὰ τὸν ὁρισμὸν γνώσεως· ἡ δὲ συνῃρημένη καὶ ἡνωμένη καὶ 〈τὰ〉 κατὰ μέρος περιειληφυῖα νοερά τις αὕτη καὶ ἁπλῆ καὶ φανταστικὴ δὲ μᾶλλον ἐκείνης καὶ ἀπεστενωμένη· καὶ ἡ μὲν τοῖς πολλοῖς συνήθης [ἡ ὁλοσχερής], ἡ δὲ τοῖς ἀκροτάτοις. [5]

in Ph 9 18 καὶ γὰρ τὸ καθόλου οἱ μὲν πολλοὶ κατὰ τὸ κοινὸν νοοῦσι τὸ ἐν τοῖς κατὰ μέρος ἐξ ἀφαιρέσεως αὐτοῦ ψιλὴν τὴν ἰδιότητα λαμβάνοντες προλάμπουσαν μᾶλλον διὰ τὸ ἐπικρατεῖν τῶν διαφορῶν τὴν κοινότητα, οἱ δὲ τὴν ὅλην αὐτοῦ τῶν κατὰ μέρος περίληψιν καὶ τὴν διὰ πάντων δίιξιν καὶ τὴν τὰς διαφορὰς συνῃρηκυῖαν κοινότητα νοερῶς συναιροῦσι· καὶ τὸ ὄνομα δὲ ἀκούσας τὸ τοῦ ἀνθρώπου εἰ τύχοι ὁ μὲν πολὺς εἰς τὴν ὁλοσχερῆ φαντασίαν ἀποφέρεται, ὁ δὲ φιλόσοφος τὸν ὁρισμὸν ἐν ἁπλότητι μιᾷ συναιρεῖ, ὥστε ἡνωμένον τὸ τοῦ ὁρισμοῦ πλῆθος νοῆσαι καὶ ἅμα τὸ πλῆθος καὶ τὸ ἓν λαβεῖν· ὅπερ ἴδιον ἐπιστήμης, ὃ καὶ ὁ ἐν Θεαιτήτῳ Σωκράτης ᾐνίξατο· * * * [ἡ δὲ κατὰ τὸν ὁρισμὸν καὶ ἡ διὰ τῶν στοιχείων] γνῶσις μέση τίς ἐστιν ἀμφοῖν διανοητικὴ μᾶλλον οὖσα ἢ καὶ δοξαστική, καὶ τῆς μὲν χείρονος κατὰ τὸ ἀκριβὲς ὑπερέχουσα, τῆς δὲ κρείττονος ἀπολειπομένη κατὰ τὸ διῃρημένον καὶ ἢ μᾶλλον ἢ ἧττον κεχηνός. οὕτω δὲ καὶ τῶν κοινῶν ἡ γνῶσις ἡ μὲν ὁλοσχερὴς προτρέχει τῆς κατὰ τὰς διαφορὰς διαρθρώσεως, ἡ δὲ ἀκριβὴς ἐπιγίνεται συναιροῦσα ἐν τῇ κοινότητι τὰς διαφοράς. ὅταν οὖν ὁ Ἀριστοτέλης τὴν τῶν κοινῶν γνῶσιν πρώτην μὲν ὡς πρὸς ἡμᾶς, ὑστέραν δὲ τῇ φύσει λέγῃ, τὴν ὁλοσχερῆ ταύτην φησὶ τὴν ἐξ ἀφαιρέσεως τῆς κοινότητος ψιλῆς γινομένην, ἥτις οὐδὲ ὑφέστηκε καθ' ἑαυτήν. Τρίτον δ' ἐφιστάνειν ἄξιον, ὁποία τίς ἐστιν ἡ περὶ τῶν φυσικῶν πραγμάτων ἀπόδειξις. εἰ γὰρ τὸ μὲν εἰδέναι τι περὶ τῶν φυσικῶν πραγμάτων ὑπάρχει τοῖς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ αἴτια τῶν φυσικῶν ἐγνωκόσι, ταύτας δὲ ἐκ τῶν συνθέτων ἤδη καὶ συγκεχυμένων

εὑρίσκομεν, ἅπερ οὐκ ἔστιν ἀκριβῶς γνῶναι μὴ τῶν αἰτίων ἐγνωσμένων ἀκριβῶς, δῆλον ὅτι τεκμηριώδης ἐστὶν ἡ γνῶσις ἡ περὶ τῶν ἀρχῶν ἀλλ᾽ οὐκ ἀποδεικτική. καὶ καλῶς ὁ Πλάτων τὴν φυσιολογίαν εἰκοτολογίαν ἔλεγεν εἶναι, ᾧ καὶ Ἀριστοτέλης συμμαρτυρεῖ τὴν κυρίως ἀπόδειξιν ἐξ ἀμέσων καὶ αὐτοπίστων ἀρχῶν καὶ ἐκ τῶν κυρίως αἰτίων καὶ τῇ φύσει προτέρων εἶναι βουλόμενος. ἀλλ᾽ οὐκ ἀτιμαστέον διὰ τοῦτο φυσιολογίαν, ἀλλ᾽ ἀρκεῖσθαι χρὴ τῷ κατὰ τὴν ἡμετέραν φύσιν καὶ δύναμιν, ὡς καὶ Θεοφράστῳ δοκεῖ. Τέταρτον δὲ πρὸς τοῖς εἰρημένοις ἄξιον ζητεῖν, πῶς τὰ κοινὰ σαφέστερα μὲν ὡς πρὸς ἡμᾶς, ἀσαφέστερα δὲ τῇ φύσει λέγει ὁ Ἀριστοτέλης. [30]

in Ph 9 19 εἰ γὰρ ἀσαφέστερα τῇ φύσει, δῆλον ὅτι καὶ πορρώτερα καὶ ὕστερα ἔσται τῇ φύσει. καίτοι συναναιρεῖ μὲν τὰ κοινά, οὐ συναναιρεῖται δὲ ὅπερ χαρακτηρίζειν τὰ φύσει πρότερά φαμεν. καὶ ὅ γε Ἀφροδισιεὺς Ἀλέξανδρος ὁμολογεῖ τὸ κοινὸν καὶ καθόλου τῇ φύσει πρότερον εἶναι τῶν ὑπ᾽ αὐτὸ ὡς τὸ ζῷον τοῦ ἀνθρώπου τῷ συναναιρεῖν μέν, μὴ συναναιρεῖσθαι δέ. καὶ τοῦτο μὲν μετρίως ὁ Ἀλέξανδρός φησιν· εἰπὼν δὲ ὅτι “τὸ καθόλου τῇ φύσει πρῶτόν ἐστιν” ἐπάγει “οὐ μὴν καὶ κυρίως πρῶτον, ὅτι μηδὲ οὐσία· καὶ διὰ τοῦτο ἡ τῶν κοινῶν γνῶσίς τινος ὑστέρα τῆς διὰ τῶν οἰκείων, εἴ γε πρῶτα ἐν ἑκάστῳ τὰ τὴν οἰκείαν φύσιν δηλοῦντα”. καίτοι θαυμάσειεν ἄν τις, πῶς τὸ τῇ φύσει πρῶτον οὐ κυρίως πρῶτόν ἐστι. μήποτε οὖν ὥσπερ τοῦ ὅλου καὶ συνθέτου τὰ στοιχεῖα καὶ τὰ μέρη πρότερα τῇ φύσει φησὶν ὁ Ἀριστοτέλης πρῶτα πρὸς ἡμᾶς τὰ σύνθετα λέγων ὡς συγκεχυμένα καὶ αἰσθήσει ληπτά, οὕτω καὶ κοινὰ τὰ ὑστερογενῆ καὶ ἐξ ἀφαιρέσεως λαμβάνει, ἅπερ οὐ συναναιρεῖ κυρίως τὰ κατὰ μέρος, ὡς ἰδιότητες ψιλαὶ λαμβανόμεναι, ἀλλ᾽ οὐχ ὡς περιοχαὶ τῶν κατὰ μέρος. τοῦτο μὲν οὖν εἴ τις δύναιτο καὶ πιθανώτερον ἀπολογιζέσθω. ἐπειδὴ δὲ ἀπὸ τῶν κοινῶν καὶ συνθέτων καὶ ἡμῖν σαφεστέρων ἐπὶ τὰς ἀρχὰς τῶν φυσικῶν φησι δεῖν ἀνατρέχειν ὁ Ἀριστοτέλης, ἄξιον ζητεῖν τίνα μέν ἐστι τὰ κοινά, τίνα δὲ τὰ τῇ φύσει πρότερα, ἅπερ καὶ ἀρχαὶ τῶν φυσικῶν εἰσιν. ὁ μὲν οὖν Ἀλέξανδρος “πρῶτον μέν, φησί, δείξει ὅτι πλείους αἱ ἀρχαὶ καὶ οὔτε μία οὔτε ἄπειροι, εἶτα ὅτι δεῖ καὶ ἐναντίωσιν ἐν αὐταῖς εἶναι καὶ τῇ ἐναντιώσει τι ὑποκεῖσθαι, ἀφ᾽ ὧν κοινῶν ὄντων μετελθὼν δείξει καὶ τίνες εἰσὶν αὗται· ὁ γὰρ ἐκεῖνα εἰδὼς οὐδέπω τὰς ἀρχὰς τίνες εἰσὶν οἶδεν”. ἀλλ᾽ ἐπιστῆσαι ἄξιον. εἰ γὰρ τὸ ‘εἰ μία ἡ ἀρχὴ ἢ πλείους‘ καὶ ‘εἰ ἐναντίωσιν ἔχουσιν ἢ μή‘ καὶ ‘εἰ ὑπόκειταί τι αὐταῖς ἢ μή‘ περὶ αὐτῶν εἴρηται τῶν ἀρχῶν καὶ οὐ περὶ τῶν ἐξ αὐτῶν συγκειμένων, πῶς ἀπὸ τῶν συνθέτων ἐπὶ τὰς ἀρχὰς ἡμᾶς οὗτος ὁ τρόπος ἀναπέμψει; “ἐλέγετο δέ, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, δύνασθαί τινα λέγεσθαι καθόλου ὑπ᾽ αὐτοῦ νῦν καὶ τὰ ἀξιώματα, περὶ ὧν εἴρηται πρότερον· οἷς προσχρῆται νῦν. τὸ γὰρ ἀνάγκη ἤτοι μίαν εἶναι τὴν ἀρχὴν ἢ πλείους, ἴσον ἐστὶ τῷ μίαν ἢ οὐ μίαν, τοῦτο δὲ τῷ κατὰ παντὸς τὴν κατάφασιν ἢ τὴν ἀπόφασιν ὀφείλειν κατηγορεῖσθαι ὑποτέτακται”. ἀλλ᾽ οὐδὲ ταῦτα τὰ κοινὰ σύνθετα ἀπὸ τῶν ἀρχῶν ἐστι τῶν φυσικῶν, ὅπερ ἀπαιτεῖ τὸ τοῦ Ἀριστοτέλους παράγγελμα, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ περὶ τὰς ἀρχὰς θεωρεῖται [τὸ μίαν ἢ οὐ μίαν εἶναι]· καὶ ἔδει ἀπὸ τῶν συνθέτων καὶ γνωριμωτέρων ἡμῖν γινώσκεσθαι, εἰ μία ἡ ἀρχὴ ἢ πλείους, καὶ εἰ ἐναντίαι ἢ οὔ, καὶ τίνες αὗται. [35]

in Ph 9 20 μήποτε οὖν ἄμεινον ἐκ τῶν τοῖς φυσικοῖς πράγμασιν ἐναργῶς καὶ γνωρίμως τῇ αἰσθήσει ὑπαρχόντων τὰς ἀρχὰς εὑρίσκειν τῶν φυσικῶν, ὥσπερ καὶ τῷ Ἀριστοτέλει δοκεῖ· οἷον ὅτι οὐ μία ἡ ἀρχὴ ἐκ τῆς τῶν ὄντων διαφορᾶς, ὡς μαθησόμεθα· εἰ γάρ ἐστιν ἐν τοῖς οὖσι, φησί, καὶ οὐσία καὶ ποσὸν καὶ ποιὸν καὶ ταῦτα εἴτε ἀπολελυμένα ἀπ᾽ ἀλλήλων εἴτε μή, πολλὰ τὰ ὄντα. τὸ δὲ ἀκριβὲς τῶν λεγομένων ὀλίγον ὕστερον μαθησόμεθα. ὅτι δὲ οὐκ ἀκίνητοι αἱ ἀρχαί, ἐκ τῆς ἐναργοῦς τῶν φυσικῶν κινήσεως δείκνυται· ἡμῖν δὲ ὑποκείσθω, φησί, τὰ φύσει ἢ πάντα ἢ ἔνια κινούμενα· δῆλον δὲ ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς· ὅτι δὲ ἐναντίαι αἱ ἀρχαὶ ἔκ τε τῆς τῶν φυσικῶν περὶ τούτου συμφωνίας, καὶ ὅτι εἶδος καὶ στέρησις καὶ ὑποκείμενόν τι ἐκ τῆς μεταβολῆς τῆς ἐν τοῖς φυσικοῖς δείκνυται. εἰ γὰρ ἡ μεταβολὴ μὴ ἐκ τοῦ τυχόντος εἰς τὸ τυχόν, ἀλλ᾽ ἐξ ἀμούσου

〈εἰσ〉 τὸ μουσικόν, καὶ ὅλως ἐκ τοῦ μὴ τοιούτου πεφυκότος δέ, καὶ εἰ ἀνάγκη πᾶσαν μεταβολὴν περί τι μένον ὑποκείμενον γίνεσθαι, δῆλον ὅτι καὶ ἐναντίαι ὡς εἶδος καὶ στέρησις καὶ περὶ ἀνείδεον ὑποκείμενον. ὅλως δὲ ὡς κοινῶς εἰπεῖν ἀπὸ τῶν αἰσθήσεων καὶ τῶν αἰσθητῶν τὴν περὶ τῶν φυσικῶν ἀρχῶν ἀλήθειαν ἀνιχνευτέον καὶ Θεοφράστῳ πειθομένοις, ὃς περὶ τούτου ζητῶν ἐν πρώτῳ Φυσικῶν τάδε γέγραφεν· "ἐπεὶ δὲ [οὐκ] ἄνευ μὲν κινήσεως οὐδὲ περὶ ἑνὸς λεκτέον (πάντα γὰρ ἐν κινήσει τὰ τῆς φύσεως), ἄνευ δὲ ἀλλοιωτικῆς καὶ παθητικῆς οὐχ ὑπὲρ τῶν περὶ τὸ μέσον, εἰς ταῦτά τε καὶ περὶ τούτων λέγοντας οὐχ οἷόν τε καταλιπεῖν τὴν αἴσθησιν, ἀλλ' ἀπὸ ταύτης ἀρχομένους πειρᾶσθαι χρὴ θεωρεῖν, ἢ τὰ φαινόμενα λαμβάνοντας καθ' αὑτὰ ἢ ἀπὸ τούτων εἴ τινες ἄρα κυριώτεραι καὶ πρότεραι τούτων ἀρχαί." καὶ κάλλιον οἶμαι τοιοῦτόν τινα τρόπον τὴν ἀπὸ τῶν ἡμῖν γνωριμωτέρων ἐπὶ τὰς ἀρχὰς ἐπίβασιν γίνεσθαι. ἀλλ' ἐπὶ τὰ ἑξῆς ἰτέον. p. 184b15 Ἀνάγκη δὲ ἤτοι μίαν εἶναι τὴν ἀρχὴν ἢ πλείου ς . Ἀκόλουθον μὲν ἦν πρῶτον ζητεῖν εἰ εἰσὶν ὅλως ἀρχαὶ τῶν φυσικῶν καὶ τότε τίνες εἰσὶ καὶ πόσαι· αὕτη γὰρ ἡμῖν ἡ τάξις τῶν προβλημάτων ἐν τοῖς Ἀποδεικτικοῖς ὑπ' αὐτοῦ παραδέδοται. "ἀλλὰ τοῦτο, φασίν, οὐκ ἦν τοῦ φυσικοῦ θεωρεῖν ἀλλὰ τοῦ ἐπαναβεβηκότος· ὁ γὰρ φυσικὸς ὡς δεδομένῳ τούτῳ χρῆται. [30]

in Ph 9 21 διὸ καὶ ἐν τῷ προοιμίῳ εὐθὺς ὡς τιθέμενος ἀρχὰς εἶναι τῶν φυσικῶν, ἐπειδ ή, φησίν, ὧν εἰσιν ἀρχαὶ ἢ αἴτια ἢ στοιχεῖα, δεῖ ταῦτα γνωρίζειν τὸν ἐπιστήμην μέλλοντα περὶ αὐτῶν ἕξειν καὶ τῶν περὶ φύσεως ἐπιστήμης πειρατέον διορίσασθαι πρῶτον τὰ περὶ τὰς ἀρχά ς". ἀλλὰ ταῦτα μὲν οἱ ἐξηγηταὶ τοῦ Ἀριστοτέλους φασίν. ἐπιστῆσαι δὲ ἄξιον, μήποτε καὶ τὸ πόσαι καὶ τίνες αἱ ἀρχαὶ καὶ ὅλως ὁ περὶ τῶν ἀρχῶν λόγος τοῦ ἀναβεβηκότος κατὰ τοῦτον τὸν λόγον εἶναι δοκεῖ. μήποτε δὲ καὶ ἀνάγκη τὸν φυσικὸν ὅτι σώματά ἐστι τὰ φυσικὰ εἰδέναι, καὶ ὅτι πᾶν σῶμα σύνθετόν ἐστι, καὶ ὅτι τὸ σύνθετον ἀρχὰς ἔχει τὰ ἐξ ὧν σύγκειται, ὡς καὶ Θεόφραστος ἀπέδειξεν. ἄμεινον οὖν ἴσως λέγειν, ὅτι οὐκ ἐν πᾶσι προβλήμασι τὸ εἰ ἔστι ζητεῖται, ἀλλ' ἐν οἷς τοῦτο ἀμφιβάλλεται, οἷον εἰ ἔστι τὸ κενόν, οὐ μέντοι εἰ ἔστιν ἄνθρωπος. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἐν τοῖς λογικοῖς κανόσι διώρισται. ὅτι δέ εἰσιν ἀρχαὶ τῶν φυσικῶν πάντες συμφωνοῦντες οἱ φυσικοί, τίνες εἰσὶν αὗται ζητοῦσι. καὶ γὰρ τοὺς περὶ τοῦ ὄντος ζητοῦντας περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ ὄντος ζητεῖν φησιν. οἱ γὰρ περὶ τὰς ἀρχὰς φιλοσοφοῦντες ὡς ὄντων ἀρχὰς ἐζήτουν, καὶ οἱ μὲν ἀδιορίστως, οὐ διακρίνοντες τὰ φυσικὰ ἀπὸ τῶν ὑπὲρ φύσιν, οἱ δὲ διακρίνοντες μέν, ὥσπερ οἵ τε Πυθαγόρειοι καὶ Ξενοφάνης καὶ Παρμενίδης καὶ Ἐμπεδοκλῆς καὶ Ἀναξαγόρας, τῇ δὲ ἀσαφείᾳ λανθάνοντες τοὺς πολλούς. διὸ καὶ Ἀριστοτέλης ὡς πρὸς τὸ φαινόμενον ἀντιλέγει, τοῖς ἐπιπολαίως ἐκλαμβάνουσι βοηθῶν. ἅμα δὲ τῷ τοιάσδε ἢ τοσάσδε εἶναι συναποδείκνυται καὶ τὸ εἶναι ὅλως ἀρχάς. ὡς οὖν οὐσῶν ἀρχῶν δείξας ὅτι ἀναγκαία ἐστὶν ἡ περὶ τῶν ἀρχῶν γνῶσις καὶ τὸν τρόπον τῆς ἐπ' αὐτὰς ἐφόδου παραδοὺς εὔλογον οἴεται μὴ πρότερον τὸ αὐτῷ δοκοῦν περὶ τῶν ἀρχῶν ἐκφῆναι πρὶν τὰς τῶν παλαιοτέρων ἐπισκέψασθαι δόξας. καὶ λαβὼν ἀξίωμα διαιρετικὸν τὸ μίαν εἶναι τὴν ἀρχὴν ἢ πολλάς (ἀνάγκη γὰρ διὰ τὸ τῆς ἀντιφάσεως ἀξίωμα μίαν ἢ οὐ μίαν εἶναι, εἰ δὲ μὴ μία, πολλαί), καὶ εἰ μί α, φησίν, ἀνάγκη πάλιν ταύτην ἢ ἀκίνητον ἢ κινουμένην εἶνα ι, ὑποβάλλει λοιπὸν τοῖς τῆς διαιρέσεως τμήμασι τὰς προκαταβεβλημένας δόξας. ἢ γὰρ μία καὶ ἀκίνητος, ὡς Παρμενίδης ἐδόκει λέγειν καὶ Μέλισσος, ἢ μία καὶ κινουμένη, ὥσπερ οἱ φυσικοί. εἰ δὲ πλείου ς , ἢ πεπερασμένας τῷ ἀριθμῷ ἢ ἀπείρους καὶ εἰ μὲν πεπερασμένα ς , ἢ δύο ἢ τρεῖς ἢ κα τ ' ἄλλον τινὰ ἀριθμὸν ὡρισμένας· εἰ δὲ ἀπείρους, ἢ ὁμογενεῖς ἢ καὶ τοῖς γένεσιν ἀντικειμένας. δυνατοῦ δὲ ὄντος καὶ τοὺς μίαν λέγοντας εἰς τὸ ἄπειρον καὶ τὸ πεπερασμένον διελεῖν, καὶ τοὺς πολλὰς εἰς [τὸ] κινουμένας ἢ ἀκινήτους, "τὸ οἰκειότερον, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, ἑκατέρῳ τῶν ἐκ τῆς διαιρέσεως ὑπέταξεν. [35]

in Ph 9 22

” οἰκειότερον δὲ τῇ μὲν μιᾷ τὸ κινεῖσθαι ἢ μή, ταῖς δὲ πολλαῖς τὸ πεπερασμένον ἢ ἄπειρον. ἰστέον δὲ ὅτι προελθὼν ἐν τοῖς πρὸς αὐτοὺς λόγοις μετὰ τὸ πρὸς Μέλισσον καὶ Παρμενίδην ἀντειπεῖν τοὺς φυσικοὺς καλουμένους προχειρισάμενος οὕτως διεῖλεν· ἢ ἓν τὸ ὂν λέγουσιν ἤτοι τὸ στοιχεῖον, ἢ ἓν καὶ πολλά· ἓν μέν, εἰ τῶν τριῶν τι στοιχείων ἢ τὸ μεταξύ, ἓν δὲ καὶ πολλά, ὡς Ἀναξαγόρας καὶ Ἐμπεδοκλῆς, τάττει δὲ καὶ Δημόκριτον ἐν τούτοις τὸ κενὸν λέγοντα καὶ τὰς ἀτόμους. Ἐπιστῆσαι δὲ χρή, ὅτι ἄλλο μέν ἐστι τὸ κατὰ πλῆθος ἄπειρον καὶ πεπερασμένον, ὃ τοῖς πολλὰς λέγουσι τὰς ἀρχὰς οἰκεῖον ἦν, ἄλλο δὲ τὸ κατὰ μέγεθος ἄπειρον ἢ πεπερασμένον, ὅπερ καὶ ἐξετάζει ἐν τοῖς πρὸς Μέλισσον καὶ Παρμενίδην λόγοις καὶ πρὸς Ἀναξίμανδρον καὶ Ἀναξιμένην ἁρμόζει, ἓν μὲν ἄπειρον δὲ τῷ μεγέθει τὸ στοιχεῖον ὑποθεμένους. καὶ τὸ κινούμενον δὲ καὶ ἀκίνητον καὶ τοῖς μίαν καὶ τοῖς πλείονας λέγουσιν ἀρχὰς ἁρμόττει πρὸς διαίρεσιν. τοιγαροῦν καὶ Εὔδημος “ὡς ἄν, φησίν, ὑπάρχωσιν αἱ ἀρχαί, ἤτοι κινοῦνται ἢ ἀκίνητοί εἰσιν.” ἀλλὰ τοῦτο μὲν τὸ διαιρετικὸν παρῆκεν ὁ Ἀριστοτέλης διὰ τὸ μηδὲ γεγονέναι δόξαν πολλὰς καὶ ἀκινήτους τὰς ἀρχὰς λέγουσαν. τὸ δὲ πεπερασμένον καὶ ἄπειρον ἐπὶ τῆς μιᾶς διὰ συντομίαν νῦν παραδραμεῖν ἔοικεν· ἐν γοῦν τοῖς πρὸς Παρμενίδην ὡς εἶπον καὶ Μέλισσον λόγοις καὶ ταῦτα βασανίζει. ἄμεινον δὲ ἴσως ἐκ τελεωτέρας διαιρέσεως τὰς δόξας πάσας περιλαβόντας οὕτω τοῖς τοῦ Ἀριστοτέλους ἐπελθεῖν. Ἀνάγκη τοίνυν τὴν ἀρχὴν ἢ μίαν εἶναι ἢ οὐ μίαν, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν πλείους, καὶ εἰ μίαν, ἤτοι ἀκίνητον ἢ κινουμένην. καὶ εἰ ἀκίνητον ἤτοι ἄπειρον, ὡς Μέλισσος ὁ Σάμιος δοκεῖ λέγειν, ἢ πεπερασμένην, ὡς Παρμενίδης Πύρητος Ἐλεάτης, οὐ περὶ φυσικοῦ στοιχείου λέγοντες οὗτοι, ἀλλὰ περὶ τοῦ ὄντως ὄντος. μίαν δὲ τὴν ἀρχὴν ἤτοι ἓν τὸ ὂν καὶ πᾶν καὶ οὔτε πεπερασμένον οὔτε ἄπειρον οὔτε κινούμενον οὔτε ἠρεμοῦν Ξενοφάνην τὸν Κολοφώνιον τὸν Παρμενίδου διδάσκαλον ὑποτίθεσθαί φησιν ὁ Θεόφραστος ὁμολογῶν ἑτέρας εἶναι μᾶλλον ἢ τῆς περὶ φύσεως ἱστορίας τὴν μνήμην τῆς τούτου δόξης· τὸ γὰρ ἓν τοῦτο καὶ πᾶν τὸν θεὸν ἔλεγεν ὁ Ξενοφάνης· ὃν ἕνα μὲν δείκνυσιν ἐκ τοῦ πάντων κράτιστον εἶναι. πλειόνων γάρ, φησίν, ὄντων ὁμοίως ὑπάρχειν ἀνάγκη πᾶσι τὸ κρατεῖν· τὸ δὲ πάντων κράτιστον καὶ ἄριστον θεός. ἀγένητον δὲ ἐδείκνυεν ἐκ τοῦ δεῖν τὸ γινόμενον ἢ ἐξ ὁμοίου ἢ ἐξ ἀνομοίου γίνεσθαι· ἀλλὰ τὸ μὲν ὅμοιον ἀπαθές φησιν ὑπὸ τοῦ ὁμοίου· οὐδὲν γὰρ μᾶλλον γεννᾶν ἢ γεννᾶσθαι προσήκει τὸ ὅμοιον ἐκ τοῦ ὁμοίου· εἰ δὲ ἐξ ἀνομοίου γίνοιτο, ἔσται τὸ ὂν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος. [30]

in Ph 9 23 καὶ οὕτως ἀγένητον καὶ ἀίδιον ἐδείκνυ. οὔτε δὲ ἄπειρον οὔτε πεπερασμένον εἶναι, διότι ἄπειρον μὲν τὸ μὴ ὂν ὡς οὔτε ἀρχὴν ἔχον οὔτε μέσον οὔτε τέλος, περαίνειν δὲ πρὸς ἄλληλα τὰ πλείω. παραπλησίως δὲ καὶ τὴν κίνησιν ἀφαιρεῖ καὶ τὴν ἠρεμίαν. ἀκίνητον μὲν γὰρ εἶναι τὸ μὴ ὄν· οὔτε γὰρ ἂν εἰς αὐτὸ ἕτερον οὔτε αὐτὸ πρὸς ἄλλο ἐλθεῖν· κινεῖσθαι δὲ τὰ πλείω τοῦ ἑνός· ἕτερον γὰρ εἰς ἕτερον μεταβάλλειν, ὥστε καὶ ὅταν ἐν ταὐτῷ μένειν λέγῃ καὶ μὴ κινεῖσθαι ἀεὶ δ’ ἐν ταὐτῷ μίμνει κινούμενον οὐδέν, οὐδὲ μετέρχεσθαί μιν ἐπιπρέπει ἄλλοτε ἄλλῃ, οὐ κατὰ τὴν ἠρεμίαν τὴν ἀντικειμένην τῇ κινήσει μένειν αὐτό φησιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀπὸ κινήσεως καὶ ἠρεμίας ἐξῃρημένην μονήν. Νικόλαος δὲ ὁ Δαμασκηνὸς ὡς ἄπειρον καὶ ἀκίνητον λέγοντος αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν ἐν τῇ Περὶ θεῶν ἀπομνημονεύει, Ἀλέξανδρος δὲ ὡς πεπερασμένον αὐτὸ καὶ σφαιροειδές· ἀλλ’ ὅτι μὲν οὔτε ἄπειρον οὔτε πεπερασμένον αὐτὸ δείκνυσιν, ἐκ τῶν προειρημένων δῆλον· πεπερασμένον δὲ καὶ σφαιροειδὲς αὐτὸ διὰ τὸ πανταχόθεν ὅμοιον λέγειν. καὶ πάντα νοεῖν δέ φησιν αὐτὸ λέγων ἀλλ’ ἀπάνευθε πόνοιο νόου φρενὶ πάντα κραδαίνει. Τῶν δὲ μίαν καὶ κινουμένην λεγόντων τὴν ἀρχήν, οὓς καὶ φυσικοὺς ἰδίως καλεῖ, οἱ μὲν πεπερασμένην αὐτήν φασιν, ὥσπερ Θαλῆς μὲν Ἐξαμύου Μιλήσιος καὶ Ἵππων, ὃς δοκεῖ καὶ ἄθεος γεγονέναι, ὕδωρ ἔλεγον τὴν ἀρχὴν ἐκ τῶν φαινομένων κατὰ τὴν αἴσθησιν εἰς τοῦτο προαχθέντες. καὶ γὰρ τὸ θερμὸν τῷ ὑγρῷ ζῇ καὶ τὰ νεκρούμενα ξηραίνεται καὶ τὰ σπέρματα πάντων ὑγρὰ καὶ ἡ τροφὴ πᾶσα χυλώδης· ἐξ οὗ δέ ἐστιν ἕκαστα, τούτῳ καὶ τρέφεσθαι πέφυκεν·

τὸ δὲ ὕδωρ ἀρχὴ τῆς ὑγρᾶς φύσεώς ἐστι καὶ συνεκτικὸν πάντων. διὸ πάντων ἀρχὴν ὑπέλαβον εἶναι τὸ ὕδωρ καὶ τὴν γῆν ἐφ' ὕδατος ἀπεφήναντο κεῖσθαι. Θαλῆς δὲ πρῶτος παραδέδοται τὴν περὶ φύσεως ἱστορίαν τοῖς Ἕλλησιν ἐκφῆναι, πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων προγεγονότων, ὡς καὶ τῷ Θεοφράστῳ δοκεῖ, αὐτὸς δὲ πολὺ διενεγκὼν ἐκείνων, ὡς ἀποκρύψαι πάντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ· λέγεται δὲ ἐν γραφαῖς μηδὲν καταλιπεῖν πλὴν τῆς καλουμένης Ναυτικῆς ἀστρολογίας. Ἵππασος δὲ ὁ Μεταποντῖνος καὶ Ἡράκλειτος ὁ Ἐφέσιος ἓν καὶ οὗτοι καὶ κινούμενον καὶ πεπερασμένον, ἀλλὰ πῦρ ἐποίησαν τὴν ἀρχὴν καὶ ἐκ πυρὸς ποιοῦσι τὰ ὄντα πυκνώσει καὶ μανώσει καὶ διαλύουσι πάλιν εἰς πῦρ, ὡς ταύτης μιᾶς οὔσης φύσεως τῆς ὑποκειμένης· πυρὸς γὰρ ἀμοιβὴν εἶναί φησιν Ἡράκλειτος πάντα. [30]

in Ph 9 24 ποιεῖ δὲ καὶ τάξιν τινὰ καὶ χρόνον ὡρισμένον τῆς τοῦ κόσμου μεταβολῆς κατά τινα εἱμαρμένην ἀνάγκην. καὶ δῆλον ὅτι καὶ οὗτοι τὸ ζῳογόνον καὶ δημιουργικὸν καὶ πεπτικὸν καὶ διὰ πάντων χωροῦν καὶ πάντων ἀλλοιωτικὸν τῆς θερμότητος θεασάμενοι ταύτην ἔσχον τὴν δόξαν· οὐ γὰρ ἔχομεν ὡς ἄπειρον τιθεμένων αὐτῶν. ἔτι δὲ εἰ στοιχεῖον μὲν τὸ ἐλάχιστόν ἐστιν ἐξ οὗ γίνεται τὰ ἄλλα καὶ εἰς ὃ ἀναλύεται, λεπτομερέστατον δὲ τῶν ἄλλων τὸ πῦρ, τοῦτο ἂν εἴη μάλιστα στοιχεῖον. καὶ οὗτοι μὲν οἱ ἓν καὶ κινούμενον καὶ πεπερασμένον λέγοντες τὸ στοιχεῖον. Τῶν δὲ ἓν καὶ κινούμενον καὶ ἄπειρον λεγόντων Ἀναξίμανδρος μὲν Πραξιάδου Μιλήσιος Θαλοῦ γενόμενος διάδοχος καὶ μαθητὴς ἀρχήν τε καὶ στοιχεῖον εἴρηκε τῶν ὄντων τὸ ἄπειρον, πρῶτος τοῦτο τοὔνομα κομίσας τῆς ἀρχῆς. λέγει δ' αὐτὴν μήτε ὕδωρ μήτε ἄλλο τι τῶν καλουμένων εἶναι στοιχείων, ἀλλ' ἑτέραν τινὰ φύσιν ἄπειρον, ἐξ ἧς ἅπαντας γίνεσθαι τοὺς οὐρανοὺς καὶ τοὺς ἐν αὐτοῖς κόσμους· ἐξ ὧν δὲ ἡ γένεσίς ἐστι τοῖς οὖσι, καὶ τὴν φθορὰν εἰς ταῦτα γίνεσθαι κατὰ τὸ χρεών. διδόναι γὰρ αὐτὰ δίκην καὶ τίσιν ἀλλήλοις τῆς ἀδικίας κατὰ τὴν τοῦ χρόνου τάξιν, ποιητικωτέροις οὕτως ὀνόμασιν αὐτὰ λέγων· δῆλον δὲ ὅτι τὴν εἰς ἄλληλα μεταβολὴν τῶν τεττάρων στοιχείων οὗτος θεασάμενος οὐκ ἠξίωσεν ἕν τι τούτων ὑποκείμενον ποιῆσαι, ἀλλά τι ἄλλο παρὰ ταῦτα. οὗτος δὲ οὐκ ἀλλοιουμένου τοῦ στοιχείου τὴν γένεσιν ποιεῖ, ἀλλ' ἀποκρινομένων τῶν ἐναντίων διὰ τῆς ἀιδίου κινήσεως· διὸ καὶ τοῖς περὶ Ἀναξαγόραν τοῦτον ὁ Ἀριστοτέλης συνέταξεν. Ἀναξιμένης δὲ Εὐρυστράτου Μιλήσιος, ἑταῖρος γεγονὼς Ἀναξιμάνδρου, μίαν μὲν καὶ αὐτὸς τὴν ὑποκειμένην φύσιν καὶ ἄπειρόν φησιν ὥσπερ ἐκεῖνος, οὐκ ἀόριστον δὲ ὥσπερ ἐκεῖνος, ἀλλὰ ὡρισμένην, ἀέρα λέγων αὐτήν· διαφέρειν δὲ μανότητι καὶ πυκνότητι κατὰ τὰς οὐσίας. καὶ ἀραιούμενον μὲν πῦρ γίνεσθαι, πυκνούμενον δὲ ἄνεμον, εἶτα νέφος, ἔτι δὲ μᾶλλον ὕδωρ, εἶτα γῆν, εἶτα λίθους, τὰ δὲ ἄλλα ἐκ τούτων. κίνησιν δὲ καὶ οὗτος ἀίδιον ποιεῖ, δι' ἣν καὶ τὴν μεταβολὴν γίνεσθαι. [30]

in Ph 9 25 καὶ Διογένης δὲ ὁ Ἀπολλωνιάτης, σχεδὸν νεώτατος γεγονὼς τῶν περὶ ταῦτα σχολασάντων, τὰ μὲν πλεῖστα συμπεφορημένως γέγραφε τὰ μὲν κατὰ Ἀναξαγόραν, τὰ δὲ κατὰ Λεύκιππον λέγων· τὴν δὲ τοῦ παντὸς φύσιν ἀέρα καὶ οὗτός φησιν ἄπειρον εἶναι καὶ ἀίδιον, ἐξ οὗ πυκνουμένου καὶ μανουμένου καὶ μεταβάλλοντος τοῖς πάθεσι τὴν τῶν ἄλλων γίνεσθαι μορφήν. καὶ ταῦτα μὲν Θεόφραστος ἱστορεῖ περὶ τοῦ Διογένους, καὶ τὸ εἰς ἐμὲ ἐλθὸν αὐτοῦ σύγγραμμα Περὶ φύσεως ἐπιγεγραμμένον ἀέρα σαφῶς λέγει τὸ ἐξ οὗ πάντα γίνεται τὰ ἄλλα. Νικόλαος μέντοι τοῦτον ἱστορεῖ μεταξὺ πυρὸς καὶ ἀέρος τὸ στοιχεῖον τίθεσθαι. καὶ οὗτοι δὲ τὸ εὐπαθὲς καὶ εὐαλλοίωτον τοῦ ἀέρος εἰς μεταβολὴν ἐπιτηδείως ἔχειν ἐνόμισαν· διὸ τὴν γῆν δυσκίνητον καὶ δυσμετάβλητον οὖσαν οὐ πάνυ τι ἠξίωσαν ἀρχὴν ὑποθέσθαι· καὶ οὕτως μὲν οἱ μίαν λέγοντες τὴν ἀρχὴν διῃρέθησαν. Τῶν δὲ πλείους λεγόντων οἱ μὲν πεπερασμένας, οἱ δὲ ἀπείρους ἔθεντο τῷ πλήθει τὰς ἀρχάς. καὶ τῶν πεπερασμένας οἱ μὲν δύο, ὡς Παρμενίδης ἐν τοῖς πρὸς δόξαν πῦρ καὶ γῆν (ἢ μᾶλλον φῶς καὶ σκότος) ἢ ὡς οἱ Στωικοὶ θεὸν καὶ ὕλην, οὐχ ὡς στοιχεῖον δηλονότι τὸν θεὸν λέγοντες, ἀλλ' ὡς τὸ μὲν ποιοῦν τὸ δὲ πάσχον· οἱ δὲ τρεῖς, ὡς ὕλην καὶ τὰ ἐναντία Ἀριστοτέλης· οἱ δὲ τέτταρας, ὡς Ἐμπεδοκλῆς ὁ Ἀκραγαντῖνος, οὐ πολὺ κατόπιν τοῦ

Ἀναξαγόρου γεγονώς, Παρμενίδου δὲ ζηλωτὴς καὶ πλησιαστὴς καὶ ἔτι μᾶλλον τῶν Πυθαγορείων. οὗτος δὲ τὰ μὲν σωματικὰ στοιχεῖα ποιεῖ τέτταρα, πῦρ καὶ ἀέρα καὶ ὕδωρ καὶ γῆν, ἀίδια μὲν ὄντα πλήθει καὶ ὀλιγότητι, μεταβάλλοντα δὲ κατὰ τὴν σύγκρισιν καὶ διάκρισιν, τὰς δὲ κυρίως ἀρχάς, ὑφ' ὧν κινεῖται ταῦτα, φιλίαν καὶ νεῖκος. δεῖ γὰρ διατελεῖν ἐναλλὰξ κινούμενα τὰ στοιχεῖα, ποτὲ μὲν ὑπὸ τῆς φιλίας συγκρινόμενα, ποτὲ δὲ ὑπὸ τοῦ νείκους διακρινόμενα· ὥστε καὶ ἓξ εἶναι κατ' αὐτὸν τὰς ἀρχάς. καὶ γὰρ ὅπου μὲν ποιητικὴν δίδωσι δύναμιν τῷ νείκει καὶ τῇ φιλίᾳ, ὅταν λέγῃ ἄλλοτε μὲν Φιλότητι συνερχόμεν' εἰς ἓν ἅπαντα ἄλλοτε δ' αὖ δίχα πάντα φορεύμενα Νείκεος ἔχθει, ποτὲ δὲ τοῖς τέτταρσιν ὡς ἰσόστοιχα συντάττει καὶ ταῦτα, ὅταν λέγῃ τοτὲ δ' αὖ διέφυ πλέον' ἐξ ἑνὸς εἶναι πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γαῖα καὶ ἠέρος ἄπλετον ὕψος Νεῖκός τ' οὐλόμενον δίχα τῶν ἀτάλαντον ἕκαστον, καὶ Φιλότης ἐν τοῖσιν ἴση μῆκός τε πλάτος τε. [30]

in Ph 9 26 καὶ Πλάτων τρία μὲν τὰ κυρίως αἴτια τίθησι τό τε ποιοῦν καὶ τὸ παράδειγμα καὶ τὸ τέλος, τρία δὲ τὰ συναίτια τήν τε ὕλην καὶ τὸ εἶδος καὶ τὸ ὄργανον. ὁ μέντοι Θεόφραστος τοὺς ἄλλους προϊστορήσας "τούτοις, φησίν, ἐπιγενόμενος Πλάτων, τῇ μὲν δόξῃ καὶ τῇ δυνάμει πρότερος τοῖς δὲ χρόνοις ὕστερος καὶ τὴν πλείστην πραγματείαν περὶ τῆς πρώτης φιλοσοφίας ποιησάμενος, ἐπέδωκεν ἑαυτὸν καὶ τοῖς φαινομένοις ἀψάμενος τῆς περὶ φύσεως ἱστορίας· ἐν ᾗ δύο τὰς ἀρχὰς βούλεται ποιεῖν τὸ μὲν ὑποκείμενον ὡς ὕλην ὃ προσαγορεύει πανδεχές, τὸ δὲ ὡς αἴτιον καὶ κινοῦν ὃ περιάπτει τῇ τοῦ θεοῦ καὶ τῇ τοῦ ἀγαθοῦ δυνάμει." ὁ μέντοι Ἀλέξανδρος ὡς τρεῖς λέγοντος τὰς ἀρχὰς ἀπομνημονεύει τὴν ὕλην καὶ τὸ ποιοῦν καὶ τὸ παράδειγμα, καίτοι σαφῶς τὸ τελικὸν αἴτιον τοῦ Πλάτωνος προσθέντος, ἐν οἷς φησι· "λέγωμεν δὴ δι' ἣν αἰτίαν γένεσιν καὶ τὸ πᾶν τόδε ὁ ξυνιστὰς συνέστησεν. ἀγαθὸς ἦν· ἀγαθῷ δὲ οὐδενὶ περὶ οὐδενὸς οὐδέποτε ἐγγίνεται φθόνος." καὶ τὸ εἶδος δὲ τὸ ἔνυλον σαφῶς οἶμαι παραδίδωσιν ἐν οἷς καὶ τὸ ἄυλον εἶδος ταῦτα περὶ ἀμφοῖν γράφων· "τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων ὁμολογητέον ἓν μὲν εἶναι τὸ κατὰ ταὐτὰ εἶδος ἔχον, ἀγένητον καὶ ἀνώλεθρον, οὔτε αὐτὸ εἰσδεχόμενον ἄλλο ἄλλοθεν οὔτε αὐτὸ εἰς ἄλλο ποι ἰόν, ἀόρατον δὲ καὶ ἄλλως ἀναίσθητον τοῦτο ὃ δὴ νόησις εἴληχεν ἐπισκοπεῖν. τὸ δὲ ὁμώνυμον ὅμοιόν τε ἐκείνῳ δεύτερον, αἰσθητὸν γενητὸν πεφορημένον, αἰεὶ γινόμενόν τε ἔν τινι τόπῳ καὶ πάλιν ἐκεῖθεν ἀπολλύμενον, δόξῃ μετ' αἰσθήσεως περιληπτόν", καὶ τρίτην ἐπὶ τούτοις τὴν ὕλην παραδίδωσι. Τινὲς μέντοι καὶ μέχρι δεκάδος προήγαγον τὰς ἀρχάς, εἰ καὶ μὴ τὰς στοιχειώδεις, ὥσπερ οἱ Πυθαγόρειοι τοὺς ἀπὸ μονάδος ἄχρι δεκάδος ἀριθμοὺς ἀρχὰς ἔλεγον τῶν ἁπάντων ἢ τὰς δέκα συστοιχίας, ἃς ἄλλοι ἄλλως ἀνέγραψαν. καὶ οὕτως μὲν καὶ οἱ πλείους καὶ πεπερασμένας τῷ πλήθει τὰς ἀρχὰς λέγοντες διῃρέθησαν. Τῶν δὲ ἀπείρους τῷ πλήθει λεγόντων οἱ μὲν ἁπλᾶς ἔλεγον καὶ ὁμογενεῖς οἱ δὲ συνθέτους καὶ ἀνομογενεῖς καὶ ἐναντίας, κατὰ δὲ τὸ ἐπικρατοῦν χαρακτηριζομένας. [30]

in Ph 9 27 Ἀναξαγόρας μὲν γὰρ Ἡγησιβούλου Κλαζομένιος, κοινωνήσας τῆς Ἀναξιμένους φιλοσοφίας, πρῶτος μετέστησε τὰς περὶ τῶν ἀρχῶν δόξας καὶ τὴν ἐλλείπουσαν αἰτίαν ἀνεπλήρωσε, τὰς μὲν σωματικὰς ἀπείρους ποιήσας· πάντα γὰρ τὰ ὁμοιομερῆ, οἷον ὕδωρ ἢ πῦρ ἢ χρυσόν, ἀγένητα μὲν εἶναι καὶ ἄφθαρτα, φαίνεσθαι δὲ γινόμενα καὶ ἀπολλύμενα συγκρίσει καὶ διακρίσει μόνον, πάντων μὲν ἐν πᾶσιν ὄντων, ἑκάστου δὲ κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν ἐν αὐτῷ χαρακτηριζομένου. χρυσὸς γὰρ φαίνεται ἐκεῖνο, ἐν ᾧ πολὺ χρυσίον ἐστὶ καίτοι πάντων ἐνόντων. λέγει γοῦν Ἀναξαγόρας ὅτι "ἐν παντὶ παντὸς μοῖρα ἔνεστι" καὶ "ὅτῳ πλεῖστα ἔνι, ταῦτα ἐνδηλότατα ἓν ἕκαστόν ἐστι καὶ ἦν." καὶ ταῦτά φησιν ὁ Θεόφραστος παραπλησίως τῷ Ἀναξιμάνδρῳ λέγειν τὸν Ἀναξαγόραν· ἐκεῖνος γάρ φησιν ἐν τῇ διακρίσει τοῦ ἀπείρου τὰ συγγενῆ φέρεσθαι πρὸς ἄλληλα, καὶ ὅτι μὲν ἐν τῷ παντὶ χρυσὸς ἦν, γίνεσθαι χρυσόν, ὅτι δὲ γῆ, γῆν· ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον, ὡς οὐ γινομένων ἀλλ' ἐνυπαρχόντων πρότερον. τῆς δὲ κινήσεως καὶ τῆς γενέσεως αἴτιον ἐπέστησε τὸν νοῦν ὁ Ἀναξαγόρας, ὑφ' οὗ διακρινόμενα τούς τε κόσμους καὶ

τὴν τῶν ἄλλων φύσιν ἐγέννησαν. “καὶ οὕτω μέν, φησί, λαμβανόντων δόξειεν ἂν ὁ Ἀναξαγόρας τὰς μὲν ὑλικὰς ἀρχὰς ἀπείρους ποιεῖν, τὴν δὲ τῆς κινήσεως καὶ τῆς γενέσεως αἰτίαν μίαν τὸν νοῦν· εἰ δέ τις τὴν μῖξιν τῶν ἁπάντων ὑπολάβοι μίαν εἶναι φύσιν ἀόριστον καὶ κατ’ εἶδος καὶ κατὰ μέγεθος, συμβαίνει δύο τὰς ἀρχὰς αὐτὸν λέγειν τήν τε τοῦ ἀπείρου φύσιν καὶ τὸν νοῦν· ὥστε φαίνεται τὰ σωματικὰ στοιχεῖα παραπλησίως ποιῶν Ἀναξιμάνδρῳ.” καὶ Ἀρχέλαος ὁ Ἀθηναῖος, ᾧ καὶ Σωκράτη συγγεγονέναι φασὶν Ἀναξαγόρου γενομένῳ μαθητῇ, ἐν μὲν τῇ γενέσει τοῦ κόσμου καὶ τοῖς ἄλλοις πειρᾶταί τι φέρειν ἴδιον, τὰς ἀρχὰς δὲ τὰς αὐτὰς ἀποδίδωσιν ἅσπερ Ἀναξαγόρας. οὗτοι μὲν οὖν ἀπείρους τῷ πλήθει καὶ ἀνομογενεῖς τὰς ἀρχὰς λέγουσι, τὰς ὁμοιομερείας τιθέντες ἀρχάς· δι’ ἣν δὲ αἰτίαν οὕτως ἔδοξαν, ὁ Ἀριστοτέλης μετ’ ὀλίγον ἐρεῖ. [25]

in Ph 9 28 ἀπογνόντες γὰρ τοῦ εἶναι γένεσιν, διότι τὸ γινόμενον ἢ ἐξ ὄντος ἢ ἐκ μὴ ὄντος ἀνάγκη γίνεσθαι, ἑκάτερον δὲ ἀδύνατον, συγκρίσει καὶ διακρίσει τὴν δοκοῦσαν γένεσιν καὶ φθορὰν ἀποδεδώκασι. Λεύκιππος δὲ ὁ Ἐλεάτης ἢ Μιλήσιος (ἀμφοτέρως γὰρ λέγεται περὶ αὐτοῦ) κοινωνήσας Παρμενίδῃ τῆς φιλοσοφίας, οὐ τὴν αὐτὴν ἐβάδισε Παρμενίδῃ καὶ Ξενοφάνει περὶ τῶν ὄντων ὁδόν, ἀλλ’ ὡς δοκεῖ τὴν ἐναντίαν. ἐκείνων γὰρ ἓν καὶ ἀκίνητον καὶ ἀγένητον καὶ πεπερασμένον ποιούντων τὸ πᾶν, καὶ τὸ μὴ ὂν μηδὲ ζητεῖν συγχωρούντων, οὗτος ἄπειρα καὶ ἀεὶ κινούμενα ὑπέθετο στοιχεῖα τὰς ἀτόμους καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς σχημάτων ἄπειρον τὸ πλῆθος διὰ τὸ μηδὲν μᾶλλον τοιοῦτον ἢ τοιοῦτον εἶναι [ταύτην γὰρ] καὶ γένεσιν καὶ μεταβολὴν ἀδιάλειπτον ἐν τοῖς οὖσι θεωρῶν. ἔτι δὲ οὐδὲν μᾶλλον τὸ ὂν ἢ τὸ μὴ ὂν ὑπάρχειν, καὶ αἴτια ὁμοίως εἶναι τοῖς γινομένοις ἄμφω. τὴν γὰρ τῶν ἀτόμων οὐσίαν ναστὴν καὶ πλήρη ὑποτιθέμενος ὂν ἔλεγεν εἶναι καὶ ἐν τῷ κενῷ φέρεσθαι, ὅπερ μὴ ὂν ἐκάλει καὶ οὐκ ἔλαττον τοῦ ὄντος εἶναί φησι. παραπλησίως δὲ καὶ ὁ ἑταῖρος αὐτοῦ Δημόκριτος ὁ Ἀβδηρίτης ἀρχὰς ἔθετο τὸ πλῆρες καὶ τὸ κενόν, ὧν τὸ μὲν ὄν, τὸ δὲ μὴ ὂν ἐκάλει· ὡς 〈γὰρ〉 ὕλην τοῖς οὖσι τὰς ἀτόμους ὑποτιθέντες τὰ λοιπὰ γεννῶσι ταῖς διαφοραῖς αὐτῶν. τρεῖς δέ εἰσιν αὗται ῥυσμὸς τροπὴ διαθιγή, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν σχῆμα καὶ θέσις καὶ τάξις. πεφυκέναι γὰρ τὸ ὅμοιον ὑπὸ τοῦ ὁμοίου κινεῖσθαι καὶ φέρεσθαι τὰ συγγενῆ πρὸς ἄλληλα καὶ τῶν σχημάτων ἕκαστον εἰς ἑτέραν ἐγκοσμούμενον σύγκρισιν ἄλλην ποιεῖν διάθεσιν· ὥστε εὐλόγως ἀπείρων οὐσῶν τῶν ἀρχῶν πάντα τὰ πάθη καὶ τὰς οὐσίας ἀποδώσειν ἐπηγγέλλοντο, ὑφ’ οὗ τέ τι γίνεται καὶ πῶς. διὸ καί φασι μόνοις τοῖς ἄπειρα ποιοῦσι τὰ στοιχεῖα πάντα συμβαίνειν κατὰ λόγον. καὶ τῶν ἐν ταῖς ἀτόμοις σχημάτων ἄπειρον τὸ πλῆθός φασι διὰ τὸ μηδὲν μᾶλλον τοιοῦτον ἢ τοιοῦτον εἶναι. ταύτην γὰρ αὐτοὶ τῆς ἀπειρίας αἰτίαν ἀποδιδόασι. καὶ Μητρόδωρος δὲ ὁ Χῖος ἀρχὰς σχεδόν τι τὰς αὐτὰς τοῖς περὶ Δημόκριτον ποιεῖ, τὸ πλῆρες καὶ τὸ κενὸν τὰς πρώτας αἰτίας ὑποθέμενος, ὧν τὸ μὲν ὄν, τὸ δὲ μὴ ὂν εἶναι· περὶ δὲ τῶν ἄλλων ἰδίαν τινὰ ποιεῖται τὴν μέθοδον. αὕτη μὲν ἡ σύντομος περίληψις τῶν ἱστορημένων περὶ ἀρχῶν οὐ κατὰ χρόνους ἀναγραφεῖσα, ἀλλὰ τὴν τῆς δόξης συγγένειαν. Οὐ χρὴ δὲ τοὺς τοσαύτης ἀκούοντας διαφορᾶς νομίζειν ἐναντιολογίας εἶναι ταύτας τῶν φιλοσοφησάντων, ὅπερ τινὲς ταῖς ἱστορικαῖς μόναις ἀναγραφαῖς ἐντυγχάνοντες καὶ μηδὲν τῶν λεγομένων συνιέντες ὀνειδίζειν ἐπιχειροῦσι, καίτοι μυρίοις σχίσμασιν αὐτοὶ κατεσχισμένοι οὐ περὶ τὰς φυσικὰς ἀρχάς (τούτων γὰρ οὐδὲ ὄναρ ἐπαΐουσιν), ἀλλὰ περὶ τὴν καθαίρεσιν τῆς θείας ὑπεροχῆς. [30]

in Ph 9 29 οὐδὲν δὲ ἴσως χεῖρον ὀλίγον παρεκβάντα τοῖς φιλομαθεστέροις ἐπιδεῖξαι, πῶς καίτοι διαφέρεσθαι δοκοῦντες οἱ παλαιοὶ περὶ τὰς τῶν ἀρχῶν δόξας, ἐναρμονίως ὅμως συμφέρονται. καὶ γὰρ οἱ μὲν περὶ τῆς νοητῆς καὶ πρώτης ἀρχῆς διελέχθησαν, ὡς Ξενοφάνης τε καὶ Παρμενίδης καὶ Μέλισσος, ὁ μὲν Ξενοφάνης καὶ Παρμενίδης ἓν λέγοντες καὶ πεπερασμένον. ἀνάγκη γὰρ τὸ ἓν τοῦ πλήθους προϋπάρχειν καὶ τὸ πᾶσιν ὅρου καὶ πέρατος αἴτιον κατὰ τὸ πέρας μᾶλλον ἢπερ κατὰ τὴν ἀπειρίαν ἀφορίζεσθαι καὶ τὸ πάντῃ τέλειον τὸ τέλος τὸ οἰκεῖον

ἀπειληφὸς πεπερασμένον εἶναι, μᾶλλον δὲ τέλος τῶν πάντων, ὡς καὶ ἀρχή· τὸ γὰρ ἀτελὲς ἐνδεὲς ὂν οὔπω πέρας ἀπείληφεν. πλὴν ὁ μὲν Ξενοφάνης ὡς πάντων αἴτιον καὶ πάντων ὑπερανέχον καὶ κινήσεως αὐτὸ καὶ ἠρεμίας καὶ ὡς πάσης ἀντιστοιχίας ἐπέκεινα τίθησιν, ὥσπερ καὶ ὁ Πλάτων ἐν τῇ πρώτῃ ὑποθέσει Παρμενίδου· ὁ δὲ Παρμενίδης τὸ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχον αὐτοῦ καὶ πάσης μεταβολῆς, τάχα δὲ καὶ ἐνεργείας καὶ δυνάμεως, ἐπέκεινα θεασάμενος ἀκίνητον αὐτὸ ἀνυμνεῖ καὶ μόνον ὡς πάντων ἐξῃρημένον οἷον, ἀκίνητον τελέθει, τῷ πάντ' ὄνομ' εἶναι. Μέλισσος δὲ τὸ μὲν ἀμετάβλητον ὁμοίως καὶ αὐτὸς ἐθεάσατο, κατὰ δὲ τὸ ἀνέκλειπτον τῆς οὐσίας καὶ τὸ ἄπειρον τῆς δυνάμεως ἄπειρον αὐτὸ ἀπεφήνατο ὥσπερ καὶ ἀγένητον· δηλοῖ δὲ ἡ περὶ τῆς ἀπειρίας ἀπόδειξις κατὰ ταύτην γενομένη τὴν ἔννοιαν. φησὶ γάρ· "ὅτε τοίνυν οὐκ ἐγένετο ἔστι τε καὶ ἀεὶ ἦν καὶ ἔσται καὶ ἀρχὴν οὐκ ἔχει οὐδὲ τελευτήν, ἀλλ' ἄπειρόν ἐστιν· εἰ μὲν γὰρ ἐγένετο, ἀρχὴν ἂν εἶχεν (ἤρξατο γὰρ ἄν ποτε γινόμενον) καὶ τελευτήν (ἐτελεύτησε γὰρ ἄν). ὅτε δὲ μήτε ἤρξατο μήτε ἐτελεύτησεν ἀεί τε ἦν, οὐκ ἔχει ἀρχὴν οὐδὲ τελευτήν [ἀλλὰ ἄπειρον]." οὕτως μὲν οὖν εἰς τὸ κατὰ χρόνον ἄναρχον καὶ ἀτελεύτητον καὶ ἀεὶ ὂν ὁ Μέλισσος ἀπιδὼν ἄπειρον ἀπεφήνατο. τὸ δὲ τοιοῦτον καὶ ὁ Παρμενίδης αὐτῷ μαρτυρεῖ λέγων δι' αὐτῶν σχεδὸν τῶν ῥημάτων ὡς ἀγένητον ἐὸν καὶ ἀνώλεθρόν ἐστιν, οὖλον μουνογενές τε καὶ ἀτρεμὲς ἠδ' ἀτέλεστον, οὐδέ ποτ' ἦν οὐδ' ἔσται, ἐπεὶ νῦν ἔστιν ὁμοῦ πᾶν. [25]

in Ph 9 30 οὕτω μὲν οὖν καὶ οὗτος ὡς ἀνέκλειπτον καὶ ὡς ἀγένητον καὶ ἄπειρον εἶναί φησι. τὴν δὲ τοῦ πέρατος ἔννοιαν δι' ἐκείνων ἐδήλωσε τῶν ἐπῶν ταὐτόν τ' ἐν ταὐτῷ τε μένον καθ' ἑαυτό 〈τε〉 κεῖται. οὕτως ἔμπεδον αὖθι μένει· κρατερὴ γὰρ ἀνάγκη πείρατος ἐν δεσμοῖσιν ἔχει, τό μιν ἀμφὶς ἐέργει, οὕνεκεν οὐκ ἀτελεύτητον τὸ ἐὸν θέμις εἶναι· ἔστι γὰρ οὐκ ἐπιδευές· μὴ ἐὸν δὲ ἂν παντὸς ἐδεῖτο. εἰ γὰρ ὄν ἐστι καὶ οὐχὶ μὴ ὄν, ἀνενδεές ἐστιν, ἀνενδεὲς δὲ ὂν τέλειόν ἐστι, τέλειον δὲ ὂν ἔχει τέλος καὶ οὐκ ἔστιν ἀτελεύτητον, τέλος δὲ ἔχον πέρας ἔχει καὶ ὅρον. οὕτως μὲν οὖν οὐδεμία κατὰ τὰς ἐννοίας τῶν ἀνδρῶν τούτων γέγονεν ἐναντίωσις ἐν οἷς περὶ τοῦ αὐτοῦ λέγουσι. μετελθὼν δὲ ἀπὸ τῶν νοητῶν ἐπὶ τὰ αἰσθητὰ ὁ Παρμενίδης, ἤτοι ἀπὸ ἀληθείας ὡς αὐτός φησιν ἐπὶ δόξαν, ἐν οἷς λέγει ἐν τῷ σοι παύω πιστὸν λόγον ἠδὲ νόημα ἀμφὶς ἀληθείης, δόξας δ' ἀπὸ τοῦδε βροτείους μάνθανε, κόσμον ἐμῶν ἐπέων ἀπατηλὸν ἀκούων, τῶν γενητῶν ἀρχὰς καὶ αὐτὸς στοιχειώδεις μὲν τὴν πρώτην ἀντίθεσιν ἔθετο, ἣν φῶς καλεῖ καὶ σκότος 〈ἢ〉 πῦρ καὶ γῆν ἢ πυκνὸν καὶ ἀραιὸν ἢ ταὐτὸν καὶ ἕτερον, λέγων ἐφεξῆς τοῖς πρότερον παρακειμένοις ἔπεσι μορφὰς γὰρ κατέθεντο δύο γνώμαις ὀνομάζειν, τῶν μίαν οὐ χρεών ἐστιν, ἐν ᾧ πεπλανημένοι εἰσίν· ἀντία δ' ἐκρίναντο δέμας καὶ σήματ' ἔθεντο χωρὶς ἀπ' ἀλλήλων, τῇ μὲν φλογὸς αἰθέριον πῦρ ἤπιον τὸ μέγ' ἀραιὸν ἐλαφρόν, ἑαυτῷ πάντοσε τὠυτόν, τῷ δ' ἑτέρῳ μὴ τὠυτόν· ἀτὰρ κἀκεῖνο κατ' αὐτὸ τἀντία, νύκτ' ἀδαῆ, πυκινὸν δέμας ἐμβριθές τε. [25]

in Ph 9 31 καὶ δὴ καὶ καταλογάδην μεταξὺ τῶν ἐπῶν ἐμφέρεταί τι ῥησείδιον ὡς αὐτοῦ Παρμενίδου ἔχον οὕτως· "ἐπὶ τῷδέ ἐστι τὸ ἀραιὸν καὶ τὸ θερμὸν καὶ τὸ φάος καὶ τὸ μαλθακὸν καὶ τὸ κοῦφον, ἐπὶ δὲ τῷ πυκνῷ ὠνόμασται τὸ ψυχρὸν καὶ ὁ ζόφος καὶ σκληρὸν καὶ βαρύ· ταῦτα γὰρ ἀπεκρίθη ἑκατέρως ἑκάτερα." οὕτω σαφῶς ἀντίθετα δύο στοιχεῖα ἔλαβε· διὸ πρότερον ἓν τὸ ὂν δύ' ἔγνω, καὶ πεπλανῆσθαι δέ φησι τοὺς τὴν ἀντίθεσιν τῶν τὴν γένεσιν συνιστώντων στοιχείων μὴ συνορῶντας ἢ μὴ σαφῶς ἀποκαλύπτοντας· ᾧπερ καὶ Ἀριστοτέλης ἀκολουθῶν ἀρχὰς ἔθετο τὰ ἐναντία. καὶ ποιητικὸν δὲ αἴτιον οὐ σωμάτων μόνον τῶν ἐν τῇ γενέσει ἀλλὰ καὶ ἀσωμάτων τῶν τὴν γένεσιν συμπληρούντων σαφῶς παραδέδωκεν ὁ Παρμενίδης λέγων αἱ δ' ἐπὶ ταῖς νυκτός, μετὰ δὲ φλογὸς ἵεται αἶσα. ἐν δὲ μέσῳ τούτων δαίμων ἣ πάντα κυβερνᾷ· πάντα γὰρ στυγεροῖο τόκου καὶ μίξιος ἄρχει πέμπους' ἄρσενι θῆλυ μιγὲν τό τ' ἐναντίον αὖθις ἄρσεν θηλυτέρῳ. Ἀλλὰ δὴ καὶ Ἐμπεδοκλῆς περί τε τοῦ νοητοῦ κόσμου καὶ περὶ τοῦ αἰσθητοῦ διδάσκων καὶ ἐκεῖνον τούτου ἀρχέτυπον παράδειγμα τιθέμενος ἐν ἑκατέρῳ μὲν ἀρχὰς καὶ

στοιχεῖα τὰ τέτταρα ταῦτα τέθεικε πῦρ ἀέρα ὕδωρ καὶ γῆν, καὶ ποιητικὰ αἴτια τὴν φιλίαν καὶ τὸ νεῖκος, πλὴν ὅτι τὰ μὲν ἐν τῷ νοητῷ τῇ νοητῇ ἑνώσει κρατούμενα διὰ φιλίας μᾶλλον συνάγεσθαί φησι, τὰ δὲ ἐν τῷ αἰσθητῷ ὑπὸ τοῦ νείκους μᾶλλον διακρίνεσθαι. ᾧ καὶ ὁ Πλάτων κατακολουθῶν, ἢ πρὸ τοῦ Πλάτωνος ὁ Τίμαιος, ἐν τῷ πρώτῳ παραδείγματι τῷ νοητῷ τὰς τέτταρας ἰδέας προϋπάρχειν φησὶ τὰς ἀπὸ τῶν τεττάρων στοιχείων χαρακτηριζομένας καὶ τὸν τετραμερῆ τοῦτον κόσμον τὸν αἰσθητὸν ἐν ἐσχάτοις παραγούσας, τοῦ νείκους ἐνταῦθα κρατοῦντος διὰ τὴν ἀπὸ τῆς νοητῆς ἑνώσεως ὑποβᾶσαν διάκρισιν. καὶ γέγονεν ὁ λόγος αὐτῷ περὶ ἀμφοτέρων τῶν κόσμων κοινός, πλὴν καὶ οὗτος ὡς ἐν ὕλης λόγῳ τὰ τέτταρα θεὶς στοιχεῖα τὴν περὶ αὐτὰ ἐναντίωσιν τῆς φιλίας καὶ τοῦ νείκους ἐθεάσατο. ὅτι γὰρ οὐχ ὡς οἱ πολλοὶ νομίζουσι φιλία μὲν μόνη κατ' Ἐμπεδοκλέα τὸν νοητὸν ἐποίησε κόσμον, νεῖκος δὲ μόνον τὸν αἰσθητόν, ἀλλ' ἄμφω πανταχοῦ οἰκείως θεωρεῖ, ἄκουσον αὐτοῦ τῶν ἐν τοῖς Φυσικοῖς λεγομένων, ἐν οἷς καὶ τῆς ἐνταῦθα δημιουργικῆς συγκράσεως τὴν Ἀφροδίτην ἤτοι τὴν φιλίαν αἰτίαν φησί. [30]

in Ph 9 32 καλεῖ δὲ τὸ μὲν πῦρ καὶ Ἥφαιστον καὶ ἥλιον καὶ φλόγα, τὸ δὲ ὕδωρ ὄμβρον, τὸν δὲ ἀέρα αἰθέρα. λέγει οὖν πολλαχοῦ μὲν ταῦτα καὶ ἐν τούτοις δὲ τοῖς ἔπεσιν ἡ δὲ χθὼν τούτοισιν ἴση συνέκυρσε μάλιστα Ἡφαίστῳ τ' ὄμβρῳ τε καὶ αἰθέρι παμφανόωντι, Κύπριδος ὁρμισθεῖσα τελείοις ἐν λιμένεσσιν, εἴτ' ὀλίγον μείζων εἴτε πλέον ἐστὶν ἐλάσσων. ἐκ τῶν αἱμά τε γέντο καὶ ἄλλης εἴδεα σαρκός. καὶ πρὸ τούτων δὲ τῶν ἐπῶν ἐν ἄλλοις τὴν ἀμφοῖν ἐν τοῖς αὐτοῖς ἐνέργειαν παραδίδωσι λέγων ἐπεὶ Νεῖκος μὲν ἐνέρτατον ἵκετο βένθος δίνης, ἐν δὲ μέσῃ Φιλότης στροφάλιγγι γένηται, ἐν τῇ δὴ τάδε πάντα συνέρχεται ἓν μόνον εἶναι οὐκ ἄφαρ, ἀλλὰ θελημὰ συνιστάμεν' ἄλλοθεν ἄλλα. τῶν δέ τε μισγομένων χεῖτ' ἔθνεα μυρία θνητῶν. πολλὰ δ' ἄμιχθ' ἔστηκε κεραιομένοισιν ἐναλλάξ, ὅσ' ἔτι Νεῖκος ἔρυκε μετάρσιον· οὐ γὰρ ἀμεμφέως πὼ πᾶν ἐξέστηκεν ἐπ' ἔσχατα τέρματα κύκλου. ἀλλὰ τὰ μέν τ' ἐνέμιμνε μελέων, τὰ δέ τ' ἐξεβεβήκει. ὅσσον δ' αἰὲν ὑπεκπροθέοι, τόσον αἰὲν ἐπῄει ἠπιόφρων Φιλότητος ἀμεμφέος ἄμβροτος ὁρμή. αἶψα δὲ θνήτ' ἐφύοντο τὰ πρὶν μάθον ἀθάνατ' εἶναι, ζωρά τε τὰ πρὶν ἄκρητα διαλλάξαντα κελεύθους. τῶν δέ τε μισγομένων χεῖτ' ἔθνεα μυρία θνητῶν παντοίαις ἰδέῃσιν ἀρηρότα θαῦμα ἰδέσθαι. [25]

in Ph 9 33 ἐν δὴ τούτοις σαφῶς καὶ τὰ θνητὰ ἐκ τῆς φιλίας ἡρμόσθαι φησί, καὶ ἐν οἷς ἡ φιλία ἐπικρατεῖ οὔπω πᾶν ἐξεστηκέναι τὸ νεῖκος. καὶ ἐν ἐκείνοις δὲ τοῖς ἔπεσιν, ἐν οἷς καὶ τὰ γνωρίσματα ἑκάστου τῶν τεττάρων στοιχείων καὶ τοῦ νείκους καὶ τῆς φιλίας παραδίδωσι, σαφῶς τὴν ἀμφοῖν ἐν πᾶσι μῖξιν τοῦ τε νείκους καὶ τῆς φιλίας ἐξέφηνεν. ἔχει δὲ οὕτως· ἠέλιον μὲν θερμὸν ὁρᾶν καὶ λαμπρὸν ἁπάντῃ, ἄμβροτα δ' ὅσ' ἔδεται καὶ ἀργέτι δεύεται αὐγῇ, ὄμβρον δ' ἐν πᾶσι δνοφέοντά τε ῥιγαλέον τε, ἐκ δ' αἵης προρέουσι θελημά τε καὶ στερέωμα. ἐν δὲ κότῳ διάμορφα καὶ ἄνδιχα πάντα πέλονται· σὺν δ' ἔβη ἐν φιλότητι καὶ ἀλλήλοισι ποθεῖται. ἐκ τούτων γὰρ πάνθ' ὅσα τ' ἦν ὅσα τ' ἔστι καὶ ἔσται δένδρα τε βεβλάστηκε καὶ ἀνέρες ἠδὲ γυναῖκες θῆρές τ' οἰωνοί τε καὶ ὑδατοθρέμμονες ἰχθῦς καί τε θεοὶ δολιχαίωνες τιμῇσι φέριστοι. καὶ ὀλίγον δὲ προελθών φησιν ἐν δὲ μέρει κρατέουσι περιπλομένοιο κύκλοιο καὶ φθίνει εἰς ἄλληλα καὶ αὔξεται ἐν μέρει αἴσης. αὐτὰ γὰρ ἔστιν ταῦτα, δι' ἀλλήλων δὲ θέοντα γίνοντ' ἄνθρωποί τε καὶ ἄλλων ἔθνεα κηρῶν ἄλλοτε μὲν Φιλότητι συνερχόμεν' εἰς ἕνα κόσμον, ἄλλοτε δ' αὖ δίχ' ἕκαστα φορούμενα Νείκεος ἔχθει, εἰσόκεν ἓν συμφύντα τὸ πᾶν ὑπένερθε γένηται. οὕτως ᾗ μὲν 〈ἓν〉 ἐκ πλεόνων μεμάθηκε φύεσθαι ἠδὲ πάλιν διαφύντος ἑνὸς πλέον' ἐκτελέθουσι, τῇ μὲν γίγνονταί τε καὶ οὔ σφισιν ἔμπεδος αἰών· ᾗ δὲ τάδ' ἀλλάσσοντα διαμπερὲς οὐδαμὰ λήγει, ταύτῃ δ' αἰὲν ἔασιν ἀκίνητοι κατὰ κύκλον. [25]

in Ph 9 34 ὥστε καὶ τὸ ἓν ἐκ πλειόνων, ὅπερ διὰ τὴν φιλίαν συμβαίνει, καὶ τὸ πλείονα ἐξ ἑνός, ὅπερ τοῦ νείκους ἐπικρατοῦντος γίνεται, καὶ ἐν τούτῳ θεωρεῖ [καὶ] τῷ ὑπὸ σελήνην κόσμῳ, ἐν ᾧ τὰ

θνητά, κατὰ περιόδους δηλονότι ἄλλοτε ἄλλας ποτὲ μὲν 〈τοῦ〉 νείκους ποτὲ δὲ τῆς φιλίας ἐπικρατούσης. μήποτε δὲ προποδισμόν τινα τῆς τῶν ὄντων ἑνώσεως καὶ διακρίσεως παραδίδωσι πλείονας διαφορὰς τοῦ νοητοῦ κόσμου ὑπὲρ τόνδε τὸν αἰσθητὸν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον τῆς φιλίας ἐπικράτειαν αἰνιττόμενος. καὶ ἐν τῷ αἰσθητῷ δὲ τὰς διαφορὰς τῆς τοῦ νείκους ἐπικρατείας παραδείκνυσιν ὅροις τισὶ διειλημμένας, ὡς ἐν ἄλλοις ἐπειράθην ὑποδεῖξαι. πλὴν ὅτι καὶ οὗτος οὐδὲν ἐναντίον Παρμενίδῃ καὶ Μελίσσῳ φθέγγεται, ἀλλά γε τήν τε στοιχειώδη ἀντίθεσιν ὡς καὶ Παρμενίδης ἐθεάσατο καὶ ποιητικὸν αἴτιον ἐκεῖνος μὲν ἓν κοινὸν τὴν ἐν μέσῳ πάντων ἱδρυμένην καὶ πάσης γενέσεως αἰτίαν δαίμονα τίθησιν, οὗτος δὲ καὶ ἐν τοῖς ποιητικοῖς αἰτίοις τὴν ἀντίθεσιν ἐθεάσατο. Ἀναξαγόρας δὲ ὁ Κλαζομένιος ἔοικε τῶν εἰδῶν πάντων τριττὴν θεάσασθαι τὴν διαφοράν, τὴν μὲν κατὰ τὴν νοητὴν ἕνωσιν συνῃρημένην, ὅταν λέγῃ "ὁμοῦ πάντα χρήματα ἦν ἄπειρα καὶ πλῆθος καὶ σμικρότητα". καὶ πάλιν φησί "πρὶν δὲ ἀποκριθῆναι ταῦτα πάντων ὁμοῦ ἐόντων οὐδὲ χροιὴ ἔνδηλος ἦν οὐδεμία· ἀπεκώλυε γὰρ ἡ σύμμιξις ἁπάντων χρημάτων τοῦ διεροῦ καὶ τοῦ ξηροῦ καὶ τοῦ θερμοῦ καὶ τοῦ ψυχροῦ καὶ τοῦ λαμπροῦ καὶ τοῦ ζοφεροῦ καὶ γῆς πολλῆς ἐνεούσης καὶ σπερμάτων ἀπείρων πλήθους οὐδὲν ἐοικότων ἀλλήλοις. τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων ἐν τῷ σύμπαντι χρὴ δοκεῖν ἐνεῖναι πάντα χρήματα". καὶ εἴη ἂν τὸ σύμπαν τοῦτο 〈τὸ〉 τοῦ Παρμενίδου ἓν ὄν. τὴν δέ τινα ἐθεάσατο κατὰ τὴν νοερὰν διάκρισιν διακεκριμένην, πρὸς ἣν ἡ ἐνταῦθα ἀφωμοίωται. λέγει γὰρ μετ' ὀλίγα τῆς ἀρχῆς τοῦ πρώτου Περὶ φύσεως Ἀναξαγόρας οὕτως· "τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων χρὴ δοκεῖν ἐνεῖναι πολλά τε καὶ παντοῖα ἐν πᾶσι τοῖς συγκρινομένοις καὶ σπέρματα πάντων χρημάτων καὶ ἰδέας παντοίας ἔχοντα καὶ χροιὰς καὶ ἡδονάς, καὶ ἀνθρώπους τε συμπαγῆναι καὶ τὰ ἄλλα ζῷα ὅσα ψυχὴν ἔχει. [25]

in Ph 9 35 καὶ τοῖς γε ἀνθρώποισιν εἶναι καὶ πόλεις συνῳκημένας καὶ ἔργα κατεσκευασμένα, ὥσπερ παρ' ἡμῖν, καὶ ἠέλιόν τε αὐτοῖσιν εἶναι καὶ σελήνην καὶ τὰ ἄλλα, ὥσπερ παρ' ἡμῖν, καὶ τὴν γῆν αὐτοῖσι φύειν πολλά τε καὶ παντοῖα, ὧν ἐκεῖνοι τὰ ὀνήιστα συνενεγκάμενοι εἰς τὴν οἴκησιν χρῶνται. ταῦτα μὲν οὖν μοι λέλεκται περὶ τῆς ἀποκρίσιος, ὅτι οὐκ ἂν παρ' ἡμῖν μόνον ἀποκριθείη, ἀλλὰ καὶ ἄλλῃ." καὶ δόξει μὲν ἴσως τισὶν οὐ πρὸς νοερὰν διάκρισιν τὴν ἐν τῇ γενέσει παραβάλλειν, ἀλλὰ πρὸς τόπους ἄλλους τῆς γῆς τὴν παρ' ἡμῖν συγκρίνειν οἴκησιν. οὐκ ἂν δὲ εἶπε περὶ τόπων ἄλλων καὶ "ἥλιον αὐτοῖσιν εἶναι καὶ σελήνην καὶ τὰ ἄλλα ὥσπερ παρ' ἡμῖν" καὶ "σπέρματα δὲ πάντων χρημάτων καὶ ἰδέας" ἐκάλεσε τὰ ἐκεῖ. ἄκουσον δὲ οἷα καὶ μετ' ὀλίγον φησὶ τὴν ἀμφοῖν ποιούμενος σύγκρισιν· "οὕτω τούτων περιχωρούντων τε καὶ ἀποκρινομένων ὑπὸ βίης τε καὶ ταχυτῆτος. βίην δὲ ἡ ταχυτὴς ποιεῖ. ἡ δὲ ταχυτὴς αὐτῶν οὐδενὶ ἔοικε χρήματι τὴν ταχυτῆτα τῶν νῦν ἐόντων χρημάτων ἐν ἀνθρώποις, ἀλλὰ πάντως πολλαπλασίως ταχύ ἐστι." καὶ εἴπερ ταύτην ἔσχε τὴν ἔννοιαν, ἄλλως μὲν πάντα ἐν πᾶσιν εἶναί φησι κατὰ τὴν νοητὴν ἕνωσιν, ἄλλως δὲ κατὰ τὴν νοερὰν συνουσίωσιν καὶ ἄλλως κατὰ τὴν αἰσθητὴν σύμπνοιαν καὶ τὴν ἐκ τῶν αὐτῶν γένεσιν καὶ εἰς τὰ αὐτὰ ἀνάλυσιν. Οἱ δὲ περὶ τὸν Λεύκιππόν τε καὶ Δημόκριτον καὶ τὸν Πυθαγορικὸν Τίμαιον οὐκ ἐναντιοῦνται μὲν πρὸς τὸ τὰ τέτταρα στοιχεῖα τῶν συνθέτων εἶναι σωμάτων ἀρχάς. καὶ οὗτοι δέ, ὥσπερ οἱ Πυθαγόρειοι καὶ Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης, ὁρῶντες εἰς ἄλληλα μεταβάλλοντα τὸ πῦρ καὶ τὸν ἀέρα καὶ τὸ ὕδωρ, ἴσως δὲ καὶ τὴν γῆν, ἀρχοειδέστερά τινα τούτων καὶ ἁπλούστερα ἐζήτουν αἴτια, δι' ὧν καὶ τὴν κατὰ τὰς ποιότητας τῶν στοιχείων τούτων διαφορὰν ἀπολογήσονται. καὶ οὕτως ὁ μὲν Τίμαιος καὶ ὁ τούτῳ κατακολουθῶν Πλάτων τὰ ἐπίπεδα βάθος τι ἔχοντα καὶ σχημάτων διαφορὰς στοιχεῖα πρῶτα τῶν τεττάρων τούτων ἔθετο στοιχείων τὴν σωματικὴν φύσιν μετὰ τῶν σωματικῶν σχημάτων ἀρχοειδεστέραν. καὶ αἰτίαν τῆς τῶν ποιοτήτων διαφορᾶς νομίζων. [30]

in Ph 9 36 οἱ δὲ περὶ Λεύκιππον καὶ Δημόκριτον τὰ ἐλάχιστα πρῶτα σώματα ἄτομα καλοῦντες κατὰ τὴν τῶν σχημάτων αὐτῶν καὶ τῆς θέσεως καὶ τῆς τάξεως διαφορὰν τὰ μὲν θερμὰ γίνεσθαι καὶ

πύρια τῶν σωμάτων, ὅσα ἐξ ὀξυτέρων καὶ λεπτομερεστέρων καὶ κατὰ ὁμοίαν θέσιν κειμένων σύγκειται τῶν πρώτων σωμάτων, τὰ δὲ ψυχρὰ καὶ ὑδατώδη, ὅσα ἐκ τῶν ἐναντίων, καὶ τὰ μὲν λαμπρὰ καὶ φωτεινά, τὰ δὲ ἀμυδρὰ καὶ σκοτεινά. Καὶ ὅσοι δὲ ἓν ἔθεντο στοιχεῖον, ὡς Θαλῆς καὶ Ἀναξίμανδρος καὶ Ἡράκλειτος, καὶ τούτων ἕκαστος εἰς τὸ δραστήριον ἀπεῖδεν τὸ καὶ πρὸς γένεσιν ἐπιτήδειον ἐκείνου, Θαλῆς μὲν εἰς τὸ γόνιμον καὶ τρόφιμον καὶ συνεκτικὸν καὶ ζωτικὸν καὶ εὐτύπωτον τοῦ ὕδατος, Ἡράκλειτος δὲ εἰς τὸ ζῳογόνον καὶ δημιουργικὸν τοῦ πυρός, Ἀναξιμένης δὲ εἰς τὸ τοῦ ἀέρος εὔπλαστον καὶ ἑκατέρωσε ῥᾳδίως μεταχωροῦν ἐπί τε τὸ πῦρ καὶ ἐπὶ τὸ ὕδωρ, ὥσπερ καὶ Ἀναξίμανδρος, εἴπερ τὸ μεταξὺ διὰ τὸ εὐαλλοίωτον ὑποτίθεται. Οὕτως οὖν οἱ μὲν εἰς νοητόν, οἱ δὲ εἰς αἰσθητὸν διάκοσμον ἀφορῶντες, καὶ οἱ μὲν τὰ προσεχῆ στοιχεῖα τῶν σωμάτων, οἱ δὲ τὰ ἀρχοειδέστερα ζητοῦντες, καὶ οἱ μὲν μερικώτερον, οἱ δὲ ὁλικώτερον τῆς στοιχειώδους φύσεως καταδραττόμενοι, καὶ οἱ μὲν τὰ στοιχεῖα μόνον, οἱ δὲ πάντα τὰ αἴτια καὶ συναίτια ζητοῦντες διάφορα μὲν λέγουσι φυσιολογοῦντες, οὐ μὴν ἐναντία τῷ κρίνειν ὀρθῶς δυναμένῳ. καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Ἀριστοτέλης ὁ τὰς διαφωνίας αὐτῶν ἐπιδεικνύναι δοκῶν ἐρεῖ προελθὼν ὀλίγον ὅτι “διαφέρουσιν ἀλλήλων τῷ τοὺς μὲν πρότερα, τοὺς δὲ ὕστερα λαμβάνειν, καὶ τοὺς μὲν γνωριμώτερα κατὰ τὸν λόγον, τοὺς δὲ κατὰ τὴν αἴσθησιν”. “ὥστε, φησί, ταὐτὰ λέγειν πως καὶ ἕτερα ἀλλήλων”. ἀλλὰ ταῦτα μὲν διὰ τοὺς εὐκόλως διαφωνίαν ἐγκαλοῦντας τοῖς παλαιοῖς ἐπὶ πλέον ἠναγκάσθημεν μηκῦναι. ἐπειδὴ δὲ καὶ Ἀριστοτέλους ἐλέγχοντος ἀκουσόμεθα τὰς τῶν προτέρων φιλοσόφων δόξας καὶ πρὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ὁ Πλάτων τοῦτο φαίνεται ποιῶν καὶ πρὸ ἀμφοῖν ὅ τε Παρμενίδης καὶ Ξενοφάνης, ἰστέον ὅτι τῶν ἐπιπολαιότερον ἀκροωμένων οὗτοι κηδόμενοι τὸ φαινόμενον ἄτοπον ἐν τοῖς λόγοις αὐτῶν διελέγχουσιν, αἰνιγματωδῶς εἰωθότων τῶν παλαιῶν τὰς ἑαυτῶν ἀποφαίνεσθαι γνώμας. δηλοῖ δὲ ὁ Πλάτων θαυμάζων οὕτως τὸν Παρμενίδην, ὃν διελέγχειν δοκεῖ, καὶ βαθέος κολυμβητοῦ δεῖσθαι λέγων τὴν διάνοιαν αὐτοῦ. καὶ Ἀριστοτέλης δὲ τὸ βάθος αὐτοῦ τῆς σοφίας ὑπονοῶν φαίνεται, ὅταν λέγῃ “Παρμενίδης δὲ 〈μᾶλλον βλέπων〉 ἔοικέ που λέγειν”. [30]

in Ph 9 37 καὶ οὗτοι οὖν ποτὲ μὲν τὸ παραλελειμμένον ἀναπληροῦντες, ποτὲ δὲ τὸ ἀσαφῶς εἰρημένον σαφηνίζοντες, ποτὲ δὲ τὸ ἐπὶ τῶν νοητῶν εἰρημένον ὡς μὴ δυνάμενον τοῖς φυσικοῖς ἐφαρμόττειν διακρίνοντες ὡς ἐπὶ τῶν ἓν τὸ ὂν καὶ ἀκίνητον λεγόντων, ποτὲ δὲ τὰς εὐκόλους ἐκδοχὰς τῶν ἐπιπολαιοτέρων προαναστέλλοντες, οὕτως ἐλέγχειν δοκοῦσι. καὶ πειρασόμεθα τούτοις καὶ ἡμεῖς ἐφιστάνειν ἐν ταῖς πρὸς ἕκαστον τοῦ Ἀριστοτέλους ἀντιλογίαις. ἀλλὰ ἀναληπτέον πάλιν τὴν Ἀριστοτέλους λέξιν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ λεγόμενα διαρθρωτέον. p. 184b15 Ἀνάγκη δὲ ἤτοι μίαν εἶναι τὴν ἀρχὴν ἢ πλείου ς , καὶ εἰ μία ν , ἤτοι ἀκίνητον ὥς φησι Παρμενίδης καὶ Μέλισσο ς . Ὁ Ἀλέξανδρός φησιν ὅτι “εἰπὼν δεῖν ἀπὸ τῶν ἡμῖν γνωριμωτέρων ποιεῖσθαι τὴν ἀρχὴν, οὕτως καὶ ποιεῖ· ἤρξατο γὰρ ἀπὸ διαιρετικοῦ τελείου καὶ ἐναργοῦς καὶ πᾶσι φανεροῦ. τί γὰρ τῆς ἀντιφάσεως ἐναργέστερον τῆς λεγούσης μίαν ἢ οὐ μίαν τουτέστι πλείους;” ἀλλ’ ὅτι μὲν ἀπὸ διαιρετικοῦ ἐναργοῦς ἤρξατο, καλῶς εἴρηται, οὐ μέντοι τοῦτ’ ἔστιν ὅπερ εἶπεν ὁ Ἀριστοτέλης, ὅτι ἀπὸ τῶν φανερῶν ἐπὶ τὰς ἀφανεῖς ἀρχὰς χρὴ προϊέναι. σύνθετα γὰρ ἦν ἐκεῖνα τὰ φανερὰ καὶ τῇ αἰσθήσει γνωριμώτερα καὶ οὕτω καθόλου λεγόμενα ὡς ὅλα καὶ τῶν μερικωτέρων καὶ ἀφανεστέρων περιεκτικά. ἀπὸ γοῦν τῶν αἰσθητῶν καὶ ἡμῖν γνωρίμων καὶ τὰς ψευδεῖς περὶ τῶν ἀρχῶν ἐλέγξει δόξας, ὡς μαθησόμεθα, καὶ βεβαιώσει τὰς ἀληθεῖς. “οὐχ ὡς Παρμενίδου δέ, φησὶν Ἀλέξανδρος, καὶ Μελίσσου μίαν ἀρχὴν τιθεμένων καὶ ταύτην ἀκίνητον λεγόντων, οὕτως εἶπε τὸ ὡς Παρμενίδης καὶ Μέλισσο ς. οὗτοι γὰρ οὐδὲ ὅλως ἀρχὴν ἐτίθεντο· ἓν γὰρ ἔλεγον τὸ πᾶν, ὃ μαχόμενόν ἐστι τῷ ἀρχὴν λέγειν εἶναι· οἱ γὰρ ἀρχὴν τιθέμενοι ὁμολογοῦσι πλείω τὰ ὄντα εἶναι, τῇ ἀρχῇ καὶ τὰ ὧν ἐστιν ἀρχὴ συνεισάγοντες. ἀλλ’ εἰπὼν τὸ πρῶτον διαιρετικὸν τὸ ἢ μίαν εἶναι τὴν ἀρχὴν ἢ πλείους ἐπὶ τοῦ ἑτέρου τῶν ἐν τῇ διαιρέσει πάλιν διαιρετικῷ χρῆται τῷ εἰ μία ἡ ἀρχ ή , ἤτοι ἀκίνητος ἢ κινουμέν η. ὂν δὲ

ἀπίθανον τὸ ἀρχὴν μίαν καὶ ἀκίνητον ταύτην λέγειν, μετὰ παραμυθίας ἔθετο· οὐδὲν γὰρ ἧττον ἀπίθανον τούτου ὄν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον, τὸ ἓν τὸ πᾶν εἶναι καὶ ἀκίνητον, ὅμως προστάτας ἔχει Παρμενίδην καὶ Μέλισσον· καὶ εἰ μὴ ἄντικρυς γὰρ ταὐτὸν τοῦτο ἐκείνῳ, ἀλλ' εἰς ταὐτόν γε συντρέχει. [30]

in Ph 9 38 " ταῦτα οὖν αὐτῇ λέξει τοῦ Ἀλεξάνδρου λέγοντος τὸ μὲν τῇ μᾶλλον ἀπιθάνῳ παραμυθεῖσθαι τὴν ἀπίθανον θέσιν οὐκ ἦν οἶμαι τῆς Ἀριστοτέλους μεγαλονοίας. οὐ μέντοι οὐδὲ ὡς ἑτέρας ἀπιθάνου δόξης μέμνηται τῆς Παρμενίδου καὶ Μελίσσου παρὰ τὴν λέγουσαν μίαν καὶ ἀκίνητον τὴν ἀρχήν (τούτους γὰρ τοὺς ἄνδρας ὡς τοῦτο λέγοντας ἐλέγχει), ἀλλ' εὐγνωμόνως τοῦτο γοῦν Ἀριστοτέλους τούτων τῶν ἀνδρῶν ἀποδεξαμένου· "ὁμοίως γὰρ ζητοῦσι, φησί, καὶ οἱ τὰ ὄντα πόσα ζητοῦντες· ἐξ ὧν γὰρ τὰ ὄντα ἐστί, ζητοῦσι πρῶτον ταῦτα πότερον ἓν ἢ πολλά". ὥστε περὶ ἀρχῆς τῶν ὄντων οἴεται τούτους τοὺς ἄνδρας φιλοσοφεῖν, καὶ τὸ κατ' αὐτοὺς τμῆμα τῆς διαιρέσεως ἀφωρίσατο μίαν καὶ ἀκίνητον ὑποθέμενος τὴν ἀρχήν. τὸ γὰρ ὄντως ὂν τὸ ἡνωμένον, ὃ καὶ ἀρχὴ καὶ αἰτία τῶν πολλῶν καὶ διακεκριμένων ἐστὶν οὐχ ὡς στοιχειώδης ἀλλ' ὡς προαγωγὸς ἐκείνων, ἓν ὂν ἔλεγον. ἀναγκαίῳ δὲ πάλιν διαιρετικῷ διελὼν τὸ ἕτερον τμῆμα τὸ λέγον μίαν εἶναι τὴν ἀρχὴν τῷ ἀκίνητον ἢ κινουμένην εἶναι τὴν μίαν καὶ λαβὼν τὸ ἀκίνητον, ἅπερ ἔδει πρὸς τοὺς μίαν καὶ ἀκίνητον τὴν ἀρχὴν λέγοντας ἀντειπεῖν ταῦτα πρὸς τοὺς ἓν τὸ ὂν καὶ ἀκίνητον λέγοντας ἀντιλέγει· κἂν γὰρ ὀνόμασιν ἄλλοις χρῶνται, τὰ αὐτὰ ὅμως κἀκεῖνοι λέγουσί τε καὶ ζητοῦσιν. ὁμολογεῖ δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἐν μὲν τοῖς πρὸς ἀλήθειαν, ἅπερ ἐστὶ περὶ τοῦ νοητοῦ ὄντος, τὸν Παρμενίδην ἓν τὸ ὂν καὶ ἀκίνητον καὶ ἀγένητον λέγειν· "κατὰ δὲ τὴν τῶν πολλῶν δόξαν καὶ τὰ φαινόμενα, φησί, φυσιολογῶν, οὔτε ἓν λέγων ἔτι εἶναι τὸ ὂν οὔτε ἀγένητον, ἀρχὰς τῶν γινομένων ὑπέθετο πῦρ καὶ γῆν, τὴν μὲν γῆν ὡς ὕλην ὑποτιθεὶς τὸ δὲ πῦρ ὡς ποιητικὸν αἴτιον· καὶ ὀνομάζει, φησί, τὸ μὲν πῦρ φῶς, τὴν δὲ γῆν σκότος". καὶ εἰ μὲν κατὰ τὴν τῶν πολλῶν δόξαν καὶ τὰ φαινόμενα οὕτως ὁ Ἀλέξανδρος ἐξεδέξατο, ὡς ὁ Παρμενίδης βούλεται δοξαστὸν τὸ αἰσθητὸν καλῶν, εὖ ἂν ἔχοι· εἰ δὲ ψευδεῖς πάντῃ τοὺς λόγους οἴεται ἐκείνους καὶ εἰ ποιητικὸν αἴτιον τὸ φῶς ἢ τὸ πῦρ νομίζει λέγεσθαι, οὐ καλῶς οἴεται. συμπληρώσας γὰρ τὸν περὶ τοῦ νοητοῦ λόγον ὁ Παρμενίδης ἐπάγει ταυτί, ἅπερ καὶ πρότερον παρεθέμην· ἐν τῷ σοι παύσω πιστὸν λόγον ἠδὲ νόημα ἀμφὶς ἀληθείης, δόξας δ' ἀπὸ τοῦδε βροτείους μάνθανε, κόσμον ἐμῶν ἐπέων ἀπατηλὸν ἀκούων. μορφὰς γὰρ κατέθεντο δύο γνώμας ὀνομάζειν. [30]

in Ph 9 39 τῶν μίαν οὐ χρεών ἐστιν, ἐν ᾧ πεπλανημένοι εἰσίν. ἀντία δ' ἐκρίναντο δέμας καὶ σήματ' ἔθεντο χωρὶς ἀπ' ἀλλήλων, τῇ μὲν φλογὸς αἰθέριον πῦρ ἤπιον ἀραιὸν ἐλαφρὸν ἑωυτῷ πάντοσε τωυτόν, τῷ δ' ἑτέρῳ μὴ τωυτόν· ἀτὰρ κἀκεῖνο κατ' αὐτὸ τἀντία νύκτ' ἀδαῆ πυκινὸν δέμας ἐμβριθές τε. τόν σοι ἐγὼ διάκοσμον ἐοικότα πάντα φατίζω, ὡς οὐ μή ποτέ τις σε βροτῶν γνώμη παρελάσσῃ. δοξαστὸν οὖν καὶ ἀπατηλὸν τοῦτον καλεῖ τὸν λόγον οὐχ ὡς ψευδῆ ἁπλῶς, ἀλλ' ὡς ἀπὸ τῆς νοητῆς ἀληθείας εἰς τὸ φαινόμενον καὶ δοκοῦν τὸ αἰσθητὸν ἐκπεπτωκότα. μετ' ὀλίγα δὲ πάλιν περὶ τῶν δυεῖν στοιχείων εἰπὼν ἐπάγει καὶ τὸ ποιητικὸν λέγων οὕτως αἱ γὰρ στεινότεραι πλῆντο πυρὸς ἀκρήτοιο, αἱ δ' ἐπὶ ταῖς νυκτός, μετὰ δὲ φλογὸς ἵεται αἶσα. ἐν δὲ μέσῳ τούτων δαίμων ἣ πάντα κυβερνᾷ. ταύτην καὶ θεῶν αἰτίαν εἶναί φησι λέγων πρώτιστον μὲν Ἔρωτα θεῶν μητίσσατο πάντων καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ τὰς ψυχὰς πέμπειν ποτὲ μὲν ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς εἰς τὸ ἀειδές, ποτὲ δὲ ἀνάπαλίν φησιν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν διὰ τὴν πολλὴν νῦν ἄγνοιαν τῶν παλαιῶν γραμμάτων μηκύνειν ἀναγκάζομαι. εἰκότως δὲ ἓν λέγοντες τὸ ὂν καὶ ἀκίνητον ἔλεγον, εἴπερ περὶ φυσικῶν διελέγοντο. συνεισήγετο γὰρ τῇ κινήσει καὶ τὸ καθ' ὃ ἡ κίνησις, εἴτε κατὰ ποιότητα εἴτε κατὰ ποσότητα ἢ κατ' ἄλλο τι, συνεισήγετο δὲ καὶ ὁ τόπος, εἴπερ ἦν φυσικὴ κίνησις, ἄλλος ὢν παρὰ τὸ κινούμενον. ἀλλ' ὁ μὲν Παρμενίδης περὶ τοῦ νοητοῦ λέγων

ὄντος· αὐτὰρ ἀκίνητον, φησί, μεγάλων ἐν πείρασι δεσμῶν ἐστὶν ἄναρχον ἄπαυστον, ἐπεὶ γένεσις καὶ ὄλεθρος τῆδε μάλ' ἐπλάγχθησαν, ἀπῶσε δὲ πίστις ἀληθής. [25]

in Ph 9 40 καὶ τὴν αἰτίαν δὲ τῆς ἀκινησίας ἐπάγει οὕτως ἔμπεδον αὖθι μένει· κρατερὴ γὰρ ἀνάγκη πείρατος ἐν δεσμοῖσιν ἔχει, τό μιν ἀμφὶς ἐέργει, οὕνεκεν οὐκ ἀτελεύτητον τὸ ἐὸν θέμις εἶναι· ἔστι γὰρ οὐκ ἐπιδευές, μὴ ἐὸν δὲ ἂν παντὸς ἐδεῖτο. ὡς γὰρ τὸ μὴ ὄν, φησίν, ἐνδεὲς πάντων ἐστίν, οὕτως τὸ ὂν ἀνενδεὲς καὶ τέλειον. τὸ δὲ κινούμενον ἐνδεὲς ἐκείνου δι' ὃ κινεῖται· τὸ ἄρα ὂν οὐ κινεῖται. καὶ Μέλισσος δὲ ἀκίνητον αὐτὸ ἀπέδειξε κατὰ τὴν αὐτὴν πάλιν ἔννοιαν διὰ τοῦ δεῖν, εἰ κινοῖτο τὸ ὄν, εἶναί τι κενὸν τοῦ ὄντος εἰς ὃ ὑποχωρήσει τὸ ὄν· κενὸν δὲ προαπέδειξε μὴ εἶναι. λέγει δὲ οὕτως ἐν τῷ ἑαυτοῦ συγγράμματι "οὐδὲ κενεόν ἐστιν οὐδέν· τὸ γὰρ κενεὸν οὐδέν ἐστιν· οὐκ ἂν οὖν εἴη τό γε μηδέν. οὐδὲ κινεῖται· ὑποχωρῆσαι γὰρ οὐκ ἔχει οὐδαμῇ· ἀλλὰ πλέων ἐστίν· εἰ μὲν γὰρ κενεὸν ἦν, ὑπεχώρει ἂν εἰς τὸ κενεόν. κενεοῦ δὲ μὴ ἐόντος, οὐκ ἔχει ὅκῃ ὑποχωρήσει". πλέων οὖν ὂν οὐ κινεῖται οὐχ ὅτι διὰ πλήρους οὐκ ἔστι κινηθῆναι, ὡς ὁ Ἀλέξανδρος ἐνόησε τὸ Μελίσσου ῥητόν, ἀλλ' ὅτι αὐτὸ τὸ ὂν πλέων ἐστίν, ὡς μηδὲν ἄλλο εἶναι παρ' αὐτό. "κρίσιν, γοῦν φησιν ὁ Μέλισσος, ταύτην χρὴ ποιήσασθαι τοῦ πλέω καὶ τοῦ μὴ πλέω. εἰ μὲν οὖν χωρεῖ τι ἢ εἰσδέχεται, οὐ πλέων· εἰ δὲ μήτε χωρεῖ μήτε εἰσδέχεται, πλέων. ἀνάγκη τοίνυν πλέων εἶναι, εἰ κενεὸν μὴ ἔστιν· εἰ τοίνυν πλέων ἐστίν, οὐ κινεῖται." p. 184b16 Ἢ κινουμένην ὥσπερ οἱ φυσικο ί . 'Ἐκθέμενος τοὺς ἀκίνητον λέγοντας τὸ ὂν ἤτοι τὴν ἀρχὴν μεταβαίνει ἐπὶ τὸ ἕτερον τμῆμα καὶ φησὶν ἢ κινουμένην ὥσπερ οἱ φυσικο ί, ἀντιδιαστέλλων τοὺς ἀκίνητον λέγοντας πρὸς τοὺς φυσικούς, ὡς μηδὲ φυσικῶν ὅλως ὄντων τῶν ἀναιρούντων τὴν κίνησιν, ὅπερ ἐφεξῆς σαφέστερον ἐρεῖ καὶ δείξει· εἰ γὰρ ἀρχὴ κινήσεως ἡ φύσις, πῶς ἂν εἴη φυσικὸς ὁ τὴν φύσιν αὐτὴν ἀναιρῶν. εἰώθασι δὲ τοὺς περί τι μέρος φιλοσοφίας σπουδάσαντας ἢ μόνον ἢ μάλιστα ἀπ' ἐκείνου καλεῖν, ὡς ἠθικὸν μὲν ἐκάλουν τὸν Σωκράτην, φυσικοὺς δὲ τοὺς περὶ Θαλῆν καὶ Ἀναξίμανδρον καὶ Ἀναξιμένην καὶ Ἀναξαγόραν καὶ Δημόκριτον καὶ τοὺς τοιούτους'. [30]

in Ph 9 41 παραιτοῦμαι δὲ κἀνταῦθα τὸν Ἀλέξανδρον πρότερον μὲν εἰπόντα ὅτι τοὺς φυσικοὺς ἀντιδιέστειλε πρὸς τοὺς ἓν καὶ ἀκίνητον λέγοντας, ὕστερον δὲ ὅτι ἔθος Ἀριστοτέλει φυσικοὺς καλεῖν τοὺς περὶ τῆς ἀληθείας φιλοσοφοῦντας, ἐπεὶ καὶ τῆς φυσικῆς τὸ τέλος οὐ πρᾶξις ἀλλὰ γνῶσίς ἐστι. τίς γὰρ ἠγνόει ὅτι καὶ Παρμενίδης, πρὸς ὃν ἀντιδιεστάλθαι λέγει τοὺς φυσικούς, περὶ τῆς ἀληθείας ἐφιλοσόφει λέγων σαφῶς ἐν τῷ σοι παύσω πιστὸν λόγον ἠδὲ νόημα ἀμφὶς ἀληθείης; οὔσης δὲ καὶ ἄλλης διαιρέσεως ἐπὶ τῶν μίαν τὴν ἀρχὴν λεγόντων εἴτε ἀκίνητον εἴτε κινουμένην τῆς εἰς τὸ ἄπειρον καὶ τὸ πεπερασμένον διαιρούσης (καὶ γὰρ τῶν μίαν καὶ ἀκίνητον λεγόντων ἄπειρον αὐτὴν ὁ Μέλισσός φησιν [ἐστὶν] ἐν τούτοις "ὅτε τοίνυν οὐκ ἐγένετο ἔστι δέ, ἀεὶ ἦν καὶ ἀεὶ ἔσται καὶ ἀρχὴν οὐκ ἔχει οὐδὲ τελευτήν, ἀλλ' ἄπειρόν ἐστι" καὶ δὴ καὶ αὐτὸς Ἀριστοτέλης μετ' ὀλίγον πρὸς τούτους ἀντιλέγων δείξει, ὅτι οὐ μόνον τὴν ἀρχὴν ἀδύνατον λέγειν ἄπειρον, ἀλλὰ καὶ τὸ ὄν, ὅπερ ἐδόκει Μελίσσῳ. ἀλλὰ καὶ τῶν μίαν καὶ κινουμένην λεγόντων Ἀναξίμανδρος ὁ Πραξιάδου Μιλήσιος ἄπειρόν τινα φύσιν ἄλλην οὖσαν τῶν τεττάρων στοιχείων ἀρχὴν ἔθετο, ἧς τὴν ἀίδιον κίνησιν αἰτίαν εἶναι τῆς τῶν οὐρανῶν γενέσεως ἔλεγεν, καὶ Ἀναξιμένης δὲ Εὐρυστράτου Μιλήσιος καὶ αὐτὸς ἀρχὴν ἔθετο μίαν καὶ ἄπειρον ἀέρα ταύτην λέγων, ἐξ οὗ ἀραιουμένου καὶ πυκνουμένου τὰ ἄλλα γίνεσθαι), οὔσης δ' οὖν καὶ τοιαύτης διαιρέσεως, παρῆκε νῦν αὐτὴν ὁ Ἀριστοτέλης, ὡς ὁ Ἀλέξανδρός φησι "διότι οὐδεμίαν ἡ διαίρεσις αὕτη διαφορὰν γενέσεως τοῖς ἐξ αὐτῆς γινομένοις παρέχει· οὐ γὰρ ἄλλα μὲν εἰ ἄπειρος, ἄλλα δὲ εἰ πεπερασμένη γενήσεται, ὥσπερ ἄλλα μὲν εἰ μία, ἄλλα δὲ εἰ πολλαί. εἰ μὲν γὰρ μία ἡ ἀρχή, κατ' ἀλλοίωσιν ἀνάγκη γίνεσθαι τὰ γινόμενα, εἰ δὲ πολλαί, κατὰ σύγκρισιν. καὶ τὸ ἀκίνητον δὲ καὶ κινούμενον μεγάλην ποιεῖ διαφοράν· εἰ μὲν γὰρ ἀκίνητος, οὐδ' ἂν γένοιτό τι ἐξ αὐτῆς ὃ μὴ καὶ πρότερον ἦν, εἰ δὲ κινουμένη, οὐδὲν κωλύει γενέσθαι ἢ

κατ’ εὐθεῖαν ἢ κατὰ ἀνακύκλησιν”. ταῦτα μὲν οὖν ὁ Ἀλέξανδρος. μήποτε δὲ ὁ Μέλισσος οὐ τῇ οὐσίᾳ τὴν ἀρχὴν ἄπειρον εἶπεν, ἀλλὰ τῷ ἀνεκλείπτῳ τοῦ εἶναι· “ὅτε γὰρ οὐκ ἐγένετο, φησίν, ἔστι δέ, ἀεὶ ἦν καὶ ἀεὶ ἔσται καὶ ἀρχὴν οὐκ ἔχει οὐδὲ τελευτήν, ἀλλ’ ἄπειρόν ἐστι”. [30]

in Ph 9 42 μήποτε δὲ καὶ διάφορος ὁ τρόπος τῆς γενέσεως καὶ ἐπὶ ἀπείρου οὔσης ἢ πεπερασμένης τῆς ἀρχῆς γενήσεται· ἀπείρου μὲν γὰρ οὔσης τῆς ἀρχῆς κατὰ μέγεθος ἢ οὐ γίνεται ἢ δυνατὸν ἐπ’ ἄπειρον ἐπ’ εὐθείας ἀπ’ αὐτῆς γίνεσθαι τὰ γινόμενα, πεπερασμένης δὲ ἀνακυκλεῖσθαι τὴν γένεσιν ἀνάγκη ἢ ἐκλείπειν ποτέ. p. 184b18 Εἰ δὲ πλείου ς , ἢ πεπερασμένας ἢ ἀπείρου ς . Ἐπὶ τῶν πλείους λεγόντων τὰς ἀρχὰς οὐκ ἔχει χώραν τὸ ἕτερον διαιρετικὸν τὸ ἀκίνητοι ἢ κινούμεναι· καὶ γὰρ καὶ ἀδύνατον ἐκ πλειόνων ἀρχῶν μὴ κινουμένων γίνεσθαί τι (κοινωνεῖν γὰρ ἀλλήλαις δέονται), καὶ διὰ τὸ προφανῶς ἀδύνατον οὐδὲ ἔσχε προστάτην ἡ δόξα. τοιγαροῦν καὶ Δημόκριτος φύσει ἀκίνητα λέγων τὰ ἄτομα πληγῇ κινεῖσθαί φησιν. ὁ μέντοι Εὐφραδὴς Θεμίστιος παραφράζων τὸ ῥητὸν καὶ τὰς πλείους “ἢ κινουμένας, φησίν, ἢ ἀκινήτους καὶ ἢ πεπερασμένας κατ’ ἀριθμὸν ἢ πάλιν ἀπείρους”. καὶ Εὔδημος δέ, ὡς καὶ πρότερον εἶπον, ἐν τοῖς Φυσικοῖς “ὡς ἄν ποτε ὑπάρχωσιν αἱ ἀρχαί, φησίν, ἤτοι κινοῦνται ἢ ἀκίνητοί εἰσι”. καὶ δῆλον ὅτι τὴν ἀνάγκην οὗτοι τῆς ἀντιφατικῆς διαιρέσεως ἀποδεδώκασιν. ἀλλ’ εἰ πλείους φησίν, ἢ πεπερασμένας ἢ ἀπείρους τῷ πλήθει ἀνάγκη εἶναι. “καὶ ἔοικε, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, ἀμφοτέρας τὰς διαιρέσεις ἑκατέρῳ τῶν ἐκ τῆς πρώτης διαιρέσεως μὴ προσαγαγεῖν διὰ τὸ μὴ πολλάκις περὶ τῶν αὐτῶν λέγειν· ἀλλὰ δείξας ὅτι ἐπὶ τῆς μιᾶς οὐχ οἷόν τε ἀκίνητον τὴν ἀρχὴν εἶναι, ἐκ τούτου μᾶλλον συναποδείξει ὅτι οὐδὲ τὰς πλείους οἷόν τε εἶναι ἀκινήτους· διὸ ἐπὶ τῶν πολλῶν οὐκέτι ἐχρήσατο τῷ ἢ κινουμένας ἢ ἀκινήτους. πάλιν δὲ αὖ ἐπὶ τῶν πολλῶν δείξας ὅτι οὐχ οἷόν τε τὰς ἀρχὰς ἀπείρους εἶναι, συναποδείξει ὅτι οὐδὲ ὅλως ἀρχὴν ἄπειρον οἷόν τε εἶναι. οἰκειότερον μὲν γὰρ τῇ μιᾷ τὸ μὴ κινεῖσθαι, εἰ οἷόν τε ἦν, οἰκειότερον δὲ ταῖς πολλαῖς τὸ ἀπείρους εἶναι.” ταῦτα τοῦ Ἀλεξάνδρου λέγοντος ἐπισημαίνομαι, ὅτι ἄλλο ἐστὶ τὸ κατὰ πλῆθος ἄπειρον ἢ πεπερασμένον, ὃ τοῖς πολλὰς λέγουσι τὰς ἀρχὰς οἰκειότερον ἦν, καὶ ἄλλο τὸ κατὰ μέγεθος τοῖς μίαν λέγουσι καὶ αὐτὸ μᾶλλον προσῆκον. πλείονα γὰρ ἄπειρα τῷ μεγέθει πῶς ἂν εἴη, εἰ μὴ σῶμα διὰ σώματος χωροίη. ἀλλ’ ἔοικε συντομίας ἕνεκεν ὁ Ἀριστοτέλης οὕτω ποιήσασθαι τὴν διαίρεσιν· ἐν γοῦν τοῖς ἑξῆς Μέλισσον ὡς μίαν λέγοντα καὶ ἄπειρον τὴν ἀρχὴν εὐθύνει. [30]

in Ph 9 43 τίνες δέ εἰσιν οἱ πλείους καὶ πεπερασμένας λέγοντες τὰς ἀρχὰς καὶ τίνες οἱ ἀπείρους, ἐκ τῆς προεκτεθείσης διαιρέσεως ἔγνωμεν. τὸν μέντοι Ἀλέξανδρον κἀνταῦθα ἀξιοῦμεν ἀφερεπόνως τῶν Πλάτωνος ἀπομνημονεύειν δογμάτων. “δύο γὰρ ἀρχάς, φησί, δοκεῖ ποιεῖν ὁ Πλάτων, τὸ μὲν ὑποκείμενον καὶ ὕλην προσαγορεύων, τὸ δὲ ὡς αἴτιον καὶ κινοῦν, ὃ θεὸν καλεῖ καὶ νοῦν τό τε ἀγαθόν. εἴη δ’ ἄν, φησί, καὶ τρίτη κατ’ αὐτὸν ἀρχή, ἡ παραδειγματική.” θαυμαστὸν γὰρ εἰ μὴ ἐπέστησεν ὁ Ἀλέξανδρος ὅτι σαφῶς ὁ Πλάτων τὴν τελικὴν αἰτίαν πάντων προέταξεν εἰπών “λέγωμεν δὴ δι’ ἥντινα αἰτίαν γένεσιν καὶ τὸ πᾶν τόδε ὁ ξυνιστὰς συνέστησεν. ἀγαθὸς ἦν”. εἰ οὖν διὰ τὴν ἀγαθότητα, δῆλον ὅτι ἡ ἀγαθότης ἦν τὸ τελικὸν καὶ κυριώτατον αἴτιον. οὐχὶ δὲ καὶ τῶν μορίων τὰς διαφόρους κατασκευὰς εἰς τὸ διάφορον τῆς χρείας ἀνάγει καὶ τὸ οὗ ἕνεκεν ἕκαστον αὐτῶν γέγονεν; ἀλλὰ καὶ τὸ εἰδικὸν αἴτιον σαφῶς ὁ Πλάτων παραδίδωσιν οὐ τὸ χωριστὸν μόνον τῆς ὕλης, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀχώριστον, ὅταν λέγῃ· “Ἓν μὲν εἶναι τὸ κατὰ ταὐτὰ εἶδος ἔχον, ἀγένητον καὶ ἀνώλεθρον, οὔτε αὐτὸ εἰσδεχόμενον ἄλλο οὔτε αὐτὸ εἰς ἄλλο ποι ἰόν, ἀόρατον δὲ καὶ ἄλλως ἀναίσθητον τοῦτο ὃ δὴ νόησις εἴληχεν ἐπισκοπεῖν. τὸ δὲ ὁμώνυμον 〈ὅμοιόν〉 τε ἐκείνῳ δεύτερον, αἰσθητὸν γενητὸν πεφορημένον ἀεί”. καὶ μετ’ ὀλίγα “οὕτω δὴ τότε πεφυκότα ταῦτα, φησί, πρῶτον διεσχηματίσατο εἴδεσι καὶ ἀριθμοῖς”. καὶ δι’ ἐκείνων δὲ τῶν ῥητῶν διττὴ τῶν εἰδῶν αἰτία δηλοῦται, ἥ τε χωριστὴ καὶ ἡ ἀχώριστος. ᾗπερ οὖν νοῦς ἐνούσας ἰδέας τῷ ὅ ἐστι ζῷον οἷαί τε ἔνεισι καὶ ὅσαι καθορᾷ, τοσαύτας καὶ τοιαύτας διενοήθη

καὶ τόδε τὸ πᾶν ἔχειν. p. 184b20 Καὶ εἰ ἀπείρου ς , ἢ οὕτως ὥσπερ Δημόκριτος τὸ γένος ἓν σχήματι δὲ ἢ εἴδει διαφερούσας ἢ καὶ ἐναντία ς . Ὅτι μὲν τὸν Δημόκριτον ὁμογενεῖς ὑποθέσθαι τὰς ἀρχὰς καὶ ἐκ τῆς αὐτῆς οὐσίας λέγειν τὰς ἀτόμους τῷ σχήματι καὶ τῷ κατ’ αὐτὸ εἴδει διαφερούσας ὁ Ἀριστοτέλης οἴεται, συμφωνοῦσιν οἱ ἐξηγηταὶ πάντες· τὸ δὲ ἢ καὶ ἐναντίας ὁ μὲν Πορφύριος καὶ ὁ Θεμίστιος ἀνταπόδοσιν οἴονται τοῦ ἢ οὕτως ὥσπερ Δημόκριτος περὶ Ἀναξαγόρου λεγομένην· καὶ γὰρ τῶν ἀπείρους τὰς ἀρχὰς ὑποθεμένων οἱ μὲν περὶ Δημόκριτον ὁμοουσίους τὰς ἀτόμους ὑποθέμενοι καθ’ ἓν γένος τὸ πλῆρες θεωρουμένας, σχήματι καὶ θέσει καὶ τάξει διαφέρειν αὐτάς φασιν, οἱ δὲ περὶ Ἀναξαγόραν καὶ ταῖς οὐσίαις ἐναντίας τίθενται· θερμότητας γὰρ καὶ ψυχρότητας ξηρότητάς τε καὶ ὑγρότητας μανότητάς τε καὶ πυκνότητας καὶ τὰς ἄλλας κατὰ ποιότητα ἐναντιότητας ἐν ταῖς ὁμοιομερείαις ὑποτίθενται, αἷς διαφέρειν τὰς ὁμοιομερείας ἀρχὰς κατ’ αὐτοὺς οὔσας φασί, κυρίως τῆς ἐναντιότητος ἐν ταῖς ποιότησι θεωρουμένης ἀλλ’ οὐκ ἐν τοῖς σχήμασιν. [10]

in Ph 9 44 ὁ μέντοι Ἀφροδισιεὺς Ἀλέξανδρος οἶδε μὲν καὶ ταύτην τὴν ἐξήγησιν, οὐκ ἀποδέχεται δὲ αὐτήν, ἀλλ’ οἴεται μᾶλλον τὸ ὅλον περὶ Δημοκρίτου λέγεσθαι ὡς τὰς ἀρχὰς τούτου τιθεμένου τὸ μὲν γένος ἕν, τουτέστι κατὰ τὴν ὑποκειμένην φύσιν ἕν, σχήματι δὲ ἢ εἴδει διαφερούσας ἢ καὶ ἐναντίας. ὅτι γὰρ ὡς ἐναντίας λέγοντος τοῦ Δημοκρίτου τὰς ἀρχὰς ὁ Ἀριστοτέλης ἀπομνημονεύει, δι’ ἐκείνων δηλοῖ τῶν ῥητῶν· “καὶ Δημόκριτος τὸ πλῆρες καὶ τὸ κενόν, ὧν τὸ μὲν ὡς ὂν τὸ δὲ ὡς οὐκ ὂν εἶναί φησιν· ἔτι θέσει σχήματι τάξει· ταῦτα δὲ γένη ἐναντίων, θέσεως ἄνω κάτω πρόσθεν ὄπισθεν, σχήματος γωνία τὸ εὐθὺ καὶ τὸ περιφερές”. κἂν γὰρ αὐτὸς Ἀριστοτέλης μή φησιν ἐναντίον εἶναι σχῆμα σχήματι, οὐκ ἤδη καὶ Δημόκριτον ἀνάγκη ταύτης εἶναι τῆς δόξης. οὕτω δὲ τῇ ἐξηγήσει ταύτῃ συμπέπονθεν ὁ Ἀλέξανδρος ὡς αἱρεῖσθαι δυοῖν τὸ ἕτερον λέγειν ἢ τὴν γραφὴν ἡμαρτῆσθαι, περιττῶς παρεγκειμένου τοῦ ἢ οὕτως τοῦ τὴν πρὸς Δημόκριτον ἀνταπόδοσιν ἀπαιτοῦντος (ὀφείλειν γὰρ εἶναι καὶ εἰ ἀπείρου ς , ὥσπερ Δημόκριτο ς , τὸ γένος ἕ ν , σχήματι δὲ ἢ εἴδει διαφερούσας ἢ καὶ ἐναντία ς), “ἢ εἰ ὀρθῶς ἔχει, φησίν, ἡ γραφή, παρῆκε τὸ ἀνταποδοῦναι τοὺς λέγοντας μηδὲ τῷ γένει τὰς αὐτὰς εἶναι τὰς ἀρχάς, ὡς ἔλεγον οἱ περὶ Ἀναξαγόραν.” εἰ οὖν καὶ τὸ τὰς γραφὰς ἀθετεῖν τὰς ἐν πᾶσι τοῖς ἀντιγράφοις συμφωνουμένας ἄτοπον, καὶ τὸ ἐλλιπῆ τὸν λόγον ἀποδεῖξαι καὶ κατὰ τὴν φράσιν καὶ κατὰ τὰ τμήματα τῆς διαιρέσεως οὐχ ἧττον ἄτοπον καὶ μάλιστα, ὅτι ἡ Ἀναξαγόρου δόξα παραλιμπάνεται, πρὸς ἣν πολλοὺς λόγους ὁ Ἀριστοτέλης κατατείνει· ἀλλὰ καὶ τὸ τὴν Ἀριστοτέλους περὶ Δημοκρίτου δόξαν ἀθετεῖν οἰομένου σαφῶς ἐναντίωσιν ἐν ταῖς ἀρχαῖς ὑποτίθεσθαι, ὅπερ οἱ ἕτεροι ποιοῦσιν ἐξηγηταί, οὐκ εὐπαράδεκτον φαίνεται. [30]

in Ph 9 45 μήποτε τὸ μὲν σχήματι καὶ τῇ κατ’ αὐτὸ μορφῇ διαφέρειν ὡς τοῦ Δημοκρίτου ἴδιον ἀποδέδωκε κατ’ οὐσίαν μηδὲν λέγοντος διαφέρειν τὰς ἀτόμους, τὸ δὲ μὴ διαφέρειν μόνον τὰς ἀπείρους ἀρχὰς ἀλλὰ καὶ ἐναντίας εἶναι οὐ τῇ Δημοκρίτου μόνον θέσει ὑπάρχον ἀλλὰ καὶ τῇ Ἀναξαγόρου κοινῶς ἀμφοτέραις ἀποδέδωκεν, ἵν’ ᾖ λέγων ἢ οὕτως ὥσπερ Δημόκριτος τὸ γένος ἓν σχήματι δὲ ἢ εἴδει διαφερούσας, ἢ οὐ μόνον σχήματι καὶ τῷ κατ’ αὐτὸ εἴδει διαφερούσας, ἀλλὰ καὶ ἐναντία ς· ὡς Δημόκριτος μὲν κατὰ τὸ σχῆμα καὶ τὴν θέσιν τὴν ἐναντίωσιν ἐτίθετο, Ἀναξαγόρας δὲ καὶ κατὰ τὴν οὐσίαν καὶ τὸ γένος. εἰ γὰρ ἔχει τινὰ λόγον ἡ τοιαύτη τῶν λεγομένων ἀποδοχή, οὔτε τὴν γραφὴν διορθοῦν ἀνάγκη οὔτε τὸν λόγον ὡς ἀναπόδοτον αἰτιᾶσθαι οὔτε τὰ περὶ τῆς κατὰ Δημόκριτον ἐναντιώσεως κατανωτίζεσθαι. p. 184b22 Ὁμοίως δὲ ζητοῦσι καὶ οἱ τὰ ὄντα ζητοῦντες πόσα · ἐξ ὧν γὰρ τὰ ὄντα ἐστ ί , ζητοῦσ ι , ταῦτα πότερον ἓν ἢ πολλ ά . “Ὥσπερ ἡμεῖς, φησί, πρὸ τοῦ περὶ αὐτῶν τῶν φυσικῶν φιλοσοφεῖν ἠναγκάσθημεν τὰς ἀρχὰς τῶν φυσικῶν ζητεῖν πόσαι τε καὶ τίνες, οὕτω καὶ οἱ φυσικοί, καίτοι περὶ τῶν ὄντων προθέμενοι ζητεῖν πόσα ταῦτα, ἠναγκάσθησαν πρότερον περὶ τῶν ἀρχῶν τῶν ὄντων ζητεῖν, ὡς ἀπὸ τούτων τῆς γνώσεως τῶν ὄντων ἠρτημένης. τοῦτο δὲ αὐτῷ τείνει πρὸς δεῖξιν τοῦ

ἀναγκαῖον εἶναι τὸν περὶ τῶν ἀρχῶν λόγον, εἴπερ καὶ τοῖς μὴ περὶ τούτων προθεμένοις ὅμως ἡ ζήτησις ἡ περὶ αὐτῶν ὑπήντα πρώτη, ὡς οὐκ ἄλλως εἰσομένοις περὶ τῶν ὄντων." οὕτω μὲν οὖν ὁ Ἀλέξανδρος ἐξηγεῖται τὴν λέξιν, καὶ περὶ πάντων φησὶ τοῦτο λέγεσθαι τῶν φυσικῶν. μήποτε δὲ οὔτε περὶ πάντων τῶν φυσιολόγων ἐστὶν ὁ λόγος, οὔτε ὡς ἄλλα μὲν προτιθεμένων ζητεῖν, ἄλλης δὲ πρὸ ἐκείνων αὐτοῖς ζητήσεως τῆς τῶν ἀρχῶν ὑπαντώσης· ἀλλ' ἐπειδὴ Παρμενίδης καὶ Μέλισσος περὶ τοῦ ὄντος ἐζήτουν πότερον ἓν ἢ πολλά, καὶ εἰ ἕν, ἀκίνητον ἢ κινούμενον, καὶ οὗτοι, φησίν, οὐ περὶ τῶν ὄντων ὡς ἄν τις οἰηθείη, ἀλλὰ περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν ὄντων ἐζήτουν, εὐγνωμόνως τοῦτο αὐτῶν ὁ Ἀριστοτέλης ἀποδεχόμενος. οὐ γὰρ ἄν ποτε ἐνόμισεν αὐτοὺς ἀγνοεῖν τὸ πλῆθος τὸ ἐν τοῖς οὖσιν ἢ τοῦτο γοῦν εἰ δύο πόδας εἶχον, ἀλλὰ περὶ τοῦ ὄντως ὄντος καὶ κυρίως ὄντος ἦν αὐτοῖς ὁ λόγος, ὅπερ ἀρχὴ καὶ αἰτία πάντων τῶν ὁπωσδηποτοῦν ὄντων ἐστί. διὰ τοῦτο δὲ καὶ τὴν Παρμενίδου καὶ Μελίσσου δόξαν εὐθὺς προχειρίζεται τῶν περὶ τοῦ ὄντος φιλοσοφούντων. [30]

in Ph 9 46 κἄν τε γὰρ περὶ ἀρχῆς ζητοῖεν εἰ μία ἢ πολλαὶ κἄν τε περὶ τοῦ ὄντος, τὰ αὐτὰ ζητοῦσιν, εἰ καὶ ὀνόμασιν ἄλλοις χρῶνται. τὰ γοῦν λεγόμενα πρὸς τοὺς ἓν λέγοντας τὸ ὄν, λέγοιτο ἂν καὶ πρὸς τοὺς λέγοντας μίαν εἶναι τὴν ἀρχήν. ἐπεὶ οὖν αὐτὸς ἐπὶ ἀρχῆς ἐποιήσατο τὴν διαίρεσιν εἰπών "ἀνάγκη δὲ ἤτοι μίαν εἶναι τὴν ἀρχὴν ἢ πλείους", εἰκότως προσέθηκεν, ὅτι καὶ οἱ τὰ ὄντα πόσα ζητοῦντες περὶ ἀρχῶν ζητοῦσι, κἂν ὀνόμασιν ἄλλοις χρῶνται. διὸ καὶ ὡς μίαν τιθεὶς ταύτην ἀντιλέγει. p. 184b25 Τὸ μὲν οὖν εἰ ἓν καὶ ἀκίνητον τὸ ὂν σκοπεῖν οὐ περὶ φύσεώς ἐστι σκοπεῖ ν . "Διὰ τούτων δέ, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ τὸ δοκοῦν παραλελεῖφθαι πρόβλημα, τὸ εἰ εἰσὶν ὅλως ἀρχαί, προστίθησιν, ἀντιλέγων πρὸς τοὺς μηδὲ ὅλως ἀρχὴν εἶναι τιθεμένους τῶν φυσικῶν. οἱ γὰρ ἓν λέγοντες τὸ ὂν καὶ ἀκίνητον ἀναιροῦσι τὰς φυσικὰς ἀρχὰς καὶ αὐτὴν τὴν φύσιν. καὶ γὰρ ἡ ἀρχὴ τινὸς ἢ τινῶν ἀρχὴ καὶ πλῆθος ἑαυτῇ συνεισάγει· καὶ εἰ μὴ ἔστι κίνησις, οὐδὲ φύσις· ἀρχὴ γὰρ κινήσεως ἡ φύσις ἀποδειχθήσεται." μήποτε δὲ περινενοημένη μᾶλλόν ἐστιν ἡ τοιαύτη ἐξήγησις· οὐ γὰρ ὅτι εἰσὶν ἀρχαὶ φυσικαὶ διὰ τούτων ὁ Ἀριστοτέλης δεῖξαι προτίθεται, ἀλλ' ὁμολογούμενον τοῦτο λαβὼν καὶ κατ' αὐτούς, εἴπερ τὸ ὂν ἀντὶ τῆς ἀρχῆς ἔλαβον, ἐκ τούτου πειρᾶται τοὺς ἓν λέγοντας τὸ ὂν ὡς ἀρχὴν λέγοντας διασαλεύειν. οὐ γὰρ ἔτι ἀρχή ἐστιν, εἰ ἓν μόνον τὸ ὂν καὶ οὕτως ἕν ἐστιν, ὡς δοκεῖ τοῖς πολλοῖς ἓν λέγεσθαι τὸ ὄν, ὡς αὐτὸ μόνον· ἡ γὰρ ἀρχὴ τινὸς ἢ τινῶν ἀρχή ἐστιν, ὥστε καὶ πλῆθος αὐτῇ συνεισάγει. ἅμα οὖν ἀναιρῶν τὴν θέσιν αὐτῶν ἐπισκήπτει τοῖς θεμένοις, ὅτι περὶ φύσεως σκοπεῖν δοκοῦντες 〈τὴν φύσιν ἀνῄρουν. καὶ〉 τὰ πρῶτα τμήματα τῆς διαιρέσεως συλλαβών (ἔστι δὲ ταῦτα εἰ μία καὶ ἀκίνητος ἡ ἀρχή), προστάτας εὑρίσκει ταύτης τῆς δόξης Παρμενίδην καὶ Μέλισσον ἓν λέγοντας τὸ ὄν, ἀντὶ τῆς ἀρχῆς τὸ ὂν τιθέντας. καὶ πρὸς τούτους εὐθὺς ἀντιλέγει πρῶτον συμπλέξας τὴν τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ ὄντος ἔννοιαν, καθ' ἣν ὑπώπτευεν αὐτοὺς λέγειν· εἶτα κατὰ τὴν τοῦ ὄντος, ὥσπερ εἰκὸς ἦν καὶ τοὺς πολλοὺς τοῦ ὀνόματος ἀκούοντας οἴεσθαι· καὶ τότε ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἐπιχειρεῖ. καὶ ἔοικε μέμφεσθαι εὐθύς, ὅτι τῷ μίαν τὴν ἀρχὴν τοῦ ὄντος εἰπεῖν ἓν τὸ ὂν εἶπον, καὶ τῇ τοῦ ὄντος ἐννοίᾳ ἀναιρεῖται ἡ ἀρχή, καὶ περὶ τῆς τῶν ὄντων ἀρχῆς 〈λέγοντες〉 καὶ τὴν ἀρχὴν ἀναιροῦσι καὶ τὴν φύσιν ἓν καὶ ἀκίνητον λέγοντες τὸ ὄν, φύσεως δὲ ἀναιρεθείσης καὶ τῶν φυσικῶν ἀρχῶν ἀνῄρηται καὶ ἡ φυσικὴ πᾶσα θεωρία. [30]

in Ph 9 47 ἐπειδὴ δὲ οὐ πᾶς λόγος ἄξιός ἐστιν ἀντιλογίας, μέλλων ἀντιλέγειν αὐτοῖς αὐτὸ τοῦτο πρῶτον ὑποδείκνυσι, κατὰ τί μὲν οὐκ ἄξιος ἀντιλογίας ὁ λόγος ἐστί, κατὰ τί δὲ καὶ οὕτως ἔχοντος αὐτοῦ οὐδὲν ὅμως κωλύει τὸ ἀντειπεῖν. οὐδεμία γὰρ τέχνη οὐδὲ ἐπιστήμη πρὸς τὸν ἀναιροῦντα τὰς ἀρχὰς αὐτῆς καὶ τὴν ὅλην σύστασιν ἐπιστημονικῶς ὑπαντᾶν δύναται τῷ ἑαυτῆς λόγῳ. εἰ γὰρ δεῖ τὸν φυσικὸν εἰ τύχοι ὡς φυσικὸν πάντα τὰ παρ' αὐτοῦ δεικνύμενα ἐκ τῶν φυσικῶν ἀρχῶν καὶ φυσικῶς ἀποδεικνύναι, μὴ συγχωροῦνται δὲ αἱ ἀρχαὶ μηδὲ ἡ φυσικὴ θεωρία, πῶς ἂν ἔτι ἀποδείξοι ὁ φυσικὸς ᾗ φυσικός; ἀλλ' οὐδὲ ὁ γεωμέτρης πρὸς τὸν

ἀναιροῦντα τὰς γεωμετρικὰς ἀρχὰς καὶ τὴν σύστασιν τῆς γεωμετρίας ὡς γεωμετρικὸς διαλέξεται· οὐ γὰρ ἔχει ἀρχὰς ἀφ' ὧν διαλεχθήσεται. συστῆσαι δὲ βουλόμενος τὰς ἀρχάς, ἢ ἐκ προτέρων ἢ ἐξ ὑστέρων αὐτὰς συστήσει· ἀλλ' εἰ ἐκ προτέρων, δῆλον ὅτι οὐ φυσικῶν οὐδὲ φυσικῶς· εἰ δὲ ἐξ ὑστέρων καὶ φυσικῶν, αἰτεῖν ἀνάγκη ταῦτα μήπω δῆλα ὄντα διὰ τὸ ἀναιρεῖσθαι τὰς ἀρχὰς ἐξ ὧν δείκνυσθαι δυνατὸν αὐτά· ὡς ἔχει τὰ παρὰ τοῖς γεωμέτραις καλούμενα αἰτήματα. ἀλλὰ ἀνάγκη τὰς ἑκάστων ἀρχὰς ἢ τὰς ἐπαναβεβηκυίας προσεχῶς αὐτῶν ἐπιστήμας ἐπιδεικνύναι (ὡς τὰς ἰατρικὰς τῆς φυσικῆς καὶ τὰς μηχανικὰς τῆς γεωμετρίας) ἢ πασῶν τινα κοινήν, οἵα ἐστὶν ἡ διαλεκτικὴ τῶν Περιπατητικῶν· καὶ γὰρ ἐν τοῖς Τοπικοῖς χρήσιμον ἐκείνην εἶπε τὴν μέθοδον καὶ πρὸς τὰς κατὰ φιλοσοφίαν ἐπιστήμας· "ἐξεταστικὴ γάρ, φησίν, οὖσα πρὸς τὰς ἁπασῶν τῶν ἐπιστημῶν ἀρχὰς ὁδὸν ἔχει." καὶ τοῦτο εἰκότως, εἴπερ ὁ σκοπὸς τῆς διαλεκτικῆς ἐστι περὶ παντὸς τοῦ προτεθέντος πράγματος συλλογίσασθαι ἐξ ἐνδόξων. δείξει γὰρ ὁ διαλεκτικὸς εἰ τύχοι ὅτι τὸ σημεῖον ἀμερὲς καὶ ἡ γραμμὴ μῆκος ἀπλατὲς καὶ τὸ ἐπίπεδον ὅτι μῆκος καὶ πλάτος μόνον ἔχει, προσλαμβάνων ἀξίωμα κοινόν, ὅτι τὸ σῶμα τριχῇ διαστατὸν καὶ ὅτι πᾶν τὸ περατοῦν τοῦ περατουμένου μιᾷ λείπεται διαστάσει. καὶ ἡ πρώτη δὲ φιλοσοφία πασῶν ἀποδείξει τὰς ἀρχάς· διὸ καὶ τέχνη τεχνῶν καὶ ἐπιστήμη ἐπιστημῶν ἐκείνη ἀνευφημεῖται. οὐκ ἔστιν οὖν τοῦ φυσικοῦ διαλεχθῆναι πρὸς τὸν ἀναιροῦντα τὰς φυσικὰς ἀρχάς. πρὸς δὲ τοὺς καθόλου πᾶσαν ἀρχὴν ἀναιροῦντας τάχα οὐδενὸς ἂν εἴη διαλεχθῆναι. [30]

in Ph 9 48 ἀναιροῦσι δὲ πᾶσαν ἀρχὴν οἱ ἓν μόνον λέγοντες τὸ ὂν καὶ οὕτως ἓν ὡς μηδὲν ἄλλο παρ' αὐτὸ εἶναι. ἡ γὰρ ἀρχὴ συνεισάγει πάντως ἑαυτῇ ἢ τὶ ἢ τινὰ ὧν ἐστιν ἀρχή. ζητεῖ δὲ ἐν τῇ Μετὰ τὰ φυσικὰ ὁ Ἀριστοτέλης, πότερον τὰς ἑκάστης ἐπιστήμης ἀρχὰς καθ' ἑκάστην μία τίς ἐστιν ἡ δεικνύουσα, ἢ μιᾶς ἐπιστήμης ἔστι θεωρῆσαι κοινῆς τινος περὶ πασῶν τῶν ἐπιστημῶν. καὶ Εὔδημος δὲ ἀρχόμενος τῶν Φυσικῶν ζητεῖ μὲν φιλοκάλως τὸ πρόβλημα, τὴν δὲ λύσιν εἰς ἄλλας πραγματείας τελεωτέρας ὑπερτίθεται. λέγει δὲ οὕτως· "πότερον δὲ ἑκάστη τὰς αὐτῆς ἀρχὰς εὑρίσκει τε καὶ κρίνει, ἢ καθ' ἑκάστην ἑτέρα τις, ἢ καὶ περὶ πάσας μία τίς ἐστι, διαπορήσειεν ἄν τις. οἱ γὰρ μαθηματικοὶ τὰς οἰκείας ἀρχὰς ἐνδείκνυνται καὶ τί λέγουσιν ἕκαστον ὁρίζονται· ὁ δὲ μηδὲν συνιδὼν γελοῖος ἂν εἶναι δόξειεν ἐπιζητῶν τί ἐστι γραμμὴ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον· περὶ δὲ τῶν ἀρχῶν οἵας αὐτοὶ λέγουσιν οὐδὲ ἐπιχειροῦσιν ἀποφαίνειν, ἀλλ' οὐδέ φασιν αὐτῶν εἶναι ταῦτα ἐπισκοπεῖν, ἀλλὰ τούτων συγχωρουμένων τὰ μετὰ ταῦτα δεικνύουσιν. εἰ δὲ ἔστιν ἑτέρα τις περὶ τὰς γεωμετρικὰς ἀρχάς, ὁμοίως δὲ καὶ τὰς ἀριθμητικὰς καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστα, πότερον μία τις περὶ τὰς ἁπασῶν ἀρχάς ἐστιν ἢ καθ' ἑκάστην ἄλλη; εἴτε δὲ μία ἐστὶ κοινή τις εἴτε καθ' ἑκάστην ἰδία, δεήσει καὶ ἐν αὐταῖς ἀρχάς τινας εἶναι. πάλιν οὖν ἐπιζητήσεται τὸν αὐτὸν τρόπον, εἰ καὶ τῶν οἰκείων ἀρχῶν εἰσιν αὗται ἢ ἄλλαι τινές. ἑτέρων μὲν οὖν ἀεὶ γινομένων, εἰς ἄπειρον πρόεισιν· ὥστε οὐκ ἔσονται τῶν ἀρχῶν ἐπιστῆμαι· ἀρχαὶ γὰρ εἶναι δοκοῦσιν αἱ ἀνώτεραι ἀεί. εἰ δὲ στήσονται καὶ ἔσονταί τινες ἢ καὶ μία τις οἰκεία τῶν ἀρχῶν ἐπιστήμη, ζητήσεται καὶ λόγου δεήσει, διὰ τί αὕτη μέν ἐστι τῶν τε ὑφ' ἑαυτὴν καὶ τῶν οἰκείων ἀρχῶν, αἱ δὲ ἄλλαι οὔ· πλασματικῷ γὰρ ἔοικε τὸ ἴδιον, εἰ μὴ διαφορά τις ἐμφέρεται. ταῦτα μὲν οὖν ἑτέρας ἂν εἴη φιλοσοφίας οἰκειότερα διακριβοῦν." ταύτην τὴν τοῦ Εὐδήμου λέξιν σαφῶς ἐκτιθεμένην τὴν τῷ προβλήματι προσήκουσαν ἀπορίαν ὅλην παρεθέμην τοῖς ζητητικωτέροις. καὶ ὁ μὲν Εὔδημος τὴν ἐπίκρισιν, ὡς εἶπον, εἰς τελειοτέρας πραγματείας ἀνεβάλετο. συντόμως δὲ ῥητέον, ὅτι τῶν καθ' ἑκάστην τέχνην καὶ ἐπιστήμην ἀρχῶν αἱ μέν εἰσιν αὐτόπιστοι καὶ διὰ τοῦτο γνώριμοι καὶ αὐταῖς ταῖς ἐπιστήμαις ὧν εἰσιν ἀρχαί, ὥσπερ ἐν γεωμετρίᾳ αἱ καλούμεναι κοιναὶ ἔννοιαι· καὶ οἱ ὅροι δέ· καὶ γὰρ καὶ αὐτοὶ ἀναπόδεικτοι βούλονται εἶναι. [30]

in Ph 9 49

διὸ καὶ ἐξ ὁρισμῶν αἱ κυρίως εἰσὶν ἀποδείξεις ὡς ἐξ ἀμέσων προτάσεων· αἱ δέ εἰσιν οἷον ἐξ ὑποθέσεως, οἷαί εἰσιν αἱ τῶν ὅρων ὑποστάσεις· τὸ μὲν γὰρ τὸ σημεῖον ἀμεροῦς τινος ἐννοίας παρέχεσθαι καὶ τὴν γραμμὴν ἀπλατοῦς μήκους, αὐτόπιστόν ἐστι, τὸ δὲ εἶναι ὅλως τι ἀμερὲς ἐν τοῖς μεριστοῖς καὶ ἀπλατὲς ἐν τοῖς πεπλατυσμένοις, τοῦτο ὁ γεωμέτρης ὡς ἀρχὴν λαμβάνει οὐκ ἀποδεικνὺς αὐτήν, ἀλλὰ ἀποδείκνυσιν αὐτὴν ὁ πρῶτος φιλόσοφος ἀπὸ αὐτοπίστων καὶ ἀναποδείκτων ἀρχῶν. οὗτος δέ ἐστιν ὁ κατὰ Πλάτωνα διαλεκτικός· ὁ δὲ κατὰ Ἀριστοτέλην ὁ περὶ παντὸς τοῦ προτεθέντος προβλήματος συλλογιζόμενος ἐξ ἐνδόξων, ὡς εἴρηται πρότερον, ἐνδόξοις ἀρχαῖς χρῆται. καὶ οὕτως οὔτε ἐπ’ ἄπειρον ἥξομεν ἀρχὰς πρὸ ἀρχῶν τιθέντες (εἰς ἀναποδείκτους γὰρ καὶ αὐτοπίστους ἀρχὰς καταντήσουσιν) οὔτε ἐπιστήμη τῶν ἀρχῶν ἔσται ἐκείνῳ οὗ εἰσιν ἀρχαί, εἴπερ ἡ ἐπιστήμη συλλογισμὸς ἀποδεικτικός, ὁ δὲ συλλογισμὸς ἐξ ἀρχῶν ἐγνωσμένων· ἀλλ’ αἱ ἄλλου ἀρχαὶ ἄλλῳ κατ’ ἐπιστήμην εἰσὶν ἐγνωσμέναι, ὅτι ἐξ ἄλλων ἀρχῶν αὐτοπίστων καὶ ἀναποδείκτων ἀποδείκνυσιν. ὥστε πρὸς τοὺς ἀναιροῦντας τὰς φυσικὰς ἀρχὰς οὐκ ἂν εἴη τοῦ φυσικοῦ διαλεχθῆναι. ἢ γὰρ ἐκ προτέρων, ὡς εἴρηται, καὶ οὐκέτι ὡς φυσικός, ἢ ἐξ ὑστέρων, καὶ αἰτήσεται εἶναι τὰς ἀρχὰς ὧν ὕστερα τὰ ἐξ ὧν ἀποδείκνυσι. μὴ γὰρ οὐσῶν τῶν ἀρχῶν, οὐδὲ τὰ ὕστερα τῶν ἀρχῶν ἔσται. “διόπερ, ὥς φησιν ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ αὐτὸς Ἀριστοτέλης ἐπειδὰν λέγῃ πρὸς τοὺς ἓν καὶ ἀκίνητον τὸ ὂν λέγοντας εἶναι, οἵτινες ἀναιροῦσι τὰς φυσικὰς ἀρχάς, οὐχ ᾗ φυσικὸς ἐρεῖ, ἀλλ’ ᾗ φιλόσοφος.” μήποτε δὲ ἐπιστημονικῶς μὲν ἀδύνατός ἐστιν ὁ φυσικὸς ἀντιλέγειν πρὸς τὸν ἀναιροῦντα τὰς φυσικὰς ἀρχάς, ἐπιστημονικῶς δὲ οὕτως ὡς ἐξ ἀρχῶν τοῦ πράγματος. οὐ γὰρ οἶδεν αὐτὸς ᾗ φυσικὸς τῶν φυσικῶν ἀρχῶν ἄλλας ἀρχὰς ἀνωτέρω, ἐξ ἀρχῶν δὲ τῆς ἀποδείξεως δύναται δεικνύναι. ἀρχαὶ δὲ ἀποδείξεως καὶ τὰ φαινόμενα ἐκ τῆς ἐναργοῦς αἰσθήσεως καὶ τῶν κατὰ μέρος καὶ ὅλως ἡ ἐπαγωγὴ καλουμένη. τοιγαροῦν καὶ Ἀριστοτέλης πρὸς μὲν τοὺς ἓν τὸ ὂν λέγοντας ὑπαντᾷ δεικνὺς ὅτι ἐστὶ καὶ οὐσία καὶ ποσὸν καὶ ποιὸν ἐν τοῖς οὖσι, ταῦτα δὲ οὐχ ἕν, πρὸς δὲ τοὺς ἀκίνητον “ἡμῖν δὲ ὑποκείσθω, φησί, τὰ φύσει ἢ πάντα ἢ ἔνια κινούμενα. δῆλον δὲ ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς”. ὥστε ὁ φυσικὸς οὐ παντὸς ἀπορήσει λόγου πρὸς τὸν ἀναιροῦντα τὰς φυσικὰς ἀρχάς· οὐ γὰρ δὴ καὶ τοῦ ἐκ τῶν ἀρχῶν τῆς ἀποδείξεως, ἀλλὰ τοῦ ἐκ τῶν ἀρχῶν τῶν ἀρχῶν. ταύτην δὲ τὴν δόξαν, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, πρῶτον Ἀριστοτέλης προχειρίζεται, διότι αὕτη τήν τε φύσιν καὶ τὰς φυσικὰς ἀρχὰς ἀναιρεῖ. [30]

in Ph 9 50 ἀποσκευασάμενος οὖν αὐτὴν καὶ πιστωσάμενος τὸ εἶναί τε τὴν φύσιν καὶ ἀρχὰς εἶναι τῶν φυσικῶν, οὕτως ἐπὶ τὰς ἄλλας δόξας τὰς περὶ τῶν φυσικῶν ἀρχῶν εἰρημένας μετελεύσεται. p. 185a5 Ὅμοιον δὴ τὸ σκοπεῖν εἰ οὕτως ἕ ν , ἕως τοῦ καὶ ἀσυλλόγιστοί εἰσι ν . Πολλοὶ τρόποι λόγων εἰσὶν οἷς ἀντιλέγειν οὐ χρὴ τὸν φιλοσόφως καὶ νομίμως διαλεγόμενον· οὔτε γὰρ πρὸς τοὺς ἀναιροῦντας τὰς ἀρχὰς τῶν τοῖς προσδιαλεγομένοις ὑποκειμένων πραγμάτων, οὔτε πρὸς τοὺς παράδοξα καὶ ἀπεμφαίνοντα λέγοντας· τοιαῦται γὰρ αἱ θέσεις, ὡς Ἡράκλειτος ἐδόκει, τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακὸν εἰς ταὐτὸν λέγων συνιέναι δίκην τόξου καὶ λύρας· ὃς καὶ ἐδόκει θέσιν λέγειν διὰ τὸ οὕτως ἀδιορίστως φάναι. ἐνεδείκνυτο δὲ τὴν ἐν τῇ γενέσει ἐναρμόνιον μῖξιν τῶν ἐναντίων, ὡς καὶ ὁ Πλάτων ἐν Σοφιστῇ τῆς Ἡρακλείτου δόξης ἀπεμνημόνευσε παραθεὶς αὐτῇ καὶ τὴν Ἐμπεδοκλέους. λέγει δὲ οὕτως· “Ἰάδες δὲ καὶ Σικελαί τινες ὕστερον μοῦσαι ξυνενόησαν, ὅτι συμπλέκειν ἀσφαλέστατον ἀμφότερα καὶ λέγειν ὡς τὸ ὂν πολλά τε καὶ ἕν ἐστιν, ἔχθρᾳ δὲ καὶ φιλίᾳ συνέχεται. διαφερόμενον γὰρ δὴ συμφέρεται, φασὶν αἱ συντονώτεραι τῶν μουσῶν.” Ἰάδας καὶ συντονωτέρας τὰς Ἡρακλείτου καλῶν μούσας, “αἱ δὲ μαλακώτεραι” φησί, μαλακωτέρας δὲ διοτιδήποτε καὶ Σικελὰς τὰς Ἐμπεδοκλέους καλεῖ, αὗται οὖν φησι, “τὸ μὲν ἀεὶ οὕτως ἔχειν ἐχάλασαν, ἐν μέρει δὲ τοτὲ μὲν ἓν εἶναί φασι τὸ πᾶν καὶ φίλον ὑπ’ Ἀφροδίτης, τοτὲ δὲ πολλὰ καὶ πολέμιον αὐτὸ αὑτῷ διὰ νεῖκός τι.” ἀσαφεστέρας δὲ οὔσης τῆς Ἡρακλείτου δόξης σαφέστερον ἐπήνεγκε παράδειγμα παραδοξολογίας καὶ ἅμα οἰκειότερον ὁ

Ἀριστοτέλης εἰπών· ἢ ὡς εἴ τις ἕνα ἄνθρωπον τὸ ὂν λέγο ι· τοῦτο γὰρ οἰκειότερον τῆς προκειμένης ἐστὶ παραδοξολογίας παράδειγμα. ἔστι δὲ καὶ ἄλλος τρόπος ὁ μὴ μόνον ἀποφαντικῶς παραδοξολογῶν, ἀλλὰ καὶ συλλογίζεσθαι δοκῶν, οὐκ ἐξ ἀληθῶν μέντοι οὐδὲ ἐξ ἐνδόξων προτάσεων, ἀλλ' ἐκ φαινομένων ἐνδόξων, οἷοί τινές εἰσιν οἱ σοφιστικοὶ παραλογισμοί. καὶ ἵνα συνελὼν εἴπω, ἕκαστος τῶν ψευδῆ δόξαν εἰσαγόντων ἢ φυλάττει τὰς ἀρχὰς τῶν ὑποκειμένων τῇ δόξῃ καὶ δεῖ πρὸς αὐτὸν τοὺς φυσικοὺς ἀγωνίζεσθαι, ἢ ἀναιρεῖ καὶ οὐδεὶς πρὸς αὐτὸν λόγος τῷ φυσικῷ. [30]

in Ph 9 51 πάλιν δὲ ἢ ἀποφαντικῶς αὐτὴν εἰσάγει ἢ καὶ συλλογισμῷ δοκεῖ χρῆσθαι. καὶ εἰ ἀποφαντικῶς εἰσάγοι, ἢ τῶν εὐπαραδέκτων τι ἐρεῖ καὶ πιθανῶν καὶ δεῖ πρὸς τοῦτον ἀντιλέγειν ὡς οὐκ αὐτόθεν ἔχοντα τὸ ἀπίθανον, κἂν ψευδῶς λέγοι, ἢ τῶν ἀπεμφαινόντων καὶ παραδόξων καὶ οὐδεὶς ἂν εἴη λόγος τῷ πρὸς ἀλήθειαν νεύοντι· οὐδὲ γὰρ τοῦ διαλεκτικοῦ ἂν εἴη διαλέγεσθαι πρὸς τὸν τὸ δίκαιον λέγοντα τὴν στοάν. εἰ δὲ καὶ συλλογίζεσθαι ἐπιχειροίη φιλονείκως ψευδόμενος, εἰ μὲν ἐξ ἐνδόξων προτάσεων ποιοῖτο τὸν συλλογισμόν, ἐλεγκτέον τὴν ἀπάτην κἂν μὴ δι' ἑαυτόν, ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐπιπολαίους ἀκροατάς· εἰ δὲ μηδὲ τὸ ἔνδοξον ἔχοιεν αἱ προτάσεις, ἀλλ' ἐριστικῶς μόνον προάγοιντο, σχολαζόντων μᾶλλον δὲ ἀσχόλων ἡ ἀντιλογία. εἰ τοίνυν ὁ Παρμενίδου καὶ Μελίσσου λόγος καὶ τὰς ἀρχὰς ἀναιρεῖ τὰς φυσικὰς καὶ παράδοξόν τι καὶ ἀπεμφαῖνον τίθεται ἓν λέγων εἶναι τὸ ὄν, καὶ ἐν τῷ συλλογίζεσθαι ὃ βούλεται οὐ μόνον ψευδεῖς λαμβάνει προτάσεις, ἀλλὰ καὶ ἀσυλλογίστως συνάγει, διὰ πάντα ταῦτα οὐκ ἂν ἄξιος ἀντιλογίας εἴη καὶ μάλιστα τῷ φυσικῷ, οὗ τὰς ἀρχὰς ἀναιρεῖ. διττῆς δὲ οὔσης τῆς τοῦ συλλογισμοῦ κακίας, μᾶλλον δὲ παντὸς συνθέτου, τῆς τε παρὰ τὰ ἐξ ὧν σύγκειται καὶ τῆς παρὰ τὴν σύνθεσιν, ἀμφοτέρας ἐγκαλεῖ τούτοις τοῖς λόγοις. καὶ γὰρ αἱ προτάσεις ψευδῶς εἰσιν εἰλημμέναι καὶ ὁ τρόπος τῆς συνθέσεως ὁ κατὰ τὸ σχῆμα τὸ συλλογιστικὸν ἡμάρτηται καὶ ἔστι τῶν μὴ ἀναγκαίως τι συναγόντων. ὁ μέντοι Ἀλέξανδρος οὕτως φησὶ ταῦτα λέγειν τὸν Ἀριστοτέλην, "ὡς θέσεως μὲν παραδόξου οὔσης τῆς Ἡρακλειτείου καὶ τοιαύτης ὡς εἴ τις ἄνθρωπον ἕνα τὸ ὂν λέγο ι , ἐριστικὸν δὲ λόγον τουτέστι σοφισματώδη τοῦ τε Παρμενίδου καὶ Μελίσσου διὰ τὴν δεῖξιν, τῶν λόγου δὲ ἕνεκα λεγομένων τουτέστι τῶν μὴ μαρτυρουμένων ὑπὸ τῶν πραγμάτων περὶ ὧν λέγονται, ἀλλὰ ψευδῶν τε καὶ κενῶν". ταῦτα καὶ αὐτῇ λέξει τοῦ Ἀλεξάνδρου λέγοντος ἐπισημαίνομαι, ὅτι οὐ τὸν Ἡρακλείτου μόνον λόγον θέσιν οἴεται ὁμοίαν τῇ λεγούσῃ ἄνθρωπον ἕνα τὸ ὅ ν, ἀλλὰ καὶ τούτους τοὺς λόγους ὡς θέσεις ὄντας ὁμοίας τῇ Ἡρακλειτείῳ ἢ ἔτι οἰκειότερον τῇ λεγούσῃ ἕνα ἄνθρωπον εἶναι τὸ ὂν ἀποσκευάζεται. λέγει γοῦν ὅμοιον δὴ τὸ σκοπεῖν εἰ οὕτως ἓν καὶ πρὸς ἄλλην θέσιν ὁποιανοῦν διαλέγεσθαι καὶ τὰ ἑξῆς, ὡς δὴ καὶ ταύτης θέσεως οὔσης. [30]

in Ph 9 52 θαυμάζω δὲ ὅτι καὶ λόγου ἕνεκεν μόνου νομίζων τούτους λέγεσθαι τοὺς λόγους ὁ Ἀλέξανδρος ὅμως θέσεις αὐτοὺς οὐκ οἴεται, ἀλλ' ἐριστικοὺς μόνον λόγους, καίτοι τοῦ Ἀριστοτέλους σαφῶς οὕτως εἰπόντος τὰς θέσεις λόγου ἕνεκεν μόνου λέγεσθαι μὴ μαρτυρουμένου ὑπὸ τῶν πραγμάτων. p. 185a10 Μᾶλλον δὲ ὁ Μελίσσου φορτικὸς καὶ οὐκ ἔχων ἀπορία ν . Μᾶλλον δὲ φορτικὸν εἶναι τὸν Μελίσσου φησί, διότι μὴ μόνον ἓν οὗτος καὶ ἀκίνητον τὸ ὂν ἔλεγεν, ὥσπερ Παρμενίδης, ἀλλὰ πρὸς τούτῳ καὶ ἄπειρον αὐτὸ ἐτίθετο· τοιγαροῦν κοινῶς πρὸς αὐτοὺς ἀντειπὼν ἐπήγαγε "Μέλισσος δὲ τὸ ὂν ἄπειρον εἶναί φησι. ποσὸν ἄρα τι τὸ ὄν". φορτικὸς οὖν, ὅτι τὸ ποσὸν εἰσαγαγὼν, ὅπερ ἀνάγκη ἐν ὑποκειμένῳ [οὐσίᾳ] εἶναι, ἓν ὅμως ἐτίθετο τὸ ὄν. οὐκ ἔχειν δὲ ἀπορίαν εἶπεν ὡς εὐδιάλυτον καὶ μὴ ποιοῦντα ἀπορεῖν διὰ τὸ ἐπιπόλαιον εἶναι. ὁ γὰρ δριμὺς λόγος ἐστὶν ὁ δάκνων τε καὶ ἀπορεῖν ποιῶν, ὡς ἐν Σοφιστικοῖς ἐλέγχοις εἴρηται. ἀλ λ ' ἑνό ς, φησίν, ἀτόπου δοθέντο ς , τὰ ἄλλα συμβαίνε ι. καὶ γὰρ καὶ ἀκίνητον ἀνάγκη εἶναι, εἰ ἕν ἐστι καὶ οὕτως ἓν ὡς αὐτὸ μόνον εἶναι· κινούμενον γὰρ καὶ κίνησιν καὶ μεταβολὴν ἕξει καὶ τὸ πόθεν ποῖ, εἴτε ἀπὸ διαθέσεως εἰς διάθεσιν εἴτε ἀπὸ τόπου εἰς τόπον εἴτε ὁπωσοῦν· καὶ ἄπειρον

δὲ ἀνάγκη εἶναι· πέρας γὰρ ἔχον ἕξει τό τε πέρας καὶ τὸ περατούμενον. τοιγαροῦν καὶ ὁ Πλάτων ἐκ τοῦ ὅλον καὶ σφαίρᾳ ὅμοιον εἰπεῖν τὸ ὂν τὸν Παρμενίδην πάντοθεν εὐκύκλου σφαίρης ἐναλίγκιον ὄγκῳ, δείκνυσιν ὅτι οὐκ ἔστιν ἕν, ἔχον μέσον καὶ ἔσχατα καὶ μέρη. γέγραπται δὲ ἐν Σοφιστῇ τάδε "εἰ τοίνυν ὅλον ἐστὶν ὥσπερ καὶ Παρμενίδης λέγει πάντοθεν εὐκύκλου σφαίρης ἐναλίγκιον ὄγκῳ, μεσσόθεν ἰσοπαλὲς πάντῃ· τὸ γὰρ οὔτε τι μεῖζον οὔτε τι βαιότερον πελέναι χρεών ἐστι τῇ ἢ τῇ, τοιοῦτόν γε ὂν τὸ ὂν μέσον τε καὶ ἔσχατα ἔχει, ταῦτα δὲ ἔχον πᾶσα ἀνάγκη μέρη ἔχειν· ἢ πῶς; Οὕτως. [25]

in Ph 9 53 Ἀλλὰ μὴν τό γε μεμερισμένον πάθος μὲν τοῦ ἑνὸς ἔχειν ἐπὶ τοῖς μέρεσι πᾶσιν οὐδὲν ἀποκωλύει, καὶ ταύτῃ δὴ πᾶν τε ὂν καὶ ὅλον 〈ἓν〉 εἶναι. Τί δὲ οὔ; Τὸ δὲ πεπονθὸς ταῦτ' ἆρα οὐκ ἀδύνατον αὐτό γε τὸ ἓν αὐτὸ εἶναι;" Οὐδὲν δέ φησι χαλεπόν ἐστιν ἀλλὰ ἀναγκαῖον τῷ ἑνὶ ἀτόπῳ τεθέντι ἄλλα ἄτοπα συμβαίνει ν. ἢ ὅτι οὐδὲν δύσκολόν ἐστι συνιδεῖν, πῶς τῷ ἑνὶ δοθέντι ἀτόπῳ τὰ ἄλλα ἄτοπα συμβαίνει. p. 185a12 Ἡμῖν δὲ ὑποκείσθω τὰ φύσει ἢ πάντα ἢ ἔνια κινούμενα εἶνα ι . Ἐκεῖνοι μὲν οὖν ἓν καὶ ἀκίνητον τὸ ὂν ὑποθέμενοι πολλοῖς περιπεπτώκασιν ἀτόποις· ἡμῖν δὲ ὑποκείσθω τὰ φύσει ἢ πάντα ἢ ἔνια κινούμεν α. ἡ δὲ ὑπόθεσις οὐκ ἔστι θέσις οὐδὲ παράδοξόν τι ἢ ἀπεμφαῖνον εἰσάγει οὐδὲ διὰ τὸ λῦσαι τοὺς ἐναντίους λόγους βεβαιοῦται, ἀλλ' ἔστιν ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς γνώριμος· καὶ γὰρ ὁρῶμεν πολλὰ κινούμενα τῶν φύσει. κινεῖται μὲν γὰρ πάντα τὰ φύσει, εἴπερ ἡ φύσις ἀρχὴ κινήσεώς ἐστι· πλὴν τὸ ἀναμφίλεκτον ὑποκείσθω, ὅτι ἔνια τῶν φύσει κινεῖται. καὶ γὰρ ζῷα καὶ φυτὰ πάντα κινούμενα φαίνεται καὶ τὰ ἁπλᾶ στοιχεῖα καὶ ὁ οὐρανὸς καὶ τὰ ἐν οὐρανῷ ἄστρα· εἰκὸς δὲ αὐτὸν τὸ πάντα ἢ ἔνια εἰπεῖν, διότι οἱ πόλοι καὶ τὰ κέντρα τοῦ παντὸς καὶ οἱ ἄξονες φύσει ὄντες καὶ οὗτοι ἀκίνητοί εἰσι. δῆλον 〈οὖν〉 ὅτι τῶν κινουμένων τὰ ὄντα ἤ, ὡς Ἀλέξανδρός φησιν, ἡ ψυχή. ὑποτίθεται δὲ νῦν κινεῖσθαι οὐχὶ τὰς φυσικὰς ἀρχάς, ἀλλὰ τὰ φύσει, ὧν ζητεῖ τὰς ἀρχάς. ἀλλὰ κἀνταῦθα ὁ Ἀλέξανδρος ὁμολογεῖ ὅτι "ὡς ἀρχὴν τοῦτο λαμβάνει, οὐχὶ τὴν φύσει, ἀλλὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς ἀρχήν, οὐ τοῦ πράγματος οὖσαν δηλονότι, (οὐ γὰρ ἂν τῇ φύσει πρώτη), ἀλλὰ τῆς ἀποδείξεως, ἥτις καὶ ἀπὸ τῶν ὑστέρων, ἐναργῶς δὲ λαμβάνεται, ὥσπερ ἡ ἐπαγωγὴ ἐκ τῶν κατὰ μέρος τὸ καθόλου πιστοῦται, οὐ τὸ ὕστερον τῇ φύσει, ἀλλὰ τὸ πρότερον." p. 185a14 Ἅμα δὲ οὐδὲ λύειν ἅπαντα προσήκε ι . Τῇ ἓν καὶ ἀκίνητον τὸ ὂν λεγούσῃ θέσει ἀντιθεὶς τὸ τὰ φύσει ἢ πάντα ἢ ἔνια κινεῖσθαι, μαρτυρούμενον ὑπὸ τῆς ἐναργείας, ἵνα μή τις εἴπῃ ὅτι 'τὸ ζητούμενον ὡς ὁμολογούμενον ὑπέθου', τὴν αἰτίαν τοῦ ὑποθέσθαι, τὸ ἀληθὲς πρὸ τοῦ τὸ ψευδὲς ἐλέγξαι προστίθησιν, ὅτι ἅμα τῷ εὔκολον εἶναι καὶ μηδὲν ἔχειν χαλεπὸν τὸ συνιδεῖν τὰ συμβαίνοντα τῷ ὑποτεθέντι ἀτόπῳ οὐδὲ λύειν ἅπαντα προσήκει τὰ ψευδῶς λεγόμενα, ἀλ λ ' ἐκεῖνα μόνα ὅσα ἐκ τῶν ἀρχῶν τοῦ προσδιαλεγομένου τις ἐπιδεικνὺς ψεύδεται ὅσα δὲ μ ή , ο ὔ. [5]

in Ph 9 54 οἱ δὲ ἓν καὶ ἀκίνητον λέγοντες οὔτε ἀρχὴν οὔτε τὴν φύσιν φυλάττουσιν. οὐδὲν οὖν ἄτοπον καὶ πρὸ τοῦ λῦσαι τοὺς ἐναντίους λόγους ὑποθέσθαι τὰ ἐκ τῆς ἐναργείας μαρτυρούμενα, εἴπερ οὐδὲ λύειν ἅπαντα ἀνάγκη. τὸ δὲ διάφορον τοῦτο τῶν τε ὀφειλόντων λύεσθαι ψευδῶν καὶ τῶν μή, δείκνυσιν ἐπί τινων ἐν γεωμετρίᾳ ψευδογραφημάτων. Τὸν γὰρ τετραγωνισμὸν τοῦ κύκλου πολλῶν ζητούντων (τοῦτο δὲ ἦν τὸ κύκλῳ ἴσον τετράγωνον θέσθαι) καὶ Ἀντιφῶν ἐνόμισεν εὑρίσκειν καὶ Ἱπποκράτης ὁ Χῖος ψευσθέντες. ἀλλὰ τὸ μὲν Ἀντιφῶντος ψεῦδος διὰ τὸ μὴ ἀπὸ γεωμετρικῶν ἀρχῶν ὡρμῆσθαι ὡς μαθησόμεθα οὐκ ἔστι γεωμετρικοῦ λύειν, τὸ δὲ Ἱπποκράτους, ἐπειδὴ τὰς ἀρχὰς φυλάξας τὰς γεωμετρικὰς ἐψεύσθη, γεωμετρικοῦ λύειν. ἐκείνους γὰρ δεῖ λύειν μόνους τοὺς λόγους ὅσοι τηροῦντες τὰς οἰκείας ἀρχὰς τῆς μεθόδου οὕτως παραλογίζονται, τοὺς δὲ δι' ὧν παρακρούονται ἀναιροῦντας τὰς ἀρχὰς οὐ λυτέον. Ὁ δὲ Ἀντιφῶν γράψας κύκλον ἐνέγραψέ τι χωρίον εἰς αὐτὸν πολύγωνον τῶν ἐγγράφεσθαι δυναμένων. ἔστω δὲ εἰ τύχοι τετράγωνον τὸ ἐγγεγραμμένον. ἔπειτα ἑκάστην τῶν τοῦ τετραγώνου πλευρῶν δίχα τέμνων ἀπὸ τῆς τομῆς ἐπὶ τὰς περιφερείας πρὸς ὀρθὰς ἦγε γραμμάς,

αἳ δηλονότι δίχα ἔτεμνον ἑκάστη τὸ καθ' αὑτὴν τμῆμα τοῦ κύκλου. ἔπειτα ἀπὸ τῆς τομῆς ἐπεζεύγνυεν ἐπὶ τὰ πέρατα τῶν γραμμῶν τοῦ τετραγώνου εὐθείας, ὡς γίνεσθαι τέτταρα τρίγωνα τὰ ἀπὸ τῶν εὐθειῶν, τὸ δὲ ὅλον σχῆμα τὸ ἐγγεγραμμένον ὀκτάγωνον. καὶ οὕτως πάλιν κατὰ τὴν αὐτὴν μέθοδον, ἑκάστην τῶν τοῦ ὀκταγώνου πλευρῶν δίχα τέμνων ἀπὸ τῆς τομῆς ἐπὶ τὴν περιφέρειαν πρὸς ὀρθὰς ἄγων καὶ ἐπιζευγνὺς ἀπὸ τῶν σημείων, καθ' ἃ αἱ πρὸς ὀρθὰς ἀχθεῖσαι ἐφήπτοντο τῶν περιφερειῶν, εὐθείας ἐπὶ τὰ πέρατα τῶν διῃρημένων εὐθειῶν, ἑκκαιδεκάγωνον ἐποίει τὸ ἐγγραφόμενον. [30]

in Ph 9 55 καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν πάλιν λόγον τέμνων τὰς πλευρὰς τοῦ ἑκκαιδεκαγώνου τοῦ ἐγγεγραμμένου καὶ ἐπιζευγνὺς εὐθείας καὶ διπλασιάζων τὸ ἐγγραφόμενον πολύγωνον καὶ τοῦτο ἀεὶ ποιῶν ὥστε ποτὲ δαπανωμένου τοῦ ἐπιπέδου ἐγγραφήσεσθαί τι πολύγωνον τούτῳ τῷ τρόπῳ ἐν τῷ κύκλῳ, οὗ αἱ πλευραὶ διὰ σμικρότητα ἐφαρμόσουσι τῇ τοῦ κύκλου περιφερείᾳ. παντὶ δὲ πολυγώνῳ ἴσον τετράγωνον δυνάμενοι θέσθαι, ὡς ἐν τοῖς Στοιχείοις παρελάβομεν, διὰ τὸ ἴσον ὑποκεῖσθαι τὸ πολύγωνον τῷ κύκλῳ ἐφαρμόζον αὐτῷ, ἐσόμεθα καὶ κύκλῳ ἴσον τιθέντες τετράγωνον. Καὶ δῆλον ὅτι ἡ συναγωγὴ παρὰ τὰς γεωμετρικὰς ἀρχὰς γέγονεν οὐχ ὡς ὁ Ἀλέξανδρός φησιν, "ὅτι ὑποτίθεται μὲν ὁ γεωμέτρης τὸ τὸν κύκλον τῆς εὐθείας κατὰ σημεῖον ἅπτεσθαι ὡς ἀρχήν, ὁ δὲ Ἀντιφῶν ἀναιρεῖ τοῦτο." οὐ γὰρ ὑποτίθεται ὁ γεωμέτρης τοῦτο, ἀλλ' ἀποδείκνυσιν αὐτὸ ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ. ἄμεινον οὖν λέγειν ἀρχὴν εἶναι τὸ ἀδύνατον εἶναι εὐθεῖαν ἐφαρμόσαι περιφερείᾳ, ἀλλ' ἡ μὲν ἐκτὸς κατὰ ἓν σημεῖον ἐφάψεται τοῦ κύκλου, ἡ δὲ ἐντὸς κατὰ δύο μόνον καὶ οὐ πλείω, καὶ ἡ ἐπαφὴ κατὰ σημεῖον γίνεται. καὶ μέντοι τέμνων ἀεὶ τὸ μεταξὺ τῆς εὐθείας καὶ τῆς τοῦ κύκλου περιφερείας ἐπίπεδον οὐ δαπανήσει αὐτὸ οὐδὲ καταλήψεταί ποτε τὴν τοῦ κύκλου περιφέρειαν, εἴπερ ἐπ' ἄπειρόν ἐστι διαιρετὸν τὸ ἐπίπεδον. εἰ δὲ καταλαμβάνει, ἀνῄρηταί τις ἀρχὴ γεωμετρικὴ ἡ λέγουσα ἐπ' ἄπειρον εἶναι τὰ μεγέθη διαιρετά. καὶ ταύτην καὶ ὁ Εὔδημος τὴν ἀρχὴν ἀναιρεῖσθαί φησιν ὑπὸ τοῦ Ἀντιφῶντος. Τὸν δὲ διὰ τῶν τμημάτων, φησί, τετραγωνισμὸν γεωμετρικοῦ διαλύειν ἐστί. λέγοι δὲ ἂν τὸν διὰ τῶν τμημάτων τὸν διὰ τῶν μηνίσκων, ὃν Ἱπποκράτης ὁ Χῖος ἐφεῦρε. κύκλου γὰρ τμῆμα ὁ μηνίσκος ἐστίν. ἡ δὲ δεῖξις τοιαύτη. Ἔστω, φησί, περὶ τὴν ΑΒ εὐθεῖαν ἡμικύκλιον περιγεγραμμένον τὸ ΑΓΒ. [25]

in Ph 9 56 καὶ τετμήσθω ἡ ΑΒ δίχα κατὰ τὸ Δ. καὶ ἀπὸ τοῦ Δ τῇ ΑΒ πρὸς ὀρθὰς ἤχθω ἡ ΔΓ, καὶ ἀπὸ τοῦ Γ ἐπεζεύχθω ἡ ΓΑ, ἥτις ἐστὶ τετραγώνου πλευρὰ τοῦ εἰς τὸν κύκλον ἐγγραφομένου, οὗ ἐστιν ἡμικύκλιον τὸ ΑΓΒ. καὶ περὶ τὴν ΑΓ ἡμικύκλιον περιγεγράφθω τὸ ΑΕΓ. καὶ ἐπεὶ ἔστι τὸ ἀπὸ τῆς ΑΒ ἴσον τῷ τε ἀπὸ τῆς ΑΓ καὶ τῷ ἀπὸ τῆς ἑτέρας τοῦ τετραγώνου πλευρᾶς τοῦ εἰς τὸ ΑΓΒ ἡμικύκλιον ἐγγραφομένου, τουτέστι τῆς ΓΒ (ἔστι γὰρ ὀρθογωνίου τριγώνου ὑποτείνουσα ἡ ΑΒ· ὡς δὲ ἔχει τὰ ἀπὸ τῶν διαμέτρων τετράγωνα πρὸς ἄλληλα, οὕτως καὶ οἱ περὶ αὐτὰ κύκλοι πρὸς ἀλλήλους ἔχουσι καὶ τὰ ἡμικύκλια, ὡς δέδεικται ἐν τῷ ιβ βιβλίῳ τῶν Στοιχείων), διπλάσιον ἄρα ἐστὶ τὸ ΑΓΒ ἡμικύκλιον τοῦ ΑΕΓ ἡμικυκλίου. ἔστι δὲ τὸ ΑΓΒ ἡμικύκλιον διπλάσιον καὶ τοῦ ΑΓΔ τεταρτημορίου. ἴσον ἄρα ἐστὶ τὸ τεταρτημόριον τῷ ΑΕΓ ἡμικυκλίῳ. κοινὸν ἀφῃρήσθω τὸ ὑπὸ τῆς τοῦ τετραγώνου πλευρᾶς καὶ τῆς ΑΓ περιφερείας περιεχόμενον τμῆμα. λοιπὸς ἄρα ὁ ΑΕΓ μηνίσκος ἴσος ἐστὶ τῷ ΑΓΔ τριγώνῳ, τὸ δὲ τρίγωνον τετραγώνῳ. δείξας δὲ διὰ τούτων τὸν μηνίσκον τετραγωνιζόμενον ἐξῆς πειρᾶται διὰ τοῦ προδεδειγμένου τὸν κύκλον τετραγωνίζειν οὕτως. Ἔστω εὐθεῖα ἡ ΑΒ, καὶ περὶ αὐτὴν ἡμικύκλιον περιγεγράφθω. καὶ κείσθω τῆς ΑΒ διπλῆ ἡ ΓΔ, καὶ περὶ τὴν ΓΔ ἡμικύκλιον περιγεγράφθω, καὶ ἐγγραφέσθωσαν εἰς τὸ ἡμικύκλιον τοῦ εἰς τὸν κύκλον ἐγγραφομένου ἑξαγώνου πλευραὶ ἥ τε ΓΕ καὶ ἡ ΕΖ καὶ ἔτι ἡ ΖΔ. [20]

in Ph 9 57 καὶ περὶ αὐτὰς ἡμικύκλια περιγεγράφθω τὰ ΓΗΕ, ΕΘΖ, ΖΚΔ. ἕκαστον ἄρα τῶν περὶ τὰς τοῦ ἑξαγώνου πλευρὰς ἡμικυκλίων ἴσον ἐστὶ τῷ ΑΒ ἡμικυκλίῳ· καὶ γὰρ ἡ ΑΒ ἴση ἐστὶ ταῖς τοῦ ἑξαγώνου πλευραῖς. τῶν γὰρ ἐκ τοῦ κέντρου διπλῆ ἐστιν ἡ διάμετρος, αἱ δὲ τοῦ ἑξαγώνου

πλευραὶ ἴσαι εἰσὶ ταῖς ἐκ τοῦ κέντρου. καὶ τῆς ΑΒ δέ ἐστι διπλῆ ἡ ΓΔ· ὥστε τὰ τέτταρα ἡμικύκλια ἴσα ἐστὶν ἀλλήλοις. τετραπλάσια ἄρα τὰ τέτταρα τοῦ ΑΒ ἡμικυκλίου. ἔστι δὲ καὶ τὸ περὶ τὴν ΓΔ ἡμικύκλιον τετραπλάσιον τοῦ ΑΒ. ἐπεὶ γὰρ ἡ ΓΔ τῆς ΑΒ ἐστὶ διπλῆ, τετραπλάσιον τὸ ἀπὸ τῆς ΓΔ γίνεται τοῦ ἀπὸ τῆς ΑΒ· ὡς δὲ τὰ ἀπὸ τῶν διαμέτρων, οὕτως οἱ περὶ αὐτὰς κύκλοι πρὸς ἀλλήλους καὶ τὰ ἡμικύκλια πρὸς ἄλληλα. ὥστε τετραπλάσιόν ἐστι τὸ ΓΔ ἡμικύκλιον τοῦ ΑΒ. ἴσον ἄρα ἐστὶ τὸ ΓΔ ἡμικύκλιον τοῖς τέτρασιν ἡμικυκλίοις τῷ τε περὶ τὴν ΑΒ καὶ τοῖς τρισὶ τοῖς περὶ τὰς τοῦ ἐξαγώνου πλευρὰς ἡμικυκλίοις. κοινὰ ἀφῃρήσθω ἀπό τε τῶν περὶ τὰς τοῦ ἐξαγώνου πλευρὰς ἡμικυκλίων καὶ ἀπὸ τοῦ περὶ τὴν ΓΔ τμήματα τὰ [τε] ὑπὸ τῶν ἐξαγωνικῶν πλευρῶν καὶ τῶν τοῦ ΓΔ ἡμικυκλίου περιφερειῶν περιεχόμενα. λοιποὶ ἄρα οἱ ΓΗΕ, ΕΘΖ, ΖΚΔ μηνίσκοι μετὰ τοῦ ΑΒ ἡμικυκλίου ἴσοι εἰσὶν τῷ ΓΕΖΔ τραπεζίῳ. ἂν δὲ ἀπὸ τοῦ τραπεζίου τὴν ὑπεροχὴν ἀφέλωμεν, τουτέστι τὸ ἴσον τοῖς μηνίσκοις (ἐδείχθη γὰρ ἴσον εὐθύγραμμον μηνίσκῳ), καταλίπωμεν δὲ τὸ λοιπόν, ὅ ἐστιν ἴσον τῷ ΑΒ ἡμικυκλίῳ, καὶ τὸ καταλειφθὲν τοῦτο εὐθύγραμμον διπλασιάσωμεν καὶ τὸ διπλασιασθὲν τετραγωνισθῇ, τουτέστιν ἴσον αὐτῷ τετράγωνον λάβωμεν, ἴσον ἔσται τὸ τετράγωνον τῷ περὶ τὴν ΑΒ διάμετρον κύκλῳ. καὶ οὕτως ὁ κύκλος τετραγωνισθήσεται. Καὶ ἔστι μὲν εὐφυὴς ἡ ἐπιχείρησις· τὸ δὲ ψευδογράφημα γέγονε παρὰ τὸ τὸ μὴ καθόλου δεδειγμένον ὡς καθόλου λαβεῖν. οὐ γὰρ ἐδείχθη πᾶς μηνίσκος τετραγωνιζόμενος, ἀλλ' εἰ ἄρα, ὁ περὶ τὴν τοῦ τετραγώνου πλευρὰν τοῦ εἰς τὸν κύκλον ἐγγραφομένου· οὗτοι δὲ οἱ μηνίσκοι περὶ τὰς τοῦ ἐξαγώνου πλευράς εἰσι τοῦ εἰς τὸν κύκλον ἐγγραφομένου. Ἦν δέ τις καὶ τοιαύτη δεῖξις ἡ διὰ τῶν μηνίσκων τετραγωνίζειν οἰομένη τὸν κύκλον ἁπλουστέρα καὶ οὐκ ἐλεγχομένη παρ' ὅτι γέγονεν ἐν αὐτῇ τὸ ψευδογράφημα [τοιαύτη] μηνίσκου γὰρ τετραγωνισμὸν εὑρόντες τοῦ περὶ τὴν τοῦ τετραγώνου πλευρὰν ᾠοντο καὶ οὗτοι διὰ τούτου τὸν τοῦ κύκλου τετραγωνισμὸν εὑρηκέναι, ὡς τοῦ κύκλου παντὸς εἰς μηνίσκους διαιρεῖσθαι δυναμένου. [5]

in Ph 9 58 τὸ γὰρ ἴσον τῷ μηνίσκῳ τετράγωνον τοσαυταπλάσιον ποιοῦντες ὁσαπλάσιοι πάντες εἰσὶν οἱ μηνίσκοι εἰς οὓς ὁ κύκλος διῄρηται τοῦ ἑνός, ᾠοντο τὸ τούτοις ἴσον τετράγωνον τοῖς μηνίσκοις ἴσον εἶναι καὶ τῷ κύκλῳ, ψεῦδος λαμβάνοντες τὸ τὸν ὅλον κύκλον εἰς μηνίσκους διαιρεθῆναι δύνασθαι. ἐν γὰρ τῇ τοῦ κύκλου εἰς τοὺς μηνίσκους διαιρέσει ἀεὶ ὑπολείπεταί τι ἐντὸς μέσον ἀμφίκυρτον, περιλαμβανόμενον ὑπὸ τῶν ἑκατέρωθεν τοῦ μηνίσκου γραμμῶν. οὗ μήτε μηνίσκου ὄντος μήτε τετραγωνιζομένου οὐδ' ἂν ὁ πᾶς κύκλος τετραγωνίζοιτο. οὐχ ὑγιὴς δὲ ἡ ἔνστασις ἡ πρὸς τὸν τοιοῦτον τετραγωνισμόν· οὐ γὰρ χρεία τῷ τετραγωνίζοντι τὸν κύκλον διὰ τῶν μηνίσκων διελεῖν τὸν πάντα κύκλον εἰς μηνίσκους· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ εἰ τοῦτο εἴη, οὐδὲ οὕτως ὁ κύκλος τετραγωνίζεται διὰ τῶν μηνίσκων· οὐ γὰρ πᾶς ἐδείχθη μηνίσκος τετραγωνιζόμενος. καὶ μὴ διαιρουμένου δὲ παντὸς εἰς μηνίσκους πάλιν τετραγωνισθήσεται, ἂν συγχωρηθῶσιν οἱ περὶ τὰς τοῦ ἐξαγώνου τοῦ εἰς τὸν κύκλον ἐγγραφομένου πλευρὰς περιγραφόμενοι μηνίσκοι τετραγωνίζεσθαι καὶ μὴ μόνοι οἱ περὶ τὰς τοῦ τετραγώνου. κἀνταῦθα οὖν τοῦ ψευδογραφήματος αἴτιον τὸ μόνον τετραγωνίσαντας μηνίσκον τὸν περὶ τὴν τοῦ τετραγώνου πλευρὰν ὡς πάντων τετραγωνιζομένων μηνίσκων, ὁποῖοί ποτε ἂν ὦσιν, εἰς οὓς ὁ κύκλος διαιρεῖται, οὕτω ποιεῖσθαι τὴν δεῖξιν. ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῆς διὰ τῶν μηνίσκων ψευδογραφίας. "Τινὲς δέ, φησὶν Ἀλέξανδρος, ἡγοῦνται, εἰ δείξαιεν τετράγωνον ἀριθμὸν κυκλικόν, καὶ ἐν τοῖς μεγέθεσι κύκλου τετραγωνισμὸν εὑρηκέναι. ἔστι δέ, φησί, τετράγωνος μὲν ἀριθμὸς ὁ ἰσάκις ἴσος· κυκλικοὺς δὲ ἔλεγον ἀριθμοὺς τοὺς συντιθεμένους ἐκ τῶν κατὰ τὰ ἑξῆς περιττῶν οἷον ἑνὸς τριῶν πέντε ἑπτὰ ἐννέα ἕνδεκα, εὑρόντες δὲ ἐκ τῶν οὕτω συντιθεμένων ἀριθμὸν τετράγωνόν τινα ἅμα καὶ κυκλικὸν ὄντα, οἷον τὸν λς (τετράγωνον μὲν ὄντα διότι ἀπὸ τοῦ ς ἐφ' ἑαυτὸν γινομένου γεννᾶται, κυκλικὸν δὲ διότι ἀπὸ τῆς τῶν περιττῶν α γ ε ζ θ ια συνθέσεως ἀποτελεῖται), ᾠοντο καὶ κύκλου τετραγωνισμὸν εὑρηκέναι. [30]

in Ph 9 59 ἀλλ᾽ ἡ δεῖξις, φησίν, οὐκ ἐκ τῶν γεωμετρικῶν ἀρχῶν, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν ἀριθμητικῶν· ἀριθμητικαὶ γὰρ ἀρχαὶ τὸ εἶναι τὸν τοιόνδε ἀριθμὸν κυκλικὸν καὶ τὸν τοιόνδε τετράγωνον". ταῦτα τοῦ Ἀλεξάνδρου λέγοντος ἐφιστάνειν ἄξιον, ὅτι πρῶτον μὲν τὸν κυκλικὸν ἀριθμὸν οὐ κατὰ σύνθεσιν τῶν ἐφεξῆς περιττῶν οἱ ἀριθμητικοὶ τίθενται, ἀλλὰ τὴν ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸ αὐτὸ κατάληξιν. κύκλος γὰρ ὁ κε ὅτι πεντάκις πέντε κε καὶ ὁ λς ὅτι ἑξάκις ἓξ λς· οὔτε δὲ ὁ δ κύκλος οὔτε ὁ θ οὔτε ὁ ις καίτοι κατὰ σύνθεσιν τῶν ἐφεξῆς περιττῶν γινόμενοι, ἀλλὰ τετράγωνοι μόνον οὗτοι· κατὰ γὰρ τὴν ἐπισύνθεσιν τῶν περιττῶν οἱ τετράγωνοι γίνονται. καὶ ἴσως ὁ ἐξ ἀρχῆς τὴν μέθοδον παραδοὺς οὐκ εἶπε κυκλικοὺς ἁπλῶς εἶναι πάντας τοὺς κατὰ ἐπισύνθεσιν τῶν ἐφεξῆς περιττῶν, ἀλλ᾽ ὅτι ἐν τῇ ἐπισυνθέσει τῶν ἐφεξῆς περιττῶν εὑρίσκονται οἱ κυκλικοὶ οὐδὲ τούτου ἀεὶ συμβαίνοντος· κυκλικὸς γὰρ ὢν ὁ ρκε ὡς ἀπὸ τοῦ ε ἐπὶ τὸν κε γενόμενος, καὶ ὁ σις ὡς ἀπὸ τοῦ ς ἐπὶ τὸν λς , ὅμως οὐκ ἐγένοντο κατὰ ἐπισύνθεσιν τῶν ἐφεξῆς περιττῶν· εἰ μὴ ἄρα οὐκ εἰσὶν οὗτοι κυκλικοί, ἀλλὰ σφαιρικοὶ ἐξ ἐπιπεδικῶν κύκλων κυκλικῶς βαθυνθέντες. καὶ ἐκείνῳ δὲ ἐφιστάνειν ἄξιον ὅτι οὐκ ἦν εἰκὸς τοὺς ἀριθμὸν εὑρηκότας κυκλικὸν ἅμα καὶ τετραγωνικὸν τὸν αὐτὸν διὰ τοῦτο οἴεσθαι καὶ ἐν μεγέθεσι τὸν τοῦ κύκλου τετραγωνισμὸν εὑρηκέναι. ἀλλ᾽ ἴσως εὑρόντες ἐν τοῖς ἀριθμοῖς τὸν αὐτὸν τετράγωνον ἅμα καὶ κύκλον, εἰς ἔννοιαν ἦλθον τοῦ καὶ ἐν τοῖς μεγέθεσι ζητεῖν τὸν τοῦ κύκλου τετραγωνισμόν. Ἔλεγε δὲ ὁ ἡμέτερος καθηγεμὼν Ἀμμώνιος ὡς οὐκ ἀναγκαῖον ἴσως, εἰ ἐπ᾽ ἀριθμῶν εὑρεθῇ τοῦτο, καὶ ἐπὶ μεγεθῶν εὑρίσκεσθαι. ἀνομογενῆ γὰρ μεγέθη ἐστὶν εὐθεῖα καὶ περιφέρεια. "καὶ οὐδέν, φησί, θαυμαστόν, μὴ εὑρεθῆναι κύκλον εὐθυγράμμῳ ἴσον, εἴπερ καὶ ἐπὶ τῶν γωνιῶν εὑρίσκομεν τοῦτο. οὔτε γὰρ τῇ τοῦ ἡμικυκλίου γωνίᾳ οὔτε τῇ λοιπῇ εἰς τὴν ὀρθὴν τῇ κερατοειδεῖ λεγομένῃ γένοιτο ἂν εὐθύγραμμος ἴση γωνία. καὶ διὰ τοῦτο ἴσως, φησί, καὶ ὑπὸ οὕτως κλεινῶν ἀνδρῶν ζητηθὲν τὸ θεώρημα ἄχρι νῦν οὐχ εὑρέθη οὐδὲ ὑπ᾽ αὐτοῦ τοῦ Ἀρχιμήδους." ἔλεγον δὲ ἐγὼ πρὸς τὸν καθηγεμόνα ὡς εἴπερ μηνίσκος τετραγωνίζοιτο ὁ ἀπὸ τῆς τοῦ τετραγώνου πλευρᾶς (τοῦτο γὰρ ἀνεξαπατήτως συνῆκται), ὁμογενὴς δὲ ὁ μηνίσκος τῷ κύκλῳ ἐκ περιφερειῶν συγκείμενος, τί κωλύει καὶ τὸν κύκλον, ὅσον ἐπὶ τούτῳ, τετραγωνίζεσθαι; εἰ δὲ ἀνόμοιον τὸ τοῦ μηνίσκου ἐπίπεδον τῷ τοῦ κύκλου διὰ τὰ κέρατα, ἀλλὰ καὶ τῷ εὐθυγράμμῳ ἀνόμοιος μηνίσκος πᾶς· καὶ ὅμως ὁ περὶ τὴν τοῦ τετραγώνου πλευρὰν μηνίσκος τετραγωνίζεται. [30]

in Ph 9 60 αἱ μέντοι γωνίαι αἵ τε τοῦ ἡμικυκλίου καὶ αἱ κερατοειδεῖς ἐκ περιφερείας καὶ εὐθείας ἄμφω συγκείμεναι οὐ μόνον ἀνομογενεῖς εἰσὶ τῇ εὐθυγράμμῳ, ἀλλὰ καὶ ἀσύμβλητοι. οὐχ ἱκανὸν οὖν οἶμαι τὸ εἰρημένον εἰς ἀπόγνωσιν καταστῆσαι τῆς εὑρέσεως τοῦ τετραγωνισμοῦ. καὶ γὰρ ὁ Ἰάμβλιχος ἐν τῷ Εἰς τὰς κατηγορίας ὑπομνήματι τὸν μὲν Ἀριστοτέλην, φησί, μήπω ἴσως εὑρηκέναι τὸν τοῦ κύκλου τετραγωνισμόν, παρὰ δὲ τοῖς Πυθαγορείοις εὑρῆσθαι, "ὡς δῆλόν ἐστι, φησίν, ἀπὸ τῶν Σέξτου τοῦ Πυθαγορείου ἀποδείξεων, ὃς ἄνωθεν κατὰ διαδοχὴν παρέλαβε τὴν μέθοδον τῆς ἀποδείξεως. καὶ ὕστερον δέ, φησίν, Ἀρχιμήδης διὰ τῆς ἑλικοειδοῦς γραμμῆς καὶ Νικομήδης διὰ τῆς ἰδίως Τετραγωνιζούσης καλουμένης καὶ Ἀπολλώνιος διά τινος γραμμῆς, ἣν αὐτὸς μὲν κοχλιοειδοῦς ἀδελφὴν προσαγορεύει, ἡ αὐτὴ δέ ἐστι τῇ Νικομήδους, καὶ Κάρπος δὲ διά τινος γραμμῆς ἣν ἁπλῶς 'ἐκ διπλῆς κινήσεως' καλεῖ, ἄλλοι τε πολλοί, φησί, ποικίλως τὸ πρόβλημα κατεσκεύασαν". καὶ μήποτε οὗτοι πάντες ὀργανικὴν ἐποιήσαντο τοῦ θεωρήματος τὴν κατασκευήν. ὁ μὲν οὖν Ἀλέξανδρος οὕτως ὡς εἶπον οἴεται τὸ ψευδογράφημα ἐλέγχεσθαι, παρ᾽ ὅσον τὸν περὶ τὴν τοῦ τετραγώνου πλευρὰν μόνον τετραγωνίσας μηνίσκον ὁ Ἱπποκράτης ὡς καὶ ἐπὶ τῆς τοῦ ἑξαγώνου πλευρᾶς αὐτῷ δεδειγμένῳ ἀπεχρήσατο. Ὁ μέντοι Εὔδημος ἐν τῇ Γεωμετρικῇ ἱστορίᾳ οὐκ ἐπὶ τετραγωνικῆς πλευρᾶς δεῖξαί φησι τὸν Ἱπποκράτην τὸν τοῦ μηνίσκου τετραγωνισμόν, ἀλλὰ καθόλου, ὡς ἄν τις εἴποι. εἰ γὰρ πᾶς μηνίσκος τὴν ἐκτὸς περιφέρειαν ἢ ἴσην ἔχει ἡμικυκλίου ἢ μείζονα ἢ ἐλάττονα, τετραγωνίζει δὲ ὁ

Ἱπποκράτης καὶ τὸν ἴσην ἡμικυκλίου ἔχοντα καὶ τὸν μείζονα καὶ τὸν ἐλάττονα, καθόλου ἂν εἴη δεδειχὼς ὡς δοκεῖ. ἐκθήσομαι δὲ τὰ ὑπὸ τοῦ Εὐδήμου κατὰ λέξιν λεγόμενα ὀλίγα τινὰ προστιθεὶς 〈εἰσ〉 σαφήνειαν ἀπὸ τῆς τῶν Εὐκλείδου Στοιχείων ἀναμνήσεως διὰ τὸν ὑπομνηματικὸν τρόπον τοῦ Εὐδήμου κατὰ τὸ ἀρχαϊκὸν ἔθος συντόμους ἐκθεμένου τὰς ἀποδόσεις. λέγει δὲ ὧδε ἐν τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ τῆς Γεωμετρικῆς ἱστορίας. ” Καὶ οἱ τῶν μηνίσκων δὲ τετραγωνισμοὶ δόξαντες εἶναι τῶν οὐκ ἐπιπολαίων διαγραμμάτων διὰ τὴν οἰκειότητα τὴν πρὸς τὸν κύκλον ὑ φ ’ Ἱπποκράτους ἐγράφησάν τε πρώτου καὶ κατὰ τρόπον ἔδοξαν ἀποδοθῆναι · διόπερ ἐπὶ πλέον ἀψώμεθά τε καὶ διέλθωμε ν . [5]

in Ph 9 61 ἀρχὴν μὲν οὖν ἐποιήσατο καὶ πρῶτον ἔθετο τῶν πρὸς αὐτοὺς χρησίμω ν , ὅτι τὸν αὐτὸν λόγον ἔχει τά τε ὅμοια τῶν κύκλων τμήματα πρὸς ἄλληλα καὶ αἱ βάσεις αὐτῶν δυνάμε ι . (τοῦτο δὲ ἐδείκνυεν ἐκ τοῦ τὰς διαμέτρους δεῖξαι τὸν αὐτὸν λόγον ἐχούσας δυνάμει τοῖς κύκλοι ς)” ὅπερ Εὐκλείδης δεύτερον τέθεικεν ἐν τῷ δωδεκάτῳ τῶν Στοιχείων βιβλίῳ, τὴν πρότασιν εἰπὼν οὕτως “οἱ κύκλοι πρὸς ἀλλήλους εἰσὶν ὡς τὰ ἀπὸ τῶν διαμέτρων τετράγωνα” ὡς γὰρ οἱ κύκλοι πρὸς ἀλλήλους ἔχουσιν, οὕτως καὶ τὰ ὅμοια τμήματα. ὅμοια γὰρ τμήματά ἐστι τὰ τὸ αὐτὸ μέρος ὄντα τοῦ κύκλου, οἷον ἡμικύκλιον ἡμικυκλίῳ καὶ τριτημόριον τριτημορίῳ· διὸ ” καὶ γωνίας ἴσας δέχεται τὰ ὅμοια τμήματ α . αἱ γοῦν τῶν ἡμικυκλίων πάντων ὀρθαί εἰσ ι , καὶ 〈αἱ〉 τῶν μειζόνων ἐλάττονες ὀρθῶν καὶ τοσούτῳ ὅσῳ μείζονα ἡμικυκλίων τὰ τμήματ α , καὶ αἱ τῶν ἐλαττόνων μείζονες καὶ τοσούτῳ ὅσῳ ἐλάττονα τὰ τμήματ α . Δειχθέντος δὲ αὐτῷ τού του πρῶτον μὲν ἔγραφε μηνίσκου τὴν ἐκτὸς περιφέρειαν ἔχοντος ἡμικυκλίου τίνα τρόπον γένοιτο ἂν τετραγωνισμό ς . ἀπεδίδου δὲ τοῦτο περὶ τρίγωνον ὀρθογώνιόν τε καὶ ἰσοσκελὲς ἡμικύκλιον περιγράψας καὶ περὶ τὴν βάσιν τμῆμα κύκλου τοῖς ὑπὸ τῶν ἐπιζευχθεισῶν ἀφαιρουμένοις ὅμοιον,” ὅπερ Εὐκλείδης λγ ἔθετο θεώρημα τοῦ τρίτου βιβλίου προτείνας οὕτως· “ἐπὶ τῆς δοθείσης εὐθείας γράψαι τμῆμα κύκλου δεχόμενον γωνίαν ἴσην τῇ δοθείσῃ γωνίᾳ εὐθυγράμμῳ”. εἰ γὰρ τὸ περὶ τὴν βάσιν οὕτως περιγράφει ὡς ἴσην δέξασθαι γωνίαν τῶν ἐν τοῖς τμήμασι τοῖς ὑπὸ τῶν ἐπιζευχθεισῶν ἀφαιρουμένοις, ὅμοιον ἔσται ἐκείνοις. “ὅμοια γὰρ τμήματα κύκλων, ὁ Εὐκλείδης ὡρίσατο ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ, τὰ δεχόμενα γωνίας ἴσας.” ” ὄντος δὲ τοῦ περὶ τὴν βάσιν τμήματος ἴσου τοῖς περὶ τὰς ἑτέρας ἀμφοτέροι ς”, διότι ὡς δέδεικται ἐν τῷ παρατελεύτῳ τοῦ πρώτου τῶν Εὐκλείδου Στοιχείων θεωρήματι ἐν τοῖς ὀρθογωνίοις τριγώνοις ἡ τὴν ὀρθὴν ὑποτείνουσα ἴσον δύναται ταῖς τὴν ὀρθὴν περιεχούσαις ἀμφοτέραις, ὡς δὲ τὰ ἀπὸ τῶν εὐθειῶν τετράγωνα, οὕτως ἔχει τὰ ὅμοια τῶν κύκλων τμήματα πρὸς ἄλληλα, ” καὶ κοινοῦ προστεθέντος τοῦ μέρους τοῦ τριγώνου τοῦ ὑπὲρ τὸ τμῆμα τὸ περὶ τὴν βάσι ν , ἴσος ἔσται ὁ μηνίσκος τῷ τριγών ῳ . [5]

in Ph 9 62 ἴσος οὖν ὁ μηνίσκος τῷ τριγώνῳ δειχθεὶς τετραγωνίζοιτο ἄ ν”· δέδεικται γὰρ ἐν τῷ ιδ θεωρήματι τοῦ δευτέρου βιβλίου τῶν Εὐκλείδου Στοιχείων, πῶς χρὴ “τῷ δοθέντι εὐθυγράμμῳ ἴσον τετράγωνον συστήσασθαι”. ” οὕτως μὲν οὖν ἡμικυκλίου τὴν ἔξω τοῦ μηνίσκου περιφέρειαν ὑποθέμενος ἐτετραγώνισεν ὁ Ἱπποκράτης τὸν μηνίσκον εὐκόλω ς . Εἶτα ἐφεξῆς μείζονα ἡμικυ κλίου ὑποτίθεται συστησάμενος τραπέζιον τὰς μὲν τρεῖς ἔχον πλευρὰς ἴσας ἀλλήλαι ς , τὴν δὲ μίαν τὴν μείζω τῶν παραλλήλων τριπλασίαν ἐκείνων ἑκάστης δυνάμε ι , καὶ τό τε τραπέζιον περιλαβὼν κύκλῳ καὶ περὶ τὴν μεγίστην αὐτοῦ πλευρὰν ὅμοιον τμῆμα περιγράψας τοῖς ὑπὸ τῶν ἴσων τριῶν ἀποτεμνομένοις ἀπὸ τοῦ κύκλο υ.” καὶ ὅτι μὲν περιληφθήσεται κύκλῳ τὸ τραπέζιον, δείξεις οὕτως. διχοτομήσας τὰς τοῦ τραπεζίου γωνίας κατὰ τὸ ἔνατον τοῦ πρώτου τῶν Στοιχείων καὶ ἐπιζεύξας τὰς διαγωνίους ἐρεῖς, ἐπεὶ ἡ ΒΑ τῇ ΑΓ ἴση, κοινὴ δὲ ἡ ΑΕ, ἴσαι 〈αἱ〉 γωνίαι καὶ τὰ ἑξῆς. ” ὅτι δὲ μεῖζόν ἐστιν ἡμικυκλίου τὸ λεχθὲν τμῆμ α , δῆλον ἀχθείσης ἐν τῷ τραπεζίῳ διαμέτρο υ . ἀνάγκη γὰρ ταύτην ὑπὸ δύο πλευρὰς ὑποτείνουσαν τοῦ τραπεζίου τῆς ὑπολοίπου μιᾶς μείζονα ἢ διπλασίαν εἶναι δυνάμε ι . [30]

in Ph 9 63 ἐπεὶ γὰρ μείζων ἐστὶν ἡ ΒΔ τῆς Α Γ , αἱ ΔΓ ΒΑ ἴσαι οὖσαι καὶ ἐπιζευγνῦσαι αὐτά ς , ἐκβαλλόμεναι συμπεσοῦνται κατὰ τὸ Ζ . εἰ γὰρ παράλληλοί εἰσιν αἱ ΒΑ ΔΓ ἴσαι οὖσα ι , αἱ δὲ τὰς ἴσας τε καὶ παραλλήλους ἐπιζευγνῦσαι καὶ αὐταὶ ἴσαι καὶ παράλληλοί εἰσι ν , ἔσται ἡ ΑΓ ἴση τῇ Β Δ , ὅπερ ἀδύνατον · συμπιπτουσῶν δὲ τῶν ΒΑ ΔΓ κατὰ τὸ Ζ αἱ ὑπὸ ΖΑΓ ΓΑΒ γωνίαι δύο ὀρθαῖς ἴσαι ἔσοντα ι" διὰ τὸ ιγ τοῦ πρώτου τῶν Εὐκλείδου. " μείζων δὲ ἡ ὑπὸ ΓΑΒ τῆς ὑπὸ ΓΑΖ ἡ ἐκτὸς τοῦ τριγώνου τῆς ἐντὸς * * * διὰ τὸ λβ τοῦ πρώτου. ἡμίσεια ἄρα ἡ ὑπὸ ΓΑΖ γωνία ἐστὶ τῆς ὑπὸ ΒΑΓ, " ἡ ἄρα ΒΓ μεῖζον ἢ διπλάσιον δύναται ἑκατέρας τῶν ΒΑ Α Γ , ὥστε καὶ τῆς Γ Δ . καὶ τὴν μεγίστην ἄρα τῶν τοῦ τραπεζίου πλευρῶν τὴν ΒΔ ἀναγκαῖον ἔλαττον δύνασθαι τῆς τε διαμέτρου καὶ τῶν ἑτέρων πλευρῶν ἐκείνη ς , ὑ φ ' ἣν ὑποτείνει μετὰ τῆς διαμέτρου ἡ λεχθεῖσ α . αἱ γὰρ ΒΓ ΓΔ μεῖζον ἢ τριπλάσιον δύνανται τῆς Γ Δ , ἡ δὲ ΒΔ τριπλάσιο ν . ὀξεῖα ἄρα ἐστὶν ἡ ἐπὶ τῆς μείζονος τοῦ τραπεζίου πλευρᾶς βεβηκυῖα γωνί α . μεῖζον ἄρα ἡμικυκλίου ἐστὶ τὸ τμῆμα ἐν ᾧ ἐστι ν . ὅπερ ἐστὶν ἡ ἔξω περιφέρεια τοῦ μηνίσκο υ." Τὸν δὲ τοῦ μηνίσκου τούτου τετραγωνισμὸν παρῆκεν ὁ Εὔδημος ὡς σαφῆ οἶμαι. εἴη δὲ ἂν τοιόσδε. ἐπειδὴ ἴσα ἐστὶν ἀλλήλοις ὁ μηνίσκος μετὰ τοῦ ἐπὶ τῆς μείζονος τοῦ τραπεζίου πλευρᾶς τμήματος τῷ τραπεζίῳ καὶ τοῖς ὑπὸ τῶν τριῶν ἴσων αὐτοῦ εὐθειῶν ἀποτεμνομένοις τμήμασιν, ὧν τὸ ἐπὶ τῆς μείζονος τοῦ τραπεζίου πλευρᾶς τμῆμα ἴσον ἐστὶ τοῖς ὑπὸ τῶν ἴσων εὐθειῶν ἀφαιρουμένοις τοῦ κύκλου τρισὶ τμήμασιν, εἴπερ ἴσον ταῖς τρισὶ δύνασθαι ὑπόκειται ἡ μείζων τοῦ τραπεζίου πλευρά, τὰ δὲ ὅμοια τμήματα πρὸς ἄλληλά ἐστιν ὡς τὰ ἀπὸ τῶν εὐθειῶν τετράγωνα· ἐὰν δὲ ἀπὸ ἴσων ἴσα ἀφαιρεθῇ τὰ καταλειπόμενά ἐστιν ἴσα· ἴσος ἄρα ὁ μηνίσκος τῷ τραπεζίῳ. ἢ καὶ οὕτω συντομώτερον ἐρεῖς· ἐπειδὴ ἴσον ἐστὶ τὸ περὶ τὴν μείζονα τοῦ τραπεζίου πλευρὰν τμῆμα τοῖς περὶ τὰς τρεῖς τὰς ἴσας περιγραφεῖσι (διότι καὶ τὸ ἀπ' αὐτῆς τετράγωνον τριπλάσιον τοῦ ἀπὸ ἑκάστης), ἐὰν κοινὸν προστεθῇ τὸ περιεχόμενον ἐπίπεδον ὑπό τε τῶν τριῶν ἴσων εὐθειῶν καὶ τῆς τοῦ μείζονος τμήματος περιφερείας, ἔσται ὁ μηνίσκος ἴσος τῷ τραπεζίῳ· οὗ τετραγωνισθέντος (διότι ἔχομεν πᾶν εὐθύγραμμον τετραγωνίσαι) τετραγωνισθήσεται καὶ ὁ μείζονα ἡμικυκλίου τὴν ἐκτὸς περιφέρειαν ἔχων μηνίσκος. [5]

in Ph 9 64 " Εἰ δὲ ἐλάττων ἡμικυκλίου εἴ η , προγράψας τοιόνδε τι ὁ Ἱπποκράτης τοῦτο κατεσκεύασεν · ἔστω κύκλος οὗ διάμετρος ἐ φ ' ᾗ [ἡ] Α Β , κέντρον δὲ αὐτοῦ ἐ φ ' ᾧ Κ · καὶ ἡ μὲν ἐ φ ' ᾗ ΓΔ δίχα τε καὶ πρὸς ὀρθὰς τεμνέτω τὴν ἐ φ ' ᾗ ΒΚ · ἡ δὲ ἐ φ ' ᾗ ΕΖ κείσθω ταύτης μεταξὺ καὶ τῆς περιφερείας ἐπὶ τὸ Β νεύουσα τῶν ἐκ τοῦ κέντρου ἡμιολία οὖσα δυνάμε ι . ἡ δὲ ἐ φ ' ᾗ ΕΗ ἤχθω παρὰ τὴν ἐ φ ' ᾗ Α Β . καὶ ἀπὸ τοῦ Κ ἐπεζεύχθωσαν ἐπὶ τὰ Ε Ζ . συμπιπτέτω δὲ ἐκβαλλομένη ἡ ἐπὶ τὸ Ζ ἐπιζευχθεῖσα τῇ ἐ φ ' ᾗ ΕΗ κατὰ τὸ Η καὶ πάλιν ἀπὸ τοῦ Β ἐπὶ τὰ Ζ Η ἐπεζεύχθωσα ν . φανερὸν δὴ ὅτι ἡ μὲν ἐ φ ' ᾗ ΕΖ ἐκβαλλομένη ἐπὶ τὸ Β πεσεῖται (ὑπόκειται γὰρ ἡ ΕΖ ἐπὶ τὸ Β νεύουσ α) , ἡ δὲ ἐ φ ' ᾗ ΒΗ ἴση ἔσται τῇ ἐ φ ' ᾗ Ε Κ." Τοῦτο δὲ ἴσως μὲν ἄν τις καὶ προχειρότερον δείξειεν, ἐμοὶ δὲ ἐκ τῶν προωμολογημένων οὕτως ἐπῆλθεν δεῖξαι. ὑπόκειται ἡ ΔΓ τὴν ΒΚ δίχα τε καὶ πρὸς ὀρθὰς τέμνειν. ἐπὶ τῆς ΔΓ ἄρα τὸ κέντρον ἐστὶ τοῦ περὶ τὸ τραπέζιον γραφησομένου κύκλου διὰ τὸ πόρισμα τοῦ πρώτου θεωρήματος τοῦ ἐν τῷ τρίτῳ τῶν Εὐκλείδου Στοιχείων. ἐπειδὴ δὲ παράλληλός ἐστιν ἡ ΕΗ τῇ ΚΒ καὶ εἰς αὐτὰς ἐμπέπτωκεν ἡ ΓΔ, τὰς ἐντὸς γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ποιεῖ διὰ τὸ κθ τοῦ πρώτου. ὀρθαὶ δὲ αἱ πρὸς τῷ Γ. ὀρθαὶ ἄρα καὶ αἱ πρὸς τῷ Δ. ἡ οὖν ΓΔ 〈ἡ〉 διὰ τοῦ κέντρου τὴν ΕΗ [μὴ διὰ τοῦ κέντρου] πρὸς ὀρθὰς τέμνουσα καὶ δίχα τέμνει διὰ τὸ τρίτον τοῦ τρίτου τῶν Στοιχείων. [30]

in Ph 9 65 ἐπεὶ οὖν ἴση ἐστὶν ἡ ΔΗ τῇ ΔΕ, κοινὴ δὲ ἡ ΔΖ καὶ ὀρθαὶ αἱ πρὸς τῷ Δ, καὶ βάσις ἄρα ἡ ΖΗ βάσει τῇ ΖΕ ἴση. ἀλλὰ καὶ ἡ ΒΖ τῇ ΖΚ ἐστὶν ἴση, διότι καὶ ἡ ΒΓ τῇ ΓΚ, κοινὴ δὲ ἡ ΓΖ καὶ ὀρθαὶ αἱ πρὸς τῷ Γ. ἐπεὶ οὖν δύο αἱ ΗΖ ΖΒ δυσὶ ταῖς ΚΖ ΖΕ ἴσαι καὶ γωνίαι αἱ κατὰ κορυφὴν ἴσαι, καὶ βάσις ἡ ΗΒ βάσει τῇ ΕΚ ἴση. " Περιγεγράφθω δὴ περὶ τὸ ΕΖΗ τρίγωνον τμῆμα κύκλου [τὸ ΕΖΗ] ὅμοιον ἑκάστῳ τῶν ΕΚ ΚΒ ΒΗ τμημάτω ν. " " Τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων τὸ τραπέζιόν φημι ἐ φ ' οὗ

ΕΚΒΗ περιλήψεται κύκλο ς . τὸ μὲν γὰρ ΕΚΗ τρίγωνον περιλήψεται κύκλο ς·" ἔχομεν γὰρ ἐν τῷ πέμπτῳ τοῦ τετάρτου τῶν Στοιχείων περὶ τὸ δοθὲν τρίγωνον κύκλον περιγράψαι. " ἐὰν οὖν δείξω τῇ ἀπὸ τοῦ κέντρου ἐπὶ τὸ Κ ἴσην τὴν ἀπὸ τοῦ κέντρου ἐπὶ τὸ Β , δῆλον ὅτι τὸ γραφόμενον τμῆμα κύκλου διὰ τοῦ ΕΚΗ ἥξει καὶ διὰ τοῦ Β , καὶ περιλήψεται κύκλου τμῆμα τὸ τραπέζιο ν." ὅπερ τμῆμα καὶ τὸ τρίγωνον περιέξει τὸ ἐφ' οὗ ΕΖΗ. ληφθέντος οὖν κέντρου οἷον τοῦ Λ καὶ ἐπιζευγνυμένων τῶν ΛΕ ΛΗ ΛΚ ΛΒ, ἐπειδὴ ἰσοσκελές ἐστι τὸ ΕΛΗ τρίγωνον (ἐκ κέντρου γὰρ ἴσαι), 〈ἴσαι〉 εἰσὶν αἱ πρὸς τῇ βάσει γωνίαι ἡ ὑπὸ ΛΗΕ τῇ ὑπὸ ΛΕΗ διὰ τὸ πέμπτον τοῦ πρώτου τῶν Εὐκλείδου. ἔστι δὲ ἡ ὑπὸ ΒΗΕ ἴση τῇ ὑπὸ ΚΕΗ, διότι καὶ ἡ ΕΒ ἴση τῇ ΚΗ ὡς ἐδείχθη. καὶ ὅλη ἄρα ἡ ὑπὸ ΒΗΛ ὅλῃ τῇ ὑπὸ ΚΕΛ ἐστὶν ἴση· ἔστι δὲ καὶ ἡ ΚΕ τῇ ΒΗ ἴση. καὶ βάσις ἄρα ἡ ΚΛ τῇ ΛΒ ἴση ἐστίν· ἴση ἄρα τῇ ἀπὸ τοῦ κέντρου τῇ ΛΚ ἡ ΛΒ. γεγράφθω οὖν τὸ τμῆμ α . " Τούτων οὕτως ἐχόντων ὁ γενόμενος μηνίσκος οὗ ἐκτὸς περιφέρεια ἡ ΕΚΒΗ ἴσος ἔσται τῷ εὐθυγράμμῳ τῷ συγκειμένῳ ἐκ τῶν τριῶν τριγώνων τῶν ΒΖΗ ΒΖΚ ΕΚ Ζ . τὰ γὰρ ἀπὸ τῶν εὐθειῶν ἐ φ ' αἷς ΕΖ ΖΗ ἀφαιρούμενα ἐντὸς τοῦ μηνίσκου ἀπὸ τοῦ εὐθυγράμμου τμήματα ἴσα ἐστὶ τοῖς ἐκτὸς τοῦ εὐθυγράμμου τμήμασιν ἀφαιρουμένοις ὑπὸ τῶν ΕΚ ΚΒ Β Η . ἑκάτερον γὰρ τῶν ἐντὸς ἡμιόλιόν ἐστιν ἑκάστου τῶν ἐκτό ς . [25]

in Ph 9 66 ἡμιολία γὰρ ὑπόκειται ἡ ΕΖ τῆς ἐκ τοῦ κέντρο υ , τουτέστι τῆς ΕΚ καὶ ΚΒ καὶ Β Η." ἐδείχθη γὰρ καὶ αὕτη ἴση τῇ ΕΚ. εἰ οὖν ἑκατέρα τῶν ΕΖ ΖΗ ἡμιολία ἐστὶ δυνάμει ἑκάστης τῶν εἰρημένων τριῶν, ὡς δὲ εὐθεῖαι πρὸς τὰς εὐθείας τμήματα πρὸς τὰ τμήματα, τὰ δύο ἄρα τμήματα τοῖς τρισίν ἐστιν ἴσα. " εἰ οὖν ὁ μὲν μηνίσκος τὰ τρία τμήματά ἐστι καὶ τοῦ εὐθυγράμμου τὸ παρὰ τὰ δύο τμήματ α , τὸ δὲ εὐθύγραμμον μετὰ τῶν δύο τμημάτων ἐστὶ χωρὶς τῶν τριῶ ν , ἔστι δὲ τὰ δύο τμήματα τοῖς τρισὶν ἴσ α , ἴσος ἂν εἴη ὁ μηνίσκος τῷ εὐθυγράμμ ῳ. " " Ὅτι δὲ οὗτος ὁ μηνίσκος ἐλάττονα ἡμικυκλίου τὴν ἐκτὸς ἔχει περιφέρεια ν , δείκνυσι διὰ τοῦ τὴν ΕΚΗ γωνίαν ἐν τῷ ἐκτὸς οὖσαν τμήματι ἀμβλεῖαν εἶνα ι." δέδεικται γὰρ ἐν τῷ λα τοῦ τρίτου τῶν Εὐκλείδου Στοιχείων, ὅτι "ἡ ἐν τῷ ἐλάττονι ἡμικυκλίου τμήματι μείζων ὀρθῆς ἐστιν". " ὅτι δὲ ἀμβλεῖά ἐστιν ἡ ὑπὸ ΕΚΗ γωνί α , δείκνυσιν οὕτως · ἐπεὶ ἡ μὲν ἐ φ ' ᾗ ΕΖ ἡμιολία ἐστὶ τῶν ἐκ τοῦ κέντρου δυνάμε ι , ἡ δὲ ἐ φ ' ᾗ ΚΒ μείζων τῆς ἐ φ ' ᾗ Β Ζ , διότι καὶ γωνία ἡ πρὸς τῷ Ζ μείζω ν , ὡς δείξ ω , ἴση δὲ ἡ ΒΚ τῇ Κ Ε , φανερὸν ὅτι κἂν ἡ ἐ φ ' ᾗ ΒΚ μείζων ᾖ τῆς ἐ φ ' ᾗ ΒΖ ἢ διπλασία μήκε ι , καὶ ἡ ἐ φ ' ᾗ ΚΕ * * * ὥστε τῆς ἐ φ ' ᾗ ΚΖ ἄρα μείζων ἢ διπλασία μήκει καὶ δυνάμει διὰ τὴν ὁμοιότητα τῶν τριγώνων τῶν ΒΕΚ ΒΚ Ζ . ἔστι γὰρ ὡς ἡ ΕΒ πρὸς Β Κ , οὕτως ἡ ΕΚ πρὸς ΚΖ · ὥστε ἡ ἐ φ ' ᾗ ΕΚ μείζων ἐστὶ τῆς ἐ φ ' ᾗ ΚΖ ἢ διπλασία δυνάμει · ἡ δὲ ἐ φ ' ᾗ ΕΖ ἡμιολία δυνάμει τῆς ἐ φ ' ᾗ ΕΚ · ἡ ἄρα ἐ φ ' ᾗ ΕΖ μείζων ἐστὶ δυνάμει τῶν ἐ φ ' αἷς ΕΚ Κ Ζ . εἰ μὲν γὰρ διπλασία ἦν δυνάμει ἡ ΕΚ τῆς Κ Ζ , ἡμιολία δὲ ἡ ΖΕ τῆς Ε Κ , ἦν ἂν ἡ ΕΖ ἴση δυνάμει ταῖς ΕΚ ΚΖ ὡς ἐπὶ ἀριθμῶν τῶν ς δβ · ἐπειδὴ δὲ μείζων ἢ διπλασία ἐστὶ δυνάμει ἡ ΕΚ τῆς Κ Ζ , ὡς ἔχει τὰ δ πρὸς τὸ α , (ἐπειδὴ τὰ ς τῶν ε μείζονά ἐστ ι) καὶ ἡ ΕΖ τῶν ΕΚ ΚΖ μείζων ἐστὶ δυνάμει · ἀμβλεῖα ἄρα ἐστὶν ἡ πρὸς τῷ Κ γωνί α , ἔλαττον ἄρα ἡμικυκλίου τὸ τμῆμα ἐν ᾧ ἐστι ν . [25]

in Ph 9 67 οὕτως μὲν οὖν ὁ Ἱπποκράτης πάντα μηνίσκον ἐτετραγώνισε ν , εἴπερ καὶ τὸν ἡμικυκλίου καὶ τὸν μείζονα ἡμικυκλίου καὶ τὸν ἐλάττονα ἔχοντα τὴν ἐκτὸς περιφέρεια ν." Ἀλλ' οὐχὶ τὸν ἐπὶ τῆς τοῦ τετραγώνου πλευρᾶς μόνον, ὡς ὁ Ἀλέξανδρος ἱστόρησεν, οὐ μέντοι οὐδὲ τὸν κύκλον ἐπεχείρησε τετραγωνίσαι διὰ τῶν περὶ τὴν τοῦ ἑξαγώνου πλευρὰν μηνίσκων, ὡς καὶ τοῦτο ὁ Ἀλέξανδρός φησιν. " Ἀλλὰ μηνίσκον ἅμα καὶ κύκλον ἐτετραγώνισεν οὕτως · ἔστωσαν περὶ κέντρον ἐ φ ' οὗ Κ δύο κύκλο ι , ἡ δὲ τοῦ ἐκτὸς διάμετρος ἑξαπλασία δυνάμει τῆς τοῦ ἐντὸς καὶ ἑξαγώνου ἐγγραφέντος εἰς τὸν ἐντὸς κύκλον τοῦ ἐ φ ' οὗ ΑΒΓΔΕΖ αἵ τε ἐ φ ' ὧν ΚΑ ΚΒ ΚΓ ἐκ τοῦ κέντρου ἐπιζευχθεῖσαι ἐκβεβλήσθωσαν ἕως τῆς τοῦ ἐκτὸς κύκλου περιφερείας καὶ 〈αἱ〉 ἐ φ ' ὧν ΗΘ ΘΙ 〈ΗΙ〉 ἐπεζεύχθωσαν καὶ δῆλον ὅτι καὶ αἱ ΗΘ ΘΙ ἑξαγώνου εἰσὶ πλευραὶ τοῦ εἰς τὸν μείζονα κύκλον ἐγγραφομένο υ . καὶ περὶ τὴν ἐ φ ' ᾗ ΗΙ τμῆμα ὅμοιον τῷ ἀφαιρουμένῳ

ὑπὸ τῆς ἐ φ ’ ᾗ ΗΘ περιγεγράφθ ω . ἐπεὶ οὖν τὴν μὲν ἐ φ ’ ᾗ ΗΙ τριπλασίαν ἀνάγκη εἶναι δυνάμει τῆς ἐ φ ’ ᾗ ΘΗ τοῦ ἐξαγώνου πλευρᾶς (ἡ γὰρ ὑπὸ δύο τοῦ ἑξαγώνου πλευρὰς ὑποτείνουσα μετὰ ἄλλης μιᾶς ὀρθὴν περιέχουσα γωνίαν τὴν ἐν ἡμικυκλίῳ ἴσον δύναται τῇ διαμέτρ ῳ , ἡ δὲ διάμετρος τετραπλάσιον δύναται τῆς τοῦ ἑξαγώνου ἴσης οὔσης τῇ ἐκ τοῦ κέντρου διὰ τὸ τὰ μήκει διπλάσια εἶναι δυνάμει τετραπλάσι α) , ἡ δὲ ΘΗ ἑξαπλασία τῆς ἐ φ ’ ᾗ Α Β , δῆλον ὅτι τὸ τμῆμα τὸ περὶ τὴν ἐ φ ’ ᾗ ΗΙ περιγραφὲν ἴσον εἶναι συμβαίνει τοῖς τε ἀπὸ τοῦ ἐκτὸς κύκλου ὑπὸ τῶν ἐ φ ’ αἷς ΗΘ ΘΙ ἀφαιρουμένοις καὶ τοῖς ἀπὸ τοῦ ἐντὸς ὑπὸ τῶν τοῦ ἑξαγώνου πλευρῶν ἁπασῶ ν. [35]

in Ph 9 68 ” τὰ γὰρ ὅμοια τῶν κύκλων τμήματα πρὸς ἄλληλά ἐστιν ὡς τὰ ἀπὸ τῶν βάσεων τετράγωνα, διότι καὶ οἱ ὅμοιοι κύκλοι πρὸς ἀλλήλους εἰσὶν ὡς τὰ ἀπὸ τῶν διαμέτρων τετράγωνα. ” ἡ γὰρ ΗΙ τῆς ΗΘ τριπλάσιον δύνατα ι , ἴσον δὲ τῇ ΗΘ δύναται ἡ Θ Ι , δύναται δὲ ἑκατέρα τούτων ἴσον καὶ αἱ ἓξ πλευραὶ τοῦ ἐντὸς ἑξαγώνο υ , διότι καὶ ἡ διάμετρος τοῦ ἐκτὸς κύκλου ἑξαπλάσιον ὑπόκειται δύνασθαι τῆς τοῦ ἐντός · ὡς δὲ ἡ διάμετρος πρὸς τὴν διάμετρο ν , οὕτω καὶ αἱ ἐκ τοῦ κέντρο υ , ἡ δὲ ἐκ τοῦ κέντρου ἴση ἐστὶ τῇ τοῦ ἑξαγώνου πλευρ ᾷ”, ὡς τὸ πόρισμα λέγει τοῦ προτελεύτου θεωρήματος ἐν τῷ τετάρτῳ βιβλίῳ τῶν Εὐκλείδου Στοιχείων, ὡς δὲ αἱ πλευραὶ οὕτω καὶ τὰ τμήματα, ” ὥστε ὁ μὲν μηνίσκος ἐ φ ’ οὗ ΗΘΙ τοῦ τριγώνου ἐλάττων ἂν εἴη ἐ φ ’ οὗ τὰ αὐτὰ γράμματα τοῖς ὑπὸ τῶν τοῦ ἑξαγώνου πλευρῶν ἀφαιρουμένοις τμήμασιν ἀπὸ τοῦ ἐντὸς κύκλο υ . τὸ γὰρ ἐπὶ τῆς ΗΙ τμῆμα ἴσον ἦν τοῖς τε ΗΘ ΘΙ τμήμασι καὶ τοῖς ὑπὸ τοῦ ἑξαγώνου ἀφαιρουμένοι ς . τὰ οὖν ΗΘ ΘΙ τμήματα ἐλάττω ἐστὶ τοῦ περὶ τὴν ΗΙ 〈τμήματος τοῖσ〉 τμήμασι [κα ὶ] τοῖς ὑπὸ τοῦ ἑξαγώνου ἀφαιρουμένοι ς . κοινοῦ οὖν προστεθέντος τοῦ ὑπὲρ τὸ τμῆμα τὸ περὶ τὴν ΗΙ μέρους τοῦ τριγώνο υ , ἐκ μὲν τούτου καὶ τοῦ περὶ τὴν ΗΙ τμήματος τὸ τρίγωνον ἔστα ι , ἐκ δὲ τοῦ αὐτοῦ καὶ τῶν ΗΘ ΘΙ τμημάτων ὁ μηνίσκο ς . ἔσται οὖν ἐλάττων ὁ μηνίσκος τοῦ τριγώνου τοῖς ὑπὸ τοῦ ἑξαγώνου ἀφαιρουμένοις τμήμασι ν . ὁ ἄρα μηνίσκος καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ ἑξαγώνου ἀφαιρούμενα τμήματα ἴσα ἐστὶν τῷ τριγών ῳ . καὶ κοινοῦ προστεθέντος τοῦ ἑξαγώνου τὸ τρίγωνον τοῦτο καὶ τὸ ἑξάγωνον ἴσα ἐστὶ τῷ τε μηνίσκῳ τῷ λεχθέντι καὶ τῷ κύκλῳ τῷ ἐντό ς . τὸ γὰρ τρίγωνον ἴσον ἦν τῷ τε μηνίσκῳ καὶ τοῖς ὑπὸ τοῦ ἑξαγώνου ἀφαιρουμένοις τμήμασι τοῦ ἐντὸς κύκλο υ . εἰ οὖν τὰ εἰρημένα εὐθύγραμμα δυνατὸν τετραγωνισθῆνα ι , καὶ τὸν κύκλον ἄρα μετὰ τοῦ μηνίσκο υ.” τὰ μὲν οὖν περὶ τοῦ Χίου Ἱπποκράτους μᾶλλον ἐπιτρεπτέον Εὐδήμῳ γινώσκειν ἐγγυτέρῳ τοῖς χρόνοις ὄντι καὶ Ἀριστοτέλους ἀκροατῇ. ὁ δὲ διὰ τῶν τμημάτων τετραγωνισμὸς τοῦ κύκλου, ὃν ὡς ψευδογραφοῦντα αἰτιᾶται ὁ Ἀριστοτέλης, ἢ τὸν διὰ τῶν μηνίσκων αἰνίττεται (καλῶς γὰρ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἐνεδοίασεν εἰπών “εἰ ὁ αὐτός ἐστι τῷ διὰ τῶν μηνίσκων”) ἢ οὐκ εἰς τὰς Ἱπποκράτους δείξεις ἀποβλέπει ἀλλά τινας ἄλλας, ὧν μίαν καὶ ὁ Ἀλέξανδρος παρέθετο, ἢ τὸν μετὰ τοῦ μηνίσκου τετραγωνισμὸν τοῦ κύκλου αἰτιᾶται τοῦ Ἱπποκράτους, ὃν τῷ ὄντι διὰ τῶν τμημάτων ἀπέδειξε τῶν τριῶν ἐν τῷ ἐλάττονι. [5]

in Ph 9 69 τάχα γὰρ καὶ κυριώτερον αὕτη ἡ ἀπόδειξις ῥηθείη ἡ διὰ τμημάτων ἥπερ ἡ διὰ τῶν μηνίσκων. τμῆμα γὰρ κύκλου καὶ ὁ Εὐκλείδης ἐν τῷ τρίτῳ τῶν ἑαυτοῦ Στοιχείων ὡρίσατο “τὸ περιεχόμενον σχῆμα ὑπό τε εὐθείας καὶ κύκλου περιφερείας”. οἱ οὖν μηνίσκοι οὐδὲ κυρίως τμήματά εἰσι. καὶ εἴη ἂν ψευδογράφημα ἐν τούτῳ τὸ μετὰ τοῦ μηνίσκου τετραγωνίζειν τὸν κύκλον, ἀλλὰ μὴ καθ’ ἑαυτόν, ἐπεὶ πάντα τὰ ληφθέντα εἰς τὴν ἀπόδειξιν ἀπὸ γεωμετρικῶν ἀρχῶν εἴληπται. ἀλλ’ εἰ ὁ τοῦ μηνίσκου τετραγωνισμὸς καθολικὸς ὑπὸ τοῦ Ἱπποκράτους δοκεῖ παραδίδοσθαι (πᾶς γὰρ μηνίσκος ἤτοι ἡμικυκλίου τὴν ἐκτὸς ἔχει περιφέρειαν ἢ μείζονος ἡμικυκλίου τμήματος ἢ ἐλάττονος), δυνατὸν φαίη ἄν τις ἐκ τοῦ ἴσου τετραγώνου τῷ τε μηνίσκῳ καὶ τῷ κύκλῳ, ἀφαιρεθέντος τετραγώνου ἴσου τῷ μηνίσκῳ, τὸ λοιπὸν εὐθύγραμμον τετραγωνίσαντα ἴσον τετράγωνον τῷ κύκλῳ ποιῆσαι μόνῳ. πῶς οὖν ἔτι ψευδογραφεῖσθαι

δόξει ὁ τοῦ Ἱπποκράτους τετραγωνισμός, εἰ μήπω εὑρῆσθαι ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἐνομίσθη λέγοντος ἐν Κατηγορίαις· “οἷον ὁ τοῦ κύκλου τετραγωνισμὸς εἰ ἔστιν ἐπιστητός, ἐπιστήμη μὲν αὐτοῦ οὐκ ἔστι πω, τὸ δὲ ἐπιστητόν ἐστι”, καίτοι τοῦ Χίου Ἱπποκράτους πρὸ Ἀριστοτέλους ὄντος, ὥστε καὶ τὸν Εὔδημον ἐν τοῖς παλαιοτέροις αὐτὸν ἀριθμεῖν; μήποτε οὖν οὐ καθόλου πᾶς μηνίσκος ὑπὸ τοῦ Ἱπποκράτους ἐτετραγωνίσθη. κἂν γὰρ ἡ ἐκτὸς τοῦ μηνίσκου περιφέρεια ὁρισθῇ, ἀλλ’ ἐκείνης κειμένης τὰς ἐντὸς τοῦ μηνίσκου περιφερείας ἀπείρους ἤτοι ἐπ’ ἄπειρον ἄλλην καὶ ἄλλην γράφειν δυνατὸν ἐπ’ ἄπειρον διαιρουμένου τοῦ ἐπιπέδου, ὥστε τῆς ἐκτὸς τῆς αὐτῆς μενούσης τοὺς μὲν μείζονας τοὺς δὲ ἐλάττονας εἶναι τῶν μηνίσκων. αὐτὸς δὲ τὴν ἐντὸς περιφέρειαν ὡρισμένην ἔλαβεν· ὅμοιον γὰρ αὐτὴν τμῆμα ἀποτέμνουσαν τοῖς πρὸς τῇ ἐκτὸς περιφερείᾳ συνισταμένοις τμήμασιν ἔλαβεν· ᾧ τὰ μὲν τοῦ πρώτου θεωρήματος ἐπὶ τετραγωνικῆς ἦν πλευρᾶς, τὰ δὲ ἐν τοῖς ἄλλοις ἐπὶ ἀορίστων. ὥστε οὐ πᾶς ἐτετραγωνίσθη μηνίσκος, ἀλλ’ οἱ τὴν ἐντὸς περιφέρειαν ὁμοίαν ἴσχοντες τοῖς πρὸς τῇ ἐκτὸς συνισταμένοις τμήμασι καὶ αὐτοῖς ὡρισμένοις πως οὖσιν. p. [30]

in Ph 9 70 185a17 Οὐ μὴν ἀλ λ ’ ἐπειδὴ περὶ φύσεως μὲν ο ὔ , φυσικὰς δὲ ἀπορίας συμβαίνει λέγειν αὐτοῖ ς . Αἰτίας πλείονας ἀποδοὺς καθ’ ἃς οὐκ ἔστιν οἰκεῖος τῷ φυσικῷ ὁ πρὸς Παρμενίδην καὶ Μέλισσον λόγος, βουλόμενος δὲ ἀντειπεῖν, ὅτι μὴ διὰ κενῆς ποιεῖται τὴν ἀντιλογίαν πρῶτον παρεμυθήσατο. διχῶς δὲ στίξας ὁ Ἀλέξανδρος διττὴν ἐποιήσατο τὴν ἐξήγησιν. πρῶτον μὲν ἀκούσας ὅτι περὶ φύσεως μὲν λέγουσιν οὗτοι, οὐ φυσικὰ δὲ τὰ ὑπ’ αὐτῶν λεγόμενα. ὁ γὰρ ἀναιρῶν τι, εἰ καὶ μὴ χρῆται ἐκείνῳ, ἀλλ’ οὖν περὶ ἐκείνου τοὺς λόγους ποιεῖται. τῷ οὖν ὅλως περὶ φύσεως αὐτοῖς γεγονέναι τοὺς λόγους, εὔλογον ἂν εἴη λέγειν τι τὸν φυσικὸν πρὸς αὐτούς· καθόσον δὲ οὐ φυσικὰ λέγουσι, πρὸς ὀλίγον ἐνδιατρίψει τοῖς πρὸς αὐτοὺς λόγοις. καὶ ταύτῃ ἔοικεν ἀρέσκεσθαι τῇ στιγμῇ καὶ ὁ Πορφύριος οὕτως ἐπιτρέχων τὴν λέξιν· “οὐ μὴν ἀλλ’ ἐπειδὴ περὶ φύσεως μὲν ὁ λόγος αὐτοῖς εἰ καὶ ἀναιροῦσιν ἀγνοοῦντες τὴν φύσιν, εἰ καὶ μὴ φυσικαὶ αὐτοῖς αἱ ἀπορίαι, δεῖ ἐπ’ ὀλίγον διαλεχθῆναι περὶ αὐτῶν”. καὶ ἔχει πολὺν λόγον ἡ ἐξήγησις, εἴπερ, ὡς καὶ πρότερον ἔφην, ὁ Μέλισσος καὶ τὴν ἐπιγραφὴν οὕτως ἐποιήσατο τοῦ συγγράμματος Περὶ φύσεως ἢ περὶ τοῦ ὄντος. “ἔστι δέ, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, τὴν προειρημένην λέξιν καὶ οὕτως διαστέλλειν· οὐ μὴν ἀλ λ ’ ἐπειδὴ περὶ φύσεως μὲν ο ὔ, εἶτα ἀπ’ ἄλλης ἀρχῆς, φυσικὰς δὲ ἀπορία ς. ἔστι γάρ, φησί, καὶ ὁ τρόπος αὐτῷ τῆς ἑρμηνείας οὗτος συνήθης· ἐν γοῦν Σοφιστικοῖς ἐλέγχοις χρῆται αὐτῷ λέγων “ἔστι μὲν οὔ, φαίνεται δέ” καὶ πάλιν “οἱ δὲ τοῦτο ποιοῦσι μὲν οὔ, δοκοῦσι δέ”. τὸ λεγόμενον, φησί, καταλλήλως ἂν ἔχοι· κυρίως γὰρ περί τινος λέγει ὁ διεξιὼν περὶ αὐτοῦ ὁποῖόν τί ἐστι· περὶ γοῦν ψυχῆς λέγειν οὐκ ἂν λέγοιτο ὁ ψυχὴν ἀναιρῶν. περὶ ψυχῆς μέντοι ἀπορεῖν δόξειεν ἂν ὁ πρὸς τὸ εἶναι ψυχὴν ἀπορῶν. οὕτως καὶ τὰ ἀπορούμενα πρὸς τὴν φύσιν φυσικὰς ἂν λέγοι τις ἀπορίας, οὐ μὴν περὶ φύσεώς γε λέγειν τὸν τοιοῦτον φήσαιεν ἄν τις τὸν ἀναιροῦντα τὴν φύσιν. καὶ ἀκόλουθον δὲ τοῖς προειρημένοις, φησί, τὸ οὕτως διαστέλλεσθαι· εἴρηκε γάρ “τὸ μὲν οὖν εἰ ἓν καὶ ἀκίνητον τὸ ὂν σκοπεῖν οὐ περὶ φύσεώς ἐστι σκοπεῖν.” ᾧ συνᾴδει τὸ ἀλ λ ’ ἐπεὶ περὶ φύσεως μὲν ο ὔ”. ταύτῃ καλῶς εἰρημένῃ τῇ ἐξηγήσει συνᾴδει καὶ ἡ τοῦ Θεμιστίου παράφρασις. ἐπάγει δὲ τούτοις ὁ Ἀλέξανδρος ὅτι “οὐδὲ εἰρήκασί τι περὶ φύσεως ἐκεῖνοι· οὐ γὰρ προθέμενοι περὶ φύσεως εἰπεῖν ἔπειτα ἀναιροῦσι τὴν φύσιν, ἀλλ’ ἠκολούθησεν αὐτοῖς ἐξ ὧν ἔλεγον τὸ τὴν φύσιν ἀναιρεῖν· ὁ μέντοι περὶ κινήσεως λόγος καὶ περὶ ἀπείρου καὶ κενοῦ, οἷς χρῶνται, φυσικὰς ἀπορίας ἔχει”. [30]

in Ph 9 71 καὶ τοῦτο μὲν καλῶς εἴρηται. πῶς δὲ ἐνταῦθα λέγει ὁ Ἀλέξανδρος μηδὲ περὶ φύσεως εἰπεῖν ἐκείνους, καίτοι πρότερον αὐτῇ λέξει λέγων ὅτι “κατὰ τὴν τῶν πολλῶν δόξαν καὶ τὰ φαινόμενα φυσιολογῶν ὁ Παρμενίδης, οὔτε ἓν λέγων ἔτι εἶναι τὸ ὂν οὔτε ἀγένητον, ἀρχὰς τῶν γινομένων ὑπέθετο πῦρ καὶ γῆν”; καὶ Μέλισσος δέ, εἰ καὶ μὴ περὶ τῆς κυρίως φύσεως, 〈ἀλλὰ φυσικὰς ἀπορίας εἶπε τὸ σύγγραμμα ἐπιγράψας Περὶ φύσεωσ〉 ἢ περὶ τοῦ ὄντος. εἰπὼν δὲ τὴν

αἰτίαν δι᾽ ἣν χρὴ βραχέα πρὸς αὐτοὺς διαλεχθῆναι, κἂν οἱ πρότερον εἰρημένοι λόγοι τὴν ἀντιλογίαν ἐκώλυον, καὶ ταύτην πάλιν τὴν αἰτίαν εἰς ἄλλην τελικωτέραν ἀνήγαγεν. δεῖ μὲν γὰρ ὅλως ἀντειπεῖν πρὸς αὐτούς, ἐπειδὴ περὶ φύσεως ἢ ὅτι φυσικὰς ἀπορίας λέγουσι· πρὸς δὲ τὰ τοιαῦτα δεῖ ἀντειπεῖν, ἐπειδὴ ἔχει τινὰ φιλοσοφίαν ἡ σκέψι ς. ἡ γὰρ περὶ τοῦ ὄντος ὅλως ζήτησις καὶ ἡ περὶ φύσεως ἢ τῶν φυσικῶν ἀποριῶν οὐδενὸς ἄλλου ἐστὶν ἢ φιλοσόφου. p. 185a20 Ἀρχὴ δὲ οἰκειοτάτη πασῶ ν , ἐπειδὴ πολλαχῶς λέγεται τὸ ὅ ν . Ὁ πρός τινα δόξαν ἀντιλέγων διχῶς ἐπιχειρεῖ· ἢ γὰρ τοὺς κατασκευάζοντας αὐτὴν λόγους ἀνατρέπει, ἢ καθολικὴν αὐτῆς ποιεῖται τὴν ἀναίρεσιν. ἀλλ᾽ ὁ μὲν τοὺς κατασκευάζοντας λόγους μόνους ἀναιρῶν οὔπω τὸ δόγμα ἀνῄρηκε· τί γὰρ εἰ καὶ ἄλλοι τινές εἰσιν αὐτοῦ κατασκευαστικοὶ λόγοι τῶν ἀνῃρημένων ἐρρωμενέστεροι; οἱ δὲ μὴ πρὸς τοὺς κατασκευάζοντας λόγους, ἀλλὰ πρὸς αὐτὸ τὸ δόγμα ἐνιστάμενοι καὶ καθολικὴν αὐτοῦ ποιούμενοι τὴν ἀναίρεσιν, τὸ μὲν δόγμα ἀναιροῦσι βεβαίως, ἀπορίας δὲ καταλιμπάνουσιν, ἂν μὴ καὶ τοὺς λόγους αὐτοὺς τοὺς κατασκευάζοντας ἀνατρέψωσι. διὸ τὸν Παρμενίδου καὶ Μελίσσου λόγον ἐλέγχειν ὁ Ἀριστοτέλης προθέμενος πρῶτον μὲν καθολικὴν ποιεῖται πρὸς αὐτὸν ἔνστασιν, τὸ μὴ ἓν εἶναι τὸ ὂν εἴ τις κατὰ τὸ πρόχειρον ἀκούοι, ἐκ διαιρέσεως ἀνασκευάζων, εἶτα καὶ τοὺς λόγους αὐτῶν ἀνατρέπων, εἴ τις αὐτοὺς ὡς κατασκευαστικοὺς τοιούτου ἑνὸς ὄντος ἀποδέχοιτο. γίνεται δὲ διαλεκτικὴ αὐτῷ ἡ ἐπιχείρησις ἀπὸ τῆς τῶν ὄντων διαιρέσεως ὁρμηθεῖσα· τῇ γὰρ διαλεκτικῇ χρωμένους ἔστι τὰς τῶν ἐπιστημῶν ἀρχὰς κατασκευάζειν. [30]

in Ph 9 72 καὶ ἔστιν ἡ ὅλη τοῦ λόγου μεταχείρισις τοιαύτη. ἐπειδὴ ἓν λέγουσι τὸ ὄν, ἑκάτερον δὲ τούτων τό τε ὂν καὶ τὸ ἓν πολλαχῶς λέγεται, ἰδίᾳ διαιρετέον αὐτά. ἐπεὶ οὖν τὸ ὂν δεκαχῶς δέδεικται λεγόμενον ἢ ὡς οὐσία ἢ ὡς ποιὸν ἢ ὡς ποσὸν ἢ ὡς ἄλλη τις τῶν δέκα κατηγοριῶν, οἱ λέγοντες ἓν εἶναι τὸ ὄν, πότερον ὀνόματι μόνον ἓν λέγουσι, πράγματι δὲ πολλά, ὥστε οὐσίαν λέγεσθαι τὰ πάντα * * * δέκα ὄντα τοῖς πράγμασιν ἢ πλείονά τινα ἐξ αὐτῶν (προσκείσθω γὰρ καὶ τοῦτο τῇ διαιρέσει) ἢ καὶ τῷ πράγματι ἕν ἐστιν, οἷον οὐσία ἢ ποιὸν ἢ ποσόν, ὡς εἶναι μίαν οὐσίαν τῷ ἀριθμῷ τὰ πάντα; εἰ γὰρ γένει ἢ εἴδει λέγοιεν, δῆλον ὅτι πολλὰ τῷ ἀριθμῷ ἔσται. εἰ οὖν μίαν οὕτως λέγουσιν οἷον ἄνθρωπον ἕνα ἢ ἵππον ἕνα ἢ ψυχὴν μία ν , ἢ ποιόν, οὐ τὸ γένος (πολλὰ γὰρ ἂν πάλιν εὐθύς), ἀλ λ ᾽ ἓν τοῦτο οἷον λευκὸν ἢ θερμὸν ἢ τῶν ἄλλων τι τῶν τοιούτω ν. οὗτοι γὰρ πάντες οἱ τῶν ἐκδοχῶν τρόποι καὶ διαφέρουσιν ἀλλήλων πολὺ καὶ εἰσὶ πάντες ἀδύνατο ι. εἰ μὲν γὰρ τὸ λεγόμενον ὂν ὀνόματι μόνον ἓν ὑπάρχον, τῷ πράγματι δὲ καὶ οὐσία καὶ ποιὸν καὶ ποσόν ἐστι καὶ πάντα τὰ γένη ἤ τινα ἐξ αὐτῶν, εἴτε κεχωρισμένα ἀλλήλων εἴτε σὺν ἀλλήλοις ὑπάρχοντα, πολλὰ τὰ ὄντα ἔσται. εἰ δὲ ἕν τι γένος τῶν δέκα τὰ πάντα ἐστίν, οἷον οὐσία ἢ ποιὸν ἢ ποσόν, καὶ διὰ τοῦτο ἕν, ὅτι εἰς ἓν τῶν δέκα γενῶν ὑπέσταλται τὰ πάντα, εἴτε οὔσης τῆς οὐσίας εἴτε μὴ οὔση ς , ἄτοπόν τι ἀκολουθήσει. εἰ μὲν γάρ, ὡς πέφυκε προϋποκειμένης οὐσίας, τούτων τι περὶ ἐκείνην τυγχάνει, πάλιν οὐχ ἓν τὸ ὄν, ἀλλὰ καὶ οὐσία καὶ ποιὸν ἢ ὅπερ ἂν θῶνται εἶναι τῶν δέκα τὸ ὄν· εἰ δὲ μὴ οὔσης οὐσίας, καὶ τοῦτο ἀδύνατον· οὐδὲν γὰρ τῶν ἄλλων γενῶν χωρὶς τῆς οὐσίας ὑφίστασθαι δύναται, διότι ὑπόκειται τοῖς ἄλλοις γένεσιν ἡ οὐσία καὶ ἐν αὐτῇ τὸ εἶναι ἔχει ἐκεῖνα· προσκείσθω γὰρ καὶ οὕτως. κατὰ μέντοι Μέλισσον καὶ Παρμενίδην, κἄν τε ποιὸν ὑποτεθείη τὸ ὂν κἄν τε οὐσία (κοινὸς γὰρ ἔσται καὶ ἐπὶ ταύτης ὁ λόγος), ἐπειδὴ ὁ μὲν ἄπειρόν φησι τὸ ὄν, ὁ δὲ πεπερασμένον, εὐθὺς καὶ τὸ ποσὸν εἰσαχθήσεται. τὸ γὰρ ἄπειρον καὶ τὸ πεπερασμένον ἐν τῷ ποσῷ, καὶ οὔτε οὐσίαν οὔτε ποιότητα ἢ πάθος ἐνδέχεται ἄπειρα εἶναι ἢ πεπερασμένα εἰ μὴ κατὰ συμβεβηκό ς , εἰ ἅμα καὶ ποσὰ εἴ η . ὁ γὰρ τοῦ ἀπείρου καὶ πεπερασμένου λόγος τῷ ποσῷ προσχρῆτα ι , ἀλ λ ᾽ οὐκ οὐσίᾳ οὐδὲ ποι ῷ. [30]

in Ph 9 73 ἀλλ᾽ ἐγὼ μὲν τῷ Πορφυρίῳ τὸ πλέον κατακολουθῶν οὕτως τήν τε διαίρεσιν τοῦ Ἀριστοτέλους ἐποιησάμην καὶ τὴν καθ᾽ ἕκαστον τμῆμα τῆς διαιρέσεως ἔνστασιν. ὁ μέντοι ἐπιμελέστατος

Ἀλέξανδρος συνῆψε τὴν κατὰ τὸ ὂν καὶ τὴν κατὰ τὸ ἓν διαίρεσιν οὕτως “οἱ ἓν λέγοντες τὸ ὄν, ἤτοι διὰ τὸ ὄνομα λέγουσιν, ὅτι κατὰ πάντων τῶν ὄντων τὸ ἓν ὄνομα κατηγορεῖται, ἢ τῷ πράγματι. καὶ εἰ μὲν τῷ ὀνόματι, ἐπεὶ τὸ 〈ἓν〉 ὄνομα πολλαχῶς (τὸ γὰρ ὂν δεκαχῶς λέγεται), ἔσται πολλὰ τὰ ὄντα κατὰ τὴν ὑπόστασιν καὶ τὰ πράγματα. εἰ δὲ τῷ πράγματι ἓν λέγουσιν, ἤτοι τῷ γένει ἢ τῷ εἴδει 〈ἢ τῷ ἀριθμῷ〉. ἀλλ’ εἰ μὲν τῷ γένει ἢ τῷ εἴδει, πολλὰ τὰ ὄντα (ἑκάτερον γὰρ τούτων κατὰ πολλῶν), εἰ δὲ τῷ ἀριθμῷ, ἐπεὶ τὸ ἓν τῷ ἀριθμῷ τριχῶς, διελεῖ ἢ ὡς τὸ συνεχὲς ἢ ὡς τὸ ἀδιαίρετον ἢ ὡς ὧν ὁ λόγος ὁ αὐτός, καίτοι τοῦ Ἀριστοτέλους μετὰ τὴν τοῦ ὄντος ὅλην διαίρεσιν τὴν τοῦ ἑνὸς ἐπαγαγόντος, ἐν οἷς φησιν ἔτι ἐπεὶ καὶ αὐτὸ τὸ ἓν πολλαχῶς λέγεται ὥσπερ καὶ τὸ ὄ ν, καὶ μηδὲ ἀξιώσαντος τὸ γένει ἢ εἴδει ἓν λαβεῖν ὡς ἐναργῶς τὸ πλῆθος εἰσάγοντα, ἀλλ’ ἐπὶ τοῦ ἀριθμῷ ἑνὸς ποιησαμένου τὴν πρὸς τὸ ὂν ἀπάντησιν. ἔλαθε δὲ τοῦτο τὸν Ἀλέξανδρον οὐκέτι οἰκείως τῇ ἑαυτοῦ διαιρέσει τὰ τοῦ Ἀριστοτέλους ἐκδεξάμενον. ‘πυθέσθαι γὰρ αὐτὸν ἐξ ἀρχῆς οἴεται, πῶς λέγουσιν ἓν τὸ ὄν, πότερον κατὰ τὸ γένος, ὡς λέγειν οὐσίαν πάντα ἢ ποσὰ πάντα ἢ ποιὰ πάντα ἤ τι ἄλλο τῶν δέκα γενῶν· καὶ εἰ οὕτως, πάλιν πῶς ἕκαστον τούτων; οἷον εἰ μίαν λέγοιεν οὐσίαν, πῶς λέγουσιν ὡς ἄνθρωπον ἕνα λέγειν τὴν οὐσίαν ἢ ἵππον ἕνα ἢ ψυχὴν μία ν, ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ποιοῦ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, ἐπιδεικνύμενος ἅμα διὰ τῆς τοιαύτης ἐρωτήσεως τὸ καθ’ ἕκαστον γένος πλῆθος καὶ τὴν ἀτοπίαν τοῦ ὑπ’ αὐτῶν εἰρημένου λόγου‘. ταῦτα ὁ Ἀλέξανδρος εἰπών, εἰ μὲν ἐπ’ αὐτῶν ἔμεινε, τάχα ἂν παρέσχεν ὑπονοεῖν ὡς τὸ ‘ πότερον κατὰ τὸ γένος ὡς λέγειν οὐσίαν πάντα ‘ οὐχὶ περὶ τῆς γένει ἓν λεγούσης ὑποθέσεως ἐξεδέξατο, ἀλλ’ ἐξηγησάμενος αὐτὸς καλῶς τὸ εἰ μὲν γὰρ ἔσται καὶ οὐσία καὶ ποσὸν καὶ ποιόν, ἐπάγει “οὐ δοκεῖ δὲ καταλλήλως τοῦτο ἐπενηνοχέναι τοῖς προειρημένοις. προειπὼν γὰρ ὡς ἐρωτῶν ‘πῶς λέγουσιν οἱ ἓν λέγοντες τὸ ὄν, πότερον ὡς οὐσίαν ἢ ὡς ποιότητα ἢ ἄλλό τι τῶν δέκα γενῶν, ἢ ὡς ἕν τι τῶν ὑπό τι τούτων τῶν γενῶν, ὡς μίαν ἀριθμῷ οὐσίαν ἢ ἓν ποσὸν ἢ ἓν ποιόν‘, παρεὶς τὸ καθ’ ἑκάτερον ἐκείνων ἄτοπον δεῖξαι ἄλλο τι λαμβάνει, ὃ οὔτε ἤρετο οὔτε ἦν πιθανὸν λέγειν τοὺς λέγοντας ἓν τὸ ὄν· ἀλλ’ ἔμελλε, φησί, τὸ κατὰ τὴν ἐρώτησιν αὐτῷ διαιρετικὸν τέλειον ἔσεσθαι· ἓν γὰρ ἢ τῷ ὀνόματι ἢ τῷ σημαινομένῳ. [30]

in Ph 9 74 οὐκ ἐπιφέρει οὖν, φησίν, ὡς προηρωτημένῳ τούτῳ τὰ ἄτοπα, ἀλλ’ εἰς πίστωσιν τοῦ δεῖν πάντως τι τούτων λέγειν αὐτούς”. καλῶς δὲ ὁ Πορφύριος τὴν ἐξ ἀρχῆς ἐρώτησιν τὴν λέγουσαν, πότερον οὐσίαν τὰ πάντα ἢ ποσὰ τὰ πάντ α, τοῦτο ἐνδείκνυσθαί φησιν, πότερον ὄνομα ἓν εἶναί φησι πολλῶν ὄντων πραγμάτων τῶν πάντων, ἢ καὶ πρᾶγμα ἕν τι λέγουσιν εἶναι πάντα καὶ δηλονότι ἄτομον, οἷον ἄνθρωπον ἕνα ἢ ἵππον ἕνα· γένος γὰρ ἢ εἶδος λέγοντες, ἐπειδὴ κατὰ πολλῶν ἕκαστον τούτων λέγεται, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ὄντων ὁμολογήσουσιν. εἰ γὰρ μὴ οὕτως ἠρώτα, τίς ἦν χρεία προλαβεῖν ὅτι πολλαχῶς λέγεται τὸ ὄν. εἰ δὲ τοῖς οὕτως ὑποτιθεμένοις ἐναργὲς τὸ ἄτοπον ἦν, πολλῶν εὐθὺς πραγμάτων τιθεμένων ὑφ’ ἓν ὄνομα, οὐ χρὴ θαυμάζειν, εἰ καὶ τὸ ἐναργῶς ἄτοπον ὑπέθετο διὰ τὸ τῆς διαιρέσεως τέλειον. διὰ τί δὲ ἀντέλεγε μὲν πρὸς αὐτό, ἐρωτῆσαι δὲ αὐτὸ οὐκ ἠνέσχετο; ὅλως δὲ ἡ ὅλη θέσις τῶν ἓν τὸ ὂν λεγόντων εἴτις οὕτως ἐπιπολαίως αὐτὴν ἐκδέχοιτο, παράδοξός ἐστι καὶ ἀπεμφαίνουσα, καὶ ὅμως φειδοῖ τῶν ἁπλουστέρων ἀντιλογίας ἠξίωται παρὰ τοῦ Ἀριστοτέλους. ὁ μέντοι Εὔδημος συντομώτερον οὕτως ἐπιχειρεῖ τῷ λόγῳ· “ἐπειδὴ γάρ, φησί, πολλαχῶς τὸ ὂν λέγεται (καὶ γὰρ οὐσίαν καὶ ποιὸν καὶ ποσὸν καὶ τὰ λοιπὰ τῶν κατὰ τὰς διαιρέσεις εἶναί φαμεν), παρὰ ποῖον ἄρα τούτων οὐκ ἔσται τι ἄλλο;” τουτέστι τίνος ὄντος δυνατὸν τὰ ἄλλα μὴ εἶναι. “καὶ δηλονότι, φησί, παρὰ τὴν οὐσίαν μάλιστα ἂν εἴποι τις. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα ἔν τινι φαίνεται ἀεί, ὥστε ἐκείνων ὄντων ἔσται καὶ τὸ ἐν ᾧ· οὐσίας δὲ μὴ οὔσης οὐθὲν δοκεῖ ὑποκεῖσθαι. εἰ δὲ ὑπόκειται μὲν μηδέν, ζῷα δὲ ἔσται, ἆρα τὸ βαδίζειν οὐκ ἔσται οὐδὲ τὸ πράσσειν καὶ κινεῖσθαι οὐδὲ καλὸν οὐδὲ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐθέν; πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον; τὸ δὲ δὴ ποσὸν οὐκ ἐνδέχεται μὴ ποιεῖν

αὐτοῖς τῶν ὄντων· οὔτε γὰρ ἄπειρον οὔτε πεπερασμένον ἀποφαίνουσι τὸ ὄν, εἴπερ ἐστὶ ταῦτα ποσότητος πάθη." ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τὰ τοῦ Εὐδήμου προσιστόρηται, τὰ κατὰ τὴν λέξιν ἐπιστάσεως ἄξια προσθετέον. τὸ μὲν οὖν πρὸ πάντων τὰ σημαινόμενα τοῦ ὄντος, ὅπερ νῦν εἰς ζήτησιν πρόκειται, διαστείλασθαι καὶ τὸ οἰκεῖον παράγγελμα φυλάττοντός ἐστι τὸ δεῖν πρῶτον ἐπὶ παντὸς προβλήματος τί σημαίνει τοὔνομα διορίζεσθαι καὶ τί ἐστιν ἕκαστον μανθάνειν. [30]

in Ph 9 75 ἀκολουθεῖ δὲ καὶ τῷ Πλάτωνι λέγοντι ἐν Φαίδρῳ· "περὶ παντός, ὦ παῖ, μία ἀρχὴ εἰδέναι περὶ οὗ ἂν ᾖ ἡ βουλή, ἣ παντὸς ἁμαρτάνειν ἀνάγκη". ὁ γὰρ ἀγνοῶν αὐτὸ οὐδ' ἂν ἐνστῆναι πρὸς αὐτὸ δύναιτο. τὸ δὲ ἐπεὶ πολλαχῶς λέγεται τὸ ὄν οὐκ ἐρωτῶντός ἐστιν, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐναργείας λαμβάνοντος καὶ τῇ ἐν Κατηγορίαις διαιρέσει θαρροῦντος καὶ ζητοῦντος λοιπόν, εἰ πολλαχῶς λεγομένου τοῦ ὄντος δυνατὸν καθ' ὄντινα οὖν τρόπον ἀληθεύειν ἐκείνους τοὺς ἓν τὸ ὂν λέγοντας. καλῶς δὲ ἄτοπον εἰπὼν τὸ πάντα ποιὸν ἢ ποσὸν εἶναι ἐπήγαγεν εἰ δεῖ ἄτοπον λέγειν τὸ ἀδύνατο ν. καὶ γὰρ ἄτοπον μὲν καὶ τὸ ἁπλῶς ψεῦδος, ἐπίτασις δὲ τοῦ ψεύδους τὸ ἀδύνατον· καὶ γὰρ τὸ μὲν ἄτοπον τῷ εὐλόγῳ ἀντίκειται σημαῖνον ἤτοι τὸ παράδοξον, ὃ μὴ τοπάσαι ἄν τις, ἢ τὸ χώραν μὴ ἔχον· τὸ δὲ ἀδύνατον τῷ ἀναγκαίῳ ἀντίκειται. πῶς οὖν τοῦτο ἀδύνατον; ὅτι οὔσης μὲν οὐσίας ἤτοι ταὐτὸν ἔσται οὐσία καὶ ποιὸν ἢ ἅμα ἕν τε καὶ οὐχ ἓν τὸ ὄν· μὴ οὔσης δέ, ἐπειδὴ μὴ ἔστι τῆς οὐσίας χωριστὸν τὸ ποιόν, οὐδ' ἂν αὐτὸ εἴη. ὡς οὖν τοῦ εὐλόγου τὸ ἀναγκαῖον ἐπίτασίς ἐστιν, οὕτως καὶ τοῦ ἀτόπου τὸ ἀδύνατον. πρῶτον δὲ εἶπε τὰ ἑπόμενα ἄτοπα τοῖς ποιὸν εἶναι λέγουσι τὰ πάντα ἤ τι τῶν ἄλλων γενῶν, εἴτε οὔσης οὐσίας εἴτε μὴ οὔσης. καὶ γὰρ οὔσης μὲν ἔσται καὶ αὐτὴ καὶ τὸ ἄλλο γένος, μὴ οὔσης δὲ χωρὶς οὐσίας ἔσται τὰ συμβεβηκότα. ὅτι δὲ γέγονέ τις ὑπόνοια ἄλλο τι γένος παρὰ τὴν οὐσίαν εἶναι τὸ ὄν, πιστοῦται ἐκ τοῦ Μέλισσον ἄπειρον λέγειν τὸ ὄν, ὅπερ τοῦ ποσοῦ ἐστιν ἴδιον. καὶ τοὺς ἄλλο τι παρὰ τὸ ποσὸν λέγοντας τὸ ὂν εὐθύνει ὡς οὐ συμφωνοῦντας Παρμενίδῃ καὶ Μελίσσῳ, τῷ μὲν πεπερασμένον, τῷ δὲ ἄπειρον ὑποθεμένῳ τὸ ὄν. καὶ οὕτως τοὺς τὴν οὐσίαν ὑποτιθεμένους τὸ ὂν ἐλέγχει τῷ αὐτῷ ἐπιχειρήματι, ᾧ καὶ τοὺς ποιὸν ἤ τι ἄλλο παρὰ τὸ ποσόν, τῷ μηκέτι δύνασθαι ἄπειρον λέγειν. δῆλον δὲ ὅτι οὐδὲ πεπερασμένον, ὅπερ ἴσως ὡς σαφὲς παρῆκε νῦν· μετ' ὀλίγα δὲ καὶ τοῦτο προσέθηκεν. ἐπάξει δὲ καὶ ἄλλα ἄτοπα τοῖς ἓν τὸ ὂν ὡς οὐσίαν λέγουσιν, ὅταν τὸ ὅπερ ὂν πρόθηται σκοπεῖν· τῷ δὲ κα θ ' ὑποκειμένου χρῆται νῦν οὐ 〈τῷ〉 τὸ καθόλου σημαίνοντι, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ ἐν ὑποκειμένῳ· εἴωθε γὰρ τὰ μὴ καθ' αὑτὰ ὄντα ἀλλ' ἑτέρου πρὸς τὸ εἶναι δεόμενα καθ' ὑποκειμένου λέγειν, ὡς λεγόμενα κατὰ τῶν ὑποκειμένων. [30]

in Ph 9 76 οὐ γὰρ τὰ ὑποκείμενα κατὰ τῶν συμβεβηκότων κατηγορεῖται, ἀλλὰ τὰ συμβεβηκότα κατὰ τῶν ὑποκειμένων. "λέγεται οὖν, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, καθ' ὑποκειμένου πάντα οἷς πρὸς τὸ εἶναι ὑποκειμένου τινὸς δεῖ. τοιαῦτα γὰρ καὶ τὰ κυρίως καθ' ὑποκειμένου φησίν, ἐπειδὴ οὐδὲν οἶδε καθόλου χωριστόν. ἀλλὰ πῶς τὸ ἄπειρον ἐν τῷ ποσῷ φησιν εἶναι; ἢ ὡς ἐν γένει τῷ ποσῷ· τοῦ γὰρ ποσοῦ τὸ μὲν ἄπειρον, τὸ δὲ πεπερασμένον· ἢ ὅτι τὸ ἄπειρον μόνου τοῦ ποσοῦ καθ' αὑτὸ κατηγορεῖται, τῶν δὲ ἄλλων γενῶν οὐδενός. καθ' αὑτὰ γὰρ κατηγορεῖται ὅσα τε ἐν τῷ ὁριστικῷ λόγῳ τινὸς παραλαμβάνεται, ὡς ἀνθρώπου καθ' αὑτὸ κατηγορεῖται τὸ ζῷον, καὶ τὰ ἐν τῷ ὁριστικῷ λόγῳ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς παραλαμβανόμενα, ὡς τὸ ἄρτιον τῷ ἀριθμῷ καθ' αὑτὸ ὑπάρχει, ἐπεὶ ἐν τῷ τοῦ ἀρτίου λόγῳ ὁ ἀριθμὸς παραλαμβάνεται. ὁριζόμενοι γὰρ τὸ ἄρτιον λέγομεν ἀριθμὸς εἰς ἴσα διαιρούμενος. καὶ δέδεικται ταῦτα ἐν τοῖς Ὑστέροις ἀναλυτικοῖς. εἰ δέ τις τὸ ἄρτιον ὡς εἶδος τοῦ ἀριθμοῦ λαμβάνων οὐκ ἀξιοῖ συμβεβηκὸς αὐτοῦ εἶναι, τὴν ῥῖνα λαμβανέτω καὶ τὴν σιμότητα εἰς παράδειγμα. ἐν γὰρ τῷ τῆς σιμότητος ὁρισμῷ παραλαμβάνεται ἡ ῥίς, ὅταν λέγωμεν σιμότητα εἶναι κοιλότητα ἐν ῥινί. καὶ τὸ ἄπειρον δὲ τοῦ ποσοῦ κατηγορεῖται καθ' αὑτό, διότι ἐν τῷ τοῦ ἀπείρου λόγῳ τὸ ποσὸν παραλαμβάνεται. διττὸν δὲ τὸ ἄπειρον ὥσπερ καὶ τὸ λευκόν· καὶ τὸ μὲν ἄπειρον τὸ σημαῖνον τὴν ἀπειρίαν πάθος ἐστὶ

ποσότητος, τὸ δὲ ἄπειρον τὸ πεπονθὸς τὴν ἀπειρίαν ποσόν ἐστιν ἀδιεξίτητον. πανταχόθεν οὖν προσχρῆται τῷ ὁρισμῷ τοῦ ποσοῦ τὸ ἄπειρον. καθ' αὑτὸ ἄρα αὐτῷ ὑπάρχει, ὥστε καὶ μόνῳ· οὐ γὰρ οἷόν τε τὸ αὐτὸ πλείοσιν ἀνομογενέσι καθ' αὑτὸ ὑπάρχειν. διὸ ὡς αὐτός φησιν ὁ τοῦ ἀπείρου λόγος τῷ ποσῷ προσχρῆται ι , ἀλ λ ' οὐκ οὐσίᾳ οὐδὲ τῷ ποι ῷ. εἰ δέ τις οὐσίαν λέγων τὸ ὂν ἄπειρον λέγοι, κατὰ συμβεβηκὸς ἂν ὑπάρχοι τῇ οὐσίᾳ τὸ ἄπειρον. οὐ γὰρ καθὸ οὐσία, ἀλλὰ καθὸ ποσόν· ὥστε οὐκ ἔστιν ἓν τὸ ὄν, εἴπερ ποσὸν καὶ οὐσία. ἀλλὰ πῶς καθολικὴν νῦν ποιούμενος τὴν ἀπάντησιν, ὕστερον δὲ μέλλων πρὸς τοὺς περὶ Μέλισσον ἀντερεῖν, ὅταν λέγῃ "καὶ ἐξ ὧν ἐπιδεικνύουσι λύειν οὐ χαλεπόν", νῦν ὅμως τὴν Μελίσσου δόξαν ἀτοπίᾳ περιβάλλειν δοκεῖ; ἢ νῦν οὐ προηγουμένως αὐτῆς ἐμνήσθη, ἀλλ' ὑποθέμενος ποσόν τι ἢ ποιὸν λέγειν τὸ ὄν, ἵνα μὴ τὸ μηδενὶ δοκοῦν ὑποτιθέμενος φαίνηται, τὸν Μελίσσου λόγον παρήγαγε. [30]

in Ph 9 77 μήποτε δὲ ἡ μὲν ἐπιχείρησις αὐτῷ καθολικὴ γέγονεν· ἀνάγκη γὰρ τὸ ὂν ἢ πεπερασμένον ἢ ἄπειρον ὑποτίθεσθαι, ἑκατέρως δὲ ποσὸν ἀνάγκη λέγειν τὸ ὄν, μάρτυρα δὲ τῆς ὑποθέσεως παραφέρει τὸν Μέλισσον· ἐφεξῆς δὲ καὶ τὸν Παρμενίδην συντάττει. ἔν τισι δὲ τῶν ἀντιγράφων οὕτως γέγραπται Μέλισσος δὲ τὸ ἓν ἄπειρον εἶναί φησι · ποσὸν ἄρα τι τὸ ἕ ν. καὶ εἴη ἂν τὸ ἓν τὸ παρ' αὐτοῖς λέγων, ὅπερ ἦν τὸ ὄν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἀφροδισιεὺς Ἀλέξανδρος καὶ δι' οἰκείων ἐπιχειρημάτων ἀντιλέγειν ἀξιοῖ τοῖς ἓν τὸ ἂν λέγουσι, φέρε συντόμως ἴδωμεν, πῇ καὶ αὐτὸς εὖ λέγειν δοκεῖ καὶ ἡ παλαιὰ φιλοσοφία μένει ἀνέλεγκτος. "πρὸς γὰρ τοὺς λέγοντας, φησί, μὴ εἶναι τὰ ἄλλα τὰ ἐν γενέσει 〈καὶ φθορᾷ〉 ὡς ποτὲ μὲν ὄντα ποτὲ δὲ μὴ ὄντα, μόνην δὲ εἶναι τὴν ἀίδιον οὐσίαν διὰ τὸ μηδαμῶς τοῦ μὴ εἶναι μετέχειν, πρῶτον ἀπὸ τῆς ἐναργείας καὶ τῆς κοινῆς ἐννοίας καὶ χρήσεως ῥητέον. πᾶσι γὰρ ὄντα τε εἶναι δοκεῖ καὶ οὕτως φρονοῦσί τε καὶ λέγουσιν. ἔπειτα, εἰ διότι γίνεται καὶ φθείρεται οὔ φασιν αὐτὰ εἶναι, ἐπειδὴ καὶ τὸ γινόμενον ὄν τι γίνεται καὶ τὸ φθειρόμενον ἐξ ὄντος φθείρεται, εἴη ἂν καὶ τὸ γινόμενον καὶ τὸ φθειρόμενον τῶν ὄντων. οὐ γὰρ εἰ μὴ ὁμοίως ἐστὶ τοῖς ἀιδίοις, διὰ τοῦτο οὐκ ἔστι. καὶ εἰ διὰ τοῦτο μὴ ἔστι, φησίν, ὅτι φθείρεται, ὅτε μὴ φθείρεται καὶ καθ' ὃ μὴ φθείρεται, κατὰ τοῦτο ἂν εἴη καὶ τότε." πρὸς δὴ ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα κοινὸς λεγέσθω ὁ λόγος, ὅτι ὥσπερ λευκὸν λέγομεν καὶ τὸ ὁπωσοῦν λευκότητι παρακεχρωσμένον, κἂν πλείονι τῷ ἐναντίῳ συναναπέφυρται, λευκὸν δὲ καὶ τὸ ἀμιγὲς τοῦ ἐναντίου, καὶ καλὸν ὁμοίως, καὶ κυρίως μὲν τούτων ἕκαστον λέγεται τὸ εἰλικρινῶς τοιοῦτον, ὁλοσχερῶς δὲ καὶ καταχρηστικῶς τὸ τῷ ἐναντίῳ συμμεμιγμένον, οὕτως καὶ τὸ ὂν κυρίως μὲν ἂν λέγοιτο τὸ κατὰ πάντα ὂν ὁμοῦ πᾶν. τὸ δὲ γινόμενον καὶ φθειρόμενον πρὸ μὲν τοῦ γενέσθαι οὔπω ἔστι, μετὰ δὲ τὸ φθαρῆναι οὐκέτι ἔστιν· καὶ ὅτε δὲ εἶναι δοκεῖ τοῦτο, ἐπειδὴ ἐν τῷ γίνεσθαι καὶ φθείρεσθαι τὸ εἶναι ἔχει μηδέποτε 'ἐν ταὐτῷ μένον', οὐδὲ τότε ὂν ἂν λέγοιτο κυρίως, ἀλλὰ γινόμενον καὶ φθειρόμενον διὰ τὴν συνεχῆ ῥοὴν τὴν πάντα ἐναλλάσσουσαν· ἣν ὁ Ἡράκλειτος ᾐνίξατο διὰ τοῦ 'εἰς τὸν αὐτὸν ποταμὸν δὶς μὴ ἂν ἐμβῆναι' τῇ ἐνδελεχεῖ τοῦ ποταμοῦ ῥοῇ τὴν γένεσιν ἀπεικάζων πλέον τὸ μὴ ὂν ἔχουσαν τοῦ ὄντος· τὸ γὰρ ὄν, ὥς φησιν ὁ Παρμενίδης, ἄλλα ἔχει σημεῖα. κάλλιον δὲ αὐτῶν ἀκούειν τῶν περὶ τοῦ κυρίως ὄντος ὑπ' αὐτοῦ λεγομένων καὶ ἀποδεικνυμένων. [30]

in Ph 9 78 μεμψάμενος γὰρ τοῖς τὸ ὂν καὶ τὸ μὴ ὂν συμφέρουσιν ἐν τῷ νοητῷ οἷς τὸ πέλειν τε καὶ οὐκ εἶναι ταὐτὸν νενόμισται κοὐ ταὐτόν, καὶ ἀποστρέψας τῆς ὁδοῦ τῆς τὸ μὴ ὂν ζητούσης ἀλλὰ σὺ τῆσδ' ἀφ' ὁδοῦ διζήσιος εἶργε νόημα, ἐπάγει μοῦνος δ' ἔτι μῦθος ὁδοῖο λείπεται, ὡς ἔστι. ταύτῃ δ' ἐπὶ σήματ' ἔασι πολλὰ μάλα· καὶ παραδίδωσι λοιπὸν τὰ τοῦ κυρίως ὄντος σημεῖα· ὡς ἀγένητον ἐὸν καὶ ἀνώλεθρόν ἐστιν, οὖλον μουνογενές τε καὶ ἀτρεμὲς ἠδ' ἀτέλεστον, οὐδέ ποτ' ἦν οὐδ' ἔσται, ἐπεὶ νῦν ἐστιν ὁμοῦ πᾶν ἓν συνεχές· τίνα γὰρ γέννην διζήσεαι αὐτοῦ; πῇ πόθεν αὐξηθέν; οὔτ' ἐκ μὴ ἐόντος ἐάσω φάσθαι ς' οὐδὲ νοεῖν· οὐ γὰρ φατὸν οὐδὲ νοητὸν ἐστὶν ὅπως οὐκ ἔστι. τί δ' ἄν μιν καὶ χρέος ὦρσεν ὕστερον ἢ πρόσθεν τοῦ μηδενὸς ἀρξάμενον φῦν; οὕτως ἢ

πάμπαν πέλεναι χρεών ἐστιν ἢ οὐχί, οὐδέ ποτ' ἐκ μὴ ἐόντος ἐφήσει πίστιος ἰσχὺς γίνεσθαί τι παρ' αὐτό. τοῦ εἵνεκεν οὔτε γενέσθαι οὔτ' ὄλλυσθαι ἀνῆκε δίκη χαλάσασα πέδησιν. Ταῦτα δὴ περὶ τοῦ κυρίως ὄντος λέγων ἐναργῶς ἀποδείκνυσιν, ὅτι ἀγένητον τοῦτο τὸ ὄν· οὔτε γὰρ ἐξ ὄντος, οὐ γὰρ προϋπῆρχεν ἄλλο ὄν· οὔτε ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, οὐδὲ γὰρ ἔστι τὸ μὴ ὄν. καὶ διὰ τί δὴ τότε, ἀλλὰ μὴ καὶ πρότερον ἢ ὕστερον ἐγένετο; ἀλλ' οὐδὲ ἐκ τοῦ πῇ μὲν ὄντος πῇ δὲ μὴ ὄντος, ὡς τὸ γενητὸν γίνεται· οὐ γὰρ ἂν τοῦ ἁπλῶς ὄντος προϋπάρχοι τὸ πῇ μὲν ὂν πῇ δὲ μὴ ὄν, ἀλλὰ μετ' αὐτὸ ὑφέστηκε. καὶ ὁ παρὰ Πλάτωνι δὲ Τίμαιος "τό τε ἦν ἔσται τε, φησί, χρόνου γεγονότα εἴδη, ἀναφέροντες λανθάνομεν ἐπὶ τὴν ἀίδιον οὐσίαν οὐκ ὀρθῶς. [25]

in Ph 9 79 λέγομεν γὰρ δὴ ὡς ἦν ἔστι τε καὶ ἔσται· τῇ δὲ τὸ ἔστι μόνον κατὰ τὸν ἀληθῆ λόγον προσήκει. τὸ δὲ ἦν καὶ τὸ ἔσται περὶ τὴν ἐν χρόνῳ γένεσιν ἰοῦσαν πρέπει λέγεσθαι". ὥστε εἰ μὲν ὁπωσοῦν ὑφεστηκότα τὰ ἐν γενέσει καὶ διὰ τοῦτο καταχρηστικῶς ὄντα λεγόμενα, κἂν πλείονι τῷ μὴ ὄντι συναναπέφυρται, βούλεται δεῖξαι ὁ Ἀλέξανδρος καὶ τῇ παρὰ τοῖς πολλοῖς τοῦ ὀνόματος χρήσει ἐπαναπαύεται, οὐ πολλῶν δεήσεται λόγων. εἰ δὲ οἴεται κυρίως ὂν εἶναι τὸ γινόμενον καὶ φθειρόμενον, ἐν ᾧ πλέον τοῦ ὄντος τὸ μὴ ὄν, οὔτε τοῖς ὑπὸ τοῦ Παρμενίδου ῥηθεῖσι σημείοις τοῦ ὄντος παρηκολούθησεν, οὔτε τῷ Ἀριστοτέλει προσέχει τὸν νοῦν καλῶς τὸ Παρμενίδειον "ὅπερ ὂν" καλέσαντι τουτέστι κυρίως ὄν. μέμφεται δὲ ὁ Ἀλέξανδρος τοῖς περὶ Παρμενίδην καὶ Μέλισσον καὶ ὅτι ἀκίνητον δεικνύουσι τὸ ὄν, διότι τὸ κινούμενον ἐξίστασθαι δοκεῖ τούτου ἐν ᾧ ἐστιν· εἰ οὖν καὶ τὸ ὂν κινοῖτο, ἐκσταίη ἂν τούτου ἐν ᾧ ἐστιν· ἔστι δὲ ἐν τῷ εἶναι. τὸ δὲ ἐξιστάμενον τοῦ εἶναι φθείρεται· ἄφθαρτον δὲ τὸ ὄν. "ἀλλ' εἰ μὲν ἡ κατ' οὐσίαν, φησίν, ἦν μόνη κίνησις, ἣν μεταβολὴν ἄν τις κυριώτερον ἀλλ' οὐ κίνησιν λέγοι, ἴσως εὐλόγως ἂν ταῦτα αὐτοῖς ἐλέγετο. καίτοι οὐδὲ τὸ κατ' οὐσίαν τὴν αὐτοῦ μεταβάλλον εἰς τὸ μὴ εἶναι ἁπλῶς, ἀλλ' εἰς τὸ μὴ τοῦτο εἶναι ὃ ἦν, ἄλλο δέ τι, μεταβάλλει· ἀλλ' εἴπερ ἄρα, τὸ κατ' οὐσίαν μεταβάλλον ἁπλῶς οὐ τήνδε. ἐπεὶ δὲ πλείους εἰσὶ κινήσεις, ὧν καὶ ἡ κατὰ ποιότητα οὐκ οὖσα κατ' οὐσίαν, κενόν, ὥς φησι, καὶ μάταιον τὸ δέος αὐτῶν". καὶ θαυμαστὸν ὅτι αὐτὸς ὁμολογήσας ὅτι "τὸ κατ' οὐσίαν μεταβάλλον οὐ τήνδε ἀλλ' ἁπλῶς" εἰς τὸ μὴ ὂν ἂν οἴχοιτο, μέμφεται τοῖς λέγουσιν, εἰ μεταβάλλοι τὸ ἁπλῶς ὂν καὶ κυρίως ὄν, φθείρεσθαι. εἰ μὲν γὰρ τοιόνδε ὂν ἦν, ἐξιστάμενον τοῦ τοιοῦδε οὐδὲν ἐκώλυε τὸ 〈εἰσ〉 ἄλλο τοιόνδε μεταβάλλειν· ἐπεὶ δὲ ἁπλῶς ὄν, ἐξιστάμενον τούτου τί ἂν γένοιτο; πῶς 〈δ'〉 ἂν ἐκεῖνο τὸ ὂν ἀλλοιοῖτο τὸ ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχον, τὸ μήτε αὐτὸ συμβεβηκὸς ἄλλῳ μήτε ἄλλο τι συμβεβηκὸς ἔχον, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο ὂν ὅπερ ἐστί; καλῶς οὖν ὁ Παρμενίδης προδείξας διὰ τῶν πρότερον εἰρημένων ὅτι ἀγένητον καὶ ἄφθαρτόν ἐστι τὸ ὄν, ἐπήγαγεν αὐτὰρ ἀκίνητον μεγάλων ἐν πείρασι δεσμῶν ἐστὶν ἄναρχον ἄπαυστον, ἐπεὶ γένεσις καὶ ὄλεθρος τῆδε μάλ' ἐπλάγχθησαν. [30]

in Ph 9 80 ἐξ οὗ καὶ δῆλον, ὅτι ἄλλο τὸ αἰσθητὸν οἶδεν, ἐν ᾧ γένεσις καὶ ὄλεθρος, καὶ ἄλλο τὸ νοητὸν ὄν. καὶ Μέλισσος δὲ τὸ ἀκίνητον δείκνυσι προανελὼν τὸ κενὸν τοῦ ὄντος, τουτέστι τὸ μὴ ὄν. εἰ γὰρ ἐκινεῖτο, φησί, τὸ ὄν, ἦν ἄν τι κενὸν τοῦ ὄντος εἰς ὃ ἐκινεῖτο τὸ ὄν. ἀλλ' οὐκ ἔστι· πλῆρες γάρ ἐστι τὸ ὄν. γράφει δὲ οὕτως "οὐδὲ κενεόν ἐστιν οὐδέν. τὸ γὰρ κενεὸν οὐδέν ἐστιν· οὐκ ἂν οὖν εἴη τό γε μηδέν. οὐδὲ κινεῖται· ὑποχωρῆσαι γὰρ οὐκ ἔχει οὐδαμῇ, ἀλλὰ πλέων ἐστίν. εἰ μὲν γὰρ κενεὸν ἦν, ὑπεχώρει ἂν εἰς τὸ κενεόν· κενεοῦ δὲ μὴ ἐόντος, οὐκ ἔχει ὅκῃ ὑποχωρήσει". εἶτα δείξας ὅτι οὔτε πυκνὸν οὔτε ἀραιόν ἐστιν, ἐπάγει "κρίσιν δὲ ταύτην χρὴ ποιήσασθαι τοῦ πλέω καὶ τοῦ μὴ πλέω· εἰ μὲν οὖν χωρεῖ τι ἢ εἰσδέχεται, οὐ πλέων· εἰ δὲ μήτε χωρεῖ μήτε εἰσδέχεται, πλέων. ἀνάγκη τοίνυν πλέων εἶναι, εἰ κενὸν μὴ ἔστιν. εἰ τοίνυν πλέων ἐστίν, οὐ κινεῖται". ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ πλέον ἠναγκάσθην μηκῦναι διὰ τὸ τὸν γνησιώτερον τῶν Ἀριστοτέλους ἐξηγητῶν τὸν Ἀλέξανδρον ξηρότερον καὶ ἀφερεπόνως τῶν παλαιῶν ἀκούειν δογμάτων. ὧν καὶ Ἀριστοτέλης ζηλωτὴς γενόμενος ἀκίνητον ἀπέδειξε καὶ αὐτὸς τὸ πρῶτον. p. 185b5 Ἔτι ἐπεὶ καὶ αὐτὸ τὸ ἓν πολλαχῶς λέγεται ι . Πολλαχῶς τὸ ὂν ὑποθέμενος καὶ ἐκ διαιρέσεως λαβὼν

τὰς δόξας καθ' ἃς οἷόν τε ἦν ἓν λέγειν τὸ ὄν, πάλιν τὸ ἓν ὡς πολλαχῶς καὶ αὐτὸ λεγόμενον ὑποτίθεται καὶ δείκνυσι καθ' ἕκαστον τοῦ ἑνὸς σημαινόμενον ἀδύνατον τὸ ἓν λέγειν τὸ ὄν. οἰκείᾳ δὲ τοῦ ἑνὸς χρῆται διαιρέσει οὐκ ἀρεσκόμενος οἶμαι τοῖς ὑπὸ τοῦ Πορφυρίου λεγομένοις ἐνταῦθα· λέγει γὰρ ὅτι "καὶ τὸ ἓν πολλὰ σημαίνει, πρῶτον μὲν ὅσα καὶ τὸ ὄν, καὶ διελομένοις τὸ ἓν εἰς τὰ αὐτὰ τῷ ὄντι παραπλησίως ἔστιν ἐπιχειρεῖν ἀπαιτοῦντας, πῶς ἓν λέγουσιν εἶναι τὸ ὄν, πότερον ὡς οὐσίαν ἢ ὡς ποιὸν ἢ κατά τι τῶν ἄλλων". ἀκριβέστερον γὰρ ὁ Ἀριστοτέλης ἄλλην μὲν τοῦ ὄντος, ἄλλην δὲ τοῦ ἑνὸς τῶν σημαινομένων οἰκείαν πεποίηται τὴν διαίρεσιν· τὸ γὰρ ἓν ἢ γένει ἢ εἴδει ἢ ἀριθμῷ ἓν ἔσται. ἀλλὰ τὸ μὲν γένει ἢ εἴδει ἓν οὐκ ἠξίωσεν ὁ Ἀριστοτέλης θέσθαι νῦν, ὡς προφανῶς εἰσάγοντα τὸ πλῆθος. εἰ γὰρ γένει ἓν ἐροῦσιν εἶναι τὸ ὄν, τοῖς εἴδεσι πολλὰ ἔσται καὶ ἔτι γε μᾶλλον τῷ τῶν καθέκαστα ἀριθμῷ. [30]

in Ph 9 81 εἰ δὲ τῷ εἴδει ἕν, πρῶτον μὲν αὐτῷ τούτῳ δῆλον ὅτι πολλά· τὸ γὰρ εἶδος γένους ἐστὶν εἶδος, τὸ δὲ γένος κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων εἰδῶν ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται· ἔπειτα καὶ εἰ τῷ εἴδει ἕν, ἀριθμῷ ἔσται πλείονα· τὸ γὰρ ἓν εἶδος κατὰ πλειόνων τῷ ἀριθμῷ κατηγορεῖται. ταῦτα μὲν οὖν ἐναργῆ καὶ τοῖς τὰ πρῶτα τῶν λογικῶν εἰσηγμένοις, καὶ εἰκότως οὐκ ἠξίωσε μνήμης. τὸ δὲ ἓν τῷ ἀριθμῷ καὶ αὐτὸ πολλαχῶς λέγεται· ἢ γὰρ ὡς τὸ συνεχές, ὡς μίαν εἴποιμι ἂν τὴν γραμμήν, ἢ ὡς τὸ ἀδιαίρετον φύσει, ὡς τὸ σημεῖον καὶ ἡ μονάς, ἢ ὡς τὰ τὸν αὐτὸν ἔχοντα λόγον κἂν ὀνόμασι διαφέρῃ, ὡς λώπιον καὶ ἱμάτιο ν. κατ' ἄλλην δὲ πάλιν διαίρεσιν τὸ μὲν δυνάμει ἓν λέγεται, τὸ δὲ ἐνεργείᾳ, καὶ οὕτως ἔχει ταῦτα πρὸς ἄλληλα ἐν τῇ γενέσει ὡς τὸ μὲν ἐνεργείᾳ ἓν δυνάμει πολλὰ εἶναι, τὸ δὲ δυνάμει ἓν ἐνεργείᾳ πολλά, ὡς ἐπὶ τοῦ κηροῦ, ὃς συνεχὴς μὲν ὢν καὶ ἓν ἐνεργείᾳ, δυνάμει πολλά ἐστιν, ὅτι δύναται εἰς πολλὰ διαιρεθῆναι· διεσπασμένος δὲ καὶ πολλὰ ὢν ἐνεργείᾳ, δυνάμει ἕν ἐστιν, ὅτι δύναται συνεχισθῆναι. Διὰ δὴ ταῦτα εἰ μὲν ὡς συνεχὲς ἐροῦσιν ἓν τὸ ὄν, ἔσται ἐνεργείᾳ μὲν ἕν, δυνάμει δὲ πολλὰ καὶ ἄπειρα. συνεχὲς γάρ ἐστιν οὗ τὰ μόρια συνάπτει πρὸς ἕνα κοινὸν ὅρον, καὶ ὃ διαιρετόν ἐστιν εἰς ἀεὶ διαιρετά. εἰ οὖν διότι ἥνωται αὐτοῦ τὰ μόρια, διὰ τοῦτο ἓν αὐτὸ λέγουσι, διότι πολλὰ τὰ ἡνωμένα μέρη, διὰ τοῦτο πολλὰ ἐροῦσι, καὶ διότι εἰς ἄπειρον διαιρετόν, διὰ τοῦτο ἄπειρα φήσουσιν ἢ ἐπ' ἄπειρον πληθυνόμενον. εἰ οὖν τὸ ὂν ἓν ὡς τὸ συνεχές, τὸ δὲ συνεχὲς πολλά, τὸ ἓν πολλὰ ἔσται. τὰ δὲ πολλὰ οὐχ ἕν· τὸ αὐτὸ ἄρα ἕν τε καὶ οὐχ ἓν ἔσται. ἔτι δὲ ἐπεὶ πλείω τὰ συνεχῆ, πῶς ἐστιν ἓν τὸ ὄν, εἴπερ ὡς συνεχές; πότερον ὡς γραμμή τις ἢ ὡς ἐπιφάνεια ἢ ὡς σῶμα ἢ ὡς τόπος ἢ ὡς κίνησις ἢ ὡς χρόνος; πάντα γὰρ ταῦτα συνεχῆ. καὶ τούτων δὲ ἑκάστου πολλὰ εἴδη. καὶ γὰρ τῶν γραμμῶν αἱ μὲν εὐθεῖαι, αἱ δὲ περιφερεῖς· καὶ ἐπιφανείας ἡ μὲν ἐπίπεδος, ἡ δὲ κοίλη, ἡ δὲ κυρτή· καὶ τῆς ἐπιπέδου πλεῖστα σχήματα· καὶ στερεῶν δὲ σωμάτων καὶ τῶν συσχηματιζομένων αὐτοῖς τόπων πολλὰ εἴδη· ὁμοίως δὲ καὶ χρόνου τὸ παρεληλυθὸς καὶ τὸ μέλλον καὶ τὸ ἐνεστηκός, καὶ ὧραι καὶ ἡμέραι καὶ μῆνες καὶ ἐνιαυτοί· καὶ κίνησις ἡ μὲν ἐπ' εὐθείας, ἡ δὲ κύκλῳ· καὶ πάντα ταῦτα συνεχῆ, καὶ πάντα ἅμα ἐνεργείᾳ πολλὰ καὶ ἕκαστον δυνάμει πολλά. Εἰ δὲ οὕτως ἓν τὸ ὂν ὡς ἀδιαίρετον, ἐπεὶ τὸ ἀδιαίρετον πολλαχῶς, ἢ τὸ μήπω διῃρημένον οἷόν τε δὲ διαιρεθῆναι καθάπερ ἕκαστον τῶν συνεχῶν, ἢ τὸ μηδὲ ὅλως πεφυκὸς διαιρεῖσθαι τῷ μὴ ἔχειν μέρη εἰς ἃ 〈ἂν〉 διαιρεθῇ, ὥσπερ στιγμὴ καὶ μονάς, ἢ τῷ μόρια μὲν ἔχειν καὶ μέγεθος, ἀπαθὲς δὲ εἶναι διὰ στερρότητα καὶ ναστότητα, καθάπερ ἑκάστη τῶν Δημοκρίτου ἀτόμων. [35]

in Ph 9 82 εἰ μὲν ὡς τὸ συνεχὲς ἓν τὸ ὄν, πολλὰ πάλιν ἔσται τὸ ὄν, εἰ δὲ ὡς ἡ ἄτομος, πρῶτον μὲν ἄτοπον καὶ ἀπεμφαῖνόν ἐστι τὸ μίαν λέγειν ἄτομον τὰ πάντα, εἶτα καὶ αὐτὴ συνεχὴς καὶ διαιρετὴ ἐπ' ἄπειρον καὶ διὰ τοῦτο δυνάμει πολλά. ἔτι δὲ καὶ ποσότητα ἕξει τοῦ μεγέθους καὶ ποιότητα τοῦ σχήματος οἷον γωνίαν εὐθὺ περιφερὲς καὶ κίνησιν, καὶ οὕτως πάλιν πολλὰ ἔσται. εἰ δὲ ὡς μονὰς καὶ ὡς στιγμὴ ἓν καὶ ἀδιαίρετον τὸ ὄν, οὔτε ποιόν τι ἔσται τῶν ὄντων (τὸ γὰρ ποιὸν συνδιαιρεῖται τοῖς σώμασι καὶ μάλιστά γε τοῖς φυσικοῖς) οὔτε ποσόν· τὸ γὰρ ἀδιαίρετον πέρας

ποσοῦ. ὥστε οὔτε ἄπειρον τὸ ὄ ν , ὥσπερ Μέλισσός φησι ν , οὔτε πεπερασμένο ν , ὡς Παρμενίδῃ δοκεῖ. καὶ γὰρ πᾶν μὲν ἄπειρον καὶ πεπερασμένον ποσόν τι, οὐδὲν δὲ ἀδιαίρετον κατὰ πλῆθος ἢ κατὰ μέγεθος ποσόν· τὸ γὰρ πέρας ἀδιαίρετον, ἀλλ᾽ οὐ τὸ πεπερασμένο ν. κἀνταῦθα δὲ ὁ Ἀριστοτέλης τοῦτο μόνον τοῦ ἀδιαιρέτου τὸ σημαινόμενον ἠξίωσεν ἀντιλογίας, ὡς τῶν ἄλλων εὐδιαλύτων ὄντων. καὶ πρὸς τοῦτο δὲ οὐχ ὡς πρὸς σημεῖον ἀντεῖπεν, ὥσπερ οἱ ἐξηγηταί, ἀλλ᾽ ὡς πρὸς τοιοῦτον οἷον ἂν ὑπέθεντο καὶ οἱ περὶ Παρμενίδην, τὸ ἄποσόν τε καὶ ἄποιον. Εἰ δὲ οὕτως ἓν τὸ ὂν ὡς μέθυ καὶ οἶνος ἢ λώπιον καὶ ἱμάτιον ἢ ὅλως τὰ πολυώνυμα (τοῦτο γὰρ ἔτι ὑπολείπεται τοῦ ἑνὸς σημαινόμενον), μία πολυωνυμία γενήσεται πάντα, καὶ τὸ ποιὸν τῷ ποσῷ καὶ πάντα ἀλλήλοις τὰ αὐτὰ ἔσται, καὶ ὁ τοῦ Ἡρακλείτου λόγος ἀληθὴς ὁ λέγων ‘τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακὸν ταὐτὸν‘ εἶναι. καὶ συνδραμεῖται ἡ ἀντίφασις· ταὐτὸν γὰρ ἔσται ἀγαθὸν καὶ οὐκ ἀγαθόν, εἴπερ τὸ κακὸν οὐκ ἀγαθόν. καὶ ἐπίστησον ὅτι καὶ ἐνταῦθα ἀπὸ τῆς τοῦ ἐναντίου καταφάσεως ὡς ἐπὶ μείζονα ἀντίθεσιν τὴν τῆς ἀποφάσεως μετῆλθεν. ἔσται δὲ ὁ αὐτὸς καὶ ἄνθρωπος καὶ ἵππος· ὥστε καὶ ἄνθρωπος καὶ οὐκ ἄνθρωπος, καὶ ἓν καὶ οὐχ ἕν· ὥστε οὐκέτι περὶ τοῦ ἓν εἶναι τὸ ὂν γενήσεται ὁ λόγος καὶ ἡ ζήτησις, ἀλλὰ περὶ τοῦ μηδέν, εἴπερ ὁμοίως ἐφ᾽ ἑκάστου ἀληθὴς ἥ τε ἀπόφασις αὐτοῦ καὶ ἡ κατάφασις, ἢ ὡς ὁ Πορφύριος συνάγει, εἴπερ τὸ ὂν οὐκ ἔστι. καὶ γὰρ ὥσπερ τὸ ἄνθρωπος καὶ οὐκ ἄνθρωπος συναληθεύει, οὕτως καὶ τὸ ὂν καὶ οὐκ ὄν. τοῦτο δὲ οἶμαι συνήγετο, εἴ τι τῶν πάντων ἓν ἦν τὸ ὂν ὥσπερ ἄνθρωπος· τὰ γὰρ ἄλλα πάντα ἦν οὐκ ὄντα. [30]

in Ph 9 83 ἁπλῶς δ᾽ οὖν οὐδὲ οὕτως ἓν τὸ ὄν. εἰ τοίνυν κατὰ μηδὲν τῶν τοῦ ἑνὸς σημαινομένων ἓν εἶναι δύναται τὸ ὄν, ὅλως οὐ χρὴ λέγειν ἓν τὸ ὄν, ἀλλὰ πλείω τὰ ὄντα, καθάπερ τὰ φαινόμενα μαρτυρεῖ. οὕτως μὲν οὖν τὸ ἑξῆς ἂν εἴη τῆς διαιρέσεως καὶ τῶν πρὸς τὰ τμήματα τῆς διαιρέσεως ἀπαντήσεων. Αὐτὸς δὲ πρὸς τὸ πρῶτον τμῆμα τῆς διαιρέσεως τὸ οὕτως ἓν τὸ ὂν ὡς συνεχὲς λέγον ἀπαντήσας πρὸ τοῦ τὰ λοιπὰ διαλῦσαι ἀπορίαν τινὰ παρεμβαλὼν περὶ τοῦ ὅλου καὶ τοῦ μέρους, εἰ ταὐτὸν ἢ ἕτερόν ἐστι, μᾶλλον δὲ εἰ ἓν ἄμφω, ἀσαφέστερον τὸν λόγον πεποίηκε. τὴν δὲ ἀπορίαν ταύτην Πορφύριος προβεβλῆσθαί φησιν ὥς τινων ἐνστησομένων αὐτῷ τρεῖς εἰπόντι τρόπους τῆς τοῦ ἑνὸς ὑποστάσεως καὶ μὴ προσθέντι τὸν τέταρτον, ὃν τινες εἰσῆγον νομίζοντες τὸ μέρος τὸ μὴ συνεχὲς ἄλλῳ μέρει καὶ τὸ ὅλον ἓν εἶναι, οἷον τὴν χεῖρα τοῦ Σωκράτους καὶ τὸν Σωκράτη ἓν εἶναι, ὅπερ οὐδενὶ τῶν εἰρημένων πρότερον τοῦ ἑνὸς τρόπων τὸ αὐτό ἐστιν. ἐλέγχει οὖν τούτους πρῶτον ὡς ἀτόπως οἰομένους καὶ οὕτως ἐπὶ τὸν ἔλεγχον μεταβαίνει τοῦ ὡς ἀδιαιρέτου ἑνός. ὁ δὲ τούτων ἔλεγχος, ὅτι ‘εἰ ἡ χεὶρ τοῦ Σωκράτους ἡ δεξιὰ καὶ ὁ Σωκράτης ἓν καὶ ἡ ἀριστερὰ πάλιν καὶ ὁ Σωκράτης ἕν, καὶ ἡ ἀριστερὰ καὶ ἡ δεξιὰ ἓν ἔσονται· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ εἰ καὶ τῷ ὅλῳ ἓν ἑκάτερον ὡς ἀδιαίρετον, ὅτι καὶ αὐτὰ αὑτοῖσ‘. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος λῦσαι τὴν περὶ τοῦ μέρους καὶ τοῦ ὅλου ἀπορίαν φησὶν αὐτὸν τὴν λέγουσαν τὸ μέρος τῷ ὅλῳ ταὐτὸν εἶναι, ἵνα δείξας μὴ ὂν ταὐτὸν βεβαιότερον ἔχῃ, ὅτι οὐ μόνον διαιρεθέντα τὰ μέρη ἀπὸ τοῦ ὅλου πλείω γίνεται, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ συνεχείᾳ λαμβανόμενα, εἴ γε καὶ ἀλλήλων καὶ τοῦ ὅλου ἕτερά ἐστι. τὸ δὲ ἴσως οὐ πρὸς τὸν λόγον, καίτοι πρὸς λόγον ὄντων τῶν εἰρημένων, λέγεσθαί φησι, διότι ἱκανὰ ἦν καὶ τὰ προλελεγμένα τοὺς οὕτως ἓν τὸ ὂν λέγοντας ὡς συνεχὲς διελέγξαι. ἴσως δὲ καὶ ὅτι ἡ ἐφ᾽ ἑκάτερα ἀπορία τοῦ λόγου ἐξωτερική τις ἦν, ὡς καὶ Εὔδημός φησι, διαλεκτικὴ μᾶλλον οὖσα. Παραθήσομαι δὲ μετ᾽ ὀλίγον καὶ τὴν τοῦ Εὐδήμου λέξιν ἐναργῶς τὸν σκοπὸν τοῦ λόγου δηλοῦσαν· νῦν δὲ τὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου προκείσθω. λέγει δὲ ὅτι “ἔστω μὲν ἐπὶ τοῦ ταὐτοῦ συνηθέστερον τὸ δεδειγμένον· τὰ γὰρ τῷ αὐτῷ ταὐτὰ καὶ ἀλλήλοις ἐστὶ ταὐτά”. διὸ καὶ ὁ Εὔδημος οὕτως ἐχρήσατο τῇ ἀποδείξει καὶ οἱ τοῦ Ἀριστοτέλους ἐξηγηταὶ τὸ ταὐτὸν ἀντὶ τοῦ ἑνὸς λαβόντες. ὁ μέντοι Ἀριστοτέλης ἀκριβέστερον ὡς οἶμαι ποιῶν τὸ ἓν ἐφύλαξε· πολλῷ γὰρ μᾶλλον τὰ τῷ αὐτῷ ἓν καὶ ἀλλήλοις ἕν ἐστιν ἥπερ τὰ τῷ αὐτῷ ταὐτὰ καὶ ἀλλήλοις ταὐτά ἐστι. [30]

in Ph 9 84 διὸ καὶ ἓν ἑκάτερον ὡς ἀδιαίρετον εἶπεν· τὸ γὰρ ἓν τοῦ ταὐτοῦ μᾶλλον ἐνίζει ἐκεῖνα οἷς ἂν παραγίνηται. ἔτι τε πολλὰ τὸ ἕν, εἴ γε ἕκαστον αὐτοῦ τῶν μερῶν τῷ ὅλῳ ταὐτὸν καὶ τό τε ὅλον ἐκ πολλῶν ὅλων ἔσται συγκείμενον καὶ ἑαυτοῦ μέρος ἔσται. τὸ γὰρ μέρος ὅλου μέρος· εἰ οὖν ἓν τὸ μέρος καὶ τὸ ὅλον, ἑαυτοῦ μέρος ἔσται τὸ ὅλον καὶ τὸ μέρος δὲ ἐπεὶ ταὐτὸν τῷ ὅλῳ, ἐκ πολλῶν ὅλων καὶ αὐτὸ ἔσται, καὶ τὸ ὅλον τοῦ μέρους μέρος ἔσται. καὶ ὅτι μὲν οὐ ταὐτὸν τὸ μέρος τῷ ὅλῳ, ἐκ τούτων δέδεικται· ὅτι δὲ κἂν ἕτερον ὑποτεθῇ, καὶ οὕτως ἄπορος ὁ λόγος, ἐφεξῆς δεικτέον, ἵνα ᾖ δῆλον διὰ τί προσέθηκεν ὁ Ἀριστοτέλης τὸ ἔχει δὲ ἀπορίαν περὶ τοῦ μέρους καὶ τοῦ ὅλο υ , ἴσως οὐ πρὸς τὸν λόγον ἀλ λ ’ αὐτὴν κα θ ’ αὑτή ν. εἰ γὰρ ἕτερον ὑποτεθῇ τὸ μέρος τοῦ ὅλου, δῆλον ὡς ἕκαστον τῶν μερῶν ἕτερον τοῦ ὅλου ἔσται· ὥστε καὶ πάντα· τὰ δὲ πάντα μέρη τὸ ὅλον· ὥστε τὸ ὅλον αὐτὸ αὑτοῦ ἕτερον ἔσται. ἔτι τὰ ἕτερα δοκεῖ χωρίζεσθαι ἀλλήλων· τὸ δὲ ὅλον ἀχώριστον τῶν μερῶν. Ἀρξάμενος δὲ ὁ Ἀριστοτέλης τῆς ἀπορίας ἀπὸ τῶν συνεχῶν μερῶν ὁμοίαν φησὶν αὐτὴν καὶ ἐπὶ τῶν διωρισμένων· ταῦτα γάρ ἐστι τὰ μὴ συνεχῆ. καὶ γὰρ ἡ πλίνθος ἤτοι ἡ αὐτή ἐστι τῇ οἰκίᾳ ἢ ἑτέρα. καὶ εἰ μὲν ἡ αὐτή, ἔσται ἡ πλίνθος οἰκία καὶ ἡ οἰκία πλίνθος· εἰ δὲ ἑτέρα, οὕτως δὲ καὶ τὰ πάντα μέρη ἐξ ὧν ἡ οἰκία εἴη ἂν ἄλλα τῆς οἰκίας. ἀλλὰ μὴν τὰ πάντα μέρη ἡ οἰκία δοκεῖ· αὐτὴ ἄρα ἑαυτῆς ἄλλη ἔσται ἡ οἰκία. ἐπεὶ δὲ πρόχειρον ἐννοεῖν ὅτι οὐχ ἁπλῶς τὰ μέρη τὸ ὅλον ἐστὶν ἀλλὰ μετὰ τῆς τάξεως καὶ τῆς συνθέσεως, φιλοτίμως ὁ Ἀλέξανδρος καὶ οὕτως τὴν ἀπορίαν ἐρωτᾷ. “εἰ ἕτερον ὁ θεμέλιος ὁ οὕτω πως ἔχων καὶ πεταγμένος τῆς οἰκίας, ἀλλὰ καὶ ὁ ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τοῖχος ἕτερος τῆς ὅλης οἰκίας, ἀλλὰ καὶ ἡ ὀροφὴ ἡ οὕτως ἐπικειμένη τοῖς τοίχοις ἑτέρα τῆς ὅλης οἰκίας ἐστί, καὶ ἕκαστον ἄρα τῶν μερῶν μετὰ τῆς οἰκείας τάξεως ἕτερόν ἐστι τῆς οἰκίας, ὥστε καὶ πάντα τὰ μέρη μετὰ τῆς οἰκείας τάξεως ἕτερα τῆς οἰκίας ἐστίν. ἀλλὰ μὴν ἡ οἰκία πάντα ἐστὶ τὰ μέρη μετὰ τῆς τοιᾶσδε αὐτῶν τάξεως. καὶ ἡ ὅλη ἄρα οἰκία ἑτέρα ἑαυτῆς ἔσται. μήποτε δὲ οὐ μάτην τοῦτο προσέθηκεν ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ἐπὶ τῶν διωρισμένων μερῶν τὴν τοιαύτην εἶναι ἀπορίαν. εἰ γὰρ καὶ ἐφ’ ὧν ὁμολογουμένως ἄλλα τὰ μέρη ἐστὶ παρὰ τὸ ὅλον καὶ πλῆθος ὁρᾶται ἡ αὐτὴ ἀπορία ἁρμόζει, οὐ χρὴ οὐδὲ ἐπὶ τῶν συνεχῶν μερῶν διὰ τὴν ἀπορίαν τὸ πλῆθος ἀναιρεῖν. ἡ μὲν οὖν ἀπορία οὕτως ἐφ’ ἑκάτερα πρόεισιν· ἡ δὲ λύσις, ὅτι οὐχ ὑγιές ἐστι τὸ εἰ ἕκαστον κατ’ ἰδίαν λαμβανόμενον τῶν μερῶν ἄλλο ἐστὶ τοῦ ὅλου, ἤδη καὶ πάντα ἅμα ληφθέντα ἕτερα γίνεσθαι τοῦ ὅλου. [35]

in Ph 9 85 τὰ γὰρ πάντα ἑκάστου τῶν ἐν αὐτῷ ἕτερα, ὥσπερ καὶ τὸ ὅλον.” “δύναται δέ, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, τοῦ καὶ περὶ τῶν μερῶν τῶν μὴ συνεχῶν οὕτως ἀκούειν τις ὡς ἐπ’ ἐκείνων εἰρημένου τῶν τοῦ συνεχοῦς μορίων τῶν μὴ συνεχιζομένων πρὸς ἄλληλα οἷον χειρὸς καὶ ποδός, εἰ ταὐτὰ καὶ ταῦτα ἀλλήλοις ἢ οὔ. εἰ μὲν γὰρ οὐ ταὐτά, ἕτερα, καὶ τὸ συνεχὲς ἂν πλείω εἴη· εἰ δὲ ταὐτὸν τὸ ἐκ τούτων συνεχὲς λεγόμενον τοῖς τοιούτοις μέρεσι, καὶ ταῦτα ἂν ταὐτὰ ἀλλήλοις εἴη· ὃ δοκεῖ ἄτοπον εἶναι, τὸ τὴν χεῖρα τῷ ποδὶ λέγειν τὴν αὐτήν.” ὁ μέντοι Πορφύριος τὴν ὅλην ἀπορίαν ἐπὶ τούτων λέγεσθαι νομίζει τῶν μερῶν, καίτοι σαφῶς τοῦ Ἀριστοτέλους ὡς περὶ ἄλλων ἐπάγοντος τὸ καὶ περὶ τῶν μερῶν τῶν μὴ συνεχῶ ν. εἰ δέ τις λέγοι, φησὶν Ἀλέξανδρος, τῷ ὅλῳ τὸ μέρος ἐπὶ μὲν τῶν συνεχῶν τῶν ὁμοιομερῶν ταὐτὸν εἶναι, ἐπὶ δὲ τῶν ἀνομοιομερῶν μηκέτι, καὶ ἐπὶ τῶν ὁμοιομερῶν εὑρήσει μὴ ταὐτὸν ὄν, ἂν ὡς μέρους καὶ ὅλου τὴν ταὐτότητα λαμβάνῃ, καθὸ καὶ συνεχές ἐστι. καὶ γὰρ εἰ μὲν καθὸ συνεχές ἐστι, κατὰ τοῦτο ἓν καὶ ταὐτὸν τοῖς ἑαυτοῦ μέρεσι τὸ ὅλον λέγει, καὶ ἐπὶ τῶν ἀνομοιομερῶν ὁ αὐτὸς ἂν εἴη λόγος· καὶ γὰρ καὶ ταῦτα συνεχῆ· εἰ δὲ διαιρεθείη ἀπ’ ἀλλήλων, ὁμολογουμένως πολλὰ ἔσται καὶ τὰ ὁμοιομερῆ. εἰ δὲ ἐπὶ τῶν ἀνομοιομερῶν συνεχῶν ὄντων οὐ λέγουσι τὰ αὐτὰ εἶναι, οὐδὲ ἐπὶ τῶν ὁμοιομερῶν τὰ αὐτὰ ἐροῦσι διὰ τὴν συνέχειαν.” ταῦτα μὲν ὁ Ἀλέξανδρος. Ὁ μέντοι Εὔδημος, ὅτι μὲν διὰ τὸ δειχθῆναι τὸ συνεχὲς μὴ ὂν ἓν εἴρηκε, σαφῶς λέγει, μερῶν δὲ καὶ αὐτὸς ποτὲ μὲν διωρισμένων ποτὲ δὲ συνεχῶν μέμνηται. ἔχει δὲ οὕτως ἡ τοῦ Εὐδήμου

λέξις· μετὰ τὸ δεῖξαι ὅτι οὐκ ἔστι τὸ ὂν οὕτως ἓν ὡς ἀδιαίρετον, ὅπερ αὐτὸς ἄτομον ἐκάλεσεν, ἐπάγει λέγων "ἀλλὰ μὴν οὐδὲ κατὰ συνέχειάν γε· τὰ γὰρ διωρισμένα τῶν μερῶν οὐκ ἔσται τὰ αὐτά. ἔχει δὲ αὐτὸ τοῦτο ἀπορίαν ἐξωτερικήν. εἰ μὲν γάρ ἐστι τῆς γραμμῆς τῶν μορίων ἕκαστον ταὐτὸν τῇ ὅλῃ, καὶ αὐτοῖς ταὐτὰ ἔσται· τὰ γὰρ ἑνὶ τὰ αὐτὰ ὡσαύτως καὶ ὅλοις τὰ αὐτά. εἰ δὲ ἕτερον τῆς ὅλης ἕκαστον, ἆρά γε καὶ πάντα; εἰ δὲ τοῦτο, πῶς ὅλη ταῦτά ἐστιν; ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀφείσθω." ἐν δὴ τούτοις ὅτι μὲν οὐδὲ εἰ ὡς συνεχὲς λέγοιτο τὸ ὄν, οὕτως ἕν ἐστι, δείκνυσι κατ' ἄλλην ὡς οἶμαι ἐπιβολήν· "τὰ γὰρ διωρισμένα, φησί, τῶν μερῶν οὐκ ἔσται τὰ αὐτὰ" τοῖς συνεχέσιν. ὥστε κἂν συγχωρήσῃ τις ἓν εἶναι τὸ συνεχές, ἐπειδὴ τὰ διωρισμένα μέρη ἄλλα παρὰ τὰ συνεχῆ ἐστι, πολλὰ τὰ ὄντα καὶ οὐχ ἕν. καὶ περὶ τῶν μερῶν δὲ ἀπορία τίς ἐστιν, ἣν οὗτος μὲν "ἐξωτερικὴν" καλεῖ, ὁ δὲ Ἀριστοτέλης " οὐδὲν πρὸς τὸν λόγο ν" φησί. [30]

in Ph 9 86 καὶ γὰρ διαλεκτικὴ μᾶλλόν ἐστιν, ἐφ' ἑκάτερα ἐνδόξως ἐπιχειροῦσα, καὶ οὐχ ἱκανὴ τὸν τοῦ συνεχοῦς λόγον ἐνοχλεῖν τὸν λέγοντα συνεχὲς εἶναι τὸ διαιρετὸν εἰς ἀεὶ διαιρετά. εὐδιάλυτος γάρ, ὡς δέδεικται, ἡ ἀπορία· πλὴν ὁ μὲν Εὔδημος ἐπὶ τῶν συνεχῶν μερῶν μόνων τὴν ἀπορίαν ἐκτίθεται, τὰ ἐφ' ἑκάτερα ἐπιχειρήματα καὶ τὰ συναγόμενα ἀπ' αὐτῶν ἄτοπα τιθείς, ὁ δὲ Ἀριστοτέλης καὶ ἐπὶ τῶν μὴ συνεχῶν μερῶν ἀλλὰ διωρισμένων δηλονότι τὴν αὐτὴν εἶναί φησιν ἀπορίαν. καὶ μόνον τίθησι τὸ ἑπόμενον ἄτοπον τοῖς τὸ αὐτὸ λέγουσι καὶ ἓν τὸ μέρος τῷ ὅλῳ. ὃ καὶ τὸν Πορφύριον οἶμαι πεποίηκεν εἰπεῖν, ὅτι πρὸς τοὺς τὸν τέταρτον τρόπον τοῦ ἑνὸς εἰσάγοντας ἀπαντᾷ μεταξύ. ἔστι δὲ οὐ τέταρτος τρόπος, ἀλλ' ἀπορίας μέρος ἓν δεῖξαι βουλόμενον τὸ συνεχές. διὸ μέμνηται μὲν τῆς ὅλης ἀπορίας Ἀριστοτέλης λέγων ἔχει δὲ ἀπορίαν περὶ τοῦ μέρους καὶ τοῦ ὅλου πότερον ἓν ἢ πλείω τὸ μέρος καὶ τὸ ὅλο ν, μόνον δὲ τὸ ἑπόμενον ἄτοπον τοῖς ἓν λέγουσιν ἐπάγει, ὅτι καὶ οἱ τοιοῦτοι σφάλλονται (οἱ γὰρ ἕτερα λέγοντες κατορθοῦσι) καὶ ὅτι οὗτος ὁ λόγος ἐλέγχειν ἐδόκει τὸ πολλὰ εἶναι τὸ συνεχὲς καὶ διαιρετὸν εἰς ἀεὶ διαιρετά. Θαυμάζω δὲ ἔγωγε τοῦ Ἀριστοτέλους πρὸς ἐκεῖνα τοῦ ἑνὸς τὰ σημαινόμενα ἀντειρηκότος, ἃ καὶ ὁ Παρμενίδης τῷ ἑνὶ ὄντι προσεῖναί φησι. καὶ γὰρ συνεχὲς αὐτὸ ἀνυμνεῖ τῷ ξυνεχὲς πᾶν ἐστιν· ἐὸν γὰρ ἐόντι πελάζει, καὶ ἀδιαίρετόν ἐστιν, ἐπεὶ πᾶν ἐστιν ὁμοῖον. ἀλλὰ καὶ τὸ πάντων ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν εἶναι λόγον τὸν τοῦ ὄντος ὁ Παρμενίδης φησὶν ἐν τούτοις χρὴ τὸ λέγειν τε νοεῖν τ' ἐὸν ἔμμεναι· ἔστι γὰρ εἶναι, μηδὲν δ' οὐκ ἔστιν. εἰ οὖν ὅπερ ἄν τις ἢ εἴπῃ ἢ νοήσῃ τὸ ὄν ἐστι, πάντων εἷς ἔσται λόγος ὁ τοῦ ὄντος, οὐδὲν γὰρ ἔστιν ἢ ἔσται [πάρεξ] ἄλλο πάρεξ τοῦ ἐόντος, ἐπεὶ τό γε μοῖρ' ἐπέδησεν οὖλον ἀκίνητόν τ' ἔμεναι· τῷ πάντ' ὄνομ' ἔσται. [30]

in Ph 9 87 καὶ τὰ ἐπαγόμενα δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ὡς ἄτοπα ταύταις ταῖς ὑποθέσεσι δέξαιντο ἂν οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι, εἴ τις εὐγνωμόνως αὐτῶν ἀκούσειεν. ἀδιαίρετον γὰρ ὂν τὸ παρ' αὐτοῖς ἓν ὂν οὔτε πεπερασμένον οὔτε ἄπειρον ὡς σῶμα ἔσται· καὶ γὰρ καὶ ὁ Παρμενίδης τὰ σώματα ἐν τοῖς δοξαστοῖς τίθησι, καὶ ὁ Μέλισσος "ἓν ἐόν, φησί, δεῖ αὐτὸ σῶμα μὴ ἔχειν. εἰ δὲ ἔχοι πάχος, ἔχοι ἂν μόρια καὶ οὐκέτι ἓν εἴη." καὶ τὸ ἀδιαίρετον οὖν τὸ πέρας οὐχ ὡς πέρας ἕξει σώματος, ἀλλ' ὡς τέλος πάντων καὶ ἀρχὴν τῶν ὄντων, καὶ ἁπλῶς οὕτως ὡς καὶ Ἀριστοτέλης τὸν παρ' αὐτῷ νοῦν ἤτοι τὸ πρῶτον αἴτιον ἕν τε εἶναί φησιν, "οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη" βοῶν, καὶ ἀμέριστον δεικνὺς καὶ ἀκίνητον καὶ τέλος πάντων καὶ τὸ αὐτὸ νοῦν καὶ νοητὸν καὶ νόησιν, καὶ τοῦτο οὐ παρὰ Πλάτωνος μόνου ἀλλὰ καὶ παρὰ Παρμενίδου λαβὼν λέγοντος, ταὐτὸν δ' ἐστὶ νοεῖν τε καὶ οὕνεκέν ἐστι νόημα. οὐ γὰρ ἄνευ τοῦ ἐόντος, ἐν ᾧ πεφατισμένον ἐστίν, εὑρήσεις τὸ νοεῖν. ἕνεκα γὰρ τοῦ νοητοῦ, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν τοῦ ὄντος, ἐστὶ τὸ νοεῖν τέλος ὂν αὐτοῦ. ἀλλὰ καὶ τὸ ὅλον καὶ τὰ μέρη καὶ τὸ συνεχὲς ὡς ἐπὶ σώματος λαμβάνων ὁ Ἀριστοτέλης τὰ ἄτοπα ἐπήγαγεν. εἰ δὲ κατὰ τὴν ἐκείνων ἔννοιαν λαμβάνοιντο, δέξαιντο ἂν ἐν τάξει τινὶ τοῦ ὄντος καὶ τὸ μέρη ἔχειν, εἴπερ ὅλον αὐτό φησιν "οὖλον μουνογενές τε" καὶ τὸ διὰ τὴν συνέχειαν ἐπ' ἄπειρον εἶναι διαιρετόν, τῷ ξυνεχὲς πᾶν ἐστιν· ἐὸν γὰρ ἐόντι πελάζει. σαφέστερον δὲ τοῦτο τὸ ἄτοπον ὁ

παρὰ τῷ Πλάτωνι Παρμενίδης ἐπὶ τοῦ ἑνὸς ὄντος προσήκατο κατὰ τὴν δευτέραν τῶν ὑποθέσεων εἰπών “Τί οὖν, τῶν μορίων ἑκάτερον τούτων τοῦ ἑνὸς ὄντος, τό τε ἓν καὶ τὸ ὄν, ἆρα ἀπολείπεσθον ἢ τὸ ἓν τοῦ εἶναι μόριον ἢ τὸ ὂν τοῦ ἑνὸς μορίου; Οὐκ ἂν εἴη. Πάλιν ἄρα καὶ τῶν μορίων ἑκάτερον τό τε ἓν ἴσχει καὶ τὸ ὄν, καὶ γίνεται τοὐλάχιστον ἐκ δυοῖν αὖ μορίοιν τὸ μόριον, καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον οὕτως ἀεί, ὅτιπερ ἂν μόριον γεννᾶται, τούτῳ τὼ μορίω ἀεὶ ἴσχει. [25]

in Ph 9 88 τό τε γὰρ ὂν τὸ ἓν ἀεὶ ἴσχει καὶ τὸ ἓν τὸ ὄν. ὥστε ἀνάγκη δύο ἀεὶ γινόμενον μηδέποτε ἓν εἶναι. Παντάπασι μὲν οὖν. οὐκοῦν ἄπειρον ἄν τι πλῆθος οὕτω τὸ ἓν ὂν εἴη. Ἔοικέ γε”. ἀλλὰ καὶ τὸ πάντα ἐκεῖ ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν λόγον τὸν τοῦ ὄντος ἔχειν καὶ ἀλλήλοις εἶναι τὰ αὐτὰ οὐδὲν ἄτοπον. εἰ γὰρ αἴτιον ἐκεῖνο πάντων καὶ ἔστι πάντα πρὸ πάντων, δῆλον ὅτι προείληπται ἐν αὐτῷ τὰ πάντα κατὰ μίαν ἕνωσιν περιεχόμενα τὴν τοῦ ἑνὸς ὄντος, δι’ ἣν ἀμερίστως διακριθέντα ἕκαστον τὰ πάντα ἐστί. καὶ ταῦτα καὶ αὐτῷ οἶμαι τῷ Ἀριστοτέλει δοκεῖ πάντων αἴτιον τὸν παρ’ αὐτῷ πρῶτον νοῦν λέγοντι καὶ διττὴν φαμένῳ τὴν τάξιν, τὴν μὲν ἐν τῷ αἰτίῳ, τὴν δὲ ἐν τῷ ἀποτελέσματι. καὶ εἰ μὴ δοκῶ τισι τῶν ἐντευξομένων γλίσχρως μετάγειν, εἴποιμι ἂν καὶ τὸν Ἀριστοτέλην τῆς τρίτης τοῦ ἑνὸς ὄντος τοῦ Παρμενίδου τάξεως συναισθόμενον οὕτως πρὸς αὐτὴν ἀποτείνεσθαι· τὸ μὲν ἄκρον ἀδιαιρέτως ἥνωται· τὸ δὲ μέσον εἰς συνοχὴν τὴν ἕνωσιν χαλάσαν ὅλον γέγονε καὶ μέρη (διὸ καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ περὶ συνεχοῦς λόγῳ τὴν περὶ τοῦ ὅλου τέθεικεν ἀπορίαν)· τὸ δὲ δὴ τρίτον ἡνωμένως τὴν εἰδητικὴν διάκρισιν προβαλλόμενον πάντα μὲν ἐν ἑαυτῷ προέδειξε κατ’ αἰτίαν, διὰ δὲ τὸ νοητὴν εἶναι τὴν διάκρισιν πάντα τῇ τοῦ ἑνὸς ὄντος ἑνώσει κεκράτηται, καὶ ὅπερ ἂν λάβῃ τις ὡς διακριθέν, τοῦτο φυλάττων εὑρίσκει τὴν τοῦ ἑνὸς ὄντος νοητὴν ἕνωσιν, διακρίσεως δὲ ὁπωσοῦν κατ’ αἰτίαν ἀναφανείσης καὶ ἡ ἐπ’ ἄπειρον τῶν τῆς γενέσεως μερῶν πρόοδος ἐκεῖθεν ἔλαχε τὸν ἀνέκλειπτον πληθυσμόν. πῶς οὖν, φαίη ἄν τις, ἀντιλέγειν τοῖς θείοις τούτοις δόγμασιν ὁ Ἀριστοτέλης δοκεῖ; ἢ ὅτι ὡς εἰς φυσικὴν θεωρίαν προαγόμενα παραλλάττειν δοκεῖ τῆς ἀληθείας. οὐ γὰρ ἐπιδέχεται τὴν νοητὴν ἕνωσιν ὁ αἰσθητὸς διασπασμός, οὐδὲ ὥσπερ ἐν τοῖς νοητοῖς ἡ ἡνωμένη ὕπαρξις αἰτιωδῶς τὴν πεπληθυσμένην περιέχει διάκρισιν, ὡς δύνασθαι καὶ ταύτην ἐκεῖ θεωρεῖν, οὕτως ἐν τοῖς αἰσθητοῖς τὴν παντελῆ τοῦ ἑνὸς ἕνωσιν ὁρᾶν δυνατόν. τὸ οὖν ἐνταῦθα ἀδιαίρετον καὶ τὸ συνεχὲς καὶ ἡ κατὰ τὸν ἕνα λόγον κοινωνία οὐκ ἐφαρμόττει τῷ ἑνί. Ὅτι δὲ οὐ διὰ φιλεριστίαν ἡ πρὸς Παρμενίδην ἀντιλογία γέγονε, δηλοῖ καὶ Πλάτων, ἐν μὲν τῷ Παρμενίδῃ τὸ ἓν ὂν τοῦ Παρμενίδου δεχόμενος καὶ ἀπ’ ἐκείνου τὸ ὑπὲρ ἐκεῖνο ἀνευρίσκων, ὅπερ οὐδὲ ἓν καλεῖν ἀξιοῖ, καὶ τὰς μετ’ ἐκεῖνο τάξεις τοῦ ἑνὸς παραδιδούς· ἐν δὲ τῷ Σοφιστῇ σαφῶς ἀντιλέγων πρὸς αὐτὸν ἓν τὸ ὂν λέγοντα, καὶ τὸ μὲν ἓν χωρίζων τοῦ ὄντος ὡς ὑπέρτερον τοῦ ὄντος, τὸ δὲ ὂν δεικνὺς τὸ μὲν πρῶτον κατὰ μέθεξιν τοῦ ἑνὸς ἡνωμένον, τὸ δὲ ἐφεξῆς τῇ ἑτερότητι διακρινόμενόν τε καὶ πληθυνόμενον. [30]

in Ph 9 89 οὐδὲν δὲ ἴσως χεῖρον προπαρασκευῆς εἵνεκα τῶν τοῦ Πλάτωνος ἐννοιῶν τὰ ὑπ’ αὐτοῦ ῥηθέντα ἐν τῷ Σοφιστῇ παραγράψαι. “Τί δέ; παρὰ τῶν ἓν τὸ πᾶν λεγόντων, ἆρα οὐ πευστέον εἰς δύναμιν τί ποτε λέγουσι τὸ ὄν; Πῶς γὰρ οὔ; Τόδε τοίνυν ἀποκρινέσθωσαν. ἕν πού φατε μόνον εἶναι; φαμὲν γάρ, φήσουσιν. ἦ γάρ; Ναί. Τί δέ; ὂν καλεῖτέ τι; Ναί. Πότερον ὅπερ ἕν, ἐπὶ τῷ αὐτῷ προσχρώμενοι δυοῖν ὀνόμασιν, ἢ πῶς; Τίς οὖν αὐτοῖς ἡ μετὰ τοῦτ’, ὦ ξένε, ἀπόκρισις; Δῆλον, ὦ Θεαίτητε, ὅτι τῷ ταύτην τὴν ὑπόθεσιν ὑποθεμένῳ πρὸς τὸ νῦν ἐρωτηθὲν καὶ πρὸς ἄλλο δὲ ὁτιοῦν οὐ πάντων ῥᾷστον ἀποκρίνασθαι. Πῶς; Τό τε δύο ὀνόματα ὁμολογεῖν εἶναι μηδὲν θέμενον πλὴν ἓν καταγέλαστόν που. Πῶς δὲ οὔ; Καὶ τὸ παράπαν γε ἀποδέχεσθαί του λέγοντος, ὡς ἔστιν ὄνομά τι, λόγον οὐκ ἂν ἔχον. Πῇ; Τιθείς τε τοὔνομα τοῦ πράγματος ἕτερον δύο λέγει πού τινε. Ναί. Καὶ μὴν ἂν ταὐτόν γε αὐτῷ τιθῇ τοὔνομα ἢ μηδενὸς ὄνομα ἀναγκασθήσεται λέγειν. εἰ δέ τινος αὐτὸ φήσει, συμβήσεται τὸ ὄνομα ὀνόματος ὄνομα μόνον, ἄλλου δὲ οὐδενὸς

ὄν. Οὕτως. Καὶ τὸ ἕν γε ἑνὸς ἓν ὂν μόνον, καὶ τοῦ ὀνόματος αὖ τὸ ἓν ὄν. Ἀνάγκη. Τί δέ; τὸ ὅλον ἕτερον τοῦ ὄντος ἑνὸς ἢ ταὐτὸν φήσουσι τούτῳ; Πῶς γὰρ οὐ φήσουσί τε καὶ φασίν; Εἰ τοίνυν ὅλον ἐστίν, ὥσπερ καὶ Παρμενίδης λέγει πάντοθεν εὐκύκλου σφαίρης ἐναλίγκιον ὄγκῳ, μεσσόθεν ἰσοπαλὲς πάντῃ· τὸ γὰρ οὔτε τι μεῖζον οὔτε τι βαιότερον πέλεναι χρεών ἐστι τῇ ἢ τῇ, τοιοῦτόν γε ὂν τὸ ὂν μέσον τε καὶ ἔσχατα ἔχει, ταῦτα δὲ ἔχον πᾶσα ἀνάγκη μέρη ἔχειν· ἢ πῶς; Οὕτως. Ἀλλὰ μὴν τό γε μεμερισμένον πάθος μὲν τοῦ ἑνὸς ἔχειν ἐπὶ τοῖς μέρεσι πᾶσιν οὐδὲν ἀποκωλύει, καὶ ταύτῃ δὴ πᾶν τε ὂν καὶ ὅλον ἓν εἶναι. Τί δ' οὔ; Τὸ δὲ πεπονθὸς ταῦτα, ἆρα οὐκ ἀδύνατον αὐτό γε τὸ ἓν αὐτὸ εἶναι; Πῶς; Ἀμερὲς δή που δεῖ παντελῶς τό γε ἀληθῶς ἓν κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον εἰρῆσθαι. [25]

in Ph 9 90 Δεῖ γὰρ οὖν. Τὸ δὲ τοιοῦτον ἐκ πολλῶν μερῶν ὂν οὐ συμφωνήσει τῷ λόγῳ ὅλῳ. Μανθάνω. Πότερον δὴ πάθος ἔχον τὸ ὅλον τοῦ ἑνὸς οὕτως ἕν τε ἔσται καὶ ὅλον, ἢ παντάπασι μὴ λέγωμεν ὅλον εἶναι τὸ ὄν; Χαλεπὴν προβέβληκας αἵρεσιν. Ἀληθέστατα μέντοι λέγεις. πεπονθός τε γὰρ τὸ ὂν ἓν εἶναί πως οὐ ταὐτὸν ὂν τῷ ἑνὶ φανεῖται, καὶ πλέονα δὴ τὰ πάντα ἑνὸς ἔσται; Ναί. Καὶ μὴν ἐάν γε τὸ ὂν ᾖ μὴ ὅλον διὰ τὸ πεπονθέναι τὸ ὑπ' ἐκείνου πάθος, ᾗ δὲ αὐτὸ τὸ ὅλον, ἐνδεὲς τὸ ὂν ἑαυτοῦ ξυμβαίνει. Πάνυ γε. Καὶ κατὰ τοῦτον δὴ τὸν λόγον ἑαυτοῦ στερόμενον οὐκ ὂν ἔσται τὸ ὄν. Οὕτως. Καὶ ἑνός γε οὐ πλείω τὰ πάντα γίνεται, τοῦ τε ὄντος καὶ τοῦ ὅλου χωρὶς ἰδίαν ἑκατέρου φύσιν εἰληφότος; Ναί. Μὴ ὄντος δέ γε τὸ παράπαν τοῦ ὅλου, αὐτά τε ταῦτα ὑπάρχει τῷ ὄντι καὶ πρὸς τῷ μὴ εἶναι μηδ' ἂν γενέσθαι ποτὲ τὸ ὄν. Τί δή; Τὸ γενόμενον ἀεὶ γέγονεν ὅλον, ὥστε οὔτε οὐσίαν οὔτε γενομένην οὔτε οὖσαν δεῖ προσαγορεύειν τὸ ἓν ἢ τὸ ὅλον ἐν τοῖς οὖσι μὴ τιθέντα. Παντάπασιν ἔοικε ταῦθ' οὕτως ἔχειν. Καὶ μὴν οὐδ' ὁποσονοῦν τι δεῖ τὸ μὴ ὅλον εἶναι. ποσόν τι γὰρ ὄν, ὁπόσον ἦν τοσοῦτον ὅλον ἀναγκαῖον αὐτὸ εἶναι. Κομιδῇ γε. Καὶ τοίνυν ἄλλα μυρία ἀπεράντους ἀπορίας ἕκαστον εἰληφὸς φανεῖται τῷ τὸ ὂν εἴτε δύο τινὲ εἴτε ἓν μόνον εἶναι λέγοντι. Δηλοῖ σχεδὸν καὶ τὰ νῦν ὑποφαίνοντα. συνάπτεται γὰρ ἕτερον ἐξ ἄλλου μείζω καὶ χαλεπωτέραν φέρον περὶ τῶν ἔμπροσθεν ἀεὶ ῥηθέντων πλάνην." ἀλλὰ ταῦτα μὲν κἂν παρέκβασίν τινα μακροτέραν ἔσχεν, κεχαρίσθω τῷ περὶ αὐτὰ ἔρωτι· ἐπὶ δὲ τὰ ἑξῆς ἰτέον. p. 185b25 Ἐθορυβοῦντο δὲ καὶ οἱ ὕστεροι τῶν ἀρχαίω ν . Εἰπὼν ὅτι καθ' ἕκαστον τῶν τοῦ ἑνὸς σημαινομένων τὸ αὐτὸ ἓν καὶ πολλὰ δείκνυται (καὶ γὰρ τὸ ὡς συνεχὲς ἐπ' ἄπειρόν ἐστι διαιρετόν, καὶ ὅλον ὂν πλῆθος ἔχει μερῶν ἑτέρων ὄντων παρὰ τὸ ὅλον, καὶ τὰ τῷ λόγῳ τὰ αὐτὰ ἓν καὶ πολλὰ δείκνυσιν ἕκαστον, εἴπερ ὁ ἄνθρωπος ἄνθρωπος ὢν καὶ ἵππος ἐστὶ καὶ βοῦς καὶ τὰ ἄλλα τὸν αὐτὸν ἔχοντα ἐκείνοις λόγον τὸν τοῦ ὄντος, καὶ τὸ ἀδιαίρετον δὲ καὶ ἀμερές ἐστι καὶ πέρας καὶ ἀρχὴ καὶ ἄλλα πολλά) ταῦτα οὖν εἰπὼν καὶ ὅτι ἀντιφάσει περιπίπτουσιν, ἐπάγει ὅτι τοῦτο τὸ ἄτοπον τὸ τοῖς ἓν τὸ ὂν λέγουσι ἑπόμενον τὸ τὸ αὐτὸ ἓν καὶ πολλὰ εἶναι, οὐ μόνον ἐκείνους προτεινόμενον ἐθορύβει, ἀλλὰ καὶ τοὺς μετ' ἐκείνους γεγονότας. [25]

in Ph 9 91 κἂν γὰρ μὴ ἔλεγον ἓν τὸ ὂν οὗτοι, ἀλλὰ τιθέμενοι ἕκαστον τῶν αἰσθητῶν ἓν εἶναι οἷον τὸν Σωκράτην, ἔπειτα διὰ τὰς κατηγορίας τῶν συμβεβηκότων πολλὰ αὐτὸν λέγοντες εἶναι (καὶ γὰρ ὅτι σιμός ἐστι καὶ ὅτι φιλόσοφος καὶ λευκὸς εἰ τύχοι), ἐθορυβοῦντο πῶς ἂν εἴη δυνατὸν τὸ αὐτὸ ἓν ἅμα καὶ πολλὰ εἶναι. καὶ διὰ τοῦτο τῆς μὲν οὐσίας τὸ τί ἐστι κατηγόρουν λέγοντες Σωκράτης ἐστί, τῶν δὲ συμβεβηκότων τῇ οὐσίᾳ ἀφῄρουν τὸ ἔστι· μετὰ μὲν γὰρ τῆς οὐσίας τὸ ἔστι μὴ ποιεῖν πλῆθος (αὐτὸ γὰρ περὶ αὐτοῦ λέγεσθαι), τοῖς δὲ συμβεβηκόσι προσκείμενον τὸ εἶναι καὶ αὐτὰ ποιοῖ καὶ οὐσιοῖ, καὶ ταῦτα μετὰ τῆς οὐσίας συμπλέκον, ὡς ὅταν εἴπω Σωκράτης λευκός ἐστι· δύο γὰρ ὄντα γίνεται. διὸ Λυκόφρων ἀφῄρει τὸ ἔστι τῶν κατηγορημάτων λέγων Σωκράτης λευκός, ὡς αὐτῶν καθ' αὑτὰ τῶν συμβεβηκότων ἄνευ τοῦ ἔστι μὴ ποιούντων ὄντος προσθήκην. καίτοι εἰ μὴ προσθήκην ἐποίει, ταὐτὸν ἂν ἦν Σωκράτης λέγειν καὶ Σωκράτης λευκός. ἔπειτα ἡ τοιαύτη προφορὰ ἀποφαντικὸν λόγον οὐ ποιεῖ· οὔτε γὰρ ἀλήθειαν οὔτε

ψεῦδος δηλοῖ. οὐ μέντοι οὐδὲ ἄλλο εἶδος λόγου ποιεῖ, οὐδὲ λόγος ἔσται· οὔτε γὰρ προστακτικὸς οὔτε ἐρωτηματικὸς οὔτε εὐκτικός· καὶ πρὸς τῷ τὸ ἐξ ἀρχῆς ἄπορον μὴ φυγεῖν καὶ ἄλλοις περιπεπτώκασιν. ἄλλοι δὲ ἀποφαντικὸν λόγον ποιεῖν βουλόμενοι εἰς ῥήματα μετέπλαττον τὰ κατηγορούμενα, ἄνθρωπος οὐ λευκός ἐστι λέγοντες ἀλλὰ λελεύκωται καὶ οὐ βαδίζων ἐστὶν ἀλλὰ βαδίζε ι , ἵνα μὴ τὸ ἔστι προσάπτοντες πολλὰ ποιῶσι τὸ ὅ ν, ἀλλ᾽ ᾗ δῆλον, ὅτι ὑφειμένην ἔχει φύσιν τὰ συμβεβηκότα, ὥσπερ καὶ τὸ ῥῆμα ἐνέργειαν ἢ πάθος δηλοῖ ὑφειμένα τῆς οὐσίας ὄντα. καὶ δῆλον ὅτι οὐδὲ οὗτοι τὴν ἀπορίαν ἐξέφυγον, κἂν ἐκκλίνοντες καὶ μεταρρυθμίζοντες τὴν λέξιν τὴν κατηγορίαν ἐποιοῦντο· πᾶν γὰρ ῥῆμα εἰς μετοχὴν καὶ τὸ ἔστιν ἀναλύεται· βαδίζει, βαδίζων ἐστίν. οἱ δὲ ἐκ τῆς Ἐρετρίας οὕτως τὴν ἀπορίαν ἐφοβήθησαν ὡς λέγειν μηδὲν κατὰ μηδενὸς κατηγορεῖσθαι, ἀλλ᾽ αὐτὸ καθ᾽ αὑτὸ ἕκαστον λέγεσθαι, οἷον ὁ ἄνθρωπος ἄνθρωπος, καὶ τὸ λευκὸν λευκόν. καὶ οὐδὲ οὗτοι μὲν ἐξέφυγον τὴν ἀπορίαν. καὶ γὰρ ὁ ἄνθρωπος πολλά ἐστι καὶ τὸ λευκὸν πολλά, ὡς οἱ ὁρισμοὶ δηλοῦσι· καὶ τῷ ἑτέρῳ δὲ τῶν ἀτόπων περιπεπτώκασι τῷ τὸν ἀποφαντικὸν λόγον ἀναιροῦντι· πλὴν οὗτοι τὸ μὴ εἶναι πολλὰ ἕκαστον τῶν αἰσθητῶν τῷ πολλὰ αὐτῶν κατηγορεῖσθαι οὕτως ᾠοντο διαφεύγειν οὐκ ἐννοοῦντες ὅτι οὐ κατὰ μόνην τὴν κατηγορίαν τὸ ὂν καὶ τὸ ἓν πολλὰ γίνεται, ἀλλὰ καὶ οὕτως μὲν ὅταν τῷ λόγῳ διαφέροντά τινα καὶ διὰ τοῦτο πολλὰ ὄντα τῷ αὐτῷ καὶ ἑνὶ ὑπάρχῃ καὶ κατηγορῆται τοῦ αὐτοῦ ὑποκειμένου, καὶ κατ᾽ ἄλλον δὲ τρόπον τῷ τὸ συνεχὲς καὶ ὅλον ἓν ὂν ἐνεργείᾳ δυνάμει πολλὰ εἶναι τῷ δύνασθαι εἰς μέρη διαιρεθῆναι πολλά, καὶ αὖ πάλιν τῷ τὰ πολλὰ καὶ διῃρημένα ἐνεργείᾳ δυνάμει ἓν εἶναι συνεχές, ὅτι δύναται συνεχίζεσθαι, ὡς οἱ πολλοὶ κηροί. [5]

in Ph 9 92 καὶ πρὸς μὲν ἐκεῖνο ἔδοξαν ἀποφυγὰς εὑρεῖν τὰς εἰρημένας· πρὸς δὲ τοῦτο μηδὲν δυνάμενοι λέγειν ἐνεδίδοσαν καὶ ὡμολόγουν τὸ ἄτοπον τὸ αὐτὸ ἓν καὶ πολλὰ εἶναι. τῆς δὲ πλάνης αὐτοῖς καὶ τοῦ τῇ ἀπορίᾳ ἐνδοῦναι αἴτιον τὸ μὴ συνιδεῖν ὅτι ἐνδέχεται τὸ αὐτὸ ἓν καὶ πολλὰ εἶναι, οὐ κατὰ τὸ αὐτὸ δέ, ἀλλ᾽ οὕτως ὡς τῷ μὲν ὑποκειμένῳ ἕν, πολλὰ δὲ τοῖς συμβεβηκόσιν, ἅπερ οὐκ ἀντίκειται ἀλλήλοις, ἢ ὡς ἐνεργείᾳ μὲν ἓν δυνάμει δὲ πολλά, ὡς τὸ συνεχές. οὐδὲ γὰρ τὰ ἀντικείμενα ἀλλήλοις ἐστί, διότι οὐκ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦτο δύναται συνυπάρχειν. ἀντίκειται γὰρ τὰ τῷ αὐτῷ ἢ κατὰ τὸ αὐτὸ ἐνεργείᾳ ἄμφω ὑπάρχοντα, ὡς ὅταν τις τὸν Σωκράτην ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἕνα δάκτυλον καὶ πλείονας λέγῃ ἔχειν. ἐν ἄλλῳ γὰρ καὶ ἄλλῳ χρόνῳ κατὰ τὸ αὐτὸ μόριον οὐδὲν ἄτοπον τὸ ἓν καὶ πολλὰ συνίστασθαι, οὐδὲ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ κατ᾽ ἄλλο καὶ ἄλλο μόριον. τὰ μέντοι δυνάμει καὶ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ δύναται συνίστασθαι. ὁ γὰρ ἐνεργείᾳ ἅπαις δυνάμει καὶ ἓν καὶ πολλὰ τέκνα ἔχειν λέγοιτο ἄν· διὸ οὔτε τῷ ἐνεργείᾳ ἑνὶ ἀντίκειται οὔτε ἀλλήλοις· διὸ καὶ συνυπάρχει· εἰ γάρ τι καθεύδει καὶ ἕστηκε δυνάμει, τοῦτο ἐγρηγορέναι καὶ καθῆσθαι δυνάμει λέγοιτο ἄν. τοιαύτη μὲν ἡ κατὰ τὸ πρόχειρον ἔννοια τῆς Ἀριστοτελικῆς λέξεως εἶναι δοκεῖ. τοῦ δὲ Πορφυρίου καινοπρεπῶς αὐτὴν ἐπιδραμόντος, ἄξιον ἂν εἴη μηδὲ τὰ ἐκείνῳ δοκοῦντα παραλιπεῖν, τὰ μὲν συντέμνοντα τῶν λεγομένων, τὰ δὲ ἐπ᾽ αὐτῆς τῆς λέξεως παρατιθέντα. Λέγει τοίνυν ὅτι ‘συμπληρώσας τὰ καθ᾽ ἕκαστον σημαινόμενον τῶν ἑνὸς προσαγόμενα ἄπορα ἐπάγει ἄλλην ἀπορίαν γενομένην πρὸς ἑαυτόν. ἔφη γὰρ ἄν τις ὅτι ‘ταῦτα προσηπόρησας πολλαχῶς λέγεσθαι τὸ ἓν ὑποθέμενος καὶ πολλαχῶς τὸ ὄν· εἰ δὲ μὴ τοῦτο, ἴσως ἂν τὰ ἄπορα ταῦτα οὐ προσήγαγες. [30]

in Ph 9 93 ‘ πρὸς οὓς ἁπάντησιν βιαίαν ἅμα καὶ μὴ συνεωραμένην τοῖς ἐξηγηταῖς πᾶσι πεποίηται, λέγων ὅτι ἐὰν μὴ δεκαχῶς λέγεσθαι ὑποτεθῇ τὸ ὄν, οὐχ οἱ περὶ Παρμενίδην μόνοι καὶ Μέλισσον, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες θορυβήσονται. ἴδωμεν γὰρ τὸ κυρίως ἓν ποδαπὸν ἡμῖν προσπίπτει. ἆρα ὁμοῦ δῆλον ὡς ἁπλοῦν τι καὶ ἀμερὲς καὶ ἀδιαίρετον, καθόσον ἓν ἐπινοεῖται; ὅταν οὖν λέγωσιν ὅτι τὸ ζῷον ἓν μὲν τῷ γένει εἴδει δὲ πολλά, καὶ ὁ ἄνθρωπος εἷς τῷ εἴδει τῷ ἀριθμῷ δὲ πολλά, Σωκράτης τε ἐνεργείᾳ εἷς δυνάμει δὲ καὶ μέρεσι καὶ συμβεκηκόσι πολλά, ἆρα οὐκ ὀνόματι μὲν

τὸ ἓν ὀνομάζουσι, τῇ δὲ ἐννοίᾳ τῇ τοῦ ἑνὸς οὐδαμῶς ὁμολογοῦσι; πολὺς γὰρ ὁ ἐπὶ τούτων ὁρώμενος μερισμός, κἂν ἑνικῶς γένος ἢ εἶδος λέγηται, ὥσπερ τὸ πλῆθος αὐτὸ καὶ ἡ ἵππος κἂν ἑνικῶς λέγηται πλῆθος ἐμφαίνει. εἰκότως οὖν ἐπὶ τούτων ἀπορία τις ἦν, οἷον πρῶτον ἐπὶ τῶν ὑποκειμένων καὶ τῶν συμβεβηκότων. εἰ γὰρ Σωκράτης λευκός ἐστι, πῶς τοῦτο ἕν; ἢ γὰρ οὐδέν ἐστι τὸ λευκόν, καὶ οὐδὲν πλέον ἔσται κατηγορεῖν αὐτὸ Σωκράτους· ἢ εἴπερ ἔστι καὶ τὸ λευκόν, διὰ τί οὐ δύο τὸ Σωκράτης λευκός; εἰ γὰρ ὅτι κατηγορεῖται οὐδέν ἐστι, τί μᾶλλον ὅτι Σωκράτης ὑπόκειται οὐδὲν ἔσται; ἑκάτερον γὰρ ἔστιν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐνεργείᾳ ἑνὸς δυνάμει δὲ πολλῶν. τί γὰρ δὴ φήσομεν; μηδὲν εἶναι τὰ μέρη; καὶ πῶς οὐχὶ καὶ τὸ ὅλον οὐδέν, ὅτι ἐκ τῶν μερῶν συνέστηκε τὸ ὅλον; ἀλλ᾽ ἔστι τὰ μέρη· καὶ πῶς ὁ Σωκράτης οὐ πολλά; ἐπί τε τοῦ ὡς γένους καὶ ὡς εἴδους. τὸ γὰρ ζῷον τῷ ἀνθρώπῳ καὶ ὁ ἄνθρωπος τῷ Σωκράτει πότερον ὡς οὐδὲν συμβέβηκε; καὶ πῶς τὸ ζῷον τοῦ μὴ ζῴου διαφέρειν φαμὲν καὶ τὸν ἄνθρωπον τοῦ ἵππου; ἀλλ᾽ ἔστι τὸ ζῷον τί· καὶ πῶς οὐ πολλὰ ὁ ἄνθρωπος καὶ ζῷον ὢν καὶ ἄνθρωπος; διὰ τί δὲ τῷ Σωκράτει ὁ ἄνθρωπος συμβέβηκεν, ἀλλ᾽ οὐχὶ τῷ ἀνθρώπῳ ὁ Σωκράτης; πολὺς οὖν θόρυβος οὐ πρὸς τοὺς περὶ Παρμενίδην μόνον, ἀλλ᾽ ἁπλῶς πρὸς πάντας τοὺς συνώνυμον ὑποθεμένους τὸ ὂν καὶ ὡς ἓν μὲν αὐτὸ ὑποτιθεμένους, σῴζειν δὲ μὴ δυναμένους ἐπ᾽ αὐτοῦ τὴν τοῦ ἑνὸς καθαρὰν πρόληψιν. διὰ ταῦτα δὴ Λυκόφρων μὲν τὸ ἔστιν οὐ συνῆπτεν ὡς δή τινος ἐκ τούτου συμβαίνοντος ἀτόπου· τινὲς δὲ εἰς ῥήματα μετέπλασσον τὰ κατηγορούμενα ἐμφαίνοντες τὸ ἐλάττονα αὐτὰ εἶναι καὶ συμβεβηκότα μᾶλλον. οἱ δὲ ἐκ τῆς Ἐρετρίας μηδὲν κατὰ μηδενὸς κατηγορεῖσθαι λέγουσιν, ἀλλὰ μόνον αὐτό τι καθ᾽ αὑτοῦ, οἷον ὁ ἄνθρωπος ἄνθρωπος. ἀλλ᾽ οὐδὲ οἱ πρότεροι οὐδὲ οὗτοι ἐξέφυγον τὴν ζήτησιν. αὐτὸς γὰρ ὁ ἄνθρωπος ἐζητήθη ἄν· ἀλλ᾽ οὔ φασιν ἄξιον εἶναι ζητεῖν· πολλὰ γάρ, ἐὰν διαιρεθῇ ἐνεργείᾳ· νῦν δὲ εἶναι ἕν. [30]

in Ph 9 94 ἀλλ᾽ ὁ λόγος ἦν καὶ ἡ ζήτησις περὶ τοῦ ἀδιαιρέτου 〈καὶ〉 τῶν μερῶν. ἆρα ἔστι τι ἢ οὐδέν, ἕως ἔτι ἐν αὐτοῖς ἐστιν; ὥστε οὐ λύεται ἡ ζήτησις. Τὴν τοίνυν τοιαύτην καὶ τηλικαύτην ἀπορίαν μόνος ὁ Ἀριστοτέλης συνεῖδεν ὅπως λύειν χρή. τὰ γὰρ ὄντα φησὶ μὴ ὁμοίως ὄντα εἶναι· διὸ μὴ εἶναι αὐτῶν γένος τὸ ὄν· ἀλλὰ τὸ μὲν τοιοῦτον εἶναι ὃ καὶ αὐτὸ καθ᾽ ἑαυτὸ ὑποστῆναι δύναται χαρακτῆρα ἐμφαῖνον ἴδιον, τὰ δὲ ὄντα μέν, οὐχ ὁμοίως δὲ μετειληφότα τοῦ ὄντος, ἀλλὰ κατ᾽ ἄλλον τρόπον τῷ ἐν ἐκείνοις εἶναι καὶ ἠρτῆσθαι ἀπ᾽ ἐκείνων πρὸς τὸ εἶναι. ὁ μὲν γὰρ πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς κατὰ τύχην ὑπέστησαν, καὶ ὁ δεπότης καὶ ὁ δοῦλος. διὸ πολλαχῶς ἔφη τὸ ὄν· πλὴν ὅτι τὰ ἄλλα ἐπὶ τῇ οὐσίᾳ συμβέβηκε, καθ᾽ ἣν καὶ χαρακτηρίζεται τὸ ὑποκείμενον. διὸ οἱ μὲν ἀνῄρουν τὰ ἄλλα, καθάπερ οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς ἐποίουν, παρὰ τὰ ἐναργῆ· ὁ δὲ ὁμοίως τῇ οὐσίᾳ καὶ τἆλλ᾽ εἰπὼν ἓν μᾶλλον ἁμαρτάνει. πολλὰ γὰρ ποιήσει τὰ ὄντα καὶ σωρεύσει ὡς τὰ ἄτομα σώματα· ὁ δὲ πῶς μὲν λέγων εἶναι τῷ ἐπὶ τῇ οὐσίᾳ θεωρεῖσθαι καὶ μετ᾽ ἐκείνης εἶναι, πῶς δὲ μὴ εἶναι τῷ μὴ ἄνευ αὐτῆς ὑποστῆναι δύνασθαι, οὗτος ἐπείληπται τοῦ ὀρθοῦ. ἐπιόντες τοίνυν τοὺς τρόπους τοῦ ἑνός, οὐκέτι πολλὰ φήσομεν τὸ ἕν, διότι τὰ μέρη ἄλλως καὶ οὐχ ὡς Σωκράτης ἓν λέγεται· ὁ μὲν γὰρ καθ᾽ ἑαυτὸν ἰδιότητα ἐμφαίνει τοῦ χαρακτῆρος, τὰ δὲ μέρη ἄνευ τοῦ ὅλου οὐκ ἂν ὑποσταίη, ἀλλ᾽ ἔστιν οὕτως ὡς σὺν τῷ ὅλῳ εἶναι. μένει τοίνυν ὁ Σωκράτης εἷς. ὁμοίως καὶ κατὰ τὸ εἶδος οὐ πληθύνεται ἅμα καὶ ἄνθρωπος γενόμενος τῷ τὸ εἶδος μὴ ἄν ποτε καθ᾽ ἑαυτὸ ὑποστῆναι, μηδὲ ὑφεστάναι τὸν ἄνθρωπον οὕτως ὡς αἱ πρῶται οὐσίαι, ἀλλ᾽ ἄλλως. ἀλλὰ μὴν οὐκ ἂν εἴποι τις παντελῶς μηδὲν εἶναι παρὰ τὸν Σωκράτην τουτὶ τὸ πλεόνασμα, εἰ καὶ μὴ τοιοῦτόν ἐστιν ὁποῖον αὐτὸς ὁ Σωκράτης, ἀλλὰ κατ᾽ ἐκεῖνον καὶ μετ᾽ ἐκείνου. οὐδὲ γὰρ οὕτως ὁμώνυμον τὸ ὂν ὡς τὰ ἀπὸ τύχης, ἀλλ᾽ ὡς τὰ ἀφ᾽ ἑνός. καὶ τὸ λευκὸν τότε ἐστίν, ὅταν ἄλλου ᾖ κἂν τούτῳ ἔχῃ τὸ εἶναι ἐν τῷ ἄλλου εἶναι. ὥσπερ γὰρ ἡ ἐπιφάνεια σώματος οὖσα τὸ οἷον σῶμα εἶναι ἀπὸ τοῦ σώματος ἔλαβεν, οὕτως δεῖ νοεῖν καὶ τὴν τῶν ἄλλων ὄντων ὑπόστασιν· τῷ γὰρ ἄλλου εἶναι τὴν ὑπόστασιν ἔχει. διὸ οὐκέτι πολλὰ ὁ λευκὸς Σωκράτης, ἢ αὐτός τε καὶ τὰ μέρη· οὐ γὰρ ἄλλα τινὰ συνελθόντα, ὡς οἱ βόες εἰς τὸ ζεῦγος καὶ οἱ

ἄνθρωποι εἰς τὴν χώραν, συνεστήσαντο Σωκράτην, ἀλλ᾽ ὄντος αὐτοῦ ὑποκειμένου, τὰ συμβεβηκότα αὐτῷ ἔστι ταύτῃ ᾗ ὑφεστηκότα ἢ ἄλλου ἐστί, καὶ δι᾽ ἐκεῖνο καὶ ἔστιν· ὡς εἴ γε πολλὰ καὶ μετὰ ἑτέρου ἄλλου ἦν, λέγω δὲ τὰ συμβεβηκότα, ἔμενεν ἂν τὸ ζήτημα. [30]

in Ph 9 95 ἐκ δὲ τούτου ἀνακύπτει ἡ τοῦ ὄντος καὶ μὴ ὄντος ἀπορία. ὂν μὲν γὰρ ἡ οὐσία, ὡς δ᾽ ἐν αὐτῇ ὄντα τὰ συμβεβηκότα οὐκ ὄντα, ἄλλως δὲ καὶ ὡς ταύτης ὄντα, ταύτῃ ἐστὶ καὶ ὄντα· καὶ τὸ αὐτὸ ἓν ἂν εἴποις καὶ πολλά, ἀλλ᾽ οὐχ ὡς τὸ ἓν οὕτως καὶ τὰ πολλά· οὐ γὰρ πεπλήθυνται ἐκ τοιούτων ἑνάδων. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν μερῶν τοῦ Σωκράτους· οὐ γὰρ ὡς Σωκράτης καὶ ταῦτα ὄντα· ἀλλ᾽ ὡς τούτου καὶ τῷ ἐκείνου εἶναι ὄντα, οὐχ ὡς ἐκεῖνο οὕτως καὶ ζῷον καὶ ἄνθρωπος ὁ Σωκράτης, οὐχ ὅτι καὶ Σωκράτης καὶ ἄνθρωπος καὶ ζῷον· ὅπερ ἐποίουν οἱ συνώνυμον τιθέντες τὸ ὄν, ἢ ὅπερ οἱ ἀναιροῦντες ἐκ τῶν ὄντων τὰ ἄλλα, οἱ ἓν εἰπόντες τὸ ὄν. οὐ τρία οὖν ὁ Σωκράτης οὐδὲ ἓν μόνον. οὐδὲ γὰρ οὐδὲν τὰ ἄλλα ἐστίν, ὅτι καὶ ταῦτα τῷ εἶναι Σωκράτους ἔστιν οὐ μὴν οὕτως ὡς Σωκράτης. καὶ οὕτως πάλιν πολλὰ καὶ οὐ πολλὰ ὁ Σωκράτης ἀλλὰ ἕν, ἓν δὲ οὐκ ἐκεῖνο ὃ παντελῶς καθαρεύει καὶ τῆς κατ᾽ ἐπίνοιαν συνθέσεως, ἀλλ᾽ ὃ μίαν ὑφίστησιν ὑπόστασιν καὶ παράγει μίαν οὐσίαν, οὐχ ὡς ἡ πλίνθος μία τῷ ἓν ὄνομα εἶναι, ἀλλὰ τῷ ἑνότητα ὑπάρχειν καὶ τὴν τοῦ τόδε δεῖξιν ἐπιδέχεσθαι. ἓν γὰρ τὰ πολλά, ἐὰν ὁμωνύμως τις τὸ ἓν ἐξηγῆται, καθάπερ πρῶτος Ἀριστοτέλης ἐνόησε. πολλὰ οὖν τὰ ὄντα πρῶτον μὲν ταῖς κατηγορίαις, οἷον οὐσίᾳ ποιότητι ταῖς ἄλλαις, καὶ κατὰ πάσας τὰ μὲν δυνάμει, τὰ δὲ ἐνεργείᾳ, καὶ ἔτι ἢ γένει ἢ εἴδει ἢ ἀριθμῷ· πρὸς δὲ τούτοις διαιρέσει ἢ λόγῳ ἢ ὀνόματι. καὶ οὐδὲν ἄτοπον τὸ αὐτὸ κατ᾽ ἄλλον μὲν τρόπον φαίνεσθαι καὶ λέγεσθαι ἕν, κατ᾽ ἄλλον δὲ πολλά, καὶ ἅμα ἓν καὶ πολλά, μὴ μέντοι τὰ ἀντικείμενα. αἴτιον δὲ τὸ μήτε τὸ ὂν μήτε τὸ ἓν μοναχῶς λέγεσθαι, ἀλλ᾽ ἕκαστον πλεοναχῶς. ὃ μὴ συνιδόντας τοὺς πρὸ Ἀριστοτέλους θορυβεῖσθαι, τοὺς μὲν πολλὰ καὶ ἄπειρα λέγοντας τὰ ὄντα διηρτημένα δὲ ἀπ᾽ ἀλλήλων, τοὺς δὲ ἓν οὔτε ἑνὸς ὄντος ὡς τὸ ἁπλοῦν καὶ ἀδιάστατον οὔτε πολλῶν ὡς χορός, ἀλλ᾽, ὡς εἴρηται, καὶ ἑνὸς ὄντος καὶ οὐχ ἑνὸς ὡς ἐξηγησάμεθα.‘ Ταῦτα τοίνυν αὐτὰ μὲν καθ᾽ αὑτὰ πολλῆς οἶμαι σπουδῆς ἄξια καὶ πρὸς τὰς φυσικὰς ζητήσεις καὶ πρὸς τὴν τῶν κατηγοριῶν διαίρεσιν καλῶς ὁ φιλοσοφώτατος ἀνέγραψε Πορφύριος ἀφορμὴν ἴσως πρὸς ταύτην τὴν ἐπιβολὴν λαβὼν τὸ ὡς μοναχῶς λεγομένου τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ὄντος · πολλὰ δὲ τὰ ὄντ α. [30]

in Ph 9 96 ἀλλ᾽ εἰ μὲν πολλὰ ταῖς κατηγορίαις ἐπήγαγεν, εἰκὸς ἦν τὴν τοῦ ὄντος ὡς πολλαχῶς λεγομένου διαίρεσιν εἰς λύσιν τῆς ἀπορίας παραλαμβάνειν. νῦν δὲ πολλὰ τὰ ὄντα φησὶ καὶ ἓν ἢ λόγῳ μὲν πολλὰ τῷ δὲ ὑποκειμένῳ ἕν, ὡς ἐπὶ τῆς οὐσίας καὶ τῶν ἐπ᾽ αὐτῇ συμβεβηκότων (διὸ καὶ ἄμφω τὰ τοῦ συμβεβηκότος παραδείγματα ἀπὸ ἑνὸς γένους τῆς ποιότητος ἔλαβεν) ἢ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ. εἰ μέντοι τις προσηπόρησεν, εἰ καὶ ἡ οὐσία καὶ τὰ καλούμενα συμβεβηκότα ὁμοίως ὄντα ἐστί, πῶς οἷόν τε τὸ αὐτὸ κατὰ τὸ αὐτὸ ὂν ἓν καὶ πολλὰ εἶναι, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν ἓν καὶ οὐχ ἕν, εἰκότως ἂν ταύτην τις τὴν ἐπίλυσιν τῆς ἀπορίας ἐπήγαγε τὴν ἀπὸ τῆς τοῦ ὄντος κατά τε τὴν οὐσίαν καὶ κατὰ τὰ συμβεβηκότα διαφορᾶς· ὅπερ ἴσως καὶ νῦν ᾐνίξατο μηδὲν ἄτοπον εἰπὼν τὸ αὐτὸ ἓν καὶ πολλὰ εἶναι, πολλὰ μὲν κατὰ τοὺς τῶν πολλῶν συμβεβηκότων λόγους, ἓν δὲ κατὰ τὸ ὑποκείμενον καὶ τὴν οὐσίαν, ὅπερ τὸ αὐτὸ μένον ἓν πολλά ἐστι κατ᾽ ἐκεῖνα. Δυοῖν γὰρ οὐσῶν ἀποριῶν τὸ αὐτὸ ἓν καὶ πολλὰ συναγουσῶν, τῆς μὲν ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν τῇ μιᾷ οὐσίᾳ ὑπαρχόντων συμβεβηκότων, τῆς δὲ ἀπὸ τοῦ συνεχοῦς, ὅπερ ἓν μέν ἐστι τῷ ὅλῳ, τῇ δὲ διαιρέσει πολλά, τοῦτο μὲν ἀπὸ τῆς τοῦ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ διαφορᾶς λύεται· καὶ γὰρ ἐνεργείᾳ μὲν ἕν ἐστι, δυνάμει δὲ πολλά· τὸ δὲ ἕτερον οὐ λέλυται κατὰ τοὺς ἄλλους ἐξηγητάς· οὐδὲ γὰρ ὡς λύσιν τῆς ἀπορίας ἀκούουσι τὸ πολλὰ δὲ τὰ ὄντα ἢ λόγ ῳ. ὁ γοῦν Ἀλέξανδρος ταύτην προθεὶς τὴν ῥῆσιν εἰς ἐξήγησιν ἐπάγει τάδε· “ἤτοι αὐτὸς διαίρεσιν ποιεῖται, καθ᾽ οὓς τρόπους ἕκαστον ἓν ἅμα καὶ πολλά ἐστι, δεικνὺς ὅτι μὴ μοναχῶς τὸ ἓν ὡς προεῖπεν ἢ πῶς Ζήνων ἕκαστον τῶν αἰσθητῶν πολλὰ εἶναι ἐδείκνυε λέγει, ὑφ᾽ οὗ λόγου ἐθορυβοῦντο. ἢ γὰρ τῷ λόγῳ μὲν πολλά

ἐστι τῷ ὑποκειμένῳ ὄντα ἕν, οἷον ὁ μουσικὸς καὶ ὁ λευκὸς Σωκράτης τῷ λόγῳ μέν εἰσι πολλοί (ἄλλος γὰρ λόγος τοῦ μουσικοῦ καὶ ἄλλος τοῦ λευκοῦ), κατὰ μέντοι τὸ ὑποκείμενον εἷς ἐστιν ὁ Σωκράτης· ἢ πολλά ἐστι τὸ αὐτὸ ἅμα καὶ ἓν ὡς τὸ ὅλον καὶ τὰ μέρη· ὡς μὲν γὰρ ὅλον ἕν, ὡς δὲ μέρη ἐξ ὧν τὸ ὅλον πολλά, ἐπεὶ μὴ ταὐτὸν δέδεικται τὸ μέρος τῷ ὅλῳ". ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἀλέξανδρος ἐπάγει λοιπὸν δι' ὧν ἐνδείκνυται, ὅτι οὐ λέλυται ἡ ἀπὸ τῶν συμβεβηκότων ἀπορία, ἀλλὰ μόνη ἡ ἀπὸ τῆς διαιρέσεως, λέγων "ἐπὶ μὲν οὖν τῶν τῷ λόγῳ πολλῶν, ὡς εἴρηται, ᾤοντό τι ποιεῖν οὓς ὑστέρους εἴρηκε τῶν ἀρχαίων, οἱ μὲν ἀφαιροῦντες τὸ ἔστιν ἀπὸ τῶν συμβεβηκότων, οἱ δὲ παρεκκλίνοντες καὶ μεταρρυθμίζοντες τὴν λέξιν· ἐπὶ δὲ τοῦ ὡς ὅλου καὶ μέρους οὐκ ἔχοντες τοιαύτην ἔνστασιν πρὸς τὸ σόφισμα ἐνεδίδοσαν. [30]

in Ph 9 97 ἔστι δέ, φησί, τὸ ὅλον ἕν τε καὶ πολλά, οὐ κατὰ ταὐτὸν δέ, ἀλλ' ἐντελεχείᾳ μὲν ἕν, δυνάμει δὲ πολλά. ὥστε εἰ μέλλοι καὶ ἡ ἀπὸ τῶν συμβεβηκότων ἀπορία λύεσθαι, καλῶς ὁ Πορφύριος τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ᾐνιγμένον διὰ τοῦ ὡς μοναχῶς λεγομένου τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ὄντος· πολλὰ δὲ τὰ ὄντα ἐνόησέ τε καὶ ἐξέφηνεν, ἐνδειξαμένου μέν πως καὶ τοῦ Εὐδήμου τὸ τοιοῦτον, καὶ αὐτοῦ δὲ τὴν λύσιν εἰς τὸ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ κατακλείσαντος. Οὐδὲν δὲ ἴσως χεῖρον καὶ τὰ τοῦ Εὐδήμου παραθέσθαι πλείονος τῶν λεγομένων ἐπιστάσεως ἕνεκεν. ἔχει δὲ ὧδε ἡ μετὰ τὰς ἀπαντήσεις λέξις τὰς πρὸς τὰ τοῦ ἑνὸς σημαινόμενα· "ἆρα οὖν τοῦτο μὲν οὐκ ἔστιν [ἕν], ἔστι δέ τι ἕν; τοῦτο γὰρ ἠπορεῖτο· καὶ Ζήνωνά φασι λέγειν, εἴ τις αὐτῷ τὸ ἓν ἀποδοίη τί ποτέ ἐστιν, ἕξειν τὰ ὄντα λέγειν. ἠπόρει δὲ ὡς ἔοικε διὰ τὸ τῶν μὲν αἰσθητῶν ἕκαστον κατηγορικῶς τε πολλὰ λέγεσθαι καὶ μερισμῷ, τὴν δὲ στιγμὴν μηδὲ ἓν τιθέναι· ὃ γὰρ μήτε προστιθέμενον αὔξει, μήτε ἀφαιρούμενον μειοῖ, οὐκ ᾤετο τῶν ὄντων εἶναι. εἰ δέ τις καὶ τὰς λοιπὰς κατηγορίας προσεπιθείη, πιστότερον ἂν κατασκευάσειεν ἔτι τὸν λόγον· οὐ φαίνεται γὰρ οὔτε οὐσίαν οὔτε ποιὸν ἡ στιγμὴ ποιοῦσα οὔτε ἄλλο τῶν κατὰ τὰς διαιρέσεις οὐδέν. εἰ δὲ ἡ μὲν στιγμὴ τοιοῦτον, ἡμῶν δὲ ἕκαστος πολλὰ λέγεται εἶναι (οἷον λευκὸς μουσικὸς καὶ πολλὰ ἕτερα, ὁμοίως δὲ καὶ ὁ λίθος, ἄπειρος γὰρ ἡ θραῦσις ἑκάστου), πῶς ἂν εἴη τὸ ἕν; πρὸς μὲν οὖν τὰς κατηγορίας ἔνιοι μὲν οὐκ ᾤοντο δεῖν τὸ ἔστιν ἐπιλέγειν, ὧν καὶ Λυκόφρων ἦν, ἀλλ' ἄνθρωπον μὲν ἔλεγον εἶναι, ἄνθρωπον δὲ εἶναι λευκὸν οὐκ ἔφασαν· ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον. οὐδαμοῦ γὰρ τὸ εἶναι προσῆπτον, ἀλλ' ἑνὶ καθέκαστον. Πλάτων δὲ τὸ ἔστιν οὐκ ᾤετο σημαίνειν ὅπερ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ὥσπερ τὸ φρόνιμός ἐστι τὸ φρονεῖν καὶ τὸ καθήμενός ἐστι τὸ καθῆσθαι, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἔχειν, καὶ εἰ μὴ κεῖται ὀνόματα. πρὸς μὲν οὖν τὰ κατηγορικῶς πολλὰ ποιοῦντα τὸ ἓν τοῦτον ἀπήντων τὸν τρόπον, πρὸς δὲ τὰ κατὰ μερισμὸν οὐκ εὐπόρουν. ἔστι δὲ ὡς ἔοικε τὸ διορίζειν ἕκαστον, ποσαχῶς λέγεται, πρῶτον πρὸς ἀλήθειαν. Πλάτων τε γὰρ εἰσάγων τὸ δισσὸν πολλὰς ἀπορίας ἔλυσε πραγμάτων ὧν νῦν οἱ σοφισταὶ καταφεύγοντες ὥσπερ ἐπὶ τὰ εἴδη, καὶ πρὸς τούτοις τοὔνομα τῶν λόγων ἀφώρισε. [30]

in Ph 9 98 πρὸς δὲ τὴν τοῦ ἑνὸς ἀπορίαν ἄκος ἐφάνη ἡ τοῦ ὄντος διαίρεσις. ἦν δὲ αὕτη τοῖς φιλοσοφοῦσιν ἐμπόδιος, καὶ ἐπὶ μικρὸν ἐχρῶντο αὐτῇ· ἔστι δὲ σοφὸν τὸ καλῶς ἑκάστῳ χρῆσθαι. οἵ τε γὰρ ταῖς ἀρχαῖς χρώμενοι οὐδὲν προάγουσιν (ἡ γὰρ ἀρχὴ πολύχουν), οἵ τε τὰς μὴ ἀρχὰς ποιούμενοι ἀδυνατοῦσι προϊέναι διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἀφ' οὗ. ἐνεργείᾳ δὲ καὶ δυνάμει ἐπιστήμονας μὲν ἔλεγον καὶ ἀνδρείους καὶ ὅσα τοιαῦτα, ἓν δὲ οὐκ ἔλεγον οὐδὲ πολλά. φαίνεται δὲ περὶ πάντα ὡς εἰπεῖν ἡ διαίρεσις αὕτη. εἰ γὰρ δέοι ἡμᾶς τὰ καθεύδοντα ἀριθμεῖν, ἄνθρωπον μὲν καὶ ἵππον εὐθέως καταριθμήσομεν καίπερ πολλῶν οὐ καθευδόντων, εἰς τὴν δύναμιν αὐτῶν ἀποβλέποντες. περὶ δὲ ἰχθύων ἀπορήσομεν καὶ βαδιούμεθα πρὸς τοὺς ἁλιεῖς· ἐν δὲ τῇ οἰκίᾳ τοὺς καθεύδοντας ἀριθμοῦντες πολλοὺς παραλείψομεν ἀνθρώπους καὶ ἵππους, ἂν παρῶσι καὶ μὴ καθεύδωσι. δῆλον οὖν ὡς πρότερον εἰς τὴν δύναμιν, ὕστερον δὲ εἰς τὴν ἐνέργειαν ἀποβλέπομεν. οὕτω δὴ καὶ ἕν τε καὶ πολλὰ καὶ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ ἐστίν. ἐνεργείᾳ μὲν οὖν ἅμφω οὐδέποτε τῷ αὐτῷ ὑπάρχει. τὸ δὲ ἐνεργείᾳ ἓν δυνάμει πολλά ἐστιν, εἴπερ τῶν μεριστῶν ἐστιν. φαίνεται δὲ τοῦτο

ἄτοπον. οὐδὲν δὲ ἄτοπον· οὐ γὰρ ἐναντία ταῦτά ἐστιν. οὕτω δὲ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ λίθῳ πολλὰ ἔσται, οἷον Ἑρμῆς Ἡρακλῆς μυρία ἕτερα· δυνάμει γάρ ἐστι ταῦτα πάντα ἐν τούτῳ, ἐνεργείᾳ δὲ ἓν μόνον. τὰ δὲ ἐνεργείᾳ πολλὰ οὐκ ἔστιν ὁμοίως δυνάμει ἕν· ἀλλ᾽ ὅσα σύγκειται τάδε, λέγω δὲ οἷον ἑστάναι καθῆσθαι, δυνάμει μὲν ἅμα περὶ τὸ ἓν εἴη ἄν, ἐνεργείᾳ δὲ οὔ. [20]

in Ph 9 99 εἰ δὲ παρῆν ἡμῖν Ζήνων, ἐλέγομεν ἂν πρὸς αὐτὸν περὶ τοῦ ἑνὸς ἐνεργείᾳ ὅτι οὐκ ἔστι πολλά· τὸ μὲν γὰρ κυρίως αὐτῷ ὑπάρχει, τὰ δὲ κατὰ δύναμιν. οὕτως οὖν ἓν καὶ πολλὰ τὸ αὐτὸ γίνεται, ἐνεργείᾳ δὲ θάτερον μόνον, ἅμα δὲ ἄμφω οὐδέποτε. εἰ δὲ συνεπείθομεν αὐτὸν ταῦτα λέγοντες, ἠξιοῦμεν ἂν τὴν ὑπόσχεσιν ἀποδιδόναι." Ἐν ᾗ ὁ μὲν τοῦ Ζήνωνος λόγος ἄλλος τις ἔοικεν οὗτος εἶναι παρ᾽ ἐκεῖνον τὸν ἐν βιβλίῳ φερόμενον, οὗ καὶ ὁ Πλάτων ἐν τῷ Παρμενίδῃ μέμνηται. ἐκεῖ μὲν γὰρ ὅτι πολλὰ οὐκ ἔστι δείκνυσι βοηθῶν ἐκ τοῦ ἀντικειμένου τῷ Παρμενίδῃ ἓν εἶναι λέγοντι· ἐνταῦθα δέ, ὡς ὁ Εὔδημός φησι, καὶ ἀνῄρει τὸ ἕν (τὴν γὰρ στιγμὴν ὡς τὸ ἓν λέγει), τὰ δὲ πολλὰ εἶναι συγχωρεῖ. ὁ μέντοι Ἀλέξανδρος καὶ ἐνταῦθα τοῦ Ζήνωνος ὡς τὰ πολλὰ ἀναιροῦντος μεμνῆσθαι τὸν Εὔδημον οἴεται. "ὡς γὰρ ἱστορεῖ, φησίν, Εὔδημος, Ζήνων ὁ Παρμενίδου γνώριμος ἐπειρᾶτο δεικνύναι, ὅτι μὴ οἷόν τε τὰ ὄντα πολλὰ εἶναι τῷ μηδὲν εἶναι ἐν τοῖς οὖσιν ἕν, τὰ δὲ πολλὰ πλῆθος εἶναι ἑνάδων." καὶ ὅτι μὲν οὐχ ὡς τὰ πολλὰ ἀναιροῦντος τοῦ Ζήνωνος Εὔδημος μέμνηται νῦν, δῆλον ἐκ τῆς αὐτοῦ λέξεως· οἶμαι δὲ μηδὲ ἐν τῷ Ζήνωνος βιβλίῳ τοιοῦτον ἐπιχείρημα φέρεσθαι, οἷον ὁ Ἀλέξανδρός φησι. καὶ τοῦτο δὲ ἐκ τῶν εἰρημένων οἶμαι δῆλον, ὅτι καὶ ὁ Εὔδημος τὴν ἀπορίαν ἀπὸ τῆς τοῦ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ διαφορᾶς ἔλυσεν. ἐνδείκνυται δὲ ἴσως καὶ τὴν ἀπὸ τῆς τοῦ ὄντος διαφορᾶς λύσιν ὁ Εὔδημος ἐν οἷς φησι "πρὸς δὲ τὴν τοῦ ἑνὸς ἀπορίαν ἄκος ἐφάνη ἡ τοῦ ὄντος διαίρεσις. ἦν δὲ αὕτη τοῖς φιλοσοφοῦσιν ἐμπόδιος καὶ ἐπὶ μικρὸν ἐχρῶντο αὐτῇ", "ἐμπόδιος" ἴσως διὰ τὸ μὴ καλῶς διελέσθαι, ἀλλ᾽ ἐπὶ μικρὸν χρῆσθαι. καὶ ταῦτα μὲν εἴτε οὕτως εἴτε ἄλλως ἔχει, ζητεῖν ἄξιον. τοῦ δὲ Εὐδήμου λέγοντος ὅτι Πλάτων ἐν τῇ τῶν συμβεβηκότων κατηγορίᾳ τὸ ἔστιν οὐκ ᾤετο σημαίνειν οὐσίας μέθεξιν, ἀλλὰ μόνον τὴν κατὰ τὸ συμβεβηκὸς διάθεσιν, ὥσπερ τὸ φρόνιμός ἐστιν οὐδὲν ἄλλο σημαίνει ἢ τὸ φρονεῖν καὶ τὸ καθήμενός ἐστι τὸ καθῆσθαι, ταῦτα οὖν τοῦ Εὐδήμου λέγοντος ὁ Ἀλέξανδρος Πλάτωνά φησιν εἶναι τὸν τὴν λέξιν μεταρρυθμίζοντα τῶν συμβεβηκότων, καὶ ἴσως διότι ὁ Εὔδημος μετὰ τοὺς ἀφαιροῦντας τὸ ἔστι ταύτης ἐμνήσθη τῆς δόξης. Ὅτι δὲ οὐκ ἦν τῶν ἐπὶ τῇ ἀπορίᾳ θορυβηθέντων ὁ Πλάτων οὐδὲ τοῦτον ὁ Ἀριστοτέλης αἰνίττεται, δῆλον ἐξ ὧν ἐν Φιλήβῳ μὲν παίδων ἐρεσχελούντων ἀδολεσχίαν εἶναι τὴν τοιαύτην ἀμφισβήτησίν φησιν, ἐν Σοφιστῇ δὲ καὶ τὴν ὅλην ἀπορίαν σαφῶς ἐκτίθεται καὶ διαπαίζει πάνυ τοὺς ἐσπουδακότας περὶ αὐτὴν γράφων οὕτως "λέγομεν ἄνθρωπον δήπου πολλὰ ἄττα ἐπονομάζοντες, τά τε χρώματα ἐπιφέροντες αὐτῷ καὶ τὰ σχήματα καὶ μεγέθη καὶ κακίας καὶ ἀρετάς, ἐν οἷς πᾶσι καὶ ἑτέροις μυρίοις οὐ μόνον ἄνθρωπον αὐτὸν εἶναί φαμεν ἀλλὰ καὶ ἀγαθὸν καὶ ἕτερα ἄπειρα καὶ τἆλλα δὴ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον οὕτως ἓν ἕκαστον ὑποθέμενοι πάλιν αὐτὸ καὶ πολλοῖς ὀνόμασι λέγομεν. [5]

in Ph 9 100 Ἀληθῆ λέγεις. Ὅθεν γε οἶμαι τοῖς τε νέοις καὶ τῶν γερόντων τοῖς ὀψιμαθέσι θοίνην παρεσκευάκαμεν. εὐθὺς γὰρ εἰ λαβέσθαι παντὶ πρόχειρον, ὡς ἀδύνατον τά τε πολλὰ ἓν καὶ τὸ ἓν πολλὰ εἶναι, καὶ δήπου χαίρουσιν οὐκ ἐῶντες ἀγαθὸν λέγειν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸν μὲν ἀγαθὸν ἀγαθόν, τὸν δὲ ἄνθρωπον ἄνθρωπον. ἐντυγχάνεις γάρ, ὦ Θεαίτητε, ὡς ἐγῷμαι, πολλάκις τὰ τοιαῦτα ἐσπουδακόσι πρεσβυτέροις ἀνθρώποις, καὶ ὑπὸ πενίας τῆς περὶ φρόνησιν κτήσεως τὰ τοιαῦτα τεθαυμακόσι, καὶ δή τι καὶ πάνσοφον οἰομένοις τοῦτο ἀνευρηκέναι". ταύτην δὲ τὴν ἀπορίαν αὐτὸς λύει καὶ μετέχειν ἀλλήλων τὰ εἴδη δεικνὺς καὶ αὐτὰ καθ᾽ αὑτὰ οἰκείους ἔχειν χαρακτῆρας καὶ περιγραφὰς οἰκείας, καὶ κατὰ μὲν τὴν μέθεξιν καὶ τὴν μῖξίν τε καὶ σύγκρασιν τὴν ἐν ἀλλήλοις ἓν γίνεσθαί τι ὅλον, ὡς ἀπὸ πολλῶν γραμμάτων μιγνυμένων ἀλλήλοις ὄνομα ἢ ῥῆμα ἢ καὶ λόγον ὅλον, κατὰ δὲ τὸ ἐφ᾽ ἑαυτὸ ἕκαστον διακεκριμένον τῶν

ἄλλων καὶ μὴ ὂν ὅπερ τὰ ἄλλα, πλῆθος ποιεῖ· τῷ γὰρ ὄντι, ὅπου πλῆθος, ἐκεῖ καὶ τὸ μὴ ὄν. διὸ καὶ ὁ Παρμενίδης ἓν βουλόμενος δεῖξαι τὸ ὄντως ὄν, τάχα δὲ καὶ τὸ ὑπὲρ τὸ ὄν, πρῶτον ἀνεῖλε τὸ μὴ ὄν· καὶ ὁ Πλάτων δὲ δεῖξαι βουλόμενος τὸ μὴ ὂν ἐν τοῖς οὖσι καὶ οὐκ ἐν τῷ αἰσθητῷ μόνον ὄντι ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ νοερῷ, τὴν διάκρισιν πρῶτον καὶ τὸ πλῆθος τῶν εἰδῶν παραδίδωσι· καὶ ἐν Παρμενίδῃ δὲ μηδὲν σπουδαῖον ἔχειν λέγων τὴν ἀπορίαν τὴν ἀποροῦσαν, πῶς τὸ αὐτὸ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς ἓν καὶ πολλά ἐστι, λύει λέγων ἓν μὲν εἶναι διὰ τὴν τοῦ ἑνὸς μέθεξιν, πολλὰ δὲ διὰ τὴν τῶν πολλῶν. οὐ χεῖρον δὲ αὐτῶν ἀκοῦσαι τῶν τοῦ Πλάτωνος λόγων· “εἰ δὲ ἐμὲ ἕν τις ἀποδείξει ὄντα καὶ πολλά, τί θαυμαστόν, λέγων, ὅταν μὲν βούληται πολλὰ ἀποφῆναι, ὡς ἕτερα μὲν τὰ ἐπὶ δεξιά μού ἐστιν, ἕτερα δὲ τὰ ἐπ’ ἀριστερά, καὶ ἕτερα μὲν τὰ πρόσθεν, ἕτερα δὲ τὰ ὄπισθεν, καὶ ἄνω καὶ κάτω ὡσαύτως· πλήθους γὰρ οἶμαι μετέχω· ὅταν δὲ ἕν, ἐρεῖ ὡς ἑπτὰ μὲν ὄντων εἷς εἰμι ἄνθρωπος, μετέχων καὶ τοῦ ἑνός. [30]

in Ph 9 101 ὥστε ἀληθῆ ἀποφαίνει ἀμφότερα. ἐὰν οὖν τις τοιαῦτα ἐπιχειρῇ πολλὰ καὶ ἓν ταὐτὸ ἀποφαίνειν, λίθους καὶ ξύλα καὶ τὰ τοιαῦτα, τί φήσομεν αὐτὸν πολλὰ καὶ ἓν ἀποδεικνύναι, οὐ τὸ ἓν πολλὰ οὐδὲ τὰ πολλὰ ἕν, οὐδέ τι θαυμαστὸν λέγει, ἀλλ’ ἅπερ ἂν πάντες ὁμολογοῖμεν· ἐὰν δέ τις, ὃ νῦν δὴ ἐγὼ ἔλεγον, πρῶτον μὲν διαιρῆται χωρὶς αὐτὰ καθ’ αὑτὰ τὰ εἴδη, οἷον ὁμοιότητά τε καὶ ἀνομοιότητα καὶ πλῆθος καὶ ἓν καὶ στάσιν καὶ κίνησιν καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα, εἶτα ἐν ἑαυτοῖς ταῦτα δυνάμενα συγκεράννυσθαι καὶ διακρίνεσθαι ἀποφαίνῃ, ἀγαίμην ἂν ἔγω γε, ἔφη, θαυμαστῶς, ὦ Ζήνων.” ὁρᾷς οὖν ὅτι τὸ μὲν ἐν τοῖς αἰσθητοῖς τὸ αὐτὸ ἓν καὶ πολλὰ εἶναι οὐδὲν θαυμαστόν φησιν, ὥσπερ οὐδὲ τὸ ὅμοια καὶ ἀνόμοια· τὸ δὲ ἐν τοῖς νοεροῖς παραδείγμασι τούτων ἐπιδεῖξαι τὴν τοιαύτην μῖξιν καὶ σύγκρασιν, ὅπερ αὐτὸς ἐν Σοφιστῇ πεποίηκε φιλοσόφου ἴδιον λέγων, τοῦτο ἂν εἴη πολλοῦ λόγου ἄξιον. ἀνάγκη γὰρ τήν τε ἕνωσιν τὴν ἀσύγχυτον καὶ τὴν ἀδιάσπαστον διάκρισιν τῶν εἰδῶν θεάσασθαι τὸν ταῦτα ἀποδεικνύντα. τῆς οὖν ἀπορίας ταύτης, πῶς τὸ αὐτὸ ἓν καὶ πολλά ἐστιν, ἔχομεν καὶ παρὰ Πλάτωνι τὰς λύσεις, τὴν μὲν ἐπὶ τῶν νοερῶν εἰδῶν ἐν Σοφιστῇ λεγομένην καὶ τὸ μὲν ἓν κατὰ τὴν ἀντιμέθεξιν (μᾶλλον δὲ τὴν ταυτότητα καὶ ἕνωσιν καθ’ ἣν ἕκαστον οὐ μόνον μετέχει τῶν ἄλλων οὐδὲ μόνον ταὐτόν ἐστιν ἐκείνοις ἀλλ’ ἡνωμένον πρὸς αὐτά ἐστιν ἓν ἕκαστον πάντα, ὅπερ ὁ ἐν Παρμενίδῃ Σωκράτης ἐπιδειχθῆναι βούλεται), πολλὰ δὲ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ ἰδιότητα ἑκάστου θεωρουμένου· ἄλλην δὲ ἔχομεν ἐπὶ τῶν αἰσθητῶν ἐν Παρμενίδῃ λύσιν κατὰ τὴν τῶν παραδειγμάτων τοῦ τε ἑνὸς καὶ τῶν πολλῶν ἐν τῷ αὐτῷ μέθεξιν. Ἡ δὲ τοῦ Ἀριστοτέλους λύσις, ἣν ὁ Πορφύριος ἐξέφηνεν, ἔστι μὲν ἐπὶ τῶν αἰσθητῶν καὶ αὐτή, γίνεται δὲ καὶ ἀπὸ τῆς τῶν ὄντων διαφορᾶς οὐ συνωνύμων ὄντων ἀλλ’ ὡς ἀφ’ ἑνός. καὶ διὰ τοῦτο ἡ μὲν οὐσία καθ’ ἑαυτὴν ὑφεστάναι πεφυκυῖα καὶ διὰ τοῦτο ὑποκειμένη μένει ὅπερ ἐστί, καὶ δι’ αὐτὴν ἓν τὸ ὅλον· τὰ δὲ συμβεβηκότα ἢ τὰ μέρη περὶ τὴν οὐσίαν καὶ τὸ ὅλον ὑφεστηκότα κατὰ τὸ πλῆθος παρέχεται, οὐ τοῦ ἑνὸς πληθυνομένου, (οὐ γὰρ προστίθησί τι ἐκείνῳ τῷ μὴ δύνασθαι ταῦτα καθ’ ἑαυτὰ ὑποστῆναι), ἀλλ’ οἷον ὑφειμένη τις τοῦ ὄντος ὑπόστασίς ἐστιν ἡ πεπληθυσμένη· οὐ γὰρ πεπλήθυνται ἐκ τοιούτων ἑνάδων ἡ οὐσία. [30]

in Ph 9 102 καὶ ἐπιστῆσαι ἄξιον, ὅτι ἡ λύσις αὕτη καὶ τὴν αἰτίαν παρίστησι καλῶς, δι’ ἣν οὐ περὶ τὸ ποιὸν ἡ οὐσία, ἀλλὰ τὸ ποιὸν περὶ τὴν οὐσίαν, καὶ τοδὶ μὲν οὐσία, ταδὶ δὲ συμβεβηκότα. ἀλλ’ εἰ καὶ τὰ γένη καὶ τὰ εἴδη καὶ τὰ συμβεβηκότα δεύτερα τῆς ἀτόμου οὐσίας ἐστὶν ὡς ἐν ἐκείνῃ ὑφεστῶτα, τί ἂν εἴη καθ’ αὐτὴν ἡ ἄτομος οὐσία χωρὶς τούτων θεωρουμένη; Σωκράτης γὰρ ἄνευ ἀνθρώπου καὶ ζῴου καὶ τῶν ὡς Σωκράτην συμπληρούντων συμβεβηκότων πῶς ἂν εἴη, εἰ οὕτως δεύτερα ταῦτα ὡς τὰ μέρη δεύτερα τοῦ ὅλου καίτοι συμπληρωτικὰ τοῦ ὅλου ὄντα; ἔστι γὰρ καὶ ταῦτα μέρη τῆς ἀτόμου οὐσίας, συμφορητῆς οὔσης καὶ κατὰ τοῦτο οὐσιωμένης. διὸ οὐδὲ παράδειγμα πρωτουργὸν τῆς τῶν ἀτόμων ἐστὶν ὁλότητος, ὅτι κατὰ συμφόρησιν ὑφέστηκε ταῦτα, καὶ ἡ ψυχὴ γινώσκει αὐτὰ κατὰ τὴν ἀπὸ τῆς αἰσθήσεως πληγὴν τὴν συνδρομὴν αὐτῶν εἰς ἑνὸς

νοήματος σύστασιν προβαλλομένη. p. 186a4 Τόν τε δὴ τρόπον τοῦτον ἐπιοῦσιν ἀδύνατον φαίνεται τὰ ὄντα ἓν εἶνα ι , καὶ ἐξ ὧν ἐπιδεικνύουσ ι , λύειν οὐ χαλεπόν ἕως τοῦ εἰ τὸ γενόμενον ἔχει ἀρχὴν ἅπα ν , ὅτι καὶ τὸ μὴ γενόμενον οὐκ ἔχε ι . Τὴν καθολικὴν ἀναίρεσιν τῆς ὑποθέσεως προλαβών, ἵνα μὴ δοκῇ διὰ σαθρότητα τῶν παρισταμένων αὐτῇ λόγων ἐλέγχεσθαι, μέτεισι λοιπὸν ἐπὶ τὸ καὶ τοὺς λόγους διελέγχειν αὐτοὺς οἷς πιστεύοντες ἓν ἀπεφήναντο τὸ ὄν, οὐ τὸ δόγμα διὰ τούτου πιστούμενος, ἀλλὰ τοὺς ἐκ τῶν λόγων ἀπορεῖν ἀναγκαζομένους παραμυθούμενος. εἰ γὰρ καὶ καθόλου τὸ δόγμα ἀνατραπῇ καὶ οἱ κατασκευάζοντες αὐτὸ λόγοι διαλυθεῖεν, ἀναντιρρήτως λοιπὸν ἡ ἀντικειμένη δόξα βεβαιωθήσεται. εἰ γὰρ τῶν ἀντικειμένων τις ᾖ ἀνασκευὴ προηγουμένη, αὕτη κατασκευὴ κατὰ συμβεβηκὸς τῶν ἀντικειμένων γίνεται· ὥστε ἀναιρεθέντος τοῦ ἓν εἶναι τὸ ὂν τὸ πολλὰ εἶναι κατασκευάζεται. οὕτως γὰρ καὶ ὁ Ζήνωνος λόγος διὰ τοῦ δεικνύναι πολλὰ ἄτοπα ἑπόμενα τοῖς πολλὰ τὰ ὄντα λέγουσι βοηθῶν τῷ Παρμενίδῃ ἓν λέγοντι τὸ ὂν οὐ διέλαθε τὸν Σωκράτην. οὐ χαλεπὸν δὲ λύειν τοὺς λόγους αὐτῶν φησι, διότι δείξει τά τε λήμματα ψευδῆ καὶ τὰ σχήματα τῶν συμπλοκῶν ἀσυλλόγιστα. [30]

in Ph 9 103 μᾶλλον δὲ αἰτιᾶται τὸν Μελίσσου λόγον, ὡς εἴρηται καὶ πρότερον, ἢ ὅτι πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἄπειρον οὗτος τὸ ὄν φησιν, ἢ ὅτι οὗτος μὲν καὶ τὰ λήμματα δοκεῖ λαμβάνειν ψευδῆ καὶ ἀσυλλογίστως συντιθέναι λέγων εἰ τὸ γενόμενον ἀρχὴν ἔχε ι , τὸ μὴ γενόμενον οὐκ ἔχει ἀρχὴν δέον τὴν ἀναίρεσιν ἀπὸ τοῦ ἑπομένου ποιούμενον λέγειν ‘τὸ μὴ ἀρχὴν ἔχον οὐ γέγονεν‘· οὕτως γὰρ ὁ δεύτερος τρόπος τῶν ὑποθετικῶν συλλογισμῶν συμπεραίνεται. ὁ δὲ Παρμενίδης τίθησι μὲν τὰς προτάσεις ἐν τάξει, ἐπιφέρει δὲ οὐ τὸ ἑπόμενον ταῖς προτάσεσι συμπέρασμα ἀλλά τι ἄλλο λέγων ‘τὸ παρὰ τὸ ὂν οὐκ ὄν, τὸ οὐκ ὂν οὐδέν‘ καὶ μὴ ἐπάγων τὸ ‘παρὰ τὸ ὂν οὐδέν‘, ὅπερ ἕπεται, ἀλλ’ ‘ἓν ἄρα τὸ ὄν‘. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον τεύξεται βασάνου. Νῦν δὲ τὸν Μελίσσου λόγον ἴδωμεν, πρὸς ὃν πρότερον ὑπαντᾷ. τοῖς γὰρ τῶν φυσικῶν ἀξιώμασι χρησάμενος ὁ Μέλισσος περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς ἄρχεται τοῦ συγγράμματος οὕτως. “Εἰ μὲν μηδὲν ἔστι, περὶ τούτου τί ἂν λέγοιτο ὡς ὄντος τινός; εἰ δέ τι ἐστίν, ἤτοι γινόμενόν ἐστιν ἢ ἀεὶ ὄν. ἀλλ’ εἰ γενόμενον, ἤτοι ἐξ ὄντος ἢ ἐξ οὐκ ὄντος· ἀλλ’ οὔτε ἐκ μὴ ὄντος οἷόν τε γενέσθαι τι (οὔτε ἄλλο μὲν οὐδὲν ὄν, πολλῷ δὲ μᾶλλον τὸ ἁπλῶς ὄν) οὔτε ἐκ τοῦ ὄντος. εἴη γὰρ ἂν οὕτως καὶ οὐ γίνοιτο. οὐκ ἄρα γινόμενόν ἐστι τὸ ὄν. ἀεὶ ὂν ἄρα ἐστίν, οὔτε φθαρήσεται τὸ ὄν. οὔτε γὰρ εἰς τὸ μὴ ὂν οἷόν τε τὸ ὂν μεταβάλλειν (συγχωρεῖται γὰρ καὶ τοῦτο ὑπὸ τῶν φυσικῶν) οὔτε εἰς ὄν. μένοι γὰρ ἂν πάλιν οὕτω γε καὶ οὐ φθείροιτο. οὔτε ἄρα γέγονε τὸ ὂν οὔτε φθαρήσεται· ἀεὶ ἄρα ἦν τε καὶ ἔσται. Ἀλλ’ ἐπειδὴ τὸ γενόμενον ἀρχὴν ἔχει, τὸ μὴ γενόμενον ἀρχὴν οὐκ ἔχει, τὸ δὲ ὂν οὐ γέγονεν, οὐκ ἂν ἔχοι ἀρχήν. ἔτι δὲ τὸ φθειρόμενον τελευτὴν ἔχει. εἰ δέ τί ἐστιν ἄφθαρτον, τελευτὴν οὐκ ἔχει. τὸ ὂν ἄρα ἄφθαρτον ὂν τελευτὴν οὐκ ἔχει. τὸ δὲ μήτε ἀρχὴν ἔχον μήτε τελευτὴν ἄπειρον τυγχάνει ὄν. ἄπειρον ἄρα τὸ ὄν. Εἰ δὲ ἄπειρον, ἕν. εἰ γὰρ δύο εἴη, οὐκ ἂν δύναιτο ἄπειρα εἶναι, ἀλλ’ ἔχοι ἂν πέρατα πρὸς ἄλληλα. ἄπειρον δὲ τὸ ὄν· οὐκ ἄρα πλείω τὰ ὄντα· ἓν ἄρα τὸ ὄν. Ἀλλὰ μὴν εἰ ἕν, καὶ ἀκίνητον. τὸ γὰρ ἓν ὅμοιον ἀεὶ ἑαυτῷ· τὸ δὲ ὅμοιον οὔτ’ ἂν ἀπόλοιτο οὔτ’ ἂν μεῖζον γίνοιτο οὔτε μετακοσμέοιτο οὔτε ἀλγεῖ οὔτε ἀνιᾶται. [30]

in Ph 9 104 εἰ γάρ τι τούτων πάσχοι, οὐκ ἂν ἓν εἴη. τὸ γὰρ ἡντιναοῦν κίνησιν κινούμενον ἔκ τινος καὶ εἰς ἕτερόν τι μεταβάλλει. οὐθὲν δὲ ἦν ἕτερον παρὰ τὸ ὄν, οὐκ ἄρα τοῦτο κινήσεται. καὶ κατ’ ἄλλον δὲ τρόπον οὐδὲν κενόν ἐστι τοῦ ὄντος. τὸ γὰρ κενὸν οὐδέν ἐστιν. οὐκ ἂν οὖν εἴη τό γε μηδέν. οὐ κινεῖται οὖν τὸ ὄν. ὑποχωρῆσαι γὰρ οὐκ ἔχει οὐδαμῇ κενοῦ μὴ ὄντος. ἀλλ’ οὐδὲ εἰς ἑαυτὸ συσταλῆναι δυνατόν. εἴη γὰρ ἂν οὕτως ἀραιότερον αὐτοῦ καὶ πυκνότερον. τοῦτο δὲ ἀδύνατον. τὸ γὰρ ἀραιὸν ἀδύνατον ὁμοίως πλῆρες εἶναι τῷ πυκνῷ. ἀλλ’ ἤδη τὸ ἀραιόν γε κενότερον γίνεται τοῦ πυκνοῦ· τὸ δὲ κενὸν οὐκ ἔστιν. εἰ δὲ πλῆρές ἐστι τὸ ὂν ἢ μή, κρίνειν χρὴ τῷ

εἰσδέχεσθαί τι αὐτὸ ἄλλο ἢ μή· εἰ γὰρ μὴ εἰσδέχεται, πλῆρες. εἰ δὲ εἰσδέχοιτό τι, οὐ πλῆρες. εἰ οὖν μὴ ἔστι κενόν, ἀνάγκη πλῆρες εἶναι· εἰ δὲ τοῦτο, μὴ κινεῖσθαι, οὐχ ὅτι μὴ δυνατὸν διὰ πλήρους κινεῖσθαι, ὡς ἐπὶ τῶν σωμάτων λέγομεν, ἀλλ' ὅτι πᾶν τὸ ὂν οὔτε εἰς ὂν δύναται κινηθῆναι (οὐ γὰρ ἔστι τι παρ' αὐτό) οὔτε εἰς τὸ μὴ ὄν· οὐ γὰρ ἔστι τὸ μὴ ὄν." Ταῦτα μὲν οὖν ἀρκεῖ τῶν Μελίσσου ὡς πρὸς τὴν Ἀριστοτέλους ἀντίρρησιν· τὰ δὲ λήμματα αὐτοῦ ὡς συνελόντι φάναι τοιαῦτα· 'τὸ ὂν οὐ γέγονε· τὸ μὴ γενόμενον ἀρχὴν οὐκ ἔχει, ἐπειδὴ τὸ γενόμενον ἀρχὴν ἔχει· τὸ μὴ ἔχον ἀρχὴν ἄπειρον· τὸ ἄπειρον μεθ' ἑτέρου δεύτερον οὐκ ἂν εἴη, ἀλλ' ἕν· τὸ δὲ ἓν καὶ ἄπειρον ἀκίνητόν ἐστιν'. ἐν δὴ τούτοις πρῶτον εὐθύνει τὸν πρῶτον λόγον τὸν λέγοντα, 'εἰ τὸ γενόμενον ἀρχὴν ἔχει, τὸ μὴ γενόμενον ἀρχὴν οὐκ ἔχει'. κἀν τούτῳ πρῶτον μὲν ἐλέγχει τὸ ἀσυλλόγιστον, εἶτ' αὐτὸ τὸ ψεῦδος αἰτιᾶται τῶν λημμάτων· μεῖζον γὰρ ἐν συλλογισμῷ πταῖσμα τὸ κατὰ τὸ σχῆμα τοῦ κατὰ τὰς προτάσεις. σημεῖον δὲ τὸ ἐκ μὲν σχήματος ἡμαρτημένου μηδέποτε γίνεσθαι συλλογισμόν, ἐκ δὲ προτάσεων ψευδῶν γίνεσθαι, ἐὰν τεθῆναι μόνον συγχωρηθῶσιν 'ὁ ἄνθρωπος πτηνός. τὸ πτηνὸν γελαστικόν. ὁ ἄνθρωπος γελαστικός'. τὸ μὲν ἀσυλλόγιστον ἐκ τοῦ τὴν ἀκολουθίαν ἀνάπαλιν ἥπερ ἐχρῆν λαβεῖν ᾐτιάσατο· οὐ γὰρ ἔπεται τῷ 'τὸ γενόμενον ἀρχὴν ἔχει' τὸ 'τὸ μὴ γενόμενον ἀρχὴν μὴ ἔχει', ἀλλὰ τὸ 'τὸ μὴ ἔχον ἀρχὴν οὐ γέγονεν'. ἐν γὰρ τοῖς συνημμένοις τότε ὑγιὴς ἡ κατὰ ἀντιστροφὴν ἀκολουθία, ὅταν τὸ ἀντικείμενον τοῦ ἑπομένου λαβόντες ἐπενέγκωμεν τὸ τοῦ ἡγουμένου ἀντικείμενον. τῆς γὰρ προτάσεως τῆς λεγούσης 'εἰ ἄνθρωπός ἐστι, καὶ ζῷόν ἐστιν' ἡ ἀντιστροφὴ 'εἰ μὴ ζῷον, οὐδὲ ἄνθρωπος', τὸ δὴ πρῶτον, τὸ ἄρα δεύτερον· ἀλλ' οὐχί 'εἰ μὴ ἄνθρωπος, οὐδὲ ζῷον'. [30]

in Ph 9 105 ὥστε καὶ ἐπὶ τοῦ Μελίσσου λόγου ὑγιὴς ἂν ἦν ἡ ἀκολουθία, εἰ τὸ ἀντικείμενον τῷ ἑπομένῳ λαβόντες 'τὸ ἀρχὴν μὴ ἔχον' συνηγάγομεν τὸ ἀντικείμενον τῷ ἡγουμένῳ τὸ 'οὐ γέγονε'. καὶ ἦν ἂν τὸ ὅλον τοιοῦτον· 'εἰ τὸ γενόμενον ἀρχὴν ἔχει, τὸ μὴ ἔχον ἀρχὴν οὐ γέγονε' τὸ δὴ πρῶτον, τὸ ἄρα δεύτερον. ἀλλ' οὐδὲν ἦν τοῦτο τῷ Μελίσσῳ λυσιτελές. εἰ γὰρ προσληφθῇ πρότασις ἡ λέγουσα 'τὸ δὲ ὂν οὐ γέγονεν', ἔσται 〈ὁ〉 ὅλος συλλογισμός 'τὸ ὂν οὐ γέγονε τὸ μὴ ἔχον ἀρχὴν οὐ γέγονε'. καὶ ἔστι τὸ μὲν σχῆμα δεύτερον, ἀσυλλόγιστος δὲ ἡ συζυγία, διότι κἂν μὴ ὦσιν ἀποφάσεις ἀλλ' ἐκ μεταθέσεως καταφάσεις, ἐν δευτέρῳ σχήματι ἐκ δύο ὁμοιοσχημόνων οὐ συνάγεταί τι ἀναγκαῖον. λαβὼν δὲ ὁ Μέλισσος ὅτι 'τὸ μὴ γενόμενον ἀρχὴν οὐκ ἔχει' καὶ προδείξας ὅτι τὸ ὂν οὐ γέγονεν, οὔτε γὰρ ἐξ ὄντος οὔτε ἐκ μὴ ὄντος αὐτὸ γενέσθαι δυνατόν', συνήγαγεν ὅτι 'τὸ ὂν ἀρχὴν οὐκ ἔχει'. ἀλλ' ἴσως ἐρεῖ τις ὅτι καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ ἡγουμένου ἀντιστροφὴ ἀληθής ἐστι πολλάκις, ἐφ' ὧν ἐξισάζει τὸ ἑπόμενον τῷ ἡγουμένῳ· εἰ γὰρ ἄνθρωπος ζῷον λογικὸν θνητόν, καὶ εἰ μὴ ἄνθρωπος, οὐ ζῷον λογικὸν θνητόν. ἀλλ' ἐπὶ τούτων ὧν ἔλαβεν ὁ Μέλισσος οὐ δοκεῖ ἐξισάζειν· κἂν γὰρ τὸ γενόμενον πᾶν ἀρχὴν ἔχῃ τὴν κατὰ τὸ πρᾶγμα πεπερασμένον ὄν, ἀλλὰ τὸ πεπερασμένον οὐ πᾶν γέγονεν, ὡς ἥλιος καὶ σελήνη καὶ οὐρανός. ὁ μέντοι Εὔδημος καὶ διὰ τούτων τῶν λημμάτων οὐδὲν ἄλλο δείκνυσθαί φησιν ἢ ὅπερ ἐξ ἀρχῆς, ὅτι τὸ ὂν ἀγένητόν ἐστιν· ἡ γὰρ ὑγιὴς ἀντιστροφή ἐστι 'τὸ μὴ ἔχον ἀρχὴν ἀγένητόν ἐστι, τὸ δὲ ὂν οὐκ ἔχει ἀρχήν'. λέγεται δὲ οὕτως "οὐ γὰρ εἰ τὸ γενόμενον ἀρχὴν ἔχει, τὸ μὴ γενόμενον ἀρχὴν οὐκ ἔχει· μᾶλλον δὲ τὸ μὴ ἔχον ἀρχὴν οὐκ ἐγένετο. οὕτω γὰρ ἐπὶ τῶν ἀποφάσεων ἡ ἀκολούθησις γίνεται. ἀγένητον οὖν αὐτῷ γίνεται τὸ ὄν. οὐ γὰρ ἔχει ἀρχήν". p. 186a13. Εἶτα καὶ τοῦτο ἄτοπον τὸ παντὸς εἶναι ἀρχὴν τοῦ πράγματος καὶ μὴ τοῦ χρόνο υ , καὶ γενέσεως μὴ τῆς ἁπλῆς ἀλλὰ καὶ ἀλλοιώσεω ς , ὥσπερ οὐκ ἀθρόας γινομένης μεταβολῆ ς . Δείξας τὸ τῆς συμπλοκῆς ἀσυλλόγιστον ἐφεξῆς τὸ ψεῦδος διαβάλλει τῶν λημμάτων, τὸ συνημμένον αἰτιώμενος τὸ 'τὸ γενόμενον ἀρχὴν ἔχει', ὡς ἀληθὲς ὑποτιθέμενον μὲν ἐπὶ τῆς χρονικῆς, μεταλαμβανόμενον δὲ ἐπὶ τῆς κατὰ τὸ πρᾶγμα ἀρχῆς καὶ παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν σεσοφισμένον. [30]

in Ph 9 106

δέον γὰρ τὴν κατὰ τὸν χρόνον ἀρχὴν λαβόντα ὡς τῷ γινομένῳ παντὶ ὑπάρχουσαν, ἐφ' ἧς καὶ τὸν λόγον ἐποιήσατο ὁ Μέλισσος, φυλάξαι ταύτην ἐν τῇ ἀποδείξει, ὁ δὲ τὴν κατὰ τὸ πρᾶγμα ἀντ' ἐκείνης ἔλαβεν, ὡς δῆλον ἐκ τοῦ προσλαβεῖν τῷ 'τὸ μὴ ἔχον ἀρχὴν' τὸ ἄπειρον εἶναι. ἀρχὴ γὰρ ἡ μέν τις ἰσαχῶς τῇ αἰτίᾳ λέγεται, ὡς τὸ ποιοῦν καὶ ὅθεν ἡ κίνησις καὶ τὸ ἐξ οὗ καὶ ἡ ὕλη, καὶ ὡς τὸ εἶδος καὶ ὁ λόγος τῆς οὐσίας, πρὸς δὲ τούτοις τὸ οὗ ἕνεκα καὶ τὸ τέλος. κατ' ἄλλον δὲ τρόπον ἀρχὴ λέγεται τοῦ μεγέθους, ἧν καὶ πέρας προσαγορεύομεν· καὶ εἴ τι μὲν ἔχοι τοῦτο, πεπεράνθαι λέγομεν αὐτό, εἰ δέ τι ὑποτεθείη μὴ ἔχειν, ἄπειρον εἶναί φαμεν· καί ἐστιν οὕτως ἀρχὴ στιγμὴ μὲν γραμμῆς, γραμμὴ δὲ ἐπιπέδου, καὶ τοῦτο τοῦ στερεοῦ· καὶ μέρη τὰ πρῶτα τῇ τάξει, οἷον καρδία ἢ κεφαλὴ ἢ ῥίζα· καὶ γὰρ καὶ κατὰ ταῦτα περαίνεται. ἄλλον δὲ τρόπον ἀρχὴ λέγεται τῆς κατὰ χρόνον ἑκάστου γενέσεως αὐτὸς ὁ χρόνος ἐν ᾧ πρώτῳ ἤρξατο γίνεσθαι, ὃν οὐδὲ ὁρίσαι ῥᾴδιον διὰ τὸ ἐπ' ἄπειρον διαιρετὸν εἶναι τὸν χρόνον. λέγεται δὲ καὶ κατ' ἄλλους τρόπους ἀρχή· νῦν δὲ ἀρκοῦσιν οὗτοι. τὸ τοίνυν γενητὸν λεγόμενον κατὰ τὴν συνήθειαν ἅπαν μὲν τὴν κατὰ τὸν χρόνον ἀρχὴν ἔχει ἀφ' ἧς ἤρξατο γίνεσθαι, ἥτις ἐστὶ καὶ γενέσεως ἀρχή, οὐχ ἅπαν δὲ τὴν κατὰ τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ τὰ μὲν κατ' οὐσίαν γινόμενα καὶ ἡ τούτων γένεσις (ἥτις ἁπλῆ λέγεται διὰ τὸ καθ' αὑτὰ γίνεσθαι τῶν κατὰ τὰς ἄλλας κατηγορίας οὐχ ἁπλῶς λεγομένων γίνεσθαι. Σωκράτης μὲν γὰρ αὐτὸς καθ' αὑτὸν γίνεται, θερμὸν δὲ οὐ καθ' αὑτό, ἀλλὰ θερμὸν σῶμα, καὶ φωτεινὸς ἀήρ) τὰ μὲν οὖν κατ' οὐσίαν γινόμενα καὶ ἡ γένεσις αὐτῶν ἔχει οὐ μόνον τὴν κατὰ χρόνον ἀρχήν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ μορίου τινὸς τοῦ πράγματος ἄρχεται, ὡς ἡ μὲν τῶν ζῴων ἀπὸ ὀμφαλοῦ ἢ καρδίας, τῶν δὲ φυτῶν ἀπὸ ῥιζῶν, τοῦ δὲ οἴκου ἀπὸ θεμελίου. ἐπειδὴ δὲ καὶ τὰ ἀλλοιούμενα γίνεσθαι λέγεται καὶ γένεσίς τίς ἐστι καὶ ἡ ἀλλοίωσις (γίνεται γὰρ λευκὸν ἐκ μέλανος καὶ θερμὸν ἐκ ψυχροῦ), ἐπὶ τούτων οὐκ ἀληθὲς ὅτι πᾶν τὸ γινόμενον ἀρχὴν ἔχει τὴν κατὰ τὸ πρᾶγμα, ἀλλ' ἔνια καὶ ἀθρόως καθ' ὅλα τὰ μέρη αὐτῶν ἄρχεται ἀλλοιοῦσθαι, ὡς ἔχει τὰ πηγνύμενα, ὧν οὐκ ἀπό τινος μέρους ἡ κατὰ τὴν πῆξιν ἄρχεται μεταβολή, ἀλλ' ὅλα ἀθρόως ἄρχεται τῆς πήξεως καὶ προκόπτει κατ' αὐτὴν ἀθρόως πάντα, τοῦ ἀθρόου ὡς οἶμαι οὐ τὸ ἄχρονον δηλοῦντος, ὡς Πορφύριος ἤκουσε, καὶ πειρᾶται ἄχρονον κατασκευάζειν τὴν ἀλλοίωσιν, ἀλλὰ τὸ ὁμοῦ πάντων τῶν μερῶν. [30]

in Ph 9 107 ἡ γὰρ πῆξις καὶ ὁ φωτισμὸς τοῦ ἀέρος οὐκ ἄχρονος γίνεται, ἀλλ' ἔχει τὴν κατὰ τὸν χρόνον ἀρχὴν τόδε τοῦ χρόνου τὸ μέρος, ἀθρόα δὲ πάντα πάσχει τὰ μόρια τὸ πάθος· ἢ ὁτιοῦν μέρος ἀθρόως ἀλλοιοῦται καὶ αὐτὸ ἐπ' ἄπειρον ὂν διαιρετὸν καὶ οὐ κατὰ μόριόν τι πρῶτον πάσχον, ὡς καὶ αὐτὸς Ἀριστοτέλης ἐν τῷ Ζ ταύτης τῆς πραγματείας δείξει λέγων "οὐδὲ δὴ τοῦ μεταβεβληκότος ἐστί τι πρότερον ὃ μεταβέβληκεν". ἔτι δὲ σαφέστερον ἐν τῷ τελευταίῳ βιβλίῳ ταῦτα γέγραφεν "ὁμοίως δὲ καὶ ἐπ' ἀλλοιώσεως ὁποιασοῦν· οὐ γὰρ εἰ μεριστὸν εἰς ἄπειρον τὸ ἀλλοιούμενον, διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἀλλοίωσις, ἀλλ' ἀθρόα γίνεται πολλάκις ὥσπερ ἡ πῆξις". Καὶ ὁ Θεόφραστος δὲ ἐν τῷ α Περὶ κινήσεως ταὐτὰ περὶ τούτου δοξάζων φαίνεται. λέγει δὲ οὕτως. "ὑπὲρ δὲ τοῦ κινεῖσθαι τὸ κινούμενον καὶ κεκινῆσθαι τὸ κεκινημένον δεῖν ἆρα γε ἐνδέχεται λέγειν, ὃ καὶ ἐπὶ τῶν σωμάτων κατὰ τὴν ἀλλοίωσιν, ὡς οὐκ ἀεὶ τὸ ἥμισυ πρῶτον ἀλλ' ἐνίοτε ἀθρόον γε". διὰ δὴ ταῦτα πάντα δοκεῖ μὴ καλῶς εἰληφέναι τὸ γενόμενον πᾶν ἀρχὴν ἔχειν τὴν κατὰ τὸ πρᾶγμα· ὥστε οὐκ ἀληθὴς ἡ πρόσληψις ἡ λέγουσα 'ἀλλὰ μὴν τὸ γενόμενον ἀρχὴν ἔχει', καὶ ἡ κατὰ τὴν ἀντιστροφὴν δὲ γινομένη πρότασις ἡ λέγουσα 'τὸ μὴ γενόμενον ἀρχὴν οὐκ ἔχει' οὐ μόνον κατὰ τὸ εἶδος τῆς ἀντιστροφῆς ἡμαρτῆσθαι δοκεῖ ἀπὸ τοῦ ἡγουμένου γινομένη, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ψευδὴς εἶναι, εἴ τις πάλιν τὴν ἀρχὴν κατὰ τὸ πρᾶγμα λάβοι ἀλλὰ μὴ κατὰ τὸν χρόνον. ἥλιος γὰρ καὶ σελήνη καὶ οὐρανὸς καὶ τὰ ἐν οὐρανῷ καὶ αὐτὸς ὁ ὅλος κόσμος, ἀγένητα ὄντα κατὰ τὸν χρόνον, ἔχει ὅμως ἀρχὴν τὴν κατὰ τὸ πρᾶγμα πεπερασμένα ὄντα. καὶ Παρμενίδης δὲ ἀγένητον ἀποφαίνων τὸ ὂν μεσόθεν ἰσοπαλὲς πάντῃ ποιεῖ· τὸ δὲ τοιοῦτον πεπερασμένον ὂν ἀρχὴν ἔχει τὴν κατὰ τὸ πρᾶγμα. ὥστε ἄμφω ψευδεῖς αἱ προτάσεις· δέδεικται δὲ καὶ τὸ σχῆμα

ἀσυλλόγιστον. Καὶ ταῦτα μὲν καλῶς ὁ Ἀριστοτέλης ἀντείρηκε, πρὸς τὸ φαινόμενον ὑπαντῶν. ἐπεὶ δὲ σοφὸς ἀνὴρ Μέλισσος, ὡς τοιούτου χρὴ καὶ τῆς ἐννοίας στοχαζόμενον τὰ ἐπαχθέντα αὐτῷ ἐγκλήματα ἀπολύσασθαι. καὶ ὅτι μὲν οὐ σωματικὸν ἐλάμβανε τὸ ὄν, δῆλον ἐκ τοῦ ἀκίνητον καὶ ἀδιαίρετον αὐτὸ δεικνύναι τῶν σωμάτων ἐναργῆ τὴν κίνησιν καὶ τὴν διαίρεσιν ἐμφαινόντων. [30]

in Ph 9 108 ἀλλ᾽ ἀντὶ μὲν τοῦ αἰσθητοῦ καὶ διαστατοῦ τὸ γενητὸν παραλαμβάνει, ὥσπερ καὶ ὁ παρὰ Πλάτωνι Τίμαιος λέγων “γέγονεν· ὁρατὸς γὰρ ἁπτός τέ ἐστι καὶ σῶμα ἔχων”, ἀντὶ δὲ τοῦ νοητοῦ καὶ ἀμεροῦς τὸ ἀγένητον, ὡς καὶ τοῦτο πάλιν ὁ Πλάτων “τί τὸ ὂν ἀεί, γένεσιν δὲ οὐκ ἔχον”. ὅταν οὖν λέγῃ τὸ γενητὸν ἀρχὴν ἔχειν, τὸ αἰσθητόν φησι καὶ διαστατὸν ἄτε περανθὲν ἀρχὴν ἔχειν καὶ πέρας· οὐ γάρ ἐστιν ἄπειρον σῶμα. καὶ συντίθεται καὶ Εὔδημος, ὅτι κἂν ἐπ᾽ ἄλλων τινῶν ὀλίγων γενητῶν οὐκ εἰσὶν ἀρχαὶ αἱ κατὰ τὸ πρᾶγμα, ἀλλ᾽ ἐφ᾽ οὗ σημαινομένου λαμβάνει Μέλισσός εἰσι. γράφει δὲ οὕτως “ἀλλ᾽ ἴσως ὀλίγων μὲν οὔκ εἰσιν ἀρχαί, ἐφ᾽ ὧν δὲ λαμβάνει εὔλογον εἶναι. διὸ τοῦτο μὲν παραχωρητέον, τὴν δὲ ἀκολούθησιν ἐπισκεπτέον”. ὅταν δὲ ὁ Μέλισσος ἐπιφέρῃ “τὸ μὴ γενόμενον ἀρχὴν οὐκ ἔχει”, τότε λέγει ὅτι τὸ ὄντως ὂν ἀμερές ἐστι καὶ οὔτε ἀρχὴν οὔτε τελευτὴν ἔχει· διὸ καὶ ἄπειρον. καὶ οὕτως οὐδέτερον τῶν ἀξιωμάτων ψευδῶς εἴληπται. κἂν γάρ ἐστιν ἀθρόως γινομένη ἀλλοίωσις, μάλιστα μὲν εἰ καὶ πάντα τὰ μέρη ἅμα ἀλλοιοῦται, ἀλλ᾽ οὐχ ἅμα πᾶσα ἡ ἀλλοίωσις γίνεται, ἀλλ᾽ ἔχει καὶ αὐτὴ ἀρχὴν καὶ τελευτήν. ἔπειτα καὶ ἐν τῇ ἀλλοιώσει τὸ ἀλλοιούμενον οὐχὶ ἡ λευκότης ἐστίν, ἀλλὰ τὸ σῶμα κατὰ τὴν λευκότητα. τὸ δὲ σῶμα ἀρχὴν ἔχει καὶ πέρας τὸ ἀλλοιούμενον καὶ γινόμενον οὕτως ὡς ἀλλοιούμενον. καὶ τὸ ἀγένητον δὲ κατὰ τοῦτο τὸ σημαινόμενον ἀληθῶς εἴρηται ἀρχὴν μὴ ἔχειν, ἀδιάστατον καὶ ἀμερὲς ὑπάρχον· ὁ γὰρ οὐρανὸς καὶ ὅδε ὁ κόσμος πολλῶν καὶ μακαρίων τετύχηκε παρὰ τοῦ γεννήσαντος, ἀτὰρ κενοινώνηκέ γε καὶ σώματος· διὸ μέρη ἔχει καὶ ἀρχὴν καὶ τέλος. τὸ δὲ ἀγένητον τὸ ὂν εἶναι καὶ Ἀριστοτέλης συγχωρεῖ καὶ αὐτὸ τὸ δόγμα ἀσμενίζων καὶ τὴν Μελίσσου περὶ τοῦ δόγματος ἀπόδειξιν. καὶ Εὔδημος δὲ τὸ ἁπλῶς ὂν ἀγένητον εἶναι συγχωρεῖ λέγων “τὸ μὲν γὰρ ἅπαν τὸ ὂν ἀθρόον μὴ γίνεσθαι καλῶς ἔχει συγχωρεῖν, ἐπειδὴ οὐχ οἷόν τε ἐκ μὴ ὄντος αὐτὸ γίνεσθαι· ἀλλὰ κατὰ μέρος γίνεσθαι πολλὰ καὶ φθείρεσθαι εὔλογον δήπου ἐστὶ καὶ ὁρῶμεν τοῦτο”. καὶ οὕτως μὲν αἱ προτάσεις ἐλήφθησαν ἀληθῶς καὶ ἡ ἀντιστροφὴ δὲ ἐπὶ τῶν ἐξισαζόντων οὐ κωλύεται ἀπὸ τοῦ ἡγουμένου γίνεσθαι· ὡς ὅταν εἴπωμεν ‘εἰ ἄνθρωπός ἐστι, καὶ ζῷον λογικὸν θνητόν ἐστι‘, καὶ ‘εἰ μὴ ἔστιν ἄνθρωπος, οὐδὲ ζῷον λογικὸν θνητόν‘. [30]

in Ph 9 109 εἰ τοίνυν τὸ γενητὸν ἐξισάζει πρὸς τὸ ἀρχὴν ἔχον καὶ τέλος, οὐδὲν διαφέρει καὶ ἀπὸ τοῦ ἡγουμένου ἀντιστρέψαι. ἐξισάζει γὰρ καὶ τὸ ἀγένητον τῷ ἀρχὴν μὴ ἔχοντι, οὐκέτι τοῦ κατὰ τὸν οὐρανὸν καὶ ὅλως τὰ ἀίδια σώματα παραδείγματος ἐνοχλοῦντος ἡμᾶς. ἀγένητα γὰρ ταῦτα οὐχ ὡς ἀμερῆ, ἀλλ᾽ ὡς μὴ ἀπ᾽ ἀρχῆς χρόνου γεγενημένα. Ἐγκαλεῖται δὲ ὁ Μέλισσος καὶ ὡς τῆς ἀρχῆς πολλαχῶς λεγομένης ἀντὶ τῆς κατὰ τὸν χρόνον ἀρχῆς, ἥτις ὑπάρχει τῷ γενητῷ, τὴν κατὰ τὸ πρᾶγμα λαβών, ἥτις καὶ τοῖς ἀθρόως μεταβάλλουσιν οὐχ ὑπάρχει. ἔοικε δὲ αὐτὸς καὶ πρὸ τοῦ Ἀριστοτέλους τεθεᾶσθαι καλῶς ὅτι πᾶν σῶμα, καὶ τὸ ἀίδιον, πεπερασμένον ὑπάρχον πεπερασμένην ἔχει δύναμιν καὶ ὅσον ἐφ᾽ ἑαυτῷ ἀεὶ ἐν τέλει χρόνου ἐστί, διὰ δὲ τὴν ἀεικίνητον τοῦ παράγοντος ἐπιστασίαν καὶ ἐν ἀρχῇ ἀεί ἐστι καὶ ἀίδιον ὑπάρχει, ὥστε τὸ κατὰ μέγεθος ἀρχὴν καὶ τέλος ἔχον καὶ κατὰ χρόνον ἔχει ταῦτα καὶ ἀνάπαλιν. τὸ γὰρ ἀρχὴν ἔχον χρόνου καὶ τέλος οὐχ ἅμα πᾶν ἐστι. διὸ ποιεῖται μὲν τὴν ἀπόδειξιν ἀπὸ τῆς κατὰ χρόνον ἀρχῆς καὶ τελευτῆς. ἄναρχον δὲ οὕτως καὶ ἀτελεύτητον οὗ φησιν εἶναι ὃ μὴ πᾶν ἐστι, τουτέστιν ὃ μὴ ἅμα ὅλον ἐστίν· ὅπερ τοῖς ἀμερέσιν ὑπάρχει καὶ τῷ ὄντι ἀπείροις, τῷ δέ γε ἁπλῶς ὄντι καὶ κυριώτατα· τῷ γὰρ ὄντι πᾶν ἐκεῖνό ἐστι. λέγει δὲ ταῦτα οὕτως ὁ Μέλισσος “ὅτε τοίνυν οὐκ ἐγένετο, ἔστι δέ, ἀεὶ ἦν καὶ ἀεὶ ἔσται καὶ ἀρχὴν οὐκ ἔχει οὐδὲ τελευτήν, ἀλλ᾽ ἄπειρόν ἐστιν. εἰ

μὲν γὰρ ἐγένετο, ἀρχὴν ἂν εἶχεν (ἤρξατο γὰρ ἄν ποτε γινόμενον) καὶ τελευτήν (ἐτελεύτησε γὰρ ἄν ποτε γινόμενον)· εἰ δὲ μήτε ἤρξατο μήτε ἐτελεύτησεν ἀεί τε ἦν καὶ ἀεὶ ἔσται, οὐκ ἔχει ἀρχὴν οὐδὲ τελευτήν· οὐ γὰρ ἀεὶ εἶναι ἀνυστὸν ὅ τι μὴ πᾶν ἐστι". καὶ ὅτι μὲν τὸ "ποτὲ" χρονικόν ἐστι, δῆλον· ὅτι δὲ "γινόμενον" τὸ κατ' οὐσίαν γενητὸν εἶπεν, ὃ ἕως ἂν ᾖ γινόμενόν ἐστι καὶ οὐκ ὄν, δῆλον ἐκ τοῦ "ἐτελεύτησε γὰρ ἄν ποτε γινόμενον ὄν" καὶ ἐκ τοῦ "οὐ γὰρ ἀεὶ εἶναι ἀνυστὸν ὅ τι μὴ πᾶν ἐστι", ὡς τοῦ ἀεὶ ὄντος, ὃ καὶ πᾶν ἐστιν, ἀντικειμένου τῷ γενητῷ. ὅτι δὲ ὥσπερ τὸ "ποτὲ γενόμενον" πεπερασμένον τῇ οὐσίᾳ φησίν, οὕτω καὶ τὸ ἀεὶ ὂν ἄπειρον λέγει τῇ οὐσίᾳ, σαφὲς πεποίηκεν εἰπών "ἀλλ' ὥσπερ ἔστιν ἀεί, οὕτω καὶ τὸ μέγεθος ἄπειρον ἀεὶ χρὴ εἶναι". μέγεθος δὲ οὐ τὸ διαστατόν φησιν· αὐτὸς γὰρ ἀδιαίρετον τὸ ὂν δείκνυσιν· "εἰ γὰρ διῄρηται, φησί, τὸ ἐόν, κινεῖται. κινούμενον δὲ οὐκ ἂν εἴη ἅμα." μέγεθος τὸ δίαρμα αὐτὸ λέγει τῆς ὑποστάσεως. ὅτι γὰρ ἀσώματον εἶναι βούλεται τὸ ὄν, ἐδήλωσεν εἰπών "εἰ μὲν ὂν εἴη, δεῖ αὐτὸ ἓν εἶναι· ἓν δὲ ὂν δεῖ αὐτὸ σῶμα μὴ ἔχειν". [30]

in Ph 9 110 καὶ ἐφεξῆς δὲ τῷ ἀιδίῳ τὸ ἄπειρον κατὰ τὴν οὐσίαν συνέταξεν εἰπών "ἀρχήν τε καὶ τέλος ἔχον οὐδὲν οὔτε ἀίδιον οὔτε ἄπειρόν ἐστιν" ὥστε τὸ μὴ ἔχον ἄπειρόν ἐστιν. ἀπὸ δὲ τοῦ ἀπείρου τὸ ἓν συνελογίσατο ἐκ τοῦ "εἰ μὴ ἓν εἴη, περανεῖ πρὸς ἄλλο". τοῦτο δὲ αἰτιᾶται Εὔδημος ὡς ἀδιορίστως λεγόμενον γράφων οὕτως· "εἰ δὲ δὴ συγχωρήσειέ τις ἄπειρον εἶναι τὸ ὄν, διὰ τί καὶ ἓν ἔσται; οὐ γὰρ δὴ διότι πλείονα, περανεῖ πῃ πρὸς ἄλληλα. δοκεῖ γὰρ καὶ ὁ παρεληλυθὼς χρόνος ἄπειρος εἶναι περαίνων πρὸς τὸν παρόντα. πάντῃ μὲν οὖν ἄπειρα τὰ πλείω τάχα οὐκ ἂν εἴη, ἐπὶ θάτερα δὲ φανεῖται ἐνδέχεσθαι. χρὴ οὖν διορίσαι, πῶς ἄπειρα οὐκ ἂν εἴη, εἰ πλείω." p. 186a16 Ἔπειτα διὰ τί ἀκίνητο ν , εἰ ἕ ν ; "Ὁ Μέλισσος δείξας τὸ ἄπειρον ἐκ τοῦ μήτε ἀρχὴν μήτε τέλος ἔχειν, ἐκ δὲ τοῦ ἀπείρου τὸ ἓν εἶναι, ἐφεξῆς καὶ ὅτι ἀκίνητον δείκνυσιν, ὡς ὁ Ἀλέξανδρός φησι, τῷ τὸ κινούμενον ἢ διὰ πλήρους ὀφείλειν κινεῖσθαι ἢ διὰ κενοῦ, (οὕτω δὲ καὶ ἄλλο τι ἔσεσθαι). ὅτι δὲ διὰ μὲν πλήρους οὐχ οἷόν τέ τι κινηθῆναι, κενὸν δὲ μὴ δύνασθαι ἐν τοῖς οὖσιν εἶναι (μηδὲν γὰρ εἶναι τὸ κενόν, ὄντος τε μηκέτι ἔσεσθαι ἄπειρον τὸ ὄν· εἰ γὰρ εἴη μεθίστασθαι δυνάμενον ἐν ἑαυτῷ, δῆλον ὡς μεῖζον ἂν αὐτοῦ εἴη, οὐδὲν δὲ μεῖζον τοῦ ἀπείρου) ..." ταῦτα μὲν οὖν οὕτως αὐτῇ λέξει φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ ὡς τὴν κατὰ τόπον κίνησιν ἀναιροῦντος τοῦ Μελίσσου μόνην, οὐ μὴν καὶ τὴν ἀλλοίωσιν, οὕτως ποιεῖται τὴν ἐξήγησιν διὰ τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους εἰρημένον τὸ ἔπειτα ἀλλοίωσις διὰ τί οὐκ ἂν εἴ η. ἐμοὶ δὲ δοκεῖ συμπεραινόμενος ὁ Μέλισσος τὰ περὶ τοῦ ὄντος εἰρημένα, ὅτι ἀγένητον καὶ ἀίδιον καὶ ἄπειρον καὶ ἓν καὶ ὅμοιον, ἐκ τούτων καὶ τὰς ἄλλας πάσας κινήσεις τὰς περὶ τὴν γένεσιν ἀφαιρεῖν ἀπὸ τοῦ ὄντος, καὶ πρῶτον μὲν δεικνύναι ὅτι οὔτε ὡς ἀπολλύμενον οὔτε ὡς αὐξόμενον ἢ μειούμενον οὔτε ὡς ἀλλοιούμενον κινεῖται τὸ ὂν ἢ ὅλως ἑτεροιούμενον, ὅπερ κοινὸν αὐξήσεως ἂν εἴη καὶ ἀλλοιώσεως. [25]

in Ph 9 111 οὔτε γὰρ ἀίδιον οὔτε ἄπειρον οὔτε ἓν οὔτε ὅμοιον ἂν εἴη ταῦτα πάσχον· εἶτα ὅτι οὐδὲ κενόν· τὸ γὰρ κενόν, οὐχὶ σώματος ἀλλὰ κενὸν τοῦ ὄντος, οὐδέν ἐστι. προλαβὼν οὖν ὅτι τὸ ὂν πλέων ἐστί, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν πλῆρες, καὶ δείξας ὅτι κενὸν οὐκ ἔστι, συνάγει ὅτι οὐκ ἂν κινοῖτο κατὰ τόπον οὔτε ὡς εἰς ἄλλον παρ' ἑαυτὸ τόπον, οὐ γάρ ἐστί τι κενὸν τοῦ ὄντος εἰς ὃ κινηθῇ, οὔτε εἰς ἑαυτό. ἐξ ἀραιοτέρου γὰρ πυκνότερον ἦν ἀνάγκη γενέσθαι. πυκνὸν δὲ καὶ ἀραιὸν οὐκ ἂν εἴη. τὸ γὰρ ἀραιὸν κενόν τι ἔχει, τὸ δὲ κενὸν οὐκ ἔστιν οὔτε ὅλως οὔτε ἐν αὐτῷ μάλιστα, διότι πλέων ἐστίν. ὅτι δὲ πλέων ἐστὶ τὸ ὄν, δείκνυσιν ἐκ τοῦ μηδὲν εἰς ἑαυτὸ εἰσδέχεσθαι· εἰ γὰρ εἰσδέχοιτο, κενόν τι εἶναι τοῦ ὄντος, κενὸν δὲ μὴ εἶναι. Ὅτι δὲ οὐχ ὡς ὁ Ἀλέξανδρος ἤκουσεν, οὕτως ἡ ἀπόδειξις προῆλθεν ἐκ τοῦ τὸ κινούμενον ἢ διὰ πλήρους ὀφείλειν κινεῖσθαι ἢ διὰ κενοῦ, ἀλλ' ὅτι δεῖ αὐτὸ τὸ ὂν πλῆρες εἶναι, δηλοῖ καὶ ὁ Εὔδημος λέγων "ἀκίνητον δὲ δὴ πῶς; ἢ ὅτι πλῆρες. πλῆρες δέ, ὅτι οὐκ ἔστιν ἄπειρον κενοῦ μετέχον." ἀλλ' ἐπειδὴ κἂν ἀρχαιοπρεπῶς ἀλλ' οὐκ ἀσαφῶς ταῦτα καὶ ὁ Μέλισσος ἔγραψε, παρακείσθω καὶ αὐτὰ τὰ ἀρχαῖα γράμματα

πρὸς τὸ δύνασθαι τοὺς ἐντυγχάνοντας ἀκριβεστέρους γίνεσθαι κριτὰς τῶν προσφυεστέρων ἐξηγήσεων. λέγει δ' οὖν ὁ Μέλισσος οὕτως τὰ πρότερον εἰρημένα συμπεραινόμενος καὶ οὕτως τὰ περὶ τῆς κινήσεως ἐπάγων. "Οὕτως οὖν ἀίδιόν ἐστι καὶ ἄπειρον καὶ ἓν καὶ ὅμοιον πᾶν. καὶ οὔτ' ἂν ἀπόλοιτο οὔτε μεῖζον γίνοιτο οὔτε μετακοσμέοιτο οὔτε ἀλγεῖ οὔτε ἀνιᾶται. εἰ γάρ τι τούτων πάσχοι, οὐκ ἂν ἔτι ἓν εἴη. εἰ γὰρ ἑτεροιοῦται, ἀνάγκη τὸ ἐὸν μὴ ὅμοιον εἶναι, ἀλλὰ ἀπόλλυσθαι τὸ πρόσθεν ἐόν, τὸ δὲ οὐκ ἐὸν γίνεσθαι. εἰ τοίνυν τριχὶ μιῇ μυρίοις ἔτεσιν ἑτεροῖον γίνοιτο τὸ πᾶν, ὀλεῖται ἂν ἐν τῷ παντὶ χρόνῳ. Ἀλλ' οὐδὲ μετακοσμηθῆναι ἀνυστόν· ὁ γὰρ κόσμος ὁ πρόσθεν ἐὼν οὐκ ἀπόλλυται οὔτε ὁ μὴ ἐὼν γίνεται. ὅτε δὲ μήτε προσγίνεται μηδὲν μήτε ἀπόλλυται μήτε ἑτεροιοῦται, πῶς ἂν μετακοσμηθὲν τῶν ἐόντων τι ᾖ. εἰ μὲν γάρ τι ἐγίνετο ἑτεροῖον, ἤδη ἂν καὶ μετακοσμηθείη. [25]

in Ph 9 112 Οὐδὲ ἀλγεῖ· οὐ γὰρ ἂν πᾶν εἴη ἀλγέον· οὐ γὰρ ἂν δύναιτο ἀεὶ εἶναι χρῆμα ἀλγέον οὐδὲ ἔχει ἴσην δύναμιν τῷ ὑγιεῖ· οὔτ' ἂν ὅμοιον εἴη, εἰ ἀλγέοι· ἀπογινομένου γάρ τευ ἂν ἀλγέοι ἢ προσγινομένου, κοὐκ ἂν ἔτι ὅμοιον εἴη. οὐδ' ἂν τὸ ὑγιὲς ἀλγῆσαι δύναιτο· ἀπὸ γὰρ ἂν ὅλοιτο τὸ ὑγιὲς καὶ τὸ ἐὸν, τὸ δὲ οὐκ ἐὸν γένοιτο. καὶ περὶ τοῦ ἀνιᾶσθαι ωὐτὸς λόγος τῷ ἀλγέοντι. Οὐδὲ κενεόν ἐστιν οὐδέν· τὸ γὰρ κενεὸν οὐδέν ἐστιν· οὐκ ἂν οὖν εἴη τό γε μηδέν. οὐδὲ κινεῖται· ὑποχωρῆσαι γὰρ οὐκ ἔχει οὐδαμῇ, ἀλλὰ πλέων ἐστίν. εἰ μὲν γὰρ κενεὸν ἦν, ὑπεχώρει ἂν εἰς τὸ κενόν· κενοῦ δὲ μὴ ἐόντος οὐκ ἔχει ὅκῃ ὑποχωρήσει. πυκνὸν δὲ καὶ ἀραιὸν οὐκ ἂν εἴη· τὸ γὰρ ἀραιὸν οὐκ ἀνυστὸν πλέων εἶναι ὁμοίως τῷ πυκνῷ, ἀλλ' ἤδη τὸ ἀραιόν γε κενεώτερον γίνεται τοῦ πυκνοῦ. κρίσιν δὲ ταύτην χρὴ ποιήσασθαι τοῦ πλέω καὶ τοῦ μὴ πλέω· εἰ μὲν οὖν χωρεῖ τι ἢ εἰσδέχεται, οὐ πλέων· εἰ δὲ μήτε χωρεῖ μήτε εἰσδέχεται, πλέων. ἀνάγκη τοίνυν πλέων εἶναι, εἰ κενὸν μὴ ἔστιν. εἰ τοίνυν πλέων ἐστίν, οὐ κινεῖται." ταῦτα μὲν οὖν τὰ τοῦ Μελίσσου. Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης αἰτιᾶται πρῶτον μὲν διὰ τί ἀνάγκη, εἰ ἕν ἐστι μὴ κινεῖσθαι κατὰ τόπον, εἴπερ δύναται καὶ ὅλα ἐν ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ τόπῳ μένοντα κινεῖσθαι τῇ τῶν μορίων ἀντιπεριστάσει, κενοῦ τινος μὴ δεόμενα, καθάπερ καὶ τόδε τὸ ὕδωρ ἐν ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ μένον ἀγγείῳ δονούμενον. τί οὖν κωλύει καὶ τὸ πᾶν μήτε ἀπολιμπάνον τὸν τόπον μήτε ἐπιλαμβάνον κινεῖσθαι, τῶν ἐν αὐτῷ μορίων κινουμένων τῇ ἀντιπεριστάσει τῇ πρὸς ἄλληλα, καθάπερ καὶ ἡ ὅλη σφαῖρα περὶ μένοντας τοὺς πόλους καὶ τὸν ἄξονα κινουμένη φαίνεται, καὶ πᾶσα σφαῖρα καὶ κῶνος καὶ κύλινδρος; δύναται γὰρ κινεῖσθαί τι κατὰ τόπον καὶ μὴ ἀμεῖβον τόπον ἐκ τόπου, ὡς εἴρηται. ὥσπερ δέ φησι μέρος ὕδατος κινεῖται ἐν ἑαυτ ῷ, οὕτως τί κωλύει καὶ τὸ πᾶν ὄν; ἐπεὶ δὲ καὶ τὴν ἀλλοίωσιν ἀνεῖλεν ἐκ τοῦ ἓν εἶναι ὁ Μέλισσος, διὰ τ ί, φησίν, οὐκ ἂν εἴη ἀλλοίωσις ἑνὸς ὄντος, εἴπερ δυνατὸν τὸ αὐτὸ ἓν κατὰ τὴν οὐσίαν ὑπομένον ποιότητα ἄλλοτε ἄλλην μεταλαμβάνειν, οἷον ἐκ θερμοῦ ψυχρὸν γενόμενον ἢ ἐκ λευκοῦ μέλαν ἢ ἐξ ὑγιαίνοντος νοσοῦν. ἔοικε δὲ ἡ τοῦ Ἀριστοτέλους βραχυλογία σφάλλειν πολλαχοῦ τοὺς ἐξηγητάς· εἰπόντος γὰρ αὐτοῦ ἔπειτα ἀλλοίωσις διὰ τί οὐκ ἂν εἴ η, ὁ Ἀλέξανδρος οὕτως ἐξηγεῖται "ὡς Μελίσσου διὰ τοῦ δεῖξαι μὴ δυνάμενον τὸ ὂν τὴν κατὰ τόπον κίνησιν κινεῖσθαι τὸ πάντῃ ἀκίνητον αὐτοῦ κατηγοροῦντος" (ταῦτα γὰρ αὐτῇ λέξει γέγραφεν ὁ Ἀλέξανδρος), καίτοι τοῦ Μελίσσου καὶ πρὸ τῆς κατὰ τόπον κινήσεως τὰς ἄλλας ἀναιροῦντος, ὡς ἡ προεκτεθεῖσα ῥῆσις δηλοῖ. [30]

in Ph 9 113 ὡς δὲ τοῦ ἑνὸς ἀλλοιοῦσθαι καὶ ἑτεροιοῦσθαι δυναμένου καὶ μένοντος ἔτι ἑνὸς κατὰ τὴν οὐσίαν, οὕτως νῦν ὑπήντησεν ὁ Ἀριστοτέλης τὸ ἓν ὁλοσχερῶς κατὰ τὴν συνήθειαν λαβών (λέγομεν γὰρ ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν μένοντα Σωκράτην ὀδυνᾶσθαί τε τὸ σκέλος καὶ ἀναπαύεσθαι), τοῦ Μελίσσου κυριώτερον τὸ ἓν λαβόντος ἀλλ' οὐχ ὁλοσχερέστερον, ὡς δηλοῖ τά τε ἄλλα τὰ εἰρημένα καὶ οὐχ ἥκιστα τὸ "εἰ τοίνυν τριχὶ μιῇ μυρίοις ἔτεσιν ἑτεροῖον γίνοιτο τὸ πᾶν, ὀλεῖται ἂν ἐν τῷ παντὶ χρόνῳ", ὡς δέον ὂν εἰ ἕν ἐστι, καὶ ὅμοιον καὶ ἀίδιον κυρίως· ὥστε κατὰ πάντα μένον οὐκ ἂν ἔχοι τι καθ' ὃ μεταβολὴν ὑποδέξεται. ἀνάγκη γὰρ ἦν τὸ ἀλλοιούμενον καὶ τὸ ἑτεροιούμενον ὁπωσοῦν ἀπ' ἄλλης διαθέσεως εἰς ἄλλην μεταβάλλειν. κατὰ τόπον δὲ εἰ κινοῖτο

περιδινούμενον ὥσπερ τὸ ὕδωρ, κενοῦ μὴ ὄντος ἀνάγκη σχῆμα ἔχειν περιφερές, οἷον σφαιρικὸν ἢ κωνικὸν ἢ κυλινδρικόν· τὰ γὰρ ἄλλα σχήματα περιδινούμενα ἄλλοτε ἄλλον τόπον ἐπιλαμβάνει· ἐσχηματισμένον δὲ πεπερασμένον ἂν εἴη καὶ οὐκ ἄπειρον. εἰ δὲ ἀκίνητον πρότερον ὂν κινοῖτο ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ, ἀνάγκη πυκνουμένου καὶ ἀραιουμένου μέρους τινὸς γίνεσθαι τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως. ὅλως δὲ σωμάτων κίνησις ἡ περιδίνησις· ἀσώματον δὲ δέδεικται τὸ ὂν ὑπὸ Μελίσσου. p. 186a19 Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τῷ εἴδει οἷόν τε ἓν εἶναι ἕως τοῦ καὶ τὰ ἐναντία ἀλλήλω ν . Ἐν τοῖς καθόλου λόγοις τριῶν τοῦ ἑνὸς σημαινομένων ἀφορισθέντων, τοῦ τε κατὰ συνέχειαν καὶ τοῦ ὡς ἀδιαιρέτου καὶ τοῦ τῷ λόγῳ ἑνός, δείξας ὅτι κατ' οὐδὲν τῶν σημαινομένων τούτων ἓν εἶναι δύναται τὸ ὂν καὶ ὑπαντήσας καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς τοῦ Μελίσσου λόγους, κοινὸν οἶμαι τοῦτον ἐπάγει λόγον, ὅτι ὅλως τῷ εἴδει ἓν οὐχ οἷόν τε τὸ ὂν εἶναι πλὴν τῷ ἐξ ο ὗ, τουτέστι πλὴν κατὰ τὴν ὑλικὴν αἰτίαν. "κατὰ ταύτην γάρ, ὡς ὁ Ἀλέξανδρος ἐξηγεῖται, δυνατὸν ἓν τῷ εἴδει λέγειν τὸ ὄν, ὥσπερ καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν φυσικῶν ἔλεγον, Θαλῆς μὲν καὶ Ἵππων ὕδωρ λέγοντες, Ἀναξιμένης δὲ ἀέρα, Ἡράκλειτος δὲ πῦρ· αὐτὰ μέντοι τὰ ὄντα ἓν τῷ εἴδει λέγειν αὐτόθεν ἄτοπον. ἂν μὲν γὰρ οὕτως τις λέγοι ἓν εἶναι τὰ ὄντα καθὸ ἐξ ἑνός τινος καὶ μιᾶς ἀρχῆς τὰ πάντα γέγονε, λέγοι ἄν τινα λόγον καὶ ὑπὸ φυσικῶν τινων εἰρημένον· καθ' οὓς γὰρ ἡ ἀρχὴ τῶν ὄντων μία, κατὰ τούτους ἓν τῷ λόγῳ τὰ πάντα γένοιτο ἄν, καθὸ ἐξ ἑνός, ἀλλ' οὐ καθὸ ἔστι· κατὰ γὰρ τοῦτο διαφόρους ἔχοντα λόγους, τινὰ δὲ καὶ ἐναντίους, πῶς ἂν εἴη τὰ αὐτὰ ἀλλήλοις; οἷον ἄνθρωπος καὶ ἵππος ἢ λογικὸν ζῷον καὶ ἄλογον κατὰ μὲν τὴν ὕλην τὰ αὐτὰ ἂν εἴη, κατὰ δὲ τὸ εἶδος οὐκέτι. [5]

in Ph 9 114 δῆλον δὲ ὅτι τοῦ τὰ διάφορα τὰ αὐτὰ εἶναι μᾶλλον ἄτοπόν ἐστι τὸ τὰ ἐναντία τὰ αὐτὰ εἶναι." ἐπιστῆσαι δὲ ἄξιον εἰς ὃ ὁ Ἀλέξανδρος ἀποβλέψας ἓν τῷ εἴδει τῷ κατὰ τὴν ὕλην φησὶ δυνατὸν λέγειν τὰ ὄντα. ἢ τοῦτο μὲν βίαιον τὸ λέγειν τῷ εἴδει τῆς ὕλης, ἄμεινον δὲ λέγειν ὅτι ὅλως τῷ εἴδει οὐχ οἷόν τε ἓν εἶναι, ἀλλ' εἴπερ ἄρα, κατὰ κοινότητά τινα χρὴ λαβεῖν τὸ ἕν, οἷον τὴν ὕλην καὶ τὸ ἐξ οὗ, ὥσπερ τινὲς τῶν φυσικῶν ἔλεγον. διὸ καὶ ἐπήγαγεν ἄνθρωπος γὰρ ἵππου ἕτερον τῷ εἴδει καὶ τὰ ἐναντία ἀλλήλων ὡς εἶδος λέγων τὸ καθὸ ἕκαστόν ἐστιν, ἀλλ' οὐχὶ τὸ ἐξ οὗ. δῆλον δὲ ὅτι εἰ οὕτως εἶδός τις λέγει ὡς τὸ σύνθετον, οὗ καὶ ὁ ὁρισμὸς σύνθετος ἀποδίδοται, οὐκ ἂν δέξαιτο Μέλισσος εἶδος εἶναι τὸ ὄν· εἰ δὲ οὕτως ὡς τὸ ἄυλον καὶ ἁπλούστατον, τάχα ἂν δέξαιτο· πολλὰ γὰρ αὐτοῦ καὶ αὐτὸς κατηγορεῖ, τὸ ἀγένητον, τὸ ἀκίνητον, τὸ ἄπειρον καὶ ἄλλα πολλά. ἀλλ' οὔτε οὕτως ἓν ὡς τὸ ἐξ οὗ καὶ τὸ ὑλικὸν λέγοι ἂν Μέλισσος οὔτε ὡς οἱ φυσικοί (ἀσώματον γὰρ λέγει τὸ ὄν) οὔτε κατὰ τὴν κυρίως ὕλην, εἴπερ μήτε εἰσδέχεσθαί τι λέγει τὸ ὂν μήτε μετακοσμεῖσθαι, ἡ δὲ ὕλη καὶ εἰσδέχεται καὶ μετακοσμεῖται. ἔτι δὲ "τοῦ ἐόντος ἀληθινοῦ, φησί, κρεῖσσον οὐδέν". ἡ δὲ ὕλη τὸ χείριστον. p. 186a22 Καὶ πρὸς Παρμενίδην δὲ ὁ αὐτὸς τρόπος τῶν λόγων ἕως τοῦ τῇ δὲ ὅτι οὐ συμπεραίνετα ι . Καὶ ἐν τῇ δόξῃ καὶ ἐν τῇ τῆς δόξης κατασκευῇ τὰ μέν ἐστι κοινὰ Παρμενίδῃ καὶ Μελίσσῳ, τὰ δὲ ἴδια· κοινὰ μὲν ἐν τῇ δόξῃ τὸ ἓν εἶναι τὸ ὂν καὶ ἀκίνητον, ἴδια δὲ τὸ Μέλισσον μὲν ἄπειρον λέγειν τὸ ὄν, Παρμενίδην δὲ πεπερασμένον· κατὰ δὲ τὴν κατασκευὴν κοινὸν μὲν πάλιν αὐτοῖς τό τε ἀσυλλογίστως ἐρωτᾶν καὶ τὸ ψευδεῖς λαμβάνειν προτάσεις· ἴδιον δὲ αὐταὶ αἱ προτάσεις, αἷς ἑκάτερος αὐτῶν ἐχρήσατο· οὐ γὰρ διὰ τῶν αὐτῶν ἄμφω τὰς ἀποδείξεις πεποίηνται. [30]

in Ph 9 115 καὶ τῆς ἀντιλογίας οὖν τῆς πρὸς αὐτοὺς τὰ μὲν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον γενήσεται, τὰ δὲ κατὰ ἄλλον καὶ ἄλλον. ὅσα μὲν γὰρ καθόλου ἀναιρετικὰ ἐρρήθη τοῦ ἓν εἶναι τὸ ὄν, ταῦτα ὁμοίως πρὸς ἑκάτερον εἴρηται, ὥσπερ καὶ ὅτι παρ' ἀμφοτέροις ὁ λόγος ἡμάρτηται καὶ ὅτι ψευδῆ λαμβάνει καὶ ὅτι οὐ συμπεραίνει· καὶ γὰρ καὶ τοῦτο κοινῶς ἐπῆκται πρὸς λύσιν· ὅσα δὲ πρὸς τὰς οἰκείας ἑκατέρου προτάσεις λέγεται, ταῦτα ἰδίᾳ πρὸς ἑκάτερον ὑπαντᾷ. καὶ καθὸ δὲ ἐν τῇ δόξῃ διαφέρονται τοῦ μὲν ἄπειρον τοῦ δὲ πεπερασμένον λέγοντος τὸ ὄν, καὶ κατὰ τοῦτο διαφόρους τὰς ἀντιλογίας ἀνάγκη γίνεσθαι. p. 186a24 Ψευδὴς μὲν ᾗ ἁπλῶς λαμβάνει τὸ ὂν λέγεσθα ι . Τὸν

Παρμενίδου λόγον, ὡς ὁ Ἀλέξανδρος ἱστορεῖ, ὁ μὲν Θεόφραστος οὕτως ἐκτίθεται ἐν τῷ πρώτῳ τῆς Φυσικῆς ἱστορίας "τὸ παρὰ τὸ ὂν οὐκ ὄν· τὸ οὐκ ὂν οὐδέν· ἓν ἄρα τὸ ὄν", Εὔδημος δὲ οὕτως "τὸ παρὰ τὸ ὂν οὐκ ὄν, ἀλλὰ καὶ μοναχῶς λέγεται τὸ ὄν· ἓν ἄρα τὸ ὄν." τοῦτο δὲ εἰ μὲν ἀλλαχοῦ που γέγραφεν οὕτως σαφῶς Εὔδημος, οὐκ ἔχω λέγειν· ἐν δὲ τοῖς Φυσικοῖς περὶ Παρμενίδου τάδε γράφει, ἐξ ὧν ἴσως συναγαγεῖν τὸ εἰρημένον δυνατόν· "Παρμενίδης δὲ οὐ φαίνεται δεικνύειν ὅτι ἓν τὸ ὄν, οὐδὲ εἴ τις αὐτῷ συγχωρήσειε μοναχῶς λέγεσθαι τὸ ὄν, εἰ μὴ τὸ ἐν τῷ τί κατηγορούμενον ἑκάστου ὥσπερ τῶν ἀνθρώπων ὁ ἄνθρωπος. καὶ ἀποδιδομένων τῶν λόγων καθ' ἕκαστον ἐνυπάρξει ὁ τοῦ ὄντος λόγος ἐν ἅπασιν εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ὥσπερ καὶ ὁ τοῦ ζῴου ἐν τοῖς ζῴοις. ὥσπερ δὲ εἰ πάντα εἴη τὰ ὄντα καλὰ καὶ μηθὲν εἴη λαβεῖν ὃ οὐκ ἔστι καλόν, καλὰ μὲν ἔσται πάντα, οὐ μὴν ἕν γε τὸ καλὸν ἀλλὰ πολλά (τὸ μὲν γὰρ χρῶμα καλὸν ἔσται τὸ δὲ ἐπιτήδευμα τὸ δὲ ὁτιδήποτε), οὕτω δὴ καὶ ὄντα μὲν πάντα ἔσται, ἀλλ' οὐχ ἓν οὐδὲ τὸ αὐτό· ἕτερον μὲν γὰρ τὸ ὕδωρ, ἄλλο δὲ τὸ πῦρ. Παρμενίδου μὲν οὖν ἀγασθείη τις ἀναξιοπίστοις ἀκολουθήσαντος λόγοις καὶ ὑπὸ τοιούτων ἀπατηθέντος, ἃ οὔπω τότε διεσαφεῖτο (οὔτε γὰρ τὸ πολλαχῶς ἔλεγεν οὐδείς, ἀλλὰ Πλάτων πρῶτος τὸ δισσὸν εἰσήγαγεν, οὔτε τὸ καθ' αὑτὸ καὶ κατὰ συμβεβηκός)· φαίνεταί τε ὑπὸ τούτων διαψευσθῆναι. [25]

in Ph 9 116 ταῦτα δὲ ἐκ τῶν λόγων καὶ ἐκ τῶν ἀντιλογιῶν ἐθεωρήθη καὶ τὸ συλλογίζεσθαι· οὐ γὰρ συνεχωρεῖτο, εἰ μὴ φαίνοιτο ἀναγκαῖον· οἱ δὲ πρότερον ἀναποδείκτως ἀπεφαίνοντο". καὶ μέχρι τούτου τὰ περὶ Παρμενίδου προαγαγὼν ἐπὶ Ἀναξαγόραν μετέβη. Πορφύριος δὲ καὶ αὐτὸς τὰ μὲν ἐκ τῶν Παρμενιδείων ἐπῶν ὡς οἶμαι τὰ δὲ ἐκ τῶν Ἀριστοτέλους καὶ ὧν ἄν τις πιθανῶς ἐκθέσθαι τὴν Παρμενίδου δόξαν βουλόμενος εἴποι γράφει ταῦτα. ἔχει δὲ αὐτοῦ ὁ λόγος οὕτως. "εἴ τι παρὰ τὸ λευκόν ἐστιν, ἐκεῖνο οὐ λευκόν ἐστι, καὶ εἴ τι παρὰ τὸ ἀγαθόν ἐστιν, ἐκεῖνο οὐκ ἀγαθόν ἐστι, καὶ εἴ τι παρὰ τὸ ὄν ἐστιν, ἐκεῖνο οὐκ ὄν ἐστι. τὸ δὲ οὐκ ὂν οὐδέν· τὸ ὂν ἄρα μόνον ἐστίν· ἓν ἄρα τὸ ὄν. καὶ γὰρ εἰ μὴ ἕν ἐστιν ἀλλὰ πλείω τὰ ὄντα, ἤτοι τῷ εἶναι διοίσει ἀλλήλων ἢ τῷ μὴ εἶναι· ἀλλ' οὔτε τῷ εἶναι διαφέροι ἄν (κατὰ γὰρ αὐτὸ τὸ εἶναι ὅμοιά ἐστι, καὶ τὰ ὅμοια ᾗ ὅμοια ἀδιάφορα καὶ οὐχ ἕτερα τυγχάνει ὄντα, τὰ δὲ μὴ ἕτερα ἕν ἐστιν) οὔτε τῷ μὴ εἶναι· τὰ γὰρ διαφέροντα πρότερον εἶναι δεῖ, τὰ δὲ μὴ ὄντα οὐδὲν διαφέρει ἀλλήλων· εἰ τοίνυν πλείω φησὶν ὑποτιθέμενα μήτε τῷ εἶναι μήτε τῷ μὴ εἶναι διαφέρειν οἷόν τε καὶ ἕτερα εἶναι ἀλλήλων, δῆλον ὡς ἓν πάντα ἔσται καὶ τοῦτο ἀγένητόν τε καὶ ἄφθαρτον". ὁ μέντοι Ἀριστοτέλης ἐν τοῖς ἑξῆς ἔοικεν οὕτω πως ἀπομνημονεύειν τοῦ Παρμενιδείου λόγου· εἰ ἓν σημαίνει τὸ ὂν καὶ μὴ οἷόν τε εἶναι ἅμα τὴν ἀντίφασιν, οὐκ ἔσται οὐδὲν μὴ ὄν. ταὐτὸν δὲ καὶ οὗτος ἐννοεῖ τοῖς προτέροις. εἰ γὰρ ἓν σημαίνει τὸ ὄν, τὸ παρ' ἐκεῖνο οὐκ ὂν καὶ οὐδέν ἐστι. καὶ εἰ μὴ συνυπάρχει ἡ ἀντίφασις, ὥστε ταὐτὸν καὶ ὂν ἅμα καὶ οὐκ ὂν εἶναι, δῆλον ὅτι τὸ παρὰ τὸ ὂν οὐκ ὂν ἔσται καὶ τὸ οὐκ ὂν οὐδέν. Εἰ δέ τις ἐπιθυμεῖ καὶ αὐτοῦ τοῦ Παρμενίδου ταύτας λέγοντος ἀκοῦσαι τὰς προτάσεις, τὴν μὲν τὸ 'παρὰ τὸ ὂν οὐκ ὂν καὶ οὐδὲν' λέγουσαν, ἥτις ἡ αὐτή ἐστι τῇ τὸ ὂν μοναχῶς λέγεσθαι, εὑρήσει ἐν ἐκείνοις τοῖς ἔπεσιν· ἡ μὲν ὅπως ἔστι τε καὶ ὡς οὐκ ἔστι μὴ εἶναι πειθοῦς ἐστι κέλευθος (ἀληθείη γὰρ ὀπηδεῖ), ἡ δ' ὡς οὐκ ἔστι τε καὶ ὡς χρεών ἐστι μὴ εἶναι τὴν δή τοι φράζω παναπευθέα ἔμμεν ἀταρπόν. οὔτε γὰρ ἂν γνοίης τό γε μὴ ἐόν (οὐ γὰρ ἀνυστόν) οὔτε φράσαις. [30]

in Ph 9 117 ὅτι δὲ ἡ ἀντίφασις οὐ συναληθεύει, δι' ἐκείνων λέγει τῶν ἐπῶν, δι' ὧν μέμφεται τοῖς εἰς ταὐτὸ συνάγουσι τὰ ἀντικείμενα. εἰπὼν γάρ ἔστι γὰρ εἶναι, μηδὲν δ' οὐκ ἔστι, τά γ' ἐγὼ φράζεσθαι ἄνωγα, πρώτης γάρ ς' ἀφ' ὁδοῦ ταύτης διζήσιος 〈εἴργω〉, 〈ἐπάγει〉 αὐτὰρ ἔπειτ' ἀπὸ τῆς, ἣν δὴ βροτοὶ εἰδότες οὐδέν πλάττονται δίκρανοι· ἀμηχανίη γὰρ ἐν αὐτῶν στήθεσιν ἰθύνει πλαγκτὸν νόον. οἱ δὲ φοροῦνται κωφοὶ ὁμῶς τυφλοί τε τεθηπότες ἄκριτα φῦλα, οἷς τὸ πέλειν τε καὶ οὐκ εἶναι ταὐτὸν νενόμισται κοὐ ταὐτόν, πάντων δὲ παλίντροπός ἐστι κέλευθος. Τούτου δὴ τοῦ λόγου πρῶτον μὲν τὸ ψεῦδος ἐλέγχει τῶν προτάσεων ὁ Ἀριστοτέλης, εἶτα τὸ

ἀσυλλόγιστον. καὶ ψεύδεσθαι μέν φησιν ὅτι μοναχῶς λαμβάνει τὸ ὂν λεγόμενον πολλαχῶς, καθ' ὅσους ἐν κατηγορίαις ἐπιδέδεικται τρόπους λεγόμενον. τὸ γὰρ 'εἴ τι παρὰ τὸ ὂν ἔστιν, ἐκεῖνο οὐκ ὄν ἐστιν' εἰ μοναχῶς ἐλέγετο τὸ ὄν, ἴσως ὀρθῶς ἂν ἐλέγετο, ἐπὶ δὲ τῶν πολλαχῶς λεγομένων οὐκέτι· οἷον εἰ λέγοι τις· εἴ τι παρὰ τὸν καρκίνον ἐστίν, ἐκεῖνο οὐ καρκίνος ἐστί· πευσόμεθα γὰρ τὸ παρὰ ποῖον καρκίνον. ὁ μὲν γὰρ παρὰ τὸν ἔνυδρον καρκίνον οὐράνιος καρκίνος ἐστὶν ἢ ὁ τοῦ χαλκέως· καὶ ὁ παρὰ τὸν οὐράνιον δὲ ἄλλο τι εἶδος καρκίνου οὐ κωλύεται εἶναι· ὁμοίως δὲ καὶ εἴ τι παρὰ τὸ ὄν ἐστιν, οἱονεὶ παρὰ τὴν οὐσίαν, ἐκεῖνο οὐκ οὐσία μέν, ποιότης μέντοι γε ἢ ποσότης εἶναι οὐ κωλύεται, καὶ εἴ τι παρὰ τὴν ποιότητα, οὐ ποιότης, οὐσία μέντοι γε ἢ ποσότης. καὶ οὕτως οὐδὲν κωλύει πολλὰ εἶναι τὰ ὄντα, καὶ αὐτό γε τὸ ὂν οὐκ ὂν εἶναι, ἀλλ' οὐχὶ τὰ ἀντικείμενα. Σωκράτης γὰρ ἄνθρωπος μέν ἐστιν, ἵππος δὲ οὔ, καὶ οὐσία μέν, ποιότης δὲ οὔ. καὶ ἄλλως δὲ ἄτοπον τὸ λῆμμα. τὸ γὰρ 'εἴ τι παρὰ τὸ ὂν ἔστιν, οὐκ ὄν ἐστιν' ἅμα διδόντων ἐστὶν εἶναί τι τὸ αὐτὸ καὶ μὴ εἶναι· τοῦτο δὲ ἐπὶ τοῦ καθ' αὑτὸ λεγομένου εἶναι ἄτοπον. εἴ τις δὲ οὕτω προφέροι τὴν πρώτην πρότασιν ὡς πολλαχῶς τοῦ ὄντος λεγομένου, αὕτη μὲν ἀληθὴς ἔσται, ἡ μέντοι ἐφεξῆς αὐτῇ οὐκέτι ἀληθὴς ἡ λέγουσα τὸ οὐκ ὂν οὐδέν· ἴσον γάρ ἐστι τοῦτο τῷ 'τὸ παρὰ τὴν οὐσίαν οὐδέν ἐστι', καίτοι πολλῶν ὄντων ἃ οὐκ εἰσὶν οὐσίαι. [30]

in Ph 9 118 οὕτως μὲν οὖν αἱ κατὰ Θεόφραστον προτάσεις ὡς ψευδεῖς οὖσαι διελέγχονται· ὡς δὲ ἀσυμπέραντοι, ὅτι τὸ μὲν ἀκολούθως ἐπαγόμενον συμπέρασμα ἦν 'τὸ παρὰ τὸ ὂν οὐδέν'. ὁ δὲ ἐπήγαγεν 'ἓν ἄρα τὸ ὄν'. κἂν μοναχῶς δέ τις ὑπόθηται τὸ ὂν λέγεσθαι, ὡς μνημονεύει Εὔδημος, ψεῦδος καὶ οὗτος λαμβάνει· οὐ γὰρ μοναχῶς τὸ ὄν, εἴ γε δεκαχῶς. ἔπειτα οὐδὲ οὕτως συμπεραίνει ὅτι ἓν τὸ ὄν. κἂν ὑπόθηται δέ τις μηδὲν ἄλλο παρὰ τὴν οὐσίαν εἶναι, οὐδὲν κωλύει οὐσίας μὲν εἶναι μόνας, πολλὰς δὲ ταύτας, ὅπερ καὶ ὁ Εὔδημος ἐδήλωσε διὰ τοῦ "οὐδὲ εἴ τις αὐτῷ συγχωρήσειε μοναχῶς λέγεσθαι τὸ ὄν" καὶ τὸ ἑξῆς "ὡς γὰρ εἰ πάντα τὰ ὄντα καλὰ εἴη καὶ μηθὲν εἴη λαβεῖν ὃ οὐκ ἔστι καλόν, καλὰ μὲν ἔσται πάντα, οὐ μὴν ἕν γε τὸ καλὸν ἀλλὰ πολλά (τὸ μὲν γὰρ χρῶμα καλὸν ἔσται τὸ δὲ ἐπιτήδευμα τὸ δὲ ὁτιδήποτε)", τὸ δὲ αὐτὸ ἐπὶ τοῦ λευκοῦ ἔδειξεν ὁ Ἀριστοτέλης, "οὕτω δὴ καὶ ὄντα μὲν πάντα ἔσται, ἀλλ' οὐχ ἓν οὐδὲ τὸ αὐτό"· καὶ ψευδὴς ἡ ἐπιφορὰ ἡ λέγουσα 'ἓν ἄρα τὸ ὂν' καὶ οὐκ ἐκ τῶν κειμένων συνηγμένη. κἂν γὰρ μοναχῶς τὸ ὄν, οὐκ ἤδη ἓν τὸ ὄν· μοναχῶς γὰρ λέγεται καὶ γένει καὶ εἴδει· ἑκατέρως δὲ πολλά. καὶ συμβήσεται τὸ ἐπὶ τοῦ κατὰ τὸ καλὸν παραδείγματος ὑπὸ τοῦ Εὐδήμου εἰρημένον "ὅτι καλὰ μὲν ἔσται πάντα, οὐ μὴν ἓν τὸ καλόν" τῷ ἀριθμῷ· τὰ γὰρ τῷ λόγῳ ἓν οὐκ ἤδη καὶ τῷ ἀριθμῷ ἕν. τὰ δὲ αὐτὰ ἐπὶ τοῦ λευκοῦ συνήγαγεν ὁ Ἀριστοτέλης. εἰ δέ τις λέγοι μὴ τῷ ἀριθμῷ συνάγειν ἓν τὸ ὄν, ἀλλὰ τῷ εἴδει ἢ τῷ γένει, οὗτος αὐτόθεν ὁμολογεῖ πολλὰ λέγειν τὰ ὄντα τῷ ἀριθμῷ· τὰ δὲ κατὰ γένος ἓν καὶ τῷ λόγῳ πολλά ἐστιν. εἰ δὲ οὕτως ἓν τὸ ὂν λέγουσι, πῶς ἔτι διὰ τὸ ἓν εἶναι ἀκίνητον ἐροῦσιν; p. 186a25 Ἀσυμπέραντος δ έ , ὅτι εἰ μόνα τὰ λευκὰ ληφθεί η . Κἂν συγχωρήσῃ τις αὐτῷ, φησίν, τὸ ὂν μὴ πολλαχῶς λέγεσθαι ἀλλὰ μοναχῶς, ὡς εἶναι τὴν πρότασιν ἀληθῆ τὴν λέγουσαν 'τὸ παρὰ τὸ ὂν οὐκ ὄν', σημαίνοι δὲ ἓν τὸ ὄν, οὐδὲ οὕτως ἓν τῷ ἀριθμῷ συνάγεται τὸ ὄν. τὸ γὰρ συναγόμενόν ἐστιν ὅτι 'τὸ παρὰ τὸ ὂν οὐδὲν εἰ οὐχ ἕν'. εἰ δέ τις τὸ ἀντίστροφον τούτῳ βούλεται συναγαγεῖν ὡς ἑπόμενον τῷ συναγομένῳ, ὅπερ δοκεῖ ποιεῖν ὁ Παρμενίδης, ἐπειδὴ σὺν ἀντιθέσει ἡ ἀντιστροφή, τὸ συναγόμενον ἔσται 'τὸ ἓν ἄρα ὄν'. [30]

in Ph 9 119 εἰ γὰρ ἡ ἀκολουθία ἦν 'τὸ παρὰ τὸ ὄν, τουτέστι τὸ μὴ ὄν, οὐχ ἕν', γίνεται ἐκ τῆς ἀντιστροφῆς 'τὸ ἓν ἄρα ὄν'· ὅπερ ἄλλο ἐστὶ τοῦ 'τὸ ὂν ἓν ἢ ἓν τὸ ὄν'. αὐτὸς δὲ ἐπὶ τοῦ λευκοῦ δείκνυσι τὸ ἀσυμπέραντον νῦν μὲν ὡς συμβεβηκός τι λαμβάνων τὸ ὄν, μετ' ὀλίγον δὲ ὡς οὐσίαν, καὶ καθ' ἑκάτερον δεικνὺς μὴ δυνάμενον ἓν εἶναι τὸ ὄν. εἰ γὰρ μόνον εἴη τὸ λευκὸν καὶ μηδὲν ἄλλο, ὡς πᾶν τὸ παρὰ τὸ λευκὸν μὴ ὂν εἶναι καὶ τὸ μὴ ὂν μηδέν, οὐδὲ οὕτως ἓν τῷ ἀριθμῷ δείκνυται τὸ λευκόν, ἀλλ' εἴπερ ἄρα, ἢ τῷ γένει ἢ τῷ εἴδει, ὅπερ καὶ πολλά ἐστιν. ὅτι δὲ οὐκ ἔστιν ἓν τῷ

ἀριθμῷ, δείκνυσιν ὑπομιμνήσκων τῆς προληφθείσης τοῦ τοιούτου ἑνὸς διαιρέσεως. εἰ γὰρ ἦν ἓν τῷ ἀριθμῷ, ἢ ὡς συνεχὲς ἔμελλεν εἶναι ἓν ἢ ὡς ἀδιαίρετον ἢ ὡς τῷ λόγῳ τὸ αὐτό. ἀλλ᾽ οὔτε ὡς συνεχὲς ἀνάγκη ἓν εἶναι· δύναται γὰρ πολλὰ εἶναι καὶ διωρισμένα τὰ λευκὰ τούτων κειμένων τῶν προτάσεων. οὐδὲ γὰρ τῇ συνεχείᾳ ἓν λευκόν ἐστι χιὼν καὶ κύκνος καὶ ψιμύθιον, ἀλλὰ διῄρηται. καίτοι κἂν συνεχές τις αὐτὸ συγχωρήσῃ, πολλὰ δέδεικται τὸ συνεχὲς τῇ διαιρέσει. καὶ ἄλλως δὲ κἂν συνεχές τις εἶναι συγχωρήσῃ τὸ λευκόν, οὐκ ἔσται τῷ λόγῳ ἕν, ἕκαστον γὰρ τῶν λευκῶν ἰδίᾳ λαμβανόμενον διαιρεῖται εἴς τε τὸ ὑποκείμενον ὃ μετέχον λευκότητος λευκὸν λέγεται, καὶ εἰς αὐτὸ τὸ χρῶμα τὸ μετεχόμενον. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο λευκὸν λέγεται καὶ λευκὸν εἶναι καὶ εἶδος λευκότητος. καὶ ἔσται ἑκατέρου ἴδιος ὁ λόγος, τοῦ μὲν ὡς ὑποκειμένου, οἷον τοῦ κύκνου ὅτι ἐστὶ ζῷον τοιόνδε λελευκωμένον, τοῦ δὲ ὡς καθ᾽ ὑποκειμένου ἢ ἐν ὑποκειμένῳ, ἑκατέρως γὰρ ὑπ᾽ αὐτοῦ λέγεται τὸ συμβεβηκός, ὅτι ἐστὶ χρῶμα διακριτικὸν ὄψεως. ὥστε πολλὰ ἔσται τὰ λευκὰ καὶ μενούσης ἀληθοῦς τῆς λεγομένης προτάσεως ‘παρὰ τὸ λευκὸν οὐδέν‘· ἄλλος γὰρ ἑκατέρου λόγος, καίτοι λευκῶν ἀμφοῖν λεγομένων. καὶ οὐ δεῖ ταραχθῆναι μὴ ἀναγκασθῶμεν ἕτερον τῷ λόγῳ λέγοντες τὸ συμβεβηκὸς παρὰ τὸ ὑποκείμενον χωριστὴν αὐτῷ δοῦναι τοῦ ὑποκειμένου τὴν ὑπόστασιν. οὐ γὰρ ἀνάγκη, ὧν ὁ λόγος ἕτερος, ταῦτα καὶ καθ᾽ ὑπόστασιν ἀλλήλων κεχωρίσθαι. καὶ γὰρ τὰ συνυφιστάμενα ἀλλήλοις ἔχει λόγους οἰκείους, καὶ ἐπέρεισιν οἰκείαν δέχεται τῆς ψυχῆς, ὡς ἐπιφάνεια καὶ σῶμα. οὐδὲ γὰρ καθὸ χωριστόν, κατὰ τοῦτο λόγον οἰκεῖον ἔχει. [30]

in Ph 9 120 τοῦτο δέ, φησί, Παρμενίδης οὔπω ἑώρ α, ὅτι δυνατὸν τὰ τῇ ὑποστάσει ἓν ὄντα λόγους διαφόρους ἔχειν καὶ κατὰ τοῦτο πολλὰ εἶναι. καὶ οὐδὲν μὲν ἦν θαυμαστὸν τοὺς κανόνας τῶν λόγων μήπω τότε διακεκρίσθαι, ἀλλὰ ὕστερον φωραθέντας ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων οὕτως ἐξενεχθῆναι πρὸς πλείονα συντελοῦντας ἀκρίβειαν· ὡς καὶ ὁ Εὔδημος μαρτυρεῖ λέγων “Παρμενίδου μὲν οὖν ἀγασθείη τις ἀναξιοπίστοις ἀκολουθήσαντος λόγοις καὶ ὑπὸ τοιούτων ἀπατηθέντος ἃ οὔπω τότε διεσαφεῖτο. οὔτε γὰρ τὸ πολλαχῶς ἔλεγεν οὐδείς, ἀλλὰ Πλάτων πρῶτος τὸ δισσὸν εἰσήγαγεν, οὔτε τὸ καθ᾽ αὑτὸ καὶ κατὰ συμβεβηκός· φαίνεται δὲ ὑπὸ τούτων διαψευσθῆναι. ταῦτα δὲ ἐκ τῶν λόγων καὶ τῶν ἀντιλογιῶν ἐθεωρήθη καὶ τὸ συλλογιστικόν. οὐ γὰρ συνεχωρεῖτο, εἰ μὴ φαίνοιτο ἀναγκαῖον· οἱ δὲ πρότερον ἀναποδείκτως ἀπεφαίνοντο.” διὰ δὲ τὴν περὶ ταῦτα ἄγνοιαν καὶ οἱ Μεγαρικοὶ κληθέντες φιλόσοφοι, λαβόντες ὡς ἐναργῆ πρότασιν ὅτι ὧν οἱ λόγοι ἕτεροι, ταῦτα ἕτερά ἐστι, καὶ ὅτι τὰ ἕτερα κεχώρισται ἀλλήλων, ἐδόκουν δεικνύναι αὐτὸν αὑτοῦ κεχωρισμένον ἕκαστον. ἐπεὶ γὰρ ἄλλος μὲν λόγος Σωκράτους μουσικοῦ, ἄλλος δὲ Σωκράτους λευκοῦ, εἴη ἂν καὶ Σωκράτης αὐτὸς αὑτοῦ κεχωρισμένος. δῆλον δὲ ὅτι κατὰ μὲν τὸ ὑποκείμενον, καθ᾽ ὃ καὶ ἔστι Σωκράτης, ὁ αὐτός ἐστι, κατὰ δὲ τὰ συμβεβηκότα ἕτερος, ὥσπερ καὶ ἓν καὶ πολλὰ κατ᾽ ἄλλο καὶ ἄλλο. ὅτι μέντοι Παρμενίδης μάλιστα πάντων οὐκ ἠγνόει τὴν τοιαύτην διαφορὰν δῆλον, εἴπερ ἓν λέγων τοσαῦτα κατηγόρει αὐτοῦ. ἔστι γὰρ οὖλον μουνογενές τε καὶ ἀτρεμὲς ἠδ᾽ ἀγένητον καὶ ἀκίνητον καὶ ἀίδιον καὶ ἀδιαίρετον καὶ μυρία ἄλλα, ἅπερ διὰ τὴν ἀδιάκριτον τούτων ἐκεῖ ἕνωσιν τῶν κατηγορηθέντων αὐτοῦ ἓν πάντα ἦν ὡς πάντων ἑνὶ αἰτίῳ τῶν μετ᾽ αὐτὸ διακριθέντων, ἀφ᾽ ὧν ἐπ᾽ ἐκεῖνο τὰς διακεκριμένας κατηγορίας ἀναφέρομεν. τὸν μέντοι κανόνα αὐτὸν οὐδαμοῦ Παρμενίδης ἐξήνεγκεν· οὐδὲ γὰρ ἦν οἰκεῖον τὸ κανονικὸν τοῦτο τῆς τῶν ἀρχαίων βραχυλογίας. ἀλλ᾽ ὁ μὲν Ἀριστοτέλης βιαιότερόν πως ἐβουλήθη καὶ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τῇ ὑποστάσει, ὡς ἐπὶ τοῦ λευκοῦ σώματος, δεῖξαι, ὅτι τὸ λευκὸν πολλά ἐστι τῷ λόγῳ, τό τε ὡς ὑποκείμενον καὶ τὸ ὡς ἐν ὑποκειμένῳ. καίτοι οὐδὲ ὄνομα τούτων τὸ αὐτό. [30]

in Ph 9 121 τὸ γὰρ ὑποκείμενον λευκὸν οὐκ ἔστιν οὐδὲ λέγεται καθ᾽ αὑτό, εἰ μὴ ὅτε σὺν τῇ λευκότητι ληφθῇ· ὥστε εἴπερ ἄρα, τὸ αὐτὸ ὄνομά ἐστιν ἐν διαφόροις λόγοις, οὐχὶ τοῦ ὑποκειμένου καὶ τοῦ ἐν ὑποκειμένῳ, ἀλλὰ τοῦ συναμφοτέρου, διότι καὶ τὸ μετέχον λευκὸν λέγομεν μετὰ τῆς

μεθέξεως καὶ αὐτὸ τὸ χρῶμα τὸ μετεχόμενον. ἀκριβολογουμένῳ δὲ οὐδὲ τούτων τὸ αὐτό ἐστιν ὄνομα, εἴπερ τὸ μὲν λευκόν, τὸ δὲ λευκότης, καὶ τὸ μὲν ποιόν, τὸ δὲ ποιότης. διὸ καὶ ὁριζόμεθα τὴν μὲν λευκότητα χρῶμα διακριτικὸν ὄψεως, τὸ δὲ λευκὸν σῶμα λευκότητος μετέχον. ταῦτα δὴ συνιδὼν ὡς ἔοικεν ὁ Εὔδημος οὐκ ἐβιάσατο ἐπὶ ταὐτοῦ τῇ ὑποστάσει ἑνὸς δεῖξαι τὴν τῶν λόγων διαφοράν, ἀλλ᾽ ἐπὶ κοινοῦ τινος τοῦ καλοῦ τὴν δεῖξιν ἐποιήσατο πολλοῖς κατὰ λόγον διαφέρουσιν ἐφαρμόττοντος, ὥστε πάλιν τὸ δοκοῦν ἓν εἶναι τοῦτο κατὰ τὴν κοινότητα, πολλὰ δὲ κατὰ τοὺς λόγους. γράφει δὲ οὕτως· “ὥσπερ δὲ εἰ πάντα εἴη τὰ ὄντα καλὰ καὶ μηθὲν εἴη λαβεῖν ὃ οὐκ ἔστι καλόν, καλὰ μὲν ἔσται πάντα, οὐ μὴν ἕν γε τὸ καλὸν ἀλλὰ πολλά (τόδε μὲν γὰρ χρῶμα καλὸν ἔσται, τόδε δὲ ἐπιτήδευμα ὁτιδήποτε), οὕτω [δὲ] δὴ καὶ ὄντα μὲν πάντα ἔσται, ἀλλ᾽ οὐχ ἓν οὐδὲ τὸ αὐτό· ἕτερον μὲν γὰρ τὸ ὕδωρ, ἄλλο δὲ τὸ πῦρ.” ἴσως δὲ τοῦτον παρῃτήσατο τῆς ἀποδείξεως τὸν τρόπον Ἀριστοτέλης, διότι εἰ ὡς κοινὸν ἓν ὑπετέθη τὸ ὄν, εἴτε ὡς γένος εἴτε ὡς εἶδος εἴτε ὡς ὁμώνυμος φωνή, εὐθὺς καὶ τὰ πολλὰ συνεισήγετο· τὸ γὰρ κοινὸν πλειόνων εἶναι κοινὸν ἀνάγκη. διὸ καὶ ὡς ἀριθμῷ ἓν ὑποθέμενος, ἐπειδὴ τὸ τοιοῦτον ἓν ἢ ὡς συνεχές ἐστιν ἓν ἢ ὡς τῷ λόγῳ τὸ αὐτὸ ἢ ὡς ἀδιαίρετον, ἔδειξεν ὅτι οὔτε ὡς συνεχὲς οὔτε ὡς τῷ λόγῳ τὸ αὐτό, τὸ δὲ ὡς ἀδιαίρετον ὡς ἐναργῶς ἄτοπον παρῆκεν εὐθύνειν, ὡς σωματικοῦ πέρατος ὑποτεθέντος τοῦ ἀδιαιρέτου. p. 186a32 Ἀνάγκη δὴ λαβεῖν μὴ μόνον ἓν σημαίνειν τὸ ὄ ν , κα θ ᾽ οὗ ἂν κατηγορηθ ῇ , ἀλλὰ καὶ ὅπερ ὂν καὶ ὅπερ ἕ ν . Δυνατὸν καὶ τὰ προσεχῶς εἰρημένα καὶ ταῦτα μὴ πρὸς Παρμενίδην λέγεσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς Μέλισσον. ἐπειδὴ γὰρ τῶν ὄντων τὰ μὲν οὕτως ἐστὶν ὡς συμβεβηκότα, τὰ δὲ ὡς ὑποκείμενα, οἷς τὰ συμβεβηκότα συμβέβηκε, καὶ ταῦτα οὐ μόνον τὰ αὐτὰ οὐκ ἔστιν ἀλλήλοις ἀλλὰ καὶ ὑπεναντία πως, τό τε καθ᾽ αὐτὸ ὑφεστὼς καὶ τὸ ἐν ἄλλῳ τὸ εἶναι ἔχον, ἀνάγκη τὸ ἕτερον τούτων τὸ ὂν λέγειν ἢ τὸ συμβεβηκὸς ἢ τὸ τούτῳ ὑποκείμενον. [5]

in Ph 9 122 διὸ καὶ ἀρχόμενος τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀντιλογίας “ἀρχὴ δὲ οἰκειοτάτη πασῶν, φησίν, ἐπεὶ πολλαχῶς λέγεται τὸ ὄν, πῶς λέγουσιν οἱ λέγοντες ἓν εἶναι τὰ πάντα, πότερον οὐσίαν ἅπαντα ἢ ποσὰ ἢ ποιά”. ὑποθέμενος οὖν πρότερον διὰ τοῦ λευκοῦ τὴν τοῦ συμβεβηκότος φύσιν εἶναι τὸ ὄν, ἔδειξεν ὅτι κατὰ ταύτην τὴν ὑπόθεσιν οὐ δυνατὸν ἓν εἶναι τὸ ὄν. ὧν μὲν γὰρ ἕτεροι οἱ λόγοι, ταῦτα ἕτερα ἀλλήλων καὶ οὐχ ἓν ἀλλὰ πολλά. ἕτερος δὲ ὁ λόγος τοῦ τε συμβεβηκότος καὶ ᾧ τοῦτο συμβέβηκεν, εἰ καὶ ἀχώριστα ἀλλήλων. δεῖ δὲ εἶναι καὶ τὸ ὑποκείμενον, εἰ μέλλοι καὶ τὸ συμβεβηκὸς εἶναι· τοιαύτη γὰρ αὐτοῦ ἡ φύσις. ἀμφοῖν δὲ ὄντων οὐκ ἔστιν ἓν τὸ ὄν. καὶ τοῦτο μὲν δέδεικται πρότερον, προστίθησι δὲ καὶ τοιαύτην τοῦ αὐτοῦ νῦν ἀπόδειξιν. εἰ γὰρ τὸ συμβεβηκός ἐστι τὸ ὄν, ἐκεῖνο ᾧ τοῦτο συμβέβηκε καὶ ὂν ἔσται καὶ οὐκ ὂν κατὰ τὸ αὐτό. καθόσον γὰρ συμβέβηκεν αὐτῷ τὸ ὂν ἕτερον ὂν τοῦ ὄντος, οὐκ ὄν ἐστι (μόνον γὰρ ἦν τὸ συμβεβηκὸς ὄν), πάλιν δὲ καθόσον αὐτῷ συμβέβηκε τὸ ὄν, κατὰ τοῦτο ὄν ἐστι· τὸ γὰρ ὑποκείμενόν τινι τὴν τοῦ συμβεβηκότος αὐτῷ κατηγορίαν ἢ ὁμωνύμως ἢ παρωνύμως ἀναδέχεται. διὸ καὶ ᾧ τὸ λευκὸν συμβέβηκε, τοῦτο λευκόν φαμεν, ὥστε καὶ ᾧ τὸ ὂν τοῦτο ἔσται. ἔσται τι ἄρα τὸ ὂν καὶ οὐκ ὂν κατὰ ταὐτόν (διὰ γὰρ τὸ ὑποκείμενον εἶναι), ὅπερ ἄτοπον. ὥστε ἀδύνατον τὸ ὂν λέγειν τὸ συμβεβηκός. ἅμα δὲ καὶ ἄτοπον ἦν οὕτω κλεινοῖς ἀνδράσιν ἐγκαλεῖν ὡς ἀγνοοῦσιν ὅτι τὸ συμβεβηκὸς συνεισάγει πάντως ἑαυτῷ καὶ ἄλλο τι ᾧ συμβέβηκε. δεῖ τοίνυν ὑποθέσθαι τὸ ὂν λέγειν αὐτοὺς τὸ κυρίως ὂν καὶ μάλιστα ὄν, καὶ ὡς ἂν Πλάτων μὲν εἴποι τὸ αὐτοόν, Ἀριστοτέλης δὲ τὸ ὅπερ ὄ ν· τοῦτο γὰρ αὐτῷ σημαίνει τὸ κυρίως ὂν καὶ μάλιστα ὄν, ὅπερ νομίζει τὴν οὐσίαν, ὡς καὶ καθ᾽ ἑαυτὴν ὑφεστῶσαν καὶ τοῖς ἄλλοις τοῦ εἶναι αἰτίαν. οὔτε οὖν τὸ ὂν ὡς συμβεβηκὸς εἰκὸς λέγειν αὐτοὺς οὔτε τὸ ἕν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὂν ὅπερ ὂν καὶ τὸ ἓν ὅπερ ἕν, καὶ τὸ συναμφότερον, εἴ τί ποτε εἴη, τοιοῦτον εἶναι, μὴ ἑτέρῳ τινὶ συμβεβηκός, ἀλλ᾽ αὐτὸ καθ᾽ αὑτὸ ὑφεστώς. Ὁ δὲ Ἄδραστος βουλόμενος δηλῶσαι, τί σημαίνει

τὸ ὅπερ ὄν, παρεξῆλθε μὲν ὀλίγον τῶν προκειμένων· χρήσιμα δὲ ὄντα τὰ παρ' αὐτοῦ ῥηθέντα, ὧν καὶ Πορφύριος ἐμνημόνευσε, κάλλιον οἶμαι μὴ παραδραμεῖν. [30]

in Ph 9 123 λέγει δὲ τῶν πραγμάτων ἁπάντων τὰ μὲν εἶναι ὑποκείμενα, τὰ δὲ τούτοις ὑπάρχειν καθ' ὑποκειμένων αὐτῶν. κυρίως μὲν δὴ ὑποκεῖσθαι ἑκάστην τῶν πρώτων οὐσιῶν, οἷον τὸν τινὰ ἄνθρωπον οἷον τὸν Σωκράτην, ἢ τόνδε τὸν λίθον· κοινότερον δὲ πᾶν καθ' οὗ πέφυκεν ἕτερόν τι κατηγορεῖσθαι. τὸ γὰρ τὶ λευκὸν καὶ ἡ τὶς γραμματικὴ καθ' αὑτὰ μὲν οὐδαμοῦ ὑπόκειται, ἀλλ' ἔστιν ἐν ὑποκειμένῳ, τὸ μὲν ἐν τῷδε τῷ σώματι, ἡ δὲ ἐν τῇδε τῇ ψυχῇ· ὑποκειμένων μέντοι καὶ αὐτὰ λόγον ἔχει, ἐπειδὰν τοῦ μὲν τὸ λευκὸν ἢ τὸ χρῶμα κατηγορῶμεν, τῆς δὲ τὴν γραμματικὴν ἢ ἁπλῶς τὴν ἐπιστήμην. ἀλλ' οὖν πάντων τῶν κατά τινων λεγομένων τὰ μὲν ὡς οἰκεῖα καὶ καθ' αὐτὸ κατηγορεῖται τῶν ὑποκειμένων, τὰ δὲ ἔξωθέν πως καὶ ὡς συμβεβηκότα· καθ' αὐτὸ μὲν καὶ οἰκείως ὅσα τὸ τί ἐστι καὶ τὴν οὐσίαν σημαίνει τῶν ὑποκειμένων, οἷον οἱ ὅροι καὶ ὅσα συμπληρωτικὰ τῆς οὐσίας αὐτῶν ἐστι καὶ ἐν τοῖς ὅροις παραλαμβάνεται, καθάπερ τὰ γένη καὶ αἱ διαφοραί· καὶ αὐτὰ δὲ τὰ εἴδη καὶ τὰ ἴδια καὶ τὰ τοῖς ὀνόμασι μόνοις διαφέροντα, οἷον ἐπὶ τῶν πολυωνύμων. ἐν πᾶσι γὰρ τούτοις τρόπον τινὰ αὐτὸ ἕκαστον αὐτοῦ κατηγορεῖται καὶ συνώνυμος αὐτοῦ γίνεται ἡ κατηγορία ἐπιδεχομένου τοῦ ὑποκειμένου τό τε ὄνομα καὶ τὸν λόγον τοῦ κατηγορουμένου, ὥστε εἶναι καὶ λέγεσθαι τὸ ὑποκείμενον ὅπερ τὸ κατηγορούμενον. Σωκράτης γὰρ ζῷον λογικὸν θνητὸν λέγεται καὶ ὅπερ ζῷον λογικὸν θνητόν· καὶ πάλιν Σωκράτης ζῷον προσαγορεύεται καὶ ἔστιν ὅπερ ζῷον καὶ ὅπερ λογικὸν καὶ ἄνθρωπος καὶ ὅπερ ἄνθρωπος. καὶ ὁμοίως τὸ λευκόν, οἷον τὸ τουδὶ τοῦ κύκνου, λευκὸν λέγεται καὶ ὅπερ λευκόν, καὶ χρῶμα διακριτικὸν ὄψεως καὶ ὅπερ χρῶμα διακριτικὸν ὄψεως. εἰ μέντοι τὸ λευκὸν ὡς συμβεβηκὸς καὶ κατὰ συμβεβηκὸς ἑτέρου τινὸς κατηγορηθῇ οἷον τοῦ ἱματίου, τὸ ἱμάτιον τοῦτο λευκὸν μὲν ῥηθήσεται, οὐκέτι δὲ καὶ ὅπερ λευκόν· οὐ γὰρ ἂν εἴποι τις αὐτὸ χρῶμα διακριτικὸν ὄψεως. παραπλησίως οὐδὲ ἐπ' ἄλλου τινὸς τῶν κατὰ συμβεβηκὸς κατηγορουμένων καὶ 'ὅπερ' ἔστι κατηγορεῖν. συμβέβηκε γὰρ Σωκράτει σιμῷ εἶναι καὶ καθέζεσθαι ἢ διαλέγεσθαι καὶ ἄλλα πλείω· ἀλλὰ σιμὸς μὲν λέγεται Σωκράτης, σιμότης δὲ οὐ λέγεται οὐδὲ ὅπερ σιμότης· οὐ γάρ ἐστι Σωκράτης κοιλότης ἐν ῥινί. καὶ γραμματικὸς μὲν εἰ τύχοι λέγεται, οὐκ ἐπιδέχεται δὲ τὸν ὅρον τῆς γραμματικῆς· οὐδέποτε γὰρ τὸ ὑποκείμενον ἐπιδέχεται τὸν τοῦ συμβεβηκότος ὅρον οὐδὲ λέγεται ὅπερ τὸ συμβεβηκός. [30]

in Ph 9 124 ἐπιστῆσαι δὲ οἶμαι χρή, μήποτε ὥσπερ τὸ τοῦ συμβεβηκότος μετέχον οὐκ ἔστιν ὅπερ τὸ συμβεβηκός, διότι ὁ γραμματικὸς οὐκ ἔστιν ὅπερ ἡ γραμματική, οὕτω καὶ τὸ τῆς διαφορᾶς μετέχον οὐκ ἔστιν ὅπερ ἡ διαφορά· τὸ γὰρ λογικὸν οὐκ ἔστιν ὅπερ ἡ λογικότης, καὶ ὅλως τὸ παρωνύμως λεγόμενον οὐκ ἔστιν ἐκεῖνο ἀφ' οὗ παρωνόμασται. ὁ μέντοι ἄνθρωπός ἐστιν ὅπερ τὸ ζῷον, ὅτι οὐ παρωνύμως λέγεται. "τῶν δὲ συμβεβηκότων, φησί, τὰ μὲν ἀεὶ πάρεστι τούτοις οἷς ἂν ᾖ συμβεβηκότα, οἷον τὸ σιμὸν ἢ τὸ βλαισόν· τὰ δὲ ὁτὲ μὲν πάρεστιν ὁτὲ δὲ οὔ, καθάπερ τὸ κοιμᾶσθαι ἢ περιπατεῖν καὶ ὅσα ἐνδέχεταί τινι τῷ αὐτῷ ὁτὲ μὲν ὑπάρχειν ὁτὲ δὲ μή· οὐδενὸς δὲ τῶν συμβεβηκότων τὸν ὅρον ἐπιδέχεται τὸ ὑποκείμενον, ἀλλ' οὐδὲ ἐν τῷ ὅρῳ τῶν ὑποκειμένων παραλαμβάνεταί τι τῶν συμβεβηκότων. ὅθεν οὐδὲ λέγεται τὸ ὑποκείμενον ὅπερ τὸ συμβεβηκός. οὐ γὰρ λέγεται ἡ ῥὶς ὅπερ σιμότης οὐδὲ ὁ Σωκράτης ὅπερ διαλέγεσθαι. ἐν μέντοι τοῖς τῶν ἀεὶ συμβεβηκότων ὅροις παραλαμβάνεται τὸ ὑποκείμενον οἷον ἐν τῷ τῆς σιμότητος ἡ ῥὶς καὶ ἐν τῷ τῆς βλαισότητος τὰ σκέλη. λέγεται γὰρ ἡ μὲν σιμότης κοιλότης ἐν ῥινί, ἡ δὲ βλαισότης κοιλότης ἐν σκέλεσιν. οὐ μέντοι οὐδὲ ἐπὶ τούτων οὔτε τὸ ὑποκείμενόν ἐστιν ὅπερ τὸ κατηγορούμενον οὔτε τὸ κατηγορούμενον ὅπερ τὸ ὑποκείμενον. ἔτι καὶ ταῦτα διοριστέον, ὡς ἁπλῶς γε πᾶς λόγος ἔκ τινων μερῶν ἐστιν οἷον ὀνομάτων καὶ ῥημάτων· ἐν γὰρ τῷ 'Σωκράτης διαλέγεται' μέρη ἐστὶν αὐτοῦ τὸ 'Σωκράτης' καὶ τὸ 'διαλέγεται'· καὶ ὁμοίως ὁ τοῦ εἶναι καὶ τῆς οὐσίας λόγος· καὶ γὰρ οὗτος ἐκ τοῦ γένους καὶ τῶν διαφορῶν συμπληροῦται. καὶ

ἐν μὲν τῷ ὅλῳ λόγῳ ἑκάστῳ τὰ μέρη αὐτοῦ καὶ οἱ τούτων πάλιν λόγοι τουτέστιν ὅροι περιέχονται καὶ παραλαμβάνονται, ἐν δὲ τοῖς μέρεσι καὶ τοῖς τούτων λόγοις οἱ τῶν ὅλων οὐκέτι. οἷον ἐν μὲν τῷ τοῦ ἀνθρώπου ὅρῳ, λέγω δὲ τῷ ζῴῳ λογικῷ θνητῷ ἢ πεζῷ δίποδι (τοῦτον γὰρ τίθησιν Ἀριστοτέλης ἀνθρώπου λόγον ὡς οὕτως ὁρισαμένου Πλάτωνος), ἔνεστι καὶ ὁ τοῦ ζῴου λόγος καὶ ὁ τοῦ δίποδος, καὶ ὁμοίως ἐπὶ τῶν ἄλλων· ἐν δὲ τῷ ζῴῳ ἢ ἐν τῷ δίποδι ἢ ἐν τοῖς τούτων ὅροις οὐκέτι ἐνυπάρχει οὐδὲ παραλαμβάνεται ὁ τοῦ ἀνθρώπου ὅρος. παραπλήσιος δέ ἐστι λόγος, οὐ μὴν ὁρικός γε, ὁ λέγων ὅτι Σωκράτης περιπατεῖ. καὶ ἐν μὲν τῷ ὅλῳ τούτῳ λόγῳ ἔνεστι καὶ ὁ τοῦ Σωκράτους λόγος καὶ ὁ τοῦ περιπατεῖν, ἐν δὲ τούτων ἑκατέρῳ οὐκέτι ὁ τοῦ ὅλου. τούτων δὴ διωρισμένων δῆλον ὡς εἰ ἕν ἐστι τὸ ὄν, καθάπερ οἱ περὶ τὸν Παρμενίδην φασίν, οὐδὲν ἔσται ἕτερον ᾧ τοῦτο συμβέβηκεν, ἀλλὰ καθ' οὗ ἂν κατηγορῆται, ἀνάγκη τοῦτο εὐθὺς καὶ ὅπερ ὂν λέγεσθαι καὶ ὅπερ ἕν, ὡσανεὶ αὐτοῦ καθ' ἑαυτοῦ κατηγορουμένου τοῦ ὄντος. [30]

in Ph 9 125 εἰ γὰρ μὴ οὕτως ἀλλ' ὡς συμβεβηκὸς κατ' ἄλλου τινὸς ῥηθήσεται τὸ ὄν, ἔσται ἐκεῖνο ἕτερόν τι τοῦ ὄντος, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ὂν ἅμα καὶ ὄν· ὅπερ ἄτοπον. εἶναι γάρ τι καὶ τὸ αὐτὸ μὴ εἶναι ἀδύνατον. ὥστε εἰ ἕν ἐστι τὸ ὄν, καὶ ὅπερ ὂν ἔσται καὶ οὐθενὶ ἑτέρῳ συμβήσεται. οὐ γὰρ ἔσται ὄντι εἶναι ἐκείνῳ ᾧ συμβέβηκεν, εἴπερ ἕτερον τοῦ ὄντος ἐστίν, εἰ μὴ πολλὰ εἴη τὰ ὄντα οὕτως ὥστε καὶ ἕτερόν τι εἶναι παρὰ τὸ ὄν, οἷον παρὰ τὴν οὐσίαν τὸ συμβεβηκός. ἀλ λ ' ὑπόκειται αὐτοῖς ἓν σημαίνειν τὸ ὄ ν. λείπεται τοίνυν οὐσίαν μᾶλλον καὶ τὸ ὑποκείμενον τῷ συμβεβηκότι εἶναι τὸ κυρίως ὄν, εἴπερ μὴ ἔστι τὸ συμβεβηκός· τοῦτο γὰρ καὶ ἀκολουθότερον. ὃ γὰρ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῦ εἶναι αἴτιόν ἐστι, τοῦτο ἂν εἴη μάλιστα ὄν· τοιοῦτον δὲ ἡ οὐσία. πάντα γὰρ τὰ ἄλλα ἤτοι καθ' ὑποκειμένου λέγεται τῆς οὐσίας ἢ ἐν ὑποκειμένῳ αὐτῇ ἐστιν, ὡς ἐν Κατηγορίαις μεμαθήκαμεν. ἀλλὰ καὶ ἓν ἡ οὐσία κυρίως μόνη. τῶν γὰρ ἄλλων ἓν ἕκαστον κατὰ συμβεβηκὸς καλεῖται τῷ τὴν οὐσίαν ᾗ συμβέβηκε μίαν εἶναι ταύτην. ἀλλὰ καὶ τὸ οὐσίαν εἶναι ἀδύνατον. εἰ γὰρ τὸ κυρίως ὄν, ὃ καλοῦμεν ὅπερ ὄν, μηδενὶ ἄλλῳ συμβέβηκεν, ἀλλ' ἐκείνῳ ἄλλο τι συμβέβηκεν, εἴπερ τὸ ὑποκείμενόν ἐστι, τί μᾶλλον τὸ ὂν τὸ ὅπερ ὂν σημαίνει, ἀλλ' οὐχὶ τὸ μὴ ὄν; εἰ γὰρ μόνον τὸ ὑποκείμενον καὶ τὸ ὅπερ ὂν τοῦτό ἐστιν ὄν, τὸ συμβεβηκὸς αὐτῷ οὐκ ὂν ἔσται, οἷον τὸ λευκόν. εἰ οὖν τὸ ὅπερ ὂν καὶ λευκόν ἐστι διὰ τὸ συμβεβηκέναι αὐτῷ τὸ λευκόν, τὸ δὲ συμβεβηκὸς αὐτῷ τὸ λευκὸν ὃ λευκῷ εἶναι λέγομεν, τουτέστιν ἡ λευκότης, οὐκ ὄν ἐστιν, οὐχὶ τὶ μὴ ὄν, ἀλλ' ἁπλῶς μὴ ὄν (οὐδὲν γὰρ ὂν ὃ οὐχ ὅπερ ὄν), καὶ τὸ μετέχον ἄρα καὶ ᾧ συμβέβηκεν οὐκ ὂν ἔσται ἁπλῶς· ᾧ γὰρ τὸ μὴ ὂν συμβέβηκεν οὐκ ὄν ἐστιν, ὥσπερ ᾧ τὸ ὂν συμβέβηκεν ὄν. καὶ ἡ οὐσία οὖν ἤτοι τὸ ὅπερ ὂν οὐκ ὂν ἔσται ἁπλῶς, καὶ τὸ αὐτὸ κυρίως ὂν καὶ κυρίως μὴ ὄν· ὃ γὰρ τῷ ὑποκειμένῳ συνέβαινεν, εἰ συμβεβηκὸς ἦν τὸ ὅπερ ὄν, λέγω δὲ τὸ εἶναι ἅμα καὶ μὴ εἶναι, τοῦτο αὐτὸ τῷ ὅπερ ὄντι συμβαίνει ἐὰν ὑποκείμενον ὑποτεθῇ· πλὴν ὅτι ἐκείνῳ μὲν τῷ ὑποκειμένῳ τὸ μὲν εἶναι διὰ τὸ συμβεβηκὸς ὑπάρχει, τὸ δὲ μὴ εἶναι δι' ἑαυτό, τούτῳ δὲ ἀνάπαλιν, ἐπειδὴ τὸ ὅπερ ὂν ἐνταῦθα μὲν ὑποκείμενον, ἐκεῖ δὲ συμβεβηκὸς εἴληπται. εἰ οὖν ταῦτα ἀδύνατα καὶ ἔστιν ὂν τὸ ὅπερ ὂν ὥσπερ ὑπόκειται, ἀνάγκη καὶ τὸ συμβεβηκὸς αὐτῷ ὂν εἶναι καὶ ὅπερ ὄν, εἴπερ μηδὲν ἄλλο ἐστὶ παρὰ τὸ ὅπερ ὄν. [30]

in Ph 9 126 ὥστε πλείω σημαίνει τὸ ὂν καὶ οὐκέτι ἓν τὸ ὂν ἀλλὰ καὶ τὰ συμβεβηκότα οὐσίᾳ. καί μοι δοκεῖ διὰ τούτων ὁ Ἀριστοτέλης ἐνδείκνυσθαι τῷ Παρμενίδῃ, ὅτι βουλόμενος τὸ μὴ ὂν ἀνελεῖν καὶ διὰ τοῦτο ἓν τὸ ὂν ὑποτιθέμενος, ἐπειδὴ τὸ παρὰ τὸ ὂν οὐδέν ἐστιν, οὐ μόνον εἰσάγει τι μὴ ὂν διὰ τῆς ὑποθέσεως, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ὂν μὴ ὂν εἶναι δείκνυσι. καὶ τοῦτο μὲν ἤδη καὶ παρὰ τοῦ Πλάτωνος ἐν Σοφιστῇ δέδεικται, καὶ ὅτι τὸ ὂν ἓν μέν ἐστι, πολλὰ δὲ οὐκ ἔστιν. οὔτε γὰρ κίνησις οὔτε στάσις οὔτε ἄλλα γένη ἐστὶ τὸ ὄν· ὁ μέντοι Ἀριστοτέλης, ὅτι τοῖς λέγουσιν ἓν τὸ ὂν οὐχὶ τὶ μὴ ὂν μόνον δειχθήσεται τὸ ὄν, ἀλ λ ' ἁπλῶς μὴ ὄ ν. ἐν δὲ τῇ λέξει πολλὴν ἀσάφειαν ἐποίησε τὸ ὑποθέμενον αὐτὸν οὐσίαν τὸ ὂν πάλιν ὅτι μὴ συμβεβηκὸς δεικνύναι ἐν τῷ τὸ γὰρ

συμβεβηκὸς καὶ τοῖς ἐξῆς.” p. 186b12 Οὐ τοίνυν οὐδὲ μέγεθος ἔξει τὸ 〈ὂν εἴπερ〉 ὅπερ ὄν· ἑκατέρῳ γὰρ ἕτερον τὸ εἶναι τῶν μορίω ν . Ἐφεξῆς ὅτι οὐδὲ πεπερασμένον ἢ ἄπειρον δεῖ λέγειν τὸ ἓν ὂν δείκνυσιν, ἅμα πρὸς Παρμενίδην καὶ πρὸς Μέλισσον ὑπαντῶν. εἰ γὰρ ἕν ἐστι, φησί, τὸ ὄν, οὐδὲ μέγεθος ἕξει. μέγεθος δὲ μὴ ἔχον, δῆλον ὅτι οὐδὲ πεπερασμένον οὐδὲ ἄπειρον ἔσται· ὁ δὲ Παρμενίδης καὶ μέγεθος αὐτοῦ κατηγορεῖν αὐτόθεν δοκεῖ καὶ τῷ ὅλον εἶναι καὶ μέρη ἔχειν λέγων πάντοθεν εὐκύκλου σφαίρης ἐναλίγκιον ὄγκῳ μεσσόθεν ἰσοπαλές. ὅτι οὖν εἰ ἕν ἐστιν οὐχ ἕξει μέγεθος δῆλον, εἴπερ τὸ μὲν ἓν οὐκ ἔστι πολλὰ οὐδὲ ἔχει πολλά, τὸ δὲ μέγεθος ἔχον μέρη ἔχει· τὸ δὲ μέρη ἔχον πολλὰ ἔχει καὶ πολλά ἐστι, διότι τῶν μερῶν ἑκάστῳ ἕτερον τὸ εἶναι· οἷς δὲ ἕτερον τὸ εἶναι, ταῦτα διαφέρουσι ἀλλήλων καὶ πολλά ἐστιν. ἀλλ’ οὕτως μὲν ὡς πρὸς τὸ ἕτερον ἡ ἐπιχείρησις γίνεται, δεικνῦσα ὅτι πολλά ἐστιν. ἔοικε δὲ ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ὡς πρὸς τὸ ὅπερ ὂν ὑπαντᾶν· καὶ γὰρ οὐσίαν ὑπέθετο νῦν τὸ ἓν ὄν καὶ προσέθηκεν εἴπερ ὅπερ ὄν ἐστιν, οὐδὲν ἄλλο οἶμαι λέγων ἢ ὅτι εἰ οὐσία μόνον ἐστίν, οὐκ ἔσται διαιρετόν· τὸ γὰρ εἰς πλείονα μέρη διαιρούμενον ποσοῦ μετέχει. [30]

in Ph 9 127 ἐπειδὴ δὲ ἑκατέρῳ τῶν μορίων ἕτερον τὸ εἶναι εἶπεν, ὁ Ἀλέξανδρός φησιν οἰκειότερον εἶναι μὴ ὡς μεγέθους μόρια ἀκούειν, ἀλλ’ ὅτι εἰ καὶ μέγεθος καὶ οὐσία δύο μέρη ἔσται τοῦ ὄντος τό τε ποσὸν καὶ ἡ οὐσία. μήποτε δὲ ἑκατέρῳ εἶπε, διότι τὸ πρῶτον ἐκ μερῶν συντεθὲν ἐξ ἐλαχίστων ὤφειλε συγκεῖσθαι· ἐκ δυοῖν ἄρα καὶ οὐ πλειόνων. ἴσως δὲ τὸ ἑκάτερον εἶπε καὶ ὡς ὡρισμένου ἀριθμοῦ τοῦ δύο δηλωτικόν, καὶ διὰ τοῦτο ποσοῦ μέθεξιν σημαῖνον ἐν τῷ ὄντι ἐναργῶς. μήποτε δὲ οὐ τοῦτο αὐτοῖς ἐπάγει τὸ ἄτοπον Ἀριστοτέλης, ὅπερ οἱ πολλοὶ τῶν ἐξηγητῶν οἴονται, τὸ μὴ ἔχειν ἂν μέγεθος τὸ ὂν καίτοι ἄπειρον ἢ πεπερασμένον ὑπ’ αὐτῶν λεγόμενον (οὐ γὰρ ἠγνόει ὅτι ἀμέγεθες αὐτὸ καὶ ἀδιαίρετον ἠβούλοντο εἶναι καὶ ἀπεδείκνυσαν), ἀλλ’ ὅτι εἰ ἓν μόνον ὑποτεθῇ τὸ ὄν, οὐδὲν ἐν τοῖς οὖσιν ἔσται μέγεθος ἔχον οὐδὲ ὅλον καὶ μέρη. πολὺ δὲ τοῦτο παρὰ τὴν ἐνάργειάν ἐστι διὰ τὸ τὰ αἰσθητὰ καὶ φυσικὰ πάντα σώματα εἶναι μέγεθος ἔχοντα. p. 186b14 Ὅτι δὲ διαιρεῖται τὸ ὅπερ ὂν εἰς ὅπερ ὄν τι ἄλλο καὶ τῷ λόγῳ φανερό ν . Ὁ Ἀλέξανδρός φησιν ὅτι “δείξας συνεισάγεσθαι καὶ τὰ συμβεβηκότα τῷ ὅπερ ὄντι νῦν δείκνυσιν ὅτι κἂν δοθῇ αὐτοῖς τὸ ὅπερ ὂν μόνον εἶναι τῷ κυρίως τοῦτο εἶναι, τὰ δὲ συμβεβηκότα ἄλλον τρόπον, καὶ οὕτως αὐτὸ τὸ ὂν οὐχ ἓν ἔσται, ἀλλὰ πολλὰ ὅπερ ὄντα· ἥ τε γὰρ ὡς μεγέθους αὐτοῦ διαίρεσις, ἧς ἐμνημόνευσεν, εἰς ὅπερ ὄντα ἔσται. ἀνάγκη δὲ καὶ κατὰ τὸν λόγον διαιρεῖσθαι εἰς ὅπερ ὄντα πλείω, τουτέστι κατὰ τὸν ὁρισμόν. δείξας οὖν κατὰ τὸ μέγεθος καὶ τὴν εἰς τὰ μέρη τούτου διάληψιν πλείω καὶ ἀνομοειδῆ γινόμενον τὸ ὄν, εἴπερ ἕτερος ἑκάστου τῶν μερῶν ὁ λόγος, ἐπήνεγκε λοιπὸν καὶ τὴν κατὰ τὸν ὁρισμόν”. ἐν δὴ τούτοις ὡς ἀποδείξαντος τοῦ Ἀριστοτέλους μέγεθος ἔχειν τὸ ὅπερ ὂν οὕτως ὁ Ἀλέξανδρος ἐξηγήσατο, καίτοι τοὐναντίον οὐδὲ μέγεθος ἕξε ι, φησί, τὸ ὅ ν , εἴπερ ὅπερ ὄν ἐστ ι. μήποτε οὖν τὴν μὲν ἐκείνων ὑπόθεσιν ὑποθέμενος τὸ ἓν εἶναι τὸ ὄν, ἀναιρεῖ ἐκ ταύτης τὸ πεπερασμένον ἢ ἄπειρον εἶναι ἢ μεσσόθεν εὐκύκλου σφαίρης ἐναλίγκιον ὄγκῳ, ὡς ὁ Παρμενίδης φησί· τὰ γὰρ τοιαῦτα μέγεθος ὄντα καὶ διαιρεθέντα πολλά ἐστι καὶ οὐχ ἕν. διὰ δὲ τοῦ καὶ τοῦτο ὅπερ ὑποτίθενται ἓν ὂν τὸ ὅπερ ὂν διαιρεῖσθαι κατὰ τὸν ὁρισμὸν εἰς ὅπερ ὄντα δείκνυσιν ὅτι οὐκ ἔστιν ἕν, ὡς ἄφυκτον αὐτοῖς πανταχόθεν τὸν ἔλεγχον ποιεῖν δυνάμει συλλογιζόμενον οὕτως κατὰ τὴν σὺν ἀντιθέσει καλουμένην ἀντιστροφήν· ‘εἰ ἓν ὄν ἐστιν, οὐκ ἔχει μέγεθος, διότι οὐ διαιρεῖται. [35]

in Ph 9 128 εἰ δὲ διαιρεῖται, ὥσπερ φαίνεται κατὰ τὸν ὁρισμόν, οὐκ ἔστιν ἕν‘. καὶ τὸ μὲν συνημμένον ἔδειξε διὰ τοῦ τὸ μέγεθος διαιρεῖσθαι, τὸ δὲ διαιρεῖσθαι τὸ ὅπερ ὂν διὰ τοῦ ‘ ὅτι δὲ διαιρεῖται τὸ ὅπερ ὂν εἰς ὅπερ ὄντα πλείονα καὶ τῷ λόγῳ διαφέροντα δῆλον, φησίν, ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ‘. ὡς γὰρ ἔχει ὁ ὁρισμὸς οὕτως ἔχει καὶ τὸ ὁριστόν. εἰ οὖν ἀνθρώπου λόγος ὁριστικός ἐστι ζῷον πεζὸν δίπουν, καὶ τὰ μέρη τούτου, λέγω δὲ τὸ ζῷον καὶ τὸ πεζὸν καὶ τὸ δίπουν, ὅπερ τινὰ καὶ οὐσία ἐστὶ καὶ τοῖς λόγοις ἕτερα. ἢ γὰρ οὐσία εἰσὶν ἢ συμβεβηκότα, τουτέστιν ἢ ἐν ὑποκειμένῳ ἢ οὐκ ἐν

ὑποκειμένῳ, καὶ παρὰ ταῦτα οὐκ ἔστι. καὶ εἰ συμβεβηκότα, ἤτοι αὐτῷ τῷ ἀνθρώπῳ ἢ ἄλλῳ τινί· ἄμφω δὲ ἀδύνατα. εἰ γὰρ αὐτῷ συμβέβηκε τῷ ἀνθρώπῳ, ἤτοι ὡς χωριστὰ αὐτοῦ συμβέβηκεν αὐτῷ, ὡς τὸ καθῆσθαι, καὶ ἔσται ποτὲ ὁ ἄνθρωπος μὴ ζῷον ἢ μὴ πεζὸν ἢ μὴ δίπουν, ὅπερ ἄτοπον· ἢ ὡς ἀχώριστα· ἔστι δὲ ἀχώριστον συμβεβηκός, οὗ ἐν τῷ λόγῳ ὑπάρχει τὸ ᾧ συμβέβηκ ε· τὸ γὰρ σιμὸν ἀχώριστον συμβεβηκός ἐστι τῆς ῥινός· διὸ τὴν σιμότητα ὁριζόμενοι τὴν ῥῖνα παραλαμβάνομεν· σιμότης γάρ ἐστι κοιλότης ἐν ῥινί. ταῦτα δὲ καὶ καθ' αὑτὰ ὑπάρχειν ἐν τοῖς Ὑστέροις ἀναλυτικοῖς φησι. καὶ γάρ ἐστι καὶ συμβεβηκότα καθ' αὑτὰ ὑπάρχοντα. εἰ οὖν ἐν τῷ λόγῳ τοῦ ζῴου καὶ τοῦ πεζοῦ καὶ τοῦ δίποδος καὶ ὅλων τῶν συμπληρούντων τὸν ὁρισμὸν μὴ παραλαμβάνεται ὁ ἄνθρωπος (ὁριζόμενοι γὰρ τὸ ζῷον οὐ παραλαμβάνομεν τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ἀνάπαλιν τὸν ἄνθρωπον ὁριζόμενοι τὸ ζῷον παραλαμβάνομεν) δῆλον ὅτι οὐδὲ ὡς ἀχώριστα συμβεβηκότα τοῦ ἀνθρώπου ἔσται ταῦτα. εἰ δὲ ἄλλῳ τινὶ συμβήσεται ταῦτα, ἤδη μὲν πλείω τὰ ὄντα. καὶ γὰρ ἐκεῖνο ᾧ συμβέβηκεν οὐσία ἔσται καὶ ὅπερ ὄν. ὁ δὲ οὐκ ἐπὶ τοῦτο ἤγαγε τὸν λόγον, ἀλλ' ἐφ' ὃ προέθετο δεῖξαι, ὅτι τὸ ὅπερ ὂν εἰς ὅπερ ὄντα διαιρεῖται τῷ λόγῳ. εἰ οὖν ἄλλῳ τινὶ συμβέβηκε, δῆλον ὡς καὶ τὸ ἐκ τούτων συμπληρούμενον ὅλον, τουτέστιν ὁ ἄνθρωπος, ἐκείνῳ συμβήσεται. εἰ γάρ τινι ζῴῳ εἶναι ὑπάρχει καὶ πεζῷ καὶ δίποδι, τούτῳ καὶ ἀνθρώπῳ εἶναι ὑπάρξει. ἀλλ' ἔστιν ὁ ἄνθρωπος οὐσία καὶ ὅπερ ὄν. τὸ δὲ ὅπερ ὂν καὶ ἡ οὐσία ὑπόκειται μηδενὶ συμβεβηκός, ὥστε οὐδὲ τὰ ἐν τῷ ὁρισμῷ παραλαμβανόμενα συμβεβηκότα ἔσται, ἀλλὰ πάντα ὅπερ ὄντα τινά. ὥστε εἰ διαιρεῖται τὸ ὂν εἰς ὄντα, πολλὰ πάλιν οὕτως ἔσται τὰ ὄντα. εἰ δὲ μὴ πολλὰ ἀλλὰ ἓν τὸ ὂν ἕκαστον, οὔτε διὰ τὴν σὺν ἀντιθέσει ἀντιστροφὴν μέγεθος ἕξει, οὔτε ὅλον οὔτε μέρη ἔσται. ἀλλ' οὐδὲ ὁρισμὸς ἔσται τινός. οὐδὲ γὰρ ὁ λόγος ἕξει μέρη, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἀδιαίρετος ἔσται. ἐξ ἀδιαιρέτων ἄρα τῶν κατὰ μέρος ὄντων οἷον ἀνθρώπου καὶ ἵππου καὶ τῶν ἄλλων ἔσται τὸ πᾶ ν, εἴπερ τούτων μηδὲν διαιρετόν. καὶ δῆλον ὅτι ἀδιαίρετον καὶ αὐτὸ τὸ πᾶν ἔσται καὶ τὸ πᾶν ὂν καὶ λεγόμενον. [35]

in Ph 9 129 οὔτε γὰρ τὰ ἀδιαίρετα πολλὰ ἔσται πλήθους μὴ ὄντος ἐν τῷ ἑνὶ ὄντι, καὶ εἰ πολλὰ δὲ εἴη, τὸ ἐξ αὐτῶν συντιθέμενον ἀδιαίρετον ἔσται. πολλῶν γὰρ σημείων συνελθόντων ἓν γίνεται σημεῖον τὰ πάντα, ὡς καὶ αὐτὸς δείξει. ταῦτα δὲ ἄτοπα. καὶ γὰρ φαίνεται καὶ δέδεικται διαιρετὸν οὐ μόνον τὸ πᾶν, ἀλλὰ καὶ ἕκαστον τῶν ὄντων. ᾧ καὶ ἔοικεν ἐκ περιουσίας δεικνύναι, ὅτι οὐ μόνον τὸ ὅλον ὂν πολλὰ ἔσται, ἀλλὰ καὶ ἕκαστον τῶν πάντων. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος τὸ ἐξ ἀδιαιρέτων ἄρα τὸ πᾶν ἀξιοῖ καὶ οὕτως ἀκούειν· ὡς ἐκ μὴ συμβεβηκότων μηδὲ χωρίζεσθαι δυναμένων ἀπ' αὐτοῦ μηδὲ ἄλλης ὄντων φύσεως ἀλλὰ τῆς αὐτῆς τῷ παντί. οὐσία δὲ τὸ πᾶν καὶ τὸ ὄν, καὶ τὰ μέρη ἄρα αὐτοῦ οὐσίαι, ὡσανεὶ ἔλεγεν 'ἐξ οὐσιῶν ἄρα τὸ πᾶν'· ἐξ ὧν δέ ἐστι καὶ διαιρεῖται εἰς ταῦτα. ὥστε δέδεικται τὸ προκείμενον, ὅτι διαιρεῖται τὸ ὅπερ ὂν εἰς ὅπερ ὄντ α. ὥστε μὴ ὡς ἄτοπον ἐπῆχθαι τὸ ἐξ ἀδιαιρέτων ἄρα τὸ πᾶ ν, ἀλλ' ὡς ἀκόλουθον μόνον τοῖς εἰρημένοις. Αὕτη μὲν ἡ ὅλη τῶν εἰρημένων ἔννοια. κατὰ δὲ τὴν λέξιν, ὅταν λέγῃ ὅσα ἐν τῷ ὁριστικῷ λόγῳ ἔνεστιν ἢ ἐξ ὧν ἐστ ι, δηλοῖ ὅτι καὶ ἐν οἷς μὴ ἔστιν ὁρισμὸς ὥσπερ ἐν ταῖς ἀτόμοις οὐσίαις, ἔστιν ὅμως τινὰ τὰ ἐξ ὧν ἐστι. τὸ δὲ κα θ ' οὗ ἄμφω καὶ τὸ ἐκ τούτων λεγέσθω ἤτοι καθόλου τὸ ἐκ τῶν μερῶν συγκείμενον τοῦτο ἔστω καὶ λεγέσθω, ὅπερ καὶ τὰ μέρη ἄμφω καὶ [ἑκάτερον] εἰ τὰ μέρη συμβεβηκότα, καὶ τὸ ὅλον. ἢ μᾶλλον ἀνάπαλιν, ὅτι καὶ τὰ μέρη λεγέσθω τοῦτο ὃ καὶ τὸ ἐκ τῶν μερῶν· τὸ δὲ ἐκ τῶν μερῶν οὐσία ἦν καὶ ὅπερ ὂν καὶ οὐδενὶ συμβεβηκὸς ὄν· καὶ τὰ μέρη ἄρα οὐσίαι καὶ ὅπερ ὄντα καὶ οὐ συμβεβηκότα. γράφεται δὲ καὶ κα θ ' οὗ ἄμφω καὶ ἑκάτερον καὶ τὸ ἐκ τούτων, τουτέστι καθ' οὗ ἂν λέγηται ἄμφω καὶ ἑκάτερον ἢ ἕκαστον τῶν μερῶν, κατὰ τούτου καὶ τὸ ἐκ τῶν μερῶν λεγέσθω. τούτῳ δὲ ἂν εἴη ἀκόλουθον τὸ καὶ ὁ ἄνθρωπος ἂν εἴη τῶν συμβεβηκότω ν. ὧν μεταξὺ παρέλαβε τὸ ἀλλὰ τὸ ὅπερ ὂν ἔστω μηδενὶ συμβεβηκό ς. ἐν τούτοις δὲ καὶ τοῦτο προσθετέον· ὅτι τὸ διαιρούμενον νῦν ὅπερ ὂν οὔτε ὡς γένος οὔτε ὡς εἶδος διῄρηται, δῆλον ἐκ τοῦ τὸν ἄνθρωπον οὐκ εἰς τοὺς ἀτόμους, ἀλλ' εἰς

τὸν ὁρισμὸν διελεῖν. Ἐπειδὴ δὲ φιλοπόνως ὁ Ἀλέξανδρος συνήγαγε τοὺς εἰς τὸν τόπον συλλογισμούς, φέρε καὶ ἡμεῖς αὐτοὺς ἐκθώμεθα κατὰ τὸ δοκοῦν ἔχοντας οὕτως ἐξ ἀρχῆς τοῦ λόγου· "οἱ τὸ ὂν ἓν λέγοντες ἢ πολλαχῶς λέγεσθαι τὸ ὄν φασιν ἢ μοναχῶς. [30]

in Ph 9 130 ἀλλ' εἰ μὲν πολλαχῶς, ὁμολογήσουσι πολλὰ εἶναι τὰ ὄντα, (καὶ γὰρ οὐσίαν καὶ ποσὸν καὶ ποιὸν καὶ τὰ ἄλλα, εἰς ὅσα διῄρηται τὸ ὄν), ἀλλ' οὐχ ἕν· ὥστε οὐ πολλαχῶς· μοναχῶς ἄρα κατὰ τὸν πέμπτον καλούμενον ἀναπόδεικτον. εἶτα ὁ δεύτερος συλλογισμὸς μοναχῶς ὑποτεθέντος λέγεσθαι τοῦ ὄντος διαιρετικὸς καὶ αὐτὸς τοιοῦτος 'τὸ ἓν ὂν ἤτοι οὐσία ἐστὶν ἢ συμβεβηκὸς κατὰ τὴν διχῇ γενομένην ἐν κατηγορίαις τῶν ὄντων διαίρεσιν, εἴς τε τὸ ἐν ὑποκειμένῳ καὶ τὸ οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ. ἀλλὰ μὴν συμβεβηκὸς οὐκ ἔστιν· οὐσία ἄρα' κατὰ τὸν πέμπτον ἀναπόδεικτον καὶ οὗτος συναχθείς. ὅτι δὲ οὐ συμβεβηκὸς τὸ ἓν ὄν, ὁ τρίτος δείκνυσι συλλογισμὸς οὕτως· 'εἰ συμβεβηκὸς τὸ ὄν, τὸ ὑποκείμενον αὐτῷ ἔστιν ἅμα καὶ οὐκ ἔστιν. ἀλλὰ μὴν τοῦτο ἀδύνατον. οὐκ ἄρα συμβεβηκὸς τὸ ὄν' δευτέρῳ ἀναποδείκτῳ. ἔδειξε δὲ τὸ συνημμένον ἐκ τοῦ τὸ ὑποκείμενον τῷ ἑνὶ καὶ μόνῳ ὄντι διὰ μὲν τὸ ἄλλο παρ' αὐτὸ εἶναι μὴ ὂν εἶναι (οὐ γὰρ ἦν ἄλλό τι παρὰ τὸ ὄν), διὰ δὲ τὸ ὑπάρχειν αὐτῷ τὸ ὂν καὶ αὐτὸ ὂν γίνεσθαι. ὅτι δὲ οὐδὲ ἡ οὐσία ἐστὶ τὸ κυρίως ὄν, ἢ ὡς αὐτός φησι τὸ ὅπερ ὄν, δείκνυσι πάλιν οὕτως. 'εἰ ἡ οὐσία τὸ ὅπερ ὄν, οὐδὲν μᾶλλον ὂν σημαίνει τὸ ὅπερ ὂν ἢ μὴ ὄν. ὥστε τὸ ὅπερ ὂν ὁμοίως ὂν καὶ μὴ ὂν ἔσται. καὶ πλείω σημαίνει τὸ ὄν, ἓν μόνον ὑποτεθὲν σημαίνειν. ἀλλὰ μὴν ταῦτα ἀδύνατα· οὐκ ἄρα ἡ οὐσία ἐστὶ τὸ ὅπερ ὄν'. ὅτι δὲ οὐδὲν μᾶλλον ὂν ἢ μὴ ὂν ἔσται τὸ ὅπερ ὄν, δείκνυσιν οὕτως· 'εἰ τὸ ὅπερ ὂν οὐσία καὶ ὑποκείμενόν ἐστι, τῇ δὲ οὐσίᾳ τὰ συμβεβηκότα ὑπάρχει, ἅπερ ἐστὶ μὴ ὄντα διὰ τὸ παρὰ τὸ ὂν εἶναι, ᾧ δὲ τὸ μὴ ὂν ὑπάρχει μὴ ὂν τοῦτο, ἡ οὐσία καὶ τὸ ὑποκείμενον μὴ ὂν ἔσται, καὶ οὐδὲ τὶ μὴ ὄν, ἀλλ' ὅλως μὴ ὄν. τοιοῦτο γὰρ ἦν μὴ ὂν τὸ ὑπάρχον αὐτῇ συμβεβηκός'. ὅτι δὲ καὶ πλείω σημαίνει τὸ ὅπερ ὄν, δείκνυσιν οὕτως· 'εἰ ὑποκείμενόν ἐστι τὸ ὅπερ ὄν, δυνατὸν καὶ ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος αὐτὸ ὀνομάζειν οἷον λευκόν. ὥστε καὶ λευκὸν ῥηθήσεται εἶναι, ἓν δὲ εἶναι καὶ ὅπερ ὂν εἶναι (οὐ γάρ ἐστιν ἄλλο τι παρὰ τοῦτο), καὶ οὕτως πολλὰ τὸ ὂν ἔσται.' ὅτι δὲ οὐδὲ μέγεθος ἕξει τὸ ἓν ὄν, δείκνυσιν οὕτως· 'τὸ ὅπερ ὂν αὐτὸ μόνον ὑποκείμενον πολλὰ οὐκ ἔστιν οὐδὲ ἕχει πλῆθος· τὸ μέγεθος ἔχον πολλά ἐστι· τὸ ἄρα ὅπερ ὂν μέγεθος οὐχ ἕξει'. ὅτι δὲ τὸ μέγεθος ἔχον πολλά ἐστι δείκνυσιν οὕτως· 'τὸ μέγεθος μέρη ἔχει· τὸ μέρη ἔχον ἕτερα τῷ λόγῳ ἔχει· τὸ ἕτερα τῷ λόγῳ ἔχον πολλὰ ἐν ἑαυτῷ ἔχει καὶ πολλά ἐστι'. [30]

in Ph 9 131 καὶ ἐπὶ τέλει λοιπὸν ὅτι τὸ ὅπερ ὂν εἰς ὅπερ ὄντα διαιρεῖται καὶ τῷ λόγῳ διαφέροντα, δείκνυσιν ἐπί τινος ὅπερ ὄντος τὸν ὁρισμὸν αὐτοῦ λαβὼν καὶ συναγαγὼν ὅτι τὰ τοῦ ὁρισμοῦ μέρη καὶ αὐτὰ ὅπερ ὄντα ἐστί. συνάγει δὲ οὕτως· 'ἀνάγκη ἢ οὐσίας αὐτὰ εἶναι ἢ συμβεβηκότα. ἀλλὰ μὴν συμβεβηκότα οὐκ ἔστιν· οὐσία ἄρα' κατὰ τὸν πέμπτον ἀναπόδεικτον καὶ τοῦτο. εἰ τοίνυν τὸ ἕν, ὡς εἴρηται πρότερον, ἢ ὡς συνεχές ἐστιν ἓν ἢ ὡς ὧν ὁ λόγος ὁ αὐτὸς ἢ ὡς τὸ ἀδιαίρετον, δέδεικται δὲ τὸ ἓν ὂν μήτε μέγεθος ἔχειν δυνάμενον μήτε ὁρισμὸν μήτε ἀδιαίρετον ὄν, δῆλον ὅτι κατ' οὐδὲν τῶν τοῦ ἑνὸς σημαινομένων ἓν ἂν εἴη τὸ ὄν." Ἀλλ' ἐπεὶ παρ' ὅλην τὴν ἐξήγησιν τὸ ὅπερ ὂν ὡς οὐσίαν καὶ αὐτὸς ἐξεδεξάμην καὶ οὐσίαν τὴν ἄτομον καὶ ἀριθμῷ μίαν, τινὲς δὲ τῶν τοῦ Ἀριστοτέλους ἐξηγητῶν, ὧν καὶ Ἀσπάσιός ἐστι, τὸ ὅπερ ὂν τὸ γένος τῶν ὄντων λαμβάνουσι, πρὸς οὓς ἱκανῶς ἀντείρηκεν Ἀλέξανδρος ὁ Ἀφροδισιεύς, ἐπιτετμημένως ἐκκείσθω τὰ παρ' ἐκείνου λεγόμενα. "τινὲς γάρ, φησίν, οὕτως ἤκουσαν τῆς λέξεως ὡς λέγοντος αὐτοῦ ἀναγκαῖον εἶναι τοῖς μοναχῶς λέγουσι τὸ ὂν λέγεσθαι κοινόν τι γένος πάντων τῶν ὄντων λαμβάνειν, εἰς ὃ πάντα τὰ κατὰ μέρος ὄντα χωρεῖ, καὶ τοῦτο λέγειν εἶναι τὸ ὂν καὶ οὕτως ἕν, ἐπεὶ μηδὲν τῶν ὑπὸ τὸ ὂν λαμβάνοντες ἓν ἔτι τὸ ὂν δύνανται λέγειν τῷ καὶ τὰ ἄλλα τῷ τεθέντι συνεισάγεσθαι. καὶ γὰρ τῇ οὐσίᾳ τὰ συμβεβηκότα καὶ τοῖς συμβεβηκόσιν ἡ οὐσία συνεισάγεται, ὡς ἔδειξε. πιστοῦται δὲ τὸν λόγον καὶ ἀπὸ τοῦ ἐν τοῖς Τοπικοῖς τὸ ὅπερ ὂν ἐπὶ

τοῦ γένους τιθέναι λέγοντα “ὁ ἄνθρωπος ὅπερ ζῷον” ἀντὶ τοῦ ἐν γένει τῷ ζῴῳ. ὅτι δὲ οὐχ οὕτως νῦν λέγει τὸ ὅπερ ὂν ἀλλὰ τὴν οὐσίαν σημαίνει, δηλοῖ ἐκ τῶν προειρημένων. κἂν γὰρ δεῖ πρὸς τὴν τοιαύτην ἀντειπεῖν ὑπόθεσιν, εἴρηκεν ἤδη ἐν οἷς ἔλεγεν “εἰ μὲν γὰρ ἔσται καὶ οὐσία καὶ ποσὸν καὶ ποιόν, καὶ ταῦτα εἴτε ἀπολελυμένα ἀπ’ ἀλλήλων εἴτε μή, πολλὰ τὰ ὄντα.” πάντα γὰρ ταῦτα εἶναι τίθεται ὁ τὸ ὂν ὡς γένος λέγων. ὥστε εἰρημένον καὶ πρὸς ταύτην τὴν δόξαν, εἴπερ ἄρα ἐδεῖτό τινος ἀντιλογίας· ἔοικε γὰρ ὡς προφανῶς ἐναντιολόγου καταφρονῆσαι. ὁ γὰρ ἕν τι μόνον εἶναι βουλόμενος οὕτως ὡς ἀριθμῷ ἕν, οὐκ ἂν εἴποι γένος ἓν εἶναι τοῦτο, διότι τὸ γένος πλῆθος εὐθὺς καὶ εἰδῶν καὶ ἀτόμων ἑαυτῷ συνεισάγει. ἀλλὰ πόθεν δῆλον, φαίη ἄν τις, ὅτι ὡς ἀριθμῷ ἓν ἔλεγεν ὁ Παρμενίδης; ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐκείνου δῆλον, ὅτι οὐχ ὡς γένος λέγει τὸ ὅπερ ὄν, ἀλλ’ ὡς οὐσίαν. δείκνυσι γὰρ ὅτι οὐκ ἔστι συμβεβηκὸς ἐκ τοῦ τὸ συμβεβηκὸς καθ’ ὑποκειμένου λέγεσθαι, ὥστε αὐτὸ οὐ καθ’ ὑποκειμένου ἀλλ’ ὑποκείμενον, ὅπερ ἐστὶν οὐσία καθ’ ἑαυτὴν ὑφεστῶσα καὶ μὴ δεομένη τινὸς ἄλλου πρὸς τὸ εἶναι. [35]

in Ph 9 132 τὸ δὲ γένος καὶ αὐτὸ τῶν καθ’ ὑποκειμένου ἐστίν· ὥστε οὐκ ἂν εἴη γένος τὸ ὅπερ ὄν, εἰ σαφῶς αὐτῷ τὸ καθ’ ὑποκειμένου ἀντιδιέστειλεν. ἔτι μετ’ ὀλίγον αὐτὸς ἐρεῖ “τίς γὰρ μανθάνει αὐτὸ τὸ ὂν εἰ μὴ τὸ ὅπερ ὄν τι εἶναι”; εἰ οὖν τὸ αὐτὸ ὂν μὴ τῷ γένει ἀλλὰ τῇ οὐσίᾳ προσήκει, οὐσία ἂν εἴη τὸ ὅπερ ὄν. πρὸς δὲ τοῦτο ἔστιν εἰπεῖν, ὅτι τὸ ‘αὐτὸ‘ κατὰ τῶν γενῶν ὁ Πλάτων φέρει ἀλλ’ οὐχὶ τῶν ὑστερογενῶν, ἀλλὰ τῶν διὰ πάντων χωρούντων κατὰ μίαν κοινὴν φύσιν. ἔτι δὲ εἰ τὸ ἀντικείμενον τῷ συμβεβηκότι λαμβάνει, ὡς δῆλον ἐκ τοῦ ἀλλὰ τὸ ὅπερ ὂν ἔστω μηδενὶ συμβεβηκός, ἀντίκειται δὲ τῷ συμβεβηκότι οὐ τὸ γένος ἀλλ’ ἡ οὐσία, αὕτη ἂν εἴη τὸ ὅπερ ὄν. ἔτι ἐκ διαιρέσεως τὴν ἀντιλογίαν ποιούμενος εἰς συμβεβηκὸς καὶ τὸ ὅπερ ὂν διεῖλεν. οὐ γὰρ ἦν ἀναγκαία ἐρώτησις τί λέγουσι τὸ ὄν, συμβεβηκὸς ἢ γένος· ἔστι γάρ τι παρὰ ταῦτα. ὥστε εἰς οὐσίαν· οὐσία ἄρα τὸ ὅπερ ὄν. ἔτι τὸ ἓν ποσαχῶς λέγεται διαιρῶν τὸ κατὰ τὸν ἀριθμὸν ἓν διεῖλεν. τοῦ δὲ τῷ γένει ἢ εἴδει ἑνὸς οὐκ ἐμνημόνευσεν, ὡς προφανῶς εἰσάγοντος τὸ πλῆθος. ἔτι τὸ μὲν γένος δύο ἔχει τό τε οὐσιῶδες καὶ τὸ κοινόν, ἡ δὲ οὐσία τὸ εἶναι οὐσία μόνον. εἰ οὖν οὐδαμοῦ πρὸς κοινότητα ἀλλ’ ὡς πρὸς οὐσίαν μόνον ἀντιλέγει, οὐ γένος ἀλλ’ οὐσία τὸ ὅπερ ὄν. ἔτι αὐτὸς προελθὼν λέγει “εἰ οὖν τὸ ὅπερ ὂν μηδενὶ συμβέβηκε”, γένη δέ ἐστί τινα συμβεβηκότα, καὶ εἰ μὴ τούτοις ὧν ἐστι γένη, ἀλλὰ τῇ γε οὐσίᾳ τῶν συμβεβηκότων γένη συμβεβηκέναι λέγεται, οἷον ἀνθρώπῳ τὸ χρῶμα. εἰ τοίνυν ἐν μὲν τῷ γένει ἔστι τι καὶ συμβεβηκός, ἐν δὲ τῇ οὐσίᾳ οὐδέν ἐστι τοιοῦτον, αὐτὸς δὲ τὸ ὅπερ ὂν ὡς ἀντικείμενον τῷ συμβεβηκότι τίθησι, τὴν οὐσίαν ἂν λέγοι τὸ ὅπερ ὄν, οὐ τὸ γένος, ὃ καὶ τῆς τοῦ συμβεβηκότος φύσεως ἐφάπτεται. ἔτι αὐτὸς προελθὼν λέγει “εἰ οὖν τὸ ὅπερ ὂν μηδενὶ συμβέβηκεν, ἀλλ’ ἐκείνῳ”. εἰ οὖν ᾧ συμβέβηκε τὰ συμβεβηκότα ἡ οὐσία ἐστὶν ἀλλ’ οὐχὶ τὸ γένος, ἡ οὐσία ἂν εἴη τὸ ὅπερ ὄν, οὐ τὸ γένος. ἔτι δὲ διαιρῶν τὸ ὅπερ ὂν οὐκ εἰς τὰ εἴδη καὶ τὰ ἄτομα αὐτὸ διαιρεῖ, ἥπερ γένους διαίρεσις, ἀλλ’ εἰς τὸν ὁρισμὸν καὶ τὰ ἐν τούτῳ, τουτέστιν εἰς γένος καὶ διαφοράς, ἥπερ διαίρεσις οὐσίας ἂν εἴη, ἀλλ’ οὐχὶ γένους. διότι τῆς μὲν οὐσίας ἔστι γένος, τοῦ δὲ ἀνωτάτω πάντων γένους οὐδέν ἐστιν ἐπαναβεβηκὸς γένος. ἔτι τὰ γένη καὶ τὰς διαφορὰς δείκνυσιν ὅπερ ὄντα εἶναι, διότι μέρη τοῦ ὅπερ ὄντος ἐστίν. εἰ οὖν τὸ γένος δι’ ἄλλο τί ἐστιν ὅπερ ὄν, οὐκ ἂν εἴη αὐτὸ ὅπερ ὄν, ἀλλ’ ἡ οὐσία, δι’ ἣν καὶ τὸ γένος τὸ τῆς οὐσίας οὐσιοῦται, ὡς τὸ τοῦ συμβεβηκότος συμβεβηκός ἐστιν. [35]

in Ph 9 133 ἔτι οὐδὲ θέσις ἂν τὸ τοιοῦτον οὐδὲ παράδοξος ὑπόληψις ἔδοξε· πολλοῖς γὰρ δοκεῖ τῶν φιλοσόφων ἓν εἶναι τὸ ὂν ὡς γένος. ἔτι εἰ τὸ ὅπερ ὂν γένος ὑπετίθετο, πῶς τὸ λευκὸν ἢ ἄλλο τι τῶν συμβεβηκότων μὴ εἶναι ἔλεγεν; εἴδη γὰρ ταῦτα τοῦ ὄντος ὥσπερ καὶ ἡ οὐσία. αὐτὸς δὲ μὴ εἶναι ἐκεῖνα λαβὼν οὕτως μὴ ὂν συνήγαγε καὶ τὸ ὅπερ ὄν, ᾧ ταῦτα ὑπάρχει, καὶ μὴ ὂν οὐ τὶ μὴ ὄν, ἀλλ’ ἁπλῶς μὴ ὄν. καίτοι πῶς ἂν ἁπλῶς μὴ ὂν εἴη τὸ συμβεβηκός, εἰ γένος αὐτοῦ τὸ ὅπερ ὂν ἦν; ἔτι εἰ τὸ ὅπερ ὂν γένος, διὰ τί πάντα τὰ ὑπ’ αὐτὸ ἢ οὐκ ὄντα ἢ ὅπερ ὄντα ἔσται; οὐ γὰρ

πάντα τὰ ὑπὸ τὸ γένος γένη καὶ αὐτά ἐστιν. ἔτι “εἰ γάρ, φησίν, ἔστι τὸ ὅπερ ὂν ταὐτὸν καὶ λευκόν”. καίτοι τὸ μὲν γένος οὐκ ἄν τις εἴποι λευκόν, τὴν δὲ οὐσίαν τὴν μετέχουσαν λέγομεν· ἐξ οὗ δῆλον ὅτι καὶ οὐσίαν τὴν ὡς ἄτομον λέγει, ἀλλ’ οὐχὶ τὴν γενικήν. ἔτι προχειρότατον ἦν δεῖξαι πολλὰ τὰ ὄντα διὰ τοῦ ἐκθέσθαι τὸν τοῦ γένους ὁρισμόν· κατὰ πλειόνων γὰρ τὸ γένος. ὁ δὲ μηδαμοῦ μνημονεύσας τούτου ἐναργῶς δεικνύντος πολλὰ εἶναι τὰ ὄντα, δῆλός ἐστι τὸ ὅπερ ὂν μὴ ὡς γένος λαμβάνων. εἰ δέ τις διὰ τοῦτο ἀξιοῖ τὸ ὅπερ ὄν τὸ γένος λέγειν, διότι τὸ γένος ἐν ἄλλοις ὅπερ ὂν καλεῖ, ὥρα αὐτῷ καὶ τὴν διαφορὰν ὅπερ ὂν λέγειν. καὶ γὰρ καὶ ταύτην ἐνταῦθα ὡς συμπληρωτικὴν τοῦ ὅπερ ὄντος ὅπερ ὂν καλεῖ. καὶ ἐν οἷς μέντοι τὸ γένος ὅπερ ὂν καλεῖ, ὡς οὐσιωδῶς κατηγορούμενον καὶ ποιοῦν ἐκεῖνο οὗ κατηγορεῖται ὅπερ αὐτό, οὕτως ὅπερ ὂν καλεῖ. καὶ ὁ Εὔδημος δὲ τῷ Ἀριστοτέλει πάντα κατακολουθῶν τοῦ ὅπερ ὄντος οὐκ ἤκουσεν ὡς γένους. ἐν γοῦν τῷ πρώτῳ τῶν Φυσικῶν περὶ Παρμενίδου λέγων ταῦτα γέγραφεν (ὡς Ἀλέξανδρός φησιν· ἐγὼ γὰρ οὐχ εὗρον ἐν τῷ Εὐδημείῳ τὴν λέξιν ταύτην)· „τὸ μὲν οὖν κοινὸν οὐκ ἂν λέγοι. οὔτε γὰρ ἐζητεῖτό πω τὰ τοιαῦτα, ἀλλὰ ὕστερον ἐκ τῶν λόγων προῆλθεν, οὔτε ἐπιδέχοιτο ἂν ἃ τῷ ὄντι ἐπιλέγει, πῶς γὰρ ἔσται τοῦτο ‘μεσσόθεν ἰσοπαλὲς‘ καὶ τὰ τοιαῦτα; τῷ δὲ οὐρανῷ, φασί, σχεδὸν πάντες ἐφαρμόσουσιν οἱ τοιοῦτοι λόγοι„.” p. 187a1 Ἔνιοι δὲ ἐνέδοσαν τοῖς λόγοις ἀμφοτέροι ς . Ἐλέγξας τὸν Παρμενίδου λόγον αὐτὸς ὡς καὶ τὰς προτάσεις ψευδεῖς λαμβάνοντα (ἦν δὲ ἡ πρότασις τὸ μοναχῶς λέγεσθαι τὸ ὂν ἤτοι τὸ ‘παρὰ τὸ ὂν οὐκ ὄν‘ ἢ τὸ ‘οὐκ ὂν οὐδέν‘, ταῦτα γὰρ ἰσοδυναμεῖ) καὶ ὡς ἀσυλλογίστως συνάγοντα (μὴ γὰρ ἀκολουθεῖν τὸ ἐπιφερόμενον συμπέρασμα), ἐνίους φησὶν ἀμφοτέροις ἐνδοῦναι τοῖς λόγοις τῷ τε εἰρημένῳ τοῦ Παρμενίδου καὶ τῷ τοῦ Ζήνωνος, ὃς βοηθεῖν ἐβούλετο τῷ Παρμενίδου λόγῳ πρὸς τοὺς ἐπιχειροῦντας αὐτὸν κωμῳδεῖν ὡς εἰ ἕν ἐστι πολλὰ καὶ γελοῖα συμβαίνει λέγειν τῷ λόγῳ καὶ ἐναντία αὐτῷ, δεικνὺς ὁ Ζήνων ὡς ἔτι γελοιότερα πάσχοι ἂν αὐτῶν ἡ ὑπόθεσις ἡ λέγουσα πολλά ἐστιν ἅπερ ἡ τοῦ ἓν εἶναι, εἴτις ἱκανῶς ἐπεξίοι. [5]

in Ph 9 134 ταῦτα γὰρ αὐτὸς ὁ Ζήνων ἐν τῷ Πλάτωνος Παρμενίδῃ μαρτυρῶν φαίνεται τῷ λόγῳ· καὶ ὁ μὲν τοῦ Παρμενίδου λόγος ἐστίν, ὅτι πάντα ἓν τὸ ὄν ἐστιν, εἴπερ τὸ ὂν ἓν σημαίνει. τὸ γὰρ παρ’ αὐτὸ οὐδὲν ἔσται. ὡς δὲ Θεόφραστος προήγαγε ‘τὸ παρὰ τὸ ὂν οὐκ ὄν. τὸ οὐκ ὂν οὐδέν‘. καὶ τούτῳ φησὶν ἐνδοῦναι τῷ λόγῳ τινά ς . ἐνδοῦναι δέ ἐστι λόγῳ τὸ συγχωρῆσαι ταῖς προτάσεσι ταῖς κατασκευαζούσαις αὐτὸν ἢ τῇ συμπλοκῇ. τὸν οὖν Πλάτωνά φασιν ἐνδοῦναι τῇ προτάσει τῇ λεγούσῃ τὸ παρὰ τὸ ὂν οὐκ ὄν (καὶ γὰρ τὴν κίνησιν καὶ τὴν στάσιν καὶ ταὐτὸν καὶ ἕτερον ἐν Σοφιστῇ ἕτερα τοῦ ὄντος εἶναί φησι), τὸ δὲ οὐκ ὂν οὐδὲν οὐκέτι συγχωρεῖν· καὶ γὰρ τὰ ἕτερα τοῦ ὄντος, κἂν μὴ ὄντα ᾖ, ἀλλ’ ὅμως εἶναί φησι καὶ ταύτῃ τὸ μὴ ὂν εἰσάγει. Καὶ ὁ μὲν Ἀλέξανδρός φησιν αὐτὸν τὸ μὲν εἰ ἓν τὸ ὂν συγχωρεῖν, πάντα δὲ ἓν εἶναι μηκέτι συγχωρεῖν τιθέντα τῶν πάντων μὴ μόνον τὸ ὄν, ἀλλὰ καὶ τὸ μὴ ὄν. “καὶ οὐχ οὕτως, φησί, τὸ μὴ ὂν εἶναι ἔλεγεν ὡς ὄν τι τῶν ὑπὸ τὸ ὄν. οὐ γὰρ τὸ τὶ μὲν μὴ ὂν τὶ δὲ ὄν, οὐδὲ τὸ ἐν τῷ κειμένῳ ὄντι περιεχόμενον, ἀλλὰ τὸ ἄλλην φύσιν ἔχον παρὰ τὸ ὡμολογημένον καὶ κείμενον ἔλεγεν εἶναι δεξάμενος τὸ ὂν ἕν τε εἶναι καὶ μοναχῶς λέγεσθαι. ὁ δὲ συγχωρήσας τῇ προτάσει τῇ παρὰ τὸ ὂν οὐκ ὄν, λέγων δὲ εἶναι ἄλλο τι τοῦ ὄντος τοῦ εἰλημμένου ἐν τῇ προτάσει, εἶναι τὴν ἀντίφασιν λέγει. δοὺς γὰρ τὸ παρὰ τὸ ὂν μὴ εἶναι λέγει πάλιν τὸ παρὰ τὸ ὂν εἶναι καὶ τῇ ἀντιφάσει περιπίπτει τῇ τὸ μὴ ὂν ἁπλῶς εἶναι λεγούσῃ. καίτοι εἴ τις λέγοι μὲν εἶναι τὸ μὴ ὄν, μὴ τὸ ἁπλῶς δὲ μὴ ὄν, ἀλλὰ τὸ τὶ μὴ ὄν, οὐ περιπίπτει τῇ ἀντιφάσει. τὸ γὰρ ἄλλο τι ὂν ἄλλο οὐκ ἔστιν. οὐ γὰρ ἓν κατὰ τὸν ἀριθμὸν τὸ ὂν ἐδείχθη διὰ τοῦ ληφθῆναι μοναχῶς λέγεσθαι.” ταῦτα μὲν οὖν ὁ Ἀλέξανδρος. Φησὶ δὲ ὁ Πορφύριος τὸν Πλάτωνα καὶ τὸ μὴ ὂν λέγειν εἶναι, οὕτως μέντοι εἶναι ὡς μὴ ὄν. [30]

in Ph 9 135 τὸ μὲν γὰρ ὄντως ὂν ἀπεφήνατο εἶναι τὴν ἰδέαν καὶ ταύτην ὄντως εἶναι οὐσίαν, τὴν δὲ ἀνωτάτω πρώτην ἄμορφον καὶ ἀνείδεον ὕλην ἐξ ἧς τὰ πάντα ἐστὶν εἶναι μέν, μηδὲν δὲ εἶναι

τῶν ὄντων. αὐτὴ γὰρ ἐφ' ἑαυτῆς ἐπινοουμένη δυνάμει μὲν πάντα ἐστίν, ἐνεργείᾳ δὲ οὐδέν. τὸ δὲ ἐκ τοῦ εἴδους καὶ τῆς ὕλης ἀποτέλεσμα καθ' ὅσον μὲν εἴδους μετέχει, κατὰ τοῦτο εἶναί τι καὶ προσαγορούεσθαι κατὰ τὸ εἶδος, καθ' ὅσον δὲ τῆς ὕλης καὶ διὰ ταύτην ἐν συνεχεῖ ῥύσει καὶ μεταβολῇ τυγχάνει, πάλιν μὴ ἁπλῶς μηδὲ βεβαίως εἶναι. ἀντιδιαιρούμενος γοῦν αὐτὰ ἐν τῷ Τιμαίῳ φησί "τί τὸ ὂν μὲν ἀεί, γένεσιν δὲ οὐκ ἔχον, καὶ τί τὸ γινόμενον μέν, ὂν δὲ οὐδέποτε". καὶ τὸ μὴ ὂν εἶναι ἔφη, οὐ τὸ ὂν μὴ ὂν εἶναι, καὶ τὸ μὴ ὂν εἶναι ὄν· οὐ μὴν τὰ κατὰ τὴν ἀντίφασιν ἀντικείμενα. τὸν μὲν γὰρ ἄνθρωπον οὐχ οἷόν τε ἅμα καὶ μὴ ἄνθρωπον εἶναι, μὴ ἵππον δὲ ἀληθὲς εἰπεῖν. Ἀλλὰ πρὸς μὲν τὸν Ἀλέξανδρον ἀρκεῖ τὴν Πλάτωνος παραθέσθαι ῥῆσιν, ἧς αὐτὸς Ἀλέξανδρος ἐμνημόνευσε, δεικνῦσαν οἶμαι σαφῶς, ὡς ὁ Πλάτων οὐ τὸ ἁπλῶς μὴ ὄν, ἀλλὰ τὸ τὶ μὴ ὂν εἰσῆγεν. ἔχει δὲ ἡ ῥῆσις ᾧδε· "Οἶσθα οὖν ὅτι Παρμενίδῃ μακροτέρως τῆς ἀπορρήσεως ἠπιστήκαμεν; Τί δή; Πλεῖον ἢ κεῖνος ἀπεῖπε σκοπεῖν ἡμεῖς εἰς τὸ πρόσθεν ἐπιζητήσαντες ἀπεδείξαμεν αὐτῷ. Πῶς; Ὅτι ὁ μέν πού φησιν οὐ γὰρ μήποτε τοῦτο δαμῇ εἶναι μὴ ὄντα, ἀλλὰ σὺ τῆσδ' ἀφ' ὁδοῦ διζήσιος εἶργε νόημα. Λέγει γὰρ οὖν οὕτως. Ἡμεῖς δέ γε οὐ μόνον ὡς ἔστι τὰ μὴ ὄντα ἀπεδείξαμεν, ἀλλὰ καὶ τὸ εἶδος ὃ τυγχάνει ὂν τοῦ ὄντος ἀπεφηνάμεθα. τὴν γὰρ θατέρου φύσιν ἀποδείξαντες οὖσάν τε καὶ κατακεκερματισμένην ἐπὶ πάντα τὰ ὄντα πρὸς ἄλληλα, τὸ πρὸς τὸ ὂν ἑκάστου μόριον αὐτῆς ἀντιτιθέμενον ἐτολμήσαμεν εἰπεῖν ὡς αὐτὸ τοῦτό ἐστιν ὄντως τὸ μὴ ὄν. Μὴ τοίνυν ἡμᾶς εἴπῃ τις, ὅτι τοὐναντίον τοῦ ὄντος τὸ μὴ ὂν ἀποφαινόμενοι τολμῶμεν λέγειν ὡς ἔστιν. ἡμεῖς γὰρ περὶ μὲν ἐναντίου τινὸς αὐτῷ χαίρειν πάλαι λέγομεν, εἴτε ἔστιν εἴτε μή, λόγον ἔχον ἢ καὶ παντάπασιν ἄλογον. ὃ δὲ νῦν εἰρήκαμεν εἶναι τὸ μὴ ὄν, ἢ πεισάτω τις ὡς οὐ καλῶς λέγομεν ἐλέγξας, ἢ μέχριπερ ἂν ἀδυνατῇ, λεκτέον καὶ ἐκείνῳ καθάπερ ἡμεῖς λέγομεν, ὅτι συμμίγνυταί τε ἀλλήλοις τὰ γένη καὶ τό τε ὂν καὶ θάτερον διὰ πάντων καὶ δι' ἀλλήλων διεληλυθότε τὸ μὲν ἕτερον μετασχὸν τοῦ ὄντος ἔστι μὲν διὰ ταύτην τὴν μέθεξιν, οὐ μὴν ἐκεῖνό γε οὗ μετέσχεν ἀλλ' ἕτερον, ἕτερον δὲ τοῦ ὄντος ὂν ἔστι σαφέστατα ἐξ ἀνάγκης εἶναι μὴ ὄν. [5]

in Ph 9 136 τὸ δὲ μὴ ὂν αὖ θατέρου μετειληφὸς ἕτερον τῶν ἄλλων ἂν εἴη γενῶν. ἕτερον δὲ ἐκείνων ἁπάντων ὂν οὐκ ἔστιν ἕκαστον αὐτῶν οὐδὲ ξύμπαντα τὰ ἄλλα πλὴν αὐτό, ὥστε τὸ ὂν ἀναμφισβητήτως αὖ μυρία ἐπὶ μυρίοις οὐκ ἔστι, καὶ τὰ ἄλλα δὴ καθ' ἕκαστον οὕτω καὶ ξύμπαντα πολλαχῇ μὲν ἔστι, πολλαχῇ δὲ οὐκ ἔστιν." ἐκ δὴ ταύτης τῆς ῥήσεως ὁ Ἀλέξανδρος ᾠήθη τὸν Πλάτωνα τὸ ἁπλῶς μὴ ὂν εἰσάγειν, ὡς τὸ ἁπλῶς ὂν εἰληφότα τὸ ὡς γένος ὄν. καὶ ἤρκει μὲν αὐτοῦ τοῦ Πλάτωνος ἀκοῦσαι λέγοντος "μὴ τοίνυν ἡμᾶς εἴπῃ τις, ὅτι τοὐναντίον τοῦ ὄντος τὸ μὴ ὂν ἀποφαινόμενοι τολμῶμεν λέγειν" καὶ ὅτι 'ἔστι μὲν ἕκαστον διὰ τὴν τοῦ ὄντος μέθεξιν, οὐ μὴν τὸ ὄν ἐστι'. καὶ πρὸ ταύτης δὲ τῆς ῥήσεως, ὁποῖον μὴ ὂν εἰσάγει, σαφῶς ἐδήλωσεν εἰπὼν "ὁπόταν τὸ μὴ ὂν λέγωμεν, ὡς ἔοικεν, οὐκ ἐναντίον τι λέγομεν τοῦ ὄντος, ἀλλ' ἕτερον μόνον". ἤρκει δὲ καὶ τὰ περὶ τοῦ ἁπλῶς μὴ ὄντος καὶ ἐναντίου τῷ ὄντι εἰρημένα ἀκοῦσαι, ὡς καὶ τὸν ὁποιονοῦν περὶ αὐτοῦ λόγον παραιτεῖται ὁ Πλάτων. οὐδὲ γὰρ ὁ εἶναι οὐδὲ ὁ μὴ εἶναι λέγων αὐτὸ ἀνεύθυνος. οὐδὲ τὸ λέγειν τι περὶ αὐτοῦ ἀσφαλές. ἤρκει μὲν οὖν ὅπερ εἶπον καὶ ταῦτα. ἐννοῆσαι δὲ χρὴ ὅτι τὸ ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος εἰλημμένον ὄν ἐστι τὸ κατ' αὐτὴν τοῦ εἶναι τὴν ἰδιότητα ψιλὴν θεωρούμενον, ὃ καὶ ἀντιδιῄρηται πρός τε τὰ ἄλλα γένη καὶ πρὸς τὸ μὴ ὄν· καὶ γὰρ τοῦτο γένος εἶναί φησιν, ἀλλ' οὐχὶ τὸ παντελῶς ὂν τὸ καὶ τὰ γένη πάντα ἐν ἑαυτῷ συνῃρηκός· ᾧ τὸ παντελῶς μὴ ὂν ἀντικέοιτο, εἰ καὶ τὸ ἀντικεῖσθαι δυνατὸν ἐπ' αὐτοῦ λέγειν. τὸ δὲ τοιοῦτον ὂν οὐκ ἂν εἴη γένος, εἴπερ τὰ γένη ἐναντία διαιρέσει ἐστὶ τῇ πρὸς ἄλληλα. καὶ κατὰ μίαν ἰδιότητα περιγέγραπται διακεκριμένα ἤδη ταῦτα ἀπὸ τῆς νοητῆς ἑνώσεως, ἐν ᾗ πάντα ἓν ἦν, ὡς ὁ Παρμενίδης φησί, καὶ ὑπελθόντα πρῶτον μὲν εἰς τὴν νοερὰν διάκρισιν, ἀμερίστως μερισθεῖσαν καὶ εἰς τὸν αἰσθητὸν διασπασμὸν καὶ μεταξὺ τούτων εἰς τὴν ψυχικὴν ἀλληλουχίαν. ὥστε πολλοῦ δεῖ τὸ ἁπλῶς μὴ ὂν εἰσάγειν τὸ τῷ ἁπλῶς ὄντι

ἀντικείμενον ὁ Πλάτων. Ὁ δέ γε Πορφύριος ὅτι μὲν οὐ τὸ ἁπλῶς μὴ ὂν ὁ Πλάτων εἰσάγει, καλῶς ἐθεάσατο, ὅτι δὲ μὴ ὂν τὸ γενητὸν ὂν ἐν Σοφιστῇ φησι παραδιδόναι, περὶ οὗ λέγει ἐν Τιμαίῳ "καὶ τί τὸ γινόμενον μέν, ὂν δὲ οὐδέποτε", τοῦτο ἐπιστάσεως ἄξιον εἶναί μοι δοκεῖ. [30]

in Ph 9 137 οὐ γὰρ ἐν τῇ τῶν αἰσθητῶν, ἀλλ' ἐν τῇ τῶν νοερῶν εἰδῶν διακρίσει τὸ μὴ ὂν ὁ Πλάτων ἀνευρίσκειν δοκεῖ. πότε γὰρ ἂν περὶ τῶν ἐνύλων καὶ αἰσθητῶν ἔλεγε ταῦτα "τί δὲ πρὸς Διός; ὡς ἀληθῶς κίνησιν καὶ ζωὴν καὶ ψυχὴν καὶ φρόνησιν ἢ ῥᾳδίως πεισθησόμεθα τῷ παντελῶς ὄντι μὴ παρεῖναι μηδὲ ζῆν αὐτὸ μηδὲ φρονεῖν, ἀλλὰ σεμνὸν καὶ ἅγιον, νοῦν οὐκ ἔχον, ἀκίνητον ἑστὼς εἶναι;" κοινῇ δὲ πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον λέγω καὶ τὸν Πορφύριον, ὅτι οὐκ ἂν οὕτω σαφῶς τοῦ Πλάτωνος τὸ τὶ μὴ ὂν λέγοντος εἶναι τὸ ὑπ' αὐτοῦ εἰσαγόμενον, ὡς τὸ ἁπλῶς μὴ ὂν εἰσάγοντι ὁ Ἀριστοτέλης ἐνεκάλει. καὶ ἔτι μέντοι οὐκ ἂν πρὸς Πλάτωνα ἐν τούτοις ἀποτείνοιτο ὡς μάτην δείσαντα, εἰ τὸ παρὰ τὸ ὂν οὐκ ὄν, μὴ πάντα ἓν εἴη, καὶ διὰ τοῦτο τὸ μὴ ὂν εἰσάγοντα. οὐ γὰρ διὰ τοῦ τὸ μὴ ὂν εἰσαγαγεῖν πολλὰ τὰ ὄντα δείκνυσιν ὁ Πλάτων, ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἔδειξεν ἄλλο μὲν τὸ ἕν, ἄλλο δὲ τὸ ὂν ἀποδείξας καὶ ἐκ τοῦ ὁλομελὲς εἶναι πάντοθεν εὐκύκλου σφαίρης ἐναλίγκιον ὄγκῳ, μεσσόθεν ἰσοπαλές. τὸ δὲ μὴ ὂν ἐδείθη δὲ καὶ τὸν σοφιστὴν 'εἰδωλοποιὸν' εἰπών, τὸ δὲ εἴδωλον ψεῦδός τι ἔχειν, ψεῦδος δὲ μὴ εἶναι, εἰ μὴ τὸ μὴ ὂν ἔστιν. ὁ γὰρ ψευδόμενος ἢ τὸ ὂν μὴ εἶναι λέγει ἢ τὸ μὴ ὂν εἶναι. Ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῆς ἑτέρας ἐνδόσεως, τοῦ Ἀριστοτέλους μήτε τὸ μοναχῶς λέγεσθαι τὸ ὂν συγχωροῦντος μήτε ἐνδιδόντος τῇ λεγούσῃ προτάσει τὸ παρὰ τὸ ὂν οὐκ ὄν· εἰ μή τις τὸ οὐκ ὂν λέγοι, ὡς οὐσία μὲν οὐκ ἔστιν, ἄλλο δέ τι εἶναι οὐ κωλύεται. ὅπερ καὶ Πλάτων πρὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἐβόα. δῆλος δέ ἐστι καὶ Ἀριστοτέλης συνιδὼν ὅτι τῷ πλήθει τὸ μὴ ὂν συνεισέρχεται. οὐδὲν γὰρ κωλύει, φησί, μὴ ἁπλῶς εἶνα ι , ἀλλὰ μὴ ὄν τι εἶναι τὸ μὴ ὅ ν. ἐφεξῆς μέντοι κἂν ἀληθής, φησίν, εἴη ἡ πρότασις, ἡ λέγουσα τὸ παρὰ τὸ ὂν οὐκ ὄν, οὐκ ἤδη διὰ τοῦτο ἀνάγκη ἓν πάντα εἶναι τῷ ἀριθμῷ. τὸ γὰρ αὐτοόν, ὅπερ αὐτοὶ ὑποτίθενται, οὐδεὶς ἂν ἄλλο τι λεγόμενον ἀκούοι ἢ τὸ ὅπερ ὄν, τουτέστι τὸ κυρίως ὄν, τουτέστι τὴν οὐσίαν. τούτου δὲ οὕτως ἔχοντος, δέδεικται πρότερον, ὅτι εἴτε μετέχοι τὸ ὅπερ ὂν συμβεβηκότος, πολλά ἐστι τὰ ὄντα, εἴτε μὴ μετέχοι, καὶ αὐτὰ καθ' αὑτὰ τὰ ὅπερ ὄντα πολλά ἐστι διὰ τὰ ἐν τῷ ὁρισμῷ τοῦ ὅπερ ὄντος οὐσιωδῶς παραλαμβανόμενα. [30]

in Ph 9 138 ἐπιστῆσαι δὲ ἄξιον, ὅτι τὸ ὅπερ ὂν καὶ αὐτοὸν κέκληκε κατὰ τὴν Πλατωνικὴν συνήθειαν. Τὸν δὲ δεύτερον λόγον τὸν ἐκ τῆς διχοτομίας τοῦ Ζήνωνος εἶναί φησιν ὁ Ἀλέξανδρος λέγοντος, ὡς εἰ μέγεθος ἔχοι τὸ ὂν καὶ διαιροῖτο, πολλὰ τὸ ὂν καὶ οὐχ ἓν ἔτι ἔσεσθαι, καὶ διὰ τούτου δεικνύντος ὅτι μηδὲν τῶν ὄντων ἔστι τὸ ἕν. περὶ δὲ τοῦ λόγου τούτου καὶ διὰ τῶν ἔμπροσθεν εἰρηκέναι φησὶ τὸν Ἀριστοτέλην, ἐν οἷς ἔλεγεν "ἐθορυβοῦντο δὲ καὶ οἱ ὕστεροι τῶν ἀρχαίων", οὗ καὶ τὴν λύσιν παρέθετο διὰ τοῦ "ὥσπερ οὐκ ἐνδεχόμενον ταὐτὸν ἓν καὶ πολλὰ εἶναι, μὴ τὰ ἀντικείμενα δέ. ἔστι δὲ τὸ ὂν καὶ ἓν δυνάμει καὶ ἐντελεχείᾳ". "τούτῳ δὲ τῷ λόγῳ, φησί, τῷ περὶ τῆς διχοτομίας ἐνδοῦναι Ξενοκράτη τὸν Καλχηδόνιον δεξάμενον μὲν τὸ πᾶν τὸ διαιρετὸν πολλὰ εἶναι (τὸ γὰρ μέρος ἕτερον εἶναι τοῦ ὅλου) καὶ τὸ μὴ δύνασθαι ταὐτὸν ἕν τε ἅμα καὶ πολλὰ εἶναι διὰ τὸ μὴ συναληθεύεσθαι τὴν ἀντίφασιν, μηκέτι δὲ συγχωρεῖν πᾶν μέγεθος διαιρετὸν εἶναι καὶ μέρος ἔχειν· εἶναι γάρ τινας ἀτόμους γραμμάς, ἐφ' ὧν οὐκέτι ἀληθεύεσθαι τὸ πολλὰς ταύτας εἶναι. οὕτως γὰρ ᾤετο τὴν τοῦ ἑνὸς εὑρίσκειν φύσιν καὶ φεύγειν τὴν ἀντίφασιν διὰ τοῦ μήτε τὸ διαιρετὸν ἓν εἶναι ἀλλὰ πολλά, μήτε τὰς ἀτόμους γραμμὰς πολλὰ ἀλλ' ἓν μόνον." ταῦτα τοῦ Ἀλεξάνδρου λέγοντος ἐφιστάνειν ἄξιον πρῶτον μέν, εἰ Ζήνωνος οἰκεῖον τοῦτο τὸ μηδὲν τῶν ὄντων λέγειν τὸ ἕν. ὅς γε τοὐναντίον πολλὰ γέγραφεν ἐπιχειρήματα τὸ πολλὰ εἶναι ἀναιρῶν, ἵνα διὰ τῆς τῶν πολλῶν ἀναιρέσεως τὸ ἓν εἶναι πάντα βεβαιωθῇ, ὅπερ καὶ ὁ Παρμενίδης ἐβούλετο. ἔπειτα ἔδει τὴν χρείαν εἰπεῖν τῆς μνήμης τοῦ Ζήνωνος λόγου καὶ τῶν μάτην ἐνδεδωκότων αὐτῷ, ὥσπερ τῶν ἐνδόντων μὲν τῷ Παρμενίδου

λόγῳ, τὸ δὲ μὴ ὂν εἰσαγαγόντων ἡ χρεία δήλη ἦν· ἵνα γὰρ πολλὰ δειχθῇ τὰ ὄντα, ὅπερ ὁ Παρμενίδης οὐκ ἐβούλετο. εἰ δὲ αὐτὸς ὁ Ζήνων ἀνῄρει τὸ ἓν πολλὰ εἶναι δεικνύς, οὐκ ἐδεῖτό τινος συνηγορίας ὁ λόγος, εἰ μὴ ἄρα λέγοι τις ὅτι ὡς ἀντιθέτου τούτου τοῦ λόγου τοῦ λέγοντος πολλὰ μόνον εἶναι τὰ ὄντα ἐμνημόνευσεν. Ἀλλ' ἔοικεν ἀπὸ τῶν Εὐδήμου λόγων ὁ Ἀλέξανδρος δόξαν περὶ τοῦ Ζήνωνος λαβεῖν ὡς ἀναιροῦντος τὸ ἕν· λέγει γὰρ ὁ Εὔδημος ἐν τοῖς Φυσικοῖς "ἆρα οὖν τοῦτο μὲν οὐκ ἔστιν, ἔστι δέ τι ἕν; τοῦτο γὰρ ἠπορεῖτο. καὶ Ζήνωνά φασιν λέγειν, εἴ τις αὐτῷ τὸ ἓν ἀποδοίη τί ποτέ ἐστιν, ἕξειν τὰ ὄντα λέγειν. ἠπόρει δὲ ὡς ἔοικε διὰ τὸ τῶν μὲν αἰσθητῶν ἕκαστον κατηγορικῶς τε πολλὰ λέγεσθαι καὶ μερισμῷ, τὴν δὲ στιγμὴν μηθὲν τιθέναι. [30]

in Ph 9 139 ὃ γὰρ μήτε προστιθέμενον αὔξει μήτε ἀφαιρούμενον μειοῖ, οὐκ ᾤετο τῶν ὄντων εἶναι". καὶ εἰκὸς μὲν ἦν τὸν Ζήνωνα ὡς ἐφ' ἑκάτερα γυμναστικῶς ἐπιχειροῦντα (διὸ καὶ 'ἀμφοτερόγλωσσος' λέγεται) καὶ τοιούτους ἐκφέρειν λόγους περὶ τοῦ ἑνὸς ἀποροῦντα· ἐν μέντοι τῷ συγγράμματι αὐτοῦ πολλὰ ἔχοντι ἐπιχειρήματα καθ' ἕκαστον δείκνυσιν, ὅτι τῷ πολλὰ εἶναι λέγοντι συμβαίνει τὰ ἐναντία λέγειν· ὧν ἕν ἐστιν ἐπιχείρημα, ἐν ᾧ δείκνυσιν ὅτι εἰ πολλά ἐστι, καὶ μεγάλα ἐστὶ καὶ μικρά· μεγάλα μὲν ὥστε ἄπειρα τὸ μέγεθος εἶναι, μικρὰ δὲ οὕτως ὥστε μηθὲν ἔχειν μέγεθος. ἐν δὴ τούτῳ δείκνυσιν, ὅτι οὗ μήτε μέγεθος μήτε πάχος μήτε ὄγκος μηθείς ἐστιν, οὐδ' ἂν εἴη τοῦτο. "εἰ γὰρ ἄλλῳ ὄντι, φησί, προσγένοιτο, οὐδὲν ἂν μεῖζον ποιήσειεν· μεγέθους γὰρ μηδενὸς ὄντος, προσγενομένου δὲ οὐδὲν οἷόν τε εἰς μέγεθος ἐπιδοῦναι. καὶ οὕτως ἂν ἤδη τὸ προσγινόμενον οὐδὲν εἴη. εἰ δὲ ἀπογινομένου τὸ ἕτερον μηδὲν ἔλαττόν ἐστι, μηδὲ αὖ προσγινομένου αὐξήσεται, δῆλον ὅτι τὸ προσγενόμενον οὐδὲν ἦν οὐδὲ τὸ ἀπογενόμενον." καὶ ταῦτα οὐχὶ τὸ ἓν ἀναιρῶν ὁ Ζήνων λέγει, ἀλλ' ὅτι μέγεθος ἔχει ἕκαστον τῶν πολλῶν καὶ ἀπείρων τῷ πρὸ τοῦ λαμβανομένου ἀεί τι εἶναι διὰ τὴν ἐπ' ἄπειρον τομήν· ὃ δείκνυσι προδείξας ὅτι οὐδὲν ἔχει μέγεθος ἐκ τοῦ ἕκαστον τῶν πολλῶν ἑαυτῷ ταὐτὸν εἶναι καὶ ἕν. καὶ ὁ Θεμίστιος δὲ τὸν Ζήνωνος λόγον ἓν εἶναι τὸ ὂν κατασκευάζειν φησὶν ἐκ τοῦ συνεχές τε αὐτὸ εἶναι καὶ ἀδιαίρετον "εἰ γὰρ διαιροῖτο, φησίν, οὐδὲ ἔσται ἀκριβῶς ἓν διὰ τὴν ἐπ' ἄπειρον τομὴν τῶν σωμάτων". ἔοικε δὲ μᾶλλον ὁ Ζήνων λέγειν ὡς οὐδὲ πολλὰ ἔσται. Ὁ μέντοι Πορφύριος καὶ τὸν ἐκ τῆς διχοτομίας λόγον Παρμενίδου φησὶν εἶναι ἓν τὸ ὂν ἐκ ταύτης πειρωμένου δεικνύναι. γράφει δὲ οὕτως· "ἕτερος δὲ ἦν λόγος τῷ Παρμενίδῃ ὁ διὰ τῆς διχοτομίας οἰόμενος δεικνύναι τὸ ὂν ἓν εἶναι μόνον καὶ τοῦτο ἀμερὲς καὶ ἀδιαίρετον. εἰ γὰρ εἴη, φησί, διαιρετόν, τετμήσθω δίχα, κἄπειτα τῶν μερῶν ἑκάτερον δίχα, καὶ τούτου ἀεὶ γενομένου δῆλόν φησιν, ὡς ἤτοι ὑπομενεῖ τινὰ ἔσχατα μεγέθη ἐλάχιστα καὶ ἄτομα, πλήθει δὲ ἄπειρα, καὶ τὸ ὅλον ἐξ ἐλαχίστων, πλήθει δὲ ἀπείρων συστήσεται· ἢ φροῦδον ἔσται καὶ εἰς οὐθὲν ἔτι διαλυθήσεται καὶ ἐκ τοῦ μηδενὸς συστήσεται· ἅπερ ἄτοπα. οὐκ ἄρα διαιρεθήσεται, ἀλλὰ μενεῖ ἕν. καὶ γὰρ δὴ ἐπεὶ πάντῃ ὅμοιόν ἐστιν, εἴπερ διαιρετὸν ὑπάρχει, πάντῃ ὁμοίως ἔσται διαιρετόν, ἀλλ' οὐ τῇ μέν, τῇ δὲ οὔ. [30]

in Ph 9 140 διῃρήσθω δὴ πάντῃ· δῆλον οὖν πάλιν ὡς οὐδὲν ὑπομενεῖ, ἀλλ' ἔσται φροῦδον, καὶ εἴπερ συστήσεται, πάλιν ἐκ τοῦ μηδενὸς συστήσεται. εἰ γὰρ ὑπομενεῖ τι, οὐδέ πω γενήσεται πάντῃ διῃρημένον. ὥστε καὶ ἐκ τούτων φανερόν φησιν, ὡς ἀδιαίρετόν τε καὶ ἀμερὲς καὶ ἓν ἔσται τὸ ὄν. οἱ δὲ περὶ τὸν Ξενοκράτην τὴν μὲν πρώτην ἀκολουθίαν ὑπεῖναι συνεχώρουν, τουτέστιν ὅτι εἰ ἕν ἐστι τὸ ὂν καὶ ἀδιαίρετον ἔσται, οὐ μὴν ἀδιαίρετον εἶναι τὸ ὄν. διὸ πάλιν μηδὲ ἓν μόνον ὑπάρχειν τὸ ὄν, ἀλλὰ πλείω. διαιρετὸν μέντοι μὴ ἐπ' ἄπειρον εἶναι, ἀλλ' εἰς ἄτομά τινα καταλήγειν. ταῦτα μέντοι μὴ ἄτομα εἶναι ὡς ἀμερῆ καὶ ἐλάχιστα, ἀλλὰ κατὰ μὲν τὸ ποσὸν καὶ τὴν ὕλην τμητὰ καὶ μέρη ἔχοντα, τῷ δὲ εἴδει ἄτομα καὶ πρῶτα, πρώτας τινὰς ὑποθέμενος εἶναι γραμμὰς ἀτόμους καὶ τὰ ἐκ τούτων ἐπίπεδα καὶ στερεὰ πρῶτα. τὴν οὖν ἐκ τῆς διχοτομίας καὶ ἁπλῶς τῆς ἐπ' ἄπειρον τομῆς καὶ διαιρέσεως ὑπαντῶσαν ἀπορίαν ὁ Ξενοκράτης οἴεται

διαλύεσθαι τὰς ἀτόμους εἰσαγαγὼν γραμμὰς καὶ ἁπλῶς ἄτομα ποιήσας μεγέθη, φεύγων τὸ 〈τὸ〉 ὂν εἴπερ ἐστὶ διαιρετὸν εἰς τὸ μὴ ὂν διαλυθῆναι καὶ ἀναλωθῆναι τῶν ἀτόμων γραμμῶν ἐξ ὧν ὑφίσταται τὰ ὄντα μενουσῶν ἀτμήτων καὶ ἀδιαιρέτων." ἐν δὴ τούτοις τοῖς ὑπὸ τοῦ Πορφυρίου ῥηθεῖσιν ὅτι μὲν πρὸς ἔπος ἡ μνήμη γέγονε τοῦ ἐκ τῆς διχοτομίας λόγου διὰ τοῦ τῇ διαιρέσει ἀκολουθοῦντος ἀτόπου τὸ ἀδιαίρετον καὶ ἓν εἰσάγοντος, εὖ ἂν ἔχοι. ἐφιστάνειν δὲ ἄξιον, εἰ Παρμενίδου καὶ μὴ Ζήνωνός ἐστιν ὁ λόγος, ὡς καὶ τῷ Ἀλεξάνδρῳ δοκεῖ. οὔτε γὰρ ἐν τοῖς Παρμενιδείοις λέγεταί τι τοιοῦτο καὶ ἡ πλείστη ἱστορία τὴν ἐκ τῆς διχοτομίας ἀπορίαν εἰς τὸν Ζήνωνα ἀναπέμπει. καὶ δὴ καὶ ἐν τοῖς περὶ κινήσεως λόγοις ὡς Ζήνωνος ἀπομνημονεύεται. Καὶ τί δεῖ πολλὰ λέγειν, ὅτε καὶ ἐν αὐτῷ φέρεται τῷ τοῦ Ζήνωνος συγγράμματι; πάλιν γὰρ δεικνύς, ὅτι εἰ πολλά ἐστι, τὰ αὐτὰ πεπερασμένα ἐστὶ καὶ ἄπειρα, γράφει ταῦτα κατὰ λέξιν ὁ Ζήνων· "εἰ πολλά ἐστιν, ἀνάγκη τοσαῦτα εἶναι ὅσα ἐστὶ καὶ οὔτε πλείονα αὐτῶν οὔτε ἐλάττονα. εἰ δὲ τοσαῦτά ἐστιν ὅσα ἐστί, πεπερασμένα ἂν εἴη. εἰ πολλά ἐστιν, ἄπειρα τὰ ὄντα ἐστίν. ἀεὶ γὰρ ἕτερα μεταξὺ τῶν ὄντων ἐστί, καὶ πάλιν ἐκείνων ἕτερα μεταξύ. καὶ οὕτως ἄπειρα τὰ ὄντα ἐστί." καὶ οὕτως μὲν τὸ κατὰ τὸ πλῆθος ἄπειρον ἐκ τῆς διχοτομίας ἔδειξε. τὸ δὲ κατὰ μέγεθος, πρότερον κατὰ τὴν αὐτὴν ἐπιχείρησιν. [30]

in Ph 9 141 προδείξας γὰρ ὅτι "εἰ μὴ ἔχοι μέγεθος τὸ ὂν οὐδ' ἂν εἴη", ἐπάγει "εἰ δὲ ἔστιν, ἀνάγκη ἕκαστον μέγεθός τι ἔχειν καὶ πάχος καὶ ἀπέχειν αὐτοῦ τὸ ἕτερον ἀπὸ τοῦ ἑτέρου. καὶ περὶ τοῦ προύχοντος ὁ αὐτὸς λόγος. καὶ γὰρ ἐκεῖνο ἕξει μέγεθος καὶ προέξει αὐτοῦ τι. ὅμοιον δὴ τοῦτο ἅπαξ τε εἰπεῖν καὶ ἀεὶ λέγειν· οὐδὲν γὰρ αὐτοῦ τοιοῦτον ἔσχατον ἔσται οὔτε ἕτερον πρὸς ἕτερον οὐκ ἔσται. οὕτως εἰ πολλά ἐστιν, ἀνάγκη αὐτὰ μικρά τε εἶναι καὶ μεγάλα, μικρὰ μὲν ὥστε μὴ ἔχειν μέγεθος, μεγάλα δὲ ὥστε ἄπειρα εἶναι". μήποτε οὖν Ζήνωνος μέν ἐστιν ὁ ἐκ τῆς διχοτομίας λόγος, ὡς Ἀλέξανδρος βούλεται, οὐ μέντοι τὸ ἓν ἀναιροῦντος ἀλλὰ τὰ πολλὰ μᾶλλον τῷ τἀναντία συμβαίνειν τοῖς ὑποτιθεμένοις αὐτὰ καὶ ταύτῃ τὸν Παρμενίδου λόγον βεβαιοῦντος ἓν εἶναι λέγοντα τὸ ὄν. ὥστε καὶ ἡ μνήμη νῦν εὔλογος τοῦ ἐκ τῆς διχοτομίας λόγου καὶ τῶν οὐ καλῶς ἐνδεδωκότων αὐτῷ, ὡς εἰ μὴ εἴη τινὰ ἄτμητα μεγέθη, ἀνάγκη ἄπειρα καὶ πλήθει καὶ μεγέθεσιν εἶναι τὰ ὄντα, καὶ διὰ τοῦτο ἀτόμους γραμμὰς ὑποθεμένων, ἵνα καὶ πολλὰ εἴη τὰ ὄντα καὶ μὴ ἐπ' ἄπειρον τὸ πλῆθος καὶ τὸ μέγεθος προχωροίη. καίτοι πάλιν ἀντιφάσει δοκοῦσι περιπίπτειν μέγεθος ἀμέγεθες λέγοντες. διὸ ταύτην μὲν τὴν ἔνδοσιν ὁ Ἀριστοτέλης οὐκ ἀποδέχεται. οὐ γὰρ εἰ ἐπ' ἄπειρον διαιρετόν ἐστι τὸ μέγεθος, ἤδη καὶ ἄπειρά ἐστιν αὐτοῦ ἐνεργείᾳ τὰ μέρη, ἀλλ' ἓν μὲν ἐνεργείᾳ, δυνάμει δὲ πολλά. διὸ οὐ τὰ ἀντικείμενα ἢ τὴν τοιαύτην λύσιν ἐπὶ τῶν ἓν καὶ πολλὰ τὸ αὐτὸ λεγόντων καλῶς ὁ Ἀριστοτέλης ἐπήγαγεν. ἐπὶ μέντοι τῶν ἄπειρα δεικνύντων οὐκ ἔστιν ἀληθὲς εἰπεῖν ὅτι δυνάμει ἄπειρά ἐστι τὰ τοῦ συνεχοῦς μέρη. ἦ γὰρ ἂν καὶ ἐνεργείᾳ ποτὲ ἐγένετο ἄπειρα, εἰ μὴ τὸ δυνάμει μάτην ἔχοι. ἀλλὰ ῥητέον ὡς ὁ Πορφύριός φησιν ὅτι "ἕτερόν ἐστι τὸ ἐπ' ἄπειρον εἶναι διαιρετὸν τὸ συνεχὲς καὶ ἄλλο τὸ εἰς ἄπειρα διῃρῆσθαι". γίνεσθαι μὲν γὰρ ἡ διαίρεσις ἀεὶ δύναται καὶ τοῦτό ἐστι τὸ ἐπ' ἄπειρον αὐτὴν εἶναι, γεγενῆσθαι δὲ καὶ καταλῆξαι οὐδέποτε δύναται, ἐπεὶ παυσαμένη γε πεπέρανται. διαφέρει γὰρ τὸ εἰς ἄπειρά τι διῃρῆσθαι καὶ τὸ ἐπ' ἄπειρόν τι διαιρεῖν. τὸ μὲν γὰρ οὐκ ἄν ποτε γένοιτο οὐδ' ἂν συμπεραν θείη, τὸ δὲ οὐκ ἄν ποτε ἐπιλίποι ἀεὶ γινόμενον· διὰ γὰρ τὸ θάτερον ἀεὶ γίνεσθαι καὶ μὴ οἷόν τε εἶναι καταλῆξαι, οὐκ ἂν θάτερον ἐπιτελεσθείη. μὴ τοίνυν ταραττέσθω τις, πῶς τὸ ἐπ' ἄπειρον διαιρετὸν δυνάμει ἔχον τὸ διαιρεῖσθαι (διαιρετὸν γὰρ τὸ δυνάμενον διαιρεῖσθαί ἐστιν) οὐδέποτε ὅμως εἰς ἄπειρα διαιρεῖται· δόξει γὰρ μάτην ἔχειν τὸ δυνάμει, ὃ μὴ ἐκβαίνει μηδέποτε εἰς ἐνέργειαν. τοῦτο οὖν μὴ ταραττέτω· τὸ γὰρ ἐπ' ἄπειρον διαιρετὸν οὐκ ἔστι δυνάμει εἰς ἄπειρα διῃρημένον, ἀλλ' ἐπ' ἄπειρα διαιρούμενον. τοῦτο δὲ καὶ ἐνεργείᾳ ἀεὶ ἔχει, εἴπερ πᾶν τὸ ληφθὲν διαιρετόν ἐστι, καὶ διαιρεῖταί γε εἰ μηδὲν κωλύει, κἂν μὴ ὑφ' ἡμῶν, ὑπὸ τῆς φύσεως καὶ προστιθείσης ἀεὶ καὶ διαιρούσης. [35]

in Ph 9 142 ὅτι δὲ παντὸς συνεχοῦς ἐπ᾽ ἄπειρον διαιρουμένου βεβαιοῦται τὸ μηδὲν εἶναι μέγεθος μήτε εἰς μεγέθη ἀδιαίρετα μήτε εἰς ἀμεγέθη διαιρούμενον, δῆλον· παντὸς γὰρ τοῦ ληφθέντος συνεχοῦς ἔστι τι μέρος καὶ αὐτὸ συνεχὲς ὄν, εἴπερ ἐπ᾽ ἄπειρον. καὶ εἰ εἰς μεγέθη δὲ πᾶσα διαίρεσις, δῆλον ὅτι ἐπ᾽ ἄπειρον ἡ διαίρεσις. ὅτι δὲ εἰς μεγέθη, φανερόν, εἴπερ τὰ σημεῖα μήτε ἅπτεσθαι ἀλλήλων δύναται μήτε διάστασιν ποιεῖν. σημεῖον γὰρ σημείῳ προστιθέμενον σημεῖον ποιεῖ, ἀλλ᾽ οὐ μέγεθος. οὔτε οὖν ἐκ σημείων σύγκειται οὔτε εἰς σημεῖα διαιρεῖται· ἀλλ᾽ οὐδὲ εἰς ἄπειρα μεγέθη ποτὲ διαιρεθήσεται πεπερασμένον ὑπάρχον· εἰς ἃ γὰρ διαιρεῖται, καὶ σύγκειται ἐξ ἐκείνων· τὸ δὲ ἐξ ἀπείρων τῷ πλήθει μεγεθῶν, ἄπειρον ἂν εἴη τῷ μεγέθει. εἰ γὰρ πεπερασμένον, δέξαιτο ἂν προσθήκην ἄλλου τινὸς ὁμοίου τοῖς συνθεῖσιν αὐτό. καὶ οὕτως οὐκ ἦν ἄπειρα τῷ πλήθει ἐκεῖνα. Ἐπειδὴ δὲ καὶ Ξενοκράτης σοφὸς ἦν ἀνήρ, πῶς ἄρα τὰς ἀτόμους γραμμὰς ὑπετίθετο; οὐ γὰρ δὴ τὴν φύσιν τοῦ μεγέθους ἠγνόει, ἀλλ᾽ οὐδὲ τῷ εἴδει διαιρετὸν ἔλεγε. τοῦτο γὰρ οὐ μόνον αἱ ἐλάχισταί γραμμαὶ ἔχουσιν, ἀλλὰ καὶ τὰ μέγιστα σώματα. μήποτε οὖν οὐ πρὸς τὴν ἐπ᾽ ἄπειρον τομὴν ἐνίσταται ὁ Ξενοκράτης (οὐ γὰρ ἂν γεωμετρικὴν ἀρχὴν ἀνεῖλε γεωμετρικὸς ὢν ἀνήρ), ἀλλὰ πρὸς τὸ εἰς ἄπειρα διῃρῆσθαι ὄντων ἀεί τινων ἀτμήτων μεγεθῶν· ἅτινα οὐδ᾽ ὑπὸ τῆς φύσεως ἰσχύει καθ᾽ αὐτὰ διαιρεῖσθαι διὰ σμικρότητα, ἀλλ᾽ ἑνωθέντα πάλιν ἄλλοις σώμασιν, οὕτω τοῦ ὅλου διαιρουμένου, ἐν ἑαυτοῖς ἐκεῖνα δέχεται τὴν διαίρεσιν, ἣν μόνα ὄντα οὐκ ἂν ὑπέμεινεν. ὡς οὖν ὁ Πλάτων ἐπίπεδα εἶπεν εἶναι τὰ πρῶτα καὶ ἐλάχιστα σώματα, οὕτως ὁ Ξενοκράτης γραμμὰς ἀδιαιρέτους μὲν διὰ σμικρότητα, διαιρετὰς δὲ καὶ αὐτὰς οὔσας τῇ φύσει. Ἀλλ᾽ ἐπειδὴ πρὸς πέρας ἤδη τῶν πρὸς Παρμενίδην λόγων ἀφίγμεθα, καλῶς ἂν ἔχοι τήν τε Παρμενίδου δόξαν αὐτοῦ περὶ τοῦ ἑνὸς ὄντος ὡς σύμμετρον τοῖς προκειμένοις ἀνιχνεῦσαι καὶ τὰς ἀντιλογίας πρὸς τί γεγόνασιν ἐπισκέψασθαι. ὅτι μὲν οὖν οὐ τῶν γινομένων τι καὶ φθειρομένων ὁ Παρμενίδης τὸ ἓν ὂν τίθεται, δηλοῖ τὸ σημεῖον αὐτοῦ ἓν τὸ ἀγένητον καὶ ἄφθαρτον λέγον, ἐν οἷς φησι μόνος δ᾽ ἔτι μῦθος ὁδοῖο λείπεται ὡς ἔστι. ταύτῃ δ᾽ ἐπὶ σήματ᾽ ἔασι πολλὰ μάλ᾽, ὡς ἀγένητον ἐὸν καὶ ἀνώλεθρόν ἐστιν. οὐ μὴν οὐδὲ σωματικὸν ὅλως τὸ ἓν ὂν εἶναι βούλεται, εἴπερ ἀδιαίρετον αὐτό φησι λέγων οὐδὲ διαιρετόν ἐστιν, ἐπεὶ πᾶν ἐστιν ὁμοῖον. [35]

in Ph 9 143 ὥστ᾽ οὐδὲ τῷ οὐρανῷ ἐφαρμόττει τὰ παρ᾽ αὐτοῦ λεγόμενα, ὥς τινας ὑπολαβεῖν ὁ Εὔδημός φησιν ἀκούσαντας τοῦ πάντοθεν εὐκύκλου σφαίρης ἐναλίγκιον ὄγκῳ. οὐ γὰρ ἀδιαίρετος ὁ οὐρανός, ἀλλ᾽ οὐδὲ ὅμοιος σφαίρᾳ, ἀλλὰ σφαῖρά ἐστιν ἡ τῶν φυσικῶν ἀκριβεστάτη. ὅτι δὲ οὐδὲ ψυχικὸν τὸ ἓν ὂν ὁ Παρμενίδης λέγει, δηλοῖ τὸ ἀκίνητον αὐτὸ φάναι οἷον, ἀκίνητον τελέθει· τῷ πάντ᾽ ὄνομα εἶναι, τῆς ψυχικῆς οὐσίας καὶ κατὰ τοὺς Ἐλεατικοὺς κίνησιν ἐχούσης. λέγει δὲ καὶ ὁμοῦ πᾶν εἶναι τὸ ὂν ἐπεὶ νῦν ἐστιν ὁμοῦ πᾶν, καὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχειν ταὐτὸν ὂν ἐν ταὐτῷ τε μένον καθ᾽ ἑαυτό τε κεῖται. καὶ δηλονότι καὶ κατ᾽ οὐσίαν καὶ κατὰ δύναμιν καὶ κατ᾽ ἐνέργειαν ἔχει τό τε ‘ὁμοῦ πᾶν‘ καὶ τὸ ‘κατὰ ταὐτά‘, ἅπερ ἐπέκεινα τῆς ψυχικῆς ἐστιν ὑποστάσεως. μήποτε δὲ οὐδὲ νοερὸν αὐτό φησι· τὸ μὲν γὰρ νοερὸν κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ νοητοῦ διάκρισιν καὶ τὴν πρὸς τὸ νοητὸν ἐπιστροφὴν ὑπέστη, τὸ δὲ ἓν ὂν ταὐτὸν εἶναί φησι νοεῖν τε καὶ νοητὸν καὶ νοῦν δηλονότι γράφων οὕτως, ταὐτὸν δ᾽ ἐστὶ νοεῖν τε καὶ οὕνεκέν ἐστι νόημα. οὐ γὰρ ἄνευ τοῦ ἐόντος (τουτέστι τοῦ νοητοῦ), ἐν ᾧ πεφατισμένον ἐστίν, εὑρήσεις τὸ νοεῖν. ἔτι δὲ τὸ νοερὸν διακεκριμένον ἐστὶν εἰς εἴδη, ὥσπερ τὸ νοητὸν ἡνωμένως τὴν τῶν εἰδῶν διάκρισιν προείληφεν. ὅπου δὲ διάκρισις, ἐκεῖ καὶ ἑτερότης· ταύτης δὲ οὔσης καὶ τὸ μὴ ὂν παραφαίνεται. τὸ γὰρ ἕτερον οὐκ ἔστιν ὅπερ τὸ ἕτερον, ὁ δὲ Παρμενίδης τὸ μὴ ὂν ἐκ τοῦ ἑνὸς ὄντος παντάπασιν ἐξορίζει. οὐ γὰρ μήποτε τοῦτο δαμῇ εἶναι μὴ ὄντα, ἀλλὰ σὺ τῆσδ᾽ ἀφ᾽ ὁδοῦ διζήσιος εἶργε νόημα. [30]

in Ph 9 144 ἀλλ᾽ οὐδὲ κοινότητά τινα εἶναι βούλεται τὸ ἓν ὄν, οὔτε τὴν ὑστερογενῆ καὶ ἐξ ἀφαιρέσεως ἐν ταῖς ἡμετέραις ἐννοίαις ὑφισταμένην (οὔτε γὰρ ἀγένητος οὔτε ἀνώλεθρός ἐστιν αὕτη), ἀλλ᾽

οὐδὲ ἡ ἐν τοῖς πράγμασίν ἐστι κοινότης· αἰσθητὴ γὰρ αὕτη καὶ τῶν δοξαστῶν καὶ ἀπατηλῶν, περὶ ὧν ὕστερον λέγει, καὶ ἄλλη παρὰ τὰς διαφοράς ἐστιν, ὡς ἤδη πεπονθέναι τὴν ἑτερότητα καὶ τὸ μὴ ὄν. πῶς δ' ἂν ἐπὶ ταύτης ἀληθεύοι τὸ νῦν εἶναι ὁμοῦ πᾶν ἢ τὸ συνῃρηκέναι ἐν ἑαυτῇ τὸν νοῦν καὶ τὸ νοητόν; ἀλλ' ἆρα μὴ οὐσίαν λέγει τὴν ἄτομον τὸ ἓν ὄν ἢ αὕτη πλέον ἀπᾴδει; καὶ γὰρ γενητὴ ἡ ἄτομος οὐσία καὶ ἑτερότητι διειλημμένη καὶ ἔνυλος καὶ αἰσθητὴ καὶ ἄλλη παρὰ τὸ συμβεβηκός. ἔστι δὲ καὶ διαιρετὴ καὶ ἐν κινήσει. λείπεται οὖν τὸ νοητὸν πάντων αἴτιον, δι' ὃ καὶ ὁ νοῦς ἐστι καὶ τὸ νοεῖν, ἐν ᾧ πάντα κατὰ μίαν ἕνωσιν συνῃρημένως προείληπται καὶ ἡνωμένως, τοῦτο εἶναι τὸ Παρμενίδειον ἓν ὄν, ἐν ᾧ μία φύσις καὶ τοῦ ἑνὸς καὶ ὄντος ἐστί. διὸ καὶ Ζήνων ἔλεγεν, εἴ τις αὐτῷ τὸ ἓν ἐπιδείξοι, αὐτὸς ἀποδώσειν τὸ ὄν, οὐχ ὡς ἀπογινώσκων τοῦ ἑνός, ἀλλ' ὡς ἅμα τῷ ὄντι συνυφεστῶτος. τούτῳ δὴ τῷ ἑνὶ ὄντι πάντα ἁρμόττει τὰ εἰρημένα συμπεράσματα· καὶ γὰρ τὸ ἀγένητον καὶ ἀνώλεθρον καὶ τὸ ὁλόκληρον μονογενές. τῷ γὰρ ὄντι μεθ' ἑτέρου δεύτερον οὐκ ἂν εἴη τὸ πρὸ πάσης ὂν διακρίσεως. τούτῳ δὲ καὶ τὸ ὁμοῦ πᾶν προσήκει καὶ τὸ μηδαμῇ χώραν ἔχειν ἐν αὐτῷ τὸ μὴ ὄν, ἔτι δὲ τὸ ἀδιαίρετον καὶ ἀκίνητον κατὰ πᾶν εἶδος διαιρέσεως καὶ κινήσεως καὶ τὸ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ὄν τε καὶ πέρατι τῶν πάντων ἑστάναι. εἰ δὲ τοῦτό ἐστιν οὗ ἕνεκα τὸ νοεῖν, δῆλον ὅτι τὸ νοητόν ἐστι· τοῦ γὰρ νοητοῦ ἕνεκα καὶ τὸ νοεῖν καὶ ὁ νοῦς. εἰ δὲ ταὐτὸν ἐν ταὐτῷ καὶ τὸ νοεῖν καὶ τὸ νοητόν, ἄφατος ἂν εἴη ἡ τῆς ἑνώσεως ὑπερβολή. καὶ εἴ τῳ μὴ δοκῶ γλίσχρος, ἡδέως ἂν τὰ περὶ τοῦ ἑνὸς ὄντος ἔπη τοῦ Παρμενίδου μηδὲ πολλὰ ὄντα τοῖσδε τοῖς ὑπομνήμασι παραγράψαιμι διά τε τὴν πίστιν τῶν ὑπ' ἐμοῦ λεγομένων καὶ διὰ τὴν σπάνιν τοῦ Παρμενιδείου συγγράμματος. ἔχει δὲ οὑτωσὶ τὰ μετὰ τὴν τοῦ μὴ ὄντος ἀναίρεσιν· μοῦνος δ' ἔτι μῦθος ὁδοῖο λείπεται, ὡς ἔστι. [25]

in Ph 9 145 ταύτῃ δ' ἐπὶ σήματ' ἔασι πολλὰ μάλ', ὡς ἀγένητον ἐὸν καὶ ἀνώλεθρόν ἐστιν, οὖλον μουνογενές τε καὶ ἀτρεμὲς ἠδ' ἀτέλεστον. οὐδέ ποτ' ἦν οὐδ' ἔσται, ἐπεὶ νῦν ἐστιν ὁμοῦ πᾶν ἓν συνεχές· τίνα γὰρ γένναν διζήσεαι αὐτοῦ; πῇ πόθεν αὐξηθέν; οὔτ' ἐκ μὴ ὄντος ἐάσω φάσθαι ς' οὐδὲ νοεῖν· οὐ γὰρ φατὸν οὐδὲ νοητὸν ἐστὶν ὅπως οὐκ ἔστι. τί δ' ἄν μιν καὶ χρέος ὤρσεν ὕστερον ἢ πρόσθεν τοῦ μηδενὸς ἀρξάμενον φῦν; οὕτως ἢ πάμπαν πέλεναι χρεών ἐστιν ἢ οὐχί. οὐδέ ποτ' ἐκ μὴ ὄντος ἐφήσει πίστιος ἰσχὺς γίγνεσθαί τι παρ' αὐτό. τοῦ εἵνεκεν οὔτε γενέσθαι οὔτ' ὄλλυσθαι ἀνῆκε δίκη χαλάσασα πέδησιν, ἀλλ' ἔχει. ἡ δὲ κρίσις περὶ τούτων ἐν τῷδ' ἔνεστιν· ἔστιν ἢ οὐκ ἔστιν· κέκριται δ' οὖν ὥσπερ ἀνάγκη, τὴν μὲν ἐᾶν ἀνόητον, ἀνώνυμον (οὐ γὰρ ἀληθὴς ἐστὶν ὁδός), τὴν δ' ὥστε πέλειν καὶ ἐτήτυμον εἶναι. πῶς δ' ἂν ἔπειτα πέλοι τὸ ἐόν, πῶς δ' ἄν κε γένοιτο; εἰ γὰρ ἔγεντ' οὐκ ἔστ' οὐδ' εἴ ποτε μέλλει ἔσεσθαι. τὼς γένεσις μὲν ἀπέσβεσται καὶ ἄπυστος ὄλεθρος. οὐδὲ διαιρετόν ἐστιν, ἐπεὶ πᾶν ἐστιν ὁμοῖον· οὐδέ τι τῇ μᾶλλον, τό κεν εἴργοι μιν συνέχεσθαι, οὐδέ τι χειρότερον, πᾶν δ' ἔμπλεόν ἐστιν ἐόντος. τῷ ξυνεχὲς πᾶν ἐστιν· ἐὸν γὰρ ἐόντι πελάζει. αὐτὰρ ἀκίνητον μεγάλων ἐν πείρασι δεσμῶν ἔστιν ἄναρχον, ἄπαυστον, ἐπεὶ γένεσις καὶ ὄλεθρος τῆδε μάλ' ἐπλάγχθησαν, ἀπῶσε δὲ πίστις ἀληθής. [25]

in Ph 9 146 ταὐτόν τ' ἐν ταὐτῷ τε μένον καθ' ἑαυτό τε κεῖται. χοὕτως ἔμπεδον αὖθι μένει· κρατερὴ γὰρ ἀνάγκη πείρατος ἐν δεσμοῖσιν ἔχει, τό μιν ἀμφὶς ἐέργει. οὕνεκεν οὐκ ἀτελεύτητον τὸ ἐὸν θέμις εἶναι. ἔστι γὰρ οὐκ ἐπιδευές, μὴ ὂν δ' ἂν παντὸς ἐδεῖτο. ταὐτὸν δ' ἐστὶ νοεῖν τε καὶ οὕνεκέν ἐστι νόημα. οὐ γὰρ ἄνευ τοῦ ἐόντος, ἐν ᾧ πεφατισμένον ἐστίν, εὑρήσεις τὸ νοεῖν. οὐδ' εἰ χρόνος ἐστὶν ἢ ἔσται ἄλλο πάρεξ τοῦ ἐόντος. ἐπεὶ τό γε μοῖρ' ἐπέδησεν οὖλον ἀκίνητόν τ' ἔμεναι. τῷ πάντ' ὠνόμασται ὅσσα βροτοὶ κατέθεντο πεποιθότες εἶναι ἀληθῆ, γίγνεσθαί τε καὶ ὄλλυσθαι, εἶναί τε καὶ οὐχί, καὶ τόπον ἀλλάσσειν διά τε χρόα φανὸν ἀμείβειν. αὐτὰρ ἐπεὶ πεῖρας πύματον, τετελεσμένον ἐστὶ πάντοθεν, εὐκύκλου σφαίρης ἐναλίγκιον ὄγκῳ, μεσσόθεν ἰσοπαλὲς πάντῃ· τὸ γὰρ οὔτε τι μεῖζον οὔτε τι βαιότερον πέλεναι χρεών ἐστι τῇ ἢ τῇ. οὔτε γὰρ οὔτ' ἐὸν ἔστι, τό κεν παύῃ μιν ἱκνεῖσθαι εἰς ὁμόν, οὔτ' ἐὸν ἔστιν ὅπως εἴη κεν ἐόντος τῇ μᾶλλον τῇ δ' ἧσσον,

ἐπεὶ πᾶν ἐστιν ἄσυλον· οἱ γὰρ πάντοθεν ἶσον, ὁμῶς ἐν πείρασι κύρει. ἐν τῷ σοι παύω πιστὸν λόγον ἠδὲ νόημα ἀμφὶς ἀληθείης· δόξας δ' ἀπὸ τοῦδε βροτείας μάνθανε, κόσμον ἐμῶν ἐπέων ἀπατηλὸν ἀκούων. ταῦτα μὲν οὖν τὰ περὶ τοῦ ἑνὸς ὄντος ἔπη τοῦ Παρμενίδου. μεθ' ἃ λοιπὸν περὶ τῶν δοξαστῶν διαλέγεται ἄλλας ἀρχὰς ἐν ἐκείνοις ὑποτιθέμενος, ὧν καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τοῖς ἑξῆς μνημονεύει λέγων "καὶ γὰρ Παρμενίδης θερμὸν καὶ ψυχρὸν ἀρχὰς ποιεῖ, ταῦτα δὲ προσαγορεύει πῦρ καὶ γῆν". εἰ δ' εὐκύκλου σφαίρης ἐναλίγκιον ὄγκῳ τὸ ἓν ὄν φησι, μὴ θαυμάσῃς· διὰ γὰρ τὴν ποίησιν καὶ μυθικοῦ τινος παράπτεται πλάσματος. [30]

in Ph 9 147 τί οὖν διέφερε τοῦτο εἰπεῖν ἢ ὡς Ὀρφεὺς εἶπεν "ὠεὸν ἀργύφεον"; καὶ δῆλον ὅτι τινὰ μὲν τῶν εἰρημένων ὁλοσχερέστερον λεγόμενα καὶ ἄλλοις ἐφαρμόττει τοῖς μετ' αὐτό· ὥσπερ τὸ "ἀγένητον καὶ ἀνώλεθρον" καὶ τῇ ψυχῇ καὶ τῷ νοΐ προσήκει καὶ τὸ "ἀκίνητον καὶ ἐν ταὐτῷ μένον" τῷ νοΐ· πάντα δὲ ἅμα καὶ εἰλικρινῶς ἀκουόμενα ἐκείνῳ πρέπει. κἂν γὰρ κατά τι σημαινόμενον ἀγένητός ἐστιν ἡ ψυχὴ καὶ ὁ νοῦς, ἀλλὰ πρὸς τοῦ νοητοῦ παρήχθη. καὶ τὸ ἀκίνητον ἔχει κυρίως, ἐν ᾧ οὐδὲ ἡ κατὰ τὴν ἐνέργειαν κίνησις διακέκριται καὶ τὸ ἐν ταὐτῷ μένειν κυρίως τῷ μένοντι προσήκει. ψυχὴ δὲ καὶ ὁ πολυτίμητος νοῦς ἀπὸ τοῦ μένοντος προελήλυθε καὶ ἐπέστραπται πρὸς αὐτό. δῆλον δὲ ὅτι ὅσα ὑπάρχειν ἐκείνῳ λέγεται ἡνωμένως μὲν ἐν αὐτῷ προείληπται, διακεκριμένως δὲ καὶ ὡς κατὰ τὸν λόγον ἐμφαίνεται ἀπ' αὐτοῦ μετ' αὐτὸ προελήλυθε. καὶ δοκεῖ μὲν ὡς πρῶτον αἴτιον ὑπὸ τοῦ Παρμενίδου παραδίδοσθαι, εἴπερ ἕν ἐστι "ὁμοῦ τὸ πᾶν" καὶ "πεῖρας πύματον"· εἰ δὲ μὴ ἁπλῶς ἓν αὐτό, ἀλλὰ ἓν ὂν εἶπε, καὶ εἰ "μονογενές", καὶ εἰ πέρας μὲν "τετελεσμένον" δέ, τάχα ἐνδείκνυται τὴν ἄρρητον τῶν πάντων αἰτίαν ὑπὲρ αὐτὸ ἱδρῦσθαι. πῶς οὖν καὶ Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης ἀντιλέγοντες φαίνονται πρὸς τὸν Παρμενίδην; ἢ ὁ μὲν Πλάτων, διχῶς ἀντιλέγων αὐτῷ κατά τε τὸ ἓν λέγειν τὸ ὂν καὶ κατὰ τὸ τελέως ἀναιρεῖν τὸ μὴ ὄν, ἀπὸ τοῦ νοεροῦ καὶ διακεκριμένου διακόσμου τὴν ἀντιλογίαν πεποίηται, ἐν ᾧ καὶ τὸ ὂν ἀπὸ τοῦ ἑνὸς διεκρίθη καὶ οὐκ ἔμεινεν ἅμφω ἓν καὶ τὰ μέρη ἀπὸ τοῦ ὅλου. ἐκ τούτων γὰρ ἔδειξεν ὁ Πλάτων, ὅτι οὐχ ἓν ἀλλὰ πλείω τοῦ ἑνὸς τὰ ὄντα· τὸ δὲ μὴ ὂν ἔδειξεν ἐκ τῆς ἐν τοῖς διακεκριμένοις εἴδεσιν ἑτερότητος, δι' ἣν τὸ ἐκεῖ ὂν κατὰ μίαν ἰδιότητα εἰλημμένον ὂν μέν ἐστι, κίνησις δὲ ἢ στάσις οὐκ ἔστι. καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον ἔστι μὲν ὅ ἐστι, τὰ δὲ ἄλλα οὐκ ἔστι. καὶ δῆλον ὅτι τοῦτο ἐκεῖ πάντως ἐστίν, ὅπου καὶ διάκρισις ἐξεφάνη καὶ ἑτερότης, ἐν μὲν τοῖς νοεροῖς εἰδητικῶς, ἐν δὲ τοῖς αἰσθητοῖς διαστατικῶς. τοῦτο δὲ τὸ μὴ ὂν καὶ αὐτὸς ὁ Παρμενίδης ἐν τοῖς δοξαστοῖς συγχωρῶν φαίνεται, εἴπερ ἀπατηλὸν καλεῖ τῶν ἐπῶν τὸν κόσμον τὸν περὶ τὰς βροτείους δόξας· ὅπου δὲ ἀπάτη, ἐκεῖ τὸ μὴ ὄν. ἀπατᾶται γὰρ ὁ τὸ μὴ ὂν εἶναι ἢ τὸ ὂν μὴ εἶναι ἡγούμενος. τὸ μέντοι παντελῶς μὴ ὂν οὐχ ὁ Παρμενίδης μόνος ἀναιρεῖ, ἀλλὰ καὶ ὁ Πλάτων, ὅς γε καὶ τὴν ζήτησιν ἀποφεύγει τὴν περὶ αὐτοῦ λέγων "μὴ τοίνυν ἡμᾶς εἴπῃ τις, ὅτι τοὐναντίον τοῦ ὄντος τὸ μὴ ὂν ἀποφαινόμενοι τολμῶμεν λέγειν ὡς ἔστιν· ἡμεῖς γὰρ περὶ μὲν ἐναντίου τινὸς αὐτῷ χαίρειν πάλαι λέγομεν, εἴτε ἔστιν εἴτε μή, λόγον ἔχον ἢ καὶ παντάπασιν ἄλογον. [30]

in Ph 9 148 ὃ δὲ νῦν εἰρήκαμεν εἶναι τὸ μὴ ὄν, ἢ πεισάτω τις ὡς οὐ καλῶς λέγομεν ἐλέγξας, ἢ μέχριπερ ἀδυνατεῖ, λεκτέον καὶ ἐκείνῳ καθάπερ ἡμεῖς λέγομεν". καὶ οὐδὲν θαυμαστὸν ἐν τῷ τοιούτῳ ὄντι τῷ κατὰ μίαν ἰδιότητα ἀφωρισμένῳ τὸ τοιοῦτον μὴ ὂν ἐπιδεῖξαι, ἐν τῷ ὁλοτελεῖ καὶ νοητῷ καὶ πάντα ὄντι πρὸ πάντων ἡνωμένως μηδεμίαν χώραν ἔχοντος μηδὲ τοῦ τοιούτου μὴ ὄντος. ὁ μέντοι Ἀριστοτέλης ἐκ διαιρέσεως προσαγαγὼν τὴν ἀντιλογίαν· ἢ πολλαχῶς, φησί, λέγεται τὸ ὂν καὶ οὕτως πολλὰ ἔσται ἢ μοναχῶς, καὶ ἢ οὐσία ἢ συμβεβηκός. καὶ δῆλον ὅτι οὐδὲν τούτων τῷ νοητῷ προσήκει, ἐν τῇ γενέσει τῆς διαιρέσεως ταύτης ἀναφαινομένης καὶ εἴπερ ἄρα κατ' αἰτίαν ἐν τῇ νοερᾷ διακρίσει προειλημμένης. μηδεὶς δὲ τῷ Πλάτωνι καὶ τῷ Ἀριστοτέλει μεμφέσθω πρὸς ἄλλας ἐννοίας ἀντιλέγοντι. φιλανθρώπως γὰρ τὰς γενησομένας παρακοὰς προαναστέλλουσιν· ἐπεὶ ὅτι σοφὸν οἴονται τὸν Παρμενίδην δηλοῦσιν ὁ μὲν Πλάτων

“βάθος παντάπασι γενναῖον” τῇ διανοίᾳ τοῦ ἀνδρὸς μαρτυρῶν, καὶ διδάσκαλον αὐτὸν τοῦ Σωκράτους τῶν ἀκροτάτων μαθημάτων παραδιδούς, ὁ δὲ Ἀριστοτέλης ἀλλαχοῦ που βλέπειν αὐτὸν ὑπονοῶν καὶ πρὸς τοὺς φυσικοὺς αὐτὸν ἀντιδιαστέλλων. ἐπεὶ καὶ ὁ Πλάτων τὸ ἓν ὂν τοῦτο παραδέδωκεν ἐν τῷ Παρμενίδῃ τὴν ὑπεροχὴν αὐτοῦ ἀνυμνῶν καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Μετὰ τὰ φυσικὰ ἓν αὐτὸ εἶναι διατεινόμενος καὶ ἀναβοῶν “οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη” πρότερον αὐτοῦ καὶ οὗτος τὴν ἕνωσιν ἀνυμνήσας καὶ ὅτι ταὐτὸν ἐκεῖ νοῦς καὶ νοητὸν καὶ οὐσία καὶ δύναμις καὶ ἐνέργεια καλῶς θεασάμενος. ἀλλὰ τούτων μὲν ἄλις, μὴ καί τῳ δόξωμεν ‘ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδᾶν‘ κατὰ τὴν παροιμίαν ἐν φυσικῇ πραγματείᾳ τῶν θεολογικῶν τὰ ἀκρότατα ἐπεμβάλλοντες. p. 187a12 Ὡς δὲ οἱ φυσικοί φασ ι , δύο τρόποι εἰσί ν . Ἀποσκευασάμενος τὴν δόξαν τῶν ἓν τὸ ὂν καὶ οὕτως ἓν λεγόντων ὡς αὐτὸ μόνον ὂν καὶ τοῦτο δὲ ἀκίνητον, ἥτις οὐδὲ φυσικῶν ἐστι δόξα, ἀλλὰ τῶν τὰ ὑπὲρ φύσιν σκοπούντων (εὐγνωμόνως γὰρ ὁ Ἀριστοτέλης διὰ τῆς πρὸς τοὺς φυσικοὺς ἀντιδιαστολῆς καὶ πρὸς τοὺς σῶμα τὸ ὂν ποιοῦντας πάλιν ὅτι μὴ περὶ φύσεως οὗτοι διαλέγονται ἐνεδείξατο, καὶ μέντοι ἐκ τοῦ ταὐτὸν τὸ ὂν καὶ τὴν ἀρχὴν λαμβάνειν ὅτι καὶ ἐκεῖνοι περὶ ἀρχῆς ἔλεγον δηλοῖ), δείξας οὖν ὅτι οὕτως ἓν εἶναι τὸ ὂν ἀδύνατον, ἐφεξῆς πῶς οἱ φυσικοὶ ἓν λέγουσιν εἶναι τὸ ἐξ οὗ καὶ τὸ στοιχεῖον προτίθεται ζητεῖν. [30]

in Ph 9 149 καὶ γὰρ τῶν φυσικῶν οἱ μὲν ἕν, οἱ δὲ πολλὰ λέγουσι. καὶ τῶν ἓν λεγόντων δύο τρόπους εἶναί φησι τῆς ἐκ τούτου τῶν ὄντων γενέσεως. πάντες μὲν γὰρ σωματικόν τι τὸ ἓν ὑποτίθενται τοῦτο, ἀλλ’ οἱ μὲν ἕν τι τῶν τριῶν στοιχείων, ὥσπερ Θαλῆς μὲν καὶ Ἵππων τὸ ὕδωρ, Ἀναξιμένης δὲ καὶ Διογένης τὸν ἀέρα, Ἡράκλειτος δὲ καὶ Ἵππασος τὸ πῦρ (τὴν γὰρ γῆν οὐδεὶς ἠξίωσεν ὑποθέσθαι μόνην διὰ τὸ δυσαλλοίωτον), τινὲς δὲ ἄλλο τι τῶν τριῶν ὑπέθεντο, ὅ ἐστι πυρὸς μὲν πυκνότερον, ἀέρος δὲ λεπτότερον, ἢ ὡς ἐν ἄλλοις φησίν, ἀέρος μὲν πυκνότερον, ὕδατος δὲ λεπτότερον. καὶ ὁ μὲν Ἀλέξανδρος Ἀναξίμανδρον οἴεται τὸν ἄλλην τινὰ φύσιν σώματος παρὰ τὰ στοιχεῖα τὴν ἀρχὴν ὑποθέμενον, ὁ μέντοι Πορφύριος ὡς τοῦ Ἀριστοτέλους ἀντιδιαιροῦντος τοὺς σῶμα τὸ ὑποκείμενον ἀδιορίστως ποιήσαντας πρὸς τοὺς ἢ τῶν τριῶν τι στοιχείων ἓν ἢ ἄλλο τι τὸ μεταξὺ πυρὸς καὶ ἀέρος, σῶμα μὲν τὸ ὑποκείμενον ἀδιορίστως Ἀναξίμανδρον λέγειν φησὶν ἄπειρον οὐ διορίσαντα τὸ εἶδος εἴτε πῦρ εἴτε ὕδωρ εἴτε ἀήρ, τὸ δὲ μεταξὺ καὶ αὐτός, ὥσπερ Νικόλαος ὁ Δαμασκηνός, εἰς Διογένην τὸν Ἀπολλωνιάτην ἀνέπεμψεν. αὐτοφυέστερον δέ μοι δοκεῖ κατὰ τὴν λέξιν μὴ ὡς ἀντιδιῃρημένου τοῦ σώματος πρὸς τὰ στοιχεῖα καὶ τὸ μεταξὺ ἀκούειν, ἀλλ’ ὡς διῃρημένου μᾶλλον εἵς τε τὰ τρία καὶ τὸ μεταξύ· σῶμα γὰρ τὸ ὑποκείμενόν φησιν ἢ τῶν τριῶν τι ἢ ἄλλο ὅ ἐστι πυρὸς μὲν πυκνότερον ἀέρος δὲ λεπτότερον, καὶ μέντοι κοινῶς περὶ τῶν προειρημένων ἐπήγαγεν, ὅτι τὰ ἄλλα γεννῶσι μανότητι καὶ πυκνότητι, καίτοι τοῦ Ἀναξιμάνδρου, ὡς αὐτός φησι, μὴ οὕτως γεννῶντος, ἀλλὰ κατὰ ἔκκρισιν τὴν ἀπὸ τοῦ ἀπείρου. πῶς οὖν εἰ τοῦτον ἔλεγεν εἶναι τὸν σῶμα ἀδιορίστως ὑποθέμενον κοινῶς ἐπήγαγε τὴν κατὰ ἀλλοίωσιν γένεσιν; κοινωνοῦντες δὲ οὗτοι πάντες κατὰ τὸ μίαν λέγειν τὴν ἀρχὴν διχῇ διαιροῦνται κατὰ τοὺς τρόπους τῆς γενέσεως. καὶ γὰρ οἱ μὲν ἐκ τοῦ ὑλικοῦ ἑνὸς τὰ ἄλλα γεννῶσι μανότητι καὶ πυκνότητι, ὡς Ἀναξιμένης ἀραιούμενον μὲν τὸν ἀέρα πῦρ γίνεσθαί φησι, πυκνούμενον δὲ ἄνεμον, εἶτα νέφος, εἶτα ἔτι μᾶλλον ὕδωρ, εἶτα γῆν, εἶτα λίθους, τὰ δὲ ἄλλ’ ἐκ τούτων. ἐπὶ γὰρ τούτου μόνου Θεόφραστος ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τὴν μάνωσιν εἴρηκε καὶ πύκνωσιν. [30]

in Ph 9 150 δῆλον δὲ ὡς καὶ οἱ ἄλλοι τῇ μανότητι καὶ πυκνότητι ἐχρῶντο. καὶ γὰρ Ἀριστοτέλης περὶ πάντων τούτων εἶπε κοινῶς, ὅτι τὰ ἄλλα γεννῶσι πυκνότητι καὶ μανότητι πολλὰ ποιοῦντες τὰ ἐκ τῆς μιᾶς ὕλης. εἰ δὲ ἡ μάνωσις καὶ ἡ πύκνωσις ἐναντία, ὥσπερ ἔτι καθολικωτέρα ἐναντίωσις ἥ τε ὑπερβολὴ καὶ ἡ ἔλλειψις, ὡς καὶ ὁ Πλάτων τὸ μέγα καὶ μικρὸν ἔλεγε, δῆλον ὅτι οὗτοι πάντες οὐκέτι μίαν ἔλεγον τὴν ἀρχήν, ἀλλὰ τρεῖς, καὶ ἐναντιότητι ἐχρῶντο, ὃ καὶ αὐτὸς

ποιήσει. πλὴν ὁ μὲν Πλάτων μέγα καὶ μικρὸν τὴν ὕλην ἔλεγεν, ἐκ μιᾶς ἀντιθέσεως πάσας αὐτῇ δυνάμει τὰς ἀντιθέσεις προσεῖναι μαρτυρῶν, οἱ δὲ ἄλλοι ἓν μὲν ἔλεγον τὸ ὑποκείμενον τὴν ὕλην, τὴν δὲ μάνωσιν καὶ πύκνωσιν ἐναντία ὄντα διαφορὰς καὶ εἴδη. ὥστε πάντες οὗτοι τρεῖς ἔλεγον τὰς ἀρχὰς τά τε ἐναντία καὶ ἄλλο τι ἕν. εἰ μὴ ἄρα ὁ Πλάτων οὐχ ὡς δύο ἀρχὰς μέγα καὶ μικρὸν τὴν ὕλην ἔλεγεν, ἀλλὰ συμβολικῶς, ὥσπερ καὶ δυάδα ἀόριστον καὶ ἀσυμμετρίαν, ἧς μέρη ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις καὶ τὸ πολὺ καὶ ὀλίγον καὶ ἡ ἀνισότης πάντα τῇ ὕλῃ προσήκοντα. ἅπερ ἴσως διὰ τοῦ μεγάλου καὶ μικροῦ ὁ Πλάτων ἐνεδείκνυτο, ὡς τῆς ὕλης ἀσωμάτου μὲν καὶ ἀμεγέθους οὔσης καὶ διὰ τοῦτο μικρᾶς ἂν λεγομένης, παντὸς δὲ ὄγκου καὶ πάσης διαστάσεως αἰτίας καὶ διὰ τοῦτο μεγάλης. καὶ οὗτος μὲν εἷς τρόπος τῶν ἓν τὸ ὂν ὑποτιθεμένων τὸ μανότητι καὶ πυκνότητι τὸ πλῆθος τῶν ὄντων ὑφιστάνειν. ἕτερος δὲ τρόπος καθ' ὃν οὐκέτι τὴν μεταβολὴν τῆς ὕλης αἰτιῶνται οὐδὲ κατὰ ἀλλοίωσιν τοῦ ὑποκειμένου τὰς γενέσεις ἀποδιδόασιν, ἀλλὰ κατὰ ἔκκρισιν· ἐνούσας γὰρ τὰς ἐναντιότητας ἐν τῷ ὑποκειμένῳ, ἀπείρῳ ὄντι σώματι, ἐκκρίνεσθαί φησιν Ἀναξίμανδρος, πρῶτος αὐτὸς ἀρχὴν ὀνομάσας τὸ ὑποκείμενον. ἐναντιότητες δέ εἰσι θερμὸν ψυχρὸν ξηρὸν ὑγρὸν καὶ τὰ ἄλλα. καὶ ἡ μὲν ὅλη τῶν εἰρημένων ἔννοια τοιαύτη. Ἰστέον δὲ ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης συντρέχειν ἀξιοῖ τῷ μὲν λεπτῷ τὸ μανόν, τῷ δὲ παχεῖ τὸ πυκνόν. διὸ τὸ πῦρ ὡς μανὸν ἅμα καὶ λεπτὸν λαμβάνει λέγων πυρὸς μὲν πυκνότερο ν , ἀέρος δὲ λεπτότερον, ὡς τοῦ ἀέρος παχυτέρου καὶ πυκνοτέρου ὄντος ἢ κατὰ τὸ πῦρ. Πλάτων δὲ παχύτερον μὲν εἶναί φησι καὶ αὐτὸς τὸν ἀέρα τοῦ πυρὸς καὶ ἁπλῶς τὰ κατωτέρω καὶ πρὸς τῷ κέντρῳ στοιχεῖα τῶν ἀνωτέρω καὶ πρὸς τῷ πέριξ παχυμερέστερά φησι· διὸ καὶ δυσκινητότερον οὐ μὴν ἔτι πυκνότερά φησι, διότι τὸ μανὸν καὶ τὸ πυκνὸν ταῖς τῶν μορίων θέσεσιν ὁρίζεσθαι ἀξιοῖ, καθάπερ καὶ Ἀριστοτέλης εἶπεν ἐν Κατηγορίαις. [30]

in Ph 9 151 τούτου δὲ οὕτως ἔχοντος ἀνάγκη τῶν μὲν μειζόνων μερῶν μείζονα εἶναι τὰ μεταξὺ διαστήματα, διὸ μανότερον τὸ ὅλον ὡς ἀραιότερον καὶ μὴ ἓν ὂν οἷον ἐπὶ σωροῦ λίθων ἢ καρύων· τῶν δὲ ἐλαττόνων ἐλάττονα, διὸ πυκνότερον τὸ ὅλον ὡς συχνὸν οἷον ἐπὶ σωροῦ ψάμμου. λέγει δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ὅτι "κατὰ Πλάτωνα πάντων ἀρχαὶ καὶ αὐτῶν τῶν ἰδεῶν τό τε ἕν ἐστι καὶ ἡ ἀόριστος δυάς, ἣν μέγα καὶ μικρὸν ἔλεγεν, ὡς καὶ ἐν τοῖς Περὶ τἀγαθοῦ Ἀριστοτέλης μνημονεύει". λάβοι δὲ ἄν τις καὶ παρὰ Σπευσίππου καὶ παρὰ Ξενοκράτους καὶ τῶν ἄλλων, οἳ παρεγένοντο ἐν τῇ Περὶ τἀγαθοῦ Πλάτωνος ἀκροάσει· πάντες γὰρ συνέγραψαν καὶ διεσώσαντο τὴν δόξαν αὐτοῦ καὶ ταύταις αὐτὸν ἀρχαῖς χρῆσθαι λέγουσι. καὶ τὸν μὲν Πλάτωνα ἀρχὰς πάντων λέγειν τὸ ἓν καὶ τὴν ἀόριστον δυάδα πάνυ εἰκός (Πυθαγορείων γὰρ ὁ λόγος, καὶ πολλαχοῦ φαίνεται Πυθαγορείοις ὁ Πλάτων ἀκολουθῶν), τὸ δὲ τὴν ἀόριστον δυάδα καὶ τῶν ἰδεῶν ἀρχάς, λέγοντα μέγα καὶ μικρόν, εἰπεῖν διὰ τούτων τὴν ὕλην σημαίνοντα, πῶς ἔτι ἀκόλουθον, τὴν ὕλην ἐν μόνῳ τῷ αἰσθητῷ κόσμῳ τοῦ Πλάτωνος ἀφορίζοντος καὶ σαφῶς ἐν Τιμαίῳ λέγοντος, ὅτι τῆς γενέσεώς ἐστιν οἰκεία, καὶ ἐν αὐτῇ γίνεται τὸ γινόμενον; καὶ τὰς μὲν ἰδέας νοήσει γνωστὰς ἔφατο, τὴν δὲ ὕλην 'νόθῳ λογισμῷ πιστήν'. Ἐπειδὴ δὲ ἡ μὲν τῶν πλειόνων ἱστορία Διογένην τὸν Ἀπολλωνιάτην ὁμοίως Ἀναξιμένει τὸν ἀέρα τίθεσθαι τὸ πρῶτον στοιχεῖόν φησι, Νικόλαος δὲ ἐν τῇ Περὶ θεῶν πραγματείᾳ τοῦτον ἱστορεῖ τὸ μεταξὺ πυρὸς καὶ ἀέρος τὴν ἀρχὴν ἀποφήνασθαι, καὶ τῷ Νικολάῳ συνηκολούθησεν ὁ πολυμαθέστατος τῶν φιλοσόφων Πορφύριος, ἰστέον ὡς γέγραπται μὲν πλείονα τῷ Διογένει τούτῳ συγγράμματα (ὡς αὐτὸς ἐν τῷ Περὶ φύσεως ἐμνήσθη καὶ πρὸς φυσιολόγους ἀντειρηκέναι λέγων, οὓς καλεῖ καὶ αὐτὸς σοφιστάς, καὶ Μετεωρολογίαν γεγραφέναι, ἐν ᾗ καὶ λέγει περὶ τῆς ἀρχῆς εἰρηκέναι, καὶ μέντοι καὶ Περὶ ἀνθρώπου φύσεως), ἐν δέ γε τῷ Περὶ φύσεως, ὃ τῶν αὐτοῦ μόνον εἰς ἐμὲ ἦλθε, προτίθεται μὲν διὰ πολλῶν δεῖξαι, ὅτι ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ τεθείσῃ ἀρχῇ ἐστι νόησις πολλή. γράφει δὲ εὐθὺς μετὰ τὸ προοίμιον τάδε· "ἐμοὶ δὲ δοκεῖ τὸ μὲν ξύμπαν εἰπεῖν πάντα τὰ ὄντα ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἑτεροιοῦσθαι καὶ τὸ αὐτὸ εἶναι. καὶ τοῦτο εὔδηλον. εἰ γὰρ τὰ ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ

ἐόντα νῦν, γῆ καὶ ὕδωρ καὶ ἀὴρ καὶ πῦρ καὶ τὰ ἄλλα ὅσα φαίνεται ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ ἐόντα, εἰ τούτων τι ἦν ἕτερον τοῦ ἑτέρου, ἕτερον ὂν τῇ ἰδίᾳ φύσει, καὶ μὴ τὸ αὐτὸ ἐὸν μετέπιπτε πολλαχῶς καὶ ἡτεροιοῦτο, οὐδαμῇ οὔτε μίσγεσθαι ἀλλήλοις ἠδύνατο, οὔτε ὠφέλησις τῷ ἑτέρῳ οὔτε βλάβη, οὐδ' ἂν οὔτε φυτὸν ἐκ τῆς γῆς φῦναι οὔτε ζῷον οὔτε ἄλλο γενέσθαι οὐδέν, εἰ μὴ οὕτω συνίστατο ὥστε ταὐτὸ εἶναι. [5]

in Ph 9 152 ἀλλὰ πάντα ταῦτα ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἑτεροιούμενα ἄλλοτε ἀλλοῖς γίνεται καὶ εἰς τὸ αὐτὸ ἀναχωρεῖ." τούτοις καὶ ἐγὼ πρώτοις ἐντυχὼν ᾠήθην ἄλλο τι λέγειν αὐτὸν παρὰ τὰ τέτταρα στοιχεῖα τὸ κοινὸν ὑποκείμενον, εἴπερ φησὶν μὴ ἀναμίγνυσθαι ταῦτα μηδὲ μεταπίπτειν εἰς ἄλληλα, εἴπερ ἕν τι αὐτῶν ἦν ἡ ἀρχὴ ἰδίαν φύσιν ἔχον, καὶ μὴ τὸ αὐτὸ πᾶσιν ὑπέκειτο, ἀφ' οὗ πάντα ἑτεροιοῦται. ἐφεξῆς δὲ δείξας ὅτι ἐστὶν ἐν τῇ ἀρχῇ ταύτῃ νόησις πολλή ("οὐ γὰρ ἄν, φησίν, οἷόν τε ἦν οὕτω δεδάσθαι ἄνευ νοήσιος, ὥστε πάντων μέτρα ἔχειν χειμῶνός τε καὶ θέρους καὶ νυκτὸς καὶ ἡμέρας καὶ ὑετῶν καὶ ἀνέμων καὶ εὐδιῶν, καὶ τὰ ἄλλα εἴ, τις βούλεται ἐννοεῖσθαι, εὑρίσκοι ἂν οὕτω διακείμενα ὡς ἀνυστὸν κάλλιστα") ἐπάγει, ὅτι καὶ ἄνθρωποι καὶ τὰ ἄλλα ζῷα ἐκ τῆς ἀρχῆς ταύτης, ἥτις ἐστὶν ὁ ἀήρ, καὶ ζῇ καὶ ψυχὴν ἔχει καὶ νόησιν, λέγων οὕτως· "ἔτι δὲ πρὸς τούτοις καὶ τάδε μεγάλα σημεῖα. ἄνθρωποι γὰρ καὶ τὰ ἄλλα ζῷα ἀναπνέοντα ζώει τῷ ἀέρι. καὶ τοῦτο αὐτοῖς καὶ ψυχή ἐστι καὶ νόησις, ὡς δεδηλώσται ἐν τῇδε τῇ συγγραφῇ ἐμφαντῶς, καὶ ἐὰν τοῦτο ἀπαλλαχθῇ, ἀποθνῄσκει καὶ ἡ νόησις ἐπιλείπει." εἶτα μετ' ὀλίγα σαφῶς ἐπήγαγε "καί μοι δοκεῖ τὸ τὴν νόησιν ἔχον εἶναι ὁ ἀὴρ καλούμενος ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὑπὸ τούτου πάντας καὶ κυβερνᾶσθαι καὶ πάντων κρατεῖν· ἀπὸ γάρ μοι τοῦτο ἔθος δοκεῖ εἶναι καὶ ἐπὶ πᾶν ἀφῖχθαι καὶ πάντα διατιθέναι καὶ ἐν παντὶ ἐνεῖναι. καὶ ἔστιν οὐδὲ ἓν ὅτι μὴ μετέχει τούτου· μετέχει δὲ οὐδὲ ἓν ὁμοίως τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ, ἀλλὰ πολλοὶ τρόποι καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀέρος καὶ τῆς νοήσιός εἰσιν· ἔστι γὰρ πολύτροπος, καὶ θερμότερος καὶ ψυχρότερος καὶ ξηρότερος καὶ ὑγρότερος καὶ στασιμώτερος καὶ ὀξυτέρην κίνησιν ἔχων, καὶ ἄλλαι πολλαὶ ἑτεροιώσιες ἔνεισι καὶ ἡδονῆς καὶ χροιῆς ἄπειροι. [25]

in Ph 9 153 καὶ πάντων τῶν ζῴων δὲ ἡ ψυχὴ τὸ αὐτό ἐστιν, ἀὴρ θερμότερος μὲν τοῦ ἔξω ἐν ᾧ ἐσμεν, τοῦ μέντοι παρὰ τῷ ἡλίῳ πολλὸν ψυχρότερος. ὅμοιον δὲ τοῦτο τὸ θερμὸν οὐδενὸς τῶν ζῴων ἐστίν (ἐπεὶ οὐδὲ τῶν ἀνθρώπων ἀλλήλοις), ἀλλὰ διαφέρει μέγα μὲν οὔ, ἀλλ' ὥστε παραπλήσια εἶναι. οὐ μέντοι γε ἀτρεκέως γε ὅμοιον οὐδὲν οἷόν τε γενέσθαι τῶν ἑτεροιουμένων ἕτερον τῷ ἑτέρῳ, πρὶν τὸ αὐτὸ γένηται. ἅτε οὖν πολυτρόπου ἐούσης τῆς ἑτεροιώσιος πολύτροπα καὶ τὰ ζῷα καὶ πολλὰ καὶ οὔτε ἰδέαν ἀλλήλοις ἐοικότα οὔτε δίαιταν οὔτε νόησιν ὑπὸ τοῦ πλήθεος τῶν ἑτεροιώσεων. ὅμως δὲ πάντα τῷ αὐτῷ καὶ ζῇ καὶ ὁρᾷ καὶ ἀκούει, καὶ τὴν ἄλλην νόησιν ἔχει ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ πάντα." καὶ ἐφεξῆς δείκνυσιν ὅτι καὶ τὸ σπέρμα τῶν ζῴων πνευματῶδές ἐστι καὶ νοήσεις γίνονται τοῦ ἀέρος σὺν τῷ αἵματι τὸ ὅλον σῶμα καταλαμβάνοντος διὰ τῶν φλεβῶν, ἐν οἷς καὶ ἀνατομὴν ἀκριβῆ τῶν φλεβῶν παραδίδωσιν. ἐν δὴ τούτοις σαφῶς φαίνεται λέγων, ὅτι ὃν ἄνθρωποι λέγουσιν ἀέρα, τοῦτό ἐστιν ἡ ἀρχή. θαυμαστὸν δὲ ὅτι κατὰ ἑτεροίωσιν τὴν ἀπ' αὐτοῦ λέγων τὰ ἄλλα γίνεσθαι ἀίδιον ὅμως αὐτό φησι λέγων "καὶ αὐτὸ μὲν τοῦτο καὶ ἀίδιον καὶ ἀθάνατον σῶμα, τῷ δὲ τὰ μὲν γίνεται, τὰ δὲ ἀπολείπει", καὶ ἐν ἄλλοις "ἀλλὰ τοῦτό μοι δῆλον δοκεῖ εἶναι, ὅτι καὶ μέγα καὶ ἰσχυρὸν καὶ ἀίδιόν τε καὶ ἀθάνατον καὶ πολλὰ εἰδός ἐστι". ταῦτα μὲν οὖν περὶ Διογένους προσιστορήσθω· μέτεισι δὲ λοιπὸν ὁ Ἀριστοτέλης ἀπὸ τῶν ἓν λεγόντων ἐπὶ τοὺς ἓν καὶ πολλὰ τὴν ἀρχὴν λέγοντας. p. 187a21 Καὶ ὅσοι δὲ ἓν καὶ πολλά φασιν εἶνα ι , ὥσπερ Ἐμπεδοκλῆς καὶ Ἀναξαγόρα ς . Εἰπὼν περὶ τῶν μίαν κατὰ τὸ ὑποκείμενον λεγόντων τὴν ἀρχήν, οὓς φυσικοὺς καλεῖ, καὶ τὴν διαφορὰν παραδοὺς τὴν κατὰ τὸν διττὸν τρόπον τῆς ἐκ τοῦ ὑποκειμένου γενέσεως τόν τε κατ' ἀλλοίωσιν καὶ τὸν κατ' ἔκκρισιν, μεταβαίνει λοιπὸν ἐπὶ τοὺς περὶ Ἐμπεδοκλέα καὶ Ἀναξαγόραν ἓν καὶ πολλὰ τὴν ἀρχὴν λέγοντας. [25]

in Ph 9 154 καὶ γὰρ Ἀναξαγόρας τὰς ὁμοιομερείας κατὰ τὸ ὑποκείμενον ἀρχὰς θέμενος ἀπείρους ἔλεγε ταύτας, καὶ τὸ ποιητικὸν δὲ αἴτιον ἓν ἔλεγεν εἶναι τὸν διακρίνοντα νοῦν. καὶ Ἐμπεδοκλῆς δὲ πλείους κατὰ τὸ ὑποκείμενον ἀρχὰς ἔθετο τὰ τέτταρα στοιχεῖα, ἓν δὲ τὴν φιλίαν καὶ τὸ νεῖκος, ὅτι παρὰ μέρος ἑκάτερον αὐτῶν ἐπικρατεῖ καὶ ποιεῖ καὶ οὐχ ἅμα ἄμφω· αἰεὶ γὰρ αὐτῷ οὕτως ἓν τὸ ποιοῦν γίνεται. ἢ οὐχὶ τὸ ποιητικὸν αὐτοὺς ἓν λέγειν ῥητέον, ἀλλ' αὐτὸ τὸ μῖγμα, ὃ ἦν κατὰ μὲν Ἀναξαγόραν ἐκ τῶν ὁμοιομερῶν ἀπείρων τῷ πλήθει μεμιγμένον, κατὰ δὲ Ἐμπεδοκλέα ἐκ τῶν τεττάρων στοιχείων ποτὲ μὲν συγκρινομένων ὑπὸ τῆς φιλίας καὶ ποιούντων τὸν σφαῖρον, ποτὲ δὲ διακρινομένων ὑπὸ τοῦ νείκους καὶ ποιούντων τόνδε τὸν κόσμον. καὶ Θεόφραστος δὲ τὸν Ἀναξαγόραν εἰς τὸν Ἀναξίμανδρον συνωθῶν καὶ οὕτως ἐκλαμβάνει τὰ ὑπὸ Ἀναξαγόρου λεγόμενα, ὡς δύνασθαι μίαν αὐτὸν φύσιν λέγειν τὸ ὑποκείμενον. γράφει δὲ οὕτως ἐν τῇ Φυσικῇ ἱστορίᾳ· "οὕτω μὲν οὖν λαμβανόντων δόξειεν ἂν ποιεῖν τὰς μὲν ὑλικὰς ἀρχὰς ἀπείρους, ὥσπερ εἴρηται, τὴν δὲ τῆς κινήσεως καὶ τῆς γενέσεως αἰτίαν μίαν. εἰ δέ τις τὴν μῖξιν τῶν ἁπάντων ὑπολάβοι μίαν εἶναι φύσιν ἀόριστον καὶ κατ' εἶδος καὶ κατὰ μέγεθος, ὅπερ ἂν δόξειε βούλεσθαι λέγειν, συμβαίνει δύο τὰς ἀρχὰς αὐτῷ λέγειν τήν τε τοῦ ἀπείρου φύσιν καὶ τὸν νοῦν, ὥστε πάντως φαίνεται τὰ σωματικὰ στοιχεῖα παραπλησίως ποιῶν Ἀναξιμάνδρῳ"· εἰκότως δὲ μετὰ τοὺς μίαν λέγοντας τὴν ἀρχὴν ἀκίνητον ἢ κινουμένην πρὸ τῶν πολλὰς μόνον λέγειν δοκούντων ὡς τῶν περὶ Δημόκριτον τοὺς μίαν καὶ πολλὰς ἔταξε· μέσην γὰρ οὗτοι τάξιν ἀμφοῖν ἔχουσι. κοινωνοῦσι δὲ οὗτοι τῶν μίαν λεγόντων ἐκείνοις τοῖς συγκρίσει καὶ διακρίσει τὴν γένεσιν ποιοῦσιν· ὁ δὲ Ἀναξαγόρας τοῖς ἐκκρίσει μᾶλλον οἰκειότερος. διαφέρουσι δὲ ἐκείνων μὲν τῷ μίαν μόνην λεγόντων αὐτοὶ μίαν καὶ πολλὰς λέγειν, ἀλλήλων δὲ πρῶτον μὲν τῷ τὸν Ἀναξαγόραν λέγειν ἅπαξ γενόμενον τὸν κόσμον ἐκ τοῦ μίγματος διαμένειν λοιπὸν ὑπὸ τοῦ νοῦ ἐφεστῶτος διοικούμενόν τε καὶ διακρινόμενον, τὸν δὲ Ἐμπεδοκλέα παρὰ μέρος ἀεὶ κατὰ περιόδους τινὰς ποτὲ μὲν σύγκρισιν [ὑπὸ] τῶν τεττάρων στοιχείων ὑπὸ τῆς φιλίας γινομένην ὑποτίθεσθαι, ποτὲ δὲ διάκρισιν ὑπὸ τοῦ νείκους. [30]

in Ph 9 155 ἔπειτα δὲ τῷ τὰ πολλὰ ἐξ ὧν τὸ πᾶν τὸν μὲν Ἀναξαγόραν ἄπειρα ὑποτίθεσθαι τὰς ὁμοιομερείας, τὸν δὲ Ἐμπεδοκλέα πεπερασμένα· τέτταρα γὰρ τὰ καλούμενα στοιχεῖα. καὶ τὸν μὲν ὁμοιομερείας, τὸν δὲ στοιχεῖα. " καὶ τἀναντία δὲ προσέθηκεν ἐπὶ Ἀναξαγόρου, φησὶν Ἀλέξανδρος, διότι αἱ ἐναντιώσεις ἐν ταῖς ὁμοιομερείαις εἰσὶν ὥσπερ καὶ αἱ διαφοραὶ πᾶσαι. διό, φησί, καὶ τὸ ἐπάνω ῥηθὲν τὸ "ἢ καὶ ἐναντίας" ἐπὶ τῆς Ἀναξαγόρου δόξης ἀκουστέον μᾶλλον". μήποτε δὲ καὶ ἐν τοῖς στοιχείοις εἰσὶν ἐναντιώσεις, θερμοῦ ψυχροῦ, ξηροῦ ὑγροῦ καὶ βαρέος καὶ κούφου καὶ τῶν τοιούτων, καὶ κοινῶς ἑκατέρᾳ δόξῃ προσήκει τὸ καὶ τἀναντί α· εἰ μὴ ἄρα ἐν μὲν τοῖς στοιχείοις τινές εἰσιν ἐναντιώσεις, ἐν δὲ ταῖς ὁμοιομερείαις ἁπαξάπαντα τὰ ἐναντία ὥσπερ καὶ πᾶσαι αἱ διαφοραί, καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον τῇ Ἀναξαγόρου δόξῃ προσήκει μετὰ τοῦ ἄρθρου λεγόμενον καὶ τἀναντί α. ἢ ἄρα καὶ ἐν τοῖς στοιχείοις πάντα τὰ ἐναντία, εἴπερ ἀρχαὶ τὰ στοιχεῖα, ἀλλ' οὐ προσεχῶς πάντα ὡς ἐπὶ τῶν ὁμοιομερειῶν. γλυκὺ γὰρ καὶ πικρὸν εἰ τύχοι ἐπὶ μὲν τῆς κατὰ τὰ στοιχεῖα ὑποθέσεως οὐ πρώτως ἐνυπάρχει τοῖς στοιχείοις, ἀλλὰ διὰ θερμότητος καὶ ψυχρότητος καὶ ξηρότητος καὶ ὑγρότητος, ἐπὶ δὲ τῆς τῶν ὁμοιομερῶν ὡς πρῶτα καὶ καθ' αὑτά, ὥσπερ καὶ αἱ κατὰ τὰ χρώματα ἐναντιώσεις. ἢ καὶ ἐπὶ τῶν ὁμοιομερῶν ἄλλαι πρὸ ἄλλων ἐναντιώσεις ὑπάρχουσι καὶ διὰ τὰς πρώτας αἱ δεύτεραι. Λέγει γοῦν Ἀναξαγόρας ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Φυσικῶν "ἐκ μὲν γὰρ τῶν νεφελῶν ὕδωρ ἀποκρίνεται, ἐκ δὲ τοῦ ὕδατος γῆ, ἐκ δὲ τῆς γῆς λίθος συμπήγνυται ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ, οὗτοι δὲ ἐκχωρέουσι μᾶλλον τοῦ ὕδατος". ὅτι δὲ Ἀναξαγόρας ἐξ ἑνὸς μίγματος ἄπειρα τῷ πλήθει ὁμοιομερῆ ἀποκρίνεσθαί φησιν πάντων μὲν ἐν παντὶ ἐνόντων, ἑκάστου δὲ κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν χαρακτηριζομένου, δηλοῖ διὰ τοῦ πρώτου τῶν Φυσικῶν λέγων ἀπ' ἀρχῆς "ὁμοῦ χρήματα πάντα ἦν ἄπειρα καὶ πλῆθος καὶ σμικρότητα· καὶ γὰρ τὸ σμικρὸν ἄπειρον ἦν. καὶ πάντων ὁμοῦ ἐόντων οὐδὲν ἔνδηλον ἦν ὑπὸ

σμικρότητος· πάντα γὰρ ἀήρ τε καὶ αἰθὴρ κατεῖχεν ἀμφότερα ἄπειρα ἐόντα· ταῦτα γὰρ μέγιστα ἔνεστιν ἐν τοῖς σύμπασι καὶ πλήθει καὶ μεγέθει". καὶ μετ' ὀλίγον "καὶ γὰρ ἀήρ τε καὶ αἰθὴρ ἀποκρίνονται ἀπὸ τοῦ πολλοῦ τοῦ περιέχοντος. [30]

in Ph 9 156 καὶ τό γε περιέχον ἄπειρόν ἐστι τὸ πλῆθος". καὶ μετ' ὀλίγα "τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων, χρὴ δοκεῖν ἐνεῖναι πολλά τε καὶ παντοῖα ἐν πᾶσι τοῖς συγκρινομένοις καὶ σπέρματα πάντων χρημάτων καὶ ἰδέας παντοίας ἔχοντα καὶ χροιὰς καὶ ἡδονάς. πρὶν δὲ ἀποκριθῆναι, φησί, πάντων ὁμοῦ ἐόντων οὐδὲ χροιὴ ἔνδηλος ἦν οὐδεμία· ἀπεκώλυε γὰρ ἡ σύμμιξις πάντων χρημάτων τοῦ τε διεροῦ καὶ τοῦ ξηροῦ καὶ τοῦ θερμοῦ καὶ τοῦ ψυχροῦ καὶ τοῦ λαμπροῦ καὶ τοῦ ζοφεροῦ καὶ γῆς πολλῆς ἐνεούσης καὶ σπερμάτων ἀπείρων πλήθους οὐδὲν ἐοικότων ἀλλήλοις. οὐδὲ γὰρ τῶν ἄλλων οὐδὲν ἔοικε τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ". ὅτι δὲ οὐδὲ γίνεται οὐδὲ φθείρεταί τι τῶν ὁμοιομερῶν, ἀλλ' ἀεὶ τὰ αὐτά ἐστι, δηλοῖ λέγων "τούτων δὲ οὕτω διακεκριμένων γινώσκειν χρή, ὅτι πάντα οὐδὲν ἐλάσσω ἐστὶν οὐδὲ πλείω. οὐ γὰρ ἀνυστὸν πάντων πλείω εἶναι, ἀλλὰ πάντα ἴσα ἀεί". ταῦτα μὲν οὖν περὶ τοῦ μίγματος καὶ τῶν ὁμοιομερειῶν. περὶ δὲ τοῦ νοῦ τάδε γέγραφε· "νοῦς δέ ἐστιν ἄπειρον καὶ αὐτοκρατὲς καὶ μέμικται οὐδενὶ χρήματι, ἀλλὰ μόνος αὐτὸς ἐφ' ἑαυτοῦ ἐστιν. εἰ μὴ γὰρ ἐφ' ἑαυτοῦ ἦν, ἀλλά τεῳ ἐμέμικτο ἄλλῳ, μετεῖχεν ἂν ἁπάντων χρημάτων, εἰ ἐμέμικτό τεῳ. ἐν παντὶ γὰρ παντὸς μοῖρα ἔνεστιν, ὥσπερ ἐν τοῖς πρόσθεν μοι λέλεκται, καὶ ἂν ἐκώλυεν αὐτὸν τὰ συμμεμιγμένα, ὥστε μηδενὸς χρήματος κρατεῖν ὁμοίως ὡς καὶ μόνον ἐόντα ἐφ' ἑαυτοῦ. ἔστι γὰρ λεπτότατόν τε πάντων χρημάτων καὶ καθαρώτατον καὶ γνώμην γε περὶ παντὸς πᾶσαν ἴσχει καὶ ἰσχύει μέγιστον, καὶ ὅσα γε ψυχὴν ἔχει καὶ μείζω καὶ ἐλάσσω, πάντων νοῦς κρατεῖ. καὶ τῆς περιχωρήσιος τῆς συμπάσης νοῦς ἐκράτησεν, ὥστε περιχωρῆσαι τὴν ἀρχήν. καὶ πρῶτον ἀπὸ τοῦ σμικροῦ ἤρξατο περιχωρεῖν, ἐπεὶ δὲ πλεῖον περιχωρεῖ, καὶ περιχωρήσει ἐπὶ πλέον. καὶ τὰ συμμισγόμενά τε καὶ ἀποκρινόμενα καὶ διακρινόμενα, πάντα ἔγνω νοῦς. καὶ ὁποῖα ἔμελλεν ἔσεσθαι καὶ ὁποῖα ἦν καὶ ὅσα νῦν ἐστι καὶ ὁποῖα ἔσται, πάντα διεκόσμησε νοῦς, καὶ τὴν περιχώρησιν ταύτην ἣν νῦν περιχωρέει τά τε ἄστρα καὶ ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη καὶ ὁ ἀὴρ καὶ ὁ αἰθὴρ οἱ ἀποκρινόμενοι. ἡ δὲ περιχώρησις αὕτη ἐποίησεν ἀποκρίνεσθαι. καὶ ἀποκρίνεται ἀπό τε τοῦ ἀραιοῦ τὸ πυκνὸν καὶ ἀπὸ τοῦ ψυχροῦ τὸ θερμὸν καὶ ἀπὸ τοῦ ζοφεροῦ τὸ λαμπρὸν καὶ ἀπὸ τοῦ διεροῦ τὸ ξηρόν. [30]

in Ph 9 157 μοῖραι δὲ πολλαὶ πολλῶν εἰσι. παντάπασι δὲ οὐδὲν ἀποκρίνεται οὐδὲ διακρίνεται ἕτερον ἀπὸ τοῦ ἑτέρου πλὴν νοῦ. νοῦς δὲ πᾶς ὅμοιός ἐστι καὶ ὁ μείζων καὶ ὁ ἐλάττων. ἕτερον δὲ οὐδέν ἐστιν ὅμοιον οὐδενί, ἀλλ' ὅτῳ πλεῖστα ἔνι, ταῦτα ἐνδηλότατα ἓν ἕκαστόν ἐστι καὶ ἦν". ὅτι δὲ διττήν τινα διακόσμησιν ὑποτίθεται τὴν μὲν νοεράν, τὴν δὲ αἰσθητὴν ἀπ' ἐκείνης, δῆλον μὲν καὶ ἐκ τῶν εἰρημένων, δῆλον δὲ καὶ ἐκ τῶνδε· "ὁ δὲ νοῦς ὅσα ἐστί τε κάρτα καὶ νῦν ἐστιν ἵνα καὶ τὰ ἄλλα πάντα, ἐν τῷ πολλὰ περιέχοντι, καὶ ἐν τοῖς προσκριθεῖσι, καὶ ἐν τοῖς ἀποκεκριμένοις." καὶ μέντοι εἰπὼν "ἐνεῖναι πολλά τε καὶ παντοῖα ἐν πᾶσι τοῖς συγκρινομένοις, καὶ σπέρματα πάντων χρημάτων καὶ ἰδέας παντοίας ἔχοντα καὶ χροιὰς καὶ ἡδονάς, καὶ ἀνθρώπους γε συμπαγῆναι καὶ τὰ ἄλλα ζῷα ὅσα ψυχὴν ἔχει", ἐπάγει "καὶ τοῖς γε ἀνθρώποισιν εἶναι καὶ πόλεις συνημμένας καὶ ἔργα κατεσκευασμένα, ὥσπερ παρ' ἡμῖν, καὶ ἥλιόν τε αὐτοῖς ἐνεῖναι καὶ σελήνην καὶ τὰ ἄλλα, ὥσπερ παρ' ἡμῖν, καὶ τὴν γῆν αὐτοῖσι φύειν πολλά τε καὶ παντοῖα, ὧν ἐκεῖνοι τὰ ὀνήιστα συνενεικάμενοι εἰς τὴν οἴκησιν χρῶνται". καὶ ὅτι μὲν ἑτέραν τινὰ διακόσμησιν παρὰ τὴν παρ' ἡμῖν αἰνίττεται, δηλοῖ τὸ "ὥσπερ παρ' ἡμῖν" οὐχ ἅπαξ μόνον εἰρημένον. ὅτι δὲ οὐδὲ αἰσθητὴν μὲν ἐκείνην οἴεται, τῷ χρόνῳ δὲ ταύτης προηγησαμένην, δηλοῖ τὸ "ὧν ἐκεῖνοι τὰ ὀνήιστα συνενεικάμενοι εἰς τὴν οἴκησιν χρῶνται". οὐ γὰρ "ἐχρῶντο" εἶπεν, ἀλλὰ "χρῶνται". ἀλλ' οὐδὲ ὡς νῦν κατ' ἄλλας τινὰς οἰκήσεις ὁμοίας οὔσης καταστάσεως τῇ παρ' ἡμῖν. οὐ γὰρ εἶπε "τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην εἶναι καὶ παρ' ἐκείνοις ὥσπερ καὶ παρ'

ἡμῖν”, ἀλλ’ “ἥλιον καὶ σελήνην, ὥσπερ παρ’ ἡμῖν” ὡς δὴ περὶ ἄλλων λέγων. ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἴτε οὕτως εἴτε ἄλλως ἔχει, ζητεῖν ἄξιον. Ὁ δὲ Ἐμπεδοκλῆς τὸ ἓν καὶ τὰ πολλὰ τὰ πεπερασμένα καὶ τὴν κατὰ περίοδον ἀποκατάστασιν καὶ τὴν κατὰ σύγκρισιν καὶ διάκρισιν γένεσιν καὶ φθορὰν οὕτως ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Φυσικῶν παραδίδωσι· δίπλ’ ἐρέω· τοτὲ μὲν γὰρ ἓν ηὐξήθη μόνον εἶναι ἐκ πλεόνων, τοτὲ δ’ αὖ διέφυ πλέον’ ἐξ ἑνὸς εἶναι. [25]

in Ph 9 158 δοιὴ δὲ θνητῶν γένεσις, δοιὴ δ’ ἀπόλειψις· τὴν μὲν γὰρ πάντων σύνοδος τίκτει τ’ ὀλέκει τε, ἡ δὲ πάλιν διαφυομένων θρυφθεῖσα διέπτη. καὶ ταῦτ’ ἀλλάσσοντα διαμπερὲς οὐδαμὰ λήγει, ἄλλοτε μὲν Φιλότητι συνερχόμεν’ εἰς ἓν ἅπαντα, ἄλλοτε δ’ αὖ δίχα πάντα φορεύμενα Νείκεος ἔχθει. ἠδὲ πάλιν διαφύντος ἑνὸς πλέον’ ἐκτελέθουσι, τῇ μὲν γίγνονταί τε καὶ οὔ σφισιν ἔμπεδος αἰών. ᾗ δὲ διαλλάσσοντα διαμπερὲς οὐδαμὰ λήγει, ταύτῃ δ’ αἰὲν ἔασιν ἀκίνητοι κατὰ κύκλον. ἀλλ’ ἄγε μύθων κλῦθι. μέθη γάρ τοι φρένας αὔξει. ὡς γὰρ καὶ πρὶν ἔειπα πιφαύσκων, πείρατα μύθων δίπλ’ ἐρέω. τοτὲ μὲν γὰρ ἓν ηὐξήθη μόνον εἶναι ἐκ πλεόνων, τοτὲ δ’ αὖ διέφυ πλέον’ ἐξ ἑνὸς εἶναι πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γαῖα καὶ ἠέρος ἄπλετον ὕψος, Νεῖκός τ’ οὐλόμενον δίχα τῶν ἀτάλαντον ἕκαστον καὶ Φιλότης ἐν τοῖσιν ἴση μῆκός τε πλάτος τε. τὴν σὺ νόῳ δέρκου μηδ’ ὄμμασιν ἧσο τεθηπώς. ἥτις καὶ θνητοῖσι νομίζεται ἔμφυτος ἄρθροις, τῇ τε φίλα φρονέουσι καὶ ἁρμία ἔργα τελοῦσι, γηθοσύνην καλέοντες ἐπώνυμον ἠδ’ Ἀφροδίτην, τὴν οὔτις μετ’ ὄσοισιν ἑλισσομένην δεδάηκε θνητὸς ἀνήρ. σὺ δ’ ἄκουε λόγου στόλον οὐκ ἀπατηλόν. ταῦτα γὰρ ἶσα τε πάντα καὶ ἥλικα γένναν ἔασι, τιμῆς δ’ ἄλλης ἄλλο μέδει, πάρα δ’ ἦθος ἑκάστῳ. ἐν δὲ μέρει κρατέουσι περιπλομένοιο χρόνοιο. καὶ πρὸς τοῖς οὔτ’ ἄρτι ἐπιγίγνεται οὐδ’ ἀπολήγει. εἴτε γὰρ ἐφθείροντο διαμπερές, οὐκέτ’ ἂν ἦσαν. τοῦτο δ’ ἐπαυξήσειε τὸ πᾶν τί κε καὶ πόθεν ἐλθόν; πῇ δέ κε καὶ κῆρυξ ἀπόλοιτο, ἐπεὶ τῶνδ’ οὐδὲν ἔρημον; ἀλλ’ αὖτ’ ἔστιν ταῦτα, δι’ ἀλλήλων δὲ θέοντα γίνεται ἄλλοτε ἄλλα καὶ ἠνεκὲς αἰὲν ὁμοῖα. [30]

in Ph 9 159 ἐν δὴ τούτοις ἓν μὲν τὸ ἐκ πλειόνων φησὶ τῶν τεττάρων στοιχείων, καὶ ποτὲ μὲν τῆς φιλίας δηλοῖ ἐπικρατούσης, ποτὲ δὲ τοῦ νείκους. ὅτι γὰρ οὐδέτερον τούτων τελέως ἀπολείπει, δηλοῖ τὸ πάντα ἴσα εἶναι καὶ ἥλικα κατὰ τὴν γένναν καὶ τὸ μηδὲν ἐπιγίνεσθαι μηδ’ ἀπολήγειν. πολλὰ δὲ τὰ πλείονα ἐξ ὧν τὸ ἕν· οὐ γὰρ ἡ φιλία τὸ ἕν ἐστιν, ἀλλὰ καὶ τὸ νεῖκος εἰς τὸ ἓν τελεῖ. πλείονα δὲ ἄλλα εἰπὼν ἐπάγει ἑκάστου τῶν εἰρημένων τὸν χαρακτῆρα, τὸ μὲν πῦρ ἥλιον καλῶν τὸν δὲ ἀέρα αὐγὴν καὶ οὐρανόν, τὸ δὲ ὕδωρ ὄμβρον καὶ θάλασσαν. λέγει δὲ οὕτως· ἀλλ’ ἄγε τῶνδ’ ὀάρων προτέρων ἐπιμάρτυρα δέρκευ, εἴ τι καὶ ἐν προτέροισι λιπόξυλον ἔπλετο μορφῇ· ἠέλιον μὲν θερμὸν ὁρᾶν καὶ λαμπρὸν ἁπάντῃ, ἄμβροτα δ’ ὅσσα ἐδεῖτο καὶ ἀργέτι δεύεται αὐγῇ, ὄμβρον δ’ ἐν πᾶσι δνοφέοντά τε ῥιγαλέον τε, ἐκ δ’ αἴης προρέουσι θέλημά τε καὶ στερεωπά. ἐν δὲ Κότῳ διάμορφα καὶ ἄνδιχα πάντα πέλοντα. σὺν δ’ ἔβη ἐν Φιλότητι καὶ ἀλλήλοισι ποθεῖται. ἐκ τούτων γὰρ πάνθ’ ὅσα τ’ ἦν ὅσα τ’ ἔστι καὶ ἔσται δένδρεά τ’ ἐβλάστησε καὶ ἀνέρες ἠδὲ γυναῖκες θῆρές τ’ οἰωνοί τε καὶ ὑδατοθρέμμονες ἰχθῦς καί τε θεοὶ δολιχαίωνες τιμῇσι φέριστοι. αὐτὰ γάρ ἐστι ταῦτα, δι’ ἀλλήλων δὲ θέοντα γίνεται ἀλλοιωπά. τογον διὰ κρᾶσις ἀμείβει. καὶ παράδειγμα δὲ ἐναργὲς παρέθετο τοῦ ἐκ τῶν αὐτῶν γίνεσθαι τὰ διάφορα· ὡς δ’ ὁπόταν γραφέες ἀναθήματα ποικίλλωσιν ἀνέρες ἀμφὶ τέχνης ὑπὸ μήτιος εὖ δεδαῶτε, οἵτ’ ἐπεὶ οὖν μάρψωσι πολύχροα φάρμακα χερσίν, ἁρμονίῃ μίξαντε τὰ μὲν πλέω, ἄλλα δ’ ἐλάσσω, ἐκ τῶν εἴδεα πᾶσιν ἀλίγκια πορσύνουσι δένδρεά τε κτίζοντε καὶ ἀνέρας ἠδὲ γυναῖκας θῆράς τ’ οἰωνούς τε καὶ ὑδατοθρέμμονας ἰχθῦς καί τε θεοὺς δολιχαίωνας τιμῇσι φερίστους, οὕτω μή ς’ ἀπάτα φρένα, καί νύ τῳ ἄλλοθεν εἶναι θνητῶν, ὅσσα γε δῆλα γεγάασιν ἄσπετα, πηγήν. [10]

in Ph 9 160 ἀλλὰ τορῶς ταῦτ’ ἴσθι θεοῦ πάρα μῦθον ἀκούσας. καὶ ὅτι μὲν τὰ πολλὰ ταῦτα ἐν τῷ γενητῷ κόσμῳ θεωρεῖ, καὶ οὐ μόνον τὸ νεῖκος ἀλλὰ καὶ τὴν φιλίαν, δῆλον ἐκ τοῦ καὶ δένδρα καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας καὶ τὰ θηρία ἐκ τούτων λέγειν γεγονέναι· ὅτι δὲ εἰς ἄλληλα μεταβάλλει, δηλοῖ λέγων ἐν δὲ μέρει κρατέουσι περιπλομένοιο κύκλοιο καὶ φθίνει εἰς ἄλληλα καὶ αὔξεται

ἐν μέρει αἴσης. ὅτι δὲ τῇ διαδοχῇ τὸ ἀίδιον ἔχει καὶ τὰ γινόμενα καὶ φθειρόμενα, ἐδήλωσεν εἰπών ᾗ δὲ τάδ' ἀλλάσσοντα διαμπερὲς οὐδαμὰ λήγει, ταύτῃ δ' αἰὲν ἔασιν ἀκίνητοι κατὰ κύκλον. καὶ ὅτι διττὸν καὶ οὗτος αἰνίττεται διάκοσμον, τὸν μὲν νοητὸν τὸν δὲ αἰσθητόν, καὶ τὸν μὲν θεῖον τὸν δὲ ἐπίκηρον, ὧν ὁ μὲν παραδειγματικῶς ἔχει ταῦτα, ὁ δὲ εἰκονικῶς, ἐδήλωσε μὴ μόνον τὰ γενητὰ καὶ φθαρτὰ λέγων ἐκ τούτων συνεστάναι, ἀλλὰ καὶ τοὺς θεούς, εἰ μὴ ἄρα τις τοῦτο κατὰ τὴν Ἐμπεδοκλέους συνήθειαν ἐξηγήσαιτο. καὶ ἐκ τούτων δὲ ἄν τις τὸν διττὸν αἰνίττεσθαι διάκοσμον οἴοιτο· ἄρθμια μὲν γὰρ ἐν αὐτῷ ἑαυτῶν πάντα μέρεσσιν ἠλέκτωρ τε χθών τε καὶ οὐρανὸς ἠδὲ θάλασσα, ὅσσα φιν ἐν θνητοῖσιν ἀποπλαγχθέντα πέφυκεν. [25]

in Ph 9 161 ὡς δ' αὕτως ὅσα κρᾶσιν ἐπαρκέα μᾶλλον ἔασιν, ἀλλήλοις ἔστερκται ὁμοιωθέντ' Ἀφροδίτῃ. ἐχθρὰ πλεῖστον ἀπ' ἀλλήλων διέχουσι μάλιστα γέννῃ τε κράσει τε καὶ εἴδεσιν ἐκμακτοῖσι, πάντῃ συγγίνεσθαι ἀήθεα καὶ μάλα λυγρὰ νεικεογεννέστησιν, ὅτι σφίσι γένναν ὀργᾶ. καὶ γὰρ ὅτι καὶ ἐν τοῖς θνητοῖς ἥρμοσται ταῦτα, δεδήλωκεν, ἐν δὲ τοῖς νοητοῖς μᾶλλον ἥνωται καὶ "ἀλλήλοις ἔστερκται ὁμοιωθέντα Ἀφροδίτῃ", καὶ ὅτι κἂν πανταχοῦ, ἀλλὰ τὰ μὲν νοητὰ τῇ φιλίᾳ ὡμοίωται, τὰ δὲ αἰσθητὰ ὑπὸ τοῦ νείκους κρατηθέντα καὶ ἐπὶ πλέον διασπασθέντα ἐν τῇ κατὰ τὴν κρᾶσιν γενέσει ἐν ἐκμακτοῖς καὶ εἰκονικοῖς εἴδεσιν ὑπέστησαν τοῖς νεικεογενέσι καὶ ἀήθως ἔχουσι πρὸς τὴν ἕνωσιν τὴν πρὸς ἄλληλα. ὅτι δὲ καὶ οὗτος κατὰ σύγκρισίν τινα καὶ διάκρισιν τὴν γένεσιν ὑπέθετο, δηλοῖ τὰ εὐθὺς ἐν ἀρχῇ παρατεθέντα τοτὲ μὲν γὰρ ἓν ηὐξήθη μόνον εἶναι ἐκ πλεόνων, τοτὲ δ' αὖ διέφυ πλέον' ἐξ ἑνὸς εἶναι. καὶ ἐκεῖνο μέντοι τὸ τὴν γένεσιν καὶ τὴν φθορὰν μηδὲν ἄλλο εἶναι, ἀλλὰ μόνον μῖξίν τε διάλλαξίν τε μιγέντων, καὶ "σύνοδον" διάπτυξίν τε γενέσθαι "αἴσης". p. 187a26 Ἔοικε δὲ Ἀναξαγόρας ἄπειρα οὕτως οἰηθῆναι ἕως τοῦ οἱ δὲ σύγκρισιν καὶ διάκρισι ν . Καὶ ἐν τούτῳ τὴν Πλάτωνος εὐγνωμοσύνην ὁ Ἀριστοτέλης ζηλῶν βούλεται μὴ ὡς πάντῃ ἄλογα λέγοντας παλαιοὺς καὶ κλεινοὺς ἄνδρας εἰσάγειν, μηδὲ ἐρήμην καταψηφιζομένους περιορᾶν, ἀλλὰ λογισμοὺς ἐκτίθεταί τινας, καθ' οὓς ἐπὶ τὰς ἀπεμφαίνειν δοκούσας δόξας προήχθησαν. [20]

in Ph 9 162 πρῶτον δὲ προβάλλεται τὸν Ἀναξαγόραν, διότι μετὰ τοὺς ἓν τὸ ὂν λέγοντας τοὺς ἄπειρα τιθέντας βασανίζειν προθήσεται· ἀτοπωτέρα γὰρ ἡ δόξα δοκεῖ τῶν μίαν καὶ ἀκίνητον τὴν ἀρχὴν λεγόντων διὰ τὸ καὶ ἀρχὴν καὶ φύσιν ἀναιρεῖν, δευτέρα δὲ τῶν ἀπείρους τιθέντων διὰ τὸ ἀπεριόριστον καὶ ἄγνωστον. τούτων δὲ ἐλεγχθεισῶν εἰσάγεται λοιπὸν ἡ πλείους μέν, πεπερασμένας δὲ τιθεῖσα. τὸν δ' οὖν Ἀναξαγόραν εἰς τὴν τῶν ὁμοιομερειῶν δόξαν ὑπαχθῆναί φησι διὰ δύο αἰτίας, ὧν μία μὲν τὸ νομίζειν ἀληθῆ τὴν κοινὴν τῶν φυσικῶν εἶναι δόξαν τὴν λέγουσαν μηδὲν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γίνεσθαι, ἀλλὰ πάντα τὰ γινόμενα ἐξ ὄντος τὴν γένεσιν ἔχειν. καὶ γὰρ καὶ Παρμενίδης ὅτι ἀγένητον τὸ ὄντως ὂν ἔδειξεν ἐκ τοῦ μήτε ἐξ ὄντος αὐτὸ γίνεσθαι (οὐ γὰρ ἦν τι πρὸ αὐτοῦ ὄν) μήτε ἐκ τοῦ μὴ ὄντος· δεῖ γὰρ ἔκ τινος γίνεσθαι· τὸ δὲ μὴ ὂν οὐδέν ἐστι. τὴν δὲ αἰτίαν τοῦ δεῖν πάντως ἐξ ὄντος γίνεσθαι τὸ γινόμενον, θαυμαστῶς ὁ Παρμενίδης προσέθηκεν. ὅλως γάρ, φησίν, εἰ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, τίς ἡ ἀποκλήρωσις τοῦ τότε γενέσθαι, ὅτε ἐγένετο, ἀλλὰ μὴ πρότερον ἢ ὕστερον; γράφει δὲ οὕτως· τίνα γὰρ γέννην διζήσεαι αὐτοῦ; πῇ πόθεν αὐξηθέν; οὔτ' ἐκ μὴ ἐόντος ἐάσω φάσθαι ς' οὐδὲ νοεῖν· οὐ γὰρ φατὸν οὐδὲ νοητὸν ἐστὶν ὅπως οὐκ ἔστι. τί δ' ἄν μιν καὶ χρέος ὧρσεν ὕστερον ἢ πρόσθεν τοῦ μηδενὸς ἀρξάμενον φῦν; καὶ Μέλισσος δὲ τὸ ἀγένητον τοῦ ὄντος ἔδειξε τῷ κοινῷ τούτῳ χρησάμενος ἀξιώματι. γράφει δὲ οὕτως· "ἀεὶ ἦν ὅ τι ἦν καὶ ἀεὶ ἔσται. εἰ γὰρ ἐγένετο, ἀναγκαῖόν ἐστι πρὶν γενέσθαι εἶναι μηδέν. εἰ τύχοι νῦν μηδὲν ἦν, οὐδαμὰ ἂν γένοιτο οὐδὲν ἐκ μηδενός." τοῦτο οὖν ὡς ἀξίωμα προλαβὼν ὁ Ἀναξαγόρας τὸ μηδὲν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γίνεσθαι, δοκεῖ τοιοῦτόν τινα τῇ δυνάμει λόγον ἐρωτᾶν. τὸ γινόμενον ἢ ἐξ ὄντος γίνεται ἢ ἐκ μὴ ὄντος· ἀλλ' ἐκ μὴ ὄντος ἀδύνατον· ἐξ ὄντος ἄρα. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ ἐνυπάρχοντος τῷ ἐξ οὗ ἐστιν. οὐ γὰρ ἔξωθέν ποθεν ἐπεισιὸν φαίνεται, ὅταν ἐξ ἵππων γεννῶνται σφῆκες ἢ ἐξ ὕδατος ἀήρ. ἔνεστιν ἄρα ἐν τῇ ὁμοιομερείᾳ καὶ

σὰρξ καὶ ὀστοῦν καὶ αἷμα καὶ χρυσὸς καὶ μόλυβδος καὶ γλυκὺ καὶ λευκόν, ἀλλὰ διὰ μικρότητα ἀναίσθητα ἡμῖν ἐστιν, ὄντα πάντα ἐν πᾶσι. πόθεν γὰρ πᾶν ἐκ παντὸς φαίνεται γινόμενον (εἰ καὶ διὰ μέσων ἄλλων), εἰ μὴ πᾶν ἦν ἐν πᾶσι; φαίνεται δὲ καὶ προσαγορεύεται ἕκαστον ἐκ τοῦ μάλιστα ἐπικρατοῦντος. [30]

in Ph 9 163 καὶ γὰρ εἰλικρινῶς μὲν τοῦτο λευκὸν ἢ μέλαν ἢ γλυκὺ ἢ σάρκα ἢ ὀστοῦν μὴ εἶναι, οὗ δὲ πλεῖστον ἔχει, τοῦτο δοκεῖ ἡ φύσις εἶναι τοῦ πράγματος ἀεὶ πάντων ἐν πᾶσιν ὄντων. “οὐδὲν γὰρ χρῆμα, φησὶν Ἀναξαγόρας, οὐδὲ γίνεται οὐδὲ ἀπόλλυται, ἀλλὰ ἀπὸ ἐόντων χρημάτων συμμίσγεταί τε καὶ διακρίνεται.” διὸ καὶ ἀρχόμενος εὐθὺς τοῦ συγγράμματος “ἦν ὁμοῦ πάντα χρήματα” φησί. Τὸ δὲ καὶ τὸ γίνεσθαι τοιόνδε καθέστηκεν ἀλλοιοῦσθαι ὡς πρὸς Ἀναξαγόραν ὁ Ἀλέξανδρος εἰρῆσθαί φησι, διότι καὶ ἐν τῇ Περὶ γενέσεως ἐμέμψατο τῷ Ἀναξαγόρᾳ ὡς τὴν σύγκρισιν καὶ τὴν διάκρισιν, καθ’ ἃ λέγει γίνεσθαι τὰ γινόμενα, ἀλλοίωσιν καλέσαντι λέγων “καίτοι Ἀναξαγόρας γε τὴν οἰκείαν φωνὴν ἠγνόησε”. λέγει γοῦν ὡς τὸ γίνεσθαι καὶ τὸ ἀπόλλυσθαι τοιόνδε καθέστηκεν ἀλλοιοῦσθα ι· οὐ γὰρ οἰκείῳ ὀνόματι τῷ τῆς ἀλλοιώσεως κατὰ τῆς συγκρίσεως καὶ τῆς διακρίσεως ἐχρήσατο. Πορφύριος δὲ τὸ μὲν ἦν ὁμοῦ πάντα χρήματα εἰς Ἀναξαγόραν ἀναπέμπει, τὸ δὲ τὸ γίνεσθαι εἶναι τὸ ἀλλοιοῦσθαι εἰς Ἀναξιμένην, τὴν δὲ σύγκρισίν τε καὶ τὴν διάκρισιν εἰς Δημόκριτόν τε καὶ Ἐμπεδοκλέα. σαφῶς δὲ Ἀναξαγόρας ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Φυσικῶν τὸ γίνεσθαι καὶ ἀπόλλυσθαι συγκρίνεσθαι καὶ διακρίνεσθαι λέγει γράφων οὕτως· “τὸ δὲ γίνεσθαι καὶ ἀπόλλυσθαι οὐκ ὀρθῶς νομίζουσιν οἱ Ἕλληνες· οὐδὲν γὰρ χρῆμα γίνεται οὐδὲ ἀπόλλυται, ἀλλ’ ἀπὸ ἐόντων χρημάτων συμμίσγεταί τε καὶ διακρίνεται. καὶ οὕτως ἂν ὀρθῶς καλοῖεν τό τε γίνεσθαι συμμίσγεσθαι καὶ τὸ ἀπόλλυσθαι διακρίνεσθαι”. πάντα δὲ ταῦτα καὶ τὸ ἦν ὁμοῦ πάντα χρήματα καὶ τὸ κατ’ ἀλλοίωσιν ἢ κατὰ σύγκρισιν καὶ διάκρισιν τὴν γένεσιν εἶναι εἰς πίστιν εἴληπται τοῦ μηδὲν ἐκ μὴ ὄντος γίνεσθαι, ἀλλ’ ἐξ ὄντος γίνεσθαι τὰ γινόμενα· ἥ τε γὰρ ἀλλοίωσις πάθος περὶ τὸ ὄν ἐστι καὶ ἡ σύγκρισις καὶ διάκρισις περὶ τὰ ὄντα. p. 187a31 Ἔτι δὲ ἐκ τοῦ γίνεσθαι ἐξ ἀλλήλων τὰ ἐναντία · ἐνυπῆρχεν ἄρ α . Δευτέραν ταύτην αἰτίαν ἀποδίδωσι τοῦ τὸν Ἀναξαγόραν ἀρχὰς θέσθαι τὰς ὁμοιομερείας. εἰ γὰρ φθαρτικὰ μὲν ἀλλήλων, ἀλλ’ οὐχὶ ποιητικὰ φύσει τὰ ἐναντία, φαίνεται δὲ ἐκ τῶν ἐναντίων τὰ ἐναντία γινόμενα, τί ἂν ἄλλο τις ὑποπτεύσειεν ἢ ἐνυπάρχοντα τοῖς ἐναντίοις ἐκκρίνεσθαι τὰ ἐναντία; μὴ γὰρ ἂν γίνεσθαι ἐξ ἐκείνων. καὶ δοκεῖ μὲν ἄτοπον τὸ τὰ ἐναντία τοῖς ἐναντίοις ἐνυπάρχειν. [35]

in Ph 9 164 πολλαχοῦ δὲ σύνεστιν ἀλλήλοις τὰ ἐναντία, οὐ μόνον κατὰ παράθεσιν, ἀλλὰ καὶ κατὰ κρᾶσιν. τὸ μέντοι γίνεσθαι τὸ ἐναντίον ἐκ τοῦ ἐναντίου εἰ ὡς ἀπὸ ποιητικοῦ τις λέγοι γίνεσθαι, ἄτοπον αὐτόθεν ἐστί. ποιεῖ γὰρ ἕκαστον τὸ ἑαυτῷ ὅμοιον. ἐπαγαγὼν δὲ καὶ τὴν δευτέραν ταύτην αἰτίαν τῇ προτέρᾳ τοῦ τὸν Ἀναξαγόραν οὕτως ἀποδοῦναι τὴν γένεσιν, τὰ ἐφεξῆς ταύτης εἰρημένα τὸν συλλογισμὸν καὶ τὴν ἀπόδειξιν περιέχοντα τοῦ ἐνυπάρχοντα ἐκκρίνεσθαι τὰ δοκοῦντα γίνεσθαι ἐξ ἀμφοτέρων λέγειν συνάγει ἔκ τε τοῦ μηδὲν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γίνεσθαι καὶ ἐκ τοῦ τὰ ἐναντία ἐκ τῶν ἐναντίων δοκεῖν γίνεσθαι. p. 187b7 Εἰ δὴ τὸ μὲν ἄπειρον ᾗ ἄπειρον ἄγνωστο ν . Τὸ πιθανὸν πρῶτον τῆς Ἀναξαγόρου δόξης ἐκθέμενος, ἵνα μή τις οἰηθῇ δι’ ἀσθένειαν συνηγορίας ἐλέγχεσθαι τὸν λόγον, ἐπὶ τὴν ἀναίρεσιν αὐτοῦ τρέπεται. τοῦ δὲ Ἀναξαγόρου πολλὰ ἐκθεμένου συμπεράσματα ἢ ἀξιώματα, πρὸς ἕκαστόν μοι δοκεῖ νῦν σχεδὸν ὁ Ἀριστοτέλης ἀντιλέγειν. καὶ γὰρ ὅτι ἄπειρα ἦν, εὐθὺς ἀρχόμενος λέγει “ὁμοῦ πάντα χρήματα ἦν ἄπειρα καὶ πλῆθος καὶ σμικρότητα”. καὶ ὅτι οὔτε τὸ ἐλάχιστόν ἐστιν ἐν ταῖς ἀρχαῖς οὔτε τὸ μέγιστον, “οὔτε γὰρ τοῦ σμικροῦ, φησίν, ἐστὶ τό γε ἐλάχιστον, ἀλλ’ ἔλασσον ἀεί. τὸ γὰρ ἐὸν οὐκ ἔστι τὸ μὴ οὐκ εἶναι. ἀλλὰ καὶ τοῦ μεγάλου ἀεί ἐστι μεῖζον. καὶ ἴσον ἐστὶ τῷ σμικρῷ πλῆθος, πρὸς ἑαυτὸ δὲ ἕκαστόν ἐστι καὶ μέγα καὶ σμικρόν”. εἰ γὰρ πᾶν ἐν παντὶ καὶ πᾶν ἐκ παντὸς ἐκκρίνεται, καὶ ἀπὸ τοῦ ἐλαχίστου δοκοῦντος ἐκκριθήσεταί τι ἔλασσον ἐκείνου, καὶ τὸ

μέγιστον δοκοῦν ἀπό τινος ἐξεκρίθη ἑαυτοῦ μείζονος. λέγει δὲ σαφῶς ὅτι “ἐν παντὶ παντὸς μοῖρα ἔνεστι πλὴν νοῦ, ἔστιν οἷσι δὲ καὶ νοῦς ἔνι”. καὶ πάλιν ὅτι “τὰ μὲν ἄλλα παντὸς μοῖραν μετέχει, νοῦς δέ ἐστιν ἄπειρον καὶ αὐτοκρατὲς καὶ μέμικται οὐδενί”. καὶ ἀλλαχοῦ δὲ οὕτως φησί· “καὶ ὅτε δὲ ἴσαι μοῖραί εἰσι τοῦ τε μεγάλου καὶ τοῦ σμικροῦ πλῆθος, καὶ οὕτως ἂν εἴη ἐν παντὶ πάντα· οὐδὲ χωρὶς ἔστιν εἶναι, ἀλλὰ πάντα παντὸς μοῖραν μετέχει. ὅτε τοὐλάχιστον μὴ ἔστιν εἶναι, οὐκ ἂν δύναιτο χωρισθῆναι, οὐδ’ ἂν ἐφ’ ἑαυτοῦ γενέσθαι, ἀλλ’ ὅπωσπερ ἀρχὴν εἶναι καὶ νῦν πάντα ὁμοῦ. ἐν πᾶσι δὲ πολλὰ ἔνεστι, καὶ τῶν ἀποκρινομένων ἴσα πλῆθος ἐν τοῖς μείζοσί τε καὶ ἐλάσσοσι”. [30]

in Ph 9 165 καὶ τοῦτο δὲ ὁ Ἀναξαγόρας ἀξιοῖ τὸ ἕκαστον τῶν αἰσθητῶν ὁμοιομερῶν κατὰ τὴν τῶν ὁμοίων σύνθεσιν γίνεσθαί τε καὶ χαρακτηρίζεσθαι. λέγει γάρ· “ἀλλ’ ὅτῳ τὰ πλεῖστα ἔνι, ταῦτα ἐνδηλότατα ἓν ἕκαστόν ἐστι καὶ ἦν.” δοκεῖ δὲ λέγειν καὶ ὅτι ὁ νοῦς ἐπιχειρῶν αὐτὰ διακρῖναι οὐ δύναται. πρὸς δὴ τὰ τοιαῦτα τοῦ Ἀναξαγόρου ἀξιώματα ἀντιλέγων ὁ Ἀριστοτέλης πρῶτον πρὸς τὸ ἀπείρους εἶναι τὰς ἀρχὰς ἀντείρηκε. “Κοινὴ δὲ ἡ ἐπιχείρησις ἂν εἴη, ὥς φησι Πορφύριος, καὶ πρὸς Λεύκιππον καὶ Δημόκριτον καὶ Μητρόδωρον καὶ πάντας τοὺς ἄπειρα τὰ στοιχεῖα λέγοντας.” διττοῦ δὲ ὄντος τοῦ ἀπείρου ἢ κατὰ ποσὸν ἢ κατὰ ποιόν, καὶ τοῦ κατὰ ποσὸν ἢ κατὰ πλῆθος ἢ κατὰ μέγεθος, κατὰ πλῆθος μὲν ἄπειρα τὰ στοιχεῖα πάντες οἱ εἰρημένοι φασί, κατὰ μέγεθος δὲ οἱ περὶ Δημόκριτον καὶ Λεύκιππον τὸ κενὸν ἄπειρον εἶναι λέγοντες, κατ’ εἶδος δὲ ἀπείρους τὰς ὁμοιομερείας Ἀναξαγόρας δοκεῖ λέγειν, εἴγε “ἕτερον, φησίν, οὐδέν ἐστιν ὅμοιον οὐδενὶ” ἑτέρῳ ἀπείρων ὄντων. εἰ τοίνυν πᾶν τὸ ἄπειρον καθὸ ἄπειρον ἀπερίληπτόν ἐστι, τὸ δὲ ἀπερίληπτον ἄγνωστον, ἄγνωστοι ἂν εἶεν αἱ ἀρχαὶ καὶ τὰ στοιχεῖα ἐξ ὧν σύγκειται τὰ πάντα· ὥστε καὶ τὰ ἐκ τῶν ἀρχῶν ἄγνωστα. “τότε γὰρ οἰόμεθα γινώσκειν ἕκαστον, ὅταν τὰ αἴτια γνωρίσωμεν καὶ τὰς ἀρχὰς τὰς πρώτας.” ὥστε συμβαίνει τούτοις βουλομένοις ἐπιστήμην τινὰ τῶν ὄντων ἐκ τῶν τοιούτων ὑποθέσεων λαβεῖν, τοὐναντίον ἀγνωσίαν περιποιήσασθαι. ὁ δὲ λόγος ὁ ἐλεγκτικός, ὃν ὁ Ἀριστοτέλης συντόμως τέθεικε, δυνάμει τοιοῦτός ἐστιν. αἱ ὁμοιομέρειαι καὶ κατ’ εἶδος καὶ κατὰ ἀριθμὸν ἄπειροι· τὸ ἄπειρον καθὸ ἄπειρον ἄγνωστον· αἱ ὁμοιομέρειαι ἄρα ἄγνωστοι. τούτῳ ἐὰν προσλάβῃς ὅτι ἀρχαὶ τῶν ὄντων αἱ ὁμοιομέρειαι, συνάξεις ὅτι τὰ ὄντα ἀρχὰς ἀγνώστους ἔχει. κἂν τούτῳ πάλιν προσλάβῃς τὸ ὧν αἱ ἀρχαὶ ἄγνωστοι καὶ αὐτὰ ἄγνωστα, συνάξεις ὅτι τὰ ὄντα ἄγνωστά ἐστιν, εἴπερ ἄπειροι αἱ ἀρχαὶ αὐτῶν. ὅτι δὲ ὧν αἱ ἀρχαὶ ἄγνωστοι καὶ αὐτὰ ἄγνωστα, ἔδειξεν ἐκ τοῦ οὕτως γὰρ εἰδέναι τὸ σύνθετον ὑπολαμβάνομε ν , ὅταν εἰδῶμεν ἐκ τίνων καὶ πόσων ἐστί ν. ὅτι δὲ ἄπειρον οὕτως εἶπεν Ἀναξαγόρας τὸ τῶν ἀρχικῶν εἰδῶν πλῆθος, ὡς ἡμῖν ἀπερίληπτον, ἀλλ’ οὐχ ὡς φύσει ἄπειρον, δηλοῖ λέγων τάδε· “καὶ τὰ συμμισγόμενά τε καὶ τὰ ἀποκρινόμενα καὶ διακρινόμενα πάντα ἔγνω νοῦς, καὶ ὁποῖα ἔμελλεν ἔσεσθαι καὶ ὁποῖα ἦν καὶ ὁπόσα νῦν ἔστι καὶ ἔσται, πάντα διεκόσμησε νοῦς”. [30]

in Ph 9 166 εἰ οὖν γνωστὰ τῷ νῷ ἐστιν, οὐκ ἂν εἴη φύσει ἄπειρα, πλὴν ὅτι τὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἀληθές, ὡς εἰ τὰ ἀρχῶν εἴδη ἄγνωστα, καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν ἄγνωστα. ἰστέον δὲ ὅτι ὁ μὲν Πορφύριος κοινήν, ὡς εἶπον, οἴεται τὴν ἀπάντησιν πρὸς πάντας τοὺς ἄπειρα τὰ στοιχεῖα ὑποτιθεμένους. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ὡς πρὸς Ἀναξαγόραν μόνον εἰρημένην ἀκούει. καὶ τάχα οὕτως ἀκολουθότερον. οἱ μὲν γὰρ περὶ Δημόκριτον καὶ Λεύκιππον, εἰ καὶ ἀπείρους κατὰ πλῆθος ὑπέθεντο τὰς ἀρχάς, ἀλλὰ τὸ εἶδος αὐτῶν καὶ τὴν οὐσίαν ἓν ὑπέθεντο καὶ ὡρισμένον. ὥστε οὐκ ἂν εἴη κατ’ αὐτοὺς ἄγνωστος ἡ ἀρχή, εἰ μὴ ἄρα σχήματα αὐτοῖς ἢ ἄλλα τινὰ κατ’ εἶδος ἄπειρα περιτεθείκασιν. Ἀναξαγόρας δὲ οὐ τῷ πλήθει μόνον ἀπείρους, ἀλλὰ καὶ τῷ εἴδει ὑποθέμενος τὰς ἀρχάς, δέξεται τὸ δοκοῦν ἐπάγεσθαι ἄτοπον τὸ καὶ τὰ ἐκ τῶν ἀρχῶν ἄγνωστα εἶναι. p. 187b13 Ἔτι δὲ εἰ ἀνάγκη οὗ τὸ μόριον ἐνδέχεται ὀπηλικονοῦν εἶνα ι . Εἰπόντος τοῦ Ἀναξαγόρου ὅτι “οὔτε τοῦ σμικροῦ ἐστι τοὐλάχιστον ἀλλὰ ἔλασσον ἀεί”, οὔτε τὸ μέγιστον (ὡς καὶ αὐτὴ ἡ λέξις τοῦ

Ἀναξαγόρου δηλοῖ, καὶ μέντοι καὶ Θεόφραστος ἐν τῷ Περὶ Ἀναξαγόρου δευτέρῳ τάδε γράφων “ἔπειτα τὸ διὰ τοῦτο λέγειν εἶναι πάντα ἐν παντί, διότι καὶ ἐν μεγέθει καὶ ἐν σμικρότητι ἄπειρα, καὶ οὔτε τὸ ἐλάχιστον οὔτε τὸ μέγιστόν ἐστι λαβεῖν, οὐχ ἱκανὸν πρὸς πίστιν”) ἅμα μὲν ἀναιρεῖ τοῦτο ὁ Ἀριστοτέλης, ἅμα δὲ ὡς χρήσιμον αὐτῷ τὸ εἶναι τὴν ἐλαχίστην πρὸς τὰ ἐφεξῆς σχεδὸν ἅπαντα προαποδείκνυσι διὰ τοιοῦδέ τινος συλλογισμοῦ· εἰ τὰ μόρια ὅλου τινὸς ἐνδέχεται ὁπηλικαοῦν εἶναι κατὰ μέγεθος καὶ κατὰ σμικρότητα (τοῦτο γάρ ἐστι τὸ μήτε τὸ ἐλάχιστον ὡρίσθαι μήτε τὸ μέγιστον), καὶ αὐτὸ τὸ ὅλον ἐνδέχεται ὁπηλικονοῦν εἶναι κατὰ μέγεθος καὶ κατὰ σμικρότητα· ἀλλὰ μὴν τὸ ὅλον οὐκ ἐνδέχεται ὁπηλικονοῦν εἶναι· οὐδὲ τὰ μέρη ἐνδέχεται κατὰ τὸν δεύτερον τῶν ὑποθετικῶν. καὶ τὸ μὲν συνημμένον ὡς ἐναργὲς τέθεικε. πρόδηλον γὰρ ὅτι εἰ σύγκειταί τι ἐκ μορίων τινῶν οἷον ποδῶν καὶ χειρῶν καὶ κεφαλῆς καὶ δυνατόν ἐστι ταῦτα καὶ μείζω ἀεὶ καὶ ἐλάττονα εἶναι, δῆλον ὡς καὶ τὸ ἐν τῇ τούτων συνθέσει τὸ εἶναι ἔχον μειζόνων μὲν ὄντων ἐκείνων μεῖζον ἔσται, ἐλαττόνων δὲ ἔλαττον. καὶ ἐπ’ ἄπειρον ἔσται τοῦτο, ἐπὶ τοσοῦτον τῆς κατὰ τὸ μεῖζον καὶ ἔλαττον παραλλαγῆς γινομένης, ἐφ’ ὅσον καὶ τὰ μέρη μειοῦται ἢ αὔξεται. [30]

in Ph 9 167 τὴν δὲ πρόσληψιν ἐκ τῶν ἐναργῶν καὶ αὐτὴν κατασκευάζει. τὰ γὰρ ἐκ τῶν ὁμοιομερῶν συγκεκριμένα καὶ συγκείμενα ὅλα οἷον ζῷον ὁτιοῦν ἢ φυτὸν οὐχ οἷόν τε ὁπηλικονοῦν εἶναι (οὐ γὰρ δυνατὸν ἄνθρωπον ἢ συκῆν κέγχρου μέγεθος ἔχειν ἢ ὄρους), ἀλλ’ ὥρισται αὐτῶν τὸ μέγεθος καὶ ἐπὶ τὸ μεῖζον καὶ ἐπὶ τὸ ἔλαττον· ὥρισται ἄρα καὶ τῶν μορίων αὐτῶν ἑκάστου τὸ μέγεθος εἰς ἃ διαιρεῖται. καὶ οὐ δυνατὸν σάρκα ὁπηλικηνοῦν λαβεῖν, εἴπερ ζῴου μόριον ἡ σάρξ. ἔσται γὰρ καὶ τὸ ζῷον ἐκεῖνο, οὗ μόριόν ἐστιν, ὁπηλικονοῦν. ἐκ τῶν τοιούτων δὲ ὁμοιομερῶν σύγκειται τὰ ζῷα καὶ εἰς ταῦτα διαιρεῖται κατὰ Ἀναξαγόραν. οὐδὲν γὰρ τούτων ἀνωτέρω κατ’ αὐτόν. ὥρισται ἄρα καὶ τούτων τὸ μέγεθος, μέχρι που προελθὸν ἐν τῷ οἰκείῳ εἴδει μενεῖ. εἰ δὲ λέγοι τις ὅτι πᾶν μέγεθος ἐπ’ ἄπειρόν ἐστι διαιρετὸν καὶ διὰ τοῦτο παντὸς τοῦ λαμβανομένου ἐστὶν ἔλαττον, ἴστω ὅτι αἱ ὁμοιομέρειαι οὐκ εἰσὶν ἁπλῶς μεγέθη, ἀλλ’ ἤδη τοιάδε μεγέθη, σὰρξ καὶ ὀστοῦν καὶ μόλυβδος καὶ χρυσὸς καὶ τὰ τοιαῦτα, ἅπερ οὐχ οἷόν τέ ἐστιν ἐπ’ ἄπειρον διαιρούμενα φυλάττειν τὸ εἶδος. ὡς μὲν γὰρ μεγέθη, ἐπ’ ἄπειρον διαιρεῖται καὶ ταῦτα· ὡς δὲ σὰρξ καὶ ὀστοῦν, οὐκέτι. τοιαύτας δὲ ὑπετίθετο τὰς ἀρχὰς Ἀναξαγόρας καὶ οὐδὲ διαιρετὰς ταύτας. καὶ τὸ ὅλον δὲ ἐξ ἐκείνων σύγκειται τῶν μερῶν εἰς ἃ καὶ διαιρεῖται ἐνεργείᾳ χωριζόμενα οἷα τὰ ὁμοιομερῆ, ἀλλ’ οὐχὶ τὰ σώματα καθὸ σώματα. διὸ καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἀσφαλῶς προσέθηκε λέγω δὲ τῶν τοιούτων τι μορίω ν , εἰς ὃ ἐνυπάρχον διαιρεῖται τὸ ὅλο ν. οὐ γὰρ διαιρεῖται εἰς σώματα ᾗ σώματα τὸ ὅλον, ἀλλ’ εἰς σάρκας καὶ ὀστᾶ καὶ τὰ τοιαῦτα, ἃ καὶ ἄφθαρτα κατὰ Ἀναξαγόραν ἐστίν. ὥστε οὐκ ἂν ὑπομένοι τὴν μέχρι φθορᾶς τοῦ οἰκείου εἴδους διαίρεσιν. οὐ μέντοι οὐδὲ ἐνυπάρχει ἐνεργείᾳ τὰ γινόμενα μόρια ἐκ τῆς ἐπ’ ἄπειρον διαιρέσεως, ἀλλὰ δυνάμει μόνον. ἔτι δὲ καὶ δι’ ἐκεῖνα προσέθηκε τὸ εἰρημένον ὁ Ἀριστοτέλης, ἅτινα λέγεται μὲν μόριά τινος, οὐ μὴν διαιρεθείη ἂν τὸ ὅλον εἰς αὐτά, οἷά ἐστιν ἡ ὕλη καὶ τὸ εἶδος τοῦ σώματος μόρια λεγόμενα. “Τὸ δὲ καὶ οἱ καρποὶ τῶν φυτῶν, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, ἀντὶ τοῦ τὰ σπέρματα εἶπεν· ἐκ γὰρ τούτων ἡ τῶν φυτῶν σύνθεσις εἴη ἄν. καὶ διὰ τοῦτο μετ’ ὀλίγον ἀντὶ τοῦ καρποῦ τὸ σπέρμα ἔλαβεν ὡς μόριον τοῦ φυτοῦ, ἐν οἷς λέγει ὥστε οὔτε σὰρξ εἴη 〈ἂν〉 ὁπηλικηοῦν οὔτε ὀστοῦν οὔτε σπέρμα τῶν φυτῶν · ἐκ τούτων γὰρ ἑκάτερα αὐτῶν σύγκειτα ι”. [30]

in Ph 9 168 ἀλλὰ τὰ μὲν εἰς ἐμὲ ἐλθόντα βιβλία τοῦτο τὸ ῥησείδιον οὐκ ἔχει, ὥσπερ οὐδὲ τὸ ἕτερον ὃ παρέθετο ὁ Ἀλέξανδρος ἔχον οὕτως ” εἰ οὖν τὰ ζῷα καὶ τὰ φυτὰ μήτε πηλίκα ἐστὶ μήτε ποσ ά, τουτέστι, φησί, μήτε ὡς συνεχῆ μήτε ὡς διωρισμένα ἐπ’ ἄπειρον ἔχει τὴν ἐπίδοσιν, οὐδὲ τὰ μόρια αὐτῶν ὁπηλικαοῦν ἔσται οὔτε αὔξησιν οὔτε ἐλάττωσιν ἐ π ’ ἄπειρον ἔξε ι”. καὶ ὅρα ὅτι πρὸς τὸ πηλίκον ἀπεδόθη τὰ εἰρημένα μόνον, οὐκέτι δὲ καὶ πρὸς τὸ ποσόν, ὅπερ ὡς

διωρισμένον ποσὸν ἀντιτεθῆναι τῷ πηλίκῳ φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος· οὐκέτι γὰρ ἔδειξεν ἐν τούτοις, ὅτι οὐκ ἐξ ἀπείρων τῷ πλήθει σύγκειται, ἀλλὰ καὶ ἀκύρως ἂν ἡρμήνευτο, εἰ ἔλεγεν εἰ οὖν τὰ ζῷα καὶ τὰ φυτὰ μήτε πηλίκα ἐστὶ μήτε ποσά ἀντὶ τοῦ μήτε κατὰ μέγεθος μήτε κατὰ πλῆθος εἰς ἄπειρον ἐπεδίδου. οὐ γὰρ ταὐτόν ἐστι πηλίκον εἰπεῖν καὶ ὁπηλικονοῦν, ὅπερ σημαίνει κατὰ τὸ πηλίκον εἰς ἄπειρον ἐνδιδόναι ἢ ἐπιδιδόναι. “τὸ δὲ σπέρμα, φησί, παρατίθεται, ὡς οὐσῶν τινῶν ὁμοιομερειῶν καὶ τοιούτων κατὰ Ἀναξαγόραν, ἐξ ὧν πλεοναζουσῶν τὰ φυτὰ γίνεται, καὶ τῶν φυτῶν διαφοραὶ παρὰ τὴν διαφορὰν τῶν ἐν αὐτοῖς πλεοναζόντων σπερμάτων.” καίτοι τὸ σπέρμα ἐξ οὗ γέγονε τὸ φυτόν, οὐκ ἔστι τῶν τοιούτων μορίω ν , εἰς ὃ ἐνυπάρχον διαιρεῖται τὸ ὅλο ν· οὐδὲ γὰρ ἐν τῷ ζῴῳ τὸ σπέρμα ἐξ οὗ γέγονε σῴζεται, ὡς διαιρεῖσθαι καὶ εἰς ἐκεῖνο τὸ ζῷον, ἀλλ’ ἔοικε τὰ πολλὰ τῶν ἀντιγράφων ὀρθῶς ἔχειν τὰ λέγοντα καὶ οἱ καρποὶ τῶν φυτῶ ν. ὡς γὰρ κλάδοι καὶ φύλλα, οὕτως καὶ καρπὸς καὶ περικάρπιον μέρη τῶν ἐγκάρπων φυτῶν ἐστι, καὶ διαιρεῖται τὸ ὅλον καὶ εἰς ταῦτα ἐνυπάρχοντα καὶ χωρίζεσθαι δυνάμενα. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀρκείτω πρὸς τὸ τῆς γραφῆς παρηλλαγμένον. Ἴσως δὲ φαίη ἄν τις ὑπὲρ Ἀναξαγόρου λέγων, ὡς εἰ μὲν ἕκαστον τῶν ζῴων ἢ τῶν φυτῶν ἐξ ἑκάστου εἴδους τῶν ὁμοιομερειῶν μίαν εἶχεν ὁμοιομέρειαν τὴν συντιθεῖσαν οἷον μίαν σαρκὸς καὶ μίαν ὀστοῦ καὶ μίαν αἵματος, ἀναγκαῖον ἦν τῇ τῶν ὁμοιομερῶν αὐξήσει καὶ μειώσει τὰς κατὰ μέγεθος διαφορὰς ἀκολουθεῖν τῶν τε ζῴων καὶ τῶν φυτῶν. εἰ δὲ πλῆθος ἐξ ἑκάστου εἴδους τῶν ὁμοιομερῶν ἔχει οἷον σαρκία πολλά, τί ἄτοπον σάρκα μὲν ἐπ’ ἄπειρον καθαιρεῖν, ζῷον δὲ μηκέτι; ἀλλ’ εἰ πλείονά ἐστι σαρκία, ἢ πεπερασμένα τῷ ἀριθμῷ ἢ ἄπειρα· καὶ εἰ μὲν πεπερασμένα οἷον τρία ἢ τέτταρα ἢ μύρια, ὡρισμένον ἂν εἴη τὸ μέγεθος καὶ τοῦ ἐλαχίστου καὶ τοῦ μεγίστου, εἰ δὲ ἄπειρα τῷ πλήθει, τὸ ἐξ ἀπείρων τῷ πλήθει μεγεθῶν μέγεθος ἄπειρον ἀνάγκη εἶναι. [30]

in Ph 9 169 τὸ γὰρ πεπερασμένον εἰς πεπερασμένα διαιρεῖται, ὅπερ καὶ αὐτὸς Ἀριστοτέλης ἐπάγει αὐτοῖς. p. 187b22 Ἔτι εἰ ἅπαντα μὲν ἐνυπάρχει τὰ τοιαῦτα ἀλλήλοις ἕως τοῦ τοῦτο δὲ ἀδύνατο ν . Ὁ μὲν Ἀλέξανδρός φησι τῷ δεδειγμένῳ προσεχῶς ἐπιχειρήματι προσχρώμενον τὸν Ἀριστοτέλην δεικνύναι νῦν, ὅτι οὔτε ἐκκρίσει ἡ γένεσις οὔτε πάντα ἐν πᾶσιν, ὡς τοῖς περὶ Ἀναξαγόραν ἐδόκει. λαβὼν οὖν ἐνταῦθα ὡς ὁμολογούμενον ὅτι ἔστιν ἐλάχιστον σῶμα διὰ τοῦ εἰπεῖν εἰ καὶ ἀεὶ ἐλάττων ἔσται ἡ ἐκκρινομέν η , ἀλ λ ’ ὅμως οὐχ ὑπερβαλεῖ μέγεθός τι τῇ σμικρότητι (οὐχ ὑπερβαλεῖ γὰρ τῇ σμικρότητι δηλονότι τὸ ἐλάχιστον), εἰ οὖν ἐξ ὕδατος φέρε εἰπεῖν τὴν ἐλαχίστην ἐκκρίνοι τις σάρκα, ἐπειδὴ δέδεικται ὡρισμένη ἡ ἐλαχίστη, καὶ πάλιν ἄλλην ἐλαχίστην, καὶ ἀεὶ τοῦτο ποιοίη, ἢ ἐπιλείψει ποτὲ ἡ ἔκκρισις διὰ τὸ ὡρίσθαι τὴν ἐλαχίστην καὶ οὐκέτι ἕξει τὸ ὑπολειπόμενον ὕδωρ σάρκα καὶ οὕτως οὐ πᾶν ἐν παντὶ ἔσται οὐδὲ πᾶν ἀπὸ παντὸς ἐκκριθήσεται, ἢ εἰ μὴ ἐπιλείψει ποτέ, ἕξει τοδὶ τὸ ὕδωρ ἐξ οὗ ἡ σὰρξ ἐξεκρίθη ὡρισμένον τι μέγεθος, καὶ εἰ τοῦτο, ἄπειροι ἐν αὐτῷ ἔσονται τὸν ἀριθμὸν ἴσαι ἀλλήλαις· αἱ γὰρ ἐλάχισται σάρκες ἴσαι τὸ μέγεθος ἄπειροι ἐν αὐτῷ ἔσονται· τοῦτο δὲ ἀδύνατον διὰ τὸ ὡρίσθαι τὴν ἐλαχίστην σάρκα, ἧς οὐκέτι ἐλάττων ἂν ἐκκριθείη. δέδεικται γὰρ ἐν τῷ πρὸ τούτου ὅτι ὥρισται ἡ ἐλαχίστη, τούτου δὲ ὄντος ἀδύνατον ἐπ’ ἄπειρον ἐκκρίνεσθαι σάρκα ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου, ἀλλ’ ἀνάγκη στῆναι· ὥστε οὐ πᾶν ἐκ παντὸς ἐκκριθήσεται. εἰ δέ γε ἀεὶ τῆς προεκκριθείσης, φησίν, ἐλάττονα λαμβάνειν ἦν, οὐκ ἂν ἐπέλειπεν ἡ ἔκκρισις, ὡς ἐπὶ τῆς μεγίστης. οὕτως μὲν οὖν ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ὁ Θεμίστιος ἐξηγήσαντο. Μήποτε δὲ δυνατὸν ἀποδεῖξαι καὶ χωρὶς τοῦ προαποδεδειγμένου συμπεράσματος τὸ νῦν ἐπιχείρημα, ἴσως τοῦ Ἀριστοτέλους, ὅπερ ἐκεῖ ἀπέδειξε τὸ ἀδύνατον ὁπηλικονοῦν εἶναι μέγεθος, νῦν συγχωροῦντός πως αὐτοῖς ὑποτίθεσθαι, ἐν οἷς φησιν, εἰ καὶ ἀεὶ ἐλάττων ἔσται ἡ ἐκκρινομέν η , ἀλ λ ’ ὅμως οὐχ ὑπερβαλεῖ μέγεθός τι τῇ σμικρότητ ι. καὶ οὐχ ὅτι ἐπιλείπει ἡ ἔκκρισις ἁπλῶς δείκνυσι νῦν ὁ Ἀριστοτέλης, ὡς οἶμαι, ἀλλ’ ὅτι καὶ τῷ ἐπιλείπειν καὶ τῷ μὴ ἐπιλείπειν ἄτοπόν τι ἀκολουθεῖ

τοῖς πᾶν ἐν παντὶ λέγουσι καὶ πᾶν ἐκ παντὸς ἐκκρίνεσθαι, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν γίνεσθαι ἀξιοῦσι.
[30]

in Ph 9 170 τῷ μὲν γὰρ ἐπιλείπειν ἀναιρεῖται ἄμφω ταῦτα τὰ ἀξιώματα. εἰ γὰρ ἐπιλείποι ἀπὸ τουδὶ τοῦ ὕδατος ἐκκρινομένη ἡ σάρξ, οὐ πάντα ἐν παντὶ ἔσται οὐδὲ πᾶν ἐκ παντὸς ἐκκριθήσεται. ἐν γὰρ τῷ λοιπῷ ὕδατι οὐκ ἐνυπάρξει σάρξ· εἰ μέντοι λέγοιεν μὴ ἐπιλείπειν, ἀλλ' ἀεὶ δύνασθαι ἀφαιρεῖν, ἐν πεπερασμένῳ μεγέθει τῷδε τῷ ὕδατι ἄπειρα τὸ πλῆθος μεγέσται· ὅπερ ἀδύνατον. δοκεῖ δέ μοι τὸ ἴσα πεπερασμένα καὶ τὸ οὐχ ὑπερβαλεῖ μέγεθός τι τῇ σμικρότητι αἰτίαν γενέσθαι τῷ Ἀλεξάνδρῳ τῆς τοιαύτης ἐξηγήσεως. καθ' ἑκάστην γὰρ, φησίν, ἔκκρισιν ἀριθμός τις ἔσται ἐκκρινόμενος τῶν ἐλαχίστων, οὕτως τε ἔσται τρόπον τινὰ ἴσα ἀεὶ τὰ ἀφαιρούμενα διὰ τὸ ἐλάχιστα πάντα εἶναι. τίς δὲ ἂν εἴη ἡ ἀποκλήρωσις τὸ καὶ τὰ ἐλάχιστα πολλὰ εἶναι, ἀλλὰ μήποτε ἴσα, ἀντὶ τοῦ μεγέθη ὄντα καὶ αὐτὰ λέγειν; κἂν γὰρ ἀε ί, φησίν, ἐλάττων ἔσται ἡ ἐκκρινομέν η , ἀλ λ ' οὐχ ὑπερβαλεῖ μέγεθός τι τῇ σμικρότητ ι. τουτέστι κἂν συγχωρήσῃ τις αὐτοῖς τὸ τῆς ἐλάττονος ἀεὶ ἐλάττονα λαμβάνειν, οὐκ ἂν διὰ τὴν σμικρότητα ὑπερβαίη τὸ εἶναι μέγεθος. καὶ γὰρ ἡ ἐπ' ἄπειρον τῶν μεγεθῶν διαίρεσις εἰς μεγέθη γίνεται. ὁ μέντοι πάντα ἐν πᾶσι λέγων καὶ ἐνεργείᾳ αὐτὰ ἐνεῖναι λέγει, καὶ οὐ δυνάμει, ὡς ἐπὶ τῶν ἐπ' ἄπειρον διαιρουμένων. δυνατὸν δὲ τὸ ἴσα πρὸς τὸ πεπερασμένα ἀκούειν ἀντὶ τοῦ ὅμοια πεπερασμένα. καὶ εἴπερ τὸ πεπερασμένον τοῦ ποσοῦ ἐστι πάθος, οἰκειότερον τὸ ἴσα πεπερασμένα ἤπερ ὅμοια πεπερασμένα εἰπεῖν. ἡ οὖν ὅλη ἐπιχείρησις ἀναιρεῖ τὸ πᾶν ἐν παντὶ εἶναι καὶ πᾶν ἐκ παντὸς γίνεσθαι ἤτοι ἐκκρίνεσθαι προλαβοῦσα ἀξίωμα, ὅτι πᾶν σῶμα πεπερασμένον ὑπὸ σώματος πεπερασμένου καταμετρεῖται καὶ δαπανᾶται, ὅπερ αὐτὸς ἀναιρεῖται εἶπε τοῖς προκειμένοις οἰκείως. ἐὰν γὰρ τοῦ πήχεως πεπερασμένου ὄντος ἀεί τι πεπερασμένον ἀφαιρῇς, ἀναιρεθήσεται ὁ πῆχυς. γινέσθω δὲ ἡ ἀφαίρεσις μὴ κατὰ τὸ λόγῳ θεωρητόν (ἐπεὶ οὐδέποτε ἐκλείψει), ἀλλὰ κατὰ τὰ ἐνεργείᾳ ἐνυπάρχοντα μόρια, κἂν τὰ ἐλάχιστα ἴσως τοιάδε. τούτου οὖν προληφθέντος δείκνυσιν, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται ἕκαστον ἐν ἑκάστῳ τουτέστι πᾶν ἐν παντὶ ὑπάρχειν οὐδὲ πᾶν ἐκ παντὸς ἐκκρίνεσθαι, οὕτως· εἰ ἐκκρίνοιτο ἐκ τοῦ ὕδατος σὰρξ καὶ πάλιν ἄλλα, κἂν ἀεὶ ἐλάττων ἔσται ἡ ἐκκρινομένη, ὅμως μέγεθός τι ἕξει. καὶ τοῦτο δὲ ὡς ἀξίωμα προλαμβάνεσθαι χρὴ τῆς ἀποδείξεως· ἢ οὖν στήσεται ἡ ἔκκρισις ἢ οὐ στήσεται. ἀλλ' εἰ μὲν στῇ, οὐχ ἅπαν ἐν παντὶ ἔσται (ἐν γὰρ τῷ λοιπῷ ὕδατι οὐκ ἐνυπάρξει σάρξ), εἰ δὲ μὴ στῇ, ἀλλ' ἀεὶ ἕξει ἀφαίρεσιν, ἐν πεπερασμένῳ μεγέθει ἄπειρα τὸ πλῆθος ὁμοίως πεπερασμένα μεγέθη ἔσται· ὅπερ ἀδύνατον.
[35]

in Ph 9 171 τὸ γὰρ πεπερασμένον μέγεθος ἀεί τινος τῶν ἐν αὐτῷ πεπερασμένου κατὰ πεπερασμένον ἀριθμὸν ἀναιρουμένου, ἀναιρεθήσεται καὶ αὐτὸ διὰ τὸ ἀξίωμα, ὥστε οὐκ ἔσται ἐν πεπερασμένῳ μεγέθει ἄπειρα τὸ πλῆθος. δῆλον δὲ ὅπερ εἶπον, ὅτι τὴν ἀφαίρεσιν οὐ κατὰ τὴν λόγῳ θεωρουμένην ἐπ' ἄπειρον τομὴν ποιητέον. οὕτως γὰρ οὐδὲ ἐπέλειπεν ἂν οὐδὲ ἄτοπόν τι ἠκολούθει τὸ πεπερασμένον τι ἐκ τῶν ἐπ' ἄπειρον διαιρουμένων συνεστάναι· δυνάμει γὰρ ἐπὶ τούτων τὸ ἄπειρον οὐκ ἐνεργείᾳ. ἡ δὲ κατὰ Ἀναξαγόραν ἔκκρισις τῶν ἐνεργείᾳ ἐνυπαρχόντων ἀπείρων ἐστίν. p. 187b35 Πρὸς δὲ τούτοις εἰ ἅπαν μὲν σῶμα ἕως τοῦ ἔσται γὰρ ἔλαττον τῆς ἐλαχίστη ς . Τὸ πᾶν ἐν παντὶ εἶναι καὶ πᾶν ἐκ παντὸς ἐκκρίνεσθαι καὶ διὰ τούτου σαλεύει τοῦ ἐπιχειρήματος. προλαβὼν κἀνταῦθα ἐναργὲς ἀξίωμα, ὅτι πᾶν σῶμα ἀφαιρεθέντος τινὸς ἔλαττον γίνεσθαι ἀνάγκη, ἐπειδὴ καὶ προστεθέντος μεῖζον, καὶ πρὸς τούτῳ τῷ ἀξιώματι τῶν ἤδη δεδειγμένῳ χρώμενος ἐνταῦθα τῷ μὴ ὁπηλικηνοῦν εἶναι σάρκα, ἀλλ' εἶναι τὴν ἐλαχίστην ὡρισμένην, ὥσπερ καὶ τὴν μεγίστην. τούτων δὲ προειλημμένων, συλλογίσαιο ἂν οὕτως· εἰ ἐκ τῆς ἐλαχίστης σαρκὸς ἐκκρίνεταί τι, ἔσται τις σὰρξ ἀφ' ἧς ἐξεκρίθη ἐλάττων τῆς ἐλαχίστης· ἀλλὰ μὴν τοῦτο ἀδύνατον· ἐλαχίστη γὰρ ἦν ἧς ἐλάττων οὐκ ἔστι σάρξ· οὐκ ἄρα ἐκ τῆς ἐλαχίστης σαρκὸς ἐκκριθήσεταί τι σῶμα ὁποιονοῦν. καὶ τὸ μὲν συνημμένον ἀληθὲς διὰ τὸ

ἀξίωμα. ἡ δὲ πρόσληψις ἐναργής. εἰ δὲ ἐκ τῆς ἐλαχίστης σαρκὸς ἀδύνατόν τι ἐκκριθῆναι σῶμα, οὐ πᾶν ἔσται ἐν παντὶ οὐδὲ πᾶν ἐκ παντὸς ἐκκριθήσεται. καὶ ἄλλο δὲ ἄτοπον ἕπεται τῷ ἐκ τῆς ἐλαχίστης σαρκὸς ἐκκρίνεσθαί τι. οὐ γὰρ ἔτι ἔσται σὰρξ μετὰ τὴν ἔκκρισιν· τῆς γὰρ ἐλαχίστης σαρκὸς ἐλάττων οὐκ ἂν εἴη σάρξ· ἔφθαρται ἄρα ὡς σάρξ· φθαρταὶ ἄρα αἱ ὁμοιομέρειαι, ὅπερ οὐ βούλονται· οὐκ ἄρα πᾶν ἐν παντὶ οὐδὲ πᾶν ἐκ παντὸς γίνεται. p. 188a2 Ἔτι δὲ ἐν τοῖς ἀπείροις σώμασιν ἕως τοῦ τοῦτο δὲ ἄλογο ν . Τὸν ἰσχυρότατον οἶμαι ἔλεγχον πέμπτον ἐν τούτοις ὁ Ἀναξαγόρου λόγος ὑφίσταται, εἴ τις αὐτὸν ἐκδέχοιτο κατὰ τὸ φαινόμενον, καὶ ἔστι πρὸς πᾶσαν τὴν ὑπόθεσιν ἡ ἐπιχείρησις τὴν λέγουσαν ἀπείρους τῷ πλήθει ὁμοιομερείας εἶναι τὰς ἀρχὰς καὶ πάντα ἐν πᾶσι μεμῖχθαι. [30]

in Ph 9 172 ἅπερ εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τοῦ συγγράμματος τίθησιν Ἀναξαγόρας λέγων “ὁμοῦ πάντα χρήματα ἦν ἄπειρα καὶ πλῆθος καὶ σμικρότητα”. καὶ γὰρ τὸ σμικρὸν ἄπειρον ἦν. καὶ ὅτι “ἐν παντὶ παντὸς μοῖρα ἔνεστι πλὴν νοῦ” πολλάκις λέγει. εἰ οὖν ἀπείρων οὐσῶν τῶν ὁμοιομερειῶν ἐν ἑκάστῃ πάντα ὑπάρχοι, ἐνυπάρχοι ἂν ἤδη κατ’ ἐνέργειαν οὖσα σὰρξ ἄπειρος καὶ αἷμα καὶ ἐγκέφαλο ς. ἐν ταῖς ἀπείροις γὰρ ὁμοιομερείαις σάρκες ἄπειροι τῷ πλήθει οὖσαι, ἄπειρον τῷ μεγέθει ποιοῦσι τὴν ὅλην σάρκα καὶ αἷμα ὁμοίως καὶ ἐγκέφαλον καὶ χρυσὸν δηλονότι καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον. ἔσται οὖν ἄπειρα μεγέθη πλείονα κατ’ ἀριθμόν, μᾶλλον δὲ ἄπειρα (καθ’ ἑκάστην γὰρ ὁμοιομέρειαν), ὅπερ ἄλογον· ἄπειρον γὰρ μέγεθος ἐκεῖνό ἐστιν, οὗ μηδὲν ἐκτός ἐστι μέγεθος. καὶ οὐ δυνάμει τὸ ἄπειρον, ὡς ἐπὶ τῶν ἐπ’ ἄπειρον γινομένων ἢ διαιρουμένων, ἀλλ’ ἐνεργείᾳ ἤδη τὸ ἄπειρον· ἤδη γὰρ ὑφέστηκε κεχωρισμένα ἀ π ’ ἀλλήλων, καὶ οὐδὲν ἧττον ὄντα τῶν ἐν οἷς ἐστιν. ἔτι δὲ ἀλογώτερον τὸ κεχωρισμένα ὄντα ἄπειρα ὅμως εἶναι· τὰ γὰρ κεχωρισμένα ἀπ’ ἀλλήλων περαίνει πρὸς ἄλληλα. κεχωρισμένα δὲ ταῦτα τὰ ἄπειρα εἶναί φησιν, οὐ μόνον ὅτι ἐν κεχωρισμένοις ἐστὶ τοῖς ἀπείροις ὁμοιομερέσιν ἡ σὰρξ καὶ τὸ ὀστοῦν καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον, ἀλλ’ ὅτι καὶ αὐτὸς Ἀναξαγόρας “ἕτερον, φησίν, οὐδέν ἐστιν ὅμοιον οὐδενί”. καὶ αὐτὰ οὖν τῇ οἰκείᾳ φύσει ἀπ’ ἀλλήλων κεχώρισται. καὶ κατ’ ἄλλον δὲ τρόπον ἔτι ἀτοπώτερον δόξει τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους συναγόμενον. εἰ γὰρ ἄπειρα τὰ ὁμοιομερῆ καὶ πάντα ἐν πᾶσιν, ἐν ἑκάστῳ ἂν τῶν ὁμοιομερῶν ἀπείρων ὄντων πάντα ἂν εἴη. καὶ ἐν ἑκάστῳ πάντων τῶν ἐν τούτῳ ἀπείρων πάντα. καὶ οὕτως ἐν ἑκάστῃ ὁμοιομερείᾳ σάρκες τε ἂν ἄπειροι ἐνεῖεν καὶ ὀστᾶ καὶ αἷμα καὶ ἐγκέφαλος· καὶ πάντα τὰ ἄλλα ἄπειρα ὄντα. καὶ τοῦτο ἐπ’ ἄπειρον προχωροῦσιν ἀκολουθήσει ἑκάστου πάντα ἔχοντος καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ἑκάστου πάντα, καὶ ἀεὶ τοῦτο καίτοι ἐνεργείᾳ εἶναι πάντων ὑποκειμένων, ἀλλ’ οὐ δυνάμει. πολλαχῶς οὖν τὸ ἄλογον ἐν τῇ τοιαύτῃ ὑποθέσει. καὶ ὅτι ἐν πεπερασμένῳ μεγέθει ἄπειρον εἶναι μέγεθος, ἄλογον, μᾶλλον δὲ ἄπειρα καὶ ἀπειράκις ἄπειρα. τὰ γὰρ ἄπειρα ἔνεστιν ἐν τῷδε τῷ σαρκίῳ καὶ ἐν ἑκάστῳ τῶν ἀπείρων ἄπειρα καὶ τοῦτο ἐπ’ ἄπειρον. ἄλογον δὲ καὶ τὸ ἄπειρα κεχωρισμένα ἀπ’ ἀλλήλων εἶναι, οὐ μόνον διότι τὰ κεχωρισμένα περαίνει πρὸς ἄλληλα, ἀλλ’ ὅτι οὐδὲ ἄπειρόν τι μέγεθος οἷόν τε ἐκ κεχωρισμένων εἶναι μερῶν. εἴη γὰρ ἂν οὕτως τι τοῦ ἀπείρου μεῖζον. [30]

in Ph 9 173 τὸ γὰρ διάστημα τὸ μεταξὺ τῶν κεχωρισμένων τοῦ ἀπείρου μερῶν συντεθὲν τῷ ἀπείρῳ μεῖζον ἂν εἴη αὐτοῦ τοῦ ἀπείρου. ἔτι δὲ ὅτι καὶ κατὰ πλῆθος καὶ κατὰ μέγεθος πολὺ τὸ ἀπειράκις ἄπειρον ἔσται καὶ ἐνεργείᾳ τοῦτο, εἴπερ κεχωρισμένα ἐ π ’ ἀλλήλω ν . οὐδὲν ἧττον καὶ ἄπειρον ἕκαστόν ἐστι. τοῦτο γὰρ ἐδήλωσε διὰ τοῦ κεχωρισμένα μέντοι ἀ π ’ ἀλλήλω ν , οὐδὲν δὲ ἧττον ὄντα καὶ ἄπειρον ἕκαστο ν. “Ἀλλὰ μήποτε, φησὶν Ἀλέξανδρος, οὐχ οὕτως χρὴ τὸν λόγον εὐθύνειν· τὸ γὰρ πάντα ἐν πᾶσι μεμῖχθαι οὐκ ἐπὶ τῶν ἀρχῶν ἴσως ἔλεγεν Ἀναξαγόρας, ὡς ἐν ἑκάστῃ τῶν ἀρχῶν πάντων ὄντων (οὕτως γὰρ οὐδὲ ἀρχαὶ ἂν ἦσαν ἔτι, εἴπερ συγκρίματα ἦν), ἀλλ’ ἐν ἑκάστῳ τῶν αἰσθητῶν σωμάτων τῶν ἐκ τῶν ἀρχῶν συγκεκριμένων πάντα ἔλεγε μεμῖχθαι· ἐκ τούτων γὰρ καὶ αἱ γενέσεις καὶ αἱ ἐκκρίσεις· τὰ γὰρ στοιχεῖα τὰ εἰλικρινῆ μήτε αἰσθητὰ εἶναι τὴν ἀρχήν, ἀλλὰ μηδὲ εἶναι καθ’ αὑτά· μηδὲ γὰρ διακριθῆναι ταῦτα δύνασθαι·

ἀλλ᾽ ὁ ταῦτα λέγων οὐδὲν ἄλλο ἢ μεταφέρει τὸν ἔλεγχον εἰς τὰ συγκρίματα· εἰ γὰρ ἕκαστον τῶν αἰσθητῶν μῖγμα ὂν ἐκ πάντων ἐστί, τόδε δέ τι εἶναι δοκεῖ κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν ἐν τῇ μίξει, ἔστι δὲ πάντα καὶ ἐν τοῖς συγκρίμασι κατ᾽ ἐπικράτειαν ἑκάστης τῶν ὁμοιομερειῶν χαρακτηριζόμενον ἀπείρων οὐσῶν ἄλλο κατ᾽ ἄλλην, ἅπερ καὶ ἐκκρίνεται εἴπερ πάντα ἐκ πάντων· ἄπειρα ἄρα καὶ τὰ αἰσθητά. εἰ οὖν ἕκαστον αὐτῶν ἐκ πάντων μέμικται, ἄπειρος ἂν εἴη ἡ σὰρξ καὶ τῷ πλήθει καὶ τῷ μεγέθει. καὶ τῶν ἄλλων εἰδῶν ἕκαστον ἄπειρον ὁμοίως. εἰ δὲ καὶ ἐκ παντὸς αἰσθητοῦ πᾶν γίνεται τῇ ἐκκρίσει, εἴη ἂν καὶ οὕτως ἀπειράκις τὸ ἄπειρον. ἐν γὰρ τῷ ἐκκρινομένῳ πάλιν πάντα ἐνέσται καὶ ἐκκριθήσεται. καὶ ἐπ᾽ ἐκείνων τῶν ἐκκριμάτων τὰ αὐτὰ ῥηθήσεται. καὶ τοῦτο ἐπ᾽ ἄπειρον· τὰ γὰρ ἐκκρινόμενα τὰ μικτὰ καὶ αἰσθητά ἐστι, διότι τὰ ἄμικτα τὴν ἀρχὴν οὐδὲ ἐκκριθῆναι οἷά τέ ἐστιν.” οὕτως μὲν τὴν δοκοῦσαν εἶναι τῷ λόγῳ βοήθειαν ἐνεγκὼν ἀνεῖλε καὶ ταύτην ὁ Ἀλέξανδρος. Μήποτε δὲ οὕτως μᾶλλον ἂν εἴη πιθανώτερος ὁ τοῦ Ἀναξαγόρου λόγος, εἰ μὴ ἐξ ἑνὸς αἰσθητοῦ λέγοι ἐκκριθήσεσθαί τι αἰσθητόν, οἷον ἐκ τῆσδε τῆς σαρκὸς μόνης ὀστοῦν αἰσθητὸν καὶ ἐκ τούτου πάλιν ἄλλο τι αἰσθητόν, ἀλλ᾽ ἐνεῖναι μὲν ἑκάστῳ τῶν αἰσθητῶν πάντα, ἀναίσθητα δέ, καὶ ἐκκρίνεσθαι μὲν πάντα ἀπὸ ἑκάστου τῶν αἰσθητῶν, ἀλλ᾽ ἀναίσθητα μένειν, ἕως ἂν ἀπὸ πλειόνων αἰσθητῶν πλείονα τὰ ὁμοειδῆ ἐκκριθέντα συγκριθῇ καὶ αἰσθητὰ γένηται, πάντων μὲν πάλιν ἐνόντων ἑκάστῳ τῶν συγκριμάτων, κατὰ δὲ τὴν ἐπικράτειαν ἑκάστου χαρακτηριζομένου. ἀλλ᾽ εἰ καὶ τοῦτο οὕτως ἔλεγον, πρῶτον μὲν ἢ οὐ πᾶν αἰσθητὸν ἐκ παντὸς αἰσθητοῦ γενήσεται, ὅπερ οὗτοι βούλονται, ἢ ὁμοίως τὸ ἀπειράκις ἄπειρον ἀκολουθήσει. [35]

in Ph 9 174 ἔπειτα δὲ καὶ ἐπὶ τῶν στοιχείων ἀληθὲς εἰπεῖν ἀπείρων ὄντων τῷ πλήθει, εἰ ἐν πεπερασμένῳ τῷ αἰσθητῷ ἐνυπῆρχον αἱ ὁμοιομέρειαι ἄπειροι τὸ πλῆθος οὖσαι, ὁμοίως ἄλογον ἦν. εἰ μέντοι μὴ οὕτως ἄπειρα ἔλεγεν Ἀναξαγόρας τὰ στοιχεῖα ὡς τῇ φύσει ἄπειρα καὶ ἀνάριθμα, ἀλλ᾽ ὡς πρὸς ἡμᾶς ἀπερίληπτα, ἐπεὶ καθ᾽ αὐτὰ πεπερασμένα καὶ ὡρισμένα τῷ εἴδει καὶ τῷ ἀριθμῷ (εἴπερ, ὥς φησι, “καὶ τὰ συμμισγόμενά τε καὶ διακρινόμενα καὶ ἀποκρινόμενα πάντα ἔγνω νοῦς, καὶ ὁποῖα ἔμελλον ἔσεσθαι καὶ ὁποῖα ἦν, ὅσα νῦν μὴ ἔστι, καὶ ὁποῖα ἔσται, πάντα διεκόσμησε νοῦς”. καίτοι εἴπερ ἄπειρα κατὰ πλῆθος ἦν ἐνεργείᾳ τῷ εἴδει καὶ τὰ στοιχεῖα καὶ τὰ ἐκ τῶν στοιχείων συγκρίματα, οὐκ ἂν αὐτὰ οὐδὲ ὁ νοῦς ἔγνω οὐδὲ διεκόσμησεν ἄν· τάξις γάρ τις ἡ διακόσμησις, ἡ δὲ τάξις οὐκ ἐν ἀπείροις, καὶ ἡ γνῶσις τοῦ νοῦ ὡρισμένη περίληψις, ἀλλ᾽ οὐκ ἀόριστος, καὶ κατ᾽ εἴδη ὡρισμένα γινομένη, ἀλλ᾽ οὐχὶ κατὰ ἄπειρα. ὅτι δὲ τὸ ἄπειρον οὐχ ὡς ἀδιεξίτητον πάντῃ τῷ πλήθει λέγει, δηλοῖ καὶ τὸν νοῦν ἄπειρον εἰπὼν ἐν οἷς ἔλεγε “νοῦς δέ ἐστιν ἄπειρον καὶ αὐτοκρατές”), εἰ οὖν μὴ ἄπειρα τῷ εἴδει τὰ στοιχεῖα ἔλεγεν Ἀναξαγόρας, οὐδὲ τὰ ἐξ αὐτῶν συγκρίματα ἄπειρα ἦν, ἀλλὰ πεπερασμένα τῷ εἴδει καὶ ἑκάστῳ πεπερασμέναι ἔσονται ὁμοιομέρειαι. Ἀλλ᾽ οὐδὲ πᾶν ἐκ παντὸς ἁπλῶς ἔοικεν ἐκκρίνειν ὁ Ἀναξαγόρας, κἂν “ὁμοῦ πάντα χρήματα” λέγῃ εἶναι. σαφῶς γὰρ ἐν τῇ ἐκκρίσει τὰ ἐναντία ἀπὸ τῶν ἐναντίων, ἀλλ᾽ οὐχὶ τὰ τυχόντα ἐκκρίνεσθαι λέγει ἐν οἷς φησιν “ἡ δὲ περιχώρησις αὕτη ἐποίησεν ἀποκρίνεσθαι. καὶ ἀποκρίνεται ἀπὸ τοῦ ἀραιοῦ τὸ πυκνὸν καὶ ἀπὸ τοῦ ψυχροῦ τὸ θερμὸν καὶ ἀπὸ τοῦ ζοφεροῦ τὸ λαμπρὸν καὶ ἀπὸ τοῦ διεροῦ τὸ ξηρόν”, ὥστε οὐ τὰ τυχόντα ἀπὸ τῶν τυχόντων, οὐδὲ ἐξ ὕδατος σὰρξ ἢ ἐγκέφαλος. καὶ οὕτως πάντα τὰ ἐπαχθέντα ἐγκλήματα διαφεύξεται Ἀναξαγόρας. εἰ γὰρ μὴ ἄπειροι αἱ ἀρχαί, οὔτε αὐταὶ ἄγνωστοι οὔτε τὰ ἀπ᾽ αὐτῶν, οὔτε τὸ ἄπειρον τὸ ἔλαττον οὔτε τὸ μεῖζον ἔσται, οὔτ᾽ ἐπ᾽ ἄπειρον ἡ ἔκκρισις ὡς ἀπείρων ἐνυπαρχόντων εἰδῶν, ἀλλ᾽ εἴπερ ἄρα, ἑτέρων δεήσει πρὸς αὐτὸν λόγων, εἴπερ κατὰ ἔκκρισιν τὴν γένεσιν λέγει. πῶς γὰρ ἐξ ὕδατος κυαθιαίου ἀὴρ ἐκκρίνοιτο τοσοῦτος, εἰ μὴ ἀλλοίωσις εἴη; τί δὲ τὸ ποιοῦν ἐστιν ἐκ σαρκῶν καὶ ὀστῶν καὶ τῶν τοιούτων ἄνθρωπον; οὐ γὰρ δὴ ἐνυπάρχει ἄνθρωπος. εἰ δὲ τὸν ἄνθρωπον ἐκ μὴ ἀνθρώπου γινόμενον ὁρῶμεν, τί κωλύει καὶ σάρκα μὴ ἐκ σαρκὸς γίνεσθαι ὑπὸ τοῦ καὶ τὸν ἄνθρωπον ποιοῦντος αἰτίου, εἴτε ὁ νοῦς εἴη εἴτε ἄλλο ὁτιοῦν

αἴτιον; ὅλως δὲ εἰ τὰ ἀνομοιομερῆ οἷον ζῷα καὶ φυτὰ μὴ τολμῶσιν ἐκκρίσει ποιεῖν, τίς ἀνάγκη τὰ ὁμοιομερῆ τοῦτον γίνεσθαι τὸν τρόπον; ἢ διὰ τί τὰ μὲν ὁμοιομερῆ ἀγένητα καὶ ἄφθαρτα, τὰ δὲ ἐκ τούτων γενητὰ καὶ φθαρτά; καίτοι τὰ ὅλα τῶν μερῶν κρείττονα. [5]

in Ph 9 175 ἐπιστῆσαι δὲ ἄξιον, ὅτι τὸν ἐγκέφαλον ὡς ὁμοιομερές τι παρέλαβεν ὁ Ἀριστοτέλης καίτοι ὀργανικὸν ὄντα μόριον, εἴπερ καὶ φλέβας ἔχει καὶ ἀρτηρίας τὰς συμπληρούσας αὐτὸν καὶ ὑπὸ μηνίγγων διείληπται. p. 188a5 Τὸ δὲ μηδέποτε διακριθήσεσθαι οὐκ εἰδότως μὲν λέγετα ι , ὀρθῶς δὲ λέγετα ι . Εἰπόντος τοῦ Ἀναξαγόρου “οὐδὲ διακρίνεται οὐδὲ ἀποκρίνεται ἕτερον ἀπὸ τοῦ ἑτέρου” διὰ τὸ πάντα ἐν πᾶσιν εἶναι, καὶ ἀλλαχοῦ “οὐδὲ ἀποκέκοπται πελέκει οὔτε τὸ θερμὸν ἀπὸ τοῦ ψυχροῦ οὔτε τὸ ψυχρὸν ἀπὸ τοῦ θερμοῦ” (οὐ γὰρ εἶναί τι εἰλικρινὲς καθ’ αὑτό), τοῦτο, φησίν, οὐκ εἰδότως μὲν λέγετα ι· οὐ γὰρ διὰ τὸ πάντα ἐν πᾶσιν εἶναι συμβαίνει τὸ μὴ διακρίνεσθαι, συμβαίνει μέντοι. διὸ κἂν μὴ εἰδότως, ἀλλ’ ὅμως ἀληθῶς λέγεται· τὰ γὰρ πάθ η, τουτέστι τὰ συμβεβηκότα, ἀχώριστα τῆς οὐσίας ἐστίν, οἷον τὰ χρώματα καὶ αἱ ἕξεις· μεμιγμένης γὰρ τῆς οὐσίας καὶ τῶν συμβεβηκότων ἐὰν διακριθῇ τὸ συμβεβηκός, ἔσται οὐκέτι συμβεβηκὸς ἀλλ’ οὐσία, ἅτε καθ’ ἑαυτὸ ὑφεστὼς καὶ οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ τὸ εἶναι ἔχον· ὅπερ πάλιν οὐ κα θ ’ ὑποκειμένου ἐκάλεσεν. καὶ ὅπερ Εὔδημος καλῶς ἐπέστησεν, “οὐ μόνον τὰ πάθη τῶν οὐσιῶν οὐχ οἷόν τε χωρίσαι, ἀλλ’ οὐδὲ πάντα ὁμοῦ εἶναι τὰ πάθη δυνατόν, ὥστε πάντα ἐν πᾶσιν εἶναι. οὐ γὰρ δὴ θερμὸν καὶ ἐπιστήμη, ἀλλ’ ὅσα ἐνδέχεται μιχθῆναι, ὅλως δὲ ἡ μῖξις ἐκ τῶν κεχωρισμένων. χωρίζεται δὲ τὰ καθ’ αὑτὰ ὄντα ἢ δυνάμενά γε. τοιαῦται δὲ αἱ οὐσίαι· διὸ μίσγεται τὰ σώματα. τούτων δὲ τὰ μὲν ὑγρὰ κεράννυσθαι λέγομεν, τὰ δὲ ξηρὰ μεμῖχθαι οἷον σπέρματα καὶ πρόβατα, λευκὸν δὲ καὶ ἄνθρωπον οὐ λέγομεν μεμῖχθαι οὐδὲ ἐπιστήμην καὶ ψυχήν. ὑπάρχειν δὲ μόνοις τούτοις τούτων ἕκαστα, καθ’ ὧν λέγεται. ποῖα δὲ μέμικται καὶ ὅπως ὁμοῦ πάντα ἦν, διώρισται βέλτιον, ἐπειδὴ οὐ πᾶν παντὶ μίσγεται, ὥσπερ οὐδὲ γίνεται πᾶν ἐκ παντός. ἐκ τοῦ λευκοῦ γὰρ οὐ γίνεται γραμμή, ἀλλὰ μέλαν ἢ φαιόν”. ταῦτα γὰρ οἰκείως τῷ τόπῳ ὑπὸ Εὐδήμου λεγόμενα παρεθέμην. ἀλλὰ πῶς βούλεται λέγεσθαι διακρῖναι τὰς ὁμοιομερείας ὁ νοῦς, εἴπερ ἐφέστηκε μὲν τοῖς οὖσιν ὡς διακρίνων αὐτὰ καὶ τοῦτο ἔχει ἔργον, ἀδύνατον δέ ἐστι τοῦτο; τὸ γὰρ ἀδυνάτῳ ἐγχειρεῖν ἀνοήτου μᾶλλον ἀλλ’ οὐχὶ νοῦ. [30]

in Ph 9 176 ἀδύνατον γὰρ καὶ ποσῷ καὶ ποιῷ διακριθῆναι· ποσῷ μὲν γάρ, ὅτι οὐ φθάσει τὸ ἐλάχιστον, εἰ δὲ μή, στήσεται ἡ ἔκκρισις. ἐὰν γὰρ ἐλαχίστη σὰρξ ἀποκριθῇ, ταύτης ἐλάττων οὐ δύναται ἀποκριθῆναι. ποσοῦ δὲ διάκρισις ἡ ἐλαχίστου φύσις· ἕως μὲν γὰρ ἔστι τοῦ ληφθέντος ἔλαττον λαβεῖν, οὐ διακέκριται τὸ πηλίκον· ἐὰν δὲ στῇ ἐπὶ τὸ ἄτομον, διακέκριται. ὅπερ οὐκ ἔστιν· οὐ γὰρ στήσεται, οὐ διὰ τὴν ἐπ’ ἄπειρον τομήν, ὡς Ἀλέξανδρος ἤκουσεν, ἀλλ’ ὅτι στήσεται ἡ ἔκκρισις. ἀλλ’ οὐδὲ κατὰ τὸ ποιὸν δύναται διακρῖναι· ἀχώριστα γὰρ τὰ πάθη τῆς ὕλης. εἰ οὖν ἡ μὲν ποσοῦ διάκρισις ἐν ἐλαχίστῳ στάσις, ἡ δὲ ποιοῦ χωρισμὸς εἴδους ἀπὸ ὕλης, ἄμφω ἀδύνατα τὸ μὲν κατὰ Ἀναξαγόραν (ἡ γὰρ ἐν ἐλαχίστῳ στάσις τὸ πᾶν ἐν παντὶ ἀναιρεῖ), τὸ δὲ κατὰ Ἀριστοτέλην τὰς ποιότητας ἀχωρίστους νομίζοντα. ἄτοπος οὖν ὁ νοῦς ἢ τὸ ἀδύνατον ἀγνοῶν ἢ γινώσκων μὲν ὅτι ἀδύνατον, ἐγχειρῶν δὲ τοῖς ἀδυνάτοις. ταῦτα μὲν πρὸς τὴν σαφήνειαν τῶν Ἀριστοτέλους εἰρήσθω. Οὐχ οὕτως δὲ ἄντικρυς Ἀναξαγόρας εἶπεν, ὅσον ἐμὲ εἰδέναι, ὅτι βούλεται μὲν διακρῖναι τὰς ὁμοιομερείας ὁ νοῦ ς , τοῦτο δὲ ποιῆσαι ἀδύνατόν ἐστιν, ἀλλ’ ὅτι ὁ νοῦς ἐστιν ὁ κινῶν καὶ περιάγων καὶ διακοσμῶν καὶ τῆς ἐκκρίσεως πάσης αἴτιος. εἰπὼν γὰρ ὅτι τῆς περιχωρήσεώς ἐστιν αἴτιος ὁ νοῦς, ἐπάγει “ἡ δὲ περιχώρησις αὕτη ἐποίησεν ἀποκρίνεσθαι, καὶ ἀποκρίνεται ἀπὸ τοῦ ἀραιοῦ τὸ πυκνὸν καὶ ἀπὸ τοῦ ψυχροῦ τὸ θερμὸν καὶ ἀπὸ τοῦ ζοφεροῦ τὸ λαμπρὸν καὶ ἀπὸ τοῦ διεροῦ τὸ ξηρόν”. εἶτα μετ’ ὀλίγον ἐπάγει “οὐδὲ διακρίνεται οὐδὲ ἀποκρίνεται ἕτερον ἀπὸ τοῦ ἑτέρου”. δῆλον οὖν ὅτι ἄλλως μὲν εἴρηται τὸ “ἀποκρίνεται ἀπὸ τοῦ ἀραιοῦ τὸ πυκνὸν” καὶ τὰ ἑξῆς, ἄλλως δὲ τὸ “οὐδὲ ἀποκρίνεται ἕτερον ἀπὸ τοῦ ἑτέρου”. καὶ τὸ μὲν ὡς ἐξ ἀλλήλων τῆς γενέσεως οὔσης οὐ πάντων (οὐ γὰρ γραμμὴν εἶπεν ἀπὸ λευκοῦ

ἀποκρίνεσθαι) ἀλλὰ τῶν ἐναντίων, τὸ δὲ ὅτι “οὐ κεχώρισται ἀλλήλων τὰ ἐν τῷ ἑνὶ κόσμῳ οὐδὲ ἀποκέκοπται πελέκει”, ὡς ἐν ἄλλοις φησίν. ἀλλὰ σύνεστιν ἀλλήλοις καὶ ἐν ἀλλήλοις ἐστὶν ὡς ἡνωμένα. καὶ διακέκριται οὖν καὶ ἥνωται κατὰ Ἀναξαγόραν τὰ εἴδη καὶ ἄμφω διὰ τὸν νοῦν ἔχει, ὃν ἀξίως Ἀναξαγόρας ἐξύμνησε λέγων “νοῦς δέ ἐστιν ἄπειρον καὶ αὐτοκρατὲς καὶ μέμικται οὐδενὶ χρήματι, ἀλλὰ μόνον αὐτὸ ἐπ’ ἐωυτοῦ ἐστι” καὶ πάλιν “ἔστι γὰρ λεπτότατόν τε πάντων χρημάτων καὶ καθαρώτατον καὶ γνώμην περὶ παντὸς πᾶσαν ἔχει καὶ ἰσχύει μέγιστον, καὶ ὅσα ψυχὴν ἔχει καὶ τὰ μείζω καὶ τὰ ἐλάσσω, πάντων νοῦς κρατεῖ. [30]

in Ph 9 177 καὶ τῆς περιχωρήσιος τῆς συμπάσης νοῦς ἐκράτησε. καὶ τὰ συμμισγόμενά τε καὶ διακρινόμενα καὶ ἀποκρινόμενα, πάντα ἔγνω νοῦς. καὶ ὁποῖα ἔμελλον ἔσεσθαι καὶ ὁποῖα ἦν, ἄσσα νῦν μὴ ἔστι, καὶ ὁποῖα ἔσται, πάντα διεκόσμησε νοῦς”. ὥστε οὐκ ἐβουλήθη τὰ ἀδύνατα κατὰ Ἀναξαγόραν ὁ νοῦς, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς τῇ νοερᾷ διακρίσει διέκρινε τὰ εἴδη τὰ ἐν τῷ κόσμῳ χωριστὸς ὢν ἀπ’ αὐτῶν. καὶ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ εἴδη διά τε τὴν ἀρχέγονον ἑαυτῶν νοερὰν φύσιν καὶ διὰ τὴν ἐν τῇ γενέσει σύγχυσιν μέμικται ἀλλήλοις. καὶ ὅπερ δὲ ὁ ἐν Φαίδωνι Σωκράτης ἐγκαλεῖ τῷ Ἀναξαγόρᾳ, τὸ ἐν ταῖς τῶν κατὰ μέρος αἰτιολογίαις μὴ τῷ νῷ κεχρῆσθαι ἀλλὰ ταῖς ὑλικαῖς ἀποδόσεσιν, οἰκεῖον ἦν φυσιολογίᾳ. τοιγαροῦν καὶ αὐτὸς ὁ Πλάτων ἐν Τιμαίῳ τὴν ποιητικὴν πάντων αἰτίαν ὁλικῶς παραδοὺς ἐν τοῖς κατὰ μέρος διαφοραὶς ὄγκων καὶ σχημάτων αἰτιᾶται τῆς τε θερμότητος καὶ ψυχρότητος καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως. ὁ μέντοι Σωκράτης τὴν ἀπὸ τοῦ τελικοῦ ἀπόδοσιν ὑποδεῖξαι βουλόμενος ἐμνημόνευσεν Ἀναξαγόρου ὡς τῇ ὑλικῇ μᾶλλον ἀλλ’ οὐ τελικῇ αἰτίᾳ χρωμένου. ἀλλ’ ἐπὶ τὰ ἑξῆς ἰτέον. p. 188a13 Οὐκ ὀρθῶς δὲ οὐδὲ τὴν γένεσιν λαμβάνει τῶν ὁμοειδῶν ἕως τοῦ καὶ εἰσὶ καὶ γίνοντα ι . Ὁ Ἀναξαγόρας ἐκκρίσει λέγων τὴν γένεσιν καὶ ἕκαστον ἀπὸ τοῦ ἐν αὐτῷ πλεονάζοντος χαρακτηρίζεσθαι πάντων ἐν πᾶσιν ὄντων δῆλός ἐστι τὴν γένεσιν ἑκάστου τῶν συνθέτων κατὰ τὴν τῶν ὁμοίων σύνθεσιν ἐπιτελεῖσθαι βουλόμενος, διότι καὶ διαιρούμενα εἰς τὰ ὅμοια ἑώρα (σάρκα γὰρ εἰς σάρκας καὶ ὀστοῦν εἰς ὀστᾶ), δοκεῖ δὲ ἕκαστον εἰς ἐκεῖνα διαιρεῖσθαι, ἐξ ὧν σύγκειται. οὐ μέντοι ἀναγκαῖον τὴν γένεσιν ἐξ ὁμοειδῶν γίνεσθαι καὶ μάλιστα τὴν ὡς ἐκ στοιχείων, μᾶλλον δὲ ἀναγκαῖον μὴ οὕτω γίνεσθαι. ὅλα μὲν γὰρ ἐκ μερῶν γένοιτο ἂν τὰ ὁμοειδῆ ἐκ τῶν ὁμοειδῶν, ὥσπερ πηλὸς ὁ μείζων ἐκ πηλῶν πλειόνων τῶν βραχυτέρων. τὸ δὲ ὡς ἐκ στοιχείων ἐκ τῶν ἀνομοίων καὶ ἁπλουστέρων τῇ φύσει γίνεται καὶ εἰς ταῦτα διαιρεῖται, ὡς ὁ πλίνθος ἐκ γῆς καὶ ὕδατος καὶ ἀχύρου, εἰς ἃ διαιρεῖται. καὶ ὅσῳ μᾶλλον εἰς στοιχεῖα γίνεται ἡ ἀνάλυσις, τοσούτῳ μᾶλλον εἰς τὸ ἀνόμοιον καθίσταται. σαρκὸς γοῦν τὰ μὲν ὡς μέρη ὅμοια (σάρκες γάρ), τὰ δὲ στοιχειώδη οὐκέτι σάρκες, ἀλλ’ αἷμα καὶ τὰ ἔτι πορρωτέρω τὰ τέτταρα στοιχεῖα καὶ αἱ τούτων ποιότητες. [30]

in Ph 9 178 οὐ κατὰ σύνθεσιν οὖν ἡ γένεσις, ὡς ἡ οἰκία ἐκ πλίνθων γίνεται, οὐδὲ εἰς τὰ συντιθέντα διαιρεῖται, ὡς εἰς πλίνθους ἡ οἰκία, ἀλλὰ ἄλλος ὁ τρόπος· κατ’ ἀλλοίωσιν γὰρ ἐξ ἀλλήλων ὕδωρ καὶ ἀὴρ γίνονται καὶ εἰσίν, ἀλλ’ οὐχὶ κατὰ σύνθεσιν οὐδὲ κατὰ ἔκκρισιν. ἐπεὶ πῶς ἂν ἐξ ὕδατος κυαθιαίου τοσοῦτος ἐγίνετο ἀήρ; ὥστε οὐκ ἐκκρίσει, ὡς Ἀναξαγόρας δοκεῖ λέγειν, ἀλλὰ μεταβολῇ καὶ ἀλλοιώσει, ὡς Ἀριστοτέλης καὶ ἄλλοι. διχῶς δὲ τὴν σύνταξιν τῆς λέξεως ὁ Ἀλέξανδρος ἐξηγήσατο· “ἢ γάρ, φησί, τοῦτο λέγει, ὅτι οὐκ ὀρθῶς τῶν ὁμοιομερῶν τὴν γένεσιν ποιεῖ συνθέσει, ἢ ὅτι οὐκ ὀρθῶς τὴν γένεσιν ποιεῖ ἐκ τῶν ὁμοιομερῶν ἵνα ᾖ λεῖπον τῇ λέξει τὸ ἐκ τῶν”. p. 188a17 Βέλτιον δὲ ἐλάττω καὶ πεπερασμένα λαβεῖ ν , ὅπερ ποιεῖ Ἐμπεδοκλῆ ς . Εἰ καὶ ὁ τρόπος τῆς γενέσεως κοινὸς Ἐμπεδοκλεῖ καὶ Ἀναξαγόρᾳ, καθόσον ἄμφω κατὰ σύγκρισιν καὶ διάκρισιν τὴν γένεσιν ἀποδιδόασιν, ἀλλὰ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν στοιχείων διαφέρουσι. καὶ βέλτιον ἐλάττω καὶ πεπερασμένα λαβεῖν, ὡς Ἐμπεδοκλῆς ἔλαβεν, ἢ πλείω καὶ ἄπειρα, ὡς Ἀναξαγόρας. τὸ γὰρ πεπερασμένον τοῦ ἀπείρου βέλτιον, ὡς καὶ αἰσθήσει καὶ ἐπιστήμῃ ληπτόν, τὸ δὲ ἄπειρον οὔτε αἰσθητὸν οὔτε ἐπιστητόν. καὶ ἄλλως δὲ ἐφ’ ὧν δι’ ἐλαττόνων τὴν χρείαν

γίνεσθαι δυνατόν, τί δεῖ πλειόνων καὶ ἀπείρων; ἐπεὶ δὲ τῶν γενητῶν καὶ φθαρτῶν τὰ μὲν γεννᾶται τὰ δὲ φθείρεται, ἀρκοῦσιν αἱ τῶν προτέρων φθοραὶ ἀρχαὶ ἄλλοις γενέσεων εἶναι. καὶ ὅσοι μὲν κόσμους ἀπείρους ὑπέθεντο ὥσπερ Δημόκριτος, ἀναγκαίως καὶ τὰ στοιχεῖα ἄπειρά φασιν εἶναι τῷ ἀριθμῷ· τῷ γὰρ εἴδει οὐδὲ οὗτοι ἄπειρα λέγειν ἀναγκάζονται. ὅσοι δὲ ἕνα τὸν κόσμον φασίν, ὥσπερ Ἀναξαγόρας καὶ Ἐμπεδοκλῆς, οὐδεμίαν τῆς ἀπειρίας ἀνάγκην ἔχουσι· διὸ ἄμεινον Ἐμπεδοκλῆς πεπερασμένα λέγει τὰ στοιχεῖα. καὶ γὰρ τὰ προότερον ἐπαχθέντα ἄτοπα τῇ ἀπειρίᾳ ἐκπέφευγεν. ἀλλ' ὅτι μὲν οὐχ οὕτως ἄπειρα ὡς ἀπεριήγητα τῷ πλήθει καὶ Ἀναξαγόρας τὰ στοιχεῖά φησι, πρότερον ἐπειράθην πιστώσασθαι. κἂν πεπερασμένα δὲ κατὰ τὰ εἴδη φησίν, ἀλλ' ἀρχοειδέστερον Ἐμπεδοκλῆς ἁπλούστερα τῶν γινομένων στοιχεῖα γῆν καὶ ὕδωρ καὶ ἀέρα καὶ πῦρ ὑπέθετο τοῦ καὶ ταῦτα ὁμοίως ἔχειν τοῖς ἐξ αὐτῶν συντεθεῖσιν νομίσαντος. εἰ μὴ ἄρα καὶ Ἀναξαγόρας τὰς ἁπλᾶς καὶ ἀρχοειδεῖς ποιότητας ὑπέθετο στοιχεῖα, ἀλλὰ τὰ σύνθετα, ἐν οἷς φησιν "ἡ δὲ περιχώρησις αὕτη ἐποίησεν ἀποκρίνεσθαι, καὶ ἀποκρίνεται ἀπὸ τοῦ ἀραιοῦ τὸ πυκνὸν καὶ ἀπὸ τοῦ θερμοῦ τὸ ψυχρὸν καὶ ἀπὸ τοῦ ζοφεροῦ τὸ λαμπρὸν καὶ ἀπὸ τοῦ διεροῦ τὸ ξηρόν". [30]

in Ph 9 179 καὶ μετ' ὀλίγα δὲ "τὸ μὲν πυκνόν, φησί, καὶ διερὸν καὶ ψυχρὸν καὶ τὸ ζοφερὸν ἐνθάδε συνεχώρησεν ἔνθα νῦν 〈ἡ γῆ〉, τὸ δὲ ἀραιὸν καὶ τὸ θερμὸν καὶ τὸ ξηρὸν ἐξεχώρησεν εἰς τὸ πρόσω τοῦ αἰθέρος". καὶ τὰ μὲν ἀρχοειδῆ ταῦτα καὶ ἁπλούστατα ἀποκρίνεσθαι λέγει, ἄλλα δὲ τούτων συνθετώτερα ποτὲ μὲν συμπήγνυσθαι λέγει ὡς σύνθετα, ποτὲ δὲ ἀποκρίνεσθαι ὡς τὴν γῆν. οὕτως γάρ φησιν "ἀπὸ τουτέων ἀποκρινομένων συμπήγνυται γῆ· ἐκ μὲν γὰρ τῶν νεφελῶν ὕδωρ ἀποκρίνεται, ἐκ δὲ τοῦ ὕδατος γῆ, ἐκ δὲ τῆς γῆς λίθοι συμπήγνυνται ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ". οὕτως μὲν οὖν ἐπὶ τὰ ἁπλᾶ εἴδη ἀναδραμὼν Ἀναξαγόρας ἀρχοειδέστερον δόξει τοῦ Ἐμπεδοκλέους τὰ περὶ τῶν στοιχείων φιλοσοφεῖν. τελειότερον δὲ ἴσως Ἀριστοτέλης καὶ Πλάτων καὶ πρὸ ἀμφοῖν οἱ Πυθαγόρειοι στοιχειώδεις ἀρχὰς τὴν ὕλην καὶ τὸ εἶδος ὑπέθεντο, καὶ ἔτι τελειότερον, ὅσοι τὴν κατὰ τὰ σχήματα διαφορὰν τοῦ ἀποίου σώματος προσεχεστέραν τῇ ὕλῃ νομίσαντες ὑπέθηκαν ταῖς κατὰ τὰς ποιότητας τῶν στοιχείων διαφοραῖς, πυραμίδα μὲν τῷ πυρί, ἄλλο δὲ ἄλλῳ τῶν σχημάτων· ὅπερ καὶ Δημόκριτος ἔοικε τεθεᾶσθαι καλῶς, ἐλλείπει δὲ τῷ μηκέτι εἰς εἶδος καὶ ὕλην ἀναλῦσαι τὰ ἁπλᾶ σώματα. p. 188a19 Πάντες δὴ τἀναντία ἀρχὰς ποιοῦσιν ἕως τοῦ ὅτι μὲν οὖν τἀναντία πως πάντες ποιοῦσι τὰς ἀρχά ς , 〈δῆλον〉 . Δείξας ὅτι οὔτε μία ἡ ἀρχὴ οὔτε ἄπειροι, καὶ συναγαγὼν ὅτι ἄμεινον λέγουσιν οἱ πλείονας καὶ πεπερασμένας τιθέντες ὥσπερ Ἐμπεδοκλῆς, ὤφειλε μὲν εὐθὺς ἀποδεῖξαι, πόσαι εἰσὶν αἱ πλείους αὗται. ὁ δὲ τοῦτο παρεὶς τίνες εἰσὶ πρῶτον δείκνυσιν, οὐκ ἀλόγως τοῦτο ποιῶν, ἀλλ' ὅτι τῷ τίνες συναποδείκνυται καὶ τὸ πόσαι· εἰ γὰρ ἐναντίαι, δύο πάντως αἱ ἀνωτάτω. δείκνυσι δὲ ὅτι ἐναντίας αἱ ἀρχαί, δηλονότι τῶν φυσικῶν πραγμάτων αἱ στοιχειώδεις, πρῶτον ἐκ τῆς πάντων σχεδὸν τῶν φυσικῶν κατὰ τοῦτο συμφωνίας, κἂν ἐν τοῖς ἄλλοις διαφωνῶσι. καὶ γὰρ οἱ ἓν τὸ ὂν καὶ ἀκίνητον λέγοντες, ὥσπερ Παρμενίδης, καὶ οὗτοι τῶν φυσικῶν ἐναντίας ποιοῦσι τὰς ἀρχάς. καὶ γὰρ οὗτος ἐν τοῖς πρὸς δόξαν θερμὸν καὶ ψυχρὸν ἀρχὰς ποιε ῖ . ταῦτα δὲ προσαγορεύει πῦρ καὶ γῆν καὶ φῶς καὶ νύκτα ἤτοι σκότος. λέγει γὰρ μετὰ τὰ περὶ ἀληθείας· μορφὰς γὰρ κατέθεντο δύο γνώμας ὀνομάζειν, τῶν μίαν οὐ χρεών ἐστιν, ἐν ᾧ πεπλανημένοι εἰσίν· ἀντία δ' ἐκρίναντο δέμας καὶ σήματ' ἔθεντο χωρὶς ἀπ' ἀλλήλων, τῇ μὲν φλογὸς αἰθέριον πῦρ ἤπιον ἀραιὸν ἐλαφρὸν ἑαυτῷ πάντοσε τωυτόν, τῷ δ' ἑτέρῳ μὴ τωυτόν· ἀτὰρ κἀκεῖνο κατ' αὐτὸ τἀντία νύκτ' ἀδαῆ πυκινὸν δέμας ἐμβριθές τε. [5]

in Ph 9 180 καὶ μετ' ὀλίγα πάλιν· αὐτὰρ ἐπειδὴ πάντα φάος καὶ νὺξ ὀνόμασται καὶ τὰ κατὰ σφετέρας δυνάμεις ἐπὶ τοῖσί τε καὶ τοῖς, πᾶν πλέον ἐστὶν ὁμοῦ φάεος καὶ νυκτὸς ἀφάντου, ἴσων ἀμφοτέρων, ἐπεὶ οὐδετέρῳ μέτα μηδέν. εἰ δὲ μηδετέρῳ μέτα μηδέν, καὶ ὅτι ἀρχαὶ ἄμφω καὶ ὅτι ἐναντίαι, δηλοῦται. καὶ οἱ ἓν δὲ καὶ κινούμενον τὴν ἀρχὴν ὑποθέμενοι, ὡς Θαλῆς καὶ

Ἀναξιμένης, μανώσει καὶ πυκνώσει τὴν γένεσιν ποιοῦντες, ἐναντίας καὶ οὗτοι ἀρχὰς ἔθεντο τὴν μάνωσιν καὶ τὴν πύκνωσιν. ποιεῖ δὲ καὶ Δημόκριτος τὰ ἐναντία ἀρχὰς τὸ πλῆρες καὶ τὸ κενὸν λαμβάνων, ὧν τὸ μὲν ὄν, τὸ δὲ οὐκ ὂν ἔλεγεν. ἀλλὰ καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς ἀτόμοις ἐναντίωσιν θεωρεῖ. διαφέρειν γὰρ αὐτὰς τρισὶ ταῖς ἀνωτάτω διαφοραῖς ἔλεγεν, ῥυσμῷ διαθιγῇ τροπῇ, ῥυσμὸν μὲν τὸ σχῆμα λέγων, διαθιγὴν δὲ τὴν τάξιν, τροπὴν δὲ τὴν θέσιν. διαφέρει γὰρ τὸ μὲν Α εἰ τύχοι στοιχεῖον τοῦ Ν σχήματι, τὸ δὲ Ζ τοῦ Ν θέσει, τὸ δὲ ΑΝ τοῦ ΝΑ τάξει. ἔστι δὲ ταῦτα τὰ τρία γένη ἐναντίων, ἡ μὲν θέσις τοῦ ἄνω καὶ κάτω δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν, τὸ δὲ σχῆμα τοῦ γεγωνιωμένου καὶ ἀγωνίου καὶ εὐθέος καὶ περιφεροῦς, ἐν δὲ τάξει τὸ πρῶτον καὶ τὸ ἔσχατον ἐναντία. Ἐμπεδοκλέα δὲ καὶ Ἀναξαγόραν παρέλιπε νῦν, τὸν μὲν ὅτι πρόδηλος κατ' αὐτὸν ἡ ἐναντίωσις ἔν τε τοῖς στοιχείοις καὶ κατὰ τὸ νεῖκος καὶ κατὰ τὴν φιλίαν, καὶ μέντοι κατὰ τὴν σύγκρισιν καὶ τὴν διάκρισιν· λέγει γὰρ ὅτι οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἡ γένεσις ἀλλὰ μόνον μῖξίς τε διάλλαξίς τε μιγέντων· Ἀναξαγόρου δὲ καὶ πρότερον ἐμνημόνευσεν ὡς τὰ ἐναντία τιθέντος ἐν ταῖς ἀρχαῖς, ὅτε τὴν διαφορὰν αὐτοῦ τὴν πρὸς Ἐμπεδοκλέα παρεδίδου λέγων "διαφέρουσι δὲ ἀλλήλων τῷ τὸν μὲν περίοδον ποιεῖν τούτων, τὸν δὲ ἅπαξ, καὶ τὸν μὲν ἄπειρα τά τε ὁμοιομερῆ καὶ τὰ ἐναντία, τὸν δὲ τὰ καλούμενα στοιχεῖα". [30]

in Ph 9 181 σαφῶς δὲ καὶ αὐταῖς λέξεσι τὰς ἐναντιότητας ἐν τῇ γενέσει παραδίδωσιν ὁ Ἀναξαγόρας, ἐν οἷς φησι "ἡ δὲ περιχώρησις αὕτη ἐποίησεν ἀποκρίνεσθαι, καὶ ἀποκρίνεται ἀπὸ τοῦ ἀραιοῦ τὸ πυκνὸν καὶ ἀπὸ τοῦ ψυχροῦ τὸ θερμὸν καὶ ἀπὸ τοῦ ζοφεροῦ τὸ λαμπρὸν καὶ ἀπὸ τοῦ διεροῦ τὸ ξηρόν". Καὶ οἱ Πυθαγόρειοι δὲ οὐ τῶν φυσικῶν μόνων ἀλλὰ καὶ πάντων ἁπλῶς μετὰ τὸ ἕν, ὃ πάντων ἀρχὴν ἔλεγον, ἀρχὰς δευτέρας καὶ στοιχειώδεις τὰ ἐναντία ἐτίθεσαν, αἷς καὶ τὰς δύο συστοιχίας ὑπέταττον οὐκέτι κυρίως ἀρχαῖς οὔσαις. γράφει δὲ περὶ τούτων ὁ Εὔδωρος τάδε· "κατὰ τὸν ἀνωτάτω λόγον φατέον τοὺς Πυθαγορικοὺς τὸ ἓν ἀρχὴν τῶν πάντων λέγειν, κατὰ δὲ τὸν δεύτερον λόγον δύο ἀρχὰς τῶν ἀποτελουμένων εἶναι, τό τε ἓν καὶ τὴν ἐναντίαν τούτῳ φύσιν. ὑποτάσσεσθαι δὲ πάντων τῶν κατὰ ἐναντίωσιν ἐπινοουμένων τὸ μὲν ἀστεῖον τῷ ἑνί, τὸ δὲ φαῦλον τῇ πρὸς τοῦτο ἐναντιουμένῃ φύσει. διὸ μηδὲ εἶναι τὸ σύνολον ταύτας ἀρχὰς κατὰ τοὺς ἄνδρας. εἰ γὰρ ἡ μὲν τῶνδε ἡ δὲ τῶνδέ ἐστιν ἀρχή, οὐκ εἰσὶ κοιναὶ πάντων ἀρχαὶ ὥσπερ τὸ ἕν". καὶ πάλιν "διό, φησί, καὶ κατ' ἄλλον τρόπον ἀρχὴν ἔφασαν εἶναι τῶν πάντων τὸ ἕν, ὡς ἂν καὶ τῆς ὕλης καὶ τῶν ὄντων πάντων ἐξ αὐτοῦ γεγενημένων. τοῦτο δὲ εἶναι καὶ τὸν ὑπεράνω θεόν". καὶ λοιπὸν ἀκριβολογούμενος ὁ Εὔδωρος ἀρχὴν μὲν τὸ ἓν αὐτοὺς τίθεσθαι λέγει, στοιχεῖα δὲ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς γενέσθαι φησίν, ἃ πολλοῖς αὐτοὺς ὀνόμασιν προσαγορεύειν. λέγει γάρ· "φημὶ τοίνυν τοὺς περὶ τὸν Πυθαγόραν τὸ μὲν ἓν πάντων ἀρχὴν ἀπολιπεῖν, κατ' ἄλλον δὲ τρόπον δύο τὰ ἀνωτάτω στοιχεῖα παρεισάγειν. καλεῖν δὲ τὰ δύο ταῦτα στοιχεῖα πολλαῖς προσηγορίαις· τὸ μὲν γὰρ αὐτῶν ὀνομάζεσθαι τεταγμένον ὡρισμένον γνωστὸν ἄρρεν περιττὸν δεξιὸν φῶς, τὸ δὲ ἐναντίον τούτῳ ἄτακτον ἀόριστον ἄγνωστον θῆλυ ἀριστερὸν ἄρτιον σκότος, ὥστε ὡς μὲν ἀρχὴ τὸ ἕν, ὡς δὲ στοιχεῖα τὸ ἓν καὶ ἡ ἀόριστος δυάς, ἀρχαὶ ἄμφω ἓν ὄντα πάλιν. καὶ δῆλον ὅτι ἄλλο μέν ἐστιν ἓν ἡ ἀρχὴ τῶν πάντων, ἄλλο δὲ ἓν τὸ τῇ δυάδι ἀντικείμενον, ὃ καὶ μονάδα καλοῦσιν". ἐπιστῆσαι δὲ ἄξιον, πῶς οὐχὶ τὰ ἐναντία πάντας ποιεῖν εἶπεν ἀρχὰς ὁ Ἀριστοτέλης, ἀλλὰ τὰ ἐναντία πω ς. οὐ γὰρ τὰ κυρίως ἐναντία λέγουσιν, ἀλλ' ἅπερ ἡγοῦνται ἐναντία. οὐδὲ γὰρ τὸ κενὸν καὶ τὸ πλῆρες ἐναντία, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς ἕξις καὶ στέρησις ἀντίκεινται, οὔτε τὸ γεγωνιωμένον καὶ ἀγώνιον καὶ εὐθὺ καὶ περιφερές. κἂν γὰρ σχῆμά τι τὸ εὐθὺ λέγοι, ἔδειξεν αὐτὸς ὅτι ἐν σχήμασιν οὐκ ἔστιν ἐναντίωσις. [30]

in Ph 9 182 ἀλλ' ἴσως οὐδὲ ἐκεῖνοι ὡς ἐναντία κυρίως ἐτίθεσαν, ἀλλ' ὡς ἀντικείμενα. καὶ γὰρ αὐτός, ὡς μαθησόμεθα, τὰ ἐναντία λέγων ἀρχὰς τὴν πρωτίστην ἐναντίωσιν εἶδος καὶ στέρησιν θήσεται, ἅπερ οὐχ ὡς ἐναντία ἀλλὰ κατὰ ἄλλον ἀντίκεινται τρόπον. τὸ οὖν ἐναντία πως τοῦτ' ἔστι κατὰ

διαφόρους τρόπους ἀντιθέσεως. p. 188a27 Καὶ τοῦτο εὐλόγω ς . δεῖ γὰρ τὰς ἀρχὰς ἕως τοῦ διὰ δὲ τὸ ἐναντία μὴ ἐξ ἀλλήλω ν . Τὸ τὰ ἐναντία ἀρχὰς εἶναι πιστωσάμενος διὰ τῆς τῶν ἄλλων συμφωνίας, ὅπερ ἐκ τῶν κατὰ μέρος ἦν, καὶ καθόλου τὸ αὐτὸ πιστοῦται διὰ συλλογισμοῦ τοιούτου. τὰ πρῶτα ἐναντία οὔτε ἐξ ἄλλων οὔτε ἐξ ἀλλήλων καὶ ἐκ τούτων τὰ ἄλλ α· ἃ δὲ μήτε ἐξ ἄλλων μήτε ἐξ ἀλλήλων καὶ ἐκ τούτων τὰ ἄλλα, ταῦτα ἀρχαί· τὰ πρῶτα ἄρα ἐναντία ἀρχαί. πρῶτα μὲν οὖν ἐναντία λέγει τὰ γενικώτατα. καὶ ὅτι μὲν εἴ τι πρῶτον ἁπλῶς ἐστι τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐξ ἄλλου, δῆλον· τὸ γὰρ πρῶτον καθὸ πρῶτόν ἐστιν οὐκ ἂν εἴη ἐξ ἄλλου. καὶ ὅτι τὸ μὴ ἐξ ἄλλου ἀρχή, πρόδηλον. ὅτι δὲ οὐκ εἰσὶν αἱ ἀρχαὶ ἐξ ἀλλήλων, καὶ τοῦτο δῆλον. “εἰ γὰρ ἔκ του ἀρχὴ εἴη, φησὶν ὁ Πλάτων, οὐκ ἂν εἴη ἀρχή”. καὶ ὅλως εἰ ἐξ ἀλλήλων, οὐδὲν μᾶλλον ἀρχαὶ ἢ ἀπὸ ἀρχῶν εἰσίν. ἀλλὰ πῶς τὰ ἐναντία οὐκ ἐξ ἀλλήλων; αὐτὸ γὰρ τοὐναντίον δειχθήσεται, ὅτι ἐξ ἀλλήλων τὰ ἐναντία. ἐκ γὰρ μέλανος τὸ λευκὸν καὶ ἐξ ἀμούσου τὸ μουσικόν. ἢ ὡς μὲν μετ’ ἄλληλα γινόμενα ἐξ ἀλλήλων λέγοιτο, ὡς δὲ ἐκ στοιχείων καὶ ὑπομενόντων (ὡς ἐκ ξύλου κλίνη λέγεται γίνεσθαι) οὐκ ἂν γένοιτο τὸ ἐναντίον ἐκ τοῦ ἐναντίου. οὗτος δέ ἐστιν ὁ κυρίως ἔκ τινος τῆς γενέσεως τρόπος. οὐ γὰρ οἷόν τε ὕλην εἶναι τῷ ἐναντίῳ τὸ ἐναντίον. οὐ γὰρ δέχεται τὸ ἐναντίον ὑπομένον τὸ ἐναντίον. τὸ δὲ ἐκ τούτων τὰ ἄλλα ταῖς μὲν ἀρχαῖς ἀναμφιλέκτως προσήκει· ἀπὸ γὰρ τῆς ἀρχῆς τὰ μετὰ τὴν ἀρχήν, εἴπερ ὄντως ἀρχὴ εἴη. προσήκει δὲ καὶ τοῖς ἐναντίοις, διότι κατὰ μεταβολὴν ἡ γένεσις τῶν μετὰ τὰς ἀρχὰς γινομένων. πᾶσα δὲ μεταβολή, ὡς δειχθήσεται, ἀπὸ τοῦ ἐναντίου γίνεται εἰς τὸ ἐναντίον. ἀλλὰ πῶς τὰ ἐναντία ἀρχαί, εἴπερ αὐτὸς ἐν τῇ Μετὰ τὰ φυσικὰ ἐνθέως ἀνεβόησε τὸ “οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη”; ἢ φυσικῶν πραγμάτων ἀρχὰς ζητοῦμεν νῦν καὶ ταύτας οὐ τὰς ἐξῃρημένας ἀλλὰ τὰς στοιχειώδεις καὶ τὰς ἐξ ὧν ἐνυπαρχουσῶν γίνεται τὰ γινόμενα, ὡς καὶ αὐτὸς προελθὼν ἐνδείκνυται διὰ τοῦ “τὸ μὲν οὖν τρία φάναι στοιχεῖα εἶναι”. [30]

in Ph 9 183 τὰ δὲ φυσικὰ ἐν μεταβολῇ τὸ εἶναι ἔχει, πᾶσα δὲ μεταβολὴ ἀπό τινος εἴς τι περὶ κοινὸν ὑποκείμενον γίνεται, οὐκ ἄρα μία ἂν εἴη ἀρχή, ἀλλὰ πρὸς τῷ ὑποκειμένῳ δύο τοὐλάχιστον. ἀλλὰ μήποτε τὰ μὲν πρῶτα ἐναντία πάντως ἔχει τὸ μήτε ἐξ ἄλλων μήτε ἐξ ἀλλήλων, οὐ μόνα δέ, ἀλλὰ καὶ τὰ διάφορα μέν, οὐκ ἐναντία δέ. οὐ γὰρ πάντα τὰ διάφορα καὶ ἐναντία, οἷον εἴ τις λέγοι τὸ ποιὸν καὶ τὸ ποσὸν ἀρχάς· οὔτε γὰρ ἐξ ἄλλων εἴπερ ἀρχαί, οὔτε ἐξ ἀλλήλων εἴπερ ἄμφω ὁμοίως πρῶτα. ἢ οὐ πρῶταιἀρχαὶ τὸ ποσὸν καὶ τὸ ποιόν, ἀλλὰ τὸ ἐν ὑποκειμένῳ κοινὸν ὑπάρχον τῶν ἐννέα κατηγοριῶν καὶ τὸ οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ τῇ οὐσίᾳ προσῆκον. τὰ γὰρ πρῶτα καὶ ἰσοσθενῆ ἐν ἀντιθέσει τινὶ θεωρεῖται, διότι τὰ μὴ ἀντικείμενα ὑπάλληλά πώς ἐστιν, εἰ καὶ μὴ εὐσύνοπτος αὐτῶν ἡ τάξις. διὸ μετὰ τὴν μίαν τῶν πάντων αἰτίαν δυάδα πάντες ὑπέθεντο πάσης ἀντιθέσεως ἐξηγουμένην καὶ οἱ μυθικῶς καὶ οἱ φιλοσόφως τὰς θείας ἐκφαίνοντες τάξεις, ἥτις ἀντίθεσις ἐν μὲν τοῖς θείοις ὑπὸ τῆς ἑνώσεως τῆς ἐκεῖ κρατουμένη συγκέκρυπται, ἐνταῦθα δὲ πολυειδῶς ἀναφαίνεται. Ὁ δὲ ἡμέτερος καθηγεμὼν Ἀμμώνιος οὐκ ἠξίου τὸ μὴ ἐξ ἀλλήλων εἶναι τὰ ἐναντία οὕτως ἀκούειν, ὡς μὴ ἐξ ὑποκειμένων καὶ διὰ τοῦτο ὑπομενόντων, ἀλλὰ καθ’ ἣν ἔννοιαν εἴρηται τὸ μὴ ἐξ ἄλλων αὐτὰ εἶναι, ὡς οὐδ’ ἑνὸν τῶν πρώτων ἐναντίων ἄλλα λαμβάνειν ἀρχοειδέστερα, ἀφ’ ὧν ταῦτα διαιρεῖται, ἢ ὡς γενῶν ἢ ὡς ὅλων ἢ ὡς ἀπὸ ποιητικῶν αἰτίων γίνεται. τῶν γὰρ πρώτων πῶς ἂν εἴη πρότερόν τι; καὶ οὐ διὰ τὸ μὴ κεχρῆσθαι ἐκείνοις ὑποκειμένοις, ἀλλ’ ὅτι οὐχ ὥσπερ τοῦ θερμοῦ φέρε εἰπεῖν καὶ τοῦ ψυχροῦ πρότερά ἐστι τὸ μανὸν καὶ τὸ πυκνόν, τούτων δὲ ὑπεροχὴ καὶ ἔλλειψις, τούτων δὲ εἶδος καὶ στέρησις, οὕτως καὶ τούτων ἐνδέχεται πρότερα ἄλλα λαμβάνειν, ἐξ ὧν ἐροῦμεν ταῦτα εἶναι μερικώτερα ὄντα. διὸ σαφέστερον τούτῳ χρώμενος ἐν τοῖς ἑξῆς ἐρεῖ “ἔτι δέ ἐστιν ἄλλα ἄλλων πρότερα ἐναντία, καὶ γίνεται ἕτερα ἐξ ἄλλων” ὡς ἐκ καθολικωτέρων δηλονότι. κατὰ τοῦτο οὖν ἔοικε τὸ σημαινόμενον καὶ νῦν λέγεσθαι τὸ μὴ δεῖν ἐξ ἀλλήλων εἶναι τὰ ἐναντία, ὡς οὐ δυνατὸν ὂν θάτερον θατέρου ἀρχοειδέστερον καὶ καθολικώτερον εἶναι διὰ τὸ ἐναντία, φησίν, αὐτὰ εἶναι,

τουτέστιν ἰσοσθενεῖν ἀλλήλοις, καὶ μηδὲν ἔχειν πλέον τὸ ἕτερον αὐτῶν τοῦ ἑτέρου πρὸς τὸν τῆς ἀρχῆς λόγον. p. [35]

in Ph 9 184 188a30 Ἀλλὰ δεῖ τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῦ λόγου σκέψασθα ι , πῶς συμβαίνε ι . Δείξας ὅτι τὰ ἐναντία ἀρχαὶ ἔκ τινος κοινῶς τοῖς τε πρώτοις ἐναντίοις καὶ ταῖς ἀρχαῖς ὑπάρχοντος, τοῦτο δὲ ἦν τὸ “μήτε ἐξ ἄλλων μήτε ἐξ ἀλλήλων καὶ τὰ ἄλλα ἐκ τούτων”, βούλεται καὶ τὴν κυριωτάτην αἰτίαν παραδοῦναι τοῦ τὰ πρῶτα ἐναντία ἀρχὰς εἶναι τῆς γενέσεως (λόγον γὰρ οἶμαι τὴν αἰτίαν καλεῖ), ἀλλὰ καὶ ὅτι ἐν τῷ προληφθέντι συλλογισμῷ τὸ μὲν τὰ πρῶτα ἐναντία “μήτε ἐξ ἀλλήλων εἶναι μήτε ἐξ ἄλλων” γνώριμον ἐγένετο (τὸ μὲν “μὴ ἐξ ἄλλων” ἐκ τοῦ πρῶτα, τὸ δὲ “μὴ ἐξ ἀλλήλων” ἐκ τοῦ ἐναντία), τῷ δὲ “καὶ τὰ ἄλλα ἐκ τούτων” λόγου τινὸς αἰτιώδους ἔδει. ὃν νῦν προστίθησι τοῦτον· ληπτέον δὴ πρῶτον ὅτι πάντων τῶν ὄντων οὔτε ποιεῖν πέφυκεν οὔτε πάσχειν τὸ τυχὸν ὑπὸ τοῦ τυχόντος ἕως τοῦ ὥστε πάντα ἂν εἴη τὰ φύσει γινόμενα ἢ ἐναντία ἢ ἐξ ἐναντίω ν. προλαμβάνει ὡς ἀξιώματα καθολικὰ ἐπὶ πάσης γενέσεως τεχνικῆς τε καὶ φυσικῆς ἐκ τῆς ἐναργείας δοκοῦντα πιστά, ὅτι τὸ γινόμενον καὶ φθειρόμενον καθ’ αὐτὸ πᾶν ὑπὸ ποιοῦντος γίνεται καὶ φθείρεται καὶ οὐχ ὑπὸ τοῦ τυχόντος τὸ τυχὸν ἀλλ’ ὑπὸ τοῦ ἀντικειμένου ποιητικοῦ αἰτίου καὶ εἰς τὸ ἀντικείμενον. δρᾷ γὰρ οὐ πᾶν εἰς ἅπαν, ἀλλὰ τὸ ἀντικείμενον εἰς τὸ ἀντικείμενον οἷον τὸ θερμὸν εἰς τὸ ψυχρὸν μεταβάλλον αὐτὸ ἀπὸ τῆς ἀντικειμένης ἑαυτῷ ἕξεως εἰς τὴν ἑαυτοῦ. ταῦτα μὲν οὖν πάλιν ἐπὶ τοῦ ποιοῦντος. ἐπὶ δὲ τοῦ γινομένου, ὅτι τὸ γινόμενον οὐκ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γίνεται, ἀλλ’ ἐξ ὄντος μεταβάλλει εἰς ὃν καὶ τοῦτο οὐκ ἐκ τοῦ τυχόντος εἰς τὸ τυχόν, ἀλλ’ ἐκ τοῦ ἀντικειμένου εἰς τὸ ἀντικείμενον, τουτέστιν εἰς τὸ ποιοῦν. ταῦτα προαξιώσας, εἶτα προσλαβὼν τὰ φύσει γινόμενα καὶ φθειρόμενα, συνάγει ὅτι πάντα τὰ φύσει, ὅταν καθ’ αὑτὰ γίνηται ἢ φθείρηται, ὑπὸ τῶν ἀντικειμένων τὰ ἀντικείμενα τοῦτο πάσχει. ὅτι δὲ οὐδὲ ποιεῖν πέφυκε τὸ τυχὸν εἰς τὸ τυχὸν οὔτε πάσχειν ὑπὸ τοῦ τυχόντος, ὅταν τὸ μὲν καθ’ αὐτὸ ποιῇ τὸ δὲ καθ’ αὐτὸ πάσχῃ, ἀλλὰ τὸ ἀντικείμενον ὑπὸ τοῦ ἀντικειμένου, μάθοιμεν ἂν οὕτως· τὸ ποιοῦν κατὰ τὸ ἐν αὐτῷ εἶδος μορφοῦν τὴν οἰκείαν ἐνέργειαν δι’ αὐτῆς τῷ ὑποκειμένῳ (τουτέστι τῷ ἐξ οὗ γίνεται τὸ γινόμενον) ἐντίθησι τὸ εἶδος, καθ’ ὃ γίνεται τὸ γινόμενον· τοῦτο δὲ ἦν τὸ ἐν τῷ ποιοῦντι, οἷον ὁ οἰκοδόμος τὴν ἐν αὐτῷ ἁρμονίαν καὶ τὸ σχῆμα τῆς οἰκίας ἐντίθησι τοῖς λίθοις μεταβάλλων αὐτῶν τὴν προτέραν διάθεσιν εἰς τὴν ἐν αὐτῷ. μεταβάλλεται δὲ οὔτε τὸ ὁμοειδὲς (ἔστι γάρ) οὔτε τὸ διάφορον μέν, συνυπάρχειν δὲ δυνάμενον (τί γὰρ δεῖται λευκὸν εἰς μουσικὸν μεταβάλλειν, ὅτε δύναται συνυπάρχειν ἄμφω;), ἀλλ’ ἐκεῖνα μεταβάλλει εἰς ἄλληλα, ὅσα πρὸ τοῦ μεταβάλλειν συνυπάρχειν ἀλλήλοις οὐ δύναται. [35]

in Ph 9 185 ταῦτα δέ ἐστιν οὐ τὰ κυρίως ἐναντία μόνα, ἀλλὰ τὰ κατὰ πᾶσαν ἀντίθεσιν ἀντικείμενα. ὥστε ἀνάγκη πᾶν τὸ γινόμενόν τι ὃ μὴ πρότερον ἦν, ἐξ ἀντικειμένης τῆς πρόσθεν διαθέσεως εἰς ἀντικειμένην μεταβάλλειν ὑπὸ τοῦ ἀντικειμένου μὲν τῇ πρόσθεν διαθέσει τοῦ μεταβάλλοντος, ὁμοίου δὲ τῇ εἰς ἣν ἡ μεταβολὴ γίνεται· ἀπὸ γὰρ τοῦ ποιοῦντος αὕτη. οὕτως τὸ ψυχρὸν ὂν πρότερον σῶμα ὑπὸ θερμοῦ τινος γίνεται θερμόν. οὐ γὰρ ἐκ μουσικοῦ, φησί, λευκὸν γίνεται καθ’ αὑτό, ἀλλ’ ἐκ μέλανος· κατὰ συμβεβηκὸς μέντοι οὐδὲν κωλύει, ὅταν τύχῃ ὂν τὸ μουσικὸν μέλαν ἢ μὴ λευκόν, οὐ τὸ τυχόν, ἀλλὰ τὸ μεταξύ. τὸ γὰρ λευκὸν γίνεται καθ’ αὑτὸ ἐξ οὐ λευκοῦ· οὐ γὰρ δὴ ἐκ λευκοῦ· εἴη γὰρ ἂν πρὶν γενέσθαι λευκόν. ἐξ οὐ λευκοῦ δέ, οὐχ ὅτι καὶ ἐξ ἱπποκενταύρου, ἀλλὰ τοῦ τῷ λευκῷ ἀντικειμένου· τοῦτο δέ ἐστιν ἢ τὸ μέλαν ἢ τῶν μεταξύ τι οἷον ξανθὸν ἢ πυρρὸν ἢ μάλιστα φαιὸν καὶ ὅλως ὃ πρὸς τὸ λευκὸν τὴν μέλανος ἔχει τάξιν. καὶ τὸ μουσικὸν δὲ ἐξ οὐ μουσικοῦ γίνεται, οὐ τοῦ τυχόντος, ἀλλὰ τοῦ πεφυκότος. τοιοῦτον δὲ τὸ ἄμουσον καὶ εἴ τι μεταξὺ εἴη ἀμούσου καὶ μουσικοῦ. ζητεῖται γὰρ τὸ μεταξὺ ἀρετῆς καὶ κακίας καὶ μουσικῆς καὶ ἀμουσίας, ἐνίων μὲν τὸ οὐδέτερον λεγόντων μεταξὺ ὡς τὸ μεταξὺ τοῦ ἄρρενος καὶ τοῦ θήλεος, ἐνίων δὲ ἐκ τῆς ἑκατέρου μίξεως ὡς τὸ φαιὸν τοῦ λευκοῦ καὶ τοῦ

μέλανος μεταξύ, ἐνίων δὲ ὡς δύναμιν ἐπ᾽ ἄμφω πεφυκυῖαν. ὁμοίως δὲ οὐδὲ φθείρεται καθ᾽ αὐτὸ τὸ τυχὸν εἰς τὸ τυχόν, ἀλλ᾽ εἰς τὸ ἐναντίον καὶ εἰς τὸ μεταξύ. καὶ οὐκ ἐπὶ μόνων τῶν ἁπλῶν οὕτως ἔχει οἷον λευκοῦ καὶ μουσικοῦ καὶ τῶν τοιούτων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν συνθέτων οἷον οἰκίας ἀνθρώπου. καὶ γὰρ τούτων ἕκαστον ἐκ τοῦ ἀντικειμένου γίνεται οὐ τοῦ τυχόντος, ἀλλὰ τοῦ πεφυκότος εἰς ταῦτα μεταβάλλειν, καὶ φθείρεται εἰς ἐκεῖνα, λανθάνει δὲ διὰ τὸ μὴ κεῖσθαι ἐπὶ τούτων τοῖς ἀντικειμένοις ὀνόματα ὡς ἐκεῖ τὸ ἄμουσον καὶ τὸ λευκόν. κοινῶς δὲ ἂν ἐπὶ τῶν συνθέτων ἀντικεῖσθαι τὸ ἡρμοσμένον καὶ τὸ ἀνάρμοστον λέγοιτο. γίνεται γὰρ πᾶν ἡρμοσμένον ἐξ ἀναρμόστου καὶ τὸ ἀνάρμοστον ἐξ ἡρμοσμένου καὶ φθείρεται εἰς ἄλληλα, οὐ τὰ τυχόντα δὲ εἰς τὰ τυχόντα. οὐ γὰρ ἂν ἡ ἀνθρώπου ἁρμονία εἰς τὴν λύρας ἀναρμοστίαν μεταβάλλοι, ἀλλὰ εἰς τὴν ἀνθρώπου, ἀλλ᾽ οὐδὲ ἡ Δώριος ἁρμονία εἰς τὴν Λύδιον ἀναρμοστίαν, ἀλλ᾽ εἰς τὴν οἰκείαν. Ταῦτα δὲ πάντα τὰ παραδείγματα οὐκ ἐκ τοῦ ποιοῦντος εἴληπται, ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ πάσχοντος, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν ἐξ οὗ γίνεται τὸ γινόμενον καὶ εἰς ὃ φθείρεται τὸ φθειρόμενον. γίνεται δὲ ἐξ ἀμούσου τὸ μουσικὸν ὑπὸ Δάμωνος ποιοῦντος, καὶ ἐκ ψυχροῦ τὸ θερμὸν γίνεται ὑπὸ τοῦ θερμοῦ ποιοῦντος· καὶ φθείρεσθαι λέγεται ἕκαστον ἐκείνων εἰς ὃ μεταβάλλει καὶ ὑπ᾽ ἐκείνου. [35]

in Ph 9 186 εἰ δέ τις νομίζοι ἁρμονίαν καὶ ἀναρμοστίαν ἐπὶ μουσικῆς λέγεσθαι μόνης, οὐδὲν διαφέρει καὶ ἐπὶ τάξεως καὶ ἐπὶ συνθέσεως τὰ αὐτὰ λέγειν. ἡ γὰρ οἰκία σύνθετόν τι οὖσα γίνεται ἐκ τοῦ διῃρημένου καὶ μὴ συγκειμένου καὶ τὰ ἐσχηματισμένα ἐξ ἀσχημοσύνης, καὶ ὅσοι τοίνυν συνθέσει καὶ διαιρέσει (ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν συγκρίσει καὶ διακρίσει) τὴν γένεσιν ποιοῦσι, καὶ τούτοις ἐξ ἐναντίων καὶ εἰς ἐναντία ἡ γένεσις καὶ ἡ φθορά. ὥστε συγκεφαλαιωθείσης τῆς ἐπαγωγῆς ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅτι πᾶν ἂν γίνοιτο τὸ γινόμενον καὶ φθείροιτο τὸ φθειρόμενον ἢ ἐξ ἐναντίων ἢ εἰς ἐναντία καὶ τὰ τούτων μεταξύ. μεταξὺ δὲ οὐ τὰ κεχωρισμένα ἀμφοῖν, ἀλλὰ τὰ ἐξ ἀμφοῖν συνεστῶτα, ἵνα συγγενῆ ὄντα τῶν ἐναντίων πρὸς ἑκάτερον ἔχῃ λόγον. καὶ τὰ φύσει οὖν πάντα οἷον ζῷον ἐκ μὴ ζῴου τὴν γένεσιν ἔχει, μὴ ζῴου δὲ τοιούτου ὃ πέφυκε πρὸς ζῴου γένεσιν. Δῆλον δὲ ὅτι ὁ παρακολουθήσας τοῖς εἰρημένοις οὐχ ὑποπτεύσει πρὸς ἑαυτὸν ἐναντιοῦσθαι τὸν Ἀριστοτέλην πρότερον μὲν εἰπόντα, ὅτι τὰ ἐναντία οὐ γίνεται ἐξ ἀλλήλων, νῦν δὲ ὅτι ἐκ τοῦ ἐναντίου γίνεται τὸ ἐναντίον. ἐκεῖ μὲν γὰρ ἐλέγετο μὴ γίνεσθαι ἐξ ἀλλήλων τὰ ἐναντία ὡς ἐξ ὕλης (οὐ γὰρ ὡς ἐξ ὑπάρχοντος τοῦ λευκοῦ γίνεται τὸ μέλαν, ὡς ἐκ τοῦ ξύλου ἡ κλίνη) ἢ μᾶλλον ὅτι οὐ γίνεται ἐξ ἀλλήλων ὡς ἀπὸ ποιητικῶν αἰτίων (οὐ γὰρ ποιητικὰ ἀλλήλων τὰ ἐναντία)· ἐνταῦθα δὲ ὅτι τοῦ ἐναντίου ἐκστάντος εἴδους ἐκ τοῦ ὑποκειμένου ἐπιγίνεται τὸ ἐναντίον ἐκείνῳ εἶδος ἀπὸ τοῦ ποιοῦντος. ἀλλ᾽ ὅτι μὲν οὐδὲν πέφυκε ποιεῖν εἰς τὸ τυχὸν οὐδὲ πάσχειν ὑπὸ τοῦ τυχόντος, ἔστω δῆλον· πόθεν δὲ δῆλον ὅτι τὰ ἐναντία ἐστὶ τὰ πεφυκότα ποιεῖν εἰς ἄλληλα καὶ πάσχειν ὑπ᾽ ἀλλήλων; καὶ γὰρ ψυχὴ ὑπὸ θεοῦ ἐλλάμπεσθαι λέγεται, ἀλλ᾽ οὐκ ἐναντία οὖσα ὑπ᾽ ἐναντίου· ἢ ὡς ἐνδεὴς ὑπὸ πλήρους πάσχει καὶ αὐτὴ καὶ μεταβάλλει ἀπὸ τοῦ ἀθέου εἰς τὸ ἔνθεον. ὅλως δὲ πᾶν τὸ γινόμενον οὐκ ἔστιν ὅπερ γίνεται· οὐ γὰρ ἂν ἐγίνετο. ὥστε ἐκ μὴ τοιούτου γίνεται οὐ παντός, ἀλλὰ τοῦ πεφυκότος. πέφυκε δὲ τὸ αὐτὸ τῶν ἀντικειμένων εἶναι δεκτικόν. θερμοῦ γὰρ καὶ ψυχροῦ τὸ αὐτὸ σῶμα δεκτικόν ἐστι καὶ λευκοῦ καὶ μέλανος καὶ ἡ αὐτὴ ψυχὴ μουσικῆς καὶ ἀμουσίας. πότε οὖν ἡ ψυχὴ πέφυκεν εἰς τὸ μουσικὸν μεταβάλλειν; ἆρα ὅταν μουσική ἐστιν; οὐδαμῶς. οὐκοῦν ὅταν μὴ μουσική, πέφυκε δὲ μουσικὴ γίνεσθαι. καὶ τὸ σῶμα πότε γίνεται λευκόν; ἆρα ὅταν λευκόν ἐστιν; οὐδαμῶς. ἀλλ᾽ ὅταν μὴ λευκὸν μέν, πεφυκὸς δὲ λευκὸν γίνεσθαι ὅτι. εἰ οὖν τὸ πεφυκὸς τοῦτό ἐστι τὸ τῶν ἐναντίων δεκτικόν, μὴ ἔχει δὲ ἐκεῖνο ὃ λέγεται γίνεσθαι, δῆλον ὅτι τὸ ἀντικείμενον αὐτῷ ἔχει ἢ τὸ μεταξύ, καὶ ἀπ᾽ ἐκείνου μεταβάλλει εἰς ὃ γίνεται. [35]

in Ph 9 187 καὶ προηγουμένως μὲν ἐκ τοῦ μὴ τοιούτου πεφυκότος δὲ ἡ γένεσις. διὸ ἀπὸ στερήσεως εἰς ἕξιν ἡ μεταβολή, ἤδη δὲ καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου, καθόσον καὶ τοῦτο μὴ τοιοῦτον καὶ πεφυκός ἐστι, καὶ

ὅλως ἐκ τοῦ ἀντικειμένου καθ' ὁποιανοῦν ἀντίθεσιν. οὐ γὰρ ἀνάγκη τὸ λευκὸν ἐκ μέλανος καθὸ μέλαν γίνεσθαι, ἀλλ' ἐκ μὴ λευκοῦ, πεφυκότος δὲ λευκοῦ γίνεσθαι. τὸ δὲ πρὸς τὸ λευκὸν πεφυκὸς καὶ πρὸς τὸ μέλαν πέφυκεν, ὥστε ὅταν μὴ ᾖ λευκόν, ἢ μέλαν ἢ τὸ μεταξύ ἐστι καὶ διὰ τοῦτο ἐκ μέλανος ἢ τοῦ μεταξύ. ἐξ οὗ δὲ γίνεταί τι, εἰς ἐκεῖνο καὶ φθείρεται. Ἐπιστῆσαι δὲ χρὴ ὅτι ἄλλο μέν ἐστι σύνθεσις ἄλλο δὲ τάξι ς· καὶ ἡ μὲν σύνθεσις ἐπὶ τῶν σύνθεσιν ἐχόντων λέγεται μετ' ἀλλήλων, πλησιασμός τις οὖσα τῶν κειμένων εὐάρμοστος, κἂν μηδεμία τάξις ὑπάρχῃ, ὡς ἐπὶ ξύλων ὅταν μὴ μέλῃ τῷ συντιθέντι, τί πρῶτον ἢ τί δεύτερον, εἰ μόνον συναρμόζοιντο. ἡ δὲ τάξις λέγεται μὲν καὶ ἐπὶ τῶν θέσιν ἐχόντων (ἐν τάξει γὰρ δεῖ κεῖσθαι τὰ τοῦ ἀνδριάντος μέρη, ὥστε τὰ μὲν πρῶτα τὰ δὲ δεύτερα εἶναι τὰ δὲ ἐφεξῆς), λέγεται δὲ καὶ ἐπὶ τῶν μὴ ἐχόντων θέσιν ὡς ἐπὶ τῶν ἀριθμῶν. πρώτη γὰρ τέτακται ἡ μονὰς τῆς δυάδος. οὐδεμία δὲ ἢ τεχνικὴ ἢ φυσικὴ σύνθεσις ἄνευ τάξεώς ἐστι. κἂν λέγῃ οὖν καὶ ἕκαστον τούτων τὰ μὲν τάξι ς , τὰ δὲ σύνθεσίς τίς ἐστιν, οὕτως λέγει ὡς καὶ τῆς οἰκίας καὶ τοῦ ἀνδριάντος κατὰ μέν τι τάξεως κατὰ δέ τι συνθέσεως μετεχόντων, ἀλλ' οὐχὶ τῆς μὲν οἰκίας κατὰ μόνην σύνθεσιν ὑφισταμένης, τοῦ δὲ ἀνδριάντος κατὰ μόνην τάξιν. καλῶς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἐπέστησεν, ὅτι "ᾧ μηδέν ἐστιν ἐναντίον ἢ ὃ μὴ ἔστι τῶν ἐναντίων δεκτικόν, τοῦτο ἀγένητον ἂν εἴη" καλῶς προσθεὶς τὸ δεύτερον διὰ τὴν ἄτομον οἶμαι οὐσίαν. ταύτῃ γὰρ ἐναντίον μὲν οὐδέν ἐστι, τῶν δὲ ἐναντίων ἐστὶ δεκτική. καὶ διὰ τοῦτο οὐ μόνον τὸ εἶδος, ἀλλὰ καὶ τὴν στέρησιν τοῦ εἴδους δέχεται. p. 188b26 Μέχρι μὲν οὖν ἐπὶ τοσοῦτον σχεδὸν συνηκολουθήκασι καὶ τῶν ἄλλων οἱ πλεῖστοι ἕως τοῦ ὥσπερ ὑ π ' αὐτῆς τῆς ἀληθείας ἀναγκασθέντε ς . Μέχρι τοῦ ἐν ταῖς ἀρχαῖς τὰ ἐναντία τιθέναι σχεδὸν συνηκολουθήκασι καὶ τῶν ἄλλων φυσικῶν οἱ πλεῖστοι. τὸ δὲ σχεδὸν ἢ πρὸς τὸ οἱ πλεῖστοι δι' εὐλάβειαν φιλόσοφον πρόσκειται ἢ πρὸς τὸ συνηκολουθήκασιν, ὅτι οὐχ ἁπλῶς οὐδὲ ἐκεῖνοι τὰ ἐναντία ὡς ἐναντία ἔλεγον ἀρχάς, ἀλλ' ἅπερ ἔλεγον, ταῦτα ἐναντία ἦν, ὡς φῶς καὶ σκότος καὶ νεῖκος καὶ φιλία καὶ σύγκρισις καὶ διάκρισις καὶ τὰ τοιαῦτα. [30]

in Ph 9 188 δηλοῖ δὲ μάλιστα τὴν αὐτοφυῆ τοῦ δόγματος ἀλήθειαν καὶ τὴν κατὰ τὰς κοινὰς ἐννοίας προειλημμένην πεποίθησιν τὸ καὶ ἄνευ λόγου, τουτέστιν ἄνευ ἀποδεικτικῆς αἰτίας, λέγοντας αὐτοὺς ὅμως οὕτως λέγειν ὥσπερ ὑ π ' αὐτῆς τῆς ἀληθείας ἐναγομένους. ἡμεῖς μὲν γὰρ καὶ τὴν αἰτίαν προστεθείκαμεν ὑποδείξαντες, ὅτι οὐ τὸ τυχὸν ἐκ τοῦ τυχόντος γίνεται, ἀλλὰ 〈τὸ ἐναντίον〉 ἐκ τοῦ ἐναντίου. καὶ διὰ τοῦτο τὰ φύσει γινόμενα ἢ ἐναντία ἐστὶν ἢ ἐξ ἐναντίω ν. ἐκεῖνοι δὲ καὶ τὴν αἰτίαν οὐ συννοοῦντες ἢ οὐ προστιθέντες ὅμως τὰ αὐτὰ λέγουσιν. p. 188b30 Διαφέρουσι δὲ ἀλλήλων ἕως τοῦ τὸ δὲ μανὸν καὶ τὸ πυκνὸν τῶν καθέκαστον κατὰ τὴν αἴσθησι ν . Δείξας τὴν τῶν παλαιῶν φυσιολόγων περὶ τὰς ἀρχὰς συμφωνίαν κατὰ τὸ ἐναντίας αὐτὰς τίθεσθαι γινομένην, ἐπειδὴ τοῖς πολλοῖς διαφωνεῖν δοκοῦσι πρὸς ἀλλήλους ἄλλος ἄλλο τι λέγων τὴν ἀρχήν, καὶ τὴν διαφορὰν αὐτῶν παραδίδωσι. καὶ ὅπως εἰς συμφωνίαν καὶ αὕτη περιάγεται, καλῶς καὶ σαφῶς ἐπιδείκνυσι. καὶ τὴν μὲν διαφορὰν δηλοῖ τοὺς μὲν πρότερα τῇ φύσει τοὺς δὲ ὕστερα λαμβάνειν εἰπών, καὶ τοὺς μὲν γνωριμώτερα κατὰ τὸν λόγο ν , τοὺς δὲ κατὰ τὴν αἴσθησιν ἤτοι τὰ αὐτὰ λέγων τά τε πρότερα τῇ φύσει καὶ τὰ γνωριμώτερα κατὰ τὸν λόγον, καὶ αὖ πάλιν τὰ ὕστερα τῇ φύσει καὶ κατὰ τὴν αἴσθησιν γνωριμώτερα. καὶ τῶν παραδειγμάτων τὸ μὲν περιττὸν καὶ ἄρτιον καὶ νεῖκος καὶ φιλίαν ὡς πρότερα τῇ φύσει, καὶ κατὰ τὸν λόγον ἀλλ' οὐχὶ κατὰ τὴν αἴσθησιν γνωριμώτερα τοῖς προτέροις προσήκοντα παρέθετο (νοητὰ γὰρ ταῦτα· διὸ κατὶ Ἐμπεδοκλῆς περὶ φιλίας λέγων ἀλλὰ νόῳ δέρκου, φησί, μηδ' ὄμμασιν ἧσο τεθηπώς), τὸ δὲ θερμὸν καὶ ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν καὶ ξηρὸν ὡς ὕστερα τῇ φύσει καὶ κατὰ τὴν αἴσθησιν γνωριμώτερα τοῖς ὑστέροις ἀπένειμε. καὶ τὸ μὲν θερμὸν καὶ ψυχρὸν Παρμενίδης φησί, τὸ δὲ ὑγρὸν καὶ ξηρὸν Ἀλέξανδρος μὲν ἤτοι αὐτόν φησιν εἰρηκέναι τὸν τὸ θερμὸν καὶ ψυχρὸν εἰπόντα ἢ Ἐμπεδοκλέα πρὸς τῷ νείκει καὶ τῇ φιλίᾳ τὰ τέτταρα στοιχεῖα

ἀρχὰς θέμενον. ὁ μέντοι Πορφύριος οἰκειότερον εἰς Ἀναξιμένην τὴν δόξαν ἀνέπεμψε ταύτην εἰπόντα γῆ καὶ ὕδωρ πάντ' ἐσθ' ὅσα γίνοντ' ἠδὲ φύονται. [30]

in Ph 9 189 τὸ δὲ περιττὸν καὶ ἄρτιον ἀρχὰς οἱ Πυθαγόρειοι τίθενται, ὥσπερ τὸ νεῖκος καὶ τὴν φιλίαν μετὰ τῶν τεττάρων στοιχείων Ἐμπεδοκλῆς. μήποτε δὲ τῶν μὲν κατὰ τὸν λόγον γνωριμωτέρων καὶ τῶν πρὸς αἴσθησιν παραδείγματα τὰ εἰρημένα παρέθετο, τῶν δὲ προτέρων καὶ ὑστέρων οὐκέτι. πρότερα μὲν γὰρ δεῖ εἶναι τὰ ὁλικώτερα καὶ περιεκτικώτερα, ὕστερα δὲ τὰ μερικώτερα καὶ περιεχόμενα. τὰ δὲ ῥηθέντα οὐκ ἔχει οὕτως πρὸς ἄλληλα, ὥστε οὐκ ἂν ταύτῃ διαφέροι. ἢ ὅτι προείρηκεν ἤδη περὶ τῶν ἐναντίων τῶν κατὰ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον διαφερόντων, ὅτε ἔλεγε "τὰ ἄλλα γεννῶσι πυκνότητι καὶ μανότητι πολλὰ ποιοῦντες. ταῦτα δέ ἐστιν ἐναντία, καθόλου δὲ ὑπεροχὴ καὶ ἔλλειψις. ὥσπερ τὸ μέγα φησὶ Πλάτων καὶ τὸ μικρόν", εἰ μὴ ἄρα καὶ τούτων τὰ μὲν νοητὰ καὶ λόγῳ θεωρητὰ ὡς νεῖκος καὶ φιλία καὶ περιττὸν καὶ ἄρτιον περιέχειν λέγοιντο ἂν ἅτε ἐπὶ πάντα φθάνοντα τὰ ἄλλα, τὰ δὲ αἰσθητὰ καὶ ὑλικὰ ἅτε ὑπ' ἐκεῖνα τεταγμένα καὶ μετέχοντα αὐτῶν περιεχόμενα. θερμὸν γὰρ καὶ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρὸν μετέχει νείκους καὶ φιλίας καὶ ἀρτίου καὶ περιττοῦ κατὰ ἕνωσιν καὶ διάκρισιν καὶ τὸ συγκριτικὸν καὶ διακριτικόν. καὶ γὰρ τὸ θερμὸν ἐν τῇ Περὶ γενέσεως ὡς τῶν ὁμοίων συγκριτικὸν κατὰ τὸ συγκριτικὸν χαρακτηρίζει. οὐ μέντοι ὑπ' ἐκείνων μετέχεται. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος τὰ μὲν εἰδικώτερα τούτων περιέχειν φησί, τὰ δὲ ὑλικώτερα περιέχεσθαι, εἰδικώτερα μὲν ἐν ταῖς προειρημέναις ἐναντιώσεσι λέγων θερμὸν ξηρὸν περιττὸν φιλίαν, ὑλικώτερα δὲ τὰ τούτοις ἀντικείμενα. καίτοι τοὺς μὲν τὰ πρότερα καὶ περιέχοντα λαμβάνειν φησί, τοὺς δὲ τὰ ὕστερα καὶ περιεχόμενα, οὐδενὸς θερμὸν καὶ ξηρὸν εἰπόντος, οὐδὲ ἄλλου πάλιν ψυχρὸν καὶ ὑγρόν, ἀλλὰ τὰ ἀντικείμενα ἅμα. οὕτως γὰρ ἂν τὰ ἐναντία λέγοιεν ἀρχάς, ἀλλ' οὐκ ἐκείνως, κοινῶς μὲν ἔχοντα πάντα τὴν ἀντίθετον φύσιν, διαφέροντα δὲ τῷ τὰ μὲν πρότερα, τὰ δὲ ὕστερα εἶναι. Διὸ καὶ οἱ τῶν δοξῶν τούτων προεστῶτες ταὐτὰ καὶ ἕτερα λέγουσιν, ἕτερα μὲν κατὰ τὸ προφαινόμενον, ὅτι ὁ μὲν νεῖκος καὶ φιλίαν ὁ δὲ θερμὸν καὶ ψυχρὸν καὶ ἄλλος ἄλλην τινὰ λέγει τῶν ἀντιθέσεων, καίτοι δὲ διάφορα δοκοῦντες λέγειν τὰ αὐτὰ λέγουσι, καθόσον τὰ ἀνάλογον λαμβάνουσι. δυοῖν γὰρ οὐσῶν συστοιχιῶν ἀντικειμένων τῆς μὲν κρείττονος, ἐν ᾗ ἡ φιλία καὶ περιττὸν καὶ ὑπεροχὴ καὶ μέγα καὶ μανὸν καὶ θερμόν, τῆς δὲ χείρονος, ἐν ᾗ τὰ ἐναντία τούτων, ἐκ τῆς αὐτῆς συστοιχίας, τῆς κρείττονος τὰ κρείττονα, πάντες τῆς οἰκείας ἀντιθέσεως λαμβάνουσι, καὶ ἐκ τῆς χείρονος τὰ χείρονα, εἰ καὶ οἱ μὲν ὁλικωτέρας καὶ περιεχούσας ἀντιθέσεις λαμβάνουσιν, οἱ δὲ μερικωτέρας καὶ περιεχομένας. [35]

in Ph 9 190 ὑπεροχὴ γὰρ καὶ ἔλλειψις περιεκτικὰ μεγάλου καὶ μικροῦ καὶ ταῦτα μανοῦ καὶ πυκνοῦ καὶ ταῦτα θερμοῦ καὶ ψυχροῦ. ἀνάλογον δὲ ἔχει πρὸς ἄλληλα· ὡς γὰρ ὑπεροχὴ πρὸς ἔλλειψιν, οὕτως μέγα πρὸς μικρὸν καὶ μανὸν πρὸς πυκνὸν καὶ θερμὸν πρὸς ψυχρόν. καὶ δῆλον ὅτι βέλτιον μὲν λέγουσιν οἱ τὰ πρότερα καὶ περιεκτικώτερα τιθέντες ἀρχάς, χεῖρον δὲ οἱ τὰ περιεχόμενα καὶ προσεχέστερα· κἂν γὰρ ἄλλων ὦσιν ἀρχαὶ ταῦτα, ἀλλὰ καὶ ἀπ' ἀρχῶν εἰσι. γνωριμώτερα δὲ κατὰ μὲν τὸν λόγον λέγουσιν οἱ τὰ νοητὰ καὶ ὁλικώτερα καὶ περιεκτικώτερα τιθέντες, γνωριμώτερα δὲ κατὰ τὴν αἴσθησιν οἱ τὰ αἰσθητὰ καὶ μερικώτερα καὶ περιεχόμενα, διότι τὸ μὲν καθόλου λόγῳ ληπτόν ἐστι, τὸ δὲ καθέκαστα αἰσθήσει. πῶς δὲ τὸ μὲν μέγα καὶ τὸ μικρὸν καθόλου καὶ κατὰ λόγον ἀρχὰς εἶναί φησι, τὸ δὲ μανὸν καὶ τὸ πυκνὸν τῶν καθέκαστον καὶ κατὰ τὴν αἴσθησι ν; καὶ γὰρ ἑκάτερον τούτων καὶ καθόλου ἐστὶ καὶ καθέκαστον. ἢ ὅτι τὸ μὲν μανὸν καὶ πυκνὸν φυσικώτερα καὶ ὑλικώτερα ὄντα ὥσπερ καὶ τὸ θερμὸν καὶ ψυχρὸν αἰσθητὰ μᾶλλόν ἐστι καὶ διὰ τοῦτο καὶ καθέκαστα, τὸ δὲ μέγα καὶ μικρὸν ἀυλότερα μᾶλλον ὡς καὶ ἐπὶ ἀσωμάτων θεωρούμενα καὶ διὰ τοῦτο καθολικώτερά τε καὶ λόγῳ μᾶλλόν ἐστι γνωστά. p. 189a11 Ἐχόμενον δὲ ἂν εἴη λέγειν πότερον δύο ἢ τρεῖς ἢ πλείους εἰσίν ἕως τοῦ τὰς δὲ ἀρχὰς ἀεὶ δεῖ μένει ν . Προθέμενος τὰς ἀρχὰς τῶν φυσικῶν εὑρεῖν, πόσαι τε καὶ τίνες εἰσί, καὶ

προβαλόμενος τὰς περὶ τούτου δόξας διαφόρους οὔσας, ἐνεῖδεν ἐν αὐταῖς μίαν κοινότητα τὸ τὰ ἐναντία ἐν ταῖς ἀρχαῖς τίθεσθαι. καὶ διὰ τοῦτο τὸ κοινὸν ὁμολόγημα εἰς πίστιν λαβών, πρῶτον τίνες αἱ ἀρχαί, ὅτι τὰ ἐναντία, δείκνυσι προσκατασκευάζων αὐτὸ καὶ αὐτὸς ἀποδεικτικῶς. τούτῳ δὲ καὶ τὸ πόσαι αἱ ἀρχαὶ συναποδείκνυται, ὅτι δύο μὲν αἱ ἐναντίαι, ἓν δὲ τὸ τοῖς ἐναντίοις ὑποκείμενον· ὅπερ ὕστερον προσθήσει. καὶ διὰ τοῦτο οὖν πρῶτον ἔδειξε τίνες αἱ ἀρχαί, καὶ τότε τὸ πόσαι προστίθησι. τέως δὲ καὶ ἐκ τοῦ δειχθῆναι, ὅτι τὰ ἐναντία ἀρχαί, συνάγει πάλιν ὅτι οὔτε μίαν οἷόν τε εἶναι τὴν ἀρχὴν οὔτε ἀπείρους· ὅτι μὲν οὐ μία, οὕτως συλλογιζόμενος· εἰ μία, οὐκ ἐναντία· αἱ ἀρχαὶ ἐναντίαι· εἰ μία ἄρα, οὐκ ἀρχή. καὶ ὅτι μὲν αἱ ἀρχαὶ ἐναντίαι, δέδεικται· ὅτι δὲ τὸ ἓν οὐκ ἐναντία, δείκνυσι νῦν ἐκ τοῦ ἀντιστρόφου. [30]

in Ph 9 191 εἰ γὰρ τὰ ἐναντία οὐχ ἕν, τὸ ἓν οὐκ ἐναντία· εἰ γὰρ τὸ ἐναντίον ἐναντίῳ ἐναντίον ἐστίν, οὐκ ἂν εἴη ἐν ἑνὶ τὸ ἐναντίον. ὅτι δὲ οὔτε ἄπειροι αἱ ἀρχαί, δείκνυσι τῷ αὐτῷ χρησάμενος ἐπιχειρήματι, ᾧπερ καὶ πρότερον. εἰ γὰρ ἄπειροι αἱ ἀρχαί, καὶ αὐταὶ ἄγνωστοι ἔσονται διὰ τὸ ἄπειροι εἶναι καὶ τὰ ἀπ' αὐτῶν ἄγνωστα ἔσται, διότι "τότε οἰόμεθα γινώσκειν ἕκαστον, ὅταν τὰ αἴτια γνωρίσωμεν τὰ πρῶτα καὶ τὰς ἀρχὰς τὰς πρώτας καὶ μέχρι τῶν στοιχείων". δευτέρῳ δὲ χρῆται ἐπιχειρήματι πρὸς τὸ μὴ εἶναι ἀπείρους τὰς ἀρχὰς τοιούτῳ· ἡ οὐσία ἕν τι γένος· ἐν παντὶ γένει ἑνὶ μία ἐναντίωσι ς· ἐν τῇ οὐσίᾳ ἄρα μία ἐναντίωσις· ἡ ἐναντίωσις δυοῖν ἐστι μεταξὺ τῶν ἐναντίων· ἡ ἄρα οὐσία δύο περὶ αὐτὴν ἀρχὰς ἔχει τὰ ἐναντία· οὐκ ἄρα ἄπειροι αἱ ἀρχαί, εἴπερ ἐναντίαι. Ἐν δὴ τούτοις χρὴ ζητῆσαι πρῶτον μέν, τίς ἡ μία οὐσία καὶ τί σημαίνει νῦν τὸ τοῦ γένους ὄνομα, καὶ τίς ἡ μία ἐναντίωσις ἡ περὶ τὸ γένος τῆς οὐσίας θεωρουμένη, καὶ διὰ τίνα αἰτίαν πάντων κοινῶς τῶν φυσικῶν προθέμενος τὰς ἀρχὰς εὑρεῖν τὴν οὐσίαν μόνην καὶ τὴν κατ' αὐτὴν ἐναντίωσιν παρέλαβε. πῶς γὰρ ταῖς κατὰ τὰς ἄλλας κατηγορίας γενέσεσιν ἐφαρμόσει ἡ κατὰ τὴν οὐσίαν ἐναντίωσις; ὁ μὲν οὖν Ἀλέξανδρος οὐσίαν μὲν ἀκούει τὸ ἔνυλον εἶδος, μᾶλλον δὲ τὸ σύνθετον ἐξ ὕλης καὶ εἴδους, ὅπερ ἐστὶν ἓν γένος τῆς οὐσίας τριῶν ὄντων αὐτῶν τῆς τε ὕλης καὶ τοῦ εἴδους καὶ τοῦ συνθέτου. καὶ γὰρ ἐν τούτῳ μόνῳ κατὰ τὴν οὐσίαν ἡ ἐναντίωσις θεωρεῖται. οὐδὲ γὰρ ἐν πάσῃ τῇ οὐσίᾳ καὶ ἐν 〈πάσαισ〉 ταῖς ἄλλαις κατηγορίαις ταῖς ἐχούσαις ἐναντίωσιν πολλαὶ αἱ ἐναντιώσεις· καὶ γὰρ καθ' ἕκαστον τῶν ὑπὸ τὴν ποιότητα γενῶν μία ἐστὶν ἐναντίωσις, οἷον ἐν χρώματι ἑνὶ γένει ὄντι λευκὸν μέλαν, ἐν ἕξει ἀρετὴ κακία, ἐν χυμῷ γλυκὺ πικρόν, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως. οὕτως δὲ καὶ ἐν τῷ ἑνὶ γένει τῆς οὐσίας τῷ κατὰ τὸ ἔνυλον καὶ γενητὸν εἶδος μία ἐναντίωσις ἡ τοῦ εἴδους καὶ τῆς στερήσεως. ἓν δὲ γένος ἐκεῖνό ἐστί φησιν, οὗ ἡ τομὴ εἰς εἴδη καὶ οὐκέτι εἰς γένη. καὶ τὸ ἔνυλον δὲ εἶδος διαιρεῖται εἰς τὰς τῶν εἰδῶν διαφορὰς ὡς εἴδη πάσας. καὶ ᾗ γενητόν ἐστι, μίαν ἐναντίωσιν ἔχει τὴν κατὰ τὸ εἶδος καὶ τὴν στέρησιν. εἰ δὲ ἐν παντὶ γένει ἑνὶ μία ἐναντίωσις, ἓν δὲ γένος καὶ ἡ ἐν γενέσει τε καὶ φθορᾷ οὐσία φυσική, μία ἂν καὶ ἐναντίωσις ἐν αὐτῇ εἴη φυσική, ἥτις ἂν ἀρχὴ εἴη τῶν γενητῶν οὐσιῶν· οὗ δὲ μία ἐναντίωσις, αὕτη δὲ αὐτὴ καὶ ἀρχή, οὐκ ἂν ἄπειροι εἶεν αἱ τῶν φυσικῶν τε καὶ ἐν γενέσει ἀρχαί. [30]

in Ph 9 192 ἀλλ' εἰ ἓν γένος τὴν οὐσίαν λέγει τὴν ἔνυλον, πρῶτον μὲν αὐτὸς ἀπεφήνατο μὴ εἶναι ἐν τῇ οὐσίᾳ ἐναντίωσιν, δεύτερον δέ, εἰ μὲν τῆς κατ' οὐσίαν μόνης μεταβολῆς τὰς ἀρχὰς ἐζητοῦμεν, ἔδει μόνην τὴν ἐν τῇ οὐσίᾳ ἐναντίωσιν ἀρχὴν τίθεσθαι, εἰ δὲ καὶ τῆς κατὰ τὸ ποιὸν καὶ τῆς κατὰ τὰς ἄλλας κατηγορίας, ἄλλην ληπτέον ἐναντίωσιν κοινήν. ἢ πρὸς μὲν τὸ μὴ εἶναί τι τῇ οὐσίᾳ ἐναντίον, χρὴ λέγειν ὅτι ἄλλην ἐναντίωσιν ἀνεῖλεν ἐκεῖ τὴν ὡς εἰδῶν ἀμφοῖν, ἄλλην δὲ ἐνταῦθα τίθησι τὴν ὡς εἴδους καὶ στερήσεως. ἴσμεν δὲ ὅτι ἡ στέρησις οὐδὲν τῶν ὄντων εἶναι δοκεῖ ἀπουσία τις οὖσα τοῦ ὄντος. ὥστε ὀρθῶς λέγεται καὶ τὸ οὐσίᾳ μηδὲν εἶναι ἐναντίον καὶ μία εἶναι ἀντίθεσις ἐν τῇ οὐσίᾳ. Πρὸς δὲ τὸ δεύτερον ἔλεγεν ὁ ἡμέτερος καθηγεμὼν Ἀμμώνιος, ὅτι "τῆς τῶν οὐσιῶν ὑποστάσεως τὰς ἀρχὰς ζητοῦμεν, ἐν αἷς καὶ αἱ ἄλλαι κατηγορίαι τὸ εἶναι ἔχουσιν, ὅπερ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἐπέστησεν ἐξηγούμενος τὸ „ἅμα δὲ καὶ ἀδύνατον πλείους

εἶναι ἐναντιώσεις τὰς πρώτας· ἡ γὰρ οὐσία ἕν τι γένος ἐστὶ τὸ αὐτό„ καθάπερ γὰρ τὸ ὂν πρώτως μὲν ἔστιν ἐν οὐσίᾳ, δευτέρως δὲ ἀπὸ ταύτης καὶ τοῖς ἄλλοις γένεσιν ἐφήκει κατὰ τὰ ὡς ἀφ' ἑνὸς καὶ πρὸς ἕν, οὕτως καὶ τῶν ἄλλων γενῶν αἱ ἐναντιώσεις παρὰ τῆς ἐν τῇ οὐσίᾳ τὸ εἶναι ἔξουσι. τὸ οὖν εἶδος καὶ τὴν στέρησιν πρῶτον μὲν ἐπὶ τῆς κατὰ τὴν οὐσίαν ἐναντιώσεως ἁρμόσει λέγειν, κατὰ δεύτερον δὲ λόγον καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ τὰς ἄλλας κατηγορίας μεταβολῶν· ἔστι γὰρ καὶ ἐπ' ἐκείνων τὸ μὲν εἶδος, τὸ δὲ στέρησις. τὸ δὲ ἐν παντὶ γένει ἑνὶ οὐ περὶ τοῦ προσεχῶς εἰς εἴδη διαιρουμένου γένους λέγοιτο ἄν. ἡ γὰρ κατὰ τοῦτο ἐναντίωσις οὐκ ἂν εἴη πρώτη, εἴπερ μηδὲ τὸ γένος τοῦτο πρῶτόν ἐστιν· ἡ δὲ ἀρχικὴ ἐναντίωσις πρώτη ὤφειλεν εἶναι τῶν ἄλλων ἐναντιώσεων." Ἀλλ' ὁ μὲν μέγας Συριανός "μήποτε, φησί, γένος μὲν τὴν κατηγορίαν λέγει, μίαν δὲ ἔχειν ἐναντίωσιν, ἐπεὶ κἂν ὦσι πολλαί, ὑπὸ μίαν ἀνάγονται τὴν ὑπεροχὴν καὶ τὴν ἔλλειψιν, ἥτις καθ' ἑκάστην κατηγορίαν οἰκείως λαμβάνεται. ἀεὶ γὰρ τὸ κρεῖττον τῶν ἐναντίων ὑπεροχή, τὸ δὲ καταδεέστερον ἔλλειψις· ἄλλη οὖν ἐν ποσῷ ὑπεροχὴ καὶ ἄλλη ἐν ποιῷ καὶ ἄλλη ἐν τῷ ποῦ ἢ κεῖσθαι· „ὁσαχῶς γάρ, φησὶν ὁ Πορφύριος, τὸ ὄν, τοσαυταχῶς καὶ ἡ ὑπερβολὴ καὶ ἡ ἔλλειψις„. ἴσως δέ, φησί, προσθείη ἄν τις, εἰ ἐπιδέχοιτο ἀντίθεσιν τοιαύτην πᾶσα κατηγορία. [35]

in Ph 9 193 " ὁ δὲ Ἀμμώνιος ἔλεγε μὴ περὶ τοῦ κυρίως γένους λέγεσθαι νῦν, μήτε τοῦ προσεχῶς μήτε τοῦ ἀνωτάτω (ἡ γὰρ ἐναντίωσις ἡ κατὰ τὰς διαφορὰς ὁποτέρου τούτων ποιεῖ τὴν γένεσιν καὶ τὴν φθοράν), ἀλλ' ὅπερ, φησί, καὶ ὁ Ἀλέξανδρος πρὸς τῷ τέλει τῆς τοῦ ῥητοῦ τούτου ἐξηγήσεως ἐπέστησε, γένος ἓν καλεῖ νῦν τὸ ἓν ὑποκείμενον. ἔθος γὰρ αὐτῷ καὶ τὴν ὑποκειμένην ἑκάστῳ φύσιν γένος καλεῖν. καθάπερ οὖν περὶ τὸν ἀριθμὸν θεωρεῖται μία ἐναντίωσις ἡ τοῦ ἀρτίου καὶ περιττοῦ καὶ περὶ τὸν χυμὸν ἡ τοῦ γλυκέος καὶ πικροῦ καὶ περὶ τὴν ἐπιφάνειαν ἡ τοῦ λείου καὶ τραχέος, οὕτω καὶ περὶ τὴν οὐσίαν ἐναντίωσις μία θεωρεῖται ἡ τοῦ εἴδους καὶ τοῦ ἀνειδέου, ὃ καλεῖ αὐτὸς στέρησιν. καθάπερ οὖν ὁ ἀριθμὸς τῷ μὲν λόγῳ ἕτερός ἐστι τοῦ ἀρτίου καὶ περιττοῦ (οὐδὲν γὰρ τούτων πρὸς τὸν τοῦ ἀριθμοῦ λόγον παραλαμβάνεται), τῇ δὲ ἐνεργείᾳ μετὰ θατέρου τούτων πάντως ἐστὶ καὶ ἡ ἐπιφάνεια πρὸς τὸ ὁμαλὸν καὶ τὸ ἀνώμαλον ἔχει, οὕτως ἡ ὑποκειμένη τῇ οὐσίᾳ φύσις πρὸς τὸ εἶδος καὶ τὸ ἀνείδεον ἔχει. Ἐν δὴ τούτοις πρὸς μὲν τὰ τοῦ φιλοσοφωτάτου Συριανοῦ ῥητέον, ὡς εἰ μὲν τὴν ὑπεροχὴν καὶ τὴν ἔλλειψιν κυρίως ἀκούει, μόνης ἂν εἴη τῆς ποσότητος οἰκεία ἡ ἐναντίωσις· καὶ γὰρ ἐν ταῖς ἄλλαις κατηγορίαις διὰ τὴν ποσότητα ὑπάρχει. εἰ δὲ κατὰ τὸ κρεῖττον αὐτὴν καὶ καταδεέστερον ἀποδέχεται, πῶς ἐφιστάνει, εἰ ταύτην πᾶσα κατηγορία ἐπιδέχεται; καὶ γὰρ διαφοραὶ πάντως εἰσὶν ἑκάστης καὶ ἐν ταῖς διαφοραῖς ἡ μὲν κρείττων ἐστίν, ἡ δὲ καταδεεστέρα. πρὸς δὲ τὰ τοῦ ἡμετέρου καθηγεμόνος μαρτυρουμένου καὶ τὸν Ἀλέξανδρον πρῶτον μέν, πῶς ἡ τῆς οὐσίας ἐναντίωσις καὶ ταῖς ἄλλαις ὑπάρξει κατηγορίαις, ἑκάστης οἰκείαν ὀφειλούσης ἔχειν ἐναντίωσιν ὥσπερ καὶ γένος οἰκεῖον; εἰ γὰρ ἀπὸ τῆς οὐσίας ταῖς ἄλλαις καὶ τὸ εἶναι καὶ τὸ γένος καὶ ἡ ἐναντίωσις, ἓν ἂν εἴη πρῶτον γένος ἡ οὐσία καὶ οὐκέτι δέκα τὰ πρῶτα οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τὸ ὂν ἀπὸ τῆς οὐσίας ταῖς ἄλλαις ὑπάρχει, ἀλλὰ πρώτῃ μὲν τῇ οὐσίᾳ πάρεστι, μετ' ἐκείνην δὲ ταῖς ἄλλαις, ὥσπερ καὶ ἡ τάξις οὐκ ἀπὸ τοῦ πρώτου τῷ δευτέρῳ, ἀλλὰ πᾶσιν ἀπὸ τῆς κοινῆς τάξεως. Πῶς δὲ γένος ἓν τὸ ὑποκείμενον ἔλεγε νῦν καὶ τὴν ὕλην μήπω δείξας, ὅτι δεῖ τινα τρίτην εἶναι ἀρχὴν τὴν τοῖς ἐναντίοις ὑποκειμένην, ὅπερ μετ' ὀλίγον ποιήσει; ἀλλ' ὅτι μὲν ἐναντίωσιν τὴν κατὰ τὸ εἶδος καὶ τὴν στέρησιν βούλεται λαβεῖν διὰ τῶν ἐφεξῆς δῆλον· αὕτη δὲ οὐ περὶ τὴν οὐσίαν μόνην ὑφέστηκεν, ἀλλὰ περὶ πᾶσαν κατηγορίαν τὴν δεχομένην μεταβολήν. καὶ γὰρ ἡ λευκότης ποτὲ μὲν πάρεστι τῷ ὑποκειμένῳ, ποτὲ δὲ ἄπεστι· καὶ παρούσης μὲν τὸ εἶδος λέγεται τῆς λευκότητος ὑπάρχειν αὐτῷ, ἀπούσης δὲ ἡ στέρησις. [35]

in Ph 9 194 καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν ὁμοίως. μήποτε οὖν ὅταν λέγῃ ἡ δὲ οὐσία ἕν τι γένος, οὐ τὴν οὐσίαν λέγει νῦν τὴν ταῖς ἄλλαις κατηγορίαις ἀντιδιῃρημένην, ἀλλὰ τὴν ὅλην τῆς φυσικῆς

ὑποστάσεως τῆς ἐν μεταβολῇ οὔσης ὕπαρξιν, περὶ ἧς νῦν ὁ λόγος καὶ ἧς τὰς ἀρχὰς ζητοῦμεν. ἐφ' ἧς πάσης ἡ κατὰ τὸ εἶδος καὶ τὴν στέρησιν ἐναντίωσις θεωρεῖται διὰ τὴν μεταβολὴν ὑπάρχουσα. ὅτι δὲ ἐν τῇ τοιαύτῃ οὐσίᾳ μίαν εἶναι δεῖ τὴν ἀνωτάτω ἐναντίωσιν, δείκνυσι λαβών, ὅτι οἷον ἓν γένος τί ἐστιν ἡ τοιαύτη ὕπαρξις ἡ φυσικὴ καὶ γενητὴ καὶ ἔνυλος, ὥσπερ ἂν εἴποι ἕν τι γένος εἶναι καὶ τῆς νοητῆς καὶ ἀγενήτου καὶ ἀύλου παντελῶς ὑποστάσεως· εἶτα προσλαβών, ὅτι ἐν παντὶ γένει ἑνὶ μία ἐστὶν ἐναντίωσις ἡ ἀνωτάτω, συνήγαγεν ὅτι καὶ ἐν τῷ γένει τούτῳ τῷ νῦν ἡμῖν ὑποκειμένῳ, ἢ τῷ τῆς φυσικῆς οὐσίας, μία ἑνὶ ἐναντίωσις ἡ ἀρχικὴ τοῦ γένους, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἂν εἶεν ἄπειροι ἀρχαί. καὶ μὴ θαυμάσωμεν τὸ τῆς οὐσίας ὄνομα κοινῶς λεγόμενον. νῦν γὰρ καὶ τὴν γένεσιν καὶ τὴν φθορὰν ἀκριβολογούμενος μὲν κατ' οὐσίαν μεταβολὴν ἐρεῖ, πολλαχοῦ δὲ καὶ ἐπὶ ποιότητος αὐταῖς χρῆται λευκὸν ἐκ μέλανος γίνεσθαι λέγων καὶ φθείρεσθαι τὸ μέλαν εἰς τὸ λευκόν. καίτοι ἐν τῷ τὸ μέλαν γίνεσθαι λευκόν, οὐδεμία γίνεται κατ' οὐσίαν μεταβολή, ἀλλὰ κατὰ ποιότητα. ὅτι δὲ ἐν παντὶ γένει ἑνὶ μία ἐστὶν ἐναντίωσις ἡ πρώτη, δῆλον ἐντεῦθεν. τὸ γένος κοινότητα φύσεως σημαίνει· ἡ δὲ κοινότης ἢ ἄνωθέν ἐστιν ὡς αἰτία εἶναι τῶν διαφορῶν, ὡς ἡ οὐσία καὶ αἱ λοιπαὶ δέκα κατηγορίαι, ἢ κάτωθεν ὡς ὑποδέχεσθαι αὐτάς. εἴτε δὲ αἰτία, δῆλον ὅτι ἐν τῷ πλάτει τῆς τῶν διαφορῶν ἀπογεννήσεως δύο ἄκρα παρέξει τὰ πλεῖστον ἀλλήλων διεστηκότα, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν ἐναντία· εἴτε ὑποκείμενον, ἕξει πάντως ἐν τοῖς περὶ αὐτὸ μεταβάλλουσι τὰ πλεῖστον ἀλλήλων διεστηκότα προσεχῶς οὐ πλέον ἢ δύο. τοῦτο δὲ καὶ ἐπ' αὐτῶν φαίνεται τῶν πραγμάτων. ἐν γὰρ τῷ ποιῷ μία ἡ ἄνω ἐναντίωσις ὅμοιον καὶ ἀνόμοιον καὶ ἐν ποσῷ ἴσον καὶ ἄνισον, οὕτως δὲ καὶ ἐν οὐσίᾳ τῇ κοινῇ εἶδος καὶ στέρησις. ἢ οὖν οὕτως ἀκουστέον τὴν οὐσίαν ἢ κατὰ τὸ πανταχοῦ οὐσιῶδες. καὶ γὰρ τὸ χρῶμα καὶ τὸ συγκριτικὸν οὐσιωδῶς ὑπάρχειν τῷ μέλανι λέγομεν. οὕτως δὲ καὶ ἐπὶ πάσης κατηγορίας ἐστὶ τὸ οὐσιῶδες ἑκάστης, καθ' ὃ καὶ γίνεσθαι καὶ φθείρεσθαι λέγεται τὸ μέλαν ἢ τὸ τρίπηχυ ἢ τὸ δεξιόν. καίτοι ἡ ὑποκειμένη αὐτοῖς οὐσία, τούτων γινομένων καὶ φθειρομένων οὐ λέγεται γίνεσθαι ἢ φθείρεσθαι ἀλλὰ ἀλλοιοῦσθαι. οὐσία οὖν λέγεται νῦν, περὶ ἣν γένεσις καὶ φθορά, ἐν ᾗ καὶ ἡ κυρίως οὐσία ἡ καθ' ἑαυτὴν ὑφεστάναι λεγομένη καὶ ἡ τῶν συμβεβηκότων τῇ τοιαύτῃ οὐσίᾳ ὑπόστασις. [35]

in Ph 9 195 καὶ γὰρ καὶ αὕτη γενέσεως μετέχει καὶ φθορᾶς. Ποίαν οὖν ὁ Ἀλέξανδρος οὐσίαν ἐνταῦθα τὴν κατὰ τὸ ἔνυλον εἶδος ἀκούει; εἰ μὲν τὴν κυρίως οὐσίαν τὴν ταῖς ἄλλαις κατηγορίαις ἀντιδιῃρημένην, ἐλλιπὴς ὁ λόγος, εἰ δὲ τὴν κοινῶς ἐπὶ πάντων τῶν γενητῶν εἰδῶν λεγομένην, εὖ ἂν ἔχοι. καὶ τὰ Εὐδήμου δὲ τοῦ Ῥοδίου πρὸς ταύτην μοι δοκεῖ τὴν ἔννοιαν φέρεσθαι, εἰ καὶ ἀσαφῶς εἴρηται καὶ ἐκεῖνα. ἔχει δὲ οὕτως· "εἰ δὲ ἔστιν ἐναντιότης, δύο τοὐλάχιστον ἔσται. δύο δὲ ὑποκειμένων τῶν πρώτων ἐναντίων, τούτων μὲν οὐδέτερον οἷόν τ' εἶναι οὐσίαν, ἐπειδὴ οὐκ ἔστιν ἡ οὐσία τῶν ἐναντίων· εἰ δὴ ὁ φυσικὸς μὴ περὶ πάντων σκοπεῖ. διόπερ οὐδὲ ἀριθμεῖ πάντα τὰ ὄντα οὐδὲ ἀρχὰς κοινὰς πάντων λαμβάνει, ἀλλὰ τῶν οὐσιῶν καὶ τούτων τῶν σωματικῶν οἷον γένους τινὸς ἑνός. μὴ γίνεται δὲ τὸ τυχὸν ἐκ τοῦ τυχόντος, ἀλλ' ὁμογενὲς οἷον χρῶμα ἐκ χρώματος, χυλὸς ἐκ χυλοῦ καὶ τὰ λοιπὰ ὁμοίως, οὐδ' ἂν οὐσία γίνοιτο μὴ ἐξ οὐσιῶν οὐδὲ σῶμα μὴ ἐκ σωμάτων". ἐν δὴ τούτοις τὸ μὲν "οἷον γένους τινὸς ἑνὸς" καὶ τὸ "μὴ γίνεται δὲ τὸ τυχὸν ἐκ τοῦ τυχόντος, ἀλλ' ὁμογενὲς οἷον χρῶμα ἐκ χρώματος" οὐσίαν εἰλῆφθαι σημαίνει οὐχὶ τὴν ἐν τοῖς δέκα γένεσι πρώτην· οὐ γάρ ἐστιν οἷον γένος ἐκείνη, ἀλλὰ γένος τῷ ὄντι· περὶ ἐκείνης δὲ ἂν λέγοιτο τῆς καὶ τὰ συμβεβηκότα περιεχούσης. p. 189a14 Καὶ ὅτι ἐνδέχεται ἐκ πεπερασμένων ἕως τοῦ ὥσπερ Ἀναξαγόρας ἐκ τῶν ἀπείρω ν . Τρίτον τοῦτον κομίζει λόγον δεικτικὸν τοῦ μὴ ἀπείρους ἀλλὰ πεπερασμένας εἶναι τὰς ἀρχάς. εἰ γὰρ τὰ ἄλλα τὰ αὐτά ἐστι, βέλτιόν ἐστι πεπερασμένας ἢ ἀπείρους εἶναι τὰς ἀρχάς· ἀλλὰ μὴν τὰ ἄλλα τὰ αὐτά ἐστι· βέλτιον ἄρα τὸ πεπερασμένον. καὶ τὸ μὲν συνημμένον δῆλον ἐκ τοῦ πρότερον ἀποδειχθέντος. εἰ γὰρ αἱ ἄπειροι ἀρχαὶ καὶ αὐταὶ ἄγνωστοι καὶ τὰ ἀπ' αὐτῶν ἄγνωστα ποιοῦσιν

εἶναι, δῆλον ὅτι βέλτιον τὸ πεπερασμένον καὶ μάλιστα τῶν ἄλλων τῶν αὐτῶν ὄντων ἐν ταῖς τῶν αἰτίων ἀποδόσεσιν. ὅτι δὲ καὶ πεπερασμένων οὐσῶν αἱ αἰτίαι τῶν γινομένων ἀποδίδονται, δῆλόν ἐστιν, ἐξ ὧν Ἐμπεδοκλῆς πεπερασμένα λέγων τὰ στοιχεῖα πάντα οἴεται ἀποδιδόνα ι , ὅσαπερ Ἀναξαγόρας ἐκ τῶν ἀπείρω ν. [30]

in Ph 9 196 τοῦτο δὲ τὸ ἐπιχείρημα καὶ ἄλλο τι χρήσιμον ἔχει. πρὸς γὰρ τοὺς εἰπόντας ἂν ὅτι ἄγνωστον μὲν τὸ ἄπειρον, οὐ μὴν δυνατὸν ἄλλως ὑποθέμενον τὰς αἰτίας τῶν γινομένων ἀποδιδόναι, εἴπερ καὶ ἐξ ὄντος δεῖ τὰ γινόμενα γίνεσθαι καὶ δοκεῖν ἐκ μὴ ὄντος, κἂν εὐσύνοπτον οὖν μᾶλλόν ἐστι τὸ πεπερασμένον, οὐ διὰ τοῦτο δεῖ παρέντας τὸ ἀληθὲς ἄλλο τι λέγειν· οὐ γὰρ αὐτοὶ ποιηταὶ γινόμεθα τῶν φύσει συνεστώτων, ἀλλ᾽ ὅπως ἔχει θεωροῦμεν αὐτά. πρὸς οὖν τοὺς ταῦτα λέγοντας τὸν Ἐμπεδοκλέα παρατίθησιν, ὃς πεπερασμένας λέγων τὰς ἀρχὰς πάντα ἀπεδίδου, ὅσα καὶ οἱ ἀπείρους λέγοντες. p. 189a17 Ἔτι δέ ἐστιν ἄλλα ἄλλων πρότερα ἐναντία ἕως τοῦ τὰς δὲ ἀρχὰς ἀεὶ δεῖ μένει ν . Ταύτην δευτέραν αἰτίαν ὁ Ἀλέξανδρος ἐπάγεσθαί φησι τοῦ δεῖν ἐν ταῖς ἀρχαῖς μίαν ἐναντίωσιν τιθέναι καὶ μὴ ἀπείρους. καὶ ὡς μὲν μίαν ἐναντίωσιν τὴν ἀρχὴν δεικνῦσα δευτέρα ἂν εἴη, ὡς δὲ ὅτι οὐκ ἄπειροι αἱ ἀρχαί, τετάρτη ἐστὶν ἡ ἐπιχείρησις. πρώτη μὲν γὰρ ἦν ἡ λέγουσα μὴ οἷόν τε εἶναι “ἀπείρους, ὅτι μηδὲ ἐπιστητὸν ὄν”, δευτέρα δὲ τὸ “μία ἐναντίωσις ἐν παντὶ γένει ἑνί”, τρίτη δὲ “καὶ ὅτι ἐνδέχεται ἐκ πεπερασμένων”· ἐφ᾽ αἷς αὕτη τετάρτη ἅμα καὶ ἔνστασιν λύουσά τινα τὴν λέγουσαν ὅτι κἂν τὰ ἐναντία ἀρχαί, τί κωλύει ἄπειρα τὰ ἐναντία εἶναι πολλῶν ἀντιθέσεων προφερομένων. λύει δὲ δεικνῦσα, ὅτι πάντα τὰ ἐναντία εἰς μίαν ἀντίθεσιν ἀνάγεται τὴν ἀνωτάτω. ἅμα δὲ καὶ προσαποδείκνυσιν, ὅτι οὐ μόνον ἄπειρα οὐκ ἔστι τὰ ἐναντία, ἀλλ᾽ οὐδὲ πλείονα δυεῖν τὰ ἀνωτάτω καὶ ἀρχικά. κἂν γὰρ πολλά ἐστι τὰ ἐναντία, ἀλλ᾽ ἔστιν ἄλλα ἄλλων ἀεὶ πρότερα ἐναντία καὶ τὰ μὲν περιέχοντα τὰ δὲ περιεχόμενα. καὶ γίνεται ἐκ τῶν προτέρων τὰ δεύτερα καὶ ἐκ τῶν περιεχόντων τὰ περιεχόμενα. καὶ δῆλον ὅτι τὰ πρώτιστα καὶ περιέχοντα ταῦτα ἂν εἶεν ἀρχαί. δεῖ γὰρ τὰς ἀρχὰς καὶ πρώτας εἶναι καὶ πάντων κοινάς. καὶ ὅτι μὲν οὕτως ἔχει τὰ ἐναντία, ὡς τὰ μὲν περιέχειν τὰ δὲ περιέχεσθαι καὶ εἶναι ἄλλα ἄλλων πρότερα καὶ γίνεσθαι ἕτερα ἐξ ἄλλων, καὶ πρότερον εἶπεν, ὅτε ἔλεγε “λαμβάνουσι γὰρ ἐκ τῆς αὐτῆς συστοιχίας. τὰ μὲν περιέχει, τὰ δὲ περιέχεται τῶν ἐναντίων.” τὰ γὰρ περιέχοντα καὶ πρότερα καὶ αἴτια. καὶ νῦν δὲ διὰ τῶν παραδειγμάτων ἐνεδείξατο. τὸ γὰρ γλυκὺ καὶ πικρὸν καὶ λευκὸν καὶ μέλαν ἐκ γῆς καὶ πυρὸς γίνονται καὶ ταῦτα ἐκ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, ὥσπερ ταῦτά τινες εἰς μάνωσιν καὶ πύκνωσιν ἀνέφερον καὶ ταύτας εἰς σύγκρισιν καὶ διάκρισιν. καὶ Δημόκριτος δὲ ἀπείρους τὰς ἀτόμους ὑποθέμενος τὰς κατὰ ποιότητα αὐτῶν διαφορὰς ταῖς κατὰ τὴν θέσιν καὶ τὰ σχήματα καὶ τὴν τάξιν ἐναντιότησι γεννᾷ προτέρας ταύτας ἐκείνων ὑποτιθέμενος. [35]

in Ph 9 197 δεῖ γὰρ τὰς κοινὰς πάντων ὡς ἀρχὰς λαβεῖν. ἐὰν δὲ εἴπω λευκὸν καὶ μέλαν τὰς ἀρχάς, τῶν μὲν κεχρωσμένων ἔσονται ἀρχαί, τῶν δὲ ἀχρωμάτων οἷον σκληροῦ καὶ μαλακοῦ ἢ γλυκέος καὶ πικροῦ οὐκέτι· καὶ γλυκὺ δὲ καὶ πικρὸν τῶν ἀχύμων οὐκ ἂν εἶεν ἀρχαί. σύγκρισις δὲ καὶ διάκρισις πάντων κοιναὶ τῶν φυσικῶν καὶ πέρας καὶ ἄπειρον καὶ ταὐτὸν καὶ ἕτερον καὶ πάντων κοινότατον καὶ ὡς φυσικὸν κοινὸν τὸ εἶδος καὶ ἡ στέρησις. διὸ κάλλιον καὶ τὰς πολλὰς εἰς μίαν ἐναντίωσιν ἀνάγειν. καὶ Ἐμπεδοκλῆς γοῦν καίτοι δύο ἐν τοῖς στοιχείοις ἐναντιώσεις ὑποθέμενος θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ εἰς μίαν τὰς δύο συνεκορύφωσε τὴν τοῦ νείκους καὶ τῆς φιλίας, ὥσπερ καὶ ταύτην εἰς μονάδα τὴν τῆς ἀνάγκης. ἀλλ᾽ αὕτη μὲν ὡς ἕν, τὸ δὲ νεῖκος καὶ ἡ φιλία ὡς δύο, καὶ οὐχ ὡς ποιητικὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὡς στοιχειώδη ὡς ἡ διάκρισις καὶ ἡ σύγκρισις· ἰσοδυναμεῖ γὰρ τούτοις. εἰ οὖν τινα τῶν ἐναντίων ἐξ ἄλλων ἐναντίων φαίνεται γινόμενα, οὐκ ἂν εἶεν πάντα τὰ ἐναντία ἀρχαί· αἱ γὰρ ἀρχαὶ πρῶτα, τὰ δὲ πρῶτα οὔτε ἐξ ἄλλων οὔτε ἐξ ἀλλήλων. εἰ οὖν πάντα εἰς μίαν ἐναντίωσιν ἀνάγεται ἢ σύγκρισιν καὶ διάκρισιν ἢ ὑπερέχον καὶ ὑπερεχόμενον ἢ εἶδος καὶ στέρησιν, ἄλλων

κατ' ἄλλην ἐπιβολὴν τὴν πρώτην ἐναντίωσιν θεασαμένων, εἴη ἂν ἡ πρώτη ἐναντίωσις ἀρχὴ μία οὖσα. Ἀλλὰ πῶς τὰ ἐναντία ἀρχὰς τῶν γινομένων καὶ φθειρομένων εἰπὼν ἐπήγαγε τὰς δὲ ἀρχὰς ἀεὶ δεῖ μένει ν; ὁ μὲν οὖν Ἀλέξανδρος ἀιδίους φησὶν εἶναι τὰς ἀρχάς· εἰ γὰρ γίνοιντο (πᾶν δὲ γινόμενον φθείρεται), φθείροιντο ἂν αἱ ἀρχαί, ὥστε καὶ τὰ ἐκ τῶν ἀρχῶν. οὕτω δὲ καὶ ἐπιλείψει ποτὲ ἡ γένεσις μηδενὸς ὄντος, ἐξ οὗ τι γενήσεται· εἰ δὲ ἄτοπον τοῦτο, δεῖ τὰς ἀρχὰς ἀεὶ εἶναι. εἶτα καὶ τὴν Πλάτωνος ἀπόδειξιν προστίθησι περὶ τῶν ἀρχῶν. εἰ γὰρ γίνοιντο, ἐξ ἀρχῶν ἂν γίνοιντο, εἰ δὲ τοῦτο, οὐκ ἂν ἀρχαὶ εἶεν αὐταί. "διτταὶ δέ εἰσι, φησίν, ἀρχαὶ ὡς δειχθήσεται, αἱ μὲν προϋπάρχουσαί τε καὶ ἀγένητοι καὶ ἀίδιοι κατ' ἀριθμὸν ὡς τὸ ποιοῦν καὶ ἡ ὕλη, αἱ δὲ καθ' ἃ ἡ γένεσίς τε καὶ φθορά· ἅπερ ἐστὶ τὰ ἐναντία, ἅπερ οὔτε ἀγένητα οὔτε ἀίδιά ἐστι κατ' ἀριθμόν. ἔτι δέ, φησί, πολλῶν ἀρχῶν οὐσῶν οὐ πᾶσαι αἱ ἀρχαὶ ἀίδιοι, ἀλλὰ αἱ ἀρχικώταται, αἱ δὲ προσεχεῖς φθαρταί. ὥστε οὐ πᾶσα ἀρχὴ ἀίδιός ἐστιν. ἔτι ἐναντίων ὄντων τῶν μὲν καθόλου τῶν δὲ καθέκαστα, τὰ μὲν καθέκαστα, ἅ ἐστι γινόμενα, καὶ φθείρεται· τὰ δὲ καθόλου ἐναντία ὑφ' ἃ πάντα τὰ ἐναντία, ἃ καὶ γενικώτατά ἐστι, στέρησις καὶ εἶδος, οὐ φθείρεται. [35]

in Ph 9 198 τὰ γὰρ καθόλου ἄφθαρτά ἐστι." ταῦτα τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς λέξεως εἰπόντος, ἄξιον ἂν εἴη καὶ πρὸς αὐτὸν καὶ πρὸς Ἀριστοτέλην ζητεῖν, πῶς ἀρχὰς λαμβάνων τὰς προσεχεῖς καὶ στοιχειώδεις ἀλλ' οὐχὶ τὰς ποιητικὰς καὶ ἐξῃρημένας, πῶς δὲ τὰ ἐναντία ἐκ τῶν ἐναντίων γίνεσθαι λέγων καὶ φθείρεσθαι εἰς τὰ ἐναντία ταῦτα τιθεὶς ἀρχάς, ὅμως ἀιδίους εἶναι λέγει τὰς ἀρχάς· καίτοι καὶ αὐτὸς Ἀλέξανδρος τὰ καθ' ἃ ἡ γένεσις καὶ ἡ φθορά, ἅπερ ἐστὶ τὰ ἐναντία, οὔτε ἀγένητα οὔτε ἀίδια κατ' ἀριθμὸν εἶναί φησι. δῆλον δὲ ὅτι περὶ τῶν ὡς ἐναντίων ἀρχῶν ὁ Ἀριστοτέλης διαλεγόμενος ἐπήγαγε τὰς δὲ ἀρχὰς ἀεὶ δεῖ μένει ν. ὥστε κἂν αἱ ἀρχικώταται, ὥς φησιν, ἀρχαὶ ἀίδιοί εἰσιν, αἱ δὲ προσεχεῖς φθαρταί, τῶν προσεχῶν ἂν εἶεν ἐναντίαι. πῶς δὲ τὰ καθόλου ἐναντία ἀίδια λέγων, τὰ δὲ καθέκαστα φθαρτά, οὐκ ἐπέστησεν ὅτι οὐ μόνον τῷ καθόλου εἴδει καὶ τῇ στερήσει ταῦτα ὑπάρχει, ἀλλὰ καὶ τῷ καθόλου λευκῷ καὶ τῷ καθόλου μέλανι, ὥστε καὶ ταῦτα ἀρχαί; ὅλως δὲ πρὸς τὸ μίαν δεῖξαι τὴν ἀρχικὴν ἐναντίωσιν τί συνετέλει τὸ ἀιδίους τὰς ἀρχὰς εἰπεῖν; οὐ γὰρ εἰ ἀίδιοι, ἤδη καὶ δύο. Μήποτε οὖν καὶ τοῦτο κάλλιον, ὡς ὁ ἡμέτερος διορθοῦται καθηγεμὼν λέγων τὸ ἀεὶ δεῖ μένειν οὐ τὸ ἀίδιον σημαίνειν οὐδὲ ἀγενήτους καὶ ἀφθάρτους δηλοῦν ταύτας τὰς ἀρχάς, περὶ ὧν ὁ λόγος· πῶς γὰρ ἔτι κατὰ τὴν τούτων μεταβολὴν ἡ γένεσις ἔσται καὶ φθορά; ὅπερ ἐστὶ τὸ ζητούμενον ἐν τούτοις· ἀλλὰ τὸ ἀεὶ δεῖ μένειν εἴρηται, ὡς δέον ὂν ἐπὶ ἑκάστου τῶν γινομένων καὶ φθειρομένων εὑρίσκεσθαι πάντως ἢ εἶδος ἢ στέρησιν ἐν τῷ μεταβάλλοντι, μᾶλλον δὲ καὶ εἶδος καὶ στέρησιν. καὶ γὰρ εἶδος ἔχει πᾶν καὶ στέρησιν ἀπουσίαν οὖσαν ἐκείνου τοῦ εἴδους, εἰς ὃ μεταβάλλειν πέφυκε. τὸ γὰρ λευκὸν σῶμα ἔχει μὲν τὸ λευκὸν εἶδος, στέρησιν δὲ τοῦ μέλανος, εἰς ὃ μεταβάλλειν πέφυκε. καὶ εἴη ἂν τοῦτο τῆς ἀρχικῆς ὄντως ἐναντιώσεως ἴδιον. διὸ καὶ ἐπήγαγεν αὐτὸ ὁ Ἀριστοτέλης ὡς αἰτίαν τοῦ τὰς ἄλλας ἐναντιώσεις μὴ εἶναι ἀρχάς, εἴπερ μὴ διὰ πάντων χωροῦσι. τῶν μὲν γὰρ μερικωτέρων ἀντιθέσεων οὐδεμίαν ἐπὶ τὰ φυσικὰ πάντα πράγματα ἐκτεταμένην εὑρήσεις· οὔτε γὰρ μέλανα πάντα οὔτε λευκὰ οὔτε γλυκέα οὔτε πικρὰ τὰ φυσικά ἐστιν, ἐν πᾶσι δέ ἐστιν εἶδος. πλὴν ἐπὶ μὲν τῶν ἀιδίων τοῦτο μόνον, ἐπὶ δὲ τῶν γενητῶν καὶ φθαρτῶν μετὰ τοῦ εἴδους καὶ ἡ στέρησις, οὐχὶ ἡ αὐτοῦ τοῦ εἴδους, ἀλλ' ἡ τοῦ ἀντικειμένου, εἰς ὃ μεταβάλλειν πέφυκεν. οὕτως οὖν ἀεὶ διαμένειν ἡ ἀντίθεσις ἡ ἀρχικὴ λέγεται, καίτοι τῶν ἄλλων ἀντιθέσεων μὴ διαμενουσῶν, ὡς εἰ καὶ τὴν ὕλην τις τὴν πρωτίστην ἀεὶ λέγοι διαμένειν ἐν πᾶσι τοῖς ἐνύλοις ὁρωμένην, καίτοι τοῦ ξύλου καὶ τοῦ χαλκοῦ καὶ τῶν μερικῶν ὑλῶν οὐκ ἐν πᾶσι τῶν αὐτῶν ὄντων. [35]

in Ph 9 199 μήποτε δὲ τὸ ἀεὶ οὐ μόνον τὴν τοῦ χρόνου παντότητα ἀλλὰ καὶ τὴν τῶν πραγμάτων δηλοῖ, ὥστε ἐπὶ τοῦ πανταχοῦ νῦν λέγεσθαι. p. 189a21 Ἐπεὶ δὲ πεπερασμένα ι , τὸ μὴ ποιεῖν δύο μόνον

ἔχει τινὰ λόγον ἕως τοῦ ἐξ ὧν κατασκευάζουσι τὴν τῶν ὄντων φύσι ν . Δείξας ὅτι τὰ πρῶτα ἐναντία ἀρχαὶ τῶν φυσικῶν εἰσι δύο ὄντα, εἴπερ πρῶτα ἐναντία, βούλεται λοιπὸν καὶ τρίτην ἀρχὴν εἰσαγαγεῖν τὸ τοῖς ἐναντίοις ὑποκείμενον, ὅπερ ἐστὶν ἡ ὕλη. εἰσάγει δὲ αὐτὴν δεικνὺς διὰ πλειόνων ἐπιχειρημάτων μὴ ὄντα τὰ ἐναντία αὐτάρκη εἰς ἀρχῆς λόγον, μᾶλλον δὲ ὅτι οὐδὲ ἀρχαὶ ἂν εἶεν ὅλως καθ' αὑτὰς λαμβανόμενα. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐπιχείρημα δείκνυσιν, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἀρχαὶ τὰ ἐναντία καθ' αὐτὰ λαμβανόμενα, δυνάμει συλλογιζόμενον οὕτως· αἱ ἀρχαὶ ποιοῦσί τι, εἴπερ ἀρχαί· τὰ ἐναντία οὐδὲν ποιεῖ, εἴπερ καθ' αὐτὰ εἴη· τὰ ἄρα ἐναντία οὐκ ἀρχαί. ὅτι δὲ οὐδὲν ποιεῖ τὰ ἐναντία μόνα ὄντα, δῆλον ἐκ τοῦ τὸ ποιοῦν εἴς τι ποιεῖν ὑπομένον τὴν πεῖσιν ὡς τὸ μέλαν εἰς τὸ σῶμα, τὰ δὲ ἐναντία εἰ καθ' αὐτὰ εἴη εἰς μηδὲν ποιεῖν· οὐ γὰρ ὑπομένει ἄλληλα, οὐδὲ τὸ λευκὸν εἰς τὸ μέλαν τι ποιεῖ οὐδὲ ἡ φιλία εἰς τὸ νεῖκος. οὐ γὰρ τοῦ νείκους ἐστὶν ἡ φιλία συναγωγός, ἀλλὰ τῶν ὑποκειμένων στοιχείων. τὸ μὲν γὰρ ποιοῦν εἰς ὑπομένον τι ποιεῖ, τὸ δὲ ἐναντίον οὐχ ὑπομένει τὸ ἐναντίον· ἐπεὶ οὕτω γε νεῖκος μένον φιλία ἔσται. ἀλλ' ἑκατέρου αὐτῶν περὶ τὸ ὑποκείμενον ἐνεργοῦντος, ὅσῳ μᾶλλον ἐγκρατὲς γίνεται τοῦ ὑποκειμένου τὸ ἕτερον, τοσούτῳ μᾶλλον ἐξίσταται τὸ λοιπόν. πρὸς πίστιν δὲ τοῦ καὶ τρίτου δεῖν τινος τοῖς ἐναντίοις, παρέθετο τό τινας μηδὲ ἓν μόνον ποιεῖν τοῖς ἐναντίοις ὑποκείμενον ἀλλὰ πλείονα, ὡς Δημόκριτος μὲν ἀπείρους ἀτόμους τοῖς ἐναντίοις ὑποθεὶς τοῖς κατ' αὐτὸν τοῖς τε κατὰ τὸ σχῆμα καὶ τὴν θέσιν καὶ τὴν τάξιν, Ἐμπεδοκλῆς δὲ τὰ τέτταρα στοιχεῖα τῷ νείκει καὶ τῇ φιλίᾳ. p. 189a27 Πρὸς δὲ τούτοις ἔτι κἂν τόδε τις ἀπορήσειεν ἕως τοῦ τὸ γὰρ ὑποκείμενον ἀρχ ή , καὶ πρότερον δοκεῖ τοῦ κατηγορουμένου εἶνα ι . Τοῦτο τὸ ῥητὸν εἰς δύο συλλογισμοὺς ὁ Ἀλέξανδρος διεῖλε τὸ μὲν εἰ μή τις ἑτέραν ὑποθήσει τοῖς ἐναντίοις φύσιν ὡς ἕνα συνάγοντα οὕτως· τὰ ἐναντία οὐδενὶ ὑπόκεινται, αἱ δὲ ἀρχαὶ ὑπόκεινται, οὐκ ἄρα ἀρχαὶ τὰ ἐναντία. [30]

in Ph 9 200 τὸν δὲ δεύτερον τοιοῦτον· αἱ ἀρχαὶ οὐ καθ' ὑποκειμένου, τὰ ἐναντία καθ' ὑποκειμένου, ὥστε τὰ ἐναντία οὐκ ἀρχαί. μήποτε δὲ τὸ μὲν ἔτι κἂν τόδε τις ἀπορήσειεν εἰ μή τις ἑτέραν ὑποθήσει τοῖς ἐναντίοις φύσιν οὐκ ἀπόδειξίς ἐστιν ἀλλὰ τὸ πρόβλημα, τὴν δὲ ἀπορίαν ἣν ἄν τις ἀπορήσοι πρὸς τοὺς μὴ ὑποτιθέντας ἑτέραν φύσιν, ἐφεξῆς ἐπάγει. διὸ καὶ τὸν γάρ προσέθηκεν οὐδενὸς γὰρ ὁρῶμεν τῶν ὄντων οὐσίαν τὰ ἐναντία, ὡς ταύτης οὔσης αἰτίας τοῦ ἀπορεῖν πρὸς τοὺς μὴ ὑποτιθέντας ἑτέραν φύσιν τοῖς ἐναντίοις. ὁ δὲ συλλογισμὸς οἶμαι τοιοῦτος· τὰ ἐναντία ἐν ὑποκειμένῳ καὶ συμβεβηκότα, αἱ ἀρχαὶ οὐ συμβεβηκότα, τὰ ἄρα ἐναντία οὐκ ἀρχαί. καὶ ὅτι μὲν τὰ ἐναντία συμβεβηκότα, προέλαβεν ἐκ τοῦ μηδενὸς τῶν ὄντων ὁρᾶσθαι οὐσίαν τὰ ἐναντί α· εἰ δὲ μὴ οὐσίαν, δῆλον ὅτι συμβεβηκός. τοῦτο δὲ δῆλον ἐκ τοῦ τὰ ἐναντία μὴ καθ' αὐτὰ εἶναι, ἀλλ' ἐν ὑποκειμένῳ τὸ εἶναι ἔχειν. διαφοραὶ γάρ τινές εἰσι τὰ ἐναντία. αἱ δὲ διαφοραὶ τινὸς διαφοραί. διὸ καὶ οὐδενὸς ὁρῶμεν, φησίν, οὐσίαν τὰ ἐναντία, ὡς ὀφείλοντα πάντως ὅτι ἂν ᾖ ἄλλου εἶναι. ὅτι δὲ ἡ ἀρχὴ οὐ κα θ ' ὑποκειμένου, τουτέστιν οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ οὐδὲ συμβεβηκός, δείκνυσιν οὕτως· τὸ καθ' ὑποκειμένου ἀρχὴν ἔχει τὸ ὑποκείμενον· ἡ ἀρχὴ ἀρχὴν οὐκ ἔχει· ἡ ἀρχὴ ἄρα οὐ καθ' ὑποκειμένου ἐστίν. εἰ γὰρ καθ' ὑποκειμένου ἐστίν, ἔσται ἀρχὴ τῆς ἀρχῆς· ἀλλὰ μὴν ἀρχὴ ἀρχῆς οὐκ ἔστιν· οὐδ' ἄρα τὸ καθ' ὑποκειμένου ἀρχή. τὸ δὲ συνημμένον δείκνυσιν οὕτως. τοῦ καθ' ὑποκειμένου τὸ ὑποκείμενον προϋπάρχει· τὸ προϋπάρχον ἀρχή ἐστι· τοῦ ἄρα καθ' ὑποκειμένου τὸ ὑποκείμενον ἀρχή ἐστιν. p. 189a32 Ἔτι οὐκ εἶναί φαμεν οὐσίαν ἐναντίαν οὐσίᾳ · πῶς οὖν ἐκ μὴ οὐσιῶν οὐσία 〈ἂν〉 εἴ η ; ἢ πῶς ἂν πρότερον μὴ οὐσία οὐσίας εἴ η ; Ἐν τούτοις τρεῖς μοι δοκεῖ συλλογισμοὺς ἢ τέτταρας συνελεῖν, ὧν ὁ μὲν πρῶτος οἷον λῆμμα τῶν ἐφεξῆς ὧν δείκνυσιν, ὅτι τὰ ἐναντία οὐκ οὐσίαι εἰσίν, οἱ δὲ ἐφεξῆς δύο συνάγουσιν, ὅτι τὰ ἐναντία οὐκ εἰσὶν ἀρχαί. καὶ ὁ μὲν πρῶτος τοιοῦτος· ἡ οὐσία ἐναντίον οὐκ ἔχει· τὸ ἐναντίον ἐναντίον ἔχει· τὸ ἄρα ἐναντίον οὐκ ἔστιν οὐσία. ὁ δὲ δεύτερος λαβών, ὅτι τὰ ἐναντία οὐκ οὐσία, ὡς ἐκ μεταθέσεως κατάφασιν, καὶ προσλαβών, ὅτι ἡ μὴ οὐσία οὐκ ἔστιν οὐσίας

αἰτία, συνάγει ὅτι τὰ ἐναντία οὐσίας οὐκ ἔστιν αἴτια· τὰ δὲ οὐσίας μὴ ὄντα αἴτια οὐκ ἂν εἶεν ἀρχαὶ τῶν φυσικῶν οὐσιῶν. [30]

in Ph 9 201 ὁ δὲ τρίτος τοιοῦτος· τὰ ἐναντία οὐκ ἔστιν οὐσίας πρότερα· αἱ ἀρχαὶ τῆς οὐσίας πρότεραι τῆς οὐσίας εἰσί· τὰ ἄρα ἐναντία οὐκ εἰσὶν ἀρχαὶ οὐσίας. ὅτι δὲ τὰ ἐναντία οὐκ ἔστιν οὐσίας πρότερα, δείκνυσιν οὕτως· τὰ ἐναντία οὐκ οὐσία· ἡ μὴ οὐσία διὰ τὴν οὐσίαν καὶ ἐν τῇ οὐσίᾳ τὸ εἶναι ἔχει· τὸ διὰ τὴν οὐσίαν καὶ ἐν τῇ οὐσίᾳ τὸ εἶναι ἔχον πρότερον οὐσίας οὐκ ἔστιν. ἀλλὰ τίς ἡ οὐσία, ἣν τῶν ἐναντίων ἀποφάσκει; ὁ μὲν οὖν Ἀλέξανδρος τῷ οὐκ εἶναί φαμεν οὐσίαν ἐναντίαν οὐσίᾳ προσυπακούειν φησὶ δεῖν τῇ κατὰ τὸ ὑποκείμενον. τῷ γὰρ εἴδει οὐσίᾳ ὄντι ἡ στέρησις δοκεῖ εἶναι ἐναντία. “εἰ μὴ ἄρα, φησί, κοινότερον ἡ στέρησις ἐναντίον εἴρηται”. θαυμάζω δὲ εἰ τὴν ὕλην ἀκούειν χρὴ τὴν οὐσίαν νῦν· οὐδὲ γὰρ ἡ ὕλη καθ’ αὑτὴν ἀρχή ἐστιν οὐδὲ οὐσία κυρίως, ἀλλ’ εἴπερ ἄρα, κατὰ τρίτον λόγον. οὐσία μὲν γὰρ κυρίως τὸ σύνθετον ἐξ ὕλης καὶ εἴδους, δευτέρως δὲ τὸ εἶδος, καὶ τρίτως ἡ ὕλη. καὶ οἶμαι ὅτι διὰ τῶν αὐτῶν ἐπιχειρημάτων ἔδειξεν ἄν τις, ὅτι οὐδὲ ἡ ὕλη καθ’ αὑτὴν ἀρχὴ ἂν εἴη, εἴπερ μὴ οὐσία καθ’ αὑτήν, ἐκ δὲ μὴ οὐσίας οὐσία οὐκ ἂν εἴη. καὶ τοῦτο δὲ αὐτὸ ζητήσεως ἄξιον εἶναί μοι δοκεῖ, πῶς εἴρηται τὸ πῶς ἐκ μὴ οὐσιῶν οὐσία ἂν εἴ η. καὶ γὰρ οὐδὲ ἔδει οὐσίας εἶναι τὰ τῆς οὐσίας στοιχεῖα. εἰ γὰρ προϋπάρχει τὰ στοιχεῖα τοῦ στοιχειωτοῦ καὶ εἶεν οὐσία τὰ τῆς οὐσίας στοιχεῖα, πρὸ τοῦ γενέσθαι τὴν οὐσίαν εἴη ἂν οὐσία. καὶ ὅλως πανταχοῦ τὰ στοιχεῖα οὐκ ἔστιν, ὅπερ τὰ στοιχειωτά. οὔτε γὰρ τὰ τοῦ ἀνθρώπου στοιχεῖα ἄνθρωποι οὔτε τὰ τῆς σαρκὸς σάρξ. μήποτε οὖν ἡ ὕλη καὶ τὸ εἶδος ἤτοι ἡ ἀντίθεσις στοιχεῖα ὄντα τῆς κυρίως οὐσίας (αὕτη δέ ἐστιν ἡ σύνθετος) οὐσία μὲν καθ’ αὑτὰ ἑκάτερα οὐκ εἰσίν, ἀλλ’ οὐσιώδη μόνον, καὶ σώματα μὲν οὐκ ἔστι, σωματικὰ δέ, ὡς καὶ Εὔδημος δηλοῖ “σωματοειδῆ” καλῶν τὴν ὕλην· συνελθόντα δὲ οὐσία καὶ οὐσίας ἀποδοτικά ἐστι. διὸ οὐδέτερον καθ’ αὑτὸ οὔτε οὐσία ἐστὶν οὔτε οὐσίας ἀποδοτικόν. ἔχειν μέντοι τι δοκεῖ πλέον εἰς οὐσίας λόγον ἡ ὕλη τῆς ἐναντιώσεως, καθ’ ὅσον ἡ μὲν ὕλη δύναται καθ’ ἑαυτὴν εἶναι, ὅπερ ἴδιον τῆς οὐσίας ἐστίν, ἡ δὲ ἀντίθεσις ἐν ἑτέρῳ πάντως ἔχει τὸ εἶναι καὶ ἐν ὑποκειμένῳ ἐστί, καὶ κατὰ τοῦτο πορρώτερον τῆς οὐσίας ἐστί. καὶ διὰ τοῦτο ἐκ τοῦ ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι τὰ ἐναντία ἔδειξεν, ὅτι οὐκ ἀρχαί, μᾶλλον ἀρχὴν εἰπὼν εἶναι τὸ ὑποκείμενον, διότι προϋπάρχει τοῦ κατηγορουμένου. [30]

in Ph 9 202 Ἀλλ’ ἔτι μοι δοκεῖ ζητεῖν ὁ λόγος, τίς ὁ σκοπὸς ἂν εἴη τοῦ προκειμένου ῥητοῦ. ὅτι μὲν γὰρ ἔτι βούλεται δι’ αὐτοῦ δεῖξαι μὴ οὖσαν αὐτάρκη τὴν ἐναντίωσιν εἰς ἀρχῆς λόγον, πρόδηλον· τίς δὲ ἡ οὐσία, ἧς τὰς ἀρχὰς ζητεῖ, καὶ πῶς μεθοδεύει τὸν λόγον, οὔπω νομίζω δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων γεγονέναι. μήποτε οὖν τῆς συνθέτου οὐσίας, ἣν καὶ κυρίως οὐσίαν ἐν τοῖς ἑξῆς ἐρεῖ, τὰ στοιχεῖα ζητῶν τὴν ἀντίθεσιν τοῦ εἴδους καὶ τῆς στερήσεως οὔ φησιν ἀρκεῖν, ὅτι κἂν τὸ εἶδος οὐσία πως, ἀλλὰ τὸ ἀντικείμενον αὐτῷ ἡ στέρησις οὐδαμῶς οὐσία. οὐσία γὰρ οὐσίᾳ οὐκ ἔστιν ἐναντία. χρεία οὖν ἄλλου τινὸς ὑποκειμένου, ὥστε μετὰ τοῦ εἴδους ποιεῖν τὸ σύνθετον τῆς στερήσεως οὐκ ἐνυπαρχούσης, ἀλλὰ πρὸς τὴν γένεσιν καὶ τὴν φθορὰν συντελούσης. ὅτι δὲ οὐ τοῦτο δείκνυσιν ὅτι ἁπλῶς οὐκ εἰσὶν ἀρχαὶ τὰ ἐναντία ἀλλ’ οὐ καθ’ αὑτὰ ἀρχαί, καὶ διὰ τῶν ἑξῆς δηλοῖ αὐτὸ τοῦτο λέγων, ὅτι οὐκ ἄλλως δυνατὸν καὶ τὰ πρότερον καὶ τὰ νῦν συναληθεύειν, εἰ μὴ πρὸς τοῖς ἐναντίοις καὶ τρίτον τι τοῖς ἐναντίοις ὑποκείμενον ὑποτεθῇ. διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἀπορίας καλεῖ τὰς νῦν εἰρημένας ὡς προσδιορισμοῦ τινος δεομένας δεικνύντος ὅτι καθ’ αὑτὰ μὲν οὐκ ἔστιν ἀρχαί, τρίτῳ δέ τινι συνταχθέντα ἀρχαὶ γίνονται. p. 189a34 Διόπερ εἴ τις τόν τε πρότερον ἀληθῆ νομίσειεν λόγον εἶναι καὶ τοῦτο ν , ἀναγκαῖο ν , εἰ μέλλει διασώσειν ἀμφοτέρους αὐτού ς , ὑποθεῖναί τι τρίτο ν . Δείξας πρότερον ὅτι τῶν φυσικῶν ἀρχαὶ τὰ ἐναντία ἐκ τοῦ τὸ γινόμενον μὴ ἐκ τοῦ τυχόντος ἀλλ’ ἐξ ἐναντίου γίνεσθαι καὶ φθείρεσθαι μὴ εἰς τὸ τυχὸν ἀλλ’ εἰς ἐναντίον, εἶτα ἄλλους ἐπαγαγὼν λόγους ἀποροῦντας πρὸς τοῦτο καὶ τοὐναντίον δεικνύναι δοκοῦντας, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἀρχαὶ τὰ ἐναντία (καὶ

δεικνύντας γε κατὰ συλλογιστικὴν ἀκρίβειαν, ἀλλ' οὐ σοφιζομένους), εὑρίσκει μηχανήν, πῶς καὶ οἱ πρότερον λόγοι καὶ οἱ προσεχεῖς καίτοι τἀναντία λέγειν δοκοῦντες εἰς ταὐτὸ συμφωνήσουσιν. αὕτη δ' ἐστὶ τὸ ἀρχὰς μὲν εἶναι τὰ ἐναντία (τοῦτο γὰρ ἀληθῶς δέδεικται πρότερον), μὴ μέντοι καθ' αὐτὰ ληφθέντα (καὶ γὰρ οἱ τοῦτο ἀναιροῦντες λόγοι ἀληθεῖς εἰσιν), ἀλλὰ μετά τινος ἄλλου τρίτου τοῦ τοῖς ἐναντίοις ὑποκειμένου. καὶ πάλιν εὑρίσκει συμφωνοῦντας αὐτοῦ τῷ λόγῳ τοὺς φυσικούς, οἳ μίαν φύσιν ὑποτιθέντες τοῖς ἐναντίοις, δι' ἣν ἓν τὸ πᾶν ἔλεγον, ἐκ ταύτης γεννῶσι τὰ πάντα, ὡς Θαλῆς μὲν ὕδωρ, Ἡράκλειτος δὲ πῦρ, Ἀναξιμένης δὲ ἀέρα, Διογένης δὲ τὸ μεταξύ. [30]

in Ph 9 203 καὶ γὰρ οὗτοι πάντες τὴν μίαν ταύτην φύσιν τοῖς ἐναντίοις ὑπετίθεσαν συγκρίσει καὶ διακρίσει ἢ μανώσει καὶ πυκνώσει τὰ ἄλλα γίνεσθαι λέγοντες ἀπ' αὐτῆς. ἐπαινεῖ δὲ μᾶλλον τοὺς τὸ μεταξὺ λέγοντας καὶ τὴν αἰτίαν προστίθησι. τὰ γὰρ τέτταρα στοιχεῖα μετ' ἐναντιοτήτων ἤδη ἐστί· πῦρ μὲν γὰρ θερμὸν καὶ ξηρόν, ἀὴρ δὲ θερμὸν καὶ ὑγρόν, ὕδωρ δὲ ψυχρὸν καὶ ὑγρόν, ἡ δὲ γῆ ψυχρὸν καὶ ξηρόν. πάντα δὲ μετὰ ἐναντιότητος· πάντα γὰρ ἐξ ὕλης καὶ εἴδους. τὸ δὲ μέλλον δέχεσθαι τὰ ἐναντία καὶ σὺν αὐτοῖς τὰς γενέσεις τῶν ὄντων καὶ τὰς φθορὰς ἀποδιδόναι δεῖ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν ἄμοιρον τῶν ἐναντίων ὑπάρχειν. εἰ γὰρ ἔχοι τι τῶν ἐναντίων κατ' οὐσίαν, ἢ οὐ μεταβαλεῖ κατ' αὐτὸ καὶ οὐδὲν ἀπ' αὐτοῦ ἔσται ἢ φθαρήσεται, εἰ τὸ εἶναι αὐτῷ ἐν τῷ ἑτέρῳ τῶν ἐναντίων, ἢ ἅμα ἕξει τὰ ἐναντία. ὅλως δὲ εἰ μετ' ἐναντίου ἐστίν, οὐκέτι ἁπλοῦν ἔσται, ἀλλὰ σύνθετον. τὰ γὰρ ἐναντία ἐν ὑποκειμένῳ, ὥστε οὐδὲ ἀρχή. ἀρχαὶ γὰρ ἐκεῖνα ἐξ ὧν τοῦτό ἐστιν, ἀλλ' οὐκ αὐτό. εἰ δέ τις ὅλως ἓν τῶν στοιχείων ἐπιθυμεῖ τὴν ἀρχὴν τίθεσθαι, ἄμεινον ἀέρα λέγειν, διότι ὡς πρὸς τὰ ἄλλα ἀναισθήτους ἔχειν δοκεῖ τὰς διαφοράς (δόξει οὖν ὡς ἄποιον καὶ μηδεμίαν ἔχον ἐναντίωσιν καθ' ἑαυτὸ ὑποτίθεσθαι), τῶν δὲ ἄλλων πάλιν τὸ ὕδωρ εἰς τὰ ἐναντία τρέπεσθαί ἐστιν εὐφυέστερον· θερμαίνεται γὰρ καὶ ψύχεται ῥᾳδίως καὶ δὴ καὶ πήγνυται εἰς κρύσταλλον ὡς μηδὲ τὴν ὑγρότητα κατ' οὐσίαν ἔχειν δοκοῦν. τὸ μέντοι πῦρ φανερὰς ἔχει τὰς ἐναντιώσεις, θερμότητα λέγω καὶ ξηρότητα καὶ μάλιστα τὴν θερμότητα, καὶ δέχεσθαι τὰ ἐναντία πῦρ μένον οὐ πέφυκε. τούτου δὲ αἴτιον τὸ δραστικὸν εἶναι μᾶλλον αὐτὸ καὶ εἴδει ἀναλογεῖν, ἀλλ' οὐχὶ ὕλῃ. p. 189b8 Ἀλλὰ πάντες γε τὸ ἓν τοῦτο τοῖς ἐναντίοις σχηματίζουσι ν . Καὶ ἐκ τῆς ἀνάγκης τοῦ λόγου καὶ ἐκ τῆς τῶν ἄλλων φυσικῶν μαρτυρίας τὸ ἓν εἰσαγαγών, ὅτι μηδὲ τοῦτο αὔταρκες καθ' ἑαυτό, δείκνυσι λέγων, ὅτι μηδὲ ἐκεῖνοι μόνον ἐτίθεντο τὸ ἓν ἀλλὰ σὺν αὐτῷ τὰ ἐναντία, τὰς τρεῖς ἀρχὰς βουλόμενος καὶ κατ' ἐκείνους συστῆσαι. καὶ λέγει ὅτι καὶ ἐκεῖνοι τὸ ἓν τοῖς ἐναντίοις σχηματίζουσι τὰς διαφορὰς τῶν γινομένων κατὰ τὰς τῶν ἐναντίων διαφορὰς ἀποδιδόντες, οἱ μὲν μανότητι καὶ πυκνότητι, οἱ δὲ τῷ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον. καὶ οἱ μανότητι καὶ πυκνότητι τὰ ἄλλα γεννῶντες τῷ ἐπιτείνειν ἢν ἔχει ποιότητα ἢ ἀνιέναι ποιοῦσιν· ἡ μὲν γὰρ μάνωσις ἄνεσις, ἡ δὲ πύκνωσις ἐπίτασις, ὧν ἡ μὲν ἐπίτασις ὑπὸ τὸ μᾶλλον, ἡ δὲ ἄνεσις ὑπὸ τὸ ἧττον, πάντα δὲ εἰς ὑπεροχὴν ἀνάγεται καὶ ἔλλειψιν. [35]

in Ph 9 204 καὶ ἔοικ ε, φησί, μὴ ὑφ' ἡμῶν καινοτομεῖσθαι τὸ τρεῖς εἶναι τὰς ἀρχάς, ἀλλὰ παλαιά τις εἶναι αὕτη ἡ δόξ α , ὅτι τὸ ἓν καὶ ἡ ὑπεροχὴ καὶ ἔλλειψις ἀρχαὶ τῶν ὄντων εἰσ ί. κἂν γὰρ μὴ πάντες τῷ αὐτῷ ὀνόματι ἐχρήσαντο τῆς ὑπεροχῆς καὶ τῆς ἐλλείψεως, ἀλλ' οἱ μὲν σύγκρισιν καὶ διάκρισιν οἱ δὲ μάνωσιν καὶ πύκνωσιν ἢ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἢ τὸ μέγα καὶ μικρὸν ἐκάλουν, ἀλλὰ πάντα γε ταῦτα εἰς ὑπεροχὴν ἀνάγεται καὶ ἔλλειψιν. καὶ ταύτῃ γε πάντες ἀλλήλοις συμφωνοῦσιν οἱ τρεῖς λέγοντες τὰς ἀρχάς. διαφέρουσι δὲ τῷ τοὺς μὲν ἀρχαιοτέρους τὰ μὲν δύο ἅπερ ἐστὶ τὰ ἐναντία ποιητικὰ λέγειν, τὸ δὲ ἓν παθητικὸν καὶ ὑλικόν, τῶν δὲ ὑστέρων τινὰς τὸ μὲν ἓν ποιητικόν, τὰ δὲ δύο τὰ ἐναντία παθητικὰ καὶ ὑλικά. δοκεῖ δὲ ὁ Πλάτων οὕτως λέγειν τὸ μὲν ποιοῦν ἓν τιθείς, τὸ δὲ πάσχον ἤτοι τὴν ὕλην ὑπερβολὴν καὶ ἔλλειψιν καλῶν καὶ μέγα καὶ μικρόν, καὶ ταύτῃ δύο λέγων αὐτό. δῆλον δὲ ὅτι εἰ μὲν τὸ κυρίως ποιητικὸν αἴτιον ἔλεγεν ἕν,

οὐκ ἦν τοῦτο στοιχεῖον· εἰ δὲ τὸ εἶδος ἕν, τὴν δὲ ὕλην δύο κατὰ τὸ Πυθαγόρειον ἔθος διὰ τῶν ἀριθμῶν σημαίνων τὰ πράγματα, εἰκότως ἓν μὲν τὸ εἶδος ἔλεγεν ὡς ὁρίζον ὅπερ ἂν καταλάβῃ καὶ περατοῦν, δύο δὲ τὴν ὕλην ὡς ἀόριστον καὶ ὄγκου καὶ διαιρέσεως αἰτίαν καὶ πεφυκυῖαν πρὸς τὰ ἀντικείμενα. ἐπιστῆσαι δὲ χρὴ μετ' ὀλίγον ὅτι καὶ αὐτὸς Ἀριστοτέλης τὴν στέρησιν καὶ τὴν ὕλην εἰς ταὐτὸν ἄγει λέγων "ἔστι δὲ τὸ μὲν ὑποκείμενον ἀριθμῷ μὲν ἕν, εἴδει δὲ δύο". καὶ δῆλον ὅτι καὶ αὐτὸς δύο μὲν ἐρεῖ τὸ ὑποκείμενον, ἓν δὲ τὸ εἶδος. p. 189b16 Τὸ μὲν οὖν τρία φάναι τὰ στοιχεῖα ἕως τοῦ περίεργος ἂν ἡ ἑτέρα τῶν ἐναντιώσεων εἴ η . Πάνυ φιλανθρώπως οὐ μόνον κατὰ τὴν ἀποδεικτικὴν ἀνάγκην ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν τῶν ἄλλων φιλοσόφων συμφωνίαν ἀποδείξας τὸ τρεῖς ὀφείλειν εἶναι τὰς τῶν φυσικῶν στοιχειώδεις ἀρχάς, ἃς οὐδὲ ἀρχὰς ἁπλῶς ἀλλὰ στοιχεῖα κυριώτερον ἐκάλεσαν, ἀκριβείας πλείονος ἕνεκεν καὶ ὅτι οὐ πλείω τῶν τριῶν ἐστι τὰ στοιχεῖα προσαποδείκνυσιν. ἐπεὶ γὰρ ἀνάγκη καὶ ὑποκείμενον εἶναί τι ἓν καὶ δύο ἐναντία παρὰ τὸ ὑποκείμενον (εἴπερ μήτε τὸ ἐναντίον εἰς τὸ ἐναντίον δρᾷ ἀλλ' εἰς τὸ κοινὸν ὑποκείμενον, μήτε τὸ τυχὸν ἐκ τοῦ τυχόντος γίνεται), εἴ τις ὅλως πλεονάσαι βούλεται τὰς ἀρχάς, ἢ ἄλλο ὑποκείμενον προσθήσει ἢ ἄλλην ἐναντίωσιν. [30]

in Ph 9 205 ἀλλ' ὑποκείμενον μὲν ἀδύνατον ἕτερον προσθεῖναι. εἰ γὰρ ἡ αὐτὴ φύσις ἔσται τῶν αὐτῶν οὖσα δεκτική, ἥπερ καὶ κατ' αὐτὸ τοῦτο ὑφέστηκε κατὰ τὸ ὑποδοχὴν εἶναι, μόνον ἔσται καὶ ἓν τὸ ὑποκείμενον· εἰ δὲ διαφέρουσιν ἀλλήλων, καὶ αἱ διαφοραὶ εἴδη ἔσονται. καὶ οὐκέτι ἔσται ὑποκείμενα, ἀλλὰ σύνθετα καὶ μετ' ἐναντιώσεως· αἱ γὰρ διαφοραὶ κατ' ἀντίθεσιν ὑφίστανται. ὅλως δὲ ἁπλούστερον εἶναι βούλεται τὸ ὑποκείμενον, ὡς περὶ ἑαυτὸ δεχόμενον τὴν μεταβολήν. προστιθεῖ δὲ καὶ ὅτι ὥσπερ ἡ παράγουσα τὰ πρῶτα ἐναντία ἀρχὴ μία ἦν, οὕτως καὶ ἡ ὑποδεχομένη τὰ ἔσχατα μία ἔσται. τὸ γὰρ παράγον τὰ πρῶτα ἐναντία κρεῖττον αὐτῶν ὑπάρχον καὶ διὰ τοῦτο ἐπὶ πλέον φθάνον ταῖς ἀπογεννήσεσι μετὰ τὴν τῶν ἐσχάτων ἐναντίων ὑπόστασιν μίαν τινὰ ἀπογεννᾷ φύσιν ἀνομοίως ἑαυτὴν μιμουμένην· ὡς γὰρ ἐκείνη κατ' αἰτίαν περιέχει τὰ ἐναντία, οὕτως αὕτη πέφυκε πρὸς ἄμφω· καὶ ὡς αὕτη γεννητικὴ τῶν ἐναντίων ἐστίν, οὕτως ἐκείνη δεκτική. ἓν οὖν εἶναι χρὴ τὸ ὑποκείμενον ἱκανὸν πρὸς τὸ πάσχειν ὑπάρχον. εἰ δὲ δύο τις ἐναντιώσεις λέγοι τέτταρα τὰ ἐναντία τιθεὶς ἢ καὶ ὑποκείμενα δύο θήσεται καθ' ἑκατέραν ἕν, καὶ οὕτως οὐκέτι ἓν ἔσται τὸ ὑποκείμενον, ὅπερ δέδεικται πρότερον. καὶ μέντοι ἢ ἐξ ἑκατέρου τῶν ὑποκειμένων ἑκατέρα τῶν ἐναντιώσεων γεννᾶν δύναται πάντα καὶ ἔσται περιττὴ ἡ ἑτέρα (μία γὰρ οὕτως ἔσται ἐναντίωσις) ἢ ἑκατέρα ἴδιά τινα καὶ ἀφωρισμένα γεννήσει καὶ οὐκέτι πάντων αἱ αὐταὶ ἀρχαὶ ἔσονται. εἰ δὲ ἓν ὑποκείμενον ταῖς δύο ἐναντιώσεσιν ὑποτιθεὶς λέγοι δύνασθαι γεννᾶν αὐτὰς τὰ ὄντα ἐκ τοῦ ἑνὸς ὑποκειμένου, πάλιν ἢ ἄλλα μὲν ἥδε ἄλλα δὲ ἥδε ἢ τὰ αὐτὰ ἀμφότεραι, καὶ οὕτως πάλιν τὰ αὐτὰ ἔσται ἄτοπα. εἰ μὲν γὰρ ἄλλα καὶ ἄλλα, κἂν ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὑποκειμένου, τὸ μὲν ὑποκείμενον κοινὴ πάντων ἀρχὴ ἔσται, αἱ δὲ ἐναντιώσεις οὐκέτι κοιναί. εἰ δὲ ἐξ ἀλλήλων πάντα γεννῶσι, περιττὴ πάλιν ἡ ἑτέρα. μία γὰρ ἔσται ἡ ἐναντίωσις. εἰ δὲ καὶ πλείονάς τις δυεῖν ἐναντιώσεις ὑπόθηται, τὰ αὐτὰ ἄτοπα ἀκολουθήσει καὶ ἔτι μᾶλλον. τούτων δὲ τῶν τῆς διαιρέσεως τμημάτων καὶ τῶν ἑπομένων αὐτοῖς ἀτόπων τὰ μὲν τέθεικε, τὰ δὲ ὡς σαφῆ παρῆκεν ὁ Ἀριστοτέλης. τὸ μὲν γὰρ δύο καὶ ὑποκείμενα λέγειν τοὺς δύο τιθέντας ἐναντιώσεις αὐτὸ ὡς ἄτοπον τέθεικε διὰ τὸ προειλῆφθαι ὅτι πρὸς τὸ πάσχειν ἱκανὸν τὸ ἕν. πρὸς δὲ τὸ τὰ αὐτὰ γεννᾶν τὰς δύο ἐναντιώσεις, εἴτε ἑνὸς εἴτε δυεῖν ὑποκειμένων ὄντων κοινὸν ἐπήγαγεν ἄτοπον τὸ περιττὴν εἶναι τὴν ἑτέραν ἐναντίωσιν, καὶ ὅτι μία ἔσονται ἄμφω, καὶ ὅτι τὰ αὐτὰ γεννῶσι. [30]

in Ph 9 206 τὸ δὲ χωρὶς ἑκατέραν ἴδιά τινα γεννᾶν οὐδὲ ἠξίωσε λόγου περὶ κοινῶν ἀρχῶν διαλεγόμενος. ὁ μέντοι Πορφύριος τὸ ἐξ ἀλλήλων γεννᾶν οὕτως ἀκούει, ὡς εἰ ἡ ἑτέρα τῶν ἐναντιώσεων τὴν ἑτέραν γεννᾷ, οἷον εἴ τις λέγοι ἀραιὸν πυκνὸν θερμὸν ψυχρὸν ὡς πρῶτα, ἔπειτα τὸ μὲν θερμὸν ἐκ τοῦ ἀραιοῦ, τὸ δὲ ψυχρὸν ἐκ τοῦ πυκνοῦ· ἀρκέσει γὰρ ἡ τοῦ ἀραιοῦ καὶ πυκνοῦ ἐναντίωσις.

καὶ εἰ μὲν ἐξ ἀλλήλων γεννᾶσθαι ἔλεγεν, εἶχεν ἄν τι ἀκόλουθον ἡ ἐξήγησις· νῦν δὲ γεννᾶν εἶπεν ἐξ ἀλλήλω ν. p. 189b22 Ἅμα δὲ καὶ ἀδύνατον πλείους εἶναι ἐναντιώσεις τὰς πρώτα ς . Δείξας ὅτι ἐὰν ὑπόθηταί τις δύο τὰς πρώτας ἐναντιώσεις, ἢ καὶ δύο ὕλας ὑποθήσει ἤ, εἰ μία ἡ ὕλη, περιττὴ ἔσται ἡ ἑτέρα τῶν ἐναντιώσεων, δείκνυσι νῦν ὅπερ καὶ πρότερον ἔλεγεν, ὅτι οὐδὲ δυνατὸν πλείους εἶναι μιᾶς τὰς πρώτας ἐναντιώσεις συλλογιζόμενος καὶ νῦν οὕτως· ἡ οὐσία ἕν τι γένος ἐστὶ τὸ αὐτ ό , ἐν δὲ ἑνὶ γένει μία ἐναντίωσι ς· ἐν ἄρα τῇ οὐσίᾳ μία ἐναντίωσις, ἀλλὰ μὴν ἡ οὐσία πρώτη τῶν ἄλλων γενῶν ἐστιν· ἡ δὲ ἐν τῷ πρώτῳ γένει ἐναντίωσις πρώτη τῶν ἐν τοῖς ἄλλοις γένεσιν ἐναντιώσεών ἐστιν· ὥστε ἡ ἐν τῇ οὐσίᾳ ἐναντίωσις πρώτη τῶν ἐν τοῖς ἄλλοις γένεσιν ἐναντιώσεών ἐστι. καὶ οὕτως ἂν ἔχοιεν αἱ ἐν τοῖς ἄλλοις γένεσιν ἐναντιώσεις πρὸς τὴν ἐν τῇ οὐσίᾳ, ὡς αὐτὰ τὰ γένη πρὸς τὴν οὐσίαν. εἰ οὖν ἐκείνοις παρὰ τῆς οὐσίας τὸ εἶναι, καὶ ταῖς ἐναντιώσεσιν αὐτῶν παρὰ τῆς ἐν τῇ οὐσίᾳ ἐναντιώσεως· ὑστέρα ἄρα καὶ ὑπ’ ἐκείνην· μία ἄρα ἡ πρώτη ἡ ἐν τῇ οὐσίᾳ ἐναντίωσις καὶ ἡ ἀρχὴ αὐτή, ἐπειδὴ καὶ τὰς ἀρχὰς τὰς τῆς οὐσίας ζητοῦμεν. εἰκότως οὖν τὰς ἐναντιώσεις πάσας εἰς τὸ εἶδος καὶ τὴν στέρησιν συνεκορύφωσεν ὁ λόγος, διότι αὕτη τῆς οὐσίας μάλιστά ἐστιν ἰδία καὶ κατὰ ταύτην γένεσις ἐπιτελεῖται καὶ φθορά. εἰ δέ τις πλείους ἐναντιώσεις ἐν ταῖς ἀρχαῖς λαμβάνοι, οὗτος τῶν ἀρχῶν λέγοι ἂν τὰς μὲν πρώτας εἶναι, τὰς δὲ μετ’ ἐκείνας. οὕτως δὲ ὁμογενεῖς οὖσαι κατὰ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον διοίσουσιν. εἰ γὰρ κοινὸν γένος ἡ οὐσία, γενικωτάτη ἂν εἴη ἡ τῆς οὐσίας ἐναντίωσις. τὸ δὲ πᾶσαι δὲ αἱ ἐναντιώσεις ἀνάγεσθαι δοκοῦσιν εἰς μίαν ἢ καὶ ἐκ τῆς τῶν φαινομένων ἐναργείας τὴν πίστιν παράγει ἐκ τῆς τῶν φυσικῶν μαρτυρίας πάντων μίαν τὴν πρώτην τιθέντων, ἢ ἐκ τῆς ἑαυτοῦ δόξης εἰς εἶδος καὶ στέρησιν πάσας ἀναγούσης τὰς ἐναντιότητας. [30]

in Ph 9 207 καὶ γὰρ προσεχεῖς μὲν γενέσεως ἀρχαὶ κατ’ αὐτὸν δύο εἰσὶν ἐναντιώσεις, θερμότης ψυχρότης, ξηρότης ὑγρότης, ὡς ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς Περὶ γενέσεως ἔδειξεν· ἐπεὶ δὲ καὶ αὗται ὑπὸ μίαν ἀνάγονται τὴν τῆς ἕξεως καὶ τῆς στερήσεως, διὰ τοῦτο μία ἡ ἀρχικὴ κατ’ αὐτὸν ἐναντίωσις. οὕτως ὁ Ἀλέξανδρος καὶ νῦν ἐξηγήσατο τὸ χωρίον· τὸ δὲ ἀεὶ γὰρ ἐν ἑνὶ γένει μία ἐναντίωσίς ἐστιν ἐπὶ τῆς προσεχοῦς τὴν γένεσιν ἐναντιώσεως ἀκούει. τὸ γὰρ λευκὸν καὶ μέλαν χρώματός ἐστι προσεχὴς ἐναντίωσις, οὐ ποιότητος· “τὸ δὲ ποιόν, φησίν, ἢ οὐκ ἔχει προσεχῆ ἐναντίωσιν, ἢ εἰ ἔχει, ὑπ’ αὐτὴν ἀναχθήσεται τὸ λευκὸν καὶ μέλαν καὶ τὰ ἄλλα ὁμοίως τὰ ἐν τῇ ποιότητι ἐναντία.” ὁ μέντοι Πορφύριος οὐσίαν ἀκούει τὴν ὕλην καὶ περὶ ταύτην μίαν λέγει ἐναντίωσιν τὴν πρώτην, διότι γένος ἡ οὐσία, ἐν παντὶ δὲ γένει μία ἐναντίωσις ἡ πρώτη. λέγει δὲ οὕτως· “ἐν παντὶ γένει μία ἐναντίωσις ἡ πρώτη. γένος δὲ καὶ ἡ οὐσία· μία ἄρα καὶ περὶ ταύτην ἡ ἐναντίωσις. ἡ δὲ ὕλη οὐσία. ὥστε καὶ ἡ περὶ ταύτην μία ἐναντίωσις ἡ πρώτη, κἂν ὦσι πλείους, τῷ πρότερον καὶ ὕστερον διοίσουσιν, ἀλλ’ οὐ τῷ γένει· ἀεὶ γὰρ ἐν ἑνὶ γένει μία ἐναντίωσι ς”. καὶ ἄμεινον οἶμαι οὕτως ἤπερ ἐπ’ ἐκείνης τῆς οὐσίας ἀκούειν τῆς ὅλης τῆς τοῖς ἄλλοις γένεσιν ἀντιδιῃρημένης. τὸ γὰρ λέγειν ὅτι αἱ τῶν ἄλλων γενῶν ἐναντιώσεις ὑπὸ τὴν τῆς οὐσίας ἐναντίωσίν εἰσι, διότι καὶ αὐτὰ τὰ γένη ἀπὸ τῆς οὐσίας ἔχει τὸ εἶναι, ἀπιθάνως εἰρῆσθαί μοι δοκεῖ. αἱ μὲν γὰρ ἄλλαι ἐναντιώσεις ὑπὸ τὴν πρώτην οὕτως ἀνάγονται, ὡς κατηγορεῖσθαι τῶν ἄλλων τὴν πρώτην. πᾶσα γὰρ ὑπεροχὴ καὶ ἔλλειψις, ταὐτότης καὶ ἑτερότης, ἢ ὅτι ἂν ἄλλο τις λέγοι τὴν πρώτην, οὐ μέντοι τὰ ἄλλα γένη οὐσίαι εἰσί. διότι γὰρ τὸ εἶναι ἐν τῇ οὐσίᾳ ἔχουσι, δι’ αὐτὸ τοῦτο οὐκ εἰσὶν οὐσίαι. κάλλιον οὖν ἴσως οὐσίαν καὶ ἓν γένος τὸ γενητὸν πᾶν ἀκούειν κοινὸν τῶν δέκα γενῶν ὑπάρχον. διὸ καὶ ἡ προσεχὴς αὐτῶν ἐναντίωσις κοινὴ τῶν δέκα γενῶν ἐστιν, ἡ ἕξις λέγω καὶ ἡ στέρησις. δυνατὸν δὲ καὶ τὴν ὕλην ἀκούειν, ὡς κατ’ αὐτὴν ὑφεστηκότος τοῦ γενητοῦ καὶ ἐνύλου παντός, οὐ μέντοι ὅτι κυρίως οὐσία ἐστὶν ἡ ὕλη. οὔτε γὰρ ἡ νοητὴ οὐσία ἐστὶν ἡ ὕλη οὔτε ἡ αἰσθητή. ἡ μὲν γὰρ παντάπασίν ἐστιν ἄυλος, ἡ δὲ καὶ αὐτὴ γένεσιν ἔχει καὶ φθορὰν ἥ γε κυρίως γενητὴ οὐσία. τὸ δὲ γινόμενον καὶ φθειρόμενον

ὑποκειμένου δεῖται καὶ ὕλης, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς μαθησόμεθα. ὕλην δὲ ὕλης ποιεῖν ἄλογον. p. [35]

in Ph 9 208 189b27 Ὅτι μὲν οὖν οὔτε ἓν τὸ στοιχεῖον οὔτε πλείω δυεῖν ἢ τριῶν ἕως τοῦ οὕτω τὰ περὶ ἕκαστον ἴδια θεωρεῖ ν . Δείξας ὅτι μιᾶς ἐναντιώσεως ἐν ταῖς ἀρχαῖς δεῖ καὶ ὑποκειμένου τινὸς τοῖς ἐναντίοις, συμπεραίνεται ὅτι οὔτε ἓν τὸ στοιχεῖον, εἴπερ ἐναντία καὶ ὑποκείμενόν τι τοῖς ἐναντίοις, οὔτε μέντοι πλείω δυεῖν ἢ τριῶ ν. τό τε γὰρ ὑποκείμενον ἕν ἐστι καὶ τὰ ἐναντία οὐ πλείω δυεῖν ἐστιν. εἴτε μέντοι δύο ἀρχαὶ εἴτε τρεῖς (τοῦτο γάρ ἐστι τὸ καθάπερ εἴπομε ν) ζητήσεως ἄξιόν ἐστι. καὶ γὰρ εἰ μὲν ὡς μία ἀρχὴ τὰ ἐναντία λαμβάνοιτο, δύο ἂν εἶεν ἀρχαὶ ἥ τε ὕλη καὶ τὰ ἐναντία· εἰ δὲ ὡς δύο τὰ ἐναντία, τρεῖς εἰσιν αἱ ἀρχαί. ἄμεινον δὲ διὰ τὴν στέρησιν ἀμφιβόλως εἰρῆσθαι ἢ ταὐτὸν δοκοῦσαν τῇ ὕλῃ ἢ εἰ καὶ διαφέροι κατὰ συμβεβηκὸς ἀρχὴν οὖσαν. ἄπορον οὖν εἴτε δύο ἀρχαὶ τὸ εἶδος καὶ ἡ ὕλη, εἴτε τρεῖς καὶ τῆς στερήσεως προσλαμβανομένης, εἴτε πῶς μὲν δύο πῶς δὲ τρεῖς, ὅπερ καὶ ἀληθὲς φανήσεται. ταῦτα γάρ ἐστι τὰ ἐφεξῆς ὑπ’ αὐτοῦ διαρθρούμενα. καὶ περὶ ταῦτά ἐστιν ἡ πολλὴ ἀπορία, πότερον ὁμοίως τὰ ἐναντία ἀρχαί, ἢ τὸ μὲν καθ’ αὑτό, τὸ δὲ κατὰ συμβεβηκός. καὶ δὴ καὶ συμπεραινόμενος τούτους τοὺς λόγους ἐπάγει “διὸ ἔστι μὲν ὡς δύο λεκτέον εἶναι τὰς ἀρχάς, ἔστι δὲ ὡς τρεῖς· καὶ ἔστι μὲν ὡς τὰ ἐναντία, ἔστι δὲ ὡς οὔ”. ἐπειδὴ δὲ ἐκ τῆς μεταβολῆς μάλιστα καὶ τῆς γενέσεως τὰς ἀρχὰς εὑρεῖν τῶν γινομένων προέθετο, τῶν δὲ γινομένων τὰ μὲν κατά τι τῶν συμβεβηκότων γινόμενα πρόδηλον ἔχει ὑποκείμενον τὴν οὐσίαν, τὰ δὲ κατ’ οὐσίαν γινόμενα ἀδηλότερον ἔχει τὸ ὑποκείμενον, διὰ τοῦτο κοινῶς πρῶτον περὶ γενέσεως ποιησάμενος τὸν λόγον καὶ παραδείγματα παραθέμενος τῆς κατά τι τῶν συμβεβηκότων μεταβολῆς, ὕστερον τὴν κατ’ οὐσίαν γένεσιν διακρίνει ταύτης καὶ δείκνυσι καὶ ἐπ’ ἐκείνης τὴν τοῦ ὑποκειμένου χρείαν, καὶ ὅπως ἔχει καὶ πρὸς ἐκεῖνο ἡ στέρησις. κοινότερον δὲ τὸν λόγον εἶπε, καὶ ὅτι οὐ μόνον τῇ φυσικῇ ἀλλὰ καὶ τῇ τεχνικῇ προσχρῆται γενέσει· τοιαύτη γὰρ ἡ τοῦ μουσικοῦ. ὅτι δὲ ἡ τῶν κοινῶν καὶ ὁλοσχερῶν θεωρία ὡς πρὸς ἡμᾶς προτέρα τῶν ἰδίων ἐστίν, εἴρηκεν εὐθὺς τῆς πραγματείας ἀρξάμενος. καὶ δῆλον καὶ ἐκ τῶν ἐνταῦθα λεγομένων, ὅτι τὰ ἐκεῖ “καθόλου” εἰρημένα, ἐξ ὧν ἔλεγεν “εἰς τὰ καθέκαστα δεῖν προϊέναι”, τὰ κοινὰ καὶ ὁλοσχερῆ ἦν, ἅπερ ἐστὶν ἡμῖν γνωριμώτερα. p. [30]

in Ph 9 209 189b32 Φαμὲν γὰρ γίνεσθαι ἐξ ἄλλου ἄλλο καὶ ἐξ ἑτέρου ἕτερον ἕως τοῦ καὶ γὰρ ἐξ ἀμούσου καὶ ὁ ἄμουσος γίνεται μουσικό ς . διὸ καὶ ἐπὶ τοῦ συγκειμένου ὡσαύτως · καὶ γὰρ ἐξ ἀμούσου ἀνθρώπου καὶ ἄμουσος ἄνθρωπος γίγνεσθαι λέγεται μουσικό ς . Ἐντεῦθεν καὶ τὴν τοῦ ὑποκειμένου φύσιν εὑρεῖν ἐναργέστερον προτίθεται, κἂν ἤδη ταύτην ὅτι ἔστιν εὗρέ τε καλῶς καὶ ἐβεβαιώσατο. καὶ μέντοι καὶ διαφορὰν ἡμῖν τῆς στερήσεως πρὸς τὸ ὑποκείμενον παραδίδωσι, πρῶτον μὲν ἀπὸ τοῦ λέγεσθαι διαφόρως ἐπιχειρῶν, εἶτα καὶ ἐξ αὐτῆς τῶν πραγμάτων τῆς φύσεως. μεταχειρίζεται δὲ τὸν λόγον οὕτως· ἡ γένεσις καὶ ὅλως ἡ μεταβολὴ ἡ μέν ἐστιν ἁπλῆ, ἡ δὲ σύνθετος· ἁπλῆ μὲν ὡς ὅταν τὸν ἄνθρωπον λέγωμεν γίνεσθαι μουσικόν, γινόμενον μὲν τὸν ἄνθρωπον λαβόντες, ὃ δὲ γίνεται τὸ μουσικόν· ἢ ὅταν λέγωμεν τὸν ἄμουσον γίνεσθαι μουσικόν. σύνθετος δέ, ὅταν τὸν μὴ μουσικὸν ἄνθρωπον λέγωμεν γίνεσθαι μουσικὸν ἄνθρωπον. διὰ τούτων οἶμαι τέως τὴν κοινωνίαν ὑποδεικνὺς τοῦ τε ὑποκειμένου καὶ τῆς στερήσεως (ὑποκείμενον μὲν γὰρ ὁ ἄνθρωπος, στέρησις δὲ τὸ ἄμουσον, καὶ ἄμφω ὁμοίως λέγομεν γίνεσθαι ὅπερ τὸ εἶδος), εἶτα λοιπὸν τὰς διαφορὰς παραδίδωσι, καὶ πρώτην πάλιν τὴν ἀπὸ τοῦ λέγεσθαι· τούτων γάρ, φησί, τὸ μὲν ἄμουσον καὶ τὰ τοιαῦτα οὐ μόνον λέγεται τόδε τι γίνεσθαι οἷον τὸ ἄμουσον μουσικόν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τούτο υ , οἷον ἐκ μὴ μουσικοῦ μουσικό ν. ὁ δὲ ἄνθρωπος καὶ ὅλως τὰ τοιαῦτα οὐχ ὁμοίως ἔχει· οὐ γὰρ λέγομεν ἐξ ἀνθρώπου μουσικὸν γίνεσθαι, ἀλλὰ τὸν ἄνθρωπον μουσικόν. καὶ ἔστιν ἐν τοῖς λεγομένοις ἡ διαφορά. δευτέρα δὲ ἐκ τῶν πραγμάτων, ὅτι τῶν γινομένων ὅπερ τὸ εἶδος τὰ μὲν ὑπομένοντα γίνεται (ὁ

γὰρ ἄνθρωπος ὑπομένων ἄνθρωπος γίνεται μουσικός), τὰ δὲ ἐξίσταται (τὸ γὰρ ἄμουσον οὐχ ὑπομένει τὸ μουσικόν). τούτων οὖν διωρισμένων τοῦ τε διχῶς λέγεσθαι τὰ γινόμενα ἢ ὡς ἁπλᾶ ἢ ὡς σύνθετα καὶ τοῦ διαφέρειν τὸ γινόμενον κατά τε τὸ λέγεσθαι καὶ κατὰ τὸ ὑπομένειν ἢ μὴ ὑπομένειν, πανταχόθεν τοῦτο ἔστι λαβεῖν, ὅτι δεῖ τι πάντως ὑποκεῖσθαι τὸ γινόμενον, τοῦτο δέ ἐστιν ἢ τὸ ἐξ οὗ λέγομεν γίνεσθαι οἷον τὸ ἄμουσον ἢ τὸ λεγόμενον γίνεσθαι οἷον τὸν ἄνθρωπον· ἅπερ καὶ εἰ ἀριθμῷ ἕν ἐστι (διότι τὸ ἕτερον καθ' ἑαυτὸ ὑποστῆναι οὐ δύναται), ἀλλὰ τῷ λόγῳ ἕτερα· οὐ γὰρ ταὐτὸν ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ ἄμουσον. καὶ προσαρμόττει λοιπὸν τὰ ῥηθέντα τῷ ὑποκειμένῳ καὶ τῇ στερήσει. καὶ πρώτην τὴν κατὰ τὸ πρᾶγμα διαφορὰν διανέμων λέγει, ὅτι τὸ μὲν ὑπομένον τὸ ὑποκείμενόν ἐστι, τὸ δὲ ἐξιστάμενον ἡ στέρησις, μεγίστην ταύτην εὑρὼν διαφορὰν καὶ τὴν αἰτίαν πρόδηλον ἔχουσαν. [30]

in Ph 9 210 τὸ μὲν γὰρ ὑποκείμενον ἅτε μηδὲ ἐναντίον ὑπάρχον τῷ εἴδει ὑπομένει προσιὸν αὐτό. ἡ δὲ στέρησις ἀντικειμένη καὶ ἀσύνακτος οὖσα πρὸς αὐτὸ ἐξίσταται πάντως ἐπεισιόντος τοῦ εἴδους. εἶτα τὴν κατὰ τὸ λέγεσθαι διαφορὰν ἐπάγει, τὸ μὲν ἐφ' οὗ τὸ τόδε καὶ τὸ ἐκ τοῦδε λέγομεν τῇ στερήσει προσαρμόττων, τὸ δὲ ἐφ' οὗ τὸ τόδε μόνον τῷ ὑποκειμένῳ. εἰ δέ ποτε καὶ ἐπὶ τούτου τὸ ἐκ τοῦδε λέγομεν, οἷον ἐκ χαλκοῦ ἀνδριάντα λέγοντες γίνεσθαι, οὐκέτι καὶ τὸ τόδε ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ λέγομεν· οὐ γὰρ ὅτι ὁ χαλκὸς ἐγένετο ἀνδριάς. ὥστε εἰ ἡ μὲν στέρησις ἀμφοτέρως λέγεται καὶ τόδε καὶ ἐκ τοῦδε, τὸ δὲ ὑποκείμενον θατέρως μόνον καὶ ταύτῃ ἂν ἀλλήλων διαφέροι. εἰ δὲ χρὴ διορίζειν ὅλως, τὸ μὲν ἐκ τοῦδε γίνεσθαι μᾶλλον τῷ μὴ ὑπομένοντι, τουτέστι τῇ στερήσει, προσήκει· δύναται γὰρ καὶ τὸ μετὰ τόδε δηλῶσαι· τὸ μέντοι τόδε γίνεσθαι τόδε τῷ ὑπομένοντι μᾶλλον ἁρμόττει. μένον γάρ τι δεῖ γίνεσθαι ὅπερ γίνεται. ἀμέλει καὶ ὅταν τὸ ἄμουσον λέγωμεν γίνεσθαι μουσικόν, κατὰ τὴν πρὸς τὸ ὑποκείμενον ἀναφορὰν λέγομεν· ἐκείνῳ γὰρ ἁρμόττει. οὐ γὰρ δὴ ἡ ἀμουσία αὐτὴ γίνεται μουσικόν, ἀλλὰ τὸ τῇ ἀμουσίᾳ ὑποκείμενον, καθ' ὃ ταύτην ἔχει. ὥσπερ καὶ ὅταν ἐκ τοῦ χαλκοῦ λέγωμεν τὸν ἀνδριάντα γίνεσθαι, καθ' ὃ ἐν τῷ χαλκῷ ἡ τοῦ ἀνδριάντος ἐστὶ στέρησις ἀνώνυμος, κατὰ τοῦτο λέγομεν. ἐπειδὴ γὰρ ἐκ στερήσεως ἡ γένεσις, ὅταν ἀπορήσωμεν τοῦ τῆς στερήσεως ὀνόματος, διὰ τοῦ ὑποκειμένου σημαίνομεν αὐτὴν ὡς ἐν τούτῳ καὶ τῆς στερήσεως οὔσης. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἁπλῶν ἔχει καὶ τῶν συνθέτων. καὶ γὰρ ἐπὶ τούτων τὸ μετὰ τῆς στερήσεως ὑποκείμενον οἷον ὁ ἄμουσος ἄνθρωπος οὐχ ὑπομένει τὸ μετὰ τοῦ εἴδους ὑποκείμενον, τουτέστι τὸν μουσικὸν ἄνθρωπον, διὰ τὸ ἀντικεῖσθαι τῷ ἀμούσῳ τὸ μουσικόν. καὶ μέντοι καὶ ἐξ ἀμούσου ἀνθρώπου καὶ τὸν ἄμουσον ἄνθρωπον γίνεσθαι λέγομεν μουσικὸν ἄνθρωπον. Αὕτη μὲν ἡ ὅλη τῶν λεγομένων ἔννοια. ἐν δὲ τοῖς κατὰ μέρος τὸ μὲν γινόμενον τὸ ὑποκείμενον καὶ τὴν στέρησίν φησιν οἷον τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸ ἄμουσον, τὸ δὲ ὃ γίνεται τὸ εἶδος οἷον τὸ μουσικόν. ὑποκεῖσθαι δὲ τὸ γινόμενον εἶπεν, οὐ τὴν ὕλην μόνον νῦν ὑποκεῖσθαι λέγων, ἀλλ' ὅλον τὸ γινόμενον ἐν ᾧ καὶ ἡ ὕλη καὶ ἡ στέρησις. τοῦτο οὖν, φησί, τὸ γινόμενον εἰ καὶ ἀριθμῷ ἐστιν ἕν (διότι συνδεδράμηκεν εἰς ταὐτὸν τό τε ὑποκείμενον καὶ ἡ στέρησις ὡς μὴ δυναμένης τῆς στερήσεως καθ' ἑαυτὴν ὑποστῆναι), ἀλλὰ τῷ εἴδει γε διάφορά ἐστιν. ἐπειδὴ δὲ μὴ κυρίως ἐπ' αὐτῶν εἴρηται τὸ τῷ εἴδει διαφέρειν καὶ τῆς ὕλης ἀνειδέου παντελῶς οὔσης καὶ τῆς στερήσεως ἀπουσίας οὔσης τοῦ εἴδους, γοργῶς τὸ τῷ εἴδει οὐχ ἓν μετέβαλεν εἰς τὸ τῷ λόγῳ διάφορον εἰπὼν τὸ γὰρ εἴδει λέγω καὶ λόγῳ ταὐτό ν. [35]

in Ph 9 211 οὐ γὰρ ὁ αὐτὸς λόγος ἀνθρώπου καὶ ἀμούσου. ὅτι δὲ ἡ στέρησις καὶ ὑπάρχει τῇ ὕλῃ καὶ ὡς συμβεβηκὸς ὑπάρχει, καὶ προϊοῦσι μὲν ἔσται δῆλον λεγέσθω δὲ καὶ νῦν. μὴ ὑπαρχούσης μὲν γὰρ τῆς στερήσεως οὐκ ἂν εἴη γένεσις. ἐκ γὰρ μὴ τοιούτου ἡ γένεσις καὶ πεφυκότος· μὴ κατὰ συμβεβηκὸς δὲ ὑπαρχούσης ἀλλὰ καθ' αὐτό, φθείροιτο ἂν τὸ ὑποκείμενον ἐν τῇ τῆς στερήσεως ἀποβολῇ, εἴπερ τὸ εἶναι αὐτῷ σὺν τῷ ἐστερῆσθαι ἦν. ἀλλ' εἰ τὸ ὑποκείμενον δυνάμει, τὸ δὲ δυνάμει ἐν στερήσει, πῶς οὐ τῷ οἰκείῳ λόγῳ στέρησίς ἐστι τὸ ὑποκείμενον; ἤ φαμεν ἐνεργείᾳ

ὑποκείμενον αὐτὸ εἶναι· οὐ γὰρ δὴ καὶ τοῦτο δυνάμει ἔχει· συμβέβηκε δὲ αὐτῷ τὸ δύνασθαι κοινωνεῖν τοῖς εἴδεσιν· ὥστε καὶ ἡ στέρησις τῶν εἰδῶν, ὧν μέλλει δέχεσθαι, συμβεβηκὸς ἂν αὐτῷ εἴη. "ὅταν γὰρ, φησὶν Ἀλέξανδρος, ὡς ὕλη τινὸς λαμβάνηται, τότε ἐστὶ μετὰ στερήσεως· ὅταν δὲ αὐτὸ καθ' αὐτὸ τὸ ὑποκείμενον, οὐ μετὰ στερήσεως". ὁ μέντοι Βόηθος ἔλεγεν ὅτι "ἄμορφος μὲν οὖσα καὶ ἀνείδεος ὕλη λέγεται· ἡ γὰρ ὕλη πρὸς τὸ ἐσόμενον ὠνομάσθαι δοκεῖ· ὅταν δὲ δέξηται τὸ εἶδος, οὐκέτι ὕλη ἀλλ' ὑποκείμενον λέγεται· ὑποκεῖσθαι γάρ τι λέγεται τῷ ἤδη ἐνόντι". μήποτε δὲ ὕλη μὲν ὡς ἐσχάτη λέγεται, ὑποκείμενον δὲ ὡς πρὸς τὸ εἶδος, εἴτε ἔχει ἤδη τὸ εἶδος εἴτε μέλλει δέχεσθαι αὐτό. "ἄποιος δέ, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, κατὰ τὸν ἑαυτῆς λόγον ἡ ὕλη, οὐχ ὡς ἐν στερήσει οὖσα ποιότητος (καὶ γὰρ ἡ στέρησις ποιότης), ἀλλ' ὡς ἐν ἀποφάσει· ὥσπερ γὰρ τοῦ εἴδους οὕτως καὶ τῆς στερήσεώς ἐστι δεκτική". ταῦτα τοῦ Ἀλεξάνδρου λέγοντος ἐπιστήσειεν ἄν τις, πρῶτον μέν, εἰ ἡ στέρησις ποιότης, ἡ δὲ ποιότης εἶδός τι, παντὸς δὲ εἴδους γενητοῦ ἐστι στέρησις, ἔσται καὶ τῆς στερήσεως στέρησις· εἰ δὲ ἡ στέρησις ἀπουσία, καὶ ἀπουσίας ἔσται ἀπουσία καὶ τοῦτο ἐπ' ἄπειρον. ἔτι δὲ εἰ ὡς τοῦ εἴδους οὕτως καὶ τῆς στερήσεώς ἐστι δεκτικὴ ἡ ὕλη, ὅταν τὸ εἶδος πάρεστι στέρησιν ἔχει τῆς στερήσεως. ἢ οὖν τὸ εἶδός ἐστιν ἡ στέρησις τῆς στερήσεως, ὅπερ ἄτοπον, ἢ ἔσται τις ἄλλη στέρησις συνοῦσα τῷ εἴδει. καὶ τί ἔσται τὸ ἐκείνῃ ἀντικείμενον εἶδος, εἴπερ πᾶσα στέρησις πρὸς εἶδος ἀντίκειται; μήποτε οὖν ἄλλη ἐστὶν ἡ ἐν κατηγορίαις στέρησις ἀντικειμένη τῇ ἕξει ὡς ἡ τυφλότης τῇ ὄψει, ἥτις οὐδὲ ἀνακάμπτει εἰς τὴν ἕξιν μετέχουσά πως τῆς ποιότητος καὶ αὐτὴ καὶ παρακεχρωσμένη τῷ εἴδει οὗ λέγεται στέρησις. περὶ ἧς τάδε γέγραφεν ὁ Ἀριστοτέλης· "ἐπὶ δέ γε τῆς στερήσεως καὶ τῆς ἕξεως ἀδύνατον εἰς ἄλληλα μεταβολὴν γίνεσθαι. ἀπὸ μὲν γὰρ τῆς ἕξεως ἐπὶ τὴν στέρησιν γίνεται μεταβολή, ἀπὸ δὲ τῆς στερήσεως ἐπὶ τὴν ἕξιν ἀδύνατον. [35]

in Ph 9 212 οὔτε γὰρ τυφλὸς γενόμενός τις πάλιν ἀνέβλεψεν, οὔτε φαλακρὸς ὢν πάλιν κομήτης ἐγένετο, οὔτε νωδὸς ὢν πάλιν ὀδόντας ἔφυσεν". ἄλλη δέ τίς ἐστιν αὕτη ἡ στέρησις ἀντικειμένη τῷ εἴδει καὶ ἀνακάμπτουσα εἰς αὐτό, ὥστε κατὰ τὴν εἰς ἄλληλα τούτων μεταβολὴν ἐπιτελεῖσθαι τὴν γένεσιν καὶ τὴν φθοράν. καὶ ἐκείνη μὲν μετὰ τὸ εἶδός ἐστι πήρωσις οὖσα τοῦ εἴδους, αὕτη δὲ καὶ πρὸ τοῦ εἴδους καὶ μετὰ τὸ εἶδος ὡς ἀπουσία τις μετὰ ἐπιτηδειότητος τῆς πρὸς τὸ εἶδος θεωρουμένη. ὥστε οὐδὲ στέρησις ἂν εἴη στερήσεως, ἀλλ' εἶδος καὶ στέρησις μόνον ἀπουσία τις οὖσα τοῦ εἴδους· καὶ ὅταν παρῇ τὸ εἶδος, οὐ πάρεστιν ἡ στέρησις. οὐ μέντοι οὐδὲ ἀπουσία τῆς στερήσεως πάρεστιν ὡς ἄλλη στέρησις· εἴδους γὰρ ἀπουσία ἡ στέρησις ἀλλ' οὐχὶ στερήσεως. καὶ τὸ μὲν εἶδος παρεῖναι καὶ ἀπεῖναι λέγοιτο ἄν, οὔτε δὲ ἡ παρουσία παρεῖναι ἢ ἀπεῖναι, ὡς ἄλλην γίνεσθαι παρουσίαν τῆς παρουσίας, οὔτε ἡ ἀπουσία· καὶ γὰρ ὅταν συνάπτηταί τινα καὶ χωρίζηται ἀπ' ἀλλήλων, οὐ λέγομεν τοῦ χωρισμοῦ χωρισμὸν εἶναι. p. 190a31 Πολλαχῶς δὲ λεγομένου τοῦ γίνεσθαι ἕως τοῦ τὰ δὲ ἄλλα πάντα κατὰ τῆς οὐσία ς . Προθέμενος ἐπὶ πάσης γενέσεως τό τε ὑποκείμενον εὑρεῖν καὶ τὴν διαφορὰν αὐτοῦ παραδοῦναι τὴν πρὸς τὴν στέρησιν καὶ ἀπὸ τῶν εὐκολωτέρων ἀρξάμενος (προφανεστέρα γὰρ ἦν ἡ τῶν συμβεβηκότων γένεσις περὶ ὑποκειμένην τὴν οὐσίαν ἐπιτελουμένη), μέτεισι λοιπὸν ἐπὶ τὸ δεῖξαι, ὅτι καὶ ἐπὶ τῆς οὐσίας ὑποκειμένου τινὸς δεῖ καὶ στερήσεως πρός τε τὴν γένεσιν τῆς οὐσίας καὶ πρὸς τὴν φθοράν. καὶ πρῶτον μὲν ἐπισημαίνεται, ὅτι πολλαχῶς λεγομένου τοῦ γίνεσθαι καὶ τοσαυταχῶς ὅσα ἐστὶ τὰ γινόμενα, ἐπὶ μὲν τῶν ἐννέα κατηγοριῶν οὐ γίνεσθαι ἁπλῶς λέγομεν, ἀλλὰ τόδε τι γίνεσθα ι. τὴν γὰρ ὑποκειμένην οὐσίαν οὐ γίνεσθαι ἁπλῶς, ἀλλὰ λευκὸν γίνεσθαι ἢ τρίπηχυ ἢ δεξιὸν λέγομεν, ἐπὶ δὲ τῆς οὐσίας οἷον τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι γίνεται ἄνθρωπος λέγομεν, ἀλλ' οὐ τόδε τι γίνεται. τούτου δὲ αἴτιον τὸ τὴν οὐσίαν μὲν αὐτὴν καθ' αὑτὴν ὑφεστῶσαν καθ' ἑαυτὴν γίνεσθαι. τῶν δὲ ἄλλων ἐν τῇ οὐσίᾳ τὸ εἶναι ἐχόντων ἡ οὐσία κατ' αὐτὰ λέγεται γίνεσθαι, ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς οὐδὲ καθ' ἑαυτήν. διὸ κατὰ μὲν τὰ ἄλλα τῆς γενέσεως ἐπιτελουμένης φανερὸν ὅτι ἀνάγκη ἐστὶν ὑποκεῖσθαι τὸ τὶ γινόμενο ν. δεῖ γὰρ εἶναι πάντως ὃ

λέγομεν τόδε τι γίνεσθαι οἷον λευκὸν ἢ τρίπηχυ, διότι τὰ συμβεβηκότα πάντα ἐν ὑποκειμένῃ τῇ οὐσίᾳ ἐστίν. [30]

in Ph 9 213 ἐπειδὴ δὲ ἡ οὐσία οὐκ ἔστιν ἐν ὑποκειμένῳ ὥσπερ τὰ ἄλλα, οὐχ οὕτως φανερόν ἐστιν αὐτῆς τὸ κατὰ τὴν γένεσιν καὶ τὴν φθορὰν ὑποκείμενον. p. 190b1 Ὅτι δὲ καὶ ἡ οὐσία ἕως τοῦ οἷον τὰ τρεπόμενα κατὰ τὴν ὕλη ν . Ὅτι μὲν αἱ ἄλλαι κατηγορίαι ἐν ὑποκειμένῳ τῇ οὐσίᾳ οὖσαι τὸ γίνεσθαι καὶ φθείρεσθαι ἔχουσι προσεχῶς περὶ τὴν οὐσίαν ὡς ὑποκειμένην, δῆλον. καὶ αὐτὴ δὲ ἡ οὐσία ἡ γενητὴ καὶ ὅλως ὅσα παρὰ τὰ πρότερον εἰρημένα, ἃ τόδε τι εἶναι λέγομεν, ἁπλῶς ὄντα ἐστὶ καὶ οὐ τόδε τι ὄντα, τουτέστιν οὐσίαι καὶ οὐ συμβεβηκότα, κἂν μὴ ἐν ὑποκειμένῳ τὸ εἶναι ἔχῃ, ἀλλ' ἔχει τι πάντως ἐν ἑαυτοῖς ὑποκείμενον κατ' αὐτά, περὶ ὃ τὸ γίνεσθαι καὶ φθείρεσθαι συμβαίνει αὐτοῖς. τοῦτο δὲ πρῶτον μὲν δείκνυσι διὰ τῆς ἐπαγωγῆς. ἀεὶ γὰρ ἔστι τι ὑποκείμενον ταῖς γενέσεσιν ὥσπερ ἐπὶ φυτῶν καὶ ζῴων τὸ σπέρμα. τούτου γὰρ ὑπομένοντος ἅμα καὶ ἀλλοιουμένου γίνεται τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῷα. μετὰ δὲ τὴν ἐπαγωγὴν καθολικῇ φησιν ὁ Ἀλέξανδρος ἀποδείξει χρῆσθαι τὸν Ἀριστοτέλην δεικνύντα, ὅτι κατὰ πάντας τοὺς τοῦ γίνεσθαι τρόπους ἐξ ὑποκειμένου γίνεται τὰ γινόμενα, καὶ τῷ καθόλου συναποδεικνύντα καὶ τὸ ἐπὶ τῆς οὐσίας, εἴ γε καὶ ἡ ταύτης γένεσις ὑπὸ τοὺς ἐκτιθεμένους τρόπους ἐστί. διὸ καὶ τὰ γινόμενα ἁπλῶς ἀντὶ τοῦ καθόλου καὶ καθάπαξ ἀκούει, ὡς ἐπανιόντος αὐτοῦ πάλιν ἐπὶ τοὺς κοινοὺς τῆς γενέσεως τρόπους, ἐν οἷς καὶ ὁ κατ' οὐσίαν συνείληπται· "τῇ γὰρ ἀλλοιώσει, φησίν, ὑποτάσσεται καὶ ἡ κατ' οὐσίαν γένεσις, καὶ ἴσως εἴποι ἂν οὐχ ὅτι ἀλλοίωσίς ἐστιν, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἄνευ ἀλλοιώσεως". οὕτως μὲν οὖν ὁ Ἀλέξανδρος. καὶ ἔοικε καὶ Συριανὸς ὁ μέγας τὴν τοιαύτην ἐξήγησιν ἀποδέξασθαι. μήποτε δὲ τῶν κατ' οὐσίαν γινομένων ἐστὶν ἡ διαίρεσις αὕτη. καὶ γὰρ τὸ σχῆμα εἶδος καὶ οὐσία τοῦ ἀνδριάντος ἐστίν, ἀλλ' οὐ ποιότης. ἄλλο γὰρ καὶ οὐκ ἀλλοῖον γίνεται τὸ εἶδος, εἰ ἐκ σφαίρας ἀνδριὰς γένοιτο. εἰ δὲ τὰ ἄλλα εἴδη παρελάμβανε, πῶς ἡ κυρίως ἀλλοίωσις κατὰ ποιότητα οὖσα μεταβολὴ μένοντος ἀτρέπτου τοῦ ὑποκειμένου κατατροπὴν αὐτοῦ ἐνταῦθα παρελαμβάνετο, ἥτις κατ' οὐσίαν ἐστί; πῶς δὲ ἦν εὔλογον μετὰ τὸ ἀποσκευάσασθαι τὰς ἄλλας γενέσεις πάλιν ἐπ' αὐτὰς ἐλθεῖν; εἰ δὲ καὶ ἐποίει τοῦτο, διὰ τί μὴ πάσας, ὧν ἔμπροσθεν ἐμνήσθη, παρέλαβεν ἐν τῇ ἀπαριθμήσει; καὶ γὰρ καὶ τοῦ πρός τι καὶ τοῦ ποτὲ καὶ τοῦ ποῦ ἐν ἐκείνοις ἐμνημόνευσε. καίτοι ἀπαράλειπτον καὶ ταύτην τὴν διαίρεσιν ὁ ἐξηγητὴς εἶναι ὁμολογεῖ. μήποτε οὖν καὶ ἐνταῦθα γινόμενα ἁπλῶς εἶπε τὰ κυρίως καὶ κατ' οὐσίαν γινόμενα. καὶ γὰρ πρότερον εἶπεν, ὅτι ἁπλῶς γίνεσθαι μόναι λέγονται αἱ οὐσίαι, τὰ δὲ ἄλλα οὐχ ἁπλῶς γίνεσθαι, ἀλλὰ τόδε τι γίνεσθαι· καὶ ἔχει οὕτως τὸ ἀκόλουθον ἡ διδασκαλία μετὰ τὴν ἐπαγωγικὴν πίστιν τὴν διὰ τοῦ σπέρματος καὶ ἐκ τῆς διαιρέσεως τὴν ἀνάγκην προστιθεῖσα τοῦ ἐξ ὑποκειμένου καὶ στερήσεως μὴ μόνον τὰ συμβεβηκότα ὡς δέδεικται πρότερον, ἀλλὰ καὶ αὐτὰς γίνεσθαι τὰς οὐσίας. [5]

in Ph 9 214 καὶ εἴη ἂν ἡ διαίρεσις τοιαύτη· τῶν γινομένων κατ' οὐσίαν τὰ μὲν ὡς ἁπλᾶ γίνεται τὰ δὲ ὡς σύνθετα. τὰ μὲν οὖν σύνθετα συνθέσει ὡς ἡ οἰκία, τῶν δὲ ἁπλῶν τὰ μὲν διὰ βάθους τὰ δὲ ἐπιπολῆς, καὶ τὰ μὲν ἐπιπολῆς μετασχηματίσει (καὶ γὰρ καὶ αὕτη οὐσιώδης γένεσις, ὅταν ἐκ σφαίρας ἀνδριὰς γένηται), τῶν δὲ διὰ βάθους τὰ μὲν καθ' ὅλον ὡς ἄνθρωπος ἐκ σπέρματος ἀλλοιουμένου, τὰ δὲ κατὰ μέρος· καὶ τούτων τὰ μὲν ἐν προσθέσει ὡς τὰ αὐξανόμενα τὰ δὲ ἀφαιρέσει ὡς τὰ μειούμενα. καὶ γὰρ καὶ αὐξήσεις καὶ μειώσεις γενέσεις εἰσὶ καὶ φθοραὶ μερικαί. καὶ ἐπίστησον, ὅτι οὐ παρέλαβεν ἀλλοίωσιν ἐνταῦθα τὴν κατὰ ποιότητα μόνον ἢ μεταβολήν, ἀλλὰ τὴν κατὰ τροπὴν τῆς ὕλης οἷον τοῦ σπέρματος ἐπὶ τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζῴων, καθ' ἣν ἡ κατ' οὐσίαν γένεσις ἐπιτελεῖται. εἰ δὲ τὰς μεταβολὰς ἀπηριθμεῖτο, πῶς τὴν κατὰ τόπον οὐ παρελάμβανε; πῶς δὲ τὴν κατὰ τὸ σχῆμα ἀντιδιῄρει πρὸς τὴν ἀλλοίωσιν; ζητήσας δὲ ὁ Ἀλέξανδρος, πῶς ὡς δύο τρόπους τέθεικε τόν τε μετασχηματίσει καὶ τὸν ἀλλοιώσει (εἰ γὰρ ποιότης καὶ τὸ σχῆμα, ἀλλοίωσίς ἐστι καὶ ἡ κατὰ τὸ σχῆμα μεταβολή), οὐχ ἁπλοῦν φησιν εἶναι

τὸ τῆς ἀλλοιώσεως, “ἀλλὰ τὸ μὲν μεταχηματιζόμενον ἐν τῇ τῆς τάξεως καὶ θέσεως τοῦ ὑποκειμένου ἀλλαγῇ τὴν γένεσιν ἔχει, τὸ δὲ ἀλλοιούμενον ποιότητα, φησί, τινὰ καὶ πάθος ἀλλάσσει, οὐδὲν τοῦ ὑποκειμένου, καθό ἐστιν ὑποκείμενον, μεταπίπτοντος ἐν τῇ ἀλλοιώσει. ἰδίως γὰρ ἀλλοίωσις ἡ κατὰ τὰς παθητικὰς ποιότητας μεταβολή”. εἰ δὲ ταῦτα οὕτως ἔχει, πῶς ἐπάγει ὅτι “τῇ ἀλλοιώσει ὑποτάττεται καὶ ἡ κυρίως γένεσις”. ἡ γὰρ κατὰ τὰς παθητικὰς ποιότητας μεταβολὴ οὐκ ἂν εἴη κυρίως γένεσις. p. 190b9 Πάντα δὲ τὰ οὕτως γινόμενα φανερὸν ὅτι ἐξ ὑποκειμένων γίνεται ἕως τοῦ τὸν δὲ χαλκὸν ἢ 〈τὸν〉 λίθον ἢ τὸν χρυσὸν τὸ ὑποκείμενο ν . Εἰ πάντα μὲν τὰ κυρίως γινόμενα κατά τινα τούτων γίνεται τῶν τρόπων, τὰ δὲ κατὰ τούτους γινόμενα τοὺς τρόπους ἐξ ὑποκειμένου γίνεται, δῆλον ὅτι πάντα τὰ κυρίως γινόμενα ἐξ ὑποκειμένου γίνεται. [30]

in Ph 9 215 ὅτι δὲ τῶν εἰρημένων ἕκαστον ἐξ ὑποκειμένου γίνεται, δῆλον ἔσται προχειριζομένοις ἡμῖν. καὶ γὰρ ἐπὶ τοῦ μετασχηματιζομένου ἔστι τι ὃ μετασχηματίζεται καὶ ἐπὶ τοῦ τῇ ἀφαιρέσει γινομένου ἔστι τι οὗ ἀφαιρεῖται καὶ ἐπὶ τῆς προσθέσεως ἔστι τι ᾧ προστίθεται καὶ ἐπὶ τῆς συνθέσεως τὰ συντιθέμενά ἐστι καὶ ἐπὶ ἀλλοιώσεως εἶναί τι χρὴ τὸ ἀλλοιούμενον. εἰ οὖν καὶ ὑποκείμενόν τί ἐστιν ἐν πάσῃ γενέσει τῇ τε οὐσιώδει καὶ τῇ κατά τι τῶν συμβεβηκότων, ἔστι δὲ καὶ τὸ τῷ ὑποκειμένῳ ἐπιγινόμενον, δῆλον ὅτι πᾶν τὸ γινόμενον σύνθετόν ἐστιν ἔκ τε τοῦ γινομένου τουτέστι τοῦ εἴδους οἷον τοῦ μουσικοῦ (πάλιν γὰρ τοῦτο ὡς σαφέστερον προχειρίζεται τὸ παράδειγμα, ὃ καὶ ὑπόνοιαν ἴσως παρέσχε τοῦ κοινῶς πάλιν περὶ πάσης λέγειν γενέσεως) καὶ ἐκ τοῦ ὃ γίνεται. διττὸν δὲ τοῦτο, τό τε ὑποκείμενον καὶ τὸ ἀντικείμενον τῷ εἴδει. καὶ γὰρ ὅτι ὁ ἄνθρωπος καὶ ὅτι ὁ ἄμουσος ἐγένετο μουσικὸς λέγομεν. ἀντιστρόφως δὲ νῦν τῷ πρόσθεν γινόμενον μὲν τὸ εἶδος καλεῖ, ὃ γίνεται δὲ τὴν ὕλην καὶ τὴν στέρησιν, ἐνδεικνύμενος οἶμαι ὅτι ἑκατέρως καλεῖν δυνατόν. παραδείγματα δὲ παραθέμενος τῶν ἐξ ὧν γίνεται τὸ γινόμενον τό τε ἄμουσον καὶ τὸν ἄνθρωπον, τοῦ γινομένου οὐ παρέθετο ὡς σαφοῦς ἐκ τοῦ ἀντικειμένου. διὸ καὶ ἀντικείμενον ἐκάλεσε τὴν στέρησιν, τὸ δὲ τῷ ἀμούσῳ ἀντικείμενον πρόδηλον ὅτι τὸ μουσικόν ἐστι. καὶ τούτων δὲ τὰ παραδείγματα παρέθετο διὰ τὸ διορίσαι τοῦ ὑποκειμένου τὴν στέρησιν. p. 190b17 Φανερὸν οὖν ὡς εἴπερ εἰσὶν αἰτίαι καὶ ἀρχαὶ τῶν φύσει ὄντων ἕως τοῦ δῆλον οὖν ὡς γίνοι τ ’ ἂν τὰ γινόμενα ἐκ τούτω ν . Δείξας ὅτι τὸ γινόμενον ἅπαν σύνθετόν ἐστι συγκείμενον ἔκ τε τοῦ γινομένου καὶ τοῦ ὃ γίνεται, τουτέστιν ἔκ τε τοῦ εἴδους καὶ τοῦ ὑποκειμένου, διὰ τούτων λοιπὸν δείκνυσιν ὅτι τὸ γινόμενον καὶ τὸ ὃ γίνεται ἀρχαὶ καὶ στοιχεῖά εἰσι, καὶ ὅτι πῶς μὲν δύο ταῦτα, πῶς δὲ τρία, συλλογιζόμενος οὕτως· τὸ φυσικὸν καὶ γενητὸν ἅπαν σύγκειται καθ’ αὑτὸ ἐκ πρώτων τοῦ τε ὑποκειμένου καὶ τοῦ εἴδους· τὸ συγκείμενον καθ’ αὑτὸ καὶ μὴ κατὰ συμβεβηκὸς ἐκ πρώτων τοῦ τε ὑποκειμένου καὶ τοῦ εἴδους ἀρχὰς ἔχει τό τε ὑποκείμενον καὶ τὸ εἶδος· σύγκειται γὰρ ὁ μουσικὸς ἄνθρωπος ἐξ ἀνθρώπου καὶ μουσικοῦ προσεχῶς, διὸ καὶ διαλύεται εἰς ταῦτα. ἐπειδὴ δὲ τὸ ὑποκείμενον ἀριθμῷ μέν ἐστιν ἓν εἴδει δὲ καὶ λόγῳ δύο, καὶ τὸ μὲν καθ’ αὑτό ἐστιν ἡ ὕλη τὸ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς ἡ στέρησις, συνάγεται ὅτι κατὰ μέν τινα τρόπον δύο εἰσὶν αἱ ἀρχαὶ (εἴ τις τὰ ἀριθμητὰ καὶ καθ’ αὑτὸ ἐνυπάρχοντα τῷ συνθέτῳ στοιχεῖα λαμβάνοι, ἐξ ὧν πρώτων ἐστὶ καθ’ αὑτὸ καὶ μὴ κατὰ συμβεβηκός), κατὰ δέ τινα τρόπον τρεῖς (εἴ τις καὶ τὴν στέρησιν ὡς ἀρχὴν καὶ στοιχεῖον λαμβάνοι, διότι ἦν ἐν τῷ ὑποκειμένῳ πρὶν γένηται τὸ σύνθετον). [35]

in Ph 9 216 καὶ οὐκ ἂν ἐγένετο τὸ σύνθετον μὴ πρότερον ἐκστάντος ἐκείνου. ὁ γὰρ ἄνθρωπος οὐκ ἂν γένοιτο μουσικὸς μὴ πρότερον ἄμουσος ὢν καὶ τοῦ ἀμούσου ὑποχωρήσαντος. ὥστε τὰ φυσικὰ πάντα στοιχεῖα καὶ ἀρχὰς ἔχει καθ’ αὑτὸ μὲν δύο τό τε εἶδος καὶ τὴν ὕλην, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ καὶ τὴν στέρησιν, ὅτι τῇ ὕλῃ συμβέβηκεν αὕτη, ἥτις καθ’ αὑτὸ αἴτιον ἐδείχθη· τὰ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς αἴτια κυρίως ἐστίν. ἡ μὲν οὖν ὅλη τῶν λεγομένων ἔννοια τοιαύτη. σημειωτέον δέ, ὅτι τὸ τῆς αἰτίας καὶ ἀρχῆς ὄνομα καὶ ἐπὶ τῆς ὕλης τίθησιν ὁ Ἀριστοτέλης, ἐν οἷς φησιν, ὡς

εἴπερ εἰσὶν αἰτίαι καὶ ἀρχαὶ τῶν φύσει ὄντω ν. τὸ δὲ ἐξ ὧν πρώτων εἰσὶν ἢ γεγόνασι καὶ τὰ ἐξῆς εἴρηται δηλοῦντα, ὅτι τὰς στοιχειώδεις ἀρχὰς ὁ λόγος ζητεῖ, ἐξ ὧν ἔστιν ὅτε ἔστι καὶ γέγονεν ὅτε γέγονε τὰ φυσικὰ πάντα. ἐξ ὧν γὰρ γέγονεν ἐκ τούτων καὶ ἔστι, καὶ ἐξ ὧν ἔστιν ἐκ τούτων καὶ γέγονε, μὴ κατὰ συμβεβηκὸς τὸ ἐξ ὧν λαμβανόντων ἡμῶν ἀλλὰ κα τ ’ οὐσίαν, τουτέστιν ἐξ ὧν ἡ οὐσία συμπληροῦται τοῦ γινομένου. ἐξ ὧν γὰρ οὕτως τι γέγονεν, ταῦτα ἀρχαὶ καὶ αἴτια αὐτοῦ ἐστι κυρίως. προσέθηκε δὲ τοῦτο καὶ διὰ τὴν στέρησιν, διότι λέγεται μὲν καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου καὶ μὴ ἐνυπάρχοντος γίνεσθαι τὸ γινόμενον, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς ἐκ τούτου, καὶ οὐχ οὕτως ὡς ἐν τῇ οὐσίᾳ αὐτοῦ εἶναι καὶ συμπληροῦν αὐτοῦ τὸ εἶναι. τὸ δὲ ἕκαστον ὃ λέγεται κατὰ τὴν οὐσίαν ὅμοιόν ἐστι τῷ ἐν Κατηγορίαις ἐπὶ τῶν ὁμωνύμων εἰρημένῳ “ὁ δὲ κατὰ τοὔνομα λόγος τῆς οὐσίας ἕτερος”. ὡς γὰρ ἐκ στοιχείων ἕκαστον σύγκειται ἐκείνων, ἃ τῶν λεγομένων ἑκάστου καθ’ ὃ λέγεται συμπληροῖ τὴν οὐσίαν. σύγκειται, δέ φησιν, ὁ μουσικὸς ἄνθρωπος ἐξ ἀνθρώπου καὶ μουσικοῦ τρόπον τιν ά· οὐ γὰρ ὡς τὰ κεχωρισμένα πάντῃ καὶ κατ’ ἰδίαν ὄντα συνετέθη, ὡς πλίνθοι καὶ λίθοι. διὸ οὐδὲ διαλύεται οὕτως, ἀλλ’ εἰς τοὺς λόγους καὶ εἰς τοὺς ὁρισμοὺς ἡ διάλυσι ς· ὥστε καὶ ἐκ τούτων ἡ σύνθεσις. ἰστέον δὲ ὅτι ἄλλο ἐστὶν ὡς ἀρχὰς καὶ στοιχεῖα τῶν φυσικῶν ζητεῖν, ἐξ ὧν πρώτως ἐνυπαρχόντων ἐστὶ καθ’ αὑτὸ καὶ μὴ κατὰ συμβεβηκός, καὶ ἄλλο μεταβολῆς ἀρχὰς ζητεῖν. καὶ κατὰ μὲν τὸ πρῶτον ἡ στέρησις κατὰ συμβεβηκὸς ἂν εἴη αἴτιον ὡς μὴ ἐνυπάρχον, κατὰ δὲ τὸ δεύτερον καθ’ αὑτό. ὡς γὰρ τῆς εἰς τὸ εἶναι μεταβολῆς αἴτιον τὸ εἶδος, οὕτως τῆς εἰς τὸ μὴ εἶναι ἡ στέρησις. αἴτιον δὲ ἡ στέρησις καὶ τῷ γινομένῳ καὶ κατὰ τὴν παρουσίαν, ὅτι ἐκ μὴ τοιούτου δεῖ γίνεσθαι, καὶ κατὰ τὴν ἀπουσίαν, ὅτι ἀπογινομένης αὐτῆς ἐπιγίνεται τὸ εἶδος. p. [35]

in Ph 9 217 190b23 Ἔστι δὲ τὸ μὲν ὑποκείμενον ἀριθμῷ μὲν ἕν ἕως τοῦ τῶν οὕτω κατηγορουμένω ν . Τὴν κοινωνίαν πάλιν ἐνταῦθα τῆς τε ὕλης καὶ τῆς στερήσεως καὶ τὴν διαφορὰν αὐτῶν παραδίδωσι. καθόσον μὲν γὰρ σὺν τῇ ὕλη καὶ ἡ στέρησίς ἐστι, πρὶν ἐπιγένηται τὸ εἶδος, καὶ σὺν αὐτῇ θεωρεῖται ὡς ὑποκείμενον, κατὰ τοσοῦτον ἓν τῷ ἀριθμῷ ἐστι τὸ ὑποκείμενον τὸ ἐξ ὕλης καὶ στερήσεως· καθόσον δὲ ἡ μὲν ὕλη ὑπομένει οἷον ὁ ἄνθρωπος ἢ ὁ χρυσὸς ἐν τῇ μεταπλάσει τῶν χρυσῶν σκευῶν καὶ ὑπὸ δεῖξιν πίπτει καὶ τόδε τι λέγεται (χρυσοῦς γὰρ καὶ ὁ μανιάκης, χρυσοῦς καὶ ὁ δακτύλιος) ἐνυπαρχούσης ἀεὶ τῷ συνθέτῳ καθ’ αὑτὸ τῆς ὕλης, κατὰ τοῦτο καὶ ἀριθμητή ἐστιν αὐτή. τὸ γὰρ καθ’ αὑτὸ ὑφεστὼς καὶ ὑπὸ δεῖξιν πῖπτον ἀριθμητὸν κυρίως. καὶ ὁ μὲν ἄνθρωπος καὶ ὁ χρυσός, τὰ ἄτομα, ἅπερ καὶ ὑποκείμενά ἐστιν, ἁπλῶς ἀριθμητὰ καὶ τόδε τι ἕκαστον αὐτῶν· ἐπειδὴ δὲ προσέθηκε τούτοις καὶ ὅλως ἡ ὕλ η, ἡ δὲ πρώτη ὕλη οὐκέτι ὁμοίως τῷ ἀνθρώπῳ ἀριθμητὴ καὶ τόδε, ἐπεὶ μηδὲ δύναται χωρὶς εἴδους ὑπὸ δεῖξιν πίπτειν, διὰ τοῦτο προσέθηκε τῷ τόδε γάρ τι τὸ μᾶλλο ν. οὐ γὰρ ἁπλῶς ἡ ὕλη τόδε, ἀλλὰ καθόσον συνεργεῖ τῷ συναμφοτέρῳ πρὸς τὸ εἶναι αὐτὸ τόδε τι οἷον γενητὸν καὶ αἰσθητόν, ὑπομένουσά τε καὶ σῳζομένη ἐν αὐτῷ. ὅπερ ἐδήλωσε διὰ τοῦ καὶ οὐ κατὰ συμβεβηκὸς ἐξ αὐτοῦ γίνεται τὸ γινόμενο ν. καὶ ὅλως τὸ ἀριθμητὸν καὶ τόδε τι ἔχει διὰ τὸ ὑφεστάναι ἐν τῷ συνθέτῳ. κἂν γὰρ ἔλαττον τοῦ εἴδους ἔχῃ τοῦτο, ἀλλὰ μᾶλλον τῆς στερήσεως. ἡ μέντοι στέρησις οὐκ ἐνυπάρχει ἐν τῷ γινομένῳ ὥσπερ τὸ εἶδος καὶ ἡ ὕλη, ὥστε οὐκ ἂν ἐξ αὐτῆς λέγοιτο πρώτης καὶ καθ’ αὑτὸ γεγονὸς εἶναι. ἀλλ’ οὐδὲ τόδε τι διὰ ταύτην ἐστὶ τὸ σύνθετον, εἴπερ μὴ ὑπομένει καὶ εἴπερ ἀπουσία μόνον ἐστίν· ὥστε οὐδὲ ἀριθμητὴ αὕτη οὐδὲ τόδε τι. οἷον γὰρ ἀπόφασίς τίς ἐστιν ἡ στέρησις, εἰ καὶ διαφέρει πῃ τῆς ἀποφάσεως. ἡ δὲ ἀπόφασις οὐκ ἀριθμητὴ οὐδὲ τόδε τι διὰ τὸ ἀόριστον. διαφέρει δὲ ἡ στέρησις τῆς ἀποφάσεως τῷ προσσημαίνειν τὸ ἐν ᾧ ἐστι. τὸ γὰρ ἄμουσον οὐκ ἐν παντί, ἀλλ’ ἐν ἀνθρώπῳ. εἰ δὲ μὴ καθ’ αὑτήν ἐστιν αἴτιον ἡ στέρησις, κατὰ συμβεβηκὸς ἂν εἴη, διότι συμβέβηκε τῷ καθ’ αὐτὸ αἰτίῳ τῇ ὕλῃ. καὶ γὰρ καὶ ὂν οὐ καθ’ αὑτό ἐστιν, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός, εἴπερ ἀπουσία τοῦ εἴδους ἐστὶν ἐν τῷ πεφυκότι. διὸ καὶ ἀριθμῷ ἓν τὸ ὑποκείμενον, κἂν λόγῳ δύο. καὶ τὸ εἶδος δὲ ἓν τῶν στοιχείων ἐστὶ τῶν συμπληρούντων

τὸ σύνθετον. ὥστε δῆλον γέγονεν ἐκ τῶν εἰρημένων, καὶ πῶς δύο καὶ πῶς τρεῖς αἱ ἀρχαὶ δύνανται λέγεσθαι. Ἄξιον δὲ ἐν τούτοις ἐπιστῆσαι, πῶς ἀκόλουθα τοῖς ἐν Τιμαίῳ περὶ τῆς ὕλης εἰρημένοις τῷ Πλάτωνι γέγραφε νῦν ὁ Ἀριστοτέλης· γέγραπται γὰρ οὕτως· “ἐν ᾧ δὲ ἐγγινόμενα ἀεὶ ἕκαστα αὐτῶν φαντάζεται καὶ πάλιν ἐκεῖθεν ἀπόλλυται, μόνον ἐκεῖνο αὖ προσαγορεύειν τῷ τε τοῦτο καὶ τῷ τόδε προσχρωμένους ὀνόματι. [35]

in Ph 9 218 ” καὶ μετ’ ὀλίγα “εἰ γὰρ πάντα τις σχήματα πλάσας ἐκ χρυσοῦ μηδὲν μεταπλάττων παύοιτο ἕκαστα εἰς ἅπαντα, δεικνύντος δή τινος αὐτῶν ἓν καὶ ἐρομένου τί ποτέ ἐστι, μακρῷ πρὸς ἀλήθειαν ἀσφαλέστατον εἰπεῖν ὅτι χρυσός.” ἐπειδὴ δὲ τὸ τόδε τι ποτὲ μὲν κατὰ τὸ ὑπομένειν καὶ ὑπὸ δεῖξιν πίπτειν δοκεῖ λέγεσθαι, ποτὲ δὲ κατὰ τὸ ἐφ’ ἑαυτοῦ ὂν καὶ οὔτε ἐν ἄλλῳ οὔτε ἄλλου, τοιοῦτον δὲ τὸ σύνθετον, ἐνταῦθα μὲν συμφώνως τῷ Πλάτωνι ἐπὶ τοῦ ὑπομένοντος αὐτῷ χρῆται. μετ’ ὀλίγον δὲ κατὰ τὸ τέλειον καὶ σύνθετον αὐτῷ χρώμενος ἀποφάσκει αὐτὸ τῆς ὕλης. p. 190b29 Διὸ ἔστι μὲν ὡς δύο λεκτέον τὰς ἀρχάς ἕως τοῦ καὶ τῷ ἀσχηματίστῳ καὶ χαλκ ῷ . Εἰπὼν πολλὴν εἶναι ἀπορίαν πότερον δύο αἱ ἀρχαὶ ἢ τρεῖς καὶ δείξας ὅτι πῶς μὲν δύο πῶς δὲ τρεῖς εἰσι, συμπεραινόμενος τὰ εἰρημένα δι ό, φησίν, ἔστι μὲν ὡς δύο λεκτέον εἶναι τὰς ἀρχὰ ς , ἔστι δὲ ὡς τρεῖς, δύο μέν, εἰ τὰς κυρίως τις ἀρχὰς λαμβάνοι τό τε ὑποκείμενον καὶ τὸ εἶδος· τρεῖς δέ, εἰ καὶ τὴν κατὰ συμβεβηκὸς ἀρχὴν ταῖς δύο προσλαμβάνοι τὴν στέρησιν. προστίθησι δὲ καὶ ἄλλον τρόπον, καθ’ ὃν ἔστι μὲν ὡς δύο, ἔστι δὲ ὡς τρεῖς δυνατὸν λέγεσθαι τὰς ἀρχάς· δύο μὲν γάρ, εἴ τις τὰ ἐναντία λέγοι ἀρχὰς τό τε εἶδος καὶ τὴν στέρησιν, διότι κατὰ τὴν εἰς ἄλληλα τούτων μεταβολὴν ἥ τε γένεσις ἐπιτελεῖται καὶ ἡ φθορά. ἔστι δὲ ὡς ἀδύνατον δύο λέγεσθαι· ὑπ’ ἀλλήλων γὰρ τὰ ἐναντία πάσχειν ἀδύνατον καθ’ ἑαυτὰ ὄντα· οὐ γὰρ ὑπομένει ἄλληλα οὐδὲ ἐπιδέχεται οὐδὲ γίνεται τὸ ἐναντίον ὅπερ τὸ ἐναντίον. πῶς οὖν ἐκ τῶν ἐναντίων τὰ ἄλλα, εἴπερ μὴ πάσχει τι ὑπ’ ἀλλήλων τἀναντία; ἢ λύεται τὸ ἄπορον τοῦτο διὰ τοῦ τρίτην ἀρχὴν τιθέναι τὸ ὑποκείμενον, ἐν ᾧ καὶ δρᾶν εἰς ἄλληλα τὰ ἐναντία δυνήσεται. τοῦτο γὰρ οὐκ ὂν ἐναντίον ὑπομενεῖ ἑκάτερον. καὶ οὕτως οὐκέτι δύο πάλιν, ἀλλὰ τρεῖς αἱ ἀρχαί. ὥστε καὶ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅτι πῶς μὲν δύο, πῶς δὲ τρεῖς εἰσιν αἱ ἀρχαί. καὶ ἄλλως δὲ πάλιν ἔστι λέγειν ὅτι οὐ πλείους τῶν ἐναντίων αἱ ἀρχαί. ἰσάριθμοι γὰρ τοῖς ἐναντίοις δύο οὖσιν αἱ κυρίως ἀρχαὶ τό τε ὑποκείμενον καὶ τὸ εἶδος. ὥστε πάλιν τρόπον τινὰ δύο εἰσὶν αἱ ἀρχαί, οὐ παντελῶς δὲ δύο, διότι τὸ ὑποκείμενον, κἂν ἀριθμῷ ἐστιν ἕν, τῷ λόγῳ δύο ὑπάρχει· ἄλλος γὰρ ὡς ὕλης λόγος καὶ ἄλλος ὡς στερήσεως, κἂν ἓν ταῦτα τῷ ἀριθμῷ δοκῇ. [35]

in Ph 9 219 καὶ ἔοικεν ἐν τούτοις κατὰ πολλοὺς τρόπους ὁ Ἀριστοτέλης ἐθέλειν παραδοῦναι, πῶς μὲν δύο, πῶς δὲ τρεῖς δυνατὸν λέγεσθαι τὰς ἀρχάς, πρῶτον μὲν εἰπών, ὅτι ὡς μὲν καθ’ αὐτὸ δύο, ὡς δὲ καὶ τῆς κατὰ συμβεβηκὸς προστιθεμένης τρεῖς, εἶτα ὅτι ὡς μὲν τὰ ἐναντία δύο, ὡς δὲ μετὰ τοῦ ὑποκειμένου τρεῖς, εἶτα ὡς μὲν ἰσάριθμοι τοῖς ἐναντίοις δύο, ὡς δὲ τῆς ἑτέρας διχῇ τῷ λόγῳ διαιρουμένης τρεῖς. “τὸ δὲ τρόπον τινὰ καὶ τὸ δύο ὡς εἰπεῖν εἴρηται, ὡς ὁ Ἀλέξανδρός φησι, διότι οὐ δύο κατὰ ἀριθμὸν ἡ ὕλη καὶ τὸ εἶδος τῷ μὴ οἷόν τε εἶναι ἰδίᾳ ἑκάτερον αὐτῶν ὑποστῆναι, τὰ δὲ τῷ ἀριθμῷ ἕτερα ἐπὶ ἰδίας οὐσίας κεχωρισμένα εἶναι. ἢ εἰπὼν δύο τρόπον τινὰ ἐπήνεγκε τὸν τρόπον εἰπών ἀλλὰ δύο ὡς εἰπεῖν τῷ ἀριθμ ῷ· ἓν γὰρ τῷ ἀριθμῷ ἡ ὕλη μετὰ τῆς στερήσεως καὶ ἓν τὸ εἶδος, τρεῖς δὲ τῷ τὴν στέρησιν ἑτέραν εἶναι τῆς ὕλης κατὰ τὸν λόγον.” ἐφιστάνει δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ὅτι “κοινότερον νῦν τὴν στέρησιν ἐναντίαν τῷ εἴδει λέγει. ἀντίκειται μὲν γάρ, ἀλλ’ ὡς τῇ ἠρεμίᾳ ἡ κίνησις, ἥτις πῶς ἀντίκειται, εἴρηκεν ἐν τῷ πέμπτῳ τῆσδε τῆς πραγματείας, ὅτι ὡς στέρησις ἀντίκειται τῇ κινήσει ἡ ἠρεμία. ἀπουσία γάρ ἐστι κινήσεως καὶ οὐδὲν ἄλλο, πλὴν ὅτι οὐκ ἐν παντί, ἀλλ’ ἐν τῷ πεφυκότι κινεῖσθαι.” p. 191a3 Πόσαι μὲν οὖν αἱ ἀρχαὶ τῶν περὶ γένεσιν φυσικῶν ἕως τοῦ καὶ τὰ ἐναντία δύο εἶνα ι . Πάνυ ἀκριβῶς εἶπε τὰς ἀρχὰς εὑρῆσθαι τῶν ἐν γενέσει φυσικῶν· οὔτε γὰρ τῶν γινομένων ἁπλῶς ἁπάντων (οὐ γὰρ δὴ καὶ προαιρέσεως ἀρχαὶ αὗται) οὔτε τῶν φυσικῶν πάντων· οὐ γὰρ δὴ καὶ

τῶν θείων τε καὶ ἀιδίων οἷον τῶν οὐρανίων· καὶ γὰρ φυσικὰ μέν ἐστιν ἐκεῖνα διὰ τὸ ἐν κινήσει εἶναι, οὐ μέντοι γενητὰ διὰ τὸ ἀίδια δεδεῖχθαι. διὸ οὐκ εἰσὶ τούτων αἱ παραδεδομέναι ἀρχαί. οὔτε γὰρ στέρησίς ἐστιν ἐν τοῖς οὐρανίοις ἀιδίοις οὖσιν οὔτε μέντοι τοιαύτη ὕλη, εἴπερ μεταβολὴ μὴ ἔστιν ἀφ' ἧς εἰσήχθη ἡ ὕλη. διὸ καὶ αὐτὸς ἐν τῷ Η τῆς Μετὰ τὰ φυσικὰ τάδε φησίν· "ὅταν δέ τις ζητῇ τί τὸ αἴτιον, ἐπεὶ πλεοναχῶς τὸ αἴτιον λέγεται, πάσας δεῖ λέγειν τὰς ἐνδεχομένας αἰτίας, οἷον ἀνθρώπου τίς αἰτία ὡς ὕλη; ἆρα τὰ καταμήνια; τί δὲ ὡς κινοῦν, ἆρα τὸ σπέρμα; τί δὲ ὡς τὸ εἶδος; τὸ τί ἦν εἶναι. τί δὲ ὡς τὸ οὗ ἕνεκα; τὸ τέλος. [30]

in Ph 9 220 ἴσως δὲ ταῦτα ἄμφω τὰ αὐτά. δεῖ δὲ τὰ ἐγγύτατα αἴτια λέγειν, τίς ἡ ὕλη, μὴ πῦρ ἢ γῆν, ἀλλὰ τὴν ἴδιον. περὶ μὲν οὖν τῆς φυσικῆς οὐσίας καὶ γενητῆς ἀνάγκη οὕτως μετιέναι, εἴ τις μέτεισιν ὀρθῶς· τὰ γὰρ αἴτια ταῦτα καὶ τοσαῦτα. καὶ δεῖ τὰ αἴτια γνωρίζειν. ἐπὶ δὲ τῶν φυσικῶν μὲν ἀιδίων δὲ οὐσιῶν ἄλλος λόγος. ἴσως γὰρ ἔνια οὐκ ἔχει ὕλην ἢ οὐ τοιαύτην, ἀλλὰ μόνον κατὰ τόπον κινητήν. οὐδὲ ὅσα δὴ φύσει μὲν μή, οὐσίᾳ δέ, οὐκ ἔστι τούτοις ὕλη, ἀλλὰ τὸ ὑποκείμενον ἡ οὐσία." καὶ μετ' ὀλίγα φησίν "οὐδὲ παντὸς ὕλη ἐστίν, ἀλλ' ὅσων γένεσίς ἐστι καὶ μεταβολὴ εἰς ἄλληλα. ὅσα δὲ ἄνευ τοῦ μεταβάλλειν ἐστὶν ἢ μή, οὐκ ἔστι τούτων ὕλη." εἰ δὲ καὶ στοιχειώδεις εἰσὶν αἱ παραδεδομέναι ἀρχαί, αἱ δὲ τοιαῦται συνθέτων εἰσὶν ἀρχαί, τὸ δὲ οὐράνιον σῶμα ἁπλοῦν ἀποδείκνυται πέμπτης ὂν ἄλλης οὐσίας ἐκφύλου παρὰ τὴν γένεσιν, οὐκ ἂν ἔχοι ἐκεῖνο τὰς στοιχειώδεις ἀρχάς. ἀλλ' εἰ ταῦτα ἀληθῆ, πῶς τὸν σκοπὸν τῆς πραγματείας περὶ τῶν κοινῇ πᾶσι τοῖς φυσικοῖς παρακολουθούντων ἐλέγομεν εἶναι, εἴπερ φυσικῶν ὄντων τῶν οὐρανίων οὐκ εἰσὶν ἀρχαὶ αἱ νῦν ἀποδεδειγμέναι; πῶς δὲ Φυσικὴν ἁπλῶς ἀκρόασιν ἐπέγραψε τὴν πραγματείαν, εἰ μὴ ἄρα καὶ τῶν οὐρανίων εἰσὶν ἀρχαί, καθόσον μεταβάλλει; μεταβάλλει δὲ ἡ μὲν σελήνη κατὰ τοὺς φωτισμούς, πάντα δὲ τὰ οὐράνια κατὰ κίνησιν τὴν κατὰ τόπον καὶ κατὰ ταῦτα μετέχει πῃ τῆς στερήσεως καὶ ὑποκειμένου τοῦ κινητοῦ σώματος. τοῦτο γὰρ καὶ Ἀριστοτέλης συνεχώρησεν. ὅλως δὲ εἰ φυσικὰ πάντα φαμέν, καθὸ μετέχει φύσεως, ἡ δὲ φύσις ἀρχὴ κινήσεως καὶ ἠρεμίας ἐστίν, ὡς μαθησόμεθα, πᾶσα δὲ κίνησις μεταβολή τίς ἐστιν, ὡς καὶ τοῦτο μαθησόμεθα, δῆλον ὅτι τὰ παντελῶς ἀμετάβλητα, καθὸ ἀμετάβλητά ἐστιν, οὐδ' ἂν φυσικὰ ἁπλῶς λέγοιτο. ὥστε καὶ εἰ καλεῖ φυσικὰ τὰ οὐράνια, κατὰ τὴν κίνησιν αὐτὰ λέγει τὴν τοπικὴν ἀλλ' οὐ τὴν οὐσιώδη· ὥστε κατὰ μὲν τὴν οὐσίαν οὐ περιέχεται ἐν τούτοις τὰ οὐράνια, κατὰ δὲ τὴν τοπικὴν κίνησιν, καθ' ἣν καὶ φυσικὰ δείκνυται, περισχεθήσεται τοῖς περὶ κινήσεως λόγοις κατά τε τὸ κοινὸν εἶδος τῆς τοπικῆς κινήσεως καὶ κατὰ τὸ κυκλικόν, εἰς ὃ καὶ πάντες οἱ περὶ κινήσεως λόγοι κορυφοῦνται. ὥστε κοιναὶ μέν εἰσιν αὗται πάντων τῶν φυσικῶν ἀρχαί, ἀλλὰ τῶν μὲν ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ καὶ κατὰ τὴν οὐσίαν καὶ κατὰ τὰ ἄλλα συμβεβηκότα, καθ' ἃ αἱ μεταβολαὶ γίνονται, τῶν δὲ ἀιδίων κατὰ τὴν τοπικὴν κίνησιν, ἁπλῶς δὲ τῶν φυσικῶν καθὸ φυσικά, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν, καθὸ κινήσεως καὶ μεταβολῆς ἀρχὴν ἔχει οὐ πάσης (οὐ γὰρ δὴ καὶ τῆς προαιρετικῆς), ἀλλὰ τῆς φυσικῆς, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν τῆς σωματικῆς. [35]

in Ph 9 221 ἡ γὰρ φύσις σωματικὴ τίς ἐστιν ἀρχὴ κινήσεως καὶ ἠρεμίας τῆς τε ἄλλης καὶ τῆς κατὰ τόπον. ἐπειδὴ δὲ ἐν τοῖς περὶ γένεσιν καὶ φθορὰν ἐναργεστέρα καὶ ἡ στέρησίς ἐστι καὶ τὸ ὑποκείμενον διὰ τὴν παντοίαν μεταβολήν, ἐπὶ τούτων τὸν πλείονα ποιεῖται λόγον, καὶ ἐπ' αὐτῶν φέρει τὰ παραδείγματα, ὡς καὶ περὶ αὐτῶν δοκεῖν εἶναι τὸν σκοπόν. οὐ γὰρ ἐνταῦθα μόνον τῶν περὶ γένεσιν φυσικῶν εἶπε τὰς ἀρχὰς εὑρῆσθαι, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ "ἐπειδὴ τοῦ εἰδέναι χάριν, φησίν, ἡ πραγματεία, εἰδέναι δὲ οὐ πρότερον οἰόμεθα ἕκαστον, πρὶν ἂν λάβωμεν τὸ διὰ τί περὶ ἕκαστον (τοῦτο δέ ἐστι τὸ λαβεῖν τὴν πρώτην αἰτίαν), δῆλον ὅτι καὶ ἡμῖν τοῦτο ποιητέον καὶ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς καὶ πάσης τῆς φυσικῆς μεταβολῆς, ὅπως εἰδότες αὐτῶν τὰς ἀρχὰς ἀνάγειν πειρώμεθα τῶν γινομένων ἕκαστον". καὶ χρὴ ἐπιστῆσαι, ὅτι "περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς" εἰπὼν ἐπήγαγε "καὶ πάσης τῆς φυσικῆς μεταβολῆς", ἐν ᾗ καὶ ἡ κατὰ τὴν τοπικὴν κίνησιν περιέχεται. ὅτι δὲ μέσα πως εἶναι βούλεται τὰ οὐράνια καὶ ἰδίας πραγματείας δεόμενα,

ἐδήλωσεν ἐν τῷ δευτέρῳ τῆσδε τῆς συγγραφῆς τριχῇ διαιρῶν τὰς πραγματείας· “ἡ μέν, γάρ φησι, περὶ ἀκίνητόν ἐστιν, ἡ δὲ περὶ κινούμενον μὲν ἄφθαρτον δέ, ἡ δὲ περὶ τὰ φθαρτά.” p. 191a5 Τρόπον δέ τινα ἄλλον οὐκ ἀναγκαῖον ἕως τοῦ τῇ ἀπουσίᾳ καὶ παρουσίᾳ τὴν μεταβολή ν . Εἰπὼν ὅτι τρεῖς αἱ ἀρχαὶ τό τε ὑποκείμενον καὶ τὰ ἐναντία, ἐφιστάνει πάλιν, ὅτι καὶ δύο δυνατὸν λέγειν καὶ οὐκ ἀναγκαῖον τρεῖς. εἰ γὰρ ἡ στέρησις οὐδὲν ἄλλο ἢ ἀπουσία τοῦ εἴδους ἐστὶν ἐν τῷ πεφυκότι, ἱκανὸν φαίη ἄν τις εἶναι τὸ εἶδος τῇ μὲν παρουσίᾳ τὸ εἶναι ποιεῖν, τῇ δὲ ἀπουσίᾳ τὸ μὴ εἶναι καὶ τὴν στέρησιν καὶ τὴν φθοράν, τὸ μὲν καθ’ αὑτό, τὸ δὲ κατὰ συμβεβηκός. τὸ γὰρ τῇ ἀπουσίᾳ τῇ ἑαυτοῦ ποιοῦν τι κατὰ συμβεβηκὸς ποιεῖ, εἰ μὴ ἄρα καὶ ἐπὶ τῆς στερήσεώς τις τὰ αὐτὰ ἀξιώσει λέγειν. καὶ γὰρ καὶ αὕτη τῇ μὲν παρουσίᾳ τὴν φθορὰν δοκεῖ ποιεῖν καθ’ αὑτό, τῇ δὲ ἀπουσίᾳ τὴν γένεσιν κατὰ συμβεβηκός. ἢ ῥητέον ὅτι ἡ στέρησις οὐδὲν ἄλλο ἢ ἀπουσία ἐστί. πῶς οὖν ἂν εἴη ἀπουσία ἀπουσίας; τοῦ μὲν γὰρ ὄντος καὶ προηγουμένην ὑπόστασιν ἔχοντος εἴη ἄν τι ἡ ἀπουσία, τῆς δὲ ἀπουσίας οὐκέτι, ἐπεὶ ἀνάγκη ἐπ’ ἄπειρον ἰέναι πρὸ ἀπουσίας ἀπουσίαν ζητοῦντας. καίτοι οὐδὲ τῆς παρουσίας παρουσίαν ζητεῖν εὔλογον. καθόσον οὖν τοῦ εἴδους ἐστὶν ἡ ἀπουσία, κατὰ τοσοῦτον δυνατὸν λέγειν τὸ εἶδος τῇ αὐτοῦ ἀπουσίᾳ φθορᾶς αἴτιον ὑπάρχειν κατὰ συμβεβηκός· ἡ δὲ ἀπουσία τοῦ εἴδους ἡ στέρησίς ἐστι. [30]

in Ph 9 222 διὸ κατὰ συμβεβηκὸς ἡ στέρησις αἰτία. διαφέρει δὲ τῶν ἄλλων τῶν κατὰ συμβεβηκὸς αἰτίων, ὅτι οὐ μόνον καθόσον τῇ ὕλῃ συμβέβηκεν, ἥτις καθ’ αὐτὸ αἴτιόν ἐστι, κατὰ τοῦτο λέγεται αἰτία, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἄνευ στερήσεως οὐκ ἂν γένοιτό τι ἐκ τῆς ὕλης. καὶ γὰρ προϋπάρχειν αὐτὴν δεῖ τῆς γενέσεως, ἵνα ἐκ μὴ τοιούτου πεφυκότος δὲ ἡ γένεσις εἴη, καὶ ἐξίστασθαι τῷ εἴδει. οὐ γὰρ ἂν ἐπιγένοιτο τὸ εἶδος μὴ ἐκστάσης τῆς στερήσεως. τὰ μέντοι ἄλλα τὰ κατὰ συμβεβηκὸς λεγόμενα αἴτια οὐδὲ ὅλως συντελεῖ τι πρὸς τὰ γινόμενα. ὅταν γὰρ τὸ μουσικὸν τοῦ λευκοῦ εἶναι αἴτιον κατὰ συμβεβηκὸς λέγωμεν, τὸ μουσικὸν οὔτε προϋπάρχειν ἀνάγκη τοῦ λευκοῦ, οὔτε ἐξίστασθαι ἐπεισιόντος, ἀλλὰ καὶ συνυπάρχει ταῦτα. καὶ μήποτε ἄλλο μέν ἐστι τὸ ἀρχὰς τῶν φυσικῶν ὡς φυσικῶν ζητεῖν τὰς στοιχειώδεις, ἄλλο δὲ τὸ ὡς μεταβαλλομένων· κατὰ μὲν τὸ πρῶτον κατὰ συμβεβηκὸς ἂν εἴη αἴτιον ἡ στέρησις (οὐ γὰρ ὡς ἐνυπάρχον) κατὰ δὲ τὸ δεύτερον καθ’ αὑτό. ὥσπερ 〈γὰρ〉 τῆς εἰς τὸ εἶναι μεταβολῆς αἴτιον τὸ εἶδος, οὕτως τῆς εἰς τὸ μὴ εἶναι ἡ στέρησις. ἢ τάχα καὶ τῆς εἰς τὸ εἶναι μεταβολῆς καθ’ αὐτὸ αἴτιον ἡ στέρησις, εἴπερ μὴ ἐκ τοῦ τυχόντος ἡ μεταβολή, ἀλλ’ ἐκ τοῦ μὴ τοιούτου μὲν πεφυκότος δέ, ὅπερ ἐστὶν ἐκ τοῦ ἐστερημένου. διὰ τοῦ ἱκανὸν γὰρ τὸ ἕτερον τῶν ἐναντίων ποιεῖν τῇ παρουσίᾳ καὶ τῇ ἀπουσίᾳ τὴν μεταβολὴν ἐνδείκνυσθαί φησιν ὁ Ἀλέξανδρος, ὅτι οὐκ ἔστιν ἡ στέρησις φύσις τις καὶ εἶδος, ἀλλὰ ἡ ἀπουσία τοῦ πεφυκότος, ἥτις ἀπουσία οὐκ ἔστιν ἐν τῇ φύσει τοῦ ὑποκειμένου. οὐ γὰρ ἔχει ἐν τῇ φύσει τὸ μὴ ἔχειν τὸ εἶδος. οὐ γὰρ ἂν ἐδύνατο λαβεῖν αὐτό. ἀλλ’ οὐκ ἔχει ἐν τῇ φύσει τὸ εἶδος. ἄλλο δὲ τοῦτό ἐστι τοῦ ἔχειν ἐν τῇ φύσει τὸ μὴ ἔχειν τὸ εἶδος. καθόλου γὰρ οὐδὲν οἷόν τε γενέσθαι, εἰ τὴν ἐκείνου στέρησιν ἔχειν δύναται ἐν τῷ οἰκείῳ λόγῳ. Τοῦτο δὲ τοῦ Ἀριστοτέλους τὸ ῥητὸν πάνυ τοὺς Πλατωνικοὺς ἀρέσκει, διότι καὶ ὁ Πλάτων οὐ δύο ἀλλ’ ἓν ποιεῖ τὸ ὑποκείμενον, κἂν τοῖς ἀντικειμένοις αὐτὸ προσρήμασι καλῇ μέγα καὶ μικρὸν προσαγορεύων, διὰ τὴν πρὸς τὰ ἀντικείμενα ἐπιτηδειότητα τὴν στέρησιν οὐ βουλόμενος ἐν ὑποστάσει τινὶ θεωρεῖν. δῆλον δὲ ὅτι καὶ ὁ Ἀριστοτέλης οὐ προηγουμένην ὑπόστασιν αὐτῇ δίδωσιν ἀπουσίαν τοῦ εἴδους λέγων ἐν τῷ πεφυκότι, διακρίνει δὲ αὐτὴν τῷ λόγῳ τῆς ὕλης εἰ καὶ μὴ τῷ ἀριθμῷ διὰ τὸ ἐξ ἀντικειμένων τὴν γένεσιν ἐπιτελεῖσθαι, τοῦ Πλάτωνος τὸ μὲν πεφυκέναι τῇ ὕλῃ κατὰ τὴν αὐτῆς φύσιν διδόντος καὶ πανδεχῆ νομίζοντός τε καὶ ὀνομάζοντος καὶ χώραν προσαγορεύοντος καὶ ἕδραν λέγοντος πᾶσι τοῖς γινομένοις (λέγει γοῦν ἐν Τιμαίῳ “ἀλλ’ ἀνόρατον εἶδός τι καὶ ἄμορφον, πανδεχές” καὶ πάλιν “τρίτον δὲ αὖ γένος ὂν τὸ τῆς χώρας

ἀεὶ φθορὰν οὐ προσδεχόμενον, ἔδραν δὲ παρεχόμενον ὅσα ἔχει γενέσθαι πᾶσιν"), ἀρκουμένου δὲ λοιπὸν τῇ τε παρουσίᾳ τοῦ εἴδους καὶ τῇ ἀπουσίᾳ πρός τε τὴν γένεσιν καὶ τὴν φθοράν. [10]

in Ph 9 223 διὸ καὶ τὰς στοιχειώδεις ἀρχὰς δύο τίθησιν ὁ Πλάτων τήν τε ὕλην καὶ τὸ εἶδος τὸ ἔνυλον. ἐκ γὰρ τούτων ἐνυπαρχόντων τὸ σύνθετον γίνεσθαί φησιν, ὥσπερ καὶ Ἀριστοτέλης, πλὴν ὅτι ὁ μὲν Πλάτων τὰ κυρίως στοιχεῖα παραδίδωσι. ταῦτα δέ ἐστιν, ἐξ ὧν καθ' αὐτὰ ἐνυπαρχόντων γίνεται τὰ γινόμενα, οἷά ἐστιν ἥ τε ὕλη καὶ τὸ εἶδος. ὁ δὲ Ἀριστοτέλης καὶ τὸ κατὰ συμβεβηκὸς προστιθεὶς εἰ στοιχεῖον, ὅπερ ἐστὶν ἡ στέρησις. οὕτως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ποιητικοῦ αἰτίου ὁ μὲν Πλάτων τὸ κυρίως ποιητικὸν παραδίδωσι τὸν δημιουργικὸν νοῦν, ὁ δὲ Ἀριστοτέλης πρὸς τούτῳ καὶ τὴν φύσιν (ἣν ὁ Πλάτων ἐν τοῖς ὀργανικοῖς τέθεικεν αἰτίοις, ὡς κινουμένην μὲν ὑπ' αἰτίου, κινοῦσαν δὲ ἕτερα) καὶ τὰ κατὰ συμβεβηκός, οἷα ἥ τε τύχη καὶ τὸ αὐτόματον. ὁ μέντοι Πλάτων καὶ τὸ ὅθεν πρόεισι τὸ εἶδος εἰς τὴν ὕλην προστίθησιν, ὅτι ἀπὸ τοῦ παραδείγματος διὰ τοῦ ποιητικοῦ αἰτίου. λέγει γοῦν ἐν Τιμαίῳ "ἐν δ' οὖν τῷ παρόντι χρὴ γένη διανοηθῆναι τριττά, τὸ μὲν γινόμενον, τὸ δὲ ἐν ᾧ γίνεται, τὸ δὲ ὅθεν ἀφομοιούμενον φύεται τὸ γιγνόμενον. καὶ δὴ καὶ προσεικάσαι πρέπει τὸ μὲν δεχόμενον μητρί, τὸ δὲ ὅθεν πατρί, τὴν δὲ μεταξὺ τούτων φύσιν ἐκγόνῳ." Καὶ ὁ μὲν Ἀριστοτέλης τὴν ὕλην εἰσήγαγεν ἐκ τοῦ γίνεσθαι μὲν τὰ γινόμενα ἐξ ἐναντίων, τὰ δὲ ἐναντία μὴ δύνασθαι ποιεῖν εἰς ἄλληλα μηδὲ πάσχειν ὑπ' ἀλλήλων καθ' ἑαυτά (δεῖν μὲν γὰρ τὸ πάσχον ὑπομένον πάσχειν, τὰ δὲ ἐναντία μὴ ὑπομένειν ἄλληλα), ἔτι δὲ καὶ ἐκ τοῦ τὰ ἐναντία μὴ αὐτάρκη πρὸς ἀρχῆς εἶναι λόγον, εἴπερ ἐστὶ συμβεβηκότα καὶ οὐκ οὐσίαι. οὐ γάρ ἐστιν ἐν οὐσίᾳ ἡ ἐναντίωσις, τὰ δὲ συμβεβηκότα ὑποκειμένου δεῖσθαί τινος πρὸς τὸ εἶναι. ταῦτα γάρ ἐστι τῶν εἰρημένων ὡς οἶμαι τὰ κυριώτατα. ὁ δὲ Πλάτων εἰσήγαγε καὶ αὐτὸς τὴν ὕλην ἐκ τῆς τῶν γινομένων μεταβολῆς, ὀφειλούσης πάντως περί τι κοινὸν ὑποκείμενον γίνεσθαι τῆς μεταβολῆς (τῶν γὰρ μεταβαλλόντων μηδὲν ὑπομένειν), ἐναντία λέγων καὶ αὐτὸς τὰ μεταβάλλοντα. [35]

in Ph 9 224 εἰπὼν γὰρ ὅτι τῶν γινομένων ἕκαστον οἷον πῦρ ἢ ὕδωρ οὐδὲν μᾶλλον αὐτὸ λέγειν δυνατὸν ἢ ἄλλο τι ἀπ' ἐκείνου γινόμενον διὰ τὸ φεύγειν καὶ μὴ ὑπομένειν "τὴν τοῦ τόδε καὶ τοῦτο καὶ πᾶσαν ὅση μόνιμα ὡς ὄντα αὐτὰ ἐνδείκνυται φάσις" ἐπήγαγεν "ἐν ᾧ δὲ ἐγγινόμενα ἕκαστα αὐτῶν φαντάζεται καὶ πάλιν ἐκεῖθεν ἀπόλλυται, μόνον ἐκεῖνο αὖ προσαγορεύειν τῷ τε τοῦτο καὶ τῷ τόδε προσχρωμένους ὀνόματι. τὸ δὲ ὁποιονοῦν τι θερμὸν ἢ λευκὸν ἢ καὶ ὁτιοῦν τῶν ἐναντίων καὶ πάντα ὅσα ἐκ τούτων μηδὲν ἐκεῖνο αὖ τούτων καλεῖν." ὁρᾷς οὖν ὅτι ἐκ τῶν ἐναντίων καὶ αὐτὸς τὴν γένεσιν εἶναί φησι καὶ μὴ ὑπομένειν τὰ ἐναντία καὶ διὰ τοῦτο δεῖσθαι ὑπομένοντος ὑποκειμένου. τὸ δὲ "καὶ πάντα ὅσα ἐκ τούτων" προσέθηκεν, ἐπειδὴ οὐ μόνον τὸ θερμὸν γίνεται καὶ ξηρόν, ἀλλὰ καὶ τὸ πῦρ αὐτό, καὶ ὅλως αἱ οὐσίαι ἐκ τῶν ἐναντίων συγκείμεναι κατὰ τὴν τῶν ἐναντιοτήτων μεταβολήν. ἐκ γὰρ ὕδατος ψυχροῦ καὶ ὑγροῦ ὄντος μεταβληθέντος τοῦ ψυχροῦ εἰς τὸ θερμὸν ἐγένετο ἀήρ. καὶ πάλιν τοῦ ὑγροῦ εἰς τὸ ξηρὸν μεταβληθέντος ἐγένετο πῦρ. ἐγένετο δὲ καὶ ἄνθρωπος ἐκ σπέρματος. καὶ οὐ ῥᾴδιον ἐπὶ τούτων τὰς ἐναντίας ἀποδοῦναι ποιότητας, ὧν εἰς ἀλλήλας μεταβαλλουσῶν γίνεται οὐσία ἐξ οὐσίας. διὸ ὁ Ἀριστοτέλης κοινὴν ἀντίθεσιν τοῦ εἴδους καὶ τῆς στερήσεως παρέλαβε. τὸ γὰρ θερμὸν γίνεται ἐκ τοῦ ψυχροῦ· ἀληθὲς δὲ εἰπεῖν καὶ ὅτι ἐκ τοῦ μὴ θερμοῦ. προστίθησι δὲ καὶ ἄλλην ὁ Πλάτων τὴν κυριωτάτην αἰτίαν τοῦ δεῖν πάντως εἶναί τι τοῖς εἴδεσι τοῖς γενητοῖς ὑποκείμενον· προαποδείξας γὰρ ὅτι ἄλλο μέν ἐστι τὸ νοητὸν εἶδος ἀρχέτυπον καὶ παραδειγματικὸν καὶ αὐτὸ ἐφ' ἑαυτοῦ ὑπάρχον, ἄλλο δὲ τὸ αἰσθητὸν εἰκονικὴν φύσιν ἔχον καὶ διὰ τοῦτο ἑτέρου ὂν ὁμοίωμα, εἰκότως συνάγει, ὅτι καὶ ἐν ἑτέρῳ ὑποκειμένῳ πάντως ἔσται τοῦτο τῷ ἀφομοιουμένῳ. οὐ γάρ ἐστι καθ' αὐτὴν ἡ ὁμοίωσις καὶ εἰκασία, ἀλλ' ἐν τῷ ὡμοιωμένῳ καὶ εἰκασμένῳ, ὅπερ ἐστὶ τὸ ὑποκείμενον. ἴσως δὲ κάλλιον αὐτῶν ἀκούειν τῶν παγκάλων τοῦ Πλάτωνος ῥημάτων· "τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων ὁμολογητέον ἓν μὲν εἶναι τὸ κατὰ ταὐτὰ εἶδος

ἔχον ἀγένητον καὶ ἀνώλεθρον, οὔτε αὐτὸ εἰσδεχόμενον ἄλλο ἄλλοθεν οὔτε αὐτὸ εἰς ἄλλο ποι ἰόν, ἀόρατον δὲ καὶ ἄλλως ἀναίσθητον τοῦτο ὃ δὴ νόησις εἴληχεν ἐπισκοπεῖν· τὸ δὲ ὁμώνυμον ὅμοιόν τε ἐκείνῳ δεύτερον, αἰσθητὸν γενητὸν πεφορημένον ἀεὶ γινόμενόν τε ἔν τινι τόπῳ καὶ πάλιν ἐκεῖθεν ἀπολλύμενον, δόξῃ μετ' αἰσθήσεως περιληπτόν· τρίτον δὲ αὖ γένος ὂν τὸ τῆς χώρας ἀεὶ φθορὰν οὐ προσδεχόμενον, ἕδραν δὲ παρέχον ὅσα ἔχει γενέσθαι πᾶσιν, αὐτὸ δὲ μετ' ἀναισθησίας ἁπτὸν λογισμῷ τινι νόθῳ μόγις πιστόν, πρὸς ὃ δὴ καὶ ὀνειροπολοῦμεν βλέποντες καί φαμεν ἀναγκαῖον εἶναί που τὸ ὂν ἔν τινι τόπῳ καὶ κατέχον χώραν τινά. [5]

in Ph 9 225 τὸ δὲ μήτε ἐν γῇ μήτε που κατ' οὐρανὸν οὐδὲν εἶναι. ταῦτα δὴ πάντα καὶ τούτων ἄλλα ἀδελφὰ καὶ περὶ τὴν ἄυπνον καὶ ἀληθῶς φύσιν ὑπάρχουσαν ὑπὸ ταύτης τῆς ὀνειρώξεως οὐ δυνατοὶ γινόμεθα ἐγερθέντες διοριζόμενοι τἀληθὲς λέγειν, ὡς εἰκόνι μέν, ἐπείπερ οὐδὲ αὐτὸ τοῦτο, ἐφ' ᾧ γέγονεν, ἑαυτῆς ἐστιν, ἑτέρου δέ τινος ἀεὶ φέρεται φάντασμα, διὰ ταῦτα ἐν ἑτέρῳ προσήκει τινὶ γίνεσθαι, οὐσίας ἀμωσγέπως ἀντεχομένην, ἢ μηδὲν τὸ παράπαν αὐτὴν εἶναι, τῷ δὲ ὄντως ὄντι βοηθὸς ὁ δι' ἀκριβείας ἀληθὴς λόγος, ὡς ἕως ἄν τι τὸ μὲν ἄλλο ᾖ, τὸ δὲ ἄλλο, οὐδέτερον ἐν οὐδετέρῳ ποτὲ γενόμενον ἓν ἅμα ταὐτὸν καὶ δύο γενήσεσθον." ἐπιστῆσαι δὲ ἄξιον ὅτι κατὰ ταύτην τὴν τῆς ὕλης αἰτιολογίαν καὶ τὰ οὐράνια εἴδη ἔνυλά ἐστί πως, εἴπερ καὶ αὐτὰ ὁμοιώματά ἐστι τῶν νοητῶν παραδειγμάτων. ὥστε οὐδὲν σχεδὸν ἐν τοῖς περὶ τῶν στοιχείων λόγοις διάφωνον ὅ τε Πλάτων καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἀπεφήναντο, πλὴν ὅτι καὶ ἑτέραν προστέθεικεν αἰτίαν ὁ Πλάτων τοῦ δεῖν πάντως εἶναί τι καὶ ὑποκείμενον. ἀλλ' ἐπὶ τὰ ἑξῆς ἰτέον. p. 191a7 Ἡ δὲ ὑποκειμένη ὕλη ἐπιστητὴ κατὰ ἀναλογία ν . Ἐπειδὴ τὰ παρατεθέντα τῆς ὕλης παραδείγματα οἷον ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ σπέρμα καὶ εἴ τι τοιοῦτον, κἂν ὕλης εἶχε λόγον πρὸς τὰ γινόμενα, ἀλλ' εἴδη τινὰ ἦν καὶ αὐτά, πᾶς ἂν ἐπιζητήσειε μαθεῖν, τί ποτε ἂν εἴη αὐτὴ καθ' αὐτὴν ἡ ὑποκειμένη τοῖς εἴδεσιν ὕλη. καὶ γὰρ ἔστω τοῦ μὲν ἀνθρώπου ὕλη τὸ σπέρμα, τοῦ δὲ σπέρματος εἰ τύχοι τὸ αἷμα, τούτου δὲ σιτία καὶ ποτά, τούτων δὲ τὰ τέτταρα στοιχεῖα. ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ταῦτα μεταβάλλει εἰς ἄλληλα κατὰ τὰς ἐναντίας ποιότητας, δεῖται πάντως καὶ αὐτὰ κοινοῦ τινος ὑποκειμένου μηδεμίαν ἔχοντος ποιότητα τῇ ἑαυτοῦ φύσει. αἱ γὰρ ποιότητες εἴδη καὶ ἀντικείμενα εἴδη. εἰ οὖν πᾶσα κατ' ἐπέρεισιν γινομένη γνῶσις περιγεγραμμένων ἐστὶ καὶ χαρακτῆρά τινα ἐχόντων καὶ κατὰ ποιότητα καὶ εἶδος ἀφωρισμένων, τὸ δὲ τοῖς εἴδεσι καὶ ταῖς ποιότησιν ὑποκείμενον ἄποιον εἶναι χρὴ πάντῃ καὶ ἀνείδεον ("ὅμοιον γὰρ ὄν, ὥς φησι Πλάτων, τῶν ἐπεισιόντων τινὶ τὰ τῆς ἐναντίας τά τε τῆς παράπαν ἄλλης φύσεως ὁπότε ἔλθοι δεχόμενον κακῶς ἂν ἀφομοιοῖ τὴν ἑαυτοῦ παρεμφαῖνον ὄψιν"), πῶς οὖν ἂν τὸ τοιοῦτον γνωστὸν κατὰ ἀναλογίαν φησὶ τὴν πρὸς τὰ ἄλλα; ὡς γὰρ πρὸς ἀνδριάντα χαλκὸς ἢ πρὸς κλίνην ξύλον ἢ πρὸς ἄλλο τι τῶν ἐχόντων μορφὴν τεχνητῶν τὸ ἄμορφον ἔχει πρὶν λαβεῖν τὴν μορφή ν , οὕτως ἡ ἐν τοῖς φυσικοῖς πρώτη ὕλη πρὸς οὐσίαν ἔχει καὶ τὸ ὅ ν. [5]

in Ph 9 226 καλῶς δὲ ἀπὸ τῶν τεχνητῶν ἔλαβε τὸ παράδειγμα, ἐπειδὴ ἐν τούτοις καὶ χρόνῳ προηγεῖται τὸ ἄμορφον καὶ καθ' ἑαυτὸ ὁρᾶται. καὶ αἱ μὲν οὐσίαι τοῖς ἄλλοις ὑπόκεινται, ἡ δὲ ὕλη τῇ οὐσίᾳ· διὸ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν αὕτη. ἀλλὰ τῇ μὲν οὐσίᾳ καὶ τῷ συναμφοτέρῳ καθ' αὐτό, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ὑπόκειται. διὸ καὶ αὐτὸς εἰπὼν οὕτως αὕτη πρὸς οὐσίαν ἔχει καὶ τὸ τόδε τ ι, τουτέστι τὴν σύνθετον καὶ κυρίως οὐσίαν, διότι οὐδέπω ἡ ὕλη τόδε τι, εἰ καὶ μᾶλλον τῆς στερήσεως. Καὶ ἐπιστῆσαι ἄξιον, ὅτι ὁ μὲν Πλάτων κατὰ τὸ ὑπομένειν θεωρῶν τὴν ὕλην αὐτῇ μᾶλλον τὸ τόδε τι δίδωσιν, ὡς ἐπὶ τῆς τῶν χρυσῶν σκευῶν μεταπλάσεως ἐνεδείκνυτο. καὶ ὅταν λέγῃ "ἐν ᾧ δὲ ἐγγινόμενα ἕκαστα αὐτῶν φαντάζεται καὶ πάλιν ἐκεῖθεν ἀόλλυται, μόνον ἐκεῖνο αὖ προσαγορεύειν τῷ τε τοῦτο καὶ τῷ τόδε προσχρωμένους ὀνόματι". ὁ δὲ Ἀριστοτέλης τὸ τόδε τι κατὰ τὴν μορφὴν θεωρῶν τοῖς εἴδεσιν αὐτὸ παρέχει· μετὰ δὲ τὸ τόδε τι ἐπήγαγε καὶ τὸ ὄν, τουτέστι πρὸς πάντα τὰ ὄντα, ὧν τὰ μὲν οὐσίαι εἰσί, τὰ δὲ συμβεβηκότα, καὶ τὰ μὲν τόδε τι προηγουμένως, τὰ δὲ δι' ἐκεῖνο τὸ τόδε τι. τὴν δὲ κατὰ

ἀναλογίαν ταύτην γνῶσιν νόθον λογισμὸν ἐκάλεσεν ὁ Πλάτων, διότι οὐ κατ' ἐπέρεισιν εἴδους ἀλλὰ κατὰ ἀναγύμνωσιν καὶ ἀπόφασιν γίνεται τῶν εἰδῶν καὶ οἷον μύων ὁ λογισμὸς ὁρᾷ τὴν ὕλην. καὶ ἡ περὶ αὐτῆς νόησις οὐ νόησις, ἀλλ' ἄνοια μᾶλλον. διὸ νόθον ἂν εἴη τὸ φάντασμα αὐτῆς καὶ οὐ γνήσιον. ὡς γὰρ τὰ ὑπὲρ τὸ πρῶτον εἶδος οὐ κατ' ἐπέρεισιν εἰδητικὴν γινώσκομεν, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἔστι πρῶτα τὰ εἴδη μαθόντες ἀπ' αὐτῆς τῆς τῶν εἰδῶν φύσεως διακεκριμένης οὔσης καὶ ὀφειλούσης πρὸ ἑαυτῆς ἔχειν τὸ ἡνωμένον καὶ τὸ ἕν, κατὰ τὴν τῶν εἰδῶν ἀπόφασιν γινώσκομεν τὰ ὑπὲρ εἶδος οὐκ εἰς τὸ ἀόριστον ἁπλῶς ἐκείνης τῆς ἀποφάσεως ῥιπτούσης ἡμᾶς, ἀλλ' εἰς τὸ τοῦ εἴδους αἴτιον, καὶ εἰς τὸ ὑπὲρ τὸν ὅρον τὸν εἰδητικὸν ἱδρυμένον, οὕτως καὶ τὰ τελευταῖα εἴδη θεασάμενοι εἰκονικὰ ὄντα καὶ μεταβάλλοντα εἰς ἄλληλα, καὶ διὰ τοῦτο δεόμενα ὑποκειμένου πεφυκότος δέχεσθαι παρὰ μέρος τῶν ἀντικειμένων ἑκάτερον, ἐπὶ τὴν ἔννοιαν ἐρχόμεθα τῆς ὕλης κατὰ ἀπόφασιν τῶν εἰδῶν τὴν εἰς τὸ ὑποδεκτικὸν ἀπάγουσαν. [35]

in Ph 9 227 ὡς εἴ γε ζητοῦντες τὴν ὕλην τόδε τι αὐτὴν ἀφωρισμένως διάφορον τῶν ἄλλων ὄντων ὑποθώμεθα, ἄλλῳ τινὶ περιπεπτώκαμεν καὶ οὐ τῇ ὕλῃ. ἐκείνη γὰρ οὐδεμίαν ἔχει πρός τι διαφοράν, εἴπερ ποιότης εἰδητικὴ πᾶσα διαφορά ἐστιν. ὥστε ἀγνωσία μᾶλλόν ἐστιν ἡ τῆς ὕλης γνῶσις, εἴπερ τὰ περὶ αὐτὴν μεταβάλλοντα ἔσχατα ὄντα τῶν εἰδῶν τὴν ἐσχάτην ἐπιδέχεται γνῶσιν τὴν αἰσθητικήν. διὸ καὶ μετὰ ἀναισθησίας ἁπτὴν εἶπε τὴν ὕλην ὁ Πλάτων τὸ μὴ κατ' ἐπέρεισιν αὐτῆς ἀντίτυπον σημαίνων, ἵνα ὥσπερ λογισμῷ νόθῳ, οὕτω καὶ αἰσθήσει νόθῃ ληπτὴν οὖσαν αὐτὴν ἐνδείξηται. ἀλλὰ τὸ μὲν νόθῳ λογισμῷ γνωστὴν εἶναι καὶ ἡ κατὰ ἀπόφασιν αὐτῆς ἐπιβολὴ καὶ ἡ ἀπὸ τῆς αἰτίας ἥτις ἂν γένοιτο, ἀπὸ τῶν τῆς πρώτης εἴλκυσται φιλοσοφίας· τὸ δὲ κατὰ ἀναλογίαν φυλάττει τὰ τῷ φυσικῷ προσήκοντα μέτρα τῆς τῶν στοιχείων τῶν φυσικῶν γνώσεως. ὡς γὰρ τῆς γραμματικῆς περὶ τῶν εἰκοσιτεττάρων στοιχείων ἔστιν εἰδέναι τὰ ὁλοσχερέστερα, τὴν δὲ ἀκριβῆ γνῶσιν αὐτῶν ἡ μουσικὴ διδάσκει, οὕτως καὶ περὶ τῶν φυσικῶν στοιχείων ὁ πρῶτος διδάξει φιλόσοφος. διὸ καὶ τὴν περὶ τοῦ εἴδους θεωρίαν μετ' ὀλίγον εἰς ἐκεῖνο ἀναπέμπει. ἰστέον μέντοι ὅτι τὸ κατὰ ἀναλογίαν ἀπὸ τοῦ Πυθαγορικοῦ Τιμαίου μετήγαγεν ὁ Ἀριστοτέλης, ὥσπερ ὁ Πλάτων τὸ "νόθῳ λογισμῷ ληπτόν". λέγει γὰρ οὖν ὁ Πυθαγορικὸς Τίμαιος ἐν τῷ οἰκείῳ συγγράμματι "τὰν δὲ ὕλαν λογισμῷ νόθῳ τῷ μηδέπω κατ' εὐθυωρίαν νοεῖσθαι, ἀλλὰ κατὰ ἀναλογίαν". Ἀλλ' ἐπειδή τινες καὶ οὐδὲ οἱ τυχόντες ἐν φιλοσοφίᾳ τὸ ἄποιον σῶμα τὴν πρωτίστην ὕλην εἶναί φασι καὶ κατὰ Ἀριστοτέλην καὶ κατὰ Πλάτωνα, ὥσπερ τῶν μὲν παλαιῶν οἱ Στωικοί, τῶν δὲ νέων Περικλῆς ὁ Λυδός, καλῶς ἂν ἔχοι ταύτην ἐπισκέψασθαι τὴν δόξαν. καὶ γὰρ ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ὁ Πλάτων πρῶτα ἀπὸ τῆς μεταβολῆς τὴν ὕλην εἰσάγοντες τῶν μεταβαλλόντων τὰς τῶν στοιχείων ποιότητας εἶναι βούλονται θερμὸν ψυχρὸν ξηρὸν ὑγρόν. αὗται δὲ κοινὸν ὑποκείμενον ἔχουσαι τὸ σῶμα μεταβάλλονται περὶ αὐτό, ὥστε τὸ σῶμα ἂν εἴη ἡ πρώτη ὕλη. ἔτι δὲ εἰ ἦν τι ἄλλο τὸ τῷ σώματι ὑποκείμενον, ἐπειδὴ ἐξ ἐναντίων αἱ γενέσεις, ἔδει τι εἶναι τὸ τῷ σώματι ἀντικείμενον, ὥστε τὰ ἀντικείμενα μεταβάλλειν περὶ τὸ κοινὸν ὑποκείμενον. ἔτι δὲ τὸ ὑπομένον ἐν πάσῃ μεταβολῇ τοῦτο ὕλην εἶναί φαμεν· τὸ δὲ ἄποιον σῶμα ὑπομένει. [30]

in Ph 9 228 οὐ γὰρ ἔστι τι εἰς ὃ φθαρῇ τὸ σῶμα. ὅτι δὲ καὶ Πλάτων τὴν ὕλην φησὶ τὸ προσεχῶς ὑποκείμενον ταῖς τῶν τεττάρων στοιχείων ποιότησι, τοῦτο δέ ἐστι τὸ ἄποιον σῶμα, διὰ τούτων δῆλον "τὴν δὲ γενέσεως τιθήνην ὑγραινομένην καὶ πυρουμένην καὶ τὰς γῆς τε καὶ ἀέρος μορφὰς δεχομένην" καὶ πάλιν "ὅτε δὲ ἐπεχειρεῖτο κοσμεῖσθαι τὸ πᾶν, πῦρ πρῶτον καὶ ὕδωρ καὶ γῆν καὶ ἀέρα, ἴχνη μὲν ἔχοντα αὐτῶν αὐτά, παντάπασι μὲν διακείμενα, ὥσπερ εἰκὸς ἔχειν ἅπαν, ὅταν ἀπῇ τινος θεός, οὕτω δὴ τότε πεφυκότα ταῦτα πρῶτον διεσχηματίσατο εἴδεσι καὶ ἀριθμοῖς". εἰ οὖν πρῶτα τὰ τῶν στοιχείων εἴδη ἐνέθηκε τῇ ὕλῃ ὁ δημιουργός, τούτων δὲ κοινὸν ὑποκείμενον τὸ σῶμα τὸ ἄποιον, τοῦτο ἂν εἴη ἡ ὕλη. καὶ κατὰ Ἀριστοτέλην δὲ δόξει τὸ

σῶμα τὸ ἄποιον εἶναι τὸ πρῶτον ὑποκείμενον καὶ ἡ ὕλη. εἰ γὰρ τὸ σῶμα ὥσπερ τι τῶν ἄλλων εἰδῶν ἐγγίνεται τῇ ὕλῃ καὶ ἀπογίνεται ἀπ' αὐτῆς, δῆλον ὅτι πρὸ τοῦ ἐγγενέσθαι τὸ σῶμα καὶ μετὰ τὸ ἀπογενέσθαι ἡ στέρησις ἂν εἴη τοῦ σώματος περὶ τὴν ὕλην, ὅπερ ἐστὶ τὸ ἀσώματον, καὶ ἔσται τις φυσικὴ οὐσία ἀσώματος· ὅπερ οὐ δοκεῖ τῷ Ἀριστοτέλει σαφῶς λέγοντι πολλαχοῦ, ὅτι τὰ φυσικὰ σώματά ἐστι καὶ περὶ σώματα. ἀλλ' ὅτι μὲν ὁ Πλάτων οὐ βούλεται τὸ σῶμα εἶναι τὸ πρῶτον ὑποκείμενον, ὃ δὴ καλοῦμεν ὕλην, δῆλον ἂν εἴη ἐκ τοῦ καὶ τοῦ σώματος οἷον στοιχεῖα τὰ ἐπίπεδα τὰ κατ' αὐτὸν προλαμβάνειν ἀρχοειδέστερα δηλονότι ὄντα. γράφει οὖν ἐν Τιμαίῳ· "πρῶτον μὲν δὴ πῦρ καὶ γῆ καὶ ὕδωρ καὶ ἀὴρ ὅτι σώματά ἐστι, δῆλόν που καὶ παντί, τὸ δὲ τοῦ σώματος εἶδος πᾶν καὶ βάθος ἔχει. τὸ δὲ βάθος αὖ πᾶσα ἀνάγκη τὴν ἐπίπεδον περιειληφέναι φύσιν." ἔπειτα τὸ μὲν σῶμα καὶ κατ' αὐτὸν τριχῇ διαστατόν ἐστι· τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ "καὶ βάθος ἔχειν". τὸ δὲ τοιοῦτον καὶ ἀριθμὸν συνουσιωμένον ἔχει καὶ σχῆμα, καὶ μάλιστα εἰ πεπερασμένον εἴη τὸ ὅλον σῶμα, ὥσπερ καὶ τῷ Πλάτωνι δοκεῖ καὶ τῷ Ἀριστοτέλει. οὐδὲν δὲ τούτων ἔχειν τὴν ὕλην καθ' αὐτήν φησιν, ἀλλ' ὅταν μετάσχῃ τῶν εἰδῶν, τότε μετασχηματίζεσθαι εἴδεσι καὶ ἀριθμοῖς. ὅτι δὲ οὐδὲ ὁ Ἀριστοτέλης τὸ σῶμα βούλεται εἶναι τὸ πρῶτον ὑποκείμενον, σαφῶς ἐδήλωσεν, ἐν οἷς φησιν "ἔστι γὰρ καὶ σώματος ὕλη καὶ μεγάλου καὶ μικροῦ ἡ αὐτή". ἡ γὰρ τοῦ σώματος ὕλη οὐκ ἂν εἴη σῶμα καὶ τὸ τῷ μεγάλῳ καὶ μικρῷ τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον οὐκ ἂν οὔτε μέγα εἴη οὔτε μικρόν. τὸ δὲ σῶμα καὶ μάλιστα τὸ πεπερασμένον τοσόνδε τί ἐστι, καὶ οὐκ ἂν τὸ αὐτὸ ἅμα μέγα καὶ μικρὸν εἴη καθ' αὐτό. [30]

in Ph 9 229 ὅλως δὲ τὸ μὲν σῶμα καὶ λόγῳ περιληπτόν ἐστι καὶ κατὰ ἐπέρεισιν γνωστόν. τὴν δὲ ὕλην ὁ μὲν Πλάτων "νόθῳ λογισμῷ ληπτήν" φησιν. ὁ δὲ Ἀριστοτέλης καὶ πρὸ αὐτοῦ Τίμαιος ὁ Πυθαγορικὸς κατὰ ἀναλογίαν μόνον. οὐκ ἄρα οἷόν τε τὸ σῶμα εἶναι τὴν πρώτην ὕλην. καὶ ἐν τῷ τετάρτῳ γοῦν τῆσδε τῆς πραγματείας ὕλην τοῦ μεγέθους εἶναι βούλεται ἀόριστόν τινα διάστασιν ὁριζομένην ὑπὸ τοῦ εἰδητικοῦ μεγέθους. λέγει γοῦν "ὥστε δόξειεν ἂν τὸ εἶδος καὶ ἡ μορφὴ ἑκάστου ὁ τόπος εἶναι, ᾧ ὁρίζεται τὸ μέγεθος καὶ ἡ ὕλη ἡ τοῦ μεγέθους". εἰπὼν γὰρ τὸ μέγεθος, ἐπειδὴ καὶ εἰδητικόν ἐστι μέγεθος, ἐπήγαγε καὶ ἡ ὕλη ἡ τοῦ μεγέθους τὸ αὐτὸ ἐξηγούμενος. Ἔτι δὲ καὶ τῷ αὐτὸ καθ' αὐτὸ σκοποῦντι τὸ πρόβλημα ἀδύνατον δόξει τὴν πρώτην ὕλην τὸ ἄποιον εἶναι σῶμα, ὡς καὶ ὁ Πλωτῖνος ἀπέδειξεν. εἰ γὰρ μηδὲν τῶν φυσικῶν εἰδῶν ὑπάρχει κατ' οὐσίαν τῇ ὕλῃ τῇ πᾶσι τοῖς φυσικοῖς ὑποκειμένῃ, δῆλον ὅτι οὐδὲ σχῆμα οὐδὲ μέγεθος αὐτῇ ὑπάρξει (εἴδη γὰρ ταῦτα) καὶ ἔσται ἐσχηματισμένον καὶ μεμεγεθυσμένον, εἴπερ ἔστι σῶμα, καὶ οὐκέτι ἁπλοῦν ἔσται, ἀλλὰ σύνθετον ἐξ ὕλης καὶ εἴδους. ἁπλοῦν δὲ ἡ ὕλη. ὥστε καὶ συλλογίσαιο ἂν οὕτως· ἡ ὕλη οὔτε μέγεθος ἔχει οὔτε σχῆμα οὔτε ἀριθμὸν καθ' αὐτήν· τὸ σῶμα μέγεθος ἔχει καὶ σχῆμα καὶ ἀριθμὸν καθ' αὐτό· ἡ ὕλη ἄρα οὐκ ἔστι σῶμα. ἡ ὕλη οὐκ ἔστι σύνθετος ἐξ ὕλης καὶ εἴδους· τὸ σῶμα σύνθετόν ἐστιν ἐξ ὕλης καὶ εἴδους. ἔτι δὲ εἰ σῶμα ἡ ὕλη μέγεθός τι ἕξει οἰκεῖον. καὶ οὐκέτι ὁ δημιουργὸς πάντα ἐξ ἑαυτοῦ προάξει τὰ εἴδη κατὰ τὴν ἑαυτοῦ βούλησιν οὐδὲ ἡ φύσις κατὰ τοὺς δημιουργικοὺς ἐν ἑαυτῇ λόγους, ἀλλὰ δουλεύειν ἀνάγκη τῷ μεγέθει τῆς ὕλης. ἔτι δὲ εἰ μέγεθος ἔχοι, καὶ σχῆμα ἔχει τῷ αὐτῆς λόγῳ. οὐ μόνον οὖν ἄτοπον τοῦτο, διότι εἶδος καὶ ποιότης τὸ σχῆμα, ἀλλὰ καὶ ὅτι δύσεργος ἔσται ἡ ὕλη πρὸς τὸ πᾶν σχῆμα δέχεσθαι κεκρατημένη ἑνί τινι σχήματι ἀφωρισμένῳ. ἔτι δὲ τὸ εἰς τὴν ὕλην ἐρχόμενον εἶδος πάντα συνεπιφέρει ἑαυτῷ τὰ οἰκεῖα, ὥστε καὶ μέγεθος. ἄλλο γὰρ ἀνθρώπου μέγεθος καὶ ἄλλο ὄρνιθος καὶ ὄρνιθος τοιοῦδε. οὐκ ἄρα τῆς ὕλης ἐστὶν οἰκεῖον τὸ μέγεθος οὐδὲ τὸ ποσόν. οὐκ ἄρα σῶμα ἡ ὕλη. ἔτι δὲ εἰ σῶμα ἡ ὕλη, ποσόν τι ἔσται καὶ μεμεγεθυσμένον· ἄλλο δὲ τὸ ποσὸν καὶ ἄλλο ἡ ποσότης, καὶ ἄλλο τὸ μεμεγεθυσμένον καὶ ἄλλο τὸ μέγεθος αὐτό. καὶ τὰ μέν ἐστιν εἴδη ἀσώματα ἁπλᾶ, τὰ δὲ τούτων μετέχοντα σύνθετα. εἰ οὖν σῶμα ἡ ὕλη, σύνθετόν τι ἔσται καὶ οὐχ ἁπλοῦν οὐδὲ στοιχεῖον. [30]

in Ph 9 230

εἰ δὲ ταῦτα ἄτοπα, ῥητέον ὅτι μετασχεθεῖσα ἡ ποσότης ὑπὸ τῆς ὕλης ἔδωκε μέγεθος τὸ πρότερον μὴ ἐνυπάρχον, ὥσπερ καὶ ἡ ποιότης μετασχεθεῖσα ἐποίησε ποιὸν τὸ πρὶν ἄποιον ὑπάρχον. ἔτι δὲ καὶ ταῦτα δυνατὸν λέγειν, ὅτι ἡ ὕλη ἢ τὸ δυνάμει ἐστὶ πάντων εἰδῶν ἤ τι καὶ τοῦ δυνάμει ἐπέκεινα τὸ ἔχον τὸ δυνάμει ἐν ἑαυτῷ. τὸ δὲ σῶμα πῶς ἂν εἴη δυνάμει ἀσώματον; ἀνάγκη δὲ τοῦτο, εἴπερ καὶ τῶν ἀσωμάτων εἰδῶν ἐστιν ἡ ὕλη ὑποδεκτική. εἰ δὲ ἀσώματος οὖσα δυνάμει λέγεται, ἰστέον ὅτι καὶ τὸ ἀσώματον οὐχ ὡς ὡρισμένη τις φύσις, ἀλλ' ὡς ἀπόφασις τοῦ σώματος λέγεται. ἴσως δὲ ἔστιν εἰπεῖν, ὅτι οὐ πρώτως ἡ ὕλη τὸ ἀσώματον εἶδος δέχεται, ἀλλὰ διὰ μέσου τοῦ σώματος. ἔτι δὲ τὸ σῶμα ἐκ γένους καὶ διαφορῶν συνέστηκεν· οὐσία γάρ ἐστι τριχῇ διαστατή. τὸ δὲ τοιοῦτον εἶδός ἐστιν, ἀλλ' οὐχὶ ὕλη. ἔτι δὲ τὸ σῶμα πρὸς τὰς ἀσωμάτους ποιότητας ἀντιδιῄρηται, ἡ δὲ ὕλη ὁμοίως ἔχει πρὸς πάντα. ἔτι δὲ τὸ σῶμα τρισὶν ὥρισται διαστάσεσιν, ἡ δὲ ὕλη παντελῶς ἐστιν ἀόριστος. τούτων οὖν οὕτως ἑκατέρωθεν τῶν λόγων φερομένων, ὅτι μὲν εἶδος εἶναι τὸ τοῖς εἴδεσιν ὑποκείμενον οὐ χρή, πρόδηλον. διόπερ εἰ τὸ σῶμα εἶδός ἐστιν, οὐκ ἂν εἴη σῶμα. ὅτι δὲ τὸ κοινῇ πᾶσι τοῖς φυσικοῖς καὶ αἰσθητοῖς ὑπάρχον ὡς τοιούτοις τοῦτο εἶναι χρὴ τὴν ὕλην, καὶ τοῦτο οἶμαι τῶν προδηλοτάτων ἐστί. κοινὸν δὲ πᾶσι τὸ εἰς ὄγκον ἐκτείνεσθαι καὶ διάστασιν. διὸ "ἡ περὶ φύσεως ἐπιστήμη, ὥς φησιν Ἀριστοτέλης, περί τε σώματα καὶ μεγέθη καὶ τὰ τούτων ἐστὶ πάθη". μήποτε οὖν διττὸν θετέον τὸ σῶμα τὸ μὲν ὡς κατὰ εἶδος καὶ κατὰ λόγον ὑφεστὼς καὶ τρισὶν ὡρισμένον διαστάσεσι, τὸ δὲ ὡς πάρεσιν καὶ ἔκτασιν καὶ ἀοριστίαν τῆς ἀσωμάτου καὶ ἀμερίστου καὶ νοητῆς φύσεως, οὐ τρισὶ τοῦτο διαστάσεσιν εἰδητικῶς ὡρισμένον, ἀλλὰ πάντῃ παρειμένον τε καὶ ἐκλελυμένον καὶ πανταχόθεν ἀπὸ τοῦ ὄντος ἀπορρέον εἰς τὸ μὴ ὄν. καὶ τὴν τοιαύτην ἴσως διάστασιν τὴν ὕλην θετέον. ἀλλ' οὐχὶ τὸ σωματικὸν εἶδος τὸ μετρῆσαν ἤδη καὶ ὁρίσαν τὸ ἄπειρον καὶ ἀόριστον τῆς τοιαύτης διαστάσεως καὶ στῆσαν ἀποφεύγουσαν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ ὄντος. ἐπιστῆσαι γὰρ ἄξιον, ὅτι ᾧ διαφέρει τὰ ἔνυλα τῶν ἀύλων, τοῦτο εἶναι προσήκει τὴν ὕλην. διαφέρει δὲ ὄγκῳ καὶ διαστάσει καὶ μερισμῷ καὶ τοῖς τοιούτοις, οὐ τοῖς κατὰ μέτρα ὡρισμένοις, ἀλλὰ τοῖς ἀμέτροις καὶ ἀορίστοις καὶ ὁρίζεσθαι δυναμένοις ὑπὸ τῶν εἰδητικῶν μέτρων. Ταύτην δὲ περὶ τῆς ὕλης τὴν ὑπόνοιαν ἐοίκασιν ἐσχηκέναι πρῶτοι μὲν τῶν Ἑλλήνων οἱ Πυθαγόρειοι, μετὰ δ' ἐκείνους ὁ Πλάτων, ὡς καὶ Μοδέρατος ἱστορεῖ. οὗτος γὰρ κατὰ τοὺς Πυθαγορείους τὸ μὲν πρῶτον ἓν ὑπὲρ τὸ εἶναι καὶ πᾶσαν οὐσίαν ἀποφαίνεται, τὸ δὲ δεύτερον ἕν, ὅπερ ἐστὶ τὸ ὄντως ὂν καὶ νοητόν, τὰ εἴδη φησὶν εἶναι, τὸ δὲ τρίτον, ὅπερ ἐστὶ τὸ ψυχικόν, μετέχειν τοῦ ἑνὸς καὶ τῶν εἰδῶν, τὴν δὲ ἀπὸ τούτου τελευταίαν φύσιν τὴν τῶν αἰσθητῶν οὖσαν μηδὲ μετέχειν, ἀλλὰ κατ' ἔμφασιν ἐκείνων κεκοσμῆσθαι, τῆς ἐν αὐτοῖς ὕλης τοῦ μὴ ὄντος πρώτως ἐν τῷ ποσῷ ὄντος οὔσης σκίασμα καὶ ἔτι μᾶλλον ὑποβεβηκυίας καὶ ἀπὸ τούτου. [5]

in Ph 9 231 καὶ ταῦτα δὲ ὁ Πορφύριος ἐν τῷ δευτέρῳ Περὶ ὕλης τὰ τοῦ Μοδεράτου παρατιθέμενος γέγραφεν ὅτι "βουληθεὶς ὁ ἑνιαῖος λόγος, ὥς πού φησιν ὁ Πλάτων, τὴν γένεσιν ἀφ' ἑαυτοῦ τῶν ὄντων συστήσασθαι, κατὰ στέρησιν αὑτοῦ ἐχώρησε τὴν ποσότητα πάντων αὐτὴν στερήσας τῶν αὑτοῦ λόγων καὶ εἰδῶν. τοῦτο δὲ ποσότητα ἐκάλεσεν ἄμορφον καὶ ἀδιαίρετον καὶ ἀσχημάτιστον, ἐπιδεχομένην μέντοι μορφὴν σχῆμα διαίρεσιν ποιότητα πᾶν τὸ τοιοῦτον. ἐπὶ ταύτης ἔοικε, φησί, τῆς ποσότητος ὁ Πλάτων τὰ πλείω ὀνόματα κατηγορῆσαι "πανδεχῆ" καὶ ἀνείδεον λέγων καὶ "ἀόρατον" καὶ "ἀπορώτατα τοῦ νοητοῦ μετειληφέναι" αὐτὴν καὶ "λογισμῷ νόθῳ μόλις ληπτήν" καὶ πᾶν τὸ τούτοις ἐμφερές. αὕτη δὲ ἡ ποσότης, φησί, καὶ τοῦτο τὸ εἶδος τὸ κατὰ στέρησιν τοῦ ἑνιαίου λόγου νοούμενον τοῦ πάντας τοὺς λόγους τῶν ὄντων ἐν ἑαυτῷ περιειληφότος παραδείγματά ἐστι τῆς τῶν σωμάτων ὕλης, ἣν καὶ αὐτὴν ποσὸν καὶ τοὺς Πυθαγορείους καὶ τὸν Πλάτωνα καλεῖν ἔλεγεν, οὐ τὸ ὡς εἶδος ποσόν, ἀλλὰ τὸ κατὰ στέρησιν καὶ παράλυσιν καὶ ἔκτασιν καὶ διασπασμὸν καὶ διὰ τὴν ἀπὸ τοῦ ὄντος παράλλαξιν, δι' ἃ καὶ κακὸν δοκεῖ ἡ ὕλη ὡς τὸ ἀγαθὸν ἀποφεύγουσα. καὶ καταλαμβάνεται ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἐξελθεῖν

τῶν ὅρων οὐ συγχωρεῖται, τῆς μὲν ἐκτάσεως τὸν τοῦ εἰδητικοῦ μεγέθους λόγον ἐπιδεχομένης καὶ τούτῳ ὁριζομένης, τοῦ δὲ διασπασμοῦ τῇ ἀριθμητικῇ διακρίσει εἰδοποιουμένου". ἔστιν οὖν ἡ ὕλη κατὰ τοῦτον τὸν λόγον οὐδὲν ἄλλο ἢ ἡ τῶν αἰσθητῶν εἰδῶν πρὸς τὰ νοητὰ παράλλαξις παρατραπέντων ἐκεῖθεν καὶ πρὸς τὸ μὴ ὂν ὑποφερομένων. ὅτι γὰρ ἄλλος ἐστὶν ὁ ὄγκος ὁ τῶν αἰσθητῶν οἰκεῖος καὶ ἄλλο τὸ εἰδητικὸν μέγεθος, καὶ ἄλλος μὲν ὁ διασπασμὸς τῶν αἰσθητῶν εἰδῶν, ἄλλη δὲ ἡ ἀριθμητικὴ διάκρισις, δῆλον ἐκ τοῦ ἐκεῖνα μὲν λόγους εἶναι καὶ εἴδη ἀδιάστατά τε καὶ ἀμέριστα. καὶ γὰρ ὁ τοῦ τριπήχεος μεγέθους λόγος καὶ ὁ τῆς τριάδος ἀδιάστατός τε καὶ ἀμερής ἐστι καὶ ἀσώματος. ταῦτα μέντοι τὰ τῶν αἰσθητῶν οἰκεῖα ἄλογα καὶ σωματικὰ καὶ μεμερισμένα καὶ εἰς ὄγκον καὶ διασπασμὸν ὑπελθόντα διὰ τὴν εἰς γένεσιν καὶ εἰς τὸ ἔσχατον πρόοδον, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν εἰς ὕλην. ὑποστάθμη γὰρ καὶ ὕλη ὄντως ἐστὶν ἀεὶ τὸ ἔσχατον. διὸ καὶ Αἰγύπτιοι τὴν τῆς πρώτης ζωῆς, ἣν ὕδωρ συμβολικῶς ἐκάλουν, ὑποστάθμην τὴν ὕλην ἔλεγον οἷον ἰλύν τινα οὖσαν. καὶ ἔστιν οἷον χώρα αὕτη τῶν γενητῶν τε καὶ αἰσθητῶν οὐκ εἶδός τι ἀφωρισμένον ὑπάρχον, ἀλλ' ὑποστάσεως κατάστημα, ὥσπερ τὸ ἀμερὲς καὶ ἀδιάστατον καὶ ἄυλον καὶ ὄντως ὂν καὶ τὰ τοιαῦτα κατάστημά ἐστι τῆς νοητῆς φύσεως, πάντων μὲν ὄντων τῶν εἰδῶν καὶ ἐκεῖ καὶ ἐνταῦθα, ἀλλ' ἐκεῖ μὲν ἀύλως, ἐνταῦθα δὲ ὑλικῶς, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν, ἐκεῖ μὲν ἀμερίστως καὶ ἀληθῶς, ἐνταῦθα δὲ μεριστῶς καὶ σκιοειδῶς. [5]

in Ph 9 232 διὸ καὶ ἕκαστον εἶδος ἐνταῦθα διέστη κατὰ τὴν ὑλικὴν διάστασιν. Ἀλλὰ πῶς ταῦτα τῷ Ἀριστοτέλει συμφωνήσεται καὶ τῷ Πλάτωνι ὑποκείμενόν τι τῇ ἐναντιώσει τὴν ὕλην εἶναι βουλομένοις; ἢ τὰ μὲν ὑπὸ τῶν ἄλλων περὶ ὕλης λεγόμενα εἰς τὸ σῶμα ἔσχατον ἀπάγει τῷ ὄντι. οὐ γάρ ἐστί τι τῷ σώματι ἀντικείμενον. καὶ οὕτως ἀγένητον ἔσται καὶ ἄφθαρτον οὐ τὸ οὐράνιον σῶμα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὸ σελήνην. ἡ δὲ νῦν ῥηθεῖσα ἔννοια καὶ τὴν σωματικὴν διάστασιν τῶν ὑπὸ σελήνην γινομένην καὶ φθειρομένην σὺν τῷ εἴδει τῷ διεστῶτι φυλάττει οἷον ἀνθρώπῳ ἢ ἵππῳ. ἢ ὅταν οὐσία ᾖ τὸ γινόμενον, καὶ ἡ μεταβολὴ περὶ τὴν ὑλικὴν γίνεται παράλλαξιν μένουσαν ἀεί. τὰ μὲν γὰρ συμβεβηκότα περὶ τὰς οὐσίας μεταβάλλεται, αἱ δὲ οὐσίαι περὶ τὸ εἰρημένον ὑπὸ τῶν Πυθαγορείων ποσὸν ἢ κατὰ στέρησιν ἤτοι περὶ τὴν ἀπὸ τοῦ ὄντος παράλλαξιν, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν περὶ τὴν διάστασιν καὶ τὸν ὄγκον τὸν ὑλικόν. ἐκ γὰρ ὕδατος ἀὴρ γίνεται οὐ μόνον τῶν ποιοτήτων μεταβαλλουσῶν, ἀλλὰ καὶ τοῦ μεγέθους τοῦ εἰδητικοῦ· ἄλλο γὰρ ἑκατέρωθι μέγεθος. καὶ οὐκ ἔστι τὸ ἔλαττον μέρος τοῦ μείζονος, ἀλλ' εἶδος ἀφωρισμένον ἑκάτερον, κἂν ἐκμενούσης δὲ τῆς ὑλικῆς διαστάσεως ἑκατέρωθι. ὑλικὰ γὰρ ὁμοίως ἄμφω καὶ ὁμοίως μεριστὰ καὶ αἰσθητὰ καὶ ἀδιάφορα κατὰ τὴν ὕλην. αἱ γὰρ διαφοραὶ κατὰ τὰ εἴδη θεωροῦνται. ὅτι δὲ καὶ αὐτὸς Ἀριστοτέλης τοιαύτην ἔχει περὶ τῆς ὕλης ἔννοιαν οἵαν καὶ οἱ Πυθαγόρειοι τὴν κατὰ διάστασιν καὶ τὸ ἀόριστον ποσόν, ἀπὸ τῶν ἐν τῷ τετάρτῳ βιβλίῳ τῆσδε τῆς πραγματείας λεγομένων ἔστι μαθεῖν. λέγει γὰρ ἐν ἐκείνοις· "ᾗ δὲ δοκεῖ ὁ τόπος εἶναι τὸ διάστημα τοῦ μεγέθους, ταύτῃ ἡ ὕλη δόξει· τοῦτο γὰρ ἕτερον τοῦ μεγέθους· τοῦτο δέ ἐστι τὸ περιεχόμενον ὑπὸ τοῦ εἴδους καὶ ὡρισμένον οἷον ὑπὸ ἐπιπέδου καὶ πέρατος. ἔστι δὲ τοιοῦτον ἡ ὕλη καὶ τὸ ἀόριστον." ὅσοι δὲ κατὰ τὸ ὂν τὸ χεῖρον τῶν εἰδῶν ἢ κατὰ τὸ ἓν τὸ τοῦ πρωτίστου ἑνὸς ἀπήχημα τὴν ὕλην νοεῖν ἀξιοῦσιν, οὐκ οἶδα ὅπως κατορθοῦσι. τὸ μὲν γὰρ ἓν καὶ τὸ ὂν ὅταν μηδὲν ἄλλο ἢ ἓν καὶ ὂν θεωρῶνται, κυρίως ἐστὶν ὅπερ λέγονται καὶ πρώτως· ἡ δὲ ὕλη τὸ ἔσχατόν ἐστι καὶ τοῦ ὄντος ἐκβαῖνον καὶ πολλῷ μᾶλλον τοῦ ἑνὸς καὶ ἐν τῇ παραλλάξει καὶ παρεκτροπῇ τῇ πρὸς τὸ ὂν ὑφέστηκεν, ἐπειδὴ διὰ τὴν γόνιμον τοῦ ὄντος δύναμιν ἔδει καὶ τὴν ἔμφασιν τοῦ ὄντος ὑποστῆναι. [35]

in Ph 9 233 ἀλλὰ ταῦτα μὲν διὰ τὴν κρατοῦσαν περὶ τῆς ὕλης ἔννοιαν οὐκ ἀρεστὴν ἐμοὶ ἐπὶ πλέον μηκῦναι προήχθην. κατὰ δὲ τὴν λέξιν τὸ μία δὲ ἡ ὁ λόγος σημαίνει μὲν τὸ μία ἄλλην εἶναι τὴν κατὰ τὸν λόγον καὶ κατὰ τὸ εἶδος ἀρχήν, ἀσάφειαν δὲ ποιεῖ τὸ ἡ τῷ ὁ λόγος προσκείμενον καὶ θηλυκὸν ἄρθρον τῷ ἀρσενικῷ συντεταγμένον. συντέτακται δὲ οὐ τῷ ὁ λόγος, ἀλλὰ τῇ ἀρχῇ, ὡς εἶναι

ἴσον τῷ μία δὲ ἡ κατὰ τὸν λόγον, ἢ μᾶλλον μία ἀρχὴ ὁ λόγος καὶ τὸ εἶδος. γράφεται δέ, ὥς φησιν Ἀλέξανδρος, καὶ χωρὶς τοῦ ἡ, τινῶν ἴσως διὰ τὴν ἀσάφειαν ἀφελόντων αὐτό, καίτοι μετ' αὐτοῦ τῆς ἑρμηνείας ἀρχαιοπρεπεστέρας οὔσης. p. 191a18 Καὶ πῶς ἔχουσιν αἱ ἀρχαὶ πρὸς ἀλλήλα ς , καὶ τί τὸ ὑποκείμενο ν . Πῶς ἔχουσιν αἱ ἀρχαὶ ἢ τὰ ἐναντία λέγει, ὅτι ἀπουσία τῆς ἑτέρας ἡ ἑτέρα, καὶ τί τὸ ὑποκείμενον, ὅτι τὸ κατὰ ἀναλογίαν λαμβανόμενον καὶ ὃ μὴ ἔχει ἐναντίον. εἴρηκε δὲ αὐτῶν τὰς διαφοράς, ὅτι ἄλλο μὲν τὸ ὃ γίνεται, ἄλλο δὲ τὸ γινόμενον καὶ ἄλλο τὸ ἐξ οὗ. καὶ ὅτι ἡ μὲν ὕλη ὑπομένει καὶ ἐνυπάρχει ἐν τῷ γινομένῳ ἡ δὲ στέρησις οὔ. καὶ δῆλον ἐκ πάντων τῶν εἰρημένων, ὅτι ἡ στέρησις οὐκ ἔστι φύσις τις κατὰ Ἀριστοτέλην, ἀλλ' ἀπουσία ἐν τῷ πεφυκότι. ὅταν οὖν συμβεβηκὸς τῇ ὕλῃ λέγηται ἡ στέρησις, οὐχ ὡς εἶδος λέγεται, ἀλλ' ὡς ἐμοὶ συμβέβηκε τὸ μὴ εἶναι ἐν ἀγορᾷ. εἰ δέ ἐστι τοιοῦτον ἡ στέρησις, ἐπιζητήσειεν ἄν τις εὐλόγως, ὑπὸ ποίαν κατηγορίαν ταχθήσεται. ἢ εἰ τὸ εἶδος οὐσία, καὶ ἡ στέρησις οὐσία ἔσται· ὑφ' ὃ γὰρ τὸ ἕτερον τῶν ἀντικειμένων, ὑπὸ τοῦτο καὶ τὸ ἕτερον. οὐχ ὡς τὰ ἐναντία μέντοι (ταῦτα γὰρ ὄντα τι) ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος ἐστίν, ἀλλ' ὅτι αἱ στερήσεις τινῶν ἐν τοῖς αὐτοῖς εἰσι γένεσιν ἐκείνοις. εἰδοποιοῦνται γάρ πως καὶ αὗται καὶ χαρακτηρίζονται ἀπὸ τῶν εἰδῶν. διὸ καὶ αὐτὸς εἰς τοῦτο βλέψας "εἶδος γάρ πως καὶ ἡ στέρησις" φησίν. p. 191a19 Πότερον δὲ οὐσία τὸ εἶδος ἢ τὸ ὑποκείμενο ν , οὔπω δῆλο ν . Ἐν μὲν τῷ τῶν δέκα Κατηγοριῶν βιβλίῳ τὴν οὐσίαν ὁ μὲν Ἀριστοτέλης εἵς τε τὴν πρώτην οὐσίαν καὶ τὴν δευτέραν διεῖλε, τουτέστιν εἵς τε τὴν ἄτομον καὶ τὴν εἰδικήν τε καὶ γενικήν, ὁ δὲ Ἀρχύτας εἵς τε τὴν ὕλην καὶ τὸ εἶδος καὶ τὸ σύνθετον, ᾧ καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Μετὰ τὰ φυσικὰ συνακολουθήσας ἀκριβέστερον ἔδοξε καὶ αὐτὸς τριχῇ διελεῖν καὶ λέγει μάλιστα μὲν οὐσίαν τὸ συναμφότερον ἐπὶ τῶν γενητῶν, δευτέρως δὲ τὸ εἶδος καὶ τὴν ὕλην, ἐξ ὧν τὸ συναμφότερον συνέστηκε. [5]

in Ph 9 234 τούτων δὲ κατὰ μὲν τὸ ἀίδιον καὶ ὑποκεῖσθαι τὴν ὕλην μᾶλλον οὐσίαν φησί· καθόσον δὲ τὸ εἶναι ἑκάστῳ τοῦτο ὅ ἐστι κατὰ τὸ εἶδός ἐστι, καθ' ὃ καὶ διαφέρον τῶν ἄλλων ἐπ' οἰκείας ἐστὶ φύσεως, κατὰ τοῦτο μᾶλλον οὐσία τὸ εἶδος αὐτῷ δοκεῖ. ταύτην οὖν ἐνδείκνυται νῦν τὴν σύγκρισιν ἀρκούμενος ἐν τῷ περὶ τῶν φυσικῶν ἀρχῶν λόγῳ, πόσαι καὶ τίνες εἰσὶν αἱ ἀρχαί, παραδοῦναι. "Ἀλλ' εἰ φθείρεται, φησὶν Ἀλέξανδρος, τὸ εἶδος, πῶς ἀρχὴ τοῦτο; ἄφθαρτος γὰρ ἡ ἀρχὴ δοκεῖ εἶναι. „ἀρχῆς γὰρ ἀπολομένης, ὥς φησι Πλάτων, οὔτε αὐτὴ ἔκ του οὔτε ἄλλο ἐξ ἐκείνης γενήσεται„". λύει δὲ τὴν ἀπορίαν ὁ Ἀλέξανδρος λέγων ὅτι "οὐ πᾶσα ἀρχὴ τῶν ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ ἄφθαρτος εἶναι δύναται· οὐ γὰρ δὴ καὶ ἡ στοιχειώδης· οὐ γὰρ ἂν ἔτι γένεσις εἴη καὶ φθορά. ἀλλ' εἶναι μέν τινα καὶ ἄφθαρτον δεῖ, οὐ μὴν οἷόν τε πᾶσαν. καὶ τὸ εἶδος δέ, φησί, κἂν τῷ ἀριθμῷ φθαρτόν ἐστιν, ἀλλὰ τῷ γε εἴδει ἄφθαρτον. ἀεὶ γάρ ἐστι θερμὸν καὶ ψυχρόν, οὐκ ἀεὶ δὲ ταὐτὸν κατ' ἀριθμόν· οὐ γὰρ ἂν ἦν γένεσις ἐν τοῖς οὖσιν." ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἴρηται μετρίως. ὁ δὲ Πλάτων οὐ τὴν στοιχειώδη τῶν σωμάτων ἀρχὴν τὴν κατὰ τὸ εἶδος ἀγένητον εἶπεν ἐν Φαίδρῳ, ἀλλὰ τὴν 'ἀρχὴν καὶ πηγὴν τῆς κινήσεως', ἥτις ἦν τὸ αὐτοκίνητον, καὶ ὅλως τὴν πρωτουργὸν ἐν πᾶσιν ἰδιότητα ποιητικὴν οὖσαν ἀρχὴν ἀλλ' οὐ στοιχειώδη. ἐπάγει δὲ ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ταῦτα· "ἢ οὐδὲ τὸ εἶδος φθείρεται· φθείρεται γὰρ τὸ γινόμενον· γίνεται δὲ οὔτε ἡ ὕλη οὔτε τὸ εἶδος, ἀλλὰ τὸ συναμφότερον· καὶ φθείρεται ἄρα τοῦτο. ὥστε αἱ ἀρχαὶ ἄφθαρτοι. ἀλλ' οὐκ εἰ ἄφθαρτον, ἤδη καὶ ἀίδιον τὸ κατ' ἀριθμὸν εἶδος· φθείρεται μὲν γὰρ τὸ συναμφότερον, ἡ δὲ φθορὰ αὐτοῦ κατὰ τὸ ἀποβάλλειν τὸ εἶδος." ταῦτα δὲ δοκεῖ μὲν εἰρῆσθαι φυσικῶς ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου. ἀπορίαν δὲ παρέχει, πῶς ὃ πρότερον μὴ ὂν ὕστερον ἔστιν, οὐκ ἂν λέγοιτο γίνεσθαι, καὶ ὃ πρότερον ὂν ὕστερον οὐκ ἔστιν, οὐκ ἂν λέγοιτο φθείρεσθαι. πῶς δὲ τὸ μὲν σύνθετον φθείρεσθαι λέγομεν, διότι ἀποβάλλει τὸ εἶδος οὐχὶ σῳζόμενον οὐδὲ ὑφιστάμενον μετὰ τὴν ἀποβολήν, ἀλλ' εἰς τὸ μὴ ὂν ἀπιόν, 〈τὸ δὲ εἶδοσ〉 (οὐ γάρ ἐστι χωριστὸν οὐδὲ τὸ εἶδος δι' ὃ τὸ σύνθετον ἐφθάρη) οὐκ ἂν λέγοιτο φθαρτόν; πῶς δὲ εἰ ἄφθαρτον, οὐχὶ καὶ ἀίδιον; κάλλιον οὖν οἶμαι μὴ ὑπεραττικίζειν. [30]

in Ph 9 235 ἀλλὰ καὶ τὸ εἶδος τὸ ἄτομον καὶ ἐν γενέσει φθαρτὸν λέγομεν καὶ τὸ σύνθετον κατὰ τὸ εἶδος. οὐ γὰρ ἀνάγκη τῶν φθαρτῶν τὰς στοιχειώδεις ἀρχὰς ἀφθάρτους ὑποτίθεσθαι οὐδὲ εὐλαβούμενον τὸ εἶναί τινα εἰς τὸ μὴ ὂν φθειρόμενα τὰ νῦν μὲν ὄντα αὖθις δὲ μὴ ὄντα λέγειν ἄφθαρτα. οὐδὲ γὰρ ταῦτα εἰς τὸ μὴ ὂν ἁπλῶς φθείρεται, ἀλλ' ἔστι τι ἄλλο πάντως εἶδος τὸ τὴν φθορὰν τοῦ φθειρομένου εἴδους διαδεχόμενον. p. 191a23 Ὅτι δὲ μοναχῶς οὕτως λύεται καὶ ἡ τῶν ἀρχαίων ἀπορία λέγομεν μετὰ ταῦτα ἕως τοῦ ὑποκεῖσθαι γάρ τι δε ῖ . Ὅτι καλῶς πρὸς τῇ ὕλῃ καὶ τὴν στέρησιν ἐν ταῖς ἀρχαῖς ἔθετο, δείκνυσιν ἐκ τοῦ τινὰς τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων μὴ ἐννοήσαντας αὐτὴν ἀναιρεῖν τὴν γένεσιν καὶ τὴν φθορὰν ὑπὸ ἀπορίας τινὸς ἡττηθέντας καὶ ἄλλοις ἀτόποις περιπεσεῖν. πρώτους δὲ κατὰ φιλοσοφίαν λέγει οὐ μόνον τοὺς τῷ χρόνῳ προειληφότας, ἀλλὰ τοὺς πρώτως τὴν ἀλήθειαν ἐζητηκότας. οὐ περὶ πάντων δὲ λέγει νῦν, ἀλλὰ περὶ ἐκείνων ὅσοι γένεσιν ἀνῄρουν. διῄρηνται δὲ οὗτοι διχῇ, μᾶλλον δὲ τριχῇ. οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν ἓν τὸ ὂν ἔλεγον καὶ ἀγένητον τοῦτο, οἱ δὲ πολλὰ μέν, ἐνυπάρχοντα δὲ ἐκκρίνεσθαι ἔλεγον, τὴν γένεσιν ἀναιροῦντες ὡς Ἀναξίμανδρος καὶ Ἀναξαγόρας, οἱ δὲ συγκρίσει καὶ διακρίσει τῶν πρώτων στοιχείων τὴν γένεσιν ἐποίουν, ὡς Δημόκριτος καὶ Ἐμπεδοκλῆς. οὐ γάρ ἐστι γένεσις, φησίν, ἀλλὰ μόνον μῖξίς τε διάλλαξίς τε μιγέντων. Ἀνεῖλον δὲ οὗτοι τὴν γένεσίν φησιν ὑπό τινος συσχεθέντες ἀπορίας, ἣν διαλῦσαι οὐκ ἴσχυσαν. λύεται δὲ τῶν ἀρχῶν τῶν φυσικῶν τοιούτων ὑποτεθεισῶν, οἵας ἡμεῖς ὑπεθέμεθα. θεὶς δὲ πρῶτον τὴν ἀπορίαν, ὑφ' ἧς ἀπωσθέντες τῆς ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν ἀγούσης ὁδοῦ τὴν γένεσιν ἀνῄρουν, καὶ τὸ τῇ ἀπορίᾳ ἑπόμενον ἄτοπον, τότε τὴν λύσιν ἐπάγει. καὶ ἔστιν ἡ ἀπορία τοιαύτη· τὸ γινόμενον ἀνάγκη ἢ ἐξ ὄντος ἢ ἐκ μὴ ὄντος γίνεσθαι· εἰ οὖν ἄμφω ἀδύνατα, οὐκ ἂν εἴη γένεσις· ὅτι δὲ ἄμφω ἀδύνατα, δῆλον· οὔτε γὰρ ἐξ ὄντος τὸ ὂν γίνεσθαι (εἶναι γὰρ ἤδη τὸ ὂν πρὸ τοῦ γενέσθαι) οὔτε ἐκ μὴ ὄντος (δεῖ γὰρ εἶναί τι τὸ ἐξ οὗ) καὶ ὅλως τὸ μὴ ὂν οὐδέν ἐστι. [30]

in Ph 9 236 καὶ ἡ μὲν ἀπορία τοιαύτη. τὸ δὲ ἐφεξῆς συμβὰν ἐπάγει καὶ οὕτω δὴ τὸ ἐφεξῆς συμβαῖνον ἕως τοῦ ἐκεῖνοι μὲν ταύτην ἔλαβον τὴν δόξαν διὰ τὰ εἰρημέν α. ὑπὸ τῆς ἀπορίας ἡττηθέντες, ὡς δοκοῦσί τινες, εἰς ἣν ἐξήγαγεν ἡ τοῦ ὄντος καὶ μὴ ὄντος ἔννοια τὸ κυρίως ὂν καὶ κυρίως μὴ ὂν μόνον εἶναι καὶ μὴ εἶναι εἰδυῖα, καὶ ἐπὶ τὸ ἑξῆς συμβαίνειν δοκοῦν ἡ ἀπορία προῆλθε. τοῦτο δέ ἐστι τὸ ἓν εἶναι τὸ ὄν, ὥσπερ Μέλισσος καὶ Παρμενίδης ἔλεγον τὸ παρὰ τὸ ὂν οὐκ ὂν λέγοντες. εἰ γὰρ πολλὰ εἴη τὰ ὄντα, δῆλον ὅτι καὶ διαφέροντά ἐστιν ἀλλήλων καὶ ἔσονται παρὰ τὸ ὂν αἱ διαφοραί, εἰ δέ τι παρὰ τὸ ὂν εἴη, ἢ ὂν ἔσται ἢ οὐκ ὄν· ἀλλ' οὔτε ὂν εἶναι τὸ παρὰ τὸ ὂν δυνατὸν οὔτε τὸ οὐκ ὂν εἶναι. ὡς ἀτοπώτερον δὲ τοῦ μὴ εἶναι γένεσιν τὸ ἓν εἶναι τὸ ὂν ἀπὸ τῆς ἀπορίας καὶ τοῦτο αὐτοῖς ἐπελθὸν ἐπήγαγεν. p. 191a34—191b26 Ἡμεῖς δὲ λέγομεν ἕως τοῦ τὸ γὰρ ἐκ μὴ ὄντος εἴρηται ἡμῖ ν , τί σημαίνε ι , ὅτι ᾗ μὴ ὅ ν . Οἱ μὲν ἀρχαῖοι διὰ τὸ μήτε ἐξ ὄντος μήτε ἐκ μὴ ὄντος δύνασθαι γενέσθαι τὸ ὂν ἀνῄρουν τὴν γένεσιν. αὐτὸς δὲ τὴν ἀπορίαν λύει διωρισμένως δεικνὺς ὅτι ἀνάγκη τὸ γινόμενον ἐξ ὄντος καὶ μὴ ὄντος γίνεσθαι, τουτέστι πῇ μὲν ὄντος πῇ δὲ μὴ ὄντος. τοῦτο δὲ διχῶς δυνατὸν λέγειν. ἢ γὰρ τῷ καθ' αὑτὸ καὶ κατὰ συμβεβηκὸς διαφέρει ταῦτα ἢ τῷ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ. οἱ μὲν οὖν λέγοντες μήτε ἐξ ὄντος μήτε ἐκ μὴ ὄντος δυνατὸν εἶναι γίνεσθαι, ὂν μὲν ἔλεγον τὸ αὐτὸ τῷ γινομένῳ (ἤδη γάρ, φασίν, ἔστι τοῦτο), μὴ ὂν δὲ τὸ πάντῃ μὴ ὄν. εἶναι γὰρ δή φασι τὸ ἐξ οὗ. καὶ τῷ ὄντι οὕτως οὔτε ἐξ ὄντος οὔτ' ἐκ μὴ ὄντος δυνατὸν γίνεσθαι τὸ γινόμενον. εἰ μέντοι τις τὴν στέρησιν μὴ ὂν οὖσαν ἐν ταῖς ἀρχαῖς ἐκ ταύτης λέγοι γίνεσθαι τὸ γινόμενον μὴ καθ' αὑτὸ ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός (οὐ γὰρ τῷ ἐνυπάρχειν, ἀλλὰ τῷ μὴ ἐνυπάρχειν τὴν στέρησιν ἐξ αὐτῆς γίνεται τὸ γινόμενον), οὕτως ἐκ τοῦ καθ' αὑτὸ μὴ ὄντος οὐ καθ' αὑτό, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς λέγει γίνεσθαι ὄν. οὐ καθὸ οὖν ὂν ἡ ὕλη, γίνεται ἐξ αὐτῆς τὸ ὄν, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός, διότι συμβέβηκεν αὐτῇ μὴ εἶναι τοῦτο τὸ ὂν ὃ γίνεται τῆς στερήσεως αὐτῇ τοῦ ὄντος ὃ γίνεται παρούσης. ὥστε οὔτε ἐξ ὄντος καθὸ ὂν οὔτε τὸ ὂν καθὸ ὂν γίνεται, ἀλλ' ἐξ ὄντος κατὰ συμβεβηκός. καὶ ἐκ τοῦ τινὸς ὄντος τὸ τὶ ὄν.

οὕτως οὖν οὐκ ἐξ ὄντος οὐδὲ ἐκ μὴ ὄντος καθ' αὑτὸ ἡ γένεσις, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς καὶ ἐκ τοῦ πῇ μὲν ὄντος πῇ δὲ μὴ ὄντος. [30]

in Ph 9 237 ἡ γὰρ ὕλη ἔστι μέν, οὐκ ἐκεῖνο δὲ ὃ γίνεται. ὁ μέντοι Ἀριστοτέλης ἐπὶ τὰ σαφέστερα καὶ καθολικώτερα μεταγαγὼν τὸν λόγον, οὕτως λύει τὴν ἀπορίαν· τὸ γὰρ ἐξ ὄντος, φησί, γίνεσθαι ἴσον ἐστὶ τῷ τὸ ὂν γίνεσθαι καὶ τὸ ἐκ μὴ ὄντος γίνεσθαι τῷ τὸ μὴ ὂν γίνεσθαι. ταὐτὸν γάρ ἐστιν εἰπεῖν ἐξ ἀμούσου γίνεσθαι μουσικὸν καὶ ἄμουσον γίνεσθαι μουσικόν. εἶτα καθολικώτερον ἐπήνεγκεν, ἐν οἷς περιέχεται καὶ ταῦτα, τὸ ἢ τὸ ὂν ἢ τὸ μὴ ὂν ποιεῖν τι ἢ πάσχει ν. κοινότερον γὰρ τὸ μὲν ποιεῖν τι ἢ πάσχειν τοῦ πάσχειν μόνου καὶ τὸ ὁτιοῦν τόδε γίνεσθαι κοινότερόν ἐστι τοῦ κυρίως γίνεσθαι· καὶ γὰρ τὸ λευκὸν γινόμενον καὶ περιπατοῦν καὶ ὁτιοῦν ἄλλο περιέχεται ἐν τούτῳ. ταῦτα οὖν, φησί, τὸ ἐξ ὄντος ἢ ἐκ μὴ ὄντος ἢ τὸ ὂν ἢ τὸ μὴ ὂν γίνεσθαι ἢ ποιεῖν ἢ πάσχειν, ἅπερ ἐπὶ παραδείγματος ἐκτιθέμενος λέγει μηδὲν διαφέρειν τοῦ τὸν ἰατρὸν ποιεῖν τι ἢ πάσχειν ἢ ἐξ ἰατροῦ εἶναί τι ἢ γίνεσθα ι. ταῦτα οὖν διχῶς λέγεσθαί φησι, διότι τῶν πλεοναχῶς λεγομένων ἐστί. καὶ πρῶτον ἐπὶ τοῦ ἰατροῦ τὸ διττὸν δείκνυσιν, εἶθ' οὕτως ἐπὶ τὸ μὴ ὂν καὶ τὸ ὂν μεταφέρει τὸν λόγον. ὁ γὰρ ἰατρὸς ποιεῖν τι λέγεται ἢ πάσχειν ἢ καθὸ ἰατρός ἐστιν ἢ κατὰ συμβεβηκός· καθὸ μὲν ἰατρὸς ποιεῖ ὅταν ἰατρεύῃ καὶ θεραπεύῃ, πάσχει δὲ καθὸ ἰατρὸς ὅταν ἀνίατρος γίνηται· κατὰ συμβεβηκὸς δὲ ποιεῖ ὅταν οἰκοδομῇ, διότι τῷ ἰατρῷ συμβέβηκεν οἰκοδόμῳ εἶναι, πάσχει δὲ κατὰ συμβεβηκὸς ὅταν λευκὸς ἐκ μέλανος γίνηται, διότι τῷ ἰατρῷ συμβέβηκε τὸ μέλανι εἶναι. καὶ δῆλον ὅτι κυρίως ποιεῖν ἢ πάσχειν τὸν ἰατρὸν λέγομεν, ὅταν καθὸ ἰατρὸς ποιῇ τι ἢ πάσχῃ. οὕτως οὖν καὶ τὸ ἐκ μὴ ὄντος γίνεσθαί τι διχῶς λέγεται· ἢ γὰρ ἐκ μὴ ὄντος καθὸ μὴ ὂν ἢ ἐκ μὴ ὄντος κατὰ συμβεβηκός, ὅτι τῷ ἐξ οὗ γίνεται οἷον τῇ ὕλῃ συμβέβηκε τὸ μὴ ὄν, τουτέστιν ἡ στέρησις· οὐ γὰρ ἐκ παντός, ἀλλ' ἐκ τοῦ μὴ τοιούτου πεφυκότος δὲ γίνεται τὸ γινόμενον. καὶ δῆλον ὅτι ὥσπερ ἐπὶ τοῦ ἰατροῦ κυρίως τότε λέγομεν τὸν ἰατρὸν ποιεῖν τι ἢ πάσχειν, ὅταν καθὸ ἰατρὸς ποιῇ τι ἢ πάσχῃ, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ μὴ ὄντος κυρίως τότε λέγομεν ἐκ μὴ ὄντος γίνεσθαί τι, ὅταν ᾖ μὴ ὂν λαμβάνηται. οἱ οὖν ἀρχαῖοι μονοτρόπως τὸ μὴ ὂν κατὰ τὸ κυρίως καὶ καθὸ μὴ ὂν λαβόντες καὶ μὴ διελόντες τό τε καθ' αὑτὸ καὶ ᾗ μὴ ὂν καὶ τὸ κατὰ συμβεβηκὸς ἀπέστησαν τοῦ γίνεσθαί τι ἐξ ὄντος ἢ ἐκ μὴ ὄντος· καὶ διὰ τὴν ἄγνοιαν τοῦ καθ' αὑτὸ καὶ τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς προσηγνόησαν καὶ ἄλλα, ὥστε μηδὲν οἴεσθαι γίνεσθαι, εἴπερ ἐκ μὴ ὄντος ᾗ μὴ ὂν μηθὲν γίνεται· εἶναι γὰρ δεῖ τὸ ἐξ οὗ. δῆλον δὲ ὅτι οὐδὲ ἐξ ὄντος ᾗ ὄν· ἤδη γὰρ ἔστι. [35]

in Ph 9 238 καὶ ἔτι μέντοι προσηγνόησαν τὸ μηδὲν εἶναι τῶν ἄλλων, ἀλλ' ἓν εἶναι τὸ ὄν, εἴπερ μὴ γίνεταί τι ἐκ τοῦ ὄντος. ἡμεῖς δὲ τὸ μὲν ἁπλῶς ἐκ μὴ ὄντος, τουτέστι καθὸ μὴ ὄν, μὴ γίνεσθαί τι ὁμολογοῦμεν, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ λέγομεν γίνεσθαι ἐκ μὴ ὄντο ς· ἐκ γὰρ τῆς ὕλης, καθόσον ἐνυπάρχει αὐτῇ στέρησις, ἥτις ἐστὶ καθ' αὑτὸ μὴ ὄν, γίνεταί τι. Ταύτην μὲν οὖν ἐγκρίνει τὴν ἐξήγησιν ὁ Ἀλέξανδρος τὴν τὸ μὴ ὂν διαιροῦσαν εἴς τε τὸ μὴ ὄν, τουτέστι τὸ κυρίως μὴ ὄν, καὶ εἰς τὸ κατὰ συμβεβηκός, προστίθησι δὲ καὶ ἄλλην. "δύναται γάρ, φησί, τὶς καὶ ἐκ τῶν λεγομένων ἀκούειν, ὅτι καὶ τὸ μὴ ὂν μοναχῶς λέγεται κατὰ τὸ κυρίως καὶ ᾗ μὴ ὄν. ἀλλὰ τὸ ἐκ τούτου γίνεσθαι διχῶς δυνατὸν λέγειν· ἢ γὰρ καθ' αὑτὸ ἢ κατὰ συμβεβηκός· καὶ γὰρ ἡμεῖς ἐκ τῆς στερήσεως, ἥτις ἐστὶ καθ' αὑτὸ μὴ ὄν, λέγομεν γίνεσθαι, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός· οὐ γὰρ διὰ τὸ ἐνυπάρχειν αὐτὴν τῷ γινομένῳ, ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ ἐνυπάρχειν. ἐξ ὧν δὲ καθ' αὑτὸ γίνεταί τι, ταῦτα ἐνυπάρχειν τῷ γινομένῳ". καὶ δῆλον ὅτι κἂν καθ' αὑτὸ λέγηται μὴ ὂν ἡ στέρησις, ἀλλ' ἔχει τὴν ὁποιανοῦν ὑπόστασιν. εἰ γὰρ τὸ μηδαμῇ μηδαμῶς ἦν, οὐκ ἂν οὐδὲ κατὰ συμβεβηκός τι ἐγένετο ἐξ αὐτῆς. ὥστε καὶ τὸ ἡμεῖς δὲ καὶ αὐτοί φαμεν γίνεσθαι μὲν μηθὲν ἁπλῶς ἐκ μὴ ὄντος διχῶς ἀκουστέον· ἢ γὰρ μηδὲν ἐκ τοῦ ἁπλῶς μὴ ὄντος γίνεσθαι ἢ μηθὲν κυρίως καὶ ἁπλῶς γίνεσθαι ἐκ μὴ ὄντος. κυρίως γὰρ καὶ ἁπλῶς ἔκ τινος γίνεται τὸ ἐξ ὑπομένοντος γινόμενον. οὕτως δὲ ἐκεῖνοι ᾤοντο ὀφείλειν γίνεσθαι τὸ ἐκ μὴ ὄντος καὶ ἐνυπάρχοντος τῷ γινομένῳ.

τοῦτο δὲ ἀδύνατον. ὅτι δὲ καὶ Πλάτων διττὸν οἶδε τοῦ μὴ ὄντος τὸ σημαινόμενον πρὸ τοῦ Ἀριστοτέλους δηλοῖ τὰ ἐν τῷ Σοφιστῇ δεδειγμένα, οἷς ἐπήγαγε "τὴν γὰρ θατέρου φύσιν ἀποδείξαντες οὖσάν τε καὶ κατακεκερματισμένην ἐπὶ πάντα τὰ ὄντα πρὸς ἄλληλα, τὸ πρὸς τὸ ὂν ἕκαστον μόριον αὐτῆς ἀντιτιθέμενον ἐτολμήσαμεν εἰπεῖν, ὡς αὐτὸ τοῦτό ἐστιν ὄντως τὸ μὴ ὄν. Καὶ παντάπασι μὲν ἔδοξε τἀληθέστατά μοι δοκοῦμεν εἰρηκέναι. Μὴ τοίνυν ἡμᾶς εἴπῃ, ὅτι τὸ ἐναντίον τοῦ ὄντος τὸ μὴ ὂν ἀποφαινόμενοι τολμῶμεν λέγειν ὡς ἔστιν. ἡμεῖς γὰρ περὶ μὲν ἐναντίου τινὸς αὐτῷ χαίρειν πάλαι λέγομεν εἴτε ἔστιν εἴτε μή, λόγον ἔχον ἢ καὶ παντάπασιν ἄλογον· ὃ δὲ νῦν εἰρήκαμεν εἶναι τὸ μὴ ὄν, ἢ πεισάτω τις ὡς οὐ καλῶς λέγομεν ἐλέγξας ἢ μέχριπερ ἂν ἀδυνατῇ, λεκτέον καὶ ἐκείνῳ καθάπερ ἡμεῖς λέγομεν. [30]

in Ph 9 239 " καὶ ἔστι μὲν καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος διωρισμένον, πῇ μὲν ὂν πῇ δὲ μὴ ὂν καὶ καθ' αὑτὸ μὲν μὴ ὄν, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ ὄν, ὅτι τῷ ὄντι συμβέβηκε. πλὴν διαφέρει τὸ κατὰ ἑτερότητα μὴ ὂν τοῦ κατὰ στέρησιν, καθόσον τὸ μὲν εἰδῶν ἐστι πρὸς ἄλληλα, τὸ δὲ καὶ τῇ ὕλῃ συνυπάρχει. Ὡσαύτως δὲ οὐδὲ ἐξ ὄντος, φησίν, οὐδὲ τὸ ὂν καθὸ ὂν δυνατὸν γίνεσθαι (ἤδη γὰρ ἔσται πρὶν γενέσθαι τὸ ὄν), ἐξ ὄντος μέντοι κατὰ συμβεβηκὸς οὐδὲν κωλύει γίνεσθαι καὶ τὸ τὶ ὄν. ὡς γὰρ ὁ λέγων ἐκ ζῴου ζῷον γίνεσθαι, οὐ τοῦτο λέγει ὅτι ᾗ ζῷον· οὐδὲ γὰρ τὸ ζῷον καθὸ ζῷον μεταβάλλον εἰς ζῷον ἂν μεταβάλλοι. ἀλλ' οὐδὲ τὸ γινόμενον ζῷον, ἐὰν καθὸ ζῷον γίνηται, ἐκ ζῴου ἂν γίνοιτο, ἀλλ' ᾗ ἐκ σπέρματος. εἰ δὲ καθὸ τὶ ζῷον καὶ ἐκ ζῴου, ᾧ συμβέβηκε ζῴῳ εἶναι, μεταβάλλοντος γίνεταί τι, ᾧ καὶ αὐτῷ τὸ ζῴῳ εἶναι ὑπάρχει, τοῦτο δὲ κατὰ συμβεβηκός ἐστιν ἐκ ζῴου ζῷον γίνεσθαι. οὐ γὰρ καθὸ ζῷον μεταβάλλον εἰς ζῷον ᾗ ζῷον μεταβάλλει, ἀλλὰ καθὸ τὶ ζῷον εἰς ἄλλο τι ζῷον ποιεῖται τὴν μεταβολήν· οἷον εἰ κύων ἐξ ἵππου γίνοιτο ἢ μᾶλλον σφῆκες ἐξ ἵππου ἢ μέλισσαι ἐκ ταύρου (ἵπποι γὰρ σφηκῶν γένεσις, ταῦροι δὲ μελισσῶν), λέγοιτο μὲν ἂν ζῷον ἐκ ζῴου γίνεσθαι, οὐ μὴν καθὸ ζῷον, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός. ἐκ γὰρ ἄλλου τινὸς ζῴου ἄλλο τι ζῷον, ὃ μὴ ἔστι, μεταβάλλοντος γίνεται. ἀμφοτέροις δὲ τῷ τε μεταβάλλοντι καὶ τῷ γινομένῳ ὑπάρχει τὸ ζῴοις εἶναι, ὥστε κατὰ συμβεβηκὸς ζῷον ἐκ ζῴου. οὐ γὰρ περὶ τοῦ ποιητικοῦ αἰτίου, ἀλλὰ περὶ τοῦ ὑλικοῦ ὁ λόγος, ἐφ' οὗ οὐχ οἷόν τε ἵππον εἶναι τὴν ἵππου ὕλην. ὅταν μέντοι ἐκ σπέρματος γίνηται ζῷον, οὐκέτι κατὰ συμβεβηκὸς ἐκ ζῴου γίνεται, ἀλλ' ἐκ μὴ ζῴου μόνον. οὕτως οὖν καὶ εἴ τι ὂν μὴ κατὰ συμβεβηκός, ἀλλὰ καθ' αὑτὸ γίνοιτο, ἐξ οὐκ ὄντος ἂν γίνοιτο. Γράφεται δὲ καὶ οὕτως· οἷον εἰ κύων ἢ ἵππο ς. κἂν γὰρ ἔκ τινος ζῴου τὶ ζῷον γίνοιτο, οἷον εἰ κύων ἐκ κυνὸς ἢ ἵππος ἐξ ἵππου, οὐχ ᾗ κύων οὐδὲ ᾗ ἵππος γίνεται, ἀλλ' ᾗ τὶς κύων καὶ τὶς ἵππος· εἰ δὲ καθὸ ζῷόν τι ἔμελλε γίνεσθαι καὶ μὴ κατὰ συμβεβηκός, οὐκ ἐκ ζῴου ἂν ἐγένετο, ἀλλ' ἐκ μὴ ζῴου οἷον ἐκ σπέρματος, καὶ ᾗ σῶμα οὐκ ἐκ σώματος, ἀλλ' ἐξ ἀσωμάτου. [30]

in Ph 9 240 οὕτως δὲ καὶ εἴ τι ὂν γίνοιτο μὴ κατὰ συμβεβηκὸς ἀλλὰ καθ' αὑτό, οὐκ ἐξ ὄντος ἂν γίνοιτο, οὐ μέντοι οὐδὲ ἐκ μὴ ὄντος καθὸ μὴ ὄν, ἤδη γὰρ τοῦτο δέδεικται. εἰ οὖν τὸ ὂν ᾗ ὂν οὔτε ἐξ ὄντος γίνεται οὔτε ἐκ μὴ ὄντος, τὸ ὂν ᾗ ὂν οὐ γίνεται ὅλως, οὐδὲ αἱ γενέσεις τῶν γενητῶν ᾗ ὄντα ἐστίν, ἀλλ' ᾗ πῦρ καὶ ᾗ ἀήρ. μήποτε οὖν οὕτως ἔλεγον καὶ οἱ ἀρχαῖοι μηδὲν τῶν ὄντων ᾗ ὂν γίνεσθαι μηδὲ ἀπόλλυσθαι. τὰ γὰρ ὄντα τὰ εἴδη ἐστίν, οἷον ἄνθρωπος λευκόν. οὐδὲν δὲ τούτων γίνεται οὐδὲ ἀπόλλυται, ἀλλὰ τὰ ἄτομα. p. 191b26 Ἔτι δὲ καὶ τὸ εἶναι ἅπαν ἢ μὴ εἶναι οὐκ ἀναιροῦμε ν . Ἐπειδὴ τὸ γινόμενον ἐδείχθη μήτε ἐξ ὄντος ἁπλῶς μήτε ἐκ μὴ ὄντος γινόμενον, ἀλλ' ἐκ τοῦ ὄντος ἅμα καὶ μὴ ὄντος, πάντως ἦν ἐφιστάνειν, πῶς τὸ αὐτὸ εἶναί τε καὶ μὴ εἶναι λέγοντες, ἐξ οὗ λέγομεν γίνεσθαι τὸ γινόμενον, οὐκ ἀναιροῦμεν τὸ τῆς ἀντιφάσεως ἀξίωμα, ἢ πῶς λέγοντες ἔκ τινος γίνεσθαι τὸ γινόμενον οὐκ ἀναγκαζόμεθα ἢ ἐξ ὄντος ἢ ἐκ μὴ ὄντος αὐτὸ λέγειν γίνεσθαι. λέγει οὖν ὅτι οὐκ ἀναιροῦμε ν. οὐ γὰρ κατὰ τὸ αὐτὸ εἶναί τι καὶ μὴ εἶναι λέγομεν, ἀλλ' ἐκ τοῦ καθ' αὑτὸ μὲν ὄντος, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ μὴ ὄντος τὴν γένεσίν φαμεν· τοιοῦτον γὰρ ἡ ὕλη. δυνατὸν δὲ τὸ οὐκ ἀναιροῦμεν τὸ εἶναι ἅπαν ἢ μὴ εἶναι εἰπεῖν δηλοῦντα,

ὅτι τὴν μὲν διαίρεσιν οὐδὲ ἡμεῖς ἀθετοῦμεν τὴν λέγουσαν τὸ γινόμενον πᾶν ἢ ἐξ ὄντος ἢ ἐκ μὴ ὄντος γίνεσθαι (ἴσμεν γὰρ ὅτι ἐπὶ παντὸς ἀληθὲς ἢ τὸ εἶναι ἢ τὸ μὴ εἶναι), ἀλλὰ καὶ τηροῦντες τοῦτο σῴζομεν ἅμα γένεσιν καὶ φθορὰν τῷ καθ' αὑτὸ καὶ τῷ κατὰ συμβεβηκὸς διελόντες τὸ ὂν καὶ τὸ μὴ ὄν. καὶ οὕτως μὲν καθ' ἕνα τρόπον ἡ ἀπορία λυθήσεται· τὸν δὲ ἕτερον ἐφεξῆς ἐπάγει. p. 191b27 Ἄλλος δὲ ὅτι ἐνδέχεται ταὐτὰ λέγειν ἕως τοῦ τοῦτο δὲ ἐν ἄλλοις διώρισται δ ι ' ἀκριβείας μᾶλλο ν . Εἰπὼν πρὸ ὀλίγου ὅτι "τὸ ἐξ ὄντος ἢ ἐκ μὴ ὄντος γίνεσθαι ἕνα μὲν τρόπον οὐδὲν διαφέρει ἢ τὸ τὸν ἰατρὸν ποιεῖν τι ἢ πάσχειν," ὅπερ διχῶς λέγεται ἢ καθ' αὑτὸ ἢ κατὰ συμβεβηκός, καὶ συμπερανάμενος διὰ τοῦ "εἷς μὲν τρόπος οὗτος" ἐστὶ τῆς λύσεως, ἐπάγει λοιπὸν τὸν ἄλλον. [30]

in Ph 9 241 οὗτος δέ ἐστιν ὅτι τὸ ὂν ἐνδέχεται δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ λέγειν, ὁμοίως δὲ καὶ τὸ μὴ ὄν. ὅταν οὖν εἴπωμεν 'τὸ γινόμενον ἐξ ὄντος γίνεται', ἐκ τοῦ δυνάμει ὄντος φαμὲν τὸ ἐνεργείᾳ γίνεσθαι· οὐ γὰρ δὴ ἐκ τοῦ ἐνεργείᾳ· ἤδη γάρ ἐστι τοῦτο. ἀνάπαλιν δὲ καὶ ὅταν λέγωμεν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, οὕτως λέγομεν ὡς ἐκ τοῦ ἐνεργείᾳ μὴ ὄντος, ὅπερ δυνάμει εἶναι οὐ κωλύεται. ἐκ μὲν γὰρ τοῦ δυνάμει μὴ ὄντος ὡς ἐκ στοιχείου οὐδὲν ἂν γένοιτο. δεῖ γὰρ πεφυκέναι τὸ ἐξ οὗ γίνεται τὸ γινόμενον. ἐκ δὲ τοῦ δυνάμει μὲν ὄντος ἐνεργείᾳ δὲ μὴ ὄντος τὰ γινόμενα γίνεται. λύεται οὖν οὕτως ἡ τῶν ἀρχαίων ἀπορία ἡ μήτε ἐξ ὄντος μήτε ἐκ μὴ ὄντος γίνεσθαί τι συναναγκάζουσα. γίνεται γὰρ ἐκ τοῦ δυνάμει μὲν ὄντος ἐνεργείᾳ δὲ μὴ ὄντος· ἡ γὰρ ὕλη δυνάμει μέν ἐστιν ὅπερ γίνεται, ἐνεργείᾳ δὲ οὔ. καὶ εἴληπται μὲν ἀπὸ τῆς ὕλης οὗτος ὁ διορισμός· αὕτη γάρ ἐστιν ἡ δυνάμει μὲν οὖσα, ἐνεργείᾳ δὲ μὴ οὖσα τοῦτο ὅπερ γίνεται. αἰτία δὲ τῇ ὕλῃ τῆς τοιαύτης φύσεώς ἐστιν ἡ στέρησις ἀπουσία οὖσα ἐν τῷ πεφυκότι καὶ διὰ μὲν τὸ ἀπουσία εἶναι ποιεῖ μὴ εἶναι ἐνεργείᾳ, διὰ δὲ τὸ ἐν τῷ πεφυκότι τὸ δυνάμει εἶναι παρέχεται. διώρισται δὲ περὶ τοῦ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ τελεώτερον ἐν τῷ Θ τῶν Μετὰ τὰ φυσικά. p. 191b30 Ὥστε (ὅπερ ἐλέγομε ν) αἱ ἀπορίαι λύοντα ι , δ ι ' ἃς ἀναγκαζόμενοι ἀναιροῦσι τῶν εἰρημένων ἕνι α . Ὁ μὲν Ἀλέξανδρος τουτὶ τὸ ῥησείδιον ἀνεξήγητον οἶμαι καταλέλοιπεν, ὁ δὲ μέγας Συριανὸς τῶν εἰρημένων ἕνια ἀναιρεῖν φησιν αὐτοὺς διὰ τὴν ἀπορίαν, ἐπειδὴ γένεσιν ἀναιροῦντες δι' αὐτὴν καὶ τὴν ὕλην καὶ τὴν στέρησιν συναναιροῦσιν, ἅπερ ἕνια τῶν εἰρημένων ἀρχῶν ἐστι. διὰ γὰρ τὴν ἀπορίαν ἀναιροῦντες τὴν γένεσιν προϋπάρχειν λέγουσι τὰ ὄντα ἢ τὸ ὂν ἓν εἶναι. καὶ διὰ τοῦτο μήτε ὕλην εἶναι μήτε στέρησιν, ἐξ ὧν ἂν γένοιτο τὰ γινόμενα. καὶ ὅτι ταῦτα λέγει τῶν εἰρημένων ἕνια δηλοῖ καὶ τὰ ἑξῆς ἐπαγόμενα. δυνατὸν δὲ ἴσως τῶν εἰρημένων ἕνια μὴ τῶν ἀρχῶν ἀκούειν (καὶ γὰρ καὶ τὸ εἶδος ἀναιροῦσιν οἱ οὕτως λέγοντες τὸ μεταβαλλόμενον, ὥστε οὐκ ἕνια τῶν ἀρχῶν) ἀλλὰ τῶν περὶ φύσεως εἰρημένων, ὧν ἡ γένεσις καὶ ἡ φθορά. ταύτας γὰρ προσεχῶς ἀναιρεῖν ἐδόκουν ὑπὸ τῆς ἀπορίας συμποδιζόμενοι τῆς λεγούσης ἐξ ὄντος ἢ ἐκ μὴ ὄντος γίνεσθαι τὸ γινόμενον καὶ ἑκάτερον ἀδύνατον δεικνύσης. ἀλλ' ἡ στέρησις ἐπινοηθεῖσα καὶ τὸ καθ' αὑτὸ καὶ κατὰ συμβεβηκὸς καὶ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ τὴν ἀπορίαν ταύτην διέλυσαν καὶ χώραν τῇ γενέσει καὶ τῇ φθορᾷ δεδώκασιν, ἅπερ ἀνῄρουν ἐκεῖνοι. [35]

in Ph 9 242 δηλοῖ δὲ ταῦτα καὶ τὰ ἐφεξῆς εἰρημένα. p. 191b33 Αὕτη γὰρ ἂν ὀφθεῖσα ἡ φύσις ἅπασαν ἔλυσεν αὐτῶν τὴν ἄγνοια ν . "Τὴν στέρησίν φησιν ὀφθεῖσαν πάσης τῆς κατὰ τὸν λόγον ἀπορίας λύσιν ἔχειν. εἰ γὰρ τὸ κατὰ συμβεβηκὸς ὂν καὶ μὴ ὂν διὰ τὴν στέρησιν (κατὰ συμβεβηκὸς μὲν γὰρ ὂν ἡ στέρησις, διότι συμβέβηκε τῷ ὄντι, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ αὖ πάλιν μὴ ὂν ἡ ὕλη, διότι συμβέβηκεν αὐτῇ ἡ στέρησις οὖσα μὴ ὂν καθ' αὑτὴν καὶ τὸ δυνάμει δὲ ὂν διὰ τὴν στέρησιν), τούτοις διέλυσε τοῖς δύο τὴν ἀπορίαν". οὕτως μὲν ὁ Ἀλέξανδρος ἐξηγήσατο. μήποτε δὲ αὕτη ὀφθεῖσα ἡ φύσις εἶπεν οὐχὶ ἡ τῆς στερήσεως μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ τῆς ὕλης (τοῦτο γὰρ καὶ αὐτὸς ὁ Ἀλέξανδρος προϊὼν ἐφιστάνει) καὶ μέντοι καὶ ἐκείνη, περὶ ἧς ἔλεγε προσεχῶς, ἥ τε τοῦ καθ' αὑτὸ καὶ κατὰ συμβεβηκὸς καὶ ἡ τοῦ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ. p. 191b35 Ἡμμένοι μὲν οὖν καὶ ἕτεροί τινές εἰσιν αὐτῆς ἀλ λ ' οὐχ ἱκανῶς ἕως τοῦ ᾗ Παρμενίδην ὀρθῶς λέγει ν . Εἴτε ἡ τῆς

στερήσεως φύσις ἐστὶ καὶ τῆς ὕλης, ἥτις ὀφθεῖσα πᾶσαν ἂν διέλυσεν ἀπορίαν εἴτε ἡ τοῦ καθ’ αὐτὸ καὶ κατὰ συμβεβηκὸς καὶ τοῦ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ εἴτε ἡ συναμφότερος (διὰ γὰρ τὴν ἑτέραν ἡ ἑτέρα), ταύτης, φησί, τῆς φύσεως οἱ μὲν οὐδὲ ὅλως ἐφήψαντο, ὅσοι τὸ ὂν ἓν ποιοῦσιν ἢ ὅσοι πάντα ἐνεργείᾳ προϋπάρχειν λέγουσι καὶ ἁπλῶς ὅσοι γένεσιν ἀναιροῦσι, τινὲς δὲ αὐτῆς ἥψαντο μὲν ἀλ λ ’ οὐχ ἱκανῶ ς. καὶ δοκεῖ ταῦτα πρὸς Πλάτωνα ἀποτεινόμενος λέγειν· αὐτὸς γὰρ ἐν Τιμαίῳ λέγων μηδὲν τῶν ὄντων ἐνεργείᾳ τὴν ὕλην εἶναι, ἐν οἷς φησιν ὅτι τὸ τοῖς εἴδεσιν ὑποκείμενον οὐκ ἂν εἴη “παρεσκευασμένον εὖ πλὴν ἄμορφον ὂν ἐκείνων πασῶν τῶν ἰδεῶν, ὅσας μέλλει δέχεσθαί ποθεν”, ἐφάψασθαί πως δοκεῖ καὶ τῆς ὕλης καὶ τῆς στερήσεως· τὸ γὰρ πεφυκὸς μὲν δέχεσθαι καὶ μή, μὴ ἔχον δέ, ἐστερῆσθαι ἂν λέγοιτο δικαίως. καὶ τὸ δυνάμει δὲ καὶ ἐνεργείᾳ καὶ τὸ καθ’ αὐτὸ καὶ κατὰ συμβεβηκὸς πρῶτος φαίνεται διορίσας ὁ Πλάτων καὶ τὸ πῇ μὲν ὂν πῇ δὲ μὴ ὄν, ὡς εἴρηται πρότερον. καὶ γὰρ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁ Πλάτων τὰ πολλαχῶς λεγόμενα διεστείλατο, ὡς καὶ ὁ Εὔδημος ἐν τοῖς Φυσικοῖς μαρτυρεῖ λέγων “Πλάτων τε γὰρ εἰσάγων τὸ δισσὸν πολλὰς ἀπορίας ἔλυσεν ἐπὶ τῶν πραγμάτων”. [30]

in Ph 9 243 διὰ ταῦτα μὲν οὖν ἡμμένος ἂν εἴη καὶ ὁ Πλάτων τῆς τοιαύτης φύσεως. οὐχ ἱκανῶς δὲ αὐτῆς ἧφθαι δοκεῖ κατὰ δύο τρόπους ὧν ὁ ἕτερος, καθὸ ἀποδέχεται Παρμενίδην ἓν τὸ ὂν λέγοντα. κατὰ τοῦτο γὰρ ἐκ τοῦ ἁπλῶς μὴ ὄντος καὶ ᾗ μὴ ὂν τὴν γένεσιν ποιεῖ. οὐ γὰρ οἷόν τέ ἐστιν ἑνὸς ὄντος τοῦ ὄντος ἄλλο τι εἶναι καθ’ αὐτὸ μὲν ὄν, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ μὴ ὄν, καὶ δυνάμει μὲν ὄν, ἐνεργείᾳ δὲ μὴ ὄν, ἐξ οὗ ἔσται τὰ γινόμενα. πᾶν γὰρ ὃ μὴ ἐκεῖνό ἐστιν ἁπλῶς οὐκ ἔστι. τὸ γὰρ παρὰ τὸ ὂν οὐκ ὄν· τὸ δὲ οὐκ ὂν οὐδέν· μόνον δὲ ἐκεῖνο ὄν, ὥστε ἐπαινέσας Παρμενίδην ὡς ἓν τὸ ὂν εἰπόντα ἐκ τοῦ ἁπλῶς μὴ ὄντος φαίνεται ποιῶν αὐτὸς τὴν γένεσιν. Καὶ οὕτως μὲν σχεδόν τι πάντες οἱ ἐξηγηταὶ τὴν λέξιν ἐξηγήσαντο, ὡς τοῦ Πλάτωνος ἀποδεχομένου Παρμενίδην ἓν τὸ ὂν λέγοντα. καὶ θαυμάζω τοῦτο· σαφῶς γὰρ ἐν Σοφιστῇ πρὸς τὸν Παρμενίδου λόγον ὑπήντησε διὰ πολλῶν ἐπιχειρημάτων τὸν ἓν τὸ ὂν λέγοντα καὶ τὰ μὲν ἐπιχειρήματα πρότερον ἐν τοῖς πρὸς Παρμενίδην λόγοις παραγέγραπται, τὸ δὲ συμπέρασμα αὐτῶν ὑπομνήσεως ἕνεκεν ἐκκείσθω καὶ νῦν ἔχον οὕτως· “καὶ τοίνυν ἄλλα μυρία ἀπεράντους ἀπορίας ἕκαστον εἰληφὸς φανεῖται τῷ τὸ ὂν εἴτε δύο τινὲ εἴτε ἓν μόνον εἶναι λέγοντι.” οὐ μέντοι οὐδὲ ὁ Ἀριστοτέλης εἶπεν ὅτι ὁμολογοῦσιν ἁπλῶς γίνεσθαι ἐκ μὴ ὄντος, καθὸ Παρμενίδην ὀρθῶς λέγειν ὁμολογοῦσι. μήποτε οὖν ἐκείνῳ μᾶλλον ἐπισκήπτει τῷ δέχεσθαι τὴν ἐλάττονα τοῦ Παρμενίδου πρότασιν τὴν λέγουσαν τὸ παρὰ τὸ ὂν οὐκ ὂν καὶ ταύτῃ τὸ μὴ ὂν εἶναι συγχωρεῖν. τὸ γὰρ ἕτερον τοῦ καλοῦ παρὰ τὸ καλὸν ὂν οὐ καλὸν εἶναί φησι καὶ τὸ ἕτερον τοῦ μεγάλου παρὰ τὸ μέγα ὂν οὐ μέγα εἶναι λέγει καὶ ἄλλα τοιαῦτα προσθεὶς ἐπάγει· “οὐκοῦν, ὡς ἔοικεν, ἡ τῆς θατέρου μορίου φύσεως καὶ τῆς τοῦ ὄντος πρὸς ἄλληλα ἀντικειμένων ἀντίθεσις οὐθὲν ἧττον, εἰ θέμις εἰπεῖν, αὐτοῦ τοῦ ὄντος οὖσά ἐστιν, οὐκ ἐναντίον ἐκείνῳ σημαίνουσα, ἀλλὰ τοσοῦτον μόνον ἕτερον ἐκείνου; Σαφέστατά γε. Τίνα οὖν αὐτὴν προσείπωμεν; Δῆλον ὅτι τὸ μὴ ὄν, ὃ διὰ τὸν σοφιστὴν ἐζητοῦμεν, αὐτό ἐστι τοῦτο”. δῆλον δὲ ὅτι ὁ μὲν Παρμενίδης εἰς τὸ ἁπλῶς μὴ ὂν ἀποβλέπων ἀνῄρει τὸ μὴ ὂν λέγων· οὐ γὰρ μήποτε τοῦτο δαμῇ εἶναι μὴ ὄντα ἀλλὰ σὺ τῆσδ’ ἀφ’ ὁδοῦ διζήσιος εἶργε νόημα. [30]

in Ph 9 244 ὁ μέντοι Πλάτων πρὸς τὸ κατὰ ἑτερότητα μὴ ὂν βλέπων τῇ ἐλάττονι προτάσει συνεχώρει, πρὸς δὲ τὴν μείζονα ἐνίστατο τὴν τὸ οὐκ ὂν εἶναι λέγουσαν οὐδέν. ἀλλ’ εἰ καὶ τοῦτο οὕτως ἔχοι, οὐκ ἂν ἐνεκάλει τῷ Πλάτωνι νῦν Ἀριστοτέλης ὡς ἐκ τοῦ παντελῶς μὴ ὄντος τὴν γένεσιν λέγοντι, ἐπειδὴ Παρμενίδην ὀρθῶς λέγειν ὁμολογεῖ. οὔτε γὰρ ὁ Πλάτων τὸ παντελῶς μὴ ὂν εἶναι συγχωρεῖ οὔτε πολλῷ μᾶλλον ὁ Παρμενίδης. μήποτε δὲ καὶ βιαζόμεθα λέγοντες, ὅτι Πλάτων ἀποδέχεται Παρμενίδην τὸ μὴ ὂν εἶναι λέγοντα. κἂν γὰρ συγχωρῇ τῇ ἐλάττονι προτάσει τῇ λεγούσῃ τὸ παρὰ τὸ ὂν οὐκ ὄν, ἀλλ’ οὐχ ὡς Παρμενίδου τὸ μὴ ὂν τιθέντος. ἐπάγει γὰρ ἐκεῖνος τὸ μὴ ὂν οὐδέν. καὶ ὅλως ἐν Σοφιστῇ ὡς πρὸς Παρμενίδην ἀντιλέγων ἀδιορίστως ἀναιροῦντα

τὸ μὴ ὄν, αὐτὸς εἰσάγει τὸ μὴ ὄν. ἵνα οὖν καὶ οἱ ἐξηγηταὶ μὴ παρὰ θύρας ἐξηγῶνται, τάχα λέγωμεν ὅτι πρὸς τὰ ἐν τῷ διαλόγῳ τῷ Παρμενίδῃ παρὰ τοῦ Πλάτωνος εἰρημένα ἀπετείνατο νῦν ὁ Ἀριστοτέλης, ἐν οἷς τὸ ἓν ὂν ὑποτιθέμενον τὸν Παρμενίδην καὶ ἀποδεικνύντα θαυμάζειν ἔοικεν ὁ Πλάτων. δῆλον δὲ ὅτι καὶ πολλὰ δείκνυσι τὸ ἓν ὂν ἐκεῖνο κατ' ἄλλην καὶ ἄλλην αὐτὸ τάξιν θεωρῶν. ταῦτα μὲν οὖν ὑπὸ ἀπορίας ἐγὼ περιφερόμενος γέγραφα· εἰ δέ τις προσφυέστερον ἀπολογίζοιτο, πῶς ἐκ τοῦ μὴ ὄντος λέγει τὴν γένεσιν ὁ Πλάτων, διότι Παρμενίδην ὀρθῶς λέγειν ὁμολογεῖ, φίλος ὢν οὗτος ἀλλ' οὐκ ἐχθρὸς κρατεῖ. p. 192a1 Εἶτα φαίνεται αὐτοῖ ς , εἴπερ ἐστὶν ἀριθμῷ μί α , καὶ δυνάμει μίαν εἶναι μόνο ν . τοῦτο δὲ διαφέρει πλεῖστο ν . Ἕνα τρόπον εἰπών, καθ' ὃν καὶ οἱ ἁψάμενοι τῆς εἰρημένης φύσεως οὐχ ἱκανῶς ἥψαντο, τὸν ἕτερον ἐπάγει. λέγει δὲ νῦν ὁ Ἀλέξανδρος ὅτι "ἐκ τῶν νῦν εἰρημένων δῆλον γέγονεν, ὡς καὶ τὸ ἡμμένοι μὲν οὖν καὶ ἕτεροί τινές εἰσιν αὐτῆς, ἐπὶ τῆς ὕλης εἴρηκεν οὐ τῆς στερήσεως· περὶ γὰρ τῆς ὕλης λέγει τὸ φαίνεται αὐτοῖς ὡς τῷ ἀριθμῷ μί α, οὕτω δὲ καὶ τῇ δυνάμε ι· οὐ γὰρ ἡ στέρησις ἀριθμῷ μία. ἤ, φησί, τὸ μὲν πρῶτον εἰρημένον τὸ ἡμμένοι μὲν οὖν καὶ ἕτεροί τινές εἰσιν αὐτῆς ἐπὶ τῆς στερήσεως εἴρηται, τὸ δὲ νῦν λεγόμενον ἐπὶ τῆς ὕλης ἣν ἐν τῇ οἰκείᾳ φύσει τὴν στέρησιν ἔχειν ὑπολαμβάνουσι. διὸ καὶ ὥσπερ ἀριθμῷ ἓν τὸ συναμφότερον, οὕτω δὲ καὶ τῷ λόγῳ καὶ τῇ δυνάμει ἓν ἐδόκει αὐτοῖς καὶ οὐ διωρισμένα τῷ λόγῳ, ὥσπερ ἡμεῖς τὴν ὕλην καὶ τὴν στέρησιν ἕτερα τῷ λόγῳ φαμέν. [30]

in Ph 9 245 " ῥητέον δὲ πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, ὅτι ἄμεινον καὶ πρότερον καὶ νῦν περὶ τῆς ὑποκειμένης ἀκούειν φύσεως, ἐξ ἧς ἡ γένεσις, ἥτις ἐστὶν ἡ ὕλη μετὰ τῆς στερήσεως. ὅτι γὰρ περὶ τῆς αὐτῆς καὶ τὰ πρότερα λέγει καὶ τὰ νῦν, δηλοῖ ἡ τῶν λεγομένων συνέχεια. καὶ μέντοι ἀριθμῷ μὲν ἓν λόγῳ δὲ δύο οὐκ ἂν εἴη καθ' αὑτὴν ἡ ὕλη, ἀλλ' ἢ μετὰ τῆς στερήσεως. εἰ δὲ πρὸς Πλάτωνα ἀποτεινόμενος ὁ Ἀριστοτέλης λέγει τὸ μὴ διορίζειν τῷ λόγῳ τὴν ὕλην καὶ τὴν στέρησιν, διὰ τοῦτο λέγει, ὅτι ὁ Πλάτων δύο τὰ στοιχεῖα παραδίδωσι, τὴν ὕλην καὶ τὸ εἶδος, προτάξας τῶν δύο τὸ ἐξῃρημένον καὶ παραδειγματικὸν ἅμα καὶ ποιητικὸν αἴτιον. λέγει γὰρ ἐν τῷ Τιμαίῳ ταυτί· "τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων ὁμολογητέον ἓν μὲν εἶναι τὸ κατὰ ταὐτὰ εἶδος ἔχον, ἀγένητον καὶ ἀνώλεθρον, οὔτε αὐτὸ εἰσδεχόμενον ἄλλο ἄλλοθεν οὔτε αὐτὸ εἰς ἄλλο ποι ἰόν, ἀόρατον δὲ καὶ ἄλλως ἀναίσθητον τοῦτο ὃ δὴ νόησις εἴληχεν ἐπισκοπεῖν· τὸ δὲ ὁμώνυμον ὅμοιόν τε ἐκείνῳ δεύτερον αἰσθητὸν πεφορημένον ἀεὶ γινόμενόν τε ἔν τινι τόπῳ καὶ πάλιν ἐκεῖθεν ἀπολλύμενον, δόξῃ μετ' αἰσθήσεως περιληπτόν· τρίτον δὲ αὖ γένος ὂν τὸ τῆς χώρας ἀεὶ φθορὰν οὐ προσδεχόμενον, ἕδραν δὲ παρέχον ὅσα ἔχει γενέσθαι πᾶσιν, αὐτὸ δὲ μετὰ ἀναισθησίας ἁπτὸν λογισμῷ τινι νόθῳ μόγις πιστόν." ἀλλ' ὅτι μὲν οἶδε περὶ τὴν ὕλην τὴν στέρησιν ὁ Πλάτων, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν τὴν ἀπουσίαν τῶν πεφυκότων γίνεσθαι ἐν αὐτῇ εἰδῶν, δηλοῖ καὶ πανδεχῆ λέγων τὴν ὕλην, ὅπερ τῷ πεφυκότι πάντα δέχεσθαι προσήκει, καὶ ἄμορφον ἐκείνων ἁπασῶν τῶν ἰδεῶν, ὅσας μέλλει δέχεσθαι, ὅπερ τὴν ἀπουσίαν τῶν εἰδῶν σημαίνει. οὐ μέντοι ἠξίωσεν ἐν τοῖς στοιχείοις θεῖναι τὴν στέρησιν καὶ τὸ κατ' αὐτὴν μὴ ὄν, διότι ἀπουσίᾳ μόνον ἐστὶ τοῦ πεφυκότος οὐδὲν ἄλλο ἑαυτῇ συνεισάγουσα. ἠρκέσθη οὖν τῷ εἴδει μόνῳ καὶ αὐτὸς τῇ παρουσίᾳ τῇ ἑαυτοῦ καὶ τῇ ἀπουσίᾳ δυναμένῳ τὴν γένεσιν καὶ τὴν φθορὰν ἀποδιδόναι, ὅπερ καὶ Ἀριστοτέλης πρὸ ὀλίγων ὁμολογεῖ λέγων "ἱκανὸν γάρ ἐστι τὸ ἕτερον τῶν ἐναντίων ποιεῖν τῇ ἀπουσίᾳ καὶ παρουσίᾳ τὴν μεταβολήν." καίτοι τὸ κατὰ τὴν ἑτερότητα μὴ ὂν ὡς εὐθὺς εἰσάγον τι ὄν. ἡ γὰρ κίνησις οὐκ οὖσα ὅπερ τὸ ταὐτόν, οὐκ ἔστι μὲν ταὐτόν, ὂν δέ τί ἐστι· τὸ τοιοῦτον ὂν μὴ ὂν τοῖς εἴδεσιν ἐν Σοφιστῇ συνηρίθμησε λέγων "οὕτω δὲ καὶ τὸ μὴ ὂν κατὰ ταὐτὸν ἦν τε καὶ ἔστι μὴ ὄν, ἐνάριθμον τῶν πολλῶν ὄντων εἶδος ἕν". [30]

in Ph 9 246 οὐ μόνον δὲ διὰ τὰ εἰρημένα τὴν στέρησιν τοῖς στοιχείοις οὐ συνηρίθμησεν, ἀλλὰ καὶ ὅτι τὰ μὲν στοιχεῖα ἐνυπάρχειν χρὴ τῷ στοιχειωτῷ, ἡ δὲ στέρησις οὐ τῇ παρουσίᾳ, ἀλλὰ τῇ ἀπουσίᾳ ἑαυτῆς τὴν γένεσιν ποιεῖ, καὶ μέντοι ὅτι τὰ μὲν στοιχεῖα καθ' αὐτὸ αἴτια χρὴ εἶναι, ἡ δὲ

στέρησις, εἴπερ ἄρα, κατὰ συμβεβηκός ἐστιν αἰτία. τοὐναντίον οὖν ἄν τις εὐθύνοι τὸν στοιχειώδεις μὲν ἀρχὰς τῶν φυσικῶν ζητοῦντα, ἐν αὐταῖς δὲ τὴν στέρησιν τάττοντα. ἣν καὶ αὐτὸς ὁμολογεῖ μὴ τῷ ἐνυπάρχειν αἰτίαν εἶναι, ἀλλὰ τῷ μὴ ἐνυπάρχειν, καὶ μὴ καθ' αὑτό, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός. εἰ μὴ ἄρα ὁ μὲν Πλάτων τὰ καθ' αὑτὸ αἴτια ζητῶν τά τε κυρίως αἴτια καὶ τὰ στοιχειώδη τὰ ἐνυπάρχοντα, τὴν στέρησιν εἰκότως οὐ συνέταξεν. ὁ δὲ Ἀριστοτέλης μεταβολῆς ζητῶν αἰτίας καὶ τὴν στέρησιν εἰκότως συνέταξεν ὡς ἄλλο τι τῆς ὕλης τῷ λόγῳ διαφέρουσαν αὐτῆς. καὶ γὰρ αἴτιον μὲν κατὰ συμβεβηκὸς οὐδὲν κωλύει λέγειν, στοιχεῖον δὲ κατὰ συμβεβηκὸς οὐδὲ πλάσαι ῥᾴδιον, εἴπερ τὸ στοιχεῖον ἐνυπάρχειν χρὴ καὶ συμπληροῦν καθ' αὑτὸ τὸ στοιχειωτόν. p. 192a3 Ἡμεῖς μὲν γὰρ ὕλην καὶ στέρησιν ἕτερον εἶναί φαμεν ἕως τοῦ τὴν γὰρ ἑτέραν παρεῖδε ν . Τὴν διαφορὰν τῆς ἑαυτοῦ δόξης πρὸς τὴν Πλάτωνος περὶ τῆς ὕλης καὶ τῆς στερήσεως ἐκτιθέμενος, ἡμεῖς μέ ν, φησί, τὴν ὕλην καὶ τὴν στέρησιν ἕτερά φαμεν εἶναι τῷ λόγ ῳ· καὶ τούτων τὴν μὲν ὕλην κατὰ συμβεβηκὸς οὐκ ὂν εἶναι, διότι συμβέβηκεν αὐτῇ ἡ στέρησις, τὴν δὲ στέρησιν καθ' αὑτὸ μὴ ὄν. καὶ πάλιν τὴν μὲν ὕλην ἐγγὺς οὐσίαν πως · τὴν δὲ στέρησιν οὐδαμῶς οὐσίαν. τοῦτο δέ, διότι κυρίως μὲν καὶ πρώτως οὐσία ἐστὶν ἡ σύνθετος. ἤδη δὲ καὶ τὰ ταύτης μέρη. ὥστε ἡ μὲν ὕλη ἐπειδὴ μέρος τῆς οὐσίας ἐνυπάρχον ἐστίν, ἐγγὺς ἂν εἴη οὐσία καθ' αὑτήν, ὅτι συμπληρωτικὴ τῆς κυρίως οὐσίας ἐστίν· ἡ δὲ στέρησις ἀπουσία μόνον οὖσα, πόρρω τῆς οὐσίας ἐστίν. ἔτι δὲ εἰ πρώτως μὲν καὶ κυρίως οὐσία ἡ σύνθετός ἐστι, δευτέρως δὲ τὸ εἶδος, δεκτικὴ δὲ τούτου ἐστὶν ἡ ὕλη, ἐγγὺς ἂν εἴη οὐσία, ἡ δὲ στέρησις ἀπουσία τοῦ εἴδους οὖσα καὶ κατὰ τοῦτο πόρρω ἂν εἴη τῆς οὐσίας. ἔτι ἡ οὐσία κατὰ τὸ ὑποκείμενον λέγεται ἀπ' αὐτοῦ, ὑποκείμενον δέ πως καὶ ἡ ὕλη κἂν εἰ ὡς μέρος τοῦ συναμφοτέρου λαμβάνηται, ὅπερ τῷ κυρίως ὑποκειμένῳ οὐχ ὑπάρχει. ἐγγὺς ἄρα οὐσίας ἡ ὕλη. [30]

in Ph 9 247 ἔτι δὲ εἰ ὁ τῆς οὐσίας ὁρισμὸς ὁ λέγων οὐσίαν εἶναι τὸ ταὐτὸν καὶ ἓν ἀριθμῷ τῶν ἐναντίων δεκτικὸν ὑπάρχει καὶ τῇ ὕλῃ, οὐσία ἂν εἴη καὶ ἡ ὕλη ἢ μᾶλλον ἐγγὺς οὐσία, ὅτι καθ' αὑτὴν τὸ ἓν ἀριθμῷ οὐκ ἔχει· ἀλλὰ καὶ τὸ μηδὲν εἶναι αὐτῇ ἐναντίον, ὡς ἴδιον τῆς οὐσίας ἀποδεδομένον, ἐπειδὴ κατὰ τὸ ὑποκεῖσθαι τὴν οὐσίαν ἀποδέδοται, καὶ τῇ ὕλῃ προσήκει ὡς καὶ αὐτῇ ὑποκειμένῃ. καὶ δῆλον ὅτι ἡ μὲν ὕλη κατὰ συμβεβηκὸς γίνεται μὴ ὂν τῷ μετέχειν τῆς στερήσεως, ἡ δὲ στέρησις κατὰ συμβεβηκὸς ὂν τῷ ἐν ὕλῃ εἶναι. καὶ αὕτη μὲν ἡ τοῦ Ἀριστοτέλους δόξα περὶ ὕλης τε καὶ στερήσεως. Ὁ δὲ Πλάτων τὸ μήπω ὂν ὅπερ γίνεται, τουτέστι τὸ ἐξ οὗ ἡ γένεσις, οὐχ ὕλην λέγει καὶ στέρησιν, ἀλλὰ μέγα καὶ μικρὸν εἴτε συναμφότερον ὁμοῦ εἴτε χωρὶς ἑκάτερον αὐτοῦ κατηγορῶν. ὅπως δὲ ἂν ἔχῃ, οὐχὶ τὸ μὲν μέγα ἡ ὕλη κατ' αὐτόν, τὸ δὲ μικρὸν ἡ στέρησις ἢ ἔμπαλιν, ἀλλ' ἀμφότερα ἡ ὕλη. ὥστε παντελῶς ἕτερος ὁ τρόπος τῆς τε Ἀριστοτέλους τῶν στοιχείων τριάδος εἶδος καὶ στέρησιν τἀναντία λέγοντος καὶ τὸ κοινὸν ἀμφοτέροις ὑποκείμενον τὴν ὕλην καὶ τῆς Πλάτωνος ἓν μὲν λέγοντος τὸ εἶδος, δύο δὲ τὸ ὑποκείμενον τό τε μέγα καὶ τὸ μικρόν. ὥστε τὸ μὲν ὑποκεῖσθαί τινα φύσιν, ἐξ ἧς ἡ γένεσις, συμφωνοῦσιν ἡμῖν πλείονες, κἂν οἱ μὲν καὶ ὀνόματι ἑνὶ χρῶνται ἐπ' αὐτῆς, οἱ δὲ δύο μὲν ὀνόμασι καθ' ἑνὸς δὲ τοῦ αὐτοῦ φερομένοις. διαφωνοῦσι δὲ πρὸς ἡμᾶς, ὅτι τὴν στέρησιν οὐ διορίζουσι τοῦ ὑποκειμένου τῷ λόγῳ· κἂν γὰρ δυσί τις ὀνόμασιν ἐπὶ τοῦ ὑποκειμένου χρῆται, ὥσπερ ὁ μέγα καὶ μικρὸν λέγων, ἀλλ' ὡς ἐφ' ἑνὸς αὐτοῖς χρῆται τῆς ὕλης παριδὼν τὴν τῆς στερήσεως φύσιν, ὥστε τὸ αὐτὸ καὶ οὗτος ἐκείνοις ποιεῖ τοῖς ἓν λέγουσι καὶ ὁμοίως τὴν στέρησιν παρορᾷ. "ὅτι δέ, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, τὸ ἡμμένοι μὲν οὖν καὶ ἕτεροί τινές εἰσιν αὐτῆς ἐπὶ τῆς ὕλης εἴρηκε, δῆλον καὶ ἐντεῦθεν. εἰ γὰρ παριδεῖν αὐτοὺς λέγει τὴν στέρησιν, οὐ ταύτης ἥψαντο." εἶτα ἐπικρίνει καλῶς ὅτι "δυνατὸν ἦν ταῦτα λέγειν, καὶ εἰ μὴ τελέως τὴν στέρησιν παρεῖδον, ἀλλ' εἰ ὡς αὐτήν τινα φύσιν ἐπ' αὐτῆς οὖσαν οὐ διώρισαν." Ἐπειδὴ πολλαχοῦ μέμνηται τοῦ Πλάτωνος ὁ Ἀριστοτέλης ὡς τὴν ὕλην μέγα καὶ μικρὸν λέγοντος, ἰστέον ὅτι ὁ Πορφύριος ἱστορεῖ τὸν Δερκυλλίδην ἐν τῷ ια τῆς Πλάτωνος

φιλοσοφίας, ἔνθα περὶ ὕλης ποιεῖται τὸν λόγον, Ἑρμοδώρου τοῦ Πλάτωνος ἑταίρου λέξιν παραγράφειν ἐκ τῆς περὶ Πλάτωνος αὐτοῦ συγγραφῆς, ἐξ ἧς δηλοῦται ὅτι τὴν ὕλην ὁ Πλάτων κατὰ τὸ ἄπειρον καὶ ἀόριστον ὑποτιθέμενος ἀπ' ἐκείνων αὐτὴν ἐδήλου τῶν τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον ἐπιδεχομένων, ὧν καὶ τὸ μέγα καὶ τὸ μικρόν ἐστιν. [35]

in Ph 9 248 εἰπὼν γὰρ ὅτι "τῶν ὄντων τὰ μὲν καθ' αὑτὰ εἶναι λέγει ὡς ἄνθρωπον καὶ ἵππον, τὰ δὲ πρὸς ἕτερα, καὶ τούτων τὰ μὲν ὡς πρὸς ἐναντία ὡς ἀγαθὸν κακῷ, τὰ δὲ ὡς πρός τι, καὶ τούτων τὰ μὲν ὡς ὡρισμένα, τὰ δὲ ὡς ἀόριστα" ἐπάγει "καὶ τὰ μὲν ὡς μέγα πρὸς μικρὸν λεγόμενα πάντα ἔχειν τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, ἔστι μᾶλλον εἶναι μεῖζον καὶ ἔλαττον εἰς ἄπειρον φερόμενα· ὡσαύτως δὲ καὶ πλατύτερον καὶ στενότερον καὶ βαρύτερον καὶ κουφότερον καὶ πάντα τὰ οὕτως λεγόμενα εἰς ἄπειρον οἰσθήσεται. τὰ δὲ ὡς τὸ ἴσον καὶ τὸ μένον καὶ τὸ ἡρμοσμένον λεγόμενα οὐκ ἔχειν τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, τὰ δὲ ἐναντία τούτων ἔχειν. ἔστι γὰρ μᾶλλον ἄνισον ἀνίσου καὶ κινούμενον κινουμένου καὶ ἀνάρμοστον ἀναρμόστου. ὥστε αὐτῶν ἀμφοτέρων τῶν συζυγιῶν πάντα πλὴν τοῦ ἑνὸς στοιχείου τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον δεδεγμένον. ὥστε ἄστατον καὶ ἄμορφον καὶ ἄπειρον καὶ οὐκ ὂν τὸ τοιοῦτον λέγεσθαι κατὰ ἀπόφασιν τοῦ ὄντος. τῷ τοιούτῳ δὲ οὐ προσήκειν οὔτε ἀρχῆς οὔτε οὐσίας, ἀλλ' ἐν ἀκρισίᾳ τινὶ φέρεσθαι. δηλοῖ γὰρ ὡς ὃν τρόπον τὸ αἴτιον κυρίως καὶ διαφέροντι τρόπῳ τὸ ποιοῦν ἐστιν, οὕτως καὶ ἀρχή, ἡ δὲ ὕλη οὐκ ἀρχή. διὸ καὶ τοῖς περὶ Πλάτωνα ἐλέγετο μία, ὅτι ἡ ἀρχή". ἀλλὰ τοῦ μὲν μὴ εἶναι ἀρχὴν τὴν ὕλην κατὰ Πλάτωνα ὀλίγον ὕστερον δεησόμεθα· πῶς δὲ μέγα καὶ μικρὸν καὶ μὴ ὂν ἔλεγε τὴν ὕλην ὁ Πλάτων, ἐκ τούτων οἶμαι δῆλον γεγονέναι. p. 192a13 Ἡ μὲν γὰρ ὑπομένουσα συναιτία τῆς μορφῆς τῶν γινομένων ἐστὶν ὥσπερ μήτη ρ . Μεμψάμενος τὸ μὴ διορίζειν τὴν ὕλην τῆς στερήσεως εἶπε μὲν ἤδη πολλὰς διαφορὰς τῆς τε ὕλης καὶ τῆς στερήσεως ἔκ τε τῶν πραγμάτων ἐπιχειρῶν καὶ ἐκ τῆς λεκτικῆς συνηθείας. καὶ νῦν δὲ ἄλλην αὐτῶν προστίθησι διαφορὰν λέγων τὴν μὲν ὕλην ὑπομένουσαν σὺν τῇ μορφῇ αἰτίαν εἶναι τῶν γινομένων ὥσπερ μητέρα. καὶ γὰρ τὴν ὕλην παρέχει τῷ γινομένῳ ὥσπερ ἡ μήτηρ καὶ ὑποδοχή ἐστι τοῦ ἐγγινομένου εἰς αὐτὴν εἴδους ἐκ τοῦ πατρὸς τῶν ὅλων. [25]

in Ph 9 249 διὸ καὶ ὁ Πλάτων ποτὲ μὲν μητέρα ποτὲ δὲ χώραν αὐτὴν καλεῖ· ἀναλογεῖν δ' ἂν μητρὶ λέγοις καὶ καθόσον διαστατικὴ καὶ διαιρετικὴ τῶν εἰδῶν ἐστιν ἡ ὕλη, ὥσπερ τῶν πατρικῶν σπερμάτων αἱ μητέρες καὶ τῶν βρεφῶν τρέφουσαι καὶ αὔξουσαι αὐτὰ εἰς μείζονα ὄγκον. διὸ καὶ τιθήνην αὐτὴν ὁ Πλάτων καλεῖ. καὶ τοιαύτη μὲν ἡ ὕλη αἰτία τοῦ εἶναι οὖσα· ἡ δὲ στέρησις, ἣν ἑτέραν μοῖραν τῆς ἐναντιώσεως ἐκάλεσε, τῷ πρὸς τὸ κακοποιὸν καὶ φθοροποιὸν αὐτῆς ἀφορῶντι, εἴπερ ἀπουσία ἐστὶ τοῦ εἴδους καθ' ὃ ἑκάστῳ τὸ εἶναι καὶ τὸ ἀγαθόν, οὐδὲ εἶναι ὅλως τι τῶν ὄντων δόξει. τί γὰρ ἂν εἴη ἡ ἀπουσία ἢ ἡ τοῦ ὄντος φθορὰ καὶ τὸ μὴ εἶναι. διὸ οὐδὲ ὑπομένει αὐτὴ ἐν τῷ συνθέτῳ τῆς ὕλης ὑπομενούσης· τοῦ γὰρ εἴδους παρόντος πῶς ἂν ὑπομένοι ἡ ἀπουσία αὐτοῦ. καὶ λέγει ὁ Ἀλέξανδρος ὅτι "αὕτη καὶ τῶν κακῶν αἰτία. κἂν γὰρ ἡ ὕλη δοκῇ τῶν κακῶν αἰτία, ἀλλὰ καὶ αὕτη διὰ τὴν στέρησιν οὐ δυναμένη τὴν τῶν ἀιδίων εὐταξίαν ἐπιδέχεσθαι." κἂν λέγοιτο δὲ κακὸν ἡ στέρησις, ἡ ὕλη μετὰ τῆς στερήσεως οὐχ οὕτως ἐστὶ κακὸν ὡς τὴν οὐσίαν κακὴν ἔχον οὐδὲ ὡς οἱ λέγοντες ἀρχὴν ἀγένητον ἀντίξουν τῷ ἀγαθῷ τὴν τοῦ κακοῦ. καὶ γὰρ ἡ ὕλη καὶ ἡ στέρησις, ἥτις ποτέ ἐστιν, αὕτη θεόθεν παρήχθη καὶ ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ ὑπέστη, καὶ πολλὴν χρείαν τῇ δημιουργίᾳ παρέχονται καὶ ἀγαθά ἐστιν ἐσχάτην μοῖραν ἐν τοῖς ἀγαθοῖς ἔχοντα. ἔσχατα δέ ἐστιν ἀγαθά, οὐχὶ τὰ κακά, ἀλλὰ τὰ ἀναγκαῖα ὑπὸ τῶν φιλοσόφων καλούμενα, ἅπερ προηγουμένως μὲν οὐκ ἔστιν ἐφετά, διά τι δὲ ἀγαθὸν ὑπέστη, ὅπερ οὐκ ἂν ἐγένετο χωρὶς ἐκείνου, ὡς τὸ φλεβότομον καὶ ἡ καῦσις ἡ ἰατρική. τὰ γὰρ τοιαῦτα οὔτε προηγούμενά ἐστιν ἀγαθά (οὐδεὶς γὰρ ἂν αὐτὰ καθ' αὑτὰ ἕλοιτο ταῦτα) οὔτε μέντοι κακὰ διὰ τὴν ὑγίειαν ἀγαθὸν οὖσαν παραλαμβανόμενα καὶ τοσαύτην τοῖς τοιούτοις ἀγαθοῖς παρεχόμενα χρείαν, ὡς μηδὲ ὑποστῆναι δύνασθαι τούτων χωρίς. οὕτως δὲ καὶ ἡ ὕλη

καὶ ἡ στέρησις οὐχ ὡς κακὰ ἀλλ᾽ ὡς ἀναγκαῖα παρήχθησαν ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ συντελοῦντα πρὸς τὴν τοῦ παντὸς τελειότητα. συντελεῖ μὲν γὰρ προσεχῶς τῇ τῶν γενητῶν καὶ φθαρτῶν ὑποστάσει ἥ τε ὕλη καὶ ἡ στέρησις, ἡ μὲν ὑποκειμένη τῇ μεταβολῇ, ἡ δὲ αὐτῆς τῆς μεταβολῆς αἰτία. τὰ δὲ γενητὰ καὶ φθαρτὰ μέρος ὄντα τοῦ παντὸς τοῦ ὑπὸ σελήνην εἴπερ μὴ ὑπέστη, ἀτελὴς ἂν ἦν ὁ κόσμος. τούτων γὰρ μὴ γενομένων, ὡς καὶ Πλάτων φησίν, ἀτελὴς ἂν ὁ οὐρανὸς ἦν πρῶτα μόνα καὶ μέσα ἔχων. καὶ ἦν ἂν ἔσχατα καὶ ἄγονα καὶ ὕλη τῷ ὄντι τὰ θειότατα τῶν ἐν τῷ κόσμῳ μετὰ τοῦ τοσαύτην τοῦ παντὸς μοῖραν, κατὰ μὲν τὰς ὁλότητας ἀίδιον οὖσαν, κατὰ δὲ τὰ μέρη ὑφεστῶσαν ἐφ᾽ ὅσον δυνατὸν ἐκείνοις χρόνον, μὴ παρελθεῖν εἰς τὰ ὄντα. ὅπερ οὐκ ἄξιον τῆς θείας ἀγαθότητος τῆς μὴ τὰ πρῶτα μόνον ἀγαθὰ καὶ τὰ μέσα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἔσχατα καὶ ὅσα πρὸς τὰ ἀγαθὰ τείνει παράγειν ὀφειλούσης. [35]

in Ph 9 250 ἀλλὰ ταῦτα μὲν διὰ τοὺς τὰς ἀσεβεῖς ἑαυτῶν δόξας τοῖς ἀρχαίοις περιάπτοντας εἰρήσθω παρ᾽ ἡμῶν. ὅτι δὲ κἂν δοκῇ τισι μὴ εἶναι ἡ στέρησις διὰ τὸ ἀπουσία εἶναι ἔστιν ὅμως καὶ ὑπόστασιν ἔχει καὶ τῷ λόγῳ τῆς ὕλης διορίζεται, ἐφεξῆς δείκνυσιν. p. 192a16 Ὄντος γάρ τινος θείου καὶ ἀγαθοῦ καὶ ἐφετοῦ ἕως τοῦ πλὴν οὐ κα θ ᾽ αὐτὸ αἰσχρὸ ν , ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς οὐδὲ θῆλ υ , ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκό ς . Τὴν διαφορὰν τῆς ὕλης καὶ τῆς στερήσεως παραδοὺς καὶ κατὰ τὴν πρὸς τὸ εἶδος ἀμφοῖν σχέσιν παραδίδωσιν αὐτήν· θεῖον γὰρ καὶ ἀγαθὸν καὶ ἐφετόν ἐστι τὸ εἶδος, καὶ τούτου ἐφίεται μὲν ἡ ὕλη κατὰ τὴν αὐτῆς φύσιν· ὑπεναντίον δέ ἐστιν ἡ στέρησις καὶ οὐκ ἂν ἐφίοιτο τῆς ἑαυτοῦ φθορᾶς. καὶ εἰ μὲν θεῖον καὶ ἀγαθὸν καὶ ἐφετὸν τὸ πρῶτον εἶδος λέγοι τὸ χωριστόν, ὃ καὶ νοῦν καὶ πρῶτον αἴτιον καλεῖ, τῷ ὄντι πάντα τὰ κατὰ φύσιν συνιστάμενα ἐφίεται τούτου, ὑπ᾽ αὐτῆς τῆς φύσεως θείου καὶ αὐτῆς οὔσης αἰτίου οὕτως κατεσκευασμένα, ὡς ἕκαστον καθ᾽ ἣν ἔχει δύναμιν ἐφίεσθαι τῆς πρὸς ἐκεῖνο ὁμοιώσεως. ὁμοίωσις δὲ αὐτοῖς ἡ οἰκεία τελειότης· τελειότης δὲ τοῖς μὲν συνθέτοις ἡ κατὰ τὸ εἶδος στάσις, τῇ δὲ ὕλῃ ἡ τοῦ εἴδους μέθεξις ἐφ᾽ ὃ καὶ νένευκε καὶ πρὸς ὃ ἐπιτηδείως ἔχει. ἢ τάχα ἀνεπιτηδείως μὲν παράλλαξίς τις οὖσα καὶ παρατροπὴ τοῦ εἴδους, ἀπηρτημένη δὲ ὅμως ἀπ᾽ αὐτοῦ καὶ σῳζομένη τῇ πρὸς ἐκεῖνο παρυποστάσει, διὸ καὶ ἐφίεσθαι ἂν αὐτοῦ λέγοιτο. ὃ γάρ ἐστιν ὄρεξις ἐν τοῖς ἐμψύχοις, τοῦτο ἐν τοῖς ἀψύχοις φυσικοῖς δὲ ἔφεσις. εἰ οὖν ἡ μὲν ὕλη ἐφίεται τοῦ εἴδους, ἡ δὲ στέρησις ἐναντίον ἐστὶ τῷ εἴδει, πολλὴ ἂν εἴη ἀμφοῖν πρὸς ἄλληλα διαφορά. ἀλλὰ πῶς τῷ πρώτῳ εἴδει ἐναντίον ἡ στέρησις, εἴπερ μηδὲν ἐκείνῳ ἐναντίον (“οὐ, γάρ, ἀγαθὸν πολυκοιρανίη” φησὶν Ἀριστοτέλης) καὶ εἴπερ πάντα τὰ ὀπωσοῦν ὄντα ἐκείνου ἐφίεται; καὶ γὰρ καὶ ἡ στέρησις εἴπερ ἔστι τι ὅλως ἐφίοιτο ἂν ἐκείνου. ἀλλ᾽ οὐδὲ ἔστιν ἐκείνου στέρησις, εἴπερ ἡ στέρησις ἀπουσία τοῦ παρεῖναι πεφυκότος ἐστὶ καὶ περὶ μόνα θεωρεῖται εἴδη τὰ μεταβάλλοντα. ἢ λέγοιτο ἂν ἐναντία εἶναι τῷ πρώτῳ εἴδει ἡ στέρησις, καθόσον ἐναντία ἐστὶ τῷ εἴδει τῷ διὰ τὴν ἔφεσιν τοῦ πρώτου εἴδους ἐγγινομένῳ. ἢ θεῖον καὶ ἀγαθὸν καὶ ἐφετὸν καλεῖ τὸ προσιὸν αὐτὸ τῇ ὕλῃ εἶδος, ὡς τῆς θείας μοίρας ἔκγονον ὑπάρχον. [30]

in Ph 9 251 κατὰ τοῦτο γὰρ καὶ τοῦ πρώτου εἴδους ἐφίεται ἡ ὕλη, καὶ τοῦτό ἐστιν οὗ ἔχει τὸ δυνάμει καὶ πρὸς ὃ πέφυκε. πρὸς τοῦτο δὲ τὸ εἶδος καὶ ἡ στέρησις ἠναντίωται. ἀλλ᾽ εἰ μὲν διακρίνοι τις, φησί, τὴν ὕλην τῆς στερήσεως, ὥσπερ τῷ ἀριθμῷ οὕτως δὲ καὶ τῷ λόγῳ, σαφῶς εὑρήσει τὸ μὲν ἐφιέμενον τοῦ εἴδους τὴν ὕλην, τὸ δὲ ἐναντίον τὴν στέρησιν. Εἰ δέ τις εἰς ταὐτὸν ἄγοι τὴν ὕλην καὶ τὴν στέρησιν, συμβήσεται λέγειν αὐτῷ τὴν ὕλην τῆς οἰκείας ἐφίεσθαι φθορᾶς ἐφιεμένην τῆς τοῦ εἴδους παρουσίας. φθορὰ γὰρ παντὶ ἐναντίῳ ἡ τοῦ ἐναντίου παρουσία. οὐδὲν δὲ τῆς ἑαυτοῦ φθορᾶς ἐφίεσθαι θέμις. οὔτε οὖν τὸ ἐναντίον τοῦ ἐναντίου ἐφίεται, ὅπερ ἂν συνέβαινεν εἰ ἡ ὕλη τῇ στερήσει ταὐτὸν ἦν, οὔτε τὸ εἶδος ἑαυτοῦ ἐφίεται· ἐκείνου γὰρ ἐφίεται ἕκαστον οὗ ἐστιν ἐνδεές· οὐδὲν δὲ αὐτὸ ἑαυτοῦ ἐνδεές ἐστιν. εἰ οὖν μήτε οὗ ἔχει τι ἐφίεται ἀνενδεὲς ὂν τούτου, μήτε τοῦ ἐναντίου, διότι φθαρτικόν ἐστι τὸ ἐναντίον, δῆλον ὅτι τὸ ἐφιέμενον τοῦ εἴδους οὔτε τὸ εἶδός ἐστιν οὔτε ἡ στέρησις, ἀλλ᾽ ἔστιν ἡ ὕλη ἄλλο οὖσα ἑκατέρου

τῶν ἐναντίων καὶ ἐφιεμένη τοῦ εἴδους ὥσπερ θῆλυ ἄρρενος, τουτέστι τὸ ἐνδεὲς τοῦ αὐτάρκους καὶ ἀόριστον. τοιαύτην γὰρ αὐτὴν ἔχουσι περὶ αὐτῆς ἐρίζοντες ἔννοιαν καὶ οἱ μητέρα καὶ τιθήνην αὐτὴν λέγοντες. κατὰ οἰκειότητα οὖν ἡ ἔφεσις καὶ οὐχ ὡς ἐναντίου, ὅπερ ἂν ἦν, εἰ ἡ ὕλη στέρησις ἦν, ἢ ταὐτὸν τῇ στερήσει. ἐφίεται δὲ καὶ ὡς αἰσχρὸν καλοῦ ἡ ὕλη τοῦ εἴδους καὶ οὐδὲ οὕτως τοῦ ἐναντίου ἐφίεται. οὐ γὰρ ὡς αἰσχρότης καὶ κα θ ’ αὐτὸ αἰσχρὸν ἐφίεται τοῦ καλοῦ (οὕτως γὰρ ἂν τῆς ἑαυτῆς ἐφίετο φθορᾶς), ἀλλ’ ὡς συμβεβηκυίας μὲν αὐτῇ τῆς αἰσχρότητος, ἥτις ἐστὶ τοῦ καλοῦ στέρησις, ἐπιτηδείως δὲ πρὸς τὸ καλὸν ἔχουσα. ὡς εἴ γε ἡ στέρησις ἦν τοῦ καλοῦ ἡ ὕλη, οὐκ ἂν ἐφίετο τοῦ καλοῦ, καὶ εἰ ταὐτὸν ἦν τῇ στερήσει ἡ ὕλη, οὐκ ἂν ἐσῴζετο ἐν τῷ τινὸς εἴδους μεταλαμβάνειν. εἰ δὲ λέγοι τις ὅτι συνουσίωται ἀεὶ τῇ ὕλῃ ἡ στέρησις, διότι κἂν ἄλλου τινὸς εἴδους μετέχῃ, ἄλλου τινὸς πάντως ἐστέρηται, ἐννοεῖν ἐχρῆν, ὅτι οὐδεμία στέρησις αὐτῇ συνουσίωται, εἴπερ παντὸς εἴδους μετέχειν πέφυκεν. ὅλως δὲ εἰ μίαν τις αὐτῇ στέρησιν συνουσιῶσθαι λέγοι, καὶ πάσας ἐρεῖ. ὥστε οὐτινοσοῦν εἴδους παρόντος αὐτῇ ἔφθαρται αὐτῆς ἡ οὐσία, εἴπερ καὶ ἡ στέρησις. εἰ δὲ λέγοι τις ὅτι καὶ ἐν τῷ μετέχειν εἴδους συνουσίωται τῇ ὕλῃ καὶ ἡ τοῦ εἴδους ἐκείνου στέρησις, διότι τὸ εἶναι τῇ ὕλῃ ἐν τῷ ἀνειδέῳ ἐστὶν, οὐ φυλάττει τὸ τῆς στερήσεως σημαινόμενον. [30]

in Ph 9 252 ἄλλο γάρ ἐστιν ἡ ἑτερότης, καθ’ ἣν καὶ τὸ εἶδος ἄυλόν ἐστι, καὶ ἄλλο ἡ τοῦ εἴδους ἀπουσία, ἥτις οὐ δύναται τῇ παρουσίᾳ συνυπάρχειν. ἀλλ’ ὅτι μὲν οὔτε ἡ στέρησις οὔτε τὸ εἶδος ἐφίεται τοῦ εἴδους, καὶ ἄλλως δέδεικται, καὶ ὅτι τὸ ὑποκείμενον καὶ πεφυκὸς μεταλαμβάνειν τοῦ εἴδους καὶ κοσμεῖσθαι ἀπ’ αὐτοῦ τοῦτό ἐστι τὸ ἐφιέμενον τοῦ εἴδους, ἐκ τούτων δὲ καὶ ὅτι ἄλλο τῆς ὕλης ἡ στέρησις συνῆκται. οὐ μέντοι διὰ τοῦτο ἐν ταῖς στοιχειώδεσιν ἀρχαῖς ἀριθμηθήσεται ἡ στέρησις. τὸ γὰρ στοιχεῖον ἐνυπάρχουσά ἐστιν ἀρχή, ἀλλ’ οὐχὶ τῇ ἀπουσίᾳ ποιοῦσα. ἀλλὰ πῶς θῆλυ κατὰ συμβεβηκὸς ἡ ὕλη, εἴπερ τῷ αὐτῆς λόγῳ ἐνδεὴς τοῦ εἴδους ἐστὶ καὶ ὀρέγεται αὐτοῦ καὶ ὑποδέχεται καὶ διαστάσεως αὐτῷ καὶ ἐκτάσεώς ἐστιν αἰτία; ἢ διὰ τὴν ἀπουσίαν ἐνδεής ἐστι καὶ ὀρέγεται, ὡς εἴ γε ἀεὶ μετεῖχε τοῦ εἴδους ὡς ἐν τοῖς οὐρανίοις, οὔτε ἐνδεὴς ἂν ἦν οὔτε ὠρέγετο, ἀλλὰ μία τις ἐξ ἀμφοῖν ἀεὶ φύσις ἦν συνουσιωμένη. p. 192a25 Φθείρεται δὲ καὶ γίνεται ἔστι μὲν ὡ ς , ἔστι δ ’ ὡς ο ὔ . ἕως τοῦ ἀλ λ ’ ἄφθαρτον καὶ ἀγένητον ἀνάγκη αὐτὴν εἶνα ι . Δείξας καὶ ὅτι ἔστιν ἡ ὕλη καὶ ὁποία τίς ἐστι καὶ τίνι τρόπῳ γνώσεως ληπτὴ καὶ ὅτι διαφέρει τῆς στερήσεως, κἂν ἀδιόριστος δοκῇ πρὸς αὐτήν, ἐφεξῆς καὶ ὅτι ἄφθαρτος καθ’ αὐτήν ἐστι δείκνυσιν, εἰ καὶ κατὰ συμβεβηκὸς φθείρεται, τῷ τὸ συμβεβηκὸς αὐτῇ, τοῦτο δέ ἐστιν ἡ στέρησις, καθ’ αὐτὸ φθείρεσθαι. ἔστι δέ τις καὶ αὕτη διαφορὰ τῆς τε ὕλης καὶ τῆς στερήσεως, ᾗ ἡ μὲν ὕλη κατὰ συμβεβηκός, ἡ δὲ στέρησις καθ’ αὐτὸ φθείρεται. καλεῖ δὲ τὸ συμβεβηκὸς αὐτῇ τὸ ἐν ᾧ ἀντὶ τοῦ τὸ ἐν αὐτῇ· συμβεβηκότος γὰρ αὕτη φύσις τὸ ἔν τινι εἶναι. καὶ κυρίως μὲν τὸ ἐν ᾧ τὸ ὑποκείμενον δηλοῖ (ἄλλο γὰρ τὸ ἐν ᾧ τί ἐστι καὶ ἄλλο τὸ ἐν ἐκείνῳ ὄν), κατεχρήσατο δὲ αὐτῷ ἐπὶ τοῦ ἐν ὑποκειμένῳ. ἀντὶ δὲ τοῦ εἰπεῖν ‘ὡς δὲ κατὰ τὴν αὐτῆς φύσιν οὐ φθείρεται καθ’ αὐτὸ‘ ὡς δὲ κατὰ τὴν δύναμιν εἶπε, διότι τῇ ὕλῃ τὸ εἶναι ὕλῃ τὸ δύνασθαί ἐστι· κατὰ γὰρ τὸ δυνάμει οὐσίωται. εἰ δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, καὶ ὅταν ἐνεργείᾳ παρῇ τὸ εἶδος, μένει τὸ δυνάμει τῆς ὕλης καὶ οὐ μεταβάλλει τοῦτό ποτε εἰς τὸ ἐνεργείᾳ, ἵνα μὴ φθαρῇ ἡ ὕλη κατὰ τὸ δυνάμει οὐσιωμένη. οὐκ ἀλλοιοῦται οὖν ἡ ὕλη, ἀλλὰ μένουσα, ὅπερ ἐστί, δέχεται τὸ εἶδος. εἰ δὲ τοῦτο, οἰκειότερον τοῦ ἐξ ὕλης καὶ εἴδους λέγειν τὸ σύνθετον τὸ εἶδος ἐν ὕλῃ λέγειν. ἀλλ’ εἰ καὶ τὸ εἶδος συμβέβηκε τῇ ὕλῃ καὶ ἔστι καὶ αὐτὸ φθαρτόν, διὰ τί μὴ κατὰ τοῦτο φθαρτὴν κατὰ συμβεβηκὸς λέγει τὴν ὕλην, ἀλλὰ διότι τὸ φθειρόμενόν ἐστιν ἐν τούτῳ ἡ στέρησις; ἢ πρῶτον μὲν οὐχ ὁμοίως ἐνυπάρχει τῇ ὕλῃ τό τε εἶδος καὶ ἡ στέρησις, ἀλλὰ τὸ μὲν ὡς ἐν ὕλῃ εἶδος τὴν σύνθετον οὐσίαν ποιεῖ μετὰ τῆς ὕλης μέρος αὐτῆς γινόμενον μετ’ ἐκείνης, καὶ διαφέρει ταύτῃ τοῦ ὡς συμβεβηκότος ἐν οὐσίᾳ· τοῦτο γὰρ οὐ ποιεῖ τι σύνθετον μετὰ τῆς οὐσίας, ἡ δὲ ἐν τῇ ὕλῃ

στέρησις ὡς ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶ τῇ ὕλη οὐ ποιοῦσά τινα μετ' αὐτῆς οὐσίαν οὐδὲ μέρος συνθέτου οὐσίας γινομένη. [5]

in Ph 9 253 διὸ ἡ μὲν στέρησις συμβεβηκὸς λέγεται τῆς ὕλης, τὸ δὲ εἶδος οὔ. καὶ ἡ μὲν τῆς στερήσεως φθορὰ κατὰ συμβεβηκὸς καὶ τῆς ὕλης λέγεται, ἡ δὲ τοῦ εἴδους οὐκέτι. τοῦ γὰρ εἴδους φθειρομένου τότε μάλιστα ἡ ὕλη διαφαίνεται. στερήσεως δὲ φθειρομένης καὶ εἴδους ἐπιγινομένου κρύπτεται ἡ ὕλη, καὶ φθείρεσθαι καὶ αὕτη δοκεῖ. μήποτε δὲ καὶ ὁ Ἀριστοτέλης τὴν ὕλην ἐκ τοῦ δυνάμει καὶ τῆς ἐν τούτῳ στερήσεως θεασάμενος κατὰ μὲν τὸ ἐν ᾧ τουτέστι κατὰ τὴν στέρησιν, φθείρεσθαι τὴν ὕλην καθ' αὐτό φησι, κατὰ δὲ τὴν δύναμιν ἄφθαρτον εἶναι καὶ ἀγένητο ν. οὕτως δὲ οἶμαι καὶ ἡ λέξις καταλληλοτέρα φανήσεται ἡ λέγουσα ὡς μὲν γὰρ τὸ ἐν ᾧ, εἰ ὡς ἐπὶ τῆς ὕλης λέγοιτο, ὅτι κατὰ μὲν τὴν στέρησιν καθ' αὐτὸ φθείρεται, κατὰ δὲ τὸ δυνάμει ἄφθαρτος καὶ ἀγένητός ἐστι. καὶ γὰρ οὐδὲ εἶπεν ὅτι κατὰ συμβεβηκὸς φθείρεται ἡ ὕλη, ἀλλ' ὅτι ὡς μὲν στέρησις καθ' αὐτὸ φθείρεται, ὡς δὲ τὸ δυνάμει οὔτε γίνεται οὔτε φθείρεται. οἱ δὲ ἐξηγηταὶ κατὰ συμβεβηκὸς αὐτὴν φθείρεσθαι λέγουσι, διότι τὸ ἐν αὐτῇ ὂν ἡ στέρησις φθείρεται, ὡς τὸν ἀμφορέα φθείρεσθαί φαμεν, ὅταν ὁ ἐν αὐτῷ οἶνος φθαρῇ. καίτοι τίς ἂν εἴποι τὸν ἀμφορέα ἐφθάρθαι τοῦ οἴνου φθαρέντος; κἂν πολὺν δὲ λόγον κατέτεινεν ὁ Ἀριστοτέλης διορίζων τὴν ὕλην τῆς στερήσεως, δύναται ὡς κατὰ τὸ δυνάμει μάλιστα τὴν ὕλην θεωρῶν ἐκείνοις κεχρῆσθαι τοῖς λόγοις. ἀλλ' ὅπως δείκνυσιν ἄφθαρτον καὶ ἀγένητον κατὰ τὸ δυνάμει τὴν ὕλην, ἐφεξῆς ἴδωμεν. p. 192a29 Εἴτε γὰρ γίνετα ι , ὑποκεῖσθαί τι δεῖ πρῶτον ἕως τοῦ ὥστε ἐφθαρμένη ἔσται πρὶν φθαρῆνα ι . Τέτταρα δυνάμει προλαβὼν ἐναργῆ ἀξιώματα διὰ μὲν τῶν δύο δείκνυσιν ὅτι ἀγένητος ἡ ὕλη, διὰ δὲ τῶν δύο ὅτι ἄφθαρτος. ἔστι δὲ δύο μέν, ὅτι τε τὸ γινόμενον ἔκ τινος γίνεται ὑποκειμένου πρώτου καὶ ὅτι τὸ γινόμενον οὐδέπω ἐστὶ τοῦτο ὃ γίνεται. καὶ τὰ λοιπὰ δὲ δύο τούτοις ὅμοια, ὅτι πᾶν τὸ φθειρόμενον εἰς τοῦτο φθείρεται, ἐξ οὗ πρώτου γίνεται, καὶ ὅτι τὸ φθειρόμενον ὅτε φθείρεται οὐδέπω ἔφθαρται. πρὸς τούτοις καὶ τὸν ὁρισμὸν τῆς ὕλης ὡς ἀξίωμα προσλαμβάνει. [35]

in Ph 9 254 ἐξ ὧν δείκνυσι πρῶτον ὅτι ἀγένητος ἡ ὕλη οὕτως· εἰ γίνεται ἡ ὕλη (τὸ δὲ γινόμενον πᾶν ἐξ ὑποκειμένου γίνεται πρώτου καθ' αὐτὸ ἐνυπάρχοντος, τὸ δὲ ἐξ οὗ γίνεταί τι πρώτου καθ' αὐτὸ ἐνυπάρχοντος τοῦτό ἐστιν ἡ ὕλη), εἰ οὖν γίνεται ἡ ὕλη, ἐξ ὕλης γίνεται προϋπαρχούσης. ἔστιν ἄρα ἡ ὕλη πρὶν γενέσθαι. εἰ δὲ τοῦτο ὡς ἀδύνατον ἠξίωται τὸ τὸ γινόμενον εἶναι πρὶν γενέσθαι, δῆλον ὅτι καὶ τὸ ἡγούμενον ἀδύνατόν ἐστι τὸ γίνεσθαι τὴν ὕλην. καὶ συνῆκται ταῦτα ἔκ τε τῶν ἄλλων τῶν προηξιωμένων καὶ ἐκ τοῦ τῆς ὕλης ὁρισμοῦ. τὸ δὲ ἐξ οὗ γίνεταί τι ἐνυπάρχοντος μὴ κατὰ συμβεβηκὸς πρὸς ἀντιδιαστολὴν εἴρηται τῆς στερήσεως· κἂν γὰρ λέγηται καὶ ἐκ ταύτης γίνεσθαι τὸ γινόμενον, ἀλλ' οὔτε ἐνυπαρχούσης, οὔτε καθ' αὐτὸ ἐκ ταύτης, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός. τῷ γὰρ ἀπεῖναι αὐτὴν ἐξ αὐτῆς λέγεται γίνεσθαι τὸ γινόμενον. "ἤ, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, τὸ μὴ κατὰ συμβεβηκὸς πρόσκειται, ὅτι ἐνυπάρχει μὲν τῷ γινομένῳ καὶ τὰ τῷ ὑποκειμένῳ συμβεβηκότα οἷον τῷ ἀνδριάντι τὸ χρῶμα τὸ συμβεβηκὸς τῷ χαλκῷ, ἀλλ' οὐ καθ' αὐτὸ ὑπάρχει, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός· διὸ οὐδὲ ὕλη ἐστὶν αὐτοῦ οὐδὲ συντελεῖ τι τῷ ἀνδριάντι πρὸς τὸ εἶναι. δείξας δὲ ὅτι οὐ γίνεται ἡ ὕλη, ἐφεξῆς ὅτι οὐδὲ φθείρεται δείκνυσι. πᾶν γὰρ τὸ φθειρόμενον οὐ τῷ εἰς τὸ μὴ ὂν ἀναλύεσθαι λέγεται φθείρεσθαι, ἀλλὰ τῷ εἰς τοῦτο ἐξ οὗ ἐνυπάρχοντος πρώτου γέγονε μὴ κατὰ συμβεβηκός, τοῦτο δέ ἐστιν ἡ ὕλη. εἰ οὖν φθείρεται ἡ ὕλη, εἰς τὸ τοιοῦτον ἀναλύεται ὅ ἐστιν αὐτή, καὶ ἔσται ἐφθαρμένη ἡ ὕλη οὖσα· ὕλη δέ ἐστι πρὸ τοῦ φθείρεσθαι· ὥστε ἐφθαρμένη ἔσται πρὸ τοῦ φθαρῆνα ι. ὥστε εἴτε γίνεται, δεῖ ὑποκεῖσθαι πρὸς τὴν γένεσιν αὐτῆς τὴν τοιαύτην φύσιν ἥτις ἐστὶν αὐτή, ἔσται οὖν πρὸ τοῦ γενέσθαι · εἴτε φθείρεται, δεῖ εἰς τοῦτο αὐτὴν φθαρῆναι ὅ ἐστιν αὐτή, καὶ ἔσται ἐφθαρμένη πρὸ τοῦ φθαρῆνα ι. Καὶ τὸ ἄφθαρτον δὲ τῆς ὕλης ἀπὸ τοῦ Πλάτωνος καὶ τῶν Πυθαγορείων ὁ Ἀριστοτέλης παρέλαβε. λέγει γοῦν ὁ τοῦ Πλάτωνος Τίμαιος "τρίτον δὲ αὖ τὸ γένος ὂν τὸ τῆς χώρας ἀεὶ

φθορὰν οὐ προσδεχόμενον, ἔδραν δὲ παρέχον ὅσα ἔχει γενέσθαι πᾶσιν, αὐτὸ δὲ μετ' ἀναισθησίας ἁπτὸν λογισμῷ τινι νόθῳ μόγις πιστόν". ἤρτηται δὲ ἡ πᾶσα τοῦ Ἀριστοτέλους ἀπόδειξις ἐκ τοῦ φυσικοῦ ἀξιώματος τοῦ λέγοντος μήτε γίνεσθαί τι ἐκ τοῦ ἁπλῶς μὴ ὄντος μήτε φθείρεσθαί τι εἰς τὸ ἁπλῶς μὴ ὄν. τοῦτο δὲ τὸ ἀξίωμα αὐτὸς ἐπιστώσατο ἐν ἀρχῇ δεικνὺς ὅτι ἐκ τοῦ ἐναντίου γίνεται τὸ γινόμενον καὶ φθείρεται εἰς τὸ ἐναντίον. [30]

in Ph 9 255 καὶ δεῖ τι εἶναι τὸ τοῖς ἐναντίοις ὑποκείμενον, ὅπερ πῶς μὲν ὄν ἐστιν, πῶς δὲ οὐκ ὄν, ἐξ οὗ πρώτως ἐνυπάρχοντος καθ' αὑτὸ γίνεται τὰ γινόμενα. ὁ μέντοι Πλάτων, ὡς εἴρηται πρότερον, κατ' ἄλλον τρόπον ἔδειξεν, ὅτι ἐξ ὑποκειμένου τινὸς γίνεται τὸ γινόμενον· ἐπειδὴ γὰρ εἰκών ἐστι τὸ γινόμενον τοῦ ὄντος, πᾶσα δὲ εἰκὼν ὡμοίωται πρὸς τὸ παράδειγμα, τὸ δὲ ὡμοιωμένον ὁμοιώσεως μεθέξει ἀπὸ τοῦ παραδείγματος ὡμοίωται πρὸς αὐτό, ἄλλο μέν ἐστι τὸ μετέχον, ἄλλο δὲ τὸ μετεχόμενον καὶ ἡ μέθεξις καθ' ἣν ὁμοιοῦται ἡ εἰκών. τὸ ἄρα μετέχον τοῦτό ἐστι τὸ ἐν ᾧ καὶ ἐξ οὗ γίνεται ἡ εἰκών, ὅπερ ἐστὶ τὸ γινόμενον (λέγει γοῦν ὁ Πλάτων ἐν Τιμαίῳ· "ἐν δ' οὖν τῷ παρόντι χρὴ γένη διανοηθῆναι τριττά, τὸ μὲν γινόμενον. τὸ δὲ ἐν ᾧ γίνεται, τὸ δὲ ὅθεν ἀφομοιούμενον φύεται τὸ γινόμενον"), καὶ εἴπερ ἀληθῆ τὰ πρότερον ὑπ' ἐμοῦ ῥηθέντα, τοῦτό ἐστιν ἡ ἀπὸ τοῦ ὄντος ἐκτροπὴ καὶ παράλλαξις καὶ εἰς τὸ μὴ ὂν ὑποφορά, ἣν ἡ τοῦ ὄντος μέθεξις καταλαμβάνουσα ἵστησιν ὡς δυνατὸν καὶ εἰκόνα ποιεῖ τοῦ ὄντως εἶναι καὶ ἀντὶ τοῦ ὄντως μὴ εἶναι, ὅπερ ἔσχεν ἂν εἰς τὸ μὴ ὂν τελέως ὑπενεχθεῖσα οὐκ ὄντως εἶναι ποιοῦσα. Ἀλλὰ πῶς ἀγένητος καὶ ἄφθαρτος ἡ ὕλη· πότερον τῇ ἑαυτῆς κοινότητι; ἢ τοῦτο καὶ τοῖς εἴδεσι προσήκει· οὐδενὸς γὰρ εἴδους κοινότης φθείρεται ἐκ τοῦ παντός, ἀλλὰ καὶ ἄνθρωπος ἀεί ἐστι καὶ ἵππος καὶ λευκὸν καὶ ἀρετὴ καὶ τῶν ἄλλων εἰδῶν ἕκαστον διὰ τὸ μένειν τὴν κοινότητα ἑκάστων. ἀλλ' ἆρα καὶ κατὰ τὸ ἄτομον ἑαυτῆς ἡ ὕλη ἀγένητος καὶ ἄφθαρτός ἐστιν, ὥστε τὴν ἐμὴν ὕλην οὐ καθὸ ὕλη (τοῦτο γὰρ τῆς κοινότητός ἐστιν), ἀλλὰ καθὸ ἐμὴ ὕλη καὶ τοιάδε ὕλη ἀγένητον εἶναι καὶ ἄφθαρτον; καὶ πῶς οὐ μάτην ἔσται αὕτη τοῦ ἐμοῦ φθαρέντος εἴδους; οὐδὲ γὰρ ἔσται ἄλλου ὕλη, καθὸ ἐμοῦ ἐστι. πῶς δὲ οὐκ ὄντως κρείττων ἔσται τῶν εἰδῶν ἡ ὕλη καὶ οὐσιωδεστέρα, εἴπερ τῶν ἀτόμων εἰδῶν φθειρομένων ἡ ἄτομος ὕλη μένει; μήποτε οὖν οὐδὲ ἔστιν ἄτομος ὕλη καθ' αὑτήν, ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἀτόμων εἰδῶν ἀτομοῦται, ὥσπερ καὶ μορφοῦται ὑπὸ τῶν εἰδῶν. τὰ γὰρ ἄτομα τῷ ἀριθμῷ διαφέροντα διαιρέσεσι πληθύνεται καὶ διαφοραῖς συμβεβηκότων. οὔτε δὲ διαίρεσις οὔτε ἀριθμὸς οὔτε τὰ συμβεβηκότα τῆς ὕλης ἴδιά ἐστιν, ἀλλὰ τῶν εἰδῶν. αὕτη οὖν ἡ ἀπὸ τοῦ ὄντος κοινὴ παράλλαξις, ἢ ὅτι ποτέ ἐστιν ἡ ὕλη, ἀγένητος καὶ ἄφθαρτός ἐστιν. ἡ δὲ τοιάδε παράλλαξις καὶ ἡ τοιάδε ὕλη κατειλημμένη λοιπὸν ὑπὸ τοῦ εἴδους καὶ ἠτομωμένη γίνεται καὶ φθείρεται ὥσπερ καὶ τὸ εἶδος τὸ ἄτομον. [30]

in Ph 9 256 κἂν γὰρ τὸ πρῶτον σῶμα λέγοι τις εἶναι τὴν ὕλην, καὶ ἐκεῖνο κατὰ τὴν κοινότητά ἐστιν ἄφθαρτον. τὸ γὰρ τοῦ ὕδατος σῶμα μετὰ τῶν τοῦ ὕδατος ποιοτήτων εἰς τὸ τοῦ ἀέρος σῶμα καὶ εἰς τὰς ἐκείνου μεταβάλλει ποιότητας, οὐχ ᾗ σῶμα μέντοι (κατὰ γὰρ τοῦτο οὐ μεταβάλλει), ἀλλ' ᾗ τοιόνδε σῶμα εἰς τοιόνδε. ἐπειδὴ οὖν ἡ ὕλη τὸ κοινὸν ἔχει μόνον καθὸ ὕλη, διὰ τοῦτο ταύτῃ τὸ ἀγένητον καὶ ἄφθαρτον προσήκει. καὶ ἡ Ἀριστοτέλους ἀπόδειξις περὶ τοῦ ἀγένητον καὶ ἄφθαρτον εἶναι τὴν ὕλην ἀσάλευτος μένει. ἡ γὰρ τὶς ὕλη γίνεται ἐκ τῆς τινὸς καὶ ἡ τοῦ ἀέρος ἐκ τῆς τοῦ ὕδατος, καὶ οὐκ ἔστιν ἡ τοῦ ἀέρος πρὶν γενέσθαι (ὕδατος γὰρ ἦν ἐκείνη καὶ φθείρεται εἰς τὴν τοῦ ὕδατος ἡ τοῦ ἀέρος) καὶ οὐκ ἔφθαρται ἡ τοῦ ἀέρος πρὶν φθαρῆναι· οὐ γὰρ ἦν ὕδατος πρὶν γενέσθαι ὕδωρ. ἐπειδὴ δὲ τὸ τὶς ὕλη κατὰ τὸ εἶδος ἔχει, διὰ τοῦτο ἀδιορίστως ἀγένητον καὶ ἄφθαρτον εἶπε τὴν ὕλην ὁ Ἀριστοτέλης. Ἀλλ' εἰ ἀγένητος, φασί τινες, καὶ ἄφθαρτος ἡ ὕλη, πῶς οὐκ ἀρχή τίς ἐστι πρώτη καὶ αὕτη ὥσπερ καὶ ὁ θεός. εἰ γὰρ ἐκ θεοῦ παρήχθη, οὐκ ἂν ἀγένητος ἦν. ἀλλ' ὅτι μὲν ὁ Ἀριστοτέλης ἀγένητον οὐχὶ τὸ μὴ ἀπ' αἰτίας ἠρτημένον λέγει, ἀλλὰ τὸ μὴ ἀπ' ἀρχῆς χρόνου γενόμενον, δηλοῖ καὶ τὴν κίνησιν ἐν τοῖς τέλεσι ταύτης τῆς πραγματείας, ἀγένητον καὶ ἄφθαρτον δεικνύς, καίτοι πᾶν τὸ κινούμενον

ὑπό τινος κινεῖσθαι φήσας. ἔτι δὲ ὁμοίως ἂν ἀγενήτους λέγοι καὶ τὰς τῶν εἰδῶν κοινότητας, ὥστε πολλὰς ἂν ἀρχὰς λέγοι πρώτας. καίτοι γε αὐτός ἐστιν ὁ βοῶν “οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη”. ὅλως δὲ ὁ μὲν Ἀριστοτέλης ὡς στοιχειώδη ἀρχὴν ὑποτίθεται τὴν ὕλην, ἥτις οὐκ ἂν ἀντίξους εἴη πρὸς τὸ ποιητικὸν ἢ τελικὸν αἴτιον, εἴπερ καὶ ἐφίεται τοῦ ἐκεῖθεν κόσμου “ὡς θῆλυ ἄρρενος, καὶ ὡς αἰσχρὸν καλοῦ”. οἱ δὲ ἑτερόδοξοι τὴν ὕλην εἶναι τὸ κακὸν λέγοντες καὶ ἀντίξουν αὐτὴν ἀρχὴν τῷ ἀγαθῷ τιθέντες ὡς ποιητικὴν ἀρχὴν ἀντιτιθέασι. τοιγαροῦν γενέσεις ἀπ’ αὐτῆς παραδιδόασι καὶ στρατηγίας αὐτῆς καὶ βουλάς, καὶ θριάμβους κατὰ τοῦ ἀγαθοῦ ληρῳδοῦσιν. ὁ μέντοι Πλάτων ἐν Τιμαίῳ μὲν τά τε κυρίως αἴτια καὶ τὰ συναίτια τῆς τοῦ κόσμου ὑποστάσεως παραδιδοὺς τὴν ὕλην τοῖς συναιτίοις συντάττει καὶ ἄφθαρτον αὐτὴν ὥσπερ καὶ τὸν ὅλον κόσμον φησίν. ὅτι δὲ ὡς πρώτην αὐτὴν ἀρχὴν οὐκ ἀξιοῖ λέγειν, ἐδήλωσεν Ἑρμόδωρος ὁ τοῦ Πλάτωνος ἑταῖρος ἐν τῷ περὶ Πλάτωνος βιβλίῳ τὰ δοκοῦντα τῷ Πλάτωνι ἔν τε τοῖς ἄλλοις καὶ περὶ τῆς ὕλης γράφων, ὡς ὁ Δερκυλλίδης ἱστόρησε. τὸ δὲ συμπέρασμα ἐγὼ τῶν εἰρημένων παραθήσομαι· “ὥστε ἄστατον καὶ ἄμορφον καὶ ἄπειρον καὶ οὐκ ὂν τὸ τοιοῦτον λέγεσθαι κατὰ ἀπόφασιν τοῦ ὄντος. τῷ τοιούτῳ δὲ οὐ προσήκει οὔτε ἀρχῆς οὔτε οὐσίας. [35]

in Ph 9 257 ἀλλ’ ἐν ἀκρισίᾳ τινὶ φέρεσθαι, δηλοῖ γὰρ ὡς ὃν τρόπον τὸ αἴτιον κυρίως καὶ διαφέρον τρόπῳ τὸ ποιοῦν ἐστιν, οὕτω καὶ ἀρχή. ἡ δὲ ὕλη οὐκ ἀρχή. ὃ καὶ τοῖς περὶ Πλάτωνα ἐλέγετο μία ὅτι εἴη ἀρχή.” p. 192a34 Περὶ δὲ τῆς κατὰ τὸ εἶδος ἀρχῆς ἕως τοῦ ἐν τοῖς ὕστερον δεικνυμένοις ἐροῦμεν . Εἰπὼν περὶ τῆς ὑλικῆς ἀρχῆς, ὅτι ἀνάγκη εἶναί τι πρῶτον ὑποκείμενον, ἐξ οὗ γίνεται ἕκαστα ἐνυπάρχοντος καθ’ αὑτὸ καὶ οὐ κατὰ συμβεβηκός, καὶ ὅτι ἕτερον τῆς στερήσεως ἡ ὕλη, καὶ ὅτι ἀγένητος καὶ ἄφθαρτος, ὤφειλε λοιπὸν καὶ περὶ τῆς κατὰ τὸ εἶδος ἀρχῆς εἰπεῖν. τοῦτο γὰρ ἀκόλουθον ἦν τῷ τρεῖς μὲν εἰπόντι τὰς στοιχειώδεις ἀρχάς, ὕλην καὶ στέρησιν καὶ εἶδος, περὶ δὲ τῶν δύο διδάξαντι. ἀλλ’ ἡ μὲν ὕλη ἐνταῦθα τὴν πρώτην ἑαυτῆς ὑπόστασιν ἔχει καὶ στοιχεῖον ὅλης τῆς γενέσεώς ἐστι, τὸ δὲ εἶδος τὸ μέν ἐστι πρῶτον καὶ ἀρχικὸν ὄντως, ὅπερ νοῦν ἐν ἄλλοις καὶ ἀγαθὸν καὶ πρῶτον αἴτιον καλεῖ ποιητικὸν καὶ τελικὸν ὑπάρχον, καὶ ἓν αὐτὸ καὶ πολλὰ λέγει· μετὰ γὰρ τὸν ἕνα νοῦν τὸ πλῆθος ὑφεστάναι δεῖ, δι’ ἃ καὶ κυκλοφορητικὰ σώματα. τὸ δέ τί ἐστιν εἶδος φυσικὸν καὶ φθαρτόν, στοιχεῖον τοῦτο τῶν γινομένων καὶ φθειρομένων καὶ προσεχὲς αἴτιον ὑπάρχον. καὶ δῆλον ὅτι ἡ κατὰ τὸ εἶδος κυρίως ἀρχὴ ἐκείνη ἐστὶν ἡ πρώτη καὶ χωριστή, ἀφ’ ἧς καὶ τὸ ἐνταῦθα εἶδος τὸ εἶναι ἔχει. διὰ τοῦτο περὶ μὲν τῆς κυρίως κατὰ τὸ εἶδος ἀρχῆς τῆς χωριστῆς καὶ νοητῆς καὶ ἀκινήτου, εἴτε μία ἐστὶν ἢ πολλα ί, ἢ ὅπερ ἀληθέστερον καὶ μία καὶ πολλαί, καὶ τίς ἢ τίνες, ὅτι ἄυλοι καὶ νοηταὶ καὶ πάντῃ τέλειοι τῇ οὐσίᾳ οὖσαι ἐνέργειαι, ταῦτα οὖν δ ι ’ ἀκριβείας τῆς πρώτης φιλοσοφίας ἔργον ἐστὶ διορίσαι, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν, τῆς ὑπὲρ τὰ φυσικὰ πραγματείας, ἣν αὐτὸς μετὰ τὰ φυσικὰ καλεῖ. Περὶ δὲ τῶν φυσικῶν καὶ φθαρτῶν καὶ ὅλως ἐν κινήσει καὶ μεταβολῇ θεωρουμένων εἰδῶν, ἅπερ ἀρχαὶ στοιχειώδεις καὶ προσεχῆ αἴτια εἰδικὰ τῶν φυσικῶν εἰσιν, ὕστερον, φησίν, ἐροῦμεν. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ εἶδος, ὃ καὶ ἐνυπάρχει τοῖς φυσικοῖς ὡς στοιχεῖον καὶ πρὸς ὃ ἡ στέρησις ἀντίκειται, ἐξ οὗ καὶ τῆς ὕλης τὰ φυσικὰ πάντα συνέστηκε. καὶ διαλύεται εἰς ταῦτα τὸ συναμφότερον, εἰς μὲν τὴν ὕλην καὶ ὑπομένουσαν, εἰς δὲ τὸ εἶδος οὐχ ὑπομένον. λέγει δὲ περὶ τοῦ τοιούτου εἴδους εὐθὺς ἐν τῷ ἐφεξῆς βιβλίῳ διχῶς αὐτὸ θεωρῶν, κατά τε τὴν φύσιν, ἣν καὶ ὡς ποιητικὸν προσεχὲς αἴτιον παραδώσει (διὸ καὶ ἐν ἐκείνοις φυλάττει τὸν περὶ αὐτοῦ λόγον καὶ δι’ ἄλλας αἰτίας τὰς ἐκεῖ ῥηθησομένας), θεωρεῖ δὲ αὐτὸ καὶ κατὰ τὸ ἐφαπλωθὲν τῇ ὕλη. [30]

in Ph 9 258 καὶ τὰ δύο πάλιν εἰς ἓν ἄγει κατὰ τὸ στοιχειῶδες τῶν φυσικῶν εἶδος, ὅπερ μάλιστα ἡ προκειμένη πραγματεία ζητεῖ. τάχα δὲ δυνατὸν λέγειν, ὅτι περὶ τῆς κατὰ τὸ εἶδος ἀρχῆς οὐχὶ τῆς χωριστῆς εἶπε νῦν, ἀλλὰ τῆς στοιχειώδους. καὶ γὰρ τὰ στοιχεῖα τῶν φυσικῶν πραγμάτων μετὰ ἀκριβείας παραδοῦναι οὐ τοῦ φυσιολόγου ἐστίν, ἀλλὰ τοῦ πρώτου φιλοσόφου, ὥσπερ οὐδὲ τὴν τῶν τεττάρων στοιχείων θεωρίαν τοῦ ἰατροῦ, ἀλλὰ τοῦ πρώτου φυσιολόγου· περὶ

μέντοι τῶν φυσικῶν εἰδῶν, οὐχ ὡς εἰδῶν ἁπλῶς ἀλλ' ὡς γινομένων καὶ φθειρομένων, τοῦ φυσικοῦ ἐστιν εἰπεῖν. καὶ δὴ καὶ ἐρεῖ περὶ τούτων ἐν τοῖς Περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς, ἅπερ ὕστερον δείκνυσθαί φησιν ὡς μετὰ ταύτην τεταγμένα τὴν πραγματείαν. καλλίων δὲ ἡ προτέρα ἐξήγησις, ὅτι ποιητικὸν τοῦ οὐρανοῦ οἶδεν Ἀριστοτέλης. ἐπειδὴ δέ τινες οἴονται ποιητικὸν αἴτιον τοῦ παντὸς μὴ λέγειν τὸν Ἀριστοτέλην, ἀλλὰ μόνον τελικὸν καὶ τοῦτο καὶ τὸν Ἀλέξανδρον ἀρέσκειν νομίζουσιν, ἀναγκαῖον δοκεῖ μοι τῶν ἐνταῦθα λεγομένων ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ γνησιωτάτου τῶν Ἀριστοτέλους ἐξηγητῶν ἀκούειν αὐτοὺς ἐχόντων οὕτως· "τὸ δὲ πρῶτον εἶδος καὶ ὡς ποιητικὸν ἂν εἴη αἴτιον. λέγει γὰρ ἐν τοῖς Μετὰ τὰ φυσικά, ὅτι τοῦτο τὸ κινούμενον ὑπ' αὐτοῦ, τοῦτο δέ ἐστι τὸ πέμπτον σῶμα, τὰ ἄλλα κινεῖ τὰ ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ. οὕτως μὲν οὖν ποιητικόν. καθόσον δὲ πάντα τῇ τούτου ἐφέσει τῆς οἰκείας τελειότητος τυγχάνει, ὡς καὶ μικρῷ πρόσθεν εἴρηται, καὶ καθόσον, ὡς αὐτὸς εἴρηκε πάλιν ἐν τοῖς Μετὰ τὰ φυσικά, „κινεῖ δὲ ὡς ἐρώμενον„, εἴη ἂν ὡς τὸ τέλος καὶ τὸ οὗ χάριν αἴτιον. τοιοῦτον γὰρ τὸ ὀρεκτόν." ἰδοὺ σαφῶς καὶ κατά τι μὲν ὡς ποιητικὸν κατά τι δὲ ὡς τελικὸν αἴτιον ὑπέθετο τὸν νοῦν, αὐτὸς παρέστησεν. p. 192b2 Ὅτι μὲν οὖν εἰσὶν ἀρχαὶ καὶ τίνες καὶ πόσαι τὸν ἀριθμόν ἕως τοῦ τέλους. Τὸ μὲν γὰρ εἶναι τῶν φυσικῶν ἀρχὰς ὡς ἐναργὲς ἔδοξε παραλαμβάνειν φυλάττων τὰ προσήκοντα τῷ φυσικῷ μέτρα, τὸ δὲ τίνες καὶ πόσαι διορισάμενος καὶ ὅτι εἰσὶν ἀρχαὶ παρέστησε μέχρι τούτων τὸ πρῶτον κατακλείσας βιβλίον. ΣΙΜΠΛΙΚΙΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΕΙΣ ΤΟ Β ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΚΡΟΑΣΕΩΣ ΥΠΟΜΝΗΜΑ Ο ΕΣΤΙ ΔΕΥΤΕΡΟΝ Προθέμενος ἐν ταύτῃ τῇ πραγματείᾳ τὰς ἀρχὰς καὶ αἰτίας τῶν φύσει συνεστώτων παραδοῦναι, ἐπειδὴ τῶν ἀρχῶν αἱ μέν εἰσι στοιχειώδεις αἱ δὲ ποιητικαὶ αἱ δὲ τελικαί, πρῶται δὲ προσπίπτουσιν ἡμῖν αἱ στοιχειώδεις, διότι τὸ γνωστὸν πρὸς τὴν ζήτησιν τῶν ἑαυτοῦ αἰτίων ἀνερεθίζει τὸν γινώσκοντα ἐκ τῆς οἰκείας φύσεως καὶ τῆς οἰκείας συστάσεως, ἣν τὰ ἐνυπάρχοντα αὐτῷ στοιχεῖα συνίστησι, διὰ τοῦτο ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ μετὰ τὸ τὰς δόξας ἱστορῆσαί τε καὶ διαβασανίσαι τῶν φυσικῶν, τὰς στοιχειώδεις ἀρχὰς ἀνευρίσκει πρώτας δεικνὺς ἐκ τῶν ἐναντίων εἶναι τὰς γενέσεις, ὧν κοινότατον τό τε εἶδος καὶ ἡ στέρησις, καὶ ἔτι ἐκ τοῦ τοῖς ἐναντίοις ὑποκειμένου, καὶ δὴ καὶ περὶ τῆς ὕλης ὅτι τέ ἐστιν ἀποδείξας καὶ ὅτι ὑποκείμενον τοῖς ἐναντίοις καὶ ἐνυπάρχουσα τῷ συνθέτῳ καὶ τίνι τρόπῳ γνώσεως τῷ φυσικῷ ληπτὴ καὶ κατὰ τί διαφέρει τῆς στερήσεως καὶ ἔτι ὅτι ἀγένητος καὶ ἄφθαρτος, καὶ ὅσα ἄλλα τῶν τοῦ φυσικοῦ μέτρων ἦν περὶ αὐτῆς εἰπεῖν. [15]

in Ph 9 259 [17] ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῆς στερήσεως ὅτι τέ ἐστιν ἀποδείξας καὶ ὅτι ἀπουσία τοῦ εἴδους ἐν τῷ πεφυκότι καὶ ὅτι καθ' αὐτὸ μὲν μὴ ὄν, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ ὄν, καὶ ὅτι οὐχ ὡς ἐνυπάρχον αἴτιόν ἐστιν αὕτη, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός (τῷ γὰρ ἀπεῖναι), καὶ ὅτι γενητὴ καὶ φθαρτή· ταῦτα οὖν πάντα δείξας καὶ μέλλων ἀκολούθως καὶ περὶ τῆς κατὰ τὸ εἶδος ἀρχῆς λέγειν τῆς στοιχειώδους τὰ σύμμετρα τῷ φυσικῷ καὶ οὕτως ἐπὶ τὸ ποιητικὸν καὶ τελικὸν αἴτιον μεταβαίνειν, ἐπειδὴ τὸ εἶδος καὶ ὡς στοιχεῖον ἐνυπάρχει τῷ συνθέτῳ καὶ ὡς ποιητικὸν αἴτιον κατὰ τὴν φύσιν καὶ τὸν λόγον θεωρούμενον, εἰκότως καὶ περὶ τοῦ εἰδικοῦ καὶ περὶ τοῦ ποιητικοῦ αἰτίου διδάσκειν ὀφείλων περὶ τῆς φύσεως ἐν ἀρχῇ διαλέγεται, ἣν καὶ ὡς εἶδος καὶ ὡς ποιοῦν αἴτιον οὖσαν ἀποδείξει. [20]

in Ph 9 260 δεύτερον δὲ ἐπειδὴ οἱ μὲν τὴν ὕλην οἱ δὲ τὸ εἶδος ἔλεγον εἶναι τὴν φύσιν καὶ κυριώτερον μᾶλλον λέγουσιν οἱ τὸ εἶδος λέγοντες, ἀναγκαίως πρὸς τὴν τοῦ εἴδους ἀπὸ τῆς ὕλης διάκρισιν τὴν τῆς φύσεως θεωρίαν προλαμβάνει. καὶ τρίτον εἰ ἡ μὲν ὕλη καὶ ἡ τοῖς φυσικοῖς καὶ ἡ τοῖς τεχνητοῖς ὑποκειμένη τὴν αὐτὴν ἔχει θεωρίαν, τὸ δὲ εἶδος τὸ μὲν τεχνητὸν ἔξωθεν ἔχει πᾶσαν τὴν τῆς κινήσεως ἀρχήν, τὸ δὲ φυσικὸν ἔνδοθεν, ἔδει τὸν μέλλοντα περὶ φυσικοῦ λέγειν εἴδους τὰ φύσει τῶν μὴ φύσει πρῶτον διορίζειν. καὶ ἄλλως δὲ οἰκεῖος ἦν ἐν τούτοις ὁ περὶ τῆς φύσεως λόγος. ἐν μὲν γὰρ τῷ πρώτῳ βιβλίῳ κοινὰς ἀρχὰς πάσης ἐζήτει μεταβολῆς. διὸ καὶ τῶν κατὰ

τέχνην μεταβολῶν παραδείγματα παρελάμβανε τὸ μουσικὸν καὶ ἄμουσον τιθείς, ἐντεῦθεν δὲ λοιπὸν τὰ φύσει πρὸς τὰ μὴ φύσει διορίσας, περὶ τῶν φυσικῶν διαλέγεται τὰ τεχνικὰ παρείς. ἀναγκαίως οὖν περὶ φύσεως καὶ τῶν φύσει καὶ τῶν κατὰ φύσιν ὄντων λέγει χωρίσας αὐτὰ πρῶτον τῶν μὴ φύσει. καὶ γὰρ ἐν τῷ τέλει τοῦ πρώτου βιβλίου περὶ τῶν φυσικῶν καὶ φθαρτῶν εἰδῶν ἐρεῖν ἐφεξῆς ἐπηγγείλατο. ὅλως δὲ τῷ περὶ τῶν φυσικῶν πραγματευομένῳ ἀναγκαία ἡ γνῶσις τῆς τε φύσεως καὶ τοῦ φύσει καὶ κατὰ φύσιν καὶ τοῦ φύσιν ἔχειν, τί τέ ἐστιν ἕκαστον αὐτῶν καὶ τί διαφέρουσιν ἀλλήλων. τούτων δὲ πάντων ἡ τῆς φύσεως γνῶσις προηγεῖται. διὸ καὶ περὶ πρώτης αὐτῆς διδάσκει τὸ μὲν εἰ ἔστιν οὐκ ἀξιῶν ζητεῖν διὰ τὸ ἐναργῆ τὴν ὑπόστασιν αὐτῆς εἶναι, ὡς αὐτὸς μετὰ τὸ τί ἐστιν ἀπολογήσεται πλείονα περὶ τούτου λέγων, τί δέ ἐστιν ἡ φύσις ἀποδείκνυσι καὶ τούτῳ τὸ εἰ ἔστι συναποδείκνυται. καὶ ἐπειδὴ τῶν ὑπὸ φύσεως διοικουμένων ἐφάπτεται καὶ μαθηματικὸς καὶ ἰατρὸς καὶ ὁ οὕτως καλούμενος φυσικός, τὴν τούτων πρὸς ἀλλήλους παρίστησι διαφοράν, μεταξὺ τὰ περὶ τῶν αἰτίων ἀνακαθαιρόμενος ποσαχῶς τε λέγεται καὶ καθ' ἕκαστον σημαινόμενον παραδείγματα προστιθείς. ἐπειδὴ δέ τινες καὶ τὴν τύχην καὶ τὸ αὐτόματον αἴτια λέγουσιν, ὅσοι ἐκ τύχης καὶ ἐκ ταὐτομάτου γίνεσθαί τινά φασι, καὶ οἷς ἀκολουθεῖ τοῦτο ἐξ ὧν λέγουσι, κἂν μὴ συναισθάνωνται τῆς ἀκολουθίας, ὡς τοῖς δύο τὰς ἀνωτάτω ἀρχὰς ποιοῦσιν (εἴτε γὰρ θεὸν καὶ ὕλην λέγουσι, πῶς συνέδραμε τὸ τὸν μὲν ποιεῖν, τὴν δὲ πάσχειν, μὴ ὄντος ἄλλου τινὸς τῆς συνδρομῆς αἰτίου; ἐκ τύχης οὖν καὶ ἐκ ταὐτομάτου τὸ τοιοῦτον καὶ οὐδὲ ἐπακολουθούντων ἀλλὰ προϋπαρχόντων τούτων· καὶ οἱ τὸ ἀγαθὸν δὲ καὶ τὸ κακὸν ἀρχὰς λέγοντες τήν τε εἰς τὰ ἐναντία διάστασιν ἐκ τύχης ἢ ἐκ ταὐτομάτου ἐροῦσι καὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς αὐτοῖς τοῦ τόπου γενομένην διανέμησιν), διὰ τοῦτο τοίνυν καὶ περὶ τύχης καὶ περὶ αὐτομάτου διαρθροῖ, φιλοκάλως ἐν τούτοις ἐπισκήπτων τοῖς πρὸ αὐτοῦ, διότι καὶ ὡς αἴτια ταῦτα παραλαμβάνοντες οὐδὲν περὶ αὐτῶν εἶπον. [35]

in Ph 9 261 σαφεστέρᾳ δὲ τῇ διδασκαλίᾳ ἐν τούτῳ χρῆται τῷ βιβλίῳ κατά τε τὴν τάξιν τῶν προβλημάτων καὶ κατὰ τὴν λέξιν εὐπαρακολουθήτως διαγινόμενος. p. 192b8 Τῶν ὄντων τὰ μέν ἐστι φύσε ι , τὰ δὲ δ ι ' ἄλλας αἰτίας ἕως τοῦ καὶ τὰ τοιαῦτα φύσει φαμέ ν . Πρὸ τῶν ἄλλων ἁπάντων τί ποτέ ἐστιν ἡ φύσις ζητεῖ τε καὶ ἀποδείκνυσιν· οὔτε γὰρ τὸ φύσει οὔτε τὸ κατὰ φύσιν οὔτε ἄλλο τι τῶν φυσικῶν καθὸ φυσικὰ γνῶναι δυνατὸν τῆς φύσεως ἀγνοουμένης. εὑρίσκει δὲ τί ποτέ ἐστιν ἡ φύσις ἀπὸ τῆς διαφορᾶς τῶν φύσει πρὸς τὰ μὴ φύσει. φύσει δὲ λέγει τὰ διὰ φύσιν ὑφεστῶτα, οὐ φύσει δὲ τὰ δ ι ' ἄλλας αἰτίας, ἐπειδὴ πολλὰ καὶ ἄλλα τῶν γινομένων ἐστὶν αἴτια. καὶ γὰρ νοῦς καὶ λόγος πρακτικὸς ἢ ποιητικός, ὃς μετὰ μὲν ὀρέξεως προαίρεσις γινόμενος τὰ κατὰ ἀρετὴν καὶ κακίαν ἀποδίδωσιν οἷον δικαίαν πρᾶξιν καὶ ἄδικον, χωρὶς δὲ ὀρέξεως τὰ κατὰ τέχνην οἷον κλίνην οἰκίαν αὔλησιν. γίνεται δέ τινα καὶ διὰ τύχην ὥσπερ θησαυροῦ περίπτωσις, καὶ ἐκ ταὐτομάτου ὡς τέρατος γένεσις ἢ λίθου κατάπτωσις εἰς καθέδρας θέσιν. λαβὼν οὖν ὡς ἐναργὲς τὸ γίνεσθαί τινα καὶ δ ι ' ἄλλας αἰτίας, τίνα ἐστὶ τὰ φύσει λοιπὸν ἐφεξῆς ἐπάγει, φύσει λέγων εἶναι τά τε ζῷα καὶ τὰ φυτὰ καὶ τὰ τούτων μέρη καὶ τὰ ἁπλᾶ τῶν σωμάτω ν. οὔτε γὰρ προαίρεσις τούτων αἰτία, εἴπερ ἀόριστος μὲν ἡ προαίρεσις, ὡρισμένη δὲ ἡ τούτων γένεσις· οὔτε ἀπὸ τύχης ἢ ἐκ ταὐτομάτου· τὰ γὰρ τοιαῦτα ἐπ' ἔλαττον, τὰ δὲ διὰ φύσιν ὡς ἐπὶ πλεῖστον· οὔτε ἀπὸ τέχνης· τὰ γὰρ ἀπὸ τέχνης ἔξωθεν γίνεται, ταῦτα δὲ ἔνδοθεν. δῆλον δὲ ὅτι πάντα ταῦτα φύσει λέγεται ὁμοίως, καθ' ὅσον ἔχει τι κοινόν. οὔτε οὖν κατὰ τὴν αἴσθησιν (αὕτη γὰρ τῶν ζῴων ἰδία) οὔτε κατὰ τὸ τρέφεσθαι καὶ αὔξεσθαι καὶ γεννᾶν ὅμοια, ἀλλὰ κατὰ τὰς φυσικὰς ἰδίως καλουμένας κινήσεις τάς τε κατὰ τόπον χωρὶς ψυχικῆς ὁρμῆς γινομένας καὶ τὰς κατὰ ἀλλοίωσιν καὶ γένεσιν καὶ φθορὰν καὶ αὔξησίν τινα καὶ μείωσιν. εἰπὼν δὲ καὶ τὰ ζῷ α, προσέθηκε καὶ τὰ τούτων μέρ η, "διότι, φησὶν Ἀλέξανδρος, τῶν φύσει ὄντων καὶ τὰ μέρη φύσει· τῶν μὲν γὰρ τεχνητῶν τὰ μέρη οὐ πάντα τεχνητά (τῆς γὰρ οἰκίας οὔσης κατὰ τέχνην τὰ μὲν τῶν μερῶν διὰ τέχνην ἐστί, τὰ δὲ διὰ φύσιν, πλίνθοι μὲν καὶ θύραι διὰ τέχνην, λίθοι δὲ καὶ

ξύλα φυσικά), τῶν δὲ φυσικῶν τὰ μέρη καὶ αὐτὰ διὰ φύσιν εἰσί. καὶ τοῦτο εἰκότως· ταῖς μὲν γὰρ τέχναις ὑπόκειται τὰ φυσικὰ σώματα (διὸ τῶν κατὰ τέχνην γινομένων καὶ ταῦτα μέρη), τοῖς δὲ φύσει γινομένοις καὶ τὰ ὑποκείμενα φυσικά· διὸ καὶ τὰ τούτων μέρη φυσικὰ πάντα". [35]

in Ph 9 262 μήποτε δὲ ἐπιστῆσαι χρὴ τοῖς εἰρημένοις. καὶ γὰρ εἰ μὲν μέρη λέγομεν τὰ κυρίως, καὶ τῶν τεχνητῶν τὰ μέρη τεχνητά ἐστι. καὶ γὰρ τοῦ ἀνδριάντος ἡ κεφαλὴ καὶ οἱ πόδες τεχνητά ἐστι καὶ τοῦ οἴκου τὰ μέρη ἀνδρῶνες καὶ γυναικωνίτιδες καὶ στοαί. εἰ δὲ μέρη καὶ τὰ στοιχεῖα καλοῦμεν, οἷά ἐστι ξύλα καὶ λίθοι καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν οἴκων, καὶ ἐπὶ τῶν φυσικῶν τὰ πρῶτα στοιχεῖα οὐκ ἔστι φυσικά· οὐδὲ γὰρ ἡ ὕλη φυσικὴ καθ' αὑτὴν ἀκίνητος οὖσα. ἀλλ' ἴσως ἔστι τις καὶ ἐν τούτοις διαφορά· καὶ γὰρ ἐπὶ μὲν τῶν τεχνητῶν καὶ τὰ προσεχῆ στοιχεῖα φυσικά ἐστι καὶ οὐ τεχνητὰ οἷον ἐπὶ ἀνδριάντος χαλκὸς καὶ ἐπὶ οἴκου ξύλα καὶ λίθοι, ἐπὶ δὲ τῶν φυσικῶν εἰ καὶ τὸ ἔσχατον ὑποκείμενον μὴ ἔστι φυσικὸν οἷον ἡ ὕλη, ἀλλὰ τὰ προσεχῆ φυσικά ἐστιν ὡς τὰ τέτταρα στοιχεῖα· καὶ εἴη ἄν τις οὕτως κατὰ τοῦτο τῶν φύσει καὶ τῶν μὴ φύσει διαφορά. Ἀλλὰ πῶς τὰ ζῷα καὶ τὰ φυτὰ φύσει καὶ διὰ φύσιν εἶναί φησιν ἔμψυχα ὄντα ταῦτα καὶ διὰ ψυχὴν ὄντα ἅπερ ἐστί; καὶ γὰρ τὸ ζῷον ὁριζόμενοι οὐσίαν ἔμψυχον αἰσθητικὴν αὐτό φαμεν, καὶ τὸ φυτὸν ὑπὸ τῆς φυτικῆς ἐψύχωται ψυχῆς τῆς τρέφεσθαι καὶ αὔξεσθαι καὶ γεννᾶν ὅμοια ποιούσης. καὶ τὸ θαυμαστὸν ὅτι προελθὼν ὀλίγον αὐτὸς ὁ Ἀριστοτέλης τὰ κατὰ αὔξησιν καὶ φθίσιν ἤτοι μείωσιν κινούμενα ὡς φυσικὰ τοῦτο πάσχειν φησὶ καίτοι ἐν τῇ Περὶ ψυχῆς τῇ φυτικῇ ψυχῇ προσήκειν λέγων τὸ τρέφειν καὶ αὔξειν καὶ μειοῦν. καὶ ἔτι προελθὼν δὲ τὰ φυτευόμενα ξύλα βλαστάνειν διὰ τὴν φύσιν τὴν ἑαυτῶν φησι, καίτοι τῆς βλάστης καὶ πάσης γεννήσεως διὰ ψυχὴν ὑπαρχούσης. καὶ ὁ ἀποδοθεὶς τῆς ψυχῆς ὁρισμὸς ὁ λέγων αὐτὴν "ἐντελέχειαν εἶναι σώματος φυσικοῦ ὀργανικοῦ δυνάμει ζωὴν ἔχοντος" καὶ τοῖς φυτοῖς ἁρμόττει καὶ τοῖς ζῴοις, οὐκέτι δὲ τοῖς ἁπλοῖς τῶν σωμάτων οἷον γῇ καὶ πυρὶ καὶ τοῖς λοιποῖς· οὐ γάρ ἐστιν ὀργανικὰ ταῦτα. πῶς οὖν ἐνταῦθα βουλόμενος τὴν διαφορὰν εὑρεῖν τῶν φύσει πρὸς τὰ μὴ φύσει, ὡς ταύτης οὔσης τῆς φύσεως, τὰ ζῷα καὶ τὰ φυτὰ ὡς φύσει ὄντα παραλαμβάνει καίτοι κατὰ ψυχὴν χαρακτηριζόμενα; μήποτε οὖν φυσικὰ μὲν μόνα τὰ ἁπλᾶ τῶν σωμάτων ἐστί, κἂν ἔχῃ δὲ καὶ ψυχὴν τὰ ζῷα καὶ τὰ φυτὰ τὰ μὲν φυτικὴν τὰ δὲ ὀρεκτικήν, ἀλλὰ καὶ φύσιν ἔχει τὴν ἐνταῦθα ζητουμένην, ἣν καὶ τὰ ἁπλᾶ τῶν σωμάτων ἔχει. καὶ γὰρ τὰ τελειότερα τῶν σωμάτων τελειοτέρας ἔχοντα ζωὰς καὶ τὰς καταδεεστέρας ἔχει (οἷον ἄνθρωπος μὲν καὶ λογικὴν καὶ ὀρεκτικὴν καὶ φυτικὴν καὶ τὴν ἐνταῦθα ζητουμένην φύσιν), τὸ δὲ ἄλογον ζῷον πλὴν τῆς λογικῆς τὰς λοιπὰς καὶ τὸ φυτὸν τὴν φυτικὴν καὶ τὴν φύσιν, τὰ δὲ ἁπλᾶ τῶν σωμάτων καὶ τὰ σύνθετα ἐκ τούτων, ὡς σώματα μόνον σύνθετα οἷον λίθοι καὶ ξύλα καὶ ὀστᾶ καὶ ὅλως τὰ νεκρὰ σώματα τὴν φύσιν μόνην ὅτι ποτέ ἐστιν ἡ φύσις. [30]

in Ph 9 263 καὶ τοῦτο ἀναγκαίως· εἴπερ ἡ ψυχὴ φυσικῷ σώματι ἐπιγίνεται ἐντελέχεια οὖσα σώματος φυσικοῦ ὀργανικοῦ, ὡς αὐτὸς ἐν τῇ Περὶ ψυχῆς ὡρίσατο. ἔτι δὲ εἰ ἡ φύσις τοῖς ἁπλοῖς ὑπάρχει τῶν σωμάτων, οὐ καθὸ ὀργανικὰ ἀλλὰ καθὸ σύνθετα ἐξ ὕλης καὶ εἴδους, ταῦτα δὲ καὶ τοῖς φυτοῖς ὑπάρχει καὶ τοῖς ζῴοις, εἴπερ καὶ ταῦτα ἐκ τῶν τεττάρων σύγκειται στοιχείων, δῆλον ὅτι καὶ τὰ τῶν ζῴων καὶ τὰ τῶν φυτῶν σώματα πρὸ τοῦ ζῴων καὶ φυτῶν εἶναι φυσικὰ πάντως ἐστί. καὶ διὰ τοῦτο ἴσως καὶ τὰ μέρη αὐτῶν προσέθηκε· τὸ γὰρ ὀστοῦν καὶ τὸ ξύλον ὄρεξιν μὲν ἢ φυτικὴν ψυχὴν οὐκέτι ἔχει, φύσιν δὲ ἔχει. καὶ τὴν διαφορὰν οὖν αὐτῶν τὴν πρὸς τὰ τεχνητὰ ἐνεδείξατο καὶ παρέλαβεν αὐτὰ καθὸ φυσικά, τὴν δὲ αὔξησιν προσεῖναι τοῖς φυσικοῖς εἶπεν ἢ ὡς οὔπω διορισθεῖσαν τίνων οἰκεία ἐστὶν ἢ ὡς καὶ τῶν κυρίως φυσικῶν τισιν ὥσπερ τῷ πυρὶ συγχωρουμένην ὑπάρχειν ὑπό τινων, νῦν παρέλαβεν ὡς φυσικήν. Καὶ ὅτι τὰ ζῷα καὶ τὰ φυτὰ οὐ καθὸ ζῷα καὶ φυτὰ παρέλαβεν ἐν τούτοις ὁ Ἀριστοτέλης ὡς φύσει ὄντα, ἀλλὰ καθὸ καὶ αὐτὰ φυσικά, δηλοῖ καὶ Εὔδημος ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Φυσικῶν τάδε γράφων· "ἐπεὶ δὲ λέγομεν πολλὰ φύσει εἶναι (καὶ γὰρ ἵππον καὶ ἄνθρωπον καὶ πᾶν ζῷον καὶ τὰ τούτων μόρια ἔτι δὲ

ἐλαίαν καὶ πᾶν φυτὸν καὶ τὰ μόρια αὐτῶν, καὶ πόαν καὶ ὅλως τὰ φυόμενα, ἔτι δὲ γῆν καὶ πῦρ καὶ πολλὰ τῶν ἀψύχων), τί πᾶσι τούτοις ὑπάρχει; ἡ μὲν γὰρ αἴσθησις ἴδιός ἐστι τῶν ζῴων καὶ πολλὰ ἕτερα, ἡ δὲ αὔξησις τῶν ζωτικῶν, κινεῖται δὲ πάντα ὡς εἰπεῖν (καὶ γὰρ ξύλον καὶ χαλκὸς καὶ πῦρ καὶ ὅλως πᾶν σῶμα), οὐχ ὁμοίως δὲ πάσας τὰς κινήσεις· οἷον ὁ λίθος καὶ πάντα ὅσα βάρος ἔχει ἄνω μὲν καὶ εἰς τὸ πλάγιον ὑφ' ἑτέρου, κάτω δὲ ὑφ' ἑαυτοῦ, τὸ δὲ πῦρ κάτω μὲν ὑφ' ἑτέρου, ἄνω δὲ καθ' αὑτό. καὶ τὸ μὲν ξύλον καθ' αὐτὸ κινεῖται κάτω, ἡ δὲ κλίνη ᾗ ξυλίνη, οὐχ ᾗ κλίνη. πτερίνη γὰρ γενομένη οὐκ οἰσθήσεται κάτω." εἰ δὴ τὰ μὲν τεχνητὰ οὐ κινεῖται καθ' αὑτά, ἀλλ' ᾗ ἐκ τοιούτων ἐστί, τὰ δὲ φυσικά, ταῦτα δὲ τὰς μὲν ὑφ' ἑτέρου τῶν κινήσεων κινεῖται, τὰς δὲ καθ' αὑτά, καὶ τὰς μὲν ὑφ' ἑτέρου παρὰ φύσιν φαμὲν αὐτοῖς εἶναι, τὰς δὲ ὑφ' αὑτῶν κατὰ φύσιν, τὸ δὲ κινεῖσθαι κατὰ φύσιν αὐτοῖς ἂν εἴη μὴ οὐκ ἔξωθεν τοῦ αἰτίου ὄντος ἀλλ' ἐν αὐτοῖς, ἆρα οὖν τὴν τοιαύτην ἀρχὴν τῆς κινήσεως φατέον τὴν φύσιν εἶναι, ἐπειδὴ πᾶσι τοῖς κατὰ φύσιν ὑπάρχουσα τυγχάνει; εἰ δὲ οὕτως, ἡ φύσις γίνεται ἀρχὴ κινήσεως ἐν αὐτοῖς καὶ καθ' αὑτά. [30]

in Ph 9 264 p. 192b12 Πάντα δὲ ταῦτα φαίνεται διαφέροντα πρὸς τὰ μὴ φύσει συνεστῶτα ἕως τοῦ τὰ δὲ κα τ ' ἀλλοίωσι ν . Προθέμενος εὑρεῖν, τί ποτέ ἐστιν ἡ φύσις, πάνυ ἐμμεθόδως τὴν διαφορὰν εὑρὼν τῶν φύσει ὄντων πρὸς τὰ μὴ φύσει ἀλλὰ διά τινας ἄλλας αἰτίας, ταύτην εἶναι τὴν φύσιν συλλογίζεται. διαφέρει δὲ τὰ φύσει τῶν μὴ φύσει οὐδενὶ ἄλλῳ ἢ τῷ ἐξ αὐτῶν ἀρχὴν ἔχειν κινήσεως καὶ στάσεω ς. ἀρχὴν δὲ τὴν ὡς ποιητικὴν αἰτίαν λέγει. ὥσπερ δὲ ἔνδοθεν ἐξ ἑαυτῶν κινούμενα φαίνεται τὰ φυσικὰ τὰ μὲν κατὰ τόπον (οἷον ἡ γῆ ἐπὶ τὸ κάτω καὶ ἐπὶ τὸ ἄνω τὸ πῦρ) τὰ δὲ κατὰ αὔξησιν καὶ φθίσιν (ὡς αὐτὸ τὸ πῦρ καὶ εἴ τινες πέτραι ἱστοροῦνται καθ' ὅλον τὸν ὄγκον ἐπιδιδοῦσαι ἢ μειούμεναι, τοῦτο γάρ ἐστιν αὔξησις καὶ φθίσις), τὰ δὲ κατὰ ἀλλοίωσιν (ὡς τὸ θερμαινόμενον καὶ λεπτυνόμενον ὕδωρ), οὕτως δὲ καὶ στάσιν τῆς τοιαύτης κινήσεως ἔνδοθεν ἔχουσιν. οὔτε γὰρ ἔξωθεν οὔτ' ἐπ' ἄπειρον ἡ κίνησις ἢ ἡ στάσις, ἀλλὰ πρὸς τὸ μέτρον τοῦ οἰκείου εἴδους προελθόντα ἵσταται. ἐφιστάνει δὲ ὁ Ἀλέξανδρος, ὅτι " τούτων ἕκαστον εἶπεν ἐν ἑαυτῷ ἔχειν ἀρχὴν κινήσεως καὶ στάσεως, ἃ προείρηκε, τουτέστι τὰ ζῷα καὶ τὰ φυτὰ καὶ τὰ ἁπλᾶ τῶν σωμάτων, ἀλλ' οὐχὶ πάντα τὰ φυσικά· καὶ γὰρ τὸ κυκλοφορητικὸν σῶμα φυσικὸν καὶ αὐτὸ ὂν κινήσεως μὲν ἀρχὴν ἔχει ἐν ἑαυτῷ, στάσεως δὲ οὐκ ἔχει ἀπαύστως κινούμενον." μήποτε δὲ καὶ τὰ οὐράνια, κἂν μὴ μεταβάλλῃ ἀπὸ κινήσεως εἰς στάσιν, ἀλλ' ὅμως ἔχει στάσιν καὶ αὐτὰ κατὰ τὸ κέντρον κατὰ τὸν ἄξονα κατὰ τοὺς πόλους κατὰ τὴν ὁλότητα. καὶ εἴπερ ἡ κίνησις αὐτῶν φυσική, καὶ ἡ στάσις ἂν εἴη τοιαύτη. ἀλλ' οὐ πᾶσα στάσις ἠρεμία ἐστίν, ἀλλ' ἡ μετὰ κίνησιν. κάλλιον οὖν ὁ Πορφύριος ἐφιστάνει "μήποτε ἐν τῷ „ἀρχῆς τινος καὶ αἰτίας τοῦ κινεῖσθαι καὶ ἠρεμεῖν„ τὸ „καί„ ἀντὶ τοῦ „ἤ„ παρείληπται διὰ τὸ τινὰ τῶν φύσει κινεῖσθαι μὲν ἀεί, μηδέποτε δὲ ἠρεμεῖν. καὶ οὐ λέγω, φησί, τὸ θεῖον σῶμα (ἐξῄρηται γὰρ τῶν γενητῶν), ἀλλὰ τὸ πῦρ οὐδέποτε ἠρεμεῖ· ἢ γὰρ ἐπὶ τὸ ἄνω κάτω ἢ κύκλῳ κινεῖται. τινὰ δὲ τοῦ συναμφοτέρου τὴν φύσιν ἔχει." τὰ τοίνυν φυσικὰ ἔνδον ἔχει ἐν ἑαυτοῖς τὴν αἰτίαν τῆς κινήσεως καὶ στάσεως καὶ οὐκ ἔξωθεν ὥσπερ τὰ τεχνητὰ καὶ τὰ δι' ἄλλας αἰτίας γινόμενα. [30]

in Ph 9 265 ὅταν δὲ λέγῃ ὁ Ἀλέξανδρος, ὅτι τὰ μὲν ἁπλᾶ τῶν σωμάτων μόνης τῆς κατὰ τόπον κινήσεως ἴσως ἂν ἐν αὐτοῖς τὴν ἀρχὴν ἔχοι, τὰ δὲ ζῷα πασῶν, τὰ δὲ φυτὰ παρὰ τὴν κατὰ τόπον τῶν ἄλλων, ἀξιώσομεν αὐτὸν ἢ μὴ τὴν ζῴων ὡς ζῴων μηδὲ τὴν φυτῶν ὡς φυτῶν κίνησιν ἐνταῦθα παραλαμβάνειν ἀλλὰ τὴν ὡς φυσικῶν σωμάτων, ἢ ὡς ὁλοσχερῶς τούτων εἰρημένων ἐκδέχεσθαι. p. 192b15 Κλίνη δὲ καὶ ἱμάτιον καὶ εἴ τι τοιοῦτον ἄλλο γένος ἕως τοῦ ὅσα κατὰ συμβεβηκὸς αἴτια γένοιτο ἂν ἑαυτοῖ ς . Ὑποδείξας ἐκ τῶν ἐναργῶς φαινομένων, ὅτι τὰ φυσικὰ ἀρχὴν ἔχει ἐν ἑαυτοῖς κινήσεως καὶ στάσεως, τῇ παραθέσει τῶν μὴ φύσει δείκνυσιν ὅτι καὶ ἴδιον τοῦτό ἐστι τῶν φύσει συνεστώτων. καὶ τὰ μὴ φύσει γάρ, καθόσον μὲν ταῦτα λέγεται, ἅπερ ἐστὶ κατὰ τέχνην οἷον κλίνη ἢ ἱμάτιον (τοῦτο γάρ ἐστι τὸ καθόσον τετύχηκε τῆς κατηγορία ς)

οὐδεμίαν ἀφ' ἑαυτῶν ὁρμὴν εἰς μεταβολὴν ἔχε ι· ὁρμὴν δὲ κυρίως τὴν ἔνδοθεν ἀρχὴν ἐκάλεσε τῆς κινήσεως. τινὲς δὲ ἀντὶ τοῦ ὁρμήν ἀρχήν γράφουσι· τὰ γὰρ φυσικὰ τὴν αἰτίαν τῆς κινήσεως ἐν ἑαυτοῖς ἔχει, τὰ δὲ τεχνητὰ ἔξωθεν. οὐ γὰρ ἐν ἑαυτοῖς ὁ τεχνίτης οὐδὲ ἡ τέχνη. φέρεται μὲν γὰρ ἐπὶ τὸ κάτω ἡ βῶλος οὐκ ἔξωθεν κινουμένη, σχηματίζεται δὲ ἡ κλίνη ἔξωθεν. καὶ ἡ στάσις δὲ ὁμοίως τῇ μὲν βώλῳ καταλαβούσῃ τὴν ἑαυτῆς ὁλότητα ἔνδοθεν, τῷ δὲ σχηματισμῷ τῆς κλίνης ἔξωθεν ἀπὸ τοῦ τεχνίτου. καὶ ἐν τοῖς κατὰ φύσιν γὰρ καὶ ἐν τοῖς κατὰ τέχνην, ὅθεν ἡ κίνησις, ἐκεῖθεν καὶ ἡ στάσις. καὶ γὰρ τὰ κατὰ τόπον φυσικῶς κινούμενα καὶ τὰ κατὰ αὔξησιν καὶ κατὰ ἀλλοίωσιν, τὰ μὲν εἰς τὸν οἰκεῖον τόπον ἐλθόντα, τὰ δὲ εἰς τὸ οἰκεῖον μέγεθος, τὰ δὲ εἰς τὸ οἰκεῖον εἶδος ἵσταται φυσικῶς. καὶ οὔτε ἐπ' ἄπειρον μεταβάλλει οὔτε ἔξωθεν αὐτοῖς ἡ τῆς στάσεως αἰτία, ἀλλ' ἀφ' ἑαυτῶν. ἡ μέντοι κλίνη καὶ τὸ ἱμάτιον καὶ ὅλως τὰ τεχνητά, καθόσον μὲν τεχνητά, ἔξωθεν ἔχει καὶ τὴν τῆς κινήσεως καὶ τὴν τῆς στάσεως ἀρχήν, καθόσον μέντοι καὶ τούτων ἑκάστῳ τὸ ὑποκείμενον σῶμα φυσικόν ἐστιν ἢ ξύλον ἢ ἔριον ἤ τι ἄλλο σῶμα ἁπλοῦν ἢ μικτόν, κατὰ τοσοῦτον καὶ ταῦτα ἐν ἑαυτοῖς ἔχει τήν τε τῆς κινήσεως καὶ τὴν τῆς στάσεως ἀρχήν. εἰ οὖν καὶ τὰ φυσικὰ πάντα ἐν ἑαυτοῖς ἔχει τοῦτο καὶ τὰ τεχνητὰ καθὸ μὲν τεχνητὰ οὐκ ἔχει, καθὸ δὲ φυσικὰ καὶ ταῦτα ἔχει, ἴδιον ἂν εἴη τοῦτο τῶν φυσικῶν καθὸ φυσικὰ τὸ ἔχειν ἐν ἑαυτοῖς ἀρχὴν κινήσεως. [30]

in Ph 9 266 ὥστε ἐκ τούτων δῆλον, ὅτι ἡ φύσις οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ ἀρχὴ κινήσεως καὶ ἠρεμίας ἐν ᾧ ἐστι πρώτῳ κα θ ' αὐτὸ καὶ μὴ κατὰ συμβεβηκό ς. Καὶ ἔοικεν ἐν πρώτῳ σχήματι τοῦτο συνῆχθαι συλλογιστικῶς οὕτως· φύσις ἐστὶν ᾧ διαφέρει τὰ φύσει τῶν μὴ φύσει· διαφέρει τὰ φύσει τῶν μὴ φύσει τῷ ἀρχὴν καὶ αἰτίαν κινήσεως καὶ ἠρεμίας ἐνυπάρχουσαν ἔχειν πρώτως καθ' αὐτὸ καὶ μὴ κατὰ συμβεβηκός· φύσις ἄρα ἐστὶν ἀρχὴ κινήσεως καὶ ἠρεμίας, ἐν ᾧ ἐστι πρώτως καθ' αὐτὸ καὶ μὴ κατὰ συμβεβηκός. δύναται δὲ καὶ ἐν τρίτῳ σχήματι ἠρωτῆσθαι οὕτως· τὰ φύσει τῶν μὴ φύσει διαφέρει τῷ φύσιν ἔχειν· τὰ φύσει τῶν μὴ φύσει διαφέρει τῷ ἀρχὴν κινήσεως ἐν αὐτοῖς καὶ στάσεως ἔχειν καθ' αὐτὸ καὶ μὴ κατὰ συμβεβηκός· τὰ ἄρα φύσιν ἔχοντα ἀρχὴν ἔχει κινήσεως καὶ τὰ ἑξῆς. ἡ φύσις ἄρα ἀρχὴ κινήσεώς ἐστι καθ' αὐτὸ καὶ μὴ κατὰ συμβεβηκός. καὶ ἔστιν ὅμοιος τούτῳ ὁ συλλογισμός· πᾶν γελαστικὸν ἄνθρωπός ἐστι· πᾶν γελαστικὸν ζῷον λογικὸν θνητόν ἐστι· καὶ συνάγεται τὸ πάντα ἄνθρωπον ζῷον λογικὸν θνητὸν εἶναι διὰ τὴν ὕλην ἔχον τὸ καθόλου, κἂν τὸ σχῆμα μερικῶν ἐστι συμπερασμάτων συναγωγόν. αἱ γὰρ τὰ ἴδια καὶ τοὺς ὁρισμοὺς κατηγορούμενα ἔχουσαι προτάσεις καθόλου οὖσαι καταφατικαὶ ἀντιστρέφουσι διὰ τὴν τῆς ὕλης ἰδιότητα καθόλου. διόπερ ἐν τῷ τρίτῳ σχήματι κἂν παρὰ τοῦ σχήματος ἔχωσι τὸ συνάγειν τὸ ἐπὶ μέρους διὰ τὴν ὕλην ὅμως καὶ τὸ καθόλου ἀληθὲς ἔσται, ὡς εἶπεν αὐτὸς ἐν τοῖς Ἀναλυτικοῖς. εἴη δὲ ἂν ἡ πρότασις ἡ λέγουσα 'τὰ φύσει τῶν μὴ φύσει διαφέρει ἀρχῇ καὶ αἰτίᾳ κινήσεως καὶ ἠρεμίας' δι' ἐκείνων δηλουμένη τῶν ῥητῶν "πάντα δὲ ταῦτα φαίνεται διαφέροντα πρὸς τὰ μὴ φύσει συνεστῶτα" καὶ τῶν ἑξῆς. "δύναται δέ, ὡς καὶ ὁ Ἀλέξανδρός φησι, καὶ ὑποθετικῶς ὁ λόγος ἠρωτῆσθαι ἐξ ἀκολουθίας ὢν κατασκευαστικὸς οὕτως· εἰ τὰ φύσει καὶ φύσιν ἔχοντα διαφέρει τῶν μὴ φύσει τῷ ἀρχὴν καὶ αἰτίαν κινήσεως ἐν ἑαυτοῖς ἔχειν καθ' αὐτὰ καὶ μὴ κατὰ συμβεβηκός, ἡ φύσις ἂν εἴη ἀρχὴ κινήσεως, ἐν οἷς ἐστι καθ' αὐτὸ καὶ οὐ κατὰ συμβεβηκός, τὸ δὲ πρῶτον, τὸ ἄρα δεύτερον. ὅτι δὲ τούτῳ διαφέρει τὰ φύσιν ἔχοντα τῶν μὴ ἐχόντων, ἐπιστώσατο διὰ τῆς ἐπαγωγῆς τὰ τεχνητὰ παραθέμενος." Πάνυ δὲ ἀναγκαίως πρόσκειται τὸ ἐν ᾧ ὑπάρχει πρώτως κα θ ' αὐτὸ καὶ μὴ κατὰ συμβεβηκό ς. [30]

in Ph 9 267 καὶ γὰρ καὶ ἡ κλίνη ἀρχὴν ἔχει κινήσεως καὶ ἠρεμίας ἐν ἑαυτῇ· ἀφεθεῖσα γοῦν ἐπὶ τὸ κάτω φέρεται, καὶ ὅμως οὐ λέγεται φυσικὴ οὐδὲ φύσιν ἔχειν ὡς κλίνη, διότι ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως οὐ τῇ κλίνῃ πρώτως ὑπάρχει, ἀλλὰ τῷ ξύλῳ, δι' ἐκεῖνο δὲ καὶ τῇ κλίνῃ. ἀναγκαία οὖν ἡ τοῦ πρώτως προσθήκη. καὶ τὸ κα θ ' αὐτὸ δὲ καὶ μὴ κατὰ συμβεβηκὸς ὅτι ἀναγκαίως παρείληπται, αὐτὸς ὁ Ἀριστοτέλης ἐξηγήσατο. δεῖ γάρ, εἰ μέλλοι φυσικὸν εἶναι καθό ἐστι, κατὰ τοῦτο ἐν

ἑαυτῷ ἔχειν τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως, οἷον ἡ γῆ καθὸ γῆ ἐστιν ἀρχὴν ἔχουσα τῆς ἐπὶ τὸ κάτω φορᾶς φύσιν ἔχειν λέγεται. εἰ μέντοι τις νοσῶν ἰατρὸς ἑαυτὸν ὑγιάζοι, ὑγιάζεται μὲν ἐξ ἑαυτοῦ (ἐν ἑαυτῷ γὰρ ἔχει τὴν τῆς κινήσεως ἀρχήν), οὐ καθ' αὑτὸ δὲ ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός· οὐ γὰρ ᾗ ἰατρὸς ὑγιάζεται ὑφ' ἑαυτοῦ ὁ ἰατρὸς, ἀλλ' ᾗ νοσῶν. ὑγιάζει μὲν γὰρ καθὸ ἰατρός, ὑγιάζεται δὲ καθὸ νοσεῖ. ἄλλο δὲ τὸ ἰατρῷ καὶ ἄλλο τὸ νοσοῦντι εἶναι. διὸ καὶ χωρίζεται ἀλλήλων. οὔτε γὰρ πᾶς ἰατρὸς νοσεῖ οὔτε πᾶς νοσῶν ἰατρός ἐστιν, ὥστε ὁ ὑφ' ἑαυτοῦ ὑγιαζόμενος ἰατρὸς οὐχ ᾗ νοσῶν ἐστι κατὰ τοῦτο ἐν ἑαυτῷ τὴν τῆς κινήσεως ἀρχὴν ἔχει· εἰ γὰρ ᾗ νοσῶν, πᾶς ἂν ἑαυτὸν ὑγίαζεν ὁ νοσῶν· ὑγιάζεται μὲν γὰρ ᾗ νοσῶν. τὴν δὲ ἀρχὴν τῆς κινήσεως καὶ τοῦ ὑγιάζειν ἐξ ἑαυτοῦ οὐχ ᾗ νοσῶν ἔχει. καλῶς δὲ τὸ κατὰ συμβεβηκὸς ἐδήλωσε διὰ τοῦ εἰπεῖν διὸ καὶ χωρίζεταί ποτε ἀ π ' ἀλλήλω ν. τὸ μὲν γὰρ καθ' αὑτὸ ὑπάρχον τινὶ ἀχώριστον ἐκείνου, τὸ δὲ χωριζόμενον οὐ καθ' αὑτὸ ὑπάρχει ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός. διαφέρει δὲ τὸ πρώτως τοῦ κα θ ' αὑτὸ καὶ οὐδὲ τὸ καθ' αὑτὸ πᾶν πρώτως ἐστὶν οὐδὲ τὸ πρώτως καθ' αὑτό. καὶ γὰρ ὅταν τι καθ' αὑτὸ ὑπάρχῃ τινὶ καὶ ἐκεῖνο πάλιν ἄλλῳ τινὶ καθ' αὑτὸ ὑπάρχῃ, καὶ τὸ πρῶτον τῷ τρίτῳ καθ' αὑτὸ μὲν ὑπάρχει, οὐ πρώτως δέ, οἷον τῷ τριγώνῳ καθ' αὑτὸ ὑπάρχει τὸ τὰς τρεῖς γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν καὶ τὸ τρίγωνον τῷ ἰσοσκελεῖ καθ' αὑτὸ ὑπάρχει. διὸ καὶ τῷ ἰσοσκελεῖ τὸ τὰς τρεῖς δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν καθ' αὑτὸ ὑπάρχει. καὶ γὰρ ᾗ ἰσοσκελὲς τρίγωνόν ἐστι καὶ ᾗ τρίγωνον δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει, καὶ ἀχώριστα τοῦ ἰσοσκελοῦς ἐστι τό τε τρίγωνον καὶ τὸ δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν. οὐ μέντοι πρώτῳ τῷ ἰσοσκελεῖ τὸ δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν ὑπάρχει, ἀλλὰ διὰ μέσου τοῦ τριγώνου. πάλιν δὲ τὸ λευκὸν τῇ ἐπιφανείᾳ πρώτως ὑπάρχει καὶ ἡ ἀρετὴ τῇ ψυχῇ· οὐ γὰρ δι' ἄλλου τινὸς μέσου. οὐ μέντοι καθ' αὑτὸ ὑπάρχει ταῦτα· οὔτε γὰρ συμπληρωτικὰ τῆς οὐσίας τῶν ὑποκειμένων ἐστὶν οὔτε ἐν τῷ ὁρισμῷ παραλαμβάνεται. [30]

in Ph 9 268 καὶ χωρίζεσθαι πέφυκε τό τε λευκὸν τῆς ἐπιφανείας καὶ ἡ ἀρετὴ τῆς ψυχῆς. ἔστι δὲ ὅτε καὶ συντρέχει εἰς ταὐτὸν ἄμφω, ὅταν καὶ συμπληρωτικὰ τῆς οὐσίας ᾖ καὶ ἀμέσως ὑπάρχῃ, ὡς τὸ λογικὸν τῷ ἀνθρώπῳ καὶ καθ' αὑτὸ καὶ πρώτως ὑπάρχειν λέγοιτο ἂν καὶ τὸ δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν τῷ τριγώνῳ καὶ τὸ τρίγωνον τῷ ἰσοσκελεῖ. εἰ δὲ ἡ ναῦς ἐν ἑαυτῇ τὸν κινοῦντα κυβερνήτην ἔχει, ἀλλ' οὐ καθ' αὑτήν. οὐδὲ γὰρ συμπληροῖ τὴν αὑτῆς φύσιν, ἐπεῖ πᾶσα ἂν ναῦς εὐθὺ τῷ εἶναι ναῦς οὐκ ἂν ἐδεῖτο ἔξωθεν τοῦ κινήσοντος, οὔτ' ἂν ἦν χωριστὸς αὐτῆς ὁ κυβερνήτης. οὐδὲν γὰρ τῶν καθ' αὑτὸ ὑπαρχόντων τινὶ σῳζομένου ἐκείνου χωρίζεται ἀπ' αὐτοῦ. κἂν κινῇ δὲ ἑαυτὸν ὁ κυβερνήτης κινῶν τὴν ναῦν οὔτε καθ' αὑτὸ οὔτε πρώτως κινεῖ· οὐ συγχωρητέον δὲ τῷ Ἀλεξάνδρῳ οὕτως λέγοντι κινεῖν ἑαυτὴν τὴν ψυχὴν ὡς τὸν κυβερνήτην τῷ κινεῖν τὸ σῶμα ἐν ᾧ ἐστιν ὡς ὁ κυβερνήτης τὴν ναῦν· τὴν μὲν γὰρ κατὰ τόπον κίνησιν τῆς ψυχῆς τάχα ἄν τις οὕτως γίνεσθαι συγχωρήσειεν, αἱ δὲ βουλήσεις καὶ διανοήσεις καὶ δοξάσεις καὶ αἱ ὁρμαὶ πᾶσαι, αὐτῆς εἰσιν ἑαυτὴν κινούσης πρώτως (οὐ γὰρ δι' ἄλλου τινός) καὶ καθ' αὑτό· οὐσία γὰρ αὐτῆς τὸ αὐτοκίνητον. ἀλλ' οὐδὲ ἐκεῖνα λέγοντα αὐτὸν ἀποδεκτέον. "σημειωτέον γάρ, φησίν, ὅτι καὶ τὴν ψυχὴν περιείληφε τῷ τῆς φύσεως λόγῳ, εἴπερ ἡ μὲν ψυχὴ κατ' αὐτὸν ἐντελέχειά ἐστιν σώματος φυσικοῦ ὀργανικοῦ, ἡ δὲ φύσις κυρίως καὶ πρώτως ἐν τοῖς ἁπλοῖς ἐστι σώμασι καὶ οὐ τοῖς ὀργανικοῖς." καὶ ἡ μὲν ψυχὴ ἐντελέχεια φυσικοῦ σώματός ἐστι, ἡ δὲ φύσις οὐκ ἂν εἴη φυσικοῦ σώματος, καὶ ἡ μὲν ἄλλων, ἢ δὲ ἄλλων κινήσεων ἀρχή. καὶ εἴπερ ἡ μὲν φύσις ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶ τῷ σώματι κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην (τὸ γὰρ ἐν ᾧ ἐστι πρώτῳ ὡς ἐν ὑποκειμένῳ εἴρηται), οὐ πᾶσα δὲ ψυχὴ ἐν ὑποκειμένῳ (ὁ γὰρ νοῦς χωριστὸς ὡς αὐτὸς ἐν τῇ Περὶ ψυχῆς βοᾷ), κἂν ὁ Ἀλέξανδρος μὴ περὶ τοῦ ψυχικοῦ νοῦ ἀλλὰ περὶ τοῦ θείου βούληται ἀκούειν, πάνυ ἀπιθάνως ἐκείνους τοὺς λόγους τῇ ἑαυτοῦ περὶ ψυχῆς δόξῃ συναρμόττει φιλονεικῶν. ἀλλ' ὅτι μὲν ἀρχὴ κινήσεως καὶ ἡ ψυχὴ καὶ κυριωτέρα τῆς φύσεως ἀρχὴ καὶ οὐκ ἀρχὴ μόνον ἀλλὰ καὶ πηγή, καὶ ἡμεῖς φαμεν, οὐ μέντοι ὡς ἐν ὑποκειμένῳ οὖσα

τῷ κινουμένῳ. τὸ δὲ ἐν ὑποκειμένῳ τῇ φύσει προσεῖναι βούλεται λέγων “ὑποκείμενον γάρ τι καὶ ἐν ὑποκειμένῳ ἡ φύσις”. [30]

in Ph 9 269 δηλοῖ δὲ τοῦτο τὸ χωριστὰς ἔχειν τὴν ψυχὴν τοῦ σώματος ἐνεργείας, ὡς καὶ Ἀριστοτέλης ἐχρήσατο ἐν τῇ Περὶ ψυχῆς, χωριστὴν αὐτὴν τοῦ σώματος καὶ τὴν οὐσίαν ἔχειν ἀποδεικνύς. Ποιούμενα δὲ εἶπε τὰ κατὰ τέχνην γινόμενα, διότι ἡ τέχνη “ἕξις ἐστὶ μετὰ ἀληθοῦς λόγου ποιητική”, ὡς ὡρίσατο αὐτὸς ἐν τοῖς Ἠθικοῖς. καὶ ἐν τῷ Ζ δὲ τῆς Μετὰ τὰ φυσικὰ λέγει τὸ μὲν γίνεσθαι κυρίως ἐπὶ τῶν φύσει γινομένων λέγεσθαι, τὰς δὲ ἄλλας ποιήσεις λέγεσθαι. πάντα οὖν τὰ κατὰ τέχνην γινόμενά τε καὶ ποιούμενα ἢ ἔξωθεν τὸ κινοῦν ἔχει ἢ εἰ ἐν αὐτοῖς κατὰ συμβεβηκός. ἐφιστάνει δὲ ὁ μέγας Συριανὸς ὅτι “ὁ ἀποδοθεὶς οὗτος τῆς φύσεως ὁρισμὸς πᾶσι σχεδὸν ἁρμόσει τοῖς τῆς φύσεως σημαινομένοις οἰκείως ἐφ’ ἑκάστῳ λαμβανόμενος. ὥσπερ γὰρ τὸ ὄνομα ἡ φύσις ὁμωνύμως κατηγορεῖται ὕλης τε καὶ εἴδους καὶ τῆς οἷον ἐκ φύσεως κατὰ τῆς οἷον αἰτίας ἐπὶ τῶν φυσικῶν σωμάτων κυρίως ταττόμενον, οὕτως καὶ ὁ ὁρισμὸς ἐπὶ μὲν τῆς κυρίως καλουμένης φύσεως αὐτόθεν ἀκούεται, κατὰ ἀναλογίαν δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀρχῶν· ἀρχαὶ γὰρ κινήσεων καὶ αἱ ἄλλαι φύσεις, ἀλλ’ οὐχ ὡσαύτως. p. 192b32 Φύσις μὲν οὖν ἐστι τοῦτο ἕως τοῦ καὶ τί τὸ φύσει καὶ κατὰ φύσιν ἐστί ν . Ὁρισάμενος τὴν φύσιν καὶ τὰ ἀσαφῆ τοῦ ὁρισμοῦ διαρθρώσας ἐπάγει ὅτι φύσιν ἔχει ὅσα τοιαύτην ἔχει ἀρχή ν. καίτοι τὰ φύσιν ἔχοντα ἐκ τῆς ἐνεργείας ὑποδείξας ἐκ τούτων τί ποτέ ἐστὶν ἡ φύσις συνήγαγε. πῶς οὖν πάλιν ὡς ἑπόμενον τῷ τοιοῦτόν τι εἶναι τὴν φύσιν ἐπάγει τὸ φύσιν ταῦτα ἔχειν ὅσα τοιαύτην ἔχει ἀρχή ν; ἢ τοῦτο οὐχ ὡς ἀπόδειξιν ἐπήγαγεν, ἀλλ’ ὡς ἐναργὲς μὲν παρείληπται, χρείαν δὲ παρέχεται αὐτῷ νῦν ἀναληφθέν. ἢ πρὸς τὸ διορίσαι, τί τὸ φύσιν ἔχειν καὶ τί τὸ κατὰ φύσιν, ὅπερ ἐφεξῆς ποιεῖ, ἢ πρὸς τὸ συναγαγεῖν, ὅτι τὸ φυσικὸν πᾶν οὐσία ἐστὶ σύνθετος ἔχουσα μέν τι ὑποκείμενον τὸ ἐν ᾧ ἐστιν ἡ φύσις, εἴπερ ἡ φύσις ἀρχὴ καὶ αἰτία ἐστὶν ἐν ᾧ ἐστι καθ’ αὑτό, ἔχουσα δὲ καὶ ἐν ὑποκειμένῳ τι τὴν φύσιν αὐτήν. διὸ ὡς ἀκόλουθον τούτοις ἐπάγει τὸ συνθέτου ὄντος τοῦ φυσικοῦ τινὰς μὲν τὸ ὑποκείμενον λέγειν τὴν φύσιν, ἐξ οὗ γίνεται τὰ γινόμενα ἐνυπάρχοντος, τινὰς δὲ τὸ εἶδος. καὶ διαιτᾷ τοῖς λόγοις ἀμφοτέροις. διορίζει δὲ τὸ φύσιν ἔχον καὶ τὸ κατὰ φύσιν, εἰπὼν τὸ φύσιν ἔχον οὐσίαν εἶναι σύνθετον ἐξ ὑποκειμένου τοῦ ἔχοντος καὶ τῆς ἐν ἐκείνῳ φύσεως. [30]

in Ph 9 270 τὸ γὰρ ἔχον φύσιν ὑποκείμενόν τί ἐστι καὶ ἡ ἐν ὑποκειμένῳ φύσις. καὶ εἰσὶ πάντα ταῦτα τὰ ἔχοντα φύσιν οὐσίαι. καὶ γὰρ οὐσία μέν πως εἴρηται καὶ ἡ ὕλη καὶ τὸ ὑποκείμενον ἐν τῷ πρώτῳ, οὐσία δὲ καὶ τὸ ἐν ὑποκειμένῳ, ὅπερ ἐστὶ τὸ εἶδος. κυριωτέρα δὲ οὐσία τὸ συναμφότερον. δεικτικὸν οὖν τοῦ τὰ ἔχοντα φύσιν οὐσίας εἶναι τὸ ὑποκείμενόν τι εἶναι καὶ ἐν ὑποκειμένῳ, οὐσίαν δὲ ἑκάτερον εἶναι καὶ μᾶλλον τὸ συναμφότερον. ἢ τὸ καὶ πάντα ταῦτα οὐσία ἀκουστέον, ὅτι καὶ τὸ ἔχον φύσιν, τουτέστι τὸ ὑποκείμενον, οὐσία ἐστὶ καὶ ἡ φύσις οὐσία, καὶ πολὺ πλέον δηλονότι τὸ συναμφότερον οὐσία· ἔστι γὰρ ὑποκείμενόν τι καὶ ἐν ὑποκειμένῳ. ἢ εἰπὼν ὅτι εἰσὶ πάντα ταῦτα οὐσίαι, τουτέστι τό τε ὑποκείμενον καὶ τὸ ἐν ὑποκειμένῳ, τοῦτο δείκνυσι διὰ μέσης τῆς φύσεως, λέγων ὅτι ἡ φύσις ὑποκείμενόν τι καὶ ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶν ἀε ί. εἰ οὖν ἡ φύσις οὐσία, τὸ δὲ ὑποκείμενον φύσις καὶ τὸ ἐν ὑποκειμένῳ φύσις, τουτέστιν ἡ ὕλη καὶ τὸ εἶδος, οὐσία ἂν εἶεν ταῦτα πάντα. καὶ ταύτῃ δοκεῖ τῇ ἐννοίᾳ συνᾴδειν καὶ τὸ μετ’ ὀλίγον ζητούμενον, πότερον ἡ ὕλη καὶ τὸ ὑποκείμενόν ἐστιν ἡ φύσις ἢ τὸ εἶδος καὶ τὸ ἐν ὑποκειμένῳ. ἀμείνων δὲ ἡ προτέρα ἐξήγησις καὶ διὰ τὰ ἐφεξῆς ἐπαγόμενα καὶ ὅτι οὐκ ἂν τὸ ὑποκείμενον καὶ τὸ ἐν ὑποκειμένῳ δύο ὄντα πάντα ὁ Ἀριστοτέλης ἐκάλει, ὅς γε ἐν τῇ Περὶ οὐρανοῦ τάδε γέγραφε· “τὰ γὰρ δύο ἄμφω μὲν λέγομεν καὶ τοὺς δύο ἀμφοτέρους, πάντας δὲ οὐ λέγομεν, ἀλλὰ κατὰ τῶν τριῶν ταύτην τὴν κατηγορίαν φαμὲν πρῶτον.” διὸ καὶ τὰς λοιπὰς ἐξηγήσεις τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰς τοῦτον τεινούσας τὸν νοῦν παρατρέχω. πάντα οὖν τὰ ἔχοντα φύσιν οὐσία, διότι ὑποκείμενόν τι τὸ ἔχον καὶ ἐν ὑποκειμένῳ τὸ ἐχόμενον, τουτέστιν ἡ

φύσις, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν, ὕλη ἐστὶ καὶ εἶδος, ὅπερ ἐστὶν ἡ κυρίως οὐσία. σημειοῦται δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ὅτι καὶ τὸ εἶδος καὶ τὴν φύσιν καίτοι οὐσίας εἶναι βουλόμενος ἐν ὑποκειμένῳ λέγει, ἐν Κατηγορίαις εἰπὼν μηδεμίαν οὐσίαν ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι. καὶ παραμυθεῖται τὴν ἔνστασιν λέγων ἤτοι τῶν ἐκεῖ εἰρημένων οὐσιῶν μηδεμίαν ἐν ὑποκειμένῳ εἰρῆσθαι (οὐ γὰρ περὶ τῆς κατὰ τὸ εἶδος οὐσίας ἐκεῖ τὸν λόγον πεποίηται, ἀλλὰ περὶ τῆς συναμφοτέρου, ᾗτινι μηδὲ ἐναντίον τι εἶναί φησιν), ἢ οὐ τὸ κυρίως λεγόμενον ἐν ὑποκειμένῳ νῦν λέγει, οὗ ἐν Κατηγορίαις ἐμνημόνευσεν, ἀλλὰ τὸ ὑποκειμένου τινὸς πρὸς τὸ εἶναι χρῄζον ἐν ὑποκειμένῳ νῦν λέγει, ὥσπερ ἐν πολλοῖς πάλιν τὸ συμβεβηκὸς καθ' ὑποκειμένου. Τοιαῦτα οὖν εἰπὼν τὰ ἔχοντα φύσιν ἐπάγει λοιπὸν τίνα τὰ κατὰ φύσιν ἐστὶ καὶ ὅτι ἐπὶ πλέον ἐστὶ τῶν φύσιν ἐχόντων. καὶ γὰρ καὶ τὰ ἔχοντα φύσιν κατὰ φύσιν λέγεται ὡς κατὰ τὴν ἐν ἑαυτοῖς φύσιν χαρακτηριζόμενα καὶ ὄντα ἅπερ λέγεται. [35]

in Ph 9 271 οὐ μόνον δὲ ταῦτα κατὰ φύσιν εἶναι λέγεται, ἀλλὰ καὶ ὅσα τούτοις ὑπάρχει κα θ ' αὑτ ό. καὶ γὰρ τὸ πῦρ φύσιν ἔχει ἐν ἑαυτῷ ἀρχὴν ἔχον καὶ αἰτίαν τῆς ἐπὶ τὸ ἄνω κινήσεως, κατὰ φύσιν δέ ἐστι καὶ φύσει τῷ πυρὶ ἡ ἄνω φορά. καὶ οὐκέτι φύσιν ἔχει τὸ φέρεσθαι ἄνω οὐδὲ ἔστι τοῦτο φύσι ς· οὐδὲ γὰρ οὐσία, ἀλλὰ δύναμις καὶ ἐνέργεια κατὰ τὸν τῆς φύσεως λόγον ὑπάρχουσα τῷ πυρὶ καὶ οὕτως λεγομένη κατὰ φύσι ν. καὶ φύσει δὲ τὸ αὐτὸ λέγεται. διὰ γὰρ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν καὶ τὸ πεφυκέναι οὕτως ἔχει τὴν τοιαύτην δύναμιν καὶ ἐνέργειαν. καὶ τῷ μὲν πυρὶ τὸ φέρεσθαι ἄνω καὶ φύσει καὶ κατὰ φύσιν ἐστίν· οὐ μέντοι ταὐτόν ἐστι τὸ φύσει καὶ τὸ κατὰ φύσιν, ἀλλ' ἐπὶ πλέον ἐστὶ τὸ φύσει τοῦ κατὰ φύσι ν· καὶ γὰρ κατὰ φύσιν λέγομεν εἶναι τῶν φύσει τὰ τὴν οἰκείαν ἔχοντα τελειότητα. ἔστι δέ τινα φύσει μὲν ὡς κατὰ φύσεως ἐνέργειαν γινόμενα, οὐ μέντοι κατὰ φύσιν, ὡς ἔχει τὰ ἐκ γενετῆς πηρώματα καὶ ὅλως τὰ ἐν τῇ στερήσει. καὶ γὰρ ταῦτα τῷ πεφυκέναι τοιαῦτά ἐστι, διότι ἡ στέρησις ἀπουσία ἐστὶν ἐν τῷ πεφυκότι. καὶ τὸ μὲν φύσει ῥηθείη ἂν ἐπὶ παντὸς τοῦ παρακολουθοῦντος καὶ συμβαίνοντος τῇ φυσικῇ οὐσίᾳ καθὸ τοιαύτη, οἷον καὶ τὸ κεχρῶσθαι τῷ σώματι καὶ τὸ νοσεῖν, τὸ δὲ κατὰ φύσιν ἐπὶ μόνου λέγεται τοῦ κατὰ τὸ βούλημα τῆς φύσεως ἀποβαίνοντος. διὸ κατὰ φύσιν μὲν τὸ ὑγιαίνειν λέγομεν, τὸ δὲ νοσεῖν φύσει προσεῖναι παρὰ φύσιν ὄν. ὅταν οὖν λέγῃ ὁ Ἀριστοτέλης ὅτι τὰ φύσει καὶ κατὰ φύσιν ἐστίν, οὐχ ὅτι ταὐτόν ἐστι ταῦτα λέγει, ἀλλ' ὅτι ἐπὶ τοῦ πυρὸς τὰ ἄνω φέρεσθαι αὐτῷ φύσει καὶ κατὰ φύσιν ἐστίν. p. 193a3 Ὡς δὲ ἔστιν ἡ φύσις πειρᾶσθαι δεικνύναι ἕως τοῦ νοεῖν δὲ μηδέ ν . Ἐπειδὴ πρὸ τοῦ τί ἐστι προβλήματος ἔστι τὸ ζητεῖν εἰ ἔστιν ὅλως τὸ περὶ οὗ ἡ ζήτησις, ὡς ἐν δευτέρῳ διδάσκει τῶν Ὑστέρων ἀναλυτικῶν (μὴ γὰρ ὄντος ὅλως τοῦ προβληθέντος ζητεῖν τί ἐστι περιττῆς ἂν εἴη σχολῆς· οὐδὲ γὰρ ἂν εἴη τοῦ μὴ ὄντος ὁρισμός), ἐπειδὴ οὖν τοῦτο οὕτως ἔχει, αὐτὸς δὲ μὴ δείξας ὅτι ἔστιν ἡ φύσις τὸν ὁρισμὸν αὐτῆς παραδέδωκεν, ὅτι εὐλόγως παρῆκε τὸ εἰ ἔστι διδάσκει. τὰ γὰρ ἐναργῆ τὴν ὑπόστασιν ἔχοντα οὐ δεῖται τῆς τοῦ ὅτι ἔστιν ἀποδείξεως, ὡς καὶ τοῦτο αὐτὸς ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν Ὑστέρων ἀναλυτικῶν, εἴ τι μέμνημαι, προσδιωρίσατο. φανεροῦ οὖν ὄντος, φησίν, ἐκ τῆς ἐναργείας τοῦ εἶναί τινα ἔχοντα ἐν ἑαυτοῖς ἀρχὴν κινήσεως, ὅπερ ἐστὶν ἡ φύσις, τὸ πειρᾶσθαι δεικνύναι ὅτι ἔστιν ἡ φύσις γελοῖο ν. [30]

in Ph 9 272 τὸν γὰρ τὸ φανερὸν βουλόμενον ἀποδεῖξαι ἀναγκασθῆναι πρὸς πίστιν ἀγνωστότερόν τι λαβεῖν τοῦ δεικνυμένου, πρῶτον μὲν ἀγνοοῦντός ἐστι τὸν τῆς ἀποδείξεως τρόπον, ὅτι "πᾶσα διδασκαλία καὶ πᾶσα μάθησις ἀποδεικτικὴ ἐκ προϋπαρχούσης γίνεται γνώσεως", ὡς αὐτὸς διδάσκει. ἔπειτα μὴ δυναμένου κρίνειν ἐστὶ τὸ δ ι ' αὐτὸ καὶ μὴ δ ι ' αὐτὸ γνώριμον, καὶ διὰ τοῦτο τὴν φύσιν δι' ἑαυτὸ γνώριμον οὖσαν ὡς μὴ δι' ἑαυτὸ γνώριμον οὖσαν δι' ἄλλων ἀποδεικνύναι σπουδάζοντος. καὶ τὸ χεῖρον, εἰ δι' ἀγνωστοτέρων, ὅπερ ἀνάγκη πάσχειν ἐπὶ τῶν λίαν φανερῶν. καὶ ἀναιρεῖ δὲ τελέως ἀπόδειξιν ὁ βουλόμενος εἰς ἅπαντα χρῆσθαι τῇ ἀποδείξει. εἰ γὰρ δεῖ μὲν ἀρχὴν ἀποδείξεως εἶναι τὸ ἐναργές, ὁ τὰ ἐναργῆ νομίζων ἀποδείξεως δεῖσθαι οὐκέτι συγχωρεῖ ἐναργὲς εἶναί τι οὐδὲ ἀρχὴν ἀποδείξεως ἀπολιμπάνει, ὥστε οὐδὲ

ἀπόδειξιν. Ὅτι δὲ τὸ τὰ φανερὰ διὰ τῶν ἀφανῶν πειρᾶσθαι δεικνύναι συμβαίνει τοῖς τὸ κριτήριον τῶν φανερῶν ἀπολέσασι, τὸν τυφλὸν ποιεῖται μάρτυρα τὸν περὶ χρωμάτων συλλογιζόμενον. φανερῶν γὰρ ὄντων καὶ αὐτοπίστων τῶν χρωμάτων τοῖς δυναμένοις ὁρᾶν ὁ τὴν ὁρατικὴν δύναμιν ἀπολέσας τὴν τὸ φανερὸν τῶν χρωμάτων κρίνουσαν, εἶτα συλλογιζόμενος περὶ χρωμάτων, καὶ ἀγνωστοτέροις χρήσεται πρὸς πίστιν ἅτε τὸ φανερὸν ἀγνοῶν καὶ περὶ ὀνομάτων ποιήσεται τὸν λόγον μηδὲν νοῶν. ἐξ ὧν γὰρ ἀκούει, ἀλλ᾽ οὐκ ἐξ ὧν συναισθάνεται, ποιεῖται τὸν συλλογισμὸν ἅτε τὴν σύστοιχον τῶν αἰσθητῶν γνῶσιν ἀπολέσας, ἧς χωρὶς οὐδὲ ὁ λογισμός τι περὶ χρωμάτων νοεῖν δυνήσεται. οὕτως δὴ καὶ ὁ τὰ φανερὰ πειρώμενος ἀποδεικνύναι ἀγνοεῖ τὴν φύσιν τῶν ἐξ αὐτῶν γνωρίμων τῷ μὴ ἔχειν τὴν δύναμιν ᾗ ταῦτα κρίνεται· τοῦτο δέ ἐστιν ὁ νοῦς. νοῦς γάρ ἐστι, φησίν, ᾧ τοὺς ὅρους τῶν προτάσεων γινώσκομεν αὐτοπίστους ὄντας καὶ φανεροὺς καὶ ἁπλοῦς. τάχα δὲ καὶ τοὺς ὁρισμοὺς φανεροὺς ὀφείλοντας εἶναι καὶ αὐτοπίστους καὶ ἄνευ συλλογισμοῦ γνωρίμους, ὡς ἐξ ἐναργοῦς διαιρέσεως εἰλημμένους, ὁ νοῦς ἐστιν ὁ γνωρίζων. καὶ τὰ προβλήματα δὲ τὰ δι᾽ ἑαυτὰ φανερά, οἷον ὅτι τὸ ἀγαθὸν ὠφέλιμον καὶ ὅσα τοιαῦτα οἷον ὅροι τινές εἰσιν οὐ δεόμενοί τινος ἄλλου δι᾽ οὗ ἀποδειχθήσονται, ὥσπερ αἱ ἀμφίβολοι προτάσεις. συλλογίσαιτο δὲ ἂν περὶ χρωμάτων ὁ ἐκ γενετῆς τυφλὸς ἐξ ὧν ἀκούει, ἀλλ᾽ οὐκ ἐξ ὧν συναισθάνεται, ὅτι τὸ φαιὸν σύμμετρόν ἐστι τῇ ὄψει, λέγων ‘τὸ φαιὸν σύγκειται ἐκ διακριτικοῦ τοῦ λευκοῦ καὶ συγκριτικοῦ τοῦ μέλανος· τὸ τοιοῦτον σύμμετρον τῇ ὄψει.‘ καίτοι οὔτε διακρίνοντος οὔτε συγκρίνοντος τὴν ὄψιν οὔτε συμμέτρως ἔχοντός τινος πρὸς αὐτὴν συναισθάνεται, ἀλλ᾽ ὀνόματα μόνον προφέρει. [35]

in Ph 9 273 ἐπιστῆσαι δὲ χρὴ ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι εἰκότως καὶ παρῆκε τὴν τοῦ εἰ ἔστι ζήτησιν καὶ τὴν αἰτίαν τῆς παραλείψεως οὐκ ἐξ ἀρχῆς ἀλλὰ νῦν εἶπεν, ὅτε τί ἐστι φανερὰν οὖσαν αὐτὴν ἀπέδειξε· καὶ γὰρ πάντα τὰ σώματα πρὸς τὸ κινεῖσθαι πέφυκε. p. 193a9 Δοκεῖ δὲ ἡ φύσις καὶ ἡ οὐσία τῶν φύσει ὄντων ἕως τοῦ τὰ δὲ ἄλλα γίνεσθαι καὶ φθείρεσθαι ἀπειράκι ς . Εἰπὼν πρότερον ὅτι τὰ φύσιν ἔχοντα οὐσίαι εἰσί, διότι ὑποκείμενόν τί ἐστι τὸ ἔχον καὶ ἐν ὑποκειμένῳ ἡ φύσις ἡ ἐχομένη, ἢ διότι ἡ φύσις ὑποκείμενόν τί ἐστι καὶ ἐν ὑποκειμένῳ, ὡς ἤκουε κατὰ μίαν ἐξήγησιν ὁ Ἀλέξανδρος, εἰκότως τὰς δόξας παρατίθεται τῶν τε τὴν φύσιν τὸ ὑποκείμενον λεγόντων καὶ τῶν τὸ ἐν ὑποκειμένῳ, καὶ τὰς κατασκευὰς τὰς ἑκατέρων τοῦ οἰκείου λόγου προτίθησι, καὶ οὕτως αὐτῶν τὴν ἐπίκρισιν ποιεῖται, ἅμα δὲ καὶ τὰ σημαινόμενα τῆς φύσεως πολλαχῶς λεγομένης παραδίδωσιν, ὡς καὶ αὐτὸς ἐπὶ τέλει τοῦ λόγου πεποίηκε δῆλον λέγων “ἐπεὶ δὲ διώρισται ποσαχῶς ἡ φύσις λέγεται” καὶ ἐγὼ κατ᾽ ἐκεῖνο τὸ χωρίον ἐπιστήσω. εἰπὼν δὲ δοκεῖ δὲ ἡ φύσις ἐπήγαγε καὶ ἡ οὐσία τῶν φύσει ὄντων, διότι τῶν φύσει ὄντων τὸ εἶναι καὶ ἡ οὐσία κατὰ τὴν φύσιν ἐστί. πρῶτον δὲ λέγει περὶ τῶν τὴν ὕλην φύσιν ἑκάστου νομιζόντων, ὅπερ ἐστὶ τὸ πρῶτον ὑπάρχον ἐν ἑκάστῳ ἀρρύθμιστον κα θ ᾽ αὑτ ό , οἷον κλίνης φύσις τὸ ξύλο ν , ἀνδριάντος δὲ ὁ χαλκό ς. πρῶτον δὲ ἀρρύθμιστον εἶπε, διότι ἐν ἑκάστῳ τῶν συνθέτων πλείονα πολλάκις ἐστὶν ὑποκειμένων ἔχοντα λόγον, ὡς ἐν τοῖς τῶν ζῴων σώμασι προσεχῶς μὲν τῷ ὅλῳ εἴδει ὑπόκειται τὰ ὀργανικά, ἐκείνοις δὲ τὰ ὁμοιομερῆ καὶ ἐκείνοις τὰ τέτταρα καλούμενα στοιχεῖα καὶ ἐκείνοις ἡ πρώτη ὕλη, ἥπερ ἐστὶ τὸ πρῶτον ἀρρύθμιστον καθ᾽ αὑτό. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα πρός τι ἀρρύθμιστά ἐστιν ἔχοντα οἰκεῖα εἴδη, οἷον τὰ ὀργανικὰ ἢ τὰ ὁμοιομερῆ ἢ τὰ στοιχεῖα (πρὸς γὰρ τὸ ἐπιγινόμενον ἐκείνοις εἶδος), ἡ δὲ πρώτη ὕλη καθ᾽ αὑτὸ ἀρρύθμιστός ἐστιν· ἀνδριάντος μὲν γὰρ ὕλη χαλκὸς καὶ κλίνης ξύλον εἰδοπεποιημένα ὄντα καὶ πρός τι ἀρρύθμιστα, ἡ δὲ κοινὴ πάντων ὕλη καθ᾽ αὑτὸ ἀρρύθμιστος. καὶ ὁ χαλκὸς δὲ καὶ τὸ ξύλον ἀναλογίαν ἔχουσι πρὸς τὴν πρώτην ὕλην· ὡς γὰρ ταῦτα πρὸς ἀνδριάντα καὶ κλίνην, οὕτως ἐκείνη πρὸς πάντα τὰ εἰδοπεποιημένα. τοῦτο οὖν τὸ πρῶτον καθ᾽ αὑτὸ ὑπάρχον ἐν ἑκάστῳ ἀρρύθμιστον τὴν πρώτην καὶ κοινὴν φύσιν εἶναί φασιν ὥσπερ τὸ προσεχὲς τὴν προσεχῆ, οἷον ἀνδριάντος μὲν χαλκός, κλίνης δὲ ξύλον. Σημεῖον δὲ τοῦ τὸ ὑποκείμενον ἀλλ᾽ οὐχὶ τὸ εἶδος

εἶναι τὴν φύσιν ὁ Ἀντιφῶν ὁ σοφιστὴς ἐποιεῖτο τὸ φύσιν μὲν εἶναι τὴν φύουσαν ἤτοι τὴν ἔκφυσιν καὶ διανάστασιν οὖσαν εἰς κίνησιν καὶ τοῦ ὁμοίου ἀπογέννησιν. [35]

in Ph 9 274 ἐπὶ γὰρ τῶν τεχνητῶν εἴ τις κατορύξειε κλίνην καὶ λάβοι δύναμιν ἡ σηπεδὼν ὥστε ἀνεῖναι βλαστό ν , οὐκ ἂν γενέσθαι κλίνη ν , ἀλλὰ ξύλο ν. τοῦτο δὲ συμβαίνει, διότι τὸ μὲν εἶδος καὶ [ἡ] κατὰ τρόπον καὶ κατὰ νόμον, τουτέστι κατὰ τὸ ταῖς τέχναις νενομισμένον καὶ πρὸς τὸ κατὰ φύσιν ἀντιδιαστελλόμενον, ὡς κατὰ συνθήκην ὂν κατὰ συμβεβηκὸς ὑπάρχον γίνεται καὶ ἀπογίνεται, ἡ δὲ ὕλη παραμένει, διότι οὐσία καὶ φύσις ἐστὶν αὕτη τοῦ πράγματος. οὐσίας γὰρ ἴδιον τὸ ἐπιμένειν. τῶν δὲ φυσικῶν κατὰ τὴν φύσιν ἐστὶν ἡ οὐσία. ὥστε καὶ συλλογίσαιο ἂν οὕτως· ἡ ὕλη καὶ τὸ ὑποκείμενον τὸ παραμένον καὶ ἀναφύον ἐν τοῖς φυσικοῖς ἐστι· τὸ τοιοῦτον οὐσία τῶν φυσικῶν ἐστιν· ἡ οὐσία τῶν φυσικῶν ἡ φύσις ἐστίν· ἡ ἄρα ὕλη ἡ φύσις ἐστὶν ἐν τοῖς φυσικοῖς, ὥστε καὶ ἡ φύσις ὕλη. ἀντιστρέφουσι γὰρ οἱ ὁρισμοί. ἐπεὶ δὲ τῶν προσεχῶς ὑποκειμένων ἕκαστον εἶδος ἔχει τι ὑποκείμενον, εἰκότως προσέθηκεν εἰ δὲ καὶ τούτων ἕκαστον πρὸς ἕτερόν τι ὑποκείμενον αὐτῷ ταὐτὸν πέπονθεν, ὥστε τὸ μὲν εἶδος μεταβάλλειν, τὸ δὲ ὑποκείμενον μένειν, οἷον εἰ ὁ μὲν χαλκὸς καὶ ὁ χρυσὸς πρὸς ὕδωρ τοῦτο πέπονθε, τὰ δὲ ὀστᾶ καὶ ξύλα πρὸς γῆν καὶ τῶν ἄλλων ὁτιοῦν πρὸς τὸ ἐν αὐτῷ ὑποκείμενον, τὸ ὑποκείμενον ἂν εἴη ἡ φύσις καὶ ἡ οὐσία αὐτῶν. καὶ διὰ τοῦτο ὅπερ ἕκαστον ὑπέθετο τὸ πρῶτον ὑποκείμενον εἴτε ἓν εἴτε πλείω τοῦτο τὴν φύσιν καὶ τὴν οὐσίαν εἶναι τῶν ὄντων ἐνόμισεν. ὥστε ὁ μὲν Ἀντιφῶν κοινῶς ἐῴκει λέγειν τὸ ὑποκείμενον τὴν φύσιν, τῶν δὲ ἄλλων ἕκαστος ὅπερ ἔλεγε πρῶτον ὑποκείμενον, τοῦτο καὶ φύσιν ἐκάλει τῶν ὄντων εἴτε ἓν ἦν τοῦτο, ὥσπερ Θαλῆς μὲν ὕδωρ ἔλεγεν, Ἀναξιμένης δὲ ἀέρα, Ἡράκλειτος δὲ πῦρ, εἴτε πλείονα, ὡς Παρμενίδης πῦρ καὶ γῆν, εἴτε τὰ τέτταρα, ὡς Ἐμπεδοκλῆς· γῆν δὲ μόνην οὐδεὶς εἶπεν, ἀλλὰ τῇ συνεκδρομῇ τῶν ἄλλων καὶ ταύτην τέθεικεν ὁ Ἀριστοτέλης. Τὰ δὲ περὶ τὸ ὑποκείμενον οἷον γενέσεις καὶ φθορὰς καὶ ἀλλοιώσεις οὐκέτι φύσεις ἔλεγον (οὐδὲ γὰρ οὐσίας), ἀλλὰ συμβεβηκότα καὶ πάθη τῆς οὐσίας, ὧν τὰ μὲν εὐαπόβλητα διαθέσεις ἐκάλουν, τὰ δὲ μόνιμα ἕξει ς. καὶ τὸ μὲν ὑποκείμενον, ὅπερ ἄν τις ὑπέθετο, ἀίδιον ἔλεγον. εἰ γὰρ ἡ φθορὰ μεταβολή ἐστιν ἔκ τινος εἴς τι περὶ ὑποκείμενον γινομένη, οὐκ ἂν ἐκ τῆς ἑαυτοῦ φύσεως εἰς ἄλλο μεταβάλλοι τὸ ὑποκείμενον· ὥστε οὐκ ἂν ὑπομένοι φθοράν, ἀλλ’ ἀίδιόν ἐστιν. εἰ καὶ φθείρεται δέ, τὰ μεταβάλλειν δυνάμενα φθείρεται. ταῦτα δέ ἐστι τὰ πάθη περὶ τὸ ὑποκείμενον μεταβάλλοντα, ἅπερ οὐκέτι φύσεις καλοῦνται. καὶ ἔστι καὶ τοῦτο κατασκευαστικὸν τοῦ τὴν ὕλην εἶναι τὴν φύσιν, εἴ γε ταύτην ἀίδιον καὶ ἀμετάβλητον πάντες ὑποτίθενται· τὴν γὰρ φύσιν καὶ οὐσίαν τῶν πάντων τὸ μόνιμον ἔχειν προσήκει. [35]

in Ph 9 275 αὕτη μὲν οὖν ἡ πᾶσα τῶν εἰρημένων ἔννοια. τινὲς δὲ ἀντὶ τοῦ κατὰ νόμον διάθεσιν τὴν κατὰ ῥυθμὸν γράφουσι. καὶ ἔστι τοῦτο γνωριμώτερον· ῥυθμὸς γὰρ ἡ μορφὴ λέγεται. p. 193a28 Ἕνα μὲν οὖν τρόπον οὕτως ἡ φύσις λέγεται ἕως τοῦ ἀρχὴν κινήσεως καὶ μεταβολῆ ς . Εἰπὼν καθ’ ἕνα τρόπον φύσιν λέγεσθαι τὴν πρώτην ἐν ἑκάστῳ ὑποκειμένην ὕλην προσέθηκε τῶν ἐχόντων ἐν αὑτοῖς ἀρχὴν κινήσεως καὶ μεταβολῆ ς. ἔστι γὰρ καὶ ἐν τοῖς τεχνητοῖς καθὸ τεχνητὰ πρώτη τις ὑποκειμένη ὕλη οἷον τῷ ἀνδριάντι ὁ χαλκὸς ἢ τῇ οἰκίᾳ λίθοι καὶ ξύλα. ἀλλὰ ταῦτα καθὸ τεχνητοῖς ὑπόκειται καὶ οὐκ ἂν εἴη φύσις, ἐπειδὴ οὐδὲ φυσικὸν ἀλλὰ τεχνητόν ἐστι τὸ λαμβανόμενον. δεῖ δὲ τὴν φύσιν ἐν τοῖς φυσικοῖς εἶναι· ὥστε ἡ ἐν τοῖς φυσικοῖς ὑποκειμένη ὕλη καθ’ ἕνα τρόπον τῶν εἰρημένων εἴη ἂν φύσις κατὰ τοὺς οὕτως ὑποτιθεμένους. ὅλως δὲ οὐδὲ ὑπόκειται ἐν τοῖς τεχνητοῖς ἡ πρώτη ὕλη, ἣν εἶναι βούλονται τὴν φύσιν. ὥστε οὐδὲ ἐν τοῖς φυσικοῖς ἡ τυχοῦσα ὕλη ἐστὶν ἡ φύσις, ἀλλ’ ἡ πρώτη ὑποκειμένη. ταύτην δὲ καὶ ἔσχατον ὑποκείμενον καλοῦσιν, ὃ πᾶσιν ὑπόκειται αὐτὸ μηδὲν ἔχον ὑποκείμενον. καὶ γὰρ ἐν τοῖς ζῴοις ὑπόκειται μὲν τὰ ὀργανικὰ καὶ τὰ ὁμοιομερῆ καὶ τὰ στοιχεῖα. ἀλλ’ οὐδὲν τούτων ἐστὶ φύσις κυρίως, ὅτι μηδὲν αὐτῶν πρῶτόν ἐστιν ὑποκείμενον. καὶ ἔστι μὲν καὶ ἐν τοῖς τεχνητοῖς τὸ

ἔσχατον ὑποκείμενον ἡ ὕλη, ἀλλ᾽ οὐχ ὡς τεχνητοῖς ἀλλ᾽ ὡς φυσικοῖς ὑπόκειται αὕτη. διὸ καλῶς εἴρηται φύσις εἶναι ἡ πρώτη ἑκάστῳ ὑποκειμένη ὕλη τῶν ἐχόντων ἐν αὑτοῖς ἀρχὴν κινήσεως, τουτέστιν ἐν ἑκάστῳ τῶν φυσικῶν. καὶ γὰρ αἱ ἐν τοῖς συλλογισμοῖς προτάσεις ὑποκείμεναί εἰσιν ὡς ὕλη, οὐ μὴν φύσις αὗται, ὅτι μηδὲ φυσικὸς ὅλως ὁ συλλογισμός· σωματικὰ γὰρ τὰ φυσικὰ πάντα. ἀλλ᾽ οὐδὲ ἐν ταῖς συλλαβαῖς τὸ πρῶτον ὑποκείμενον, τουτέστι τὰ στοιχεῖα, φύσις ἐστίν. ὥστε οὐδὲ τὸ τυχόν ἐστιν ὑποκείμενον ἡ φύσις, ἀλλὰ τὸ πρῶτον, οὐδὲ ἐν τῷ τυχόντι, ἀλλὰ τῷ φυσικῷ. p. 193a30 Ἄλλον δὲ τρόπον ἡ μορφὴ καὶ τὸ εἶδος ἕως τοῦ ἀλ λ ᾽ ἢ κατὰ τὸν λόγο ν . Συμπληρώσας τὴν ὑπόθεσιν τὴν λέγουσαν φύσιν εἶναι τὸ ὑποκείμενον ἀφεὶς μεταβέβηκεν ἐπὶ τὴν τὸ εἶδος λέγουσαν εἶναι φύσιν. τῆς δὲ φύσεως καὶ κοινωνούσης τῇ τέχνῃ κατὰ τὸ εἰδοποιὸν καὶ διαφερούσης, καθόσον ἡ φύσις τὸ κατὰ τὴν ὕλην τῆς τέχνης εἶδος ποιεῖ τῆς μὲν κλίνης τὸ ξύλον, τοῦ δὲ ἀνδριάντος τὸν χαλκόν, οἱ μὲν τὴν ὕλην εἶναι τὴν φύσιν βουλόμενοι ἀπὸ τῆς διαφορᾶς ταύτης ἐπεχείρησαν τὴν κατορυττομένην κλίνην κατὰ τὸ ξύλον ἐμφαίνειν τὴν φύσιν λέγοντες καὶ οὐ κατὰ τὴν μορφήν, οἱ δὲ τὸ εἶδος ἀπὸ τῆς εἰδοποιοῦ κοινωνίας τῆς τε φύσεως καὶ τῆς τέχνης τὴν συνηγορίαν τῆς οἰκείας ἐπιχειρήσεως ἐποιήσαντο ὧδέ πως· ὡς ἐπὶ τῶν κατὰ τέχνην γεγονότων τέχνη λέγεται τὸ κατὰ τέχνην γεγονὸς καὶ τὸ τεχνικόν (θαυμαστὴν γὰρ τέχνην τοῦ ἀνδριάντος τὴν μορφὴν αὐτοῦ λέγομεν), οὕτως καὶ ἐπὶ τῶν φύσει καὶ διὰ φύσιν ὄντων φύσις ἂν εἴη τὸ κατὰ φύσιν τε καὶ φυσικό ν. [10]

in Ph 9 276 θαυμαστὴν γὰρ εἰ τύχοι καὶ τοῦ ξύλου φύσιν λέγομεν τὴν κατὰ τὸ εἶδος. ἀνάλογον γὰρ ὡς ἡ τέχνη πρὸς τὸ κατὰ τέχνην, οὕτως ἡ φύσις ἔχει πρὸς τὸ κατὰ φύσιν καὶ ἐναλλάξ, φασὶ γεωμετρῶν παῖδες. ἔν τε γὰρ τῷ κατὰ τέχνην ὄντι ἡ τέχνη καὶ ἐν τῷ κατὰ φύσιν ἡ φύσις. ἀλλὰ μὴν ἐν τοῖς κατὰ τέχνην οὔπω κατὰ τέχνην λέγεται τὸ μηδέπω τὸ εἶδος ἀπολαβόν, ἀλλ᾽ ἔτι δυνάμει μόνον ὄν. διὸ οὐδὲ ἔστιν ἐν αὐτῷ τέχνη. ἡ γὰρ τέχνη ἐν τῷ εἴδει. οὐ γὰρ ὁ χαλκὸς ἡ τέχνη τοῦ ἀνδριάντος, ἀλλὰ τὸ εἶδος. οὐδὲ ἄρα ἐν τοῖς φύσει γινομένοις τὸ δυνάμει μόνον ὂν ἤδη κατὰ φύσιν ἐστὶν οὐδὲ ἔχει φύσιν. οὔτε γὰρ ἡ δυνάμει σὰρξ οὔτε τὸ δυνάμει ὀστοῦν τὴν σαρκὸς ἢ ὀστοῦ φύσιν ἔχει πρὸ τοῦ τὸ εἶδος λαβεῖν. εἰ οὖν ἐν τῷ τὸ εἶδος λαβεῖν ἐν τούτῳ ἐστὶ τὸ τὴν αὐτῶν ἔχειν φύσιν, τὸ εἶδος ἂν ἡ φύσις εἴη. καὶ συλλογίσαιο ἂν οὕτως· οὗ τῇ παρουσίᾳ τὰ φύσει ὄντα φύσει ἐστί, τοῦτό ἐστι φύσις· τῇ δὲ τοῦ εἴδους παρουσίᾳ τὰ φύσει ὄντα φύσει ἐστίν. ἐπειδὴ δὲ διττόν ἐστι τὸ εἶδος τὸ μὲν κατὰ τὴν μορφὴν τὸ δὲ κατὰ τὸν λόγον ὄν, ὁριζόμενοι τί ἐστιν ἕκαστον ἀποδίδομεν τὸ μὲν κατὰ τὴν μορφὴν μόνην τὸ κατὰ τὸ ἐπιπολῆς σχῆμα καὶ χρῶμα καὶ μέγεθος, τὸ δὲ κατὰ τὸν λόγον τὸ κατὰ τὸν μονοειδῆ τύπον τοῦ ἀνειλιγμένου ὁρισμοῦ, ὃ καὶ συντρέχει τῷ ὁρισμῷ, ὥσπερ καὶ τὸ ὄνομα, τοῦτο δὲ καὶ τὴν μορφὴν περιέχει· τοῦτο οὖν τὸ εἶδος τὸ κατὰ τὸν λόγον ἢ τὴν τοιαύτην μορφὴν εἶναι τὴν φύσιν λέγει. διὸ καὶ προστίθησι τῷ εἴδει τὴν μορφὴν λέγων ἄλλον δὲ τρόπον ἡ μορφὴ καὶ τὸ εἶδος καὶ πάλιν ἡ μορφὴ καὶ τὸ εἶδος οὐ χωριστὸν ὅ ν. καὶ ἐν τῇ τέχνῃ δὲ κατὰ ἄλλον τρόπον ἡ μορφὴ καὶ τὸ εἶδος ταὐτόν ἐστιν, ὅτι κατὰ τὴν μορφὴν ὁ τοῦ τεχνητοῦ λόγος. καὶ ἔστι καὶ τοῦτο δεικτικὸν τοῦ τὴν φύσιν τὸ εἶδος εἶναι. εἰ γὰρ ἡ φύσις ἡ ἑκάστου ἐν τῷ εἶναι ἑκάστου, τὸ δὲ εἶναι ἑκάστου ἐν τῷ κατὰ τὸν λόγον καὶ τὸν ὁρισμὸν εἴδει ἐστί (διὸ καὶ ἀντιστρέφουσιν οἱ ὁρισμοὶ πρὸς τὰ ὁριστά), ἡ φύσις τὸ εἶδος ἂν εἴη. [35]

in Ph 9 277 ὥστε κατὰ μὲν τοὺς προτέρους λόγους ἡ ὕλη ἂν εἴη ἡ φύσις ἐν τοῖς φυσικοῖς, κατὰ δὲ τὸν νῦν ῥηθέντα τὸ εἶδος, ὅπερ ἀχώριστόν ἐστι τοῦ ὑποκειμένου λόγῳ μόνῳ χωρίζεσθαι δυνάμενον ἀπ᾽ αὐτοῦ. χωριστὰ γὰρ ταῦτα λέγεται, ὅσα καὶ χωρισθέντα ὧν χωρίζεσθαι λέγεται μένει τὴν αὑτῶν ἔχοντα φύσιν· ὧν δὲ ὁ χωρισμὸς φθορά ἐστι, ταῦτα οὐκ ἔστι χωριστά. τοιοῦτον δὲ τὸ ἐν τῇ ὕλῃ εἶδος· κατὰ γὰρ τοῦτο τὸ εἶναι τοῖς φυσικοῖς, ἀλλ᾽ οὐχὶ κατὰ τὸ χωριστὸν εἶδος. p. 193b5 Τὸ δὲ ἐκ τούτων φύσις μὲν οὐκ ἔστ ι , φύσει δ έ , οἷον ἄνθρωπο ς . Εἰπὼν ὅτι κατά τινα τρόπον ἡ ὕλη φύσις ἂν εἴη, κατ᾽ ἄλλον δὲ τὸ εἶδος ἀκολούθως ἐπάγει περὶ τοῦ συνθέτου, ὅτι τὸ ἐξ ὕλης

καὶ εἴδους φύσις μὲν οὐκ ἔστι (φύσις γὰρ ἡ ὕλη καὶ τὸ εἶδος), φύσει δ έ. τὸ γὰρ δυνάμει τι ὂν ὅταν ἐνεργείᾳ γένηται κατὰ φύσιν, φύσιν ἔχει καὶ φύσει ἔστιν. οὐδεὶς γὰρ ἔτι τοῦτο φύσιν λέγει. τὸ γὰρ εἶδος ἔχον ὅπερ ἦν ἡ φύσις τοῦτο κατὰ φύσιν λέγεται καὶ φύσει οἷον ὁ ἄνθρωπος ὁ ἐξ ὕλης καὶ εἴδους· οὐ γάρ ἐστι φύσις οὗτος, ἀλλὰ φύσει. εἰπὼν δὲ μεταξὺ περὶ τοῦ συνθέτου ἐπάγει τὰ λοιπὰ περὶ τοῦ εἴδους καὶ μᾶλλον αὕτη φύσις τῆς ὕλης ἕως τοῦ γίνεται γὰρ ἐξ ἀνθρώπου ἄνθρωπο ς. περὶ τοῦ εἴδους ταῦτα πάλιν ἐπάγει βουλόμενος εἶναι μὲν καὶ τὴν ὕλην φύσιν, εἶναι δὲ καὶ τὸ εἶδος, μᾶλλον δὲ τὸ εἶδος. καὶ τὰς αἰτίας ἐπάγει, δι' ἃς μᾶλλον τὸ εἶδος τῆς ὕλης φύσιν εἶναι βούλεται, κατὰ πολλοὺς τρόπους ἀποδεικνὺς τοῦτο. ὁ μέντοι Πορφύριος τὸ καὶ μᾶλλον αὕτη φύσις τῆς ὕλης περὶ τοῦ συνθέτου ἀκούει, ὅπερ κἂν εἰ μὴ φύσις ἐστὶ κυρίως ἀλλὰ φύσει, ἀλλ' ὅμως μᾶλλον φύσις ἐστὶ τῆς ὕλης, διότι τὸ εἶδος μᾶλλον φύσις ὂν ἐν ἑαυτῷ ἔχει. ἔστι δὲ τὸ πρῶτον ἐπιχείρημα τοιοῦτον· ἡ φύσις αἰτία ἐστὶν ἑκάστῳ τῶν φυσικῶν τοῦ εἶναι τοῦτο ὅπερ λέγεται, τὸ δὲ αἴτιον τοῦ εἶναι ὅπερ λέγεταί ἐστι τὸ αἴτιον τοῦ ἐντελεχείᾳ εἶναι καὶ μὴ μόνον δυνάμει, τὸ δὲ αἴτιον τοῦ ἐνεργείᾳ εἶναι τοῦτο ὅπερ λέγεται τὸ εἶδός ἐστιν· ἡ φύσις ἄρα τὸ εἶδός ἐστιν. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος οὕτω συνήγαγε τὸν λόγον· ἕκαστον τῶν ὄντων τότε ἐστὶν ὅ ἐστιν, ὅταν ἐντελεχείᾳ ᾖ· ὥστε καὶ τὰ φύσει φύσει ἐστίν, ὅταν ᾖ ἐντελεχείᾳ· ἐντελεχείᾳ δέ ἐστι πᾶν ὅταν τὸ εἶδος ἔχῃ καὶ τὰ φύσει ἄρα φύσει ἐστίν, ὅταν τὸ εἶδος ἔχῃ· ἀλλὰ μὴν οὗ παρουσίᾳ τὰ φύσει φύσει ἐστὶ τοῦτό ἐστι φύσις, τῇ δὲ τοῦ εἴδους παρουσίᾳ τὰ φύσει φύσει ἐστί· τὸ εἶδος ἄρα φύσις. [30]

in Ph 9 278 τὸ δὲ μᾶλλον προσθεὶς ἐδήλωσεν ὅτι καὶ τὰ δυνάμει ὄντα, εἰ καὶ μὴ ὁμοίως τοῖς ἐντελεχείᾳ, ἀλλ' ὅμως λέγεται καὶ αὐτά, ὥστε καὶ ἡ ὕλη φύσις εἰ καὶ ἧττον τοῦ εἴδους. τὸ δὲ τῆς ἐντελεχείας ὄνομα λέγεται μὲν αὐτοῦ τοῦ Ἀριστοτέλους ἴδιον· σημαίνει δὲ τὸ εἶδος τὸ ἐνεργείᾳ ὄν, παρόσον κατὰ τοῦτό ἐστιν ἡ τοῦ ἑνὸς τέλους ἀπόληψις ἤτοι ἡ τοῦ ἓν καὶ τέλειον εἶναι ἀπόληψις ἤτοι ἡ τοῦ ἐντελοῦς συνέχεια, τουτέστιν ἡ κατὰ τὸ ἐντελὲς ἕξις. Ἔτι δέ, φησίν, οἱ τὴν ὕλην ἀλλ' οὐχὶ τὸ εἶδος λέγοντες εἶναι τὴν φύσιν εἰ διὰ τοῦτο λέγουσι, διότι κλίνης κατορυχθείσης, εἰ γένοιτο βλάστησις, οὐ κλίνη ἂν βλαστήσειεν ἀλλὰ ξύλον ἐκ ξύλου, ἐπειδὴ καὶ ἄνθρωπος ἐξ ἀνθρώπου γίνεται, ἔστι δὲ ὁ ἄνθρωπος ἄνθρωπος κατὰ τὸ εἶδος, εἴη ἂν τὸ εἶδος ἡ φύσις. κἂν μὴ γίνηται οὖν κλίνη ἐκ κλίνης, ἀλλὰ ἄνθρωπος ἐξ ἀνθρώπου γίνεται ὥσπερ ξύλον ἐκ ξύλου, καὶ ὅλως τὰ μὲν τεχνητὰ οὐ γίνεται ἐξ ἀλλήλων, τὰ δὲ φυσικὰ γίνεται. καὶ εἴπερ ἄρα, ἐκ τῶν φυσικῶν κανονίζοντα ἐχρῆν τὸ εἶδος λέγειν τὴν φύσιν, ἀλλ' οὐχὶ ἐκ τῶν τεχνητῶν ἀπογινώσκειν. ἡ γὰρ τέχνη οὐ ποιεῖ γόνιμα τῶν ὁμοίων τὰ εἴδη ὥσπερ ἡ φύσις. καὶ γὰρ τὸ ξύλον κἂν ὕλη τῆς κλίνης, ἀλλὰ φυσικὸν εἶδός ἐστι καὶ κατὰ τοῦτο ἔχει καὶ τοῦτο τὴν τοῦ ὁμοίου γέννησιν. προαναφωνηθὲν δὲ τὸ οἷον συμπέρασμα τὸ γίνεται ἄνθρωπος ἐξ ἀνθρώπου ἀσάφειαν ἐνεποίησε τῷ λόγῳ. ἔστι δὲ ἡ ἐπιδρομὴ τοῦ λόγου τοιαύτη· γίνεται ἄνθρωπος ἐξ ἀνθρώπου φυσικὸν εἶδος ἐκ φυσικοῦ, οὐ μέντοι τεχνητὸν ἐκ τεχνητοῦ· εἰς ὃ ἀποβλέψαντες ἐκεῖνοι λέγουσι μὴ εἶναι τὸ εἶδος φύσιν. καίτοι ἔδει μᾶλλον εἰς τὰ φυσικὰ ἀποβλέψαι τὰ ὅμοια τῷ εἴδει γεννῶντα καί, εἴπερ τοῦτο φύσεως ἴδιον, τὸ εἶδος φύσιν λέγειν· εἰ γὰρ τῷ διαμένειν τὴν ὕλην ἐν τῇ ξύλου ἀπὸ ξύλου γεννήσει ἡ ὕλη φύσις αὐτοῖς δοκεῖ, καὶ τῷ διαμένειν τὸ εἶδος φύσις αὐτοῖς δοκείτω τὸ εἶδος. ἐπιστῆσαι δὲ ἄξιον, ὅταν ἄνθρωπος ἐξ ἀνθρώπου γίνηται, εἰ τὸ εἶδος ἐκ τοῦ εἴδους γίνεται, ἀλλὰ μὴ τὸ συναμφότερον ἐκ τοῦ συναμφοτέρου. ἢ διὰ τοῦτο εἶπεν· εἰ δὲ ἄρα τοῦτο, καὶ ἡ μορφὴ φύσις, ὡς ἐν τῷ συνθέτῳ καὶ τῆς μορφῆς γινομένης. p. 193b12 Ἔτι δὲ ἡ φύσις ἡ λεγομένη ἕως τοῦ ἡ ἄρα μορφὴ φύσι ς . Τρίτον τοῦτο τίθησιν ἐπιχείρημα δεικτικὸν τοῦ τὴν φύσιν τὸ εἶδος εἶναι πάνυ ἐντρεχῶς προαχθέν. ἡ γὰρ φύσις ἡ ὡς ἔκφυσις καὶ γένεσις λεγομένη φύσις ὁδός ἐστιν εἰς τὴν φύσιν προϊοῦσα τοῦ γινομένου καὶ εἰς αὐτὴν τελευτῶσα· ὥσπερ οὖν ἐπὶ τῶν τεχνητῶν πᾶν τὸ γινόμενον τοῦτο λέγεται γίνεσθαι τὸ ἐφ' ὃ ἡ πρόοδος καὶ οὐχὶ τὸ ἀφ' οὗ (ὅταν γὰρ ἐκ ξύλου

βάθρον ὁ τέκτων ποιῇ, γίνεσθαι λέγεται οὐ τὸ ξύλον, ἀλλὰ τὸ βάθρον ὑπὸ τοῦ τέκτονος), ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν φυσικῶν (ὅταν γὰρ ὕδωρ εἰς ἀέρα μεταβάλλῃ, οὐχ ὕδωρ λέγομεν γίνεσθαι ἀλλ' ἀέρα), οὕτως οὖν καὶ τὸ φυόμενον ἐπειδὴ εἰς φύσιν ἔρχεται, λέγεται φύεσθαι, ἀλλ' οὐχ ὅτι ἀπὸ φύσεως. [5]

in Ph 9 279 ἔρχεται δὲ ἐπὶ τὸ εἶδος· τὸ εἶδος ἄρα ἡ φύσις· καὶ ἔστιν ἡ συναγωγὴ τοῦ λόγου τοιαύτη· φύσις ἐστὶν ἐφ' ὃ τὸ φυόμενόν τε καὶ γινόμενον σπεύδει. τὸ δὲ φυόμενον καὶ γινόμενον ἐπὶ τὸ εἶδος σπεύδει καὶ οὐκ ἐπὶ τὴν ὕλην. ἡ φύσις ἄρα τὸ εἶδός ἐστιν. ἐπειδὴ δέ τινα τῶν γινομένων οὐκ ἀπὸ τούτων ὀνομάζεται ἐφ' ἃ σπεύδει, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἐμποιούντων τὸ εἶδος, ἐφ' ὃ ἡ πρόοδος τῷ γινομένῳ ὡς ἡ ἰάτρευσις (αὕτη γὰρ ὁμοίως μὲν λέγεται κατὰ τὸ σχῆμα τῆς λέξεως τῇ φύσει τῇ ὡς γενέσει, οὐ μὴν ὡς ἡ φύσις ἐπὶ φύσιν ἐστὶν ὁδός, οὕτως καὶ ἡ ἰάτρευσις ἐπὶ ἰατρικὴν, ἀλλ' ἐπὶ ὑγίειαν, ἧς ποιητικὴ ἡ ἰάτρευσις· τὸ γὰρ ἰατρευόμενον ὑγιάζεται), διὰ τοῦτο διεστείλατο τὰ τοιαῦτα δεικνύς, ὅτι ἡ φύσις πρὸς τὴν φύσιν ἡ ὡς ὁδὸς πρὸς τὴν ὡς τέλος οὐχ οὕτως ἔχει ὡς ἡ ἰάτρευσις πρὸς τὴν ὑγίειαν. αἴτιον δὲ τῆς τοιαύτης τῶν ὀνομάτων διαφορᾶς τὸ ἐν μὲν τοῖς πλείστοις ὁμώνυμον εἶναι τῷ ποιοῦντι τὸ γινόμενον· τὸ γὰρ θερμὸν θερμὸν ποιεῖ καὶ ἡ μεταξὺ ὁδὸς θέρμανσις. ἐν δέ τισιν ἑτερώνυμον, ὡς ἰατρικὴ ὑγίειαν. μήποτε δὲ εἴ τις ἀντὶ τῆς ἰατρεύσεως τὴν ὑγίανσιν λάβοι, καὶ ἐπὶ τούτων ὁμοίως ἕξει. ὡς γὰρ ἡ φύσις ἡ ὡς γένεσις ὁδός ἐστιν εἰς τὴν φύσιν τὴν ὡς τέλος (φύσις γάρ ἐστιν ἐφ' ὃ τελευτᾷ τὰ φυόμενα), οὕτως καὶ ἡ ὑγίανσις εἰς ὑγίειαν. καὶ ἔστι φυόμενον ἡ ὕλη. ὃ δὲ φύεται τὸ εἶδος καὶ τὸ εἰς ὅ, ἀλλ' οὐχὶ τὸ ἐξ οὗ. εἰ οὖν τὸ φυόμενον εἶδος λαμβάνει, καὶ αὖ πάλιν τὸ φυόμενον φύσιν λαμβάνει· τὸ ἄρα εἶδος φύσις ἐστίν, ἐν τρίτῳ σχήματι γινομένης τῆς συναγωγῆς καὶ εὐλόγως ἐπὶ μέρους· ἔστι γὰρ εἶδος καὶ οὐ φυσικόν. ὁ μέντοι Ἀριστοτέλης εἰπὼν ὅτι ὃ φύεται, οὐχὶ τὸ ἐξ οὗ ἐστιν ἀλλὰ τὸ εἰς ὅ, παρεὶς ἐπαγαγεῖν ὅτι τὸ εἰς ὃ εἶδός ἐστι καὶ φύσις διὰ τὸ σαφῆ εἶναι, ὁ δὲ ἐπήγαγε τὸ συμπέρασμα ἡ ἄρα μορφὴ φύσι ς. εἰπὼν δὲ ἔκ τινος εἴς τι ἔρχεται προσέθηκεν ᾗ φύεται ἐνδεικνύμενος, ὅτι ἴσον ἐστὶ τὸ ἔκ τινος εἴς τι ἔρχεται τῷ ἔκ τινος εἴς τι φύεσθαι. ἐφ' ὃ γὰρ ἔρχεται, ὃ φύεταί ἐστιν, ἀλλ' οὐχὶ τὸ ἐξ οὗ οὔτε τὸ ὡς ὑποκείμενον, οὔτε τὸ ὡς ἀντικείμενον· ἄμφω γὰρ ἐξ οὗ. p. [35]

in Ph 9 280 193b18 Ἡ δὲ μορφὴ καὶ ἡ φύσις διχῶς λέγεται ἕως τοῦ ὕστερον ἐπισκεπτέο ν . Εἰπὼν ὅτι ἡ φύσις ἡ ὡς ὁδὸς εἰς φύσιν καὶ εἶδος τελευτᾷ, ἐπειδὴ διττή ἐστιν ἡ ὁδός, ἡ μὲν ἀπὸ στερήσεως εἰς εἶδος ἡ δὲ ἀπὸ εἴδους εἰς στέρησιν, διττὴ ἂν εἴη καὶ ἡ τοιαύτη φύσις ἡ κατὰ τὴν ὁδόν, ὥστε διττὰ καὶ τὰ τέλη τὸ μὲν εἶδος τὸ δὲ στέρησις. εἰ οὖν τὸ τέλος εἶδος καὶ φύσις ἐστί, πῶς ἂν εἴη ἡ στέρησις τέλος ἀντικειμένη τῷ εἴδει; ἔτι δὲ τὰ στοιχεῖα τῶν ἐν γενέσει τὴν ὕλην ἔθετο καὶ τὰ ἀντικείμενα· ἐπεὶ οὖν τὸ ἕτερον τῶν ἀντικειμένων ἔθετο νῦν τὴν φύσιν, πρόχειρον ἦν ἀπορεῖν, πῶς αἴτια μὲν ἄμφω, φύσις δὲ θάτερον. διὸ καὶ τῇ στερήσει κατὰ τοσοῦτον τῆς φύσεως μεταδέδωκε καθ' ὅσον καὶ τοῦ εἴδους εἰπὼν καὶ γὰρ ἡ στέρησις εἶδός πώς ἐστι ν. ἔστι δὲ εἶδός πως ἤτοι ὡς πρὸς τὸ ὑποκείμενον ἀντιδιαστελλομένη, διότι ἐν ὑποκειμένῳ οὖσα καὶ αὐτὴ ὥσπερ τὸ εἶδος μορφή τις καὶ αὐτὴ καὶ εἶδος γίνεται τοῦ ὑποκειμένου. τὰ γὰρ συμβεβηκότα μορφαί πώς εἰσι τῶν οἷς συμβέβηκεν. ἢ ὅτι οὐχ ἁπλῶς ἀπουσία ἐστὶν ἡ στέρησις, ἀλλ' ἐν τῷ πεφυκότι. παράχρωσις οὖν εἴδους ἐστὶν ἡ πρὸς τοῦτο ἐπιτηδειότης. διὸ καὶ διατίθησί πως τὸ ὑποκείμενον, ὅπερ εἴδους ἴδιόν ἐστιν. ἢ λέγοιτο ἂν εἶδός πως ἡ στέρησις οὐ πᾶσα, ἀλλ' ἡ κατὰ τὸ χεῖρον τῶν ἐναντίων θεωρουμένη· τοῦτο γὰρ ὑπὸ τὴν στέρησιν τὸ εἶδος, ὡς ἐν τοῖς Περὶ γενέσεως ἀποδείκνυσι, καὶ ἔστιν ἡ οὕτως λαμβανομένη στέρησις εἶδος. ἤδη δὲ καὶ θάτερον τῶν ἐναντίων, ὁπότερον ἂν ληφθῇ, θατέρου στέρησιν ἐν ἐκείνοις εἶναί φησιν. εἰ οὖν καὶ ἡ στέρησις εἶδός πώς ἐστι καὶ φύσις ἄλλο οὖσα τοῦ ὑποκειμένου καὶ τῆς ὕλης, κἂν ἐν ἐκείνῃ τὸ εἶναι ἔχῃ, λέγοιτο ἂν φύσει καὶ τὰ ἐν στερήσει, οὐ μὴν ἔτι κατὰ φύσιν, διότι τὸ τέλος καὶ οὗ ἐφίεται τὸ ὑποκείμενον τοῦτό ἐστι τὸ κατὰ φύσιν, ἐφίεται δὲ τοῦ εἴδους. διὸ καὶ ἐπὶ πλέον τὸ

φύσει τοῦ κατὰ φύσιν διὰ τὴν στέρησιν. ἀλλὰ πῶς ἡ ἐπὶ τὴν στέρησιν ὁδὸς φύσις λέγοιτο ἂν οὐκ οὖσα ἔκφυσις; φθορὰ γάρ ἐστι καὶ οὐχὶ γένεσις. ἢ καθόσον ἡ στέρησις εἶδός πως, κατὰ τοσοῦτον καὶ αὐτὴ φύσις καὶ ἡ ἐπ' αὐτὴν ἄγουσα ὁδὸς φύσις. ἀλλ' εἰ ἡ στέρησις εἶδός πώς ἐστι, δῆλον ὅτι ἐξ εἴδους εἶδος ἂν γίνηται καὶ οὐκέτι ἡ ἀνωτάτω ἐναντίωσις εἴδους ἐστὶ καὶ στερήσεως, ὡς ἐλέγετο ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ. ἀλλ' ὅτι μὲν κἂν ἐξ εἴδους γίνηται εἶδος, οὐχ ὡς ἐξ εἴδους ἀλλ' ὡς ἐκ στερήσεως καὶ ἐκ τοῦ μὴ τοιοῦδε πεφυκότος δέ, πρόδηλον καὶ ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ διακέκριται. εἰ δὲ καὶ ἡ στέρησις εἶδός πω ς, οὐκέτι μόνον ὡς στέρησις ἀντικείσεται πρὸς τὸ εἶδος, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐναντίον. ἡ γὰρ τῶν μὴ δυναμένων συνυπάρχειν εἰδῶν ἀντίθεσις, ὡς ἐναντίων ἐστὶ καὶ οὐχ ὡς ἕξεως καὶ στερήσεως. [35]

in Ph 9 281 εἰ δὲ τοῦτο, πᾶσα γένεσις οὐκ ἐκ τοῦ μὴ τοιούτου μόνον, ἀλλ' ἐξ ἐναντίων ἔσται εἰδῶν. εἰ δὲ τοῦτο ἢ οὐκ ἔσται γένεσις τῆς οὐσίας καὶ ἔσται πᾶσα οὐσία ἀγένητος καὶ ἄφθαρτος, καίτοι τῆς κυρίως οὐσίας κατ' αὐτὸν τῆς ἀτόμου γινομένης καὶ φθειρομένης ἐν τοῖς φυσικοῖς καὶ τῆς κυρίως γενέσεως κατ' οὐσίαν οὔσης μεταβολῆς, ἢ εἰ γίνοιτο οὐσία, καὶ ταύτην ἐξ ἐναντίου γίνεσθαί τινος ἀνάγκη. δοκεῖ δὲ αὐτῷ τῇ οὐσίᾳ μηδὲν εἶναι ἐναντίον. ταύτην οὖν τὴν ζήτησιν, εἰ τῆς στερήσεως εἴδους πως λεγομένης ἔσται στέρησις περὶ τὴν ἁπλῆν οὐσίαν ἐναντίον τι εἶδος οὖσα ἢ μὴ ἔστιν, ἑκατέρωθεν ἀπορουμένην ἀναβάλλεται νῦν. καὶ γὰρ εἰ μὲν μὴ ἔστιν, ἐπειδὴ πᾶσα γένεσις ἐκ τοῦ ἐναντίου, ἀναιρεθήσεται ἡ τῆς οὐσίας γένεσις, ἥτις μόνη κυρίως γένεσίς ἐστι κατ' αὐτόν· εἰ δὲ ἔστιν οὐσίας γένεσις, ἔστι τι τῇ οὐσίᾳ ἐναντίον, ὅπερ ἐν Κατηγορίαις ἀπέφησε. λύει δὲ τὰς ἀπορίας ταύτας ἐν ἄλλοις λέγων εἶναι μὲν οὐσίαν, ἧς ἡ γένεσις δοκεῖ τὸ συναμφότερον τὸ ἐξ ὕλης καὶ εἴδους συνεστώς, ταύτην δὲ μὴ ἁπλῶς ἀλλὰ κατά τι γίνεσθαι. κατὰ μὲν γὰρ τὸ ὑποκείμενον ἀγένητός ἐστιν (ἡ γὰρ ὕλη οὔτε γίνεται οὔτε φθείρεται, ὡς ἔδειξεν ἐπὶ τέλει τοῦ πρώτου βιβλίου), γίνεται δὲ κατὰ τὸ συναμφότερον, τουτέστιν ἡ οὐσία κατὰ τὸ εἶδος, ὅ ἐστιν ἐν ὑποκειμένῃ τῇ ὕλῃ. ὥσπερ δὲ ἔχει τὸ γίνεσθαι ἡ οὐσία, οὕτως καὶ ἐναντίον ἐστί τι αὐτῇ. ἔχει δὲ τὸ γίνεσθαι οὐ κατὰ τὸ ὑποκείμενον, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἐν ὑποκειμένῳ εἶδος. κατὰ τοῦτο οὖν καὶ ἐναντίον τί ἐστιν αὐτῇ οὐ καθὸ ὑποκείμενόν ἐστιν, ἀλλὰ καθὸ ἐν ὑποκειμένῳ. τῷ γὰρ πυρὶ καθὸ μὲν συναμφότερόν τι καὶ οὐσία τοιαύτη οὐδέν ἐστιν ἐναντίον, κατὰ δὲ τὸ εἶδος. κατὰ γὰρ τὴν θερμότητα καὶ ξηρότητα καὶ τὴν ἐπὶ τὸ ἄνω ῥοπὴν κατὰ ταῦτα ἐναντία ἔχει, καὶ ἡ γένεσις αὐτῷ κατὰ ταῦτα. ὅταν οὖν λέγῃ ἐν Κατηγορίαις τῇ οὐσίᾳ μηδὲν εἶναι ἐναντίον, οὕτως ἀκουστέον ὅτι τῇ συναμφοτέρῳ. ταύτης γὰρ καὶ μόνης ἐκεῖ ὡς οὐσίας μνημονεύει καὶ τῶν ταύτης εἰδῶν καὶ γενῶν. διὸ τῇ μὲν οὐσίᾳ ἁπλῶς καθὸ οὐσία οὐδέν ἐστιν ἐναντίον, οὐδὲ γίνεται ἡ οὐσία καθὸ οὐσία. γένοιτο γὰρ ἂν ἐκ μὴ οὐσίας καὶ τοῦ ἁπλῶς μὴ ὄντος. καθὸ δὲ ἥδε τίς ἐστιν ἡ οὐσία καὶ καθὸ διάφοροι αἱ οὐσίαι, κατὰ τοῦτο καὶ ἔστιν ἐναντίωσις ἐν αὐταῖς· καὶ γὰρ ἡ γένεσις κατὰ τοῦτο· κατὰ τὰ εἴδη δὲ ταῖς οὐσίαις αἱ διαφοραί. [30]

in Ph 9 282 ἐν τούτοις ἄρα ἡ ἐναντίωσις. "Ἤ, φησὶν Ἀλέξανδρος, οὐδὲ τῇ κατὰ τὸ εἶδος οὐσίᾳ ἐναντίον τί ἐστιν. ἡ γὰρ στέρησις οὐ κυρίως ἐναντίον, ἐξ ἧς ἡ γένεσις τῷ εἴδει. ἢ εἰ τὸ ἕτερον τῶν ἐναντίων στέρησις, καὶ ἡ στέρησις ἂν ἐναντίον εἴη." ταῦτα μὲν ὁ Ἀλέξανδρος. μήποτε δὲ οὐκ ἐκ τῆς τοιαύτης στερήσεως κυρίως ἡ γένεσις, τῆς κατὰ τὸ χεῖρον ἐναντίον λεγομένης. κἂν γὰρ ἐξ ἐναντίου εἴδους ἡ γένεσις, οὐ καθὸ εἶδος, ἀλλὰ καθὸ σύνεστιν ἐκείνῳ ἡ τοῦ ἐναντίου στέρησις, ἀπουσία οὖσα ἐν τῷ πεφυκότι. πέφυκε δὲ τὸ αὐτὸ πρὸς ἑκάτερον τῶν ἐναντίων. ὡς γὰρ γένος κοινὸν τῶν ἐναντίων προηγεῖται, οὕτως αὐτὰ καὶ ὑποκείμενον κοινὸν ὑποδέχεται. μήποτε οὖν κατ' ἄλλον τρόπον οὐκ ἔστι τῇ κατὰ τὸ εἶδος οὐσίᾳ ἐναντίον, καθόσον τὰ μὲν ἐναντία ἐν τῇ τῶν διαφορῶν ἀντιθέσει τῇ πρὸς ἀλλήλας θεωρεῖται, τὸ δὲ εἶδος οὐκ ἔστι διαφορά, ἀλλὰ διαφορῶν σύλληψις μετὰ τοῦ γένους. καὶ τὰ μὲν ἐναντία ποιότητές εἰσι, τὸ δὲ εἶδος οὐσία. εἰ οὖν μηδέν ἐστι τῷ εἴδει ἐναντίον, πῶς γίνεται τὸ εἶδος; ἢ οὖν οὐ γίνεται καὶ ἔστι μετὰ τῆς ὕλης

ἀγένητον καὶ τὸ συναμφότερον ἀγένητον καὶ πάντα ἀγένητα, ἢ οὐ πάντα τὰ γινόμενα ἐξ ἐναντίων γίνεται. μήποτε οὖν οὐδὲ τὸ εἶδος καθ' αὑτὸ γίνεται ἢ φθείρεται. τὸ γὰρ πῦρ οὐ μόνον κατὰ τὸ σύνθετον ἀγένητόν ἐστιν, ὡς εἴρηται πρότερον, καὶ κατὰ τὴν ὕλην, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ εἶδος· γίνεται δὲ κατὰ τὰς συνιστώσας αὐτὸ διαφοράς, ἐν αἷς καὶ ἐναντίωσις θεωρεῖται. θερμότης γὰρ καὶ ξηρότης καὶ ἡ ἐπὶ τὸ ἄνω φορὰ καθ' αὑτὸ μὲν οὐδὲν τούτων ἐστὶ τὸ εἶδος τοῦ πυρός, ἀλλὰ διαφοραὶ ταῦτα· πάντα δὲ ἅμα συνδραμόντα τὸ πῦρ ποιεῖ. κατὰ οὖν τὴν τούτων ἐκ τῶν ἐναντίων γένεσιν καὶ εἰς τὸ ἐναντίον φθορὰν γίνεται καὶ φθείρεται τὸ πῦρ. οὕτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων εἰδῶν ἑκάστου ἡ γένεσις καὶ ἡ φθορὰ οὐ καθ' αὑτὸ τοῦ εἴδους ἐστίν, ἀλλὰ κατὰ τὰς τοῦ εἴδους διαφοράς· φθειρομένων γὰρ ἐκείνων ὑπ' ἀλλήλων συμφθείρεται τὸ εἶδος, ὥσπερ καὶ συντρεχουσῶν ἐπιγίνεται. p. 193b22 Ἐπεὶ δὲ διώρισται ποσαχῶς ἡ φύσις λέγεται ι . Ὅτι πρὸς τοῦτο τέταται πᾶς ὁ τοῦ λόγου σκοπὸς πρὸς τὸ διελέσθαι τὰ τῆς φύσεως σημαινόμενα, διότι πολλαχῶς λεγομένης αὐτῆς ἄλλος κατ' ἄλλο τι τῶν σημαινομένων ἐξεδέχετο τὴν φύσιν, σαφὲς πεποίηκεν αὐτὸς οὕτως τὸν λόγον συμπερανάμενος ἐπεὶ δὲ διώρισται ποσαχῶς ἡ φύσις λέγεται ι. τὸ δὲ ποσαχῶς λεγόμενον κατὰ διαφόρων τῷ ὑποκειμένῳ τάττεται πραγμάτων. [35]

in Ph 9 283 ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ μὲν ἄλλα σημαινόμενα σαφῶς παραδέδωκε, τὸ δὲ κυρίως συνέκρυψε, καλῶς ἂν ἔχοι συντόμως πᾶσιν ἐπελθεῖν τοσοῦτον προειπόντα, ὅτι τοῦ φυσικοῦ σώματος ἔχοντος καὶ ὕλην καὶ εἶδος καὶ τὸ συναμφότερον καὶ γενητοῦ ὄντος καὶ διὰ τοῦτο κίνησίν τε ἔχοντος τὴν ἐπὶ γένεσιν καὶ πρὸ πάντων τὸ τῆς κινήσεως αἴτιον (κινήσεως γὰρ οὔσης ἔστι τι πάντως τὸ κινοῦν) πενταχῶς λέγεται ἡ φύσις· καθ' ἕνα μὲν τρόπον ἡ ἐν ἑκάστῳ ὕλη, αὕτη δέ ἐστι τὸ πρώτως ἐν ἑκάστῳ τῶν φυσικῶν ὑπάρχον ἀρρύθμιστον ὡς ἐπὶ τῶν τεχνητῶν ἐν ἀνδριάντι μὲν χαλκός, ἐν νηὶ δὲ ξύλον, ἐν δὲ τῷ φυσικῷ παντὶ σώματι ἡ πρώτη ὕλη ὡς κάτωθεν εἰπεῖν, ἤτοι τὸ ἔσχατον ὑποκείμενον ὡς ἄνωθεν ἀρχόμενοι καλοῦσι. δοκεῖ δὲ αὕτη φύσις εἶναι, διότι χρὴ τὴν ἑκάστου φύσιν ἐν ταῖς παντοίαις αὐτοῦ μεταβολαῖς τὴν αὐτὴν μένουσαν ὁρᾶσθαι. φύσις γοῦν ἀνθρώπου ἐστίν, ἥτις καὶ καθεύδοντος καὶ ἐγρηγορότος καὶ κινουμένου καὶ ἑστῶτος καὶ τὰς ἄλλας τροπὰς ὑπομένοντος ἡ αὐτὴ πανταχοῦ φαίνεται ὁρωμένη. οὕτως οὖν καὶ ἐπὶ τοῦ παντὸς φυσικοῦ σώματος τὸ ὑπομένον ἐν ταῖς παντοίαις μεταβολαῖς τὸ αὐτὸ τοῦτο ἂν εἴη φύσις. ὑπομένει δὲ ἡ ὕλη. ὁ δὲ Ἀντιφῶν τὴν τῆς ὕλης ὑπομονὴν καὶ ἀπὸ τῆς τοῦ ὁμοίου βλαστήσεως ἐπειράθη δεικνύναι, καίτοι τῆς βλαστήσεως μᾶλλον εἶδος ἐξ εἴδους ἢ ὕλην ἐξ ὕλης γίνεσθαι δηλούσης. ἄνθρωπος γὰρ ἐξ ἀνθρώπου καὶ ξύλον ἐκ ξύλου γίνεται. εἶδος δὲ καὶ τὸ ξύλον, κἂν ὕλης ἔχῃ πρὸς τὴν κλίνην λόγον. Κατὰ δεύτερον δὲ σημαινόμενον φύσις λέγεται τὸ περὶ τὴν ὕλην εἶδος. ὡς γὰρ οὔπω λέγεται κατὰ τὸ τῆς τέχνης ὄνομα ἀνδριάς, ἐὰν μὴ ἀπολάβῃ τὸ κατὰ τὴν τέχνην εἶδος, οὕτως καὶ ἡ ὕλη οὔπω λέγεται κατὰ τὸ φυσικὸν ὄνομα, ἐὰν μὴ ἀπολάβῃ τὸ εἶδος. ἡ γὰρ ὕλη δυνάμει μόνον ἐστὶν ἐκεῖνο οὗ ἐστιν ὕλη, οἷον τὸ σπέρμα δυνάμει ζῷον, ἕκαστον δὲ κατὰ τὸ ἐνεργείᾳ χαρακτηρίζεται. τοῦτο δέ ἐστι τὸ εἶδος. εἰκότως ἄρα μᾶλλον τῆς ὕλης τὸ εἶδος φύσις δοκεῖ. Κατὰ δὲ τρίτον σημαινόμενον φύσις λέγεται τὸ ἐκ τῆς ὕλης καὶ τοῦ εἴδους συγκείμενον οἷον ὁ ἄνθρωπος. ὡς γὰρ ἡ οὐσία τριχῶς ἥ τε ὕλη καὶ τὸ εἶδος καὶ τὸ συναμφότερον, οὕτως καὶ ἡ φύσις τριχῶς λέγοιτο ἄν. ὁ μέντοι Ἀριστοτέλης τὸ ἐξ ἀμφοῖν φησι "φύσις μὲν οὐκ ἔστι, φύσει δέ". εἰ γὰρ ἑκάτερον τῶν συντιθέντων αὐτὸ φύσις ἐστίν, ἄλλο δὲ παρ' ἑκάτερόν ἐστι τὸ σύνθετον κατ' ἐκεῖνα ὑφεστώς, φύσις μὲν οὐκ ἂν εἴη κυρίως, φύσει δέ. εἰ μέντοι τὸ "μᾶλλον αὕτη φύσις τῆς ὕλης" ἐπὶ τῆς συνθέτου εἴρηται, ὡς ἤκουσεν ὁ Πορφύριος, δῆλον ὅτι κυρίως μὲν φύσις οὐκ ἔστι τὸ σύνθετον (οὐδὲ γὰρ τῶν ἁπλῶν οὐδὲν κυρίως φύσις), μᾶλλον δὲ τῆς ὕλης φύσις ἐστί, διότι ἔχει ἐν ἑαυτῷ τὸ εἶδος, ὃ μᾶλλον τῆς ὕλης φύσις ἐστί. καὶ κατὰ τὸν Ἀντιφῶντος δὲ διορισμόν, ἐπειδὴ ἄνθρωπος ἐξ ἀνθρώπου γίνεται σύνθετον ἐκ συνθέτου, εἴη ἂν φύσις καὶ τὸ σύνθετον. [35]

in Ph 9 284 ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ τρία σημαινόμενα τῆς φύσεως τό τε σύνθετόν ἐστι καὶ τὰ στοιχεῖα τοῦ συνθέτου. Κατὰ δὲ τέταρτον σημαινόμενον λέγεται φύσις ἡ οἷον ἔκφυσις καὶ γένεσις καὶ κίνησις, καθ' ἣν ὑπὸ τοῦ φύοντος φύεται τὸ φυόμενον. ὡς γὰρ ἐπὶ ἱματίου τό τε ὑφαῖνόν ἐστιν ὁ ὑφάντης καὶ τὸ ὑφαινόμενον τὸ ἱμάτιον καὶ τρίτον ἡ ὕφανσις κίνησίς τις οὖσα ἀπὸ τοῦ ποιοῦντος ἐπὶ τὸ γινόμενον, οὕτως καὶ ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ τό τε φυόμενόν ἐστι καὶ τὸ φύον καὶ μεταξὺ ἀμφοῖν ἡ φύσις ἡ τοιαύτη ἡ ὡς κίνησις τῆς ποιούσης φύσεως, ὡς ἡ ἰάτρευσις τῆς ἰατρικῆς. Κατὰ πέμπτον δὲ σημαινόμενον τὸ κυριώτατον φύσις ἐστὶ τὸ τοῦ κινεῖσθαι τοῖς φυσικοῖς αἴτιον. ὥσπερ τέχνη τὸ ποιητικὸν τῶν τεχνητῶν καὶ ἡ ταύτης κίνησις, φύσις λεγομένη ἄρχεται μὲν ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν ὕλην φύσεως, λήγει δὲ εἰς τὴν κατὰ τὸ εἶδος φύσιν ἀποδιδοῦσα τὴν κατὰ τὸ συναμφότερον φύσιν. καὶ ταύτῃ μὲν κοινωνεῖ τῇ τέχνῃ ἡ ποιητικὴ φύσις, διαφέρει δὲ αὐτῆς τῷ τὴν μὲν τέχνην ἐκτὸς οὖσαν ἄρχεσθαι μὲν ἐκ τῶν οἰκείων θεωρημάτων, τελευτᾶν δὲ εἰς ἄλλο τι παρ' αὐτὴν οὖσαν τὸ ἀποτέλεσμα. οὕτως γὰρ ἡ ἰατρικὴ εἰς ὑγίειαν τελευτᾷ, ἡ μέντοι φύσις ἐνυπάρχουσα τῷ φυομένῳ διὰ τῆς οἷον ἐκφύσεως ἐπὶ τὴν τοῦ ἀποτελουμένου φύσιν τελευτᾷ φύσις εἰς φύσιν διὰ φύσεως. εἰ μὴ ἄρα καὶ ἡ τέχνη διὰ τῆς τεχνικῆς κινήσεως εἰς τὸ τεχνητὸν τὸ ὁμοειδὲς τελευτῶσα σῴζει κατὰ τοῦτο τὴν πρὸς φύσιν ὁμοιότητα, ἀλλὰ κατά γε τὸ ἐνυπάρχειν καὶ ἔνδοθεν εἶναι τὴν ἐνέργειαν τῆς φύσεως διαφέρει τῆς τέχνης ἡ φύσις. Πολλῶν δὲ ὄντων τῶν σημαινομένων τῆς φύσεως τὸ μὲν ὄνομα κυριώτερον τῇ φύσει τῇ ὡς κινήσει καὶ ἐκφύσει προσήκει (τῇ γὰρ ἰατρεύσει καὶ ὑφάνσει καὶ ὅλως κινήσει ἀναλογεῖ), ἡ δὲ ἔννοια τοῦ ὀνόματος τῇ κυρίως φύσει μᾶλλον προσήκει τῇ ὡς ποιητικῇ τῶν φυσικῶν. ὁ μέντοι ὁρισμὸς πᾶσι τοῖς σημαινομένοις ἐφαρμόσει οἰκείως ἑφ' ἑκάτερα λαμβανόμενος· καὶ γὰρ ἡ μὲν κυρίως φύσις ἀρχὴ καὶ αἰτία κινήσεώς ἐστι καὶ ἠρεμίας, ἡ δὲ ὡς κίνησις φύσις ὡς ὀργανική· διὰ γὰρ ταύτης ἡ ποιητικὴ φύσις τὴν ἐν τοῖς φυσικοῖς κίνησιν καὶ ἠρεμίαν ἀποτελεῖ, ὡς ὁ ἰατρὸς διὰ τῆς ἰατρεύσεως τὴν ὑγίειαν. ἡ δὲ ὕλη καὶ τὸ εἶδος ἀρχαὶ τῆς κατὰ φύσιν ἀποδιδομένης ἐνεργείας εἰσὶν ὡς στοιχειώδεις. καὶ λέγει ὁ Εὔδημος ὅτι ἐπιδέχεται καὶ ταῦτα τὸν λόγον τὸν τῆς φύσεως· ἀρχὴ γὰρ δοκεῖ κινήσεως εἶναι καὶ ἡ ὕλη καὶ τὸ οὗ ἕνεκα. [35]

in Ph 9 285 τοῦ γὰρ ἴεσθαι κάτω τὸν μόλυβδον τὴν ὑποκειμένην ὕλην αἰτιώμεθα· ὅτι γὰρ ἐκ τοιαύτης ἐστὶ κάτω φέρεται. ἔχει δὴ κινήσεως ἀρχὴν ἐν ἑαυτῷ καὶ καθ' ἑαυτόν, ᾗ γὰρ μόλυβδός ἐστι. τὸ δὲ εἶδος ἀρχὴ ἂν εἴη καὶ ὡς τέλος· εἰς τοῦτο γὰρ βλέπουσα ἡ φύσις πάντα πραγματεύεται τὰ ἐν τοῖς φυσικοῖς. ἀλλὰ πῶς τὸ σύνθετον ἀρχὴ ἂν εἴη καὶ αἰτία ἀποτέλεσμα μόνον ὑπάρχον; ἢ καὶ τοῦτο ὡς τέλος ἂν εἴη ἀρχή. εἴτε γὰρ εἶδος ἐν ὕλῃ τὸ σύνθετον εἴτε ἐξ ὕλης καὶ εἴδους, τούτου ποιητική ἐστιν ἡ φύσις καὶ οὐχ ὡς καθ' ἑαυτὸ ὄντος τοῦ εἴδους. μήποτε δὲ τὸ σύνθετον καὶ ὡς ποιητικὸν αἴτιόν ἐστιν ἀρχὴ κινήσεως καὶ ἠρεμίας. εἴπερ αἱ ἐνέργειαι κινήσεις οὖσαι κατὰ τὸ σύνθετον ἀποδίδονται καὶ αἱ τῶν ἐνεργειῶν παῦλαι. ἡ γὰρ τοῦ πυρὸς οὐσία ἀρχὴ ἂν εἴη καὶ αἰτία θερμάνσεως καὶ τῆς ἐπὶ τὸ ἄνω φορᾶς. ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτως. Ἄξιον δέ μοι δοκεῖ ζητεῖν, πῶς ἐν τῇ ἀπαριθμήσει τῶν τῆς φύσεως σημαινομένων τὸ κυριώτατον τῆς φύσεως σημαινόμενον τὴν ποιητικὴν τῶν φυσικῶν αἰτίαν ὁ Ἀριστοτέλης παραλέλοιπε τὴν ὕλην εἰπὼν καλεῖσθαι φύσιν καὶ τὸ εἶδος, καὶ εἴπερ ἄρα, καὶ τὸ σύνθετον καὶ τὴν οἷον ἔκφυσιν καὶ κίνησιν τὴν ἐπὶ τὸ εἶδος, τῆς δὲ ὡς ποιητικῆς αἰτίας μὴ μνημονεύσας. καὶ λεκτέον οἶμαι πρὸς τοῦτο, ὅτι εὐθὺς ἀρξάμενος τοῦ περὶ τῆς φύσεως λόγου τὴν κυρίως φύσιν τὴν ποιητικὴν αἰτίαν παραδέδωκεν καὶ ταύτην ὡρίσατο. διὸ καὶ τὸ κατὰ συμβεβηκὸς ἐξηγούμενος ἰατρὸν ἔλαβεν ἑαυτὸν ἰατρεύοντα ὡς δὴ καὶ τὸ καθ' αὐτὸ αἴτιον ποιητικὸν ζητῶν τὸ ἀνάλογον τῷ οἰκίαν ποιοῦντι καὶ τὰ ἄλλα τὰ χειρόκμητα. ἐκεῖ οὖν τὴν κυρίως φύσιν ἀποδοὺς ἐνταῦθα λοιπὸν τὰ ἄλλα σημαινόμενα τοῦ τῆς φύσεως ὀνόματος παραδίδωσι. μήποτε δὲ τὴν κυρίως φύσιν οὐδὲ ἐνταῦθα παρῆκεν, ἀλλ' ἐνεδείξατο εἰπὼν ἀπὸ ἰατρικῆς μὲν οὐκ εἰς ἰατρικὴν εἶναι ὁδὸν τὴν

ἰάτρευσιν, ἀλλ᾽ εἰς ὑγίειαν, τὴν δὲ φύσιν τὴν ὡς κίνησιν ἀπὸ φύσεως εἰς φύσιν. ἡ δὲ ἀναλογοῦσα τῇ ἰατρικῇ φύσις ἡ ποιητική ἐστι καὶ οὐδεμία ἄλλη τῶν κατὰ τὰ τέτταρα σημαινόμενα. ἐρεῖ δέ τι οἶμαι περὶ τῆς ποιητικῆς φύσεως καὶ μετ᾽ ὀλίγον, ὅταν τὰ αἴτια διορίζηται. Ἀλλ᾽ ἐπειδὴ τὰ περὶ τῆς φύσεως εἰρημένα τέλος ἔχειν δοκεῖ, καλῶς ἂν ἔχοι τὸν λόγον ἀναλαβεῖν καὶ ζητῆσαι, τίς ἡ κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην φύσις καὶ τίνα ἔχουσα δύναμιν ἐν τοῖς οὖσι. καλῶς μὲν γὰρ ἀπὸ τῆς διαφορᾶς τῶν φύσει πρὸς τὰ μὴ φύσει τὴν εὕρεσιν αὐτῆς ἐποιήσατο. καὶ γὰρ τὴν ψυχὴν οὕτω καὶ αὐτὸς καὶ ὁ Πλάτων ἀνεῦρεν ἀπὸ τῆς τῶν ἀψύχων πρὸς τὰ ἔμψυχα διαφορᾶς, ἐν οἷς ἔλεγεν ἐν Φαίδρῳ “πᾶν γὰρ σῶμα, ᾧ μὲν ἔξωθεν τὸ κινεῖσθαι, ἄψυχον, ᾧ δὲ ἔνδοθεν αὐτῷ ἐξ ἑαυτοῦ ἔμψυχον, ὡς ταύτης οὔσης φύσεως ψυχῆς. [35]

in Ph 9 286 καὶ ἐν τοῖς Νόμοις δὲ τὸ ἔνδοθεν κινούμενον, φησί, ζῆν λέγομεν. καὶ τούτῳ διαφέρει τὸ ἔμψυχον τοῦ ἀψύχου, ὅπερ καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς Περὶ ψυχῆς ἐπ᾽ αὐτῶν σχεδὸν εἶπε τῶν ὀνομάτων “λέγομεν οὖν ἀρχὴν λαβόντες τῆς σκέψεως διωρίσθαι τὸ ἔμψυχον τοῦ ἀψύχου τῷ ζῆν.” τὰ δὲ μὴ φύσει διττά· τὰ μὲν ὑπὲρ φύσιν ὡς τὰ ἄυλα καὶ ἀσώματα καὶ χωριστὰ τῶν σωμάτων ἐν καθαροῖς εἴδεσιν ἱδρυμένα, τὰ δὲ χείρονα τῶν φυσικῶν ὡς τὰ ὑπὸ τῆς ἀνθρωπίνης τέχνης γινόμενα κλίνη καὶ ἱμάτιον καὶ τὰ τοιαῦτα ἔνυλα σωματικά. κοινὸν δὲ καὶ τοῖς ὑπὲρ φύσιν καὶ τοῖς μετὰ τὴν φύσιν τὸ ἀκίνητον ἐξ ἑαυτῶν καὶ ἀμετάβλητον, κἂν τοῖς μὲν κατὰ τὸ κρεῖττον τοῖς δὲ κατὰ τὸ χεῖρον. τὰ οὖν φυσικὰ μέσα ἀμφοῖν ὄντα διὰ μὲν τὸ πᾶσαν τὴν ἄυλον καὶ ἀσώματον οὐσίαν ὑποβεβηκέναι ἔνυλα τέ ἐστι καὶ σωματικά, διὰ δὲ τὸ μὴ ὑπ᾽ ἀνθρωπίνης γίνεσθαι τέχνης, ἀλλ᾽ ὥσπερ ἀφ᾽ ἑαυτῶν φύεσθαι καὶ ἀναβλαστάνειν ἀφανοῦς οὔσης αἰσθήσει τῆς δημιουργικῆς αὐτῶν αἰτίας φυσικὰ λέγεται, διὰ δὲ τὴν πρὸς ἄμφω διαφορὰν ἀρχὴν ἐν ἑαυτοῖς κινήσεως ἔχει καὶ μεταβολῆς· εἰκότως οὖν τοῦτον χαρακτῆρα τῆς φύσεως καὶ τῆς οὐσίας αὐτῆς ἀποδέδωκεν ὁ Ἀριστοτέλης τῷ ἀρχὴν φάναι κινήσεως καὶ μεταβολῆς εἶναι καὶ τῆς ὁριζούσης τὴν τοιαύτην μεταβολὴν ἠρεμίας. Ἀλλὰ καὶ ἡ ψυχὴ κινήσεώς ἐστιν ἀρχὴ καὶ μεταβολῆς τοῖς ἐμψύχοις σώμασι καὶ κατὰ Πλάτωνα καὶ κατ᾽ αὐτὸν τὸν Ἀριστοτέλην. τίς οὖν ἡ διαφορά; ὅτι γὰρ καὶ ἡ ἐσχάτη ψυχὴ ἡ φυτικὴ καλουμένη ἄλλη καὶ κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην ἐστὶ παρὰ τὴν φύσιν, εἴρηται μέν τι καὶ πρότερον, λεγέσθω δὲ καὶ νῦν, κἂν πολλάκις φύσιν καλῶσι τὴν φυτικὴν ψυχὴν ὡς ἐγγὺς οὖσαν τῆς φύσεως. πᾶσα ψυχὴ καὶ ἡ ἐσχάτη ἐντελέχεια σώματος φυσικοῦ ὀργανικοῦ λέγεται παρ᾽ αὐτῷ, ὥστε φύσιν ἔχοντι σώματι ὑπάρχει ἡ φυτικὴ ψυχὴ ἄλλη δηλονότι οὖσα παρὰ τὴν φύσιν. ἀλλ᾽ οὐδὲ μόνα τὰ ὀργανικὰ σώματα φύσιν ἔχει, ἀλλὰ καὶ τὰ ὁμοιομερῆ καὶ τὰ τέτταρα στοιχεῖα. ἔτι δὲ ἔμψυχα μὲν λέγομεν τὰ ἔχοντα αἰτίαν ἐν ἑαυτοῖς τοῦ τρέφεσθαι καὶ αὔξεσθαι καὶ γεννᾶν ὅμοια, φυσικὰ δὲ καὶ τὰ μὴ τοιαῦτα οἷον λίθους καὶ τὰ ἄλλα μέταλλα καὶ τὰ νεκρὰ σώματα καὶ τὰ ἁπλᾶ. ἔτι δὲ πᾶν σῶμα φύσιν ἔχει (καὶ γὰρ τὰ τῶν τεχνητῶν οἷον τὸ τοῦ ἀνδριάντος) καὶ φυσικόν ἐστιν ὥσπερ καὶ τὸ τῆς κλίνης ξύλον. οὐ πᾶν δὲ σῶμα ἔμψυχόν ἐστιν. ὥστε οὐκ ἂν εἴη ψυχὴ ἡ φύσις. δῆλον δὲ ὅτι χείρων ἐστὶν ἡ φύσις τῆς φυτικῆς ψυχῆς, εἴπερ ὡς εἶδος ὕλῃ τῷ φυσικῷ σώματι ἡ τοιαύτη ψυχὴ ἐπιγίνεται. πῶς οὖν ὁ Ἀριστοτέλης τὴν πρὸς ψυχὴν αὐτῆς διαφορὰν ἀποδέδωκεν; ἐγὼ μὲν οἶμαι καὶ τὸ “ἐν ᾧ ἔστιν” ἀρκεῖν πρὸς τοῦτο καὶ τὸ ἐφεξῆς σαφέστερον εἰρημένον τὸ “ἐν ὑποκειμένῳ” εἶναι τὴν φύσιν. [35]

in Ph 9 287 ψυχὴ γὰρ πᾶσα κινητικὴν ἔχουσα κυρίως δύναμιν ἐξῄρηται τοῦ κινουμένου. εἰ δὲ μὴ ἀρκεῖ τοῦτο τοῖς ἡγουμένοις καὶ τὴν φυτικὴν ψυχὴν καὶ τὴν ἄλογον ἐν ὑποκειμένοις τοῖς σώμασιν, ἀλλ᾽ ἐκεῖνό γε ἀρκέσει τὸ κυριώτατον καὶ εἰς κατανόησιν τῆς φυσικῆς ὑποστάσεως καὶ εἰς διορισμὸν αὐτῆς τὸν πρὸς τὴν ψυχήν· ἀρχὴν γὰρ κινήσεως τοῖς σώμασι τὴν φύσιν οὐχ οὕτως ὁ Ἀριστοτέλης λέγει, ὡς καὶ αὐτὸς καὶ ὁ Πλάτων λέγουσι τὴν ψυχήν· ἡ μὲν γὰρ ψυχὴ κινητικὴ τῶν σωμάτων ἐστὶ κατ᾽ ἀμφοτέρους, ἡ δὲ φύσις ἀρχὴ κινήσεώς ἐστιν οὐ κατὰ τὸ κινεῖν ἀλλὰ κατὰ τὸ κινεῖσθαι καὶ ἠρεμίας οὐ κατὰ τὸ ἠρεμίζειν ἀλλὰ κατὰ τὸ ἠρεμίζεσθαι. διὸ τὰ φυσικὰ

οὐ λέγεται ὑφ' ἑαυτῶν κινεῖσθαι. ἐδύνατο γάρ, φησὶν ὁ Ἀριστοτέλης, καὶ ἱστάναι ἑαυτά, εἴπερ κινεῖν ἑαυτὰ ἐδύνατο. ἀλλ' ἐπιτηδειότης τις ἔοικεν εἶναι πρὸς τὸ κινεῖσθαι καὶ διακοσμεῖσθαι οἷον κάτωθεν ἄνω φυομένη καὶ τῇ ἑαυτῆς εὐφυΐᾳ προκαλουμένη τὰ διακοσμητικὰ αἴτια. εἰ γὰρ κινήσεως ἦν ἀρχὴ ὡς κινοῦσά τι, κατὰ τοῦτο οὐ διέφερε τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ πρώτως κινοῦντος αἰτίου. ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ σώματα πόρρω διαστάντα τῆς ἀμερίστου καὶ ἀδιαστάτου οὐσίας καὶ κατ' αὐτὸ τὸ εἶναι ζωῆς ὑπαρχούσης νεκρὰ γέγονε καὶ ἀπνεύμονα καθ' αὑτὰ καὶ πρὸς πᾶσαν ζωὴν ἀπεψυγμένα, ἔσχατόν τι ζωῆς εἶδος ἔσχεν ἐν αὐτοῖς τὸ κατὰ δύναμιν καὶ κατ' ἐπιτηδειότητα, ταύτην ἣν καλοῦμεν φύσιν, δι' ἣν καὶ τὰ νεκρὰ δύναται κινεῖσθαι καὶ μεταβάλλεσθαι, καὶ αὐτὸ δὴ τοῦτο φύεσθαι, καὶ εἰς ἄλληλα παθητικὰ ἐνεργεῖν. οὐ γὰρ εἰλικρινεῖς εἰσιν αἱ τούτων ἐνέργειαι, ἀλλὰ παθητικαί. διὸ πάντα τὰ φυσικὰ κινούμενα κινεῖ. καίτοι τὸ κυρίως ἀκίνητον ὃν αὐτὸ κινεῖ, ὥς φησιν ὁ Ἀριστοτέλης. Ὅτι δὲ ἀρχὴν κινήσεως οὐ τοῦ κινεῖν ἀλλὰ τοῦ κινεῖσθαι ὁ Ἀριστοτέλης ἀφορίζεται τὴν φύσιν, δηλοῖ μὲν καὶ ἐνταῦθα λέγων "ὡς οὔσης τῆς φύσεως ἀρχῆς τινος καὶ αἰτίας τοῦ κινεῖσθαι καὶ ἠρεμεῖν" καὶ ὅτι ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶν ἡ φύσις. τὸ δὲ ἐν ὑποκειμένῳ οὐκ ἂν ἀρχὴ εἴη κυρίως κινητικὴ τοῦ ὑποκειμένου. ἐν μέντοι τῷ τελευταίῳ βιβλίῳ ταύτης τῆς πραγματείας περὶ τῶν στοιχείων λέγων τῶν τεττάρων "ὅτι μὲν τοίνυν, φησίν, οὐδὲν τούτων κινεῖ ἑαυτό, δῆλον. ἀλλὰ κινήσεως ἀρχὴν ἔχει οὐ τοῦ ποιεῖν οὐδὲ τοῦ κινεῖν, ἀλλὰ τοῦ κινεῖσθαι". διὸ καὶ ζητεῖ ὑπὸ τίνος κινεῖται τὰ στοιχεῖα, ὡς ὑφ' ἑαυτῶν μὴ κινουμένων αὐτῶν· ζῴων γὰρ ἴδιον εἶναι τοῦτο βούλεται τῶν ψυχὴν ἐχόντων ἣν ἀρχὴν κινητικὴν ἀφορίζεται. [35]

in Ph 9 288 καὶ πρὸ ταύτης δὲ τῆς ῥήσεως "καὶ κινητὸν δέ, φησίν, ὡσαύτως φύσει τὸ δυνάμει ποιὸν ἢ ποσὸν ἢ ποῦ, ὅταν ἔχῃ τὴν ἀρχὴν τὴν τοιαύτην ἐν αὐτῷ" τὴν φύσιν δηλονότι λέγων. ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ τῆς Περὶ οὐρανοῦ τάδε γέγραφε· "τῶν γὰρ ἀψύχων ἐν οὐδενὶ ὁρῶμεν ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως. τὰ μὲν γὰρ ὅλως οὐ κινεῖται, τὰ δὲ κινεῖται μὲν ἀλλ' οὐ πανταχόθεν ὁμοίως, οἷον τὸ πῦρ ἄνω μόνον καὶ ἡ γῆ ἐπὶ τὸ μέσον". εἰ οὖν φυσικὰ τὰ τέτταρα στοιχεῖα καὶ μὴ ἔχει ἐν ἑαυτοῖς τὸ ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως, τουτέστι τὸ κινοῦν αἴτιον, δῆλον ὅτι οὐχ οὕτως ἀρχὴ κινήσεως λέγεται ἡ φύσις ὡς κινητική, ἀλλ' ὡς τοῦ κινεῖσθαι ἀρχή. εἰ δὴ τοιαύτη τίς ἐστιν ἡ φύσις ὡς τὸ δυνάμει καὶ ἡ ἐπιτηδειότης ἡ πρὸς τὸ κινεῖσθαι, πῶς ποιητικὴν πολλαχοῦ τὴν φύσιν λέγομεν; καὶ αὐτὸς ὁ Ἀριστοτέλης ἀνάλογον αὐτὴν εἶναι τῇ τέχνῃ φησὶν ἐν τούτῳ τῷ βιβλίῳ καὶ πρὸς τῷ τέλει ἕνεκά του ποιεῖν τὴν φύσιν ἀποδείκνυσιν. καὶ συμπεραινόμενος ἐκεῖνον τὸν λόγον "ὅτι μὲν οὖν, φησίν, αἰτία ἡ φύσις οὕτως ὡς ἕνεκά του, φανερόν. ἐν δὲ τῷ πρώτῳ τῆς Περὶ οὐρανοῦ σαφῶς τῇ θείᾳ ποιήσει τὴν ποίησιν αὐτῆς συντάττων "ὁ θεός, φησί, καὶ ἡ φύσις οὐδὲν μάτην ποιοῦσι." Καὶ πρὸς τοῦτο δὲ οἶμαι ῥητέον, ὅτι τὸ γινόμενον πᾶν ἐξ ὑποκειμένου τε γίνεται τινὸς δυνάμει ὄντος τοῦτο ὅπερ μέλλει γίνεσθαι καὶ ὑπὸ τοῦ ποιοῦντος ἐνεργείᾳ ὄντος. καὶ χρεία ἀμφοῖν πρὸς τὸ ἀποτέλεσμα. καὶ διὰ τοῦτο ἡ φύσις, κἂν ἐπιτηδειότης ἐστὶ τοῦ ὑποκειμένου, λέγεται ποιεῖν ὡς συντελοῦσα πρὸς τὸ ἀποτέλεσμα, καὶ ὅταν λέγῃ αὐτὴν ἕνεκά του ποιεῖν, ὡς τῆς τῶν φυσικῶν γενέσεως εἰς τέλος ὡρισμένον ὁρώσης λέγει καὶ μὴ ἀπὸ τύχης ἢ ἐκ ταὐτομάτου γινομένων, ἀλλ' ὡς πεφυκότων οὕτω γίνεσθαι ὡς γίνονται. λέγει γοῦν ἐν τούτῳ τῷ βιβλίῳ ὅτι "ἐν οἷς τέλος τί ἐστι, τούτου ἕνεκα πράττεται τὸ ἕτερον καὶ τὸ ἐφεξῆς. οὐκοῦν ὡς πράττεται, οὕτως πέφυκε, καὶ ὡς πέφυκεν οὕτω πράττεται ἕκαστον, ἐὰν μή τι ἐμποδίσῃ". ὁρᾷς οὖν ὅτι τὸ πεφυκὸς τοῦτο λέγει εἶναι τὸ φυσικόν. κἂν λέγῃ οὖν ὅτι "ὁ θεὸς καὶ ἡ φύσις οὐδὲν μάτην ποιοῦσιν", οὕτως λέγει ὡς τῆς μὲν τὴν ἐπιτηδειότητα κάτωθεν παρεχομένης εἰς τέλος τὸ ἀγαθὸν βλέπουσαν, τοῦ δὲ τὸ ἐνεργείᾳ τοιοῦτον ἄνωθεν ἐπιλάμποντος. ἀλλ' ὁ μὲν Ἀριστοτέλης οὕτως ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν φύσει πρὸς τὰ μὴ φύσει τὴν τῆς φύσεως εὗρεν ὑπόστασιν. Οἱ δὲ παλαιότεροι φαίνονται μὲν καὶ αὐτοὶ τοιαύτην τινὰ τῆς φύσεως ἔννοιαν ἐσχηκότες ὡς κατὰ τὴν ἐπιτηδειότητα τὴν πρὸς κίνησιν ἑκάστων

θεωρουμένης, καθ' ἣν χαρακτηρίζεται τὰ φυσικὰ πράγματα, ἐχόντων δὲ πάντων τῶν φυσικῶν καὶ ὕλην καὶ εἶδος οἱ μὲν τῇ ὕλῃ τὴν τοιαύτην δύναμιν ἀποδεδώκασι, φύσιν μὲν λέγοντες καθ' ἣν κινεῖσθαι πέφυκε τὰ φυσικά, ὁρῶντες δὲ κατὰ τὴν ὕλην μάλιστα μεταβάλλοντα, ὡς ἡ κλίνη κατὰ τὸ ξύλον· οἱ δὲ φύσιν λέγοντες καθ' ἣν ἔχει τὸ εἶναι τὰ φυσικά, ἐπειδὴ τὸ εἶδός ἐστιν ὁ ἑκάστου χαρακτὴρ καθ' ὃν ὑφέστηκέ τε ἕκαστον καὶ εἶναι λέγεται τοῦτο ὅπερ ἐστί, διὰ τοῦτο τὸ εἶδος εἶναι τὴν φύσιν ἔλεγον. [5]

in Ph 9 289 διὰ γὰρ ταύτην τὴν ἔννοιαν τῆς φύσεως τὴν κατὰ τὸν ἑκάστου χαρακτῆρα καὶ ἐπὶ πάντων χρώμεθα τῷ ὀνόματι αὐτῆς, καὶ ψυχῆς φύσιν καὶ νοῦ μὴ παραιτούμενοι λέγειν ἤδη δὲ καὶ θεοῦ. ἀλλ' ὁ Ἀριστοτέλης οὔτε τὴν ὕλην καθ' ἑαυτὴν ἠξίωσε λέγειν φύσιν (ὑποκείμενον γὰρ ἀδρανὲς καθ' αὐτήν ἐστιν ἡ ὕλη) οὔτε τὸ εἶδος (φυσικὸν γὰρ τοῦτό ἐστι καὶ οὐ φύσις), ἀλλὰ τὴν ἐπιτηδειότητα τὴν πρὸς τὴν οἰκείαν κίνησιν καὶ μεταβολὴν τῆς ὕλης, ὅταν ἐκ τοῦδε τοῦ εἴδους εἰς τόδε μεταβάλλῃ, φύσιν εἶπε. καὶ γὰρ καὶ ἡ ἀποβολὴ καὶ ἡ μετάληψις τοῦ εἴδους κατὰ τὴν φυσικὴν ἐπιτηδειότητα γίνεται τῇ ὕλῃ. καὶ τὸ εἶδος δὲ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν καὶ γίνεται ἐκ τοῦ ἀντικειμένου καὶ γενόμενον σῴζεται καὶ κινεῖται πάσχον τε καὶ ποιοῦν, μᾶλλον δὲ παθητικῶς ἐνεργοῦν. ὥστε καὶ ἡ ὕλη καὶ τὸ εἶδος φυσικὰ μέν ἐστι, φύσις δὲ οὐδέτερον, ὁμοίως δὲ οὐδὲ τὸ σύνθετον. μᾶλλον δὲ τῆς ὕλης εἴη ἂν τὸ εἶδος φύσις διὰ τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν δύναμιν. καὶ τὸ σύνθετον δὲ μᾶλλον τῆς ὕλης διὰ τὸ εἶδος, ἐπειδὴ φυσικὸν ὅλως τότε γίνεται τόδε ἢ τόδε, ὅταν ἀπολάβῃ τὸ εἶδος. ἡ γὰρ ὕλη καθ' αὐτὴν ἀδιόριστός ἐστιν, ἐπιτηδειότης δὲ οὖσα πρὸς τὴν τοῦ εἴδους ὑπόστασιν ἡ φύσις προϋπάρχει μέν πως τοῦ εἴδους εἰκότως δυνάμει οὖσα ἐν τῇ ὕλῃ, προϋποφαίνει δὲ ἐν ἑαυτῇ τὸ εἶδος φύσις οὖσα αὐτοῦ καὶ οἷον ἔκφυσις καὶ ἀναβλάστησις ἀπὸ τῆς ὕλης. διὸ καὶ οἱ ζωὴν ἐσχάτην λέγοντες τὴν φύσιν καλῶς λέγουσιν. ὡς γὰρ ἡ ἀπὸ τοῦ πρώτου ὄντος οἷον ἀνάζεσις εἰς διάκρισιν τῆς εἰδητικῆς ὑποστάσεως καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ εἶναι εἰς τὸ ἐνεργεῖν ἔκστασις ἡ πρώτη ἐστὶ δύναμις καὶ ἡ πρώτη ζωὴ κατὰ τὴν πρώτην τοῦ ὄντος κίνησιν ὑποστᾶσα, οὕτως ἡ ἀπὸ τῆς ὕλης τοῦ ἐνύλου εἴδους ἔκφυσις καὶ ἡ ἐπ' αὐτὸ κίνησις κατὰ τὸ δυνάμει τοῦ εἴδους θεωρουμένη ἡ ἐσχάτη δύναμίς ἐστι καὶ ἡ ἐσχάτη ζωή. καὶ διὰ τοῦτο ἄνω μὲν τὸ ὂν ὑπὲρ τὴν ζωήν ἐστι, κάτω δὲ ἡ ὕλη μετὰ τὴν φύσιν, ὅτι τὰ ὑπέρτερα αἴτια ἐπὶ πλέον φθάνει τῶν καταδεεστέρων. ζωὴ δὲ οὖσα τοῦ εἴδους ἡ φύσις οὐ μόνον ἔκφυσίς ἐστιν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ γενομένου ἤδη συνοχὴ καὶ διανάστασις πρὸς τὸ ποιεῖν καὶ πάσχειν ἃ πέφυκε. p. [35]

in Ph 9 290 193b23 Μετὰ τοῦτο θεωρητέον τίνι διαφέρει ὁ μαθηματικὸς ἕως τοῦ οὐδὲ γίνεται ψεῦδος χωριζόντω ν . Βούλεται μὲν τὴν διαφορὰν τοῦ φυσικοῦ πρὸς τὸν μαθηματικὸν παραδοῦναι εἰκότως, διότι περὶ τὰ αὐτὰ καταγίνεσθαι δοκοῦσι. καὶ γὰρ ὁ μὲν φυσικὸς περὶ φυσικὰ σώματα καταγίνεται. ταῦτα δὲ ἐπίπεδα ἔχει καὶ στερεὰ καὶ μήκη καὶ στιγμά ς , περὶ ὧν σκοπεῖ ὁ μαθηματικό ς. εἰ οὖν ταῦτα ἐν τοῖς φυσικοῖς ἐστι, φυσικὸς ἂν εἴη καὶ ὁ μαθηματικός, καὶ ἡ μαθηματικὴ μέρος ἂν εἴη τῆς φυσικῆς φυσικῶν οὖσα καὶ αὐτὴ θεωρητική. ὁμοίως δὲ καὶ τὴν πρὸς ἀστρολογίαν διαφορὰν τῆς φυσικῆς παραδίδωσι, διότι καὶ αὐτὴ κοινωνεῖν δοκεῖ καὶ μάλιστα ὅτι περὶ κινούμενα καὶ ὁ ἀστρολόγος καταγίνεται ὥσπερ ὁ φυσικός, καὶ οὐχὶ περὶ ἀκίνητα ὡς ὁ γεωμέτρης. διὸ περὶ τῶν αὐτῶν δοκοῦσι λέγειν ὅ τε φυσικὸς καὶ ὁ ἀστρολόγος. κἂν γὰρ ὁ φυσικὸς περὶ τῆς οὐσίας διαλέγηται τῶν ἄστρων, ὁ δὲ μαθηματικὸς περὶ τῶν συμβεβηκότων οἷον κινήσεως αὐτῶν καὶ σχήματος καὶ μεγέθους καὶ τῆς πρὸς ἄλληλα καὶ τὴν γῆν διαστάσεως, ἀλλὰ καὶ ὁ φυσικὸς καὶ περὶ τούτων διαλέγεται. ἄτοπον γὰρ τὸ ταῦτα ἀγνοεῖν τὸν δοκοῦντα τὴν τῶν ὄντων φύσιν ἐπεσκέφθαι. καὶ φαίνονται μέντοι οἱ περὶ φύσεως πραγματευσάμενοι καὶ περὶ σχήματος ἡλίου καὶ σελήνης λέγοντες, καὶ ὅτι σφαιροειδὴς ἡ γῆ καὶ ὁ κόσμος ὅλος δεικνύντες. καὶ δὴ καὶ αὐτὸς ἐν τῇ Περὶ οὐρανοῦ καὶ ὁ Πλάτων ἐν Τιμαίῳ περὶ τούτων ἀπέδειξαν φυσικαῖς ἀποδείξεσι προσχρησάμενοι. εἰ οὖν ὁ μὲν φυσικὸς καὶ περὶ

οὐσίας τῶν ἄστρων καὶ περὶ τῶν συμβεβηκότων αὐτοῖς ἐπισκοπεῖ, ὁ δὲ ἀστρολόγος περὶ μόνων τῶν συμβεβηκότων, μέρος ἂν δόξῃ τῆς φυσικῆς καὶ ἡ ἀστρολογία. οὕτως μὲν οὖν σύνεγγυς ἂν εἴησαν τῇ φυσικῇ ἥ τε μαθηματικὴ καὶ ἡ ἀστρολογία, καὶ διὰ τοῦτο τὴν διαφορὰν αὐτῶν ἔδει παραδοῦναι. Διαφέρει δὲ ὁ μαθηματικὸς τοῦ φυσικοῦ πρῶτον μὲν ὅτι ὁ φυσικὸς οὐ περὶ τῶν συμβεβηκότων μόνον τοῖς φυσικοῖς σώμασι λέγει, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς ὕλης, τοῦ μαθηματικοῦ μηδὲν περὶ ὕλης πολυπραγμονοῦντος. ἔπειτα καὶ περὶ τῶν συμβεβηκότων, περὶ ὧν ἀμφότεροι λέγουσιν, οὐ κατὰ τὸν αὐτὸν λέγουσι τρόπον, ἀλλ' ὁ μὲν φυσικὸς περὶ ἐπιπέδων λέγει καὶ γραμμῶν καὶ σημείων ὡς περὶ περάτων τοῦ φυσικοῦ καὶ κινητοῦ σώματος. ὁ δὲ μαθηματικὸς οὔτε τὴν κίνησιν προσποιεῖται τὴν ἔμφυτον οὔτε ὡς πέρατα φυσικοῦ σώματος παραλαμβάνει. οὐδὲ γὰρ τὸ στερεὸν αὐτῷ φυσικὸν ὑπόκειται, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο μόνον τὸ τριχῇ διεστώς. [30]

in Ph 9 291 ὡς εἰ καὶ καθ' ἑαυτὰ ἦν τοιαῦτα· περὶ γὰρ τὰ τῇ νοήσει χωριστὰ καταγίνονται. διὸ καὶ χωρίζουσιν αὐτά, καὶ οὐδὲν ἀκολουθεῖ ψεῦδος. χωρίσας γὰρ αὐτὰ τῇ νοήσει τῶν φυσικῶν σωμάτων καὶ πάσης κινήσεως οὕτω τὰ συμβεβηκότα τοῖς οὕτω ὑποτεθεῖσι σκοπεῖ. ὥστε εἰ μήτε ὡς περὶ φυσικῶν λέγει μήτε ὡς φυσικοῖς ὑπαρχόντων, οὔτε φυσικὸς ἂν εἴη ὁ μαθηματικὸς οὔτε μέρος ἡ μαθηματικὴ τῆς φυσικῆς. ἀλλ' οὐδὲ ἡ ἀστρολογία· καὶ γὰρ καὶ αὕτη τὰ συμβεβηκότα τοῖς φυσικοῖς σκοπεῖ, οὐχ ᾗ τοῖς φυσικοῖς συμβέβηκεν, ἀλλ' ὁποῖα ἂν ᾖ τὰ ἐσχηματισμένα καὶ κινούμενα σώματα· ὥστε καὶ ὁ ἀστρολόγος κἂν λέγῃ περὶ τῶν καθ' αὑτὰ ὑπαρχόντων τοῖς φυσικοῖς σώμασιν, ἀλλ' οὐχ ᾗ φυσικοῖς ὑπάρχει ταῦτα ζητεῖ, οὐδὲ ὅτι τῇ τοιαύτῃ φύσει τὰ τοιαῦτα σχήματα καὶ μεγέθη καὶ κινήσεις προσήκουσιν ἀποδείκνυσιν. ὥσπερ ἐπὶ τοῦ οὐρανίου σώματος ὅτι σφαιροειδές, ὁ μὲν φυσικὸς ἀπὸ τοῦ πρῶτον καὶ ἁπλοῦν καὶ τέλειον καὶ μονοειδὲς τοῦτο μόνον εἶναι τῶν στερεῶν σχημάτων (τὰ γὰρ εὐθύγραμμα σύνθετά τε ἐκ πλειόνων καὶ δεύτερα) καὶ διὰ τοῦτο τῷ πρώτῳ τῶν σωμάτων προσήκειν, ὡς Ἀριστοτέλης ἀποδείκνυσιν, ὁ δὲ ἀστρολόγος ἐκ τοῦ τῶν ἰσοπεριμέτρων ἐν τοῖς στερεοῖς πολυχωρητοτέραν εἶναι τὴν σφαῖραν. οὕτως μὲν οὖν ὁ Ἀριστοτέλης διὰ βραχέων ἐνεδείξατο τὴν διαφορὰν τῆς φυσιολογίας πρός τε τὴν μαθηματικὴν καὶ τὴν ἀστρολογίαν. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος φιλοπόνως λέξιν τινὰ τοῦ Γεμίνου παρατίθησιν ἐκ τῆς ἐπιτομῆς τῶν Ποσειδωνίου Μετεωρολογικῶν 〈τῆσ〉 ἐξηγήσεως τὰς ἀφορμὰς ἀπὸ Ἀριστοτέλους λαβοῦσαν. ἔχει δὲ ὧδε· "τῆς μὲν φυσικῆς θεωρίας ἐστὶ τὸ σκοπεῖν περί τε οὐσίας οὐρανοῦ καὶ ἄστρων καὶ δυνάμεως καὶ ποιότητος γενέσεώς τε καὶ φθορᾶς καὶ νὴ Δία τούτων περὶ μεγέθους καὶ σχήματος καὶ τάξεως ἀποδεικνύναι δύναται· ἡ δὲ ἀστρολογία περὶ τοιούτου μὲν οὐδενὸς ἐπιχειρεῖ λέγειν, ἀποδείκνυσι δὲ τὴν τάξιν τῶν οὐρανίων κόσμον ὄντως ἀποφήνασα τὸν οὐρανόν, περί τε σχημάτων λέγει καὶ μεγεθῶν καὶ ἀποστημάτων γῆς τε καὶ ἡλίου καὶ σελήνης καὶ περὶ ἐκλείψεων καὶ συνάψεων τῶν ἄστρων καὶ περὶ τῆς ἐν ταῖς φοραῖς αὐτῶν ποιότητος καὶ ποσότητος. ὅθεν ἐπειδὴ τῆς περὶ ποσὸν καὶ πηλίκον καὶ ποιὸν κατὰ σχῆμα θεωρίας ἐφάπτεται, εἰκότως ἀριθμητικῆς τε καὶ γεωμετρίας ἐδεήθη ταύτῃ. [30]

in Ph 9 292 καὶ περὶ τούτων, ὧν ὑπισχνεῖτο μόνων λόγον ἀποδώσειν, δι' ἀριθμητικῆς τε καὶ γεωμετρίας συμβιβάζειν ἰσχύει. πολλαχοῦ τοίνυν ταὐτὸν κεφάλαιον ἀποδεῖξαι προθήσεται ὅ τε ἀστρολόγος καὶ ὁ φυσικός, οἷον ὅτι μέγας ὁ ἥλιος, ὅτι σφαιροειδὴς ἡ γῆ, οὐ μὴν κατὰ τὰς αὐτὰς ὁδοὺς βαδιοῦνται. ὁ μὲν γὰρ ἀπὸ τῆς οὐσίας ἢ τῆς δυνάμεως ἢ τοῦ ἄμεινον οὕτως ἔχειν ἢ ἀπὸ τῆς γενέσεως καὶ μεταβολῆς ἕκαστα ἀποδείξει, ὁ δὲ ἀπὸ τῶν συμβεβηκότων τοῖς σχήμασιν ἢ μεγέθεσιν ἢ ἀπὸ τῆς ποσότητος τῆς κινήσεως καὶ τοῦ ἐφαρμόττοντος αὐτῇ χρόνου. καὶ ὁ μὲν φυσικὸς τῆς αἰτίας πολλαχοῦ ἅψεται εἰς τὴν ποιητικὴν δύναμιν ἀποβλέπων, ὁ δὲ ἀστρολόγος ὅταν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν συμβεβηκότων ἀποδεικνύῃ, οὐχ ἱκανὸς θεατὴς γίνεται τῆς αἰτίας, οἷον ὅτε σφαιροειδῆ τὴν γῆν ἢ τὰ ἄστρα ἀποδίδωσιν, ἐνιαχοῦ δὲ οὐδὲ τὴν αἰτίαν λαβεῖν ἐφίεται, ὡς ὅταν περὶ ἐκλείψεως διαλέγηται· ἄλλοτε δὲ καθ' ὑπόθεσιν εὑρίσκει τρόπους τινὰς ἀποδιδούς,

ὧν ὑπαρχόντων σωθήσεται τὰ φαινόμενα. οἷον διὰ τί ἀνωμάλως ἥλιος καὶ σελήνη καὶ οἱ πλάνητες φαίνονται κινούμενοι; ὅτι εἰ ὑποθώμεθα ἐκκέντρους αὐτῶν τοὺς κύκλους ἢ κατ᾽ ἐπίκυκλον πολούμενα τὰ ἄστρα, σωθήσεται ἡ φαινομένη ἀνωμαλία αὐτῶν, δεήσει τε ἐπεξελθεῖν, καθ᾽ ὅσους δυνατὸν τρόπους ταῦτα ἀποτελεῖσθαι τὰ φαινόμενα, ὥστε ἐοικέναι τῇ κατὰ τὸν ἐνδεχόμενον τρόπον αἰτιολογίᾳ τὴν περὶ τῶν πλανωμένων ἄστρων πραγματείαν. διὸ καὶ παρελθών τίς φησιν Ἡρακλείδης ὁ Ποντικός, ὅτι καὶ κινουμένης πως τῆς γῆς, τοῦ δὲ ἡλίου μένοντός πως δύναται ἡ περὶ τὸν ἥλιον φαινομένη ἀνωμαλία σῴζεσθαι. ὅλως γὰρ οὐκ ἔστιν ἀστρολόγου τὸ γνῶναι, τί ἠρεμαῖόν ἐστι τῇ φύσει καὶ ποῖα τὰ κινητά, ἀλλὰ ὑποθέσεις εἰσηγούμενος τῶν μὲν μενόντων, τῶν δὲ κινουμένων σκοπεῖ, τίσιν ὑποθέσεσιν ἀκολουθήσει τὰ κατὰ τὸν οὐρανὸν φαινόμενα. ληπτέον δὲ αὐτῷ ἀρχὰς παρὰ τοῦ φυσικοῦ, ἁπλᾶς εἶναι καὶ ὁμαλὰς καὶ τεταγμένας κινήσεις τῶν ἄστρων, δι᾽ ὧν ἀποδείξει ἐγκύκλιον οὖσαν τὴν χορείαν ἁπάντων τῶν μὲν κατὰ παραλλήλους, τῶν δὲ κατὰ λοξοὺς κύκλους εἱλουμένων". οὕτως μὲν οὖν καὶ ὁ Γέμινος ἤτοι ὁ παρὰ τῷ Γεμίνῳ Ποσειδώνιος τὴν διαφορὰν τῆς τε φυσιολογίας καὶ τῆς ἀστρολογίας παραδίδωσιν ἀπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους τὰς ἀφορμὰς λαβών. Κατὰ δὲ τὴν λέξιν ἄτοπον φησὶ τὸ τῶν κα θ ᾽ αὐτὰ συμβεβηκότων τοῖς φυσικοῖς μηδὲν εἰδέναι τὸν φυσιολόγον εἰκότως, διότι ἀνάγκη τὸν εἰδότα τι κατὰ τρόπον καὶ τὰ ἴδια αὐτοῦ εἰδέναι καὶ τὰς προσεχεῖς διαφοράς. [30]

in Ph 9 293 εἰ γὰρ μὴ ταῦτα εἰδείη, οὐδὲ εἰ τῶν ὁμογενῶν διαφέρει εἴσεται. τοῦτο δὲ μὴ εἰδὼς πάντα ἂν τὰ ὁμογενῆ ταὐτὰ ἀλλήλοις ὑπολήψεται, ὥστε εἰ οὕτω τύχοι καὶ τἀναντία. εἰ οὖν τὰ σχήματα καὶ μεγέθη καὶ αἱ τοιαίδε κινήσεις τῶν ἄστρων ἴδια τοῦ θείου σώματός ἐστιν, ἀνάγκη καὶ ταῦτα εἰδέναι τὸν φυσικόν. περὶ δὲ τὴν τῶν ὀνομάτων χρῆσιν ἐπισημήνασθαι ἄξιον, ὅτι μαθηματικὸν νῦν τὸν γεωμέτρην ἔοικε καλεῖν· οὗτος γάρ ἐστιν ὁ περὶ ἐπίπεδα καὶ στερεὰ καὶ μήκη καὶ στιγμὰς ἔχων, καίτοι τῆς κυρίως μαθηματικῆς καὶ τὴν ἀριθμητικὴν καὶ τὴν ἀστρολογίαν ἤτοι σφαιρικὴν καὶ τὴν ἁρμονικὴν ἤτοι κανονικὴν περιεχούσης. καὶ τὸ τῆς ἀστρολογίας ὄνομα οἱ μὲν παλαιοὶ μήπω τότε τῆς ἀποτελεσματικῆς εἰς τοὺς Ἕλληνας, ὡς ἔοικεν, ἐλθούσης ἐπὶ τῆς νῦν καλουμένης ἀστρονομίας ἔφερον, οἱ δὲ νεώτεροι διελόντες τοὔνομα τὴν μὲν τὰς κινήσεις τῶν οὐρανίων ἐπισκοποῦσαν ἀστρονομίαν καλοῦσι, τὴν δὲ περὶ τὰ ἀποτελούμενα ἐξ αὐτῶν διατρίβουσαν ἀστρολογίαν ἰδίως ἐπονομάζουσι. p. 193b35 Λανθάνουσι δὲ τοῦτο ποιοῦντες καὶ οἱ τὰς ἰδέας λέγοντες ἕως τοῦ ἀλ λ ᾽ οὐχ ᾗ μαθηματικὴ ἀλ λ ᾽ ᾗ φυσικ ή . Εἰπὼν τοὺς μαθηματικοὺς τὰ τῇ ὑποστάσει ἀχώριστα χωρίζοντας κατ᾽ ἐπίνοιαν οὕτως ποιεῖσθαι περὶ αὐτῶν τοὺς λόγους, διότι τὰς τρεῖς διαστάσεις ἀπὸ τοῦ φυσικοῦ σώματος ἀφαιροῦσι, καὶ ἀπὸ τῶν τριῶν τὰς δύο ἐπίπεδον καθ᾽ αὑτὸ λαμβάνοντες, καὶ ἀπὸ τῶν δύο τὴν μίαν ὅταν τὴν γραμμὴν πολυπραγμονῶσι, τὸ αὐτό φησι λανθάνειν ποιοῦντας καὶ τοὺς τὰς ἰδέας λέγοντας, μᾶλλον δὲ ἀτοπώτερόν τι ποιεῖν. οἱ μὲν γὰρ μαθηματικοὶ γραμμὰς καὶ ἐπίπεδα καὶ τὰ τοιαῦτα χωρίζουσιν ἀπὸ τῶν φυσικῶν σωμάτων, ἅπερ εἰ καὶ τῇ ὑποστάσει ἀχώριστά ἐστιν, ἀλλὰ τῇ γε ἐπινοίᾳ χωριζόμενα οὐδὲν ἀδύνατον ἑπόμενον ἔχει. οὗτοι δὲ τὰ φυσικὰ εἴδη χωρίζειν ἐπιχειροῦσιν οἷον ἄνθρωπον καὶ σάρκα καὶ τὰ τοιαῦτα, ἅπερ ἧττόν ἐστι χωριστὰ τῶν μαθηματικῶν. τὸ δὲ ἧττον δοκεῖ δι᾽ εὐλάβειαν λέγειν φιλόσοφον, καίτοι βουλόμενος αὐτὰ μηδαμῶς εἶναι μηδὲ τῇ ἐπινοίᾳ χωριστά. καὶ παραδίδωσι κανόνα τῶν τε τῇ ἐπινοίᾳ δυναμένων χωρίζεσθαι καὶ τῶν μή. καὶ γὰρ ὅταν μὲν ταῦτα ἃ χωρίζομεν ὁριζόμενοι μὴ παραλαμβάνωμεν ἐν τῷ ὁρισμῷ ἐκεῖνα, ὧν χωρίζομεν αὐτά, μηδὲ τῇ ἐννοίᾳ συναναφέρωμεν, ἀλλ᾽ αὐτὰ καθ᾽ αὑτὰ ὁριζώμεθα καὶ ἐννοῶμεν (ὡς τὸ μαθηματικὸν σῶμα ὁριζόμενοι λέγομεν τὸ τὰς τρεῖς ἔχον διαστάσεις οὐδαμοῦ τὴν ὕλην ἢ τὴν κίνησιν τοῦ φυσικοῦ σώματος συναναφέροντες καὶ τὸ ἐπίπεδον τὸ μῆκος καὶ πλάτος μόνον ἔχον καὶ ἐπὶ ἀριθμῶν ὁμοίως), τότε χωριστὰ λόγῳ καὶ ἐπινοίᾳ τὰ τοιαῦτα λέγομεν εἶναι. [35]

in Ph 9 294 ὅταν δὲ βουλομένοις ὁρίσασθαι τὰ χωριζόμενα συνεμφαίνηται πάντως ἐκεῖνα, ὧν χωρίζεται, καὶ μηδὲ δύνηται χωρὶς ἐκείνων νοεῖσθαι, τότε καὶ τῇ νοήσει καὶ ἐπινοίᾳ τὰ τοιαῦτα ἀχώριστα λέγομεν. τοιαῦτα δὲ σὰρξ καὶ ὀστοῦν καὶ ἄνθρωπος. οὐ μόνον γὰρ φυσικὸν ἕκαστον τούτων ἐστὶν καὶ ἔνυλον καὶ συναμφότερον, ἀλλὰ καὶ ὡς σύνθετον ἐπινοεῖται. καὶ τὴν διαφορὰν παρέστησεν ἐπὶ σχήματος, ποτὲ μὲν καθ' αὐτὸ νοεῖσθαι δυναμένου, ὅταν καθ' αὐτὸ λέγηται ὡς τὸ κυρτὸν ἢ μᾶλλον τὸ κοῖλον σχῆμα, ποτὲ δὲ μὴ δυναμένου, ὡς ἐπὶ τοῦ σιμοῦ. καὶ γὰρ ἡ σιμότης κοιλότης ἐστίν, ἀλλ' οὐχ ἡ τυχοῦσα, ἀλλ' ἡ ἐν ῥινὶ κοιλότης. διὸ σιμότητα ἄνευ ῥινὸς ἐπινοῆσαι ἀδύνατον. καὶ τὸν ὁρισμὸν ἀποδιδόντες σιμότητα λέγομεν εἶναι κοιλότητα ἐν ῥινί. εἰ τοίνυν καὶ τὸν ἄνθρωπον ὁριζόμενοι ζῷον λογικὸν θνητὸν λέγομεν τὸ κατὰ τὴν ἰδέαν παράδειγμα τοῦ ἀνθρώπου λεγόμενον, ἤτοι ἄλλο τι ὂν λέγεται ἄνθρωπος (καὶ οὐκ ἂν εἴη κοινωνοῦν τῷ φυσικῷ ἀνθρώπῳ κατὰ τὴν οὐσίαν οὐδὲ παράδειγμα αὐτοῦ) ἢ εἴπερ καὶ αὐτὸ ζῷον λογικὸν θνητόν ἐστι καὶ παρ' αὐτοῦ ὁ τῇδε ἄνθρωπος τὸ εἶναι τοιοῦτος ἔχει τῇ πρὸς αὐτὸ ὁμοιότητι, καὶ ἐκεῖνο μετὰ κινήσεως ἀνάγκη νοεῖσθαι καὶ σώματος. τὸ γὰρ ζῷον οὐσία ἐστὶν ἔμψυχος αἰσθητικὴ καὶ κατὰ τόπον κινητική. πῶς οὖν ἂν εἴη ζῷον τὸ ἐκεῖ ἢ πῶς θνητόν, χαλεπὸν καὶ πλάσαι, ἢ πῶς ὅλως τὰ φυσικὰ καὶ ἔνυλα καὶ ἐν κινήσει οἷον καὶ σάρξ ἐστι καὶ ὀστοῦν καὶ ἄνθρωπος καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον. ὅτι δὲ οὐ πάντα δυνατὸν χωρίσαι τῶν φυσικῶν, δείκνυσι καὶ διὰ τοῦ τῶν μαθημάτων καίτοι χωρίζειν πεφυκότων ὅμως τὰ φυσικώτερα καὶ κινήσει προσχρώμενα (οἷά ἐστιν ἥ τε ὀπτικὴ καὶ ἡ ἁρμονικὴ καὶ ἡ ἀστρολογία αἰσθήσεσιν ἤδη προσχρώμεναι καὶ κινουμένοις ὑποκειμένοις) μὴ δύνασθαι χωρίσαι ταῦτα τῆς ὕλης καὶ τῆς φύσεως. καὶ γὰρ ἡ ὀπτικὴ γραμμὰς ὥσπερ ὁ γεωμέτρης λαμβάνει, καὶ ἡ ἁρμονικὴ λόγους ἀριθμητικοὺς ἐπόγδοον καὶ ἡμιόλιον καὶ ἐπίτριτον καὶ διπλάσιον ὡς ἡ ἀριθμητική, καὶ ἡ ἀστρολογία σφαίρας καὶ κύκλους ὡς ἡ σφαιρική· καὶ ὅμως οὐ δύνανται ταῦτα αὗται τῶν φυσικῶν καὶ κινουμένων καὶ ἐνύλων χωρίσαι, ὥσπερ ἐκεῖναι χωρίζουσι καὶ ἐφ' ἑαυτῶν ὁρίζονται καὶ ὡς κεχωρισμένοις χρῶνται. καίτοι τὰς ἀρχὰς ὁ μὲν ὀπτικὸς ἀπὸ τοῦ γεωμέτρου λαμβάνει, ὁ δὲ ἁρμονικὸς ἀπὸ τοῦ ἀριθμητικοῦ, ὁ δὲ ἀστρολόγος ἀπὸ τοῦ σφαιρικοῦ. καὶ εἰσὶν ὑπ' αὐτοὺς οὗτοι ὡς ὁ ἰατρὸς ὑπὸ τὸν φυσικόν. ὅτι δὲ οὔτε ὁ ὀπτικὸς οὔτε ὁ ἁρμονικὸς οὔτε ὁ ἀστρολόγος δύναται χωρίζειν ἀπὸ τῶν φυσικῶν τὰ ἑαυτοῖς ὑποκείμενα, δῆλον γίνεται, ὅταν εἰς χρείαν ἄγηται ἕκαστος ὡς ἐνεργὸς θεωρούμενος. [30]

in Ph 9 295 τότε γὰρ καὶ ἀνάπαλιν ἔχουσι τρόπον τινὰ πρὸς τὰς ἀρχικωτέρας. ἡ μὲν γὰρ γεωμετρία περὶ γραμμῆς φυσικῆς σκοπεῖ τῆς ὡς πέρατος, ἀλ λ ' οὐχ ᾗ φυσικ ή . ἡ δὲ ὀπτικὴ μαθηματικὴν μὲν λαμβάνει γραμμήν (ὡς γὰρ μῆκος μόνον ἁπλατές), ἀλ λ ' οὐχ ᾗ μαθηματικὴ σκοπεῖ, ἀλ λ ' ᾗ φυσικ ή. ὅτι δὲ μαθηματικὴν λαμβάνει, δηλοῖ τὰ ὀπτικὰ διαγράμματα. εἰ οὖν γραμμὰς καὶ ἀριθμοὺς καὶ κύκλους καίτοι τῷ λόγῳ πεφυκότα χωρίζεσθαι οὐκ ἀεὶ δυνατὸν χωρίζειν, πόσῳ μᾶλλον τὰ φυσικὰ αὐτὰ καὶ σύνθετα, ὧν καὶ οἱ ὁρισμοὶ ὡς συνθέτων καὶ φυσικῶν ἀποδίδονται; Ταῦτα καλῶς Ἀριστοτέλης πρὸς τὰς δημώδεις περὶ τῶν ἰδεῶν ἐννοίας ἀντείρηκεν, ὅσαι τῶν μὲν ἐκεῖ μηδενὸς συναισθάνονται, τὰ δὲ ἔνυλα εἴδη μηδὲ ἀποδύουσαι τελέως τῆς ὕλης ἐν τῷ δημιουργικῷ νῷ προϋπάρχειν φαντάζονται, πάντων ἁπλῶς τῶν ἐνταῦθα καὶ τῶν μετὰ τῆς ὕλης θεωρουμένων καὶ μετὰ τοῦ τρόπου τῆς τῶν τῇδε ὑποστάσεως λαμβανομένων ἰδέας εἶναι νομίζουσαι καὶ μέντοι καὶ τὴν ὁμοιότητα οὐχ ὡς εἰκόνων πρὸς παραδείγματα τῶν τῇδε πρὸς ἐκεῖνα, ἀλλ' ὡς ταυτότητα νοοῦσαι. καὶ γὰρ τῷ ὄντι εἰ ἄνθρωπος ὁ ἔνυλος οὗτός ἐστιν ὁ αἰσθήσει καὶ κινήσει χρώμενος καὶ σωματικὸς καὶ θνητὴν ἔχων τὴν ἑαυτοῦ σύστασιν, οὐκ ἂν εἴη ἐκεῖ ἄνθρωπος· εἰ δὲ γενητὰ μὲν τὰ ἐνθάδε, τὸ δὲ γενόμενον ὑπ' αἰτίας ἀνάγκη γενέσθαι καὶ οὐχὶ κοινῆς μόνον, ἀλλ' ἀφωρισμένης καὶ τοῦδέ τινος οἰστικῆς, δεῖ πάντως προϋπάρχειν ἐν τῷ δημιουργικῷ νῷ τὰς τῶν γινομένων κατ' εἶδος διακεκριμένας αἰτίας, ὡς καὶ ἐν τῷ οἰκοδόμῳ ἄλλον μὲν τοίχου τεχνικὸν λόγον, ἄλλον δὲ ὀροφῆς. τὰ δὲ

ὀνόματα μεταφέροντες ἐντεῦθεν ἐκεῖ, εἰ μὲν ὡς αἰτίας τούτων ἀφωρισμένας καὶ τοῦτον ἐχούσας ἐκεῖ τὸν λόγον, ὃν ἐνταῦθα ἔχει τὰ ἀποτελούμενα τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασι καλοῦμεν, οὐδὲν οἶμαι ἄτοπον. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς Ἀριστοτέλης διττὴν ἔφατο τὴν τάξιν τὴν μὲν ἐν τῷ κόσμῳ, τὴν δὲ ἐν τῷ αἰτίῳ τοῦ κόσμου, ὥσπερ τὴν μὲν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, τὴν δὲ ἐν τῷ στρατηγῷ. καίτοι εἴ τις τὴν ἐνταῦθα τάξιν ὡς ἐνταῦθα οὖσαν ὁρίζοιτο, οὐκ ἂν ὁ ὁρισμὸς ἐφαρμόσῃ τῇ ἐν τῷ νῷ τάξει, ὥστε οὐδὲ τὸ ὄνομα. καὶ γὰρ εἰ ὁρισμός τις εἴη τῆς Σωκράτους εἰκόνος ὡς εἰκόνος, οὐκ ἂν οὗτος ἐφαρμόσῃ τῷ παραδείγματι· εἰ μέντοι τὴν ὁμοιότητα τῆς εἰκόνος πρὸς τὸ παράδειγμα ὁρισμῷ περιλαμβάνοι οἷον τὸ σιμὸν τὸ φαλακρὸν τὸ ἐξόφθαλμον παρεὶς τὴν ὑποκειμένην ὕλην, οὐδὲ τότε μὲν ὁ ὁρισμὸς ἐφαρμόσει τῷ Σωκράτει, ὅμοιος μέντοι ἔσται τῷ ἐκείνου ὁρισμῷ. [35]

in Ph 9 296 οὐδὲ γὰρ ἡ σιμότης ἡ ἐν τῇ εἰκόνι ἡ αὐτὴ τῇ τοῦ Σωκράτους ἐστίν, ἀλλ᾽ ὁμοία καὶ εἰκὼν ἐκείνης. ἀλλ᾽ ὅτι μέν εἰσι τῶν φυσικῶν αἰτίαι καὶ λόγοι προϋπάρχοντες ἐξ ὧν ταῦτά ἐστιν, οὔτε Ἀριστοτέλης οὔτε οἱ τὰ Ἀριστοτέλους τιμῶντες ἀμφισβητοῦσιν. οἱ δὲ τὰς ἰδέας τιθέμενοι, οὐκ αἰτίας μόνον λέγουσιν αὐτὰς τῶν τῇδε ἀλλὰ καὶ παραδείγματα, ὡς κατὰ τὴν πρὸς ἐκεῖνα ὁμοιότητα τῶν ἐνταῦθα ὑφισταμένων. διὸ καὶ ὀνόμασι χρῶνται τοῖς αὐτοῖς ἐφ᾽ ἑκατέρων, ὅπερ οὐκ ἂν ἔχοι λόγον, εἰ μὴ καὶ τὰ φυσικὰ εἴδη τῇ ἐπινοίᾳ χωρίζοιτο. Ἐπιστῆσαι οὖν ἄξιον, ὅτι καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἄλλο μὲν τὸ σύνθετον τὸ ἐξ ὕλης καὶ εἴδους οἶδεν, ἄλλο δὲ τὸ εἶδος αὐτό. καὶ δὴ καὶ ὁρισμὸν ἄλλον μὲν τῆς ὕλης ἑκασταχοῦ, ἄλλον δὲ τοῦ εἴδους, ἄλλον δὲ τοῦ συνθέτου φησὶν ἀποδίδοσθαι. καὶ ἐν τούτοις δὲ τὸ εἶδος θεωρεῖ καθ᾽ αὑτό, ὅταν λέγῃ τὸ εἶδος καὶ τὴν μορφὴν εἶναι τὴν φύσιν. οὐ γὰρ τὸ σύνθετον λέγει τότε, ὅταν εἴπῃ “τί οὖν φύεται; οὐχὶ ἐξ οὗ, ἀλλ᾽ εἰς ὅ. ἡ ἄρα μορφὴ φύσις.” καὶ δῆλον ὅτι ὁ τούτου τοῦ εἴδους ὁρισμὸς οὐ κατὰ τὸ σύνθετον ἀποδίδοται οὐδὲ τὴν ὕλην προσπαραλαμβάνει, ἀλλ᾽ ἔστιν ἐξ ἀφαιρέσεως τῆς ἀπὸ τοῦ συνθέτου. καὶ οὐδὲν ἄτοπον καὶ ἐπὶ τούτων διαλύειν τὸν τοῦ συνθέτου λόγον εἰς τοὺς τῶν ἁπλῶν λόγους, ὡς αὐτὸς ἐν ἄλλοις φησίν. ὥστε οὐ μόνον τὰ μαθηματικὰ εἴδη χωρίζειν τῇ ἐπινοίᾳ δυνατόν, ἀλλὰ καὶ τὰ φυσικά, εἴπερ καὶ ἰδίους ὁρισμοὺς τῶν εἰδῶν ἄνευ τῆς ὕλης ἔστιν ἀποδιδόναι. οὐ τοῦτο δέ ἐστι τὸ παράδειγμα τὸ κατ᾽ ἐπίνοιαν, ἀλλὰ χωρισθεὶς ὁ κατὰ τὸ εἶδος λόγος δύναταί πως ἐφαρμόττειν τῷ παραδείγματι, εἴ τις αὐτὸν ὡς ὅμοιον καὶ μὴ ὡς τὸν αὐτὸν ἐκλαμβάνοι καὶ ὡς εἰκόνος πρὸς παράδειγμα ὡμοιωμένης. ζῷον γὰρ καὶ τὸ παράδειγμα καλεῖ Πλάτων, “ᾗπερ οὖν νοῦς ἐνούσας ἰδέας τῷ ὃ ἔστι ζῷον” λέγων ἐν Τιμαίῳ. καὶ δῆλον ὅτι οὐ φυσικὸν ἐκεῖνο ζῷον, ἀλλὰ νοερὸν τοῦ φυσικοῦ ζῴου παράδειγμα. ὥσπερ καὶ ὁ Σωκράτης οὐ γεγραμμένος Σωκράτης, ἀλλὰ τοῦ γεγραμμένου παράδειγμα καὶ κυρίως Σωκράτης τῆς ὁμοιότητος τῇ εἰκόνι οὐ κατὰ τὴν ὕλην ὑπαρχούσης, ἀλλὰ κατὰ τὴν μορφὴν τὴν τῆς ὕλης τῇ ἐννοίᾳ χωριζομένην. Ὅτι δὲ τὰ τῶν ἐνταῦθα εἰδῶν αἴτια διωρισμένα καὶ παραδείγματά ἐστιν αὐτῶν, δυνατὸν οἶμαι δεικνύναι ταῖς Ἀριστοτέλους χρώμενον ὑποθέσεσι. τὰ γὰρ φυσικὰ ἐξ ὕλης καὶ εἴδους μεθέξεως εἶναί φαμεν τῆς ὕλης μετεχούσης τοῦ εἴδους κατὰ τὴν ἐν αὐτῇ μέθεξιν. [30]

in Ph 9 297 πᾶσα δὲ μέθεξις μέση τοῦ μετέχοντός ἐστι καὶ τοῦ μετεχομένου ἐνδιδομένη τῷ μετέχοντι ἀπὸ τοῦ μετεχομένου. καὶ ἔστιν ὁμοειδὴς ἡ μέθεξις τῷ μετεχομένῳ, ὡς ἡ ἐν τῷ σώματι τῷ θερμαινομένῳ ὑπὸ πυρὸς θερμότης καὶ πύρωσις ὁμοειδής ἐστι τῷ θερμαίνοντι. ἕκαστον γὰρ ὃ ἔχει τοῦτο μεταδίδωσι τοῖς μετέχουσιν· ὥστε τὸ ἐνταῦθα εἶδος ἐπειδὴ μέθεξίς ἐστι τοῦ χωριστοῦ εἴδους ὅμοιόν ἐστι τῷ χωριστῷ εἴδει. τὸ δὲ ὅμοιον τῷ χωριστῷ εἴδει καὶ πρὸς αὐτὸ γεγονὸς καὶ εἰκὼν αὐτοῦ ὑπάρχον παράδειγμα ἔχει τὸ χωριστὸν εἶδος. καλεῖ δὲ καὶ Ἀριστοτέλης τὰς χωριστὰς αἰτίας εἴδη. καὶ εἴπερ μεθέξεις ἐκείνων τὰ τῇδε, ὁμοειδῆ ἂν εἴη πάντως αὐτοῖς, καὶ οὐδὲν ἴσως ἄτοπον καὶ τῆς αὐτῆς τυγχάνειν ἐπωνυμίας. ἀλλ᾽ ἴσως οὐ συγχωρήσει τις μέθεξιν εἶναι τὰ ἐνταῦθα εἴδη, ἀλλὰ προηγουμένην ὑπόστασιν. οὐδὲ γὰρ εἶναι

ἄνθρωπον ἐκεῖ ἢ ἵππον, ἀλλ᾽ αἰτίας τούτων ἐν ἄλλοις μὲν εἴδεσιν ὑφεστώσας, τούτων δὲ οἰστικάς, ὡς ἐκ θεοῦ γίνεται ἄνθρωπος καὶ ἐξ ἀκινήτου τὸ κινούμενον οὐχ ὁμοειδῶς. τοὺς δὴ ταῦτα λέγοντας ἐρωτητέον, εἰ μηδὲ καλὸν μηδὲ ἀγαθὸν μηδὲ οὐσίαν ἢ ζωὴν ἢ γνῶσιν ἢ ἐνέργειαν ἢ ἀριθμὸν ἤ τι τῶν οὕτω σεμνῶν ἐκεῖ τίθενται. καὶ ὅτι μὲν ὁ Ἀριστοτέλης εἶναι ταῦτα συγχωρεῖ καὶ ἐκεῖ, δηλοῖ σαφῶς ἐφετὸν ἐκεῖνο πᾶσι λέγων καὶ τῇ οὐσίᾳ ἐνέργειαν εἶναι τὸν νοῦν καὶ τὴν οὐσίαν καὶ τὴν ζωὴν καὶ τὸν νοῦν εἰς ταὐτὸν ἄγων καὶ τὸ καλὸν καὶ ἀγαθὸν αὐτοῖς ἀνατιθεὶς καὶ ἰσάριθμα τοῖς οὐρανίοις σώμασι τὰ ἀκίνητα λέγων αἴτια. ἀλλὰ δῆλός ἐστιν Ἀριστοτέλης ταύτας τῶν ἰδεῶν τὰς ἐννοίας δυσχεραίνων, ὅσαι μετὰ τῶν ἐνταῦθα ὀνομάτων καὶ τοὺς ὁρισμοὺς ἐφέλκονται τοὺς τὸ φυσικὸν καὶ ὑλικὸν τῶν τῇδε συνειληφότας. διὸ τινὰ μὲν τῶν ὀνομάτων δυσχεραίνει, τινὰ δὲ οὐκ ἀπαξιοῖ καὶ τοῖς ἐκεῖ προσφέρειν τὰ καθαρώτερα, καλὸν καὶ ἀγαθὸν καὶ οὐσίαν καὶ ζωὴν καὶ νοῦν καὶ ἐνέργειαν. εἰ οὖν λέγοι τις εἶναι μὲν καὶ ἐκεῖ ταῦτα, μὴ τοιαῦτα δὲ οἷα τὰ τῇδε, καὶ ἡμεῖς ὁμολογήσομεν τοῦτο, ἀξιώσομεν δὲ αὐτὸν καὶ ἐπὶ ἀνθρώπου καὶ ἵππου καὶ τῶν τοιούτων τὰ αὐτὰ λέγειν. οὐδὲ γὰρ ἡμεῖς νομίζομεν τὸν ἐκεῖ ἄνθρωπον σωματικὸν εἶναι, εἴπερ μηδὲ ὁ ἐν τῷ φυσικῷ λόγῳ σωματικός ἐστιν, εἶναι δέ τινα τοῦ σωματικοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν ἀσώματον ὁμοιότητα ὡς τοῦ σωματικοῦ καλοῦ πρὸς τὸ ἀσώματον καλόν. ὅλως δὲ εἰ γενητὰ τὰ ἐνταῦθα εἴδη, πᾶν δὲ τὸ γινόμενον ὑπ᾽ αἰτίας ἀνάγκη γίνεσθαι προειληφυίας τὸν τοῦ γινομένου λόγον, ἵνα μὴ ἀλόγως γίνηται μηδὲ ἐπ᾽ ἄπειρον, καὶ πρὸς τὸν λόγον ἀφομοιοῦται τὸ γινόμενον, οὗτος ἂν εἴη τὸ τῶν γινομένων παράδειγμα. ἔτι δὲ εἰ πρὸ τῶν ἀιδίως κινουμένων εἶναι δεῖ τὸ ἀκίνητον αἴτιον τῆς ἀνεκλείπτου κινήσεως καὶ οὐχὶ κοινὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ καθ᾽ ἕκαστον ἰδίως ἀφωρισμένον, ὡς αὐτὸς δείκνυσιν ὁ Ἀριστοτέλης ἐνταῦθά τε καὶ ἐν τῇ Περὶ οὐρανοῦ πραγματείᾳ ἕκαστον δὲ τῶν ἐνταῦθα εἰδῶν ἀίδιον ἔχει τὴν κατὰ τὰ ἄτομα μεταβολήν, δῆλον ὅτι εἴη ἂν ἑκάστου προϋπάρχον ἀκίνητον αἴτιον ἀφωρισμένον οἷον ἄνθρωπος ἑστώς, ἵνα καὶ ὁ μεταβάλλων ἀνέκλειπτον ἔχῃ τὴν μεταβολήν. [5]

in Ph 9 298 ἔτι δὲ πολλαχοῦ τὴν φύσιν ἀπεικάζει τῇ τέχνῃ ὁ Ἀριστοτέλης, ὥσπερ καὶ πρὸ ὀλίγου ἐν οἷς ἔλεγεν “ὥσπερ γὰρ τέχνη λέγεται τὸ κατὰ τέχνην καὶ τὸ τεχνικόν, οὕτως καὶ φύσις τὸ κατὰ φύσιν καὶ τὸ φυσικόν”. εἰ οὖν ἡ τέχνη κατὰ λόγους ποιεῖ ὁμοιοῦσα τοῖς τεχνικοῖς λόγοις τὰ γινόμενα, δῆλον ὅτι καὶ ἡ φύσις οὕτως ποιεῖ, διὸ οὐδὲν μάτην ποιεῖ. εἰ οὖν μὴ πρῶτον αἴτιον ἡ φύσις, ἄλλο δέ τι τὸ πάντων αἴτιον ὥσπερ ἡ φύσις τῶν φυσικῶν, δῆλον ὅτι καὶ ἐκεῖνο πάντων τοὺς λόγους τῶν γινομένων καὶ τὰς αἰτίας προείληφε. καὶ πρὸς ἐκείνους τοὺς λόγους ἐξομοιοῖ τὰ γινόμενα. ταῦτα μὲν οὖν καὶ ἄλλα πλείω λέγειν δυνατὸν καὶ κατὰ τὰς Ἀριστοτέλους ὑποθέσεις δεικνύντα τῶν γινομένων προϋπάρχουσαν τὴν παραδειγματικὴν αἰτίαν. Ἄλλοι δέ τινές εἰσι πολλοὶ καὶ καλοὶ λόγοι δεικνύντες ὅτι πᾶν εἶδος διακεκριμένην ἔχον ὑπόστασιν ἀρχή τίς ἐστιν ἀγένητος καὶ ἀκίνητος. καὶ οὔτε τὸ ἐν τῇ ὕλῃ πρῶτον ἂν εἴη μέθεξις ὂν καὶ πάθος τῆς ὕλης οὔτε τὸ ἐν τῇ φύσει ἐν ὑποκειμένῳ καὶ τοῦτο ὑφεστὼς οὔτε τὸ ἐν τῇ ψυχῇ. κἂν γὰρ χωριστὸν τοῦτο, ἀλλ᾽ αὐτοκίνητον ὑπάρχον διπλόην ἔχει τινά, καὶ οὐδὲν μᾶλλον κινεῖ ἢ κινεῖται, οὐδὲ ἀρχὴ μᾶλλον ἢ ἀπ᾽ ἀρχῆς. δεῖ οὖν εἶναι τὴν ἀρχὴν ἀκίνητον καὶ ἀγένητον καὶ ποιητικὴν μόνως, ἀλλ᾽ οὐχὶ καὶ γινομένην. τοιαῦτα δὲ τὰ ἐν τῷ νῷ εἴδη πρώτως διακεκριμένα καὶ ἀκίνητα καὶ ἀγένητα καὶ κυρίως ὄντα, ἅπερ λέγεται καὶ αἴτια τῶν γινομένων, πρὸς ἃ ἀφωμοίωται τὰ γινόμενα. εἰ μέντοι τινά ἐστιν ὀνόματα μὴ τῶν εἰδῶν ὄντα τῶν ἐνταῦθα ἀλλὰ τῶν συνθέτων, οὐ χρὴ τούτων ἐπέκεινα μεταφέρειν τὴν ὁμοιότητα, διότι αἱ μὲν ἰδιότητες ἄνωθεν ἄχρι τῶν ἐσχάτων αἱ αὐταὶ προέρχονται κατὰ ὕφεσιν. οἱ δὲ τρόποι τῶν ὑποστάσεων οἷον ὁ ἀκίνητος ἢ ὁ αὐτοκίνητος ἢ ἔνυλος ἐν τοῖς οἰκείοις μένουσι τόποις οὐ μεταδιδόμενοι. εἰ οὖν εἴη τι ὄνομα εἴδους ὂν μετὰ τῆς ὕλης, οὐ χρὴ τούτου παράδειγμα ζητεῖν. εἰδῶν γὰρ ἀλλ᾽ οὐχ ὕλης ἐστὶ τὰ παραδείγματα. ἡ μὲν γὰρ σιμότης τὴν ῥῖνα συναναφέρουσα, ἐπειδὴ καὶ ἡ ῥὶς

εἶδός τί ἐστιν, οὐδὲν θαυμαστὸν εἴ τι ἔχοι παράδειγμα τῶν κατὰ φύσιν, ἀλλ᾽ οὐχὶ τῶν κατὰ πάθος σιμῶν αἴτιον. [30]

in Ph 9 299 εἰ δέ τι εἶδος μετὰ τῆς ὕλης λαμβάνοιτο καὶ συναναφέροι τὴν ὕλην μετὰ τοῦ εἴδους τὸ ὄνομα καὶ ἡ κατὰ τοὔνομα νόησις, οὐ χρὴ τούτου παράδειγμα ζητεῖν, πρὸς ὃ μάλιστά μοι ὁ Ἀριστοτέλης δοκεῖ διαμάχεσθαι. ὥστε καὶ τὸ τοῦ ζῴου εἶδος εἰ μὲν αὐτὸ καθ᾽ αὑτό τις ἐννοεῖν δύναιτο χωρίζων τῆς ὕλης τὴν μεθεκτικὴν ἰδιότητα, οὐδὲν οἶμαι ἄτοπον καὶ κατὰ Ἀριστοτέλην λόγον αὐτοῦ προϋποτίθεσθαι παρεκτικὸν τῇ ὕλῃ τῆς ἑαυτοῦ ὁμοιότητος. καὶ ἐπὶ ἀνθρώπου δὲ εἰ μὲν ἔστι τι εἶδος ἄνθρωπος ὑπὸ τῆς ὕλης μετεχόμενον, οὐδὲν κωλύει τὴν ὁμοιότητα αὐτοῦ ἀνάγειν ἐκεῖ. εἰ δὲ τὸ ὄνομα τοῦτο καὶ τὸ πρᾶγμα μετὰ τῆς ὕλης μόνως ὑφέστηκεν ὡς ἡ σιμότης, ὁ πειρώμενος αὐτὸ ἀνάγειν ἐκεῖ τὰς Ἀριστοτέλους εὐθύνας ὑπομενέτω. p. 194a12 Ἐπεὶ δὲ ἡ φύσις διχῶ ς , τό τε εἶδος καὶ ἡ ὕλη ἕως τοῦ οὔτε κατὰ τὴν ὕλη ν . Εἰπὼν ὅτι τῶν μαθηματικῶν ἐπιστημῶν αἱ μὲν χωρίζουσαι τῆς ὕλης τά τε πέρατα καὶ τὰ συμβεβηκότα οὕτως αὐτὰ σκοποῦσιν (ὡς ἡ γεωμετρία περὶ γραμμῆς φυσικῆς ζητεῖ ἀλλ᾽ οὐχ ᾗ φυσική), αἱ δὲ τοῖς χωριστοῖς μὲν τῆς ὕλης χρῶνται (οἷον μαθηματικῇ γραμμῇ, ἀλλ᾽ οὐχ ᾗ μαθηματική, ἀλλ᾽ ᾗ φυσική) ὥσπερ ἡ ὀπτική, εἰκότως ἐπάγει πῶς ἡ φυσικὴ γινώσκει τὰ φυσικά. καί φησιν ὅτι ὡς σύνθετα μὲν αὐτὰ ἐξ ὕλης καὶ εἴδους γινώσκει, ἀλλ᾽ οὐχὶ κατὰ τὴν ὕλην ἀλλὰ κατὰ τὸ εἶδος, ὡς ὁ τὸ σιμὸν γινώσκων γινώσκει μὲν μετὰ τῆς ῥινός, ἀλλὰ κατὰ τὴν κοιλότητα. καὶ τοῦτο εἰκότως. ὁ γὰρ φυσικὸς τῆς φύσεώς ἐστι θεωρός. διχῶς δὲ ἡ φύσις κατά τε τὴν ὕλην καὶ κατὰ τὸ εἶδος, καὶ κυριώτερον κατὰ τὸ εἶδος. εἰκότως οὖν τὸ συναμφότερον γινώσκει κατὰ τὸ εἶδος. καὶ εἴπερ ἡ μὲν ὕλη κατὰ ἀναλογίαν ἐστὶ γνωστή, τὸ δὲ εἶδος κατὰ ἐπέρεισιν, εἰκότως κατὰ τὸ εἶδος ἡ τοῦ συνθέτου γνῶσις ἐπιτελεῖται. p. 194a15 Καὶ γὰρ δὴ καὶ περὶ τούτου ἀπορήσειεν ἄν τις ἕως τοῦ ἀλλὰ τὸ βέλτιστο ν . Εἰπὼν ὅτι διχῶς ἡ φύσις καὶ ὅτι περὶ ἀμφοῖν εἰπεῖν τοῦ φυσικοῦ, κατὰ τὴν κυριωτέραν μέντοι, καὶ τοῦτο ἀποφηνάμενος ἄνευ ἀποδείξεως, ὡς ἂν τῷ ἐπιπολαίως ἀκούοντι δόξειεν, ἐπεὶ αὐτὸς τὴν ἀπόδειξιν ἐνεδείξατο (εἰ γὰρ διχῶς ἡ φύσις, καὶ ἡ ἑτέρα τῆς ἑτέρας κυριωτέρα καὶ γνωριμωτέρα), περὶ ἀμφοῖν ἂν εἴη τοῦ φυσικοῦ λέγειν κατὰ τὴν κυριωτέραν, πλὴν ὡς ἀναποδείκτως εἰρημένου ἀπορίας ἄξιον εἶναί φησιν, εἴπερ δύο αἱ φύσεις αἱ στοιχειώδεις, περὶ ποτέρας ἂν εἴη τοῦ φυσικο ῦ. [5]

in Ph 9 300 καὶ ἐκ διαιρέσεώς πως προάγει τὴν ζήτησιν. ἢ γὰρ περὶ τῆς ἑτέρας ἢ περὶ ἑκατέρας ἢ περὶ τοῦ ἐξ ἀμφοῖ ν. καὶ εἰ περὶ τοῦ ἐξ ἀμφοῖν δῆλον ὅτι καὶ περὶ ἑκατέρα ς. ἀδύνατον γὰρ τὸ σύνθετον γινώσκειν ἀγνοοῦντα τὰ ἁπλᾶ. εἰ δὲ περὶ ἑκατέρας τῆς τε ὕλης καὶ τοῦ εἴδους, ἆρα τῆς αὐτῆς ἐστιν ἑκατέραν γνωρίζειν ἢ ἑτέρας καὶ ἑτέρας, ἐν δὴ τῇ τοιαύτῃ διαιρέσει τὸ ἑκατέρας τμῆμα καθ᾽ αὑτὸ παρῆκεν ὡς μέλλων αὐτὸ μετὰ τοῦ συναμφοτέρου παραδιδόναι. οὕτως οὖν τὴν ζήτησιν διελὼν δείκνυσιν ὅτι οἱ ἀρχαῖοι φυσικοὶ περὶ τὴν τοῦ ἑτέρου ζήτησιν διέτριβον τοῦ κατὰ τὴν ὕλην, ἐπὶ σμικρὸν τοῦ Ἐμπεδοκλέους καὶ τοῦ Δημοκρίτου τῆς κατὰ τὸ εἶδος φύσεως ἁψαμένων. Ἐμπεδοκλῆς μὲν γὰρ τὸ νεῖκος καὶ τὴν φιλίαν ὡς εἰδοποιοὺς αἰτίας ἐν ταῖς ἀρχαῖς ἀποθέμενος, Δημόκριτος δὲ τὸ σχῆμα καὶ τὴν θέσιν καὶ τὴν τάξιν, τὸ εἶδος οἶμαι κατὰ τὸν λόγον ἀφορίζει, καθ᾽ ὃν ἕκαστα ἐποίουν· καὶ γὰρ λόγῳ τινὶ ποιεῖ σάρκας καὶ ὀστοῦν καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον. λέγει γοῦν ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Φυσικῶν· ἡ δὲ Χθὼν ἐπίηρος ἐν εὐτύκτοις χοάνοισι τὰ δύο τῶν ὀκτὼ μερέων λάχε Νήστιδος αἴγλης, τέτταρα δ᾽ Ἡφαίστοιο. τὰ δ᾽ ὀστέα λευκὰ γένοντο Ἁρμονίης κόλλῃσιν ἀρηρότα θεσπεσίηθεν, τουτέστιν ἀπὸ τῶν θείων αἰτίων καὶ μάλιστα τῆς Φιλίας ἤτοι Ἁρμονίας· ταῖς γὰρ ταύτης κόλλαις ἁρμόζεται. “᾽Αναξαγόρου δέ, φησὶν Ἀλέξανδρος, οὐκ ἐμνημόνευσε καίτοι τὸν νοῦν ἐν ταῖς ἀρχαῖς τιθέντος, ἴσως, φησίν, ὅτι μὴ προσχρῆται αὐτῷ ἐν τῇ γενέσει”. ἀλλ᾽ ὅτι μὲν προσχρῆται, δῆλον, εἴπερ τὴν γένεσιν οὐδὲν ἄλλο ἢ ἔκκρισιν εἶναί φησι, τὴν δὲ ἔκκρισιν ὑπὸ τῆς κινήσεως γίνεσθαι, τῆς δὲ κινήσεως αἴτιον εἶναι τὸν νοῦν. λέγει γὰρ οὕτως Ἀναξαγόρας· “καὶ ἐπεὶ ἤρξατο ὁ νοῦς κινεῖν, ἀπὸ τοῦ

κινουμένου παντὸς ἀπεκρίνετο, καὶ ὅσον ἐκίνησεν ὁ νοῦς, πᾶν τοῦτο διεκρίθη· κινουμένων δὲ καὶ διακρινομένων ἡ περιχώρησις πολλῷ μᾶλλον ἐποίει διακρίνεσθαι. [30]

in Ph 9 301 ” ἀλλὰ διὰ τοῦτο τοῦ Ἀναξαγόρου οὐκ ἐμνήσθη, ὅτι τὸν νοῦν ὁ Ἀναξαγόρας οὐκ ἔλεγεν εἶδος ἔνυλον, οἷον ἦν τὸ νῦν ζητούμενον, ἀλλὰ διακριτικὸν καὶ κοσμητικὸν αἴτιον χωριστὸν ἀπὸ τῶν κοσμουμένων καὶ ἄλλης ὂν ὑποστάσεως παρὰ τὰ κοσμούμενα. “νοῦς, γάρ φησιν, ἐστὶν ἄπειρον καὶ αὐτοκρατὲς καὶ μέμικται οὐδενὶ χρήματι, ἀλλὰ μόνος αὐτὸς ἐφ’ ἑαυτοῦ ἐστι.” καὶ τὴν αἰτίαν τούτου προστίθησι. μήποτε δὲ καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἐμνημόνευσεν Ἀναξαγόρου, ὅτι ὁ παρ’ αὐτῷ νοῦς οὐ ποιεῖν ἀλλὰ διακρίνειν ὄντα τὰ εἴδη δοκεῖ. δῆλον δὲ ὅτι ἡ ἀπὸ τῆς ἡνωμένης ὑποστάσεως, καθ’ ἣν ὁμοῦ πάντα χρήματα ἦν, διάκρισις ἡ νοερὰ ποίησις ἦν. Ταῦτα δ’ οὖν εἰπὼν ἐπάγει λοιπὸν ἀποδεικτικοὺς λόγους τοῦ δεῖν τὸν φυσικὸν ἀμφοτέρας γνωρίζειν τὰς φύσεις τήν τε κατὰ τὴν ὕλην καὶ τὴν κατὰ τὸ εἶδος, καὶ οὐ μόνον τὴν κατὰ τὴν ὕλην, ὡς οἱ πολλοὶ τῶν φυσικῶν ἐνόμιζον. καὶ ἔστιν ὁ πρῶτος λόγος ἀπὸ τῆς τῶν τεχνῶν ἐπαγωγῆς. εἰ γὰρ ἡ τέχνη μιμεῖται τὴν φύσιν, καὶ ἔστι τῆς αὐτῆς τέχνης τό τε εἶδος γινώσκειν καὶ τὴν ὕλη ν , καὶ τῆς φυσικῆς ἂν εἴη τὸ γνωρίζειν ἀμφοτέρας τὰς φύσει ς. καὶ ὅτι μὲν ἡ τέχνη μιμεῖται τὴν φύσιν ὡς ἐναργὲς παρέλαβεν, ὅτι δὲ τῆς αὐτῆς ἐστι τέχνης τήν τε ὕλην γινώσκειν καὶ τὸ εἶδος, ἔκ τε τῆς ἰατρικῆς καὶ τῆς οἰκοδομικῆς ἐπιστώσατο. δευτέρῳ δὲ χρῆται ἐπιχειρήματι τοιούτῳ· εἰ τῆς αὐτῆς ἐστιν ἐπιστήμης τὸ τέλος καὶ τὸ οὗ ἕνεκα γινώσκειν καὶ τὰ πρὸς τὸ τέλος, οἷον οἰκοδομικῆς τὴν ὀροφὴν καὶ τοὺς τοίχους, ἡ δὲ φύσις καὶ τὸ εἶδος τέλος ἐστὶ καὶ τὸ οὗ ἕνεκ α, δῆλον ὅτι καὶ τῆς φυσικῆς ἂν εἴη μὴ μόνον τὴν ὕλην γινώσκειν, ὡς οἱ παλαιοὶ φυσικοὶ λέγουσιν, ἀλλὰ καὶ τὸ εἶδος· ἢ μὴ μόνον τὸ εἶδος, ὅπερ ἐστὶν ἡ κυρίως φύσις, ἀλλὰ καὶ τὴν ὕλην· οὕτως γὰρ ὁ Ἀλέξανδρος ἀκούει. δυνατὸν δὲ ἀμφοτέρως. ἀλλ’ ἡ μὲν ἀπόδειξις τοῦ καὶ τοῦ εἴδους εἶναι τὴν φυσικὴν ὀρθῶς ἔχει ὡς πρὸς τοὺς φυσικοὺς λεγομένη, ἡ δὲ τοῦ καὶ τῆς ὕλης πρὸς τὰ ἐφεξῆς ἐπαγόμενα. Ὁ δὲ ὅλος σκοπὸς τῶν λεγομένων ἔοικε τείνειν εἰς τὸ καὶ τοῦ εἴδους καὶ τῆς ὕλης εἶναι γνωστικὴν τὴν φυσικήν. ὅτι δὲ τὸ εἶδος καὶ ἡ κατὰ τοῦτο φύσις τέλος ἐστὶ τῆς ὕλης, δείκνυσι δυνάμει οὕτως· ἡ ὕλη καὶ ἡ φυσικὴ κίνησις τῆς ὕλης συνεχής ἐστι· τῆς συνεχοῦς κινήσεώς ἐστί τι τέλος τὸ εἶδος, οὗ ἕνεκα ἡ κίνησις, καὶ εἰς ὃ ἐλθοῦσα παύεται. ἡ ἄρα ὕλη καὶ ἡ φυσικὴ ταύτης κίνησις τέλος ἔχει τὸ εἶδος. καὶ γὰρ ἡ ὕλη τῆς μορφῆς ἕνεκα πέφυκε καὶ οὐχ ἡ μορφὴ τῆς ὕλης. τελειοῦται γὰρ τὸ ὑποκείμενον καὶ ἔστι κυρίως, ἐπειδὰν τὸ εἶδος λάβῃ. [35]

in Ph 9 302 ὅτι δὲ ἡ συνεχὴς κίνησις εἴς τι τέλος βλέπει, δῆλον ἐξ ὧν ἡ ἄσκοπος κίνησις καὶ μὴ εἰς τέλος ὡρισμένον βλέπουσα, οὐκ ἔστι συνεχὴς ἀλλὰ διακεκομμένη καὶ ἄτακτος. ἐπειδὴ δὲ οὐ πᾶν πέρας καὶ ἔσχατόν τινος τὸ οὗ ἕνεκά ἐστιν, ἀλλὰ τὸ βέλτιστον μόνον (καὶ γὰρ τῆς ἀσκόπου κινήσεως καὶ τῶν κατὰ ἀσθένειαν φύσεως γινομένων ἔστι τι τέλος ὡς ἔσχατον, ἀλλ’ οὐκ ἤδη τοῦτο τὸ οὗ ἕνεκά ἐστιν), εἰκότως καὶ τοῦτο διορίζεται. καὶ γελοῖον εἶναί φησι τὸν εἰπόντα ποιητήν· ἔχει τελευτὴν ἥσπερ οὕνεκ’ ἐγένετο. καὶ γὰρ ἡ τοῦ βίου τελευτὴ ἔσχατον μέν ἐστι καὶ πέρας, οὐ μέντοι τέλος ὡς τὸ οὗ ἕνεκα. οὐ γὰρ ἡ γένεσις καὶ αὔξησις τοῦ θανάτου ἕνεκα ἐγένετο, ἀλλὰ τοῦ εἴδους καὶ τῆς τελειότητος τοῦ αὐξομένου, ἐφ’ ἣν τὸ αὐξόμενον κινεῖται συνεχῶς, καὶ γενόμενον ἐν αὐτῇ παύεται τῆς εἰς τὸ πρόσθεν προόδου. καίτοι εἰ εἰς τέλος τὸν θάνατον ἔβλεπεν ἡ φύσις, ἅμα τῷ πληρωθῆναι τὸ ζῷον ἐφθάρη ἄν. νῦν δὲ καὶ μετὰ τὸ ἀπολαβεῖν τὸ οἰκεῖον μέγεθος σῴζεται πολλάκις. εἰ μὴ ἄρα πρόχειρον λέγειν, ὅτι οὐ μόνον τῆς διαπλάσεως ἀλλὰ καὶ τοῦ φυσικοῦ βίου τέλος ἐστὶν ὁ θάνατος. πλὴν ὁ θάνατος τέλος καὶ ἔσχατον οὐχ ὡς σκοπός, ἀλλ’ ὡς ἀναγκαῖον σύμπτωμα τῆς τοιαύτης οὐσίας. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἄμεινόν φησι γεγράφθαι ὧν γὰρ συνεχοῦς τῆς κινήσεως οὔσης ἔστι τι ἔσχατο ν , τοῦτο τέλος καὶ οὗ ἕνεκ α, ἐπεὶ μὴ πᾶν ἔσχατον τέλος. καίτοι καὶ αὐτὸς Ἀριστοτέλης ὁμολογεῖ, μὴ πᾶν τὸ ἔσχατον εἶναι τέλος. μήποτε οὖν μεταγράφειν οὐκ ἀνάγκη τὴν λέξιν. ὧν γὰρ συνεχοῦς, φησί,

οὔσης τῆς κινήσεως, τουτέστι τεταγμένης καὶ εἰς σκοπὸν βλεπούσης, ἔστι τι τέλος ὡς πέρας καὶ ἔσχατον, τοῦτο τὸ ἔσχατον τέλος ἐστὶν ὡς τὸ οὗ ἕνεκα καὶ οὐχ ἁπλῶς ἔσχατον, οἷον ἂν εἴη καὶ τῆς ἀορίστου κινήσεως. p. 194a33 Ἐπεὶ καὶ ποιοῦσιν αἱ τέχναι τὴν ὕλην αἱ μὲν ἁπλῶς αἱ δὲ εὐεργό ν . Ταῦτα δοκεῖ συνηγορεῖν τῷ καὶ τὰ πρότερον εἰρημένα δεικτικὰ εἶναι τοῦ καὶ τῆς ὕλης γνωστικὴν ὀφείλειν εἶναι τὴν φυσικήν. μήποτε δὲ πάντα τὰ λεγόμενα, ὡς καὶ πρότερον εἶπον, εἰς τοῦτο τείνει εἰς τὸ τὴν φυσικὴν πραγματείαν καὶ τῆς ὕλης καὶ τοῦ εἴδους εἶναι θεωρὸν καὶ τοῦ συναμφοτέρου κατὰ τὸ εἶδος. ὡς γὰρ ὁμολογούμενον ἔχων ὅτι περὶ τοῦ εἴδους, οὕτως νῦν ὅτι καὶ περὶ τῆς ὕλης εἰπεῖν τοῦ φυσικοῦ ἀπὸ τῆς τῶν τεχνῶν πάλιν ὁμοιότητος κατασκευάζει καὶ ἐκ τοῦ μᾶλλον τὴν ἐπιχείρησιν ποιούμενος. [30]

in Ph 9 303 εἰ γὰρ αἱ τέχναι μιμούμεναι τὴν φύσιν οὐ μόνον γινώσκουσι τὴν ὕλην, ἀλλὰ καὶ παρασκευάζουσιν αἱ μὲν καὶ ποιοῦσαι αὐτὴν ἁπλῶς ὡς ἡ οἰκοδομικὴ τὰς πλίνθους καὶ ἡ ἰατρικὴ τὰ φάρμακα καὶ ἡ κεραμευτικὴ τὸν πηλὸν καὶ ἡ γραφικὴ τὰ μικτὰ τῶν χρωμάτων, αἱ δὲ εὐεργὸν ποιοῦσαι ὡς ἡ πλαστικὴ μαλάττουσα τὸν κηρὸν καὶ ἡ ἀνδριαντοποιητικὴ τὸν χαλκοῦν εὕρουν ποιοῦσα καὶ ἡ οἰκοδομικὴ τὰς πλίνθους προσχηματίζουσα, πολλῷ μᾶλλον τὸν φυσικὸν ἀνάγκη θεωρὸν γοῦν εἶναι τῆς ὑποβεβλημένης ὕλης τοῖς φυσικοῖς, εἴπερ αἱ τέχναι μιμούμεναι τὴν φύσιν, οὕτως γνωρίζουσι τὴν ὕλην ὡς καὶ παρασκευάζειν αὐτήν. ἢ εἰ ἐν ταῖς ποιητικαῖς τέχναις ἡ ποιοῦσα τὸ εἶδος τέχνη καὶ τὴν ὕλην ποιεῖ, καὶ ἐν ταῖς θεωρητικαῖς ἡ τοῦ εἴδους τοῦ ἐνύλου θεωρητικὴ ἐπιστήμη εἴη ἂν καὶ τῆς ὑποβεβλημένης αὐτῷ ὕλης. τάχα δὲ καὶ τὸ μᾶλλον ἡ ἐπιχείρησις ἂν ἔχοι, εἰ λέγοιμεν ὅτι εἰ μᾶλλον ἡ φύσις τὴν ὕλην ποιεῖ ἥπερ ἡ τέχνη, μᾶλλον ὤφειλεν ὁ φυσικὸς γνωρίζειν τὴν ὕλην ἥπερ ὁ τεχνίτης. δεῖξαι οὖν προθέμενος ἐκ τοῦ συνηρτῆσθαι ἀλλήλαις τὰς γνώσεις τοῦ τέλους καὶ τῶν πρὸς τὸ τέλος, ὅτι καὶ τοῦ εἴδους καὶ τῆς ὕλης ἐστὶν ἡ φυσικὴ θεωρός, ὅτι μὲν τέλος ὡς τὸ οὗ ἕνεκα τὸ εἶδός ἐστιν, ἔδειξε διὰ 〈τὸ〉 τὴν συνεχῆ κίνησιν τῆς φύσεως εἰς τὸ εἶδος τελευτᾶν, ὅτι δὲ πρὸς τὸ εἶδος ὡς πρὸς τέλος ἡ ὕλη, μετ' ὀλίγον ὑπομιμνήσκει. νῦν δὲ ὅτι καὶ τῆς ὕλης θεωρὸς ἐκ τοῦ μᾶλλον ἔδειξεν, ὡς εἴρηται, οὐκ ἀρκεσθεὶς τῇ τῶν ἀρχαίων μαρτυρίᾳ. p. 194a34 Καὶ χρώμεθα ὡς ἡμῶν ἕνεκα πάντων ὑπαρχόντων ἕως τοῦ εἴρηται δὲ ἐν τοῖς Περὶ φιλοσοφία ς . Ὅτι συνήρτηται ἀλλήλοις τὸ τέλος καὶ τὰ πρὸς τὸ τέλος, δείκνυσι καὶ ἐκ τοῦ ἡμᾶς τέλη ὄντας χρῆσθαι ἐκείνοις τοῖς ἡμῶν ἕνεκα παραλαμβανομένοις. καὶ δῆλον ὅτι καὶ τὸ ἐπὶ τῶν τεχνῶν εἰρημένον καὶ τὸ ἐπὶ τῶν τελῶν κατ' ἐπίτασιν δείκνυσι τὸ προκείμενον· περιττεύει γὰρ τὸ ποιεῖν καὶ χρῆσθαι τοῦ γινώσκειν μόνον. ἀλλὰ πῶς ἡμεῖς τέλη καὶ πῶς χρώμεθα πᾶσιν; ἢ ὅτι διχῶς τὸ τέλος τὸ μὲν ὡς τὸ οὗ ἡ ἔφεσις (ὅπερ σκοπὸν οἱ νεωτέροι καλοῦσιν, οἷον ἡ ὑγίεια ἧς ὁ ἰατρὸς στοχάζεται) τὸ δὲ ἐν ᾧ τοῦτό ἐστι καὶ ᾧ περιγίνεται, ὥσπερ ὁ ὑγιαίνων. τοῦτό ἐστι τέλος ὡς τὸ ᾧ, ὃ καὶ ἡμεῖς ἐσμεν. τέλος γὰρ τοῦ ἰατροῦ ὁ ἄνθρωπος οὐχ ὡς τὸ οὗ στοχάζεται οἷον ἡ ὑγίεια, ἀλλ' ὡς τὸ ᾧ βούλεται αὐτὴν περιποιῆσαι. [30]

in Ph 9 304 γέγονε δὲ ἡ διαίρεσις αὐτῷ ἐν τοῖς Νικομαχείοις ἠθικοῖς, ἃ Περὶ φιλοσοφίας καλεῖ φιλοσοφίαν ἰδιαίτερον καλῶν πᾶσαν τὴν ἠθικὴν πραγματείαν. διχῶς οὖν τοῦ τέλους λεγομένου τοῦ τε οὗ καὶ τοῦ ᾧ δείξας ἐπὶ τοῦ προτέρου τὴν τῆς ὕλης γνῶσιν συνημμένην τῇ τοῦ τέλους γνώσει, νῦν ἔδειξε καὶ ἐπὶ τοῦ ἑτέρου τέλους τοῦ ᾧ τοῦτο οὕτως ἔχον. ἡμεῖς γὰρ ὄντες οὕτως τέλη οὐ μόνον ἴσμεν τὰ ἡμῶν χάριν ὄντα, ἀλλὰ καὶ χρώμεθα αὐτοῖς. πάντα δὲ ἡμῶν ἕνεκα ὑπάρχειν λέγει, οὐχὶ τὰ ὄντα πάντα, ἀλλὰ τὰ πρὸς τὴν σωτηρίαν τὴν ἡμετέραν πάντα, οἷά ἐστι τὰ τῶν τεχνῶν ἀποτελέσματα. τούτοις γὰρ χρώμεθα. καὶ ἐσμὲν τέλη τῶν κατὰ τὰς τέχνας γινομένων ἡμεῖς ὡς ἡμῖν ὑπαρχόντων καὶ ἐφ' ἡμᾶς τὴν ἀναφορὰν ἐχόντων καὶ συνέζευκται ταῦτα τοῖς τέλεσι. καὶ οὐ μόνον ἴσμεν αὐτά, ἀλλὰ καὶ χρώμεθα αὐτοῖς, ὅπερ ἐπὶ πλέον ἐστί. καὶ καθόλου οὗ τὸ τέλος γινώσκειν ἐστί, τούτου καὶ τὰ τοῦ τέλους ἕνεκεν· ὥστε εἰ τοῦ φυσικοῦ ἐστι τὸ εἶδος ὡς τέλος γινώσκειν, τοῦ αὐτοῦ ἂν εἴη καὶ τὸ τοῦ εἴδους ἕνεκεν γινώσκειν, ὅπερ ἐστὶν ἡ ὕλη. εἰ

γὰρ “τῶν πρός τι ἐστὶ πρὸς τὸ εἶδος ἡ ὕλη,” ὡς αὐτὸς ἐρεῖ, τῶν δὲ πρός τι ἅμα ἡ γνῶσις, δῆλον ὅτι καὶ τούτων ὁ τὸ ἕτερον εἰδὼς εἴσεται καὶ τὸ ἕτερον. p. 194a36 Δύο δὴ αἱ ἄρχουσαι τῆς ὕλης καὶ αἱ γνωρίζουσαι τέχναι ἕως τοῦ ἄλλῳ γὰρ εἴδει ἄλλη ὕλ η . Εἰπὼν ὅτι ἔνιαι τῶν τεχνῶν καὶ ποιοῦσι τὴν ὕλην, καὶ οὐ μόνον γνωρίζουσι, νῦν δείκνυσιν ὅτι καὶ αἱ ἀρχιτεκτονικαὶ τῶν τεχνῶν αἱ μάλιστα δοκοῦσαι πρὸς τὸ εἶδος ὁρᾶν οὐδὲ αὗται τὴν ὕλην ἀγνοοῦσι. δύο δέ φησιν εἶναι τὰς ἀρχιτεκτονικάς. τὴν χρωμένην οἷον τὴν κυβερνητικήν, ἥτις ὁποῖόν τι τὸ εἶδος εἶναι χρὴ τοῦ πηδαλίου γνωρίζει, τό τε σχῆμα καὶ τὸ μέγεθος ἐπιτάττων καὶ τὴν ὕλην ὁρίζων, ὅτι καὶ ξύλον εἶναι χρὴ μήτε ἀπόσκληρον μήτε πάνυ λυγιζόμενον. ἑτέρα δέ ἐστιν ἀρχιτεκτονικὴ τῶν κατὰ μέρος ποιητικῶν τεχνῶν τά τε εἴδη καὶ τὰς ὕλας ὁρίζουσα, οἵα ἡ κοινῶς λεγομένη ναυπηγικὴ πολλῶν περὶ τὴν ναῦν τεχνῶν ἀσχολουμένων αὕτη πρὸς τὴν τοῦ ὅλου χρείαν πάντα ἀναφέρουσα τό τε εἶδος τοῦ ξύλου ἀφ’ οὗ χρὴ γενέσθαι τὸ πηδάλιον ὁρίζει, ὅτι ἀπὸ κυπαρίσσου εἰ τύχοι τὰς τοίας καὶ τοίας κινήσεις ὑπομενούσης, ὡς ὥρισεν ὁ κυβερνήτης. [30]

in Ph 9 305 ἀλλ’ εἰ ὁ κυβερνήτης ὁποῖόν τι τὸ εἶδος τοῦ πηδαλίου γνωρίζει καὶ ἐπιτάττει, πῶς ἄρχειν καὶ τῆς ὕλης λέγεται; ὁ μὲν οὖν Ἀλέξανδρός φησιν ὅτι “ἀναγκαῖον καὶ τούτῳ γνωρίζειν τὴν ὕλην χρωμένῳ τῇ νηὶ οὐχ ἁπλῶς εἴδει οὔσῃ ἀλλὰ μετὰ ὕλης τοιᾶσδε”. μήποτε δὲ καὶ τὸ εἶδος καὶ ἡ ὕλη τοῦ πηδαλίου ὕλη τοῦ χρωμένου ἐστί. διὸ τὸ εἶδος τοῦ πηδαλίου γνωρίζοντα καὶ ἐπιτάττοντα τῆς ὕλης ἄρχειν αὐτόν φησι. δυνατὸν δὲ καὶ ὅτι κἂν τὸ προσεχὲς μὴ οἶδεν, ὅτι κυπαρίττινον εἶναι χρὴ τὸ πηδάλιον, ἀλλὰ τό γε κοινότερον οἶδεν, ὅτι εὐκαμπὲς ἀλλ’ οὔτε ἀπόσκληρον οὔτε εὐλύγιστον εἶναι χρὴ τὸ ξύλον τοῦ πηδαλίου. εἰδὼς οὖν καὶ ἐπιτάττων τοῦτο εἰκότως ἄρχειν καὶ οὗτος τῆς ὕλης λέγεται. καὶ τὴν χρωμένην ἀρχιτεκτονικήν πως εἶναί φησι, καθ’ ὅσον ἐπιτάττει καὶ αὕτη, ὁποῖον εἶναι χρὴ τὸ πηδάλιον. ἡ γὰρ ἐπιτάττουσα ἀρχιτεκτονικὴ τῆς ποιούσης ἐστί. καὶ ὁ χρώμενος οὖν οὐ μόνον τὴν χρείαν οἶδε τέλος οὖσαν, ἀλλὰ καὶ τὰ πρὸς τὴν χρείαν, οἵα ἐστὶν ἡ ὕλη, καὶ ὁποῖον τὸ τέλος, τουτέστι τὸ εἶδος· καὶ οὗτος τὰ πρὸς τὸ τέλος γινώσκει προσεχέστερον. εἰπὼν δὲ ὅτι τινὲς τέχναι καὶ ποιοῦσι τὴν ὕλην, ἐπέστησε καλῶς, ὅτι ὡς ἐν τοῖς κατὰ τέχνην ἡ ὕλη ὑπὸ τῆς τέχνης γίνεται, οὕτως καὶ ἐφ’ ὧν οὐ γίνεται ἀλλ’ ἔστιν, ὡς ἐπὶ τῶν φυσικῶν, τοῦ εἴδους ἕνεκέν ἐστι. μήποτε δὲ οὐ τοῦτο λέγει, ὅτι ἐν μὲν τοῖς κατὰ τέχνην ἡ τέχνη τὴν ὕλην ποιεῖ, ἐν δὲ τοῖς φυσικοῖς οὐ ποιεῖ (μᾶλλον γὰρ ἡ φύσις τὴν ὕλην ποιεῖ ἥπερ ἡ τέχνη), ἀλλ’ ὅτι ὁ φυσιολόγος οὐ ποιεῖ τὴν ὕλην, ἀλλ’ οὖσαν θεωρῶν ἀνάγεται καὶ αὐτὸς πρὸς τὸ εἶδος ὥσπερ οἱ ποιοῦντες αὐτήν. p. 194b8 Ἔτι τῶν πρός τι ἡ ὕλη · ἄλλῳ γὰρ εἴδει ἄλλη ὕλ η . Καὶ ἐκ τοῦ πρός τι εἶναι τὴν ὕλην πρὸς τὸ εἶδος δείκνυσιν, ὅτι τοῦ αὐτοῦ ἐστι τό τε εἶδος καὶ τὴν ὕλην γνωρίζειν. καὶ ὅτι μὲν πρός τι ἡ ὕλη δείκνυσιν ἐκ τοῦ ἄλλην ἄλλου εἴδους εἶναι κατὰ οἰκειότητα τὴν πρὸς τὸ εἶδος τῆς ὕλης λαμβανομένης, ὥστε ἥδε ἂν ἡ ὕλη τοῦδε τοῦ εἴδους εἴη ὕλη καὶ τόδε τὸ εἶδος τῆσδε τῆς ὕλης εἶδος. εἰ δὲ τοῦτο, ἀναγκαῖον τῷ τὸ ἕτερον εἰδότι καὶ θάτερον εἰδέναι. ἀλλὰ πῶς ἄλλη ὕλη ἄλλῳ εἴδε ι, εἴπερ μία ἡ κοινὴ πάντων ὕλη; ἢ δῆλον ὅτι ἡ προσεχὴς ἄλλη. ὡς δὲ ἑκάστη τούτων ἔχει πρὸς τὸ καθ’ αὑτὴν εἶδος, οὕτως ἡ κοινὴ πάντων πρὸς τὸ ἁπλῶς εἶδος. ὁ οὖν τὸ εἶδος τὸ φυσικὸν ὡς φυσικὸν εἰδὼς καὶ γνωρίζων καὶ τὴν ὕλην εἴσεται τὴν τῷ τοιούτῳ εἴδει τῷ ἐνύλῳ ὑποκειμένην. ἔστιν ἄρα καὶ περὶ τὸ εἶδος καὶ περὶ τὴν ὕλην ἡ φυσική, ἀλλὰ μὴν καὶ περὶ τὴν στέρησιν· τῆς αὐτῆς γὰρ τὰ οὕτως ἀντικείμενα. p. [35]

in Ph 9 306 194b9 Μέχρι δὴ πόσου τὸν φυσικὸν δεῖ εἰδέναι ἕως τοῦ φιλοσοφίας ἔργον διορίσαι τῆς πρώτη ς . Δείξας ὅτι τοῦ φυσικοῦ ἐστι καὶ τὸ εἶδος γινώσκειν καὶ τὴν ὕλην, εἰκότως ἐφεξῆς προείλετο λέγειν μέχρι πόσου τούτων ἑκάτερον ἔδει τὸν φυσικὸν ζητεῖν. ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς ὕλης ἤδη δοκεῖ διωρικέναι, ὅτι μέχρι τοσούτου ὁ φυσικὸς ἐπισκέψεται, ὥστε τὴν περὶ αὐτὴν θεωρίαν εἰς τὸ εἶδος ἐπαναφέρειν. διὸ λοιπὸν μέχρι πόσου τὸ εἶδος καὶ τὸ τί ἐστι δεῖ εἰδέναι ζητεῖ. ἀλλὰ καὶ εἰπὼν τῷ φυσικῷ τὸν περὶ τοῦ εἴδους λόγον προηγούμενον ἔσεσθαι, οὐκ ἄνευ μέντοι τῆς ὕλης,

εἰκότως νῦν διαπορεῖ, μέχρι πόσου τῷ φυσικῷ ὡς φυσικῷ ἡ τοῦ εἴδους γνῶσις προσήκει δηλονότι τοῦ φυσικοῦ. ἔστι γάρ τινα εἴδη καὶ ὑπὲρ τὰ φυσικά, περὶ ὧν οὐκ ἔστιν εἰπεῖν τοῦ φυσικοῦ. καὶ λέγει ὅτι ὁ φυσικὸς περὶ τοῦ φυσικοῦ εἴδους ὡς φυσικὸς μέχρι τόσου ἐρεῖ, μέχρις ὅσου καὶ ὁ χαλκεὺς περὶ χαλκοῦ καὶ ὁ ἰατρὸς περὶ νεύρου. ἑκάτερος δὲ τούτων ἐρεῖ μέχρι τοσούτου, μέχρις ὅσου χρήσιμον ἕκαστον τούτων εἰς τὴν οἰκείαν τέχνην ἐστί, τὰς πρώτας ἀρχὰς τοῦ νεύρου καὶ τοῦ χαλκοῦ οὐδέτερος αὐτῶν πολυπραγμονῶν. καὶ ὁ φυσικὸς οὖν περὶ τοῦ φυσικοῦ εἴδους ἐρεῖ, μέχρι τίνος τόδε τι τοῦτό ἐστι. καὶ γὰρ ἕκαστον τῶν φύσει γινομένων τινὸς ἕνεκα καὶ γίνεται καὶ ἔστιν, ὅπερ τέλος ἐστὶ τοῦ πράγματος. καὶ ὁ τοῦτο εὑρὼν εἰς τέλος ἦλθε τῆς θεωρίας τῆς περὶ τῶν φυσικῶν εἰδῶν περὶ ταῦτα τὴν σκέψιν ποιούμενος, ἅ ἐστι χωριστὰ μὲν τῷ λόγῳ εἴδη, ἕνυλα δέ· ὥστε καὶ περὶ τοῦ ἐνύλου εἴδους, ἀλλ' οὐχὶ παντὸς εἴδους, καὶ μέχρι τοῦ τίνος ἕνεκα ἔστι τοῦτο ἢ γίνεται, ὁ φυσικὸς ἐπισκέψεται. καί μοι δοκεῖ κατάλληλος ἡ λέξις φαίνεσθαι, ἐὰν καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ μέχρι τίνος βαρύνωμεν τὸ τίνος (ταὐτὸν γάρ ἐστι τῷ μέχρι πόσου) καὶ ἐπὶ τοῦ τίνος γὰρ ἕνεκα ἕκαστον βαρυτόνως προενέγκωμεν τὸ τίνος (δηλοῖ γὰρ τὸ ἄχρι τοῦ τέλους τὸ ἄχρι τοῦ τίνος ἕνεκα)· καὶ δὴ καὶ εἰ γράφοιτο μέχρι τίνος ἕνεκ α , τινὸς γὰρ ἕνεκα ἕκαστον (λέγει γὰρ καὶ τοιαύτην γραφὴν ὁ Ἀλέξανδρος) τὸ μὲν πρῶτον τίνος βαρυνοῦμεν, τὸ δὲ δεύτερον ὀξυνοῦμεν. εἰπὼν δὲ ὅτι περὶ τὰ ἕνυλα εἴδη ὁ φυσικὸς ἕξει καὶ τοῦτο μέχρι τοῦ τέλους προβήσεται, ὅτι ἕνυλα τὰ φυσικὰ εἴδη ἐστί, δείκνυσιν ἐκ τοῦ καὶ τὰ αἴτια αὐτῶν τά τε προσεχῆ καὶ τὰ ἀναβεβηκότα καὶ αὐτὰ ἕνυλα εἶναι. καὶ γὰρ τὸ προσεχῶς γεννῶν τὸν ἄνθρωπον ἄνθρωπός ἐστιν ἔνυλος καὶ αὐτὸς ὤν, καὶ τὸ ἐπαναβεβηκὸς τούτων ποιητικὸν πάντων τῶν γινομένων κατὰ φύσιν αἴτιον ὁ ἐμφανὴς ἥλιος εἶδος καὶ αὐτὸς ἔνυλον. [30]

in Ph 9 307 "καθόλου δέ, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, τὸ γινόμενον φύσει δοκεῖ αὐτὸ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ γίνεσθαι ἢ εἴδει ἢ γένει ἢ ὅλως ὑπὸ ἐνεργείας. ὑπὸ ἡλίου γοῦν οὕτως τὰ γινόμενα γίνεται ὡς ὑπὸ ἐνεργείας· θερμαινόμενα γὰρ καὶ ψυχόμενα ὑπὸ τῆς ἐνεργείας τῆς ἐκείνου. καὶ δῆλον μὲν ὅτι καὶ τὰ κατὰ τέχνην γινόμενα, ὑπὸ ἐνεργείας γίνεται ἀλλ' οὐ φυσικῆς". μήποτε δὲ ἄνθρωπος μὲν ἐξ ἀνθρώπου ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ τῷ εἴδει γίνεται, ὑφ' ἡλίου δὲ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ τῷ γένει, ὡς ἔνυλος ἐξ ἐνύλου. σημειοῦται δὲ ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἐκ τῶν ἐνταῦθα λεγομένων, ὅτι κατὰ Ἀριστοτέλην συνῆπται τῷ θείῳ σώματι ἡ τῶν ἐνταῦθα γένεσις καὶ οὐκ ἀπήρτηται ἀπ' αὐτοῦ. Ἀλλὰ πῶς ζητῶν μέχρι πόσου τὸν φυσικὸν δεῖ εἰδέναι τὸ εἶδος καὶ τὸ τί ἐστι μέχρι τινός, φησίν, ὥσπερ ἰατρὸν νεῦρο ν , ἢ χαλκέα χαλκό ν; ὁ γὰρ χαλκὸς ὡς ὕλη τῷ χαλκεῖ ὑποβέβληται καὶ τὸ νεῦρον τῷ ἰατρῷ. τούτοις γὰρ ἐπάγουσι τὰ ἀπὸ τῆς τέχνης εἴδη, ὁ μὲν χαλκεὺς τῷ χαλκῷ τὸ τοῦ ἀμφορέως εἰ τύχοι, ὁ δὲ ἰατρὸς τῷ νεύρῳ τὸ τῆς ὑγιείας. πῶς οὖν μέχρις ὅσου περὶ τῆς ὕλης οἱ τεχνῖται ζητοῦσι, μέχρι τοσούτου περὶ τοῦ εἴδους τὸν φυσικόν φησι ζητεῖν; ταύτην δὴ τὴν ἔνστασιν ἐννοήσας ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἄλλην ἐξήγησιν ἐπάγει γράφων οὕτως· "ἢ εἰπὼν πρῶτον μέχρι τινὸς ἐρεῖ ὁ φυσικὸς περὶ τῆς ὕλης ὥσπερ καὶ οἱ τεχνῖται (καὶ γὰρ οὗτοι μέχρι τινὸς περὶ τῆς ὑποκειμένης ὕλης αὐτοῖς θεωροῦσιν) ἑξῆς πάλιν περὶ τοῦ εἴδους λέγει, μέχρι πόσου καὶ περὶ ποίου εἴδους ὁ φυσικὸς θεωρεῖ. τίνος γὰρ ἕνεκα ἕκαστον τῶν φύσει γινομένων γίνεται, ὅ ἐστι τὸ φυσικὸν εἶδος καὶ ἡ τῶν φύσει γινομένων τελειότης, θεωρεῖ· περὶ τοῦ τοιούτου οὖν εἴδους, οὗ χάριν ἕκαστον τῶν γινομένων ὑπὸ τῆς φύσεως γίνεται, καὶ περὶ τούτων τῶν εἰδῶν, ἅ ἐστι χωριστὰ μὲν τῷ λόγῳ τῆς ὕλης, ἐν ὕλῃ μέντοι ἡ ὑπόστασις αὐτοῖς, οὐκέτι τὴν γνῶσιν ἐκτείνων ἐπὶ τὰ ἄυλα καὶ χωριστὰ εἴδη". καὶ εἶχεν ἂν καλῶς ἡ ἐξήγησις, εἰ μέχρι τινὸς περὶ τῆς ὕλης ὁ φυσικὸς θεωρεῖ προθέμενος εἰπεῖν ἐπήγαγε 'μέχρις ὅσου ὁ χαλκεὺς περὶ χαλκῶν καὶ ὁ ἰατρὸς περὶ νεύρων'. νῦν δὲ εἰπὼν μέχρι δὴ πόσου τὸν φυσικὸν δεῖ εἰδέναι τὸ εἶδος καὶ τὸ τί ἐστιν ἐπήγαγεν ἢ ὥσπερ ἰατρὸν νεῦρον ἢ χαλκέα χαλκό ν. καὶ ἄλλην δὲ ἐξήγησιν πρὸς τὴν τοιαύτην ἔνστασιν ὑπαντῶσαν ἐπάγει ὡς ἁρμόδιον τῇ γραφῇ τῇ λεγούσῃ ἢ

ἰατρὸν νεῦρον ἢ χαλκέα χαλκὸν μέχρι τίνος ἕνεκ α. “εἴη γὰρ ἄν, φησί, τὸ λεγόμενον· ὡς ὁ ἰατρὸς καὶ ὁ χαλκεὺς μέχρι τοσούτου περὶ εἴδους λέγουσι καὶ περὶ τούτου, οὗ ἕνεκέν ἐστιν ἡ ὕλη περὶ ἣν καταγίνονται (περὶ γὰρ τοῦ εἴδους τούτου λέγουσιν, οὗ χάριν ὁ μὲν περὶ νεῦρα καὶ σάρκας ὁ δὲ περὶ χαλκὸν καταγίνεται, τοῦ γὰρ ἐν τούτοις γινομένου εἴδους ἀλλ’ οὐ περὶ ἄλλου τινός), οὕτως χρὴ καὶ τὸν φυσικὸν περὶ τοῦ τοιούτου εἴδους λέγειν, οὗ ἐστιν ἡ ὕλη ὕλη καὶ οὗ χάριν ἐστί. [5]

in Ph 9 308 τοῦτο δέ ἐστι τὸ ἔνυλον. καὶ περὶ ταῦτα ἅ ἐστι χωριστὰ μὲν εἴδη ἐν ὕλῃ δ έ, τουτέστι καὶ περὶ τῶν τοιούτων εἰδῶν, πραγματεύσεται καὶ τὰ τοιαῦτα θεωρήσει”. δοκεῖ δέ μοι ἐν τούτοις μὴ ἀποδοῦναι, μέχρι πόσου οἱ τεχνῖται περὶ τοῦ εἴδους λέγουσιν. οὗ ἕνεκέν ἐστιν ἡ ὕλη περὶ ἣν καταγίνονται. εἰ μὴ ἄρα βούλεται εἰπεῖν μέχρι τοῦ ἔνυλα εἶναι. τοῦτο γὰρ ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ σαφέστερον εἶπε. καὶ ἔοικε καὶ ὁ Θεμίστιος οὕτω νοῆσαι· παραφράζων γὰρ τουτὶ τὸ χωρίον “περὶ δὲ αὐτοῦ τοῦ εἴδους φησὶν ἄχρι τίνος, ἢ ὥστε μὴ χωρίζειν αὐτὸ τῆς ὕλης, ἀλλ’ ὥσπερ ὁ ἰατρὸς νεῦρον ἐξετάζει, οὕτως ὁ φυσικὸς ἄνθρωπον”. μήποτε οὖν οὐ συμφωνεῖ τούτῳ τὸ ἑξῆς ἐπαγόμενον τὸ τινὸς γὰρ ἕνεκα ἕκαστο ν. οὐ γὰρ τείνει τοῦτο εἰς τὴν ὡς ἐνύλου γνῶσιν, ἀλλὰ περὶ εἴδους μέν ἐστιν ἡ ζήτησις, μέχρι πόσου δεῖ εἰδέναι τὸ φυσικὸν εἶδος τὸν φυσικόν, περὶ ὃ καταγίνεται. λέγει δὲ ὅτι μέχρις ὅσου τὸν χαλκὸν οἶδεν ὁ χαλκεὺς καὶ τὸ νεῦρον ὁ ἰατρός, οὐχ ὡς ὕλην ταῦτα τῶν τεχνῶν τούτων παραθείς, ἀλλ’ ὡς εἴδη περὶ ἃ καταγίνονται αἱ τέχναι, ὡς ἡ φυσικὴ περὶ τὸ φυσικὸν εἶδος. καταγίνονται δὲ αἱ μὲν τέχναι πρακτικῶς, ἡ δὲ φυσικὴ γνωστικῶς περὶ τὸ οἰκεῖον ὑποκείμενον. ὡς οὖν αἱ τέχναι τὰ ὑποκείμενα αὐταῖς περὶ ἃ ἐνεργοῦσι μέχρι τοσούτου γινώσκουσι, μέχρι τῆς χρείας ἣν παρέχονται τοῖς ἀποτελέσμασι, δι’ ἃ παραλαμβάνονται, οὕτως καὶ ἡ φυσικὴ μέχρις ἐκείνου γνώσεται τὸ φυσικὸν εἶδος, μέχρι τῆς χρείας ἧς ἕνεκα γίνεται καὶ ἔστι. καὶ γὰρ πᾶσα μὲν ἐκ τῶν αἰτίων γνῶσις οἰκειοτάτη πρὸς ἐπιστήμην ἐστίν, ἡ δὲ ἐκ τοῦ τελικοῦ αἰτίου πασῶν ἐστι κυριωτάτη. καὶ ἔοικε τῷ ἐν Φαίδωνι Σωκράτει κατακολουθῶν Ἀριστοτέλης μέχρι τοῦ τελικοῦ αἰτίου προστάττειν τῷ φυσικῷ προάγειν τὴν τῆς αἰτίας ζήτησιν. λέγει γὰρ ἐν ἐκείνοις ὁ Σωκράτης· “εἰ οὖν τις βούλοιτο τὴν αἰτίαν εὑρεῖν περὶ ἑκάστου, ὅπῃ γίνεται καὶ ἀπόλλυται ἢ ἔστι, τοῦτο δεῖν περὶ αὐτοῦ εὑρεῖν, ὅπῃ βέλτιστον αὐτῷ ἐστιν ἢ εἶναι ἢ ἄλλο ὁτιοῦν πάσχειν ἢ ποιεῖν”. τοῦτο δέ ἐστι τὸ οὗ ἕνεκα γίνεται ἢ ἔστιν ἕκαστον. εἰπὼν δὲ ὅτι ὁ φυσικὸς περὶ τὰ τῷ λόγῳ μὲν χωριστὰ τῇ δὲ ὑποστάσει ἔνυλα πραγματεύεται, εἰκότως ἐπάγει ὅτι· τὸ τῇ ὑποστάσει χωριστὸν εἶδος πῶς ἔχει πρὸς τὸ ἔνυλον εἶδος καὶ καθ’ αὑτό· καὶ τί ἐστ ι , φιλοσοφίας ἔργον ἐστὶ διορίσαι τῆς πρώτης, ἣν ἐν τῇ Μετὰ τὰ φυσικὰ πραγματείᾳ παραδίδωσιν. p. [35]

in Ph 9 309 194b16 Διωρισμένων δὲ τούτων ἐπισκεπτέον περὶ τῶν αἰτίω ν . Τῆς πραγματείας οὔσης περὶ τῶν ἀρχῶν καὶ αἰτίων τῶν φυσικῶν, διότι ὡς αὐτὸς ἀρχόμενος εἶπε “τότε οἰόμεθα γινώσκειν ἕκαστον, ὅταν τὰ αἴτια γνωρίσωμεν τὰ πρῶτα καὶ τὰς ἀρχὰς τὰς πρώτας καὶ μέχρι τῶν στοιχείων”, περὶ τῶν ἀρχῶν τῶν ὡς στοιχείων πρῶτον προέθετο σκοπεῖν καὶ τάς τε τῶν παλαιῶν δόξας περὶ τούτων προὐβάλετο καὶ τὰ ἑαυτῷ δοκοῦντα προέθηκε, συμφωνοῦντας αὐτῷ τρόπον τινὰ καὶ τοὺς παλαιοὺς φυσιολόγους ἀποδείξας, διότι καὶ ἐκεῖνοι τἀναντία ἐτίθεντο ἀρχάς· οὕτω τε τὴν ὕλην καὶ τὸ εἶδος καὶ τὴν στέρησιν ὡς στοιχειώδεις ἀρχὰς ὑποθέμενος τῶν φυσικῶν, καὶ τί ἐστιν ἡ φύσις ἀποδείξας, ὅτι ἀρχὴ ὅθεν ἡ κίνησις, καὶ τί τὸ φύσει καὶ κατὰ φύσιν, καὶ διορίσας ποσαχῶς ἡ φύσις λέγεται, καὶ ὅτι τὸ εἶδος καὶ ἡ ὕλη φύσις, καὶ ὅτι περὶ ἀμφοῖν πρόκειται τῷ φυσικῷ ζητεῖν, καὶ μέχρι πόσου ὅτι μέχρι τοῦ τελικοῦ αἰτίου, καὶ συμπληρώσας τὸν ὅλον περὶ τῶν αἰτίων λόγον, εἴπερ καὶ περὶ τῶν ὡς στοιχείων εἶπε τῆς τε ὕλης καὶ τοῦ εἴδους, καὶ περὶ τοῦ ποιητικοῦ, ὅπερ ἦν ἡ φύσις, καὶ περὶ τοῦ τελικοῦ, ἐπειδὴ πολλὰ μεταξὺ τῆς τῶν αἰτίων πρὸς ἄλληλα συντάξεως ἐρρήθη, ἀναλαβὼν τὸν λόγον ἐφεξῆς αὐτὰ ἀπαριθμήσεται τοὺς προσήκοντας ἑκάστοις ἐπάγων διορισμοὺς καὶ μετὰ τὰ καθ’ αὑτὸ

αἴτια καὶ τὰ κατὰ συμβεβηκὸς ὑπ’ ὄψιν ἄγων. κἀνταῦθα δὲ τὴν χρείαν πάλιν ἡμᾶς τοῦ περὶ τῶν ἀρχῶν ὑπομιμνήσκει λόγου συλλογιζόμενος καὶ νῦν δυνάμει οὕτως· ἡ φυσικὴ πραγματεία θεωρητική ἐστιν, ἀλλ’ οὐχὶ πρακτικὴ ὡς ἡ ἠθική· ἡ θεωρητικὴ τέλος ἔχει τὸ εἰδέναι· ἡ τέλος ἔχουσα τὸ εἰδέναι τὴν τῶν αἰτίων γνῶσιν προλήψεται, εἰς ἃ ἕκαστα ἀναφέρουσα ἕξει τὴν γνῶσιν αὐτῶν· ὥστε τῇ φυσικῇ πραγματείᾳ οἰκεῖος ὁ περὶ τῶν αἰτίων λόγος, ὅπως ἂν καὶ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς καὶ πάσης τῆς ἄλλης φυσικῆς μεταβολῆς τῆς τε κατὰ τόπον καὶ κατὰ ἀλλοίωσιν, ἴσως δὲ καὶ τῆς κατὰ αὔξησιν, περὶ ὧν τῷ φυσικῷ πρόκειται σκοπεῖν, ἀποδιδόναι τὰς αἰτίας δυνώμεθα. διὰ τί γὰρ τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον ἕκαστον τῶν κατ’ αὐτὰ ζητουμένων, λύομεν ἀνάγοντες εἰς τὰς αἰτίας αὐτῶν καὶ τὰς ἀρχάς. ἢ γὰρ διότι ἐκ τοιοῦδε ἢ διότι τοιόνδε ἢ διότι ὑπὸ τοιοῦδε ἢ διότι οὕτως ἄμεινον δεικνύντες ἀποδιδόναι τὰς αἰτίας δόξομεν. p. 194b23 Ἕνα μὲν οὖν τρόπον αἴτιον λέγεται τὸ ἐξ οὗ ἕως τοῦ καὶ τὰ τούτων γέν η . Τέτταρας τρόπους αἰτίων ἀποδόσεως τοὺς πάντας λέγων πρῶτον ἀποδίδωσι τὸ ἐξ οὗ γίνεταί τι ἐνυπάρχοντο ς. [35]

in Ph 9 310 τοῦτο δέ ἐστι τὸ ὑλικὸν καὶ ὑποκείμενον, ὅπερ κατὰ μὲν τὸ ἐξ αὐτοῦ γίνεσθαί τι τῇ στερήσει ἐπικοινωνεῖν δοκεῖ, κατὰ δὲ τὸ ἐνυπάρχοντος τούτου διαφέρει· ἐξ ἐκείνης μὲν γὰρ ὡς μετ’ ἐκείνην καὶ ὡς ἐξισταμένης ἐκείνης γίνεται τὸ γινόμενον, ἐκ δὲ τῆς ὕλης ὡς ἐνυπαρχούσης καὶ μεταβαλλούσης ἐξ ἄλλης διαθέσεως εἰς ἄλλην· ὥστε ὁμώνυμον εἶναι τὸ ἐξ οὗ. τοῦ δὲ εἴδους ἡ ὕλη διαφέρει καὶ αὐτοῦ ἐνυπάρχοντος, ὅτι οὐκ ἐκ τοῦ εἴδους γίνεται τὸ γινόμενον· οὔτε γὰρ ἐξισταμένου οὔτε μεταβάλλοντος, ἀλλὰ κατὰ τὸ εἶδος. πρώτην δὲ αὐτὴν ὠνόμασεν ἐν τοῖς αἰτίοις, διότι πάντων ὡς εἰπεῖν οἱ ἀρχαιότεροι τὰς αἰτίας εἰς τὴν ὕλην ἀναφέροντες ἀπεδίδοσαν. κάτω γὰρ ἔφασαν τὸν κύβον φέρεσθαι, ὅτι χαλκοῦς· καὶ πολυχρονιώτερον εἶναι τὸν λέβητα τοῦ κεράμου, διότι ὁ μὲν χαλκοῦς, ὁ δὲ ὀστράκινος. καὶ διὰ τοῦτο δὲ πρώτην ὠνόμασεν, ὅτι κάτωθεν ἐπὶ τὸ ἄνω τὴν πρόοδον ἐποιήσατο. οὐ μόνον δὲ ἡ προσεχὴς ὕλη αἰτία τοῦ γινομένου ἐστίν, ἀλλὰ καὶ τὰ ταύτης γένη. οὐ γὰρ μόνον ὅδε ὁ χαλκὸς τοῦ ἀνδριάντος αἴτιος καὶ ὅδε ὁ ἄργυρος τῆς φιάλης, ἀλλὰ καὶ χαλκὸς ἁπλῶς καὶ ἄργυρος. καὶ εἰ ὕδωρ ταῦτά ἐστι, καὶ τὸ ὕδωρ καὶ ἀνωτέρω τὸ σῶμα. p. 194b26 Ἄλλον δὲ τὸ εἶδος καὶ τὸ παράδειγμα ἕως τοῦ καὶ τὰ μέρη τὰ ἐν τῷ λόγ ῳ . Δεύτερον αἴτιον τὸ κατὰ τὸ εἶδος παραδίδωσιν· αἴτιον γὰρ ἡ ἐνυπάρχουσα ὑγίεια τοῦ ὑγιαίνειν καὶ ἡ συμμετρία τοῦ σύμμετρον εἶναι. εἶδος δὲ οὐ τὸ κατὰ τὴν ἐπιπόλαιον μορφὴν μόνον, ἀλλὰ τὸ κατὰ τὸν λόγον. καλεῖ δὲ παράδειγμα τὸ εἶδος οὐχ ὡς οἱ τὰς ἰδέας λέγοντες αὐτὴν καθ’ αὐτὴν εἰδικὴν οὐσίαν ὑποτιθέμενος, πρὸς ἣν τὰ ἐνθάδε ἀφομοιοῦται. “οὐδὲ γὰρ τὰ φύσει ποιοῦντα, φησὶν Ἀλέξανδρος, πρῶτον νοήσαντα ἃ ποιεῖ οὕτως ποιεῖ, ἵνα τις εἴπῃ τὸ νόημα παράδειγμα τῶν γινομένων κατ’ αὐτόν, ὡς ἐπὶ τῶν τεχνῶν ἔχει, ἀλλὰ τὸ γινόμενον περὶ τῇ ὕλῃ εἶδος τοῦτο καλεῖ παράδειγμα διὰ τὸ τὴν φύσιν τούτου ἐφιεμένην ποιεῖν ἃ ποιεῖ πάντα. δῆλον δὲ ἐκ τοῦ γενομένου τούτου παύεσθαι τῆς ποιήσεως, ὡς ὡρισμένου τινὸς ὄντος τοῦ εἴδους καὶ οἷον σκοποῦ προκειμένου, εἰς ὃν τέταται ἡ φύσις, καὶ παράδειγμα διὰ τοῦτο λεγομένου. οὐχ ὁμοίως δέ, φησὶν Ἀλέξανδρος, ἐν τοῖς ἕνεκά του ποιοῦσι πᾶσιν ἔχει τὸ τέλος καὶ τὸ παράδειγμα, ἀλλ’ ὅσα μὲν κατὰ προαίρεσιν καὶ τέχνην καὶ λόγον ποιεῖ, ἐπὶ τούτων τὸ τέλος ἀνάγκη οὗ χάριν τὰ ἄλλα γίνεται πρῶτον νοηθὲν ὑπὸ τοῦ ποιοῦντος τοῦτο σκοπὸν ἐκκεῖσθαι καὶ παράδειγμα τῶν ἐσομένων, ἐπὶ δὲ τῶν φύσει γινομένων οὐχ ὁμοίως. οὐ γὰρ κατὰ προαίρεσιν ἡ φύσις ἐργάζεται οὐδὲ κατὰ τὸν ἐν αὐτῇ λόγον. [35]

in Ph 9 311 ἄλογος γάρ, φησί, δυνάμις ἡ φύσις. ἀλλ’ ἀρχῆς καταβληθείσης τῆς πρώτης ἐν ὕλῃ τῇ δεκτικῇ καὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τῶν ὑπ’ αὐτῆς τε καὶ ἐξ αὐτῆς ἐσομένων, τοῦτο τὸ πρῶτον αὐτὸ καταβληθὲν αὐτὸ μὲν ἐποίησε τοῦτο, οὗ ἐστιν αὐτὸ ποιητικὸν ὄντος ὡρισμένου, τὸ δὲ ἐκ τούτου γενόμενον ἄλλο· ἕκαστον γὰρ αὐτῶν τοῦ μεθ’ ἑαυτὸ ποιητικόν τε καὶ κινητικόν ἐστι, εἰ μηδὲν ἐμποδίζοι· καὶ τοῦτο μέχρι τέλους τινὸς καὶ εἴδους τοῦ φυσικοῦ, οὗ ἦν ἀρχὴ τὸ πρῶτον ἐν τῇ ὕλῃ

καταβληθέν, ὥσπερ ἐν τοῖς νευροσπαστουμένοις τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως ἐνδόντος τοῦ τεχνίτου τῷ πρώτῳ τοῦτο τοῦ μετ' αὐτὸ κἀκεῖνο τοῦ ἐφεξῆς κινητικὸν γίνεται, ἕως ἂν διὰ πάντων ἡ κίνησις διέλθῃ, ἂν μή τι ἐμποδίσῃ, οὐ κατὰ λόγον τινὰ καὶ προαίρεσιν τὴν ἐν ἑαυτοῖς τοῦ πρὸ αὐτοῦ τὸ μετ' αὐτὸ κινοῦντος. οὕτως δὲ καὶ ἡ συγκαταβληθεῖσα τῷ σπέρματι φύσις τε καὶ δύναμις ἐν τῇ οἰκείᾳ ὕλῃ γενομένη κινητικὴ ταύτης οὖσα κινεῖ καθάπερ πέφυκε τὸ μὲν κινεῖν, ἡ δὲ κινεῖσθαι. ἡ δὲ ἐγγενομένη δύναμις ἐκ τῆς πρώτης κινήσεως ἄλλην πάλιν κίνησιν ἐμποιεῖ καὶ δύναται, ἕως οὗ ὅμοιον ποιήσῃ τῷ ἀφ' οὗ κατεβλήθη, καὶ ταὐτὸν ἢ εἶδει ἢ γένει. ὡς ἐπὶ τῶν ἐξ ἀνομοίων ζῴων γεννωμένων, ὁποῖαι αἱ ἡμίονοι. τῷ γὰρ γένει αἱ αὐταὶ τοῖς ποιήσασι. καὶ αὕτη ἡ διαδοχὴ κατά τινας ἀριθμοὺς καὶ τάξιν γίνεται μέχρι τοῦ τελειωθῆναι κατὰ τὸ εἶδος τὸ γινόμενον, εἰ μή τι γένοιτο ἐμποδών. τοῦτο δὲ οὐ κατὰ λόγον καὶ προαίρεσιν τὴν ἐν τοῖς κινοῦσί τε καὶ ποιοῦσιν, ὡς προείρηται. ἀλλ' οὐκ ἐπεὶ μὴ τοῦτο, διὰ τοῦτο ἤδη κατὰ τύχην ποιεῖ, καὶ οὐχὶ ἕνεκά του. τὸ γὰρ ἕνεκά του οὐ λογικῆς καὶ προαιρετικῆς γενέσεώς ἐστιν ὄνομα, ἀλλὰ πᾶν τὸ γινόμενον κατὰ τάξιν τινὰ καὶ ἄλλου χάριν ἕνεκά του γίνεται. καὶ τοῦτο ὁμοίως, ἄν τε κατὰ προαίρεσιν καὶ λόγον ἄν τε καὶ χωρὶς λόγου, ὡς ἐπὶ τῆς φύσεως ἡμεῖς λέγομεν. κἂν γὰρ ἐπακολουθῇ τοῖς φυσικοῖς τινα κατὰ τὰς ὑλικὰς ἀνάγκας οὐκ ἔχοντα τὴν ἀναφορὰν ἐπί τι (ὡς ἐπὶ τῶν μασχαλῶν λέγονται τρίχες, εἴπερ μὴ καὶ αὗται χρείαν παρέχονταί τινα), οὐ δεῖ διὰ ταῦτα τὸ μὴ ἕνεκά του ποιεῖν τὴν φύσιν κατασκευάζειν. παράδειγμα οὖν τὸ εἶδος, διότι ἐπὶ τοῦτο νένευκεν ἡ φύσις οὐ προαιρέσει, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς τὰ νευροσπαστούμενα. εἴη δὲ ἄν, φησί, παράδειγμα ἐν τοῖς φύσει γινομένοις καὶ τὸ τοῦ ποιοῦντος εἶδος ταὐτὸν ὂν τῷ τοῦ γινομένου εἴδει ἢ γένει. καὶ καθόλου ἐπεὶ οἱ πρὸς παράδειγμα ποιοῦντες πρὸς ὡρισμένον τι ποιοῦσι, καὶ ἔστιν ἴδιον τοῦ πρὸς παράδειγμα γινομένου τὸ πρὸς ὡρισμένον τε γίνεσθαι καὶ ὅμοιον ἐκείνῳ, καὶ εἴ τι πρὸς ὡρισμένον γίνεται καὶ ὅμοιον ἐκείνῳ, πρὸς παράδειγμα ἂν εἴη γινόμενον· οὕτως δὲ γίνεται τὰ γινόμενα φύσει· πρὸς παραδείγματα ἄρα". Ταῦτα τοῦ Ἀλεξάνδρου λέγοντος, ὅτι μὲν παράδειγμα τὸ εἶδος καλεῖ οὐ τὸ κατὰ τὴν ἰδέαν ὁ Ἀριστοτέλης, πρόδηλον. [35]

in Ph 9 312 τὸ γὰρ ἔνυλον εἶδος ὡς αἴτιον λαμβάνει, καθὸ τὸ τί ἦν εἶναι ἔχει τὸ σύνθετον. δηλοῖ δὲ καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς τὴν ὕλην καὶ τὸ εἶδος τοῦτο ἐν τοῖς στοιχείοις καταριθμῶν. πῶς δὲ περὶ τοῦ στοιχειώδους εἴδους λέγοντος αὐτοῦ καὶ τοῦτο παράδειγμα καλέσαντος δυνατὸν παράδειγμα τὸ τοῦ ποιοῦντος εἶδος ἀκούειν νῦν; κἂν γὰρ τὸ αὐτό πώς ἐστι τῷ γινομένῳ, διότι ἄνθρωπος ἐξ ἀνθρώπου, ἀλλὰ τὸ γινόμενον νῦν καλεῖ παράδειγμα, καὶ οὐχὶ τὸ ποιοῦν. τὸ γὰρ γινόμενόν ἐστι τὸ στοιχειῶδες εἶδος, καθὸ τὸ τί ἦν εἶναι ἔχει τὸ σύνθετον. πρός τι δὲ ὡρισμένον καὶ ὅμοιον γίνεται τὸ φυσικόν. εἰ μὲν γὰρ πρὸς τὸ ποιοῦν, τὸ ποιοῦν ἂν εἴη τὸ παράδειγμα. καὶ πρῶτον μέν, ὅπερ εἶπον, οὐκ ἐκεῖνο ἐκάλεσε παράδειγμα ὁ Ἀριστοτέλης, ἀλλὰ τὸ γινόμενον. ἔπειτα πῶς ἔτι δυνατὸν λέγειν, ὅτι τὰ φυσικὰ οὐ γίνεται πρὸς παράδειγμα, εἴπερ συγχωροῦμεν παράδειγμα τὸ ποιοῦν εἶναι τοῦ γινομένου ὡς πρὸς ἐκεῖνο γινομένου ὡρισμένον τε καὶ ὅμοιον ὑπάρχον τῷ γινομένῳ. εἰ δὲ διὰ τοῦτο λέγεται παράδειγμα τὸ εἶδος διὰ τὸ τὴν φύσιν τούτου ἐφιεμένην ποιεῖν πάντα, τέλος ἂν εἴη διὰ τοῦτο καὶ οὐ παράδειγμα· τὸ γὰρ ἐφετὸν καὶ οὗ ἕνεκα γίνεται τὰ γινόμενα τέλος ἂν εἴη καὶ οὐ παράδειγμα. ἔτι δὲ καὶ τὰ περὶ τῆς γενέσεως τῶν φυσικῶν εἰρημένα ἐπιστάσεως ἀξιά μοι δοκεῖ. εἰ γὰρ τὸ πρῶτον καταβληθὲν αὐτὸ μὲν ἐποίησε τοῦτο οὗ ἐστιν αὐτὸ ποιητικόν, τὸ δὲ ἐκ τούτου γενόμενον ἄλλο, καὶ ἕκαστον τοῦ μεθ' ἑαυτὸ ποιητικόν ἐστι καὶ κινητικὸν μέχρι τοῦ τέλους καὶ τοῦ εἴδους τοῦ φυσικοῦ, οὗ ἦν ἀρχὴ τὸ πρῶτον ἐν τῇ ὕλῃ καταβληθέν, εἰ οὖν οὕτως ἡ γένεσις ἀποτελεῖται, πρῶτον μὲν εἰ ὁ πυρὸς τὴν βοτάνην ποιεῖ καὶ ἡ βοτάνη τὴν καλάμην καὶ ἡ καλάμη τὸν ἄσταχυν, πῶς τὰ ἀτελέστερα ποιητικὰ τῶν τελειοτέρων; ἀτελεστέρα γὰρ ἡ βοτάνη τῆς καλάμης καὶ ἡ καλάμη τοῦ ἀστάχυος. ἔπειτα τί τὸ τοῦ ὅλου αἴτιον, οὐκ ἔχομεν λέγειν. ἑνὸς δὲ ὄντος τοῦ εἴδους ἔδει καὶ ἓν αἴτιον

εἶναι πρὸ τῶν κατὰ μέρος. ὅλως δὲ εἰ ἀλλοιουμένων τῶν προτέρων γίνεται τὰ ἐφεξῆς, ὑλικὰ ἂν εἴη μᾶλλον τὰ πρότερα καὶ οὐ ποιητικά· οὐδέποτε γὰρ τὸ ποιητικὸν αἴτιον ἀλλοιούμενον γίνεται τὸ ἀποτέλεσμα. ἔτι δὲ εἰ μὴ τὸ τυχὸν ἐκ τοῦ τυχόντος γίνεται, ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ δυναμένου, δῆλον ὅτι ἡ βοτάνη δυνάμει καλάμη ἐστί· πᾶν δὲ τὸ δυνάμει ὑλικόν ἐστιν ἀλλ᾽ οὐ ποιητικόν· ὥστε ὕλη μὲν τῆς καλάμης εἰκότως ἂν λέγοιτο ἡ βοτάνη, ποιητικὸν δὲ αἴτιον οὐδαμῶς. ἔπειτα πᾶν τὸ ἐκ τοῦ δυνάμει γενόμενον ἐνεργείᾳ ὑπὸ τοῦ ἐνεργείᾳ προάγεται εἰς τὸ ἐνεργείᾳ. εἰ οὖν ἡ βοτάνη ἐνεργείᾳ καλάμη οὐκ ἔστιν, οὐκ ἂν ποιήσοι τὴν ἐνεργείᾳ καλάμην. [35]

in Ph 9 313 ὅλως δὲ εἰ ἡ ἑκάστου φύσις ἀρχὴ οὖσα καὶ αἰτία κινήσεως ποιητική ἐστι τοῦ ἑαυτῇ ὑποκειμένου καὶ οὐκ ἄλλου, δῆλον ὅτι ἡ μὲν τοῦ σπέρματος φύσις τὸ σπέρμα ποιήσει, ἡ δὲ τοῦ ἀνθρώπου τὸν ἄνθρωπον. πῶς δὲ ἂν ποιήσοι κυρίως ἄνθρωπον ἡ ἐν τῷ σπέρματι ἡ μήπω οὖσα ἀνθρώπου φύσις πρὶν γενέσθαι τὸν ἄνθρωπον; ἤ, ὡς εἴρηται πρότερον, ἅμα τῷ καὶ αὐτὴ γίνεσθαι ποιεῖ διὰ τὸ εὐφυέστερον καὶ διὰ τὸ ζωή τις εἶναι ἐξανισταμένη καὶ διανισταμένη εἰς εἶδος, ἐπεὶ τὸ τοῦ ἄρρενος σπέρμα καὶ τὸ τῆς θηλείας φύσιν ἔχει τὴν τοῦ σπέρματος μεταβολὴν καὶ τελειοῦσθαι πεφυκυῖαν εἰς ζῷον. τὸ δὲ ποιητικὸν κυρίως καὶ προσεχῶς αἴτιον ἐπὶ μὲν τῶν ζῴων ἡ μητρικὴ φύσις ἐστὶ καὶ ἡ πατρική, ἐπὶ δὲ τῶν φυτῶν ἡ τοῦ πυροῦ καὶ τῆς γῆς, τοῦ εἴδους ἐνεργείᾳ προϋπάρχοντος ἔν τε τῷ πατρὶ καὶ τῇ μητρὶ καὶ ἐν τοῖς τῆς γῆς κατ᾽ ἐνέργειαν ἑστῶσι λόγοις, καθ᾽ οὓς τὰ δυνάμει εἰς ἐνέργειαν ἄγεται. καὶ οὕτως ἡ μὲν τοῦ γινομένου φύσις, εἰ ποιητικὴ λέγοιτο, οὕτως ἂν εἴη ποιητικὴ ὡς καὶ αὐτὴ γινομένη. ἡ δὲ κυρίως ποιητικὴ ἡ τοῦ ἐνεργείᾳ τοιούτου ἐστί· τοῦ γὰρ ὁμοίου ἐστὶν ἡ φύσις γεννητικὴ καὶ τὰ μεταξὺ πάντα ἐκείνου ἕνεκα προλαμβάνει καί, κἂν ἀλλοιῶται ἐν τῷ μεταξὺ ἡ φύσις τελειουμένη καὶ γινομένη ἅμα καὶ ποιοῦσα, ἀλλὰ καὶ ἕνα εἱρμὸν ἀποσῴζει μέχρι τοῦ τέλους, εἰς ὃ καὶ ἐλθοῦσα παύεται τῆς ποιήσεως. λέγει δὲ καὶ ὁ Ἀριστοτέλης, ὅτι φύσει ἐστὶν ὅσα ἀπό τινος ἐν αὐτοῖς ἀρχῆς συνεχῶς κινούμενα ἀφικνεῖται εἴς τι τέλος, ἐν ᾧ καὶ παύεται τῆς κινήσεως. ὥστε ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ὁ τοῦ γεννωμένου λόγος προείληπται καὶ κατ᾽ ἐκεῖνον γίνεται τὸ γινόμενον, τοῦ μὲν πατρὸς ἐνδόντος τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν μέχρι τέλους κίνησιν διὰ τοῦ σπέρματος (ὡς ἐπὶ τῶν νευροσπαστουμένων ὁ τεχνίτης ἐνδίδωσι τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως καὶ τὴν ἐπὶ τὸ τέλος ὁρμήν) κατὰ τὸν ἐν ἑαυτῷ προϋπάρχοντα λόγον τῆς ὅλης τεταγμένης κινήσεως, τῆς δὲ μητρικῆς φύσεως καὶ προσεχέστερον εἰδοποιούσης. πῶς δὲ ἄλογον δύναμιν τὴν φύσιν λέγει καίτοι τέλους ἕνεκά τινος ποιοῦσαν καὶ τεταγμένως προϊοῦσαν κατ᾽ ἀριθμοὺς καὶ μέτρα ἀφωρισμένα; ἢ διττὸς ὁ ποιητικὸς λόγος, ὁ μὲν γνωστικῶς ποιῶν, ὃν καὶ μόνον λόγον ὁ ἐξηγητὴς οἴεται, ὁ δὲ ἄνευ μὲν γνώσεως καὶ τῆς εἰς ἑαυτὸν ἐπιστροφῆς, τεταγμένως δὲ καὶ ὡρισμένως, καὶ προηγουμένου τινὸς τέλους ἕνεκεν. καὶ ὥσπερ τὸ μὴ γινῶσκον ἄλογόν ἐστιν ὡς πρὸς τὸν γνωστικὸν λόγον, οὕτως τὸ εἰκῇ καὶ ἀτάκτως ποιοῦν ἄλογόν ἐστιν ὡς πρὸς τὸ τεταγμένως καὶ ὡρισμένως καὶ ἕνεκά του ποιοῦν. ὡς οὖν κατὰ λόγον τοιοῦτον γίνεται τὰ φύσει γινόμενα, οὕτως καὶ κατὰ παράδειγμα οὐχ ὡς γνωστὸν προκείμενον τῷ ποιοῦντι, ἀλλ᾽ ὡς τοῦ ποιοῦντος τῷ εἶναι καὶ οὐχὶ τῷ προαιρεῖσθαι πρὸς ἑαυτὸ ἀφομοιοῦντος τὸ γινόμενον, ὡς ὁ δακτύλιος τὴν σφραγῖδα. καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς Περὶ γενέσεως πρὸς Ἐμπεδοκλέα ἀποτεινόμενος τὴν φύσιν λόγον εἶναι συγχωρεῖ. [35]

in Ph 9 314 ἀλλὰ πῶς ἄνευ γνώσεως τοῦ ποιοῦντος ἔστι τάξις καὶ ὡρισμένον τέλος ἐν τῇ ποιήσει; καὶ γὰρ τὰ φυσικὰ τοιάνδε ἔχει σύστασιν, ὥστε καὶ ἄνευ γνώσεως αὐτῷ τῷ εἶναι φυλάττειν τὴν ἐν τῇ γενέσει τάξιν καὶ τὸν εἱρμὸν καὶ εἰς ὡρισμένον καταντᾶν τέλος, ὡς ἡ τῶν νευροσπαστουμένων κίνησις ἔχει. ἀλλ᾽ εἰ 〈μὴ〉 ἐκ ταὐτομάτου τοιαῦτα τὰ φυσικά ἐστιν, ὅπερ ἄτοπον, ἢ ἑαυτὰ ὑπέστησε τοιαῦτα ἢ ἐξ ἄλλου τινὸς ὑπέστη· ὅπως δὲ ἂν ἔχῃ τοῦτο, γνωσθεῖσα πάντως ἡ ὑπόστασις τοιαύτη γέγονε· τὸ γὰρ συμμετρῆσαν τὴν δύναμιν πρὸς τὰ γινόμενα γινῶσκον ἅμφω τοῦτο ἐποίει. διὸ καλῶς ἔχει τὴν μὲν φύσιν συναίτιον λέγειν μᾶλλον, αἴτια δὲ προσεχῆ τῶν ἐν

γενέσει καὶ φθορᾷ τὰς τῶν οὐρανίων κινήσεις, καθ' ἃς τρέπεται τὰ τῇδε. ἀνωτέρω δὲ τοὺς ψυχικοὺς τῶν κινήσεων λόγους καὶ ἔτι τούτων ἀνωτέρω τὰ νοερὰ εἴδη, ἐξ ὧν πρώτων ἐνδίδοται πᾶσιν ἡ τῶν εἰδῶν ἔλλαμψις κατὰ τὴν τῶν δεχομένων ἐπιτηδειότητα. Παράδειγμα δὲ τὸ ἔνυλον εἶδος ὁ Ἀριστοτέλης καλεῖ ἴσως μὲν καὶ ὡς σκοπὸν τῆς φύσεως, εἰς ὃν οὐ γνωστικῶς ἀλλ' οὐσιωδῶς ἀποτεινομένη πάντα ποιεῖ, ἴσως δὲ καὶ ὡς παράδειγμα τέχνης γινόμενον, εἴπερ τὰ μὲν φυσικὰ μὴ βούλεται πρὸς παράδειγμα γίνεσθαι, τὰ δὲ τεχνικὰ δεῖσθαι τοῦ παραδείγματός φησι. καὶ πολλὰ προειπὼν περὶ τοῦ τὴν τέχνην μιμεῖσθαι τὴν φύσιν εἰκότως νῦν ὑπέμνησεν, ὅτι τὸ φυσικὸν εἶδος παράδειγμα τῆς τέχνης ἐστί. δῆλον δὲ ὅτι εἴπερ ὁ νοῦς ἐστι τὸ κυρίως ποιητικὸν αἴτιον κατὰ τὰ ἐν αὐτῷ εἴδη ἐξομοιῶν πρὸς αὐτὰ τὰ γινόμενα, εἴη ἂν κυρίως παραδείγματα τὰ ἐν νῷ εἴδη. ἀλλὰ τούτων μὲν ἄλις. λόγον δὲ τοῦ τί ἦν εἶναι τὸν ὁρισμὸν εἶπεν. ὁ δὲ ὁρισμὸς τοῦ εἴδους δηλωτικός ἐστιν. p. 194b27 Καὶ τὰ τούτου γένη ἕως τοῦ καὶ τὰ μέρη τὰ ἐν τῷ λόγ ῳ . Ὡς ἐπὶ τοῦ ὑλικοῦ αἰτίου εἶπεν αἴτιον εἶναι οὐ μόνον τὴν προσεχῆ ὕλην ἀλλὰ καὶ τὰ ταύτης γένη, οὕτως καὶ ἐπὶ τοῦ εἰδικοῦ. τῆς γὰρ διὰ πασῶν συμφωνίας ἐν διπλασίῳ λόγῳ οὔσης, εἶδός τι τοῦ διπλασίου ἐστὶ τὸ διὰ πασῶν, οὗ γένος τὸ διπλάσιον. καὶ τούτου γένος ὁ ἀριθμό ς. καὶ ταῦτα οὖν, φησίν, εἰδικὰ ἂν εἴη αἴτια ὡς συνεπιφερόμενα τῷ εἴδει. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ἐν τῷ ὁρισμῷ τοῦ εἴδους παραλαμβανόμενα μέρ η, καὶ αὐτὰ ἂν εἴη εἰδικὰ αἴτια ὡς συμπληρωτικὰ τοῦ εἴδους. εἰ γὰρ τὸ ζῷον λογικὸν θνητὸν αἴτιόν ἐστιν ἀνθρώπου ὡς εἶδος, καὶ ἕκαστον τῶν ἐν τῷ ὁρισμῷ μερῶν συναίτιον ἂν εἴη κατὰ τὸν αὐτὸν τοῦ αἰτίου τρόπον καθ' ὃν καὶ τὸ ὅλον, τουτέστι τὸν εἰδητικόν. [35]

in Ph 9 315 εἰκότως δὲ τὰ μέρη τὰ ἐν τῷ λόγῳ εἶπε καὶ οὐχὶ τὰ ἐν τῷ εἴδει, ἐπειδὴ ἕκαστον τῶν ἐν τῷ λόγῳ μερῶν δι' ὅλου τείνει τοῦ εἴδους. p. 194b29 Ἔτι ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς μεταβολῆς ἕως τοῦ καὶ τὸ μεταβάλλον τοῦ μεταβαλλομένο υ . Τρίτον ἐν τοῖς αἰτίοις παραδίδωσι τὸ ποιητικόν, διότι προσπίπτει μὲν ἡμῖν πρῶτον τὸ γινόμενον καὶ τὰ τούτου στοιχεῖα, γενητὸν δὲ εὑρόντες αὐτὸ ποιητικὸν αἴτιον ζητοῦμεν, τότε τὴν αἰτίαν, ἧς ἕνεκα ποιεῖ τὸ ποιοῦν καὶ γίνεται τὸ γινόμενον. καλεῖ δὲ τὸ ποιοῦν ὅθεν ἡ πρώτη τῆς μεταβολῆς ἀρχὴ ἢ τῆς ἠρεμήσεως βουλόμενος τὸ κυρίως ποιητικὸν αἴτιον κεχωρισμένον εἶναι καὶ ἐξῃρημένον τοῦ γινομένου. τὸ γὰρ ἐνυπάρχον αἴτιον ὥσπερ τὸ εἶδος καὶ ἡ φύσις τῆς κατὰ τὸ εἶδος ἀρχῆς ἔχεται. καὶ δεῖ μεμνῆσθαι, ὅτι ἐνταῦθα ὁ Ἀλέξανδρος ὁμολογεῖ μὴ εἶναι κυρίως ποιητικὸν αἴτιον τὴν φύσιν, ἀλλ' εἰδικὸν μᾶλλον διὰ τὸ μὴ εἶναι πρῶτον ἐν τοῖς ποιητικοῖς. καὶ τὰ ὄργανα δὲ δοκεῖ κινήσεως αἴτια γίνεσθαι, ἀλλ' οὐδὲ ταῦτα κυρίως ποιητικά ἐστιν, ὅτι μὴ πρώτως ἀλλὰ κινούμενα κινεῖ. καὶ τούτου δὲ χρὴ μεμνῆσθαι, ὅτι συγχωρεῖ ὁ Ἀλέξανδρος καὶ τὸ ὄργανον αἴτιόν πως εἶναι· εἰ καὶ μὴ κυρίως ποιητικόν, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο ὀργανικόν. ἐπειδὴ δὲ τῶν γινομένων τὰ μὲν κινούμενα γίνεται τὰ δὲ ἱστάμενα καὶ τὸ κινοῦν τὰ κινούμενα καὶ τὸ ἱστῶν τὰ ἱστάμενα, ποιητικὸν ἂν εἴη αἴτιον τὸ μὲν κινήσεως, τὸ δὲ στάσεως. διὸ εἰπὼν ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς μεταβολῆς προσέθηκεν ἢ τῆς ἠρεμήσεως ἡ πρώτ η. ὥστε ὁ βουλεύσας τι ἢ ἀγαθὸν ἢ κακὸν τοῦ πράξαντος κυριώτερον ἂν εἴη ποιητικὸν αἴτιον. ἡ γὰρ πρώτη ἀρχὴ ἀπὸ τοῦ βουλεύσαντος. κἀνταῦθα δὲ τὰ γενικὰ προστίθησιν ὡς ἐπὶ τοῦ ὑλικοῦ καὶ τοῦ εἰδικοῦ αἰτίου. ὁ γὰρ πατὴρ καὶ τὸ τέκνον ὑπὸ τὸ ποιοῦν καὶ ποιούμενον καὶ ταῦτα ὑπὸ τὸ μεταβάλλον καὶ μεταβαλλόμενον· καὶ γὰρ ἡ μὲν ποίησις οὐσιώδης δοκεῖ, ἡ δὲ μεταβολὴ καὶ ἐπὶ τῆς τῶν ἄλλων λέγεται κινήσεως. p. 194b32 Ἔτι ὡς τὸ τέλος ἕως τοῦ τὰ μὲν ἔργ α , τὰ δὲ ὄργαν α . Τέταρτον αἴτιον προστίθησι τὸ τελικόν, τοῦτο δέ ἐστιν ὃ ἀποκρινόμεθα ἐρωτηθέντες, τίνος ἕνεκα γίνεται τὸ γινόμενον. ἐρωτηθέντες γὰρ διὰ τί περιπατε ῖ , φαμὲν ἵνα ὑγιαίν ῃ. καὶ τοῦτο εἰπόντες, αὐτάρκως οἰόμεθα τὸ αἴτιον ἀποδεδωκέναι (αἴτιον γὰρ τοῦ περιπατεῖν ἡ ὑγίεια ἢ τοῦ φάρμακον πιεῖν) κατ' οὐδένα τρόπον τῶν πρότερον εἰρημένων αἰτίων, ἀλλ' ὅτι ἕνεκα τῆς ὑγιείας περιπατεῖ ἢ φαρμακεύεται. ἐπειδὴ δὲ ἑνός τινος ἐμνημόνευσε τοῦ περιπατεῖν, οὗ αἴτιόν ἐστι τὸ ὑγιαίνειν ὡς τέλος, ἐπεσημήνατο

ὅτι καὶ πάντα τὰ μεταξὺ τοῦ τε ποιητικοῦ αἰτίου καὶ τοῦ τέλους, οἷον τοῦ ἰατροῦ καὶ τῆς ὑγιείας. [35]

in Ph 9 316 ταῦτα δέ ἐστι φάρμακον, καὶ ἡ τοῦ φαρμάκου πόσις καὶ κάθαρσις καὶ ἰσχνασία καὶ ἐπὶ τὸ τέλος ἀναφέρεται καὶ ἕνεκα ἐκείνου γίνεται. καὶ αἴτιον αὐτοῖς τοῦ γίνεσθαι τὸ τέλος ἐστί. διαφέρει δὲ ἀλλήλων ταῦτα τῷ τὰ μὲν αὐτῶν ἔργα εἶναι ὡς ὁ περίπατος καὶ ἡ κάθαρσις, τὰ δὲ ὄργανα ὡς φάρμακα καὶ σμιλία, ὧν πάντων ἡ ὑγίεια εἴη ἂν αἴτιον τελικόν. αὐτὰ δὲ τῆς ὑγιείας, ὡς μὲν ὁ Ἀλέξανδρός φησι, “ποιητικὰ αἴτια.” μήποτε δὲ ὀργανικὰ λέγειν ἄμεινον ταῦτα. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς ὁμολογεῖ τὰ μὴ πρῶτα τῆς κινήσεως αἴτια ὀργανικὰ εἶναι, ἀλλ’ οὐχὶ ποιητικὰ κυρίως. κἀνταῦθα δὲ πρῶτον μὲν τῆς κατὰ τὴν ὑγίειαν κινήσεως αἴτιον ὁ ἰατρός. τὰ δὲ μεταξὺ οὐ πρῶτα. ἔστι δὲ τῆς μὲν ὑγιείας αἴτιον ἡ ἰατρικὴ καὶ τὰ μεταξύ, ἡ μὲν ὡς ποιοῦσα, τὰ δὲ ὡς ὄργανα. τῆς δὲ ἰατρικῆς καὶ τῶν μεταξὺ τελικὸν αἴτιον ἡ ὑγίεια. δύναται δὲ οἶμαι καὶ ὑλικὰ ταῦτα λέγεσθαι αἴτια τῆς ὑγιείας. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος οἶμαι ποιητικὰ εἶπεν εἰς τὰ μετ’ ὀλίγον ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους λεγόμενα ἀπιδών, ἐν οἷς τὸ πονεῖν ποιητικὸν τῆς εὐεξίας φησί. καὶ λέγεται ταῦτα ὑγιεινὰ τάξιν ἔχοντα πρὸς ἄλληλα, “δι’ ὧν, φησὶν Ἀλέξανδρος, ἐνεδείξατο ἡμῖν Ἀριστοτέλης τὴν τῶν ὑγιεινῶν ὁμωνυμίαν· οἷς πᾶσιν αἴτιον τοῦ τοιούτοις εἶναι ὡς τέλος ἡ ὑγίεια.” p. 195a3 Τὰ μὲν οὖν αἴτια σχεδὸν τοσαυταχῶ ς . Τὸ σχεδὸν πρόσκειται ἢ ὅτι τὰ κυρίως αἴτια τοσαυταχῶς πολλῶν ὄντων καὶ κατὰ συμβεβηκὸς αἰτίων, ὡς ἐρεῖ, ἢ δι’ εὐλάβειαν εἴρηται, τοῦ Πλάτωνος τὸ μὲν παραδειγματικὸν αἴτιον τοῖς κυρίως αἰτίοις συναριθμήσαντος τῷ τε ποιητικῷ καὶ τῷ τελικῷ, τὸ δ’ ὀργανικὸν τοῖς συναιτίοις τῷ τε ὑλικῷ καὶ τῷ εἰδικῷ. εἰ δὲ τοσαύτη τάξις ἐστὶν ἐν τοῖς αἰτίοις, ὡς τὰ μὲν φύσει πρῶτα εἶναι τό τε ποιοῦν καὶ τὸ τέλος καὶ κυρίως αἴτια, τὰ δὲ συναίτια μᾶλλον ὡς ἡ ὕλη καὶ τὸ εἶδος, εἰκότως τῶν πολλαχῶς λεγομένων ἐστὶ τὰ αἴτια, ἀλλ’ οὐχὶ τῶν ὡς ἀφ’ ἑνὸς γένους διῃρημένων. ὅτι δὲ τοσοῦτοί εἰσιν οἱ τῶν αἰτίων τρόποι καὶ οὔτε πλείονες οὔτε ἐλάττονες, τάχα ἄν τις καὶ ἐκ διαιρέσεως συλλογίσαιτο, τοσοῦτον προειπὼν ὅτι αἴτια ἐκεῖνά ἐστι δι’ ἃ ἔστι τε τὸ ὂν οἷόν ἐστι καὶ γίνεται τὸ γινόμενον, καὶ ἅπερ ἐρωτηθέντες τὸ διὰ τί ἀποδίδομεν. τὰ τοίνυν φυσικὰ σύνθετα ὄντα ἐξ ὕλης καὶ εἴδους ἔστιν ἅπερ ἐστὶ καὶ γίνεται ἅπερ γίνεται ἢ διὰ τὰ συμπληροῦντα αὐτὰ ἢ διὰ τὰ ἔξωθεν ὁπωσοῦν αὐτοῖς ἐπικοινωνοῦντα. συμπληροῖ δὲ αὐτὰ ἡ ὕλη καὶ τὸ εἶδος. [35]

in Ph 9 317 καὶ διὰ ταῦτά ἐστιν ἔνυλα καὶ φυσικά. καὶ ἐρωτηθέντες, διὰ τί διαστατά ἐστι τὰ τῇδε τῶν νοητῶν ἀδιαστάτων ὄντων, λέγομεν διότι ἔνυλά ἐστι ταῦτα· διὰ τί δὲ εὐκίνητος οὕτως ὁ οὐρανός, ὅτι σφαιρικὸς ὢν “ἐπὶ σμικροτάτου ποδὸς” βαίνει κατὰ τὸν Πλάτωνα. καὶ εἰσὶν αὗται τῶν αἰτίων αἱ ἀποδόσεις ἀπό τε τῆς ὕλης καὶ ἀπὸ τοῦ εἴδους, εἰς ἃ πάντα ἀνάγεται τὰ στοιχειωδῶς συμπληροῦντα τὸ σύνθετον. ἐπεὶ δὲ τὰ φυσικὰ πάντα γινόμενά ἐστι καὶ κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην, τὸ δὲ γινόμενον πᾶν αἴτιον ἔχει τῆς γενέσεως, τὸ ποιοῦν δεῖ εἶναι καὶ τὸ ποιητικὸν αἴτιον τῶν γινομένων, ὅθεν ἡ πρώτη τῆς κινήσεως ἀρχή. διττὴ δὲ ἡ τῆς κινήσεως ἀρχὴ ἡ μὲν αὐτοκίνητος, ἡ δὲ ἀκίνητος· τὸ μὲν γὰρ ἑτεροκίνητον προδήλως οὐκ ἂν εἴη ἀρχὴ κινήσεως ἄλλο πρὸ ἄλλου λαμβανόντων ἡμῶν ἑτεροκίνητον. τὸ δὲ αὐτοκίνητον ἀρχὴ μὲν ἂν εἴη κινήσεως ὡς ἐν ἑαυτῷ τὸ κινοῦν ἔχον, οὐ κυρίως δὲ ἀρχή, ὅτι τὸ αὐτὸ καὶ κινούμενόν ἐστιν. ἡ δὲ κυρίως τῆς κινήσεως ἀρχὴ κινοῦν ἀλλ’ οὐ κινούμενον εἶναι βούλεται, ὥστε τὸ μὲν κυριώτατον ποιητικὸν τῶν γινομένων αἴτιον τὸ ἀκίνητον ἂν εἴη καὶ αἰώνιον καὶ ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχον· τοιοῦτος δὲ ὁ πολυτίμητος νοῦς. μετ’ ἐκεῖνον δὲ ἡ ψυχή· κἂν γὰρ κινῆται αὕτη, ἀλλ’ ἐν ἑαυτῇ τὸ κινοῦν ἔχει. διὸ καὶ ἀκίνητον αὐτὴν μᾶλλον ὁ Ἀριστοτέλης καλεῖν ἀξιοῖ μόνα κινούμενα τὰ σωματικῶς μεταβάλλοντα νομίζων. ἐπεὶ δὲ τὰ γινόμενα καὶ φθειρόμενα τῶν φυσικῶν προσεχῶς ὑπὸ τῶν ἀιδίων καὶ κυκλοφορητικῶν γίνεται (“ἄνθρωπος γὰρ ἄνθρωπον γεννᾷ καὶ ἥλιος”), δῆλον ὅτι τὸ κυρίως ποιοῦν οὐκ ἀμέσως πελάζον τοῖς γινομένοις καὶ φθειρομένοις ποιεῖ, ἀλλὰ διὰ μέσων τῶν ἀιδίων. καὶ οὕτως ἡμῖν ἀνεφάνη τὸ

ὀργανικὸν αἴτιον, ὅπερ ἐστὶ κινούμενον μὲν ὑπ᾽ ἄλλου, κινοῦν δὲ ἕτερον. καὶ σαφῶς ἐπὶ τῆς τεχνικῆς ποιήσεως ὁρᾶται· τὸ γὰρ σκέπαρνον συναίτιόν ἐστιν, διότι κινούμενον κινεῖ. τοιαύτη δὲ καὶ ἡ φύσις ἥ τε ὅλη καὶ ἡ μερική, ὡς καὶ Ἀλέξανδρος ὁμολογεῖ καλῶς ἐπιστήσας, ὅτι τὸ κυρίως ποιητικὸν αἴτιον χωριστὸν εἶναι χρὴ καὶ ἐξῃρημένον. πάλιν δὲ ἐπειδὴ τὸ φυσικὸν καὶ γενητὸν εἶδος μέθεξίς ἐστιν εἴδους ἐν ὕλῃ, πᾶσα δὲ μέθεξις ὁμοίωμα τοῦ μετεχομένου ἐστίν, ἀφ᾽ οὗ καὶ μετεχόμενον καὶ πρὸς ὃ τὸ μετέχον ἀφομοιοῦται, δεῖ πάντως εἶναι καὶ παραδειγματικὸν τῶν ἐνύλων αἴτιον. τὸ δὲ ποιοῦν ἢ εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχε ποιεῖ ἢ εἴς τινα προηγούμενον ἀφορᾷ σκοπόν. καὶ τέλος τίθεται τῆς ποιήσεως, οὗ ἕνεκεν καὶ τὸ ποιοῦν ποιεῖ καὶ τὸ γινόμενον γίνεται. ἀλλ᾽ εἰ τὸ πρώτως καὶ κυρίως ποιοῦν εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχε ποιεῖ, τί ἂν εἴη τῶν ποιούντων τοῦ ἀγαθοῦ ἕνεκεν ποιοῦν; δεῖ ἄρα τὸ πρῶτον ποιοῦν ἕνεκά του ποιεῖν, καὶ τέλος ἔχειν τὸ οὗ ἕνεκα. [35]

in Ph 9 318 καὶ οὕτως ἡμῖν καὶ τὸ τελικὸν αἴτιον ἀναφαίνεται ἀπὸ τοῦ πρώτου ποιοῦντος καὶ τοῖς ἄλλοις ποιητικοῖς αἰτίοις ὡς ἐφετοῦ προτεθέντος. καὶ ὅτι μὲν ταῦτα αἴτια τῶν γινομένων ἐστί, δῆλον. ὅτι δὲ καὶ μόνα ταῦτα, ἐκ τῆς διαιρέσεως ἐπιβλεπτέον. καὶ γὰρ τὸ γινόμενον, ὃ φυσικὸν καὶ σύνθετόν φαμεν, ὑποκείμενόν τί ἐστι καὶ ἐν ὑποκειμένῳ καὶ παρὰ ταῦτα οὐδέν, καὶ ἢ αὐθυπόστατον ἢ ἑτέρωθεν τὸ εἶναι ἔχον. εἰ οὖν αὐθυπόστατον ἀδύνατον εἶναι τὸ ἐν μέρει χρόνου γινόμενον καὶ σωματικὸν καὶ διεστὼς ἔχει τι ποιητικὸν αἴτιον ἄλλο παρ᾽ ἑαυτό. καὶ ἤτοι κινούμενον τοῦτο ἢ ἀκίνητον· καὶ εἰ κινούμενον, ἢ ὑφ᾽ ἑαυτοῦ ἢ ὑπ᾽ ἄλλου. ἀλλὰ τὸ μὲν ὑπ᾽ ἄλλου οὐ πρώτως κινοῦν, τὸ δὲ ὑφ᾽ ἑαυτοῦ ἢ ἄλλο μὲν κινεῖ ἄλλο δὲ κινεῖται, ἢ καθ᾽ ὅλον ἑαυτὸ κινεῖ καὶ κινεῖται, ὡς ἡ ψυχὴ κατὰ Πλάτωνα. τοῦτο δὲ κινήσεως μέν ἐστιν ἀρχὴ καὶ γενέσεως, τὸ δὲ ἀνέκλειπτον οὐ παρέχει καθὸ κινεῖται οὐδὲ ἀρχηγικὸν τελέως ἐστίν, καθὸ διπλόην ἔχει τινὰ τοῦ κινοῦντος καὶ τοῦ κινουμένου. πρῶτον ἄρα τὸ ἀκίνητον ποιητικὸν κυρίως καὶ κινητικὸν αἰώνιον ὑπάρχον. τὸ δὲ ποτὲ γινόμενον καὶ κινούμενον ὑπὸ τοῦ αἰωνίου καὶ ἀκινήτου γίνεσθαι καὶ κινεῖσθαι προσεχῶς ἀδύνατον (ἀιδίων γάρ ἐστιν ἐκεῖνο ποιητικὸν καὶ κινητικόν) τὸ δὲ ἀιδίως ὑπ᾽ ἐκείνου κινούμενον κατὰ τὰς διαφόρους ἑαυτοῦ διαθέσεις τῶν ποτὲ γινομένων καὶ κινουμένων ἐστὶν αἴτιον ὀργανικόν, ὅτι κινούμενον κινεῖ. καὶ εἰ τὸ ἔνυλον εἶδος ἢ πρῶτόν ἐστιν ἢ ἀπὸ πρώτου καὶ πρὸς πρῶτον, πρῶτον δὲ οὐδὲν τῶν ἐνύλων μέθεξις ὄν, ἔστι τι ἄρα πρῶτον πρὸς ὃ ὡμοίωται. καὶ εἰ τὸ κυρίως ποιοῦν ἢ εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχε ποιεῖ ἢ εἰς ὡρισμένον σκοπὸν βλέπον, ἀδύνατον δὲ τὸ εἰκῇ, ἀνάγκη καὶ τέλος τι καὶ τὸ οὗ ἕνεκα ἀεὶ εἶναι. p. 195a4 Συμβαίνει δὲ πολλαχῶς λεγομένων τῶν αἰτίων ἕως τοῦ οὗ ἦν ἡ παρουσία αἰτία τῆς σωτηρία ς . Πολλὰς τῶν αἰτίων διαφορὰς παραδούς, ἵνα μὴ νομίσῃ τις ἄλλα ἄλλων εἶναι αἴτια (οἷον τὸ μὲν ὑλικὸν ἄλλου, τὸ δὲ εἰδικὸν ἢ ποιητικὸν ἄλλου), καλῶς ἐπεσημήνατο, ὅτι ἐκ τῶν εἰρημένων συμβαίνει τὸ τοῦ αὐτοῦ πολλὰ εἶναι αἴτι α. εἰπὼν δὲ συμβαίνει τοῦτο, ἵνα μὴ ποτὲ μὲν οὕτως ἔχειν ποτὲ δὲ ἄλλως ὑπονοήσωμεν, ἐπήγαγεν οὐ κατὰ συμβεβηκός, ἀλλὰ καθὸ τοιοῦτόν ἐστι τὸ γινόμενον· καθὸ γὰρ φυσικὸν ἢ τεχνητόν ἐστι καὶ ὕλην ἔχει καὶ εἶδος καὶ ποιητικὸν αἴτιον καὶ τελικόν. τὸ δὲ οὐ κα θ ᾽ ἕτερόν τι ἀλ λ ᾽ ᾗ ἀνδριὰς εἴρηται ἀντὶ τοῦ οὐ κατὰ συμβεβηκὸς ἀλλὰ καθ᾽ αὑτό. [35]

in Ph 9 319 εἰ γὰρ καθ᾽ αὑτό, δῆλον ὅτι οὐ κατὰ συμβεβηκός, ἐπειδὴ ἀνάγκη τούτων θάτερον ὑπάρχειν. προστίθησι δὲ καὶ ὅτι οὐ μόνον τοῦ γινομένου αἰτιά ἐστι ταῦτα, ἀλλὰ καὶ ἀλλήλων αἴτια τό τε ποιητικὸν αἴτιον καὶ τὸ τέλος. καὶ γὰρ τὸ πονεῖν αἴτιον τῆς εὐεξίας ὡς ποιητικὸν καὶ ἡ εὐεξία τοῦ πονεῖν αἰτία ὡς τέλος, ἐπειδὴ ταύτης ἕνεκα τὸ πονεῖν. μήποτε δὲ καὶ ποιητικὸν αἴτιόν ἐστιν ἡ εὐεξία τοῦ πονεῖν. ὁ γὰρ εὐεκτῶν πονεῖν δύναται καὶ ἐνεργεῖν. εἰπὼν δὲ ὅτι πάντα τοῦ αὐτοῦ καὶ ἀλλήλων ἐστὶν αἴτια, προστίθησιν ὅτι καὶ τὸ αὐτὸ τῶν ἐναντίων, ἀλλ᾽ οὐχ ὡσαύτως ἔχον ἀλλ᾽ ἐναντίως διακείμενον. ὃ γὰρ παρὸν σωτηρίας ἐστὶν αἰτιόν τινι ὡς ὁ κυβερνήτης τῇ νηί, τοῦτο ἀπὸν ἀνατροπῆ ς. καὶ δῆλον ὅτι παρὸν μὲν καθ᾽ αὑτὸ αἴτιόν ἐστιν, ἀπὸν δὲ κατὰ

συμβεβηκός. οὕτως δὲ ἔλεγεν ἐν τῷ πρώτῳ, τὸ εἶδος τῇ παρουσίᾳ καὶ ἀπουσίᾳ τῆς γενέσεως εἶναι καὶ τῆς φθορᾶς αἴτιον. p. 195a15 Ἅπαντα δὲ τὰ νῦν εἰρημένα αἴτια ἕως τοῦ καὶ ἡ σύνθεσις καὶ τὸ εἶδο ς . Ἐν τῇ τῶν αἰτίων παραδόσει καὶ τὰ γένη τῶν αἰτίων ὡς αἴτια παραδοὺς καὶ τὰ μεταξὺ τοῦ τε ποιοῦντος καὶ τοῦ γινομένου ἢ τοῦ τέλους, εἰκότως συγκεφαλαιούμενος τέτταρας εἶναί φησι τοὺς τῶν αἰτίων τρόπους, εἰς οὓς πάντα τὰ εἰρημένα ἀνάγεται. καὶ προθέμενος αὐτὰ συντόμως ἀπαριθμήσασθαι καὶ πρῶτον τὸ ὑλικὸν προβαλόμενος καὶ διὰ παραδείγματος αὐτὸ σαφηνίσαι βουληθεὶς καὶ τὰς διαφορὰς αὐτοῦ ἐκθέσθαι, πλείονος σαφηνείας 〈ἕνεκεν〉 καὶ ἐκεῖνα ὧν ἐστιν ὑποκείμενον παρέλαβεν εἰπὼν τὰ μὲν γὰρ στοιχεῖα τῶν συλλαβῶν καὶ ἡ ὕλη τῶν σκευαστῶν καὶ τὰ ἐφεξῆς. ἐν οἷς ὑπόκειται μὲν τὰ στοιχεῖα καὶ ἡ ὕλη τῶν τεχνητῶν, οἷον ξύλα ἢ κηρὸς καὶ ἔλαιον τοῦ φαρμάκου καὶ πῦρ καὶ γῆ καὶ τὰ λοιπά, καὶ τὰ μέρη καὶ αἱ ὑποθέσεις. εἴδη δὲ αἱ συλλαβαὶ καὶ τὸ βάθρον ἢ τὸ φάρμακον καὶ τὸ ζῷον καὶ τὸ ὅλον καὶ τὸ συμπέρασμα. συντάξας οὖν τὰ εἴδη τοῖς ὑποκειμένοις εἰκότως ἐπήγαγε τούτων δὲ τὰ μὲν αἴτιά ἐστιν ὡς τὸ ὑποκείμενο ν , οἷον τὰ μέρ η , τὰ δὲ ὡς τὸ εἶδο ς. καὶ οὕτως τὸ ποιητικὸν προστίθησι καὶ τὸ τελικόν. διαφορὰς δὲ τοῦ ὑποκειμένου παραδίδωσι, καθόσον ἄλλως μὲν ἡ κυρίως ὕλη τοῖς ἐξ αὐτῆς ὑπόκειται καὶ γίνεται ἐξ αὐτοῦ τὰ γινόμενα, καὶ ἄλλως τὰ στοιχεῖα ταῖς συλλαβαῖς καὶ τὰ μέρη τῷ ὅλῳ, καὶ ἄλλως αἱ προτάσεις, ἃς ὑποθέσεις ἐκάλεσε, τῷ συμπεράσματι. [30]

in Ph 9 320 “ἡ μὲν γὰρ ὕλη κατὰ ἀλλοίωσιν, ὡς Ἀλέξανδρός φησι, τὸ εἶδος ἀναλαμβάνει, τὰ δὲ στοιχεῖα καὶ τὰ μέρη κατὰ σύνθεσιν (καὶ ἡ συλλαβὴ γὰρ ὡς ἐκ μερῶν γίνεται τῶν στοιχείων), τὰ μέντοι σώματα τὰ πρῶτα καὶ ἁπλᾶ, ἅπερ καὶ στοιχεῖα τῶν συνθέτων καλεῖται σωμάτων, ὡς γῆ ὕδωρ ἀὴρ πῦρ, καὶ κατὰ σύνθεσιν καὶ κατὰ ἀλλοίωσιν ἀποτελεῖται ἀπ’ αὐτῶν σώματα. ἀλλὰ ταῦτα μὲν πάντα ἐνυπάρχοντα τῷ ἐξ αὐτῶν αἴτια γίνεται. αἱ δὲ προτάσεις οὐκ ἐνυπάρχουσι τῷ συμπεράσματι, ἀλλὰ τούτου μὲν ποιητικαὶ μᾶλλόν εἰσιν, ἐν δὲ τῷ παντὶ συλλογισμῷ ὑπάρχουσι καὶ ὕλης ἔχουσιν ἐν αὐτῷ λόγον, τὸ δὲ συμπεπερασμένον εἴδους. μήποτε δὲ καὶ ἐν τῷ συμπεράσματι τρόπον τινά εἰσιν αἱ προτάσεις καὶ ἕν ἐστιν. Εἷς μὲν τρόπος αἰτίων οὗτος ποικίλος, ὡς δέδεικται, ἄλλος δὲ ὡς τὸ τί ἦν εἶναι καὶ τὸ εἶδος. τοιαῦτα δὲ ἅπερ μετὰ τῶν ὑλικῶν αἰτίων παρέθετο τό τε ὅλον οὐχὶ τὸ σὺν τοῖς μέρεσιν, ἀλλὰ τὸ ἐπὶ τοῖς μέρεσιν ἐπιγινόμενον. τοιοῦτον δὲ καὶ ἡ σύνθεσις. καὶ γὰρ αὕτη ἄλλη οὖσα παρὰ τὰ συντιθέμενα ἐκείνοις ἐπιγίνεται ὡς εἶδος, ὡς ἐπὶ τοῖς στοιχείοις τοῖς μὲν τοῦ λόγου ἡ συλλαβή, τοῖς δὲ τῶν σωμάτων τὸ κατὰ τὴν σύνθεσιν εἶδος οἷον ἀνθρώπου ἢ συκῆς. καὶ δῆλον ὅτι πᾶσι τούτοις ἐφαρμόζει ἡ τοῦ εἴδους προσηγορία. οἰκειότερον δὲ ἐπὶ τῶν τὴν κυρίως λεγομένην ὕλην ὑποκειμένην ἐχόντων. μεμνῆσθαι δὲ χρή, ὅτι τὴν ὕλην κατὰ ἀλλοίωσιν ἀναλαμβάνειν τὸ εἶδος ὁ Ἀλέξανδρός φησι. διὸ καὶ ἐξ ὕλης καὶ εἴδους τὸ σύνθετον οἱ Περιπατητικοὶ λέγουσιν ὡς συνεξαλλοιουμένων ἀλλήλοις τῶν ἁπλῶν ἐν τῇ τοῦ συνθέτου γενέσει. οἱ δὲ Πλατωνικοὶ τὴν ὕλην ἄτρεπτον λέγουσι τοῖς ἐν Τιμαίῳ λεγομένοις ἀκολουθοῦντες, ἐν οἷς φησιν “ὁ αὐτὸς δὴ λόγος καὶ περὶ τῆς τὰ πάντα δεχομένης σώματα φύσεως· ταὐτὸν αὐτὴν ἀεὶ προσρητέον· ἐκ γὰρ τῆς ἑαυτῆς τὸ παράπαν οὐκ ἐξίσταται δυνάμεως.” καὶ δῆλον ὅτι οὐδὲ ἀλλοιοῦται. μήποτε οὖν οἱ μὲν Πλατωνικοὶ περὶ τῆς πρώτης ὕλης λέγοντες τῆς ἀποίου οὐ συγχωροῦσιν αὐτὴν ἀλλοιοῦσθαι. ἀλλοιοῦται γὰρ τὸ πεποιωμένον ὡς ἄλλην μὲν ποιότητα ἀποβάλλον, ἄλλην δὲ προσλαμβάνον. τὸ δὲ ἄποιον πῶς ἂν ἀλλοιωθείη; διὰ τοῦτο οὖν οὐκ ἐξ ὕλης καὶ εἴδους φασὶν εἶναι τὸ σύνθετον ὡς μὴ συναλλοιουμένων ἀλλήλοις, ἀλλ’ εἶδος ἐν ὕλῃ. οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ Περιπάτου τὴν προσεχῆ λαμβάνοντες ὕλην ὡς τὰ τέτταρα στοιχεῖα ἢ τὸ σπέρμα καὶ τὸ καταμήνιον, εἰκότως καὶ ἀλλοιοῦσθαι ταύτην φασί, καὶ ἐξ ὕλης καὶ εἴδους λέγουσι τὸ σύνθετον τῆς τε ὕλης εἰς τὸ εἶδος μεταβαλλούσης καὶ τοῦ εἴδους ὑλουμένου. p. [35]

in Ph 9 321

195a21 Τὸ δὲ σπέρμα καὶ ὁ ἰατρὸς καὶ ὁ βουλεύσας ἕως τοῦ ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς μεταβολῆς ἢ στάσεω ς . Τρίτον πάλιν ἀπαριθμεῖται τὸ ποιητικὸν αἴτιον παραδείγματα καὶ ἐνταῦθα παρατιθείς, δι' ὧν ὡς οἶμαι καὶ τὰς τοῦ ποιητικοῦ αἰτίου διαφοράς, ὡς τὰς τοῦ ὑλικοῦ καὶ τὰς τοῦ εἴδους πρότερον, ἐνεδείξατο· ἄλλως γὰρ ὁ βουλεύσας ποιεῖ καὶ ἄλλως ὁ ἰατρὸς καὶ ἄλλως τὸ σπέρμ α. ὁ μὲν γὰρ βουλεύσας τὴν ἀρχὴν ἐνδίδωσι τῆς ποιήσεως οὐκ ἐφαπτόμενος αὐτὸς τοῦ ἔργου, ὁ δὲ ἰατρὸς αὐτὸς ἐργαζόμενος ποιεῖ, τὸ δὲ σπέρμα μέσον πως τοῦ τε ποιητικοῦ καὶ τοῦ ὑλικοῦ ἐστιν, εἴπερ τῇ ἑαυτοῦ μεταβολῇ καὶ γινόμενον ἅμα ποιεῖ, τοῦ κυρίως ποιοῦντος, ὡς καὶ Ἀλέξανδρος ὁμολογεῖ, ἐξῃρῆσθαι τοῦ γινομένου ὀφείλοντος. τὸ δὲ πάντα οὐ χρὴ συντάξαι τῷ τὸ ποιοῦν, ἀλλὰ ἀπολύτως ἀναγινώσκοντα περὶ τῶν τριῶν τρόπων τοῦ ποιητικοῦ αἰτίου ἐκδέχεσθαι. p. 195a23 Τὰ δὲ ὡς τέλος καὶ ἀγαθὸν ἕως τοῦ τὰ μὲν οὖν αἴτια ταῦτα καὶ τοσαῦτά ἐστι τῷ εἴδε ι . Τέταρτον καὶ τελευταῖον τοῖς ἄλλοις τὸ τελικὸν αἴτιον ἐπάγει λέγων τὸ δὲ ὡς τέλος καὶ ἀγαθὸν τῶν ἄλλω ν. καί φησιν ὁ Ἀλέξανδρος τὸ ἀκόλουθον εἶναι κατὰ τὴν λέξιν τὸ δὲ ὡς τέλος τῶν ἄλλων καὶ τἀγαθὸν, τῶν ἄλλων, δηλονότι ὧν ἐστι τέλος. μήποτε δὲ καλῶς κατὰ κοινοῦ καὶ τῷ τέλει καὶ τῷ ἀγαθῷ ἐπῆκται τὸ τῶν ἄλλω ν. τὸ γὰρ τελικὸν αἴτιον οἷον ἡ ὑγίεια ὡς ἔστι τέλος τῶν ἄλλων τῶν ἕνεκα αὐτοῦ λαμβανομένων οἷον περιπάτου καὶ φαρμακοποσίας καὶ τῶν τοιούτων, οὕτως καὶ ἀγαθὸν ἐκείνων ἐστί. διὰ τί δὲ τὸ τέλος καὶ τὸ οὗ ἕνεκα ἀγαθόν ἐστι, προσέθηκε τὸ γὰρ οὗ ἕνεκα βέλτιστον εἰπών· τὸ γὰρ οὗ ἕνεκα τοῦτό ἐστιν, οὗ ἐφιέμενοι τὰ ἄλλα πράττομεν· τὸ δὲ ἐφετὸν τὸ ἀγαθόν ἐστι. καὶ τὸ μᾶλλον ἐφετὸν καὶ μᾶλλον τέλος τοῦτο καὶ μᾶλλον ἀγαθὸν καὶ βέλτιστον τῶν ἄλλων. καὶ γὰρ τοῦ μὲν γυμνάζεσθαι τέλος ἡ ὑγίεια, τῆς δὲ ὑγιείας ἡ εὐδαιμονία. διὸ καὶ τέλος κυρίως αὕτη καὶ βέλτιστον τῶν ἄλλων. εἰπὼν δὲ τὸ τέλος καὶ τὸ οὗ ἕνεκα ἀγαθὸν εἶναι, ἐπειδὴ ὡς ἀρχόμενος εἶπε τῶν Νικομαχείων ἠθικῶν "πᾶσα τέχνη καὶ πᾶσα μέθοδος, ὁμοίως δὲ πρᾶξίς τε καὶ προαίρεσις, ἀγαθοῦ τινος ἐφίεσθαι δοκεῖ," οὐ πάντως δὲ καὶ ἀληθῶς ἀγαθόν ἐστι τὸ οὗ ἕνεκα τὰ πραττόμενα πράττομεν, φαινόμενον δὲ πάντως ἐστὶν ἀγαθόν (φαινόμενον δὲ λέγω τὸ δοκοῦν εἴτε ἔστιν εἴτε μή), διὰ τοῦτο προσέθηκε διαφερέτω δὲ μηδὲν ἀγαθὸν αὐτὸ εἰπεῖν ἢ φαινόμενον ἀγαθό ν. [30]

in Ph 9 322 οὕτως γὰρ ἀγαθὸν τὸ οὗ ἕνεκα εἴρηται ὡς φαινόμενον ἀγαθόν. κινεῖ γὰρ ἡμᾶς οὐ τὰ ἀγαθὰ αὐτά, ὡς εἴθε γε, ἀλλὰ τὰ δόγματα ὅτι ἀγαθά. διὸ καὶ ἡ ἡδονὴ ἐφετὸν καὶ τέλος δοκεῖ, οὐχ ὅτι ἀγαθόν (οὐ γὰρ ἂν ἦν βλαβερόν), ἀλλ' ὅτι δοκεῖ ἀγαθόν. τοσούτων δ' οὖν ὄντων τῶν αἰτίων λέγει ὁ Εὔδημος ὅτι "τὸ μὲν ὑποκείμενον καὶ τὸ κινοῦν πρώτως πάντες ἠτιῶντο, τὴν δὲ μορφὴν πολλοί, τὸ δὲ οὗ ἕνεκα ἐλάττονες καὶ ἐπὶ μικρόν". ἡμῖν δὲ τῶν πλείστων φαίνεται τοῦτο αἴτιον. φαίνεται γὰρ πολύχουν εἶναι. καὶ γὰρ αἱ ἡμέτεραι πράξεις σχεδὸν ἅπασαι τινὸς ἕνεκα γίνονται καὶ τοῦ ἀγαθοῦ. εἰ γάρ ποτε πυρετὸν ὁ ἰατρὸς παρασκευάζει κακὸν ἁπλῶς ὄν, ἀλλ' ὅτε γε παρασκευάζει, ὡς ἀγαθὸν ποιεῖ. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ δι' εὐλάβειαν μειζόνων κακῶν ἔλαττον αἱρούμενος τἀγαθὸν πορίζεται, ὥσπερ ὁ τὸν θάνατον ἀνθ' ἑτέρων κακῶν αἱρούμενος. τοιαῦτα γάρ τινες σοφίζονται. λύειν δὲ αὐτὰ βέλτιον ἴσως καὶ ῥᾴδιόν ἐστι. p. 195a27 Τρόποι δὲ τῶν αἰτίων ἕως τοῦ οἷο ν , εἰ ὁ λευκὸς καὶ ὁ μουσικὸς αἴτιος λέγοιτο τοῦ ἀνδριάντο ς . Πρότερον μὲν ὅτε ἔλεγεν "ἕνα μὲν οὖν τρόπον αἴτιον λέγεται τὸ ἐξ οὗ γίνεταί τι ἐνυπάρχοντος", τρόπους ἔλεγε τὰς πρὸς ἄλληλα τῶν πρώτων αἰτίων διαφοράς, νῦν δὲ τρόπους λέγει τὰς καθ' ἕκαστον τῶν αἰτίων διαφορὰς οἷον τὰς τῆς ὕλης μόνης καὶ τοῦ εἴδους μόνου καὶ τῶν ἄλλων αἰτίων, αἵτινες τῶν ὁμοειδῶν εἰσι. καὶ λέγει, ὅτι καὶ οἱ καθ' ἕκαστον τῶν αἰτίων τρόποι ἀριθμῷ μέν εἰσι πολλοί, συγκεφαλαιοῦνται δὲ καὶ οὗτοι εἰς ἓξ τὰς καθ' ἕκαστον αἵτιον διαφοράς. καὶ γὰρ καθ' ἕκαστον εἶδος τῶν αἰτίων οἷον κατὰ τὴν ὕλην ἢ κατὰ τὸ εἶδος ἢ καθ' αὐτὸ λέγομεν τὸ αἴτιον ἢ κατὰ συμβεβηκός. ἔτι προτέρως καὶ ὑστέρως ἄλλο ἄλλου λαμβάνεται αἴτιον, οἷον κατὰ τὸ ποιητικὸν αἴτιον ἔστι τοῦ αὐτοῦ οἷον τῆς ὑγιείας πρότερα καὶ ὕστερα

ποιητικὰ λαμβάνειν αἴτια, πάντα καθ’ αὐτὸ λαμβάνοντα, ὡς ἰατρὸν καὶ τεχνίτην, 〈καὶ〉 κατὰ τὸ εἰδικὸν τοῦ διὰ πασῶν συμφώνου τὸ διπλάσιον καὶ ἀριθμόν, καὶ ἁπλῶς τὰ περιέχοντα καὶ περιεχόμενα. ἢ τὰ κοινὰ καὶ καθ’ ἕκαστα πανταχοῦ, προτέρων μὲν ὄντων τῶν προσεχεστέρων, ὑστέρων δὲ τῶν πορρωτέρων. προσεχέστερα δὲ πανταχοῦ τὰ καθ’ ἕκαστα, διότι οὐκέτι κοινὰ ταῦτα ὥσπερ τὰ περιέχοντα αὐτά. [30]

in Ph 9 323 καὶ ἐπὶ τοῦ ὑλικοῦ αἰτίου προσεχέστερον μὲν ὅδε ὁ χαλκός, πορρωτέρω δὲ χαλκὸς ἢ ὕδωρ ἢ σῶμα, καὶ ἐπὶ τοῦ τελικοῦ προσεχὲς μὲν ἥδε ἡ ὑγίεια, πορρωτέρω δὲ καὶ κοινότερον ὑγίεια καὶ ἕξις καὶ ποιότης. καὶ εἴρηται καὶ πρότερον ἡ τοιαύτη διαφορά, ὅτε ἔλεγε „καὶ τὰ τούτων γένη“. θεωρήσας οὖν ἐν τοῖς καθ’ αὐτὸ λεγομένοις αἰτίοις τὰς δύο ταύτας διαφορὰς τοῦ τε καθ’ ἕκαστα καὶ τοῦ γένους τὰς αὐτὰς διαφορὰς καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ συμβεβηκὸς λεγομένων αἰτίων παραδίδωσι, πρῶτον τίνα ἐστὶ τὰ κατὰ συμβεβηκὸς αἴτια διδάσκων. τοῦ γὰρ ἀνδριάντος καθ’ αὐτὸ μὲν αἴτιος ὁ ἀνδριαντοποιός, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ ὁ Πολύκλειτος, ὅτι συνέβη τῷ ἀνδριαντοποιῷ Πολυκλείτῳ εἶνα ι. ὥστε τὰ συμβεβηκότα τοῖς καθ’ αὐτὸ αἰτίοις κατὰ συμβεβηκός ἐστιν αἴτια, καὶ τὰ γένη τὰ τῷ συμβεβηκότι καθ’ αὐτὸ ὑπάρχοντα, καθ’ ὅσον τῷ κατὰ συμβεβηκὸς αἰτίῳ ὑπάρχει, καὶ αὐτὰ κατὰ συμβεβηκὸς αἴτια γίνεται, οἷον ὁ Πολύκλειτος κατὰ συμβεβηκὸς αἴτιος τοῦ ἀνδριάντος, τῷ δὲ Πολυκλείτῳ καθ’ αὐτὸ ὑπάρχει ὁ ἄνθρωπος. καὶ ὁ ἄνθρωπος ἄρα κατὰ συμβεβηκὸς αἴτιος τοῦ ἀνδριάντος ἐστίν. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ζῷον. δείξας οὖν οὕτως τίνα τὰ κατὰ συμβεβηκὸς αἴτια διῃρῆσθαι καὶ ταῦτά φησιν εἴς τε τὸ ἐγγύτερον καὶ πορρώτερον, ὥσπερ καὶ τὰ καθ’ αὐτὸ ἐδείκνυτο πρότερον διαιρούμενα. καὶ γὰρ εἰ κατὰ συμβεβηκὸς αἴτιον τοῦ ἀνδριάντος καὶ ὁ Πολύκλειτος καὶ ὁ λευκὸς καὶ ὁ μουσικός, ἀλλ’ ἐγγυτέρω μὲν ὁ Πολύκλειτος αἴτιος, πορρωτέρω δὲ ὁ λευκὸς καὶ ὁ μουσικός, διότι ταῦτα τῷ Πολυκλείτῳ συμβέβηκεν. Ἐπιστῆσαι δὲ οἶμαι χρή, ὅτι ἐπὶ μὲν τοῦ καθ’ αὐτὸ τὸ πορρώτερον καὶ ἐγγύτερον ἔλαβε κατὰ τὰ περιέχοντα καὶ περιεχόμενα ὡς τὰ γένη καὶ τὰ εἴδη, ἐπὶ δὲ τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς ἔλαβε μὲν καὶ τοῦτο εἰπὼν ἔτι δὲ ὡς τὸ συμβεβηκὸς καὶ τὰ τούτων γέν η, ἀλλὰ ταῦτα συνέταξε τῷ συμβεβηκότι. ἄλλο δὲ πορρώτερον καὶ ἐγγύτερον ἔλαβεν ἐν τοῖς κατὰ συμβεβηκὸς καὶ αὐτῷ τῷ συμβεβηκότι ὑπάρχουσιν. ὁ γὰρ λευκὸς ἢ ὁ μουσικὸς κατὰ συμβεβηκὸς αἴτιος τοῦ ἀνδριάντος πορρώτερον, ὅτι Πολυκλείτῳ συνέβη λευκῷ εἶναι τῷ κατὰ συμβεβηκὸς ἐγγυτέρῳ. δύο οὖν τούτων οὐσῶν δυάδων διαφορᾶς (τῆς μὲν ἐν τοῖς καθ’ αὐτὰ αἰτίοις, τῆς δὲ ἐν τοῖς κατὰ συμβεβηκός) ἄλλην τρίτην μετ’ ὀλίγον προστίθησι μεταξύ τινα εἰπὼν αὐτός. ἔστι δὲ αὕτη καθ’ ἣν τὰ καθ’ αὐτὰ καὶ τὰ κατὰ συμβεβηκὸς αἴτια ἢ ὡς ἀπολελυμένα ἀλλήλων λέγεται, ὅταν εἴπω ποιητικὸν τοῦ ἀνδριάντος ποτὲ μὲν τὸν ἀνδριαντοποιόν, ποτὲ δὲ τὸν Πολύκλειτον, ἢ συμπεπλεγμένως, ὅταν εἴπω τοῦ ἀνδριάντος αἴτιον οὐ Πολύκλειτον μόνως οὐδὲ ἀνδριαντοποιὸν μόνως, ἀλλὰ Πολύκλειτον ἀνδριαντοποιόν. [35]

in Ph 9 324 καὶ ὅτι ἡ τρίτη αὕτη δυὰς συντέτακται ταῖς δύο ταῖς προτέραις, ἐδήλωσεν αὐτὸς Ἀριστοτέλης τὰς τρεῖς ἐφεξῆς θεὶς μετ’ ὀλίγα. p. 195b3 Παρὰ πάντα δὲ καὶ τὰ οἰκείως λεγόμενα καὶ τὰ κατὰ συμβεβηκὸς ἕως τοῦ ἢ οἰκοδομῶν οἰκοδόμο ς . Κοινήν τινα διαφορὰν ἐπάγει πᾶσι τοῖς εἰρημένοις αἰτίοις τοῖς τε καθ’ αὐτὸ καὶ τοῖς κατὰ συμβεβηκός, τοῖς τε ἀπολελυμένοις δηλονότι καὶ τοῖς συμπεπλεγμένοις, τὴν κατὰ τὸ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ, ὥστε ἓξ οὐσῶν τῶν διαφορῶν καὶ διπλασιαζομένων τῷ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ δώδεκα γίνεσθαι τὰς πάσας, ἃς καὶ αὐτὸς σαφῶς ἀπαριθμεῖται, ἐν οἷς φησιν “ἀλλ’ ὅμως ἅπαντα ταῦτα τὸ μὲν πλῆθός ἐστιν ἕξ, λεγόμενα δὲ διχῶς”. καὶ ποῖα τὰ ἓξ ἐπάγει “ἢ γὰρ ὡς τὸ καθ’ ἕκαστον”, τὸ καθ’ αὐτὸ δηλονότι, “ἢ ὡς τὸ γένος” αὐτοῦ, καὶ πάλιν “ἢ ὡς τὸ συμβεβηκός”, τὸ καθ’ ἕκαστον δηλονότι, ἢ ὡς τὸ γένος τοῦ συμβεβηκότος” καὶ “ἢ ὡς συμπλεκόμενα ταῦτα, ἢ ἁπλῶς λεγόμενα. πάντα δὲ” διχῶς λέγεται “ἢ ὡς ἐνεργοῦντα ἢ κατὰ δύναμιν”. τοῦ γὰρ οἰκοδομεῖσθαι οἰκίαν ποιητικὸν αἴτιόν ἐστι

δυνάμει μὲν ὁ οἰκοδόμος κἂν μὴ οἰκοδομῇ, ἐνεργείᾳ δὲ ὁ οἰκοδομῶν οἰκοδόμος. p. 195b6 Ὁμοίως δὲ λεχθήσεται καὶ ἐ φ ’ ὧν αἴτια τὰ αἴτια τοῖς εἰρημένοις ἕως τοῦ πάντα δὲ ἢ ἐνεργοῦντα ἢ κατὰ δύναμι ν . Τὸ μὲν ἑξῆς τῆς λέξεως ὁμοίως τοῖς εἰρημένοις λεχθήσεται καὶ ἐ φ ’ ὧν αἴτια τὰ αἴτι α, τουτέστιν ἐπὶ τῶν αἰτιατῶν. τούτων γὰρ αἴτια τὰ αἴτια. καὶ ἐπὶ τούτων οὖν τὰς αὐτὰς εἶναι διαφοράς φησιν, αἵτινες καὶ ἐπὶ τῶν αἰτίων εἰσίν. ἔστι γὰρ αὐτῶν τὰ μὲν προσεχέστερα αἰτιατά, τὰ δὲ πορρώτερον, καὶ τὰ μὲν καθ’ αὐτό, τὰ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς οἷον αἰτιατὸν ὁ ἀνδριάς ἐστιν ὅδε προσεχῶς οἷον ὁ Μίλωνος, πορρώτερον δὲ ἀνδριὰς ἁπλῶς, καὶ ἔτι τούτου πορρώτερον ἡ εἰκών. καὶ ὁ χαλκὸς δέ (οὐχ ὡς ὑλικὸν αἴτιον παραλαμβανόμενος, ἀλλ’ ὡς αἰτιατὸν τοῦ μεταλλέως) καὶ αὐτὸς ὁ μὲν προσεχῶς ἐστιν αἰτιατὸς ὡς ὅδε ὁ χαλκός, ὁ δὲ πορρώτερον ὡς χαλκὸς ἁπλῶς ἢ σῶμα ἢ ὕλη. ὁμοίως δέ φησιν ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν συμβεβηκότων τοῖς αἰτιατοῖς. τὰ γὰρ τοῖς αἰτιατοῖς συμβεβηκότα καὶ αὐτὰ κατὰ συμβεβηκὸς αἰτιατά ἐστι καὶ ὁμοίως καὶ ἐπὶ τούτων τὰ μὲν ἐγγυτέρω ἐστὶν αἰτιατά, τὰ δὲ πορρωτέρω. [30]

in Ph 9 325 ἐγγυτέρω μὲν αἰτιατὰ κατὰ συμβεβηκός ἐστι τὰ τοῖς ἐγγυτέρω καθ’ αὑτὰ αἰτιατοῖς συμβεβηκότα, τουτέστι τοῖς καθ’ ἕκαστα, πορρωτέρω δὲ τὰ τούτων εἴδη ἢ γένη. τόδε μὲν γὰρ τὸ ἐρυθρόν, εἴπερ ὁ χαλκὸς ὁ γινόμενος τοιοῦτον ἔχει χρῶμα, ἐγγυτέρω αἰτιατὸν κατὰ συμβεβηκός ἐστι, πορρωτέρω δὲ τὸ ἐρυθρὸν καὶ ὅλως τὸ χρῶμα. καὶ τὰ αἰτιατὰ δὲ ὥσπερ τὰ αἴτια οὐ μόνον ἀπολελυμένα, ἀλλὰ καὶ συμπλεκόμενα ῥηθήσεται. εἰπὼν γὰρ τὰς τῶν αἰτίων καὶ τῶν αἰτιατῶν διαφορὰς ἐπήγαγεν ἔτι δὲ συμπλεκόμενα καὶ ταῦτα κἀκεῖνα λεχθήσεται, τουτέστι καὶ τὰ αἰτιατὰ καὶ τὰ αἴτια. Ἀλλ’ ἐγὼ μὲν τὰς ἓξ τῶν αἰτίων εἰπὼν διαφοράς, οὕτως καὶ τὰς τῶν αἰτιατῶν ἴσας οὔσας ἐπήγαγον τῇ τάξει τῇ ἐν τοῖς ἑξῆς ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους λεγομένῃ, αὐτὸς δὲ μετὰ τὴν τῶν καθ’ αὐτὸ καὶ κατὰ συμβεβηκὸς καὶ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ διαφορὰν τῶν αἰτίων, τὰς αὐτὰς διαφορὰς καὶ ἐν τοῖς αἰτιατοῖς θεασάμενος, τὰς διαφορὰς τοῦ κατὰ συμπλοκὴν καὶ τοῦ ἀπολελυμένου κοινῶς ἐπήγαγε τοῖς τε αἰτίοις καὶ τοῖς αἰτιατοῖς. καὶ οὕτως τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν ἓξ τρόπων ποιησάμενος ἐπί τε τῶν αἰτίων καὶ τῶν αἰτιατῶν πάντας τῷ τε δυνάμει καὶ τῷ ἐνεργείᾳ διαιρεῖ. ἐν δὲ τῷ συμπλέκειν δυνατὸν μὲν ἢ τὰ κύρια τοῖς κυρίοις συμπλέκειν ἢ τὰ συμβεβηκότα τοῖς συμβεβηκόσιν ἢ ἐναλλάξ, καὶ τούτων ἢ τὰ προσεχῆ τοῖς προσεχέσιν ἢ τὰ πόρρω τοῖς πόρρω ἢ ἐναλλάξ. αὐτὸς μέντοι μόνην ἔοικε συμπλοκὴν παραλαμβάνειν τὴν τῶν κυρίων πρὸς τὰ συμβεβηκότα, οἷον ἂν ῥηθῇ ἀνδριαντοποιὸς Πολύκλειτος. συμπλέκεται γὰρ τὸ καθ’ αὐτὸ αἴτιον ὁ ἀνδριαντοποιὸς τῷ κατὰ συμβεβηκὸς αἰτίῳ τῷ Πολυκλείτῳ. Πολύκλειτος δὲ οὗτός ἐστιν ὁ ἀνδριαντοποιός, οὗ καὶ Γαληνὸς ἐμνημόνευσεν, ὃς τὸν ἀνδριάντα ἐδημιούργησε πᾶσαν ἔχοντα μελῶν συμμετρίαν καθ’ αὑτά τε καὶ πρὸς ἄλληλα, ὡς διὰ τοῦτο τὸν Πολυκλείτου καλεῖσθαι κανόνα. p. 195b16 Διαφέρει δὲ τοσοῦτον ἕως τοῦ φθείρεται γὰρ οὐχ ἅμα ἡ οἰκία καὶ ὁ οἰκοδόμο ς . Εἰπὼν τοὺς ἓξ τρόπους διχῇ διῃρῆσθαι τῷ τε δυνάμει καὶ τῷ ἐνεργείᾳ τὴν διαφορὰν τῶν δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ παραδίδωσι λέγων ὅτι τὰ μὲν ἐνεργείᾳ ὄντα αἴτια καὶ αἰτιατὰ ἅμα ἔστι καὶ οὐκ ἔστιν. εἰπὼν δὲ τὰ ἐνεργοῦντα προσέθηκε καὶ τὰ κα θ ’ ἕκαστον, οὐχ ὡς ἄλλα παρὰ τὰ ἐνεργοῦντα λέγων, ἀλλ’ ὅτι τὰ ἐνεργοῦντα τὰ καθέκαστά ἐστι. ταῦτα γὰρ ἐνεργεῖ καὶ ποιεῖ καὶ πάσχει, ἀλλ’ οὐ τὰ τούτων εἴδη καὶ γένη· οὐδὲ γὰρ ὑφέστηκέ τι τῶν οὕτως κοινῶν καθ’ αὑτό. τὰ δὲ ἐνεργείᾳ καθέκαστα ὄντα καὶ συνυφέστηκεν ἀλλήλοις, οἷον ὅδε ὁ οἰκοδομῶν, ἕως ἂν οἰκοδομῇ, ἅμα τῷ οἰκοδομουμένῳ ἐστί. [35]

in Ph 9 326 τὰ δὲ κατὰ δύναμιν οὐκ ἀεὶ ἅμα. καὶ τούτου τεκμήριον ἐναργὲς παρέθετο τὸ μὴ ἅμα φθείρεσθαι τὸν οἰκοδόμον καὶ τὴν οἰκίαν. πολυχρονιωτέρα γὰρ ὡς ἐπίπαν ἡ οἰκία τοῦ οἰκοδόμου ἐστίν. οἰκοδομοῦντος δέ τινος πάντως οἰκοδομεῖταί τι καὶ οἰκοδομουμένου τινὸς πάντως οἰκοδομεῖ τι, καὶ μὴ οἰκοδομοῦντος οὐκ οἰκοδομεῖται καὶ μὴ οἰκοδομουμένου οὐκ οἰκοδομεῖ· ὥστε ἅμα εἶναι καὶ μὴ εἶναι. λέγει δὲ νῦν δυνάμει οὐκ ἐπὶ τοῦ οἵου τε γενέσθαι. οὐκέτι γὰρ οἷά τε

γενέσθαι τὰ ἤδη γεγονότα (τοιοῦτος δὲ ὁ οἰκοδομήσας οἰκοδόμος καὶ ἡ οἰκοδομηθεῖσα οἰκία) ἀλλ᾽ ἁπλῶς τὰ ἀντικείμενα τοῖς ἐνεργοῦσι. ταῦτα δέ ἐστι τὰ οὐκ ἐνεργοῦντα. οὐκ ἐνεργεῖ δὲ τά τε οἷά τε ἐνεργῆσαι καὶ τὰ πεπαυμένα τῆς ἐνεργείας. p. 195b21 Δεῖ δὲ ἀεὶ τὸ αἴτιον ἑκάστου τὸ ἀκρότατον ζητεῖν ἕως τοῦ ἔστω ἡμῖν διωρισμένα ἱκανῶ ς . Ἀκρότατον μὲν λέγει αἴτιον τὸ κυριώτατον λεγόμενον, ὃ ἄλλοι συνεκτικὸν ὀνομάζουσιν. σαφὲς δὲ αὐτὸ διὰ τοῦ παραδείγματος ἐποίησε. διὰ τί γὰρ ἄνθρωπος οἰκοδομεῖ ἐρωτῶντες ἀκούομεν ὅτι οἰκοδόμο ς. διὰ τί δὲ οἰκοδόμο ς ; ὅτι κατὰ τὴν οἰκοδομική ν. καὶ ἐν τούτοις παύεται ἡ τοῦ διὰ τί ζήτησις. διὸ καὶ ἀκρότατον τοῦτο καλεῖ, ὅτι μέχρι τούτου ἀναβαίνοντες ἱστάμεθα. τὸ γὰρ κυριώτατον αἴτιον τῆς οἰκοδομίας ἡ οἰκοδομικὴ τέχνη ἐστί. δεῖ δέ, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων τὸ κυρίως κατὰ τοὔνομα λεγόμενον ἀκούομεν, οὕτως καὶ ἐπὶ τῶν αἰτίων. καὶ γὰρ δραχμὴν τὴν κυρίως δραχμὴν ἀκούομεν, οὐ τὴν κίβδηλον, καὶ ἄνθρωπον τὸν κυρίως, οὐ τὸν νεκρόν. οὕτως καὶ αἴτιον τὸ κυρίως αἴτιον ληπτέον. ὁ δὴ ταῦτα λέγων οὐκ ἂν τὴν φύσιν κυρίως ποιητικὸν αἴτιον τῶν σωμάτων ὑπόθοιτο. κἂν γὰρ κινῇ τὰ σώματα αὕτη, κινουμένη καὶ αὐτὴ κινεῖ. ἔστιν οὖν τι τὸ καὶ ταύτην κινοῦν, καὶ εἰ μὲν κινούμενον, καὶ ἐκείνου ζητήσομεν τὸ κινητικόν, διότι πᾶν τὸ κινούμενον ὑπὸ κινοῦντος κινεῖται, ὡς αὐτὸς ἐν τῷ Η τῆσδε τῆς πραγματείας ἀπέδειξεν. εἰ δὲ ἀκίνητον, τοῦτο ἂν εἴη τὸ ἄκρον καὶ κυρίως τῆς κινήσεως αἴτιον. προστίθησι δὲ καὶ ὅτι τὰ μὲν γένη τῶν γενῶν αἴτια χρὴ λέγειν καὶ ταῦτα ἀλλήλοις ἀντιτιθέναι, τὰ δὲ καθέκαστα τῶν καθέκαστα, οἷον ἀνδριαντοποιὸν μὲν ἀνδριάντος, τόνδε δὲ τοῦδε. ὁμοίως δὲ τὰ μὲν κατὰ δύναμιν πρὸς τὰ δυνάμει, τὰ δὲ κατ᾽ ἐνέργειαν πρὸς τὰ κατ᾽ ἐνέργειαν. ἐφιστάνει δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἐν τούτοις, ὡς εἰ ἀποδιδοῖτο τὸ δυνάμει πρὸς τὸ δυνάμει, ἅμα ἂν καὶ ἡ ἐπιστήμη τῷ ἐπιστητῷ εἴη καὶ ἡ αἴσθησις τῷ αἰσθητῷ καὶ αὐτὰ τῶν πρός τι ὄντα, εἴ γε λέγοιτο τὸ δυνάμει ἐπὶ τοῦ οἵου τε γενέσθαι, καὶ μὴ ἁπλῶς ἐπὶ τοῦ μὴ ἐνεργοῦντος, ὡς ἐχρήσατο πρὸ ὀλίγου αὐτῷ οἰκοδόμον εἰπὼν δυνάμει τὸν ᾠκοδομηκότα καὶ μηκέτι οἰκοδομοῦντα. [35]

in Ph 9 327 καὶ οὕτως ἡ ἐν κατηγορίαις ἀπορία λυθήσεται ἡ ἐπὶ τοῦ ὀστράκου τοῦ ἐν τῷ βυθῷ, εἰ τὸ δυνάμει λέγοιτο ἐπὶ τοῦ οἵου τε γενέσθαι. p. 195b31 Λέγεται δὲ καὶ ἡ τύχη καὶ τὸ αὐτόματον ἕως τοῦ ἀλ λ ᾽ ὡς ἔοικε ν , οὐδὲν ᾠοντο οὐδὲ ἐκεῖνοι εἶναι ἀπὸ τύχη ς . Εἰπὼν τίνα τε καὶ πόσα τὰ αἴτια, καὶ τίνες τρόποι καὶ διαφοραὶ θεωροῦνται καθ᾽ ἕκαστον, ἐπειδὴ λέγεται καὶ ἡ τύχη καὶ τὸ αὐτόματον αἴτια καὶ πολλὰ καὶ εἶναι καὶ γίνεσθαι διὰ τύχην καὶ τὸ αὐτόματον, ἀκόλουθον ἦν ζητεῖν εἰ ἔστι, τί ἐστι καὶ ὑπὸ τί τῶν εἰρημένων αἰτίων ἀνάγεται ταῦτα. ἀλλ᾽ ὅτι μὲν οὐ μάτην εἶπεν ὁ Ἀριστοτέλης λέγεσθαι ταῦτα * . καὶ γὰρ οἱ μὲν πολλοὶ καὶ αὐτόθεν οἴονται πολλῶν αἰτίαν εἶναι τὴν τύχην καὶ τὸ αὐτόματον, οἱ δὲ φυσιολόγοι κἂν μὴ λέγωσί τι περὶ αὐτῆς, ἀλλ᾽ οὖν ὡς οὔσῃ χρῶνται καὶ ὀνομάζουσι. καὶ γὰρ Ἐμπεδοκλῆς ἐν οἷς φησιν οὕτω γὰρ συνέκυρσε θέων τότε, πολλάκι δ᾽ ἄλλως, καὶ πάλιν ὅπῃ συνέκυρσεν ἅπαντα, τὴν τύχην αἰτιᾶσθαι δοκεῖ. καὶ οἱ θεὸν ἢ ὕλην τὰς ἀρχὰς λέγοντες ἢ ἀγαθὸν καὶ κακὸν τὴν διάτασιν αὐτῶν καὶ τὸν μερισμὸν τῶν τόπων καὶ τὰ τοιαῦτα ἐκ τύχης ἢ ἐκ ταὐτομάτου λέγειν ἀναγκασθήσονται. ἀλλὰ καὶ Δημόκριτος ἐν οἷς φησι “δεῖνον ἀπὸ τοῦ παντὸς ἀποκριθῆναι παντοίων εἰδέων” (πῶς δὲ καὶ ὑπὸ τίνος αἰτίας μὴ λέγει) ἔοικεν ἀπὸ ταὐτομάτου καὶ τύχης γεννᾶν αὐτόν. καὶ Ἀναξαγόρας δὲ τὸν νοῦν ἐάσας, ὥς φησιν Εὔδημος, καὶ αὐτοματίζων τὰ πολλὰ συνίστησι. καὶ τῶν ποιητῶν δὲ ἔνιοι πάντα σχεδὸν εἰς τὴν τύχην ἄγουσιν, ὥστε καὶ τῆς τέχνης οἰκείαν αὐτὴν ποιεῖν λέγοντες τέχνη τύχην ἔστερξε καὶ τύχη τέχνην. τὸν εὐτυχοῦντα δὲ καὶ φρονεῖν φασι. [30]

in Ph 9 328 πρὸς δὲ τούτοις ὁρῶμεν ἔνια τῶν ἀπὸ τέχνης γινομένων καὶ ἀπὸ τύχης γινόμενα· καὶ γὰρ ὑγίεια καὶ ἀπὸ τύχης δοκεῖ γίνεσθαι ὥσπερ ἀπὸ τέχνης. διψήσας γὰρ καὶ πιών τις ψυχρὸν ὕδωρ γέγονεν ὑγιής. ἀλλ᾽ ἴσως οὔ φησι Δημόκριτος τὴν τύχην αἰτίαν εἶναι ἀλλὰ τὸ διψῆσαι. ἀλλὰ καὶ οἱ πολλοὶ πάντα τύχην φασὶν εἶναι καὶ τοῖς θεοῖς εὐτυχεῖν εὔχονται. εἰ οὖν λέγεται καὶ

ταῦτα αἴτια, τὸν περὶ αἰτίων τελείως ἀποδεδωκέναι δοκοῦντα χρὴ ζητεῖν, τίνι τῶν εἰρημένων τεττάρων αἰτίων ἡ τύχη καὶ τὸ αὐτόματον συνταχθήσονται καὶ κατὰ τίνα τῶν ἀποδεδομένων ἑκάστου τρόπων, καὶ πρὸ τούτου πότερον ἡ τύχη καὶ τὸ αὐτόματον τὰ αὐτά ἐστιν ἢ ἕτερα, καὶ εἰ ἕτερα, τίνι διαφέρετον ἀλλήλων. τούτου δὲ προηγεῖται τὸ τί ἐστιν ἑκάτερον τούτων· μὴ γὰρ δειχθείσης τῆς ἑκατέρου φύσεως οὐδ' ἂν ἡ διαφορὰ δήλη γένοιτο. ἀλλὰ καὶ τοῦ τί ἐστιν ἑκάτερον προηγεῖται τὸ εἰ ἔστιν ὅλως. οὐ γὰρ ἀναμφίλεκτος ἡ τούτων ὑπόστασις. οὕτως οὖν ἐν τάξει τὰ προβλήματα ἐκθέμενος ἀναλυτικῶς ἀπὸ τοῦ ἐσχάτου κατὰ τὴν ἀνάλυσιν εὑρεθέντος προβλήματος, τοῦτο δὲ ἦν εἰ ἔστιν ὅλως ἡ τύχη καὶ τὸ αὐτόματον, ἀπὸ τούτου ἄρχεται τῆς ἀποδείξεως, καὶ πρῶτον τὰς ἐφ' ἑκάτερα ἐπιχειρήσεις ἐκτίθεται προτάττων δύο ἐπιχειρήματα τῶν μὴ ἡγουμένων ἐν τοῖς αἰτίοις δεῖν τετάχθαι τὴν τύχην καὶ τὸ αὐτόματον (μὴ γὰρ εἶναί τινος αἴτια), ὧν τὸ μὲν πρῶτον ἀποδεικτικόν ἐστι, τὸ δὲ δεύτερον ἔνδοξον. καὶ ἔστι τὸ πρῶτον τοιοῦτον· πάντων τῶν γινομένων καὶ ὅσα λέγομεν ἀπὸ τύχης ἢ ἐκ ταὐτομάτου γίνεσθαι αἴτια ὡρισμένα ἐστίν· οὐδενός, ὧν ἐστιν αἴτια ὡρισμένα, αἴτια ἂν εἴη τύχη ἢ τὸ αὐτόματον, διότι κἂν αἴτια ταῦτα λέγωσιν, ἀλλ' ἀόριστα πάντες ὁμολογοῦσιν αὐτά· οὐδενὸς ἄρα τῶν γινομένων αἴτια ἂν εἴη τύχη ἢ τὸ αὐτόματον. οὕτως μὲν ἐν πρώτῳ σχήματι κατὰ τὸν δεύτερον τῶν ἀναποδείκτων ἔστι συναγαγεῖν. ἔστι δὲ καὶ ἐν δευτέρῳ σχήματι συναγαγεῖν οὕτως· πάντων τῶν γινομένων τὰ αἴτια ὡρισμένα ἐστίν· ἡ τύχη καὶ τὸ αὐτόματον οὐδενός ἐστιν αἴτια ὡρισμένα· οὐδενὸς ἄρα τῶν γινομένων ἡ τύχη αἰτία οὐδὲ τὸ αὐτόματον. καὶ ὅτι μὲν πάντων τῶν γινομένων, καὶ ὅσα λέγομεν ἀπὸ ταὐτομάτου γίνεσθαι ἢ τύχης, ἔστι τι αἴτιον ὡρισμένον, ἔδειξε διὰ τοῦ παραδείγματος. ἐλθὼν γάρ τις εἰς ἀγορὰν διὰ τὸ ἀγοράσαι, τουτέστιν ἐν ἀγορᾷ διατρῖψαι ἢ καὶ ὠνήσασθαι, κατέλαβεν ἐκεῖ τὸν χρεώστην, ὃν ἐβούλετο μὲν καταλαβεῖν, οὐκ ᾤετο δὲ καταλήψεσθαι, καὶ ἀπέλαβε τὸ ἀργύριον. τοῦτο πάντες κατὰ τύχην ἢ ἐκ ταὐτομάτου γεγονέναι φαμέν. καὶ ὅμως ἔστι καὶ τούτου ποιητικὸν αἴτιον ὡρισμένον τὸ βούλεσθαι ἀγοράσαι ἐλθόντα. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ κατέλαβε τὸν χρεώστην καὶ ἀπέλαβε τὸ ἀργύριον. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν ἀπὸ τύχης ἔστι τι ἀεὶ λαβεῖν αἴτιον ὡρισμένον καὶ οὐ τὴν τύχην. [35]

in Ph 9 329 ὅτι δὲ καὶ εἴπερ ἦν αἴτιον ἡ τύχη ἀόριστον ἦν, οὐδὲ ἀποδεῖξαι ἠξίωσε· τοιαύτην γὰρ παρὰ πᾶσιν ἔννοιαν ἔχουσιν ἥ τε τύχη καὶ τὸ αὐτόματον. ὁ δὲ δεύτερος λόγος τοιοῦτος ἂν εἴη· εἰ ἔστι τῶν γινομένων αἴτιον ἡ τύχη καὶ τὸ αὐτόματον, ἄτοπον ἄν τι καὶ ἄπορον ἀκολουθήσοι, τί δή ποτε οἱ πάλαι σοφοὶ τὰς αἰτίας τῆς γενέσεως καὶ φθορᾶς λέγοντες τούτων οὐκ ἐμνημόνευσαν. ᾧ δὲ ἄτοπόν τι ἀκολουθεῖ, τοῦτο καὶ αὐτὸ ἄτοπον ἂν εἴη. ὥστε ἄτοπον ἂν δόξοι τὸ εἶναι τῶν γινομένων ἑνός τινος αἰτίαν τὴν τύχην ἢ τὸ αὐτόματον. δυνατὸν δὲ καὶ οὕτως συνάγειν· εἰ μηδὲ τῶν ἀρχαίων σοφῶν τις αἴτια τὴν τύχην καὶ τὸ αὐτόματον ἐνόμιζεν, οὐδὲ εἶναι αὐτὰ αἴτια εἰκός. ἀλλὰ μὴν τὸ ἡγούμενον, τὸ ἄρα λῆγον. ὅτι δὲ οὐδεὶς τῶν ἀρχαίων ἐνόμιζε, δείκνυσιν οὕτως· εἰ ἐνόμιζον οἱ τὰ αἴτια περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς εἰπόντες αἴτιον εἶναι τὴν τύχην καὶ τὸ αὐτόματον, διώρισαν ἂν περὶ αὐτῶν· ἀλλὰ μὴν οὐ διώρισαν. ᾐτιάσατο δὲ ὁ Ἀλέξανδρος τὴν λέξιν ὡς ἀκατάλληλον τὴν λέγουσαν τί δήποτε οὐδεὶς περὶ τύχης οὐδὲν διώρισε ν. ἔδει γάρ, φησίν, ἐπενεγκεῖν περὶ τύχης τι διώρισεν, διότι πρόκειται τὸ ἀποφατικὸν ἐν τῷ οὐδεί ς. καὶ δῆλον ὅτι πολλῷ μᾶλλον ἂν μέμψαιτο τῷ Πλάτωνι λέγοντι "οὐδεὶς εἰς οὐδὲν οὐδενὸς ἂν γένοιτο ἄξιος". ἀλλὰ καὶ θαυμάσαι μᾶλλον ἔδει τὸ χωρίον καὶ σαφῶς καὶ ἀκριβῶς καὶ ἐντρεπτικῶς ἡρμηνευμένον. p. 196a11—b5 Ἀλλὰ καὶ τοῦτο θαυμαστόν · πολλὰ γὰρ καὶ ἔστιν καὶ γίνεται ἕως τοῦ τοὐναντίον γενέσθα ι . Πρὸς τοὺς δύο λόγους τοὺς δεικνύντας μὴ εἶναι τὴν τύχην καὶ τὸ αὐτόματον ἀντιλέγει, καὶ πρότερον πρὸς τὸν πρῶτον, ὃς ἀναιρεῖ τὴν τύχην διὰ τὸ ὡρίσθαι πάντων τὰ αἴτια, τὴν δὲ τύχην ἀόριστον εἶναι. ἀντιλέγει δὲ τοὐναντίον ἢ βούλεται δεικνὺς τὸν τοιοῦτον λόγον περαίνοντα. βούλεται μὲν γὰρ ἀναιρεῖν τὴν τύχην, λανθάνει δὲ αὐτὴν μᾶλλον κρατύνων. εἰ γὰρ ἔχοντες ἅπαντα τὰ γινόμενα εἰς ὡρισμένας αἰτίας

ἀνάγειν καὶ τοῦτο οὐκ ἀγνοοῦντες, ὅμως οὐχ ἅπαντα εἰς ταύτας ἀνάγομεν, ἀλλὰ καὶ δοκεῖ ἡμῖν ἀπὸ τύχης γίνεσθαι λέγεσθαί τινα καὶ ἐκ ταὐτομάτου, δῆλον ὡς αἴτιόν τι παρὰ τὴν ὡρισμένην αἰτίαν ἡ τύχη καὶ τὸ αὐτόματον. εἰ γὰρ μηδέποτε ἀποροῦμεν ὡρισμένης ἀρχῆς, αἰτιώμεθα δὲ ἐπ' ἐνίων οὐ τὴν ὡρισμένην καὶ πρόδηλον ἀρχὴν ἀλλὰ τὴν τύχην, δῆλον ὅτι ὡς ἕτερον παρ' ἐκείνην οὖσαν αἰτιώμεθα. διὰ τί γὰρ Ἀχιλλεὺς μὲν ἐκ προαιρέσεως λέγεται ἀνῃρηκέναι τὸν Ἕκτορα, Ἄδραστος δὲ ἀπὸ τύχης τὸν Κροίσου παῖδα; καίτοι καὶ οὗτος εἰ μὴ προείλετο ἀφεῖναι τὸ δόρυ, οὐκ ἂν ὁ τοῦ Κροίσου παῖς ἀνῃρέθη. [35]

in Ph 9 330 ἀλλὰ προείλετο μὲν ἀφεῖναι τὸ δόρυ, προείλετο δὲ οὐ κατὰ τοῦ Κροίσου παιδός, ἀλλὰ κατὰ τοῦ θηρίου. τῆς μὲν οὖν ἀφέσεως αἰτίαν τὴν προαίρεσιν ῥητέον, τοῦ φόνου δὲ οὐδαμῶς. πῶς γὰρ προείλετο, ὃ εἰ προῄδει συμβησόμενον οὐκ ἂν ἔπεμψε τὸ ἀκόντιον; ὥστε καλῶς ἀπὸ τύχης λέγεται καὶ οὐκ ἀπὸ προνοίας ὁ τοιοῦτος φόνος. διὸ καὶ συγγνώμης ἐπὶ τοῖς τοιούτοις τυγχάνουσιν, ὡς τῶν γινομένων ὑφ' ἡμῶν τῶν μὲν ἀπὸ τύχης ὄντων, τῶν δὲ ἀπὸ προαιρέσεως. καὶ ἔδει διὰ τοῦτο ὡς οὖσαν τὴν τύχην μνήμης τινὸς τυχεῖν. νῦν δὲ οὐ φαίνονται μνημονεύσαντες· οὐδὲ γὰρ τύχην ὀνομάζοντες φαίνονται, οὐδέ τι τῶν ὑπ' αὐτῶν ὀνομαζομένων τὸ αὐτὸ τῇ τύχῃ δοκεῖ, οἷον φιλία ἢ νεῖκος ἢ νοῦς ἢ πῦρ ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων (ταῦτα μὲν γὰρ ὥρισται τὰ αἴτια), δι' οὗ ὧν μὲν ἀνὰ μέρος, τοῦ δὲ νοῦ ἀεὶ ἡ ἐπικράτεια. τοῦτο δὲ πᾶν καὶ πρὸς τὸν δεύτερόν πως ὑπαντᾷ λόγον. τὸ δὲ καθάπερ ὁ παλαιὸς λόγος ὁ ἀναιρῶν τὴν τύχην πρὸς Δημόκριτον ἔοικεν εἰρῆσθαι· ἐκεῖνος γὰρ κἂν ἐν τῇ κοσμοποιίᾳ ἐδόκει τῇ τύχῃ κεχρῆσθαι, ἀλλ' ἐν τοῖς μερικωτέροις οὐδενός φησιν εἶναι τὴν τύχην αἰτίαν ἀναφέρων εἰς ἄλλας αἰτίας, οἷον τοῦ θησαυρὸν εὑρεῖν τὸ σκάπτειν ἢ τὴν φυτείαν τῆς ἐλαίας, τοῦ δὲ καταγῆναι τοῦ φαλακροῦ τὸ κρανίον τὸν ἀετὸν ῥίψαντα τὴν χελώνην, ὅπως τὸ χελώνιον ῥαγῇ. οὕτως γὰρ ὁ Εὔδημος ἱστορεῖ. Πρὸς δὲ τὸν δεύτερον λόγον τὸν λέγοντα, ἄτοπόν τι καὶ ἄπορον ἀκολουθεῖν τοῖς τιθεῖσι τὴν τύχην τὸ τοὺς προτέρους φυσιολόγους μηδὲν περὶ αὐτῆς εἰπεῖν, πρὸς τοῦτον οὖν ὑπαντῶν τὸ ἄτοπόν φησιν οὐ τοῖς λέγουσιν αἴτιον τὴν τύχην ἀκολουθεῖν, ἀλλὰ τοῖς πάλαι φυσιολόγοις. εἴτε γὰρ μὴ ὑπελάμβανον αἴτιον εἶναι τὴν τύχην οὕτως ἐναργῶς οὖσαν, ἄτοπον, καὶ ὅτι σοφοὺς οἰομένους εἶναι καὶ περὶ τῶν ὅλων σκοπεῖσθαι δυνατοὺς τοῦτο διελάνθανε καὶ ὅτι μὴ ὑπολαμβάνοντες εἶναι ὅμως οὐκ ἔπειθον τοὺς ἀνθρώπους ὅτι ἐπὶ κενὸν ὄνομα καταφέρονται, εἴτε ὑπολαμβάνοντες εἶναι παρέλειπον διδάξαι, τίς ἐστι καὶ τίνα ἔχει δύναμιν ἡ τύχη, καὶ τοῦτο ἄτοπον τὴν περὶ τῶν αἰτίων γνώμην ἀποφηναμένους περὶ τούτου παραλιπεῖν. ὅτι δὲ εἶχον ἔννοιάν τινα περὶ τῶν κατὰ τύχην συμβαινόντων, δηλοῖ τὸ χρῆσθαι ἐνίοτε τῷ ὀνόματι, ὥσπερ Ἐμπεδοκλῆς οὐκ ἀεὶ τὸν ἀέρα ἀνωτάτω ἀποκρίνεσθαί φησι ν , ἀλ λ ' ὅπως ἂν τύχ ῃ . λέγει γοῦν ἐν τῇ κοσμοποιίᾳ ὡς οὕτω συνέκυρσε θέων τότ ε , πολλάκι δ ' ἄλλως, καὶ ἐν ἄλλοις ὅπῃ συνέκυρσεν ἅπαντα, καὶ τὰ μόρια τῶν ζῴων ἀπὸ τύχης γενέσθαι τὰ πλεῖστά φησιν, ὡς ὅταν λέγῃ ἡ δὲ χθὼν τούτοισιν ἴση συνέκυρσε μάλιστα, καὶ πάλιν ἡ δὲ φλὸξ ἱλάειρα μινυνθαδίης τύχε γαίης, καὶ ἐν ἄλλοις Κύπριδος ἐν παλάμῃσι πλάδης τοιῆσδε τυχόντα. [5]

in Ph 9 331 καὶ πολλὰ ἄν τις εὕροι ἐκ τῶν Ἐμπεδοκλέους Φυσικῶν τοιαῦτα παραθέσθαι, ὥσπερ καὶ τοῦτο· τῇδε μὲν οὖν ἰότητι Τύχης πεφρόνηκεν ἅπαντα. καὶ μετ' ὀλίγον καὶ καθ' ὅσον μὲν ἀραιότατα ξυνέκυρσε πεσόντα. ἀλλ' οὗτος μὲν ἐπὶ σμικροῖς τῇ τύχῃ καταχρῆσθαι δοκῶν ἥττονος ἂν εἴη ἐπιστάσεως ἄξιος, τί ποτ' ἔστιν ἡ τύχη μὴ παραδούς, οἱ δὲ περὶ Δημόκριτον διχῶς ἄτοπόν τι πεπονθέναι δοκοῦσι, πρῶτον μὲν ὅτι καὶ οὐρανοῦ τοῦδ ε, τί λέγω τοῦδε τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι καὶ τῶν κόσμων ἁπάντων πολλῶν ἢ καὶ ἀπείρων ὄντων κατ' αὐτοὺς αἰτιώμενοι τὸ αὐτόματον (ἀπὸ ταὐτομάτου γάρ φασι τὴν δίνην καὶ τὴν κίνησιν τὴν διακρίνασαν καὶ καταστήσασαν εἰς τήνδε τὴν τάξιν τὸ πᾶ ν), ὅμως οὐ λέγουσι τί ποτέ ἐστι τὸ αὐτόματον. δεύτερον δὲ θαυμάσαι ἄξιον αὐτῶν, πῶς τὰ μὲν ζῷα καὶ τὰ φυτὰ διατείνονται μήτε εἶναι μήτε γίνεσθαι ἀπὸ τύχη ς ,

ἀλ λ ’ ἢ φύσιν ἢ νοῦν ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον εἶναι τὸ αἴτιον αὐτῶν ὡρισμένον καὶ οὔτε ἄτακτον οὔτε ἄλογον (πρόδηλον γὰρ τοῦτο ἦν, εἴπερ μὴ τὸ τυχὸν ἐκ τοῦ τυχόντος γίνεται, ἀλλ’ ἐξ ἀνθρωπείου μὲν σπέρματος ἄνθρωπος, ἐκ δὲ ἐλαίας ἐλαία, καὶ οὐδεὶς ἀπὸ τύχης φησὶν ἵππον ἐξ ἵππου τετέχθαι· οὐ γὰρ ἀπὸ τύχης τὸ τεταγμένον καὶ ἀεὶ ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁμοίως ἔχον), τὰ δὲ μέγιστα καὶ τὰ θειότατα τῶν αἰσθητῶν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν τῶν ἄστρων χορείαν, ἐν οἷς οὐδὲν ἀόριστον οὐδὲ ἄτακτόν ἐστι, ταῦτα εἰς τὸ αὐτόματον ἀνάγουσι καὶ τὴν τύχην μηδεμίαν αὐτοῖς αἰτίαν τοιαύτην ἐφιστάνοντες, οἵαν τῶν ζῴων ἢ τῶν φυτῶν ἔλεγον εἶναι ὡρισμένην καὶ κατὰ λόγους καὶ κατὰ τάξιν ποιοῦσαν. [30]

in Ph 9 332 καὶ ὅμως οὐδὲν περὶ τύχης ἢ αὐτομάτου λέγουσι. καίτοι κἂν ἔλεγόν τι, τοῦ τ ’ αὐτῶν ἄξιον εἶναι ἐπιστάσεως, εἰ τὰ τοιαῦτα ἔδει τῇ τύχῃ καὶ τῷ αὐτομάτῳ ἐπιτρέπειν, καὶ καλῶς ἔχει λεχθῆναί τι περὶ τούτο υ . πρὸς γὰρ τῷ ἄτοπον εἶναι τὸ τὰ θειότατα τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ὑπὸ ἀορίστων αἰτίων διοικεῖσθαι ἔτι ἀτοπώτερόν ἐστι τὸ λεγόμενον, εἰ κατὰ σύγκρισίν τις αὐτὰ σκοποίη, ὁρῶν ἐν μὲν τῷ οὐρανῷ πάντα τεταγμένα καὶ μηδὲν ἀορίστως μηδὲ ἀπὸ τύχης ἢ ἐκ ταὐτομάτου γινόμενον, ἐν δὲ τοῖς ὑπὸ σελήνην, ἃ λέγουσιν οὗτοι μὴ ἀπὸ τύχης γίνεσθαι, πολλὰ συμβαίνοντα ἀπὸ τύχη ς . καίτοι κατὰ τὴν τούτων ὑπόθεσιν τοὐναντίον εἰκὸς ἦ ν, τὸν μὲν οὐρανὸν ἀτάκτως κινεῖσθαι, τὰ δὲ ἐν γενέσει τεταγμένην ἔχειν πᾶσαν τὴν ἑαυτῶν φύσιν. καὶ τὰ μὲν οὐράνια ὀλιγοχρονιώτερα ἂν ἦν (τοιαῦτα γὰρ τὰ ἀπὸ τύχης), τὰ δὲ ἐν γενέσει πολυχρονιώτερα. ὁρῶμεν δέ, ὅτι πολλῷ πλέον τῇ τάξει καὶ τῷ χρόνῳ τὰ οὐράνια τῶν τῇδε διαφέρει ἥπερ τῷ μεγέθει. Ἀπολογεῖται δὲ ὁ Εὔδημος ὑπὲρ τῶν παραλιπόντων ἐν τοῖς αἰτίοις τὴν τύχην λέγων “εὐλόγως δὲ αὐτὴν παρέλιπον κατὰ συμβεβηκὸς οὖσαν· τὰ γὰρ τοιαῦτα οὐδὲ εἶναι δοκεῖ, ἀλλὰ τὰ καθ’ αὑτά.” ἐν δὴ τούτοις πᾶσι τοῖς χωρίοις ὁ μὲν Ἀριστοτέλης σαφῆ καὶ τεταγμένην ἐποιήσατο τὴν παράδοσιν. τὰ δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου ὑπομνήματα καὶ ἐλλιπέστερά πως ἐν τοῦτοις καὶ ὑποσυγκεχυμένα μοι δοκεῖ, τάχα τοῦ μεταγραψαμένου τὴν τάξιν τῶν εἰρημένων ταράξαντος. ἀξιῶ δὲ τοὺς ἐγκαλοῦντας Ἀριστοτέλει ὡς ποιητικὸν αἴτιον τοῦ οὐρανοῦ μὴ λέγοντι τῶν ἐνταῦθα λεγομένων εὐγνωμόνως ἀκούειν. εἰ γὰρ μέμφεται τοῖς λέγουσι τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ θειότατα τῶν φανερῶν ἀπὸ ταὐτομάτου γενέσθα ι , τοιαύτην δὲ αἰτίαν μηδεμίαν εἶναι οἵαν τῶν ζῴων καὶ τῶν φυτῶν, δῆλον ὅτι καὶ γίνεσθαι αὐτὰ βούλεται, εἰ καὶ μὴ ἐν μέρει χρόνου, καὶ ἀπὸ ποιητικοῦ πάντως αἰτίου ὡρισμένου τούτου καὶ τεταγμένου, εἴπερ μέμφεται τοῖς ἐκ ταὐτομάτου λέγουσι γίνεσθαι, καὶ εἴπερ τὸ γινόμενον πᾶν ὑπὸ ποιοῦντος γίνεται. καὶ εἴη ἂν τὸ ποιοῦν νοῦς ἤ τι καὶ τοῦ νοῦ κρεῖττον, εἴπερ καὶ τῶν ζῴων καὶ τῶν φυτῶν ἢ φύσιν ἢ νοῦν ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον εἶναι τὸ αἴτιον συγχωρεῖ. p. 196b5 Εἰσὶ δέ τινες οἷς δοκεῖ μὲν εἶναι αἰτία ἡ τύχη ἕως τοῦ καὶ πῶς εἰς τὰ διωρισμένα αἴτια ἐμπίπτουσ ι . Τινὲς μὲν εἰ καὶ μὴ διαρρήδην λέγουσιν εἶναι τὴν τύχην, ἀλλ’ ἐξ ὧν λέγουσιν ἀναγκάζονται τὴν ὑπόστασιν αὐτῆς συγχωρεῖν, τινὲς δὲ καὶ αὐτόθεν ὁμολογοῦσιν εἶναι τὴν τύχην καὶ αἰτίαν αὐτὴν εἶναι λέγουσι· τί δέ ἐστιν, οὐκ ἔχουσι λέγειν ἄδηλον αὐτὴν ἀνθρωπίνῃ διανοίᾳ νομίζοντες ὡς θεῖόν τι οὖσαν καὶ δαιμόνιον καὶ διὰ τοῦτο τὴν ἀνθρωπίνην γνῶσιν ὑπερβαῖνον, ὥσπερ οἱ Στωικοὶ δοκοῦσι λέγειν. [5]

in Ph 9 333 καὶ ὅτι μὲν πολλοὶ ταύτης γεγόνασι τῆς δόξης, δῆλον ἐκ τοῦ προσκυνεῖν τὴν Τύχην ὡς θεὸν καὶ ἱερὰ οἰκοδομεῖν αὐτῆς καὶ ὕμνους εἰς αὐτὴν ᾄδειν. ἔοικε δὲ ἡ μὲν ὡς περὶ θείου τινὸς τῆς Τύχης οὖσα δόξα καὶ πρὸ τοῦ Ἀριστοτέλους εἶναι παρὰ τοῖς Ἕλλησι καὶ οὐχ ὑπὸ πρώτων νομισθῆναι τῶν Στωικῶν, ὥς τινες οἴονται· καὶ γὰρ Πλάτων ἐν τοῖς Νόμοις “ὡς θεὸς μὲν πάντα καὶ μετὰ θεοῦ, φησί, Τύχη καὶ Καιρὸς τὰ ἀνθρώπινα διακυβερνῶσι ξύμπαντα”. τὸ δὲ καί τινας τῶν πόλεων Τύχας τιμᾶν καὶ ναοὺς οἰκοδομεῖν ὕστερον ἔοικε νομισθῆναι. οὐ γὰρ ἔχομεν παρὰ τοῖς παλαιοῖς Τυχῶν πόλεων ἱερὰ ἱστορημένα ἢ ἑορτὰς ἀναγεγραμμένας, καίτοι τὸ τῆς Τύχης ὄνομα καὶ παρὰ τοῖς παλαιοῖς τιμώμενον ἴσμεν· ἐν Δελφοῖς δὲ καὶ προκατῆρχεν ἐν ταῖς

ἐρωτήσεσιν “ὦ Τύχη καὶ Λοξία, τῷδέ τινι θεμιστεύεις;” καὶ παρ’ Ὀρφεῖ δὲ μνήμης τετύχηκεν. εἰ οὖν οἱ μὲν τῶν θειοτέρων ἐν τῷ παντὶ σωμάτων τὴν αἰτίαν τῆς τύχης ἐξῆψαν, κἂν οὐ προσεποιήθησαν ὡς οὖσάν τι τὴν τύχην, οἱ δὲ τοῦ ὀνόματος ἐμνήσθησαν, κἂν μὴ ἐποιήσαντο περὶ αὐτῆς λόγον, οἱ δὲ καὶ θεῖόν τι ὑπέλαβον αὐτήν, διὰ πάντα ταῦτα δῆλον γέγονεν ὅτι ἔστι. καὶ ζητεῖν ἄξιον, τί ἐστιν ἡ τύχη καὶ τὸ αὐτόματον καὶ εἰ ἕτερα ἀλλήλων καὶ πῶς εἰς τὰ διωρισμένα αἴτια ἐμπίπτουσι, τουτέστι πότερον τῶν ὑλικῶν ἢ τῶν εἰδικῶν ἐστιν αἰτίων ἢ μᾶλλον τῶν ποιητικῶν ἢ τελικῶν καὶ πότερον τῶν καθ’ αὑτὰ ἢ τῶν κατὰ συμβεβηκός. p. 196b10 Πρῶτον μὲν οὖν ἐπειδὴ ὁρῶμεν τὰ μὲν ἀεὶ ὡσαύτως ἕως τοῦ τά τε γὰρ τοιαῦτα ἀπὸ τύχης καὶ τὰ ἀπὸ τύχης τοιαῦτα ὄντα ἴσμε ν . Περὶ τύχης καὶ αὐτομάτου προθέμενος εἰπεῖν καὶ πρῶτον τὸ εἰ ἔστιν ἢ μὴ ἔστι προβαλόμενος ζητεῖν καὶ δείξας ὅτι ἔστιν ἀπὸ τῆς πάντων κοινῆς μαρτυρίας οὐ μόνον ἐκ τῶν θεῖον ἢ δαιμόνιον αὐτὴν λεγόντων αἴτιον καὶ ἐκ τῶν μνημονευσάντων τῆς τύχης ὡς αἰτίας, κἂν μὴ διήρθρωσάν τι περὶ αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἀνελεῖν αὐτὴν πειραθέντων (καὶ γὰρ καὶ οὗτοι βεβαιοῦντες μᾶλλον τὴν τύχην ἐφάνησαν), ὥρμησε μὲν ἐπὶ τὰ ἑξῆς προβλήματα, τί τέ ἐστιν ἑκάτερον εἰς ζήτησιν προβαλόμενος καὶ τί διαφέρετον ἀλλήλοιν καὶ πῶς εἰς τὰ διωρισμένα αἴτια ἀναχθήσονται. ἐπιχειρήματι δὲ πρώτῳ χρῆται, ἅμα μὲν πάλιν ὅτι ἔστιν ἡ τύχη καὶ τὸ αὐτόματον οὐ μόνον ἀπὸ τῆς κοινῆς μαρτυρίας, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν πραγμάτων δεικνύς (συμπεραινόμενος γοῦν τοῦτον τὸν λόγον φανερόν φησιν, ὅτι ἔστιν ἡ τύχη καὶ τὸ αὐτόματο ν), ἅμα δὲ καὶ τῇ ἀποδείξει τῇ περὶ τοῦ τί ἐστιν ἀρχὴν παρεχόμενος. [5]

in Ph 9 334 ὁ δὲ λόγος οἶμαι τοιοῦτος αὐτῷ γέγονε· λαβὼν ὁμολογούμενον τὸ γινομένου τινὸς αἰτιατοῦ εἶναι πάντως καὶ τὸ ποιοῦν αἴτιον αὐτοῦ, δείκνυσιν ὅτι τὰ ὡς ἐπ’ ἔλαττον ὄντα καὶ ἔστιν ἐν τῇ φύσει τῶν ὄντων καὶ ἀπὸ τύχης καὶ ἐκ ταὐτομάτου γίνονται. εἰ οὖν τὰ ὡς ἐπ’ ἔλαττον γινόμενα ἔστιν ἐν τῇ φύσει καὶ ἀπὸ τύχης καὶ ἐκ ταὐτομάτου, φανερό ν , ὅτι ἔστιν ἡ τύχη καὶ τὸ αὐτόματο ν. καὶ ὅτι μὲν ἔστι τὰ ἐπ’ ἔλαττον γινόμενα, δείκνυσιν ἐκ τῆς τῶν γινομένων διαιρέσεως. οὐ γὰρ δὴ ἐν τοῖς ἀγενήτοις εἴη ἂν τὸ ἐπ’ ἔλαττον γινόμενον. τῶν γὰρ γινομένων τὰ μὲν ἀεὶ ὡσαύτως γίνεται ὡς τὸ ἀνατέλλειν καὶ δύνειν τὸν ἥλιον, τὰ δὲ οὐκ ἀεὶ ὡσαύτως. τούτων δὲ τὰ μὲν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὡς τὰ κατὰ φύσιν ἐν τοῖς ὑπὸ σελήνην γινομένοις τὸ ἄνθρωπον ἐξ ἀνθρώπου καὶ ἵππον ἐξ ἵππου καὶ τὸν ἕνεκά του προϊόντα εἰς ἀγορὰν ἐκείνου τυγχάνειν οὗ ἕνεκα προῆλθεν, τὰ δὲ οὐχ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἀλλ’ ἢ ἐπ’ ἴσης ἢ ἐπ’ ἔλαττον· καὶ τὸ ἐπ’ ἴσης δὲ ἐπ’ ἔλαττόν ἐστι τῶν τε ἀεὶ καὶ τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. καὶ διὰ τοῦτο οἶμαι καὶ Ἀριστοτέλης τό τε ἐπ’ ἴσης καὶ τὸ ὡς ἐπ’ ἔλαττον κοινῶς παρὰ τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διετέλεσε λέγων. ὅτι δὲ τὰ παρὰ τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀπὸ τύχης καὶ ἐκ ταὐτομάτου γίνεται, δῆλον ἐκ τοῦ πάντας μὴ μόνον λέγειν ἀλλὰ καὶ γινώσκειν, ὅτι τὰ τοιαῦτα ἀπὸ τύχης γίνεται. καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀντίστροφον, ὅτι τὰ ἀπὸ τύχης γινόμενα τοιαῦτά ἐστιν. οὔτε γὰρ ἐν τοῖς ἀγενήτοις τοῖς ὄντως οὖσιν ἡ τύχη (οὐδεὶς γὰρ τὸν νοῦν ἢ ὅλως τὰ ἀκίνητα αἴτια ἀπὸ τύχης φησίν) οὔτε ἐν τοῖς γινομένοις μέν, ἀεὶ δὲ ὡσαύτως γινομένοις, οὔτε ἐν τοῖς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γινομένοις, ἀλλ’ ἐν τοῖς ἐπ’ ἔλαττον. διὸ ταῦτα δείξας ὄντα ὅτι ἔστιν ἡ τύχη συνήγαγε καὶ ὅτι ἐν τούτοις. καὶ γὰρ καὶ τῶν τεχναστῶν καὶ τῶν φυσικῶν ἐν τοῖς ἐλλείμμασίν ἐστιν ἡ τύχη, οἷον ἐπὶ ἰατρικῆς, οὗ μὴ διϊκνεῖται ἡ τέχνη, ἐνταῦθα παρεισδύεται ἡ τύχη. διὸ παρὰ μὲν τοῖς φαύλοις τεχνίταις πολὺ τὸ ἀπὸ τύχης, παρὰ δὲ τοῖς ἀρίστοις ἐλάχιστον καὶ τῶν τεχνῶν ἐν ταῖς μάλιστα ἀπηκριβωμέναις. τῶν δὲ κατὰ φύσιν ἐν μὲν τοῖς πρώτοις καὶ τιμιωτάτοις οὐκ ἔστιν (ἀεὶ γὰρ κατὰ φύσιν ἔχουσι καὶ ὡσαύτως), ἐν δὲ τοῖς γινομένοις καὶ φθειρομένοις, καθόσον ἐλλείπει ἡ φύσις καὶ ᾗ ἐλλείπει. δῆλον δὲ ὅτι μήπω διακρίνας τὴν τύχην καὶ τὸ αὐτόματον, κἂν τὴν τύχην μόνην ὀνομάζῃ, περὶ ἀμφοτέρων ποιεῖται τὸν λόγον. [35]

in Ph 9 335

κἂν δοκῇ δὲ καὶ ἐνταῦθα ἀπὸ τῆς τῶν πολλῶν μαρτυρίας κατασκευάζειν τὸν λόγον εἰπὼν καὶ ταῦτα πάντες φασὶν εἶναι ἀπὸ τύχης, ἀλλ' ὡς ἐναργοῦς ὄντος εἶπε νῦν. διὸ καὶ τοῖς μὲν ἐπήγαγε τῶν δὲ γινομένων τὰ μὲν ἕνεκά του γίνετα ι , τὰ δὲ ο ὔ. καὶ ἐκ τοῦ εἶναι τὰ ἐπ' ἔλαττον καὶ ἐκ τοῦ περὶ ταῦτα τὴν τύχην εἶναι καὶ τὸ αὐτόματον δείξας ὅτι ἔστι ταῦτα, ἐφεξῆς λοιπὸν τὸν τρόπον προστιθείς, καθ' ὃν ἡ τύχη τούτων αἰτία καὶ τὸ αὐτόματον, ὅτι ὡς τοῖς κατὰ προαίρεσιν καὶ φύσιν γινομένοις παρυφιστάμενον κατὰ συμβεβηκὸς οὕτως αἰτία ἐστίν, ἐκ τούτων καὶ τὸ τί ἐστι δείκνυσι. πρὸς μὲν γὰρ τὸ εἰ ἔστιν ἤρκει τὸ εἶναι τὰ αἰτιατά, πρὸς δὲ τὸ τίνα τὰ αἴτιά ἐστι, χρεία τοῦ τρόπου τῆς τῶν αἰτιατῶν ὑποστάσεως. Διελὼν οὖν πάλιν τὰ γινόμενα πάντα κατὰ ἐπιδιαίρεσιν εἴς τε τὰ ἕνεκά του γινόμενα καὶ τὰ μὴ τοιαῦτα, πολλὰ γὰρ καὶ ἀσκόπως γίνεται (ὡς διὰ συνήθειαν κακήν τινες τὰς τρίχας ἐκτίλλουσιν ἢ τοὺς ἑαυτῶν ὄνυχας μηδὲ ηὐξημένους τοῖς ὀδοῦσιν ἀποκόπτουσιν ἢ τὰς ῥῖνας ψηλαφῶσιν), ὅταν ἐπὶ μηδὲν τὴν ἀναφορὰν ἔχῃ γινόμενα, καὶ εἰπών, τίνα ἐστὶ τὰ ἕνεκά το υ, ὅτι τὰ κατὰ προαίρεσιν οἷα καὶ τὰ κατὰ τέχνην καὶ τὰ κατὰ φύσιν (καὶ γὰρ ἡ προαίρεσις ἕνεκά του ποιεῖ καὶ ἡ φύσις, ὡς προϊὼν διὰ πολλῶν δείξει, καὶ οὐκ ἔστιν ἡ προαίρεσις ἡ διὰ τῆς τέχνης ὡς ἐν τοῖς Τοπικοῖς καὶ τοῖς Ἠθικοῖς εἴρηται), καλῶς δὲ εἶπε τὰ ἕνεκά του ὅσα ἀπὸ διανοίας ἂν πραχθείη καὶ ὅσα ἀπὸ φύσεως, κἂν μὴ οὕτως ἐπράχθη, ἠδύνατο δὲ πραχθῆναι οὕτως (οἷον τὸ ἀπελθεῖν εἰς ἀγορὰν καὶ τοῦ ἀπολαβεῖν τὸ χρέος ἕνεκα δυνατὸν ἦν. κἂν μὴ τούτου οὖν ἕνεκα ἀπῆλθεν, ἐν τοῖς ἕνεκά του λέγεται εἶναι ἡ ἀπόληψις), τοιούτων οὖν ὄντων τῶν ἕνεκά του ἄμφω ἥ τε τύχη καὶ τὸ αὐτόματον ἐν τοῖς ἕνεκά του. εἰ οὖν καὶ πρότερον δέδεικται, ὅτι ἡ τύχη καὶ τὸ αὐτόματον ἐν τοῖς ἐπ' ἔλαττον, συνάγεται ἐν τρίτῳ σχήματι τὸ τινὰ τῶν ὡς ἐπ' ἔλαττον ἕνεκά του γίνεσθαι, ὅπερ ἐσήμανεν αὐτὸς διὰ τοῦ ὥστε δῆλον ὅτι καὶ ἐν τοῖς παρὰ τὸ ἀναγκαῖον καὶ τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἔστιν ἔνια περὶ ἃ ἐνδέχεται ὑπάρχειν τὸ ἕνεκά το υ. καὶ τὸ ὥστε δηλονότι συμπερασματικὸν εἰπών, ἐν οἷς ἐπήγαγεν ὅτι τὰ τοιαῦτα ἀποτελέσματα ἐν τοῖς ἐπ' ἔλαττον ἕνεκά του, ὅταν κατὰ συμβεβηκὸς γένηται, ἀπὸ τύχης φαμὲν εἶναι. καὶ ὅτι μὲν τὰ ἕνεκά του ἔλαβεν οὐ πάντως ἃ ἕνεκά του πράττομεν, ἀλλὰ τὰ δυνάμενα ἕνεκά του πραχθῆναι, δῆλον πεποίηκε μετ' ὀλίγα λέγων αὐτὸς νῦν δὲ τοῦτο ἔστω φανερό ν , ὅτι ἄμφω ἐν τοῖς ἕνεκά τού ἐστι ν , οἷον ἕνεκα τοῦ ἀπολαβεῖν τὸ ἀργύριον ἦλθεν ἂν κομιζομένου τὸν ἔρανο ν , εἰ ᾔδει · ἦλθε δὲ οὐ τούτου ἕνεκ α , συνέβη δὲ ἐλθεῖν καὶ ποιῆσαι τοῦτο τοῦ κομίσασθαι ἕνεκ α. [5]

in Ph 9 336 "τοῦτο, δέ φησιν Ἀλέξανδρος, οὐ τοῦ ἀπὸ τύχης ἁπλῶς, ἀλλὰ ἀγαθῆς τύχης ἐστὶ παράδειγμα." ὅτι δὲ καὶ τὸ ἄμφω δὲ ἐν τοῖς ἕνεκά του τὸ πρότερον εἰρημένον, οὐ περὶ τῶν κατὰ προαίρεσιν εἴρηται, ὥς τινες ὑπέλαβον, ἀλλὰ περὶ τῆς τύχης καὶ τοῦ αὐτομάτου, δηλοῖ τὸ ἐν τῇ προσεχῶς ἐκτεθείσῃ ῥήσει διὰ τῶν αὐτῶν συλλαβῶν προαχθέν· νῦν δέ, φησί, τοῦτο ἔστω φανερό ν , ὅτι ἄμφω ἐν τοῖς ἕνεκά τού ἐστι τὰ περὶ ὧν ἦν ὁ λόγος. ἦν δὲ περὶ τῆς τύχης καὶ τοῦ αὐτομάτου, ὧν τὴν διαφορὰν ὕστερον διορίζειν ἐπηγγείλατο. ἀλλὰ καὶ εἴ τις ἐπὶ τῶν κατὰ προαίρεσιν καὶ μὴ τοῦτο ἤκουσεν, οὐκ ἠκολούθει τὸ ἐπαχθὲν συμπέρασμα. οὐ γὰρ ἐκ τοῦ τὰ ἀπὸ τύχης καὶ κατὰ φύσιν ἐν τοῖς ἕνεκά του ἀκολουθεῖ τὸ εἰρημένον συμπέρασμα. οὐ γὰρ ἕξει συνάφειαν ὁ λόγος. εἰκότως δὲ δείξεως ἠξίωσε τὸ ἔν τισι τῶν ἐπ' ἔλαττον ὑπάρχειν τὸ ἕνεκά του, διότι τὰ ἐπ' ἔλαττον ἄσκοπα ἂν ἔδοξέ τισι, καὶ μὴ δειχθέντος τούτου οὐ συνήγετο, ὅτι τὰ ἀπὸ τύχης ἐν τοῖς ἐπ' ἔλαττον ἕνεκά τού ἐστιν. Ὁ δὲ Εὔδημος οὕτως δείκνυσιν ὅτι ἡ τύχη ἐν τοῖς ἕνεκά του· "ἐν οἷς, φησί, τὸ εὐτυχεῖν καὶ τὸ ἀτυχεῖν, ἐν τούτοις ἐστὶν ἡ τύχη· ταῦτα δὲ ἐν οἷς ἀγαθοῦ ἐπίτευξις καὶ ἀπότευξις καὶ τὸ ἕνεκά του· πᾶς γὰρ ὁ ἕνεκά του πράττων ἀγαθοῦ ἐφίεται". ὁ δὲ λόγος οὗτος τὴν τύχην μόνην ἐν τοῖς ἕνεκά του τέθεικεν, οὐκέτι δὲ καὶ τὸ αὐτόματον. ὅταν δὲ τὰ ἕνεκά του γινόμενα, ταῦτα δέ ἐστι τά τε ἀπὸ διανοίας καὶ τὰ ἀπὸ φύσεως, ἐν τοῖς ἐπ' ἔλαττον κατὰ συμβεβηκὸς γένηταί τινος αἴτια, τότε τὰ γινόμενα ἀπὸ τύχης τε καὶ ἐκ ταὐτομάτου φαμὲν γίνεσθαι. τὸ δὲ ἕνεκά του θεωρεῖται, οὐχ ὅτι ἕνεκά τινος ἐγένετο ἡ πρόοδος οἷον τοῦ ἀγοράσαι,

ὡς Πορφύριός φησιν, ἀλλ’ ὅτι καὶ τούτου ἂν ἕνεκα τοῦ τέλους ἐγένετο. ἦλθε γὰρ ἄ ν, φησί, κομιζομένου τὸν ἔρανο ν , εἰ ᾔδε ι. κατὰ συμβεβηκὸς δὲ γίνεται αἰτιατὰ ἀπὸ διανοίας καὶ ἀπὸ φύσεως, ὅταν μὴ ὧν χάριν γίνεται ταῦτα γίνηται, ἀλλά τινα ἄλλα, οἷον προέρχομαι μὲν διὰ τὸ ἀγοράσαι, περιτυχὼν δὲ τῷ χρεώστῃ ἀπέλαβον τὸ χρέος. καὶ καταφέρεται μὲν ὁ λίθος διὰ τὸ καταλαβεῖν τὴν οἰκείαν ὁλότητα, κατὰ κεφαλῆς δέ τινος ἐνεχθεὶς ἐτραυμάτισεν ἢ τοιῶσδε πεσὼν βάθρον ἐγένετο. Εἰπὼν δὲ τὰ ἀπὸ διανοίας καὶ φύσεως οἷον τὴν πρόοδον ἢ τὴν πτῶσιν, ὅταν κατὰ συμβεβηκὸς αἴτια γένηταί τινος, τότε τὰ ἀπ’ αὐτῶν γενόμενα ἀπὸ τύχης καὶ ἐκ ταὐτομάτου λέγεσθαι γίνεσθαι, διότι οὐ κατὰ τὸν ἐκείνων ἐγένετο λόγον, εἰκότως ἐφεξῆς δείκνυσιν, ὅτι ἔστιν ὅλως τινὰ κατὰ συμβεβηκὸς αἴτια, ὅπερ εἶπε μὲν καὶ πρότερον, ὑπομιμνῄσκει δὲ καὶ νῦν διὰ τοῦ τῆς οἰκίας παραδείγματος· ἧς καθ’ αὑτὸ μὲν αἴτιον ἡ τέχνη ἡ οἰκοδομικὴ καὶ ὁ κατ’ αὐτὴν τεχνίτης, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ ὁ λευκὸς ἢ ὁ μουσικός. [5]

in Ph 9 337 ” ὡς γὰρ ὄν φησι τὸ μέν ἐστι κα θ ’ αὑτὸ τὸ δὲ κατὰ συμβεβηκός (λέγει δὲ ὃν κα θ ’ αὑτὸ μὲν τὴν οὐσίαν, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ τὰ τῇ οὐσίᾳ συμβεβηκότα), οὕτως καὶ τὸ αἴτιον τὸ μέν ἐστι καθ’ αὑτὸ τὸ δὲ κατὰ συμβεβηκός”, ὥς φησιν Ἀλέξανδρος. μήποτε δὲ καὶ ἁπλοϊκώτερον ἀκουστέον τὸ ὂν πᾶν τὸ αἰτιατόν, ἵνα ᾖ λέγων, ὡς αἰτιατὸν τὸ μὲν καθ’ αὑτὸ τὸ δὲ κατὰ συμβεβηκός, οὕτως καὶ αἴτιον. καὶ γὰρ καὶ αἱ παρὰ τὴν οὐσίαν κατηγορίαι συμβεβηκότα μέν εἰσιν ὡς ἀεὶ ἐν τῇ οὐσίᾳ, οὐ κατὰ συμβεβηκὸς δὲ ἀεὶ ὑπάρχουσι. διαφέρει δὲ τῶν ἄλλων τῶν κατὰ συμβεβηκὸς αἰτίων ἡ τύχη, διότι ἐκείνων μὲν ἕκαστον κατὰ συμβεβηκὸς αἴτιον λέγεται, διότι τῷ καθ’ αὑτὸ αἰτίῳ συμβέβηκεν, οἷον τὸ λευκὸν κατὰ συμβεβηκὸς αἴτιον τῆς οἰκίας, ὅτι τῷ καθ’ αὑτὸ αἰτίῳ τῆς οἰκίας τῷ οἰκοδόμῳ συμβέβηκε τὸ λευκῷ εἶναι. ἐπὶ δὲ τῆς τύχης ἡ αὐτὴ πρᾶξις καὶ μία ἄλλου μὲν καθ’ αὑτὴν αἰτία, ἄλλου δὲ κατὰ συμβεβηκός. τὸ γὰρ ὀρύξαι τοῦ μὲν φυτεῦσαι καθ’ αὑτὸ αἴτιον, τοῦ δὲ τὸν θησαυρὸν εὑρεῖν κατὰ συμβεβηκός ἐστιν αἴτιον. διὸ ἐκεῖ μὲν ἐν τοῖς αἰτίοις ἡ διαφορά (τὸ μὲν γὰρ καθ’ αὑτό, τὸ δὲ κατὰ συμβεβηκός), ἐνταῦθα δὲ τὸ μὲν αἴτιον τὸ αὐτό, τὰ δὲ τέλη διάφορα, τὸ μὲν καθ’ αὑτὸ ἀκόλουθον, τὸ δὲ κατὰ συμβεβηκός. μήποτε δὲ καὶ τὸ αἴτιον κἂν τὸ αὐτὸ δοκῇ εἶναι, οἷον τὸ ὀρύξαι, ἀλλ’ ἄλλως μὲν τοῦ φυτεῦσαι ὡς καθ’ αὑτὸ αἴτιον, ἄλλως δὲ τοῦ θησαυρὸν εὑρεῖν ὡς κατὰ συμβεβηκός. τὸ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς ἐνταῦθα οὐκ ἐπὶ τοῦ ποιητικοῦ μόνον αἰτίου θεωρεῖται ὡς ἐπὶ τῶν ἄλλων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ τέλους· ὡς γὰρ τὸ ὀρύξαι ἐπὶ φυτείᾳ εἰ τύχοι κατὰ συμβεβηκὸς αἴτιόν ἐστι τοῦ θησαυρὸν εὑρεῖν, οὕτως καὶ τὸ εὑρεῖν τέλος ἐστὶ κατὰ συμβεβηκὸς τοῦ ἐπὶ φυτείᾳ ὀρύξαι. καὶ τὸ μὲν τέλος κατὰ συμβεβηκὸς ἀπὸ τύχης λέγεται, τὸ δὲ τῷ ποιητικῷ συμβεβηκὸς τύχη. ἔχει μέντοι γε τὸ ἀόριστον οὐδὲν ἧττον εἰ μὴ καὶ μᾶλλον τῶν ἄλλων τῶν κατὰ συμβεβηκὸς αἰτίων ἡ τύχη. τὸ γὰρ εὑρεῖν τὸν θησαυρὸν πολλοῖς ἂν καὶ ἀπείροις αἰτίοις ἐπισυμβαίη ἄλλου τινὸς χάριν γινομένοις. καὶ γὰρ ὀρύττει τις καὶ τοῦ φυτεῦσαι χάριν καὶ τοῦ θεμέλιον καταβαλεῖν καὶ ὕδωρ εὑρεῖν ἢ διοχετεῦσαι ἢ σιρὸν ἢ τάφον ποιῆσαι καὶ μυρίων ἄλλων ἕνεκεν. [35]

in Ph 9 338 ὡς εἴ γε μὴ ἀόριστον ἀλλὰ τεταγμένον εἴη τὸ γινόμενον, οὐκέτι ἀπὸ τύχης τοῦτο οὐδὲ τὸ ποιοῦν τύχη. Ἔοικε δὲ καὶ ὁ Δημόκριτος καίτοι διαφερόμενος συμφέρεσθαι ταῖς περὶ τύχης ἐννοίαις. φησὶ γὰρ οὐκ ἀπὸ τύχης εὑρεῖν τὸν θησαυρόν, ἀλλ’ ὅτι ὤρυττε φυτεῦσαι ἢ ὕδωρ εὑρεῖν ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον, ἐφ’ ὧν ἂν εὗρεν. καὶ ἕκαστον τούτων ὡσαύτως αἴτιον ἂν εἴη καὶ γένοιτο. πολλῶν οὖν ὄντων ἃ γένοιτο ἂν αἴτια κατὰ τὸν Δημόκριτον, ἀόριστος ἂν εἴη ἡ αἰτία καὶ οὕτως, καὶ οὐ καθ’ αὑτὴν ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός. σύμπτωμα γάρ ἐστιν ἑτέρων τινῶν, ὧν χάριν ἡ ὄρυξις. εἰ οὖν ἀόριστόν τί ἐστι τὸ ἀπὸ τύχης καὶ ἡ τύχη ἀόριστος, δῆλον ὅτι οὔτε ἐν τοῖς ἀγενήτοις ἂν εἴη τοῖς ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως τὸ ἀκίνητον καὶ ἀμετάβλητον ἔχουσι οὔτε ἐν τοῖς γινομένοις μὲν ἀναγκαίως δὲ γινομένοις, ἀλλ’ οὐδὲ ἐν τοῖς ὡς ἐπὶ τὸ πολύ (καὶ γὰρ καὶ ταῦτα ὥρισται μᾶλλον), ἀλλ’ ἐν τοῖς ἐπ’ ἔλαττον. καὶ εἰ παρακολούθημά τινός ἐστι προηγουμένης κινήσεως, πᾶσα δὲ κίνησις ἐν τοῖς ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἢ ἀπὸ διανοίας ἐστὶν ἢ ἀπὸ

φύσεως καὶ ἑκατέρα τούτων ἕνεκά του γίνεται, πάντως εἰκότως ἐν τοῖς ἕνεκά του γινομένοις ἐτάχθη οὐ τοῖς καθ' αὑτό, ἀλλὰ τοῖς κατὰ συμβεβηκός, εἴπερ ἀόριστά ἐστιν. ὡς γὰρ τὰ καθ' αὑτὰ αἴτια ὡρισμένα, οὕτως τὰ κατὰ συμβεβηκὸς ἀόριστα. ὁ μὲν γὰρ οἰκοδόμος ὡρισμένως τῆς οἰκίας αἴτιος, τῶν δὲ κατὰ συμβεβηκὸς οὐδὲν μᾶλλον ὁ λευκὸς ἢ ὁ μουσικός. ὥστε εἰ μὲν τὰ καθ' αὑτά τις αἴτια μόνα εἶναι νομίζοι, οὐδὲν ἂν γένοιτο ἀπὸ τύχης· εἰ δὲ καὶ τὰ κατὰ συμβεβηκὸς παραδέχοιτο, γένοιτο ἄν τι καὶ ἀπὸ τύχης. Ὁποῖον δὲ τοῦτό ἐστιν, ἐδήλωσε διὰ τοῦ παραδείγματος. ὃ γὰρ ἐπηκολούθησε πράξει τινί, ἥτις ἐπράχθη μὲν ἂν καὶ διὰ τὸ ἀκολουθῆσαν, οὐ μέντοι τότε διὰ τοῦτο ἐπράχθη, τοῦτο ἀπὸ τύχης εἶναί φαμεν. καὶ γὰρ προῆλθεν ἄν τις καὶ ἐπὶ τῷ τὸ χρέος ἀπολαβεῖν. ἀλλ' εἰ διὰ τοῦτο προελθὼν ἀπολάβοι, οὐ κατὰ τύχην ἀπέλαβεν, ἀλλ' ὅταν ἄλλου ἕνεκα προελθὼν εὕροι τὸν χρεώστην κομιζόμενον τὸν ἔρανον, καὶ ἀπολάβοι τὸ ἀργύριον. τοῦτο δὲ τὸ παράδειγμα οὐχ ἁπλῶς τύχης ἐστίν, ἀλλ' ἀγαθῆς. ὅταν γὰρ ἀπαντήσῃ τῇ πράξει τῇ κατὰ προαίρεσιν γινομένῃ τέλος τοιοῦτον, δι' ὃ κἂν προηγουμένως ἐπράχθη ἡ πρᾶξις, δῆλον ὡς βουλητὸν καὶ προαιρετόν ἐστι τὸ ἀπαντῆσαν. ἔστι δὲ ὅτε καὶ φαῦλόν τι καὶ ἀβούλητον ἀπαντᾷ μὴ τούτου ἕνεκα πραττόντων ἢ πραξάντων ἄν, καὶ ἔστι καὶ τοῦτο ἀπὸ τύχης οὐδὲν ἔλαττον ἐκείνου καὶ τύχη τὸ αἴτιον, ἀλλὰ κακή. ἀπροαίρετον γὰρ καὶ φευκτὸν τὸ τέλος. "καὶ εἴη ἄν, φησὶν Ἀλέξανδρος, τύχης ὑπογραφὴ τὸ τῷ κατὰ προαίρεσιν καὶ ἕνεκά του πραττομένῳ ἀπαντῆσαν ἄλλο ὂν ἐκείνου, οὗ χάριν ἐπράττετο προηγουμένως κατὰ προαίρεσιν. [35]

in Ph 9 339 " τοῦτο δὲ οὐκ ἔστι τύχη, ἀλλ' ἀπὸ τύχης. ἡ δὲ τύχ η, ὡς αὐτὸς Ἀριστοτέλης ὁρίζεται, αἰτία κατὰ συμβεβηκός ἐστιν ἐν τοῖς κατὰ προαίρεσι ν. καὶ δῆλον ὅτι ποιητικὴ αἰτία ἐστὶν ἡ τύχη, ὡς ῥηθήσεται, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς ποιητική, ὥσπερ καὶ τὸ ἀπὸ τύχης τέλος κατὰ συμβεβηκός. δεῖ δέ, φησί, τοῦτο τὸ κατὰ συμβεβηκὸς αἴτιον γινόμενον τοῦ ἀπὸ τύχης οἷον τὸ εἰς ἀγορὰν ἐλθεῖν μήτε τῶν ἐξ ἀνάγκης εἶναι μήτε τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολ ύ. τῷ γὰρ ἐξ ἀνάγκης ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καθ' ἡμέραν εἰς ἀγορὰν φοιτῶντι τὸ ἀπαντῆσαί ποτε τὸν χρεώστην οὐκ ἀπὸ τύχης ἐστίν· ἔδει γάρ ποτε καὶ τοῦτο ἀπαντῆσαι καὶ ἦν εὔλογον. ἀλλ' εἰ σπανίως καὶ ἄπαξ που ἐπί τι ἄλλο προελθόντι ἀπήντησε, τότε ἀπὸ τύχης. καὶ εἰκότως τοῦτο προσέθηκε τῇ τοῦ ὁρισμοῦ συναγωγῇ, ἐπειδὴ ἐν τοῖς ἐπ' ἔλαττον ἔκειτο ἡ τύχη. Τὸ δὲ τέλος, φησίν, ὅπερ ἐστὶ τὸ ἀπὸ τύχης, οἷον ἡ κομιδὴ τοῦ ἀργυρίου, οὐ τῶν ἐν αὐτῷ αἰτίω ν , ἀλλὰ τῶν προαιρετῶν καὶ ἀπὸ διανοία ς· οὐ γὰρ τῶν τοιούτων ἐστὶ τελικῶν αἰτίων τῶν ἐνυπαρχόντων, οἷά ἐστι τὰ τῶν φύσει γινομένων τέλη, ὧν χάριν τὰ πρὸ αὐτῶν ἐν αὐτῷ τῷ πράγματι γίνεται τῷ κατὰ φύσιν γινομένῳ, ἀλλ' ἔστι τῶν ἔξωθεν προσγινομένων· τοιαῦτα γὰρ τὰ ἀπὸ τύχης τε καὶ προαιρέσεως γινόμενα· οἷδε δὲ καὶ τοιαύτην γραφὴν ὁ Ἀλέξανδρος ἀλλὰ τῶν ἀπροαιρέτων καὶ οὐκ ἀπὸ διανοία ς. "κἂν οὕτως εἴη, φησί, γεγραμμένον, λέγοι ἂν τότε ἀπὸ τύχης εἶναι τὸ τέλος, ὅταν μὴ προελομένοις ἡμῖν μηδὲ διανοηθεῖσι περὶ αὐτοῦ μηδὲ τούτου χάριν τὰ πρὸ αὐτοῦ ποιήσασιν ἀπαντήσῃ, ἐπεὶ ὅτι γε τὸ ἀπὸ τύχης γινόμενον τῶν ὑπὸ προαίρεσίν τε καὶ διάνοιαν πιπτόντων ἐστίν, ὀλίγῳ πρόσθεν εἴρηκε". δοκεῖ δὲ τῇ γραφῇ ταύτῃ καὶ τὸ ἐπαγόμενον συνᾴδειν τὸ εἰ δὲ προελόμενος τούτου ἕνεκ α· πρὸς γὰρ τὸ ἀπροαίρετον ἐπῆχθαι δοκεῖ τὸ εἰ δὲ προελόμενο ς. ἡ δὲ προτέρα γραφὴ τὸ ἀπὸ τύχης τέλος διορίζει τοῦ φυσικοῦ· τὰ γὰρ φυσικὰ τέλη οὐκ ἔστι προαιρετὰ οὐδὲ ἔξωθεν, ἀλλ' ἐν αὐτοῖς τοῖς τὴν φύσιν ἔχουσιν. ἔστι μὲν γὰρ καὶ ἐν τοῖς φύσει γινομένοις ταῖς ἄλλου χάριν γινομέναις φυσικαῖς κινήσεσι μὴ τὸ οὗ χάριν, ἀλλά τι ἄλλο τέλος ἀπαντῆσαι, ὡς τὸ ἑξαδάκτυλον ἐπὶ ἀνθρώπου ἢ βούπρωρον. ἀλλ' οὐκ ἀπὸ τύχης τὰ τοιαῦτα. φαμὲν δὲ ὅτι τὸ ἀπὸ τύχης ἐν τοῖς κατὰ προαίρεσιν ἀπαντᾷ καὶ ἔξωθεν περιγίνεται οὐκ ὂν ἡμῶν τι. τὸ γὰρ τὸ ὀφειλόμενον κομίσασθαι οὐ φύσει τῷ κομιζομένῳ ἐνυπάρχει· οὐδὲ γὰρ τὸ προελέσθαι καὶ ἐλθεῖν εἰς τόνδε τὸν τόπον φύσει. κἂν φύσει προαιρετικὸς ᾖ ὁ ἄνθρωπος, οὐ μὴν τὸ προαιρεῖσθαι τόδε τι φυσικόν. [35]

in Ph 9 340 δύναται δὲ καὶ οὕτως ἀκούεσθαι τὸ λεχθέν, ὅτι τὸ τέλος, ὅπερ ἐστὶν ἡ κομιδή, οὐ τῶν ἐν αὐτῷ αἰτίων ἀποτέλεσμα καὶ τέλος, ἔστι δὲ ἐν αὐτῷ αἴτιον ἡ φύσις· ἡ γὰρ φύσις ἀρχὴ κινήσεως, ἐν ᾧ ὑπάρχει πρώτῳ. ὥστε τὸ ἀπὸ τύχης γενόμενον οὐκ ἔχει ποιητικὸν αἴτιον τὴν φύσιν, ἀλλὰ διάνοιαν καὶ προαίρεσιν· διὸ περὶ τὸ αὐτὸ διάνοια καὶ τύχη· περὶ γὰρ προαίρεσιν καὶ πρᾶξιν ἡ τύχη, ὡς δειχθήσεται, ἡ δὲ προαίρεσις οὐκ ἄνευ διανοίας. p. 197a8 Ἀόριστα μὲν οὖν τὰ αἴτια ἀνάγκη εἶναι ἕως τοῦ καὶ ἄδηλος ἀνθρώπ ῳ . Εἰπὼν τί ἐστιν ἡ τύχη καὶ δι’ ὁρισμοῦ παραδοὺς αὐτήν, ὃν ἐκ τῶν ἀποδεδειγμένων συνήγαγεν, ὅτι ἔστιν ἡ τύχη αἰτία, ὅπερ ὡς γένος παρέλαβε, καὶ “αἰτία κατὰ συμβεβηκὸς ἐν τοῖς κατὰ προαίρεσιν ἕνεκά του”, εἰ δὲ κατὰ συμβεβηκός, καὶ ἐπ’ ἔλαττον, ταῦτα οὖν εἰπὼν ἐφεξῆς οἶμαι βούλεται κατὰ τὸ σύνηθες συμψήφους ἑαυτῷ δεῖξαι καὶ τοὺς ὁτιοῦν περὶ τύχης λέγοντας. τοῦτο δὲ ποιεῖ τὴν ἀποδεδομένην τῆς τύχης ἔννοιαν ἐφαρμόζουσαν τοῖς περὶ αὐτῆς λεγομένοις δεικνύς. καὶ γὰρ ὑπό τινων μὲν λέγεται αἰτία μέν, τοῦ δὲ ἀορίστου αἰτία ἡ τύχη. ὑπὸ δέ τινων μηδὲ εἶναι ὅλως αἰτία τῶν γινομένων ἡ τύχη, ὑπὸ δέ τινων εἶναι μέν, “ἄδηλος δὲ ἀνθρωπίνῃ διανοίᾳ”. λέγεται δὲ καὶ παράλογος ἡ τύχη πρός τινων. ταῦτα οὖν, φησί, πάντα ὀρθῶς λέγεται, καὶ συνᾴδει τοῖς παρ’ ἡμῶν εἰρημένοις. ἐπειδὴ γὰρ κατὰ συμβεβηκὸς αἴτιον ἡ τύχη, τὰ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς αἴτια ἀόριστά ἐστι, καὶ ταύτῃ τῶν καθ’ αὑτὰ διαφέρει, καθὸ ἐπ’ ἐκείνων ἔστιν ὁρίσαντας εἰπεῖν τόδε τοῦδε αἴτιον εἶναι, ἐπὶ δὲ τῶν κατὰ συμβεβηκὸς οὐκέτι. τοῦ γὰρ κομίσασθαι τὸ ἀργύριον ἐλθόντα μὴ τούτου ἕνεκεν, ὅπερ ἀπὸ τύχης φαμέν, ἄπειρα τὰ αἴτια δύναται εἶναι· καὶ γὰρ ἰδεῖν τινα βουλόμενος ἔλθοι ἂν καὶ διώκων καὶ φεύγων καὶ θέαν τινὰ ὀψόμενος. καὶ μυρία ὅσα αἴτια δύναται γίνεσθαι τοῦ εἰς τόνδε ἐλθεῖν τὸν τόπον, ἅπερ πάντα κατὰ συμβεβηκὸς αἴτια γίνεται τοῦ κομίσασθαι τὸ ἀργύριον. καὶ οὐδὲν μᾶλλον τόδε τοῦδε. μόνον γὰρ καθ’ αὐτὸ αἴτιον τοῦ κομίσασθαι τὸ ἀργύριον ἐλθόντα εἰς ἀγορὰν τὸ τούτου χάριν ἐλθεῖν. “μήποτε δέ, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, οἰκειότερόν ἐστι τοῖς προειρημένοις [κατὰ συμβεβηκὸς] διὰ τοῦτο λέγειν τὸ ἕνεκά [τὸ ἕνεκα] τινος γινόμενον κατὰ συμβεβηκὸς αἴτιον εἶναι τούτου, οὗ οὐκ ἐγένετο χάριν, ὅτι ἓν μέν ἐστι τὸ οὗ χάριν γίνεται, ἄπειρα δὲ αὐτῷ ἀπαντῆσαι δύναται καὶ συμβῆναι τὰ ὧν χάριν οὐ γίνεται, ὧν ἐστι καὶ τὸ κομίσασθαι”. [30]

in Ph 9 341 οἰκειότερον δὲ τοῦτό φησι, διότι τοῦ ἀορίστου αἰτία εἴρηται ἡ τύχη. καὶ δῆλον δὲ ὅτι ἡ τοιαύτη ἐπιβολὴ ἀόριστον τὸ ὡς τέλος αἴτιον λαμβάνει, ὅπερ ἐστὶ τὸ ἀπὸ τύχης. ὁ δὲ Ἀριστοτέλης ἀόριστα αἴτια οὐ τὰ τελικὰ τῆς τύχης φησὶν ἀλλὰ τὰ ὡς ποιητικά. ταῦτα γάρ ἐστι τὰ ἀ φ ’ ὧν ἂν γένοιτο τὰ ἀπὸ τύχη ς. καὶ πρὸς τοῦτο τὰ παραδείγματα ἐφεξῆς ἐπάγει λέγων ἄπειρα τὸ πλῆθος τὰ κατὰ συμβεβηκὸς αἴτια τοῦ εἰς ἀγορὰν ἐλθόντα κομίσασθαι τὸ ἀργύριο ν. εἰ τοίνυν ἀόριστα τὰ αἴτι α, φησίν, ἐστὶν ἀ φ ’ ὧν ἂν γένοιτο τὸ ἀπὸ τύχης, εἰκότως ἀόριστος οὖσα ἡ τύχη, εἴπερ κατὰ τὰ ἀόριστα αἴτια θεωρεῖται, ἀορίστου τέλους αἰτία ἔστι τε καὶ λέγεται. εἰ δὲ καὶ τὸ ἀπὸ τύχης ἀόριστον καὶ ἡ τύχη ἀόριστος, εἰκότως “ἄδηλός ἐστιν ἀνθρωπίνῃ διανοίᾳ”. τὰ γὰρ ἀόριστα ἀπερίληπτα τῷ λογισμῷ ἐστιν. ἐπιστῆσαι δὲ ἄξιον, ὅτι πρότερον ‘ἄδηλον ἀνθρωπίνῃ διανοίᾳ‘ τὴν τύχην ἔλεγε δοκεῖν τισιν, οὐ διὰ τὸ ἀόριστον ἀλλὰ διὰ τὸ ‘θεῖόν τι εἶναι ἢ δαιμόνιον‘. ἀλλ’ ἴσως καὶ τοῦτο ὑπενόουν ἐκεῖνοι διὰ τὸ μὴ ἔχειν τι ὡρισμένον προφανὲς αἴτιον τῶν οὕτω γινομένων ἀποδιδόναι. p. 197a10 Καὶ ἔστιν ὡς οὐδὲν ἀπὸ τύχης δόξειεν ἂν γίνεσθαι ἕως τοῦ καὶ φεύγων καὶ θεασάμενο ς . Τρίτον τοῦτο προστίθησιν, ὅτι καὶ οἱ λέγοντες μηδὲν ἀπὸ τύχης γίνεσθαι λέγοιεν ἂν κατά τινα τρόπον ὀρθῶς. εἰ γάρ τις τὰ κυρίως λεγόμενα καὶ καθ’ αὐτὰ αἴτια μόνα λέγοι, μηκέτι δὲ καὶ τὰ κατὰ συμβεβηκός, οὐ δόξει τινὸς αἰτία εἶναι ἡ τύχη· ἐν γὰρ τοῖς κατὰ συμβεβηκὸς λεγομένοις αἰτίοις ἐστὶν αὕτη. πάντα οὖν φησι τὰ εἰρημένα περὶ τῆς τύχης, ὅτι ἄδηλος ἀνθρώπῳ, ὅτι οὐδενὸς αἰτία, ὅτι ἀορίστων αἰτία, ὀρθῶς λέγεται, διότι ἔχει τὸν εἰκότα λόγον καὶ συνᾴδει τῷ ἀποδεδομένῳ τῆς τύχης ὁρισμῷ. καὶ δῆλον ὅτι ἡ πάντων συμφωνία κατασκευαστικὴ καὶ αὐτή ἐστι τοῦ εἶναι τὴν τύχην. ἐφεξῆς δὲ παράδειγμα

ἐπάγει δεικτικὸν καὶ τοῦ τὴν τύχην ὡς μὲν κατὰ συμβεβηκὸς αἰτίαν εἶναι, ὡς δὲ καθ’ αὑτὸ μηδαμῶς, καὶ τοῦ ἀόριστον αἴτιον εἶναι τὴν τύχην, εἴπερ τοῦ ἐλθόντα κομίσασθαι τὸ ἀργύριον μὴ τούτου ἕνεκα ἐλθόντ α , ἄπειρα τὸ πλῆθος αἴτια δύναται εἶναι. εἰπὼν δὲ κατὰ συμβεβηκὸς μὲν αἴτιον εἶναι τὴν τύχην, ἁπλῶς δὲ οὐδενός, παράδειγμα ἐπάγει καθ’ αὑτὸ αἰτίου καὶ κατὰ συμβεβηκὸς λέγων οἷον οἰκίας οἰκοδόμος μὲν αἴτιος καθ’ αὑτὸ δηλονότι καὶ κυρίως, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ αὐλητή ς. [30]

in Ph 9 342 καὶ τότε τοῦ ὡς ἀπὸ τύχης κατὰ συμβεβηκὸς ἐπάγει τὸ παράδειγμα τὸ ἐλθόντα κομίσασθαι τὸ ἀργύριον μὴ τούτου ἕνεκα ἐλθόντ α. ἐπιστῆσαι οὖν ἄξιον, ὅτι οὐ πᾶν τὸ κατὰ συμβεβηκὸς αἴτιον, κἂν προαιρετικὸν εἴη καὶ ἐπ’ ἔλαττον καὶ ἕνεκά του ποιῇ, τύχης ἐστίν, ὡς οὐδὲ πᾶν τὸ κατὰ συμβεβηκὸς ἀποτέλεσμα ἀπὸ τύχης. ἀλλ’ ἀπὸ τύχης μέν ἐστι τὸ [δὲ] ἀπὸ τοῦ καθ’ αὑτὸ αἰτίου προαιρετικοῦ μὴ καθ’ αὑτὸ γινόμενον, τύχη δὲ αὐτὸ τὸ καθ’ αὑτὸ αἴτιον μὴ ὡς καθ’ αὑτὸ λαμβανόμενον. τὸ γὰρ προελέσθαι προελθεῖν τοῦ ἀσπάσασθαι τὸν φίλον ἕνεκεν κατὰ συμβεβηκὸς αἴτιον γινόμενον τοῦ ἀπολαβεῖν τὸ ἀργύριον τύχη γίνεται καὶ τὸ ἀπολαβεῖν ἀπὸ τύχης. τὸ μέντοι 〈τῷ〉 καθ’ αὑτὸ αἰτίῳ συμβεβηκὸς ἄλλο τι παρ’ αὐτὸ ὂν οἷον ὁ αὐλητὴς τῷ οἰκοδόμῳ, εἰ οὐκ ἔστι τύχη, οὐδὲ τὸ ἀπὸ τούτου ἀπὸ τύχης λέγεται. οὐ γὰρ ἄλλο τι προείλετο ὁ οἰκοδόμος καὶ ἄλλο ἠκολούθησεν, ὅπερ δεῖ ἐν τοῖς ἀπὸ τύχης ὁρᾶσθαι. p. 197a18 Καὶ τὸ εἶναι φάναι τὴν τύχην παράλογον ὀρθῶς ἕως τοῦ καὶ ἡ τύχη ἀόριστο ν . Καὶ τὸ παράλογον εἶναι τὴν τύχην ὀρθῶς φησι λέγεσθαι περὶ αὐτῆς. ὁ γὰρ λόγος τῶν ὡρισμένων ἐστίν, ὥστε τὰ ἀόριστα παράλογα. εἰ οὖν ἡ τύχη ἀόριστος, τὸ δὲ ἀόριστον παράλογον, ἡ τύχη παράλογος εἰκότως λέγεται. ὅτι δὲ ἡ τύχη ἀόριστος, ὑπομιμνήσκει ἐκ τοῦ ἐν τοῖς ἐπ’ ἔλαττον εἶναι τὴν τύχην· εἰ γὰρ ἡ τύχη ἐν τοῖς ἐπ’ ἔλαττον αἰτίοις, τὰ δὲ ἐπ’ ἔλαττον ἀόριστα, ἡ τύχη ἀόριστος. p. 197a21 Ὅμως δὲ ἐ π ’ ἐνίων ἀπορήσειεν ἄν τις ἕως τοῦ ἔστι γὰρ ἄλλα ἄλλων ἐγγύτερα τῶν κατὰ συμβεβηκὸς αἰτίω ν . Εἰπὼν ὅτι ἀόριστον αἴτιόν ἐστιν ἡ τύχη, ἀπορίας ἄξιον εἰναί φησιν, εἰ τὰ τυχόντα ὁμοίως αἴτια ἂν γένοιτο τῆς τύχης, τουτέστι τοῦ ἀπὸ τύχης, καὶ μὴ ἄλλα ἄλλων μᾶλλον αἴτιά ἐστιν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν κατὰ συμβεβηκὸς αἰτίων. καὶ γὰρ τοῦ ἀνδριάντος προσεχέστερον αἴτιόν ἐστιν ὁ Πολύκλειτος ἤπερ ὁ ἄνθρωπος. ὡς καὶ ἐν τοῖς καθ’ αὑτὸ αἰτίοις προσεχέστερον ἦν αἴτιον ὁ ἀνδριαντοποιὸς τοῦ τεχνίτου. ὅταν γὰρ νοσοῦντός τινος καὶ ἀποκαρέντος διὰ τὴν τῶν τριχῶν ἀπόθεσιν ἢ πνεῦμα ἐπιγένηται διαφορητικὸν ἢ εἴλησις, τουτέστιν ἀπὸ ἡλίου θέρμη (εἴλη γὰρ ἡ τοῦ ἡλίου αὐγή, ὅθεν καὶ τὸ εἰληθερεῖν), καὶ ἀκολουθήσῃ ἡ ὑγίεια, ἆρα τῆς κατὰ τύχην ὑγιείας ὁμοίως αἴτιόν ἐστι τὸ πνεῦμα ἢ ἡ εἴλησις ἢ τὸ ἀποκεκάρθαι, ἢ μᾶλλον τὸ πνεῦμα ἢ ἡ εἴλησις; ἀλλ’ οὐ τὸ ἀποκεκάρθαι, εἴπερ ἐστὶν ἄλλα ἄλλων ἐγγύτερα καὶ τῶν κατὰ συμβεβηκὸς αἰτίων. [5]

in Ph 9 343 εἰ γὰρ τοῦτο, οὐχ ἁπλῶς ἀόριστον τὸ ἀπὸ τύχης οὐδὲ ἀόριστον αἴτιον ἁπλῶς ἡ τύχη· ὥρισται γὰρ τὸ προσεχέστερον αἴτιον. ἡ μὲν οὖν ἀπορία τοιαύτη, ὡς οἶμαι, τὴν λύσιν ἡμῖν καταλιποῦσα ζητεῖν, ἥτις εἴη ἂν καὶ αὐτὴ τοιαύτη. ὅταν μὲν λαβόντες τὰ κατὰ συμβεβηκὸς αἴτια συγκρίνωμεν, τότε οὐ τὰ τυχόντα αἴτια τῶν γινομένων ἀπὸ τύχης ὁμοίως, ἀλλὰ μᾶλλον τὰ προσεχέστερα· ὅταν δὲ ἁπλῶς ζητῶμεν, τί ἂν αἴτιον γίνοιτο τῶν ἀπὸ τύχης, τότε οὐκ ἔστιν ὁρίσαντας εἰπεῖν τόδε τι· ἄπειρα γὰρ καὶ ἀόριστα ληφθῆναι δύναται. ζητεῖ δὲ ὁ Ἀλέξανδρος, εἰ κατὰ συμβεβηκὸς αἴτιον ἡ τύχη, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ αἴτιόν ἐστι τὸ τῷ καθ’ αὑτὸ αἰτίῳ συμβεβηκός, ἔσται τι καὶ καθ’ αὑτὸ αἴτιον τοῦ ἀπὸ τύχης, ὡς εἶναι τὸ τούτῳ συμβεβηκὸς τύχην. καὶ λέγει ὅτι ἐστὶ τὸ ἐλθεῖν καθ’ αὑτὸ μὲν τοῦ δι’ ὃ ἦλθεν αἴτιον, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ τοῦ ἀπαντήσαντος, ὅ ἐστι τὸ ἀπὸ τύχης· καὶ τότε τὸ ἐλθεῖν ὡς αἴτιον τύχη, ὅταν μὴ ὡς καθ’ αὑτὸ ἁπλῶς, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ αἴτιον ληφθῇ. p. 197a25 Τύχη δὲ ἀγαθὴ μὲν λέγεται ἕως τοῦ τὸ γὰρ παρὰ μικρὸν ὥσπερ οὐδὲν ἀπέχειν δοκε ῖ . Ἡ τῆς ἀγαθῆς καὶ κακῆς τύχης διαίρεσις σαφὴς καὶ τῆς εὐτυχίας καὶ δυστυχίας. καὶ γὰρ πανταχοῦ τὸ ευ τὸ μέγεθος καὶ τὸ ἐκπρεπὲς προστίθησιν.

ὥσπερ εὐκλεῆ λέγομεν οὐ τὸν ὁπωσοῦν ἐπίδοξον, ἀλλὰ τὸν πάνυ, καὶ εὐμαθῆ ὁμοίως. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ δυς μόριον τὸ ἀντικείμενον μέγεθος σημαίνει. ὅτι δὲ ἐν μεγέθει ἡ εὐτυχία ἐστί, δείκνυσιν οἶμαι δυνάμει συλλογιζόμενος οὕτως. ἡ εὐτυχία καὶ δυστυχία κἂν παρὰ μικρὸν ἔχωσι τὸ μέγιστον ἀγαθὸν καὶ κακόν, εὐτυχία καὶ δυστυχία εἰσί· τὰ παρὰ μικρὸν ἔχοντα οὐδὲν ἧττόν ἐστι τοῦτο ὅπερ λέγεται· ταῦτα δὲ ἐν μεγέθει ἐστί, διότι ἐν τοῖς μεγέθεσι τὸ παρὰ μικρὸν οὐδὲν ἀπέχειν δοκεῖ τοῦ ὅλου. ἡ ἄρα εὐτυχία καὶ δυστυχία ὡς μέγεθος ἔχοντα λέγεται οὕτως. καὶ μᾶλλον ὁ Πορφύριος οὕτως ἐπέβαλε καὶ Ἀλέξανδρος κατὰ πρώτην ἐξήγησιν, τοῦ παρὰ μικρὸν ἐνταῦθα οὐκ ἐπὶ τοῦ παρὰ μικρὸν ἐλθόντος τοῦ τυχεῖν καὶ ἐμποδισθέντος ἀκουομένου, ἀλλ᾽ ἐπὶ τοῦ τὸ ὅλον κακὸν καὶ ἀγαθὸν παρὰ μικρὸν λαβόντος, διότι καὶ τὸν τὸ μέγιστον ἀγαθὸν παρὰ μικρὸν λαβόντα εὐτυχῆ καλοῦμεν ὁμοίως τῷ τὸ ὅλον μέγεθος λαβόντι καὶ τὸν τὸ μέγιστον κακὸν παρὰ μικρὸν δυστυχῆ ὡς τοῦ μικροῦ μηδὲν ὄντος. [5]

in Ph 9 344 Καὶ ἄλλως δὲ δυνατὸν ἀκούειν τοῦ εἰρημένου· εἰ γὰρ τὸ παρὰ μικρὸν ἐπὶ μεγέθους εἴωθε λέγεσθαι, λέγομεν δὲ δυστυχεῖν ἐκείνους, ὅσοι παρὰ μικρὸν κακὸν ἄν τι μέγα ἔλαβον, καὶ εὐτυχεῖν ἐκείνους, ὅσοι παρὰ μικρὸν ἀγαθόν τι μέγα ἔλαβον, δῆλον ὅτι ἐν μεγέθει τὸ εὐτυχεῖν καὶ δυστυχεῖν ἐστι. καὶ ἐτίμων τοὺς Παρὰ μικρὸν καλουμένους θεοὺς οἱ Λακεδαιμόνιοι ὡς σωτῆρας, ὅτι τοὺς μέλλοντας κινδυνεύειν τὸ παρὰ μικρὸν τοῦ κινδυνεῦσαι διδόντες ἔσῳζον. καὶ ταύτῃ μᾶλλον τῇ ἐξηγήσει τίθεται ὁ Ἀλέξανδρος. τὸ δὲ ἐπαγόμενον ὅτι ὡς ὑπάρχοντα λέγει ἡ διάνοια · τὸ γὰρ παρὰ μικρὸν ὥσπερ οὐδὲν ἀπέχειν δοκεῖ μᾶλλον τῇ προτέρᾳ συνᾴδει ἐξηγήσει. πῶς γὰρ ὡς ὑπάρχον λέγει ἡ διάνοια τὸ παρὰ μικρὸν ἂν γενόμενον; εἰ δὲ καὶ λέγοι, ὁ παρὰ μικρὸν μεγάλῳ κακῷ περιπεσὼν εἴη ἂν δυστυχής, εἴπερ τὸ μικρὸν τὸ ἐλλεῖψαν ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἐστί. καίτοι εὐτυχῆ φαμεν αὐτόν. καὶ ὁ παρὰ μικρὸν μέγα ἀγαθὸν λαβὼν εἴη ἂν εὐτυχής. καίτοι δυστυχῆ φαμεν αὐτόν, ὅτι μεγάλου ἀγαθοῦ ἀπεστερήθη, ὅπερ ἐστὶ μέγα κακόν. ὅλως δὲ τὸ τοιοῦτον μέγεθος, ἐν ᾧ τὸ τοιοῦτον παρὰ μικρὸν θεωρεῖται, οὐχ ὡς μέγα λέγεται μέγεθος, ἀλλ᾽ ὡς τῷ γενομένῳ καὶ τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν θεωρεῖται. μήποτε οὖν οὐ διὰ τὸ παρὰ μικρὸν ἐν μεγέθει λέγει εἶναι τὸ εὐτυχεῖν καὶ τὸ δυστυχεῖν, ἀλλ᾽ ἀπὸ τοῦ καὶ τοὺς παρὰ μικρὸν ἐλθόντας ἐμπεσεῖν εἰς μέγα κακὸν ἢ μέγα ἀγαθόν, ὡς πλησιάσαντας μὲν παρὰ μικρόν [οὐδέν], πλησιάσαντας δὲ μεγάλῳ κακῷ ἢ μεγάλῳ ἀγαθῷ καὶ μὴ λαβόντας τοὺς μὲν εὐτυχεῖς, τοὺς δὲ δυστυχεῖς καλοῦμεν, ὥσπερ καὶ τοὺς ἀφαιρεθέντας. καὶ ὅτι οὕτως εἶπε δηλοῖ λέγων διὸ καὶ τὸ παρὰ μικρὸν κακὸν ἢ ἀγαθὸν λαβεῖν μέγα ἢ εὐτυχεῖν ἢ ἀτυχεῖν ἐστι ν , ὅτι ὡς ὑπάρχον λέγει ἡ διάνοια καὶ ἀποδέδωκε τῷ μὲν τὸ μέγα κακὸν παρὰ μικρὸν λαβεῖν τὸ εὐτυχεῖν, τῷ δὲ τὸ μέγα ἀγαθὸν τὸ ἀτυχεῖν. δείξας γὰρ πρότερον ἀπὸ τῶν ἤδη ἐχόντων ταῦτα καὶ ἀπὸ τῶν παρὰ μικρὸν ὡς ἀποβαλόντων αὐτὰ τὸ αὐτὸ δείκνυσι. καὶ τὸ ἀβέβαιον δὲ τὴν εὐτυχίαν λέγεσθαι συνᾴδειν φησὶ ταῖς ἀποδεδομέναις περὶ τῆς τύχης ἐννοίαις. εἰ γὰρ ἡ τύχη ἀβέβαιος, δῆλον ὅτι καὶ ἡ εὐτυχία ἀβέβαιος. ὅτι δὲ ἡ τύχη ἀβέβαιος, δῆλον ἐκ τοῦ μήτε ἐν τοῖς ἀεὶ οὖσι μητ᾽ ἐν τοῖς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἶναι τὸ ἀπὸ τύχης, ἀλλ᾽ ἐν τοῖς ὡς ἐπ᾽ ἔλαττον. [35]

in Ph 9 345 πάντα οὖν τὰ εἰρημένα περὶ τῆς τύχης παρίστησιν, ὅτι τοιαύτη ἦν τῆς τύχης ἔννοια παρὰ τοῖς ἀνθρώποις, οἵαν ὁ ἀποδοθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους λόγος διήρθρωσεν. p. 197a32 Ἔστι μὲν οὖν ἄμφω ἕως τοῦ καὶ τούτων ὅσα ἂν γένοιτο ἕνεκά το υ . Μετὰ τὸν περὶ τύχης λόγον ἀκόλουθον ἦν περὶ τοῦ αὐτομάτου διδάξαι λοιπόν, τί τέ ἐστι καὶ τί τῆς τύχης διαφέρει. πρῶτον δὲ τὴν κοινωνίαν αὐτῶν παραδίδωσιν, ὅτι ἔστιν ἄμφω κατὰ συμβεβηκὸς αἴτια ἐν τοῖς ἐπ᾽ ἔλαττόν τε καὶ ἐνδεχομένως γινομένοις, ἀλλ᾽ οὐ τοῖς ἁπλῶς, τουτέστιν ἀναγκαίως, οὐδὲ τοῖς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ τῶν ἐπ᾽ ἔλαττον ἐν τοῖς ἕνεκά του γινομένοις. ἐπεὶ δὲ τὸ ἐνδεχόμενον καὶ κατὰ τοῦ ἀναγκαίου καὶ κατὰ τοῦ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατηγορεῖται (ὁμώνυμον γάρ ἐστι), εἰπὼν τὴν τύχην ἐν τοῖς ἐνδεχομένοις εἶναι, διορίζων τὸ πῶς ἐνδεχομένοις προσέθηκε τὸ μὴ μόνον ὡς ἁπλῶ ς , μηδὲ ὡς ἐπὶ τὸ πολ ύ, ἵνα τοῦ ἐνδεχομένου νῦν ὡς ἐπ᾽ ἔλαττον λεγομένου ἀκούσωμεν.

p. 197a36 Διαφέρει δὲ ὅτι τὸ αὐτόματον ἐπὶ πλέον ἐστίν ἕως τοῦ ἄλλως δὲ οὐκ ἔστι ν . Εἰπὼν τὴν κοινωνίαν τῆς τύχης καὶ τοῦ αὐτομάτου τὴν διαφορὰν αὐτῶν ἐφεξῆς παραδίδωσιν, ἐπὶ πλέον λέγων τὸ αὐτόματον τῆς τύχης, διότι τὸ μὲν ἀπὸ τύχης πᾶν καὶ ἀπὸ ταὐτομάτου, τὸ δὲ ἀπὸ ταὐτομάτου οὐ πᾶν ἀπὸ τύχης. ἡ μὲν γὰρ τύχη ἐν μόνοις ἐστὶ τοῖς πρακτοῖς, ἅπερ ἐστὶ κατὰ προαίρεσιν, ὡς ἐν τοῖς Ἠθικοῖς ἐδιδάχθημεν. διὸ καὶ ἔλεγε τὴν τύχην ἐν τοῖς ἀπὸ διανοίας εἶναι καὶ προαιρέσεως, τὸ δὲ αὐτόματον καὶ ἐν τούτοις καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις, ὅσα ἕνεκά του γινόμενα μάτην μὲν ὅσον ἐπ' ἐκείνῳ ἐγένετο, ἄλλο δέ τι τέλος ἔσχε τοῖς προηγησαμένοις ἀκολουθοῦν, εἴτε ἐν φυσικοῖς εἴτε ἐν ἀλόγοις εἴτε ἐν προαιρετικοῖς τοῦτο συμβαίη. ὅτι δὲ ἐν προαιρέσει καὶ πράξει ἡ τύχη, δείκνυσιν ἐκ τοῦ ἐν τούτοις εἶναι τὴν τύχην, ἐν οἷς καὶ ἡ εὐτυχία, καὶ τὴν εὐτυχίαν ἐν τοῖς πρακτικοῖς καὶ περὶ πρᾶξιν λαμβάνεσθαι. καὶ τοῦτο δὲ πάλιν δείκνυσιν ἐκ τοῦ τὴν εὐτυχίαν εἰς ταὐτὸν ἰέναι τῇ εὐδαιμονίᾳ ἢ ἐγγύς, τὴν δὲ εὐδαιμονίαν πρᾶξίν τινα καὶ εὐπραξίαν εἶναι. εἰ οὖν ἡ τύχη ἐν οἷς καὶ ἡ εὐτυχία, ἡ δὲ εὐτυχία ἐν οἷς καὶ ἡ εὐδαιμονία, διότι τῇ εὐδαιμονίᾳ 〈ἡ αὐτή〉 πώς ἐστιν, ἡ δὲ εὐδαιμονία ἐν πράξει, διότι εὐπραξία τίς ἐστι, καὶ ἡ τύχη ἐν πράξει ἐστίν. [30]

in Ph 9 346 οὐ καλῶς δὲ δοξάζουσιν οἱ τὴν εὐτυχίαν εὐδαιμονίαν οἰόμενοι. ἀλλ' ἔστι μέν τι τῶν πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν, οὐ μὴν ταὐτὸν οὐδὲ ὅμοιον, εἴπερ ἡ μὲν εὐτυχία ἀβέβαιος, ἡ δὲ εὐδαιμονία μονιμωτάτη. διώρισται δὲ περὶ τούτων ἐν τοῖς Ἠθικοῖς. Ὅτι δὲ ἐν προαιρέσει καὶ πράξει ἡ τύχη, δείκνυσι καὶ ἐκ τοῦ ἀντικειμένου. εἰ γὰρ ἐν οἷς πρᾶξις οὐκ ἔστιν, ἐν τούτοις οὐδὲ τὰ ἀπὸ τύχης, δῆλον ὅτι ἐν οἷς τὰ ἀπὸ τύχης ἐστίν, ἐν τούτοις καὶ πρᾶξις, καὶ περὶ πρᾶξιν καὶ προαίρεσιν ἡ τύχη. ὅτι δὲ ἐν οἷς πρᾶξις οὐκ ἔστιν, οὐδὲ τὰ ἀπὸ τύχης, ὑπομιμνήσκει ἐκ τῶν ἀψύχων καὶ τῶν θηρίων καὶ τῶν παιδίων. ταῦτα γὰρ οὔτε πράττειν λέγεται, διότι οὐκ ἔχει προαίρεσιν, οὔτε ἀπὸ τύχης τι ποιεῖν. οὐδὲ εὐτυχία οὐδὲ ἀτυχία ὑπάρχει τούτοις, εἰ μὴ καθ' ὁμοιότητά τινα καὶ ἀναλογίαν. διὸ κἂν λέγῃ Πρώταρχος εὐτυχεῖς εἶναι τοὺς λίθου ς , ἐξ ὧν οἱ βωμο ί , διότι τιμῶντα ι , οἱ δὲ ὁμόζυγες αὐτῶν καταπατοῦνται, οὕτως ἀκουστέον τοῦ λεγομένου ὡς καθ' ὁμοιότητα τὴν πρὸς εὐτυχίαν. ὅμοιον γὰρ ἔχουσι τὸ μηδὲν μηδὲ αὐτοὶ συντελέσαι πρὸς τὸ γενέσθαι βωμοί, ὥσπερ οὐδὲ ἐκεῖνό τι συνετέλεσε προηγουμένως εἰς τὸ τέλος, ὃ μὴ προελομένοις αὐτοῖς κατὰ τύχην ὑπαντιάσαι λέγομεν. τί οὖν οὐδαμῶς ἐστιν ἐν τούτοις τὸ ἀπὸ τύχης; ἢ ποιητικὸν μὲν αἴτιον τῶν ἀπὸ τύχης οὐ δύναται ταῦτα εἶναι, διότι ἡ τύχη προαιρέσει παρυφίσταται καὶ πράξει, πάσχειν δὲ ἀπὸ τύχης δύναται καὶ ταῦτα, ὅταν ὁ πράττων, ᾧ τὸ ἀπὸ τύχης ἀκολουθεῖ, πράξῃ τι περὶ αὐτὰ ἀπὸ τύχης, οἷον ὁ τὸν τύραννον Προμηθέα πλήξας μὲν ἐπὶ τῷ ἀνελεῖν, διακόψας δὲ τὸ φῦμα καὶ ἰασάμενος. εὐτυχὲς γὰρ ἂν οὕτω λέγοιτο τὸ ξίφος καὶ τάχα ἂν καὶ προσκυνοῖτο ὑπὸ τοῦ θεραπευθέντος. καὶ ζῳγράφου δέ ποτε γράφοντος ἵππον καὶ ῥίψαντος ἀκουσίως τὴν σπογγιὰν ἀφρὸς ἐν τῷ στόματι τοῦ γραφομένου ἵππου κατὰ τύχην ἀπετυπώθη. εἰ δὲ καὶ ξύων τις λίθον, ἵνα τι ἄλλο ποιήσῃ, βωμὸν εἰργάσατο κατὰ τύχην, κατὰ τύχην ἂν εἴη γεγονὼς ὁ βωμός. μήποτε δὲ ταῦτα οὐ τῶν ἀψύχων εἰσὶ τυχαῖα, ἀλλὰ τῶν ἐνεργούντων περὶ αὐτά. τῷ γὰρ ζῳγράφῳ καὶ τῷ λιθοξόῳ ἄλλο τι ποιοῦντι ἄλλο συνέβη. καὶ τούτοις δὲ ἴσως καθ' ὁμοιότητα, ὅτι ἐπ' ἄλλῳ γενομένοις ἄλλο ἀπήντησε. p. 197b13 Τὸ δὲ αὐτόματον καὶ τοῖς ἄλλοις ζῴοις καὶ πολλοῖς τῶν ἀψύχων ἕως τοῦ ὅσα ἀπὸ ταὐτομάτου γίνεται τῶν προαιρετῶν τοῖς ἔχουσι προαίρεσι ν . Ὁ Ἀλέξανδρος καὶ τοῖς ἀλόγοις ζῴοις γράφει καὶ τοῖς ἀψύχοις, οὐδὲν διάφορον σημαινούσης τῆς γραφῆς. [35]

in Ph 9 347 ἀπόδειξις δὲ τοῦτό ἐστι τοῦ τὸ αὐτόματον ἐπὶ πλέον εἶναι τοῦ ἀπὸ τύχης, εἴπερ τοῦτο μὴ μόνον ἐν ἀνθρώποις, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ζῴοις ἐστὶ καὶ ἐν τοῖς ἀψύχοις. πιστοῦται δὲ αὐτὸ διὰ παραδειγμάτων. ὁ γὰρ ἵππος ὁ ληφθεὶς ὑπὸ τῶν πολεμίων εἶτα διψήσας καὶ ἐλθὼν ἐπὶ τοὺς προτέρους τόπους τοῦ πιεῖν ἕνεκα καὶ ἀναληφθεὶς ὑπὸ τοῦ δεσπότου αὐτόματος ἦλθ ε, φαμέν, τουτέστιν αὐτόματος ἐσώθη ἐλθών, ὅτι ἐσώθη μὲν ἐλθώ ν , οὐ τοῦ σωθῆναι δὲ ἕνεκεν ἦλθ ε.

καὶ ὁ τρίπους ὁ πεσὼν καὶ στὰς οὕτως ὥστε κάθισμα γενέσθαι, αὐτόματος λέγεται πεσεῖν οὕτως, διότι ἔπεσε μὲν εἰς κάθισμα, οὐ τούτου δὲ ἕνεκα ἔπεσε τοῦ κάθισμα γενέσθαι, ἀλλὰ τοῦ τὸν οἰκεῖον καταλαβεῖν τόπον. καὶ καθόλου ὅταν ἐν τοῖς ἕνεκά του γινομένοις μὴ τοῦ συμβάντος ἕνεκε ν , οὗ ἔξω τὸ αἴτιον, γένηται τὸ ἕνεκά του, ἀλλά τι ἄλλο ἀκολουθήσει παρ' ἐκεῖνο, οὗ ἕνεκα ἐγένετο, τότε κοινῶς ἀπὸ ταὐτομάτου ταῦτα λέγομεν γίνεσθαι. καλῶς δὲ τὸ ἀπαντῆσαν τέλος ἔξωθεν εἶναι δεῖν φησι καὶ οὐκ ἐν τῇ φύσει τοῦ πράγματος, εἴπερ ἐκ ταὐτομάτου γίνοιτο. εἰ γὰρ ὁ πεσὼν λίθος κυβικὸν ἔχοι τὸ σχῆμα, οὐκ ἐκ ταὐτομάτου ἂν λέγοιτο πρὸς καθέδραν ἐπιτηδείως καταπεσεῖν. ἐν τῇ φύσει γὰρ ἦν αὐτοῦ τὸ πάντως, εἰ πίπτοι, τοῦτον τὸν τρόπον καταπεσεῖν. διὰ τοῦτο οὐδὲ τὸ πῦρ ἀπὸ ταὐτομάτου κινεῖται ἄνω· φύσις γὰρ αὕτη τοῦ πυρὸς ἔνδοθεν οὕτω κινοῦσα. διὰ τοῦτο δὲ ἐρεῖ, ὅτι μηδὲ τὰ παρὰ φύσιν αὐτομάτως, ὅτι μὴ ἔξω αὐτῶν τὸ αἴτιον ἢ τὸ ποιητικὸν ἢ τὸ τελικὸν ἢ τάχα καὶ ἄμφω, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἐκ ταὐτομάτου γινομένων καὶ τὸ ποιητικὸν ἔξω καὶ ἀφανὲς εἶναι χρὴ καὶ τὸ τέλος· ὡς τοῦ πατάξαι τὸν λίθον καὶ τὸ πατάξαι ἔξωθεν, ὅπερ ἐστὶ τὸ τέλος (οὐ γὰρ ἐνυπάρχει τῷ λίθῳ) καὶ τὸ ποιητικὸν αἴτιον τῆς πληγῆς. διὸ καὶ ἀπὸ ταὐτομάτου τοῦτο. καὶ ταῦτα μὲν τὰ κοινῶς ἀπὸ ταὐτομάτου λεγόμενα. Τούτων δὲ ἀπὸ τύχης ἐστί φησιν, ὅσα τῶν προαιρετῶν ἀπὸ ταὐτομάτου γίνεται ἐν τοῖς ἔχουσι προαίρεσι ν. καὶ καλῶς προσέθηκε τὸ ἐν τοῖς ἔχουσι προαίρεσι ν. τούτῳ γὰρ τὰ ἀπὸ τύχης ἐχώρισε τῶν ἐκ ταὐτομάτου· τὸ γὰρ αὐτόματον ἐν τοῖς προαιρετοῖς, κἂν μὴ προαίρεσιν ἔχῃ ταῦτα οἷς συμβαίνει. τὸ γὰρ ἐλθεῖν τὸν ἵππον προαιρετὸν ἦν τῷ δεσπότῃ, οὐ μὴν κατὰ προαίρεσιν ὁ ἵππος ἦλθε. καὶ ὁ τρίπους οὕτως ἂν κατὰ προαίρεσιν ὑπό τινος ἐτέθη, οὐ μέντοι κατὰ προαίρεσιν κατέπεσεν οὕτως. λέγει δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ἀριστοτέλης περὶ τοῦ αὐτομάτως πατάξαντος λίθου "ὅτι πέσοι ἂν ὑπό τινος καὶ τοῦ πατάξαι ἕνεκα", ὅταν τις τοῦτο προελόμενος βάλῃ. [30]

in Ph 9 348 διὰ τοῦτο οὖν καὶ τοῦτο προαιρετὸν καὶ ἐν τοῖς ἕνεκά του. ὥστε τῶν ἕνεκά του καὶ ἐκ ταὐτομάτου τὰ μὲν ἁπλῶς αἱρετά, τὰ δὲ καὶ κατὰ προαίρεσιν ἅπερ ἐστὶν ἀπὸ τύχης. κατὰ προαίρεσιν δέ, οὐχ ὅτι ἐκεῖνο προείλετο τὸ ἀκολουθῆσαν (οὐ γὰρ ἂν ἦν ἀπὸ τύχης), ἀλλ' ὅτι προαιρέσει ἐπ' ἄλλῳ τινὶ προβληθείσῃ ἐπεγένετο. "οὐ πάντως δέ, φησὶν Ἀλέξανδρος, ἐν οἷς παρὰ τὴν προαίρεσιν ἄλλο τι ὑπήντησεν, εὐθέως τύχη τοῦτο καὶ ἀπὸ τύχης, ἀλλ' ἂν τὸ τοιοῦτον ᾖ οἷον μὴ ἀναγκαίως μηδὲ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀκολουθεῖν τῷ ἄλλου χάριν γινομένῳ· τῷ γὰρ ἰσχύος χάριν γυμνασαμένῳ πλείω καὶ διὰ κόπον πυρέξαντι ἀπροαίρετον μὲν τὸ πυρέξαι, οὐκ ἀπὸ τύχης μέντοι· εἴωθε γὰρ ἐπὶ τῶν πλείστων τῶν ἀσυμμέτρων γυμνασίων κόπος ἐπιγίνεσθαι, ἐπὶ δὲ τούτῳ πυρετός. καὶ τῷ χειμῶνος πλέοντι πολλάκις ναυάγιον ἀκολουθεῖ οὐ κατὰ προαίρεσιν μέν, οὐ μὴν ἀπὸ τύχης." p. 197b22 Σημεῖον δὲ τὸ μάτην ἕως τοῦ ὅτι πέσοι ἂν ὑπό τινος καὶ ἕνεκα τοῦ πατάξα ι . Εἰπὼν ὅτι κοινῶς ἀπὸ ταὐτομάτου τότε λέγομέν τι γίνεσθαι, ὅταν τῷ ἕνεκά του γινομένῳ μὴ τὸ οὗ ἕνεκα ἐγένετο ἀκολουθήσῃ, ἀλλά τι ἄλλο παρὰ τοῦτο οὗ οὐκ ἦν ἔνδον ἡ ἀρχή, σημεῖον τοῦ τοῦτο οὕτως ἔχειν ποιεῖται τὸ καὶ τὸ μάτην παρ' ὃ γέγονε τὸ αὐτόματον τοιοῦτον εἶναι. καὶ γὰρ μάτην λέγεταί τι γενέσθαι, ὅταν τὸ ἕνεκα ἄλλου γινόμενον μὴ ἐκεῖνο σχῇ τέλος, οὗ ἕνεκα ἐγίνετο. οἷον εἴ τις βαδίζοι διὰ λάπαξιν τῆς γαστρός, εἰ μὴ ἀκολουθήσει τοῦτο βαδίσαντι, μάτην φαμὲν βαδίσαι καὶ ἡ βάδισις μάταιος. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ μάτην τὸ πεφυκὸς ἄλλου ἕνεκ α , ὅταν μὴ περαίνῃ ἐκεῖν ο , οὗ ἕνεκα ἦν ἢ ἐπεφύκε ι. τοιγαροῦν εἴ τις φαίη λελοῦσθαι μάτην, ὅτι οὐκ ἐξέλιπεν ὁ ἥλιος, γελοίως ἂν λέγοι· οὐ γὰρ ἕνεκα τοῦ ἐκλιπεῖν τὸν ἥλιον ἐλούετο. διττὸν δὲ τὸ μάτην, μᾶλλον δὲ τριττόν. ἢ γὰρ οὐδὲν ἕτερον ἀκολουθεῖ τῷ μάτην γινομένῳ, ἀλλὰ μόνον τοῦ οἰκείου τέλους ἡμάρτηκεν ὡς ἡ βάδισις τοῦ τὴν γαστέρα λαπαχθῆναι· ἢ ἕτερόν τι ἀκολουθεῖ τέλος παρ' ἐκεῖνο, οὗ ἕνεκεν ἐγένετο τὸ προγεγονός· ἢ καὶ ἐκεῖνο ἀκολουθεῖ τὸ οὗ ἕνεκα καὶ ἄλλο τι παρ' ἐκεῖνο. κατέπεσε γὰρ ὁ λίθος

οὐ τοῦ πατάξαι ἕνεκεν, ἀλλ᾽ ἵνα τὸν οἰκεῖον καταλάβῃ τόπον. διὸ ἀπὸ ταὐτομάτου μὲν οὕτως κατέπεσεν ὡς πλῆξαι, καθ᾽ αὐτὸ δὲ ὡς τὸν οἰκεῖον τόπον καταλαβεῖν. [30]

in Ph 9 349 μάτην δὲ ὡς πρὸς τὸ πλῆξαι κατέπεσε καὶ ἡ πληγὴ ἀπὸ ταὐτομάτου. ὅτι πέσοι μὲν ἂν ὑπό τινος βληθεὶς ἕνεκα τοῦ πατάξαι, καὶ διὰ τοῦτο ἐν τοῖς ἕνεκά τού ἐστιν, οὐ μέντοι διὰ τοῦτο τότε ἔπεσεν. ἔστι δὲ καὶ ἄλλη γραφὴ τῆς ἐν ἀρχῇ λέξεως τοιαύτη· σημεῖον δὲ τὸ μάτη ν , ὅτι λέγεται ὅταν μὴ γένηται τὸ οὗ ἕνεκ α , ἀλ λ ᾽ ὃ ἐκείνου ἕνεκ α. τὸ δὲ αὐτὸ καὶ αὕτη δηλοῖ· μάτην γὰρ λέγεταί τι γίνεσθαι, ὅταν μὴ γένηται τὸ οὗ ἕνεκα ἄλλο ἄν τι προεγένετο δι᾽ ἐκεῖνο τὸ προγενόμενον, ἀλλά τινι ἄλλῳ τὸ γενόμενον ἀκολουθήσῃ τῷ κατὰ συμβεβηκὸς αἰτίῳ. τὸ γὰρ πλῆξαι, ὅταν μὴ γένηται ἕνεκά του δι᾽ αὐτὸ βαλόντος, ἐκ ταὐτομάτου λέγεται γίνεσθαι, ὅτι τῷ μάτην ὡς πρὸς τὸ πλῆξαι προγενομένῳ ἠκολούθησε. τοῦτο δὲ ἦν ἡ ἐπὶ τὸν οἰκεῖον τόπον φορά, ἥτις οὐ τοῦ πλῆξαι ἕνεκεν ἐγένετο. Ἄξιον δὲ οἶμαι τοῖς ἐνταῦθα λεγομένοις ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐπιστῆσαι. “οὐ γὰρ λέγει, φησίν, ὁ Ἀριστοτέλης ταὐτὸν εἶναι τὸ αὐτόματον καὶ τὸ μάτην, ὥς τινες ᾠήθησαν, ἀλλ᾽ ᾧ διαφέρει τύχη καὶ τὸ ἀπὸ τύχης, τούτῳ καὶ τὸ μάτην τοῦ αὐτομάτου. τύχη μὲν γὰρ ἦν τὸ ποιητικὸν αἴτιον κατὰ συμβεβηκός, τὸ ἀπὸ τύχης δὲ τὸ τῷ τοιούτῳ αἰτίῳ ἐπακολουθῆσαν καὶ τελικὸν αἴτιον τοῦ τοιούτου ποιητικοῦ. οὕτως οὖν καὶ μάτην μὲν τὸ ποιητικὸν ἂν εἴη κατὰ συμβεβηκὸς αἴτιον γινόμενόν ποτε τῷ αὐτομάτῳ, αὐτόματον δὲ τὸ ἐπακολουθῆσαν τῷ μάτην γινομένῳ. διαφέρει δὲ τοῦ ἀπὸ τύχης, ὅτι οὐ πάντῃ τῷ μάτην ἀεὶ τὸ αὐτόματον ἐπακολουθεῖ, τῇ δὲ τύχῃ τὸ ἀπὸ τύχης ἀεί. ἀλλ᾽ ὅταν ἐπακολουθήσῃ, τὴν αὐτὴν τάξιν ἔχουσι τό τε ἀπὸ τύχης καὶ τὸ αὐτόματον. ἠπάτησε δέ τινας, ὡς ταὐτὸν Ἀριστοτέλους τὸ μάτην καὶ τὸ αὐτόματον λέγοντος, τὸ ἐπενεχθὲν παράδειγμα οὐκ οἰκείως ῥηθέν. κατέπεσε γά ρ, φησίν, οὐ τοῦ πατάξαι ἕνεκεν ὁ λίθο ς . ἀπὸ ταὐτομάτου ἄρα κατέπεσεν ὁ λίθο ς , ὅτι πέσοι ἂν ὑπό τινος καὶ τοῦ πατάξαι ἕνεκε ν. ἀκαταλλήλως γὰρ ἔχει τὸ παράδειγμα. μάτην μὲν γὰρ ἂν λέγοιτο πεπτωκέναι ὁ λίθος, εἰ οὗ χάριν ἔπιπτε μὴ ἐγένετο· τοῦτο γὰρ εἴρηκεν εἶναι τὸ μάτην. αὐτόματον δὲ ἂν ἐγεγόνει τὸ πληγῆναί τινα ὑπ᾽ αὐτοῦ, εἰ ἄλλου χάριν καταφερόμενος τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίησεν, ἐπάταξε δέ τινα. δεῖ οὖν προσυπακούειν τῷ ἀπὸ ταὐτομάτου ἄρα κατέπεσε τὸ ‘καὶ ἔπληξεν‘. ἀπὸ ταὐτομάτου μὲν γὰρ ἔπληξε, κατέπεσε δὲ μάτην. ὅτι γὰρ τοῦτο βούλεται, ἐδήλωσε δι᾽ οὗ ἐπιφέρει λέγων ὅτι πέσοι ἂν ὑπό τινος καὶ τοῦ πατάξαι ἕνεκ α. ὡς γὰρ τοῦ πατάξαι αὐτὸν αὐτομάτως γεγονότος λέγει, οὐ τοῦ καταπεσεῖν”. Ταῦτα τοῦ Ἀλεξάνδρου λέγοντος αὐτοῖς 〈τοῖσ〉 ῥήμασι, τὸ μὲν μὴ εἶναι τὸ μάτην καὶ τὸ αὐτόματον τὸ αὐτὸ καλῶς εἰρῆσθαί μοι δοκεῖ. καὶ γὰρ μάτην μὲν καὶ ἐκεῖνο λέγομεν ᾧ μηδὲν ἀκολουθεῖ, ὡς μάτην βαδίσαι λέγομεν τὸν λαπάξεως μὲν ἕνεκα τῆς γαστρὸς βαδίσαντα, μὴ λαπαχθέντα δέ. [35]

in Ph 9 350 τὸ δὲ αὐτόματόν ἐστιν, ᾧ πάντως μὲν ἀκολουθεῖ τι, κατὰ συμβεβηκὸς δέ, ὡς αὐτὸ τὸ προηγησάμενον ὅσον ἐπὶ τῷ ἀκολουθήσαντι μάτην προγεγονέναι καὶ διὰ τοῦτο καλεῖσθαι αὐτόματον. τὸ μέντοι τούτῳ διαφέρειν τὸ μάτην καὶ τὸ αὐτόματον, ᾧ διαφέρει ἥ τε τύχη καὶ τὸ ἀπὸ τύχης, καὶ τὸ ποιητικὸν μὲν εἶναι τὸ μάτην τοῦ αὐτομάτου, τὸ δὲ τέλος καὶ τὸ ἐπακολουθοῦν εἶναι τὸ αὐτόματον, οὐκέτι ὀρθῶς εἰρῆσθαί μοι δοκεῖ. τῇ γὰρ τύχῃ οὐ τὸ μάτην, ἀλλὰ τὸ αὐτόματον ἀναλογεῖ, τῷ δὲ ἀπὸ τύχης τὸ ἀπὸ ταὐτομάτου. καὶ ποιητικὸν μὲν τὴν τύχην καὶ τὸ αὐτόματόν φησιν ὁ Ἀριστοτέλης ἀλλ᾽ οὐχὶ τὸ μάτην, τελικὰ δὲ τὸ ἀπὸ τύχης καὶ τὸ ἀπὸ ταὐτομάτου, ἀλλ᾽ οὐχὶ τὸ αὐτόματον. καὶ γὰρ ἀρχόμενος μὲν τοῦ λόγου φησίν· ἔστι “δὲ καὶ ἡ τύχη καὶ τὸ αὐτόματον τῶν αἰτίων”, καὶ μετ᾽ ὀλίγα “ἔστι μὲν οὖν ἄμφω αἴτια, καθάπερ εἴρηται, καὶ ἡ τύχη καὶ τὸ αὐτόματον”, περὶ δὲ τῶν τελῶν “τὸ μὲν γὰρ ἀπὸ τύχης πᾶν, φησίν, ἀπὸ ταὐτομάτου” καὶ πάλιν “ἀπὸ τύχης δὲ τούτων ὁπόσα ἀπὸ ταὐτομάτου” τὸ δέ γε μάτην οὔτε τὸ αὐτὸ τῷ αὐτομάτῳ φησίν (ἀλλὰ παρώνυμον τὸ αὐτόματον ἀπὸ τοῦ μάτην, διότι αὐτὸ τὸ προγεγονὸς μάτην προγέγονεν ὅσον ἐπὶ τῷ ἀκολουθήσαντι) οὔτε ποιητικὸν τοῦ αὐτομάτου.

ἀλλὰ καθ’ ὅσον ἄπρακτον τὸ ὅσον ἐφ’ ἑαυτῷ, κατὰ τοσοῦτον ἐδεήθη αὐτοῦ, πρὸς πίστιν τῆς τοῦ αὐτομάτου ἀποδόσεως καὶ αὐτοῦ τοιούτου ὄντος. ὅλως δὲ τὸ μάτην καθὸ μάτην οὐδὲ ἔστι ποιητικὸν αἴτιον, ὥσπερ ἡ τύχη καὶ τὸ αὐτόματον. τῷ γὰρ μάτην οὐκ ἀκολουθεῖ τὸ τέλος, ὥστε οὐ ποιητικὸν οὐδὲ κατὰ συμβεβηκός, ἀλλὰ τὸ αὐτόματόν ἐστι τὸ ποιητικόν, ᾧ τὸ ἐκ ταὐτομάτου ἀκολουθεῖ, ὅσον μὲν ἐπὶ τῷ ἀκολουθήσαντι μάτην προγενομένου τοῦ προγεγονότος, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ γενομένης τῆς ἀκολουθίας. ἀλλ’ οὐδὲ τὸ παράδειγμα τὸ ἐπὶ τοῦ λίθου ἀνοικείως ἐρρήθη. ὡς γὰρ εἶπεν ἀπὸ ταὐτομάτου ἐλθεῖν τὸν ἵππον, τουτέστιν ἀποσωθῆναι τῷ δεσπότῃ, οὕτως καὶ πεσεῖν ἀπὸ ταὐτομάτου φησὶ τὴν πληκτικὴν πτῶσιν. ἔστιν οὖν αὐτόματον μὲν τὸ κατὰ συμβεβηκὸς αἴτιον τῆς πληγῆς, ἀπὸ ταὐτομάτου δὲ ἡ πληγή. τὸ δέ γε μάτην οὐχ ὅτι οὐκ ἔτυχε τοῦ τέλους τοῦ οἰκείου ὁ λίθος, ἀλλ’ ὅτι ὡς πρὸς τὸ πλῆξαι αὐτὸ τοῦτο ἡ πτῶσις μάτην ἐγένετο· οὐ γὰρ τοῦ πλῆξαι ἕνεκεν, ἀλλὰ τοῦ τὸν οἰκεῖον τόπον καταλαβεῖν. ὡς εἴ γε ἔπεσεν ὑπό τινος βληθεὶς ἐπὶ τῷ πλῆξαι, οὐκ ἂν ἦν ἡ πληγὴ ἀπὸ ταὐτομάτου. [30]

in Ph 9 351 Ἐκείνῳ δὲ καλῶς ἐπέστησεν ὁ Ἀλέξανδρος ὅτι “καὶ τὸ ἀπὸ ταὐτομάτου ἐν τοῖς προαιρετοῖς καὶ τοῖς ἕνεκά του δεῖξαι βουλόμενος προσέθηκε τὸ ὅτι πέσοι ἂν ὑπό τινος καὶ τοῦ πατάξαι ἕνεκ α.” ὅταν γὰρ τὸ ἐπιγενόμενον τῷ μάτην ὡς πρὸς τὸ ἐπιγενόμενον προγενομένῳ τοιοῦτον ᾖ, ὡς κἂν αὐτοῦ χάριν τι γενέσθαι, μὴ μέντοι τότε τούτου χάριν τὰ πρὸ αὐτοῦ γέγονε, τότε αὐτομάτως τοῦτο γέγονεν. “ὅτι δέ, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, τὸ αὐτόματον τὸ γινόμενον λέγει, δῆλόν ἐστιν ἐκ τοῦ ὑποτάσσειν αὐτὸν καὶ τὸ ἀπὸ τύχης τῷ αὐτομάτῳ καὶ ἐπὶ πλέον λέγειν τὸ αὐτόματον τοῦ ἀπὸ τύχης γεγονέναι. τὸ γὰρ ἀπὸ τύχης τὸ ἐπὶ τέλους λέγεται, καὶ τὸ σωθῆναι τὸν ἵππον τοιοῦτον”. καὶ εἴη ἂν ὑποτάσσων τὸ ἀπὸ τύχης τῷ αὐτομάτῳ, ἐν οἷς φησι “διαφέρει δὲ ὅτι τὸ αὐτόματον ἐπὶ πλέον ἐστίν”. ἀλλ’ ἔδει καὶ τὸ ἐφεξῆς ἐννοεῖν· ἐπάγει γάρ· “τὸ μὲν γὰρ ἀπὸ τύχης πᾶν ἀπὸ ταὐτομάτου,” ὥστε καὶ πρότερον τὸ ἐπὶ πλέον τοῦ ἀπὸ τύχης, ὅπερ ἐκάλεσεν αὐτόματον, τὸ ἀπὸ ταὐτομάτου ἔλεγε. τοῦτο γὰρ τῷ ἀπὸ τύχης ἀναλογεῖ. τὸν δὲ ἵππον αὐτόματόν φησιν ἐλθεῖν κυρίως λέγων, εἴπερ αὐτόματον μὲν τὸ ἐλθεῖν, ἀπὸ ταὐτομάτου δὲ ἐλθόντα σωθῆναι. εἰ δέ ποτε καὶ τῷ αὐτομάτῳ ἀντὶ τοῦ ἐκ ταὐτομάτου χρῆται, θαυμαστὸν οὐδέν. καὶ γὰρ Ὅμηρος οὕτως χρῆται ἐν οἷς φησιν, αὐτόματος δὲ οἱ ἦλθε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος, καὶ αὐτόματοι δὲ πύλαι μύκον οὐρανοῦ, ἃς ἔχον Ὧραι, τὸ ἐκ μὴ προηγησαμένης αἰτίας προφανοῦς ἀποτέλεσμα αὐτόματον λέγων, ὅπερ ἐκ ταὐτομάτου λέγοιτο ἂν κυριώτερον, ἀναλογοῦν τῷ ἀπὸ τύχης. εἰ γὰρ αὐτόματον τὸ ἀποτέλεσμά ἐστιν, τὸ ἐκ ταὐτομάτου τί ἂν εἴη; καὶ τὸ ἀπὸ τύχης δὲ τύχην ἐκάλεσεν ὁ Ἀριστοτέλης ἐν οἷς ἔλεγεν “ὅμως δὲ ἐπ’ ἐνίων ἀπορήσειεν ἄν τις, ἆρα οὖν τὰ τυχόντα αἴτια γένοιτο ἂν τῆς τύχης.” καὶ Πλάτων δὲ τὸ ἀπὸ τύχης τύχην καλεῖ λέγων ἐν Φαίδωνι “τύχη τις αὐτῷ, ὦ Ἐχέκρατες, συνέβη” ἀντὶ τοῦ ἀπὸ τύχης τι αὐτῷ συνέβη. p. 197b32 Μάλιστα δέ ἐστι χωριζόμενον τὸ ἀπὸ τύχης ἕως τοῦ καὶ τί διαφέρουσιν ἀλλήλω ν . Διαφορὰν εἰπὼν τῶν ἀπὸ τύχης καὶ ἐκ ταὐτομάτου τῷ τὰ μὲν ἀπὸ τύχης καὶ ἐκ ταὐτομάτου εἶναι, τὰ δὲ ἐκ ταὐτομάτου μὴ πάντα ἀπὸ τύχης, ἐπειδὴ αὕτη ἡ διαφορὰ ὡς ὅλον τι καὶ μέρος λαμβάνουσα μετὰ πλείονος τῆς κοινωνίας ἦν περιεκτικὸν τοῦ ἐκ τύχης τὸ ἐκ ταὐτομάτου δεικνῦσα, καὶ μέντοι καὶ ὅσα τῶν ἐκ ταὐτομάτου γινομένων ἐδόκει μὴ γίνεσθαι ἀπὸ τύχης, ὥσπερ τὰ ἐν τοῖς ἀλόγοις ζῴοις καὶ τοῖς ἀψύχοις, ἐπειδὴ εἰ προαιρετὰ ἦν ἐγίνετο ἂν καὶ ἀπὸ τύχης. [5]

in Ph 9 352 καὶ γὰρ ὁ ἵππος ἐσώθη ἂν καὶ ἀπὸ τύχης, ἀπολόμενος μὲν ἀπὸ τύχης τοῦ πολεμίου ἐπὶ πότον ἐξαγαγόντος ἀποφυγών, σωθεὶς δὲ ἀπὸ τύχης τῷ δεσπότῃ ἐπ’ ἄλλῃ χρείᾳ τῆς παρεμβολῆς προελθόντι, καὶ ὁ τρίπους ῥιφεὶς ὑπὸ τοῦ κλέπτου διωκομένου κατὰ τύχην εἰς καθέδραν κατέπεσεν. ἄλλον οὖν τινα χωρισμὸν τῶν ἐκ ταὐτομάτου πρὸς τὰ ἀπὸ τύχης ἐπιχειρεῖ παραδοῦναι νῦν ἐν τοῖς φύσει γινομένοις καὶ τούτων ἐν τοῖς παρὰ φύσι ν. τὰ γὰρ παρὰ φύσιν

γινόμενα ἀπὸ τύχης μὲν οὐκ ἔστιν (οὐ γάρ ἐστιν ἐν τοῖς κατὰ προαίρεσιν), ἀλλὰ μᾶλλόν φησιν ἀπὸ ταὐτομάτου γεγονέναι φαμέ ν. καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ μᾶλλον καὶ μὴ ἁπλῶς αὐτὸς προσέθηκεν εἰπὼν ἔστι γὰρ καὶ τοῦτο ἕτερο ν. μᾶλλον μὲν γὰρ αὐτομάτως γίνεσθαι ῥηθήσεται τὰ παρὰ φύσιν ἢ ἀπὸ τύχης. οὐ μὴν οὐδὲ ἐκ ταὐτομάτου κυρίου ἐστὶ ταῦτα. καὶ τὴν αἰτίαν τούτου πάλιν προστίθησιν, ὅτι ἐπὶ μὲν τῶν ἐκ ταὐτομάτου γινομένων ἐκτός ἐστι τὸ αἴτιον, ᾧ ὡς κατὰ συμβεβηκὸς αἰτίῳ ἕπεται τὸ ἐκ ταὐτομάτου γινόμενον. τοῦ γὰρ καθέδραν γενέσθαι τὸν τρίποδα αὐτομάτως γινόμενον τὸ ποιητικὸν αἴτιον ὅτι ποτ' ἂν ᾖ, ὅπερ καλοῦμεν αὐτόματον καὶ τύχην ἐπὶ τῶν κατὰ προαίρεσιν, ἔξωθεν εἶναι χρὴ τῆς τοῦ τρίποδος φύσεως. ἀμέλει ὅπερ πρότερον ἔλεγεν ὅτι εἰ κύβος ἦν τὸ κατενεχθέν, οὐκ ἦν ἔξωθεν τῆς φύσεως αὐτοῦ τὸ καθέδραν γενέσθαι, διὰ τοῦτο οὐδὲ ἐκ ταὐτομάτου τότε ἂν λέγοιτο γίνεσθαι. δεῖ γὰρ τὸ ἐκ ταὐτομάτου ἀκολουθοῦν μὴ ἐνυπάρχοντι μηδὲ φανερῷ τινι αἰτίῳ ἀκολουθεῖν. ἐπεὶ οὐκ ἂν εἴη ἐκ ταὐτομάτου οὐδὲ ἀπὸ τύχης, εἰ φανερὸν εἴη τὸ ποιητικὸν αἴτιον, ᾧ καθ' αὑτὸ τὸ γεγονὸς ἠκολούθησε. τὸ οὖν ἔξωθεν σημαίνοι μὲν ἂν καὶ τὸ ἔξω τῆς τοῦ πράγματος φύσεως, σημαίνοι δὲ ἂν καὶ τὸ ἀφανὲς καὶ ἄδηλον· κυριώτερον δὲ εἰ ἀμφότερα σημαίνοι. οὔτε γὰρ ἐνυπάρχειν οὔτε ὅλως φανερὸν εἶναι τὸ αἴτιον χρὴ ἐπὶ τῶν ἀπὸ τύχης καὶ ἐκ ταὐτομάτου. ἐπὶ μέντοι τῶν παρὰ φύσιν γινομένων ἐντός τί ἐστι τὸ αἴτιον τοῦ τοιόνδε γίνεσθαι τὸ γινόμενον, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ φύσιν. ἔστι γάρ τι ὃ καθ' αὑτὸ αἴτιόν ἐστι τοῦ παρὰ φύσιν· ἢ γὰρ θλῖψις ἢ δυσκρασία ἢ πλεονασμὸς ὕλης ἢ ἔνδεια ἤ τι ἄλλο τῶν τοιούτων αἴτιον καθ' αὑτὸ τοῦ παρὰ φύσιν γίνεται. [35]

in Ph 9 353 ἢ ἔξω τὸ αἴτιον ἐν τοῖς αὐτομάτως γινομένοις λέγει τὸ ὡς τέλος, ὡς καὶ πρότερον εἶπεν, οὐ τὸ ὡς ποιητικόν. τὸ γὰρ πατάξαι ἔξωθέν ἐστιν ἐπιγινόμενον καὶ τὸ σωθῆναι τὸν ἵππον. ἐπὶ δὲ τῶν παρὰ φύσιν τὸ τέλος ἐν αὐτοῖς ἐστι καὶ οὐκ ἔξωθεν, ὥστε ταῦτα μὲν οὐκ ἂν εἴη ἀπὸ ταὐτομάτου. τῶν δὲ φύσει καὶ οὐ κατὰ προαίρεσιν τὰ ἔξωθεν ἔχοντα τὴν αἰτίαν τήν τε ποιητικὴν καὶ τὴν τελικὴν ταῦτα ἂν εἴη οὐκ ἀπὸ τύχης μέν, ἐκ ταὐτομάτου δέ, διότι κοινῶς μὲν ἐκ ταὐτομάτου πάντα, ὅσα μὴ τοῖς προηγησαμένοις αἰτίοις ἀκολουθεῖ, τούτων δὲ ἀπὸ τύχης μὲν τὰ τοῖς κατὰ προαίρεσιν ἐπισυμβαίνοντα, ἐκ ταὐτομάτου δὲ εἰδικώτερον τὰ τῇ φύσει συνεπακολουθοῦντα, φύσιν δὲ τὴν ἄλογον πᾶσαν ἀκουστέον ζωήν. ἐπὶ δὴ τούτοις συμπεραινόμενος τὰ εἰρημένα καὶ τί ἐστιν ἡ τύχ η, φησί, καὶ τὸ αὐτόματον εἴρηται καὶ τίνι διαφέρουσιν ἀλλήλω ν. p. 198a2 Τῶν δὲ τρόπων τῆς αἰτίας ἕως τοῦ ἀλλὰ τούτων τὸ πλῆθος ἀόριστο ν . Δείξας τί ἐστιν ἡ τύχη καὶ τί τὸ αὐτόματον καὶ τί διαφέρουσιν ἀλλήλων, ἀκολούθως λοιπὸν ὑπὸ τί τῶν ἀπηριθμημένων αἰτίων ἀνάγεται προστίθησι καὶ λέγει, ὅτι ὑπὸ τὸν ποιητικὸν τῆς αἰτίας τρόπον ἀνάγεται ἑκάτερον αὐτῶν. οὗτος γάρ ἐστιν ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως, οὕτως μέντοι, ὡς κατὰ συμβεβηκὸς αὐτὰ αἴτια ποιητικὰ λέγειν. διὰ τοῦτο γὰρ προσέθηκεν τὸ ἀλλὰ τούτων τὸ πλῆθος ἀόριστον ἀντὶ τοῦ ἀλλὰ ταῦτα κατὰ συμβεβηκός. ὧν γὰρ τὸ πλῆθος ἀόριστον, ταῦτα κατὰ συμβεβηκός ἐστιν, ἐπειδὴ καὶ τῶν μὴ κατὰ συμβεβηκός, ἀλλὰ καθ' αὑτὸ αἰτίων τὸ πλῆθος ὡρισμένον ἐστίν. ἀπόδειξιν δὲ τοῦ ποιητικὰ εἶναι αἴτια ταῦτα ποιεῖται ἐκ τοῦ καὶ τὰ καθ' αὑτὰ αἴτια, οἷς ταῦτα συμβέβηκε, τῶν ποιητικῶν αἰτίων εἶναι. ἢ γὰρ τῶν φύσει ἢ τῶν ἀπὸ διανοίας τι αἰτίων ἀεί ἐστιν, οἷς ἡ τύχη καὶ τὸ αὐτόματον παρυφίσταται. φύσις δὲ καὶ διάνοια τῶν ποιητικῶν ἐστιν αἰτίων. καὶ γὰρ εἰ μὲν κατενεχθεὶς ὁ λίθος διὰ τὸ βάρος ἐπάταξέ τινα, φύσις ἦν τὸ καθ' αὑτὸ ποιητικὸν αἴτιον τοῦ κατενεχθῆναι, τὸ δὲ αὐτόματον τοῦ πληγῆναι. καὶ εἰ θεμέλιόν τις ὀρύσσων θησαυρὸν εὗρε, διάνοια μὲν τὸ καθ' αὑτὸ ποιητικὸν αἴτιον, τύχη δὲ τὸ κατὰ συμβεβηκός, ὅταν μὴ τοῦ εὑρεῖν θησαυρὸν ἕνεκα ὀρύττῃ, ἀλλὰ θεμελίου ἢ ἄλλου τινός. ὥστε εἰ ἡ τύχη καὶ τὸ αὐτόματον ἐν τοῖς ἕνεκά του γινομένοις ἐστὶ κατὰ συμβεβηκὸς αἴτια, τούτων δὲ ἀεί τι αἴτιον καθ' αὑτὸ ἢ τῶν φύσει ἢ τῶν ἀπὸ διανοίας, ταῦτα δὲ ποιητικά, δῆλον ὅτι καὶ ἐκεῖνα ποιητικὰ ἂν εἴη τὰ τούτοις παρυφιστάμενα. p. [35]

in Ph 9 354 198a5 Ἐπεὶ δέ ἐστιν ἡ τύχη καὶ τὸ αὐτόματον αἴτια ἕως τοῦ καὶ ἄλλων πολλῶν καὶ τοῦδε τοῦ παντό ς . Δείξας ὅτι ἡ τύχη καὶ τὸ αὐτόματον, κἂν ἔστιν αἴτια, κατὰ συμβεβηκός ἐστιν αἴτια, καὶ τούτων ἐστὶν αἴτια κατὰ συμβεβηκός, ὧν καθ' αὐτὸ νοῦς καὶ φύσις αἰτιά ἐστιν, εἴπερ ἐν τοῖς ἕνεκά του γινομένοις ἐδείχθη, λαβὼν δὲ καὶ ὅτι οὐδὲν τῶν κατὰ συμβεβηκὸς πρότερόν ἐστι τοῦ κα θ ' αὐτὸ καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ τὸ αἴτιον τὸ κατὰ συμβεβηκὸς πρότερόν ἐστι τοῦ κα θ ' αὐτὸ αἰτίου (καὶ γὰρ τὸ κατὰ συμβεβηκὸς αἴτιον ἕν τι τῶν κατὰ συμβεβηκός), ἀλλ' οὐδὲ ἰσόστοιχόν ἐστι τὸ κατὰ συμβεβηκὸς τῷ καθ' αὐτό, εἴπερ ἐκείνῳ προηγουμένῳ ἐπισυμβαίνει, ἐκ δὴ τούτων συνάγει ὅτι νοῦς καὶ φύσις πρότερά ἐστι τύχης καὶ αὐτομάτου. ἡ δὲ συναγωγὴ τοῦ λόγου τοιαύτη· νοῦς καὶ φύσις καθ' αὐτὰ αἴτια· τὰ καθ' αὐτὰ αἴτια πρῶτα τῶν κατὰ συμβεβηκὸς αἰτίων ἐστί, τὰ δὲ πρῶτα τῶν κατὰ συμβεβηκὸς αἰτίων πρῶτα τύχης καὶ αὐτομάτου ἐστίν· νοῦς ἄρα καὶ φύσις πρῶτα τύχης καὶ αὐτομάτου ἐστίν. ἐπειδὴ δὲ τὰ κατὰ συμβεβηκὸς αἴτια ὕστερα τῶν καθ' αὐτά ἐστι καὶ προϋπαρχόντων ἐκείνων ἐπιγίνεται ταῦτα, δῆλον ὅτι ἐν οἷς ἐστι τὰ κατὰ συμβεβηκὸς αἴτια, ἐν τούτοις χρὴ προϋπάρχειν τὰ καθ' αὐτά· ἐν οἷς ἄρα τύχη καὶ τὸ αὐτόματον αἴτια κατὰ συμβεβηκός, ἐν τούτοις νοῦν καὶ φύσιν προϋπάρχειν ἀνάγκη· ὥστε ὅσοι τύχην καὶ αὐτόματον τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῦδε τοῦ παντὸς νομίζουσιν αἴτια, τούτοις ἀκολουθεῖν ἐξ ὧν λέγουσιν αἴτια πρῶτα τούτων τίθεσθαι νοῦν καὶ φύσιν, "διότι, ὥς φησιν Ἀλέξανδρος, τὰ πρῶτα αἴτια τῶν πρώτων ἐν τοῖς οὖσίν ἐστι ποιητικὰ καὶ τὰ πρῶτα τῶν ὄντων ὑπὸ τῶν πρώτων αἰτίων γέγονεν, ἅπερ ἐστὶ νοῦς καὶ φύσις. εἰ δὲ ὅλως ἐστὶν αἰτιά τινων νοῦς καὶ φύσις, τούτων ἂν εἴη οἷς μάλιστα τὸ κατὰ νοῦν ὑπάρχει, οἷος ὁ οὐρανός ἐστι καὶ τόδε τὸ πᾶν." μήποτε δὲ πρὸς πίστιν τοῦ ἀπὸ νοῦ καὶ φύσεως γεγονέναι τὸν οὐρανὸν οὐ χρεία τοῦ τὰ πρῶτα αἴτια τῶν πρώτων ἐν τοῖς οὖσιν εἶναι ποιητικά. δεῖται γὰρ αὕτη ἡ βοήθεια πάλιν ἄλλης δεικνύσης, ὅτι πρῶτος τῶν ὄντων ὁ οὐρανός. ἀλλ' ἔστιν αὐτοβοήθητος ὁ τοῦ Ἀριστοτέλους λόγος οὐχ ἁπλῶς δείξας, ὅτι πρὸ τύχης καὶ αὐτομάτου αἰτιά ἐστι νοῦς καὶ φύσις, ἀλλ' ὅτι ἐφ' ὧν τύχη καὶ τὸ αὐτόματον αἴτιόν ἐστιν, ἐπὶ τούτων πρὸ τούτων νοῦς καὶ φύσις ἐστὶ τὰ αἴτια, καθ' αὐτὰ μὲν τοῦ καθ' αὐτὸ ἀποτελουμένου, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ τοῦ κατὰ συμβεβηκός. τὸ γὰρ αὐτὸ αἴτιον οἷον ἡ διὰ τὸν φίλον πρόοδος καὶ τοῦ ἀσπάσασθαι τὸν φίλον αἰτία καὶ τοῦ εὑρεῖν τὸν χρεώστην, ἀλλὰ τοῦ μὲν καθ' αὐτό, τοῦ δὲ κατὰ συμβεβηκός, ὅτε καὶ τύχη λέγεται καὶ αὐτόματον ἐπὶ τῶν φυσικῶν. [30]

in Ph 9 355 καὶ τοῦ αὐτοῦ πάλιν ἀποτελέσματος καὶ καθ' αὐτὸ ἂν εἴη αἴτιον ὁ νοῦς ἤτοι ἡ προαίρεσις καὶ κατὰ συμβεβηκός. καὶ γὰρ εὕροι ἂν τὸν χρεώστην ἐν ἀγορᾷ καὶ τοῦτο προελόμενός τις, καὶ ὁ ἵππος καὶ ἐκ προνοίας ἂν σωθείη. ὥστε καὶ ὁ οὐρανός, εἰ ὑπὸ τύχης γίνεται καὶ αὐτομάτου, πολλῷ πρότερον ὑπὸ νοῦ καὶ φύσεως. λέγει δὲ ἄλλων πολλῶν καὶ τοῦδε τοῦ παντός, διότι τῶν ἀιδίων μάλιστα αἴτιον εἶναι τὸν νοῦν βούλεται ὡς τεταγμένων καὶ ὡρισμένων. ἔστι δὲ ἀίδιον καὶ τὸ πᾶν τόδε, ὡς ἐν τῇ Περὶ οὐρανοῦ ἔδειξε, καὶ τῶν ἐν τῷ παντὶ πολλά, οὐρανοὶ καὶ ἄστρα καὶ τῶν στοιχείων αἱ ὁλότητες. Ἐν δὴ τούτοις ὁ Ἀλέξανδρος "ὅπερ, φησίν, ὁ Πλάτων ἐν τῷ δεκάτῳ τῶν Νόμων βούλεται δεῖξαι καὶ διὰ πολλῶν αὐτὸ δείκνυσι, τοῦτο διὰ βραχέων ὁ Ἀριστοτέλης ἔδειξεν ἐνταῦθα, τὴν τῆς τύχης φύσιν ἥτις ποτέ ἐστιν ὁρισάμενος καὶ δείξας ὅτι ὑστέρα· ἃ γὰρ γένοιτο ἂν κἂν ὑπὸ νοῦ ἢ φύσεως, ταῦτα ἀπὸ τύχης καὶ αὐτομάτου λέγεται, ὅταν τι τῶν κατὰ συμβεβηκὸς αἴτιον γένηται". ἰστέον δὲ ὅτι ὁ Πλάτων οὐ νοῦ καὶ φύσεως ὑστέραν δείκνυσι τὴν τύχην, ἀλλὰ τύχην καὶ φύσιν ὕστερα τῆς ψυχῆς ὄντα ἀποδείκνυσι τῶν παλαιῶν φυσιολόγων ἐπιτελειῶν τὰς δόξας, ὅσοι περὶ τῶν ὑλικῶν αἰτίων μάλιστα διαλεγόμενοι ὡς πρώτων προσπιπτόντων εἰς γνῶσιν, περὶ τῶν ποιητικῶν οὔπω τινὰ ἐποιοῦντο λόγον. λέγει δὲ ὁ Πλάτων, ὡς εἶπον, οὐχ ὅτι φύσεως καὶ νοῦ ἡ τύχη ἐστὶν ὑστέρα, ἀλλ' ὅτι φύσεως καὶ τύχης προτέρα ἐστὶν ἡ ψυχὴ καὶ ἡ τέχνη, γράφων οὕτως· "ὦδ' ἔτι σαφέστερον ἐρῶ· πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γῆν καὶ ἀέρα φύσει πάντα εἶναι καὶ τύχῃ φασί, τέχνῃ δὲ οὐδὲν τούτων, καὶ τὰ μετὰ ταῦτα αὖ

σώματα, γῆς τε καὶ ἡλίου καὶ σελήνης ἄστρων τε πέρι, διὰ τούτων γεγονέναι παντελῶς ὄντων ἀψύχων· τύχῃ δὲ φερόμενα τῇ τῆς δυνάμεως ἑκάστων ᾗ συμπέπτωκεν ἁρμόττοντα οἰκείως πως θερμὰ ψυχροῖς ἢ ξηρὰ πρὸς ὑγρὰ καὶ μαλακὰ πρὸς σκληρά, καὶ πάντα ὁπόσα τῇ τῶν ἐναντίων κράσει κατὰ τύχην ἐξ ἀνάγκης συνεκεράσθη, ταύτῃ καὶ κατὰ τὰ αὐτὰ οὕτως γεγεννηκέναι τόν τε οὐρανὸν ὅλον καὶ πάντα ὁπόσα κατ' οὐρανὸν καὶ ζῷα αὖ καὶ φυτὰ ξύμπαντα, ὡρῶν πασῶν ἐκ τούτων γενομένων, οὐ διὰ νοῦν, φησίν, οὐδὲ διὰ θεὸν οὐδὲ διὰ τέχνην, ἀλλ' ὃ λέγομεν, φύσει καὶ τύχῃ. [30]

in Ph 9 356 τέχνην δὲ ὕστερον ἐκ τούτων ὑστέραν γενομένην αὐτὴν θνητὴν ἐκ θνητῶν, ὕστερα γεγεννηκέναι παιδιάς τινας ἀληθείας οὐ σφόδρα μετεχούσας". ἐπὶ δὴ τούτοις ἀποδείξας "ψυχὴν μὲν προτέραν γεγονέναι σώματος ἡμῖν, σῶμα δὲ δεύτερόν τε καὶ ὕστερον ψυχῆς ἀρχούσης ἀρχόμενον κατὰ φύσιν", ἐπάγει "μεμνῆσθαί γε μὴν ὁμολογήσαντες ἐν τοῖς πρόσθεν, ὡς εἰ ψυχὴ φανείη πρεσβυτέρα σώματος οὖσα, καὶ τὰ ψυχῆς τῶν τοῦ σώματος ἔσοιτο πρεσβύτερα". δῆλον οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι τὴν μὲν τύχην τῇ φύσει συνέταξεν ἐν τούτοις ὁ τοῦ Πλάτωνος λόγος τοὺς παλαιοὺς φυσιολόγους ὑποκρινόμενος. τούτων δὲ ἀμφοῖν προτέραν τὴν ψυχὴν ἀποδείκνυσιν, ἐν τούτῳ πολλῶν δεηθεὶς λόγων, ἵνα τὴν αὐτοκίνητον οὐσίαν, ἥτις ἐστὶ ψυχή, δείξῃ πάσης κινήσεως ἀρχὴν οὖσαν. τύχην δὲ ὁ Πλάτων ἔοικεν ἐν τούτοις καλεῖν τὴν ἄνευ προφανοῦς αἰτίας τῶν φυσικῶν δυνάμεων τεῦξιν τῆς πρὸς ἀλλήλας συναρμογῆς. τοῦτο γὰρ οἶμαι σημαίνειν τὸ "τύχῃ δὲ φερόμενα τῇ τῆς δυνάμεως ἑκάστων ᾗ ξυμπέπτωκεν ἁρμόττοντα οἰκείως". ὁ δὲ Εὔδημος τὴν μὲν φύσιν τῆς τέχνης, τὴν δὲ τέχνην τῆς τύχης προτέραν δείκνυσιν. Ἄξιον δὲ πάλιν τοῖς ἐνταῦθα λεγομένοις ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἐφιστάνειν τοὺς οἰομένους τὸ ποιητικὸν αἴτιον τοῦ παντὸς μὴ λέγειν τὸν Ἀριστοτέλην. εἰ γὰρ ἀνάγκη πρότερον νοῦν αἴτιον καὶ φύσιν εἶναι καὶ ἄλλων πολλῶν καὶ τοῦδε τοῦ παντὸς καὶ οὕτως αἴτιον ὡς ἐλέγετο παρά τινων τὸ αὐτόματον καὶ ἡ τύχη, ταῦτα δὲ ἐν τοῖς ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως, τουτέστιν ἐν τοῖς ποιητικοῖς αἰτίοις κατατέτακται, δῆλον ὅτι καὶ νοῦς καὶ φύσις ποιητικὰ ἂν εἴη τοῦ παντὸς αἴτια. καὶ οἶδα μὲν ὅτι φιλονεικῶν ἄν τις εἴποι ἐξ ὑποθέσεως συνάγεσθαι τὸν λόγον, ὡς εἰ τύχη καὶ τὸ αὐτόματον αἴτιον τοῦ οὐρανοῦ, πρὸ τούτων ἂν εἴη νοῦς καὶ φύσις. ἀλλὰ δεῖ μνημονεῦσαι καὶ τῶν ὑπ' Ἀλεξάνδρου λεγομένων, ὅτι τὰ πρῶτα αἴτια τῶν πρώτων ἂν εἴη ποιητικά. ἔστι δὲ πρῶτα μὲν αἴτια νοῦς καὶ φύσις, πρῶτα δὲ τῶν ὄντων, μᾶλλον δὲ τῶν ὁπωσοῦν γενομένων κἂν μὴ ἀπ' ἀρχῆς χρόνου, οὐρανὸς καὶ τόδε τὸ πᾶν. Ἀλλ' ἐπειδὴ μέχρι τοῦδε τοῖς περὶ τύχης καὶ αὐτομάτου λεγομένοις ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους παρακολουθήσας ὡς δυνατὸν ἦν ἐμοὶ τῶν εἰρημένων ἕκαστα διήρθρωσα, καλῶς ἂν ἔχοι συντόμως ἐκθέμενον τὰ τῷ Ἀριστοτέλει δοκοῦντα περὶ τούτων, οὕτως τὰ τοῖς νεωτέροις φιλοσόφοις δεδογμένα προσθεῖναι καὶ δεῖξαι μηδὲν τῆς παλαιᾶς παραδόσεως διαφέροντα. [30]

in Ph 9 357 ὁ μὲν οὖν Ἀριστοτέλης τῶν ἐν τοῖς φυσικοῖς γινομένων τὰ αἴτια ζητῶν, ἐπειδὴ καὶ ἐκ ταὐτομάτου καὶ ἀπὸ τύχης εὑρίσκει τινὰ λεγόμενα γίνεσθαι, τὰ σημαινόμενα τούτων κατὰ τὴν ἐπιπολάζουσαν ἔννοιαν διαρθρῶσαι προτίθεται. ἐπεὶ οὖν χρὴ μὲν εἶναι παντὸς τοῦ γινομένου ποιητικὸν αἴτιον καὶ παντὸς ἀποτελέσματος προηγεῖσθαί τινα, οἷς ἐπιγίνεται τὸ γινόμενον, τούτων δὲ τὰ μὲν ἕνεκα τοῦ γινομένου προενεργεῖ καὶ τὸ γινόμενον οἰκείως ἀκολουθεῖ τῷ προενεργοῦντι (ὡς ὅταν τις τῆς ἐντεύξεως ἕνεκεν τοῦ φίλου προελθὼν ἐντύχῃ τῷ φίλῳ ἢ ὅταν λίθος τοῦ καταλαβεῖν ἕνεκα τὸν οἰκεῖον τόπον καταπεσὼν καταλάβῃ), ποτὲ δὲ τὸ ἐπιγινόμενον οὔτε τῷ προενεργηθέντι ἀκολουθεῖ καθὸ τοιοῦτον οὔτε τὸ προενεργηθὲν εἰς ἐκεῖνο τελευτᾷ τὸ τέλος, οὗ ἕνεκα προεγένετο, ἀλλ' εἴς τι ἕτερον τὴν ἄλλως ἐπισυμβὰν καὶ οὐ κατὰ τὸν προηγησάμενον τῆς ἐνεργείας σκοπόν, ὡς τὸ προελθεῖν τοῦ ἀσπάσασθαι τὸν φίλον ἕνεκα, ὅταν μὴ γένηται τοῦτο ἀλλὰ τὸ ἀπολαβεῖν τὸ χρέος, ἄλλο τι ἐπισυμβὰν ἔσχε τέλος καὶ οὐκ ἐκεῖνο οὗ ἕνεκα ἐγένετο. καὶ ὁ κατενεχθεὶς λίθος διὰ τὸ καταλαβεῖν τὸν οἰκεῖον τόπον, ὅταν κάθισμα

γένηται, ἔσχε τι καὶ ἄλλο τῇ πτώσει τέλος ἀκολουθῆσαν, οὗ χάριν οὐκ ἐγένετο ἡ πτῶσις. πάντα δὴ τὰ τοιαῦτα, ἐν οἷς ἄλλο τι τέλος τοῖς ἄλλου ἕνεκα προενεργηθεῖσιν ἐπισυμβαίνει, ἐκ ταὐτομάτου λέγομεν γίνεσθαι, διότι γίνεται μὲν ἐκ τοῦ προενεργηθέντος, εἴπερ ἐκείνου μὴ προηγησαμένου οὐκ ἂν ἐγένετο (μὴ προελθὼν γὰρ οὐκ ἂν εὗρε τότε τὸν χρεώστην ἐν ἀγορᾷ, καὶ μὴ πεσόντος τοῦ λίθου οὐκ ἂν ἐγένετο τὸ κάθισμα), ἀλλ᾽ ἐπειδὴ τὸ προηγησάμενον, οὗ μὲν ἕνεκα ἐγένετο τοῦτο οὐκ ἔσχεν ἀκολουθοῦν καὶ διὰ τοῦτο αὐτὸ μάτην ἐγένετο, τοῦ δὲ ἀκολουθήσαντος ἕνεκα οὐκ ἐγένετο καὶ διὰ τοῦτο πάλιν αὐτὸ ὅσον ἐπὶ τῷ ἀκολουθήσαντι μάτην ἐγένετο, εἰκότως αὐτόματον ὠνομάσθη ὡς αὐτὸ μάτην προενεργηθὲν ἐπὶ τοῦ τοιούτου τέλους. αἴτιον δὲ ὅμως λέγεται, διότι μὴ προηγησαμένου οὐκ ἂν ἐγένετο, καὶ ὅτι ἄλλο αἴτιον οὐχ ὁρῶμεν φυσικῶς σκοποῦντες· αἴτιον μέντοι οὐ καθ᾽ αὑτὸ τοῦ τοιούτου τέλους, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός. τῶν δὲ ἐκ ταὐτομάτου τὰ μὲν ταῖς κατὰ προαίρεσιν ἐνεργείαις ἐπισυμβαίνοντα ἀπὸ τύχης γίνεσθαί φασι καὶ τύχην τὴν τῇ προαιρέσει καὶ τῇ κατὰ προαίρεσιν ἐνεργείᾳ παρυφισταμένην αἰτίαν, οἷον τῇ προόδῳ τῇ διὰ τὸν φίλον, ὅταν μὴ ἐκεῖνο τὸ τέλος οὗ ἕνεκα ἐγένετο ἀκολουθήσῃ, ἀλλά τι ἄλλο παρ᾽ αὐτό, τὰ δὲ λοιπὰ τῶν ἐκ ταὐτομάτου τὰ ταῖς ἀλόγοις καὶ φυσικαῖς ἐνεργείαις ἐπισυμβαίνοντα τῷ τοῦ κοινοῦ ὀνόματι πάλιν ἐκ ταὐτομάτου καλοῦσι καὶ αὐτόματον τὸ προηγησάμενον αἴτιον, ᾧ μὴ καθ᾽ αὐτὸ τὸ τέλος, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς ἠκολούθησε. [35]

in Ph 9 358 τὰ μὲν οὖν τοῦ Ἀριστοτέλους τοιαῦτα τὴν συνήθειαν τῶν ὀνομάτων διαρθρῶσαι προθυμηθέντα κατὰ τὰ προσήκοντα μέτρα τῇ φυσικῇ περὶ τῶν αἰτίων διδασκαλίᾳ. Ἀξιῶ δὲ πρῶτον ἐφιστάνειν, μήποτε οὐ μόνον τὰ ταῖς προαιρετικαῖς κινήσεσιν ἐπισυμβαίνοντα ἀπὸ τύχης ἔλεγον οἱ παλαιοί, ἀλλὰ καὶ τὰ ταῖς φυσικαῖς ῥοπαῖς ἐπακολουθοῦντα. ἵνα γὰρ τὰς πολλὰς περὶ τούτου παραλείπω χρήσεις, ὧν τινας ἐκ τῶν Ἐμπεδοκλέους παρεθέμην πρότερον, ἀρκεῖ καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους παρατεθεῖσα. περὶ γὰρ τοῦ ἀέρος λέγων Ἐμπεδοκλῆς ὡς οὕτω συνέκυρσε θέων τότε, φησί, πολλάκι δ᾽ ἄλλως. καὶ ὁ Πλάτων δὲ τὰς τῶν προτέρων φυσικῶν δόξας περὶ τῶν ἀπὸ τύχης ἱστορῶν ἐν τοῖς στοιχείοις καὶ ταῖς τῶν στοιχείων κράσεσι τὴν τύχην αὐτοὺς αἰτιᾶσθαί φησιν ἐν οἷς λέγει “πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γῆν καὶ ἀέρα φύσει πάντα εἶναι καὶ τύχῃ φασί” καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς τούτων ἃ πρὸ ὀλίγου παρέγραψα. πολλαχοῦ δὲ καὶ τὰ ταῖς προαιρέσεσιν ἐπισυμβαίνοντα αὐτόματα καὶ ἐκ ταὐτομάτου καλοῦσιν οἱ παλαιοί· τοιοῦτον γὰρ τὸ παρ᾽ Ὁμήρῳ αὐτόματος δέ οἱ ἦλθε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος. τῇ γὰρ τῶν ἄλλων ἀριστέων κλήσει τοῦ Ἀγαμέμνονος κατὰ προαίρεσιν γενομένῃ ἐπισυνέβη ἡ τοῦ Μενελάου ἄφιξις. εἰ οὖν ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἀδιαφόρως τὴν τύχην καὶ τὸ αὐτόματον τάττουσι τὴν μὲν τύχην οὐ κατὰ τὴν τοῦ τυχεῖν ἔννοιαν, ἀλλὰ κατὰ τὴν τοῦ ὡς ἔτυχε λαμβάνοντες, ὅταν μὴ ἔχωσιν αἰτίαν ἀποδιδόναι, τὸ δὲ αὐτόματον αὐτόθεν κατὰ τὸ ἀναίτιον τιθέντες (ἐφ᾽ ὧν γὰρ οὐδέν ἐστιν ὡρισμένον αἴτιον, ἐπὶ τούτων καὶ τὸ ὡς ἔτυχε καὶ τὸ αὐτόματον λέγειν εἰώθαμεν), καὶ τὸ “συνέκυρσε” ταύτης τῆς ἐννοίας ἐστί. καὶ ἔστι μὲν καὶ αὕτη ἡ ἔννοια ἀπὸ τοῦ τυχεῖν παρηγμένη, ἀλλὰ τυχεῖν οὐ κατὰ λόγον οὐδὲ κατὰ προηγούμενον σκοπὸν ἀλλ᾽ εἰκῇ καὶ ὅπως ἄν· τοῦτο γὰρ τὸ ὡς ἔτυχε σημαίνει. ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῆς τῶν ὀνομάτων διαφορᾶς διορίζομαι. Καὶ εἰ ἐν τοῖς κατὰ προαίρεσιν μόνοις ἡ τύχη, ζητεῖν ἀξιῶ, καὶ μέντοι εἰ ἐν τοῖς ἐπ᾽ ἔλαττον μόνοις. εἴπερ γὰρ τὸ τυχεῖν καὶ ἐπιτυχεῖν ἀπὸ τῆς τύχης λέγεται πάντως, λέγομεν δὲ καὶ τὸν ἄριστον τοξότην τυγχάνειν τοῦ σκοποῦ καὶ τὸν ἄριστον γραφέα ἐπιτυγχάνειν γράφοντα καὶ τὸν φαῦλον ἀποτυγχάνειν, οὐκ ἐπ᾽ ἔλαττον, ἀλλ᾽ ἐπὶ πλέον. καὶ Εὔδημος δὲ “ἂν μὲν τὸ κατὰ τὴν τέχνην, φησίν, ἐπιτελέσῃ, εὐτυχία λέγεται, ἂν δὲ τὸ παρὰ ταύτην ἀτυχία”. [35]

in Ph 9 359 ἀλλὰ καὶ τὸν προθέμενον ὁτιοῦν πράττειν, ὅταν πράξῃ τὸ προτεθέν, τυγχάνειν τοῦ οἰκείου τέλους φαμέν, ὥσπερ καὶ ἀποτυγχάνειν ὅταν διαμαρτάνῃ. ὥστε οὐδὲ κατὰ συμβεβηκὸς ἡ τεῦξις, ὅταν τυγχάνῃ καὶ ὁ προθέμενος. εἰ τοίνυν ὥσπερ τῶν ἄλλων πάντων ἰδιωμάτων οἷον

κάλλους ὑγιείας νίκης θείας τινὰς προϋπάρχειν αἰτίας νομίζομεν, ἀφ' ὧν αἱ μεθέξεις μεταδίδονται τοῖς μετέχουσι, καὶ τὰς αἰτίας καλεῖν τολμῶμεν τοῖς ὀνόμασι τῶν ἐνδιδομένων ἀπ' αὐτῶν ἀγαθῶν, ἐπειδὴ καὶ τὸ τυχεῖν τοῦ ἐπιβάλλοντος ἀγαθοῦ μέγα τί ἐστι καὶ τῆς θείας δόσεως ἄξιον, πῶς οὐκ ἀναγκαῖον τὴν τοῦ τυχεῖν αἰτίαν θείαν ἀγαθότητα καλεῖν τύχην; καὶ καλῶς τισιν ἔδοξεν "αἰτία μὲν εἶναι ἡ τύχη, ἄδηλος δὲ ἀνθρωπίνῃ διανοίᾳ, ὡς θεῖόν τι οὖσα καὶ δαιμονιώτερον". εἰ δὲ ἐν ἐκείνοις μάλιστα τὴν τύχην αἰτίαν φαμέν, ἐν οἷς μηδὲν ἄλλο αἴτιον καθ' αὑτὸ συνεγνωσμένον ὁρῶμεν, οὐ διὰ τοῦτο χρὴ νομίζειν τὸ καθ' αὑτό τινος αἴτιον, ὅταν ἄλλου κατὰ συμβεβηκὸς αἴτιον γένηται, τότε καλεῖσθαι τύχην μὲν τὸ αἴτιον, τὸ δὲ ἀποτέλεσμα ἀπὸ τύχης, ἀλλὰ τὸ μὲν καθ' αὑτὸ αἴτιον ἐκείνου νομίζειν αἴτιον, ὅπερ καὶ γίνεται· οἷον τὸ προελθεῖν εἰς ἀγορὰν τοῦ φίλου ἕνεκεν αἴτιόν ἐστι τοῦ ἐν ἀγορᾷ γενέσθαι, τοῦ δὲ τῷ χρεώστῃ περιτυχεῖν συναιτία μὲν καὶ ἡ προαίρεσις καὶ ἡ πρόοδος, κυριώτατον δὲ αἴτιον ἡ τύχη, ἥτις καὶ διὰ τοῦτο προελθόντα ἐποίησεν ἂν τυχεῖν, ἀλλὰ συνεργούσης τότε καὶ τῆς προαιρέσεως, μὴ διὰ τοῦτο δὲ προελθόντος, ἡ τύχη μόνη αἰτία δοκεῖ, καὶ τότε μὲν συνεργούσης τῆς προαιρέσεως κατὰ τὸ προελθεῖν ὅλως, τῷ δὲ μὴ ἐπὶ τούτῳ προελθεῖν δεομένης ἐναργῶς τοῦ κατευθύνοντος αἰτίου. ὁ μέντοι Ἀριστοτέλης, ὡς πολλάκις εἶπον, φυσικὴν ποιούμενος τὴν διάκρισιν τὸ μὲν ἀφανὲς αἴτιον τοῖς θεολόγοις παραδιδόναι καταλιμπάνει, τὸ δὲ συνεγνωσμένον αἴτιον, ὅταν ἄλλου τυγχάνῃ τέλους παρ' ὃ προτίθεται, τοῦτο τύχην καλεῖ καὶ τὸ τέλος ἀπὸ τύχης. Ἐν τίσι δέ ἐστιν ἡ τῆς τύχης ἐπικράτεια ζητοῦντες εὑρήσομεν, 〈ὅτι ἐν〉 πᾶσι τοῖς δεομένοις τοῦ τυχεῖν· δεῖται δὲ τὰ μετασχεῖν δεόμενά τινος· μετέχει δὲ τὰ διακριθέντα ἀπ' ἀλλήλων. ὥστε καὶ ἐν τῇ διακρίσει τῶν νοερῶν εἰδῶν χρεία τῆς τύχης, ἵνα τυγχάνωσι τὰ διακριθέντα τῆς ἀλλήλων μεθέξεως. εἰ δὲ ἡ διάκρισις ἐκείνη ἀδιάκριτος καὶ ἡ μέθεξις οὐ μέθεξις ἀλλὰ μᾶλλον συνυπόστασις, δῆλον ὅτι καὶ ἡ τῆς τύχης ἰδιότης οὐδέποτε ἐν ἐκείνοις ἐστὶν ἐκφανής, ἐν δὲ τῷ σωματοειδεῖ κόσμῳ, ἐν ᾧ τελέα διάκρισις ἤδη καὶ διασπασμός πως γενομένη· ἐν τούτῳ καὶ ἡ μέθεξις καὶ ἡ τεῦξις ἐναργής, καὶ ἡ τύχη προφανεστέραν τὴν ἑαυτῆς δύναμιν ἐπιδείκνυται. καὶ γὰρ διὰ τὴν τύχην ὁ ἥλιος καὶ τῶν πλανωμένων ἕκαστος ἀστέρων τυγχάνει τῆς καθ' ἕκαστον τῶν ζῳδίων οἰκήσεως, τυγχάνουσι δὲ καὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους σχηματισμῶν, καὶ ἡ σελήνη τοῦ ἡλιακοῦ φωτός, πάντες δὲ οἱ κατ' οὐρανὸν ἀστέρες τῆς τῶν ἄλλων ἀκτινοβολίας τυγχάνουσιν. [35]

in Ph 9 360 ἀλλ' ἐν τῷ οὐρανῷ διὰ τὸ ἀναγκαῖον τῆς τάξεως οὐχ οὕτως πάλιν ἐστὶν ἡ τῆς τύχης δύναμις ἐκφανής, ἐν μέντοι τῷ ὑπὸ σελήνην, ἐν ᾧ πολὺς κίνδυνος μηδὲ τυχεῖν διὰ τὴν τῶν πολλῶν καὶ ἀορίστων αἰτίων συνδρομήν, ἐνταῦθα μάλιστα ἡ τύχη τὴν ἑαυτῆς ἐπικράτειαν ἐπιδείκνυται, συνάγουσα πάντα τὰ αἴτια πρὸς τὸ μὴ διαμαρτεῖν ἀλλὰ τυχεῖν ἕκαστον τοῦ ἑαυτῷ κατὰ τὸ δίκαιον ἐπιβάλλοντος, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν κατὰ τὴν ἑαυτοῦ ἀξίαν. καὶ γὰρ Ὑγεία θεὸς ἐν τούτοις μάλιστα διαφανής ἐστιν, ἐν οἷς καὶ νοσήματα παρεισέρχεται, καὶ ἔτι μᾶλλον ἐν οἷς τὰ μερικώτερα αἴτια οὐ πάρεστι. καὶ τῆς μὲν κατ' ἀξίαν διανομῆς τὴν δίκην λέγομεν αἰτίαν, τοῦ δὲ τυχεῖν τοῦ κατ' ἀξίαν τὴν τύχην. καὶ τότε μάλιστα φαίνεται, ὅταν μήτε διάνοια μήτε ἄλλο τι προφανὲς αἴτιον ὁρᾶται· ἔστι μὲν γὰρ καὶ ἐφ' ὧν ἄλλα αἴτια ἐνεργεῖ τοῦ τυχεῖν ἡ τύχη αἰτία, ἐφ' ὧν δὲ μηδὲν ἄλλο αἴτιον συνεγνωσμένον ἐστίν, ἐπὶ τούτων μάλιστα ὁρᾶται. καὶ ἔστιν ἀπὸ τύχης μὲν ὡς ἀπὸ τῆς θεοῦ ταύτης γινόμενον, ἐκ ταὐτομάτου δέ, ἐπειδὴ μερική τις καὶ φαινομένη αἰτία οὐκ ἔστιν αὐτοῦ. οὔτε οὖν ἐν τοῖς ἐπ' ἔλαττον ἡ τύχη μόνως (ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γὰρ οἱ τῶν πλουσίων παῖδες πλούσιοι καὶ εὐτυχεῖς γίνονται) οὔτε κατὰ συμβεβηκὸς αἴτιον· κυριωτάτη γάρ ἐστιν αἰτία τῆς τῶν ἐπιβαλλόντων ἑκάστοις ἐντεύξεως. καὶ δουλεύουσι χρῆται τοῖς θνητοῖς πᾶσιν αἰτίοις τοῖς τε καθ' αὐτὸ καὶ τοῖς κατὰ συμβεβηκός. ἐὰν δὲ λέγωσιν ὅτι ἐν τοῖς ἀτάκτοις ἡ τύχη καὶ τοῖς ἐπ' ἔλαττον, πῇ μὲν αὐτῶν οὐκ ἀποδεχόμεθα (οὐ γὰρ ἄτακτα πάντῃ τὰ τῇδε, ἀλλὰ μεταλαγχάνει τινὸς τάξεως, οὔτε ἐν μόνοις τοῖς ἐπ' ἔλαττον ὡς εἴρηται),

πῇ δὲ φήσομεν εὖ λέγειν. καὶ γὰρ ἡ τῆς Τύχης ἐπικράτεια τὴν ὑπὸ σελήνην μάλιστα τοῦ παντὸς μοῖραν διακοσμεῖ, παρ' ᾗ καὶ ἡ τοῦ ἐνδεχομένου φύσις, ἣν ἄτακτον οὖσαν καθ' ἑαυτὴν ἡ Τύχη μετὰ τῶν ἄλλων ἀρχηγικῶν αἰτίων κατευθύνει καὶ τάττει καὶ κυβερνᾷ. διὸ καὶ πηδάλιον αὐτῇ διδοῦσι κρατεῖν ὡς κυβερνώσῃ τὰ ἐν τῷ πόντῳ τῆς γενέσεως πλέοντα καὶ τὸ πηδάλιον ἐπὶ σφαίρας ἱδρύουσιν, ὡς τὸ ἄστατον τῆς γενέσεως κατευθυνούσης· κέρας δὲ Ἀμαλθείας ἐν τῇ ἑτέρᾳ ταῖν χεροῖν καρπῶν πλῆρες, ὡς τοῦ τυχεῖν πάντων τῶν θείων καρπῶν αἰτία. διὰ τοῦτο δὲ καὶ πόλεων καὶ οἴκων καὶ ἑνὸς ἑκάστου τιμῶμεν Τύχας, ὅτι πόρρω διαστάντες τῆς θείας ἑνώσεως κινδυνεύομεν διαμαρτεῖν τῆς ἐπιβαλλούσης μεθέξεως. καὶ δεόμεθα πρὸς τὸ τυχεῖν τῆς τε θεοῦ Τύχης καὶ τῶν ἐν τοῖς κρείττοσι γένεσι τὴν αὐτὴν ἐχουσῶν ἰδιότητα. [35]

in Ph 9 361 καὶ ἔστι μὲν πᾶσα τύχη ἀγαθή· καὶ γὰρ ἡ πᾶσα τεῦξις ἀγαθοῦ τινός ἐστιν. οὐ γὰρ ὑπέστη τι κακὸν ὑπὸ τοῦ θεοῦ. τῶν δὲ ἀγαθῶν τὰ μέν ἐστι προηγούμενα τὰ δὲ κολαστικὰ ἢ τιμωρά, ἅπερ καὶ κακὰ λέγειν εἰθίσμεθα. καὶ διὰ τοῦτο καὶ τύχην τὴν μὲν ἀγαθὴν ὀνομάζομεν ἥτις τοῦ τυχεῖν τῶν προηγουμένων ἀγαθῶν αἰτία ἐστί, τὴν δὲ κακήν, ἥτις κολάσεως ἢ τιμωρίας ἡμᾶς παρασκευάζει τυχεῖν. ταύτην καὶ ὁ Πλάτων τὴν ὅλην τύχην τῷ δημιουργῷ συντεταγμένην παραδίδωσιν ἐν Νόμοις, ὅταν φησίν "ὡς θεὸς μὲν πάντα καὶ μετὰ θεοῦ Τύχη καὶ Καιρὸς τὰ ἀνθρώπινα διακυβερνῶσι ξύμπαντα". ἀλλ' ἐπὶ τὰ ἑξῆς λοιπὸν τῶν ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους λεγομένων μετέλθωμεν. p. 198a14 Ὅτι δέ ἐστιν αἴτια καὶ ὅτι τοσαῦτα τὸν ἀριθμόν ἕως τοῦ ὅτι μὲν οὖν τὰ αἴτια ταῦτα καὶ τοσαῦτ α . Ζητήσας ὅπερ ἐν ἀρχῇ προὔθετο φανερὸν τὸ περὶ τῶν αἰτίων, τίνα τε καὶ πόσα τὸν ἀριθμόν ἐστιν, καὶ δείξας ὅτι πάντα εἰς τέτταρας τρόπους πίπτει τοὺς φανερωτάτους, καὶ ὅτι ἡ τύχη καὶ τὸ αὐτόματον ὑφ' ἕνα τούτων ἀνάγεται τὸν ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως, ἐπειδὴ μέγα τὸ ἐγχείρημα τὸ πλῆθος τοσοῦτον τῶν κατὰ μέρος αἰτίων εἰς οὕτως ἐλάχιστα γένη συναγαγεῖν, εἰκότως παραμυθίας ἀξιοῖ τὸν λόγον, καὶ ὅτι τοσαῦτα τὸν ἀριθμὸν κατὰ γένος ἐστὶ τὰ αἴτια δείκνυσι δυνάμει οὕτως. αἰτιά ἐστιν ἃ ἐρωτώμενοι τὸ διὰ τί ἀποδίδομεν· ἐρωτώμενοι δὲ τὸ διὰ τί ἀποδίδομεν τέτταρα ἢ τὸ εἶδος ἢ τὸ ποιοῦν ἢ τὸ τέλος ἢ τὴν ὕλην. τέτταρα ἄρα ταῦτα αἴτια. καὶ παραδίδωσι τὴν εἰς ἕκαστον τούτων ἀναγωγὴν διὰ παραδείγματος. ἢ γὰρ εἰς τὸ εἶδος ἔσχατον ἀνάγεται τὸ διὰ τί ὡς ἐν τοῖς μαθηματικοῖς. ταῦτα γὰρ ἀκίνητα καλεῖ πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν φυσικῶν, οἷς ἐν κινήσει τὸ εἶναι. διὰ τί γὰρ εὐθεῖα ἥδε; ὅτι ἐλαχίστη τῶν τὰ αὐτὰ πέρατα ἐχουσῶν. καὶ διὰ τί σύμμετρος ἡ τοῦ ἑξαγώνου πλευρὰ τῇ διαμέτρῳ; ὅτι τῷ αὐτῷ μετροῦνται τῇ ἐκ τοῦ κέντρου. διὰ τί δὲ ἐν κύκλῳ αἱ ἐκ τοῦ κέντρου ἴσαι ἐρωτηθέντες ἐροῦμεν, διότι κύκλος ἐστὶ σχῆμα ἐπίπεδον ὑπὸ μιᾶς γραμμῆς περιεχομένον, πρὸς ἣν ἀφ' ἑνὸς σημείου τῶν ἐντὸς τοῦ σχήματος κειμένων πᾶσαι αἱ προσπίπτουσαι πρὸς τὴν περιφέρειαν εὐθεῖαι ἴσαι ἀλλήλαις εἰσί· τοῦτο γὰρ εἰπόντων οὐδεὶς ἔτι οὐδὲν ἄλλο αἴτιον ἐπιζητεῖ. ἐρωτηθέντες δέ, διὰ τί ἐπολέμησαν Φωκεῦσι Θηβαῖοι, ἐροῦμεν διότι ἐσύλησαν οἱ Φωκεῖς τὸν νεών, τὸ ποιητικὸν αἴτιον οὕτως ἀποδιδόντες· καὶ διὰ τί ἐπολέμησε τοῖς Ἕλλησι βασιλεύς; διὰ τὸ ἄρξαι τῶν Ἑλλήνων ἐροῦμεν, τὸ οὗ ἕνεκα καὶ τὸ τέλος ἀποδιδόντες. [35]

in Ph 9 362 ἐν δὲ τοῖς ἐνύλοις ἅπερ γεννώμενα καλεῖ (γεννᾶται γὰρ τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῷα καὶ τὰ τούτων μέρη, ἅπερ πάντα ἔνυλά ἐστιν) ἐν τούτοις οὖν τὸ διὰ τί καὶ εἰς τὴν ὕλην ἀνάγομεν πολλάκις. διὰ τί γὰρ ἐσάπη τὸ βάθρον; ὅτι ξύλινον ἦν. ἢ διὰ τί τετραδάκτυλος ὁ ἄνθρωπος; διότι ἐπέλιπε, φαμέν, ὕλη. διὰ τί δὲ ἄνθρωπος τὸ γεννηθέν; ὅτι ἐκ σπέρματος ἀνθρώπου καὶ καταμηνίου. καὶ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ δέ ἐστιν εἰς πάντα τὰ αἴτια ἀνάγειν. διὰ τί γὰρ ἄνθρωπος ἀποθνῄσκει; ὅτι ζῷον λογικὸν θνητόν, καὶ ὅτι τὸ ποιητικὸν αὐτοῦ πρόσεισι καὶ ἄπεισι, καὶ ὅτι ἐξ ὕλης ἐστὶ φθαρτῆς, καὶ ὅτι βέλτιον αὐτῷ τὸ ἀποθνῄσκειν. Λέγει δὲ ὁ Πορφύριος ὅτι "τὸ μὲν διὰ τί τετραχῶς ἔστιν ἀποδοῦναι, τὸ δὲ τίνος ἕνεκα ἐπὶ τοῦ τελικοῦ μόνον ἐρωτᾶται. τίνος γὰρ ἕνεκα ἐπολέμησαν; ἵνα ἄρξωσ ι", φυλάττων δὲ τὸ καὶ πρότερον εἰρημένον ὑπ' αὐτοῦ ὁ Ἀλέξανδρος τὸ τὰ μαθηματικὰ μὴ ἔχειν τελικὸν αἴτιον καὶ τὸ εἰρημένον ἐνταῦθα ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους, ὅτι τὸ

διὰ τί εἰς τὸ τί ἐστιν ἔσχατον ἀνάγεται ἐν τοῖς ἀκινήτοις οἷον ἐν τοῖς μαθήμασιν, αὐτὸς ἐξηγεῖται "ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἔστι, φησίν, ἐν τοῖς μαθήμασιν ἄλλο τοῦ εἴδους τὸ οὗ ἕνεκεν (ἐκεῖνο γὰρ ἂν ἦν τελικὸν ἐν αὐτοῖς καὶ ἔσχατον αἴτιον), διὰ τοῦτο ἔσχατον ἐν αὐτοῖς γίνεται τὸ εἶδος καὶ ὁ ὁρισμός". καὶ ὅτι μὲν ἔστι τι τῶν μαθημάτων τέλος, καὶ πρότερον εἶπον καὶ νῦν ἐρῶ. καὶ γὰρ εὑρέθη τοῦ διαβιβάζειν τὴν ψυχὴν ἕνεκεν ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν εἰς τὰ νοητά· τοῖς μέντοι μαθηματικοῖς ὡς μαθηματικοῖς οὐκ ἔστι γνώριμον τὸ τοιοῦτον αὐτῶν τέλος, ὡς οὐδὲ τοῖς φυσιολόγοις τὸ ἀπὸ φυσιολογίας εἰς τὴν θεωρητικὴν φιλοσοφίαν ὄφελος. εἰκότως εἰς τὸν ὁρισμὸν ἔσχατον ἀνάγουσιν οὗτοι τὸ διὰ τί· καὶ γὰρ ἀρχὴν τὸν ὁρισμὸν ἔχουσιν, ἔξω δὲ τῆς ἀρχῆς οὐχ οἷοί τε βαδίζειν εἰσίν. ἐπειδὴ δὲ τὸ γινόμενον ἄλλο τι δι' ἄλλο τῶν αὐτοῦ αἰτίων ἔχει τὸ μὲν διὰ τὴν ὕλην τὸ δὲ διὰ τὸ εἶδος τὸ δὲ διὰ τὸ ποιοῦν καὶ ἄλλο διὰ τὸ τέλος, εἰκότως ἐρωτώμενοι τὸ διὰ τί εἰς τὸ οἰκεῖον αἴτιον ἀνάγομεν. πολλάκις δὲ καὶ τοῦ αὐτοῦ διαφόρους αἰτίας ἀποδίδομεν. διὰ τί γὰρ κάθημαι; ὅτι πολὺ καὶ τὸ γεῶδες ἔχει μου τὸ σῶμα καὶ τὸ πύριον, διὸ καὶ κεῖται καὶ ἀνέστηκε τοῦτο· ἀπὸ τῆς ὕλης. καὶ ὅτι τοιῶσδε συγκέκαμπταί μου τὰ κῶλα· ἀπὸ τοῦ εἴδους. καὶ ὅτι οὕτως μου προείλετο ἡ ψυχή· ἀπὸ τοῦ ποιοῦντος. καὶ ὅτι οὕτως ἡγησάμην ἄμεινον· ἀπὸ τοῦ τέλους. ἆρα δὲ ὁ ἐρωτώμενος, διὰ τί σιμή ἐστιν ἡ τοῦ Σωκράτους εἰκών, εἰς τί ἂν ἄλλο τὴν αἰτίαν ἀναγάγοι ἢ εἰς τὸ παράδειγμα; οὐδὲ γὰρ εἰς τὴν ὕλην οἶμαι οὐδὲ εἰς τὸ εἶδος οὐδὲ εἰς ἄλλο τι τῶν τεττάρων, ἀλλ' ὅτι σιμὸς ἦν ὁ Σωκράτης. [30]

in Ph 9 363 ὥστε εἰ καὶ εἰς παράδειγμα ἀνάγομεν τὸ διὰ τί, εἴη ἂν καὶ τὸ παράδειγμα αἴτιον. διὸ τοῦ ἕνα τὸν κόσμον εἶναι τὴν αἰτίαν εἰς τὸ παράδειγμα ἀνέπεμψεν ὁ Πλάτων εἰπών "πότερον οὖν ὀρθῶς ἕνα οὐρανὸν προσειρήκαμεν, ἢ πολλοὺς καὶ ἀπείρους λέγειν ἦν ὀρθότερον; ἕνα, εἴπερ κατὰ τὸ παράδειγμα δεδημιουργημένος ἔσται". ὅλως δὲ εἰ τὰ ἐν ὕλῃ εἴδη μεθέξεις εἰσὶ πρωτουργῶν εἰδῶν, πρὸς ἐκεῖνα ὡμοιωμέναι εἰκόνες εἰσίν. πᾶσα οὖν εἰκὼν πρὸς παράδειγμα ἀναφέρεται. τὴν δὲ ἀνάγκην τοῦ τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα εἶναι τὰ αἴτια ἐκ διαιρέσεως πρότερον ἐπειράθην εὑρεῖν· διὸ περιττὸν νῦν πάλιν τὰ αὐτὰ λέγειν· τοσοῦτον δὲ νῦν προσκείσθω, ὅτι τὸ φυσικὸν πᾶν ἐξ ὕλης καὶ εἴδους γινόμενόν ἐστιν, ἀλλ' οὐκ ὄν, τὸ δὲ γινόμενον ὑπ' αἰτίου διά τι ἀγαθὸν γίνεται. πάντα οὖν ὅσα ἔχει τὸ τοιοῦτον ἢ διὰ τὴν ὕλην ἢ διὰ τὸ εἶδος ἔχει ἢ διὰ τὸ ποιοῦν ἢ διὰ τὸ τέλος. ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἢ ἐν τοῖς γινομένοις ἡ ὕλη γράφει, καὶ τῆς τούτου ἐξηγήσεως ἀκουστέον. "ἤ, γάρ, πρὸς ἀντιδιαστολήν, φησί, τὴν πρὸς τὰ ἀγένητα εἶπεν ὡς οὐκ οὔσης ἐν τοῖς ἀιδίοις ὕλης, ἢ ὅτι ἐπὶ τῶν κυρίως γινομένων ἔστιν εὑρεῖν τὴν ὕλην, ταῦτα δὲ αἱ οὐσίαι· τῶν γὰρ κατὰ συμβεβηκὸς γινομένων τε καὶ ὄντων οὐκ ἔστιν ὕλη καθ' αὑτά, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀναφορὰν τὴν ἐπὶ τὴν οὐσίαν ἐν τούτοις ἡ ὕλη. p. 198a22 Ἐπεὶ δὲ αἰτίαι τέτταρες ἕως τοῦ ἡ δὲ περὶ τὰ φθαρτ ά . Εἰπὼν ὅτι τέτταρές εἰσιν αἱ τῶν φυσικῶν αἰτίαι, ἐπειδὴ αἰτίαι εἰσὶν ἃς τὸ διὰ τί ἐρωτηθέντες ἀποκρινόμεθα, ἀκολούθως ἐπάγει ὅτι ὁ φυσικὸς εἰς τὰς τέτταρας ἀνάγων ἀποδώσει τὸ διὰ τί φυσικῶς ἀποδιδούς. ἔστι γὰρ καὶ τὸν φυσικὸν μὴ φυσικῶς ἀποδοῦναι ὡς καὶ τὸν γεωμετρικὸν μὴ γεωμετρικῶς, ὅταν μὴ ἀπὸ τῶν οἰκείων ἀρχῶν. ἐπεὶ οὖν τὸ φυσικὸν σῶμα ἔχει μὲν ὕλην, ἔχει δὲ εἶδος, ἔχει δὲ καὶ τὸ ποιοῦν αἴτιον, εἴπερ γενητόν ἐστι, καὶ τὸ οὗ ἕνεκα ποιεῖ τὸ ποιοῦν, δῆλον ὅτι τὸν φυσικὸν χρὴ πάντα τὰ αἴτια τοῦ φυσικοῦ σώματος εἰδότα εἰς ἕκαστον οἰκείως ἀναπέμπειν τὸ διὰ τί. πολλάκις δ έ, φησί, τὰ τρία αἴτια εἰς ἓν ἔρχεται τὸ εἶδος τὸ τέλος τὸ ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως. καὶ ἔστιν αὕτη ἡ ἐπίστασις οἰκεία τῷ περὶ τοῦ πλήθους τῶν αἰτίων λέγοντι, ὅτι τῶν τεττάρων τὰ τρία εἰς ταὐτὸν ἔρχεται. [30]

in Ph 9 364 καὶ μέντοι τῷ εἰς τὰς αἰτίας ἀνάγοντι φυσικῷ χρήσιμον τοῦτο γινώσκειν, ἵνα τὸ διὰ τί εἰς τὸ εἶδος ἢ τὸ τέλος ἀνάγειν πειρώμενος μὴ ἄλλο τι καὶ ἄλλο πάντως ζητῇ, εἰς ὃ ἀνάξει 〈τὸ〉 εἶδος, ὅτι πολλάκις τὸ αὐτὸ τὸ εἶδος καὶ τέλος ἐστίν. ἕνεκα γὰρ τοῦ εἴδους ἡ φύσις μηχανᾶται πάντα τὰ ἔμπροσθεν. καὶ ἔστι ταῦτα τὰ δύο κατὰ μὲν τὸν ἀριθμὸν καὶ τὸ ὑποκείμενον ἕν, δύο δὲ κατὰ τὸν λόγον. εἰ γὰρ πέπανσίς ἐστι καρποῦ τὸ δύνασθαι τὰ ἐν τῷ περικαρπίῳ σπέρματα

ἀποτελεῖν τοιοῦτον ἕτερον, τὸ εἶδος εὐθὺς καὶ τέλος ἐστί. τὸ δὲ ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως καὶ ὅτι ταὐτὸν γεγένηται τούτοις, οὐ κατὰ τὸ ὑποκείμενον οὐδὲ τῷ ἀριθμῷ ταὐτόν ἐστιν, ἀλλὰ τῷ εἴδει μόνον. ἄνθρωπος γὰρ ἄνθρωπον γενν ᾷ, καὶ ἔστιν αἴτιος ὁ πατὴρ τῷ γεννωμένῳ ταὐτὸν ὢν αὐτῷ κατὰ τὸ εἶδος. καὶ ὅλω ς, φησίν, ὅσα κινούμενα κινε ῖ, τουτέστιν ὅσα φυσικὰ ὄντα καὶ ἀρχὴν ἔχοντα κινήσεως ἐν ἑαυτοῖς ποιεῖ· περὶ γὰρ τοῦ τοιούτου ποιητικοῦ ὁ λόγος. ταῦτα οὖν ἐὰν ᾖ τὰ αὐτὰ τοῖς γινομένοις, τῷ εἴδει ταὐτά ἐστιν. ὅσα δὲ μὴ κινούμενα κινεῖ, ταῦτα οὐδὲ ἔστιν ὅλως τῆς φυσικῆς πραγματείας ἐπισκοπεῖν, ἀλλὰ τῆς θεολογικῆς. οὐ γὰρ ἔχει ἐν ἑαυτοῖς ταῦτα ἀρχὴν κινήσεως, εἴπερ μὴ κινεῖται· ὥστε οὐκ ἔστι φυσικὰ τὰ ἀκίνητα αἴτια. ἀλλ᾽ οὐδὲ ἀρχὴ κινήσεώς ἐστιν ὡς ἡ φύσις· αὕτη γὰρ κινουμένη κινεῖ· ὥστε οὐδὲ φυσικοῦ τὸ περὶ τούτων λέγειν. μήποτε δὲ διὰ τοῦ καὶ ὅλως ὅσα κινούμενα κινεῖ πόρρωθεν ἐνίσταται πρὸς τοὺς τὰς ἰδέας ὁμοειδεῖς αἰτίας τῶν τῇδε νομίζοντας ἀκινήτους οὔσας· τὸ γὰρ ὁμοειδὲς συνώνυμον, ταῦτα δὲ ὁμώνυμα ἢ ὡς ἀφ᾽ ἑνός. οὕτως μὲν οὖν ἄν τις ἐξηγήσαιτο, εἰ πάντα τὰ ποιητικὰ τὰ αὐτὰ τοῖς εἰδικοῖς τῷ εἴδει νομίζοι εἶναι, ἐὰν κινούμενα κινῇ. καὶ ὁ ἥλιος δὲ κινούμενος μὲν κινεῖ καὶ ποιεῖ, οὐ μὴν ὁ αὐτός ἐστι τοῖς γινομένοις. οὐδὲ γὰρ τὰ γινόμενα ὑπ᾽ αὐτοῦ πάντα ἀλλήλοις ἐστὶν ὁμοειδῆ, εἰ μὴ ἄρα καθὸ ἔνυλον εἶδος καὶ τὸ ποιοῦν καὶ τὰ γινόμενα, τῆς ὕλης κοινῶς κατὰ τοῦ ὑποκειμένου λεγομένης. κἂν γὰρ ὕλη μὴ ᾖ ἐν οὐρανῷ κατὰ Ἀριστοτέλην διὰ τὸ μὴ μεταβάλλειν ἀπ᾽ ἄλλων εἰς ἄλλα, ἀλλ᾽ ὑποκείμενόν γε καὶ ἐν ἐκείνοις ἐστί, διότι κινητὰ κατὰ τόπον, ὡς ἐν τῷ Α τῆς Μετὰ τὰ φυσικά φησι. μήποτε δὲ καὶ ὁ κατὰ τοὺς ἐν αὐτῷ ποιῶν λόγους ὁμοιώματα τῶν λόγων ποιεῖ. δυνατὸν δὲ τὸ καὶ ὅλως ὅσα κινούμενα κινεῖ ἐπὶ τοῦ προσεχοῦς ποιητικοῦ φυσικῶς αἰτίου ἀκούειν, ὅπερ ἐστὶν ἡ φύσις. αὕτη γὰρ πολλὴν ἔχει πρὸς τὸ εἶδος κοινωνίαν, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴρηται. ὁ γὰρ ἥλιος οὐ προσεχές ἐστιν αἴτιον, κἂν κινούμενον κινῇ. [30]

in Ph 9 365 καὶ τούτῳ ἴσως καὶ τὰ ἐπαγόμενα συνᾴδει. ὅτι γὰρ τὰ κινοῦντα καὶ ποιοῦντα αἴτια τριττά ἐστι, τὰ μὲν ἀκίνητα, τὰ δὲ κινούμενα, καὶ τούτων τὰ μὲν προσεχῆ τὰ δὲ πορρωτέρω, δείκνυσιν ἐκ τοῦ καὶ τὰς πραγματείας τριχῇ διῃρῆσθαι τὰς περὶ τῶν ὄντων, μᾶλλον δὲ τὰς περὶ τῶν ὄντων ἀρχὰς καὶ αἰτίας. καὶ γὰρ ἡ μέν ἐστι περὶ τοῦ κινητικοῦ μὲν αἰτίου ἀκινήτου δέ, οἵα ἐστὶν ἡ μετὰ τὰ φυσικὰ πραγματεία, ἡ δὲ περὶ τῶν κινουμένων μὲν αἰτίων ἀφθάρτων δέ, οἵα ἡ περὶ οὐρανοῦ, ἡ δὲ περὶ τῶν ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ πάντως καὶ αὐτῶν κινουμένων, ἃ καὶ προσεχῆ ἐστιν αἴτια· τοιαύτη δὲ ἥ τε περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς καὶ ἡ τῶν μετεώρων πραγματεία καὶ ἡ περὶ ζῴων καὶ φυτῶν τὰς τοιαύτας αἰτίας ζητοῦσαι. δῆλον δὲ ὅτι ἡ προκειμένη πραγματεία τὰς ἀρχὰς τῶν φυσικῶν ζητοῦσα περὶ κινουμένων αἰτίων κοινῶς ποιεῖται τὴν ζήτησιν. Ἐπιστῆσαι δὲ ἄξιον, πῶς τὸ ὅθεν ἡ κίνησις πρῶτον, τουτέστι τὸ ποιητικόν, τῷ εἴδει ταὐτὸν εἶπεν, ἀλλ᾽ οὐχὶ τῷ ὑποκειμένῳ καὶ τῷ ἀριθμῷ, ὡς τὸ τελικὸν καὶ τὸ εἰδικὸν εἰχέτην πρὸς ἄλληλα. καὶ γὰρ ἡ φύσις ποιητικὸν οὖσα αἴτιον καὶ εἰδικὸν ἐδείκνυτο πρότερον, ἀλλ᾽ ἴσως τῇ μὲν φύσει τὸ καὶ ἀριθμῷ ἓν εἶναι μετὰ τοῦ εἴδους ὑπῆρχε. πᾶσι δὲ ἁπλῶς τοῖς ποιητικοῖς αἰτίοις τοῖς προσεχέσι τῷ εἴδει ταὐτὸν εἶναι ὑπάρχει. καὶ ἐκ τούτων δὲ πάλιν οἶμαι δυνατὸν συνιδεῖν, ὅτι τὸ ἀκίνητον καὶ πρῶτον αἴτιον οὐ μόνον τελικὸν ἀλλὰ καὶ ποιητικὸν οἶδεν ὁ Ἀριστοτέλης. τὸ γὰρ ὅθεν ἡ κίνησις πρῶτον, τουτέστι τὸ ποιητικὸν αἴτιον, τοῦτο διαιρεῖ εἴς τε τὸ ἀκίνητον καὶ τὸ κινούμενον, ὅσα μὲν κινούμενα κινεῖ φυσικῆς λέγων πραγματείας, ὅσα δὲ ἀκίνητα ὄντα κινεῖ οὐκέτι φυσικῆς, τὸ κινεῖν ἀντὶ τοῦ ποιεῖν λαμβάνων. καὶ ὁ Ἀλέξανδρος δὲ ἐν τούτοις “τῆς φυσικῆς, φησίν, ἐστὶ καὶ περὶ ποιητικοῦ αἰτίου εἰπεῖν, οὐ περὶ παντὸς μέντοι, ἀλλὰ τούτων μόνων, ὅσα κινούμενα αὐτὰ κινητικὰ καὶ ποιητικά ἐστί τινων, ὡς ἂν εἰ ἔλεγεν ‘ὅλως δὲ ὅσα κινούμενα τῶν ποιητικῶν‘, ὡς δηλονότι καὶ ἀκινήτων ὄντων τῶν ποιητικῶν κατ᾽ αὐτόν”. p. 198a31 Ὥστε τὸ διὰ τί καὶ εἰς τὴν ὕλην ἀνάγοντι ἕως τοῦ καὶ οὕτως τὸ ἐφεξῆς 〈ἀεί〉 . Εἰ τὸ τελικὸν καὶ τὸ εἰδικὸν εἰς ἓν τῷ ἀριθμῷ πολλάκις ἔρχεται, εἰκότως τὸ διὰ τί ποτὲ μὲν εἰς τὴν

ὕλην ἀνάγοντι ἀποδίδοται, ποτὲ δὲ εἰς τὸ εἶδος, ὃ ταὐτὸν καὶ τέλος ἐστί, ποτὲ δὲ εἰς τὸ ποιητικόν. τούτου γὰρ ἔοικεν ἐνδεικτικὸν εἶναι τὸ παραλιπεῖν ἐν τῇ ἀπαριθμήσει τὸ τελικὸν αἴτιον. [35]

in Ph 9 366 ἅμα δοκεῖ μοι πόρρωθεν καὶ τὴν αἰτίαν ἐνδείκνυσθαι, δι' ἣν τὸ τελικὸν αἴτιον παρελίμπανον οἱ φυσιολόγοι. διότι γὰρ ἔοικεν εἰς ταὐτὸν ἔρχεσθαι τὸ εἶδος καὶ τὸ τέλος, διὰ τοῦτο περὶ τοῦ εἴδους λέγοντες ἀρκοῦνται. διὸ καὶ εὐθέως ἐπήγαγε, πῶς τὰς αἰτίας τῆς γενέσεως σκοποῦντες εἰς ταῦτα τὰ αἴτια ἀνῆγον. ὅταν μὲν γὰρ τί μετὰ τί γίνεται ζητῶσι, τὸ εἰδικὸν αἴτιον ζητοῦσι (τοῦτο γάρ ἐστι τὸ γινόμενον), ὅταν δὲ τί πρῶτον ἐποίησε, τὸ κυρίως ποιητικὸν ἀνιχνεύουσιν, ὥσπερ ὅταν τὸ παθὸν ζητῶσι, τὸ ὑλικὸν αἴτιον πολυπραγμονοῦσιν. ἡ γὰρ ὕλη τὸ πάσχον ὑπὸ τοῦ ποιοῦντός ἐστι, τὸ δὲ εἶδος τὸ ἐγγινόμενον πάθος. δύναται δὲ τοῦτο δεικτικὸν εἶναι καὶ τοῦ τὸν φυσικὸν μάλιστα εἰς ταῦτα ἀναφέρειν τὰ αἴτια ζητοῦντα, τί πρῶτον καὶ τί ὕστερον ποιεῖ, καὶ τί τὸ πάσχον ἐστίν, ὅτι ἡ ὕλη, καὶ τί τὸ γινόμενον. ταῦτα γὰρ περὶ τὰ φυσικὰ ὄντα τῷ φυσιολόγῳ προσήκει, τοῦ πρώτου φιλοσόφου περὶ τὸ ἀκίνητον ἔχοντος αἴτιον, καὶ τὴν ἄυλον καὶ ἀπαθῆ οὐσίαν καὶ γενέσεως ἐξῃρημένην, ἅπερ ἀντίθετα τοῖς προειρημένοις ἐστί. "δύναται δέ, φησὶν Ἀλέξανδρος, ἡ λέξις ἡ λέγουσα περὶ γενέσεως γὰρ μάλιστα ἀκολουθεῖν τοῖς ἀνωτέρω εἰρημένοις, ἐν οἷς ἔλεγεν „ἐπεὶ δὲ αἰτίαι τέτταρες, περὶ πασῶν εἰδέναι τοῦ φυσικοῦ, καὶ εἰς πάσας ἀνάγων τὸ διὰ τί ἀποδώσει, τὴν ὕλην τὸ εἶδος τὸ κινῆσαν τὸ οὗ ἕνεκα„· περὶ γενέσεως γὰρ μάλιστα τοῦτον τὸν τρόπον τὰς αἰτίας ζητοῦσι, τῶν μεταξὺ παρεμβεβλημένων εἰς διορισμὸν τῆς ταυτότητος τῶν αἰτίων καὶ τοῦ ποιητικοῦ αἰτίου τῆς διαφορᾶς. εἴπερ τὸ μὲν ἀκίνητόν ἐστι τὸ δὲ κινούμενον, καὶ τούτου τὸ μὲν ἄφθαρτον τὸ δὲ φθαρτόν." τὸ δὲ καὶ οὕτως τὸ ἐφεξῆς ἀεί δύναται μὲν λέγειν, ὅτι βοτάνη πρῶτον ἀπὸ πυροῦ καὶ ἐφεξῆς καλάμη καὶ ἐπὶ ταύτῃ ἄσταχυς, δύναται δέ, ὡς ὁ Ἀλέξανδρος ἀκούει, τοῦτο ἐπῆχθαι, ὅτι μετὰ τὸ πρῶτον ποιῆσαν ἐπὶ τὸ προσεχὲς ποιητικὸν μετέρχονται καὶ μετὰ τὴν πρώτην ὕλην ἐπὶ τὴν προσεχῆ καθ' ὁμοιότητα, οὐκ ἐπ' ἄλλο τι εἶδος αἰτίου τὸ οὗ ἕνεκα μεταβαίνοντες, μᾶλλον δὲ ὅτι ἐπὶ ἑκάστου αἰτίου τὸ ἐφεξῆς ζητοῦσι. p. 198a35 Διτταὶ δὲ αἱ ἀρχαὶ αἱ κινοῦσαι φυσικῶς ἕως τοῦ τέλος γὰρ καὶ οὗ ἕνεκ α . Ἤδη μὲν καὶ πρότερον διαίρεσιν ἐποιήσατο τοῦ ποιητικοῦ λέγων, ὅτι τὰ μὲν κινούμενα κινεῖ, τὰ δὲ ἀκίνητα ὄντα. καὶ νῦν δὲ τὴν αὐτὴν ποιεῖται λέγων διτταὶ δὲ αἱ ἀρχαὶ αἱ κινοῦσαι φυσικῶς, τὸ φυσικῶς προσθεὶς πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν γινομένων κατὰ τέχνην ἢ προαίρεσιν. καὶ μήποτε διὰ τοῦτο πάλιν τὴν τοῦ ποιητικοῦ αἰτίου διαίρεσιν ἀνέλαβεν, ἵνα διορίσῃ τελέως τὸ πρώτως κινοῦν τῶν κατὰ τέχνην ἢ προαίρεσιν κινούντων. [35]

in Ph 9 367 πρῶτον μὲν γὰρ διέκρινεν ἀπ' ἀλλήλων τά τε ὅσα κινούμενα κινεῖ καὶ ὅσα ἀκίνητα ὄντα, καὶ ἔλαβεν ἀκινήτως κινοῦν τὸ πρῶτον αἴτιον. νῦν δὲ ἐπειδὴ καὶ ἡ τέχνη καὶ ἡ προαίρεσις ἀκίνητος οὖσα τὰς φυσικὰς κινήσεις κινεῖ (οὐδὲ γὰρ αὔξεται οὐδὲ ἀλλοιοῦται οὐδὲ κατὰ τόπον μεταβαίνει), διορίζει πρῶτον μὲν τὰς τέχνας καὶ τὴν προαίρεσιν τῆς τε φύσεως καὶ τοῦ πρώτου αἰτίου τῷ ταῦτα μὲν φυσικῶς, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν ἔνδοθεν κινεῖν, ἐκεῖνα δὲ ἔξωθεν. καὶ οὕτως τὸ πρῶτον κινοῦν τῆς μὲν φύσεως διορίζει ἤτοι τῶν κατὰ φύσιν κινούντων (οὐ γὰρ καθ' αὑτὴν ἡ φύσις κινεῖ, ἀλλὰ μετὰ τοῦ σώματος ἐν ᾧ ἐστι), τούτων μὲν διορίζει τῷ ταῦτα μὲν ἀρχὴν κινήσεως ἐν ἑαυτοῖς ἔχειν, ἐκεῖνο δὲ μὴ ἔχειν. οὐ γάρ ἐστι φυσικὴ ἐκείνη ἀρχή, ἀλλὰ φυσικῶν· εἰ δὲ εἶχεν ἀρχὴν κινήσεως ἐν ἑαυτῇ, φυσικὴ ἂν ἦν. τῶν δὲ κατὰ τέχνην καὶ προαίρεσιν κινούντων διορίζει τὴν πρώτην ἀρχὴν τῷ ἐκεῖνα μέν, κἂν καθ' αὑτὰ ᾖ ἀκίνητα τὰς φυσικὰς κινήσεις, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς κινεῖσθαι ἐν τοῖς φυσικοῖς. τοιαῦται γὰρ αἱ τῆς ψυχῆς ἐνέργειαι κατὰ τόπον μεταβαίνουσαι καὶ ἀπὸ ἄλλων εἰς ἄλλα μεθιστάμεναι ἔν τε τῷ προαιρεῖσθαι καὶ ἐν τῷ τεχνάζεσθαι, τὸ δὲ πάντων πρῶτον παντελῶς ἀκίνητόν ἐστι καὶ καθ' αὑτὸ καὶ κατὰ συμβεβηκός. καὶ καθ' ὅσον δὲ πάντων πρῶτόν ἐστι τῶν κινούντων διαφέρει τῶν τε κατὰ τέχνην καὶ κατὰ προαίρεσιν κινούντων. καὶ οὐκ ἐκ παραλλήλου κεῖται τό τε παντελῶς

ἀκίνητον καὶ τὸ πάντων πρῶτον, ἀλλ' ὡς καθ' ἑκάτερα δεικνυμένης τῆς πρὸς τὰ ἀκινήτως κινοῦντα διαφορᾶς. πρῶτον δὲ ἐκεῖνο κατὰ πάντας τοὺς τοῦ πρώτου τρόπους μετ' ὀλίγον δείξει. εἰ τοίνυν ὀρθῶς λέγομεν τοῦτον ἔχειν σκοπὸν τὰ εἰρημένα, οὐ παρελκόντως πάλιν ἡ τοῦ ποιητικοῦ γέγονε διαίρεσις. καὶ εἴπερ ποιητικοῦ ἐστιν ἡ διαίρεσις, ὡς καὶ Ἀλέξανδρος ὁμολογεῖ, δῆλον ὅτι καὶ ποιητικὸν οἴεται τὸ πρῶτον ὁ Ἀριστοτέλης. εἰ δὲ κινητικοῦ μόνον ἐστὶ διαίρεσις, δύναται τὸ πρῶτον καὶ ὡς τέλος κινεῖν. εἰπὼν δὲ ἀκίνητον τὸ πρῶτον ἐπισημαίνεται, ὅτι καὶ τὸ εἶδος καὶ ἡ μορφὴ ἀκίνητόν ἐστιν, ὅταν ὡς τέλος λαμβάνηται καὶ τὸ οὗ ἕνεκα. ἀκίνητον γὰρ δεῖ τὸ τέλος εἶναι καὶ ὡρισμένον· τὸ γὰρ κινούμενον ἕνεκά του κινεῖται. εἰ δὲ κινοῖτο, οὐδὲ τὸ ποιοῦν ἐλθὸν εἰς αὐτὸ στήσεται. τὸ δὲ εἶδος οὐχ ὡς ἔτυχε λαμβανόμενον τέλος ἐστίν, ἀλλ' ὅταν οὕτως λαμβάνηται, ὅτι βέλτιον οὕτως. "ταύτῃ γάρ, φησὶν Ἀλέξανδρος, διαφέρει τὸ μαθηματικὸν εἶδος τοῦ ἐν τοῖς φυσικοῖς, ὅτι τοῦτο μὲν καὶ ὡς τέλος καὶ οὗ ἕνεκα λαμβάνεται, ὅτι βέλτιον οὕτως. ἄμεινον γὰρ ἦν τοιόνδε τὸ εἶδος, οἷον τὸ ὄρθιον καὶ μὴ ἀλλοῖον, ἐπὶ δὲ τῶν μαθηματικῶν οὐδὲν ζητεῖται τοιοῦτον· λῆρος γὰρ δοκεῖ, εἴ τις ἐπιχειροίη δεικνύναι, ὅτι τῷ μὲν κύκλῳ βέλτιον ἦν τὸ τὰς ἐκ τοῦ κέντρου γραμμὰς ἴσας ἔχειν, τῷ δὲ τετραγώνῳ τὰς περιεχούσας αὐτό. [35]

in Ph 9 368 " μήποτε δὲ εἴ τις τὸν ὁρισμὸν τοῦ κύκλου καὶ τοῦ τετραγώνου λάβοι οὕτως ὡς καὶ τὸν τοῦ ἀνθρώπου μὴ κατὰ τὴν μορφὴν ἀλλὰ κατὰ τὴν δύναμιν, εὑρήσει καὶ τὴν μορφὴν οἰκείαν τῷ τοιούτῳ λόγῳ, ὡς ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου τὸ ὄρθιον. p. 198b4 Ὥστε ἐπεὶ ἡ φύσις ἕνεκά του ἕως τοῦ ἀλλὰ τὸ πρὸς τὴν ἑκάστου οὐσία ν . Ἐπειδὴ τὸ φυσικὸν εἶδος τέλος ἐστὶ καὶ οὗ ἕνεκα, δῆλον ὅτι ἡ φύσις ἡ ποιητικὴ τοῦ εἴδους ἕνεκα τοῦ εἴδους πάντα ποιεῖ. εἰ οὖν ἕνεκά του καὶ μὴ μάτην ποιεῖ ἡ φύσις, δεῖ τὸν φυσικὸν καὶ τὴν φύσιν εἰδέναι φυσικὸν ὄντα καὶ τὰς αἰτίας τῶν γινομένων ἀποδιδόναι πάντως. οὕτως μὲν οὖν ἐὰν εἰς τὸ ἕνεκά του ὑποστίξωμεν, καὶ τῷ πάντως πρόσκειται ὁ καὶ σύνδεσμος. εἰ μέντοι μὴ πρόσκειται οὗτος, ὡς ἔν τισιν ἀντιγράφοις φέρεται, εἰς τὸ καὶ ταύτην εἰδέναι δεῖ ὑποστικτέον, ἵνα λέγῃ αἴτιον τοῦ τὸ διὰ τί ἀποδιδόναι τὸ τὴν φύσιν δεῖν εἰδέναι ἕνεκά του ποιοῦσαν. τὰς δὲ αἰτίας ἀποδοτέον τήν τε ποιητικὴν 〈καὶ τὴν ὑλικήν〉 . ταύτην γὰρ σημαίνει διὰ τοῦ ὅτι ἐκ τοῦδε ἀνάγκη τόδε · τὸ δὲ ἐκ τοῦδε ἢ ἁπλῶς ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολ ύ. καὶ γὰρ ἐν μὲν τοῖς ἀιδίοις καὶ θείοις ἁπλῶς ποιεῖ τὸ ποιοῦν· ὁ γὰρ τοιόσδε τῆς σελήνης σχηματισμὸς τοιόνδε πάντως ποιεῖ τὸν φωτισμὸν αὐτῆς. ἐν δὲ τοῖς ἐν γενέσει ὡς ἐπὶ τὸ πολύ· ὁ γὰρ ὕπνος ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον θρέψιν ποιεῖ σχολαζούσης τότε τῆς φύσεως. διὰ δὲ τοῦ εἰ μέλλει τόδε ἔσεσθαι ὥσπερ ἐκ τῶν προτάσεων τὸ συμπέρασμα τοῦ ὑλικοῦ μέμνηται, ὅπερ καὶ ἀναγκαῖόν ἐστι τὸν τῶν 〈ὧν〉 οὐκ ἄνευ λόγον ἐπέχον. εἰ γὰρ δεῖ τοιόνδε ἀκολουθῆσαι συμπέρασμα, δεῖ τοιάσδε προειλῆφθαι προτάσεις ὕλης ἐχούσας λόγον ἐν τῷ συλλογισμῷ. εἴ τις οὖν ἔροιτο, διὰ τί τοιόνδε τὸ συμπέρασμα, εἰς τὴν ὕλην ἀνάγοντες τὸ διὰ τί ἀποδώσομεν· διότι γὰρ τὸ τοιαίδε αἱ προτάσεις. καὶ ἐν τοῖς φυσικοῖς, εἰ μέλλοι τόδε ἔσεσθαι τὸ εἶδος ὑπὸ τῆς φύσεως, δεῖ τήνδε τὴν ὕλην προϋπεστρῶσθαι, οἷον εἰ μέλλοι ναῦς ἔσεσθαι 〈ἐκ〉 τοιοῦδε ξύλου, δεῖ τὴν ὕλην παραληφθῆναι, ἵνα καὶ εὖ πλέῃ καὶ εὐτόνως συνέχηται. διὰ δὲ τοῦ ὅτι τοῦτο ἦν τὸ τί ἦν εἶναι τὴν κατὰ τὸ εἶδος αἰτίαν ἐνδείκνυται, διὰ δὲ τοῦ καὶ διότι βέλτιον οὕτως τοῦ τελικοῦ μέμνηται αἰτίου. [30]

in Ph 9 369 καὶ γὰρ καὶ Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης τῷ φυσικῷ προσήκειν φασὶ τήνδε διττὴν αἰτίαν ἀποδιδόναι, τὴν μὲν τοῦ ἀναγκαίου, τὴν δὲ τοῦ εὖ. καὶ ἔστιν ἡ μὲν τοῦ ἀναγκαίου κατὰ τὴν ὕλην καὶ ὅλως τὸ σωματικόν, οἷον ὅτι δεῖ ἐκ θερμῶν καὶ ψυχρῶν καὶ ξηρῶν καὶ ὑγρῶν γίνεσθαι, ἡ δὲ τοῦ εὖ, καθ' ἣν δείκνυται ὅτι βέλτιόν ἐστιν οὕτως ἢ ἄλλως ἔχειν. τὸ δὲ βέλτιον οὐ τὸ ἁπλῶς ληπτέον, ἀλλὰ τὸ πρὸς τὴν ἑκάστου φύσιν οἰκεῖον. τὸ γὰρ ἁπλῶς καὶ τὸ πάντων ἄριστον οὐδὲ ὑπάρχειν δυνατὸν τῇ θνητῇ φύσει, ἀλλ' εἴπερ ἄρα, τῇ ἀιδίῳ καὶ θείᾳ. ἔπειτα καὶ ἓν ἂν ἦν πάντων τὸ αὐτὸ τέλος· ἓν γὰρ τὸ ἄριστον. τὸ δὲ πρὸς τὴν ἑκάστου φύσιν, οἷον ὅτι τοῖς

ἀερίοις καὶ ἀναγκαῖα τὰ πτερὰ καὶ λυσιτελῆ καὶ τοῖς τοιοῖσδε τὰ τοιάδε, τοῖς δὲ πεζοῖς οἱ πόδες, τοῖς δὲ ἰλυσπωμένοις ἡ κοιλία, ὥσπερ τοῖς ἰχθύσι τὰ βράγχια. καὶ ἔστι τοιαύτη πραγματεία τῷ Ἀριστοτέλει ἡ Περὶ ζῴων μορίων, ἔνθα κατὰ τὸν διττὸν τρόπον φυσιολογεῖ κατά τε τὸ ἀναγκαῖον καὶ κατὰ τὸ εὖ. p. 198b10 Λεκτέον δὴ πρῶτον μὲν διότι ἡ φύσις ἕως τοῦ ὁ δὲ τὸν νοῦ ν . Δύο προτίθεται προβλήματα ἐν τούτοις, ἓν μὲν ὅτι τῶν ἕνεκά του ποιούντων αἰτίων ἡ φύσις ἐστὶν ἀποδεῖξαι, διότι πολλάκις ἐχρήσατο τούτῳ ἀντιλογίαν ἔχοντι· δεύτερον δὲ περὶ τοῦ ἀναγκαίου, πῶς ἔχει ἐν τοῖς φυσικοῖς, ἐπειδὴ πάντες οἱ φυσιολόγοι εἰς τὸ ἀναγκαῖον ἀνάγουσι τὰς αἰτίας, ἐξ ἀνάγκης τόδε τοιῶσδε λέγοντες γίνεσθαι. ἀνάγουσι δὲ εἰς τὴν ὕλην ὡς ταύτην οὖσαν τὴν ἀνάγκην, ἐκ τῆς τοιᾶσδε τῶν ὑποκειμένων ποιότητος τοιόνδε γίνεσθαι ἐξ ἀνάγκης λέγοντες. οἷον ἐπειδὴ τὸ θερμὸν κοῦφον καὶ ἀνωφερές ἐστι, τὸ δὲ ψυχρὸν βαρὺ καὶ κατωφερές, διὰ τοῦτο ὁ κόσμος οὕτω συνέστη τῆς μὲν γῆς κάτω γενομένης, τοῦ δὲ οὐρανοῦ ἄνω. κἂν γὰρ ἄλλην αἰτίαν εἴπωσιν, ὡς Ἐμπεδοκλῆς ποιητικὴν φιλίαν καὶ νεῖκος καὶ Ἀναξαγόρας τὸν νοῦν, ὅσον ἐφάψασθαι μόνον αὐτῆς λέγουσιν ἐν ταῖς τῶν αἰτίων ἀποδόσεσιν οὐ προσχρώμενοι. τοῦτο δὲ καὶ ὁ ἐν τῷ Φαίδωνι Σωκράτης ἐγκαλεῖν τῷ Ἀναξαγόρᾳ δοκεῖ. διὰ τοῦτο οὖν περὶ τοῦ κατὰ τὴν ὕλην ἀναγκαίου χρὴ διορίσασθαι, πῶς ἔχει ἐν τοῖς φυσικοῖς, τουτέστι τίς ὁ τρόπος τῆς τοιαύτης αἰτίας. ἆρα διὰ ταύτην γίνεται τὸ γινόμενον; ἢ οὐκ ἄνευ μὲν ταύτης, οὐ μὴν διὰ ταύτην ἁπλῶς, καὶ διὰ τοῦτο ἀναγκαία καὶ ὄντως ἀναγκαία. ταῦτα γὰρ μετ' ὀλίγον ἡμᾶς περὶ αὐτῆς διδάξει. Τὸ δὲ δεῖξαι ὅτι ἡ φύσις ἕνεκά του ποιεῖ, χρήσιμόν ἐστι πολλαχῶς πρὸς τελειότητα τοῦ περὶ τῶν αἰτίων λόγου. [35]

in Ph 9 370 εἰ γὰρ διὰ τοῦτο μάλιστα ἀναγκαῖον τὰς αἰτίας εἰδέναι, ἵνα εἰς ταύτας ἀνάγοντες τὸ διὰ τί ἀποδιδῶμεν, τοῦτο δὲ χρήσιμόν ἐστι, διότι ἡ φύσις ἕνεκά του ποιεῖν ὑπόκειται καὶ οὐκ εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχεν, ἔδει ταύτην δειχθῆναι τὴν ὑπόθεσιν. ἔτι δὲ εἰ τὸ εἶδος τελικὸν αἴτιον καὶ οὗ ἕνεκα ὑπετέθη, ὡς ἕνεκα τούτου τῆς φύσεως ποιούσης πάντα ἃ ποιεῖ, χρὴ τοῦτο δειχθῆναι, ὅτι ἕνεκά του ποιεῖ ἡ φύσις. ἔτι δὲ τῶν παλαιῶν φυσιολόγων οἱ μὲν τύχην καὶ τὸ αὐτόματον ᾐτιῶντο τῶν γινομένων ὡς ποιητικὰ αἴτια, μᾶλλον δὲ ὡς ἀναιτίων ὄντων τῶν γινομένων, οἱ δὲ τῇ ὑλικῇ ἀνάγκῃ ἠρκοῦντο. δείξας οὖν ὅτι ἡ τύχη καὶ τὸ αὐτόματον κατὰ συμβεβηκός ἐστιν αἴτια, δεῖ δὲ εἶναι πρὸ τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς αἰτίου καὶ μάτην ὅσον ἐπὶ τῷ ἀποτελέσματι προσγενομένου τὸ καθ' αὐτὸ καὶ ἕνεκά του ποιοῦν τι, ἐδεῖτο δεῖξαι τί τοῦτό ἐστι. καὶ ἄλλως δὲ ἐκ τῆς τῶν αἰτίων ἐφόδου παραδείξας, ὅτι ἔστι τὸ ποιητικὸν αἴτιον τῶν φυσικῶν καὶ τοῦτο εἰπὼν εἶναι τὴν φύσιν διαφέρουσαν τῆς τύχης καὶ τοῦ αὐτομάτου τῷ προηγουμένως καὶ ἕνεκά του ποιεῖν, ἐδεῖτο λοιπὸν τοῦτο αὐτὸ δεῖξαι, ὅτι ἡ φύσις ἕνεκά του ποιεῖ, καὶ περὶ τοῦ ἀναγκαίου τῆς ὕλης διαλεχθῆναι. ἔτι δὲ ἐν ὅλῳ τῷ βιβλίῳ περὶ αἰτίων διαλεχθεὶς καὶ ταῦτα τοῖς οἰκεῖα προστίθησι, τὸ μὲν ὅτι τὸ ποιητικόν, ὅπερ ἐστὶν ἡ φύσις, οὐκ εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχεν ἀλλ' ἕνεκά του ποιεῖ καὶ τὸ οὗ ἕνεκα τὸ εἶδός ἐστι, τὸ δὲ ὅτι τὸ ἐπὶ τῆς ὕλης λεγόμενον ἀναγκαῖον, οὐχ οὕτως λέγεται ὡς δι' αὐτὴν γινομένου (τοῦτο γὰρ τῷ τέλει προσήκει), ἀλλ' ὡς οὐκ ἄνευ αὐτῆς· ὅπερ ἐστὶ τὸ κυρίως ἀναγκαῖον, ὡς κατὰ ἀνάγκην, ἀλλ' οὐχὶ προηγουμένως παρειλημμένον. p. 198b16—34 Ἔχει δὲ ἀπορία ν , τί κωλύει τὴν φύσιν μὴ ἕνεκά του ποιεῖν ἕως τοῦ ὁ μὲν οὖν λόγο ς , ᾧ ἄν τις ἀπορήσειε ν , οὗτο ς , καὶ εἴ τις ἄλλος τοιοῦτός ἐστι ν . Προβαλλόμενος ὁ Ἀριστοτέλης δεῖξαι, ὅτι ἡ φύσις ἕνεκά του ποιεῖ, πρῶτον ὥσπερ εἴωθε καὶ αὐτὸς καὶ ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ Πλάτων κρατύνει τὸν ἐναντίον λόγον, οὕτως αὐτῷ παριστάμενος ὡς ὁμολογήσων 〈ᾧ〉 οἱ τῶν λόγων πατέρες παρέστησαν. τοῦτο δὲ χρήσιμόν ἐστι πρὸς τὸ μηδεμίαν ἔνστασιν καταλιπεῖν τοῖς ἐνίοτε καὶ εὐφυέστερον δυναμένοις ἐνίστασθαι. καὶ νῦν οὖν συνηγορεῖ πρῶτον τοῖς λέγουσι μὴ ἕνεκά του τὴν φύσιν ποιεῖν μηδὲ ὅτι βέλτιον οὕτως· ἐπειδὴ γὰρ οἱ ἕνεκά του ποιεῖν τὴν φύσιν βουλόμενοι πιστοῦνται τοῦτο ἐκ τῆς χρείας μάλιστα τῶν ἐν τοῖς ζῴοις μορίων (εἰ γὰρ οἱ μὲν ἐμπρόσθιοι ὀδόντες ὀξεῖς γεγόνασι

πρὸς τὸ τέμνειν τὴν τροφήν, οἱ δὲ γομφίοι πλατεῖς πρὸς τὸ λεαίνειν, δῆλον ὅτι οὐκ εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχε γεγόνασιν, ἀλλὰ τοῦ ποιοῦντος πρὸς τὸ χρήσιμον καὶ τὸ βέλτιον ἀφορῶντος), ταῦτα οὖν ἐκείνων λεγόντων, οἱ βουλόμενοι μὴ ἕνεκά του ποιεῖν τὴν φύσιν γίνεσθαι μὲν ἐξ ἀνάγκης φυσικῆς ἢ ὑλικῆς λέγουσι τὰ γινόμενα, χρήσιμα δὲ καὶ ἐπωφελῆ κατὰ συμβεβηκὸς ἀποβαίνειν τῆς φύσεως οὐ τούτου ἕνεκα ποιούσης· ἀλλ᾽ ὥσπερ ὁ Ζεὺς ὕσειεν ἂν καὶ ἐν θέρει, οὐχ ἵνα δὲ τὸν σῖτον τὸν ἐν τῇ ἅλῳ ἀπολέσῃ, ἀλλὰ ὕσαντος συνέβη τὸν σῖτον ἀπολέσθαι, οὕτω τί κωλύει λέγειν μὴ ὕειν μέν, ἵνα ὁ σῖτος αὐξηθῇ, ἄλλως δὲ ὑετοῦ γενομένου καὶ τὸν σῖτον αὐξάνεσθαι συμβαίνειν, γίνεσθαι δὲ τὸν ὑετὸν φύσει καὶ ὑλικῇ ἀνάγκῃ; τὴν γὰρ ἀνενεχθεῖσαν ἀτμίδα ψυχθεῖσαν καὶ ὕδωρ γενομένην διὰ τὸ βάρος καταφέρεσθαι καὶ τοῦτο εἶναι τὸν ὑετόν. [10]

in Ph 9 371 καὶ ἄλλως δὲ φαῖεν ἂν μηδέποτε τὸ βέλτιον τοῦ χείρονος ἕνεκα γίνεσθαι μήτε ὑπὸ νοῦ μήτε ὑπὸ φύσεως. ὥστε οὐδὲ ἡ τοῦ ἡλίου κίνησις, ἥτις ψύχουσα καὶ ἀλέας καὶ ὄμβρων καὶ τῶν τοιούτων αἰτία ἐστί, τῶν καρπῶν ἕνεκα γίνεται, ἀλλ᾽ ἐπισυμβαίνει καὶ ἡ τούτων τροφὴ ὥσπερ καὶ ἄλλα πολλά, ὡς εἰ τούτων ἕνεκα ποιήσει ὁ ἀκριβέστατος νοῦς. οὕτως οὖν τί κωλύει καὶ τὰ μόρια τῶν ζῴων καὶ τῶν φυτῶν ἐξ ἀνάγκης μὲν ὑλικῆς γίνεσθαι, οὐ μὴν τοῦ εὖ καὶ τοῦ ὠφελίμου στοχαζομένης τῆς φύσεως οὐδὲ ἕνεκά του ποιούσης. καὶ γὰρ οἱ μὲν ἐμπρόσθιοι ὀδόντες ὀξεῖς γεγόνασιν, οἱ δὲ γομφίοι πλατεῖς οὐ διὰ τὴν χρείαν, ἀλλὰ διὰ τὴν φυσικὴν ἀνάγκην. ἡ γὰρ τοῦ φατνώματος, εἴποι τις ἄν, περιφέρεια πυκνοτέρα γέγονε τῶν ἑαυτῆς περάτων διὰ τὴν καμπήν· τὰ γὰρ καμπτόμενα πυκνοῦται κατὰ τὴν κοίλην καὶ κατὰ τὴν κυρτὴν ἐπιφάνειαν τῆς μὲν τεινομένης τῆς δὲ συμπιλουμένης κατ᾽ ἐκείνου, καθ᾽ οὗ τὸ περιφερὲς μάλιστα γίνεται. διὰ δὲ τοῦ πυκνοτέρου τὰ διιόντα ὀξύνεται καὶ τὰ ὀξέα μᾶλλον δίεισι. τούτων δὲ οὕτω γινομένων διὰ τὴν ἀνάγκην τὴν ὑλικὴν συνέβη ἄλλως εἰς ὠφέλειαν αὐτὰ γενέσθαι τῶν ζῴων, ὡς εἰ καὶ ταύτης ἕνεκα ἐγένετο. διὰ τί γὰρ ἄλλα μὲν ἀπόλλυται ὑπὸ τῶν οἰκείων μορίων, ὡς ἀετοὶ τοῦ ῥάμφους ἐπικαμπτομένου λιμώττοντες, ἄλλα δὲ σῴζεται, εἰ μὴ ἐκ ταὐτομάτου ταῦτα οὕτως συνέτρεχε. καὶ ὅπου μὲν οὕτως πάντα συνέβη συνδραμεῖν, ὥσπερ καὶ εἰ ἕνεκά του ἐγίνετ ο , ταῦτ α, κἂν ἐκ ταὐτομάτου συνέστη, ἐπειδὴ ἐπιτηδείως συνέστη, διεσώθη· ὅσα δὲ μὴ οὕτω ς , ἀπώλετο καὶ ἀπόλλυτα ι. ὥσπερ Ἐμπεδοκλῆς κατὰ τὴν τῆς φιλίας ἀρχήν φησι γενέσθαι ὡς ἔτυχε μέρη πρῶτον τῶν ζῴων, οἷον κεφαλὰς καὶ χεῖρας καὶ πόδας, ἔπειτα συνιέναι ταῦτα βουγενῆ ἀνδρόπρωρα, τὰ δ᾽ ἔμπαλιν ἐξανατέλλειν “ἀνδρογενῆ” δηλονότι “βούπρωρα”, τουτέστιν ἐκ βοὸς καὶ ἀνθρώπου. [35]

in Ph 9 372 καὶ ὅσα μὲν οὕτω συνέστη ἀλλήλοις ὥστε δύνασθαι τυχεῖν σωτηρίας, ἐγένετο ζῷα καὶ ἔμεινεν διὰ τὸ ἀλλήλοις ἐκπληροῦν τὴν χρείαν, τοὺς μὲν ὀδόντας τέμνοντάς τε καὶ λεαίνοντας τὴν τροφήν, τὴν δὲ γαστέρα πέττουσαν, τὸ δὲ ἧπαρ ἐξαιματοῦν. καὶ ἡ μὲν τοῦ ἀνθρώπου κεφαλὴ τῷ ἀνθρωπίνῳ σώματι συνελθοῦσα σῴζεσθαι ποιεῖ τὸ ὅλον, τῷ δὲ τοῦ βοὸς οὐ συναρμόζει καὶ διόλλυται· ὅσα γὰρ μὴ κατὰ τὸν οἰκεῖον συνῆλθε λόγον, ἐφθάρη. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ νῦν πάντα συμβαίνει. ταύτης δοκοῦσι τῆς δόξης τῶν μὲν ἀρχαίων φυσικῶν ὅσοι τὴν ὑλικὴν ἀνάγκην αἰτίαν εἶναι τῶν γινομένων φασί, τῶν δὲ ὑστέρων οἱ Ἐπικούρειοι. “ἡ δὲ πλάνη γέγονεν αὐτοῖς, ὥς φησιν Ἀλέξανδρος, ἀπὸ τοῦ ἡγεῖσθαι πάντα τὰ ἕνεκά του γινόμενα κατὰ προαίρεσιν γίνεσθαι καὶ λογισμόν, τὰ δὲ φύσει μὴ οὕτως ὁρᾶν γινόμενα. τὰ δὲ οὐχ οὕτως ἔχει, φησίν, ὡς ἤδη προειρήκαμεν, πάντως ὅτε ἔλεγεν, ὅτι ἡ φύσις ἕνεκά του μὲν ποιεῖ, οὐ κατὰ λόγους δέ.” μήποτε δὲ εἰ μὲν πρῶτον ἦν καὶ κυριώτατον αἴτιον ἡ φύσις, προορῶσαν, οὗ ἕνεκα ποιεῖ, οὕτως ἔδει ποιεῖν, ἄλλῳ δὲ ὑπηρετοῦσα τῷ κυρίως καὶ ἕνεκά του ποιοῦντι καὶ αὐτὴ μὲν ἕνεκά του ποιεῖ, οὐ μέντοι προλογιζομένη. ὁπότε καὶ τὸ σκέπαρνον ἕνεκά του πελεκᾷ, ἀλλ᾽ οὐ προλογιζόμενον, ἀλλὰ τῷ προλογιζομένῳ ὑπηρετοῦν. p. 198b34 Ἀδύνατον δὲ τοῦτον ἔχειν τὸν τρόπον ἕως τοῦ ἔστιν ἄρα τὸ ἕνεκά του ἐν τοῖς φύσει γινομένοις καὶ οὗσ ι . Συνηγορήσας τῷ λέγοντι λόγῳ, ὅτι κατὰ συμβεβηκὸς ἀκολουθεῖ τοῖς φύσει γινομένοις τὸ χρειῶδες καὶ

ὠφέλιμον, οὐ τούτου ἕνεκα τῆς φύσεως ποιούσης, νῦν δείκνυσιν ὅτι ἀδύνατον τοῦτο οὕτως ἔχειν λαβὼν ἐναργὲς ὃν ὃ ὕστερον ἐπάγει, ὅτι τὰ γινόμενα ἢ κατὰ προωρισμένον σκοπὸν καὶ ἕνεκά του ἢ ἐκ τύχης ἢ ἐκ ταὐτομάτου γίνεται, καὶ ὅτι ταῦτα μὲν τὰ μόρια τῶν ζῴων καὶ ὅλως πάντα τὰ φύσει ἢ ἀεὶ ὡς ἐπὶ τῶν ἀιδίων ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γίνεται, τὰ δὲ ἀπὸ τύχης καὶ ἐκ ταὐτομάτου ἐδείχθη ἐν τοῖς ἐπ᾽ ἔλαττον, καὶ συλλογιζόμενος λοιπὸν οὕτως· τὰ φύσει ἢ ἀεὶ οὕτως γίνεται ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ (ἄνθρωπος γὰρ ἐξ ἀνθρώπου καὶ ἵππος ἐξ ἵππου), καὶ τῶν ὀδόντων ἡ φύσις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁμοίως καὶ τῶν ἄλλων μερῶν· τὰ δὲ ἀπὸ τύχης καὶ ταὐτομάτου ἢ ὅλως κατὰ συμβεβηκὸς οὔτε ἀεὶ οὔτε ὡς ἐπὶ τὸ πολύ (ἐν γὰρ τοῖς ἐπ᾽ ἔλαττον ἐδείχθη ταῦτα γινόμενα)· οὐκ ἄρα τὰ φύσει ἀπὸ τύχης ἢ ἐκ ταὐτομάτου ἢ ὅλως κατὰ συμβεβηκός. [30]

in Ph 9 373 καὶ ἔστιν ὁ συλλογισμὸς ἐν δευτέρῳ σχήματι συναχθείς, οὗ τὰς μὲν προτάσεις τέθεικεν ὁ Ἀριστοτέλης, τὸ δὲ συμπέρασμα ὡς σαφὲς οὐκ ἐπήγαγε. τὴν δὲ μείζονα τῶν προτάσεων τὴν λέγουσαν ‘τὰ ἀπὸ τύχης καὶ ἐκ ταὐτομάτου οὔτε ἀεὶ οὔτε ὡς ἐπὶ τὸ πολύ‘ ἔδειξεν ἐκ τοῦ ἀντικειμένου· τὰ γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γινόμενα, οἷον τὸ ὕειν πολλάκις χειμῶνος ἢ τὸ καῦμα γίνεσθαι ὑπὸ κύνα, οὐκ ἀπὸ τύχης οὔτε ἀπὸ συμπτώματος λέγομεν, ἀλλ᾽ ὅταν ὑπὸ κύνα μὲν ὗῃ πολλάκις ἢ χειμῶνος καύματα ποιῇ, καὶ ὅλως ἐν τοῖς ἐπ᾽ ἔλαττον. δυνατὸν δὲ καὶ ἐν πρώτῳ σχήματι συναγαγεῖν τὸν συλλογισμὸν οὕτως· τὰ φύσει ὡς ἐπὶ τὸ πολύ· οὐδὲν τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κατὰ συμβεβηκός· οὐδὲν ἄρα τῶν φύσει κατὰ συμβεβηκός. δείξας οὖν ὅτι οὐδὲ τὰ ὠφέλιμα καὶ χρειώδη ἐν τοῖς φύσει κατὰ συμβεβηκὸς γίνεται, εἴπερ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γίνεται, δείκνυσι λοιπὸν ὅτι ἕνεκά του ταῦτα γίνεται. καὶ ἔστι τὸ διαιρετικὸν ὃ προσέλαβε τοιοῦτον· τὰ γινόμενα ἢ κατὰ συμβεβηκὸς καὶ ἀπὸ συμπτώματος γίνεται ἢ ἕνεκά του· ἀλλὰ μὴν ταῦτα οὐκ ἀπὸ συμπτώματος, ὡς δέδεικται· ἕνεκά του ἄρα. τὸ δὲ διαιρετικὸν ἀναγκαῖον δοκεῖ, διότι καὶ ἐκεῖνοι ὡς ἀναιρετικὸν τοῦ ἕνεκά του τὸ ἀπὸ συμπτώματος ἔλεγον. ὡς γὰρ ὀφείλοντος πάντως τοῦ γινομένου ἢ οὕτως ἢ ἐκείνως γίνεσθαι, τῷ δεῖξαι ὅτι κατὰ συμβεβηκὸς ἀναιρεῖν ᾤοντο τὸ ἕνεκά του. καὶ οὕτως μὲν εἴ τις ἐν ἀρχῇ λαμβάνει τὰ φύσει ἢ ἀεὶ ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γίνεσθαι, συνάγει διά τε τῶν λημμάτων καὶ τοῦ διαιρετικοῦ, ὅτι τὰ φύσει ἕνεκά του καὶ ἐν δευτέρῳ καὶ ἐν τρίτῳ σχήματι. αὐτὸς δὲ ἐπὶ τῶν μορίων τῶν ζῴων καὶ τῶν τοιούτων μάλιστα προαγαγὼν τὸν λόγον ὡς ἐναργῶς ἐχόντων τὸ ἐπὶ πολὺ γίνεσθαι καὶ δείξας, ὅτι τῶν μορίων 〈αἱ〉 εὐχρηστότητες διὰ τὸ μὴ κατὰ συμβεβηκὸς γίνεσθαι ἕνεκά του γίνονται, καὶ προσλαβών, ὅτι φύσει ἐστὶ πάντα τὰ τοιαῦτ α , ὡς κἂν αὐτοὶ φαῖεν ἂν οἱ ταῦτα λέγοντες (φύσεως γὰρ ἔργα τά τε ζῷα καὶ τὰ φυτὰ καὶ τὰ τούτων μέρη, ἐν οἷς οὐδὲν περιττὸν οὐδὲ ἐλλεῖπον) καὶ ὑποκείμενον ποιήσας τὰ μόρια τῶν ζῴων καὶ τὰ τοιαῦτα καὶ κατηγορήσας αὐτῶν τό τε ἕνεκά του καὶ τὸ φύσει, μερικὸν συμπέρασμα συνάγει ἐν τρίτῳ σχήματι, ὅτι τινὰ τῶν ἕνεκά του φύσει ἐστί. καλῶς γὰρ ὁ Ἀλέξανδρος ἐπέστησεν ὅτι “οὐκ ἐν πρώτῳ σχήματι ἀλλ᾽ ἐν τρίτῳ μᾶλλον γίνεται ἡ συναγωγὴ μερικὸν συμπέρασμα συνάγουσα τὸ λέγον ὅτι τινὰ τῶν ἕνεκά του γινομένων φύσει γίνεται. καὶ γὰρ ἡ ἐν πρώτῳ σχήματι συναγωγὴ συνάγει, ὅτι πάντα τὰ ἕνεκά του φύσει ἐστὶν οὐκ ὂν ἀληθές. τὰ μὲν γὰρ φύσει πάντα ἕνεκά του, τὰ δὲ ἕνεκά του οὐ πάντα φύσει. [35]

in Ph 9 374 καὶ γὰρ τὰ κατὰ προαίρεσιν καὶ τὰ κατὰ τέχνην ἐν τοῖς ἕνεκά τού ἐστι. συνάγει γοῦν οὕτως· ἐπειδὴ τὰ ζῷα καὶ τὰ φυτὰ καὶ τὰ τούτων μόρια καὶ ἡ εὐχρηστία αὐτῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οὕτως γίνεται, τὰ δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἕνεκά του, ἐὰν προσλάβωμεν ἄλλην πρότασιν τὴν λέγουσαν τὰ ζῷα καὶ τὰ φυτὰ καὶ τὰ τούτων μέρη φύσει, ὅπερ καὶ ὑπ᾽ ἐκείνων ὁμολογεῖται, συναχθήσεται τὸ τινὰ τῶν ἕνεκά του γινομένων φύσει γίνεσθαι, ὅπερ ἐδήλωσε καὶ αὐτὸς διὰ τοῦ ἔστιν ἄρα τὸ ἕνεκά του ἐν τοῖς φύσει γινομένοις καὶ οὖσ ι. καὶ γὰρ εἰ ἔστιν ἐν τοῖς φύσει γινομένοις τὸ ἕνεκά του, τὰ μὲν φύσει ἕνεκά τού ἐστι πάντως, οὐ πάντα δὲ τὰ ἕνεκά του φύσει. ὥσπερ ἐπειδὴ ἔστι τὸ τρέφεσθαι καὶ αὔξεσθαι ἐν τοῖς ζῴοις, τὰ μὲν ζῷα τρέφεται καὶ αὔξεται,

οὐ πᾶν δὲ τὸ τρεφόμενον καὶ αὐξόμενον ζῷόν ἐστι.” μήποτε δὲ καὶ συντόμως μὲν τὸ προκείμενον συνελογίσατο καὶ καθόλου εἰπὼν ὅτι πάντα τὰ φύσει ἢ ἀεὶ ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ προσλαβὼν ὅτι τὰ ἐκ τύχης οὐκ ἀεὶ καὶ συναγαγὼν ἐν δευτέρῳ καὶ ἐν πρώτῳ σχήματι, ὡς εἴρηται πρότερον. καὶ μέντοι ὡς ἐπὶ τῶν μορίων προαγαγὼν τὸν λόγον διὰ τὸ ἐναργὲς ἐν τρίτῳ σχήματι μερικὸν συμπέρασμα συνήγαγεν. εἰ τοίνυν ὁ σῖτος ὑπὸ τοῦ ὑετοῦ αὔξεται κατὰ φύσιν καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, δῆλον ὅτι οὐ κατὰ συμβεβηκὸς αὔξεται ὁ σῖτος ὑπὸ τοῦ ὑετοῦ, ὥστε καὶ ἕνεκά του γίνεται ὁ ὑετὸς τοῦ αὔξεσθαι τὸν σῖτον, ὥσπερ καὶ ἄλλων πολλῶν ἕνεκα γίνεται, ἅπερ οὐ κατὰ συμβεβηκὸς ἕπεται τῷ ὑετῷ. τὸ γὰρ αὐτὸ πολλῶν ἕνεκα γίνεται καὶ μικρῶν καὶ μεγάλων. ἆρα οὖν καὶ τοῦ σαπῆναι ἕνεκα τὸν σῖτον; ἢ τοῦτο οὐκ ἔστι τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τῷ ὑετῷ ἀκολουθούντων, ἀλλὰ τῶν ὡς ἐπ’ ἔλαττον· διὸ κἂν φύσει γίνεται, ἀλλὰ κατὰ ἀποτυχίαν τοῦ σκοποῦ τῆς φύσεως ὥσπερ τὰ τέρατα. πλὴν καὶ εἰ ἕνεκα τοῦ σαπῆναι τὸν σῖτον γίνεται ὁ ὑετός, ἀλλ’ οὐχ ὑπὸ τῆς φύσεως ἕνεκα τούτου γίνεται, ἀλλ’ ὑπὸ τοῦ τῇ φύσει χρωμένου δημιουργοῦ θεοῦ τοῦ πάντα κατὰ δίκην ἀπευθύνοντος. p. 199a8 Ἔτι ἐν οἷς τέλος 〈τί〉 ἐστὶν ἕως τοῦ ἕνεκα ἄρα θατέρου θάτερο ν . Δεύτερον τοῦτο ἐπιχείρημα. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος οὕτως ἐξηγεῖται τὸ χωρίον· “δείξας, φησίν, ὅτι τὰ φύσει ἕνεκά του (ἔστι γὰρ ἐν αὐτοῖς τέλος τι οὗ ἕνεκα), προσλαμβάνει τοῦτο ὡς ἑπόμενον, ἐν οἷς τέλος τί ἐστιν ἕνεκά του, τούτου χάριν τὰ πρὸ αὐτοῦ πράσσεται· ᾧ ἕπεται τὸ καὶ ἐν τοῖς φύσει γινομένοις τοῦ τέλους ἕνεκα γίνεσθαι τὰ πρὸ τοῦ τέλους”. [30]

in Ph 9 375 ἐγὼ δὲ ἔοικα μὴ νοεῖν τὸ λεγόμενον· δοκεῖ γάρ μοι λέγειν οὐδὲν ἄλλο ἢ ὅτι λαβὼν ὅτι τὰ φύσει ἕνεκά του, συνάγει ὅτι τὰ φύσει ἕνεκά του· τὸ γὰρ “ἐν τοῖς φύσει γινομένοις τοῦ τέλους ἕνεκα γίνεσθαι τὰ πρὸ τοῦ τέλους” τί ἄλλο ἐστί; “πάλιν δὲ λαβών, φησί, τὸ ἐν οἷς τέλος τί ἐστι τοῦ τέλους χάριν τὰ πρὸ αὐτοῦ πράσσεσθαι ὡς ὁμολογούμενον, προσλαμβάνει αὐτῷ τὸ ὡς πράσσεται οὕτως καὶ πεφυκέναι πράσσεσθαι, καὶ ὡς πέφυκεν οὕτω πράσσεσθαι· ἐξ ὧν συνάγει τὸ μὴ μόνον εἶναι ἐν τοῖς φύσει τὸ ἕνεκά του, ἀλλὰ καὶ πεφυκέναι αὐτὰ ἕνεκά του. τοῦτο δὲ προσαπέδειξεν, ἵνα μή τις λέγῃ εἶναι μὲν ἐν τοῖς φύσει γινομένοις τὸ ἕνεκά του, οὐ μὴν καὶ τούτου χάριν τὴν φύσιν αὐτὰ ποιεῖν.” καίτοι πῶς εἶχε λόγον, μὴ δι’ ὅ ἐστι διὰ τοῦτο ποιεῖν αὐτὸ τὸ ποιοῦν; ὅλως δὲ εἰ προείληπται ὡς ὁμολογούμενον τὸ ἐν οἷς τέλος τί ἐστι τοῦ τέλους χάριν τὰ πρὸ αὐτοῦ πράσσεσθαι, προείληπται τὸ τούτου χάριν γίνεσθαι ὑπὸ τοῦ ποιοῦντος. μήποτε οὖν ἡ μὲν πρώτη ἀπόδειξις τοιαύτη ἐστίν· ἐν οἷς τῶν γινομένων τέλος τί ἐστι τὸ ὡς πέρας, εἰς ὃ περατοῦται ἡ κίνησις καὶ προϊοῦσα συνεχῶς τελευτᾷ, ἐν τούτοις ἅπαντα τὰ πρὸ τοῦ τέλους τοῦ τέλους ἕνεκεν γίνεται· ἐν δὲ τοῖς φύσει γινομένοις ἔστι τι τέλος· συνεχῶς γὰρ κινεῖται καὶ πρόεισιν ἀδιαλείπτως μέχρι τοῦ τὸ τέλος ὁλόκληρον περιποιήσασθαι. καὶ γὰρ ἡ πόα καὶ ἡ καλάμη καὶ ὁ ἄσταχυς καὶ 〈αἱ ποικίλαι καὶ〉 παμπληθεῖς αὗται μορφαὶ προΐασι μέχρι τοῦ πυροῦ, εἶτα ἐντεῦθεν στάσις ἤδη καὶ ἠρεμία. ταύταις ταῖς δύο προτάσεσι τεθείσαις ἀκολουθεῖ συμπέρασμα τὸ ἐν τοῖς φύσει γινομένοις ἕνεκα τοῦ τέλους ἀεὶ πράττεσθαι τὸ πρότερον καὶ τὸ ἐφεξῆς, ὅπερ ἐστὶ τὸ ἕνεκά του ποιεῖν τὴν φύσιν· τοῦτο δὲ ἦν τὸ προκείμενον. τῶν δὲ δύο τὴν πρώτην εἰρημένην μόνην πρότασιν τέθεικε λέγων ἐν οἷς τέλος τί ἐστ ι , τούτου ἕνεκα πράττεται τὸ πρότερον καὶ τὸ ἐφεξῆ ς. τὴν δὲ δευτέραν καὶ τὸ συμπέρασμα ὡς πρόδηλα ἀφῆκεν. Ὅτι δὲ ἀληθεῖς αἱ δύο προτάσεις, δῆλον. ὅπου γάρ ἐστι τέλος τι καὶ συνεχὴς καὶ τεταγμένη ἡ ἐπ’ αὐτὸ ὁδός, φανερὸν ὅτι τούτου ἕνεκα πάντα τὰ ἔμπροσθεν πράττεται. οἷον ἐν τοῖς τεχνητοῖς ἐστι τέλος ἡ ὑγίεια· ταύτης ἕνεκα τὰ ἔμπροσθεν ποιεῖ πάντα ὁ ἰατρός. καὶ ὅτι ἐν τοῖς φυσικοῖς τέλος ἐστὶ τὸ εἶδος. καὶ τούτου ἕνεκα πάντα πράττεται, τοῦ εἰδοποιηθῆναι τῶν φυσικῶν ἕκαστον καὶ ἀπολαβεῖν τὴν οἰκείαν μορφήν. τοιγαροῦν εἰς τοῦτο ἐλθοῦσα παύεται ἡ τῆς φύσεως ἐνέργεια. τούτων δὲ κειμένων ἀληθὲς ἂν εἴη τὸ ἐν τοῖς φυσικοῖς πάντα τὰ ἔμπροσθεν ἕνεκα τοῦ τέλους πράττεσθαι. οὐκοῦν εἰ τοῦτο οὕτως ἔχει, οὐκ ἐπισυμβαίνει τὸ

τέλος τοῖς πρὸ τοῦ τέλους, ἀλλ᾽ ἐκείνου ἕνεκα πέφυκε γίνεσθαι, καὶ ὡς πράττετα ι , οὕτως πέφυκ ε , καὶ ὡς πέφυκε ν , οὕτως πράττεται ἕκαστο ν , ἂν μή τι ἐμποδίσ ῃ· ὥστε εἰ πράττεται τοῦ τέλους ἕνεκα, καὶ πέφυκε τούτου ἕνεκα. [35]

in Ph 9 376 μήποτε δὲ τὸ οὐκοῦν ὡς πράττεται οὕτω πέφυκε καὶ τὰ ἑξῆς οὐ τοῦ μὴ ἐπισυμβαίνειν τὸ τέλος ἐστὶ δεικτικά. εἰ γὰρ τὸ πράττεσθαι ἕνεκά του ὁμολογούμενον λαβὼν ὡς ἀκόλουθον τούτῳ ἐπάγει τὸ καὶ πέφυκεν ἕνεκά το υ, τὸ δὲ ἕνεκά του πραττόμενον ἐκεῖνο οὗ ἕνεκα πράττεται οὐκ ἔχει ἐπισυμβαῖνον, δῆλον ὅτι οὐδὲν ἔσχε πλέον τὸ μεταλαβεῖν τὸ ἕνεκά του πραττόμενον εἰς τὸ πεφυκέναι ἕνεκά του. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος, ὡς εἴρηται, τὸ καὶ πεφυκέναι οὕτως προσαποδεδεῖχθαί φησιν, “ἵνα μή τις λέγῃ εἶναι μὲν ἐν τοῖς φύσει γινομένοις τὸ ἕνεκά του (ὡς ἐπὶ τῶν ὀδόντων ἐλέγετο), οὐ μὴν τούτου χάριν τὴν φύσιν αὐτὰ ποιεῖν, ἀλλ᾽ ἐπισυμβαίνειν τὴν χρείαν. ἔτι δέ, φησὶν ὡς καὶ προελθὼν ὑπομνήσει, ἔστι καὶ ἐν τοῖς ἀπὸ τύχης γινομένοις τό τε οὗ ἕνεκα καὶ τὸ ἐκείνου χάριν. ἀλλ᾽ οὐ τοῦ τέλους χάριν ἐστὶ τὰ πρὸ αὐτοῦ. δείξας οὖν ὅτι τὰ φύσει ἕνεκά του, νῦν προσαπέδειξεν ὅτι οὐχ οὕτως ἕνεκά του ὡς ἐν τοῖς κατὰ τύχην, ἀλλ᾽ ὅτι πέφυκεν οὕτως”. μήποτε δὲ οὐ διὰ τὴν πρὸς 〈τὰ〉 κατὰ τύχην ἀντιδιαστολὴν τὸ πεφυκέναι προσέθηκεν. ἐπὶ γὰρ τῶν κατὰ τύχην τὸ πραττόμενον ὅσον ἐπὶ τῷ τέλει μάτην πράττεται. νῦν δὲ τὸ πράττεσθαι ἕνεκα τοῦ τέλους ὁμολογούμενον λαβὼν ἐκ τούτου τὸ πεφυκέναι οὕτως κατεσκεύασεν. ὥστε οὐδὲ ἡ πρώτη ἐξήγησις τοῦ Ἀλεξάνδρου δόξει λόγον ἔχειν. εἰ γὰρ ὁμολογούμενον ἐλήφθη τὸ ἕνεκα τοῦ τέλους πράττεσθαι τὸ πραττόμενον ἐν τοῖς φυσικοῖς, οὐδεὶς ἂν εἶπεν εἶναι μὲν ἐν τοῖς φύσει τὸ ἕνεκά του, τὴν δὲ φύσιν μὴ τοῦ τέλους ἕνεκα ποιεῖν. ἀλλ᾽ ἴσως πρὸς ἀντιδιαστολὴν εἴρηται τῶν κατὰ τέχνην. ἐν γὰρ τούτοις τὸ πραττόμενον ἕνεκα τοῦ τέλους πράττεται, οὐ μέντοι κατὰ φύσιν πράττεται. δείξας οὖν κοινῶς ὅτι ἐν οἷς τέλος τί ἐστι τούτου ἕνεκα πράττεται τὸ πρότερον καὶ τὸ ἐφεξῆς, ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν τεχνητῶν καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ προαίρεσιν ἁρμόττει, νῦν δείκνυσιν ὅτι ἐπὶ τῶν φυσικῶν κατὰ φύσιν ἐστὶ τοῦτο. καὶ ἡ φύσις ἐστὶν ἡ ἕνεκά του ποιοῦσα. τοῦτο γὰρ τὸ πεφυκέναι οὕτως σημαίνει. ὅτι δὲ ταύτην ἔχει τὴν ἔννοιαν, τεκμαίρομαι ἐκ τοῦ ἐπαγομένου οἷον εἰ ἡ οἰκία τῶν φύσει γινομένων ἦν καὶ τῶν ἑξῆς. δι᾽ ὧν οὐδὲν ἄλλο δείκνυσιν ἢ ὅτι ὡς ἐπὶ τῶν κατὰ τέχνην τοῦ τέλους ἕνεκα πράττεται τὸ πραττόμενον τεχνικῶς, τουτέστι τῆς τέχνης ποιούσης ἤτοι τοῦ τεχνίτου κατὰ τὴν τέχνην, οὕτως καὶ ἐπὶ τῶν φύσει γινομένων ὑπὸ τῆς φύσεως ἕνεκα τοῦ τέλους πράττεται τὸ πραττόμενον. [35]

in Ph 9 377 εἰ γὰρ ἡ οἰκία τῶν φύσει γινομένων ἦ ν, οὕτως ἂν ἕνεκα τοῦ τέλους τὸ πρότερον καὶ τὸ ἐφεξῆς τῶν ἐν αὐτῇ πραττομένων ἐπράττετο ὑπὸ τῆς φύσεως, ὡς νῦν ὑπὸ τῆς τέχνης καὶ οὐκ ἄλλως. ἀλλ᾽ οὐδὲ εἰ ἡ τέχνη ζῷον ἐποίει, ἄλλως ἂν ἐποίησεν ἢ ὡς ἡ φύσις ποιεῖ. ἐποίησε δ᾽ ἂν ἕνεκα τοῦ τέλους τὰ πρὸ αὐτοῦ. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ ἕνεκα ἄρα θατέρου θάτερο ν. τοῦτο δὲ προσέθηκε τὸ ἀντίστροφον δεικνύς, ὅτι καὶ εἴ τι τῶν φύσει γινομένων καὶ κατὰ τέχνην γίνοιτο, ὁμοίως ἂν γίνοιτο. καὶ καλῶς τὴν οἰκίαν παράδειγμα παρέθετο πρότερον καὶ φύσει γινομένην ὑπὸ τῶν ἀλόγων ζῴων καὶ τέχνῃ ὑπ᾽ ἀνθρώπων. εἰ οὖν καὶ κατὰ τέχνην ὁμοίως ἂν γίνοιτο ὥσπερ καὶ κατὰ φύσιν, ἐν δὲ τοῖς κατὰ τέχνην ἐναργῶς τοῦ τέλους ἕνεκα γίνεται τὰ πρὸ τοῦ τέλους, καὶ ἐν τοῖς κατὰ φύσιν ὁμοίως ἔχει. Ὅταν δὲ λέγῃ ἐν οἷς τέλος τί ἐστ ι , τούτου ἕνεκα πράττεται τὸ πρότερον καὶ τὸ ἐφεξῆς, τέλος λέγει οὐχ ἁπλῶς τὸ οὗ ἕνεκεν (τοῦτο γὰρ ἦν τὸ ζητούμενον, εἰ ἕνεκά του ποιεῖ ἡ φύσις), ἀλλ᾽ ὅπερ τὸ πρότερον καὶ τὸ ἐφεξῆς, ἁπλῶς τὴν ἐν τάξει πρόοδον συμπεραίνει καὶ ὃ τελειοῖ τὴν κίνησιν, συνεχεῖ οὖσῃ αὐτῇ τελευταῖον ἐπιγινόμενον καὶ περατοῦν αὐτήν. ὁ μέντοι Ἀλέξανδρος “τέλος, φησί, λέγει οὐχ ἁπλῶς τὸ ὕστερον ἐπιγινόμενον, ἐπεὶ καὶ τοῖς αὐτομάτως γινομένοις ὕστερόν τι ἀπαντᾷ, ἀλλ᾽ ὡς τὸ οὗ ἕνεκα.” καὶ ἐπάγει ὅτι “τοῦτο βουλόμενος καὶ νῦν ἐνδείξασθαι προσέθηκε τὸ ἔτι ἐν οἷς τέλος ἐστὶ τὸ ἕνεκά το υ· οὐ γὰρ ἁπλῶς ἠρκέσθη τέλος εἰπών, ἀλλὰ προσέθηκε τὸ ἕνεκά του δεικνὺς ὁποῖον τὸ τέλος εἶναι

βούλεται". καὶ ταῦτα ἐπιστάσεως ἄξιά μοι δοκεῖ, πρῶτον ὅτι οὐχ οὕτως ἔχει ἡ γραφὴ τῶν ἐμοὶ συνεγνωσμένων ἀντιγράφων πάντων, ἀλλ' οὕτως ἔτι ἐν οἷς τέλος τί ἐστ ι , τούτου ἕνεκα πράττεται τὸ πρότερο ν· ἔπειτα ὅτι τὸ ἕνεκά του οὐκ ἔστι τέλος, ἀλλὰ τὸ οὗ ἕνεκα. βουληθεὶς δὲ οὕτως συντάξαι ἔτι ἐν οἷς τὸ ἕνεκά του τέλος τί ἐστιν εὑρίσκω μὴ προχωροῦσαν τὴν σύνταξιν διὰ τὸ ἑνικὸν ἄρθρον τῷ ἕνεκά του προσκείμενον. ὅλως δέ, ὅπερ εἶπον, τοῦτο ἦν τὸ ζητούμενον, εἰ ἕνεκά του ποιεῖ ἡ φύσις. ὅπερ ἐνδείκνυσι διὰ τοῦ ἐφεξῆς καὶ ἐν τάξει τὴν ὁδὸν ποιουμένην εἰς πέρας τι καταντᾶν· τὸ δὲ τοιοῦτον πέρας οὗ ἕνεκά ἐστι. φύσει δὲ τὸ οὕτως ὁδεῦον, ὡς καὶ πρότερον εἶπε καὶ ἐφεξῆς δηλώσει λέγων "φύσει γάρ, ὅσα ἀπό τινος ἐν αὐτοῖς ἀρχῆς συνεχῶς κινούμενα ἀφικνεῖται εἰς τέλος". p. [35]

in Ph 9 378 199a15 Ὅλως τε ἡ τέχνη τὰ μὲν ἐπιτελεῖ ἕως τοῦ καὶ ἐν τοῖς κατὰ φύσιν τὰ ὕστερα πρὸς τὰ πρότερ α . Ἀπὸ τῆς τέχνης ὡς καὶ παρ' ἐκείνοις ὁμολογουμένως ἕνεκά του ποιούσης δείξας ὅτι καὶ ἡ φύσις ἕνεκά του ποιεῖ, ὅτι οἰκείως ἐχρήσατο τῇ ἀποδείξει πιστοῦται τὴν ὁμοιότητα δεικνὺς τῆς τέχνης πρὸς τὴν φύσιν, καὶ τὴν πρὸς αὐτὴν κοινωνίαν. ὧν τὴν μὲν κοινωνίαν δηλοῖ τῷ συνεργαζομένην τῇ φύσει τὴν τέχνην ἀναπληροῦν ὅσα ἡ φύσις ἀδυνατεῖ καθ' αὑτὴν ποιεῖν, οἷον ὑγείαν καὶ σάρκωσιν ἰατρική, ὅταν ἡ φύσις καθ' αὑτὴν ταῦτα ποιεῖν ἀδυνατῇ. μιμεῖται δὲ ἡ τέχνη τὴν φύσιν γράφουσα καὶ πλάττουσα παντοίων ζῴων καὶ φυτῶν ἰδέας. ἤδη δέ τινες καὶ ἐξ ᾠῶν νεοττιὰς γεννῶσι χωρὶς ὀρνίθων τῇ πρὸς ἐκείνας μιμήσει τῇ τέχνῃ χρώμενοι. εἰ οὖν συνεργὸς καὶ μιμητικὴ τῆς φύσεώς ἐστιν ἡ τέχνη καὶ ἔστι τὰ κατὰ τέχνην ἕνεκά του, δῆλον ὅτι καὶ τὰ κατὰ φύσιν. ὁμοίως γὰρ ἔχει τὸ τέλος καὶ τὰ πρὸς τὸ τέλος καὶ ἐν τοῖς κατὰ τέχνην καὶ ἐν τοῖς κατὰ φύσιν, εἴπερ μιμεῖται ἡ τέχνη τὴν φύσιν καὶ κοινωνός ἐστιν αὐτῆς. εἰ οὖν ἐν τοῖς κατὰ τέχνην τὰ πρότερα τῶν ὑστέρων ἕνεκα γίνεται, καὶ ἐν τοῖς κατὰ φύσιν ὁμοίως ἕξει. ὁ μέντοι Πορφύριος ἐκ τοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον γίνεσθαι τὴν ἐπιχείρησιν ἐνταῦθά φησιν· "εἰ γὰρ ἡ τέχνη χείρων οὖσα τῆς φύσεως, ὥσπερ καὶ ἡ εἰκὼν τοῦ παραδείγματος, τὰ πρὸ τοῦ τέλους ἕνεκα τοῦ τέλους ποιεῖ, πολὺ μᾶλλον ἡ φύσις κρείττων οὖσα τῆς τέχνης οὕτως ποιήσει." πῶς δ' ἂν λέγοι χείρονα τῆς φύσεως τὴν τέχνην, εἴπερ ἐκεῖνά φησιν ἐπιτελεῖν τὴν τέχνην, ἅπερ ἡ φύσις ἀδυνατεῖ ἀπεργάσασθαι; εἰ μὴ ἄρα τοῦτο οὕτως εἶπεν, ὡς τῆς τέχνης τὸ λεῖπον ἀναπληρούσης (τοῦτο δὲ καὶ τὸ χεῖρον ποιεῖν δυνατόν) ἢ καὶ ὡς μιμουμένης. p. 199a20 Μάλιστα δὲ ἐπὶ τῶν ζῴων τῶν ἄλλων ἕως τοῦ ἔστιν ἡ αἰτία ἡ τοιαύτη ἐν τοῖς φύσει γινομένοις καὶ οὖσι ν . Ὅτι τὰ κατὰ φύσιν γινόμενα ἕνεκά του γίνεται ὁμοίως τοῖς κατὰ τέχνην καὶ προαίρεσιν καὶ νοῦν, δείκνυσι καὶ ἐκ τῶν ἀλόγων ζῴων πάνυ ἐμμεθόδως ἐπιχειρῶν. οἱ γὰρ ἀράχναι καὶ οἱ μύρμηκες οὔτε τέχνῃ οὔτε προαιρέσει, ἀλλ' ἀλόγως καὶ κατὰ φύσιν ποιοῦντες προφανὲς ἔχουσι τὸ ἕνεκά του ποιεῖν οὕτως, ὡς καὶ ἀμφισβητεῖσθαι, μήποτε νῷ ἢ τέχνῃ καὶ προλογισμῷ ἐργάζονται· οὕτως πάντα τοῦ χρειώδους ἕνεκα καὶ ὠφελίμου ποιοῦσιν ὡς τὰ νῷ καὶ προλογισμῷ χρώμενα, οἱ μὲν ἀράχναι διὰ τὴν τῶν μυῶν ἄγραν δίκτυα ἀσφαλῆ καὶ ἐπὶ πολὺ διικνούμενα διατείνοντες, οἱ δὲ τὴν τροφὴν θησαυρίζοντες καὶ θαυμασταῖς χρώμενοι μεθόδοις πρὸς ὁλκὴν τῶν μειζόνων βαρῶν καὶ ὑγρανθεῖσαν πολλάκις τὴν τροφὴν ἀνάγοντες ὑπὸ τὸν ἥλιον καὶ διαψύχοντες καὶ τάξιν ἐν τῇ πορείᾳ φυλάττοντες. [5]

in Ph 9 379 τὸ δὲ ἔτι τούτων θαυμασιώτερον, ὅτι τοὺς ἑαυτῶν φωλεούς, οὓς χειὰς καλοῦμεν, τριχῇ διαιροῦντες ἐν μὲν τῷ ἑνὶ μέρει διαιτῶνται, ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ τὰς τροφὰς ἀποτίθενται, καὶ ἐν τῷ τρίτῳ θάπτουσι τοὺς νεκρούς. καὶ ἡ χελιδὼν δὲ καὶ ἡ ἀηδὼν οἰκοδομεῖ τὴν νεοττιὰν πηλόν τε τὸν εὐεργότατον ἐκλεξαμένη, ὡς καὶ τοὺς ἰατροὺς αὐτῷ ἀντὶ τῶν ξηραντικωτάτων χρῆσθαι φαρμάκων, καὶ κάρφεσι συνδέουσα τὸν πηλὸν κατὰ σχῆμα πολυχωρητότατον καὶ ἰσχυρότατον. καὶ ἡ μέλιττα 〈θαυμαστὴ〉 τῆς τῶν ἐξαγώνων χωρημάτων συνθέσεως· τῆς δὲ ἀλκυόνος τὴν καλιὰν ἐν ὕδατι γινομένην ἥκιστα ἂν ὕδωρ λυμαίνοιτο. καὶ πολλὰ ἄν τις εἴποι τὸ τεχνοειδὲς τῆς τῶν ἀλόγων ζῴων ποιήσεως ἐπιδεικνύς. εἰ δέ τῳ δοκεῖ τὰ ἄλογα ζῷα λογισμῷ τινι ποιεῖν,

ὁράτω κατὰ μικρὸν διὰ τῶν λογικῶν καὶ ἀλόγων τὸ ἕνεκά του καὶ ἐπὶ τὰ φυτὰ προϊόν, ἐν οἷς οὔτε ἀπορία τις ὑπολείπεται, μήποτε νῷ ποιοῦσιν ἢ τέχνῃ· καὶ ὄψεται καὶ ἐν ἐκείνοις τὴν φύσιν ἕνεκά του ποιοῦσαν. τά τε γὰρ φύλλα καὶ τὰ περικάρπια τοῦ καρποῦ ἕνεκα γίνεται καὶ αἱ ῥίζαι ἕνεκα τῆς τροφῆς. ἐπεὶ διὰ τί οὐκ ἄνω μὲν αἱ ῥίζαι, κάτω δὲ οἱ κλάδοι; διὰ τί δὲ οὕτως ἀμφιέννυσι τὰ σπέρματα ἀσφαλῶς, εἰ μὴ πολλὴν εἶχε πρόνοιαν τῆς ἐξ ἀλλήλων παλιγγενεσίας; Καὶ εἴη ἂν ἡ συναγωγὴ τοῦ λόγου τοιαύτη· τὰ ἐν τοῖς ἀλόγοις ζῴοις καὶ μάλιστα τὰ ἐν τοῖς φυτοῖς κατὰ φύσιν γινόμενα ὁμοίως γίνεται τοῖς κατὰ νοῦν καὶ τέχνην γινομένοις· τὰ κατὰ νοῦν καὶ τέχνην γινόμενα ἕνεκά του γίνεται· τὰ δὲ ἐν τοῖς ἀλόγοις ζῴοις ἄρα καὶ ἐν τοῖς φυτοῖς γινόμενα ἕνεκά του γίνεται· ἡ φύσις ἄρα ἕνεκά του ποιεῖ. ἐν δὲ τούτοις πάλιν ἀξιῶ ἐφιστάνειν, ὅτι τὰ ἄλογα ζῷα καὶ τὰ φυτὰ ὡς φυσικὰ λαμβάνει ὁ Ἀριστοτέλης, καίτοι ἔμψυχα ὄντα καὶ ὑπὸ ψυχῆς διοικούμενα, τῶν ἀλόγων ζῴων καὶ φαντασίᾳ καὶ αἰσθήσει χρωμένων καὶ ὀρέξει ἐν ταῖς οἰκείαις ἐνεργείαις. εἰ δὲ ἐβούλετο ἐπὶ τῶν κυρίως φύσει ὄντων καὶ μόνως φύσει τὸ ἕνεκά του ἰδεῖν, παρέλαβεν ἂν τὴν κατὰ τόπον τῶν στοιχείων κίνησιν γινομένην ἕνεκα τοῦ τὴν οἰκείαν ὁλότητα καταλαβεῖν καὶ τὴν τῶν ἐναντίων ποιοτήτων μάχην ἕνεκα τῆς ἐν τῷ ὑποκειμένῳ σωτηρίας καὶ τῶν ἐν τῇ ἑκάστου γενέσει γινομένων τροπῶν ἀεὶ τὴν προτέραν τῆς ἐφεξῆς ἕνεκα προγινομένην· ἀπὸ γὰρ ὕδατος πῦρ γίνεται διὰ μέσου ἀτμοῦ καὶ ἀέρος. [35]

in Ph 9 380 μήποτε οὖν φύσιν ὁ Ἀριστοτέλης καλεῖ καὶ τῆς ψυχῆς πᾶν τὸ περὶ σώματα καταγινόμενον. διὸ καὶ τὴν περὶ ψυχῆς πραγματείαν τὰ πολλὰ περὶ τὴν τοιαύτην ψυχὴν πραγματευομένην τῆς φυσικῆς θεωρίας ὑπολαμβάνουσιν. p. 199a30 Καὶ ἐπεὶ ἡ φύσις διττὴ ἕως τοῦ αὕτη ἂν εἴη ἡ αἰτία ἡ οὗ ἕνεκ α . Δείξας ὅτι τὰ φύσει γινόμενα ἕνεκά του γίνεται, βούλεται δεῖξαι τί τοῦτο τὸ οὗ ἕνεκά ἐστιν. ἐπεὶ οὖν σύνθετά ἐστι τὰ φυσικὰ ἐξ ὕλης καὶ εἴδους καὶ ἑκάτερον τούτων φύσις λέγεται, ὡς δέδεικται πρότερον, καὶ μᾶλλον τὸ εἶδος τῆς ὕλης, καὶ ἔστιν ἐν τῷ γινομένῳ τέλος τοῦτο, τοῦ τέλους δὲ ἕνεκα τὰ πρὸ τοῦ τέλους, ἡ μορφὴ ἂν εἴη τὸ οὗ ἕνεκα τὰ ἄλλα, ὅπερ καὶ πρότερον ἔδειξεν, ὅτε τὸ εἶδος καὶ τὸ τέλος εἰς ταὐτὸν ἦγε. “δοκεῖ δέ μοι, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, διὰ τούτου ἐνδείκνυσθαι, ὅτι κυριωτέρα αἰτία τὸ εἶδός ἐστι καὶ οὐχὶ ἡ ὕλη, ὡς οἱ ἀρχαῖοι λέγειν ἐδόκουν εἰς τὴν ὑλικὴν αἰτίαν πάντα ἀνάγοντες· εἰ γὰρ καὶ ἡ ὕλη τοῦ εἴδους χάριν ἐστί, κυριωτέρα ἂν εἴη αἰτία τῆς ὕλης τὸ εἶδος”. p. 199a33 Ἁμαρτία δὲ γίνεται καὶ ἐν τοῖς κατὰ τέχνην ἕως τοῦ καὶ τὸ “ οὐλοφυὲς μὲν πρῶτ α ” σπέρμα ἦ ν . Πρὸς τοὺς λέγοντας ἕνεκά του ποιεῖν τὴν φύσιν ἔνστασις ἦν ἀπὸ τῶν τεράτων. τίνος γὰρ ἕνεκα τὰ “βουγενῆ ἀνδρόπρωρα” γίνοιτο ἂν τὰ κατὰ Ἐμπεδοκλέα; λύει οὖν καὶ ταύτην τὴν ἔνστασιν νῦν λέγων, ὅτι οὐ πάντα τὰ ἕνεκά του γινόμενα ἐξ ἀνάγκης κατωρθωμένα γίνεται, ἀλλὰ καὶ ἁμαρτάνεταί τινα πολλάκις ἐν τούτοις. καὶ γὰρ ἐν τοῖς κατὰ τέχνην καίτοι ἕνεκά του γινομένοις, ὡς πάντες ὁμολογοῦσιν, ἁμαρτάνεταί τινα. καὶ οὐχ ἕνεκα μὲν τῆς ἁμαρτίας ἡ τέχνη ἐποίει, ἕνεκα δέ τινος ἐκείνου οὗ διήμαρτεν. οὕτως δὴ καὶ ἡ φύσις ποιεῖ μὲν ἕνεκά τινος, ἁμαρτάνεται δὲ πολλάκις τὸ οὗ ἕνεκα καὶ ἀποβαίνει ἄλλο τι παρὰ τὸ οὗ ἕνεκα. ὥσπερ οὖν κἂν μὴ κατορθώσῃ τὸ φάρμακον ἐκεῖνο, οὗ ἕνεκα παρὰ τοῦ ἰατροῦ ἐδόθη, ἀλλ’ ἕνεκά του πάντως ἐδόθη, καὶ ὁ γραμματικὸς κἂν μὴ ὀρθῶς ἔγραψεν, ἀλλ’ ἕνεκα τοῦ ὀρθῶς γράφειν ἔγραφεν, οὕτως καὶ ἡ φύσις, κἂν μὴ ἄνθρωπον ποιήσῃ, ἀλλ’ ἕνεκά γε τοῦ ἄνθρωπον ποιεῖν ἐποίει· ἀπετεύχθη δὲ ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς κατὰ τέχνην. καὶ τὰ τέρατα οὖν ἁμαρτήματα ἐκείνου τοῦ οὗ ἕνεκά ἐστι. [30]

in Ph 9 381 διὸ οὐδὲ ἐκτοπίζεταί που μακρὰν τοῦ οὗ ἕνεκα. ἀλλὰ μάλιστα μὲν ἐκ σπέρματος ἀνθρωπείου ἄνθρωπος, εἰ δὲ μὴ ζῷον, συκῆ δὲ ἢ πλάτανος οὐδέποτε. τοιαῦτα δὲ καὶ Ἐμπεδοκλέους “βουγενῆ ἀνδρόπρωρα”. ὅταν δὲ λέγῃ ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ἐν τοῖς φυσικοῖς τὰ τέρατ α , ἁμαρτήματά φησιν εἶναι τοῦ ἕνεκά του ποιοῦντος. εἰπὼν δὲ ὅτι τὰ τέρατα ὁμοίως γίνεται τοῖς ἐπὶ τῶν τεχνῶν ἁμαρτανομένοις ἐπισημαίνεται, ὅτι καὶ τὰ παρὰ τῷ Ἐμπεδοκλεῖ “βουγενῆ ἀνδρόπρωρα” ἢ “ἀνδρογενῆ βούπρωρα”, εἰ ἐγίνετο τὰ τοιαῦτα, κατὰ ἁμαρτίαν ἐγίνετο τῶν

ἀρχῶν, ἐξ ὧν ἡ γένεσις τῶν τε ποιητικῶν καὶ τῶν ὑλικῶν, ὡς καὶ νῦν κατὰ τὴν περὶ τὸ σπέρμα ἁμαρτίαν τὰ τέρατα ἀποβαίνει ἐξασθενοῦντος τοῦ σπέρματος καὶ διαφθειρομένης ἀρχῆ ς. καὶ οὐχ ἱκανὰ τὰ τοιαῦτα παραδείγματα δεῖξαι, ὅτι ἡ φύσις οὐχ ἕνεκά του ποιεῖ. συγχωρήσας δὲ τὸ πρῶτον τῷ Ἐμπεδοκλεῖ ἀπ' ἀρχῆς τερατώδη ζῷα λέγοντι τὰ "βουγενῆ ἀνδρόπρωρα" καὶ τούτου δοθέντος, λύσας τὴν ἔνστασιν ἐκ τοῦ καὶ ἐκεῖνα διαφθειρομένης ἀρχῆς γίνεσθαι, ἐφεξῆς καὶ τὴν αἰτίαν τῆς τοιαύτης ἐνστάσεως τῆς ἀπὸ τῶν Ἐμπεδοκλέους τεράτων ἀναιρεῖ ἀσύστατον δεικνὺς τὴν ἀπ' ἀρχῆς τῶν τερατωδῶν ζῴων γένεσιν, ὡς εἰ ἔλεγε μάλιστα μὲν καὶ εἰ ἐγίνετο τερατώδη ζῷα ἀπ' ἀρχῆς, οὐκ ἀναιρεῖται ἐκ τούτου τὸ τὴν φύσιν ἕνεκά του ποιεῖν. τῆς γὰρ φύσεως ἕνεκά του ποιούσης ἁμαρτία τις ἢ περὶ τὸ ποιοῦν ἢ περὶ τὴν ὕλην γενομένη ἄλλο τι ἀποβῆναι ἐποίησε καὶ οὐχὶ ἐκεῖνο τὸ οὗ ἕνεκα τὸ ποιοῦν ἐποίει. ἔπειτα δὲ οὐδὲ ἀληθής ἐστιν ἡ τῆς ἐνστάσεως ὑπόθεσις. οὐ γὰρ δυνατὸν ἦν ζῷα ἐξ ἀρχῆς γενέσθαι, ἀλλὰ σπέρμα πρὸ τῶν ζῴων, εἴπερ ἀνάγκη πᾶν ζῷον καὶ τὸ κατωρθωμένον καὶ τὸ τερατῶδες ἐκ σπέρματος γενέσθαι οἰκείου, ἀλλ' οὐκ εὐθὺς ἡμιτόμων τῶν ζῴων ἡμιτόμοις συγκολλωμένων. εἰ δὲ ἀναγκαῖον ἀπὸ σπέρματος οἰκείου τὴν ἀρχὴν ἕκαστον τῆς γενέσεως λαβεῖν, δῆλον ὅτι τάξις τίς ἐστιν ἐν τῇ γενέσει καὶ τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον, καὶ τὸ πρῶτον τοῦ δευτέρου χάριν. ἐν δὲ τοῖς τοιούτοις τὸ ἕνεκά του πάντως θεωρεῖται. Εἰπόντος δὲ τοῦ Ἐμπεδοκλέους ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν Φυσικῶν πρὸ τῆς τῶν ἀνδρείων καὶ γυναικείων σωμάτων διαρθρώσεως ταυτὶ τὰ ἔπη νῦν δ' ἄγ', ὅπως ἀνδρῶν τε πολυκλαύτων τε γυναικῶν ἐννυχίους ὄρπηκας ἀνήγαγε κρινόμενον πῦρ, τῶνδε κλύ'· οὐ γὰρ μῦθος ἀπόσκοπος οὐδ' ἀδαήμων· οὐλοφυεῖς μὲν πρῶτα τύποι χθονὸς ἐξανέτελλον ἀμφοτέρων ὕδατός τε καὶ εἴδεος αἶσαν ἔχοντες, τοὺς μὲν πῦρ ἀνέπεμπε θέλον πρὸς ὁμοῖον ἱκέσθαι, οὔτε τί πω μελέων ἐρατὸν δέμας ἐμφαίνοντας, οὔτ' ἐνοπὴν οἵα τ' ἐπιχώριον ἀνδράσι γυῖον· ταῦτα οὖν εἰπόντος τοῦ Ἐμπεδοκλέους ἐφίστησιν, ὅτι καὶ αὐτὸς ὡς ἔοικε σπέρμα πρὸ τῶν ζῴων γεγονέναι φησί. [5]

in Ph 9 382 καὶ τὸ " οὐλοφυὲς μὲν πρῶτ α " παρ' αὐτοῦ εἰρημένον σπέρμα ἦν οὔπω "μελέων ἐρατὸν δέμας" ἐμφαῖνον, διότι ὕδωρ μὲν ἦν ἐνεργείᾳ ὑγρὸν ὄν, δυνάμει δὲ τὸ εἶδος τοῦ ἀνθρώπου. μήποτε δὲ οὔτε ζῷα πρὸ σπέρματος οὔτε σπέρμα πρὸ τῶν ζῴων ὑποστῆναι δυνατὸν ἦν. ὡς γὰρ πᾶν ζῷον καὶ φυτὸν ἐξ οἰκείου γίνεται σπέρματος, οὕτως καὶ πᾶν σπέρμα ἐξ οἰκείου γίνεται ζῴου καὶ φυτοῦ. ἐφιστάνοι οὖν ἂν ὁ Ἀριστοτέλης, ὅτι μὴ ἀεὶ πρὸ τοῦ ζῴου τὸ σπέρμα ὑφεστάναι φησὶν Ἐμπεδοκλῆς. καὶ δῆλον ὅτι καὶ πρὸ τοῦ σπέρματος τὸ ζῷον. καὶ διορθῶν τὴν ἐπίστασιν ἐπήγαγε καὶ τὸ " οὐλοφυὲς μὲν πρῶτο ν " σπέρμα ἦ ν, ὡς καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἐμπεδοκλέους τοῦτο συνεωρακότος, ὅτι σπέρμα προϋπάρχειν ἔδει τῆς τῶν ζῴων γενέσεως. εἰ δὲ τὸ σπέρμα ἦν, θαυμαστῶς μοι δοκεῖ τὸ "οὐλοφυὲς" αὐτῷ ἐπιπρέπειν. οὐλοφυὲς γὰρ ἐκεῖνο κυρίως ἐστίν, ὃ καθ' ὅλον ἑαυτὸ πᾶν ἐστιν ὅπερ ἄν ἐστι μήπω γενομένης ἐν αὐτῷ διακρίσεως. πᾶν γὰρ μέρος τοῦ σπέρματος τὰ πάντα τοῦ σώματος μόριά ἐστιν. οὐδὲν δὲ τοῦ σώματος μέρος ἐστὶ τὰ ἄλλα μέρη διακρίσεως ἤδη γενομένης ἐν αὐτοῖς καὶ διασπασθέντος τοῦ οὐλοφυοῦς. p. 199b9 Ἔτι καὶ ἐν τοῖς φυτοῖς ἔστι τὸ ἕνεκά του ἕως τοῦ καὶ ἐν τοῖς σπέρμασι γίνεσθαι ὅπως ἔτυχ ε . Καὶ τοῦτο πρὸς τὴν ἀπὸ τῶν Ἐμπεδοκλέους ὁρμωμένην ἔνστασιν εἴρηται. ἐπειδὴ γὰρ καὶ ἐν τοῖς φυτοῖς προφανές ἐστι τὸ ἕνεκά του, ὡς ἐλέγετο πρότερον, τῶν μὲν φύλλων ἕνεκα τοῦ περικαρπίου καὶ τῶν ῥιζῶν κάτω διὰ τὸ ἕλκειν τὴν τροφήν, ἆρα καὶ ἐν τούτοις ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς ζῴοις ἔστι τινὰ τερατώδη ἐξ ἀμπέλου καὶ ἐλαίας ἀμπελογενῆ ἐλαιόπρωρα, ὥστε καὶ ἀπὸ τούτων ἐνίστασθαι πρὸς τὸ ἕνεκά του τὴν φύσιν ποιεῖν, ἢ ο ὔ; εἰ μὲν γὰρ ἔστιν, ἀτόπως αὐτὰ παραλέλοιπεν Ἐμπεδοκλῆς, εἰ δὲ μὴ ἔστι, πῶς ἐπὶ μὲν τῶν ζῴων ἔστιν, ἐπὶ δὲ τῶν φυτῶν οὐκ ἔστι; "δοκεῖ δέ μοι, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, τῷ ἔτι καὶ ἐν τοῖς φυτοῖς ἔνεστι τὸ ἕνεκά του προσκείμενον τὸ ἧττον δέ ἐπιχείρησίν τινα ἀπὸ τοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐνδείκνυσθαι τοιαύτην· εἰ ἐν οἷς ἧττον φανερὸν τὸ τέλος ἐστὶ γινομένοις φύσει ταῦτα οὐχ ὡς ἔτυχε γίνεται ἀλλ' ἕνεκά

του, ἐν δὲ τοῖς φυτοῖς, ἐν οἷς ἧττον διήρθρωται τὸ τέλος, οὐ γίνεται ἀπὸ τύχης τὰ γινόμενα οὐδὲ ἀμπελογενῆ ἐλαιόπρωρα, οὐδὲ ἐν τοῖς ζῴοις, ἐν οἷς μᾶλλον διήρθρωται τὸ ἕνεκά του, γίνεται τὸ ἀπὸ τύχης ὥστε οὐδὲ βουγενῆ ἀνδρόπρωρα συνίσταται". [5]

in Ph 9 383 ἔτι δ ἑ, φησίν, ἔδει καὶ ἐν τοῖς σπέρμασι γίνεσθαι ὅπως ἔτυχεν, εἴπερ τὰ φύσει κατὰ σύμπτωμα καὶ κατὰ τύχην ἐγίνετο· οἷον ἐκ τοῦδε τοῦ σπέρματος ἔδει διαφόρως ποτὲ μὲν ἵππον ποτὲ δὲ ἄνθρωπον γίνεσθαι ποτὲ δὲ ἄλλο τι τῶν ζῴων. νῦν δὲ ὥρισται ὡς ἐπίπαν ἡ ἐκ τοῦ σπέρματος γένεσις· ἐκ γὰρ τοῦ ἀνθρωπείου ἄνθρωπος καὶ ἐκ τοῦ ἱππείου ἵππος. οὐκ ἄρα κατὰ τύχην οὐδὲ ὅπως ἔτυχεν, ἀλλὰ κατὰ τάξιν καὶ ἀκολουθίαν καὶ ἕνεκα τοῦ ἐφεξῆς τὸ πρότερον γίνεται. p. 199b14 Ὅλως τε ἀναιρεῖ ὁ οὕτως λέγων ἕως τοῦ ἀεὶ μέντοι ἐπὶ τὸ αὐτ ό , ἐὰν μή τι ἐμποδίσ ῃ . Ὥσπερ πρότερον ἔλεγεν, ὅτι οἱ τὴν κίνησιν ἀναιροῦντες οὐδὲ φυσικοί εἰσιν αὐτὴν ἀναιροῦντες τὴν φύσιν, εἴπερ ἡ φύσις ἀρχὴ κινήσεως καὶ ἠρεμίας ὑπόκειται, οὕτω καὶ νῦν δείκνυσιν, ὅτι οἱ ἀναιροῦντες τὸ ἕνεκά του τὴν φύσιν ποιεῖν καὶ αὐτὴν τὴν φύσιν ἀναιροῦσι καὶ τὰ φύσει συνεστηκότα. ἀλλ' οὐχὶ τηροῦντες αὐτὰ λέγουσιν ὅπως ἔτυχε γίνεσθαι. δείκνυσι δὲ αὐτὸ ἀπὸ τῆς ἐννοίας, ἣν ἔχομεν περὶ τῶν φύσει καὶ τῆς φύσεως. εἰ γὰρ ἡ φύσις ἀρχὴ κινήσεώς ἐστι καὶ ἠρεμίας ἐν ᾧ ἐστι καὶ τὰ φύσει ταῦτά ἐστιν, ὅσα ἀπό τινος ἐν αὐτοῖς ἀρχῆς συνεχῶς κινούμενα ἀφικνεῖται ἐπί τι τέλος, οὐ τὸ αὐτὸ ἀπὸ πάσης ἀρχῆς (οὐ γὰρ ἐκ τῆς τοῦ ἀνθρώπου ἀρχῆς οἷον τοῦ ἀνθρωπείου σπέρματος ἡ κίνησις εἰς κύνα τελευτᾷ, εἰς ὃν τελευτᾷ ἡ ἀπὸ τοῦ κυνείου σπέρματος κίνησις), ἀεὶ μέντοι ἀφ' ἑκάστης ἀρχῆς ἢ κινήσεως ἐπὶ τὸ αὐτὸ καταντᾷ τέλος τὸ οἰκεῖον, ἂν μή τι ἐμποδίσῃ (ἀπὸ γὰρ τῆς τοῦ ἀνθρώπου εἰς ἄνθρωπον καὶ ἀπὸ τῆς τοῦ ἵππου εἰς ἵππον), ὥστε οὔτε ταὐτὸν ἀπὸ τῶν πασῶν καὶ τῶν διαφόρων οὔτε τὸ τυχὸν ἀ φ ' ἑκάστη ς. εἰ οὖν τοιαῦτά ἐστιν, ὡς ἐπί τι τέλος ὡρισμένον ἀφικνεῖσθαι συνεχῶς κινούμενα, ὡς ἀεὶ τὴν δευτέραν κίνησιν ἕπεσθαι τῇ προτέρᾳ, δῆλον ὅτι ἕνεκα τοῦ δευτέρου τὸ πρότερον ἀεὶ γίνεται ἐν τοῖς τοιούτοις· εἰ οὖν τὰ φύσει ἕνεκά του, τὰ μὴ ἕνεκά του οὐ φύσει· καὶ ὅλως εἰ μὴ τοιαύτην ἔννοιαν ἔχομεν τῶν φύσει ὡς ἕνεκά του γινομένων, οὐδὲ φύσει ὄντα ἐννοοῦμεν. [30]

in Ph 9 384 ἀναιρεῖται γὰρ ἡ φύσις ἀναιρεθείσης τῆς εἰς ὡρισμένον τέλος κινήσεως· τοιαύτης γὰρ κινήσεως ἀρχὴ καὶ οὐ τῆς τυχούσης. καὶ συλλογιστικῶς δὲ ἐκτίθεται τὴν ἀπόδειξιν ὁ Ἀλέξανδρος οὕτως· "τὰ φύσει ἀπό τινος ἀρχῆς ἐν αὐτοῖς οὔσης συνεχῶς κινούμενα ἀφικνεῖται πρός τι τέλο ς· τὰ μὴ ἕνεκά του γινόμενα οὐκ ἀπ' ἀρχῆς τινος συνεχῶς κινούμενα ἀφικνεῖται πρός τι τέλος· οὐκ ἄρα τὰ μὴ ἕνεκά του γινόμενα φύσει, ὥστε οἱ τὰ φύσει γινόμενα μὴ ἕνεκά του, ἀλλ' ὡς ἔτυχε λέγοντες γίνεσθαι ἀναιροῦσι τὰ φύσει καὶ 〈τὴν〉 φύσιν." p. 199b18 Τὸ δὲ οὗ ἕνεκα καὶ ὃ τούτου ἕνεκα ἕως τοῦ ἐν δὲ τοῖς φυσικοῖς ἀεὶ οὕτω ς , ἂν μή τι ἐμποδίσ ῃ . Ἐπειδὴ καὶ ἐν τοῖς ἀπὸ τύχης εἶναι δοκεῖ τὸ οὗ ἕνεκα καὶ τὸ ἕνεκά του, ὅταν λέγωμεν ὅτι ἀπὸ τύχης ἦλθεν ὁ ξένος καὶ λυτρωσάμενος τὸν αἰχμάλωτον, ὡς ὁ παρὰ Μενάνδρῳ Δημέας τὴν Κράτειαν, ἀπῆλθεν ἢ ἀφῆκε (γράφεται γὰρ ἀμφοτέρως, ὥσπερ καὶ ἀντὶ τοῦ λυτρωσάμενος τὸ λουσάμενο ς), καὶ πράξῃ τοῦτο ὥσπερ ἕνεκα τούτου ἐλθών, κἂν μὴ διὰ τοῦτο ἔλθῃ· τοῦτο γὰρ κατὰ συμβεβηκὸς αἴτιον, καὶ διὰ τοῦτο ἀπὸ τύχης λέγεται καὶ θεωρεῖταί πως καὶ ἐν τούτῳ τὸ οὗ ἕνεκα καὶ τὸ τούτου ἕνεκα. ἀλλ' ἔστι τις διαφορὰ τούτου τε καὶ τοῦ κυρίως τοιούτου τοῦ τῇ φύσει προσήκοντος. τὸ γὰρ ἀεὶ ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οὐ κατὰ συμβεβηκὸς οὐ δ ' ἀπὸ τύχη ς. ἐπ' ἔλαττον γὰρ τοῦτο. ἐν δὲ τοῖς φυσικοῖς ἀεὶ οὕτω ς , ἂν μή τι ἐμποδίσ ῃ. ὥστε διαφέρει τὸ οὗ ἕνεκα καὶ ἕνεκά του τὰ ἐν τοῖς ἀπὸ τύχης τῶν ἐν τοῖς φυσικοῖς τῷ τὰ μὲν ἐν τοῖς κατὰ τύχην κατὰ συμβεβηκὸς καὶ ὡς ἐπ' ἔλαττον, τὰ δὲ ἐν τοῖς φυσικοῖς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. ἀλλὰ πῶς ὅλως ἐν τούτοις τὸ οὗ ἕνεκα καὶ τὸ ἕνεκά του, εἴπερ μὴ τοῦ λυτρώσασθαι ἕνεκα ἦλθεν; ὅτι τὸ μὲν οὗ ἕνεκα γένοιτ' ἂν ἀπὸ τύχης, ὅτι τέλος ὡς λυσιτελὲς ἠκολούθησε τῇ ἀφίξει τοῦ λυτρώσασθαι, κἂν μὴ τούτου ἕνεκα ἦλθε· καὶ ἔστι τοῦτο οὐ κυρίως μὲν οὗ ἕνεκα, ἀλλ' ὡς οὗ

ἕνεκα. καὶ τὸ ἕνεκά του δὲ οἷον τὸ ἐλθεῖν τὸν ξένον ὡσεὶ ἕνεκα τούτου, κἂν μὴ ἕνεκα τοῦ λυτρώσασθαι ἦλθεν. οὕτως μὲν οὖν ὁ Ἀριστοτέλης ἐνδέχεται. [30]

in Ph 9 385 ἢ κἂν ὁ ξένος δὲ μὴ τούτου ἕνεκα ἦλθεν, ἀλλ' ἡ τύχη τούτου ἕνεκα τὴν ἄφιξιν γενέσθαι παρεσκεύασε καὶ τοῦτο τέλος τῇ ἀφίξει παρέσχε. διὸ τοῦτο μὲν συνεχώρησεν ὁ Ἀριστοτέλης τὸ εἶναι καὶ ἐν τοιούτῳ τὸ οὗ ἕνεκα καὶ τὸ ἕνεκά του, κἂν μὴ τῇ προαιρέσει τὸ τοιοῦτον τέλος ἀκολουθῇ. τὴν δὲ διαφορὰν αὐτῶν κατὰ τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ κατὰ τὸ ὡς ἐπ' ἔλαττον παραδέδωκεν. p. 199b26 Ἄτοπον δὲ τὸ μὴ οἴεσθαι καὶ ἕνεκά του γίνεσθαι ἕως τοῦ ὅτι μὲν οὖν αἰτία ἡ φύσις καὶ οὕτως ὡς ἕνεκά το υ , φανερό ν . Πολυειδῶς ἀποδεικνὺς τὸ προκείμενον καὶ τὴν ἔννοιαν διορθοῖ νῦν, δι' ἣν οὐ βούλονται τὴν φύσιν ἕνεκά του ποιεῖν. οἴονται γὰρ τὰ ἕνεκά του ποιοῦντα προβουλευσάμενα καὶ προορίσαντα τὸ τέλος οὕτως ποιεῖν ἐκείνου στοχαζόμενα, ἀπὸ τῶν κατὰ τὰς τέχνας γινομένων ταύτην τὴν ἔννοιαν λαμβάνοντες. ὑπαντᾷ οὖν ἀπ' αὐτῶν τῶν τεχνῶν, ἀφ' ὧν ἡ διάστροφος ἔννοια γέγονεν. οὐδὲ γὰρ ἡ τέχν η, φησί, βουλεύετα ι. οὐ γὰρ βουλῆς δεῖ τοῖς τεχνίταις εἰς τὸ πρᾶξαι τὸ κατὰ τέχνην· ὥρισται γὰρ ἕκαστον τῶν γινομένων, ὅταν κατὰ τέχνην ἐνεργῆται. τί γὰρ δεῖται βουλῆς ὁ γραμματικός, ἵνα οὕτως γράψῃ τὸ Δίωνος ὄνομα ὡς γράφει; ἀλλ' ἐν ταῖς στοχαστικαῖς μόναις χώραν ἔχει τὸ βουλεύεσθαι. καὶ εἴη ἂν ἡ συναγωγὴ τοῦ λόγου τοιαύτη. εἰ ἡ τέχνη ἕνεκά του ποιεῖ καὶ μὴ προβουλευομένη, πολλῷ μᾶλλον τὴν φύσιν οὐκ ἔστιν ἀνάγκη προβουλευομένην ἕνεκά του ποιεῖν· ἀλλὰ μὴν τὸ πρῶτον, τὸ ἄρα δεύτερον. τὴν δὲ ὁμοιότητα τῆς φύσεως δηλοῖ πάλιν πρὸς τὴν τέχνην διὰ τοῦ καὶ εἰ ἐνῆν ἐν τῷ ξύλῳ ἡ ναυπηγικ ή , ὁμοίως ἂν ἐποίει ναῦν ὡς εἰ καὶ ἡ φύσις ἐποίει ναῦν, ὡς κατ' οὐδὲν ἄλλο διαφερόντων τῶν φύσει ἢ τέχνῃ γινομένων ἢ κατὰ τὸ τὰ μὲν φύσει ἔνδοθεν γίνεσθαι τὰ δὲ τέχνῃ ἔξωθεν. διὸ καὶ ἐπ' ἄλλο τι παράδειγμα προσεχέστερον μεταβὰς μάλιστα, φησί, δήλη ἡ πρὸς τὴν φύσιν τῆς τέχνης ὁμοιότης, ὅταν τις ἰατρεύῃ αὐτὸς ἑαυτό ν· τούτῳ γὰρ ἔοικεν ἡ φύσις ὡς ἔνδον ἔχοντι τὸ αἴτιον. ἡ δὲ πρὸς τὴν φύσιν καὶ τοῦ τοιούτου διαφορὰ εἴρηται πρότερον ὑπ' αὐτοῦ, ὅτι ἐν μὲν τούτοις κατὰ συμβεβηκός ἐστιν ἡ τῆς κινήσεως ἀρχή (οὐ γὰρ ᾗ ἰατρὸς ὑφ' ἑαυτοῦ ἰατρεύεται, ἀλλ' ᾗ συνέβη νοσεῖν αὐτόν), ἐπὶ δὲ τῶν φύσει καθ' αὐτό. καθὸ γὰρ φύσει, ἔνεστιν ἡ τῆς κινήσεως ἀρχή. πλὴν ἐν τοῖς τοιούτοις μάλιστά ἐστιν ἡ τῶν τεχνῶν πρὸς τὴν φύσιν ὁμοιότης, ἐν οἷς ἔνδοθεν ὁπωσοῦν ἡ κίνησις δοκεῖ. [30]

in Ph 9 386 p. 199b34 Τὸ δὲ ἐξ ἀνάγκης πότερον ἐξ ὑποθέσεως ἕως τοῦ τὸ δὲ οὗ ἕνεκα ἐν τῷ λόγ ῳ . Μετὰ τὸ συμπληρῶσαι τὴν περὶ τῶν αἰτίων * δύο προὔθετο ζητήματα οἰκεῖα τῷ περὶ τῶν αἰτίων λόγῳ· διαρθροῖ γὰρ τὰ περί τε τοῦ ποιητικοῦ καὶ ὑλικοῦ αἰτίου ἀδιαρθρώτως παρά τισιν ὑπονοηθέντα καὶ πρῶτον μὲν ὅτι ἡ φύσις τῶν ἕνεκά τού ἐστιν αἰτίων καὶ οὐ τῶν εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχε ποιούντων, ὅπερ ἐδόκει τισί, δεύτερον δὲ πῶς τὸ ἐξ ἀνάγκης διὰ τὴν ὕλην λεγόμενον ὑπάρχει τοῖς φυσικοῖς. ἆρα ὡς διὰ τὴν ὕλην ἐξ ἀνάγκης ἑπομένων τῶν ἐφεξῆς καὶ διὰ ταύτην τοῦ τέλους τοῦ κατὰ τὸ ὠφέλιμον ἐπιγινομένου, ὥσπερ ἐδόκουν οἴεσθαί τινες κυριώτατον καὶ μόνον αἴτιον τὴν ὕλην ὑπολαμβάνοντες, ὡς δηλοῖ τὸ πάντων τῶν γινομένων τὰς αἰτίας κατὰ τὴν ὕλην ἀποδιδόναι, ἆρα οὖν οὕτως ἐξ ἀνάγκης ἡ ὕλη τοῖς φυσικοῖς ὑπάρχει, ὅπερ ἁπλῶς καλεῖ, ἢ μᾶλλον ἐξ ὑποθέσεως ὑποτεθέντι τῷ τέλει ἕπεσθαι τὸ τῆς ὕλης ἀναγκαῖον; ὥστε εἰ οἶκος μέλλοι γενέσθαι, τουτέστιν ἀσφάλειά τις τῶν ἐνόντων, ἀνάγκη ὀροφὴν γενέσθαι καὶ τοίχους καὶ θεμέλιον ὑποβληθῆναι· οὐ μέντοι εἰ οὕτω πέφυκεν ἡ ὕλη, ὥστε τὰ μὲν βαρέα κάτω βρίθειν τὰ δὲ κοῦφα ἐπιπολάζειν, ἤδη διὰ τοῦτο γίνεται ὁ οἶκος. τούτων οὖν ὄντων τῶν ζητουμένων τὸ μὲν ἁπλῶς ἀναγκαῖον ἀποδοκιμάζει ὡς ἐδόκουν λέγειν οἱ ἀπὸ τῆς ὕλης τὰς αἰτίας ἀποδιδόντες· ἐπεὶ τὸ θερμὸν ἀνωφερὲς καὶ κοῦφον, τὸ δὲ ψυχρὸν βαρὺ καὶ κατωφερές, διὰ τοῦτο οὕτω συνέστη ὁ κόσμος καὶ ἐγένετο κάτω μὲν ἡ γῆ, ἄνω δὲ τὸ πῦρ, ἢ ὅτι διὰ τὸν δῖνον μέσον ἡ γῆ κρατεῖται. καὶ γὰρ ἐκείνως μὲν Ἐμπεδοκλῆς, οὕτω δὲ Ἀναξαγόρας ἐλεγέτην, οὐκέτι τὸ εὖ καὶ τὸ οὗ ἕνεκα αἰτιώμενοι, ἀλλὰ τὴν ὕλην μόνην, ἀναγκαίως ἕπεσθαι ταύτῃ τὸ

τέλος καὶ τὸ χρειῶδες νομίζοντες. οὕτω δὲ καὶ τὸν τοῖχον ἐξ ἀνάγκης τις ἂν γεγενῆσθαι νομίζοι, ὅτι τὰ μὲν βαρέα κάτω πέφυκε φέρεσθαι, τὰ δὲ κοῦφα ἐπιπολάζειν. τοῦτο οὖν ἀποδοκιμάζει τὸ ἀναγκαῖον ἐπὶ τῆς ὕλης λεγόμενον, ἐγκρίνει δὲ τὸ ἐξ ὑποθέσεως. δι' οὗ δείκνυσιν ὅτι οὐκ ἄνευ μὲν τῆς ὕλης γίνεται τὰ γινόμενα, οὐ μέντοι διὰ τὴν ὕλην ὡς διά τινα κυρίως αἰτίαν, ἀλλ' ὡς δι' ὕλην μόνον καὶ δι' ὑλικὴν αἰτίαν. τὰ γὰρ ἐξ ὑποθέσεως ὡς ὕστερα τῶν προϋποτιθεμένων καὶ ἧττον αἴτιά ἐστι, τὸ δὲ κυρίως αἴτιον τὸ τέλος ἐστὶ καὶ τὸ οὗ ἕνεκα. τοῦ γὰρ οἴκου ἢ τοῦ τοίχου κυρίως αἴτιον οὐ τὰ βαρέα καὶ ἐπιπολάζοντα, ἀλλὰ τὸ κρύπτειν καὶ σῴζειν τὰ ἐνόντα ἢ ἀνέχειν τὴν ὀροφήν. [30]

in Ph 9 387 ἡ δὲ ὕλη ἐξ ὑποθέσεως τὸ ἀναγκαῖον ἔχει. ὑποτεθέντος γὰρ τοῦ τέλους καὶ τοῦ οὗ ἕνεκα ἀκολουθεῖ τὸ ἀναγκαῖον τῆς ὕλης. ὥστε τοῦτό ἐστιν, οὗ χωρὶς ἀδύνατον τὸ ἀποτέλεσμα γενέσθαι· οἷον εἰ ἔσται οἰκία, δεῖ λίθους ἐξ ἀνάγκης εἶναι καὶ ξύλα, οὐ μέντοι εἰ ταῦτα, ἤδη οἰκίαν εἶναι ἀναγκαῖον. οὕτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν φύσει γινομένων τὸ οὕτως ἀναγκαῖον οὐκ ἐν τῷ τέλει θετέον, ἀλλ' ἐν τῇ ὕλῃ. οὐχ ὅτι ἕνεκα ταύτης, οὐδ' ὅτι ἐξ ἀνάγκης ἕπεται ταύτῃ τὸ χρειῶδες, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἄνευ ταύτης. οὐ γὰρ οἱ λίθοι καθ' αὑτοὺς οὐδὲ αἱ πλίνθοι καὶ τὰ ξύλα κινούμενα ὡς ἐπεφύκει κατασκευάζουσιν οἰκίαν, ἀλλ' ἡ σύνθεσις ἡ τοιάδε καὶ ἡ μορφὴ καὶ ἡ τέχνη τοῦ τέλους ἕνεκα πάντα ποιοῦσα, οὐκ ἄνευ μέντοι τῆς ὕλης. καὶ γὰρ ἔστι μὲν καὶ ἡ ὕλη τῶν καθ' αὑτὰ αἰτίων, ὥσπερ εἴρηται, ἀλλὰ κυριωτέρα γε ἡ μορφὴ καὶ ὁ λόγος καὶ τὸ τί ἦν εἶναι. καὶ οὐ τοῦτο ταῖς ἐκείνης κινήσεσιν ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθεῖ, ἀλλ' ἐκείνη μᾶλλον τούτῳ πέφυκε προϋποτιθεμένη συναρμόζεσθαι. οὐ γὰρ ἐπειδὴ σίδηρός ἐστι, διὰ τοῦτο ἐξ ἀνάγκης πρίων, ἀλλὰ πρίονος ὑποκειμένου εἰς ποίησιν δεῖ σίδηρον ἐξ ἀνάγκης παραληφθῆναι, ὥστε ἡ ὕλη τὸ ἀναγκαῖον οὕτως ἔχει οὐ δι' ἑαυτήν, ἀλλὰ διὰ τὴν μορφήν. τῇ μὲν γὰρ ὕλῃ οὐδὲν ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθεῖ, αὐτὴ δὲ ἐξ ἀνάγκης ὀφείλει προϋποκεῖσθαι τῷ εἴδει. οὐ τὸ τέλος οὖν ἐξ ἀνάγκης ὑλικῆς ἀκολουθεῖ τοῖς πρὸ αὐτοῦ, ἀλλ' ὑποθεμένοις τοῦτο διὰ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην τὸ ἀναγκαῖον ἕπεται τῆς ὕλης, ἐπεὶ τό γε τοῦ τέλους ἀναγκαῖον, καθ' ὃ ἀνάγκη τὸ τέλος τοῖς προϋπηργμένοις ἀκολουθεῖν, ἂν μή τι ἐμποδίσῃ, δι' αὐτὸ τὸ τέλος ἐστίν. οὗ ἕνεκα καὶ τὰ προϋπηργμένα τοιαῦτα καὶ κατὰ τὴν τοιαύτην τάξιν παραλαμβάνεται. ὥστε ἡ ὕλη τὸ ἀναγκαῖον διὰ τὸ τέλος ἔχει, ἀλλ' οὐχὶ τὸ τέλος διὰ τὴν ὕλην. ἕνεκα γὰρ τοῦ τέλους γίνεται τὰ γινόμενα, οὐκ ἄνευ μέντοι τῆς ὕλης, πλὴν οὐχ ὡς διὰ τὴν κυριωτάτην αἰτίαν τὴν ὕλην, ἀλλὰ διὰ τὴν ἧς οὐκ ἄνευ. τὸ δὲ ὅπως τοδὶ καὶ ἕνεκα τουδὶ σημαίνει τό τε εἶδος καὶ τὸ τέλος τοῦ πρίονος. ὥστε οἱ μὲν μόνην αἰτίαν τὴν ὕλην εἶναι τιθέμενοι καὶ ταῖς ἐκείνης φυσικαῖς κινήσεσιν ἕπεσθαι τὰ γινόμενα λέγοντες ἁπλῶς ἂν ἐξ ἀνάγκης γίνεσθαι τὰ γινόμενα λέγοιεν. ἐπεὶ δὲ ἀποδέδεικται ἡμῖν ἄλλη παρὰ τὴν ὕλην αἰτία κυριωτέρα τὸ εἶδος καὶ ταύτης ἕνεκα παριοῦσα ἡ ὕλη, ἀλλ' οὐχὶ ἡ ὕλη παράγουσα τὴν μορφήν, οὐκ ἂν οὐδὲ ἡ ὕλη ἁπλῶς ἀναγκαία λέγοιτο, ἀλλ' ἐξ ὑποθέσεως. [30]

in Ph 9 388 ὑποθεμένοις γὰρ τὸ εἶδος οὕτως εὑρίσκεται τῆς ὕλης τὸ ἀναγκαῖον. ἔστιν οὖν ἐν τῇ ὕλῃ τὸ ἀναγκαῖον· τὸ δέ, οὗ ἕνεκα τὸ ἀναγκαῖον, τοῦτο ἐν τῷ εἴδει, ὅπου καὶ τέλος ἐστὶ καὶ κυρίως αἴτιον. καὶ γὰρ εἰ τοῦτο γένοιτο ἡμῖν, τὰ ἄλλα ἂν πάντα παραλίποιμεν, καὶ τούτου γενομένου τέλος ἔχουσιν αἱ πράξεις, ὅπερ ἀρχῇ μάλιστα καὶ αἰτίᾳ προσήκει. καὶ ὅλως ἀρχὴ ἡ πρόθεσίς ἐστι· τοιοῦτον δὲ τὸ τέλος. ὥστε συγχωρεῖ μὲν καὶ αὐτὸς τὸ ἀναγκαῖον τῇ ὕλῃ, ἀλλ' οὐχ ὡς τοῦ εἴδους ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθοῦντος, ἀλλ' ὡς τῶν ὧν οὐκ ἄνευ λόγον ἐχούσης τῆς ὕλης· οὐ γὰρ τὸ τέλος ἐξ ἀνάγκης, ἀλλὰ διὰ τὸ τέλος τὸ ἐξ ἀνάγκης. Καὶ ἐν τούτῳ δὲ τῷ κεφαλαίῳ Πλατωνικῶς ὁ Ἀριστοτέλης ἀναστρεφόμενος φαίνεται. λέγει γὰρ καὶ ὁ Πλάτων ἐν Τιμαίῳ· "ταῦτα δὴ πάντα τότε ταύτῃ πεφυκότα ἐξ ἀνάγκης ὁ τοῦ καλλίστου τε καὶ ἀρίστου δημιουργὸς ἐν τοῖς γινομένοις παρελάμβανεν, ἡνίκα τὸν αὐτάρκη τε καὶ τελεώτατον θεὸν ἐγέννα, χρώμενος μὲν ταῖς περὶ ταῦτα αἰτίαις ὑπηρετούσαις, τὸ δὲ εὖ τεκταινόμενος ἐν πᾶσι τοῖς

γινομένοις αὐτός. διὸ δὴ χρὴ δύο αἰτίας εἴδη διορίζεσθαι τὸ μὲν ἀναγκαῖον τὸ δὲ θεῖον, καὶ τὸ μὲν θεῖον ἐν ἅπασι ζητεῖν κτήσεως ἕνεκα εὐδαίμονος βίου, καθόσον ἡμῶν ἡ φύσις ἐνδέχεται, τὸ δὲ ἀναγκαῖον ἐκείνων χάριν, λογιζόμενον ὡς ἄνευ τούτων οὐ δύναται αὐτὰ ἐκεῖνα, ἐφ' οἷς σπουδάζομεν, κατανοεῖν οὐδὲ αὖ λαβεῖν οὐδὲ ἄλλως πως μετασχεῖν." τὰ αὐτὰ δὲ περὶ τούτων τῶν διττῶν αἰτίων καὶ ἐν Φαίδωνι διώρισται σαφῶς ἐν οἷς φησι· "τὸ γὰρ μὴ διελέσθαι οἷόν τε εἶναι, ὅτι ἄλλο μέν τί ἐστι τὸ αἴτιον τῷ ὄντι, ἄλλο δὲ ἐκεῖνο, οὗ ἄνευ τὸ αἴτιον οὐκ ἄν ποτε εἴη αἴτιον. ὃ δή μοι φαίνονται ψηλαφῶντες οἱ πολλοὶ ὥσπερ ἐν σκότει ἀλλοτρίῳ ὀνόματι προσχρώμενοι ὡς αἴτιον αὐτὸ προσαγορεύειν. διὸ δὴ καὶ ὁ μέν τις δίνην περιτιθεὶς τῇ γῇ ὑπὸ τοῦ οὐρανοῦ μένειν δὴ ποιεῖ τὴν γῆν, ὁ δὲ ὥσπερ καρδόπῳ πλατείᾳ βάθρον τὸν ἀέρα ὑπερείδει· τὴν δὲ τοῦ ὡς οἷόν τε βέλτιστα αὐτὰ τεθῆναι δύναμιν οὕτω νῦν κεῖσθαι, ταύτην οὔτε ζητοῦσιν οὔτε τινὰ οἴονται δαιμονίαν ἰσχὺν ἔχειν." ἄλλα δὲ πρὸ τούτων τῶν ῥητῶν διὰ μακροτέρων ὁ Σωκράτης συνεπεράνατο. Εἰπὼν δὲ ὁ Ἀριστοτέλης ὅτι καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις πᾶσιν τὸ ἕνεκά τού ἐστι ν , οὐκ ἄνευ μὲν τῶν ἀναγκαίαν ἐχόντων τὴν φύσι ν , οὐ μέντοι διὰ ταῦτ α, (ἐπειδὴ τὸ διὰ τί αἰτίας ἐστὶ δηλωτικόν, ἔστι δὲ καὶ ἡ ὕλη αἰτία, καὶ κατὰ τοῦτο καὶ διὰ ταύτην εἴη ἄν), εἰκότως προσέθηκε τὸ πλὴν ὡς δ ι ' ὕλη ν· αἴτια γὰρ ταῦτα, οὐ μὴν τοῦ τὴν οἰκίαν εἶναι ἁπλῶς αἴτια, ἀλλὰ τὸ τέλος μᾶλλον. [30]

in Ph 9 389 ἀπορῶ δὲ ἔγωγε, πῶς ὁ Ἀλέξανδρος τὸ ἁπλῶς ἀναγκαῖον ἀναιρετικὸν τοῦ ἕνεκά του λέγει εἶναι. "ἁπλῶς γὰρ τὸ ἀναγκαῖον, φησίν, ἐν οἷς ἐξ ἀνάγκης τοῖς πρὸ αὐτῶν τὸ τέλος ἀκολουθεῖ". καίτοι ἐν τοῖς ἀιδίοις καὶ ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθεῖ τοῖς πρὸ αὐτοῦ τὸ τέλος (οἷον τῇ ἀνατολῇ τοῦ ἡλίου ἡ κατάδυσις αὐτοῦ, καὶ τῷ χειμῶνι τὸ ἔαρ καὶ τούτῳ τὸ θέρος) καὶ ὅμως ἕνεκά του τούτων ἕκαστον· καὶ γὰρ τοῦ ἔαρος ἕνεκα προηγεῖται ὁ χειμὼν καὶ ἡ ἀνατολὴ τῆς δύσεως. ἀλλ' ἴσως ἐπὶ τοῦ ὑλικοῦ μόνου τὸ ἀναγκαῖον ἀκούων καὶ τῆς κατὰ τὴν ὕλην ἀκολουθήσεως εἰκότως εἶπεν ὅτι τὸ ἀναγκαῖον ἀναιρεῖ τὸ ἕνεκά του. εἰ γὰρ διὰ τὴν ὕλην μόνον γίνεται τὸ γινόμενον, οὐκ ἔστι τι τὸ οὗ ἕνεκα, ὥστε οὐδὲ τὸ ἕνεκά του. ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς φυσικοῖς τὸ ἀεὶ οὕτως, ἂν μή τι κωλύσῃ, ἀναγκαῖον ὂν οὐκ ἀναιρεῖ τὸ ἕνεκά του. p. 200a15 Ἔστι δὲ τὸ ἀναγκαῖον ἔν τε τοῖς μαθήμασιν ἕως τοῦ οὐδὲ γὰρ ἐκεῖ αἱ ἀρχα ί , εἰ μὴ τὸ τρίγωνον δύο ὀρθαῖ ς . Ὁποῖόν ἐστι τὸ ἐξ ὑποθέσεως ἀναγκαῖον, καὶ διὰ τῆς ἐν τοῖς μαθήμασιν ἀκολουθίας ὑπομιμνήσκει. ἔστι γὰρ καὶ ἐν τοῖς μαθήμασι τὸ ἐξ ὑποθέσεως ἀναγκαῖον, πλὴν οὐχ ὁμοίως ἐν τούτοις καὶ ἐν τοῖς φύσει γινομένοις. διὸ προσέθηκε τὸ τρόπον τινὰ παραπλησίω ς. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν μαθημάτων, ἐὰν ὦσιν αἱ ὑποθέσεις, ἔστι τὸ ἐξ αὐτῶν συναγόμενον συμπέρασμα. οἷον ἐπεὶ εὐθ ύ, φησί, τοδί ἐστ ι, τουτέστιν ἐπεὶ εὐθύγραμμον τοιονδὶ οἷον τρίγωνον, ἀνάγκη τὸ τρίγωνον τὰς τρεῖς γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν, καὶ εἰ μὴ ἔχει, οὐδὲ εὐθύγραμμον τοδί ἐστιν. εἰ μέντοι τὰς τρεῖς δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει, οὐκ ἀνάγκη τοδὶ εὐθύγραμμον εἶναι· δυνατὸν γὰρ καὶ τετραπλεύρου τὰς τρεῖς γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας εἶναι καὶ οὐ μόνον τὰς τοῦ τριγώνου. ἐναργέστερον δὲ ἐπὶ ἀριθμῶν ἔστιν ἰδεῖν. εἰ γὰρ ε καὶ ε δέκα γίνεται, εἰ δὲ δέκα, οὐ πάντως ε καὶε · καὶ γὰρ θ καὶ α καὶ η καὶ β καὶ ζ καὶ γ καὶ ς καὶ δ δέκα ποιεῖ, εἰ μέντοι μὴ δέκα οὐδὲ ε καὶ ε . ὅλως γὰρ ἐν ταῖς τοιαύταις ἀκολουθίαις τῇ μὲν θέσει τοῦ ἡγουμένου ἕπεται ἡ θέσις τοῦ ἑπομένου, τῇ δὲ θέσει τοῦ ἑπομένου οὐχ ἕπεται ἡ θέσις τοῦ ἡγουμένου, ἀλλὰ τῇ ἀναιρέσει τοῦ ἑπομένου ἡ ἀναίρεσις τοῦ ἡγουμένου. οὐ γὰρ δείκνυται ἐκ τῶν ὑστέρων τὰ πρότερα, ἀναιρεῖται δὲ ἐξ αὐτῶν. καὶ ἐν τοῖς φυσικοῖς γινομένοις εἰ ἔσται ἢ ἔστιν οἰκία, ἀνάγκη ὕλην τοιάνδε εἶναι, καὶ εἰ μὴ ἔστιν ὕλη τοιάδε, οὐκ ἂν εἴη οἰκία· οὐ μέντοι εἰ ἔστιν ὕλη τοιάδε, ἀνάγκη οἰκίαν εἶναι. [35]

in Ph 9 390 καὶ κατὰ τοῦτο μὲν τὸ σχῆμα ἔοικε τὸ ἐξ ὑποθέσεως ἀναγκαῖον ἔν τε τοῖς μαθήμασιν εἶναι καὶ ἐν τοῖς φυσικοῖς γινομένοις. Διαφέρει δὲ ὅτι ἐπὶ μὲν τῶν μαθημάτων τὸ συνημμένον ἐστίν, εἰ τὰ πρότερα καὶ τὰ ὕστερα. πρότεραι γὰρ αἱ προτάσεις ἢ αἱ ὑποθέσεις τοῦ συμπεράσματος, καὶ εἰ

μὴ τὰ ὕστερα, οὐδὲ τὰ πρότερα. ἐπὶ δὲ τῶν γινομένων ἔμπαλιν. εἰ γάρ ἐστι τὸ τέλος ἐξ ἀνάγκης, καὶ τὰ πρὸς τὸ τέλος· οὐ μέντοι εἰ τὰ πρὸς τὸ τέλος, ἤδη καὶ τὸ τέλος. εἰ γὰρ οἶκος, καὶ λίθοι, οὐ μέντοι εἰ λίθοι, καὶ οἶκος. ἔχοι δὲ ἂν ὁμοιότητα ἡ ἀκολουθία, εἴ τις τὸ τέλος ὡς πρῶτον νομίζοι τῇ φύσει, διότι τούτου ἕνεκα καὶ ἡ ὕλη. τοῦτο δὲ καὶ αὐτὸς συστήσει πάλιν ἀπὸ τῶν τεχνῶν. λαβὼν γάρ τις εὐθὺς ἐν ἀρχῇ ἐν τῷ λογισμῷ τὴν χρείαν τῆς οἰκίας καὶ τὴν ὠφέλειαν καὶ προαναζωγραφήσας τὸ σχῆμα, οὕτως τὴν ὕλην παρατίθεται. καὶ ἔστιν ἡ τοῦ τέλους ἔννοια ἀρχὴ τῆς θεωρίας, ἀλλ᾽ οὐχὶ τῆς πράξεως. διττὴ γὰρ ἡ ἀρχή, ἡ μὲν τῆς θεωρίας, ἡ δὲ τῆς πράξεως. καὶ γίνεται τῆς θεωρίας ἀρχὴ ἡ τοῦ τέλους ἔννοια. ἐπειδὴ γὰρ σκέπης χρεία, ὀροφὴν ποιητέον, οὐκοῦν καὶ τοίχους καὶ θεμέλια καὶ ὄρυξιν. τὸ δὲ τέλος τῆς θεωρίας ἀρχὴ γίνεται τῆς πράξεως. ἀλλ᾽ ἐπὶ τῶν μαθημάτων, ἐφ᾽ ὧν πρᾶξις οὐκ ἔστι, μία ἐστὶν ἀρχὴ ἡ κατὰ τὴν θεωρίαν οὐ τὸ τέλος οὖσα οὐδὲ τὸ οὗ ἕνεκα, ἀλλὰ τὰ δεικτικὰ τοῦ συμπεράσματος. ἐγγυτέρω δὲ ἔτι προσήγαγε τὴν ὁμοιότητα τῶν φύσει πρὸς τὰ ἐν τοῖς μαθήμασιν. ὡς γὰρ ἐν τοῖς μαθήμασι τοῦ τέλους ὑποτεθέντος, τουτέστι τοῦ συμπεράσματος ὃ ἦν ἐπὶ ταῖς προτάσεσιν ἐξ ἀνάγκης κειμέναις, αἱ προτάσεις αἴτινές εἰσιν ἀρχαὶ ἐν ἐκείναις οὐκ ἦσαν ἐξ ἀνάγκης τῷ δύνασθαι καὶ δι᾽ ἄλλων τὸ αὐτὸ δείκνυσθαι, οὕτως οὐδὲ ἐν τοῖς φυσικοῖς τῷ ἀναγκαίῳ τῆς ὕλης ἀκολουθοῦσιν αἱ κατὰ τὸν λόγον ἀρχαί· οὐ γὰρ τῇ ὕλῃ ἀκολουθεῖ τὸ τέλος. ἐν ἀμφοτέροις οὖν τῷ ἀναγκαίῳ ὑποτεθέντι οὐχ ἕπονται αἱ κατὰ τὸν λόγον ἀρχαί (εἰσὶ δὲ ἐν μὲν τοῖς μαθήμασιν αἱ κατὰ τὸν λόγον ἀρχαὶ αἱ προτάσεις, ἐν δὲ τοῖς φυσικοῖς τὸ τέλος), οἷς τεθεῖσιν ἕπεται τὰ μετὰ ταῦτα ἐν μὲν τοῖς μαθήμασι τὸ συμπέρασμα, ἐν δὲ τοῖς γινομένοις ἡ ὕλη. Ἐπειδὴ δὲ ἀσαφῶς εἴρηται τὸ τοῦ τριγώνου παράδειγμα ἐνδειξαμένου μόνον αὐτοῦ τὴν ἀπόδειξιν, ἰστέον ὅτι δέδεικται παντὸς εὐθυγράμμου τὰς ἐκτὸς πάσας γωνίας τέτρασιν ὀρθαῖς ἴσας εἶναι, καὶ ὅτι αἱ τοῦ τριγώνου πᾶσαι γωνίαι αἱ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς ς ὀρθαῖς εἰσιν ἴσαι. ἐπεὶ οὖν τὸ τρίγωνον εὐθύγραμμόν ἐστιν, ὅπερ εἶπεν αὐτὸς εὐθὺ τοδ ί, τούτου δὲ αἱ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς ς ὀρθαῖς ἴσαι εἰσίν, ὧν αἱ ἐκτὸς τέτρασι, λοιπαὶ αἱ ἐντὸς δυσὶν ὀρθαῖς ἴσαι εἰσίν· εἰ δὲ μὴ τοῦτο, οὐδὲ αἱ ἐκτὸς τέτρασιν, εἴπερ πᾶσαι ς . [35]

in Ph 9 391 ὥστε οὐδὲ εὐθύγραμμον τοδί. εἰ δὲ δυσὶν ὀρθαῖς ἴσαι γ αἱ ἐντός, οὐ πάντως τρίγωνον. p. 200a30 Φανερὸν δὲ ὅτι τὸ ἀναγκαῖον ἐν τοῖς φυσικοῖ ς . Δείξας ὅτι τὸ ἀναγκαῖον τὸ ἐν τοῖς φυσικοῖς ἔστι μὲν ἐν τῇ ὕλῃ, ὡς καὶ τοῖς φυσιολόγοις ἐδόκει, καὶ ἐν ταῖς ταύτης μεταβολαῖς καὶ ἀλλοιώσεσιν, οὐχ ἁπλῶς δέ, ὥστε τῇ ὕλῃ τὸ εἶδος καὶ ὅλως τὸ τέλος ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθεῖν, ἀλλ᾽ ἐξ ὑποθέσεως, ὡς εἴρηται, καὶ συμπερανάμενος τοῦτο ἐπάγει λοιπόν, ὅτι ἄμφω μὲν αἱ αἰτίαι λεκτέαι τῷ φυσικ ῷ , μᾶλλον δὲ ἡ κατὰ τὸ τέλος. κυριωτέρα γὰρ αὕτη, εἴπερ καὶ τῆς ὕλης αὕτη αἰτία. ᾧ γὰρ τεθέντι ἐξ ἀνάγκης τὸ λοιπὸν ἕπεται, τοῦτο αἴτιον ἐκείνῳ. εἰ οὖν τῇ μὲν ὕλῃ τεθείσῃ οὐκ ἐξ ἀνάγκης τὸ τέλος ἀκολουθεῖ, τῷ δὲ τέλει τεθέντι ἐξ ἀνάγκης ἡ ὕλη ἀκολουθεῖ, τὸ τέλος αἴτιον ἂν εἴη τῆς ὕλης. αἴτιον δὲ καὶ τοῦ εἴδους ἐστὶ τὸ τέλος, ἐφ᾽ ὧν ἄλλο παρὰ τὸ τέλος τὸ εἶδός ἐστιν. εἰ οὖν τὸ τέλος αἴτιον τῇ ὕλῃ τοῦ εἶναι, εἰκότως ὁ φυσικὸς περὶ αἰτίων ποιούμενος τὸν λόγον περὶ τοῦ τέλους μᾶλλον ἢπερ περὶ τῆς ὕλης ποιήσεται. εἰπὼν δὲ τὴν ὕλην μὴ εἶναι αἰτίαν τοῦ τέλους, ποίου τέλους δηλῶν, προσέθηκε τὸ οὗ ἕνεκα τὸ πρὸ αὐτοῦ· τοῦτο γὰρ τὸ αἴτιον καὶ ἡ ἀρχή, ἀλλ᾽ οὐχὶ τὸ ὡς ἔσχατον. ἐπειδὴ δὲ ἐν τοῖς πλείστοις τὸ οὗ ἕνεκα τὸ εἶδός ἐστι, τοῦτο δηλῶν ἐπήγαγεν ὅτι τὸ οὗ ἕνεκα, καὶ ὅτι τὸ τοιοῦτον τέλος καὶ ἀρχὴ ἡ ἀπὸ τοῦ ὁρισμοῦ καὶ τοῦ λόγου λαμβανομένη ἐστίν, ὅπερ ἐστὶ τὸ εἶδος. καὶ γὰρ αὕτη αἰτία τῆς ὕλης ἐστὶν ὡς ἐν τοῖς κατὰ τέχνη ν. τὸ γὰρ εἶδος τῆς οἰκίας ὁρισάμενοι, ὅτι ἐστὶ σκέπη πρὸς ἀπαλέξησιν ἀνέμου καὶ ὄμβρου καὶ καύματος, πρὸς τοῦτον τὸν ὁρισμὸν τὴν ὕλην παρασκευάζομεν. οὕτως δὲ καὶ ἐν τοῖς κατὰ φύσιν. εἰ γὰρ ἔσται ἄνθρωπος, δεῖ σπέρμα ἀνθρώπου καὶ καταμήνια ἐν μήτρᾳ γυναικὸς συνελθεῖν. καὶ εἰ ἄλλο τι ζῷον ἢ φυτόν, δεῖ τὴν πρὸς ἐκεῖνο ἐπιτηδείαν ὕλην παρεσκευάσθαι. τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ εἰ δὲ ταδ ί , ταδ ί. πάλιν δὲ

κἀνταῦθα ταῖς ἐπιστημονικαῖς ἐννοίαις ἐφεπόμενος ὁ Ἀριστοτέλης εἰς ταὐτὸν αὐτοφυῶς τῷ διδασκάλῳ συνέδραμε. λέγει γὰρ ἐκεῖνος ἐν Τιμαίῳ τῶν διττῶν τούτων ἀρχῶν τὰς διαφορὰς παραδιδοὺς τῆς τε ὑλικῆς καὶ τῆς κατὰ νοερὰν προόρασιν ἀποτελουμένης· "τὰ μὲν οὖν παρεληλυθότα τῶν εἰρημένων πλὴν βραχέων ἐπιδέδεικται τὰ διὰ νοῦ δεδημιουργημένα· δεῖ δὲ καὶ τὰ δι' ἀνάγκης γινόμενα τῷ λόγῳ παραθέσθαι. μεμιγμένη γὰρ ἡ τοῦδε τοῦ κόσμου γένεσις ἐξ ἀνάγκης καὶ νοῦ συστάσεως ἐγεννήθη· νοῦ δὲ ἀνάγκης ἄρχοντος τῷ πείθειν αὐτὴν τῶν γινομένων τὰ πλεῖστα ἐπὶ τὸ βέλτιον ἄγειν, ταύτῃ κατὰ ταὐτά τε δι' ἀνάγκης ἡττωμένης ὑπὸ πειθοῦς ἔμφρονος, οὕτως κατ' ἀρχὰς συνίστατο τόδε τὸ πᾶν. [35]

in Ph 9 392 εἴ τις οὖν ᾗ γέγονε ταῦτα κατὰ ταῦτα ὄντως ἐρεῖ, μικτέον καὶ τὸ τῆς πλανωμένης αἰτίας εἶδος". p. 200b4 Ἴσως δὲ καὶ ἐν τῷ λόγῳ ἐστὶ τὸ ἀναγκαῖον ἕως τοῦ τέλους. Εἰπὼν τὸν ὁρισμὸν καὶ τὸν λόγον ἀρχὴν εἶναι καὶ αἰτίαν τῆς ὕλης, ἥτις ἦν τὸ ἀναγκαῖον καὶ ἐν τοῖς αἰτίοις, ἐπειδὴ ἐν πολλοῖς ὁρισμοῖς ἐμπεριλαμβάνεται καὶ ἡ ὕλη ποτὲ μὲν δυνάμει ἐν τῷ τοῦ εἴδους ὁρισμῷ, ὡς αὐτὸς παρατίθεται, ποτὲ δὲ ἐνεργείᾳ ὡς ἐν τῷ συνθέτῳ, καὶ τότε δῆλον ὅτι οὐκέτι ὁ ὁρισμὸς ἀρχὴ καὶ αἰτία τῆς ὕλης ἔσται ἐμπεριέχων αὐτὴν ἐν ἑαυτῷ, διὰ τοῦτο προσέθηκεν ὅτι ἴσως καὶ ἐν τῷ λόγῳ ἐστὶ τὸ ἀναγκαῖο ν· τότε γὰρ τὸ μὲν τέλος καὶ τὸ εἶδος ἔσται ἀρχὴ καὶ αἰτία τῆς ὕλης. ὁ δὲ τοιοῦτος ὁρισμὸς τοῦ συναμφοτέρου δηλωτικὸς ὑπάρχων, ὥστε τὸ λεγόμενον ἔστιν, ὅτι περὶ ἀμφοτέρων τὸν λόγον τῶν αἰτίων ὁ φυσικὸς ποιήσεται, μᾶλλον δὲ περὶ τοῦ τέλους. τοῦτο δέ ἐστιν ἐν τοῖς φυσικοῖς τὸ εἶδος καὶ ὁ ὁρισμός. ὥστε περὶ τοῦ εἴδους καὶ τοῦ ὁρισμοῦ τὸν πλεῖστον ποιήσεται λόγον· ἐνίοτε μέντοι καὶ ἐν τῷ ὁρίζεσθαι περὶ ἀμφοτέρων τῶν αἰτίων ἐρεῖ, ἐφ' ὧν ὁρισμῶν καὶ λόγων καὶ ἡ ὕλη συμπεριείληπται. ὡς γὰρ αὐτὸς ἐν ἄλλοις λέγει, τῶν φυσικῶν οἱ τέλειοι ὁρισμοὶ γίνονται μὲν κατὰ τὸ εἶδος, ἐμπεριέχουσι δὲ καὶ τὴν ὕλην· τῷ γὰρ φυσικῷ εἴδει τὸ εἶναι σὺν ὕλῃ ἐστὶ καὶ ὑποκειμένῳ. καὶ διὰ τοῦτο ποτὲ μὲν ἀπὸ τῆς ὕλης λαμβάνονται οἱ ὁρισμοὶ ὡς ὅταν εἴπωμεν ὀργὴν εἶναι ζέσιν τοῦ περικαρδίου αἵματος, ποτὲ δὲ ἀπὸ τοῦ εἴδους ὡς ὅταν εἴπωμεν ὀργὴν εἶναι ὄρεξιν ἀντιλυπήσεως, ποτὲ δὲ ἀπὸ τοῦ συναμφοτέρου ὡς ὅταν εἴπωμεν ὀργὴν εἶναι ζέσιν τοῦ περικαρδίου αἵματος δι' ὄρεξιν ἀντιλυπήσεως. καὶ ἐπιστῆσαι χρή, ὅτι ἀπὸ τοῦ ὁρισμοῦ καὶ τῆς ἀποδόσεως τῆς οὐσίας καὶ ἡ ὕλη τὴν ἀνάγκην εἴληφε τῆς παρόδου. καὶ γὰρ ἐν ταῖς τέχναις ἀπὸ τῶν νοημάτων τοῦ τεχνίτου, ἃ δὴ κατὰ τὸν ὁρισμὸν τοῦ εἴδους τὴν ἔννοιαν ὑφίστησι τοῦ μέλλοντος εἴδους, οὕτως καὶ ἡ ὕλη ὑφίσταται. διὸ καὶ αὐτοὶ ἐκλέγονται αὐτὴν ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ εἶδος ἐννοίας τὴν ἐπιτηδειότητα αὐτῆς κρίνοντες. τῆς γὰρ οἰκίας ὥσπερ ὁρισμὸν πρῶτον λαμβάνει, ὅτι ἐστὶ σκέπη πρὸς τὰς χρείας τῶν ἀνθρώπων δεομένη πρὸς κατασκευὴν ξύλων καὶ λίθων, καὶ οὕτως ἔρχεται ἐπὶ τὴν ὕλην· ὥστε ἡ ὕλη διὰ τὸ εἶδος καὶ ὕστερον ὡς ὕλη. [30]

in Ph 9 393 [9T] καὶ εἰ πρίονα ὁρίζοιτό τις καὶ λέγοι· πρίων ἐστὶν ὄργανον διαιρετικὸν τοιωσδὶ ξύλων ἢ λίθων ὀδοῦσι τοιοῖσδε κατεσκευασμένον, συναναφαίνεται ὅτι ἐκ σιδήρου δεῖ τοὺς ὀδόντας εἶναι. καὶ ὁ ἰατρὸς ὑποθέμενος τὸ τέλος, ὅπερ ἐστὶν ἡ ὑγίεια, ὅπερ ἐστὶ συμμετρία θερμῶν καὶ ψυχρῶν καὶ ξηρῶν καὶ ὑγρῶν, τὴν πρὸς τοῦτο ὕλην ἐκλέγεται. οὕτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν φυσικῶν. καὶ ἔοικε καὶ διὰ τούτου δεικνύναι, ὅτι τὸ εἶδος ἤτοι τὸ τέλος αἴτιον τῆς ὕλης ἐστίν, εἴπερ διὰ τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ εἴδους καὶ ἡ τῆς ὕλης ἔννοια ἀναφαίνεται. κἂν σαφῶς δὲ λέγηται, ἡ ὕλη ἐν τῷ ὁρισμῷ ἔσται, καὶ τότε τὸ μόριον ἐκείνου ὡς ὕλη τοῦ ὁρισμοῦ, ἀλλ' οὐχὶ ὡς κύριον αἴτιον. καὶ μέχρι τοῦδε συμπεπεράνθωσαν ἡμῖν αἱ εἰς τὸ δεύτερον τῆς Ἀριστοτέλους Φυσικῆς ἀκροάσεως σχολαί. ΣΙΜΠΛΙΚΙΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΕΙΣ ΤΟ Γ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΚΡΟΑΣΕΩΣ ΥΠΟΜΝΗΜΑ Ο ΕΣΤΙ ΤΡΙΤΟΝ.

in Ph 9 394 [1T] Ἐν τῷ πρὸ τούτου βιβλίῳ περὶ τῶν αἰτίων διαλεχθεὶς καὶ ποιητικὸν αἴτιον τὴν φύσιν εἰπὼν καὶ ὁρισάμενος αὐτὴν ἀρχὴν κινήσεως εἰκότως ἐφεξῆς περὶ κινήσεως διδάσκει. εἰ γὰρ ἐν τούτῳ τὸ εἶναι ἔχει ἡ φύσις ἐν τῷ ἀρχὴ κινήσεως εἶναι, δεῖ πάντως τὸν εἰσόμενον τὴν φύσιν

ὅτι ποτέ ἐστι καὶ τὴν κίνησιν ἐγνωκέναι ἐν τῷ ὁρισμῷ τῆς φύσεως παρειλημμένην. ἔτι δὲ εἰ ἡ τῶν πρός τι γνῶσις ἅμα ἐστί, πρός τι δὲ ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ οὗ ἐστιν ἀρχή, καὶ ἔστιν ἀρχὴ κινήσεως ἡ φύσις, ἀδύνατον τὴν φύσιν γινώσκειν τὸν ἀγνοοῦντα τὴν κίνησιν. εἰ οὖν ἀνάγκη τὸν φυσιολόγον εἰδέναι τί ποτέ ἐστιν ἡ φύσις, τὸν δὲ τὴν φύσιν εἰσόμενον ἀνάγκη τὴν κίνησιν ἐγνωκέναι, ἀναγκαῖος εὐθὺς μετὰ τὸν περὶ τῆς φύσεως ὁ περὶ τῆς κινήσεως λόγος ἐν τῷ ὁρισμῷ τῆς φύσεως, ὡς εἶπον, παρειλημμένος. διὰ δὲ τὴν αὐτὴν ἀκολουθίαν, ἐπειδὴ ἡ κίνησις ἐν τῷ συνεχεῖ καὶ συνεχές τί ἐστιν ἡ κίνησις καὶ ἐν τῷ λόγῳ τῆς κινήσεως παρείληπται τὸ συνεχές, ἀναγκαῖον καὶ περὶ τοῦ συνεχοῦς διαλεχθῆναι· οὐ γὰρ ἔστι γνῶναι τὸ ὁριστὸν ἀγνοοῦντα τῶν ἐν τῷ ὁρισμῷ παρειλημμένων ἕκαστον. πάλιν δὲ ἐπειδὴ τὸ συνεχὲς ὁριζόμενοι προσχρώμεθα τῷ ἀπείρῳ συνεχὲς εἶναι λέγοντες τὸ ἐπ᾽ ἄπειρον διαιρετόν, ἀνάγκη καὶ περὶ ἀπείρου διαλεχθῆναι τῷ τὴν κίνησιν εἰσομένῳ καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως τὴν φύσιν. ἐπειδὴ δὲ πᾶν τὸ φυσικὸν σωματικόν, πᾶν δὲ σῶμα καὶ ἡ σωματικὴ κίνησις, περὶ ἧς ὁ λόγος, ἐν τόπῳ καὶ ἐν χρόνῳ γίνεται, ἀναγκαῖος καὶ ὁ περὶ τόπου καὶ χρόνου λόγος τῷ φυσικῷ τῷ περὶ κινήσεως καὶ φύσεως εἰσομένῳ, τισὶ δὲ ἡ κατὰ τὸν οὐρανὸν κίνησις ὁ χρόνος εἶναι δοκεῖ καὶ ἄλλοις εἰκὼν αἰώνιος κινητή, ὥστε κατὰ πάντα συγγενὴς ὁ χρόνος τῇ κινήσει. τινῶν δὲ τὸν τόπον τὸ κενὸν ὑπολαμβανόντων καὶ τὴν κίνησιν ἐν κενῷ γίνεσθαι πάντως λεγόντων, ὥσπερ Δημόκριτος, ἀναγκαῖον καὶ περὶ κενοῦ ζητεῖν, εἰ ἔστιν ὅλως ἢ μὴ ἔστιν. [25]

in Ph 9 395 καὶ εἰ ἐν τῷ κενῷ ὡς ἐν τόπῳ κινεῖται τὰ κινούμενα, καὶ διὰ ταῦτα οὖν περὶ κινήσεως καὶ συνεχοῦς καὶ ἀπείρου καὶ τόπου καὶ χρόνου καὶ κενοῦ ζητεῖν ἀνάγκη τὸν φυσικόν. καὶ μέντοι ὅτι κοινὰ πάντων ἐστὶ ταῦτα τῶν φυσικῶν καὶ καθόλου πᾶσιν ὑπάρχει, καὶ δεῖ προηγεῖσθαι τὴν πραγματείαν τὴν τὰ κοινῇ πᾶσιν ὑπάρχοντα παραδιδοῦσαν, οἷα ἐστὶν ἡ προκειμένη νῦν, εἰς ἐπίσκεψιν τῶν ἄλλων πραγματειῶν τῶν τὰ ἰδίως ἑκάστοις ὑπάρχοντα διδασκουσῶν. καὶ γὰρ πᾶν σῶμα φυσικὸν κίνησιν ἔχει, καὶ ἢ πεπερασμένον ἐστὶν ἢ ἄπειρον, καὶ ἐν τόπῳ κινεῖται ἢ καθ᾽ ὅλον ἢ κατὰ μόρια, ὡς ἡ ἁπλανής, καὶ ὑπὸ χρόνου μετρεῖται ἡ κίνησις· κοινὰ οὖν ταῦτα. κοινὸς δὲ καὶ ὁ περὶ τοῦ κενοῦ λόγος, ὅτι τὸν τόπον κενόν τινες ὑπολαμβάνουσι καὶ τὸ κενὸν τόπον σώματος ἐστερημένον. ταῦτα μὲν οὖν ὁ Ἀριστοτέλης καὶ σαφέστερον τῶν ἐξηγητῶν παραδέδωκεν ἀρχόμενος εὐθὺς τοῦ τρίτου βιβλίου· διδάσκει δὲ ἐν αὐτῷ περὶ κινήσεως καὶ περὶ ἀπείρου, ἐν δὲ τῷ τετάρτῳ περὶ τόπου καὶ περὶ κενοῦ καὶ περὶ χρόνου. τὸ γὰρ συνεχὲς παρῆκε νῦν, ὅτι καὶ τοῦ συνεχοῦς χωρὶς ἀναγκαῖός ἐστιν ὁ περὶ τοῦ ἀπείρου λόγος τῷ φυσικῷ, διότι τὰ φυσικὰ σώματα καὶ τὰς φυσικὰς κινήσεις ἀνάγκη ἢ ἄπειρα εἶναι ἢ πεπερασμένα. ὕστερον μέντοι καὶ περὶ τοῦ συνεχοῦς διαλέξεται. ἰστέον δὲ ὅτι ἐν πολλοῖς χωρίοις διάφορος ἡ γραφὴ τούτου φέρεται τοῦ βιβλίου. ἀλλ᾽ ἐπὶ τὰ κατὰ μέρος τῆς λέξεως ἰτέον. p. 200b12 Ἐπεὶ δὲ ἡ φύσις μέν ἐστιν ἀρχὴ κινήσεως καὶ μεταβολῆ ς . Κίνησιν οὖν καὶ μεταβολὴν ἐκ παραλλήλου νῦν τέθεικε καὶ διὰ τὸ μήπω διηρῆσθαι τί διαφέρει κίνησις μεταβολῆς, καὶ ὅτι κοινότερον μὲν ἡ κίνησις, εἰδικώτερον δὲ ἡ μεταβολή, ὅπερ ἀρχόμενος τοῦ πέμπτου βιβλίου 〈φανερὸν〉 ποιεῖ. μήποτε δὲ κίνησιν καὶ μεταβολὴν οἰκείως τοῖς ὕστερον διαιρεθησομένοις προήγαγεν· ἐρεῖ γὰρ τὴν μὲν κατ᾽ οὐσίαν μεταβολὴν εἶναι καὶ οὐ κίνησιν, τὴν δὲ κατὰ ποσότητα καὶ ποιότητα καὶ τόπον ταύτας κινήσεις εἶναι. κυρίως οὖν τὴν φύσιν ἀρχὴν κινήσεως καὶ μεταβολῆς εἶπεν, ἐπειδὴ καὶ τῆς κατ᾽ οὐσίαν καὶ τῶν ἄλλων αἰτία ἐστί. σημειοῦται δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ὅτι “τὴν κίνησιν συνεχῆ λέγων ἐν τῷ ποσῷ πάντως αὐτὴν τίθησι (τοῦ γὰρ ποσοῦ ἐστιν εἴδη τὸ συνεχὲς καὶ τὸ διωρισμένον), ἐν μέντοι ταῖς Κατηγορίαις οὐ τίθησιν αὐτὴν ἐν τῷ ποσῷ, καὶ ἐνταῦθα δὲ μετ᾽ ὀλίγον ὑπὸ τὸ πρός τι τὴν κίνησιν ὑπάξει. [30]

in Ph 9 396 ἤτοι οὖν, φησί, διὰ τοῦτο οὕτως εἶπε δοκεῖ δὲ ἡ κίνησις εἶναι τῶν συνεχῶν, ὡς οὐκ ἀρεσκόμενος τούτῳ, ἢ μᾶλλον ἡ κίνησις πῶς μὲν καὶ ποσόν ἐστι καὶ συνεχές, πῶς δὲ πρός τι, κατ᾽ ἄλλο καὶ ἄλλο λαμβανομένη, αὐτὴ μὲν ἡ κίνησις ποσόν, τὸ δ᾽ ἐν κινήσει πρός τι ἅτε ἐν

σχέσει τινὶ ὑπάρχον τῇ πρὸς τὸ κινοῦν. τὸ δὲ δοκε ῖ, φησί, σημεῖόν ἐστι τοῦ ἀπὸ τῶν φαινομένων καὶ ἐναργῶν ἄρχεσθαι." εἰπὼν δὲ τὸ ἄπειρον ἐμφαίνεσθαι πρῶτον ἐν τοῖς συνεχέσι δηλοῖ διὰ τοῦ πρῶτον, ὅτι κυρίως καὶ καθ' αὐτὸ καὶ οὐ δι' ἄλλου μέσου τὸ ἄπειρον ἐμφαίνεται ἐν τῷ συνεχε ῖ. καθ' αὐτὰ γὰρ ὑπάρχει ταῦτα, ὅσα τε ἐν τῷ ὁρισμῷ αὐτὰ παραλαμβάνεταί τινων καὶ ὧν αὐτὰ τὸν ἐκείνων ὅρον συμπληροῖ. ἀλλὰ καὶ ὅσα κατὰ τὴν πρὸς τὰ ὁμογενῆ σύγκρισιν ἀποτέμνεταί τι οἰκεῖον τῶν κοινῶς ὑπαρχόντων τῷ γένει παντί, πρώτως τοῦτο καθ' αὐτό τε ὑπάρχει τούτων ἑκάστῳ, καὶ ἔστιν ἄλλος οὗτος ὁ τρόπος τοῦ καθ' αὐτό. οὕτω τῷ πυρὶ καθ' αὐτὸ τὸ ποιητικὸν ὑπάρχει, ἐπειδὴ παντὶ σώματι φυσικῷ τὸ ποιεῖν ἢ τὸ πάσχειν. τὸ δὲ πολλάκις προσέθηκεν, ὅτι οὐκ ἀεὶ τὸ συνεχὲς οὕτως ὁριζόμεθα συνεχὲς λέγοντες τὸ εἰς ἄπειρον διαιρετόν, ἀλλὰ καὶ ἄλλος τίς ἐστιν ὁρισμός, ὃν αὐτὸς τέθεικεν ἐν Κατηγορίαις συνεχὲς λέγων οὗ τὰ μόρια πρός τινα κοινὸν ὅρον συνάπτει. "οὐκέτι δέ, φησὶν Ἀλέξανδρος, καὶ τὸ διωρισμένον ποσὸν ὁριζόμενοι προσχρώμεθα τῷ ἀπείρῳ." ὥστε καὶ κατὰ τοῦτο πρῶτον εὐλόγως εἶπεν ἐν τῷ συνεχεῖ αὐτὸ ἐμφαίνεσθαι, ἢ ὅτι καὶ τὸ ἐν τῷ διωρισμένῳ ἄπειρον ἀπὸ τοῦ συνεχοῦς ἔχει τὴν γένεσιν. ἡ γὰρ εἰς ἄπειρον τοῦ συνεχοῦς τομὴ τὴν εἰς ἄπειρον αὔξησιν τῷ διωρισμένῳ παρέχεται, οὐκέτι μέντοι τὸ συνεχὲς ἐκ τοῦ διωρισμένου τὸ ἄπειρον 〈ἔχει〉. οὐ γὰρ ἄπειρόν ἐστι τὸ διωρισμένον τῷ ἐξ ἀπείρων συγκεῖσθαι, ἐπεὶ οὐδὲ ἔστιν ἄπειρα ἐνεργείᾳ διωρισμένα, ἀλλὰ τῇ ἀεὶ προσθέσει τὸ ἄπειρον ἔχει. ἡ δὲ ἀεὶ πρόσθεσις ἐκ τοῦ ἀνεκλείπτου τῆς τοῦ συνεχοῦς τομῆς γίνεται. οὐδὲ γὰρ τὸ συνεχὲς ἐνεργείᾳ τὸ ἄπειρον ἔχει, ἀλλὰ τῇ ἐπ' ἄπειρον διαιρέσει. οὐδὲν γὰρ ἄπειρον ἐνεργείᾳ ἐστίν, ἀλλὰ τὸ ἐπ' ἄπειρον. διὰ τί οὖν τὸ μὲν διωρισμένον ἐκ τοῦ συνεχοῦς τὸ ἄπειρον ἔχει, τὸ δὲ συνεχὲς οὐκέτι ἐκ τοῦ διωρισμένου; ἢ ὅτι τὸ μὲν διαιρούμενον ἐπ' ἄπειρον τοῦτο δύναται παρέχειν τῷ διωρισμένῳ τὴν ἐπ' ἄπειρον αὔξησιν, τὸ δὲ αὐξόμενον ἐπ' ἄπειρον ἐν διορισμῷ οὐκέτι τῷ συνεχεῖ τὸ ἐπ' ἄπειρον δίδωσιν. ὅταν δὲ λέγῃ πρὸς δὲ τούτοις ἄνευ τόπου καὶ κενοῦ καὶ χρόνου κίνησιν ἀδύνατον εἶνα ι, οὐχ ὡς αὐτῷ δοκοῦν τοῦτο λέγει, ἀλλ' ὡς τῶν πρὸ αὐτοῦ φυσιολόγων τοῖς περὶ Δημόκριτον ἀρέσαν τὸ διὰ κενοῦ τὴν κίνησιν γίνεσθαι καὶ τὸ κενὸν εἶναι τόπον ἐστερημένον σώματος. [30]

in Ph 9 397 ὥστε καὶ τῷ περὶ τόπου λόγῳ ἀναγκαῖος ὁ περὶ κενοῦ. τοῖς τε οὖν εἶναι τὸ κενὸν λέγουσι καὶ τοῖς μὴ εἶναι ἀναγκαῖος ὁ περὶ αὐτοῦ λόγος. Εἰκότως δὲ πρῶτον περὶ κινήσεως διαλαμβάνει, διότι μετὰ τὴν φύσιν ὁ περὶ τῆς κινήσεως ἐκδέχεται λόγος ἐν τῷ ὁρισμῷ τῆς φύσεως παρειλημμένος, καὶ ὅτι χρόνος καὶ τόπος διὰ τὴν κίνησιν. δεῖ γὰρ εἶναι χρόνον, ἐπεὶ τὸ κινούμενον ποτὲ κινεῖται, καὶ τόπον, ἐπεὶ τὸ κινούμενον ποῦ κινεῖται· οὐ μέντοι ἀνάγκη κίνησιν εἶναι, ἐπειδὴ χρόνος ἐστὶν ἢ τόπος. τὸ δὲ κενὸν οὐδὲ ὂν ὅλως δειχθήσεται. τὸ δὲ ἄπειρον ἅμα μὲν οὐδὲ ὑφέστηκε, τῷ δὲ γίνεσθαι ὑφεστὼς περὶ τὴν κίνησιν καὶ αὐτὸ τὸ εἶναι ἔχει. ἔτι δὲ σπουδῆς ἄξιος ὁ περὶ κινήσεως λόγος, καὶ ὅτι ἠμέληται τοῖς παλαιοτέροις, ὀλίγα περὶ αὐτῆς τοῦ Πλάτωνος εἰρηκότος. ἔτι δὲ πάντα τὰ ὄντα ἢ κινήσεις εἰσὶν ὡς γένεσις καὶ ἀλλοίωσις, ἢ ἀρχαὶ κινήσεως ὡς θεὸς ψυχὴ φύσις, ἢ κινούμενα ὡς τὰ σώματα τά τε ἁπλᾶ καὶ τὰ σύνθετα, ἢ δι' ἃ τὰ κινούμενα ὡς χρόνος καὶ τόπος. ἐπιστῆσαι δὲ ἄξιον, εἰ μὴ ἀνάγκη ὥσπερ κινήσεως οὔσης ἔστι χρόνος, οὕτως χρόνου ὄντος εἶναι κίνησιν, εἴπερ ἀριθμὸς κινήσεώς ἐστιν ὁ χρόνος. ἀλλ' οὐ διὰ τὸν χρόνον ἡ κίνησις, ἀλλ' ὁ χρόνος διὰ τὴν κίνησιν. καὶ νῦν μὲν τὴν οὐσίαν τῆς κινήσεως ἥτις ποτέ ἐστιν ὑπογράφει. ὅσα δὲ ἀκολουθεῖ τῷ λόγῳ τῆς κινήσεως θεωρήματα πολλὰ ὄντα καὶ ποικίλα ἐν τοῖς τέτρασι τοῖς τελευταίοις βιβλίοις διαπεραίνεται. p. 200b26 Ἔστι δή τι τὸ μὲν ἐντελεχείᾳ μόνον ἕως τοῦ καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοῦ ὄντος κατηγοριῶν ὁμοίω ς . Μέλλων δεικνύναι τί ἐστιν ἡ κίνησις καὶ τὸν ὁρισμὸν αὐτῆς ὡς δυνατὸν συνάγειν, καὶ ἐν τίνι ἐστὶν ὅτι ἐν τῷ κινουμένῳ, καὶ τρίτον ὅτι τῶν πολλαχῶς λεγομένων ἐστὶν ἡ κίνησις, καὶ τέταρτον ὅτι ἕκαστον εἶδος κινήσεως εἰς ἀντίθετα εἴδη διαιρεῖται (οἷον τὸ κατ'

οὐσίαν εἰς γένεσιν καὶ φθοράν, τὸ κατὰ χρῶμα εἰς λεύκανσιν καὶ μέλανσιν, καὶ ὅλως τὸ κατὰ ποιότητα εἰς τὰς ἀντικειμένας ἀλλήλαις ποιότητας, τὸ κατὰ ποσότητα εἰς αὔξησιν καὶ μείωσιν, τὸ κατὰ τόπον εἰς ἀνάβασιν καὶ κατάβασιν καὶ τὰ λοιπά), μέλλων οὖν ταῦτα περὶ κινήσεως διδάσκειν ὡς καὶ τῶν ἄλλων εἰς τὸν περὶ τοῦ τί ἐστι λόγον συντελούντων καὶ ὡς αὐτάρκη τέως εἰς τὴν ὁλοσχερῆ περὶ αὐτῆς γνῶσιν ἀξιώματα τέτταρα προλαμβάνει, ὧν ἕκαστον εἰς ἕκαστον τῶν εἰρημένων συντελεῖ κατὰ τάξιν. [35]

in Ph 9 398 καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐκ διαιρέσεως εἴληπται τοιοῦτον. τῶν ὄντων τὰ μέν ἐστιν ἐντελεχείᾳ μόνον, τὰ δὲ δυνάμει καὶ ἐντελεχεί ᾳ , τὸ μὲν τόδε τ ι , τὸ δὲ τοιόνδ ε , τὸ δὲ τοσόνδε καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοῦ ὄντος κατηγοριῶ ν . τὸ μὲν οὖν ἐντελεχείᾳ μόνον κατὰ τὰς οὐσίας τῶν ἀγενήτων ὑπάρχει καὶ τὰς οὐσιώδεις αὐτῶν ἐνεργείας, τὸ δὲ δυνάμει καὶ ἐντελεχείᾳ κατὰ πάσας τὰς κατηγορίας ἐν τοῖς γενητοῖς. καὶ ἔτι ἁπλῶς μὲν ἐντελεχείᾳ μόνον τὰ ἄυλα καὶ πρῶτα εἴδη (οὐδὲν γὰρ ἄλλο γενέσθαι δύναται παρ' ἃ ἔστιν ἐξ ἀρχῆς), ἐντελεχείᾳ δὲ καὶ δυνάμει τὰ σύνθετα ἐξ ὕλης καὶ εἴδους, ἐντελεχείᾳ μὲν καθ' ὅσον ἔχει τινὰ ἤδη μορφὴν καὶ διάθεσιν ἐνεργείᾳ ὥσπερ ὁ χαλκός, δυνάμει δὲ ὅτι καὶ ἑτέραν οἵά τε δέξασθαι τὴν τοῦ ἀνδριάντος. τὸ δὲ αἰθέριον σῶμα κατὰ μὲν τὴν οὐσίαν ἐντελεχείᾳ μόνον ἐστὶν (οὐ γὰρ ἂν μεταβάλοι ποτὲ κατ' οὐσίαν), μετέχει δέ πως καὶ τοῦ δυνάμει διὰ τὴν τοπικὴν κίνησιν καὶ τὰς κατ' αὐτὴν γινομένας διαφόρους ἀλλήλων μετέξεις· οὐ γὰρ πανταχοῦ ἅμα ἐστὶν οὐδὲ ἀεὶ ὁμοία ἡ πάντων σύγκρασις, ὡς δηλοῖ τὰ ἀπὸ τῶν διαφόρων σχηματισμῶν ἀποτελούμενα διάφορα ὄντα. καὶ ἔστιν ἄφυκτος ἡ διαίρεσις. τὸ μὲν γὰρ τέλειον ἦν ὅτι τῶν ὄντων τὰ μὲν ἐντελεχεία μόνον, τὰ δὲ δυνάμει μόνον, τὰ δὲ δυνάμει καὶ ἐντελεχείᾳ. ἀλλ' οὐδέν ἐστιν ὃ δυνάμει μόνον ἐστὶ κατὰ ὑπόστασιν. πᾶν γὰρ τὸ δυνάμει ἐνεργείᾳ τι ὄν ἐστιν ἐν αὐτῷ δύναμιν ἔχον ἀτελῆ, καθ' ἣν δύναταί τι ἄλλο παρ' ἑαυτὸ προσλαβεῖν, ὥσπερ τὸ δυνάμει λευκὸν ἐνεργείᾳ σῶμα ὂν δυνάμει λευκόν ἐστιν, ὡς μήπω μὲν ὂν λευκόν, πεφυκὸς δὲ μεταβάλλειν εἰς τὸ λευκὸν καὶ διὰ τοῦτο δυνάμει λεγόμενον λευκόν, κἂν τῇ ὑποστάσει δὲ ἓν τὸ τοιοῦτόν ἐστιν, ἀλλὰ τῷ γε λόγῳ ἄλλο μέν ἐστι τὸ ὑποκείμενον, ὃ λέγομεν δύνασθαι καὶ πεφυκέναι οἷον τὸ χρῶμα, ἄλλο δὲ ἡ ἀτελὴς ἐν αὐτῷ δύναμις, ὅπερ ἐστὶν αὐτὸ τὸ δυνάμει ὥσπερ τὸ ὁρατὸν εἶναι, εἴπερ τὸ μέν ἐστι ποιόν, τὸ δὲ πρός τι. οὕτως δὲ ἄλλο μὲν τὸ χιόνι εἶναι, ἄλλο δὲ τὸ τηκτῷ εἶναι. εἰ γὰρ ταὐτόν ἐστι ταῦτα, εἴη ἂν ταὐτὸν καὶ τὸ χιόνι εἶναι καὶ τηκτῷ εἶναι. τὰ δὲ τῷ αὐτῷ ταὐτὰ καὶ ἀλλήλοις ταὐτά, ὥστε καὶ τὸ τμητῷ εἶναι τῷ τηκτῷ εἶναι ταὐτὸν ἂν εἴη, ὥστε καὶ τὸ τετμῆσθαι τῷ τετῆχθαι ταὐτὸν ἂν εἴη. ὡς γὰρ τὰ δυνάμει, οὕτως καὶ τὰ ἐνεργείᾳ. Καὶ ὁ Πλωτῖνος δὲ ἐν ἀρχῇ τοῦ βιβλίου ὃ Περὶ τοῦ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ ἐπέγραψε τὸ αὐτὸ δείκνυσι λέγων· "δεῖ τοίνυν τὸ δυνάμει τι ὂν ἄλλο μεθ' αὑτὸ δύνασθαι, ἤτοι μένον μετὰ τοῦ ἐκεῖνο ποιεῖν ἢ παρέχον ἑαυτὸ ἐκείνῳ ὃ δύναται, καὶ φθαρὲν αὐτὸ δυνάμει λέγεσθαι. ἄλλως γὰρ δυνάμει ἀνδριὰς ὁ χαλκός, ἄλλως τὸ ὕδωρ δυνάμει χιὼν καὶ ὁ ἀὴρ πῦρ. [35]

in Ph 9 399 καὶ ὅλως, ὡς αὐτός φησι, τὸ δυνάμει δεῖ μὴ ἁπλῶς λέγεσθαι. οὐ γὰρ ἔστι τὸ δυνάμει μηδενὸς εἶναι οἷον δυνάμει ἀνδριὰς ὁ χαλκός. εἰ γὰρ μηδὲν ἐξ αὐτοῦ μηδὲ ἐπ' αὐτῷ μηδὲ ἔμελλε μηδὲν ἔσεσθαι μεθ' ὃ ἦν μηδὲ ἐνεδέχετό τι γίνεσθαι, ἦν ἂν ὃ ἦν μόνον. ὃ δὲ ἦν, ἤδη παρῆν καὶ οὐκ ἔμελλε. τί οὖν ἐδύνατο ἄλλο μετὰ τὸ παρὸν αὐτό; τί οὖν ἂν ἦν μόνον δυνάμει;" ὁ δὲ ταῦτα εἰπὼν ἐπὶ τέλει τοῦ βιβλίου τὴν ὕλην δυνάμει μόνον εἶναί φησι μηδὲν οὖσαν ἐνεργείᾳ τῶν ὄντων. μήποτε δὲ τὸ πρῶτον ὂν εἶδος εἶναι βουλόμενος μέχρι τῶν εἰδῶν βούλεται φθάνειν τὸ ὄν, διὸ τὴν ὕλην τῶν εἰδῶν ἐκπεπτωκυῖαν ἐκριφῆναι καὶ τοῦ ὄντος, καὶ διὰ τοῦτο μὴ ὂν οὖσαν δυνάμει μόνον εἶναι ὅ ἐστι. καίτοι καὶ τὸ δυνάμει καὶ τὸ οὕτως μὴ ὂν οὔπω τελέως τοῦ ὄντος ἐκπέπτωκεν. ὅλως δὲ εἰ μὲν οὕτως δυνάμει ὡς μεταβάλλειν εἰς τὸ ἐνεργείᾳ ὡς τὸ ὕδωρ εἰς ἀέρα, φθείροιτο ἂν ἡ ὕλη, ὅπερ οὐ βούλεται· εἰ δὲ ὡς μένον δέχεσθαι τὸ ἐνεργείᾳ ὡς ὁ χαλκὸς τὸ τοῦ ἀνδριάντος σχῆμα, ἄλλο τι οὖσα ἐνεργείᾳ πέφυκε δέχεσθαι τὰ εἴδη. εἰ δὲ μηδὲν ἄλλο

οὖσα δέχοιτο τὸ ἐνεργείᾳ, ταὐτὸν ἂν εἴη τὸ δυνάμει καὶ τὸ ἐνεργείᾳ, ὅπερ οὐ βούλεται. καὶ γὰρ οὐδὲ δυνάμει εἶδός ἐστιν ἡ ὕλη, ἀλλὰ μένουσα ὅ ἐστιν ἐνεργείᾳ πέφυκε δέχεσθαι τὰ εἴδη. Ὁ δὲ Πορφύριος οὐκ ἀποδέχεται τὸν Ἀλέξανδρον οὕτω στίξαντα ὡς τῷ ἐντελεχείᾳ μόνον ἀντιδιῃρῆσθαι τὸ δυνάμει καὶ ἐντελεχεί ᾳ. “εἰπὼν γάρ, φησίν, ὅτι τὰ μὲν ἐντελεχείᾳ τὰ δὲ δυνάμει, ἀναλαβὼν τὰ ἐντελεχείᾳ, καὶ ἐντελεχείᾳ φησὶ τὸ μὲν τόδε τι τὸ δὲ τοσόνδε καὶ τὰ ἑξῆς. τὸ δὲ δυνάμει οὐ διαιρεῖται εἰς τὰς κατηγορίας· οὐ γάρ ἐστι τὸ δυνάμει δεκαχῶς ἀλλ’ ἑνιαχῶς· ἡ γὰρ ἀνωτάτω ὕλη, ἥπερ ἐστὶ τὸ δυνάμει, μία. εἴτε δὲ τὸ ἐντελεχείᾳ λαμβάνει, ὅπερ ἐστὶ τὸ σύνθετον οἷον ἀνδριάντα, εἴτε τὴν ἐντελέχειαν, ὅπερ ἐστὶ τὸ ἁπλοῦν οἷον τὸ εἶδος, δεκαχῶς ἑκάτερον. καὶ μήποτε φησὶ καὶ τὸ δυνάμει δεκαχῶς. προελθὼν γὰρ αὐτὸς ὁ Ἀριστοτέλης οὕτως εἶπε· „διῃρημένου δὲ καθ’ ἕκαστον γένος τοῦ μὲν ἐντελεχείᾳ τοῦ δὲ δυνάμει„.” ταῦτα μὲν οὖν ὁ Πορφύριος τῷ δυνάμει τὸ ἐντελεχείᾳ μόνον βουλόμενος ἀντιτεθῆναι παρὰ τοῦ Ἀριστοτέλους, ἀλλ’ οὐχὶ τῷ δυνάμει καὶ ἐντελεχεί ᾳ. καὶ ἴσως ἐκ τούτου τοῦ ῥητοῦ ταύτην ἔσχε τὴν ὑπόνοιαν τοῦ λέγοντος “διῃρημένου δὲ καθ’ ἕκαστον γένος τοῦ μὲν ἐντελεχείᾳ τοῦ δὲ δυνάμει”. ἀλλ’ εἰ μὲν ὡς τὰ πολλὰ τῶν ἀντιγράφων φέρεται, οὕτως ἔχει καὶ ἡ ἀρχαία γραφή· ἔστι δή τι τὸ μὲν ἐντελεχείᾳ μόνον τὸ δὲ δυνάμει καὶ ἐντελεχεί ᾳ , τὸ μὲν τόδε τ ι , τὸ δὲ τόσονδε καὶ τὰ ἑξῆς, σαφῶς τὸ μόνον προσκείμενον δηλοῖ τὴν διαίρεσιν τοῦ ἐντελεχείᾳ μόνως πρὸς τὸ ἐντελεχείᾳ ἅμα καὶ δυνάμει γεγενῆσθαι, ὡς ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ὁ Θεμίστιος ἐξεδέξαντο. [35]

in Ph 9 400 εἰ γὰρ τῷ ἐντελεχείᾳ τὸ δυνάμει μόνον ἀντετίθει, μηδαμοῦ τὸ συναμφότερον παραλαμβάνων, διὰ τί προσετίθει τὸ μόνον ἐπὶ τοῦ ἐντελεχεί ᾳ; πῶς δὲ κατάλληλος ἂν ἦν ἡ ἑρμηνεία μετὰ ἀποστάσεως λέγουσα, τὸ μὲν τόδε τ ι , τὸ δὲ τοσόνδ ε; εἰ μέντοι ὥς τινα τῶν βιβλίων γέγραπται οὕτως ἔχει τὸ ῥητόν· ἔστι δή τι τὸ μὲν ἐντελεχείᾳ τὸ δὲ δυνάμε ι , καὶ ἐντελεχείᾳ τὸ μὲν τόδε τ ι , τὸ δὲ τοσόνδε, δύναται μὲν καὶ οὕτως στίζεσθαι ὡς ὁ Πορφύριος ἐξεδέξατο. Διὰ τί δὲ τὸ ἐντελεχείᾳ μόνον εἰς τὰς δέκα διαιρεῖ κατηγορίας, καίτοι καὶ τοῦ δυνάμει ἐν πάσαις θεωρουμένου, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ Πορφύριος ὡμολόγησε, καὶ τὴν Ἀριστοτέλους παραθέμενος ῥῆσιν τὴν λέγουσαν “διῃρημένου δὲ καθ’ ἕκαστον γένος τοῦ μὲν ἐντελεχείᾳ τοῦ δὲ δυνάμει”; μήποτε οὖν ἡ μὲν ἐξ ἀρχῆς διαίρεσις εἰς τὸ ἐντελεχείᾳ μόνον γέγονε καὶ τὸ ἐντελεχείᾳ καὶ δυνάμει, καὶ τοῦτο διῃρῆσθαί φησιν εἰς τὰς δέκα κατηγορίας. τῷ γὰρ ἐντελεχείᾳ μόνον, ὅπερ ἐστὶ τὸ ἄυλον καὶ νοητὸν εἶδος, οὔτε τὸ ποῦ οὔτε τὸ ποτὲ οὔτε τὸ κεῖσθαι συναρμόττει, τὸ δὲ δυνάμει καὶ ἐντελεχείᾳ καθ’ ἕκαστον γένος θεωρούμενον, οἷον ἐν ποιότητι ποτὲ μὲν ἐνεργείᾳ λευκόν ἐστιν ἢ θερμόν, ὅτε ἤδη τὸ εἶδος ἀπέλαβε, ποτὲ δὲ δυνάμει, ὅτε οὔπω μὲν ἔστι, δύναται δὲ γενέσθαι. τούτου οὖν οὕτως ἔχοντος εἰκότως εἶπε “διῃρημένου δὲ καθ’ ἕκαστον γένος τοῦ μὲν ἐντελεχείᾳ τοῦ δὲ δυνάμει”. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἐν ἀρχῇ τῆς διαιρέσεως τὸ ἐνεργείᾳ ἅμα καὶ δυνάμει ἐν πάσαις ἔλεγε θεωρεῖσθαι ταῖς κατηγορίαις, τὸ ἐνεργείᾳ μόνον οὐ λέγων εἰς τὰς δέκα διῃρεῖσθαι κατηγορίας οὐδὲ παραλαμβάνων αὐτὸ νῦν πλὴν τοῦ τελείου τῆς διαιρέσεως ἕνεκεν. ἰστέον δὲ ὅτι οὐχ ὡς γένος τὸ ὂν διαιρεῖ εἰς τὸ ἐντελεχείᾳ καὶ εἰς τὸ δυνάμει καὶ ἐντελεχείᾳ, ἀλλ’ ὡς ὁμώνυμον φωνήν, καὶ ὅτι ἄλλο μέν ἐστι τὸ δυνάμει, ἄλλο δὲ ἡ δύναμις. καὶ τῷ μὲν δυνάμει ἀντίκειται τὸ ἐνεργείᾳ, τῇ δὲ δυνάμει ἡ ἐνέργεια. καὶ δύναμις μέν ἐστι παρασκευὴ τελεία τῆς οὐσίας καὶ ἑτοιμότης ἀκώλυτος πρὸς τὸ ἐνεργεῖν οἰστικὴ τῆς ἐνεργείας, τὸ δυνάμει δὲ ἐπιτηδειότης ἀτελὴς πρὸς ὃ λέγεται δυνάμει τὸ ἐνεργείᾳ παρ’ ἄλλου δεχομένη καὶ οὐκ ἀφ’ ἑαυτῆς προβάλλουσα· τὸ δὲ ἐνεργείᾳ τοῦτό ἐστιν, ὃ ἐνεργεῖν ἤδη δύναται κατ’ ἐκεῖνο καθ’ ὃ λέγεται. ἐνεργείᾳ γὰρ ἄνθρωπος ὁ ἤδη κατὰ τὸ ἀνθρώπινον εἶδος ἐνεργῶν. ἐνέργεια δέ ἐστιν ἡ τῇ δυνάμει ἀντικειμένη καὶ ἡ ἀπὸ τῆς δυνάμεως προβαλλομένη ἐνεργὸς κίνησις· ἐνεργὸς δὲ καὶ ἡ ἐν τῷ ἔργῳ· ἔργον δὲ ἥ τε ποίησίς ἐστι καὶ ἡ πρᾶξις. καὶ ἀπὸ μὲν τῆς δυνάμεως τῆς ἔνδον μενούσης καὶ μὴ ἐκφανοῦς τὸ τοῦ δυνάμει ὄνομα παρήχθη ἐν

ἐπιτηδειότητι μόνῃ τῆς οὐσίας θεωρούμενον, αὐτῆς ὂν τῆς οὐσίας οἷον διάθεσις· ἀπὸ δὲ τῆς ἐνεργείας τὸ ἐνεργείᾳ κατὰ τῆς οὐσίας πάλιν ὡς ἐνεργοῦ θεωρουμένης. [35]

in Ph 9 401 χρησιμεύει δὲ αὐτῷ, ὡς εἶπον, τὸ λῆμμα τοῦτο τὸ διαιροῦν τὰ ὄντα εἴς τε τὰ ἐντελεχείᾳ καὶ εἰς τὰ δυνάμει καὶ ἐντελεχείᾳ πρὸς τὴν ἀπόδοσιν τοῦ τῆς κινήσεως ὁρισμοῦ, ὡς προϊόντες εἰσόμεθα. p. 200b28 Τοῦ δὲ πρός τι τὸ μὲν κα θ ’ ὑπεροχὴν λέγεται καὶ ἔλλειψιν ἕως τοῦ καὶ τὸ κινητὸν 〈κινητὸν〉 ὑπὸ τοῦ κινητικο ῦ . Δεύτερον τοῦτο λῆμμα προσλαμβάνει χρήσιμον ὑπάρχον αὐτῷ πρὸς τὸ δεῖξαι ἐν τίσιν ἐστὶν ἡ κίνησις, ὅτι ἐν τοῖς κινητοῖς. διαίρεσιν δὲ ἐν αὐτῷ τοῦ πρός τι ποιεῖται, οὐ πάντα τὰ εἴδη τοῦ πρός τι διαιρούμενος, ἀλλὰ τούτων μόνων μνημονεύων τοῦ τε κατὰ ὑπεροχὴν καὶ ἔλλειψιν καὶ τοῦ κατὰ τὸ ποιητικὸν καὶ παθητικόν, διότι αὐτὸς μὲν ἐν τῷ ποιητικῷ καὶ παθητικῷ τὴν κίνησιν οἴεται εἶναι, ἄλλοι δέ τινες ἐν ὑπεροχῇ καὶ ἐλλείψει, οὓς προϊὼν διελέγχειν πειράσεται. καὶ γὰρ ἔστι μὲν ἡ κίνησις ἐν τῷ πρός τι, ἀλλ’ ὁ μὲν Πλάτων ἐν ὑπεροχῇ καὶ ἐλλείψει αὐτὴν ἐτίθετο ἀνισότητα λέγων καὶ ἀνομοιότητα καὶ ἑτερότητα τοῦ κινοῦντος πρὸς τὸ κινούμενον τὰ τῆς κινήσεως αἴτια. ὁ δὲ Ἀριστοτέλης οὐκ ἐν τούτῳ τῷ εἴδει, ἀλλ’ ἐν τῷ ποιητικῷ καὶ παθητικῷ καὶ ὅλως τῷ κινητικῷ καὶ κινητῷ. ἐν πολλοῖς γὰρ ἡ τοῦ κινοῦντος ἐνέργεια ποίησις οὖσα πάθησις ἔσται, εἰς ὃ ἡ ἐνέργεια δρᾶται, οἷον ἡ τοῦ τύπτοντος ἐνέργεια ἡ κατὰ τὸ τύπτειν ἐν τῷ τυπτομένῳ ἐστὶ πάθος τὸ τύπτεσθαι. πρός τι δὲ καὶ ταῦτα· καὶ ἔστι τὸ τύπτειν πρὸς τὸ τύπτεσθαι καὶ τὸ ποιητικὸν πρὸς τὸ παθητικὸν καὶ τὸ κινητικὸν πρὸς τὸ κινητόν. τὰ δὲ δυνάμει ἔλαβεν ἐν οἷς ἡ κίνησις, ὅτι ἡ τούτων ἐντελέχεια καθὸ κινητὰ ἡ κίνησίς ἐστιν, ὡς δειχθήσεται. ἀντιθεὶς δὲ τῷ ποιητικῷ τὸ παθητικὸν κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν ὀνομάτων, ἐπειδὴ κατὰ τὸ σχῆμα τῆς λέξεως τῷ μὲν ποιητικῷ τὸ ποιητὸν ἀντίκειται, τῷ δὲ παθητικῷ τὸ παθητόν, οὐκ ὠνόμασται δὲ τὸ παθητικὸν ἐπὶ τοῦ πάθος ἐμποιοῦντος, ἀλλ’ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τῷ παθητῷ, ἐπὶ τὰ σαφέστερα καὶ τοῖς προκειμένοις οἰκειότερα μετῆλθεν ἐπὶ τὸ κινητικὸν τοῦ κινητοῦ, ἐν οἷς τὸ μὲν ἐνεργητικόν ἐστι σαφῶς, τὸ δὲ παθητικὸν καὶ κατὰ τὴν λέξιν. ὅτι δὲ τὸ κα θ ’ ὑπεροχὴν καὶ ἔλλειψιν τῶν πρός τι ἐστί, δηλοῖ τὸ μέγα καὶ τὸ μικρόν. καὶ ἄλλα δὲ εἴδη πολλὰ τοῦ πρός τι ἐστί, τὰ μὲν ἐν ἰσότητι, τὰ δὲ ἐν ὁμοιότητι, τὰ δὲ κατὰ κρίσιν, ὡς τὸ ὁρατικὸν καὶ ὁρατὸν καὶ ἐπιστήμη καὶ ἐπιστητόν. αὐτὸς δὲ ταῦτα μόνον τοῦ πρός τι εἴδη τὰ νῦν αὐτῷ χρειώδη πρὸς τὴν κίνησιν παρέλαβεν, ἐξ ὧν δείκνυσιν, ὅτι οὐκ ἐν ὑπεροχῇ καὶ ἐλλείψει ἐστὶν ἡ κίνησις, ὥς τισιν ἐδόκει, ἀλλ’ ἐν τῷ κινητικῷ καὶ κινητῷ, ἢ τῷ ποιητικῷ καὶ παθητικῷ, καὶ ὅλως ἐν τοῖς ἀπὸ τοῦ δυνάμει εἰς τὸ ἐνεργείᾳ ὑπὸ τοῦ ἐνεργείᾳ ὄντος μεταβάλλουσιν. [35]

in Ph 9 402 ὅτι δὲ τῶν πρός τι ἐστὶ τὸ κινητικὸν καὶ τὸ κινητόν, διὰ τῆς ἀντιστροφῆς ἔδειξεν εἰπών· τὸ γὰρ κινητικὸν κινητικὸν τοῦ κινητοῦ καὶ τὸ κινητὸν κινητὸν ὑπὸ τοῦ κινητικο ῦ. p. 200b32 Οὐκ ἔστι δέ τις κίνησις παρὰ τὰ πράγματα ἕως τοῦ ὥστε οὐδὲ [ἡ] κίνησις οὐδὲ μεταβολὴ οὐδενὸς ἔσται παρὰ τὰ εἰρημέν α . Τρίτον τοῦτο λῆμμα προσλαμβάνει, ὅτι οὐκ ἔστι τις κίνησις παρὰ τὰ κινούμενα πράγματα, δι’ οὗ συνίστησι μὲν καὶ τὸ προειρημένον, ὅτι ἐν τοῖς κινητοῖς ἢ κινητικοῖς ἡ κίνησις. εἰ γὰρ μὴ ἔστι κίνησις παρὰ τὰ πράγματα, ἐν τοῖς κινουμένοις ἢ κινοῦσίν ἐστιν ἡ κίνησις καὶ οὐκ ἂν εἴη κίνησις καθ’ ἑαυτὴν οὔτε ὡς ἰδέα κινήσεως αὐτὸ τοῦτο κίνησις οὖσα, μηδενὸς δὲ κίνησις (ὡς δοκεῖ λέγειν ὁ Πλάτων καὶ ἐν Σοφιστῇ καὶ ἐν Παρμενίδῃ) οὔτε οὐσία τις κίνησις αὐτὸ τοῦτο οὖσα, ὡς ὁ Πλάτων ὁρίζεται τὴν ψυχὴν κίνησιν αὐτοκίνητον λέγων. εἰ γὰρ ἐν τοῖς κινουμένοις πράγμασιν ἢ τοῖς κινοῦσίν ἐστιν ἡ κίνησις, συμβεβηκός τί ἐστιν ἡ κίνησις καὶ οὐχὶ οὐσία καθ’ ἑαυτὴν θεωρουμένη· δείξει δὲ ὅτι ἐν τοῖς κινουμένοις. καὶ ταῦτα οὖν διὰ τοῦ εἰρημένου λήμματος συνίστησι, καὶ ἔτι προφανέστερον καὶ εἰδικώτερον, ὅτι ὁμώνυμός ἐστιν ἡ κίνησις. καὶ οὐκ ἔστι κοινὸν γένος παρὰ τὰ καθ’ ἕκαστον ἢ αὐτὸ τοῦτο γενικὴ κίνησις, εἴπερ ἐν αὐτοῖς μόνοις τοῖς πράγμασίν ἐστιν ἡ κίνησις τετραχῶς ὑφεστῶσα κατὰ οὐσίαν κατὰ ποιότητα κατὰ ποσότητα κατὰ τόπον. τούτων δὲ οὐδέν ἐστι κοινὸν γένος,

εἴπερ αὐτὰ ταῦτα πρῶτα γένη νενόμισται. καὶ διὰ τούτου δέ, ὡς ἔφαμεν, ὑπομιμνήσκει τοῦ δεδεῖχθαι μὴ εἶναι κοινὸν γένος τῶν δέκα κατηγορημάτων τὸ ὄν. εἰ γὰρ ἦν τι κοινὸν ἐκείνων ἐν οἷς ἡ κίνησις, ἦν ἂν καὶ ἡ κίνησις πρῶτον ἐν ἐκείνῳ τῷ κοινῷ καὶ αὐτὴ γένος ἂν ἦν τῶν ὑπ' αὐτὴν κινήσεων καὶ οὐκέτι τῶν πολλαχῶς λεγομένων ἡ κίνησις ἦν. οὕτως γὰρ ἂν ἔχοι ἡ κίνησις ὡς καὶ τὰ ἐν οἷς ἐστιν, ἐπεὶ μὴ ἔστιν ἔξω τῶν πραγμάτων. Ὅτι δὲ οὐκ ἔστι παρὰ τὰ πράγματα ἡ κίνησις οὐδὲ ἔξω αὐτῶν θεωρουμένη, δείκνυσιν ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς. μεταβάλλει γά ρ, φησί, τὸ μεταβάλλον ἢ κα τ ' οὐσίαν ἢ κατὰ ποσὸν ἢ κατὰ ποιὸν ἢ κατὰ τόπο ν. [30]

in Ph 9 403 καὶ οὐδὲν οἷόν τε ἐπινοῆσαι μεταβάλλον μέν, μὴ κατά τι δὲ τούτων. ἀλλ' ὅτι μὲν οὐ πρὸς τὸν ὁρισμὸν ἀποτείνεται νῦν τῆς ψυχῆς ὁ Ἀριστοτέλης τὸν κίνησιν αὐτὴν αὐτοκίνητον λέγοντα οὐδὲ πρὸς τὴν ἰδέαν τῆς κινήσεως, δῆλον ἂν γένοιτο τῷ ἐφιστάνοντι, ὅτι τὴν ὡς γένος κίνησιν ἀναιρῶν δείκνυσι τῶν πολλαχῶς λεγομένων εἶναι τὴν κίνησιν. οὔτε δὲ ἡ ἰδέα τῆς κινήσεως οὔτε ἡ ψυχὴ γένος ἐστὶ κινήσεως κατὰ τὸ Περιπατητικὸν σημαινόμενον τοῦ γένους, εἴπερ τὰ γένη συμπληρωτικὰ τῶν εἰδῶν ἐστι καὶ εἴπερ ἐπ' ἴσης αὐτοῖς ὑπάρχει. μήποτε δέ τινων ᾐσθάνετο καὶ τότε τὴν κίνησιν ἡδέως ταῖς κατηγορίαις συναριθμούντων, ὥσπερ ὁ Πλωτῖνος ὕστερον. καὶ διὰ τούτους λέγει μὴ εἶναι γένος τὴν κίνησιν. εἰ δὲ πᾶσα κίνησις ὑπὸ τὸ πρός τι ἐν τῷ κινητικῷ καὶ κινητῷ θεωρουμένη, πῶς ὑφ' ἓν γένος αἱ κινήσεις οὖσαι οὐχὶ συνώνυμοί εἰσιν, ἀλλ' ὁμώνυμοι; "ἢ οὐδὲν κωλύει, φησὶν Ἀλέξανδρος, τινὰ ὑπὸ ἕν τι γένος ὄντα ὁμώνυμα ἀλλήλοις εἶναι. οἱ γοῦν Ἀλέξανδροι ὄντες ὑπὸ τὴν οὐσίαν καὶ τὸ ζῷον καὶ τὸν ἄνθρωπον ὅμως ὁμώνυμοί εἰσιν ἀλλήλοις. καὶ τὸ ἴσον ὑπὸ τὸ πρός τι ὂν ὁμώνυμόν ἐστι τὸ ἐν τῷ συνεχεῖ τῷ ἐν τῷ διωρισμένῳ. οὕτως δὲ καὶ ἡ κίνησις ἔστι μὲν ὑπὸ τὸ πρός τι τῷ ἑκάστην αὐτῶν πρὸς ἄλλο εἶναι. ὁμώνυμοι μέντοι αἱ κινήσεις τῷ μηδὲ ἔχειν κοινὸν ὡς γένος τὰ ἐν οἷς εἰσιν, ἀλλ' εἶναι διαφέροντα γένη. ἄλλο γὰρ οὐσία, ἐν ᾗ γένεσις καὶ φθορά, καὶ ἄλλο ποιότης, ἐν ᾗ ἀλλοίωσις, καὶ ἄλλο ποσότης, ἐν ᾗ αὔξησις καὶ μείωσις, καὶ ἄλλο ἡ ποῦ κατηγορία, ὑφ' ἣν ἡ κατὰ τόπον μεταβολή. ὥστε καὶ τῶν κινήσεων τῶν ἐν αὐτοῖς διαφέροντες οἱ λόγοι γενήσονται." ταῦτα μὲν οὖν ὁ Ἀλέξανδρος καλῶς ἐπιστήσας, ὅτι οὐ ποιεῖ συνώνυμον τὸ ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος εἶναι, ἀλλὰ τὸ ὑπὸ τὸ αὐτὸ εἶδος ἐκεῖνο τὸ ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ὀνόματος σημαινόμενον. τούτου γὰρ χάριν καὶ Ἀριστοτέλης προσέθηκε τὸ "ὁ δὲ κατὰ τοὔνομα λόγος" ἐν Κατηγορίαις. διὸ ἄνθρωπος μὲν ἀνθρώπῳ συνώνυμος, κίνησις δὲ ἡ ἐν οὐσίᾳ τῇ ἐν ποιότητι οὐ συνώνυμος. ἀξιῶ δὲ ἐφιστάνειν, ὡς εἰ διὰ τοῦτο ὁμώνυμοι αἱ κινήσεις, διότι τὰ ἐν οἷς ἐστιν οὐδὲν ἔχει κοινὸν γένος, δῆλον ὅτι ἐν οἷς τὸ αὐτὸ ὑπάρχει τοῖς ὑφ' ἓν γένος τεταγμένοις, κἂν ἀπ' ἄλλου γένους εἴη, οὐδὲν κωλύεται συνώνυμα εἶναι κατ' ἐκεῖνο. τὸ οὖν ἴσον ἐν τῷ συνεχεῖ καὶ ἐν τῷ διωρισμένῳ θεωρούμενον, ἅπερ ἄμφω ὑπὸ τὸ ποσόν, τί κωλύει συνώνυμον εἶναι; πῶς δὲ ἡ κίνησις, διότι ἐν πλείοσίν ἐστι γένεσιν, ὁμώνυμός ἐστιν; οὕτως γὰρ καὶ τὸ πρός τι ἐπειδὴ καὶ ἐν οὐσίᾳ καὶ ἐν ποσῷ καὶ ἐν ποιῷ θεωρεῖται, φωνὴ ἂν εἴη ὁμώνυμος καὶ οὐχὶ γένος. Εἰπὼν δὲ ὅτι κοινὸν οὐδὲν ἔστι λαβεῖν τῶν διαφόρων κινήσεων, ὁποῖόν ἐστι τὸ κοινὸν ὃ ἀποφάσκει, ἐδήλωσεν εἰς τὰς κατηγορίας ἐν αἷς ἡ κίνησις τὸν λόγον μεταγαγὼν εἰπών· ὃ οὔτε τόδε ἐστὶν οὔτε ποσὸν οὔτε ποιό ν. [35]

in Ph 9 404 τοιοῦτον δέ ἐστι κοινὸν τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος. οὐ γὰρ τῷ περιέχειν πάντα τὰ ὑφ' ἑαυτὰ λέγεται ταῦτα κοινά, ἀλλὰ τῷ μηδὲν εἶναι τῶν κατὰ μέρος, ἐμφαίνεσθαι δὲ πᾶσι τοῖς κατὰ μέρος, οἷον ἡ τέχνη οὐ τῷ θεωρητικὴ εἶναι καὶ πρακτικὴ καὶ ποιητικὴ ταύτῃ γένος ἐστὶ τῶν κατὰ μέρος, ἀλλὰ τῷ μηδὲν εἶναι τῶν κατὰ μέρος, ἐμφαίνεσθαι δὲ πᾶσι τοῖς κατὰ μέρος. ἀλλ' εἰ ὁμώνυμος ἡ κίνησις, πῶς ὁρίζεται αὐτήν; τῶν γὰρ ὁμωνύμων οὐκ εἰσὶν ὁρισμοί, ἢ καὶ ὁ ὅρος ὁμώνυμος γίνεται τῶν ὁμωνύμων. καὶ γὰρ τῆς ἀρχῆς ὁμωνύμου οὔσης ὁμώνυμος ὁ ὅρος ἀρχὴν λέγων εἶναι τὸ ἑκάστου πρῶτον. καὶ ἡ ἐντελέχεια τοίνυν τοῦ κινητοῦ ᾗ κινητὸν ὁμώνυμος ἔσται. δι' ὁμωνύμων γὰρ τὸ ὁμώνυμον ἀποδοθείη ἄν. ἀναγκαίως οὖν καὶ τοῦτο προσέλαβε τὸ λῆμμα, ἵνα

μή τις οἰηθείη τὸν ὁρισμὸν τῆς κινήσεως ἀκούων, ὅτι ὡς γένους αὐτῆς ὁ ὁρισμὸς ἀποδίδοται, ἀλλ᾽ ᾗ δῆλον ὅτι ὡς ὁμωνύμου φωνῆς δι᾽ ὁμωνύμων ἡ ἀπόδοσις γίνεται. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἐκ τῆς Λυκίας φιλόσοφος ἓν τοῦτο καὶ μόνον διάφωνόν φησι τὸ δόγμα περὶ κινήσεως τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τοῦ Πλάτωνος, τοῦ μὲν λέγοντος οὐκ ἔστι δέ τις κίνησις παρὰ τὰ πράγματα καὶ ἀναιροῦντος τὸ γένος εἶναι τὴν κίνησιν, τοῦ δὲ γένος ἓν τοῦ ὄντος τὴν κίνησιν λέγοντος ὡς τὴν οὐσίαν ὡς τὸ ταὐτὸν ὡς τὸ ἕτερον, κάλλιον εἴ που δυνατὸν τὴν ἐν τῇ δοκούσῃ διαφωνίᾳ συμφωνίαν ἐπιδεικνύναι. καὶ πρόχειρον μὲν εἰπεῖν, ὅτι ὁ μὲν Πλάτων τὰ παρ᾽ αὐτῷ λεγόμενα γένη τοῦ ὄντος ἐν τῷ νοερῷ διακόσμῳ θεωρῶν ὡς πρώτας διακεκριμένας τῶν ὄντων αἰτίας, εἰκότως καὶ κίνησιν καὶ στάσιν καὶ ταὐτότητα καὶ ἑτερότητα καὶ τὰ ἄλλα ὡς αὐτὰ ἐφ᾽ ἑαυτῶν ὄντα ἐμφαίνει. ὥσπερ γὰρ ἕνωσις ἄφραστός ἐστιν ἐν ἐκείνοις, οὕτως καὶ καθαρότης ἀσύγχυτος. ὁ δὲ Ἀριστοτέλης περὶ τῆς φυσικῆς καὶ ἐνύλου κινήσεως ζητῶν εἰκότως ἐν τοῖς κινουμένοις τὴν τοιαύτην κίνησιν θεωρεῖ. οὐ γάρ ἐστιν ἐνταῦθα καθ᾽ ἑαυτὴν κίνησις. διὸ καὶ ἐπάγει μεταβάλλει γὰρ τὸ μεταβάλλον ἢ κα τ ᾽ οὐσίαν ἢ κατὰ ποσὸν ἢ κατὰ ποιὸν ἢ κατὰ τόπο ν. ὅτι δὲ ἐν τοῖς γενητοῖς αἱ μεταβολαὶ καὶ αἱ κατηγορίαι κυρίως, δέδεικται σαφῶς τοῖς περὶ αὐτῶν πεφροντικόσι. καὶ ἐκ τούτων δὲ δῆλον, εἴπερ τὴν κίνησιν ἐν τοῖς τὸ δυνάμει ἔχουσιν ἀποτίθεται. Προσεχέστερον δὲ ἔτι καὶ τοῖς προκειμένοις οἰκειότερον δυνατὸν οἶμαι λέγειν, ὅτι πάνυ θαυμαστῶς καὶ κατ᾽ αὐτὸ τοῦτο τὴν τῆς κινήσεως ἰδιότητα ὁ Ἀριστοτέλης ἐθεάσατο. τιθεὶς γὰρ αὐτὴν ἐνεργείᾳ καὶ πάθει εἰκότως εἶπε μὴ εἶναι κίνησιν παρὰ τὰ πράγματα, τουτέστι παρὰ τὰ γένη τοῦ ὄντος. [35]

in Ph 9 405 διὸ ἐπήγαγε μεταβάλλει γὰρ ἀεὶ τὸ μεταβάλλον ἢ κα τ ᾽ οὐσίαν ἢ κατὰ ποσὸν καὶ τὰ ἑξῆς. πῶς γὰρ οἷόν τε ἐνέργειαν ἢ πάθος αὐτὰ καθ᾽ αὐτὰ θεωρεῖν χωρὶς τοῦ ἐνεργοῦντος ἢ πάσχοντος; οἶδε δὲ καὶ ὁ Πλάτων τὴν τοιαύτην τοῖς οὖσι διαφοράν, καθ᾽ ἣν τὰ μέν ἐστι καθ᾽ αὑτά, τὰ δὲ μετ᾽ ἄλλων καὶ ἐν ἄλλοις θεωρεῖται. Ἐκ δὲ τρίτων λεγέσθω, ὅτι τὸ προκείμενόν ἐστι δεῖξαι μὴ ὂν γένος τὴν κίνησιν, ὥσπερ οὐδὲ τὸ ὂν οἴεται γένος εἶναι, διότι μὴ πᾶσι τοῖς οὖσιν ὁμοίως ἐφαρμόττει. ὅπερ καὶ οἱ τοῦ Πλάτωνος ὁμολογοῦσι φίλοι ὡς ἀφ᾽ ἑνὸς καὶ αὐτοὶ τὸ ὂν πᾶσι τοῖς οὖσι ἐφήκειν λέγοντες, ὥσπερ καὶ Ἀριστοτέλης. διὸ καὶ ἄλλο μέν ἐστι τοῦτο τοῦ γένους σημαινόμενον τὸ εἰς εἴδη διαιρούμενον ἐπ᾽ ἴσης μετέχοντα τοῦ γένους, ὅπερ ἀναιρεῖ τὴν κίνησιν ὁ Ἀριστοτέλης, διότι αἱ πολλαὶ κινήσεις καὶ βαθμῷ τῆς κινήσεως διαφέρουσιν ἀλλήλων· ἄλλο δέ ἐστι τοῦ γένους σημαινόμενον, καθ᾽ ὃ γένη τοῦ ὄντος ὁ Πλάτων καλεῖ τὰ διὰ πάντων τῶν ἐφεξῆς διήκοντα, κἂν μὴ ἐπ᾽ ἴσης μηδὲ κατὰ τὴν αὐτὴν ἰδιότητα πᾶσιν ὑπάρχῃ τοῖς ἑξῆς. οὐδὲν οὖν θαυμαστόν, εἰ ὁ μὲν Πλάτων γένος καλεῖ τὴν κίνησιν κατὰ τοῦτο τοῦ γένους τὸ σημαινόμενον. ὁ δὲ Ἀριστοτέλης ἀναιρῶν τὸ εἶναι γένος κατὰ τὸ ἕτερον βούλεται μὴ εἶναι κίνησιν ὡς γένος. καίτοι καὶ τὰ γένη τὰ παρ᾽ αὐτῷ οὐ βούλεται καθ᾽ αὐτὰ ὑπάρχειν οὐδὲ εἶναι τῶν εἰδῶν χωρὶς ὑφεστῶτα οὐδὲ τὰ εἴδη τῶν ἀτόμων χωρίς, ὅταν αὐτὰ ὡς εἴδη καὶ γένη, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν ὡς στοιχεῖα τῶν ἀτόμων, θεωρῇ, ἀλλὰ μὴ ὡς αἰτίας ἐξῃρημένας. τότε γὰρ προϋπάρχειν βούλεται τῶν ἀπ᾽ αὐτῶν τῆς αὐτῆς μεταλαμβανόντων ἰδιότητος. Τέταρτον δὲ ἐφιστάνειν ἀξιῶ τοὺς φιλοσοφοῦντας, ὅτι ἄλλη μέν ἐστιν ἡ κίνησις, ἣν ὁ Πλάτων ὡς ἓν γένος τίθησι τοῦ ὄντος κατ᾽ ἄλλο σημαινόμενον αὐτὴν θεωρῶν, ἄλλη δὲ αὕτη καὶ ἄλλην ἔννοιαν ἔχουσα, περὶ ἧς νῦν ὁ Ἀριστοτέλης διδάσκει. καὶ γὰρ ἐκείνη μὲν ἡ κίνησις τὴν ἀπὸ τοῦ ὄντος πρώτην ἐξανάστασιν εἰς δυνάμεις τε καὶ ἐνεργείας ζωτικάς τε καὶ νοερὰς σημαίνει παντελῶς οὖσαν ἀμετάβλητον, ὡς δηλοῖ τὰ ἐν Σοφιστῇ λεγόμενα, ἐξ ὧν ἡ κίνησις ηὑρῆσθαι δοκεῖ· “Τί δὲ πρὸς Διός; ὡς ἀληθῶς κίνησιν καὶ ζωὴν καὶ ψυχὴν καὶ φρόνησιν ἧ ῥᾳδίως πεισθησόμεθα τῷ παντελῶς ὄντι μὴ παρεῖναι, μηδὲ ζῆν αὐτὸ μηδὲ φρονεῖν, ἀλλὰ σεμνὸν καὶ ἅγιον, νοῦν οὐκ ἔχον, ἀκίνητον ἑστὼς εἶναι; Δεινὸν μέντ᾽ ἄν, ὦ ξένε, λόγον συγχωροῖμεν. Ἀλλὰ νοῦν μὲν ἔχειν, ζωὴν δὲ μὴ φῶμεν; Καὶ πῶς; Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀμφότερα ἐνόντα αὐτῷ λέγομεν, οὐ μὴν ἐν ψυχῇ

γε φήσομεν αὐτὸ ἔχειν αὐτά; Καὶ τίνα ἂν ἕτερον ἔχοι τρόπον; Ἀλλὰ δῆτα νοῦν μὲν καὶ ζωὴν καὶ ψυχήν, ἀκίνητον μέντοι τὸ παράπαν ἔμψυχον ὂν ἑστάναι; Πάντα ἐμοὶ γελοῖα ταῦτα εἶναι φαίνεται. [35]

in Ph 9 406 Καὶ τὸ κινούμενον δὴ καὶ κίνησιν ξυγχωρητέον ὡς ὄντα. ξυμβαίνει γοῦν, ὦ Θεαίτητε, κινητῶν ὄντων νοῦν μηδενὶ περὶ μηδενὸς εἶναι μηδαμοῦ." καὶ ὅρα ὅτι καὶ αὕτη ἡ κίνησις, ἣν ὁ Πλάτων εὗρε καὶ τοῖς ἄλλοις γένεσι συγκαταριθμεῖ, ὡς ἐν τοῖς οὖσιν ἐθεωρήθη κατὰ τὴν ζωὴν καὶ φρόνησιν τοῦ παντελοῦς ὄντος ἀναφανεῖσα. ἐπεὶ δὲ ἐκεῖ πάντα, ὅπερ καὶ πρότερον εἶπον, μετὰ τῆς ἀσυγχύτου ἑνώσεως καὶ τὴν ἀδιάσπαστον καὶ αὐτοτελῆ διάκρισιν ἔχει, διὰ τοῦτο καὶ καθ' αὐτὴν τὴν κίνησιν ἐξεγένετο θεωρεῖν καὶ ὡς γένος αὐτὴν τοῦ ὄντος τιθέναι. ἡ μέντοι ἐνταῦθα παραδιδομένη κίνησις μεταβολή ἐστιν ἀεὶ ῥέουσα καὶ τοῦ δυνάμει μένοντος δυνάμει ἐνέργεια. διὸ καὶ χρόνῳ μετρεῖται ὥσπερ ἐκείνη τῷ αἰῶνι. καὶ καταπέποται ἐν τοῖς κινουμένοις οὐκ ἔχουσα τὴν καθ' ἑαυτὴν ὑπόστασιν. αἴτιον δὲ οἶμαι τῆς διαφόρου ταύτης ἐπιβολῆς τὸ τὸν μὲν Πλάτωνα ἀξιοῦν τὰ παραδειγματικὰ τῶν τῇδε αἴτια τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασι καλεῖσθαι, τὸν δὲ Ἀριστοτέλη τὴν τοιαύτην ὁμωνυμίαν εὐλαβηθῆναι ὡς κατὰ τὸ ὄνομα καὶ τὴν ἔννοιαν ὁμοίαν προβαλλομένην ἐν ἡμῖν. ἀλλὰ τούτων μὲν ἄλις· ἐπὶ δὲ τὰ ἑξῆς ἰτέον. p. 201a3 Ἕκαστον δὲ διχῶς ὑπάρχει πᾶσιν ἕως τοῦ ὥστε κινήσεως καὶ μεταβολῆς ἐστιν εἴδη τοσαῦτα ὅσα τοῦ ὄντος ς . Τέταρτον ἀξίωμα προλαμβάνει, ὅτι ἕκαστον τῶν εἰρημένων ἐν οἷς ἡ κίνησις, τουτέστιν ἥ τε οὐσία καὶ τὸ ποιὸν καὶ τὸ ποσὸν καὶ τὸ ποῦ, διχῶς ὑπάρχει τοῖς ἔχουσι πᾶσι. καὶ γὰρ τὸ μετέχον οὐσίας ἢ ὡς εἶδος ἔχον ἢ ὡς ἐστερημένον εἴδους μετέχει, καὶ τὸ ποιοῦ μετέχον κατὰ θάτερον ἑκάστης μετέχει τῶν ἐν τῇ ποιότητι ἀντιθέσεων· καὶ γὰρ κατὰ μὲν τὸ χρῶμα ἢ λευκοῦ ἢ μέλανος, κατὰ δὲ τοὺς χυμοὺς ἢ γλυκέος ἢ πικροῦ, κατὰ δὲ τὰς ἁπτὰς ποιότητας θερμοῦ ἢ ψυχροῦ· καὶ ἐπὶ τοῦ ποσοῦ δὲ καὶ τοῦ ποῦ ὁ αὐτὸς λόγος, δηλονότι τῶν μεταξὺ πάντων τὴν τοῦ ἐναντίου τάξιν ἐχόντων πρὸς τὸ ἐναντίον. τὸ γὰρ φαιὸν πρὸς μὲν τὸ μέλαν λευκόν ἐστι, πρὸς δὲ τὸ λευκὸν μέλαν. οἱ δὲ ἐξηγηταὶ τὸ εἶδος καὶ τὴν στέρησιν οὐχ ὡς ἐπὶ τῆς οὐσίας μόνης εἰρημένα ἀποδέχονται, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ποσοῦ καὶ ποιοῦ καὶ τοῦ ποῦ, διότι ἐπὶ πάντων τὸ χεῖρον τῶν ἐναντίων στέρησις εἶναι δοκεῖ. 'ὡς γὰρ ἐπὶ τῆς οὐσίας εἶδος μὲν ὁ ἀνδριάς, στέρησις δὲ ἡ ἀμορφία τοῦ χαλκοῦ, οὕτως ἐπὶ τοῦ ποιοῦ εἶδος μὲν τὸ λευκόν, στέρησις δὲ τὸ μέλαν, καὶ εἶδος μὲν ἡ ἀρετή, στέρησις δὲ ἡ κακία, καὶ ἐπὶ τοῦ ποσοῦ τὸ τέλειον καὶ τὸ ἀτελές, καὶ ἐπὶ τόπου τὸ μὲν ἄνω καὶ τὸ κοῦφον εἶδος, τὸ δὲ κάτω καὶ τὸ βαρὺ στέρησις. διὸ καὶ τὰ χείρονα τῆς τοῦ κάτω καὶ βαρέος ἐστὶ φύσεως καὶ τὸ γῆρας κάμπτει καὶ ἡ νόσος βαρύνει καὶ τὰ θεῖα ἄνω τὰ δὲ θνητὰ κάτω. [35]

in Ph 9 407 καὶ ἡ ἀρετὴ ἀπὸ τοῦ αἴρειν ἄνω λέγεται, ἡ δὲ κακία ἀπὸ τοῦ κλᾶν, ἡ δὲ κλάσις καὶ τὸ κλώμενον κάτω.' τοιαῦτα μὲν οὖν ὁ Πορφύριος φιλολογεῖ. μήποτε δὲ κυριώτερον ὁ Ἀριστοτέλης ἐπὶ μὲν τῆς οὐσίας εἶδος τέθεικε καὶ στέρησιν, ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων τὰ ἐναντία παρατέθεικε. καὶ γὰρ τὸ ἀτελὲς ἢ ὡς ἔλαττον ἀντιτέθεικε τῷ τελείῳ ἢ ὡς μεῖζον τῷ συμμέτρῳ κατὰ τὸ ποσὸν ἄμφω λέγων καὶ κατὰ τὸ ποιὸν καὶ τὴν φορὰν τὰ οἰκεῖα λαβών. εἰ μέντοι λέγοι τις ἐν ἑκάστῃ τῶν ἀντιθέσεων οἰκειότερον εἶναι τὸ μὲν κρεῖττον τῷ εἴδει, τὸ δὲ χεῖρον τῇ στερήσει, οὐκ ἀπεικότως ἐρεῖ. ἐπεὶ ὅτι τὸ εἶδος καὶ ἡ μορφὴ τῇ οὐσίᾳ μάλιστα προσήκει, παντὶ πρόδηλον. ἐπεὶ οὖν διττή τίς ἐστι καθ' ἕκαστον γένος τῶν ἐν οἷς ἡ κίνησις, διττὴ καὶ ἡ ἐν ἑκάστῳ τούτων κίνησις ἔσται καὶ μεταβολὴ ἀφ' ἑκατέρου τῶν ἀντικειμένων εἰς τὸ ἀντικείμενον γινομένη. καὶ γὰρ τῆς κατ' οὐσίαν κινήσεως ἡ μὲν γένεσίς ἐστιν ἡ δὲ φθορά, καὶ τῆς κατὰ τὸ ποσὸν ἡ μὲν αὔξησις ἡ δὲ μείωσις, καὶ τῆς κατὰ τὸ ποιὸν λεύκανσις καὶ μέλανσις, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων κατὰ ποιότητα μεταβολῶν ἀπὸ τῶν ποιοτήτων αἱ κινήσεις ὀνομασθήσονται, καὶ κατὰ τόπον ἡ μὲν ἐπὶ τὸ ἄνω ἀνάβασις, ἡ δὲ ἐπὶ τὸ κάτω κατάβασις. πανταχοῦ δὲ ἡ μὲν ἐπὶ τὸ κρεῖττον τῶν ἀντικειμένων ὁδὸς τὸ εἴδους ἔχον λόγον εἴδει καὶ αὐτὸ ἀναλογήσει, ἡ δὲ ἐπὶ τὸ χεῖρον καὶ

στερητικὸν στερήσει. “Δείξας δέ, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, ὅτι τῶν ἐν οἷς ἡ κίνησις ἕκαστον διχῶς ὑπάρχει πᾶσιν, εἰκότως ἐπήνεγκεν ὥστε καὶ κινήσεως καὶ μεταβολῆς εἴδη τοσαῦτα ὅσα τοῦ ὄντο ς. εἰ γὰρ μὴ ἔστι κίνησις παρὰ τὰ πράγματα, εἰκότως συνδιαιροῖτο ἂν ἡ κίνησις τοῖς πράγμασιν ἐν οἷς ἐστι. μᾶλλον δὲ εἰ ἐνέργειά τίς ἐστιν ἡ κίνησις ἀφ’ ἑκατέρου τῶν ἐν ἑκάστῳ γένει πρὸς θάτερον, δῆλον ὅτι διττὴ ἂν εἴη καὶ αὐτή. ἦν δέ, φησίν, οἰκειότερον ἡ λέξις αὕτη κειμένη πρὸ τῆς ἕκαστον δὲ διχῶς ὑπάρχει, συντεταγμένη τῇ „οὐκ ἔστι δὲ κίνησις παρὰ τὰ πράγματα„.” μήποτε δέ, εἰ προὔκειτο νῦν „αὐτῷ τὴν διπλόην παραλαβεῖν τῶν κινήσεων, καλῶς πρότερον δείξας ἐν τοῖς γένεσι τοῦ ὄντος ἐν οἷς ἡ κίνησις τὴν διπλόην οὖσαν καὶ κατὰ ταύτην διπλασιάσας τὰ γένη, τότε ἐπήγαγεν ὥστε καὶ κινήσεως καὶ μεταβολῆς εἴδη τοσαῦτα ὅσα τοῦ ὄντος, τουτέστι διπλασιαζόμενα καὶ ταῦτα. ἐπεὶ γὰρ ἐν τῇ οὐσίᾳ εἶδός ἐστι καὶ στέρησις, καὶ κινήσεις εἰσὶν ἐν αὐτῇ διπλαῖ, ἡ μὲν ἐπὶ τὸ εἶδος γένεσις, ἡ δὲ ἐπὶ τὴν στέρησιν φθορά, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως. εἰ δέ, ὡς ὁ Ἀλέξανδρος ἠξίου, ταύτην ἔδει τὴν λέξιν προτετάχθαι τῆς λεγούσης ἕκαστον δὲ διχῶς ὑπάρχει, τί ἔτι χρεία ἦν ἐκείνης ἐπαγομένης; εἴδη δὲ λέγει νῦν κινήσεως καὶ μεταβολῆς οὐχ ὡς ἐξ ἑνὸς γένους διαιρεθέντα, ἀλλ’ ὡς διαφόρους ἰδιότητας. [35]

in Ph 9 408 καλῶς δὲ οὐ κινήσεως μόνης εἶπεν, ἀλλὰ καὶ μεταβολῆς, διότι περὶ τῆς κατ’ οὐσίαν, ἥτις ἐστὶ γένεσις καὶ φθορά, ὕστερον ζητεῖ, μήποτε οὐκ ἔστι κίνησις ἀλλὰ μεταβολή. εἰ οὖν ἀπορεῖ τις, πῶς κινήσεως καὶ μεταβολῆς εἴδη τοσαῦτα εἶπεν εἶναι ὅσα τοῦ ὄντος, εἴπερ ἐν τέτρασι μόναις κατηγορίαις εἶναι τὴν κίνησιν ἀποδείξει τῇ οὐσίᾳ τῇ ποιότητι τῇ ποσότητι τῇ ποῦ, ἴστω ὅτι εἰπὼν ἕκαστον τῶν γενῶν ἢ εἰδῶν ἐν οἷς ἡ κίνησις διχῶς ὑπάρχει πᾶσι κατὰ τὴν ἐν ἑκάστῳ ἀντίθεσιν, ἐπειδὴ τοσαυταχῶς ἐστιν ἡ κίνησις, ὁσαχῶς τὰ ἐν οἷς ἡ κίνησις, εἰκότως ἐπήγαγεν ὥστε κινήσεως καὶ μεταβολῆς ἐστιν εἴδη τοσαῦτα ὅσα τοῦ ὄντος οὐ πᾶν τὸ ὂν λαβών, ἀλλὰ τὸ πρὸς τὴν κίνησιν ἰσοστοιχοῦν. τοῦτο δὲ ἦν τὸ ἐν ᾧ ἡ κίνησις. τοῦτο δὲ ἦν τὸ ἐν τοῖς τέτρασι γένεσι τοῦ ὄντος. Ἀλλ’ ἄξιον ζητεῖν, διὰ τί τοῦ δυνάμει καὶ ἐντελεχείᾳ ἐν πᾶσιν ὄντος τοῖς γένεσι τοῦ ὄντος, καὶ τῆς κινήσεως οὔσης ἐνεργείας τοῦ δυνάμει ᾗ τοιοῦτόν ἐστιν, ἐν τέτρασι μόνοις γένεσι τοῦ ὄντος τῇ οὐσίᾳ καὶ τῷ ποιῷ καὶ τῷ ποσῷ καὶ τῷ ποῦ ἐστιν ἡ κίνησις (ὡς καὶ ἐν Κατηγορίαις διῄρηται καὶ ἐν τῷ πέμπτῳ ταύτης τῆς πραγματείας σπουδάσει δεῖξαι), ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις οὐκέτι, καίτοι ἐν πᾶσίν ἐστιν ἡ τοῦ δυνάμει ἐνέργεια μένοντος δυνάμει· καὶ γὰρ ἡ τοῦ δεξιοῦ πεφυκότος δὲ ἀριστεροῦ γίνεσθαι ἐπὶ τὸ ἀριστερὸν μεταβολὴ τοῦ δυνάμει ἐστὶν ἐνέργεια μένοντος δυνάμει, ἕως ὅτε μεταβάλλει. καὶ ὁ καθήμενος πεφυκὼς δὲ καὶ ἀνακλίνεσθαι καὶ μεταβάλλων ἀπὸ θατέρου ἐπὶ θάτερον μένοντος τοῦ δυνάμει ἐν τῇ μεταβολῇ ὑποπίπτει τῷ ὁρισμῷ τῆς κινήσεως κατὰ τὴν τοιαύτην μεταβολήν. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν εὐπορήσομεν τὰς γινομένας ἐπὶ τὰ διάφορα εἴδη τὰ ὑπὸ 〈τὸ〉 γένος μεταβολὰς ὑποτάττειν τῷ ὁρισμῷ τῆς κινήσεως. ἀλλ’ ὁ μὲν Ἀριστοτέλης ἐν τῷ πέμπτῳ τῆσδε τῆς πραγματείας τὰς αἰτίας λέγει τοῦ τὴν κίνησιν ἐν μόναις ταῖς τέτρασιν ἢ ταῖς τρισὶ κατηγορίαις ὑφίστασθαι, καὶ οἱ ἐξηγηταὶ τοῦ Ἀριστοτέλους εἰς ἐκεῖνον ἀναβάλλονται τὸν τόπον τὴν τῆς ἀπορίας ταύτης λύσιν. οὐδὲν δὲ ἴσως χεῖρον καὶ νῦν συντόμως τὰς ἐκεῖ λεγομένας αἰτιολογίας ἐπισκέψασθαι διὰ τοὺς μὴ ῥᾳδίως εἰς ἄλλον καιρὸν ἀναβαλλομένους τὰς τῶν ἀποριῶν διαλύσεις. Ἀξιώσας τοίνυν ὁ Ἀριστοτέλης τὰς κινήσεις καὶ μεταβολὰς ἐκ τῶν ἐναντίων γίνεσθαι εἰς τὰ ἐναντία ἢ ἐκ τῶν μεταξὺ τῶν ἐναντίων λόγον ἐχόντων, διὰ τοῦτό φησι· ‘κατ’ οὐσίαν μὲν οὐκ ἔστι κίνησις διὰ τὸ μηδὲν εἶναι τῶν ὄντων οὐσίᾳ ἐναντίον· οὐ μέντοι οὐδὲ ἐν τῷ πρός τι· ἐνδέχεται γὰρ θατέρου μεταβάλλοντος ἀληθεύεσθαι θάτερον μηδὲν μεταβάλλον‘, οἷον ὁ πρότερον δεξιὸς ἑστὼς μεταβαίνοντος τοῦ ἀριστεροῦ εἰς τὸ δεξιὸν ἔσται ἀριστερὸς αὐτὸς μηθὲν μεταβάλλων. [5]

in Ph 9 409

‘ὥστε κατὰ συμβεβηκὸς ἡ τοιαύτη κίνησις. οὐδὲ δὴ τοῦ ποιοῦντος καὶ πάσχοντος οὐδὲ παντὸς κινουμένου καὶ κινοῦντος, ὅτι οὐκ ἔστι κινήσεως κίνησις οὐδὲ ὅλως μεταβολῆς μεταβολή.‘ τούτων οὖν τῶν κατηγοριῶν οὕτως ἀποδοὺς τοὺς λογισμοὺς ὁ Ἀριστοτέλης τὸ κεῖσθαι καὶ τὸ ἔχειν καὶ τὴν ποτὲ κατηγορίαν παρῆκε. καὶ ὅτι μὲν ἐπὶ τῆς οὐσίας, κἂν κίνησις μὴ ᾖ ὅτι μηδὲ ἐναντίωσις, ἀλλὰ μεταβολή γέ ἐστιν, αὐτὸς σαφῶς ὁμολογεῖ καὶ τὰ εἴδη τῆς μεταβολῆς γένεσιν καὶ φθορὰν λέγων· ἐπὶ δὲ τῶν πρός τι διὰ τί οὐκ ἂν εἴη κίνησις καὶ ἐναντιώσεως οὔσης, ὡς καὶ αὐτὸς Ἀριστοτέλης ἐν Κατηγορίαις ὁμολογεῖ λέγων “ὑπάρχει δὲ καὶ ἐναντιότης ἐν τοῖς πρός τι, οἷον ἀρετὴ κακίᾳ ἐναντίον, ἑκάτερον τῶν πρός τι ὄν, καὶ ἐπιστήμη ἀγνοίᾳ”. κἂν γὰρ τοῦ δεξιοῦ κινηθέντος ὁ πρότερον ἀριστερὸς ὢν μὴ κινηθεὶς αὐτὸς γίνηται δεξιὸς καὶ διὰ τοῦτο κατὰ συμβεβηκὸς μεταβάλλῃ, ἀλλὰ πρῶτον μὲν ὁ δεξιὸς πρότερον ἑστὼς καὶ κινηθεὶς οὐ κατὰ συμβεβηκὸς ἀλλὰ καθ’ αὑτὸν μετέβαλε μετὰ τοῦ τόπου καὶ τὴν τοῦ δεξιοῦ σχέσιν ἀριστερὸς γενόμενος. καὶ ὁ μὴ κινηθεὶς δέ, ἐπειδὴ ἡ σχέσις οὐκ ἐν τῷ ἑνί ἐστιν ἀλλ’ ἐν ἀμφοτέροις, τὴν ἐν αὐτῷ σχέσιν οὐ κατὰ συμβεβηκὸς ἀλλὰ καθ’ αὐτὸ συγκινουμένην ἔσχε τῇ τοῦ μεταβεβηκότος. ὥσπερ εἴ τις ῥάβδου τὸ ἕτερον πέρας ἐπὶ τὸ κάτω ὠθῶν τὸ ἕτερον ἐπὶ τὸ ἄνω ποιεῖ κινεῖσθαι οὐ κατὰ συμβεβηκὸς ἀλλὰ καθ’ αὑτό, διότι μία κίνησις ἀμφοῖν τοῖν περάτοιν ἐστίν. ὅτι δὲ ταῦτα καὶ τῷ Ἀλεξάνδρῳ ἀρέσκει, ἄκουσον οἷα μετ’ ὀλίγον φησὶν ἐξηγούμενος τὴν λέξιν τὴν λέγουσαν “διὸ ἡ κίνησις ἐντελέχεια τοῦ κινητοῦ ᾗ κινητόν”. λέγει γάρ· “ἢ καὶ ἐπὶ τοῦ πρός τι τὸ μὲν δυνάμει διπλάσιον οὐ κεκίνηται, τὸ μέντοι δυνάμει ἥμισυ ἐκινήθη, ἵνα τοῦτο διπλάσιον γένηται. οὐκ ἦν δὲ ἄλλη δύναμις ἡ τοῦ δυνάμει διπλασίου καὶ ἡ τοῦ δυνάμει ἡμίσεος, ὥστε κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς δυνάμεως καὶ ἐν ἐκείνοις ἡ κίνησις μιᾶς τῆς κατὰ τὸ ὑποκείμενον δυνάμεως οὔσης καὶ τὰς διαφόρους τῶν πρός τι σχέσεις ἐποίει.” Εἰ δὲ τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν κινήσεις, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐν ταῖς κατηγορίαις ταύταις κίνησις, ἐπειδὴ κινήσεως κίνησις οὐκ ἂν εἴη, ἵνα μὴ ἐπ’ ἄπειρον ἴοιμεν, πρῶτον μὲν εἰ καὶ τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν ἐπιδέχεται ἐναντιότητα, ὡς εἴρηται ἐν Κατηγορίαις· “τὸ γὰρ θερμαίνειν, φησί, τῷ ψύχειν ἐναντίον καὶ τὸ θερμαίνεσθαι τῷ ψύχεσθαι, καὶ τὸ ἥδεσθαι τῷ λυπεῖσθαι”, καὶ ἔστι μεταβάλλειν ἀπὸ θατέρου τῶν ἐναντίων εἰς θάτερον· ὁ γὰρ ἡδόμενος ἐπὶ σιτίῳ ἐμφορηθεὶς καὶ ἐμφραγεὶς λυπηθείη ἂν καὶ ὁ θερμαινόμενος ψυχθείη καὶ ὁ πρότερον θερμαίνων ἀὴρ ἐπὶ τὸ ψύχειν μεταβάλοι. [5]

in Ph 9 410 εἰ οὖν ταῦτα οὕτως ἔχει, διὰ τί οὐκ ἂν εἴη τῆς κατὰ τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν κινήσεως μεταβολή, οὐκ ἐπ’ ἄπειρον ἰόντων ἡμῶν, εἴπερ εἰς εἴδη καὶ ἐξ εἰδῶν αἱ μεταβολαί; οὐδὲ γὰρ ἐπ’ ἄπειρον θερμαινόμεθα ἢ ψυχόμεθα. εἰ δὲ γίνοιτο καὶ φθείροιτο ἡ βάδισις, πῶς οὐκ ἂν εἴη μεταβολὴ μεταβολῆς; καὶ γὰρ μεταβολή τις καὶ ἡ βάδισις, καὶ ἡ τῆς βαδίσεως γένεσις καὶ φθορὰ μεταβολαί τινές εἰσι καὶ αὗται. ἢ εἰ τοῦτο, ἐπειδὴ καὶ αὗται αἱ μεταβολαὶ μὴ πρότερον οὖσαι ποτὲ γίνονται καὶ φθείρονται, πάλιν ἔσονται καὶ τούτων μεταβολαί, καὶ τοῦτο ἐπ’ ἄπειρον. καὶ εἴπερ τοῦτο ἄτοπόν ἐστι, μήποτε οὐ λύεται τῷ μὴ εἶναι μεταβολῆς μεταβολήν. τοῦτο γὰρ ἔτι ἀτοπώτερον, εἴπερ ἐναργῶς φαίνοιτο τὸ οἰκοδομεῖν καὶ τὸ βαδίζειν καὶ τὸ θερμαίνεσθαι ἐν ἐμοὶ χθὲς μὲν εἰ τύχοι μὴ ὄντα, σήμερον δὲ ὄντα, ὅπερ ἄνευ μεταβολῆς οὐ συμβαίνει. κἂν γὰρ ἐγὼ ὦ ὁ μεταβάλλων κατ’ ἐκεῖνα, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ εἴδη τινὰ ὄντα καὶ ὥσπερ ὑποκείμενα ἀπὸ τοῦ μὴ εἶναι εἰς τὸ εἶναι μεταβάλλει καὶ ἀπὸ τοῦ εἶναι εἰς τὸ μὴ εἶναι. οὐκέτι μέντοι καὶ αἱ τούτων μεταβολαὶ ὡς ὑποκείμενα ληπτέαι. ἢ οὐδὲ κινήσεως ἁπλῶς ἐστιν αὕτη κίνησις καθὸ κίνησις. τὸ μὲν γὰρ ποιοῦν οὐδὲ κινεῖται καθὸ ποιεῖ, τὸ δὲ πάσχον εἰ κινοῖτο ἐξ ἄλλου πάθους εἰς ἄλλο, καθὸ τοιάδε κίνησις, ἀλλ’ οὐχὶ καθὸ ἁπλῶς κίνησις μεταβάλλει. καὶ εἴπερ λέγει τι ὁ λόγος οὗτος, ἐν μὲν τῷ ποιεῖν καὶ πάσχειν καὶ ἐναντίωσίς ἐστι καὶ κίνησις ἤτοι μεταβολὴ ἀπὸ τῶν ἑτέρων εἰς τὰ ἕτερα. οὐκέτι μέντοι καὶ ἐν τῇ μεταβολῇ τούτων μεταβολὴ διὰ τὸ μὴ εἶναι ὡς ὑποκείμενα εἴδη τὰς τοιαύτας μεταβολάς, ἀλλὰ μόνον μεταβολὰς μηδὲ ὡς κινήσεως εἶναι κίνησιν, ἀλλ’ ὡς τοιᾶσδε κινήσεως. τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ πλέον διακριτέον. Ἀλλ’ ἐν

τῇ ποτὲ κατηγορίᾳ διὰ τί οὐκ ἂν εἴη κίνησις ἢ μεταβολή; ὡς γὰρ ἀπὸ λευκοῦ μεταβάλλω εἰς τὸ μέλαν καὶ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, οὕτως ἀπὸ τοῦ πέρυσιν εἰς τὸ τῆτες καὶ εἰς νέωτα. τί δὲ τοῦτο διαφέρει τοῦ ἀπὸ Λυκείου εἰς Ἀκαδημίαν; κἂν γὰρ τὰ μέρη τοῦ χρόνου φθείρηται, οὐδὲν παρὰ τοῦτο. οὐδὲ γὰρ εἰ τὸ Λύκειον ἐφθείρετο βαδίζοντος εἰς Ἀκαδημίαν, ἤδη διὰ τοῦτο οὐκ ἦν κατὰ τόπον ἡ κίνησις. [35]

in Ph 9 411 καὶ γὰρ καὶ τὸ λευκὸν φθείρεται, ὅταν ἀπὸ λευκοῦ μεταβάλλω εἰς μέλαν. εἰ δὲ λέγοι τις, ὅτι ἡ μὲν κατὰ τόπον κίνησις φορά τίς ἐστι διὰ τόπου καὶ διέξοδος, διὰ δὲ τοῦ χρόνου οὐδὲν φέρεται, ἀλλὰ φερομένων συμπαρέρχεται καὶ ὁ χρόνος (τὸ γὰρ γῆρας καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα ἀλλοιώσεις εἰσὶ καὶ πάθη τῶν σωμάτων περὶ ἑαυτὰ καὶ ἐν ἑαυτοῖς, ὁ δὲ χρόνος ἄλλως συνδιέρχεται), εἴ τις οὖν ταῦτα λέγοι, πολλῇ δοκεῖ μοι τῇ αἰσθήσει χρῆσθαι καὶ διὰ τοῦτο τὸ δραστήριον τοῦ χρόνου μὴ συννοεῖν, ἀλλὰ τὴν μὲν κατὰ τόπον μεταβολὴν ἅτε ὑπ' αἴσθησιν τοῦ τόπου πίπτοντος ὁμολογεῖν, τὴν δὲ κατὰ χρόνον ἀπαγορεύειν ὡς οὐχ ὁρωμένου τοῦ χρόνου. καίτοι χρῆν ἐννοεῖν, ὅτι δρᾷ τι ἑκάστοτε εἰς ἡμᾶς ὁ χρόνος, καὶ ὥσπερ ἀπὸ λευκοῦ εἰς μέλαν μεταβαλλόμενον, οὕτως ἀπὸ τοῦ περυσινοῦ πάθους εἰς τὸ τητινὸν οὐ καθὸ ἀπὸ πάθους εἰς πάθος ἡ μεταβολή, οἷον ἀπὸ νεότητος εἰς γῆρας, κατὰ τὴν τοῦ σώματος ἀλλοίαν διάθεσιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν χρονικὴν συνέμφασιν τοῦ περυσινοῦ καὶ τοῦ τητινοῦ. μαρτυρεῖ δὲ τῷ λόγῳ καὶ Εὔδημος ὁ γνησιώτατος τῶν Ἀριστοτέλους ἑταίρων λέγων ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν Φυσικῶν μετὰ τὸ εἰπεῖν τὰς ἄλλας τέτταρας κινήσεις· "καὶ γὰρ τὸ ποτὲ τοῖς δυνατοῖς ᾗ δύναται συμβαίνει κινουμένοις. πάντα γὰρ ἐν χρόνῳ κινεῖται." εἰ μὴ ἄρα λέγοι τις ἐν χρόνῳ εἶναι ἀλλὰ μὴ κατὰ χρόνον τὴν κίνησιν. σημεῖον δέ φασί τινες τοῦ μηδεμίαν εἶναι κατὰ χρόνον ἰδίως κίνησιν καὶ τὸ μηδεμίαν εἶναι κατὰ χρόνον ἠρεμίαν· οὐδὲ γὰρ χρόνος οὐδεὶς οὐδενὶ ὁ αὐτός, ἀλλ' ἀεὶ ὁ ἐπιὼν ἕτερος. ὥστε οὐκ ἔσται τὸ διαμένον ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ, τὸ δὲ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ ἔστι καὶ ἐν τῇ αὐτῇ ποιότητι. ἀλλ' ἐπισκεπτέον, μήποτε τοῦτο τοῦ ἐναντίου σημεῖόν ἐστιν. εἰ γὰρ χρόνος οὐδεὶς οὐδενὶ ὁ αὐτός, ἀλλ' ἀεὶ ὁ ἐπιὼν ἕτερος, δῆλον ὅτι ὁ χρόνος ἐν τῷ γίνεσθαι καὶ φθείρεσθαι τὸ εἶναι ἔχει. πῶς οὖν τὸ ἐν τῷ χθεσινῷ χρόνῳ, ὅταν ἐν τῷ σημερινῷ γίνηται, οὐκ ἂν λέγοιτο κατὰ χρόνον μεταβάλλειν, κἂν ἔφθαρται ὁ χθεσινὸς χρόνος; Ἀλλὰ δὴ καὶ κατὰ τὸ κεῖσθαι, εἴπερ τοῦ κεῖσθαι διαφοραὶ τὸ ὕπτιον καὶ τὸ πρηνὲς καὶ ταῦτα ἐναντία ἀλλήλοις, διὰ τί μὴ λέγοιτο ἂν κατὰ θέσιν μεταβάλλειν τὸ ἐξ ὑπτίου εἰς τὸ πρηνὲς μεθιστάμενον, ἄλλης μὲν οὔσης ἐν αὐτῷ τῆς κατὰ τὸν περιέχοντα τόπον μεταβολῆς, ἄλλης δὲ τῆς κατὰ τὴν θέσιν καὶ τὸ σχῆμα τῆς θέσεως; ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀπὸ τοῦ ὡπλίσθαι ἐπὶ τὸ ἄοπλον μεταβαλὼν διὰ τί μὴ κατὰ τὸ ἔχειν λέγοιτο ἂν μεταβάλλειν; καὶ ἐν αἷς μὲν κατηγορίαις ἐστὶν ἐναντίωσις, διὰ τί μὴ καὶ κινεῖσθαι λέγοιτο ἂν κατ' ἐκείνας τὸ ὑποκείμενον; ἐν αἷς δὲ μὴ ἔστι, μάλιστα μὲν αἱ στερήσεις ὡς ἐναντιώσεις περὶ τὸ ὑποκείμενον ὑφίστανται, ὡς τὸ ψιλὸν τῷ ὡπλίσθαι ἀντικείμενον. [35]

in Ph 9 412 ἔπειτα κἂν μὴ ᾖ ἀντίθεσις, ἀλλ' ἤρκει τὸ εἶναι ἢ μὴ εἶναι τὸ κατὰ τὴν κατηγορίαν. καὶ γὰρ ἐν οὐσίᾳ ἔστι μεταβολὴ καίτοι ἐναντιώσεως μὴ οὔσης. ἀρκεῖ γὰρ ἡ κοινὴ πάντων τῶν γενῶν ἐναντίωσις ἡ κατὰ τὸ εἶδος καὶ τὴν στέρησιν. οὕτως δὲ καὶ ὁ πρότερον ὡπλισμένος, ἐὰν ψιλωθῇ, μετέβαλεν ἀπὸ τοῦ ἔχειν ὅπλα εἰς τὸ μὴ ἔχειν, ὁπότε δυνατὸν καὶ ἀπὸ βαρυτέρας ὁπλίσεως εἰς κουφοτέραν μεταβαλεῖν. Κοινῶς δὲ ἐπιστῆσαι ἄξιον, ὅτι πᾶσαι αἱ κατηγορίαι ἐν τῇ γενέσει θεωρούμεναι καὶ ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα ὑφεστηκυῖαι μεταβολὴν ὑπομένουσιν. ὡς γὰρ ἡ οὐσία γενητὴ καὶ φθαρτή ἐστιν ἡ ἐνταῦθα, οὕτως καὶ ποιότητες καὶ ποσότητες καὶ αἱ ἄλλαι κατηγορίαι. ὥσπερ οὖν ἡ οὐσία κἂν κινεῖσθαι μὴ λέγοιτο διὰ τὸ μὴ ἐξ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον εἶναι τὴν μετάστασιν, τοῦ κινουμένου πάντως ὑποκειμένου τινὸς εἶναι βουλομένου, ἀλλὰ μεταβάλλειν καὶ ἡ οὐσία συγχωρεῖται καθ' αὐτὸ καὶ οὐ κατὰ συμβεβηκός, οὕτως καὶ ἑκάστη τῶν ἄλλων κατηγοριῶν καθ' αὐτὴν ἂν μεταβάλλειν συγχωροῖτο ὡς γινομένη καὶ φθειρομένη, οἷον ἡ λευκότης καὶ τὸ τρίπηχυ καὶ ἡ δεξιότης. καὶ τὸ ὑποκείμενον

ἄρα τὸ τούτων μετέχον κινεῖσθαι ἂν λέγοιτο κυρίως κατὰ ταῦτα, εἴπερ ὑπομένοντος ἐκείνου γίνεται καὶ φθείρεται περὶ αὐτὰ ταῦτα, ὅπερ ἴδιον τῶν κινουμένων ὁ Ἀριστοτέλης φησίν. εἰ δὲ καὶ ἐν πάσαις ταῖς κατηγορίαις ἐστὶ τὸ δυνάμει, δείκνυται δὲ ἡ κίνησις ἐντελέχεια τοῦ δυνάμει ᾗ τοιοῦτόν ἐστι, πῶς οὐκ ἂν εἴη κίνησις ἐν πάσαις; ὅλως δὲ ὅτι μὲν μεταβάλλει ὁ ἐκ δεξιοῦ λαιὸς γινόμενος καὶ ἐξ ἐχθροῦ φίλος, ἔτι δὲ ὁ ἐκ τοῦ θερμαίνειν εἰς τὸ ψύχειν μεθιστάμενος καὶ ὁ ἐκ τοῦ θερμαίνεσθαι εἰς τὸ ψύχεσθαι, οὐ κατὰ τὴν ποιότητα μόνον ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ διάφορα καὶ ὑπεναντία πάθη πάσχειν, παντὶ δῆλον· ἔτι δὲ ὁ ἐκ τοῦ πέρυσιν εἰς τὸ τῆτες προελθὼν καὶ ὁ ἐκ τοῦ πρηνοῦς μετατεθεὶς εἰς τὸ ὕπτιον καὶ 〈ὁ〉 ἐξ ὡπλισμένου ψιλωθείς. ἐπειδὴ δὲ ἑκάστη μεταβολὴ κατά τι γίνεται τῶν ὄντων, τὰ δὲ ὄντα ταῖς κατηγορίαις συνδιῄρηται, λεγέτω τις ἑκάστη τῶν εἰρημένων μεταβολῶν κατὰ τίνα τῶν κατηγοριῶν ἄλλην γίνεται, εἰ μὴ κατὰ τὴν οἰκείαν. καὶ οἶδα μὲν ὅτι προπετὲς εἶναι δοκεῖ τὸ τὴν ἐναντίαν ἀφιέναι τῷ Ἀριστοτέλει φωνήν, ἕως δ' ἂν γνῶναι δυνηθῶμεν ἀκριβῶς τὴν αἰτίαν τῆς τοιαύτης αὐτοῦ διατάξεως, ἀρκούμεθα πρὸς παραμυθίαν τῇ τε Εὐδήμου συνηγορίᾳ ἐπὶ τῆς ποτὲ κατηγορίας ῥηθείσῃ καὶ ἔτι μᾶλλον τῇ Θεοφράστου σαφῶς τὴν κίνησιν καὶ μεταβολὴν ἐν πάσαις ταῖς κατηγορίαις θεωροῦντος. [35]

in Ph 9 413 λέγει γοῦν ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν Περὶ κινήσεως· "οἰκειότερον δέ (ὅπερ καὶ λέγομεν καὶ ἔστιν) ἐνέργειαν τοῦ δυνάμει κινητοῦ ᾗ κινητὸν κατὰ γένος ἕκαστον τῶν κατηγοριῶν οἷον οὐσίας ποιοῦ ποσοῦ φορητοῦ τῶν ἄλλων. οὕτω γὰρ ἀλλοίωσις αὔξησις φορὰ γένεσις καὶ αἱ ἐναντίαι ταύταις." ἐν τῷ τρίτῳ δὲ ἔτι σαφέστερον οἶμαι τάδε γέγραφεν· "ἐν μὲν τῷ ἀφορισμῷ τῆς κινήσεως τοσαῦτά φαμεν αὐτῆς εἴδη, ὅσαι κατηγορίαι· τὴν γὰρ τοῦ δυνάμει ὄντος ᾗ τοιοῦτον ἐντελέχειαν κίνησιν." καὶ τοῦτο δὲ ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ φησί· "τοῦ δὲ πρός τι κίνησις τοῦ μὲν κατὰ λόγον οὐκ ἔστι, τοῦ δὲ κατὰ δύναμιν ἔστιν. ἡ γὰρ ἐνέργεια κίνησίς τε καὶ καθ' αὐτό." ἀλλὰ ταῦτα μὲν καὶ ἐπὶ πλέον ζητητέον τὴν Ἀριστοτέλους γνώμην ἀνιχνευόντων ἡμῶν. p. 201a9 Διῃρημένου δὲ κα θ ' ἕκαστον γένος τοῦ μὲν ἐντελεχεί ᾳ , τοῦ δὲ δυνάμε ι , τὴν τοῦ δυνάμει ὄντος ἐνέργεια ν , ᾗ τοιοῦτόν ἐστ ι , λέγω κίνησιν εἶνα ι . Προλαβὼν τὰ χρήσιμα λήμματα πρὸς τὴν περὶ τῆς κινήσεως θεωρίαν τῷ πρώτῳ ληφθέντι πρὸς τὸν ὁρισμὸν εὐθὺς συγκέχρηται τῆς κιήσεως, μᾶλλον δὲ μέρει τινὶ ἐκείνου. τὸ μὲν γὰρ διαιρετικὸν ἦν, ὅτι ἔστι τὸ μὲν ἐντελεχείᾳ μόνον, τὸ δὲ δυνάμει καὶ ἐντελεχείᾳ, ὅπερ καθ' ἑκάστην εἶναι κατηγορίαν εἴρηται. τούτου οὖν φησι τοῦ δυνάμει καὶ ἐντελεχείᾳ καθ' ἕκαστον γένος θεωρηθέντος καὶ διακριθέντος εἰς τὸ δυνάμει καὶ ἐντελεχείᾳ τὴν τοῦ δυνάμει ὄντος ἐνέργεια ν , ᾗ τοιοῦτόν ἐστ ι , λέγω κίνησι ν. καὶ γὰρ ἐν οὐσίᾳ ἐστὶ τὸ μὲν δυνάμει ἄνθρωπος οἷον τὸ σπέρμα, τὸ δὲ ἐντελεχείᾳ οἷον ὁ Σωκράτης, καὶ ἐν ποσῷ δυνάμει τι δίπηχυ καὶ ἐντελεχείᾳ, καὶ ἐν ποιῷ δυνάμει λευκὸν καὶ ἐντελεχείᾳ. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν γενῶν. ὅτι δὲ θαυμασίως ὡρίσατο τὴν κίνησιν, μάθοιμεν ἂν ἐντεῦθεν. τὸ μὲν γὰρ ἐνεργείᾳ ὄν, ὅπερ λέγεται, ἕως ἂν οὕτως ἔχῃ, οὐκ ἂν λέγοιτο κατὰ τοῦτο κινεῖσθαι· οἷον ἄνθρωπος, ἕως ἂν ἄνθρωπος ᾖ, οὐκ ἂν κινοῖτο κατὰ τὸ ἀνθρώπειον, ἀλλ' οὐδὲ εἰ λευκὸς εἴη ἐνεργείᾳ, ἕως ἂν λευκὸς ᾖ, κινεῖται κατὰ λευκότητα. ἐὰν δὲ λευκὸς ὢν ἄνθρωπος ἐνεργείᾳ δυνάμει μέλας ᾖ, ὡς δυνάμενος μελαίνεσθαι, ὅταν ἔκστασις ἀπὸ λευκότητος αὐτῷ γένηται ἐπὶ μελανίαν καθὸ ἐπεφύκει, τουτέστι κατὰ τὸ δυνάμενον γενέσθαι μέλαν, ἐνεργοῦντι, τότε λέγεται κινεῖσθαι ἐπὶ τὸ μέλαν. καὶ πάλιν ὅταν γένηται μέλας, τότε ἵσταται ἐν αὐτῷ καὶ οὐκέτι κινεῖται κατὰ τὸ μέλαν, ἀλλ' ἔστιν ἐνεργείᾳ μέλας. [30]

in Ph 9 414 οὕτως ἄρα καθὸ ἐνεργείᾳ ἐστὶν οὐδὲν κινεῖται· οὐ μέντοι οὐδὲ καθὸ δυνάμει, μένον δυνάμει καὶ ἐν μόνῃ τῇ ἐπιτηδειότητι, οὐκ ἂν λέγοιτο κινεῖσθαι· ἀλλ' ὅταν ἀπὸ τοῦ δυνάμει μεταβάλλῃ εἰς τὸ ἐνεργείᾳ μένοντος ἐν αὐτῷ τοῦ δυνάμει, τότε λέγεται κινεῖσθαι. εἰκότως οὖν προσέθηκεν ᾗ τοιοῦτον, ἵνα ἡ ἐνέργεια τοῦ δυνάμει μένοντος ἐπιτελῆται· παυσαμένου γὰρ τοῦ δυνάμει οὐκέτι ἐστὶ κίνησις. τὸ γὰρ ἐνεργείᾳ γενόμενον καθόσον ἐνεργείᾳ ἐν στάσει καὶ μονῇ ἐστιν, ἀλλ' οὐκ ἐν κινήσει. οὐ μέντοι οὐδὲ εἴ τι τῇ δυνάμει ἐστὶ μόνον, τοῦτο ἤδη κινεῖται. τὸ

γοῦν οἰκοδομητόν, ὅπερ ἐστὶ τὸ δυνάμενον οἰκοδομηθῆναι, ἕως μὲν ἀνενέργητον μένει κατὰ τὸ οἰκοδομητόν, ἀκίνητόν ἐστιν· ὅταν δὲ καθὸ οἰκοδομητόν ἐστι κατὰ τοῦτο ἐνεργῇ ἔτι ἔχον ἐν τῷ ἐνεργεῖν τὸ οἰκοδομητόν, τότε κινεῖται, τουτέστιν ὅταν οἰκοδομῆται. καὶ ἡ οἰκοδόμησις ἐνέργεια οὖσα τοῦ οἰκοδομητοῦ τότε κίνησίς ἐστι. μέχρι γὰρ ἂν οἰκοδομῆται οἰκοδομητόν ἐστι καὶ κατὰ τὸ δυνάμει ἐνεργεῖ καὶ κινεῖται. Ἐπιστῆσαι δὲ ἄξιον, ὅτι ὁ μὲν Ἀριστοτέλης ὁριζόμενος τὴν κίνησιν ἐν ἀρχῇ ἐνέργειαν αὐτὴν εἶπε τοῦ κινητοῦ ᾗ τοιοῦτον, Ἀλέξανδρος δὲ καὶ Πορφύριος καὶ Θεμίστιος καὶ οἱ ἄλλοι τὸν ὁρισμὸν ἐξηγούμενοι ἀκούσαντες μετ' ὀλίγα τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ ἐντελέχειαν καλοῦντος αὐτήν, ἔν τισιν ἀντιγράφοις οὕτως εὑρηκότες τὴν γραφὴν ἡ τοῦ δυνάμει ὄντος ἐντελέχεια ᾗ τοιοῦτον κίνησίς ἐστιν, εἰς ἐντελέχειαν τὴν ἐνέργειαν ἐν τῷ ὁρισμῷ τῆς κινήσεως μεταλαμβάνουσιν ὡς ταὐτὸν ὂν παρὰ Ἀριστοτέλει. μήποτε δὲ τὴν ἐντελέχειαν ὁ Ἀριστοτέλης ἐπὶ τῆς τελειότητος ἀκούει. καὶ εἴ ποτε ἐπὶ ἐνεργείας αὐτὴν τίθησιν, οὐ τῆς τυχούσης ἀλλὰ τῆς τελείας, καθ' ὅτι ἔχει τέλειον, διότι ἕκαστον τότε ἐν τῇ ἑαυτοῦ τελειότητι ἔχεται, ὅτε τὰς κατὰ φύσιν ἑαυτοῦ ἐνεργείας ἀποδίδωσι. διὸ καὶ τὴν ψυχὴν ἐντελέχειαν ὡρίσατο τοῦ φυσικοῦ καὶ ὀργανικοῦ καὶ δυνάμει ζωὴν ἔχοντος σώματος, οὐχ ὅτι ἐνέργειά ἐστιν ἡ ψυχή, ἀλλ' ὅτι κατ' ἐκείνην ἡ τελειότης αὐτῷ. τὴν μέντοι κίνησιν ἀτελοῦς οὖσαν, οὐ μάτην ἐνέργειαν εὐθὺς ἀλλ' οὐχὶ ἐντελέχειαν ἐκάλεσε. τούτῳ γὰρ καλῶς ἐπέστησε καὶ ὁ Ἀλέξανδρος, ὅτι καὶ τοῦ δυνάμει εἰ λέγοιτο ἐντελέχεια ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἡ κίνησις, κατὰ τοῦτο ἐντελέχεια λέγεται, καθόσον τελειότης ἐστὶ τοῦ δυνάμει ἡ κατ' αὐτὸ ἐνέργεια, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἕξεων τελειότης τῆς ἕξεώς ἐστιν ἡ κατ' αὐτὴν ἐνέργεια. ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῆς ἕξεως ἡ ἐνέργεια οὐκ ἀπόλλυσι τὴν ἕξιν, ἀλλὰ τελειοτέραν αὐτὴν ἀπεργάζεται, ἡ δὲ τοῦ δυνάμει κατὰ τὸ δυνάμει ἐνέργεια εἰς τὸ ἐνεργείᾳ τελευτῶσα καὶ ἀπόλλυσι τὸ δυνάμει. οὐκ ἂν οὖν εἴη κυρίως ἐντελέχεια τοῦ δυνάμει. ὡς γὰρ εἶπον, τὸ τῆς ἐντελεχείας ὄνομα τὴν τοῦ ἐντελοῦς συνέχειαν δηλοῖ, καὶ ὅταν ἐπὶ ἐνεργείας κυρίως λέγηται, οὐκ ἐπὶ τῆς τυχούσης, ἀλλ' ἐπὶ τῆς τοῦ τελείου καὶ κατὰ τὸ ἐνεργείᾳ ἱσταμένου καὶ ἐντελεχείᾳ ὄντος ἀποδιδομένης. [35]

in Ph 9 415 διττὴ οὖν ἡ κυρίως ἐντελέχεια, ἡ μὲν ὡς εἶδος τέλειον ἠρεμοῦν, ὡς ἡ ψυχὴ λέγεται ἐντελέχεια, ἡ δὲ ἡ κατὰ τοῦτο ἐνέργεια. εἰ δέ ποτε καὶ ἁπλῶς ἡ ἐνέργεια λέγοιτο ἐντελέχεια, καὶ αὐτὴ καθόσον ἕκαστον ἐνεργοῦν κατὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν τὰς ἐνεργείας ἀποδίδωσιν, εἴτε ἀτελὴς ἡ φύσις, εἴτε τελεία. ὁ δὲ Πορφύριος τὴν κίνησιν ἐντελέχειαν μὲν ἀτελῆ φησιν εἶναι, ἐνέργειαν δὲ τελείαν. καίτοι εἰ τοῦ δυνάμει ἐστὶν ἐνέργεια, τὸ δὲ δυνάμει ἀτελές, πῶς ἡ τοῦ ἀτελοῦς ἐνέργεια τελεία ἂν εἴη ἐνέργεια; ὅλως γὰρ εἰ ἔστιν ἀτελὴς ἐνέργεια, ἡ τοῦ ἀτελοῦς ἂν εἴη. καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Ἀριστοτέλης μετ' ὀλίγα "ἥ τε κίνησις, φησίν, ἐνέργεια μὲν εἶναί τις δοκεῖ, ἀτελὴς δέ". προσεκτέον δὲ ὅτι τὸ τῆς ἐνεργείας νῦν ὄνομα κοινῶς τέθεικεν ὁ Ἀριστοτέλης ἐπί τε τοῦ ποιοῦντος καὶ τοῦ πάσχοντος· κοινῶς γὰρ ἐπ' ἀμφοῖν ἡ ἀπὸ τοῦ δυνάμει ἐπὶ τὸ ἐνεργείᾳ διανάστασις κίνησίς ἐστι. κἂν τὸ παράδειγμα οὖν ἐπὶ τοῦ οἰκοδομητοῦ τέθεικεν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ οἰκοδομικοῦ ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅτι ἡ τοῦ δυνάμει ἐνέργεια κίνησίς ἐστιν. ὁ γὰρ οἰκοδόμος ἐν τῷ ἀργεῖν δυνάμει ὤν, ὅταν ἐνεργῇ τότε κινεῖται κατὰ τὸ οἰκοδομικόν. καὶ ἔστιν ἡ κίνησις ἡ οἰκοδόμησις τοῦ μὲν οἰκοδόμου ἐνέργεια οὖσα, τῆς δὲ οἰκίας πάθος. ἄμφω δὲ κοινῷ ὀνόματι ἐνέργειαν ὁ Ἀριστοτέλης ἐκάλεσε, καθόσον τὸ δυνάμει ἑκατέρωθεν διεγείρεται πρὸς τὸ ἐνεργείᾳ. μήποτε δὲ καὶ τὸ ποιοῦν, ὅταν ἀπὸ τοῦ δυνάμει εἰς τὸ ἐνεργείᾳ μεταβάλλῃ, ὡς πάσχον κινεῖται καὶ οὐχ ὡς ποιοῦν. καὶ διὰ τοῦτο παθητικὰ τὰ παραδείγματα πάντα ὁ Ἀριστοτέλης παρέθετο. ἡ γὰρ τοῦ ποιοῦντος ὡς ποιοῦντος ἐνέργεια τελεία ἐστίν. p. 201a11 Οἷον τοῦ μὲν ἀλλοιωτοῦ ᾗ ἀλλοιωτὸν ἀλλοίωσις ἕως τοῦ τοῦ δὲ φορητοῦ φορ ά . Ὅτι μὴ συνωνύμως ἡ κίνησις κατηγορεῖται τῶν πολλῶν κινήσεων, ἀλλὰ τῶν πολλαχῶς λεγομένων ἐστίν, εἴρηται πρότερον· τοιαύτης δὲ οὔσης αὐτῆς δεῖ καὶ τὸν ὁρισμὸν αὐτῆς ὁμωνύμως εἰλῆφθαι. τοῦτο οὖν ἐνδεικνύμενος ἑκάστην παρέθετο κίνησιν λέγων οἷον τοῦ μὲν ἀλλοιωτοῦ

ἢ ἀλλοιωτὸν ἀλλοίωσιν καὶ τὰ ἑξῆς. πολλαχοῦ δὲ τῶν ὀνομάτων ἐπιλειπόντων ἐπισημαίνεται καλῶς ὁ Ἀριστοτέλης, ὅτι ἐπὶ μὲν τοῦ ποιοῦ ἐστί τι κοινὸν ὄνομα κείμενον τὸ τῆς ἀλλοιώσεως· κἂν γὰρ ἀπὸ λευκοῦ εἰς μέλαν, κἂν ἀπὸ μέλανος εἰς λευκόν, κἂν ἀπὸ θερμοῦ εἰς ψυχρόν, κἂν ἀπὸ ψυχροῦ εἰς θερμόν, καὶ ἐπὶ τῆς τῶν ἄλλων πασῶν ποιοτήτων μεταβολῆς ὄνομα κεῖται κοινὸν τὸ τῆς ἀλλοιώσεως. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς κατὰ τόπον μεταβολῆς κοινὸν ὄνομα κεῖται ἡ φορά. [35]

in Ph 9 416 ἐπὶ μέντοι τοῦ ποσοῦ καὶ ἐπὶ τῆς οὐσίας οὐκέτι κοινὸν ὄνομα κεῖται ταῖς ἐφ' ἑκάτερα μεταβολαῖς, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ποσοῦ τὴν μὲν ἐξ ἐλάττονος εἰς μεῖζον ἐπίδοσιν αὔξησιν καλοῦμεν, τὴν δὲ ἐναντίαν μείωσιν, ἢ ὡς αὐτὸς ὀνομάζει φθίσιν, οὐ ταὐτὸν τῇ φθορᾷ σημαίνων τῇ εἰς τὸ μὴ ὂν ἀπαγούσῃ, ἀλλὰ τὴν μείωσιν δηλῶν· ἐπὶ δέ γε τῆς οὐσίας ἡ μὲν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ ὂν γένεσις ἁπλῶς λέγεται, ἡ δὲ ἐναντία φθορά. p. 201a15 Ὅτι δὲ τοῦτό ἐστιν ἡ κίνησις ἕως τοῦ ἄδρυνσι ς . Ἐφαρμόσας τὸν τῆς κινήσεως ὁρισμὸν ταῖς πολλαχῶς λεγομέναις κινήσεσιν ἐφεξῆς, ὅτι καλῶς ὁ ὁρισμὸς ἀπεδόθη, δείκνυσι διὰ συλλογισμοῦ ἐναργῆ τὰ λήμματα ἔχοντος καὶ μόνης δεόμενα τῆς διὰ παραδειγμάτων χειραγωγίας. καὶ ἔστιν ὁ συλλογισμὸς τοιοῦτος· ἡ ἐνέργεια τοῦ οἰκοδομητοῦ καθὸ οἰκοδομητὸν καὶ τὸ ἐνεργείᾳ αὐτοῦ ἡ οἰκοδόμησίς ἐστιν· ἡ δὲ οἰκοδόμησις κίνησις· ἡ τοῦ οἰκοδομητοῦ ἄρα καθὸ οἰκοδομητὸν ἐνέργεια κίνησίς ἐστι. λέγεται μὲν γὰρ οἰκοδομητὸν καὶ τὸ ἤδη ᾠκοδομημένον, ἀλλ' ἡ ἐκείνου ἐνέργεια καὶ τὸ ἐνεργείᾳ τὸ τέλειόν ἐστιν εἶδος καὶ ἡ κατ' αὐτὸ ἐνέργεια. καὶ οὐκέτι κυρίως οἰκοδομητὸν τὸ τοιοῦτον, ἀλλὰ κατὰ ἀναφορὰν μόνον. λέγεται δὲ κυρίως οἰκοδομητὸν τὸ ἔτι δυνάμει ὂν καὶ ἕως ἂν ᾖ δυνάμει. τοῦτο οὖν ὅταν ἐνεργῇ κατὰ τὸ δυνάμει, ὅπερ ἐστὶν ἐνεργείᾳ εἶναι οἰκοδομητόν (τὸ γὰρ ἐνεργοῦν κατά τι ἐνεργείᾳ κατ' ἐκεῖνο λέγεται), τότε καὶ ἡ ἐνέργεια αὕτη ἥτις ἐστὶν ἡ οἰκοδόμησις κίνησίς ἐστιν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν δυνάμει. καὶ καθόλου ἄρα ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅτι ἡ τοῦ δυνάμει καθὸ δυνάμει ἐστὶν ἐνέργεια κίνησίς ἐστι. σκληρότερον δὲ δοκεῖ τὸ τὸ δυνάμει ἐνεργείᾳ λέγειν, ὅταν ἐνεργῇ κατὰ τὸ δυνάμει. ἀλλ' ἐπειδὴ ὅλως ἐνεργοῦν ὑπόκειται, τὸ δὲ ἐνεργοῦν ἐνεργείᾳ λέγεται, διὰ τοῦτο καὶ τὸ δυνάμει ἐνεργείᾳ εἶπεν. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος "δύναταί τις, φησίν, ἐκ τῶν εἰρημένων μεταλαβὼν λέγειν κίνησιν εἶναι τὴν τοῦ δυνάμει ὄντος πρώτην μεταβολὴν ἢ πρώτην ἐντελέχειαν· ὑστάτη μὲν γάρ ἐστιν ἡ εἰς τὴν τελειότητα μεταβολή, καθ' ἣν ἐνεργείᾳ γενόμενον τοῦτο ὅπερ ἦν δυνάμει ἠρεμεῖ κατὰ τοῦτο λοιπόν· πρώτη δὲ ὁδὸς ἡ ἐπ' ἐκεῖνο". ταῦτα τοῦ Ἀλεξάνδρου λέγοντος αὐτῇ λέξει ἀποδεκτέον μέν, εἰ μὴ αὐτῆς τῆς ἀτελοῦς δυνάμεως πρώτην λέγοι μεταβολὴν τὴν κίνησιν, ὑστέραν δὲ τὴν εἰς τὸ εἶδος, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ δυναμένου καὶ πεφυκότος· τοῦτο γὰρ διὰ κινήσεως ἐκ τοῦ ἀτελοῦς μεταβάλλει εἰς τὸ τέλειον καὶ ἐνεργεῖ κατὰ τὴν τοιαύτην μεταβολὴν ἀτελῆ οὖσαν ἐνέργειαν, ἕως ἂν ἀτελὲς μένῃ. καὶ γὰρ ἡ κίνησις ἐλέγετο οὐ τῆς δυνάμεως ἤτοι τῆς ἐπιτηδειότητος, ἀλλὰ τοῦ ἐπιτηδείου καθὸ τοιοῦτον. [35]

in Ph 9 417 ζητητέον δὲ ὅμως, πῶς περὶ τῆς ἁπλῶς κινήσεως ὄντος τοῦ λόγου πρώτην μεταβολήν φησιν εἶναι αὐτήν. εἰ μὲν γὰρ ταὐτόν ἐστι κίνησις καὶ μεταβολή, δι' ἑαυτῆς ἂν εἴη ἀποδεδομένη ἡ κίνησις, ὡς εἴ τις ζητῶν τί ἐστιν κίνησις ἀποδιδοίη λέγων· ἡ πρώτη κίνησις. εἰ δὲ κοινοτέρα καὶ οἷον γένους ἔχουσα λόγον ἐστὶν ἡ μεταβολὴ τῆς κινήσεως διὰ τὸ τὴν γένεσιν καὶ τὴν φθορὰν μεταβολὰς μὲν εἶναι, κινήσεις δὲ οὔ, πρῶτον μὲν οὔπω διῄρηται τοῦτο· ἀλλὰ ἐν ταύτῃ καὶ τὴν γένεσιν καὶ τὴν φθορὰν θεωρεῖ, ἐν δὲ τῷ πέμπτῳ βιβλίῳ διαιρεθήσεται. ἔπειτα ἡ ζητουμένη νῦν κίνησις ἡ κοινή ἐστιν ἡ καὶ τὴν μεταβολὴν καὶ τὴν κίνησιν περιέχουσα. ἐκείνης γὰρ ἀρχὴ τῆς κινήσεως ἡ φύσις ἐστί, ζητεῖ δὲ ταύτην ἧς ἡ φύσις ἀρχή. εἰ οὖν μέρος ἢ εἶδος τῆς τοιαύτης κινήσεως ἡ μεταβολή, διὰ τοῦ μέρους τὸ ὅλον ἀποδοθήσεται, ὡς εἴ τις ζητῶν τί ἐστι ζῷον λέγοι ἄνθρωπος. ὅλως δὲ ὁ πρώτην μὲν τοῦ δυνάμει ὄντος μεταβολὴν τὴν κίνησιν λέγων, ὑστάτην δὲ τὴν εἰς τελειότητα μεταβολήν, ἐπειδὴ τὸ μεταβάλλον πᾶν ἀπό του εἴς τι μεταβάλλει, ἆρα ἡ

πρώτη αὕτη μεταβολὴ ἀπό τινος εἴς τι ἐστίν; ἀπὸ μὲν γὰρ τοῦ ἀτελοῦς εἰς τὸ τέλειον οὐκ ἔστιν· ἡ γὰρ ὑστάτη ἦν αὕτη. εἰ δὲ ἡ ἀπὸ τοῦ μὴ κινεῖσθαι εἰς τὸ κινεῖσθαι, ἔσται πρὸ τῆς ἁπλῶς κινήσεως κίνησις, ὅπερ ἄτοπον. ἆρα δὲ ἡ μὲν πρώτη μεταβολὴ κίνησίς ἐστιν, ἡ δὲ ὑστάτη ἡ εἰς τὴν τελειότητα οὐκ ἔστι κίνησις μεταβολὴ οὖσα καὶ αὐτή; καίτοι καὶ πᾶσα μεταβολὴ κίνησίς ἐστι κατὰ τὴν ζητουμένην νῦν κίνησιν, καὶ ἡ ἐξ ἀτελείας δὲ εἰς τελειότητα μεταβολὴ διὰ κινήσεως γίνεται. ἐπιστῆσαι δὲ ἄξιον, ὅτι τὰ ἐκτεθέντα παραδείγματα τῶν εἰδῶν ἐστι τῆς κινήσεως μάθησις μὲν καὶ ἰάτρευσις ἀλλοίωσίς τις, ἡ μὲν περὶ ψυχὴν ἡ δὲ περὶ σῶμα· κύλισις δὲ καὶ ἅλσις φορά, ἡ μὲν ἀφ' ἑαυτῶν ἡ δὲ ἔξωθεν· ἄδρυνσις δὲ ἡ κατὰ ποσότητα καὶ γήρανσις ἡ κατ' οὐσίαν, ἡ μὲν αὔξησις ἡ δὲ φθορά, ὧν καὶ τὰ ἀντικείμενα δέδωκεν ἐννοεῖν. δύναται δὲ ἡ μὲν οἰκοδόμησις τῆς οὐσίας εἶναι, ἡ δὲ ἄδρυνσις καὶ γήρανσις τοῦ ποσοῦ. p. 201a19 Ἐπεὶ δὲ ἕνια ταὐτὰ καὶ δυνάμει καὶ ἐντελεχείᾳ ἐστίν ἕως τοῦ πᾶν γὰρ τὸ τοιοῦτο κινεῖ κινούμενον καὶ αὐτ ό . Εἰπὼν ὅτι ἡ κίνησις ἐνέργεια τοῦ δυνάμει ἐστὶν ᾗ τοιοῦτον, καλῶς προστίθησι τὸ ἑπόμενον τῷ λόγῳ. ἐπειδὴ γὰρ τὰ φυσικὰ καὶ δυνάμει ἐστὶ καὶ ἐνεργείᾳ, εἰ καὶ μὴ κατὰ τὸ αὐτό, ἀλλὰ κατ' ἄλλο καὶ ἄλλο, δυνάμει μὲν εἰ τύχοι ψυχρόν, ἐνεργείᾳ δὲ θερμόν, ἢ εἰ κατὰ τὸ αὐτὸ καὶ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ οἷον κατ' ἄμφω θερμόν, ἀλλ' οὐχ ἅμα, ἀλλὰ νῦν μὲν δυνάμει, αὖθις δὲ ἐνεργείᾳ ἢ ἀνάπαλιν, ἐπειδὴ οὖν οὕτως ἔχουσι τὰ φυσικά, διὰ τοῦτο οὔτε κινεῖται μόνως ὥσπερ ἡ ὕλη οὔτε κινεῖ μόνως ὡς τὰ ἀσώματα, ἀλλὰ καὶ κινεῖται καθὸ δυνάμει, καὶ κινεῖ καθὸ ἐνεργείᾳ ἐστίν. [30]

in Ph 9 418 ἔχει μὲν οὖν καὶ ταύτην, ὡς εἶπον, τὴν χρείαν τὰ εἰρημένα τὴν αἰτίαν λέγοντα τοῦ μὴ μόνον κινεῖσθαι ἀλλὰ καὶ κινεῖν τὰ φυσικά. καὶ ἀπορίαν δέ τινα πρὸς τὸν τῆς κινήσεως ὁρισμὸν ὑποφερομένην διαλύει καλῶς. ἡ δὲ ἀπορία τοιαύτην ἔχει τὴν ἐρώτησιν ἐν πρώτῳ σχήματι· τινὰ κινούμενα καὶ αὐτὰ κινεῖ· πάντα τὰ κινοῦντα ἐνεργείᾳ ἐστὶν οὐ δυνάμει· τινὰ ἄρα κινούμενα ἐνεργείᾳ ἐστὶν οὐ δυνάμει· ὥστε οὐ πᾶσα κίνησις τοῦ δυνάμει ἐστὶν ἐνέργεια ᾗ τοιοῦτον. λύεται οὖν αὕτη ἡ ἀπορία διὰ τοῦ κινεῖσθαι μὲν πᾶν τὸ κινούμενον καὶ πάσχειν καθὸ δυνάμει ἐστί, κινεῖν δὲ καὶ ποιεῖν καθὸ ἐνεργείᾳ· ἄλλο γὰρ αὐτῷ τὸ δυνάμει καὶ ἄλλο τὸ ἐνεργείᾳ εἶναι. διὸ καὶ ἄλλο ἡ καθ' ἑκάτερον ἐνέργεια, εἴπερ μὴ μόνον τὸ ποιεῖν ἀλλὰ καὶ τὸ πάσχειν ἐνέργεια λέγεται. καίτοι γὰρ ἐν τῷ κινουμένῳ τὴν κίνησιν εἶναι βουλόμενος ἐνέργειαν αὐτὴν εἶπεν εἶναι τοῦ κινητοῦ ᾗ τοιοῦτον. ὅτι δὲ πάσχει μὲν τὸ δυνάμει καθὸ δυνάμει καὶ κινεῖται, ποιεῖ δὲ καὶ κινεῖ τὸ ἐνεργείᾳ καθὸ ἐνεργείᾳ, δῆλον ἐκ τοῦ μὴ ἐπὶ τὸ αὐτὸ εἶναι τὴν ἐνέργειαν ἑκατέρου, ἀλλὰ τοῦ μὲν δυνάμει οὐκ ἐφ' ὃ ἔστιν, ἀλλ' ἐφ' ὃ πέφυκε. τὸ γὰρ ψυχρὸν θερμαίνεται, διότι οὐκ ἔστι θερμὸν ἀλλὰ ψυχρόν, πέφυκε δὲ θερμαίνεσθαι. τὸ δὲ θερμὸν θερμαίνει, διότι καθό ἐστιν ἐνεργεῖ, ἀλλ' οὐχὶ καθὸ οὔπω μέν ἐστι πέφυκε δὲ ἐνεργεῖσθαι ὡς τὸ πάσχον. καθὸ γὰρ πέφυκεν ἐνεργούμενον ψύχεται, ἀλλ' οὐχὶ θερμαίνει. ὥστε ὅσα κινούμενα κινεῖ διὰ μὲν τὸ δυνάμει εἶναι κινεῖται, διὰ δὲ τὸ ἐνεργείᾳ εἶναι κινεῖ. τὸ γὰρ ψυχρὸν θερμαίνεται μὲν ὡς δυνάμει, ἀντιψύχει δὲ ὡς ἐνεργείᾳ. καὶ εἴπερ μὴ ἦν τὸ δυνάμει ἀλλ' ἐνεργείᾳ μόνον, οὐκ ἂν ἐκινεῖτο οὐδὲ μετέβαλλεν εἰς ἄλλο, ἀλλ' ἔμενεν ἐν ᾧ ἦν· οὐ γὰρ ἐπεφύκει πρὸς ἄλλο· μόνον δὲ ἐνήργει καὶ ἐποίει καθὸ ἦν, οὐ μέντοι ἔπασχεν. εἰ δὲ δυνάμει μόνον ἦν τι καὶ μὴ εἶχέ τι καὶ ἐνεργείᾳ, οὐκ ἂν ἐνήργει οὐδὲ ἐποίει τι οὐδὲ ἐκίνει (οὐ γὰρ εἶχέ τι καθ' ὃ ποιήσει), μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἦν ὅλως. ὅπερ γάρ ἐστιν ἕκαστον, ἐνεργείᾳ ἐστί. διὸ τὴν ὕλην οὐδὲ εἶναί τινες οἴονται, ἐπειδὴ πάσχειν μόνον δοκεῖ καὶ μὴ ποιεῖν μηδὲ ἐνεργεῖν. τὸ δὲ μὴ ἐνεργοῦν οὐδὲ ἔστι τι ἐνεργείᾳ, καθὸ ἦν ἐνεργεῖν ἀνάγκη. ἔχει μὲν οὖν, ὅπερ εἶπον, καὶ ταύτας τὰς χρείας τὸ προκείμενον ῥητόν. Μήποτε δὲ προσθεῖναί τι βούλεται τῷ λόγῳ τῆς κινήσεως. ἐπειδὴ γὰρ ἐντελέχεια τοῦ δυνάμει ὄντος ἡ κίνησις ἀποδέδοται, ἵνα μὴ νομίσῃ τις ὅτι μόνον δυνάμει ἐστὶ τὸ τοιοῦτον, προσθήσει μετ' ὀλίγον 'τὸ ἐνεργείᾳ ὂν ἄλλο τι καὶ ἄλλο δυνάμει ὅταν κατὰ τὸ δυνάμει ἢ αὐτὸ ἐνεργῇ ἢ ὑπ' ἄλλου ἐνεργῆται, ἡ τοιαύτη ἐνέργεια κίνησίς ἐστιν'. [35]

in Ph 9 419 εἰκότως οὖν προλαμβάνει ὅτι τὰ φυσικά, ἐν οἷς ἡ κίνησις, καὶ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ ἐστὶ καὶ ποιεῖ καὶ πάσχει. καλῶς δὲ ἔνια εἶπε τὰ αὐτὰ καὶ δυνάμει καὶ ἐντελεχείᾳ εἶναι. οὐ γὰρ πάντα τοιαῦτά ἐστι. τὰ γὰρ νοερὰ καὶ θεῖα οὐδὲν ἔχει δυνάμει, διότι τῇ οὐσίᾳ εἰσὶν ἐνεργείᾳ, ὡς αὐτός φησι. τὰ μέντοι οὐράνια σώματα καὶ σώματα ὄντα κατὰ μὲν τὴν οὐσίαν οὐκ ἔχει τὸ δυνάμει γενέσεως καὶ φθορᾶς ἐξῃρημένα, κατὰ δὲ τὴν τοπικὴν κίνησιν (οὐ τῷ ἐξ ἀκινησίας εἰς κίνησιν μεταβάλλειν, ἀλλὰ τῷ μὴ πάντα ἅμα πανταχοῦ εἶναι τὰ μόρια, ἀλλὰ ἄλλοτε ἀλλαχοῦ) τὸ δυνάμει ἔχει καὶ αὐτά. ἴσως δὲ καὶ κατὰ τὰς διαφόρους πρὸς ἄλληλα σχέσεις τε καὶ συγκράσεις ἀλλοίωσιν ὑπομένει τινὰ καὶ πάσχει κατά τι ἐνυπάρχον αὐτοῖς δυνάμει. ἄλλη γὰρ διάθεσις αὐτοῖς ἀπὸ συμπαρουσίας καὶ ἄλλη ἀπὸ τριγωνικῆς ἢ ἑξαγωνικῆς ἢ τετραγωνικῆς αὐτῆς στάσεως ἐγγίνεται καὶ ἄλλη ἀπὸ τῆς ἀσχηματίστου πρὸς ἄλληλα διαστάσεως, ὡς δηλοῖ τὰ διάφορα τῶν τοιούτων διαφορῶν ἀποτελέσματα. ἀλλ' εἰ καὶ κινούμενα ταῦτα ὑπὸ τῶν πρώτως κινούντων αἰτίων κινεῖ τὰ ὑπὸ σελήνην, ἀλλ' οὐκ ἀντικινεῖται ὑπ' αὐτῶν. καὶ κατὰ τοῦτο διαφέρει τῶν ὑπὸ σελήνην. ταῦτα γὰρ κινοῦντα ἀντικινεῖται ὑπὸ τῶν κινουμένων διὰ τὸ ἐκ τῶν αὐτῶν συγκεῖσθαι στοιχείων καὶ τῆς αὐτῆς ὕλης ὁμοίως πεφυκυίας πρὸς τὰ ἀντικείμενα. τοιγαροῦν πάσχει μὲν κατὰ τὴν ὕλην ἕκαστον, καθ' ἣν τὸ δυνάμει ἔχει, δρᾷ δὲ κατὰ τὸ εἶδος, καθ' ὃ ἐνεργείᾳ ἐστὶν ὅ ἐστι. τὰ γὰρ θερμαίνοντα ἀντιψύχεται καὶ τὰ ψύχοντα ἀντιθερμαίνεται. τοῦτο δὲ ἴσως καὶ τὰ οὐράνια πάσχει πρὸς ἄλληλα ποιοῦντα εἰς ἄλληλα καὶ πάσχοντα ὑπ' ἀλλήλων· τὸ μέντοι κινητὸν ἐπὶ τῶν οὐρανίων κοινότερον λέγεσθαί φησιν ὁ Ἀλέξανδρος, διότι κυρίως κινητόν ἐστι τὸ οἷόν τε κινεῖσθαι καὶ μή. ὅταν οὖν λέγῃ ὥστε καὶ τὸ κινοῦν φυσικῶς, οὐ περὶ παντὸς λέγει φυσικοῦ. φυσικὸν γὰρ καὶ τὸ οὐράνιον· ἀλλ' οὔτε ἀντικινεῖται τοῦτο ὑπὸ τοῦ κινουμένου οὔτε κινητόν ἐστιν. εἰ μὴ ἄρα καὶ τοῦτο πρὸς τὰ σύστοιχα ἅμφω ἔχει. ἀντιπάσχον γὰρ καὶ ἀντικινούμενον κατ' ἄλλο καὶ ἄλλο πάθος καὶ ἄλλοτε ἄλλην κίνησιν, δῆλον ὅτι καὶ κινητόν ἐστιν. οὐ μέντοι ὡς δυνάμενον καὶ κινεῖσθαι καὶ μή, ἀλλ' ὡς πεφυκὸς κατά τινα, καθ' ἃ οὔπω πάσχει. ἡ γὰρ σελήνη συνοδεύουσα τῷ ἡλίῳ οὔπω πάσχει τὸ ἐπὶ τῇ διαμέτρῳ πάθος καίτοι πεισομένη γε καὶ κινησομένη κατ' ἐκεῖνο τὸ πάθος, ὥστε καὶ κινητή ἐστι κατὰ τοῦτο. p. [35]

in Ph 9 420 201a25 Δοκεῖ μὲν οὖν τισι πᾶν κινεῖσθαι τὸ κινοῦν ἕως τοῦ ἔστι γάρ τι τῶν κινούντων καὶ ἀκινήτων τ ι . Εἰπὼν ὅτι ἔνια καὶ δυνάμει ἐστι καὶ ἐνεργείᾳ καὶ διὰ τοῦτο κινούμενα κατὰ τὸ δυνάμει κινεῖ κατὰ τὸ ἐνεργείᾳ, οὐ μέντοι πάντα τοιαῦτά ἐστι τὰ ὄντα, ἀλλ' ἔστι τινὰ μόνως ἐνεργείᾳ ὄντα καὶ οὐ δυνάμει, ἅπερ δηλονότι μόνως κινοῦντά ἐστι καὶ οὐχὶ κινούμενα, εἰκότως ἐπήγαγεν ὅτι τισὶ δοκεῖ μὴ εἶναί τι κινοῦν ἀκίνητον, ἀλλὰ πᾶν τὸ κινοῦν κινεῖσθαι, οὗπερ αὐτὸς ἐν τῷ πέρατι τῆσδε τῆς πραγματείας τὸ ἐναντίον ἀποδείξει, εἰς ὃ καὶ ἀνεβάλετο τὴν περὶ τούτου ζήτησιν. καὶ δῆλον ὅτι ταύτης εἰσὶ τῆς δόξης τῶν τε παλαιῶν φυσιολόγων ὅσοι σωματικὴν ἢ μίαν ἢ πλείους ὑπέθεντο τὴν ἀρχήν, καὶ τῶν νέων οἱ Στωικοί, κατὰ γὰρ τὴν τῶν ἀρχῶν διάκρισιν ἢ σύγκρισιν ἢ ἀλλοίωσιν ἔλεγον οἱ πάλαι γίνεσθαι τὰ γινόμενα. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος Πλάτωνος εἶναι τὴν δόξαν φησί. καὶ ὅτι μὲν τὸ ἓν καὶ τἀγαθὸν καὶ ὅλως τὸ πρῶτον αἴτιον, κινοῦν πρὸς ἑαυτὸ πάντα ὡς ἐφετόν, ἀκίνητον εἶναί φησιν ὁ Πλάτων, δηλοῖ σαφῶς τὰ κατὰ τὴν πρώτην ὑπόθεσιν τοῦ Παρμενίδου λεγόμενα· μετὰ γὰρ τὸ ἑκάστην τῶν κινήσεων ἀνελεῖν ἀπ' αὐτοῦ ἐπάγει "κατὰ πᾶσαν ἄρα κίνησιν τὸ ἓν ἀκίνητον". καὶ τὰς ἰδέας δὲ αὐτὸς Ἀλέξανδρος ὁμολογεῖ ἀκινήτους λέγειν τὸν Πλάτωνα· διὸ καὶ σύγκρισίν τινα τῶν Πλατωνικῶν λόγων οἴεται ἀποδεικνύναι. "εἰ γὰρ τὸ νοεῖν, φησί, κινεῖσθαί ἐστι κατὰ τοὺς Πλατωνικοὺς τὸ νοεῖσθαι κινεῖν ἐστιν· εἰ οὖν νοοῦνται αἱ ἰδέαι, κινοῦσιν· εἰ οὖν πᾶν τὸ κινοῦν καὶ κινεῖται, ἔσονται καὶ αἱ ἰδέαι κινούμεναι. καίτοι ἀκινήτους αὐτὰς ὑποτίθενται." ἀλλ' ὅτι μὲν τὸ νοεῖν κατ' οὐδὲν λέγεται εἶδος τῶν φυσικῶν κινήσεων κινεῖσθαι εἶναι, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἐνεργεῖν, ὅπερ καὶ Ἀριστοτέλης μαρτυρεῖ τῷ νῷ, τῇ οὐσίᾳ ἐνέργειαν αὐτὸν εἶναι λέγων, παντὶ

πρόδηλον. καὶ γὰρ ἐν Τιμαίῳ πᾶν τὸ ὂν ὁ Πλάτων ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχειν φησίν· οὐδὲν δὲ τῶν κινουμένων ἢ κατ' οὐσίαν ἢ κατὰ ποσότητα ἢ κατὰ ποιότητα ἢ κατὰ τόπον ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχειν δύναται. ὥστε καὶ ὅταν ἐν Νόμοις λέγῃ "κατὰ ταὐτὰ καὶ ὡσαύτως καὶ περὶ τὰ αὐτὰ καὶ πρὸς τὰ αὐτὰ καὶ ἕνα λόγον καὶ τάξιν μίαν ἅμφω κινεῖσθαι νοῦν τήν τε ἐν ἑνὶ φερομένην κίνησιν σφαίρας ἐντόρνου ἀπεικασμένα φοραῖς", οὐ μεταβατικὴν κίνησιν μαρτυρεῖ τῷ νῷ οὔτε καθ' ὅλον οὔτε κατὰ μέρη, ἀλλ' ἐνεργητικήν, κίνησιν δὲ ὅλως λεγομένην κατὰ τὴν ζωτικὴν ἀπὸ τοῦ εἶναι πρὸς τὸ ἐνεργεῖν διανάστασιν. [30]

in Ph 9 421 ὥστε τὸ ἀκίνητον εἶναι τὸν νοῦν κατὰ τὰς φυσικὰς κινήσεις παρὰ τοῦ Πλάτωνος ὁ Ἀριστοτέλης ἔχει μαθών". Ἀλλ' εἴπερ ἄρα πρὸς Πλάτωνα ὁ λόγος τείνει, εἰς τὴν περὶ ψυχῆς αὐτοῦ δόξαν ἀποβλέπειν ἔοικεν. ὁ γὰρ Πλάτων ἑτεροκίνητα νομίζων τὰ σώματα, ὥσπερ καὶ Ἀριστοτέλης, ὑπὸ ψυχῆς αὐτὰ προσεχῶς αὐτοκινήτου κινεῖσθαί φησι. καὶ ὅτι μὲν ὑπὸ ψυχῆς κινεῖται καὶ τὰ οὐράνια πάντα προσεχῶς, ὁμολογεῖ καὶ Ἀριστοτέλης σαφῶς ἔμψυχα λέγων αὐτὰ ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς Περὶ οὐρανοῦ, ἐν οἷς ἀπορήσας τινὰ περὶ τῶν ἄστρων βαθέως μέλλων λύειν τὴν ἀπορίαν "ἡμεῖς, φησίν, ὡς περὶ σωμάτων αὐτῶν καὶ μονάδων τάξιν μὲν ἐχόντων, ἀψύχων δὲ πάμπαν διανοούμεθα· δεῖ δὲ ὡς μετεχόντων ὑπολαμβάνειν πράξεως καὶ ζωῆς". λέγει δὲ αὐτὰ μετὰ τοῦ ὅλου οὐρανοῦ κινεῖσθαι ἐνδεδεμένα ἐν αὐτῷ. τὴν δὲ ζωὴν μετὰ τὴν ἐμψυχίαν ὁ Ἀριστοτέλης εἰδὼς τὰ ζῶντα ζῷα οἶδεν. ἀλλ' ὁ μὲν Ἀριστοτέλης ἀκίνητον εἶναί φησι τὴν ψυχὴν τὰς φυσικὰς πάσας αὐτῆς ἀναιρῶν κινήσεις. καὶ ὁ Πλάτων δὲ αὐτοκίνητον αὐτὴν ἀποδείκνυσιν ὡς κινουμένην μὲν ὑφ' ἑαυτῆς, ταῖς δ' ἑαυτῆς κινήσεσι κινοῦσαν τὰ σώματα οὐχὶ φυσικαῖς οὔσαις ἀλλ' ἐνεργείαις ψυχῆς μεταβατικαῖς, διὸ καὶ κινουμέναις. ὅτι γὰρ οὐ κατὰ φυσικὴν κίνησιν κινεῖσθαί φησι ὁ Πλάτων τὴν ψυχήν, ἄκουε τῶν ἐν τῷ δεκάτῳ τῶν Νόμων εἰρημένων· "ἄγει μὲν δὴ ψυχὴ πάντα τὰ κατ' οὐρανὸν ταῖς ἑαυτῆς κινήσεσιν, αἷς ὀνόματά ἐστι βούλεσθαι ἐπιμελεῖσθαι σκοπεῖσθαι βουλεύεσθαι δοξάζειν ὀρθῶς ἐψευσμένως." ὥστε καὶ ἡ ψυχὴ ἀκίνητός ἐστιν ἐκείνην τὴν κίνησιν ἣν κινεῖ. καὶ ὁ Ἀριστοτέλης τῷ Πλάτωνι κατακολουθῶν τὸ πρώτως κινοῦν ἀκίνητον εἶναί φησι, τὴν μὲν ψυχὴν ὡς ἀκίνητον ἣν κινεῖ κίνησιν, τὸν δὲ νοῦν ὡς καὶ κατὰ τὰς ἐνεργείας ἀμετάβατον. ἐπειδὴ γὰρ δεῖ πρὸ μὲν τοῦ ἑτεροκινήτου εἶναι τὸ αὐτοκίνητον προσεχὲς αἴτιον τοῦ ἑτεροκινήτου, πρὸ δὲ τοῦ ὁπωσοῦν κινουμένου 〈τὸ〉 οὔτε ὑπ' ἄλλου οὔτε ὑφ' ἑαυτοῦ, τὸ ἀκίνητον αἴτιον καὶ τῷ αὐτοκινήτῳ τοῦ εἶναι καὶ κινεῖσθαι, διότι τὸ αὐτοκίνητον διπλόην ἔχον καὶ τὸ ποιεῖν μετὰ τοῦ πάσχειν ἐμφαῖνον οὐκ ἔστιν ἱκανὸν εἰς ἀρχῆς λόγον, εἴτε ἡ ψυχὴ τὸ πρώτως κινοῦν ἐστιν, ἀκίνητος δείκνυται καὶ αὕτη κατὰ πᾶσαν κίνησιν ἣν κινεῖ, εἴτε ὁ νοῦς, ἀκίνητός ἐστιν οὗτος κατὰ πᾶσαν μεταβατικὴν κίνησιν. καὶ οὐδὲν ἐν τούτοις ἐστὶ διάφωνον Πλάτωνι καὶ Ἀριστοτέλει πλὴν τοῦ ὀνόματος τοῦ αὐτοκινήτου, ὅτι ὁ μὲν Πλάτων αὐτοκίνητον τὴν ψυχὴν καλεῖ, ὁ δὲ Ἀριστοτέλης τὸ ζῷον κινοῦν μὲν κατὰ τὴν ψυχὴν ἀκίνητον οὖσαν ἣν κινεῖ κίνησιν, κινούμενον δὲ κατὰ τὸ σῶμα. [30]

in Ph 9 422 καὶ ἀκόλουθόν ἐστι τοῦτο τῷ Ἀριστοτέλει μὴ ἀξιοῦντι κίνησιν ἄλλην ὀνομάζειν πλὴν τῶν φυσικῶν. διὸ οὐδὲ τὰς μεταβατικὰς ἐνεργείας τῆς ψυχῆς κινήσεις ἀξιοῖ καλεῖν, τοῦ Πλάτωνος πρῶτον μὲν λέγοντος εἶδος κινήσεως, ὡς κάτωθεν εἰπεῖν, τὸ πλημμελὲς καὶ ἄτακτον κατὰ τὴν προέμφασιν τῶν εἰδῶν διασειομένης τῆς γενέσεως, δεύτερον δὲ τὸ τῶν φυσικῶν, καὶ τρίτον τὸ μεταβατικὸν τῶν ψυχικῶν ἐνεργειῶν, τέταρτον τὸ τοῦ νοῦ ἀμετάβατον μέν, εἰς ἐνέργειαν δὲ ἀπὸ τοῦ εἶναι διανιστάμενον. p. 201a27 Ἡ δὲ τοῦ δυνάμει ὄντος , ὅταν ἐντελεχείᾳ ὂν ἐνεργῇ ἕως τοῦ κίνησίς ἐστ ι . Διὰ τῶν προειρημένων καὶ τὴν ἔνστασιν λύσας τὴν φερομένην πρὸς τὴν πρώτην ἀπόδοσιν τῆς κινήσεως καὶ προϋπομνήσας, ὅτι τὰ φυσικὰ οὐ μόνον ἐστὶ δυνάμει ἀλλὰ καὶ ἐνεργείᾳ, τελειότερον ἀποδίδωσι τὸν ὁρισμὸν προστιθείς, ὅτι τὸ δυνάμει ἐκεῖνο οὗ ἐστιν ἐνέργεια ἡ κίνησις οὐ μόνον δυνάμει ἐστίν, ἀλλ' ἔστι μέν τι πάντως καὶ ἐνεργείᾳ, εἴπερ ἔστι τις

τῶν ὄντων φύσις ὡρισμένη, ἡ δὲ κίνησις ἐνέργεια αὐτοῦ ἐστιν, οὐ καθὸ ἐνεργείᾳ ἐστίν. ἠρεμεῖ γὰρ κατὰ τοῦτο. καὶ κινεῖ μᾶλλον, ἀλλ᾽ οὐχὶ κινεῖται ἢ μεταβάλλεται. διχῶς δὲ φέρεται ἡ τῆς λέξεως ταύτης γραφὴ κατὰ μὲν τὸν Ἀσπάσιον καὶ Θεμίστιον καὶ τὰ πολλὰ τῶν ἀντιγράφων οὕτως· ἡ δὲ τοῦ δυνάμει ὄντο ς , ὅταν ἐντελεχείᾳ ὂν ἐνεργ ῇ , οὐχ ᾗ αὐτὸ ἀλ λ ᾽ ᾗ κινητό ν , κίνησίς ἐστ ι. κατὰ δὲ Ἀλέξανδρον καὶ Πορφύριον οὕτως· ἡ δὴ τοῦ δυνάμει ὄντο ς , ὅταν ἐντελεχείᾳ τι ὂν ἐνεργ ῇ , ἤτοι αὐτὸ ἢ ἄλλ ο , ᾗ κινητό ν , κίνησίς ἐστί ν. οἶδε δὲ καὶ τὴν Ἀσπασίου γραφὴν ὁ Ἀλέξανδρος, ἀλλ᾽ ἀρέσκεται ταύτῃ μᾶλλον, ὡς προστιθείσῃ τινὰ καὶ διαφορὰν τῆς κινήσεως. τὸ γὰρ αὐτὸ ἢ ἄλλο προσκείμενον δηλωτικόν ἐστι τοῦ τινὰ μὲν κίνησιν ἐξ ἑαυτοῦ ἐνέργειαν εἶναι κατὰ τὸ δυνάμει, ὡς τὴν αὔξησιν καὶ μείωσιν ἔνδοθεν οὖσαν, καὶ τὴν κατὰ τόπον φυσικὴν φορὰν καὶ τὴν καθ᾽ ὁρμὴν τῶν ζῴων μετάβασιν· ὑπ᾽ ἄλλου δέ, ὡς τὰ βίᾳ κινούμενα καὶ τὰ κατὰ τέχνην πάντα γινόμενα. καὶ ἔστι τὸ μὲν ἐνεργεῖν τὸ δὲ ἐνεργεῖσθαι. κοινὸν δὲ ἐπ᾽ ἀμφοῖν ἡ ἐνέργεια ἡ κατὰ τὸ δυνάμει, ἥτις οὐδὲν ἧττον πάθος ἐστὶν ἢ ἐνέργεια. ἐπιστῆσαι δὲ ἄξιον, μήποτε ἡ βίαιος καὶ ἡ κατὰ τέχνην οὐκ ἔστι φυσικὴ κίνησις, νῦν δὲ περὶ τῆς φυσικῆς ἐστιν ὁ λόγος, ἧς ἀρχὴ ἡ φύσις. καὶ γὰρ ἡ βίαιος κίνησις οἷον ἡ ἐπὶ τὸ ἄνω τῆς βώλου οὐδὲ κατὰ τὸ δυνάμει καὶ πεφυκὸς γίνεται· οὐ γὰρ ἂν ἦν βίαιος, εἰ μὴ ἄρα ἔστι τι καὶ πρὸς τὸ βίᾳ δυνάμει καὶ πεφυκός. [35]

in Ph 9 423 οὐδὲ γὰρ βιάζεσθαι πᾶν εἰς πᾶν δύναται. μήποτε δὲ τὰ ἐξ ἑαυτῶν κινούμενα οὐκ ἔστι κινούμενα μόνως, ἀλλὰ διπλᾶ ὄντα τὸ μὲν κινοῦν ἐν ἑαυτοῖς ἔχει τὸ δὲ κινούμενον· ὡς ἐπὶ τῆς τῶν ζῴων καθ᾽ ὁρμὴν μεταβατικῆς κινήσεως σαφῶς ὁρᾶται κινοῦσα μὲν ἡ ψυχὴ καὶ ἀκίνητος οὖσα, κινούμενον δὲ τὸ σῶμα. οὕτως δὲ καὶ τὸ αὐξόμενον καὶ τὸ κατὰ τόπον μεταβάλλον ἄλλο μὲν ἔχει τὸ αὔξον καὶ μεταφέρον, εἴτε τὴν φύσιν τὴν αὐξητικὴν καὶ κατὰ τόπον κινητικήν, εἴτε καὶ ἄλλο τι ὃ καὶ τὴν φύσιν συναύξει καὶ συμμετατίθησιν, εἴπερ καὶ αὐτὴ κινεῖται οὐχ ὑφ᾽ ἑαυτῆς. καὶ εἰ ταῦτα κρατοίη, πάντως τὸ κινούμενον ἐξ ἄλλου κινεῖται καὶ οὐκ ἐξ ἑαυτοῦ. καὶ μάλιστα κατὰ τοὺς μὴ βουλομένους τὸ αὐτοκίνητον ἐφ᾽ ἑνὸς τοῦ αὐτοῦ θεωρεῖν, ἀλλὰ μερίζοντας εἰς τὸ κινοῦν καὶ κινούμενον. καὶ ἴσως ἀσφαλεστέρα ἐστὶν ἡ τοῦ Ἀσπασίου γραφή. εἰ δὲ ἔχει τινὰ λόγον καὶ ἡ κατὰ τὸν Ἀλέξανδρον προσθήκη, τὸ ἐξ ἑαυτοῦ οὐχ ὡς ἐφ᾽ ἑνὸς ἀκουστέον, ἀλλ᾽ ὡς ἔνδον ἔχοντος τὸ κινοῦν αἴτιον, εἰ καὶ ἄλλο παρὰ τὸ κινούμενόν ἐστιν, ὡς ἡ ψυχὴ καὶ ἡ φύσις. καὶ ἀντιδιαιρεῖται τοῦτο τῷ ἐξ ἄλλου καὶ ἔξωθεν ἐναργῶς, ὡς ἐπὶ τῶν βίᾳ καὶ τῶν τεχνικῶς κινουμένων ὁρᾶται. μήποτε δὲ τὸ ἐξ ἄλλου οἰκειότερόν ἐστιν ἐπὶ τῶν ἔξωθεν μὲν ἀλλὰ φυσικῶς κινουμένων, οἷον ὅταν ἐξ ὕδατος πυρουμένου ἀὴρ γίνηται καὶ πῦρ, καὶ ἐπὶ τῶν ἀλλοιουμένων. οὐκ οἶδα μέντοι, διὰ τί οἴεται ὁ Ἀλέξανδρος ταύτῃ μᾶλλον τῇ γραφῇ συνᾴδειν τὰ ἐφεξῆς λεγόμενα ἢ τῇ ἑτέρᾳ· οὐδαμοῦ γὰρ οἶμαι τὸ ἐξ αὐτοῦ ἐν τοῖς παραδείγμασι διαφαίνεσθαι τεχνικοῖς οὖσιν, εἰ καὶ ἡ ὑγεία καὶ ἡ νόσος ἔχει τι φυσικόν. p. 201a29 Λέγω δὲ τὸ ᾗ ὧδε ἕως τοῦ εἴτε ὑγρότης εἴτε αἷμα ταὐτὸν καὶ ἕ ν . Καὶ ὅτι τὸ κινούμενον κατὰ τὸ ἐν αὐτῷ δυνάμει κινεῖται καὶ ὅτι ἔστι τι καὶ ἐνεργείᾳ ἐν τῷ κινουμένῳ καὶ οὐ κατ᾽ ἐκεῖνο κινεῖται τὸ κινούμενον, σαφῶς δείκνυσι διὰ τῶν παραδειγμάτων ἅμα προσαποδεικνύς, ὅτι κἂν τῷ ὑποκειμένῳ ταὐτὸν ᾖ τό τε ἐνεργείᾳ κατά τι ὂν καὶ τὸ κατ᾽ ἄλλο τι δυνάμει, ἀλλὰ τῷ γε λόγῳ ἕτερα καὶ οὐ ταὐτά ἐστι ταῦτα. καὶ τὸ μὲν εἰ ταὐτὸν ἦν ἁπλῶς εἶπεν ἀντὶ τοῦ παντοίως, ὥστε μὴ μόνον τῷ ὑποκειμένῳ ἓν εἶναι, ἀλλὰ καὶ τῷ λόγῳ. εἰ δὲ οὕτως εἶχε, φησίν, ἄτοπον ἄν τι ἐναργὲς ἠκολούθει τῷ λέγοντι τὴν κατὰ τὸ δυνάμει ἐνέργειαν τοῦ ἐνεργείᾳ ὄντος ταύτην εἶναι κίνησιν τὸ τὴν τοῦ ἐνεργείᾳ ὄντος ἐνέργειαν κατὰ τὸ ἐνεργείᾳ κίνησιν εἶναι, εἴπερ ταὐτὸν ἦν τῷ λόγῳ τὸ ἐνεργείᾳ καὶ τὸ δυνάμει. [35]

in Ph 9 424 τὸ δὲ ἄτοπον, διότι τὸ ἐνεργείᾳ καθὸ ἐνεργείᾳ ἐστὶν ἀμεταβλήτους ἔχει τὰς οἰκείας ἐνεργείας. ὁ γὰρ χαλκὸς εἴ τι ὡς χαλκὸς ἐνεργεῖ, ἀλλὰ μὴ καθὸ ἄλλο τι δυνάμει ἐστίν, ἀμεταβλήτως ἐνεργεῖ καὶ ἀκινήτως. δοκεῖ δὲ τῇ ἀναιρέσει τοῦ ἡγουμένου ἀναιρεῖν τὸ ἑπόμενον διὰ τοῦ οὐκ ἔστι δὲ

ταὐτὸν ὥσπερ εἴρητα ι. οὐ μέντοι οὕτως συνήγαγεν, ἀλλ᾽ ὡς ἐπόμενον τοῦτο τῷ τὴν τοῦ χαλκοῦ ᾗ χαλκὸς ἐντελέχειαν κίνησιν εἶναι. ὅτι δὲ οὐ ταὐτὸν τῷ λόγῳ τὸ ἐνεργείᾳ καὶ τὸ δυνάμει, δείκνυσιν ἐπὶ τῶν ἐναντίων δυνάμεων οὕτως· τὸ ἐνεργείᾳ ὂν καὶ ταῖς ἐναντίαις δυνάμεσιν ὑποκείμενον ὥσπερ τὸ σῶμα τῷ δύνασθαι ὑγιαίνειν καὶ δύνασθαι κάμνειν τὸ αὐτό ἐστι καὶ οὐχ ἕτερον· αἱ δυνάμεις οἷον τὸ δύνασθαι ὑγιαίνειν καὶ δύνασθαι νοσεῖν οὐχ αἱ αὐταὶ ἀλλ᾽ ἕτεραι· τὸ ἄρα ἐνεργείᾳ ὂν οὐ ταὐτόν ἐστι ταῖς ἐν αὐτῷ δυνάμεσιν, ἀλλ᾽ ἕτερον· πάντα γὰρ ἢ ταὐτὰ ἢ ἕτερα. ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ σχήματι ἡ ἐρώτησις. τὸ δὲ οὐκ ἔστι δὲ ταὐτὸν ὥσπερ εἴρηται ὑπομιμνήσκει τῶν περὶ τούτου πρότερον εἰρημένων. εἶπε δέ· “ἐπειδὴ ἕνια ταὐτὰ καὶ δυνάμει καὶ ἐντελεχείᾳ ἐστίν, οὐχ ἅμα δὲ ἢ οὐ κατὰ τὸ αὐτό” καὶ διὰ τοῦ οὐ γὰρ ταὐτὸν χαλκῷ τε εἶναι καὶ δυνάμει τιν ί. δείκνυσι δὲ ὅτι ἕτεραι αἱ δυνάμεις τοῦ ὑγιαίνειν καὶ κάμνειν ἐκ τοῦ τὰς ἐνεργείας ἑτέρας εἶναι. προλαβὼν γὰρ δυνάμει, ὅτι ὡς ἔχει τὰ ἐνεργείᾳ ἀντικείμενα ἑτερότητος ἕνεκεν καὶ ταὐτότητος, οὕτως ἔχει καὶ τὰ δυνάμει, συλλογίζεται ὑποθετικῶς κατὰ τὸν δεύτερον τρόπον οὕτως σὺν ἀντιθέσει ἀντιστρέφων· εἰ μὴ τὰ δυνάμει ἕτερα ἀλλὰ ταὐτά, καὶ τὰ ἐνεργείᾳ ταὐτὰ ἔσται, ὅπερ ἄτοπον· τὰ γὰρ ἐνεργείᾳ προφανῶς ἕτερά ἐστιν, ὥστε καὶ τὰ δυνάμει. καὶ δῆλον ὅτι αἴτια μὲν τὰ δυνάμει τῶν ἐνεργείᾳ ὡς προϋποκείμενα· δεῖ γὰρ πεφυκέναι καὶ οὕτως ἐνεργεῖν. προφανέστερα δὲ τῶν δυνάμει τὰ ἐνεργείᾳ. διὸ ἐκ τούτων ἔδειξεν ἐκεῖνα εἰπὼν καὶ γὰρ ἂν καὶ τὸ κάμνειν καὶ τὸ ὑγιαίνειν ταὐτὸν ᾗ ν. εἰ γὰρ ταὐτὸν τὸ δύνασθαι, ταὐτὸν καὶ τὸ ἐνεργείᾳ, ὅπερ ἐναργῶς ἄτοπον φαίνεται. εἰ οὖν αἱ μὲν δυνάμεις ἕτεραι, τὸ δὲ ὑποκείμενον ταῖς δυνάμεσι τὸ αὐτό, οὐκ ἂν εἴη ταὐτὸν τὸ ἐνεργείᾳ ταῖς δυνάμεσιν, ὅπερ προέκειτο δεῖξαι. Τὸ δὲ εἴτε ὑγρότης εἴ θ ’ αἷμα τὸ ὑποκείμενον, ὅπερ ἐστὶ τὸ ὑγιαῖνον καὶ νοσοῦν, εἶπεν, ἐπειδὴ νῦν οὐ τοῦτο προὔκειτο ζητεῖν, ἐν τίνι τὸ ὑγιαίνειν καὶ νοσεῖν πρώτως, ὥσπερ ἐζήτουν τινές, ἆρα ἐν ὑγρότητι καὶ ἐν χυμοῖς ἁπλῶς ἢ ἐν αἵματι ὡς καὶ τοὺς ἄλλους ἔχοντι χυμούς, ἢ ἐν πνεύματι ὡς οἱ πολλοὶ τῶν παλαιῶν ἰατρῶν, ἢ ἐν τοῖς στερεοῖς, ἢ ἐν τῇ συμμετρίᾳ τῶν πρώτων ποιοτήτων· πολλαὶ γὰρ περὶ τούτου γεγόνασι δόξαι, τῶν μὲν τοῖς προσεχεστέροις ὡς πρώτοις προσβαλόντων, τῶν δὲ τοῖς μέσοις, τῶν δὲ καὶ μέχρι τῶν κυρίως πρώτων ἀναβεβηκότων, οἷος Ἱπποκράτης καὶ οἱ ἀπ’ αὐτοῦ εἰς τὰς πρώτας ποιότητας τῶν πρώτων στοιχείων ἀναδραμόντες. [35]

in Ph 9 425 ἔστιν οὖν ὁ ὅλος συλλογισμός, ᾧ χρῆται δεικνὺς ὅτι ἄλλο τὸ ὑποκείμενον καὶ ἄλλο τὸ δυνάμει, κατηγορικὸς μὲν ἐν δευτέρῳ σχήματι τοιοῦτος καὶ ἐπὶ τῶν ἐναντίων ἐναργῶς συλλελογισμένος· τὸ ὑποκείμενον τοῖς ἐναντίοις δυνάμει ἕν ἐστι καὶ οὐχ ἕτερον· ἃ δύναται, ἀλλήλων ἕτερα, εἴπερ καὶ τὰ ἐνεργείᾳ· τὸ ἄρα ὑποκείμενον καὶ ἐνεργείᾳ ὂν οὐκ ἔστι ταὐτὸν οἷς δύναται· εἰ δὲ μὴ ταὐτόν, ἕτερον· πᾶν γὰρ ὃ μὴ ταὐτόν, ἕτερον. καὶ ὑποθετικῶς δὲ οὕτως ἔστι συνάγειν· εἰ τῶν ἐναντίων δυνάμει τῶν ἐν ἑνὶ ὑποκειμένῳ ἑκάτερον τῷ ὑποκειμένῳ ταὐτόν, καὶ ἀλλήλοις ἂν εἴη τὰ αὐτά· τὰ γὰρ τῷ αὐτῷ ταὐτὰ καὶ ἀλλήλοις ἂν εἴη ταὐτά. εἰ δὲ ἄτοπον τὸ τὰ ἐναντία τὰ αὐτὰ εἶναι, καὶ τὸ ἡγούμενον ἄτοπον τὸ τῷ ὑποκειμένῳ τὸ αὐτὸ εἶναι ἑκάτερον τῶν ἐναντίων. Ὅτι δὲ οὐ ταὐτόν ἐστι τῷ λόγῳ τό τε δυνάμει καὶ τὸ δυνάμενον, κἂν τῷ ὑποκειμένῳ ταὐτὸν ᾖ, δείκνυσι καὶ διὰ παραδείγματος τοῦ χρώματος καὶ τοῦ ὁρατοῦ. τούτων γὰρ ἓν μὲν τὸ ὑποκείμενον, οἱ δὲ λόγοι διάφοροι. ἄλλο γὰρ τὸ ἐνεργείᾳ ὂν ἐν αὐτῷ τὸ χρῶμα, καὶ ἄλλο τὸ δυνάμει τὸ ὁρατόν. καὶ γάρ ἐστι χρῶμα μὲν τὸ κινητικὸν τοῦ κατ’ ἐνέργειαν διαφανοῦς, δι’ οὗ ὁρᾶται τὰ χρώματα, ἢ τὸ πέρας τοῦ διαφανοῦς ᾗ διαφανές, ὡς αὐτὸς ὡρίσατο. ἡ γὰρ ὄψις περαιωθεῖσα τὸ διαφανὲς τῷ χρώματι συμβάλλει. ὁρατὸν δέ ἐστι τὸ οἷόν τε ὁραθῆναι. καὶ ἔστι τοῦτο τῷ χρώματι συμβεβηκός. οὐκ ἔστι δὲ τὸ συμβεβηκὸς ταὐτὸν ᾧ συμβέβηκε. διὸ καὶ οἱ ὁριζόμενοι τὸ χρῶμα ἴδιον αἰσθητὸν ὄψεως ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος ὁρίζονται. οὐ γάρ ἐστιν αὕτη χρώματος οὐσία, ἀλλ᾽ ὁρατοῦ ὃ συμβέβηκε τῷ χρώματι. ὅτι δὲ οὐ ταὐτόν ἐστιν ὁρατῷ εἶναι καὶ χρώματι εἶναι, δῆλον καὶ ἐκ τοῦ τὸ μὲν ὁρατόν, εἰ καὶ χρῶμά

ἐστιν, ἀλλ᾽ οὐ καθὸ χρῶμα λαμβάνεσθαι, ἀλλὰ κατὰ τὸ δυνάμενον ὁρᾶσθαι, τὸ δὲ χρῶμα οὐ κατὰ τὸ δυνάμει χρῶμα (οὔπω γὰρ ἐκεῖνο χρῶμα), ἀλλὰ κατὰ τὸ ἐνεργείᾳ. οὐ μέντοι οὐδὲ ᾗ ὁρᾶται τὸ ἐνεργείᾳ χρῶμα ἴσχει. ὁμοίως γάρ ἐστι τὸ λευκὸν κατὰ τὴν αὐτοῦ φύσιν ὁρώμενόν τε καὶ μή. ἔτι δὲ τὸ μὲν ὁρατὸν πρός τι (πρὸς γὰρ τὸ ὁρᾶν δυνάμενον), τὸ δὲ χρῶμα οὐ πρός τι, ἀλλὰ καθ᾽ αὑτό. οὐκ ἄρα τὸ χρῶμα καθὸ χρῶμα ὁρατόν ἐστιν, ἀλλ᾽ ἴδιον αὐτοῦ τὸ ὁρατόν, οὐ μέντοι ὁρισμός. ὁμοίως δὲ ἁμαρτάνουσι καὶ οἱ τὴν φωνὴν τὸ ἴδιον αἰσθητὸν ἀκοῆς ὁριζόμενοι· ἀκουστοῦ γὰρ οὗτος ὁρισμός, ὃ συμβέβηκε τῇ φωνῇ· οὐδὲ γὰρ αὕτη μόνη ἀκουστή, εἴγε καὶ ὁ ψόφος ἄλλος ὢν παρὰ τὴν φωνὴν ἀκουστός ἐστι. [35]

in Ph 9 426 καὶ οἱ ἀέρα δὲ πεπληγμένον τὴν φωνὴν ἀποδιδόντες, ὥσπερ Διογένης ὁ Βαβυλώνιος, ἁμαρτάνουσι· σῶμα γὰρ οὕτως ἔσται ἡ φωνή, εἴπερ ἐν γένει τῷ ἀέρι ἐστί, καὶ τὸ πεπονθός, τουτέστι τὸν πεπληγμένον ἀέρα, ἀντὶ τοῦ πάθους, ὅπερ ἐστὶν ἡ πληγή, ἀποδιδόασι. καίτοι εἴπερ ἄρα κατὰ τὴν πληγὴν ἡ φωνή ἐστιν, ἀλλ᾽ οὐχὶ κατὰ τὸ πεπληγμένον. καὶ ἔστιν ἡ φωνή, ὡς ὁ Ἀλέξανδρός φησι, “πληγὴ προαιρετικὴ τοῦ ἐκπνεομένου ἀέρος διὰ τῶν φωνητικῶν ὀργάνων”. μήποτε δὲ οὐχ ἡ πληγή, ἀλλ᾽ ὁ ἀπὸ τῆς πληγῆς ἦχος. εἰ οὖν ταῦτα ἀληθῆ, οὐ ταὐτόν ἐστι τὸ χαλκῷ τε εἶναι καὶ δυνάμει ἀνδριάντι, ἀλλ᾽ ἓν μὲν τὸ ὑποκείμενον, διάφοροι δὲ οἱ λόγοι. ὥστε καλῶς ἀποδέδοται ἡ τοῦ δυνατοῦ κινεῖσθαι καθὸ δυνατὸν κινεῖσθαι ἐνέργεια κίνησις οὖσα. καὶ οὐδὲν ἡμᾶς ἡ ἔνστασις ἐνοχλήσει λοιπὸν ἡ ἀπὸ τοῦ τῶν κινουμένων τινά, εἴπερ καὶ κινοῦντα φαίνεται, ἐνεργείᾳ εἶναι. δέδεικται γὰρ κἂν τῷ ὑποκειμένῳ ταὐτὸν ᾗ τὸ δυνάμει καὶ τὸ ἐνεργείᾳ, καὶ κατὰ τὸ δυνάμει τὴν κίνησιν γίνεσθαι· ὥστε εὐλόγως πρόσκειται τὸ ᾗ. p. 201b5 Ὅτι μὲν οὖν ἐστιν αὕτη ἕως τοῦ ἀλλὰ μὴν ὁ αὐτὸς ἐφαρμόσει λόγος καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων κινήσεω ν . Εἰπὼν ὅτι ἡ τοῦ δυνάμει ὄντος ἐνέργεια κίνησίς ἐστιν, ἐπειδὴ δοκεῖ τὸ δυνάμει ἐν ἀτελεῖ ἐπιτηδειότητι μόνῃ θεωρεῖσθαι, ἡ δὲ ἐνέργεια τῶν τελείων εἶναι, προτίθεται δεῖξαι ὡς ἐπὶ τοῦ οἰκοδομητοῦ δυνάμει ὄντος, καὶ ὅτι ἔστιν αὐτοῦ ἐνέργεια καὶ ὅτι οὐκ ἄλλη τις εἰ μὴ ἡ οἰκοδόμησις, καὶ ὅτι ἡ οἰκοδόμησις κίνησίς ἐστι. πρὸ δὲ τοῦ τὰς ἀποδείξεις ταύτας διαρθρῶσαι τοσοῦτον πάλιν προρρητέον, ὅτι ἡ τοῦ δυνάμει ὄντος ἐνέργεια πάθος μᾶλλόν ἐστιν ἢ ἐνέργεια. λέγει δὲ αὐτὴν ἐνέργειαν, ὅτι κατ᾽ ἐκεῖνο ἐνεργεῖται ὑπὸ τοῦ ἐνεργοῦντος καὶ κινεῖται ὑπὸ τοῦ κινοῦντος, καὶ ὅτι ἐπὶ τὸ ἐνεργείᾳ ὁδός ἐστι, καὶ ὅτι πρότερον ἀργοῦν καὶ ἐν μόνῃ ἐπιτηδειότητι ὂν ἀνακινεῖται πρὸς τὸ ἐνεργείᾳ, τάχα δὲ καὶ ὅτι αἱ φυσικαὶ κινήσεις ἔνδοθεν οὖσαι ταὐτόν πως ἔχουσι τὸ κινοῦν καὶ κινούμενον. καὶ διὰ τοῦτο τὸ τοιοῦτον πάθος ἐνεργητικόν πως δοκεῖ. πρώτη γὰρ ἡ φύσις πάσχουσα διατίθησι τὸ σῶμα. καὶ ὅτι μὲν ἔστι τις ἐνέργεια τοιαύτη ἐν τῷ δυνάμει, δείκνυσι διὰ τοῦ ἐνδέχεται γὰρ ἕκαστον ὁτὲ μὲν ἐνεργεῖν ὁτὲ δὲ μ ή , οἷον τὸ οἰκοδομητό ν. καὶ ὅτι μὲν ἕκαστον λέγει τῶν κινητῶν καὶ ἐν οἷς ἐστι τὸ δυνάμει, δῆλον. ἐν γὰρ τοῖς ἀεὶ κινουμένοις οὐκ ἔστι τὸ ποτὲ μὲν ἐνεργεῖν ἤτοι κινεῖσθαι, ποτὲ δὲ μή· ἀεὶ γὰρ κινεῖται, εἰ καὶ ἄλλοτε ἄλλην κίνησιν. ὅτι δὲ ἀναγκαῖόν ἐστι τὸ δυνάμει, εἰ μὴ μάτην εἴη δυνάμει, μεταβάλλειν εἰς τὸ ἐνεργείᾳ ποτέ, καὶ τοῦτο πρόδηλον, καὶ ὅτι ἀναγκαῖον οὕτως ἔχειν. διὰ τί οὖν ἐνδέχεσθαι εἶπεν; ἢ διότι πολλὰ τῶν δυνάμει πρὸ τοῦ μεταβάλλειν εἰς τὸ ἐνεργείᾳ καὶ κατὰ τοῦτο ἐνεργεῖν ἢ ἐνεργεῖσθαι φθείρεται. [35]

in Ph 9 427 πολλοὶ γὰρ πρὸ τοῦ ὀδοντοφυῆσαι ἢ γενειᾶσαι ἢ γεννῆσαι διεφθάρησαν δυνάμει μὲν ἔχοντες ταῦτα, οὐκ ἐνεργήσαντες δὲ κατὰ τὸ δυνάμει. ἴσως δὲ καὶ ὅτι τὰ κυρίως δυνάμει, ἅπερ ἐστὶ τὰ ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ, καὶ ὅταν ἐνεργήσῃ κατὰ τὸ δυνάμει, ἐνδεχομένως ἐνεργεῖ καὶ οὐκ ἀναγκαίως. ἀρκεῖ δὲ ὅμως πρὸς τὸν λόγον, κἂν μὴ πάντα τὰ δυνάμει ἀλλὰ τινὰ μεταβάλλῃ εἰς τὸ ἐνεργείᾳ. ἐν τούτοις γὰρ φανήσεται ἡ κίνησις. Οὕτως οὖν καὶ τὸ οἰκοδομητὸν ὅ ἐστι δυνάμει, ποτὲ μὲν ἐνεργοῖ ἂν ὡς οἰκοδομητόν, ὅταν οἰκοδομῆται, ποτὲ δὲ οὔ, οἷον εἰ κέοιντο ἁπλῶς οἱ λίθοι καὶ ὁ πηλὸς μήπω κινούμενοι ὑπό του οἰκοδόμου. τίς δέ ἐστιν ἐπὶ τοῦ οἰκοδομητοῦ ἡ ἐνέργεια, λέγει ὅτι ἡ τοῦ οἰκοδομητοῦ ἐνέργεια ᾗ οἰκοδομητὸν οἰκοδόμησίς ἐστ

ι. καὶ ὅτι αὕτη ἐστίν, ἐκ διαιρέσεως δείκνυσιν. ἢ γὰρ αὐτό ἐστι τὸ δυνάμει πρὸ τοῦ μεταβάλλειν ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ, οἷον οἱ λίθοι καὶ ὁ πηλὸς κατὰ τὸ δυνάμει αὐτῶν ἐνέργεια, ὅπερ ἄτοπον (ἐκεῖνα γὰρ ἦν καὶ πρὸ τοῦ ἐνεργείᾳ καὶ ὅλως ἄλλα ἐστὶ τὰ δυνάμει καὶ ἄλλα ἡ ἐνέργεια αὐτῶν), ἢ τὸ ἐνεργείᾳ ἐστὶν ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ, οἷον ἡ οἰκία. ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἀδύνατον δείκνυσι δυνάμει οὕτως· ἡ ἐνέργεια τοῦ οἰκοδομητοῦ ἐστι μένοντος τοῦ οἰκοδομητοῦ. ἡ ἄρα ἐνέργεια τοῦ οἰκοδομητοῦ οὐκ ἔστιν ἡ ἐνεργείᾳ οἰκία. εἰ οὖν μήτε πρὸ τοῦ οἰκοδομεῖσθαί ἐστιν ἡ ἐνέργεια τοῦ οἰκοδομητοῦ μήτε μετὰ τὸ ᾠκοδομῆσθαι, οἰκοδομεῖται δὲ τὸ οἰκοδομητὸν μεταξὺ τοῦ δυνάμει καὶ τοῦ ἐνεργείᾳ, δῆλον ὅτι ἡ ἐνέργεια τοῦ οἰκοδομητοῦ ἐν τῷ οἰκοδομεῖσθαί ἐστιν, ἡ δὲ ἐν τῷ οἰκοδομεῖσθαι ἐνέργεια τοῦ οἰκοδομητοῦ ἡ οἰκοδόμησίς ἐστι· ἡ ἄρα τοῦ δυνάμει ἐνέργεια μένοντος δυνάμει οἰκοδόμησίς ἐστιν· ὅτι δὲ ἡ οἰκοδόμησις κίνησίς ἐστι, ὥσπερ ἡ βάδισις καὶ ἡ ἀνάγνωσις, πρόδηλον. ὥστε ἀποδέδεικται τῶν λημμάτων ἕκαστον. καὶ συνῆκται καλῶς ἐπὶ τοῦ οἰκοδομητοῦ, ὅτι ἡ τοῦ οἰκοδομητοῦ ἐνέργεια ᾗ οἰκοδομητὸν κίνησίς ἐστ ι. κἂν τὸ συμπέρασμα παρέλιπεν ὡς σαφὲς ὁ Ἀριστοτέλης, ἀποδείξας δὲ ἐφ' ἑνὸς τοῦ οἰκοδομητοῦ καὶ τῆς οἰκοδομήσεως τὸ τὴν κίνησιν εἶναι ἐνέργειαν τοῦ δυνάμει μένοντος δυνάμει, εἰκότως ἐπήγαγεν ὅτι ὁ αὐτὸς ἐφαρμόσει λόγος καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων κινήσεω ν. οὐ γὰρ ἔχει τι διάφορον τὸ οἰκοδομητὸν καὶ ἡ οἰκοδόμησις πρὸς τὰ ἄλλα δυνάμει καὶ τὰς ἐνεργείας αὐτῶν. ὥστε πᾶσα κίνησις ἐνέργεια ἔσται τοῦ κινητοῦ ᾗ κινητόν. Ἐφιστάνει δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ὅτι ἔν τισιν ἀντιγράφοις οὐ φέρεται αὕτη ἡ λέξις, "ἴσως, φησί, τινῶν παραιτησαμένων αὐτὴν διὰ τὴν ἀσάφειαν, καὶ ὅτι τὰ φθάνοντα εἰρῆσθαι δι' αὐτῆς λέγεται". ἀλλ' ὅτι μὲν οὐκ ἀποδέδεικται πρότερον οὕτως ἐναργῶς τὰ ἐν τῷ ὁρισμῷ τῆς κινήσεως παραληφθέντα, πρόδηλον. [35]

in Ph 9 428 ὅτι δέ, εἰ τὰ ἀσαφῆ διαγράψαιμεν, πολλὰ ἂν τῶν Ἀριστοτέλους διαγραφείη, καὶ τοῦτο προδηλότερον. ἰστέον μέντοι ὅτι καὶ ὁ Θεμίστιος καὶ ὁ Πορφύριος ἐξηγούμενοι τὸν τόπον καὶ τοῦτο τὸ ῥητὸν ἐξηγήσαντο. ἰστέον δὲ ὅτι ὁ Πλάτων μὲν πᾶσαν ἐνέργειαν κίνησιν εἶναί φησι κατὰ τὴν ἀπὸ τῆς οὐσίας ἐξανάστασιν τοῦ ἐνεργοῦντος θεωρῶν τὴν ἐνέργειαν· Ἀριστοτέλης δὲ καὶ οἱ τούτου φίλοι τὴν μὲν κίνησιν ἐνέργειαν λέγουσιν, οὐ πᾶσαν δὲ ἐνέργειαν κίνησιν· οὐ γὰρ δὴ καὶ τὴν τελείαν· ἀτελῶν γὰρ ᾗ ἀτελῆ, διότι τῶν δυνάμει καὶ τῶν μήπω ὄντων ἀλλ' ἐσομένων ἡ κίνησις. καὶ δῆλον ὅτι κατὰ τὸ ὄνομα μόνον ἡ διαφορά, τῶν μὲν τὴν μεταβολικὴν μόνην ἐνέργειαν ἀξιούντων κίνησιν καλεῖν, τῶν δὲ πᾶσαν τὴν ἀπὸ τῆς οὐσίας ἐκτένειαν. p. 201b16—202a2 Ὅτι δὲ καλῶς εἴρητα ι , δῆλον καὶ ἐξ ὧν οἱ ἄλλοι περὶ αὐτῆς λέγουσι ἕως τοῦ χαλεπὴν μὲν ἰδεῖ ν , ἐνδεχομένην δὲ εἶνα ι . Εἰπὼν τὴν ἑαυτοῦ δόξαν καὶ ἐπὶ τὰς τῶν προτέρων περὶ κινήσεως μεταβέβηκεν ἐπισκεπτόμενος ἐκείνας. καὶ ὁ μὲν Ἀλέξανδρος καὶ τὰ ἄλλα μὲν οὐκ οἶδα ὅπως ἑρμηνεύει τῶν ἐνταῦθα λεγομένων καὶ τὸ ἐν ἀρχῇ λεγόμενον τὸ ὅτι δὲ καλῶς εἴρητα ι , δῆλον καὶ ἐξ ὧν οἱ ἄλλοι περὶ αὐτῆς λέγουσι καὶ τὸ μὴ ἐν ἄλλῳ γένει τὴν κίνησιν εἶναι δυνατόν. "πιστοῦται δέ, φησίν, ἐκ τῆς τῶν ἄλλων δόξης, οἵτινες ἔξω τῆς τοιαύτης ἐνεργείας τὴν κίνησιν τιθέμενοι οὐδὲν εἶπον ὑγιὲς περὶ αὐτῆς." μήποτε δὲ εὐγνωμονέστερον ἔστιν ἀκούειν, ὅτι τὴν μὲν ὁλοσχερεστέραν ἐκδοχὴν τῶν τοῖς ἀρχαίοις εἰρημένων διελέγχει, δηλοῖ δὲ καὶ ἐκ τῆς ἐκείνων ἐννοίας, ὅτι καλῶς αὐτὸς ὡρίσατο τὴν κίνησιν. καὶ ἐκεῖνοι γὰρ εἰς ἑτερότητα καὶ ἀνισότητα καὶ τὸ μὴ ὂν τιθέασιν, ὅτι ἀόριστόν τι δοκεῖ ἡ κίνησι ς· δύο γὰρ οὐσῶν συστοιχιῶν παρὰ τοῖς Πυθαγορείοις, ὧν ἐν τῇ ἑτέρᾳ ἐστὶν ἡ κίνησις τῇ τὰς ἀρχὰς ἐχούσῃ στερητικὰς καὶ ἀορίστους, ἐν αἷς καὶ ἑτερότης καὶ ἀνισότης καὶ τὸ μὴ ὄν (αἱ γὰρ δέκα ἀντιθέσεις ὡς ἀρχαὶ παρελήφθησαν), εἰκότως ἀόριστόν τι δοκεῖ ἡ κίνησις καὶ ἐκείνοις, ὥσπερ καὶ ἡμῖν. πλὴν ὅτι ἐκείνοις μὲν δοκεῖ ἐν στερητικῇ καὶ ἀορίστῳ συστοιχίᾳ κεῖσθαι διὰ τὴν πρὸς τὸ ὡρισμένον τῆς στάσεως ἀντίθεσιν, ἡμῖν δὲ διὰ τὸ μήτε ἐν τῷ δυνάμει μήτε ἐν τῷ ἐνεργείᾳ δυνατὸν εἶναι τιθέναι αὐτήν. καὶ γὰρ τὸ δυνάμει μόνον οὔπω κινεῖται καὶ τὸ ἐνεργείᾳ οὐκέτι

κινεῖται. εἰ οὖν μήτε τὸ δυνάμει ἐστὶ μήτε τὸ ἐνεργείᾳ μήτε, ὅπερ μάλιστα δοκεῖ εἶναι, ἐνέργεια μηδὲ τοῦτο ᾗ (ἀτελὴς γὰρ ἐνέργειά ἐστιν ἡ κίνησις, διότι ἀτελὲς τὸ δυνατὸν οὗ ἐστιν ἐνέργεια ἡ κίνησις), εἰκότως ἀόριστος δοκεῖ ἡ κίνησις. [35]

in Ph 9 429 στερητικὰς δὲ τῆς ἑτέρας συστοιχίας τῶν ἐναντίων εἶπε τὰς ἀρχάς, δηλονότι τὰς δέκα ἃς ἀναγράφουσι, διότι κατ' αὐτὸν ἀρχαὶ τῶν ἐναντίων εἶδος καὶ στέρησις. καὶ αἱ μὲν ἐν τῇ κρείττονι συστοιχίᾳ δέκα ἀρχαὶ ὑπὸ τὸ εἶδος ἔσονται, αἱ δὲ ἐν τῇ χείρονι ὑπὸ τὴν στέρησιν. ἴσως δὲ πρὸ αὐτοῦ καὶ ἐκεῖνοι τὴν μὲν εἰδητικήν, τὴν δὲ στερητικὴν ἔλεγον. τὰς δὲ δέκα συστοιχίας αὐτὸς ὁ Ἀριστοτέλης οὕτως ἐν ἄλλοις ἱστορεῖ· [Start of Table] ἀγαθόν κακόν πέρας ἄπειρον περιττόν ἄρτιον ἕν πλῆθος δεξιόν ἀριστερόν φῶς σκότος ἄρρεν θῆλυ ἠρεμοῦν κινούμενον εὐθύ καμπύλον τετράγωνον ἑτερόμηκες [End of Table] Καὶ λέγεται στερητικὰ τὰ ἕτερα, οὐχ ὅταν ὡς εἴδη θεωρῆται, ἀλλ' ὅταν ὡς ἐκπεπτωκότα. διὸ οὔτε τόδε οὔτε τοιόνδ ε. αἱ γὰρ στερήσεις κἂν ἐν ταῖς αὐταῖς κατηγορίαις ὦσιν, ἀλλ' ὡς παρυφεστηκυῖαι. καὶ ἐγὼ μὲν οἶμαι ταῦτα πρὸς ἐκεῖνο ἀποδεδόσθαι τὸ λέγον ὅτι δὲ καλῶς εἴρητα ι , δῆλον καὶ ἐξ ὧν οἱ ἄλλοι περὶ αὐτῆς λέγουσι ν. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος τούτῳ μέν φησι μηδὲν ἀκόλουθον ἀποδιδόναι, τῷ δὲ δευτέρῳ τῷ λέγοντι καὶ ἐκ τοῦ μὴ ῥᾴδιον εἶναι διορίσαι ἄλλως αὐτήν ἐπῆχθαί φησι τὸ οὔτε γὰρ τὴν κίνησιν καὶ μεταβολὴν ἐν ἄλλῳ γένει τιθέναι δύναιτο ἄν τι ς. καὶ ἀσάφειαν καὶ ἀκαταλληλίαν ἐγκαλεῖ τῇ λέξει, διότι τῷ προσεχῶς εἰρημένῳ οὐκ ἐπήγαγε τὸ 'οὔτε τῶν εἰρημένων τι περὶ αὐτῆς ὑπὸ τῶν ἄλλων ὑγιῶς εἴρηται'. "τούτῳ γὰρ προρρηθέντι, φησίν, ἀκόλουθόν ἐστιν ὃ ἐπιφέρει τὸ δῆλον δὲ σκοποῦσι ν , ὡς τιθέασιν αὐτὴν ἔνιοι ἑτερότητα ἕως τοῦ χαλεπὴν μὲν ἰδεῖ ν , ἐνδεχομένην δὲ εἶνα ι." καὶ κατ' ἄλλον δὲ τρόπον τὸ ῥητὸν ἐκδεχόμενος "ἢ ἄμεινον, φησί, τὸ οὔτε γὰρ τὴν κίνησιν καὶ μεταβολὴν ἐν ἄλλῳ γένει τιθέναι δύναιτο ἄν τις ὡς εἰρημένου ἀντὶ τοῦ ἐν ἄλλῃ φύσει 〈ἀκούειν〉." καὶ εἴη ἂν ἑπόμενον αὐτῷ τὸ δῆλον δὲ σκοποῦσιν ὡς τιθέασιν αὐτὴν ἔνιοι ἑτερότητ α. [35]

in Ph 9 430 ἐν πολλοῖς δὲ οὐδὲ φέρεσθαι λέγει ταύτην τὴν λέξιν καὶ διὰ τοῦτο μηδὲ ὑπεμνηματίσθαι. καὶ αὐτὸς δὲ ὡς ἐμοὶ δοκεῖ συγκεχυμένως αὐτῆς τὸν ὑπομνηματισμὸν ἐποιήσατο. Πολλὰ δὲ ἀντεῖπεν ὡς ἑτερότητος παρὰ τῷ Πλάτωνι λεγομένης τῆς κινήσεως, ὧν τὰ κυριώτερα ταῦτα νομίζω, τάχα δὲ καὶ πάντα· αὐτὰ γὰρ στρέφει περὶ αὐτά. "ἢ γὰρ τὴν πρὸς ἄλλο, φησίν, ἑτερότητα λέγει τὴν κίνησιν ἢ τὴν ἐν αὑτῷ ἢ τὴν ἑτεροίωσιν καὶ μεταβολήν. ἀλλ' οὔτε τὸ πρὸς ἄλλο ἕτερον κινεῖται πάντως οὔτε τὸ ἐν αὑτῷ ἑτερότητα ἔχον οἷον θερμότητα καὶ λευκότητα, ὁπότε οὔτε τὸ δυνάμει ὂν πάντως κινεῖται οὔτε τὸ ἐνεργοῦν πᾶν. εἰ δὲ τὴν ἑτερότητα ἑτεροίωσιν καὶ μεταβολὴν λέγουσιν, οὐδὲν ἄλλο ἢ τὴν κίνησιν κίνησιν εἶναι λέγουσι. καὶ μὴ ὂν δέ, φησί, τὴν κίνησιν ὁ Πλάτων λέγει ἐν Σοφιστῇ". ἐάσας δὲ τὸ σαφῶς ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος λεγόμενον ἐκ συλλογισμοῦ πειρᾶται δεικνύναι. ἐπεὶ γὰρ τῶν ὄντων τὰ μὲν εἶπε κινεῖσθαι, τὰ δὲ ἑστηκέναι, ἔλαβε τοῦ ὄντος διαφορὰν εἶναι κίνησίν τε καὶ στάσιν. εἰ δὲ διαφοραὶ τοῦ ὄντος ταῦτα, τὸ δὲ γένος κατὰ τῶν ἰδίων διαφορῶν οὐ κατηγορεῖται, οὐδ' ἂν τὸ ὂν κινήσεώς τε καὶ στάσεως κατηγοροῖτο, εἰ δὲ τοῦτο, μὴ ὄντα ταῦτα. καὶ δῆλον μὲν ὅτι εἰ καὶ μὴ οὕτως ὡς τοῖς εἴδεσιν, ἀλλ' οὖν ὑπάρχει καὶ ταῖς διαφοραῖς τὰ γένη. ζῷον γάρ ἐστι τὸ λογικὸν καὶ τὸ ἄλογον, κἂν μὴ ζῷα. οὕτως οὖν καὶ ἡ κίνησις καὶ ἡ στάσις, εἴπερ εἶεν διαφοραὶ τοῦ ὄντος, οὐκ ἂν εἶεν ἔξω τοῦ ὄντος. σαφῶς δὲ ὁ Πλάτων λέγει μὴ ὂν τὴν κίνησιν ἐν οἷς φησιν "ἔστιν ἄρα ἐξ ἀνάγκης τὸ μὴ ὂν ἐπί τε κινήσεως εἶναι καὶ κατὰ πάντα τὰ γένη". λέγει δὲ αὐτὴν μὴ ὂν οὐ κατὰ τὸ μηδαμῇ μηδαμῶς ὄν, ὃ καὶ ἀνώνυμόν ἐστι κυρίως, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἑτερότητα τὴν πρὸς τὸ ὄν, ὅπερ ἓν εἶναι τῶν γενῶν φησι κατὰ διωρισμένην ἰδιότητα νοούμενον, ἀλλ' οὐ κατὰ τὴν πάντων τῶν ὄντων περιοχήν. ὥσπερ δὲ μὴ ὂν λέγει τὴν κίνησιν κατὰ τὴν ἑτερότητα τὴν πρὸς τὸ τοιοῦτο ὄν, οὕτως καὶ ὂν αὐτήν φησι κατὰ τὴν τοῦ ὄντος μέθεξιν. λέγει δὲ οὕτως· "οὐκοῦν δὴ σαφῶς ἡ κίνησις ὄντως οὐκ ὄν ἐστι καὶ ὄν, εἴπερ τοῦ ὄντος μετέχει;" εἰπὼν δὲ ταύτης εἶναι

τῆς δόξης τῆς τὴν κίνησιν μὴ ὂν λεγούσης καὶ τοὺς Πυθαγορείους ἐκείνων εὐγνωμόνως ὑπεραπολογεῖται λέγων, ὅτι οὐκ ἄντικρυς ἴσως οὐδὲ ταύτῃ φερόμενοι ὡς περὶ μὴ οὔσης τέλεον ἔλεγον, ἀλλ' ὡς τοῦ κινουμένου μηδέπω τοῦτο κατ' ἐνέργειαν ὄντος, ἐφ' ὃ κινεῖται, ἀλλ' ἔτι ἐν ἀτελεῖ καθεστῶτος· τοιοῦτον γὰρ τὸ δυνάμει. ταῦτα δὲ καὶ Ἀριστοτέλει περὶ τῆς κινήσεως ἀρέσκει. " ταῦτα δ έ, φησί, τὴν ἑτερότητα καὶ ἀνισότητα καὶ τὸ μὴ ὄν εἰ μὲν ὡς αἴτια κινήσεως ἔλεγον ὅ τε Πλάτων καὶ οἱ Πυθαγόρειοι, δυνατὸν μὲν ἦν, οὐ μέντοι αὔταρκες τῷ περὶ κινήσεως λόγῳ. [35]

in Ph 9 431 οὐ γὰρ ταὐτὸν τὸ αἴτιον τῷ αἰτιατῷ. καὶ οἱ μὴ ὂν δὲ λέγοντες, εἰ καὶ ἀληθές τι εἶπον, ἀλλ' οὖν συμβεβηκός τι τῆς κινήσεως ἀπέδοσαν, οὐχ ὅ ἐστιν ἡ κίνησις." καὶ ὅτι μὲν ὡς αἴτιον τὴν ἀνισότητα ὁ Πλάτων εἶπε, μετ' ὀλίγον ἔσται δῆλον, ὅταν τὴν Πλάτωνος παραθῶμεν ῥῆσιν. νῦν δὲ τοσοῦτον ἰστέον, ὅτι καὶ Εὔδημος πρὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἱστορῶν τὴν Πλάτωνος περὶ κινήσεως δόξαν καὶ ἀντιλέγων αὐτῇ τάδε γράφει· "Πλάτων δὲ τὸ μέγα καὶ μικρὸν καὶ τὸ μὴ ὂν καὶ τὸ ἀνώμαλον καὶ ὅσα τούτοις ἐπὶ ταὐτὸ φέρει τὴν κίνησιν λέγει. φαίνεται δὲ ἄτοπον αὐτὸ τοῦτο τὴν κίνησιν λέγειν· παρούσης γὰρ δοκεῖ κινήσεως κινεῖσθαι τὸ ἐν ᾧ. ἀνίσου δὲ ὄντος ἢ ἀνωμάλου προσαναγκάζειν ὅτι κινεῖται, γελοῖον· βέλτιον γὰρ αἴτια λέγειν ταῦτα ὥσπερ Ἀρχύτας." καὶ μετ' ὀλίγον "τὸ δὲ ἀόριστόν, φησί, καλῶς ἐπὶ τὴν κίνησιν οἱ Πυθαγόρειοι καὶ ὁ Πλάτων ἐπιφέρουσιν (οὐ γὰρ δὴ ἄλλος γε οὐδεὶς περὶ αὐτῆς εἴρηκεν)· ἀλλὰ γὰρ ὥρισται οὐκ ἔστι, καὶ τὸ ἀτελὲς δὴ καὶ τὸ μὴ ὄν· γίνεται γάρ, γινόμενον δὲ οὐκ ἔστι." Καὶ Ἀριστοτέλης δὲ ὡς ἑτερότητα καὶ ἀνισότητα καὶ τὸ μὴ ὂν φασκόντων εἶναι τὴν κίνησιν εὐθύνει τὸν λόγον. ἔδει γάρ, φησί, τὰ ἕτερα ἢ τὰ ἄνισα ἢ τὰ μὴ ὄντα εὐθὺς καὶ κινεῖσθαι. νῦν δὲ οὐ φαίνεται καθὸ τοιοῦτον οὐδὲν κινούμενον. πάντα γὰρ τὰ ὄντα ἕτερα ἀλλήλων, καὶ ὅμως οὐ κινεῖται πάντα. ἐπὶ δὲ τοῦ μὴ ὄντος ἔτι ἀτοπώτερον, εἰ τὸ μὴ ὂν κινεῖται. εἰ δέ τις λέγοι ὅτι εἰς ταῦτα τὰ κινούμενα κινεῖται ἢ ἐκ τούτων, καὶ διὰ τοῦτο δοκεῖ ταῦτα ἡ κίνησις, προλαμβάνων τὴν τοιαύτην ἔνστασιν οὐδὲ ἡ μεταβολ ή, φησίν, οὐδὲ εἰς ταῦτα οὐδὲ ἐκ τούτων μᾶλλόν ἐστιν ἢ τῶν ἀντικειμένων, καὶ εἰς τὰ ἀντικείμενα δηλονότι, οἷον ἐκ ταὐτότητος καὶ ἰσότητος, καὶ τοῦ ὄντος καὶ εἰς ταῦτα. "δύναται δέ, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, τὸ οὐδὲν μᾶλλον ἐξ ἑτερότητος καὶ εἰς ἑτερότητα γίνεσθαι τὴν κίνησιν ἢ ἐκ ταυτότητός τε καὶ εἰς ταυτότητα εἰρῆσθαι, ὅτι εἰ καὶ ὅτι μάλιστα τὸ κινούμενον ἐξ ἑτέρου τινὸς εἰς ἕτερόν τι κινεῖται, ἀλλ' αὐτά γε τὰ κινούμενα οἷον τὸ λευκαινόμενον ἢ μελαινόμενον ὁμογενῆ ἐστιν ἀλλήλοις ποιὰ ὄντα καὶ κατὰ τοῦτο τὰ αὐτά. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ καθ' ἃ ἡ αὔξησις καὶ μείωσις ποσὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων". εἰπὼν δὲ ὁ Ἀλέξανδρος, ὅτι διὰ τοῦτο ἀόριστον ἡγοῦντο τὴν κίνησιν, διότι ἐν οὐδενὶ τῶν ὡρισμένων ἐδύναντο αὐτὴν θεῖναι (τῶν γὰρ ὄντων τε καὶ ὡρισμένων τὰ μὲν δυνάμει ἐστί, τὰ δὲ ἐνεργείᾳ, ἐν οὐδετέροις δὲ τούτων ἡ κίνησις) ταῦτα οὖν μόγις εὐγνωμόνως εἰπὼν ἀναιρεῖ πάλιν αὐτὰ ἐπάγων· "διὰ τούτων δὲ ἅμα, ὡς εἶπον, καὶ ὅτι μὴ ῥᾴδιον ἄλλως ἢ ὡς αὐτὸς εἶπε περὶ κινήσεως διορίσαι δείκνυσι". [35]

in Ph 9 432 καίτοι διὰ τούτων 〈ὅτι〉 καὶ οἱ ἀόριστον λέγοντες τῆς κατὰ τὴν κίνησιν ἐννοίας ἐστοχάζοντο, δηλοῖ, καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ ἀορίστου καὶ τῆς χαλεπότητος τοῦ περὶ αὐτῆς λόγου καλῶς παραδείκνυσι, ποτὲ μὲν εἰπὼν ὅτι οὔτε τὸ δυνάμει ἐστὶν οὔτε τὸ ἐνεργείᾳ οὔτε ἐνέργεια τελεία ἐν οἷς πάντα περιέχεται τὰ ὄντα, ποτὲ δὲ ὅτι ἢ εἰς στέρησιν αὐτὴν ἀναγκαῖον θεῖναι, ἐπειδὴ αἱ ἕξεις μόνιμοι, ἢ εἰς δύναμιν, ἐπειδὴ τὸ ἐνεργείᾳ ἀκίνητον, ἢ εἰς ἐνέργειαν, ἐπειδὴ τὸ ἐνεργείᾳ * δοκεῖ. ἀλλ' οὔτε στέρησιν ἁπλῶς· ἡ γὰρ στέρησις εἴδους. τίνος δὲ εἴδους στέρησις ἡ κίνησις; εἰ γὰρ τῆς ἠρεμίας, διὰ τί μὴ μᾶλλον ἡ ἠρεμία στέρησις τῆς κινήσεως; οὔτε δύναμις. ἀκίνητος γὰρ ἡ δύναμις καὶ τὸ δυνάμει καθ' αὐτά. οὐ μὴν οὐδὲ ἁπλῆ καὶ τελεία ἐνέργεια ἐστίν, ἀλλ' ἀτελής, διότι ἀτελοῦς τοῦ δυνάμει. καὶ διὰ τοῦτο χαλεπὴ μὲν ἰδεῖν, ὅτι τῶν τελείων ἡ γνῶσις, οὐ μέντοι ἀδύνατος εἰς ὑπόστασιν. εἰ δὲ τοιαύτη τίς ἐστιν ἡ κίνησις, καλῶς ὁ

Ἀριστοτέλης οὐκ ἐν τοῖς γένεσιν αὐτὴν ἔθετο τοῦ ὄντος, ὥσπερ ὁ Πλωτῖνος. τὰ γὰρ γένη καὶ αἱ κατηγορίαι τελείων εἰσὶ καὶ ὡρισμένων, ἡ δὲ κίνησις ἐν πᾶσι θεωρεῖται τοῖς γένεσι, κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ δυνάμει εἰς τὸ ἐνεργείᾳ μεταβολήν. Ἀλλὰ καιρός μοι λοιπόν ἐστι τὴν Πλάτωνος παραθέσθαι ῥῆσιν τὴν ἐν Τιμαίῳ γεγραμμένην, πρὸς ἣν καὶ Ἀριστοτέλης καὶ οἱ ἐξηγηταὶ τοῦ Ἀριστοτέλους ἀντειρηκέναι δοκοῦσιν· "ἐν μὲν ὁμαλότητι μηδέποτε ἐθέλειν κίνησιν εἶναι. τὸ γὰρ κινησόμενον ἄνευ τοῦ κινήσοντος ἢ τὸ κινῆσον ἄνευ τοῦ κινησομένου χαλεπόν, μᾶλλον δὲ ἀδύνατον εἶναι. κίνησις δὲ οὐκ ἔστι τούτων ἀπόντων. ταῦτα δὲ ὁμαλὰ εἶναί ποτε ἀδύνατον. οὕτω δὴ στάσιν μὲν ἐν ὁμαλότητι, κίνησιν δὲ εἰς ἀνωμαλότητα ἀεὶ τιθῶμεν. αἰτία δὲ ἀνισότης αὖ τῆς ἀνωμάλου φύσεως. ἀνισότητος δὲ γένεσιν μὲν διεληλύθαμεν. πῶς δέ ποτε οὐ κατὰ γένη διαχωρισθέντα ἕκαστα πέπαυται τῆς δι' ἀλλήλων κινήσεως καὶ φορᾶς, οὐκ εἴπομεν". εἰπὼν οὖν ὅπως διὰ τὴν τοῦ παντὸς πρὸς ἑαυτὸ σύννευσιν τὰ λεπτομερέστερα εἰσιόντα εἰς τὸ παχυμερέστερα ἐκεῖνα μὲν διακρίνει αὐτὰ δὲ συγκρίνεται, συμπεραινόμενος τὰ εἰρημένα ἐπάγει· "οὕτω δὴ διὰ ταῦτά τε ἡ τῆς ἀνωμαλότητος διασῳζομένη γένεσις ἀεὶ τὴν ἀεὶ κίνησιν τούτων οὖσαν ἐσομένην τε ἐνδελεχῶς παρέχεται." ἐν δὴ τούτοις ὅτι μὲν ἑτερότητος οὐκ ἐμνημόνευσεν ὁ Πλάτων, παντὶ δῆλον. εἰ δὲ καὶ Πλάτων ἢ οἱ Πυθαγόρειοι λέγουσι, τριῶν ὄντων τούτων τῆς τε ἑτερότητος αὐτῆς κατὰ τὸ εἶδος θεωρουμένης καὶ τοῦ ἑτέρου κατὰ τὸ μετέχον τῆς ἑτερότητος καὶ τῆς ἑτεροιώσεως, τὴν ἑτεροίωσιν ἔλεγον κίνησιν τὴν ὡς ἀλλοίωσιν καὶ ὡς ἐνέργειαν λαμβάνοντες. [35]

in Ph 9 433 ὁ μέντοι Ἀριστοτέλης εἰς τὴν ἑτερότητα τὴν ὡς εἶδος μετέλαβεν, ἧς κατὰ μέθεξιν γίνεται τὸ ἕτερον. διὸ καὶ εἰς ἀπεμφαῖνον ἤγαγε τὸν λόγον εἰπὼν ὧν οὐδὲν ἀναγκαῖον κινεῖσθα ι , οὔ τ ' ἂν ἕτερα ᾖ οὔ τ ' ἂν ἄνισα οὔ τ ' ἂν οὐκ ὄντ α. εἰ γὰρ ἦν ἡ ἑτερότης κίνησις, τὰ μετέχοντα τῆς ἑτερότητος εὐθὺς ἂν ἐκινεῖτο, ἅπερ ἐστὶ τὰ ἕτερα. καὶ οὐ χρὴ τῷ Ἀριστοτέλει ἐγκαλεῖν ὡς κακοσχόλως μηδὲ τὴν ἑτερότητα τὴν ὡς εἶδος ἀξιώσαντι λαβεῖν ὡς κίνησιν κατ' αὐτούς, ἀλλὰ τὸ ἕτερον, καὶ διὰ τοῦτο εἰς ἀπέμφασιν ἔτι τὸν λόγον ἀγαγόντι, ἐν οἷς φησιν ὧν οὐδὲν ἀναγκαῖον κινεῖσθαι οὐ δ ' ἂν ἕτερα ᾖ. οὐ γὰρ ὡς κίνησιν λεγόμενον τὸ ἕτερον ἐπήγαγε τῷ λόγῳ, ἀλλ' ὡς μετέχον ἑτερότητος, ἥτις εἰ κίνησις ἦν κινήσεως μετέχον τὸ ἕτερον ἔδει πάντως κινεῖσθαι. Καὶ ὅ γε Εὔδημος σαφέστερον ἐξέθετο τὴν Ἀριστοτέλους ἀπόδειξιν, ἐν οἷς πρὸ ὀλίγου παρεθέμην διὰ τοῦ "παρούσης γὰρ δοκεῖ κινήσεως κινεῖσθαι τὸ ἐν ᾧ. ἀνίσου δὲ ὄντος ἢ ἀνωμάλου προσαναγκάζειν ὅτι κινεῖται, γελοῖον". ὁμοίως δὲ οὐδὲ τὴν ἀνισότητα οὐδὲ τὸ μὴ ὂν οὐδὲ τὰ τούτων μετέχοντα κίνησιν εἰκὸς λαμβάνειν, ἀλλὰ τὴν ἀνίσωσιν καὶ οὐσίωσιν ἢ ἀνουσίωσιν. αὗται γάρ εἰσι κινήσεις, μεταβολαί τινες καθ' ἕκαστον γένος ἰδιότροποι ἀπὸ τοῦ δυνάμει εἰς τὸ ἐνεργείᾳ. οὐ γὰρ ἑτερότητά φασι τὴν ἤδη ἀφωρισμένην καὶ μένουσαν ἐν τῷ εἴδει. καὶ ἀνισότης δὲ καὶ ἀνωμαλία τοῦ χείρονος πρὸς τὸ κρεῖττον ἤτοι τοῦ κινουμένου πρὸς τὸ κινοῦν, σπεύδουσα μὲν εἰς τελειότητα ἄγειν τὸ ἀτελές, ἐντιθεῖσα δὲ τῷ δυνάμει τὴν ἐνέργειαν, ἀπὸ τοῦ βελτίονος τὴν αἰτίαν ἐμποιεῖ τὴν πρώτην τῆς κινήσεως. ἔστι δὲ καὶ ἀπὸ τῆς τοῦ κινοῦντος πρὸς τὸ κινούμενον ἀνομοιότητος τὴν ἀνισότητα καὶ ἀνωμαλίαν καὶ ἑτερότητα καταμαθεῖν. ἄλλο γάρ ἐστι τὸ κινοῦν καὶ ἄλλο τὸ κινούμενον, καὶ ἄνισα ταῦτα καὶ ἀνώμαλα. καὶ διὰ ταῦτα συνίσταται ἡ κίνησις περὶ τὸ κινούμενον ἀπὸ τοῦ κινοῦντος, κατ' αὐτὴν τὴν ἀνωμαλότητα παραγομένη οὐκ ἐν τῷ ὡρίσθαι κατὰ τὴν ἀνωμαλότητα, ἐν δὲ τῷ ἀορίστως κατὰ τὸ μᾶλλον προϊέναι ἐν τῇ ἀνωμαλότητι· σύμμιξις γὰρ ἀπὸ τοῦ ὡρισμένου καὶ ἀορίστου τὴν κίνησιν ὑφίστησιν. ἀρχὴ γὰρ ἐγγίνεται τῆς μεταβολῆς ἡ ἀνωμαλία καὶ διαφορὰ τοῦ μὲν κινοῦντος πρὸς τὸ κινούμενον, τῆς δὲ ἐνεργείας πρὸς τὴν δύναμιν, τῆς δὲ ἀρχῆς πρὸς τὰ μέσα καὶ τὴν τελευτήν, πάντων δὲ τούτων πρὸς ἅπαντα διαφόρως ἐπὶ τῆς κινήσεως διακειμένων. καὶ γὰρ ἕως μένῃ τι τὸ αὐτὸ καὶ ἕν, οὐ πέφυκε κινεῖσθαι. ὥστε εἰκότως τὰ μὲν ἕτερα καὶ ἄνισα

καὶ μὴ ὄντα τὰ ἤδη ἑστηκότα ἐν τούτῳ οὐ κινεῖται, τὰ δὲ ἑτεροιούμενα καὶ ἀνισούμενα καὶ οὐσιούμενα ταῦτα κινεῖται σπεύδοντα πρὸς τὸ διάφορον ἀεὶ καὶ ἕτερον. [35]

in Ph 9 434 κἂν εἰς τὰ ἄνισα οὖν ἐκ τῶν ἴσων γίνηται ἡ μεταβολὴ κατὰ τὸ ἀοριστaίνειν, παρὰ τὸ ἴσον καὶ τὸ ἀνισοῦσθαι καὶ τὸ ἀφίστασθαι ἀπὸ τοῦ ἴσου γίνεται ἡ μεταβολή. ἐπεὶ καθόσον γε ἕστηκεν αὕτη ἡ ποιότης τοῦ ἴσου, οὐ κινεῖται ἀπὸ τοῦ ἴσου ἢ εἰς τὸ ἴσον. ἔπειτα οὐ καθ' ἓν ἡ μεταβολὴ θεωρεῖται τὸ ἀπό τινος ἢ εἴς τι, κατὰ τὸ συναμφότερον δὲ τὸ ἀπό τινος ἅμα καὶ εἴς τι. καὶ ἡ καθ' ἑτεροίωσιν ἄρα ἐνέργεια τὰ δύο συνείληφεν. ἀλλὰ μὴν ἥ γε τῶν ἄκρων σύλληψις ἀνομοίων ἐστὶ καὶ διαφερόντων περιοχή. καὶ ἕως ἂν αὕτη παρῇ, κινεῖσθαι ἀνάγκη τὸ ταύτης μετέχον. οὕτω δὴ οὖν ἡ κίνησις ἀόριστος οὖσα εἰς τὰ στερητικὰ τίθεται. ἔστι δὲ τοῦ μὲν ὁμαλοῦ τὸ ἀνώμαλον, τοῦ δὲ ἴσου τὸ ἄνισον, τοῦ δὲ ταὐτοῦ τὸ ἕτερον, τοῦ δὲ ὄντος τὸ μὴ ὂν στερητικά. ὥστε εἰκότως ἐν τούτοις ἡ κίνησις θεωρεῖται. καθ' ὅσον γὰρ ἐστέρηται τοῦ εἴδους καὶ ἐφίεται αὐτοῦ καὶ σπεύδει εἰς αὐτὸ ἐφικέσθαι, κατὰ τοσοῦτον κινεῖται τὰ κινούμενα. εἰκότως ἄρα ἐν τῇ στερήσει τὴν κίνησιν ὑποτίθενται οἱ Πυθαγόρειοι. καὶ ἀόριστον δὲ αὐτὴν λέγουσιν ὡς μήτε ὕλην οὖσαν καθ' αὐτὴν μήτε εἶδος μήτε δύναμιν μήτε ἐνέργειαν, σύμμικτον δέ τι ἀπὸ τούτων καὶ μεταξὺ καὶ μέσον ὑπάρχον τοιοῦτον οἷον μηδέτερον εἶναι. καὶ τὸ μὴ ὂν οὕτως αὐτῇ ὑπάρχει ὡς ἂν μήτε δυνάμει οὖσῃ μήτε ἐνεργείᾳ, ὁδευούσῃ δὲ ἀπὸ θατέρου εἰς θάτερον. καὶ τὸ ἀτελὲς οὖν ἐν τῇ περὶ αὐτὴν ἐνεργείᾳ τοιοῦτον ἂν εἴη, ὡς μηδέπω τὴν ἐνέργειαν καὶ τὸ εἶδος ἔχειν. καὶ τὸ πάντων αὐτῆς ἐφαπτόμενον καὶ ἐν ὅλοις μέσον τοιοῦτον ἂν εἴη, ὡς μήτε εἶδος εἶναι μήτε στέρησις μήτε δύναμις μήτε ἐνέργεια τελεία. δύσληπτος δέ τις περὶ ταῦτα πάντα ἐνέργεια, χωριστὴ πάντων τούτων καὶ ἄλλον τρόπον μετὰ πάντων ὑπάρχουσα καὶ ἐν τῷ δυνάμει παροῦσα καὶ ἕως ἐστὶν ἡ δύναμις, παυσαμένου δὲ αὐτοῦ μηκέτι μηδαμῶς ὑφεστῶσα. ἀλλ' εἰ μήτε ἐν δυνάμει μήτε ἐνεργείᾳ, πῶς ἐνέργεια λέγεται ἡ κίνησις; ἢ οὐχ ἁπλῶς ἐνέργεια, ἀλλ' ἐνέργεια ἀτελής, οὐχ ὡς μεταβολὴ ἀτελής, ἀλλ' ἐντελέχεια ἀτελὴς καὶ εἶδος ἀτελές. διαφέρει δὲ ἡ κίνησις τοῦ τε ἐνεργείᾳ καὶ τῆς τελείας ἐνεργείας, ὅτι ἐπὶ μὲν τούτων ἔφθαρται τὸ δυνάμει, ἐπὶ δὲ τῆς κινήσεως μένοντος τοῦ δυνάμει ἡ τῆς κινήσεως ἐνέργεια ἐπιτελεῖται. ἀλλ' ἐπὶ τὰ ἑξῆς ἰτέον. p. 202a2 Κινεῖται δὲ καὶ τὸ κινοῦν ἕως τοῦ ὥστε ἅμα καὶ πάσχε ι . Εἰπὼν πρότερον ὅτι τὸ κινοῦν φυσικῶς καὶ αὐτὸ κινητόν ἐστι (πᾶν γὰρ τὸ τοιοῦτον κινεῖ κινούμενον), βούλεται νῦν ἅμα μὲν τεκμήρια παραθέσθαι ἐναργῆ τῶν ἐν τῷ κινεῖν ἀντικινουμένων, ἅμα δέ, ὥς φησιν Ἀλέξανδρος, καὶ χωρίσαι τὸ θεῖον σῶμα τοῦ ἀντικινεῖσθαι καὶ ἀντιπάσχειν. ἐνὶ δὲ τεκμηρίῳ ἔοικε χωρίζειν τὸ φυσικῶς κινοῦν καὶ ἀντικινούμενον ἐν τῇ γενέσει τοῦ τε ἀκινήτως κινοῦντος, ὥσπερ τῆς πρώτης καὶ νοερᾶς οὐσίας, καὶ τοῦ ἀεικινήτως, ὥσπερ τῶν οὐρανίων. [35]

in Ph 9 435 καὶ γὰρ τὸ μὲν φυσικῶς κινοῦν δυνάμει ὂν κινητὸν κινεῖ (διὸ καὶ ἀντικινεῖται), καὶ οὐ κινητὸν μόνον δυνάμει ἐστίν, ἀλλὰ καὶ κινητικόν. ἡ δὲ πρώτη οὐσία παντελῶς τοῦ δυνάμει καθαρεύει καὶ κατὰ τὸ κινεῖσθαι καὶ κατὰ τὸ κινεῖν. καὶ οὔτε κινητόν ἐστιν ὅλως παντάπασιν ἀκίνητον ὂν οὔτε κινητικὸν δυνάμει· πάσης γὰρ ἀτελείας καὶ τοῦ δυνάμει παντὸς ἐξῄρηται. οὐδέποτε οὖν δυνάμει κινητικὴ ἔσται, οὐδὲ ποτὲ μὲν ποτὲ δὲ οὔ, οὐδὲ τοῖς μὲν τοῖς δὲ οὔ. καὶ τούτῳ οὖν διορίζεται τοῦ ἀκινήτως κινοῦντος τὸ φυσικῶς κινοῦν, καὶ ἔτι μέντοι τῷ κἂν ἀκίνητόν ποτε μένῃ τὸ φυσικῶς κινοῦν καὶ δυνάμει κινητόν, μὴ ὁμοίαν εἶναι τὴν ἀκινησίαν τούτου τε καὶ τῆς πρώτης οὐσίας. ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῶν φυσικῶν ὡς ποτὲ κινουμένων εἶναι τὴν ἀκινησίαν καὶ διὰ τοῦτο ἠρεμίαν λέγεσθαι. ᾧ γὰρ ἡ κίνησις ὑπάρχε ι , τούτου ἡ ἀκινησία ἠρεμία ἐστί ν. ἐπὶ δὲ τῆς πρώτης οὐσίας ἀκινήτου παντάπασιν οὔσης ἡ ἀκινησία οὐκ ἔστιν ἠρεμία, ἀλλὰ ταὐτότης καὶ ἀμετάβλητος ἀεὶ κατάστασις. καὶ τῶν οὐρανίων δὲ τοῖς αὐτοῖς τεκμηρίοις διακρίνοι ἂν τὰ ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ, οὔτε γὰρ ἀντικινεῖται ἐκεῖνα κινοῦντα. κἂν γὰρ κινῆται καὶ αὐτὰ ὑπὸ τῶν ἀκινήτων αἰτίων, ἀλλ' οὐχ ὑπὸ τῶν κινουμένων ὑπ' αὐτῶν ἀντικινεῖται. καὶ οὐδὲ δυνάμει

κινητά ἐστιν ἀεὶ κινούμενα, εἰ μὴ πρὸς ἄλλην τις καὶ ἄλλην κίνησιν τὸ δυνάμει λαμβάνοι, διότι ἄλλοτε ἐν ἄλλῳ τόπῳ κινοῦνται. ἀλλ᾽ οὐδὲ ἠρεμεῖ ταῦτα, ὥσπερ οὐδὲ αἱ πρῶται οὐσίαι, πλὴν ὅτι ἐκεῖναι μὲν οὐκ ἠρεμοῦσι, διότι οὐδὲ κινεῖσθαι πεφύκασιν. ᾧ γὰρ ἡ κίνησις ὑπάρχει, τούτου ἡ ἀκινησία ἠρεμία ἐστί. ταῦτα δὲ οὐκ ἠρεμεῖ, διότι ἀεικίνητά ἐστιν. ὅτι δὲ ᾧ ἡ κίνησις ὑπάρχε ι , τούτου ἡ ἀκινησία ἠρεμία ἐστ ί, καὶ οὐχὶ ἡ τῶν πάντῃ ἀκινήτων ἀκινησία, δείκνυσιν οἶμαι ἐκ τοῦ τὸ κινεῖν ἐνεργεῖν εἶναι τὸ κινητικὸν πρὸς τὸ κινητὸν ᾗ κινητόν, τουτέστι καθό ποτε πρὸ τοῦ ἐνεργεῖσθαι δυνάμει μόνον ὂν ἀκίνητον καὶ ἠρεμοῦν ἐστι, καθ᾽ ἣν μέλλει κινεῖσθαι κίνησιν. τὸ γὰρ ἠρεμοῦν οὕτως ἀκίνητον, ὡς καὶ κινούμενόν ποτε. τὸ δὲ οὕτως πρὸς τοῦτο ἐνεργοῦν φυσικὸν καὶ σωματικὸν ὑπάρχον θίξει κινεῖ, διότι αἱ ἐν τούτοις τοῖς σώμασι δραστικαὶ καὶ παθητικαὶ ποιότητες ἐν ὑποκειμένοις οὖσαι τοῖς σώμασιν ἀχωρίστως αὐτῶν ἐνεργοῦσιν. ἔχον δὲ καὶ αὐτὸ ἐν ἑαυτῷ τὸ δυνάμει κατὰ μὲν τὸ ἐνεργείᾳ ποιεῖ, κατὰ δὲ τὸ δυνάμει πάσχει. διὸ καὶ ἀντικινεῖται τὸ οὕτως κινοῦν. τῆς γὰρ αὐτῆς ὕλης ὄντα καὶ τῆς ὑπὸ τὸ αὐτὸ προσεχὲς γένος ἐναντιώσεως. καὶ τὸ μὲν τῶν ἐναντίων ἐνεργείᾳ ἔχον ἑκάτερον, τὸ δὲ δυνάμει, θερμαίνει μὲν τὸ ἐνεργείᾳ μὲν θερμὸν δυνάμει δὲ ψυχρόν, θερμαίνεται δὲ ὑπὸ τούτου τὸ ἐνεργείᾳ μὲν ψυχρὸν δυνάμει δὲ θερμόν· διὸ καὶ αὐτό, καθόσον ἐνεργείᾳ μὲν ψυχρόν ἐστι δυνάμει δὲ θερμόν, ἀντιψύχει θερμαινόμενον. [35]

in Ph 9 436 εἰ οὖν ἡ κίνησις ἀποδέδοται ἐνέργεια τοῦ δυνάμει καθὸ δυνάμει, ἐνεργεῖται δὲ ὑπὸ τοῦ ἐνεργείᾳ θιγγάνοντος καὶ ἔχοντός τι καὶ αὐτοῦ δυνάμει, δῆλον ὅτι τὸ ποιοῦν οὕτως καὶ πάσχει καὶ τὸ κινοῦν ἀντικινεῖται. δυνατὸν δὲ καὶ συλλογιστικῶς προαγαγεῖν τὸν λόγον οὕτως· τὸ φυσικῶς ἤτοι γενητῶς κινοῦν διὰ μὲν τὸ μὴ ἀεὶ ἐνεργείᾳ εἶναι ὅπερ ἐστὶ δυνάμει κινητόν ἐστι, διὰ δὲ τὸ σωματικὸν εἶναι θίξει κινεῖ· τὸ δὲ δυνάμει κινητὸν καὶ θίξει κινοῦν ἀντιπάσχει καὶ ἀντικινεῖται, τὸ μὲν λεπτομερέστερον διακρῖνον μὲν τὸ παχυμερέστερον, συγκρινόμενον δὲ ὑπ᾽ αὐτοῦ, τὸ δὲ παχυμερέστερον τοὐναντίον. Ἰστέον δὲ ὅτι ὁ μὲν Ἀσπάσιος οὕτως γράφει τὴν λέξιν· κινεῖται δὲ καὶ τὸ κινοῦ ν , ὥσπερ εἴρητα ι , πᾶν τὸ δυνάμει ὂν κινητικό ν. καὶ συνᾴδει τούτῳ τὸ μετ᾽ ὀλίγον ἐπαγόμενον οὕτω· τὸ γὰρ πρὸς τοῦτο ἐνεργεῖ ν , ᾗ τοιοῦτο ν , αὐτὸ τὸ κινεῖν ἐστι · τοῦτο δὲ ποιεῖ θίξε ι , ὥστε ἅμα καὶ πάσχε ι. δυνάμει γὰρ ὂν κινητικὸν καὶ θίξει κινοῦν, ὅταν κινῇ, καὶ ἀντικινεῖται· τοιαῦτα γὰρ τὰ ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος οἶδε μὲν καὶ ταύτην τὴν γραφὴν καὶ ἐξηγεῖται προσφόρως αὐτὴν ὡς ὑφ᾽ ἑτέρων νομιζομένην, πρώτην δὲ τίθησι τὴν ἑτέραν τὴν λέγουσαν κινεῖται δὲ καὶ τὸ κινοῦ ν , ὥσπερ εἴρητα ι , πᾶν τὸ δυνάμει ὂν κινητό ν. καὶ σαφεστέρα ἐστὶν αὕτη διορίζουσα ποῖα τῶν κινούντων ἀντικινεῖται, ὅτι οὐ πάντα. οὔτε γὰρ τὰ πάντῃ ἀκίνητα οὔτε τὰ ἐνεργείᾳ ἀεὶ κινούμενα, ἀλλ᾽ ὅσα κινοῦντα δυνάμει, δυνάμει καὶ αὐτὰ κινητά ἐστιν. Εἰπὼν δὲ ταῦτα συνεπεράνατο πάλιν τὸν ὁρισμὸν τῆς κινήσεως διὰ τοῦ διὸ ἡ κίνησις ἐντελέχεια τοῦ κινητοῦ ᾗ κινητό ν. “καὶ δοκεῖ, φησὶν Ἀλέξανδρος, σαφέστερον νῦν λέγειν τί ποτέ ἐστιν ἡ κίνησις ἤπερ ὅτε ἔλεγεν αὐτὴν ἐντελέχειαν τοῦ δυνατοῦ ᾗ δυνατόν. καὶ γὰρ τὸ μὲν δυνάμει ἐν πάσαις ἐστὶ ταῖς κατηγορίαις· οὐ πᾶσα δὲ ἡ τοῦ δυνατοῦ ᾗ δυνατὸν ἐντελέχεια κίνησίς ἐστι. τὰ γοῦν πρός τι δυνάμει μέν ἐστι, καθὸ δυνάμει ἐνεργείᾳ γίνεται, οἷον διπλάσιον δυνάμει ὂν ἐνεργείᾳ γίνεται, καὶ οὐκ ἀνάγκη αὐτὸ κινεῖσθαι, ἀλλὰ τῷ οὗ διπλάσιόν ἐστι παρατίθεσθαι αὐτῷ. καὶ οὕτως γίνεται ἐκ τοῦ δυνάμει ἐνεργείᾳ, οὐ μὴν κινεῖται. πᾶν μέντοι εἴ τι κινεῖται, τοῦτο ἐκ τοῦ δυνάμει ἐπὶ τὸ ἐνεργείᾳ παραγίνεται. καὶ κατὰ τοῦτο ἐπὶ πλέον ἂν εἴη ἡ τοῦ δυνατοῦ ᾗ δυνατὸν ἐντελέχεια τῆς κινήσεως.” ταῦτα δὲ εἰπὼν ὁ Ἀλέξανδρος ἐφιστάνει καλῶς λέγων, ἅπερ καὶ πρότερον παρεθέμην· “ἢ καὶ ἐπὶ τοῦ πρός τι τὸ μὲν δυνάμει διπλάσιον οὐ κεκίνηται. [35]

in Ph 9 437 τὸ μέντοι δυνάμει ἥμισυ ἐκινήθη καὶ ἐγένετο ἐνεργείᾳ, ἵνα τοῦτο διπλάσιον γένηται. οὐκ ἦν δὲ ἄλλη δύναμις ἡ τοῦ δυνάμει διπλασίου καὶ ἡ τοῦ δυνάμει ἡμίσεος. ὥστε κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς δυνάμεως καὶ ἐν ἐκείνοις ἡ κίνησις μιᾶς τῆς κατὰ τὸ ὑποκείμενον δυνάμεως οὔσης, ἣ τὰς

διαφόρους τῶν πρός τι σχέσεις ἐποίει." ταῦτα τοίνυν αὐτῇ λέξει τοῦ Ἀλεξάνδρου γράφοντος ἀξιῶ μεμνῆσθαι τῶν πρότερον εἰρημένων παρ' ἐμοῦ, ὅτε καὶ κατὰ τὰ πρός τι κίνησιν ἔλεγον γίνεσθαι καὶ μὴ μόνον κατὰ τὰς τέτταρας κατηγορίας. σαφῶς γὰρ ἐν τούτοις ὁ Ἀλέξανδρος ὁμολογεῖ, κἂν τὸ ἕτερον τῶν πρός τι κινηθῇ, κινεῖσθαι καὶ θάτερον διὰ τὸ μίαν εἶναι τὴν σχέσιν. ὁ δὲ Θεμίστιος καὶ ἐνταῦθα ἀξιοῖ μὴ εἶναι κίνησιν κατὰ τὰ πρός τι, διότι ἡ κατὰ τὰ πρός τι ἐνέργεια οὐ διασῴζει τὸ δυνάμει, ἀλλὰ ἀθρόως γίνεται ἡ μεταβολὴ ἐκ τοῦ δυνάμει εἰς ἐντελέχειαν. οὐ γὰρ κατ' ὀλίγον γίνεται δεξιόν, ἀλλ' ἀθρόως. "δεῖ, οὖν φησι, πρῶτον δεικνύναι τὴν ἐνέργειαν τὴν ἀτελῆ καὶ οὕτως τὸν ὅρον ἐλέγχειν." ἀλλ' εἰ μὲν ἄχρονος ἡ ἐκ τοῦ δυνάμει εἰς τὸ ἐνεργείᾳ μεταβολή, τί ἄτοπον καὶ τὴν κίνησιν ἄχρονον εἶναι τὴν κατὰ τὸ πρός τι; εἰ δὲ ἐν χρόνῳ γίνεται τὰ ἐν γενέσει καὶ συνῄρηται ὁ χρόνος, οὐ παρὰ τοῦτο ἀπώλετο ἡ κίνησις. "ἢ οὖν, φησὶν Ἀλέξανδρος, τὸ δυνάμει ὡς εἰς σαφέστερον τὸ κινητὸν μετέλαβεν ἢ εἴ τις βιάζοιτο ἐπὶ πλέον εἶναι τὸ δυνάμει ἐν πάσαις ὂν ταῖς κατηγορίαις, εὐλόγως δόξει ἐπὶ τὸν ἰδιαίτερον λόγον τῆς κινήσεως μετεληλυθέναι τοῦ κινητοῦ ᾗ κινητὸν ἐντελέχειαν λέγων." καὶ ἄλλην δὲ χρείαν λέγει τῆς εἰς τὸ κινητὸν μεταλήψεως ὁ Ἀλέξανδρος. "ἐπειδὴ γὰρ βούλεται μὲν δεῖξαι τὴν κίνησιν ἐν τῷ κινουμένῳ, καὶ τὸ κινοῦν δὲ φυσικῶς δυνάμει ὂν κινητικὸν ἐντελεχείᾳ γίνεται τοιοῦτον, ὅταν ἐνεργῇ πρὸς τὸ κινητόν, ἀλλ' οὐκ ἔστι κινούμενον οὐδὲ ἡ κίνησις ἐν αὐτῷ, εἰκότως τὸ κινητὸν ἔλαβεν ἐν ᾧ ἡ κίνησίς ἐστι, καὶ οὐχὶ τὸ κινητικόν, ὑφ' οὗ ἡ κίνησις ἐν τῷ κινητῷ ἐγγίνεται. καὶ ἐξισάζοντα τὸν ὅρον ἐποίησε μεταλαβὼν τὸ δυνάμει εἰς τὸ κινητόν." Τινὲς δὲ αἰτιῶνται τὸν ὅρον τῆς κινήσεως, διότι τῷ κινητῷ ὄντι, ὥς φασιν, ὁμοίως ἀδήλῳ τῇ κινήσει καὶ γνωριζομένῳ διὰ τῆς κινήσεως προσκέχρηται. ἀπολογεῖται δὲ ὁ Ἀλέξανδρος λέγων ὅτι "εἰ ἡ κίνησις τῶν πρός τί ἐστι (τοῦ γὰρ κινητοῦ ἡ κίνησις), τοῖς δὲ πρός τι τὸ εἶναι ταὐτόν ἐστι τῷ πρός τί πως ἔχειν, εἰκότως τὴν κίνησιν ὁριζόμενος παρέλαβε τὸ κινητόν, πρὸς ὃ τὸ εἶναί ἐστιν αὐτῆς. ὅλως δὲ οὐδὲ ἤρτηται τοῦ κινητοῦ ἡ τῆς κινήσεως γνῶσις, ἀλλὰ τοσοῦτον μόνον ἐνδείκνυται τὸ κινητόν, ὅτι τοῦ πεφυκότος ἐστὶν ἐνέργεια καθὸ πέφυκε, πεφυκότος δὲ κινεῖσθαι, καὶ οὐ κατ' ἄλλο τι. [35]

in Ph 9 438 τὸ γὰρ οἰκοδομητὸν ὅταν ἐνεργῇ καθὸ πέφυκε, μένοντος τοῦ πεφυκέναι οἰκοδομεῖται. οὕτως δὲ καὶ τὸ κινητὸν κινεῖται πᾶν. μήποτε δὲ μετὰ τὴν πολυειδῆ τοῦ ὁρισμοῦ διάπτυξιν εἰς σαφεστέραν παράδειξιν οὐδὲν ἄτοπον ἦν αὐτὸν καὶ οὕτως προαγαγεῖν ἀντὶ τοῦ δυνατοῦ τὸ κινητὸν τιθέντα. τὴν δὲ ἐνέργειαν ταύτην θίξει τοῦ κινητικοῦ πρὸς τὸ κινητὸν γίνεσθαί φησι. καὶ ἐπὶ μὲν τῶν φυσικῶς καὶ σωματικῶς κινουμένων ἀλλήλων ἅπτεσθαί φησι τό τε κινοῦν καὶ τὸ κινούμενον. ἐπὶ δὲ τῆς ἀπὸ τοῦ ἀσωμάτου κινήσεως τὸ μὲν κινοῦν ἀσώματον ὂν ἅπτεσθαι λέγει τοῦ κινουμένου, κοινότερον τὴν ἁφὴν ἐπὶ ἀσωμάτου λέγων, ὡς λέγομεν ἧφθαι τὴν λοιδορίαν ἡμῶν, οὐκέτι μέντοι καὶ τὸ κινούμενον σῶμα ἧφθαι τοῦ κινοῦντος· οὐδὲ γὰρ ἡμεῖς ἅπτεσθαι τῆς λοιδορίας λεγόμεθα. εἰ δὲ καὶ τὸ κινοῦν καθὸ δυνάμει ἐστὶν ἀντικινεῖται, καὶ διὰ τοῦτο δείκνυται βεβαιότερον ὅτι ἡ κίνησις ἐντελέχεια τοῦ κινητοῦ ἐστιν ᾗ κινητόν. p. 202a9 Εἶδος δὲ ἀεὶ οἴσεταί τι τὸ κινοῦν ἕως τοῦ ποιεῖ ἐκ τοῦ δυνάμει ὄντος ἀνθρώπου ἄνθρωπο ν . Δείξας ὅτι τὸ κινούμενον, ἕως ἂν κινῆται, φυλάττει τὸ ἀτελὲς καὶ τὸ δυνάμει, εἰκότως ἐπισημαίνεται περὶ τοῦ κινοῦντος, ὅτι τοῦτο τέλειον εἶναι χρὴ καὶ εἶδος ἔχειν. τὰ γὰρ κατὰ φύσιν καὶ προσεχῶς κινοῦντά τε καὶ ποιοῦντα ὅμοια ἑαυτοῖς ποιεῖ καὶ εἰς τὸ οἰκεῖον εἶδος ἄγει τὰ κινούμενα ὑφ' ἑαυτῶν. διὸ εἰ μὲν κατ' οὐσίαν κινεῖται τὸ κινούμενον, οὐσίαν χρὴ εἶναι τὸ κινοῦν, εἰ δὲ κατὰ ποιότητα, ποιόν, εἰ δὲ κατὰ ποσότητα, ποσόν. οἷον ὁ ἐντελεχείᾳ ἄνθρωπος ποιεῖ ἐκ τοῦ δυνάμει ὄντος ἀνθρώπου ἄνθρωπο ν. τέλειον γὰρ ὂν τὸ κινητικὸν ἀρχὴ καὶ αἴτιον ποιητικόν ἐστι τῆς κινήσεως. ἀλλὰ πῶς ἐπὶ τοῦ κατὰ τόπον κινητικοῦ; οὐ γὰρ τόπος οὐδὲ ἐν τόπῳ ἔσται τὸ κατὰ τόπον κινοῦν, ὥσπερ οὐσία τὸ κατ' οὐσίαν καὶ ποιὸν τὸ κατὰ ποιόν. ἢ ἐν τελειότητι μὲν ἀνάγκη καὶ ἐπ' ἐκείνων εἶναι τὸ κινοῦν, οὐ μὴν καὶ ἐν τόπῳ. ἡ γοῦν ψυχὴ κινεῖ

μὲν τὸ σῶμα τοπικὴν κίνησιν, οὐ μὴν ἐν τόπῳ οὖσα. καὶ ἴσως διὰ τοῦτο ὁ Ἀριστοτέλης ἀσφαλέστερον ποιῶν οὐκ εἶπεν ὅτι εἶδος οἴσεται τὸ κινοῦν οἷον καὶ τὸ κινούμενον, ἀλλ᾽ ἤτοι τόδε ἢ τοιόνδε ἢ τοσόνδ ε. εἰ μὴ ἄρα πάντως μὲν τὸ αὐτὸ εἶδος εἶναι χρὴ ἀπὸ τοῦ ποιοῦντος τῷ γινομένῳ ἐντιθέμενον, ἀλλ᾽ οἰκείως ἐν ἑκατέρῳ. καὶ γὰρ ὁ οἰκοδόμος οἰκοδομεῖ κατὰ τὴν ἐν ἑαυτῷ οἰκίαν, καὶ ἡ ψυχὴ κινεῖ κατὰ τόπον, οὐ κατὰ τὴν τυχοῦσαν ἐν ἑαυτῇ αἰτίαν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐν ἑαυτῇ αἰτίαν τῆς τοπικῆς κινήσεως ἔχουσαν τὸ αὐτὸ εἶδος ὡς ἐν ἐκείνῃ. p. [35]

in Ph 9 439 202a13 Καὶ τὸ ἀπορούμενον δὲ φανερόν ἕως τοῦ καὶ ἐπὶ τοῦ κινοῦντος καὶ κινουμένο υ . Μετὰ τὸ ἀποδοῦναι τὸν τῆς κινήσεως ὁρισμὸν καὶ τὴν προσήκουσαν αὐτοῦ διάρθρωσιν ποιήσασθαι μεταβαίνει λοιπὸν ἐπὶ τὸ δεύτερον τῶν περὶ κινήσεως προβλημάτων ζητῶν καὶ διακαθαίρων, ἐν τίνι ἐστὶν ἡ κίνησις, πότερον ἐν τῷ κινοῦντι ἢ ἐν τῷ κινουμένῳ, ἢ ἀπὸ τοῦ κινοῦντος ἐν τῷ κινουμένῳ, ὡς ἔχει ἡ τῶν πρός τι σχέσις. διὰ τοῦτο καὶ τὴν τοῦ πρός τι σχέσιν διέλαβεν. ἐπειδὴ γὰρ συμβεβηκός τί ἐστιν ἡ κίνησις, ἀνάγκη πάντως ἔν τινι αὐτὴν εἶναι οὐσίᾳ. ἐπεὶ οὖν καὶ ἐν τῷ τοῦ κινοῦντος ὀνόματι καὶ ἐν τῷ τοῦ κινουμένου ἐμφαίνεται ἡ κίνησις, ἀπορίας ἄξιον ἐδόκει, πότερον ἐν τῷ κινοῦντί ἐστιν ἢ ἐν τῷ κινουμένῳ ἢ ἐν ἀμφοτέροις. ἢ ἐπειδὴ τὸ μὲν κινοῦν ποιοῦν τί ἐστι, τὸ δὲ κινούμενον πάσχον, διαιρουμένης τῆς κινήσεως εἴς τε ποίησιν καὶ εἰς πάθησιν ἡ μὲν ποίησις ἐν τῷ ποιοῦντί ἐστιν, ἡ δὲ πάθησις ἐν τῷ πάσχοντι. λέγει οὖν ὅτι καὶ τὸ ἀπορούμενον ἐν τούτοις λέλυται ἐκ τοῦ τῆς κινήσεως ὁρισμοῦ. φανερὸν γὰρ ὅτι ἐν τῷ κινητῷ ἐστιν ἡ κίνησις, εἴπερ ἐντελέχειά ἐστι τοῦ κινητοῦ ὑπὸ τοῦ κινητικο ῦ. “ὑπεναντιοῦσθαι δέ, φησὶν Εὔδημος, τοῖς λέγουσιν ἐν τῷ πάσχοντι καὶ κινουμένῳ εἶναι τὴν κίνησιν τὸ περὶ τὰς αἰσθήσεις· λέγομεν γὰρ ὁρᾷ ὁρᾶται ὅρασις, ἀκούει ἀκούεται ἄκουσις· δοκεῖ οὖν ἡ ὅρασις ἐν τῷ ὁρῶντι εἶναι, καὶ ἡ ἄκουσις ἐν τῷ ἀκούοντι· ὁμοίως καὶ αἱ γεύσεις καὶ αἱ λοιπαί. ταῦτα δὲ ἐν τῇ τοῦ ποιοῦντος καὶ κινοῦντος εἶναι δοκεῖ συστοιχίᾳ. ἀπατώμεθα δέ, φησί, τῇ λέξει ἐπακολουθοῦντες καὶ μὴ ἐννοοῦντες ὅτι τὸ αἰσθανόμενον πάσχει.” ἀλλὰ διὰ τί οὐκ ἔστιν ἐνέργεια καὶ τοῦ κινοῦντος; εἰ γὰρ πρότερον κινητικὸν ὂν τοῦτο δυνάμει κινοῦν ἐστιν, ἀνάγκη, ὅταν κινοῦν ἐνεργείᾳ γένηται, τότε κινεῖν καὶ ἐνεργεῖν κατὰ τὸ κινεῖν. διὰ τί οὖν ἡ τοῦ κινητοῦ ἐνέργεια κίνησίς ἐστι καὶ μὴ μᾶλλον ἡ τοῦ κινοῦντος; ἢ οὐκ ἄλλη ἐστὶν ἡ τοῦ κινητικοῦ ἐνέργεια. ἔστι γὰρ κινητικὸν ἐνεργητικὸν τοῦ κινητοῦ. Μία οὖν ἡ ἀμφοῖν ἐνέργεια, ὡς μὲν ἀπὸ τοῦ κινοῦντος ἐνέργεια λεγομένη κυριώτερον, ὡς δὲ ἐν τῷ κινουμένῳ πάθος μᾶλλον ἤπερ ἐνέργεια. ἐνέργεια δὲ ἴσως καὶ αὕτη λέγεται, καθόσον κἂν ἔξωθεν ἔχῃ τὴν ἀρχήν, ἀλλ᾽ ὑπὸ τῆς ἐν αὐτῷ φύσεως ἔχει τὸ κινεῖσθαι κατὰ τὴν οἰκείαν ἐπιτηδειότητα. ὡς οὖν τὸ διάστημα τοῦ ἑνὸς πρὸς δύο καὶ δύο πρὸς ἓν καὶ τὸ ἄναντες καὶ τὸ κάταντες ἓν μέν ἐστι τῷ ὑποκειμένῳ, δύο δὲ κατὰ τὸν λόγον, ἀπὸ μὲν τοῦ ἑνὸς πρὸς τὰ δύο ἥμισυ, ἀπὸ δὲ τῶν δύο πρὸς τὸ ἓν διπλάσιον, οὕτως ἔχει καὶ ἐπὶ τοῦ κινοῦντος καὶ κινουμένου ἡ κίνησις, μία μὲν οὖσα τῷ ὑποκειμένῳ, ἄλλως δὲ ὡς ἀπὸ τοῦ κινοῦντος καὶ ἄλλως ὡς ἐν τῷ κινουμένῳ θεωρουμένη. [35]

in Ph 9 440 δῆλον δὲ ὅτι καὶ τὸ κινητικόν, ὅταν ἀπὸ τοῦ δυνάμει μεταβάλλῃ εἰς τὸ ἐνεργείᾳ ὑπὸ τοῦ ἐνεργείᾳ, τότε ὡς κινουμένῳ ἔνεστιν ἡ κίνησις ἀπὸ τοῦ κινοῦντος ἄλλη οὖσα παρὰ τὴν κίνησιν, ἣν αὐτὸ ἐνεργείᾳ ἤδη καὶ τέλειον γενόμενον κινεῖ τὸ ὑπ᾽ αὐτοῦ κινούμενον. ἓν οὖν ἐστι τῷ ὑποκειμένῳ ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ πάθος ἀρχομένη μὲν ἀπὸ τοῦ ἐνεργοῦντος, καὶ ἐκεῖθεν τὸ εἶδος ἐπιφέρουσα, ἐνστηριζομένη δὲ τῷ πάσχοντι, καὶ διατιθεῖσα τοῦτο κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ ποιοῦντος τοῦ εἴδους ἔνδοσιν οἷον πνοὴν εἰς ἄλλο, ὡς μήτε ἀπηλλάχθαι τοῦ ποιοῦντος μήτε ἐν αὐτῷ εἶναι, ἀλλ᾽ ἐξ ἐκείνου μέν, ἐν ἐκείνῳ δὲ οὐκ ἀποτετμημένην. καὶ εἰ μὲν ἀπὸ τοῦ ποιοῦντος καὶ κινοῦντος ἀρχοίμεθα, ποιεῖν καὶ κινεῖν ἐστιν, εἰ δὲ ἀπὸ τοῦ πάσχοντος καὶ κινουμένου, πάσχειν καὶ κινεῖσθαι. ἰστέον δὲ ὅτι ἐν τούτῳ τῷ χωρίῳ οἱ μὲν πολλοὶ σαφέστερον οὕτω γράφουσι ταύτην τὴν λέξιν· ἐντελέχεια γάρ ἐστι τούτου ὑπὸ τοῦ κινητικο ῦ, ὁ δὲ Ἀνδρόνικος οὕτως· ἐντελέχεια γάρ ἐστι τοῦ κινητοῦ καὶ ὑπὸ τούτο υ. καὶ ἐξηγεῖται ὅτι κἂν

ἔξωθεν ᾗ τὸ κινοῦν, ἐκ τῆς ἐνούσης δυνάμεως εἰς ἐνέργειαν ἀγόμενον, ὑφ' ἑαυτοῦ κινεῖσθαι δοκεῖ τὸ κινούμενον. p. 202a21 Ἔχει δ ' ἀπορίαν λογικὴν ἕως τοῦ ὁμώνυμος ἂν εἴ η . Εἰπὼν πρότερον τὰ ἑαυτῷ δοκοῦντα περὶ τῆς κινήσεως, ὅτι μία ἐστὶν ἀπὸ τοῦ κινοῦντος ἐν τῷ κινουμένῳ, ἐφεξῆς τὴν περὶ τούτου ἀπορίαν ἐνοχλοῦσαν τοῖς μὴ οὕτως ἐκδεχομένοις, ὡς αὐτὸς εἶπε, διαρθροῖ. ἣν λογικὴν καλεῖ, ἢ ὡς ἐξ ἐνδόξων προϊοῦσαν ἢ ὡς ἐν λόγῳ μόνῳ τὸ πιθανὸν ἔχουσαν καὶ οὐκ ἀπὸ τῶν πραγμάτων βεβαιουμένην (οὕτως γὰρ λόγοι λέγονται οἱ τοῦ Ζήνωνος οἱ πιθανῶς τὴν κίνησιν ἀναιροῦντες), ἢ λογικὴν λέγει τὴν κοινοτέραν καὶ οὐ προσεχῆ οὐδὲ ἰδίαν τοῦ προκειμένου οὐδὲ ἐξ οἰκείων ἀρχῶν· ἡ μὲν γὰρ ἐκ τῶν οἰκείων ἐπιχείρησις οὐ λογική, ὡς ἡ τὴν ψυχὴν ἀθάνατον ἐκ τοῦ αὐτοκινήτου δεικνῦσα (ἀπὸ γὰρ τῆς οὐσίας τῆς ψυχῆς βούλεται προϊέναι, ὥς φησιν ὁ Ἀλέξανδρος), ἡ δὲ ἐκ τοῦ τὰ ἐναντία ἐκ τῶν ἐναντίων γίνεσθαι τὸ ἀθάνατον δεικνῦσα λογική· οὐ γὰρ ἐξ οἰκείων καὶ προσεχῶν τῆς ψυχῆς πρόεισιν, ἀλλὰ διὰ κοινῶν, δι' ὧν καὶ ἄλλο ἂν δειχθείη τι οὕτως ἔχον καὶ μὴ ὁμογενὲς τῇ ψυχῇ. κἂν γὰρ καθολικῆς δεῖ προτάσεως ἐν ταῖς ἀποδείξεσιν, ἀλλ' οὐχ οὕτως εἶναι χρὴ κοινήν, ὅταν τὰ ἰδίως ὑπάρχοντα δεικνύωμεν, ὥστε καὶ τοῖς ἀνομογενέσιν ἁρμόττειν. τὰ μὲν οὖν παραδείγματα καλῶς ἐφήρμοσεν ὁ Ἀλέξανδρος. ἐκεῖνο δὲ ἐπισημαίνομαι διὰ τοὺς ἀληθείας ἐρῶντας, ὅτι ὁ ἀπὸ τῶν ἐναντίων ἐν Φαίδωνι λόγος οὐ τὴν ἀθανασίαν αὐτόθεν ἐπαγγέλλεται καταδεῖξαι τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ τὸ προϋπάρχειν μόνον τοῦ τῇδε βίου τὴν ψυχὴν καὶ τὸ ἐπιδιαμένειν. [35]

in Ph 9 441 Τὴν δὲ ἀπορίαν ἐκτίθεται πρῶτον διορίζων, ὅτι ἔστι τις ἐνέργεια καὶ τοῦ κινοῦντος καὶ τοῦ κινουμένου, ἤτοι τοῦ ποιητικοῦ καὶ τοῦ παθητικο ῦ, ὡς εἶναι δύο ἐνεργείας. ὃ πρώην μὲν ὡς ἐναργὲς ἔλαβεν εἰπὼν δεῖν εἶναι ἐντελέχειαν ἀμφοῖν, νῦν δὲ ἐκ τῆς ἑτερότητος τῶν ὀνομάτων, ὧν ἔχουσιν αἱ ἐνέργειαι. εἰ γὰρ ἡ μὲν ποίησις λέγεται, ἡ δὲ πάθησις, δύο ἂν εἶεν ἐνέργειαι. καὶ εἰ τὰ ἔργα αὐτῶν, καὶ τὰ τέλη τοῦ μὲν ποίημα τοῦ δὲ πάθος, ταῦτα δὲ διαφέροντα ἀλλήλων. ὧν δὲ τὰ ἔργα καὶ τὰ τέλη ἕτερα, τούτων καὶ αἱ ἐνέργειαι ἕτεραι ἐφ' αἷς τὰ τέλη. διορίσας οὖν ταῦτα, ἄρχεται λοιπὸν τῆς διαιρέσεως τῆς τὴν ἀπορίαν ἀναπλούσης οὕτως· εἰ ἄμφω κινήσεις εἰσὶν ἥ τε τοῦ κινοῦντος καὶ ἡ τοῦ κινουμένου, ἢ ἕτεραι τελέως αὗται ἢ οὐχ ἕτεραι· καὶ εἰ ἕτεραι, ἐπειδὴ συμβεβηκότα εἰσὶν αἱ κινήσεις, πάντως ἔν τινί εἰσιν οὐσίᾳ. ἐν τίνι οὖν δύο οὖσαι; ἢ γὰρ ἄμφω ἐν τῷ πάσχοντι καὶ ποιουμένῳ ἤτοι κινουμένῳ, ἢ ἡ μὲν ποίησις ἐν τῷ ποιοῦντι, ἡ δὲ πάθησις ἐν τῷ πάσχοντι. εἰ δέ τις καὶ τὴν πάθησιν ποίησιν βούλοιτο καλεῖν, διότι ἐνέργεια λέγεται καὶ αὐτή (ἐντελέχεια γὰρ τοῦ κινητοῦ), καλείτω μέν, ἀλλ' ἴστω ὅτι ὁμωνύμως αὕτη λέγεται ποίησις τῇ τοῦ ποιοῦντος ποιήσει, μενούσης τῆς ἑτερότητος κἂν τὰ ὀνόματα τὰ αὐτὰ εἴη. Τὸ δὲ τρίτον τμῆμα τῆς διαιρέσεως τὸ λέγον 'ἢ ἄμφω ἐν τῷ κινοῦντι' παραλέλοιπε καὶ ὡς ἐναργῶς ἄτοπον, διότι συνέβαινε τὸ κινούμενον μὴ κινεῖσθαι, εἰ μηδεμίαν ἔχει κίνησιν ἐν ἑαυτῷ, τὸ δὲ κινοῦν δύο ἔχον κινήσεις διπλῆν κινεῖσθαι κίνησιν, καὶ μέντοι διότι τὰ αὐτὰ συμβαίνει ἄτοπα καὶ τούτῳ τῷ τμήματι τῆς διαιρέσεως (καὶ ἔτι μᾶλλον) ἅπερ τῷ ἀμφοτέρας τὰς κινήσεις ἐν τῷ κινουμένῳ τιθέντι. καὶ ἄλλως δὲ δείξει προϊών, ὅτι καὶ τὴν ἑτέραν τῶν κινήσεων ἐν τῷ κινοῦντι λέγειν τὴν οἰκείαν αὐτῷ δοκοῦσαν ἄτοπον, εἰ δὲ τοῦτο ἄτοπον, πολὺ ἀτοπώτερον τὸ ἀμφοτέρας ἐν αὐτῷ τιθέναι. διὰ ταῦτα μὲν οὖν παρῆκεν ἐκεῖνο τὸ τμῆμα τῆς διαιρέσεως, ὡς ἐν τοῖς πλείοσι γέγραπται τῶν ἀντιγράφων. ἔν τισι δὲ καὶ τοῦτο πρόσκειται τῆς γραφῆς ἐχούσης οὕτως· ἢ γὰρ ἄμφω ἐν τῷ πάσχοντι καὶ ποιουμένῳ ἢ ἐν τῷ ποιοῦντι καὶ διατιθέντ ι , ἢ ἡ μὲν ποίησις ἐν τῷ ποιοῦντι ἡ δὲ πάθησις ἐν τῷ πάσχοντ ι. περιττὴ δὲ ἡ προσθήκη, εἴπερ μηδὲ ἀντιλέγει πρὸς ἐκείνην τὴν θέσιν ὁ Ἀριστοτέλης. Ἀλλὰ καὶ τέταρτόν ἐστι τμῆμα τῆς διαιρέσεως τὸ τῷ δευτέρῳ ῥηθέντι ἀντικείμενον τὸ λέγον 'ἢ ἡ μὲν ποίησις ἐν τῷ πάσχοντι, ἡ δὲ πάθησις ἐν τῷ ποιοῦντι', ὅπερ ὡς ἐναργῶς ἄτοπον παραλέλοιπεν. ὁ μέντοι πιθανὸς Θεμίστιος τὸ εἰ δὲ δεῖ καὶ ταύτην ποίησιν καλεῖ ν , ὁμώνυμος ἂν εἴ η, πρὸς ἔνδειξιν

τούτου τοῦ τμήματος εἰρῆσθαι νομίζει, ὡς εἰ μετὰ τὸ εἰπεῖν ἢ ἡ μὲν ποίησις ἐν τῷ ποιοῦντ ι , ἡ δὲ πάθησις ἐν τῷ πάσχοντι ἐπῆγεν· “ἀνάπαλιν γὰρ οὐκ ἐνδέχεται οἷον τὴν ποίησιν ἐν τῷ πάσχοντι εἶναι, εἰ μή τις τὴν τοῦ πάσχοντος ἐνέργειαν ὁμωνύμως ποίησιν ὀνομάζειν ἐθέλοι”. [5]

in Ph 9 442 καίτοι εἰ τούτου ἕνεκεν εἴρητο, ἀνάγκη ἦν καὶ τὴν πάθησιν ἐν τῷ ποιοῦντι ὁμωνύμως λέγεσθαι. ὅπερ οὐκ εἴρηται ἐπιπόλαιον ὄν. p. 202a28 Ἀλλὰ μὴν εἰ τοῦτο ἕως τοῦ καὶ εἰς ἓν εἶδο ς ; ἀλλὰ ἀδύνατο ν . Πρὸς τὸ προσεχῶς ἐπαχθὲν τμῆμα τὸ λέγον “ἡ μὲν ποίησις ἐν τῷ ποιοῦντι, ἡ δὲ πάθησις ἐν τῷ πάσχοντι” πρῶτον ὑπαντᾷ, καὶ λαβὼν ὅτι κατὰ ταύτην τὴν ὑπόθεσιν, ὥσπερ ἐν τῷ κινουμένῳ ἐστὶν ἡ κίνησις ἡ οἰκεία, οὕτως καὶ ἐν τῷ κινοῦντι ἡ αὐτοῦ οἰκεία (ὁ γὰρ αὐτὸς λόγος ἐπ’ ἀμφοῖν) ἐπάγει, ὅτι δυεῖν ἀτόποιν θάτερον ἀνάγκη κατὰ ταύτην τὴν ὑπόθεσιν ὁμολογεῖν. ἢ γὰρ πᾶν τὸ κινοῦν καὶ κινήσεται, εἴπερ τὸ κινοῦν ἔχει κίνησιν, τὸ δὲ ἔχον κίνησιν κινεῖται· ἄτοπον δὲ τὸ πᾶν τὸ κινοῦν κινεῖσθαι καὶ οὔτε δοκοῦν αὐτῷ, εἴπερ τὸ πρώτως κινοῦν ἀκίνητον οἴεται οὔτε τοῖς πράγμασι συνᾷδον (πολλὰ γὰρ τῶν κινούντων ἀκίνητα μένει οἷον χρῶμα κάλλος εὐρυθμία)· ἢ ἔχον τι κίνησιν ἐν ἑαυτῷ οὐ κινεῖται, ὅπερ πάντων ἐστὶν ἀλογώτατον, ὡς τὸ ἔχον τι λευκὸν μὴ λελευκάνθαι. ᾧ γὰρ πάρεστι κίνησις, τοῦτο πάντως κινεῖται καὶ τὸ κινούμενον παρουσίᾳ κινήσεως κινεῖται. τοῦτο δὲ δείξας ἄτοπον μεταβέβηκεν ἐπὶ τὸ ἕτερον τμῆμα τῆς διαιρέσεως τὸ πρῶτον ῥηθέν, καὶ τὰ ἄτοπα λοιπὸν ἐπάγει τοῖς ὑποτιθεμένοις ἄμφω ἐν τῷ κινουμένῳ καὶ πάσχοντι, τήν τε ποίησιν καὶ τὴν πάθησιν καὶ τὴν δίδαξιν καὶ τὴν μάθησιν. ἄτοπον δὲ πρῶτον μὲν τὸ τὴν ἑκάστου ἐνέργειαν μὴ ἐν τῷ ἐνεργοῦντι αὐτὴν εἶναι, ἀλλ’ ἐν ἄλλῳ τινί, εἴπερ ἡ τοῦ ποιοῦντος ἐνέργεια ἐν τῷ κινουμένῳ ἔσται. δεύτερον δὲ ἄτοπον τὸ τὸ αὐτὸ δύο κινήσεις διαφόρους καὶ ἐναντίας ἅμα κινεῖσθαι καθ’ ἓν εἶδος. εἰ γὰρ τὸ κινοῦν ἀλλοιοῖ φέρε εἰπεῖν καὶ τὸ κινούμενον ἀλλοιοῦται, οὐ δυνατὸν τὸ κινούμενον καθὸ ἀλλοιοῦται ἀλλοιοῦν. διαφόρου γὰρ οὔσης τῆς ἐνεργείας διάφορα ἂν εἴη καὶ τὰ ἀποτελέσματα, ὥσπερ οὐ δυνατὸν καθὸ ἀλλοιοῖ καὶ αὔξεσθαι. ὑπὸ γὰρ αὔξοντος αὔξεταί τι καὶ ὑπὸ ἀλλοιοῦντος ἀλλοιοῦται. γοργῶς οὖν ἐπεπόρησε ταύτῃ τῇ ὑποθέσει· τίνες γὰρ ἔσονται ἀλλοιώσεις δύο καὶ ἑνὸς τοῦ κινουμένου καὶ εἰς ἓν εἶδος φερομένου; ἔτι γὰρ ἀτοπώτερον τὸ καὶ δύο οὔσας τὰς κινήσεις, ἃς ἀλλοιώσεις ἐκάλεσεν, εἰς ἓν εἶδος φέρεσθαι. ὅτι γὰρ εἰς ἓν εἶδος τελευτᾷ ἡ τοῦ κινοῦντος καὶ κινουμένου ἐνέργεια, δῆλον ἐκ τοῦ, ὅταν παύσηται τὸ κινοῦν καὶ κινούμενον, εἰς ἕν τι μεταβεβληκὸς φαίνεσθαι τὸ κινούμενον, ὥστε εἰς τοῦτο καὶ ἐκινεῖτο. [35]

in Ph 9 443 ἀδύνατον οὖν καὶ τὸ δύο εἶναι ἐν τῷ κινουμένῳ καθ’ ἓν εἶδος γινομένης τῆς κινήσεως ἢ θερμὸν ἢ λευκὸν ἤ τι τοιοῦτον, καὶ τὸ δύο οὔσας ἐναντίας ἅμα τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν, καὶ ἔτι τὸ δύο οὔσας ἐναντίας εἰς ἓν εἶδος τελευτᾶν· μιᾶς μὲν γὰρ ὑποτιθεμένης τῷ ὑποκειμένῳ τῆς ἀμφοτέρων ἐνεργείας οὐδὲν κωλύει τὸ καὶ δύο εἶναι τῷ λόγῳ καὶ εἰς ἓν τελευτᾶν εἶδος, δυοῖν δὲ ὑποτιθεμένων ἀδύνατος καὶ ἡ ὑπόθεσις ἑνὸς ὄντος εἴδους· κἂν τῇ ὑποθέσει τις συγχωρήσῃ, τὸ ἑπόμενον ἀδύνατον τὸ εἰς ἓν εἶδος τελευτᾶν. “Δυνατὸν δέ, φησὶν Ἀλέξανδρος, καὶ ἄλλως ἀναγινώσκειν ὀξύνοντας, ἀλλὰ μὴ βαρύνοντας τὸ τινέ ς· εἰ γὰρ δύο αἱ κινήσεις ἅμα, δύο τινὲς ἔσονται καὶ ἐναντίαι ἀλλοιώσεις τοῦ ἑνὸς καὶ εἰς ἓν εἶδος, ἅπερ ἀδύνατα. δυνατὸν δέ, φησί, καὶ ὑπερβιβάσαντας σαφεστέραν ποιῆσαι τὴν λέξιν οὕτως· εἶτα ἄτοπον τὸ δύο κινήσεις ἅμα κινεῖσθαι καὶ εἰς ἓν εἶδος, καὶ οὐ μόνον ἄτοπον ἀλλὰ καὶ ἀδύνατον τοῦτο, εἶτα ἐπὶ τούτοις τὸ τίνες γὰρ ἔσονται ἀλλοιώσεις τοῦ ἑνό ς· διὰ τοῦτο γὰρ ἀδύνατα, ὅτι οὐχ οἷόν τε λαβεῖν, τίνες ἔσονται ἀλλοιώσεις τοῦ ἑνός. καὶ ἄλλως δὲ ἑκατέρῳ τῶν ἀτόπων ἴδιόν τι δηλωτικὸν ἐπήνεγκε, φησὶν Ἀλέξανδρος, τοῦ ἀτόπου· ἔστι δὲ τὰ ἄτοπα τό τε δύο κινήσεις ἅμα κινεῖσθαι καὶ τὸ τὰς δύο εἰς ἓν εἶδο ς. τῷ μὲν γὰρ εἶτα ἄτοπον τὸ δύο κινήσεις ἅμα κινεῖσθαι ἐπήγαγε τὸ τίνες γὰρ ἔσοντα ι. διὰ γὰρ τοῦτο ἄτοπον διὰ τὸ ἄπορον εἶναι τίνες ἔσονται. τῷ δὲ καὶ δύο εἰς ἓν εἶδος ἐπήνεγκε τὸ ἀλλὰ ἀδύνατο ν· ἀδύνατον γὰρ τοῦτο. διὰ τί δὲ ἀδύνατον; ἢ ὅτι πᾶσα μεταβολὴ ἐξ

ἐναντίου εἰς ἐναντίον, ἓν δὲ ἑνὶ ἐναντίον. ἀδύνατον οὖν τὰς δύο κινήσεις δύο οὔσας μεταβολὰς καὶ ἐκ δυεῖν δηλονότι (οὐ γὰρ ἂν ἐξ ἑνὸς δύο ἦσαν) εἰς ἐναντίον τελευτᾶν. ἔτι δὲ μᾶλλον τὸ ἀδύνατον φανήσεται, ἐὰν ἐννοήσωμεν, ὅτι καὶ αἱ δύο κινήσεις τοῦ τε κινοῦντος καὶ τοῦ κινουμένου ἢ ποιοῦντος καὶ πάσχοντος ἅμα ἐν τῷ αὐτῷ ἔσονται καὶ ἀλλήλαις ἐναντίαι οὖσαι καὶ ἐκείνῳ μόνῳ εἰς ὃ ἡ μεταβολή. ἀδύνατον δὲ τὰ ἐναντία ἅμα περὶ τὸ αὐτὸ εἶναι." μήποτε δὲ Ἀριστοτέλης ἀρκεῖν οἰόμενος πρὸς ἐσχάτην ἀτοπίαν τὸ δύο εἶναι τὰς κινήσεις ἑνὸς εἴδους τοῦ ἐναντίας εἶναι οὐκ ἐμνημόνευσε. διὸ δύο τὰ ἄτοπα ἐπήγαγε τό τε δύο ὅλως εἶναι ἑνὸς εἴδους καὶ τὸ δύο οὔσας διαφόρους εἰς ἓν φέρεσθαι, κἂν μὴ ὦσιν ἐναντίαι. ἐπιτείνει δὲ τὸ ἄτοπον ἡ ἐναντίωσις. ὁ μέντοι Ἀλέξανδρος ἐνδίδωσιν ἐνταῦθα καὶ δύο ἑνὶ ἐναντία εἶναι ἐπὶ τῆς ὑπερβολῆς καὶ τῆς ἐλλείψεως μόνης. ταῦτα γὰρ δοκεῖ καὶ τῷ μεταξὺ καὶ ἀλλήλοις εἶναι ἐναντία. [35]

in Ph 9 444 ἀλλ' ἐπιστῆσαι ἄξιον, ὅτι τῷ μεταξὺ ὡς ἓν ἄμφω ἐστὶν ἐναντία· ὡς γὰρ ἀσύμμετρα συμμέτρῳ καὶ ὡς ἄνισα ἴσῳ· ὥστε οὐδὲ ὑπὸ τούτου σαλεύεται ὁ κανὼν ὁ λέγων ἓν ἑνὶ εἶναι ἐναντίον. εἰπὼν δὲ ὁ Ἀριστοτέλης τὰ συμβαίνοντα ἄτοπα τοῖς ἅμφω τὰς κινήσεις ἐν τῷ κινουμένῳ καὶ πάσχοντι τιθεῖσι δέδωκεν ἐννοεῖν, ὅτι τὰ αὐτὰ ἀκολουθήσει καὶ τοῖς ἐν τῷ κινοῦντι καὶ ποιοῦντι τιθεῖσιν ἀμφοτέρας, καὶ ἔτι μᾶλλον, εἴπερ ἐν τῷ κινοῦντι ἡ κίνησις. διὸ καὶ παρῆκε τοῦτο τὸ τμῆμα τῆς διαιρέσεως 'κινήσεται γὰρ τὸ κινούμενον μὴ κινούμενον'. p. 202a36 Ἀλλὰ μία ἔσται ἡ ἐνέργεια ἕως τοῦ καὶ τὸν ποιοῦντα πάσχει ν . Τὸ πρῶτον διαιρετικὸν ἦν· ἢ ἕτεραι αἱ κινήσεις ἢ οὐχ ἕτεραι, ἀλλὰ μία δηλονότι, ὅπερ ἐνεδείξατο διὰ τοῦ "εἰ μὲν ἕτεραι, ἐν τίνι", ὡς ὀφείλοντος ἐπάγεσθαι καὶ τοῦ 'εἰ δὲ μὴ ἕτεραι'. ἀποδοὺς οὖν πρότερον ἑπόμενα ἄτοπα τοῖς ἑτέρας λέγουσι μεταβέβηκε λοιπὸν ἐπὶ τοὺς μίαν ὑποτιθεμένους. καὶ λέγει καὶ ταύτῃ τῇ δόξῃ τὰ δοκοῦντα ἕπεσθαι ἄτοπα, ἅπερ καὶ λύσει μετ' ὀλίγον τὴν ἀπορίαν παραμυθούμενος τῷ διορισμῷ. τί οὖν τὸ ἑπόμενον ἄτοπον τοῖς μίαν λέγουσι κίνησιν τὴν ποίησιν καὶ τὴν πάθησιν καὶ τὴν δίδαξιν καὶ τὴν μάθησιν; τὸ δύ ο, φησίν, ἑτέρων τῷ εἴδει τὴν αὐτὴν καὶ μίαν ἐνέργειαν εἶναι. καὶ ὅτι μὲν ἕτερα τῷ εἴδει τὸ κινοῦν καὶ κινούμενον, δῆλον, εἴπερ τὸ μὲν ποιοῦν ἐνεργείᾳ ἐστὶν ὅπερ ἐστί, τὸ δὲ πάσχον δυνάμει τοιοῦτον ὄν, ἐνεργείᾳ τὸ ἀντικείμενόν ἐστι τούτῳ, ὃ δύναται, ἐπείπερ αἱ μεταβολαὶ ἐξ ἐναντίων. ὥστε οὐ μόνον ἕτερα ἀλλὰ καὶ ἐναντία. ὡς οὖν ἄτοπον λευκοῦ καὶ μέλανος διαφερόντων τῷ εἴδει, καὶ τοῦ μὲν διακρίνοντος τὴν ὄψιν, τοῦ δὲ συγκρίνοντος, μίαν λέγειν τὴν ἐνέργειαν οὕτω ποιοῦντος καὶ πάσχοντος ἑτέρων ὄντων τῷ εἴδει, ἀτόπῳ δὲ ὄντι τῷ δυεῖν ἑτέρων τῷ εἴδει μίαν εἶναι ἐνέργειαν, ἐπειδὴ χρὴ ἑκάστου εἴδους οἰκείαν εἶναι ἐνέργειαν, ἀτόπῳ δ' οὖν ὄντι τούτῳ ἄλλο τι ἐναργέστερον ἄτοπον ἀκολουθεῖ. εἰ γὰρ ἡ δίδαξις καὶ ἡ μάθησις καὶ ἡ ποίησις καὶ ἡ πάθησις τὸ αὐτὸ καὶ ἕν ἐστιν, ἔσται καὶ τὸ διδάσκειν τῷ μανθάνειν τὸ αὐτ ό. τὸ δὲ ἐναργέστερον τῆς ἀτοπίας ὄψει, ἐὰν τὸν διδάσκοντα αὐτὸν μεταλάβῃς, ὥστε τὸν διδάσκοντα πάντα μανθάνειν ὅσα διδάσκει καὶ τὸν ποιοῦντα πάντα πάσχειν ὅσα ποιεῖ. τριῶν γὰρ τούτων ὄντων διδάξεως τοῦ διδάσκειν τοῦ διδάσκοντος, ἡ μὲν δίδαξις αὐτή ἐστιν ἡ ἐνέργεια, τὸ δὲ διδάσκειν τὴν διδάσκουσαν οὐσίαν κατὰ τὴν ἐνέργειαν ἐνδείκνυται, τὸ 〈δὲ〉 διδάσκον τὴν οὐσίαν μετὰ τῆς ἐνεργείας. διὸ φαίνεται μὲν καὶ ἐπὶ τῆς διδάξεως τὸ ἄτοπον, ἔτι δὲ μᾶλλον ἐπὶ τοῦ διδάσκειν διὰ τὴν τῆς οὐσίας παρέμφασιν τῆς τὴν ἐναντίωσιν ἐχούσης, ἔτι δὲ τούτων ἐναργέστερον ἐπ' αὐτῆς τῆς οὐσίας. [35]

in Ph 9 445 ἀναιρεθέντος δὲ διὰ τῶν εἰρημένων λόγων καὶ τοῦ δύο ἁπλῶς εἶναι τὰς ἐνεργείας, καὶ τοῦ μίαν ἁπλῶς δειχθήσεται, ὅτι πῇ μὲν μία, πῇ δὲ δύο, μία μὲν τῷ ὑποκειμένῳ, δύο δὲ τῷ λόγῳ. p. 202b5 Ἢ οὔτε τὴν ἄλλου ἐνέργειαν ἐν ἑτέρῳ εἶναι ἄτοπον ἕως τοῦ ἀλλὰ τοῦδε ἐν τῷδ ε . Ἐντεῦθεν ἄρχεται λύειν τὰς ἀπορίας οὐ πάσας, ἀλλ' ὅσαι πρὸς τὴν ἀληθῆ δόξαν ἐνίστανται τὴν λέγουσαν μίαν μὲν εἶναι τῷ ὑποκειμένῳ τὴν κίνησιν, δύο δὲ κατὰ τὸν λόγον. διὸ τὰς μὲν πρὸς

τὸ μίαν εἶναι τὴν κίνησιν ἀπορίας ἃς ὕστερον τέθεικε πάσας διαλύει, τὰς δὲ πρὸς τὸ δύο εἶναι τὰς κινήσεις οὐ πάσας, ἀλλ' ὅσαι δύνανται καὶ πρὸς τὴν μίαν καὶ ἐν τῷ κινουμένῳ οὖσαν ὑπαντᾶν. καὶ τοῦτο εἰκότως· αὗται γὰρ αἱ ἀπορίαι ἥπτοντο μάλιστα τοῦ τῆς κινήσεως ὁρισμοῦ ἐντελέχειαν λέγοντος τοῦ κινητοῦ ᾗ κινητόν. πρώτην οὖν ἔνστασιν λύει τὴν λέγουσαν 'εἰ ἄμφω αἱ ἐνέργειαι ἐν τῷ κινουμένῳ καὶ πάσχοντι, ἡ ἑκάστου ἐνέργεια οὐκ ἐν ἑκάστῳ ὑπάρξει, ἀλλ' ἐν ἑτέρῳ'. λύει δὲ αὐτὴν ὡς δυναμένην λέγεσθαι καὶ πρὸς τὴν δόξαν τὴν λέγουσαν μίαν ἐν τῷ κινουμένῳ κατὰ τὸ ὑποκείμενον γίνεσθαι τὴν ἀμφοτέρων ἐνέργειαν. ἡ δὲ λύσις τὸ ἐπαχθὲν ὡς ἄτοπον τῇ ὑποθέσει δεικνύναι πειρᾶται μὴ ὂν ἄτοπον. οὐδὲ γὰρ ἄτοπον τὸ τὴν ἄλλου ἐνέργειαν ἐν ἑτέρῳ εἶνα ι, μᾶλλον δὲ ἀναγκαῖον ἐπὶ τοῦ κινοῦντος καὶ κινουμένου καὶ ὅλως τοῦ ποιοῦντος καὶ πάσχοντος. εἰ γάρ ἐστιν ὑπὸ τοῦ ποιοῦντος ἐν τῷ πάσχοντι ἡ δίδαξις, οὔτε ἐν τῷ διδάσκοντί ἐστιν οὔτε καθ' ἑαυτὴν ἀποτετμημένη τοῦ μανθάνοντος οὔτε ἐν τῷ μανθάνοντι οὕτως, ὡς δύνασθαι καὶ ἄνευ τοῦ διδάσκοντος ἐν αὐτῷ ὑφίστασθαι, ἀλλὰ τοῦ κινοῦντος παρόντος καὶ ἐνεργοῦντος ἐγγίνεται τῷ κινουμένῳ. ὡς γὰρ ἡ διαπλαστικὴ τοῦ κηροῦ ἐνέργεια τοῦ πλάστου οὖσα ἐν τῷ κηρῷ ἐστιν αὐτὴ ἡ διάπλασις, καθ' ἣν ὁ μὲν πλάττει τὸ δὲ πλάττεται, καὶ οὐκ ἔστι δύο λαβεῖν τὰς ἐνεργείας, οὕτως ἔχει καὶ ἐπὶ τῆς διδάξεως μιᾶς οὔσης αὐτῆς καὶ τῆς μαθήσεως τῷ ὑποκειμένῳ. μὴ πλανήσῃ δὲ ἡμᾶς ἡ ἀπὸ τῆς κινήσεως ἐγγινομένη διάθεσις οἷον τὸ σχῆμα τῷ κηρῷ ἢ τῇ ψυχῇ ἡ γνῶσις· οὐ γάρ ἐστι ταῦτα κινήσεις, ἀλλ' ἀποτελέσματα τῶν κινήσεων. ἄλλο γάρ ἐστι τὸ πλάττεσθαι καὶ μανθάνειν ἤτοι διδάσκεσθαι καὶ ἄλλο τὸ πεπλάσθαι ἢ δεδιδάχθαι. καὶ τοῦτο μὲν ἀποτέλεσμά ἐστιν ἐν τῷ κινουμένῳ καὶ χωρὶς τοῦ κινοῦντος ὑφεστηκὸς καὶ ἀναλογοῦν τῇ ἕξει καὶ τῷ λόγῳ τοῦ διδάσκοντος, ὃς καὶ αὐτὸς χωριστός ἐστι τοῦ διδασκομένου, ἡ μέντοι κατὰ τὸ διδάσκειν καὶ διδάσκεσθαι ἐνέργεια μία τῷ ὑποκειμένῳ ἐστί, κἂν τῷ λόγῳ διάφορος, ἡ μὲν ὡς ἀπὸ τοῦ ποιοῦντος, ἡ δὲ ὡς ἀπὸ τοῦ πάσχοντος λαμβανομένη. [5]

in Ph 9 446 καὶ γὰρ μέση οὖσα ἀμφοῖν ἡ κίνησις ἐφάπτεται καὶ τοῦ ποιοῦντος καὶ τοῦ πάσχοντος οὐκ ἀποτετμημένη. ἐὰν δὲ τοῦδε μόνον ἢ ἐν τῷδε μόνον ὂν ληφθῇ, οὐκέτι διασώσει τὸ μέσον. καὶ διὰ τοῦτο ὅταν μὲν κατὰ ἀποτομὴν αὐτὴν ὁρῶμεν ἐν τῷ κινουμένῳ θεωροῦντες αὐτήν, ἐπειδὴ ἐν ἐκείνῳ ὑφέστηκεν, ἐντελέχειαν λέγομεν τοῦ κινητοῦ ᾗ κινητόν· ὅταν δὲ κατὰ συμπλοκὴν ἀπὸ τοῦ κινοῦντος ἀρξάμενοι, λέγομεν ἐνέργειαν τοῦ κινητικοῦ ἐν τῷ κινουμένῳ, ὡς ὁριεῖται ἐπὶ τέλει τοῦ περὶ κινήσεως λόγου. φερομένης δὲ καὶ τοιαύτης γραφῆς ἕν τινι μέντοι καὶ οὐκ ἀποτετμημένω ς , ἀλλὰ τοῦδε ἐν τῷδ ε, ὁ Ἀλέξανδρος "οὐχ ἁπλῶς, φησί, καὶ ἀποτετμημένως ἕν τινι, ἀλλ' ἐν ὡρισμένῳ τινὶ καὶ τούτῳ πρὸς ὃ λέγεται· λέγεται δὲ πρὸς τὸ μαθηματικόν". καὶ θαυμαστὸν ἔμοιγε δοκεῖ, πῶς τὸ οὐκ ἀποτετμημένως ἀντὶ τοῦ οὐκ ἀορίστως ἤκουσε, καίτοι πρότερον καλῶς τὸ ἕν τινι μέντοι καὶ οὐκ ἀποτετμημένη ἐξηγήσατο δηλοῦν, ὅτι οὐ κεχωρισμένη τοῦ μανθάνοντος οὔτε ὡς ἐν τῷ διδάσκοντι μόνῳ οὖσα οὔτε ὡς καθ' ἑαυτήν· καὶ ἐπὶ ταύτης γὰρ τῆς γραφῆς τὸ αὐτὸ ἂν σημαίνοι τὸ ἐπίρρημα. p. 202b8 Οὔτε μίαν δυεῖν κωλύει οὐθὲν τὴν αὐτὴν εἶναι ἕως τοῦ ἀλ λ ' ὡς ὑπάρχει τὸ δυνάμει πρὸς τὸ ἐνεργοῦ ν . Τοῖς μίαν λέγουσι τὴν ἀμφοῖν κίνησιν ὡς ἄτοπον ἐπήγετο τὸ δύο διαφόρων τῷ εἴδει τοῦ τε ποιοῦντος καὶ τοῦ πάσχοντος μίαν εἶναι καὶ τὴν αὐτὴν ἐνέργειαν. λέγει οὖν μηδὲ τοῦτο ἄτοπον εἶναι ὡς δοκεῖ. μηδὲν γὰρ κωλύειν τὴν δίδαξιν καὶ τὴν μάθησιν καὶ ὅλως τὴν ποίησιν καὶ πάθησιν μίαν εἶναι ἐνέργειαν, μίαν δὲ τῷ ὑποκειμένῳ, εἰ καὶ τῷ λόγῳ διάφορον. ὁ γὰρ δίδαξιν εἰπὼν οὐκ ἄλλο τι λέγει ἢ τὸ ἐκ τοῦ διδάσκειν καὶ μανθάνειν γινόμενον, ὧν ἀδύνατον θάτερον χωρὶς θατέρου εἶναί τε καὶ γίνεσθαι, καὶ ὁ τὴν μάθησιν δὲ λέγων τὸ αὐτὸ πάλιν λέγει. ἓν οὖν κατὰ τὸ ὑποκείμενον, εἰ καὶ τῷ λόγῳ διάφορα, ὡς ἓν τὸ διάστημα τὸ μεταξὺ δυεῖν καὶ τεττάρων, οἱ δὲ λόγοι διάφοροι, ὁ μὲν τῶν τεττάρων πρὸς τὰ δύο διπλάσιος, ὁ δὲ τοῖν δυοῖν πρὸς τὰ τέτταρα

ἥμισυς. αὐτὸς δὲ ἔτι ἐναργεστέρῳ παραδείγματι ἐχρήσατο εἰπὼν οὕτως εἶναι τῷ μὲν ὑποκειμένῳ ἕν, τῷ δὲ λόγῳ διάφορα, ὡς τὸ δυνάμει πρὸς τὸ ἐνεργοῦ ν. [30]

in Ph 9 447 ἐνεργοῦν δὲ λέγει τὸ ἐνεργείᾳ τελέως ὄν. τοῦτο γὰρ ἤδη καὶ ἐνεργεῖ. εἰ γὰρ ὃ γέγονεν ἐνεργείᾳ τοῦτο ἦν δυνάμει καὶ οὐκ ἄλλο, καὶ ὃ δυνάμει ἦν τοῦτο γέγονεν ἐνεργείᾳ, ἕν ἐστιν ἄμφω καὶ τὸ αὐτὸ τῷ ὑποκειμένῳ, οἱ δὲ λόγοι διάφοροι. τὸ μὲν γὰρ δυνάμει τοῦτό ἐστιν, ὃ δύναται γενέσθαι τοῦτο ὃ λέγεται δυνάμει, τὸ δὲ ἐνεργείᾳ, ὃ ἤδη ἐστὶ τοῦτο ὃ λέγεται ἐνεργείᾳ. p. 202b10 Οὔτε ἀνάγκη τὸν διδάσκοντα μανθάνειν ἕως τοῦ τὸ γὰρ τοῦδε ἐν τῷδ ε , καὶ τόδε ὑπὸ τοῦδε ἐνέργειαν εἶνα ι , ἕτερον τῷ λόγ ῳ . Δεύτερον ἄτοπον ἐπήγετο τοῖς μίαν λέγουσιν ἐνέργειαν τοῦ τε κινοῦντος καὶ τοῦ κινουμένου τὸ ἀκολουθεῖν τὴν δίδαξιν τῇ μαθήσει ταὐτὸν εἶναι, τούτου δὲ τεθέντος ἀκολουθεῖν τὸ διδάσκειν τῷ μανθάνειν τὸ αὐτὸ εἶναι, καὶ τούτῳ ἐναργὲς ἄτοπον ἕπεσθαι ἐδόκει τὸ τὸν διδάσκοντα κατ’ αὐτὸ τὸ διδάσκειν πάντα μανθάνειν ἃ διδάσκει καὶ τὸν μανθάνοντα κατ’ αὐτὸ τὸ μανθάνειν πάντα διδάσκειν ὅσα μανθάνει. τοιούτων οὖν ὄντων τῶν προσαγομένων δείκνυσι πάσας τὰς ἀκολουθίας μηδὲν ἀναγκαῖον ἐχούσας ἀπὸ τῆς τελευταίας ἀρξάμενος τῆς λεγούσης εἰ τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν ταὐτόν ἐστιν ἤτοι τὸ διδάσκειν καὶ μανθάνειν, ἀνάγκη τὸν διδάσκοντα τῷ μανθάνοντι τὸν αὐτὸν ὄντα ἐν τῷ διδάσκειν μανθάνει ν. λύει δὲ ταύτην τὴν ἔνστασιν ἐκ τοῦ μὴ πᾶσιν, οἷς ἐστι ταὐτόν, τούτοις πάντα τὰ αὐτὰ ἀκολουθεῖν, ἀλλ’ ἐκείνοις μόνοις οἷς ὁ λόγος ὁ αὐτός ἐστι. καὶ παρατίθεται παραδείγματα τῶν μὲν λόγον τὸν αὐτὸν ἐχόντων διαφόρων ὀνομάτων τὸ λώπιον καὶ ἱμάτιον (τούτων γὰρ ὁ αὐτός ἐστιν ὁρισμός· διὸ πάντα αὐτοῖς τὰ αὐτὰ ἕπεται), τῶν δὲ τῷ ὑποκειμένῳ μὲν τῶν αὐτῶν ὄντων, μὴ μέντοι λόγον τὸν αὐτὸν ἐχόντων τὴν ὁδὸν τὴν Θήβηθεν Ἀθήναζε καὶ Ἀθήνηθεν Θήβαζε. τοιαύτη δὲ καὶ ἡ ἀνάβασις καὶ κατάβασις. ἐπὶ γὰρ τούτων μιᾶς οὔσης τῆς διαστάσεως καὶ θέσεως τῆς αὐτῆς οὔσης ἄλλα τὰ ἀφ’ ὧν ἐστι καὶ ἄλλα τὰ εἰς ἅ· ὥστε καὶ τὸ ὅλον εἶδος ἄλλο· διὸ οὐδὲ τὰ αὐτὰ ἀκολουθεῖ. ἄλλη γὰρ τῷ ἀναβαίνοντι καὶ ἄλλη τῷ καταβαίνοντι διάθεσις. καὶ ἄλλα μὲν τὰ πρῶτα, ἄλλα δὲ τὰ δεύτερα ὑπαντᾷ τῷ Θήβηθεν Ἀθήναζε ἰόντι καὶ Ἀθήνηθεν Θήβαζε· διὸ ὁ εἰς Ἀθήνας ἀπιὼν οὐκ ἄπεισιν εἰς Θήβας. οὐδὲ ἕπεται τὸ αὐτὸ τοῖς κατὰ μόνον τὸ ὑποκείμενον τοῖς αὐτοῖς, ἀλλὰ μόνοις τοῖς κατὰ λόγον τοῖς αὐτοῖς καὶ οἷς τὸ εἶναι καὶ ὁ ὁρισμὸς ὁ αὐτός. [30]

in Ph 9 448 οὕτως οὖν κἂν τὸ διδάσκειν καὶ μανθάνειν ταὐτὸν ᾖ τῷ ὑποκειμένῳ μόνον, ἀλλὰ μὴ καὶ τῷ λόγῳ, οὐκ ἔστιν ἀνάγκη τὸν διδάσκοντα αὐτῷ τῷ διδάσκειν μανθάνειν ὅσα διδάσκει. τότε γὰρ ἂν εἵπετο τοῦτο, εἰ τοῦ διδάσκειν καὶ μανθάνειν τῶν αὐτῶν ὄντων κατὰ τὸν λόγον ὁ διδάσκων καὶ ὁ μανθάνων οἱ αὐτοὶ ἂν ἦσαν κατὰ τὸν λόγον. ἀνάγκη γὰρ ἦν τότε τὸν διδάσκοντα εἶναι μανθάνοντα ἑνὸς ὄντος τοῦ λόγου τοῦ κατὰ τὸ διδάσκειν καὶ μανθάνειν. Εἶτα ἐφεξῆς τὴν πρὸ ταύτης ῥηθεῖσαν ἐν τῇ ἀπορίᾳ ἀκολουθίαν διελέγχει ὡς οὐκ οὖσαν ἀναγκαίαν. ἦν δὲ ἡ λέγουσα εἰ ἡ δίδαξις τῇ μαθήσει ταὐτὸν καὶ τὸ διδάσκειν τῷ μανθάνειν ταὐτόν. ὅτι οὖν οὐκ ἀνάγκη τοῦτο οὕτως ἔχειν, δείκνυσι πάλιν διὰ τοῦ αὐτοῦ πως παραδείγματος, τῇ μὲν διδάξει καὶ μαθήσει ἀνάλογον λαβὼν τὴν διάστασιν ἤτοι τῶν τόπων ἢ τῶν ἀριθμῶν, τῷ δὲ διδάσκειν καὶ μανθάνειν τὸ διίστασθαι ἔνθεν ἐκεῖ καὶ ἐκεῖθεν ὧδε· ὡς γὰρ δίδαξις καὶ μάθησις, οὕτω διάστασις, καὶ ὡς τὸ διδάσκειν καὶ μανθάνειν, οὕτω τὸ διίστασθαι ἢ Ἀθήνηθεν εἰς Θήβας ἢ Θήβηθεν εἰς Ἀθήνας ἢ ἀπὸ τεττάρων εἰς δύο ἢ ἀπὸ δύο εἰς τέτταρα. ὡς οὖν ἐπὶ τούτων μία μὲν τῷ ὑποκειμένῳ ἡ διάστασις, οἱ δὲ λόγοι διάφοροι, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἀνάγκη τὸ διίστασθαι τὸ αὐτὸ εἶναι, οὕτως καὶ ἐπὶ τῆς διδάξεως καὶ μαθήσεως, ἐπειδὴ τῷ ὑποκειμένῳ ἓν αὕτη καὶ οὐ τῷ λόγῳ, διὰ τοῦτο καὶ τὸ διδάσκειν καὶ μανθάνειν τῷ ὑποκειμένῳ τὰ αὐτά ἐστιν, ἀλλ’ οὐχὶ τῷ λόγῳ. “δύναται δέ, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, τὸ οὐ μὴν ἀλ λ ’ οὐδὲ εἰ ἡ δίδαξις τῇ μαθήσει ταὐτόν καὶ τὰ ἑξῆς ὡς ἐκ περιουσίας εἰρῆσθαι, ὡς εἰ ἔλεγε, καὶ εἰ δοθείη ἡ δίδαξις τῇ μαθήσει ταὐτὸν εἶναι, οὐκ ἀνάγκη καὶ τὸ μανθάνειν τῷ διδάσκειν ταὐτόν· οὐδὲ γὰρ ἐπεὶ ἡ διάστασις μία τῶν

διεστηκότων, ἤδη καὶ τὸ διίστασθαι ἐνθένδε ἐκεῖσε ἢ ἐκεῖθεν ἐνθάδε ἓν καὶ ταὐτόν ἐστιν.” Εἶτα ἐπὶ τὸ πρῶτον ἀκόλουθον ἀναδραμών, ἀφ’ οὗ πάντα ἤρτητο, διελέγχει καὶ τοῦτο. ἦν δὲ ἐκεῖνο ‘εἰ μία ἡ ἀμφοῖν ἐνέργεια, ἡ δίδαξις τῇ μαθήσει ταὐτό ν. λέγει οὖν ὅτι ὅλως οὐδὲ ἡ ἀρχὴ τῶν ἀκολουθιῶν ἀναγκαίως ἔχει. οὐ γὰρ εἰ ἡ κίνησις μία, ἤδη καὶ τὰ ὑπάρχοντα τῇ κινήσει τὴν δίδαξιν καὶ τὴν μάθησιν ἤτοι τὴν ποίησιν καὶ τὴν πάθησιν ἀνάγκη τὰ αὐτὰ εἶναι κυρίως, διότι ἑτέρα τῷ λόγῳ ἐστὶν ἥ τε ἀπὸ τοῦ ποιοῦντος πρὸς τὸ γινόμενον σχέσις καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ γινομένου πρὸς τὸ ποιοῦν. ἀλλὰ πῶς ἡ κίνησις μία καὶ κυρίως μία, εἴπερ εἴρηται πολλάκις ὅτι τῷ ὑποκειμένῳ μία ἐστίν, ἀλλ’ οὐ τῷ λόγῳ; ἢ μία ἡ κίνησις οὐ τῷ ὑποκειμένῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ λόγῳ, ἐν τῷ κινουμένῳ οὖσα ὑπὸ τοῦ κινοῦντος. διὸ καὶ εἷς ὁ λόγος ἐντελέχεια τοῦ κινητοῦ ᾗ κινητόν, καὶ οὐδὲ μεμέρισται ἐπ’ αὐτῆς τὸ ὑπὸ τοῦδε καὶ τὸ ἐν τῷδε, ἀλλ’ ἄμφω συμπληροῖ τὴν κίνησιν. [35]

in Ph 9 449 ἡ μέντοι ποίησις καὶ ἡ πάθησις μερίζονται, ἡ μὲν περὶ τὴν ἀπὸ τοῦ ποιοῦντος σχέσιν, ἡ δὲ περὶ τὴν ἀπὸ τοῦ γινομένου. ὁ μέντοι Ἀλέξανδρος κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τοῖς πρότερον ἐξηγεῖται καὶ τοῦτο. “οὐ γὰρ εἰ μία, φησίν, ἡ ἀμφοῖν ἐνέργεια κατὰ τὸ ὑποκείμενον, ἕπεται ἤδη τὴν δίδαξιν τῇ μαθήσει ταὐτὸν εἶναι, ἀλλὰ τὸ μὲν ὑποκείμενον ἀμφοτέροις τῇ τε διδάξει καὶ τῇ μαθήσει ταὐτόν ἐστιν (ἓν γάρ τι ὑπ’ ἀμφοῖν γίνεται τὸ μανθάνειν), οὐ μὴν ἡ δίδαξις ταὐτὸν τῇ μαθήσει”· καὶ ἔοικε τὸ γὰρ τοῦδε ἐν τῷδε καὶ τόδε ὑπὸ τοῦδε ἐπὶ τῆς κινήσεως ἀκούειν· ἐγὼ μέντοι ἐπὶ τῆς ποιήσεως καὶ τῆς παθήσεως εἰρῆσθαι νομίζω καὶ τοῦτο καὶ τὸ ἕτερον τῷ λόγ ῳ. πῶς δὲ καὶ μίαν τῷ ὑποκειμένῳ λέγει εἶναι τὴν δίδαξιν καὶ τὴν μάθησιν; διότι ἓν ὑπ’ ἀμφοῖν γίνεται τὸ μανθάνειν. γίνεται γὰρ καὶ τὸ διδάσκειν. καὶ ὅλως οὐχ ὅσα ἑνός ἐστιν αἴτια ἕν ἐστι τῷ ὑποκειμένῳ, ἐπεὶ οὕτως καὶ πατὴρ καὶ μήτηρ, ἀλλ’ ἕν ἐστι ταῦτα τῷ ὑποκειμένῳ, ὅτι μία ἡ διάστασις καὶ ἀπὸ τοῦ ποιοῦντος ἐν τῷ πάσχοντι τὸ αὐτό. p. 202b23 Τί μὲν οὖν ἐστι κίνησις ἕως τοῦ τὸν αὐτὸν δὲ λεχθήσεται τρόπον καὶ περὶ τῶν ἄλλων κινήσεων ἑκάστη ς . Συμπεραινόμενος ἤδη τοὺς περὶ τῆς κινήσεως λόγους ὑπομιμνήσκει τῆς ἀποδοθείσης ὑπογραφῆς, καθ’ ἣν ποτὲ μὲν ἐλέγετο ἐντελέχεια τοῦ δυνατοῦ ᾗ δυνατόν, ποτὲ δὲ ἐντελέχεια τοῦ κινητοῦ ᾗ κινητόν. καί φησιν οὐ μόνον τῇ καθόλου κινήσει ταύτην ἐφαρμόττειν τὴν ἀπόδοσιν, ἀλλὰ καὶ ταῖς κατὰ μέρος. οὐ γὰρ ἄδηλόν φησιν, ὡς τούτῳ τῷ ὁρισμῷ καὶ τῶν εἰδῶν αὐτῆς ἕκαστον ὁρισθήσετα ι. εἴδη δὲ λέγει οὐχ ὡς ἀπὸ τοῦ γένους τῆς κινήσεως διαιρεθήσης (οὐ γὰρ γένος ἡ κίνησις), ἀλλ’ ὡς διαφόρους ἰδιότητας. ἐφ’ ἑνὸς δὲ καὶ τῶν κατὰ μέρος εἰδῶν τῆς ἀλλοιώσεως ὑποδείξας ὅπως χρὴ τὸν καθόλου λόγον ἐφαρμόττειν τοῖς κατὰ μέρος εἴδεσιν ἄλλον τρίτον ὁρισμὸν τῆς κινήσεως προστίθησιν, ὃν καὶ γνωριμώτερόν φησιν ὡς συμπλέκοντα τῷ παθητικῷ τὸ ποιητικόν· κίνησις γάρ ἐστι, φησίν, ἐντελέχεια τοῦ δυνάμει ποιητικοῦ καὶ παθητικοῦ ᾗ τοιοῦτο ν. ἐπειδὴ γὰρ δέδεικται ἐκ τῆς ἀμφοῖν ἐνεργείας τοῦ τε κινοῦντος καὶ κινουμένου ἀποτελουμένη ἡ κίνησις, εὐλόγως ἐν τῷ λόγῳ αὐτῆς καὶ τὴν τοῦ κινητικοῦ ἐνέργειαν, οὐ μόνον τοῦ κινητοῦ παραλαμβάνει. ἀλλὰ πῶς τὴν τοῦ δυνάμει ποιητικοῦ ἐνέργειαν εἶπε; τὸ γὰρ δυνάμει ποιητικὸν καὶ κινητικὸν οὔπω ἐνεργείᾳ ἐστὶ κινητικόν, τὸ δὲ κινοῦν ἐνεργείᾳ ἐστί. καὶ ὅλως τὸ δυνάμει καθὸ δυνάμει ἐνεργοῦν κινεῖται μᾶλλον ἀλλ’ οὐχὶ κινεῖ, εἴπερ καλῶς ὁ τῆς κινήσεως ὁρισμὸς ἀποδέδοται. [35]

in Ph 9 450 μήποτε οὖν τοῦ δυνάμει ποιητικοῦ εἶπε τὸν διορισμὸν ἐνδεικνύμενος τῆς ἀπὸ τῶν ἀκινήτων αἰτίων ἐνδιδομένης κινήσεως πρός τε τὴν φυσικὴν καὶ τὴν τεχνικὴν κίνησιν. πάντα μὲν γὰρ τὰ κινοῦντα καθὸ ἐνεργείᾳ ἐστὶ κινεῖ ἀκίνητα ὄντα κατὰ τοῦτο. ἀλλὰ τὸ μὲν ἀκίνητον ἰδίως καλούμενον αἴτιον κατὰ πάντα ἐστὶν ἀκίνητον, ἅτε κατὰ πάντα ἐνεργείᾳ ὂν καὶ αἰωνίως ὑφεστώς. τὰ δὲ φυσικῶς καὶ τεχνικῶς κινοῦντα κινεῖ μὲν καθὸ ἐνεργείᾳ ἐστὶ κατὰ τὴν ἕξιν τέλεια ὄντα κατ’ ἐκείνην. ἀνάγκη γὰρ τὸ κινοῦν εἶδός τι ὂν ἤδη τοῦτο ἐνδιδόναι τῷ κινουμένῳ. κινεῖται δὲ καὶ αὐτά, καθόσον ἡ πρότερον ἠρεμοῦσα ἕξις εἰς τὴν τοῦ κινεῖν

ἐνέργειαν διεγείρεται κατὰ τὸ ὡς πρὸς ἐνέργειαν δυνάμει, ὅπερ πάντα ἔχει τὰ μὴ ἅμα ὅλην ἀποδιδόντα τὴν οἰκείαν ἐνέργειαν· ὅπερ τοῖς αἰωνίως ἐνεργοῦσι πρόσεστι μόνοις. διὸ παρ' ὅλον τὸν τοῦ κινεῖν χρόνον ἄμφω ἐστὶν ἐν αὐτοῖς τό τε δυνάμει καὶ τὸ ἐνεργείᾳ, καὶ κατὰ μὲν τὴν ἐξ ἀτελοῦς προκοπὴν κινοῦνται, κατὰ δὲ τὸ τέλειον καὶ τῆς ἕξεως καὶ τῆς ἐνεργείας κινοῦσιν. ἡ δὲ φύσις καὶ προδιατιθεμένη διατίθησι τὸ ὑποκείμενον ἔνδοθεν καθ' ἕκαστον κινήσεως εἶδος, ὡς καὶ ὁ Ἀνδρόνικος ἔλεγε. κἂν γὰρ θερμαίνηται ὑπὸ πυρὸς τὸ ὕδωρ, ἀλλ' ἡ ἐν τῷ ὕδατι φύσις πρώτη θερμὴ γενομένη, οὕτως θερμαίνει ἢ συνθερμαίνει τὸ ὑποκείμενον. δυνάμει οὖν κινητικὸν εἶπεν, ὡς δυνάμει κινητὸν ἔλεγε πρότερον τὸ μένοντος τοῦ δυνάμει κινούμενον, οὕτως οὖν τὸ μένοντος τοῦ δυνάμει κινοῦν. καὶ δῆλον ὅτι κατὰ τοῦτον τὸν λόγον τὰ οὕτως κινοῦντα ἀληθὲς εἰπεῖν καὶ ὅτι καθὸ κινεῖ οὐ κινεῖται· κινεῖ γὰρ καθὸ τέλεια· καθὸ δὲ τέλεια μένει καὶ οὐ κινεῖται. καὶ αὖ πάλιν καθὸ κινεῖ κινεῖται. κατὰ γὰρ τὸ αὐτὸ εἶδος ἡ μὲν φύσις αὐξομένη αὔξει, ἡ δὲ τέχνη ἀπὸ τῆς ἕξεως ἠρεμούσης πρόεισιν εἰς τὸ ἐνεργεῖν. Ἀποδοὺς δὲ καὶ τὸν τρίτον ὅρον ἀξιοῖ καὶ ἀπὸ τούτου τὰς κατὰ μέρος κινήσεις ὑπογράφειν, ἃς καθ' ἕκαστον οὐ κυρίως ἐκάλεσεν. οὐ γὰρ περὶ τῆς μιᾶς κατ' ἀριθμὸν λέγει, ἀλλὰ περὶ τῶν κατ' εἶδος διαφερουσῶν. ὁ μέντοι Ἀλέξανδρος τὴν γνωριμωτέραν ἀπόδοσιν μετάληψιν οἴεται τοῦ τῆς ἀλλοιώσεως λόγου ἀπιθάνους οἶμαι λέγων ἀπολογισμούς. φαίνεται δὲ καὶ ὡς τρίτον ὅρον τῆς κινήσεως ἀποδεχόμενος, κἂν ὡς ἀπὸ παραγραφῆς ἡ λέξις προστεθεῖσα συγκεχύσθαι ἐν τῷ βιβλίῳ δοκῇ. τὴν δὲ οἰκοδόμησιν καὶ τὴν ἰάτρευσιν ὡς ἀλλοιώσεις παραγαγὼν ἐπήγαγεν ὅτι τὸν αὐτὸν λεχθήσεται τρόπον καὶ περὶ τῶν ἄλλων κινήσεω ν. καλῶς γὰρ ὁ Ἀλέξανδρος ἐπισημαίνεται, ὅτι πᾶσαι σχεδὸν αἱ τεχνικαὶ κινήσεις κατ' ἀλλοίωσίν εἰσι μάλιστα. [35]

in Ph 9 451 τοιούτων ὄντων τῶν καθόλου περὶ κινήσεως ἐνταῦθα τῷ Ἀριστοτέλει ῥηθέντων ἐξ αὐτῶν οἶμαι δῆλον ἔσται τοῖς ἐπισκεπτομένοις, ὅτι οὐ περὶ τὸ αὐτὸ τῆς κινήσεως σημαινόμενον διηνέχθη πρὸς τὸν ἑαυτοῦ καθηγεμόνα, ἀλλ' ὁ μὲν τὴν κίνησιν ἐν φυσικῇ μεταβολῇ θεωρεῖ οὐκ ἀξιῶν κινεῖσθαι τὰ ὡσαύτως ἔχοντα, ὁ δὲ καὶ ἐπὶ τὴν ἀπὸ τοῦ εἶναι εἰς ἐνέργειαν ἔκστασιν τιθεὶς τὴν κίνησιν οὐ παραιτεῖται καὶ τῷ νῷ προσάπτειν αὐτήν, οἰκείως ἑκάτερος τῇ ἑαυτοῦ φιλοσοφίᾳ. καὶ γὰρ ὁ μὲν Ἀριστοτέλης ἀεὶ τὰ προφανῆ καὶ ἐναργῆ λαμβάνει, ὁ δὲ Πλάτων καὶ τὰ ὁπωσοῦν τοιαῦτα. p. 202b30 Ἐπεὶ δὲ ἔστιν ἡ περὶ φύσεως ἐπιστήμη ἕως τοῦ καὶ εἰ ἔστ ι , τί ἐστ ι . Περὶ τῶν κοινῶς πᾶσι τοῖς φυσικοῖς πράγμασι παρακολουθούντων οὔσης τῆς πραγματείας, ἐπειδὴ τὰ φυσικὰ σώματά ἐστι καὶ μεγέθη κινούμενα ἐν χρόνῳ, ἀνάγκη δέ ἐστι καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν κίνησιν καὶ τὸν χρόνον μεγέθη ὄντα ἢ πεπερασμένα ἢ ἄπειρα εἶναι, ἔστι δὲ καὶ συνεχῆ τὰ εἰρημένα, ἐν δὲ τῷ συνεχεῖ τὸ ἄπειρόν ἐστι, διότι συνεχές ἐστι τὸ ἐπ' ἄπειρον διαιρετόν, εἰκότως ὁ περὶ τὴν φύσιν πραγματευόμενος καὶ περὶ ἀπείρου τι διαλέξεται. καὶ ὅτι μὲν περὶ σώματά ἐστιν ἡ φυσικὴ πραγματεία, δῆλον ἐκ τοῦ τὰ φύσει πάντα συνεστῶτα σώματα εἶναι· ὅτι δὲ καὶ περὶ κίνησιν, δῆλον ἐκ τοῦ τὰ φυσικὰ σώματα ταῦτα εἶναι τὰ ἔχοντα ἐν ἑαυτοῖς ἀρχὴν κινήσεως. δηλοῖ γὰρ καὶ αὐτὸς ἐν ἀρχῇ τῆς Περὶ οὐρανοῦ γράφων "ἡ περὶ φύσεως ἐπιστήμη σχεδὸν ἡ πλείστη φαίνεται περί τε σώματα καὶ μεγέθη καὶ τὰ τούτων οὖσα πάθη καὶ τὰς κινήσεις". ὅτι δὲ καὶ περὶ χρόνον, δῆλον ἐκ τοῦ πᾶσαν κίνησιν ἐν χρόνῳ εἶναι καὶ μέτρον εἶναι κινήσεως τὸν χρόνον, ὡς δειχθήσεται. εἰπὼν δὲ ὧν ἕκαστον ἀναγκαῖον ἢ ἄπειρον ἢ πεπερασμένον εἶνα ι, εἰκότως ἐπέστησεν, ὅτι οὐκ ἀντιφατική τίς ἐστιν αὕτη τῶν ὄντων ἢ τῶν φυσικῶν πάντων διαίρεσις, [διαιρεῖ ἐπὶ πάντων τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος], ἀλλ' ὡς ἕξεως καὶ στερήσεώς ἐστι τοῦ πέρατος πρὸς τὴν ἀπειρίαν ἀντίθεσις, ἥτις οὐκ ἐπὶ πάντων διαιρεῖ τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος, ἀλλ' ἐπὶ τῶν πεφυκότων δέχεσθαι αὐτὴν καὶ ὅτε πέφυκεν. ὅτι δὲ οὐκ ἐπὶ πάντων, ἐκ δυοῖν πιστοῦται καὶ τοῦ πάθους καὶ τῆς στιγμῆς. οὔτε γὰρ αἱ παθητικαὶ κληθεῖσαι ὑπ' αὐτοῦ ἐν Κατηγορίαις ποιότητες οἷον λευκότης μελανία θερμότης ψῦξις καὶ τὰ τοιαῦτα καθ' αὑτὰ ἢ ἄπειρα ἢ πεπερασμένα ἐστίν (δῆλον δὲ ἐκ τοῦ τὸ μὲν ἄπειρον καὶ τὸ πεπερασμένον

κατὰ ποσῶν λέγεσθαι, ταῦτα δὲ μὴ εἶναι ποσά)· ἀλλ᾽ οὐδὲ ἡ στιγμὴ τῷ πεπερασμένῳ ἢ ἀπείρῳ ὑποβέβληται, διότι ἄπειρον μὲν οὐκ ἔστιν ὅτι ἀδιαίρετον, πεπερασμένον δὲ οὐκ ἔστιν, ὅτι πέρας ἐστὶν αὐτὸ τῆς γραμμῆς. [30]

in Ph 9 452 τάχα δὲ καὶ ἡ μονὰς τοιαύτη· καὶ γὰρ αὕτη ἀδιαίρετος καὶ ἀρχὴ ἀριθμοῦ. τὸ δὲ ἴσως προσέθηκε τῷ μηδὲν τούτων ἀναγκαίως ἐν θατέρῳ εἶναι ἢ τῇ ἀπειρίᾳ ἢ τῷ πέρατι, διότι τὰ πάθη οἷον τὸ λευκὸν ἢ τὸ θερμὸν κἂν αὐτὰ καθ᾽ αὑτὰ οὔτε ἄπειρα οὔτε πεπερασμένα ᾖ (οὐδὲ γὰρ ποσὰ ταῦτα καθ᾽ αὑτά ἐστι, κατὰ ποσῶν δὲ τὸ ἄπειρον λέγεται καὶ τὸ πεπερασμένον), κατὰ συμβεβηκὸς μέντοι καὶ αὐτὰ γίνεται ποσά, καθόσον ποσὰ τὰ ὑποκείμενα αὐτοῖς ἐστιν. ὁ δὲ φυσικὸς καὶ περὶ τὰ πάθη ἔχει, καθόσον πάθη τῶν σωμάτων ἐστί. διὸ τῆς Περὶ οὐρανοῦ ἀρχόμενος “ἡ περὶ φύσεως ἐπιστήμη, φησί, σχεδὸν ἡ πᾶσα περί τε μεγέθη καὶ τὰ τούτων πάθη τυγχάνει καὶ τὰς κινήσεις”. ὥστε καὶ κατὰ τὰ πάθη ἐπισκέψεται ὁ φυσικὸς τὸ πεπερασμένον καὶ τὸ ἄπειρον, κἂν κατὰ συμβεβηκὸς ὑπάρχῃ ταῦτα τοῖς πάθεσι. δεῖ οὖν τὸν περὶ φύσεως πραγματευόμενον περὶ ἀπείρου θεωρῆσαι, πρῶτον μὲν εἰ ἔστιν ἄπειρον ἢ οὐκ ἔστι, καὶ εἰ ἔστ ι , τί ἐστι ν. αὕτη γὰρ ἡ τῶν προβλημάτων τάξις, ὡς ἐν τοῖς Ἀναλυτικοῖς ἐδιδάχθημεν. p. 202b36 Σημεῖον δὲ ὅτι ταύτης τῆς ἐπιστήμης οἰκεία ἡ θεωρία ἡ περὶ αὐτοῦ ἕως τοῦ καὶ ἐν ἐκείναις εἶνα ι . Ὅτι οἰκεία τῇ περὶ φύσεως ἐπιστήμῃ ἡ τοῦ ἀπείρου θεωρία μετὰ τὴν ἀπὸ τῶν πραγμάτων πίστιν καὶ ἀπὸ τῆς τῶν κλεινοτέρων φυσιολόγων δόξης βεβαιοῦται, ὥσπερ εἴωθε, δεικνὺς ὅτι οὐχ οἱ τυχόντες, ἀλλ᾽ οἱ ἀξιολόγως ἁψάμενοι φυσιολογίας, καὶ οὗτοι οὐ παρέργως ἐζήτησαν περὶ τοῦ ἀπείρου, ἀλλὰ πάντες ὡς ἀρχήν τινα τῶν ὄντων τιθέασι τὸ ἄπειρον, ὥστε τοῖς περὶ φυσικῶν ἀρχῶν πραγματευομένοις ἀναγκαῖον καὶ περὶ ἀπείρου διαλεχθῆναι. ἐφεξῆς δὲ καὶ τὰς διαφοράς, ἃς ἔσχον οἱ πρότεροι περὶ τὰς τοῦ ἀπείρου δόξας, ἐκτίθεται, καὶ τὴν κοινότητα. καὶ λέγει πρώτην διαφοράν, καθ᾽ ἣν οἱ μὲν οὐσίαν τινὰ καθ᾽ αὐτὴν τὸ ἄπειρον ὑπέθεντο καὶ οὐ συμβεβηκὸς ἑτέρῳ, ὥσπερ οἱ Πυθαγόρειοι καὶ ὁ Πλάτων κοινωνοῦντες ἀλλήλοις κατὰ τοῦτο. συμβεβηκὸς δέ τινι τὸ ἄπειρον ἐποίουν οἱ πλεῖστοι τῶν φυσικῶν, οἱ μὲν ἀέρα ἄπειρον ὑποτιθέντες ὡς Ἀναξιμένης καὶ Διογένης, οἱ δὲ ὕδωρ ὡς Θαλῆς, οἱ δὲ τὸ μεταξὺ ὡς Ἀναξίμανδρος· καὶ οὗτοι μὲν καὶ οἱ τοιοῦτοι μεγέθει τὸ ἄπειρον λέγοντες. [30]

in Ph 9 453 οἱ δὲ περὶ Ἀναξαγόραν καὶ Δημόκριτον τῷ πλήθει τῶν ἀρχῶν τὸ ἄπειρον συμβεβηκέναι φασίν, ὁ μὲν τῶν ὁμοιομερειῶν, ὁ δὲ τῶν ἀτόμων. πλὴν ὅτι καὶ μεγέθει τὸ ἄπειρον οὗτοι λέγειν ἀναγκάζονται. διαφέρουσι δέ, φησίν, ὅ τε Πλάτων καὶ οἱ Πυθαγόρειοι, καθόσον οἱ μὲν Πυθαγόρειοι ἐν τοῖς αἰσθητοῖς ἐτίθεντο τὸ ἄπειρον καὶ οὐ χωριστόν (καὶ γὰρ ἐν τοῖς ἀριθμοῖς τὸ ἄπειρον εἶναι λέγουσι), τὸν δὲ ἀριθμὸν καὶ ὅλως τὰ μαθηματικὰ νοεῖσθαι μὲν καθ᾽ ἑαυτά φασι, μὴ ὑφεστάναι δὲ καθ᾽ ἑαυτά, ἀλλ᾽ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς εἶναι καὶ ἴσως ἐκεῖνον τὸν ἀριθμόν, ἐν ᾧ τὸ ἄπειρον ἢ τὸ ἐπ᾽ ἄπειρον θεωροῦσιν, ἐν τοῖς αἰσθητοῖς εἶναί φασιν. οὐ γὰρ δὴ καὶ ἐκεῖνον, ὃν ὑμνοῦντες λέγουσι κέκλυθι κύδιμ᾽ ἀριθμέ, πάτερ μακάρων, πάτερ ἀνδρῶν, οὐδὲ ὅνπερ Ἵππασος ἀφωρίσατο παράδειγμα πρῶτον ὑπάρχειν τῆς κοσμοποιίας. εἶναι δέ, φησίν, ἐτίθεντο καὶ ἔξωθεν τοῦ οὐρανοῦ τὸ ἄπειρον, δηλονότι οὐκ αἰσθητόν, εἴπερ αὐτὸς ὁ Τίμαιος λέγει μηδὲν σῶμα ἔξωθεν ὑπολειφθῆναι τοῦ κόσμου. ἐοίκασιν οὖν διττὸν λέγειν καὶ τὸν ἀριθμὸν καὶ τὸ ἐν τῷ ἀριθμῷ ἄπειρον, ὅπερ ἔλεγον εἶναι τὸ ἄρτιον, τὸ μὲν αἰσθητὸν τὸ δὲ νοητόν, ὅπερ ἔξωθεν τοῦ οὐρανοῦ ἔλεγον. Ὁ μέντοι Πλάτων ἔξωθεν τοῦ οὐρανοῦ οὐδὲν τίθεται σῶμα λέγων ἐν Τιμαίῳ σαφῶς περὶ τοῦ κόσμου, ὃν ἔξωθεν περιέχει ὁ οὐρανός “ἐκ γὰρ πυρὸς παντὸς ὕδατός τε καὶ ἀέρος καὶ γῆς ξυνέστησεν αὐτὸν ὁ συνιστὰς μέρος οὐδὲν οὐδενὸς οὐδὲ δύναμιν ἔξωθεν ὑπολιπών”. ἀλλ᾽ οὐδὲ τὰς ἰδέας ἔξω τοῦ οὐρανοῦ φησιν εἶναι διὰ τὸ μηδέ που εἶναι αὐτὰς μηδὲ ὅλως ἐν τόπῳ, τὸ μέντοι ἄπειρον καὶ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς εἶναί φησι καὶ ἐν ταῖς ἰδέαις. ἀρχὰς γὰρ καὶ τῶν αἰσθητῶν τὸ ἓν καὶ τὴν ἀόριστόν φασι δυάδα λέγειν τὸν Πλάτωνα, τὴν δὲ ἀόριστον δυάδα καὶ ἐν τοῖς νοητοῖς τιθεὶς ἄπειρον εἶναι ἔλεγε, καὶ τὸ μέγα δὲ

καὶ τὸ μικρὸν ἀρχὰς τιθεὶς ἄπειρον εἶναι ἔλεγεν ἐν τοῖς Περὶ τἀγαθοῦ λόγοις, οἷς Ἀριστοτέλης καὶ Ἡρακλείδης καὶ Ἑστιαῖος καὶ ἄλλοι τοῦ Πλάτωνος ἑταῖροι παραγενόμενοι ἀνεγράψαντο τὰ ῥηθέντα αἰνιγματωδῶς, ὡς ἐρρήθη, Πορφύριος δὲ διαρθροῦν αὐτὰ ἐπαγγελλόμενος τάδε περὶ αὐτῶν γέγραφεν ἐν τῷ Φιλήβῳ· "αὐτὸς τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, καὶ τὸ σφόδρα καὶ τὸ ἠρέμα τῆς ἀπείρου φύσεως εἶναι τίθεται. ὅπου γὰρ ἂν ταῦτα ἐνῇ κατὰ τὴν ἐπίτασιν καὶ ἄνεσιν προϊόντα, οὐχ ἵσταται οὐδὲ περαίνει τὸ μετέχον αὐτῶν, ἀλλὰ πρόεισιν εἰς τὸ τῆς ἀπειρίας ἀόριστον. ὁμοίως δὲ ἔχει καὶ τὸ μεῖζον καὶ τὸ ἔλαττον καὶ τὰ ἀντ' αὐτῶν λεγόμενα ὑπὸ Πλάτωνος τὸ μέγα καὶ τὸ μικρόν. ὑποκείσθω γάρ τι μέγεθος πεπερασμένον οἷον πῆχυς, οὗ δίχα διαιρεθέντος εἰ τὸ μὲν ἕτερον ἡμίπηχυ ἄτμητον ἐάσαιμεν, τὸ δὲ ἕτερον ἡμίπηχυ τέμνοντες κατὰ βραχὺ προστιθοῖμεν τῷ ἀτμήτῳ, δύο ἂν γένοιτο τῷ πήχει μέρη, τὸ μὲν ἐπὶ τὸ ἔλαττον προϊόν, τὸ δὲ ἐπὶ τὸ μεῖζον ἀτελευτήτως. [35]

in Ph 9 454 οὐ γὰρ ἂν εἰς ἀδιαίρετόν γε ἔλθοιμέν ποτε μέρος τέμνοντες· συνεχὲς γάρ ἐστιν ὁ πῆχυς. τὸ δὲ συνεχὲς διαιρεῖται εἰς ἀεὶ διαιρετά. ἡ δὴ τοιαύτη ἀδιάλειπτος τομὴ δηλοῖ τινα φύσιν ἀπείρου κατακεκλεισμένην ἐν τῷ πήχει, μᾶλλον δὲ πλείους, τὴν μὲν ἐπὶ τὸ μέγα προϊοῦσαν τὴν δὲ ἐπὶ τὸ μικρόν. ἐν τούτοις δὲ καὶ ἡ ἀόριστος δυὰς ὁρᾶται ἔκ τε τῆς ἐπὶ τὸ μέγα καὶ τῆς ἐπὶ τὸ μικρὸν μονάδος συγκειμένη. καὶ ὑπάρχει ταῦτα τοῖς τε συνεχέσι σώμασι καὶ τοῖς ἀριθμοῖς· ἀριθμὸς μὲν γὰρ πρῶτος ἡ δυὰς ἄρτιος, ἐν δὲ τῇ φύσει τοῦ ἀρτίου τό τε διπλάσιον ἐμπεριέχεται καὶ τὸ ἥμισυ, ἀλλὰ τὸ μὲν διπλάσιον ἐν ὑπεροχῇ, τὸ δὲ ἥμισυ ἐν ἐλλείψει. ὑπεροχὴ οὖν καὶ ἔλλειψις ἐν τῷ ἀρτίῳ. πρῶτος δὲ ἄρτιος ἐν ἀριθμοῖς ἡ δυάς, ἀλλὰ καθ' αὑτὴν μὲν ἀόριστος, ὡρίσθη δὲ τῇ τοῦ ἑνὸς μετοχῇ. ὥρισται γὰρ ἡ δυὰς καθ' ὅσον ἕν τι εἶδός ἐστι. στοιχεῖα οὖν καὶ ἀριθμῶν τὸ ἓν καὶ ἡ δυάς, τὸ μὲν περαῖνον καὶ εἰδοποιοῦν, ἡ δὲ ἀόριστος καὶ ἐν ὑπεροχῇ καὶ ἐλλείψει." ταῦτα ὁ Πορφύριος εἶπεν αὐτῇ σχεδὸν τῇ λέξει, διαρθροῦν ἐπαγγειλάμενος τὰ ἐν τῇ Περὶ τἀγαθοῦ συνουσίᾳ αἰνιγματωδῶς ῥηθέντα, καὶ ἴσως ὅτι σύμφωνα ἐκεῖνα ἦν τοῖς ἐν Φιλήβῳ γεγραμμένοις. καὶ ὁ Ἀλέξανδρος δὲ καὶ αὐτὸς ἐκ τῶν Περὶ τἀγαθοῦ λόγων τοῦ Πλάτωνος ὁμολογῶν λέγειν, οὓς ἱστόρησαν Ἀριστοτέλης τε καὶ οἱ ἄλλοι τοῦ Πλάτωνος ἑταῖροι, τάδε γέγραφε· "ζητῶν γὰρ τὰς ἀρχὰς τῶν ὄντων ὁ Πλάτων, ἐπεὶ πρῶτος ὁ ἀριθμὸς ἐδόκει αὐτῷ τῇ φύσει εἶναι τῶν ἄλλων (καὶ γὰρ τῆς γραμμῆς τὰ πέρατα σημεῖα, τὰ δὲ σημεῖα εἶναι μονάδας θέσιν ἐχούσας, ἄνευ τε γραμμῆς μήτε ἐπιφάνειαν εἶναι μήτε στερεόν, τὸν δὲ ἀριθμὸν καὶ χωρὶς τούτων εἶναι δύνασθαι), ἐπεὶ τοίνυν πρῶτος τῶν ἄλλων τῇ φύσει ὁ ἀριθμός, ἀρχὴν τοῦτον ἡγεῖτο εἶναι καὶ τὰς τοῦ πρώτου ἀριθμοῦ ἀρχὰς καὶ παντὸς ἀριθμοῦ ἀρχάς. πρῶτος δὲ ἀριθμὸς ἡ δυάς, ἧς ἀρχὰς ἔλεγεν εἶναι τό τε ἓν καὶ τὸ μέγα καὶ τὸ μικρόν. καθὸ γὰρ δυάς ἐστι, πλῆθος καὶ ὀλιγότητα ἔχειν ἐν ἑαυτῇ· καθὸ μὲν τὸ διπλάσιον ἔστιν ἐν αὐτῇ, πλῆθος (πλῆθος γὰρ καὶ ὑπεροχὴ καὶ μέγεθός τι τὸ διπλάσιον), καθὸ δὲ ἥμισυ, ὀλιγότητα. διὸ ὑπεροχὴν καὶ ἔλλειψιν καὶ μέγα καὶ μικρὸν εἶναι ἐν αὐτῇ κατὰ ταῦτα. καθὸ δὲ ἑκάτερόν τε αὐτῆς τῶν μορίων μονὰς καὶ αὕτη ἕν τι εἶδός ἐστι τὸ δυαδικόν, μονάδος αὐτὴν μετέχειν. διὸ ἀρχὰς τῆς δυάδος ἔλεγε τὸ ἓν καὶ τὸ μέγα καὶ τὸ μικρόν. ἀόριστον δὲ δυάδα ἔλεγεν αὐτὴν τῷ μεγάλου καὶ μικροῦ μετέχουσαν ἤτοι μείζονος καὶ ἐλάττονος τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον ἔχειν. [35]

in Ph 9 455 κατὰ γὰρ ἐπίτασιν καὶ ἄνεσιν προϊόντα ταῦτα οὐχ ἵσταται, ἀλλ' ἐπὶ τὸ τῆς ἀπειρίας ἀόριστον προχωρεῖ. ἐπεὶ οὖν πρῶτος ἀριθμῶν ἡ δυάς, ταύτης δὲ ἀρχαὶ τὸ ἓν καὶ τὸ μέγα καὶ μικρόν, καὶ παντὸς ἀριθμοῦ ταύτας ἀρχὰς εἶναι ἀνάγκη. οἱ δὲ ἀριθμοὶ στοιχεῖα τῶν ὄντων πάντων. ὥστε καὶ πάντων ἀρχαὶ τὸ ἓν καὶ τὸ μέγα καὶ μικρὸν ἤτοι ἡ ἀόριστος δυάς. καὶ γὰρ ἕκαστος τῶν ἀριθμῶν καθόσον μὲν ὅδε τίς ἐστι καὶ εἷς καὶ ὡρισμένος, τοῦ ἑνὸς μετέχει, καθόσον δὲ διαιρεῖται καὶ πλῆθός ἐστι, τῆς ἀορίστου δυάδος. ἔλεγε δὲ καὶ τὰς ἰδέας ὁ Πλάτων ἀριθμούς. εἰκότως ἄρα τὰς ἀρχὰς τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τῶν ἰδεῶν ἀρχὰς ἐποίει. τὴν δὲ δυάδα τοῦ ἀπείρου φύσιν ἔλεγεν, ὅτι οὐχ ὥρισται τὸ μέγα καὶ μικρὸν ἤτοι τὸ μεῖζον καὶ ἔλαττον, ἀλλ' ἔχει τὸ

μᾶλλον καὶ ἧττον, ἅπερ εἰς ἄπειρον πρόεισιν.” οὕτως οὖν εἰπὼν ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τίσι μὲν οἱ Πυθαγόρειοι, ἐν τίσι δὲ ὁ Πλάτων ἐτίθετο τὸ ἄπειρον, ἐφεξῆς ἱστορεῖ τί τὸ ἄπειρον ἔλεγον οἱ Πυθαγόρειοι καὶ διὰ τί. p. 203a10 Καὶ οἱ μὲν τὸ ἄπειρον εἶναι τὸ ἄρτιον ἕως τοῦ Πλάτων δὲ δύο τὰ ἄπειρ α , τὸ μέγα καὶ τὸ μικρό ν . Εἰπὼν ἐν τίσιν ἔλεγον τὸ ἄπειρον οἵ τε Πυθαγόρειοι καὶ ὁ Πλάτων, ὅτι οἱ μὲν ἐν τῷ αἰσθητῷ καὶ ἔξω τοῦ οὐρανοῦ, ὁ δὲ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς καὶ ἐν ταῖς ἰδέαις, νῦν τί ἑκάτερος αὐτῶν τὸ ἄπειρον λέγει προστίθησι, πρῶτον περὶ τῶν Πυθαγορείων λέγων. οὗτοι δὲ τὸ ἄπειρον τὸν ἄρτιον ἀριθμὸν ἔλεγον “διὰ τὸ πᾶν μὲν ἄρτιον, ὥς φασιν οἱ ἐξηγηταί, εἰς ἴσα διαιρεῖσθαι, τὸ δὲ εἰς ἴσα διαιρούμενον ἄπειρον κατὰ τὴν διχοτομίαν· ἡ γὰρ εἰς ἴσα καὶ ἡμίση διαίρεσις ἐπ’ ἄπειρον· τὸ δὲ περιττὸν προστεθὲν περαίνει αὐτό· κωλύει γὰρ αὐτοῦ τὴν εἰς τὰ ἴσα διαίρεσιν”. οὕτως μὲν οὖν οἱ ἐξηγηταὶ τῷ ἀρτίῳ τὸ ἄπειρον ἀνατιθέασι κατὰ τὴν εἰς ἴσα διαίρεσιν, καὶ δῆλον ὅτι οὐκ ἐπ’ ἀριθμῶν ἀλλ’ ἐπὶ μεγεθῶν λαμβάνουσι τὴν ἐπ’ ἄπειρον τομήν. οἱ γὰρ ἀριθμοὶ καὶ οἱ ἄρτιοι οὔτε πάντες εἰς ἴσα ἐπὶ πολὺ διαιροῦνται, καὶ οἱ διαιρούμενοι μέχρι τῆς μονάδος καταντήσαντες ἱστῶσι τὴν τομήν, ἐπὶ δὲ μεγεθῶν τί κωλύει τὸ καταλειπόμενον ἀεὶ διαιρεῖσθαι, κἂν μὴ εἰς ἴσα γίνηται ἡ διαίρεσις; τὸ γὰρ τρίτον εἰ τύχοι τοῦ ληφθέντος πάλιν εἰς δίμοιρον καὶ τρίτον διελεῖν δυνατόν. καὶ τοῦτο ἐπ’ ἄπειρον καὶ ἐν τῇ διαιρέσει καὶ ἐν τῇ τῶν διαιρεμάτων προσθέσει γίνεσθαι δυνατόν. ὅλως δὲ οὐδὲ ὁ Ἀριστοτέλης φαίνεται τὴν εἰς ἴσα διαίρεσιν αἰτιασάμενος τοῦ ἀπείρου. μήποτε οὖν ἐν πάσῃ τομῇ τὸ ἄρτιον αἴτιόν ἐστι πάσης διαιρέσεως· πᾶσα γὰρ τομὴ μία οὖσα εἰς δύο διαιρεῖ τὸ τεμνόμενον ἤτοι ἴσα ἢ ἄνισα. [30]

in Ph 9 456 ἐπειδὴ οὖν ἡ τομὴ εἰς δύο ἀεὶ γινομένη τὸ ἐπ’ ἄπειρον ποιεῖ, ἀρχὴ δὲ τοῦ ἀρτίου ἡ δυάς, διὰ τοῦτο τὸ ἄπειρον κατὰ τὸ ἄρτιον ἔλεγον. ὁμοίως δὲ καὶ τῆς προσθήκης τὸ ἄρτιον αἴτιον· ἓν γὰρ ἑνὶ προστίθεται. διὰ τοῦτο δὲ καὶ ὁ Ἀριστοτέλης τὸ ἄρτιον ἐναπολαμβανόμενον καὶ ὑπὸ τοῦ περιττοῦ περαινόμενον παρέχειν φησὶ τοῖς οὖσι τὴν ἀπειρία ν. καὶ γὰρ τὸ διαιρετὸν εἶναι ἐπ’ ἄπειρον διὰ τὸ ἄρτιον ἔχει ἕκαστον τῶν σωμάτων ἐναπειλημμένον καὶ οἷον ὑποκεκρυμμένον ἐν ἑαυτῷ· δυνάμει γὰρ καὶ οὐκ ἐνεργείᾳ ἔχει τὰς τομὰς τὰς ἐπ’ ἄπειρον. διὸ καὶ ἐναπειλῆφθαί φησι τὸ ἄρτιον καὶ παρέχειν τοῖς οὖσι τὴν ἀπειρία ν. καθόσον δὲ ἕκαστον τῶν διαιρεμάτων ἔν τισίν ἐστι, καὶ αὐτὸ ἕκαστον ὅπερ ἐστὶν ὑπὸ τοῦ περιττοῦ ἀεὶ περαίνεται [ἡ τοῦ ἀρτίου ἀπειρία] καὶ ἐν τῷ σωματοειδεῖ παντὶ τῶν αἰσθητῶν ἕκαστον, κατὰ μὲν τὴν ὕλην καὶ τὸ ὑποκείμενον διαιρετόν ἐστι καὶ ταύτῃ ἄρτιόν τε καὶ ἄπειρον, κατὰ δὲ τὸ εἶναι τόδε τι ὥρισταί τε καὶ ἀδιαίρετόν ἐστι καὶ ταύτῃ περιττόν. Σημεῖον δὲ τοῦ τὸν μὲν περιττὸν ἀριθμὸν εἰδοποιὸν καὶ περατωτικὸν εἶναι, τὸν δὲ ἄρτιον ὑλικὸν καὶ ἀπειροειδῆ, οἱ Πυθαγόρειοι ποιοῦνται τὸ συμβαῖνον ἐπὶ τῆς τῶν ἀριθμῶν προσθέσεως· οἱ μὲν γὰρ περισσοὶ προστιθέμενοι ἐξῆς τῷ τετραγώνῳ ἀριθμῷ φυλάσσουσιν αὐτὸν τετράγωνον καὶ ἰσάκις ἴσον κατὰ δὲ τὸ ποσὸν μόνον ηὐξημένον, ὁ δὲ ἄρτιος προστιθέμενος ἀεὶ τῷ τετραγώνῳ ἐναλλάσσει τὸ εἶδος ἑτερομήκη ποιῶν, ἄλλοτε κατ’ ἄλλην πλευρὰν παρηυξημένον. ἐκκείσθωσαν γὰρ οἱ ἀπὸ μονάδος ἑξῆς ἀριθμοὶ ἄχρι τῆς δεκάδος α β γ δ ε ς ζ η θ ι . τούτων δῆλον ὅτι ἡ μονὰς πρῶτος περισσὸς καὶ τετράγωνος πρῶτος (ἅπαξ γὰρ ἓν ἕν), τῶν δὲ ἐκκειμένων περισσοὶ μὲν κατὰ τὴν μονάδα οἱ γ ε ζ θ , ἄρτιοι δὲ οἱ β δ ς η ι . ἐὰν οὖν προσθῶμεν τῇ μονάδι πρώτῃ οὔσῃ τετραγώνῳ τὰ γ , γίνεται ὁ δ τετράγωνος ἀπὸ πλευρᾶς τῶν δύο. καὶ πάλιν τῷ δ τετραγώνῳ ἐὰν προσθῶμεν τὸν ἐφεξῆς περιττὸν ε , γίνεται ὁ θ καὶ αὐτὸς τετράγωνος. εἰ δὲ καὶ τούτῳ τὸν ζ προσθῶμεν, ὁ ἐφεξῆς τετράγωνος ὁ ις γίνεται, κἂν τούτῳ τὸν θ , γίνεται ὁ κε . πάντες ἑξῆς τετράγωνοι καὶ ἰσάκις ἴσοι. ἐὰν δὲ τῇ μονάδι τετραγώνῳ προσθῶμεν τὸν β , γίνεται ὁ γ οὐκέτι τετράγωνος, κἂν τῇ τετράδι τετραγώνῳ οὔσῃ προσθῶμεν ἢ τὸν δ ἢ τὸν ς , γίνεται ὁ η ἢ ὁ ι ἑτερομήκεις ὄντες. δὶς γὰρ δ ἢ δὶς ε αἱ πλευραί. καὶ δῆλον ὅτι τὸ μὲν φυλάττειν τὸ αὐτὸ εἶδος καὶ τὸ ἰσάκις ἴσους

ποιεῖν πρὸς τοῦ πέρατός ἐστι, τὸ δὲ μὴ φυλάσσειν τὸ αὐτὸ εἶδος καὶ τὸ ἑτερομήκη ποιοῦντα [ἀλλὰ] ἄλλοτε κατ' ἄλλο παραυξάνειν εἶδος πρὸς τῆς ἀπειρίας ἐστί. [35]

in Ph 9 457 γνώμονας δὲ ἐκάλουν τοὺς περιττοὺς οἱ Πυθαγόρειοι, διότι περιτιθέμενοι τοῖς τετραγώνοις τὸ αὐτὸ σχῆμα διαφυλάττουσιν, ὥσπερ καὶ οἱ ἐν γεωμετρίᾳ γνώμονες. τὰ γὰρ δύο παραπληρώματα σὺν τῷ ἑνὶ τῶν περὶ τὴν αὐτὴν διάμετρον παραλληλογράμμων γνώμονα καλοῦσιν, ὃς τῷ ἑτέρῳ τῶν περὶ τὴν αὐτὴν διάμετρον παραλληλογράμμων προστιθέμενος ὅμοιον τὸ ὅλον ποιεῖ ἐκείνῳ, ᾧ προσετέθη. γνώμονες οὖν καὶ οἱ περιττοὶ ἀριθμοὶ λέγονται, ὅτι προστιθέμενοι τοῖς ἤδη οὖσι τετραγώνοις τηροῦσιν ἀεὶ τὸ τετράγωνον. περιτιθεμένων οὖν περὶ τὸν ἕνα ἀριθμὸν τὸν τετράγωνον ποτὲ μὲν χωρὶς τῶν γνωμόνων, τουτέστι τῶν μονάδων κατὰ τὸ ἑξῆς περιττὸν ἀριθμῶν (οὗτοι γὰρ ἦσαν γνώμονες), ποτὲ δὲ χωρὶς τῶν ἀρτίων, ὅτε μὲν οὗτοι προστεθῶσιν, ἄλλο ἀεὶ γίνεται τὸ εἶδος παρὰ τὸ ἐξ ἀρχῆς, ὅτε δὲ οἱ γνώμονες, ἓν τὸ αὐτὸ τῷ προτέρῳ. καλῶς δὲ καὶ οὕτως ἐπέβαλε τῇ ἐξηγήσει ὁ Ἀλέξανδρος, ὅτι τὸ μὲν περιτιθεμένων τῶν γνωμόνων τὴν κατὰ τοὺς περιττοὺς ἀριθμοὺς σχηματογραφίαν ἐνδείκνυται, τὸ δὲ καὶ χωρὶς τὴν ἀριθμητικὴν προσθήκην χωρὶς περιθέσεως σχηματικῆς γινομένην ἐπὶ τῶν ἀρτίων· καὶ γὰρ ἔθος ἐστὶ τοῖς Πυθαγορείοις σχηματογραφεῖν. καὶ κατὰ τὰς τῶν μονάδων περιθέσεις οὑτωσί πως γράψαντες τὸ α στοιχεῖον περιτιθέασιν αὐτῷ τρία α γνωμονικῶς, καὶ γίνεται δ τετραγωνικῶς ἐσχηματισμένα οὕτως· Εἶτα πάλιν τούτοις πέντε α περιτιθέντες ἀντὶ πέντε μονάδων γνωμονικῶς μεῖζον ποιοῦσι τετράγωνον τρία τὴν πλευρὰν ἔχον. Ἡ δὲ τῶν ἀρτίων περίθεσις οὐ ποιεῖ τὸ σχῆμα ὡρισμένον. διὸ τοὺς ἀρτίους 〈οὐ〉 περιτίθεσθαι βούλεται ὡς τοὺς περιττοὺς ἐν καταγραφῇ, ἀλλ' ἀριθμητικῶς προστίθεσθαι. ὥστε τὸ καὶ χωρὶς ἀντὶ τοῦ καὶ χωρὶς περιθέσεως κατὰ προσθήκην ἐπὶ τῶν ἀρτίων ἀκούειν. μήποτε δὲ ἄμφω περὶ ἀμφοῖν ἀκούειν δυνατὸν καὶ τὸ περιτιθεμένων τῶν γνωμόνων καὶ τὸ χωρὶς περί τε τῶν περιττῶν καὶ τῶν ἀρτίων, ἵνα ᾖ λέγων, ὅτι καὶ ἐν ταῖς γνωμονικαῖς περιθέσεσι καὶ πάλιν χωρὶς ἐν ταῖς ἀριθμητικαῖς συνθέσεσι καὶ τῶν περιττῶν καὶ τῶν ἀρτίων ἔστιν ἰδεῖν τοὺς μὲν περιττοὺς ὅμοια φυλάττοντας, τοὺς δὲ ἀρτίους ἀνόμοια ποιοῦντας. [5]

in Ph 9 458 κἂν γὰρ μὴ κυρίως γνώμονες οἱ ἄρτιοι λέγωνται ὡς οὐ φυλάττοντες τὸ αὐτὸ εἶδος, ἀλλ' οὖν περιτιθέμενοι ὡς γνώμονες καὶ ἐν τῇ σχηματογραφίᾳ τὸ ἀνόμοιον δηλοῦσι. περὶ τὸ ἓν δὲ περιτιθεμένων τῶν γνωμόνων εἶπεν ἢ ὅτι περὶ μονάδα ἡ πρώτη περίθεσις γίνεται ἢ ὅτι ὡς περὶ ἕνα ἀριθμὸν γίνεται ἀεὶ ἡ τῶν πλειόνων μονάδων περίθεσις. εἰπὼν δὲ τί τὸ ἄπειρον ἔλεγον οἱ Πυθαγόρειοι, ὅτι τὸ ἄρτιον, ἐπάγει καὶ τί ὁ Πλάτων ἔλεγεν, ὅτι τὸ μέγα καὶ μικρὸν ἤτοι τὸ μεῖζον καὶ ἔλαττον· ἐπ' ἄπειρον γὰρ ἑκάτερον αὐτῶν πρόεισιν. οὐ μέντοι ἰδίᾳ ἑκάτερον ἐλάμβανεν, ἀλλ' ἅμα μέγα καὶ μικρὸν τὸ αὐτὸ λέγων, ἣν καὶ ἀόριστον δυάδα ἐκάλει, εἴτε τὴν ὕλην οὕτως καλῶν εἴτε τὴν τοῦ ἀπείρου συστοιχίαν. διὸ καὶ ἐν ταῖς ἰδέαις αὐτὴν ὡς ἐν ἀριθμοῖς καὶ τούτοις ἐτίθετο. p. 203a16 Οἱ δὲ περὶ φύσεως πάντες ὑποτιθέασιν ἑτέραν τινὰ φύσιν ἕως τοῦ τῇ ἀφῇ συνεχὲς τὸ ἄπειρον εἶναί φασ ι . Φυσικοὺς εἴωθε καλεῖν ὁ Ἀριστοτέλης τοὺς περὶ τοῦτο τὸ μόριον τῆς φιλοσοφίας καταγινομένους τὸ φυσικόν, καὶ τούτων ἐξαιρέτως τοὺς τῇ ὑλικῇ ἀρχῇ ἢ μάλιστα ἢ μόνῃ χρησαμένους. οὗτοι οὖν οἱ φυσικοὶ τὴν ὕλην ὑποτιθέντες τοῖς γινομένοις καὶ περὶ αὐτὴν τὸ ἄπειρον θεωροῦντες, εἰκότως οὐκέτι ὡς οὐσίαν ἀλλ' ὡς συμβεβηκὸς ἔλεγον τὸ ἄπειρον. τούτων δὲ οἱ μὲν ἕν τι στοιχεῖον ὑποτιθέντες τοῦτο ἄπειρον ἔλεγον τῷ μεγέθει, ὥσπερ Θαλῆς μὲν ὕδωρ, Ἀναξιμένης δὲ καὶ Διογένης ἀέρα, Ἀναξίμανδρος δὲ τὸ μεταξύ, οἱ δὲ ἄπειρα τῷ πλήθει τιθέντες ὥσπερ Ἀναξαγόρας καὶ Δημόκριτος αὐτῷ τε τῷ πλήθει τὸ ἄπειρον εἰσῆγον καὶ ἔτι τῷ μεγέθει. τὰ γὰρ ἄπειρα τῷ πλήθει τῇ ἁφῇ συνεχιζόμενα, ἀλλ' οὐχὶ τῇ ἑνώσει ἄπειρον ποιεῖν μέγεθος. ὅσοι δὲ τῷ πλήθει πλείονα μὲν ἑνός, πεπερασμένα δὲ λέγουσι τὰ στοιχεῖα τῷ ἀριθμῷ ὥσπερ Ἐμπεδοκλῆς, οὗτοι οὔτε κατὰ μέγεθος τὸ ἄπειρον εἰσάγουσιν οὔτε ἐν ἑνὶ οὔτε ἐν πλείοσιν οὔτε ἐν τῷ ἐκ πάντων. εἰ γὰρ καὶ

τῷ πλήθει πεπερασμένα καὶ ἕκαστον τῷ μεγέθει πεπερασμένον, πόθεν ἂν ἔχοι τὸ ἄπειρον; λεγόμενα δὲ στοιχεῖα τὰ τέτταρά φησι πῦρ καὶ ἀέρα καὶ ὕδωρ καὶ γῆν. εἰπὼν δὲ ὕδωρ ἢ ἀέρα ὡς ὄντα τῶν πολυθρυλήτων στοιχείων ἐπήγαγεν· ἤ τι μεταξὺ τούτων τοῦ τε ὕδατος καὶ τοῦ ἀέρος, ὅπερ Ἀναξίμανδρος ἐτίθετο. [35]

in Ph 9 459 μήποτε δὲ τὸ τῶν λεγομένων στοιχείων οὐ περὶ τῶν τεττάρων εἴρηται τῶν νῦν καθωμιλημένων, ἀλλὰ περὶ τῶν ὑπὸ τῶν φυσικῶν τεθέντων εἴτε ὕδωρ εἴτε ἀὴρ εἴτε τι μεταξὺ τούτων, ὃ στοιχεῖον τῶν γινομένων ἐτίθεντο. καὶ ἄλλως δὲ τὸ τῶν λεγομένων ὁ Ἀλέξανδρος ἐξηγεῖται ἀντὶ τοῦ τῶν λεγομένων καὶ δοκούντων μόνον στοιχείων, οὐκ ὄντων δέ, διότι ταῦτα σύνθετα καὶ ἐκ στοιχείων ἐστὶ τῆς τε ὕλης καὶ τοῦ εἴδους. Οἱ δὲ περὶ φύσεως πάντες εἶπεν οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ τούτων οἱ ἄπειρον εἶναί τι λέγοντες, ἐπεὶ καὶ τοὺς πεπερασμένα ποιοῦντας φυσικοὺς οἶδε καλουμένους, ὥσπερ τὸν Ἐμπεδοκλέα. μήποτε δέ, ὡς καὶ πρότερον εἴρηται, κυρίως φυσικοὺς οἴεται τοὺς ἐν τῷ ὑλικῷ αἰτίῳ διατρίβοντας, οἷς οὐκ ἂν ἀξιώσοι κυρίως τὸν Ἐμπεδοκλέα συντάττειν ποιητικὰ αἴτια τὸ νεῖκος καὶ τὴν φιλίαν εἰσάγοντα· ἴσως δὲ οὐδὲ τὸν Ἀναξαγόραν λέγοντα τὸν νοῦν διακρίνειν τὰς ὁμοιομερείας, εἰ μὴ ἄρα καθόσον ἐν ταῖς τῶν αἰτίων ἀποδόσεσιν, ὡς δοκεῖ, καὶ αὐτὸς οὐ τῷ νῷ προσχρῆται, ἀλλὰ ταῖς ὑλικωτέραις αἰτίαις. ὅσοι δέ, φησί, πλήθει ἄπειρα ποιοῦσι τὰ στοιχεῖα, ὥσπερ Ἀναξαγόρας ἀπείρους τῷ πλήθει τὰς ὁμοιομερείας ὑποτιθέμενος, Δημόκριτος δὲ τὰς ἀτόμους, οὗτοι κατὰ μὲν τὸ πλῆθος προφανῶς εἰσάγουσι τὸ ἄπειρον, ὅπερ ἐνεδείξατο ὁ Ἀριστοτέλης εἰπὼν ὅσοι δὲ ἄπειρα ποιοῦσι τὰ στοιχεῖα· ὅτι δὲ καὶ κατὰ μέγεθος δείκνυσι λέγων τῇ ἁφῇ συνεχὲς τὸ ἄπειρον εἶναί φασι καὶ οὐ τῇ ἑνώσει, ὡς οἱ ἓν ἄπειρον λέγοντες τὸ στοιχεῖον. ὅτι δὲ τῇ ἁφῇ συνεχὲς ἄπειρόν τι, καὶ ἐκ τούτων γίνεται δῆλον· τὰ γὰρ ἄπειρα τῷ πλήθει μέγεθος ἔχοντα καὶ ὁμοειδῆ ὄντα, ὥστε καὶ ἅπτεσθαι ἀλλήλων ἄπειρον ποιεῖ μέγεθος τῇ ἁφῇ συνεχές. διὸ καὶ Εὔδημος ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν Φυσικῶν “τὸ κατὰ πλῆθος, φησίν, ὁμοειδὲς ἄπειρα λέγειν οὐδὲν διαφέρει ἢ κατὰ τὸ μέγεθος ἄπειρον”. πανσπερμίαν δὲ σχημάτων εἶπε τὴν τῶν Δημοκριτείων ἀτόμων, ἐπειδὴ ἀπείρους ὑπετίθετο τῶν ἀτόμων καὶ τὰς κατὰ τὸ σχῆμα διαφοράς. p. 203a23 Καὶ ὁ μὲν ὁτιοῦν μόριον ὁμοίως εἶναι ἕως τοῦ καὶ ἄρξασθαί ποτε κινούμεν α . Ἐπειδὴ τῶν φυσικῶν οἱ μὲν ἓν ἔλεγον τὸ στοιχεῖον, οἱ δὲ πλείονα μὲν πεπερασμένα δὲ τῷ ἀριθμῷ, οἱ δὲ τῷ ἀριθμῷ ἄπειρα, εἰπὼν ὅτι οἱ μὲν ἓν λέγοντες ὡς συμβεβηκὸς ἐκείνῳ κατὰ μέγεθος τὸ ἄπειρον ἔλεγον, οἱ δὲ πεπερασμένα καὶ τῷ πλήθει καὶ τῷ μεγέθει τὰ στοιχεῖα τιθέντες οὔτε κατὰ πλῆθος οὔτε κατὰ μέγεθος τὸ ἄπειρον ἔλεγον, ἐφεξῆς περὶ τῶν ἄπειρα ποιούντων τῷ πλήθει τὰ στοιχεῖα λέγει ὅτι οὐ μόνον τῷ πλήθει τὸ ἄπειρον εἰσάγουσιν οὗτοι, ἀλλὰ καὶ τῷ μεγέθει. [35]

in Ph 9 460 τὰ γὰρ ἄπειρα τῷ πλήθει μεγέθη ἐνεργείᾳ ὄντα καὶ τῇ ἁφῇ συνεχιζόμενα ἄπειρον ποιεῖ καὶ τὸ μέγεθος, ὡς εἴρηται πρότερον. ἐπειδὴ δὲ ὁ μὲν Ἀναξαγόρας τὰς ὁμοιομερείας, ὁ δὲ Δημόκριτος τὰς ἀτόμους ἀπείρους ἑκάτερος τῷ πλήθει ὡς ἀρχὰς ὑποτίθεται, τὴν Ἀναξαγόρου πρῶτον ἱστορῶν δόξαν καὶ τὴν αἰτίαν ἡμᾶς διδάσκει, δι’ ἣν εἰς τοιαύτην ἦλθεν ὁ Ἀναξαγόρας ὑπόνοιαν, καὶ δείκνυσιν ὅτι οὐ μόνον τὸ ὅλον μῖγμα ἄπειρον ἀνάγκη τῷ μεγέθει λέγειν αὐτόν, ἀλλὰ καὶ ἑκάστην ὁμοιομέρειαν ὁμοίως τῷ ὅλῳ πάντα ἔχουσαν ἐνυπάρχοντα, καὶ οὐδὲ ἄπειρα μόνον ἀλλὰ καὶ ἀπειράκις ἄπειρα. ἀλλ’ εἰς μὲν τὴν τοιαύτην ἔννοιαν ὁ Ἀναξαγόρας ἦλθεν ἡγούμενος μηδὲν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γίνεσθαι καὶ πᾶν ὑπὸ ὁμοίου τρέφεσθαι. ὁρῶν οὖν πᾶν ἐκ παντὸς γινόμενον, εἰ καὶ μὴ ἀμέσως ἀλλὰ κατὰ τάξιν (καὶ γὰρ ἐκ πυρὸς ἀὴρ καὶ ἐξ ἀέρος ὕδωρ καὶ ἐξ ὕδατος γῆ καὶ ἐκ γῆς λίθος καὶ ἐκ λίθου πάλιν πῦρ), καὶ τροφῆς δὲ τῆς αὐτῆς προσφερομένης οἷον ἄρτου πολλὰ καὶ ἀνόμοια γίνεται, σάρκες ὀστᾶ φλέβες νεῦρα τρίχες ὄνυχες καὶ πτερὰ δὲ εἰ οὕτω τύχοι καὶ κέρατα, αὔξεται δὲ τὸ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ)· διὸ ταῦτα ἐν τῇ τροφῇ ὑπέλαβεν εἶναι καὶ ἐν τῷ ὕδατι, εἰ τούτῳ τρέφοιτο τὰ δένδρα, ξύλον καὶ φλοιὸν καὶ φύλλα καὶ καρπόν. διὸ πάντα ἐν πᾶσιν ἔλεγε μεμῖχθαι καὶ τὴν γένεσιν κατὰ ἔκκρισιν γίνεσθαι.

πρὸς τοῦτο δὲ ἐνῆγεν ἴσως καὶ τὸ μενόντων τινῶν γίνεσθαι ἀπ’ αὐτῶν ἄλλα ὥσπερ ἐκ λίθου πῦρ καὶ ἐξ ὕδατος πομφολυγίζοντος ἀέρα. ὁρῶν οὖν ἀφ’ ἑκάστου τῶν νῦν διακεκριμένων πάντα ἐκκρινόμενα οἷον ἀπὸ ἄρτου σάρκα καὶ ὀστοῦν καὶ τὰ ἄλλα, ὡς πάντων ἅμα ἐνυπαρχόντων αὐτῷ καὶ μεμιγμένων ὁμοῦ, ἐκ τούτων ὑπενόει καὶ πάντα ὁμοῦ τὰ ὄντα μεμῖχθαι πρότερον πρὶν διακριθῆναι. διὸ καὶ οὕτως ἤρξατο τοῦ συγγράμματος· “ἦν ὁμοῦ πάντα χρήματα”, ὥστε ὁτιοῦν οἷον τὸν ἄρτον τόνδε καὶ σαρκὸς τῆσδε καὶ τοῦδε τοῦ ὀστοῦ μῖγμα εἶναι ὁμοίως τῷ παντ ί. ἀπὸ μὲν γὰρ τῆς ἑκάστου μίξεως ἐπὶ τὴν πάντων ἦλθε μῖξιν. προφανέστερα γὰρ καὶ τῇ αἰσθήσει γνωριμώτερα τὰ καθέκαστα τῶν ὅλων. ὁμοιότητα δὲ λοιπὸν ἑκάστου πρὸς τὸ πᾶν ἐθεάσατο ἐπί τε τῆς μίξεως καὶ τῆς ὡς ἀπὸ ἀρχῆς διακρίσεως τῆς τε αἰτιώδους καὶ τῆς χρονικῆς. ὥσπερ οὖν ἐν ἑκάστῳ ἀρχὴ γίνεταί ποτε τῆς διακρίσεως, οὕτως καὶ ἐν τῷ παντί. καὶ ὥσπερ ἀπὸ ἑκάστου φαίνεταί τις γένεσίς ποτε γινομένη, οὕτως ἐπειδὴ καὶ πάντων ἐστὶ γένεσις, ἀπὸ τοῦ πάντων μίγματος ἡ πάντων γένεσις ἐξεκρίθη, εἰ καὶ μὴ ἅμα. σώματα δὲ ὄντα καὶ ἑτεροκίνητα καὶ ὁμόστοιχά πως ἀλλήλοις ἀρχῆς καὶ αἰτίας ἐδεῖτό τινος κρείττονος, ἣν Ἀναξαγόρας καλεῖ νοῦν. [35]

in Ph 9 461 ἔδει γὰρ τὸ τὰ συνῃρημένα διακρῖνον καὶ προάγον ἐν τάξει τὴν διάκρισιν ἀπὸ τῆς συναιρέσεως αὐτὸ συνῃρημένην ἔχον τὴν οὐσίαν πρώτως ἀναφαίνειν ἐν ἑαυτῷ τὴν διάκρισιν. τοιοῦτος δὲ ὁ νοῦς, ὃν ἀ π ’ ἀρχῆς τινος ἐνόησεν ἐργαζόμενον, ἐν οἷς λέγει ἄρξασθαι τὸν νοῦν διακρίνειν. ἡ μὲν οὖν ἔννοια, καθ’ ἣν εἰς ταύτην ἦλθε περὶ τῶν ἀρχῶν τὴν ὑπόθεσιν ὁ Ἀναξαγόρας, οὕτως φανερὰ γέγονεν. ἐκ δὲ τῶν εἰρημένων πρόχειρον συννοεῖν, ὅτι εἰ πᾶν ἐκ παντὸς ἐκκρίνεται καὶ πάντα ἐν πᾶσίν ἐστιν, οὐ μόνον τὸ πᾶν ἀλλὰ καὶ ἕκαστον, οὐ τῷ πλήθει μόνον ἀλλὰ καὶ τῷ μεγέθει ἀπειράκις ἄπειρον ἔσται. Ὅτι δὲ ὁ μὲν Ἀριστοτέλης τὸ προφαινόμενον ἱστορεῖ τῆς Ἀναξαγόρου δόξης, ὁ δὲ Ἀναξαγόρας σοφὸς ὢν διττὴν ᾐνίττετο τὴν διακόσμησιν, τὴν μὲν ἡνωμένην καὶ νοητὴν προϋπάρχουσαν οὐ χρόνῳ (οὐ γὰρ ἔγχρονος ἐκείνη), ἀλλ’ ὑπεροχῇ οὐσίας καὶ δυνάμεως, τὴν δὲ διακεκριμένην ἀπὸ ταύτης καὶ κατὰ ταύτην ὑφίστασθαι ὑπὸ τοῦ δημιουργικοῦ νοῦ, εἴρηται καὶ ἐν ταῖς εἰς τὸ πρῶτον σχολαῖς, ἐν αἷς τὰς πίστεις ἀπ’ αὐτῶν ἐπειράθην παραγράψαι τῶν Ἀναξαγόρου ῥημάτων. εἰκότως δὲ καὶ τῶν αἰσθητῶν ἕκαστον κοινωνεῖ πᾶσι καὶ μετέχει πάντων· “ξύρροια γὰρ μία, σύμπνοια μία, πάντα συμπαθέα”, ὡς Ἱπποκράτης φησί, διὰ τὴν ἀρχέγονον ἐν τοῖς νοητοῖς αὐτῶν προϋπάρχουσαν ἕνωσιν· καὶ διακρινόμενα γὰρ ταῦτα οὐκ ἀπέσπασται πάντῃ ἀπ’ ἀλλήλων. διό φησιν Ἀναξαγόρας μηδ’ ἐνδέχεσθαι πάντα διακριθῆναι· οὐ γὰρ παντελὴς διασπασμός ἐστιν ἡ διάκρισις. διὸ οὐχ οἷόν τε βάδισιν ἢ χρόαν ἢ ὅλως τὰ πάθη καὶ τὰς ἕξεις χωρισθῆναι τῶν ὑποκειμένων. τὸ δὲ χρονικὴν δοκεῖν λέγεσθαι τὴν τῆς διακρίσεως ἀρχὴν σύνηθες ἦν τοῖς πάλαι φυσιολόγοις τε καὶ θεολόγοις συγκαταβαίνουσι τῇ ἀσθενείᾳ τῆς ἡμετέρας νοήσεως· οὐ γὰρ δυνάμεθα τῇ ἀιδίῳ παρατάσει συμπαρατείνειν τὴν νόησιν, ἀλλ’ ἀπαιτοῦμεν ἀρχῆς τινος ὑποτιθεμένης ἐφεξῆς θεωρεῖν τὰ ἀκόλουθα. p. 203a33 Δημόκριτος δὲ οὐδὲν ἕτερον ἐξ ἑτέρου ἕως τοῦ δῆλον ἐκ τούτω ν . Εἰπὼν ὅπως ἠκολούθησε τῷ Ἀναξαγόρᾳ τὸ καὶ κατὰ μέγεθος ἄπειρον ἀρχὴν τιθέναι ἐκ τοῦ κατὰ πλῆθος ἀπείρους λέγειν ἀρχὰς σωματικὰς οὔσας τὰς ὁμοιομερείας δείκνυσιν, ὅτι καὶ ὁ Δημόκριτος κἂν μὴ κατὰ ἔκκρισιν ἐποίει τὴν γένεσιν μηδὲ πάντα ἔλεγεν ἐν πᾶσιν ἐνυπάρχειν ὡς Ἀναξαγόρας, ἀλλ’ οὖν καὶ οὗτος ἀρχὰς τιθεὶς τὰς ἀτόμους ἀπείρους οὔσας τῷ πλήθει καὶ τὸ κενὸν οὐδὲν ἧττον Ἀναξαγόρου καὶ αὐτὸς οὐ μόνον τῷ πλήθει, ἀλλὰ καὶ τῷ μεγέθει ἄπειρον ἔλεγε εἶναι τὴν ἀρχὴν τῇ ἀφῇ, καὶ κατὰ τοῦτον συναφοῦς τοῦ ἀπείρου γινομένου. [30]

in Ph 9 462 τὰ γὰρ ἄπειρα τῷ πλήθει μέγεθός τι ἔχοντα καὶ ὁμογενῆ ὄντα, ὥστε καὶ ἅπτεσθαι ἀλλήλων, ἄπειρόν τι ποιεῖ μέγεθος, ὡς εἴρηται πολλάκις. καὶ ὅτι μὲν μέγεθος ἔχουσιν αἱ ἄτομοι κατὰ Δημόκριτον ἔδειξεν ἐκ τοῦ λέγειν αὐτὸν μεγέθει καὶ σχήματι διαφέρειν αὐτάς. τί δὲ ἂν μεγέθει

διαφέροι μὴ ἔχον μέγεθος; τί δὲ ἂν σχήματι μὴ ἐσχηματισμένον ὑπὸ γραμμῶν ἢ ἐπιπέδων; τὸ δὲ ὑπὸ γραμμῶν ἢ ἐπιπέδων περιεχόμενον πάντως 〈δῆλον〉 ὅτι μέγεθός ἐστι. τὸ δὲ ἅπτεσθαι ἀλλήλων τὰ τῷ πλήθει ἄπειρα τῷ μὲν Ἀναξαγόρᾳ αὐτόθεν εἴπετο, εἴπερ, ὥς φησιν, "ἦν ὁμοῦ πάντα χρήματα", τῷ δὲ Δημοκρίτῳ, καθόσον τὸ κοινὸν σῶμα τὸ τῶν ἀτόμων ἓν πάντων ἔλεγε τὴν διαφορὰν αὐτῶν κατὰ μέγεθος καὶ σχῆμα τιθείς, ἀλλ' οὐ κατὰ τὸ ὑποκείμενον σῶμα· τούτῳ δὲ ἀκολουθεῖ τὸ ὁμοειδεῖς λέγειν αὐτάς, τούτῳ δὲ τὸ ἅπτεσθαι, τὰ γὰρ ὁμοειδῆ μὴ κωλυόμενα εἰς ταὐτὸ χωρεῖ καὶ ἅπτεται ἀλλήλων, τὸ δὲ κενὸν οὐ διείργει τὴν ἁφήν. εἴη γὰρ ἂν οὕτως τοῦ ἀπείρου σώματος ἀπειρότερον τὸ κενὸν καὶ σὺν αὐτῷ ὂν καὶ χωρίς, ἔνθα διείργει. τοῦ δὲ ἀπείρου ἀπειρότερον οὐκ ἔστιν. ὅλως δὲ οὐδὲ ἔχει δύναμιν πρὸς τὸ διείργειν τὸ κενόν. εἰ τοίνυν καὶ πάντες σχεδὸν οἱ φυσικοὶ τὸ κατὰ μέγεθος ἄπειρον παρεδέξαντο καὶ ὡς ἐν ἀρχῆς λόγῳ (ἐν γὰρ τῇ ἀρχῇ), δῆλον ὅτι οἰκεῖος ἂν ὁ περὶ τοῦ ἀπείρου λόγος εἴη τῷ περὶ τῶν φυσικῶν ἀρχῶν διαλεγομένῳ. p. 203b4 Εὐλόγως δὲ καὶ ἀρχὴν αὐτὸ τιθέασι πάντες ἕως τοῦ εἴη γὰρ ἂν αὐτοῦ πέρα ς . Εἰπὼν ὅτι τὸ ἄπειρον εἰσάγοντες οἱ πάλαι φυσιολόγοι ὡς ἀρχὴν εἰσῆγον αὐτὸ δείκνυσι νῦν οὐχ ὅτι ἔστι τὸ ἄπειρον, ἀλλ' 〈ὅτι〉 οἱ τιθέντες ὅλως αὐτὸ εὐλόγως ἐν ἀρχῆς λόγῳ ἐτίθεντο. καὶ δείκνυσιν ἐκ διαιρέσεως· πᾶν γὰρ τὸ ὁπωσοῦν ὂν ἢ κατὰ συμβεβηκός ἐστι καὶ μάτην οἷα τὰ ἐκ ταὐτομάτου ἢ καθ' αὑτό· καὶ εἰ καθ' αὑτό, ἢ ἀρχὴ ἢ ἀπὸ ἀρχῆς· εἰ οὖν μήτε μάτην μήτε ἀπ' ἀρχῆς τὸ ἄπειρον, δῆλον ὅτι ἀρχή ἐστι. καὶ ὅτι μὲν οὐ μάτην οὐδὲ ἐκ ταὐτομάτου, δῆλον, εἴπερ πᾶν μὲν τὸ τοιοῦτον ἐπ' ἔλαττον, τὸ δὲ ἄπειρον πανταχοῦ ὂν καὶ πάντα ὂν οὐκ ἐπ' ἔλαττον· ἔτι δὲ εἰ καὶ ἀίδιον τὸ ἄπειρον, ὡς δειχθήσεται ἐκ τοῦ ἀγένητον αὐτὸ εἶναι, οὐκ ἂν εἴη μάτην οὐδὲ ἐκ ταὐτομάτου· οὐδὲν γὰρ τῶν τοιούτων ἀίδιον. [30]

in Ph 9 463 ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ἐξ ἀρχῆς τὸ ἄπειρον οὐδὲ ἔστιν ἀρχὴ τοῦ ἀπείρου. εἴη γὰρ ἂν αὐτοῦ πέρας, ὥς φησιν, ὥστε οὐκέτι ἄπειρον. τοῦτον τὸν λόγον οἴονται παραλογισμὸν ἔχειν νομίσαντες τὸν Ἀριστοτέλην λέγειν, ὡς εἰ ἔχοι ἀρχὴν τὸ ἄπειρον (ἡ δὲ ἀρχὴ ἡ κατὰ τὸ μέγεθος καὶ πέρας ἐστίν), ἔχοι ἂν καὶ πέρας· ὥστε οὐκ ἄπειρον ἀλλὰ πεπερασμένον ἔσται· καὶ γίνεσθαί φασι τὴν παραγωγὴν παρὰ τὴν τῆς ἀρχῆς ὁμωνυμίαν. ὡς γὰρ ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ διῄρηται, ἡ ἀρχὴ σημαίνει μὲν καὶ τὴν τοῦ πράγματος ἀρχήν, ὥσπερ νῦν ἐξεδέξαντο, σημαίνει δὲ καὶ τὴν αἰτιώδη· ἀρχὴ γὰρ καὶ ἡ ὕλη καὶ τὸ εἶδος καὶ τὸ ποιοῦν καὶ τὸ τέλος. προτεθέντος οὖν τοῦ δεῖξαι ὅτι οὐκ ἔχει ἀρχὴν τὴν ὡς αἰτίαν τὸ ἄπειρον, ἀλλ' αὐτό ἐστιν ἀρχή, μετελήφθη ἡ αἰτιώδης ἀρχὴ εἰς τὴν κατὰ τὸ πρᾶγμα, ἐφ' ἧς ἀληθὲς τὸ εἰ ἀρχὴν ἔχει καὶ πέρας ἔχειν. ἐπὶ γὰρ τῆς αἰτιώδους οὐκέτι ἀληθές, ὡς εἰ ἔχει ἀρχὴν τὴν ὡς αἰτίαν, πέρας ἔχει τὸ κατὰ τὸ πρᾶγμα. οὐ γὰρ ἀκολουθεῖ τοῦτο τὸ πέρας ἐκείνῃ τῇ ἀρχῇ. ἀλλὰ τὸ μὲν λέγειν, ὅτι κατὰ τὸ πιθανὸν πειρᾶται συστῆσαι τὴν δόξαν αὐτῶν, ἀπίθανον ὄντως μοι δοκεῖ. φαίνεται γὰρ ἀναγκαίως ἔπεσθαι λέγων τὸ εἰ ἔχει ἀρχὴν τὸ ἄπειρον καὶ πέρας ἔχειν. Ἐκεῖνα οὖν μᾶλλον καλῶς ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου λέγεται, ὅτι καθ' οἱονδήποτε τρόπον ἀρχῆς ἂν ὑποτεθῇ ἐξ ἀρχῆς γενόμενον τὸ ἄπειρον, πάντως πέρας ἔχει τὸ κατὰ τὸ μέγεθος, ὥστε μηκέτι ἄπειρον εἶναι. εἴτε γὰρ ἀπὸ χρονικῆς ἀρχῆς γίνοιτο, οὐκ ἂν οὐσία ὂν ἀθρόον γίνοιτο, ἀλλὰ ἀπό τινος τῆς κατὰ τὸ μέγεθος ἀρχῆς, ὡς τὰ ζῷα ὡς τὰ φυτὰ ὡς τὰ τεχνητὰ πάντα ὁρᾶται γινόμενα. ἔχον δὲ τὴν κατὰ τὸ μέγεθος ἀρχήν, καὶ πέρας ἂν αὐτὴν ἔχοι. ἀλλὰ καὶ εἰ ὡς στοιχειώδη ἀρχὴν ἔχοι, καὶ ἐξ ἐκείνης εἴη τῆς ἀρχῆς, οἷον ἐκ τῆς ὕλης, εἰ μὲν πεπερασμένην ἀρχὴν ἐν ἑαυτῷ τὴν ὕλην ἔχει τὸ ἄπειρον, ἔσται καὶ αὐτὸ πεπερασμένον. εἰ δὲ ἄπειρον, τὸ ἄπειρον ἀρχὴ γίνοιτο. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὴν κατὰ τὸ εἶδος ἀρχὴν ἔχοι τὸ ἄπειρον. εἰ γὰρ τοῦ συνθέτου ἀρχὴ τὸ εἶδος, εἰ μὲν ἄπειρον τὸ εἶδος, ἀρχὴ τὸ ἄπειρον, εἰ δὲ πεπερασμένον, κατὰ τὴν ὕλην ἂν εἴη τὸ ἄπειρον ἐν τῷ συνθέτῳ· ἀρχὴ δὲ καὶ ἡ ὕλη. ἀρχὴ ἄρα τὸ ἄπειρον καὶ κατὰ τοῦτο. τὸ γὰρ σύνθετον, οὗ ἀρχὴ τὸ εἶδος, οὐδὲν ἄλλο ἐστὶ πλὴν ὕλης καὶ εἴδους. κἂν τὴν ποιητικὴν δὲ ἀρχὴν ἔχῃ τὸ ἄπειρον, σῶμα πάντως, ὅτι καὶ τὴν κατὰ τὸ πρᾶγμα 〈ἀρχὴν ἔχει〉, ὅθεν ἤρξατο τῆς γενέσεως, ἥτις καὶ πέρας

ἂν εἴη. καὶ ἄλλως δὲ εἴη ἂν γεγονὸς καὶ πέρας ἂν ἔχοι, εἰς ὃ ἡ γένεσις ἐπαύσατο. εἰ δὲ ἀρχὴν ἔχοι τὴν ὡς τέλος καὶ τὸ οὗ ἕνεκα τὸ ἄπειρον μέγεθος, πρῶτον μὲν οὐδὲν κωλύει τοιαύτην ἀρχὴν ἔχον καὶ αὐτὸ ἀρχὴν εἶναι. [35]

in Ph 9 464 τὸ γὰρ ὡς τέλος ἀρχὴ καὶ τοῦ ποιοῦντός ἐστι καὶ τῶν στοιχείων. καὶ γὰρ καὶ ὁ Πλάτων τελικὴν ἀρχὴν τῆς ποιήσεως τοῦ κόσμου ζητῶν τὴν ἀγαθότητα τοῦ ποιοῦντος εὑρίσκει, ἐν οἷς φησι "λέγωμεν δὴ δι' ἥν τινά ποτε αἰτίαν γένεσιν καὶ τὸ πᾶν τόδε ὁ ξυνιστὰς συνέστησεν· ἀγαθὸς ἦν." ἔπειτα τὸ ἄπειρον μέγεθος ἀόριστον ὂν πῶς ἂν εἰς ὡρισμένον τι τέλος ἀναφέροιτο; ἀλλ' εἴπερ ἔχοι τι τέλος ὡρισμένον μέγεθος ὄν, δεῖ καὶ αὐτὸ ὡρισμένον εἶναι ὡς μέγεθος. μεγέθους δὲ ὅρος ἡ περιγραφὴ καὶ τὸ σχῆμα. ὅτι δὲ ὁ Ἀριστοτέλης ὡς ἀκόλουθον συνάγει τῷ εἶναι τὸ ἄπειρον μέγεθος τὸ μὴ ἔχειν αὐτὸ ἀρχὴν οὐ μόνον τὴν στοιχειώδη, ἀλλ' οὐδὲ τὴν ποιητικὴν ἢ τελικήν, δῆλόν ἐστιν ἐξ ὧν φησι τοὺς μὴ ποιοῦντας παρὰ τὸ ἄπειρον ἄλλας αἰτίας οἷον νοῦν ἢ νεῖκος καὶ φιλίαν ἤ τι τοιοῦτον αὐτὸ λέγειν τὸ ἄπειρον "περιέχειν πάντα καὶ πάντα κυβερνᾶν", ὡς εἴπερ εἴη ἄπειρον, μὴ ἔχειν ποιητικὴν ἢ τελικὴν αἰτίαν. δῆλον ἄρα γέγονε τὸ ῥηθέν, ὡς εἴπερ εἴη ἀρχὴ τοῦ ἀπείρου μεγέθους ἡ οἱαδήποτε, εἴη ἂν αὐτοῦ καὶ πέρας ὡς μεγέθους. p. 203b7 Ἔτι δὲ καὶ ἀγένητον καὶ ἄφθαρτον ἕως τοῦ ὥσπερ φησὶν Ἀναξίμανδρος καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν φυσιολόγω ν . Εἰπὼν ὅτι οἱ τὸ ἄπειρον τιθέντες εὐλόγως ἀρχὴν αὐτό φασιν (ἢ γὰρ μάτην ἐστὶν ἢ ἀπ' ἀρχῆς ἡ ἀρχή, ἀναιρεθέντων δὲ τῶν λοιπῶν περιλείπεται τὸ ἀρχὴν εἶναι), προστίθησι καὶ ἄλλο τι τῶν προσεῖναι λεγομένων τῷ ἀπείρῳ τὸ τῇ ἀρχῇ πρέπον τὸ ἀγένητον καὶ ἄφθαρτον λέγεσθαι τὸ ἄπειρον, εἴπερ ἔστιν ὅλως. τοῦτο δὲ καὶ τοῦ μὴ μάτην εἶναι κατασκευαστικόν ἐστιν, εἴπερ τὸ μὲν ἀγένητον καὶ ἄφθαρτον ἀίδιον, τὸ δὲ μάτην οὐκ ἀίδιον κατὰ συμβεβηκὸς ὂν καὶ ἐπ' ἔλαττον. καὶ ὅτι μὲν προσήκει τῇ ἀρχῇ τὸ ἀγένητον καὶ ἄφθαρτον, σαφῶς ἐδίδαξεν ὁ ἐν Φαίδωνι Σωκράτης· "εἰ γὰρ ἔκ του ἀρχὴ γίνοιτο, φησίν, οὐκ ἂν ἐξ ἀρχῆς γίνοιτο," καὶ ὅτι "ἀρχῆς ἀπολομένης οὔτε αὐτή ποτε ἔκ του οὔτε ἄλλο ἐξ ἐκείνης γενήσεται". ὅτι δὲ καὶ τῷ ἀγενήτῳ τὸ ἀρχικόν, δῆλον· εἰ γὰρ μὴ ἀρχή, ἀπὸ ἀρχῆς γινόμενον. ὅτι δὲ τὸ ἄπειρον, εἴπερ ἔστιν, ἀγένητόν ἐστι καὶ ἄφθαρτον, δείκνυσιν οὕτως· εἰ γὰρ γέγονεν, ἀνάγκη τέλος εἰληφέναι τὴν γένεσιν αὐτοῦ ποτε, ἢ οὐκ ἂν εἴη γεγονός· εἰ οὖν μὴ ἀθρόα ἐστὶν ἡ γένεσις αὐτοῦ, δῆλον ὅτι ἔστι τις καὶ ἀρχὴ τοῦ μεγέθους, ἀφ' ἧς γίνεσθαι ἄρχεται, καὶ τελευτὴ αὐτοῦ, εἰς ὃ τελευτᾷ ἡ γένεσις καὶ ἧς συμπληρωθείσης οὐκέτι γίνεται, ἀλλὰ γέγονε. [30]

in Ph 9 465 κἂν φθείρηται δέ ποτε τὸ μέγεθος, ἔσται ποτὲ καὶ ἐφθαρμένον. ὥστε ἔσται τι πέρας αὐτοῦ, οὗ ἐσχάτου φθαρέντος ἐφθαρμένον ἔσται τὸ ὅλον. ὥστε εἴπερ ἔστι τὸ ἄπειρον, ἀνάγκη ἀγένητον αὐτὸ καὶ ἄφθαρτον εἶναι, ὅπερ τῆς ἀρχῆς, ἀλλ' οὐ τοῦ ἀπ' ἀρχῆς ἐστιν ἴδιον. διὸ οἱ τὸ ἄπειρον μόνον τιθέντες ὡς ἀρχὴν καὶ μὴ προσλογιζόμενοί τινας ἄλλας αἰτίας, ὥσπερ Ἀναξαγόρας μὲν τὸν νοῦν, Ἐμπεδοκλῆς δὲ φιλίαν καὶ νεῖκος, ἠρκέσθησαν πρὸς τὴν πάντων γένεσιν τῇ τοῦ ἀπείρου φύσει καὶ τῇ ὑλικῇ ταύτῃ ἀρχῇ, ὡς διὰ τὴν ἀνεπίλειπτον τούτου χορηγίαν ἀεὶ γενέσεως ἐσομένης καὶ περιεχομένων πάντων ὑπὸ τούτου καὶ κυβερνωμένων. ὡς γὰρ ἀρχὴ τοῦτο μόνον ὑποτεθὲν τὴν τῆς ἀρχῆς αὐτοῖς παρέχεται χρείαν οὐ τῆς ὑλικῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς ποιητικῆς τε καὶ τελικῆς. ἦν Ἀναξαγόρας μὲν τῷ νῷ, Ἐμπεδοκλῆς δὲ τῇ φιλίᾳ καὶ τῷ νείκει καὶ τῇ ἀνάγκῃ ἀνατίθησι. θεῖον δὲ τὸ αἴτιον καὶ ὡς ἀρχὴν λέγουσι καὶ ὡς ἀγένητόν τε καὶ ἄφθαρτον· τοιοῦτον Ἀναξίμανδρος τὸ μεταξὺ πυρὸς καὶ ἀέρος ἄπειρον ἀρχὴν ἐτίθει. καὶ οὐδὲν ἄτοπον εἰ θεῖον ἐκάλει, μᾶλλον δὲ καὶ ἀναγκαῖον. ἐκ τούτου γὰρ ἐδείκνυτο τὸν θεὸν ὑπὲρ αὐτὸ εἶναι· θεῖον γὰρ τὸ τοῦ θεοῦ μετέχον ἐστίν. ὁ δὲ λόγος τοῖς τοιούτοις περὶ τῶν φυσικῶν ἀρχῶν ἐγίνετο, ὥσπερ καὶ τῷ Ἀριστοτέλει ἐν ταύτῃ τῇ πραγματείᾳ, ἀλλ' οὐχὶ περὶ τῶν ὑπὲρ φύσιν. εἰ δὲ καὶ περιέχειν ἔλεγον καὶ κυβερνᾶν, οὐδὲν θαυμαστόν· τὸ μὲν γὰρ περιέχειν ὑπάρχει τῷ ὑλικῷ αἰτίῳ ὡς διὰ πάντων χωροῦντι, τὸ δὲ κυβερνᾶν ὡς κατὰ τὴν ἐπιτηδειότητα αὐτοῦ τῶν ἀπ' αὐτοῦ γινομένων. p. 203b15 Τοῦ δὲ εἶναι τὸ ἄπειρον ἡ πίστις ἕως τοῦ τὸ γὰρ ἐνδέχεσθαι τοῦ

εἶναι οὐδὲν διαφέρει ἐν τοῖς ἀιδίοις . Δείξας τὸν περὶ τοῦ ἀπείρου λόγον ἀναγκαῖον τῷ φυσικῷ καὶ ἀπ᾽ αὐτῆς τῆς τοῦ ἀπείρου ἐννοίας καὶ ἀπὸ τῆς τῶν προτέρων φυσιολόγων δόξης, μεταβαίνει λοιπὸν ἐπὶ τὴν περὶ αὐτοῦ ζήτησιν φυλάττων τὴν τάξιν τῶν προβλημάτων καὶ πρῶτον ζητῶν εἰ ἔστι τὸ ἄπειρον ἢ μή. πρὸς δὲ τοῦτο χρήσιμον ᾠήθη τὰς ἐννοίας ἀνιχνεῦσαι πρῶτον, ἀφ᾽ ὧν ἦλθόν τινες ἐπὶ τὸ θέσθαι τὸ ἄπειρον, ἵνα εἰ μὲν φαίνοντο κατὰ πράγματος φερόμεναί τινος, ὁμολογήσωμεν καὶ ἡμεῖς αὐταῖς· εἰ δὲ κενεμβατοῦσαι φωραθεῖεν καὶ τῷ ἀορίστῳ τῆς ἡμετέρας φαντασίας ἐπόμεναι, τοῦτο διελέγξαντες ἡμεῖς ἀνυπόστατον τὸ ἄπειρον δείξωμεν. πέντε δὲ εἶναί τινά φησιν, ἐξ ὧν εἶναι τὸ ἄπειρον οὐ τὸ κατὰ μέγεθος μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ὁποιονοῦν ἄπειρον πιστεύομεν. ἀρξάμενος γὰρ ὅλως τὰς ἐννοίας ἀνιχνεύειν, ἀφ᾽ ὧν τὸ ἄπειρον ὑπεθέμεθα, πάσας παραγυμνοῖ τὰς οὐ μόνον κατὰ τὸ σωματικὸν μέγεθος, ἀλλὰ καὶ κατὰ πᾶν μέγεθος καὶ κατὰ πλῆθος ἄπειρον ἀναπλαττούσας ποτὲ μὲν ἀληθῶς, ποτὲ δὲ ψευδῶς. [35]

in Ph 9 466 πρώτην δὲ τῆς ἀπειρίας ἔννοιαν τίθησι τὴν ἐκ τοῦ χρόνου ἀπείρου τῷ ὄντι τυγχάνοντος· εἰ γὰρ μὴ ἔστιν ἄπειρος ὁ χρόνος, ἦν ὅτε οὐκ ἦν χρόνος καὶ ἔσται ὅτε οὐκ ἔσται· τὸ δὲ ἦν καὶ τὸ ἔσται χρόνου πάλιν ἔσται μόρια, ὥστε καὶ ὅτε οὐκ ἔστι χρόνος, ἔστι χρόνος· ἀεὶ οὖν ἔστι χρόνος· ἄπειρος ἄρα ὁ χρόνος. Δευτέρα δὲ πίστις τοῦ εἶναι τὸ ἄπειρον ἐκ τῆς ἐν τοῖς μεγέθεσι διαιρέσεως, ἢ ὡς Εὔδημός φησιν, ἐν τοῖς συνεχέσι. δοκεῖ γὰρ οὐχ ὑπολείπειν. ἀπείρου δὲ τὸ μὴ ὑπολείπειν. χρῶνται δὲ τῇ τῶν μεγεθῶν τομῇ καὶ οἱ μαθηματικοὶ ποτὲ μὲν ὡς ἀξίωμα λαμβάνοντες (πᾶν γὰρ μέγεθος καὶ πᾶσαν γραμμὴν τῷ τυχόντι λόγῳ τέμνουσι τὴν δοθεῖσαν λαμβάνοντες ὁπόση ἂν εἴη, ὡς ἐπ᾽ ἄπειρον οὔσης τῆς τῶν μεγεθῶν τομῆς), ποτὲ δὲ καὶ ἀποδεικνύντες. εἰ γάρ, ὥς φασι, μήδεποτε ἡ ἐγγραφομένη εἰς τὸν κύκλον εὐθεῖα ἴση γίνεται τῇ περιφερείᾳ, δῆλον ὅτι τὸ ἀπολαμβανόμενον ἐπίπεδον ὑπό τε τῆς εὐθείας καὶ τῆς περιφερείας ἐπ᾽ ἄπειρον τέμνεται. παυσαμένης γὰρ τῆς τομῆς ἡ εὐθεῖα τῇ περιφερείᾳ ἐφαρμόττει. εἰ δὲ καὶ τοῦ τριγώνου αἱ δύο πλευραὶ ἀεὶ τῆς λοιπῆς μείζονές εἰσιν, ἐὰν ἐν ἰσοσκελεῖ ὀρθογωνίῳ τριγώνῳ, ἐν ᾧ ἡ βάσις ἑκατέρας ἐστὶ τῶν πλευρῶν μείζων, ἀπ᾽ ἀμφοῖν τῶν πλευρῶν ἴσην ἀφελόντες τῇ βάσει διὰ τῶν γενομένων σημείων παράλληλον ἀγάγωμεν τῇ βάσει, τρίγωνον ἔλαττον ποιήσομεν ὅμοιον τῷ ὅλῳ ὀρθογώνιόν τε καὶ ἰσοσκελές· καὶ τοῦτο ἀεὶ ποιεῖν δυνησόμεθα. οὔτε γὰρ τρίγωνον ἀεὶ βραχύτερον ποιοῦντες παυσόμεθα οὔτε τὰς δύο πλευρὰς τῆς λοιπῆς μείζονας εὑρίσκοντες, ὥστε ἀπ᾽ ἀμφοῖν ἴσην ἀφαιρεῖν τῇ βάσει καὶ διὰ τῶν σημείων παράλληλον ἄγειν. εἰ δὲ τοῦτο ἐπ᾽ ἄπειρον ποιεῖν δυνατόν, ἐπ᾽ ἄπειρον τέμνεται τὸ τοῦ τριγώνου ἐπίπεδον. εἰ δὲ ἔστιν ἡ εἰς ἄπειρον τομή, ἔστι τὸ ἄπειρον ἐν τῷ μεγέθει. οὐ γὰρ ἂν εἰ μὴ ἄπειρον ἦν, ἐτέμνετο ἐπ᾽ ἄπειρον. Τρίτον δέ φησι τῶν ἐναγόντων εἰς τὸ ἄπειρον τὸ οὕτως ἂν μόνως μὴ ἐπιλείπειν τὴν γένεσιν, εἰ ἄπειρον εἴη τὸ ἀφ᾽ οὗ ἀφαιρουμένου ἀεὶ ἐπ᾽ ἄπειρον γίνεται τὰ γινόμενα. τοῦτο γὰρ καὶ τῶν φυσικῶν ἔπεισέ τινας ἄπειρον ὑποθέσθαι τὸ στοιχεῖον. τέταρτον δὲ καὶ δυσαντίβλεπτον τὸ φαίνεσθαι πᾶν τὸ πεπερασμένον ἀεὶ πρός τι περαῖνον. εἰ γὰρ πᾶν τὸ πεπερασμένον πρὸς ἄλλο τι ἔξωθεν αὐτοῦ ὂν περαίνει, τὸ ἔξωθεν ἐκεῖνο πρὸς ὃ περαίνει, ἢ ἄπειρόν ἐστιν ἢ πεπερασμένον. καὶ εἰ μὲν ἄπειρον, ἔχομεν αὐτόθεν ὅτι ἔστι τὸ ἄπειρον· εἰ δὲ πεπερασμένον οἷον ἡ γῆ, καὶ αὐτὸ πρὸς ἄλλο περαίνει, καὶ τοῦτο ἐπ᾽ ἄπειρον. εἰ δὲ ἐπ᾽ ἄπειρον, ἔστι τὸ ἄπειρον. οὐδὲν γὰρ τελευταῖον ληφθήσεται πέρας, εἴπερ καὶ τοῦτο πρὸς ἄλλο τι περαίνει. “τούτῳ δὲ [μάλιστα] τῷ λόγῳ ὡς μάλιστα, ὥς φησιν ὁ Ἀλέξανδρος, οἱ περὶ Ἐπίκουρον πιστεύοντες ἄπειρον ἔλεγον εἶναι τὸ πᾶν, διότι πᾶν τὸ πεπερασμένον παρά τι περαινόμενον ἔξωθέν τι ἔχει”. [35]

in Ph 9 467 ὁ δὲ Ἀριστοτέλης ὡς ἀρχαιοτέρου μέμνηται τοῦ λόγου. Πέμπτον δὲ ὃ μάλιστα καὶ κυριώτατόν φησιν Ἀριστοτέλης, καὶ κοινὴν ἀπορίαν ποιοῦν πᾶσιν, ἡ τῆς νοήσεως ἤτοι φαντασίας τῆς ἡμετέρας δύναμις ἀεί τι καὶ προστιθέναι καὶ ἀφαιρεῖν ἰσχύουσα καὶ μηδέποτε ἡττωμένη καὶ

ὑπολείπουσα. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ὁ ἀριθμὸς ἐπ᾽ ἄπειρον αὔξεσθαι δοκεῖ, ὅτι παντὶ τῷ προτιθεμένῳ ἀριθμῷ δυνάμεθα προσθεῖναι μονάδα ἢ ἀριθμόν, καὶ τὰ μαθηματικὰ μεγέθη ἐπ᾽ ἄπειρον διαιρεῖσθαι καὶ αὔξεσθαι, ὅτι πᾶν τὸ λαμβανόμενον δυνατὸν τεμεῖν καὶ τὸ τμῆμα προσθεῖναι τῇ ἐπινοίᾳ, οὐ γὰρ δὴ τῇ αἰσθήσει. ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐπίνοια κατὰ τὰ πράγματα δοκεῖ γίνεσθαι, οἰόμεθα τὰ πράγματα οὕτως ἔχειν ὡς φανταζόμεθα. τὸ αὐτὸ δὲ πάσχομεν καὶ περὶ τὸ ἔξω τοῦ οὐρανο ῦ· ἀεὶ γὰρ τοῦ ληφθέντος ἔξω τι ἐπινοοῦμεν, καὶ οὕτως ἄπειρον δοκεῖ τὸ ἔξω. καὶ εἰ μὲν κενόν, ὡς ἐδόκει λέγειν Δημόκριτος, ἄπειροι ἂν εἶεν καὶ οἱ κόσμοι· τί γὰρ μᾶλλον τοῦ κενοῦ ἐνταῦθα ἢ ἐνταῦθ α ; ὥστε εἴπερ μοναχοῦ καὶ πανταχοῦ ἂν εἶναι τὸν σωματικὸν ὄγκον, ὥστε καὶ αὐτὸν ἄπειρον εἶναι. καὶ ἄλλως εἰ τὸ κενὸν τόπος ἐστὶ δυνάμενος δέξασθαι σῶμα, ἐπὶ δὲ τῶν ἀιδίων τὸ δυνατὸν γενέσθαι πάντως ἂν καὶ γένοιτο, ὡς εἰ μὴ γένοιτο οὐδὲ ἐνδεχόμενον γενέσθαι (ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν φθαρτῶν οὐδὲν κωλύει φθαρῆναι, πρὶν εἰς ἔργον ἐκβῆναι τὸ ἐνδεχόμενον, ἐπὶ δὲ τῶν ἀιδίων ἀδύνατον), διὸ ἐν τοῖς ἀιδίοις οὐκ ἔστι τὸ ἐνδεχόμενον, ἀλλ᾽ ἐν μόνοις τοῖς γενητοῖς καὶ φθαρτοῖς, ὥστε εἰ ἄπειρον τὸ κενόν, καὶ τόπος ἄπειρος ἔσται, καὶ σῶμα ἄπειρον, ὃ πέφυκε δέχεσθαι ὁ ἄπειρος τόπος. ‘Ἀρχύτας δέ, ὥς φησιν Εὔδημος, οὕτως ἠρώτα τὸν λόγον· ἐν τῷ ἐσχάτῳ οἷον τῷ ἀπλανεῖ οὐρανῷ γενόμενος, πότερον ἐκτείναιμι ἂν τὴν χεῖρα ἢ τὴν ῥάβδον εἰς τὸ ἔξω, ἢ οὔ; καὶ τὸ μὲν οὖν μὴ ἐκτείνειν ἄτοπον· εἰ δὲ ἐκτείνω, ἤτοι σῶμα ἢ τόπος τὸ ἐκτὸς ἔσται. διοίσει δὲ οὐδὲν ὡς μαθησόμεθα. ἀεὶ οὖν βαδιεῖται τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ τὸ ἀεὶ λαμβανόμενον πέρας, καὶ ταὐτὸν ἐρωτήσει, καὶ εἰ ἀεὶ ἕτερον ἔσται ἐφ᾽ ὃ ἡ ῥάβδος, δῆλον ὅτι καὶ ἄπειρον. καὶ εἰ μὲν σῶμα, δέδεικται τὸ προκείμενον· εἰ δὲ τόπος, ἔστι δὲ τόπος τὸ ἐν ᾧ σῶμά ἐστιν ἢ δύναιτ᾽ ἂν εἶναι, τὸ δὲ δυνάμει ὡς ὂν χρὴ τιθέναι ἐπὶ τῶν ἀιδίων, καὶ οὕτως ἂν εἴη σῶμα ἄπειρον καὶ τόπος”. μήποτε δὲ οὗτος ὁ λόγος καὶ πρὸς ἡμᾶς ἀπορήσει δριμέως τοὺς λέγοντας μηδὲν εἶναι ἔξω τοῦ οὐρανοῦ, ὡς τοῦ κοσμικοῦ σώματος, οὗ πέρας ὁ οὐρανός, τὴν ὕλην χώραν κατειληφότος. εἰ οὖν ἐν τῷ νώτῳ τοῦ οὐρανοῦ γενόμενος ἐκτείνοι τὴν χεῖρα, ποῦ ἂν ἐκταθείη; οὐ γὰρ δὴ εἰς τὸ μηδέν· οὐδὲν γὰρ τῶν ὄντων ἐν τῷ μὴ ὄντι. [35]

in Ph 9 468 ἀλλ᾽ οὐδὲ κωλυθήσεται ἐκτεῖναι· ὑπὸ γὰρ τοῦ μηδενὸς οὐ δυνατὸν κωλυθῆναι. Οὕτως μὲν οὖν ὁ Ἀριστοτέλης ἐκ πέντε μάλιστα τὴν πίστιν εἶναί φησι τοῦ εἶναι τὸ ἄπειρον, ὁ δὲ Εὔδημος δι᾽ αἰτίας ἕξ φησιν. ὧν πρώτην εἰπὼν τὴν ἐν τῷ συνεχεῖ διαίρεσιν ἐπ᾽ ἄπειρον γινομένην ταύτης ἀντίστροφόν φησι τὴν κατὰ πρόσθεσιν ἐν τοῖς ἀριθμοῖς θεωρουμένην. οὐδὲ ταύτην δὲ τὴν αἰτίαν ὁ Ἀριστοτέλης παρῆκεν ἐν τοῖς διὰ τὴν ἐπίνοιαν νομιζομένοις ἀπείροις θεὶς αὐτήν, ὅτε ἔλεγε καὶ ὁ ἀριθμὸς δοκεῖ ἄπειρος εἶναι καὶ τὰ μαθηματικὰ μεγέθη διαιρεῖσθαι ἐπ᾽ ἄπειρον δῆλον. ἴσως δὲ ἄν τις ἀπορήσοι, πῶς κατ᾽ ἐπίνοιαν λέγει τὴν ἐπ᾽ ἄπειρον τοῦ ἀριθμοῦ πρόσθεσιν καὶ τοῦ μεγέθους ἀφαίρεσιν. καὶ γὰρ ἐπ᾽ αὐτῆς φαίνεται τῆς τῶν πραγμάτων ἀληθείας. ποίῳ γὰρ ἀριθμῷ οὐκ ἔστι προσθεῖναι, καὶ ποῖον μέγεθος οὐκ ἔστι διαιρετόν, εἴπερ μὴ ἐκ σημείων συνέστηκε τὸ μέγεθος; ἢ οὐ τὸ ἐπ᾽ ἄπειρον ἀλλὰ τὸ ἄπειρον κατ᾽ ἐπίνοιάν φησιν ἐκ τοῦ ἐπ᾽ ἄπειρον τῆς αὐξήσεως καὶ τῆς μειώσεως ἐπινοουμένου. τὸ μὲν γὰρ ἐπ᾽ ἄπειρον ἐφ᾽ ἑκάτερα καὶ ἐν ὑποστάσει ἐστί, τὸ δὲ ἄπειρον οὐκέτι, ὡς δειχθήσεται. οὔτε γὰρ ἀριθμός ἐστιν ἄπειρος οὔτε μέγεθος. p. 203b30 Ἔχει δὲ ἀπορίαν ἡ περὶ τοῦ ἀπείρου θεωρία ἕως τοῦ καὶ ἄπειρα τῷ πλήθε ι . Εἰπὼν ἐκ πόσων καὶ τίνων ἐνήγοντο πρὸς τὸ τιθέναι τὸ ἄπειρον οἱ τιθέντες καὶ μέλλων μετ᾽ ὀλίγον δεικνύναι, πῶς μὲν οὐκ ἔστι, πῶς δὲ ἔστι τὸ ἄπειρον, μεταξύ φησιν ἐφ᾽ ἑκάτερα ἀπορίας ἁπαντᾶν τοῖς τε μὴ εἶναι καὶ τοῖς εἶναι τὸ ἄπειρον λέγουσι. καὶ εἴ τί ἐστι, τοῖς ὡς οὐσίαν καὶ τοῖς ὡς συμβεβηκὸς τιθεμένοις ἢ μηδέτερον μὲν τούτων, οὐδὲν δὲ ἧττον καὶ πλήθει καὶ μεγέθει τὸ ἄπειρον λέγουσι. τοῦτο γὰρ ἀπαιτεῖ τὸ ἀνελλιπὲς τῆς διαιρέσεως καὶ τῷ ἐπ᾽ ἄπειρον μάλιστα προσήκει. τίνα οὖν ἐνδείκνυται τὰ ὑπαντῶντα ἄπορα τοῖς μὴ εἶναι τὸ ἄπειρον λέγουσιν; ἢ ἀναιρεῖσθαι τὴν ἐπ᾽ ἄπειρον τῶν συνεχῶν τομὴν ἀνάγκη· ταύτης δὲ

ἀναιρουμένης ἀναιρεῖται μὲν γεωμετρία ἀρχῇ ταύτῃ χρωμένη, εἰσάγεται δὲ τὸ ἐξ ἀτόμων καὶ σημείων συνεστάναι τὰ μεγέθη καὶ ἐκ τῶν νῦν τὸν χρόνον, ὅπερ διὰ πολλῶν ἐλεγχθήσεται· ἀναιρεῖται δὲ καὶ ἡ ἐπ᾽ ἄπειρον τῶν ἀριθμῶν αὔξησις ἐναργῶς φαινομένη. τίς γάρ ἐστιν ἀριθμὸς τῶν ἤδη γεγονότων ἀνθρώπων ἢ ἐσομένων, ᾧ μὴ δυνατὸν προσθεῖναι; ἀναιρεῖται δὲ καὶ ἡ ἐπ᾽ ἄπειρον πρόοδος τοῦ χρόνου, ταύτῃ δὲ ἡ τοῦ παντὸς ἀιδιότης συναναιρεῖται διὰ πολλῶν καὶ ἀκριβῶν λόγων καὶ ὑπὸ Πλάτωνος καὶ ὑπὸ Ἀριστοτέλους ἀποδειχθεῖσα. [30]

in Ph 9 469 πάλιν δὲ εἴ τις λέγοι τὸ ἄπειρον εἶναι, ἀναιρεῖται ἡ τοῦ ἄνω καὶ ἡ τοῦ κάτω διαφορὰ καὶ ἡ τοῦ μέσου καὶ ἡ τοῦ πέριξ καὶ ἡ φυσικὴ τῶν σωμάτων ροπὴ καὶ κίνησις. μὴ γὰρ ὡρισμένων τῶν ἐφ᾽ ἃ ἡ κίνησις, οὐδὲ αἱ κινήσεις ἔσονται ὡρισμέναι. εἰ δέ τις εἶναί τι τὸ ἄπειρον λέγοι εἴτε ὡς οὐσίαν εἴτε ὡς συμβεβηκός, πόσα καὶ ποῖα ἕπεται ἀδύνατα μετ᾽ ὀλίγον μαθησόμεθα. εἰ δὲ μηδέτερόν τις λέγοι τούτων, εἶναι δὲ ὅμως ἄπειρον, ἄτοπον αὐτόθεν δοκεῖ τὸ εἶναί τι, ὃ μήτε οὐσία μήτε συμβεβηκός ἐστι. καὶ ἄλλως δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἐξηγεῖται τὸ μηδετέρως, οὐχ ὡς τὸ πρὸς πᾶν συμβεβηκὸς ἀντιδιαιρούμενον, ἀλλὰ πρὸς τὸ καθ᾽ αὑτὸ φύσει τινὶ ὑπάρχον· ὡς εἰ ἔλεγεν ‘ἢ οὐδὲ ὡς οὐσία οὐδὲ ὡς καθ᾽ αὑτὸ συμβεβηκός, ἀλλ᾽ ἄλλως πως συμβεβηκός‘. p. 204a1 Μάλιστα δὲ φυσικοῦ ἐπισκέψασθα ι , εἰ ἔστι μέγεθος αἰσθητὸν ἄπειρο ν . Διὰ πάντων τῶν προειρημένων συστήσας, ὅτι οἰκεία τῷ φυσικῷ ἐστιν ἡ περὶ τοῦ ἀπείρου ζήτησις ἔκ τε τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ, εἴπερ μεγέθη ἐστὶ κινούμενα κατὰ χρόνον καὶ ἐκ τοῦ τοὺς πάλαι φυσιολόγους οὐ παρέργως διαλεχθῆναι περὶ αὐτοῦ, ἀλλ᾽ ἀρχὴν αὐτὸ θεμένους καὶ ἔτι μέντοι ἐκ τοῦ καὶ τιθεμένοις εἶναι τὸ ἄπειρον καὶ μὴ καὶ οὐσίαν αὐτὸ λέγουσι καὶ συμβεβηκὸς καὶ οὐδέτερον πολλὰ ἄπορα ὑπαντᾶν, διὰ τούτων οὖν δείξας ὅτι τῷ φυσικῷ οἰκεῖος ὁ περὶ τοῦ ἀπείρου λόγος, εἰκότως ἐπάγει· περὶ τοιούτων ἀπείρων ὁ λόγος οἰκεῖος ἔσται τῷ φυσικῷ, ὅτι οὐ περὶ νοητοῦ τινος οἷον τοῦ μαθηματικοῦ ἢ εἴ τι ὑπὲρ τοῦτο, ἀλλὰ περὶ αἰσθητοῦ. ἐπιστήμονος γάρ ἐστι τὸ οἰκείους ποιεῖσθαι τοὺς λόγους ταῖς προκειμέναις ὑποθέσεσιν. p. 204a2 Πρῶτον οὖν διοριστέο ν , ποσαχῶς λέγεται τὸ ἄπειρον ἕως τοῦ ἢ κατὰ πρόσθεσιν ἢ κατὰ διαίρεσιν ἢ ἀμφοτέρω ς . Εἰπὼν περὶ ποίου μάλιστα ἀπείρου τῷ φυσικῷ πρόκειται σκοπεῖν, εἰ ἔστιν, ὅτι περὶ μεγέθους αἰσθητοῦ, ὅπερ καὶ ἀποδείξει μὴ ὄν, ἀλλά τινα τοῦ ἀπείρου σημαινόμενα βουλόμενος εἶναι, ἐπειδὴ τῶν πολλαχῶς λεγομένων τὸ ἄπειρόν ἐστι, διαιρεῖται πρῶτον αὐτοῦ τὰ σημαινόμενα. οὕτω γὰρ ἂν μάθοιμεν κατὰ τίνα μὲν τῶν σημαινομένων ἀδύνατον εἶναι τὸ ἄπειρον, κατὰ τίνα δὲ δυνατόν. [30]

in Ph 9 470 κοινῶς μὲν οὖν ἄπειρον εἶναι δοκεῖ τὸ ἀδιαπόρευτον καὶ ἀπεράτωτον, ὃ μὴ ἔστι διεξοδεύειν, τούτου δὲ τὸ μὲν οὕτως λέγεται ἄπειρον, ὡς μηδ᾽ ὅλως φύσιν ἔχον διεξοδευτὴν ἢ διαπορευτήν, οἷον ἂν εἴη καὶ τὸ σημεῖον καὶ πᾶν ὅλως ὃ μὴ ἔστι ποσόν. τὸ γὰρ μὴ ποσὸν οὐκ ἔχει διέξοδον ὅλως, ὥστε οὔτε ἀτελεύτητον διέξοδο ν. οὕτως δὲ καὶ ἡ φωνὴ ἀόρατος λέγεται κατὰ ἀπόφασιν ὡς μὴ πεφυκυῖα ὁρᾶσθαι, διότι οὐδὲν χρῶμα ἔχει. κατὰ πολλοὺς δὲ τρόπους ἡ τοιαύτη ἀπόφασις λέγεται ἡ κατὰ τὸ μὴ πεφυκέναι. ἄλλως γὰρ ἄπους ὁ τοῖχος καὶ ἰχθὺς καὶ δρεπανίς, ὁ μὲν ὅτι οὐδὲ ὅλως ἐν γένει τοῦ ὑπόποδος οἷον τῷ ζῴῳ, ὁ δὲ ἰχθὺς ὅτι διαφορὰν ταύτην ἔχει πρὸς τὰ ὁμογενῆ (τῶν γὰρ ζῴων ἢ τῶν ἐνύδρων τὰ μὲν ὑπόποδα τὰ δὲ ἄποδά ἐστιν), ἡ δὲ δρεπανὶς (ὄρνεον δὲ τοῦτό ἐστιν, ὃ καὶ κεγχρίδα καλοῦσιν) ἄπουν λέγεται, ὅτι μικροὺς καὶ φαύλους ἔχει τοὺς πόδας. ἀλλ᾽ οὐ κατὰ τοῦτο τὸ σημαινόμενον τοῦ ἀπείρου τὸ κατὰ ἀπόφασιν ζητοῦμεν, εἰ ἔστι τι ἄπειρον αἰσθητόν. Δεύτερον δὲ σημαινόμενον τοῦ ἀπερατώτου ἀπείρου ἐκτίθεται τὸ δίοδον μὲν ἔχον διότι ποσόν, ἀτελεύτητον δὲ ταύτην καὶ ἄπειρον καὶ ἀδιεξίτητον. καὶ τούτου διαφοραί εἰσιν. ἢ γὰρ διὰ κατασκευήν ἐστι τοιοῦτον ποτὲ μὲν διὰ τὸ σχῆμα, ὡς ὁ δακτύλιος ὁ μὴ ἔχων σφενδόνην ἄπειρος ὅτι καὶ πᾶς κύκλος, ποτὲ δὲ διὰ τὸ μὴ δοῦναι ἔξοδον, ὡς ὁ παρὰ Λακεδαιμονίοις ἦν κεάδας, εἰς ὃν τοὺς κατακρίτους ἐνέβαλλον, ἢ διὰ μεγέθους ὑπερβολήν, ἐφ᾽ οὗ σημαινομένου ἡ πλείστη τοῦ ἀπείρου ἔννοιά ἐστι. Τρίτον δὲ τοῦ ἀπείρου

σημαινόμενον τὸ μόγις ἔχον διέξοδον ἢ διὰ μέγεθος ἢ διὰ κατασκευήν, ὡς ὁ λαβύρινθος καὶ ὁ κεάδας ὕστερον. ὅτι γὰρ ἔσχε μόγις, ἐδήλωσεν ἡ ἀλώπηξ ἡ τὸν Μεσσήνιον Ἀριστομένην διεξοδεύσασα. Τέταρτον δὲ τοῦ ἀπείρου σημαινόμενόν ἐστιν ὃ πεφυκὸς ἔχειν διέξοδον ἀδιεξίτητόν ἐστι. τοιαύτη δὲ ἡ διὰ τῆς κεκαυμένης ὁδὸς ἢ τῆς κατεψυγμένης, διεξιτητὴ μὲν οὖσα τῷ ὡρίσθαι τὸ μέγεθος αὐτῶν, κωλυομένη δὲ ὑπὸ τῆς τοῦ ἀέρος ἀσυμμετρίας. ἐν τῷ τοιούτῳ καὶ τὸν λαβύρινθον τέθεικεν ὁ Ἀλέξανδρος τὸν οὕτω κατεσκευασμένον ὡς ἀδιέξοδον εἶναι καὶ τὸν ἄπειρον δακτύλιον, ὡς διεξίτητα μὲν τῇ ἑαυτῶν φύσει τῷ πεπερασμένα εἶναι, διὰ δὲ τὴν ποιὰν κατασκευὴν ἀδιέξοδα. μήποτε δὲ ὁ μὲν λαβύρινθος, εἰ καὶ μόγις, ἀλλ' εἶχεν ὅμως διέξοδον, διὸ ἐν τοῖς μόγις τακτέος, ὁ δὲ δακτύλιος, ὥσπερ καὶ πᾶς κύκλος οὐδὲ πέφυκεν ὅλως ἔχειν πέρας ἀλλ' οὐ διὰ τὸ μέγεθος ἀλλὰ διὰ τὸ σχῆμα. Πέμπτον δὲ τοῦ ἀπείρου τίθησι σημαινόμενον τὸ κατὰ πρόσθεσιν, ὅπερ ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ θεωρεῖται (παντὶ γὰρ τῷ προτιθεμένῳ ἀριθμῷ ἔστι προσθεῖναι), καὶ τὸ κατὰ διαίρεσιν, εἴπερ πᾶν συνεχὲς ἐπ' ἄπειρόν ἐστι διαιρετόν. [35]

in Ph 9 471 ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ μὲν τῶν ἀριθμῶν κατὰ πρόσθεσιν μόνως ἐστὶ τὸ ἄπειρον, (ἡ γὰρ διαίρεσις εἰς μονάδα ἱσταμένη οὐκέτι ἐπ' ἄπειρον προχωρεῖ), ἐπὶ δὲ τῶν μεγεθῶν καὶ κατὰ διαίρεσιν, ὅταν πᾶν τὸ λαμβανόμενον τέμνηται, καὶ κατὰ πρόσθεσιν δέ, ὅταν καὶ τέμνηται ἐπ' ἄπειρον καὶ τὰ τμήματα εἰ προστιθοῖτο, διὰ τοῦτο εἶπεν ἢ κατὰ πρόσθεσιν ἢ κατὰ διαίρεσιν ἢ ἀμφοτέρω ς. οὕτως δὲ καὶ ὁ χρόνος καὶ προσθέσει ἄπειρος ὁ μέλλων καὶ ἀφαιρέσει ὁ παρεληλυθώς. τὸ δὲ ἅπαν προσέθηκεν, οὐχ ὅτι πᾶν τὸ λεγόμενον ἄπειρον, ἀλλ' ὅτι πᾶν τὸ κυρίως λεγόμενον ὅπερ ἐστίν, οὐχ ὅτι τὸ ἅμα ὂν ἄπειρον (δειχθήσεται γὰρ μηδὲν ὂν τοιοῦτον μήτε κατὰ πλῆθος μήτε κατὰ μέγεθος), ἀλλὰ τὸ ἐπ' ἄπειρον, τοῦτο δέ ἐστι τὸ ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχον. p. 204a8 Χωριστὸν μὲν οὖν εἶναι τὸ ἄπειρον ἕως τοῦ ἀλ λ ' ὡς ἀδιεξίτητο ν . Πρότερα μὲν ἦν περὶ τοῦ ἀπείρου προβλήματα, εἰ ἔστιν ἢ μὴ ἔστι, καὶ οὕτως πότερον οὐσία ἐστὶν ἢ συμβεβηκός, αὐτὸς δὲ εὐθὺς ἀρξάμενος τῆς ζητήσεως ζητεῖ πρότερον, εἰ οὐσία ἢ συμβεβηκὸς τοῦτο, διὰ συντομίαν ἴσως. ἐὰν γὰρ δειχθῇ ὅτι οὔτε οὐσία οὔτε συμβεβηκὸς φύσει τινί, ἔσται δεδειγμένον ὅτι οὐδὲ ἔστιν ὅλως ὡς ὑπάρχον τὸ ἄπειρον. πᾶν γὰρ τὸ ὑπάρχον ἢ οὐσία ἐστὶν ἢ συμβεβηκός. ὅτι οὖν οὐκ ἔστιν οὐσία τὸ ἄπειρον, δείκνυσιν οὕτως· εἰ οὐσία ἐστίν, ἀδιαίρετον ἔστα ι , εἰ δὲ ἀδιαίρετο ν , οὐκ ἄπειρο ν· ἀλλὰ μὴν ἄπειρον ὑπόκειται· οὐκ ἄρα οὐσία. καὶ ὅτι μὲν ἀδιαίρετόν ἐστιν ἡ οὐσία, δείκνυσιν οὕτως· εἰ οὐσία, οὐ συμβεβηκός, εἰ μὴ συμβεβηκός, οὐ ποσόν, εἰ μὴ ποσόν, οὔτε μέγεθος οὔτε πλῆθος, εἰ μήτε μέγεθος μήτε πλῆθος, οὐ διαιρετόν· ταῦτα γὰρ τὰ διαιρετά. εἰ δὲ ἀδιαίρετο ν , οὐκ ἄπειρο ν· τὸ γὰρ ἄπειρον διαιρετόν· ἀλλὰ μὴν ἄπειρον ὑπόκειται, οὐκ ἄρα οὐσία. εἰ δὲ οὐσία ὂν ἀδιαίρετον λέγοιτο, οὕτως λέγεται ὡς τὸ μὴ πεφυκὸς κατὰ ἀπόφασιν μόνην, ὡς ἡ φωνὴ ἀόρατο ς. οὐκ ἔστι δὲ τὸ νῦν ζητούμενον ἄπειρον, τὸ οὕτως λεγόμενον, ἀλλὰ τὸ ἀδιεξίτητο ν. χωριστὴν δὲ τὴν οὐσίαν λέγει, ὡς καθ' ἑαυτὴν ὑφεστῶσαν καὶ μὴ ἐν ἄλλῳ ὡς τὰ συμβεβηκότα. p. 204a14 Εἰ δὲ κατὰ συμβεβηκός ἐστι τὸ ἄπειρον ἕως τοῦ καίτοι ἡ φωνή ἐστιν ἀόρατο ς . Τὸ κατὰ συμβεβηκὸς οἱ ἐξηγηταὶ ἀντὶ τοῦ συμβεβηκὸς εἰρῆσθαι λέγουσιν, ἵνα ᾖ λέγων 'εἰ δὲ μὴ οὐσία, ἀλλὰ συμβεβηκὸς εἴη τὸ ἄπειρον, οὐκέτι ἂν εἴη στοιχεῖον τῶν ὄντων τὸ ἄπειρον', ὡς ἔλεγον καὶ οἱ Πυθαγόρειοι καὶ ὁ Πλάτων καὶ ἔτι μᾶλλον οἱ φυσικοὶ οἱ ὕδωρ ἢ ἀέρα ἢ πῦρ ἢ τὸ μεταξὺ τὸ στοιχεῖον λέγοντες. [35]

in Ph 9 472 εἴη γὰρ ἂν στοιχεῖον καὶ ἀρχὴ ἐκεῖνο, ᾧ συμβέβηκεν ἀπείρῳ εἶναι, ὥσπερ ἐπὶ τῆς φωνῆς ἔχει· καὶ γὰρ αὕτη ἀρχὴ καὶ στοιχεῖόν ἐστι τῆς διαλέκτου, καὶ συμβέβηκεν αὐτῇ ἀοράτῳ εἶναι· καὶ οὐκ ἄν τις εἴποι τοῦτο ἀρχὴν ἢ στοιχεῖον τῆς διαλέκτου. οὕτως μὲν οὖν, ὥσπερ εἶπον, σχεδόν τι πάντες οἱ ἐξηγηταὶ τὸ χωρίον ἐξηγοῦνται. μήποτε δὲ τὸ κατὰ συμβεβηκὸς οὐκ ἀντὶ τοῦ συμβεβηκός, ἀλλὰ κυρίως εἶπεν ὁ Ἀριστοτέλης οὔπω μετελθὼν ἀπὸ τῆς οὐσίας εἰς τὸ ζητεῖν, εἰ συμβεβηκὸς τὸ ἄπειρόν ἐστιν, ἀλλὰ μετὰ τὸ δεῖξαι ὅτι οὐκ ἔστιν οὐσία καθ' αὑτὸ τὸ ἄπειρον

οὐδὲ ταὐτόν ἐστι τὸ ἀπείρῳ καὶ οὐσίᾳ εἶναι, δείκνυσιν ὅτι οὐδὲ κατὰ συμβεβηκὸς ὑπάρχει τῷ ἀπείρῳ τὸ οὐσίᾳ εἶναι, ὅπερ ἄν τις ὑπενόησεν ὁρῶν ἐν τῇ φυσικῇ οὐσίᾳ τὸ ποσόν. λέγει οὖν ὅτι εἰ κατὰ συμβεβηκός ἐστιν οὐσία τὸ ἄπειρο ν , οὐκ ἂν εἴη στοιχεῖον τῶν ὄντων τὸ ἄπειρον, ἀλλ᾽ ἡ οὐσία ἡ κατὰ συμβεβηκὸς τῷ ἀπείρῳ ὑπάρχουσα, ὡς ἐπὶ φωνῆς ἔχει καὶ διαλέκτου. καὶ γὰρ ἐπειδὴ ἡ φωνὴ τῷ ἀοράτῳ κατὰ συμβεβηκὸς ὑπάρχει (συνέβη γάρ τι ἀόρατον φωνὴν εἶναι, ἀλλ᾽ οὐχὶ τὴν φωνὴν ἀόρατον εἶναι συνέβη· καθ᾽ αὐτὸ γὰρ αὐτῇ ὑπάρχει τοῦτο), οὐχὶ τὸ ἀόρατόν ἐστι τῆς διαλέκτου στοιχεῖον, ἀλλ᾽ ἡ φωνὴ ἡ τῷ ἀοράτῳ κατὰ συμβεβηκὸς ὑπάρχουσα. εἰ γὰρ καὶ ἡ φωνή ἐστιν ἀόρατος, δῆλον ὅτι μετ᾽ ἄλλων καὶ ἡ φωνή, ὥστε τι ἀόρατον φωνή ἐστιν. ὥστε ἡ φωνή ἐστιν ἡ τῷ ἀοράτῳ κατὰ συμβεβηκὸς ὑπάρχουσα, ὡς ἡ οὐσία τῷ ἀπείρῳ. ὅτι γὰρ τῷ ἀπείρῳ τὸ ἀόρατον ἀναλογεῖ, δῆλον. καὶ οἶδα μὲν ὅτι δυνατὸν ἦν καὶ οὕτως ἐξηγεῖσθαι, ὡς πρότερον εἴρηται· καὶ γὰρ προϊὼν τὸ συμβεβηκὸς κατὰ συμβεβηκὸς καλεῖ· ἐνάγει δέ με πρὸς ταύτην τὴν ἐξήγησιν τὸ ἔτι καὶ ἄλλα τιθέναι ἐπιχειρήματα πρὸς τὸ μὴ εἶναι οὐσίαν τὸ ἄπειρον, εἰς δὲ τὸ συμβεβηκὸς μεταβεβηκέναι, ἐν οἷς φησιν “κατὰ συμβεβηκὸς ἄρα ὑπάρχει τὸ ἄπειρον”, καὶ ἀναιρεῖ μὲν καὶ ἐκεῖ τοῦτο ἐκ τοῦ μὴ εἶναι ἀρχήν. δῆλον δὲ καὶ ἐκ τοῦ τῇ αὐτῇ πως ἐπιχειρήσει χρῆσθαι, ὅτι οὐχ ἡ τοῦ συμβεβηκότος ἐστὶν ἐνταῦθα ὑπόθεσις (οὐ γὰρ ἂν δὶς τὰ αὐτὰ ἔλεγεν), ἀλλ᾽ ἡ τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς τῷ ἀπείρῳ τὴν οὐσίαν ὑπάρχειν μετὰ τὸ καθ᾽ αὐτὸ τιθεῖσα. p. 204a17 Ἔτι πῶς ἐνδέχεται ἕως τοῦ ἢ τὸν ἀριθμὸν ἢ τὸ μέγεθο ς . Ὁμολογεῖ ὁ Ἀλέξανδρος καὶ τοῦτο ἔτι δεικτικὸν εἶναι τοῦ ὅτι οὐκ οὐσία τὸ ἄπειρον αὐτὸ καθ᾽ αὐτό. [35]

in Ph 9 473 ἡ δὲ ἐπιχείρησις ἐκ τοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον. εἰ γὰρ τὸν ἀριθμὸν καὶ τὸ μέγεθος, ὧν ἐστι πάθος τὸ ἄπειρον, μὴ οἷόν τε καθ᾽ αὐτὰ εἶναι, τουτέστιν οὐσίας, διότι ποσὰ καὶ ἐν ὑποκειμένῳ, πολλῷ ἄρα μᾶλλον τῷ ἀπείρῳ οὐχ ὑπάρχει τοῦτο. ἧττον ἄρα τὸ ἄπειρον οὐσία ἤπερ τὸ μέγεθος καὶ ὁ ἀριθμός. εἴπερ γὰρ ἦν, ἐν τῷ ὑποκειμένῳ ἂν ἦν. ἧττον γὰρ τὸ ὑποκείμενον ἀναγκάζεται ἐν ἄλλῳ εἶναι ἤπερ τὸ ἐν αὐτῷ συμβεβηκός, ἐπειδὴ καὶ μᾶλλον τὸ ὑποκείμενόν τινι καθ᾽ αὐτὸ εἶναι δύναται τοῦ ἐν αὐτῷ συμβεβηκότος, εἰ δὲ μὴ καθ᾽ αὐτό, οὐδὲ οὐσία. p. 204a20 Φανερὸν δὲ καὶ ὅτι οὐκ ἐνδέχεται ἕως τοῦ ποσὸν γάρ τι εἶναι ἀναγκαῖο ν . Καὶ τοῦτο τὸ ἐπιχείρημα ἀνασκευαστικόν ἐστι τοῦ οὐσίαν καθ᾽ αὐτὴν εἶναι τὸ ἄπειρον. πρότερον γὰρ δείξας ὅτι εἰ οὐσία τὸ ἄπειρον καὶ μὴ συμβεβηκός, ἀμερὲς καὶ ἀδιαίρετον ἔσται καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἄπειρον, ἐπειδὴ πᾶσα οὐσία ἢ ἀδιαίρετός ἐστιν ἢ διαιρετή, εἰπὼν ἀκολουθεῖν τῷ ἀδιαίρετον εἶναι τὸ μὴ εἶναι ἄπειρον, ἐπάγει τὸ ἄτοπον νῦν τῷ ὑποτιθεμένῳ οὐσίαν διαιρετὴν εἶναι. ἔσται γὰρ καὶ ἕκαστον αὐτοῦ τῶν μορίων ἄπειρον. καὶ ἡ μὲν ὅλη ἐπιχείρησίς ἐστι τοιαύτη· εἰ ἀρχὴ ὑπόκειται καὶ οὐσία ἐνεργείᾳ τὸ ἄπειρον, ταὐτὸν ἂν εἴη τὸ ἄπειρον ἐπ᾽ αὐτοῦ καὶ ἀπείρῳ εἶναι, διότι τὸ εἶναι αὐτοῦ ἐστιν ἄπειρον· ἁπλοῦν ἄρα· εἰ δὲ ἁπλοῦν, πάντῃ ὅμοιον· εἰ δὲ τοῦτο, ἢ ἀδιαίρετον καὶ οὐκέτι ἄπειρον ἢ διαιρετὸν ὅλως καὶ εἰς ἄπειρα διαιρεθήσεται· εἰς ὅμοια γὰρ ὡς τὰ ὁμοιομερῆ. πολλὰ ἄρα ἄπειρα τὸ αὐτὸ ἔσται. καίτοι κἂν μὴ τὸ αὐτό, ἀλλ᾽ ὅλως εἶναι πολλὰ ἄπειρα σώματα ἀδύνατον. εἰ οὖν μήτε ὡς ἀδιαίρετος οὐσία ἐστὶ μήτε ὡς διαιρουμένη, οὐκ ἔστιν οὐσία. Ἐν δὲ τούτοις τὸ μὲν ἐνεργείᾳ ὂν εἶπεν, εἰ οὕτως οὐσία ὡς ἐνεργείᾳ τόδε τι οὖσα, αὐτὸ καθ᾽ αὐτὸ ὑφεστάναι δυνάμενον, καὶ μὴ οὕτως ἔχον ὡς τὰ σύνθετα ἄλλο μὲν τὸ καθ᾽ ὑποκειμένου ἄλλο δὲ τὸ ὑποκείμενον ἔχοντα (ταῦτα γὰρ οὐχ ἁπλᾶ), μηδὲ ὡς τὰ συμβεβηκότα τοῖς σώμασιν (οὐδὲ γὰρ ταῦτα ἁπλᾶ συναναπεφυρμένα τοῖς ὑποκειμένοις· ἄλλο γὰρ τὸ λευκὸν καὶ ἄλλο τὸ λευκῷ εἶναι), ἀλλ᾽ ὡς ἁπλοῦν· οὕτως γὰρ ὂν ἀρχὴ ἂν εἴη ὡς ἀξιοῦσιν. ἢ τὸ ἐνεργείᾳ πρὸς ἀντιδιαστολὴν εἴρηται τοῦ δυνάμει, ἐπειδὴ δυνάμει γε ὂν δειχθήσεται τὸ ἄπειρον. ἐντελεχείᾳ οὖν εἶπεν ἀντιτιθεὶς αὐτὸ πρὸς τὸ δυνάμει, ὅπερ οὐδὲν κωλύει εἶναι διὰ τὸ ἐπ᾽ ἄπειρον. ἀντέθηκε δὲ τὸ ἐνεργείᾳ ὑφεστὼς καὶ πρὸς τὸ μόνον ἐννοούμενον· λέγει οὖν * * * . τάχα δὲ τὸ ἐνεργείᾳ ὑφεστὼς σῶμα ἄπειρον καὶ πρὸς τὴν ὕλην ἀντέθηκεν, ἥτις ἄπειρος μέν, ἀλλ᾽ οὐκ ἐνεργείᾳ σῶμά ἐστιν ἀλλὰ δυνάμει. [35]

in Ph 9 474 δὶς δὲ τῷ οὐσίαν χρησάμενος ἅπαξ μὲν ἐν τῷ λέγειν οὐκ ἐνδέχεται οὐσίαν εἶναι τὸ ἄπειρον, δεύτερον δὲ ὅταν λέγῃ καὶ ὡς οὐσίαν καὶ ἀρχήν, τὸ μὲν πρῶτον ἀντὶ τοῦ φύσιν εἶπέ τινα οὕτως ὡς ἐνεργείᾳ οὖσαν· τὸ γὰρ τῆς οὐσίας ὄνομα κοινῶς κατὰ πάντων κατηγορεῖται, καθὸ λέγομεν οὐσίαν ποσοῦ ἢ ποιοῦ καὶ ὅλως συμβεβηκότος· τὸ δὲ δεύτερον ἐπὶ τῆς κυρίως οὐσίας. μήποτε δὲ κάλλιον ἐπὶ τῆς κυρίως οὐσίας ἄμφω ἀκούειν· εἰπὼν γὰρ ὡς ἐνεργείᾳ ὂν ἐπήγαγε καὶ ὡς οὐσίαν, ἵνα δηλώσῃ πῶς τὸ ἐνεργείᾳ εἶπε. Τὸ δὲ εἴπερ οὐσία τὸ ἄπειρον καὶ μὴ κα θ ’ ὑποκειμένου εἶπε, διότι εἰ μὲν ἀριθμόν τις ἢ μέγεθος ἢ ὅλως τι τῶν ἐν ὑποκειμένῳ λέγοι τὸ ἄπειρον, οὐκ ἀκολουθήσει τούτῳ καὶ τὰ μέρη τοῦ τοιούτου ἀπείρου ἄπειρα ποιεῖν· ὑποτίθησι γὰρ τῷ ἀπείρῳ ἑτέραν φύσιν καὶ οὐδὲν κωλύει τὸ μέρος τούτου ἀριθμὸν μὲν εἶναι, ἄπειρον δὲ μή· οὐ γὰρ ταὐτὸν ἀριθμῷ τε εἶναι καὶ ἀπείρῳ εἶναι. ἀριθμὸς μὲν γάρ ἐστι τὸ ἐκ μονάδων συγκείμενον πλῆθος, ἄπειρον δὲ ποσὸν ἀδιεξίτητον. εἰ δὲ τὸ ἄπειρον ὡς οὐσία καὶ ἀρχὴ ἁπλοῦν ἐστι, πάντων δὲ τῶν ἁπλῶν ταὐτὸν τὸ τόδε καὶ τὸ τῷδε εἶναι ὡς ψυχὴ καὶ τὸ ψυχῇ εἶναι, ἐπὶ δὲ τῶν συνθέτων τόδε μὲν τὸ σύνθετον τὸ δὲ τῷδε εἶναι κατὰ τὸ εἶδος, ὁ οὖν οὕτως λέγων τὸ ἄπειρον οὐσίαν ὡς ἐν τῷ λόγῳ τοῦ ἀπείρου τὸ εἶναι ἔχουσαν, ὡς τὰ μέρη τῆς οὐσίας οὐσίας λέγει, οὕτως καὶ τὰ μέρη τοῦ ἀπείρου ἄπειρα. ὡς γὰρ ἀέρος ἀὴρ μέρος καὶ ὕδατος ὕδωρ καὶ παντὸς ἁπλοῦ τὸ μέρος ὅμοιον τῷ ὅλῳ, οὕτως καὶ τοῦ ἀπείρου τὸ μέρος ἄπειρον, τάχα δὲ καὶ τὰ τοῦ μέρους μέρη. τὸ δὲ πολλὰ δὲ εἶναι ἄπειρα τὸ αὐτὸ ἀδύνατον εἶπεν, οὐχ ὡς δυνατοῦ ὄντος τοῦ ἄλλο καὶ ἄλλο ἄπειρα εἶναι, ἀλλ’ ὡς ἐναργεστέρου τούτου ὄντος τοῦ ἀτόπου. ἄτοπον δὲ οὐ μόνον ὅτι πολλὰ καὶ τὸ αὐτὸ ἄπειρα, ἀλλὰ καὶ ὅτι δοκεῖ ἀπὸ παντὸς ἀπείρου πεπερασμένον ἀφαιρεῖσθαι καὶ οὐχὶ ἄπειρον. καὶ ἄλλο δέ τι τοῖς ὡς οὐσίαν καὶ ἀρχὴν ὑποτιθεμένοις τὸ ἄπειρον ὡς ἄτοπον ἑπόμενον ὁ Εὔδημος ἐπάγει· “εἰ γάρ ἐστι, φησί, στοιχεῖον τὸ ἄπειρον καὶ κινεῖταί τι ἐξ αὐτοῦ, ἔσται ἐν τῷ γινομένῳ πεπερασμένον τι· οὐ γὰρ δὴ πάντα γε τὰ γινόμενα ἔσται ἄπειρα. συμβήσεται οὖν τὸ ἄπειρον ἐν τῷ πεπερασμένῳ εἶναι.” p. [30]

in Ph 9 475 204a29 Κατὰ συμβεβηκὸς ἄρα ὑπάρχει τὸ ἄπειρον ἕως τοῦ ἅμα γὰρ οὐσίαν ποιοῦσι τὸ ἄπειρον καὶ διαιροῦσ ι . Δείξας ὅτι οὐκ ἔστιν οὐσία τὸ ἄπειρον οὔτε ὡς ἀδιαίρετος οὔτε ὡς διαιρετὴ ἐφεξῆς ὅτι οὐδὲ συμβεβηκός ἐστι δείκνυσι τῇ αὐτῇ δείξει χρώμενος, ᾗ ἐχρήσατο καὶ οὐσίαν κατὰ συμβεβηκὸς ὡς ἀρχὴν τὸ ἄπειρον ὑποθέμενος. πάλιν γὰρ λέγει, ὅτι εἰ συμβεβηκός, οὐκ ἐνδέχεται αὐτὸ λέγειν ἀρχὴν καὶ στοιχεῖον, ἀλλ’ ἐκεῖνο, ᾧ συμβέβηκεν, εἴτε ἀήρ ἐστιν, ὡς Διογένης ἔλεγεν, εἴτε τὸ ἄρτιον ὡς οἱ Πυθαγόρειοι. οὐ τὸ ἄπειρον οὖν ἀρχή, ἀλλὰ τὸ ᾧ ὑπάρχει τὸ ἄπειρον. εἴτε οὖν κατὰ συμβεβηκὸς ὑπάρχει τῷ ἀπείρῳ ἡ οὐσία, εἴτε τὸ ἄπειρον τῇ οὐσίᾳ συμβέβηκε, κατ’ ἄμφω ἑτέρων ὄντων αὐτῶν ἡ οὐσία ἐστὶν ἀρχὴ καὶ οὐχὶ τὸ ἄπειρον. ἀτόπως οὖν λέγουσιν οἱ ἀρχὴν λέγοντες τὸ ἄπειρον ὥσπερ οἱ Πυθαγόρειοι. οὔτε γὰρ συμβεβηκὸς ὂν δύναται ἀρχὴ εἶναι, ὡς δέδεικται νῦν, κἂν οὐσίαν ὑποθῶνται οἱ Πυθαγόρειοι, ἀναγκάζονται μεριστὴν αὐτὴν ὑποτίθεσθαι τὸ ἄρτιον εἶναι λέγοντες τὸ ἄπειρον. δέδεικται δὲ ὅτι ἀδύνατον καὶ ἀρχὴν εἶναι καὶ μεριστὴν οὐσίαν τὸ ἄπειρον, διότι ἀνάγκη εἰς ἄπειρα διαιρεῖσθαι. ὅλως δὲ οὐδὲ οὐσία τὸ ἄπειρον, εἴπερ ἄρτιον· τὸ γὰρ ἄρτιον ἀριθμός· ὁ δὲ ἀριθμὸς ποσὸν καὶ οὐκ οὐσία. ἀλλ’ οὐδὲ εἰς ὅμοια διαιρεῖται, ὅπερ τῇ ἀρχῇ προσήκει· οὐ γὰρ ἄρτια πάντως τὰ τοῦ ἀρτίου μέρη. p. 204a34 Ἀλ λ ’ ἴσως αὕτη μέν ἐστι καθόλου ἡ ζήτησις ἕως τοῦ ἢ οὐκ ἔστι σῶμα ἄπειρον ἐπὶ τὴν αὔξησι ν . Μνησθεὶς τῶν Πυθαγορείων εὐγνωμόνως ἐπέστησεν ὅτι ἐκεῖνοι μὲν κοινὰς ἀρχὰς καὶ ἐν νοητοῖς καὶ ἐν αἰσθητοῖς καὶ ἐν τοῖς μέσοις τούτων τοῖς διανοητοῖς καὶ μαθηματικοῖς ἔλεγον τὸ πέρας καὶ τὸ ἄπειρον ὡς ἑνώσεως καὶ διακρίσεως αἴτια. ἡμεῖς δὲ νῦν φυσιολογοῦντες περὶ τῶν αἰσθητῶν ἐπισκοποῦμεν, εἰ ἔστιν ἐν αὐτοῖς ἢ οὐκ ἔστι σῶμα ἄπειρον οὐχ ὡς ἐπ’ ἄπειρον διαιρούμενον (τοῦτο γὰρ καὶ τῶν μαθηματικῶν οἰκεῖον), ἀλλ’ ὡς ἐπ’ ἄπειρον ηὐξημένον, ὅπερ ἐν μόνοις ἂν ὑπάρχοι τοῖς φυσικοῖς, εἴπερ ὅλως ὑπάρχει. τὸ δὲ καὶ ἐν τοῖς μηδὲν ἔχουσι μέγεθος καὶ αὐτὸ περὶ τῶν νοητῶν εἶπε διὰ τοῦ μηδὲν τὸ μήτε φυσικὸν μήτε

μαθηματικὸν σημήνας. εἴρηται δὲ καὶ πρότερον ὅτι ἐπιστήμης ἴδιόν ἐστι τὸ οἰκείους τοῖς προκειμένοις ποιεῖσθαι τοὺς λόγους. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος καθόλου ταύτην λέγεσθαι τὴν ζήτησίν φησι, διότι δυνατὸν ταύτῃ χρωμένους μὴ μόνον ἐπὶ τῶν φυσικῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ζητεῖν· εἰ γάρ ἐστιν ἐν ταῖς ἰδέαις τὸ ἐνεργείᾳ ἄπειρον, ἢ ὡς οὐσία ἔσται ἢ ὡς συμβεβηκός. [30]

in Ph 9 476 ἐπιστῆσαι δὲ χρή, ὅτι οὐ προσήκει ταῖς ἰδέαις ἡ τοιαύτη διαίρεσις, σαφῶς τοῦ Πλάτωνος οὐσίας τὰς ἰδέας λέγοντος καὶ μηδὲ τὰ ἐνταῦθα συμβεβηκότα οἷον δικαιοσύνην καὶ σωφροσύνην καὶ ἐπιστήμην συγχωροῦντος ἐν ἄλλῳ εἶναι ἐκεῖ. λέγει γοῦν ἐν Φαίδρῳ, ὅτι ἡ ἀναχθεῖσα εἰς τὸ νοητὸν ψυχὴ “καθορᾷ μὲν δικαιοσύνην, καθορᾷ δὲ σωφροσύνην, καθορᾷ δὲ ἐπιστήμην, οὐχ ᾗ γένεσις πρόσεστιν οὐδὲ ᾗ ἐστιν ἑτέρα ἐν ἑτέρῳ οὖσα”. ὅλως δὲ τὴν καθόλου ζήτησιν εἶπεν, οὐχὶ εἰ ὡς οὐσία ἢ συμβεβηκός ἐστι τὸ ἄπειρον, ἀλλ’ εἰ ἐνδέχεται αὐτὸ καὶ ἐν τοῖς μαθηματικοῖς εἶναι καὶ ἐν τοῖς νοητοῖς, ὡς ἔλεγον οἱ Πυθαγόρειοι. p. 204b4 Λογικῶς μὲν οὖν σκοπουμένοις ἐκ τῶν τοιῶνδε ἕως τοῦ καὶ διεξελθεῖν ἂν εἴη δυνατὸν τὸ ἄπειρο ν . Δείξας ὅτι οὔτε οὐσία ἐστὶ τὸ ἄπειρον (οὔτε γὰρ διαιρετὴ οὔτε ἀδιαίρετος) οὔτε συμβεβηκός (οὐ γὰρ ἂν εἴη ἀρχή) καὶ τοῖς Πυθαγορείοις ἐπισκήψας, ὅτι καὶ οὐσίαν λέγουσι τὸ ἄπειρον, εἴπερ ἀρχὴν καὶ μεριστὴν λέγουσιν αὐτὴν εἴπερ τὸ ἄρτιον, ἐφιστάνει λοιπὸν ὅτι ἡ τοιαύτη ζήτησις ἡ καὶ τὰς Πυθαγορικὰς ὑποθέσεις περὶ τοῦ ἀπείρου εὐθύνουσα τὰς τὸ ἄρτιον λεγούσας τὸ ἄπειρον καὶ κατὰ τὸ διαιρετὸν καὶ ἀδιαίρετον ἐπιχειροῦσα καὶ τὸ ἀρχὴν εἶναι ἢ μή, κοινή ἐστι καὶ καθολικὴ καὶ ἐπὶ τῶν μαθηματικῶν καὶ ἐπὶ τῶν νοητῶν ἁρμόττειν δυναμένη. καὶ γὰρ καὶ ἐπ’ ἐκείνων ἁρμόττειν λέγει, ὅτι ἢ οὐσία ἢ συμβεβηκός ἐστι τὸ ἄπειρον, καὶ εἰ οὐσία, ἢ διαιρετὴ ἢ ἀδιαίρετος. ἐπαναγαγὼν οὖν πάλιν τὸν λόγον εἰς τὴν περὶ τῶν αἰσθητῶν καὶ φυσικῶν ζήτησιν, ἆρα ἔστιν ἐν αὐτοῖς τὸ ἄπειρον ἢ οὔ, πρῶτον μὲν λογικῶς ἔτι ἐπιχειρεῖ, τουτέστι πιθανῶς καὶ ἐνδόξως, καὶ ἔτι κοινότερόν πως καὶ διαλεκτικώτερον. ἡ γὰρ διαλεκτικὴ ἡ Ἀριστοτέλους κοινή ἐστι μέθοδος περὶ παντὸς τοῦ προτεθέντος ἐξ ἐνδόξων συλλογιζομένη, ὡς αὐτὸς ἀρχόμενος τῶν Τοπικῶν φησι. τὸ γὰρ λογικὸν ὡς κοινὸν ἀντιδιαστέλλειν εἴωθε τῷ οἰκείῳ καὶ κατὰ τὴν φύσιν τοῦ πράγματος καὶ ἀποδεικτικῷ. ὅτι γὰρ ἔτι κοινοτέρα πώς ἐστι καὶ αὕτη ἡ ἀπόδειξις, ἐδήλωσε διὰ τοῦ εἰπεῖν οὐκ ἂν εἴη σῶμα ἄπειρον οὔτε νοητὸν οὔτε αἰσθητό ν. καὶ ἔοικε διορίσας τὴν φυσικὴν ἀπὸ τῆς κοινῆς ζητήσεως τοῦτο μὲν τὸ ἐπιχείρημα ὡς παράδειγμα τῆς κοινῆς παρατιθέναι, ἐφεξῆς δὲ λοιπὸν τὴν τῷ φυσικῷ προσήκουσαν ποιεῖσθαι ζήτησιν, ὅταν λέγῃ “φυσικῶς δὲ μᾶλλον θεωροῦσι”. [30]

in Ph 9 477 καὶ γὰρ ἡ εἰς ἁπλοῦν καὶ σύνθετον διαίρεσις φυσικῶν ἂν εἴη πραγμάτων οἰκεία. δύναται δὲ δεύτερον διαιρετικὸν εἶναι τοῦτο δεικνύον καὶ αὐτὸ ὅτι οὐκ ἔστι τὸ ἄπειρον. ὡς γὰρ πρότερον ἔδειξεν, ὅτι εἰ μήτε οὐσία μήτε συμβεβηκὸς οὐκ ἔστιν ὅλως τὸ ἄπειρον, καὶ μετ’ ὀλίγον δείξει, ὅτι εἰ μήτε ἁπλοῦν μήτε σύνθετον οὐκ ἔστιν ὅλως, οὕτως νῦν εἰ μήτε μέγεθος μήτε ἀριθμὸς ἅπερ δοκεῖ ἄπειρα οὐκ ἔστιν ὅλως. ἡ μὲν οὖν ὅλη τάξις καὶ ἀκολουθία τῶν προκειμένων λόγων τοιαύτη τις εἶναί μοι δοκεῖ. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τοῖς πιστουμένοις εἶναι τὸ ἄπειρον λόγοις ἦν τις ἀπὸ τῆς ἐννοίας καὶ φαντασίας τῆς ἡμετέρας εἰλημμένος διὰ τὸ ταύτην καὶ τοῖς μεγέθεσιν ἀεὶ καὶ τοῖς ἀριθμοῖς προστιθέναι τοῖς τε φυσικοῖς καὶ τοῖς μαθηματικοῖς, πρὸς ἐκεῖνον ἔοικε τὸν λόγον λογικῶς ἐπικεχειρημένον τοῦτον ἀντιπαραβάλλειν. λέγει γὰρ ὅτι οὔτε μέγεθος οὔτε ἀριθμός ἐστιν ἄπειρα. εἰ γὰρ διότι ἐννοοῦμεν ἀεὶ πρόσθεσιν καὶ μεγέθους καὶ ἀριθμοῦ, διὰ τοῦτο ἄπειρά ἐστιν, ἐπειδὴ πᾶν μέγεθος ἅμα τῷ μέγεθος ἐννοηθῆναι ἐπιπέδοις πεπερασμένον ἐννοεῖται, καὶ πᾶς ἀριθμός, ὃν ἂν λάβωμεν ὡς ὑπάρχοντα, ἀριθμητός ἐστι καὶ διεξιτητός, δῆλον ὅτι πεπερασμένα ἂν εἴη τό τε μέγεθος καὶ ὁ ἀριθμός. καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ σώματος τοιοῦτός ἐστιν ὁ συνάγων λόγος· εἰ σώματος ὅρος ἐστὶ τὸ ἐπιπέδοις ὡρισμένον, τὸ δὲ ἄπειρον οὐχ ὥρισται ἐπιπέδοις (ταύτην δὲ ὡς ἐναργῆ παρῆκεν), οὐδὲν ἄρα σῶμα ἄπειρόν ἐστι. καὶ ἔστι κοινὸς ὁ λόγος ἐπί τε τῶν μαθηματικῶν σωμάτων καὶ τῶν φυσικῶν. καθὸ γὰρ σῶμα, τουτέστι

καθὸ τριχῇ διαστατόν, εἴληπται, ἀλλ᾽ οὐ καθὸ φυσικόν. καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ δὲ συλλογισμὸς κοινός ἐστιν ἐπί τε τοῦ αἰσθητοῦ καὶ ἐπὶ τοῦ μαθηματικοῦ ἀριθμοῦ ἔχων οὕτως· ὁ ἀριθμὸς ἀριθμητό ν. οὐ γάρ ἐστι κεχωρισμένος ἀριθμός, ὥς τινες οἴονται τὴν κοινότητα ταῖς ἐννοίαις ἀφαιροῦντες, ἀλλ᾽ ἔστιν ἐν τοῖς μετέχουσι· διὸ ἀριθμητόν. τὸ δὲ ἀριθμητὸν ἐνδέχεται ἀριθμῆσαι, τὸ τοιοῦτον ἐνδέχεται διεξελθεῖν, τὸ τοιοῦτον πεπερασμένον. ὁ ἄρα ἀριθμὸς πεπερασμένος ἐστὶ καὶ οὐκ ἄπειρος, ὡς ἐδόκει λέγειν ἡ φαντασία. κἂν δυνατὸν οὖν τὸν ἀεὶ λαμβανόμενον ἀριθμὸν αὔξειν, ἀλλ᾽ ὅ γε ληφθεὶς πεπερασμένος ἐστί. κἂν γὰρ μὴ ἀριθμητόν τις λέγῃ τὸν ἀριθμόν, ἀλλὰ τό γε ἔχον ἀριθμὸν ἀριθμητὸν καὶ πεπερασμένον ὑπάρχον διὰ τὴν τοῦ ἀριθμοῦ μέθεξίν ἐστι τοιοῦτον. ὅπερ γὰρ ἂν ἀριθμὸς καταλάβῃ, τοῦτο ἀριθμεῖσθαι ποιεῖ, ὥσπερ καὶ τὸ μέτρον μετρεῖσθαι. εἰ δὲ ἄπειρος ἦν, οὐκ ἂν τὸ μετέχον αὐτοῦ τῷ μετέχειν ἐποίει πεπερασμένον, ἀλλ᾽ ἢ πεπερασμένον ἐστὶν ὁ ἀριθμὸς ἢ πέρας. τάχα δὲ καὶ αὐτὸς ὁ ἀριθμὸς ἀριθμητόν ἐστι καὶ διεξιτητόν. ἡ γὰρ τριὰς ἀπὸ τριῶν μονάδων συνέστηκε. καὶ διὰ τοῦτο εἶπεν ἀριθμητὸν γὰρ ὁ ἀριθμὸς ἢ τὸ ἔχον ἀριθμὸν παραδιαζευκτικῷ τῷ ἢ χρησάμενος. [35]

in Ph 9 478 καὶ τὸ μὲν ἐπ᾽ ἄπειρον οὐδὲν κωλύει καὶ ἐν τῷ ἀριθμῷ εἶναι [καὶ] κατὰ τὴν πρόσθεσιν καὶ ἐν τῷ μεγέθει κατά τε τὴν διαίρεσιν καὶ τὴν πρόσθεσιν, τὸ δέ γε καθ᾽ αὐτὸ ὑφεστὼς καὶ ἐνεργείᾳ ὂν ἄπειρον ἐν οὐδετέρῳ. p. 204b10 Φυσικῶς δὲ μᾶλλον θεωροῦσιν ἐκ τῶνδε ἕως τοῦ ὥστε τὸ ἄπειρον σῶμα πανταχῇ ἔσται εἰς ἄπειρον διεστηκό ς . Οὐχὶ λογικῶς καὶ κοινῶς, ἀλλ᾽ ἀποδεικτικῶς μᾶλλον καὶ τοῖς προκειμένοις οἰκείως. δείκνυσι γὰρ διά τε τῆς οὐσίας αὐτῶν, εἰ μήτε σύνθετον μήτε ἁπλοῦν εἶναι δύναται τὸ ἄπειρον, καὶ διὰ τῶν δυνάμεων, ἃς ἔχει τὰ φυσικὰ φυσικῶς κινούμενα, καὶ διὰ τῶν τόπων ἐν οἷς μένειν ἢ ἐφ᾽ οὓς κινεῖσθαι πεφύκασι. καὶ ἡ μὲν ἐκ τῆς οὐσίας ἀπόδειξίς ἐστιν, ὅτι οὔτε σύνθετον οὔτε ἁπλοῦν ἐνδέχεται σῶμα φυσικὸν ἄπειρον εἶναι· οἰκεῖον γὰρ φυσικῷ σώματι τὸ ἁπλοῦν τε καὶ σύνθετον. λέγει οὖν ὅτι, εἰ ἔστιν ὅλως ἄπειρόν τι σῶμα φυσικόν, δεῖ αὐτὸ ἢ σύνθετον ἢ ἁπλοῦν εἶναι· καὶ εἰ σύνθετον, ἐκ πλειόνων πάντως (διὸ καὶ αὐτὸς προσέθηκεν ἀνάγκη γὰρ πλείω εἶνα ι) καὶ τῷ εἴδει διαφερόντων. ἀνάγκη δὲ τὰ πλείω ταῦτα ἢ πεπερασμένα εἶναι τῷ ἀριθμῷ ἢ ἄπειρα. οὐδὲ γὰρ τοῦτο παρῆκε τὸ τμῆμα, ὡς οἴεται ὁ Ἀλέξανδρος, ὡς δεδειχὼς αὐτὸ καὶ δείξων, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἐλέγξει ἐν οἷς φησιν “εἰ δὲ ἄπειρα καὶ ἁπλᾶ”· καὶ γὰρ ὅτι οὐκ ἔστιν ἓν τὸ στοιχεῖον ἔδειξε, καὶ ὅμως τοῦ τελείου τῆς ἀποδείξεως ἕνεκεν καὶ ἁπλοῦν τὸ ἄπειρον ὑποτίθεται. εἰ οὖν σύνθετον ἐκ πεπερασμένων τῷ ἀριθμῷ, ἢ πάντα καὶ τῷ μεγέθει πεπερασμένα ἐστίν, ἢ πάντα ἄπειρα, ἢ τὰ μὲν οὕτως τὰ δὲ ἐκείνως. ἀλλ᾽ εἰ μὲν πάντα τῷ μεγέθει πεπερασμένα, ἐπειδὴ καὶ τῷ πλήθει πεπερασμένα, καὶ τὸ ὅλον ἔσται τῷ μεγέθει πεπερασμένον καὶ οὐκ ἄπειρον. τοῦτο δὲ ὡς σαφὲς τὸ τμῆμα διελέγχειν παρῃτήσατο. εἰ δὲ τὰ μέν ἐστι πεπερασμένα τὰ δὲ ἄπειρα, ἢ καὶ ἓν μόνον ἐν αὐτοῖς ἄπειρον (ἀρκεῖ γὰρ καὶ ἓν λαβεῖν πρὸς τὴν ἀπόδειξιν), μεταβαλεῖ πάντα εἰς ἑαυτὸ τὸ ἄπειρον. καὶ οὐκέτι ἔσται πολλὰ τὰ στοιχεῖα, ἀλλ᾽ ἕν, οὐδὲ σύνθετον τὸ ἄπειρον ἀλλ᾽ ἁπλοῦν, ὅπερ ὀλίγον ὕστερον ἐλέγξει· δεῖ γὰρ ἐξισάζειν καὶ ἰσοσθενῆ εἶναι τὰ στοιχεῖα, εἰ μέλλοι σῴζεσθαι. εἰ δὲ ὁ μὲν ἀὴρ εἰ τύχοι ἄπειρος εἴη, τὸ δὲ πῦρ πεπερασμένον, κρατηθήσεται τὸ πῦρ ὑπὸ τοῦ ἀέρος καὶ μεταβληθήσεται εἰς αὐτόν. ἀλλ᾽ ἐρεῖ τις ἴσως, ὅτι εἰ ὁ πλείων ἀὴρ τοῦ ἐλάττονος πυρός ἐστιν ἀσθενέστερος, τί κωλύει μὴ ἡττᾶσθαι τὸ πεπερασμένον πῦρ ὑπὸ τοῦ ἀπείρου ἀέρος; ταύτην οὖν λύει τὴν ἔνστασιν λέγων, ὅτι ἐὰν τὸ ἴσον πῦρ τοῦ ἴσου ἀέρος ἰσχυρότερον ὑπάρχον ἐν ἀριθμῷ τινι καὶ λόγῳ τὴν ὑπεροχὴν ἔχῃ τῆς δυνάμεως ὁποιῳοῦν οἷον μυριονταπλασίῳ, ἐὰν μυριονταπλάσιον τοῦ ἐξ ἀρχῆς λάβωμεν ἀέρα, ἰσοσθενὴς ἔσται τῷ ἐξ ἀρχῆς ληφθέντι πυρί· κἂν ἀφέλωμεν οὕτως πολλάκις, τὸ μὲν πῦρ ἐπιλείψει πεπερασμένον ὑποτεθέν, ὁ δὲ ἀὴρ οὐκ ἐπιλείψει ἄπειρος ὑπάρχων, ὥστε καὶ τῇ δυνάμει ὑπερβάλλων φθερεῖ τὸ πῦρ. [5]

in Ph 9 479

δῆλον δὲ ὅτι εἰ πλείονα τῷ ἀριθμῷ τὰ ἄπειρα εἴη, ἔτι πλέον ὑπὸ τῶν πλειόνων ἐπικρατηθήσεται τὰ λοιπά. εἰ δὲ πάντα ἄπειρα τῷ μεγέθει ὑποτεθείη τὰ στοιχεῖα πεπερασμένα ὄντα τῷ ἀριθμῷ, ἐπειδὴ σῶμα μὲν ἁπλῶς ἐστιν τὸ τριχῇ διαστατὸν καὶ πανταχῇ διεστηκός, ἄπειρον δὲ σῶμα τὸ πανταχῇ μέν, ἀπεράντως δὲ διεστηκός, δῆλον ὅτι ἑνὸς ὄντος ἀπείρου σώματος οὐκ ἄν τι ἄλλο σῶμα 〈εἴη〉 παρ' αὐτό. περαίνοι γὰρ ἂν πρὸς ἐκεῖνο. πολλῷ δὲ μᾶλλον τὸ ἀδύνατον ἀκολουθεῖ, εἰ πάντα ἄπειρα ὑποτεθείη τὰ πεπερασμένα τῷ ἀριθμῷ, τῷ δὲ μεγέθει ἄπειρα. καὶ διὰ τοῦτο ἴσως δυνάμενον τὸ ἄτοπον τοῦτο καὶ τῇ πρὸ ταύτης ὑποθέσει ἐπαγαγεῖν τῇ ἓν ἢ πλείω μὴ πάντα δὲ ἄπειρα τῷ μεγέθει τιθείσῃ, ἐκείνην μὲν διὰ τῶν δυνάμεων ἤλεγξε, ταύτην δὲ διὰ τῶν διαστάσεων, ὡς ἔτι μᾶλλον ταύτῃ τοῦ ἀτόπου τούτου ἑπομένου. εἰ δὲ ὅπερ λοιπόν ἐστι τῆς διαιρέσεως, ἄπειρα τῷ πλήθει τὰ ἁπλᾶ ἐξ ὧν τὸ ἄπειρον σύνθετον ὑποτεθὲν λέγει τις, ἤδη μὲν ἐλήλεγκται ἡ ὑπόθεσις ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ, ἐν οἷς ἐδείκνυτο ὅτι οὔτε ἓν οὔτε ἄπειρα τὰ στοιχεῖα, ἀλλὰ πλείω μὲν ἑνός, πεπερασμένα δὲ τῷ πλήθει καὶ οὐκ ἄπειρα. ἐλέγξει δὲ καὶ μετ' ὀλίγον αὐτήν, ὅταν λέγῃ "εἰ δὲ ἄπειρα καὶ ἁπλᾶ" ἐκ τοῦ τὰς δυνάμεις, καθ' ἃς εἰδοποιεῖται τὰ φυσικὰ καὶ ἁπλᾶ σώματα, ὡρισμένας εἶναι τοῖς εἴδεσι. ταῖς γὰρ πρώταις τῶν ἁπλῶν ἐναντιώσεσιν εἰδοποιεῖται καὶ τὰ πρῶτα στοιχεῖα, αἵ εἰσι δύο θερμότης ψυχρότης καὶ ξηρότης ὑγρότης. ὧν δὲ τὰ εἴδη κατὰ πλῆθος ὥρισται, ταῦτα ἀνάγκη καὶ αὐτὰ ὡρισμένην ἔχειν τὴν κατὰ τὸ πλῆθος διαφοράν. p. 204b22—205a7 Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ἓν καὶ ἁπλοῦν ἕως τοῦ οἷον ἐκ θερμοῦ εἰς ψυχρό ν . Δείξας ὅτι οὐδὲν σῶμα φυσικὸν σύνθετον ἐκ πολλῶν δύναται εἶναι ἄπειρον, δείκνυσιν ἐφεξῆς, ὅτι οὐδὲ ἓν καὶ ἁπλοῦν σῶμα ἄπειρον εἶναι δυνατόν. εἰ γὰρ εἴη τι ἁπλοῦν ἢ ἓν τῶν τεττάρων στοιχείων ἐστὶν ἢ ἄλλο τι παρὰ ταῦτα, ὡς λέγουσιν οἱ περὶ Ἀναξίμανδρον τὸ παρὰ τὰ στοιχεῖα, ἐξ οὗ τὰ στοιχεῖα γεννῶσι. καὶ ὅτι οὐδὲν τῶν στοιχείων εἶναι δύναται τὸ ἄπειρον, δῆλον μὲν καὶ ἐξ ὧν Ἀναξίμανδρος ἄπειρον εἶναι τὸ στοιχεῖον βουλόμενος οὐκ ἀέρα ἢ πῦρ ἤ τι τῶν τεττάρων στοιχείων ἔθετο αὐτὸ διὰ τὸ ταῦτα ἔχειν πρὸς ἄλληλα ἐναντίως, καὶ εἴπερ ἦν τι τούτων ἄπειρον, φθαρῆναι ἂν ὑπ' αὐτοῦ τὰ ἐναντία. [30]

in Ph 9 480 ὅτι δὲ καὶ τὸ παρὰ τὰ στοιχεῖα λεγόμενον ἄπειρον ὡς ἀρχή, οὐ μόνον ἄπειρον οὐκ ἔστιν, ἀλλ' οὐδὲ ἔστιν ὅλως, δείκνυσι προλαβών, ὅτι πᾶν τὸ γινόμενον ἔκ τινος εἰς τοῦτο καὶ διαλυόμενον φαίνεται. εἰ οὖν ἐξ ἐκείνου ἡ γένεσις, ἦν ἄν τι ἐνταῦθα παρὰ τὰ τέτταρα, εἰς ὃ ἡ διάλυσις ἐγίνετο. φαίνεται δὲ οὐδὲν ἐνταῦθα τοιοῦτον. ἀλλ' ἴσως ἐρεῖ τις, ὅτι καὶ κατ' αὐτὸν ἐξ ὕλης καὶ εἴδους ἐστὶ τὸ σύνθετον, ὥστε καὶ τὴν ἀνάλυσιν εἰς ταῦτα γίνεσθαι, καὶ ὅμως οὐδέποτε φαίνεται ἐνταῦθα γυμνὴ ἡ ὕλη, ἀλλ' οὐδὲ τὸ εἶδος καθ' ἑαυτό. ἢ τούτου αἴτιον τὸ ἀεὶ μὲν ἔχειν τὴν ὕλην εἶδος ἐν ἑαυτῇ ἄλλοτε ἄλλο, τὴν δὲ γένεσιν ἐκ τῶν ἐναντίων εἰδῶν εἶναι καὶ τὴν φθορὰν εἰς τὰ ἐναντία εἴδη. ἐπειδὴ οὖν τὸ ἔνυλον ψυχρὸν ἐκ τοῦ ἐνύλου θερμοῦ ἐγένετο, ὅταν φθαρῇ τὸ ἔνυλον ψυχρόν, εἰς τὸ ἔνυλον θερμὸν φθείρεται καὶ ὁρᾶται τοῦτο. κἂν λέγηται οὖν καὶ ἐξ ὕλης καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου εἴδους γίνεσθαι τὰ γινόμενα, ἀλλ' ἐκ μὲν τῆς ὕλης ὡς ἀεὶ ἐνυπαρχούσης, ἐκ δὲ τοῦ ἐναντίου εἴδους ὡς μεταβάλλοντος εἰς τὸ ἐναντίον. ἔοικε δὲ καὶ ὁ Εὔδημος ὡς ἀπορήσας τὴν ἀπορίαν ταύτην οὕτω πως λύειν. εἰπὼν γὰρ ὅτι ἐνταῦθα φαίνεται παρὰ τὰ Ἐμπεδόκλεια καὶ τὰ ἐκ τούτων οὐδὲν ἐπάγει "τοῖς δὲ τὸ ἄμορφον λέγουσιν ἐνδέχεται. τὸ γὰρ τούτοις ὑποκείμενον". Δείξας οὖν ὅτι οὔτε τῶν τεττάρων στοιχείων ἕν τι τὸ ἄπειρόν ἐστιν, οὔτε τὸ παρὰ τὰ στοιχεῖα ἔστιν ὅλως, δείκνυσιν ἐφεξῆς κατὰ κοινὴν ἀπόδειξιν, ὅτι οὐδὲν σῶμα τῶν ἁπλῶν οὔτε τῶν στοιχείων οὔτε τὸ παρὰ τὰ στοιχεῖα ἄπειρόν ἐστιν, ἐκ περιουσίας πρῶτον δεικνύς, ὅτι οὐδὲ εἶναι ὅλως δυνατὸν ἕν τι στοιχεῖον τῶν ὄντων. εἰ δὲ μὴ ἔστιν ἓν στοιχεῖον ὅλως, οὐδ' ἂν ἄπειρον εἴη οὐδὲ πεπερασμένον. ἔλεγε γὰρ Ἡράκλειτος ἐκ πυρὸς πεπερασμένου πάντα εἶναι καὶ εἰς τοῦτο πάντα ἀναλύεσθαι. εἶεν δ' ἂν καὶ οἱ Στωικοὶ ταύτης τῆς δόξης. ἡ γὰρ ἐκπύρωσις τοιοῦτόν τι αἰνίττεται, καὶ πᾶν σῶμα πεπερασμένον εἶναι

λέγουσιν. ἀδύνατον δέ φησι κἄν τε πεπερασμένον τις τὸ πᾶν λέγῃ, ἕν τι στοιχεῖον εἶναι αὐτοῦ καὶ μίαν τινὰ φύσιν, ὡς ἢ εἶναι τὸ ὂν ταύτην μόνην, ἢ ἐκ ταύτης γίνεσθαι καὶ μεταβάλλειν εἰς ταύτην, ὡς Ἡράκλειτος εἰς πῦρ λέγων καὶ ἐκ πυρὸς πάντα. ὅτι δὲ οὔτε τῶν τεττάρων τι ἓν μόνον στοιχεῖον τῶν ὄντων ἐστὶν οὔτε ἐκεῖνο τὸ παρὰ τὰ τέτταρα, δείκνυσιν ὑπομιμνήσκων τῆς ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ ἀποδείξεως, καθ' ἣν ἀπέδειξεν, ὅτι πᾶν τὸ μεταβάλλον ἐξ ἐναντίου εἰς ἐναντίον μεταβάλλει· ὥστε τὸ μὲν παρὰ τὰ τέτταρα οὐκ ἂν εἴη στοιχεῖον, ὅτι πρὸς οὐδὲν ἐναντιοῦται. [35]

in Ph 9 481 ὥστε οὐδὲ μεταβάλλοι ἂν εἴς τι οὐδ' ἂν γίνοιτό τι ἐξ αὐτοῦ οὔτε τῶν στοιχείων οὔτε ἄλλο τι. εἰ δὲ τοῦτο, οὐκ ἔσται στοιχεῖον. ἐκ δὲ τῶν τεττάρων στοιχείων οὐ δύναται ἕν τι στοιχεῖον εἶναι, διότι εἰ μέλλοι τι ἐξ αὐτοῦ ἔσεσθαι, δεῖ μεταβάλλειν εἰς αὐτό, καὶ δῆλον ὅτι εἰς ἐναντίον. εἰ δὲ μεταβάλλοι, καὶ φθείροιτο ἂν εἰς ἐκεῖνο, εἰς ὃ μεταβάλλει, καὶ γίνοιτο ἂν ἐξ ἐκείνου. εἰς ὃ γὰρ φθείρεται, καὶ γίνεται ἐξ ἐκείνου. εἰ δὲ τοῦτο, οὐκέτι ἕν τι τούτων εἴη στοιχεῖον. τί γὰρ μᾶλλον τοῦτο στοιχεῖον ἐκείνων τῶν γινομένων ἐξ αὐτοῦ ἢ ἐκεῖνα ἐξ ὧν τοῦτο γίνεται; ὥστε δεήσει ἐναντίας ἀρχὰς εἶναι καὶ συνυπάρχειν. εἰ δέ τις λέγοι, ὅτι φυλάττον τὴν ἐναντίωσιν, ἐν ᾗ τὸ εἶναι αὐτῷ ἐστι, μεταβάλλει εἰς τὸ ἐναντίον αὐτῇ, εἴη ἂν ἅμα ἐν τοῖς ἐναντίοις, ὃ ἀδύνατον. καὶ ἔσται περὶ τὸ ἓν στοιχεῖον τὰ ἐναντία. ἔτι δὲ εἰ εἰς τὸ ἐναντίον ἡ μεταβολὴ καὶ ἓν τὸ στοιχεῖον πάντων, πάντα ἔσται τῷ ἑνὶ ἐναντία, ἵνα εἰς αὐτὰ μεταβάλλειν δύνηται. ἀλλ' ἓν ἑνὶ κεῖται ἐναντίον. ἔτι δὲ οὐκ ἔσται γένεσις, εἴ γε κατὰ τὴν εἰς τὸ ἐναντίον μεταβολὴν ἡ γένεσις. οὐκ ἔστι δὲ τὸ ἓν τῶν ἐναντίων ἑνὸς ὄντος καὶ ἁπλοῦ τοῦ στοιχείου. Ἐπιστῆσαι δὲ χρή, ὅτι οἱ ἄλλο τι παρὰ τὰ τέτταρα στοιχεῖα ταῦτα τὸ στοιχεῖον λέγοντες τῶν ὄντων ὡς ὕλην ἐτίθεσαν αὐτό, οὐ θεωροῦντες ἐν αὐτῷ ποιότητας ἐναντίας. διὸ καὶ τὰ τέτταρα στοιχεῖα ἐξ ἐκείνου λέγουσι γίνεσθαι εἰδοποιουμένου ταῖς τούτων ποιότησι. καὶ οἱ τὸ ἓν δὲ τῶν στοιχείων ἀρχὴν λέγοντες οὐχ ὡς μεταβάλλον ἐκεῖνο λέγουσιν ἀρχήν, ἀλλ' ὡς ἐν πᾶσι θεωρούμενον, ὥσπερ ἡ ὕλη. διὸ τὰ εὐτύπωτα τῶν στοιχείων ὑποτίθενται ἀρχάς. δῆλον δὲ ὅτι τὴν μὲν τοῦ συνθέτου ἀναίρεσιν ἀπ' αὐτῆς τῆς οὐσίας ἐποιήσατο τῆς ἐπὶ πᾶν ἐκτεινομένης, εἰ ἄπειρος εἴη, καὶ τῶν δυνάμεων τῶν μεταβλητικῶν, τὴν δὲ τοῦ ἁπλοῦ ἀπὸ τῶν δυνάμεων τῶν φυσικῶν, ἐν αἷς ἡ ἐναντίωσις. καὶ τοῦτο δὲ ἄξιον ἐπισημήνασθαι κατὰ ταύτην τὴν λέξιν, ὅτι ἐν τοῖς τῶν στοιχείων παραδείγμασι τὸν μὲν ἀέρα ψυχρὸν εἶπε, τὸ δὲ ὕδωρ ὑγρόν, ὅπερ οὐκ εἰώθε· τὸν γὰρ ἀέρα ὑγρὸν καλεῖ ὡς μᾶλλον ἔχοντα τὸ τοῦ ὑγροῦ ἴδιον τὸ τῷ ἰδίῳ μὲν ὅρῳ δυσόριστον, ἀλλοτρίῳ δὲ εὐόριστον. εἰ μὴ ἄρα καὶ ἐνταῦθα ἢ κατεφρόνησεν ὡς διὰ μόνην τὴν ἐναντίωσιν χρώμενος τῷ παραδείγματι, ἢ γραφικὸν συνέβη πταῖσμα. p. [30]

in Ph 9 482 205a7—205b1 Δεῖ δὲ περὶ παντὸς καὶ ἐκ τῶνδε σκοπεῖν ἕως τοῦ ἢ σῶμα οὐδαμοῦ πεφυκὸς εἶνα ι . Εἰπὼν καὶ δείξας ποτὲ μὲν ὅτι σύνθετόν τι σῶμα φυσικὸν ἄπειρον οὐχ οἷόν τε εἶναι, ποτὲ δὲ ὅτι ἁπλοῦν οὐχ οἷόν τε, νῦν προτίθεται κοινῶς περὶ παντὸς φυσικοῦ ὑπὸ σελήνην τέως σώματος καὶ ἁπλοῦ καὶ συνθέτου τὴν ἀπόδειξιν ποιήσασθαι, εἰ ἐνδέχεται ἢ οὐκ ἐνδέχεται εἶναι ἄπειρον εἰς ὁμοιομερὲς αὐτὸ καὶ ἀνομοιομερὲς διελών, ὥσπερ πρότερον εἰς ἁπλοῦν καὶ σύνθετον. ὥσπερ δὲ πρότερον ἀπό τε τῆς οὐσίας καὶ ἀπὸ τῶν δυνάμεων τῶν φυσικῶν ἐποιεῖτο τὰς ἐπιχειρήσεις, οὕτω νῦν ἀπὸ τῶν τόπων τῶν φυσικῶν ποιήσεται τὴν ἐπίβλεψιν. ποιεῖται δὲ νῦν τὸν λόγον περὶ τοῦ ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ, ὅτι τοιοῦτον σῶμα ἄπειρον οὐκ ἔστι δεικνύς· περὶ γὰρ τοῦ θείου καὶ κυκλοφορητικοῦ ἐν τοῖς Περὶ οὐρανοῦ δείξει ὅτι μὴ ἄπειρον. προσλαμβάνει δὲ οἷον ἀξιώματά τινα, ὅτι πᾶν σῶμα αἰσθητὸν γενητόν τε ὂν καὶ φθαρτόν (περὶ γὰρ τούτων ὁ λόγος νῦν, ὡς δηλοῖ ἡ τῶν κινήσεων ἀφ' ὧν ἐπιχειρεῖ διαφορὰ τοῖς ὑπὸ σελήνην στοιχείοις προσήκουσα) πᾶν οὖν τοιοῦτο σῶμα ἐν τόπῳ ἐστίν, ὅπως ἂν ὁ τόπος ληφθῇ, εἴτε ὡς τὸ διάστημα, εἴτε ὡς Ἀριστοτέλει δοκεῖ τὸ πέρας τοῦ περιέχοντος. εἰ μὲν γὰρ τὸ διάστημα ὁ τόπος, καὶ πᾶν σῶμα φυσικὸν ἐν τόπῳ ἐστίν· εἰ δὲ τὸ πέρας τοῦ περιέχοντος, οὐ πᾶν· οὐ γὰρ δὴ καὶ ἡ

ἁπλανής. διὰ τοῦτο οὖν ὁ Ἀριστοτέλης ἐπὶ τοῦ ὑπὸ σελήνην ποιούμενος τὸν λόγον, τούτῳ χρῆται τῷ ἀξιώματι τῷ πᾶν αἰσθητὸν σῶμα ἐν τόπῳ εἶναι. δεύτερον δὲ ὅτι ἕκαστον τῶν φυσικῶν σωμάτων ἔχει οἰκεῖόν τινα τόπον, καὶ τρίτον ὅτι ἐπὶ τῶν ὁμοιομερῶν ὁ αὐτὸς τοῦ μορίου καὶ ὅλου, οἷον ὅλης τε τῆς γῆς καὶ βώλου μιᾶς καὶ πυρὸς καὶ σπινθῆρο ς. ὁ αὐτὸς δὲ τῷ εἴδει, οὐ τῷ ποσῷ. ἐφ' ὃν γὰρ ἡ βῶλος φέρεται τόπον, ἐπὶ τοῦτον ἂν καὶ ἡ πᾶσα γῆ ἐνεχθείη, εἰ φέροιτο· καὶ ἐν ᾧ μένει, ἐν τούτῳ καὶ τὰ μόρια αὐτῆς μένει κατὰ φύσιν. Ταῦτα οὖν προλαβών, καὶ ὅτι πᾶν σῶμα φυσικὸν ἢ ὁμοιομερές ἐστιν ἢ ἀνομοιομερές, ἄλλην ταύτην διαίρεσιν παρὰ τὴν εἰς τὸ ἁπλοῦν καὶ σύνθετον διαιροῦσαν. δύναται γὰρ καὶ σύνθετόν τι ὂν ὁμοιομερὲς εἶναι, ὡς σὰρξ καὶ ὀστοῦν καὶ τὰ τοιαῦτα. καὶ ἄλλως δὲ οὐκ ἦν ἄξιον τῆς Ἀριστοτελικῆς εὐρύτητος τῇ αὐτῇ πάλιν διαιρέσει χρήσασθαι. καὶ τὰ λεγόμενα δὲ οὐχ ὡς περὶ ἁπλοῦ καὶ συνθέτου εἴρηται, ἀλλ' ὡς περὶ ὁμοιομεροῦς καὶ ἀνομοιομεροῦς, ἅπερ ὁμοειδὲς καὶ ἀνομοειδὲς ὀνομάζει. κἂν γὰρ ἁπλοῦν που καλῇ ἐν οἷς λέγει εἰ δὲ ἄπειρα καὶ ἁπλ ᾶ, ὡς οἰκειότερον τὸ ἁπλοῦν τῷ ὁμοιομερεῖ τίθησι διὰ τὴν πρὸς τὰ ὀργανικὰ σύνθετα ὄντα παραβολήν. παραιτησόμεθα οὖν τὸν Ἀλέξανδρον ἐνταῦθα τὸ ἁπλοῦν καὶ τὸ ὁμοειδὲς καὶ τὸ σύνθετον καὶ ἀνομοειδὲς ὡς ταὐτὸν τιθέντα καὶ λέγοντα ὅτι καὶ νῦν οὕτω διεῖλεν ὡς διεῖλεν ἤδη, ὅτε εἰς ἁπλοῦν καὶ σύνθετον ἐποιεῖτο τὴν διαίρεσιν. [35]

in Ph 9 483 Ἐπὶ τούτοις οὖν τοῖς λήμμασι δείκνυσιν, ὅτι οὐκ ἔστι σῶμα φυσικὸν οὔτε ὁμοιομερὲς ἤτοι ὁμοειδὲς οὔτε ἀνομοιομερὲς ἤτοι ἀνομοειδὲς ἄπειρον, ὥστ' οὐδ' ὅλως ἔστιν, εἴπερ πᾶν σῶμα φυσικὸν ἢ ὁμοιομερὲς ἢ ἀνομοιομερές ἐστιν, οὐδέτερον δὲ τούτων ἄπειρον εἶναι δυνατόν. καὶ δείκνυσι πρῶτον, ὅτι οὐδὲν ὁμοιομερὲς σῶμα φυσικὸν ἄπειρόν ἐστιν. εἰ γάρ ἐστιν, εἰλήφθω τι μόριον αὐτοῦ, οἷον εἰ γῆ εἴη, βῶλος. ἐπεὶ οὖν ὁ αὐτὸς τόπος ἐπὶ τῶν ὁμοιομερῶν τοῦ τε μορίου καὶ τοῦ ὅλου, ποῦ ἡ βῶλος ἐνεχθήσεται ἢ ποῦ μενεῖ; τοῦ γὰρ ἀπείρου ἄπειρος ὁ τόπος, ὡς δειχθήσεται. εἰ οὖν ἄπειρος ἡ γῆ καὶ ἄπειρος ὁ τόπος αὐτῆς καὶ οἰκεῖος ὁ αὐτὸς καὶ τῆς βώλου, ποῦ ἐνεχθήσεται πότερον ἄνω ἢ κάτω; ὁμοίως γὰρ ὁ ὅλος οἰκεῖος· οὐδὲν οὖν μᾶλλον τῇδε ἢ τῇδε. εἰ δὲ πανταχοῦ, διότι πρὸς πᾶν τοῦ τόπου μέρος οἰκείως ἔχει, διασπασθήσεται ἅμα ὁμοῦ φερομένη. εἰ δὲ μὴ κινήσεται, ποῦ μενεῖ μὴ ἔχουσα τόπον ἀφωρισμένον; οὐκ ἄρα μενεῖ. οὔτε οὖν μένει οὔτε κινεῖται. εἰ γὰρ ἐν τῷ παντὶ μένει, οὐ κινηθήσεται· καὶ εἰ ἐν τῷ παντὶ κινεῖται, οὐ μενεῖ ἀπείρου ὄντος τοῦ παντὸς τόπου καὶ πρὸς πάντα ᾠκειωμένης τῆς βώλου διὰ τὸ τοῦ μέρους καὶ τοῦ ὅλου τὸν αὐτὸν εἶναι τῷ εἴδει τόπον, εἰ καὶ μὴ τῷ μεγέθει. εἰ δὲ μήτε κινήσεται μήτε ἠρεμήσει, οὐκ ἂν εἴη φυσικὸν μὴ ἔχον ἐν ἑαυτῷ φύσιν, ἥτις ἐστὶν ἀρχὴ κινήσεως καὶ ἠρεμίας. καὶ οὕτως οὖν ἀδύνατον, καὶ ἄλλως δὲ ἄτοπον τὸ εἶναί τι σῶμα μήτε μένειν μήτε κινεῖσθαι δυνάμενον. ἀναιρεῖται οὖν τὸ οὕτως εἶναι τὸ ἄπειρον ἁπλοῦν σῶμα ὡς ὁμοιομερές. Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ἀνομοιομερὲς ἢ ἀνομοειδὲς εἶναι δυνατὸν αὐτὸ ἄπειρον ὑποτιθέμενον. προλαμβάνει δὲ κἀνταῦθα ὡς ἐναργῆ, ὅτι εἰ ὡς ἀνομοιομερές ἐστι τὸ πᾶν, ἀνόμοιοι καὶ οἱ τόπο ι. οἰκεῖος γὰρ ἑκάστῳ τῶν σωμάτων ἀφώρισται τόπος. εἰ δὲ ἀνόμοια καὶ τὰ σώματα καὶ οἱ τόποι, οὐ συνεχὲς ἔσται τὸ ἕν, ἀλλ' ἐξ ἁπτομένων ἀλλήλων τῶν μορίων. τοῦτο δὲ οὐχ ὡς ἄτοπον ἐπήγαγε (καὶ νῦν γὰρ ἐξ ἁπτομένων ἐστὶ τῶν μορίων ἡ μία τοῦ παντὸς σύστασις, καὶ οὐκ ἐκ συνεχῶν, ὡς δηλοῦσιν αἱ διάφοροι κινήσεις), ἀλλ' ἔλαβεν τοῦτο, ἵνα ἔχῃ ὅτι πολλά ἐστιν ἐνεργείᾳ τὰ τοῦ ἀνομοειδοῦς μέρη. οὗ προληφθέντος χρῆται λοιπὸν διαιρετικῷ τούτῳ· εἰ πολλά ἐστι τὰ εἴδει διαφέροντα μόρια, ἢ πεπερασμένα κατ' ἀριθμὸν ἔσται ἢ ἄπειρα· καὶ εἰ μὲν πεπερασμένα τῷ ἀριθμῷ, τοῦ ὅλου κατὰ μέγεθος ἀπείρου ὄντος, ἀνάγκη πάλιν ἓν ἢ πλείω ἄπειρα εἶναι. εἰ γὰρ πάντα πεπερασμένα, καὶ τὸ ὅλον ἔσται πεπερασμένον καὶ οὐκ ἄπειρον· εἰ δὲ ἔστι τι ἄπειρον, ἥξει πάλιν ὁ πρότερον ῥηθεὶς λόγος, ὅτι καταφθαρήσεται τὰ ἄλλα ὑπὸ τοῦ ἀπείρου καὶ κατὰ τὸ εἶδος καὶ κατὰ τὸν τόπον ὑποκειμένου διαφέρειν· αἱ δὲ κατὰ τόπον

διαφοραὶ καὶ ἐναντιώσεις ἔχουσι πρὸς ἀλλήλας τῶν τε τόπων αὐτῶν καὶ τῶν ἐν τοῖς τόποις σωμάτων πρὸς ἄλληλα. [5]

in Ph 9 484 καὶ ὅτι ἀδύνατον ἀφωρισμένων τῶν τόπων εἶναί τι ἓν ἄπειρον, ὡς ἐναντιώσεως εὐθὺς οὔσης καὶ φθορᾶς τῶν λοιπῶν, δείκνυσι καὶ ἐκ τῆς τῶν ἄλλων φυσιολόγων ὑπονοίας τῶν ἓν ἄπειρον λεγόντων τὸ στοιχεῖον. οὐδεὶς γὰρ τούτων ἢ πῦρ ἢ γῆν ἄπειρον εἶπε τὸ στοιχεῖον, διότι ἀφωρισμένους ταῦτα τόπους ἔχοντα καὶ ἄπειρα ὄντα ἔφθειρε πάντως τὰ ἐν τοῖς ἀντικειμένοις ἀντικειμένην ἔχοντα τὴν φύσιν, ἀλλ᾽ ὕδωρ, ὡς Θαλῆς, ἢ ἀέρα ὡς Ἀναξιμένης, ἢ τὸ μεταξὺ ἐκεῖνο ὡς Ἀναξίμανδρος, διότι ταῦτα ἐπαμφοτερίζειν δοκοῦντα τοῖς τόποις καὶ ἄνω καὶ κάτω δυνάμενα εἶναι οὐκ ἦν φθαρτικὰ ὡς μηδ᾽ ἐναντία κατὰ τοὺς τόπους. καὶ ἄλλως δὲ προχειρότερον ἔστιν ἀκούειν, ὅτι οὐδεὶς τὸ ἓν καὶ ἄπειρον ἐν ἀφωρισμένῳ τόπῳ ἐποίει. ὁ γὰρ ἀφωρισμένος τόπος οὐκ ἦν ὁ ὅλος· τοῦ δὲ ἀπείρου ὁ ὅλος ἂν εἴη τόπος· καὶ εἴη ἂν τοῦτο οὐκ ἀπὸ τοῦ φθαρτικοῦ δεικνύων τὸ ἀδύνατον τῆς ὑποθέσεως, ἀλλ᾽ ἀπὸ τοῦ προληφθέντος τῶν τόπων ἀφορισμοῦ. δῆλον δὲ ὅτι καὶ ἄλλως ἀδύνατος ἡ ὑπόθεσις ἡ ἓν τῶν πολλῶν ἄπειρον ὑποτιθεμένη. πῶς γὰρ δώσει χώραν ἄλλῳ τοῦ εἶναι ἢ πῶς οὐ περανεῖ πρὸς αὐτό; ἀλλ᾽ ὡς σαφῆ ταύτην τὴν ἀνασκευὴν παρῆκεν αὐτὸς εἰπεῖν. Μεταβὰς δὲ ἐπὶ τὸ ἕτερον τμῆμα τὸ ἄπειρα τῷ ἀριθμῷ τὰ μέρη ὑποτιθέμενον (εἰ δὲ ἄπειρά φησι καὶ ἁπλᾶ, τουτέστιν αὐτὰ ὁμοιομερῆ, τὸ γὰρ ἀνομοιομερὲς τὸ πρῶτον ἐξ ὁμοιομερῶν πάντως μερῶν σύγκειται τῷ ὅλῳ, ὡς καὶ ἡ χεὶρ εἰ τύχοι ἡ ἡμετέρα ἀπὸ σαρκῶν καὶ ὀστῶν καὶ νεύρων), εἰ οὖν ἄπειρα κατὰ τὸ πλῆθος καὶ τὸ εἶδος τὰ ἐξ ὧν σύγκειται τὸ ἀνομοιομερὲς ἄπειρον, ἔσονται καὶ οἱ τόποι ἄπειροι καὶ 〈αἱ〉 τῶν τόπων διαφοραί. εἰ δὲ οἱ τόποι καὶ αἱ τῶν τόπων διαφοραὶ πεπερασμέναι, ὡς δείξει, καὶ τὰ σώματα τὰ ἁπλᾶ πεπερασμένα ἔσται κατὰ εἶδος καὶ κατὰ ἀριθμόν, ὥστε καὶ τὸ ὅλον πεπερασμένον ἔσται τῷ μεγέθει. καὶ ὅτι μὲν ἡ πρόληψις ἀληθὴς καὶ εἰσὶν οἱ τόποι πεπερασμένοι, δῆλον ἐκ τῶν τοπικῶν ἀντιθέσεων· αἱ γὰρ διαφοραὶ τῶν τόπων ἕξ εἰσι, τὸ ἄνω καὶ κάτω, δεξιὰ καὶ ἀριστερά, ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν, καὶ παρὰ ταῦτα οὐκ ἔστιν· ὅτι δὲ καὶ τὸ συνημμένον καὶ ἐὰν οἱ τόποι ὡρισμένοι καὶ τὰ σώματα τὰ ἐν αὐτοῖς ὡρισμένα ἔσται καὶ πεπερασμένα, δείκνυσιν ἐκ τοῦ δεῖν ἐξισάζειν πάντως τὸν τόπον καὶ τὸ σῶμα. εἴτε γὰρ ὁ τόπος ὑπερβάλλει, δύο ἀδύνατα ἀκολουθήσει, καὶ ὅτι κενὸν ἀνάγκη εἶναι, ὅπερ δειχθήσεται μὴ ὄν (τὸ γὰρ κενὸν οἱ λέγοντες τόπον λέγουσιν ἐστερημένον σώματος), ἔτι δὲ καὶ ὅτι εἰ μείζων 〈ὁ〉 τόπος εἴη τοῦ σώματος, οὐκ ἂν εἴη τὸ σῶμα ἄπειρον· οὐδὲν γὰρ τοῦ ἀπείρου μεῖζον. [35]

in Ph 9 485 εἰ δὲ τὸ σῶμα ὑπερβάλλειν τις λέγοι τὸν τόπον, ἔσται τι σῶμα μὴ ὂν ἐν τόπῳ, ὅπερ οὐδὲ τῶν φυσικῶν τοῖς πλείστοις ἀρέσκει πᾶν σῶμα ἐν τόπῳ εἶναι τιθεμένοις. Τὸ δὲ καὶ ἔσται ἄπειρα τὰ στοιχεῖα δύναται μὲν καὶ ὡς ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως εἰρῆσθαι, ᾗ ἐπάγεται τὸ εἰ δὲ τοῦτο ἀδύνατο ν· καὶ εἴη ἂν στοιχεῖα λέγων τὰ ἁπλᾶ καὶ ὁμοιομερῆ τοῦ ἀπείρου ἀνομοιομεροῦς μέρη. δύναται μέντοι καὶ ὡς ἑπόμενον ἄτοπον τῇ ὑποθέσει καὶ αὐτὸ λέγεσθαι· ἐπειδὴ γὰρ τὸ ἀνομοιομερὲς ἄπειρον σύγκειται ἐξ ἁπλῶν ἀπείρων τῷ εἴδει κατὰ τὴν ὑπόθεσιν, στοιχεῖά ἐστι ταῦτα· δέδεικται δὲ ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ, ὅτι ἀδύνατον ἄπειρα τῷ ἀριθμῷ εἶναι τὰ στοιχεῖα. ἔοικε δὲ νῦν πρὸς τὴν πρώτην ἐξήγησιν ἀποδεδωκέναι τὸ εἰ δὲ τοῦτο ἀδύνατον, ὡς δηλοῖ ἡ τοῦ ἀδυνάτου αἰτία ἀπὸ τῶν τόπων ἐπαγομένη. p. 205b1 Ἀναξαγόρας δὲ ἀτόπως λέγει ἕως τοῦ ἅμα δὲ δῆλο ν , ὅτι κἂν ὁτιοῦν δέοι μέρος μένει ν . Προσεχῶς ὡς ἀδύνατον ἐπαγαγὼν τὸ “ἢ σῶμα οὐδαμοῦ πεφυκὸς εἶναι” διὰ τὸ δεῖν πᾶν σῶμα ποῦ εἶναι, καὶ πρότερον δὲ ὡς ἀξίωμα λαβὼν τὸ ἑκάστῳ τῶν σωμάτων κατὰ φύσιν εἶναί τινα τόπον, καὶ εἰς τοῦτον φέρεσθαι τὸ μόριον ἐπὶ τῶν ὁμοιομερῶν, εἰς ὃν καὶ τὸ πᾶν καὶ ἐν τούτῳ μένειν ἐν ᾧ καὶ τὸ πᾶν, ἐπὶ τούτοις οὖν ὡς ὁμολογουμένοις τὰ προειρημένα συμπερανάμενος εὑρίσκει τὸν Ἀναξαγόραν ἀντιφθεγγόμενον. ἐκεῖνος γὰρ ἀκίνητον λέγων τὸ ἄπειρον τῶν ὁμοιομερῶν μῖγμα, αἴτιον λέγει τῆς ἀκινησίας οὐ τὸ ἐν τῷ οἰκείῳ εἶναι τόπῳ (οὐδὲ γὰρ ὅλως εἶναι ἐν τόπῳ διὰ τὸ ἄπειρον ὂν μὴ περιέχεσθαι ὑπό

τινος, ὡς δὴ τοῦ περιέχοντος μείζονος ὀφείλοντος εἶναι τοῦ περιεχομένου, τοῦ δὲ ἀπείρου μηδὲν ὀφείλοντος ἔχειν ἑαυτοῦ μεῖζον), διὰ τοῦτο οὖν οὐ τὸν τόπον καὶ τὴν πρὸς τὸν τόπον οἰκειότητα αἰτιᾶται τοῦ μένειν, ἀλλ᾽ ὅτι ἐν αὑτῷ ὂν στηρίζει αὐτὸ ἑαυτό. ταύτην οὖν τὴν δόξαν εὐθύνει ὡς οὐ καλῶς οἰομένου τοῦ Ἀναξαγόρου, ὅτι ὅπου ἄν τι ᾖ, ὡς πεφυκὸς εἶναι ἐκεῖ, οὕτως ἐστί, καὶ διὰ τοῦτο ἐν ἑαυτῷ ὂν τὸ μῖγμα, ἀλλ᾽ οὐκ ἐν τόπῳ, ὡς πεφυκὸς εἶναι ἐν ἑαυτῷ, οὕτως μένει. τοῦτο γὰρ οὐκ ἀληθέ ς . εἴη γὰρ ἄν τί που καὶ βί ᾳ, ὥσπερ ὁ ἀπὸ παττάλου ἠρτημένος λίθος ἐστί, καὶ μένει ἔνθα μὴ πέφυκε. κἂν μὴ κινῆται οὖν τὸ ὅλον ἐν ἑαυτῷ στηριζόμενον, διότι τὸ ἐν ἑαυτῷ στηριζόμενον καὶ ἐν ἑαυτῷ ὂν ἀκίνητον εἶναι ἀνάγκη, οὐκ αὔταρκες τοῦτο τὸ ἀναγκαῖον καὶ βίαιον ἐνίοτε εἰς ἀπόδοσίν φησι τῆς τοῦ μένειν φυσικῆς αἰτίας. ἀλλὰ χρὴ ζητεῖν φυσικὴν τοῦ μένειν αἰτίαν. δυνατὸν γὰρ ἦν ἐνίοτε μένειν, οὐχ ὅτι πέφυκεν οὕτως, ἀλλ᾽ ὅτι οὐκ ἔχει τι ἄλλο ὅπου κινήσεται ὡς ἄπειρον, καίτοι πεφυκὸς ἐνίοτε κινεῖσθαι μᾶλλον ἢ μένειν. [35]

in Ph 9 486 οὕτως οὐκ ἀρκεῖ τὸ λέγειν μένειν που ἢ ἐν ἑαυτῷ ἢ ἐν ἄλλῳ πρὸς τὸ δηλοῦν καὶ ὅτι πέφυκεν οὕτως. οὐδὲ γὰρ ταὐτόν ἐστι τὸ ὅτι καὶ τὸ διότι. τὸ μὲν γὰρ μένειν τὸ ὅτι δηλοῖ, ὁ δὲ τὴν αἰτίαν τοῦ μένειν ζητῶν οὐκ ἀρκεῖται τῷ μένειν. δείκνυσι δὲ τοῦτο οὕτως ἔχον καὶ ἐπὶ τοῦ κατὰ τὴν γῆν παραδείγματος· κἂν γὰρ ἄπειρόν τις αὐτὴν ὑπόθηται (ἵνα μὴ διὰ τοῦτο νομίσῃ τι συμβαίνειν, ἀλλ᾽ οἷον ἔμενεν ἂν καὶ ἐστήριζεν ἑαυτήν), ἀλλ᾽ οὐ διὰ τοῦτο ἔμενεν, ὅτι οὐκ εἶχέ που ἐνεχθῆναι ὡς ἄπειρος, οὐδὲ ὅτι στηρίζει ἑαυτήν, ἀλλ᾽ ὅτι ὑπὸ τῆς τοῦ μέσου δυνάμεως, ἐν ᾧ πέφυκεν εἶναι, ὑπὸ ταύτης εἴργεται κινεῖσθαι· εἰ οὖν μηδὲ ἐπὶ τῆς γῆς, κἂν ἄπειρόν τις αὐτὴν ὑπόθηται, αἴτιον τοῦ μένειν τὸ στηρίζειν ἐστὶν ἢ τὸ μὴ ἔχειν ἄλλο ὅπου οἰσθήσεται, ἀλλὰ ἄλλη τις αἰτία φυσική (διότι γὰρ βάρος ἔχε ι , τὸ δὲ βαρὺ μένει ἐπὶ τοῦ μέσο υ, διὰ τοῦτο ἡ γῆ μένει ἐπὶ τοῦ μέσο υ), ὁμοίως ἂν καὶ τὸ ἄπειρον μῖγμα εἰ μένοι ἐν ἑαυτ ῷ , διά τινα ἄλλην αἰτίαν φυσικὴν ἂν μένοι. καὶ οὐχ ὅτι ἄπειρον ὂν οὐκ ἔχει ἄλλο ὅπου οἰσθήσεται, οὐδὲ ὅτι στηρίζει αὐτὸ ἑαυτ ό. ὁ γὰρ ταῦτα λέγων οὐ τὴν φυσικὴν αἰτίαν τῆς μονῆς λέγει, ἀλλὰ τὴν βίαιον καὶ ἐξ ἀνάγκης, καὶ οὐ τὴν τῆς γῆς ὡς γῆς, ἀλλὰ τοῦ μεγέθους αὐτῆς. διὰ γὰρ τοῦτο ἄπειρον ὑποτεθὲν οὐκ ἔχει ἄλλο οὗ κινηθήσεται. Οὕτως μὲν οὖν ἤλεγξε τὴν Ἀναξαγόρου τῆς μονῆς αἰτίαν· ἔτι δὲ μᾶλλον αὐτὴν ἀπὸ τῶν μερῶν ἐλέγχει. εἰ γὰρ ὁμοειδὲς τῷ ὅλῳ ἀπείρῳ μίγματι τὸ μέρος, διότι πᾶν ἐν παντί, τῶν δὲ ὁμοειδῶν ὁμοειδεῖς οἱ τόποι, καὶ τὸ ὅλον καὶ ἄπειρον μῖγμα ἐν ἑαυτῷ μένει στηρίζον, δῆλον ὅτι κἂν ὁτιοῦν ληφθῇ μέρος αὐτοῦ ἐν ἑαυτῷ μένει καὶ αὐτὸ στηρίζει. ὡς γὰρ ἐν τόπῳ, οὕτως καὶ ἐν ἑαυτῷ. ἐν ᾧ τὸ ὅλον, ἐν τούτῳ καὶ τὸ μέρος, ὅταν ὁμοειδῆ ᾖ. καὶ γὰρ ὅλης τῆς γῆς καὶ βώλου μιᾶς ὁ αὐτὸς τόπος τὸ κάτω, καὶ πυρὸς ὅλου καὶ σπινθῆρος τὸ ἄνω. ὥστε εἰ τοῦ ἀπείρου τόπος τὸ ἐν ἑαυτ ῷ , καὶ τοῦ μέρους ὁ αὐτό ς. μένει ἄρα καὶ τὸ μέρος καὶ οὐ κινήσεται. ὅπερ ἐναργῶς ἐστι παρὰ τὰ φαινόμενα· κινεῖται γὰρ τὰ μέρη πάντα. εἰ δὲ ἐν οἰκείοις ἦν τόποις, ἠρεμεῖν ἀνάγκη. τὸ δὲ ἐν ἑαυτῷ ὡς ἐν οἰκείῳ τόπῳ λαμβάνων Ἀναξαγόρας διὰ τοῦτο μένειν ἔλεγε τὸ ὅλον μῖγμα, ὅτι ἐν ἑαυτῷ στηρίζει. ὅλως δὲ εἰ διὰ τὸ ἐν ἑαυτῷ εἶναι μένει, τοῦτο δὲ τὸ ἐν ἑαυτῷ εἶναι καὶ τοῖς ὅλοις ὑπάρχει καὶ τοῖς μέρεσι καὶ τοῖς πεπερασμένοις καὶ τοῖς ἀπείροις, πάντα ἂν μένοι καὶ οὐδὲν ἂν κινοῖτο. ἀλλ᾽ οὐδὲ τῷ ὅλῳ μίγματι ὡς ἀπείρῳ τὸ μένειν ὑπάρχει, εἴπερ διὰ τὸ ἐν ἑαυτῷ εἶναι καὶ μένει. [35]

in Ph 9 487 δῆλον δὲ ὅτι εἰ κατὰ φύσιν μηδὲν κινεῖται, οὐδὲ παρὰ φύσιν τι κινηθήσεται· παρὰ φύσιν γὰρ κινήσεις εἰσὶν αἱ τῶν κατὰ φύσιν ἐναντίαι. οὐδαμῶς ἄρα οὐδὲν κινηθήσεται τῶν φυσικῶν σωμάτων καὶ ταῦτα τῆς φύσεως ἀρχῆς κινήσεως οὔσης. ποιησάμενος δὲ τὸν λόγον ἐπὶ ἑνὸς μορίου, ἵνα μὴ νομίσῃ τις ὡς ἐφ᾽ ἑνὸς συνῆχθαι τὸ λεγόμενον, ἐπήγαγεν ἅμα δὲ δῆλον ὅτι κἂν ὁτιοῦν δέοι μέρος μένει ν. εἰ γὰρ ἔν τινι τῶν μορίων τοῦ ἀπείρου κατὰ φύσιν ἐστὶ τὸ ἐν ἑαυτῷ στηρίζειν καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸ μένειν, καὶ πᾶσιν ὁμοίως. καὶ οὕτως οὐδὲν τῶν σωμάτων κατὰ φύσιν κινηθήσεται. ἀλλ᾽ οὐδὲ παρὰ φύσιν, ὡς ἐν τῷ τετάρτῳ δείξει. ὕστερον γὰρ τὸ παρὰ φύσιν

τοῦ κατὰ φύσιν. τοῦτο δὲ καὶ ἀτοπώτατον καὶ τῇ δόξῃ τῇ Ἀναξαγόρου μαχόμενον οὐδὲ κατὰ τὸ φαινόμενον ἀκίνητα τὰ ὄντα λέγοντος. τὸ δὲ ζητεῖν εἰ ἔστι τι αὐτὸ ἐν ἑαυτῷ καὶ εἰ δύναταί τι αὐτὸ ἑαυτοῦ τόπος εἶναι, τῆς περὶ τόπου σκέψεως οἰκεῖον ὑπάρχον, ἐν τοῖς περὶ τόπου λόγοις προβάλλεται κατ' ἀρχὰς τοῦ Δ βιβλίου· δῆλον δὲ ὅτι ἐπὶ μὲν τοῦ ὅλου διελέγχει τὸν λόγον ὡς μὴ φυσικὴν αἰτίαν τῆς μονῆς ἀποδιδόντα, ἐπὶ δὲ τῶν μερῶν ὡς τῇ ῥηθείσῃ αἰτίᾳ ἀδυνάτου τινὸς ἑπομένου τοῦ μηδὲν τῶν φυσικῶν κινεῖσθαι. Οὕτως μὲν οὖν πρὸς τὸ φαινόμενον τῆς Ἀναξαγόρου δόξης ὑπήντησεν ὁ Ἀριστοτέλης· εἰ δὲ ἀληθῶς πρότερον ἔλεγον, ὅτι διττὸν ἐνδείκνυται κόσμον ὁ Ἀναξαγόρας, τὸν μὲν νοητὸν τὸν δὲ αἰσθητόν, καὶ τὸν μὲν ἡνωμένον τὸν δὲ διακεκριμένον, τὸ μὴ εἶναι ἐν τόπῳ ἀλλ' ἐν ἑαυτῷ καὶ στηρίζειν ἐν ἑαυτῷ πάνυ οἰκείως εἴρηται περὶ τοῦ νοητοῦ ὥσπερ καὶ τὸ ἄπειρον. τὰ μὲν γὰρ σώματα πεπερασμένα ταῖς ἐπιφανείαις ὄντα οἷον ἐξεχύθη διαστάντα καὶ ὑποδοχῆς ἑτέρας ἐδεήθη καὶ στηριγμοῦ, ἅπερ ὁ τόπος αὐτοῖς παρέχεται ἐκπεσοῦσιν ἀφ' ἑαυτῶν καὶ τοῦ ἐν ἑαυτοῖς εἶναι, καὶ ἐν τόπῳ γενομένοις ὥσπερ καὶ ἐν ὕλῃ· τὰ μὲν γὰρ ἀμερῆ καὶ ἀδιάστατα ἐν ἑαυτοῖς ἐστι καὶ στηρίζεται ὑφ' ἑαυτῶν ἅτε συνῃρημένα, τὰ δὲ διαστάντα καὶ ἄλλο ἀλλαχοῦ τῶν μορίων διαρρίψαντα τῷ ἀλλαχοῦ καὶ μὴ ἐν τούτῳ τὸ ὅλον τόπου δέεται καὶ εὐθετισμοῦ τῆς τοιαύτης διαρρίψεως. ἀλλ' ἐπὶ τὰ ἑξῆς ἰτέον. p. 205b24 Ὅλως δὲ φανερό ν , ὅτι ἀδύνατον ἄπειρον ἅμα λέγειν σῶμα καὶ τόπον ἕως τοῦ ἢ ἔσχατον καὶ μέσο ν ; Τὸν Ἀναξαγόρου λόγον εὐθύνας ἀντὶ τοῦ ἐν τόπῳ τὸ ἐν ἑαυτῷ ὡς ἐν τόπῳ θέμενον ἐφιστάνει καλῶς, ὅτι ἀκόλουθον τῷ ἄπειρον λέγοντι σῶμα τὸ μὴ λέγειν τόπον τινὰ εἶναι τοῖς σώμασι, καὶ τῷ τὸν τόπον ὁμολογοῦντι τὸ μὴ εἶναι σῶμα ἄπειρον. [35]

in Ph 9 488 δῆλον δὲ ὅτι καὶ πρὸς τὴν ἐξ ἀρχῆς προτεθεῖσαν τοῦ ἀπείρου ἀναίρεσιν ἡ ἀπόδειξις αὕτη συντελεῖ. ὡς γὰρ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ἀπείρου πρότερον ἐπιχειρῶν ἐδείκνυ, ὅτι οὔτε οὐσία οὔτε συμβεβηκὸς οὔτε ἁπλοῦν οὔτε σύνθετον οὔτε ὁμοιομερὲς οὔτε ἀνομοιομερές, οὕτω νῦν ἀπὸ τῶν τόπων καὶ τῆς πρὸς αὐτοὺς σχέσεως ἐπιχειρεῖ. καὶ πρῶτον ὅτι εἰ ἄπειρον, οὐκ ἐν τόπῳ. ἡ δὲ ἐπιχείρησις ἀπὸ τῶν δυνάμεων γίνεται τῶν φυσικῶν σωμάτων. εἰ γὰρ πᾶν σῶμα αἰσθητὸν ἢ βάρος ἔχει ἢ κουφότητα, καὶ κατὰ τὰς ῥοπὰς ταύτας τοῖς σώμασιν ὑπάρχει ἡ ἀπὸ τῶν τόπων καὶ ἐπὶ τοὺς τόπους κίνησις καὶ ἡ ἐν αὐτοῖς μονή, ἀδύνατον δὲ τὸ ἄπειρον σῶμα βάρος ἔχειν ἢ κουφότητα, ὡς δείξει, ἀδύνατον ἄπειρον τι σῶμα ἐν τόπῳ εἶναι. ἀλλὰ μὴν τὸ πρῶτον, τὸ ἄρα δεύτερον. καὶ τὸ μὲν πᾶν σῶμα αἰσθητὸν βάρος ἔχειν ἢ κουφότητα ὡς ἐναργὲς παρῆκε. δεῖ γὰρ πάντως ὁποτερανοῦν ἔχειν τούτων τῶν ἀντικειμένων ποιοτήτων, τὰ μὲν ἁπλᾶ καθ' αὑτὴν ὁποτερανοῦν, τὰ δὲ μικτὰ 〈κατὰ τὴν〉 μῖξιν αὐτὴν ἢ κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν. ὅτι δὲ εἰ ἄπειρόν τί ἐστι σῶμα, ἀδύνατον αὐτὸ βάρος ἔχειν ἢ κουφότητα ἢ ἄνω ἢ κάτω εἶναι, ἔδειξε διὰ τοῦ εἰπεῖν ἀδύνατον δὲ ἢ πᾶν ὁποτερονοῦν ἢ τὸ ἥμισυ ἑκάτερον πεπονθένα ι. τούτων δὲ δυοῖν ὄντων τῷ μὲν ἅπαν ὁποτερονοῦν πεπονθέναι οὐκ ἐπήνεγκε τὸ ἑπόμενον ἄτοπον ὡς ἐναργές· εἰ γὰρ ἅπαν ἢ ἄνω ἢ κάτω, ἐπειδὴ ἑκάτερον τούτων πεπέρανται, εἴ γε ἄνω μέν ἐστι τὸ πρὸς τῷ ἐσχάτῳ, κάτω δὲ τὸ πρὸς τῷ μέσῳ, ἔσται τὸ ἄπειρον σῶμα ἐν πεπερασμένῳ τόπῳ, ὅπερ ἀδύνατον. ἔτι δὲ εἰ ἐν τῷ ἑτέρῳ τούτων τὸ ἄπειρον, ὁ συναμφότερος τόπος μείζων ἔσται τοῦ ἀπείρου, εἴ γε αὐτὸ ἴσον ἐστὶ τῷ ἑτέρῳ ἐν ᾧ ἐστι, τοῦ δὲ ἀπείρου μεῖζον οὐδέν ἐστιν. ταῦτα μὲν οὖν ὡς πρόδηλα τῷ λόγῳ αὐτὸς προσάγειν οὐκ ἠξίωσε. τῷ δὲ τὸ ἥμισυ ἑκάτερον πεπονθέναι τὸ ἑπόμενον ἐπήνεγκεν εἰπὼν πῶς γὰρ διελεῖ ς ; ἢ πῶς τοῦ ἀπείρου ἔσται τὸ μὲν ἄνω τὸ δὲ κάτ ω; ἀδύνατον γὰρ δίχα διελεῖν τὸ ἄπειρον. ἢ γὰρ ἄπειρον ἑκάτερον καὶ ἔσται τὸ ὅλον μεῖζον ἑκατέρου ἀπείρων ὄντω, ἢ πεπερασμένον καὶ ἔσται τὸ ὅλον πεπερασμένον ἐκ δυεῖν πεπερασμένων συγκείμενον. πῶς δὲ τοῦ ἀπείρου τὸ μὲν ἄνω ἔσται τὸ δὲ κάτ ω; ἔσται γὰρ ἐν πεπερασμένοις τόποις τὰ δύο τοῦ ἀπείρου μέρη. ὥστε καὶ αὐτὰ πεπερασμένα ἔσται καὶ τὸ ὅλον πεπερασμένον. τὸ δὲ πεπερασμένον τοῦ ἄνω καὶ κάτω ἐνεδείξατο διὰ τοῦ ἢ ἔσχατον καὶ μέσο ν. ὃ γὰρ ἔσχατον

καὶ μέσον ἔχει, πεπέρανται· περάτων γὰρ ὀνόματα τὸ ἔσχατον καὶ μέσον. ἔσται δὲ ἔσχατον μὲν τοῦ ἀπείρου τὸ ἄνω, μέσον δὲ τὸ κάτω. εἰ δὲ τὸ μὲν ἄνω ἔσχατον, τὸ δὲ κάτω μέσον καὶ ἑκάτερον πεπέρανται καὶ διὰ τοῦτο ἀδύνατον ἐν αὐτοῖς εἶναι τὰ τοῦ ἀπείρου μέρη, δῆλον ὅτι πολλῷ μᾶλλον τὸ ὅλον ἄπειρον ἐν ὁποτερῳοῦν εἶναι τούτῳ ἀδύνατον. [35]

in Ph 9 489 ὥστε διὰ τῆς αὐτῆς δείξεως ἄμφω δέδειχε, καὶ ὅτι ἀδύνατον πᾶν ὁπότερον, καὶ ὅτι ἀδύνατον τὸ ἥμισυ ἑκάτερον πεπονθέναι. p. 205b31 Ἔτι πᾶν σῶμα αἰσθητὸν ἐν τόπ ῳ , ἕως τοῦ ἀδύνατον δὲ ἐν τῷ ἀπείρῳ σώματι εἶναι ταῦτ α . Ἀπὸ τῶν φυσικῶν δυνάμεων τοῦ φυσικοῦ σώματος καὶ τῶν κατὰ ταύτας φυσικῶν αὐτοῦ ῥοπῶν, τουτέστιν ἀπὸ τοῦ βάρους αὐτῶν καὶ τῆς κουφότητος, δείξας ὅτι οὐκ ἂν εἴη τὸ ἄπειρον ἐν τόπῳ, νῦν ἀπὸ τῶν τοῦ τόπου διαφορῶν ἀναιρεῖ τὸ δύνασθαι ἐν αὐταῖς εἶναί τι ἄπειρον σῶμα. προέκειτο γὰρ δεῖξαι, ὅτι ἀδύνατον ἄπειρον ἅμα λέγειν σῶμα καὶ τόπον τινὰ εἶναι τοῖς σώμασι. δείξας οὖν ὅτι εἰ ἄπειρον, οὐκ ἔσται ἐν τόπῳ, νῦν δείκνυσιν ὅτι εἰ ἐν τόπῳ, οὐκ ἔσται ἄπειρον. εἰ γὰρ πᾶν σῶμα αἰσθητὸν ἐν τόπ ῳ, ἀδύνατον ἄπειρον εἶναι σῶμα. τόπου δὲ εἴδη καὶ διαφοραὶ τὸ ἄνω καὶ κάτω καὶ ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν καὶ δεξιὸν καὶ ἀριστερό ν . καὶ ταῦτα οὐ μόνον πρὸς ἡμᾶς καὶ θέσει ἐστίν, ὡς δειχθήσεται, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ὅλῳ κατὰ φύσιν διώριστα ι. δῆλον οὖν ὅτι ὡρισμένα καὶ πεπερασμένα ἐστίν, ὡς δηλοῖ καὶ ἡ πρὸς ἄλληλα διαφορὰ αὐτῶν. καὶ τὸ ἐν αὐταῖς ἄρα σῶμα φυσικὸν πεπερασμένον ἔσται. ἐξισάζει γὰρ τῷ τόπῳ τὸ ἐν αὐτῷ σῶμα, ὡς δέδεικται πρότερον. ἀδύνατον ἄρα τὰς τῶν τόπων διαφορὰς ἀπείροις σώμασιν ὑπάρχειν, ὥστε τὸ ἐν τόπῳ ὂν ἄπειρον εἶναι. τὸ δὲ καὶ φύσει εἶναι τὰς τοῦ τόπου ταύτας διαφορὰς αὐτὸς μὲν ἐν τῇ Περὶ οὐρανοῦ δείκνυσιν, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἐν τοῖς πρὸς τὸν Ἐπικούρειον Ζηνόβιον ἀντιγεγραμμένοις. δείκνυσι δὲ θαυμασίως ὁ Ἀριστοτέλης, ὅτι οὐκ ἂν ἦν ταῦτα πρὸς ἡμᾶς καὶ κατὰ σχέσιν, εἰ μὴ ἐν τῷ παντὶ πρότερον ἦν καὶ κατὰ φύσιν. p. 205b35 Ἁπλῶς δὲ εἰ ἀδύνατον τόπον ἄπειρον εἶναι ἕως τοῦ τούτων δὲ ἕκαστον πέρας τί ἐστι ν . Ἀπὸ τῶν διαφορῶν τῶν τόπων δείξας ὅτι οὐχ οἷόν τε τὸ ἄπειρον ἐν τόπῳ εἶναι οὐδὲ τὸ ἐν τόπῳ ἄπειρον, ἵνα μή τις λέγῃ ὅτι ἐν μερικῷ μὲν τόπῳ οὐκ ἔστι τὸ ἄπειρον, ἐν τῷ ὅλῳ δὲ καὶ ἐν τῷ ἁπλῶς τόπῳ ἀπείρῳ ὄντι τί κωλύει εἶναι ἄπειρον σῶμα, πρὸς τὴν τοιαύτην ἔνστασιν λέγει ὅτι εἰ ἀδύνατον τόπον ἄπειρον εἶνα ι , ἐν τόπῳ δὲ πᾶν σῶμ α , ἀδύνατον ἄπειρον εἶναι σῶμ α. ἀλλὰ μὴν τὸ ἡγούμενον, τὸ ἄρα ἑπόμενον. καὶ τὸ μὲν συνημμένον κατασκευάζειν ὡς πρόδηλον παρῆκε, τὴν δὲ πρόσληψιν τὴν λέγουσαν ἀλλὰ μὴν ἀδύνατον τόπον ἄπειρον εἶναι τίθησι καὶ κατασκευάζει διὰ τοῦ δεῖξαι ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν τόπῳ εἶναι τὸ μὴ ἔν τινι τόπῳ ὄν, τοῦτο δὲ διότι τῶν κοινῶν ἡ ὕπαρξις ἐν τοῖς καθέκαστά ἐστιν. [30]

in Ph 9 490 οὗ γὰρ γένος τι κατηγορεῖται ἐν ὑπάρξει ὄντος, τοῦτο καὶ ἄτομόν τί ἐστιν, οἷον εἰ ἄνθρωπος, καὶ τὶς ἄνθρωπος. οὕτως δὲ καὶ τὸ ποῦ οἷον τὸ ἄνω ἢ τὸ κάτω τοῦτο καὶ ἐν τόπῳ ἐστὶ καὶ τὸ ἐν τόπῳ πάντως πο ῦ, τουτέστιν ἢ ἄνω ἢ κάτω ἢ ἁπλῶς ἔν τινι ἀτόμῳ τόπῳ. διὰ τοῦτο γὰρ οὐδὲ ποσὸν ἁπλῶς ἐστι τὸ ἄπειρον, ὅτι ἀνάγκη καὶ τὶ ποσὸν ἀφωρισμένον αὐτὸ εἶναι οἷον δίπηχυ ἢ τρίπηχυ, εἴπερ τὸ κοινὸν ἐν τῷ ἀτόμῳ ἔχει τὴν ὕπαρξιν. ὁ μέντοι Εὔδημος καὶ ὁμολόγως ἔχειν φησὶ τὸ μὲν τὶ πρὸς τὸ τόδε, τὸ δὲ ποιὸν πρὸς τὸ οἷον, τὸ δὲ ποσὸν πρὸς τὸ ὅσον, τὸ δὲ ποῦ πρὸς τὸ οὗ, καὶ τὰ μὲν εἶναι καθόλου τὰ δὲ καθέκαστα, οἷον τὸ μὲν ποῦ ἐν τόπῳ, τὸ δὲ οὗ Ἀθήνησιν. ὁ μέντοι Ἀριστοτέλης ἔοικε τὸ ποῦ ἀντὶ τοῦ καθέκαστον λαμβάνειν. Καὶ ἄμεινον δὲ οἶμαι καὶ τὸ ἐν τῷ εἰ οὖν μηδὲ ποσὸν καὶ τὸ ἐν τῷ ποσὸν γάρ τι ἔστιν ἑκάτερον ποσὸν ὀξύνειν καὶ μὴ βαρύνειν τὸ εἰ οὖν μηδὲ πόσον, ὡς Ἀλέξανδρος βούλεται· τὸ γὰρ ὡρισμένον, ὅπερ τὸ βαρύτονον δηλοῖ, ἐπὶ τοῦ πόσον γὰρ τὶ ἀκουστέον· τὸ γὰρ τὶ προσκείμενον τὸ ὡρισμένον δηλοῖ. δυνατὸν δὲ καὶ κατὰ τὸν Ἀλέξανδρον ἀκούειν· εἰ οὖν μηδὲ ὡρισμένον ποσὸν δύναται εἶναι τὸ ἄπειρον, διότι μερικόν τι ποσὸν γίνεται οὕτως οἷον δίπηχυ ἢ τρίπηχυ, οὐδὲ ἐν τόπῳ δύναται εἶναι, ὅτι ἔν τινι τόπῳ ἔσται οἷον τῷ ἄνω ἢ κάτω ἢ ἄλλῃ τινὶ διαστάσει τοπικῇ ἐξ οὐσῶν τῶν τοπικῶν διαστάσεων· ἐν τούτων δέ τινι εἶναι οὐ δύναται, διότι πέρας ἐστὶν ἑκάστη. οὕτως δὲ

εἶπε καὶ τὸ ἀλλὰ μὴν τό γε ποῦ ἐν τόπῳ καὶ τὸ ἐν τόπῳ πο ῦ, τὸ ποῦ ἀντὶ τοῦ ἔν τινι τόπῳ εἰπὼν οἷον ἄνω ἢ κάτω, ὡς ἐδήλωσε μετ᾽ ὀλίγον εἰπὼν οὕτω καὶ τὸ ἐν τῷ τόπῳ ὅτι ποῦ · τοῦτο δὲ ἢ ἄνω ἢ κάτ ω. κάλλιον οὖν ἴσως, εἴπερ βαρυτονεῖν χρὴ τὸ ἕτερον πόσον, οὐχὶ τὸ πρῶτον ἀλλὰ τὸ δεύτερον βαρυτονεῖν τὸ πόσον γὰρ τί ἔστιν, ἵνα ᾖ τὸ μὲν πόσον βαρυτόνως τὸ ὡρισμένον δηλοῦν τὸ δὲ τὶ τὸ δίπηχυ ἢ τρίπηχ υ. καὶ ἐντεῦθεν δὲ δῆλον ὅτι οὐκ ἀναιρεῖ τὴν τῶν κοινῶν ὑπόστασιν ὁ Ἀριστοτέλης, ἀλλ᾽ ἐν τοῖς πολλοῖς καὶ διαφόροις αὐτὴν ὑφεστάναι λέγων τὸ καθ᾽ αὑτὴν εἶναι ἀναιρεῖ, τῆς ἡμετέρας ἐννοίας ἔργον οἰόμενος τὸ τὴν ἐν τοῖς πολλοῖς ὑφεστῶσαν κοινότητα χωρίζειν. [30]

in Ph 9 491 διὸ καὶ ὑστερογενῆ αὐτὴν καλεῖ, τὸ δὲ ἐξῃρημένον, ἀφ᾽ οὗ ἡ ἐνυπάρχουσα κοινότης, οὐκ ἂν λέγοιτο δικαίως κοινότης. p. 206a7 Ὅτι μὲν ἐνεργείᾳ οὐκ ἔστι σῶμα ἄπειρον ἕως τοῦ πῶς μὲν ἔστ ι , πῶς δὲ ο ὐ . Εἰπὼν πρότερον ἐπιχειρήματα, ἐξ ὧν εἶναί τις πιστεύσειε τὸ ἄπειρον, εἶτα διὰ πλειόνων δείξας ὅτι οὐκ ἔστι σῶμα ἄπειρον ἐνεργείᾳ, συγκρούει λοιπὸν τοὺς λόγους καί φησιν, ὅτι εἰ καὶ τοῖς τιθεῖσι τὸ ἄπειρον ἐνεργείᾳ ἄτοπά τινα ἀκολουθεῖ καὶ τοῖς ἁπλῶς ἀναιροῦσι τὸ ἄπειρον ἀδύνατα συμβαίνει, δῆλον ὅτι τοῦ διαιτήσοντος χρεία καὶ δείξοντος, πῶς μὲν ἔστι πῶς δὲ οὐκ ἔστι τὸ ἄπειρον. εἰ γὰρ τῷ δεικνύντι μὴ εἶναι ἄτοπα ἀκολουθεῖ, δῆλον ὅτι ἀνάγκη εἶναι, καὶ πάλιν εἰ τῷ δεικνύντι εἶναι ἀδύνατα συμβαίνει, ἀνάγκη μὴ εἶναι· εἰ οὖν μὴ συναληθεύει ἡ ἀντίφασις, ἀνάγκη πῶς μὲν εἶναι, πῶς δὲ μὴ εἶναι. ἐπειδὴ δὲ τὰ ἑπόμενα ἄτοπα τοῖς ἀναιροῦσι τελέως τὸ ἄπειρον πρὸ πολλοῦ τέθεικε, διὰ τοῦτο καὶ νῦν αὐτῶν ὑπομιμνήσκει τὰ κυριώτατα φέρων εἰς μέσον. εἰ γὰρ μὴ ἔστιν ἄπειρος ὁ χρόνος, ἔσται τις ἀρχὴ χρόνου καὶ τελευτή, εἰ δὲ τοῦτο, ἦν ὅτε οὐκ ἦν χρόνος, καὶ ἔσται ὅτε οὐκ ἔσται· τὸ δὲ ἦν καὶ ἔσται χρόνου μόρια, ὥστε ἦν χρόνος ὅτε οὐκ ἦν χρόνος, καὶ ἔσται ὅτε οὐκ ἔσται. καὶ κίνησις δὲ ἀνέκλειπτος ἀναιρεθήσεται, ἧς ἀριθμὸς ὁ χρόνος. καὶ τὸ πᾶν δὲ οὐκ ἔσται ἀίδιον. δεύτερον δὲ ἀπείρου μὴ ὄντος ὅλως ἡ τῶν συνεχῶν διαίρεσις στήσεται καὶ ἡ τοῦ ἀριθμοῦ αὔξησις. p. 206a14 Λέγεται δὴ εἶναι τὸ μὲν δυνάμε ι , τὸ δὲ ἐντελεχείᾳ ἕως τοῦ λείπεται οὖν δυνάμει εἶναι τὸ ἄπειρο ν . Μέλλων δεικνύναι, πῶς μὲν ἔστι πῶς δὲ οὐκ ἔστι τὸ ἄπειρον, προλαμβάνει τινὰ χρήσιμα αὐτῷ πρὸς τὴν δεῖξιν ἐσόμενα, ἓν μὲν ὅτι τῶν εἶναι λεγομένων τὰ μὲν ὡς δυνάμει ὄντα λέγεται εἶναι τὰ δὲ ὡς ἐνεργείᾳ (τοῦτο δὲ ὡς ἐναργὲς καὶ σύνηθες καὶ πολλάκις ὑπ᾽ αὐτοῦ δεδειγμένον προέλαβεν), ἕτερον δὲ τὸ προσθέσει τε καὶ διαιρέσει εἶναι τὸ ἄπειρον. καὶ τοῦτό γε ἐναργές, εἴ γε ἄτοπον τὸ ἀρχὴν καὶ τελευτὴν εἶναι τοῦ χρόνου καὶ τὰ μεγέθη μὴ εἰς μεγέθη διαιρεῖσθαι καὶ τὸ μὴ πάντα τὸν ληφθέντα ἀριθμὸν οἷόν τε εἶναι ἐπαύξειν. εἰ τοίνυν εἶναι μὲν τὸ ἄπειρον ἀνάγκη, καὶ προσθέσει διὰ τὸν χρόνον καὶ διὰ τὸν ἀριθμόν, καὶ διαιρέσει διὰ τὴν τῶν μεγεθῶν τομήν, οὐδὲν δὲ κατ᾽ ἐνέργειαν ἄπειρον μέγεθος, ὡς δέδεικται προσεχῶς, ἀνάγκη ἄρα δυνάμει εἶναι καὶ διαιρέσει τὸ μέγεθος ἄπειρον, εἴπερ πᾶν τὸ ὂν ἢ δυνάμει ἐστὶν ἢ ἐνεργείᾳ. δυνάμει ἄρα τὸ ἄπειρον ἐν τῇ τοῦ μεγέθους διαιρέσει. [35]

in Ph 9 492 ὥστε ἐπ᾽ ἄπειρον εἶναι διαιρετὸν τὸ μέγεθος. καὶ γὰρ τὸ ἀνελεῖν, φησί, τὰς ἀτόμους γραμμάς, αἵτινες δοκοῦσι τῇ ἐπ᾽ ἄπειρον διαιρέσει ἐνίστασθαι, χαλεπὸν οὐδέν. καὶ γὰρ καὶ γέγραπται βιβλίον αὐτῷ πρὸς τὰς ἀτόμους γραμμάς, καὶ ἐν ταύτῃ δείξει τῇ πραγματείᾳ, ὅτι οὐκ ἐξ ἀμερῶν σύγκειται τὰ μεγέθη. δῆλον δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τῶν μαθημάτων. εἰ γάρ, ὡς ἐν τῷ ἕκτῳ τῶν Εὐκλείδου Στοιχείων δέδεικται, πᾶσαν γραμμὴν ἔστι τὸν αὐτὸν λόγον τῇ ἤδη τετμημένῃ διελεῖν, οὐκ ἂν ἄτομος εἴη γραμμή. ἔτι δὲ εἰ ἄτομοι, οὐδὲ δίχα διαιρεθήσεται πᾶσα γραμμή, ὡς ἐδόκει ποιεῖν ὁ προβαλλόμενος τὴν δοθεῖσαν εὐθεῖαν δίχα τεμεῖν, καὶ οὐ τὴν ἄτομον μόνον γραμμὴν οὐκ ἔστι δίχα τεμεῖν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐκ περιττῶν ἀτόμων συγκειμένην, ὥσπερ οὐδὲ ὁ περιττὸς ἀριθμὸς δίχα διαιρεῖται. p. 206a18 Οὐ δεῖ δὲ τὸ δυνάμει ὂν λαμβάνειν ἕως τοῦ καὶ τῷ δύνασθαι καὶ τῷ γίνεσθα ι . Εἰπὼν δυνάμει εἶναι τὸ ἄπειρον ἐν τῇ τῶν μεγεθῶν διαιρέσει κατὰ τὸ ἐπ᾽ ἄπειρον, ἐπειδὴ καὶ τὸ δυνάμει πᾶν ἐκβῆναι δεῖ ποτε εἰς ἐνέργειαν, εἰ μὴ μάτην εἴη, ἐὰν

δὲ γένηται ἐνεργείᾳ ἄπειρα διαιρέματα μεγέθη ἔχοντα, καὶ μέγεθος ἄπειρον ἂν γένοιτο (τὸ γὰρ ἐξ ἀπείρων τῷ πλήθει μεγεθῶν ἄπειρον ἔσται μέγεθος, ὡς εἴρηται πολλάκις), ἀποδέδεικται δὲ διὰ πολλῶν μὴ ὂν ἄπειρον μέγεθος, καὶ ταύτην λύων τὴν ἔνστασιν καὶ τὴν φύσιν τοῦ ἀπείρου παραδεικνὺς ἐναργέστερον, φησὶν ὅτι διχῇ διαιρεῖται τὸ δυνάμει κατὰ τὴν τοῦ ἐνεργείᾳ διαίρεσιν· ἐπειδὴ γὰρ τὸ δυνάμει πρὸς τὸ ἐνεργείᾳ λέγεται, ὁσαχῶς τὸ ἐνεργείᾳ τοσαυταχῶς καὶ τὸ δυνάμει ῥηθήσεται. τὸ δὲ ἐνεργείᾳ διχῶς· ἢ γὰρ ὡς τὸ ὑφεστὼς ὅλον τοῦτο ὅπερ ἐστίν, ὥσπερ ἄνθρωπος ἢ οἰκία, ἢ ὡς τὸ ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχον, ὡς ὁ ἀγὼν καὶ ἡ ἡμέρα· καὶ γὰρ καὶ ταῦτα εἶναι λέγομεν ἐνεργείᾳ, ὅταν ᾖ. διττὸν ἄρα καὶ τὸ δυνάμει, τὸ μὲν ὡς πρὸς τὸ ὅλον ἅμα ὑφιστάμενον, ὡς λέγομεν τὸν χαλκὸν δυνάμει ἀνδριάντα, ὅτι ἐκβαίνει ποτὲ εἰς τὸ εἶναι ἀνδριάς, ὃς ὅλος ὁμοῦ ὑφέστηκε, τὸ δὲ πρὸς τὸ ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχον. δυνάμει οὖν τὸ ἐν τῇ διαιρέσει τῶν μεγεθῶν ἄπειρον, οὐχ ὅτι διαιρεῖταί ποτε εἰς ἄπειρα τὰ μεγέθη, ἀλλ' ὅτι ἐπ' ἄπειρον διαιρεῖται, τουτέστιν ὅτι ἀεὶ δύναται διαιρεῖσθαι. τὸ γὰρ ἐπ' ἄπειρον οὐ κατὰ τὸ ἐνεργείᾳ, ἀλλὰ κατὰ τὸ δυνάμει ἔχει τὸ ἄπειρον· ἐν γὰρ τῷ δύνασθαι ἀεὶ τέμνεσθαι καὶ μηδαμοῦ καταλήγειν τὴν τομὴν τὸ ἄπειρόν ἐστι. τὸ μὲν γὰρ τμηθὲν ἀεὶ πεπέρανται, διότι δὲ πᾶν τμῆμα δύναται πάλιν τμηθῆναι, διὰ τοῦτο ἐπ' ἄπειρον. εἰ δὲ καὶ ἐπὶ τῆς διαιρέσεως καὶ ἐπὶ τῆς προσθέσεως ἀεί τί ἐστιν ἔξω, ἐπὶ μὲν τῆς διαιρέσεως τὸ διαιρεθησόμενον, ἐπὶ δὲ τῆς προσθέσεως τὸ προστεθησόμενον, κατὰ τὸ δυνάμει ἐστὶ τὸ ἄπειρον. [30]

in Ph 9 493 ἐν γὰρ τῷ διαιρετῷ ἐστιν, ἀλλ' οὐκ ἐν τῷ διαιρουμένῳ. τοιγαροῦν κἂν μὴ διαιρῆται, ἐπ' ἄπειρόν ἐστι διαιρετόν. εἰ δὲ καὶ ἐν τῷ διαιρεῖσθαι θεωρεῖται τὸ ἐπ' ἄπειρον, μή τι θαυμάσῃς. τὸ γὰρ τοιοῦτον ἐνεργείᾳ τὸ ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχον σύνεστιν ἀεὶ τῷ δυνάμει, καὶ διὰ τοῦτο ἔχει ἀεὶ τὴν ἐν τῷ γίνεσθαι παράτασιν, ὅτι οὐδαμοῦ τοῦ δυνάμει ἀπολύεται· ἀπολυθὲν γάρ ἐστιν ὅπερ ἐστὶν καὶ πέρας ἔχει καὶ οὐδὲν ἄπειρον. διὸ τὰ ἐνεργείᾳ μόνως ὄντα ὅλα ἅμα ἐστί, καὶ οὔτε τὸ δυνάμει ἐστὶν ἐν αὐτοῖς οὔτε τὸ ἐπ' ἄπειρον. διὸ οὐδὲ χρόνος ὁ κατ' ἀριθμὸν κινούμενος, ἀλλ' αἰὼν ὁ ἐν ἑνὶ μένων. Εἰκότως ἄρα ἐν τῷ δυνάμει λέγεται εἶναι τὸ ἄπειρον καὶ οὐκ ἐν τῷ ἐνεργείᾳ· τὸ μὲν γὰρ μερισθὲν ὥρισται ἀεί, ὥς φησιν ὁ Εὔδημος, καὶ οὐκ ἔστιν ἄπειρον· πεπερασμένῳ γὰρ πεπερασμένον προστίθεται, ἡ δὲ διαίρεσις οὐχ ὑπολείπει· ὃ γὰρ γένοιτ' ἂν οὐχ ὥρισται, τὸ δὲ ἀόριστον ποσὸν ἄπειρον. ἐντεῦθεν δὲ ἔοικε καὶ Πλάτων τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν ἄπειρον λέγειν, ὅτι ἐφ' ἑκάτερόν ἐστιν ἡ ἀπειρία δυνάμει. ἐνεργείᾳ γὰρ οὔτε πλῆθος οὔτε μέγεθός ἐστιν ἄπειρον. καὶ ἔοικεν ἐπὶ τοῦ ἀπείρου ταὐτὸν εἶναι τὸ δυνάμει καὶ τὸ ἐνεργείᾳ. ἡ γὰρ τοῦ ἀπείρου ἐνέργεια ὡς ἀπείρου τὸ δύνασθαι ἀεί τι πλέον, ἐπεὶ εἴ τις ἐντελέχειαν ἐπιζητοίη ἐπὶ τοῦ ἀπείρου οἷον στάσιν τινὰ καὶ εἶδος, οὗτος οὐδὲν ἄλλο ἢ πέρας ἐπιζητεῖ τοῦ ἀπείρου, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν φθοράν· τοῦτο δὲ ἀδύνατον. πᾶσα γὰρ ἐντελέχεια σῴζειν ὀφείλει τὸ ὑποκείμενον. καὶ ὥσπερ ἡ τοῦ κινητοῦ ἐντελέχεια φυλάττουσα τὸ δυνάμει κίνησις ἦν, οὕτως καὶ ἡ τοῦ ἀπείρου. ὥσπερ γὰρ τὰ ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχοντα ἀπολέσαντα τὸ γίνεσθαι ἀπόλλυσι καὶ τὸ εἶναι, οὕτως καὶ τὰ ἐν τῷ δύνασθαι ἕως τότε ἐστίν, ἕως ὅτε ἐστὶ τὸ δύνασθαι. εἰ δέ τις, φησί, καὶ τὸ καθ' αὑτὸ δυνάμει ζητεῖ ἐπὶ τούτων, λαμβανέτω ἐκεῖνο τὸ ὅτε μήπω διαιρεῖται τὸ μέγεθος καὶ ὅτε δύναται ὁ ἀγὼν ἐπιτελεῖσθαι μήπω τελούμενος. ἐνεργείᾳ δὲ τὸ ἐν τῷ ἐπιτελεῖσθαι συνὸν τῷ δυνάμει, ἀλλ' οὐχὶ τὸ ἐν τῷ ἐπιτετελέσθαι ὡς ἐπὶ ἀνδριάντος. οὐ γὰρ ὅλον, ἀλλὰ κατὰ μέρος τὸ ἐπ' ἄπειρον. Ἀλλ' ἔστω μὲν δυνάμει τὸ ἄπειρον ἐν τῇ τῶν μεγεθῶν διαιρέσει κατὰ τὴν ἐπ' ἄπειρον τομήν. πῶς δὲ ὅλως διαιρεῖταί τι ἐπ' ἄπειρον ἢ τί τὸ διαιροῦν ἐστι; τέχνη μὲν γὰρ οὐκ ἂν ἐπ' ἄπειρον τέμνοι (καὶ ὁ βίος γὰρ ἀπαγορεύσει τοῦ τεχνίτου καὶ τὰ ὄργανα οὐκ ἰσχύσει), ἡ δὲ φύσις εἰ ἐπ' ἄπειρον τέμνοι τι μέγεθος, πολλὰ ἂν ἤδη τμήματα ἄχρηστα πρὸς σύστασιν ἐποίησε διὰ σμικρότητα. [30]

in Ph 9 494 εἰ δὲ πρὸ τοῦ εἰς ἐλάχιστον καὶ ἄχρηστον κατατεμεῖν πάλιν αὐτὰ συντίθησιν, οὐκ ἔσται ἡ ἐπ' ἄπειρον τομή. μήποτε οὖν ῥητέον ὅτι ἡ φύσις ποιεῖται μὲν τὰς διαιρέσεις μέχρι τῆς χρείας,

τεμοῦσα δὲ δύο τμήματα, εἰ τύχοι τὰ ἐλάχιστα, καὶ αὖθις αὐτὰ συντιθεῖσα, εἰ πάλιν δέοι τεμεῖν, οὐ πάντως κατὰ τὴν συμβολὴν τέμνει, ἀλλὰ καὶ κατ' ἄλλο μέρος οὐδὲν ἄτομον ἀπολιμπάνουσα, εἰ καὶ ἄλλοτε κατ' ἄλλα μέρη διαιρεῖ. καὶ οὕτως ἡ ἐπ' ἄπειρον τομὴ καὶ ἐνεργουμένη φανήσεται, καὶ οὐδὲν ἴσως ἄτοπον ἀκολουθήσει. p. 206a25 Ἄλλως δὲ ἔν τε τῷ χρόνῳ ἕως τοῦ οὕτως ὥστε μὴ ἐπιλείπει ν . Δείξας τὸ ἄπειρον ὑπάρχον κατὰ τὸ ἐπ' ἄπειρον ἔν τε τῇ τῶν μεγεθῶν διαιρέσει καὶ τῇ τῶν ἀριθμῶν αὐξήσει καὶ τῇ τοῦ χρόνου παρατάσει, πρότερον δὲ καὶ ἐν τῷ ἀνεκλείπτῳ τῆς γενέσεως, κοινὰ μὲν πᾶσιν εἶναί φησι τὸ ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχειν καὶ διὰ τοῦτο μὴ ἀθρόον, ἀλλ' ἀπὸ μέρους εἶναι, καὶ τὸ ἄλλο καὶ ἄλλο ἀεὶ τὸ λαμβανόμενον εἶναι καὶ τοῦτο πεπερασμένον. διαφέρειν δέ φησιν ἐπὶ τῆς τῶν μεγεθῶν διαιρέσεως καὶ τοῦ χρόνου, ὅτι ἐπὶ μὲν τοῦ χρόνου τὸ ληφθὲν ἀεὶ μέρος ἐφθάρη (ἀεὶ γὰρ τὸ παρεληλυθὸς ἔφθαρται), ἐπὶ δὲ τῆς διαιρέσεως ὑπομένει τὸ ληφθέν. οὔτε δὲ χρόνος ἀπαγορεύει πρὸς γένεσιν οὔτε μέγεθος πρὸς διαίρεσιν. αἴτιον δὲ τῆς τοῦ ἀπείρου ὑποστάσεως εἰπὼν τὸ ἀεὶ ἄλλο καὶ ἄλλο λαμβάνεσθαι καὶ μὴ ἀθρόον καὶ διὰ τοῦτο ὑφίστασθαι τὸ ἐπ' ἄπειρον, προστίθησι καὶ τὴν ἑτέραν. εἰ μὲν γὰρ πάντα τὸ εἶναι εἶχεν ἐν τῇ ἀθρόᾳ ἑαυτῶν ὑποστάσει, οὐκ ἂν ἦν ἐν τῇ γενέσει τὸ ἐπ' ἄπειρον· ἐπεὶ δέ τινα ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχοντα κατὰ μέρος ὑφίσταται ὡς ἡ ἡμέρα καὶ ὁ ἀγών, τὸ μὲν ληφθὲν ἀεὶ πεπερασμένον ἔχει, ἕτερον δὲ καὶ ἕτερον, ἅπερ ἀνέκλειπτα ὄντα τὸ ἐπ' ἄπειρον ποιεῖ διαφέρον, ὡς εἴρηται, ἐπὶ τῆς τοῦ μεγέθους διαιρέσεως καὶ τῆς τῶν γινομένων καὶ φθειρομένων παρατάσεως, ἐν οἷς ἐστι καὶ ὁ χρόνος καὶ τὸ μὴ ἐπιλεῖπον τῆς τῶν ἀνθρώπων διαδοχῆς, τῷ ἐπὶ μὲν τοῦ μεγέθους ὑπομένειν τὰ διαιρέματα, ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων οὐκέτι. κἂν ὑπομένῃ δέ, ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχει ἡ ἐπ' ἄπειρον διαίρεσις, ἀλλ' οὐκ ἀθρόα ὑφέστηκε. τὰ δὲ μὴ ὑπομένοντα οὐκ ἐν τῷ γίνεσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ φθείρεσθαι ἔχει τὴν ἐπ' ἄπειρον πρόοδον. τοῦτο δὲ τὸ ἐν τῷ γίνεσθαι ἔχον τὸ εἶναι ἀντέθηκε τῷ εἶναι, ὅπερ ὡς οὐσία γέγονεν οἷον ἄνθρωπος ἢ οἰκία, ἀθρόας ὑφισταμένης ποτὲ τῆς γενομένης οὐσίας καὶ μὴ ἀεὶ κατὰ μέρος, ὥσπερ τῶν ἐπ' ἄπειρον τὸ μὲν ἀεὶ λαμβανόμενον πεπέρανται, τῷ δὲ δύνασθαι ἀεί τι ἄλλο προσλαμβάνεσθαι ἡ ἀπειρία ὑπάρχει. [5]

in Ph 9 495 Δοκεῖ δὲ δίς πως τὰ αὐτὰ λέγεσθαι ἀπὸ τοῦ ἔτι τὸ εἶναι πλεοναχῶς λέγεται τῶν αὐτῶν πάλιν ἐπαγομένων καὶ ἐπ' αὐτῆς λέξεως τῶν πλειόνων. ἀλλ' εἰ μέν, ὡς καὶ πολλὰ τῶν ἀντιγράφων ἔχει καὶ ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ταύτην οἶδε τὴν γραφήν, μετὰ τὸ καὶ τὸ λαμβανόμενον μὲν ἀεὶ πεπερασμένον εἶναι συνῆπται τὸ ἀλ λ ' ἀεί γε ἕτερον καὶ ἕτερον, οὐ τὸ προσεχές, ἀλλὰ τὸ κατωτέρω, γεγενημένων τῶν μεταξὺ πάντων ἐξῃρημένων, ἁπλοῦς ἂν εἴη καὶ σαφὴς ὁ λόγος. εἰ δὲ πρόσκειται τὸ ἔτι τὸ εἶναι πλεοναχῶς λέγεται καὶ τὰ ἑξῆς, μήποτε τὸ ἔτι οὐκ ἄλλης ἐστὶν ἐπιχειρήσεως δηλωτικόν, ἀλλὰ σαφεστέραν τῆς αὐτῆς ἔκθεσιν ποιεῖται, ὅπερ οὐ πάνυ τῷ Ἀριστοτέλει συνείθισται βραχυλογίαν τιμῶντι, εἰ μὴ ἄρα τὴν αἰτίαν τοῦ ἀπείρου προσθεὶς τὸ ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχειν συμφαίνει τὰ ἑφεξῆς. p. 206b3 Τὸ δὲ κατὰ πρόσθεσιν τὸ αὐτό πώς ἐστιν ἕως τοῦ δυνάμει τε καὶ ἐπὶ καθαιρέσε ι . Εἰπὼν πρότερον ὅτι τὸ ἄπειρον ἔστι μὲν κατὰ πρόσθεσιν, ἔστι δὲ καὶ κατὰ διαίρεσιν, καὶ παραδοὺς τὸν τρόπον καθ' ὃν ἐν τῇ διαιρέσει τὸ ἄπειρον ὑφέστηκε, λέγει ὅτι καὶ τὸ κατὰ πρόσθεσιν ταὐτό πώς ἐστι τῷ κατὰ διαίρεσιν πλὴν ἀντεστραμμένω ς. ὡς γὰρ τὸ ἀεὶ ληφθὲν πεπερασμένον διαιρεῖται, οὕτως καὶ τῷ ἀεὶ ληφθέντι ἀτμήτῳ καὶ πεπερασμένῳ προστίθεται τὰ διαιρέματα τοῦ διαιρουμένου. καὶ ἐπὶ τοσοῦτον προστίθεται, ἐφ' ὅσον τὸ ἕτερον διαιρεῖται. τὸ δὲ ἀντεστραμμένως δύναται μὲν καὶ κατὰ τοῦτο λέγεσθαι, ὅτι ἀντίστροφός ἐστι τῇ διαιρέσει ἡ πρόσθεσις, δύναται δὲ καὶ ὅτι κατὰ θάτερον μέρος τὸ μὴ τεμνόμενον γίνεται ἡ πρόσθεσις. ἔτι δὲ ἀμφότεραι ὁμοίως τὸ ἄπειρον ἔχουσιν ἥ τε διαίρεσις καὶ ἡ πρόσθεσις καὶ ἐκ τῶν αὐτῶν, ἀλλ' ἡ μὲν τῇ συνθέσει, ἡ δὲ τῇ διαιρέσει. τὴν δὲ διαφορὰν ἀμφοῖν σαφέστερον αὐτὸς ἐν τοῖς ἑξῆς παραδώσει. εἰπὼν δὲ πῶς καὶ ἡ διαίρεσις καὶ

ἡ πρόσθεσις τὸ ἐπ᾽ ἄπειρον ἔχουσι, προστίθησι καλῶς ὅτι οὐ πᾶσα διαίρεσις καὶ πρόσθεσις τὸ ἐπ᾽ ἄπειρον ἔχουσιν· ἂν μὲν γὰρ ἴσα τις τὰ διαιρέματα λαμβάνῃ, οἷον εἰ δακτυλιαῖον ἀεί, πληρώσει καὶ διεξελεύσεται τὸ μέγεθος καὶ οὐκέτι ἔσται ἄπειρον διὰ τὸ πᾶν τὸ πεπερασμένον δαπανᾶσθαι, καὶ ὑπὸ ἐλαχίστου ὡρισμένου δὲ καταμετρούμενον· ἐὰν δὲ μὴ τῷ μεγέθει ὡρισμένα λαμβάνῃ τὰ διαιρούμενα καὶ τὰ προστιθέμενα, ἀλλὰ τῷ λόγῳ, οἷον ἥμισυ ἢ τρίτον ἤ τι τοιοῦτον μέρος τοῦ ἀεὶ ὑπολειπομένου, οὐκ ἐπιλείψει ἡ διαίρεσις καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ ἡ πρόσθεσις. [5]

in Ph 9 496 αὕτη μὲν ἡ τῶν λεγομένων ἔννοια. Κατὰ δὲ τὴν λέξιν τὸ μὲν ἐν γὰρ τῷ πεπερασμένῳ μεγέθει δοκοῦν μάτην ἔχειν τὸν αἰτιολογικὸν σύνδεσμον τοιοῦτόν ἐστιν· εἰπὼν διαιρεῖσθαι καὶ προστίθεσθαι ἐπ᾽ ἄπειρον αἰτίαν ἐπάγει τούτου τὴν ἐν λόγῳ ὡρισμένῳ ἀλλ᾽ οὐκ ἐν μεγέθει ὡρισμένῳ γινομένην διαίρεσιν, ὡς εἰ ἔλεγεν, ἐὰν γάρ τις τοιῶσδε ποιήσηται τὴν διαίρεσιν, ἀλλὰ μὴ τοιῶσδε, εἰς ἄπειρον διελεῖ. τὸ δὲ τῷ αὐτῷ λόγ ῳ , μὴ τὸ αὐτό τι τοῦ ὅλου μέγεθος περιλαμβάνων εἰ μὲν οὕτως εἴη γεγραμμένον, σαφῆ παρέχεται τὴν ἔννοιαν· εἰ γὰρ ὁ μὲν λόγος ὁ αὐτὸς εἴη ἐν ἑκάστῳ τῶν τμημάτων, οἷον παντὸς τοῦ ἀεὶ λαμβανομένου τὸ ἥμισυ ἢ τὸ τρίτον, μὴ τὸ αὐτὸ δὲ ᾖ μέγεθος τὸ ἀφ᾽ ἑκάστου ὅλου τοῦ ἀεὶ προτιθεμένου εἰς διαίρεσιν ἀφαιρούμενον, οἷον δακτυλιαῖον, οὐ διέξεισι τὸ πεπερασμένον· εἰ δέ, ὡς ἔν τισι φέρεται, μὴ τὸ αὐτό τι τοῦ λόγου μέρος περιλαμβάνων, ἀσαφέστερον μέν ἐστι τὸ λεγόμενον, σημαίνοι δ᾽ ἂν τὸ αὐτὸ τῷ πρότερον εἰρημένῳ· μὴ τὸ αὐτὸ γὰρ τοῦ λόγου μέρος λέγει οὐχ ὡς μεριζομένου τοῦ λόγου, ὥσπερ τοῦ ὅλου, ἀλλ᾽ ἀντὶ τοῦ μὴ τὸ αὐτὸ ὡρισμένον μέγεθος ἀπὸ τοῦ λόγου ἀφορισθὲν περιλαμβάνων, ὅπερ ἦν καὶ ἐν τῷ ἐξ ἀρχῆς προκειμένῳ εἰς διαίρεσιν μέρος τοῦ λόγου, οἷον εἴ τι τρίπηχυ ἦν τὸ διαιρούμενον καὶ τῷ τοῦ τρίτου λόγῳ διῃρέθη, τὸ δ᾽ ἀφορισθὲν διπηχυαῖον, τῷ μὲν αὐτῷ λόγῳ διαιρεῖσθαι χρὴ τῷ τρίτῳ, μὴ μέντοι τῷ αὐτῷ τοῦ λόγου μέρει τοῦ ἐν τῷ προτέρῳ τμήματι οἷον τῷ πηχυαίῳ (οὕτω γὰρ ἀπαρτισθήσεται τὸ ὅλον), ἀλλὰ τοῦ ἀεὶ λαμβανομένου τῷ αὐτῷ λόγῳ, μὴ τῷ αὐτῷ δὲ τῷ ἐξ ἀρχῆς μεγέθει. Ἀλλὰ διὰ τί χρὴ ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ γίνεσθαι τὴν διαίρεσιν, τί γὰρ κωλύει τὸ τοῦ μὲν ἐξ ἀρχῆς μεγέθους τὸ ἥμισυ λαμβάνειν, τοῦ δὲ ἡμίσεος τὸ τρίτον; ἕως γὰρ ἂν ὑπολειφθῇ τι μέγεθος, διαιρετόν ἐστι, καὶ οὐχ ἵσταται ἡ διαίρεσις. ἢ οὐ μάτην εἴρηται τὸ ἐν τῷ αὐτῷ λόγ ῳ. τοῦτο γὰρ αἴτιον γίνεται τοῦ μὴ τὸ αὐτὸ λαμβάνεσθαι ἀεὶ μέγεθος. τὸ γὰρ τρίτον εἰ τύχοι τοῦ μείζονος καὶ τοῦ ἐλάττονος μεγέθους, κἂν ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ ᾖ, ἀλλ᾽ οὐκ ἔστι τὸ αὐτό, ἐὰν δὲ ἕτερος καὶ ἕτερος ᾖ ὁ τῆς διαιρέσεως λόγος, οὐδὲν κωλύει μέγεθος τὸ αὐτὸ λαμβάνεσθαι ἐπὶ τοῦ μείζονος καὶ ἐλάττονος. τοῦ γὰρ ἐξ ἀρχῆς ἓξ ὄντος δακτύλων ἐὰν τὸ ἕκτον ἀφέλωμεν καὶ τοῦ καταλειφθέντος τὸ πέμπτον εἶτα πάλιν τοῦ καταλειφθέντος τὸ τέταρτον, καὶ ἐφεξῆς οὕτως δάκτυλον καθ᾽ ἑκάστην διαίρεσιν ἀφαιροῦντες δαπανήσομεν τὸ ὅλον, καὶ οὐκ ἔσται ἐπ᾽ ἄπειρον ἡ διαίρεσις. [35]

in Ph 9 497 διὰ τοῦτο οὖν ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ χρὴ γίνεσθαι τὴν διαίρεσιν. οὕτως γὰρ οὐδέποτε τὸ αὐτὸ ληφθήσεται μέγεθος, ὥστε ἀπαρτίσαι. καὶ τοῦτό ἐστιν ὃ ἐδήλωσε διὰ τοῦ ἂν δὲ οὕτως αὔξῃ τὸν λόγο ν , ὥστε ἀεὶ τὸ αὐτὸ περιλαμβάνεσθαι μέγεθο ς , διέξεισ ι. τὸ γὰρ πέμπτον, ὡς εἴρηται, τοῦ ἕκτου μεῖζόν ἐστι καὶ τὸ τέταρτον τοῦ πέμπτου, καὶ ἑξῆς τοῦ αὐτοῦ ἀεὶ περιλαμβανομένου μεγέθους τοῦ δακτυλιαίου καθ᾽ ἕκαστον. τὸ δὲ ἐπὶ καθαιρέσει ἐπὶ διαιρέσει καὶ ἐπὶ μειώσει εἴρηται. ἠρκέσθη δὲ τῇ καθαιρέσει, ἐπειδὴ ἐκ ταύτης καὶ ἡ πρόσθεσις ἔχει τὸ ἄπειρον. p. 206b13 Καὶ ἐντελεχείᾳ δέ ἐστιν ἕως τοῦ ἀλ λ ᾽ ἢ ὥσπερ εἴρηται ἀντεστραμμένως τῇ διαιρέσε ι . Εἰπὼν ὅπως τὸ ἄπειρόν ἐστιν ἐν τῇ διαιρέσει τῶν μεγεθῶν, ὅτι τῷ δύνασθαι διαιρεῖσθαι καὶ ὅλως τῷ δυνάμει, λέγει ὅτι καὶ ἐνεργείᾳ τὰ αὐτά ἐστιν οὐχ ὡς τὰ ἀθρόα ὑφεστῶτα, ἀλλ᾽ ὡς τὰ ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχοντα καὶ ἀπὸ μέρους ὑφεστῶτα, οἷά ἐστιν ὅ τε ἀγὼν καὶ ἡ ἡμέρα. καὶ ταῦτα γὰρ συμμεμιγμένον ἔχει τὸ δυνάμει τῷ ἐνεργείᾳ. καὶ τὸ ἐνεργείᾳ αὐτῶν ἕως τότε ἐστίν, ἕως ὅτε

τὸ δυνάμει ἐνυπάρχει αὐτοῖς, ὡς ἐπὶ τῆς κινήσεως εἴρηται. ὁποῖον δέ ἐστι τὸ δυνάμει τοῦτο τὸ ἐνυπάρχον, ἐνδείκνυται διὰ τοῦ τῆς ὕλης παραδείγματος. ὡς γὰρ ἡ ὕλη δυνάμει οὖσα καὶ ἐνυπάρχουσα τοῖς συνθέτοις καὶ γενητοῖς πράγμασι, μετέχουσα μὲν ἄλλοτε ἄλλου εἴδους ἐνεργείᾳ ἐστὶ καθὸ ἂν ληφθῇ, κατὰ δὲ τὸ δυνάμει ἄλλοτε πρὸς ἄλλο πεφυκυῖα εἶδος ἀνέκλειπτον ποιεῖ τὴν γένεσιν, οὕτως καὶ ἐν τῇ διαιρέσει τὸ μὲν ληφθὲν ἀεὶ ἐνεργείᾳ ἐστί, τῷ δὲ πᾶν τὸ ληφθὲν ἀεὶ δύνασθαι διαιρεῖσθαι ἀνέκλειπτον φυλάττει τὴν διαίρεσιν. καὶ ὥσπερ ἡ ὕλη οὐ καθ' ἑαυτὴν μεμόρφωται, ἀλλὰ τῷ μετέχειν εἴδους, οὕτως καὶ τὸ ἐν τῇ διαιρέσει δυνάμει οὐ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν πεπέρανται, ἀλλὰ κατὰ ταύτην μὲν ἄπειρόν ἐστι καὶ τοῦ ἐπ' ἄπειρον δύνασθαι διαιρεῖσθαι τῷ μεγέθει αἴτιον, καθόσον δὲ πᾶν τὸ ληφθὲν ἐνεργείᾳ ἐστί, κατὰ τοῦτο πεπέρανται. οὐ μόνον δὲ ἐν τῷ κατὰ διαίρεσιν τὸ δυνάμει τοῦ ἀπείρου αἴτιόν ἐστιν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ κατὰ πρόσθεσιν. προστιθέντες γὰρ ἐνεργείᾳ μὲν οὐδέποτε ληψόμεθα τὸ ἄπειρον, ἀλλ' ἀεὶ τὸ ἐνεργείᾳ λαμβανόμενον πεπερασμένον, τῷ δὲ ἀεὶ δύνασθαί τι προστίθεσθαι τούτῳ τὸ ἄπειρόν ἐστιν ἐν τῇ προσθέσει ἀπὸ τῶν ἐπ' ἄπειρον γινομένων διαιρεμάτων. Εἰπὼν δὲ ὅτι ταὐτὸν λέγομεν τρόπον τινὰ τὸ κατὰ πρόσθεσιν ἄπειρον τῷ κατὰ διαίρεσιν, καὶ ὅτι κοινὸν ἀμφοτέροις τὸ ἀεί τι εἶναι ἔξω λαμβάνει ν. [35]

in Ph 9 498 καὶ γὰρ ἐπὶ τῆς διαιρέσεως διὰ τοῦτο ἐπ' ἄπειρον ἡ διαίρεσις, ὅτι ἀεὶ ἔστι τι ὃ διαιρεθήσεται, καὶ ἐπὶ τῆς προσθέσεως, ὅτι ἔστι τι ἀεὶ ὃ προστεθήσεται τοῦτο ἐκεῖνο, ὅπερ ἐκ τῆς ἀεὶ διαιρέσεως ἐγίνετο, καὶ τοῦτό ἐστιν ὃ δυνατὸν ἔξω ὂν διαιρεῖν ἢ προστιθέναι κοινὸν ἀμφοτέροις ὑπάρχον. διαφέρει δὲ ἀλλήλων, ὅτι ἐπὶ μὲν τοῦ κατὰ διαίρεσιν παντὸς τοῦ ληφθέντος μεγέθους ἔστιν ἔλαττον μέγεθος λαβεῖν, ἐπὶ δὲ τοῦ κατὰ πρόσθεσιν οὐ παντὸς μεγέθους ἔστι τι μεῖζον λαβεῖν· οὐ γὰρ παντὸς μεγέθους ἔστι τι ἐκτός, εἴπερ ὁ κόσμος πεπέρανται καὶ οὐδέν ἐστιν ἐκτὸς αὐτοῦ, ὡς δέδεικται ἐν τῷ πρώτῳ τῆς Περὶ οὐρανοῦ, ἀλλ' ἐκείνου τοῦ μεγέθους ἔστι τι ἐκτός, ὃ τεμνόμενον ἐπὶ θάτερα ὑπὸ τῶν τοῦ ἑτέρου τμημάτων ηὐξάνετο. τὸ μέντοι κατὰ πρόσθεσιν ὑπερβάλλειν ἀεὶ παντὸς τοῦ ληφθέντος οὐδὲ δυνάμει ἔστιν, ὥσπερ ἦν ἐπὶ τῆς ἑτέρας προσθέσεως καὶ τῆς διαιρέσεως. τότε γὰρ ἂν ἦν τι δυνάμει, ὅτε ἦν τι σῶμα, ᾧ συμβέβηκεν εἶναι ἀπείρῳ, διότι παντὸς τοῦ ληφθέντος πεπερασμένου ἦν τι ἔξω, ἀφ' οὗ δυνατὸν ἦν αὐτῷ προστιθέναι, οἷον εἶναι λέγουσί τινες τῶν φυσικῶν. εἰκότως δὲ τῶν κατὰ συμβεβηκὸς ἐνεργείᾳ τὸ ἄπειρον εἶναι λεγόντων, ἀλλ' οὐχὶ τῶν ὡς οὐσίαν μνημονεύει, ἢ ὅτι τὸ κατὰ πρόσθεσιν καὶ διαίρεσιν ποσὸν εἶναι δεῖ, ᾧ συμβέβηκε τὸ ἀπείρῳ ἢ πεπερασμένῳ εἶναι, ἢ ὅτι περὶ φυσικῶν ὁ λόγος. τὸ δὲ φυσικὸν ἄπειρον, εἴπερ ἦν, σῶμά τι ἦν, ᾧ συμβεβήκει τὸ ἄπειρον, ἢ ὅτι τὸ ὡς οὐσία ἄπειρον, οὐ τῇ προσθέσει τὴν ἀπειρίαν λαμβάνει, ἀλλὰ τῇ φύσει αὐτοῦ τὸ ἄπειρον ἔχει, ὡς καὶ τῶν μορίων αὐτοῦ ἕκαστον εἴπερ ἔχοι μόριον ἄπειρον εἶναι. εἰ οὖν δέδεικται πρότερον, ὅτι οὐκ ἔστι σῶμα ᾧ συμβέβηκεν ἀπείρῳ 〈εἶναι〉, οὐδὲ δυνάμει ἐστὶ τὸ παντὸς τοῦ δοθέντος μεγέθους μεῖζον λαβεῖν· ἀλλ' οὕτως μόνον ἐστὶ τὸ ἐπ' ἄπειρον ἐπὶ τῆς προσθέσεως, ὡς εἴρηται πρότερον, τῷ τὰ 〈τοῦ〉 ἑτέρου τμήματος διαιρέματα προστιθέναι τῷ ἑτέρῳ, ὅπερ ἦν τὸ ἀντεστραμμένω ς. ἀπορήσοι δ' ἄν τις, πῶς εἰ μὴ ἔστιν ἐνεργείᾳ σῶμα αἰσθητὸν ἄπειρον, οὐδὲ δυνάμει ἂν εἴη τὸ ἄπειρον κατὰ πρόσθεσιν. ἰδοὺ γὰρ οὐδὲ ἀριθμός ἐστιν ἐνεργείᾳ ἄπειρος, καὶ ὅμως ἔστιν ἐπὶ τῶν ἀριθμῶν ἡ ἐπ' ἄπειρον πρόσθεσις· ἀλλ' ἐν τοῖς ἑξῆς πάλιν τοῦτο λεγόμενον ζητηθήσεται. p. 206b27 Ἐπεὶ καὶ Πλάτων διὰ τοῦτο ἕως τοῦ μέχρι γὰρ δεκάδος ποιεῖ τὸν ἀριθμό ν . Πάνυ μέλει τῷ Ἀριστοτέλει εἰ μὲν δυνατὸν καὶ κατὰ τὸ φαινόμενον συμφώνους τοῖς κλεινοῖς ἀνδράσι τοὺς ἑαυτοῦ λόγους ἐπιδεικνύναι, εἰ δὲ τοῦτο μὴ δυνατόν, ταῖς ἐννοίαις γοῦν τῶν παλαιῶν ὁμολογοῦντας αὐτοὺς ἀποδιδόναι. [31]

in Ph 9 499 τὸν γοῦν Πλάτωνά φησιν ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἐννοιῶν κινηθέντα ποτὲ μὲν ἀόριστον δυάδα ποιῆσαι τὸ ἄπειρον, αἰνιττόμενον τὸ ἀορίστως καὶ ἐπ' ἄπειρον προϊὸν τῆς τε διαιρέσεως καὶ τῆς συνθέσεως, ποτὲ δὲ μέγα καὶ μικρὸν αὐτὸ λέγειν, τὴν μὲν ἐπὶ τὸ ἔλαττον γινομένην ἐπ'

ἄπειρον διαίρεσιν διὰ τοῦ μικροῦ δηλοῦντα, τὴν δὲ ἐπὶ τὸ μεῖζον κατὰ πρόσθεσιν διὰ τοῦ μεγάλου. εἰπὼν δὲ τὴν τῶν ἐννοιῶν κοινωνίαν, καὶ τὴν παραλλαγὴν ἐφεξῆς προστίθησι τοῦ φαινομένου τοῦ Πλάτωνος ἐν ἄλλοις λόγου πρὸς τὴν νῦν ῥηθεῖσαν ἔννοιαν. τὸ γὰρ ἄπειρον ἐν ταῖς ἀρχαῖς τιθεὶς ὁ Πλάτων καὶ ἀρχὰς λέγων τοὺς ἀριθμούς, εἴπερ ἀρχὰς τῶν ὄντων τὰς ἰδέας, τὰς δὲ ἰδέας ἀριθμοὺς ἔλεγεν, οὔτε τὸ κατὰ τὴν διαίρεσιν ἄπειρον ἐν αὐτοῖς ἐδύνατο θεωρεῖν (ἀδιαίρετος γάρ ἐστιν ἡ μονὰς καὶ μέχρι ταύτης ἡ διαίρεσις περαίνεται) οὔτε τὸ κατὰ πρόσθεσιν. μέχρι γὰρ δεκάδος τὴν αὔξησιν ἐποίει τῶν ἀριθμῶν, ὥσπερ καὶ οἱ Πυθαγόρειοι τέλειον ἀριθμὸν τὴν δεκάδα λέγοντες καὶ τὸν ὅλον ἀριθμόν. μετὰ γὰρ τὴν δεκάδα λοιπὸν ἀνακύκλωσις τῶν αὐτῶν ἐπιτελεῖται καὶ οἷον ἀνάκαμψις, ὅπερ ἐπ᾽ οὐδενὸς τῶν ἐντὸς τῆς δεκάδος συμβαίνει· ἀλλ᾽ οὐδὲ ἐπί τινος τῶν ἐκτός, ἀλλ᾽ ἀπὸ τῆς δεκάδος. καὶ γὰρ ὁ κ καὶ λ καὶ ρ καὶ ˛ α καὶ τῶν τοιούτων δεκάδων σύνθεσίς εἰσιν. ἀλλὰ τὸ μὲν ἐπὶ τὴν καθαίρεσιν ἄπειρον εἴη ἂν ἐπὶ τῶν μεγεθῶν, τὸ δὲ ἐπὶ τὴν αὔξησιν καὶ πρόσθεσιν ἁπλῶς οὐκ ἔστιν ἐπὶ μεγεθῶν. οὐδὲ γὰρ παντὸς τοῦ λαμβανομένου μεγέθους ἔστι μεῖζον λαβεῖν. ἀλλὰ κατ᾽ ἐκεῖνον μόνον προχωρεῖ τὸν τρόπον ἡ ἐπ᾽ ἄπειρον πρόσθεσις τὸν προστιθέντα τὰ τμήματα τῆς ἐπ᾽ ἄπειρον διαιρέσεως. ἀλλ᾽ εἴπερ ἄρα, ἐπὶ τῶν ἀριθμῶν ἡ ἐπ᾽ ἄπειρόν ἐστιν αὔξησις, διότι δυνατὸν παντὸς τοῦ προτεθέντος ἀριθμοῦ μείζονα λαβεῖν. εἰ δὲ μέχρι τῆς δεκάδος μόνης ὁ ἀριθμὸς προχωρεῖ, οὐδὲ ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ τὴν κατὰ πρόσθεσιν ἀπειρίαν δυνατὸν λαβεῖν. οὕτω μὲν οὖν κατὰ τὸ φαινόμενον ἀναιρεῖσθαι δοκεῖ τὸ ἄπειρον ὑπὸ τῶν ἀρχὰς τοὺς ἀριθμοὺς τιθέντων καὶ μέχρι δεκάδος προαγόντων αὐτούς. εἰ δὲ ἀρχὰς τῶν ὄντων τοὺς ἀριθμοὺς λέγοντες τὴν μὲν μονάδα πέρας ἐτίθεντο, τὴν δὲ ἀόριστον δυάδα τὸ ἄπειρον, ἀρχικῶς καὶ ταῦτα, δῆλον ὅτι οὐκ ἀνῄρουν τὸ ἄπειρον. ὅλως δὲ εἰ μὲν μὴ ἔλεγον αὔξησιν ἀριθμοῦ μετὰ τὴν δεκάδα, τάχα ἄν τις εἶπε τὸ κατὰ πρόσθεσιν ἄπειρον αὐτοὺς ἐν τῷ ἀριθμῷ μὴ καταλιμπάνειν, εἰ δὲ δευτερῳδουμένας καὶ τριτῳδουμένας μονάδας τιθέασι καὶ συνθέσεις ἴσασι δεκάδων καὶ χιλιετεῖς καὶ τρισχιλιετεῖς καὶ μυριετεῖς περιόδους ψυχῶν ὁ Πλάτων ἀπαριθμεῖται καὶ δυωδεκάδα τιμᾷ θεῶν, δῆλον ὅτι τοὺς ἀρχικοὺς ἀριθμοὺς μέχρι τῆς δεκάδος ἱστῶν οὐ κωλύει τὴν τοῦ ἀριθμοῦ πρόσθεσιν ἐπ᾽ ἄπειρον αὔξεσθαι. [35]

in Ph 9 500 p. 206b33—207a18 Συμβαίνει δὲ τοὐναντίον ἄπειρον εἶναι ἕως τοῦ οὐ γὰρ λίνον λίνῳ συνάπτειν ἔστι τῷ παντὶ καὶ ὅλῳ τὸ ἄπειρο ν . Ὑποδείξας τὴν τοῦ ἀπείρου φύσιν ἐν διαιρέσει καὶ προσθέσει τὴν ὑπόστασιν ἔχουσαν καὶ κατὰ τὸ ἐπ᾽ ἄπειρον θεωρουμένην, καὶ τὰς ἀδιορθώτους ἐννοίας τὰς περὶ τοῦ ἀπείρου ἐφεξῆς διορθῶσαι προτίθεται. εἰ γὰρ καλῶς ἡμεῖς τὸ ἄπειρον ἐθέμεθα, συμβαίνει τοὐναντίον εἶναι τὸ ἄπειρον ἢ ὡς βούλονταί τινες. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἄπειρον εἶναι λέγουσιν, οὗ μηδέν ἐστιν ἔξω λαβεῖν, ἡμεῖς δὲ οὗ πάντως ἔστι τι λαβεῖν ἔξω. καὶ γὰρ κατὰ τὴν διαίρεσιν δεῖ τι εἶναι πάντως τὸ διαιρεθησόμενον καὶ κατὰ τὴν πρόσθεσιν τὸ προστεθησόμενον. καὶ μή τις ἡμᾶς ἀπεμφαίνοντα λέγειν οἰέσθω ἄπειρον λέγοντας, οὗ πάντως ἔστιν ἔξω τι λαβεῖν. οἶδε γὰρ καὶ ἡ συνήθεια τὸ τοιοῦτον ὄνομα, εἴπερ ἀπείρους λέγουσι δακτυλίους τοὺς σφενδόνην μὴ ἔχοντας, διότι ἔστι τι ἀεὶ λαβεῖν ἔξω τοῦ λαμβανομένου. καὶ τοῦτο μὲν ὅμοιον ἔχει τῷ ἀπείρῳ ὁ κρικωτὸς δακτύλιος ἤτοι ὁ κύκλος, ὡς ὕστερον ὀνομάσει· διαφέρει δὲ καθόσον ἐπὶ τοῦ κύκλου, κἂν ἀεί τι ἕτερον λαμβάνωμεν, ἀλλὰ καὶ πάλιν τὸ αὐτὸ κατὰ τὴν περιστροφήν, ἐπὶ δὲ τοῦ ἀπείρου ἀεὶ μὲν ἕτερον, οὐδέποτε δὲ τὸ αὐτό. οἷον γὰρ κατ᾽ εὐθεῖάν ἐστιν ἡ τοιαύτη ἀπειρία καὶ οὐ κατὰ ἀνακύκλωσιν ὡς ἐπὶ τῶν κύκλων, ὧν αἱ στροφαὶ καὶ ὑπ᾽ ἀριθμὸν πίπτουσι διὰ τὸ πάλιν ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἄρχεσθαι, καὶ οὐ κυρίως ἔχουσι τὸ ἄπειρον, ἀλλὰ κα θ ᾽ ὁμοιότητα μόνον τιν ά, καθόσον ἀεί τι ἔξω ἐν ἑκατέρῳ. τῷ δὲ ἀπείρῳ προσεῖναι δεῖ καὶ τὸ μηδέποτε τὸ αὐτὸ λαμβάνεσθαι, ὥστε καλῶς ὁριζόμενοι λέγομεν οὐχὶ οὗ μηδὲν ἔστιν ἔξω λαβεῖν, ἀλλ᾽ οὗ κατὰ τὸ ποσὸν λαμβάνουσιν ἀεί τί ἐστιν ἔξ ω. καὶ δῆλον ὅτι κατὰ τὸ ποσὸν εἰπὼν καὶ τὸ κατὰ τὸ συνεχὲς καὶ τὸ κατὰ τὸ διωρισμένον ἄπειρον περιέλαβε·

ποσὸν γάρ ἐστιν ἑκάτερον. μήποτε δὲ διὰ τοῦ κατὰ τὸ ποσὸν τὴν διαφορὰν τὴν πρὸς τοὺς κύκλους τοῦ κυρίως ἀπείρου ἐνεδείξατο· ἐπὶ μὲν γὰρ τοῦ κύκλου, ὅταν συμπεράναντες αὐτὸν πάλιν ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀρχώμεθα, οὐκ ἔστι τι κατὰ τὸ ποσὸν ἔξω (οὐ γὰρ προστίθεταί τι τῷ κύκλῳ), ἐπὶ δὲ τοῦ κυρίως ἀπείρου ἀεί τι τοῦ εἰλημμένου ποσοῦ ἐστιν ἔξω ἢ ἐπὶ τὸ μεῖζον, ὡς ἐπὶ τῆς προσθέσεως, ἢ ἐπὶ τὸ ἔλαττον, ὡς ἐπὶ τῆς διαιρέσεως, ἔστι δὲ καὶ διαίρεσις ἔξω καὶ πρόσθεσις ἀεὶ τῆς λαμβανομένης. καὶ ἄλλως δὲ τὸ κατὰ τὸ ποσὸν οἰκείως πρόσκειται, διότι οὐ κατὰ τὸ εἶδος, ἀλλὰ κατὰ τὸ ποσόν ἐστιν ἡ προσθήκη· ὡς γὰρ σώματι οὐ προστίθεται, ἀλλ' ὡς τοσῷδε σώματι. [35]

in Ph 9 501 ὁ δὲ Ἀλέξανδρος τὸ κατὰ τὸ ποσὸν καὶ οὕτως ἐξηγεῖται· "ὃ γὰρ ζητοῦμεν, φησί, καὶ περὶ οὗ λέγομεν ἄπειρον, τὸ ἐν ποσῷ ἐστιν· εἰ δὲ τὸ ἐν ποιῷ ἦν, ἐλέγομεν ἄν, οὗ κατὰ τὸ ποιὸν λαμβάνουσιν ἀεί τί ἐστιν ἔξω". μήποτε δὲ τὸ ποιὸν καθὸ μὲν ποιὸν οὐκ ἂν μετέχοι τῆς τοῦ πεπερασμένου καὶ ἀπείρου διαφορᾶς, καθὸ δὲ τοῦ ποσοῦ μετέχει τὸ ποιόν, κατὰ τοῦτο καὶ αὐτὸ πεπερασμένον ἢ ἄπειρον ὁπωσοῦν ἐλέγετο. Δείξας δὲ ὅτι τῷ ἀπείρῳ προσήκει μᾶλλον τὸ οὗ ἀεί τι λαβεῖν ἔστιν ἔξω, δείκνυσιν ἐφεξῆς ὅτι τὸ παρ' ἐκείνων λεγόμενον τὸ οὗ μηδέν ἐστιν ἔξω οὐ προσήκει τῷ ἀπείρῳ, ἀλλὰ μᾶλλον τῷ πεπερασμένῳ, δυνάμει συλλογιζόμενος οὕτως· τὸ οὗ μηδέν ἐστιν ἔξω, τὸ ὅλον ἐστίν· ὅλον γάρ ἐστιν οὗ τῶν μερῶν μηδὲν ἄπεστ ι· τὸ δὲ ὅλον καὶ τὸ τέλειον ἢ ταὐτόν ἐστιν ἢ σύνεγγυς, τὸ δὲ τέλειον τὸ τέλος ἔχον, τὸ δὲ τέλος ἔχον πέρας ἔχει, τὸ δὲ πέρας ἔχον πεπερασμένον ἐστί. καὶ ἔστιν ἡ δεῖξις ἀπὸ τοῦ ὁρισμοῦ, ὃν ἐκεῖνοι μὲν ὡς τοῦ ἀπείρου λαμβάνουσιν, ἡ δὲ χρῆσις τοῦ ὅλου καὶ παντὸς οἶδεν. ὑπομνήσας δὲ ἐκ τῶν καθ' ἕκαστα τῶν τε φυσικῶν καὶ τῶν τεχνικῶν οἷον ἀνθρώπου καὶ κιβωτίου, ὅτι ὅλον ἐστὶν οὗ μηδὲν ἄπεστιν, ἐπήγαγεν, ὅτι ὡς ἐπὶ τῶν καθέκαστα ὅλον ἐστὶν ἕκαστον οὗ μηθὲν τῶν μερῶν ἄπεστιν, οὕτως καὶ ἐπὶ τοῦ κυρίως καὶ ἁπλῶς ὅλου. κυρίως δὲ ὅλον ἐστὶ τὸ ὂν ὅλον· τῶν μὲν γὰρ μερικῶν ὅλων ἕκαστον οὐκ ἔστι κυρίως ὅλον, διότι μέρος ἐστὶ τοῦ ὅλου ὄντος, καὶ τόδε μέν ἐστι, τόδε δὲ οὐκ ἔστι· τὸ δὲ ὂν ὅλον κυρίως ὅλον ἐστίν, ὅτι οὐδενός ἐστι μέρος πάντα ἐν ἑαυτῷ τὰ ὄντα συνειληφός. δύναται δὲ τάχα τὸ κυρίως καὶ ἐπὶ τοῦ καθόλου τοῦ παρ' αὐτῷ λαβεῖν· πρὸς γὰρ τοῦτο μᾶλλον τὸ καθέκαστον ἀντιδιαιρεῖται. εἴτε δὲ οὕτως εἴτε ἐκείνως, ἐπιστῆσαι ἄξιον, ὅτι οὐ τὸ καθέκαστα κυρίως ἐστὶ παρ' αὐτῷ· τοῦτο οὖν κυρίως οὗ μηδὲν ἄπεστι. Καλῶς δὲ τὸ ὅλον καὶ τέλειον ἢ τὸ αὐτὸ πάμπαν ἢ σύνεγγυς τὴν φύσιν εἶπε· καὶ γὰρ τῷ μὲν ὑποκειμένῳ τὸ αὐτό ἐστι, τῷ δὲ λόγῳ διάφορα μέν, σύνεγγυς δὲ ἀλλήλων. τέλειον μὲν γάρ ἐστι τὸ ἀρχὴν καὶ μέσον καὶ τέλος ἔχον, ὅλον δὲ τὸ μετὰ συνοχῆς τούτων θεωρούμενον. συνεχὲς γάρ τι τὸ ὅλον. ὡς ὅταν γε διωρισμένον ᾖ τι πλῆρες, πᾶν λέγεται κυρίως καὶ οὐχὶ ὅλον. καὶ προλαμβάνει μὲν τὸ τέλειον ἔχον τινὰ διορισμὸν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ μέσου καὶ τοῦ τέλους· ἐπιγίνεται δὲ τὸ ὅλον ἐνοειδέστερον ὑπάρχον καὶ συνέχον τὰ ἑαυτοῦ μέρη, ὡς μήτε ἡνῶσθαι τελέως (οὐ γὰρ 〈ἂν〉 ἦν ἔτι μέρη τὰ δι' ἀλλήλων χωροῦντα, ἀλλ' εἴπερ ἄρα στοιχεῖα), μήτε διακεκρίσθαι τελέως (εἴδη γὰρ ἂν ἦν, καὶ οὐχὶ μέρη), ἀλλ' ἐν τῷ διακρίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχειν καὶ εἶναι διακρινόμενα. τὸ οὖν ὅλον ἐν τοῖς μετέχουσι πάντως καὶ τέλειόν ἐστι πρότερον. [35]

in Ph 9 502 οὐ γὰρ οἷόν τέ τι ὅλον γενέσθαι μὴ συμπληρωθὲν πρότερον ἀρχῇ καὶ μέσῳ καὶ τέλει. ὥστε καὶ εἰκότως ἀπὸ τοῦ ὅλου ἡ τοῦ τελείου μετάληψις γέγονεν. εἰ δὲ τὸ ὅλον καὶ τέλειον πεπερασμένον ἐστί, βέλτιον Παρμενίδης Μελίσσου περὶ τοῦ ὄντος ἀπεφήνατο. Μέλισσος μὲν γὰρ ἄπειρον εἰπὼν τὸ ὂν καὶ ὅλον αὐτό φησιν εἶναι. Παρμενίδης δὲ ὅλον λέγων αὐτό, ὡς δηλοῖ τὸ μεσόθεν ἰσοπαλές (τὸ γὰρ ἔχον μέσον καὶ πάντῃ ἴσον ἀπ' αὐτοῦ διεστηκὸς πάντως ἔχει καὶ ἔσχατον), ὅλον οὖν λέγων καὶ πεπερασμένον εἰκότως αὐτό φησιν. ὁ δὲ Μέλισσος τὰ ἀντικείμενα συνάγει. εἰ γὰρ τὸ ἄπειρον ὅλον, τὸ δὲ ὅλον πεπερασμένον, τὸ ἄπειρον ἂν εἴη πεπερασμένον. ὥστε οὐ τὰ συγκλώθεσθαι πεφυκότα συγκλώθει ὁ τὸ ἄπειρον ὅλον καὶ πᾶν

λέγων· ἐπὶ τούτων γὰρ λέγεται ἡ παροιμία. p. 207a18 Ἐπεὶ ἐντεῦθέν γε λαμβάνουσι τὴν σεμνότητα ἕως τοῦ καὶ τὸ ἀόριστον περιέχειν καὶ ὁρίζει ν . Εἰπὼν ὅτι τὸ οὗ μηδέν ἐστιν ἔξω τῷ ὅλῳ προσῆκον ἐπὶ τὸ ἄπειρον μεταφέρουσιν αἴτιον εἶναί φησι τοῦ σεμνύνειν αὐτοὺς τὸ ἄπειρον ὡς πάντα περιέχον τὸ ὡς ὅλον αὐτὸ ἐννοεῖν, διότι τὸν τοῦ ὅλου ὁρισμὸν ἐπ' αὐτὸ μεταφέρουσι. καὶ ἴσως ἔχει τινὰ πρόφασιν ὁ παραλογισμός. ἔχει γάρ τινα ὁμοιότητα τὸ ἄπειρον πρὸς τὸ ὅλον. εἰ δὲ μὴ ἔστιν ὅλον, οὐδ' ἂν τὰ τοῦ ὅλου ἔχοι πλεονεκτήματα. πῶς δὲ ἂν εἴη ὅλον τὸ ἄπειρον, εἴπερ ὅλον μέν ἐστιν οὗ μηδέν ἐστιν ἔξω, ἄπειρον δὲ οὗ ἀεί τι λαβεῖν ἔστιν ἔξω. ἐμφερὲς δὲ εἶναι δοκεῖ τῷ ὅλῳ τὸ ἄπειρον, ὅτι ἔστι φησὶ τὸ ἄπειρον τῆς τοῦ μεγέθους τελειότητος ἡ ὕλ η. σύνθετον γὰρ ὂν τὸ τέλειον καὶ ὅλον μέγεθος ἐξ ὕλης καὶ εἴδους κατὰ μὲν τὴν ὕλην ἔχει τὸ ἄπειρον, κατὰ δὲ τὸ εἶδος πεπέρανται. διότι δὲ δυνάμει ἐστὶν ἡ ὕλη ὅπερ τὸ σύνθετον καὶ ἔχει τινὰ τὸ δυνάμει πρὸς τὸ ἐνεργείᾳ ὁμοιότητα, διὰ τοῦτο τὸ ἄπειρον ὅμοιόν πως εἶναι λέγεται τῷ ὅλῳ, ὅπερ ἦν τὸ σύνθετον. καὶ οὕτως λοιπὸν τὰ τῷ ὅλῳ ὑπάρχοντα τοῦ ἀπείρου κατηγοροῦσι τὸ περιέχειν πάντα καὶ πάντα ἐν ἑαυτῷ ἔχειν. ἄπειρος δὲ ἡ ὕλη, καὶ ὅτι κατὰ τὸν αὐτῆς λόγον ἀόριστος καὶ ἀπεράτωτος τοῦ εἴδους ἐπάγοντος τὸ πέρας καὶ τὸν ὅρον, καὶ ὅτι κατὰ τὴν ὕλην καὶ ἡ ἐπ' ἄπειρον τομὴ τοῦ μεγέθους καὶ ἡ ἐπ' ἄπειρον αὔξησις γίνεται τοῦ εἴδους τοῦ αὐτοῦ μένοντος. εἰ δὲ καὶ ἀεί τί ἐστιν ἔξω τῆς ὕλης τὸ εἶδος, καὶ κατὰ τοῦτο ἄπειρος ἡ ὕλη καθ' αὑτήν, κατὰ δὲ τὸ εἶδος ἔχει τὸ πεπερασμένον καὶ ὅλον εἶναι. ὥστε οὐ περιέχει τὸ ἄπειρον, εἴπερ κατὰ τὴν ὕλην θεωρεῖται, ἀλλὰ περιέχεται μᾶλλον. [35]

in Ph 9 503 τὸ γὰρ περατοῦν περιέχει τὸ περατούμενον καὶ τὸ εἶδος τὴν ὕλην. εἰ δὲ πᾶσα μὲν γνῶσις ὅρος τις οὖσα καὶ περίληψις κατὰ τὸ εἶδος γίνεται, ἡ δὲ ὕλη τῷ ἑαυτῆς λόγῳ οὔτε ἔστιν εἶδος οὔτε ἔχει εἶδος, καὶ ἔστι τὸ ἄπειρον ἡ ὕλη, εἰκότως ἄγνωστον τὸ ἄπειρον λέγεται. καὶ γὰρ καὶ ἐν τοῖς περὶ τῆς ὕλης λόγοις ἐλέγετο, ὅτι κατὰ ἀναλογίαν μόγις ἐστὶν ἡ ὕλη γνωστή. εἰ δὲ τὸ μὲν ἄπειρον κατὰ τὴν ὕλην θεωρεῖται, τὸ δὲ ὅλον κατὰ τὸ σύνθετον, καὶ ἔστι μέρος τοῦ συνθέτου καὶ ὅλου ἡ ὕλη, ὥσπερ ὁ χαλκὸς τοῦ χαλκοῦ ἀνδριάντος, δῆλον ὅτι ἐν μορίου ἂν εἴη λόγῳ τὸ ἄπειρον εἴπερ ἐν ὅλῳ. Δείξας δὲ ὅτι περιέχεται μᾶλλον τὸ ἄπειρον ἧπερ περιέχει καὶ ὅτι ἄγνωστόν ἐστι τῇ αὐτοῦ φύσει, τὴν ἐπιπόλαιον ἐκδοχὴν ἐλέγχει τῶν Πλάτωνος λόγων. τοῦ γὰρ Πλάτωνος ἐν τοῖς Περὶ τἀγαθοῦ λόγοις εἰπόντος τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν τὴν ὕλην, ἣν καὶ ἄπειρον ἔλεγε, καὶ περιέχεσθαι ὑπὸ τοῦ ἀπείρου πάντα τὰ αἰσθητὰ καὶ ἄγνωστα εἶναι διὰ τὸ ἔνυλον καὶ ἄπειρον καὶ ῥευστὴν ἔχειν τὴν φύσιν, ἀκόλουθόν φησι δοκεῖν τῷ τοιούτῳ λόγῳ καὶ ἐν τοῖς νοητοῖς τὸ ἐκεῖ μέγα καὶ μικρόν, ὅπερ ἐστὶν ἡ ἀόριστος δυάς, ἀρχὴ καὶ αὐτὴ οὖσα μετὰ τοῦ ἑνὸς παντὸς ἀριθμοῦ καὶ πάντων τῶν ὄντων· ἀριθμοὶ γὰρ καὶ αἱ ἰδέαι. ἀκόλουθον οὖν τὸ καὶ ἐν τοῖς νοητοῖς ὑπὸ τοῦ ἐκεῖ ἀπείρου καὶ ἀγνώστου περιέχεσθαι καὶ ὁρίζεσθαι τὰ νοητὰ γνωστὰ ὄντα φύσει καὶ ὡρισμένα ἅτε εἴδη ὄντα. αὕτη μὲν ἡ κατὰ τὸ φαινόμενον ἀτοπία τοῦ λόγου. ἐπιστῆσαι δὲ χρὴ ὅτι τὰ μὲν ἔνυλα εἰκότως ὑπὸ τῆς ὕλης καὶ τῆς ὑλικῆς ἀπειρίας λέγει περιέχεσθαι οὐχ ὡς ὁριζούσης αὐτά, ἀλλ' ὡς διὰ πάντων χωρούσης καὶ οἷον εἰδοποιούσης, καὶ τὸ ἄγνωστον τοῖς τῇδε εἰκότως ἡ ὑλικὴ ἀπειρία παρέχεται· τὰ μέντοι νοητὰ ἄυλα ὄντα καὶ καθαρὰ εἴδη ὑπὸ τῆς ἐκεῖ ἀύλου ἀπειρίας περιέχεται τὴν διάκρισιν τῶν εἰδῶν ἐργαζομένης κατὰ τὴν δυάδα καὶ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐν ὑπεροχῇ καὶ ἐλλείψει παρεχομένης διὰ τῆς ἐκεῖ τάξεως καὶ τὸ τῆς δυνάμεως ἀνέκλειπτον. καὶ οὐκ ἂν εἴη κατ' ἐκείνην τὴν περιοχὴν ἄγνωστα. καὶ γὰρ καὶ τὸ ἐνταῦθα ἄπειρον ὡς ὑλικὸν ἄγνωστα τὰ τῇδε ἐποίει, ἐκεῖνο δὲ ὑπὸ τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ πέρατος κρατούμενον ὁ πλοῦτος καὶ ἡ γονιμότης τῶν εἰδῶν ἐστιν. εἰ δὲ κατὰ τὴν ἐκεῖ ἀπειρίαν ἡ εἰς τὸ ὂν καὶ τὴν νοητὴν ἕνωσιν ἀνάχυσις γίνεται τῶν ἐκεῖ εἰδῶν, οὐδὲν θαυμαστὸν κατὰ ταύτην καὶ τὴν γνωστὴν ὑπερδραμεῖν φύσιν τὰ εἴδη. τὸ γὰρ γνωστὸν πρὸς τοῦ πέρατος μᾶλλόν ἐστι, τὸ δὲ ἄγνωστον καὶ ἀπόρρητον πρὸς τῆς ἀπειρίας. p. [35]

in Ph 9 504

207a33 Κατὰ λόγον δὲ συμβαίνει καὶ τὸ κατὰ πρόσθεσιν ἕως τοῦ περιέχει δὲ τὸ εἶδο ς . Δείξας ὅτι οὐ περιέχει τὸ ἄπειρον ἀλλὰ περιέχεται ἐν τοῖς μεγέθεσιν αἴτιον τοῦτό φησι τοῦ ἐν τῷ ἀπείρῳ ἀνομοίου, διότι τὸ μὲν ἐπὶ τὴν πρόσθεσιν οὐκ ἔστιν ἄπειρον οὕτως ὥστε παντὸς ὑπερβάλλειν μεγέθους, τὸ δὲ ἐπὶ τὴν διαίρεσίν ἐστιν ὥστε παντὸς ἐλλείπειν. τούτου δὲ αἴτιον τὸ περιέχεσθαι μὲν τὴν ὕλην ἐντὸς ἄπειρον οὖσαν καὶ τῆς ἀπειρίας αἰτίαν, περιέχειν δὲ τὸ εἶδος. διὸ μικρότερον μὲν ποιεῖν ἐπ’ ἄπειρον βουλομένοις δίδωσι τὴν χορηγίαν ἐνυπάρχουσα κατὰ τὴν ἀπειρίαν ἡ ὕλη. διὰ ταύτην δὲ καὶ ἡ ἀπὸ τῶν διαιρεμάτων πρόσθεσις ἐπ’ ἄπειρον γίνεται, τὸν δὲ τοῦ εἴδους περιορισμὸν πέρατος ὄντος ὑπερπεσεῖν ἀδύνατον. ἢ οὕτω γε καὶ τὸ εἶδος αὔξεσθαι συμβήσεται· οὐ γίνεται δὲ τὸ εἶδος οὔτε μεῖζον οὔτε ἔλαττον. εἰ μὲν γὰρ ἦν τὸ ἄπειρον κατὰ πρόσθεσιν οὕτως ὥστε παντὸς ὑπερβάλλειν, ἦν ἂν τὸ ἄπειρον κατὰ τὸ περιέχον καὶ ὁρίζον καὶ περατοῦν (ἡ γὰρ προσθήκη κατὰ τοῦτο)· τὸ δὲ περατοῦν ἐστι τὸ εἶδος. καὶ ἦν ἂν οὕτως κατὰ τὸ εἶδος ἡ ἀπειρία. τοῦτο δὲ ἄτοπον· πέρατος γὰρ ἀλλ’ οὐκ ἀπειρίας αἴτιον τὸ εἶδος, ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ τὴν διαίρεσιν ἡ ἀπειρία, οὐδὲν ἄτοπον. ἡ γὰρ ὕλη τὸ ἄπειρον οὖσα περιέχεται, καὶ ἡ διαίρεσις καὶ ἡ κατὰ τὴν διαίρεσιν πρόσθεσις κατὰ τὸ περιεχόμενον γίνεται. δόξει δὲ τὴν ὕλην κατὰ τὸν αὐτῆς λόγον μέγεθος ποιεῖν, εἴ γε ἡ διαίρεσις κατ’ αὐτήν. ἢ οὐ τὴν ὕλην διαιρεῖσθαι λέγοι ἄν, ἀλλὰ τὸ μέγεθος κατὰ τὴν ὕλην, ἥτις ἐστὶ τὸ ἐν αὐτῷ ἄπειρον. p. 207b1 Εὐλόγως δὲ καὶ τὸ ἐν μὲν τῷ ἀριθμῷ ἕως τοῦ ὥσπερ καὶ ὁ χρόνος καὶ ὁ ἀριθμὸς τοῦ χρόνο υ . Εἰπὼν τὴν αἰτίαν τῆς ἐν τῷ μεγέθει κατὰ τὴν ἀπειρίαν διαφορᾶς, καθ’ ἣν ἐπὶ μὲν τὸ ἔλαττον ἔστιν ἀεὶ τοῦ ληφθέντος ὑπερβάλλειν, ἐπὶ δὲ τὸ μεῖζον οὐκ ἔστι, νῦν τὴν αἰτίαν παραδίδωσι τῆς ἐν τῇ ἀπειρίᾳ διαφορᾶς τοῦ τε ἀριθμοῦ καὶ τοῦ μεγέθους, διὰ τί ἐν μὲν τῷ ἀριθμῷ ἐπὶ τὸ ἔλαττον οὐκ ἔστιν ἐπ’ ἄπειρον προϊέναι (καταλήγομεν γὰρ εἰς πέρας τὴν μονάδα), ἐπὶ δὲ τὸ πλέον ἔστι (τὸν γὰρ προτιθέμενον πάντα ἀριθμὸν ἔστιν αὐξῆσαι)· ἐπὶ δὲ τῶν μεγεθῶν τοὐναντίον ἐπὶ μὲν τὸ ἔλαττον ἔστι παντὸς ὑπερβάλλειν μεγέθους, ἐπὶ δὲ τὸ μεῖζον οὐκ ἔστι. καὶ πρώτην ἀποδίδωσιν τὴν αἰτίαν τοῦ μὴ ἐπ’ ἄπειρον προϊέναι τὴν τοῦ ἀριθμοῦ διαίρεσιν. αὕτη δέ ἐστι τὸ τὸν ἀριθμὸν ἐκ πλειόνων ἑνῶν συγκεῖσθαι, τὸ δὲ ἐξ ἑνῶν συγκείμενον εἰς ἕνα καὶ διαιρεῖσθαι, τὸ δὲ ἓν καθὸ ἓν ἀδιαίρετον ὑπάρχειν. [35]

in Ph 9 505 πῶς οὖν οἷόν τε ἐπ’ ἄπειρον γίνεσθαι τὴν διαίρεσιν; ἐλθόντες γὰρ εἰς τὰς ἑνάδας ἀδιαιρέτους οὔσας ἱστάμεθα. καὶ ὅτι μὲν ἐξ ὧν σύγκειται ἕκαστον πρώτων, εἰς ταῦτα διαιρεῖται ἔσχατα, καὶ ἤδη εἴρηται καὶ προφανές ἐστιν. ὅτι δὲ τὸ ἓν ἀδιαίρετόν ἐστιν, ὑπέμνησε διὰ τοῦ οἷον ἄνθρωπος εἷς ἄνθρωπος καὶ οὐ πολλο ί. καθὸ γὰρ ἄνθρωπος, ἀδιαίρετος· εἰς ἀνθρώπους γὰρ ἂν διῃρεῖτο. ἡ γὰρ εἰς κεφαλὴν καὶ χεῖρας καὶ πόδας διαίρεσις οὐχ ὡς ἀνθρώπου ἐστὶν, ἀλλ’ ὡς ἐκ μορίων συγκειμένου. τὸ δέ γε ἓν εἶδος ὂν ὥρισται, τὸ δὲ ὡρισμένον ὂν καθὸ ὥρισται ἀδιαίρετόν ἐστιν. ἀμέλει καὶ τῶν ἀριθμῶν ἕκαστος κατὰ τὸ ἑαυτοῦ εἶδος εἷς ὢν ἀδιαίρετός ἐστι, διαιρεῖται δὲ κατὰ τὰς ἐνυπαρχούσας ἑνάδας οἷον ὕλης λόγον ἐχούσας ἐν αὐτῷ. αὕτη δὲ ἡ ἑνὰς ἢ μονὰς οὐκ ἔχουσα ὕλην οὐδὲ ἄλλο τι οὖσα ἢ εἶδος ἀδιαίρετός ἐστιν. ὅλως δὲ εἰ διαιροῖτο τὸ ἕν, εἰς τί ἂν διαιρεθείη; ἢ πάντως εἰς ἡμίση. ἀλλὰ καὶ τούτων ἕκαστον ἓν καὶ οὐδὲ ἔλαττον τοῦ ἐξ ἀρχῆς· τὸ γὰρ ἓν ἦν τὸ ἐν ἀριθμῷ ἐλάχιστον. πῶς οὖν ἂν διαιρεθείη; ὅτι δὲ ὁ ἀριθμὸς ἐξ ἑνῶν σύγκειται, ὑπέμνησε διὰ τοῦ ὁ δὲ ἀριθμὸς ἔστιν ἕνα πλείω καὶ ποσὰ ἄττα · τὰ γὰρ τρία καὶ δύο παρώνυμα ὀνόματά ἐστι ν. εἰ οὖν ὁ ἀριθμὸς μηδὲν ἄλλο ἐστὶν εἰ μὴ πλείονα ἕνα, ἄτινα ποσά τινά ἐστι, καὶ ἕκαστος τῶν ἀριθμῶν ἐκ τῶν ἐν ἑαυτῷ μονάδων ὠνόμασται (δύο γὰρ τὰ ἐκ δυεῖν μονάδων καὶ τρία τὰ ἐκ τριῶν), δῆλον ὅτι ἐκ τούτων σύγκειται ὁ ἀριθμός. εἰ οὖν ἀδιαίρετος ἡ μονὰς καὶ σύγκειται ἐκ μονάδων ὁ ἀριθμός, ἐξ ὧν δὲ σύγκειται εἰς ταῦτα καὶ διαιρεῖται, ἀνάγκη στῆναι ἐπὶ τὸ ἀδιαίρετον, τουτέστιν ἐπὶ τὸ ἐλάχιστον καὶ τὴν μονάδα. Εἰπὼν δὲ τὴν αἰτίαν τῆς ἐπὶ τὸ ἀδιαίρετον στάσεως ἐπάγει λοιπὸν τὴν αἰτίαν τῆς ἐπὶ τὸ πλέον ἐν τοῖς ἀριθμοῖς ἐπ’ ἄπειρον προκοπῆς λέγων τοῦτο τὸ ἐπ’ ἄπειρον ἀπὸ τοῦ ἐν τοῖς μεγέθεσι γίνεσθαι.

τῷ γὰρ ἐκεῖνα ἐπ᾽ ἄπειρον τέμνεσθαι διὰ τὴν περιεχομένην ἐν αὐτοῖς τῆς ὕλης ἀπειρίαν, τούτῳ καὶ ἡ ἐν τοῖς ἀριθμοῖς ἐπ᾽ ἄπειρον αὔξησις γίνεται. καὶ ἔστιν ἀμφοτέροις παρὰ τῆς ὕλης τὸ ἄπειρον. διὸ καὶ αὐτὸς ἐπήγαγεν ἀλ λ ᾽ οὐ χωριστὸς οὗτος ὁ ἀριθμό ς. ἀλλ᾽ ἔνυλος δηλονότι, ὡς διὰ τὴν ὕλην καὶ ἐπὶ τούτου τῆς ἀπειρίας συμβαινούσης. ἀλλ᾽ ἡ ἀπὸ τῶν ἐπ᾽ ἄπειρον γινομένων διαιρεμάτων τοῦ μεγέθους πρόσθεσις μεγέθους ἐστὶν ἐπ᾽ ἄπειρον αὔξησις καὶ οὐκ ἀριθμοῦ· εἰ οὖν τὸν μοναδικὸν ἀριθμὸν λάβοιμεν μὴ προσποιούμενοι μέγεθος, ἆρα οὐκ ἀνάγκη καὶ ἐπὶ τούτου παντὶ τῷ λαμβανομένῳ τοιούτῳ δυνατὸν εἶναι προσθεῖναι μονάδα; ὅλως δὲ ἡ ἀεὶ γινομένη πρόσθεσις ἐπὶ τοῦ τῶν ἀνθρώπων ἢ τῶν ἄλλων τῶν ἐν γενέσει ἀριθμοῦ ἀπὸ ποίας προστίθεται διαιρέσεως; ὁ δὲ ἀριθμὸς τῆς οὐρανίας κινήσεως καὶ τοῦ χρόνου ἀπὸ ποίας προσγινομένης διαιρέσεως αὔξεται; μήποτε οὖν οὐ παντὸς ἀριθμοῦ τὴν ἐπ᾽ ἄπειρον αὔξησιν ἀπὸ τῆς τοῦ μεγέθους διαιρέσεως γίνεσθαί φησιν, ἀλλὰ τοῦ ἐν ὑποστάσει ὄντος καὶ ὑπομένοντος. [35]

in Ph 9 506 πῶς γὰρ οἷόν τε αὔξεσθαι ἢ πρόσθεσιν δέχεσθαί τινα τὸ μὴ ὑφεστὼς μηδὲ ὑπομένον; ὥστε οὐδὲ τὸν μοναδικὸν ἀριθμὸν αὔξεσθαι ῥητέον (ἐν ἐπινοίᾳ γὰρ οὗτος μόνῃ τὸ εἶναι ἔχει) οὔτε τὸν τῶν ἀνθρώπων ἢ τῆς κινήσεως ἢ τοῦ χρόνου ἢ ὅλως τῶν γινομένων καὶ φθειρομένων. οἱ γὰρ τούτων ἀριθμοὶ ἐν τῷ φθείρεσθαι τὰ πρότερα τὸ εἶναι ἔχουσι. καὶ οὐχ ὑπομένει τὰ πρότερα, ὥστε προστίθεσθαι τὰ ἐφεξῆς καὶ τὸν ἐξ ἀρχῆς ἀριθμὸν αὔξεσθαι, πλὴν εἰ μὴ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ φαντασίᾳ οὐδὲ αὐτῇ ὑπομενούσῃ, ἀλλὰ μόνως ἂν τοῦτο συμβαίνοι ἐπὶ τῆς τῶν ἐκ τοῦ μεγέθους διαιρεμάτων προσθέσεως, ποτὲ μὲν ὡς μεγεθῶν, ποτὲ δὲ ὡς μονάδων λαμβανομένων, καὶ διὰ τοῦτο ποτὲ μὲν ὡς μέγεθος ἐπ᾽ ἄπειρον αὐξανόντων, ποτὲ δὲ ὡς ἀριθμόν. τοῦτο δέ ἐστι τὸ ἐνεργείᾳ μηδέποτε τὸ ἄπειρον ἀπολαβεῖν μήτε τὸ μέγεθος μήτε τὸν ἀριθμόν, δυνάμει δὲ ἐνυπάρχειν τὸ δύνασθαι ἐπ᾽ ἄπειρον ἀεὶ προχωρεῖν διὰ τὸ δυνάμει καὶ τὸ ἄπειρον τῆς ἐνυπαρχούσης ὕλης, δι᾽ ἣν καὶ ἐν τῇ προσθέσει τῶν ἐνύλων ἀριθμῶν τὸ ἐπ᾽ ἄπειρον ὑφέστηκεν. ἔοικε δὲ καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἐνδείκνυσθαι τὴν ὑπ᾽ ἐμοῦ ῥηθεῖσαν λύσιν διὰ τοῦ ἀεὶ μὲν ὑπερβάλλειν τὰ λαμβανόμενα παντὸς ὡρισμένου πλήθου ς . ἀλ λ ᾽ οὐ χωριστὸς οὗτος ὁ ἀριθμό ς . ἀλ λ ᾽ οὐδὲ μένει ἡ ἀπειρί α , ἀλ λ ᾽ ἀεὶ γίνεται ὥσπερ καὶ ὁ χρόνος καὶ ὁ ἀριθμὸς τοῦ χρόνο υ. λέγει γὰρ ὅτι κἂν ἀεὶ ὑπερβάλλῃ τὰ λαμβανόμενα παντὸς ὡρισμένου πλήθους, ἀλλ᾽ οὐκ ἐπὶ χωριστοῦ τινος ἀριθμοῦ καὶ ἐν ἐπινοίᾳ κειμένου τοῦτο θεατέον, ἀλλ᾽ ἐπὶ τοῦ σωματικοῦ, ἐφ᾽ οὗ καὶ ἡ διαίρεσις ἡ τῆς προσθέσεως αἰτία τοῖς ὑπομένουσι διὰ τὴν ὕλην ἔχει τὸ ἐπ᾽ ἄπειρον. οὐ γὰρ ἔστηκεν ἡ ἀπειρία, ἀλλ᾽ ὡς ἐπὶ τῆς κινήσεως καὶ τοῦ χρόνου καὶ τοῦ ταῦτα μετροῦντος ἀριθμοῦ οὐ μένει ἡ ἀπειρία ἀλλ᾽ ἀεὶ γίνεται, πλὴν ὅτι ἐπὶ μὲν τῆς ἐκ τῶν διαιρεμάτων προσθέσεως ὑπομένον τὸ πρότερον δέχεται τὸ ἐπιόν, κἂν τὸ ἄπειρον καὶ ἐπὶ ταύτης οὐχ ὑπομένῃ, ἀλλ᾽ ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχῃ, ὡς καὶ ἐπὶ κινήσεως καὶ χρόνου καὶ τοῦ μοναδικοῦ ἀριθμοῦ. διάφορον δὲ ἔχει ταῦτα τὸ γίνεσθαι τὸ ἄπειρον τοῦ πρώτου φθειρομένου καὶ μηδὲ πρόσθεσιν δεχομένου. ἀλλὰ τί καὶ τούτοις αἴτιόν ἐστι τῆς ἐπ᾽ ἄπειρον προόδου ὥσπερ τοῖς ὑπομένουσι τὰ τῶν μεγεθῶν ἔνυλα διαιρέματα; ἢ τὸ ἀεὶ ἐνυπάρχον δυνάμει, ὑλικὸν καὶ αὐτὸ ὄν, τὸ ἀεὶ δύνασθαι παρέχεται, ἀριθμὸς δὲ χρόνου τὸ πρότερον καὶ ὕστερον, ὃ ἐπ᾽ ἄπειρον λαμβάνεται τῷ ἄλλο καὶ ἄλλο γίνεσθαι. ἀριθμὸν δὲ χρόνου λέγει, καθ᾽ ὃν καὶ ἀριθμεῖ καὶ ἀριθμεῖται ὁ χρόνος. [35]

in Ph 9 507 p. 207b15 Ἐπὶ δὲ τῶν μεγεθῶν τοὐναντίον ἐστίν ἕως τοῦ εἴη γὰρ ἄν τι τοῦ οὐρανοῦ μεῖζο ν . Τοῦ ἐν τοῖς μεγέθεσιν ἐπὶ μὲν τὴν διαίρεσιν εἶναι τὸ ἄπειρον, ἐπὶ δὲ τὴν πρόσθεσιν μὴ εἶναι, πρότερον μὲν ἀπεδίδου αἰτίαν τὸ τὴν μὲν ὕλην τὸ ἄπειρον οὖσαν καὶ ἐντὸς περιεχομένην χώραν διδόναι τῇ ἐπὶ τὸ ἔλαττον ἐπ᾽ ἄπειρον προόδῳ, τὸ δὲ εἶδος πέρας ὂν καὶ ἐκτὸς περιέχον μὴ δέχεσθαι τὴν ἐπ᾽ ἄπειρον πρόσθεσιν, νῦν δὲ τοῦ μὲν ἐπὶ τὸ ἔλαττον ἀεὶ προχωρεῖν τὸ συγκεῖσθαι μὲν ἐκ συνεχῶν τὸ συνεχὲς καὶ ἐκ μεγεθῶν τὸ μέγεθος, διαιρεῖσθαι δὲ πᾶν εἰς

ἐκεῖνο ἐξ οὗ σύγκειται. μέρη γὰρ ἔχον τὸ μέγεθος μεγέθη τὴν διαίρεσιν καὶ τομὴν εἰς ταῦτα ὑπομένει ὥσπερ τὴν ἀνάλυσιν εἰς τὰ στοιχεῖα. κοινὸν δὲ ἐπ' ἀμφοῖν τὸ ἐξ ὧν σύγκειταί τι εἰς ταῦτα καὶ διαιρεῖσθαι· ἀλλ' εἰ μὲν τεμνόμενον, εἰς τὰ μέρη πάντως ἡ τομή, εἰ δὲ ἀναλυόμενον, εἰς τὰ στοιχεῖα ἡ ἀνάλυσις γίνεται. ὅτι δὲ ἐκ μεγεθῶν τὸ μέγεθος ἐν τῷ ἕκτῳ βιβλίῳ δείξει διὰ τοῦ ἢ ἐξ ἀμερῶν ἢ ἐκ μεριστῶν εἶναι, τὰ δὲ ἀμερῆ συντιθέμενα διάστασιν μὴ ποιεῖν. τοῦ δὲ μὴ ἐπ' ἄπειρον αὔξεσθαι τὸ μέγεθος αἴτιόν φησιν εἶναι τὸ προχωροῦσιν ἡμῖν ἐπὶ τὸ μεῖζον τὸ ὅλον ὑπαντᾶν καὶ τὸ πᾶν, ὅπερ ἐστὶν ὡρισμένον, ὥσπερ ἐν τοῖς ἀριθμοῖς ἐπὶ τὸ ἔλαττον προχωροῦσιν ὑπαντήσασα ἡ ἑνὰς ὡρισμένη οὖσα ἵστησι τὴν ἐπ' ἄπειρον πρόοδον. εἰ δὲ ἦν δυνατὸν προστιθέναι παντὶ σώματι, οὐδὲν ἂν ἦν πᾶν οὐδὲ ὅλον, ἀλλ' οἷον οἱ φυσιολόγοι λέγουσιν αἰσθητόν τι σῶμα ἄπειρον ἐνεργείᾳ, ὅπερ δέδεικται μὴ ὄν. εἰ δὲ ἦν ἐπ' ἄπειρον πᾶν μέγεθος αὔξεσθαι δυνάμενον, ὥστε δυνάμει εἶναι τὸ ἀεὶ ὑπερβάλλον, ἦν ἂν καὶ ἐνεργείᾳ τοσοῦτον· ὅσον γὰρ ἐνδέχεται δυνάμει εἶνα ι , καὶ ἐνεργείᾳ ἐνδέχεται · ὥστε ἐπειδὴ ἄπειρον οὐδέν ἐστιν ἐνεργείᾳ μέγεθος αἰσθητὸν ὡς δέδεικται, οὐ δ ' ἐπ' ἄπειρον προϊόντας ἐνδέχεται παντὸς ὑπερβάλλειν ὡρισμένου μεγέθους, ἵνα μηδὲν ᾖ ἐνεργείᾳ τοῦ κόσμου μεῖζον, ὅσπερ ἐστὶ τὸ ὅλον καὶ πᾶν μέγεθος οὐ κατὰ Πλάτωνα μόνον ἀλλὰ καὶ κατὰ Ἀριστοτέλην. καλοῦσι δὲ ἄμφω καὶ τὸν ὅλον κόσμον οὐρανὸν ἢ ἐκ τοῦ ἐν αὐτῷ κυριωτέρου καὶ πλείστου τὸ ὅλον προσαγορεύοντες, ἢ ὅτι τὸ πρὸς τὸν ἑαυτοῦ δημιουργὸν ἐστράφθαι καὶ ὁρᾶν ἄνω, ἀφ' οὗ καὶ οὐρανὸς καλεῖται, οὐ τῷ ἀιδίῳ μόνῳ σώματι ὑπάρχει, ἀλλὰ καὶ τῷ παντὶ κόσμῳ. ὅτι δὲ οὐδέν ἐστιν τοῦ κόσμου μεῖζον μέγεθος οὐδέ τι ἔξω τοῦ οὐρανοῦ, δείξει μὲν ἐν τῇ Περὶ οὐρανοῦ προηγουμένως, δέδεικται δὲ ὡς οἶμαι καὶ ἤδη διὰ τῶν τὸ ἄπειρον μέγεθος ἀναιρούντων λόγων. [35]

in Ph 9 508 εἰ γὰρ ἦν ἔτι τοῦ κόσμου μεῖζον ἀόριστον λοιπὸν ὑπάρχον, ἄπειρον ἂν ἦν. Ἀλλὰ πῶς φησιν ὅσον γὰρ ἐνδέχεται δυνάμει εἶνα ι , καὶ ἐνεργείᾳ ἐνδέχεται τοσοῦτον εἶνα ι; οὐδὲ γὰρ ἐπειδὴ παντὶ ἀριθμῷ δυνατὸν προσθεῖναι, ἤδη καὶ ἐνεργείᾳ ἐστὶν ἄπειρος ἀριθμός, οὐδὲ ἐπειδὴ μὴ ἔστιν ἐνεργείᾳ ἄπειρος ἀριθμός, ἤδη διὰ τοῦτο κωλύεται ἡ ἐπ' ἄπειρον τοῦ ἀριθμοῦ πρόσθεσις· παντὶ γὰρ τῷ λαμβανομένῳ προσθεῖναι δυνατόν. ὥστε φαίη ἄν τις, κἂν ἄπειρον ἐνεργείᾳ μέγεθος μὴ ᾖ, τί κωλύει δυνάμει εἶναι τῷ δύνασθαι ἐπ' ἄπειρον αὔξεσθαι; καὶ γὰρ τὸ ἐν τῇ διαιρέσει δυνάμει τῷ δύνασθαι ἀεί τι λαμβάνειν ἔλαττόν ἐστιν, οὐχ ὅτι ληφθήσεταί ποτε τὸ ἐλάχιστον. τί οὖν κωλύει καὶ τὸ ἐν τῇ προσθέσει δυνάμει οὕτως εἶναι, ὡς δύνασθαί τι ἀεὶ λαμβάνειν μεῖζον, μηδέποτε δὲ καταντᾶν εἰς τὸ μέγιστον; εἰ δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, οὐ χρὴ ἐκ τοῦ μὴ εἶναι ἄπειρον ἐνεργείᾳ μέγεθος αἰσθητὸν ἀναιρεῖν τὴν ἐπ' ἄπειρον πρόσθεσιν. μήποτε οὖν ὥσπερ ἐπὶ τῶν μεγεθῶν, διὰ τοῦτο οὐ δυνατὸν παντὸς ὑπερβάλλειν τοῦ ληφθέντος μεγέθους, ὅτι μὴ ἔστιν ἐνεργείᾳ μέγεθος ἄπειρον αἰσθητόν, οὕτως ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν ἀριθμῶν. καὶ γὰρ ἐπ' ἐκείνων διότι μὴ ἔστιν ἐνεργείᾳ ἄπειρος ἀριθμός, οὐ δυνατὸν παντὸς τοῦ δοθέντος ὑπερβάλλειν πλὴν τῇ ἐπινοίᾳ. αὕτη δὲ ὅτι κενεμβατεῖ πολλάκις μετ' ὀλίγον δειχθήσεται. πῶς οὖν ἀντιπεπονθέναι κατὰ τοῦτο τὸν ἀριθμὸν ἐλέγομεν τῷ μεγέθει, καθόσον ὁ μὲν ἀριθμὸς ἐπὶ τὸ πλέον ἀεὶ τὸ ἄπειρον ἔχει, τὸ δὲ μέγεθος ἐπὶ τὸ ἔλαττον; ἢ τοῦτο οὐκ ἐπὶ παντός ἐστιν ἀριθμοῦ κατὰ ὑπόστασιν, ἀλλ' ἐπὶ μόνου τοῦ ἐκ τῆς διχοτομίας, τοῦ μεγέθους ἐπ' ἄπειρον αὐξομένου διὰ τὴν τῆς διχοτομίας ἐπ' ἄπειρον πρόοδον. ὥσπερ οὖν ὑπερβάλλειν μὲν παντὸς μεγέθους ἀδύνατον, ἐπειδὴ μὴ ἔστιν αἰσθητὸν μέγεθος ἄπειρον, ἔστι δ' ἐπ' ἄπειρον προστιθέναι μέγεθος μεγέθει τὰ ἀπὸ τῆς διχοτομίας διαιρέματα ἐπ' ἄπειρον γινομένης προστιθέντας ἐπ' ἄπειρον, οὕτως ὑπερβάλλειν μὲν παντὸς ἀριθμοῦ ἀδύνατον πλὴν τῇ ἐπινοίᾳ, ἐπειδὴ μὴ ἔστιν ἐνεργείᾳ ἄπειρος ἀριθμός. μόνῳ δὲ τῷ ἐκ τῆς ἀεὶ γινομένης διχοτομίας ἀριθμῷ προστιθέναι ἀεὶ δυνατὸν κατὰ τὴν ἐνυπάρχουσαν τῆς ὕλης ἀπειρίαν οὐκ ἐπὶ χωριστοῦ ἀριθμοῦ τοῦτο ποιοῦντας, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ τῇ διχοτομίᾳ συμπροϊόντος. καὶ δόξομέν τι λέγειν ἴσως τοῦτο λέγοντες.

τάχα δὲ οὐδὲν λέγομεν, διότι τὸ μὲν μέγεθος κἂν ἐπ᾽ ἄπειρον ἴσχῃ τὴν ἀπὸ τῆς διαιρέσεως προσθήκην, ἀλλ᾽ οὐχ ὑπερβάλλει παντὸς μεγέθους τὸ τὴν προσθήκην δεχόμενον· ἀπὸ γὰρ τῆς διαιρέσεως ἔχει τὴν ἀπειρίαν, ἔνδον δὲ ἐκείνη καὶ οὐκ ἔξω πρόεισιν. ὁ μέντοι ἀριθμὸς ὁ ἐν τῇ διχοτομίᾳ τῇ ἐπ᾽ ἄπειρον γινομένῃ ἐπ᾽ ἄπειρον καὶ αὐτὸς προϊὼν διὰ τί μὴ παντὸς ὑπερβάλλει, καίτοι μὴ ὄντος ἀπείρου ἀριθμοῦ κατ᾽ ἐνέργειαν; πάλιν οὖν ἡμῖν εἰς ταὐτὸν περιελήλυθεν ἡ ἀπειρία, πῶς λέγει διὰ τοῦτο μὴ εἶναι ὑπερβολὴν παντὸς ὡρισμένου μεγέθους, ὅτι μὴ ἔστιν ἐνεργείᾳ μέγεθος αἰσθητὸν ἄπειρον, εἴπερ καὶ μὴ ὄντος ἐνεργείᾳ ἀπείρου ἀριθμοῦ τὸν ἀπὸ τῆς ἐπ᾽ ἄπειρον γινομένης διχοτομίας ἀνάγκη παντὸς ὑπερβάλλειν ἀριθμοῦ. [35]

in Ph 9 509 μήποτε οὖν ἐπὶ μὲν τοῦ μεγέθους ἀδύνατον ἦν παντὸς ὑπερβολὴν εἶναι ὡρισμένου μεγέθους, εἰ μὴ ἦν μέγεθος ἄπειρον· τὸ γὰρ ὡρισμένον πᾶν πεπερασμένον. εἰ οὖν τοῦ μεγίστου τῶν ὡρισμένων μεῖζον ἦν λαβεῖν, ἀόριστον ἀνάγκη καὶ ἄπειρον εἶναι τὸ λαμβανόμενον. ἐπὶ δὲ τῆς τοῦ ἀριθμοῦ προσθέσεως καὶ μὴ ὄντος ἀπείρου ἀριθμοῦ ἀνάγκη τὴν ἐκ τῆς διχοτομίας πρόσθεσιν ἐπ᾽ ἄπειρον γίνεσθαι καὶ παντὸς τοῦ λαμβανομένου ἀριθμοῦ εἶναι πλείονα, ἐπειδὴ καὶ ἡ διχοτομία ἐπ᾽ ἄπειρον γίνεται μηδέποτε καταντῶσα εἰς τὸ ἐλάχιστον, ὥσπερ ἡ τῶν μεγεθῶν αὔξησις καταντᾷ εἰς τὸ μέγιστον τὸ ὅλον καὶ τὸ πᾶν. τί οὖν οὐχὶ καὶ ἐπὶ τούτου ἀληθές, ὅτι ὡρισμένος πᾶς ἀριθμὸς πεπερασμένος ἐστίν; εἰ οὖν τοῦ μεγίστου ὡρισμένου καὶ πεπερασμένου μείζονα θελήσαιμεν λαβεῖν, ἀνάγκη εἰς ἄπειρον ἐκπεσεῖν. τοῦ γὰρ μεγίστου ὡρισμένου καὶ πεπερασμένου μείζων ὁ ἄπειρός ἐστιν. ὥστε οὐκ ἐνδέχεται οὐδὲ ἀριθμοῦ παντὸς ὡρισμένου ὑπερβολὴν εἶναι, εἰ μὴ ἔστιν ἄπειρος ἀριθμός. πῶς οὖν ἡ ἐπ᾽ ἄπειρον τοῦ ἀριθμοῦ πρόσθεσις, πῶς δὲ ἡ ἐπ᾽ ἄπειρον τοῦ μεγέθους διαίρεσις, εἰ μὴ ἔστι μέγεθος ἐλάχιστον, εἰ ἀληθὲς τὸ ῥηθέν, ὅτι ὅσον ἐνδέχεται δυνάμει εἶνα ι , καὶ ἐνεργείᾳ ἐνδέχεται τοσοῦτον εἶνα ι; p. 207b21 Τὸ δὲ ἄπειρον οὐ ταὐτὸν ἕως τοῦ ὅτι πᾶν μέγεθος εἰς μεγέθη διαιρετό ν . Εἰπὼν τὸ ἄπειρον ἐν πλείοσιν εἶναι (καὶ γὰρ καὶ ἐν μεγέθει καὶ ἐν ἀριθμῷ καὶ ἐν κινήσει καὶ ἐν χρόνῳ καὶ ἐν πᾶσι κατὰ τὸ ἐπ᾽ ἄπειρον) ἐφιστάνει καλῶς, ὅτι τὸ ἄπειρον ὑπάρχον συνεχέσι τῷ μεγέθει καὶ τῇ κινήσει καὶ τῷ χρόνῳ οὐχ ὡς τὸ αὐτὸ ὑπάρχει οὐδ᾽ ὡς μία τις φύσις καὶ γένος ἓν κατὰ πάντων τῶν εἰρημένων. οὐ γὰρ ἐπ᾽ ἴσης αὐτῶν κατηγορεῖται, ὅπερ προσήκει τοῖς γένεσιν, ἀλλὰ τοῦ μὲν προτέρου, τοῦ δὲ ὑστέρου. ἐπειδὴ γὰρ κατὰ τὸ συνεχὲς ὑπάρχει τούτοις τὸ ἄπειρον, διότι τὸ συνεχές ἐστι τὸ ἐπ᾽ ἄπειρον διαιρετόν, πρώτως δὲ συνεχὲς τὸ μέγεθος, καὶ πρώτως τοῦτο διαιρεῖται εἰς μεγέθη ἅτε καὶ ἐκ μεγεθῶν συγκείμενον, καὶ διὰ τοῦτο διαιρεῖται ἐπ᾽ ἄπειρον. διὰ δὲ τὸ μέγεθος ἡ κίνησις ἔχει τὸ συνεχές· τῷ γὰρ ἐπὶ συνεχοῦς γίνεσθαι τοῦ μεγέθους συνεχὴς καὶ αὐτὴ καὶ ἐπ᾽ ἄπειρον διαιρετή. διὰ δὲ τὴν κίνησιν ὁ χρόνος· κινήσεως γάρ τί ἐστιν· ἀριθμὸς γὰρ κινήσεως ὁ χρόνος. ὥστε οὐκ ἐπ᾽ ἴσης οὐδὲ ὡς γένος κατηγορεῖται, ἀλλ᾽ ἀεὶ τοῦ δευτέρου διὰ τὸ πρότερον, καὶ διὰ τοῦτο πρότερον καὶ ὕστερον. [35]

in Ph 9 510 ἡ δὲ ὡς προτέρου καὶ ὑστέρου κατηγορία ἔστι μὲν καὶ ἐν τοῖς ὁμωνύμοις (οὕτως γὰρ ὁμώνυμος ὁ ἔγγονος εἰ τύχοι τῷ πάππῳ), ἔστι δὲ καὶ ἐν τοῖς ἀφ᾽ ἑνός. καὶ τοιαύτη μᾶλλόν ἐστιν ἡ τοῦ ἀπείρου κατηγορία. ὅτι δὲ παρὰ τοῦ μεγέθους τῇ κινήσει τὸ συνεχές, νῦν μὲν ὑπέμνησε βραχέως εἰπὼν κίνησις μὲν ὅτι τὸ μέγεθος ἐ φ ᾽ οὗ κινεῖται ἢ ἀλλοιοῦται ἢ αὐξάνετα ι , τὸ ἐ φ ᾽ οὗ κινεῖται ἀντὶ τῆς τοπικῆς κινήσεως παραλαβὼν καὶ διὰ τῶν κατ᾽ εἶδος κινήσεων ὑπομιμνήσκων, ὅτι πᾶσαι αἱ κινήσεις μεγεθῶν εἰσι καὶ ἐν μεγέθεσι καὶ τὸ συνεχὲς ἔχουσι διὰ τὰ μεγέθη. ἀλλὰ νῦν μέν, ὅπερ εἶπον, βραχέως ὑπέμνησε τοῦτο, προϊὼν δὲ καὶ ὅτι τὸ μέγεθος πρώτως ὂν συνεχὲς εἰς μεγέθη διαιρεῖται, ἅτε ἐκ μεγεθῶν συγκείμενον. καὶ διὰ τοῦτο πρῶτον ἔχει τὴν ἐπ᾽ ἄπειρον διαίρεσιν, διὰ δὲ τὸ μέγεθος ἡ κίνησις, καὶ διὰ τὴν κίνησιν ὁ χρόνος. τὸ δὲ τί ἐστι περὶ μὲν κινήσεως εἴρηται, περὶ δὲ χρόνου καὶ μεγέθους ῥηθήσεται. p. 207b27 Οὐκ ἀφαιρεῖται δὲ ὁ λόγος ἕως 〈τοῦ〉 τὸ δὲ εἶναι ἐν τοῖς οὖσιν ἔσται μεγέθεσι ν . Ἐπιστήμονος ἀνδρός ἐστι τὸ μὴ δι᾽ ὧν εἰσηγεῖται ἀναιρεῖσθαί τι τῶν τοῖς σοφοῖς τετιμημένων. ἐπειδὴ οὖν

τετίμηται μὲν γεωμετρία δικαίως, τὰ δὲ ἐν αὐτῇ θεωρήματα δεικνύουσιν οἱ γεωμέτραι, ὡς ὄντος ἀπείρου μεγέθους ἀδιεξιτήτου ἐπὶ τὴν αὔξησιν, εἴπερ καὶ ἐν τοῖς αἰτήμασι λαμβάνουσι τὸ πεπερασμένην εὐθεῖαν κατὰ τὸ συνεχὲς ἐπ' εὐθείας ἐκβάλλειν, εἰ δὲ τοῦτο, πάσης τῆς δοθείσης ὑπερβάλλειν δυνατόν, εἰ δὲ τοῦτο, ἄπειρον ἐνεργείᾳ μέγεθος ἀνάγκη εἶναι, ὅπερ διὰ πολλῶν ἀνεῖλον οἱ φθάσαντες λόγοι, πολλάκις δὲ καὶ ἐν ταῖς δείξεσιν ἀπείρους ὑποτίθενται γραμμάς, δόξει οὖν τισιν ἀναγκαῖον ἢ εἶναί τι μέγεθος ἄπειρον ἐνεργείᾳ ἢ ἀναιρεῖσθαι γεωμετρίαν (καὶ δῆλον ὅτι πάντα ἄν τις μᾶλλον ἀνὴρ σοφὸς συγχωρήσειεν ἢ τὸ ἀναιρεῖσθαι γεωμετρίαν· πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις ἀγαθοῖς καὶ τοῦτο ἔχει μέγιστον, ὡς ὁ Πλάτων φησί, "πρὸς πάσας μαθήσεις, ὥστε κάλλιον ἀποδέχεσθαι" τὸν ἁψάμενον γεωμετρίας τοῦ μὴ ἁψαμένου)· τοῦτον οὖν τὸν φόβον παραμυθούμενός φησι τὸν λόγον τὸν ἀναιροῦντα τὸ ἐνεργείᾳ ἄπειρον μὴ ἀφαιρεῖσθαι τοὺς μαθηματικοὺς τὴν θεωρίαν. οὐδαμοῦ γὰρ τῷ κατ' ἐνέργειαν ἀπείρῳ μεγέθει χρῶνται οἱ μαθηματικοί, ἀλλὰ πάντα τὰ δεικνύμενα διὰ πεπερασμένων περαίνουσι γραμμῶν καὶ ἐπιπέδων· ὥστε οὐδὲ δέονται τοῦ κατ' ἐνέργειαν ἀπείρου μεγέθους, ἀλ λ ' ὑπὲρ τοῦ ἔχειν, ὅσην ἂν βούλωνται, τὰς ἀπείρους γραμμὰς ὑποτίθενται. κἂν αἰτῶσιν οὖν εὐθεῖαν ἐπ' εὐθείας εἰς ἄπειρον ἐκβαλεῖν, διὰ τὸ μὴ ἐνοχλεῖσθαι ὡς οὐκ οὔσης ἔτι εὐθείας, ἐξ ἧς ἀφαιρήσονται, ἢ καθ' ἣν ἐπιζευγνύουσιν ἢ ἐκβάλλουσιν, ἀλλ' ἐν ἑτέρῳ μέρει τοῦ ἐπιπέδου τῆς ἐπιζεύξεως ἢ τῆς τομῆς πιπτούσης, πεπερασμένῃ ἀεὶ χρῶνται τῇ εὐθείᾳ. [35]

in Ph 9 511 εἰ οὖν μὴ δεῖται τῆς ἀπείρου τὰ μαθήματα, ὁ ἀναιρῶν αὐτὴν οὐδὲν ἀναιρεῖ τῶν μαθημάτων. ὅτι δὲ οὐ δέονται τοῦ ἀπείρου διὰ τὰς τομὰς καὶ τὰς ἐπιζεύξεις, οὐ μόνον διὰ τῆς ἐπαγωγῆς ἔδειξεν ὑπομνήσας ἡμᾶς, ὅτι πανταχοῦ πεπερασμένοις χρῶνται μεγέθεσιν, ἀλλὰ καὶ γεωμετρικῶς ἀποδείκνυσιν. εἰ γὰρ ἀποδέδεικται, ὅτι τὴν δοθεῖσαν εὐθεῖαν ἄτμητον κἂν ἐλαχίστην τις λάβῃ, δυνατὸν τεμεῖν τῷ αὐτῷ λόγῳ τῇ τετμημένῃ κἂν μεγίστη τυγχάνῃ τις, οὐκ ἀνάγκη ἐπ' ἐκείνης ποιεῖσθαι τὴν δεῖξιν, ἣν οὐκέτι προσεκβαλεῖν δυνατόν, εἴ γε πρὸς τὸ δεῖξαι τὸ προκείμενον μηδὲν διαφέρει. ὁ γὰρ ἐπὶ μεγίστης δεικνὺς εὐθείας, ὃ δυνατὸν καὶ ἐπ' ἐλάττονος, καὶ διὰ τὸ μεγίστην εἶναι μὴ δυνάμενος προσεκβάλλειν ἐφ' ὅσον δεῖται, αὐτὸς ἑαυτῷ τῆς στενοχωρίας καὶ τοῦ μὴ δύνασθαι δεῖξαι τὸ προκείμενον αἴτιος, ἀλλ' οὐχ ὁ τὴν ἐνεργείᾳ ἄπειρον ἀναιρῶν. οὐ μόνον δὲ τὴν ἄπειρον ἀλλ' οὐδὲ τὴν μεγίστην λαμβάνουσι καταγράφοντες· τίς γὰρ τὴν τοῦ κόσμου διάμετρον ἐν τοῖς διαγράμμασι παραλαμβάνει; καλῶς δὲ ἐπὶ τῆς ἀναλόγου τομῆς ἔδειξε τὸ μὴ δεῖσθαι τῆς ἀπείρου, ἐξ ἧς δείκνυται παρὰ τοῖς γεωμέτραις τὸ ἐπὶ τὴν διαίρεσιν ἄπειρον· ὡς εἰ ἔλεγεν, ὅτι καὶ ἐξ ὧν αὐτοὶ δεικνύουσι τῆς μὲν ἐνεργείᾳ καὶ ἐπὶ τὴν αὔξησιν ὑπερβαλλούσης ἀπείρου οὐ δέονται, τῇ δὲ ἐπὶ τὴν διαίρεσιν ἀπειρίᾳ χρῶνται, καὶ ταύτην ἀποδεικνύουσιν· ἅπερ ἄμφω δι' ἑνὸς τοῦ παρ' αὐτοῖς θεωρήματος δείκνυται τοῦ ἐν τῷ ἕκτῳ τῶν Στοιχείων, οὗ ἐστιν ἡ πρότασις τοιαύτη· "τὴν δοθεῖσαν ἄτμητον εὐθεῖαν τῇ δοθείσῃ τετμημένῃ ἀνάλογον τεμεῖν." εἰπὼν δὲ ὅτι πρὸς τὴν ἀπόδειξιν οὐδὲν διοίσει τὸ ἐπ' ἐλάττονος γραμμῆς ἢν καὶ ἐκβάλλειν δυνατὸν ποιήσασθαι τὴν δεῖξιν, ἐπήγαγε τὸ δὲ εἶναι ἐν τοῖς οὖσιν ἔσται μεγέθεσι, τουτέστι κἂν τὴν ἀπόδειξιν δυνατὸν ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶν μὴ ὄντων ἀλλ' ἐπινοουμένων μεγεθῶν ποιεῖσθαι, ἀλλὰ τά γε ὑφεστῶτα σχήματα οὐκ ἐν πᾶσι μεγέθεσιν· οὐ γὰρ δὴ καὶ ἐν τοῖς ἐπινοουμένοις ἀλλ' ἐν τοῖς οὖσίν ἐστι. Ζητήσας δὲ ὁ Ἀλέξανδρος, πῶς οὐκ ἀναιρεῖται τὸ πρῶτον θεώρημα τῶν Εὐκλείδου Στοιχείων, εἴπερ μὴ καὶ ἔξω τοῦ παντὸς δυνατὸν εὐθεῖαν ἐκβάλλειν ἢ κύκλον γράφειν (εἰ γὰρ δύναται μὲν ἡ δοθεῖσα εὐθεῖα πεπερασμένη, ἐφ' ἧς δεῖ τὸ ἰσόπλευρον τρίγωνον συστήσασθαι, ἡ διάμετρος εἶναι τοῦ κόσμου, ἀδύνατον δὲ ἐπὶ ταύτης τρίγωνον ἰσόπλευρον συστήσασθαι, εἰ μηδὲν εἴη τοῦ κόσμου ἐκτός· ἡ γὰρ διάμετρος τοῦ παντὸς ἐκ τοῦ κέντρου γίνεται τῶν κύκλων, ὧν ἀπὸ τῆς κοινῆς τομῆς αἱ ἐπὶ τὰ πέρατα τῆς δοθείσης ἐπιζευγνύμεναι τὸ ἰσόπλευρον τρίγωνον μετ' αὐτῆς ποιοῦσι), τοῦτο οὖν ζητήσας λύει λέγων· "ἐπειδὴ ἄπειρόν ἐστιν, οὗ κατὰ ποσὸν λαμβάνουσιν

ἀεί τι λαβεῖν ἔστιν ἔξω, ὡς δέδεικται, δῆλον ὅτι οἱ μαθηματικοὶ καὶ ἃς ἀπείρους γραμμὰς ὑποτίθενται, τοιαύτας ὑποτίθενται, ὥστε δυνατὸν αὐτὰς αὐξῆσαι. [5]

in Ph 9 512 ὧν γάρ ἐστιν ἐκτός τι, αὗται ἄπειροι· τὴν δὲ διάμετρον τοῦ κόσμου οὐκ ἔστιν αὐξῆσαι· ἐλάττονα οὖν ὑποτίθενται τῆς διαμέτρου, εἴπερ πεπερασμένην ὑποτίθενται, ὁπότε καὶ ἄπειροι αὗταί εἰσιν, αἷς προσθεῖναι δύνανται καὶ ἃς ἐκβάλλειν." Ἐπιστῆσαι δὲ ἄξιον, ὅτι ὁ μὲν Ἀριστοτέλης εἰς τοὐναντίον περιτρέπων τὸν λόγον, ἀπέδειξεν ὅτι ἄπειρόν ἐστιν, οὗ ἀεί τι ἔστι λαβεῖν ἔξω, ἄλλην ταύτην ἔννοιαν τοῦ ἀπείρου εἰσάγων, ἐπ' ἄλλου ἀπείρου ἀληθεύουσαν τοῦ ἐπ' ἄπειρον. οἱ μέντοι τὸ ἐνεργείᾳ ἄπειρον τιθέντες εἴτε ἐν γραμμαῖς εἴτε ἐν τοῖς ἄλλοις μεγέθεσι τοῦτο ἔλεγον ἄπειρον, οὗ μηδὲν ἔστι λαβεῖν ἔξω. ἄμεινον οὖν λέγειν, πρῶτον μὲν ὅτι τοιαύτην ᾔτησαν πεπερασμένην, ὡς δύνασθαί τις καὶ ἔξωθεν λαβεῖν, ἀφ' οὗ τὰς δύο τὰς λοιπὰς ἐπιζεύξουσιν ἴσας τῇ ἐξ ἀρχῆς. ὥστε εἰ μὲν ἔστι τι τοῦ παντὸς ἔξω, οὐκ ἐμποδίζεται καὶ ἐπὶ τῆς διαμέτρου συστῆναι τὸ θεώρημα· εἰ δὲ μηδέν ἐστιν ἔξω, οὐκ ἔστιν αὕτη ἡ δοθεῖσα. ἔπειτα εἰ μὲν αἱ μαθηματικαὶ γραμμαὶ φυσικαί τινες ἦσαν ἐν τόπῳ οὖσαι, ἔδει τινὰ τόπον ἔξω τοῦ παντὸς ἀπαιτεῖν, εἰ δὲ ἐν ἐπινοίᾳ τὴν ὑπόστασιν ἔχουσι, τόπος αὐτῶν ἐστιν ἡ τοῦ θεωροῦντος διάνοια, καὶ οὐχὶ φυσικὸς τόπος. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἐξ ἀφαιρέσεως λέγονται τὰ μαθηματικά, διότι ἀφελόντες ὅσα τοῖς φυσικοῖς μεγέθεσιν ὑπάρχει, τόπον ποιότητα χρόνον τὸ ποιεῖν τὸ πάσχειν, αὐτὰ μόνον τὰ διαστήματα καὶ τὸ ὡς συνεχὲς ποσὸν ἐξετάζομεν. ὥστε ὁ τὸν τόπον ἡμῶν τὸν ἔξω τοῦ παντὸς ἀφαιρούμενος οὐ συναφαιρεῖται τὴν ἀπόδειξιν· οὐ γὰρ ὡς τῇδε ἢ τῇδε τῶν γραμμῶν κειμένων γράφομεν καὶ ἀποδείκνυμεν τὰ διαγράμματα. ὥσπερ οὖν Δημόκριτος κατασκευάζειν ἐπιχειρῶν, ὅτι τὰ χρώματα οὐ συνυπάρχει φύσει τοῖς σώμασιν, ἀλλὰ νόμῳ καὶ θέσει τῇ πρὸς ἡμᾶς ἔχει τὸ εἶναι, οὐδὲν ἂν βλάπτοι γεωμετρίαν, ἐπεὶ μὴ χρῆται ὅλως πρὸς τὰς ἀποδείξεις τοῖς χρώμασιν, οὕτως ὁ τὸν ἄπειρον τόπον ἀναιρῶν καὶ ὅλως τόπον, οὐδὲν ἐμποδὼν γίνεται ταῖς γραμμικαῖς ἀποδείξεσιν· ἀφαιρεῖται γάρ τι, οὗ μὴ δέονται οἱ ἀποδεικνύντες. ὅτι γὰρ οὐκ ἔστιν ἐν τόπῳ τὰ μαθηματικά, ἐν τῷ ἐφεξῆς βιβλίῳ δειχθήσεται. ἐμποδίζει δὲ γεωμετρίαν ὁ τὰ ἀμερῆ καὶ ἐλάχιστα ἀρχὰς καὶ στοιχεῖα ὑποτιθέμενος· τὴν γὰρ εἰς ἄπειρον τομὴν ἀναιρεῖ, ᾗ συναναιρεῖται πολλὰ τῶν νῦν προχείρως δεικνυμένων ἐν τοῖς μαθήμασιν. p. [35]

in Ph 9 513 207b34 Ἐπεὶ δὲ τὰ αἴτια διῄρηται τετραχῶς ἕως τοῦ ἀλλὰ μὴ τὸ περιεχόμενο ν . Δείξας ὅτι, ὡς μὲν οἱ πολλοὶ νομίζουσιν, οὐκ ἔστι τὸ ἄπειρον, ἄλλον δὲ τρόπον ἔστι κατὰ τὸ ἐπ' ἄπειρον, καὶ ὅτι τὸ δυνάμει ἔστι καὶ οὗ ἀεί τι λαβεῖν ἔστιν ἔξω, ἐπειδὴ καὶ οἱ τιθέντες τὸ ἄπειρον ἀρχὴν ἔλεγον αὐτὸ καὶ αὐτὸς δὲ ἔδειξεν ὅτι, εἴπερ ὅλως ἔστι τὸ ἄπειρον, ἀρχὴ ἂν εἴη καὶ οὐκ ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ἄλλως δὲ νῦν περὶ φυσικῶν ἀρχῶν ἐστιν ὁ λόγος καὶ δεῖ πάντα τὰ ἐνταῦθα προβαλλόμενα εἰς αὐτὰς ἀναφέρεσθαι, εἰκότως καὶ τὸ ἄπειρον δείκνυσι τίνι τῶν φυσικῶν ἀρχῶν καὶ αἰτίων προσήκει. καὶ δὴ τῆς εἰς τέτταρα τῶν αἰτίων διαιρέσεως ἡμᾶς ὑπομνήσας εἰς τὸ ὑλικὸν εἰς τὸ εἰδικὸν εἰς τὸ ποιητικὸν εἰς τὸ τελικόν, φανερόν φησιν, ὅτι τὸ ἄπειρον ὡς ὕλη ἂν εἴη αἴτιον, διὰ τοῦ φανερὸν τὴν ἐπαγωγὴν ἡμῖν ὑπ' ὄψιν ἀγαγών. τίς γὰρ ἂν ἢ τὸ τέλος καὶ τὸ οὗ ἕνεκα πέρας ὂν λέγοι τὸ ἄπειρον ἢ τὸ ποιοῦν 〈τὸ〉 ἐκ τοῦ οἰκείου ὅρου ὡρισμένα ποιοῦν ἢ τὸ εἶδος πέρας ὂν ἐναργῶς τοῦ συνθέτου; μᾶλλον οὖν ὡς ὕλη, οὐχ ὅτι ἡ ὕλη κατὰ τὸν αὐτῆς λόγον καὶ καθὸ ὑποκείμενόν ἐστι τὸ ἄπειρον, ἀλλ' ὅτι συμβέβηκεν αὐτῇ πρὸ τοῦ δέξασθαι τὸ εἶδος ἡ στέρησις, ἥτις ἐστὶν ἡ ἀπειρία, καὶ ὅτι μὲν ἑτέρα παρὰ τὴν ὕλην ἡ στέρησις δέδεικται πρότερον ἐκ τοῦ τὴν μὲν ὕλην ὑπομένειν τὸ εἶδος οὐκ οὖσαν ἐναντίαν αὐτῷ, τὴν δὲ στέρησιν ἅτε ἐναντίαν μὴ ὑπομένειν. ὅτι δὲ τὸ ἄπειρον ἐν τῇ ὕλῃ ἡ στέρησις, δῆλον ἐκ τοῦ τὸ εἶδος εἶναι τὸ πέρας τοῦ συνθέτου· διὸ καὶ καταντήσασα εἰς αὐτὸ ἡ φύσις ἵσταται. ἡ δὲ στέρησις ἐναντία τῷ εἴδει καὶ ὡς ἀπειρία πέρατι. διὸ οὐχ ὑπομένει τὸ εἶδος, ὥστε ἐν στερήσει τὸ εἶναι τῷ ἀπείρῳ, οὐ κατὰ τὸ ἀδιεξίτητον θεωρουμένου τοῦ ἀπείρου ἐπὶ τῆς στερήσεως καὶ τῆς ὕλης,

ἀλλὰ κατὰ τὸ ἄμορφον καὶ ἀσχημάτιστον καὶ ταύτῃ πέρατα μὴ ἔχον καὶ κατὰ τὸ δυνάμει καὶ ἐπ᾽ ἄπειρον, ἅπερ διὰ τὴν στέρησιν τοῦ εἴδους ἐνυπάρχει. τοιγαροῦν ἐγγενομένου τοῦ εἴδους, καὶ τὸ ἐπ᾽ ἄπειρον ἵσταται καὶ τὸ ἀτελές. καὶ οὕτως δυνατὸν οἶμαι λέγειν, ὅτι οὐχ ἡ στέρησις ἁπλῶς ἐστιν ἀπειρία (ἄλλη γὰρ στερήσεως ἔννοια καὶ ἄλλη ἀπειρίας), ἀλλ᾽ ὑπάρχει τῇ στερήσει τὸ ἄπειρον, ὥσπερ τῷ εἴδει τὸ πέρας. εἰ μὴ ἄρα λέγει τις, καλῶς οἶμαι λέγων, ὅτι καὶ τὸ πέρας συμπληρωτικὸν τοῦ εἴδους ἐστὶ καὶ οὐκ ἔξωθεν αὐτῷ ποθεν ἐπισυμβαῖνον, καὶ τὸ ἐπ᾽ ἄπειρον (οὐχ ὡς εἶδος, ἀλλὰ στερητικὸν τὸ τοιοῦτον λεγόμενον) συμπληρωτικόν ἐστι τῆς στερήσεως. στέρησις γὰρ τοῦ εἰδητικοῦ πέρατος τὸ ἄπειρόν ἐστι τοῦτο. καὶ στέρησις τοιαύτη ὡς ἀπουσία ἐν τῷ πεφυκότι δέχεσθαι τὸ πέρας καὶ τὸ εἶδος· πλὴν ὅτι ὡς μὲν στέρησις εἴδει ἀντίκειται, ὡς δὲ ἄπειρον πέρατι. [30]

in Ph 9 514 Ἀλλὰ τί τὸ ἐφεξῆς ὅ φησι τὸ δὲ κα θ ᾽ αὐτὸ ὑποκείμενον τὸ συνεχὲς καὶ αἰσθητό ν; εἰ γὰρ ἡ ὕλη ἐστὶ τὸ τῇ στερήσει καὶ ἀπειρίᾳ ὑποκείμενον, τὸ δὲ τῇ στερήσει καὶ ἀπειρίᾳ τῆς ἐπ᾽ ἄπειρον διαιρέσεως ὑποκείμενον καθ᾽ αὐτὸ τὸ συνεχές ἐστι καὶ αἰσθητόν, τοῦτο δέ ἐστι τὸ φυσικὸν σῶμα, συνάγεσθαι δοκεῖ λαμπρῶς ὅτι ἡ ὕλη τὸ σῶμά ἐστιν, ὅπερ τινὲς δεύτερον ὑποκείμενον λέγουσιν. ἢ οὐ μάτην πρόσκειται τῷ ὑποκειμένῳ τὸ κα θ ᾽ αὑτ ό. οὐ γὰρ ἡ ὕλη μόνη ὑπόκειται τῇ εἰς ἄπειρα διαιρέσει καὶ τῇ κατ᾽ αὐτὴν στερήσει, ἀλλὰ τοῦτο ἤδη τὸ συνεχὲς σῶμα καὶ αἰσθητόν· δεῖ γὰρ ἐνεργείᾳ διεστὸς τὸ διαιρεθησόμενον εἶναι καὶ μὴ δυνάμει μόνον ὥσπερ ἡ ὕλη. πῶς οὖν λέγεται περὶ τὴν ὕλην τὸ ἐν τῇ διαιρέσει ἄπειρον; ἢ ὅτι τοῦ συνθέτου σώματος εἰς ἄπειρα τεμνομένου, ἐπειδὴ μὴ κατὰ τὸ εἶδος ἡ τομὴ γίνεται (μένει γὰρ ἐκεῖνο τὸ αὐτὸ εἴτε ὕδωρ εἴτε ἀὴρ εἴτε σὰρξ εἴτε ὀστοῦν), ἀνάγκη κατὰ τὴν ὕλην γίνεσθαι τὴν διαίρεσιν. ὡς οὖν ἡ πρώτη ἀπειρία ἡ πρὸς τὸ πέρας τοῦ ἁπλοῦ εἴδους λεγομένη ἐν τῇ πρώτῃ στερήσει ἐστὶ τῇ κατὰ τὴν πρώτην ὕλην, οὕτως ἡ κατὰ τὴν διαίρεσιν ἀπειρία ἐν στερήσει ἐστὶ τῇ ἐν τῷ αἰσθητῷ σώματι· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ διαιρούμενον. ἀλλὰ πῶς τὸ μὲν εἶναι τῷ ἀπείρῳ στέρησίς ἐστιν, ὥς φησιν, αἴτιον δὲ τὸ ἄπειρον ὡς ὕλη λέγεται, καὶ οὐχ ὡς στέρησις; ἢ ὅτι ἡ στέρησις μετὰ τῆς ὕλης ἐν τοῖς αἰτίοις ἐθεωρήθη, ἅτε μὴ καθ᾽ αὐτὸ ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς οὖσα αἴτιον· τῷ γὰρ ἀπεῖναι· εἰκότως οὖν τὰ στερητικὰ πάντα ἐπὶ τὸ ὑλικὸν αἴτιον ἀναφέρεται. εἰ δὲ ἡ συνέχεια εἶδος, ἡ δὲ διαίρεσις καὶ ἡ τομὴ λύει τὴν συνέχειαν, πῶς λέγομεν μένειν τὸ εἶδος ἐν τῷ διαιρεῖσθαι; ἢ οὐ τὴν συνέχειαν λύει (καὶ γὰρ τὰ τμήματα μένει συνεχῆ), ἀλλὰ τὴν τοσήνδε συνέχειαν, ἀλλὰ καὶ τὸ τοσόνδε εἶδος. εἰ οὖν κατὰ τοῦτο ἡ διαίρεσις, κατὰ τὸ εἶδος ἂν εἴη καὶ οὐ κατὰ τὴν ὕλην. ἢ οὐ κατὰ τοσόνδε τὸ εἰδικόν (ὡς γὰρ εἰδικὸν ἀδιαίρετον καὶ τοσόνδε), ἀλλὰ κατὰ μόνην τὴν ὑλικὴν διάστασιν τὴν ἀπὸ τοῦ ἀδιαστάτου τῆς ἀύλου ἀμερείας παρατραπεῖσαν. δείξας δὲ ὅτι τῷ ὑλικῷ μᾶλλον αἰτίῳ προσήκει τὸ ἄπειρον, ᾧ καὶ ἡ στέρησις, πιστοῦται πάλιν τὸν λόγον καὶ ἐκ τῆς τῶν ἄλλων δόξης τῶν καὶ εἶναι καὶ ἀρχὴν εἶναι τὸ ἄπειρον ὑποθεμένων. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ὡς ὕλην ἐτίθεντο οἱ μὲν ἀέρα οἱ δὲ ὕδωρ οἱ δὲ τὸ μεταξὺ λέγοντες αὐτό, καὶ ἐκ τούτου τὰ ἄλλα οὐχ ὡς ἐκ ποιητικοῦ αἰτίου γεννῶντες, ἀλλ᾽ ὡς ἐξ ὑλικοῦ. ἐκ τούτου γὰρ πρώτου γίνεσθαι τὰ γινόμενά φασι καὶ εἰς αὐτὸ ἔσχατον ἀναλύεσθαι. [35]

in Ph 9 515 αἰτιᾶται δὲ αὐτοὺς ὡς ἀσυμφώνως ἑαυτοῖς λέγοντας, ὅτε τὸ ἄπειρον ὡς περιεκτικὸν ὑποτίθενται. οἱ γὰρ ἐν τῇ ὕλῃ λέγοντες τὸ ἄπειρον περιέχεσθαι μᾶλλον ἢ περιέχειν αὐτὸ λέγειν ὤφελον· ἡ γὰρ ὕλη περιέχεται καὶ ὁρίζεται ὑπὸ τοῦ εἴδους. εἰ μὴ ἄρα περιέχειν οὕτως ἔλεγον ὡς ἐν πᾶσι θεωρούμενον τοῖς σώμασι καὶ πάντα χαρακτηρίζον τὰ ὑλικά. p. 208a5 Λοιπὸν δὲ ἐπελθεῖ ν , κα θ ᾽ οὓς λόγους τὸ ἄπειρον εἶναι δοκεῖ ἕως τοῦ πεπερασμένου ὄντος τοῦ παντό ς . Δείξας ἐν δυνάμει τὸ ἄπειρον καὶ οὐκ ἐνεργείᾳ, καὶ τὰ οἰκεῖα πάντα τούτῳ τῷ λόγῳ διαρθρώσας προβλήματα, βούλεται λοιπὸν λῦσαι τοὺς λόγους τοὺς προεκτεθέντας, ὅσοι τὸ ἐνεργείᾳ ἄπειρον κατεσκεύαζον· πέντε γὰρ ὄντων ἐξ ἀρχῆς, εἴ τι μεμνήμεθα, τῶν τὸ ἄπειρον τιθέντων λόγων (ἀπό τε τοῦ χρόνου καὶ τῆς ἐν τοῖς μεγέθεσι διαιρέσεως καὶ προσθέσεως καὶ

τοῦ οὕτως ἂν μόνως μὴ ἐπιλείπειν γένεσιν καὶ φθοράν, εἰ ἄπειρον εἴη ὅθεν ἀφαιρεῖται τὸ γινόμενον, καὶ διὰ τὸ τὸ πεπερασμένον ἀεὶ πρός τι περαίνειν, καὶ μάλιστα καὶ κυριώτατον διὰ τὸ ἐν τῇ νοήσει μὴ ἐπιλείπειν), πέντε δ' οὖν τούτων ὄντων τοὺς μὲν δύο τοὺς πρώτους καὶ αὐτὸς ἔδειξεν ἀναγκαίως τιθέντας τὸ ἄπειρον (τὸ γὰρ δυνάμει καὶ τὸ ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχον, τὸ ἄπειρον καὶ τὸ ἐπ' ἄπειρον, οὗτοι τιθέασι), τοὺς δὲ λοιποὺς διελέγχειν πειράσεται τοὺς ὡς ἀφωρισμένον καὶ ἐνεργείᾳ τιθέντας. οὕτως γὰρ ἂν εἴη τέλειος ὁ λόγος, εἰ μὴ μόνον ἀποδείξαιμεν τὸ προκείμενον, ἀλλὰ καὶ τοὺς τἀναντία λέγοντας διελέγξαιμεν. λέγει οὖν ὅτι τούτων τῶν λόγων ὁ μὲν ἐλεγχθήσεται, ὡς μάτην ἀναγκαῖον εἶναι λέγων τὸ ἄπειρον τῷ τῆς γενέσεως ἀνεκλείπτῳ, οἱ δὲ ὑπ' ἄλλων λόγων ἀληθεστέρων ἐνισταμένων αὐτοῖς ὑπαντηθήσονται· ἀναγκαῖον μὲν γάρ ἐστι τὸ μὴ δυνάμενον ἄλλως ἔχειν. ἡ δὲ γένεσις τὸ ἀνέκλειπτον ἔχειν δύναται καὶ τοῦ ἀπείρου κατ' ἐνέργειαν μὴ ὄντος. ἐνδέχεται γὰρ τὴν ἄλλου φθορὰν ἄλλου γένεσιν εἶναι τοῦ παντὸς ὄντος πεπερασμένου κατὰ μέγεθος, καὶ εἰ τοῦτο, ἀνέκλειπτος ἂν εἴη ἡ γένεσις. τίς γὰρ ἂν εἴη παῦλα τῷ τοιούτῳ μηχανήματι; καὶ οὐ δεησόμεθα τοῦ κατ' ἐνέργειαν ἀπείρου. ὥστε οὐκ ἀναγκαῖος ὁ λόγος ὡς ἐξ ἀνάγκης ἑπόμενον λαμβάνων τὸ μὴ πάντως ἑπόμενον. οὐδὲ γὰρ εἰ ἔστιν ἀνέκλειπτος ἡ γένεσις, ἄπειρον εἶναι χρὴ μέγεθος ἐνεργείᾳ. οὐδὲ ὑγιὲς τὸ τοιοῦτον συνημμένον οὐδὲ ἀναγκαῖόν ἐστιν. ὥστε οὐδὲ ἡ πρόσληψις καὶ ἡ ἐπαγομένη αὐτῇ ἐπιφορὰ ἡ λέγουσα 'ἀλλὰ μὴν ἀνέκλειπτος ἡ γένεσις, ἔστιν ἄρα τὸ ἐνεργείᾳ ἄπειρον' ἀναγκαίως ἐπάγεται λοιπόν. p. [35]

in Ph 9 516 208a11 Ἔτι τὸ ἅπτεσθαι καὶ τὸ πεπεράνθαι ἕως τοῦ οὐδὲ ἅψασθαι τῷ τυχόντι τοῦ τυχόντος ἔστι ν . Οὗτός ἐστιν ὁ τέταρτος τῶν ἐκεῖ κειμένων λόγων ὁ παντὸς πεπερασμένου λέγων τι εἶναι ἔξω, πρὸς ὃ περαίνει, καὶ τούτου ἀεὶ γινομένου τὸ ἐνεργείᾳ ἄπειρον εἰσάγων· εἰ γὰρ μὴ ἦν τι ἄπειρον ἐνεργείᾳ, οὐκ ἂν ἦν ἀεί τι ἔξω τοῦ πεπερασμένου πρὸς ὃ περαίνει. ἀλλὰ κατηντήσαμεν ἂν εἴς τι πεπερασμένον, ὃ μὴ πρὸς ἄλλο περαίνει· πρὸς τοῦτον οὖν τὸν λόγον ἀληθῶς ἐνίστασθαι δυνατὸν λέγοντας ὅτι ἕτερόν ἐστι τὸ πεπεράνθαι τοῦ ἅπτεσθαι· τὸ μὲν γὰρ ἅπτεσθαι τῶν πρός τι (τὸ γὰρ ἁπτόμενον τινὸς ἅπτεται ἁπτομένου καὶ ἄλλου παρ' αὐτὸ ὄντος), τὸ δὲ πεπεράνθαι ἐν τῷ ποσῷ ἐστιν· εἰ οὖν ἄλλου γένους ἑκάτερον, τὸ πεπερασμένῳ εἶναι οὐκ ἐν τῷ ἅπτεσθαί τινός ἐστιν. οὐ γὰρ πρός τι, ἀλλὰ πρὸς ἑαυτὸ τὸ πεπεράνθαι. καὶ δύναται μὲν πεπερασμένα τινὰ καὶ πρός τι περαίνειν καὶ ἅπτεσθαί τινος. τοῦτο δὲ συμβέβηκεν ἐκείνοις, ὅσα οὐχ ὅλα μόνον ἐστίν, ἀλλὰ καὶ μόρια τοῦ παντός, οὐ μέντοι καθὸ πέρας ἔχει, ἀλλὰ καθὸ μέρη σὺν ἄλλοις ἐστίν. εἰ δέ τι μόνον ὅλον ἐστὶ καὶ πᾶν τοῦτο, διὰ τί πρὸς ἕτερον περαίνει; ἀλλ' ἐοίκασιν οἱ ταῦτα λέγοντες ἀπὸ τῶν ἁπτομένων ἠπατῆσθαι τὸ ἅπτεσθαι καὶ πεπεράνθαι ταὐτὸν οἰόμενοι. εἰ δέ τις λέγοι καὶ τὸ πέρας πρός τι εἶναι (τὸ γὰρ πέρας τινός ἐστι πέρας), ἀλλ' οὐ πρὸς ἄλλο ἐστίν, ἀλλὰ πρὸς αὐτό. τοῦ γὰρ πεπερασμένου πέρας ἐστίν, ἀλλ' οὐκ ἐκείνου πρὸς ὃ περαίνει. εἶτα καὶ ἄλλην ἐπιχείρησιν προσάγει τῷ λόγῳ διορίζουσαν τὸ πεπεράνθαι τοῦ ἅπτεσθαι. εἰ γὰρ πεπεράνθαι μὲν πρὸς ἅπαντα ἔστιν, ἅπτεσθαι δὲ οὐ πρὸς ἅπαντα, δῆλον ὅτι οὐ ταὐτὸν τὸ πεπεράνθαι καὶ τὸ ἅπτεσθαι. καὶ γὰρ ἀριθμὸς οἷον ὁ δέκα καὶ φωνὴ ἡ ὑπὸ σιγῆς ὁρισθεῖσα πεπέρανται μέν, τίνος δὲ ἂν ἅπτεσθαι λέγοιτο; οὐ γὰρ δὴ τῆς σιγῆς. ἀλλὰ καὶ ἡ πεπερασμένη ἐν τῷ ἐπιπέδῳ γραμμὴ πεπέρανται μὲν σημείοις, ἅπτεσθαι δὲ οὐδενὸς λέγεται, εἰ μὴ γραμμή τις αὐτῇ προστεθείη. οὐ γὰρ τὸ τυχὸν τοῦ τυχόντος ἅπτεσθαι πέφυκεν· οὐ γὰρ καὶ φωνὴ γραμμῆς, καίτοι πεπέρανται ἑκάτερον. Θαυμαστὸν δὲ τοῦτο δοκεῖ λέγειν ὁ Ἀλέξανδρος ὅτι "οὐκ ἀληθὲς τὸ πεπερασμένον πέρας ἔχειν καθὸ πεπέρανται. ὁ γοῦν ἀριθμὸς πεπέρανται μέν, οὐ μὴν πέρας ἔχει". καίτοι πῶς οἷόν τε πεπεράνθαι τι μὴ ἔχον πέρας; ἀλλ' ἔοικεν ἀπὸ τῆς πρὸς τὰ μεγέθη ὁμοιότητος πέρας τι ζητεῖν τοῦ πεπερασμένου, ὃ μὴ ἔστι μέρος αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ μιᾷ λείπεται διαστάσει. οὐδὲν δὲ κωλύει καὶ τοῦ ἀριθμοῦ πέρατα εἶναι τὰς ἄκρας μονάδας κατ' ἄλλο μὲν μέρη οὔσας, κατ' ἄλλο δὲ πέρατα, καθὸ καὶ ἀνάλογον τοῖς σημείοις ἐστί. λέγεται γοῦν

τὸ σημεῖον μονὰς θέσιν ἔχουσα. μήποτε δὲ ὁ μὲν ἀριθμὸς αὐτὸς καθ' αὑτὸν πέρας ἐστὶ τοῦ διωρισμένου ποσοῦ, καὶ οὐκ ἐχρῆν ἄλλο τι πέρας αὐτοῦ ζητεῖν. p. [35]

in Ph 9 517 208a14 Τὸ δὲ τῇ νοήσει πιστεύειν ἄτοπον ἕως τοῦ τοῦτο δὲ συμβέβηκ ε . Πέμπτος ἦν ὁ ἀπὸ τῆς νοήσεως καὶ τῆς φαντασίας λόγος, ὃν μάλιστα ἐνάγειν φησὶ πρὸς τὸ τιθέναι τὸ ἐνεργείᾳ ἄπειρον. διὰ γὰρ τὸ ἐν τῇ νοήσει μὴ ὑπολείπειν καὶ ὁ ἀριθμὸς δοκεῖ εἶναι καὶ τὰ μαθηματικὰ μεγέθη καὶ τὸ ἔξω τοῦ οὐρανοῦ. λύει δὴ καὶ τοῦτον τὸν λόγον συντόμως καὶ σαφῶς. ἡ γὰρ ὑπεροχή, φησίν, ἡ τοιαύτη οὐκ ἐν τοῖς πράγμασίν ἐστιν, ἀλλ' ἐν τῇ νοήσει τὰ πράγματα. οὐ γὰρ εἴ τι νοοῦμεν καὶ φανταζόμεθα καὶ ὀνειροπολοῦμεν, ἤδη τοῦτο καὶ ἔστιν· οὕτως γὰρ ἂν καὶ τραγέλαφος εἴη καὶ πολλὰ ἕτερα, ὧν οὐδὲν οὔτε ἔστιν οὔτε ἐνδέχεται εἶναι. ὥσπερ γὰρ οἱ γραφεῖς πολλὰ νοοῦσι καὶ γράφουσιν οὐ μόνον εἴδη, ἀλλὰ καὶ μικρὰ ἀντὶ μεγάλων καὶ μεγάλα ἀντὶ μικρῶν, οὕτω καὶ ἡ φαντασία γράφει ἐν αὑτῇ καὶ πλάττει μυρία τῶν μὴ ὄντων. οὕτω δὲ καὶ Διάρη χιλίων σταδίων ἔστι φαντάζεσθαι ἢ τῆς πόλεως μείζω καὶ τὸ ὑπερέχον αὐτοῦ ἐκτὸς τῆς πόλεως· κάλλιον γὰρ οἶμαι τὸ ἔξω τοῦ ἄστεος οὕτως ἀκούειν, ὡς ὁ Εὔδημος ἐνόησε τὰ τοῦ καθηγεμόνος, ὡς μείζονα τῆς πόλεως τὸν Διάρη φανταζομένων, καὶ μὴ ὡς ὁ Ἀλέξανδρος ἐξηγεῖται, ὅταν ἡμᾶς αὐτοὺς ἔνδον ὄντας τοῦ ἄστεως ἔξω νοήσωμεν ἢ πολλαπλασίους κατὰ τὸ μέγεθος, ὡς τοῦ ἔξω τοῦ ἄστεος κατὰ τὸν τόπον μόνον ἔχοντος τὴν παραλλαγήν. καὶ ἔοικεν οὕτως ἐξηγεῖσθαι διὰ τὸ ἐπ' ἄλλου καὶ ἄλλου ἀκοῦσαι τὸ ἀλ λ ' οὐ διὰ τοῦτο ἔξω τοῦ ἄστεός τί ἐστι καὶ τὸ ἢ τοῦ τηλικούτου μεγέθους ὃ ἔχομε ν· εἴρηται δὲ ἑκάτερον ἐπὶ τῆς τοῦ μεγέθους παραυξήσεως ἢ ὡς τὸ ἄστυ ὑπερβάλλοντος ἢ ἁπλῶς ὃ ἔχομεν· οὕτω γὰρ καὶ οἰκεία ἔσται ἡ φαντασία τῇ περὶ τοῦ ἀπείρου. τὸ γὰρ ἐν ἄλλῳ τόπῳ φαντασθῆναι τὸ αὐτὸ τοσοῦτον μόνον δείκνυσιν, ὅτι παραλλάττει τὰ πράγματα ἡ φαντασία, οὐ μέντοι ὡς ἐπὶ τοῦ ἀπείρου δείκνυσιν. ὥστε οὐχ ὅτι νοεῖται τοιάδε τὰ πράγματα, διὰ τοῦτο καὶ εἴη ἂν τοιάδε, ἀλλ' ὅτι ἔστι. τὸ δὲ νοεῖσθαι αὐτὰ ἢ ὡς ἔστιν ἢ ὡς οὐκ ἔστι συμβέβηκεν αὐτοῖς. κἂν γὰρ ὡς ἔστι νοῆται, οὐ διὰ τὸ νοεῖσθαι ἔστιν, ἀλλὰ συμβέβηκεν αὐτοῖς τὸ νοεῖσθαι. εἰ οὖν καὶ συμβεβηκός ἐστι τὸ νοεῖσθαι, καὶ οὐκ ἀεὶ συνᾴδει τοῖς πράγμασιν ἡ νόησις, οὐ δεῖ περὶ τῶν πραγμάτων ἀπὸ νοήσεως ἤτοι φαντασίας ἀποφαίνεσθαι. ὥστε οὐδὲ τοῦ οὐρανοῦ ἔστι τι ἐκτός, ἐπειδὴ νοεῖται, εἴπερ ἐστὶν οὗτος τὸ πᾶν καὶ ὅλον. p. [30]

in Ph 9 518 [37] 208a20 Ὁ δὲ χρόνος καὶ ἡ κίνησις ἄπειρά ἐστι ἕως τοῦ τέλους. Τῶν τιθέντων τὸ ἄπειρον λόγων λύσας τοὺς τὸ ἐνεργείᾳ ἄπειρον εἰσάγοντας μετὰ τοῦτο τοὺς δύο τοὺς πρώτους τόν τε ἀπὸ τῆς τοῦ χρόνου ἀπειρίας καὶ τὸν ἀπὸ τῆς τῶν μεγεθῶν ἐπ' ἄπειρον διαιρέσεως προς τυχόντας καλ οὖσιν ἄπειρος σις ἧς ἀριθμο πρότερον καὶ ὕστερον ἐνεργείᾳ τὸ ἄπειρον ἐ καὶ πᾶν. οὐ γάρ τ νόντι τὸ μετὰ ἀλλ' ἐν τῷ γίνεσθαι μέρος ἀεὶ ὑφεστηκὼς κ Ἀλέξανδρος ὡς τοι κίνησιν οὕτως καὶ τῇ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχει ἄπειρον οὕτως καὶ τῶν ἀιδίων καὶ θείων. οὐ γὰρ ὑπομένει φασὶ νοήματα μήποτε κ ἐπ' αὐτῆς νοήσεως εἰρημένον ἀκούειν. ἀλλ' ἀπὸ τῆς νοήσεως, εἰ λόγος τ ἄπειρον εἰς καὶ ἡ κίνησις τῆς ἀπειρίας αὐτῶν καὶ ἀπὸ τῆς νοήσεως αὐτῶν μαρτύρεται. καὶ γὰρ καὶ ἡ νόησις οὐχ ὡς ὅλου ἅμα, οὐδὲ ὡς ὑπομένοντος τοῦ λαμβανομένου, ἀλλ' ὡς ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχοντος, οὕτως ἀντιλαμβάνεται. ὅλως γὰρ ἐὰν ἅμα περιλάβῃ αὐτό, πέρας αὐτῷ περιτίθησιν· ἀλλὰ τῷ ἀεὶ πεπερασμένῳ προστίθησιν. ἄτοπον δὲ τὸ καὶ ἐν ταῖς τῶν ἀιδίων καὶ νοήσεσι λέγειν μὴ ὑπομένειν ρόντος πάντα ἀμ τὴν ψυχὴν δὲ αὐ τῇ. οὐδὲ αὐτὴν προτέρων γινο ἡμετέρων διὰ τὸ καὶ τὴν ψυ〈χὴν〉 ρὰν φθείρειν τῆς. ἀλλ' ἐπὶ τῷ ποιήσασθαι τὸν λόγον ἄλλου ἂν εἴη λόγου οὔτε ἐπὶ τὴν καθ τὴν αὔξησιν ἐνερ ὡς ὅλον ἅμα ὑ εἰ καὶ κατὰ μέρος νοη λέγει τῇ κατ' ἐπίνοιαν γ οὐδὲν οὖν μέγεθος εἰς ἀπε ἀναιρεῖται. εἴη γὰρ ἂν καὶ συγκείμενον ἐξ ἀπείρων καὶ ἄπειρον ἐνεργείᾳ. οὐ μέντοι ἀναγκάζεται στῆναι ἡ τομὴ εἰς τὰ ἤδη εἰλημμένα τμήματα. τὸ δὲ πῶς ἔστι καὶ πῶς οὐκ ἔστιν, ὅτι ἐνεργείᾳ μὲν καὶ ὅλον ἅμα οὐκ ἔστιν, δυνάμει δὲ κατὰ μέρος ἐστί, τί δέ ἐστιν ὅτι τοῦτό ἐστιν οὗ κατὰ τὸ ποσὸν λαμβάνουσιν ἀεί τι λαβεῖν

ἔστιν ἔξω ... ΣΙΜΠΛΙΚΙΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΕΙΣ ΤΟ Δ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΚΡΟΑΣΕΩΣ ΥΠΟΜΝΗΜΑ Ο ΕΣΤΙ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

in Ph 9 519 (1) Περὶ τῶν φυσικῶν ἀρχῶν καὶ αἰτίων τὴν πραγματείαν ἐνστησάμενος καὶ τῶν κοινῇ πᾶσι τοῖς φυσικοῖς παρακολουθούντων εἶπεν ἐν τῷ πρώτῳ περὶ τῶν ἀρχῶν τῶν ὡς στοιχείων τῆς ὕλης τοῦ εἴδους καὶ τῆς τούτοις συνυπαρχούσης στερήσεως, καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ τοῦ ποιητικοῦ καὶ τελικοῦ αἰτίου, καὶ τίνα δοκεῖ μέν τισι καὶ αὐτὰ εἶναι αἴτια ποιητικά, ἔστι δὲ οὐ καθ' αὑτὰ ποιητικά, ὥσπερ ἡ τύχη καὶ τὸ αὐτόματον, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός. δείξας δὲ ποιητικὸν αἴτιον τὴν φύσιν καὶ ὁρισάμενος αὐτὴν ἀρχὴν κινήσεως τοῖς σώμασιν, ἐπειδὴ τοῖς φυσικοῖς ὑπάρχει καθὸ φυσικὰ πᾶσιν ἡ κίνησις καὶ αὐτὴ συστατικὴ οὖσα τῶν φυσικῶν σωμάτων καὶ ἐν τῷ ὁρισμῷ τῆς φύσεως παραληφθεῖσα, εἰκότως εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τοῦ τρίτου βιβλίου διελέχθη περὶ κινήσεως. ἐπειδὴ δὲ πᾶν σῶμα φυσικὸν καὶ πᾶσαν κίνησιν ἀνάγκη ἢ ἄπειρα ἢ πεπερασμένα εἶναι καὶ τὸ σῶμα καὶ ἡ κίνησις συνεχῆ ὄντα ἐπ' ἄπειρόν ἐστιν διαιρετά, καὶ μέντοι ἐπειδή τινες τῶν φυσικῶν ἀρχὴν τὸ ἄπειρον ἔλεγον, εἰκότως καὶ περὶ ἀπείρου διελέχθη. καὶ συμπληρώσας τὸν περὶ τῶν στοιχείων καὶ τῶν ἄλλων αἰτίων λόγον καὶ ἔτι τὸν περὶ τὰς ἀρχὰς ὑποδυομένων, ἐφεξῆς λοιπὸν περὶ τῶν ἔξωθεν ὑπαρχόντων τοῖς φυσικοῖς σώμασιν ᾗ τοιαῦτα ζητεῖ τε καὶ παραδίδωσιν, οἷός ἐστιν ὅ τε τόπος καὶ ὁ χρόνος· πᾶν γὰρ φυσικὸν σῶμα ἐν τόπῳ ἐστὶ καὶ κατὰ τόπον κινεῖται καὶ ἠρεμεῖ ἐν τόπῳ, τὰ δέ γε ἁπλᾶ σώματα καὶ εἰδοποιεῖται τῇ ἐπὶ τοὺς οἰκείους τόπους φορᾷ. ἐπεὶ δὲ πᾶσα κίνησις χρόνῳ μετρεῖται, ἔδει καὶ περὶ χρόνου διδάξαι, εἴπερ ἀριθμὸς πάσης κινήσεως ὁ χρόνος, ὡς μαθησόμεθα· εἰκότως δὲ περὶ προτέρου λέγει τοῦ τόπου· προηγεῖται γὰρ ὁ τόπος οὐ μόνον τοῦ χρόνου, ἀλλὰ καὶ τῆς κινήσεως καὶ αὐτοῦ τοῦ σώματος· ἔστι γὰρ τὸ μὲν σῶμα ἐν τόπῳ, ἡ δὲ κίνησις ἐν τῷ σώματι, ὁ δὲ χρόνος ἐν τῇ κινήσει. [25]

in Ph 9 520 ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ φυσικὴ προηγουμένως οὐσία τὸ σῶμά ἐστι τὸ φυσικόν, τὰ δὲ ἄλλα τούτου τινά ἐστι τὸ μὲν ὑποδοχὴ τὸ δὲ κίνησις τὸ δὲ μέτρον τῆς κινήσεως, εἰκότως τὰ στοιχεῖα τοῦ φυσικοῦ σώματος τήν τε ὕλην καὶ τὸ εἶδος πρῶτα παραδέδωκεν, εἶτα τὸ ποιητικὸν αὐτοῦ καὶ τελικὸν αἴτιον καὶ τὴν κίνησιν τὴν ἐν τῷ ὁρισμῷ τῆς φύσεως παραληφθεῖσαν. καὶ οὕτως ἐν τοῖς ἔξωθεν ὑπάρχουσι τοῦ χρόνου τὸν τόπον προέταξεν. ἀλλ' ἐπειδὴ περὶ τὰ κινούμενα ὁ φυσικὸς τὴν πραγματείαν ἔχει, ὥσπερ περὶ τὰ ἀκίνητα ὅ τε μαθηματικὸς καὶ ὁ θεολόγος, τῶν δὲ ἀκινήτων ὁ τόπος, ὡς δειχθήσεται, πῶς ἂν εἴη φυσικοῦ τὸ περὶ τόπου σκέμμα; ἢ ὅτι εἰ καὶ ἀκίνητον ἀλλὰ σώματός γε κινουμένου δεκτικὸν καὶ σώματος κινουμένου πέρας, καθὸ καὶ κινεῖται, κἂν μὴ καθ' αὑτὸ κινῆται ὁ τόπος. ἐπειδὴ δέ τινες καὶ τὸ κενὸν ἐν ταῖς ἀρχαῖς τιθέντες ἔλεγον αὐτὸ τόπον σώματος ἐστερημένον, εἰκότως μετὰ τοὺς περὶ τόπου λόγους καὶ περὶ κενοῦ διαλέγεται. καὶ οὕτως τὰ περὶ χρόνου προβλήματα διαρθρώσας περατοῖ τὸ προκείμενον βιβλίον καὶ τὸν περὶ τῶν πᾶσι κοινῶς τοῖς φυσικοῖς προσηκόντων λόγον, ὅς ἐστιν ὁ περὶ τῶν φυσικῶν ἀρχῶν. p. 208a27 Ὁμοίως δὲ ἀνάγκη καὶ περὶ τόπου τὸν φυσικὸν ὥσπερ καὶ περὶ ἀπείρου γνωρίζει ν , εἰ ἔστιν ἢ μ ή , καὶ πῶς ἐστ ι , καὶ τί ἐστ ι . Τὰ περὶ τόπου προβλήματα διορίζεται κατὰ τὴν ὁμοιότητα τῶν περὶ ἀπείρου ζητήσεων. εἰκότως· ὡς γὰρ καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι τὸ ἄπειρον ὑποτιθεμένοις ἡμῖν ἄτοπα ἀκολουθεῖν ἐδόκει, οὕτως καὶ εἰ ἔστιν ὁ τόπος ζητοῦσι διὰ τὸ τοῦ προβλήματος ἄτριπτον ἐφ' ἑκάτερα ἐπιχειρεῖν ἀνάγκη καὶ ἔστιν ἀρχὴ καὶ τῶν περὶ τόπου προβλημάτων τὸ εἰ ἔστι ζητεῖν ἢ μὴ ἔστιν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τοῦ ἀπείρου. μετὰ δὲ τὸ εἰ ἔστιν ἐν τοῖς Ἀποδεικτικοῖς ἐμάθομεν τὸ τί ἐστι ζητεῖν. ὅπερ τὴν φύσιν καὶ οὐσίαν καὶ τὸν ὁριστικὸν τοῦ προτιθεμένου λόγον ἀνευρίσκει. μετὰ δὲ τοῦτο τὸ ὁποῖόν τί ἐστιν ἔπεται πρόβλημα τὸ τὰ ὑπάρχοντα τῷ πράγματι δηλοῦν, ᾧ συγγενές ἐστι τὸ πῶς ἐστ ι. καὶ γὰρ ὡς ἐπὶ τοῦ ἀπείρου ἐλέγομεν, ὅτι δυνάμει καὶ κατὰ μέρος καὶ ἐν τῷ γίνεσθαι, οὕτως ἐπὶ τοῦ τόπου τὸ πῶς ἐστι ζητοῦμεν, ἆρα καθ' αὑτό τι, ὡς οἱ διάστημα ἢ κενὸν λέγοντες τὸν τόπον, ἢ ἐν σχέσει, καὶ πότερον πρὸς τὸ εἶναι συντελεῖ τι τοῖς σώμασιν ἢ οὐδέν. ταῦτα γὰρ περὶ τὰ ὑπάρχοντα καὶ

περὶ τὸν τρόπον στρέφεται τῆς ὑποστάσεως. ἀλλὰ διὰ τί τὸ πῶς ἐστι προέταξεν; ἢ ὅτι πολλάκις ἐκ τῶν ὑπαρχόντων τὴν οὐσίαν τοῦ πράγματος εὑρίσκομεν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τοῦ τόπου νῦν φανήσεται. [30]

in Ph 9 521 p. 208a29 Τά τε γὰρ ὄντα πάντες ὑπολαμβάνουσιν εἶναί που ἕως τοῦ ἢν καλοῦμεν φορά ν . Διορίσας ἐν ἀρχῇ τὰ περὶ τόπου προβλήματα κατὰ τὴν πρὸς τὰ περὶ ἀπείρου ὁμοιότητα, καὶ ἐφεξῆς ὅτι ἀναγκαῖος ὁ περὶ τοῦ τόπου λόγος τῷ φυσικῷ διὰ δυεῖν δείκνυσιν ἐπιχειρημάτων, ὧν τὸ μὲν ἔνδοξον εἶναι δοκεῖ ἀπὸ τῆς κοινῆς ὑπολήψεως εἰλημμένον, τὸ δὲ ἀποδεικτικὸν ἀπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων ὁρμώμενον. καὶ τὸ μὲν ἀπὸ τῆς κοινῆς ὑπολήψεως τὸν ὑπὸ τῶν παλαιῶν προτεινόμενον ὑποθετικὸν συλλογισμὸν παρατίθεται ἔχοντα οὕτως· εἰ τὸ μὴ ὂν οὐδαμοῦ, τὸ ὂν ποῦ· εἰ δὲ τὸ ποῦ τὴν ἐν τόπῳ σχέσιν δηλοῖ, δῆλον ὅτι ἔστιν ὁ τόπος. "αὕτη δὲ ἡ ἐρώτησις, ὡς ὁ Ἀλέξανδρός φησιν, οὐ πάντων ἁπλῶς ἐστιν, ἀλλὰ τῶν μόνα τὰ σώματα ἡγουμένων εἶναι καὶ μόνα τὰ ἔνυλα, ἀναιρούντων δὲ τὴν ἀσώματον φύσιν." καὶ κατά γε τὸ φαινόμενον ἀμεθόδως τὴν ἀντιστροφὴν ἐποιήσατο· τῷ γάρ 'εἰ τὸ μὴ ὂν μηδαμοῦ' ἕπεται κατὰ τὸν δεύτερον τῶν ὑποθετικῶν τὸ ποῦ ὄν, ἀλλ' οὐχὶ τὸ ὂν ποῦ, ὅπερ ζητεῖται τοῖς τὸν τόπον εἰσάγουσιν. ἢ οὖν ὑπερβιβαστέον τὴν λέξιν λέγοντας τὸ οὐδαμοῦ ὂν μὴ εἶναι καὶ οὕτω λοιπὸν λέγοντας τὸ ὂν ποῦ εἶναι, ἢ ὅπερ πιθανώτερον κατὰ τὴν τῶν ἐρωτησάντων δόξαν μόνα τὰ σώματα οἰομένων εἶναι ῥητέον ἐξισάζειν τῷ ἡγουμένῳ τὸ ἑπόμενον. εἰ γὰρ μὴ ἔστιν ἄλλο τι εἰ μὴ τὰ σώματα, δῆλον ὅτι τὸ μηδαμοῦ ὂν οὐδὲ ἔστιν ὅλως καὶ τὸ μὴ ὂν οὐδαμοῦ ἐστιν, ἐπειδὴ τὰ σώματα ποῦ ἐστιν. ἐπὶ δὲ τῶν ἐξισαζόντων ἀδιάφορος ἡ ἀντιστροφή, εἴτε ἀπὸ τοῦ ἡγουμένου γίνοιτο εἴτε ἀπὸ τοῦ ἑπομένου· ἔοικε δὲ τὴν ἐν Τιμαίῳ τοῦ Πλάτωνος ῥῆσιν παρῳδεῖν ὁ Ἀριστοτέλης, ἐν οἷς φησιν ἐκεῖνος "πρὸς ὃν δὴ καὶ ὀνειροπολοῦμεν βλέποντες καί φαμεν ἀναγκαῖον εἶναί που τὸ ὂν ἅπαν ἔν τινι τόπῳ καὶ κατέχον χώραν τινά, τὸ δὲ μήτε ἐν γῇ μήτε που κατ' οὐρανὸν οὐδὲν εἶναι." ὁρᾷς γὰρ ὅτι αὐτὸς ἄντικρυς ὁ λόγος ἐστὶ καὶ ἀκολούθως οὗτος ἀντιστρέψας. διότι γὰρ τὸ μηδαμοῦ ὂν οὐδὲ ἔστι, διὰ τοῦτο τὸ ὂν ἅπαν ποῦ ἐστι. καὶ ὁ Πλάτων δὲ οὐχ ὡς ἀποδεχόμενος τὸν λόγον ταῦτα εἶπεν, ἀλλ' ὅτι ἀπὸ τῆς εἰς τὰ ἔνυλα ὀνειρατικῆς ἐμβλέψεως, οἷς ὑπάρχει τοῦτο, περὶ πάντων αὐτὸ τῶν ὄντων λέγομεν. Ὅτι δὲ τὸ μὴ ὂν οὐδαμο ῦ, δείκνυσιν ὁ Ἀριστοτέλης διὰ τοῦ ποῦ γάρ ἐστι τραγέλαφος ἢ σφίγ ξ; οὐδαμοῦ γάρ, ἐπειδὴ μὴ ἔστιν ὅλως. καὶ οὐκ ἔστιν ὅλως, ἐπειδὴ οὐδαμοῦ ἐστι. δῆλον δὲ ὅτι ὑγιὴς μέν ἐστιν ἡ ἀκολουθία οὕτω ληφθεῖσα, οὐκέτι δὲ καὶ ἀληθής. οὔτε γὰρ τὸ ὂν πᾶν ἐν τόπῳ (οὐδὲν γὰρ τῶν ἀσωμάτων ἐστὶν ἐν τόπῳ τῶν κυρίως μάλιστα καὶ χωριστῶν) οὔτε τὸ μηδαμοῦ ὄν, τουτέστιν μὴ ἐν τόπῳ ὄν, οὐκ ὄν ἐστι. [35]

in Ph 9 522 πολλὰ γάρ ἐστιν, ὡς εἴρηται, μὴ ἐν τόπῳ ὄντα. τὸ δὲ ζητούμενον ὁ λόγος ἐνεδείξατο, ὅτι ἀναγκαῖος ὁ περὶ τόπου λόγος τῷ φυσικῷ, εἴπερ οἱ παλαιότεροι πάντα τὰ ὄντα ἐν τόπῳ οἴονται· εἰ δὲ παλαιοῖς ἀνδράσι μὴ μάτην δεῖ ἐπισκήπτειν, εἰκός ἐστι τὸ ποῦ οὐ τὴν ἐν τόπῳ τούτῳ τῷ νῦν ζητουμένῳ σχέσιν δηλοῦν, ἀλλὰ τὸν τῆς τάξεως ἀφορισμόν, καθὸ σημαινόμενον καὶ ὑπερουράνιον τόπον οἶδεν ὁ Πλάτων, καὶ τὸν νοῦν ἐν τῷ νοητῷ λέγομεν· οὕτως οὖν δείξας ἀπὸ τῶν παλαιῶν φυσιολόγων, ὅτι ἀναγκαῖος ὁ περὶ τόπου λόγος, ἐν τῷ δευτέρῳ ἐπιχειρήματι ἀπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων τὸ αὐτὸ δείκνυσιν οὕτως· εἰ ἡ κοινὴ πάντων τῶν φυσικῶν σωμάτων κίνησις κατὰ τόπον ἐστί, δῆλον ὅτι ἔστιν ὁ τόπος ἐν τοῖς φυσικοῖς· καὶ ἀναγκαῖός ἐστι τῷ φυσικῷ ὁ περὶ τοῦ τόπου λόγος. ἀλλὰ μὴν τὸ ἡγούμενον, τὸ ἄρα ἑπόμενον. καὶ κοινὴν μὲν ταύτην ἐκάλεσε τὴν κίνησιν ἢ ὡς κοινῶς ὑπὸ πάντων ὁμολογουμένην (πάντες γὰρ τῆς κατὰ τόπον κινήσεως μᾶλλον ἢ τῶν ἄλλων αἰσθανόμεθα. τοιγαροῦν καὶ φθορὰν ἀνεῖλόν τινες, ὡς οἱ περὶ Ἀναξαγόραν, καὶ ἀλλοίωσιν, ὡς οἱ "νόμῳ χροιή" λέγοντες, τὴν δὲ κατὰ τόπον κίνησιν οὐδεὶς σπουδῇ λέγων· ἐάσθω γὰρ ἡ Ζήνωνος ἀπορία), ἢ κοινὴν αὐτὴν εἶπεν ὡς ταύτην μόνην πᾶσι τοῖς φυσικοῖς σώμασιν ὑπάρχουσαν· τὰ γὰρ οὐράνια πασῶν τῶν ἄλλων κινήσεων

ὑπερέχοντα ταύτην ὅμως κινεῖται. διὸ καὶ κυριωτάτην αὐτὴν καλεῖ· κυριωτάτη γὰρ ἡ τῶν πρωτίστων καὶ ἀρχηγικωτάτων. καὶ μέντοι ἀποδείξει προϊών, ὅτι πρώτη τῶν κινήσεών ἐστιν ἡ φορὰ καὶ χρόνῳ καὶ φύσει καὶ αἰτίᾳ, κυριωτάτη δὲ εὐλόγως ἡ τοιαύτη. ἔν τισι δὲ τῶν ἀντιγράφων μετὰ τοῦ κοινὴ καὶ πρώτη γέγραπται, ἔν τισι δὲ ἀντὶ τοῦ κοινὴ πρώτ η, καὶ οὕτως γράφει καὶ ὁ Εὔδημος. p. 208a32 Ἔχει δὲ πολλὰς ἀπορίας τί ποτέ ἐστιν ὁ τόπος ἕως τοῦ οὔτε προηυπορημένον περὶ αὐτο ῦ . Δείξας ὅτι ἀναγκαῖος τῷ φυσικῷ ὁ περὶ τόπου λόγος, ἐφεξῆς δείκνυσιν ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, ὅτι χαλεπὸν τὸ πρόβλημα καὶ διὰ τοῦτο συντόνου δεόμενον ἀντιλήψεως καὶ συγγνώμης, εἰ τοῖς πρώτοις αὐτὸν ἐμμεθόδως ζητοῦσι μὴ εὐθὺς ἀναφανείη τὸ ἀκριβές. ὥστε καὶ πρὸς τὸν μανθάνοντα καὶ τὸν διδάσκοντα χρήσιμος ἡ τῆς χαλεπότητος ἐπίδειξις. τὸ δὲ χαλεπὸν αὐτοῦ δείκνυσι πρῶτον μὲν ἐκ τοῦ δεῖν μὲν τοὺς ὁρισμοὺς τῶν ζητουμένων πραγμάτων ἐκ τῶν καθ’ αὐτὰ ὑπαρχόντων αὐτοῖς συνάγειν, ὡς ἀρχόμενος τῶν Περὶ ψυχῆς εἶπε, τὰ δὲ καθ’ αὐτὰ ὑπάρχειν δοκοῦντα τῷ τόπῳ μὴ ἐπὶ τὴν αὐτὴν φύσιν καταντᾶν. [30]

in Ph 9 523 καθὸ μὲν γὰρ τὸ περιεκτικὸν ὑπάρχει αὐτῷ, δόξει τὸ εἶδος εἶναι τὸ ἑκάστου ὁ τόπος. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ πρῶτον ὁρίζον καὶ περιέχον, καθὸ δὲ δεκτικὸν εἴδους τινὸς καὶ χώρα αὐτοῦ δοκεῖ, τῇ ὕλῃ μᾶλλον ᾠκείωται. διὸ καὶ ὁ Πλάτων, ὅσα δοκεῖ λέγειν ὡς περὶ χώρας καὶ τόπου, περὶ τῆς ὕλης λέγει. καθὸ δὲ ὁ αὐτὸς τόπος ἄλλοτε ἄλλου σώματός ἐστι δεκτικός, ἄλλος ἂν εἴη παρὰ τὸ ἐν τόπῳ, ὥστε καὶ παρὰ τὴν ὕλην αὐτοῦ καὶ παρὰ τὸ εἶδος. οὕτως ἐπ’ ἄλλο καὶ ἄλλο φέροντα τὰ καθ’ αὐτὸ τῷ τόπῳ ὑπάρχοντα δύσκολον αὐτοῦ ποιεῖ τὴν κατάληψιν. δεύτερον δὲ ἄλλο τῆς περὶ αὐτοῦ χαλεπότητος αἴτιον παραδίδωσι τὸ μηδένα περὶ αὐτοῦ προαπορῆσαι ἢ προευπορῆσαι. τοῦτο γὰρ καὶ σημεῖον καὶ αἴτιον γίνεται τῆς δυσκόλου κατανοήσεως· σημεῖον μὲν ὅτι διὰ τὴν χαλεπότητα τοῦ προβλήματος ἀπέστησαν τῆς περὶ αὐτοῦ ζητήσεως, αἴτιον δὲ ὅτι χαλεπὸς ἔτι μᾶλλον ἡμῖν ὁ λόγος γίνεται μηδένα κοινωνὸν ἔχουσι τῆς ζητήσεως μηδὲ ἀρχὴν ὅλως τινὰ προκαταβεβλημένην αὐτῆς εὑρηκόσι· κἂν γὰρ ἔδοξεν Ἡσίοδος λέγειν ἤτοι μὲν πρώτιστα χάος γένετο, μυθική ἐστι ἀλλ’ οὐκ ἀποδεικτικὴ ἡ τοῦ Ἡσιόδου παράδοσις. καὶ τοσοῦτον, εἴπερ ἄρα, ἐνεδείξατο καλῶς, ὅτι δεῖ τι προϋπάρχειν ἐν ᾧ τὰ γινόμενα ἔσται. καὶ ὁ Πλάτων δὲ ἐν τῷ Τιμαίῳ ὅσα περὶ τόπου δοκεῖ λέγειν, περὶ τῆς ὕλης εἴρηκεν. ὁ δὲ Εὔδημος τῆς δυσκολίας τοῦ περὶ τόπου προβλήματος καὶ τοῦτο αἴτιον εἶναί φησι τὸ μὴ ῥᾴδιον εἶναι ἐπιλαβέσθαι τοῦ τόπου, διότι ὑποφεύγει πάντως ἐξαιρουμένου τοῦ ἐν τόπῳ σώματος, καὶ καθ’ αὐτὸ μὲν οὐκ ἔστιν αὐτὸν νοῆσαι, εἴπερ δὲ ἄρα, μεθ’ ἑτέρου, ὥσπερ τοὺς τῶν ἀφώνων καλουμένους φθόγγους· μετὰ γὰρ τοῦ α ὁ τοῦ β καὶ ὁ τοῦ γ δῆλος. οὐ μέντοι διὰ τὴν δυσχέρειαν ἀποστατέον τοῦ προβλήματος οὕτως ὄντος οἰκείου καὶ ἀναγκαίου τῷ φυσικῷ. κἂν γὰρ μηδὲν ἄλλο ἐπὶ τῶν δυσλήπτων, ἀλλὰ τό γε ἀπορῆσαι περὶ αὐτοῦ καλῶς ἱκανὸν τῷ φιλομαθεῖ, ὡς ἐν ἄλλοις αὐτὸς ὁ Ἀριστοτέλης διδάσκει. p. 208b1 Ὅτι μὲν οὖν ἔστιν ὁ τόπος ἕως τοῦ εἰς ἣν καὶ ἐξ ἧς μετέβαλ ε . Καὶ τὸ ἀναγκαῖον καὶ τὸ χαλεπὸν δείξας τῆς περὶ τοῦ τόπου ζητήσεως μέτεισι λοιπὸν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα αὐτοῦ προβλήματα, ὧν πρῶτον τὸ εἰ ἔστιν ὁ τόπος. [30]

in Ph 9 524 καὶ τοὺς λόγους δι’ ὧν ὁ τόπος τῶν ὄντων εἶναι δοκεῖ παρατίθεται προτέρους, εἶτα ἐφεξῆς καὶ τοὺς ἀναιροῦντας αὐτόν. καὶ τοὺς μὲν τιθέντας τὸν τόπον λόγους τέτταρας ἐκτίθεται. πρῶτον μὲν τὸν ἐκ τῆς ἀντιμεταστάσεω ς. εἰ γὰρ ἐν ᾧ πρότερον ἦν ὕδωρ ἐκρυέντος τοῦ ὕδατος ἀὴρ ἔνεστι νῦν, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς ἀγγείοις, δῆλον ὅτι ἔστι τι τὸ δεχόμενον ἑκάτερον ἄλλο τὸ ὂν παρ’ ἑκάτερον. δεύτερον δὲ ἐκ τῆς κατὰ φύσιν τῶν στοιχείων φορᾶς. τούτων γὰρ ἑκάτερον εἰδοποιεῖται τὸ μὲν τῇ ἐπὶ τὸ ἄνω, τὸ δὲ τῇ ἐπὶ τὸ κάτω φορᾷ· αὗται δὲ διαφοραὶ τόπου. τρίτον δὲ ἀπὸ τῶν μαθηματικῶν δείκνυσθαί φησιν ὁ Ἀλέξανδρος, οὐ καλῶς οἶμαι λέγων. τὸ γὰρ ἀπὸ τῶν μαθημάτων ἐπιχείρημα τοῦ δευτέρου μέρος ἐστὶ τοῦ ἀπὸ τῆς φυσικῆς τῶν στοιχείων φορᾶς, ὡς μαθησόμεθα. ἀλλὰ τρίτον ἐστὶ τὸ ἀπὸ τοῦ κενοῦ ἐπιχείρημα. εἰ γὰρ τὸ κενὸν τόπος

ἐστὶν ἐστερημένος σώματος, οἱ λέγοντες εἶναι κενὸν πάντως εἶναι καὶ τόπον ἐροῦσι. τέταρτον δὲ ἐπὶ τούτοις προστίθησι καὶ τὴν Ἡσιόδου μυθοποιίαν οὐ μόνον εἶναι τὸν τόπον ἀλλὰ καὶ δύναμιν ἔχειν μεγάλην ἐνδεικνυμένην. καὶ δῆλον ὅτι τὰ μὲν πρότερα δύο ἐπιχειρήματα πραγματειώδη τὴν ἀνάγκην προΐσχεται, τὰ δὲ λοιπὰ ἀπὸ δόξης εἴληπται τῶν οὕτως ὑποτιθεμένων. ἀλλ᾽ ἐπειδὴ συνοπτικῶς εἴρηται τὰ ἐπιχειρήματα, καθ᾽ ἕκαστον ἀναλαβόντες αὐτῶν τὴν ἔννοιαν κατὰ τὸ δυνατὸν διαρθρώσωμεν. Ἡ μὲν οὖν ἀπὸ τῆς ἀντιμεταστάσεως δεῖξις ὧδέ πως γέγονεν· ὁ τόπος δεκτικός ἐστι παρὰ μέρος διαφερόντων τινῶν ὁ αὐτὸς μένων· ὃ δὲ δεκτικόν ἐστι τινῶν διαφερόντων παρὰ μέρος τὸ αὐτὸ μένον, τοῦτο ἔστι τι καὶ ἄλλο ἐκείνων ἐστίν, εἴ γε τοῦτο μὲν ἀεὶ ταὐτόν, ἐκεῖνα δὲ διαφέροντα καὶ ἄλλοτε ἄλλα· ὁ τόπος ἄρα ἔστι τι καὶ ἄλλο τῶν ἐν αὐτῷ. ὅτι δὲ δεκτικὸς ὁ τόπος ἄλλοτε ἄλλων ὁ αὐτὸς μένων, ἐδήλωσεν ἐκ τῆς ἀντιμεταστάσεως τῶν σωμάτων εἰπὼν ἐν ᾧ γὰρ ἀήρ ἐστιν νῦ ν , ὕδωρ ἐν τούτῳ πρότερον ἦ ν. ἐξ οὗ δῆλον ὅτι καὶ ἕτερον τί ἐστιν ἡ χώρα, εἰς ἣν καὶ ἐξ ἧς μετέβαλε τὰ ἐν αὐτῇ σώματα. εἰ δὲ ἕτερον, δῆλον ὅτι καὶ ἔστι καὶ ἄξιον ζητεῖν αὐτόν. ἐνάργειαν δὲ τῇ ἀποδείξει τοῦ καὶ εἶναι καὶ ἄλλο τι εἶναι τὸ δεκτικὸν τῶν παρὰ μέρος ἐγγινομένων παρέσχετο ἡ τοῦ ἀγγείου παράθεσις· τοῦτο γὰρ καὶ ἔστι τι καὶ ἕτερον τῶν ἐν αὐτῷ ἐστιν, ὅπερ εἰς πίστιν παρείληπται τῆς μείζονος τῶν προτάσεων. p. 208b8 Ἔτι αἱ φοραὶ τῶν φυσικῶν σωμάτων ἕως τοῦ οὐκ ἔχοντα φύσει τούτων ἕκαστο ν . Ἔτι δεύτερον ἐπιχείρημα τοῦ εἶναι τὸν τόπον ποιεῖται ἀπὸ τῆς τῶν σωμάτων κατὰ φύσιν κινήσεως. [35]

in Ph 9 525 συναποδείκνυται δὲ τούτῳ καὶ ὅτι δύναμίν τινα ἔχει κατὰ τὴν αὐτοῦ φύσιν ὁ τόπος, ὥστε καὶ διὰ τοῦτο ἄξιος εἶναι ζητήσεως. δείκνυσι δὲ ὅτι ἔστι τι ὁ τόπος καὶ δύναμιν ἔχει οὕτως· εἰ ἕκαστον τῶν φυσικῶν καὶ ἁπλῶν σωμάτων μὴ κωλυόμενον ἐπὶ τὸν οἰκεῖον φέρεται τόπον (τὸ μὲν πῦρ ἐπὶ τὸ ἄνω, ἡ δὲ γῆ ἐπὶ τὸ κάτω, τὰ δὲ μέσα ἐπὶ τὸ μέσον, καὶ τὸ κύκλῳ δὲ κινούμενον περὶ τὸ μέσον κινεῖται), καὶ κατὰ τοῦτο ἕκαστον εἰδοποιεῖται, τὸ δὲ ἄνω καὶ τὸ κάτω καὶ αἱ λοιπαὶ διαστάσεις τόπου μέρη καὶ εἴδη ἐστί, δῆλον ὅτι καὶ ἔστι τι ὁ τόπος καὶ δύναμιν ἔχει. οὐ γὰρ ἂν εἰδοποιοὶ ἦσαν αἱ διαφοραὶ αὐτοῦ τῶν ἁπλῶν σωμάτων. τὸ δὲ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ καὶ ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν ὑπάρχει μὲν καὶ τῇ οὐρανίᾳ κινήσει, ὡς ἐν τῇ Περὶ οὐρανοῦ δείκνυται, ὑπάρχει δὲ καὶ τοῖς ἐν γενέσει ζῴοις κατὰ τὴν σύνθετον αὐτῶν φύσιν. καὶ ὅρα ὅτι θερμότης μὲν καὶ μαλακότης καὶ τὰ τούτοις ὅμοια ἴσως ἂν καὶ ἄνευ τόπου εἴη, κουφότητα δὲ καὶ βαρύτητα οὐ δυνατὸν ἄνευ τόπου εἶναι· ὥρισται γὰρ ταῦτα φορᾷ τῇ τε ἄνω καὶ τῇ κάτω. ἐπειδὴ δὲ τὸ ἄνω καὶ κάτω καὶ αἱ ἄλλαι τοῦ τόπου διαφοραὶ φαίνονται καὶ κατὰ σχέσιν οὖσαι, ἠπόρησεν ἄν τις μήποτε οὐ φύσει ἐστὶν ὁ τόπος, ἀλλὰ κατὰ τὴν σχέσιν τὴν πρὸς ἡμᾶς τὸ εἶναι ἔχει. ἡ γοῦν ὀροφὴ τοῖς μὲν ἐν τῷ οἴκῳ ἄνω ἐστί, τοῖς δὲ ἐν τῷ κεράμῳ κάτω. καὶ εἰ κατὰ σχέσιν εἴη τὴν πρὸς ἡμᾶς, δῆλον ὅτι οὔτε δύναμιν ἔχει τινὰ κατὰ τὴν ἡμετέραν θέσιν ὑφεστὼς οὔτε ἀναγκαῖος ἂν εἴη τῷ φυσικῷ ὁ περὶ αὐτοῦ λόγος. ταύτην οὖν λύων τὴν ἔνστασιν δείκνυσιν, ὅτι οὐ σχέσει μόνον ἀλλὰ καὶ φύσει τὸ ἄνω καὶ κάτω ἐστί. δείκνυσι δὲ οὕτως· τὰ φύσει ἄνω καὶ κάτω ἀεὶ ταὐτά ἐστιν. ἄνω γὰρ ἐφ᾽ ὃ τὰ κοῦφα φέρεται καὶ κάτω ἐφ᾽ ὃ τὰ βαρέα. τὰ δὲ πρὸς ἡμᾶς τὸ εἶναι ἔχοντα οὐκ ἀεὶ τὰ αὐτά, ἀλλ᾽ ὡς ἂν στραφῶμεν, οὕτω καὶ αὐτὰ μετατίθεται· ὁ γὰρ νῦν δεξιός μου κίων μεταστραφέντος ἢ κινηθέντος ἀριστερὸς γίνεται καὶ ἡ ὀροφή, ὡς εἴρηται πρότερον. ὥστε τὰ φύσει ἄνω καὶ κάτω οὐ πρὸς ἡμᾶς οὔτε κατὰ σχέσιν ἔχει τὸ εἶναι οὔτε τῇ θέσει τῇ πρὸς ἡμᾶς διαφέρει μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ δυνάμει. οὐ γὰρ ἂν ἦν διαφερόντων δεκτικὰ καὶ εἰδοποιὰ τῶν ἐπ᾽ αὐτὰ ἰόντων. τοῦτο δὲ τὸ ὅτι οὐ τῇ πρὸς ἡμᾶς σχέσει μόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ φύσιν εἰσὶν αἱ τῶν τόπων διαφοραί, καὶ ἄλλαι μὲν αἱ κατὰ φύσιν ἄλλαι δὲ αἱ κατὰ θέσιν, δείκνυσι καὶ ἐκ τῶν μαθηματικῶν. εἰ γὰρ τὰ κατὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς σχέσιν μόνην ἔχοντα τὸ δεξιὸν καὶ ἀριστερὸν καὶ ἄνω καὶ κάτω ὥσπερ τὰ μαθηματικὰ οὐκ ἔστιν ὅλως ἐν τόπῳ κατὰ τὴν ἑαυτῶν φύσιν, τὰ ἐν τόπῳ ὄντα οὐ κατὰ σχέσιν μόνην τὴν πρὸς ἡμᾶς, ἀλλὰ

καὶ κατὰ φύσιν ἔχει τὰς τοῦ τόπου διαφοράς. ἔοικε δὲ ὁ Ἀριστοτέλης τὸ συνημμένον θεῖναι μόνον ἐν τῷ λέγειν οὐκ ὄντα γὰρ ἐν τόπῳ ὅμως κατὰ τὴν θέσιν τὴν πρὸς ἡμᾶς ἔχει δεξιὰ καὶ ἀριστερ ά, ὡς εἰ ἔλεγε ‘τὰ μαθηματικὰ κατὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς σχέσιν μόνην ἔχει τὸ δεξιὸν καὶ ἀριστερὸν διὰ τὸ μὴ εἶναι φύσει ἐν τόπῳ’· ὡς εἴ γε ἦν, οὐκ ἂν κατὰ θέσιν μόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ φύσιν εἶχε τὰς τοιαύτας διαφοράς. [35]

in Ph 9 526 καὶ προελθὼν δὲ αὐτὸ πάλιν ἐξηγεῖται διὰ τοῦ ὡς τὰ μόνον λεγόμενα διὰ θέσιν οὐκ ἔχοντα φύσει τούτων ἕκαστον τῶν τοῦ τόπου διαφορῶν. δῆλον δὲ ἐκ τούτου τοῦ λόγου ὅτι ἕτερος ὁ κατὰ σχέσιν τόπος, καὶ ἕτερος ὁ κατὰ φύσιν, καὶ ὁ μὲν κατὰ σχέσιν καὶ τοῖς μὴ ἐν τόπῳ οὖσι δυνάμενος προσεῖναι διὰ τὴν ἡμετέραν ἐπίνοιαν (δεξιὸν γὰρ τοδὶ τὸ θεώρημα καὶ ἀριστερὸν ὡς πρὸς ἐμὲ τόδε γράφω καὶ ἄνω καὶ κάτω καὶ τὰ μέρη ἑκάστου ὁμοίως), ὁ δὲ κατὰ φύσιν τόπος τοῖς ἐν τόπῳ οὖσι μόνοις προσήκει. πάντα δὲ ἐν τόπῳ καὶ τὰ φυσικὰ καὶ τὰ τεχνητά. ἀλλὰ τὰ μὲν τεχνητὰ καθὸ τεχνητὰ κατὰ συμβεβηκὸς ἐν τόπῳ ἐστί, καθὸ δὲ φυσικὰ καθ’ αὑτό. ἐν δὲ τοῖς φυσικοῖς τῶν μὲν ἁπλῶν ἕκαστον οἰκεῖον φύσει τόπον ἔχει, τῶν δὲ συνθέτων τόπος ἐστὶν ἑκάστου οἰκεῖος κατὰ τὴν τῶν ἐν αὐτῷ ἁπλῶν ἐπικράτειαν. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος τὴν λέξιν τὴν λέγουσαν ὡς τὰ μόνον λεγόμενα διὰ θέσιν οὐκ ἔχοντα φύσει τούτων ἕκαστον οὕτως μεταγράφει ὥστε μόνον νοεῖσθαι αὐτῶν τὴν θέσι ν. “εἰπὼν γάρ, φησίν, ὅτι τὰ μαθηματικὰ κατὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς θέσιν ἔχει τὰ δεξιὰ καὶ ἀριστερά, ποίαν θέσιν προσέθηκεν, ὅτι τὴν κατ’ ἐπίνοιαν· εἰ γὰρ τὴν ἀρχὴν μηδὲ ἔστι καθ’ αὑτά, οὐδ’ ἂν θέσιν ἔχοι καθ’ αὑτά.” ἐνταῦθα δὲ σαφῶς ὁ Ἀλέξανδρος ὁμολογεῖ τὸ ἀπὸ τῶν μαθημάτων παράδειγμα μὴ εἶναι ἴδιον ἐπιχείρημα, ἀλλ’ εἰς πίστιν εἰλῆφθαι τοῦ κατὰ φύσιν διωρίσθαι τὰς τῶν τόπων διαφοράς, εἴπερ τὰ μὴ κατὰ φύσιν διωρισμένους ἔχοντα τοὺς τόπους, ὥσπερ τὰ μαθηματικὰ οὐδὲ ἔστιν ὅλως ἐν τόπῳ. μήποτε δὲ δύναται καὶ ἴδιον ἐπιχείρημα εἶναι τοῦτο, ὥσπερ ᾠήθη πρότερον ὁ Ἀλέξανδρος, τὸ τρίτον ἐπιχείρημα τῶν εἶναι τὸν τόπον δεικνύντων τὸ ἀπὸ τῶν μαθημάτων εἶναι λέγων. ἔχοι δὲ ἂν οὕτως· εἰ τὰ μαθηματικὰ καίτοι μὴ ὄντα φύσει ἐν τόπῳ ὅμως κατὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς θέσιν ἔχει τὰς τοῦ τόπου διαφοράς, δῆλον ὅτι ἔστι τι ὁ τόπος· τὰ γὰρ θέσει ἀπὸ τῶν φύσει μετάγεται, ὡς τὰ φανταστὰ ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν. p. 208b25 Ἔτι οἱ τὸ κενὸν φάσκοντες εἶναι ἕως τοῦ διὰ τούτων ἄν τις ὑπολάβο ι . Τρίτον τοῦτο ὑποτίθησιν ἐπιχείρημα δεικνύων εἶναι τὸν τόπον κατ’ οἰκείαν φύσιν. [31]

in Ph 9 527 οἱ γὰρ τὸ κενὸν λέγοντες οὐδὲν ἄλλο λέγουσιν αὐτὸ ἢ τόπον ἐστερημένον σώματος. εἰ οὖν ἄλλο τι παρὰ τὸ σῶμα ἔστιν, ὡς καὶ ἄνευ σώματος ὑφεστάναι, δῆλον ὅτι ἔχει τινὰ φύσιν οἰκείαν. οὐχ ὡς ἀρέσκον δὲ αὐτῷ τίθησι τὸ ἐπιχείρημα, ἀλλ’ ὡς δεικτικὸν τοῦ καὶ παρὰ τοῖς προτέροις ἔννοιαν εἶναι τοῦ τόπου, διότι, φησίν, οἱ τὸ κενὸν φάσκοντες εἶναι τόπον λέγουσ ι. διάκεινται οὖν καὶ ὡς ὄντος καὶ ὡς ἔχοντός τινα φύσιν ἀφωρισμένην καὶ τάχα καὶ κυριωτέραν τοῦ σώματος, εἴπερ σῶμα μὲν ἄνευ τόπου ἀδύνατον εἶναι, ὁ δὲ τόπος ὑφέστηκε καὶ σώματος χωρίς· δείξας δὲ ἀποδεικτικῶς μὲν διὰ τῶν δύο τῶν προτέρων ἐπιχειρημάτων, δοξαστικῶς δὲ διὰ τοῦ νῦν εἰρημένου συμπεραίνεται τὸν λόγον, ὡς δεδειγμένου καὶ ὅτι ἔστιν ὁ τόπος καὶ ὅτι ἄλλος παρὰ τὰ σώματα, ὡς ἔχων τινὰ φύσιν καὶ δύναμιν οἰκείαν, καὶ μὴ κατὰ τὴν ἡμετέραν θέσιν θεωρούμενος. πᾶν δὲ σῶμα αἰσθητὸν ἐν τόπῳ εἶπε διὰ τὰ μαθηματικά, ἅτινα οὐ καθ’ αὑτὰ ἔχει τὸ εἶναι ἐν τόπῳ. p. 208b29 Δόξειε δ ’ ἂν καὶ Ἡσίοδος ὀρθῶς λέγειν ἕως τοῦ οὐ γὰρ ἀπόλλυται ὁ τόπος τῶν ἐν αὐτῷ φθειρομένω ν . Τοῦ Ἡσιόδου ἐν τῇ Θεογονίᾳ λέγοντος ἤτοι μὲν πρώτιστα χάος γένετο, καὶ τοῦ χάος ἀπὸ τοῦ χῶ ῥήματος δοκοῦντος γεγονέναι καὶ διὰ τοῦτο τὸ χωρητικὸν δηλοῦν, ὅπερ ταὐτόν ἐστι τῷ τοπικῷ, ἐκ τούτου δύο συλλογίζεται ὁ Ἀριστοτέλης· καὶ ὅτι ἔστι τι ὁ τόπος κατὰ τὸν Ἡσίοδον, καὶ ὅτι προτέρα πάντων ἡ τούτου δύναμις κατ’ αὐτὸν καὶ ἀρχηγική, ὥστε καὶ οἰκεία τῷ περὶ τῶν ἀρχῶν λόγῳ. διὰ τοῦτο δέ φησιν αὐτὸν εἰρηκέναι πρῶτον γενέσθαι τὸ χάος διὰ τὸ νομίζειν μέ ν , ὥσπερ οἱ πολλοὶ τὴν

ἀσώματον φύσιν ἀγνοοῦντες, μόνα δὲ εἶναι τὰ σώματα λέγοντες, πάντα εἶναί που καὶ ἐν τόπ ῳ. εἰ δὲ τοῦτο, δεῖν προϋπάρξαι χώραν ἐν ᾗ ἔσται τὰ ὄντα. καὶ διὰ τοῦ εἰπεῖν ὥσπερ οἱ πολλοὶ ἐνεδείξατο ὅτι οὐκ ἀρέσκεται τῇ δόξῃ. τοῦ δὲ δοκεῖν ὀρθῶς λέγειν τὸν Ἡσίοδον αἰτίαν ἐπήγαγε τὸ ὡς δέον πρῶτον ὑπάρξαι χώραν τοῖς οὖσι ν. εἰ δέ ἐστιν ἀληθὲς τὸ δοξαζόμενον ὑπὸ Ἡσιόδου τὸ πρώτην χώραν γενέσθαι ἤτοι τόπον, θαυμαστή τις ἂν εἴη ἡ τοῦ τόπου φύσις πρωτουργός τις οὖσα καὶ ἀρχηγική. εἰ γὰρ τόπου μὲν ὄντος οὐκ ἀνάγκη εἶναι σῶμα, σώματος δὲ ὄντος ἀνάγκη εἶναι τόπον, εἰ πάντα ἀνάγκη εἶναί που καὶ ἐν τόπῳ, τὸ δὲ συναναιροῦν μὲν μὴ συναναιρούμενον δὲ πρῶτόν ἐστι τῇ φύσει, δῆλον ὅτι πρωτουργὸς καὶ ἀρχηγικὸς ἂν εἴη ὁ τόπος. οὐ γὰρ εἰ τόδε τὸ σῶμα οἷον τὸ πῦρ ἢ ὁ ἀὴρ φθαρείη, ἀνάγκη καὶ τὸν τόπον ἐφθάρθαι τὸν αὐτοῦ. [35]

in Ph 9 528 εἰ δὲ καὶ κενὸν εἴη, καθάπερ τινὲς ἔλεγον, ὁ τόπος, ἔτι μᾶλλον ἀναγκαῖον τὸ μὴ συναναιρεῖσθαι τοῖς σώμασιν, εἴπερ τὸ κενὸν τόπος ἐστὶν ἐστερημένος σώματος. κατὰ μὲν γὰρ τὴν Ἀριστοτέλους περὶ τόπου δόξαν τὴν λέγουσαν τόπον εἶναι τὸ πέρας τοῦ περιέχοντος, ὡς μαθησόμηθα, κἂν μὴ συμφθείρηται ὁ τόπος τῷ ἐν τόπῳ, ἀλλ᾽ οὖν ἀνάγκη, εἰ τόπος ἐστί, καὶ σῶμα εἶναι, καὶ εἰ μὴ τὸ αὐτὸ ἀεί, ἀλλὰ σῶμά γε πάντως. εἰ δὲ πρῶτος γέγονεν ὁ τόπος καὶ εἰ κενὸν εἴη, δῆλον ὅτι καὶ σώματος μὴ ὄντος ἔσται τόπος. ταῦτα δὲ ἐνδόξως λέγεται λυσιτελοῦντα πρὸς τὸ δεῖξαι, ὅτι ἀρχῆς λόγον ἔχειν τισὶν ὁ τόπος δοκεῖ ὥσπερ καὶ τὸ ἄπειρον. καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὁ περὶ τόπου λόγος ἀναγκαῖος τῷ περὶ ἀρχῶν προθεμένῳ διασκοπῆσαι. Ἔοικε δὲ τοιαύτη τις τότε τῶν Ἡσιόδου ἐπῶν ἐπιπολάζειν ἐξήγησις τὸ χάος εἰς χώραν μεταλαμβάνουσα. δηλοῖ δὲ οὐ χώραν ἀλλὰ τὴν ἀπειροειδῆ καὶ πεπληθυσμένην τῶν θεῶν αἰτίαν, ἣν Ὀρφεὺς “χάσμα πελώριον” ἐκάλεσε. μετὰ γὰρ τὴν μίαν τῶν πάντων ἀρχήν, ἣν Ὀρφεὺς χρόνον ἀνυμνεῖ ὡς μέτρον οὖσαν τῆς μυθικῆς τῶν θεῶν γενέσεως, αἰθέρα καὶ τὸ “πελώριον χάσμα” προελθεῖν φησι, τὸν μὲν τῆς περατοειδοῦς προόδου τῶν θεῶν αἴτιον, τὸ δὲ τῆς ἀπειροειδοῦς. καὶ λέγει περὶ αὐτοῦ οὐδέ τι πεῖραρ ὑπῆν, οὐ πυθμήν, οὐδέ τις ἕδρα· καίτοι πῶς ἄν τις περὶ τόπου ταῦτα λέγοι τοῦ καὶ τἄλλα περαίνοντος καὶ ἑδράζοντος; ὁ μέντοι Ἡσίοδος τὴν πρώτην τῶν πάντων αἰτίαν σιγῇ τιμῶν ᾐνίξατο μόνον αὐτὴν διὰ τοῦ εἰπεῖν γενέσθαι τὸ χάος (παντὶ γὰρ γενομένῳ ὑπ᾽ αἰτίου τινὸς ἀνάγκη τὴν γένεσιν σχεῖν, ὡς ὁ Πλάτων φησί), τὴν δὲ πληθοειδῆ πρόοδον τῶν θεῶν ἐκφῆναι βουλόμενος διὰ τῆς ἀπειροειδοῦς συστοιχίας προήγαγε τὴν θεογονίαν τὸ χάος πρῶτον εἰπὼν καὶ μετ᾽ αὐτὸ γῆν. p. 209a2 Οὐ μὴν ἀλ λ ᾽ ἔχει γε ἀπορίαν εἰ ἔστι ἕως τοῦ ζητητέον γὰρ τὸ γένος αὐτοῦ πρῶτο ν . Ἐν μὲν τοῖς περὶ τοῦ ἀπείρου λόγοις ἐκθέμενος πέντε ἐπιχειρήματα, δι᾽ ὧν εἶναι δοκεῖ τὸ ἄπειρον, ἐπήγαγε τούτοις ἐκεῖνα, δι᾽ ὧν μὴ εἶναι φανήσεται, ἵν᾽ οὕτως ὁ διαιτητὴς τῶν λόγων καὶ ἀληθεῖς ἀμφοτέρους εὑρίσκων καὶ τὰ ἐναντία λέγειν δοκοῦντας, πῇ μὲν εἶναι πῇ δὲ μὴ εἶναι τὸ ἄπειρον ἐπιψηφίζηται, ὅπερ καὶ τὸ ἀληθὲς ἔχει. ἐνταῦθα δὲ οὐ πῇ μὲν εἶναι πῇ δὲ μὴ εἶναι τὸν τόπον βουλόμενος, ἀλλ᾽ εἶναι μόνως διὰ τὴν κοινὴν περὶ αὐτοῦ ἔννοιαν (τίς γὰρ οὐ λέγει τόπον εἶναι;), οὐκ ἀντέθηκεν εὐθὺς ἐπιχειρήματα δεικνύντα μὴ εἶναι, ἀλλ᾽ εἰπὼν τὰ ἐπιχειρήματα δι᾽ ὧν ὁ τόπος εἶναι πιστεύεται μεταβαίνειν μὲν δοκεῖ ἐπὶ τὸ ἑξῆς πρόβλημα τὸ τί ἐστιν ὁ τόπος, δείκνυσι δὲ ὅτι οὔτε σῶμα οὔτε ἀσώματον εἶναι δύναται οὔτε στοιχεῖον οὔτε ἐκ στοιχείων. [35]

in Ph 9 529 καὶ ἄλλα ἐπιχειρήματα ἐπάγει, δι᾽ ὧν συνήγαγεν ὅτι οὐ μόνον τί ἐστιν ὁ τόπος, ἀλλὰ καὶ εἰ ἔστιν ὅλως ἀπορεῖν ἀνάγκη, οὐ τὸ πῇ μὲν εἶναι πῇ δὲ μὴ εἶναι διὰ τούτου εἰσάγων, ἀλλὰ τὴν χαλεπότητα τοῦ λόγου διὰ τὴν ἐφ᾽ ἑκάτερα ἀπορίαν κοινὴν ἐπὶ τοῦ τί ἐστι καὶ τοῦ εἰ ἔστιν ὑποδεικνύς. εἰ γὰρ ἀνάγκη μὲν εἰ ἔστιν ὅλως ἢ σῶμα εἶναι ἢ ἀσώματον ἢ στοιχεῖον ἢ ἐκ στοιχείων, μηδέτερον δὲ εἶναι δύναται, καὶ τὸ τί ἐστι καὶ τὸ εἰ ἔστιν ἄπορον φανήσεται. καὶ τὸ χαλεπὸν τῆς εὑρέσεως αὐτοῦ πιθανωτέρας ποιεῖ τὰς πρὸς τὸ μὴ εἶναι ἐπιχειρήσεις, κἂν

δοκῶμεν πάντες ἐννοεῖν ὅτι ἔστιν ὁ τόπος. καὶ ὅρα ὅπως ἐμμεθόδως ἐχρήσατο τῷ λόγῳ. βουλόμενος γὰρ ἐκ πάντων τῶν προβλημάτων δεῖξαι τὴν χαλεπότητα τοῦ ζητήματος, ἐν μὲν τῷ εἰ ἔστιν οὐκ ἀνεσκεύασε τοῦτο διὰ τὴν κοινὴν περὶ αὐτοῦ πρόληψιν, ἀλλὰ διέβαλεν εὐφυῶς διὰ τῆς τοῦ κενοῦ θέσεως καὶ τοῦ μυθικοῦ χάους εἰσαγόμενον τὸν τόπον· ἐν δὲ τῷ τί ἐστι καὶ τῷ ὁποῖόν τί ἐστι καὶ τὸ εἶναι τὸν τόπον συναναιρεῖ. ὅτι γὰρ καὶ πρὸς τοῦτο αὐτῷ τείνει τὰ ἐπιχειρήματα, δηλοῖ νῦν μὲν τῷ ὑποθετικῶς εἰπεῖν εἰ ἔστι ν. ἐπειδὴ κἂν ἐρρέθησάν τινες λόγοι πιστούμενοι τὸ εἶναι, οὔπω τελέως ἐδείχθη ὅτι ἔστι, δειχθήσεται δὲ προϊόντος τοῦ λόγου. ἐν δὲ τῷ συμπεράσματι τοῦ ὁποῖόν τί ἐστι σαφῶς καὶ τὸ εἶναι ἄπορον εἶπε· ζητεῖ δὲ πρῶτον ἐν τίνι γένει χρὴ τιθέναι τὸν τόπον· ἀρχὴ γὰρ τοῦ τί ἐστι καὶ τοῦ ὁρισμοῦ τὸ γένος ἐστί. πότερον οὖν σῶμα ἢ ἀσώματον ὁ τόπος; εἰκότως δὲ οὐκ εἶπεν ἢ ἀσώματον, ἀλλ' ἤ τις ἑτέρα φύσις, ἐπειδὴ οὐ πάντῃ σώματος αὐτὸν ἐκτὸς εἶναι τίθησι πέρας λέγων αὐτὸν σώματος, ὡς μαθησόμεθα. p. 209a4 Διαστήματα μὲν οὖν ἔχει τρία ἕως τοῦ ἐν τῷ αὐτῷ γὰρ ἂν εἴη δύο σώματ α . Ὁ μὲν Ἀλέξανδρος δύο συλλογισμοὺς ἀναλύει ἐν τούτῳ τῷ ῥητῷ ἀντικειμένους ἀλλήλοις· "καὶ ἔστιν ὁ μὲν πρῶτος τοιοῦτος· ὁ τόπος διαστήματα ἔχει τρία· τὸ δὲ τρία διαστήματα ἔχον σῶμα· ὁ τόπος ἄρα σῶμα." καίτοι κἂν τὸ σῶμα τρία ἔχει διαστήματα, οὐ πᾶν τὸ τρία ἔχον διαστήματα ἤδη σῶμά ἐστι. καὶ γὰρ καὶ τὸ κενὸν οἱ λέγοντες εἶναι τριχῇ διεστάναι φασὶν αὐτό. "ὁ δὲ δεύτερος συλλογισμὸς ἀντικείμενος τῷ προτέρῳ ὑποθετικὸς ἐξ ἀκολουθίας ἀνασκευαστικός, ὃν καὶ δεύτερον ἀναπόδεικτον καλοῦσιν· εἰ σῶμα ὁ τόπος, ἐν ταὐτῷ δύο σώματα ἔσται ὅ τε τόπος καὶ τὸ ἐν αὐτῷ· ἀλλὰ μὴν ἀδύνατον ἐν ταὐτῷ δύο σώματα εἶναι· οὐκ ἄρα σῶμα ὁ τόπος. [35]

in Ph 9 530 εἰ δὲ δοκεῖ μὲν σῶμα εἶναι, ἀδύνατον δὲ αὐτὸν σῶμα εἶναι, οὐδ' ἂν εἴη τι ὅλως." οὕτως μὲν οὖν ὁ Ἀλέξανδρος. μήποτε δὲ ἐκ διαιρέσεως ποιεῖται τὴν ἀνασκευὴν τοῦ εἶναι τὸν τόπον. εἰ γὰρ ἔστιν ὅλως, ἢ ἐν τῷ τοῦ ἀσωμάτου γένει ἐστὶν ἢ ἐν τῷ τοῦ σώματος· ἀλλὰ μὴν οὔτε ἀσώματός ἐστι μῆκος ἔχων καὶ πλάτος καὶ βάθος, οἷς ὁρίζεται πᾶν σῶμα, οὔτε σῶμα, ἵνα μὴ δύο σώματα ἐν ταὐτῷ εἴη. τὰ οὖν τμήματα τῆς διαιρέσεως καλῶς ἀπέδειξεν ὁ Ἀλέξανδρος. Τὸ δὲ σῶμα διὰ σώματος χωρεῖν οἱ μὲν ἀρχαῖοι ὡς ἐναργὲς ἄτοπον ἐλάμβανον, οἱ δὲ ἀπὸ τῆς Στοᾶς ὕστερον προσήκαντο ὡς ἀκολουθοῦν ταῖς σφῶν αὐτῶν ὑποθέσεσιν, ἃς ἐνόμιζον παντὶ τρόπῳ δεῖν κυροῦν· σώματα γὰρ πάντα λέγειν δοκοῦντες καὶ τὰς ποιότητας καὶ τὴν ψυχὴν καὶ διὰ παντὸς ὁρῶντες τοῦ σώματος καὶ τὴν ψυχὴν χωροῦσαν καὶ τὰς ποιότητας ἐν ταῖς κράσεσι συνεχώρουν σῶμα διὰ σώματος χωρεῖν. ὅτι δὲ ἀδύνατον τοῦτο, δείκνυσι μὲν καὶ δι' ἀφωρισμένου συγγράμματος, δείκνυσι δὲ καὶ ἐν τοῖς ὑπομνήμασι διὰ πλειόνων ἐπιχειρημάτων ὁ Ἀλέξανδρος. πρῶτον μὲν γὰρ εἰ σῶμα διὰ σώματος χωρεῖ, καὶ πᾶν διὰ παντὸς χωρήσει, εἴπερ καθὸ σώματα, ἀλλὰ μὴ καθὸ θερμὰ ἢ ψυχρὰ ἤ τινα ἄλλην ἔχοντα διαφορὰν χωρεῖ δι' ἀλλήλων. εἰ οὖν σῶμα διὰ σώματος χωρεῖ, καὶ ἐν τῷ μικροτάτῳ χωρηθήσεται τὸ μέγιστον· ὁμοίως γὰρ ἕξει δεξάμενόν τε καὶ πρὸ τοῦ δέξασθαι. οὐ γὰρ δὴ τότε μὲν κενά τινα καὶ πόρους εἶχε, νῦν δὲ οὐκέτι. οὐδὲ γὰρ αἰτιῶνται κενὰ οἱ δι' ἀλλήλων λέγοντες χωρεῖν. δύναται οὖν καὶ δεύτερον καὶ τρίτον ὁμοίως δέξασθαι. οὕτως δὲ ἐν τῇ κέγχρῳ, φησὶν Ἀριστοτέλης, ὁ οὐρανὸς χωρηθήσεται καὶ ἡ θάλασσα ἐν κυάθῳ. ἔτι δὲ εἰ σῶμα διὰ σώματος χωρεῖ καὶ διὰ τοῦ παχυτέρου τὸ λεπτότερον, τί δήποτε ὁ χρυσὸς χαλκὸν μὲν δέχεται, ὕδωρ δὲ οὔ. ἄπορον δὲ καὶ διὰ τί δεξάμενος τὸν χαλκὸν ὁ χρυσὸς μείζονα τὸν ὄγκον ἔσχε, καὶ ὅλως διὰ τί αὔξεταί τινα τῶν μιγνυμένων, εἰ τὰ ἴσα ἀλλήλοις δι' ὅλων ἀλλήλοις συμπαρεκτείνεται ὡς τὴν αὐτὴν ἔχειν ἐπιφάνειαν; κυάθου γὰρ κυάθῳ μιχθέντος εἰ δι' ἀλλήλων χωρεῖ τὸ ὅλον ἔδει κυαθιαῖον γίνεσθαι. Καὶ ὁ Εὔδημος καὶ τοῦτο προστίθησιν ὅτι οὐκ ἐνδέχεται δύο σώματα ἅμα εἶναι οὔτε αἰσθητὰ ὄντα οὔτε θάτερον μαθηματικόν. [30]

in Ph 9 531 πρὸς γὰρ τῷ ἅμα δύο εἶναι σώματα καὶ ποῦ ἔσται τὸ μαθηματικόν· ὅπερ οὐ δοκεῖ. ἀλλ' εἰ τῶν οὐρανῶν ἕκαστος σφαῖρα τελεία ἐστὶ μέχρι τοῦ κέντρου χωροῦσα, δῆλον ὅτι καὶ δι' ἀλλήλων

χωροῦσιν οἱ οὐρανοὶ καὶ διὰ τῶν ἀστέρων καὶ διὰ τοῦ ὑπὸ σελήνην παντός. μήποτε οὖν τὰ μὲν ὑπὸ σελήνην ἅτε ὑλικώτατα καὶ ἀντίτυπα καὶ φύσει ἀλλήλων διεσπασμένα οὐ χωρεῖ δι' ἀλλήλων (διὸ καὶ μιγνύμενα μεῖζόν τι ποιεῖ), τὰ δὲ οὐράνια οὐχ οὕτως. ὥστε καὶ ἄτοπος ἡ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς κέγχρου ὑπόθεσις, εἴπερ ἀδιαίρετος ὁ οὐρανός. εἰ δὲ μὴ σῶμά ἐστι τὸ τὰς τρεῖς ἔχον διαστάσεις, λόγου δεήσει· πεισθῆναι γὰρ οὐ ῥᾴδιον εἶναί τι ἀσώματον τρεῖς ἔχον διαστάσεις. p. 209a7 Ἔτι δὲ εἴπερ ἐστὶ σώματος τόπος ἕως τοῦ οὐ δ ' ἔστι τι πα ρ ' ἕτερον τούτων ὁ τόπο ς . Καὶ οὗτος ὁ λόγος δοκεῖ μὲν πρὸς τὸ τί ἐστιν ἐνίστασθαι, ὅτι οὐκ ἔστι σώματος χώρα ὁ τόπος. ἀναιρεῖ δὲ καὶ τὸ εἶναι ὅλως τὸν τόπον δεικνύς, ὅτι οὐδὲ ἔστιν ὅλως τόπος ἢ χώρα σώματος. καὶ ἡ μὲν ὅλη τοῦ λόγου ἀγωγὴ τοιαύτη· εἰ ἔστι σώματος τόπος καὶ χώρα, ἔσται καὶ τῶν περάτων, ὥστε καὶ ἐπιφανείας καὶ γραμμῆς καὶ στιγμῆς· ἀλλὰ μὴν στιγμῆς οὐκ ἔστι τόπος, ὡς δείξει· οὐδὲ ἄρα σώματος. καὶ τὸ μὲν συνημμένον ὅτι ἀληθές, δείκνυσιν ἐκ τοῦ λόγου τοῦ εἰσαγαγόντος ὅλως τὴν τοῦ τόπου ἔννοιαν. εἰ γὰρ ἐκ τοῦ ἔνθα πρότερον ἦν ὕδωρ ἐνταῦθα γίνεσθαι ἀέρα καὶ εἶναί τι τὸν τόπον καὶ ἕτερον τοῦ ἐν αὐτῷ λέγομεν, δῆλον ὅτι καὶ ὅπου πρότερον ἦν ἡ τοῦ ὕδατος ἐπιφάνεια, νῦν ἐστιν ἡ τοῦ ἀέρος. τὰ γὰρ ἑκάστου πέρατα τῷ περατουμένῳ συμμεθίσταται. ὁμοίως οὖν καὶ γραμμὴ καὶ σημεῖον, ὥστε καὶ σημείου ἂν εἴη τόπος τῷ αὐτῷ λόγῳ ᾧπερ καὶ σώματος. ὅτι δὲ οὐκ ἔστι τόπος σημείου οὐδὲ ἔχομεν διαφορὰν στιγμῆς καὶ τόπου στιγμῆς, δείξαις ἂν οὕτως· εἰ ἴσος ὁ τόπος τῷ ἐν τόπῳ, καὶ τοῦ σημείου τόπος ἔστιν, οὗ μέρος οὐδέν· τὸ δὲ οὗ μέρος οὐδὲν σημεῖον· καὶ ὁ τόπος ἄρα τοῦ σημείου σημεῖον. δύο δὲ σημεῖα ἐὰν ἐφαρμόττῃ ἀλλήλοις ἓν γίνεται σημεῖον ἐνεργείᾳ καὶ οὐκέτι δύο, ὥστε οὐκ ἄλλο τὸ σημεῖον καὶ ἄλλος ὁ τοῦ σημείου τόπος. ἔδει δὲ διαφορὰν εἶναι τοῦ τόπου καὶ τοῦ ἐν τόπῳ, εἴπερ ἔστι τι ὁ τόπος. ὁμοίως δὲ οὐδὲ γραμμῆς οὐδὲ ἐπιφανείας ἔσται τόπος, ὥστε τῷ τῆς ἀντιμεταστάσεως λόγῳ πρότερον μὲν χρώμενοι εἶναι τὸν τόπον ἐδείκνυμεν, νῦν δὲ μὴ εἶναι. p. [30]

in Ph 9 532 209a13 Τί γὰρ ἂν καὶ θείημεν εἶναι τὸν τόπο ν ; ἕως τοῦ ἐκ δὲ τῶν νοητῶν στοιχείων οὐδὲν γίνεται μέγεθο ς . Ἐπειδὴ τὰ ὄντα πάντα ἢ σώματά ἐστιν ἢ ἀσώματα καὶ ἢ στοιχεῖα ἢ ἐκ στοιχείων, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν ἢ ἁπλᾶ ἢ σύνθετα, δείξας ὅτι οὔτε σῶμα οὔτε ἀσώματός ἐστιν ὁ τόπος, νῦν δείκνυσι καὶ τὸ ἕτερον διαιρετικόν, ὅτι οὔτε στοιχεῖον οὔτε ἐκ στοιχείων ἐστὶν ὁ τόπος τοιαύτην ἔχων φύσιν, ὥστε μέγεθος μὲν ἔχειν, εἴπερ ἴσος τῷ ἐν τόπῳ, σῶμα δὲ μὴ εἶναι, εἰ μὴ δυνατὸν δύο σώματα ἐν ταὐτῷ εἶναι. τῷ μὲν γὰρ μὴ εἶναι σῶμα οὐκ ἂν εἴη τῶν αἰσθητῶν τι καὶ σωματικῶν οὔτε ὡς ἐκ στοιχείων οὔτε ὡς στοιχεῖον. τῶν γὰρ συνθέτων σωμάτων καὶ τὰ στοιχεῖα σώματα. πῦρ γὰρ καὶ ἀὴρ καὶ ὕδωρ καὶ γῆ τὰ προσεχῆ τῶν συνθέτων σωμάτων στοιχεῖα ἢ ἄτομοι, ὡς Δημόκριτος, ἢ ὁμοιομέρειαι, ὡς Ἀναξαγόρας. ἀλλ' οὔτε τῶν νοητῶν τι ἂν εἴη οὔτε ὡς ἐκ στοιχείων οὔτε ὡς στοιχεῖον. οὔτε γὰρ τὰ νοητὰ στοιχεῖα μέγεθός τι ἔχει, οὔτε ἐκ νοητῶν στοιχείων ἀμεγεθῶν ὄντων γένοιτ' ἄν τι μέγεθος. εἰ οὖν μέγεθος ὁ τόπος ἔχει, οὐκ ἂν οὔτε ἐκ νοητῶν εἴη στοιχείων οὔτε νοητὸν στοιχεῖον, ὥστε οὐδ' ἂν εἴη ὅλως, εἴπερ πᾶν τὸ ὂν ἢ στοιχεῖόν ἐστιν ἢ ἐκ στοιχείων. Ἐπιστῆσαι δὲ ἄξιον, πῶς εἶπε τὰ τῶν αἰσθητῶν στοιχεῖα σώματα εἶναι· ἡ γὰρ ὕλη καὶ τὸ εἶδός ἐστι τὰ πρῶτα στοιχεῖα τῶν αἰσθητῶν ἀσώματα ὄντα ἄμφω. μήποτε οὖν οὐ μάτην εἶπε τὰ μὲν τῶν αἰσθητῶν στοιχεῖα σώματα, ἵνα δείξῃ ποῖα λαμβάνει σύνθετα, ὅτι οὐ τὰ ἐξ ὕλης καὶ εἴδους προσεχῶς, ἀλλὰ τὰ ἐκ τῶν ἁπλῶν σωματικῶν στοιχείων τῶν τεττάρων, ἅτινα οὐκ ἔστιν αἰσθητὰ καθ' ἑαυτά· οὐδὲ ἔστιν ὅλως καθ' ἑαυτά· οὐδὲ γὰρ τὰ αἰσθητήρια ἁπλᾶ ἐστιν, ἀλλὰ σύνθετα. καὶ ἡ γῆ αὐτὴ καὶ τὸ ὕδωρ καὶ ὁ ἀὴρ καὶ τὸ πῦρ αἰσθητά ἐστι, διότι οὐκ ἔστιν ἁπλᾶ, ἀλλὰ κατ' ἐπικράτειαν λέγεταί τε καὶ ἔστι· καί μοι δοκεῖ συναισθόμενος ὁ Ἀριστοτέλης, ὅτι οὐ πάντων τῶν στοιχείων ἐποιήσατο τὴν ἀναίρεσιν (οὐ γὰρ δὴ τῆς ὕλης καὶ τοῦ εἴδους), ἀλλὰ μόνων τῶν σωματικῶν, καὶ διὰ τοῦτο ἐπάγειν τὸ ἑξῆς ἐπιχείρημα, ἐν ᾧ δείξει ὅτι οὔτε ὡς ὕλη οὔτε ὡς εἶδός ἐστιν ἀρχὴ ἢ στοιχεῖον ὁ τόπος. p. 209a18

Ἔτι δὲ καὶ τίνος ἄν τις θείη τοῖς οὖσιν αἴτιον ἕως τοῦ οὔτε κινεῖ τὰ ὄντ α . Τὸ μὲν δεῖξαι ὅτι οὔτε ὡς ὕλη οὔτε ὡς εἶδός ἐστιν ὁ τόπος τὸ ἐλλεῖπόν ἐστιν ἀναπληρῶσαι τοῦ προτέρου θεωρήματος, ἐν ᾧ ἐδείκνυ ὅτι οὔτε στοιχεῖόν ἐστιν ὁ τόπος οὔτε τῶν αἰσθητῶν οὔτε τῶν νοητῶν. πρότερον μὲν γὰρ ἔδειξεν, ὅτι οὐκ ἔστιν αἰσθητὸν στοιχεῖον τῶν αἰσθητῶν· νῦν δὲ ὅτι οὔτε ὡς ὕλη ἢ εἶδος. [35]

in Ph 9 533 ἐπειδὴ δὲ ἡ ὕλη καὶ τὸ εἶδος καὶ αἴτιά ἐστι, κοινὴν λοιπὸν ποιεῖται τὴν ἀπόδειξιν, ὅτι οὐδὲν τῶν αἰτίων ἐστὶν ὁ τόπος, οὔτε ὡς ὕλη ἢ εἶδος οὔτε ὡς τὸ ποιοῦν οὔτε ὡς τέλος. καὶ ὅτι μὲν ὡς ὕλη οὐκ ἔστι στοιχεῖον οὐδὲ ἀρχὴ ὅλως οὐδὲ αἴτιον τῶν ὄντων, ἔδειξεν οὕτως· ὕλη ἐστὶν ἐξ ἧς συνίσταταί τι· τὰ γὰρ ἔνυλα ἐκ ταύτης· τόπος ἐστὶν ἐξ οὗ οὐδὲν συνίσταται· ἡ ἄρα ὕλη τόπος οὐκ ἔστιν· ὅτι δὲ οὔτε εἶδος οὔτε ποιητικὸν οὔτε τελικὸν αἴτιον ὁ τόπος, αὐτὸς μὲν παρῆκε δεικνύναι. δείξαις δὲ ἂν ὅτι μὲν εἶδος οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ ἄλλων λέγεσθαι τὸν τόπον παρὰ τὸ ἐν τόπῳ. καὶ ἐν ταῖς ἀντιμεταστάσεσι τὰ μὲν εἴδη μεθίστασθαι, τὸν δὲ τόπον μένειν. ἀλλ᾽ οὐδὲ ποιητικὸν αἴτιόν ἐστιν ὁ τόπος. δεκτικὸς γὰρ τοῦ ἤδη γεγονότος ἐστίν, ἀλλ᾽ οὐχὶ ποιητικὸς τοῦ μὴ ὄντος. οὐ μέντοι οὔτε κινεῖ οὔτε μεταβάλλει τὸ ἐν αὐτῷ ὁ τόπος, ἀλλὰ τὸ ἐναντίον, εἴπερ ἄρα ἠρεμεῖν ποιεῖ. τὸ γὰρ ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ γενόμενον ἠρεμεῖ. διὸ καὶ ὁ Εὔδημος ἐν τρίτῳ τῶν Φυσικῶν παρακολουθῶν τοῖς ἐνταῦθα λεγομένοις καὶ ὡς ὁμολογούμενον ἕκαστον τῶν αἰτίων ἀφαιρῶν τοῦ τόπου “ἀλλ᾽ ἆρά γε, φησίν, ὡς τὸ κινῆσαν; ἢ οὐδὲ οὕτως ἐνδέχεται, ὦ Δημόκριτε· δεῖ γὰρ κινητικὸν εἶναι καὶ ἔχειν τινὰ δύναμιν”. τὸ γὰρ κενὸν τόπον εἶπεν ὁ Δημόκριτος, ὅπερ τῇ ἑαυτοῦ φύσει κενὸν ὄντως καὶ ἀδύνατον καὶ ἀδρανὲς ἂν ἦν. μήποτε οὖν ὡς τέλος. τοῦτο γὰρ δοκεῖ διὰ τὴν ἐπ᾽ αὐτὸν τῶν σωμάτων φορὰν καὶ τὴν ἔφεσιν τῆς τοῦ οἰκείου τόπου καταλήψεως, εἰς ὃν καὶ ἐλθόντα ἠρεμεῖ τὰ σώματα. τέλους δὲ τοῦτο ἴδιον τὸ ἐν αὐτῷ γενόμενον ἠρεμεῖν καὶ ἀναπεπαῦσθαι. ἀλλ᾽ εἰ ἄλλο ὁ τόπος καὶ ἄλλο τὸ ἐν τόπῳ εἶναι, ὡς δηλοῖ καὶ ἡ ποῦ κατηγορία ἄλλη οὖσα παρὰ τὸν τόπον αὐτὸν ἐν τῷ ποσῷ τεταγμένον, τὸ δὲ τέλος τοῖς σώμασίν ἐστιν, εἴπερ ἄρα, τὸ ἐν τῷδε τῷ τόπῳ εἶναι, οὐκ ἂν εἴη ὁ τόπος τὸ τέλος. ὅλως δὲ τὸ τέλος καὶ τὸ οὗ ἕνεκα οὐκ ἔστι τι καθ᾽ ἑαυτό, ἀλλ᾽ ἐκείνου τελειότης ἐστίν, οὗ λέγεται τέλος. οὕτως γὰρ καὶ ἡ εὐδαιμονία καὶ ἡ πρὸς θεὸν ὁμοίωσις τέλος ὡς ἐνυπάρχουσα τῷ εὐδαίμονι καὶ τῷ ὁμοιουμένῳ, ἀλλ᾽ οὐχ ὡς καθ᾽ ἑαυτά, ὡς εἶναι λέγεται ὁ τόπος. τοῦτο δὲ μάλιστα ῥητέον, ὅτι εἰ ὁ τόπος ᾗ τόπος τέλος ἐστίν, ὅθεν δὲ ἔξεισιν ὕδωρ ἐκεῖ γίνεται ἀήρ, ἔσται τῶν διαφόρων σωμάτων τὸ αὐτὸ τέλος. τοῦτο δὲ καὶ ἔτι ζητητέον προχείρως αὐτὸ παραδραμόντων τῶν ὑπομνηματιστῶν· ἡ δὲ ἐπιχείρησις αὕτη συντελεῖ μὲν καὶ πρὸς τὸ μηδὲν εἶναι τῶν ὄντων τὸν τόπον, μήτε ἀρχὴν μήτε ἀπ᾽ ἀρχῆς, διὸ καὶ πρὸς τὸ μὴ εἶναι ὅλως, εἴπερ πᾶν τὸ ὂν ἢ ἀρχή ἐστιν ἢ ἀπ᾽ ἀρχῆς· μάλιστα δὲ τείνει πρὸς τὸ μὴ εἶναι ἀρχὴν αὐτόν, ὅπερ ἐδόκουν λέγειν οἱ τὸ Ἡσιόδου χάος καὶ τὸ κενὸν τοῦ Δημοκρίτου προφέροντες καὶ τὴν φυσικὴν τῶν σωμάτων κίνησιν ὡς ἀπ᾽ αἰτίας τοῦ τόπου γινομένην. [35]

in Ph 9 534 p. 209a23 Ἔτι δὲ καὶ αὐτό ς , εἰ τῶν ὄντων ἐστ ί , ποῦ ἕστα ι ; ἕως τοῦ καὶ τοῦτο εἰς ἄπειρον πρόεισι ν . Καὶ τοῦτο τὸ ἐπιχείρημα ἀνασκευαστικόν ἐστι τοῦ εἶναι ὅλως τὸν τόπον. καὶ πρὸς ἐκεῖνον ὑπαντᾷ τὸν λόγον τὸν λέγοντα πᾶν τὸ ὂν εἶναι ποῦ, ἐπειδὴ τὸ μηδαμοῦ ὂν οὐδὲ ἔστιν ὅλως, ὑπαντᾷ δὲ τῇ Ζήνωνος ἀπορίᾳ χρώμενος. εἰ γὰρ πᾶν τὸ ὂν ποῦ ἐστιν, ἐπειδὴ καὶ ὁ τόπος τῶν ὄντων, καὶ αὐτὸς ποῦ ἂν εἴη· τὸ δὲ ποῦ ἐν τόπῳ· καὶ ὁ τόπος ἄρα ἐν τόπῳ. καὶ ἔσται τοῦ τόπου τόπος καὶ ἐκείνου τόπος καὶ τοῦτο ἐπ᾽ ἄπειρον, ὅπερ ἀδύνατον. εἰ οὖν τὸ ἀδύνατον ἠκολούθησε τῷ εἶναι τὸν τόπον τῶν ὄντων, δῆλον ὅτι οὐκ ἔστιν ὃν ὁ τόπος. ὥστε εἰ μὴ λυθείη ἡ Ζήνωνος ἀπορία (ὅπερ σημαίνει τὸ ζητεῖν τινα λόγον αὐτήν), δῆλον ὅτι ἀναιρεῖται τὸ εἶναι τόπον. p. 209a26 Ἔτι ὥσπερ ἅπαν σῶμα ἐν τόπῳ ἕως τοῦ ἀλλὰ καὶ εἰ ἔστι ν , ἀπορεῖν ἀναγκαῖο ν . Εἰ ὁ μὲν τόπος ἔστι, τὸ δὲ κενὸν οὐκ ἔστιν, ὡς δειχθήσεται, ἀκολουθήσει τῷ πᾶν σῶμα εἶναι ἐν τόπῳ τὸ καὶ ἐν παντὶ τόπῳ σῶμα εἶναι. εἰ οὖν τοῦτο ἀληθές, ἴσον ἀνάγκη εἶναι τὸν τόπον

τῷ ἐν τόπῳ. ἐπεὶ οὖν τῶν αὐξομένων σωμάτων ἀνάγκη τὸν τόπον συναύξεσθαι, τίς ἡ τοῦ τόπου αὔξησις; ἢ τίς γένεσις καὶ πόθεν; τὰ γὰρ γινόμενα ἐκ τῶν ἐναντίων γίνεται. εἰκότως δὲ προέλαβε καὶ τὸ ἐν παντὶ τόπῳ σῶμα εἶναι· εἰ γὰρ ἦν κενόν, τὸ αὐξόμενον εἰς ἐκεῖνο ηὔξετο. δῆλον δὲ ὅτι εἴτε γίνεται καὶ φθείρεται τὸ σῶμα, ἄλλου φθειρομένου ἄλλο γίνεται, εἴτε τὸ αὐτὸ μένει· καὶ οὐ χρεία τόπου γενέσεως. καὶ τοῦτο δὲ τὸ ἐπιχείρημα ὥρμηται μὲν ἀπὸ τοῦ τί ἐστιν ὁ τόπος, δεικνύον δὲ ὅτι οὐκ ἔστιν ἡ ὑποδοχὴ τοῦ σώματος, ἅμα ὅτι οὐκ ἔστιν ὅλως ὁ τόπος συναποδείκνυσιν. ἐπὶ δὴ τούτοις τοῖς ἐπιχειρήμασιν εἰκότως συμπεραίνεται, ὅτι διὰ τούτων οὐ μόνον τί ἐστι ν , ἀλλὰ καὶ εἰ ἔστιν ὅλως ἀπορεῖν ἀναγκαῖο ν. εἰ γὰρ μήτε σῶμα μήτε ἀσώματον μήτε στοιχεῖον μήτε ἐκ στοιχείων μήτε ἀρχή τις ἢ αἰτία μήτε ἴσον τοῦ ἐν τόπῳ, ἅπερ δοκεῖ εἶναι, δῆλον ὅτι καὶ τὸ τί ἐστι καὶ τὸ εἰ ἔστιν ὅλως ἄπορον ἂν εἴη. p. [30]

in Ph 9 535 209a31 Ἐπεὶ δὲ τὸ μὲν κα θ ’ αὑτὸ τὸ δὲ κα τ ’ ἄλλο λέγεται ἕως τοῦ οὕτω μὲν οὖν σκοποῦσιν ὁ τόπος τὸ ἑκάστου εἶδός ἐστι ν . Ἐν τοῖς περὶ ἕκαστον προβλήμασι μετὰ τὸ εἰ ἔστι καὶ τί ἐστι τρίτον τὸ ὁποῖόν τί ἐστι προβαλλόμεθα· τὸ δὲ ὁποῖον τί ἐστιν ἐκ τῶν καθ’ αὑτὸ ὑπαρχόντων τῷ ὑποκειμένῳ γνωρίζομεν· καὶ ἐπὶ τοῦ τόπου τοίνυν μετὰ τὸ εἰ ἔστι καὶ τὸ τί ἐστιν ἐπὶ τὸ ὁποῖόν τί ἐστι μεταβὰς καὶ τὰ ὑπάρχοντα τῷ τόπῳ πολυπραγμονῶν εὑρίσκει καὶ ἐκ τούτων τὴν τοῦ προβλήματος χαλεπότητα, ὅταν τὸ μὲν τῶν ὑπάρχειν αὐτῷ λεγομένων εἰς τὸ εἶδος ἐπάγῃ τὴν ἔννοιαν ὡς τοῦ εἴδους ὄντος τοῦ τόπου, τὸ δὲ εἰς ὕλην ὡς κατ’ αὐτὴν ὑφεστῶτος αὐτοῦ. διὸ καὶ συμπεραινόμενος τὸν λόγον ἐπήγαγεν “εἰκότως δὲ ἐκ τούτων σκοπουμένοις δόξειεν ἂν εἶναι χαλεπὸν γνωρίσαι τί ἐστιν ὁ τόπος”. ἐπειδὴ οὖν ὑπάρχειν δοκεῖ τῷ τόπῳ τὸ πρώτως περιέχον, ἐκ τούτου δείκνυσιν ὅτι ὁ τόπος τὸ εἶδός ἐστι δυνάμει συλλογιζόμενος οὕτως· ὁ ἴδιος ἑκάστου τόπος τὸ πρώτως περιέχον ἐστί· τὸ πρώτως περιέχον τὸ πέρας τὸ οἰκεῖόν ἐστι· τοῦτο δὲ τὸ εἶδός ἐστι. καὶ ὅτι μὲν ὁ κυρίως τόπος τὸ πρώτως περιέχον ἐστίν, ἔδειξεν ἐκ τοῦ τὸν μέν τινα λέγεσθαι κοινῶς τόπον, ἐν ᾧ πάντα ἢ πλείονα σώματά ἐστιν οἷον ἐν τῷ κόσμῳ (τὸν γὰρ οὐρανὸν ἀντὶ τοῦ κόσμου νῦν λέγει) ἢ ἐν ἀέρι ἢ ἐν γῇ· ἐν τούτων γάρ τινι ὡς ἐν κοινῷ τόπῳ εἰμί, διότι καὶ ἄλλα ἐστὶν ἐν αὐτῷ σώματα. ὅταν δὲ οὕτως ἐν γῇ λέγωμαι ἢ ἐν οἴκῳ ὡς ἐν τῷδέ τινι τῷ τόπῳ, ὃς περιέχει οὐδὲν ἄλλο ἢ ἐμέ, τότε ἴδιος ὁ τόπος ἐστὶν οὗτος ἐμός, ἐν ᾧ πρώτως περιέχομαι. ὁ δὲ ἴδιος ὁ κυρίως ἂν εἴη περιεκτικὸς ἐμοῦ. βουλόμενος δὲ διορίσαι τὸ προσεχῶς καὶ πρώτως περιεκτικὸν ἀπὸ τοῦ κοινοῦ καὶ πόρρωθεν καὶ κατ’ ἄλλο λεγομένου καθόλου πρῶτον εἶπεν, ὅτι τῶν ὄντων τὸ μὲν κα θ ’ αὑτὸ τὸ δὲ κα τ ’ ἄλλο λέγεται, τὸ κα θ ’ αὑτὸ ἀντὶ τοῦ πρώτως εἰπών. ἀντίκειται γὰρ κυρίως τῷ μὲν καθ’ αὑτὸ τὸ κατὰ συμβεβηκός, τῷ δὲ πρώτως τὸ κατ’ ἄλλο. καὶ λέγεται καθ’ αὑτὸ μὲν ὑπάρχειν ὅσα ἐν τῇ οὐσίᾳ ἐστὶν ἐκείνων, οἷς ὑπάρχειν λέγεται οἷον ὁ ἀριθμὸς τῷ ἀρτίῳ καὶ περιττῷ· καὶ ὅλως τὰ γένη τοῖς εἴδεσι καθ’ αὑτὰ ὑπάρχει, ὅτι συμπληρωτικὰ τῆς οὐσίας ἐστὶν αὐτῶν καὶ καθὸ αὐτὰ ὑπάρχει αὐτοῖς· καθ’ αὑτὰ δὲ καὶ τὰ εἴδη τοῖς γένεσιν ὑπάρχει διαιρετικὰ τῆς οὐσίας ὄντα τῶν γενῶν· καθὸ γὰρ ἀριθμός, ὁ μὲν περιττός ἐστιν, ὁ δὲ ἄρτιος. τὸ δὲ πρώτως τὸ προσεχὲς δηλοῖ. καὶ ποτὲ μὲν συντρέχει ταῦτα, ὥστε τὸ αὐτὸ καὶ καθ’ αὑτὸ καὶ πρώτως ὑπάρχειν ὡς τὸ ζῷον τῷ ἀνθρώπῳ, ποτὲ δὲ διέστηκεν, ὥστε καθ’ αὑτὸ μέν, μὴ πρώτως δέ. [35]

in Ph 9 536 ὡς ἡ οὐσία καθ’ αὑτὸ τῷ ἀνθρώπῳ ὑπάρχει καὶ τὸ ποσὸν τῷ περιττῷ. τῶν γὰρ εἰδῶν οὐ μόνον τὰ γένη καθ’ αὑτὰ κατηγορεῖται, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν γενῶν γένη, οὐ μέντοι πρώτως οὐδὲ προσεχῶς, ἀλλὰ διὰ μέσων τῶν προσεχῶν γενῶν. πρώτως δὲ λευκαίνεται ἡ ἐπιφάνεια, οὐ μέντοι καθ’ αὑτό, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός. ἀλλὰ ταῦτα μὲν τῆς ἐν τοῖς λογικοῖς ἔστω σχολῆς ἴδια· ὅτι δὲ τὸ κα θ ’ αὑτὸ νῦν ἀντὶ τοῦ πρώτως εἶπε, δηλοῖ μὲν καὶ ἡ πρὸς τὸ κα τ ’ ἄλλο ἀντίθεσις, δηλοῖ δὲ μετ’ ὀλίγον καὶ αὐτὸς εἰς τὸ πρώτως μεταλαβών, ὅταν λέγῃ καὶ τόπος ὁ μὲν κοινὸς ἐν ᾧ ἅπαντα τὰ σώματά ἐστιν, ὁ δὲ ἴδιος ἐν ᾧ πρώτῳ. καὶ ὅλως τοῦ προσεχοῦς δεῖται νῦν μάλιστα. τὸ δὲ προσεχὲς τὸ πρῶτόν ἐστιν, ἀλλ’ οὐ τὸ καθ’ αὑτό. μήποτε δὲ οὐχ ὡς ἔτυχε καὶ

καθ’ αὑτὸ καὶ πρώτως εἶπε τὸν ἴδιον καὶ ἐξισάζοντα τόπον, καὶ ὅτι οὐ μόνον πρώτως ἀλλὰ καὶ καθ’ αὑτό ἐστιν οὗτος, ὥσπερ ὁ ὁλικώτερος κατὰ συμβεβηκός. διὰ τοῦτο γὰρ ἐν τῷ οἴκῳ καὶ τῇ πόλει, ὅτι συμβέβηκε τὸν τόπον ἐν ᾧ πρώτως εἰμὶ ἐν τῷδε εἶναι τῷ οἴκῳ καὶ τὸν οἶκον ἐν τῇ πόλει. ὁ δὲ ἴσος καὶ συνεσχηματισμένος καὶ καθ’ αὐτό μου τόπος. ἐπειδὴ δὲ ἕκαστον κατὰ τὸ περιέχον αὐτὸ προσεχῶς καὶ πρώτως κατ’ ἐκεῖνο περατοῦται, τὸ περιέχον ἄρα πρώτως ἕκαστον τοῦτο πέρας ἐστίν· ἦν δὲ τὸ περιέχον πρώτως καὶ προσεχῶς ὁ ἑκάστου τόπος ἴδιος· ὁ τόπος ἄρα πέρας ἐστί. τὸ δὲ περιεκτικὸν προσεχῶς ἑκάστου καὶ πέρας αὐτοῦ τὸ εἶδός ἐστι τὸ ἑκάστου· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ περατοῦν καὶ ὁρίζον ἕκαστον τῶν σωμάτων. τὸ οἰκεῖον ἄρα εἶδος ἑκάστου τὸ ὡς μορφὴ πέρας ἑκάστου καὶ τόπος ἐστί. Τὸ δὲ ᾧ ὁρίζεται τὸ μέγεθος εἶπεν ἀντὶ τοῦ τὸ ὑλικὸν διάστημα, ἐπειδὴ τὸ μέγεθος διττόν, τὸ μὲν ἀόριστον καὶ ὑλικὸν κατὰ τὴν ἔκτασιν καὶ χύσιν θεωρούμενον, τὸ δὲ ὡρισμένον καὶ εἰδικὸν κατὰ μορφὴν καὶ μέτρον ἀφωρισμένον. καὶ διὰ τοῦτο ἐπήγαγε καὶ ἡ ὕλη ἡ τοῦ μεγέθους, οὐχ ὡς ἄλλο τι λέγων παρὰ τὸ πρότερον εἰρημένον, ἀλλ’ ὡς σαφέστερον δηλῶν, ὅτι καὶ πρότερον τὸ ὁριζόμενον μέγεθος τὸ ὑλικὸν εἶπε τὸ ἐν τῷ μεγέθει. τὸ δὲ καὶ ἐν τῷ ἀέρι ὅτι καὶ ἐν τῇ γῇ εἶπεν ἀντὶ τοῦ ὅτι ἐν τῷ περὶ τὴν γῆν ἀέρι· διὰ γὰρ τοῦτον καὶ ἐν τῷ ὅλῳ ἀέρι. καὶ εἰκότως ὁ κυρίως ἑκάστου τόπος ὁ περιγεγραμμένος καὶ ἴδιός ἐστι· διὰ γὰρ τοῦτον καὶ ἐν τῷ ὁλικωτέρῳ ἐστίν. ἐν γὰρ τῇ οἰκίᾳ, ὅτι ἐν τῷδε αὐτῆς τῷ τόπῳ, ὅς σοι ἐφαρμόζει, καὶ ἐν τῇ πόλει, ὅτι ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ ἐν τῇ γῇ, ὅτι ἐν τῇ πόλει. εἰ δὲ εἰς τὸ προσεχῶς περιέχον περατοῦται τὰ σώματα καὶ εἰς πρῶτον τοῦτο (οὐ γὰρ εἰς ἄλλο τι πρὸ αὐτοῦ οὐδὲ ἔστι τι μεταξύ), τὸ εἶδος ἂν εἴη πέρας τὸ ἑκάστου καθ’ ἕν τι τῶν ὑπαρχόντων τῷ τόπῳ τὸ περιέχειν προσεχῶς. [35]

in Ph 9 537 κατ’ ἄλλο δέ τι ἡ ὕλη φανήσεται, ὡς ἐκ τῶν ἑξῆς δῆλον. καὶ ὁ παραλογισμὸς γίνεται κατὰ τὴν τοῦ προσεχοῦς διαφοράν. τῶν γὰρ προσεχῶς περιεχόντων τὸ μὲν συμφυές ἐστιν ὡς τὸ εἶδος, τὸ δὲ ἔξωθεν ὡς ὁ τόπος. p. 209b6 Ἦι δὲ δοκεῖ ὁ τόπος εἶναι τὸ διάστημα ἕως τοῦ λείπεται οὐδὲν παρὰ τὴν ὕλη ν . Εἰπὼν ἕν τι τῶν ὑπαρχόντων τῷ τόπῳ, καθ’ ὃ τὸ εἶδος εἶναι δοκεῖ τῶν σωμάτων ὁ τόπος, νῦν ἄλλο τι τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ λέγει, καθ’ ὃ οὐκέτι τὸ εἶδος, ἀλλ’ ἡ ὕλη τοῦ ἐν τόπῳ φανήσεται ὁ τόπος. εἰ γὰρ δοκεῖ, φησίν, ὁ τόπος εἶναι τὸ διάστημα τὸ τοῦ μεγέθους, οὐκέτι τὸ εἶδος ἔσται ὁ τόπος ἀλλ’ ἡ ὕλη. δοκεῖ μὲν γὰρ ὁ τόπος τὸ διάστημα εἶναι τὸ τοῦ μεγέθους δεκτικόν· λέγεται μὲν γὰρ ἐν τόπῳ εἶναι μέγεθος τὸ εἰδοποιημένον ἤδη, ἐν δὲ τούτῳ τὸ μέν ἐστι διάστημα ἀόριστον κατὰ ἀφαίρεσιν τοῦ πέρατος καὶ τῶν ἄλλων συμβεβηκότων ὧν ἐστι δεκτικὸν στερητικῶς θεωρούμενον, τὸ δέ ἐστι πέρας καὶ ὅρος τοῦ ἀορίστου διαστήματος ὁριστικόν τε καὶ περιεκτικόν, καὶ τοῦτο μέν ἐστι τὸ εἶδος, τὸ δὲ μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τούτου περιλειπόμενον οὐδὲν ἄλλο ἐστὶ πλὴν τῆς ὕλης, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν τοῦ διαστήματος. εἰ οὖν ὁ τόπος τὸ διάστημα τοῦ μεγέθους, τὸ δὲ διάστημα τοῦ μεγέθους ἡ ὕλη, δῆλον τὸ συναγόμενον· θαυμαστὸν δὲ ὅτι κατὰ τὸ διάστημα τὴν ὕλην ἐξωμοίωσε τῷ τόπῳ καὶ οὐ κατὰ τὸ ὑποδεκτικόν. ἀλλ’ ἴσως τοῦτο τῷ Πλάτωνι παρῆκεν, ὡς μαθησόμεθα. ἢ μᾶλλον τὸ διάστημα ὡς ὑποδεκτικὸν ἐθεάσατο. ἀλλ’ εἰ τὸ διάστημα τοῦ μεγέθους ποσόν τί ἐστι καὶ μετρεῖται, τὸ δὲ ποσὸν εἶδος, πῶς ὕλη λέγεται τὸ τοῦ μεγέθους διάστημα· ἢ τὸ ὑλικὸν διάστημα οὐκ ἔστι ποσὸν μεμετρημένον οὐδὲ εἶδος, εἰ μὴ μετάσχῃ τοῦ κατὰ τὸ ποσὸν καὶ τὸ μέγεθος εἴδους, ἀλλ’ ἔστι χύσις ἀόριστος. δηλοῖ δὲ καὶ Ἀριστοτέλης τοιαύτην ἔχων ἔννοιαν περὶ αὐτοῦ ἐν οἷς φησιν ἔστι δὲ τοιοῦτον ἡ ὕλη καὶ τὸ ἀόριστο ν. καὶ ὅταν οὖν λέγῃ ᾗ δὲ δοκεῖ ὁ τόπος εἶναι τὸ διάστημα τοῦ μεγέθους, κατὰ τοῦτο ὕλη ἐστὶν ὁ τόπος, διάστημα μεγέθους λέγει τὸ ὑποκείμενον ἀόριστον, ὃ καὶ ἄπειρον ἔλεγε πρότερον· ὃ καὶ εἶπεν ὅτι ἔστι τὸ διάστημα τῆς τοῦ μεγέθους τελειότητος ὕλη. Μηδεὶς οὖν οἰέσθω τὴν σωματικὴν διάστασιν τὴν ὡς μέγεθος καὶ ποσὸν ἢ τὴν κατὰ τὸν ἀριθμὸν ὡρισμένην τοῦ πλήθους διάκρισιν ἀπὸ τῆς ὕλης τοῖς σώμασιν

ὑπάρχειν, ἀλλὰ μόνον τὸν ἐν τούτοις διασπασμὸν καὶ τὴν ἔκχυσιν καὶ τὴν ἀοριστίαν, καθ' ἃ διαφέρει τὰ ἔνυλα εἴδη τῶν ἀύλων. [30]

in Ph 9 538 καί μοι δοκεῖ ταῦτα μάλιστα ταῖς περὶ τῆς ὕλης ὀρθαῖς ἐννοίαις προσήκειν. ὁ μέντοι Ἀλέξανδρος καίτοι πολλὰ εἰπὼν πρὸς τὸ διορίσαι τὴν διάστασιν τὴν ὑλικὴν ἀπὸ τοῦ μεγέθους, θράττεσθαι ὅμως ἔοικεν ὡς πάσης διαστάσεως μεγεθικῆς καὶ πεποσωμένης εἰδητικῆς οὔσης. διὸ καὶ προήχθη ἐπάγειν τοῖς εἰρημένοις τάδε· "ἢ τῶν νῦν λεγομένων περὶ τῆς ὕλης οὕτως ἀκούειν χρή, ὡς οὐκ ἀκριβῶς λεγομένων, ἀλλὰ πρὸς τὴν χρείαν τοῦ δειχθῆναι προκειμένου", καίτοι, ὅπερ εἶπον, σαφῶς τοῦ Ἀριστοτέλους διορίσαντος τῷ ἀορίστῳ καὶ ἀπερατώτῳ τὴν ὑλικὴν διάστασιν τῆς μεγεθικῆς, καὶ ἐναργῶς εἰπόντος ὅτι τὸ διάστημα τοῦτο ἕτερον τοῦ μεγέθους ἐστὶ καὶ ὕλη τῆς τοῦ μεγέθους τελειότητος καὶ περιέχεται ὑπὸ τοῦ εἴδους ὡς ὑπὸ ἐπιπέδου καὶ πέρατος καὶ ἔστιν ἀόριστον τῇ ἑαυτοῦ φύσει· χρὴ γάρ, ὅπερ εἶπον, οὐχ ὡς μέγεθος νοεῖν τὴν διάστασιν τῆς ὕλης, ἀλλ' ὡς παραίνεσιν καὶ ἔκχυσιν τῆς εἰδητικῆς ἀμερείας καὶ συστροφῆς. ζητήσας δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ποῖον εἶδός ἐστι τὸ ὁρίζον τὴν ὕλην "ἐδήλωσε, φησίν, ὁ Ἀριστοτέλης εἰπὼν οἷον ὑπὸ ἐπιπέδου καὶ πέρατο ς. τὸ γὰρ ὡς μορφὴ λεγόμενον εἶδος, τοῦτό ἐστι τὸ ὁρίζον καὶ περιγράφον τὴν ὕλην καὶ περατοῦν, οὐ τὸ ὡς δύναμις καὶ λόγος. οὐ γὰρ ὁ μόλυβδος ὑπὸ τῆς βαρύτητος ὁρίζεται καὶ τοῦτο εἶδος αὐτοῦ, ἀλλ' ὡς σώματος οὐ τοῦτο, ἀλλὰ τὸ ἐπιπέδῳ ὡρισμένον". ταῦτα μὲν οὖν ὁ Ἀλέξανδρος. μήποτε δὲ ὡς μὲν εἶδος ὁριστικὸν τῆς ὕλης τὸ ὅλον ληπτέον τὸ μετὰ τῶν ποιοτήτων. οὕτω γὰρ καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἔοικεν ἐννοῶν λέγειν ὅταν γὰρ ἀφαιρεθῇ τὸ πέρας καὶ τὰ πάθη τῆς σφαίρα ς , λείπεται οὐδὲν παρὰ τὴν ὕλη ν. καὶ μεγέθους δὲ ὡς μεγέθους τοῦ συνθέτου ἐξ ὕλης καὶ εἴδους εἴ τις ἐθέλοι τὸ τὸ εἶδος ζητεῖν, οὐχὶ τὰ ἐπίπεδα καὶ τὸ περιέχον ἔξωθεν πέρας εὑρήσει. ταῦτα γὰρ πέρας ἐστὶν εἴδους, ἀλλ' οὐχὶ εἶδος, καὶ ἐπιφάνεια, ἀλλ' οὐχὶ τὸ στερεόν. καὶ εἰ ἦν δὲ ἄπειρον σῶμα καθ' ὑπόθεσιν, τὸ μὲν εἶδος τοῦ σώματος εἶχε πάντῃ διεστώς, ὑπὸ δὲ ἐπιπέδων οὐκ ἐπερατοῦτο. τὸ γὰρ εἶδος τοῦ συνεχοῦς ποσοῦ καθὸ τοιοῦτον οὐχὶ ἡ ἐπιφάνειά ἐστιν, ἀλλ' ἡ δι' ὅλου αὐτοῦ χωροῦσα φύσις. κἂν αὐτὸς ἐν τῷ πρὸ τούτου βιβλίῳ πᾶν ὃ ἂν ᾖ ποσὸν καὶ πόσον τι εἶναί φησιν (τὸ μὲν ὀξυτόνως τὸ δὲ βαρυτόνως ἀναγινωσκόντων ἡμῶν), τὸ δὲ βαρυτονούμενον πόσον ὡρισμένον εἶναι. ὃ γὰρ μηδέν ἐστι τῶν καθέκαστα ποσῶν, ὅλως οὐδὲ ποσόν ἐστι. τοῦτο δὲ ἀληθὲς μέν, εἰ τὸ κοινὸν ἐν τοῖς καθέκαστα τὴν ὑπόστασιν ἔχει, οὐδὲν δὲ ἧττον τὸ τοῦ συνεχοῦς ποσοῦ εἶδος καὶ ἐν τῷ κοινῷ θεωρεῖται ὅσον τοῖς ὡρισμένοις ἐστὶ κοινὸν οὐδὲν ἧττον ὑπάρχον. ὁ μέντοι Ἀριστοτέλης οὐκ ἔοικεν ἁπλῶς τὴν κατὰ τὸ ἐπίπεδον περιγραφὴν μόνην τῷ εἴδει ἀποδιδόναι, ἀλλ' εἶπε μὲν τὸ προφανὲς ὡς ἐν παραδείγματι (διὸ καὶ τὸ οἷον προσέθηκεν) οἷον ὑπὸ ἐπιπέδου καὶ πέρατος, προελθὼν δὲ ἀκριβέστερον εἶπεν ὅταν γὰρ ἀφαιρεθῇ τὸ πέρας καὶ τὰ πάθη τῆς σφαίρα ς , λείπεται οὐδὲν παρὰ τὴν ὕλη ν. [5]

in Ph 9 539 p. 209b11 Διὸ καὶ Πλάτων τὴν ὕλην καὶ τὴν χώραν ἕως τοῦ τί δέ ἐστιν οὗτος μόνος ἐπεχείρησεν εἰπεῖ ν . Εἰπὼν ὅτι καθόσον ὑπάρχει τῷ τόπῳ τὸ διαστήματι εἶναι εἰς τὴν ὕλην ἀπαχθησόμεθα ζητοῦντες τί ἐστιν ὁ τόπος, ὑπεμνήσθη καὶ τοῦ Πλάτωνος ἐν Τιμαίῳ τὴν ὕλην χώραν καὶ τόπον τῶν ἐνύλων εἰδῶν καλέσαντος. ἐν γὰρ Τιμαίῳ τὴν ὕλην πάσης εἶναι γενέσεως ὑποδοχὴν οἷον τιθήνην φησίν. ἔτι δὲ προελθὼν σαφεστέραν ποιεῖ τὴν τῶν λεγομένων ἔννοιαν. καὶ οὐδὲν ἴσως κωλύει καὶ πλείονα παραθέσθαι τῶν τοῦ Πλάτωνος ῥημάτων· "τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων ὁμολογητέον ἓν μὲν εἶναι τὸ κατὰ ταὐτὰ εἶδος ἔχον, ἀγένητον καὶ ἀνώλεθρον, οὔτε εἰς αὐτὸ εἰσδεχόμενον ἄλλο ἄλλοθεν οὔτε αὐτὸ εἰς ἄλλο ποι ἰόν, ἀόρατον δὲ καὶ ἄλλως ἀναίσθητον τοῦτο ὃ δὴ νόησις εἴληχεν ἐπισκοπεῖν· τὸ δὲ ὁμώνυμον ὅμοιόν τε ἐκείνῳ δεύτερον, αἰσθητὸν γενητὸν πεφορημένον ἀεὶ γινόμενόν τε ἔν τινι τόπῳ καὶ πάλιν ἐκεῖθεν ἀπολλύμενον, δόξῃ μετ' αἰσθήσεως περιληπτόν· τρίτον δὲ αὐτὸ γένος ὂν τὸ τῆς χώρας ἀεὶ φθορὰν οὐ προσδεχόμενον, ἕδραν δὲ παρέχον ὅσα ἔχει γένεσιν πᾶσιν, αὐτὸ δὲ μετὰ

ἀναισθησίας ἁπτὸν λογισμῷ τινι νόθῳ μόγις πιστόν, πρὸς ὃ δὴ καὶ ὀνειροπολοῦμεν βλέποντες καί φαμεν ἀναγκαῖον εἶναί που τὸ ὂν ἅπαν ἔν τινι τόπῳ καὶ κατέχον χώραν τινά· τὸ δὲ μήτε ἐν γῇ μήτε που κατ' οὐρανὸν οὐδὲν εἶναι. ταῦτα δὴ πάντα καὶ τούτων ἄλλα ἀδελφὰ καὶ περὶ τὴν ἄυπνον καὶ ἀληθῶς φύσιν ὑπάρχουσαν ὑπὸ ταύτης τῆς ὀνειρώξεως οὐ δυνατοὶ γινόμεθα διεγερθέντες διοριζόμενοι τἀληθὲς εἰπεῖν, ὡς εἰκόνι μέν, ἐπείπερ οὐδὲ αὐτὸ τοῦτο, ἐφ' ᾧ γέγονεν, αὐτῆς ἐστιν, ἑτέρου δέ τινος ἀεὶ φέρεται φάντασμα, διὰ ταῦτα ἐν ἑτέρῳ προσήκει γίνεσθαι, οὐσίας ἀμωσγέπως ἀντεχομένην, ἢ μηδὲν τὸ παράπαν αὐτὴν εἶναι, τῷ δὲ ὄντως ὄντι βοηθὸς ὁ δι' ἀκριβείας ἀληθὴς λόγος, ὡς ἐάν τι τὸ μὲν ἄλλο ᾖ, τὸ δ' ἄλλο, οὐδέτερον ἐν οὐδετέρῳ γενόμενον ἓν ἅμα ταὐτὸν καὶ δύο γενήσεσθον. οὗτος μὲν οὖν δὴ παρὰ τῆς ἐμῆς ψήφου λογισθεὶς ἐν κεφαλαίῳ δεδόσθω λόγος, ὅν τε καὶ χώραν καὶ γένεσιν εἶναι τρία τριχῇ, καὶ πρὶν οὐρανὸν γενέσθαι". [30]

in Ph 9 540 Ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα τοῦ Πλάτωνος λέγοντος ὁ μὲν Ἀριστοτέλης κἀνταῦθα πρὸς τὸ φαινόμενον ἀποβλέψας τοῦ λόγου καὶ τὸν Πλάτωνά φησι τὴν ὕλην καὶ τὴν χώραν ταὐτὸν λέγειν, ὡς καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ διαστήματος ἐπιχειροῦντες. καὶ ἐν οἷς κατὰ τὸ πάρεργον ἐγκαλεῖν τῷ Πλάτωνι δοκεῖ, οὐ τοῦτο ἐνεκάλεσεν ὅτι τὴν ὕλην τόπον ὁ Πλάτων εἶπεν τῶν εἰδῶν (ᾔδει γὰρ καὶ αὐτὸς ἄλλο σημαινόμενον τοῦ τόπου τοῦ τῶν εἰδῶν δεκτικοῦ, ὅτε ἔλεγεν ἐν τῇ Περὶ ψυχῆς "καὶ εὖ γε οἱ λέγοντες τὴν ψυχὴν τόπον εἰδῶν, πλὴν οὐκ ἐντελεχείᾳ ἀλλὰ δυνάμει τὰ εἴδη", καὶ ἄλλο σημαινόμενον τοῦ τόπου τοῦ τῶν σωμάτων δεκτικοῦ, περὶ οὗ νῦν ὁ λόγος ζητεῖ), ἀλλὰ τοσοῦτον μόνον λέγει πρὸς τὸν Πλάτωνα· εἰ τὴν ὕλην τόπον λέγει, τὰ δὲ εἴδη καὶ οἱ ἀριθμοὶ καὶ κατ' αὐτὸν ἐν ὕλῃ (μετέχει γὰρ τούτων ἡ ὕλη), πῶς λέγει μὴ εἶναι ἐν τόπῳ τὰ εἴδη; διὸ μηδὲ εἶναι τόπον ἔξω τοῦ οὐρανοῦ, ὡς ἔλεγεν ἐν τοῖς περὶ τοῦ ἀπείρου λόγοις. καὶ μήποτε οὐδὲ τοῦτο ἐγκαλοῦντός ἐστι τῷ Πλάτωνι, ἀλλ' ἐνδεικνυμένου τοῖς συνιέναι δυναμένοις, ὅτι οὐ κατὰ τὸ νῦν ζητούμενον τοῦ τόπου σημαινόμενον τὴν ὕλην ἔλεγε τόπον ὁ Πλάτων. οὐ γὰρ ἂν ἀπέφησε τὰ εἴδη καὶ τοὺς ἀριθμοὺς ἐν τόπῳ εἶναι, εἴπερ μεταλαμβάνειν αὐτῶν ἐβούλετο τὴν ὕλην. ἀλλ' ὁ μὲν Ἀριστοτέλης οὕτως. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ὁμολογεῖ μὲν καὶ αὐτὸς κατ' ἄλλο σημαινόμενον τὴν ὕλην χώραν ἐν Τιμαίῳ κληθῆναι, εὐλόγως δέ φησι λαμβάνεσθαι τὸν Ἀριστοτέλην τοῦ Πλάτωνος· διότι κἂν μεταφορικῶς τις αὐτὸν λέγῃ τὴν ὕλην τόπον καλεῖν, ἔδει τὸν μεταφορικῶς χρώμενον πρῶτον ἔχειν κείμενον τί ἐστιν ὁ κυρίως τόπος· εἰ δὲ μηδαμοῦ φαίνοιτο λέγων ἀλλαχοῦ περὶ τόπου, ἄξιος δοκεῖ αὐτῷ ἐπιτιμήσεως, ὅτι μὴ εἰπὼν περὶ τοῦ κυρίως τόπου πρότερον τῷ κατὰ μεταφορὰν χρῆται. ἀλλ' ὅτι μὲν εἰδῶν τόπον τὴν ὕλην ἀλλ' οὐχὶ σωμάτων ὁ Πλάτων λέγει, πρόδηλον ἐκ τῶν παρατεθέντων αὐτοῦ ῥημάτων ἐστίν. ὅτι δὲ οὐχ ἁπλῶς μεταφορική ἐστιν ἡ τοιαύτη χρῆσις, ἀλλὰ κατά τι κοινὸν τοῦ τόπου σημαινόμενον εἴληπται τὸ ὑποδεκτικόν, καθὸ καὶ Ἀριστοτέλης τὴν ψυχὴν τόπον εἰδῶν ἀξιοῖ καλεῖν, καὶ τοῦτο δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων. εἰ γὰρ τὸ μεταλαμβάνον τινὸς καὶ ὁριζόμενον ὑπ' αὐτοῦ δέχεται ἐκεῖνο ὃ μεταλαμβάνει, τὸ δὲ δεχόμενόν τε καὶ χωροῦν αὐτὸ χώρα γίνεται τοῦ ἐγγινομένου, ἡ δὲ χώρα τόπος νενόμισται, μεταλαμβάνει δὲ τῶν εἰδῶν ἡ ὕλη, τόπος ἂν εἴη τῶν εἰδῶν πλὴν οὐχ ὡς σωμάτων· ἄλλος γὰρ ὁ τῶν σωμάτων τόπος· καὶ ἐνταῦθα μὲν τὸ μεταληπτικὸν τόπον ἔθετο. [30]

in Ph 9 541 Ἔοικε δὲ καὶ ἄλλο τι τούτου περιεκτικώτερον εἰδέναι τοῦ τόπου σημαινόμενον ὁ Πλάτων τὸ ἀφοριστικὸν τῆς οἰκείας τάξεως· εἴτε γὰρ κατὰ θέσιν γίνεται τοῦτο ὡς ἐπὶ τῶν σωμάτων εἴτε κατὰ μετάληψιν ὡς ἐπὶ τῶν δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ εἴτε κατὰ μόνης τάξεως ἀφορισμόν, τόπος δοκεῖ. διότι καὶ ἡ τάξις κατὰ θέσιν δοκεῖ γίνεσθαί τινα· τὸ γὰρ ἐν τῇδε τῇ τάξει ἀφωρισμένον κεῖσθαι ἐν αὐτῇ δοκεῖ· κεῖται δὲ πάντα ἐν τόπῳ. κατὰ τοῦτο δὴ τὸ κοινὸν σημαινόμενον τοῦ τόπου τὸ τῆς τάξεως ἀφοριστικὸν καὶ ὑπερουράνιον τόπον ὁ Πλάτων ὀνομάζει λέγων ἐν Φαίδρῳ "τὸν δὲ ὑπερουράνιον τόπον οὔτε τις ὕμνησε ποιητὴς τῶν τῇδε οὔτε ὑμνήσει κατ'

ἀξίαν”· ὥστε τὰ μὲν περὶ τῆς ὕλης ὡς περὶ τόπου λεγόμενα οὐχ ὡς τόπου σωμάτων ἀλλ’ ὡς εἰδῶν μεταληπτικοῦ ἀποδεκτέον. περὶ δὲ τοῦ τῶν σωμάτων τόπου τίνα ἔχει φύσιν οὔτε ζητήσαντα προηγουμένως οἶδα τὸν Πλάτωνα οὔτε ἀποφηνάμενον. πῶς γὰρ ἂν ἡ ὕλη τόπος εἴη σωμάτων, εἴπερ τὰ σώματα σύνθετά ἐστιν ἢ ὡς ἐξ ὕλης καὶ εἴδους ἢ ὡς εἶδος ἐν ὕλῃ; ἔσται γὰρ ἡ ὕλη οὐκέτι τοῦ εἴδους μόνον, ἀλλὰ καὶ ὕλης δεκτική. ὅλως δὲ εἰ μεθίσταται τὸ σῶμα ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, ἀπὸ δὲ ὕλης οὐ μεθίσταται, οὐκ ἂν εἴη ἡ ὕλη τόπος. καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀριστοτέλους ἀκουσόμεθα ταύτην τὴν ὑπόθεσιν ἀναιροῦντος αὐτίκα μάλα. ὅτι δὲ διάφορα παρὰ τῷ Πλάτωνι τοῦ τόπου τὰ σημαινόμενα, καὶ ἄλλο μὲν τὸ ἐπὶ τῆς ὕλης, ἄλλο δὲ τὸ ἐπὶ τῶν νοητῶν ἐν Φαίδρῳ ῥηθέν, δηλοῖ τὸ τὸ ἐπὶ τῆς ὕλης σημαινόμενον τοῦ τόπου τὸ ὡς ὑποδεκτικὸν καὶ ὁριζόμενον καὶ ἕν τι μετὰ τοῦ ἐν αὐτῷ ποιοῦν ἀποφάσκειν σαφῶς τῶν νοητῶν, οἷς ἐν Φαίδρῳ τὸν ὑπερουράνιον τόπον ἀφώρισεν. εἰπὼν γὰρ περὶ τῆς ὕλης ὡς περὶ τόπου καὶ χώρας καὶ ὑποδοχῆς καὶ ἕδρας τῶν εἰδῶν καὶ τὸν τρόπον τῆς γνώσεως αὐτῆς παραδούς, ὅτι “μετὰ ἀναισθησίας ἁπτόν” ἐστιν καὶ “λογισμῷ τινι νόθῳ μόγις πιστόν”, ἐπάγει “πρὸς ὃ δὴ καὶ ὀνειροπολοῦμεν βλέποντες” καὶ τὰ ἑξῆς τῶν πρὸ βραχέος παρατεθέντων. Ἀλλ’ εἰ μηδὲν περὶ τοῦ τῶν σωμάτων δεκτικοῦ τόπου φαίνεται λέγων ὁ Πλάτων, πῶς ὁ Ἀριστοτέλης τὸν Πλάτωνα μόνον ἐπιχειρῆσαί φησιν εἰπεῖν τί ἐστιν ὁ τόπος; ἢ ὅτι περὶ τούτου τοῦ τόπου τοῦ κατὰ τὴν ὕλην, ὃν τόπον ἐκάλεσεν, ὡς ὑποδοχὴν φαίνεται λέγων ὁ Πλάτων, ὅτι ἀίδιον, ὅτι ἕδρα τῶν γενητῶν εἰδῶν, ὅτι μετὰ ἀναισθησίας ἁπτὸν καὶ νόθῳ λογισμῷ πιστὸν καὶ ὅσα ἄλλα περὶ αὐτῆς λέγει, καθόσον τόπον καὶ χώραν αὐτὴν καλέσας λέγει τι περὶ αὐτῆς, κατὰ τοσοῦτον αὐτὸν εἰρηκέναι φησίν. ἴσως δὲ καλῶς ἐπέστησεν αὐτὸς πάντων μάλιστα τὸ βάθος τῆς Πλάτωνος σοφίας ἐγνωκώς, ὅτι κἂν ἀφωρισμένως μὴ φαίνηται τὸ περὶ τόπου ζήτημα προβαλλόμενος, ἀλλ’ ἐπειδὴ μετὰ τῶν σωμάτων ἔχει τὴν ὑπόστασιν ὁ τόπος, καὶ τὴν θεωρίαν αὐτοῦ μετ’ αὐτῶν ἐποιήσατο. [35]

in Ph 9 542 λέγει γοῦν ἐν Τιμαίῳ περὶ τῆς τόπου δυνάμεως· “καὶ δὴ κατὰ ταῦτα τὰ παθήματα διαμείβεται τὰς χώρας ἅπαντα· διέστηκε μὲν γὰρ ἐκ τοῦ γένους ἑκάστου τὰ πλήθη κατὰ τόπον ἴδιον διὰ τὴν τῆς δεχομένης κίνησιν, τὰ δὲ ἀνομοιούμενα ἑκάστοτε ἑαυτοῖς, ἄλλοις δὲ ὁμοιούμενα φέρεται διὰ τὸν σεισμὸν πρὸς τὸν ἐκείνων οἷς ἂν ὁμοιωθῇ τόπον.” ἄλλον δὲ τρόπον ἐν Τιμαίῳ τὴν ὕλην καὶ ἄλλον ἐν ταῖς ἀγράφοις συνουσίαις ὀνομάσαι φησίν· ἐν Τιμαίῳ μὲν γὰρ τὸ μεταληπτικὸν αὐτήν φησι (μεταλαμβάνει γὰρ “ἀπορώτατά πῃ τοῦ νοητοῦ”), ἐν δὲ ταῖς ἀγράφοις συνουσίαις μέγα καὶ μικρὸν ἐκάλει· ὅτι δὲ τὸ εἶναι τὸν τόπον πάντες ὡμολόγουν δῆλον ἐκ τοῦ πάντας χρῆσθαι ταῖς τοῦ τόπου διαφοραῖς. p. 209b17 Εἰκότως δὲ ἐκ τούτων σκοπουμένοις ἕως τοῦ καὶ χωρὶς ἀλλήλων οὐ ῥᾴδιον γνωρίζει ν . Εἰπὼν ὅτι τινὲς μὲν τῶν περὶ τοῦ τόπου λόγων πείθουσι τὸ εἶδος καὶ τὴν μορφὴν εἶναι τὸν τόπον, τινὲς δὲ τὴν ὕλην καὶ τὸ ὑποκείμενον, συνάγει καὶ ἐκ τούτου ὅτι χαλεπός ἐστιν ὁ περὶ τοῦ τόπου λόγος. καὶ γὰρ ὁ περὶ τῆς ὕλης χαλεπώτατος καὶ καθ’ αὑτήν, εἴπερ κατὰ μὲν τὸν Ἀριστοτέλην οὕτως ἄγνωστος ἡ ὕλη, ὡς κατὰ ἀναλογίαν μόνην εἶναι γνωστή, κατὰ δὲ Πλάτωνα νόθῳ λογισμῷ μόγις πιστή. ἡ δὲ τοῦ εἴδους γνῶσις καὶ ζωῆς δεῖται κεκαθαρμένης καὶ γνώσεως ἀκριβοῦς. καὶ ὅ γε ἓν εἶδος βουλόμενος μαθεῖν τῆς πάντων δεῖται γνώσεως διὰ τὴν ταυτότητα καὶ ἑτερότητα τὴν πρὸς ἄλληλα τῶν εἰδῶν· εἰ δὲ καὶ ἀρχαί εἰσιν ἥ τε ὕλη καὶ τὸ εἶδος, αἱ ἀρχαὶ τὴν ἀκροτάτην ἔχουσι θεωρίαν· καὶ μέντοι χωρὶς ἀλλήλων ἀδύνατον αὐτὰ γνωρίζειν· καὶ γὰρ ἡ ὕπαρξις αὐτῶν μετ’ ἀλλήλων. διὰ πάντα οὖν ταῦτα χαλεπὸν τὸ γνῶναι τί ἐστιν ὁ τόπος. εἴπερ ἢ ὕλη ἢ εἶδος ἢ ἀμφότερά ἐστιν. p. 209b21 Ἀλλὰ μὴν ὅτι ἀδύνατον ὁποτερονοῦν τούτων εἶναι ἕως τοῦ τὸ δὲ ἀγγεῖον οὐδὲν τοῦ πράγματός ἐστι ν . Εἰπὼν ἐκ τίνων ἄν τις ὕλην ἢ εἶδος ὑπονοήσοι τὸν τόπον εἶναι, δείκνυσι διὰ ἑπτὰ ἐπιχειρημάτων, ὅτι οὐδέτερον τούτων δυνατὸν εἶναι τὸν τόπον· καὶ πρῶτον δείκνυσιν ἐν

δευτέρῳ σχήματι συλλογιζόμενος οὕτως· τὴν ὕλην καὶ τὸ εἶδος οὐκ ἐνδέχεται χωρίζεσθαι τοῦ πράγματος οὗ ἐστιν· ὁ δὲ τόπος χωρίζεται· ἡ ἄρα ὕλη ἢ τὸ εἶδος οὐκ ἔστιν ὁ τόπος. [30]

in Ph 9 543 καὶ ὅτι μὲν ἡ ὕλη καὶ τὸ εἶδος οὐ χωρίζεται τῶν συνθέτων, ἕως ἂν ᾖ, πρόδηλον· ἐν τούτοις γὰρ ἔχει τὸ εἶναι τὰ σύνθετα. ὅτι δὲ τὸν τόπον ἐνδέχεται χωρίζεσθαι καὶ ὄντος καὶ σῳζομένου τοῦ ἐν τόπῳ, διὰ τῆς κατὰ τὴν ἀντιμετάστασιν ἐπαγωγῆς ἔδειξεν· ἐν ᾧ γὰρ ἀὴρ ἦ ν , ἐν τούτῳ πάλιν ὕδω ρ. καὶ ὅτι ἐπακτικὸς ὁ λόγος, ἐδήλωσε διὰ τοῦ καὶ τῶν ἄλλων σωμάτων ὁμοίω ς. p. 209b27 Ὥστε οὔτε μόριον οὔτε ἕξις ἕως τοῦ τὸ δὲ ἀγγεῖον οὐδὲν τοῦ πράγματός ἐστι ν . Δείξας ὅτι χωριστός ἐστι τοῦ πράγματος ὁ τόπος εἰκότως συνήγαγεν ἄλλο συμπέρασμα, ὅτι οὔτε μόριόν ἐστιν ὁ τόπος τοῦ ἐν τόπῳ. εἰ γὰρ μόριον ὂν ἐχωρίζετο, οὔτε αὐτὸ μόριον ἔτι ἦν χωρισθὲν οὔτε ἐκεῖνο ἔμενεν ὅλον, οὗ ἐχωρίσθη τὸ μόριον. οὐ μέντοι οὐδὲ ἕξις εἶναι δύναται χωριζομένη. ἡ γὰρ ἕξις οὐχ ὑπομένει χωρισθεῖσα, ἀλλὰ φθείρεται, ὁ δὲ τόπος ὑπομένει. καὶ δύναται μέν τις τὸ μὲν μόριον ἐπὶ τῆς ὕλης ἀκούειν, τὴν δὲ ἕξιν ἐπὶ τοῦ εἴδους, ἵνα ᾖ· ἡ δὲ ὕλη καὶ τὸ πάθος μόριον καὶ ἕξις, ὅπερ πρόκειται· ἕξις δέ ἐστι τὸ ὡς τελειότης συμβεβηκός, οἷόν ἐστι τὸ εἶδος· ὥστε οὔτε ὕλη οὔτε εἶδός ἐστιν ὁ τόπος. δυνατὸν δὲ καὶ καθολικώτερον ἀκούειν τὸ μὲν μόριον ἐπὶ πάντων τῶν οὐσιωδῶς συμπληρούντων, τὴν δὲ ἕξιν ἐπὶ τῶν συμβεβηκότων· οὔτε γὰρ πάθος οὔτε δύναμις οὔτε ἄλλο τι τοῦ ἐν τόπῳ ὁ τόπος μέρος ἐστίν· ἆρα οὖν οὐδὲ συμβεβηκός ἐστιν ὁ τόπος τοῦ ἐν τόπῳ; ἢ τὸ μὲν ἐν τόπῳ εἶναι συμβέβηκε καὶ ἀχωρίστῳ τῷ σώματι, ὁ δὲ τόπος οὐ τῷ ἐν τόπῳ συμβέβηκεν, ἀλλ᾽ εἰ ἄρα, ἐκείνῳ οὗ πέρας καὶ ἐπιφάνειά ἐστι. p. 209b28 Καὶ γὰρ δοκεῖ τοιοῦτό τι εἶναι ὁ τόπος οἷον τὸ ἀγγεῖον ἕως τοῦ οὐδὲν τοῦ πράγματός 〈ἐστιν〉 . Τοῦτο οἱ ἐξηγηταὶ συνάπτουσι τῷ προσεχῶς εἰρημένῳ δευτέρῳ συμπεράσματι. τὸ αὐτὸ δὲ δείκνυσι καὶ ἐκ τῆς τοῦ ἀγγείου πρὸς τὸν τόπον ὁμοιότητος· καὶ γὰρ τὸ ἀγγεῖον χωρητικόν ἐστι τοῦ ἐν αὐτῷ, καὶ ὁρίζονται αὐτὸ τόπον μεταφορητόν. ὡς οὖν τὸ ἀγγεῖον οὐδὲν τοῦ πράγματός ἐστιν, οὕτως οὐδὲ ὁ τόπος. ἡ δὲ ὕλη καὶ τὸ εἶδος τοῦ πράγματος. καὶ δύναται μὲν τρία εἶναι τὰ συμπεράσματα, δύναται δὲ καὶ ἓν εἶναι. [30]

in Ph 9 544 τῶν δὲ ἄλλων δύο τὸ μὲν πρὸς κατασκευὴν εἰλῆφθαι τῆς ἐλάττονος προτάσεως τῆς λεγούσης τὸν τόπον ἐνδέχεσθαι χωρίζεσθαι, τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ μορίου καὶ τῆς ἕξεως τῆς ἑτέρας προτάσεως. δύναται δὲ καὶ δύο εἶναι τοῦ τρίτου ῥηθέντος ἰδίου ὄντος. καὶ οὕτω μᾶλλον ἐκδέχονται. p. 209b30 Ἧι μὲν οὖν χωριστὸς τοῦ πράγματος ἕως τοῦ ταύτῃ γε ἕτερος τῆς ὕλη ς . Ἡ ὕλη καὶ τὸ εἶδος τὸ μὲν ἀχώριστα εἶναι τοῦ συνθέτου κοινὸν ἔχουσι, καὶ ἐκ τούτου πρότερον κοινῶς ἐπ᾽ ἀμφοῖν ἔδειξεν, ὅτι οὔτε ἡ ὕλη, οὔτε τὸ εἶδος ὁ τόπος ἐστί· τὸ μέντοι περιέχεσθαι ἀλλὰ μὴ περιέχειν ἴδιόν ἐστι τῆς ὕλης διάφορον πρὸς τὸν τόπον. βουλόμενος οὖν μηδὲ τοῦτο παρεῖναι τὴν μὲν ὕλην ἐχώρισε τοῦ τόπου κατὰ τὸ τὴν μὲν ὕλην περιέχεσθαι, τὸν δὲ τόπον περιέχειν. τὸ δὲ εἶδος κατὰ τὴν αὐτὴν πάλιν ἐπιβολήν, καθ᾽ ὅσον ὁ μὲν τόπος χωριστός, τὸ δὲ εἶδος ἀχώριστον· εἰ μὴ ἄρα οὐ κατὰ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν εἴληπται νῦν ἁπλῶς τὸ ἀχώριστον τοῦ εἴδους, καθ᾽ ἣν ἐλήφθη πρότερον. περιττὸν γὰρ ἂν εἴη δὶς παρὰ πόδας τὸ αὐτὸ κατὰ τὴν αὐτὴν ληφθὲν ἔννοιαν. ἀλλ᾽ ἐνεδείξατο διὰ τούτου, ὅτι τὸ εἶδος κατὰ μὲν τὸ περιεκτικὸν κοινωνεῖ τῷ τόπῳ καίτοι τῆς ὕλης καὶ κατὰ τοῦτο διαφερούσης αὐτοῦ. τὸ δὲ περιεκτικὸν οὕτως ἔχει τὸ εἶδος ὡς συμφυῶς καὶ ἀχωρίστως περιέχον, ἀλλ᾽ οὐχὶ χωριστῶς ὥσπερ ὁ τόπος. καλῶς δὲ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἐπιβάλλει τῷ χωρίῳ λέγων· “νῦν γὰρ ἀπὸ τοῦ μάλιστα ἑκατέρῳ ὑπάρχοντος, τῷ τε εἴδει φημὶ καὶ τῇ ὕλῃ, τὴν πρὸς τὸν τόπον λαμβάνει διαφοράν. τῷ μὲν γὰρ ἐνύλῳ εἴδει μάλιστα ὑπάρχει τὸ ἀχώριστον· ὁ γὰρ χωρισμὸς τούτου φθορὰ τούτου ἐστίν. ἡ δὲ ὕλη εἰ καὶ ἀχώριστός ἐστιν εἴδους, ἀλλὰ τοῦδέ γε τοῦ εἴδους χωριστή. τοῦ γὰρ ἀνθρώπου φέρε εἰπεῖν τοῦ ἐν γενέσει τὸ μὲν εἶδος ἅμα τῷ χωρισθῆναι ἔφθαρται, τὸ δὲ ὑποκείμενον μένει ἄλλο μεταλαβὸν εἶδος. εἰκότως οὖν τὸ μὲν εἶδος ἔδειξε μὴ ὂν τόπον ἀπὸ τοῦ μὴ χωρίζεσθαι, τὴν δὲ ὕλην ἐπειδὴ

χωριστή πώς ἐστιν, οὐκέτι ἀπὸ τούτου, ἀλλ᾽ ἀπὸ τοῦ περιέχεσθαι. ἀδύνατον γὰρ αὐτὴν ἄλλως ἐν ὑποστάσει εἶναι καὶ κρατεῖσθαι ἐν τῷ ὄντι μὴ ὑπὸ τοῦ εἴδους ὁριζομένην. [25]

in Ph 9 545 ” p. 209b32 Δοκεῖ δὲ ἀεὶ τὸ ὄν που αὐτό τε εἶναί τι καὶ ἕτερόν τι ἐκτὸς αὐτο ῦ . Τὸ μὲν οὖν λεγόμενον δῆλον, ὅτι καὶ ἐκ τῆς ἐναργείας καὶ ἐκ τῆς κοινῆς ὑπολήψεως τοῦτο προφανές, ὡς ἄλλο μέν τι τὸ ἐν τόπῳ, ἄλλο δὲ ὁ τόπος· τοῦτο δὲ οἱ μὲν ἐξηγηταὶ ὡς ἄλλο τέταρτον ἐπιχείρημα τιθέασιν ἀπὸ τοῦ ἄλλο μὲν εἶναι τὸ ἐν τόπῳ ἄλλο δὲ τὸν τόπον τὸ ἐν ᾧ ἐκτὸς ὂν τοῦ ἐν αὐτῷ· εἰ οὖν τὸ ἐν τόπῳ ἡ ὕλη καὶ τὸ εἶδός ἐστιν, ἄλλο ἂν εἴη παρὰ ταῦτα ὁ τόπος. δύναται δὲ καὶ κοινὸν συμπέρασμα εἶναι τῶν πρὸ αὐτοῦ ἐπιχειρημάτων ἀπὸ τῆς ἐναργείας εἰλημμένον. καὶ τῇ γε τοιαύτῃ ἐννοίᾳ συνᾴδει μᾶλλον ἡ τοιαύτη γραφὴ αἰτιολογικὸν ἔχουσα τὸν γά ρ· δοκεῖ γὰρ ἀεὶ τὸ ὄν πο υ, ἔν τισιν ἀντιγράφοις οὕτως φερομένη. ἐπειδὴ γὰρ δοκεῖ ἄλλο μὲν εἶναι τὸ ἐν τόπῳ ἐξ ὕλης καὶ εἴδους ὄν, ἄλλο δὲ ὁ τόπος, εἰκότως ἄλλο μὲν ὁ τόπος, ἄλλο δὲ τὸ εἶδος καὶ ἡ ὕλη ἐστίν. p. 209b33 Πλάτωνι μέντοι λεκτέον ἕως τοῦ ὥσπερ ἐν τῷ Τιμαίῳ γέγραφε ν . Ἐν τοῖς περὶ τοῦ ἀπείρου λόγοις ἔλεγεν, ὅτι ὁ Πλάτων ἔξω τοῦ οὐρανοῦ “οὐδὲν εἶναι σῶμα” ἐβούλετο “οὐδὲ τὰς ἰδέας διὰ τὸ μηδέ που εἶναι αὐτάς.” ἐν δὲ τούτοις ἐμνημόνευσεν ὡς τὴν ὕλην τὸ μεθεκτικὸν τῶν εἰδῶν τόπον εἰπόντος. συγκρούει οὖν κατὰ τὸ φαινόμενον τοὺς λόγους. εἰ γὰρ τὸ μεθεκτικὸν τῶν εἰδῶν ὁ τόπος ἐστί, διὰ τί μὴ ἐν τῷ τόπῳ τὰ εἴδη ἅπερ καὶ ἀριθμοὺς ἔλεγε; τὸ δὲ μεθεκτικὸν ἐν μὲν ταῖς ἀγράφοις ταῖς Περὶ τἀγαθοῦ συνουσίαις μέγα καὶ μικρὸν ἐκάλει, ἐν δὲ τῷ Τιμαίῳ ὕλην, ἣν καὶ τόπον καὶ χώραν ὠνόμαζε. καὶ δῆλον ὅτι φαινομένη τίς ἐστιν ἐναντίωσις αὕτη· οὐ μέντοι ἐστὶν ἐναντία· τὴν μὲν γὰρ ὕλην τόπον ἔλεγε τῶν ἐνύλων εἰδῶν ὡς ὑποδοχὴν αὐτῶν, τὰ δὲ εἴδη τὰ χωριστὰ τῆς ὕλης ἤτοι τὰς ἰδέας ἔλεγε μὴ εἶναι ἐν τόπῳ. οὔτε γὰρ ὡς ἔνυλα εἴδη ἐν τῇ ὕλῃ ἐστὶν ὡς ἐν τόπῳ ἐκεῖνα, οὔτε ὡς σώματα ἐν τῷ τῶν σωμάτων δεκτικῷ. ἐναργεστέρα δὲ ἂν ἔδοξεν ἡ ἐναντίωσις, εἴ τις τῷ λέγοντι τὰς ἰδέας μὴ εἶναι ἐν τόπῳ μηδὲ ἔξω τοῦ οὐρανοῦ τὰ ἐν Φαίδρῳ προήγαγεν, ἐν οἷς φησι “τὸν δὲ ὑπερουράνιον τόπον οὔτε τις ὕμνησε ποιητὴς τῶν τῇδε οὔτε ὑμνήσει κατ᾽ ἀξίαν. [30]

in Ph 9 546 ἡ γὰρ ἀχρώματός τε καὶ ἀσχημάτιστος καὶ ἀναφὴς οὐσία ὄντως οὖσα ψυχῆς κυβερνήτῃ μόνῳ θεατή, περὶ ἣν τὸ τῆς ἀληθοῦς ἐπιστήμης γένος, τοῦτον ἔχει τὸν τόπον”. ἐν δὲ τούτῳ φησίν “καθορᾷ μὲν αὐτὴν δικαιοσύνην, καθορᾷ δὲ σωφροσύνην, καθορᾷ δὲ ἐπιστήμην, οὐχ ᾗ γένεσις πρόσεστιν, οὐδὲ ᾗ ἐστί που ἑτέρα ἐν ἑτέρῳ οὖσα, ὧν ἡμεῖς νῦν ὄντων καλοῦμεν, ἀλλὰ τὴν ἐν τῷ ὅ ἐστιν ὄντως ἐπιστήμην οὖσαν, καὶ τὰ ἄλλα ὡσαύτως τὰ ὄντα ὄντως”. ἰδοὺ γὰρ σαφῶς ἐν τόπῳ τὰς ἰδέας εἶναί φησι τὴν τῆς δικαιοσύνης καὶ σωφροσύνης καὶ ἐπιστήμης· αὐτὸ γὰρ ἕκαστον ἡ ἰδέα ἐστί. λέγει δὲ καὶ ἔξω τοῦ οὐρανοῦ τοῦτον εἶναι τὸν τόπον. ἀλλὰ δῆλον ὅτι ἄλλον μὲν τόπον ἀπέφασκε τῶν ἐκεῖ τὸν ὑποδεκτικὸν τῶν ἐνύλων εἰδῶν ἢ τῶν σωμάτων, ἄλλον δὲ ἐξυμνεῖ τὸν ἀφοριστικὸν τῆς ἐκεῖ τάξεως· θαυμαστὸν δὲ πῶς ὁ Ἀλέξανδρος καίτοι συννοήσας, ὅτι εἴδη λέγει τὰς ἰδέας νῦν ὁ Ἀριστοτέλης, ὅμως ἀναγκάζεσθαι νομίζει τὸν Πλάτωνα ἐν τόπῳ λέγειν τὰς ἰδέας, καίτοι ἀύλους αὐτὰς λέγοντα, ἐπειδὴ τόπον καὶ χώραν τῶν ἐνύλων εἰδῶν εἶπε τὴν ὕλην· παρέκβασιν δὲ καλεῖ τὸν λόγον, ἐπειδή, ὅσον μὲν ἐν τοῖς προκειμένοις, ἤρκει δεῖξαι, ὅτι οὐκ ἔστιν ὕλη ὁ τόπος, ὡς ἐδόκει λέγειν ὁ Πλάτων· τῷ δὲ μὴ ἁπλῶς τόπον ἀλλ᾽ εἰδῶν τόπον εἰπόντι ἀκολουθεῖ τὸ ἐναντίον τοῖς ὑπ᾽ αὐτοῦ λεγομένοις ἐν ἄλλοις τὸ τὰ εἴδη ἐν τόπῳ εἶναι. διὸ παρεκβῆναι τοῦ προκειμένου ὁμολογεῖ τοῦτο ἐπάγων τὸ ἄτοπον. p. 210a2 Ἔτι πῶς ἂν φέροιτο εἰς τὸν αὐτοῦ τόπον ἕως τοῦ ὥστε ζητητέος ἐν τοῖς τοιούτοις ὁ τόπο ς . Πέμπτον τοῦτο ἐπιχείρημα δεικτικὸν τοῦ τὸν τόπον μήτε τὴν ὕλην εἶναι μήτε τὸ εἶδος τοιαύτην ἔχον καὶ τοῦτο τὴν τοῦ λόγου ἀγωγήν· εἰ ὁ τόπος ἡ ὕλη ἢ τὸ εἶδος, οὐδὲν ἂν τῶν κινουμένων ἐπὶ τὸν αὐτοῦ τόπον φέροιτο· ἀλλὰ μὴν πᾶν τὸ κινούμενον κατὰ φύσιν ἐπὶ τὸν αὐτοῦ φέρεται τόπον, τὰ μὲν βαρέα κάτω, τὰ δὲ κοῦφα ἄνω· οὐκ ἄρα ὁ τόπος ἡ ὕλη ἢ τὸ εἶδός ἐστιν. οὐδὲ γὰρ φέρεται ἐπὶ τὴν ὕλην ἢ τὸ εἶδος, διότι σὺν αὐτοῖς καὶ ἐν αὐτοῖς

ἐστι τούτων ἑκάτερον τοῖς φερομένοις. τί γὰρ ἄλλο ἐστὶ τὸ φερόμενον ἢ ὕλη καὶ εἶδος; τὸ δὲ ἐφεξῆς λεγόμενον τὸ ἀδύνατον γὰρ οὗ μὴ κίνησις μηδὲ τὸ ἄνω ἢ κάτω τόπον εἶναι ἄλλον λόγον ὁ Ἀλέξανδρός φησι συνημμένον τῷ πρὸ αὐτοῦ τοιοῦτον· ἐφ' ὃ μὴ ἔστι κίνησις, τοῦτο τόπος οὐκ ἔστιν· ἐπὶ δὲ τὴν ὕλην καὶ τὸ εἶδος οὐκ ἔστι κίνησις· οὐδὲ ἄρα ἡ ὕλη ἢ τὸ εἶδος τόπος ἐστί. [30]

in Ph 9 547 "δύναται δέ, φησί, καὶ τὸ τούτῳ συγκείμενον ἄλλος εἶναι λόγος τοιοῦτος· ὃ μὴ ἔχει διαφορὰς τήν τε ἄνω καὶ τὴν κάτω, τοῦτο οὐκ ἔστι τόπος· ἡ δὲ ὕλη καὶ τὸ εἶδος οὐκ ἔχει διαφορὰς τὸ ἄνω καὶ τὸ κάτω· οὐκ ἄρα ἡ ὕλη καὶ τὸ εἶδος τόπος. αὐτὸς δέ, φησί, πάντα συνθεὶς ὡς ἕνα ἠρώτηκε λόγον προσθεὶς τὸ 'πῶς ἂν φέροιτο ἔτι τὰ κινούμενα εἰς τοὺς αὐτῶν τόπους, εἰ ἡ ὕλη ἢ τὸ εἶδος τόποσ'· ὡς ὃν τοῦτο ἐναργές, ὅτι οὐδὲν ἐπὶ τὸ ἴδιον εἶδος ἢ τὴν ὕλην κινεῖται". οὕτως μὲν οὖν ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ὁ Ἀσπάσιος. μήποτε δὲ εἷς μέν ἐστιν ὁ ὅλος λόγος, ὡς καὶ Ἀλέξανδρος ἐπέστησε συνημμένον ἔχων τὸ πρότερον ῥηθὲν τοιοῦτον· εἰ ὁ τόπος ἡ ὕλη ἢ τὸ εἶδός ἐστιν, οὐδὲν ἂν τῶν κινουμένων ἐπὶ τὸν αὐτοῦ τόπον φέροιτο· ἀλλὰ μὴν πᾶν τὸ κινούμενον κατὰ φύσιν ἐπὶ τὸν αὐτοῦ τόπον φέρεται. ἐν δὴ τούτῳ τὴν μὲν πρόσληψιν ὡς σαφῆ παρῆκε, τὸ δὲ συνημμένον ἀποδείκνυσι διὰ τοῦ ἀδύνατον γὰρ οὗ μὴ κίνησις μηδὲ τὸ ἄνω ἢ κάτω τόπον εἶνα ι. εἰ γὰρ ἐπὶ τὴν ὕλην ἢ τὸ εἶδος οὐκ ἔστι κίνησις, ἀλλ' οὐδὲ τὸ ἄνω ἢ κάτω, ἐφ' ἃ γίνονται αἱ φυσικαὶ κινήσεις, ὕλης ἢ εἴδους εἰσὶ διαφοραὶ τόπου οὖσαι διαφοραί, ἐξ ἀμφοῖν δῆλον ὅτι, εἰ τὸ εἶδος ἢ ἡ ὕλη τόπος, οὐδὲν ἂν τῶν κινουμένων ἐπὶ τὸν αὐτοῦ τόπον φέροιτο, τουτέστιν τὸν ἄνω ἢ τὸν κάτω· ἐνάγει δέ με πρὸς τὴν τοιαύτην τῶν εἰρημένων ἀποδοχὴν καὶ ὁ γὰρ αἰτιολογικὸς σύνδεσμος· ὡς γὰρ αἰτίαν ἐπάγων τοῦ μὴ ἂν φέρεσθαι εἰς τὸν αὐτοῦ τόπον ἕκαστον, εἰ τόπος εἴη ἡ ὕλη ἢ τὸ εἶδος, οὕτως ἐπῆκται. εἰ οὖν ἀληθῆ τὰ εἰρημένα, οὐκ ἐν τῇ ὕλῃ ἢ τῷ εἴδει χρὴ τὸν τόπον ζητεῖν, ἀλλ' ἐν ἐκείνῳ οὗ διαφορὰ τὸ ἄνω καὶ τὸ κάτω ἐστίν. ἐπὶ γὰρ ταῦτα οἷόν τε φέρεσθαι τὰ κινούμενα, οὐκ ἐπὶ τὴν ὕλην καὶ τὸ εἶδος. δυνατὸν δὲ καὶ κατηγορικῶς οὕτως ἐρωτᾶν τὸν λόγον ἐν δευτέρῳ σχήματι· τόπος ἐστὶν ἐφ' ὃν ἕκαστον τῶν κατὰ φύσιν κινουμένων ἐπὶ τὸν αὐτοῦ τόπον κινεῖται· εἰς δὲ τὴν ὕλην ἢ τὸ εἶδος οὐδὲν κινεῖται· οὐκ ἄρα τὸ εἶδος ἢ ἡ ὕλη τόπος ἐστίν. ὅλως δὲ εἰ τὴν ὕλην καὶ τὸ εἶδος ἔχει ἀεὶ τὰ σώματα τόπον ὄντα, πῶς ἂν ἔτι κινοῖτο ἐπὶ τὸν οἰκεῖον τόπον; p. 210a5 Εἰ δὲ ἐν αὐτῷ ὁ τόπο ς , δεῖ γάρ ἕως τοῦ ὥστε τοῦ τόπου ἔσται τόπο ς . Ἕκτον τοῦτο ἐπιχείρημα ὡς οἶμαι δεικνύον ὅτι οὔτε τὸ εἶδος οὔτε ἡ ὕλη τόπος ἐστὶ διὰ τῆς εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῆς καὶ τοῦτο· λέγει δέ· εἰ ἐν αὐτῷ τῷ πράγματι ὁ τόπος ἐστίν, ἔσται τοῦ τόπου τόπος· ἀλλὰ μὴν τοῦτο ἀδύνατον, καὶ δι' αὐτὸ μὲν τοῦτο διὰ τὸ τὸν τόπον σώματος εἶναι ἀλλ' οὐ τόπου καὶ διὰ τὴν ἐπ' ἄπειρον δὲ προχώρησιν τόπον ἀεὶ πρὸ τόπου τιθέντων ἡμῶν· οὐκ ἄρα ἐν αὐτῷ τῷ πράγματι ὁ τόπος ἐστί. [5]

in Ph 9 548 τοῦ δὲ ὑποθετικοῦ τόπου τούτου τὴν μὲν ὑπόθεσιν βεβαιοῦται διὰ τοῦ δεῖ γά ρ , εἴπερ ἡ μορφὴ ἢ ἡ ὕλ η. εἰ γὰρ εἶδος ἢ ὕλη ἐστὶν ὁ τόπος, ἀνάγκη ἐν αὐτῷ εἶναι τῷ πράγματι τῷ ἐξ ὕλης καὶ εἴδους συνεστηκότι· τὸ δὲ συνημμένον ἀποδείκνυσιν ὑγιὲς ἐκ τοῦ μεταβάλλει γὰρ ἅμα τῷ πράγματι καὶ κινεῖται καὶ τὸ εἶδος καὶ τὸ ἀόριστον, τουτέστιν ἡ ὕλη. τοῦ γὰρ πράγματος μεθισταμένου τοῦ συνθέτου συμμεθίσταται καὶ τὸ εἶδος καὶ ἡ ὕλη, ἐξ ὧν ἐστι τὸ σύνθετον, καὶ ἐκεῖ ἐστιν ἔνθα ἂν ᾖ τὸ σύνθετον. εἰ οὖν ταῦτα ὁ τόπος, δῆλον ὅτι μέτεισιν ὁ τόπος τούτων μετιόντων καὶ μέτεισιν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον· ὥστε ἐν τόπῳ ἔσται ὁ τόπος. ὅτι δὲ τὰ φυσικὰ σώματα τὰ ἐξ ὕλης καὶ εἴδους κινεῖται κατὰ τόπον καὶ μεταβάλλει τοὺς τόπους, πρόδηλόν ἐστι τοῖς αἰσθανομένοις. καὶ δῆλον ὅτι καὶ αὐτὸ τοῦτο ἄτοπόν ἐστι τὸ κινεῖσθαι τοὺς τόπους· κατὰ τόπον γὰρ καὶ εἰς τόπον ἀνάγκη κινεῖσθαι τὸ κινούμενον. ἀπορεῖ δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἐν τούτοις· "μήποτε οὐκ ἀνάγκη, εἴ τι ἔστιν ἐν τόπῳ, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ ὄντα ἐν τόπῳ εἶναι, εἰ μὴ ἄρα κατὰ συμβεβηκός· ἰδοὺ γὰρ τὰ μέρη τῶν ἐν τόπῳ ὄντων καὶ αἱ ἐν αὐτοῖς ποιότητες οὐκ εἰσὶν ἐν τόπῳ

καθ' αὑτά, ὥστε κἂν τὸ σύνθετον ἐν τόπῳ ᾖ, οὐκ ἀνάγκη τὸ εἶδος ἢ τὴν ὕλην ἐν τόπῳ εἶναι, πλὴν εἰ μὴ κατὰ συμβεβηκός. ὥστε καὶ εἰ τόπος εἴη τὸ εἶδος ἢ ἡ ὕλη, οὐκ ἂν εἴη ἐν τόπῳ πλὴν εἰ μὴ κατὰ συμβεβηκός· οὕτως δὲ οὐδὲν ἄτοπον καὶ τὸν τόπον ἐν τόπῳ εἶναι· καὶ γὰρ αὐτὸς λέγων εἶναι τόπον τὸ τοῦ περιέχοντος πέρας, ἐν τῷ αὐτῷ εἶναι τόπῳ φησὶ τό τε τοῦ περιέχοντος πέρας καὶ τὸ τοῦ περιεχομένου· αἱ γὰρ ἐπιφάνειαι ἁπτόμεναι ἀλλήλων ἐν τῷ αὐτῷ εἰσι". λύων δὲ τὴν ἀπορίαν "εἰ ἔστι, φησί, τὸ εἶδος ἢ ἡ ὕλη τόπος τοῦ συνθέτου, ἴσα αὐτῷ ἐστιν· ὁ γὰρ τόπος ἴσος τῷ ἐν τόπῳ. ἐπεὶ οὖν τὸ σύνθετον ἴσον ἐστὶ καὶ τῷ τόπῳ, ἐν ᾧ κινηθὲν ἐγένετο, τὰ δὲ τῷ αὐτῷ ἴσα καὶ ἀλλήλοις ἐστὶν ἴσα, ἴσος ἂν εἴη καὶ τῷ εἴδει καὶ τῇ ὕλῃ ὁ τόπος ἐν ᾧ ἐγένετο τὸ σύνθετον σῶμα· τὸ δὲ ἐν τόπῳ ἴσον τῷ τόπῳ καθ' αὑτὸ ἐν τόπῳ ἐστὶ καὶ οὐ κατὰ συμβεβηκός· καθὸ γὰρ διέστηκε τὸ ὄν, ἐν τόπῳ. εἰ οὖν ἡ ὕλη ἢ τὸ εἶδος τόπος ὂν τοῦ συνθέτου καὶ συνδιεστὼς αὐτῷ ἐν τόπῳ ἐστίν, ἐν ᾧ γίνεται τὸ σύνθετον, καὶ ἴσον τῷ τόπῳ, καθ' αὑτὸ ἂν εἴη ἐν τόπῳ. ἄτοπον δέ, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ τὸ δύο τόπους εἶναι ἅμα τοῦ αὐτοῦ πρώτους, εἴ γε ἀμφότεροι ἴσοι τῷ ἐν αὐτῷ, ὅ τε ἐν ᾧ ἐγένετο καὶ τὸ εἶδος ἢ ἡ ὕλη· καὶ ταῦτα γὰρ ἴσα τῷ συνθέτῳ, εἴπερ τόπος αὐτοῦ ἐστι. [35]

in Ph 9 549 καὶ δῆλον ὅτι οἱ δύο ἅμα τοῦ αὐτοῦ τόποι πρώτως ἔσονται καὶ καθ' αὑτό, ἀλλ' οὐ κατὰ συμβεβηκὸς καὶ κατ' ἄλλο." p. 210a9 Ἔτι ὅταν ἐξ ἀέρος ὕδωρ γένηται ι , ἀπόλωλεν ὁ τόπος ἕως τοῦ περὶ τῆς οὐσίας αὐτοῦ εἴρηται ι . Τοῦτο τὸ ἐπιχείρημα δυνατόν φασι καὶ ἀπορίαν ἰδίαν ἔχειν περὶ τόπου, ὅτι δοκεῖ ἀπόλλυσθαι ὁ ἑκάστου τόπος τῶν σωμάτων, ὅταν εἰς ἄλλο σῶμα μεταβολὴ αὐτοῖς γένηται· τοῦ δὲ ἀπολωλέναι τὸν τόπον σημεῖον, ὅτι οὐκέτι εἰσὶν ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ. ἀλλ' ἄτοπον· τίς γὰρ ἂν γένοιτο τόπου φθορά; μήποτε δὲ τὸ ἔτι προσκείμενον δηλοῖ περὶ τὸ αὐτὸ τῷ προσεχῶς εἰρημένῳ προβλήματι στρέφεσθαι τὸ ἐπιχείρημα. εἴπερ δὲ ἄρα ἄλλην ἔχει ἀπορίαν, οὕτως μᾶλλον αὐτὴν ἐκδεκτέον, ὡς ὁ Ἀσπάσιος ἐνδείκνυται· ὅταν γὰρ ἐξ ἀέρος ὕδωρ γένηται, τουτέστιν ἐκ μείζονος σώματος ἔλαττον, ἀπόλλυται τοῦ τόπου μέρος· οὐ γὰρ τοσοῦτός ἐστιν ὁ τοῦ γινομένου ὕδατος τόπος, ὅσος ἦν ὁ τοῦ ἀέρος τοῦ εἰς αὐτὸ μεταβαλόντος. τίς δὲ τόπου φθορὰ πάνυ χαλεπὸν ἀποδοῦναι, ὡς μαθησόμεθα. καὶ εἴη ἂν τοῦτο συγγενὲς ἐκείνῳ τῷ ἐπιχειρήματι τῷ ἀπὸ τῆς αὐξήσεως τοῦ τόπου· ἐν ᾧ ἔλεγε "πῶς οὖν περὶ τῶν αὐξανομένων ἐροῦμεν"· ὡς γὰρ ἐκεῖ ἐδείκνυτο, ὅτι εἰ ἔστιν ὁ τόπος, ἀνάγκη αὔξεσθαι τὸν τόπον, οὕτως ἐνταῦθα ἀνάγκη φθείρεσθαι τὸν τόπον. ἄπορον δὲ πῶς ἂν αὐξηθείη ἢ μειωθείη τόπος. πῶς γὰρ τὸ πρότερον ἀληθές; οὐδὲ γάρ ἐστι σημεῖον τοῦ ἀπολωλέναι τὸν τόπον τὸ μηκέτι ἐν τῷ αὐτῷ εἶναι· δύναται γὰρ καὶ ὅταν ἐξ ἀέρος μεταβαλὸν τὸ ὕδωρ κάτω γένηται, μένειν ὁ αὐτὸς ἄνω τόπος, κἂν μὴ ὁ αὐτὸς ἀὴρ ᾖ ἐν αὐτῷ. κάλλιον δὲ τοῦ αὐτοῦ προβλήματος εἶναι τὸ ἐπιχείρημα δεικνύντος, ὅτι οὔτε ἡ ὕλη οὔτε τὸ εἶδος τόπος ἐστί. καὶ μᾶλλον ἐπὶ τοῦ εἴδους ἀποδείκνυσθαί φησιν ὁ Ἀλέξανδρος οὕτως ἐκδεχομένων ἡμῶν· "ὅταν τῶν σωμάτων αἱ μεταβολαὶ εἰς ἄλλα σώματα γένωνται, ἀπόλωλεν αὐτῶν τὸ εἶδος (οὐ γὰρ ταὐτὸν ὕδατος καὶ ἀέρος)· εἰ δὴ τὸ εἶδος τόπος, ἀπόλωλεν αὐτῶν ὁ τόπος· ὥστε οὐκέτι εἰσὶν ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ. ἀλλὰ μὴν ἄπορον τίς τοῦ τόπου φθορά. ὥστε εἰ τοῦ μὲν εἴδους φανερὰ ἡ φθορά, εἰ δὲ ὁ τόπος φθείρεσθαι δύναται ἀπορίαν ἔχει, οὐκ ἔστι ταὐτὸν τῷ τόπῳ τὸ εἶδος. [30]

in Ph 9 550 εἰ δὲ τὴν ὕλην τις λέγει τόπον ἐν τῇ τῶν σωμάτων εἰς ἄλληλα μεταβολῇ, ὁ μὲν τόπος οὐκέτι ὁ αὐτός, ἡ δὲ ὕλη ἡ αὐτή· μένουσαν γὰρ αὐτήν φαμεν δέχεσθαι τὰ διαφέροντα εἴδη. ὥστε οὐκ ἔστιν ἡ ὕλη τόπος". καὶ τῷ μὲν Ἀλεξάνδρῳ μᾶλλον δοκεῖ ἐπὶ τοῦ εἴδους ἀληθεύεσθαι τὸν λόγον. πῶς δὲ τὸ μὲν εἶδος τόπον ὑποθέμενος ἔλεγεν ὅτι "τοῦ μὲν εἴδους φανερὰ ἡ φθορά, εἰ δὲ ὁ τόπος φθείρεσθαι δύναται ἀπορίαν ἔχει" καὶ οὕτω συνῆγεν ὅτι ὁ τόπος οὐκ ἔστι τὸ εἶδος, ἐπὶ δὲ τῆς ὕλης τὸν τόπον φησὶ μὴ εἶναι τὸν αὐτόν, τὴν δὲ ὕλην τὴν αὐτὴν εἶναι, καίτοι τοῦ Ἀριστοτέλους εἰς ἓν μόνον ἄτοπον ἀπαγαγόντος τὸ ἀπόλωλεν ὁ τόπο ς; μήποτε οὖν ἐν ἀμφοῖν ὁμοίως ἀληθεύεται, ἐν ταῖς μεταβολαῖς τῶν σωμάτων τὸ ἀπολωλέναι τὸν τόπον, εἴπερ ἡ ὕλη ἢ

τὸ εἶδός ἐστιν ὁ τόπος· εἰ γὰρ μὴ μάτην τὴν ἐξ ἀέρος εἰς ὕδωρ μεταβολὴν παρέθετο καὶ ὅλως τὴν ἐκ μείζονος εἰς ἔλαττον, ἀλλ' ἵνα τὴν συστολὴν τοῦ μεγέθους δηλώσῃ οὐ μόνον κατὰ τὸ εἶδος γινομένην, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν διάστασιν τὴν ὑλικήν, δῆλον ὅτι καὶ ἐπὶ τῆς ὕλης τὸ ἄτοπον συνάγεται καὶ εἴη ἂν ὁ συλλογισμὸς τοιοῦτος· εἰ ὁ τόπος τὸ εἶδος ἢ ἡ ὕλη, ἐν τῇ μεταβολῇ τῶν σωμάτων τῇ ἐκ μείζονος εἰς ἔλαττον ἀπόλωλεν ὁ τόπος· ἀλλὰ μὴν τοῦτο ἀδύνατον· τίς γὰρ ἂν εἴη φθορὰ τόπου; καὶ τὴν μὲν πρόσληψιν ὡς ἐναργῆ παραλέλοιπε. τί γὰρ ἂν εἴη τῷ τόπῳ ἐναντίον εἰς ὃ ἂν φθαρείη ὁ τόπος ἢ ἐξ οὗ ἂν γένοιτο; τὸ δὲ συνημμένον δείκνυσι διὰ τοῦ οὐ γὰρ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ τὸ γενόμενον σῶμ α. καὶ γὰρ εἰ μὲν τὸ εἶδος ὑποτεθείη ὁ τόπος, ἄλλος ἐξ ἄλλου τελέως εὑρεθήσεται· εἰ δὲ ἡ ὕλη, ἐλάττων ἐκ μείζονος ὁ τόπος. καὶ πάλιν οὐκ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ. ὅτι δὲ καὶ ἀπὸ τῆς μερικῆς ἀπωλείας τοῦ τόπου γέγονεν ἡ ἐπιχείρησις, δηλοῖ οἶμαι σαφῶς τὸ οὐδὲ γὰρ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ τὸ γενόμενον σῶμ α. καὶ ὅτι εἰς ἄτοπον ἀπάγει τὴν τοῦ τόπου φθοράν, δηλοῖ τὸ τίς οὖν ἡ φθορ ά. τοῦτο δὲ καὶ ἐκ τῆς κοινῆς περὶ τοῦ τόπου ἐννοίας, ὅτι οὐ συμφθείρεται τοῖς ἐν τόπῳ ὁ τόπος, ὥσπερ οὐδὲ τὰ ἀγγεῖα τοῖς ἐν αὐτοῖς, ἀλλὰ μενόντων τούτων ἄλλοτε ἄλλων εἰς αὐτὰ μετάστασις γίνεται· καὶ ἐκ τοῦ τὰ σώματα μεταβάλλειν κατὰ τοὺς τόπους, οὐ μέντοι τοὺς τόπους εἰς ἀλλήλους. οὐ γὰρ ὁ ἄνω τόπος εἰς τὸν κάτω μεταβάλλει (πῶς γὰρ οἷόν τε;), ἀλλὰ τὰ ἄνω σώματα εἰς τὰ κάτω. ὁ δὲ Εὔδημος δεικνὺς ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ τόπος ἡ ὕλη καὶ τοῦτο προστίθησιν· "ἔτι δὲ ἡ μὲν ὕλη κινεῖται· ὁ δὲ τόπος ἀκίνητος". δῆλον δὲ ὅτι καὶ τῷ εἴδει ἐφαρμόττει ὁ αὐτὸς διορισμός· καὶ γὰρ καὶ αὐτὸ κινεῖται. p. [35]

in Ph 9 551 210a14 Μετὰ δὲ ταῦτα ληπτέο ν , ποσαχῶς ἄλλο ἐν ἄλλῳ λέγεται ἕως τοῦ πάντων δὲ κυριώτατον τὸ ὡς ἐν ἀγγείῳ καὶ ὅλως ὡς ἐν τόπ ῳ . Συμπερανάμενος τοὺς λόγους, ἐξ ὧν τε ἀναγκαῖον εἶναί τι τὸν τόπον δοκεῖ, καὶ πάλιν ἐξ ὧν ἀπορήσειεν ἄν τις περὶ τῆς οὐσίας αὐτοῦ τί ποτέ ἐστιν ὁ τόπος, καὶ εἰ ἔστιν ὅλως (εἰ γὰρ ἃ δοκεῖ εἶναι ὁ τόπος μὴ ἔστιν, ἀνάγκη καὶ εἰ ἔστιν ὅλως ἀπορεῖσθαι), τούτοις οὖν συμπερανάμενος τοὺς λόγους καὶ τὰς συγκεχυμένας ἐν ἡμῖν δόξας διακρίνας ἐπὶ τὴν εὕρεσιν λοιπὸν τῆς τοῦ τόπου φύσεως παρασκευάζεται. ἐπειδὴ δὲ ἀπὸ τοῦ ἐν τόπῳ ὄντος εἰς ἔννοιαν ἐρχόμεθα τοῦ τόπου, τὸ δὲ ἐν τόπῳ ἔν τινί ἐστι, διαιρεῖται πρῶτον πολλαχῶς λεγόμενον τὸ ἔν τινι. χρησιμεύσει δὲ αὐτῷ μάλιστα ἡ διαίρεσις καὶ εἰς τὴν λύσιν τοῦ ἐν τόπῳ τὸν τόπον ἔσεσθαι κατὰ τὴν Ζήνωνος ἀπορίαν, ἣν εἶπε ζητεῖν τινα λύσιν· ἔλεγε γὰρ ὁ Ζήνων· "εἰ πᾶν τὸ ὂν ἐν τόπῳ, δῆλον ὅτι καὶ τοῦ τόπου τόπος ἔσται, καὶ τοῦτο ἐπ' ἄπειρον πρόεισι". λυθήσεται οὖν ὁ λόγος οὗτος ἐκ τοῦ πλεοναχῶς τοῦ ἕν τινι λεγομένου μὴ εἴ τί ἐστιν ἕν τινι καὶ ἐν τόπῳ εἶναι. διὸ καὶ εἰς τοῦτο συνεπληρώθη πᾶς ὁ λόγος ὁ περὶ τοῦ ἕν τινι. τὰ οὖν ἕν τινι κατὰ ὀκτὼ ἢ ἐννέα τρόπους λέγεσθαί φησιν· ἕν τινι γάρ ἐστιν ἢ ὡς μέρος ἐν ὅλῳ ὡς ὁ δάκτυλος ἐν τῇ χειρὶ ἢ ἐν τῷ ὅλῳ σώματι, ἐν μὲν τῇ χειρὶ ὡς μέρος, ἐν δὲ τῷ ὅλῳ σώματι ὡς μέρους μέρος, ὃ καὶ μόριον καλοῦσιν. ἢ ὡς τὸ ὅλον ἐν τοῖς μέρεσιν ὡς τὸ πρόσωπον ἐν ὀφθαλμοῖς καὶ ῥινὶ καὶ τοῖς τοιούτοις. οὐ γάρ ἐστι φησὶ παρὰ τὰ μέρη τὸ ὅλο ν. κἂν γὰρ ἄλλο τὸ εἶδος ᾖ τοῦ ὅλου παρὰ τὸ τῶν μερῶν εἶδος, καθὸ καὶ ὅλον καὶ μέρη φαμὲν εἰδητικῶς ἀντιτιθέντες, ἀλλὰ τό γε ὑποκείμενον τὸ αὐτό· οὐ γὰρ ἀπέσπασται τὸ ὅλον τῶν μερῶν. ἄλλον δὲ τρόπον τὸ ἕν τινι ὡς τὸ εἶδος ἐν τῷ γένει, ὡς λέγομεν ἐν τῷ ζῴῳ τὸν ἄνθρωπον· καὶ ἄλλον ὡς τὸ γένος ἐν εἴδει, ὡς ζῷον ἐν ἀνθρώπῳ καὶ ἵππῳ καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅτι ἐν τῷ ἑκάστου τῶν εἰδῶν λόγῳ περιέχεται. διὸ εἴδει εἶπεν, οὐκ εἴδεσιν· ὅτι γὰρ ἄλλως ἕν τινί ἐστι τὸ ὡς μέρος ἐν ὅλῳ καὶ ἄλλως τὸ ὡς εἶδος ἐν γένει, δῆλον ἐκ τοῦ τὸ μὲν ὅλον μηκέτι ὅλον εἶναι ἑνὸς ἀφαιρεθέντος μέρους, τὸ δὲ γένος μηδὲν κωλύεσθαι ἔτι εἶναι γένος ἑνὸς εἴδους ἀφαιρεθέντος. καὶ τὸ μὲν γένος πᾶν συνωνύμως πάντων τῶν εἰδῶν κατηγορεῖται, τὸ δὲ ὅλον μόνων τῶν ὁμοιομερῶν, καὶ τούτων οὐ καθὸ ὅλον. ἔτι δὲ τὸ μὲν ὅλον ἐν πᾶσίν ἐστι τοῖς μέρεσι, τὸ δὲ

γένος καὶ ἐν ἑνί. διὸ καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ὅπου μὲν ὅλον ἐν μέρεσιν εἶπεν, ὅπου δὲ γένος ἐν εἴδει. [30]

in Ph 9 552 πρὸς δὲ τούτοις τὸ μὲν γένος μέρος γίνεται τοῦ λόγου τοῦ εἴδους, καὶ οὕτως τὸ γένος ἐν τῷ εἴδει· τὸ δὲ ὅλον οὐκ ἔστι μέρος τοῦ λόγου τοῦ μέρους. καὶ ταῦτα εἰκότως, εἴπερ γένος μέν ἐστι κοινότης τοῖς ἤδη διακεκριμένοις ἐπ' ἴσης ὑπάρχουσα, ὅλον δὲ συνοχὴ τῶν ἔτι διακεκριμένων πρὸς ἄλληλα. πέμπτον δέ ἐστι τοῦ ἕν τινι σημαινόμενον ὡς τὸ εἶδος ἐν τῇ ὕλ ῃ , ὡς ἡ ὑγίεια ἐν θερμοῖς καὶ ψυχροῖ ς. ἐν ᾧ ἔοικε σημαινομένῳ πάντα τιθέναι τὰ ἐν ὑποκειμένῳ. ἕκτον δέ ἐστιν ὡς τὰ τῶν ἀρχομένων ἐν τῷ ἄρχοντι, ὡς ἐν βασιλεῖ τὰ τῶν Ἑλλήνων ἐλέγετο πράγματα. καὶ ὅλως ἐν τῷ πρὸ τοῦ κινοῦντι καὶ ποιοῦντι ὡς ἐν ἐξουσίᾳ καὶ δυνάμει καὶ διοικήσει, ὡς καὶ παρ' Ὁμήρῳ τὸ Διὸς δ' ἐν γούνασι κεῖται. ἕβδομον δὲ ὡς ἐν τῷ ἀγαθῷ καὶ ὅλως ἐν τῷ τέλει τὰ τοῦ τέλους ἕνεκεν, ὡς ἐν τῷ πλουτεῖν ἢ ὑγιαίνειν τὰ αὐτῶν εἶναι, οὗ δὴ ἕνεκα πάντα πρακτέον, ἢ ὡς ἐν τῇ εὐδαιμονίᾳ αἱ ἀρεταί. ὄγδοον δὲ τὸ ὡς ἐν ἀγγεί ῳ. ἐπειδὴ δὲ τὸ ἀγγεῖον τόπος λέγεται μεταφορητός, εἰκότως ἐπήγαγε καὶ ὅλως ἐν τόπ ῳ, εἴτε ὡς ἓν σημαινόμενον εἴτε καὶ ὡς δύο λαμβάνων. "Σημειωτέον δέ, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, ὅτι τοῦ ἐν ὑποκειμένῳ παράδειγμα τὴν ὑγείαν παραθέμενος ἐπήγαγε καὶ ὅλως τὸ εἶδος ἐν τῇ ὕλῃ ὡς τοῦ εἴδους ἐν ὑποκειμένῳ ὄντος. καίτοι τὸ μὲν ἐν ὑποκειμένῳ συμβεβηκός ἐστι, τὸ δὲ εἶδος οὐσία, φαίη ἄν. καὶ τὸ μὲν ἐν ὑποκειμένῳ οὐκ ἔστι μέρος τοῦ συνθέτου (ὡς αὐτὸς ἐν Κατηγορίαις ὡρίσατο λέγων "ὃ ἔν τινι μὴ ὡς μέρος ὂν ἀδύνατον χωρὶς εἶναι τοῦ ἐν ᾧ ἐστι"), τὸ δὲ εἶδος μέρος ἐστὶ τοῦ ἐξ ὕλης καὶ εἴδους." καὶ Εὔδημος δὲ τούτοις παρακολουθῶν καὶ εἰπὼν "ἄλλως δὲ τὰ πάθη καὶ αἱ ἕξεις ἐν ταῖς οὐσίαις" ἐπήγαγεν· "ἐπισκεπτέον δὲ εἰ οὕτως καὶ τὸ σχῆμα καὶ ὅλως ἡ μορφὴ ἐν τῇ ὕλῃ" καὶ αὐτὸς δηλονότι τὴν διαφορὰν ἐνδεικνύμενος· ἔοικεν οὖν ὡς ἓν λαμβάνειν τό τε ὡς εἶδος ἐν ὕλῃ καὶ τὸ κυρίως ἐν ὑποκειμένῳ κατὰ κοινήν τινα φύσιν τοῦ μορφωτικοῦ. ἄμφω γὰρ μορφωτικὰ τοῦ ὑποκειμένου ἐστί. κυριώτατον δὲ τὸ ὡς ἐν ἀγγείῳ καὶ ὅλως ἐν τόπῳ ὁ Ἀλέξανδρος ἀκούει, διότι τὸ ἕν τινι κοινῶς τὸ ποῦ σημαίνει, τὸ δὲ ποῦ τὸ ἐν τόπῳ μάλιστα. κυριώτατον οὖν ὡς καὶ τῶν ἄλλων κοινόν· καὶ γὰρ τὸ μέρος ἐν τῷ ὅλῳ ὂν ποῦ ἐστι, καὶ τὰ ἄλλα τὰ εἰρημένα ὁμοίως. ἰδίως δὲ τὸ ποῦ εἴωθεν ἐπὶ τῶν ἐν τόπῳ καὶ τῶν ἐν ἀγγείῳ λέγεσθαι. μήπω δὲ εἰρηκὼς τίνι διαφέρει ὁ τόπος τοῦ ἀγγείου ὡς ἴσον δυναμένοις αὐτοῖς χρῆται. Ταῦτα μὲν ἐνταῦθα τοῦ ἕν τινι σημαινόμενα παραδέδοται ὀκτὼ ἢ ἐννέα. [35]

in Ph 9 553 εἰ δὲ ἐν Κατηγορίαις ἑνδεκαχῶς οἱ ἐξηγηταὶ τὸ ἕν τινι ἀπαριθμοῦνται, ἀναμνηστέον ὅτι ἐκεῖ ἄλλο μὲν τὸ ὡς εἶδος ἐν ὕλῃ, ἄλλο δὲ τὸ ὡς συμβεβηκὸς ἐν οὐσίᾳ καὶ ὅλως ἐν ὑποκειμένῳ λέγουσι, καὶ ἄλλο μὲν τὸ ἐν τόπῳ ἄλλο δὲ τὸ ἐν ἀγγείῳ, ἐκ τῶν ἐνταῦθα λεγομένων τὰ δέκα σημαινόμενα διακρίνοντες καὶ ἄλλο τι παρὰ ταῦτα προστιθέντες τὸ ἐν χρόνῳ (οἷον ὅτι Ἀριστοτέλης ἐγεννήθη ἐπὶ τῆς τοσῆσδε ὀλυμπιάδος), ὃ νῦν ἴσως οὐ προσέθηκε διὰ τὸ μήπω διδάξαι ὅλως τι περὶ τοῦ χρόνου. λέγεται δὲ ἕν τινι καὶ τὸ ὑποκείμενον ἐν τῷ συμβεβηκότι, ὡς λέγομεν τὸ σῶμα ἐν νόσῳ εἶναι καὶ τὸν ἄνθρωπον ἐν περιστάσει. εἰκὸς δὲ καὶ ἄλλα εἶναι τοῦ ἕν τινι σημαινόμενα. δῆλον δὲ ὅτι πολλαχῶς λέγεται τὸ ἕν τινι καὶ ὁμώνυμός ἐστιν ἡ φωνή. τῶν δὲ ὁμωνύμως λεγομένων τὰ μὲν ἐπ' ἴσης ὑπάρχει ὡς τὸ ἐρῶ κατὰ τοῦ φιλῶ καὶ κατὰ τοῦ λέξω (οὐδὲν γὰρ κυριώτερον ἐν τῷ ἑτέρῳ μᾶλλον ἢ ἐν τῷ ἑτέρῳ), τὰ δὲ 〈οὐκ ἐπ' ἴσης〉 ὡς τὰ μὲν κυριώτερον τὰ δὲ ἀκυρότερον λέγεσθαι, ὡς ποὺς καὶ κορυφὴ κυριώτερον μὲν ἐπὶ τῶν ζῴων, ἀκυρότερον δὲ καὶ μεταφορικώτερον ἐπὶ τοῦ ὄρους. p. 210a25 Ἀπορήσειε δ ' ἄν τις εἰ ἄρα καὶ αὐτό τι ἔως τοῦ ὅ τε γὰρ καὶ ἐν ᾧ ἀμφότερα τοῦ αὐτοῦ μόριά ἐστ ι . Ἀπαριθμησάμενος τοὺς τοῦ ἕν τινι τρόπους ἀπορίας ἄξιόν φησιν, εἰ ἔστι τις καὶ ἄλλος τρόπος καθ' ὃν αὐτό τι ἐν ἑαυτῷ ἐστιν. εἰ μὲν γὰρ ἔστιν, ἢ λείπει τοῖς εἰρημένοις τρόπος ἢ ὑπό τινα τῶν εἰρημένων ὑπαχθήσεται· εἰ δὲ μὴ ἔστι, χρὴ τοῦτο δειχθῆναι. καὶ μάλιστα δι' Ἀναξαγόραν αἴτιον τῆς τοῦ ἀπείρου μονῆς λέγοντα τὸ αὐτὸ αὑτὸ στηρίζειν, τοῦτο δὲ ὅτι ἐν αὑτῷ· ἄλλο γὰρ οὐδὲν περιέχει.

ταύτην δὲ τὴν δόξαν ἐκεῖ μὲν ἀνεῖλεν ἀπὸ τῆς τοῦ ἀπείρου ἐννοίας (εἰ γὰρ ὅμοιόν φησι τῷ ὅλῳ τὸ μέρος, καὶ τὸ μέρος ἂν ἐν ἑαυτῷ στηρίζοι, καὶ ἔσται πάντα ἀκίνητα. καὶ ἄλλα δὲ κατὰ τὴν αὐτὴν ἔφοδον τίθησιν ἐπιχειρήματα), ἐνταῦθα δὲ περὶ τοῦ ἔν τινι προελόμενος εἰπεῖν ἀπὸ τοῦ ἐν ἑαυτῷ οἰκείως πανταχοῦ τοῖς προκειμένοις ποιούμενος τοὺς λόγους καὶ δεικνὺς ὅτι ἀδύνατόν τι αὐτὸ ἐν ἑαυτῷ εἶναι. ὡς εἰκὸς δὲ καὶ εἰς τὸ μὴ εἶναι τὸν τόπον ἐν τόπῳ χρησιμεύσει τι ἡ προκειμένη ἀπόδειξις. εἰ γάρ ἐστιν ὁ τόπος ἐν τόπῳ καθὸ τόπος, αὐτό τι ἐν ἑαυτῷ ἔσται. εἰ οὖν τοῦτο ἀδύνατον, οὐδὲ ὁ τόπος ἐν τόπῳ ἔσται. ζητῶν δὲ εἴ τι αὐτὸ ἐν ἑαυτῷ δύναται εἶναι, ἐπειδὴ τὸ μὲν καθ’ αὐτό τι λέγοιτο ἂν εἶναι ἐν ἑαυτῷ, τὸ δὲ καθ’ ἕτερον, τὸ μὲν καθ’ ἕτερον αὐτό τι ἐν αὑτῷ εἶναι συγχωρεῖ. [30]

in Ph 9 554 δύναται γὰρ κατὰ μόριον. ὅταν γὰρ φησὶν μόρια ᾖ τὸ ἐν ᾧ οἷον ὁ ἀμφορεὺς καὶ τὸ ἐν τούτῳ οἷον ὁ οἶνος (μέρη γὰρ ταῦτα τοῦ συναμφοτέρου), τότε δυνατὸν καὶ τὸ συναμφότερον καὶ ὅλον ἐν ἑαυτῷ λέγειν, ὅτι μέρος αὐτοῦ ἐν μέρει. καὶ ὅτι λέγεταί τινα κατὰ τὰ μέρη πιστοῦται ἐκ τοῦ καὶ λευκὸν λέγεσθαι σῶμα, ὅτι ἡ ἐπιφάνεια λευκή, καὶ ἐπιστήμονα ἄνθρωπον, ὅτι ἐν τῷ λογιστικῷ ἡ ἐπιστήμη. εἰ τοίνυν καθ’ ἑκάτερον τῶν μερῶν τὸ ὅλον θεωρηθείη, ἔσται τὸ ὅλον αὐτὸ καὶ τὸ ἐν ᾧ οἷον ὁ ἀμφορεὺς καὶ τὸ ἐν τούτῳ οἷον ὁ οἶνος, καὶ διὰ τοῦτο αὐτὸ ἐν ἑαυτῷ. ὁ μὲν οὖν ἀμφορεὺς οὐκ ἔσται ἐν ἑαυτῷ οὐδὲ ὁ οἶνος ἐν ἑαυτῷ, ὁ δὲ τοῦ οἴνου ἀμφορεὺς ἐν ἑαυτῷ ἔσται, εἴ τις μὴ φροντίζει τοῦ καταχρῆσθαι τοῖς ὀνόμασι τὰ ἑκατέρῳ τῶν μερῶν ἰδίᾳ προσόντα συνάγων εἰς τὸ ὅλον· εἰ δὲ τὴν ἐπιφάνειαν μέρος λέγει τοῦ λευκοῦ σώματος καίτοι πέρας οὖσαν αὐτοῦ, πρῶτον μὲν ἐπιστῆσαι χρὴ ὅτι καὶ τὸ λευκὸν μέρος καλεῖ τοῦ λευκοῦ σώματος καίτοι, ὡς ὁ ὁρισμὸς τῶν συμβεβηκότων λέγει, μὴ ὡς μέρος ὄν. ἔοικε γὰρ μέρη τὰ ὁπωσοῦν συμπληροῦντα καλεῖν. ἔπειτα εἰ τὸ σῶμα ἐκ τῶν τριῶν διαστάσεων συνέστηκε, μία δὲ τῶν διαστάσεων ἡ ἐπιφάνεια, ὥς φησιν Ἀλέξανδρος, διὰ τί μὴ μέρος ἂν λέγοιτο τοῦ σώματος; ἀλλὰ πῶς μία τῶν τριῶν διαστάσεών ἐστιν ἡ ἐπιφάνεια, εἴπερ ἐπιφάνειά ἐστι τὸ μῆκος καὶ πλάτος ἔχον; δῆλον δὲ ὅτι καὶ οὕτως μέρος. κἂν ὡς πεπερασμένον δέ τις λάβῃ σῶμα, τί κωλύει τὸ πέρας μέρος ὡς συμπληρωτικὸν εἶναι τοῦ πεπερασμένου σώματος; οὐκ ἀνάγκη δὲ οἶμαι, ὡς Ἀλέξανδρος ἐπέστησε, τὸ κα θ ’ αὐτὸ ἀντὶ τοῦ πρώτως ἀκούειν· κυριωτάτη γὰρ ἀντίθεσις τοῦ καθ’ αὐτὸ πρὸς τὸ καθ’ ἕτερον οἷον τὸ κατὰ μέρος, ὡς νῦν, ἤ τι ἔξωθεν, ὅτε τὸ κυρίως κατὰ συμβεβηκὸς ποιεῖ. οὕτως δὲ καὶ τὸ πρώτως τῷ δευτέρως ἀντίκειται κυρίως. αὐτὸς δὲ τὸ κα τ ’ ἄλλο ἀντέθηκεν. p. 210a33 Οὕτω μὲν οὖν ἐνδέχεται αὐτό τι ἐν αὑτῷ εἶναι ἕως τοῦ ἥ τε ἐπιφάνεια καὶ τὸ λευκό ν . Δείξας ὅτι κατ’ ἄλλο δυνατὸν αὐτό τι ἐν ἑαυτῷ εἶναι καὶ ὅτι κατ’ ἄλλο ἀδύνατον, ἐφεξῆς δείξει ὅτι πρώτως καὶ καθ’ αὐτὸ ἀδύνατον· ἵνα δὲ σαφὴς ᾖ ἡ διαφορά, διδάσκει πρῶτον τί ἐστι τὸ πρώτως καὶ τί τὸ κατ’ ἄλλο. τὸ γὰρ χρῶμα ἐν μὲν τῷ σώματι κατ’ ἄλλο, ἐν δὲ τῇ ἐπιφανείᾳ πρώτως. [30]

in Ph 9 555 καὶ ἡ ἐπιστήμη πρώτως μὲν ἐν τῷ λογιστικῷ, ἐν δὲ τῇ ψυχῇ καὶ τῷ ἀνθρώπῳ κατ’ ἄλλο. ἐπειδὴ οὖν ἡ ἐπιφάνεια λευκή, μέρος δὲ ἡ ἐπιφάνεια, κατὰ μέρος δὲ αἱ προσηγορίαι, τὸ σῶμα προσαγορεύεται λευκὸν οὐ πρώτως οὐδὲ καθ’ αὑτό, ἀλλὰ κατ’ ἄλλο, καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐπιστήμων. ὡς ὅταν γε ἡ ψυχὴ ἢ τῆς ψυχῆς τὸ λογιστικὸν ἐπιστῆμον λέγηται, ἀλλὰ μὴ ἐν ἀνθρώπῳ, οὐκέτι κατὰ μόριον ἢ κατ’ ἄλλο, ἀλλὰ καθ’ αὐτὸ καὶ πρώτως ἡ κατηγορία γίνεται. διὸ καὶ ἐπήγαγε τὸ ὥς γε ἐν ἀνθρώπ ῳ. οὕτω δὲ καὶ ὁ ἀμφορεὺς τοῦ οἴνου λέγεται ἐν ἑαυτῷ κατ’ ἄλλο, διότι μέρος ἐν μέρει. τοιγαροῦν ὅταν καθ’ αὐτὸν μὲν ὁ οἶνος ᾖ, καθ’ αὐτὸν δὲ ὁ ἀμφορεύς, οὐ λέγεται ἐν ἑαυτῷ ὁ τοῦ οἴνου ἀμφορεύς· ὅταν δὲ συνέλθῃ, τότε ἐν ἑαυτῷ λέγεται. διότι ὅταν μὲν καθ’ αὐτὰ ᾖ ταῦτα, οὐκ ἔστιν ἑνὸς μέρη, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἔστι τὸ κατὰ ταῦτα λεγόμενον· ὅταν δὲ λέγηται μέρη, ἐπειδὴ δέδοκται καὶ κατὰ μέρη ὀνομάζειν τὸ ὅλον, ἔσται αὐτὸς ἐν ἑαυτῷ ὁ τοῦ οἴνου ἀμφορεὺς κατ’ ἄλλο, ὡς τὸ λευκὸν ἐν σώματι κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν, ἐν δὲ τῇ ἐπιφανείᾳ οὐ κατ’ ἄλλο ἀλλὰ πρώτως. οὐ μὴν ἐπειδὴ πρώτως ἡ ἐπιφάνεια

λευκή, ταὐτόν ἐστιν ἐπιφάνειά τε καὶ λευκόν, ὡς διὰ τοῦτο δύνασθαι αὐτό τι ἐν ἑαυτῷ κυρίως εἶναι· ἄλλος γὰρ ἐπιφανείας καὶ ἄλλος λευκοῦ λόγος καὶ ἄλλη φύσις ἑκατέρου. ὥστε τὸ πρώτως ἕν τινι οὐκ ἐν ἑαυτῷ ἀλλ' ἐν ἄλλῳ. τοῦτο δὲ ἐκ τῶν παρατεθέντων παραδειγμάτων συνενόησε, κυριώτατον εἰς ἀπόδειξιν ὂν τοῦ μηδὲν αὐτὸ ἐν ἑαυτῷ εἶναι πρώτως καὶ καθ' αὑτό, ὡς μαθησόμεθα. p. 210b8 Οὔτε δὴ ἐπακτικῶς σκοποῦσιν ἕως τοῦ ἄλλος γὰρ ὁ λόγος 〈ὁ〉 τοῦ ἐν ᾧ καὶ ὁ τοῦ ἐν τούτ ῳ . Δείξας ὅτι πρώτως μὲν καὶ καθ' αὐτὸ ἀδύνατόν τι αὐτὸ ἐν ἑαυτῷ εἶναι, κατ' ἄλλο δὲ καὶ κατὰ μέρος δυνατόν, καὶ παράδειγμα τὸν ἀμφορέα τοῦ οἴνου παραθέμενος, καὶ ὡς πόρισμά τι συναγαγὼν ἐκ τῶν ἐκτεθέντων παραδειγμάτων, ὅτι ἕτερα τῷ εἴδει τό τε ἐν ᾧ καὶ τὸ ἐν ἐκείνῳ, καὶ ἄλλην φύσιν ἔχει ἑκάτερον ἥ τε ἐπιφάνεια καὶ τὸ λευκόν, βούλεται ἡμᾶς μὴ μόνον ἄλλα παραδείγματα τῷ λόγῳ ἐπάγειν ὡς τὸν ἐν τῷ ἀμφορεῖ οἶνον ἢ τὸ ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ λευκὸν δεικνύντας, ὅτι πρώτως μὲν οὐ δυνατὸν αὐτό τι ἐν ἑαυτῷ εἶναι, κατ' ἄλλο δὲ δυνατόν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀπαριθμηθέντα τοῦ ἕν τινι σημαινόμενα παρατιθέντας καθ' ἓν ἐκ τῆς ἐκείνων ἐπαγωγῆς σκοπεῖν, εἰ δυνατὸν καθ' οἱονδήποτε τῶν εἰρημένων τοῦ ἕν τινι διορισμῶν αὐτό τι ἐν ἑαυτῷ εἶναι, καὶ μετὰ τοῦτο κοινῇ τῷ λόγῳ σκοπεῖν, εἰ δύναταί τι αὐτὸ ἐν ἑαυτῷ εἶναι πρώτως, πανταχοῦ δήλου γενομένου ἡμῖν τοῦ ἄλλο μὲν εἶναι τὸ ἐν ᾧ, ἄλλο δὲ τὸ ἐν ἐκείνῳ. [30]

in Ph 9 556 οὔτε γὰρ τὸ μέρος ἐν τῷ ὅλῳ ὂν ἐν ἑαυτῷ ἐστιν (ἄλλο γὰρ τὸ μέρος τοῦ ὅλου) οὔτε τὸ ὅλον ἐν τοῖς μέρεσιν ὂν καθὸ μέρη ἐν ἑαυτῷ ἐστιν, εἴπερ τὰ μὲν μέρη πολλὰ καὶ διαφέροντα, τὸ δὲ ὅλον ἕν. κἂν γὰρ μὴ ᾖ παρὰ τὰ μέρη τὸ ὅλον, ἀλλὰ ἄλλο μὲν τὸ ὅλῳ εἶναι, ἄλλο δὲ τὸ μέρεσιν· οὐ μέντοι οὐδὲ τὸ ὡς ἐν γένει τινὶ ὂν ἐν ἑαυτῷ δύναται εἶναι. οὐδὲν γὰρ αὐτὸ αὑτοῦ γένος, εἴπερ ἄλλο τὸ γένος τοῦ εἴδους. ἀλλ' οὐδὲ ὅταν ὡς γένος ἐν εἴδεσιν ᾖ, ἐν ἑαυτῷ ἐστιν. τὸ γὰρ γένος μέρος γίνεται τοῦ λόγου τοῦ εἴδους, καὶ ἀδύνατόν τι τὸ αὐτὸ καὶ μέρος καὶ ὅλον εἶναι. ἀλλ' οὐδὲ τὸ εἶδος ἐν τῇ ὕλῃ ὂν ἐν ἑαυτῷ ἐστιν· ἑαυτοῦ γὰρ ἀποστὰν ἐν ὕλῃ γίνεται. ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐν βασιλεῖ ἢ Λακεδαιμονίοις λέγωμεν τὰ τῶν Ἑλλήνων εἶναι πράγματα, αὐτὸ τοὐναντίον λέγομεν, ὅτι οὐκ ἐν ἑαυτοῖς ἀλλ' ἐν ἐκείνοις ἔχουσι τὴν ἑαυτῶν διοίκησιν. οὕτω δὲ καὶ τὰ ἐν τέλει διακέκριται, ὡς τῶν πρὸ αὐτοῦ πάντων ἐκείνου ἀπηρτημένων ὡς ἄλλων ὄντων αὐτοῦ. τὸ δὲ ἐν ἀγγείῳ ἤδη εἴρηται. τὸ γὰρ ἐν τόπῳ ἔτι ζητεῖται εἰ ἔστι τόπος ἐν τόπῳ. καὶ οὕτω μὲν ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς τῶν τοῦ ἕν τινι τρόπων ἔστιν ἰδεῖν, ὅτι κατ' οὐδένα τούτων τῶν τοῦ ἕν τινι τρόπων δύναταί τι αὐτὸ ἐν ἑαυτῷ εἶναι. Καὶ ἐκ τοῦ λόγου δὲ δυνατὸν τὸ αὐτὸ γνῶναι· χρεία γὰρ καὶ τῆς λογικῆς ἀποδείξεως μάλιστα, ὅτι μὴ ἐκ διαιρέσεως ἀναγκαστικῆς ἐλήφθη τὰ τοῦ ἕν τινι σημαινόμενα, ἵνα τῇ καθ' ἕκαστον αὐτῶν ἐφόδῳ θαρρήσωμεν, καὶ ὅτι δυνατὸν λέγειν τὰ τοῦ ἕν τινι σημαινόμενα ἐπ' ἐκείνων εἰλῆφθαι μόνων τῶν ἐν ἑτέρῳ ὄντων. ὅτι οὖν ἀδύνατον αὐτό τι ἐν ἑαυτῷ εἶναι, κατὰ τὸν δεύτερον τῶν ὑποθετικῶν τρόπον δείκνυσιν οὕτως· εἰ ἔστι τι αὐτὸ ἐν ἑαυτῷ, οἱ διάφοροι ὁρισμοὶ ἑνὶ 〈καὶ〉 τῷ αὐτῷ ὑπάρξουσιν· ἀλλὰ μὴν τοῦτο ἀδύνατον· οὐκ ἄρα ἔστι τι αὐτὸ ἐν ἑαυτῷ. καὶ τὸ μὲν συνημμένον δείκνυσιν διὰ τοῦ τὸν ἀμφορέα ἀγγεῖόν τε καὶ οἶνον εἶναι καὶ τὸν οἶνον οἰνόν τε καὶ ἀμφορέ α , εἴπερ ἐνδέχεταί τι αὐτὸ ἐν ἑαυτῷ εἶνα ι. εἰ γὰρ ὁ ἀμφορεὺς αὐτὸ τὸ σκεῦος ἐν ἑαυτῷ λέγοιτο εἶναι, ἐπειδὴ τὸ ἐν τῷ ἀμφορεῖ ὁ οἰνός ἐστιν, ἔσται ὁ ἐν ἑαυτῷ ἀμφορεὺς καὶ ἀμφορεὺς καὶ οἶνος. καὶ πάλιν εἰ ὁ οἶνος ἐν ἑαυτῷ ἐστιν, ἐπειδὴ τὸ ἐν ᾧ ὁ οἶνος ὁ ἀμφορεύς ἐστι, κατὰ μὲν τὸ ἐν ᾧ ἀμφορεὺς ἔσται ὁ οἶνος, κατὰ δὲ τὸ ἐν τούτῳ οἶνος. καὶ οὕτως τὸ αὐτὸ ἀμφοτέρους ἕξει τοὺς λόγους τοὺς διαφέροντας τόν τε ἐν ᾧ καὶ τὸν ἐν τούτῳ. [30]

in Ph 9 557 ὅτι δὲ τοῦτο ἀδύνατον, πρόδηλον. ᾧ γὰρ οἱ διάφοροι ὁρισμοὶ ἐφαρμόττουσι, τοῦτο καὶ αὐτὸ διάφορον ἔσται· αὐτὸ δὲ ἑαυτοῦ τι καθ' ὅλον ἑαυτὸ διάφορον εἶναι ἀδύνατον· καὶ πάνυ καλῶς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ παραδείγματος ἐποιήσατο τὸν λόγον, ἐφ' οὗ τὸ κατ' ἄλλο ἐν ἑαυτῷ εἶναι δυνατὸν ἔδειξεν· ἵνα ᾖ σαφὲς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ, ὅτι οὕτως μὲν ἐν ἑαυτῷ, ὡς καὶ τὸν οἶνον ἐν

ἑαυτῷ καὶ τὸν ἀμφορέα ἐν ἑαυτῷ καὶ οὕτως τὸν ἀμφορέα τοῦ οἴνου ἐν ἑαυτῷ ἀδύνατον εἶναι. εἰ δὲ ὡς ἄν τις ὅλως δύναιτο λέγειν (τοῦτο γάρ ἐστι τὸ εἰ ὅτι μάλιστα ἐν ἀλλήλοις ἂν εἶε ν), οὐχ ὅτι ἑκάτερον ἐν τῷ ἑτέρῳ, ἀλλ᾽ ὅτι τὸ ἕτερον ἐν τῷ ἑτέρῳ (ὁ γὰρ οἶνος ἐν τῷ ἀμφορεῖ), καὶ ὁ μὲν ἀμφορεὺς δέξεται τὸν οἶνον οὐ γινόμενος οἶνος οὐδὲ δεχόμενος τὸν τοῦ οἴνου λόγον, ἀλλ᾽ ᾗ οἶνον δεχόμενος τὸν οἶνον, ὁ δὲ οἶνος ἔσται ἐν τῷ ἀμφορε ῖ , οὐχ ᾗ ἀμφορεὺς αὐτός, ἀλλ᾽ ᾗ αὐτὸς μὲν οἶνος, ὁ δὲ δεχόμενος ἀμφορεύς ἐστι· μένει γὰρ ἑκάτερον ἐπὶ τῆς οἰκείας φύσεως φυλάττοντα τὴν πρὸς ἀλλήλα διαφοράν. ὡς ἐκ τούτων δῆλον εἶναι, ὅτι ἕτερα κατ᾽ οὐσίαν ἐστί, καὶ ἕτερος ἑκατέρου λόγος τοῦ τε ἐν ᾧ καὶ τοῦ ἐν τούτ ῳ. ᾧ ἀκολουθεῖ ἐναργῶς τὸ μὴ αὐτό τι ἐν ἑαυτῷ εἶναι. εἰ γὰρ ἕτερον τὸ ἐν ᾧ καὶ ἕτερον τὸ ἐν τούτῳ, πῶς ἂν εἴη αὐτὸ ἐν ἑαυτῷ; καὶ οὕτως ἔδειξεν ὅτι πρώτως καὶ καθ᾽ αὑτὸ οὐδέν ἐστιν ἐν ἑαυτῷ. καὶ μή τις οἰέσθω διὰ τοῦτο συνῆχθαι τὸ ἄτοπον τὸ δύο ὁρισμοὺς τῷ αὐτῷ ἐφαρμόττειν διὰ τὸ διπλοῦν ἐναργῶς ὑποτεθῆναι τὸν ἐν αὐτῷ ἀμφορέα οἴνου. κἂν γὰρ ἕν τι ὑποτεθῇ τὸ ἐν αὐτῷ, ἄλλον μὲν ἔχει λόγον καθόσον δεκτικόν, ἄλλον δὲ καθόσον αὐτό ἐστιν ὃ δέχεται τὸ δεχόμενον. p. 210b18 Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ κατὰ συμβεβηκός ἕως τοῦ ὅτι μὲν οὖν ἀδύνατον ἐν ἑαυτῷ τι εἶναι πρώτως δῆλο ν . Δείξας ὅτι πρώτως μὲν καὶ καθ᾽ αὑτὸ οὐκ ἐνδέχεται αὐτό τι ἐν ἑαυτῷ εἶναι, κατ᾽ ἄλλο δὲ δυνατὸν λέγεσθαι, ὅταν μέρους ὄντος ἐν μέρει τὸ ὅλον λέγηται κατὰ τὸ μέρος, ἐπειδὴ τῷ καθ᾽ αὑτὸ καὶ πρώτως ἀντικεῖσθαι δοκεῖ τὸ κατὰ συμβεβηκός, ὑπώπτευσεν ἄν τις ὡς κατὰ μέρος, οὕτω δὲ καὶ κατὰ συμβεβηκὸς δύνασθαί τι αὐτὸ ἐν ἑαυτῷ εἶναι· διὸ καὶ δείκνυσιν ὅτι οὐδὲ κατὰ συμβεβηκὸς αὐτό τί ἐστιν ἐν ἑαυτῷ. οὐ γὰρ ταὐτὸν τὸ κατὰ μέρος καὶ τὸ κατὰ συμβεβηκὸς ἀκριβολογουμένοις. κἂν γὰρ κοινὸν αὐτοῖς τὸ κατ᾽ ἄλλο, ἀλλ᾽ ἔστιν αὐτῶν διαφορά. τὸ γὰρ κατὰ συμβεβηκὸς δύναται καὶ καθ᾽ ὅλον εἶναι. [30]

in Ph 9 558 καὶ γὰρ ὁ ἐν τῇ νηὶ πλωτὴρ κατὰ συμβεβηκὸς μὲν λέγεται κινεῖσθαι, οὐ μὴν κατὰ μέρος· οὐ γάρ ἐστιν αὐτοῦ μέρος ἡ ναῦς. πάλιν δὲ κατὰ μέρος μέν τις ὁρᾶν λέγεται ὡς κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὁρῶν, οὐ μὴν κατὰ συμβεβηκός· καθ᾽ αὑτὸ γὰρ ὑπάρχει τὸ τοῖς ὀφθαλμοῖς ὁρᾶν. ἀλλὰ καὶ ἀπ᾽ ἐναντίας πως ἔχει τὸ κατὰ μέρος τῷ κατὰ συμβεβηκός. τὸ μὲν γὰρ κατὰ μέρος, ὅταν ὅλον λέγηται κατὰ τὸ μέρος, ὡς εἰ λέγοιτο ἡ ναῦς τρίζειν διότι ὁ ἱστός, καὶ τὸ ἐπὶ τοῦ ἀμφορέως τοῦ οἴνου πρότερον εἰρημένον· κατὰ συμβεβηκὸς δέ, ὅταν τὸ μέρος κατὰ τὸ ὅλον, ὡς ὅταν ὁ πλωτὴρ κινεῖσθαι λέγηται, διότι ἡ ναῦς, καὶ τὸ σιμόν, διότι ὁ Σωκράτης. τὸ γὰρ μέρος καὶ τὸ πάθος τῷ ὅλῳ συμβέβηκεν, ἀλλ᾽ οὐχὶ τὸ ὅλον τούτοις. κατὰ συμβεβηκὸς οὖν κινεῖται τὸ συμβεβηκὸς καὶ τὸ μέρος, οὐχ ὅταν αὐτὸ καθ᾽ αὑτὸ κινῆται, οἷον ὅταν τὸ λευκὸν γίνηται μέλαν ἢ ὁ πλωτὴρ ἐν τῇ νηὶ περιπατῇ, ἀλλ᾽ ὅταν ἐκεῖνο ᾧ συμβέβηκε κινῆται. λέγεται δὲ καὶ ὁ σίδηρος κατὰ συμβεβηκὸς καίειν, ὅταν τὸ ἐν αὐτῷ πῦρ καίῃ, ἀλλὰ κατὰ μέρος μᾶλλον ἢ κατὰ συμβεβηκός. κοινὸν δὲ ὡς εἶπον τὸ κατ᾽ ἄλλο τῷ τε κατὰ μέρος καὶ τῷ κατὰ συμβεβηκός. ὡς οὖν ἐπὶ τῶν ἄλλων οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ ἕν τινι κατὰ συμβεβηκὸς ἕν τινι λέγομεν εἶναι ἐκεῖνο, ὃ συμβεβηκὸς ἢ μέρος ἐστὶ τοῦ καθ᾽ αὑτὸ ἕν τινι ὄντος. τότε γὰρ τὸ συμβεβηκὸς ἢ τὸ μέρος τοῦ καθ᾽ αὑτὸ ἐνόντος κατὰ συμβεβηκὸς λέγεται εἶναι ἐν ἐκείνῳ, ἐν ᾧ τὸ καθ᾽ αὑτό ἐστιν. οὕτω γοῦν τὰ τῷ σώματι συμβεβηκότα κατὰ συμβεβηκός ἐστιν ἐν τόπῳ οἷον λευκότης καὶ θερμότης τῷ τὸ σῶμα ἐν ᾧ ἐστι ταῦτα καθ᾽ αὑτὸ εἶναι ἐν τόπῳ· οὕτως οὖν καὶ εἴ τι ἐν ἑαυτῷ κατὰ συμβεβηκὸς εἴη, ἀνάγκη συμβεβηκέναι μέρος εἶναι τοῦ καθ᾽ αὑτὸ ἐν ἑαυτῷ ὄντος. τούτῳ δὲ ἀκολουθεῖ τὸ εἰ ἔστι τι κατὰ συμβεβηκὸς ἐν ἑαυτῷ, δεῖν πάντως εἶναι πρὸ τούτου τὸ καθ᾽ αὑτὸ ἐν ἑαυτῷ, ὅπερ ἀδύνατον ἀποδέδεικται ἤδη. διὸ νῦν τοῦτο παρῆκε τὸ ἄτοπον ἐπάγειν. Ἀκολουθεῖ δὲ καὶ τὸ ἅμα δύο ἐν τῷ αὐτῷ εἶναι, σώματα δηλονότι· περὶ γὰρ τούτων ὁ λόγος. εἰ γάρ τις λέγοι τὸν ἀμφορέα ἐν ἑαυτῷ κατὰ συμβεβηκὸς εἶναι, ἐπειδὴ ἐκεῖνό ἐστιν κατὰ συμβεβηκὸς ἕν τινι ὃ τῷ καθ᾽ αὑτὸ ἕν τινι συμβέβηκεν, ἐπειδὴ ὁ οἶνος ἐν τῷ ἀμφορεῖ καθ᾽ αὑτό, ἐὰν ὁ ἀμφορεὺς ἐν τῷ οἴνῳ κατὰ συμβεβηκὸς ᾖ, ἔσται ὁ ἀμφορεὺς ἐν ἑαυτῷ κατὰ

συμβεβηκός, καὶ ὁ οἶνος εἰ οἴνου ἐστὶν ἀμφορεὺς ἐν ἑαυτῷ καθ' αὑτό. οὕτως μὲν οἶμαι ὁ Ἀσπάσιος. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος γράφει οὕτως "οἷον εἰ ὁ οἶνος ἐν τῷ ἀμφορεῖ εἴη, ὡς συμβεβηκὸς αὐτῷ ἢ ὡς μέρος αὐτοῦ, ὁ δὲ ἀμφορεὺς ἐν τῷ οἴνῳ καθ' αὑτό. οὕτως γὰρ ἂν ὁ οἶνος αὐτὸς ἐν ἑαυτῷ κατὰ συμβεβηκὸς εἴη, ὅπερ τοῦ καθ' αὑτὸ ἐν ἑαυτῷ ὄντος οὐδὲν διαφέρει". ἀγνοῶ δὴ πῶς τὸν οἶνον ἐν ἑαυτῷ κατὰ συμβεβηκὸς εἶπε τοῦ Ἀριστοτέλους ἀκούων λέγοντος αὐτός τε γὰρ ἐν ἑαυτῷ ὁ ἀμφορεὺς ἔστα ι· ὅλως δὲ οὐδὲ δύναται ὁ οἶνος ἐν ἑαυτῷ κατὰ συμβεβηκὸς εἶναι, εἰ μὴ συνεβεβήκει τινὶ τῷ καθ' αὑτὸ ὑπάρχοντι αὐτῷ. [35]

in Ph 9 559 τί δὲ ἂν εἴη ἀκολουθότερον τὸν οἶνον ἐν τῷ ἀμφορεῖ καθ' αὑτὸ εἶναι ἢ τὸν ἀμφορέα ὡς λέγει ἐν τῷ οἴνῳ; τὸ δὲ εἰ οὗ ἡ φύσις δεκτικ ή , τοῦτο ἐνδέχεται ἐν ἑαυτῷ εἶναι ἀσάφειαν μὲν ἐποίησε τῷ λόγῳ μεταξὺ παραληφθέν. ἄτοπον δέ τι ἄλλο τῇ τοιαύτῃ ὑποθέσει ἀκολουθοῦν ἐνεδείξατο τὸ οὗ ἡ φύσις δεκτική ἐστι, τοῦτο ἔν τινι γίνεσθαι, ἀλλὰ μὴ ἄλλο ἐν αὐτῷ· συμβαίνει γὰρ τοῦτο τῷ λέγοντι τὸν ἀμφορέα αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ εἶναι. δῆλον δὲ ὅτι κἂν τὸν οἶνόν τις ἐν ἑαυτῷ λέγῃ, συμβήσεται τὸ οὗ ἡ φύσις ἐν ἄλλῳ εἶναί ἐστι, τοῦτο δεκτικὸν εἶναι· ἀλλ' ἴσως ἐρεῖ τις ὅτι παρὰ τὴν ὑπόθεσιν τοῦτο τὸ ἄτοπον συμβέβηκε, διότι ἀμφορεὺς οἴνου ἐστὶν ὁ ὑποτεθείς, δεκτικὸς δὲ ὁ ἀμφορεύς. τὸ δὲ οὐχ οὕτως ἔχει. ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ κατὰ συμβεβηκὸς ἐν ἑαυτῷ ὂν τῷ καθ' αὑτὸ ἐν ἑαυτῷ ὄντι συμβέβηκε, τὸ μὲν καθ' αὑτὸ δεκτικόν ἐστι, τὸ δὲ συμβεβηκὸς τούτῳ ἐν δεκτικῷ πέφυκεν εἶναι. τὸ δὲ ἅμα γὰρ δύο ἐν τῷ αὐτῷ ἔσται ὅτι μὲν ὡς ἄτοπον εἴρηται καὶ ἀδύνατον δῆλον. δοκεῖ δὲ ἀδύνατον εἶναι τὸ δύο ἅμα σώματα ἐν ταὐτῷ εἶναι, καὶ πάντες οἱ ἐξηγηταί, οἷς ἐγὼ προστυχὴς γέγονα, τὸ ἀδύνατον ὡς ἐπὶ σωμάτων ἀκούουσι. μήποτε δὲ οὐ μάτην οὐκ ὠνόμασε σώματα ὁ Ἀριστοτέλης, ἀλλ' ἁπλῶς εἶπεν ἅμα γὰρ δύο ἐν τῷ αὐτῷ ἔσται τό τε δεκτικὸν καὶ τὸ ὑποδεχθέν, "ἕτερα τῷ εἴδει" ὄντα κατ' αὐτὸ τοῦτο καὶ "ἄλλην φύσιν" ἔχοντα, ὡς ἔλεγε πρότερον· καὶ ὑπάρξουσι τῷ αὐτῷ οἱ διαφέροντες λόγοι ὅ τε τοῦ δεκτικοῦ καὶ τοῦ ἐν αὐτῷ, ὅπερ ἀδύνατον· ὧν γὰρ διάφοροι οἱ λόγοι, ταῦτα καὶ αὐτὰ διάφορα. Ἀπορεῖ δὲ ὁ Ἀλέξανδρος "πῶς λέγεται μήτε καθ' αὑτό τι μήτε κατὰ συμβεβηκὸς ἐν ἑαυτῷ εἶναι. εἰ γὰρ τὸ ὅλον ἐν τοῖς μέρεσι, τὰ δὲ μέρη ἐν τῷ ὅλῳ, ἔσται τὸ ὅλον ἐν τῷ ὅλῳ, τουτέστιν ἐν ἑαυτῷ. ἀλλ' οὐ συνάγεται, φησίν· οὐ γάρ ἐστιν ὁ μέσος ὅρος ὁ αὐτός. ἄλλος γὰρ ὁ πρῶτός ἐστιν, ὅτε ἐλέγομεν τὸ ὅλον ἐν τοῖς μέρεσι, καὶ ἄλλος ὅτε ἐλέγομεν τὰ μέρη ἐν τῷ ὅλῳ. ἔτι δέ, φησί, τὸ ἕν τινι ὡς ὁμώνυμον διῄρηται εἰς τὰ σημαινόμενα, οὐχ ὡς γένος εἰς εἴδη. δεῖ οὖν διορίσαι πῶς ἐστιν ἑκάτερον, καὶ ὅτι τὸ μὲν ὅλον ἐν τοῖς μέρεσιν ἀθρόως, τὰ δὲ μέρη ἐν τῷ ὅλῳ ὡς καθ' ἕκαστον. πάντα γὰρ ἅμα οὐκ ἐν τῷ ὅλῳ, ἀλλὰ τὸ ὅλον ἐστί". καὶ εἴρηται μετρίως ταῦτα. τοῦ μὲν γὰρ τῆς ἐλάττονος προτάσεως ὅλου κατηγορήθη τὸ ἐν τοῖς μέρεσιν εἶναι, τῷ δὲ ἐν τῇ μείζονι προτάσει ὅλῳ ὑπετέθη τὰ μέρη. εἰ οὖν ἄλλο τὰ μέρη καὶ ἄλλο τὸ εἶναι ἐν τοῖς μέρεσι, δῆλον ὅτι μὴ ὄντος τοῦ μέσου τοῦ αὐτοῦ οὐ συνάγεται τὰ ἄκρα· ἐπεὶ ὅ γε τοιοῦτος τοῦ παραλογισμοῦ τρόπος καὶ τὸ γένος ἐν ἑαυτῷ ἔδειξεν ἂν εἶναι καὶ τὸ εἶδος καὶ τὴν οὐσίαν καὶ τὸ συμβεβηκός. [35]

in Ph 9 560 λέγομεν γὰρ τὸ γένος ἐν τῷ εἴδει 〈καὶ〉 τὸ εἶδος ἐν τῷ γένει, καὶ πάλιν τὸ εἶδος ἐν τῷ ἀτόμῳ καὶ τὸ ἄτομον ἐν τῷ εἴδει, καὶ τὸ συμβεβηκὸς ἐν τῇ οὐσίᾳ καὶ ἡ οὐσία ἐν τῷ συμβεβηκότι. ἀλλ' οὐδαμοῦ ὁ αὐτὸς ὅρος λαμβάνεται, καὶ διὰ τοῦτο οὐ συνάγεται τὰ ἄκρα. τὸ δὲ λέγειν ὅτι "τὰ μέρη ἐν τῷ ὅλῳ καθ' ἕκαστον" ἐστιν, ἀλλ' οὐχὶ πάντα, πῶς ἔχει λόγον; ἢ ὅτι ἡ τῶν μερῶν ἄθροισις τῷ ὄντι τὸ ὅλον ἐστί. τότε οὖν ἐν τῷ ὅλῳ λέγεται τὰ μέρη, ὅταν ὡς καθέκαστα μὲν ληφθῇ, οὐ πάντῃ δὲ ἀπεσπασμένα· οὐ γὰρ ἂν ἔτι μέρη εἴη. Ἀλλ' ὁ μὲν Ἀλέξανδρος, καίτοι εἰωθὼς καὶ ἐφ' ᾧ μηδὲν πρὸς ἔπος τὸν Πλάτωνα παράγειν εἰς ἐξέτασιν, οὐκ οἶδα ὅπως ἐνταῦθα τοῦ Πλάτωνος ἐπελάθετο μᾶλλον. ἔστι δὲ ὁ δεικνὺς τὸ ὅλον ἐν ἑαυτῷ λόγος ἐκ τοῦ Παρμενίδου ἔχων οὕτως περὶ τοῦ ἑνὸς τοῦ ὅλου δειχθέντος· "Ἆρα οὖν οὕτως ἔχον οὐκ αὐτό τε ἐν ἑαυτῷ ἔσται καὶ ἐν ἄλλῳ; Πῶς; Τῶν μερῶν που ἕκαστον ἐν τῷ ὅλῳ ἐστὶ καὶ οὐδὲν ἐκτὸς τοῦ

ὅλου. Οὕτως. Πάντα δὲ τὰ μέρη ὑπὸ τοῦ ὅλου περιέχεται; Ναί. Καὶ μὴν τά γε πάντα μέρη τὰ αὐτοῦ τὸ ἕν ἐστι καὶ οὔτε τι πλέον οὔτε ἔλαττον ἢ πάντα. Οὐ γάρ. Οὐκοῦν καὶ τὸ ὅλον τὸ ἕν ἐστι; Πῶς δὲ οὔ; Εἰ ἄρα πάντα τὰ μέρη ἐν ὅλῳ τυγχάνει ὄντα, ἔστι δὲ τά τε πάντα τὸ ἓν καὶ αὐτὸ τὸ ὅλον, περιέχεται δὲ ὑπὸ τοῦ ὅλου τὰ πάντα, ὑπὸ τοῦ ἑνὸς ἂν περιέχοιτο τὸ ἕν, καὶ οὕτως ἂν ἤδη τὸ ἓν αὐτὸ ἐν ἑαυτῷ εἴη." ἔστι δὴ τὸ συλλελογισμένον ἐν τούτοις, ὅτι τὸ ὅλον πάντα τὰ μέρη ἐστί, καὶ ὅτι πάντα τὰ μέρη περιέχεται ἐν τῷ ὅλῳ, καὶ ὅτι τὰ περιεχόμενα ἐν τῷ ὅλῳ ἐν τῷ ὅλῳ ἐστίν, ὥστε τὸ ὅλον ἐν τῷ ὅλῳ, τουτέστιν ἐν ἑαυτῷ ἐστι. καὶ οἱ μέσοι ὅροι οἱ αὐτοὶ ἐλήφθησαν καὶ οὐχ ἕτεροι. ἐπειδὴ δὲ τὸ ἕν ἐστι τὸ δειχθὲν ὅλον, συμπεραίνεται εἰκότως, ὅτι τὸ ἓν τὸ ὡς ὅλον ἐν ἑαυτῷ ἐστι. καὶ δῆλον ὅτι αἱ μὲν ἄλλαι προτάσεις ἐναργεῖς εἰσι, καὶ ὅτι πάντα τὰ μέρη περιέχεται ἐν τῷ ὅλῳ, καὶ ὅτι τὰ περιεχόμενα ἐν τῷ ὅλῳ ἐστίν· ἡ δὲ ἐλάττων πρότασις ἡ κυριωτέρα ἐν τῷ συλλογισμῷ ἐστιν ἡ λέγουσα 'τὸ ὅλον πάντα τὰ μέρη ἐστίν', ἣν καὶ αὐτὸς ὁ Ἀριστοτέλης ὁμολογεῖ λέγων "οὐ γάρ ἐστι παρὰ τὰ μέρη τὸ ὅλον". εἰ τοίνυν καὶ Ἀριστοτέλης καὶ Πλάτων ὀρθῶς συνελογίσαντο, ὁ μὲν Ἀριστοτέλης ὅτι ἀδύνατον ἐν ἑαυτῷ τι εἶναι πρώτως, ὁ δὲ Πλάτων ὅτι τὸ ἓν ὅλον ἐν ἑαυτῷ ἐστι, δῆλον ὅτι ὁ μὲν Ἀριστοτέλης ἐπὶ τῶν σωματικῶν ἔδειξεν. εἰ γὰρ χρὴ τὸ ἐν ἑαυτῷ κυρίως ὂν μὴ κατὰ μέρος εἶναι, ἀλλ' ὅλον ἐν ὅλῳ, σῶμα δὲ τὸ διῃρημένα ἔχον τὰ μέρη, πῶς τοῦτο ἂν ὅλον ἐν ὅλῳ εἴη; διὸ καὶ τὰ παραδείγματα ἐποιήσατο, ὡς ἐπὶ διάφορα τὰ μέρη ἔχοντος οἷον τοῦ ἀμφορέως τοῦ οἴνου. [35]

in Ph 9 561 εἰ δὲ μὴ ὅλον ἐν ὅλῳ, οὐδ' ἂν αὐτὸ ἐν ἑαυτῷ εἴη κυρίως. εἰ δέ τι ἀσώματον ὅλον εἴη μέρη μὲν ἔχον οὐ μεμερισμένα δέ, ἀλλ' ἀμερίστοις διαφοραῖς διακρινόμενα, ὧν ἑκάστη δι' ὅλου χωρεῖ, ἀληθὲς ἐπὶ τούτου λέγειν, ὅτι ὅλον ἐν ὅλῳ καὶ αὐτὸ ἐν ἑαυτῷ ἐστιν. ἐπὶ τούτου δὲ καὶ ἐπαληθεύει κυρίως τὸ τὸ ὅλον πάντα τὰ μέρη εἶναι, διότι μένει ἐν τῇ συνοχῇ τοῦ ὅλου τὰ μέρη, ὥστε ἕκαστον διὰ τὴν ἀμέριστον ἕνωσιν ὅπερ τὸ ὅλον ὁρᾶσθαι, ἐπὶ μέντοι τῶν σωμάτων φεῦγον ἕκαστον εἰς τὴν οἰκείαν περιγραφὴν ἀποσπᾶται τοῦ ὅλου. ὥστε κἂν μὴ ὑποκείμενα διάφορα ᾖ τοῦ τε ὅλου καὶ τῶν μερῶν, ἀλλ' οὐδὲ ταὐτόν ἐστιν ἁπλῶς τὸ ὅλον καὶ τὰ μέρη διὰ τὸν μερισμόν. Διττὸν δὲ τὸ μὴ ἐν ἑαυτῷ τὸ μὲν κατὰ τὸ χεῖρον τοῦ ἐν ἑαυτῷ, τὸ δὲ κατὰ τὸ κρεῖττον. καὶ τὸ μὲν κατὰ τὸ χεῖρον, καθόσον ἐπὶ τῶν μεριστῶν οὐ δύνανται τῷ ὅλῳ ἐφαρμόττειν οἱ διάφοροι ὁρισμοὶ ὅ τε τοῦ δεκτικοῦ καὶ ὁ τοῦ ἐν αὐτῷ ἤτοι τοῦ περιέχοντος καὶ τοῦ περιεχομένου, ὡς ὁ Ἀριστοτέλης ἀπέδειξε, κατὰ δὲ τὸ κρεῖττον, ὅτι ἡ τοῦ ἑνὸς ἁπλότης οὐδὲ τὴν ἀμέριστον διαφορὰν τοῦ περιέχοντος καὶ περιεχομένου ἐπιδέχεται, ὡς καὶ τοῦτο ἔδειξεν ὁ Πλάτων ἐν τῇ πρώτῃ τῶν ἐν Παρμενίδῃ ὑποθέσεων λέγων "Ἀλλὰ μὴν αὐτό γε ἐν ἑαυτῷ ὄν, κἂν ἑαυτῷ εἴη περιέχον, οὐκ ἄλλο ἢ αὐτό, εἴπερ καὶ ἐν ἑαυτῷ εἴη· ἕν τῳ γάρ τι εἶναι μὴ περιέχοντι ἀδύνατον. Ἀδύνατον γάρ. Οὐκοῦν ἕτερον μὲν ἄν τι εἴη αὐτὸ τὸ περιέχον, ἕτερον δὲ τὸ περιεχόμενον. οὐ γὰρ ὅλον γε ἅμφω ταὐτὸν ἅμα πείσεται καὶ ποιήσει. καὶ οὕτω τὸ ἓν οὐκ ἂν εἴη ἔτι ἓν ἀλλὰ δύο". καὶ δῆλον ὅτι εἰ μὴ περὶ ἄλλου ταῦτα ἑνὸς καὶ περὶ ἄλλου τὰ πρότερον ἐκτεθέντα ἐλέγετο, σαφῶς ἂν ἦν ἐναντία. καὶ οὐκ ἦν εἰκὸς παρὰ πόδας οὕτως τὰ ἐναντία περὶ τῶν αὐτῶν λέγειν ἐν τῇ α καὶ β τῶν ὑποθέσεων, ὅπου μὲν ἀποφάσκοντα πάντα τοῦ ἑνός, ὅπου δὲ καταφάσκοντα. ὁ μέντοι Ἀριστοτέλης σωματικὴν φύσιν ἔδειξε μὴ οὖσαν ἐν ἑαυτῇ καὶ περὶ ταύτης συνεπεράνατο. ὅτι μὲν οὖν ἀδύνατον ἐν ἑαυτῷ τι εἶναι πρώτως, δῆλον· καὶ γὰρ οὔτε τὸ μὴ ἔχον ὅλως διπλόην ὥσπερ τὸ ἓν εἴη ἂν αὐτὸ ἐν ἑαυτῷ, οὔτε τὸ ἔχον μεμερισμένην τὴν διπλόην ὥσπερ τὰ σώματα, ἀλλὰ τὰ διπλόην ἔχοντα μετὰ ἁπλότητος, ὅτι καὶ τὸ αὐτὸ ἐν ἑαυτῷ τοιοῦτον ἁπλοῦν τι ἅμα καὶ διπλοῦν ὄν. ἀλλὰ πῶς ἡ τοῦ Πλάτωνος ἀπόδειξις οὐχ ἁρμόσει καὶ τῷ Ἀριστοτέλει, ὥστε καὶ κατ' αὐτὸν τὸ ὅλον ἐν ἑαυτῷ εἶναι; ἢ ὅτι ἡ ἐλάττων πρότασις διάφορος. ὁ μὲν γὰρ Πλάτων τὸ ὅλον πάντα τὰ μέρη φησὶν εἶναι διὰ τὴν ἀμέριστον ἕνωσιν, ὁ δὲ Ἀριστοτέλης "οὐ γάρ ἐστι, φήσας, παρὰ τὰ μέρη τὸ ὅλον", ἐν τῷ ὑποκειμένῳ θεωρεῖ τὴν ταυτότητα. p. [35]

in Ph 9 562 210b22 Ὁ δὲ Ζήνων ἠπόρει ἕως τοῦ ὥστε οὐκ ἀνάγκη εἰς ἄπειρον ἰένα ι . Ὁ Ζήνωνος λόγος ἀναιρεῖν ἐδόκει τὸ εἶναι τὸν τόπον ἐρωτῶν οὕτως· “εἰ ἔστιν ὁ τόπος, ἔν τινι ἔσται· πᾶν γὰρ ὂν ἔν τινι· τὸ δὲ ἔν τινι καὶ ἐν τόπῳ. ἔσται ἄρα καὶ ὁ τόπος ἐν τόπῳ καὶ τοῦτο ἐπ’ ἄπειρον· οὐκ ἄρα ἔστιν ὁ τόπος.” μέλλων οὖν ἐπὶ τὴν εὕρεσιν τοῦ τόπου χωρεῖν λύει πρῶτον ταύτην τὴν ἀπορίαν ἐκ τῆς τοῦ ἔν τινι διαιρέσεως, ἣν προέλαβεν εἰκότως. εἰκότως δὲ καὶ τὸ μηδὲν εἶναι ἐν ἑαυτῷ προαπέδειξεν, ἵνα μή τις οἰηθείη τὸν Ζήνωνος λύειν λόγον λέγων τὸ μὲν σῶμα ἐν τόπῳ, τὸν δὲ τόπον ἐν ἑαυτῷ, καὶ οὕτως τὸ ἐπ’ ἄπειρον ἱστάνειν. μᾶλλον οὖν ἐκ τῆς τῶν ἔν τινι διαφορᾶς λύει οὕτως. εἰ μὲν γὰρ μοναχῶς τὸ ἔν τινι ἐπὶ τοῦ ἐν τόπῳ ἐλέγετο, ἄλυτος ἂν ἦν ἡ τοῦ Ζήνωνος ἀπορία, εἴπερ πᾶν τὸ ὂν εἴτε τὸ ἁπλῶς ὂν εἴτε τὸ σωματικὸν ἔν τινί ἐστιν, ὡς οἱ παλαιοὶ πάντες ἐδόξαζον ὀνειροπολοῦντες τὴν ἐν τῇ ὕλῃ, ὡς ὁ Πλάτων φησί, τῶν εἰδῶν ὑπόστασιν· ἐπεὶ δὲ πολλαχῶς λέγεται τὸ ἔν τινι, οὐδὲν κωλύει τὸν τόπον, ἐν ᾧ ἐστι τὸ σῶμα, εἶναι μὲν καὶ αὐτὸν ἔν τινι, οὐ μὴν ἐν τόπῳ· οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ μὲν ἐν ἄλλῳ, τὸ δὲ ἐν ἄλλῳ εἶναι. ἡ γὰρ ὑγεία ἐν θερμοῖς ἀλλ’ ὡς ἕξι ς , τὸ δὲ θερμὸν ἐν σώματι ἀλ λ ’ ὡς πάθο ς· τὸ δὲ σῶμα ἐν τόπῳ. διαφέρει δὲ ἡ ἕξις τοῦ πάθους, καθόσον ἡ μὲν τελειότης καὶ εἶδός ἐστιν, ὡς καὶ πρότερον ἐμνημόνευσε, τὸ δὲ διάθεσίς τις εὐαπόβλητος καὶ οὐκ οὐσιοποιός. τοιαῦται γὰρ καὶ ἐν Κατηγορίαις αἱ παθητικαὶ ποιότητες ἐλέγοντο. οὕτω δὲ οὐδὲν κωλύει τὸ μὲν σῶμα ἐν τόπῳ εἶναι, τὸν δὲ τόπον ἐν ἄλλῳ τινί, ὡς τὸ πέρας ἐν τῷ οὗ ἐστι πέρας καὶ ἡ ἐπιφάνεια ἐν τῷ σώματι. ἀλλὰ καλῶς ὁ Ἀλέξανδρος ζητεῖ κατὰ τίνα τῶν προειρημένων τοῦ ἔν τινι τρόπων ἡ ἐπιφάνειά ἐστιν ἐν τῷ σώματι καὶ ὅλως τὸ πέρας ἐν τῷ περατουμένῳ, πότερον ὡς πάθος ἢ ἕξις ἢ ὅλως ὡς ἐν ὑποκειμένῳ ἢ μᾶλλον ὡς μέρος ἐν ὅλῳ. μέρος γάρ πως ἡ ἐπιφάνεια ἡ μὲν ὡς πέρας τοῦ πεπερασμένου σώματος, ἡ δὲ κατὰ μῆκος καὶ πλάτος ἀφωρισμένη μέρος ἐστὶ τοῦ σώματος τοῦ κατὰ τὰς τρεῖς διαστάσεις οὐσιωμένου, πρώτως δὲ τόπον εἶπε τὸν προσεχῶς περιέχοντα, ἐπειδὴ καὶ ὁ ἀὴρ σῶμα ὢν λέγεται τόπος εἶναί τινος, ὅταν ᾖ τούτου πέρας ὁ προσεχῶς περιέχων τόπος. Ἐν δὴ τούτοις ἄξιά μοι δοκεῖ ζητήσεως, πρῶτον μὲν πῶς λύεται ὁ Ζήνωνος λόγος ἀπὸ τῆς τοῦ ἔν τινι διαφορᾶς, εἴπερ πᾶν τὸ ὂν ἔν τινί ἐστιν ἑτέρῳ· κἂν γὰρ τὸ σῶμα ἔν τινι ὡς ἐν τόπῳ, ὁ δὲ τόπος ἔν τινι ὡς πέρας, καὶ ἐκεῖνο πάλιν ἔν τινι ἔσται, καὶ τοῦτο ἐπ’ ἄπειρον· δεύτερον δὲ πῶς ἐνταῦθα μὲν τὸν Ζήνωνος λύει λόγον ἐκ τῆς τῶν ἔν τινι διαφορᾶς, ὡς τοῦ Ζήνωνος ἐρωτῶντος οὕτως· εἰ ὁ τόπος ἔστι τ ι , ἔν τινι ἔστα ι· πρότερον δὲ ἔλεγεν “ἡ γὰρ Ζήνωνος ἀπορία ζητεῖ τινα λόγον· εἰ γὰρ πᾶν τὸ ὂν ποῦ ἐστι, δῆλον ὅτι καὶ τοῦ τόπου τόπος ἔσται”. [35]

in Ph 9 563 εἰ γὰρ μὴ ἔν τινι ἀλλ’ ἐν τόπῳ ἔλεγε τὸ ὂν ἄντικρυς, πῶς ἔτι δυνατὸν ἦν διὰ τῆς τῶν ἔν τινι διαφορᾶς λῦσαι τὴν ἀπορίαν λέγοντα, ὡς νῦν εἴρηται, ὅτι τὸ μὲν σῶμα ἐν τόπῳ, ὁ δὲ τόπος ἐν ἄλλῳ, εἴπερ καὶ αὐτὸς διὰ τὸ τῶν ὄντων εἶναι ἐν τόπῳ ἐστί. καὶ πρὸς μὲν τοῦτο ῥητέον, ὅτι ἔοικεν ἐν μηδετέρῳ τούτων τῶν χωρίων ἐπ’ αὐτῆς θεῖναι τῆς λέξεως τὸν Ζήνωνος λόγον, ἀλλ’ ἐκείνου μέσον τι εἰπόντος, ὅπερ ἐδύνατο καὶ εἰς τὸ ἐν τόπῳ μεταλαμβάνεσθαι καὶ εἰς τὸ ἔν τινι, αὐτὸς τὴν μὲν ἀπορίαν ἐπιτιμῶν εἰς τὸ ἐν τόπῳ μετέλαβε, τῇ δὲ λύσει συνεργῶν εἰς τὸ ἔν τινι. τί οὖν τοῦτο τὸ μέσον ἐστίν; ἢ τὸ ποῦ· τοῦτο γὰρ ὡς ἔοικε καὶ τὸ ἐν τόπῳ καὶ τὸ ἔν τινι σημαίνει. καὶ αὐτὸς Ἀριστοτέλης ἐμνήσθη τοῦ ποῦ πρὸ τοῦ θεῖναι τὸν ἕτερον λόγον εἰπών “ἔτι δὲ καὶ αὐτὸς εἰ ἔστι τῶν ὄντων, ποῦ ἔσται”. τὸν δὲ λόγον ἐρωτῶν εἰς τὸ ἐν τόπῳ τὸ ποῦ μετέλαβεν εἰπών “εἰ γὰρ πᾶν τὸ ὂν ἐν τόπῳ”. Ὁ Εὔδημος δὲ οὕτως ἱστορεῖ τὴν Ζήνωνος δόξαν λέγων· “ἐπὶ ταὐτὸ δὲ καὶ ἡ Ζήνωνος ἀπορία φαίνεται ἄγειν. ἄξιον γὰρ πᾶν τὸ ὂν ποῦ εἶναι· εἰ δὲ ὁ τόπος τῶν ὄντων, ποῦ ἂν εἴη; οὐκοῦν ἐν ἄλλῳ τόπῳ, κἀκεῖνος δὴ ἐν ἄλλῳ, καὶ οὕτως εἰς τὸ πρόσω”. καὶ ὁρᾷς ὅτι καὶ ὁ Εὔδημος πρὸς τὸ τῆς ἀπορίας χρήσιμον τὸ ποῦ εἰς τὸ ἐν τόπῳ μετέλαβεν. ὅπως δὲ καὶ αὐτὸς ἐξέλαβε τὸ ποῦ, καὶ ὅτι κατὰ κοινὸν σημαινόμενον, δῆλον γίνεται ἐν οἷς λύει καὶ αὐτὸς τὸν τοῦ Ζήνωνος λόγον γράφων οὕτως· “πρὸς δὲ Ζήνωνα

φήσομεν πολλαχῶς τὸ ποῦ λέγεσθαι· εἰ μὲν οὖν ἐν τόπῳ ἠξίωκεν εἶναι τὰ ὄντα, οὐ καλῶς ἀξιοῖ· οὔτε γὰρ ὑγείαν οὔτε ἀνδρίαν οὔτε ἄλλα μυρία φαίη τις ἂν ἐν τόπῳ εἶναι. οὐδὲ δὴ ὁ τόπος τοιοῦτος ὢν οἷος εἴρηται. εἰ δὲ ἄλλως τὸ ποῦ, κἂν ὁ τόπος εἴη ποῦ· τὸ γὰρ τοῦ σώματος πέρας ἐστὶ τοῦ σώματος ποῦ· ἔσχατον γάρ". καὶ ὁ Ἀλέξανδρος δὲ ἐξηγούμενος πρότερον ἐκεῖνο τὸ χωρίον τὸ λέγον "πάντων δὲ κυριώτατον τὸ ὡς ἐν ἀγγείῳ καὶ ὅλως ἐν τόπῳ" σαφῶς λέγει ὅτι ἰσοδυναμεῖ τὸ ἔν τινι τῷ ποῦ. "τὸ γὰρ ποῦ, φησί, κοινὸν μέν ἐστι καὶ τῶν ἄλλων· καὶ γὰρ τὸ μέρος ἐν τῷ ὅλῳ ὂν ποῦ ἐστιν. ἰδίως δὲ καὶ μάλιστα εἴωθε τὸ ποῦ ἐπὶ τῶν ἐν τόπῳ ὄντων καὶ τῶν ἐν ἀγγείῳ λέγεσθαι". πρὸς δὲ τὴν πρώτην ἀπορίαν ῥητέον, ὅτι πρὸς μὲν τὸν Ζήνωνος λόγον εἰς ἄτοπον ἀπάγοντα τὸ τὸν τόπον ἐν τόπῳ εἶναι αὐτάρκης ἐστὶ λύσις ἡ ἀπὸ τῆς τοῦ ἔν τινι ἤτοι τῆς τοῦ ποῦ διαφορᾶς. [35]

in Ph 9 564 οὐ γὰρ ἔτι ὁ τόπος ἐν τόπῳ ἔσται, ὅπερ ἄτοπον ἐπήγαγεν ὁ Ζήνων. πρὸς δέ γε τὴν ὑπ' ἐμοῦ ῥηθεῖσαν ἀπορίαν τὴν λέγουσαν, ὅτι κἂν μὴ ἐν τόπῳ, ἀλλὰ ποῦ καὶ ἐν ἑτέρῳ καὶ τοῦτο ἐν ἑτέρῳ καὶ εἰς ἄπειρον, ὁ Ἀριστοτέλης αὐτὸς ὑπαντήσει ἐν τῷ τέλει τοῦ περὶ τοῦ τόπου προβλήματος πρὸς αὐτὴν τὴν ἀρχὴν τῆς ἐρωτήσεως ἐνιστάμενος. οὐ γὰρ συγχωρεῖ τὸν οὐρανὸν ἢ τὸ πᾶν ποῦ εἶναι ἢ ἔν τινι ὅλως, ὥστε εἶναί τι παρ' αὐτὸ ἄλλο. καὶ ἀκουσόμεθα λέγοντος αὐτοῦ "τὸ δὲ πᾶν οὔ που". τὸ γὰρ ποῦ αὐτό τε ἔστι τι καὶ ἔτι ἄλλο τι δεῖ εἶναι παρὰ τοῦτο ἐν ᾧ περιέχεται. παρὰ δὲ τὸ πᾶν καὶ ὅλον οὐδέν ἐστιν, οὐδὲ ἔστιν ἔξω οὐδὲν τοῦ παντός· καὶ διὰ τοῦτο ἐν τῷ οὐρανῷ πάντα. ὥστε τῶν μὲν τοῦ παντὸς μερῶν ἄλλο ἐν ἄλλῳ οὐδὲν κωλύει εἶναι, τὸ δὲ πᾶν οὐκ ἂν εἴη ἐν ἑτέρῳ. οὐ γὰρ ἔστι τι παρὰ τὸ πᾶν, εἰ μὴ ἄρα ὡς ὅλον ἐν τοῖς μέρεσι τοῖς ἑαυτοῦ. καὶ οὕτως ἡ εἰς ἄπειρον προχώρησις ἵσταται. p. 210b27 Ἐκεῖνο δὲ φανερό ν , ὅτι ἐπεὶ οὐδὲν τὸ ἀγγεῖον ἕως τοῦ ταῦτα μὲν οὖν ἔστω διηπορημέν α . Ὁ μὲν τοῦ Ζήνωνος λόγος ἐκ τοῦ τὸν τόπον ἐν τόπῳ εἶναι τὸ ἐπ' ἄπειρον ἐπειρᾶτο δεικνύναι, αὐτὸς δὲ τὸ ἄλλο ἐν ἄλλῳ συγχωρήσας, οὐ μέντοι τὸν τόπον ἐν τόπῳ, καὶ ἐκ τούτου λύσας τὴν ἀπορίαν ὥσπερ πόρισμα ἀναφαινόμενον ἐθεάσατο ἐκ τοῦ ἄλλο ἐν ἄλλῳ τὸ μήτε τὴν ὕλην μήτε τὸ εἶδος τόπον εἶναι, ὡς εἰ ἔλεγε· 'λέλυται μὲν ἡ Ζήνωνος ἀπορία ἐκ τοῦ ἄλλο ἐν ἄλλῳ κατ' ἄλλον εἶναι τρόπον, ἐκ δὲ τοῦ ἄλλο ἐν ἄλλῳ φανερόν, ὅτι οὔτε ἡ ὕλη οὔτε τὸ εἶδος τόπος ἐστίν'. ἕτερον γὰρ τό τε ἐν ᾧ καὶ τὸ ἐν τούτῳ· οὕτως γὰρ ἔχειν ἐλέγετο ἥ τε ἐπιφάνεια πρὸς τὸ χρῶμα καὶ ἡ ψυχὴ πρὸς τὴν ἐπιστήμην. εἰ οὖν ἕτερον τό τε ἐν ᾧ καὶ τὸ ἐν τούτῳ, τὸ δὲ ἀγγεῖον καὶ ὁ τόπος δεκτικὰ τῶν ἐν αὐτοῖς γινομένων πρώτως ἐστίν, ἕτερα αὐτῶν ἐστι. καὶ τὸ μὲν ἀγγεῖον ἀντὶ τοῦ τόπου παρέλαβεν ὡς προφανὲς τῇ αἰσθήσει καὶ ἐναργῶς ἕτερον τῶν ἐν αὐτῷ, διὰ δὲ τὸ ἕτερον εἶναι τῶν ἐν αὐτῷ οὐδὲν τῶν ἐν αὐτῷ ἐστιν. εἰ δὲ τοῦτο, οὐκ ἂν εἴη οὔτε ὕλη οὔτε εἶδος ὁ τόπος, ἀλλ' ἕτερον. τοῦ γὰρ ἐν τόπῳ ὄντος ἔστι ταῦτα. παρατίθεται δὲ τοῦτο καὶ νῦν μέλλων προλαμβάνειν τὰ καθ' αὐτὸ ὑπάρχοντα τῷ τόπῳ, ὡς κυριώτατον ὂν τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ τὸ ἕτερον τῶν ἐν αὐτῷ εἶναι· πανταχόθεν δὲ στρέψας τοὺς περὶ τόπου λόγους ἐπάγει ταῦτα μὲν οὖν ἔστω ἡμῖν διηπορημένα, οὐχ ὅτι μηδὲν τῶν μέχρι νῦν εἰρημένων ἀποδεικτικῶς εἴρηται (πολλὰ γὰρ οὕτως ἐρρέθη), ἀλλ' ὡς ἀπόρου καὶ τοῦ εἶναι τὸν τόπον φανέντος διὰ τὸ δυσκατάληπτον τῆς οὐσίας αὐτοῦ. [30]

in Ph 9 565 p. 210b32 Τί δέ ποτέ ἐστιν ὁ τόπο ς , ᾧ δ ' ἂν γένοιτο φανερόν ἕως τοῦ τοῦτο δὲ ποιεῖν ἢ ἄνω ἢ κάτ ω . Ἐπὶ τὴν τοῦ τόπου εὕρεσιν λοιπὸν τραπείς, ἐπειδὴ δύσκολος ἐφάνη πανταχόθεν ὁ λόγος, ὥσπερ ἔθος ἐπὶ τῶν μὴ αὐτόθεν φαινομένων ὁρισμῶν, ἀπὸ τῶν καθ' αὐτὸ ὑπαρχόντων τῷ τόπῳ τὸν ὁρισμὸν αὐτοῦ συνάγειν πειράσεται· καὶ προλαμβάνει ἀπὸ τῶν περὶ τόπου κοινῶν ἐννοιῶν ἔξ τινα ἀξιώματα καὶ διὰ τῶν ἤδη ῥηθέντων ὑποδειχθέντα. ὧν πρῶτον ὅτι περιέχει ὁ τόπος τὰ ἐν τόπῳ. τοῦτο γὰρ καὶ ἐκ τῆς πρὸς τὸ ἀγγεῖον ὁμοιότητος αὐτοῦ φανερὸν γίνεται· καὶ μέντοι καὶ διὰ τῶν παραδειγμάτων ὑπέδειξε τὸν κυρίως τόπον νομίζεσθαι τὸ πρώτως περιέχον· ὅλως δὲ τὸ ἔν τινι πᾶν περιέχεσθαι δοκεῖ ὑπ' ἐκείνου τοῦ ἐν ᾧ ἐστι. δεύτερον τὸ μηδὲν εἶναι

τὸν τόπον τοῦ ἐν τόπῳ. καὶ τοῦτο γὰρ ὑπέμνησταιδι' ὧν ἐδείκνυτο, ὅτι μήτε ἡ ὕλη μήτε τὸ εἶδος τόπος ἐστί. τρίτον τὸ τὸν πρῶτον τόπον μήτε μείζονα μήτε ἐλάττονα τοῦ ἐν τόπῳ εἶναι, ἀλλ' ἴσον· εἴτε γὰρ μείζων εἴη, οὐκ αὐτοῦ μόνου ἔσται τόπος, εἴτε ἐλάττων, οὐχ ὅλου αὐτοῦ. τέταρτον τὸ μήτε ἀπολείπεσθαι ἑκάστου καὶ χωριστὸν εἶναι, τουτέστι μήτε εἶναί ποτε καθ' αὑτὸν ἐκτὸς σώματος, καὶ ὅμως μετὰ σώματος ὄντα χωριστὴν τοῦ ἐν ἑαυτῷ σώματος ἔχειν τὴν ὑπόστασιν. τὸ δὲ μὴ εἶναι ἐκτὸς σώματος ἴσως τῇ τοῦ κενοῦ ἀναιρέσει θαρρῶν ἠξίωσε. καὶ ἔστιν αὕτη ἡ γραφὴ καὶ πλέον τι δηλοῦσα καὶ καινοπρεπέστερον τὰ ἀντικεῖσθαι δοκοῦντα συνάγουσα. ἔστι καὶ ἄλλη τοιαύτη ἔτι ἀπολείπεσθαι ἑκάστου καὶ χωριστό ν. καὶ ἔστιν αὕτη σαφής· ἴσον γὰρ τὸ ἀπολείπεσθαι τῷ χωριστό ν. καὶ λέγοι ἂν τοιοῦτον εἶναι τὸν τόπον, ὡς μεταχωροῦντος τοῦ ἐν αὐτῷ αὐτὸν ὑπολείπεσθαι καὶ χωρίζεσθαι. πέμπτη περὶ τόπου ἔννοια τὸ διαφορὰς ἔχειν τὸ ἄνω καὶ κάτ ω· οὐχ ὅτι πᾶς ὁ ληφθεὶς ἄμφω ἔχει ταῦτα (τοῦτο γὰρ ἀδύνατον τὸ συνδραμεῖν εἰς ταὐτὸν τὰ ἀντικείμενα); ἀλλ' ἢ τῷ καὶ συνδέσμῳ συμπλεκτικῷ ὄντι ἀντὶ διαζευκτικοῦ τοῦ ἢ ἐχρήσατο, ἵνα ᾖ λέγων πάντα τόπον ἔχειν τὸ ἄνω ἢ τὸ κάτω, ὥσπερ Ὅμηρος τοὐναντίον τῷ ἢ ἀντὶ τοῦ καὶ ἐχρήσατο λέγων ἢ νέος ἠὲ παλαιός ἀντὶ τοῦ καὶ νέος καὶ παλαιός, ἢ πάντα τόπον εἶπεν ἀντὶ τοῦ τὴν τοῦ τόπου φύσιν διῃρῆσθαι τῷ ἄνω καὶ κάτω, οὐχὶ ἕκαστον· ἀλλὰ διὰ τί τούτων μόνων ἐμνήσθη τῶν τοῦ τόπου διαφορῶν καίτοι αὐτὸς εἰπὼν πρότερον "ταῦτα δέ ἐστι τόπου μέρη καὶ εἴδη τό τε ἄνω καὶ τὸ κάτω καὶ αἱ λοιπαὶ τῶν ἓξ διαστάσεων". [30]

in Ph 9 566 ἢ ὅτι τὸ ἄνω καὶ κάτω ἐξαιρέτως διαφοραί εἰσι τοῦ τῶν φυσικῶν σωμάτων ὡς φυσικῶν δεκτικοῦ τόπου, ἐπεὶ αἵ γε ἄλλαι κυρίως τῶν ζῴων εἰσὶ τῶν καὶ ἐν τοῖς τοῦ σώματος μέρεσι κατ' οὐσίαν ἐχόντων τὸ ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν καὶ τὸ δεξιὸν καὶ ἀριστερὸν καὶ τὰς ὁρμὰς τῆς κινήσεως ἐπὶ ταῦτα ἐχόντων. ἔκτον δὲ ἐπὶ πᾶσιν ἀξιοῖ τὸ τὰ φυσικὰ σώματα καὶ φέρεσθαι φύσει ἐπὶ τοὺς οἰκείους τόπους καὶ μένειν ἐν αὐτοῖς· τὸ δὲ φύσει τουτέστι κατὰ τὴν αὐτῶν φύσιν. καὶ τοῦτο γὰρ ἐναργές, ὅτι ἡ μὲν βῶλος ἐπὶ τὸ κάτω φέρεται, ὅταν μὴ βίᾳ ἀλλὰ κατὰ τὴν ἑαυτῆς κινῆται φύσιν καὶ τὸν οἰκεῖον καταλαβοῦσα τόπον μένῃ κάτω καὶ τὸ πῦρ ὁμοίως ἄνω. τὸ γὰρ ἄνω καὶ τὸ κάτω οἰκεῖαι τῶν φυσικῶν σωμάτων διαφοραὶ διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν καὶ ὅτι, ὡς ἐν τῇ Περὶ γενέσεως λέγεται, πτώσεις μᾶλλόν εἰσιν αὗται τῶν φυσικῶν σωμάτων καὶ μὴ ἐχόντων τὴν καθ' ὁρμὴν τῆς ψυχῆς κίνησιν. τούτων οὖν, φησί, προληφθέντων καὶ προϋποκειμένων τὰ ἐφεξῆς θεωρητέον κανόσι τοῖς ῥηθησομένοις χρωμένων ἡμῶν. ἰστέον δὲ ὅτι καὶ Θεόφραστος καὶ Εὔδημος ἐν τοῖς περὶ τόπου ἀξιώμασι καὶ τὸ ἀκίνητον εἶναι τὸν τόπον προλαμβάνουσι. διὰ τί δὲ ὁ Ἀριστοτέλης τοῦτο παρῆκε, δῆλον γενήσεται ὅτε τὴν διαφορὰν τοῦ τόπου πρὸς τὸ ἀγγεῖον ἀποδίδωσι. p. 211a7 Δεῖ δὲ πειρᾶσθαι τὴν σκέψιν οὕτω ποιεῖσθαι ἕως τοῦ οὕτω γὰρ ἂν κάλλιστα δεικνύοιτο ἕκαστο ν . Μετὰ τὴν πρόληψιν τῶν κατὰ τὰς κοινὰς ἐννοίας ὑπάρχειν δοκούντων τῷ ζητουμένῳ πράγματι, τριῶν χρεία τούτων εἰς τὴν ἀναμφίλεκτον τοῦ τί ἐστιν ἀπόδοσιν, ἑνὸς μὲν τοῦ τὰ κατὰ τὰς κοινὰς ἐννοίας ἀξιωθέντα ὑπάρχοντα τῷ ὁρισμῷ τῷ προκειμένῳ φαίνεσθαι, ἑτέρου δὲ τοῦ λύεσθαι ἐξ αὐτοῦ τὰ πρὸς τὴν ὕπαρξιν τὴν τοιαύτην ἀπορηθέντα, καὶ τρίτου τοῦ τὸ τῆς δυσκολίας αἴτιον τοῦ προβλήματος καταφανὲς ἐκ τοῦ ἀποδοθέντος ὁρισμοῦ γενέσθαι, εἴπερ εἴη δύσκολον. τεκμήριον γὰρ ἐναργὲς καὶ τοῦτο γίνεται τοῦ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν φύσιν εἰρῆσθαι. p. [30]

in Ph 9 567 211a12 Πρῶτον μὲν οὖν δεῖ κατανοῆσαι ἕως τοῦ ἐν ᾧ ὑπάρχουσι μεταβάλλε ι . Προλαβὼν τὰς περὶ τόπου κοινὰς ἐννοίας καὶ ὁποῖον εἶναι χρὴ τὸν ἀποδιδόμενον τοῦ τόπου ὁρισμὸν διδάξας ἡμᾶς, ἐφεξῆς ὁποῖα τὰ ἐν τόπῳ κυρίως εἶναι νομίζομεν ὑπομιμνήσκει πρῶτον, καὶ τότε ὁποῖος ὁ τόπος. τὰ δὲ ἐν τόπῳ κυρίως ἀπὸ τῶν κατὰ τόπον κυρίως κινουμένων εὑρίσκεται. τὰ γὰρ κινούμενα κατὰ τόπον κυρίως, ταῦτα καὶ ἔστι κυρίως ἐν τόπῳ. ἀπὸ γὰρ τῆς ἀντιμεταστάσεως τῶν σωμάτων τὴν περὶ τόπου ἔννοιαν ἔσχομεν, καὶ ἀπὸ τῶν κατὰ τόπον κινουμένων τὰς περὶ

τόπου ἐννοίας συνηγάγομεν, ὅτι ἄλλος παρὰ τὸ ἐν τόπῳ καὶ ὅτι ἴσος καὶ ὅτι χωριστὸς καὶ ὅτι διαφορὰς ἔχει τὸ ἄνω καὶ κάτω, ἐφ' ἃ ἡ μετάστασις καὶ ἡ μονή. ὥστε τὰς πολλὰς ταύτας ἐννοίας εἰς τὴν αἰτίαν αὐτῶν μίαν τὴν κατὰ τόπον κίνησιν συνήγαγεν. ὑπέδειξε δὲ καὶ τὰ εἴδη τῆς ὁπωσοῦν κατὰ τόπον κινήσεως δύο ὄντα, τήν τε φοράν, ἥτις μόνως καὶ τελέως κατὰ τόπον κίνησίς ἐστι, καὶ τὴν αὔξησιν καὶ φθίσιν. καὶ γὰρ ἐν τούτοις, ὃ πρότερον ἦν ἐνταῦθα οἷον σπιθαμὴν ἀνέχον τῆς γῆς, τοῦτο μεθίσταται εἰς ἔλαττον ἢ μεῖζον τοῦ τόπου διάστημα, ἐπὶ μὲν τῆς αὐξήσεως δηλονότι εἰς μεῖζον, ἐπὶ δὲ τῆς φθίσεως εἰς ἔλαττον. καὶ ἀπὸ τούτων τῶν τριῶν μεταστάσεων ἡμῖν ἡ περὶ τοῦ τόπου γέγονεν ἔννοια. τῷ γὰρ ὄντι, εἰ πάντα ἠρέμει καὶ μὴ μεθίστατο τὰ σώματα μηδὲ ἐπελάμβανεν ἢ ἀπελίμπανε χώραν, τίς ἂν ἡμῖν ἔννοια περὶ τοῦ τόπου ἐγένετο; βουλόμενος οὖν ἐκ τῶν κατὰ τόπον κινουμένων τὸν τόπον εὑρεῖν διαιρεῖται πρῶτον τά τε κα θ ' αὐτὸ κινούμενα καὶ τὰ κατὰ συμβεβηκός, τὰ κα θ ' αὐτὸ καὶ ἐνεργείᾳ λέγων, οἷον ἕκαστον τῶν σωμάτων ὅλον ἐστὶν ἀπολελυμένον ἀπ' ἄλλου τόπου μεταβαῖνον εἰς ἕτερον, οἷον τὸ ἐμὸν ὅταν βαδίζω καὶ ἡ ναῦς πλέουσα. τὰ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς ταῦτά ἐστι τὰ τοῖς καθ' αὐτὸ κινουμένοις ὑπάρχοντα ἢ ὡς μέρη οἷον ἡ ἐμὴ χεὶρ καὶ ὁ τοῦ πλοίου ἦλος, ἢ ὡς συμβεβηκότα οἷον ἡ λευκότης καὶ ἡ ἐπιστήμη. διαφορὰ δὲ καὶ τούτων ἐστί. τὰ μὲν γὰρ μόρια κἂν μὴ κινῆται καθ' αὑτὰ ἐν τῷ ὅλῳ ὄντα, διότι χρὴ τὰ καθ' αὑτὰ κινούμενα καὶ μεταβαίνοντα τόπον ἐκ τόπου ἀπολελυμένα εἶναι πάντῃ, ἀλλ' ἐνδέχεταί γε ἀπολυθέντα τοῦ ὅλου κινεῖσθαι καθ' αὑτά. ὥστε ὅταν μετὰ τοῦ ὅλου κινῆται, τὸ μὲν κατὰ συμβεβηκὸς κινεῖσθαι ἐνεργείᾳ ἔχειν, τὸ δὲ καθ' αὐτὸ δυνάμει. τὰ μὲν γὰρ συμβεβηκότα τοῖς καθ' αὐτὸ κινουμένοις οὐδὲ ἐνδέχεται καθ' αὐτὸ κινεῖσθαι οὐδὲ δυνάμει ἔχει τοῦτο, οἷον ἡ λευκότης ἢ ἡ ἐπιστήμ η. οὐ γὰρ δύναται ταῦτα χωρισθέντα καθ' αὐτὰ κινηθῆναι, ὅτι οὐδὲ ὅλως χωριστά. ἀλλ' οὕτως ἀεὶ ταῦτα κινεῖται καὶ μεταβάλλει, ὅτι ἐν ᾧ ὑπάρχουσι μεταβάλλει τοῦτο, ἄλλως δὲ οὔ, οὔτε ἐνεργείᾳ οὔτε δυνάμει. Τούτου οὖν οὕτως ἔχοντος ἐκ τῶν καθ' αὐτὸ κατὰ τόπον κινουμένων ἐλεῖν χρὴ τὸν τόπον, ἀλλ' οὐκ ἐκ τῶν κατὰ συμβεβηκός, εἰ μὴ ἄρα δυνάμει καὶ ταῦτα ἔχοντα τὸ καθ' αὐτὸ κινεῖσθαι γένηται ἐνεργείᾳ ποτέ, ὡς τὰ διακριθέντα μέρη τῆς ὁλότητος καὶ καθ' ἑαυτὰ περιγραφέντα· τότε δὲ καὶ καθ' αὐτὸ γίνεται ἐν τόπῳ. [5]

in Ph 9 568 καὶ ἔστι καὶ κατὰ τοῦτο χρήσιμος ἡ τῶν κατὰ συμβεβηκὸς κινουμένων διαίρεσις. ὡς γὰρ κινεῖται κατὰ τόπον, οὕτω καὶ ἔστιν ἐν τόπῳ. τὰ μὲν γὰρ δυνάμει τὸ καθ' αὐτὸ ἔχοντα, ὥσπερ τὰ μέρη, δύναταί ποτε καὶ κινηθῆναι καθ' αὐτὰ καὶ ἐν τόπῳ εἶναι καθ' αὐτά, τὰ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς μόνως κινούμενα οὐδὲ κινεῖσθαι ἂν λέγοιτο κυρίως κατὰ τόπον οὐδὲ ἐν τόπῳ εἶναι οὐδέποτε, ἀλλ' ἐκεῖνα μόνα ὅσα ἀπολελυμένα ἅπτεταί τινων οὐκ ὄντα αὐτοῖς συνεχῆ· ταῦτα γὰρ καθ' ἑαυτὰ κινεῖται. καὶ ὅτι μὲν ἀπολελυμένα χρὴ εἶναι τὰ καθ' αὐτὸ κινούμενα καὶ καθ' αὐτὸ ὄντα ἐν τόπῳ πρόδηλον. δὲ ὅτι καὶ ἅπτεσθαί τινος. ἢ ὅτι εἰ μὴ τὸ πᾶν εἴη, τὸ ἐξωτάτω ἀνάγκη πάντως ἅπτεσθαί τινος, εἰ δὲ τὸ πᾶν, οὐδ' ἂν μεταβαίνοι τόπον ἐκ τόπου. τὸ δὲ πανταχόθεν ἁπτόμενον περιέχεται ὑπ' ἐκείνου μὴ συνεχοῦς ὄντος αὐτῷ. ἔστιν οὖν τὸ πρώτως ἐν τόπῳ ὂν τὸ ὅλον καθ' αὐτὸ κινούμενον κατὰ τόπον καὶ ἀπολελυμένον καὶ ἁπτόμενόν τινος περιέχοντος ἴσου ἑαυτῷ. ἵνα δὲ προλαβὼν εἴπω, καὶ ἐκ τῶν ἐν τόπῳ καθ' αὐτὸ κινουμένων καὶ ὄντων δυνατὸν συνάγειν τὸν τοῦ τόπου ὁρισμόν· τὸ γὰρ τοῦ ἁπτομένου πέρας ἴσον περιέχει τὰ κινούμενα τοπικῶς· ὑφ' οὗ δὲ τὰ κινούμενα τοπικῶς περιέχεται, τοῦτο τόπος. τὸ ἄρα τοῦ ἁπτομένου καὶ περιέχοντος τὰ τοπικῶς κινούμενα πέρας ὁ τόπος. καὶ ἡ κατὰ τὸ ποσὸν δὲ κίνησις τοπική τις οὖσα καὶ αὐτὴ ὁμοίως ἔχει, οὐ πάντα μὲν ἀλλάσσοντος τὸν τόπον τοῦ αὐξομένου ἢ μειουμένου, προσεπιλαμβάνοντος δέ τινα ἢ ἀπολείποντος. διὸ καίτοι κατὰ τόπον οὖσα καὶ αὐτὴ οὐ λέγεται ὅμως τοπικὴ διὰ τὸ μὴ πάντα ἀμείβειν τὸν τόπον. αὕτη μὲν ἡ τῶν λεγομένων ἔννοια. καὶ τὸν οὐρανὸν δέ, φησί, διὰ τοῦτο οἰόμεθα ἐν τόπῳ, ὅτι κινούμενος ἄλλοτε ἄλλο τῶν μορίων κατ' ἄλλην καὶ ἄλλην θέσιν ἀμείβει. p. 211a23 Ἐπεὶ δὲ

λέγομεν εἶναι ὡς ἐν τόπῳ ἕως τοῦ ἐν γὰρ τῷ αὐτῷ τὰ ἔσχατα τῶν ἁπτομένω ν . Μέχρι τοῦδε διορίσας τὰ καθ' αὑτὸ κινούμενα κατὰ τόπον, ἅπερ καθ' αὑτὸ καὶ ἐν τόπῳ ἐστί, διότι καὶ οὐσίας εἶναι χρὴ σωματικὰς καὶ ὅλας καὶ ἀπολελυμένας τῆς πρὸς ἀλλήλας συνεχείας καὶ περιεχομένας ὑπ' ἄλλου, ὁμοίως καὶ ἀπὸ τοῦ ὁλοσχερεστέρως λεγομένου τόπου ἐπὶ τὸν κυρίως καὶ πρώτως λεγόμενον προάγει τὸν λόγον, ἵνα τούτῳ δείξῃ λοιπὸν ὑπαρχούσας τὰς περὶ τόπου προληφθείσας ἐννοίας. [30]

in Ph 9 569 λέγομεν τοίνυν ὡς ἐν τόπῳ εἶναι ἐν τῷ οὐραν ῷ, τουτέστι τῷ κόσμῳ, ὅτι περιεχόμεθα ὑπ' αὐτοῦ, ὡς τοῦ περιέχειν σωματικῶς οἰκειοῦντος τῷ τόπῳ. οὐ μέντοι προσεχῶς ἐν τῷ οὐρανῷ ἐσμεν, οὐδὲ κυρίως ἡμῶν οὗτός ἐστι τόπος, ἀλλὰ διότι ἐν τῷ ἀέρ ι , οὗτος δὲ ἐν τῷ οὐραν ῷ. διὰ τὰ αὐτὰ δὲ καὶ ἐν τῷ ἀέρι, οὐχ ὅτι ἐν ἅπαντι τῷ ἀέρι, ἀλλὰ διὰ τὸ ἔσχατον αὐτοῦ καὶ προσεχῶς ἡμᾶς περιέχον· διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ἐν τῷ ἀέρι. ὅτι γὰρ οὐχ ὅλος ὁ ἀήρ ἐστιν ἡμῶν τόπος, δῆλον, εἴπερ ἴσον δεῖ τὸν τόπον τῷ ἐν τόπῳ εἶναι, καὶ εἰ μὴ ἴσος εἴη, μὴ εἶναι τόπον. ἴσον δέ ἐστι τὸ ἔσχατον τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς τὸ πρὸς ἡμᾶς, ἐν ᾧ πρώτως ἐσμέν. ἆρα οὖν τοῦτο ὁ τόπος τὸ τοῦ περιέχοντος ἔσχατον τὸ προσεχὲς τῷ περιεχομένῳ; ἢ καὶ ἄλλης δεῖ τινος προσθήκης τῷ λόγῳ, ἣν καὶ προστίθησι. τὸ περιέχον ἢ συνεχές ἐστι τῷ περιεχομένῳ ἢ διῃρημένον ἀπ' αὐτοῦ· καὶ εἰ μὲν συνεχές ἐστιν, οὐχ ὡς ἐν τόπῳ λέγεται τῷ περιέχοντι, ἀλλ' ὡς ἐν ὅλῳ μέρος· ὅταν δὲ διῃρημένον εἴη καὶ ἁπτόμενο ν , ἔστι καὶ ἐν πρώτῳ τῷ ἐσχάτῳ τοῦ περιέχοντος ὡς ἐν τόπῳ. καὶ δείκνυσιν ἐν τούτῳ τὴν διαφορὰν τῶν τε ὡς ἐν ὅλῳ ὄντων καὶ τῶν ὡς ἐν τόπῳ, ὥσπερ μετ' ὀλίγον τὴν διαφορὰν τῶν ὡς ἐν τόπῳ κινουμένων καὶ τῶν μετὰ τοῦ ὅλου κινουμένων. Ὁ μέντοι Ἀλέξανδρος οἴεται διὰ τούτων δείκνυσθαι, ὅτι μὴ ἔστι τὰ συνεχῆ μέρη τοῦ ὅλου τοῦ ὄντος ἐν τόπῳ καθ' αὐτὰ ἐν τόπῳ, ἀλλ' ἐν ὅλῳ τῷ ἐν τόπῳ. καίτοι σαφῶς περὶ τῆς τοῦ περιέχοντος διαιρέσεως οἶμαι καὶ συνεχείας πρὸς τὸ ἐν αὐτῷ λέγει γράφων ὅταν μὲν οὖν μὴ διῃρημένον ᾖ τὸ περιέχον ἀλλὰ συνεχὲς καὶ πάλιν ὅταν δὲ διῃρημένον ᾖ καὶ ἁπτόμενο ν. συμφωνότερον οὖν οἶμαι καὶ τῇ λέξει καὶ τοῖς προκειμένοις ἔστιν ἀκούειν, ὅτι ὅταν μὲν συνεχὲς ᾖ τὸ περιέχον τῷ περιεχομένῳ, τότε ὡς μέρος ἐν ὅλῳ ἐστὶ τὸ περιεχόμενον ἐν τῷ περιέχοντι· ὅταν δὲ διῃρημένον, τότε ὡς ἐν τόπῳ τῷ ἐσχάτῳ τοῦ περιέχοντος τὸ περιεχόμενον καὶ ἐν πρώτῳ τούτῳ. καὶ τούτῳ ἐφαρμόττει τὰ προληφθέντα περὶ τόπου ἀξιώματα τό τε μηδὲν εἶναι τοῦ ἐν τόπῳ (ἔξωθεν γὰρ αὐτοῦ ἐστι) καὶ τὸ ἴσον αὐτῷ εἶναι, ὃ ἔδειξε διὰ τοῦ ἐν γὰρ τῷ αὐτῷ τὰ ἔσχατα τῶν ἁπτομένων, τουτέστι τὰ πέρατα τοῦ τε περιέχοντος καὶ τοῦ περιεχομένου. ἀλλ' εἰ μὲν ἐν τῷ αὐτῷ ὡς ἐν τόπῳ λέγοι, δῆλον ὅτι κατὰ συμβεβηκὸς ἂν εἴη λέγων· οὐ γὰρ δὴ αἱ ἐπιφάνειαι καθ' αὑτὸ ἐν τόπῳ. ἀλλ' οὐδὲ ὡς ἐν ὑποκειμένῳ τῷ αὐτῷ· ἑκατέρα γὰρ ἐπιφάνεια ἐν τῷ οἰκείῳ ἐστίν. ἀλλ' οὐδὲ κατ' ἄλλο τι τοῦ ἕν τινι σημαινόμενον αἱ ἐπιφάνειαι ἐν τῷ αὐτῷ εἰσι. "μᾶλλον οὖν ἐν τῷ αὐτῷ ἀκουστέον ἀντὶ τοῦ ἅμα. [35]

in Ph 9 570 ἐν τῷ αὐτῷ γὰρ λέγεται εἶναι καὶ ταῦτα, ὧν μηδέν ἐστι μεταξύ. καὶ ἔοικε καὶ οὗτος ὁ τρόπος τοῦ ἕν τινι παραλελεῖφθαι ἐν τῇ ἀπαριθμήσει τῶν τοῦ ἕν τινι σημαινομένων. τὰ γὰρ ἐφαρμόζοντα ἀλλήλοις καὶ μήτε ὄγκον ποιοῦντα μήτε ἔχοντά τι μεταξὺ ἐν τῷ αὐτῷ ἐστιν. ἓν γὰρ γίνεται τὸ ἀμφοῖν πέρας ἐπὶ τῶν ἁπτομένων συμπιπτόντων αὐτῶν διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἐπ' ἐκεῖνο διάστασιν. ὥσπερ ἐπὶ τῶν συνεχιζομένων ἀπόλλυται καὶ τὸ ἕν. συνεχῆ γάρ ἐστιν, ὧν οὐδέν ἐστι μεταξὺ πέρας ἐνεργείᾳ". οὕτω μὲν οὖν ὁ Ἀλέξανδρος τὸ ἐν τῷ αὐτῷ κατὰ τὸ ἅμα ἀκούει ἄλλο τι τοῦτο λέγων παρὰ τὰ ἀπαριθμηθέντα τοῦ ἕν τινι σημαινόμενον. ὁ δὲ Ἀσπάσιος ἐν τῷ αὐτῷ μὲν ὡς ἐν τόπῳ ἀκούει, οὕτω μέντοι ὡς ὁ ἀμφορεὺς τοῦ οἴνου ἐν ἑαυτῷ ἐλέγετο, διότι μέρος ἐν μέρει, καὶ ἡ ἐπιφάνεια τοῦ ἐν τόπῳ ἐν τῷ τόπῳ μιᾶς γινομένης τῆς ἐπιφανείας διὰ τὸ ἀβαθές· ἀλλ' εἰ μία, πῶς ἕν τινι; ἢ ὡς ἐν τῷ τοῦ περιέχοντος σώματι. p. 211a34 Καὶ συνεχὲς μὲν ὂν οὐκ ἐν ἐκείνῳ κινεῖται ἕως τοῦ τὸ δὲ ὕδωρ ἐν τῷ κάδ ῳ . Καὶ τοῦτο δεικτικὸν

οἶμαι τοῦ δεῖν τὸ ἐν τόπῳ μὴ εἶναι συνεχὲς πρὸς τὸν τόπον, ἀλλὰ ἀπολελυμένον. δείκνυσι δὲ ἀπὸ τῆς ἐν τόπῳ κινήσεως, εἴ γε τὸ μὲν ἐν τόπῳ ἐν τῷ τόπῳ κινεῖται τῷ περιέχοντι αὐτό, τὸ δὲ συνεχὲς οὐ κινεῖται ἐν τῷ περιέχοντι αὐτό, ἀλλὰ μετ' ἐκείνου. ὅταν οὖν διαιρεθῇ, τότε ἐν τόπῳ ἐστί· τότε γὰρ ἐν τῷ περιέχοντι κινεῖται, κἄν τε κινῆται τὸ περιέχον ὥσπερ τὸ ἀγγεῖον, κἄν τε μὴ ὡς ὁ κυρίως τόπος. ὁ μέντοι Ἀσπάσιος τὸ ἐν τόπῳ μένον ἢ κινούμενον ὡς τὸ κλυδαζόμενον ἢ κυκλοτερῶς περιφερόμενον ὕδωρ ἐξεδέξατο. δῆλον δὲ ὅτι τὸ ἀγγεῖον οὐχ ὅλον τόπος ἐστίν, ἀλλ' ἡ κοίλη ἐπιφάνεια τοῦ κάδου ἢ τοῦ κεράμου· ὁ μέντοι Ἀλέξανδρος "καὶ τοῦτο δεικτικόν, φησί, τοῦ τὰ μέρη τὰ συνεχῆ μὴ εἶναι ἐν τόπῳ, εἴ γε τὸ μὲν ἐν τόπῳ ὂν ἐν τούτῳ κινεῖται, τὸ δὲ ἐν ὅλῳ ὄν (τοιοῦτον δὲ τὸ συνεχὲς μέρος) οὐκ ἐν ἐκείνῳ ἀλλὰ σὺν ἐκείνῳ κινεῖται". οὕτω δὲ ἐξηγούμενος τὰ ἐφεξῆς ἀπὸ τοῦ ἔτι ὅταν μὴ διῃρημένον ᾖ ἕως τοῦ ἤδη τοίνυν φανερὸν τί ἔστιν ὁ τόπος τὰ αὐτὰ τοῖς προειρημένοις εἶναί φησι καὶ διπλῆν αἰτιᾶται γραφήν, ὡς εἴ γε τὰ πρότερα τὰ ἀπὸ τοῦ "ὅταν μὲν οὖν μὴ διῃρημένον ᾖ" περὶ τῆς διαφορᾶς ἥκουε τῶν ἐν τόπῳ ὄντων πρὸς τὰ ἐν ὅλῳ, τὰ δὲ ἐφεξῆς τὰ ἀπὸ τοῦ συνεχὲς μὲν ὂν οὐκ ἐν ἐκείνῳ κινεῖται περὶ τῆς διαφορᾶς τῶν ἐν τόπῳ κινουμένων πρὸς τὰ μέρη τὰ μετὰ τοῦ ὅλου κινούμενα. δύναται ταῦτα συντόμως μετὰ παραδειγμάτων περὶ τῶν αὐτῶν λέγειν, τὰ μὲν πρῶτα περὶ τῶν ἐν ὅλῳ ἢ ἐν τόπῳ, τὰ δὲ ἐφεξῆς περὶ τῶν μετὰ τοῦ ὅλου ἢ ἐν τόπῳ κινουμένων. [35]

in Ph 9 571 τὰ μὲν γὰρ συνεχῆ ὡς ἕν τινι ἂν εἴη, ὅτι ὡς μέρος ἐν ὅλῳ λέγεται ὡς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ ἡ ὄψις ἢ ἐν τῷ σώματι ἡ χείρ, τὰ δὲ διῃρημένα ὡς ἐν τόπῳ ἢ ὡς ἐν ἀγγείῳ, κἂν ἄμφω τὰ παραδείγματα ἀγγείων παρέθετο κάδου καὶ κεράμου. τάχα δὲ τὸν μὲν οἶνον ἐν τῷ κεράμῳ παράδειγμα τοῦ ἐν τόπῳ ὄντος παρατίθεται, τὸ δὲ ὕδωρ ἐν τῷ κάδῳ παράδειγμα τοῦ ἐν τόπῳ κινουμένου. ἐν γὰρ τῇ ἀνιμήσει κινεῖται τὸ ὕδωρ ἐν τῷ κάδῳ, ὥστε ποτὲ μὲν τὰ ὄντα ἐν τόπῳ πρὸς τὰ ὄντα ἐν ὅλῳ παρατίθησιν ἀλλήλοις, ποτὲ δὲ τὰ κινούμενα. τοῦτο δέ, ἵνα κατ' ἄμφω διορισθῇ τὰ ἐν τόπῳ πρὸς τὰ ἐν ὅλῳ. καὶ ὁ Ἀσπάσιος δὲ τελέως παρῆκε τὰ ὕστερα. p. 211b5 Ἤδη τοίνυν φανερὸν ἐκ τούτω ν , τί ἐστιν ὁ τόπος ἕως τοῦ τούτων δὲ ὅτι τὰ τρία οὐκ ἐνδέχεται εἶναι φανερό ν . Ἀγαγὼν τὴν περὶ τόπου ἔννοιαν εἰς τὸ τοῦ περιέχοντος πέρας τὸ πρὸς τῷ περιεχομένῳ ἀπολελυμένον αὐτοῦ, διότι καὶ περιεκτικὸν τοῦτο τοῦ ἐν αὐτῷ ἐστι καὶ ἴσον καὶ ἄλλο παρ' αὐτό, ἅπερ κυριώτατα τῶν περὶ τόπου ἀξιωθέντων ἐστίν, ἤδη φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένων εἶναί φησι, τί ἐστιν ὁ τόπος, ὅτι τὸ πέρας τοῦ περιέχοντος καθὸ περιέχει τὸ περιεχόμενον. ὅτι δὲ τοῦτό ἐστιν, ἐφεξῆς καὶ ἐκ διαιρέσεως πειρᾶται δεικνύναι, καὶ χρῆται τῷ διὰ πλειόνων λεγομένῳ διαιρετικῷ ὄντι τοιούτῳ· ἤτοι τὸ α ἔστιν ἢ τὸ β ἢ τὸ γ ἢ τὸδ · ἀλλ' οὔτε τὸ α οὔτε τὸ β οὔτε τὸγ · τὸ δ ἄρα. καί φησιν ὅτι τέτταρά ἐστι ν , ὧν ἀνάγκη τὸν τόπον ἕν τι εἶνα ι. ἢ γὰρ τὸ εἶδος τοῦ ἐν τόπῳ ἢ ἡ ὕλη αὐτοῦ ἢ τὸ διάστημα τὸ μεταξὺ τῶν ἐσχάτων τοῦ περιέχοντος τὸν τόπον ἀνάγκη εἶναι (ὃ τινὲς καὶ τῶν προτέρων ὡς οἱ περὶ Δημόκριτον καὶ τῶν ὑστέρων ὡς οἱ περὶ Ἐπίκουρον καὶ οἱ Στωικοί, τινὲς δὲ καὶ κατὰ Πλάτωνα τοῦτο τὸν τόπον εἶναι ἐνόμισαν) ἢ τὰ ἔσχατα τοῦ περιέχοντος. εἰ οὖν μηδὲν τῶν τριῶν ἐστιν, ὡς δείξει, ἀνάγκη τὸ λειπόμενον εἶναι τὸν τόπον· τὸ δὲ διάστημα τοῦτο οἱ μὲν περὶ Δημόκριτον καὶ Ἐπίκουρον κενὸν εἶναι λέγουσιν οὕτως ὥστε ποτὲ μὲν πληροῦσθαι σώματος ποτὲ δὲ καὶ κενὸν ἀπολείπεσθαι, οἱ δὲ Πλατωνικοὶ καὶ οἱ Στωικοὶ εἶναι μὲν ἄλλο παρὰ τὰ σώματά φασιν, ἀεὶ δὲ σῶμα ἔχειν, ὡς μηδέποτε κενὸν ἀπολείπεσθαι. ἀλλ' αὐτὸς μὲν ἅτε μὴ προσθεὶς τὴν ἀνάγκην τῆς διαιρέσεως τὸ σχεδὸν προέταξεν, ἐπειδὴ δὲ ἐὰν μὴ ἀνελλιπὴς ἡ διαίρεσις φανῇ, σαθρὰ δοκεῖ ἡ ἀπόδειξις, πειρατέον τὴν ἀνάγκην εὑρεῖν· οὕτω γὰρ καὶ τὸ σχεδὸν οὐκ ἀορίστου ἐννοίας, ἀλλ' εὐλαβείας φιλοσόφου δειχθήσεται. εἰ τοίνυν τὸ κινούμενον κατὰ τόπον μεταβάλλει κατὰ τόπον, ἀνάγκη τὸν τόπον ἐκεῖνο εἶναι, καθὸ μεταβάλλει τὸ κατὰ τόπον κινούμενον· μεταβάλλει δὲ τὸ κατὰ τόπον κινούμενον ἢ κατά τι τῶν ἐν αὐτῷ ἢ κατά τι τῶν προσεχῶς περὶ ἑαυτό· ἀλλὰ τὰ μὲν ἐν τῷ κινουμένῳ ὕλη καὶ εἶδός ἐστι καὶ παρὰ ταῦτα οὐδέν· τὰ δὲ περὶ αὐτὸ προσεχῶς τό τε πέρας

τοῦ περιέχοντος αὐτὸ καὶ τὸ μεταξὺ τοῦ πέρατος ἐκείνου διάστημα, εἴπερ ἔστι τοιοῦτον, καὶ ἄλλο οὐδὲν παρὰ ταῦτα· ὥστε καὶ ἀποφήναιτο ἄν τις ὅτι τῶν τεττάρων τι ἓν ἔσται ὁ τόπος. [5]

in Ph 9 572 ἐὰν οὖν δειχθῇ ὅτι τῶν τριῶν οὐδὲν οἷόν τε εἶναι, οὔτε τὴν ὕλην οὔτε τὸ εἶδος οὔτε τὸ διάστημα, δῆλον ὅτι τὸ πέρας ἂν εἴη τοῦ περιέχοντος ὁ τόπος. πῶς δὲ οὐκ εἶπεν ‘ἢ τὰ ἔσχατα, εἰ μηδέν ἐστι τῶν τριῶν‘, ἀλλ’ εἰ μὴ ἔστι μηδὲν διάστημα παρὰ τὸ τοῦ ἐγγινομένου σώματος μέγεθο ς; ἢ ὅτι τῶν δύο τῶν ἄλλων αὕτη πιθανωτέρα δοκεῖ ἡ ὑπόθεσις τῆς τε τὸ εἶδος καὶ τῆς τὴν ὕλην λεγούσης εἶναι τὸν τόπον. ἢ μᾶλλον ὅτι τὰ δύο διὰ πολλῶν ἔφθασεν ἀνελεῖν δείξας πρότερον, ὅτι οὔτε ἡ ὕλη οὔτε τὸ εἶδος ὁ τόπος ἐστίν. ὥστε εἰ τὸ διάστημα ἀναιρεθείη, κἂν μηδὲν προστεθῇ περὶ τῶν ἄλλων, λείπεται τὸ ἔσχατον τοῦ περιέχοντος εἶναι τὸν τόπον. p. 211b10 Ἀλλὰ διὰ μὲν τὸ περιέχειν ἕως τοῦ τὸ τυχὸν μετεμπίπτει σῶμα τῶν μεθισταμένων καὶ ἅπτεσθαι πεφυκότω ν . Τὰς αἰτίας λέγει, δι’ ἃς ἕκαστον τῶν τριῶν τῶν ἄλλων ὑπενοήθη τόπος εἶναι, καὶ τοῦ μὴ ὀρθῶς ὑπονοηθῆναι πάλιν διδάσκει τοὺς τρόπους, τὰς διαφορὰς ὑποδεικνύων. καὶ πρῶτον περὶ τοῦ εἴδους. ἐπειδὴ γὰρ περιέχειν δοκεῖ ὁ τόπος τὸ ἐν τόπῳ σῶμα, δοκεῖ δὲ καὶ τὸ εἶδος περιέχειν τὸ οὗ ἐστιν εἶδος, δοκεῖ τὸ εἶδος εἶναι τόπος. καὶ μάλιστα ὅτι ἐν ταὐτῷ δοκεῖ τό τε εἶδος εἶναι πέρας ὂν τοῦ περιεχομένου καὶ τὸ τοῦ περιέχοντος πέρας· καὶ γὰρ καὶ συντιθέμενα ταῦτα διὰ τὸ ἀβαθῆ εἶναι οὐδὲν ποιεῖ πλέον. ὅτι δὲ διάφορα ταῦτα τό τε εἶδος τοῦ ἐν τόπῳ καὶ τὸ πέρας τοῦ περιέχοντος, δῆλον, εἴ γε τὸ μὲν πέρας ἐστὶ τοῦ ἐν τόπῳ, τὸ δὲ πέρας τοῦ περιέχοντος. εἰ οὖν ἄλλος ὁ τόπος παρὰ τὸ ἐν τόπῳ, ἄλλο ἂν εἴη τὸ εἶδος τοῦ ἐν τόπῳ καὶ ἄλλος ὁ τόπος. διὰ πλειόνων δὲ πρότερον δείξας, ὅτι τὸ εἶδος οὐκ ἔστι τόπος, ἠρκέσθη νῦν δεῖξαι τὴν τῶν περάτων τοῦ τε περιέχοντος καὶ τοῦ περιεχομένου διαφοράν. ἐφεξῆς δὲ πάλιν τὴν αἰτίαν προστίθησι τοῦ τὸ διάστημα τὸ μεταξὺ τῶν τοῦ περιέχοντος περάτων νομίζεσθαι τὸν τόπον. ἐπειδὴ γὰρ εἰς ἔννοιαν ἤλθομεν τοῦ τόπου ἀπὸ τῆς ἀντιμεταστάσεως τῶν σωμάτων τῷ ἄλλοτε ἄλλα ἐν τῷ αὐτῷ γίνεσθαι τόπῳ, δοκεῖ τι διάστημα ὁ τόπος εἶναι ἄλλο παρὰ τὸ μεθιστάμενον σῶμα μεταξὺ τῶν τοῦ περιέχοντος περάτων οἷον τῆς κοίλης ἐπιφανείας τοῦ κεράμου, ὡς κενούμενον καὶ δεχόμενον τὰ ἀντιμεθιστάμενα σώματα χωριστόν τι ὂν αὐτῶν. [35]

in Ph 9 573 καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ὑπάρχειν δοκεῖ τῷ τόπῳ. εἶτα τὴν αἰτίαν τῆς ἀπάτης προστίθησι. καὶ οὕτως ἐλέγχει τὸν λόγον δεικνὺς μηδὲν εἶναι τοιοῦτον διάστημα. αἴτιον δὲ τῆς ἀπάτης φησὶ τὸ ἐξιόντος τινὸς σώματος ἄλλο πάντως ἀντεισιέναι καὶ αὐτὸ διάστημα ἔχον. καὶ μεταφέρουσι τὸ τῶν σωμάτων διάστημα ἐπὶ τὸν τόπον ὡς αὐτὸν ὄντα τὸ διάστημα, ὡς εἴ γε μὴ ἀντεισῄει πάντως ἄλλο σῶμα, ἀλλὰ συνέπιπτεν ἐν τῇ ἐξόδῳ τοῦ προτέρου τὸ δεχόμενον ἀγγεῖον, ὡς ἐπὶ τῶν ἀσκῶν ὁρῶμεν οἳ συμπίπτουσι κενούμενοι, οὐκ ἂν εἶναί τι τὸ μεταξὺ διάστημα ἐνομίζομεν. τοιγαροῦν ἐπὶ τοῦ ἀέρος οὐχ ὁμοίως φανταζόμεθα ὑπομένειν τὸ διάστημα τοῦ ἐμοῦ σώματος. συγχεῖται γὰρ εὐθὺς κινηθέντος ἡ περιέχουσά με ἐπιφάνεια καὶ ἑνοῦται πρὸς ἑαυτήν· νῦν δὲ τῷ ἄλλο τι ἀντεισιέναι διαστατόν, ἅπτεσθαι δυνάμενον τοῦ περιέχοντος, ἀλλὰ μὴ ἡνωμένον πρὸς αὐτό, δοκεῖ μένειν τὸ διάστημα (διὰ τοῦτο γὰρ προσέθηκε τὸ τῶν ἅπτεσθαι πεφυκότω ν), ἀλλὰ μὴ ἑνοῦσθαι· τὰ γὰρ ἑνούμενα οἷον ἀὴρ πρὸς ἀέρα καὶ ὕδωρ πρὸς ὕδωρ οὐκέτι ὡς ἐν τόπῳ ἐστὶν οὐδὲ ὡς ἐν ἀγγείῳ τούτῳ πρὸς ὃ συνεχίζεται, οὐδὲ μένει ἔτι ὁ τόπος διῃρημένος ἀπὸ τοῦ ἐν τόπῳ. ὅτι δὲ ἀντεισέρχεται πάντως τι ἀεὶ σῶμα, δηλοῖ τὰ στεγανὰ τῶν ἀγγείων καὶ αἱ καλούμεναι κλεψύδραι μὴ ἐκρέουσαι τὸ ἐνυπάρχον ὕδωρ, εἰ μὴ χώραν εἰσρύσεως ἐν αὐτοῖς ὁ ἀὴρ λάβοι. “ἀλλ’ ὑποθώμεθα, φησὶν ὁ Γαληνός, ἐξαιρεθέντος τοῦ ὕδατος ἐκ τοῦ κεράμου μηδὲν ἕτερον εἰσρυῆναι σῶμα· μένει τοίνυν τὸ μεταξὺ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἀγγείου διάστημα κεχωρισμένον”. ἀλλὰ ἄλογος ἡ ὑπόθεσις. τὸ γὰρ ζητούμενον ὑποτίθεται· ζητούντων γὰρ ἡμῶν, εἰ δύναται εἶναι διάστημα κεχωρισμένον, ὑποτίθεται εἶναι διάστημα κεχωρισμένον οὐχ ὅτι ἔστι δεικνύς, ἀλλ’ ἑαυτῷ πλάττων καὶ ἀναζωγραφῶν, ὅλως δὲ ἀδύνατα

ὑποτίθεται ὁ ταῦτα λέγων. ὡς γὰρ ἀδύνατον σώματος ὄντος μὴ εἶναι διάστημα, οὕτως ἀδύνατον διαστήματος ὄντος μὴ εἶναι σῶμα· τὸ γὰρ διάστημα ἐν τούτῳ. διὸ καὶ ὁ ὑποτιθέμενος μὴ εἶναι μὲν σῶμα ἐν τῷ ἀγγείῳ, εἶναι δὲ ἐν αὐτῷ διάστημα ὑποτίθεται καὶ μὴ εἶναι σῶμα ἐν αὐτῷ καὶ εἶναι. ὑποτιθέσθω δέ, εἰ δοκεῖ, τὰ αὐτὰ ἐπὶ τῶν ἁπτομένων σωμάτων καὶ μὴ κοίλων, ἀφαιρεθέντος τοῦ ἁπτομένου μηδὲν ἅπτεσθαι αὐτῶν σῶμα. δῆλον ὅτι ὁ τοῦτο λέγων αἰτεῖται κενὸν εἶναι, οὐ μέντοι ἀποδείκνυσιν. οὕτως οὖν καὶ ἐπὶ τῶν κοίλων, ἅ ἐστι ἀγγεῖα. καὶ γὰρ καὶ τούτων ἐστὶν ἀεί τι τὸ ἁπτόμενον. οὐ γὰρ διότι τὸ σχῆμα τοιαῦτά ἐστι, διὰ τοῦτο ἠλλάγη τὴν φύσιν. ὡς οὖν ἐπὶ τούτου λέγομεν, ὅτι εἰ ἐδύνατο τοῦτο γίνεσθαι ὡς εἶναί τι διάστημα χωρὶς σώματος, ἦν ἂν κενόν, ἐπεὶ δὲ μὴ ἔστιν, ὡς δειχθήσεται, ἀδύνατον ὑποχωρήσαντος τοῦ τέως ἁπτομένου μὴ ἄλλο τι ἀντ' ἐκείνου ἐλθὸν ἅπτεσθαι τοῦ αὐτοῦ σῶμα, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ ἀγγείου. [30]

in Ph 9 574 ὅλως δὲ ἡ τοῦ καθ' αὐτὸ διαστήματος ἐπίνοια γίνεται ἀφαιρούντων ἡμῶν τῇ φαντασίᾳ τὰς ποιότητας, καθ' ἃς τὸ μέν ἐστιν ὕδωρ τὸ δὲ οἶνος τὸ δὲ ἄλλο τι, καὶ λαμβανόντων τὸ τῶν ἴσων σωμάτων διάστημα, ὡς ἄλλο μὲν ἐκείνων ἑκάστου ὂν ἐν οἷς ἦν αὐτῷ τὸ εἶναι, ταὐτὸν δὲ αὐτῷ εἶναι διὰ τὴν ἰσότητα, καὶ τὸ χωρὶς ἐκείνων αὐτὸ λαμβάνειν μεθ' ὧν ἦν, τὸ μὲν ὡς οἴνου τὸ δὲ ὡς ὕδατος διάστημα. ἀλλ' ὅτι μὲν ὁ ὑποτιθέμενος ἐξαιρουμένου τοῦ ἐνόντος σώματος μηδὲν ἀντεισάγεσθαι αἰτεῖ τι κενὸν εἶναι ἐν ὑποστάσει, πρόδηλον. εἰ μέντοι τις λέγοι εἶναι μὲν τὸ διάστημα ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ, οὐ μέντοι κενὸν εἶναί ποτέ τι ἐν αὐτῷ οὔτε γίνεσθαι, ἀλλ' ἐξιόντος σώματος ἀντεισάγεσθαί τι ἄλλο πάντως καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο τὸ μηδὲν εἶναι κενὸν καὶ εἶναι τοῦτο τὸ διάστημα τὸν τόπον, ἄλλη τίς ἐστιν αὕτη ἡ ὑπόθεσις καὶ ἀλλοίων ἐλέγχων προσδεομένη, καὶ φαίνεται πρὸς ταύτην μάλιστα τὴν ὑπόθεσιν ὁ Ἀριστοτέλης ἐνιστάμενος. p. 211b19 Εἰ δὲ ἦν τι διάστημα τὸ πεφυκὸς καὶ μένον ἕως τοῦ ὅς ἐστι τόπος ὅλου τοῦ οὐρανο ῦ . Εἰπὼν τὰ πείσαντα διάστημα νομίσαι τὸν τόπον καὶ τὰς αἰτίας τῆς ἀπάτης προσθεὶς ἐπὶ τὸν ἔλεγχον νῦν τρέπεται τῆς ὑποθέσεως ἀσαφέστερόν πως ἑρμηνεύσας τὸ ἐπιχείρημα. ἔχει δὲ οὕτως ἐξ ἀκολουθίας ἀνασκευαστικὸν ὑπάρχον κατὰ τὸν δεύτερον ἀναπόδεικτον τρόπον, καθ' ὅν ἐστι τὸ συνημμένον τοιοῦτον· εἰ ἔστιν ὁ τόπος διαστήματός τις φύσις ὑπομένοντος καθ' αὐτὸ καὶ μὴ ἐν σώματι ὄντος, τρία ἄτοπα ἀκολουθήσει· καὶ γὰρ ἄπειροι ἔσονται τόποι, καὶ ὁ τόπος ἔσται μεταβάλλων κατὰ τόπον, ὥστε τοῦ τόπου ἔσται ἄλλος τόπος, καὶ πολλοὶ τόποι ἅμα ἔσονται· ἀλλὰ μὴν ταῦτα ἀδύνατα· οὐκ ἄρα ἔσται τοιοῦτον διάστημα. φανήσεται δὲ τὸ συνημμένον ἀληθές, ἐὰν ὑποθώμεθα ἀγγεῖον ὕδωρ ἔχον ἢ ἀέρα μεταφερόμενον ἀπὸ τόπου εἰς τόπον οὕτως, ὥστε καὶ τὸ ἐν αὐτῷ κινεῖσθαι οἰκείαν κίνησιν κλυδαζόμενον ἢ κύκλῳ περιφερόμενον. εἰ οὖν κεχώρηκε δι' ὅλου τοῦ ὕδατος τὸ διάστημα, μεθισταμένου φησὶ τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ ἀέρος ταὐτὸν ποιήσει τὰ μόρια πάντα ἐν τῷ ὅλ ῳ , ὅπερ ἅπαν τὸ ὕδωρ ἐν τῷ ἀγγεί ῳ. ὥσπερ γὰρ ἐπὶ τῆς ἀντιμεταστάσεως τῶν σωμάτων, ὅταν ἐν ᾧ ἐστιν ὕδωρ ἐν αὐτῷ γένηται ἀήρ, ἐνοήσαμεν τὸν τόπον, ὡς εἴρηται πρότερον, οὕτως ἀντιμεθισταμένων ἀλλήλοις τῶν μορίων τοῦ ὕδατος ἐν τῷ κλυδασμῷ ἔσται ἕκαστον μόριον ἐν μέρει τοῦ διαστήματος, τουτέστιν ἐν τόπῳ καθ' αὐτό, εἴπερ ὅλον δι' ὅλου κεχώρηκε τοῦ ὕδατος τὸ διάστημα. [30]

in Ph 9 575 οἱ μὲν γὰρ τὸ πέρας τοῦ περιέχοντος τόπον εἶναι λέγοντες τὸ μὲν ὅλον καθ' αὐτό φασιν ἐν τόπῳ, τὰ δὲ μόρια κατὰ συμβεβηκός, ἐπειδὴ οὐδὲ περιέχεται ταῦτα ὑπ' αὐτοῦ προσεχῶς, οἱ δὲ τὸ διάστημα τὸ διὰ πάντων χωροῦν οὗτοι προσεχεῖς καὶ καθ' αὐτὸ τῶν μορίων λέγουσι τοὺς τόπους· καὶ γὰρ ἐν διαστήματι καθ' αὐτό ἐστιν ἕκαστον. τὰ δὲ προσεχῶς ἐν τόπῳ ὄντα διωρισμένα ἐστίν, ὡς δέδεικται πρότερον· διωρισμένοι δὲ καὶ οἱ τόποι. εἰ οὖν διωρισμένα ἐστὶ τὰ μόρια τοῦ συνεχοῦς, ὡς δῆλον καὶ ἐκ τοῦ καθ' αὐτὰ κινεῖσθαι καὶ καθ' αὐτὰ ἐν τόπῳ εἶναι, ἄπειρα ἂν εἴη τὰ μόρια καὶ ἄπειροι οἱ τόποι· ἀντὶ δὲ τοῦ εἰπεῖν, ὅτι καὶ τὰ μέρη οὐκέτι ἔσται συνεχῆ τῷ ὅλῳ, ἀλλὰ καθ' αὐτὰ ἔσται ἐν τόπῳ, εἶπεν ὅτι πάντα τὰ μόρια τὰ ἐν τῷ ὅλῳ τοῦτο

ποιήσει, ὅπερ τὸ ὅλον ὕδωρ ἐν τῷ ἀγγείῳ. τὸ δὲ ὅλον ὕδωρ καθ' αὑτὸ μεθίστατο καὶ καθ' αὑτὸ ἦν ἐν τόπῳ διωρισμένον· ὥστε τὸ διάστημα τόπος ὑποτεθὲν αἴτιον γέγονε τοῦ τὰ μόρια καθ' αὑτὸ κινεῖσθαι κατὰ τόπον καὶ ἐν τόπῳ εἶναι, τοῦτο δὲ τοῦ διωρίσθαι τὰ μόρια καὶ τοὺς τόπους, τοῦτο δὲ τοῦ καὶ τὰ μόρια ἄπειρα εἶναι ἐνεργείᾳ καὶ τοὺς τόπους. ἐπειδὴ δὲ περὶ τόπου νῦν ὁ λόγος, τὴν τῶν τόπων ἀπειρίαν νῦν καὶ οὐχὶ τὴν τῶν μορίων ὡς ἄτοπον ἐπήνεγκεν. εἰ δὲ ἄπειροι τῷ πλήθει κατ' ἐνέργειαν διαστήματα ὄντες οἱ τόποι, καὶ ἐν τῷ κυάθῳ ἔσται καὶ τὸ μέγεθος ἄπειρον. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν μορίων τῶν ἐν τοῖς ἀπείροις τόποις ἀπείρων ῥητέον· τὸ γὰρ ἐξ ἀπείρων τῷ πλήθει μεγεθῶν ὁπηλικονοῦν ἔσται καὶ τῷ μεγέθει ἄπειρον. οὕτω μὲν οὖν συνάγεται, εἰ ἔστι τὸ διάστημα, ἐν τῷ αὐτῷ οἷον ἐν κυάθῳ ἀπείρους εἶναι τόπους. Ἀκολουθεῖ δὲ καὶ τὸ δεύτερον ῥηθὲν ἄτοπον τὸ ἅμα δὲ καὶ ὁ τόπος ἔσται μεταβάλλων ὥστε τοῦ τόπου ἔσται τις ἄλλος τόπος· εἰ γὰρ μετασταίη τὸ ἀγγεῖον ἔχον ἐν ἑαυτῷ διάστημα, ἔσται τὸ διάστημα τοῦτο ἐν τῷ διαστήματι ἐν ᾧ τὸ ἀγγεῖον γέγονε, καὶ οὕτως ἔσται τοῦ τόπου τόπος, ὅπερ ἄτοπον. καὶ τὸ τρίτον δέ, ὅτι πολλοὶ τόποι ἅμα ἔσοντα ι· μεταφερομένου γὰρ τοῦ ἀγγείου συμμεταφέρεται καὶ τὸ μεταξὺ τῶν περάτων αὐτοῦ διάστημα καὶ γίνεται ἐν ἄλλῳ ἴσῳ διαστήματι, ὥστε τὰ ἐν τοῖς ἀγγείοις ἔσται ἔν τε τοῖς ἐξ ἀρχῆς διαστήμασιν, ἅπερ ἐλέγοντο τόποι, καὶ ἐν τούτοις εἰς οὓς μεταστάντα γεγόνασι. [30]

in Ph 9 576 καὶ πολλοὶ τόποι ἅμα ἔσονται, οὐ μόνον ὅτι ἔσται ὁ ἐξ ἀρχῆς καὶ εἰ ὅς, ἀλλ' ὅτι καὶ οἱ ἐξ ἀρχῆς πολλοὶ ὄντες διωρισμένων τῶν μορίων (τάχα δὲ ἄπειροι καὶ οἱ εἰς οὓς μεθίστανται) πολλοὶ τόποι ἅμα ἔσονται πολλοῖς ἄλλοις τοῦ αὐτοῦ σώματος τόποις. ἆρα οὖν μὴ τὰ αὐτὰ ἄτοπα ἀκολουθεῖ καὶ τοῖς τὸ ἔσχατον τοῦ περιέχοντος λέγουσι τὸν τόπον; ἢ οὐδαμῶς. οὐ γὰρ λέγεται κινουμένου τοῦ ἀμφορέως ἐν ἄλλῳ γίνεσθαι τόπῳ τὸ ὕδωρ ἢ τὰ τοῦ ὕδατος μόρια· ἐν τῷ αὐτῷ γάρ ἐστι καὶ οὐ γίνεται ἐν ἑτέρῳ, ὡς εἰ ἦν διάστημα ἐν διαστήματι. πῶς οὖν εἰ τὸν αὐτὸν κατέχοι τόπον ὁ οἶνος καὶ καθ' ὅλον καὶ κατὰ μόρια, κινήσεται ἐκ Θάσου Ἀθήναζε; ἢ οὐδὲ κινεῖται καθ' αὑτόν (μένει γὰρ ἐν τῷ ἀμφορεῖ), ἀλλὰ κινεῖται καὶ μεθίσταται ὁ ἀμφορεὺς ἐν ᾧ ὁ οἶνός ἐστιν, οὐκ αὐτὸς ὁ οἶνος οὐδὲ τὰ μόρια αὐτοῦ εἰ μὴ κατὰ συμβεβηκός, ἀλλ' ὁπότε ταῦτα κινεῖται, ἀλλήλοις ἀντιμεθίσταται τὰ ἐν τῷ κεράμῳ. εἰ δὲ ἦν τὸ διάστημα ὁ τόπος, συμμεθίστατο ἂν τοῖς ἀγγείοις τὰ σώματα καθ' αὑτὰ καὶ τὰ μόρια ὁμοίως ἐκείνοις διῃρημένως ἐξαλλάσσοντα τὸ διάστημα, καὶ ἐγίνετο ἂν ἐν ἄλλῳ καὶ ἄλλῳ τόπῳ οὐ κατὰ συμβεβηκός, ὧν ἕκαστος τόπος μέρος τοῦ μείζονος καὶ πάλιν ὁ μείζων τοῦ μείζονος καὶ τοῦτο ἄχρι τοῦ μεγίστου τόπου καὶ διαστήματος, ἐν ᾧπερ ἐστὶν ὁ οὐρανός. διάστημα γάρ τι ὑποτίθενται, ἐν ᾧ ὅλος ὁ κόσμος ἐστί, κεχωρηκὸς δι' ὅλου, οὗ ἐν μέρει ἕκαστον ἀεὶ σῶμα ἐγγίνεται. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ὑπάρχει τῷ λόγῳ τούτῳ τὸ τόπον τόπου μέρος ποιεῖν, καθάπερ καὶ διάστημα διαστήματος. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἔξωθεν. ἐκεῖνο δὲ ὅρα, ὅτι ἢ καθ' αὑτὸ ποιήσουσι κινεῖσθαι τὸν οἶνον οἱ τὸ διάστημα τόπον λέγοντες μηδὲν τοῦ ἀμφορέως διαφέροντα κατὰ τοῦτο, ἢ πάντῃ ἀκίνητον μένειν ἐροῦσι τὸν ἀπὸ Θάσου Ἀθήναζε μεταβαίνοντα. κατὰ συμβεβηκὸς γὰρ τούτοις οὐ προχωρεῖ λέγειν, διότι ὁμοίως ἐν τῷ διαστήματι τόν τε ἀμφορέα λέγουσιν εἶναι καὶ τὸν ἐν αὐτῷ οἶνον καὶ τὰ μόρια αὐτοῦ. ταῦτα μὲν οὖν εἰς τὴν δυνατὴν σαφήνειαν τῆς Ἀριστοτέλους λέξεως εἰρήσθω. Προσεκτέον δὲ τῷ Ἀλεξάνδρῳ τὸ καὶ πολλοὶ τόποι ἅμα ἔσονται ἐξηγουμένῳ οὕτως· "ἔσται γάρ, φησί, τὰ ἐν τοῖς ἀγγείοις, εἰ διάστημα ὁ τόπος εἴη, ἅμα τε ἐν τοῖς ἐξ ἀρχῆς τόποις τε καὶ διαστήμασιν καὶ ἐν τούτοις εἰς οὓς γέγονε πάλιν σὺν τῷ ἀγγείῳ. κἂν πάλιν μετακομισθῇ, ὁμοίως πάλιν συμμετακομίζοιτο ἂν ἐν τοῖς διαστήμασιν, ἐν οἷς ἦν· οὕτω δὲ γίνοιντο ἂν ἑκάστῳ τῶν ἐν τοῖς ἀγγείοις ἄπειροι τόποι καὶ ἄπειρα διαστήματα καθ' ἑκάστην μεταφορὰν τοῦ ἀγγείου διάστημά τι ἴσον αὐτῷ τοῦ ἐν αὐτῷ προσλαμβάνοντος, τουτέστι τόπον. [35]

in Ph 9 577

” πῶς δὲ τοῦτο ἀληθές; τάχα μὲν γὰρ οὐδὲ τὸ ἐν τῷ κεράμῳ διάστημα συμμεταβαίνειν συγχωρήσουσιν οἱ τὸ διάστημα λέγοντες τόπον, ἀλλ’ ἀεὶ ἐν ἄλλῳ καὶ ἄλλῳ γίνεσθαι τοῦ ὅλου διαστήματος μέρει. εἰ δὲ καὶ τοῦτο δοίη τις, ἀλλ’ οὐκ ἀνάγκη καὶ ἐκεῖνο εἰς ὃ ἐγένετο ὁ κέραμος μεταβαίνειν· ἄλλοτε γὰρ ἐν ἄλλῳ μέρει τοῦ διαστήματος γίνεται. ἄμεινον οὖν οἶμαι τὸ πολλοὶ ἅμα ἔσονται ἐπὶ τῶν μεθισταμένων πολλῶν ὄντων καὶ εἰς οὓς μεθίστανται ἀκούειν, ὡς εἴρηται πρότερον. τὸ δὲ οὐκ ἔστι δὲ ἄλλος ὁ τόπος τοῦ μορίου ἐν ᾧ κινεῖται εἴρηται πρὸς τὸ ἄτοπον τὸ λέγον, ὅτι ἔσται τόπος τόπου καὶ πολλοὶ τόποι ἅμα, ὅπερ ἠκολούθησε διὰ τὸ ἄλλο μὲν εἶναι διάστημα, ὃ ἤγαγε μεθ’ ἑαυτοῦ τὸ ὕδωρ, ἄλλο δὲ τὸ ἐν ᾧ ἐγένετο. λέγει οὖν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἄλλος καὶ ἄλλος τόπος ἀλλ’ ὁ αὐτός, ἐπειδὴ οὐδὲ τὸ διάστημά ἐστιν ὁ τόπος, ἀλλὰ τὸ πέρας τοῦ περιέχοντος, ὅπερ τὸ αὐτό ἐστι. λέγει οὖν ὅτι, ὅταν μεθίσταται τὸ ἀγγεῖον ὅλον, ὁ τόπος τοῦ μορίου, ἐν ᾧ ὃν συμμεθίσταται, οὐκ ἔστιν ἄλλος παρ’ ἐκεῖνον ἐν ᾧ γίνεται, ὡς οἱ τὸ διάστημα λέγοντες τόπον φασίν, ἀλλ’ ἐν ᾧ ἐστι τόπῳ, τουτέστιν ἐν τῷ πέρατι τοῦ περιέχοντος, ἐν τούτῳ ἀντιμεθίστανται ἀλλήλοις ὁ ἀὴρ καὶ τὸ ὕδωρ, ἐὰν ἅμφω ἐν τῷ κεράμῳ ὄντα κινῆται ἐν αὐτῷ. εἰ δὲ ὕδωρ μόνον εἴη τὸ ἐμβεβλημένον, τὰ μόρια τοῦ ὕδατος ἀντιμεθιστάμενα ἀλλήλοις κινεῖται καὶ ἐν τούτῳ ἐστὶ τῷ τόπῳ, ἐν ᾧ καὶ ἀντιμεθίσταται ἀλλήλοις, κἂν μετατεθῇ τὸ ἀγγεῖον, ἀλλ’ οὐκ ἐν ἐκείνῳ ἐν ᾧ, ὥς φασι, γίνεται τόπῳ, τῷ διαστήματι εἰς ὃ μεθίσταται, ὃ μέρος κατὰ τὴν ὑπόθεσίν ἐστι τοῦ ὅλου διαστήματος. οὕτω μὲν οὖν ἀνῃρῆσθαι δοκεῖ τὸ εἶναι τὸ διάστημα τόπον. Ἐπιστῆσαι δὲ ἄξιον, μήποτε τὸ μὲν ἀπείρους εἶναι τόπους συνήχθη ἐκ τοῦ ὑποθέσθαι τὰ προσεχῶς καὶ καθ’ αὑτὸ ἐν τόπῳ ὄντα διωρισμένα πάντως ὀφείλειν εἶναι καὶ ὅλα περιγεγραμμένα, ἀλλὰ μὴ ἐν ὅλῳ περιεχόμενα. διὸ τὰ μέρη κατὰ συμβεβηκὸς ἐλέγετο ἐν τόπῳ, ἀλλ’ οὐ καθ’ αὑτό. τούτου δὲ αἴτιον οἶμαι ἡ προϋποκειμένη παρ’ ἡμῖν τοῦ τόπου ἔννοια τὸ πέρας τοῦ περιέχοντος εἶναι βουλομένη, ἐν ᾧ οὐκ ἔστι τὰ μόρια καθ’ αὑτὰ οὐδὲ πλησιάζει αὐτῷ. ἔτι δὲ μᾶλλον, εἴποι ἄν τις, οὐδὲ τὸ ὅλον ἐστὶν οὕτω καθ’ αὑτὸ ἐν τόπῳ, ὡς καθ’ ὅλον προσεχὲς εἶναι τῷ τόπῳ, ἀλλὰ μόνον τὸ πέρας αὐτοῦ. εἰ δέ τις τὸ διάστημα ὑπόθοιτο τόπον τὸ δι’ ὅλων τῶν μερῶν χωροῦν, οὐδὲν μὲν κωλύει καὶ καθ’ αὑτὸ εἶναι τὰ μόρια ἐν τόπῳ, οὐ μὴν ἀνάγκη διῃρῆσθαι αὐτά· ἀλλ’ ὥσπερ μόρια αὐτὰ λέγομεν εἶναι, καίτοι μὴ διῃρημένα (διαιρεθέντα γὰρ οὐδὲ μόρια ἔτι), οὕτω καὶ ἐν τόπῳ λέγοντες τὰ τοῦ συνεχοῦς μόρια καθ’ αὑτά, οὐκ ἀναγκασθησόμεθα διαιρεῖν αὐτά. ὡς γὰρ ἔστιν, οὕτω καὶ ἐν τόπῳ ἐστίν· ἔστι δὲ ἀδιαίρετα καὶ ἃ κατ’ εἶδος μόνον διῃρημένα ὡς κεφαλὴ καὶ ὦμοι καὶ βραχίονες, ἃ μόνον δυνάμει ὡς τὰ ὁμοιομερῆ. συνεχοῦς οὖν ὄντος τοῦ τόπου καὶ ἔχοντος καὶ αὐτοῦ μέρη, τὸ συνεχὲς ἔσται ἐν αὐτῷ σῶμα καθ’ ὅλον τε καὶ κατὰ μόρια. [35]

in Ph 9 578 ἀλλ’ οὐδὲ τόπον ἐν τόπῳ γίνεσθαι ἀνάγκη οὐδὲ πολλοὺς ἅμα τόπους, οὐδὲ μεταβάλλειν τὸν τόπον κατὰ τὴν τοιαύτην ὑπόθεσιν, εἴπερ ἔν ἐστι τὸ διὰ πάντων χωροῦν διάστημα ἄλλοτε ἐν ἄλλοις ἑαυτοῦ μορίοις ἄλλο τι καὶ ἄλλο τῶν σωμάτων δεχόμενον. ὁ γὰρ τοῦ οἴνου ἀμφορεὺς ἐν διαστήματί τινι ὢν τῷ χωροῦντι διά τε τοῦ σώματος τοῦ ἀμφορέως καὶ διὰ τοῦ σώματος τοῦ οἴνου ὅταν μεταστῇ, οὐ συνεπάγεται ἐκείνῳ τὸ διάστημα, ἀλλ’ ἀπ’ ἐκείνου μεταβαίνει εἰς ἄλλο. ἐκεῖνο γάρ, εἴπερ ἐστὶ χωριστὴν ἔχον φύσιν, μόνιμον καὶ ἀκίνητόν ἐστιν. οὔτε οὖν ὁ τόπος μεταβήσεται οὕτως οὔτε τόπος ἐν τόπῳ γενήσεται οὔτε πολλοὶ ἅμα τοῦ αὐτοῦ ἔσονται τόποι. καὶ ταῦτα μὲν ἀρκείτω πρὸς τὴν τῶν εἰρημένων ἐνστάσεων λύσιν. ἄλλοι δὲ λόγοι καὶ συνηγορήσουσιν ἴσως μετ’ ὀλίγον τῷ διαστήματι. p. 211b29 Καὶ ἡ ὕλη δὲ δόξειεν ἂν εἶναι τόπος ἕως τοῦ ὁ δὲ τόπος ἅμφ ω . Ἀνελὼν τὸ εἶναι τὸ εἶδος τὸν τόπον, ὁμοίως δὲ καὶ τὸ διάστημα, τρέπεται λοιπὸν ἐπὶ τὸ καὶ περὶ τῆς ὕλης τῇ τοιαύτῃ χρήσασθαι μεθόδῳ. καὶ ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων, οὕτω καὶ ἐνταῦθα πρῶτον λέγει τὰς αἰτίας, δι’ ἃς ἄν τις οἰηθείη τὴν ὕλην εἶναι τόπον, καὶ πιθανώτερον ἢ πρόσθεν νῦν τῷ λόγῳ παριστάμενος. καὶ ἅμα τὸν τοῦ Πλάτωνος ἑρμηνεύει σκοπόν, δι’ ὃν τὴν ὕλην ἐκεῖνος χώραν καὶ τόπον ἐκάλεσεν. ἔπειτα τοὺς λογισμοὺς ἐπάγει, δι’

οὓς ἀδύνατον νομίζει τὴν ὕλην εἶναι τόπον· βουλόμενος δὲ εἰπεῖν τὸ πιθανὸν τῆς τοῦ τόπου πρὸς τὴν ὕλην ὁμοιότητος οἰκείως λαμβάνει τὴν ὑπόθεσιν. τότε γάρ, φησίν, ἡ ὕλη δόξειεν ἂν εἶναι τόπος, ὅταν ἐπὶ ἠρεμούντων τις τῶν ἐν τόπῳ σκοπῇ, ἀλλὰ μὴ κινουμένων κατὰ τόπον. τὰ γὰρ ἐν τῇ ὕλῃ ἠρεμεῖ ἐν αὐτῇ, ἀλλ' οὐ κινεῖται. ἄμεινον δὲ ἴσως ὁ Ἀσπάσιος τὸν τὴν ὁμοιότητα τῆς ὕλης καὶ τοῦ τόπου εἰσάγοντα παραπέμψασθαι δεῖν φησιν, ὅτι ῥεῖ ἡ ὕλη· ὁ γὰρ τόπος ἠρεμεῖ καὶ ἀκίνητός ἐστιν ἕως ἂν ᾖ. ἔτι δὲ οὕτως ἂν ἡ ὕλη δόξειε τόπος, εἰ παριδόντες τι τῶν περὶ τόπου ἀξιωθέντων συνεχὲς ὑποθοίμεθα τὸ ἐν τόπῳ πρὸς τὸν τόπον, ἐπειδὴ καὶ πρὸς τὴν ὕλην συνεχίζεται τὸ ἐν αὐτῇ γινόμενον εἶδος, ἀλλ' οὐ διῄρηται ἀπ' αὐτῆς. δῆλον δὲ ὅτι ἐναντίον τοῦτό ἐστι τῷ πρότερον περὶ τόπου ἀξιωθέντι. ἐπὶ τοιαύτης οὖν ὑποθέσεως λέγει λοιπὸν τὴν αἰτίαν τῆς ἀπὸ τοῦ κυρίως τόπου παραγωγῆς ἐπὶ τὴν ὕλην. ἔστι δὲ αὕτη ἡ τοῦ τρόπου ὁμοιότης, καθ' ὃν ἐπὶ τὴν ἔννοιαν ἤλθομεν τήν τε περὶ τῆς ὕλης καὶ τὴν περὶ τοῦ τόπου. [30]

in Ph 9 579 τήν τε γὰρ ὕλην ὑπολαμβάνομεν εἶναι ὁρῶντές τι ἓν καὶ ταὐτόν, ὃ νῦν μὲν σκληρόν, πρότερον δὲ μαλακὸν ἦν, καὶ νῦν μὲν λευκόν, πρότερον δὲ μέλαν, ὃ λέγομεν τούτοις ὑποκείμενον. ὁμοίως δὲ καὶ εἰς τὴν τοῦ τόπου ἔννοιαν διὰ τὰς αὐτὰς ἀφορμὰς ἤλθομεν. διότι γὰρ ὅπου πρότερον ἦν ἀήρ, ἐνταῦθα νῦν ἐστιν ὕδωρ. μικρὰν δὲ δοκῶν προστιθέναι διαφορὰν δι' αὐτῆς σαλεύει πᾶσαν τὴν δοκοῦσαν ὁμοιότητα εἰπὼν πλὴν ἐκεῖνο μέ ν , διότι ὃ ἦν ἀή ρ , τοῦτο νῦν ὕδωρ καὶ τὰ ἑξῆς. εἰ γὰρ τὸ μὲν ἐν τῇ ὕλῃ γινόμενον εἶδος μορφοῖ τὴν ὕλην καὶ ποιεῖ καθ' ἑαυτὸ ὀνομάζεσθαι, τὸ δὲ ἐν τόπῳ οὐ μορφοῖ τὸν τόπον οὐδὲ ἔστι τι αὐτοῦ οὐδὲ μετ' ἐκείνου ἕν τι ποιεῖ, οὐδὲ καλεῖται κατ' ἐκεῖνο ὁ τόπος, δῆλον ὅτι πολλὴ ἂν εἴη διαφορὰ τῆς ὕλης πρὸς τὸν τόπον. κοινὸν δὲ τοῦτο τὸ μένον τὸ αὐτὸ δεδέχθαι τὰ διάφορα, καθὸ καὶ ὁ Πλάτων τόπον καὶ χώραν καὶ ὑποδοχὴν τῶν εἰδῶν τὴν ὕλην ἐκάλεσεν. ἆρα οὖν καὶ τὴν οὐσίαν τόπον ἄν τις τοῦ συμβεβηκότος καλέσειεν; ἢ καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἂν εἴη πόρρω κατὰ τὴν ὑποδοχήν, διαφέρει δὲ ὅτι καὶ τὰ ἐν ὕλῃ καὶ τὰ ἐν τόπῳ οὐσίαι ἐν οὐσίαις εἰσίν. εἰπὼν δὲ ταῦτα λοιπὸν ἐπιφέρει τοὺς λόγους. μᾶλλον δὲ ὑπομιμνήσκει διὰ βραχέων ἐκείνων, ἃ πρότερον εἶπε διακρίνοντα τὸν τόπον ἀπὸ τῆς ὕλης. ἔστι δὲ ταῦτα· ὁ τόπος χωριστὸς τοῦ ἐν αὐτῷ· ἡ ὕλη οὐ χωριστή· ὁ τόπος περιέχει τὸ ἐν ἑαυτῷ· ἡ ὕλη οὐ περιέχει, ἀλλὰ περιέχεται ὑπὸ τοῦ ἐν ἑαυτῇ. ἀλλὰ πῶς λέγεται μὴ εἶναι χωριστὴ ἡ ὕλη, εἴπερ γίνεται ἐν αὐτῇ καὶ ἀπογίνεται τὰ εἴδη, ὡς ἐν τόπῳ τὰ σώματα; ἢ πρῶτον μὲν τὸ χωριζόμενον χωριζομένου χωρίζεται· πᾶν δὲ τὸ χωριζόμενον ὑπομένειν δεῖ, ἵνα οὕτως λέγηται χωρίζεσθαι· τὸ δὲ εἶδος ἐκτὸς τῆς ὕλης οὐχ ὑπομένει, ὥστε οὐδὲ χωρίζεται· οὐδὲ ἡ ὕλη ἄρα ἀπ' αὐτοῦ. ἔπειτα καὶ ἐν αὐτῷ τῷ εἶναι τὸ μὲν εἶδος ἐν τῇ ὕλῃ, τὸ δὲ σῶμα ἐν τῷ τόπῳ, ἡ μὲν ὕλη ἕν τι ποιεῖ τὸ σύνθετον μετὰ τοῦ εἴδους, συναλλοιουμένη πως τῷ εἴδει καὶ μάλιστα κατὰ τοὺς ἐκ τοῦ Περιπάτου, οἳ ἐξ ὕλης καὶ εἴδους τὸ σύνθετον εἶναι λέγουσι· καὶ ταύτῃ οὐκ ἂν εἴη χωριστή. ὁ δὲ τόπος καὶ τότε αὐτὸς ἐφ' ἑαυτοῦ ἐστιν οὐδὲν ἐπικοινωνῶν τῷ ἐν τόπῳ. ὅλως δὲ οὐδὲ πρὸς τὸ εἶδος μόνον τὸ χωριστὸν τῆς ὕλης χρὴ νοεῖν, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἔνυλον. οὐ γὰρ ὡς τοῦ ἐν τόπῳ χωριστὸς ὁ τόπος, οὕτως τοῦ ἐνύλου χωριστὴ ἡ ὕλη. οὐ γάρ ἐστι χωριστὴ τοῦ πράγματος οὗ ἐστιν ὕλη, ὥσπερ ὁ τόπος χωριστὸς τοῦ πράγματος οὗ ἐστι τόπος. p. 212a2 Εἰ τοίνυν μηδὲν τῶν τριῶν τούτων ὁ τόπος ἐστί ἕως τοῦ λέγω δὲ τὸ περιεχόμενον σῶμα τὸ κινητὸν κατὰ φορά ν . Δείξας, ὅτι τῶν τριῶν οὐδέν ἐστιν ὁ τόπος τῶν εἰρημένων, συνάγει λοιπὸν ἐν τάξει τὸν συλλογισμὸν καὶ τὸ συμπέρασμα ἐπάγει, ὅτι ἀνάγκη τὸν τόπον εἶναι τὸ λοιπὸν τῶν τεττάρων τὸ πέρας τοῦ περιέχοντος σώματο ς , κα θ ' ὃ συνάπτει τῷ περιεχομέν ῳ. [35]

in Ph 9 580 ἔχοι γὰρ ἄν τι καὶ ἄλλο πέρας τὸ περιέχον. οἷον ἡ σεληνιακὴ σφαῖρα περιέχει μὲν τὸ ὑπὸ σελήνην κατὰ τὴν κοίλην ἐπιφάνειαν, καθ' ἣν συνάπτει αὐτῷ, ἔχει δὲ καὶ ἄλλο πέρας τὸ τῆς κυρτῆς ἐπιφανείας τὸ πρὸς τῇ Ἑρμαϊκῇ. λέγω δ έ, φησί, τὸ περιεχόμενον σῶμα τὸ κινητὸν κατὰ φοράν, ὥστε τοῦτο εἶναι ἐν τόπῳ. καὶ γὰρ ἀπὸ τῆς κατὰ τόπον κινήσεως ὁ τόπος εὑρέθη.

ἀνάγκη οὖν καὶ τὸν οὐρανὸν κινητὸν ὄντα κατὰ φορὰν ἐν τόπῳ εἶναι, ὅπερ αὐτὸς μετ᾽ ὀλίγον ἀποφήσει. ἢ οὖν κινητὸν κατὰ φορὰν λέγει τὸ πεφυκὸς ποτὲ μὲν κινεῖσθαι, ποτὲ δὲ ἠρεμεῖν (ὁ δὲ οὐρανὸς οὐ κινητός, ἀλλ᾽ ἀεὶ κινεῖται)· "ἢ ἄλλο ἐστί, φησὶν Ἀλέξανδρος τὸ κατὰ φορὰν καὶ ἄλλο τὸ κατὰ περιφοράν, τὸ μὲν ἐπ᾽ εὐθείας καὶ ὅλον τόπον ἐκ τόπου μεταβαῖνον, τὸ δὲ κύκλῳ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ φερόμενον κατὰ μόρια κινεῖται. διὸ οὐδ᾽ ἐν τόπῳ ἐστὶν ὅλον, ὅτι μηδὲ κινεῖται κατὰ τόπον ὅλον." ὁ μέντοι Ἀσπάσιος "οὐκ ἀντιστρέφει, φησίν· οὐ γὰρ ἀνάγκη, εἰ πᾶν τὸ ἐν τόπῳ κινητὸν κατὰ φοράν, καὶ τὸ κινητὸν κατὰ φορὰν ἐν τόπῳ εἶναι." καίτοι γε ἐχρῆν αὐτοῦ λέγοντος ἀκοῦσαι μετ᾽ ὀλίγα τοῦ Ἀριστοτέλους ὅτι "πᾶν σῶμα ἢ κατὰ φορὰν ἢ κατὰ αὔξησιν κινητὸν καθ᾽ αὑτό που". εἶτα ἐπάγει λύων, ὡς ἔοικε, ταύτην τὴν ἀπορίαν ὁ Ἀριστοτέλης· "ὁ δὲ οὐρανός, ὥσπερ εἴρηται, οὔ που ὅλος οὐδὲ ἔν τινι τόπῳ ἐστίν, εἴ γε αὐτὸν μηδὲν περιέχει σῶμα." ὥσπερ οὖν οὔ που ὅλος, οὕτως οὐδὲ κινεῖται καθ᾽ ὅλον ἑαυτόν. οὐδὲ γὰρ μεταβαίνει τόπον ἐκ τόπου, ἀλλὰ μόνον κατὰ τὰ μόρια, καθ᾽ ἃ καὶ κινεῖται. διὸ καὶ προσέθηκεν ὁ Ἀριστοτέλης τοῖς ἤδη παραγραφεῖσιν· "ἐφ᾽ ὃ δὲ κινεῖται, ταύτῃ καὶ τόπος ἐστὶ τοῖς μορίοις. ἕτερον γὰρ ἑτέρου ἐχόμενον τῶν μορίων ἐστίν." εἰπὼν δὲ ὅτι κατὰ συμβεβηκὸς ἐν τόπῳ καὶ ἡ ψυχὴ καὶ ὁ οὐρανός, ἐπήγαγε "τὰ γὰρ μόρια ἐν τόπῳ πως πάντα· ἐπὶ τῷ κύκλῳ γὰρ περιέχει ἄλλο ἄλλο. διὸ κινεῖται κύκλῳ μόνον τὸ ἄνω, τὸ δὲ πᾶν οὔ που", δηλονότι τὸ κατὰ τὸ πᾶν· οὐδὲ γὰρ κινεῖται καθ᾽ ὅλον. ὡς μέντοι κινεῖται, οὕτως ποῦ· ἐφ᾽ ὃ γὰρ κινεῖται, ταύτῃ καὶ τόπος ἐστὶ τοῖς μορίοις, καὶ ὡς ποῦ, οὕτω κινεῖται. "ἐπὶ τῷ κύκλῳ γάρ, φησί, περιέχει ἄλλο ἄλλο." διὸ κινεῖται κύκλῳ μόνον. ἑκάτερον οὖν ἀληθές, καὶ ὅτι τὸ ἐν τόπῳ σῶμα κινητὸν κατὰ τόπον ἐστί, καὶ ὅτι τὸ κινητὸν κατὰ τόπον ἐν τόπῳ ἐστίν. [30]

in Ph 9 581 ὡς ἔχει δὲ τὸ ἕτερον, οὕτω καὶ τὸ ἕτερον. p. 212a7 Δοκεῖ δὲ μέγα τι εἶναι καὶ χαλεπὸν ἕως τοῦ ἀλλὰ καὶ τὸ μεταξὺ ὡς ὂν κενό ν . Εἰπὼν πρότερον ὅτι τοιοῦτον χρὴ τὸν ὅρον ἀποδοθῆναι τοῦ τόπου, "ὥστε τά τε ἀπορούμενα λύεσθαι καὶ τὰ δοκοῦντα ὑπάρχειν τῷ τόπῳ ὑπάρχοντα ἔσται, καὶ ἔτι τὸ τῆς δυσκολίας αἴτιον καὶ τῶν ἀπορημάτων ἔσται φανερόν", ἀποδοὺς τὸν τοῦ τόπου ὁρισμὸν εὐθὺς ἐκ τοῦ ἀποδοθέντος τὰ τῆς δυσκολίας αἴτια πειρᾶται δεικνύναι. δοκεῖ γάρ τι, φησί, μέγα καὶ χαλεπὸν εἶναι ὁ τόπος διὰ τὸ παρεμφαίνεσθαι ἐν τῇ περὶ αὐτοῦ σκέψει τὰ τρία τὰ διελεγχθέντα τήν τε ὕλην καὶ τὸ εἶδος καὶ τὸ διάστημα. εἰ γὰρ ἅπερ δοκεῖ μάλιστα εἶναι ὁ τόπος ταῦτα ἀδύνατον εἶναι αὐτόν, χαλεπὴ καὶ δύσκολος οὕτως ἐστὶν ἡ τοῦ τόπου εὕρεσις. καὶ μέντοι εἰ ἄλλο ζητοῦσιν ἡμῖν ἄλλα παρεμφαίνεσθαι εἴωθεν, ἐμπόδιον τοῦτο πρὸς τὴν εὕρεσιν ἱκανὸν γίνεται. καὶ τὸ μὲν εἶδος ὅτι δοκεῖ εἶναι ὁ τόπος, εἴρηται πολλάκις διά τε τὸ περιέχειν καὶ διὰ τὸ ἓν μετὰ τοῦ τόπου γίνεσθαι, ἐφαρμοζομένων ἀλλήλαις τῶν δύο ἐπιφανειῶν τῆς τε τοῦ περιεχομένου καὶ τῆς τοῦ περιέχοντος. προσέθηκε δὲ πάλιν τὴν ὕλην τῷ εἴδει, διότι καὶ ἡ ὕλη χώρα καὶ τόπος εἶναι δοκεῖ τῶν εἰδῶν ἄλλοτε ἄλλων ἐν αὐτῇ γινομένων εἰδῶν, ὥσπερ καὶ ἐν τῷ τόπῳ ἄλλοτε ἄλλων σωμάτων. ἐν ᾧ γὰρ πρότερον ἦν ἀέρος εἶδος, ἐν τούτῳ γίνεται καὶ ὕδατος. καὶ εἴρηται πολλάκις, ὅτι τὴν τοῦ τόπου ἔννοιαν ἡ ἀντιμετάστασις τῶν σωμάτων μάλιστα ἡμῖν ἐνεποίησεν. ἀλλ᾽ ἡ μὲν ὕλη καὶ τὸ εἶδος καθ᾽ ὅν τινα τρόπον δοκοῦσι τόπος, πολλάκις εἰπὼν ἠρκέσθη. Δι᾽ ἃς δὲ αἰτίας τὸ διάστημα δοκεῖ, πάλιν ὑπομιμνήσκει, ὡς καὶ πιθανωτέρας οὔσης τῆς ὑποθέσεως καὶ πρὸς ὀλίγον ἐξετασθείσης· ἐπειδὴ γὰρ ἡ ἀντιμετάστασις τῶν σωμάτων ἐν τῷ περιέχοντι γίνεται ἠρεμοῦντι, ὅπερ κατὰ τὸν Ἀλέξανδρον σημαίνει τῷ ἀκινήτῳ ὄντι, διὰ τὸ μὴ συγκινεῖσθαι τῷ ἐν αὐτῷ τὸν τόπον, τὸ οὖν τὸ περιεχόμενον σῶμα καὶ ἀεὶ ἐν τόπῳ περιέχοντι γινόμενον διάστημα ἔχειν φαντασίαν τισὶ παρέσχεν, ὡς ὂν διάστημα ἄλλο παρὰ τὰ διαστήματα τὰ ἐν τοῖς σώμασι τοῖς κινουμένοις καὶ ἀλλάσσουσι τὸν τόπον ἴσον ὂν αὐτοῖς κατὰ τὸ μέγεθος. μήποτε δὲ τὸ ἠρεμοῦντι οὐχ ὡς ἀκινήτῳ κατὰ τόπον εἶπεν, ἀλλ᾽ ὡς τῷ αὐτῷ μένοντι καὶ μὴ ἀμειβομένῳ· οὔτε γὰρ ἀποδέδεικταί πω τὸ ἀκίνητον εἶναι τὸν τόπον οὔτε χρειῶδές ἐστιν οὕτω πρὸς τὴν τοῦ διαστήματος ἔννοιαν. [30]

in Ph 9 582 τὸ δὲ μένειν τὸ αὐτὸ χρειῶδες, ἐπειδὴ τὰς διαφορὰς ἀφαιροῦντες τῶν ἀντιμεθισταμένων σωμάτων τὸ διάστημα ὡς τὸ αὐτὸ φανταζόμεθα. ἢ οὐ μάτην ὁ Ἀλέξανδρος τὸ ἠρεμοῦντι ὡς ἀκινήτῳ κατὰ τόπον ἤκουσεν, ἀλλ' ὅτι κἂν ὁ Ἀριστοτέλης μεταβαῖνον ὑπέδειξε τὸ διάστημα εἰς ἀτοπίαν ἀπαγαγὼν τὸν λόγον ὅτε ἔλεγεν "ἅμα δὲ καὶ ὁ τόπος ἔσται μεταβάλλων", ἀλλ' οἱ ὑποτιθέμενοι τὸ διάστημα τὸ διὰ παντὸς τοῦ κόσμου χωροῦν ἀκίνητον αὐτὸ ἔλεγον ἄλλοτε ἐν ἄλλῃ ἑαυτοῦ μοίρᾳ ἄλλο τι καὶ ἄλλο τῶν σωμάτων δεχόμενον. πρὸς δὲ τὸ δοκεῖν διάστημά τι εἶναι τὸν τόπον συμβάλλεσθαι δοκεῖ καὶ τὸν ἀέρα δοκοῦντά τισιν ἀσώματον εἶναι. διὰ γὰρ τοῦτο δοκεῖ καὶ τὸ μεταξὺ τῶν τοῦ ἀγγείου περάτων κενή τις εἶναι χώρα σωμάτων δεκτική. καὶ οὐ μόνον ἐν τοῖς τοῦ ἀγγείου πέρασιν εἶναι δοκεῖ τὰ ἐμβαλλόμενα, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ μεταξὺ χώρᾳ καὶ μᾶλλον ἐν ταύτῃ, εἴπερ αὕτη δι' ὅλου κεχώρηκεν. ἐν δὲ τοῖς πέρασι τοῦ ἀγγείου τὰ πέρατα τοῦ ἐν αὐτῷ προσεχῶς ἐστι. διὸ εἶπεν ὅτι φαίνεται οὐ μόνον τὰ πέρατα τοῦ ἀγγείου εἶναι ὁ τόπος. δοκεῖ δὲ ἡ φαντασία αἰτία εἶναι μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ σώματος κενὸν ὑπολείπουσα διάστημα. ὅτι δὲ κενεμβατεῖ, φαίη ἄν τις, δῆλον. εἰ γὰρ ἀνέλοι καὶ ἐκεῖνο τὸ διάστημα ἡ φαντασία, πάλιν ἄλλο ὑπολειφθήσεται. καὶ τοῦτο οὐδέποτε παύσεται. "σημειωτέον δέ, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, ὅτι καὶ τὸ ἀγγεῖον πέρας τοῦ περιέχοντος λέγει." καὶ ὅτι μὲν ἐν τῷ λέγειν οὐ μόνον τὰ πέρατα τοῦ ἀγγείου εἶναι ὁ τόπος οὐ λέγει τὸ ἀγγεῖον τὸ πέρας τοῦ περιέχοντος, δῆλον, ἀλλ' εἰ ἄρα, τὰ πέρατα τοῦ ἀγγείου. ἐκ δὲ τῶν ἐφεξῆς ἴσως ἄν τις συναγάγοι τοῦτο, εἴπερ τὸ μὲν ἀγγεῖον τόπος, ὁ δὲ τόπος πέρας τοῦ περιέχοντος. p. 212a14 Ἔστι δὲ ὥσπερ τὸ ἀγγεῖον τόπος μεταφορητό ς , οὕτω καὶ ὁ τόπος ἀγγεῖον ἀμετακίνητο ν . Μέχρι νῦν ὡς τοῖς αὐτοῖς τῷ τόπῳ καὶ τῷ ἀγγείῳ χρησάμενος καὶ τὸν τοῦ τόπου ὁρισμὸν κοινὸν ἀποδοὺς τοῦ τε τόπου καὶ τοῦ ἀγγείου (πέρας γὰρ τοῦ περιέχοντος ἑκάτερον, καθ' ὃ συνάπτει τῷ περιεχομένῳ· οὐ γὰρ τὸ τοῦ ὀστράκου σῶμα ἀγγεῖόν ἐστιν, ἀλλ' ἡ ἐντὸς ἐπιφάνεια, ἧς μενούσης συνεχοῦς ἔχει τὸ σκεῦος τὴν τοῦ ἀγγείου δύναμιν, κἂν πάθῃ τι τὸ τοῦ ὀστράκου βάθος) νῦν οὖν προστίθησι τὸ ἴδιον τοῦ τε τόπου καὶ τοῦ ἀγγείου, ὅτι ὁ μὲν τόπος ἀκίνητός ἐστι τῇ ἑαυτοῦ φύσει, τὸ δὲ ἀγγεῖον μεταφορητόν. κἂν ἐναλλάττῃ οὖν ποτε ὁ τόπος καὶ τὸ ἀγγεῖον, ἀλλ' ἑκάτερον σῴζει τὸ ἴδιον, ὥστε τὸν μὲν τόπον ἀγγεῖον εἶναι ἀκίνητον, τὸ δὲ ἀγγεῖον τόπον μεταφορητόν. [35]

in Ph 9 583 εἰκότως δὲ πέρας ὢν τοῦ περιέχοντος ὁ τόπος ἀκίνητος λέγεται. καὶ γὰρ ὡς ἐπιφάνεια καθ' αὑτὴν ἀκίνητός ἐστι, καὶ ὡς τόπος ἔτι μᾶλλον. πῶς γὰρ ἂν ὁ τόπος κινοῖτο κατὰ τόπον; ἀλλὰ καὶ τὸ ἀγγεῖον, φαίη ἄν τις, κατὰ τὴν ἔνδον ἐπιφάνειαν μάλιστα ἀγγεῖον λέγεται. ἢ τὸ μὲν χωρητικὸν ὃ κοινόν ἐστι πρὸς τὸν τόπον κατ' ἐκείνην ἔχει, τὸ δὲ ὡς σκεῦος καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ κατὰ τὸ μεταφορητὸν εἶναι σῶμα, δεκτικὸν καὶ αὐτό τινος ὂν σώματος. καὶ τάχα ἐν τοῖς περὶ τόπου ἀξιώμασι διὰ τοῦτο οὐ προέλαβεν ἀκίνητον εἶναι τὸν τόπον, ὅτι χρείαν εἶχεν ὡς ἀγγείῳ τῷ τόπῳ τέως χρήσασθαι διὰ τὴν ἀπὸ τοῦ ἀγγείου πολλαχοῦ πρὸς τὸν τόπον χειραγωγίαν, καίτοι καὶ τοῦ Θεοφράστου καὶ τοῦ Εὐδήμου, ὡς εἴρηται καὶ πρότερον, τὸ ἀκίνητον ὡς ἓν τῶν περὶ τόπου ἀξιωμάτων προειληφότων. προστίθησι δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ὅτι "εἴπερ καὶ τὸ ἀγγεῖον τόπος ἐστί, καὶ τὰ ἐν ἀγγείῳ ἐν τῷ τοῦ περέχοντος αὐτὸ σώματός ἐστι πέρατι". p. 212a16 Διὸ ὅταν μὲν ἐν κινουμένῳ ἕως τοῦ ὥστε τὸ τοῦ περιέχοντος πέρας ἀκίνητον πρῶτον τοῦ τ ' ἔστιν ὁ τόπο ς . Εἰπὼν τὴν διαφορὰν τοῦ τόπου καὶ τοῦ ἀγγείου καὶ ἐπὶ πλέον αὐτὴν διαρθρῶσαι βουλόμενος καὶ τὸ ἀκίνητον τοῦ τόπου βεβαιώσασθαι διορίζει καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς ὄντα διδάσκων, πότε μὲν ὡς ἐν ἀγγείῳ λέγομεν εἶναι, πότε δὲ ὡς ἐν τόπῳ. καὶ λέγει ὅτι ὅταν κινούμενόν τι σῶμα ἐν κινουμένῳ τινὶ ἐνῇ, ὥστε συγκινεῖσθαι αὐτῷ τὸ ἐν ᾧ ἐστιν, ὥσπερ τὸ ἐν ποταμῷ πλοῖον ἢ ξύλον οὐ τέμνον τὸ ὕδωρ, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ ῥέοντος ὕδατος περιεχόμενον καὶ συγκαταφερόμενον αὐτῷ, τότε ὡς ἐν ἀγγείῳ ἐστὶν ἐν ἐκείνῳ τοῦ ὕδατος τῷ μέρει τῷ περιέχοντι αὐτό, μᾶλλον ἢ ὡς ἐν τόπῳ. τὸ δὲ κινούμενον ἀκινήτου μένοντος τοῦ ἐν ᾧ ἐστι

τοῦτό ἐστιν ἐν τόπῳ. ὁ γὰρ τόπος οὐκ ἐθέλει συγκινεῖσθαι τῷ ἐν αὐτῷ, ἀλλ᾽ ὑπομένειν, ἵνα μὴ καὶ αὐτὸς τόπου χρήζῃ κατὰ τόπον κινούμενος, τὸ δὲ ἐν κινουμένῳ κινούμενον, ὡς τὰ ἐν τοῖς ἀγγείοις ἐκείνων κινουμένων, δῆλον ὅτι κατὰ συμβεβηκὸς κινεῖται. εἰπὼν οὖν τὸ ὡς ἐν ἀγγείῳ κινούμενον, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ παραδείγματος τὸ ἐν τόπῳ κινούμενον καὶ τὸν τόπον ὑποδείκνυσιν. ὡς γὰρ ἐν τούτῳ τῷ παραδείγματι ὁ πᾶς μᾶλλον ποταμὸς τόπος ἂν εἴη τῆς νεώς, διότι ἀκίνητος ὁ σύμπας φυλάττων τὴν αὐτὴν χώραν καὶ ἐκ τῆς αὐτῆς ῥέων ἀρχῆς καὶ ἐπὶ τὸ αὐτὸ τέλος ἀφικνούμενος· τὸ δὲ μᾶλλον προσέθηκε, διότι οὐ κυρίως ὁ πᾶς ποταμὸς τόπος ἂν εἴη τῆς νεώς (οὐ γὰρ πέρας τοῦ περιέχοντός ἐστι τὸ πᾶν τοῦ ποταμοῦ ὕδωρ οὐδὲ ἐπιφάνεια ὅλως, ἀλλὰ σῶμα), ἀλλὰ κατὰ τοῦτο μᾶλλον ὁ πᾶς, καθόσον μὴ συγκινεῖται, τόπος δὲ ὅλος τῆς νεώς, ὅτι ἐν μέρει αὐτοῦ φέρεται ἡ ναῦς. [35]

in Ph 9 584 ἢ οὐδὲ τόπος τῆς νεὼς ὁ ποταμός, ἀλλ᾽ εἴη ἂν ὁ μὲν ποταμὸς πᾶς ἐν τόπῳ, ὥς φησιν ὁ Ἀλέξανδρος, τῷ μὴ συγκινεῖσθαι αὐτῷ τὸ πέρας τοῦ περιέχοντος αὐτόν, ἡ δὲ ναῦς ἐν ἀγγείῳ. “καὶ ἴσως ἂν λέγοι, φησίν, οὐ τῆς νεὼς τὸν πάντα ποταμὸν τόπον, ἀλλὰ [τόπον] τοῦ ἐν αὐτῷ ὄντος· ἔστι δὲ τὸ ὕδωρ. καὶ εἴπερ ποταμὸν ἀκούσομεν μὴ τὸ ὕδωρ, ἀλλὰ τὴν τὸ ὕδωρ περιέχουσαν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, καταλληλότερον ἂν ἐπ᾽ αὐτοῦ λέγοιτο τὸ διὸ ὁ πᾶς ποταμὸς μᾶλλον τόπο ς. αὕτη γὰρ κυρίως τόπος τοῦ περιεχομένου καὶ κινουμένου ἐν αὐτῇ ὕδατος, ἀκίνητος οὖσα. οὐ μέντοι τῆς νεὼς οὗτος τόπος πρώτως, ἀλλ᾽ ἔστιν ἡ μὲν ναῦς ὡς ἐν ἀγγείῳ τῷ ὕδατι, τὸ δὲ ὕδωρ ὡς ἐν τόπῳ τῇ περιεχούσῃ αὐτὸ τοῦ ποταμοῦ ὄχθῃ, ἣν εἴη ἂν ποταμὸν ὁ Ἀριστοτέλης καλέσας καὶ τόπον εἰπών, οὐ τῆς νεὼς ἀλλὰ τοῦ ὕδατος. εἰ δὲ τοῦτο, δῆλον ὅτι διαφόρως τὸν ποταμὸν ἐκάλεσε, ποτὲ μὲν τὸ ὕδωρ, ποτὲ δὲ τὴν τὸ ὕδωρ περιέχουσαν ἐπιφάνειαν. δείξας οὖν καὶ τὴν ἐν τόπῳ καὶ ἐν ἀγγείῳ διαφορὰν καὶ ἐκ ταύτης τὸ ἀκίνητον ὑποδείξας τοῦ τόπου τὸν ὁρισμὸν λοιπὸν ὁλόκληρον ἐκ τῶν εἰρημένων συνάγει, ὅτι ἔστιν ὁ τόπος τὸ τοῦ περιέχοντος πέρας ἀκίνητον πρῶτον διὰ τοῦ πρῶτον τὸ προσεχὲς δηλώσας συντόμως, ὅπερ πρότερον ἐσήμανε διὰ τοῦ κα θ ’ ὃ συνάπτει τῷ περιεχομέν ῳ. ἔστι μὲν γὰρ τὸ ἐν τόπῳ λεγόμενον καὶ ἐν τῇ ἔνδον ἐπιφανείᾳ τοῦ περιέχοντος σώματος καὶ ἐν τῇ ἔνδον τοῦ τὸ περιέχον περιέχοντος (οἷον εἰ ἐν ὕδατι λίθος, τὸ δὲ ὕδωρ ἐν ἀέρι καὶ ἀκινήτῳ, ὁ λίθος περιέχεται ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ τοῦ ἀέρος), οὐ μέντοι προσεχῶς ἐν ἐκείνῃ οὐδὲ πρώτως. οὐδὲ συνάπτει κατ᾽ ἐκείνην τῷ περιεχομένῳ. διὸ οὐδὲ τόπος ἐκείνη κυρίως. ἔστι δὲ προσεχὲς καὶ τὸ τοῦ ἀγγείου πέρας τὸ πρὸς τῷ περιεχομένῳ, ἀλλὰ κινητὸν καὶ μεταφορητόν. διόπερ ἀγγεῖον ἀλλ᾽ οὐ τόπος ἐστίν, ἐὰν μὴ καὶ τὸ ἀκίνητον προσλάβῃ. τοῦτο δὲ καὶ διὰ τῶν ἑξῆς συνίστησι· p. 212a21 Καὶ διὰ τοῦτο τὸ μέσον τοῦ οὐρανοῦ ἕως τοῦ καὶ οἷον ἀγγεῖον ὁ τόπος καὶ περιέχο ν . Ὅτι ἀκίνητος ὁ τόπος, συνίστησι καὶ ἐκ τῶν τοῦ τόπου κυριωτάτων διαφορῶν· αὗται δὲ ἦσαν, ὡς εἴρηται πρότερον, τό τε ἄνω καὶ τὸ κάτω· καί μοι δοκεῖ τοιοῦτόν τινα συνάγειν συλλογισμόν· ὁ τόπος διαφορὰς ἔχει τὸ ἄνω καὶ τὸ κάτω· τὸ διαφορὰς ἔχον τὸ ἄνω καὶ τὸ κάτω τὸ μέσον καὶ τὸ ἔσχατον ἔχει διαφοράς· τὸ διαφορὰς ἔχον τὸ μέσον καὶ τὸ ἔσχατον ἀκινήτους ἔχει διαφοράς· τὸ ἀκινήτους ἔχον διαφορὰς ἀκίνητόν ἐστιν· ὁ τόπος ἄρα ἀκίνητός ἐστι. [30]

in Ph 9 585 καὶ ὅτι μὲν διαφορὰς ἔχει τὸ ἄνω καὶ τὸ κάτω ὁ τόπος, ἤδη προηξίωται· πέμπτον γὰρ ἦν τῶν περὶ τόπου ἀξιωμάτων τὸ πάντα τόπον ἔχειν τὸ ἄνω καὶ τὸ κάτω. ὅτι δὲ τὸ κάτω καὶ τὸ ἄνω τὸ μέσον καὶ τὸ ἔσχατόν ἐστι, δείκνυσιν ἐκ τοῦ τὸ μὲν κοῦφον ἐπὶ τὸ ἔσχατον καὶ τὸ πέριξ φερόμενον λέγεσθαι ἐπὶ τὸ ἄνω φέρεσθαι. οὕτω γὰρ τὸ πῦρ ἐπὶ τὸ πέριξ φερόμενον λέγεται ἐπὶ τὸ ἄνω φέρεσθαι, καὶ τὸ βαρὺ ἐπὶ τὸ μέσον φερόμενον ἐπὶ τὸ κάτω λέγεται φέρεσθαι ὥσπερ ἡ γῆ. ὅτι δὲ τὸ μέσον καὶ τὸ ἔσχατον ἀκίνητα, ὑπομιμνήσκει διὰ τοῦ ὅτι τὸ μὲν ἀεὶ μένε ι , τοῦ δὲ κύκλῳ τὸ ἔσχατον ὡσαύτως ἀεὶ μένε ι. τὸ μὲν γὰρ μέσον ὅπερ ἐστὶ κέντρον τοῦ παντὸς καὶ ἡ περὶ αὐτὸ γῆ ἀεὶ μένει καὶ κατὰ τόπον καὶ κατὰ ὕπαρξιν τῇ ἑαυτῆς ὁλότητι καὶ τῷ εἴδει, κἂν τοῖς μέρεσι καὶ τῷ ἀριθμῷ μεταβάλληται. τοῦ δὲ κυκλοφορητικοῦ σώματος τὸ ἔσχατον τὸ πρὸς

ἡμᾶς, ὅπερ ἐστὶ τῆς σεληνιακῆς σφαίρας ἡ κοίλη καὶ πρὸς ἡμᾶς ἐπιφάνεια, καθ' ὕπαρξιν μὲν καὶ τῷ ὅλῳ καὶ τοῖς μέρεσι κατ' ἀριθμὸν τὸ αὐτὸ ἀεὶ μένει, κατὰ τόπον δὲ κἂν τοῖς μέρεσι κινῆται ἀλλὰ τό γε ὅλον οὐ μεταβαίνει τόπον ἐκ τόπου, ἀλλὰ μένει ὁμοίως ἀεὶ τὸ ἀκίνητον ἔχουσα κατὰ τόπον, ὅπερ μάλιστα ζητεῖ ὁ λόγος· οὐ γὰρ δὴ τὸ καθ' ὕπαρξιν. καὶ ἐπιστῆσαι χρὴ ὅτι τὸ ἄνω τὴν κοίλην τῆς σεληνιακῆς ἐπιφάνειαν λέγει, ὥστε τὸ κινητὸν κατὰ φορὰν τὸ ὑπὸ σελήνην. ὅτι δὲ τὸ ἀκινήτους ἔχον τὰς οἰκείας διαφορὰς καὶ αὐτὸ ἀκίνητόν ἐστι, πρόδηλον· συστατικαὶ γὰρ τῆς οὐσίας εἰσὶν αἱ διαφοραὶ καὶ μέρη τὰ οὐσιώδη· ἅμα δὲ καὶ ἐκ τοῦ μᾶλλον δῆλον. εἰ μὲν γὰρ κινοῖτο τὰ μέρη, οὐδὲν κωλύει τὸ ὅλον ἀκίνητον εἶναι ὡς ἐπὶ τῶν κύκλῳ κινουμένων μερῶν· εἰ δὲ παντοίως ἀκίνητα τὰ μέρη ἐστὶν ὡς μήτε καθ' αὑτὰ μήτε κατὰ συμβεβηκὸς κινεῖσθαι, πολλῷ μᾶλλον ἂν εἴη τὸ ὅλον ἀκίνητον. πιστοῦται οὖν τὸ ἀκίνητον τοῦ τόπου ἐκ τοῦ διαφορὰς τοῦ τόπου τὸ ἄνω καὶ τὸ κάτω λέγοντας ἡμᾶς ἐκεῖνα λέγειν ἄνω καὶ κάτω, ἅπερ ἀκίνητά ἐστι, τουτέστι τὸ μέσον καὶ τὸ ἔσχατον. ἀλλὰ τὸ μὲν ἔσχατον τὸ πρὸς ἡμᾶς τῆς κύκλῳ φορᾶς εἴη ἂν ὁ ἄνω τόπος· τὰ γὰρ ἐπὶ τὸ ἄνω κινούμενα μέχρις ἐκείνου κινηθέντα ὑπ' ἐκείνου ἢ κατ' ἐκεῖνο περιέχεται, καὶ ἔστιν ἐκεῖνο πέρας τοῦ περιέχοντος κυκλοφορητικοῦ σώματος, καθ' ὃ περιέχει τὸ περιεχόμενον· κάτω δέ, τί ἂν εἴη ὁ τόπος; οὔτε γὰρ τὸ κέντρον τόπος (οὐδὲν γὰρ περιέχει, καὶ ὅτι ἀμερὲς καὶ ὅτι πάντων ἐνδοτάτω) οὔτε ἡ γῆ τόπος (σῶμα γὰρ ἡ γῆ, ἀλλ' οὐ πέρας), οὐ μέντοι οὐδὲ τὸ τῆς γῆς πέρας· τοῦτο γὰρ μορφὴ τῆς γῆς ἐστιν, ἀλλ' οὐ τόπος. [35]

in Ph 9 586 Ταύτας δὴ λύων τὰς ζητήσεις ἐπήγαγε τὸ μὲν πρὸς τὸ μέσον περιέχον πέρας κάτω ἐστὶ καὶ αὐτὸ τὸ μέσο ν , τὸ δὲ πρὸς τὸ ἔσχατον ἄνω καὶ αὐτὸ τὸ ἔσχατο ν. ἐν οἷς λέγει καὶ τίνες οἱ τόποι εἰσὶν ὅ τε κάτω καὶ ὁ ἄνω καὶ τίνα τὰ ἐν τόπῳ τῷ τε κάτω καὶ τῷ ἄνω. τὸ μὲν γὰρ μέσον αὐτό, ὅπερ ἐστὶν ἡ γῆ, τὸ σῶμά ἐστι τὸ ἐν τῷ κάτω τόπῳ. τὸ δὲ πρὸς τὸ μέσον περιέχον πέρας τοῦτό ἐστιν ὁ κάτω τόπος, πέρας ὂν τὸ πρὸς τῇ γῇ τοῦ περιέχοντος τὴν γῆν σώματος πῇ μὲν ὕδατος, πῇ δὲ ἀέρος. ἔστι δὲ ὅπου καὶ τῆς γῆς αὐτῆς κοιλότητα ἐχούσης τὸ ἔνδον πέρας τόπος γίνεται καὶ γῆς ἄλλης καὶ ὕδατος καὶ πυρὸς καὶ ἀέρος καὶ ζῴων καὶ φυτῶν. καὶ ἐπειδὴ πάντα ταῦτα τὸν κάτω τόπον συμπληροῖ καὶ οὐκ ἀφωρισμένη τις ἐπιφάνεια, διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ἀορίστως εἶπε τὸ μὲν πρὸς τὸ μέσον περιέχον πέρας κάτω ἐστὶ καὶ αὐτὸ τὸ μέσο ν. καὶ γὰρ καὶ τὸ μέσον ἄλλοτε ἄλλο, ποτὲ μὲν γῆ, ποτὲ δὲ ἄλλο τι τῶν στοιχείων ἢ σωμάτων, πάντως δὲ ἐν τῷ μέσῳ ἐν ᾧ ἡ τῆς γῆς ὁλότης. ἔστι δὲ τὸ αὐτὸ πολλάκις καὶ ἐν πλειόνων σωμάτων πέρασιν ὡς ἐν τόποις ἅμα εἶναι, ὡς ὅταν ἐν ποταμῷ ᾖ λίθος, μέρος μὲν ἔχων ἐρηρεισμένον ἐν τῇ γῇ, μέρος δὲ ὑπὸ τοῦ ὕδατος περιεχόμενον καὶ μέρος ὑπερανέχον τοῦ ὕδατος καὶ ἐν τῷ τοῦ ἀέρος πέρατι περιεχόμενον. καὶ οὕτω μὲν τὸ ἐν τῷ κάτω τόπῳ καὶ ὁ κάτω τόπος. τὸ δὲ πρὸς τὸ ἔσχατον φησὶν ἄνω καὶ αὐτὸ τὸ ἔσχατο ν. καὶ ἐνταῦθα ὥσπερ ἐπὶ τοῦ κάτω ἔσχατον μὲν τὸ ἄνω τὸ ἐν τόπῳ ἐστίν, οἷον ὁ αἰθήρ, πρὸς τὸ ἔσχατον δὲ ὁ ἄνω τόπος, ὅς ἐστι τὸ πέρας τοῦ περιέχοντος τὸ πρὸς τὸ ἔσχατον ἐν τόπῳ ὂν νεῦον, οἷον ἡ κοίλη τῆς σελήνης ἐπιφάνεια πρὸς τῷ αἰθέρι οὖσα, ὃς ἔσχατος τῶν ἐν τόπῳ ἐστί. τὸ δὲ μέσον τὸ ἐν τῷ κάτω τόπῳ, ἐπὶ δὲ τοῦ ἄνω τὸ ἀνάπαλιν τὸ μὲν πρὸς τὸ ἔσχατον ἐοικὸς κατὰ τὴν λέξιν τῷ πρὸς τὸ μέσον οὐχὶ τὸν τόπον τὸν ἄνω, ἀλλὰ τὸ ἐν τῷ ἄνω τόπῳ εἶπε, τὸ δὲ ἔσχατον ἐοικὸς τῷ μέσῳ οὐχὶ τὸ ἐν τῷ ἄνω, ἀλλὰ τὸ ἄνω. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος καὶ ἄλλην ἐξήγησιν ἐπάγει τῇ λέξει, καθ' ἣν καθ' ἑκάτερον ἄμφω ἐπὶ τοῦ τόπου ἀκούει. "ἐπειδὴ γάρ, φησί, μὴ μόνον τὸ ἐν τῷ κάτω ὂν περιέχεται ὑπὸ τοῦ πρὸς τὸ μέσον σώματος, οἷον εἰ ὁ ἀὴρ οὗτος εἴη, ἀλλὰ κατά τι μέρος καὶ ὑπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ κάτω ὄντος σώματος, τοῦτο δέ ἐστιν ἡ γῆ, δεικνὺς τίνων πέρας ἐστὶν ὁ κάτω τόπος, εἶπε τὸν ἀέρα τοῦ πρὸς τὸ μέσον ἤτοι πρὸς τὸ κάτω περιέχοντος 〈πέρασ〉 καὶ αὐτοῦ τοῦ κάτω ὄντος, ὁμοίως δὲ καὶ ἄνω τὸ τοῦ πυρὸς πρὸς τὸ ἔσχατον περιέχοντος πέρας καὶ αὐτὸ τὸ ἔσχατον. [35]

in Ph 9 587

αὐτὸ γὰρ ἔσχατον, φησί, λέγει οὐ τὸ σῶμα οὗ τὸ πέρας, ἀλλὰ τὸ πέρας αὐτοῦ τὸ πρὸς ἡμᾶς (ἐκεῖ γὰρ ὁ ἄνω τόπος), πρὸς δὲ τὸ ἔσχατον λέγοι ἂν τὸ ἔσχατον περιεχόμενον οἷον τὸν αἰθέρα· οὕτω γὰρ περὶ τοῦ τόπου ἄμφω ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πέρατος λεγόμενα δυνατὸν ἀκούειν, ὅπερ ἐπὶ τοῦ μέσου οὐκ ἦν· ἐκεῖνο γὰρ ἄλλο μὲν πέρας ἦν τὸ πρὸς τὸ μέσον, ἄλλο δὲ τὸ τοῦ μέσου". καὶ Πορφύριος διττόν φησι τὸ κάτω· "ἢ γὰρ τὸ πέρας τοῦ μέσου, ὅ ἐστιν ὁ τόπος, ἢ αὐτὸ τὸ μέσον, οὗ ὁ τόπος τὸ ἔσχατον. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἄνω διττόν· ἢ τὸ πέρας τοῦ ἐσχάτου οἷον τοῦ αἰθέρος, ὅ ἐστιν ὁ τόπος, ἢ αὐτὸ τὸ ἔσχατον, ὅπερ ἐστὶν ὁ αἰθήρ·" καὶ ἔοικε "πέρας τοῦ μέσου" εἰπεῖν ἢ ἀντὶ τοῦ τὸ πρὸς τὸ μέσον περιέχον πέρας ἢ τὸ τῆς γῆς πέρας εἴτε τὸ ἐκτὸς εἴτε τὸ ἐντός, καθὸ δέχεται καὶ περιέχει, τόπον λαμβάνει ἀνάλογον τῷ ἐσχάτῳ τοῦ αἰθέρος· κάτω γὰρ καὶ τὴν γῆν λέγομεν καὶ τὰ ἐν τῇ γῇ. Ἐπειδὴ δὲ καὶ πέρας τοῦ περιέχοντός ἐστιν ὁ τόπος καὶ ὑποδεκτικὸς τοῦ ἐν αὐτῷ, διὰ τοῦτο καὶ ἐπίπεδον δοκεῖ ὁ τόπος, τουτέστιν ἐπιφάνεια, μῆκος καὶ πλάτος ἄνευ βάθους ἔχων. διὸ καὶ ἐπίπεδον αὐτὸν ἐκάλεσεν, ὡς τῶν παλαιῶν πᾶσαν ἐπιφάνειαν ἐπίπεδον καλούντων· οἱ γὰρ νεώτεροι διαφορὰν ἐπιφανείας ἔλεγον τὴν ἐπίπεδον καὶ ἄλλην τὴν σφαιρικὴν ἢ κωνικὴν ἢ κυλινδρικήν, καὶ ἐπίπεδον ἔλεγον ἐπιφάνειαν, ἥτις ἐξ ἴσου ταῖς ἐφ' ἑαυτῆς εὐθείαις κεῖται. ἔστι δὲ ὁ τόπος καὶ οἷον ἀγγεῖο ν. τὸ γὰρ ὑποδεκτικὸν κοινόν ἐστι καὶ τοῦ τόπου καὶ τοῦ ἀγγείου. ἔοικε δὲ τὸ καὶ διὰ τοῦτο δοκεῖ ἐπίπεδόν τι εἶναι προσθεῖναι διὰ τοὺς τὸ εἶδος τόπον λέγοντας ἐπιφάνειαν ὂν τοῦ σώματος. οὗτοι γὰρ καθόσον μὲν πέρατι καὶ ἐπιπέδῳ προσέβαλον, ἐγγὺς ἦλθον τῆς τοῦ τόπου ἐννοίας, καθόσον δὲ οὐ τοῦ περιέχοντος πέρας, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ ἐν τόπῳ, κατὰ τοσοῦτον ἀπεσφάλησαν. καὶ τὸ ἑξῆς δὲ τὸ ἔτι ἅμα τῷ πράγματί πως ὁ τόπος · ἅμα γὰρ τὰ πέρατα πρὸς τὸ αὐτὸ τείνειν ἔοικεν ἀπολογίαν τινὰ πορίζον τοῖς οἰηθεῖσι τὸ εἶδος εἶναι τὸν τόπον· ἅμα γὰρ τῷ πράγματι τῷ ἐν τόπῳ ἐστὶν ὁ τόπος, διότι ἅμα ἐστὶ τὰ πέρατα τοῦ τε ἐν τόπῳ καὶ αὐτοῦ ὅπερ ἐστὶν ὁ τόπος. οὐδὲν γάρ ἐστι μεταξύ, ὥστε καὶ ἓν δοκεῖ γίνεσθαι διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἐπιπέδων. τὸ δὲ ἅμα ὅτι οὐχὶ τὸ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ δηλοῖ, ἀλλὰ τὸ κατὰ ταὐτὸν καὶ εἰς ἓν συντρέχον, εἴρηται πρότερον. πῶς γὰρ ἂν εἴη ὁ τόπος ἐν τόπῳ; p. [35]

in Ph 9 588 212a31 Ὧι μὲν οὖν σώματί ἐστί τι ἐκτός ἕως τοῦ ὅσα ἔχει πύκνωσιν καὶ μάνωσι ν . Ὁρισάμενος τὸν τόπον ὅτι ἐστὶ τὸ τοῦ περιέχοντος πέρας ἀκίνητον πρῶτον καὶ συστήσας τό τε πρῶτον καὶ τὸ ἀκίνητον ἐφιστάνει καλῶς, ὅτι κατὰ ταύτην τὴν ἀπόδοσιν οὐ πᾶν σῶμα ἐν τόπῳ ἐστίν, ἀλλ' ᾧ μὲν ἔστι τι ἐκτὸς σῶμα τὸ περιέχον αὐτ ό , τοῦτό ἐστιν ἐν τόπ ῳ , ᾧ δὲ μ ή , ο ὔ. ὥστε οὔτε ἡ ἁπλανὴς σφαῖρα ἔσται ἐν τόπῳ (οὐ γὰρ ἔστι τι ἐκτὸς τὸ περιέχον αὐτήν, εἴπερ ἐστὶν ἐσχάτη πασῶν) οὔτε ὁ ὅλος κόσμος· οὐδὲ γὰρ τούτου ἔστι τι ἐκτός. ἢ γὰρ κενόν, ὅπερ δειχθήσεται μὴ ὄν, ἢ σῶμα· καὶ ἢ πεπερασμένον (καὶ ἔσται τι καὶ τούτου ἐκτός, εἰ πᾶν σῶμα ἐν τόπῳ, καὶ τοῦτο ἐπ' ἄπειρον) ἢ ἄπειρον σῶμα τὸ ἐκτός, καὶ ἤδη ἀνῄρηται τοῦτο. βουλόμενος οὖν πεῖσαι, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν τόπῳ τὸ πᾶν καὶ ὁ οὐρανός, ἐπὶ παραδοξοτέρας ὑποθέσεως πειρᾶται συνεθίζειν ἡμᾶς. κἂν γὰρ ὕδωρ, φησίν, ὑποτεθῇ τὸ πᾶν, ὃ μάλιστα δεῖται τοῦ ἐν τόπῳ ἢ ἐν ἀγγείῳ εἶναι διὰ τὸ μὴ δύνασθαι χωρὶς τοῦ περιέχοντος αὐτὸ κρατεῖν, καὶ τὸ τοιοῦτον ὅμως πᾶν οὐκ ἂν εἴη ἐν τόπῳ· ἐπειδὴ πᾶν ὅλως ὑποκείμενον οὐκ ἔχει τι τὸ περιέχον ἐκτός, οὗ τὸ πρὸς τῷ περιεχομένῳ πέρας ὁ τόπος ὑπόκειται. τὰ μέντοι μόρια τοῦ ὕδατος ἦν ἂν ἐν τόπῳ, εἴπερ ἦν διῃρημένα, ὥσπερ καὶ νῦν τὰ τοῦ παντὸς μόρια διῃρημένα καὶ ἁπτόμενα ἀλλήλων καὶ περιεχόμενα ἄλλο ὑπ' ἄλλου ἐν τόπῳ ἐστίν. ἐπειδὴ δὲ ἐν τόπῳ ἐλέγετο εἶναι τὰ κινητὰ κατὰ φοράν, διὰ τοῦτο ἀπὸ τῆς κατὰ τόπον κινήσεως, ὅπως τὰ μὲν μόρια ἐν τόπῳ ἐστί, τὸ δὲ ὅλον οὐκ ἔστι, συλλογίζεται. καὶ ἔτι μέντοι ὅπως τὰ μὲν μόρια κινεῖται κατὰ τόπον, τὸ δὲ ὅλον ἀκίνητον μένει δείκνυσιν. ἀρξάμενος οὖν ἀπὸ τῶν ἐν τόπῳ ὄντων μετέβη ἐπὶ τὰ κατὰ τόπον κινούμενα ἀπὸ τούτων καὶ ἐκεῖνα δεικνύς. καὶ λέγει τὰ μὲν μόρια κινήσεται αὐτοῦ · τὸ δὲ πᾶν ἔστι μὲν ὡς κινήσετα ι , ἔστι δὲ ὡς οὔ περὶ τοῦ οὐρανοῦ λοιπὸν λέγων ἤτοι τοῦ παντὸς κόσμου. τὰ γὰρ αὐτὰ ἂν συνέβαινε,

καὶ εἰ τὸ ὕδωρ τὸ πᾶν ἦν. ὡς μὲν γὰρ ὅλο ν , ἅμα τὸν τόπον οὐ μεταβάλλει, διότι οὐδὲ κινεῖται ὅλον κατὰ τόπον, διότι οὐδὲ ἔστι καθ' ὅλον ἐν τόπῳ, διότι οὐδὲ περιέχεται ὑπό τινος ἔξωθεν σώματος, εἴπερ αὐτός ἐστι τὸ πᾶν ἢ τὸ τοῦ παντὸς ἔσχατον. διὰ τοῦ κινεῖται ὁ οὐρανός, οὐ μέντοι ἄνω ἢ κάτω, ὅτι κύκλῳ μὲν δύναται κινεῖσθαι καὶ τὰ μὴ μεταβαίνοντα τόπον ἐκ τόπου καθ' ὅλον, διότι τοῖς μορίοις μεταβαίνει κατὰ τόπον· ὁ γὰρ τοιοῦτος τόπος ὁ ἐν τοῖς κύκλῳ κινουμένοις, καθ' ὃν ἀλλήλων ἁπτόμενα τὰ μόρια τόποι γίνονται ἀλλήλων κατὰ τὰ πέρατα, οἰκεῖος τῶν τοιούτων μορίων ἐστίν, ἀλλ' οὐχὶ τοῦ ὅλου· οὐ γὰρ ἅπτεταί τι ἔξωθεν τοῦ ὅλου. διὸ ἄνω καὶ κάτω οὐ δύναται κινεῖσθαι (ἦ γὰρ ἂν ὅλον μετέβαινε τόπον ἐκ τόπου), κύκλῳ δὲ μόνον. τῶν δὲ μορίων αὐτοῦ τὰ μὲν κύκλῳ τὰ ἐν αὐτῷ τῷ οὐρανῷ· τὰ δὲ καὶ ἄνω καὶ κάτ ω , ὅσα ἔχει πύκνωσιν καὶ μάνωσιν, τουτέστι τὰ τέτταρα στοιχεῖα τὰ καὶ εἰς ἄλληλα μεταβάλλοντα. [35]

in Ph 9 589 Ἀλλ' εἰ πᾶν τὸ κατὰ φορὰν κινούμενον ἐν τόπῳ ἐλέγετο εἶναι, τὸ δὲ κύκλῳ κινούμενον κατὰ φορὰν κινεῖται, πῶς οὐκ ἂν εἴη ἐν τόπῳ; "ἢ οὐ ταὐτόν, φησὶν Ἀλέξανδρος, τὸ κατὰ φορὰν καὶ κατὰ περιφοράν. εἰ δὲ ἡ κύκλῳ περιφορά ἐστιν, ἀλλὰ τῶν μερῶν ἐστι περιφορά, οὐχὶ τοῦ ὅλου· τὰ γὰρ μέρη καὶ ἀμείβει τοὺς τόπους". εἰ δέ τις ἀκριβολογοῖτο, οὐδὲ τὰ μέρη τοῦ κυκλοφορητικοῦ σώματος ἐν τόπῳ ἐστὶν οὔτε κινεῖται κατὰ τόπον οὔτε καθ' αὑτὰ οὔτε κατὰ συμβεβηκός· καθ' αὑτὰ μὲν γὰρ οὐκ ἔστιν, ὅτι συνεχῆ ἐστι καὶ οὐ διῃρημένα, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ οὐκ ἔστιν, ὅτι ἐκεῖνα τὰ μέρη κατὰ συμβεβηκὸς ἦν ἐν τόπῳ, ὧν τὰ ὅλα καθ' αὑτὰ ἐν τόπῳ ἦν. τὸ δὲ πᾶν οὐκ ἔστιν ἐν τόπῳ· ὥστε οὐδὲ τὰ μέρη αὐτοῦ τὰ συνεχῆ οὔτε καθ' αὑτὰ οὔτε κατὰ συμβεβηκός· πῶς οὖν λέγει τῶν μορίων γὰρ οὗτος τόπο ς; ἢ τῶν ἁπτομένων μορίων ἔστιν ἀκούειν, οἷον τῶν σφαιρῶν τῶν ὑπ' ἀλλήλων περιεχομένων· ἐπὶ γὰρ τῶν συνεχῶν οὐχ ἁρμόττει λεγόμενον· οὐ γάρ ἐστι ταῦτα ἐν τόπῳ. ἔπειτα δὲ εἰ τὰ μόρια τόποι γίνονται ἀλλήλων, πῶς ἔτι ἀκίνητος ὁ τόπος τῶν μορίων κινουμένων καὶ τῶν περάτων αὐτῶν· ἀλλὰ μόρια ἀκουστέον οὐ τὰ τοῦ ἐξωτάτω σώματα τὰ συνεχῆ αὐτῷ, ἀλλὰ τὰ περιεχόμενα ὑπ' αὐτοῦ· ἡ γὰρ κοίλη τῆς ἁπλανοῦς ἐπιφάνεια τόπος γίνεται προσεχῶς τῆς τοῦ Κρόνου σφαίρας καὶ ἡ ἐκείνης τῆς ἑξῆς, καὶ δῆλον ὅτι καθόσον μὲν συμπεριάγονται τῇ ἁπλανεῖ ὡς ἐν ἀγγείῳ ἂν εἶεν ἐκείνῃ· καθόσον δὲ καὶ ἑκάστη κίνησιν ἰδίαν ἔχει ὡς ἐν ἀκινήτῳ αὐτῇ κινούμεναι ὡς ἐν τόπῳ εἰσί. πρὸς ταύτην δὲ τὴν ἔννοιαν καὶ τὸ κύκλῳ δὲ κινεῖται · τῶν μορίων γὰρ οὗτος τόπος εἰρῆσθαί φησιν ὁ Ἀλέξανδρος· κύκλῳ γὰρ κινούμενον δῆλον ὅτι ἅπτεται μόνον τῶν περιεχομένων μορίων. εἰ δὲ τοῦτο, ὡς ἐν τόπῳ ἐστὶν αὐτῷ τὰ περιεχόμενα ὑπ' αὐτοῦ μόρια· καὶ ταῦτα δὲ ἐπὶ τῶν μορίων τοῦ παντὸς ὁ Ἀλέξανδρος ἀκούει καὶ ἄνω μὲν καὶ κάτω ο ὔ , κύκλῳ δέ · ἔνια δὲ καὶ κάτω καὶ ἄν ω, τὸ μὲν ἐπὶ τῶν πλανωμένων σφαιρῶν, τὸ δὲ ἐπὶ τῶν ἐν γενέσει. καὶ γὰρ εἰ τὸ κύκλῳ δὲ περὶ τοῦ παντὸς εἴρητο οἶμαι, ὡς τοῦ κύκλῳ δὲ καταλληλότερον περὶ παντὸς τοῦ οὐρανοῦ λεγομένου, ὅπερ ὡς ταὐτὸν τῷ παντὶ λαμβάνει, (τινὲς δ' οὐ γράφουσιν ἔνι α, ἀλλὰ τὰ δὲ ἄνω καὶ κάτ ω) καὶ εἴπερ αὕτη καταλληλοτέρα ἡ γραφή, καὶ τὸ τῶν μορίων γὰρ οὗτος τόπος πρὸς τὸ ὡς μὲν γὰρ ὅλο ν , ἅμα τὸν τόπον οὐ μεταβάλλει ἀποδοτέον, ἵνα ᾖ λέγων, ὅτι τὸ πᾶν ἤτοι ὁ οὐρανὸς ὅλον μὲν ἅμα τὸν τόπον οὐ μεταβάλλει· οὐδὲ γὰρ ἄνω καὶ κάτω κινεῖται, ἀλλὰ κύκλῳ μόνον, τὸν αὐτὸν ἀεὶ κατέχων τόπον· τὰ δὲ μόρια καὶ ἄνω κινεῖται καὶ κάτω. [35]

in Ph 9 590 Καὶ πολλὴν ἀσάφειαν ἐποίησε τῷ λόγῳ τὸ λαβεῖν τὸ πᾶν ἀντὶ τοῦ οὐρανοῦ· πῶς γὰρ τοῦ οὐρανοῦ μέρη τὰ ἄνω καὶ κάτω κινούμενα; ἀλλ' ἴσως διὰ τοῦτο τὸν οὐρανὸν καὶ τὸ πᾶν ὡς τὸ αὐτὸ λέγει, ἵνα μέρη τοῦ παντὸς ἔχῃ ἤτοι τοῦ οὐρανοῦ τὰ ἐντὸς αὐτοῦ μὴ ὄντος ἐν τόπῳ. εἴπερ δὲ μέχρι τοῦ κέντρου χωροίη, καὶ ὁ οὐρανὸς τῷ ὄντι τὸ πᾶν ἐστι καὶ μέρη αὐτοῦ τὰ ἄλλα. διὸ καὶ αὐτὸς ἴσως οὕτως εἶπε προελθών· "οὐδὲ ἔστιν ἔξω οὐδὲν τοῦ παντός, καὶ διὰ τοῦτο ἐν τῷ οὐρανῷ πάντα. καὶ γὰρ ὁ οὐρανὸς τὸ πᾶν ἴσως". καθόσον μὲν γὰρ πάντα περιέχει ἢ καὶ διὰ πάντων χωρεῖ, κατὰ τοσοῦτον ἐν αὐτῷ πάντα, καὶ αὐτὸς τὸ πᾶν· καθ' ὅσον δέ ἐστι καὶ ἄλλα

παρ’ αὐτόν, κατὰ τοῦτο “τὸ πᾶν ἴσως” εἶπε. μάλιστα δ’ ἂν εἴη τὸν οὐρανὸν τὸ πᾶν ἴσως λέγων, διότι τὸ παρὰ τὸν οὐρανὸν ἐλάχιστόν ἐστιν ἐν τῷ παντί, εἴπερ ἡ ὅλη γῆ σημείου καὶ κέντρου λόγον ἔχει πρὸς τὴν τῶν ἀπλανῶν σφαῖραν. ὅτι δὲ καὶ τὰ ὑπὲρ αὐτὴν στοιχεῖα οὐ πολλῷ τινι μείζονα αὐτῆς ἐστι, δηλοῖ τὸ τὴν σκιὰν αὐτῆς διὰ πάντων χωροῦσαν εἰς τὴν σεληνιακὴν σφαῖραν ἀνατείνεσθαι. ὅτι δὲ οὐρανὸν τὸ κυκλοφορητικὸν λέγει σῶμα ὅλον ὡς ἕν, δηλοῖ καὶ τὸ ἐπὶ τῷ τέλει τῆς ῥήσεως εἰρημένον “ὁ δὲ αἰθὴρ ἐν τῷ οὐρανῷ, ὁ δὲ οὐρανὸς οὐκέτι ἐν ἄλλῳ”. Καὶ δοκεῖ τοῖς ἐξηγηταῖς λέγειν καὶ τὰ μόρια αὐτοῦ καὶ αὐτὸν κύκλῳ κινεῖσθαι, καὶ τὰ μὲν μόρια αὐτοῦ καὶ ἐν τόπῳ εἶναι διὰ τὸ περιέχεσθαι ἄλλην σφαῖραν ὑπ’ ἄλλης καὶ κινεῖσθαι ἰδίας κινήσεις, τὸ δὲ ὅλον μὴ εἶναι ἐν τόπῳ ἅτε μὴ περιεχόμενον ὑπό τινος. δῆλον δὲ ὅτι καὶ τὴν ἀπλανῆ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν οὐκ ἐροῦμεν ἐν τόπῳ. εἰ γάρ τις βιαζόμενος εἴποι καὶ ταύτην ὡς ἐφαπτομένην τῆς Κρονίας κατὰ τὴν κοίλην ἐπιφάνειαν ἐν τόπῳ ταύτῃ εἶναι, πρῶτον μὲν ἔσται τὸ περιέχον ἐν τῷ περιεχομένῳ ὡς ἐν τόπῳ· ἔπειτα τῷ αὐτῷ λόγῳ χρώμενός τις καὶ τὸν ὅλον οὐρανὸν ἐν τόπῳ ἐρεῖ τῇ κυρτῇ τοῦ αἰθέρος ἐπιφανείᾳ· καὶ γὰρ καὶ ταύτης ἅπτεται κατὰ τὴν ἑαυτοῦ κοίλην. καὶ ὅλως πάντα τόπον ἐν τόπῳ φήσομεν οὕτως. ἀλλ’ εἴ τις τὰ ἐνταῦθα λεγόμενα ἀκούοι, ὡς τοῦ μὲν παντὸς μὴ κινουμένου κατὰ τόπον διὰ τὸ μὴ μεταβαίνειν τόπον ἐκ τόπου, ἀλλὰ κύκλῳ κινεῖσθαι, τῶν δὲ μορίων ἔνια μὲν κύκλῳ κινεῖσθαι ὡς τὰ ἐντὸς τῆς ἀπλανοῦς σφαίρας, ἔνια δὲ ἄνω καὶ κάτω ὡς τὰ τέτταρα στοιχεῖα, πρῶτον μὲν διὰ τί αἱ μερικαὶ σφαῖραι καίτοι μὴ μεταβαίνουσαι τόπον ἐκ τόπου ὅμως κατὰ τόπον λέγονται κινεῖσθαι, καίτοι καὶ τοῦ παντὸς κύκλῳ μὲν μὴ κατὰ τόπον δὲ λεγομένου κινεῖσθαι; ἔπειτα τὸ τῶν μορίων γὰρ οὗτος τόπος βεβιασμένως ἀποδώσει, ἀλλ’ ἄμεινον, ὡς εἴρηται, τὸ μὲν πᾶν ἤτοι τὸν ὅλον οὐρανὸν κύκλῳ μὲν κινεῖσθαι, μὴ κατὰ τόπον δέ, ὅτι μὴ μεταβάλλει τόπον ἐκ τόπου· τὰ δὲ μόρια ἅπερ ἐστὶν ὑπὸ σελήνην καὶ ἄνω καὶ κάτω. [5]

in Ph 9 591 ὁ γὰρ κατὰ μετάβασιν τῶν μορίων ἐστὶ τόπος. p. 212b3 Ὥσπερ δ ’ ἐλέχθη τὰ μέν ἐστιν ἐν τόπῳ ἕως τοῦ ὁ δὲ οὐρανὸς οὐκέτι ἐν ἄλλ ῳ . Προθέμενος δεῖξαι, ὅτι ὁ ὅλος οὐρανὸς καὶ ὁ πᾶς κόσμος οὐκ ἔστιν ἐν τόπῳ, τοὺς πάντας διαιρεῖται τρόπους, καθ’ οὓς λέγεταί τι ἐν τόπῳ. καὶ γὰρ τὰ μέν ἐστι δυνάμει, τὰ δὲ ἐνεργείᾳ. τὰ μὲν γὰρ συνεχῆ καὶ μήπω μέρη κατὰ δύναμιν λέγεται ἐν τόπῳ, ὡς ὅταν διαιρεθῇ ἐν τόπῳ ἐσόμενα κατ’ ἐνέργειαν, τὸ μέντοι χωριστὸν καὶ ἤδη διῃρημένον, ὅταν περιέχηται ὑπό τινος, κατ’ ἐνέργειάν ἐστιν ἐν τόπῳ. πάλιν δὲ τὰ μὲν κα θ ’ αὑτά ἐστιν ἐν τόπῳ, ὅσα κινεῖσθαι κατὰ τόπον πέφυκεν ἢ κατὰ φοράν, τουτέστι τὴν ἐπ’ εὐθείας κίνησιν, καθ’ ἣν καὶ ἡ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον τοῦ ὅλου μετάβασις γίνεται (ἄλλο γάρ ἐστι φορὰ καὶ ἄλλο περιφορά), ἢ ὅσα κατὰ αὔξησιν καὶ μείωσιν κινεῖται, καὶ ταῦτα ἐν τόπῳ φαμὲν ὡς καὶ αὐτὰ κατὰ τόπον κινούμενα· κἂν γὰρ μὴ ὅλον ἀμείβῃ τὸν τόπον, ἀλλὰ προσεπιλαμβάνει καὶ ἀφίησί τινα τόπον· διὸ καὶ ταῦτα καθ’ αὑτὰ ἐν τόπῳ. εἰπὼν δὴ τὰ τρία σημαινόμενα τοῦ ἐν τόπῳ τὸ δυνάμει τὸ ἐνεργείᾳ τὸ καθ’ αὐτὸ δείκνυσιν ὅτι ὁ οὐρανό ς , ὥσπερ εἴρητα ι , οὗ που ὅλος οὐδὲ ἕν τινι τόπ ῳ, κατ’ οὐδένα δηλονότι τῶν ῥηθέντων τοῦ ἐν τόπῳ τρόπων· οὔτε γὰρ ὡς δυνάμει οὔτε ὡς ἐνεργείᾳ, εἰ μὴ ἔστι τι ἔξωθεν οὗ ἅπτεται ἢ οὗ ἅψεσθαι δυνήσεται, κἂν ὑποτεθῇ διαιρούμενος. τὸ δὲ πᾶν οὐδὲ ἔστιν ἐπινοῆσαι δυνάμει, ὅτι οὐ μέρος, οὐ μέντοι οὐδὲ καθ’ αὑτὸ ἐν τόπῳ, ὅτι οὐ προσλαμβάνει τόπον ἢ ἀφίησιν. οὐδὲ γὰρ κινητὸν ὅλως κατὰ τόπον ἐστίν, ἅτε μήτε κατὰ φορὰν μήτε κατὰ αὔξησιν ἢ μείωσιν κινούμενον. αὐτὸς δὲ κοινὸν ἐπήγαγεν αἴτιον τοῦ κατὰ μηδένα τῶν τριῶν τρόπων ἐν τόπῳ εἶναι τὸν ὅλον οὐρανὸν τὸ μηδὲν αὐτὸν περιέχειν σῶμα· εἰπὼν δὲ ὅτι ὅλως οὐκ ἔστιν ἐν τόπῳ, διότι οὐδὲ κινεῖται κατὰ τόπον ὅλος, ἐπήγαγεν ἐ φ ’ ὃ δὲ κινεῖται ταύτῃ καὶ τόπος ἐστὶ τοῖς μορίοι ς. κινεῖται γὰρ οὔτε ἐπὶ τὸ ἄνω οὔτε ἐπὶ τὸ κάτω, ἀλλὰ ἐπὶ τὸ κύκλῳ· διὸ αὐτὸς μὲν οὐκ ἔστιν ἐν τόπῳ, ἅτε μὴ κατὰ τόπον μεταβαίνων, γίνεται δὲ τόπος τοῖς μορίοις· αἱ γὰρ ἐντὸς ἀεὶ σφαῖραι περιέχονται ὑπὸ τῶν ἔξω καὶ κινοῦνται ἐν τῷ ἐκείνων τόπῳ τοῖς ἑαυτῶν μορίοις ἀμείβουσαι τοὺς τόπους. [35]

in Ph 9 592 ᾧ καὶ διαφέρουσι τῆς ἀπλανοῦς ἤτοι τοῦ ὅλου οὐρανοῦ ἢ τοῦ παντός, ὅτι ταῦτα οὐκ ἀμείβει τόπον οὐδὲ τοῖς μορίοις τοῖς συνεχέσι· τὰ γὰρ συνεχῆ μέρη τῆς ἀπλανοῦς, εἴπερ ἐξωτάτω αὕτη, οὐκ ἀμείβει τόπον, ὅτι μήτε ἐν τόπῳ μήτε περιέχεται ὑπό τινος ἔξωθεν· ὁ δὲ Μάξιμος καινοπρεπέστερον ἐξηγήσατο τὸ ἐ φ ’ ὃ δὲ κινεῖτα ι , ταύτῃ καὶ τόπος ἐστὶ τοῖς μορίοι ς. “κινεῖται γάρ, φησί, τὸ πλανώμενον, ὡς ἐν τῷ δευτέρῳ Περὶ οὐρανοῦ δείκνυσιν, ἐπὶ τὰ ἀριστερά· ἐν τούτῳ οὖν καὶ τὰ μόρια ὡς ἐν τόπῳ· τὰ γὰρ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τόπου διαφοραί.” Εἰπὼν δὴ ταῦτα περὶ τῶν τριῶν τοῦ ἐν τόπῳ τρόπων ἐπάγει καὶ τὸν τέταρτον. τὰ δὲ κατὰ συμβεβηκός ἐστιν ἐν τόπῳ οἷον ἡ ψυχὴ καὶ ὁ οὐρανό ς. καὶ ἡ μὲν ψυχὴ δῆλον ὅπως κατὰ συμβεβηκὸς ἐν τόπῳ (τὸ γὰρ σῶμα ᾧ συμβέβηκεν ὡς εἶδος καθ’ αὐτό ἐστιν ἐν τόπῳ), ὁ δὲ οὐρανός, οὗ εἵνεκα πάντα εἴρηται, πῶς κατὰ συμβεβηκός ἐστιν ἐν τόπῳ; ἢ ὅτι τὰ μόρια ἐν τόπῳ πω ς· τὸ δὲ πῶς προσέθηκε, φασί, διὰ τὴν ἀπλανῆ, ὅτι ἐκείνη οὐκ ἐν τόπῳ. καίτοι εἰ δι’ ἐκείνην προσετέθη, οὐκ ἂν ἐπήγαγε τὸ πάντ α· εἰ γὰρ μέρος μὲν τοῦ ὅλου οὐρανοῦ ἤτοι τοῦ παντός ἐστιν ἡ ἀπλανής, μὴ ἔστι δὲ αὕτη ἐν τόπῳ, οὐκ ἂν εἴη πάντα ἐν τόπῳ. εἰ μὴ ἄρα τὸ πῶς πάντα εἶπεν οὐ τῷ τόπ ῳ, ἀλλὰ τῷ πάντα τὸ πῶς προστιθεὶς, ὅτι οὐχ ἁπλῶς πάντα ἀλλ’ ἐγγὺς πάντα, εἴπερ πάντα παρὰ ἕν. ὁ δὲ Θεμίστιος τὸ πῶς ἤκουσεν, ὡς εἴρηται, διότι ἡ ἐξωτάτω σφαῖρα “κατὰ μὲν τὸ ἐντὸς εἴη ἂν ἐν τόπῳ (ἅπτεται γὰρ τῆς τοῦ Κρόνου καὶ περιέχεταί πως), κατὰ δὲ τὸ ἔξω παντελῶς ἀμοιρεῖ τόπου”. δῆλον δὲ ὅτι ὁ οὕτως ἐκδεχόμενος πανταχοῦ καὶ τὸν τόπον ἐν τόπῳ ἐρεῖ, ὅτι κατὰ τὴν ἔνδοθεν ἐπιφάνειαν ἅπτεται τοῦ ἐν τόπῳ καὶ τόπος ἔσται τὸ ἐν τόπῳ. μήποτε δέ, ὅπερ καὶ πρότερον εἶπον, οὐδὲ κατὰ συμβεβηκός ἐστιν ἐν τόπῳ οὔτε τὸ πᾶν οὔτε ὁ ἀπλανὴς οὐρανός· εἰ γὰρ κατὰ συμβεβηκὸς ἐν τόπῳ τοῦτό ἐστιν, ὅπερ ἢ μέρος ἢ συμβεβηκός ἐστι τοῦ καθ’ αὑτὸ ὄντος ἐν τόπῳ, ἔστι δὲ τὸ μὲν πᾶν οὔτε μέρος οὔτε συμβεβηκός τινος, ὁ δὲ ἀπλανὴς οὐρανὸς μέρος μὲν τοῦ παντός, οὐ μέντοι καθ’ αὑτὸ ὄντος ἐν τόπῳ, δῆλον ὅτι οὐδὲ κατὰ συμβεβηκὸς εἴη ἂν ἐν τόπῳ. ἀλλ’ ἔοικε τὸ κατ’ ἄλλο ὡς κατὰ συμβεβηκὸς λαβεῖν. τὸ γὰρ κατὰ μέρη ἐν τόπῳ κατ’ ἄλλο ἐστί. κοινὸν γὰρ καὶ τῷ κατὰ συμβεβηκὸς καὶ τῷ κατὰ μέρη τὸ κατ’ ἄλλο. ἐπεὶ οὖν ἐν τοῖς μέρεσι τὸ ὅλον, κἂν μὴ ὡς μέρος μηδὲ ὡς συμβεβηκός, τὰ δὲ μέρη ἐστὶν ἐν τόπῳ κατὰ τὴν ἐπὶ τὰ μέρη ἀναφοράν, ἐν οἷς ἐστι τὸ ὅλον καὶ τὸ πᾶν, καὶ ὁ οὐρανὸς ἐν τόπῳ ἂν εἴη κατὰ συμβεβηκός. [35]

in Ph 9 593 μήποτε δὲ οὔτε τῆς ἀπλανοῦς οὔτε ἄλλης σφαίρας τὰ μέρη ἐν τόπῳ ἐστί· κἂν γὰρ ἔχηται ἀλλήλων, ἀλλ’ οὐ διῃρημένα. εἰ οὖν τὰ μέρη μὴ ἔστιν ἐν τόπῳ καθ’ αὑτά, οὐδὲ τὸ ὅλον ἂν εἴη ἐν τόπῳ κατὰ τὰ μέρη. Καὶ ὁ μὲν Ἀλέξανδρος οὐρανὸν λέγεσθαι νῦν φησιν οὐ τὴν τῶν ἀπλανῶν σφαῖραν οὐδὲ τὸ θεῖον σῶμα μόνον, ἀλλὰ τὸν κόσμον πάντα, διότι τούτου μὲν τὰ μέρη πλὴν τῆς ἀπλανοῦς ἐν τόπῳ ἐστί, τῆς δὲ ἀπλανοῦς τὰ μέρη οὐκέτι, εἴπερ τὸ ἐπὶ τὸ κύκλῳ γὰρ περιέχει ἄλλο ἄλλο ἐπὶ τῶν τοῦ παντὸς μορίων ἀκούειν ἀνάγκη, ὡς τῆς μὲν γῆς ἐν τῷ ὕδατι περιεχομένης, τοῦ δὲ ὕδατος ἐν τῷ ἀέρι, καὶ τούτου ἐν τῷ αἰθέρι, καὶ τούτου ἐν τῷ οὐρανῷ, ὡς αὐτὸς ἐρεῖ· μήποτε δέ, ὡς καὶ αὐτὸς Ἀλέξανδρος ἐπέστησεν, ἐφαρμόσοι ἂν καὶ τῇ ἀπλανεῖ τὰ λεγόμενα· καὶ γὰρ τῶν τῆς ἀπλανοῦς μορίων ἐπὶ τῷ κύκλῳ περιέχει ἄλλο ἄλλ ο. ἕκαστον γὰρ τῶν μορίων αὐτῆς ὑπ’ ἄλλων τινῶν μορίων περιέχεται τῶν μὲν προηγουμένων κατὰ κύκλον, τῶν δὲ ἑπομένων. διὸ μόνον κύκλῳ κινεῖται τὸ τοιοῦτον καὶ οὔτε ἐπὶ τὸ ἄνω οὔτε ἐπὶ τὸ κάτω. ἐ φ ’ ὃ δὲ κινεῖται, ὡς εἶπε πρότερον, ταύτῃ καὶ τόπος ἐστὶ τοῖς μορίοις, οὐκ αὐτὸς τόπος, ἀλλὰ ἄλλου ἄλλο κύκλῳ περιέχοντος. διὸ οὐ κατὰ φοράν, ἀλλὰ κατὰ περιφορὰν ἡ κίνησις. καὶ μήποτε τοῦτο τὸ * * κύκλῳ γὰρ περιέχει ἄλλο ἄλλο ὡς κοινῶς καὶ τῷ παντὶ ἐφαρμόττον καὶ τῇ ἀπλανεῖ καὶ ἑκάστῃ τῶν οὐρανίων σφαιρῶν τέθεικεν. ὅτι δὲ οὐκ ἔστι καθ’ αὑτὸν ὁ οὐρανὸς ἐν τόπῳ, δείκνυσι σαφέστερον νῦν μεταλαβὼν τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἰς τὸ πᾶν. τὸ γὰρ ἐν τόπῳ αὐτό τέ ἐστί φησι καὶ ἔτι ἔξωθεν αὐτοῦ τοῦτο ὃ περιέχει αὐτό, ὡς προείρηται, τοῦ δὲ παντὸς οὐδέν ἐστιν ἔξω. εἰ γὰρ ἔξω τι αὐτοῦ, οὐκέτι τοῦτο πᾶν, ἀλλὰ τὸ σὺν τῷ ἔξω. καὶ ἔτι

μέντοι, ὡς εἴρηται πρότερον, εἰ μήτε ἄπειρόν ἐστι σῶμα, ὡς δέδεικται, μήτε κενόν, ὡς δειχθήσεται, ἔσται τὸ ἔξω πεπερασμένον σῶμα. καὶ τοῦτο ἢ οὐδαμοῦ (καὶ οὕτω δυνατὸν ἔσται εἶναί τι σῶμα μὴ ὂν ἐν τόπῳ) ἢ ποῦ· καὶ οὕτως ἐπ᾽ ἄπειρον, ὅπερ ἀδύνατον καὶ διὰ τὸ ἀόριστον καὶ ὅτι ἔσται πάλιν σῶμα ἄπειρον· τὸ δὲ ὁ γὰρ οὐρανὸς τὸ πᾶν ἴσως ἀντὶ τοῦ ὁ κόσμος δοκεῖ λέγεσθαι· τὸ γὰρ πᾶν δείξας μὴ ὂν ἐν τόπῳ, εἰκότως συνῆψε τὸ τὸν κόσμον τὸ πᾶν εἶναι. τὸ δὲ ἴσως πρόσκειται, φασίν, ἢ διὰ τὸ μηδέπω εἰρῆσθαι περὶ τοῦ κενοῦ, ὅτι οὐκ ἔστιν, ὅ φασί τινες περιέχειν τὸ πᾶν, ἢ διὰ τὸ μηδέπω δεδεῖχθαι ὅτι εἷς ἐστιν ὁ κόσμος, ἢ ὅτι ἐστί τινα καὶ ἀσώματα εἴδη καθ᾽ αὑτά, ἢ διὰ φιλόσοφον εὐλάβειαν· μήποτε δὲ ἐπὶ τοῦ παντὸς κόσμου δείξας, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν τόπῳ, καὶ βουλόμενος μηδὲ τὸν οὐρανὸν εἶναι ἐν τόπῳ διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας (οὐ γάρ ἐστί τι τοῦ ὅλου οὐρανοῦ ἔξω), ἐπήγαγεν ὁ γὰρ οὐρανὸς τὸ πᾶν ἴσω ς, τὸ ἴσως προσθείς, ὅτι περιεκτικὸς μὲν καὶ ὅτι οὐδὲν ἔξω αὐτοῦ καὶ ὅτι ἐλάχιστόν τι τὸ παρ᾽ αὐτόν ἐστι καὶ τοῦτο ἐντὸς καὶ περιεχόμενον, οὐ μέντοι ἁπλῶς τὸ πᾶν. [5]

in Ph 9 594 διότι δὲ ἐν αὐτῷ πάντα, τὸ πᾶν ἴσω ς. Ἐπιστῆσαι δὲ χρὴ ὅτι οὐρανὸν νῦν οὐ τὸν κόσμον λέγει· οὐ γὰρ ἂν εἶπε καὶ διὰ τοῦτο ἐν τῷ οὐρανῷ πάντα ὡς ἐν τόπῳ. οὐ γὰρ ὡς ἐν τόπῳ πάντα ἐν τῷ κόσμῳ, ἀλλ᾽ ὡς ἐν ὅλῳ. ὅτι δὲ ὡς ἐν τόπῳ εἶπεν ἐν τῷ κυρίως οὐρανῷ τῷ κυκλοφορητικῷ σώματι τὰ πάντα, ἐδήλωσεν εἰπὼν ἔστι δὲ τόπος οὐχ ὁ οὐρανὸς ὅλος, ἀλλὰ τοῦ οὐρανοῦ τι τὸ ἔσχατον καὶ ἁπτόμενον τῶν κατ᾽ εὐθεῖαν κινουμένων. εἶπε δὲ τοῦ κινητοῦ σώματος, τουτέστι τοῦ καθ᾽ αὑτὸ ἀπολελυμένου καὶ κινουμένου κατὰ φοράν. ἔσχατον δὲ λέγει τὸ κοῖλον τῆς σεληνιακῆς σφαίρας ὡς ἓν ἅπαντας τοὺς οὐρανοὺς λαβών. τοῦτο δὲ καὶ διὰ τοῦ ἑξῆς δηλοῖ εἰπὼν καὶ διὰ τοῦτο ἡ μὲν γῆ ἐν τῷ ὕδατι καὶ τὰ ἑξῆς· καὶ ἐνταῦθά φησιν ὁ Ἀλέξανδρος δεῖν σημειώσασθαι, ὅτι μέχρι νῦν τῷ τοῦ οὐρανοῦ ὀνόματι χρησάμενος ἐπὶ τοῦ κόσμου παντὸς νῦν τὸν οὐρανὸν βούλεται τὴν ἐξωτάτω σφαῖραν τὴν τῶν ἀπλανῶν λέγειν. καίτοι καὶ ὅτε ἔλεγεν ἐν τῷ οὐρανῷ πάντ α, οὐ περὶ τοῦ κόσμου ἔλεγεν, ὡς ἐδήλωσεν ἐφεξῆς εἰπὼν ἔστι δὲ ὁ τόπος οὐχ ὁ οὐρανὸς ἀλλὰ τοῦ οὐρανοῦ τι τὸ ἔσχατον, καὶ μέντοι ἐν τούτοις ἅπασιν οὐ περὶ τῆς τῶν ἀπλανῶν σφαίρας ἔοικε λέγειν, ὥς φησιν ὁ Ἀλέξανδρος, ἀλλὰ πᾶν τὸ θεῖον σῶμα οὐρανὸν καλεῖ, ὡς δηλοῖ καὶ τὸ τὸ ἔσχατον αὐτοῦ καὶ ἁπτόμενον τοῦ κινητοῦ σώματος τόπον εἰπεῖν (κινητὰ γὰρ λέγει τὰ ἐπ᾽ εὐθείας κινεῖσθαι πεφυκότα) καὶ τὸ ὁ δὲ αἰθὴρ ἐν τῷ οὐραν ῷ· οὐ γὰρ ἐν τῇ ἀπλανεῖ ὁ αἰθήρ, ἀλλὰ προσεχῶς ἐν τῷ κοίλῳ τῆς σεληνιακῆς σφαίρας. ὡς ἕνα δὲ τὸν οὐρανὸν λαβὼν εἰκότως εἶπεν ὁ δὲ οὐρανὸς οὐκέτι ἐν ἄλλ ῳ· ὁ μέντοι Ἀλέξανδρος “αἰθέρα, φησί, τὰς τῶν πλανωμένων σφαίρας εἶπε· καὶ εἴη ἄν φησι τὸ πῦρ παρειακὼς καὶ σὺν τῷ ἀέρι τεθεικώς. καίτοι οὐκ ἂν τοῦ πέμπτου σώματος τὸ μὲν αἰθέρα τὸ δὲ οὐρανὸν ἐκάλει.” καὶ γὰρ ὅτε τὸ πῦρ παρῆκε, τὸν ἀέρα ἐν τῷ οὐρανῷ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἔλεγεν· “ἐπεὶ δὲ λέγομεν εἶναι ὡς ἐν τόπῳ ἐν τῷ οὐρανῷ, διότι ἐν τῷ ἀέρι, οὗτος δὲ ἐν τῷ οὐρανῷ”. καὶ δῆλον ὅτι οὐρανὸν ἢ τὸν ὅλον κόσμον ἔλεγεν ἢ τὸ κυκλοφορητικὸν πᾶν· πολλὴν δὲ τοῖς προκειμένοις ἀσάφειαν ἐνεποίησε τὸ ποτὲ μὲν τὸ πᾶν ποτὲ δὲ τὸν οὐρανὸν ὀνομάζειν· καὶ μήποτε περὶ ἀμφοῖν ποιεῖται τὸν λόγον, ὡς ἕνα τὸν ὅλον οὐρανὸν παραλαμβάνων, καὶ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, φημὶ δὴ διὰ τὸ μὴ περιέχεσθαι ὑπό τινος, ὁμοίως καὶ τὸ πᾶν καὶ τὸν οὐρανὸν λέγων μὴ εἶναι ἐν τόπῳ· ὁ δὲ Εὔδημος τὸ μὲν πᾶν οὐδὲ ὀνομάζει· ἐπὶ δὲ τοῦ οὐρανοῦ τὴν ζήτησιν ποιεῖται τοῦ ὅλου καὶ αὐτὸς ὡς οἶμαι γράφων οὕτως· εἰπὼν ὅτι τοῦ περιέχοντος ᾗ περιέχον πέρας ὁ τόπος ἂν εἴη ἀκινήτου ὄντος ἐπήγαγε· “τὸ γὰρ κινούμενον ἀγγειῶδες, καὶ διὰ τοῦτο τῶν τόπων τὴν ἀναφορὰν πρὸς τὸν οὐρανὸν ποιούμεθα. [5]

in Ph 9 595 οὗτος γὰρ οὐ μεταλλάσσει τόπον ἄλλον, ἀλλ᾽ εἴπερ, κατὰ μόρια· ἐν τῷ αὐτῷ γὰρ ἡ περιφορά. αὐτὸς δὲ πότερόν ἐστιν ἐν τόπῳ ἢ οὐκ ἔστιν ἢ πῶς ἑκάτερον; ὅλος μὲν γὰρ οὐκ ἔστιν ἐν τόπῳ, εἰ μὴ ἔστι τι ἐκτός· οὕτω γὰρ ἂν περιέχοιτο· τοῦτο δὲ ἐπισκεψόμεθα. τὰ δὲ ἄστρα καὶ ὅσα ἐντὸς τοῦ ἐξωτάτω σώματος ἐν τῷ ἐκείνου πέρατί ἐστιν, ᾗ περιέχον ἐστί. τὰ δὲ οὕτως ἔν τινι ἐν τόπῳ

λέγεται, ἐν ᾧ δὲ τὰ μόρια, τὸ ὅλον λέγομεν εἶναι. οὕτω μὲν οὖν εἴη ἂν ἐν τόπῳ. ἔστι δὲ καὶ ἄλλως ποῦ· ἐν τοῖς μορίοις γάρ ἐστι τὸ ὅλον, πολλαχῶς δὲ τὸ ποῦ"· ἐν οἷς καὶ ὅπως κατὰ συμβεβηκὸς ὁ ὅλος οὐρανὸς ἐν τόπῳ, εἶπεν. ἀλλ' ἐπιστῆσαι ἄξιον, ποία τῶν κινήσεών ἐστιν ἡ κυκλοφορία. δῆλον γὰρ ὅτι οὔτε κατ' οὐσίαν ἐστὶν οὔτε κατὰ ποσὸν οὔτε κατὰ ποιόν· λείπεται ἄρα, εἴπερ ἐστὶ κίνησις, κατὰ τόπον αὐτὴν εἶναι· εἰ δὲ κατὰ τόπον κινεῖται, καὶ ἐν τόπῳ πάντως ἐστίν, ὡς δέδεικται πολλάκις. ὁ δέ γε Ἀλέξανδρος σαφῶς λέγει μὴ εἶναι τοπικὴν ταύτην τὴν κίνησιν, διότι μὴ ἀλλάσσει τόπον· τίς δέ ἐστιν, οὐ λέγει, καίτοι σαφῶς τοῦ Ἀριστοτέλους ἐν τῇ Περὶ οὐρανοῦ τὴν κατὰ τόπον κίνησιν, ἣν καλεῖ φοράν, διαιροῦντος εἴς τε τὴν κύκλῳ καὶ τὴν ἐπ' εὐθείας καὶ μικτήν, ἐν οἷς φησι "πᾶν μὲν γὰρ τὸ φερόμενον ἢ κύκλῳ φέρεται ἢ ἐπ' εὐθείας ἢ τὴν μικτήν". καὶ ἐν τῷ ὀγδόῳ τῆσδε τῆς πραγματείας σαφῶς τὴν κυκλοφορίαν κατὰ τόπον λέγει κίνησιν. p. 212b22 Φανερὸν δὲ ἐκ τούτω ν , ὅτι καὶ αἱ ἀπορίαι πᾶσαι λύονται ἕως τοῦ οὐ γὰρ πᾶν ἐν τόπῳ τὸ ὅ ν , ἀλλὰ τὸ κινητὸν σῶμ α . Εἰπὼν πρότερον οὕτω κάλλιστα δείκνυσθαι ἕκαστον, ἐὰν ἐκ τοῦ ἀποδοθέντος ὁρισμοῦ καὶ τὰ δοκοῦντα ὑπάρχειν τῷ πράγματι ὑπάρχοντα φανῇ καὶ τὰ τῆς δυσκολίας αἴτια φανερὰ γένηται καὶ ἔτι μέντοι καὶ αἱ ἀπορίαι λυθῶσι, καὶ δείξας ὅπως ὑπάρξει τῷ ἀποδοθέντι τοῦ τόπου ὁρισμῷ τῷ λέγοντι, ὅτι ἐστὶ τὸ τοῦ περιέχοντος πέρας πρῶτον ἀκίνητον, τὰ δοκοῦντα ὑπάρχειν αὐτῷ καὶ τὴν αἰτίαν τῆς δυσκολίας παραδείξας, νῦν τὸ λοιπόν, ὅπως αἱ ἐπαχθεῖσαι τῷ τόπῳ ἀπορίαι ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ διαλύονται, δείκνυσιν. [5]

in Ph 9 596 ἦν δὲ μία τῶν ἀποριῶν αὕτη· εἰ πᾶν σῶμα ἐν τόπῳ καὶ ἐν παντὶ τόπῳ σῶμα, τῶν αὐξανομένων δεήσει καὶ τὸν τόπον συναύξεσθαι· εἰ γὰρ μὴ τοῦτο, τὸ προστιθέμενον σῶμα οὐκέτι ἔσται ἐν τόπῳ. ῥητέον οὖν ὅτι ὑποχωροῦντος τοῦ περιέχοντος σώματος ἢ κατὰ ἀντιπερίστασιν, ὅταν τὸ ἐφεξῆς τὸν τοῦ ἀλλαχοῦ μειωθέντος τόπον καταλαμβάνῃ, ἢ κατὰ πύκνωσιν καὶ πίλησιν, καὶ τὰ πέρατα ὑπείκει, ὥστε τὰ αὐξανόμενα ἐν μείζονι γίνεσθαι τόπῳ, οὐ τοῦ τόπου καθ' αὑτὸν αὐξανομένου· οὐδὲν γὰρ πέρας καθ' αὐτὸ αὔξεται· ἀλλ' οὐδὲ τὸ σῶμα οὗ ἐστι πέρας αὔξεται, τοὐναντίον δὲ ἔστιν ὅτε καὶ συστέλλεται πυκνούμενον. ἀλλ' οὐδὲ στιγμῆς ἔσται τόπος. οὐ γὰρ ἀνάγκη, εἰ τοῦ σώματός ἐστι τόπος, καὶ τὰ πέρατα αὐτοῦ ἐν τόπῳ εἶναι· οὔτε γὰρ κεχωρισμένα οὔτε περιεχόμενά ἐστιν, οἷα χρὴ εἶναι τὰ ἐν τόπῳ. ὅλως δὲ εἰ μηδὲ τὰ μέρη συνεχῆ ἐν τόπῳ ἐστίν, ὅτι μὴ κεχώρισται τοῦ ὅλου, πολλῷ μᾶλλον τὰ πέρατα οὐκ ἂν εἴη ἐν τόπῳ. μήποτε δὲ οὐδὲ τὸ διαφορὰν εἶναι στιγμῆς καὶ τόπου στιγμῆς ἄτοπόν ἐστιν. εἰ γὰρ τοῦτο ἄτοπον, οὐδὲ ἅψασθαι ἀλλήλων σώματα δυνατόν· εἰ γὰρ μὴ ἡ στιγμὴ τῇ στιγμῇ ἐφαρμόττει, οὐδὲ γραμμὴ γραμμῇ οὐδὲ ἐπίπεδον ἐπιπέδῳ. τρίτον δὲ λύεσθαί φησιν ἐκεῖνο τὸ ἄπορον, ὃ πρῶτον ἐρρήθη, ὅτι οὔτε ἀσώματόν ἐστι· διαστήματα γὰρ ἔχει τρία μήκους καὶ πλάτους καὶ βάθους, οἷς ὁρίζεται πᾶν σῶμα. καὶ ἀδύνατον σῶμα εἶναι τὸν τόπον· ἐν τῷ αὐτῷ γὰρ ἂν εἴη δύο σώματα. λύεται οὖν καὶ τοῦτο ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ τόπου· τὸ γὰρ πέρας τοῦ περιέχοντος οὐκ ἔχει τρία διαστήματα οὐδὲ ἔστι σῶμα. διὰ δὲ τοῦ αὐτοῦ δείκνυται, ὅτι μηδὲ διάστημα σωματικὸν ὁ τόπος ἐστί· τὸ γὰρ σωματικὸν διάστημα τὸ ἐπὶ τρία διεστώς ἐστιν, ὥστε τῷ μὲν λέγοντι τὸ ἐπὶ τρεῖς διαστάσεις διεστὼς τοῦτο εἶναι τὸν τόπον, ἔποιτο ἂν ἴσως τὸ δύο σώματα εἶναι ἐν τόπῳ, τῷ δὲ πέρας σώματος λέγοντι οὐκέτι ἂν ἔποιτο τοῦτο. λύεται δὲ ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ καὶ ἡ Ζήνωνος ἀπορία, ἣν καὶ πρότερον ἔλυσεν. ὁ μὲν γὰρ Ζήνων ἔλεγεν, εἰ πᾶν τὸ ὂν ποῦ, καὶ ὁ τόπος ἐν τόπῳ ἔσται· εἰ δὲ τὸ πέρας τοῦ περιέχοντος ὁ τόπος, ἔσται μὲν ἕν τινι καὶ ὁ τόπος τοῦ ποῦ τὸ ἕν τινι σημαίνοντος, ἔσται δὲ οὐχ ὡς ἐν τόπῳ, ἀλλ' ὡς πέρας ἐν τῷ σώματι οὗ ἐστι τόπος. ὥστε καὶ ἀναγκαίως οὐκ ἂν εἴη ἐν τόπῳ ὁ τόπος, εἴπερ ἐν τόπῳ μέν ἐστι τὸ κινητὸν σῶμα κατὰ φοράν, τὸ δὲ πέρας τοῦ περιέχοντος οὐκ ἔστι κινητὸν κατὰ φορὰν καθ' αὑτό· οὐδὲ γάρ ἐστι κεχωρισμένον. [35]

in Ph 9 597 p. 212b29 Καὶ φέρεται δὴ εἰς τὸν αὐτοῦ τόπον ἕκαστον ἕως τοῦ καὶ περὶ μὲν τόπου καὶ ὅτι ἔστιν καὶ τί ἐστιν εἴρητα ι . Τοῦτο οὐκ ἀπορίας λύσιν ἔχει, ἀλλὰ τελευταῖον ἔκειτο τῶν περὶ τόπου

ἀξιωμάτων τὸ φέρεσθαι φύσει καὶ μένειν ἐν τοῖς οἰκείοις τόποις ἕκαστον τῶν σωμάτων. δείκνυσιν οὖν καὶ τοῦτο ἀκόλουθον ὂν τῷ τοῦ τόπου ὁρισμῷ ἅμα καὶ ἔνστασιν ὑποφερομένην οἶμαι λύων τινά· διὸ καὶ τοῦτο ἥρμοσε ταῖς τῶν ἀποριῶν διαλύσεσι. πῶς γάρ, φαίη τις ἄν, τῆς γῆς τόπος ἂν εἴη τὸ τοῦ ὕδατος πέρας ἢ τοῦ ὕδατος τὸ τοῦ ἀέρος καὶ ἐφεξῆς ἐπὶ ἑκάστου σκοποῦντι; εἴπερ τὸν μὲν τόπον συγγενῆ δεῖ εἶναι τῷ ἐν τόπῳ καὶ ὅμοιον (διὸ καὶ οἰκεῖος αὐτῷ λέγεται), τὸ δὲ ὕδωρ τῇ γῇ καὶ ὁ ἀὴρ τῷ ὕδατι ἀνόμοιον καὶ διάφορον καὶ ὑπεναντίον, ὡς καὶ μεταβάλλειν εἰς ἄλληλα. λέγει οὖν ὅτι τὰ ἐφεξῆς ἀλλήλοις ὄντα σώματα καὶ ἁπτόμενα ἀλλήλων μὴ βίᾳ ταῦτα συγγενῆ καὶ οἰκεῖα ἀλλήλοις ἐστί, τῷ μὲν πυρὶ ὁ ἀήρ (ἔχει γὰρ πρὸς αὐτὸν κοινὸν σύμβολον τὴν θερμότητα· διὸ καὶ ῥᾳδία ἡ ἐξ ἀέρος εἰς πῦρ μεταβολή), τῷ δὲ ἀέρι τὸ ὕδωρ (κοινὸν γὰρ καὶ τούτοις ἡ ὑγρότης), ὁμοίως καὶ τῷ ὕδατι ἡ γῆ (κατὰ γὰρ τὸ ψυχρὸν καὶ τούτοις ἡ συγγένεια), οὐκέτι δὲ ἡ γῆ πρὸς τὸν ἀέρα ἢ τὸ ὕδωρ πρὸς τὸ πῦρ. καὶ τὸ πῦρ δὲ κἂν ἐν γενέσει καὶ μεταβολῇ τὸ εἶναι ἔχῃ, ἀλλ' ὡς ἐν τοῖς τοιούτοις πάντων οἰκειότατόν ἐστι πρὸς τὴν τῆς σελήνης σφαῖραν καὶ ταύτης πρὸς τὸ τῇ γενέσει πλησιάζον μέρος. φωτεινὸν γὰρ καὶ τὸ πῦρ καὶ ἄυλον καὶ εἴδους λόγον ἔχον πρὸς τὰ ἄλλα στοιχεῖα. πρὸς τὸ συγγενὲς οὖν σῶμα φερόμενον ἕκαστον ἐπὶ τὸν οἰκεῖον φέρεται τόπον· καλῶς δὲ οὐ μόνον ἐφεξῆς εἶπεν, ἀλλὰ καὶ ἁπτόμεν α· ἐφεξῆς μὲν γάρ ἐστιν, ὧν μηδέν ἐστι μεταξὺ ὁμογενές, ὡς αὐτὸς διδάξει, ὡς οἰκίαι ἐφεξῆς ἀλλήλαις λέγονται, εἰ μὴ εἴη μεταξὺ αὐτῶν ἄλλη οἰκία. τὰ δὲ οὕτως ἐφεξῆς οὔτε ἅπτεται ἀλλήλων οὔτε ἔστι τὸ ἕτερον ἐν τῷ ἑτέρῳ ὡς ἐν τόπῳ· δεῖται οὖν καὶ τοῦ ἅπτεσθαι, ἵνα ᾖ ἐν τόπῳ. καὶ τὸ μὴ βίᾳ δὲ ἀναγκαίως πρόσκειται· δύναται γάρ τινα ἅπτεσθαι ἀλλήλων μὴ κατὰ φύσιν ἀλλὰ βίᾳ, καὶ ταῦτα μήτε συγγενῆ εἶναι μήτε ἅπτεσθαι ἀλλήλων κατὰ φύσιν. εἰ οὖν τὰ συγγενῆ σώματα φυσικὴν ἔχοντα τὴν πρὸς ἄλληλα τάξιν ἐφίεται τοῦ ἐφεξῆς εἶναι ἀλλήλοις καὶ ἅπτεσθαι ἀλλήλων μὴ βίᾳ, εἰκότως καὶ ἀποσπασθέντα ταῦτα σπεύδει ἐπ' αὐτὰ ὡς πρὸς οἰκεῖα, καὶ μένει ἐν αὐτοῖς ὡς ἐν οἰκείοις. ἐπειδὴ δὲ καὶ τὰ μέρη συγγενῆ ἐστιν ἀλλήλοις καὶ τῷ ὅλῳ, οὐ μέντοι ὡς ἐν τόπῳ ἐστὶν ἐν ἀλλήλοις ἢ ἐν τῷ ὅλῳ, τὴν αἰτίαν τούτου λέγει· τὰ μὲν γὰρ συμπεφυκότα καὶ συνεχῆ ἀλλήλοις ἀπαθῆ ὑπ' ἀλλήλων ἐστὶν εὐλόγως· δεῖ μὲν γὰρ ἄλλο εἶναι τὸ ποιοῦν καὶ ἄλλο τὸ πάσχον, τὰ δὲ συνεχῆ καὶ συμπεφυκότα ἕν ἐστι, τὰ δὲ μὴ ἀπαθῆ ἀλλὰ ποιοῦντα καὶ πάσχοντα ταῦτα οὐκ ἔστι συνεχῆ οὐδὲ οὕτως συγγενῆ, ἀλλ' ὡς τὰ ἁπτόμενα, ἐν οἷς ἄλλο μὲν τὸ ποιοῦν, ἄλλο δὲ τὸ πάσχον, πλησιάζοντα δὲ ἀλλήλοις καὶ συγγενῆ· οὐχ οὕτω δὲ ὡς τὰ μέρη ἐκ τῶν αὐτῶν ὄντα στοιχείων, ἀλλὰ τὸ μὲν κοινὸν ἔχοντα, τὸ δὲ διάφορον. [5]

in Ph 9 598 διὸ καὶ μεταβάλλει εἰς ἄλληλα. ταῦτα οὖν καὶ τὰ ἐν τόπῳ ἐστί. τὰ γὰρ παρακείμενα ἀλλήλοις σώματα καὶ ἁπτόμενα καὶ ποιοῦντα καὶ πάσχοντα ταῦτα κατὰ φύσιν καὶ κινεῖται καὶ φέρεται τὸ ἀτελέστερον ἐπὶ τὸ τελειότερον, ὡς ἐρεῖ. Εἰπὼν δὲ αἴτιον εἶναι τοῦ εὐλόγως ἐπὶ τὸν οἰκεῖον φέρεσθαι τόπον τὸ συγγενὲς τοῦ σώματος, οὗ πέρας ἐστὶν ὁ τόπος πρὸς τὸ ἐν τόπῳ, καὶ τοῦ μένειν εὐλόγως ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ τὸ αὐτὸ αἴτιόν φησιν· ὥσπερ γὰρ τὸ ἀφιστάμενον τοῦ συγγενοῦς ἐφιέμενον αὐτοῦ κινεῖται ἐπ' αὐτό, οὕτω καὶ τὸ γενόμενον ἐκεῖ μένειν ἐφίεται· σχεδὸν γὰρ μέρος ἐστὶν ἐκείνου, ὑφ' οὗ περιέχεται κατὰ φύσιν. τὸ δὲ σχεδόν, ὅτι οὐ συνεχὲς μέρος ἐστίν, ἀλλὰ διῃρημένον. ὡς οὖν τοῖς μέρεσι κατὰ φύσιν ἐστὶ καὶ φέρεσθαι ἐπὶ τὰ ὅλα καὶ μένειν ἐν αὐτοῖς, οὕτω καὶ τοῖς συγγενέσι κατὰ φύσιν ἐστὶ τὸ φέρεσθαι καὶ μένειν ὡς ἐν οἰκείῳ τόπῳ διῃρημένοις οὖσι· κατὰ γὰρ τοῦτο καὶ ἔστιν ἐν τόπῳ. ὥσπερ γὰρ τὰ κυρίως μέρη οἷον ὕδατος μέρος ἢ ἀέρος ἐν τῷ ὅλῳ φυλάττει τὴν πρὸς αὐτὸ οἰκειότητα καὶ κινούμενον καὶ μένον, οὕτω καὶ τὰ κατὰ τὸν ἕτερον τρόπον συγγενῆ φυλάττει τὴν οἰκειότητα οἷον τὸ ὕδωρ πρὸς τὸν ἀέρα. κινούμενον δὲ ὑπέθετο τὸ μόριον, ἵνα αὐτὸ τοῖς ἐν τόπῳ μᾶλλον ὁμοιώσῃ. ἔοικε γὰρ μόριόν πως εἶναι τὸ ὕδωρ τοῦ ἀέρος διῃρημένον, μόριον δὲ οὕτως ὥς ἐστι μόριον ἡ ὕλη, ἐξ ἧς γίνεται τὸ γινόμενον, τοῦ κατὰ τὸ εἶδος χαρακτηριζομένου συνθέτου. γίνεται γὰρ ἐξ ὕδατος

ἀὴρ ὡς ἐξ ὕλης, ὡς ἐκ χαλκοῦ ἀνδριὰς ἢ μᾶλλον ὡς ἐκ σπέρματος ζῷον· οὐ γὰρ ὑπομένοντος τοῦ ὕδατος γίνεται ὁ ἀήρ. ἀλλὰ πῶς εἰπὼν οὕτω δὲ καὶ ὁ ἀὴρ ἔχει πρὸς ὕδωρ · οἷον ὕλη γά ρ , τὸ δὲ εἶδος · τὸ μὲν ὕδωρ ὕλη ἀέρο ς , ὁ δὲ ἀὴρ οἷον ἐνέργειά τις ἐκείνου μέρος ὅμως τὸ ὕδωρ τοῦ ἀέρος φησίν; οὐ γάρ ἐστιν ἡ ὕλη τοῦ εἴδους μέρος, ἀλλὰ τοῦ συνθέτου ἄμφω. ἢ διὰ τοῦτο ὅτι τὸ σύνθετον κατὰ τὸ εἶδος μάλιστα οὐσιοῦται καὶ χαρακτηρίζεται, ἢ ὡς αὐτὸς εἶπεν, ὅτι τὸ ὕδωρ δυνάμει ἐστὶν ἀή ρ. ὡς γὰρ τὸ σπέρμα μέρος δοκεῖ τοῦ ἐξ αὐτοῦ γινομένου ζῴου, οὕτως καὶ τὸ ὕδωρ μέρος πώς ἐστι τοῦ ἐξ αὐτοῦ γινομένου ἀέρος δυνάμει ὂν ἀήρ. ἀλλὰ παντὶ πρόχειρον ἦν ἐφιστάνειν, ὅτι καὶ ἐξ ἀέρος ὕδωρ γίνεται καὶ ὁ ἀὴρ δυνάμει ἐστὶν ὕδωρ καὶ ὕλη τοῦ ὕδατος ὁ ἀήρ, ὥστε καὶ μέρος. [35]

in Ph 9 599 ἀλλὰ ἄλλον φησὶ τρόπον ὁ ἀὴρ δυνάμει ὕδωρ καὶ ἄλλον τὸ ὕδωρ δυνάμει ἀήρ. καὶ τὸν μὲν ἀκριβῆ περὶ τούτων διορισμὸν εἰς τὴν Περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς πραγματείαν ὑπερτίθεται. δοκεῖ δὲ ἡ μὲν τοῦ ὑλικωτέρου καὶ παχυτέρου σώματος εἰς τὸ λεπτότερον μεταβολὴ γενέσει ἐοικέναι, ἡ δὲ τοῦ λεπτοτέρου εἰς τὸ παχύτερον φθορᾷ· τοῦτο δέ, διότι τὰ λεπτομερέστερα τῶν στοιχείων εἴδους ἔχειν λόγον ὡς πρὸς τὰ παχυμερέστερα δοκεῖ. τοιγαροῦν ἀρετὴν μὲν ὕδατος τὴν κουφότητά φαμεν, κακίαν δὲ ἀέρος τὴν παχύτητα. παντὶ δὲ τὸ μὲν ἀτελὲς παρὰ τὴν ὕλην, ἡ δὲ τελειότης παρὰ τὸ εἶδός ἐστι. καὶ τὸ μὲν τελειωθὲν εἴη ἂν ὡς μέρος ἐν τῷ μετὰ τῆς τελειότητος ὅλῳ, τὸ δὲ φθαρὲν οὐκ ἂν εἴη μέρος. εἰκότως οὖν τὸ μὲν ὕδωρ ἐπὶ τὸ πέρας τοῦ ἀέρος ἴεται, ὁ δὲ ἀὴρ οὐκ ἐπὶ τὸ τοῦ ὕδατος, ἀλλ᾽ ἐπὶ τὸ τοῦ πυρός. εἰπὼν οὖν ὅτι δυνάμει τὸ ὕδωρ ἀήρ ἐστι καὶ ὅτι τὸ μὲν ὕδωρ ὕλῃ ἀναλογεῖ, ὁ δὲ ἀὴρ εἴδει, συλλογίζεται λοιπόν, ὅτι ἔνθα τὸ αὐτὸ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ ᾗ καὶ τὸ μὲν δυνάμει εἴδει ἀναλογεῖ, τὸ δὲ ἐνεργείᾳ ὕλη, μέρος γίνεται τὸ ἐνεργείᾳ τοῦ δυνάμει. ἐπεὶ οὖν τὸ ὕδωρ ἐνεργείᾳ μέν ἐστιν ὕδωρ, δυνάμει δὲ ἀήρ, καὶ μεταβάλλει εἰς ἀέρα καὶ ἐνυπάρχει πως αὐτῷ, ἔχοι ἂν ὡς μόριόν πως πρὸς ὅλον. κἂν δυνατὸν δὲ καὶ ἐπὶ ἀέρος τὸ αὐτὸ λέγειν, διότι καὶ αὐτὸς δυνάμει ὕδωρ ὢν μεταβάλλει εἰς ὕδωρ, ἀλλ᾽ εἰ φθορᾷ μᾶλλον ἔοικεν αὕτη ἡ μεταβολή, οἰκειότερον ἂν ἐν τῷ πρὸς γένεσιν ὡμοιωμένῳ λέγοιτο τὸ μέρος καὶ ὅλον. Οὗ δὲ ἕνεκεν ταῦτα παρείληπται, ἐπήγαγεν εἰπὼν διὸ καὶ τούτοις ἀφή ἐστ ι. διὰ γὰρ τὴν συγγένειαν ἀφή ἐστιν ἀβίαστος ἐν αὐτοῖς, καὶ τὰ ὑλικώτερα ὡς ἐν τόπῳ περιέχεται ὑπὸ τῶν εἰδικωτέρων, τοῦτο δέ, ὅταν ἑκάτερον ἐνεργείᾳ μένῃ ὅπερ ἐστί, δυνάμει δὲ τὸ ἕτερον. ὅταν δὲ ἐνεργείᾳ ἄμφω ἓν γένηται (τοῦτο δὲ συμβαίνει τοῦ ἑτέρου μεταβάλλοντος εἰς τὸ ἕτερον οἷον τοῦ ὕδατος γενομένου ἀέρος ἢ τοῦ ἀέρος ὕδατος), τοῦτο οὐκέτι ἅπτεται ἀλλήλων οὐδὲ ὡς ἐν τόπῳ τὸ ἕτερον ἐν τῷ ἑτέρῳ ἐστίν, ἀλλὰ συμφύεται καὶ συνεχίζεται καὶ ὅλον καὶ μέρη ἀποτελεῖται. ἐπειδὴ δὲ τὴν συγγένειαν καὶ τὰς κοινὰς ποιότητας ᾐτιασάμεθα τῆς ἀβιάστου καὶ κατὰ φύσιν ἁφῆς καὶ τοῦ ὡς ἐν τόπῳ εἶναι τῷ πέρατι τοῦ περιέχοντος σώματος, ἐπιστήσοι ἄν τις δικαίως οἶμαι, ὅτι κατὰ τοῦτον τὸν λόγον μόνον ἔδει τὸ ὕδωρ εἶναι τῆς γῆς τόπον, ἀλλ᾽ οὐχὶ καὶ τὸν ἀέρα. ἔπειτα εἰ ὡς ἐπὶ συγγενῆ ἴεται, διὰ τί μὴ καὶ ἐν ἀέρι ἢ ἐν μέσῳ ὕδατι μένει ἡ βῶλος ἐν τῷ συγγενεῖ οὖσα καὶ ἁπτομένη αὐτοῦ; ἢ πρὸς μὲν τὸ πρῶτον δυνατὸν εἰπεῖν, ὅτι ὁ πρὸς τῇ γῇ ἀὴρ θολερὸς ὢν ἐγγύς ἐστιν ὕδατος τὴν φύσιν καὶ διὰ τοῦτο καὶ πρὸς τὴν γῆν ἐστι συγγενής, πρὸς δὲ τὸ δεύτερον, ὅτι καὶ τὸ ὕδωρ οὐ παντὶ τῷ ἀέρι συγγενές ἐστιν, ἀλλὰ τῷ πλησιάζοντι αὐτῷ μέρει, καὶ ἡ γῆ ὁμοίως τῷ ἐσχάτῳ καὶ γεώδει καὶ τοῦ ἀέρος καὶ τοῦ ὕδατος. [35]

in Ph 9 600 καὶ διὰ τοῦτο οὔτε ὕδωρ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἀέρος μένει οὔτε βῶλος ἐν μέσῳ τοῦ ἀέρος ἢ τοῦ ὕδατος. ἀλλ᾽ εἰ πάντα τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τῆς ἐν αὐτῷ ὠφελείας ἐφίεται κατὰ φύσιν, πῶς σπεύδει πρὸς τὸ μεταβάλλον καὶ ἀλλοιοῦν αὐτὸ καὶ φθείρειν πεφυκός; τὰ γὰρ πλησιάζοντα ἀλλήλοις ἀμέσως μεταβάλλει εἰς ἄλληλα. μήποτε οὖν οὐ μόνον ἀλλοιοῦσθαι πέφυκεν ὑπὸ τοῦ παρακειμένου καὶ μεταβάλλεσθαι εἰς αὐτό, ἀλλὰ καὶ ἀλλοιοῦν ἐκεῖνο καὶ εἰς ἑαυτὸ μεταβάλλειν. ἐφίεται οὖν τῆς ἑαυτοῦ προσαυξήσεως. ἀληθὲς γὰρ λέγειν καὶ ὅτι οὐ τὸ

πλησιάζον διώκει ἕκαστον, ἀλλὰ τὴν ὁλότητα τὴν ἑαυτοῦ, καὶ ταύτης ἐφίεται ὡς ἐν ταύτῃ σῳζόμενον· καὶ ταύτῃ καὶ ἐπὶ τὸν τοῦ ὅλου φέρεται τόπον ὅστις ποτέ ἐστιν. Ἐπιστῆσαι δὲ ἄξιον ὅτι δύο παρῆκεν ἀλύτους ἀπορίας ὁ Ἀριστοτέλης τῶν πρὸς τὸν τόπον ἀπορηθεισῶν τήν τε τρίτην καὶ τὴν τετάρτην· ὧν ἡ μὲν ἔλεγε "τί γὰρ ἄν ποτε καὶ θείημεν εἶναι τὸν τόπον; οὔτε γὰρ στοιχεῖον οὔτε ἐκ στοιχείων οἷόν τε εἶναι" καὶ τὰ ἑξῆς· τὴν δὲ "ἔτι δὲ καὶ τίνος ἄν τις θείη τοῖς οὖσιν αἴτιον τὸν τόπον" καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ πρὸς μὲν τὸ πρῶτον ῥητέον, ὅτι τὰ αὐτὰ ἄν τις καὶ περὶ πάσης ἐπιφανείας ἀπορήσειεν. οὔτε γὰρ ἀσώματον στοιχεῖόν ἐστιν, ἐπειδὴ διέστηκεν, οὔτε σωματικόν, ἐπειδὴ οὐ τριχῇ διαστατόν ἐστιν· ἀλλ' οὐδὲ ἐκ στοιχείων διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας· οὔτε γὰρ σῶμά ἐστι μὴ ὂν τριχῇ διαστατὸν οὔτε πάντῃ ἀσώματον διεστώς. ἢ οὖν καὶ ἐπιφάνειαν πᾶσαν ἀναιρεῖν χρεών, διότι ὡς ἐπιφάνεια τῷ τόπῳ ἐπῆκται ταῦτα, ἢ οὐδὲ τόπον. εἰ δὲ καὶ τοιαύτη τίς ἐστι φύσις, ἥτις διαστατὴ μέν ἐστιν, οὐ μέντοι ἐπὶ τρία, ὥστε καὶ σῶμα εἶναι, τί κωλύει καὶ στοιχεῖον αὐτὴν εἶναι ἤτοι μέρος τοῦ σώματος καὶ ἐκ στοιχείων τοῦ τε διαστατοῦ καὶ τοῦ ἐπὶ δύο ἢ τοῦ μήκους καὶ τοῦ πλάτους; εἰ μὲν γὰρ τὸ ἀσώματον ἀπόφασιν ἐδήλου τοῦ διαστατοῦ, ἄτοπον καὶ ἀδύνατον ἦν τὸ μήτε σῶμα μήτε ἀσώματον εἶναι τὴν ἐπιφάνειαν. ἐπειδὴ δὲ τὸ μοναχῇ καὶ τὸ διχῇ διαστατὸν ἀσώματόν ἐστι, δυνατὸν εἶναί τι ὃ μήτε σῶμά ἐστι μήτε πάντῃ ἀδιάστατον. πρὸς δὲ τὴν ἀπὸ τῶν αἰτίων ἀπορίαν ῥητέον, ὅτι εἴπερ φυσικῶς ἐφίεται τὰ σώματα καὶ φέρεσθαι ἐπὶ τοὺς οἰκείους τόπους καὶ μένειν ἐν αὐτοῖς, τελικὸν ἂν εἴη αἴτιον ὁ τόπος ὡς συνεκτικὸν καὶ τελεσιουργὸν καὶ περιποιητικὸν τῆς ἑκάστου τελειότητος· ἀτελῆ γάρ ἐστι τὰ ἐν ἀλλοτρίοις ὄντα τόποις τῆς οἰκείας ὁλότητος. διὸ καὶ αἱ κινήσεις αὐτῶν αἱ ἐπὶ τοὺς οἰκείους τόπους ἐπ' εὐθείας οὖσαι ἀτελῶν εἰσιν, ὡς καὶ αὐτὸς Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς ὡμολόγησεν. οὐδὲν γὰρ τῶν ἁπλῶν τέλειον ὃν ἐπ' εὐθείας κινεῖται, ἀλλ' ἢ μένει ἢ κινεῖται κύκλῳ. Οὕτως μὲν οὖν ὁ περὶ τόπου λόγος τῷ Ἀριστοτέλει διάκειται πολλὰς ἔχων ἀπορίας καὶ πολλὰς εὐθύνας τοῖς μετ' αὐτὸν ὑποσχών. [35]

in Ph 9 601 βούλομαι οὖν τάς τε πρὸς αὐτὸν ἐνστάσεις ἐκθέσθαι καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ παραλογισμοῦ τοῦ περὶ τὸν τόπον ὑποδεῖξαι. καὶ οὐδὲ οὕτως πέρας ἔχειν ὁ λόγος μοὶ δοκεῖ· καὶ γὰρ καὶ ἄλλαι γεγόνασι μετ' Ἀριστοτέλην περὶ τόπου δόξαι, ὧν τὴν ἐξέτασιν εἰ πρὸ αὐτοῦ γεγόνεσαν, αὐτὸς ἂν ἡμῖν παρεδεδώκει, ὥστε ἀρεστὸν αὐτῷ τὸ καὶ ἐκείνας ἐξετασθῆναι, καὶ τὴν διάστημα τὸν τόπον λέγουσαν ὑπόθεσιν βραχέως μὲν ὑπ' αὐτοῦ βασανισθεῖσαν, ἀρέσασαν δὲ τοῖς κλεινοτάτοις τῶν μετ' αὐτόν, δίκαιον οἶμαι πλείονος ἀξιῶσαι κατανοήσεως. εἰ δέ τι καὶ αὐτὸς δυναίμην συμβαλέσθαι τῇ διαρθρώσει τῶν περὶ τόπου ἐννοιῶν, ἀποδέξαιτο ἂν οἶμαι τὴν τόλμαν ὁ Ἀριστοτέλης τὰς ἀρχὰς αὐτὸς παρασχών, ὥστε κἂν ἔξω τοῦ ὑπομνηματισμοῦ προϊέναι δόξω, τὸ χαλεπὸν καὶ πολυειδὲς τοῦ προβλήματος οἱ ἐντυγχάνοντες αἰτιάσθωσαν. ἰστέον οὖν ὅτι τῶν περὶ τόπου τι γραψάντων οἱ μὲν σῶμα τὸν τόπον, οἱ δὲ ἀσώματον ὑπέθεντο· σῶμα μὲν ὥσπερ Πρόκλος ὁ ἐκ τῆς Λυκίας φιλόσοφος· τῶν δὲ ἀσώματον λεγόντων οἱ μὲν πάντῃ ἀδιάστατον, οἱ δὲ διαστατὸν λέγουσι· καὶ τῶν πάντῃ ἀδιάστατον οἱ μὲν ὑποκείμενον τοῖς σώμασιν ὡς Πλάτων τὴν ὕλην τόπον λέγων, οἱ δὲ τελεσιουργὸν τῶν σωμάτων, ὡς ὁ ἡμέτερος Δαμάσκιος· τῶν δὲ διαστατὸν λεγόντων οἱ μὲν ἐπὶ δύο διεστὼς ὡς ὁ Ἀριστοτέλης τε καὶ ὁ Περίπατος ἅπας, οἱ δὲ ἐπὶ τρία, καὶ τούτων οἱ μὲν πάντῃ ἀδιάφορον καί ποτε καὶ ἄνευ σώματος μένον ὡς οἱ περὶ Δημόκριτον καὶ Ἐπίκουρον, οἱ δὲ διάστημα καὶ ἀεὶ σῶμα ἔχον καὶ ἐπιτήδειον πρὸς ἕκαστον ὡς οἱ κλεινοὶ τῶν Πλατωνικῶν καὶ ὁ Λαμψακηνὸς Στράτων. Ἀλλ' ἐν ὅσῳ πρόχειρον ἔχομεν τῶν Ἀριστοτέλους τὴν μνήμην, ἐκεῖνα πρῶτον ἐπισκεψώμεθα. πρῶτον δὴ τούτοις ἐπιστήσοι ἄν τις, οἷς ὁμόσε κεχώρηκεν ὁ Ἀριστοτέλης, τῷ τε μὴ κινεῖσθαι κατὰ τόπον τὸν οὐρανὸν καὶ τῷ μὴ εἶναι μήτε αὐτὸν μήτε τὸ πᾶν ἐν τόπῳ. καὶ ἔτι μέντοι οὐ τὴν ἁπλανῆ μόνον ἀκίνητον κατὰ τόπον φησὶ καὶ μὴ εἶναι ἐν τόπῳ, ὡς οἱ ἐξηγηταὶ λέγουσι συστέλλειν τὴν ἀτοπίαν ἡγούμενοι,

ἀλλὰ καὶ ὅλον τὸν οὐρανόν, ὅτε ὡς ἕνα αὐτὸν ἐθεάσατο. ὅτι γὰρ καὶ κινεῖσθαι κατὰ τόπον καὶ εἶναι ἐν τόπῳ μόνα τὰ κατ' εὐθεῖαν κινούμενα νομίζει, πολλαχόθεν μὲν ἄν τις πιστώσαιτο. [30]

in Ph 9 602 ἵνα δὲ μὴ πολλὰ γράφω, ἀρκεῖ μίαν ἢ δύο παραθέσθαι ῥήσεις· "ἔστι δὲ τόπος οὐχ ὁ οὐρανός, ἀλλὰ τοῦ οὐρανοῦ τι τὸ ἔσχατον καὶ ἁπτόμενον τοῦ κινητοῦ σώματος· καὶ διὰ τοῦτο ἡ μὲν γῆ ἐν τῷ ὕδατι, τοῦτο δὲ ἐν τῷ ἀέρι, ὁ δὲ ἀὴρ ἐν τῷ αἰθέρι, ὁ δὲ αἰθὴρ ἐν τῷ οὐρανῷ, ὁ δὲ οὐρανὸς οὐκέτι ἐν ἄλλῳ". τὸν γὰρ Ἀλέξανδρον παραιτητέον παραλελεῖφθαι μὲν τὸ πῦρ ἐνταῦθα λέγοντα, αἰθέρα δὲ τὸ πλανώμενον καλεῖσθαι. καὶ πρὸ τούτου δὲ "λέγω δέ, φησί, τὸ περιεχόμενον σῶμα τὸ κινητὸν κατὰ φοράν", περιεχόμενον δὲ λέγει τὸ ἐν τόπῳ. εἰ οὖν τὸ περιεχόμενον σῶμα κινητὸν κατὰ φοράν, τοῦτό ἐστιν ἐν τόπῳ, τὸ κατὰ φορὰν ἢ ἄλλο ἐστὶ τοῦ κατὰ περιφορὰν καὶ δηλοῖ τὴν ἐπ' εὐθείας κίνησιν, ὡς καὶ οἱ ἐξηγηταὶ ὁμολογοῦσι, (καὶ εἴη ἂν ἐν τόπῳ τὰ ἐπ' εὐθείας κινητά, οἷς καὶ τὸ κινητὸν πρέπει, διὰ τὸ μὴ ἀεὶ κινεῖσθαι ὥσπερ τὰ κυκλοφορούμενα, ἀλλ' ἔχειν τὸ δυνάμει) ἢ εἴ τις ἐκ τῶν ἐν τῷ τελευταίῳ βιβλίῳ τῆσδε τῆς πραγματείας καὶ ἐκ τῶν Περὶ οὐρανοῦ τὴν φορὰν εἰς ταὐτὸν ἄγει τῇ κατὰ τόπον κινήσει, ὥστε καὶ τὰ κυκλοφορούμενα φέρεσθαι λέγειν, δῆλον ὅτι καὶ τὴν ἁπλανῆ καὶ τὸν ὅλον οὐρανὸν ἐν τόπῳ εἶναι ὁμολογήσει· ὅπερ σαφῶς ὁ Ἀριστοτέλης ἀπαγορεύει διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν ἔξωθεν τὸ περιέχον. ἀλλ' ἐν οἷς μὲν τὴν φορὰν ἀντιδιαιρεῖ τῇ κύκλῳ κινήσει, εἴρηται πρότερον· ἐν οἷς δὲ αὐτὴν ὡς κοινὸν γένος τῆς κατὰ τόπον κινήσεως λαμβάνει, ἔστι τάδε· "τριῶν γὰρ οὐσῶν κινήσεων τῆς τε κατὰ μέγεθος καὶ τῆς κατὰ πάθος καὶ τῆς κατὰ τόπον, ἣν καλοῦμεν φοράν". καὶ διαιρεῖ λοιπὸν τὴν φορὰν λέγων "πᾶν μὲν γὰρ κινεῖται τὸ φερόμενον ἢ κύκλῳ ἢ εὐθεῖαν ἢ μικτήν". ὥστε ἐκ τούτων καὶ ἐκεῖνο δῆλον σαφῶς γίνεται, ὅτι καὶ κατ' αὐτὸν ἡ κύκλῳ κίνησις κατὰ τόπον κίνησίς ἐστι. τὰ δὲ κατὰ τόπον κινούμενα καὶ ἐν τόπῳ ἐστίν· ὥστε ἐκ τούτων καὶ ὁ πᾶς οὐρανὸς καὶ ἡ ἀπλανὴς ἐν τόπῳ ἐστί. πῶς οὖν ἐν τοῖς περὶ τόπου λόγοις καὶ τὴν ἀπλανῆ καὶ τὸν ὅλον οὐρανὸν καὶ τὸ πᾶν τόδε τὰ ὁριζόμενα κατὰ τὴν ἀπλανῆ μὴ εἶναι ἐν τόπῳ φησί; καὶ τὴν αἰτίαν κοινὴν τούτων προσέθηκε λέγων "ᾧ μὲν οὖν σώματι ἔστι τι ἐκτὸς τὸ περιέχον αὐτό, τοῦτό ἐστιν ἐν τόπῳ, ᾧ δὲ μή, οὔ". καὶ τοῦτο εἰκότως, εἴπερ τὸ πέρας τοῦ περιέχοντός ἐστιν ὁ τόπος. καὶ ὅ γε Ἀλέξανδρος τούτοις μᾶλλον ἐνδοὺς οὐ προσεποιήσατο τὰ πρότερον εἰρημένα τὴν κύκλῳ κίνησιν λέγων μὴ εἶναι τοπικὴν διὰ τὸ μὴ μεταβαίνειν ὅλον. γράφει γοῦν ταῦτα διαρρήδην· "καὶ γὰρ εἰ ἔστιν αὐτῷ κίνησις, ἀλλ' οὐ τοπική γε αὕτη· οὐ γὰρ ἀλλάσσει τόπον τῷ μὴ περιέχεσθαι". ἀλλ' ὅτι μὲν καὶ τὸ κυκλοφορούμενον φέρεται, δῆλον, καὶ ὅτι τὸ φερόμενον κινεῖται· ἀλλ' εἰ μὲν κατὰ τόπον, ὡς ἡ προειρημένη ῥῆσις ἔλεγε, δῆλον ὅτι καὶ ἐν τόπῳ ἐστί. [35]

in Ph 9 603 τὸ γὰρ κατὰ τόπον κινούμενον καὶ ἔστιν ἐν τόπῳ καὶ ὑπ' αὐτῶν εἶναι ὁμολογεῖται, εἴπερ ἀπὸ τῆς κατὰ τόπον κινήσεως μάλιστα ὁ τόπος εὑρέθη. εἰ δὲ λέγουσι μὴ κατὰ τόπον κινεῖσθαι, λεγέτωσαν ποῖον εἶδος κινήσεώς ἐστιν ἡ μεταβολῆς ἡ κυκλοφορία· οὔτε γὰρ κατ' οὐσίαν οὔτε κατὰ ποσὸν οὔτε κατὰ ποιόν. σαφέστατα δὲ ὁ Ἀριστοτέλης τὴν κύκλῳ κίνησιν κατὰ τόπον φησὶν ἐν τῇ Περὶ οὐρανοῦ λέγων "πᾶσα δὲ κίνησις ὅση κατὰ τόπον, ἣν καλοῦμεν φοράν, ἢ εὐθεῖα ἢ κύκλῳ ἢ ἐκ τούτων μικτή". οὐδὲν δὲ ἧττον σαφῶς τῆς κατὰ τόπον κινήσεως τοῖς ἀιδίοις σώμασι μεταδίδωσι λέγων "τοῖς γὰρ ἀιδίοις μόνον ἐνδέχεται κινεῖσθαι" τὴν κατὰ τόπον κίνησιν, καὶ τὴν αἰτίαν ἐν ἄλλοις προστιθείς· "ἥκιστα γάρ, φησί, τῆς οὐσίας ἐξίσταται τὸ κινούμενον" τὴν κατὰ φορὰν κίνησιν. "κατὰ μόνην γὰρ οὐδὲν μεταβάλλει τοῦ εἶναι, ὥσπερ ἀλλοιουμένου μὲν τὸ ποιόν, αὐξομένου δὲ καὶ φθίνοντος τὸ ποσόν". ἐκ τούτων οὖν δῆλον φαίη τις ἄν, ὅτι οὔτε ἀληθῶς οὔτε συμφώνως ἑαυτῷ δοκεῖ μόνα τὰ ἐπ' εὐθείας κινούμενα κατὰ τόπον κινεῖσθαι καὶ ἐν τόπῳ εἶναι λέγειν, ἀλλὰ τὸ ἀκόλουθον τῷ τοιούτῳ ὁρισμῷ τοῦ τόπου φυλάττων, κἂν ὁτιοῦν δέῃ, συγκινδυνεύειν αὐτῷ. πῶς δὲ εἰπὼν "ὅτι οὐκ ἂν ἐζητεῖτο ὁ τόπος, εἰ μὴ κίνησις ἦν ἡ κατὰ τόπον" ἐπάγει "διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τὸν οὐρανὸν μάλιστα ἐν τόπῳ

οἰόμεθα, ὅτι ἀεὶ ἐν κινήσει”; καὶ ὅμως οὕτω σαφῶς ἀπαγορεύει τὸ εἶναι τὸν οὐρανὸν ἐν τόπῳ λέγων “ὁ δὲ οὐρανός, ὥσπερ εἴρηται, οὔ που ὅλος οὐδέ ἐστιν ἔν τινι τόπῳ, εἴ γε αὐτὸν μηδὲν περιέχει σῶμα.” πῶς δὲ ἐν τόπῳ λέγει τὸ κινητὸν κατὰ φοράν; τὸ γὰρ ἐν τόπῳ ὂν οὐ πάντως κινεῖται κατὰ τόπον· πολλὰ γὰρ καὶ μένει κατὰ τόπον. καὶ γὰρ ἡ γῆ, ὡς αὐτός φησιν, ἐν τῷ ὕδατι οὖσα ὡς ἐν τόπῳ μένει ὅμως· ὡς καὶ τοῦτο αὐτὸς ἐδήλωσε τὴν τῆς μονῆς διαφορὰν τοῦ ἄνω καὶ κάτω παραδιδούς· “τὸ μὲν ἀεὶ μένει” τὴν ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ μονὴν καὶ τὸ ἀκίνητον αὐτῆς λέγων, “τοῦ δὲ κύκλῳ τὸ ἔσχατον ὡσαύτως ἔχον μένει” τὴν κατ’ οὐσίαν ἐπὶ τούτου μονὴν θεωρῶν. ἔτι δὲ εἰ τὰ ἐν τῷ κινουμένῳ ὡς ἐν ἀγγείῳ μᾶλλόν ἐστιν ἢ ὡς ἐν τόπῳ, ὡς αὐτὸς δηλοῖ λέγων “διὸ ὅταν μὲν ἐν κινουμένῳ κινῆται καὶ μεταβάλλῃ τὸ ἐντὸς οἷον ἐν ποταμῷ πλοῖον, ὡς ἀγγείῳ χρῆται μᾶλλον ἢ τόπῳ”, καὶ τὸ πλανώμενον ὡς ἐν ἀγγείῳ ἂν εἴη τῇ ἁπλανεῖ καὶ ἑκάστη σφαῖρα τῶν πλανωμένων ἐν τῇ περιεχούσῃ. καὶ μέντοι τὸ ὑπὸ σελήνην πᾶν τὸ κινητὸν κατὰ φοράν, ὅπερ καὶ κυρίως ἐν τόπῳ λέγει, καὶ τοῦτο ἐν τῷ ἐσχάτῳ τοῦ οὐρανοῦ, τουτέστι τῇ κοίλῃ ἐπιφανείᾳ τῆς σεληνιακῆς σφαίρας ὄν, ὡς ἐν ἀγγείῳ ἂν εἴη· κινεῖται γὰρ καὶ ἡ σεληνιακὴ σφαῖρα. [30]

in Ph 9 604 ποῦ οὖν ὁ τόπος ἢ τίνα τὰ ἐν τόπῳ κυρίως; καὶ γὰρ ὁ ἀὴρ κινεῖται καὶ τὸ ὕδωρ, καὶ οὐδὲ ἐν τούτοις ἂν εἴη τόπος, ὁπότε καὶ τὰ μερικὰ σώματα περιρρεῖται ὡς ἐπίπαν ὑπὸ ἀέρος καὶ ὕδατος. ἰστέον δὲ ὅτι καὶ ὁ Θεόφραστος ἐν τοῖς Φυσικοῖς ἀπορεῖ πρὸς τὸν ἀποδοθέντα τοῦ τόπου λόγον ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους τοιαῦτα· ὅτι τὸ σῶμα ἔσται ἐν ἐπιφανείᾳ, ὅτι κινούμενος ἔσται ὁ τόπος, ὅτι οὐ πᾶν σῶμα ἐν τόπῳ (οὐδὲ γὰρ ἡ ἁπλανής), ὅτι ἐὰν συναχθῶσιν αἱ σφαῖραι, καὶ ὅλος ὁ οὐρανὸς οὐκ ἔσται ἐν τόπῳ, ὅτι τὰ ἐν τόπῳ ὄντα μηδὲν αὐτὰ μετακινηθέντα, ἐὰν ἀφαιρεθῇ τὰ περιέχοντα αὐτά, οὐκέτι ἔσται ἐν τόπῳ. Ἀλλ’ ἴδωμεν, εἰ καὶ τοῖς προληφθεῖσι περὶ τοῦ τόπου ἀξιώμασι σύμφωνός ἐστιν ὁ ἀποδοθεὶς τοῦ τόπου ὁρισμός. περιέχειν πάντες φαμὲν τὰ ἐν ἑαυτῷ τὸν τόπον. καὶ δῆλον ὅτι οὐχ ὡς ἴδιον ἀποδίδοται τοῦτο τοῦ τόπου, ἀλλὰ καθόσον καὶ τὸ ἐν τόπῳ ἕν τινί ἐστι. πᾶν γὰρ τὸ ἕν τινι περιέχεσθαί φαμεν ὑπ’ ἐκείνου τοῦ ἐν ᾧ ἐστι. κατὰ ποῖον οὖν σημαινόμενον περιοχῆς περιέχειν λέγομεν τὸν τόπον; ἆρα καθόσον ὅλος δι’ ὅλου χωρεῖ τοῦ περιεχομένου ἢ καθόσον ἔξωθεν αὐτὸ περικαλύπτει; ἀλλ’ εἰ μὲν δι’ ὅλου χωρεῖ, πῶς ἂν τὸ πέρας εἴη τοῦ περιέχοντος; εἰ δὲ ὡς περικαλύπτων ἔξωθεν, οὕτω γε καὶ τὸ ἱμάτιον τόπος ἂν εἴη, ὅπερ οὐδεὶς οὐδὲ τῶν μεταφοραῖς χρωμένων λέγειν ἠξίωσεν. ἔτι δὲ τὸ οὕτως περιέχον ὡς τὸ πέρας τοῦ ἔξωθεν ἢ τὸ ὅλον περιέχει ἢ τὴν ἐπιφάνειαν. ἀλλ’ ὅλον ἀδύνατον· δεῖ γὰρ τὸ περιέχον ἢ μεῖζον ἢ ἴσον εἶναι τοῦ περιεχομένου· τὸ δὲ πέρας τοῦ περιέχοντος ἴσον ἐστὶ τῇ τοῦ περιεχομένου ἐπιφανείᾳ· αὕτη δὲ οὐκ ἦν ὅλον τὸ περιεχόμενον. ἀλλ’ οὐδὲ ἡ ἐπιφάνειά ἐστιν ἐν τόπῳ ὡς καὶ αὐτὸς ὁμολογεῖ, εἴπερ ἐν τόπῳ μέν ἐστι τὸ καθ’ αὑτὸ ἀπολελυμένον καὶ κινούμενον καθ’ αὑτό, ὥς φησιν, ἡ δὲ ἐπιφάνεια πέρας ἐστὶ τοῦ ἐν τόπῳ σώματος. ἀλλ’ οἰήσεταί τις ἴσως κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν τὸ ὅλον ἐν τόπῳ εἶναι. οὐ μέντοι οὐδὲ τοῦτο δυνατόν· εἰ γάρ τι κατὰ μέρος αὐτοῦ πάσχει τι ἢ ποιεῖ, δεῖ τὸ μέρος προηγουμένως τοῦτο πάσχειν ἢ ποιεῖν, οἷον εἴ τις κατὰ τὸν πόδα λακτίζει, δεῖ τὸν πόδα προηγουμένως τοῦτο ποιεῖν, καὶ εἴ τις κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν λευκαίνεται, δεῖ προηγουμένως πάσχειν τοῦτο τὴν ἐπιφάνειαν. τὸ δὲ δεύτερον τῶν ἀξιωμάτων ἦν τὸ ἴσον εἶναι τὸν τόπον τῷ ἐν τόπῳ. πῶς δὲ δυνατὸν ἐπιφάνειαν εἶναι σώματι ἴσην; οὕτω γὰρ ἂν καὶ γραμμὴ ἐπιφανείᾳ καὶ σημεῖον γραμμῇ, ὥστε καὶ σημεῖον σώματι· οὗ τί ἂν ἀτοπώτερον εἴη; ὅτι γὰρ τὸ σῶμα βούλεται εἶναι ἐν τόπῳ, δῆλον ἐκ τούτου τὸ λέγειν ἐν τόπῳ τὸ κινητὸν κατὰ φοράν. [35]

in Ph 9 605 κινεῖται δὲ οὐχ ἡ ἐπιφάνεια καθ’ αὑτήν, ἀλλὰ τὸ σῶμα. ἀλλ’ ἔοικεν ἡ περιοχὴ κατά τινα ληφθεῖσα τρόπον τὸν τῆς περικαλύψεως, ἀλλ’ οὐ τὸν τῆς δι’ ὅλου χωρήσεως καὶ τὴν τῆς ἰσότητος ἔννοιαν κατ’ ἐκείνην λαβεῖν. Ἔτι δέ, φησί, τόπου διαφορὰς ἀξιοῦμεν εἶναι τὸ ἄνω καὶ τὸ κάτω. ὥσπερ οὖν ἔστι τι τὸ ἀνωτάτω, μεθ’ ὃ οὔτε τόπος ἔστι τις οὔτε ἐν τόπῳ, οὕτως εἶναι

δεῖ καὶ τὸ κατωτάτω. εἰ οὖν τὸ ἀνωτάτω τὸ πέριξ ἐστίν, εἴτε κατὰ τὸ κυρτὸν τὸ τῆς ἀπλανοῦς εἴτε κατὰ τὸ τοῦ αἰθέρος, εἴπερ μόνον τὸ ὑπὸ σελήνην ἐστὶν ἐν τόπῳ, καὶ τὸ κατωτάτω ἂν εἴη τὸ μέσον τοῦ παντός. τοῦτο δέ ἐστι τὸ κέντρον καὶ τὰ τούτῳ πλησιάζοντα. οὐκ ἄρα ὁ τῆς γῆς τόπος κατωτάτω ὢν τὸ πέρας ἐστὶ τοῦ ὕδατος ἢ τοῦ ἀέρος, ὡς ἐδήλου λέγων “καὶ διὰ τοῦτο ἡ μὲν γῆ ἐν τῷ ὕδατι, τοῦτο δὲ ἐν τῷ ἀέρι, ὁ δὲ ἀὴρ ἐν τῷ αἰθέρι”. εἰ δέ τις λέγοι διττὸν εἶναι τὸ κάτω καὶ διττὸν τὸ ἄνω, τὸ μὲν ὡς τὸν τόπον, τὸ δὲ ὡς τὸ ἐν τόπῳ, ὥσπερ καὶ αὐτὸς ἐδήλωσεν, ἐν οἷς φησι “τὸ μὲν πρὸς τὸ μέσον περιέχον πέρας κάτω ἐστὶ καὶ αὐτὸ τὸ μέσον, τὸ δὲ πρὸς τὸ ἔσχατον ἄνω καὶ αὐτὸ τὸ ἔσχατον”, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ὁμολογεῖ καὶ ἐν ταύτῃ τῇ πραγματείᾳ καὶ ἐν τῇ Περὶ οὐρανοῦ τὸ μὲν μέσον εἶναι τὸ κάτω τὸ δὲ πέριξ τὸ ἄνω, καὶ σφαιρικοῦ τοῦ παντὸς ὄντος δῆλον ὅτι ὡς τὸ κάτω τὸ κέντρον ἐστὶν οὕτως τὸ ἄνω τὰ πέρατα τῶν ἀπὸ τοῦ κέντρου ἐκβαλλομένων εὐθειῶν, τί ἂν εἴη τὸ κέντρον; οὔτε γὰρ τόπος ἐστίν, εἴπερ ὁ τόπος ἐπιφάνεια καὶ περιοχὴ καὶ ἴσος τῷ ἐν τόπῳ, οὔτε ἐν τόπῳ, εἰ τὸ ἐν τόπῳ ἐπιφάνειαν ἔχει καὶ κινητόν ἐστι κατὰ φοράν. ἀλλ’ οὐδὲ ὁ ἄνω τόπος ἡ κοίλη τῆς σελήνης ἐστὶν ἐπιφάνεια οὐδὲ ἡ τῆς ἀπλανοῦς κοίλη, ἀλλ’ εἰ ἄρα, ἡ κυρτή. εἰς ταύτην γὰρ τελευτᾷ τὰ ἔσχατα τῶν ἐκ τοῦ κέντρου. ἔτι δὲ εἰ ἡ σεληνιακὴ σφαῖρα κύκλῳ κινεῖται, συγκινεῖται δὲ αὐτῇ καὶ τὸ ὑπέκκαυμα κύκλῳ, ὡς ἐν τοῖς Μετεωρολογικοῖς ὁμολογεῖ, τὸ ἄνω τοῦτο κατὰ τὸν αὐτοῦ διορισμὸν οὐκ ἔστι τόπου διαφορά, ἀλλὰ ἀγγείου, ὡς αὐτὸς διώρισεν. “ὅταν, γάρ, ἐν κινουμένῳ, φησί, κινῆται καὶ μεταβάλλῃ τὸ ἐντός, οἷον ὡς ἐν ποταμῷ πλοῖον, ὡς ἀγγείῳ χρῆται μᾶλλον ἢ τόπῳ τῷ περιέχοντι. βούλεται γάρ, φησίν, ὁ τόπος ἀκίνητος εἶναι”. διὸ καὶ ὁριζόμενος αὐτὸν τὸ τοῦ περιέχοντός φησι ἀκίνητον πρῶτον, τοῦτό ἐστιν ὁ τόπος. εἰ οὖν μὴ ἔστι τὸ ὑπ’ αὐτοῦ λεγόμενον ἄνω τόπου διαφορά, ἀλλ’ ἀγγείου, δῆλον ὅτι οὐδὲ τὸ κάτω. Τὸ δὴ τελευταῖον ἔλεγεν ἀξίωμα φέρεσθαι φύσει καὶ μένειν ἐν τοῖς οἰκείοις τόποις ἕκαστον τῶν σωμάτων, τοῦτο δὲ ποιεῖν ἢ ἄνω ἢ κάτω. [35]

in Ph 9 606 ὥστε εἰ κάτω φέρεται ἡ γῆ, κάτω δὲ τὸ κέντρον, οὐκ ἐπὶ τὸ πέρας τοῦ ὕδατος ἢ τοῦ ἀέρος, ἀλλ’ ἐπὶ τὸ κέντρον οἰσθήσεται· τοῦτο ἄρα ὁ τόπος τῆς γῆς. καὶ φέρεταί γε οὕτως· τὰ γὰρ βάρη πρὸς ὀρθὰς πανταχόθεν καταφέρεται. τοῦτο δὲ οὐκ ἂν συμβαίη σφαιρικῆς τῆς γῆς οὔσης, εἰ μὴ πρὸς τὸ κέντρον πάντων ἡ ῥοπὴ γίνοιτο. τὸ δὲ κέντρον οὐκ ἔστι πέρας τοῦ περιέχοντος σώματος ἀμερὲς ὄν. ἔτι δὲ καὶ αὐτός φησι τὸν αὐτὸν τόπον τοῦ ὅλου εἶναι καὶ τοῦ μέρους. ἐν δὲ τῇ Περὶ οὐρανοῦ τὴν αἰτίαν ζητῶν τῆς ἐν τῷ μέσῳ μονῆς τῆς γῆς, οὐ τὸ πέρας τοῦ ἀέρος ἀλλὰ τὸ μέσον ᾐτιάσατο λέγων, ὥστε κἂν εἰ νῦν ἀφεθείη ἐκεῖ φέρεσθαι. καὶ ἐν τῷ τρίτῳ δὲ ταύτης τῆς πραγματείας, ἐν οἷς τὸν Ἀναξαγόραν αἰτιᾶται, ὅτι στηρίζειν αὐτὸ ἐν αὐτῷ λέγει τὸ ἄπειρον, αὐτός “τὸ δὲ βαρύ, φησί, μένει ἐπὶ τοῦ μέσου, ἡ δὲ γῆ ἐπὶ τοῦ μέσου”. εἰ οὖν καὶ φέρεται τὸ φερόμενον εἰς τὸν οἰκεῖον τόπον καὶ μένει ἐν αὐτῷ, δῆλον ὅτι τὸ μέσον ἂν εἴη ὁ τῆς γῆς τόπος. ἔτι δὲ εἰ πᾶν σῶμα φέρεται φύσει καὶ μένει ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ ὡς τοῦ κατὰ φύσιν τευξόμενον, σωτήριον δέ ἐστιν ἑκάστῳ τὸ κατὰ φύσιν, πῶς τὸ ὕδωρ ἐπὶ τὸ πέρας τοῦ ἀέρος φέρεται; ὡς γὰρ καὶ αὐτὸς ὁμολογεῖ τὸ ἔλαττον ὕδωρ ὑπὸ τοῦ πλείονος ἀέρος κρατεῖται καὶ μεταβάλλεται. τίνι οὖν ἐλπίδι φέρεται τὸ ὕδωρ ἐπὶ τὸ φθεῖρον; ἀλλ’ ἐπιπολάζειν τῇ γῇ βούλεται καὶ στηρίζεσθαι ὑπ’ αὐτῆς. διὸ κἂν ἀφέλῃς τὴν ὑποκειμένην γῆν, φέρεται πάλιν, ἕως ἂν ἄλλην καταλάβῃ γῆν καὶ τοῦ περιέχοντος ἀέρος ἀφίσταται καὶ τοῦ πέρατος αὐτοῦ ὡς οὐκ ὄντος οἰκείου τόπου. ἔτι δὲ εἰ τὸ πέρας τοῦ ἀέρος τόπος ἦν τοῦ ὕδατος ἢ τῆς γῆς, τὸ ἐν τῷ ἀέρι ὕδωρ καὶ ἡ βῶλος πανταχόθεν ὑπὸ ἀέρος περιεχόμενα καὶ κατέχοντα τὸν οἰκεῖον τόπον οὐκ ἂν ἐκινήθη. εἰ δὲ ὅτι τὴν ὁλότητα καταλαβὸν δυσπαθέστερον ἔσται, τῆς ὁλότητος ἐφίεται τῆς οἰκείας καὶ οὐ τοῦ τόπου. ἔτι δὲ εἰ οἰκεῖοι τοῖς σώμασιν οἱ τόποι, πῶς τοῦ αὐτοῦ σώματος ἀνομοιομερεῖς εἰσιν οἱ τόποι; εἰ γάρ τις ἐν ποταμῷ ἑστὼς ὑπερανέχοι τοῦ ὕδατος κατὰ τὰ ἄνω μέρη τοῦ σώματος, ἔσται τοῦ αὐτοῦ τόπος καὶ τὸ τῆς γῆς πέρας ἐφ’ οὗ βέβηκε καὶ τὸ τοῦ ὕδατος καὶ τὸ τοῦ ἀέρος, τὸ μὲν

τὰ κάτω περιέχον τοῦ σώματος, τὸ δὲ τὰ ἄνω. ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ ἀκίνητον εἶναι τὸν τόπον ὁ μὲν Θεόφραστος καὶ Εὔδημος ὡς ἀξίωμα καὶ αὐτὸ προσλαμβάνουσιν, ὁ δὲ Ἀριστοτέλης τῷ ὁρισμῷ προστίθησι λέγων "ὥστε τὸ τοῦ περιέχοντος πέρας πρῶτον ἀκίνητον τοῦτ' ἔστιν ὁ τόπος". τὸ μέντοι ἐν τόπῳ πᾶν κινητὸν εἶναί φησιν κατὰ τόπον. νῦν δὲ πᾶν τοὐναντίον ὁρᾶται, εἰ τὸ πέρας ἐστὶ τοῦ περιέχοντος ὁ τόπος· ἡ μὲν γὰρ γῆ μένει καὶ τὸ ὕδωρ, τὸ δὲ πέρας τοῦ περιέχοντος αὐτὰ ἀέρος κινεῖται. [35]

in Ph 9 607 ἔτι δὲ εἰ ἀκίνητον εἶναι χρὴ τὸν τόπον, ἢ οὐκ ἀληθῶς φησιν, ὅτι τόπος ἐστὶ τὸ τοῦ οὐρανοῦ ἔσχατον καὶ ἁπτόμενον τοῦ κινητοῦ σώματος, ἢ εἰ τοῦτο ἀληθές, ἀκίνητον εἶναι χρὴ τὸν οὐρανόν, ἵνα ᾖ καὶ τὸ πέρας αὐτοῦ ἀκίνητον· οὐ γὰρ δὴ αὐτοῦ κινουμένου τὸ πέρας αὐτοῦ ἔσται ἀκίνητον. δῆλον δὲ ὅτι καὶ αὐτὸς κινεῖσθαι κύκλῳ βούλεται τὸν οὐρανόν, καὶ ἡ ἐνάργεια τοῦτο μαρτυρεῖ· ὥστε ἢ τὸ ἀξίωμα σαλεύειν ἀνάγκη τὸ λέγον ἀκίνητον εἶναι τὸν τόπον ἢ μὴ λέγειν τόπον ἁπλῶς τὸ πέρας τοῦ περιέχοντος. ἔτι δὲ οὐ μόνον κατὰ τόπον ἀκίνητον εἶναι βούλεται τὸν τόπον ἡ ἔννοια ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ κατ' οὐσίαν διαρκέστερον. τοιγαροῦν καὶ αὐτὸς ἀπὸ τοῦ μονίμου τὸ ἄνω καὶ κάτω χαρακτηρίζων τὸ μὲν κάτω, φησίν, "ἀεὶ μένει, τοῦ δὲ κύκλου τὸ ἔσχατον ὡσαύτως ἔχον μένει". εἰ οὖν καὶ τῇ οὐσίᾳ μονιμώτερον εἶναι χρὴ τὸν τόπον, πῶς ἂν εἴη τὸ πέρας τοῦ ἀέρος τόπος τῆς γῆς; εὐμετάβολος γὰρ μᾶλλον ὁ ἀὴρ τῆς γῆς ἐστι. χρὴ δὲ καὶ τούτῳ ἐφιστάνειν οἶμαι, ὅτι ὁ τὸν τόπον οὕτως ἀπολογιζόμενος οὐ μόνον τὸν οὐρανὸν ἐρεῖ μὴ εἶναι ἐν τόπῳ μηδὲ κινεῖσθαι κατὰ τόπον, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑπὸ σελήνην τὰς ὁλότητας. καὶ γὰρ ὅτι μὲν καθ' αὑτὸ οὐκ ἔσται ἐν τόπῳ κατ' αὐτόν, δῆλον, εἴπερ καθ' αὑτὸ ἐν τόπῳ ἐστὶ τὸ κινητὸν κατὰ φοράν, τοῦτο δέ ἐστι τὸ μεταβαῖνον τόπον ἐκ τόπου. ὅτι δὲ οὐδὲ κατὰ συμβεβηκὸς ἔσται ἐν τόπῳ, δῆλον ἐντεῦθεν· εἰ γὰρ διότι τὰ μέρη αὐτῶν κινεῖται, τὰ δὲ ὅλα ἐν τοῖς μέρεσιν, ὅρα τὸ συμβαῖνον· ἐκεῖνα τῶν μερῶν κινεῖται κατὰ τόπον καὶ ἔστιν ἐν τόπῳ καθ' αὑτά, ὅσα ἀπεσπασμένα καὶ διῃρημένα τοῦ ὅλου ἐστίν· ἐν δὲ τοῖς τοιούτοις οὐκ ἔστι τὸ ὅλον. Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα ἐπάγειν ἔστι τῷ λόγῳ· ὃ δὲ μάλιστα εἰς διάρθρωσιν τῶν περὶ τόπου δογμάτων συντελεῖ, τοῦτό ἐστιν οἶμαι τὸ τὰς κυριωτάτας ἀρχὰς ἀνευρεῖν, ἀφ' ὧν τοιοῦτος συναχθεὶς ὁ τόπος τοσοῦτον ἀνέχεται τῶν ἐνστάσεων. πρῶτον μὲν οὖν οἶμαι τὴν τῆς περιοχῆς τοῦ τόπου ἔννοιαν αἰτίαν γενέσθαι, δεύτερον δὲ τὴν λῆψιν τοῦ καθ' αὑτὸ κινουμένου κατὰ τόπον. κοινῆς γὰρ οὔσης ἐννοίας τοῦ τόπου, ὅτι περιεκτικός ἐστι τοῦ ἐν τόπῳ ὁ τόπος, καὶ τῆς περιοχῆς πολλαχῶς λαμβανομένης (καὶ γὰρ πᾶν τὸ ἔν τινι περιέχεσθαι δοκεῖ ὑπ' ἐκείνου τοῦ ἐν ᾧ ἐστιν), αὐτὸς περιοχὴν ἐκείνην τὴν οἷον περικάλυψιν ἐξεδέξατο, καθ' ἥν, ὡς εἶπον καὶ πρότερον, καὶ τὸ ἱμάτιον ἂν εἴη τόπος οὐ τοῦ ὅλου καθ' αὑτὸ περιεχομένου, ἀλλὰ τοῦ ὅλου κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν, ὡς κατὰ ταύτην ὁριζομένου τοῦ ὅλου. ὅτι γὰρ τοιαύτην ἔσχεν ἔννοιαν δηλοῖ καὶ τὸν οὐρανὸν τὸ πᾶν ἴσως εἶναι λέγων διὰ τὸ ἐξωτάτω πάντων εἶναι καὶ πάντα κατὰ τοῦτον περιέχειν τὸν τρόπον. [35]

in Ph 9 608 ὅλον οὖν τὸ περιεχόμενον ὑποθέμενος εἶναι κατὰ τὴν ἀφορίζουσαν τὸν ὄγκον ἐπιφάνειαν περιεκτικὸν ὅλου τοῦ σώματος ἔφατο τὸ τοῦ περιέχοντος πέρας. καίτοι χώρα τις ὁ τόπος εἶναι δοκεῖ καὶ ὑποδοχὴ τοῦ ὅλου, ἀλλ' οὐχὶ περικάλυψις. πρὸς δὲ τὴν τοιαύτην ἔννοιαν πολύ τι οἶμαι συνετέλεσε τὸ τὰ μέρη δοκεῖν μὴ καθ' αὑτὰ εἶναι ἐν τόπῳ ἀλλὰ κατὰ τὴν ὁλότητα, εἰ μὴ ἄρα καὶ τούτου ἡ τῆς περιοχῆς λῆψις αἰτία γέγονεν. εἰ γὰρ εἶχε καὶ αὐτὰ τόπον, καὶ δι' αὐτῶν ἂν ὁ τόπος ἐχώρει, συνεχὴς ὢν πρὸς τὸν ὅλον ἐκεῖνον τόπον ὥσπερ καὶ αὐτὰ πρὸς τὴν οἰκείαν ὁλότητα. τὸ δὲ μὴ εἶναι τὰ μέρη καθ' αὑτὰ ἐν τόπῳ, εἴληπται μὲν ὡς ἐναργές, ὅτι μηδὲ ἔστι καθ' αὑτὰ τὰ συνεχῆ μέρη. μήποτε δὲ πρῶτον μὲν μέσην ἔχοντα φύσιν τὰ μέρη τῶν τε πάντῃ ἀδιακρίτων στοιχείων καὶ τῶν πάντῃ διακεκριμένων μονάδων, οὐκ ἂν φαίης ὁποτέροισι μετεῖη ἢ καὶ κατ' ἀμφότερον αὐτὰ θεωρήσαις ἅμα, ὅτι καὶ ἔστι καθ' αὑτὰ καὶ οὐκ ἔστι. καὶ προσέπειτα, εἰ μὲν συνεχῆ ὄντα ἐν διωρισμένῳ τόπῳ ἐλέγομεν εἶναι, ὄντως ἂν ἦν ἄτοπον· εἰ δὲ

ἐν συνεχεῖ, πόσον ἂν εἴη [τὸ] ἀκολουθότερον, ὡς ἔχει τὸ ἐν τόπῳ, οὕτως ἔχειν καὶ τὸν τόπον, τὸ μὲν ὅλον πρὸς τὸν ὅλον, τὸ δὲ μέρος πρὸς τὸ μέρος, καὶ τὸ μὲν συνεχὲς πρὸς τὸν συνεχῆ, τὸ δὲ διωρισμένον πρὸς τὸν διωρισμένον; οὕτω γὰρ καὶ χωρητικὸς ὄντως ὁ τόπος ἔσται, καὶ ταύτῃ οἶμαι διορίσαι μᾶλλον ἐχρῆν τοῦ τόπου τὸ ἀγγεῖον, ὅτι τὸ μὲν περικαλύπτει μόνον, ὁ δὲ δι' ὅλου χωρεῖ, ἀλλὰ μὴ τῷ κινουμένῳ καὶ ἀκινήτῳ. περὶ δὲ τῆς λήψεως τοῦ καθ' αὑτὸ κινουμένου κατὰ τόπον λέγω ὅτι, ὥσπερ εἴωθεν ἀεί, καὶ νῦν ἐθελήσας ἀπὸ τῶν ἐναργῶν ποιήσασθαι τὴν ἐπὶ τὸν τόπον ἔφοδον καὶ τούτοις μόνοις ἐγκαταμείνας τοιοῦτον αὐτὸν ἠναγκάσθη παραλαβεῖν. τῷ γὰρ ὄντι ἡ κατὰ τόπον κίνησις εἰς ἔννοιαν ἡμᾶς ἤγαγε τοῦ τόπου, καὶ τῶν κατὰ τόπον κινουμένων ἐκεῖνα μᾶλλον τὰ μεταβάλλοντα καθ' ὅλα ἑαυτὰ τόπον ἐκ τόπου. ὁρῶντες γάρ, ὡς καὶ αὐτὸς εἶπεν, ἔνθα πρότερον ἦν ἀήρ, ἐνταῦθα ὕδωρ γινόμενον εἰς ἔννοιαν τῆς κοινῆς ὑποδοχῆς ἤλθομεν, ἣν τόπον ἐκαλέσαμεν. ἐπειδὴ οὖν ἀπὸ τούτων μάλιστα ἡμεῖς τὸν τόπον ἔγνωμεν, ταῦτα παρέλαβεν ὡς ἐν τόπῳ ὄντα. καίτοι φαίη τις ἂν μήπω τελέως τῆς Ἀριστοτέλους ἐννοίας καταδραξάμενος, ὅτι κἂν ἀπὸ τούτων ἡμεῖς εἰς ἔννοιαν ἤλθομεν τοῦ τόπου, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς κυκλοφορίας, ὡς αὐτὸς ἐν τῷ τελευταίῳ βιβλίῳ τῆσδε τῆς πραγματείας δείκνυσιν, εἰς ἔννοιαν ἐρχόμεθα τῆς ἀκινήτου αἰτίας τῶν πάντων. καὶ οὐ δήπου διὰ τοῦτο τὴν ἐν τῇ κυκλοφορίᾳ μέθεξιν ἐκείνης τὴν ἀκινήτως καὶ πρώτως καὶ κυρίως ἀπειροδύναμον τῶν πάντων αἰτίαν εἶναί φαμεν· τίς οὖν ἦν ἀνάγκη μένειν ἐν τούτοις μόνοις, ἀφ' ὧν ὑπεμνήσθημεν; ἐπεὶ δὲ ὅλως ἐπάθομεν τοῦτο 〈καὶ〉 ταῦτα εἶναι τὰ κυρίως κινούμενα κατὰ τόπον ὑπειλήφαμεν, ὥστε καὶ πᾶν τὸ ἐν τόπῳ τὸ κινητὸν κατ' εὐθεῖαν εἰπεῖν, ἀνάγκη γέγονε λοιπὸν τὸ καθ' αὑτὸ ἐν τόπῳ τοιοῦτον ἀφορίσασθαι, ὡς πρὸς ἄλλο τι περαίνειν καὶ ταῦτα λέγειν, ἅπερ αὐτός φησιν. [5]

in Ph 9 609 ὅταν μὲν οὖν μὴ διῃρημένον ᾖ τὸ περιέχον ἀλλὰ συνεχές, οὐχ ὡς ἐν τόπῳ λέγεται ἐν ἐκείνῳ, ἀλλ' ὡς μέρος ἐν ὅλῳ· ὅταν δὲ διῃρημένον ᾖ καὶ ἁπτόμενον, ἐν πρώτῳ ἐστὶ τῷ ἐσχάτῳ τοῦ περιέχοντος. τὸ γὰρ μεταβαῖνον τόπον ἐκ τόπου πάντως ἐπιλήψεται τόπον ὅνπερ οὐκ εἶχε πρότερον. διὸ τὰ κατὰ φορὰν καὶ κατὰ αὔξησιν καὶ φθίσιν κινούμενα τοιαῦτά φησιν εἶναι, τὰ δὲ ἐπιλαμβάνοντα τόπον ἢ κενὸν ὄντα σώματος αὐτὸν ἐπιλαμβάνει (ἀλλ' ἠξίωται ὥσπερ πᾶν σῶμα ἐν τόπῳ, οὕτω καὶ πάντα τόπον ἔχειν σῶμα) ἢ ὅπερ λοιπὸν τοῦ πλησιάζοντος αὐτῷ καὶ πρὸς αὐτὸ περαίνοντος ἐπιλήψεται τὸν τόπον. δεῖ ἄρα πάντως εἶναι τὸ ἁπτόμενον τοῦ τοιούτου σώματος καὶ κατὰ τοῦτο περιέχον αὐτό. αὕτη μὲν οὖν οἶμαι αἰτία γέγονε τοῦ τὸ ὂν ἐν τόπῳ πάντως ὑφ' ἑτέρου περιεχόμενον ἔξωθεν ὑποθέσθαι, μὴ μέντοι καὶ ἀντιστρέφειν τὸν λόγον. οὐδὲ γὰρ τὸ περιεχόμενον ὑφ' ἑτέρου ἐν τόπῳ εἶναί φησιν ἢ κατὰ τόπον κινεῖσθαι, εἰ μὴ καὶ μεταβαίνει τόπον ἐκ τόπου. οὕτως ἀπὸ τούτων ἡ ἔννοια γέγονε τοῦ τόπου. καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ τὰς πλανωμένας ἐν τόπῳ φησὶν εἶναι καίτοι περιεχομένας ὑπ' ἀλλήλων καὶ τῆς ἀπλανοῦς, ὅτι οὐ μεταβαίνουσι τὸν τόπον. καὶ τί λέγω τὰς πλανωμένας; ἀλλ' οὐδὲ τῶν στοιχείων οἶμαι τὰς ὁλότητας ἐν τόπῳ φήσει. εἰ γὰρ πᾶν τὸ ἐν τόπῳ καὶ κινεῖσθαι κατὰ τόπον λέγει, εἴπερ τὸ κινητὸν σῶμά ἐστιν ἐν τόπῳ καὶ κινητὸν κατὰ φοράν, τοῦτ' ἔστιν ἐπ' εὐθείας, ὡς τῆς κύκλῳ μηδὲ οὔσης κατὰ τόπον κινήσεως, δῆλον ὅτι μόνα τὰ εὐθυπορούμενα καὶ κινεῖσθαι καθ' αὑτὰ κατὰ τόπον καὶ εἶναι ἐν τόπῳ φησίν, ὅτι ταῦτα μόνα μεταβάλλει τὸν τόπον. τοιαῦτα δὲ τῶν ὑπὸ σελήνην τὰ μέρη ἀποσπασθέντα τῆς οἰκείας ὁλότητος· αὐταὶ μέντοι αἱ ὁλότητες ἢ μένουσιν ἢ κύκλῳ κινοῦνται, εἰ μὴ ἄρα αὐξομένας τις αὐτὰς ἢ μειουμένας ἐννοήσειε. τότε γὰρ ἐπιλαμβάνουσαι καὶ ἀφιεῖσαι τόπον κατὰ φορὰν κινεῖσθαι δοκοῦσιν. εἰ οὖν μήτε τῶν οὐρανίων ἔστι τι ἐν τόπῳ καὶ τῶν ὑπὸ σελήνην οὔτε τὰ μέρη, ὅτι συνεχῆ, οὔτε τὰ ὅλα ὅτι οὐ μεταβαίνει, οὐδὲν ἂν εἴη κατὰ φύσιν ἐν τόπῳ, πλὴν εἰ ἄρα τῶν φυτῶν καὶ τῶν μερικῶν ζῴων. Τὴν μὲν οὖν συναγωγὴν τοῦ τοιούτου ὁρισμοῦ ἐκ τούτων οἶμαι γεγονέναι. ἐπεὶ δὲ καὶ ἐκ τῆς τετραχῇ γενομένης αὐτῷ διαιρέσεως τὸ αὐτὸ δοκεῖ συνάγειν (ἢ γὰρ ὕλη, φησίν, ἢ

εἶδός ἐστιν ὁ τόπος ἢ τὸ πέρας τοῦ περιέχοντος ἢ τὸ μεταξὺ τῶν περάτων διάστημα, ἀλλὰ μὴν οὐδὲν τῶν ἄλλων τριῶν, τὸ πέρας ἄρα τοῦ περιέχοντος), εἰκὸς μὲν καὶ τοῦτο τῇ τῆς περιοχῆς ἐννοίᾳ ἀκολουθῆσαι, δι' ἣν οὐδὲ εἶναί τι δόξει τὸ μεταξὺ τοῖς τὴν περιοχὴν ὡς περικάλυψιν μόνον ὑποθεμένοις, ἴσως δὲ καὶ τῷ ὁρισμῷ τοῦ σώματος, ὃς λέγει τὸ σῶμα τριχῇ διαστατὸν εἶναι καὶ τὸ τριχῇ διαστατὸν σῶμα· εἰ δὲ ἀνελλιπὴς οὗτος ἢ μή, μετ' ὀλίγον ἐν τῷ περὶ τοῦ διαστήματος λόγῳ σκοπεῖ οἰκειότερον. [5]

in Ph 9 610 τοσοῦτον δὲ νῦν ἰστέον ὅτι τῷ ὑποτιθεμένῳ πᾶν τὸ τριχῇ διαστατὸν σῶμα εἶναι καὶ μηδὲν σῶμα διὰ σώματος χωρεῖν, ἀπογνωστέον ἂν εἴη τούτῳ τοῦ διαστήματος τοῦ μεταξὺ τῶν τοῦ περιέχοντος περάτων. ὅτι δὲ οὐδ' ἀπαράλειπτος ἡ τετραχῇ διαίρεσις αὕτη, μαθησόμεθα, ἡνίκα ἂν καὶ ἄλλας παρὰ ταύτας ὑποθέσεις περὶ τόπου διερευνώμεθα. τοῦτο δὲ ἂν εἴποιμι πρὸς τὸ παρόν, ὅτι πολλὰ καὶ ἄλλα ἐστὶ τῶν ἐχόντων σχέσιν πρὸς ἄλληλα τὴν ἔν τινι, ἃ μήτε ὕλη μήτε εἶδός ἐστι μήτε τὸ μεταξὺ διάστημα, καὶ ὅμως οὐκ ἔστι τὸ πέρας τοῦ περιέχοντος· οὔτε γὰρ τὸ ὅλον ἐν ᾧ τὰ μέρη οὔτε τὰ μέρη ἐν οἷς τὸ ὅλον οὔτε τὸ γένος οὔτε ὁ χρόνος οὔτε ἄλλο τι πλὴν τῶν ὡς ἀγγείων καὶ ὅλως τῶν περικαλύπτειν πεφυκότων. ἔοικε δὲ μηδ' αὐτὸς ὡς διαίρεσιν λαμβάνειν, ἀλλ' ὡς ἀπαρίθμησιν τῶν περὶ τόπου δοξασμάτων τῶν εἰς ἔννοιαν ἐλθόντων τινά. εἰ τοίνυν μὴ διαιρετικῶς εἴληπται, ἔνδοξος ἡ ἐπιχείρησις δοκεῖ καὶ οὐκ ἀποδεικτική. ὅτι δὲ οὐδὲ αἱ πρὸς τὸ μεταξὺ διάστημα ῥηθεῖσαι ἀντιλογίαι ἔχουσί τι ἀναγκαῖον, καὶ τοῦτο ἐν τοῖς περὶ τοῦ διαστήματος εἰσόμεθα λόγοις αὐτίκα μάλα. Νῦν δὲ τοσοῦτον πρός τε τὴν εἰρημένην τοῦ τόπου ὑπόθεσιν καὶ πρὸς τὰς ἄλλας ῥηθησομένας εἰπὼν ἐφ' ἑτέρους μεταβήσομαι λόγους, ὡς εἰς μερικὰς τοῦ τόπου χρείας ἀποβλέποντες ἄλλοι πρὸς ἄλλην καὶ πρὸς ταύτην ἀπευθύνοντες τὸν περὶ αὐτοῦ λόγον πολλοῖς ἐξ ἀνάγκης ἀτόποις πάντες περιπεπτώκαμεν. τί γὰρ δήποτε τὸ μὲν ὅλον δεῖται τόπου, τὰ δὲ μέρη οὐκ ἔστιν ἐν τόπῳ; εἰ μὲν γὰρ τὰ σώματα δεῖται καθὸ σώματα, οὐ δήπου τὸ μὲν ὅλον σῶμά ἐστι, τὰ δὲ μέρη ἀσώματα. εἰ δὲ καθὸ ὅλα δεῖται τόπου, διὰ τί μὴ καὶ ὁ οὐρανός ἐστιν ἐν τόπῳ καὶ ὁ ὅλος κόσμος; ἀλλ' ἔοικεν ὁ Ἀριστοτέλης μόνα δεῖσθαι τόπου λέγειν τὰ μεταβαίνοντα καθ' ὅλα ἑαυτὰ καὶ ἐπιλαμβάνοντα τόπον ὃν οὐ πρότερον εἶχον, ὥσπερ καὶ χρόνου δεῖσθαί φησιν οὐ τὰ ἀίδια, ἀλλὰ τὰ ἐν μέρει χρόνου ὑφεστῶτα διὰ τὸ μηδὲ εἶναι τὸν ὅλον χρόνον, εἰ μὴ κατὰ μέρος. εἰ οὖν πρὸς τοῦτο· χρειώδης εἶναι δοκεῖ ὁ τόπος πρὸς τὰς μεταβάσεις τοῖς μήτε ἑστάναι ἐν ταὐτῷ μήτε κινεῖσθαι δυναμένοις, εἰκότως ταῦτα μόνα φαίη ἂν ἐν τόπῳ. καὶ ὅρα ὅπως οὐκ ἐπὶ τὴν ὅλην φύσιν τοῦ ζητουμένου ἀνέδραμεν ὁ λόγος, ἀλλ' ἐπὶ τὸ προσεχὲς ἡμῖν καὶ γνώριμον. [35]

in Ph 9 611 καίτοι καὶ τὰ δυνάμενα ἐν τῷ αὐτῷ μένειν ἢ κινεῖσθαι, ὥσπερ ὁ οὐρανός, πῶς λέγεται ἐν τῷ αὐτῷ; ἆρα ὡς ἐν ἑαυτῷ; ἀλλ' οὐδέν, φησίν, ἔστιν ἐν ἑαυτῷ σῶμα, ὅτι ἄλλο τὸ ὃ καὶ ἄλλο τὸ ἐν ᾧ. κἂν μὴ κινεῖσθαι δὲ ὁ οὐρανὸς λέγηται, ὅτι οὐ μεταβαίνει τόπον ἐκ τόπου, ἀλλὰ μένει γε ἐν ταὐτῷ καὶ ἀμετάβατος λέγεται οὐ κατὰ τὴν οὐσίαν, ἀλλ' ὡς τὸν αὐτὸν κατέχων τόπον. οὕτως ἄρα τὸ μὴ τὴν χρείαν τοῦ τόπου προϋποθέσθαι τελέως τοῦτο τῶν ἐνστάσεών ἐστιν αἴτιον. Ἀλλ' ὅπως μὲν ὁ θεῖος Ἀριστοτέλης κἂν εἰ μὴ πάντα περιέλαβε τοῦ τόπου τὰ σημαινόμενα διὰ τὸ πρώτως περὶ αὐτοῦ ζητῆσαι, ἀλλ' ἐκεῖνό γε ᾧ προσέβαλε καλῶς ἀνεῦρεν, ὕστερον δειχθήσεται. μετὰ δὲ ταύτην τὴν ὑπόθεσιν ἐκείνην εἰ δοκεῖ προβαλώμεθα, ἣν Πρόκλος ὁ ἐκ τῆς Λυκίας φιλόσοφος διδάσκαλος τῶν ἡμετέρων διδασκάλων γενόμενος καινοπρεπῆ παραδέδωκε, πάντων ὧν ἴσμεν αὐτὸς μόνος σῶμα τὸν τόπον λέγειν ἑλόμενος. οὗτος δὴ οὖν καὶ τὰ ἀξιώματα τὰ περὶ τόπου τοῦ Ἀριστοτέλους δεξάμενος καὶ τὴν τετραχῇ γενομένην τῆς περὶ τόπου ζητήσεως διαίρεσιν ἀποδεξάμενος "ἀνάγκη, φησίν, αὐτὸν ἢ ὕλην εἶναι ἢ εἶδος ἢ τὸ πέρας τοῦ περιέχοντος σώματος ἢ διάστημα ἴσον τῷ ἐν τόπῳ τὸ μεταξὺ τῶν τοῦ περιέχοντος περάτων. εἰ γὰρ μήτε τῶν ἐν αὐτῷ τι εἴη μήτε τῶν περὶ αὐτό, οὐδ' ἂν μεταβάλλειν δύναιτο κατὰ τόπον μηδενὸς ἢ τῶν ἐν αὐτῷ ἢ τῶν περὶ αὐτὸ ἐξαλλαγὴν ὑπομένοντος. εἶναι δὲ τὰ μὲν ἐν αὐτῷ τὸ

εἶδος καὶ τὴν ὕλην, τὰ δὲ περὶ αὐτὸ τό τε πέρας τοῦ περιέχοντος καὶ τὸ μεταξύ". δείξας οὖν ὅτι μήτε ἡ ὕλη ἐστὶ μήτε τὸ εἶδος διὰ τῶν αὐτῶν τῷ Ἀριστοτέλει ἐπιχειρήσεων, ἀνελὼν δὲ καὶ τὸ πέρας εἶναι τοῦ περιέχοντος ἐκ τῶν ἐπαγομένων ἀτόπων τῷ λόγῳ, συνήγαγεν ὅτι τὸ μεταξὺ διάστημά ἐστιν ὁ τόπος· καὶ οὕτως ἐπισυνάπτει τῆς οἰκείας δόξης τὴν ἀπόδειξιν. ἐπειδὴ δὲ καὶ σαφῶς αὐτὴν καὶ συνῃρημένως ἐξέθετο, κάλλιον ἂν ἴσως εἴη τῶν αὐτοῦ ῥημάτων ἀκούειν ἐχόντων ὧδε· "λείπεται τοίνυν εἰ μήτε εἶδος ὁ τόπος τοῦ ἐν τόπῳ μήτε ὕλη μήτε τὸ πέρας τοῦ περιέχοντος, τοῦτο ἐκεῖνο τὸ μεταξὺ τῶν περάτων τοῦ περιέχοντος διάστημα νοούμενον εἶναι τὸν πρῶτον ἑκάστου τόπον. τοῦ δὲ παντὸς κόσμου πᾶν τὸ διάστημα τὸ κοσμικὸν ἕτερον ὂν παρ' αὐτὸ τὸ διάστημα, τοῦτο δὴ οὖν ἢ οὐδέν ἐστιν ἢ ἔστι τι. καὶ εἰ μὲν μηδέν ἐστιν, ἡ τοπικὴ κίνησις ἔσται ἐκ τοῦ μηδενὸς εἰς μηδὲν πάσης κινήσεως κατά τι τῶν ὄντων οὔσης, καὶ οἱ κατὰ φύσιν τόποι οὐδὲν ἔσονται. καίτοι πᾶν τὸ κατὰ φύσιν εἶναί τι τῶν ὄντων ἀναγκαῖον. εἰ δὲ ἔστι τι, πάντως ἢ ἀσώματόν ἐστιν ἢ σωματικόν. ἀλλ' εἰ ἀσώματον, ἄτοπον· δεῖ γὰρ τὸν τόπον ἴσον εἶναι τῷ ἐν τόπῳ. σῶμα δὲ καὶ ἀσώματον ἴσα πῶς ἂν γένοιτο; τὸ γὰρ ἴσον καὶ ἐν ποσοῖς ἐστι καὶ ἐν ὁμογενέσι ποσοῖς οἷον γραμμαῖς πρὸς γραμμὰς καὶ ἐπιφανείαις πρὸς ἐπιφανείας καὶ σώμασι πρὸς σώματα· σῶμα ἄρα ἐστίν, εἴπερ διάστημα ὁ τόπος. [35]

in Ph 9 612 εἰ δὲ σῶμά ἐστιν, ἢ ἀκίνητον ἢ κινούμενόν ἐστιν· ἀλλ' εἰ κινούμενον ὁπωσοῦν, ἀνάγκη καὶ κατὰ τόπον αὐτὸ κινεῖσθαι· δέδεικται γὰρ ὅτι πᾶν τὸ ὁπωσοῦν κινούμενον δεῖ κατὰ τόπον κινεῖσθαι· ὥστε πάλιν ὁ τόπος δεήσεται τόπου. τοῦτο δὲ ἀδύνατον, ὡς καὶ Θεοφράστῳ δοκεῖ καὶ Ἀριστοτέλει μέντοι. φησὶ γοῦν τὸ μὲν ἀγγεῖον τόπον εἶναι κινητόν, τὸν δὲ τόπον ἀγγεῖον ἀκίνητον ὡς ἂν ἀκινήτου τοῦ τόπου κατὰ φύσιν ὄντος. εἰ δὲ ἀκίνητος ὁ τόπος, ἢ ἀδιαίρετός ἐστιν ὑπὸ τῶν ἐμπιπτόντων εἰς αὐτὸν σωμάτων, ὥστε σῶμα διὰ σώματος χωρεῖν, ἢ διαιρετός, ὡς ὁ ἀὴρ καὶ τὸ ὕδωρ ὑπὸ τῶν ἐν αὐτοῖς γινομένων. ἀλλ' εἰ μὲν διαιρετός, σχιζομένου τοῦ ὅλου τὰ μόρια κινήσεται ἐφ' ἑκάτερα τοῦ σχίζοντος. καὶ πρῶτον μὲν κινητὸς ἔσται καὶ ὁ τόπος, εἴπερ καὶ τὰ μόρια αὐτοῦ κινεῖται· δέδεικται δὲ ὅτι ἀκίνητος. ἔπειτα σχιζομένων τῶν μορίων πάλιν ζητήσομεν ποῦ κεχώρηκε τὸ σχίσαν· εὑρεθήσεται γὰρ ἄλλο πάλιν διάστημα μεταξὺ τῶν τοῦ σχισθέντος μορίων τὸ δεξάμενον τὸ σχίσαν, εἰς ὃ τοῦτο χωρῆσαν ἐν τόπῳ λέγεται εἶναι, καὶ τοῦτο ἐπ' ἄπειρον· ἀδιαίρετον ἄρα σῶμα ὁ τόπος. εἰ δὲ ἀδιαίρετον, ἢ ἄυλον ἔσται σῶμα ἢ ἔνυλον. ἀλλ' εἰ ἔνυλον, οὐκ ἔστιν ἀδιαίρετον· πάντα γὰρ τὰ ἔνυλα σώματα χωρούντων εἰς αὐτὰ σωμάτων ἄλλων ἐνύλων διαίρεσιν ὑπομένει παρ' αὐτῶν, ὥσπερ ὅταν εἰς ὕδωρ ἐμπίπτῃ τὸ ἡμέτερον σῶμα. μόνα δὲ τὰ ἄυλα παρ' οὐδενὸς διαιρεῖσθαι πέφυκε· καὶ τοῦτο ἐξ ἀνάγκης· πᾶν γὰρ σῶμα ἄυλον ἀπαθές, πᾶν δὲ τὸ διαιρούμενον οὐκ ἀπαθές· καὶ γὰρ ἡ διαίρεσις πάθος ἐστὶ τῶν σωμάτων ἀπολλῦσα τὴν ἕνωσιν, ἐπεὶ καὶ τοῦ συνεχοῦς καθὸ συνεχὲς οὐδὲν ἂν ἕτερον εὕροις πάθος ἢ τὴν διαίρεσιν ἀφανίζουσαν τὴν συνέχειαν. ἔστιν ἄρα ὁ τόπος, ἵνα τὰ δεδειγμένα πάντα συναγάγωμεν, σῶμα ἀκίνητον ἀδιαίρετον ἄυλον. εἰ δὲ τοῦτο, πρόδηλον ὅτι καὶ τῶν σωμάτων πάντων ἀυλότερον τῶν τε κινουμένων καὶ τῶν ἐν τοῖς κινουμένοις ἀύλων. ὥστε εἰ ἐκείνων τὸ ἁπλούστατον φῶς ἐστι (τῶν μὲν γὰρ ἄλλων στοιχείων τὸ πῦρ ἀσωματώτερον, αὐτοῦ δὲ τοῦ πυρὸς τὸ φῶς), φανερὸν ὅτι τὸ εἰλικρινέστατον ἐν τοῖς σώμασι φῶς ὁ τόπος ἂν εἴη. δύο τοίνυν, φησί, νοήσωμεν σφαίρας τὴν μὲν φωτὸς ἑνός, τὴν δὲ ἐκ πολλῶν σωμάτων, ἴσας ἀλλήλαις κατὰ τὸν ὄγκον· ἀλλὰ τὴν μὲν ἕδρασον ὁμοῦ τῷ κέντρῳ, τὴν δὲ ἐμβιβάσας εἰς ταύτην, ὅλον τε ὄψει τὸν κόσμον ἐν τόπῳ ὄντα ἐν τῷ ἀκινήτῳ φωτὶ κινούμενον, καὶ τοῦτον καθ' ὅλον μὲν ἑαυτὸν ἀκίνητον, ἵνα μιμῆται τὸν τόπον, κατὰ μέρος δὲ κινούμενον, ἵνα ταύτῃ ἔλαττον ἔχῃ τοῦ τόπου". ταῦτα εἰπὼν πιστοῦται καὶ ἀπὸ τοῦ Πλάτωνος τὸν λόγον ὡς τὸ φῶς ἐκεῖνο τὸ ἐν Πολιτείᾳ τὸ τῇ ἴριδι προσφερὲς τὸν τόπον εἶναι λέγοντος καὶ ἀπὸ τῶν λογίων δὲ τῶν Χαλδαίοις ἐκδοθέντων τὰ περὶ τῆς πηγαίας ψυχῆς εἰρημένα παρατιθέμενος ἄρδην ἐμψυχοῦσα φάος πῦρ αἰθέρα κόσμους. [35]

in Ph 9 613 τοῦτο γὰρ εἶναι τὸ φῶς τὸ ὑπὲρ τὸ ἐμπύριον μονάδα ὂν πρὸ τριάδος τῆς τοῦ ἐμπυρίου καὶ αἰθερίου καὶ ὑλαίου. τοῦτο δὲ εἶναί φησι τὸ καὶ τὰς ἀιδίους τῶν θεῶν λήξεις πρῶτον ὑποδεξάμενον καὶ τὰ αὐτοπτικὰ θεάματα ἐν ἑαυτῷ τοῖς ἀξίοις ἐκφαῖνον. ἐν τούτῳ γὰρ τὰ ἀτύπωτα τυποῦσθαί φησι κατὰ τὸ λόγιον. καὶ τάχα ἂν φαίη διὰ τοῦτο τόπον αὐτὸ κεκλῆσθαι ὡς τύπον τινὰ ὄντα τοῦ ὅλου κοσμικοῦ σώματος καὶ τὰ ἀδιάστατα διίστασθαι ποιοῦντα. ἐπὶ δὲ τούτοις ἀπορεῖ πρὸς ἑαυτόν, πῶς σῶμα διὰ σώματος χωρήσει, καὶ πότερον ἄψυχός ἐστιν ἢ μετέχει ψυχῆς. ἀλλὰ ἄψυχόν φησιν εἶναι ἀδύνατον, καὶ ὅτι κρείττων ἐστὶ τῶν ἐν αὐτῷ ἐψυχωμένων ὄντων καὶ ὅτι τὰ λόγια ψυχοῦσθαί φασι καὶ τοῦτον καὶ πρῶτον τῶν ἄλλων. εἰ δὲ ἔμψυχος, πῶς ἀκίνητος; καὶ τὸ μὲν πρῶτον διαλύει ἀπὸ τῆς τῶν ἀύλων σωμάτων ἀπαθείας. “τὸ γὰρ ἄυλον, φησί, σῶμα οὔτε ἀντερείδει οὔτε ἀντερείδεται· τὸ γὰρ ἀντερειδόμενον φύσιν ἔχει πάσχειν ὑπὸ τῶν ἀντερειδόντων δυναμένην. ἀλλ’ οὔτε διαιρεῖ οὔτε διαιρεῖται ἀπαθὲς ὄν, ὥστε οὐδὲ τὸ ἄτοπον ἐκεῖνο δυνατὸν ἐπάγειν, ὅτι χωρήσει τὸ ὅλον διὰ τοῦ σμικροτάτου. εἰ γὰρ μὴ πέφυκε διαιρεῖσθαι, οὐδ’ ἂν εἰς ἴσα τέμνοιτο τῷ σμικροτάτῳ· εἰ δὲ μὴ τοῦτο, οὐδ’ ἂν χωρήσοι τὸ ὅλον δι’ ἐκείνου.” τὸ δέ γε δεύτερον λύει λέγων ὑπ’ αὐτῆς αὐτὸν ψυχοῦσθαι τῆς πηγαίας ψυχῆς θείαν ἔχοντα τὴν ζωὴν καὶ κατὰ τὸ οὐσιῶδες αὐτοκίνητον ἑστῶτα, ἀλλ’ οὐχὶ τὸ κατ’ ἐνέργειαν. “εἰ γὰρ καὶ ἐν τῇ ψυχῇ διττὸν τίθεμεν τὸ αὐτοκίνητον, τὸ μὲν κατ’ οὐσίαν, φησί, τὸ δὲ κατ’ ἐνέργειαν, καὶ τὸ μὲν ἀκίνητόν φαμεν, τὸ δὲ κινούμενον, τί κωλύει φάναι τὸν τόπον τῆς τοιαύτης μετέχειν καὶ ζῆν κατ’ οὐσίαν ἀμετάβατον, τὸν δὲ κόσμον κατὰ τὴν κατ’ ἐνέργειαν αὐτοκίνητον; εἰ δὲ καὶ τὴν κατ’ ἐνέργειαν, φησί, τοῦ τόπου κίνησιν θεωρεῖν ἐθέλοις, ὄψει κινητικὸν ὄντα τῶν κινουμένων σωμάτων διαστηματικῶς ἐκείνων ἐξελιττόντων τὰ τοῦ τόπου μέρη, ἅτε μήτ’ ἐκείνων ἐν παντὶ εἶναι τῷ τόπῳ δυναμένων μήτε τοῦ τόπου πᾶσι παρεῖναι καθ’ ἕκαστον ἑαυτοῦ μέρος· καὶ ταύτῃ μεσότης ἐστὶ πρὸς ψυχὴν τὴν ἀδιαστάτως κινοῦσαν. καὶ γὰρ ἔοικε ζωὴ μὲν καθὸ ζωὴ διδόναι κίνησιν, τὸ δὲ πρώτως ζωῆς μετασχὸν ὁ τόπος ὤν, τὴν κατὰ τὰ ἑαυτοῦ μέρη κίνησιν δούς, τὴν κατὰ τόπον ἰδίως ἐκφῆναι κίνησιν ἕκαστον ποιῶν τῶν τοῦ κινουμένου μερῶν ἐφίεσθαι ἐν ὅλῳ αὐτῷ εἶναι, μὴ δυνάμενον δὲ διὰ τὴν φυσικὴν τοῦ διαστήματος ἰδιότητα παρὰ μέρος ἐν τῷ ὅλῳ γίνεσθαι. πᾶν γὰρ τὸ εἶναί τι ἐφιέμενον ἐκπεσὸν τοῦ εἶναι δι’ ἔλλειψιν φύσεως γίνεσθαι ἐφίεται τοῦτο ὅπερ εἶναι δι’ ἀσθένειαν οὐδὲ δύνηται. καὶ γὰρ ἔδει, φησί, τῆς ἀσωμάτου καὶ ἀμεταβάτου ζωῆς, οἵα ἐστὶν ἡ τῆς πηγαίας ψυχῆς, καὶ τῆς μεταβατικῆς καὶ σωματικῆς 〈μέσην〉 εἶναι τὴν ἀμετάβατον μέν, σωματικὴν δέ. [35]

in Ph 9 614 δοκεῖ δέ μοι, φησί, καὶ τὰ κέντρα τοῦ κόσμου παντὸς ὡς ἑνὸς ἐν τούτῳ πεπηγέναι. εἰ γὰρ τὰ λόγιά φησι τὰ κέντρα τοῦ ὑλαίου κόσμου ἐν τῷ ὑπὲρ αὐτὸν αἰθέρι πεπηγέναι, κατὰ τὸ ἀνάλογον ἀναβαίνοντες τοῦ ἀκροτάτου τῶν κόσμων ἐν τῷ φωτὶ τούτῳ τὰ κέντρα φήσομεν ἡδράσθαι. μήποτε δέ, φησί, τὸ φῶς τοῦτο πρῶτον εἰκών ἐστι τοῦ πατρικοῦ βυθοῦ καὶ διὰ τοῦτο ὑπερκόσμιος ὅτι καὶ ἐκεῖνος”. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα περὶ τοῦ τόπου φησὶν ὁ Πρόκλος· ἡμεῖς δὲ τέως αὐτὴν αὐτοῦ τὴν ἀπόδειξιν ἐπισκεψώμεθα, ἀφ’ ἧς τοιοῦτον εἶναι σῶμα συνήγαγε τὸν τόπον. καὶ πρῶτόν γε πρὸς τὴν τετραχῇ γενομένην διαίρεσιν ἐνιστάμενοι τῶν εἰρημένων ἔναγχος ὑπομνησθῶμεν, ἐν οἷς, ὡς ἐνόμιζον, ἔδειξα μὴ διαίρεσιν ἀλλ’ ἀπαρίθμησιν εἶναι τῶν περὶ τόπου δοξῶν, εἴπερ καὶ ἄλλοι τινές εἰσι τρόποι τῆς περὶ τόπου ἀποδόσεως. εἰ οὖν μὴ διαιρετικῶς εἴληπται, δῆλον ὅτι οὐκ ἀληθὲς εἰπεῖν τὸ ‘εἰ μήτε ὕλη μήτε εἶδος μήτε τὸ πέρας τοῦ περιέχοντος, λείπεται τὸ διάστημα εἶναι τὸ ἴσον τῷ ἐν τόπῳ ὄντι‘. ἐῶ γὰρ λέγειν ὅτι καὶ κατ’ ἄλλην ἔννοιαν εἴληπται τὸ διάστημα νῦν ἥπερ ὑπ’ Ἀριστοτέλους. ἐκεῖνος μὲν γὰρ διωρισμένως ἀσώματον ὑπέθετο τὸ διάστημα, ὡς δηλοῖ λέγων “ἀλλὰ καὶ τὸ μεταξὺ ὡς ὂν κενόν”, ὁ δὲ Πρόκλου λόγος ἀδιορίστως, ὥστε καὶ ὑποδιαίρεσιν αὐτοῦ ποιήσασθαι εἰς σῶμα καὶ ἀσώματον. πλὴν εἰ καὶ ταῦτα παρίδοι τις, πῶς τὸ ἐφεξῆς ἀληθές, ὅτι ἀσώματον οὐκ ἂν εἴη τὸ μεταξὺ τοῦτο διάστημα τὸ τοπικόν; εἰ γὰρ ἴσος, φησίν, ὁ τόπος κεῖται τῷ ἐν τόπῳ σώματι, σῶμα δὲ καὶ

ἀσώματον οὐκ ἂν ἴσα γένοιτο, διότι τὸ ἴσον ἐν ποσοῖς ἐστι καὶ ὁμογενέσι ποσοῖς, οὐκ ἂν ἀσώματον εἴη τὸ τοπικὸν διάστημα. ἀλλ' εἰ τοῦτό φαμεν ἴσον ὃ τῷ αὐτῷ μέτρῳ μετρεῖται, τὰ δὲ μέτρα κατὰ τὰς διαστάσεις γίνεται, καὶ οὐ κατὰ τὰ τῶν σωμάτων μεστώματα, πῶς οὐκ ἀληθὲς εἰπεῖν ὅτι τὸ τριχῇ διεστὼς ἴσον εἶναι δύναται τῷ τριχῇ διεστῶτι; καὶ γὰρ καὶ ὁμογενές ἐστι κατὰ τοῦτο. ἐπιφάνεια μὲν οὖν σώματι οὔτε ὁμογενὴς οὔτε ἴση γένοιτο ἂν διὰ τὴν ἐπίλειψιν τῆς μιᾶς διαστάσεως κατὰ εἶδος διαφερούσης, τὸ δὲ μῆκος καὶ πλάτος καὶ βάθος ἔχον πῶς οὐκ ἂν ὁμογενὲς εἴη κατ' αὐτό γε τοῦτο τῷ τὰς αὐτὰς ἔχοντι διαστάσεις; ἀλλ' εἰ μὲν μηδὲ εἶναι ὅλως καθ' ἑαυτὸ τοιοῦτόν τι διάστημα ἔλεγεν, ὥσπερ ὁ Ἀριστοτέλης, αὐτὸ τοῦτο ἔδει δεῖξαι ἢ ὡς ἀποδεδειγμένον λαβεῖν. εἰ δὲ συγχωρῶν εἶναι τόπον αὐτὸ οὗ φησιν ὑπάρχειν διὰ τὸ μὴ παρισοῦσθαι τῷ ἐν τόπῳ σώματι, θαυμάζω πῶς ὀρθῶς εἴρηται, εἰ μὴ ἄρα τοιοῦτον τὸ διάστημα τοῦτο ἐνενόησεν οἷον οἱ κενὸν αὐτὸ τιθέμενοι· ἀλλὰ τούτῳ οὐδὲ τὸ τριχῇ ἔνεστιν οὐδὲ διάστασις ὡς φύσις τις καὶ εἶδος, ἀλλ' ὡς ἀπουσία μόνον καὶ στέρησις. [35]

in Ph 9 615 αὐτὸς δὲ ὡς ἀσώματον συγκρίνει φύσιν. εἰ γὰρ μὴ τοῦτο, ῥᾴδιον ἦν εἰς τοὺς ἀναιροῦντας τὸ κενὸν ἀποπέμψαι λόγους. πῶς δὲ καὶ ἄυλον αὐτὸ δείκνυσι σῶμα; εἰ γὰρ ἔνυλον εἴη, φησί, διαιρετόν ἐστι καὶ παθητόν. τί οὖν; ὁ οὐρανὸς οὐκ ἔνυλος ὡμολόγηται καὶ ὑπ' αὐτοῦ καὶ ὑπὸ Πλάτωνος καὶ ὑπὸ τῶν λογίων ὡς ἔνυλος παραδέδοται; καίτοι ἀπαθὴς καὶ ἀδιαίρετός ἐστι καὶ αὐτός. τί οὖν, ὅσον ἐπὶ τούτῳ, κωλύει καὶ τὸν τόπον ἔνυλον μέν, ἀδιαίρετον δὲ εἶναι σῶμα καὶ ἀπαθὲς ἔχοντά τι κρεῖττον τῶν ἄλλων σωμάτων, ὥσπερ καὶ αὐτὸς ἀξιοῖ περὶ αὐτοῦ; εἰ μὴ ἄρα ἔνυλον καλεῖ τὸ ὑπὸ σελήνην, ὃ καὶ παθητὸν ὄντως ἐστί, καὶ τοῦτο ἀποφάσκει τοῦ τόπου. ἀλλ' οὐδὲν ἐκώλυεν αὐτόν, ὡς εἶπον, ἔνυλον ὡς τὸν οὐρανὸν εἶναι. εἰ δὲ τοῦτο, πῶς ἔσται κρείττων τῶν ἀύλων στερεωμάτων, ὧν καὶ αὐτῶν ἐστιν τόπος; κἂν γὰρ κατά τινα τρόπον ἔνυλα καὶ ἐκεῖνά φησιν αὐτὸς ἐν τῇ πρὸς Ἀριστοκλέα ἐπιστολῇ (οὐχ ὡς τὰ ὑπὸ σελήνην τὰ μεταβάλλοντα περὶ τὴν κοινὴν ὕλην οὐδὲ ὡς τὰ οὐράνια τὰ ἐκ τῶν τεττάρων στοιχείων τῶν διαφερόντων καὶ διὰ τοῦτο κοινοῦ δεομένων ὑποκειμένου συγκείμενα, ἀλλ' ὅτι κινούμενα καὶ αὐτὰ κατὰ τόπον ἔχει τὸ δυνάμει διὰ τὸ μὴ πανταχοῦ ὅλον εἶναι), πρῶτον μὲν παρακινδυνευτικὸν ἂν εἴη τὸ τοῖς λογίοις ἀντιφθέγγεσθαι τοῦτον μόνον ὑλαῖον λέγουσι τὸν κόσμον, ἔπειτα εἴη ἄν τι καὶ ἐπὶ τοῦ τόπου ὕλης ἄλλο σημαινόμενον, οὐ καθ' ὅσον κινεῖται, ἀλλὰ καθ' ὅσον διεστὼς ἄλλο ἀλλαχοῦ τῶν μορίων ἔσχε διαφέροντα ἀλλήλων. καίτοι τί ταῦτα λέγω, ὅτε τὸ ἄυλον αὐτὸς τὸ τοῦ παθητοῦ ἐνύλου ὑπερέχον κατηγόρησε τοῦ τόπου; οἷον ὡς ἔφην ἂν καὶ τὸ οὐράνιον εἴη. τὸ δὲ δὴ τέλος, εἰ πάντων, φησίν, αὐτὸν δεῖ τῶν σωμάτων ἀυλότατον ὑποτίθεσθαι, ἔστι δὲ τῶν ἄλλων στοιχείων τὸ πῦρ ἀσωματώτερον, αὐτοῦ δὲ τοῦ πυρὸς τὸ φῶς, δῆλον ὅτι φῶς ἂν εἴη ὁ τόπος. καίτοι εἰ πυρὸς εἶδός ἐστι τὸ φῶς, ὡς ἐν Τιμαίῳ μεμαθήκαμεν, τὸ δὲ εἶδος οὐκ ἂν εἴη τοῦ γένους κρεῖττον, οὐκ ἂν ὅσον ἐπί γε τούτῳ τὸ φῶς εἴη κρεῖττον τοῦ πυρός. Πρὸς μὲν οὖν τὸν ἀποδεικνύντα λόγον ταῦτα ἂν εἴποιμι διὰ βραχέων· πρὸς δὲ τὰς ἄλλας πίστεις τὴν μὲν ἀπὸ τοῦ ἐν Πολιτείᾳ λεγομένου τῇ ἴριδι προσεμφεροῦς φωτός, ὅτι τὸ ὅλον αἰνιγματωδῶς εἴρηται. καὶ δύναιτο μὲν ἂν τὸ αὐγοειδὲς ὄχημα τῆς τοῦ παντὸς ψυχῆς ἐνδείκνυσθαι, ὡς ὁ Πορφύριος ἐξηγήσατο, δύναιτο δὲ ἄν τι καὶ ἄλλο. εἰ δὲ τὰ λόγιά φησι τὴν πηγαίαν ψυχὴν ἄρδην ἐμψυχοῦσα φάος πῦρ αἰθέρα κόσμους, ὅτι μὲν ἄλλο τι τὸ φῶς ἐστι παρὰ τὸ ἐμπύριον καὶ αἰθέριον καὶ ὑλαῖον, καλῶς ἀπὸ τῆς ἀντιδιαιρέσεως ἐπιστώσατο, καὶ ὅτι ὑπέρτερον πάντων. [35]

in Ph 9 616 καὶ τοῦτο γὰρ ἡ τεταγμένη ἀπαρίθμησις δηλοῖ. μήποτε δὲ ἡ μονάς ἐστι τοῦτο τῆς τῶν κόσμων τριάδος, ἣν καὶ αὐτὸς ὁμολογεῖ. μονὰς δὲ οὐχ ὡς τόπος τῶν τριῶν, ἀλλ' ὡς εἷς κόσμος πρὸ τῶν τριῶν. εἶναι γὰρ δεῖ καὶ ἕνα πρὸ τῶν τριῶν, ὡς πρὸ τῆς ἑβδομάδος ἐστὶν ἡ τριάς. καὶ τὸν ἕνα τοῦτον ἴσως φάος ἐκάλεσεν ὡς ἄνθος ὄντα τοῦ ἐμπυρίου στερεώματος καὶ ὡς κοινότητα τοῦ φαινομένου, τουτέστι τοῦ αἰσθητοῦ, τουτέστι τοῦ σωματικοῦ παντός. πᾶν γὰρ σῶμα αἰσθητόν

ἐστιν, εἰ καὶ ἄλλο ἄλλαις αἰσθήσεσι σύμμετρον. μήποτε δὲ ἐμπύριον εἰπόντα τὰ λόγια τὸν πρῶτον σωματικὸν κόσμον φῶς ἐκάλεσε πᾶσαν τὴν ἀσώματον διάταξιν, τὴν τοῖς σωματικοῖς κόσμοις ἐποχουμένην καὶ ἐλλαμπομένην ὑπὸ τῆς πηγαίας ψυχῆς. καὶ μέντοι ὅτι τὰς ἀιδίους τῶν θεῶν λήξεις πρῶτος ὑπεδέξατο ὁ τόπος, καλῶς ἂν εἴη λεγόμενον· οὐ μέντοι τούτῳ ἕπεσθαι νομίζω τὸ σῶμα εἶναι τὸν τόπον. κἂν γὰρ διάστημα εἴη, τί κωλύει καὶ τοῦτο ταῖς θείαις ἐπιστασίαις συνδιανενεμῆσθαι, καὶ μᾶλλον τοῦτο ἅτε συγγενέστερον ὑπάρχον πρὸς τὸ ἀσώματον. τὸ δὲ τοὺς τύπους τῶν τε χαρακτήρων καὶ τῶν ἄλλων θείων φασμάτων ἐν τῷ τόπῳ φαίνεσθαι, μάλιστα μὲν οὐ πάνυ τι συμφωνεῖ τοῖς λογίοις ἐν τῷ αἰθέρι λέγουσιν αὐτὰ φαίνεσθαι ἀλλ᾽ οὐκ ἐν τῷ φωτί. ἔπειτα καὶ ταῦτα ἐν τῷ διαστήματι δύναται τυποῦσθαι. οὐ γὰρ σώματος ὑποκειμένου δεῖται πρὸς τὸ αἰσθητὰ γενέσθαι, ἀλλ᾽ εἴπερ ἄρα διαστάσεως καὶ τυπώσεως. καὶ τὸ μὲν μηδὲν ἄτοπον εἶναι σῶμα διὰ σώματος χωρεῖν, τὸ ἄυλον διὰ τοῦ ἐνύλου ἢ καὶ τοῦ ἀύλου, τάχα μὲν καὶ ἐξ ὧν αὐτὸς δείκνυσι πιστεύσειεν ἄν τις, μάλιστα δὲ ἐκ τῆς θείας παραδόσεως, εἴπερ καὶ τὸ ἐμπύριον διὰ τοῦ αἰθέρος καὶ τὸν αἰθέρα φησὶ διὰ τοῦ ἐνύλου χωρεῖν, καὶ εἴπερ αἵ τε τριάδες καὶ ἑβδομάδες αἱ νοεραὶ πᾶσαι πηγαίαν ἔχουσαι τάξιν καὶ διὰ τοῦτο ἐμπύριον τὴν ἐπιστασίαν συμπροέρχονται ὅμως τοῖς κόσμοις ὡς καὶ τοῦ ἐμπυρίου διὰ πάντων χωροῦντος. ἐμὲ δὲ δυσωπεῖ καὶ τὸ μὴ ἂν ἀτελεῖς εἶναι τὰς σφαίρας, ἀψῖδας μόνον οὔσας καὶ οὐκέτι σφαίρας, εἰ μὴ μέχρι τοῦ κέντρου χωροῖεν. ἀλλ᾽ οὐδὲ οἰκειότης τις ἔσται τῷ κέντρῳ πρὸς τὴν περιφέρειαν ἑκάστης σφαίρας, εἰ μὴ συνδεῖταί τινι ὁμοιογενεῖ πρὸς αὐτήν. οὐδὲ στερεώματα ἔτι ἔσονται οἱ κόσμοι ἀλλὰ καμαρώματα. πῶς οὖν τὰ λόγιά φησιν ἑπτὰ γὰρ ἐξώγκωσε πατὴρ στερεώματα κόσμων; εἰ δέ τῳ ταῦτα πρὸς πίστιν οὐκ ἀρκεῖ τοῦ τὰ ἄυλα σώματα καὶ δι᾽ ἀλλήλων καὶ διὰ τῶν ἐνύλων χωρεῖν, ἀπαιτείτω καὶ τούτου τὰς εὐθύνας τὸν σῶμα τὸν τόπον λέγοντα. [35]

in Ph 9 617 τί δὲ δήποτε τῶν λογίων ἀθρόως εἰπόντων καὶ τὸ φῶς καὶ τὸ πῦρ καὶ τὸν αἰθέρα καὶ τοὺς ἐνύλους κόσμους ὑπὸ τῆς πηγαίας ψυχοῦσθαι ψυχῆς ἄρδην ἐμψυχοῦσα φάος πῦρ αἰθέρα κόσμους αὐτὸς τὸ μὲν φῶς ἀπ᾽ αὐτῆς ἀμέσως ψυχοῦσθαι λέγει τῆς πηγαίας ψυχῆς, τοὺς δὲ ἄλλους κόσμους οὐκέτι; πῶς δὲ καὶ λέγει τὸ φῶς ὑπ᾽ αὐτῆς ψυχοῦσθαι; ἆρα ὅτι ψυχὴ ἐκείνου γίνεται; ἀλλ᾽ οὐκ ἂν εἴποι τοῦτο (πῶς γὰρ οἷόν τε τὴν πηγὴν τῶν ψυχῶν ἑνός τινος εἶναι ψυχήν;), ἀλλ᾽ ὅτι τὰ μὲν ἄλλα καὶ ἰδίας ἔχει ψυχάς, τοῦτο δὲ τὴν ἀπὸ τῆς πηγαίας ψυχῆς ἔλλαμψιν μόνην. καίτοι οὐδὲ τὸ ἐμπύριον ψυχὴν ἔχειν λέγουσι νοερὸν αὐτὸ καλοῦντες, ἀλλ᾽ ἀπὸ τοῦ αἰθέρος ἄρχεσθαι τὰς ψυχάς φασιν, εἰ μὴ ἄρα παντὸς μὲν σώματος ψυχὴ ἐπιμελεῖται, ἀναλογία δέ τις ἐν τοῖς κόσμοις ἐστὶν ἡ τοῦ νοεροῦ καὶ ψυχικοῦ καὶ φυσικοῦ. εἰ δὲ καὶ τὰ κέντρα τοῦ ἐμπυρίου στερεώματος ἐν τῷ φωτὶ πεπηγέναι φησίν (οὐ γὰρ δὴ πάντων τῶν κόσμων, ὡς ἡ ὑπ᾽ αὐτοῦ * ἀναλογία δηλοῖ), τί ἄλλο ἢ τὸν αὐτὸν ἕξει λόγον τὸ φῶς πρὸς τὸ ἐμπύριον, ὃν τοῦτο πρὸς τὸ αἰθέριον καὶ ἐκεῖνο πρὸς τὸ ὑλαῖον. εἰ οὖν ταῦτα καίτοι πεπηγότων ἐν αὐτοῖς τῶν καταδεεστέρων κέντρων οὐκ εἰσὶν αὐτῶν τόποι, οὐδ᾽ ἂν τὸ φῶς τόπος εἴη διὰ τοῦτο. πόθεν δέ, ὅτι τοῦ πατρικοῦ βυθοῦ παντὸς εἰκών ἐστι τὸ φῶς, ἀλλ᾽ οὐχὶ τῆς βάσεως τοῦ νοητοῦ, ὅπερ καὶ αὐτὸς βούλεται μᾶλλον; ἐκεῖνος γὰρ τῆς τριαδικῆς τῶν κόσμων τομῆς ἐξῃρημένος εἰς τρία λέγεται τέμνειν τὰ πάντα. τούτου γὰρ καὶ ἡ μονὰς τῆς τριάδος τῶν κόσμων ἐξάπτοιτο ὡς κόσμος εἷς, ἀλλ᾽ οὐχ ὡς τόπος τῶν κόσμων. εἰ γὰρ μὴ εἷς ὁ κόσμος πρὸ τριῶν, πῶς ἂν ὁ τόπος εἴη τῶν τριῶν προσεχὴς καὶ πρῶτος; ταῦτα μὲν ἄν τις εἴποι καὶ πρὸς τὰς τοιαύτας ἀναλογίας. τὰ δὲ ὅσα φησὶ τὴν πρὸς τὰ ἀξιώματα τὰ περὶ τοῦ τόπου συμφωνίαν ἐπιδεικνὺς τῆς τοιαύτης ὑποθέσεως, οὐδὲν μᾶλλον τοῖς σῶμα τιθεμένοις τὸν τόπον ἁρμόσει ἢ τοῖς ἀσώματον αὐτὸν διάστημα λέγουσιν, ὡς καὶ αὐτὸς μαρτυρεῖ τὸν λόγον ὡς ἐπὶ διαστήματος ποιούμενος. ὁμοίως δὲ καὶ ὅσα προβαλλόμενος ὡς οἰκεῖα περὶ τόπου ζητήματα διαλύει, κοινὰ πρὸς πάσας σχεδόν ἐστι τὰς ὑποθέσεις. διόπερ ἐπὶ τέλει τῶν περὶ τόπου λόγων πειράσομαι τὰ

τοιαῦτα συναγαγεῖν. Νῦν δὲ ἐρωτᾶν ἔπεισί μοι τοὺς σῶμα τὸν τόπον ἄυλον ὑποθεμένους, πότερον διὰ τὸ σῶμα εἶναι τόπος ἐστὶ σωμάτων ἢ διὰ τὸ ἄυλον. ἀλλ᾽ οὐκ ἂν εἴποιεν διότι σῶμα, ἀλλ᾽ ὅτι ἄυλον σῶμα. καίτοι καὶ τὰ ὑπὲρ τὸν ὑλαῖον κόσμον στερεώματα ἄυλα λέγοντες ὅμως οὐ τόπον, ἀλλὰ δεῖσθαι τόπου φασίν. εἰ οὖν μήτε ὡς σῶμα μήτε ὡς ἄυλον σῶμα ἀνενδεής ἐστιν αὐτὸς τόπου τοῖς ἄλλοις τόπος γινόμενος, διὰ τί ἄλλο λεγέτωσαν; δεύτερον εἰ διὰ τὸ ἄυλος εἶναι οὐ δεῖται τόπου, ἔοικεν ἡ ὕλη κυρίως εἶναι ἡ τοῦ τόπου δεομένη. καίτοι τίς ἂν ἐν τόπῳ λέγοι κατὰ τὸν ἑαυτῆς λόγον τὴν ὕλην; εἰ δὲ τὸ ἔνυλόν τις φαίη, πῶς καὶ τὰ ἄυλα ἐν τόπῳ; τρίτον δὲ καὶ κυριώτατον ἄν τις καὶ τούτοις τὰ αὐτὰ ἐγκαλέσοι δικαίως ἅπερ τοῖς προτέροις, ὅτι τὴν ἰδιότητα τοῦ τόπου παρῆκαν ζητεῖν, ἥτις ποτέ ἐστι, καὶ τίνα παρέχεται τοῖς ἐν αὐτῷ ὠφέλειαν, ἧς μὴ εὑρεθείσης οἶμαι οὔτε εἰ σῶμα οὔτε εἰ ἀσώματόν ἐστιν ὁ τόπος μαθεῖν δυνατόν. [5]

in Ph 9 618 φέρε γὰρ εἰ καθὸ σῶμα ἕκαστον δέοιτο τόπου, ἆρα δυνατόν ἐστι σῶμα τὸν τόπον εἶναι καὶ οὐχὶ καὶ αὐτὸς δεήσεται τόπου; τῶν δὲ διάστημα τὸν τόπον ἀσώματον λεγόντων καὶ κοινωνία φαίνεται συχνὴ καὶ διαφορά. καθόσον μὲν γὰρ ἀσώματον ἅπαντες λέγουσι τοῦτο χωρητικὸν σωμάτων, κατὰ τοῦτο κοινωνεῖν ἀλλήλοις δοκοῦσι, καθόσον δὲ οἱ μὲν ὄντως αὐτὸ νομίζουσιν οὐδὲν ἄλλο ἢ κατ᾽ ἀπουσίαν ὁρῶντες αὐτὸ τοῦ σώματος καὶ τὸ χωρητικὸν σωμάτων οὐχ ὡς φύσιν ἔχειν τινά φασιν, ἀλλὰ διὰ τὸ μηδὲν εἶναι μηδὲ ἐμποδίζον τοῖς ἐν αὐτῷ θεωροῦσιν, οἱ δὲ καὶ φύσιν καὶ δύναμιν οἰκείως ἔχειν αὐτό φασι καὶ τὸ χωρητικὸν τοῦτο οὐ κατὰ συμβεβηκὸς αὐτῷ ὑπάρχειν νομίζουσιν ἀλλὰ καθ᾽ αὑτό, 〈διαφέρουσιν〉. εἰσὶ δὲ οἳ καὶ κρεῖττον αὐτὸ τῶν σωμάτων λέγουσι. πάλιν δὲ αὖ τῶν τὸ κενὸν αὐτὸ τιθεμένων οἱ μὲν ἄπειρον εἶναί φασι καὶ ὑπερβάλλον ἀπειρίᾳ τὰ σώματα καὶ διὰ τοῦτο ἄλλο ἐν ἄλλοις ἑαυτοῦ μέρεσι καταδεχόμενον, ὡς ἂν ἔτυχεν, εἴπερ μέρη λέγειν ἐπὶ τοῦ ἀπείρου κενοῦ δυνατόν. τοιαύτην δὲ περὶ αὐτοῦ δόξαν ἐσχηκέναι δοκοῦσιν οἱ περὶ Δημόκριτον ἀρχαῖοι φυσιολόγοι. οἱ δὲ ἰσόμετρον αὐτὸ τῷ κοσμικῷ σώματι ποιοῦσι, καὶ διὰ τοῦτο τῇ μὲν ἑαυτοῦ φύσει κενὸν εἶναι λέγουσι, πεπληρῶσθαι δὲ αὐτὸ σωμάτων ἀεί, καὶ μόνῃ γε τῇ ἐπινοίᾳ θεωρεῖσθαι ὡς καθ᾽ αὑτὸ ὑφεστώς, οἷοί τινες οἱ πολλοὶ τῶν Πλατωνικῶν φιλοσόφων γεγόνασι· καὶ Στράτωνα δὲ οἶμαι τὸν Λαμψακηνὸν ταύτης γενέσθαι τῆς δόξης. τῶν μέντοι καὶ εἶδος ἔχειν αὐτὸ τιθεμένων καὶ δύναμιν τῶν σωμάτων ὑπερτέραν ἔχειν λεγόντων Συριανὸν ἔγωγε θείην ἂν τὸν μέγαν, τὸν τοῦ Λυκίου Πρόκλου καθηγεμόνα· ὃς ἐν τοῖς εἰς τὸ δέκατον τῶν Πλάτωνος Νόμων ὑπομνήμασι τοιαῦτα περὶ τοῦ τόπου γέγραφε· διάστημα γὰρ εἰπών, “αὐτὸ γάρ, φησίν, ἔστι τὸ ταῖς οἰκείαις τομαῖς καὶ διαιρέσεσιν, ἃς ἔσχεν ἐκ τῶν διαφόρων τῆς ψυχῆς λόγων καὶ τῆς τῶν δημιουργικῶν εἰδῶν ἐλλάμψεως, οἰκειούμενον τὰ τοῖς ἢ τὰ τοῖα τῶν σωμάτων καὶ ποιοῦν ἑαυτὸ κατὰ τάδε μὲν τὰ μέρη χώραν οἰκείαν πυρός, ἐφ᾽ ἣν κατὰ φύσιν τὸ πῦρ ἐν Τιμαίῳ λέγει φέρεσθαι, κατὰ τάδε δὲ χώραν οἰκείαν γῆς, ἐφ᾽ ἣν κατὰ φύσιν ἡ γῆ φέρεται καὶ μένει ἐν αὐτῇ οὖσα. διὸ καὶ νῦν πάντα τὰ κινούμενα καὶ τὰ ἑστῶτα κατὰ φύσιν ἐν τόπῳ φησὶν ἑκάτερον ὑπομένειν. [35]

in Ph 9 619 οὔτε δὲ ἡ κίνησις οὔτε ἡ στάσις τοῦ διαστήματος δουλεύει τῇ φύσει τῶν σωμάτων οὐδὲ παρ᾽ αὐτῆς ἐνδίδοται”. Πρὸς μὲν οὖν τοὺς τὸ κενὸν διάστημα τὸν τόπον εἶναι τιθεμένους εἴτε ἄπειρον εἴτε πεπερασμένον ἀρκέσει τὸ ἀδύνατον αἰτιᾶσθαι τοῦ κενοῦ τὴν τοῦ τόπου δύναμιν, ὡς καὶ Ἀριστοτέλης φησίν, ἐκ τῆς κατὰ φύσιν τῶν σωμάτων φορᾶς ἐπὶ τοὺς οἰκείους τόπους ἐπιδεικνύντι. τί δὲ ἂν εἴη δύναμις ἢ τίς διαφορὰ τοῦ κενοῦ ὡς κενοῦ θεωρουμένου, ὥστε τὸ μὲν αὐτοῦ πρὸς τάδε τῶν σωμάτων οἰκείως ἔχειν, τὸ δὲ πρὸς τάδε, ἢ τὸ μὲν ἐν τῷ μέσῳ, τὸ δὲ ἐν τῷ πέριξ ἱδρῦσθαι; εἴτε γὰρ ἄπειρον εἴη, πῶς ἂν ἔχοι τὸ μέσον ἢ τὸ πέριξ πέρατα ὄντα ταῦτα; εἴτε πεπερασμένον, καὶ τὸ πέρας ἂν κατὰ συμβεβηκὸς ἂν ἔχοι διὰ τὸ σῶμα, καὶ τὸ μέσον δὲ καὶ τὸ πέριξ ὡσαύτως· οὔτε γὰρ πέρας ἔχοι ἂν τὸ οὕτως κενὸν οὔτε διαφορὰν τοῦ μέσου καὶ πέριξ σχεδόν τι ἀπόφασις ὂν σώματος καὶ οὐδὲν ἄλλο ἢ τὸ μὴ ὄν. ὅτι γὰρ οὐδέν ἐστι τὸ τοιοῦτον,

δῆλον ἐκ τοῦ, κἂν ἀφέλῃ τις αὐτὸ τῇ ἐπινοίᾳ, πάλιν διάστημα κενὸν καταλιμπάνειν ἐν ᾧ τοῦτο ἦν, ὥσπερ καὶ τὸ σῶμα ἀφελόντες ἐκεῖνο καταλελοίπαμεν. καὶ τοῦτο ἐπ' ἄπειρον ποιοῦντες οὐ παυσόμεθα κενὸν πρὸ κενοῦ τιθέντες ἀεί, διότι μάταιος ἦν ἡ φαντασία καὶ ὄντως κενή. καὶ πρός γε τοὺς οὕτως αὐτὸ τιθεμένους καλῶς ὁ Ἀριστοτέλης ἐναντιώσεται. 〈ὅτι δὲ〉 τὸ κενὸν διάστημα καὶ ὁ τόπος ἐστί, τάχα ἄν τις ᾧδέ πως ἐπιχειροίη δεικνύναι τοῖς αὐτοῖς ἀξιώμασι περὶ τοῦ τόπου προσχρώμενος· ὁ τόπος, 〈ὃσ〉 χωρητικὸς ὅλου βούλεται εἶναι τοῦ ἐν τόπῳ σώματος, συνδιεστάναι δεῖ τῷ σώματι καὶ ἴσος αὐτῷ κατὰ τὰς τρεῖς ὑπάρχειν διαστάσεις· τὸ συνδιεστὸς τῷ σώματι τριχῇ διέστηκε· τὸ τριχῇ διεστὸς ἢ σῶμά ἐστιν ἢ ἀσώματον διάστημα· ἀλλ' εἰ σῶμα, πάντως καὶ αὐτὸ ἐν τόπῳ καθὸ σῶμα (τί γὰρ τοῦ ἐν τόπῳ σώματος καθὸ σῶμα διενήνοχεν;), εἰ δὲ ὁ τόπος μὴ δεῖται τόπου, οὐκ ἂν εἴη σῶμα· ἀσώματον ἄρα διάστημά ἐστιν ὁ τόπος χωρητικὴν ἔχον τῶν σωμάτων δύναμιν (καὶ διὰ τοῦτο καὶ Ἀριστοτέλης τὰ ἀπὸ τῆς κοινῆς φθεγγόμενος ἐννοίας ἔλεγε· "διαστήματα μὲν οὖν ἔχει τρία μήκους καὶ βάθους καὶ πλάτους"), ἀδύνατον δὲ σῶμα εἶναι τὸν τόπον. ἀλλὰ πῶς φασιν οὔ; πᾶν τὸ τριχῇ διαστατὸν σῶμα λέγομεν, ἀλλ' οὐ πᾶν σῶμα φυσικόν ἐστι. καὶ γὰρ καὶ μαθηματικόν τι σῶμα εἶναι λέγομεν, ὃ καὶ στερεὸν καλοῦμεν, τὸ ταῖς τρισὶ διαστάσεσιν ὁριζόμενον· καὶ ὅμως οὐ βουλόμεθα ἐν τόπῳ εἶναι τὰ μαθηματικὰ σώματα. ὥστε καὶ εἰ σῶμά τις φιλονεικοίη δεικνύναι τὸ τριχῇ διαστατόν, ἀλλ' οὐ τοιοῦτον ἔσται ὡς τόπου καὶ αὐτὸ δεῖσθαι, ἀλλ' ἔστιν ἐν μέσῳ τοῦ τε ἐν λόγῳ καὶ εἰδητικοῦ σώματος, ἐν ᾧ καὶ ψυχή, τὴν ὑπόστασιν ἀσώματον ἔχοντος, καὶ τοῦ ἐνύλου καὶ φυσικοῦ, ὃ καὶ σῶμα κυρίως καλοῦμεν· ὅλος γὰρ τὸ κυρίως καλούμενον σῶμα οὐ κατὰ τὰς διαστάσεις ὁρίζεται (οὐ γὰρ ἂν ἀσώματα ἐλέγετο τὰ μαθηματικά), ἀλλὰ μετὰ τῶν διαστάσεων ἔχει τι μέστωμα τὸ κυρίως σῶμα τὸ φυσικόν, καθ' ὃ τῶν μαθηματικῶν διενήνοχε. [5]

in Ph 9 620 δύο τοίνυν εἶναι δοκεῖ μεγέθη παρισωμένα ἀλλήλοις τό τε τοῦ τόπου καὶ τὸ τοῦ σώματος, τὸ μὲν πρὸς τῇ διαστάσει χωρητικὴν ἔχον δύναμιν, τὸ δὲ πρὸς τῇ διαστάσει πληρωτικὴν ἐκείνου τοῦ χωρήματος, ἵνα καθόσον μὲν διέστηκεν ἡ χώρα, κατὰ τοσοῦτον δύνηται παρισοῦσθαι τῷ ἐν τόπῳ σώματι, καθόσον δὲ οὐδὲν ἔχει σῶμα, κατὰ τοσοῦτον δύνηται δέχεσθαι τὸ σῶμα ὑπὸ μηδενὸς παρεμποδιζόμενον. καὶ τοῦτό ἐστιν, ὡς ἔοικεν, ἡ ἐν τῷ κόσμῳ τοῦ νοητοῦ χάους εἰκὼν ἡ χώρα τῶν σωμάτων παρὰ τὸ χῶ ῥῆμα, ὃ σημαίνει τὸ χωρῶ, χάος καλούμενον. καὶ ὅτι οὐ κατ' ἐπίνοιαν μόνην κενὴν ἐνομίσθη τὸ τοπικὸν τοῦτο διάστημα, καὶ ἐντεῦθεν ἔστι συνιδεῖν· τὰ κατὰ τόπον κινούμενα πόθεν ποῖ λέγομεν κινεῖσθαι, τὸ δὲ πόθεν ποῖ διάστημά τι πάντως ἔχει μεταξύ· τοῦτο οὖν τὸ μεταξὺ διάστημα ἢ αὐτοῦ τοῦ κινουμένου σώματός ἐστιν ἢ ἄλλου σώματος, δι' οὗ κινεῖται τὸ κινούμενον, ἢ τοῦ ἀέρος ἢ αὐτό τι καθ' αὐτὸ ἀσώματον· οὐ γὰρ ἔστιν ἄλλο σῶμα πλὴν τοῦ κινουμένου καὶ ἐκείνου τοῦ δι' οὗ ἡ κίνησις. ἀλλ' οὔτε αὐτοῦ τοῦ κινουμένου καὶ τὸ διάστημά ἐστιν (εἰ γὰρ ἐν τῷ οἰκείῳ διαστήματι ἐκινεῖτο, οὐδ' ἂν μεταβαῖνον ἐλέγετο τόπον ἐκ τόπου), οὐ μέντοι οὐδὲ ἄλλου τινὸς ἐνύλου σώματος, δι' οὐ κινεῖται· οὐ γὰρ μένοντος τοῦ ἀέρος ἢ τοῦ ὕδατος κινεῖται τὸ δι' αὐτῶν κινεῖσθαι λεγόμενον, ἀλλὰ σχιζομένου καὶ μεθισταμένου. ἐκεῖνο οὖν ἐστι τὸ διάστημα, ὃ δίεισι τὰ κινούμενα, τὸ μετὰ τὴν σχέσιν ὑπολειπόμενον καὶ δεχόμενον τὰ δι' αὐτοῦ προποδίζοντα. καὶ κατ' ἐκεῖνον μετρεῖται τὸ διάστημα τῆς κινήσεως ἀπὸ τοῦ κινουμένου καταμετρούμενον τοσαυτάκις, ὁσαπλάσιόν ἐστιν αὐτὸ τοῦ κινουμένου σώματος. οὐκ ἄρα τὸ οἰκεῖον μόνον ἐστὶ τῶν σωμάτων διάστημα, ἀλλά τι καὶ ἄλλο παρὰ ταῦτα. Ὁ δέ γε τοῦ Ἀριστοτέλους λόγος ὁ μηδὲν ἄλλο διάστημα παρ' αὐτὸ τὸ τοῦ σώματος ἀπολείπεσθαι διατεινόμενός ἐστι μὲν ἀσαφὴς ἱκανῶς ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ "εἰ δὲ ἦν τι διάστημα τὸ πεφυκὸς καὶ μένον ἐν τῷ αὐτῷ" καὶ τελευτῶν εἰς τὸ "ὅς ἐστι τόπος ὅλου τοῦ οὐρανοῦ". καὶ εἴρηται πρότερον, ὅτι συνημμένον τι περαίνεται δι' αὐτοῦ τὸ λέγον, ὡς εἰ ἔστι διάστημα τὸ πεφυκὸς μένειν ἐν τῷ αὐτῷ, ἄπειροι ἔσονται τόποι, καὶ

ὁ τόπος κατὰ τόπον κινήσεται καὶ ἔσται τοῦ τόπου τόπος καὶ πολλοὶ τόποι ἅμα ἔσονται· ἀλλὰ μὴν ταῦτα ἀδύνατα· ἀδύνατον ἄρα καὶ τὸ εἶναι τοιοῦτον διάστημα. [35]

in Ph 9 621 καὶ εἴρηται πᾶς ὁ λόγος ἐκ τοῦ καὶ τὰ μόρια τοῦ ἐν τόπῳ καθ' αὐτὰ εἶναι ἐν τόπῳ, εἴπερ δι' ἑκάστου τῶν μορίων χωρεῖ τὸ διάστημα. εἰ δὲ τοῦτο, ἐπ' ἄπειρον διαιρουμένου τοῦ ἐν τόπῳ ἀπείρους εἶναι συμβαίνει τοὺς τόπους, καὶ μεθισταμένου τοῦ ὑποτεθέντος ἀγγείου συμμεθίστανται οἱ τόποι εἰς ἄλλα διαστήματα, καὶ οὕτως ὁ τόπος κατὰ τόπον κινήσεται καὶ ἔσται ὁ τόπος ἐν τόπῳ. ταῦτα δὲ τοῖς τὸ πέρας τοῦ περιέχοντος λέγουσι τὸν τόπον οὐκ ἀκολουθεῖ, διότι τὰ μόρια τοῦ ἐν τόπῳ οὐκ ἔστι καθ' αὐτὰ ἐν τόπῳ. ὅτι δὲ οὐχ ἕπεται τὰ ἄτοπα ταῦτα τῷ λόγῳ, δέδεικται κατὰ τὴν τῆς λέξεως ἐκείνης ἐξήγησιν. ὡς γὰρ τὸ σῶμα συνεχές, οὕτω καὶ τὸ διάστημα συνεχὲς οἱ λέγοντες ὑποτίθενται καὶ ἀκίνητον. ὡς οὖν τὰ τοῦ σώματος μόρια οὐκ ἔστιν οὔπω διακεκριμένα (οὐ γὰρ ἂν ἔτι μόρια εἴη, ἀλλὰ κέρματα καὶ μονάδες μᾶλλον) οὔτε μέντοι συγκεκριμένα τελέως (στοιχείων γὰρ αὕτη φύσις ἐστίν), ἀλλ' ἐν τῷ διακρίνεσθαι τὴν πᾶσαν ἑαυτῶν ὑπόστασιν ἔλαχεν, οὕτω δὲ καὶ τὰ τοῦ τόπου· καὶ ὡς αὐτὸς εἴωθε λέγειν, δυνάμει ἐστὶν ἀλλ' οὐκ ἐνεργείᾳ τὰ μέρη τοῦ τε σώματος καὶ τοῦ τόπου. τοιαῦτα δὲ ὄντα τὰ μόρια τοῦ σώματος, καθὸ τοιαῦτα, ἔστιν ἐν τῷ τοιούτῳ τόπῳ, καὶ οὐ κατὰ συμβεβηκός. εἰ δὲ τοῦτο ἀληθές, οὐ πᾶν τὸ καθ' αὐτὸ ὂν ἐν τόπῳ, ὡς αὐτός φησι, διωρισμένον ὤφελεν εἶναι. εἰ δὲ τούτῳ ἠκολούθησε τὸ πρός τι περαίνειν, οὐδὲ τοῦτο πάντως ἀναγκαῖόν ἐστιν. ἀλλ' οὐδὲ μεταβήσεται ὁ τόπος· ἀκίνητον γὰρ ἅπαν ἐστὶ τὸ διάστημα καθ' ἕκαστον ἑαυτοῦ μέρος τὸ ἀεὶ γινόμενον ἐν αὐτῷ τῶν σωμάτων ὑποδεχόμενον, ὡς διὰ τῶν ὁλκῶν τὸ ὕδωρ χωροῦν ἀκινήτων ὄντων ἄλλοτε κατ' ἄλλο μέρος περιέχεται οὐ συνεφελκόμενον ἑαυτῷ τοῦ ὁλκοῦ τὸ πρότερον μέρος. οὔτε οὖν τόπου δεήσεται ὁ τόπος οὔτε πολλοὶ ἅμα ἔσονται τόποι. οὐ γὰρ μεθίσταται τὰ τοπικὰ διαστήματα οὐδὲ εἰς ἄλληλα ἐμβαίνει. οὐ μέντοι οὐδὲ ἄπειροι ἔσονται οἱ τόποι, εἴπερ μήτε τὰ τοῦ συνεχοῦς σώματος μέρη ἐνεργείᾳ διῄρηται εἰς ἄπειρα μήτε τὰ τοῦ διαστήματος. ἀλλὰ τὴν μὲν ὑπὸ Ἀριστοτέλους λεγομένην ἀτοπίαν οὕτως οἶμαι ῥᾳδίως οἱ τὸ διάστημα λέγοντες ἐκφεύξονται, τὰς δὲ ἄλλας ἀπορίας τὰς δυναμένας φέρεσθαι πρὸς τοῦτον τὸν λόγον ἐπισκεψώμεθα. Καὶ πρῶτόν γε τὸ νῦν ὑποκείμενον διάστημα πότερον ἔνυλόν ἐστιν εἶδος ἢ ἄυλον ἐρωτητέον. καὶ γὰρ εἰ μὲν ἄυλον, οὐ φυσικὸν ἂν εἴη οὐδὲ τοῦτο περὶ οὗ νῦν ζητοῦμεν ὁ τόπος. ἔπειτα εἰ μὲν ἐπινοίᾳ μόνον ἐστίν, εἴη ἂν καὶ τὸ ἐν τόπῳ ἐν ἐπινοίᾳ μόνον, καὶ οὐκ ἐν ὑποστάσει, καὶ εἴπερ ἄρα, τὸ μαθηματικὸν ἂν εἴη σῶμα. εἰ δὲ ἐν ὑποστάσει καὶ τοῦτο, πῶς ἐστί τι παντελῶς ἄυλον ὑπὸ σελήνην τριχῇ διεστὼς καὶ οὐσία καθ' αὐτὸ ὄν, ἀλλ' οὐχὶ συμβεβηκός; εἰ δὲ ἔνυλόν τις αὐτὸ λέγοι, πρῶτον μὲν τί διοίσει τοῦ σώματος τὸ τριχῇ διαστατὸν εἶδος ἐν ὕλῃ γενόμενον; εἰ μὲν γὰρ διαστάσεις ἐλέγομεν αὐτὸ μόνας, πολλὴ ἂν ἦν ἡ πρὸς τὸ διαστατὸν αὐτοῦ διαφορά· ἦν γὰρ τὸ μὲν εἶδος μόνον, τὸ δὲ ἔνυλον εἶδος. [35]

in Ph 9 622 εἰ δὲ καὶ τὸ διάστημα ἔνυλον εἶδός φαμεν καὶ τὸ σύνθετον διαστατὸν λέγομεν, τί ἔτι διοίσει τοῦ σώματος; ἔπειτα εἰ ἔνυλόν ἐστιν εἶδος, ἢ ὅλην κατέλαβε τὴν ὕλην ἢ μέρος αὐτῆς· ἀλλ' εἰ μέρος μὲν τὸ διάστημα, μέρος δὲ τὸ σῶμα, ἢ δύο ὕλαι ἅμα ἔσονται ἥ τε τοῦ τόπου καὶ τοῦ ἐν τόπῳ ἐν τῷ αὐτῷ διαστήματι, ἢ ἀλλαχοῦ μὲν ἔσται ὁ τόπος, ἀλλαχοῦ δὲ τὸ ἐν τόπῳ σῶμα, καὶ οὔτε τὸ σῶμα ἐν τόπῳ, οὔτε ὁ τόπος σώματος. εἰ δὲ ὅλην κατέλαβε τὴν ὕλην τὸ διάστημα, πῶς ἡ τοῦτο δεξαμένη καθ' ὅλην ἑαυτὴν ἔτι δέξεται τὸ σῶμα; δεύτερον εἰ ἄλλος ὁ τόπος καὶ ἄλλο τὸ ἐν τόπῳ, ἤτοι μία μὲν ἡ ὕλη, εἴδη δέ ἐστι δύο, ἢ πρὸς τοῖς εἴδεσι καὶ ὕλας εἶναι χρὴ δύο. ἀλλ' εἰ μία, ὅταν ἀποχωρῇ τοῦ τόπου τὸ ἐν τόπῳ, ἡ ὕλη ἑαυτῆς ἐκστήσεται, καὶ αὐτὴ ἑαυτῆς χωρισθήσεται μένουσα μὲν διὰ τὸν τόπον, μεθισταμένη δὲ διὰ τὸ σῶμα· εἰ δὲ δύο, πῶς οἷόν τε ἐν τῷ αὐτῷ ὄγκῳ δύο ὕλας εἶναι τήν τε τοῦ τόπου καὶ τὴν τοῦ σώματος; τρίτον εἰ τὸ τοῦ σώματος διάστημα γίνεται ἐν τῷ τοπικῷ διαστήματι, πῶς δύο μὲν εἶναι σώματα ἐν ταὐτῷ δυσχεραίνομεν, δύο δὲ διαστήματα συγχωροῦμεν; τὰ γὰρ ἄλλα τῶν σωμάτων συμβεβηκότα

οἷον λευκότητες καὶ θερμότητες τὴν δι’ ἀλλήλων δίιξιν οὐ κωλύουσι. τέταρτον εἰ τὸ σῶμα οὐσία ὂν ἐν τόπῳ ἐστίν, ὁ δὲ τόπος διάστημα, τὸ δὲ διάστημα ποσόν, τὸ δὲ ποσὸν συμβεβηκός, ἔσται ἡ οὐσία ἐν συμβεβηκότι· καὶ αὐτό τε τοῦτο ἄτοπον καὶ μέντοι ὅτι κρείττονα εἶναι τὸν τόπον τοῦ ἐν τόπῳ φαμέν. πέμπτον τὸ διάστημα τοῦτο ἢ ἄψυχόν ἐστιν ἢ ἔμψυχον. ἀλλ’ εἰ μὲν ἄψυχον, καὶ ἄνουν ἔσται· νοῦν γὰρ ἄνευ ψυχῆς ἀδύνατον παραγενέσθαι τῳ. καὶ πῶς οὐ χεῖρον ἔσται τοῦ ἐν τόπῳ; νοῦν γὰρ ἐν ψυχῇ, ψυχὴν δὲ ἐν σώματι συνιστὰς ὁ θεὸς τὸν κόσμον συνετεκτήνατο, ὡς ὁ Τίμαιός φησιν. εἰ δὲ ἔμψυχον, πῶς ἀκίνητον ἔσται ψυχὴν ἔχον αὐτοκίνητον; ἢ πῶς κινούμενον οὐ δεήσεται τόπου; ἔκτον δὲ πότερον ἀίδιόν ἐστι τὸ πᾶν διάστημα καθ’ ὅλον τε καὶ κατὰ μέρη ἢ τὸ μὲν τὸν οὐρανὸν δεξάμενον ἀίδιόν ἐστι, τὸ δὲ ὑπὸ σελήνην τοῖς μέρεσι φθαρτόν; ἀλλ’ εἰ μὲν τὸ πᾶν ἄφθαρτον, τί διοίσει τοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ τὸ ὑπὸ σελήνην; εἰ δὲ τοῦτο φθαρτόν, τίς ἂν εἴη τῆς φθορᾶς τρόπος οὐ μεταβαλλόντων εἰς ἄλληλα τῶν τοῦ τόπου μερῶν οὐδὲ τοῦ τόπου εἰς ἄλλο οὐδὲ ἄλλου τινὸς εἰς τὸν τόπον; ἕβδομον εἰ τὰ μὴ δεηθέντα τοῦ τόπου ἀδιάστατά ἐστι, τὰ διαστατὰ ἄρα δεήσεται τόπου, φαίη ἄν τις συλλογιστικὸς ἀνήρ. Ταῦτα μὲν οὖν καὶ ἄλλα τοιαῦτα πρὸς τοὺς τὸ διάστημα τὸν τόπον λέγοντας δυνατὸν εἰπεῖν. [35]

in Ph 9 623 οὐ πάντῃ δὲ τοῖς ἐρωτήσασι λόγοις ἐνδιδόναι χρή. αὐτίκα γὰρ πρὸς τὸν ἐρωτήσαντα πότερον ἔνυλον ἢ ἄυλόν ἐστι τὸ διάστημα, ἔνυλον ἐροῦμεν. καὶ γὰρ ὥσπερ τὸ μὲν διεσπασμένον καὶ ὠγκωμένον καὶ ἀόριστον ὑλικόν φαμεν, τὸν δὲ ὅρον καὶ τὸ πέρας καὶ τὴν μορφὴν εἰδικόν, οὕτως καὶ ἐπὶ τοῦ διαστήματος ἐροῦμεν. καὶ γὰρ καὶ τούτου τὸ μὲν διεστηκὸς κατ’ ἔκχυσιν καὶ πάρεσιν ὑλικὸν ἂν εἴη, τὸ δὲ ἔμμετρον καὶ ὡρισμένον, μᾶλλον δὲ τὸ ἐν αὐτῷ μέτρον καὶ τὸν ὅρον εἰδητικόν. καὶ τὸ τοιοῦτον εἶδος ἐν μέρει δηλονότι τῆς ὕλης ἐγένετο ὥσπερ καὶ τὸ οὐράνιον. ἄλλη γὰρ ἡ πρὸς τὸ τοπικὸν καὶ ἄλλη ἡ πρὸς τὸ σωματικὸν εἶδος παράλλαξις. καὶ οὐδὲν ἄτοπον δύο ὕλας ἐν ταὐτῷ εἶναι· οὐ γὰρ ἡ ὕλη τὴν δι’ ἀλλήλων δίιξιν κωλύει. οὐ μέντοι οὐδὲ δύο διαστήματα ἐν ταὐτῷ εἶναι ἄτοπον, εἰ τὸ μὲν σωματικὸν εἴη, τὸ δὲ κενόν, καὶ τὸ μὲν χώρα τις, τὸ δὲ ἐν χώρᾳ. τετραχῶς γὰρ ἔοικε λέγεσθαι τὸ διάστημα. τὸ μὲν ἐν λόγῳ μόνον ἀδιαστάτῳ ὡς ὁ ὁρισμὸς ἔχει τοῦ διαστήματος, τὸ δὲ ἐν ἐπινοίᾳ διαστάσεως ὡς ἔχει τὸ μαθηματικόν, τὸ δὲ ἔνυλον μετὰ ποιοτήτων καὶ ἀντιτυπιῶν φυσικῶν οἷον τὸ σῶμά ἐστι, τὸ δὲ ἔνυλον μέν, ἄποιον δὲ πάντῃ καὶ ἀσώματον. ἄλλη δὲ παρὰ ταῦτα ἡ ὑλικὴ διάστασις κατὰ τὸν διασπασμὸν καὶ τὸ ἀόριστον θεωρουμένη. ἀλλ’ οὐδὲ συμβεβηκὸς ὁ τόπος, ἀλλ’ οὐσία καὶ οὗτος. οὐ γὰρ διάστασις ἁπλῶς ἐστιν, ἀλλὰ διαστῶσα χώρα. οὐδὲν δὲ θαυμαστὸν καὶ ἔμψυχον αὐτὸ εἶναι καὶ ἀκίνητον· οὐ γὰρ κινήσεως μόνης ἐστὶν αἰτία τῆς κατὰ τόπον ἡ ψυχικὴ ζωή, ἀλλὰ καὶ στάσεως· τοιγαροῦν πολλὰ τῶν ἐμψύχων ἐστὶν ἑστῶτα, ὡς ὁ ἄξων καὶ οἱ πόλοι καὶ τὸ κέντρον καὶ ἡ γῆ πᾶσα. εἰ δὲ ἀρχὴ λέγεται κινήσεως ἡ ψυχή, ταύτης λέγεται τῆς καὶ ἐν στάσει θεωρουμένης, ἣν κυριώτερόν ἐστι γένεσιν καλεῖν. οὐδὲν δὲ θαυμαστὸν καὶ ἀίδιον εἶναι τὸ πᾶν διάστημα καὶ διαφορὰν ἔχειν τὸ οὐράνιον πρὸς τὸ ὑπὸ σελήνην. καὶ γὰρ οἱ οὐρανοὶ πάντες ἀίδιοι ὄντες πολλὴν ἔχουσι πρὸς ἀλλήλους διαφοράν. ‘ἀλλ’ εἰ τὰ μὴ δεηθέντα τόπου, φασίν, ἀδιάστατά ἐστι, τὰ διαστατὰ δεήσεται τόπου‘· ἀλλ’ ἔδει προσθεῖναι τὸ ‘ἢ τόπος ἐστίν‘. ὅμοιον γὰρ ὡς εἰ λέγοι τις, εἰ τὰ μὴ δεηθέντα χρόνου ἀκίνητα, τὰ κινούμενα ἐν χρόνῳ ἢ χρόνος ἐστίν. Ἀλλ’ εἰ δοκεῖ, κοινῇ λοιπὸν πρός τε τοὺς σῶμα καὶ πρὸς τοὺς διάστημα λέγοντας τὸν τόπον ῥητέον, ὡς εἰ μέχρι τοῦ κέντρου χωρεῖ, οὐ μόνον τὰ παρὰ τοῖς βαρβάροις λεγόμενα ἄυλα στερεώματα, ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ τῶν οὐρανῶν σώματα τοῦ ὑπερτέρου χωροῦντος ἀεὶ διὰ τοῦ κατωτέρω ἔσται ἐν τῷ αὐτῷ μέρει τοῦ τοπικοῦ διαστήματος, ἐμπύριον ἅμα σῶμα καὶ αἰθέριον καὶ τῶν οὐρανῶν ἑκάστου καί τινος τῶν γενεσιουργῶν στοιχείων ἑνὸς ἢ πυρὸς ἢ ἀέρος ἢ ὕδατος ἢ γῆς. εἰ οὖν τὸν τόπον οἰκείως ἔχειν λέγομεν πρὸς τὰ ἐν τόπῳ, πρὸς τί ποτε τούτων ἁπάντων τῶν σωμάτων οἰκείως ἔχειν τὸν τόπον ἐροῦμεν; ἔτι τε πρὸς τούτους καὶ πρὸς τοὺς

πέρας τοῦ περιέχοντος εἶναι λέγοντας τὸν τόπον ῥητέον, ὡς τῆς μὲν πρὸς τὸ πᾶν θέσεως ἑκάστου τῶν ἀιδίων μερῶν τὴν αἰτίαν ἀπολογίζονται. [35]

in Ph 9 624 διὰ τί γὰρ ἡ γῆ ἐν τῷ μέσῳ; ὅτι τοῦτο αὐτῇ τοῦ τοπικοῦ σώματος ἢ τοῦ τοπικοῦ διαστήματος ἢ τοῦ περιέχοντος πέρας οἰκεῖον. διὰ τί δὲ τοῦ ἀπλανοῦς τὸ μὲν βόρειόν ἐστι, τὸ δὲ νότιον; ἢ τῶν πλανωμένων ἥδε μὲν ἐξωτέρω τῶν σφαιρῶν, ἥδε δὲ ἐνδοτέρω; ἢ τοῦ ἐμοῦ σώματος ἡ μὲν κεφαλὴ κεῖται ἄνω, οἱ δὲ πόδες κάτω; καὶ ἥδε μὲν ἡ χεὶρ καὶ τὸ ἧπαρ εἰ τύχοι δεξιά, ἥδε δὲ καὶ ὁ σπλὴν ἀριστερά; καίτοι εἰ τόπων εἰσὶ διαφοραὶ καὶ αὗται, πάντως ἂν ὁ τόπος εἴη καὶ τούτων αἴτιος. πῶς δὲ τῶν εἰρημένων τις τόπων εἴτε σῶμα εἴτε διάστημα εἴτε πέρας τούτων αἴτιον ἂν γένοιτο; καὶ γὰρ ἄλλο μὲν ἡ κεφαλὴ τοῦ διαστήματος ἐκείνου μέρος ἐπέχει ἑστῶτος ἐμοῦ, ἄλλο δὲ ἀναπεπτωκότος ἢ καθημένου, καὶ ἄλλο μὲν ἐνθάδε ὄντος, ἄλλο δὲ ἀλλαχοῦ. καίτοι ἀεὶ ἐν τῷ σώματί μου τὸν αὐτὸν ἐπέχει τόπον. πῶς δὲ καὶ ἐν δεξιοῖς ἔσται μέρεσιν ἀεὶ τὸ ἧπαρ; τίνος γὰρ τὸ δεξιὸν τοῦτο; οὐ δήπου τοῦ διαστήματος ἢ τοῦ πέρατος τοῦ περιέχοντος. καὶ τοῦτο δὲ κοινῶς πρὸς πάντας ῥητέον, ὅτι τῆς τοῦ τόπου χρείας μὴ διορισθείσης καλῶς, οὔτε εἰ σῶμα ὁ τόπος οὔτε εἰ ἀσώματον, οὔτε εἰ διαστατὴν ἔχει φύσιν οὔτε εἰ ἀδιάστατον, καταμαθεῖν ἔστι. τοὺς δὲ διάστημα καθ' αὑτὸ χωριστὸν ἢ σῶμα λέγοντας τὸν τόπον ἐρωτητέον, εἰ καὶ τοῦ οὐρανοῦ τὰ μόρια ἐν τόπῳ λέγουσιν εἶναι ἢ οὔ. καὶ γὰρ εἰ μὲν μὴ ἔστιν ἐν τόπῳ, δῆλον ὅτι οὐδὲ κινήσονται κατὰ τόπον. τὸ γὰρ κινούμενον κατὰ τόπον ἐν τόπῳ εἶναι χρή. εἰ δὲ μὴ κινεῖται τὰ μέρη κατὰ τόπον, κατὰ τί ἄλλο αὐτῶν ἐστιν ἡ μετάβασις; εἰ δὲ κινεῖται κατὰ τόπον καὶ ἔστιν ἐν τόπῳ ἢ ἐν σώματι ἢ ἐν διαστήματι, ἢ ὡς ἐν οἰκείῳ τόπῳ ἔσται ἢ ὡς ἐν ἀλλοτρίῳ. ἀλλ' εἰ μὲν ὡς ἐν οἰκείῳ, μενεῖ ἕκαστον ἐν αὑτῷ καὶ οὐ κινήσεται· τὰ γὰρ ἐν τοῖς οἰκείοις ὄντα τόποις τί δεῖται κινεῖσθαι μέλλοντα παρὰ φύσιν διατίθεσθαι, ἐὰν ἐκστῶσι τοῦ κατὰ φύσιν τόπου; εἰ δὲ ἐν ἀλλοτρίῳ, πῶς ἔσται τι σῶμα ἀλλότριον μόνον ἔχον τόπον, οἰκεῖον δὲ μηδαμῶς; εἰ δέ τις λέγοι, ὅτι ὅλον εἰ τύχοι τὸ κατὰ τὸν ζῳδιακὸν διάστημα ἢ τὸ τοπικὸν σῶμα ἑκάστῳ ζῳδίῳ ἐστὶν οἰκεῖον καὶ διὰ τοῦτο ἐν ὅλῳ ὁμοίως ἐστὶν ἕκαστον καὶ κινεῖται, πρῶτον μὲν καὶ μένειν ὁμοίως ἐχρῆν ἐν ὅλῳ, ὅπερ ἀδύνατον, ἔπειτα ποῦ τὸ ἀξίωμα τὸ λέγον ἴσον ὀφείλειν εἶναι τῷ ἐν τόπῳ τὸν τόπον; τὰ δὲ αὐτὰ ἄν τις ἀπορήσοι καὶ περὶ τῶν μερῶν τῶν ἐν τοῖς τέτρασι στοιχείοις. Ἐπειδὴ δὲ πρὸς ταῖς εἰρημέναις περὶ τόπου ὑποθέσεσιν ἄλλην τινὰ διήρθρωσε Δαμάσκιος ὁ ἐκ Δαμασκοῦ φιλόσοφος ἀνὴρ ζητητικώτατος καὶ πολλοὺς πόνους εἰσαγαγὼν φιλοσοφίας, φέρε καὶ ἐκείνην ἐκθώμεθα μακροτέρων ἐξ ἀνάγκης δεόμενοι λόγων διὰ τὸ καινοπρεπὲς τῆς ὑποθέσεως ἐκ τῆς χρείας τοῦ τόπου βουλομένης αὐτοῦ τὴν οὐσίαν εὑρεῖν. [35]

in Ph 9 625 λέγει δὲ ὧδε· "τὰ ἐν γενέσει πάντα τῆς ἀμερίστου καὶ ἀδιαστάτου φύσεως ἐκπεσόντα κατά τε οὐσίαν καὶ κατ' ἐνέργειαν, διττὴν ἔσχε τὴν διάστασιν τὴν μὲν κατ' οὐσίαν τὴν δὲ κατ' ἐνέργειαν ἢ πάθος, καὶ τὴν κατ' ἐνέργειαν διττήν, τὴν μὲν τῇ οὐσίᾳ σύμφυτον, καθ' ἣν ἐν συνεχεῖ ῥοῇ ἐστιν ἡ οὐσία, τὴν δὲ ἀπὸ τῆς οὐσίας προϊοῦσαν, καθ' ἣν ἄλλοτε ἄλλα ἐνεργεῖ παρατεταγμένας ἔχοντα καὶ οὐκ ἀθρόας τὰς ἐνεργείας. καὶ ἡ μὲν τῆς ἐνεργείας διάστασις κινήσεως εὐθὺς ἐδεήθη, καὶ συνυπῆρξεν αὐτῇ κίνησις, καὶ ἐγένετο κατὰ κίνησιν ἡ διάστασις τὴν ἐνεργητικὴν ἢ παθητικήν. ἡ δέ γε τῆς οὐσίας διάστασις διττὴ καὶ αὐτὴ γέγονεν, ἡ μὲν εἰς πλήθους διασπασμόν, ἡ δὲ εἰς ὄγκον ὑπελθοῦσα. ἡ δὲ κατὰ μέγεθος καὶ ὄγκον ἐν θέσει γέγονεν εὐθὺς διὰ τὴν ἄλλου ἀλλαχοῦ τῶν μορίων διάρριψιν. διττὴ δὲ καὶ αὐτή· ἡ μὲν σύμφυτος τῇ οὐσίᾳ, ὥσπερ τοῦ ἐμοῦ σώματος τὸ τὴν κεφαλὴν ἄνω εἶναι τοὺς δὲ πόδας κάτω, ἡ δὲ ἐπείσακτος, ὡς ποτὲ μὲν ἐν τῇ οἰκίᾳ, ποτὲ δὲ ἐν τῇ ἀγορᾷ τὴν θέσιν ἔχω. καὶ δῆλον ὅτι ἡ μέν ἐστι διηνεκὴς ἡ αὐτή, ἕως ἂν ᾖ τὸ πρᾶγμα, ἡ δὲ ἄλλοτε ἄλλη γίνεται. κεῖσθαι δὲ λέγομεν ἐκεῖνα κυρίως, ὧν τὰ μόρια παρατέταται καὶ διέστηκεν ἀπ' ἀλλήλων. διὸ καὶ τῶν μεγεθῶν καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς περάτων ἡ θέσις εἶναι κυρίως δοκεῖ, ὅτι διέστηκε ταῦτα κατὰ συνέχειαν. οἱ δέ γε ἀριθμοὶ καπαρατετάσθαι, θέντες ὅμως οὐ δοκοῦσι θέσιν ἔχειν διὰ τὸ μὴ διεστάναι καὶ πλὴν εἴ

που καὶ οὗτοι μέγεθος προσλάβωσι καὶ διάστασιν. τὰ γὰρ διαστήματα πάντα τὴν ἡνωμένην συναίρεσιν ἀπολέσαντα τὸ ἐν αὐτοῖς εἶναι εἰς τὸ ἐν ἄλλῳ γίνεσθαι μετέβαλεν, ἐν ᾧ καὶ κεῖσθαι λέγεται, οἷον παρεθέντα καὶ τὸ αὐτοκρατὲς ἀπολέσαντα· ὥσπερ καὶ ἐν ταῖς ἐνεργείαις ἀφ' ἑαυτῶν ἐκστάντα κινεῖσθαι λέγεται καὶ μεταβάλλειν. τούτων οὖν τῶν διαστάσεων, ἵνα 〈μὴ〉 παντελῶς εἰς τὸ ἀόριστον ὑπενεχθῶσι, μέτρα συναγωγὰ ὑπέστη τῆς μὲν κατὰ τὴν ἐν κινήσει ἐνέργειαν ὁ χρόνος, τῶν δὲ κατὰ τὴν οὐσίαν τῆς μὲν κατὰ διάκρισιν τὸ ὡρισμένον πλῆθος ὅπερ ἐστὶν ὁ ἀριθμός, τῆς δὲ κατὰ συνέχειαν τὸ ὡρισμένον μέγεθος οἷον πηχυαῖον ἤ τι τοιοῦτον, τῆς δὲ κατὰ τὴν τῆς θέσεως διάρριψιν ὁ τόπος. διὸ ἐν χρόνῳ μὲν λέγεται κινεῖσθαι τὰ κινούμενα, ἐν τόπῳ δὲ τὴν θέσιν τῆς οὐσίας ἔχειν καὶ αὐτῆς τῆς κινήσεως, καθόσον καὶ αὐτὴ τοῦ κινεῖσθαι μετέσχε". καὶ ὅτι μὲν περὶ θέσιν ἔχει καὶ τῶν κειμένων τί ἐστιν ὁ τόπος, πρόδηλον. ταῦτα γὰρ ἐν τόπῳ λέγομεν, ὅσα καὶ θέσιν ἔχειν φαμέν, καὶ τὸ ἄνω καὶ κάτω τόπου διαφοραί εἰσι κατὰ τὴν θέσιν θεωρούμεναι ὥσπερ καὶ τὰ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ καὶ ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν. [35]

in Ph 9 626 ὅτι δὲ ἀφοριστικὸς καὶ μετρητικὸς καὶ τακτικὸς τῆς θέσεώς ἐστιν ὁ τόπος, ἐντεῦθεν ἂν μάθῃς· κεῖσθαι μὲν ἕκαστόν φαμεν κἂν ὁπωσοῦν ἀτάκτως κέηται, τὸν δὲ εὐθετισμὸν τὸν οἰκεῖον ἕκαστον τότε λέγεται ἔχειν, ὅταν τὸν οἰκεῖον ἀπολάβῃ τόπον, ὥσπερ γίνεται μὲν ἕκαστον ὁτεοῦν εἰς τὸ εἶναι παρελθόν, τὸ δὲ εὔκαιρον ἔχει τὸ οἰκεῖον, ὅταν ἐν τῷ δέοντι γένηται χρόνῳ. διὰ τὸν τόπον οὖν τῶν μορίων ἕκαστον εὐθετίζοντα ἡ μὲν κεφαλὴ τοῦ ἐμοῦ σώματος γέγονεν ἄνω, οἱ δὲ πόδες κάτω· καὶ τὸ μὲν ἦπαρ ἐν τοῖς δεξιοῖς, ἡ δὲ καρδία ἐν τῷ μέσῳ. καὶ οἱ μὲν ὀφθαλμοὶ δι' ὧν ὁρῶντες πρόιμεν ἔμπροσθεν, τὸ δὲ μετάφρενον ᾧ ἀχθοφοροῦμεν ὄπισθεν. καὶ εἰσὶν αὗται διὰ τὸν τόπον αἱ διαφοραί, ὥσπερ διὰ τὸν χρόνον ἄλλο τι πρὸ ἄλλου δημιουργεῖται τῶν τοῦ ἐμβρύου μερῶν, καὶ ἄλλη πρὸ ἄλλης ἡλικία πρόεισι τεταγμένη. καὶ οὐκ ἐπισυγχεῖται τὰ Τρωϊκὰ τοῖς Πελοποννησιακοῖς· τὸ γὰρ πρότερον καὶ ὕστερον χρόνου διαφοραί εἰσιν, ὡς τὸ ἄνω καὶ κάτω καὶ αἱ λοιπαὶ τέτταρες διαστάσεις τοῦ τόπου, καθάπερ καὶ Ἀριστοτέλης ὁμολογεῖ· καὶ τοῦ κόσμου ἄρα τὰ μόρια διὰ τὸν τόπον ἔχει τὸν οἰκεῖον εὐθετισμὸν ἐν τῷ ὅλῳ. καὶ ἔστιν ὡς τύπῳ φάναι ὁ τόπος κατὰ ταύτην τὴν ἐπιβολὴν ὁ μὲν ἁπλῶς οὕτως λεγόμενος ἀφορισμὸς τῆς τῶν σωμάτων θέσεως, ὡς δὲ τὸν κατὰ φύσιν εἰπεῖν ἀφορισμὸς τῆς κατὰ φύσιν ἐπιβαλλούσης τοῖς σωματικοῖς μορίοις θέσεως πρός τε ἄλληλα καὶ πρὸς τὸ ὅλον καὶ τοῦ ὅλου πρὸς τὰ μόρια. ὡς γὰρ τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ τὰ μόρια ἄλλα ἀλλαχοῦ τέτακται διὰ τὸν τόπον, καὶ τὰ μέν ἐστιν εἰ τύχοι βόρεια, τὰ δὲ νότια, οὕτω καὶ ὁ ὅλος οὐρανὸς καὶ ἡ ὅλη γῆ μέρη ὄντα τοῦ κόσμου τὴν ἐπιβάλλουσαν αὐτοῖς τῆς θέσεως εὐμετρίαν καὶ διακόσμησιν ἔχουσι διὰ τὸν τόπον, ὁ μὲν τὸ πέριξ τοῦ παντός, ἡ δὲ τὸ μέσον ἐπέχουσα. καὶ οὗτός ἐστιν ὁ τὴν σύμπτωσιν τουτέστι συντόπωσιν τοῖς μορίοις παρεχόμενος. εἰ δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ τοπάζειν εἴρηται τόπος ἐκ τοῦ τετόπακα παρακειμένου τόπος γινόμενος ὡς εἰκασία τις ὢν τοῦ νοεροῦ ἀφορισμοῦ, καὶ οὕτω σύμφωνος ὁ λόγος· ταῖς γὰρ εἰκόσιν οὗτος παρέχεται τὴν σύστασιν καὶ τὴν πρὸς τὰ παραδείγματα ὁμοιότητα. μὴ γὰρ κειμένου κατὰ τὸν οἰκεῖον τόπον ἑκάστου τῶν ἅπαξ διαστατῶν μερῶν οὐκ ἄν ποτε ἡ εἰκὼν ὁμοιωθείη τῷ παραδείγματι, πᾶσα δὲ τάξις οἰχήσεται καὶ εὐμετρία καὶ διακόσμησις. καὶ εἴπερ ἀνέλοις τὸν τόπον, ὄψει τὴν τῶν σωμάτων διάθεσιν ἀλλόκοτόν τε καὶ ἄτακτον καὶ εἰς παντελῆ φερομένην ἀοριστίαν. ἐν ποίᾳ γὰρ ἕκαστον τῶν μορίων θέσει στήσεται πρὸς μηδεμίαν ἔχον οἰκείως; διὰ τοῦτον οὖν καὶ τὰ κινούμενα φυσικῶς κινεῖται, ἵνα τῆς οἰκείας θέσεως τὸ ἐπιβάλλον ἀπολάβῃ, καὶ τὰ ἱστάμενα ἕστηκεν ἐν τῷ προσήκοντι μέτρῳ τῆς θέσεως φιλοχωροῦντα. [35]

in Ph 9 627 ὥστε τίνος μὲν αἴτιός ἐστιν ὁ τόπος τοῖς σώμασι καὶ τοῖς σωματικοῖς πᾶσι καὶ τί ποτέ ἐστιν αὐτός, τάχα ἄν τις ἐκ τῶν εἰρημένων ἐννοήσειεν. Ἀκόλουθον δ' ἂν εἴη τὸν τοιοῦτον τόπον μήτε τὸ πέρας εἶναι τοῦ περιέχοντος. πῶς γὰρ τοῦτο τάξεώς ἐστιν αἴτιον ἢ ἀφορισμοῦ αὐτὸ μᾶλλον ὑπὸ τῶν ἐν αὐτῷ γινομένων καὶ περιεχομένων ὑπ' αὐτοῦ ὁριζόμενον; ἀλλὰ μὴν οὐδὲ

σῶμα ἂν εἴη. κἂν γὰρ ἄυλόν τις αὐτὸν λέγῃ σῶμα καὶ τοῦτο πάντως διαστατὰ μέρη ἔχον καὶ διαφορὰς μερῶν, καὶ αὐτὸ δεήσεται τοῦ τάττοντος αὐτὸ καὶ τὸ μὲν ἐν μέσῳ τὸ δὲ ἐν τῷ πέριξ κεῖσθαι ποιοῦντος. οὐδὲ διάστημα δὲ τὸ τοιοῦτον εἶναι δυνατόν· καὶ γὰρ καὶ τὸ διάστημα διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας ἅτε διαφορὰς ἔχον καὶ ἄλλο ἀλλαχοῦ διερριμμένον κατὰ τὰ μόρια εὐθετισμοῦ καὶ αὐτὸ δεῖταί τινος. ἔοικεν οὖν ὁ τόπος μέτρον εἶναι τῆς τῶν κειμένων θέσεως, ὥσπερ ὁ χρόνος ἀριθμὸς λέγεται τῆς τῶν κινουμένων κινήσεως. ἐπεὶ δὲ ἡ θέσις διττή, ἡ μὲν οὐσιώδης ἡ δὲ ἐπείσακτος, καὶ ὁ τόπος ἂν εἴη διττός, ὁ μὲν στοιχεῖον τελειωτικὸν τοῦ θέσιν ἔχοντος γινόμενος, ὁ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς ὑπάρχων. ἔστι δέ τις καὶ τῆς οὐσιώδους θέσεως διαφορά, καθόσον ἢ ὡς αὐτὰ ὅλα τὴν οἰκείαν ἔχει θέσιν τῶν οἰκείων μερῶν πρός τε ἄλληλα καὶ πρὸς τὸ ὅλον ἢ ὡς μέρη τὴν πρὸς τὸ ὅλον τε καὶ τὰ λοιπὰ μέρη. καὶ ταύτῃ διττὸς ὁ τόπος γίνεται, ὁ μὲν ἰδίᾳ ἑκάστοις ἐπιβάλλων, ὁ δὲ κατὰ τὴν ἐν τῷ ὅλῳ θέσιν ἀφοριζόμενος. ὥσπερ γὰρ τὸ ὅλον διττόν, τὸ μὲν ἑκάστῳ τῶν μερῶν ἐπιβάλλον κατὰ τὴν ἀφωρισμένην αὐτοῦ καὶ διακεκριμένην ὑπόστασιν (καθὸ καὶ τὴν γῆν ὅλον τι εἶναί φαμεν, καὶ οὐ τὴν γῆν μόνον, ἀλλὰ καὶ ζῷον καὶ φυτὸν καὶ τῶν ἐν τούτοις μορίων ἕκαστον), τὸ δὲ καὶ περιεκτικώτερον, ὡς τὸν κόσμον ὅλον καὶ τὴν γῆν ὅλην καὶ τὸν ἀέρα ὅλον λέγομεν, καὶ ἔστιν ἑκάστης ὁλότητος οἰκεῖα μέρη, οὕτως οὖν καὶ τόπον ἄλλον μὲν τὸν τῶν οἰκείων ἑκάστου μορίων εὐθετισμόν φαμεν οἷον τῶν ἐμῶν ἐν τῷ ἐμῷ ὅλῳ σώματι, ἄλλον δὲ τὸν καὶ τοῦ ὅλου τούτου ὡς μέρους ἐν τόπῳ τῆς περιεκτικωτέρας ὁλότητος, καθὸ τόπος τῶν χερσαίων ἐστὶν ὁ τῆς γῆς τόπος, καὶ καθὸ ἡ γῆ τὸ μέσον ἐπέχει τοῦ παντός. κἂν γὰρ ἐκστήσῃ τις τὴν γῆν τῆς περὶ τὸ μέσον τοῦ παντὸς θέσεως, τῶν μὲν οἰκείων μερῶν τὸν εὐθετισμὸν ἐν τῷ οἰκείῳ ὅλῳ καθέξει, τὴν δὲ ὡς μέρος τοῦ παντὸς οὐκ ἔχει τότε. διὸ καὶ αὐτὴ ὅλη ἀφεθεῖσα ἂν ἐπὶ τὸ μέσον οἰσθείη, καίτοι τῶν ἐν αὐτῇ μερῶν φυλαττόντων τὴν πρὸς ἄλληλα διατύπωσιν, καὶ ὅταν αὖτη ἔξω τοῦ μέσου τυγχάνῃ. [35]

in Ph 9 628 οὕτω δὲ καὶ ὁ ἐν τῷ ἀέρι μετέωρος ἄνθρωπος τῶν μὲν οἰκείων μερῶν ἕξει τὴν εὐταξίαν, τὴν δὲ ὡς μέρους πρὸς τὸ ὅλον οὐκέτι. καὶ ἐπειδὴ μέρη μᾶλλόν ἐστιν ἕκαστα τῶν ὁλικωτέρων ἢ αὐτὰ ὅλα, (κρατεῖται γὰρ ὑπὸ τῶν κρειττόνων μᾶλλον ἢ κρατεῖ τῶν καταδεεστέρων, τοῦτο δὲ ὅτι ἐν μείζονι λόγῳ ἐστὶν ἀεὶ τὰ πρῶτα πρὸς τὰ δεύτερα ἤπερ τὰ δεύτερα πρὸς τὰ τρίτα), δικαίως κἂν τὸν οἰκεῖον εὐθετισμὸν ἔχῃ ἡ βῶλος ἡ ἐν ἀέρι, ἀλλὰ τοῦ γε ὁλικωτέρου ἐφιεμένη φέρεται. νεκρὸν γάρ ἐστι πανταχοῦ καὶ ἀπεψυγμένον τὸ ἴδιον, ὅταν ἀποσπασθῇ τοῦ κοινοῦ καὶ στερηθῇ τῆς ἀπ' αὐτοῦ καθηκούσης εἰς αὐτὰ συνοχῆς, ὥσπερ τὰ φυτά, κἂν πρόρριζά τις ἀνασπάσῃ καὶ πᾶσι τοῖς ἑαυτῶν συμπεπληρωμένα μορίοις, ἀλλ' αὐαίνεταί γε παραχρῆμα τῆς κοινῆς ὁλότητος ἀποσπασθέντα. ζῇ γὰρ πάντα διὰ τὸ ἓν ζῷον τὸ κοσμικόν. ὥστε ἕως ἂν διὰ τῶν προσεχῶν ὁλοτήτων ἕκαστον ἐνερρίζωται τῷ κόσμῳ, ἕως τότε καὶ ζῇ καὶ σῴζεται, ἐὰν δὲ ἀποσπασθῇ τῆς προσεχοῦς ὁλότητος, ἀποσπᾶται καὶ τῆς κοινῆς. οὕτως οὖν καὶ αἱ κατὰ φύσιν φοραὶ τῶν σωμάτων καὶ ἐν τοῖς οἰκείοις τόποις μοναὶ σωθήσονται τῷ τοιοῦτον ὑποτιθεμένῳ τὸν τόπον. καὶ ἡ κατὰ τόπον κίνησις τῶν κινουμένων οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ θέσεων ἄλλοτε ἄλλων μετάληψις, ἕως ἂν τὴν προσήκουσαν ἀπολάβῃ τὸ κινούμενον τοῦ μεταξὺ ἀέρος ἢ τοῦ ὕδατος διαιρουμένου, καὶ ἣν ἔχει τότε θέσιν ἀπολαβόντος, ἕως ἂν τὸ ἰσχυρότερον παρέλθῃ. καὶ ἔστι τῶν τοῦ ἀέρος μορίων θέσις, ἣν ἡ βῶλος ἢ ἐγὼ μεταλαμβάνω κινούμενος. καὶ οὗτός ἐστιν ὁ ἐν πλάτει τόπος ὃν διαμείβω, οὐκ ἐμὸς ἴδιος ὢν ἀφορισμός, ἀλλὰ τοῦ περιέχοντος ἀέρος, οὗ καὶ ἐγὼ πέφυκα γίνεσθαι ἄλλοτε ἐν ἄλλῳ μέρει. διὸ καὶ ἀπόρου ὄντος πῶς τὰ κινούμενα ἐν τόπῳ κινεῖται, εἴπερ τὰ ἐν τόπῳ ἠρεμεῖν μᾶλλον ἢ κινεῖσθαι λέγοιτο ἂν δικαίως, ἴδωμεν ὅπως καὶ τὴν ἀπορίαν τίθησιν ὁ φιλόσοφος Συριανὸς καὶ τὴν λύσιν ἐπάγει γράφων οὕτως· "καὶ πῶς, φαίη ἄν τις, τὰ κινούμενα ἐν τόπῳ κινεῖται; μᾶλλον γὰρ πόθεν ποῖ τὰ κινούμενα· ὅλως γὰρ τὰ ἐν τόπῳ δοκεῖ ἠρεμεῖν. ἢ τὰ κινούμενα καὶ ἐν τόπῳ καὶ οὐκ ἐν τόπῳ. ἐν μὲν γὰρ τῷ πρώτῳ καὶ ὥσπερ ἰδίῳ τόπῳ ἑαυτῶν οὐκ ἔστιν (ἦ γὰρ ἂν ἠρέμει), ἐν δὲ τῷ ἐν πλάτει θεωρουμένῳ ἔστιν,

ὡς λέγομεν καὶ τὸν ἥλιον ἐν λέοντι εἶναι, ὅτι δὴ τὸ πλάτος τοῦ λέοντος αὐτὸν περιέχει, καὶ τὸν πετόμενον ἀετὸν ἐν ἀέρι καὶ τὴν οὐριοδρομοῦσαν ναῦν ἐν θαλάττῃ· πάντα γὰρ ταῦτα τὸν μὲν ἐν πλάτει τόπον ἔχει, τὸν δὲ πρῶτον καὶ ἴδιον ἔστ' ἂν κινῆται οὐκ ἔχει." καί μοι δοκοῦσι πρὸς τοῦτον μάλιστα τὸν ἔξωθεν τόπον ἀπιδεῖν οἱ πλεῖστοι τῶν περὶ τόπου λεγόντων. τίς γὰρ τῆς γῆς τόπος, ἐρωτηθέντες τὸ μέσον τοῦ παντὸς λέγουσιν, ὥσπερ τόπος τοῦ παντός ἐστιν ἴδιος καὶ τῆς γῆς ὡς ἐν τῷ παντί· καὶ τίς τοῦ οὐρανοῦ, τὸ πέριξ. [35]

in Ph 9 629 τὸν δὲ αὐτῆς τῆς γῆς τόπον τὸν εὐθετίζοντα αὐτῆς τὰ μόρια καὶ τοῦ οὐρανοῦ τὸν τοιοῦτον οὐ προλογίζονται, ὁμοίως δὲ καὶ τῶν κατὰ μέρος ζῴων τε καὶ φυτῶν. καὶ διὰ τοῦτο πάντες, ὡς ἔοικε, χωριστὸν εἶναι τὸν τόπον τοῦ ἐν τόπῳ ἀπεφήναντο. τῷ γὰρ ὄντι τὸ ἀπὸ τοῦ ὁλικωτέρου τόπου ἐπιβάλλον ἑκάστῳ χωριστόν ἐστιν αὐτοῦ τοῦ ἐν τόπῳ καὶ οὐκ ἔστιν αὐτοῦ προηγουμένως τόπος. καὶ ἀκίνητον δὲ τὸν τόπον ἀξιοῦσιν εἶναι πρὸς τὸν κοινὸν τοῦτον καὶ ἐν πλάτει τόπον ἀποβλέψαντες. καὶ γὰρ ὁ μὲν ἴδιος ἑκάστου καὶ συνουσιωμένος συγκινεῖται πάντως, ὁ δὲ κοινὸς ἐν πλάτει θεωρούμενος μένει τοῦ ὁλικωτέρου ὢν καὶ περιεκτικωτέρου σώματος ἴδιος. Ἀλλ' ἴδωμεν, εἰ δοκεῖ καὶ τὰ τούτῳ προσιστάμενα τῷ λόγῳ. καὶ πρῶτόν γε ὅτι μὴ ἔστι τὸ εἶδος ὁ τόπος ἀποδείξαντες νῦν τὸν εὐθετισμὸν τῶν μορίων εἶναι λέγομεν τὸν τόπον, καίτοι ἑκάστου εἴδους οἰκείαν τάξιν τῶν μορίων ἔχοντος, καθ' ἣν καὶ ἔστιν ἕκαστον, οἷόν ἐστιν ὁ μὲν ἄνθρωπος ὄρθιος, τὰ δὲ ἄλογα τῶν ζῴων εἰς γῆν κύπτοντα, καὶ τὰ μὲν τοιῶσδε, τὰ δὲ τοιῶσδε διεσκευασμένα τοῖς μορίοις. πῶς οὖν ἡμεῖς οὐ τὸ κατὰ τὴν μορφὴν εἶδος αἴτιον τούτου φαμέν, ἀλλὰ τὸν τόπον; δεύτερον εἰ τοῦ εὐθετισμοῦ τῶν μερῶν αἴτιον εἶναι λέγομεν, ὃ μὴ ἔστι μέρος, τοῦτο οὐδ' ἂν ἐν τόπῳ εἶναι λέγοιτο. πῶς οὖν οὐχὶ καὶ οὗτος ὁ λόγος τὰ αὐτὰ δοκεῖ πάσχειν τῷ τοῦ Ἀριστοτέλους τὸν ὅλον κόσμον οὐ συγχωρῶν εἶναι ἐν τόπῳ, εἴπερ μηδενός ἐστι μέρος μηδὲ διέρριπται πρὸς ἄλλο τι μέρος ἀντιτεταγμένον αὐτῷ; τρίτον δὲ τὰ τοῦ οὐρανοῦ μέρη κινούμενα πότερον κατὰ τόπον ἐροῦμεν κινεῖσθαι ἢ οὔ; εἰ γὰρ μή, πῶς οὐ ταῖς αὐταῖς ἐναντιολογίαις αἷς καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἐνσχεθησόμεθα; εἰ δὲ κατὰ τόπον κινεῖται, τίς οὗτος ὁ τόπος; δεῖ μὲν γὰρ τὸ κατὰ τόπον κινούμενον ἄλλον μὲν ἀπολείπειν ἄλλον δὲ ἐπιλαμβάνειν τόπον. οὔτε δὲ ὁ τῶν μορίων τόπος, καθ' ὃν συντετάχθαι τὰ μόρια ἀλλήλοις φαμέν, τοιοῦτός ἐστι (μένει γὰρ οὗτος ὁ αὐτὸς ἀεί) οὔτε ὁ πρὸς τὰ ἄλλα μόρια συντάττων κατ' οὐσίαν αὐτά, καθ' ὃν μετὰ τὸν κριὸν ὁ ταῦρος τέτακται καὶ μετὰ τοῦτον οἱ δίδυμοι καὶ ἑξῆς· αὗται γὰρ αἱ θέσεις αἱ αὐταὶ μένουσιν ἀεί. οὔτε μέντοι περιεκτικώτερόν τινα καὶ ἀκίνητον τόπον ἡ νῦν ἀποδοθεῖσα ἔννοια τοῦ τόπου προσλογίζεται, καθ' ὃν μεταβάλλοντα τὰ μέρη κινεῖσθαι λέγεται κατὰ τόπον. πῶς δὲ ἄλλης καὶ ἄλλης γινομένης τῆς τοῦ παντὸς θέσεως κατὰ τὴν τῶν μερῶν ἀντιμετάστασιν οὐκ ἔσται καὶ ὁ τοῦ παντὸς τόπος μεταβάλλων, καὶ ὅσαι θέσεις, τοσοῦτοι καὶ τόποι; τέταρτον πῶς ἔτι κρείττων ὁ τόπος ἔσται τοῦ ἐν τόπῳ στοιχεῖόν τι ὑπάρχων αὐτοῦ; τὸ γὰρ στοιχεῖον τοῦ στοιχειωτοῦ καταδεέστερον, ὥσπερ τὸ μέρος τοῦ ὅλου. [35]

in Ph 9 630 πέμπτον ἢ διαστατός ἐστιν ἢ ἀδιάστατος ὁ τόπος. ἀλλ' εἰ μὲν διαστατός, πῶς οὐχὶ καὶ αὐτὸς δεήσεται τόπου κατὰ τὰ εἰρημένα; εἰ δὲ ἀδιάστατος, πῶς ἴσος ἢ πῶς περιεκτικὸς ἢ πῶς χωρητικὸς τῶν ἐν τόπῳ; τὸ γὰρ τῷ διαστατῷ ἴσον διεστάναι χρὴ καὶ τὸ τοῦ ὠγκωμένου περιεκτικὸν ἢ χωρητικὸν ὠγκῶσθαι. ἔκτον πῶς οὐκ ἀχώριστον τοῦ ἐν τόπῳ τὸν τόπον δόξομεν ἡμεῖς λέγειν, πάντων σχεδὸν ἀξιούντων χωριστὴν αὐτὸν ἔχειν τοῦ ἐν τόπῳ φύσιν; ἕβδομον πῶς ἀκίνητος ἔσται στοιχεῖόν γε ὢν τοῦ κινουμένου; συγκινηθήσεται γὰρ ἐκείνῳ. ὄγδοον εἰ στοιχεῖον τοῦ ἐν τόπῳ τὸν τόπον εἶναι λέγομεν, πῶς οὐχὶ τὸν τόπον ἐν τῷ σώματι μᾶλλόν φαμεν εἶναι, ἀλλὰ τὸ σῶμα ἐν τῷ τόπῳ; τὸ γὰρ στοιχεῖον ἐν τῷ στοιχειωτῷ ἐστιν, ἀλλ' οὐκ ἀνάπαλιν. ἔνατον εἰ μέτρον θέσεώς ἐστιν ὁ τόπος, πῶς ἀληθὲς ἔτι τὸ παρὰ τῶν πλειόνων φιλοσόφων ἀξιούμενον, ὅτι τὰ ἀίδια τῶν θεῶν σύμβολα ἐν τῷ κόσμῳ μένει διὰ τὸ ἐν ἀιδίῳ τῷ τόπῳ διαγεγράφθαι καὶ διὰ τούτου τοῦ μέσου καὶ τὰ ἐν τόπῳ σώματα τῶν θείων ἐλλάμψεων

ἀπολαύει; δέκατον ἐπὶ πᾶσιν εἰ ἀπὸ τῆς ἀντιμεταστάσεως τῶν σωμάτων ἤλθομεν εἰς ἔννοιαν τοῦ τόπου, διότι ἔνθα πρότερον ἦν ὕδωρ ἐκεῖ γέγονεν ἀήρ, πῶς ἑκάστου τὸν οἰκεῖον ἔχοντος τόπον δεησόμεθα τῆς ἀντιμεταστάσεως; ταῦτα μὲν οὖν καὶ τοιαῦτα ἄλλα λέγοι ἄν τις πρὸς τὴν περὶ τόπου νοερὰν δοκοῦσαν ταύτην ὑπόνοιαν ἐνιστάμενος. Ῥητέον δὲ πρὸς μὲν τὸ πρῶτον, ὅτι τὸ ὅλον εἶδος πλήρωμα πάντων ἐστὶ τῶν ἑαυτοῦ στοιχείων ἄλλο τι κατ' ἄλλο ἐκείνων ἔχον. καὶ ὥσπερ ὅλον ἐστὶν οὐ διὰ τὸ καλὸν εἰ τύχοι τὸ ἐν αὐτῷ ἀλλὰ διὰ τὸ ὅλον, καὶ τέλειον διὰ τὴν τελειότητα, καὶ ἄλλο τι δι' ἄλλο τῶν ἐν αὐτῷ, οὕτως καὶ θέσιν ἔχει τεταγμένην καὶ εὔτυπον διὰ τὸν τόπον. μὴ τοίνυν χωρίζοντες τὸ εἶδος τῆς συνουσιωμένης αὐτῷ τοπικῆς μεθέξεως ἐθελήσωμεν εὔθετον αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ἰδεῖν· ὅμοιον γάρ, ὡς εἰ καὶ τὴν τελειότητα αὐτοῦ τῇ ἐπινοίᾳ χωρίσαντες τέλειον ὅμως αὐτὸ καὶ ταύτης χωρὶς ὁρᾶν φιλονεικοῖμεν. οὐδὲν οὖν ἐναντίον ὁ λόγος οὗτος λέγει τῷ μὴ εἶναι τὸ εἶδος τὸν τόπον βουλομένῳ, κἂν τοῦ εἴδους τι τὸν τόπον φῇ. εἰ δὲ ὁ δεικνὺς λόγος μὴ εἶναι τὸ εἶδος τὸν τόπον ἀξιώματι ἐχρῆτο τῷ χωριστὸν εἶναι τοῦ ἐν τόπῳ τὸν τόπον καὶ προσλαμβάνων ἑτέραν πρότασιν τὴν λέγουσαν 'τὸ εἶδος τοῦ ἐν τόπῳ οὐ χωριστόν ἐστιν αὐτοῦ' συνῆγεν, ὅτι ὁ τόπος οὐκ ἔστι τὸ εἶδος τοῦ ἐν τόπῳ, χρὴ γινώσκειν ὅτι τὸ ἀξίωμα τοῦτο κατά τινας ἐννοίας εἴληπται τοῦ τόπου, αἷς οὐ συναρμόζει ἡ ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου Δαμασκίου ῥηθεῖσα περὶ τοῦ τόπου σημασία. [35]

in Ph 9 631 καὶ μέντοι εἰ ἀπὸ τῆς κατὰ τόπον ἀντιμεταστάσεως εἴληπται ὁ τόπος, καθ' ἣν ἔνθα πρότερον ὕδωρ ἦν εἰ τύχοι, ἐκεῖ ἀέρα ὁρῶμεν γινόμενον, τὸν ἐν πλάτει τόπον ἀλλ' οὐχὶ τὸν οἰκεῖον ἑκάστου τῶν μορίων οὕτως εὑρίσκομεν. ὁ μὲν γὰρ οἰκεῖος, καθ' ὃν ὁ αὐτός ἐστι τοῦ αὐτοῦ σώματος λόγος, μένει ὡσαύτως, ὁ δὲ ἄλλοτε ἄλλου τόπος γινόμενος οὐκέτι οἰκεῖός ἐστι. Πρὸς δὲ τὸ δεύτερον τῶν ἀπορηθέντων ῥητέον, ὅτι κἂν τῶν μορίων εὐθετισμὸν εἶναι λέγωμεν τὸν τόπον, ἀλλὰ καὶ τὸ ὅλον οὐδὲν ἧττον τετόπισται κατὰ τοῦτον. ὥσπερ γὰρ τὸ ἡρμοσμένον καίτοι κατὰ τὴν πρὸς ἄλληλα συμμετρίαν τῶν μερῶν ἡρμοσμένον, ὅμως καὶ κατὰ τὸ ὅλον ἡρμόσθαι λέγομεν, οὕτω καὶ τὸ τεταγμένον καὶ εὐθετισμένον, κἂν κατὰ 〈τὰ〉 μόρια τοῦτο πάσχῃ, ὅτι πᾶσα τάξις ἐν διακρίσει ἐστίν, ἀλλ' αὐτό γέ ἐστι τὸ τεταγμένον· καὶ τὸ τετοπισμένον ἄρα ὁμοίως ἕξει. καὶ γὰρ καὶ τὸ μεμετρημένον πᾶν κατὰ τὰ μόρια μεμέτρηται· τάξιν δέ τινα καὶ μέτρον ἢ ἀφορισμὸν τῆς θέσεως τὸν τόπον φαμέν. ἆρα δὲ καὶ ὅτε τὸ ὅλον ἡνωμένον εἶναί φαμεν, οὐ κατὰ τὴν τῶν στοιχείων ἕνωσιν τὸ ὅλον ἡνῶσθαι λέγομεν; καίτοι γε ὡς ὅλον καὶ ἓν ἄνευ τῆς τῶν μερῶν διακρίσεως θεωρούμενον οὔτε ἡρμοσμένον ἂν οὔτε ἡνωμένον λέγοιμεν, ἀλλὰ κατὰ τὰ μέρη τὸ ὅλον. ὥστε καὶ εὔθετόν τι σῶμα καὶ εὔτοπον εἶναι λέγομεν οὐκ ἄλλο ἢ τὸ τῶν μορίων ἕκαστον ἔχον ἐν τῇ προσηκούσῃ θέσει κείμενον. καὶ ὅρα ὅτι ὥσπερ τὰ μόρια τοῦ ὅλου λέγομεν εἶναι, οὕτω καὶ τοὺς τῶν μορίων τόπους ἐν οἷς κεῖται τὰ μόρια τοῦ ὅλου φαμὲν οἷον τὸ μέσον καὶ τὸ πέριξ· εἰκότως, ὅτι τῆς ὅλης θέσεώς ἐστι μέρη ταῦτα, ὥσπερ τῆς ὅλης ἁρμονίας ὁ τόνος ὁ ὀξὺς καὶ ὁ βαρύς. ἔστιν οὖν κατὰ ἀλήθειαν ὁ ὅλος τόπος τοῦ ὅλου κόσμου, ἀλλ' οὕτως ὡς ἐν τῇ τῶν μερῶν εὐθημοσύνῃ τὸ κῦρος ἔχων καὶ ἐν τῇ ὅλῃ κατὰ τὰ μόρια. καὶ γὰρ καὶ αἱ τοῦ τόπου διαφοραὶ τὸ ἄνω καὶ τὸ κάτω τοῦ ὅλου εἰσὶ καὶ πρὸς τοῦτο κρίνονται, ὡς εἴ γε ἡ κεφαλὴ μόνη τοῦ ἐμοῦ σώματος ἐτύγχανεν οὖσα, οὐκ ἂν ἄνω κεῖσθαι ἐλέγετο κατὰ τὸ συνουσιωμένον ἄνω. ὅλως δὲ οὐ τὰ μόρια μόνον εὐάρμοστον ἔχειν τὴν θέσιν πρὸς ἄλληλά τε καὶ πρὸς τὸ ὅλον λέγομεν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὅλον πρὸς τὰ μόρια. Πρὸς δὲ τὸ τρίτον ἔπεισί μοι λέγειν, ὅτι διττή τίς ἐστιν, ὡς εἴρηται πρότερον, ἡ θέσις τοῦ τε ὅλου καὶ τῶν μορίων ἑκάστου, ἡ μὲν οὐσιώδης καὶ ἀεὶ μόνιμος, ἡ δὲ ἐπείσακτος καὶ ἄλλοτε ἄλλη γινομένη. καὶ τῆς οὐσιώδους ἡ μέν ἐστι τοῦ ὅλου καθ' αὑτό, ἡ δὲ τοῦ ὅλου πρὸς τὰ μέρη, καὶ αὖ τῶν μερῶν ἡ μὲν καθ' αὑτά, ἡ δὲ πρὸς ἄλληλά τε καὶ πρὸς τὸ ὅλον. ἡ μὲν οὖν οὐσιώδης πᾶσα διάστασις ἤτοι θέσις ὡσαύτως ἀεὶ μένει, κἂν κινούμενα κἂν ἑστῶτα θεωρηθείη. καὶ ὁ συναγωγός τε καὶ μετρητικὸς αὐτῆς τόπος 〈ὁ〉 αὐτός ἐστιν ἀεί, ἡ δ' ἐπεισοδιώδης ἀμείβεται. [35]

in Ph 9 632 καὶ γὰρ οὐ μόνον τὰ μόρια τοῦ οὐρανοῦ μεταβάλλει τὴν θέσιν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὅλον. ἄλλη γὰρ τοῦ ὅλου θέσις νῦν, καὶ ἄλλη μετὰ ὥραν. καὶ διὰ τοῦτο κινεῖσθαι κατὰ τόπον καὶ τὰ μόρια καὶ τὸ ὅλον ἂν λέγοιτο δικαίως, ὅτι μεταβάλλει τῆς θέσεως τὴν τάξιν καὶ τὸν ἀφορισμόν, ὃν ἐλέγομεν εἶναι τὸν τόπον. καὶ ὥσπερ κατὰ χρόνον ἐκεῖνα λέγομεν κινεῖσθαι, ὅσα ἄλλον ἀφιέντα χρόνον ἄλλον μεταλαμβάνει κἂν φθείρηται ὁ πρῶτος, οὕτω καὶ κατὰ τόπον ἐκεῖνα λέγοιτο ἂν κινεῖσθαι τὰ τὸν πρῶτον ἀφορισμὸν τῆς θέσεως ἀποβάλλοντα καὶ μεταλαμβάνοντα ἕτερον, κἂν ὁ πρότερος ἀεὶ φθείρηται. οὕτω δὲ καὶ κατὰ ποιότητα μεταβάλλειν λέγομεν τὰ πρότερον μὲν ὄντα λευκά, αὖθις δὲ μελαινόμενα, οὐχ ὅτι ὑπομένει που καθ' ἑαυτὴν ἡ λευκότης, ἣν τὸ μελαινόμενον ἀποτίθεται. καὶ κατ' οὐσίαν δὲ μεταβάλλει τὰ γινόμενα καὶ φθειρόμενα καὶ κατὰ ποσὸν τὰ αὐξόμενα καὶ μειούμενα τῆς προτέρας διαθέσεως οὐχ ὑπομενούσης. μὴ τοίνυν μηδὲ τοὺς τόπους ἀναγκάζωμεν σῴζεσθαι τοὺς προτέρους ἐπὶ τῶν κατὰ τόπον μεταβαλλόντων. οὐδὲ γὰρ ἐπὶ ἡμῶν ἐν ταῖς μεταστάσεσιν οἱ τόποι σῴζονται, ὅταν ἔνθεν ἐκεῖσε μεταβαίνω, ἀλλ' ἡ ὁλότης ἐστὶν ἡ σῳζομένη τοῦ περιέχοντος καὶ ὁ ἐκείνης τόπος δυνάμενος καὶ αὖθις κατά τι μέρος συμμέτρως ἔχειν πρὸς τὸ ἐμὸν διάστημα· ὥσπερ καὶ ἐγὼ καίτοι μεταστὰς ὅμως δυνάμει ἔχω τὴν πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς ὁλότητος καὶ τὸν ἀφορισμὸν τῆς θέσεως αὐτοῦ συμμετρίαν. διὸ καὶ αὖθις αὐτῷ δύναμαι συναρμόζεσθαι, καὶ τὸν ἀφορισμὸν τῆς ἐμῆς θέσεως, τουτέστι τὸν τόπον, ἴσχειν κατ' ἐκεῖνον, ὅταν ὁ τοῦ ὅλου ἀέρος τόπος κατά τι ἑαυτοῦ τὴν ἐμὴν διάστασιν μετρήσῃ καὶ συντάξῃ με τῇ τοῦ ἀέρος ὁλότητι. καὶ γὰρ οὐδέ, ὃ αὐτὸς ὁ Ἀριστοτέλης ὡς ἀξίωμα προλαμβάνει, τὸ δεῖν ὑπολείπεσθαι τὸν τόπον τὸ πέρας τοῦ ἀέρος τὸ περιέχον ἐμὲ λέγει μένειν ἀναχωροῦντος ἐμοῦ· εἰ δὲ ὅτι μένει ὁ τοῦ ὅλου τόπος ἀκίνητος, διὰ τοῦτό φαμεν τὰ μέρη τόπον ἐκ τόπου μεταβάλλειν, τοῦτο καὶ ἐπὶ ταύτης οἶμαι σωθήσεται τῆς ὑποθέσεως· ὁ γὰρ τοῦ ὅλου τῆς θέσεως οὐσιώδης ἀφορισμὸς ὁ αὐτὸς ἀεὶ μένει, κἂν κινῆται τὸ πᾶν κἂν ἑστήκῃ· τοῦ δὲ μένοντος ἐκείνου τὸ πλῆθος τῶν ἄλλοτε ἄλλων γινομένων θέσεων οἷον ἀνέλιξίς τίς ἐστι. πᾶσαν γὰρ θέσιν τοῦ παντὸς ἡ μία ἡ οὐσιώδης περιέχει. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν μορίων ἑκάστου. καὶ κατὰ τοῦτο ὁ τόπος προσέοικε τῷ χρόνῳ. ὡς γὰρ ἐκείνου ὁ μέν τίς ἐστιν ἀίδιος καὶ ἐν ταὐτῷ μένων ὁ τῇ γενέσει τῆς οὐσίας τῶν οὐρανίων συμπεφυκὼς ἀγενήτῳ πως οὔσῃ καὶ μόνην ὑπόφασιν ἐχούσῃ γενέσεως κατά τε τὴν σωματικὴν διάστασιν καὶ τὴν ὁποιανοῦν ἀλλοίωσιν (εἴπερ ἄρα τις καὶ τοῦτον καὶ τὸν τῆς ψυχικῆς οὐσίας μετρητικὸν χρόνον συγχωρήσοι καλεῖν, ἀλλὰ μὴ μεταξύ τι χρόνου καὶ αἰῶνος), ὁ δέ τις ἐν τῷ γίνεσθαι καὶ φθείρεσθαι τὴν ὅλην ἔχων ὑπόστασιν οὗτος ὁ τήν τε μεταβατικὴν κίνησιν τῶν οὐρανίων καὶ τὴν παντοίαν τῶν ἐν γενέσει μεταβολὴν μετρῶν, οὕτως καὶ τόπος ὁ μὲν τὴν οὐσιώδη διάστασιν ἤτοι θέσιν μετρῶν ἀίδιός ἐστι καὶ μόνιμος ὥσπερ ἐκείνη, ὁ δὲ τὴν μεταβαλλομένην καὶ κατ' ἐνέργειαν θεωρουμένην ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχει. [5]

in Ph 9 633 καὶ ὥσπερ τὰς ἀεὶ γινομένας τῆς ψυχικῆς ζωῆς κατὰ φύσιν προβολὰς ἀνέλιξίν φαμεν εἶναι τῆς κατ' οὐσίαν προϋπαρχούσης καὶ συνῃρημένης ἐν ἑαυτῇ κατὰ τεταγμένους ὅρους τὴν τῶν προβολῶν διάκρισιν, οὕτω καὶ τοῦ παντὸς ὁ κατ' οὐσίαν τόπος συνῄρηκε πάντας τοὺς ἄλλοτε ἄλλους γινομένους καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ προάγει πάσης θέσεως τὴν συμμετρίαν. καὶ ἡ τοῦ κριοῦ θέσις ἡ οὐσιώδης πάσας ὁμοίως αὐτοῦ τὰς θέσεις προείληφε καὶ ὁ τόπος τοὺς τόπους· οὐ γὰρ οὐσίωται κατὰ τὸ ἀνατέλλειν ἢ δύνειν ἢ ὅλως κατὰ τὴν τοίαν ἢ τοίαν τοῦ παντὸς θέσιν ὁ κριός, ὥσπερ οὐδὲ ἡ ψυχὴ κατά τινα ἄτομον προβολήν, ἀλλὰ κατὰ τὴν μονοειδῆ πρόληψιν πάσης τῆς ὁποιασοῦν θέσεως. ὥστε κἂν μηδὲν ἀκίνητον προϋποτεθῇ σῶμα ἢ διάστημα ὁ τόπος, οὐδὲν κωλύεται κατὰ τόπον τὰ οὐράνια κινεῖσθαι· καὶ γὰρ κατὰ χρόνον αὐτὰ κινεῖσθαι λέγουσιν οὐ δήπου καὶ τοῦ χρόνου σφαῖράν τινα ἀκίνητον προϋποτιθέμενοι, ἧς τὰ μόρια μεταβάλλειν φήσουσι κατὰ χρόνον κινούμενα. ἀλλ' εἰ καί τινος δεῖ μένοντος, ἀρκοῦνται τῷ οὐσιώδει χρόνῳ ἢ ἐπὶ τὸν παραδειγματικὸν ἀνατρέχουσι. μήποτε δὲ ἐκεῖνος ὁ μένειν

λεγόμενος τόπος οὐδὲ συντελεῖ τι μέγα πρὸς τὴν κατὰ τόπον κίνησιν. φέρε γὰρ ἀφαιρεθείσης ἐκείνης τῷ λόγῳ τῆς τοῦ διαστήματος ἢ τοῦ τοπικοῦ σώματος σφαίρας, εἰ κινοῖτο τὸ σῶμα τοῦ οὐρανοῦ τὴν ἐγκύκλιον ταύτην κίνησιν, τίνα ἂν αὐτὴν ἄλλην ἢ τὴν κατὰ τόπον φήσαιμεν εἶναι; ἀλλ' ἔοικεν ἐκεῖνο τὸ ἀκίνητον τῇ ἡμετέρᾳ κρίσει λυσιτελεῖν, ἵνα πρὸς αὐτὸ παραβάλλοντες κρίνωμέν τε καὶ διαριθμώμεθα τὰς μεταβάσεις, ὥσπερ οἱ ἀστρονόμοι καὶ τὴν ἄναστρον ὑπέθεντο σφαῖραν καὶ τὸν ἐν αὐτῇ νοητὸν ζῳδιακὸν καὶ τῶν ἄλλων ἀστέρων τὰς νοητὰς ἐποχάς, οὐχ ἵνα κινῆται δι' ἐκεῖνα ὁ οὐρανὸς τὴν ἐγκύκλιον κίνησιν, ἀλλ' ἵνα τῆς κινήσεως τὰ μέτρα πρὸς ὡρισμένα πέρατα παραβάλλοντες διαριθμήσασθαι δυνηθῶσι. καὶ πρὸς αὐτὸ δὲ τὸ κινεῖσθαι δοκεῖν αὐτὰ κατὰ τόπον πάνυ συμβάλλεται ἡμῖν ἡ πρὸς τὸ ἀκίνητον παραβολή. πῶς γὰρ ἂν κινεῖσθαί τι κατὰ τόπον λέγοιμεν, ὃ μὴ μεταβάλλει τὴν θέσιν; πῶς δὲ ἂν αἰσθοίμεθα μεταβεβληκότος τὸν τόπον τοῦ κριοῦ, εἰ μὴ πρὸς τὰ κέντρα αὐτὸν παραβάλλοιμεν. τὰ δὲ κέντρα πρὸς τὴν γῆν ἀφορίζομεν. [35]

in Ph 9 634 εἰ οὖν μήτε ἀνατολὴ μήτε δύσις εἴη μήτε μεσουράνημα, κινηθήσεται μὲν ὁμοίως ὁ οὐρανός, ἡμεῖς δὲ τῶν διαφόρων θέσεων τεκμήρια οὐχ ἕξομεν. Πρὸς δὲ τὸ τέταρτον ῥητέον, ὅτι τελεσιουργὸς ὢν ὁ οὕτως ἀφορισθεὶς τόπος ὁμοίως ἔχει ταῖς ἄλλαις τελειότησιν, οἷον τῷ καλῷ τῷ ἀγαθῷ τῷ ὅλῳ καὶ τοῖς τοιούτοις. ὥσπερ οὖν τούτων ἕκαστον τοῦ μὲν ὅλου πληρώματος τοῦ μεθ' ἑαυτοῦ ἔλαττον φαίνεται, ἀντιδιαιρούμενον δὲ πρὸς τὰ ἄλλα κρεῖττον δοκεῖ, οὕτως καὶ ὁ τοιοῦτος τόπος· πρὸς μὲν τὸ εὐθετισμένον ὁ ὅλου συγκρινόμενος εὐθετισμὸς ἐνδεέστερος φανεῖται, ὡς δὲ τελειῶν τοῦ τελειουμένου κρείττων δοκεῖ. Ἀλλὰ δὴ καὶ πρὸς τὸ πέμπτον τῶν ἀπόρων τὸ ζητοῦν, πότερον διαστατὸς ἢ ἀδιάστατός ἐστιν ὁ τόπος ὁ τοιοῦτος, λέγομεν ὅτι μέτρον τῆς κατὰ τὴν θέσιν διαστάσεως ὑπόκειται ὁ τόπος. πᾶν δὲ μέτρον συνεξισοῦσθαι βούλεται τῷ μετρουμένῳ, μᾶλλον δὲ συνεξισοῦν ἑαυτῷ τὸ μετρούμενον. ἀλλὰ τὸ μὲν ἐξῃρημένον μέτρον ἅτε καὶ δυνάμεως ὑπερβολῇ καὶ τῇ ἑνώσει τῆς οὐσίας ὑπερέχον τοῦ μετρουμένου ἀναρπάζει τὸ μετρούμενον πρὸς τὴν οἰκείαν συναίρεσιν μεταδιδὸν αὐτῆς ὡς δυνατὸν τῷ μετρουμένῳ, ὥσπερ καὶ τοὺς νοητοὺς ἀριθμοὺς πάντα μετρεῖν φαμεν κατὰ τὴν συνῃρημένην πάντων ἀκρότητα· καὶ ἔστι τὰ τοιαῦτα μετροῦντα μᾶλλον ἢ μέτρα. τὸ δέ γε συντεταγμένον ἅτε μέθεξις ὂν ἀπὸ τοῦ μετροῦντος εἰς τὸ μετρούμενον καὶ συμμέτρως ἔχον πρὸς τὸ μετρούμενον συνδιέστη καὶ συμπαρετάθη τῷ μετρουμένῳ, ὥσπερ ὁ παρ' ἡμῖν πῆχυς μέτρον ὑπάρχων διαστατός ἐστιν ἐξ ἀδιαστάτου τοῦ μετροῦντος, τουτέστι τοῦ ἐν τῇ ψυχῇ πήχεως, ἐπιγενόμενος. οὕτω δὲ καὶ ὁ χρόνος τῇ κινήσει συνδιέστηκε. καὶ ἔστι καὶ ἐπ' ἐκείνου τὸ αὐτὸ ἄπορον, εἴτε διαστατός ἐστι καὶ αὐτὸς εἴτε ἀδιάστατος. καὶ δῆλον ὅτι ὁ μεθεκτὸς οὗτος, μᾶλλον δὲ ἡ μέθεξις, συμμεμέρισται τῇ κινήσει συμπαρομαρτῶν αὐτῇ πανταχοῦ καὶ τὴν παράτασιν αὐτῆς καὶ τὸν σκεδασμὸν συνάγων ἢ τό γε ἀληθὲς εἰπεῖν συναγωγὴ τῶν συναγομένων ὑπάρχων. καὶ ὁ τόπος οὖν οὗτος ὁ συνυπάρχων τοῖς σώμασι συνδιέστηκεν αὐτοῖς· πανταχοῦ γὰρ τοῦ σώματος ἡ θέσις ἐστὶ καὶ ὁ τῆς θέσεως ἀφορισμός. πῶς οὖν φαμεν, εἰ διέστηκεν ὁ τόπος, οὐχὶ καὶ αὐτὸς ἐν θέσει ἔσται, καὶ δεηθήσεται τόπου, τοῦτο δὴ τὸ πρὸς πᾶσαν περὶ τόπου γενομένην ὑπόθεσιν ἐνιστάμενον; ἀλλ' εἰδέναι χρὴ ὅτι πᾶν τὸ οὐτινοσοῦν μετέχον ἐνδεὲς ὂν ἀφ' ἑαυτοῦ τῆς τοῦ μετεχομένου φύσεως λέγεται μετέχειν αὐτοῦ. τὰ δέ γε οἴκοθεν ἔχοντά τι οὐ δεῖται τῆς ἔξωθεν οὗ ἔχουσιν ἐπεισαγωγῆς. ἐπεὶ καὶ εἰς ἄπειρον οὕτως ἀνάγκη προϊέναι, οἷον ἡ διάστασις αὐτὴ καθ' ἣν διέστηκε τὰ διεστῶτα συνδιέστηκε μὲν αὐτοῖς, ἀλλ' οὐχ οὕτως ὡς τὰ κατ' ἄλλο τι χαρακτηριζόμενα καὶ κατὰ μέθεξιν τῆς διαστάσεως λεγόμενα διεστάναι, ἀλλ' ὡς αὐτὴ ἂν ἡ διάστασις διεστάναι λέγοιτο, συνεκτεταμένη τῷ διεστῶτι καὶ πάσχοντι ἑαυτήν· ὡς εἴ γε ἄλλης τινὸς ἐπεισάκτου δέοιτο διαστάσεως, πάλιν περὶ ἐκείνης ζητήσομεν. [35]

in Ph 9 635

εἰ μὲν γὰρ ἀδιάστατος, πῶς ἐφήρμοσε τοῖς διεστῶσιν; εἰ δὲ διαστατή, καὶ αὐτὴ δεήσεται ἑτέρας ἐπ' ἄπειρον. καὶ διὰ τοῦτο οὔτε κινήσεως κίνησιν ἀπαιτητέον οὔτε χρόνου χρόνον οὔτε μέτρου μέτρον. τί οὖν ἄρα οὐ δυνήσονται καὶ οἱ σῶμα πάντα τόπον ἢ διάστημά τι λέγοντες ἀφωρισμένον ἐκφυγεῖν οὕτως τὴν ἐπαχθεῖσαν ἀπορίαν αὐτοῖς; ἐπήγετο δὲ τὸ δεῖν εἴπερ καὶ ἐκείνων ἄλλο ἀλλαχοῦ τῶν μορίων ἐστίν, ἐν τόπῳ πάντως εἶναι καὶ αὐτά. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ἐροῦσιν ἑτοίμως, ὅτι τὸ σῶμα ἐκεῖνο ἢ τὸ διάστημα τόπον εἶναί φαμεν, τόπου δὲ τόπος οὐκ ἂν εἴη, ὥσπερ οὖν καὶ λέγουσιν. ὁ γοῦν φιλόσοφος Συριανός· "τὸν ταῦτα, φησί, διαποροῦντα παρακαλέσομεν πρὸς τὴν διάνοιαν τῶν πρεσβυτέρων ὁρᾶν καὶ μήτε κινήσεως κίνησιν ζητεῖν μήτε στάσεως στάσιν μήτε τόπου τόπον ἢ ἀτοπίαν." ἀλλ' εἰ μὲν ταὐτὸν ἦν ἡ σώματος φύσις καὶ τὸ μέτρον τῆς θέσεως, καλῶς ἂν ἐλέγετο· εἰ δὲ πᾶν σῶμα καθὸ σῶμα μέτρου δεῖται, κἂν κατὰ τὴν διάστασιν μετρῆται (ἄλλο γάρ ἐστι διάστασις καὶ ἄλλο μέτρον διαστάσεως), δῆλον ὅτι ἡ διάστασις καθὸ διάστασις, εἴπερ καθ' αὑτὴν εἴη, διαστάσεως μὲν οὐ δεῖται, μέτρου δὲ δεῖται. τὸ δέ γε μέτρον πῶς ἂν μέτρου δεηθείη; ἀλλ' ἔοικε μέτρου μὲν μὴ δεῖσθαι, τὴν δὲ διάστασιν ἐπείσακτον ἔχειν. καὶ ἔστι διαστατὸς ὁ τόπος κατὰ μέθεξιν τοῦ ἐν τόπῳ, ὥσπερ μεμέτρηται τὸ ἐν τόπῳ καὶ τετόπισται κατὰ τὸν τόπον. καὶ οὐδὲν μὲν οἶμαι ἄτοπον οὕτω λέγειν. καὶ γὰρ καὶ τὴν λευκότητα σωματοῦσθαί φασι διὰ τὸ σῶμα, ὥσπερ τὸ σῶμα λευκαίνεσθαι διὰ τὴν λευκότητα. τί οὖν ἄτοπον καὶ τὸν μεθεκτὸν τόπον διεστάναι διὰ τὸ μετέχον αὐτοῦ διαστατὸν ὑπάρχον; φαίη γὰρ ἄν τις καταλαβεῖν βουλόμενον τὸ μετρούμενον ὑπ' αὐτοῦ συνεκταθῆναι αὐτῷ· καὶ ἔχοι μὲν ἄν τινα καὶ ταῦτα λόγον· ἄμεινον δὲ οὕτως οἶμαι λέγειν, ὅτι ἄλλη ἐστὶν ἡ διάστασις ἡ κατ' εἶδος, ἥτις ἂν καὶ ἐν τοῖς παραδείγμασι θεωρηθείη λόγος οὖσα, μᾶλλον δὲ εἶδος διαστάσεως, καὶ ἄλλη ἡ κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ διαστατοῦ ὕφεσιν κατὰ πάθος γινομένη. τοιγαροῦν τὴν ἐν τῷ νῷ διάστασιν κατ' εἶδος προϋπάρχουσαν, ἤτοι τὴν τῆς διαστάσεως αἰτίαν, ὑφ' ἧς πᾶν μέγεθος ὑφίσταται, καίτοι πρώτην καὶ κυριωτάτην εἶναι λέγοντες, ὅμως ἀδιάστατόν φαμεν διὰ τὴν ἀμέριστον τῆς νοερᾶς οὐσίας συναίρεσιν, καὶ οὐκ ἐκείνην μόνην, ἀλλὰ καὶ τὰ μετέχοντα αὐτῆς κατ' αὐτήν. τὰ δέ γε ἐνταῦθα διαστατὰ οὐ μόνον τῇ τῆς ἰδιότητος μεθέξει, ἀλλὰ καὶ τῇ ὑφέσει τῆς ἐκεῖθεν ἀμερείας διεστάναι φαμέν, καὶ κατά γε τοῦτο τὸ σημαινόμενον τῆς διαστάσεως οὐ τὰ σώματα μόνα διέστη ἐνταῦθα, ἀλλὰ καὶ τὰ τοῖς σώμασι συμβεβηκότα. ὥστε καὶ τὴν λευκότητα καὶ τὴν θερμότητα καὶ τοὺς ἀριθμοὺς καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα τὰ ἐνθάδε μὴ μόνον διὰ τὰ ὑποκείμενα αὐτοῖς σώματα διεστάναι, ἀλλὰ καὶ δι' ἑαυτά. [35]

in Ph 9 636 μᾶλλον δὲ τὴν μὲν εἰδητικὴν διάστασιν ἔσχε διὰ τὸ τοῦ σώματος εἶδος ἐν ᾧ γέγονε, τὴν δὲ γενητὴν καὶ εἰκονικὴν διὰ τὴν ὕφεσιν τὴν ἀπὸ τοῦ ἀδιαστάτου· δι' ἣν καὶ τὸ σῶμα καίτοι καὶ ἐν νῷ σῶμα ὂν ἐκεῖ μὲν ἀδιάστατον ἦν, ἐνταῦθα δὲ διέστη. ὡς οὖν τὸ θέσιν ἔχον σῶμα διέστη διὰ τὴν ὕφεσιν, οὕτω καὶ τὸ τῆς θέσεως μέτρον ὁ τόπος διέστη, ὡς διεστάναι τῷ μέτρῳ δυνατὸν ὑφειμένῳ ὄντι τοῦ μετροῦντος ἀδιαστάτου. διέστη οὖν ὁ τόπος πάντα συνάγων τὰ διεστῶτα, οὐχὶ τὰ σώματα μόνον ὡς λέγεσθαι δοκεῖ οὐδὲ τὰς διαστάσεις εἴ τινές εἰσι καθ' αὑτάς, ἀλλὰ καὶ ταῦτα καὶ τὰς ποιότητας καὶ τὰ ἄλλα συμβεβηκότα, καὶ συνάγων καὶ ταύτας οὐ μόνον κατὰ συμβεβηκός, καθόσου συνδιέστησαν τῷ σώματι, ἀλλὰ καὶ καθ' αὑτά, καθόσον καὶ αὐτὰ διέστη διὰ τὴν ὕφεσιν. καὶ γὰρ καὶ χρόνου τὰ συμβεβηκότα δεῖται οὐ διὰ τὸ σῶμα μόνον, ἀλλὰ καὶ καθ' αὑτὰ διὰ τὴν γενητὴν ὕπαρξιν. καὶ ἵνα τὸ παράδοξον εἴπω, καὶ τὴν στιγμὴν αὐτὴν διεστάναι ταύτην ἄν τις εἴποι τὴν διάστασιν, καθόσον θέσιν ἔσχε καὶ πέρας γέγονε τῆς γραμμῆς. Ἀλλὰ τὸ νῦν δὴ τοῦτο περὶ τῆς γενητῆς διαστάσεως ῥηθὲν ἑτέρας ἂν ἀπορίας ἀρχὴ γένοιτο δικαίως. εἰ γὰρ τὸ διαστατὸν καίτοι καὶ ἐν νῷ προϋπάρχον τῇ ἰδιότητι ὅμως οὐκ ἐδεήθη τόπου διὰ τὴν ἀδιάστατον ἕνωσιν, ἔοικε δὲ μηδὲ ἐνθάδε διὰ τὴν ἰδιότητα τῆς διαστάσεως τοῦ τόπου δεῖσθαι, ἀλλὰ διὰ τὴν γενητὴν ὑπόστασιν καὶ τὴν ἐν τῇ ὑφέσει

γενομένην διόγκωσιν καὶ τὴν τῶν μορίων διάρριψιν, εἰ δὲ τοῦτο, δῆλον ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ τόπος ὑπομείνας ταύτην τὴν καθ' ὕφεσιν διάστασιν δεήσεται τόπου τοῦ συνάγοντος καὶ ὁ χρόνος δεήσεται χρόνου. ἢ καὶ τὰ κατ' ἰδιότητα διακεκριμένα καὶ παρατεταμένα καὶ διεστῶτα τῶν κατ' ἰδιότητα μέτρων ἐδεήθη, ὡς τὸ μὲν ἐκεῖ πλῆθος τοῦ ἐκεῖ ἀριθμοῦ, τὸ δὲ εἶναι τοῦ ὄντος τῆς αἰωνίου συναιρέσεως, τὸ δὲ μέγεθος ἐκεῖνο τοῦ μεγεθικοῦ μέτρου. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ κατὰ ὕφεσιν εἰκονικῶς ὑποστάντα ὑπὸ τῶν ὑφειμένων καὶ εἰκονικῶν μέτρων περιωρίσθη, ἅτε δὲ γενέσεως ὄντα συναγωγὰ καὶ μετρητικά, μᾶλλον δὲ αὐτὴ ἡ συναγωγὴ καὶ αὐτὸ τὸ μέτρον, ὑπερανέχει τῆς γενέσεως· καὶ ἀφ' ἑαυτῶν ἔχοντα τὸ μέτρον οὐ δεῖται συναγωγῆς ἑτέρας ὥσπερ τὰ ἄλλα τὰ ὑπὸ τούτων συναγόμενα. ἀλλ' εἴπερ ἄρα καὶ δεῖται, κρείττονος δεῖται καὶ ἀμερεστέρας. μεσότης γάρ ἐστι τοῦ ταῦτα μετροῦντος καὶ τοῦ μετρουμένου, ἐξῃρτημένα μὲν τῶν μετρούντων, ἐμφυόμενα δὲ τοῖς μετρουμένοις. καὶ ὥσπερ τὰ σώματα διὰ μὲν τὸν οἰκεῖον μερισμὸν ἄμοιρα ζωῆς ἐστι καθ' αὑτά, μετέχει δὲ ζωῆς τῆς ἀπὸ ψυχῆς ἐνδιδομένης καὶ ὁλοποιούσης αὐτά, καὶ ἡ ζωτικὴ μέθεξις αὐτὴ διίσταται μὲν καὶ μερίζεται περὶ τοῖς σώμασι διὰ τὴν ἀπὸ ψυχῆς ὕφεσιν, οὐ μέντοι ζωῆς πάλιν ἑτέρας δεῖται, ἀλλ' αὐτῆς μόνης τῆς εἰς τὴν ψυχὴν ἐνριζώσεως, οὕτως ἂν ἔχοι καὶ ὁ τόπος. [35]

in Ph 9 637 ἡ γὰρ φύσις τοῦ μέτρου· ὑπερτέρα πρὸς τὸ μετρούμενόν ἐστι καὶ οὐ τῶν αὐτῶν ἐπιδεὴς ὧν καὶ ἡ τοῦ μετρουμένου. οὐδὲ γὰρ τὸ καλὸν τὸ ἐνταῦθα καίτοι διὰ τὴν ὕφεσιν ποσῶς αἰσχυνόμενον δεῖται ἄλλου καλοῦ τινος ἐνύλου μεθέξεως, ἀλλὰ μόνης τῆς πρὸς τὸ ἀρχέτυπον καλὸν ἀπεικασίας. καίτοι τὸ καλὸν συντέτακται μᾶλλον πρὸς τὰ ἄλλα εἴδη, ὁ δέ γε τόπος καὶ ὁ χρόνος ἐξῃρημένην μᾶλλον ἔχουσι φύσιν κατὰ τὸ συναγωγὸν αὐτῶν θεωρούμενοι. καὶ ἡ διάστασις αὐτῶν οὐχ ὁμοία γέγονε ταῖς ἄλλαις κατὰ μεσότητα θεωρουμένη τοῦ τε ἀδιαστάτου καὶ μετροῦντος καὶ τοῦ διαστατοῦ καὶ μετρουμένου. καὶ γὰρ γενέσεως εἰς τοσοῦτον μετέσχε τὸ μέτρον τῆς γενέσεως, εἰς ὅσον ὑφείθη τῆς ἀμερίστου αἰτίας τῆς μετρούσης τὴν γένεσιν· ὑφείθη δὲ ὡς μὴ πάντῃ γένεσις εἶναι· οὐ γὰρ ἂν ἦν μέσον τὸ μέτρον τοῦ τε μετροῦντος ἀγενήτου καὶ τῆς μετρουμένης γενέσεως. μέσον δὲ ὄν, εἰ καὶ αὐτὸ μέτρου δεῖται, ἄλλης ἂν δέοιτο μεσότητος. τὸ γὰρ μέτρον μέσον εἶναι χρὴ πάντως τοῦ τε μετροῦντος καὶ τοῦ μετρουμένου, ἐνερριζωμένον μὲν τῷ μετροῦντι καὶ εἰς ἐκεῖνο κορυφούμενον, συνεκτεινόμενον δὲ τῷ μετρουμένῳ, μίαν δὲ ἁπλῆν ἔχον τὴν συναμφότερον ὑπόστασιν. τὸ δέ γε σῶμα, ὅπερ ὡς τόπον ἁπλῶς ὑποτίθενται σῶμά γε ὂν τῇ ἑαυτοῦ φύσει, διὰ τί μὴ δεῖται καὶ αὐτὸ μέτρου, ὁμοίως δὲ καὶ τὸ διάστημα, εἴπερ οὐσία τίς ἐστι καὶ ἄλλο ἀλλαχοῦ μέρος ἔχουσα; Ἀλλὰ δὴ καὶ πρὸς τὸ ἔκτον καὶ πρὸς τὸ ἕβδομον τῶν ἀπορηθέντων ἐροῦμεν, ὅτι οἱ χωριστὸν καὶ ἀκίνητον λέγοντες τὸν τόπον καὶ ὡς ἀξιώματα ταῦτα περὶ τόπου προλαμβάνοντες εἰς τὸν κοινὸν καὶ πλατικὸν ἀπεῖδον τόπον, ὡς καὶ πρότερον εἴρηται. ὁ μὲν γὰρ ἴδιος ἑκάστου τῆς τῶν μορίων θέσεως καὶ ἀχώριστός ἐστιν αὐτοῦ καὶ κινουμένῳ συγκινεῖται, ὁ δὲ ἐν πλάτει, ὡς καὶ Συριανὸς ἔλεγε, καθ' ὃν καὶ ἡ κατὰ τόπον γίνεται κίνησις, ἄλλου ὢν ἴδιος τοῦ ὁλικωτέρου σώματος ἐκείνου μὲν καὶ ἀχώριστός ἐστι καὶ συγκινεῖται ἐκείνῳ, εἴπερ τύχοι κινούμενον, τοῦ δὲ ἐν ἐκείνῳ σώματος καὶ χωριστός ἐστιν καὶ ἀκίνητος ὥσπερ ἐκεῖνο. καὶ οὐδὲν θαυμαστὸν εἰς τὸν πλατικὸν τοῦτον ἀποβλέψαι τοὺς ἀπὸ τῆς ἀντιμεταστάσεως τῶν σωμάτων εἰς ἔννοιαν ἐλθόντας τοῦ τόπου. Τὸ δὲ ὄγδοον 'εἰ στοιχεῖον, φησίν, ὁ τόπος ἐστὶ τοῦ ἐν τόπῳ, τὸ δὲ στοιχεῖον ἐν τῷ στοιχειωτῷ ἐστιν, ἀλλ' οὐχὶ τὸ στοιχειωτὸν ἐν τῷ στοιχείῳ, συμβήσεται τὸν τόπον ἐν τῷ σώματι λέγειν, ἀλλ' οὐχὶ τὸ σῶμα ἐν τῷ τόπῳ'. καὶ τοῦτο οὖν ἔστι μὲν διαλύειν λέγοντα, ὅτι ἐν τῷ ὁλικωτέρῳ καὶ περιεκτικωτέρῳ τόπῳ τὸ ἐν τόπῳ θεωροῦντες εἰκότως ἐν ἐκείνῳ λέγομεν. [35]

in Ph 9 638 ἔστι δὲ καὶ ὡς πλήρωμα τοῦ ἐν τόπῳ προϋπάρχον ὁρᾶν αὐτὸ συναγωγὸν αὐτοῦ τῆς διαστάσεως, ὡς εἰ καὶ τὴν ἐμψυχίαν νοήσαις τοῦ ζῶντος σώματος. ἔχει γάρ τι καὶ ὁ τόπος ἐξῃρημένον καὶ πάντα τοπικῶς καὶ μετρητικῶς προσειληφός, ὅσα τὸ σῶμα σωματικῶς· διὸ καὶ ἐξῃρημένος καὶ

χωριστὸς δοκεῖ, καὶ τὸ σῶμα λέγεται ἐν τόπῳ, ἀλλ' οὐχὶ ὁ τόπος ἐν τῷ σώματι. ἡ γὰρ παραβολὴ γίνεται ὡς κεχωρισμένων. ἔστιν οὖν ἐν τῷ συνάγοντι τὸ συναγόμενον καὶ ἐν τῷ ἡνωμένῳ τὸ διακεκριμένον καὶ ἐν τῷ μετροῦντι τὸ μετρούμενον, ὥσπερ καὶ ἐν τῷ ὅλῳ τῷ τοῖς μέρεσιν ἀντιδιῃρημένῳ λέγεται εἶναι τὰ μέρη. καὶ γὰρ περιεκτικὸν καὶ χωρητικόν ἐστι τοῦ μετρουμένου τὸ μέτρον ὁρίζον αὐτὸ πανταχόθεν καὶ συνάγον. διά τοι τοῦτο καὶ πρῶτον εἰκὸς ἀπολαύειν τὸν τόπον τῆς θείας ἐλλάμψεως, μάλιστα μὲν τὸν τῶν ὁλικωτέρων καὶ ἀιδίων, εἰς ὃν καὶ ἀφορῶντες λέγουσι τῷ τόπῳ τὰ σύμβολα τῶν θεῶν ἀιδίως ἐνεσπάρθαι, ἤδη δὲ καὶ τὸν μερικώτερον καὶ ἑκάστου ἴδιον. ἡ γὰρ ἕνωσις καὶ τὸ μέτρον καὶ ὁ ὅρος συγγενέστερα ταῖς ἑνιαίαις ὄντα τῶν θεῶν ὑποστάσεσι πρῶτα ἂν αὐτῶν ἀπολαύοι τῆς ἐλλάμψεως. ὥστε καὶ τὸ ἔνατον τῶν ἀπόρων οὕτω διαλυτέον. 'Τὸ δὲ ἔσχατον, φησίν, εἰ κοινῶς ἀρέσκει τὸ εἰς ἔννοιαν ἡμᾶς ἐλθεῖν τοῦ τόπου μὴ ἀλλαχόθεν ἢ ἀπὸ τῆς ἀντιμεταστάσεως τῶν σωμάτων, πῶς ἀπὸ ταύτης μέτρον ἢ ἀφορισμὸν θέσεως τὸν τόπον εἶναι λέγομεν; καὶ γὰρ καὶ μὴ μεθισταμένων καὶ μεθισταμένων ὁ οἰκεῖος ἀφορισμὸς ἑκάστων ὁ αὐτὸς μένει.' ἢ καὶ τοῦτο ἀπὸ τῶν ἤδη πολλάκις εἰρημένων διαλέλυται. διττοῦ γὰρ ὄντος, ὡς εἴρηται, τοῦ τόπου τοῦ μὲν οὐσιώδους καὶ καθ' αὑτὸ ὑπάρχοντος ἑκάστῳ καὶ μένοντι καὶ κινουμένῳ τοῦ αὐτοῦ, τοῦ δὲ ἄλλοτε ἄλλου γινομένου ἐν ταῖς μεταστάσεσι κατὰ τὴν θέσιν τῆς πρὸς τὰ ὁλικώτερα συντάξεως, ὁ μὲν οὐσιώδης ἅτε τῇ οὐσίᾳ συμπεφυκὼς δυσδιάκριτος ἀπὸ τῆς οὐσίας ἐστίν, ὁ δὲ ἄλλοτε ἄλλος γινόμενος τῆς οὐσίας τῆς αὐτῆς μενούσης πλήττει ῥᾳδίως καὶ διεγείρει τὸ κρῖνον ἐν ἡμῖν τῇ πρὸς τὴν οὐσίαν ἑτερότητι· ὥσπερ καὶ τοῦ χρόνου διττὴν ἔχοντος φύσιν καὶ τοῦ μὲν τὴν οὐσιώδη κίνησιν μετροῦντος, τοῦ δὲ τὴν ἐκτὸς καὶ κατ' ἐνέργειαν, ὁ μὲν κατ' οὐσίαν οὕτως ἐστὶ δυσκατανόητος, εἴπερ καὶ χρόνος οὗτος ἄξιος λέγεσθαι, ὡς τὸν Ἀριστοτέλην μηδὲ φάναι ὅλως ἔγχρονα τὰ τὴν οὐσίαν ἀίδιον ἔχοντα, ἀλλ' ἐκεῖνα μόνα ὅσα τῶν γινομένων καὶ φθειρομένων μετρεῖται. καὶ γὰρ καὶ κίνησις ἡ μὲν οὐσιώδης ἄγνωστος ἦν, ἡ δὲ ἐνεργητικὴ πρόχειρος. καὶ θέσις οὖν ἡ μὲν οὐσιώδης, κἂν ᾖ πάντως ἄλλων ἀλλαχῇ διεστώτων τῶν μορίων, ἀλλ' ὅτι γε ἑτέρα τίς ἐστι παρὰ τὰ μόρια, τότε γίνεται ἐκδηλότερον, ὅτε μενόντων τῶν μορίων ἐν τῇ κατ' οὐσίαν ἑαυτῶν θέσει ἡ τοῦ ὅλου θέσις μεταβαλλομένη φαίνοιτο· τοῦτο δὲ ἐν ταῖς ἀντιμεταστάσεσι γίνεται. [35]

in Ph 9 639 καὶ μήποτε καὶ τοῦτο γέγονεν αἴτιον τοῦ τὴν οὐσιώδη θέσιν τὴν ἰδίαν ἑκάστων καὶ τὸ ταύτης μέτρον διαλαθεῖν, τὸ δυσδιάκριτον τῆς θέσεως αὐτῆς ἀπὸ τοῦ κεῖσθαι λεγομένου. ἡ μέντοι κοινοτέρα ἐκ τῶν ἀντιμεταστάσεων προφανεστέρα ἦν, εἰς ἣν ὡς ἔοικε καὶ οἱ Περιπατητικοὶ βλέποντες τὰ κινούμενα κατὰ τόπον μόνα καὶ εἶναι ἐν τόπῳ φασί, διότι τοῦτον μάλιστα ἑώρων τὸν μεταβαλλόμενον τόπον. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ταύτην τὴν περὶ τοῦ τόπου ἔννοιαν ὡς ἦν ἐμοὶ δυνατὸν διήρθρωσα, καὶ τάς τε ἀπορίας τὰς πρὸς αὐτὴν ἐξεθέμην καὶ τὰς τῶν ἀποριῶν λύσεις ἐπήγαγον, ὅτι μὴ πάντῃ καινοπρεπής ἐστι μηδὲ τοῖς κλεινοῖς τῶν φιλοσόφων ἀγνοηθεῖσα βούλομαι δεῖξαι. καὶ γὰρ καὶ Θεόφραστος ἐν τοῖς Φυσικοῖς φαίνεται τὴν ἔννοιαν ταύτην ἐσχηκὼς περὶ τόπου, ἐν οἷς φησιν ὡς ἐν ἀπορίᾳ προάγων τὸν λόγον· "μήποτε οὐκ ἔστι καθ' αὑτὸν οὐσία τις τόπος, ἀλλὰ τῇ τάξει καὶ θέσει τῶν σωμάτων λέγεται κατὰ τὰς φύσεις καὶ δυνάμεις, ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ζῴων καὶ φυτῶν καὶ ὅλως τῶν ἀνομοιομερῶν εἴτε ἐμψύχων εἴτε ἀψύχων, ἔμμορφον δὲ τὴν φύσιν ἐχόντων. καὶ γὰρ τούτων τάξις τις καὶ θέσις τῶν μερῶν ἐστι πρὸς τὴν ὅλην οὐσίαν. διὸ καὶ ἕκαστον ἐν τῇ αὑτοῦ χώρᾳ λέγεται τῷ ἔχειν τὴν οἰκείαν τάξιν, ἐπεὶ καὶ τῶν τοῦ σώματος μερῶν ἕκαστον ἐπιποθήσειεν ἂν καὶ ἀπαιτήσειε τὴν ἑαυτοῦ χώραν καὶ θέσιν." τὸ δὲ αὐτὸ δείξω τὸν θεῖον Ἰάμβλιχον μαρτυρόμενον. καὶ οὗτος γὰρ ἐν τῷ ε βιβλίῳ τῶν εἰς Τίμαιον ὑπομνημάτων ἐν κεφαλαίῳ δευτέρῳ τάδε γέγραφε· "πᾶν σῶμα ᾗ σῶμα ὑπάρχει ἐν τόπῳ ἐστί· συμφυὴς ἄρα τοῖς σώμασιν ὁ τόπος συνυφέστηκε καὶ οὐδαμῶς ἀπεσχισμένος αὐτῶν τῆς πρώτης παρόδου εἰς τὰ ὄντα καὶ τῆς κυριωτάτης οὐσίας. εἰκότως ἄρα

καὶ ὁ Τίμαιος μετ᾽ αὐτῆς τῆς τῶν σωμάτων ἀρχῆς τοῦ εἶναι καὶ τὸν τόπον πρώτως παράγει. ὅσοι δὴ οὖν οὐκ αἰτίας συγγενῆ ποιοῦσι τὸν τόπον εἰς πέρατα ἐπιφανειῶν ἢ χωρήματα διάκενα ἢ καὶ διαστήματα ὁποιαδητιναοῦν αὐτὸν καθέλκοντες ἅμα μὲν ἀλλότρια δοξάσματα ἐφέλκονται, ἅμα δὲ καὶ ἀποτυγχάνουσι τῆς ὅλης τοῦ Τιμαίου προαιρέσεως, ἥτις ἀεὶ τῇ δημιουργίᾳ τὴν φύσιν συνάπτει. ἔδει τοίνυν, ὥσπερ τὰ σώματα συγγενῶς τῇ αἰτίᾳ πρώτως παρήγαγεν, οὕτως καὶ τὸν τόπον ἠρτημένον ἀπὸ τῆς αἰτίας κατιδεῖν, ᾗπερ ὁ Τίμαιος ὑφηγεῖται. καὶ ὥσπερ τὸν χρόνον ἐπειράθημεν ὁμοφυῆ πρὸς τὴν δημιουργίαν ἀποδοῦναι, οὕτω καὶ τὸν τόπον ἐξηγεῖσθαι.” ὥστε καὶ αὐτὸς τὰς ἄλλας ἐπιβολὰς ἀποσκευαζόμενος τὰς ἔξωθεν τῶν ἐν τόπῳ τὸν τόπον ποιούσας συμφυῆ τὸν τόπον τοῖς ἐν τόπῳ φησί. [35]

in Ph 9 640 καὶ προελθὼν δὲ “τίς οὖν δόξα, φησί, τὸ τέλειον καὶ τὸ τῆς οὐσίας συγγενὲς περὶ τὸν τόπον ἀφορίζεται; ἡ δύναμιν αὐτὸν σωματοειδῆ τιθεμένη τὴν ἀνέχουσαν τὰ σώματα καὶ διερείδουσαν καὶ πίπτοντα μὲν ἀνεγείρουσαν διασκορπιζόμενα δὲ συνάγουσαν, συμπληροῦσαν δὲ αὐτὰ ἅμα καὶ περιέχουσαν πανταχόθεν”. ἔοικεν οὖν καὶ αὐτὸς ὁρισμὸν ἀποδιδόναι τοῦ τόπου “δύναμιν αὐτὸν σωματοειδῆ” λέγων συμφυῆ τῷ ἐν τόπῳ “τὴν ἀνέχουσαν τὰ σώματα καὶ διερείδουσαν καὶ πίπτοντα μὲν ἀνεγείρουσαν διασκορπιζόμενα δὲ συνάγουσαν, συμπληροῦσαν δὲ αὐτὰ ἅμα καὶ περιέχουσαν πανταχόθεν”. καὶ δῆλον ὅτι, εἴπερ συμπληροῖ τὰ σώματα ὁ τόπος, οὐκ ἂν εἴη χωριστὸς τοῦ ἐν τόπῳ. περιεκτικὸς δὲ οὕτως ὡς ὁριστικός ἐστι καὶ συναγωγὸς τῶν σωμάτων. Τί οὖν ἄρα τοσούτους καὶ τηλικούτους ἄνδρας διαμαρτεῖν ἐν τῇ περὶ τόπου δόξῃ φήσαιμεν θοίνην οὐκ εὐτυχῆ προτιθέντες τὰς ἡμετέρας ἀπορίας τοῖς εἰωθόσιν ἐντρυφᾶν ταῖς δοκούσαις τῶν παλαιῶν ἐναντιολογίαις, ἢ μᾶλλον ἑκάστῳ τῶν περὶ τόπου τι γραψάντων παρακολουθοῦντες δείξωμεν μηδένα μὲν τῆς περὶ τόπου διαμαρτεῖν ἀληθείας, πολυειδοῦς δὲ ὄντος αὐτοῦ ἄλλον κατ᾽ ἄλλο τι τῶν εἰδῶν τοῦ τόπου θεάσασθαί τε καὶ ἐκφῆναι. ἵνα τοίνυν καὶ τὴν κοινὴν ἔννοιαν περὶ τόπου παντὸς ἰδεῖν δυνηθῶμεν καὶ τὰς ὑπὸ τῶν φιλοσόφων εἰρημένας διαφορὰς ὑπ᾽ αὐτὴν θεασώμεθα, λέγομεν ἀρχήν τινα πάλιν λαβόντες τοιάνδε. τὸ μὲν κυρίως ἓν ἅτε κατὰ πάντα τρόπον ἀδιάστατον καὶ ἀδιάκριτον καὶ ἀπαράτατον ὑπάρχον ὅρος πάντων ἐστὶ καὶ μέτρον οὔτε ὁρίζεσθαι δεόμενον οὔτε μετρεῖσθαι παρά τινος. ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ ἡνωμένον ἓν τῷ ἑνὶ κρατούμενόν ἐστι καὶ αὐτὸ τέως ἀνενδεές ἐστι τῆς τοιαύτης τελεσιουργίας. ἡνωμένον δὲ λέγω νῦν οὐ τὸ συνεχές (ἤδη γὰρ καὶ τοῦτο διέστηκεν), ἀλλὰ τὸ μὴ πρὸς μερῶν τὴν ὁποιανοῦν διάκρισιν ὑπελθόν. τὸ δέ γε διακριθὲν ἤδη κατὰ πλείονας πέπονθε τοῦτο τρόπους. καὶ τὸ μὲν κατὰ μέγεθος οὐσίας ἢ δυνάμεως διέστη, ὥσπερ τὰ συνεχῆ λεγόμενα ποσά, τὰ δὲ κατὰ πλῆθος διωρίσθη, ὡς τὰ διωρισμένα ἰδίως καλούμενα. τὰ δὲ κατὰ τὴν τοῦ εἶναι παράτασιν ἐξετάθη, ὅσα ἀίδια ἢ κατὰ τοσόνδε χρόνον ἔχειν τὴν ὑπόστασιν λέγομεν. ἐκβάντα δὲ ὅλως τοῦ ἐνιαίου πέρατος καὶ πρὸς ἀπειρίαν ὁρμήσαντα καὶ ἀοριστίαν μέτρων ἐδεήθη καὶ ἀφορισμῶν τῶν ὡρισμένα καὶ ἀσύγχυτα φυλαττόντων αὐτά. καὶ ἄλλων μὲν κατὰ τὴν εἰς ἄπειρον ἔκχυσιν, ἄλλων δὲ κατὰ τὴν ἐν ἀλλήλοις τῶν ἤδη διεστώτων μόνων κινδυνεύουσαν ἐπιγενέσθαι σύγχυσιν. καὶ τοῦ μὲν διωρισμένου πλήθους τὸν εἰς ἄπειρον διασπασμὸν ἔστησεν ἀριθμὸς ὡρισμένοις εἴδεσι περιλαβὼν τὴν διάκρισιν, τοῦ δὲ διισταμένου ποσοῦ τὴν ἀόριστον ἔκχυσιν ὥρισε τὸ μεγεθικὸν μέτρον, οἷον ὡς εἰκόνα φάναι τὸ πηχυαῖον ἢ δακτυλιαῖον. [35]

in Ph 9 641 τῆς δὲ κατὰ τὸ εἶναι παρατάσεως τὸ οἷον μέγεθος τὸ μὲν ἀκίνητον ἐμέτρησε καὶ συνήγαγεν εἰς ἓν ὁ αἰών, τὸ δὲ κινούμενον εἰς ἀριθμὸν ὁ χρόνος. καὶ τοιαῦτα μὲν τὰ μέτρα τὰ μὴ συγχωρήσαντα τὸ ποσὸν εἰς ἄπειρον ἀοριστίαν ἐξενεχθῆναι διακριθὲν μήτε ἐν τοῖς παραδείγμασι μήτε ἐν ταῖς εἰκόσιν. ἄλλο δέ τί ἐστι τῆς ἐν πᾶσι τούτοις τῶν διακριθέντων συγχύσεως ἀναιρετικὸν αἴτιον τοῦ μὴ ἐπισυγχεῖσθαι ἀλλήλοις τὰ μέρη κατὰ τὴν οἰκείαν ὁλότητα, ἀλλ᾽ ἕκαστον τάξιν τε καὶ θέσιν τὴν προσήκουσαν ἀπολαμβάνειν. οὐ γὰρ ἀναιτίως ἐν

μὲν τοῖς ἀριθμοῖς ἡ μὲν μονὰς πρὸ τῆς δυάδος τέτακται, ἡ δὲ δυὰς πρὸ τῆς τριάδος καὶ ἐφεξῆς. οὐδὲ ἐκ τοῦ ἐπιτυχόντος ἐναλλὰξ οἱ περιττοὶ καὶ ἄρτιοι τετάχαται καὶ οἱ τετράγωνοι κατὰ τὸ ἑξῆς τὰ μεταξὺ ἀλλήλων διαστήματα κατὰ δυάδα παραυξόμενα ἔχουσι, καὶ ὅσα ἄλλα γλαφυρὰ θεωρήματα τῆς οὐσιώδους τάξεως τῶν ἀριθμῶν ἐν τοῖς ἀριθμητικοῖς παρελάβομεν. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τῶν ἄλλων ἀσωμάτων εἰδῶν ἡ διάκρισις τέτακται. τὸ δὲ αὐτὸ αἴτιον καὶ τῶν ζῴων καὶ τῶν φυτῶν ἔταξε τὴν κατὰ τὰ μόρια θέσιν, καθ' ἣν κεφαλὴ μὲν καὶ χεῖρες καὶ πόδες ἐπὶ ζῴων τοιῶσδε κεῖνται πρὸς ἄλληλα, ῥίζαι δὲ καὶ στέλεχος καὶ κλάδοι ἐπὶ φυτῶν τοιῶσδε. καὶ οὐ μόνον δὲ τὴν τῶν μορίων πρὸς ἄλληλα τάξιν ἀφώρισεν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἑκάστου ὅλου ὡς μέρους τὴν ἐν τῷ ὁλικωτέρῳ θέσιν διώρισεν. οὕτω γοῦν ἡ μὲν γῆ τὸ μέσον τοῦ παντὸς εἴληχεν, ὁ δὲ οὐρανὸς τὸ πέριξ, τὰ δὲ μέσα ἐν μέσοις. ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἴρηταί πως καὶ πρόσθεν. νῦν δὲ προσκείσθω τοῖς εἰρημένοις, ὅτι κοινή τις ἂν εἴη τόπου παντὸς ἔννοια ἡ λέγουσα ἀφορισμὸν αὐτὸν εἶναι τῆς ἑκάστου τῶν ἐν τοῖς οὖσι διακεκριμένων θέσεως. ὁ δὲ ἀφορισμὸς ὁ μὲν κατὰ τὴν ὑποδοχήν ἐστιν, ὁ δὲ κατὰ τὴν περιοχήν, ὁ δὲ κατὰ τὴν ἑκάστου πρὸς τὰ ἄλλα τάξιν τῆς θέσεως. καὶ ταῦτα πάντα καὶ ἐν ἀσωμάτοις ἔστιν ὁρᾶν καὶ ἐν σωματικοῖς. καὶ γὰρ αἱ νοηταὶ τάξεις ὡς τόπους διαφόρους ἐκληρώσαντο τὰς τοῦ νοητοῦ κόσμου διαφόρους ὑποδοχάς. λέγει γοῦν Ὀρφεὺς περὶ ἐκείνου τοῦ τὰς τῶν λήξεων διαφορὰς ἔχοντος τοῖον ἑλὼν διένειμε θεοῖς θνητοῖσί τε κόσμον, καὶ ἡ περιοχὴ δὲ τόπος ἐκεῖ λέγεται πολλάκις. διὸ καὶ τὴν Συρίαν Ἀταργάτην τόπον θεῶν καλοῦσιν καὶ τὴν Ἶσιν οἱ Αἰγύπτιοι, ὡς πολλῶν θεῶν ἰδιότητας περιεχούσας. κατὰ δὲ τὴν ἑκάστου πρὸς τὰ ἄλλα τῆς θέσεως τάξιν ὁ Πλάτων ὑπερουράνιον καὶ νοητὸν τόπον ἐκεῖνόν φησιν, καθ' ὃν ἀφώρισται καὶ διακέκριται τῶν νοητῶν εἰδῶν ἡ τάξις. κατὰ τοῦτο δὲ τὸ σημαινόμενον καὶ τῶν ἀριθμῶν ἕκαστον ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ λέγομεν τετάχθαι, ὅταν πρώτη μὲν ἡ μονάς, μετ' ἐκείνην δὲ ἡ δυάς, καὶ ἐφεξῆς ἡ τριάς, καί, ὡς εἴρηται πρότερον, οἱ τετράγωνοι τάσδε ἔχουσι τὰς χώρας καὶ ἄλλοι ἄλλας τεταγμένως. [35]

in Ph 9 642 καὶ ἡ ψυχὴ δὲ τόπος εἰδῶν οὕτω λέγεται κατὰ τόδε τὸ τῆς περιοχῆς εἶδος. καὶ τὰ τῶν ἐπιχειρημάτων ἀποδεικτικῶς ἀφοριστικὰ τόπους καλοῦμεν οἷον τὸν ἀπὸ τῶν ἐναντίων ἢ ἀπὸ τῶν ὁμοίων ἐπιχειροῦντα καὶ ἀπὸ γενῶν ἢ εἰδῶν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τοῖς σωματικοῖς κατὰ μὲν τὸν τῆς ὑποδοχῆς ἀφορισμὸν τὴν ὕλην τινὲς ᾠήθησαν τόπον, κατὰ δὲ τὸν τῆς περιοχῆς, ἐπειδὴ καὶ αὐτὴ ἡ μὲν συμφυής ἐστιν ἡ δὲ ἔξωθεν, κατὰ μὲν τὴν συμφυῆ τόπον λέγουσι τὸ κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν εἶδος ὡς ἐν τούτῳ κειμένου τοῦ ὅλου, κατὰ δὲ τὴν ἔξωθεν περιοχὴν ὡς ἐν αὐτῇ κειμένων τῶν θέσιν ἐχόντων οἱ μὲν τὸ πέρας τοῦ περιέχοντος ἔθεντο τόπον, ὥσπερ ὁ Ἀριστοτέλης, οἱ δὲ τὸ ἀσώματον διάστημα πολλὰ δοκοῦντες ἐκφεύγειν ἄτοπα τῶν τοῖς προτέροις ἐπαγομένων. κατὰ δὲ τὴν ἑκάστου πρὸς τὰ ἄλλα τάξιν τῆς θέσεως ὡς ἀσώματον μέν, αἰσθητὸν δὲ καὶ ἐν σώμασι τὸν τόπον ὁ προσεχῶς ἀποδεδομένος λόγος ἀφορίζεσθαί μοι δοκεῖ, ὃν εἶπον Δαμασκίου τοῦ ἡμετέρου καθηγεμόνος καὶ ὑπὸ τοῦ Θεοφράστου καὶ τοῦ θείου Ἰαμβλίχου μαρτυρούμενον. ὡς γὰρ αὐτὴ ἡ θέσις ἀσώματός ἐστιν (οὔτε γὰρ τὸ κείμενον σῶμα οὔτε τὸ ἐν ᾧ κεῖται ἡ θέσις ἐστίν), οὕτω καὶ ὁ τῆς θέσεως ἀφορισμὸς ἀσώματός ἐστι κατὰ ταύτην τὴν ἔννοιαν. διὸ καὶ αἱ διαφοραὶ τοῦ τόπου, τό τε ἄνω φημὶ καὶ τὸ κάτω καὶ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ καὶ ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν, ἀσώματά ἐστι, κἂν ἐν σώματι ὑφεστηκότα θεωρῆται. δεξιὰν γὰρ λέγομεν χεῖρα οὐ μόνον κατὰ τὴν διάφορον κατασκευὴν αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἐν τοῖς δεξιοῖς κεῖται τοῦ σώματος ὥσπερ καὶ τὸ ἧπαρ. ἀλλ' ἐν ἀσωμάτοις μὲν ὁ τῶν ἀριθμῶν τόπος ἔστω τὴν τάξιν αὐτοῖς ἀφορίζων τῆς πρὸς ἀλλήλους θέσεως, ὁμοίως δὲ καὶ ὁ τῶν εἰδῶν τῶν τε νοερῶν καὶ τῶν ψυχικῶν· ἀλλὰ μὴν καὶ ἐν σώμασιν, ὡς εἴρηται πρότερον, ὁ τῶν μορίων ἑκάστοις τὴν τάξιν καὶ τὸν εὐθετισμὸν πρός τε ἄλληλα καὶ πρὸς τὸ ὅλον παρεχόμενος τὸ οἰκεῖον, ἔτι δὲ καὶ ὁ ἐν τῷ κοινῷ ὅλῳ οἷον ἐν τῷ ὅλῳ κόσμῳ διὰ τοῦ προσεχῶς ὅλου τὴν προσήκουσαν ἀποδιδοὺς θέσιν. καὶ ἔοικεν εἰς τοῦτο μάλιστα τοῦ τόπου τὸ σημαινόμενον

ἀπιδεῖν ὁ Ἀριστοτέλης, καθ' ὃ ἄλλο ἐν ἄλλῳ κεῖται τῶν σωμάτων, ὅλον μὲν ἐν ὅλῳ οἷον ἐγὼ ἐν τῷ ἀέρι, μερικώτερον δὲ ἐν ὁλικωτέρῳ, κἂν ὁ προσεχὴς τόπος ἴσος εἶναι βούληται τῷ ἐν τόπῳ. "λέγομεν, γάρ φησιν, εἶναι ὡς ἐν τόπῳ ἐν τῷ οὐρανῷ, διότι ἐν τῷ ἀέρι, οὗτος δὲ ἐν τῷ οὐρανῷ. [30]

in Ph 9 643 καὶ ἐν τῷ ἀέρι δὲ οὐκ ἐν ἅπαντι, ἀλλὰ διὰ τὸ ἔσχατον αὐτοῦ καὶ περιέχον ἐν τῷ ἀέρι φαμὲν εἶναι." ἔστι δὲ καὶ περιεκτικὸς καὶ ὑποδεκτικὸς ὁ τοιοῦτος τόπος, καθόσον ἐστὶν ὁλικώτερος. τόπος δὲ ὅλος κατὰ τὸν ἀφορισμὸν τῆς θέσεως· καὶ ὁ Πλάτων δὲ τὴν ὕλην τόπον τῶν εἰδῶν εἶπε καὶ χώραν ὡς ὑποδεχομένην τὴν θέσιν τῶν εἰδῶν τῶν εἰς αὐτὴν ἐκπεσόντων καὶ ἀφορίζουσαν αὐτῶν τὴν διάστασιν. τὰ μὲν γὰρ εἴδη καθ' αὐτὰ συνῃρημένην ἔχει τὴν τῶν μερῶν διάκρισιν, διαστάντα δὲ κατὰ τὴν ὑλικὴν ἀοριστίαν ὑλικὴν ἔσχε τὴν τάξιν τῆς διαστάσεως ὡς ἄυλον πρὸ τοῦ τὴν τάξιν τῆς διακρίσεως. τόπος οὖν ἡ ὕλη τῶν εἰδῶν καὶ ὡς ὑποδοχὴ καὶ ὡς τῆς διαστατῆς θέσεως καὶ τῆς τοιαύτης τάξεως αἰτία. ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ διάστημα τόπος ὡς προϋπογραφὴ καὶ τύπος τῶν ἐν αὐτῷ γινομένων σωμάτων, ὁ μὲν ἴδιος ὡς ὁ τῶν οὐρανίων σφαιρῶν, ὁ δὲ κοινὸς ὡς ὁ τῶν ἐπιμιγνυμένων ἀλλήλοις στοιχείων. ἐν γὰρ τῷ αὐτῷ διαστήματι καὶ πῦρ γίνεται καὶ ἀὴρ καὶ ὕδωρ καὶ γῆ ἄλλοτε ἄλλο κατὰ τὴν κοινὴν τοῦ διαστήματος ἐπιτηδειότητα. οὐδὲν δὲ θαυμαστὸν καὶ σῶμα σώματος εἶναι τόπον ἀυλότερον ἐνυλοτέρου καὶ ὑπέρτερον τῇ φύσει τοῦ καταδεεστέρου, ὡς ὁ φιλόσοφος ἐπέβαλε Πρόκλος. καὶ γὰρ οἱ κλεινοὶ τῶν φιλοσόφων ὁμολογοῦσι τὰς οὐρανίους σφαίρας ὁλοκλήρους εἶναι καὶ μέχρι τοῦ κέντρου πεπληρωμένας. καὶ δῆλον ὅτι αἱ ἐνδοτέρω ἐν ταῖς ἐξωτέρω εἰσίν, οἷον ἡ τῆς σελήνης ἐν τῇ τοῦ Ἑρμοῦ καὶ αὕτη ἐν τῇ τῆς Ἀφροδίτης καὶ ἐφεξῆς οὕτως· ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπὸ σελήνην στοιχεῖα καὶ ζῷα καὶ φυτὰ ἐν πάσαις, εἰ καὶ προσεχέστερον ἐν τῇ σεληνιακῇ ὡς συγγενέστερα αὐτῇ μᾶλλον. γίνεται οὖν ἕκαστος τῶν περιεχόντων τόπος τῷ περιεχομένῳ ὡς περιεκτικός τε αὐτοῦ καὶ ὑποδεκτικὸς καὶ ἀφοριστικὸς τῆς θέσεως αὐτοῦ. διὸ οὐδὲ ὡς ἐν ὅλῳ κατὰ τοῦτό εἰσιν, ἀλλ' ὡς ἐν τόπῳ. ἐπεὶ οὖν ἡ Ἀσσύριος θεολογία καὶ ὑπὲρ τόνδε τὸν κόσμον ἄλλο σῶμα θειότερον τὸ αἰθέριον παραδέδωκεν, οἶδε δὲ αὐτὸ καὶ Ὀρφεὺς ἐν οἷς φησιν αἰθέρι πάντα πέριξ ἀφάτῳ λάβε· τῷ δ' ἐνὶ μέσῳ οὐρανόν, ἴσασι δὲ καὶ ἀστρονόμοι τὴν ἄναστρον καὶ ὄντως ἀπλανῆ ὑπὲρ τὴν λεγομένην ἀπλανῆ τιθέντες ἐξ ἀνάγκης, ἐπειδὴ καὶ ταύτην τὴν τοὺς πολλοὺς ἔχουσαν ἀστέρας ἀπὸ δύσεως κινουμένην ἐν ἑκατὸν ἔτεσι μίαν μοῖραν καταλαβόντες δέονται τῆς τὴν φαινομένην ταύτην τὴν ἀπ' ἀνατολῶν περιφορὰν περιαγούσης, ἐπεὶ οὖν, ὡς ἠρξάμην λέγειν, πολλὴν ἔσχε μαρτυρίαν ὁ Πρόκλος τῶν θειότερόν τι καὶ τοῦδε τοῦ κόσμου σῶμα πρεσβευόντων, εἰκότως ἐκεῖνο τόπον ἔθετο τοῦδε τοῦ παντὸς κόσμου. [35]

in Ph 9 644 δῆλον δὲ ὅτι καὶ τῶν τοιούτων σωμάτων τῶν ὑποδεχομένων τε καὶ περιεχόντων τὰ ἄλλα ἕκαστον διάστασιν ἔχον καὶ μορίων διαφορὰς ἔχει καὶ τόπον οἰκεῖον καὶ ὡς διάστημα καὶ ὡς τὴν τῶν μορίων εὐθετίζοντα τάξιν. ὅπερ οὖν ἐξ ἀρχῆς εἶπον, καὶ νῦν ἐρῶ, ὅτι τῶν περὶ τόπου λεγόντων ἕκαστος ἀπεῖδεν εἰς ἀληθῆ τινα περὶ τόπου ἔννοιαν καὶ τοῦ κοινοῦ χαρακτῆρος οὐκ ἀπέπεσεν, εἰ δὲ μὴ πάσαις πάντες ἐπέβαλον ταῖς τοῦ τόπου διαφοραῖς, θαυμαστὸν οὐδέν· οὐδὲ γὰρ ἀπεικός ἐστι καὶ ἄλλας εἶναί τινας οὔπω γενομένας καταφανεῖς. Προσκείσθω δὲ τοῖς εἰρημένοις καὶ τοῦτο, ὅτι Δαμάσκιος ὁ ἡμέτερος ἥψατο μὲν καλῶς τοῦ κατὰ τὸν εὐθετισμὸν τόπου καὶ διήρθρωσέ γε αὐτὸν πρῶτος ὧν ἡμεῖς ἴσμεν, οὐ προσεποιήσατο δὲ καὶ τὰ ἄλλα τοῦ τόπου σημαινόμενα, τά τε ἐπὶ τῶν ἀσωμάτων καὶ τὰ ἐπὶ τῶν σωμάτων λεγόμενα. τὸ μὲν γὰρ ἀφορισμὸν καὶ μέτρον εἶναι θέσεως τὸν τόπον καλῶς οἶμαι λέγεται, θέσις δὲ καὶ ἐν ἀσωμάτοις κατὰ τὴν τάξιν εἴη ἄν, ὡς καὶ ἐν ἀριθμοῖς τὴν δυάδα λέγομεν κεῖσθαι πρὸ τῆς τριάδος καὶ ταύτην πρὸ τῆς τετράδος· ἔστι δὲ καὶ ἐν σώμασι κατὰ τὴν τῆς διαστάσεως διαφοράν. τοῦτό τε οὖν ἐπισημαίνομαι καὶ ὅτι τρία μέτρα ὑποθέμενος τὸ μὲν τῆς διακρίσεως τὸν ἀριθμόν, τὸ δὲ τῆς ἐν τῇ κινήσει παρατάσεως τὸν χρόνον, τὸ δὲ τῆς διαστάσεως τὸν τόπον, οὐ διώρισε τὸ

διττὸν τῆς διαστάσεως τὸ μὲν ὡς μεγέθους ὡρισμένου, καθ' ὃ τὸ μὲν πηχυαῖον τὸ δὲ δακτυλιαῖον εἶναι λέγομεν, τὸ δὲ ὡς θέσιν ἐχούσης, καθ' ἣν τὸ μὲν ἄνω τὸ δὲ κάτω καλοῦμεν καὶ τὸ μὲν δεξιὰ τὸ δὲ ἀριστερά, ἀλλὰ καίτοι πολλαχοῦ τῆς θέσεως μέτρον εἶναι λέγων τὸν τόπον οὐ διέκρινεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ μέτρου τοῦ μεγέθους. οὐδὲν δὲ ἴσως χεῖρον καὶ τῶν αὐτοῦ λόγων ἀκούειν ἐν τῷ Περὶ τόπου βιβλίῳ γράφοντος ὧδε· "πέφηνεν ἄρα ἡμῖν τρία μέτρα ὄντα τριῶν μερισμῶν. οὔτε δὲ ἄλλος ἐστὶ μερισμὸς ἐν τῇ γενέσει παρὰ τοὺς τρεῖς οὔτε ἄλλο μέτρον· καὶ γὰρ τὸ ἀδιαίρετον τριττόν· μονὰς γὰρ καὶ τὸ νῦν καὶ σημεῖον. τῆς μὲν οὖν μονάδος ἡ κατὰ τὴν ὕλην διαίρεσις, ἢ ἀκριβέστερον φάναι τοῦ ἑνός, ποιεῖ τὸ πλῆθος, ὃ περιγράφει τις ἀριθμός, ὡς τὸ ἓν πρᾶγμα ἡ μονὰς τὸ ἀδιαίρετον τοῦ ἀριθμοῦ. τοῦ δὲ νῦν ἡ ῥύσις ποιεῖ παράτασιν· λέγω δὲ νῦν τὸ ἐν τῷ νῦν τοῦ ῥέοντος ἄρρευστον, οἷον τὸ κίνημα πρὸς τὴν κίνησιν ὡς ἀρχὴ κινήσεως· τοῦτο δὴ οὖν μετρεῖν εἴληχε τὸ τοῦ χρόνου νῦν καὶ τὴν ῥύσιν ὁ χρόνος, καθάπερ τὸ πλῆθος ὁ ἀριθμός. τοῦ δὲ σημείου ἡ ἔκτασις ποιεῖ τὴν διάστασιν, ᾗ μέτρον σύνεστιν ὁ τόπος ἀφοριστικὸν τῆς τε τοῦ ὅλου θέσεως ἁπάσης, μέχρις ὅσου διαστᾶσα τριχῇ, ὅ ἐστι πανταχῇ, εὖ ποιήσει κεῖσθαι τὸ ὅλον κατὰ τὴν ἑαυτοῦ πρὸς ἑαυτὸ πανταχῇ θέσιν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ μέρη πάντα, καὶ ἔτι τῆς πάντων τῶν μερῶν θέσεως ἐν τῷ παντὶ τόπῳ καὶ τῆς ἑκάστου ἑκάστης· ὥστε καὶ εἰ σφαῖρα εἴη, ἢ ἄλλως ἔχοι τι μέσον ἢ πέρας ἄλλο καὶ τοῦ τόπου κεῖσθαι ὅπου κείμενον εὖ κείσεται. [35]

in Ph 9 645 " καὶ ὅτι μὲν τῆς θέσεως μέτρον εἶναι λέγει τὸν τόπον εὐθετίζοντα τὸ κείμενον, δῆλον. οὐ μόνης δὲ ταύτης, ἀλλὰ καὶ τοῦ μεγέθους ὡς μεγέθους μέτρον αὐτὸν ἀφορίζεται. λέγει γοῦν μετ' ὀλίγα τῶν εἰρημένων, "οἷον προϋπογραφή τις αὐτὸς ὢν τῆς τε ὅλης θέσεως καὶ τῶν μορίων αὐτῆς καὶ ὡς ἄν τις εἴποι τύπος, εἰς ὃν ἐνηρμόσθαι χρὴ τὸ κείμενον, εἰ μέλλοι κεῖσθαι κατὰ τρόπον καὶ μὴ συγκεχύσθαι καὶ παρὰ φύσιν ἔχειν. οἷον ἢ ὅλον μεῖζον ἢ ἔλαττον τοῦ ἁρμόζοντος μεγέθους διαστὰν ἢ ἐν τῷ παντὶ κείμενον ὅπου μὴ καλὸν ἢ τῶν μορίων αὐτοῦ τὴν ὀφειλομένην θέσιν οὐκ ἐχόντων, εἰ τὸν ἐγκέφαλον ἐν ταῖς πτέρναις ἔχοι τις ἄνθρωπος κατὰ τὸν εἰπόντα". οὕτω σαφῶς τὸν τόπον οὐ τοῦ εὐθετισμοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ μεῖζον ἢ ἔλαττον εἶναι τὸ διεστὼς αἰτιᾶται. καίτοι τέτταρα οἶμαι τὰ μέτρα ἐχρῆν ἀφορίσασθαι ἀριθμὸν μέγεθος τόπον χρόνον, τὸ μὲν τὴν διάκρισιν μετροῦντα, τὸ δὲ τὴν διάστασιν, τὸν δὲ τὴν παντοίαν θέσιν, τὸν δὲ τὴν τῆς γενέσεως παράτασιν. ταῦτα τοίνυν καὶ περὶ τόπου τοῖς φιλομαθέσι συγγνωμονησάμενος ἐπὶ τὰ ἑξῆς τοῦ Ἀριστοτέλους μέτειμι λοιπὸν τὰ περὶ τοῦ κενοῦ πολυπραγμονήσων. p. 213a12 Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ὑπολεπτέον ἕως τοῦ καὶ τρίτον τὰς περὶ αὐτῶν κοινὰς δόξα ς . Ἀρχόμενος τοῦ τρίτου βιβλίου καὶ περὶ κινήσεως ὡς ἀναγκαίας τῷ φυσικῷ προθέμενος εἰπεῖν ἐπήγαγεν, ὅτι ἄνευ τόπου καὶ κενοῦ καὶ χρόνου κίνησιν ἀδύνατον εἶναι δοκεῖ· δῆλον οὖν φησιν, ὡς διά τε ταῦτα καὶ διὰ τὸ πάντων εἶναι κοινὰ καὶ καθόλου ταῦτα πᾶσι, σκεπτέον προχειρισαμένοις περὶ ἑκάστου τούτων. εἰπὼν οὖν περὶ κινήσεως καὶ ἐφεξῆς περὶ ἀπείρου, ἐπειδὴ ἡ κίνησις ἢ πεπερασμένη ἢ ἄπειρος δοκεῖ καὶ συνεχὴς οὖσα ἐπ' ἄπειρόν ἐστι διαιρετὴ ὥσπερ πάντα τὰ συνεχῆ, μετ' ἐκεῖνα περὶ τόπου διείλεκται. ἐπειδὴ δέ τινες τὸ κενὸν τόπον ἔλεγον ἐστερημένον σώματος καὶ τὸν τόπον διάστημα κενὸν δεκτικὸν σωμάτων, πρὸς μὲν τοὺς διάστημα δεκτικὸν σωμάτων λέγοντας εἶναι τὸν τόπον ἐν τοῖς περὶ τόπου λόγοις ὑπήντησε, πρὸς δὲ αὐτὴν τὴν τοῦ κενοῦ θέσιν, εἴτε τόπος εἴτε ὁτιδήποτέ ἐστι, νῦν ὑπαντήσει, οἰκεῖον καὶ νῦν τοῦ φυσικοῦ τὸν περὶ κενοῦ λόγον ὑποδεικνύς, διότι τόπον τινὰ καὶ οἷον ἀγγεῖον τὸ κενὸν ἐννοοῦσιν οἱ λέγοντες. [30]

in Ph 9 646 τὰ δὲ αὐτὰ προβλήματα καὶ περὶ κενοῦ φησιν εἶναι, ἅπερ καὶ περὶ τόπου. πρῶτον μὲν εἰ ἔστιν ἢ μὴ καὶ πῶς ἐστι καὶ τί ἐστ ι. καὶ ὅτι μὲν ταὐτὸν σημαίνει τὸ πῶς ἐστι 〈καὶ τί ἐστι〉 , καλῶς ὁ Ἀσπάσιος ἐπέστησε. καὶ γὰρ καὶ ἐπὶ τοῦ τόπου τὸ εἰ ἔστι καὶ τί ἐστι ζητῶν οὕτως εἶπεν· "εἰ ἔστι τι ἢ μὴ καὶ πῶς ἐστι καὶ τί ἐστιν." ἀλλὰ δοκεῖ τὸ πῶς ἐστι καὶ τί ἐστιν ἐπὶ τοῦ κενοῦ μὴ ἔχειν

χώραν, εἴπερ δείκνυται μηδὲ ὅλως ὂν τὸ κενόν. εἰ μὴ ἄρα τὸ πῶς καὶ τὸ τί οὐ πρὸς τὴν ὑπόστασιν ἀναφέρων τοῦ κενοῦ προβάλλεται, ἀλλὰ πρὸς τοὺς τιθεμένους αὐτό, πῶς ἄρα αὐτὸ καὶ τί τίθενται; ἢ ἐπειδὴ αἴτιον τοῦ κινεῖσθαι λεγόντων ἐκείνων τὸ κενόν, αὐτὸς αἴτιον τοῦ κινεῖσθαι τὴν ὕλην φησίν, ἣν κενὸν λέγεσθαι συγχωρεῖ, διὰ τοῦτο τρόπον τινὰ εἶναι τὸ κενὸν συγχωρεῖ· καὶ συμπεραινόμενος τὸν περὶ αὐτοῦ λόγον οὕτως εἶπε· “καὶ περὶ μὲν κενοῦ πῶς ἔστι καὶ πῶς οὐκ ἔστι, διωρίσθω”, ὅτι ὡς μὲν λέγουσιν οἱ τιθέντες αὐτὸ οὐκ ἔστιν, ὡς δὲ ὕλην οὐδὲν κωλύει τὸ κενὸν εἶναι. παραπλησίαν δὲ ἔχει τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀπιστίαν τῷ τόπῳ τὸ κενόν φησιν, ἐπειδὴ οἱ τὸ κενὸν τιθέντες τόπον ἔλεγον αὐτὸ σώματος ἐστερημένον καὶ ἀπὸ τῶν κατὰ τόπον κινουμένων μάλιστα καὶ οὗτοι τὴν πίστιν ἐποιοῦντο τοῦ κενοῦ ὥσπερ καὶ τοῦ τόπου. οἱ οὖν διάστημα κενὸν τὸν τόπον λέγοντες ταὐτὸν λέγοντες τὸ κενὸν καὶ τὸν τόπον τὴν αὐτὴν πίστιν καὶ ἀπιστίαν ἔχουσιν ἐπιφερομένην τῇ ἑαυτῶν θέσει. ὅτι δὲ καὶ αὐτὸς διὰ τοῦτο παραπλησίαν ᾠήθη τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀπιστίαν, ἐδήλωσεν ἐπαγαγὼν οἷον γὰρ τόπον καὶ ἀγγεῖον τὸ κενὸν τιθέασιν οἱ λέγοντε ς. ἐφιστάνει δὲ καλῶς, ὅτι τὸ αὐτὸ ἔχον μὲν ἐν ἑαυτῷ τὸ σῶμα, οὗ δεκτικόν ἐστι, πλῆρες λέγεται, ἐστερημένον δὲ αὐτοῦ, κενόν· τόπος δὲ τὸ αὐτὸ καθόσον δεκτικός· ὥστε τὸ αὐτὸ τῷ ὑποκειμένῳ καὶ κενόν ἐστι καὶ πλῆρες καὶ τόπος, τῷ δὲ λόγῳ διαφέρουσι. δῆλον δὲ ὅτι οὐ τὸ πλῆρες ταὐτόν ἐστι κατὰ τὸ ὑποκείμενον τῷ τε κενῷ καὶ τῷ τόπῳ, ἀλλὰ τὸ διάστημα. τοῦτο γὰρ ποτὲ μὲν πλῆρές ἐστι, ποτὲ δὲ κενόν. καὶ τόπος τὸ αὐτὸ ὡς δεκτικόν, ἀλλ’ οὐχ ᾗ πεπληρωμένον, οὐδὲ ᾗ κενόν. δεῖ δέ, φησί, τὸν ζητοῦντα εἰ ἔστιν ἢ μὴ καὶ τί ἐστιν, ἐπισκέψασθαι πρῶτον ἃ λέγουσιν οἱ λέγοντες εἶναι, εἶτα ἃ λέγουσιν οἱ λέγοντες μὴ εἶναι. ἐκ τούτων γὰρ ἔσται δῆλον, εἴτε ἔστιν εἴτε μή, τοῖς ἀληθέστερα λέγουσι προστιθεμένων ἡμῶν διὰ τοῦ τὰς κοινὰς ἐννοίας ἤτοι τὰς δόξας ἀνερευνήσασθαι περί τε τοῦ τόπου καὶ τοῦ κενοῦ καὶ τοῦ διαστήματος ἁπλῶς· ἔθος γὰρ αὐτῷ ταῖς κοιναῖς ἐννοίαις κριτηρίῳ χρωμένῳ πρὸς ταύτας παραβάλλειν καὶ βασανίζειν τὰς ἀντικειμένας δόξας· ὅτι δὲ καὶ φύσει προηγούμενός ἐστιν ὁ περὶ τόπου λόγος τοῦ περὶ κενοῦ, δῆλον, εἴπερ ὁ τόπος κοινότερός ἐστι τοῦ τε πλήρους καὶ τοῦ κενοῦ· καὶ γὰρ τόπος ὁ μὲν κενός ἐστιν, ὁ δὲ πλήρης. [35]

in Ph 9 647 προηγεῖται δὲ τὰ κοινὰ τῶν ἰδίων. καὶ μέντοι ὁ μὲν τόπος ἕξει ἔοικε κατὰ τὸ δεκτικὸν ἀφωρισμένος, εἴτε ἔχει τι εἴτε μή, τὸ δὲ κενὸν στερήσει· ὑστέρα δὲ πανταχοῦ τῆς ἕξεως ἡ στέρησίς ἐστιν. οὔτε οὖν ταὐτόν ἐστι τόπος καὶ κενόν· οὔτε γὰρ ὁ τόπος ἐστὶ κενόν, εἴπερ τόπος ὁ μὲν κενός ἐστιν, ὁ δὲ πλήρης, κενὸν δὲ καὶ πλῆρες οὐκ ἂν εἴη τὸ αὐτό, οὔτε τὸ κενὸν τόπος καθὸ κενόν, ἀλλὰ καθὸ δεκτικόν ἐστι καὶ ἐπιτηδείως ἔχει πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ σώματος πλήρωσιν. p. 213a22 Οἱ μὲν οὖν πειρώμενοι δεικνύναι ὅτι οὐκ ἔστιν ἕως τοῦ ἀλ λ ’ οἱ φάσκοντες εἶναι μᾶλλο ν . Προθέμενος εἰπεῖν ἅ τε λέγουσιν οἱ φάσκοντες εἶναι τὸ κενὸν καὶ ἃ λέγουσιν οἱ μὴ εἶναι φάσκοντες, καὶ πρώτους τοὺς φάσκοντας εἶναι ὁρμήσας προχειρίσασθαι καὶ παραστῆναι τῷ λόγῳ, καὶ πιθανὸν αὐτὸν ὥσπερ εἴωθεν ἐπιδεῖξαι πρὸ τοῦ τὰ ἐπιχειρήματα θεῖναι τὰ τοιαῦτα, τοὺς ἐπιχειροῦντας μὲν ἐλέγχειν αὐτά, μὴ καλῶς δὲ πρὸς αὐτὰ ὑπαντῶντας διελέγχει. καὶ οὕτως πρώτους παράγει τοὺς μὴ φάσκοντας εἶναι ἅμα καὶ δεικνύς, πρὸς ποίαν ἔννοιαν τοῦ κενοῦ χρὴ διαμάχεσθαι, ὅτι οὐχ ἣν λέγουσιν οἱ πολλοί, μόνα νομίζοντες εἶναι σώματα τὰ ἀντιτυποῦντα, τὸν δὲ τοῦ λεγομένου ἀέρος τόπον πάντα κενὸν λέγοντες ὡς τοῦ ἀέρος μηδὲν ὄντος· οἱ γοῦν περὶ Ἀναξαγόραν ἀναιρεῖν οἴονται τὸ εἶναί τι κενόν, εἰ μόνον δείξαιεν, ὅτι ἔστι τι ὁ ἀήρ· καὶ ἐδείκνυον ὅτι καὶ σῶμά ἐστι καὶ ἀντίτυπον σῶμα εἰς τοὺς ἀσκοὺς συνθλίβοντες αὐτόν. ἢ καταλληλότερον ἔστιν ἀκούειν τοῦ Ἀριστοτέλους λέγοντος ὡς τοὺς πεφυσημένους παραφερόντων καὶ δεικνύντων ὅπως δύσκολόν ἐστι τὸ στρεβλοῦν αὐτοὺς ἐγκειμένου τοῦ ἀέρος, καίτοι τοὺς μὴ πεφυσημένους στρεβλοῦν πάνυ ῥᾴδιόν ἐστι. καὶ μέντοι καὶ τὰς κλεψύδρας ἐπιδεικνύντες, τουτέστι τοὺς ἅρπαγας, ὅταν μὲν ἔχωσιν ἀέρα μὴ δεχομένας ὕδωρ· ἐκμυζηθέντος δὲ αὐτοῦ εὐθέως ἁρπάζουσι τὸ ὕδωρ, καὶ οὐ πρότερον ἀφιᾶσι, πρὶν τὸν

ἐπιπωματίζοντα τὴν ὀπὴν δάκτυλον ἀφελών τις τῷ ἐξιόντι ὕδατι ἀνάλογον εἰσελθεῖν ἀέρα συγχωρήσῃ· οἱ οὖν οὕτως ἀντειπόντες τῷ κενῷ, ὅτι μὲν ἠπατῶντο οἱ τὸν τοῦ ἀέρος τόπον κενὸν λέγοντες, ἤλεγχον αὐτούς· ὅτι δὲ μὴ ἔστι κενόν (τοῦτο γὰρ οἴονται κενὸν οἱ ἄνθρωποι τὸ διάστημ α , ἐν ᾧ μηδέν ἐστιν αἰσθητὸν σῶμ α), 〈οὐκ ἤλεγχον〉 . [30]

in Ph 9 648 ἐπειδὴ δὲ τὸ ὂν ἅπαν σῶμα εἶναι νομίζουσιν, ὑποβεβληκότες ὡς ταὐτὸν ὂν τὸ μηδὲν καὶ τὸ μὴ σῶμα, κενὸν λέγουσι τὸ διάστημα, ἐν ᾧ μηδέν ἐστι, ταύτην ἔχοντες ἔννοιαν περὶ τοῦ κενοῦ. τὸ δὲ τὸν ἀέρα μὴ εἶναι σῶμα, καὶ διὰ τοῦτο μηδὲν εἶναι ἐν τῷ διαστήματι τῷ τὸν ἀέρα ἔχοντι, τοῦτο ἀπατώμενοι λέγουσιν. ἔδει οὖν οὐ πρὸς ἐκεῖνο ὑπαντᾶν, ὅπερ ἀπατώμενοι λέγουσιν, ἀλλὰ πρὸς αὐτὴν τὴν περὶ τοῦ κενοῦ ἔννοιαν δεικνύντας, ὅτι οὐκ ἔστι τι διάστημα ἄλλο παρὰ τὸ ἐν αὐτοῖς τοῖς σώμασι (τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ οὔτε χωριστό ν. κἂν γὰρ πλῆρες ᾖ, ἄλλο δὲ παρὰ τὰ σώματα, χωριστὸν τῶν σωμάτων ἐστί), καὶ ὅτι τοῦτο ἐν ὑποστάσει οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ κατὰ μόνην ἐπίνοιαν, ὅπερ δηλοῖ τὸ οὔτε ἐνεργείᾳ ὄ ν. ἐκεῖνοι γὰρ ἔλεγον ἐνεργείᾳ τι τοιοῦτον εἶναι διάστημα, ὃ μεταξὺ τῶν σωμάτων ὑπάρχον οὐκ ἐᾷ συνεχῆ εἶναι τὰ σώματα, ὡς οἱ περὶ Δημόκριτον καὶ Λεύκιππον ἔλεγον, οὐ μόνον ἐν τῷ κόσμῳ κενὸν εἶναί τι λέγοντες, ἀλλὰ καὶ ἔξω τοῦ κόσμου, ὅπερ δῆλον ὅτι τόπος μὲν οὐκ ἂν εἴη, αὐτὸ δὲ καθ’ αὑτὸ ὑφέστηκε. ταύτης δὲ τῆς δόξης γέγονε καὶ Μητρόδωρος ὁ Χῖος, καὶ τῶν Πυθαγορείων τινές, ὡς μετ’ ὀλίγον αὐτὸς ἐρεῖ· ὕστερον δὲ καὶ Ἐπίκουρος. ὁ μέντοι Πορφύριος οὐ γράφει οὔτε χωριστὸν οὔτε ἐνεργείᾳ ὄ ν, ἀλλ’ οὔτε ἀχώριστον αὐτῶν οὔτε χωριστό ν. “ἀχώριστον μὲν γὰρ ἔθεντο, φησίν, αὐτὸ οἱ περὶ τὸν Δημόκριτον, διόπερ μηδὲ συνεχὲς τὸ πᾶν μεσολαβουμένων τῶν σωμάτων ὑπὸ τοῦ κενοῦ· χωριστὸν δὲ οἱ λέγοντες ἔξω τοῦ κόσμου κενόν, συνεχὲς δὲ ἀπολείποντες τὸ πᾶν, ὡς οἱ Πυθαγορικοί.” ἀμείνων δὲ οἶμαι ἡ προτέρα γραφή· ἔχει δὲ καὶ αὕτη λόγον· καὶ γὰρ τῶν περὶ τοῦ κενοῦ δοξαζόντων οἱ μὲν χωριστὸν αὐτὸ καθ’ ἑαυτὸ ἔλεγον εἶναι δι’ ὅλου τε τοῦ κόσμου χωροῦν καὶ ὑπὲρ τὸν κόσμον ἐκτεινόμενον συνεχὲς ἑαυτῷ ὄν. οἱ δὲ ἐν τοῖς σώμασι πανταχοῦ παρεσπαρμένον κατὰ μικρὰ καὶ ταύτῃ δοκοῦν ἀχώριστον. διὸ καὶ τῶν ἐφεξῆς τεττάρων ἐπιχειρημάτων τὸ μὲν ἀπὸ τῆς κινήσεως καὶ τῆς αὐξήσεως τὸ πρῶτον κενὸν εἰσάγει, τὸ δὲ ἀπὸ τῆς πιλήσεως καὶ τῆς τέφρας τὸ δεύτερον· ὥστε οἱ διὰ τοῦ δεικνύναι ὅτι ἔστι τι ὁ ἀὴρ βουλόμενοι πρὸς τὸ κενὸν ἐνίστασθαι οὐκ ἐπὶ τὰς οἰκείας θύρας καὶ οἷον εἰσόδους πρὸς τὴν ἔννοιαν ταύτην ἔρχονται τοῦ κενοῦ, ἀλλὰ παρὰ θύρας, τουτέστιν ἔξωθεν καὶ ἐπ’ ἄλλας θύρας, ἢ οἷον διὰ τοίχου τινὸς εἰσιέναι πειρῶνται τοῦ μὴ εἰσάγοντος· ἐπὶ τούτων γὰρ καὶ ἡ παροιμία λέγεται· οὗτοι οὖν οὐ κατὰ θύρας ὑπαντῶσιν, ἀλλ’ ἐκεῖνοι μᾶλλόν εἰσι πιθανώτεροι οἱ λέγοντες εἶναι τὸ κενόν, ὧν ἐξῆς τὰ ἐπιχειρήματα τίθησιν. p. [35]

in Ph 9 649 213b4 Λέγουσι δὲ ἓν μέ ν , ὅτι κίνησις ἡ κατὰ τόπον οὐκ ἂν εἴη ἕως τοῦ ἕνα μὲν οὖν τρόπον ἐκ τούτου δεικνύουσιν ὅτι ἔστι τὸ κενό ν . Τέτταρα τίθησιν ἐπιχειρήματα τῶν τὸ κενὸν εἶναι λεγόντων ἓν μὲν κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ χωριστοῦ κενοῦ, τὰ δὲ τρία κατὰ τὴν τοῦ παρεσπαρμένου ἐν τοῖς σώμασι, καὶ πέμπτον ἐπ’ αὐτοῖς ἐπάγει τὸ παρὰ τοῖς Πυθαγορείοις δοξαζόμενον· τῶν δὲ τεττάρων τὸ πρῶτον τοιοῦτόν τί ἐστιν ἐκ διαιρετικοῦ τινος ὡρμημένον τοῦ λέγοντες, ὅτι ἡ κατὰ τόπον κίνησις, ἥτις ἔν τε τῇ φορᾷ θεωρεῖται καὶ ἐν τῇ αὐξήσει, ἢ διὰ κενοῦ τοῦ μεταξὺ γίνεται ἢ διὰ πλήρους· ἀλλὰ μὴν οὐ διὰ πλήρους, ὡς δειχθήσεται· διὰ κενοῦ ἄρα, καὶ ἔστι τὸ κενόν. καὶ ὅτι μὲν διά τινος τοῦ μεταξὺ τὴν κίνησιν ἀνάγκη γίνεσθαι, αὐτόπιστον δοκεῖ τοῖς ἐννοοῦσιν, ὅτι ἡ ἀπό τινος ἐπί τι τοπικὴ μετάστασις τοῦ τε ἀφ’ οὗ καὶ τοῦ εἰς ὃ διεστηκότων ἀλλήλων διά τινος τοῦ μεταξὺ γίνεται διαστήματος. ὅτι δὲ πᾶν διάστημα ἢ πλῆρες ἢ οὐ πλῆρες ἀνάγκη εἶναι, πρόδηλον· ἀντιφατικὴ γάρ ἐστιν ἡ διαίρεσις· τὸ δὲ οὐ πλῆρες πάντως κενόν. ὅτι δὲ διὰ πλήρους ἀδύνατον γίνεσθαι τὴν κίνησιν, δι’ ὑποθετικοῦ δείκνυσι συλλογισμοῦ οὕτως· εἰ διὰ πλήρους ἡ τῶν σωμάτων κατὰ τόπον γίνεται κίνησις, σῶμα διὰ σώματος χωρήσει, καὶ τὸ μικρότατον δέξεται τὸ μέγιστο ν· ἀλλὰ μὴν τοῦτο ἀδύνατον τὸ ἐν

κυαθιαίῳ ὕδατι χωρηθῆναι τὴν θάλασσαν· ἀδύνατον ἄρα καὶ τὸ ἡγούμενον τὸ διὰ πλήρους γίνεσθαι τὴν κίνησιν. καὶ τὸ μὲν συνημμένον, ὅτι τὸ μικρότατον δέξεται τὸ μέγιστον, δείκνυσι διὰ τοῦ ‘εἰ δέχεται ὅλως ἄλλο σῶμα τὸ ἐξ ἀρχῆς ὡς δύνασθαι ἐν τῷ αὐτῷ διαστήματι δύο εἶναι σώματα, δέξεται καὶ ταῦτα τρίτον ἄλλο διὰ τοῦ διπλοῦ χωροῦν καὶ τὸ ὅλον πάλιν ἄλλο τέταρτον καὶ ἐφεξῆς ὁποσαοῦν‘. οὐ γὰρ ἄν τις αἰτίαν εἴποι, δι’ ἣν ἓν μὲν ἐδέξατο, πλείω δὲ οὔ (πλῆρες γὰρ τὸ ἓν ἦν ὡς καὶ τὰ δύο)· δέξεται ἄρα καὶ τὸ μέγιστον, ἐπειδὴ τὸ μέγα δύναται εἰς πολλὰ ἴσα τῷ μικρῷ τῷ ἐξ ἀρχῆς ὑποκειμένῳ διαιρεθῆναι. πολλὰ γὰρ μικρὰ τὸ μέγα ἐστίν, ὥς φησιν, ἑκάστου τῶν ἐν τῷ μεγάλῳ μικρῶν τῶν ἴσων τῷ ὑποκειμένῳ γινομένου ἐν τῷ ἐξ ἀρχῆς μικρῷ, καὶ τὸ ὅλον ἂν ἐν αὐτῷ γένοιτο καὶ τὸ μικρότατον δέξεται τὸ μέγιστον, ὅπερ ἐστὶν ἐναργῶς ἄτοπον· δῆλον δὲ ὅτι εἰ τὰ ἴσα δέχοιτο ἑαυτῷ καὶ τὰ ἄνισα δέξεται· τὰ γὰρ πλείονα ἴσα ἄνισον ποιεῖ. δέχεται οὖν καὶ τὰ ἄνισα, ὥστε καὶ τὰ μέγιστα. καίτοι καὶ αὐτὸ τὸ τὰ ἄνισα δέχεσθαι ἄτοπον. διὸ οὐδὲ αὐτὸ παρῆκεν. ὅτι δὲ παλαιὸς οὗτος ὁ λόγος ἦν ὁ τὸ κενὸν ἐκ τῆς κινήσεως εἰσάγων, πιστοῦται διὰ τοῦ καὶ Μέλισσον ὡς ἐναργεῖ χρώμενον τῷ συνημμένῳ τῷ λέγοντι, εἰ κινεῖται τὸ ὄν, διὰ κενοῦ κινεῖσθαι, εἶτα προσλαμβάνοντα τὸ ‘ἀλλὰ μὴν οὐκ ἔστι κενόν‘ ἐπάγειν τὸ ‘οὐ κινεῖται ἄρα τὸ ὄν‘. [35]

in Ph 9 650 καὶ ὅτι μὲν οὕτω πως ἐρωτᾷ τὸν λόγον ὁ Μέλισσος, δῆλον. ἐρωτᾷ δὲ αὐτὸν οὐ περὶ τοῦ σωματικοῦ οὐδὲ περὶ τοῦ μερικοῦ ὄντος, ἀλλὰ περὶ τοῦ νοητοῦ καὶ ὁλοτελοῦς. ἐκεῖνο γὰρ καὶ ἓν καὶ ἀκίνητον εἶναι βούλεται, τὸ ἀκίνητον οἶμαι δεικνὺς διὰ τοῦ πάντα αὐτὸ εἶναι καὶ μηδὲν εἶναι παρ’ αὐτό, ἐφ’ οὗ ἐκστήσεται διὰ κενοῦ· οὐ γάρ ἐστι τὸ κενὸν ἐκεῖ, τάχα δὲ οὐδὲ ἑτερότης, εἴπερ πάντα αὐτό ἐστι. καὶ τὸ μὴ ὂν ἐν τῷ παντελῶς ὄντι χώραν οὐκ ἔχει. κἂν γὰρ ἑτερότης ᾖ ἐκεῖ, καθ’ ἣν τὰ εἴδη διακέκριται ἀλλήλων, ἀλλὰ καὶ ἡ ἑτερότης ὄν. καὶ τὸ κενὸν οὐκ ἔχει χώραν ἐν τῷ παντελῶς ὄντι, ὥσπερ οὐδὲ τὸ μὴ ὄν. ἀλλὰ σὺ τῆσδ’ ἀφ’ ὁδοῦ διζήσιος εἶργε νόημα, φησὶν ὁ μέγας Παρμενίδης. p. 213b15 Ἄλλον δὲ ὅτι φαίνεται ἕνια συνιόντα καὶ πιλούμενα ἕως τοῦ συνιόντος τοῦ πυκνουμένου σώματο ς . Δεύτερον τίθησι λόγον τὸν ἀπὸ τῆς τῶν σωμάτων πιλήσεως. εἰ γὰρ τῆς αὐτῆς οὐσίας μενούσης συνιζάνει καὶ ἐκτείνεται τὰ σώματα, δῆλόν φασιν ὅτι κενῶν ὄντων μεταξὺ διαστημάτων ἡ κατ’ αὐτὰ σύμπτωσις γίνεται. τούτου δὲ τεκμήριον παρατίθεται τὸ τὸν πίθον μετὰ τῶν ἀσκῶν δέχεσθαι τὸν οἶνον· τοῦτο δὲ ὁ μὲν Ἀλέξανδρος ἤκουσεν, ὡς τοῦ πίθου, κἂν εἰς ἀσκοὺς ἐμβληθῇ ὁ πληρῶν αὐτὸν οἶνος, δέχεσθαι αὐτὸν μετὰ τῶν ἀσκῶν. μήποτε δὲ τοῦτο μὲν περιττὸν καὶ διὰ τὴν δυσκολίαν τῆς συνθέσεως· ἀλλ’ ὅτι ὁ αὐτὸς πίθος μεστὸς ὢν οἴνου καὶ τοὺς ἀσκοὺς τοὺς δεχομένους τὸν ἐν αὐτῷ οἶνον προσεμβληθέντας δέχεται καὶ οὐχ ὑπερχεῖται· ὃ ἀδύνατον ἦν, φασί, μὴ τοῦ οἴνου συμπιλουμένου· τοῦτο δὲ οὐκ ἂν ἐγένετο μὴ κενῶν ὄντων μεταξὺ διαστημάτων, ὧν συμπιπτόντων ἡ πίλησις ἀποτελεῖται. οἱ δὲ τὸ κενὸν τῆς πιλήσεως αἰτιώμενοι καὶ τὰ βαρέα τῶν κούφων ταύτῃ διαφέρειν φασὶ τῷ τὰ μὲν πλέον ἔχειν, τὰ δὲ ἔλαττον. p. 213b18 Ἔτι δὲ καὶ ἡ αὔξησις δοκεῖ γίνεσθαι πᾶσι διὰ κενοῦ ἕως τοῦ δύο δὲ σώματα ἀδύνατον ἅμα εἶνα ι . Εἰπὼν ὅτι ἡ κατὰ τόπον κίνησις οὐκ ἂν γένοιτο μὴ ὄντος κενοῦ καὶ ὅτι τῆς κατὰ τόπον κινήσεως ἡ μέν ἐστι κατὰ αὔξησιν, ἡ δὲ κατὰ φοράν, καὶ δείξας ἐπὶ τῆς κατὰ φορὰν τὸ εἰρημένον, νῦν λέγει, πῶς ἐδείκνυον ὅτι οὐδὲ ἡ κατὰ αὔξησιν κίνησις γένοιτο ἂν κενοῦ μὴ ὄντος. [30]

in Ph 9 651 εἰ γὰρ ἡ μὲν αὔξησις γίνεται διὰ τροφῆς πάντῃ διιούσης, ἡ δὲ τροφὴ σῶμα, ἀνάγκη ἢ διὰ πλήρους γίνεσθαι ἢ διὰ κενοῦ· ἀλλὰ διὰ πλήρους ἀδύνατον, ὡς δέδεικται (σῶμα γὰρ διὰ σώματος οὐ χωρεῖ, ὥστε ἅμα εἶναι δύο σώματα)· δῆλον 〈οὖν〉 ὅτι εἰς τὰ κενὰ τοῦ τρεφομένου γινομένη ἡ τῆς τροφῆς εἴσοδος πανταχῇ παρεσπαρμένα ποιεῖ πανταχόθεν αὔξεσθαι τὸ τρεφόμενον. τὸ δὲ δοκεῖ γίνεσθαι πᾶσι τὸ ἔνδοξον ἐνδείκνυται τῆς ἐπιχειρήσεως. p. 213b21 Μαρτύριον δὲ καὶ τὸ περὶ τῆς τέφρας ποιοῦντα ι , εἰ δέχεται ἴσον ὕδωρ ὅσον τὸ ἀγγεῖον κενὸν ὅ ν . Τοῦτο κεῖται μὲν ὡς τέταρτον ἐπιχείρημα κατασκευαστικὸν τοῦ κενοῦ. ἔστι

δὲ ταὐτόν πως τῷ περὶ τοῦ οἴνου καὶ τῶν ἀσκῶν ἀπὸ τῆς πιλήσεως τῶν σωμάτων καὶ αὐτὸ προσαγόμενον· ὡς γὰρ ὁ πίθος πρὸς τῷ οἴνῳ δέχεται τοὺς ἀσκοὺς διὰ τὸ πεπιλῆσθαι τὸν οἶνον, οὕτω τὸ τέφρας μεστὸν ἄγγος ἐπὶ τῇ τέφρᾳ ὕδωρ δέχεται συνιζανόντων τῶν ἐν τῇ τέφρα κενωμάτων. διαφέρει δὲ τοῦτο τὸ παράδειγμα τοῦ κατὰ τὸν οἶνον, ὡς οἶμαι, ὅτι ἐκεῖ μὲν πρὸς τῷ οἴνῳ καὶ τοὺς ἀσκοὺς ἐδέχετο τὸ αὐτὸ χώρημα οὐκ ἔχοντας ἴσον ὄγκον τῷ οἴνῳ, ἐνταῦθα δὲ καὶ ἡ τέφρα καὶ τὸ ὕδωρ ἱκανὰ καὶ καθ' αὑτά ἐστι πληροῦν τὸ ἀγγεῖον, συμπιπτόντων δηλονότι τῶν ἐν ἑκατέρῳ πόρων, μᾶλλον δὲ τῶν μὲν ἐν τῷ ὕδατι συμπιπτόντων, τῶν δὲ ἐν τῇ τέφρᾳ τῶν μὲν συνιζανόντων, τῶν δὲ τὸ ὕδωρ δεχομένων ἐν ἑαυτοῖς. p. 213b22 Εἶναι δέ φασι καὶ οἱ Πυθαγόρειοι κενὸν ἕως τοῦ τὸ γὰρ κενὸν διορίζειν τὴν φύσιν αὐτῶ ν . Διὰ τὸ τῶν Πυθαγορείων ἔνδοξον ὡς πέμπτον ἐπιχείρημα τὴν δόξαν αὐτῶν παρατίθεται πρὸς τὸ εἶναι κενόν. ἔλεγον γὰρ ἐκεῖνοι τὸ κενὸν ἐπεισιέναι τῷ κόσμῳ οἷον ἀναπνέοντι ἤτοι εἰσπνέοντι αὐτῷ ὥσπερ πνεῦμα ἀπὸ τοῦ ἔξωθεν περικεχυμένου· χρείαν δὲ παρέχεσθαι πρὸς τὸ μὴ συνεχῆ πάντα εἶναι τὰ σώματα ἀλλήλοις, ὡς ὁ Ἀλέξανδρος ἀκούει. ὁ μέντοι Ἀριστοτέλης οὐκ ἐπὶ σωμάτων ἤκουσεν, ἀλλὰ διορίζει, φησί, τὰς φύσει ς , ὡς αἰτίου ὄντος τοῦ κενοῦ χωρισμοῦ τινος τῶν ἐφεξῆς καὶ τῆς διορίσεως αὐτῶν· τὰ γὰρ ἐφεξῆς ἀλλήλοις, ὧν μηδέν ἐστι μεταξύ, ταῦτα διορίζει τὸ κενόν· ὅσα γὰρ ὑπ' ἄλλων μεταξὺ διαλαμβάνεταί τινων, ταῦτα οὐχ ὑπὸ τοῦ κενοῦ ἀλλ' ὑπ' ἐκείνων χωρίζεται. [30]

in Ph 9 652 τὴν δὲ τοῦ κενοῦ τοιαύτην δύναμιν ἐν τοῖς ἀριθμοῖς εἶναί τε καὶ φαίνεσθαι πρώτοις διορίζουσαν τὴν φύσιν αὐτῶν. τί γὰρ ἄλλο ἐστὶ τὸ διορίζον τὴν μονάδα τῆς δυάδος καὶ ταύτην τῆς τριάδος πλὴν τοῦ κενοῦ μηδεμιᾶς οὔσης μεταξὺ ὑποστάσεως; Ἀλλὰ τίνα ἂν εἴη ταῦτα τὰ τῶν Πυθαγορείων αἰνίγματα; ἢ ὅτι ἡ ὑπὲρ τὸν σωματικὸν κόσμον διακριτικὴ τῶν ἐκεῖ εἰδῶν ἑτερότης ὑπὸ τοῦ κόσμου μετασχεθεῖσα τῶν ἐν αὐτῷ εἰδῶν τὴν διάκρισιν ἀπειργάσατο καὶ τὸν χωρισμόν, ἐκεῖ μὲν μὴ οὖσα κενόν (τὸ γὰρ καλὸν εἰ τύχοι ἕτερον τοῦ δικαίου, οὐχ ὅτι οὐκ ἔστι δίκαιον, ἀλλ' ὅτι πάντα ἐστὶ κατὰ τὸ καλὸν διὰ τὴν ἐκεῖ ἕνωσιν, καὶ ὅτι ἐν τῷ παντελῶς ὄντι οὐκ ἔστι τὸ μὴ ὄν), ἐνταῦθα δὲ ὁ χωρισμὸς γίνεται διὰ τὴν τοῦ μὴ ὄντος παρείσδυσιν. ἡ γὰρ μονὰς οὐκ ἔστι δυὰς καὶ ἡ δυὰς οὐκ ἔστι μονάς, καὶ τὸ μεταξὺ τοῦτο μὴ ὂν τοῦτό ἐστι τὸ κενόν, ὃ χωρίζει τὰ ἐν τῷ κόσμῳ εἴδη ὥσπερ τὰ ὑπὲρ τὸν κόσμον ἡ ἑτερότης ἡ ἐκεῖ ὂν οὖσα καὶ αὐτὴ καὶ μὴ λεγομένη μὴ ὄν (διὸ οὐδὲ κενόν), αἴτιον δὲ ὂν τοῦ ἐνταῦθα κενοῦ. διὸ καὶ ἐκεῖνό πως μὴ ὂν ἐκάλεσεν ὁ ἐν Σοφιστῇ Πλάτων. ταῦτα μὲν οὖν τὰ ἐπιχειρήματα τέθεικεν ὁ Ἀριστοτέλης τῶν λεγόντων εἶναι τὸ κενόν. ὁ δὲ Λαμψακηνὸς Στράτων ταῦτα μὲν εἰς δύο συνήγαγε τὰ τέτταρα εἵς τε τὴν κατὰ τόπον κίνησιν καὶ εἰς τὴν τῶν σωμάτων πίλησιν, τρίτον δὲ προστίθησι τὸ ἀπὸ τῆς ὁλκῆς· τὴν γὰρ σιδηρῖτιν λίθον ἕτερα σιδήρια δι' ἑτέρων ἕλκειν συμβαίνει, ὅταν ἐπισπάσηται τὸ ἐκ τῶν πόρων τοῦ σιδήρου ἡ λίθος, ᾧ σώματι καὶ συνέλκεται ὁ σίδηρος, 〈καὶ〉 οὗτος πάλιν τοῦ ἐφεξῆς ἕλκει καὶ οὗτος ἄλλου, καὶ οὕτως ὁρμαθὸς σιδηρίων ἀποκρεμάννυται τῆς λίθου. p. 213b27 Ἐξ ὧν μὲν οὖν οἱ μέν φασιν εἶναι οἱ δὲ οὔ φασ ι , σχεδὸν τοιαῦτα καὶ τοσαῦτά ἐστ ι . Τῶν λεγόντων εἶναι τὸ κενὸν πλείονα παρέθετο ἐπιχειρήματα, πρὸ δὲ ἐκείνων τὸν τῶν ἀναιρούντων αὐτὸ λόγον ἐξέθετο τῶν περὶ Ἀναξαγόραν, ὃν καὶ παρὰ θύρας ἁπάντων ἔλεγεν, οὐχ ὅτι μὴ ἔστι τὸ κενόν, ἀλλ' ὅτι ὁ ἀὴρ σῶμά ἐστι δεικνύντα. εἰκότως οὖν νῦν ἄμφω τοὺς λόγους εἶπεν εἰρηκέναι τούς τε εἶναι τιθέντας τὸ κενὸν καὶ τοὺς μὴ εἶναι. p. [30]

in Ph 9 653 213b30 Πρὸς δὲ τὸ ποτέρως ἔχει δεῖ λαβεῖ ν , τί σημαίνει τοὔνομα ἕως τοῦ δεῖ γὰρ τόπον 〈εἶναι〉 , ἐν ᾧ σώματός ἐστι διάστημα ἁπτο ῦ . Καὶ τοὺς μὴ εἶναι τὸ κενὸν καὶ τοὺς εἶναι λέγοντας παραθέμενος εἰκότως λοιπὸν καιρὸν ἔχειν φησὶ διαιτᾶν αὐτοῖς, πότερον οὕτως ἢ ἐκείνως ἔχει τὸ πρόβλημα. ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ οἱ μὴ εἶναι, τάχα δὲ καὶ οἱ εἶναι δεικνύντες ἀδιάρθρωτον ἐφαίνοντο τὴν περὶ αὐτοῦ ἔννοιαν ἔχοντες, διὰ τοῦτο πρότερόν φησι δεῖν τί

σημαίνει τοὔνομα διορίσασθαι· δῆλον γὰρ ὅτι τοῦτο τὸ πρόβλημα καὶ τοῦ εἰ ἔστι προηγεῖται, ὡς ἐν τοῖς Ὑστέροις ἀναλυτικοῖς μεμαθήκαμεν. οὐ γὰρ δυνατὸν ζητεῖν εἰ ἔστι τι, οὗ μὴ πρότερον ἔννοιαν προὐβαλλόμεθα, ὥσπερ οὐδὲ τὸ τί ἐστι ζητεῖν δυνατὸν μὴ πρότερον ὅτι ἔστι πεισθέντας. διαφέρει δὲ τοῦ τί ἐστι τὸ τί σημαίνει τοὔνομα, ὅτι τοῦτο μὲν ἀπὸ τῶν τῇ περὶ αὐτοῦ ἐννοίᾳ ὑπαρχόντων εἴληπται εἴτε ἔστιν εἴτε μὴ τὸ σημαινόμενον, ὡς ἐπὶ τοῦ κενοῦ νῦν φανήσεται καίτοι μὴ ὄντος, τὸ δὲ τί ἐστιν ἀπὸ τῶν αὐτῷ τῷ πράγματι ὑπαρχόντων. διὸ καὶ πάντως εἶναι χρὴ ἐκεῖνο ἐφ' οὗ τὸ τί ἐστι σκοποῦμεν. καὶ προηγεῖται τὸ εἰ ἔστι πρόβλημα τοῦ τί ἐστιν. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος "ὡς ἐπὶ τοῦ τόπου, φησί, πρῶτον ἐξέθετο τί ἐσήμαινε τὸ ἕν τινι ὄν, οὕτως καὶ ἐνταῦθα ζητεῖ τί σημαίνει τὸ κενόν." μήποτε δὲ ἐπὶ τοῦ τόπου διὰ τὸ ὁμολογεῖσθαι τὴν ἔννοιαν οὐκ ἐδεήθη προλαβεῖν τὸ τί σημαίνει τοὔνομα, οὐδὲ πρὸς τοῦτο προελήφθη ἡ τῶν σημαινομένων τοῦ ἕν τινι ἀπαρίθμησις, ἀλλὰ πρὸς τὸ διορίσαι καὶ τὸ γένος τοῦ ἐν τόπῳ καὶ τὸ ἐν τόπῳ τῶν ἄλλων τοῦ ἕν τινι σημαινομένων καὶ μάλιστα τοῦ ὡς ἐν ὅλῳ. λέγει οὖν πρῶτον, τί δοκεῖ σημαίνειν τὸ τοῦ κενοῦ ὄνομα, ὅτι τόπος εἶναι δοκεῖ κατὰ κοινὴν δόξαν ἐν ᾧ μηδέν ἐστ ι. τί δὲ αἴτιον τοῦ οὕτως δοκεῖν, ἀλλὰ μὴ ἐν ᾧ μηδέν ἐστι σῶμα, ἐπάγει· ἐπειδὴ γὰρ πᾶν τὸ ὂν σῶμα λέγουσιν οἱ φυσιολογοῦντες ἢ οἱ μήπω τὴν ἀσώματον θεασάμενοι φύσιν, δῆλον ὅτι τὸ μὴ σῶμα ὂν οὐδὲν εἶναί φασι. ταὐτὸν οὖν ἔστιν εἰπεῖν ἐν ᾧ μηδέν ἐστι σῶμα καὶ ἐν ᾧ μηδέν ἐστι. καὶ οὐδὲ τούτῳ ἀρκοῦνται. ἀλλ' ὥσπερ πᾶν τὸ ὂν σῶμα εἶναι λέγουσιν, οὕτως καὶ πᾶν σῶμα ἁπτὸν εἶναί φασι. διὸ τὸν ἀέρα οὔτε σῶμα οὔτε ὂν ἔλεγον. ἐπεὶ οὖν ἁπτόν ἐστι πᾶν ὅπερ βάρος ἔχει ἢ κουφότητα, ἐκ συλλογισμοῦ συμβαίνει λέγειν αὐτοὺς κενὸν εἶναι, ἐν ᾧ μηδέν ἐστι βαρὺ ἢ κοῦφο ν. ὥστε καὶ ἐν ᾧ ἐστιν ἀήρ. καὶ εἴπερ οὕτω λέγοιεν ἀδιορίστως τὸ ἐν ᾧ τιθέντες, ἕπεται καὶ τὸ σημεῖον αὐτοὺς καὶ τὴν γραμμὴν καὶ τοὺς ἀριθμοὺς κενὸν λέγειν. οὐ γάρ ἐστί τι βαρὺ ἢ κοῦφον ἐν τούτοις, κἂν ἄλλα τινὰ αὐτοῖς ἐνυπάρχῃ. ἀλλ' οὕτως οὐ συνέσονται τῇ τοῦ κενοῦ ἐννοίᾳ. τόπος γὰρ εἶναι βούλεται καὶ διάστημα τὸ κενόν, ἐν ᾧ σώματός ἐστι διάστημα ἁπτο ῦ. [35]

in Ph 9 654 ἀλλ' οὐ τότε ἐστὶ κενόν, ὅτε ἐν αὐτῷ ἐστι τὸ σῶμα, ἀλλ' ὅταν οὕτως ἔχῃ, ὡς δύνασθαι εἶναι ἐν αὐτῷ σῶμα. οὐκ ἔστι δὲ τὸ σημεῖον τοιοῦτον. καὶ δῆλον ὅτι τὸ ἄτοπον συνήχθη ἀπὸ τοῦ ἀδιορίστως εἰπεῖν ἐν ᾧ, μὴ συνεκφήναντας, ὅτι διάστημά τι χρὴ εἶναι. διὸ καταφρονήσας τῆς τῶν οὕτως ὑποθεμένων εὐκολίας, καὶ πρὸς τὴν ἔννοιαν τραπεὶς τοῦ κενοῦ οὕτως τὰ ἐφεξῆς ἐπάγει διάστημα αὐτὸ ὑποτιθέμενος. p. 214a6 Ἀλ λ ' οὖν φαίνεται λέγεσθαι τὸ κενὸν ἕως τοῦ εἰ δὲ μ ή , ο ὔ . Εἰπὼν τὸ ἑπόμενον τῇ ἀδιορίστως εἰρημένῃ σημασίᾳ τοῦ κενοῦ ἄτοπον ἐπάγει καὶ τοὺς ὡς διάστημα λέγοντας τὸ κενὸν τὸ πλῆρες (ἢ μὴ πλῆρε ς) αἰσθητοῦ σώματος κατὰ τὴν ἀφή ν· γράφεται γὰρ ἑκάτερον. τοῦτο δὲ ὡς διάστημα λαμβάνεται, ὡς δηλοῖ καὶ ἡ ἐφεξῆς ἀπορία ἡ λέγουσα εἰ ἔχοι τὸ διάστημ α. καὶ εἰ μὲν εἴη γεγραμμένον τὸ μὴ πλῆρες αἰσθητοῦ σώματος κατὰ τὴν ἀφή ν, λέγοι ἂν διάστημά τι πεφυκὸς μὲν δέχεσθαι αἰσθητὸν σῶμα κατὰ τὴν ἀφὴν καὶ πληροῦσθαι ὑπ' αὐτοῦ, μὴ δεδεγμένον δὲ μηδὲ πεπληρωμένον. εἰ δὲ εἴη τὸ πλῆρες αἰσθητοῦ σώματος κατὰ τὴν ἀφή ν, καὶ οὕτως ὡς πεφυκὸς πληροῦσθαι ἀκουστέον, ἀλλ' οὐχ ὡς πεπληρωμένον. ὅπερ διεσάφησεν εἰπὼν ἢ δῆλον ὅτι εἰ μὲν δέχοιτο σῶμα ἁπτό ν , κενό ν. εἴτε δὲ οὕτως εἴτε ἐκείνως, τὸ ἐπιφερόμενον ἄπορον τοιοῦτόν ἐστιν· εἰ τὸ διάστημα ἐκεῖνο κατὰ μὲν τὴν ἀφὴν αἰσθητὸν σῶμα μὴ ἔχοι, χρῶμα δὲ ἢ ψόφον ἢ ἄλλην τινὰ ποιότητα κατ' ἄλλην αἴσθησιν ἀντιληπτὴν ἔχειν ὑποτεθῇ, ἆρα κενόν ἐστι τοῦτο ἢ οὔ; εἰ μὲν γὰρ κενὸν λέγοιτο, πῶς ἂν εἴη κενὸν τὸ ποιότητα αἰσθητὴν ἔχον; πῶς δὲ ἂν εἴη τὸ κενὸν αἰσθητόν; εἰ δὲ μὴ κενόν, 〈ἔσται τι μὴ κενὸν〉 καίτοι μὴ ὂν πλῆρες αἰσθητοῦ σώματος κατὰ τὴν ἀφήν. ἰδοὺ γὰρ τὸ διάστημα ἐκεῖνο τὸ χρῶμα ἔχον ἢ ψόφον καὶ πεφυκὸς πληροῦσθαι ἁπτοῦ σώματος, εἴπερ διάστημα καὶ μὴ πεπληρωμένον, ὅμως λέγεται μὴ εἶναι κενόν. αὐτὸς δὲ τὸ ἄπορον εἰπὼν τὴν λύσιν ὡς ἀπ' ἐκείνων τὴν ἐκείνοις προσήκουσαν ἐπήγαγε λέγων ἢ δῆλον ὅτι εἰ μὲν δέχοιτο

σῶμα ἁπτό ν , κενό ν , εἰ δὲ μὴ ο ὔ. τοῦτο δὲ μὴ προσποιουμένων ἐστὶ τὸ ἄτοπον εἶναι τὸ διάστημα ἐκεῖνο, κἂν δεκτικὸν εἴη ἁπτοῦ σώματος, μὴ τοῦτο δ' ἔχοι, ἀλλὰ χρῶμα ἢ ψόφον ἢ ὅλως αἰσθητὴν ποιότητα, κενὸν λέγεσθαι. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος "εἴπερ εἴη, φησί, γεγραμμένον τὸ πλῆρες αἰσθητοῦ σώματος κατὰ τὴν ἁφή ν", δύναται λέγειν τὸ μὴ κατ' ἄλλην αἴσθησιν ἀλλὰ κατὰ μόνην τὴν ἁφήν· τοιοῦτον δὲ τὸν ἀέρα λέγειν αἰσθητὸν σῶμα κατὰ τὴν ἁφήν, ἐπειδὴ ἦν τις περὶ κενοῦ δόξα λέγουσα κενὸν εἶναι τὸν ἀέρα ἁπτὸν ὄντα τῷ ῥοπήν τινα ἔχειν βάρους ἢ κουφότητος. [35]

in Ph 9 655 ταύτην δὲ τὴν δόξαν οἱ περὶ τὸν Ἀναξαγόραν ἀνατρέπειν ἐπεχείρουν στρεβλοῦντες τοὺς ἀσκούς. καὶ εἴπερ εἴη, φησί, περὶ τοῦ ἀέρος λεγόμενον, τὸ ἀπορούμενον ἂν εἴη τοιοῦτον· εἰ οὗτος ὁ ἀήρ, ὃν κενὸν λέγουσι, προσλάβοι χρῶμα ἢ ψόφον ἤ τινα ἄλλῃ αἰσθήσει αἰσθητὴν ποιότητα διάφορον παρὰ τὴν ἁφήν, πότερον ἔτι μένει κενὸν ἢ οὔ; εἰ μὲν γὰρ ἔτι κενὸν λέγοιεν, οὐκ ἂν εἴη κενὸν τὸ πλῆρες αἰσθητοῦ κατὰ τὴν ἁφήν, ὡς ἐλέγετο, εἴπερ καὶ ἄλλα αἰσθητὰ ἔχον κενὸν ἔτι μεμένηκεν· εἰ δὲ μηκέτι κενὸς ὁ ἀὴρ εἴη τούτων τι προσλαβών, εἴη ἂν ποιοτήτων οὐ σωμάτων δεκτικὸν τὸ κενόν. οὕτως δὲ καὶ ἐν τόπῳ ἂν οὐ τὰ σώματα, ἀλλ' αἱ ποιότητες γίγνοιντο". καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἔοικεν οὐκ ἀποδέχεσθαι ταύτην τὴν ἐξήγησιν. τοιγαροῦν καὶ τὸ ἐφεξῆς τὸ ἢ δῆλον εἰ μὲν δέχοιτο σῶμα ἁπτό ν , κενό ν , εἰ δὲ μὴ οὔ οὐ τῷ ἀέρι καὶ τῷ κατ' αὐτὸν κενῷ ἐφαρμόζειν φησίν, ἀλλὰ τῷ διαστήματι. καὶ γὰρ καὶ οἱ τὸν ἀέρα κενὸν λέγοντες τὸ διάστημα, ἐν ᾧ ὁ ἀήρ, κενὸν ἔλεγον ὡς τοῦ ἀέρος μηδὲν ὄντος, ὡς εἴ γε τὸν ἀέρα σῶμα αἰσθητὸν ἁφῇ ἐνόμιζον, οὐκ ἂν εἶπον κενὸν τὸ ἔχον αὐτὸν διάστημα. οὐδ' ἂν οἱ περὶ Ἀναξαγόραν ἀνῄρουν τὸ κενὸν δεικνύντες εἶναι σῶμα τὸν ἀέρα καὶ ἰσχυρόν. διὰ γὰρ τοῦτο τὸ κενὸν ὁρίζεσθαι διάστημα πληροῦσθαι πεφυκὸς σώματος αἰσθητοῦ κατὰ τὴν ἁφήν, ἵνα τὸ τοῦ ἀέρος δεκτικὸν κενὸν ἀναφανῇ, τοῦ ἀέρος μὴ ὄντος σώματος αἰσθητοῦ κατὰ τὴν ἁφήν, ὡς ἐνόμιζον. Λέγει δὲ ὁ Ἀλέξανδρος καὶ τρίτην τινὰ φέρεσθαι γραφὴν τὴν λέγουσαν τὸ πλῆρες ἀναισθήτου σώματος κατὰ τὴν ἁφή ν. καὶ εἴη ἂν ἀναίσθητον σῶμα τὸ διάστημα λέγων τὸ τρεῖς ἔχον διαστάσεις καὶ διὰ τοῦτο σῶμα λεγόμενον καὶ πλῆρες, ἐπειδὴ σώματος ὁρισμὸς εἶναι δοκεῖ τὸ τὰς τρεῖς ἔχον σχεδὸν διαστάσεις. οὐδὲ ταύτῃ δὲ τῇ γραφῇ συνᾴδειν φησὶ τὴν ἐπαγομένην λύσιν ὁ Ἀλέξανδρος, οὐκ οἶδα διὰ τί, εἴπερ ὡς διάστημα εἴληπται· ἀλλὰ κατάλληλος ἡ προφορὰ διάστημα κενὸν εἰπεῖν τὸ πλῆρες ἀναισθήτου σώματος κατὰ τὴν ἁφή ν. τὸν δὲ ἀέρα φησὶν Ἀλέξανδρος τῇ αὐτοῦ φύσει ἄλλαις μὲν αἰσθήσεσιν αἰσθητῶν ποιοτήτων μὴ μετέχειν, ἁπτὸν δὲ μόνον εἶναι· οὐ γὰρ ἂν ταῖς ἄλλαις αἰσθήσεσι διηκονεῖτο δι' αὐτοῦ γινομέναις, εἰ παρενέφαινέ τινα αὐταῖς οἰκείαν ποιότητα. μέλας γὰρ ὢν εἰ τύχοι πῶς ἂν πρὸς τὴν τοῦ λευκοῦ διακομιδὴν ὑπηρετοῖτο; δῆλον δὲ ὅτι κατὰ ταύτην τὴν ἀπόδοσιν τοῦ κενοῦ τὴν λέγουσαν κενὸν εἶναι ἐν ᾧ μηδέν ἐστι σῶμα αἰσθητὸν ἁφῇ, τουτέστιν ἢ βαρὺ ἢ κοῦφον, καὶ εἴ τι διάστημά ἐστιν, ἐν ᾧ ὁ οὐρανός, κενὸν ἂν εἴη. τὸ γὰρ θεῖον καὶ κυκλοφορητικὸν σῶμα, ὡς ἐν τῇ Περὶ οὐρανοῦ δέδεικται, οὔτε βαρύ ἐστιν οὔτε κοῦφον. ἔοικε δὲ τὸ μὲν πρῶτον συναχθὲν ἄτοπον τὸ τὴν στιγμὴν κενὸν εἶναι συνῆχθαι ἀπὸ τοῦ ἀδιορίστως ληφθῆναι τὸ ἐν ᾧ, τοῦτο δὲ ἀπὸ τοῦ ἁφῇ μόνῃ διορισθῆναι ἐκεῖνο ὃ μὴ ἔστιν ἐν τῷ κενῷ καὶ διὰ τοῦτο λέγεσθαι κενόν. [35]

in Ph 9 656 p. 214a11 Ἄλλον δὲ τρόπο ν , ἐν ᾧ μὴ τόδε τί ἐστιν ἕως τοῦ τὸ δὲ κενὸν ζητοῦσιν ὡς χωριστό ν . Ἄλλην ἔννοιαν τοῦ κενοῦ παραδίδωσι κενὸν λέγουσαν, ἐν ᾧ μὴ ἔστιν οὐσία σωματική· τὸ γὰρ τόδε τι ἐξηγούμενος ἐπήγαγε μηδὲ οὐσία σωματικ ή· διαφέροι δὲ ἂν αὕτη τῆς προτέρας ἡ σημασία τῷ ἐκεῖ μὲν κενὸν λέγεσθαι, ἐν ᾧ μηδέν ἐστι σῶμα αἰσθητὸν ἁφῇ, κατὰ τὴν ἀντιτυπίαν χαρακτηριζομένου τοῦ τοιούτου σώματος, ἣν τῷ ἀέρι μὴ ἐνορῶντες κενὸν ἔλεγον τὸ διάστημα ἐν ᾧ ἀήρ· ἐνταῦθα δὲ λέγεται κενόν, ἐν ᾧ μηδεμία ἐστὶν οὐσία σωματική, ἡ δὲ σωματικὴ οὐσία οὐ μόνον βάρος ἔχει καὶ κουφότητα, ἀλλὰ καὶ χρώματα καὶ σχήματα καὶ μεγέθη. διὸ κατὰ μὲν τὴν προτέραν ἀπόδοσιν τὸ διάστημα, ἐν ᾧ ὁ οὐρανός, κενὸν ἂν εἴη, ὅτι τὸ

οὐράνιον σῶμα οὔτε βάρος ἔχει οὔτε κουφότητα· κατὰ δὲ ταύτην τὴν ἀπόδοσιν οὐκ ἂν εἴη κενόν, εἴπερ κενὸν μέν ἐστιν ἐν ᾧ μὴ ἔστι σώματος οὐσία, τὸ δὲ οὐράνιον σώματος οὐσία ἐστί· καὶ μήποτε τῷ ὄντι ἡ μὲν προτέρα ἀπόδοσις ἐκείνων ἦν τῶν βουλομένων τὸν ἀέρα μὴ εἶναι σῶμα διὰ τὸ μὴ εἶναι ἀντίτυπον καὶ διὰ τοῦτο τὸ διάστημα ἐν ᾧ ἐστιν ὁ ἀὴρ κενὸν οἰομένων, πρὸς οὓς καὶ Ἀναξαγόρας ἀντιλέγων ἠρκεῖτο δεικνύναι σῶμα τὸν ἀέρα. εἰ γὰρ κενὸν ἔλεγον ἐν ᾧ μηδὲν ἦν σῶμα ἀντίτυπον, ὁ δὲ ἀὴρ κἂν μὴ ἀντίτυπον ἀλλ' ὅμως σῶμά ἐστι, καὶ τὸ ἐν ᾧ ἐστιν οὐ κενόν, δῆλον ὅτι οὐκ ἂν εἴη κενὸν νῦν λεγόμενον τὸ ὑπ' αὐτῶν ἀποδεδομένον. ὑποθέμενος δὲ τοὺς τὸ κενὸν λέγοντας, ἐν ᾧ μὴ ἔστιν οὐσία τις σωματικ ή, καὶ ταύτῃ δοκοῦντας ἀκριβέστερον λέγειν τῶν τῷ σώματι τὸ ἁπτὸν προσθέντων καὶ διὰ τοῦτο ἀτόπῳ περιπεσόντων, ἀπάγει καὶ τούτους εἰς τὸ τὴν ὕλην τὸ κενὸν λέγειν ὅταν καθ' αὑτὴν ᾖ, διότι αὕτη ἐστὶν ἐν ᾗ τὸ σωματικὸν εἶδος ἐγγίνεται. οἱ οὖν ταύτην ἔχοντες ἔννοιαν τοῦ κενοῦ τὴν ὕλην λέγουσι τὸ κενόν. οἱ δὲ αὐτοὶ οὗτοι καὶ τόπον αὐτὴν λέγουσιν, ὥσπερ καὶ τὸ κενὸν λέγουσι τόπον, ὥστε κενὸν καὶ ὕλην καὶ τόπον ταὐτὸν τῷ ὑποκειμένῳ λέγειν. καὶ πρότερον μὲν ἐν τοῖς περὶ τόπου λόγοις ἤλεγξε τοὺς τόπον τὴν ὕλην λέγοντας. νῦν δὲ προχειρισάμενος τοὺς τὸ κενὸν ὕλην λέγοντας ἐπάγει καὶ τούτοις τὸ αὐτὸ ἄτοπον τὸ τὴν ὕλην καὶ τὸ κενὸν ταὐτὸν λέγειν, τὰς ἐναντίας αὐτῶν ἐννοίας παραδεικνύς, καθ' ἃς ἡ μὲν ὕλη οὐκ ἔστι χωριστὴ τῶν πραγμάτων, ὧν ἐστιν ὕλη. τὸ δὲ κενὸν οἱ λέγοντες ὡς χωριστὸν ζητοῦσιν ἐκείνου τοῦ ἐν αὐτῷ πεφυκότος γίνεσθαι σώματος, ὡς ἐν δευτέρῳ σχήματι καὶ ἐνταῦθα δείκνυσθαι τὸ κενὸν μὴ ὂν ὕλην, τὸ δὲ τόπον πως ὑπὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ κενοῦ σημαίνεσθαι συγχωρεῖ. [35]

in Ph 9 657 p. 214a16 Ἐπεὶ δὲ περὶ τοῦ τόπου διώρισται ἕως τοῦ οἷον τὸν τόπον φασί τινες εἶνα ι . Τὰς διαφόρους τοῦ κενοῦ δοκούσας ἐννοίας ἐκθέμενος πάσας εἰς ἓν τὸ αὐτὸ τείνειν ὑπέδειξε, τὸ τόπον τινὰ εἶναι τὸ κενὸν ἐστερημένον σώματος. εἴτε γὰρ τόπος ἐν ᾧ μηδέν ἐστιν, εἴτε διάστημα τὸ μὴ πλῆρες αἰσθητοῦ σώματος κατὰ τὴν ἀφήν, εἴτε τὸ ἐν ᾧ μὴ τόδε τι μηδὲ οὐσία σωματική, κατὰ πάσας ταύτας τὰς ἀποδόσεις τὸ κενὸν διάστημά τι καὶ τόπος ἐστὶ σώματος ἐστερημένος. καὶ γὰρ τὸν μὲν τόπον ὡς τόπον, ἐπειδή τινος ὁ τόπος, ὅταν δέξηται σῶμα, τότε νοοῦμεν, τὸ δὲ κενόν, ὅταν μήπω δέξηται σῶμα. τὸ μέντοι εἶναι διαστήμασι κεχωρισμένοις τῶν σωμάτων ἀμφοτέροις ὑπάρχει καὶ τῷ κατ' αὐτὸν τόπῳ καὶ τῷ κενῷ. ἐπεὶ οὖν δέδεικται περὶ τοῦ τόπου, ὅτι ὡς μὲν πέρας τοῦ περιέχοντος ἔστιν, ὡς δὲ διάστημά τι καθ' αὐτὸ οὐκ ἔστι, τότε μὲν σύμμετρον ἐδείχθη τῷ περὶ τόπου λόγῳ, ὅτι οὐκ ἔστι τοῦτο διάστημα· νῦν δὲ ἐπειδὴ αὐτὸ τοῦτο πρόκειται σκοπεῖν, λοιπὸν μετὰ τὸ τί σημαίνει τοὔνομα τοῦ κενοῦ, εἰ ἔστιν ὅλως τὸ κενόν, τουτέστι τὸ διάστημα τὸ εἰρημένον, χρὴ δεῖξαι λοιπὸν ὅτι οὐκ ἔστι τι τοιοῦτον οὔτε μὴ ἔχον ἐν ἑαυτῷ σῶμα, ὅπερ σημαίνει τὸ κεχωρισμένον, οὔτε ἔχον ὅπερ τὸ ἀχώριστο ν· καὶ γὰρ τῶν λεγόντων τὸ κενὸν οἱ μὲν οὕτως ἔλεγον ὡς εἶναί τι καθ' αὑτό, τὸ μὲν ἀεὶ μηδὲν ἔχον σῶμα ὡς τὸ ἔξω τοῦ οὐρανοῦ, τὸ δὲ ποτὲ ὡς τὸ ἐν τοῖς μανοῖς καὶ τὸ διαλαμβάνον τὰ σώματα πρὸς τὸ μὴ συνεχισθῆναι· οἱ δὲ ὡς ἔχον μέν τινα καὶ καθ' αὐτὸ φύσιν τοῦτο τὸ διάστημα, ἀεὶ δὲ σώματος πεπληρωμένον. δύναται δὲ κεχωρισμένον μὲν τὸ εἰρημένον ἔξω τοῦ οὐρανοῦ παρ' αὐτῶν λέγειν, ἀχώριστον δὲ τὸ τοῖς σώμασιν ἐμφερόμενον, ἀλλ' οὐχὶ τὸ ἀεὶ ἔχον σῶμα. αὕτη γὰρ ἡ ὑπόθεσις μετ' αὐτὸν ἐν τοῖς Πλατωνικοῖς σαφῶς ἐπεπόλασεν· ὅτι δὲ οἱ πρὸς τὸ μὴ εἶναι διάστημα τοιοῦτον τὸν τόπον ῥηθέντες λόγοι καὶ πρὸς τὸ τοιοῦτον κενὸν εὐλόγως ἂν λέγοιντο, δείκνυσι διὰ τοῦ τὰ αὐτὰ εἶναι κατασκευαστικὰ τοῦ τοιούτου κενοῦ, ἅπερ καὶ τοῦ τόπου, τὸ ὑποδεκτικὸν καὶ χωριστὸν καὶ ὅτι κίνησις ἡ κατὰ τόπον οὐκ ἂν εἴη. καὶ γὰρ καὶ τὸ κενὸν οὐ σῶμα, ἀλλὰ διάστημα σώματος δεκτικὸν δηλονότι βούλονται εἶναι. καὶ διὰ τοσαύτας αἰτίας καὶ εἶναι δοκεῖ τὸ κενόν, δι' ἃς καὶ ὁ τόπος. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος· "ἐκ τοῦ λέγειν, φησίν, ὅτι τὸ κενὸν καίτοι τριχῇ διαστατὸν ὂν οὐ σῶμα, ἐλέγχειν ἔστι τοὺς κακῶς οἰομένους ἐν Κατηγορίαις ὑπ' αὐτοῦ ποσὸν σῶμα τὸ μαθηματικὸν λέγεσθαι διάστημα μόνον ὂν ἄνευ τῆς

ὕλης· οὐδαμοῦ γὰρ λέγει τὸ τοιοῦτον ἁπλῶς σῶμα ἀλλ' ἢ σώματος διάστημα ἢ μαθηματικὸν σῶμα, ἐκεῖ δὲ ἁπλῶς τὸ σῶμα ποσὸν ἔφη· δῆλον δὲ ὅτι τὸ μαθηματικὸν οὐκ ἂν εἴη σώματος διάστημα. [35]

in Ph 9 658 καὶ γὰρ ἐνταῦθα τὸ κενὸν οὕτω λέγεται σώματος διάστημα ὡς διάστημα σώματος δεκτικόν, ἀλλ' οὐχὶ διάστημα σώματος". ὁ δὲ Ἀλέξανδρος οὕτως ἀκούων συλλογίζεται, ὅτι εἰ μέν ἐστι μὴ σῶμα ἀλλὰ διάστημα σώματος, ἀδύνατον δὲ τοιοῦτον εἶναι διάστημα ἄνευ σώματος, ἀδύνατον εἶναι καὶ κενόν· εἰ μὴ ἄρα σώματος διάστημα λέγει τὸ τριχῇ διεστώς, οἷόν ἐστι καὶ τὸ τοῦ σώματος. οὕτω γὰρ ἂν εἴη λέγων· εἰ πανταχοῦ σώματός εἰσιν αἱ τρεῖς διαστάσεις, 〈οἱ〉 μόνον σώματος ὑποτιθέμενοι τὸ μὴ ὂν ὑποτίθενται. πλειόνων δὲ ὄντων, ὡς εἴρηται, τῶν αὐτῶν αἰτίων τῆς τε τοῦ τόπου εἰς τὰ ὄντα εἰσαγωγῆς καὶ τῆς τοῦ κενοῦ, ἐνεδείξατο μὲν τὸ πλῆθος εἰπὼν καὶ διὰ ταὐτ ά, τὴν δὲ κυριωτάτην δοκοῦσαν ἐπήγαγεν. ἥκει γά ρ, φησίν, ἡ κίνησις ἡ κατὰ τόπον καὶ τοῖς τὸν τόπον φάσκουσιν εἶναί τι παρὰ τὰ σώματα ἐμπίπτοντα εἰς αὐτὸν καὶ τοῖς τὸ κενό ν. ἐπειδὴ δὲ δυνατὸν τοῦ αὐτοῦ πλείονα καὶ διάφορα αἴτια εἶναι, ὅτι ὡς τὸ αὐτὸ αἴτιον τῆς κατὰ τόπον κινήσεως τό τε κενὸν καὶ ὁ τόπος ἔδειξεν, εἰπὼν καὶ τοὺς τὸ κενὸν αἴτιον λέγειν ὡς ἐν ᾧ κινεῖται, οὕτως δὲ ἦν καὶ ὁ τόπος αἴτιος. p. 214a26 Οὐδεμία δὲ ἀνάγκη ἕως τοῦ ὥσπερ ἐν ταῖς τῶν ὑγρῶ ν . Διακρίνας τὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ κενοῦ σημαινόμενον, ὅτι ἔστι διάστημα καὶ τόπος ἐστερημένος σώματος, λοιπὸν ὅτι μὴ ἔστι τοῦτο μήτε χωριστὸν μήτε ἀχώριστον προτίθεται δεῖξαι. καὶ πρῶτον τοὺς ἐπιχειροῦντας λόγους εἰσάγειν τὸ κενὸν ὅτι μηδὲν ἔχουσιν ἀναγκαῖον δείκνυσι· καὶ πρῶτον τὸν πρῶτον ἐρωτηθέντα καὶ τῶν ἄλλων δοκοῦντα πραγματειωδέστερον, ὃς ἔλεγεν, εἰ ἔστι κίνησις, ἔστι τὸ κενόν. καὶ νῦν μὲν ὅτι οὐκ ἀναγκαίως ἠρώτηται δείκνυσιν, ὀλίγον δὲ ὕστερον ὅτι καὶ πᾶν τοὐναντίον, εἰ ἔστι κίνησις, οὐκ ἔστι κενόν, καὶ εἰ ἔστι κενόν, οὐκ ἔστι κίνησις. νῦν δὲ τέως μὲν ἀπὸ τοῦ ἀδιορίστου τὸν λόγον ἐλέγχει· εἰ γὰρ καὶ ἔστι κινήσεως αἴτιον τὸ κενόν, οὔτι γε πάσης· οὐ γὰρ δὴ καὶ ἀλλοιώσεως· δύναται γάρ τι θερμαίνεσθαι καὶ λευκαίνεσθαι καὶ ὅλως ἀλλοιοῦσθαι καὶ πλῆρες ὂν καὶ μηδὲν προσδεόμενον κενοῦ. καὶ μέμφεται Μελίσσῳ ἀδιορίστως ἀκίνητον τὸ πᾶν λέγοντι διὰ τὸ μὴ εἶναι τὸ κενόν. ἀγνοῆσαι γὰρ δοκεῖ, ὅτι ἀλλοίωσιν οὐδὲν ἐκώλυεν εἶναι, κἂν μὴ ᾖ κενόν. [30]

in Ph 9 659 ποῖον δὲ πᾶν ὁ Μέλισσος ἀκίνητον ἔλεγε διὰ τὸ μὴ εἶναι κενόν, εἴρηται πρότερον. ἔδει οὖν, εἴπερ ἄρα, ἐρωτᾶν 'εἰ ἔστιν ἡ κατὰ τόπον κίνησις, ἔστι κενόν', ἀλλὰ μὴ ἁπλῶς 'εἰ ἔστι κίνησισ'. ᾐτιάσατο δὲ τοῦτο Μελίσσου ὡς ἄν τις εἴποι τὸ παρόραμα καὶ ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ λέγων "ἔπειτα ἀλλοίωσις διὰ τί οὐκ ἂν εἴη;" λύσας οὖν τὸ συνημμένον διὰ τῆς τοῦ ἀδιορίστου ἐρωτήσεως, ἐξῆς δείκνυσιν, ὅτι οὐδὲ τῆς κατὰ τόπον κινήσεως αἴτιον τὸ κενόν· δύναται γὰρ ἀντιμεθίστασθαι ἀλλήλοις τὰ σώματα, καὶ οὕτω κινεῖσθαι κατὰ τόπον τοὺς ἀλλήλων τόπους ἀμείβοντα καὶ μηδενὸς ὄντος κενοῦ, ὅπερ εἶπε κεχωρισμένον διάστημα, τουτέστι τὸ μὴ σώματος ὂν ἀλλ' αὐτοῦ καθ' αὐτό. καὶ ὅτι δυνατὸν τοῦτο, ἔδειξεν ἐπὶ τῶν περιδινουμένων καὶ τὸν αὐτὸν ἀεὶ τόπον κατεχόντων συνεχῶν σωμάτων· καὶ γὰρ οἱ στρόμβοι κινοῦνται κατὰ τόπον οὐ δεόμενοι κενοῦ· καὶ τὸ ὕδωρ, ὅταν ἐν τῷ ἀγγείῳ κινῆται περιφερόμενον, τὸ μὲν ὅλον τὸν αὐτὸν κατέχει τόπον, τὰ δὲ μόρια αὐτοῦ ἀλλήλοις ἀντιμεθίσταται κινούμενα τοπικῶς. καὶ οὔτε κενὸν προσλαμβάνει οὔτε σῶμα διὰ σώματος χωρεῖ. ἐχρήσατο δὲ τούτῳ τῷ παραδείγματι καὶ ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ πρὸς τὸ τοῦ Μελίσσου ἀκίνητον ὑπαντῶν· ἀλλ' ἴσως ἄν τις λέγοι τὰ τοιαῦτα μηδὲ κινεῖσθαι κατὰ τόπον καθ' ἡμᾶς, ὅσα τὸν αὐτὸν φυλάττει τόπον κατὰ τὴν ὁλότητα, εἴπερ καὶ τὸν ὅλον οὐρανὸν ἀκίνητον κατὰ τόπον λέγομεν· καὶ μέντοι ἐπὶ τούτων μόνων δόξει τὸ κενὸν μὴ εἶναι αἴτιον τῆς κατὰ τόπον κινήσεως τῶν κατὰ τὸ ὅλον ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ μενόντων ἀεί. προσφυέστερον οὖν ἐστι τὸ τοῦ Στράτωνος παράδειγμα ταύτας τὰς ὑπονοίας ἐκφεῦγον· ἐὰν γὰρ εἰς ἀγγεῖόν τις πεπληρωμένον ὕδατος ψηφῖδα ἐμβαλὼν καταστρέψῃ τὸ ἀγγεῖον ἐπὶ στόμα ἐπέχων τὴν ἔκροιαν, ἡ ψηφὶς ἐπὶ τὸ στόμα τοῦ ἀγγείου

φέρεται ἀντιμεθισταμένου τοῦ ὕδατος εἰς τὸν τῆς ψήφου τόπον. τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν νηχομένων συμβαίνει καὶ ἰχθύος καὶ οὐτινοσοῦν. ἐρεῖ δὲ καὶ αὐτὸς Ἀριστοτέλης πλείονα περὶ ταύτης τῆς ἀντιμεταστάσεως. p. 214a32 Ἐνδέχεται δὲ καὶ πυκνοῦσθαι μὴ εἰς τὸ κενόν ἕως τοῦ οἷον ὕδατος συνθλιβομένου τὸν ἐνόντα ἀέρ α . Δεύτερος ἦν λόγος τῶν δοκούντων δεικνύναι, ὅτι ἔστι τὸ κενόν, ὁ ἀπὸ τῆς πιλήσεως. οὗ παράδειγμα ἦν τὸ κατὰ τοὺς ἀσκούς, οὓς ὁ πίθος δέχεται μετὰ τοῦ οἴνου διὰ τὴν τοῦ οἴνου πίλησιν οὐδὲν ἄλλο οὖσαν ἢ συνίζησιν εἰς τὰ ἐνυπάρχοντα κενά. [30]

in Ph 9 660 λέγει οὖν πρὸς τοῦτον τὸν λόγον, ὅτι οὐκ ἀνάγκη τὸ πιλούμενον τῷ κενὰ ἔχειν ἐν ἑαυτῷ εἰς αὐτὰ συστελλόμενον πυκνοῦσθαι. δύναται γὰρ ἐκθλιβομένου καὶ ἐκπυρηνιζομένου λεπτοτέρου τινὸς σώματος συνιζάνειν τὰ λοιπὰ μόρια εἰς ὄγκον ἐλάττονα. καὶ γίνεται ἡ πίλησις ἐξιόντος μὲν τοῦ λεπτομερεστέρου καὶ ἀραιοτέρου οἷον ἀέρος καὶ πυρὸς καὶ ὕδατος καὶ ὅλως τῶν λεπτοτέρων ἀπὸ τῶν παχυτέρων, τοῦ δὲ παχυμερεστέρου συνιζάνοντος. διὸ οὐ μόνον βραχύτερον τῷ ὄγκῳ ἐστὶ τὸ πυκνούμενον, ἀλλὰ καὶ τῇ ὅλῃ οὐσίᾳ παχυμερέστερον· τὸ δὲ ἐκπυρηνίζειν εἴρηται ἀπὸ τῶν τοὺς πυρῆνας τῶν ἐλαιῶν τοῖς δακτύλοις συμπιλουμένους ἐξακοντιζόντων διὰ τὸ μυουρίζον σχῆμα. p. 214b1 Καὶ αὔξεσθαι οὐ μόνον εἰσιόντος τινό ς , ἀλλὰ καὶ ἀλλοιώσε ι , οἷον εἰ ἐξ ὕδατος γένοιτο ἀή ρ . Τρίτος ἦν λόγος ἀπὸ τῆς αὐξήσεως δεικνύς, ὅτι ἔστι τὸ κενὸν διά τινος συνημμένου τοιοῦδε ‘εἰ ἔστιν αὔξησις, ἔστι τὸ κενόν, ἀλλὰ μὴν τὸ πρῶτον, τὸ ἄρα δεύτερον‘, κατασκευάζων δὲ τὸ συνημμένον ἐκ τοῦ τὴν τροφὴν διοδεύουσαν διὰ κενοῦ προστίθεσθαι τοῖς τρεφομένοις διὰ τὸ μὴ σῶμα διὰ σώματος χωρεῖν. λέγει οὖν μὴ εἶναι ἀναγκαῖον πάντως, εἴ τι αὔξεται εἰσιόντος τινὸς σώματος, καὶ προσκρινόμενον αὔξεσθαι. πολλὰ γὰρ αὔξεται καὶ μείζω γίνεται πρὸς τὸν ὄγκον ἐξ ἐλαττόνων, οὐ προσκρινομένου τινὸς αὐτοῖς, ἀλλὰ ἀλλοιούμενα καὶ μεταβάλλοντα εἴς τι τῶν λεπτομερεστέρων σωμάτων, ὡς ὅταν ἐξ ὕδατος ἀὴρ γένηται. μείζων γὰρ ὄγκος ὁ τοῦ γενομένου ἀέρος ἐκ τοῦ ὕδατος ἐκείνου τοῦ ὕδατος, ἐξ οὗ γέγονεν ἀήρ. ὥστε οὐκ ἀληθὲς τὸ εἰ ἔστιν αὔξησις, ἔστι κενόν. ἐν δὴ τούτοις τὸ μὲν ἀλλοίωσιν εἰπεῖν τὴν ἐξ ὕδατος εἰς ἀέρα μεταβολήν, καίτοι γένεσιν μὲν οὖσαν ἀέρος φθορὰν δὲ ὕδατος, οὐδὲν θαυμαστόν· τὸ δὲ τῆς αὐξήσεως πλείονός ἐστιν ἐπιστάσεως ἄξιον. πρῶτον μὲν πῶς ἐπὶ τῶν ἀψύχων αὔξησιν εἶναί φησι καὶ πῶς τροφῆς χωρὶς αὐξάνεσθαι λέγει, καίτοι αὐτὸς ἐν τοῖς Περὶ ψυχῆς σαφῶς λέγων ὅτι μόνα αὔξεται τὰ τρεφόμενα, τρέφεται δὲ τὰ ἔμψυχα; τὰ γὰρ τῆς φυτικῆς μετέχοντα ψυχῆς ταῦτα τρέφεσθαί τε καὶ αὔξεσθαι μόνα φησί. πῶς οὖν καὶ χωρὶς τροφῆς εἰσιούσης νῦν αὔξεσθαί φησιν; ἵνα τὸ ἑκατέρωθεν ἐπαγόμενον ἄτοπον ἐκφύγῃ τῆς ἐρωτήσεως τῆς λεγούσης, ἢ διὰ πλήρους ἢ διὰ κενοῦ διιέναι τὴν τροφήν· λύων δὲ ταύτας τὰς ἐνστάσεις ὁ Ἀλέξανδρος “διὰ τὸ μήπω δῆλον εἶναι, φησί, πῶς τοῖς τρεφομένοις καὶ αὐξομένοις ἡ πρόσκρισις γίνεται, καὶ τί ποτέ ἐστι τὸ αὐξόμενον τὸ εἶδος ἢ ἡ ὕλη, περὶ ὧν ἐν τοῖς Περὶ γενέσεως ζητήσει τε καὶ διαιρήσει, καὶ δείξει πῶς ἡ αὔξησις γίνεται καὶ τί ποτέ ἐστι τὸ αὐξόμενον τὸ εἶδος ἢ ἡ ὕλη, διὰ τοῦτο νῦν κοινότερον τὴν αὔξησιν λαβὼν οὕτως ἐνέστη τῇ ἀπὸ ταύτης κατασκευῇ τοῦ κενοῦ. [5]

in Ph 9 661 ” ἀλλ’ εἰ πρὸς αὔξησιν ὅλως καὶ τροφὴν ὑπήντα, πῶς εἶχε λόγον παρὰ θύρας ὑπαντᾶν, κἂν μήπω περὶ τούτων ἐδίδαξε; μήποτε οὖν ὡς ἐν τῷ περὶ κινήσεως λόγῳ πρῶτον μὲν ὑπήντησεν, ὡς ἀδιορίστως πάσης κινήσεως αἴτιον λεγόντων τὸ κενὸν εἶτα καὶ ὡς τῆς κατὰ τόπον κινήσεως, οὕτω καὶ νῦν πρῶτον μὲν ὑπαντᾷ ὡς αὔξησιν τὴν ὁποιανοῦν ἐπίδοσιν λεγόντων καὶ δείκνυσιν ὅτι δυνατὸν εἰς μεῖζον ἐπιδιδόναι μέγεθος καὶ μὴ κατὰ διάδοσιν τροφῆς, εἶτα οὕτως ἐφεξῆς ὡς μαθησόμεθα τὴν κυρίως αὔξησιν τὴν κατὰ διάδοσιν τροφῆς ὑποθέμενος λέγειν αὐτοὺς καὶ ἀπὸ ταύτης τὴν ἀπορίαν τοῦ λόγου κινεῖν, περιτρέπειν αὐτοῖς πειρᾶται τὴν ἀπορίαν λέγων· p. 214b3 Ὅλως δὲ ὅ τε περὶ τῆς αὐξήσεως λόγος ἕως τοῦ ἐξ ὧν δεικνύουσι τὸ κενὸν

εἶναι λύειν ῥᾴδιο ν , φανερό ν . Εἰ μὲν ἀδιορίστως ἀκούοι τις τὴν αὔξησιν ἐπὶ τῶν εἰς μεῖζον μέγεθος ἐπιδιδόντων, ἀρκεῖ προφέρειν αὐτοῖς τὴν ἀπὸ ὕδατος εἰς ἀέρα μεταβολὴν καὶ ὅλως ἀπὸ τοῦ βραχυτέρου τῷ ὄγκῳ σώματος εἰς τὸ μεῖζον· εἰ δὲ ὡς ἐπὶ τῆς κυρίως αὐξήσεως τῆς γινομένης διὰ τὴν πρόσκρισιν τῆς τροφῆς, οὐκέτι ὑπὸ ἄλλων ἀνατραπήσονται λόγων οἱ τὸ κενὸν εἰσάγοντες διὰ τὴν τῆς τροφῆς πάροδον, ἀλλὰ τοῖς ἑαυτῶν πτεροῖς κατὰ τὴν παροιμίαν ἁλίσκονται, ἢ ὅπερ κυριώτερον ὁ Ἀριστοτέλης εἶπεν αὐτὸς ἑαυτὸν ὁ λόγος ἐμποδίζε ι· ἵνα γὰρ λύσῃ κοινὴν ἀπορίαν τὴν περὶ τῆς τροφῆς, τὸ κενὸν εἰσάγει μὴ λύων ἀλλὰ μᾶλλον ἀπορωτέραν τὴν ἀπορίαν ποιῶν· εἰ γὰρ διιούσης διὰ τοῦ κενοῦ τῆς τροφῆς ἡ πρόσκρισις γίνεται καὶ οὕτως ἡ αὔξησις ἐπιτελεῖται, ὥς φασιν, ἢ οὐ διὰ σώματος γίνεται ἡ τροφή (καὶ τίς ἦν χρεία τῆς τοῦ κενοῦ ὑποθέσεως, ἣν ὑπέθεντο διὰ τὸ μὴ σῶμα διὰ σώματος χωρεῖν τὸ τρέφον διὰ τοῦ τρεφομένου;) ἢ εἰ σῶμα ἡ τροφή, ἢ οὐ κατὰ πᾶν μέρος τραφήσεται καὶ αὐξηθήσεται (ὅπερ ἐστὶ παρὰ τὴν ἐνάργειαν· κατὰ πᾶν γὰρ μέρος τρέφεται καὶ αὔξεται τὰ σώματα) ἢ εἰ πάντῃ τρέφοιτο καὶ αὔξοιτο, ἤτοι σῶμα διὰ σώματος χωρήσει, ὃ φεύγοντες ὑπέθεντο τὸ κενόν, ἢ πᾶν ἔσται τὸ σῶμα κενόν, εἴπερ αὔξεται μὲν πᾶν, ἡ δὲ αὔξησις διὰ κενοῦ γίνεται, ὥστε μηκέτι σῶμα ἔχειν ἐν ἑαυτῷ κενόν, ἀλλ᾽ αὐτὸ κενὸν εἶναι· ὡς ταὐτὸν εἶναι σῶμά τε καὶ κενόν. ὥστε οἱ τὸ κενὸν ὑποτιθέμενοι οὐχ ὅτι ἔστι κενὸν δεικνύουσιν, ἀλλὰ τὴν περὶ τῆς τροφῆς ἀπορίαν κοινὴν οὖσαν λύειν ἐπιχειροῦντες διὰ τοῦ κενοῦ ἀπορωτέραν αὐτὴν ποιοῦσι· μεταξὺ δὲ τοῦ διαιρετικοῦ βαλὼν τὸ ἀπορίαν οὖν ἀξιοῦσι κοινὴν λύει ν , ἀλ λ ᾽ οὐ κενὸν δεικνύουσιν ὡς ἔστιν, εἶτα τὸ λοιπὸν ἐπαγαγὼν τὸ ἢ πᾶν εἶναι τὸ σῶμα ἀναγκαῖον κενόν ἀσάφειαν ὀλίγην ἐνεποίησε τῷ ῥητῷ. [5]

in Ph 9 662 ταύτας δὲ τὰς ἀπορίας καὶ ἐν τῇ Περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς πραγματείᾳ περὶ τῆς τροφῆς ἀπορήσας διέλυσε λέγων μὴ ὁτῳοῦν μέρει παντὶ προσγίνεσθαι, ἀλλὰ τὸ μὲν ὑπεκρεῖν τὸ δὲ προσέρχεσθαι· ὅταν δὲ πλέον ᾖ τὸ ἐπιρρέον τοῦ ἀπορρέοντος, τότε γίνεται αὔξησις. ὥσπερ ὅταν πλέον ᾖ τὸ ἀπορρέον τοῦ ἐπιρρέοντος γίνεται φθίσις· γίνεται μὲν γὰρ ἐν τοῖς τῶν σωμάτων πόροις ἡ τροφὴ καὶ ἐξομοιωθεῖσα προσφύεται. οὐ πᾶν δὲ τὸ σῶμα πόρος ἐστίν, ἀλλ᾽ ὅπου νῦν πόρος, ἐκεῖνο γίνεται πλῆρες, καὶ τὸ νῦν πλῆρες ἀπορρέον ποροποιεῖται. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τέταρτος ἦν τις λόγος ὁ ἀπὸ τῆς τέφρας εἰσάγων τὸ κενόν, εἴπερ τὸ πλῆρες τέφρας ἀγγεῖον τοσοῦτον ὕδωρ ἐγχεόμενον τῇ τέφρᾳ δέχεται, ὅσον ἂν δέξηται καὶ κενὸν ὑπάρχον, (ἢ γὰρ σῶμα, φασί, διὰ σώματος χωρήσει, ὅπερ ἄτοπον, ἢ εἰς τὰ τῆς τέφρας κενὰ χωρηθήσεται τὸ ὕδωρ) καὶ τούτοις οὖν φησι περιτρέπεται ἡ ἀπορία. φεύγοντες γὰρ τὸ σῶμα διὰ σώματος χωρεῖν ἀναγκασθήσονται τὴν τέφραν ἀσώματον λέγειν καὶ δι᾽ ὅλης κενόν, ἵνα δέξηται τὸ ἀγγεῖον τὸ αὐτὸ τοῦ ὕδατος ποσόν, ὅσον εἰ καὶ μὴ εἶχε τὴν τέφραν. εἰ γὰρ οὖσα σῶμα ἡ τέφρα δέχοιτο τὸ ἴσον ὕδωρ, ἀκολουθήσει καὶ οὕτως τὸ σῶμα διὰ σώματος χωρεῖν, ὅπερ φεύγοντες ὑπέθεντο τὸ κενόν, ὥστε διὰ τοῦ κενοῦ καὶ οὗτοι λύειν τὴν ἀπορίαν ἐπιχειροῦντες ὑπ᾽ αὐτοῦ πρὸς τὴν λύσιν ἐμποδισθήσονται· λύει δὲ τὴν τῆς τέφρας ἀπορίαν ὁ Εὔδημος ἐν τῷ τρίτῳ τῶν Φυσικῶν λέγων ὅτι “ἐνδέχεται καὶ ἄνευ τῶν κενωμάτων συμβαίνειν τὸ λεγόμενον· θερμὸν γὰρ ἐν τῇ τέφρᾳ περιλαμβάνεσθαί τι δοκεῖ καθάπερ ἐν τῇ τιτάνῳ. δῆλον δέ· ἐπιχεομένου γὰρ ὕδατος ἀμφότερα ταῦτα καίει ἡ μὲν τίτανος αὐτή, ἐπὶ δὲ τῆς τέφρας τὸ διὰ τῆς τέφρας διηθούμενον ὕδωρ καίει τὰ σώματα. τούτου δὲ συμβαίνοντος ἀτμὶς ἀποπορεύεται πολλή, ὥστε μειοῦσθαι τοὺς ὄγκους διὰ τὴν ἀτμίδα”. ἀλλ᾽ εἰ καὶ μειοῦται, οὐ δήπου ἡ ὅλη τῆς τέφρας οὐσία δαπανᾶται. δυνατὸν οὖν οἶμαι καὶ τοῖς τὸ κενὸν ὑποτιθεμένοις καὶ τοῖς τὴν πύκνωσιν βοηθεῖν λέγοντα μὴ μόνα τὰ τῆς τέφρας κενὰ λύειν τὸ ζητούμενον, ἀλλὰ καὶ τὰ τοῦ ὕδατος συνιζάνειν, ὑπὸ τοῦ πλήρους τῆς τέφρας ὠθούμενα, ὥστε μὴ τὸν αὐτὸν ὄγκον ἴσχειν τῷ καθ᾽ αὐτὸ ὕδατι τὸ εἰς τὴν τέφραν ἐμβαλλόμενον. [30]

in Ph 9 663

ταῦτα μὲν οὖν ὁ Ἀριστοτέλης πρὸς τοὺς ἱστορηθέντας ὑπ’ αὐτοῦ τιθέναι τὸ κενὸν λόγους ἀντείρηκεν· ὁ δὲ Στράτων καὶ τὸν ἀπὸ τῆς ἕλξεως ἀναλύων “οὐδὲ ἡ ἕλξις, φησίν, ἀναγκάζει τίθεσθαι τὸ κενόν· οὔτε γὰρ εἰ ἔστιν ὅλως ἕλξις φανερόν (ὅτε καὶ Πλάτων αὐτὸς τὴν ἑλκτικὴν δύναμιν ἀναιρεῖν δοκεῖ) οὔτε εἰ ἔστιν ἡ ἕλξις, δῆλον, εἰ διὰ τὸ κενὸν ἡ λίθος ἕλκει καὶ μὴ δι’ ἄλλην αἰτίαν· οὐ γὰρ ἀποδεικνύουσιν ἀλλ’ ὑποτίθενται τὸ κενὸν οἱ οὕτω λέγοντες”. p. 214b12 Ὅτι δὲ οὐκ ἔστι κενὸν οὕτω κεχωρισμένον ἕως τοῦ δοκεῖ γὰρ αἴτιον εἶναι κινήσεως τῆς κατὰ τόπο ν , ταύτης δὲ οὐκ ἔστι ν . Δείξας ὅτι οἱ τιθέναι δοκοῦντες τὸ κενὸν λόγοι οἱ μὲν οὐδὲν ἔχουσιν ἀναγκαῖον, οἱ δὲ ὅτι δοκοῦντες ἀπορίαν λύειν μείζονι περιπίπτουσι, προέθετο λοιπὸν καὶ προηγουμένως δεῖξαι μὴ οὖσαν ὅλως ὑπόστασιν τοῦ τοιούτου κενοῦ. ἐπεὶ οὖν, ὡς εἴρηται πρότερον, οἱ μὲν κεχωρισμένον τι καθ’ αὑτό φασιν εἶναι διάστημα κενὸν ἄπειρον αἴτιον τοῖς σώμασι τῆς κατὰ τόπον κινήσεως, οἱ δὲ παρεσπαρμένον καὶ μεμιγμένον τοῖς σώμασι τὸ κενὸν ὑποτίθενται, πρὸς τὴν πρώτην ὑπαντᾷ δόξαν πρῶτον λέγων, ὡς εἰ διὰ τοῦτο κενὸν κεχωρισμένον λέγουσιν εἶναι, διότι αἴτιόν ἐστιν αὐτὸ τοῖς σώμασι τῆς κατὰ τόπον κινήσεως, μὴ ἔστι δὲ τούτου αἴτιον τὸ κενόν, οὐδ’ ἂν εἴη κεχωρισμένον κενόν· ἀλλὰ μὴν οὐκ ἔστι τὸ κενὸν αἴτιον τῆς κατὰ τόπον κινήσεως· οὐκ ἄρα ἔστι τὸ κενόν· τούτου δὴ τοῦ ὑποθετικοῦ τὸ μὲν συνημμένον πᾶς ἂν ὁμολογήσειεν, τὴν δὲ πρόσληψιν δείκνυσι δυνάμει οὕτω· τὸ αἴτιον τῆς κατὰ τόπον κινήσεως ἡ φύσις ἐστί· τὸ κενὸν οὐκ ἔστιν ἡ φύσις, ταύτην ὡς σαφῆ παραλιπὼν τὴν πρότασιν· τὸ κενὸν οὐκ ἔστιν ἄρα αἴτιον τῆς κατὰ τόπον κινήσεως. δυνατὸν δὲ καὶ ὑποθετικῶς οὕτω τὴν πρόσληψιν κατασκευάζειν· εἰ τοῖς σώμασι τῆς κατὰ τόπον φορᾶς ἦν ἐξ αὐτῶν κινοῦνται ἡ φύσις αἰτία, τὸ κενὸν οὐκ ἂν αἴτιον εἴη τῆς τοιαύτης κινήσεως· ἀλλὰ μὴν τὸ πρῶτον, τὸ ἄρα δεύτερον. ὅτι δὲ ἡ φύσις αἰτία τῆς κατὰ τόπον κινήσεώς ἐστι, δείκνυσιν ἐναργῶς ἀπὸ τῆς φυσικῆς τῶν σωμάτων ῥοπῆς. εἰ γάρ ἐστι κατὰ φύσιν τῷ μὲν πυρὶ ἡ ἐπὶ τὸ ἄνω φορά, τῇ δὲ γῇ ἡ ἐπὶ τὸ κάτω, τοῖς δὲ μεταξὺ ἡ ἐπὶ τὰ μέσα, δῆλον ὅτι ἡ φύσις καὶ οὐχὶ τὸ κενὸν αἴτιόν ἐστι τῆς κατὰ τόπον κινήσεως. ὥστε δοκεῖ μάτην τισὶ τὸ κενὸν αἴτιον ὑπάρχειν ταύτης. p. [30]

in Ph 9 664 214b17 Ἔτι εἰ ἔστι τι οἷον τόπος ἐστερημένος σώματος ἕως τοῦ οὐ γὰρ δὴ εἰς ἅπα ν . Δείξας πρότερον, ὅτι ὡς ποιητικὸν τῆς κινήσεως οὐκ ἔστιν αἴτιον τὸ κενόν, ἐπειδὴ καὶ οἱ τιθέντες αὐτὸ οὐχ ὡς ποιητικὸν ἐτίθεσαν, ἀλλ’ ὡς τὸ ἐν ᾧ καὶ ὡς τόπον, ἐν ᾧ τὰ σώματα ἦν ἀνάγκη κινεῖσθαι καὶ δι’ οὗ κινεῖσθαι, εἰκότως μεταβὰς ἀποδείκνυσιν, ὅτι οὐδὲ οὕτως αἴτιον ἢ συναίτιόν ἐστι τὸ κενὸν ὡς τόπος, ἐν ᾧ κινεῖται τὸ κινούμενον καὶ μένει· εἰ γάρ ἐστιν οἷον τόπος τις τὸ κενόν, προσειληφὼς τὸ κενὸν εἶναι παρὰ τὸν τόπον τῷ μηδὲν ἔχειν ἐν αὐτῷ σῶμα, ἀλλ’ ἐν στερήσει εἶναι ἐκείνου οὗ δεκτικόν ἐστιν, εἰ οὖν ἔστι τοιοῦτον ἄπειρόν τι ὡς λέγουσι, τὸ τεθὲν ἐν αὐτῷ σῶμα ποῦ οἰσθήσετα ι; ποίαν γὰρ διαφορὰν κινήσεως ἐνδώσει τὸ κενὸν κενὸν ὑπάρχον; οὔτε γὰρ τὴν ἄνω οὔτε τὴν κάτω ἀφωρισμένως· εἰ δὲ ἐπὶ πάντα ἅμα, ἢ διασπασθήσεται ἢ μονῆς ἂν μᾶλλον ἢ κινήσεως εἴη· μᾶλλον δὲ οὐδὲ μονῆς· τί γὰρ μᾶλλον ἐν τῷδε ἢ ἐν τῷδε μενεῖ; τῷ δ’ αὐτῷ ἐπιχειρήματι καὶ ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ περὶ τοῦ ἀπείρου λέγων ἐχρήσατο· εἰ γὰρ ἔσται σῶμα, φησί, ἄπειρον ὁμοειδὲς ὄν, ἔσται αὐτοῦ ἄπειρος ὁ οἰκεῖος τόπος, ὁ δὲ αὐτὸς καὶ ἑκάστου τῶν μορίων αὐτοῦ· ὁ γὰρ αὐτὸς κατὰ φύσιν τοῦ ὅλου καὶ τῶν μορίων. τὰ οὖν μόρια τοῦ ἀπείρου, ἐπεὶ ἄπειρος ὁ οἰκεῖος αὐτῶν τόπος, ἐπὶ ποῖον κινηθήσεται ἢ ἐν ποίῳ αὐτοῦ μέρει; οὔτε γὰρ ἐπὶ πᾶν αὐτὸ κινηθῆναι δύναται ἅμα (διασπασθήσεται γάρ) οὐδὲ ἐπὶ τόδε μᾶλλον ἢ τόδε. ὁμοίως δὲ οὐδὲ μενεῖ. τί γὰρ μᾶλλον ἐν τῷδε ἢ ἐν τῷδε; τὸ αὐτὸ οὖν ἄτοπον προσάγει καὶ τοῖς λέγουσιν ἄπειρον κενὸν ἐκεῖ μὲν ἀπὸ τῆς τῶν μερῶν τοῦ ἀπείρου πρὸς τὸ ὅλον ὁμοιότητος, ἐνταῦθα δὲ ἀπὸ τῆς τοῦ κενοῦ ἀδιαφορίας· ἀδιαφόρου γὰρ ὄντος τί μᾶλλον ἐπὶ τόδε ἢ τόδε κινηθήσεται τὸ ἐν αὐτῷ τεθέν; ὥστε οὐ μόνον οὐκ ἂν εἴη αἴτιον κινήσεως τὸ κενὸν ὡς τὸ ἐν ᾧ ἡ κίνησις, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον κωλυτικόν ἐστι καὶ τῆς κατὰ φύσιν κινήσεως

τῶν σωμάτων, δῆλον δὲ ὅτι καὶ τῆς κατὰ φύσιν μονῆς· ἀδιαφόρου γὰρ ὄντος τί μᾶλλον ἐνταῦθα μὲν ἡ γῆ μενεῖ, τὸ δὲ πῦρ πρὸς τὸ ἄνω; p. 214b19 Ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ πρὸς τοὺς τὸν τόπον οἰομένους ἕως τοῦ 〈τὸ〉 γὰρ κενὸν τόπον ποιοῦσιν οἱ εἶναι φάσκοντε ς . Πρότερον μὲν κατὰ τὴν πρὸς τὸ ἄπειρον ὁμοιότητα τὸ κενὸν ἀνεῖλε, νῦν δὲ ἀπὸ τῆς πρὸς τὸ τοπικὸν διάστημα ὁμοιότητος ἐπιχειρεῖ. ὃς γὰρ ἂν ἁρμόσῃ λόγος πρὸς τοὺς διάστημα κεχωρισμένον τὸν τόπον λέγοντας, οὗτος, φησίν, ἁρμόσει καὶ πρὸς τοὺς τὸ κενὸν τοῦτο διάστημα εἰσάγοντας ἡμῖν. [30]

in Ph 9 665 πῶς γὰρ ἐπὶ τὸν τοιοῦτον τόπον οἰσθήσεται τῶν φυσικῶν ἕκαστον σωμάτων ἢ πῶς ἐν αὐτῷ μενεῖ, λεκτέον. οἱ μὲν γὰρ τὸ πέρας τοῦ περιέχοντος λέγοντες τὸν τόπον, ἐπειδὴ μὴ πέρας οὕτως ὡς τὴν μαθηματικὴν ἐπιφάνειαν λαμβάνουσιν, ἀλλὰ τὴν ἐν φυσικῷ σώματι, οὗ καὶ τῆς ἰδιότητος μετέχει τὸ πέρας, εἰκότως ἐπειδὴ τὰ σώματα διαφέρει τὰ ἄνω τῶν κάτω, διαφέρει καὶ τὰ πέρατα αὐτῶν. καὶ αἱ πρὸς ταῦτα φυσικαὶ φοραὶ τῶν σωμάτων διάφοροί εἰσι, τὸ δὲ διάστημα ἀδιάφορον πανταχοῦ. τί γὰρ διοίσει τὸ ἄνω τοῦ κάτω ἐπὶ τούτου; τί δὲ διοίσει πυρὸς ἐπιτηδειότης ἐπὶ τούτου ἥπερ ὕδατος; οὕτω δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ κενοῦ. καὶ γὰρ τὸ κενὸν οὐδὲν ἄλλο ἢ διάστημα χωριστὸν ἡγοῦνται, ὥσπερ καὶ τὸν τόπον οἱ καὶ τοῦτον διάστημα λέγοντες. εἰ οὖν τὸ τοπικὸν διάστημα μὴ ἔστι κινήσεως αἴτιον, δῆλον ὅτι οὐδὲ τὸ κενόν. ὁμοίως δὲ οὐδὲ μονῆς. τί γὰρ μᾶλλον τῇδε τοῦ τόπου ἢ τοῦ κενοῦ ἢ τῆδε; ὁ δὲ Ἀλέξανδρος τὸ πῶς γὰρ οἰσθήσεται τὸ τεθὲν ἢ μενε ῖ; καταλληλότερόν φησιν ἂν ἔχειν οὕτω· πῶς οἰσθήσεται ἢ τὸ τεθὲν μενεῖ ὡς τῆς θέσεως τῇ μονῇ οἰκείας. καίτοι καὶ τὰ κινούμενα, εἴπερ ἐν τόπῳ κινεῖται, πῶς οὐκ ἂν λέγοιτο καὶ θέσιν ἔχειν ἐν ἐκείνῳ; ἀκριβεστέρα οὖν ἡ τοῦ Ἀριστοτέλους ἑρμηνεία ἂν εἴη. p. 214b24 Καὶ πῶς δὴ ἐνέσται ἐν τόπῳ ἢ ἐν τῷ κεν ῷ ; Εἰ μὲν αὕτη μόνη ἡ λέξις ἕπεται τοῖς προειρημένοις, οὐδὲν ἀσαφὲς ἔσται. εἰπὼν γὰρ ὅτι τὸ τεθὲν ἐν τῷ κενῷ σῶμα οὔτε κινηθήσεται οὔτε μενεῖ, εὐλόγως ἐπιφέρει τὸ πῶς δὴ ἐνέσται ἐν τόπῳ ἢ ἐν τῷ κεν ῷ; πῶς γὰρ ὅλως ἔσται ἢ ὡς ἐν τόπῳ ἢ ὡς ἐν κενῷ ἐν τούτῳ, ἐν ᾧ μήτε κινεῖσθαι μήτε ἠρεμεῖν δύναται, καίτοι καὶ τῶν κινουμένων καὶ τῶν ἠρεμούντων ἢ ὡς ἐν τόπῳ ἢ ὡς ἐν κενῷ κινεῖσθαι δοκούντων ἢ ἠρεμεῖν. ἐπειδὴ δὲ ἔν τισιν ἀντιγράφοις μετὰ τὴν εἰρημένην λέξιν ἐπάγεται ταῦτα· οὐ γὰρ συμβαίνε ι , ὅταν ὅλον τεθῇ ὡς ἐν κεχωρισμένῳ τόπῳ καὶ ὑπομένοντι σώματι · τὸ γὰρ μέρος ἂν μὴ χωρὶς τιθῆτα ι , οὐκ ἔσται ἐν τόπῳ ἀλ λ ’ ἐν τῷ ὅλ ῳ, εἴη ἄν τι καὶ τοῦτο ἐπιχείρημα πρὸς τὸ μὴ εἶναι τὸ χωριστὸν τοῦτο διάστημα μήτε ὡς τόπον μήτε ὡς κενόν· πῶς γὰρ ἔσται, φησί, τὸ σῶμα ἐν τῷ τοιούτῳ διαστήματι ἢ ὡς ἐν τόπῳ ἢ ὡς ἐν κενῷ, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν πάλιν ὡς ἐν τόπῳ; οὐ γὰρ συμβαίνει, τουτέστι οὐ κατὰ λόγον ἁπαντᾷ, ἂν ᾖ ὁ τόπος ὑπομένουσά τις φύσις τριχῇ διαστατὴ καὶ ἐν αὐτῷ ὑποτεθῇ σῶμά τι. ἀλλὰ τί ἁπαντᾷ παρὰ λόγον τῷ οὕτω λέγοντι, ἐπιφέρει. δοκεῖ γὰρ ὅταν ὅλον τι σῶμα τεθῇ ἐν τόπῳ, τὸ μὲν ὅλον κατέχειν τὸν τόπον, τὰ δὲ μόρια αὐτοῦ τὰ συνεχῆ ἐν ὅλῳ εἶναι ἐκείνῳ τῷ ὄντι ἐν τόπῳ, ἀλλ’ οὐ καθ’ αὑτὰ ἐν τόπῳ· τότε γὰρ τὰ μόρια ἐν τόπῳ, ὅταν χωρισθῇ τοῦ ὅλου καὶ τῆς πρὸς αὐτὸ συνεχείας ἀπολυθῇ. [35]

in Ph 9 666 ἕως δ’ ἂν ᾖ συνεχῆ τῷ ὅλῳ, ἐν ὅλῳ ἐστὶν ὁ τόπος, καὶ τὰ συνεχῆ τῷ ὅλῳ μέρη καὶ αὐτὰ καθ’ αὑτὰ οὐδὲν ἧττον τοῦ ὅλου ἐν τόπῳ ἔσται· ὁμοίως γὰρ καὶ ταῦτα ἴσον ἑαυτοῖς κατέχει διάστημα. τὰ δὲ τούτῳ ἑπόμενα ἄτοπα ἐν τοῖς περὶ τόπου λόγοις εἶπεν· ὅτι ἐὰν τὰ μέρη καθ’ αὑτὰ ᾖ ἐν τόπῳ, καὶ κινηθήσεται ὁ τόπος καὶ ὁ τόπος ἐν τόπῳ ἔσται καὶ πλείους τόποι ἅμα ἔσονται. τούτων δὲ ἐπὶ τοῦ τόπου συναχθέντων τῶν ἀτόπων, ἐὰν διάστημα ὑποτεθῇ ὁ τόπος, ἐπήγαγε τοῖς δεδειγμένοις καὶ τοῦτο, ὅτι εἰ μηδὲ τόπος ἐστί τι τοιοῦτον διάστημα, οὐδὲ κενὸν ἔσται, διότι καὶ τὸ κενὸν διάστημα ὁ τόπος ὑποτίθεται, καθάπερ εἴρηται πολλάκις. p. 214b28 Συμβαίνει δὲ τοῖς λέγουσιν ἕως τοῦ ᾗ γὰρ κενό ν , οὐκ ἔχει διαφορά ν . Καὶ τοὺς δοκοῦντας κατασκευάζειν τὸ κενὸν λόγους διαλύσας, καὶ ὅτι μὴ ἔστι τὸ κενὸν κινήσεως αἴτιον καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ ἔστιν ὅλως ἀποδείξας, νῦν καὶ τοὐναντίον αὐτοῖς συμβαίνειν οὗπερ ἐβούλοντο

δείκνυσιν. οἱ μὲν γὰρ ᾠοντο μὴ δύνασθαι κίνησιν εἶναι τὴν κατὰ τόπον, εἰ μὴ εἴη κενόν, αὐτὸς δὲ δείκνυσι μὴ δυναμένην ὅλως εἶναι τὴν κατὰ τόπον τῶν σωμάτων κίνησιν, εἴπερ εἴη κενὸν τοιοῦτον ὡς κεχωρισμένον. καὶ πρῶτον μέν, ὅπερ εἶπε πρὸ ὀλίγου, εἰς τοῦτο τεῖνον τὸ ἐπιχείρημα τίθησιν, ὅτι ἀδιαφόρου ὄντος τοῦ κενοῦ οὐδὲν μᾶλλον τῇ ἢ τῇ κινηθήσεται τὸ ἐν αὐτῷ κείμενον. οὕτω δὲ ἔχον οὐκ ἂν κινηθείη· ὅτι δὲ ὁμοίως ἔχον πρὸς πᾶν μόριον τοῦ ἐν ᾧ ἐστιν, ἀκίνητον ἂν μένοι, ἐπιστώσατο καὶ ἀπὸ τοῦ Πλάτωνος τὴν ἐν μέσῳ τῆς γῆς μονὴν ἐκ τούτου κατασκευάζοντος ἐν οἷς φησιν ἐν Τιμαίῳ· "ἰσόρροπον γὰρ πρᾶγμα ὁμοίου τινὸς ἐν μέσῳ τεθέν." εἰ γὰρ πρὸς πᾶν τὸ περὶ ἑαυτὸ μέρος ὁμοίως ἔχει, τί δὴ μᾶλλον πρὸς τόδε τὸ μέρος προσχωρήσειεν ἢ τόδε; εἴπερ καὶ αὐτὸ τὴν ἴσην ἔχει πρὸς πᾶν ῥοπήν, καὶ τὸ πᾶν τὸ περὶ αὐτὸ ὁμοίαν ἔχει πανταχόθεν τὴν περὶ αὐτὸ σχέσιν. τί γὰρ μᾶλλον τῇδε ἢ ἐκεῖσε κλιθείη; εἰ τοίνυν καὶ τὸ κενὸν ἀδιάφορον πάντῃ ἐστὶν αὐτό τε ὁμοίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ ἐν αὐτῷ τεθέν, καὶ ἐκεῖνο ὁμοίαν πρὸς τὸ ἐν ᾧ κεῖται πᾶν· ὥστε ταύτῃ ἰσόρροπον εἶναι καὶ διὰ τοῦτο μὴ κινεῖσθαι. ἀξιῶ δὲ ἐπιστῆσαι, ὅτι τὴν κατὰ φύσιν κίνησιν ἔοικεν ἀναιρεῖν ἐκ τούτου τοῦ ἐπιχειρήματος, εἰ ἔστι κενόν. ταύτῃ γὰρ ἁρμόττει τὸ οὐ γὰρ ἔστιν οὗ μᾶλλον καὶ ἧττον κινηθήσεται, εἰ μὴ ἄρα καὶ τὴν παρὰ φύσιν συναναιρεῖ. [30]

in Ph 9 667 ἡ γὰρ ἐναντία τῇ κατὰ φύσιν ἡ παρὰ φύσιν ἐστί. "σημειωτέον δέ, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, ὅτι ἔν τισιν ἀντιγράφοις ἡ ἐπιχείρησις αὕτη οὐ φέρεται, ἴσως ὡς εἰρημένη ἤδη, ἀλλ' ἡ μετ' αὐτήν." p. 215a1 Ἔπειτα ὅτι πᾶσα κίνησις ἢ βίᾳ ἢ κατὰ φύσιν ἕως τοῦ ἢ εἰ τοῦτό ἐστι ν , οὐκ ἔστι κενό ν . Δευτέρῳ χρῆται τούτῳ λόγῳ δεικνύς, ὅτι εἰ ἔστι κενὸν οὐκ ἔστιν κίνησις. οὐ μόνον ὅτι ἡ κατὰ φύσιν οὐκ ἔστιν, ἀλλ' οὐδὲ ἡ βίαιος. εἰ οὖν πᾶσα κίνησις ἢ κατὰ φύσιν ἐστὶν ἢ παρὰ φύσιν, μηδετέρα δὲ τούτων εἶναι δύναται κενοῦ ὄντος, δῆλον ὅτι εἰ ἔστι κενὸν οὐκ ἔστιν ὅλως κίνησις. καὶ πρῶτον μὲν τίθησιν, ὅτι πᾶσα κίνησις ἢ κατὰ φύσιν ἐστὶν ἢ βίαιος, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν παρὰ φύσιν, ἀρκεσθεὶς τῇ ἀνάγκῃ τῆς διαιρέσεως. εἶτα ὅτι ἐὰν ᾖ κίνησις βίαιος, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν παρὰ φύσιν, πάντως ἔσται καὶ κατὰ φύσιν, εἴπερ τὸ παρὰ φύσιν ἐκτροπὴ τοῦ κατὰ φύσιν ἐστίν. ἡ δὲ ἐκτροπὴ πανταχοῦ ὑστέρα τῆς προηγουμένης ἐστὶν ὑπάρξεως, ὥστε εἰ μὴ κατὰ φύσιν εἴη κίνησις οὐδὲ παρὰ φύσιν οὐδὲ ὅλως ἔσται κίνησις. τούτων οὖν προαποδεδειγμένων δείκνυσι λοιπὸν ὅτι κενοῦ διαστήματος ὄντος ἀπείρου, οὐκ ἂν εἴη κατὰ φύσιν κίνησις καὶ διὰ τὸ ἄπειρον καὶ διὰ τὸ κενόν. αἱ μὲν γὰρ κατὰ φύσιν κινήσεις ἐπὶ τὰς οἰκείας τοῦ τόπου γίνονται διαφοράς· αὗται δέ εἰσι τὸ ἄνω καὶ τὸ κάτω ἢ τὸ μέσον καὶ τὸ πέριξ πέρατα οὖσαι διαστάσεως. τὸ οὖν ἄπειρον οὔτε τὸ ἄνω ἔξει ἢ κάτω οὔτε τὸ μέσον καὶ πέριξ τὰ κατὰ φύσιν τοιαῦτα. τὰ μὲν γὰρ κατὰ σχέσιν οὐδὲν κωλύει εἶναι, ἀλλὰ ταῦτα μεταπίπτει ῥᾳδίως· τῶν δὲ φύσει κινουμένων αἱ κινήσεις ἐπὶ τὰ αὐτὰ ἀεὶ φέρονται. ὥστε οὐκ ἂν ἐν ταῖς κατὰ σχέσιν διαφοραῖς αἱ κατὰ φύσιν κινήσεις γίνοιντο, ὥστε ἀπείρου ὄντος οὐκ ἂν εἴη κατὰ φύσιν κίνησις. τὸ δὲ κενὸν διὰ τὸ ἀδιάφορον ἐμποδίσει τῇ κατὰ φύσιν κινήσει. οὐδὲν γὰρ διοίσει τι τὸ ἄνω τοῦ κάτω ἐν αὐτῷ ἢ τὸ μέσον τοῦ πέριξ. ὥσπερ γά ρ, φησί, τοῦ μηδενὸς οὐδεμία ἐστὶ διαφορ ά , οὕτω καὶ τοῦ κενο ῦ . τὸ γὰρ κενὸν μὴ ὄν τι καὶ στέρησις δοκεῖ εἶνα ι. ὥστε καὶ ἀντιστρέψας ἀληθῶς ἐρεῖς, εἰ ἔστι κενὸν οὐκ ἔστιν ἡ κατὰ φύσιν κινήσις. ἀλλὰ μὴν καὶ εἰ βίαιος ἡ κίνησίς ἐστιν, ἀνάγκη πρὸ ταύτης εἶναι τὴν κατὰ φύσιν, εἰ δὲ τὴν κατὰ φύσιν εἶναι, κενὸν μὴ εἶναι, ὥστε καὶ εἰ βίαιος ἡ κίνησις, οὐκ ἔστι κενόν. εἰ οὖν πᾶσα κίνησις ἢ βίαιος ἢ κατὰ φύσιν, δῆλον ὅτι οὐκ ἂν εἴη κίνησις ὅλως κενοῦ ὄντος. ἡ οὖν ἐρώτησις τοῦ λόγου δύναται μὲν καὶ κατὰ τὸν δεύτερον καλούμενον ἀναπόδεικτον γεγονέναι οὕτως· εἰ ἔστι κενόν, οὐκ ἔστιν ἡ κατὰ φύσιν κίνησις· ἀλλὰ μὴν ἔστιν ἡ κατὰ φύσιν κίνησις· οὐκ ἄρα ἔστι κενόν. [35]

in Ph 9 668 ἢ κατὰ τὸν πρῶτον· εἰ ἔστι κατὰ φύσιν κίνησις, οὐκ ἔστι κενόν· ἀλλὰ μὴν ἔστι κατὰ φύσιν κίνησις· οὐκ ἄρα ἔστι κενόν. δύναται δὲ καὶ κατὰ τὸν τέταρτον οὕτως· ἤτοι ἡ κατὰ φύσιν ἔστι κίνησις ἢ τὸ κενόν· ἀλλὰ μὴν ἡ κατὰ φύσιν κίνησις ἔστιν· οὐκ ἄρα ἔστι τὸ κενόν. p. 215a14 Ἔτι

νῦν μὲν κινεῖται τοῦ ὥσαντος οὐχ ἁπτομένου ἕως τοῦ οὐδὲ ἔσται φέρεσθα ι , ἀλ λ ’ ἢ ὡς τὸ ὀχούμενο ν . Ἐπειδὴ τὴν βίαιον κίνησιν ὄντος κενοῦ διὰ τῆς κατὰ φύσιν ἀνεῖλε πρότερον, ὡς εἰ μὴ ἔστιν ἡ κατὰ φύσιν κενοῦ ὄντος μηδὲ τῆς παρὰ φύσιν ὑποστῆναι δυναμένης, νῦν καὶ προηγουμένην ἀπόδειξιν πορίζει τοῦ εἰ ἔστι τὸ κενὸν μὴ εἶναι βίαιον κίνησιν· τῆς δὲ βιαίου κινήσεως διχῶς γινομένης ἢ παρόντος τοῦ βιαζομένου καὶ ὀχοῦντος ἢ ὠθοῦντος ἢ ἕλκοντος, ἢ μὴ παρόντος ὡς ἐπὶ τῶν ῥιπτουμένων, ἐπὶ ταύτης ποιεῖται τὴν ἀπόδειξιν τὴν ἑτέραν διὰ τὸ ἐναργές, ὡς ὁ Ἀλέξανδρός φησι, παραλιπών. παρόντος μὲν γάρ, φησί, τοῦ βιαζομένου καὶ τῷ κινεῖσθαι κινοῦντος, ἀνάγκη κατὰ φύσιν αὐτὸ κινούμενον οὕτως ἐκεῖνο βιάζεσθαι. εἰ γὰρ καὶ τοῦτο βιαζόμενον βιάζοιτο, κἀκεῖνο ὑπ’ ἄλλου, εἰς ἄπειρον ἂν προίοιμεν. ἡ δὲ κατὰ φύσιν κίνησις οὐκ ἔστιν ἐν τῷ κενῷ, ὡς δέδεικται πρότερον. μήποτε δὲ οὐ διὰ τὸ ἐναργὲς τῆς ἀποδείξεως τὴν οὕτω βίαιον τέως παρέλιπεν, ἀλλ’ ὅτι προείληπτο οὗτος ὁ τρόπος τῆς ἀποδείξεως. νῦν δὲ προὔκειτο τὴν βίαιον προηγουμένως, ἀλλ’ οὐ διὰ τῆς κατὰ φύσιν ἀνελεῖν· μετ’ ὀλίγον δὲ προσθήσει καὶ τὴν ἑτέραν. νῦν οὖν περὶ τῆς ἀπόντος τοῦ βιαζομένου, τουτέστι τῆς κατὰ ῥῖψιν, δείκνυσιν ὡς οὐκ ἐσομένης ἐν τῷ κενῷ· ἐν μὲν γὰρ πλήρει γινομένης τῆς ῥίψεως τὰ ῥιπτούμενα κινεῖται ἢ τῷ ἀντιπεριίστασθαι τὸν πρὸ τοῦ ῥιπτουμένου προωθούμενον ἀέρα ὑπὸ τῆς τοῦ ῥιπτοῦντος ῥύμης· εὐκινητότερος γὰρ ὢν τοῦ ῥιπτουμένου ὁ ἀὴρ προωθεῖται καὶ τῇ βίᾳ ἀθρόος ἀντιπεριιστάμενος ἐπωθεῖ τὰ κινούμενα· τούτου δὲ κατὰ συνέχειαν γινομένου συνεχὴς ἡ κίνησις τοῦ ῥιφέντος μένει, ἕως ἂν κατ’ ὀλίγον ἐκλυομένης τῆς τοῦ ἀντιπεριισταμένου ἀέρος ῥύμης ἐπικρατήσῃ ταύτης ἡ οἰκεία τοῦ ῥιφέντος κατὰ φύσιν φορὰ καὶ οὕτω κατενεχθῇ τὸ ῥιπτούμενον. ταύτης δὲ τῆς δόξης ὁ Πλάτων δοκεῖ τὴν ἀντιπερίστασιν οὕτως ἐξηγούμενος ἐν Τιμαίῳ· “πάλιν δὲ ἐκπίπτοντος ἐντεῦθεν τοῦ πυρὸς ἅτε οὐκ εἰς κενὸν ἐξιόντος ὠθούμενος ὁ πλησίον ἀὴρ εὐκίνητον ἔτι ὄντα τὸν ὑγρὸν ὄγκον εἰς τὰς τοῦ πυρὸς ἕδρας συνωθῶν αὐτὸν ἑαυτῷ συμμίγνυσιν. [30]

in Ph 9 669 ” ἢ οὖν οὕτως ἡ τῶν ῥιπτουμένων κίνησις μένει συνεχὴς ἢ διὰ τὸ ἐπωθεῖν τὸν συναπωσθέντα ὑπὸ τοῦ ῥίψαντος τὸν βίᾳ φερόμενον ἀέρα, ὃς εὐκινητότερος ὢν τοῦ ῥιπτουμένου, ἕως ἂν ἔχῃ τὴν ἀπὸ τοῦ ῥίψαντος δύναμιν, προωθεῖ τὸ ῥιπτούμενον, ἐπισυρρέοντος αὐτῷ τοῦ μετ’ αὐτὸν ἀέρος ἀθρόου διὰ τὸ βίαιον τῆς κινήσεως καὶ συνεπωθοῦντος καὶ τούτου, ἕως ἂν κατ’ ὀλίγον ἐκλυομένης τῆς ἐν αὐτῷ δυνάμεως ἐπικρατήσῃ ταύτης ἡ τοῦ ῥιφέντος κατὰ φύσιν ἐπὶ τὸ κάτω φορά. εὐκίνητος γὰρ ὢν ὁ ἀὴρ καὶ δεόμενος ἀρχῆς τινος πρὸς τὸ κινεῖσθαί τε καὶ φέρεσθαι ταύτην λαβὼν ἐν τῇ τοῦ ῥιπτουμένου μετὰ βίας ἀφέσει καὶ ὥσπερ συναφθεὶς τῷ ῥιφθέντι ἀθρόος ἐπιρρεῖ αὐτῷ καὶ μετὰ βίας τοῦτο ποιῶν κινεῖ τὸ πεμφθέν τε καὶ ῥιφὲν μηκέτι τοῦ ῥίψαντος αὐτῷ παρόντος, ἕως ἂν ἐκλυθῇ κατ’ ὀλίγον ἡ βίαιος καὶ ἀθρόα φορά. οὕτω μὲν οὖν ἡ διὰ τοῦ πλήρους τῶν ῥιπτουμένων κίνησις αἰτιολογεῖται. ἐν δὲ τῷ κενῷ οὐδέτερον τούτων οἷόν τε γενέσθαι. οὔτε γὰρ ὠθεῖν οὔτε ἀντιπεριίστασθαι δύναταί τι μηδενὸς ὄντος ἐν τῷ κενῷ· εἰπὼν δὲ ὅτι οὐδὲν τούτων ὑπάρχει ἐν τῷ κενῷ οὐδὲ ἐνδέχεται φέρεσθαι ἐν αὐτῷ ἐπήγαγεν ἀλ λ ’ ἢ ὡς τὸ ὀχούμενον ἐνδεικνύμενος, ὅτι κατὰ μὲν τὸν τῆς ῥίψεως τρόπον ἀδύνατον φέρεσθαι ἐν κενῷ τὸ φερόμενον· εἴπερ δὲ ἄρα, ὡς τὰ ὀχούμενα φέρεται· εἰ δὲ τοῦτο, ἢ ἐπ’ αὐτοῦ τοῦ κενοῦ ὀχεῖται ἢ ἐπί τινος σώματος· ἀλλ’ ἐπὶ τοῦ κενοῦ ἀδύνατον (ἀδρανὲς γὰρ τὸ κενόν, εἴπερ τὸ μηδέν ἐστιν), εἰ δὲ σῶμά τι εἴη τὸ ὀχοῦν ἐν τῷ κενῷ καὶ βίᾳ κινοῦν, ἐπειδὴ κινούμενον καὶ αὐτὸ κινεῖ, δῆλον ὅτι ἢ κατὰ φύσιν κινεῖται (ἐδείχθη δὲ ἀδύνατον εἶναι τὸ κατὰ φύσιν ἐν τῷ κενῷ κινεῖσθαι) ἢ βίᾳ. καὶ εἰ βίᾳ, ἢ ῥιπτούμενον καὶ ἀδύνατον, ἢ πάλιν ὡς ὀχούμενον, καὶ τοῦτο ἐπ’ ἄπειρον. ἐπειδὴ δέ, ὡς εἴρηται, τὸ μὲν τῷ ῥίπτεσθαι βίᾳ κινεῖται, τὸ δὲ τῷ παρεῖναι τὸ κινοῦν καὶ βιαζόμενον, τοῦτο δὲ ἢ ὠθοῦν ἢ ἕλκον ἢ ὀχοῦν βιάζεται, κοινότερον δὲ τὸ ὀχεῖν, ἐπειδὴ καὶ τὸ ἕλκον καὶ τὸ ὠθοῦν τρόπον τινὰ ὀχεῖ διὰ τοῦτο τὸ ὀχοῦν ἔλαβεν ἀντὶ πάντων. ἀλλὰ τί κωλύει τὰ ζῷα αὐτά τε κινεῖσθαι καθ’ ὁρμὴν οἰκείαν ἐν τῷ κενῷ καὶ ἄλλα σώματα

κινεῖν βιαίως ἢ ὠθοῦντα ἢ ἕλκοντα ἢ ὀχοῦντα ἢ καὶ ῥιπτοῦντα; οὐ γὰρ ἔστιν ἐπὶ τῶν ζῴων εἰπεῖν, ὅτι ἄνω ἢ κάτω ἀφωρισμένως κατὰ φύσιν κινηθήσεται, ὥστε τούτων μὴ ὄντων ἐν τῷ κενῷ μηδὲ τὰ ζῷα δύνασθαι κινεῖσθαι. ἢ φυσικῆς οὔσης τῆς πραγματείας περὶ φυσικῆς κινήσεως νῦν ὁ λόγος, ἀλλ᾽ οὐ προαιρετικῆς, ὡς περί γε ἐκείνης ἐν τοῖς Περὶ κινήσεως ζῴων διαλέξεται. [35]

in Ph 9 670 τὰ δέ γε ῥιπτούμενα, κἂν ὑπὸ ζῴων ῥιφῇ μὴ παρόντος λοιπὸν τοῦ κινήσαντος, φυσικὴν ἔχει τὴν θεωρίαν παρὰ φύσιν τὴν οἰκείαν κινούμενα. p. 215a19 Ἔτι οὐδεὶς ἂν ἔχοι εἰπεῖ ν , διὰ τί κινηθὲν στήσεται ἕως τοῦ ἐὰν μή τι ἐμποδίσῃ κρεῖττο ν . Δείξας πρότερον ὅτι εἰ ἔστι κενὸν οὐκ ἔστι κίνησις οὔτε ἡ κατὰ φύσιν οὔτε ἡ παρὰ φύσιν, νῦν οἶμαι δείκνυσιν, ὅτι κενοῦ ὄντος οὐ μόνον κίνησις ἀναιρεῖται, ἀλλὰ καὶ μονὴ ἡ κατὰ φύσιν. αἱ μὲν γὰρ κατὰ φύσιν μοναὶ ἐν τοῖς οἰκείοις τόποις τῶν σωμάτων γίνονται διαφόροις οὖσι, τὸ δὲ κενὸν ἀδιάφορον. τί οὖν μᾶλλον ἐνταῦθα ἢ ἐνταῦθα κινηθὲν στήσεται, ἐφ᾽ ὃ καὶ δι᾽ ὃ ἡ κίνησις τοῖς σώμασιν; ὥστε εἰ μηδεμία διαφορὰ ἐν τῷ κενῷ, κἂν ὑπόθηταί τις κινούμενα ἐν αὐτῷ τὰ σώματα, εἰς ἄπειρον ἀνάγκη κινεῖσθαι, ἐὰν μή τι ἰσχυρότερον ἐμποδίσῃ. κἂν ἠρεμεῖν λέγοιτο, ἀεὶ ἠρεμήσει· εἰ γὰρ ἐν τῷδε τῷ μέρει τοῦ κενοῦ ἠρεμεῖν πέφυκε, δῆλον ὅτι ὁμοίως ἐν πᾶσιν. ὥστε δεδειγμένον ἂν εἴη, ὅτι οὔτε ἵστασθαι κατὰ φύσιν δυνατὸν κενοῦ ὄντος. καὶ γὰρ τὸ ἢ εἰς ἄπειρον ἀνάγκη φέρεσθαι ὡς ἀκόλουθον τῷ μὴ ἑστάναι κατὰ φύσιν ἐπῆκται. εἰ δὲ οἱ ἐξηγηταὶ καὶ τοῦτο ἐπιχείρημα λέγουσιν, ὅτι οὐκ ἔσται κίνησις κατὰ φύσιν ἐν τῷ κενῷ, διότι τὰ κατὰ φύσιν κινούμενα ἐπὶ τὸν οἰκεῖον φέρεται τόπον, οὐκ ἔστι δὲ οἰκεῖος τόπος ἐν τῷ κενῷ διὰ τὸ ἀδιάφορον, ἄμεινον οἶμαι τῆς κινήσεως πρότερον ἀναιρεθείσης νῦν τὴν στάσιν ἀναιρεῖσθαι καὶ τοῦτο τῇ λέξει συμφωνότερόν μοι δοκεῖ οὕτως ἀρχομένῃ τοῦ ἐπιχειρήματος ἔτι οὐδεὶς ἂν ἔχοι εἰπεῖν διὰ τί κινηθὲν στήσεταί πο υ. τί δὲ ἂν εἴη ἐν τῷ κενῷ τοιοῦτον ὡς ἐμποδίζειν κινεῖσθαι κρεῖττον ὄν, παρῆκε ζητεῖν ὡς ἐναργὲς ὂν ὅτι μηδέν ἐστι. καὶ γὰρ ἐκεῖνο ἢ κατὰ φύσιν ἐστὼς ἢ παρὰ φύσιν ἐμποδίζοι ἄν. καὶ κατὰ φύσιν μὲν ἀδύνατον, εἰ δὲ καὶ αὐτὸ ἐμποδιζόμενον, ἐπ᾽ ἄπειρον ἂν προΐοι. ἀλλὰ καὶ εἰ κινούμενόν τις λέγοι βιάζεσθαι τὸ φερόμενον ἑστάναι, εἴρηται ἤδη καὶ περὶ τῆς κατὰ τοῦτο ἀτοπίας. p. 215a22 Ἔτι νῦν μὲν εἰς τὸ κενὸν ἕως τοῦ ὥστε πάντῃ οἰσθήσετα ι . Πανταχόθεν τὰς ἐννοίας περικρούει, δι᾽ ἃς ὑποτίθενται τὸ κενόν. καὶ νῦν οὖν ἐπειδὴ οἱ τὸ κενὸν αἴτιον τιθέντες διὰ τὸ ὑπεικτικὸν αὐτοῦ, καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ δι᾽ ἀέρος μὲν καὶ ὕδατος κινεῖσθαι διὰ λίθου δὲ καὶ γῆς μηκέτι ταύτην λέγοντες, ὅτι ὁ μὲν ἀὴρ καὶ τὸ ὕδωρ πολύκενά ἐστι, λίθοι δὲ καὶ γῆ πλήρη μᾶλλον, διὸ οὐχ ὑπείκουσιν, ἐπὶ τοῦ ἀπείρου, φησί, κενοῦ τί ἐροῦσι; πανταχοῦ γὰρ ὁμοίως εἶκον οὐ παρέξει διαφορὰν τοῖς σώμασι τοῦ ἐπὶ τόδε τὸ μόριον ἢ τόδε κινεῖσθαι. [30]

in Ph 9 671 ὥστε ἢ πανταχοῦ κινηθήσεται ἢ οὐδαμοῦ· λέγει δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ὅτι “δυνατὸν τούτῳ τῷ ἐπιχειρήματι καὶ πρὸς τοὺς Στωικοὺς χρήσασθαι ἄπειρον κενὸν λέγοντας ἐκτὸς περιέχειν τὸν κόσμον. διὰ τί γὰρ ἀπείρου ὄντος τοῦ κενοῦ ἐνταῦθα οὗ ἐστι μένει ὁ κόσμος καὶ οὐ φέρεται; ἢ εἰ φέρεται, τί μᾶλλον ἐνταῦθα ἢ ἀλλαχοῦ; τὸ γὰρ κενὸν ἀδιάφορον καὶ ὁμοίως ὑπεῖκον πανταχῇ. εἰ δὲ λέγουσιν, ὅτι τῆς ἕξεως τῆς αὐτῆς αὐτὸν συνεχούσης μένει, πρὸς μὲν τὸ μὴ σκεδάννυσθαι αὐτοῦ τὰ μόρια καὶ διασπᾶσθαι καὶ ἄλλο ἀλλαχοῦ φέρεσθαι συνεργοίη ἄν τι ἴσως ἡ ἕξις· πρὸς δὲ τὸ ὅλον μετὰ τῆς συνεχούσης ἕξεως μένειν, ἀλλὰ μὴ φέρεσθαι, οὐδὲν ἔτι ἡ ἕξις ποιήσει. εἴη δ᾽ ἄν, φησί, διὰ τούτων δεικνύμενον, ὅτι μηδ᾽ οὕτως αἴτιον τὸ κενὸν κινήσεως ὡς τὸ δι᾽ οὗ, εἴ γε τὸ τεθὲν ἐν αὐτῷ ἐπὶ μηδέτερον αἰτίαν ἔχει τοῦ κινεῖσθαι. τοῦτο δὲ δῆλον ὅτι καὶ ἐκ προτέρων ἐπιχειρημάτων συνήγετο.” p. 215a24 Ἔτι δὲ καὶ ἐκ τῶνδε φανερὸν τὸ λεγόμενον ἕως τοῦ ὥστε οὐδὲ τὴν κίνησι ν . Τὰς πραγματειωδεστάτας νῦν ἀποδείξεις προσάγει τῷ λόγῳ δεικνύς, ὅτι οὐκ ἔσται κίνησις ἐν κενῷ. τεττάρων δὲ ὄντων τῶν κατὰ ταύτην τὴν μέθοδον ἐπιχειρημάτων διὰ τῆς εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῆς περαινομένων, τὸ μὲν πρῶτον συνάγει

ὅτι ἔσται κίνησις ἄχρονος, τὸ δεύτερον ὅτι τὸ κενὸν λόγον ἕξει πρὸς τὸ πλῆρες, τὸ τρίτον ὅτι οὐ μόνον λόγον ἕξει τὸ κενὸν πρὸς τὸ πλῆρες, ἀλλὰ καὶ ὃν πλῆρες πρὸς πλῆρες, τὸ τέταρτον ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ τό τε κενὸν καὶ τὸ πλῆρες διελεύσεται τὸ κινούμενον· προσλαμβάνει δὲ τὰς αἰτίας τῆς ἀνισοταχοῦς κινήσεως δύο οὔσας· ὁμοειδῶν γὰρ ὄντων τῶν κινουμένων (οἷον ἀμφοῖν ἐπὶ τὸ κάτω πεφυκότων κινεῖσθαι ἢ ἀμφοῖν ἐπὶ τὸ ἄνω) καὶ σχῆμα τὸ αὐτὸ ἐχόντων ἡ ἀνισοταχὴς κίνησις γίνεται ἢ τῷ διαφέρειν τὸ δι' οὗ οἷον διὰ γῆς ἢ βορβόρου ἢ δι' ὕδατος ἢ δι' ἀέρος, καὶ εἰ τὸ μὲν διὰ μένοντος, τὸ δὲ δι' ἀντικινουμένου καὶ ἀνακρούοντος κινοῖτο. ἢ οὖν παρὰ τοῦτο τὸ μὲν θᾶττον κινεῖται τὸ αὐτὸ διάστημα τὸ δὲ βραδύτερον, ἢ παρ' αὐτὰ τὰ κινούμενα ῥοπὴν μὲν ἔχοντα κατὰ φύσιν τὴν αὐτήν (οἷον ἀνώφορα ὄντα ἢ κατώφορα) καὶ σχῆμα τὸ αὐτό, ὑπεροχὴν δὲ ἔχοντα πρὸς ἄλληλα τοῦ βάρους, εἴπερ βαρέα εἴη ἄμφω, ἢ τῆς κουφότητος, εἴπερ κοῦφα. καὶ γὰρ ἂν πάντα τὰ αὐτὰ ὑπάρχῃ, θᾶττον κινηθήσεται τὸ βαρύτερον, οἷον εἰ σφαῖρα χρυσοῦ τε καὶ ἀργύρου δι' ἀέρος ἄμφω κινοῖντο. ἀλλ' αὕτη μὲν ἡ διαφορὰ μετ' ὀλίγον λόγου τεύξεται. νῦν δὲ τὸ δι' οὗ ἡ κίνησις διάφορον ὑποτιθέμενος τὸ μὲν παχυμερέστερον τὸ δὲ λεπτομερέστερον, καὶ παρὰ τοῦτο τὰ ἀνισοταχῆ ὁρῶν, τὰ ἑπόμενα ἄτοπα τοῖς διὰ κενοῦ λέγουσι τὴν κίνησιν ἐπάγει. [35]

in Ph 9 672 Ὑποκείσθω γὰρ τὸ αὐτὸ βάρος ἐν ὥρᾳ μιᾷ δι' ἀέρος εἰ βούλει καὶ τοῦ λεπτοτάτου σταδιαῖον κινεῖσθαι διάστημα. διὰ τοίνυν τοῦ κενοῦ τὸ στάδιον τοῦτο ἐν πόσῳ κινηθήσεται χρόνῳ; εἰ γὰρ ἐν ἡμίσει εἰ τύχοι, ἔσται ὁ ἀὴρ διπλασίως παχύτερος τοῦ κενοῦ. καὶ εἰ ἐν τριτημορίῳ ἢ δεκατημορίῳ ἢ μυριοστῷ, ἔσται ὡς ὁ χρόνος πρὸς τὸν χρόνον, οὕτως τὸ δι' οὗ πρὸς τὴν σύστασιν. ἀλλὰ μὴν οὐδένα λόγον ἔστιν εὑρεῖν τοῦ πλήρους πρὸς τὸ κενόν· παντὸς γὰρ ὑπερβάλλει τοῦ λαμβανομένου. συμβαίνει ἄρα ἐν μηδενὶ χρόνῳ κινηθῆναι διὰ τοῦ κενοῦ τὸ αὐτὸ βάρος ἴσον διάστημα, οὗ διὰ τοῦ πλήρους ἐκινήθη ἔν τινι χρόνῳ ὡρισμένῳ. ἔσται ἄρα κίνησις ἄχρονος, ὅπερ ἀδύνατον, εἴπερ πᾶσα κίνησις ἐν χρόνῳ γίνεται. ὅτι δὲ οὐδένα λόγον ἔχει τὸ κενὸν πρὸς τὸ πλῆρες δείκνυσι διὰ τῆς τοῦ μηδενὸς πρὸς τὸν ἀριθμὸν ὁμοίας σχέσεως. οὐ γὰρ ἔχει τινὰ λόγον πρὸς ἀριθμὸν τὸ μηδέν, ᾧ ὑπερέχεται ὑπ' αὐτοῦ· οὐδὲ ὑπερέχειν ἂν λέγοιτο τοῦ μηδενὸς ὁ ἀριθμός. δείκνυσι δὲ καὶ τοῦτο λαβών τινα ἀλλήλων ὑπερέχειν ἅμα καὶ κανόνα τινὰ τῶν ὑπερεχόντων παραδιδούς. ἐπειδὴ γὰρ πᾶν τὸ ὑπερέχον τινὸς διαιρεῖται εἴς τε τὸ ὑπερεχόμενον καὶ τὴν ὑπεροχήν, καὶ σύγκειται δηλονότι ἐκ τούτων· εἰς ἃ γὰρ διαιρεῖταί τι, ἐκ τούτων καὶ σύγκειται. ἐὰν τοῦ δ ἀριθμοῦ τὴν ὑπεροχὴν τὴν πρὸς τὸ μηδὲν λάβωμεν, δῆλον ὅτι ὁ δ αὐτός ἐστι. σύγκειται ἄρα ὁ δ ἐκ τοῦ δ καὶ τοῦ μηδενός. ἄτοπον δὲ μέρος τοῦ δ ἀριθμοῦ λέγειν τὸ μηδὲν καὶ συγκεῖσθαι αὐτὸν ἐκ τοῦ μηδενός. διὰ τοῦτο δέ, φησί, μηδὲ τὴν γραμμὴν στιγμῆς ὑπερέχειν, ὅτι μὴ σύγκειται ἐκ στιγμῆς μηδὲ ἔστι μέρος αὐτῆς ἡ στιγμή. δεῖ γὰρ ἐν τῷ ὑπερέχοντι ὡς μέρος εἶναι τὸ ὑπερεχόμενον, ἀλλὰ μὴ τὸ ὑπερέχον μόνην εἶναι τὴν ὑπεροχήν. ὡς οὖν οὐχ ὑπερέχει τοῦ μηδενὸς ὁ ἀριθμὸς οὐδὲ λόγον ἔχει πρὸς αὐτό, οὕτως οὐδὲ τὸ σῶμα πρὸς τὸ κενόν, ἵνα μὴ συγκείμενον ᾖ τὸ σῶμα ἐκ σώματος καὶ κενοῦ, ὥστε οὐδὲ αἱ κινήσεις αἱ διὰ τούτων οὐδὲ οἱ χρόνοι ἐν οἷς αἱ κινήσεις ἐν οὐδενὶ ἔσονται λόγῳ. οὐδὲ γὰρ ἐν χρόνῳ ὅλως ἡ διὰ τοῦ κενοῦ γίνεται κίνησις, κατὰ δὲ τὸ εἰωθὸς αὐτῷ διὰ τὸ ἀκριβὲς ἐπὶ στοιχείων ποιούμενος τὴν ἔκθεσιν τίθησιν τὸ μὲν κινούμενον διὰ τῶν διαφόρων σωμάτων βάρος τὸ Α, δι' ὧν δὲ κινεῖται τὸ μὲν πυκνότερον Β, τὸ δὲ λεπτότερον Δ, χρόνον δέ, ἐν ᾧ τὸ Α διὰ τοῦ Β ὡρισμένον τι μέγεθος κεκίνηται, τὸ Γ. διὰ δὴ τοῦ Δ, ὃ λεπτότερόν ἐστι τοῦ Β, τὸ Α κινηθήσεσθαί φησι τὸ ἴσον διάστημα, ὅσον διὰ τοῦ Β ἐκινήθη ἐν ἐλάττονι δηλονότι χρόνῳ, καὶ τοσούτῳ ἐλάττονι, ὅσῳ ἦν παχύτερον τὸ Β τὸ ἐμποδίζον αὐτοῦ μᾶλλον τὴν κίνησιν τοῦ Δ τοῦ λεπτοτέρου καὶ ἧττον ἐμποδίζοντος. σαφεστέραν δὲ τὴν ἀναλογίαν ποιῆσαι βουλόμενος ὀνομάζει τὰ σώματα, δι' ὧν τὸ Α ἐκινεῖτο, καὶ τίθησιν ἐπὶ μὲν τοῦ Β ὅπερ ἦν τὸ παχύτερον ὕδωρ, ἐπὶ δὲ τοῦ Δ ὃ ἦν λεπτότερον ἀέρα. [35]

in Ph 9 673 καὶ λέγει ὅτι ὅσῳ ἀὴρ λεπτότερος ὕδατος καὶ ἀσωματώτερός ἐστι, τουτέστιν ἧττον ἐμποδιστικός, τοσούτῳ θᾶττον διὰ τούτου κινηθήσεται τὸ Α ἢ τοῦ ὕδατος. διὰ τούτων οὖν τὸ πρῶτον συνήγαγεν ἀδύνατον, ὅτι ἔσται κίνησις ἄχρονος. εἰ γὰρ τὸ κενὸν πρὸς τὸ πλῆρες οὐδένα λόγον ἔχει, ὡς δὲ τὸ κενὸν πρὸς τὸ πλῆρες δι' ὧν ἡ κίνησις, οὕτως ἡ κίνησις πρὸς τὴν κίνησιν, καὶ οἱ χρόνοι τῶν κινήσεων μετρητικοί, δῆλον ὅτι καὶ ὁ χρόνος πρὸς τὸν χρόνον ὡς τὸ οὐδὲν πρὸς ἀριθμὸν ἔσται· οὐδὲ χρόνος ἄρα ἔσται· πᾶς γὰρ χρόνος πεπερασμένος πρὸς πάντα πεπερασμένον χρόνον ἐν λόγῳ τινί ἐστιν, ἐπειδὴ καὶ πᾶς ἀριθμὸς πρὸς πάντα, ὥστε ἔσται τις κίνησις ἡ διὰ τοῦ κενοῦ μὴ ἐν χρόνῳ οὖσα, ἢ εἰ ἐν χρόνῳ αὕτη, ἔσται τις κίνησις πρὸς κίνησιν καὶ χρόνος πρὸς χρόνον πεπερασμένα ἐν μηδενὶ λόγῳ ὄντα, ὅπερ ἀδύνατον. καί μοι δοκεῖ τοῦτο μᾶλλον τὸ ἀδύνατον συνάγειν ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ πέρατι τῆσδε τῆς λέξεως, δι' ὧν φησιν ὁμοίως δὲ καὶ τὸ κενὸν πρὸς τὸ πλῆρες οὐδένα οἷόν τε ἔχειν λόγο ν , ὥστε οὐδὲ τὴν κίνησι ν· ὅτι δὲ σὺν τῇ κινήσει καὶ τὸν χρόνον παραλαμβάνει, δῆλον καὶ ἐκ τῶν ἑξῆς ῥηθησομένων γενήσεται. p. 215b21 Ἀλ λ ' εἰ διὰ τοῦ λεπτοτάτου ἐν τοσῳδὶ ἕως τοῦ καὶ τοῦτον ἕξει τὸν λόγον τὸ πλῆρες πρὸς τὸ κενό ν . Διὰ μὲν τοῦ πρώτου ἐπιχειρήματος δείξας ὅτι τὸ κενὸν ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἐστὶ πρὸς τὸ πλῆρες, συνήγαγεν ἐκ τούτου, εἰ ἔστι διὰ κενοῦ κίνησις, τὸ περὶ τὴν κίνησιν καὶ τὸν χρόνον συμβαῖνον ἀδύνατον, ὅτι πεπερασμένη κίνησις πρὸς πεπερασμένην καὶ χρόνος πεπερασμένος πρὸς πεπερασμένον ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἔσται (τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ "ὥστε οὐδὲ τὴν κίνησιν")· καὶ ὅτι ἔσται κίνησις μὴ οὖσα ἐν χρόνῳ· νῦν δὲ εἰπὼν ὅτι ἡ τοῦ κενοῦ κίνησις ἐν οὐδενὶ ἔσται λόγῳ οὐδὲ πρὸς τὴν διὰ τοῦ λεπτοτάτου τῷ ἄχρονον εἶναι τὴν διὰ τοῦ κενοῦ, τὰ ἑπόμενα τοῖς μὴ οὕτω λέγουσιν ἄτοπα ἐπάγει. καὶ ὁ μὲν Ἀλέξανδρος τὸ ἀλ λ ' εἰ διὰ τοῦ λεπτοτάτου ἐν τοσῳδὶ τὴν τοσηνδὶ φέρεται διὰ τοῦ κενο ῦ , παντὸς ὑπερβάλλει λόγου συμπέρασμα τοῦ προτέρου ἐπιχειρήματος ποιησάμενος, τοῦ νῦν προκειμένου ἤρξατο ἀπὸ τοῦ ἔστω γὰρ τὸ Ζ κενό ν. ἄμεινον δὲ οἶμαι μὴ ὡς ἀρχὴν τοῦτο λέγειν· ἢ πῶς ἔχει λόγον ὁ γὰρ σύνδεσμος; ἀλλὰ διὰ τούτων δείκνυσι τὰ ἑπόμενα τοῖς ἐν χρόνῳ ὑποτιθεμένοις τὴν διὰ τοῦ κενοῦ κίνησιν καὶ λόγον εἶναι λέγουσι τῶν κινήσεων καὶ τῶν χρόνων. ἔπεται δὲ τὸ ἀντίστροφον τὸ λόγον εἶναι τοῦ κενοῦ πρὸς τὸ πλῆρες, ὅπερ ἔδειξεν ἀδύνατον. [30]

in Ph 9 674 ὡς γὰρ τῷ μηδένα λόγον εἶναι τοῦ κενοῦ πρὸς τὸ πλῆρες ἀκολουθεῖ τὸ μήτε τῶν κινήσεων εἶναι μήτε τῶν χρόνων, οὕτως τῷ λόγον εἶναι 〈καὶ τῶν κινήσεων καὶ τῶν χρόνων ἀκολουθεῖ τὸ λόγον εἶναι〉 τοῦ κενοῦ πρὸς τὸ πλῆρες. ὑποθέμενος γὰρ ἐν χρόνῳ πεπερασμένῳ γίνεσθαι τὴν διὰ τοῦ κενοῦ κίνησιν καὶ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν ἐν τοῖς χρόνοις τῆς κινήσεως καὶ τοῖς δι' ὧν γίνεται ἡ κίνησις λαβών, ἐπὶ τούτων συνάγει τὸ ἀδύνατον, ὅτι ἕξει λόγον τὸ κενὸν πρὸς τὸ πλῆρες, ὃν ὁ χρόνος πρὸς χρόνον, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν ὃν ἀριθμὸς πρὸς ἀριθμόν. καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλ' ὅτι ἕξει λόγον τὸ κενὸν πρὸς τὸ πλῆρες, ὃν ἔχει τὸ πλῆρες πρὸς τὸ πλῆρες. ἔστω γάρ, φησί, κενὸν τὸ ἐφ' οὗ Ζ ἴσον κατὰ τὸ μέγεθος τῷ τε Β ὃ ἦν ὕδωρ καὶ τῷ Δ ὃ ἦν ἀήρ. τὸ δὲ Α τὸ κινούμενον εἰ κινεῖται ἔν τινι χρόνῳ διὰ τοῦ Ζ κενοῦ, οἷον φέρε εἰπεῖν τῷ Η, ἔσται δηλονότι ὁ Η χρόνος ἐλάττων τοῦ Ε, ἐν ᾧ τὸ Α διὰ τοῦ Δ ὃ ἦν ἀὴρ ἐκινεῖτο (ἔκειτο γὰρ ἐν τούτῳ διὰ τούτου κινεῖσθαι), ὃν δὴ ἔχει λόγον ὁ χρόνος ὁ Η πρὸς τὸν Ε, τοῦτον ἕξει καὶ τὸ κενὸν πρὸς τὸ πλῆρες. ὡς γὰρ τὰ ὑποκείμενα, δι' ὧν αἱ κινήσεις πρὸς ἄλληλα, οὕτω καὶ αἱ κινήσεις καὶ οἱ χρόνοι τῶν κινήσεων. καὶ ἀνάπαλιν ὡς ὁ χρόνος πρὸς τὸν χρόνον, οὕτω καὶ τὸ ὑποκείμενον πρὸς τὸ ὑποκείμενον. ὥστε εἰ παντὸς χρόνου πεπερασμένου πρὸς πάντα χρόνον πεπερασμένον λόγος ἐστίν, ἔσται καὶ τοῦ κενοῦ πρὸς τὸ πλῆρες λόγος. διὸ ἐπήγαγε καὶ τοῦτον ἕξει τὸν λόγον τὸ πλῆρες πρὸς τὸ κενό ν. ὥσπερ ἀδύνατον ἐν λόγῳ εἶναι ἀριθμὸν πρὸς τὸ μηδέν, ὡς ἔδειξε πρότερον. p. 215b26 Ἀλ λ ' ἐν τοσούτῳ χρόνῳ ὅσος ἐ φ ' οὗ τὸ Η τοῦ Δ τὸ Α δίεισι τὴν τὸ Θ . Ἐπὶ ταῖς αὐταῖς ὑποθέσεσι τρίτον ἀδύνατον συνάγει, ὅτι ἐν ἴσῳ χρόνῳ πλῆρές τι διεξελεύσεται καὶ κενὸν τὸ κινούμενον· οἷον τὸ Α ἐν τῷ Η χρόνῳ, ἐν ᾧ διὰ τοῦ Ζ κενοῦ ἐκινεῖτο, καὶ διὰ πλήρους

τινὸς κινηθήσεται. εἰ γὰρ ἐν τῷ Ε χρόνῳ διὰ τοῦ Δ παντὸς κεκίνηται, ἐν τῷ Η ἐλάττονι ὄντι τοῦ Ε (ἔλαττον γάρ ἐστιν, εἴπερ ἐν τῷ Η διὰ τοῦ Ζ κενοῦ ἐκινεῖτο τοῦ ἴσου τῷ Δ) μόριόν τι τοῦ Δ κινηθήσεται τὸ Α· ἔστω τοῦτο τὸ Θ. καὶ δῆλον ὅτι συνάγεται διὰ βραχέων μέν, ἐναργῶς δέ, τὸ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ τῷ Η τὸ κινούμενον ὅπερ ἐστὶ τὸ Α τό τε Ζ κενὸν διιέναι καὶ τὸ Θ πλῆρες, οὐ μέντοι ἴσα ὄντα τῷ μήκει. [30]

in Ph 9 675 "ἀγαγὼν δέ, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, εἰς τοῦτο τὸν λόγον κατέλιπε τὸ δεῖξαι τὸ ἑπόμενον ἄτοπον. ἦν δὲ τοῦτο τὸ ἴσον ἔξειν λόγον τὸ κενὸν πρὸς τὸ πλῆρες, ὃν τὸ πλῆρες πρὸς τὸ πλῆρες· ὡς γὰρ οἱ χρόνοι πρὸς ἀλλήλους ὁ Η πρὸς τὸν Ε, οὕτως ἕξει καὶ τὸ Θ μόριον τοῦ Δ πρὸς ὅλον τὸ Δ· ἀλλὰ μὴν ὃν ἔχει λόγον ὁ Η χρόνος πρὸς τὸν Ε, τοῦτον εἶχε καὶ τὸ κενὸν τὸ Ζ πρὸς τὸ πλῆρες τὸ Δ· τὰ δὲ πρὸς τὰ αὐτὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἔχοντα καὶ πρὸς ἄλληλα τὸν αὐτὸν ἔχει λόγον· καὶ ὃν ἄρα λόγον ἔχει τὸ Θ σῶμα πρὸς τὸ Δ, τοῦτον ἕξει καὶ τὸ κενὸν τὸ Ζ πρὸς τὸ πλῆρες τὸ Δ· ὃν τὸ πλῆρες ἄρα πρὸς τὸ πλῆρες λόγον ἔχει, τοῦτον ἕξει καὶ τὸ κενὸν πρὸς τὸ πλῆρες". ταῦτα μὲν ὁ Ἀλέξανδρός φησι· μήποτε δὲ συνάγεται μὲν καὶ τοῦτο τὸ ὑπ' αὐτοῦ λεγόμενον ἄτοπον, ὁ δὲ Ἀριστοτέλης ὡς ἐναργῶς ἄτοπον καὶ ἀδύνατον συνήγαγε τὸ ἐν ἴσῳ χρόνῳ πλῆρές τι διεξιέναι καὶ κενόν· καὶ λέγει προελθὼν αὐτῇ λέξει "συμβήσεται τοῦτο τὸ ἀδύνατον. ἐν ἴσῳ γὰρ χρόνῳ ληφθήσεται πλῆρες διεξιέναι τι καὶ κενόν". ἔσται γάρ τι ἀνάλογον σῶμα ἕτερον πρὸς ἕτερον, ὥσπερ χρόνος πρὸς χρόνον, τοῦτο ἐκεῖνο λέγων, ὅπερ ἔναγχος συνήχθη. διότι γὰρ ὃ μέρος ἐστὶ τὸ Θ μέγεθος τοῦ Δ μεγέθους, τοῦτο καὶ ὁ Η χρόνος τοῦ Ε χρόνου, διὰ τοῦτο καὶ ὁ Η χρόνος αὐτός ἐστιν ἐν ᾧ τὸ Α τό τε Ζ κενὸν διέξεισι καὶ τὸ Θ πλῆρες. εἰ δέ τις νομίζοι μηδὲν ἄτοπον συνάγεσθαι, διότι μεῖζόν ἐστι τὸ τοῦ κενοῦ διάστημα τοῦ Ζ τοῦ διαστήματος τοῦ Θ σώματος, ἐπιστησάτω ὅτι καὶ ὁ Ἀριστοτέλης οὐκ ἰσότητα συναγαγεῖν ἠβουλήθη, ἀλλὰ λόγων ὁμοιότητα. ἐπειδὴ γὰρ ἔδειξε πρότερον, ὅτι τὸ κενὸν πρὸς τὸ πλῆρες οὐδένα ἔχει λόγον, ὡς οὐδὲ τὸ οὐδὲν πρὸς τὸν ἀριθμόν, εἰκότως νῦν ὡς ἄτοπον συνήγαγε τὸ ἐν ἴσῳ χρόνῳ διιέναι πλῆρές τι καὶ κενόν. p. 215b27 Δίεισι δ έ , κἂν ᾖ τι λεπτότητι διαφέρον ἕως τοῦ ὥσπερ χρόνος πρὸς χρόνο ν . "Διὰ τούτων, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, προστίθησιν, ὅτι κἂν τοσούτῳ τι λεπτότητι διαφέρῃ τοῦ Δ σώματος, ὅσῳ ὁ Ε χρόνος ὑπερέχει τοῦ Η, τὸ Α ἐν τῷ Η χρόνῳ ἴσον ἐκείνου τοῦ σώματος τοῦ λεπτοῦ διελεύσεται, ὅσον τοῦ Δ τοῦ παχυτέρου ἐν τῷ Ε. [30]

in Ph 9 676 τίθησι δὲ νῦν λεπτότερον τοῦ Δ σώματος τὸ Ζ, ὅπερ πρότερον κενὸν ἐτίθει· ἂν γὰρ ᾖ τοσοῦτον τὸ Ζ σῶμα λεπτότερον τοῦ Δ, ὅσον ὑπερέχει ὁ Ε χρόνος τοῦ Η, ἀντεστραμμένως τὸ μὲν ὑπερέχον τῇ λεπτότητι σῶμα ἐν τῷ ὑπερεχομένῳ χρόνῳ διελεύσεται, τὸ δὲ ὑπερεχόμενον σῶμα τῇ λεπτότητι ἐν τῷ ὑπερέχοντι χρόνῳ· ἐν μὲν γὰρ τῷ πλείονι τὸ παχύτερον, ἐν δὲ τῷ ἐλάττονι τὸ λεπτότερον". καὶ ἐξηγήσατο μὲν καλῶς τὸ κατὰ πόδας τῶν εἰρημένων ὁ Ἀλέξανδρος, τίνα δὲ χρείαν τοῖς προκειμένοις ταῦτα παρέχεται οὐκ εἶπεν. οὐ μέντοι οἶμαι οὐδὲ ὡς προσθήκη ταῦτα λέγεται· φησὶ δὲ μηδὲ ἀνάγκην ἔχειν τὸν λόγον τοῦτον· οὐ γὰρ πάντως ἔσται λαβεῖν τι τοσούτῳ τοῦ Δ λεπτότερον, ὅσῳ ὁ Ε χρόνος ὑπερέχει τοῦ Η. δύναται γὰρ μηδὲ τὴν ἀρχὴν εἶναί τι λεπτότερον τοῦ Δ, δύναται δὲ καὶ εἶναι μὲν λεπτότερον αὐτοῦ, μὴ τοσούτῳ δὲ ὅσῳ ὑπερέχει ὁ Ε χρόνος τοῦ Η. "καὶ τὸ ἡγεῖσθαι, φησί, πάντα τὰ προειρημένα οὕτως ὄντα ἰσχυρὰ εἰς τοῦτο συντείνειν, καὶ τούτου χάριν εἰρῆσθαι οὕτως ὄντος σαθροῦ, ὡς οἱ ἐξηγούμενοι λέγουσιν, οὐ παρακολουθούντων ἐστὶ ταῖς δείξεσιν οὐδὲ συνορώντων, ὅτι τοῦτο ἐξ ὑποθέσεως πρόσκειται καὶ οὐχ ὡς ἀναγκαῖον. διὸ καὶ οὕτως εἶπε δίεισι δέ γε κἂν ᾖ τι λεπτότητι διαφέρον ἐνδεικνύμενος, ὅτι οὐκ ἀνάγκη μὲν εἶναι, ἐὰν δὲ ᾖ, ἡ αὐτὴ ἀναλογία φυλαχθήσεται." καὶ τὸ μὲν μὴ πάντως εἶναί τι λεπτότερον τοῦ Δ εἰκότως λέγεται. μήποτε δὲ ἀέρα τὸ Δ ὑποθέμενος ὁ Ἀριστοτέλης καὶ τὸ τοῦ Δ μέρος τὸ Θ, τὸ δὲ Ζ κενὸν λαβὼν ἐβουλήθη προαγαγεῖν τὸν λόγον ἄχρι τοῦ λεπτοτάτου καὶ προσεχοῦς ὄντος τῷ κενῷ διὰ τὴν λεπτότητα, ἵνα καὶ τὴν ἀναλογίαν ἐπιδείξῃ σαφῶς, καὶ διὰ τῆς κατ' ὀλίγον τοῦ χρόνου μειώσεως ἔννοιαν

παράσχῃ, ὅτι ἡ διὰ τοῦ κενοῦ κίνησις, εἴπερ ἦν, οὐκ ἂν ἦν ἐν χρόνῳ. εἰ γὰρ καὶ τοῦ ἐλαχίστου χρόνου, ἐν ᾧ τὸ λεπτότατον δίεισι, θάττων ὤφειλεν εἶναι ἐκεῖνος ἐν ᾧ τὸ κενόν, δῆλον ὅτι οὐδ' ἂν χρόνος εἴη. διὸ οἶμαι καὶ τὸ ἐὰν φέρηται ἐπήγαγεν ἐπὶ τοῦ Ζ, διότι εἰ μὲν λεπτὸν εἴη, κινοῖτο ἂν δι' αὐτοῦ τὸ Α ἐν τῷ Ε χρόνῳ· εἰ δὲ κενόν, οὐδὲ κινεῖται. πρὸς δὲ τούτοις εἰ ὑποτεθῇ ὅλως κινεῖσθαι διὰ κενοῦ ὄντος τοῦ Ζ, τὸ προκείμενον ἄτοπον ἐναργέστερον συνάγεται. ἐν γὰρ θάττονι χρόνῳ κινηθήσεται· ἀλ λ ' ἦν ἐν τῷ Η ἡ τοῦ Α διὰ τοῦ Ζ κίνησις κενοῦ ὄντος, ἐν ᾧ καὶ διὰ σώματος ἐδείχθη τοῦ Θ· ὥστε ἐν ἴσῳ χρόνῳ δίεισι πλῆρές τε ὂν καὶ κενόν, ὅπερ ἀδύνατον. καὶ τὸ αἴτιον ἐπάγει τοῦ ἀδυνάτου· εἰ γὰρ ἐν χρόνῳ τινὶ κινεῖται ὁτιοῦν διὰ τοῦ κενοῦ, συμβήσεται ἐν ἴσῳ χρόνῳ πλῆρες διεξιέναι τι καὶ κενόν, διότι, ὡς εἴρηται καὶ πρότερον, ὡς τὸ Δ πρὸς τὸ Θ, οὕτω τὸ Ε πρὸς τὸ Η. [35]

in Ph 9 677 ἀλλ' ὡς τὸ Ε πρὸς τὸ Η, οὕτως ἦν τὸ Δ πρὸς τὸ Ζ· καὶ ὡς ἄρα τὸ Δ πρὸς τὸ Θ, οὕτω τὸ Δ πρὸς τὸ Ζ· τὸ ἄρα Ζ κενὸν πρὸς τὸ Δ πλῆρες λόγον ἔχει, ὃν τὸ Θ πλῆρες πρὸς τὸ Δ πλῆρες. καὶ ἐν ἴσῳ χρόνῳ διεξελεύσεται κενόν τι καὶ πλῆρες, ὅπερ ἄτοπον, κἂν ἄνισα ᾖ. ὅτι δὲ πάντα ταῦτα τὰ ἄτοπα ἀκολουθεῖ τῷ λέγειν, ὅτι ἐν χρόνῳ τινὶ ἡ διὰ τοῦ κενοῦ γίνεται κίνησις, αὐτὸς ἐδήλωσεν εἰπὼν φανερὸν τοίνυν ὅτ ι , εἰ ἔστι χρόνος ἐν ᾧ τοῦ κενοῦ ὁτιοῦν οἰσθήσετα ι , τοῦτο ἀδύνατον, τουτέστιν ἐὰν ὑποτεθῇ ἐν χρόνῳ κινεῖσθαί τι διὰ τοῦ κενοῦ. Διὰ τί δὲ τῇ διὰ τοῦ κενοῦ λεγούσῃ κινεῖσθαι ὑποθέσει ταῦτα τὰ ἀδύνατα ἕπεται, καλῶς ἐφεξῆς προσέθηκεν. εἰ γὰρ κινήσεως μὲν πρὸς κίνησιν καὶ χρόνου πρὸς χρόνον ἔστι τις λόγος πεπερασμένων ἀμφοῖν, κενοῦ δὲ πρὸς πλῆρες οὐκ ἔστι, δῆλον ὅτι ἄχρονος ἔσται ἡ διὰ τοῦ κενοῦ κίνησις. ἐὰν δὲ ἐν χρόνῳ τις ὑπόθηται τὴν διὰ τοῦ κενοῦ κίνησιν, ἐπειδὴ ὁ χρόνος λόγον ἔχει πρὸς χρόνον, ὡς δὲ οἱ χρόνοι ἐν οἷς ἡ κίνησις οὕτω καὶ τὰ ὑποκείμενα δι' ὧν ἡ κίνησις, ἔσται καὶ τὸ κενὸν πρὸς τὸ πλῆρες λόγον ἔχον, ὃ πλῆρες πρὸς πλῆρες, καὶ ἐν ἴσῳ χρόνῳ κινηθήσεταί τι διὰ κενοῦ καὶ διὰ πλήρους. ταῦτα μὲν οὖν ἐστι τὰ ἑπόμενα ἄτοπα καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν τῇ διαφορᾷ ἐκείνων δι' ὧν φέρεται τὰ φερόμενα τῇ παρὰ τὴν σύστασιν, ῥᾴδιον δὲ καὶ ἀπὸ τῆς ἑτέρας τῆς κατὰ τὴν ἀντικίνησιν ἀναιρεῖν τὸ κενόν. οὐ γὰρ ἀντικινηθήσεται τὸ κενόν, ὅτι μηδὲ κινήσεται ὅλως. μήποτε δὲ εἴ τις ὑπόθηται μὲν εἶναί τι χωρὶς τὸ κενὸν καὶ διὰ τοῦ κενοῦ λέγῃ γίνεσθαι τὴν κίνησιν (μὴ γὰρ εἶναι διὰ πλήρους), ἔχειν δὲ ἀεί τι σῶμα τὸ κενόν, οὗ ἐξωθουμένου ὑπὸ τοῦ κινουμένου γίνεσθαι διὰ τοῦ κενοῦ τὴν κίνησιν, οὐ περιπεσεῖται τῶν ἐπαχθέντων ἀτόπων οὐδὲ τῶν ἐπαχθησομένων οὐδενί. δεδόσθω γάρ, ὅσον μὲν ἐπὶ τῷ κενῷ, ἰσοταχῆ εἶναι τὰ κινούμενα· γίνεται δὲ ἡ διαφορὰ παρὰ τὰ ἐν τῷ κενῷ σώματα, ὧν ἐξωθουμένων ἢ θᾶττον ἢ βραδύτερον, οὕτως ἀνάγκη φέρεσθαι τὰ φερόμενα. εἰ οὖν τὸ μὲν εἴη παχὺ καὶ δυσδιαίρετον ἢ δυσεξώθητον, τὸ δὲ ἀνάπαλιν, ἀνισοταχὴς ἡ κίνησις γίνεται καίτοι διὰ τοῦ κενοῦ πᾶσα γινομένη. γίνεται δὲ ἡ διαφορά, ὡς καὶ αὐτὸς εἶπέ τε καὶ ἐρεῖ, καὶ παρ' αὐτὰ τὰ κινούμενα, εἰ τὰ μὲν πλείονα ῥοπὴν ἔχοι, τὰ δὲ ἐλάττονα· ὡς γὰρ τῶν ἄλλων δυνάμεων, οὕτω καὶ τῶν κατὰ τὴν ῥοπὴν τὰς διαφορὰς ἔχει τὰ σώματα. καὶ οὕτως οὔτε ἄχρονος ἔσται κίνησις οὔτε τὸ κενὸν λόγον ἔχει πρὸς τὸ πλῆρες. οὔτε γὰρ διὰ μόνου κενοῦ γίνεταί ποτε ἡ κίνησις οὔτε διὰ μόνον τὸ εὐδιαίρετον τὸ δι' οὗ θᾶττον φέρεται τὸ φερόμενον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν οἰκείαν δύναμιν. [35]

in Ph 9 678 ὅτι γὰρ 〈οὐ〉 διὰ κενοῦ διαστήματος ἡ κίνησις, ἐντεῦθεν ἄν τις κατασκευάσειεν, ὡς εἴρηται καὶ ἐν τοῖς περὶ τόπου λόγοις· τὸ κινούμενον πόθεν ποῖ κινεῖται· τὸ οὖν μεταξὺ διάστημα τοῦ τε ὅθεν καὶ τοῦ ὅπου ἡ κίνησις ἢ κενόν ἐστιν ἢ τοῦ μεταξὺ σώματος οἷον ἀέρος διάστημα. ἀλλὰ τὸ τοῦ ἀέρος συνεξίσταται τῷ ἀέρι. πῶς οὖν τὸ μὴ ὂν διάστημα διελεύσεται τὸ κινούμενον; πῶς δὲ τὸ μὴ ὂν μετρηθήσεται; p. 216a12 Κατὰ δὲ τὴν τῶν φερομένων ὑπεροχὴν τάδε ἕως τοῦ ἰσοταχῆ ἄρα πάντα ἔστα ι . ἀλ λ ' ἀδύνατο ν . Δύο ῥηθέντων αἰτίων τῆς ἀνισοταχοῦς κινήσεως ἑνὸς μὲν κατὰ τὴν διαφορὰν ἐκείνων, δι' ὧν ἡ κίνησις γίνεται, εἰ τὸ μὲν εἴη παχύτερον καὶ στερεμνιώτερον, τὸ δὲ λεπτότερον καὶ εὐεικτότερον, ἢ τὸ μὲν μένον, τὸ δὲ ἀντιφερόμενον,

ἑτέρου δὲ κατὰ τὴν αὐτῶν τῶν κινουμένων διαφοράν, πλειόνων δὲ ὄντων καὶ ἐν τούτοις τοῦ ἀνισοταχοῦς αἰτίων (καὶ γὰρ σχήματος καὶ ῥοπῆς ἢ διὰ τὴν σύστασιν ἢ διὰ τὸ μέγεθος διαφόρου οὔσης. καὶ γὰρ χρυσὸς βραχύτερος ξύλου μείζονός ἐστι βαρύτερος καὶ βῶλος ἡ μείζων τῆς βραχυτέρας) τὰ ἄλλα τὰ αὐτὰ φυλάττων, τὴν δὲ ῥοπὴν ἀμείβων ἐν τοῖς ὑποκειμένοις σώμασι δείκνυσι καὶ οὕτω τὰ ἑπόμενα ἄτοπα τοῖς διὰ κενοῦ λέγουσι τὴν κίνησιν γίνεσθαι. τῶν γὰρ ἄλλων τῶν αὐτῶν ὄντων τὰ μείζω ῥοπὴν ἔχοντα βάρους ἢ κουφότητος ὁρῶμεν θᾶττον ἐπὶ τὸ κάτω ἢ ἐπὶ τὸ ἄνω φερόμενα. οἷον εἰ δύο σφαῖραι ἡ μὲν χρυσοῦ ἡ δὲ ἀργύρου ἰσομεγέθεις ἀφεθῶσι θᾶττον ἡ χρυσῆ κατενεχθήσεται. ὁμοίως οὖν τοῦτο δεήσει γίνεσθαι καὶ ἐν τῷ κενῷ, εἴπερ διὰ κενοῦ ἡ κίνησις γίνοιτο. ἀλλὰ μὴν ἐν τῷ κενῷ τοῦτο οὐ συμβήσεται. τί γὰρ ἔσται αἴτιον ἐν τούτῳ τοῦ τὸ μὲν θᾶττον φέρεσθαι, τὸ δὲ βραδέως; ἐπὶ μὲν γὰρ τοῦ πλήρους τὸ βαρύτερον θᾶττον διαιρεῖ τὸ ὑποκείμενον, ἐπὶ δὲ τοῦ κενοῦ οὐδεμία τοιαύτη αἰτιολογία χώραν ἔξει· οὐ γάρ ἐστί τι τὸ διαιρούμενον. ἰσοταχῶς ἄρα οἰσθήσεται τὰ κινούμενα, κἂν τῇ ῥοπῇ διάφορα ὑπάρχῃ. ἀλλὰ ἀδύνατον. τὸ γὰρ βαρυτέρῳ εἶναι ἧν τὸ θᾶττον κάτω φέρεσθαι, εἴπερ καὶ βαρὺ εἶναι ἧν τὸ φέρεσθαι κάτω· ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἅμα δὲ ἀδύνατον γράφει ἀντὶ τοῦ ἀλλὰ ἀδύνατον καὶ ἐξηγεῖται· ἢ ὅτι ἀδύνατον ἅμα καταφέρεσθαι τὸ κουφότερον καὶ τὸ βαρύτερον, ἢ ὅτι συμβαίνει τὸ βαρύτερον διὰ μὲν τὴν φύσιν αὐτοῦ ἀναγκαῖον εἶναι θᾶττον κινεῖσθαι, διὰ δὲ τὸ κενὸν τὸ μὴ θᾶττον κινεῖσθαι. ταῦτα δὲ ἅμα συντρέχειν ἀδύνατον. τὸ δὲ κατὰ τὸν λόγον ὃν ἔχουσι τὰ μεγέθη πρὸς ἄλληλα τὰ φερόμενα λέγει σώματα κατὰ τὸν λόγον ὃν ἔχουσι πρὸς ἄλληλα τῆς ῥοπῆς φέρεσθαι· τοσούτῳ γὰρ θᾶττον ἢ βραδύτερον, οἷον ἐὰν διπλασίως ᾖ βαρύτερον, διπλασίως θᾶττον, τουτέστιν ἐν ἡμίσει χρόνῳ, κατενεχθήσεται. [35]

in Ph 9 679 Ἀλλ᾽ οὐδὲ τῆς παρὰ τὸ σχῆμα διαφορᾶς τὴν αἰτίαν οἱ τὸ κενὸν εἰσάγοντες ἀποδώσουσι. ζητεῖται γὰρ διὰ τί πλατὺς μὲν σίδηρος ἢ μόλυβδος ἐπιπολάζει μᾶλλον τῷ ὕδατι, στρογγύλος δὲ οὐκέτι οὐδὲ μακρός, κἂν πάνυ σμικρότερος τύχῃ. καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις ῥᾴδιον ὑπάρχει λέγειν, ὅτι τὰ μὲν πλατέα διὰ τὸ πολὺ ἐπιλαμβάνειν ἀέρα ἢ ὕδωρ, οἷς ἐποχεῖται, οὐ ταχέως φέρεται κάτω· οὐ γὰρ διαιρεῖται ῥᾳδίως τὸ ὑποκείμενον ὑπὸ τῆς τοῦ σχήματος ἀμβλύτητος· τὰ δὲ ἄλλως ἐσχηματισμένα ὀλίγον ἐπιλαμβάνει· διὸ τάχιστα ὅπῃ ἂν ῥέψῃ ῥήγνυται τὸ ὑποκείμενον. τοῖς δὲ τὸ κενὸν λέγουσιν ἀδύνατον οὕτως αἰτιολογεῖν. “ἐκ δὴ τούτων, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, ἔνεστι λέγειν πρὸς Ἐπίκουρον, οὐδὲν δὲ ἧττον ἴσως καὶ πρὸς Δημόκριτον καὶ Λεύκιππον καὶ ἁπλῶς τοὺς ἀρχὰς τὰ ἄτομα λέγοντας καὶ τὸ κενόν, ὅτι εἰ μὲν ἀνισοταχῶς ἐν τῷ κενῷ φέρονται αἱ ἄτομοι, τὰς αἰτίας τῆς ἀνισοταχοῦς φορᾶς ὥρα λέγειν αὐτοῖς· οὐδὲν γὰρ αὐταῖς τὸ μέγεθος ἢ τὸ βάρος ἢ τὸ σχῆμα πρὸς τὸ τάχος συμβάλλεται. εἰ δὲ ἰσοταχῶς, οὐδέποτε καταλήψεται ἡ ἑτέρα τὴν ἑτέραν, οὐδὲ ἀλληλοτυπήσουσιν ἢ περιπλακήσονται. οὐδὲ γὰρ ἡ τῶν σχημάτων διαφορὰ οἵα τέ ἐστιν ἄνισον αὐτῶν ποιεῖν τὴν φοράν. καὶ γὰρ τὰ σχήματα τῷ διαιρεῖν ἢ τῷ μὴ διαιρεῖν ἄνισον τὴν φορὰν ποιεῖ, ἐν δὲ τῷ κενῷ οὐδέν ἐστι τὸ διαιρούμενον· ὥστε οὐδὲ γένεσις ἔσται τινὸς κατ᾽ αὐτούς.” μήποτε δὲ τοῦτο τὸ ἄτοπον αὐτοῖς ἀκολουθήσει, εἰ λέγοιεν ἀεὶ κινεῖσθαι τὰς ἀτόμους. εἰ γὰρ καὶ ἠρεμοῦσι καὶ ἰσοταχῶς κινοῦνται, ἐπικαταλαμβάνουσιν ἀλλήλας. εἰ δέ τις ζητεῖ διὰ τί ἀδύνατόν ἐστι τὸ ἰσοταχῶς κινεῖσθαι τὸ βαρύτερον τῷ ἧττον βαρεῖ, ῥᾴδιον λέγειν, ὅτι εἰ μὴ ἡ προσθήκη τοῦ βάρους θάττω ποιεῖ τὴν κίνησιν, οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ἡ βαρύτης αἰτία ἔσται τῆς ἐπὶ τὸ κάτω κινήσεως ἐν τῷ κενῷ. ὃ γὰρ προστιθέμενον οὐκ ἐπιτείνει οὐδὲ αὔξει τὴν κίνησιν, τοῦτο οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ἂν αἴτιον εἴη κινήσεως. εἰ δὲ μὴ αἱ ῥοπαὶ τοῖς σώμασίν εἰσιν αἴτιαι τῆς κινήσεως τῆς ἐν τῷ κενῷ, οὐδ᾽ ἂν κινοῖτο τὴν ἀρχὴν ἐν τῷ κενῷ τὰ σώματα. οὐ γὰρ ἄλλη τις αἰτία τῆς κατὰ φύσιν φορᾶς τοῖς σώμασι πλὴν τῆς οἰκείας ῥοπῆς. ἔτι δέ φησιν ὁ Ἀλέξανδρος “εἰ πᾶν σῶμα βάρος ἔχειν τοῖς περὶ Ἐπίκουρον δοκεῖ καὶ διὰ τὸ βάρος κινεῖσθαι τὰ σώματα διὰ τοῦ κενοῦ, ἕπεται δὲ οἷς ἡ βαρύτης αἰτία τῆς κινήσεως τούτοις τὴν

μείζω ῥοπὴν ταχυτέρας αἰτίαν γίνεσθαι κινήσεως, οὐχ οἷόν τε δὲ τοῦτο ἐν τῷ κενῷ γίνεσθαι, οὐδ' ἂν διὰ τὸ βάρος κινοῖτο ἐν αὐτῷ. εἰ δὲ μὴ διὰ τοῦτο, οὐδ' ἂν ὅλως κινοῖτο". τούτων ἀκούων τις ἐρεῖ προχείρως οἶμαι, ὅτι εἴπερ ἡ ῥοπὴ τοῖς σώμασιν αἰτία τῆς κινήσεως καὶ ἡ πλείων τοῦ θᾶττον, διὰ τί μὴ κινήσεται τὰ σώματα διὰ τοῦ κενοῦ; κἂν γὰρ ἔχῃ τι καὶ τὸ ῥᾷον ἢ μὴ ῥᾷον διαιρεῖσθαι, τὸ δι' οὗ γίνεται ἡ κίνησις πρὸς τὸ θᾶττον καὶ βραδύτερον τῆς κινήσεως, ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο τῆς ῥοπῆς αἴτιον· ἀλλ' οὔσης ἐκείνης διαφόρου προστίθησί τι τῇ διαφορᾷ τῆς κατὰ φύσιν ῥοπῆς καὶ τὸ εὐδιαίρετον καὶ μή· ὡς γὰρ αἱ ἄλλαι ποιότητες αἱ ὁμογενεῖς ἐν τοῖς μείζοσίν εἰσι μείζονες, οὕτω καὶ τὴν ῥοπὴν ἀκόλουθον ἔχειν. [5]

in Ph 9 680 καὶ ὅλως ἡ ῥοπὴ τῆς διαιρέσεως αἰτία μᾶλλον, ἀλλ' οὐκ ἡ διαίρεσις τῆς ῥοπῆς, κἂν ὅπου μὲν ἐμποδίζῃ τι τὰ ὑποκείμενα, ὅπου δὲ οὔ. p. 216a21 Ὅτι μὲν οὖν εἰ ἔστι κενὸν συμβαίνει τοὐναντίον ἕως τοῦ τοῦτο δὲ ὅτι ἀδύνατο ν , εἴρηται πρότερο ν . Οἱ τὸ κενὸν εἰσάγοντες ὡς ἀναγκαῖον εἰσῆγον τῇ κινήσει, ἐπειδὴ διὰ πλήρους ἀδύνατον ἦν κινεῖσθαι, ἵνα μὴ σῶμα διὰ σώματος χωρῇ. διὸ καὶ λόγον ἠρώτων συνημμένον λέγοντες 'εἰ ἔστι κίνησις, ἔστι κενόν'. αὐτὸς δὲ τοὐναντίον ἔδειξε διὰ πλειόνων, ὅτι εἰ ἔστι κενόν, οὐκ ἔστι κίνησις. ὑπομιμνήσκει δὲ καὶ τῆς ἐν τοῖς περὶ τόπου ῥηθείσης ἀποδείξεως τοῦ τὸν τόπον μὴ εἶναί τι διάστημα κενὸν κεχωρισμένον. ἁρμόσει γὰρ καὶ νῦν ὁ λόγος. ἐκεῖνος δέ ἐστιν ὁ συνάγων, ὅτι ὁ τόπος κινηθήσεται, καὶ πολλοὶ τόποι ἅμα ἔσονται· εἰπὼν δὲ οἱ μὲν οὖν οἴονται τὸ κενὸν οὐκ ἀποδέδωκεν εὐθέως τὸ δ έ, ἀλλ' ἀντειπὼν πρὸς τούτους πρότερον, οὕτω περὶ τῶν ἄλλως τιθεμένων τὸ κενὸν προστίθησι λέγων "εἰσὶ δέ τινες οἱ διὰ τοῦ μανοῦ καὶ πυκνοῦ". p. 216a26—b12 Καὶ κα θ ' αὐτὸ δὲ σκοποῦντι φανείη ἂν ἕως τοῦ ἓν μὲν δὴ τοῦτο ἄτοπον καὶ ἀδύνατο ν . Πολλὴ τάξις ἐστὶ τῆς διδασκαλίας. καὶ γὰρ πρότερον μὲν τοὺς δοκοῦντας κατασκευάζειν τὸ κενὸν λόγους διέλυσεν, εἶτα ὅτι μὴ ἔστι κινήσεως αἴτιον ἔδειξε καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ ἔστιν ὅλως, εἴπερ διὰ τοῦτο παρείληπτο. καὶ τότε εἰς τοὐναντίον περιέτρεψε τὸν λόγον. ἐκείνων γὰρ λεγόντων 'εἰ ἔστι κίνησις, ἔστι κενόν' αὐτὸς διὰ πολλῶν δείκνυσιν ἐπιχειρημάτων, ὅτι εἰ ἔστι κενόν, οὐκ ἔστι κίνησις. καὶ λοιπὸν ἐντεῦθεν αὐτὸ καθ' αὑτὸ τὸ πρόβλημα προθεὶς διελέγχει καὶ δείκνυσιν, ὅτι οὐκ ἔστι κενόν, εἰς ἀδύνατον ἄγων πάλιν τὸ σῶμα διὰ σώματος χωρεῖν, εἴπερ εἴη κενόν, ὅπερ ἐκεῖνοι φεύγοντες ὑπετίθεντο τὸ κενόν. ὅταν γὰρ ἄλλο σῶμα ἐν ἄλλῳ σώματι τεθῇ οἷον λίθινος κύβος ἐν ὕδατι ἢ ἀέρι, ἀναγκαῖον ἐκστῆναι τῷ ἐπεισιόντι τὸ προϋπάρχον ἢ ἄνω εἰ πῦρ, ἢ κάτω εἰ γῆ, ἢ εἰς τὸ μεταξύ, εἴ τι τῶν μεταξὺ στοιχείων εἴη, καὶ τοσοῦτον ἐκστῆναι, ὅσος ὁ τοῦ τιθεμένου ὄγκος ἐστί. [30]

in Ph 9 681 τοῦτο δὲ ἐπ' ἐνίων μὲν δῆλον εὐθὺς ὡς ἐπὶ τοῦ λιθίνου κύβου τοῦ εἰς τὸ ὕδωρ ἐμβαλλομένου· τοσοῦτος γὰρ ὄγκος ἐκρεύσει τοῦ ὕδατος, ὅσος ἐστὶν ὁ τοῦ κύβου· ἐπ' ἐνίων δὲ τῇ μὲν αἰσθήσει πρόδηλος οὐκ ἔστιν ἡ ὑποχώρησις, καταλαμβάνεται δὲ ἐκ κατασκευασμάτων τινῶν· ἐν γὰρ ταῖς ὑδραύλεσιν ὅταν μεσταῖς οὔσαις ἀέρος ἐγχέηται ὕδωρ, γλῶσσαί τινες σαλπίγγων ἢ αὐλῶν ταῖς ὀπαῖς προστιθέμεναι, δι' ὧν ἔξεισι τὸ πνεῦμα, διὰ τοῦ ψόφου τὴν ἔξοδον διελέγχουσι τὴν δι' αὐτῶν τοῦ ἀέρος· εἰ δὲ μηδεμίαν ἔξοδον ἔχει τὸ προεγκείμενον σῶμα, βιάζοιτο δὲ ἕτερον ἐπεμβάλλειν, ἢ πιλεῖται εἰς αὐτὸ τὸ ἐγκείμενον καὶ παχύνεται συστελλόμενον, ὡς καὶ τὸ ἐπεμβαλλόμενον δέξασθαι τὸ ἄγγος τοσοῦτον, ὅσον ἡ πίλησις συνέστειλε τοῦ πρώτου ὄγκου, ἢ διαρραγείη ἂν τὸ ἀγγεῖον μᾶλλον ἤπερ σῶμα ἕτερον δέξαιτο· τούτων οὖν οὕτως ἐναργῶς φαινομένων ἐπὶ τοῦ κενοῦ τί φήσομεν συμβαίνειν, ὅταν ἐν αὐτῷ τι τεθῇ σῶμα; πότερον ὑπεξίστασθαι τὸν ἴσον ὄγκον τοῦ κενοῦ; ἀλλὰ γελοῖον τοῦτο, εἴπερ γελοῖον τὸ ἀδύνατον. τί γὰρ ὂν ὑπεξίσταται; ἀλλὰ μένειν; οὐκοῦν δίεισι διὰ τοῦ κύβου τὸ ἴσον διάστημα τοῦ κενοῦ· ὥστε εἰ μηδὲν παντάπασιν ἔστι τὸ κενόν, ἔχομεν ἡμεῖς τὸ ζητούμενον. εἰ δὲ ἔχει τινὰ φύσιν ἐπὶ τρία διεστώς, πῶς δι' ἑτέρου τοιούτου διαστήματος δίεισιν; ὁμοίως γὰρ τοῦτο ἄτοπον, ὡς εἰ τὸ ὕδωρ μὴ ἐξιστάμενον διὰ τοῦ λιθίνου κύβου χωροίη. διὰ τί γὰρ ταῦτα μὲν κωλυθήσεται δι'

ἀλλήλων χωρεῖν καὶ ἐν τῷ αὐτῷ γίνεσθαι τόπῳ, τὸ δὲ κενὸν οὔ; ἆρα ὅτι θερμὰ ταῦτα ἢ λευκὰ ἢ βαρέα ἢ ὑπ' ἄλλων τινῶν παθῶν συμβεβηκότων αὐτοῖς πληρούμενα, τὸ κενὸν δὲ τῶν τοιούτων ἐστέρηται; ἢ τοῦτο ἄτοπον ὑπολαμβάνειν. ἐλέχθη γὰρ καὶ πρότερον, ὅτι τοῖς σώμασι τὸ εἶναι ἐν τόπῳ κατὰ μόνα ὑπάρχει τὰ διαστήματα, καθ' ἃ καὶ διερριμμένα τοῖς μορίοις ἐδεήθη τῆς θέσεως. κἂν γὰρ ἀχώριστα τὰ διαστήματα τῶν ἄλλων συμβεβηκότων ἐστίν, ἀλλὰ τό γε εἶναι αὐτοῖς διαστήμασιν, ὅπερ πέφυκεν ὁ λόγος χωρίζειν, ἕτερόν ἐστι. καὶ ὁ λίθος οὖν οὐκ ἐπειδὴ λευκὸς ἢ μέλας ἢ βαρύς, τοσόνδε τινὰ κατέχει τόπον, ἀλλ' ἐπειδὴ τοσοῦτον αὐτοῦ τὸ διάστημα. καίτοι φέρεται μὲν διὰ τὴν βαρύτητα εἰς τοῦτον τὸν τόπον, ὅταν δὲ ἐν τόπῳ ᾖ, κατὰ τὸν ὄγκον ἐστὶν ἐν τόπῳ. τούτῳ γὰρ μόνῳ τῶν ὑπαρχόντων τῷ κύβῳ τὸ τοῦ τόπου μέγεθος ἔπεται. ὥστε κἂν ὑπόθῃ τὸν λίθινον κύβον ἁπάντων κεχωρισμένον τῶν ἄλλων συμβεβηκότων, ἐν μόνῳ δὲ ὄντα τῷ διαστήματι, οὐδὲν ἧττον καθέξει τὴν ἴσην χώραν, ὅσην κατεῖχε καὶ μετὰ τῶν ἄλλων παθῶν. τί οὖν διοίσει τὸ τοῦ κύβου διάστημα τοῦ ἴσου κενοῦ καὶ τόπου; καὶ εἰ δύο τοιαῦτα ἐν τῷ αὐτῷ, διὰ τί μὴ καὶ πλείω καὶ ἄπειρα; συναγαγὼν δὲ τὸν λόγον ὄψει τὴν ἀνάγκην τῆς ἀποδείξεως. [35]

in Ph 9 682 εἰ γάρ ἐστι σῶμα ἐν κενῷ, διάστημά ἐστιν ἐν διαστήματι καὶ ὄγκος ἐν ὄγκῳ· κατὰ τοῦτον γάρ ἐστιν ἐν τόπῳ τὸ σῶμα. εἰ δὲ διάστημα ἐν διαστήματι καὶ ὄγκος ἐν ὄγκῳ, ἔσται καὶ σῶμα ἐν σώματι. τὰ γὰρ ἄλλα συμβεβηκότα οὐδὲν κωλύει τὰ σώματα δι' ἀλλήλων χωρεῖν. εἰ οὖν ἀδύνατον σῶμα ἐν σώματι εἶναι, ἀδύνατον καὶ σῶμα ἐν κενῷ εἶναι. ἀληθῶς δὲ κενὸν αὐτὸ εἶπεν, ὅτι δειχθήσεται μηδεμίαν χρείαν παρεχόμενον. p. 216b12 Ἔτι δὲ φανερὸν ὅτι τοῦτο ὁ κύβος ἕξει ἕως τοῦ εἰ ἕτερον περὶ αὐτὸν ἴσον διάστημα τοιοῦτον εἴ η . Δεύτερον τοῦτο τίθησιν εἰς τὸ αὐτὸ τεῖνον ἐπιχείρημα· εἰ γὰρ τὸ ἐν ἑκάστῳ διάστημα χωριζόμενον τῷ λόγῳ τῶν παθῶν, τουτέστι τῶν συμβεβηκότων, οὐδὲν διαφέρει τοῦ κενοῦ, κινούμενα δὲ καὶ μεταφερόμενα τὰ σώματα σὺν τοῖς οἰκείοις κινεῖται διαστήμασι, τί δεῖ τοῖς σώμασιν ἄλλων τοιούτων διαστημάτων; εἰ γὰρ καθὸ διάστημα ἔχει ἕκαστον ἑτέρου δεῖται διαστήματος, πῶς οὐχὶ καὶ τὸ κενὸν ἄλλου δεήσεται καὶ ἐκεῖνο ἄλλου καὶ ἐπ' ἄπειρον οὕτω προελευσόμεθα; p. 216b22 Εἰσὶ δέ τινες οἳ διὰ τοῦ μανοῦ καὶ πυκνοῦ οἴονται ἕως τοῦ οὐκ ἐνδέχεται ἄλλω ς . Τῶν περὶ τοῦ κενοῦ λεγόντων οἱ μὲν κεχωρισμένον τι καὶ καθ' αὑτὸ ὂν τὸ κενὸν ἔλεγον ὡς διὰ πάντων τῶν σωμάτων χωρεῖν καὶ κατά τι μὲν ἑαυτοῦ ἔχειν σῶμα κατά τι δὲ οὔ, ὅπερ καὶ κυρίως κενὸν ἔλεγον, ὥσπερ τὸ ἔχον τόπον· οἱ δὲ ἐν τοῖς σώμασι κατὰ μικρὰ πανταχοῦ παρεσπαρμένον. εἰπὼν οὖν πρὸς τὴν προτέραν δόξαν προβάλλεται νῦν τὴν λοιπήν, τῷ μὲν ἐκείνῳ τῷ ὅτε ἔλεγεν "οἱ μὲν οὖν οἴονται τὸ κενὸν εἶναι, εἴπερ ἔσται ἡ κατὰ τόπον κίνησις, ἀποκεκριμένον καθ' αὑτό" τὸν δὲ νῦν ἐπαγαγὼν ἐν τῷ εἰσὶ δέ τινες οἳ διὰ τοῦ μανοῦ καὶ πυκνοῦ οἴονται φανερὸν εἶναι ὅτι ἔστι κενόν· οὗτοι γὰρ ἔλεγον, ὅτι εἰ ἔστι μάνωσις καὶ πύκνωσις, ἔστι κενόν. [25]

in Ph 9 683 καὶ ἤδη μὲν ἀντείρηκε πρὸς τὸν λόγον. εἷς γὰρ καὶ οὗτος τῶν ἐν ἀρχῇ τιθέντων τὸ κενὸν τεττάρων λόγων ἦν κατὰ ἀλήθειαν λύειν, τῶν μὲν τὸ κεχωρισμένον καὶ καθ' αὑτὸ κενὸν ἀπὸ τῆς κινήσεως εἰσαγόντων, τῶν δὲ τὸ παρεσπαρμένον ἀπὸ τῆς μανώσεως καὶ πυκνώσεως. νῦν δὲ ἔτι ἀκριβέστερον τήν τε κατασκευὴν ἐκτίθεται τοῦ λόγου καὶ τὴν ἀναίρεσιν ἐπάγει. οὐ μόνον γὰρ τὴν μάνωσιν καὶ πύκνωσιν ἀναιρεῖσθαι ἔλεγον οὗτοι ἀναιρουμένου τοῦ κενοῦ, ἀλλ' ὅτι εἰ μὴ ἔστι κενόν, οὐκ ἔστι μάνωσις καὶ πύκνωσις, εἰ δὲ μὴ ἔστι μάνωσις καὶ πύκνωσις, ὅλως κίνησις οὐκ ἔσται. οὔτε γὰρ ἡ κατὰ τόπον οὔτε ἡ κατὰ αὔξησιν οὔτε ἡ κατ' ἀλλοίωσιν καὶ γένεσιν· τήν τε γὰρ κατὰ τόπον οὐκ ἄλλως γίνεσθαί φασιν ἢ συστελλομένων καὶ πιλουμένων τῶν σωμάτων καὶ χώραν τοῖς δι' αὐτῶν κινουμένοις παρεχόντων ὥσπερ τοῖς διὰ πλήθους βαδίζουσι, καὶ τὰ αὐξανόμενα δὲ καὶ ἐπεκτεινόμενα κατὰ τὸν ὄγκον πυκνουμένων ἄλλων καὶ συστελλομένων εἰς τὰ ἐν αὐτοῖς κενὰ χώραν εἰς τὴν ἐπίδοσιν λαμβάνειν. ἀλλὰ καὶ τὰ γινόμενα

μείζονα ἐξ ἐλαττόνων καὶ χώραν μείζονα καταλαμβάνοντα τῷ πιλεῖσθαι καὶ συστέλλεσθαί τινα γίνεται. πίλησις δὲ οὐκ ἔστι μὴ παρεσπαρμένου κενοῦ τοῖς σώμασιν, ὅλως δὲ μανώσεως μὴ οὔσης μὴ δύνασθαί τι ἐξ ἐλάττονος γίνεσθαι μεῖζον· μάνωσιν δὲ κενοῦ χωρὶς μὴ εἶναι διαλαμβάνοντος τὰ σώματα. ἀλλ' οὐδὲ ἀλλοίωσις γένοιτ' ἂν χωρὶς τῆς κατὰ τόπον κινήσεως· δεῖ γὰρ κινηθέντα πλησιάσαι ἀλλήλοις τό τε ἀλλοιοῦν καὶ τὸ ἀλλοιούμενον. ἔλεγον οὖν ὡς εἰ μὴ ἔστι κενόν, οὐκ ἔστι μάνωσις καὶ πύκνωσις· εἰ δὲ μὴ εἴη μάνωσις καὶ πύκνωσις, οὐκ ἔστι κίνησις· εἰ δὲ μὴ οὔσης μανώσεως καὶ πυκνώσεως εἴη κίνησις, κυμανεῖ τὸ πᾶν, ὥς φησι Ξοῦθος ὁ Πυθαγορικός, καὶ ὑπερχυθήσεται καὶ ἐπὶ πλέον ἐκταθήσεται, ὡς ἡ θάλασσα διὰ τῶν κυμάτων εἰς τοὺς αἰγιαλοὺς ὑπερχεῖται. τοῦτο οὖν συμβαίνειν τῶν τε τοπικῶς ἐπ' εὐθείας κινουμένων προωθούντων τὰ παρακείμενα καὶ τῶν αὐξομένων ὁμοίως διὰ τὸ μὴ εἶναι πίλησιν, δι' ἣν χώρα τοῖς προσιοῦσι γενήσεται (ἐπὶ μόνων γὰρ τῶν κύκλῳ κινουμένων τὴν ἀντιμετάστασιν γίνεσθαι· ἐπὶ τούτων γὰρ μόνων ἐδέχοντο τὴν ἀντιπερίστασιν)· καὶ ὅταν δέ τι τῶν πεπυκνωμένων σωμάτων εἰς μανώτερον μεταβάλλῃ, προωθεῖσθαι πάλιν ἀνάγκη καὶ ὑπερχεῖσθαι· ἡ δὲ ὑπέρχυσις οὐκ ἂν γένοιτο πάλιν μὴ ὄντος κενοῦ τοῦ κεχωρισμένου δηλονότι ἔξω τοῦ παντός, ὥστε εἰς τὸ αὐτὸ πάλιν ἥκει ὁ λόγος· ἀναιρουμένου γὰρ τοῦ κενοῦ ἀναιρεῖται πίλησις, ἧς ἀναιρουμένης εἰσάγεται τὸ κενόν. οὐ γὰρ δὴ εἰς σῶμα κυμανεῖ τὸ πᾶν, ἀλλ' εἰς κενὸν πάντως· ἔστι δέ τις καὶ ἄλλη πλασματώδης ὑπόθεσις ἐπὶ τῶν γενέσεων. εἴποι γὰρ ἄν τις, ὅτι ὅταν μεταβάλλῃ κυαθιαῖον ὕδωρ εἰς μείζονα ἀέρα, ἄλλος ἀὴρ ὁπουοῦν ἴσος τούτῳ μεταβάλλων εἰς κυαθιαῖον ὕδωρ φυλάττει τὴν ἰσότητα, ἢ καὶ πῦρ ἐνίοτε εἰς ἀέρα μεταβάλλον τὴν ἀναλογίαν τηρεῖ. [35]

in Ph 9 684 οὕτω γὰρ οἶμαι κάλλιον ἀκούειν ἢ ὡς ὁ Θεμίστιος ἤκουσεν, ὅτι ἀνάγκη "ἐξ ὕδατος κυαθιαίου κυαθιαῖον ἀέρα γίνεσθαι". τοῦτο δὲ ἀδύνατον. τάχα δὲ καὶ Ἀλέξανδρος οὕτως ἐξηγεῖται λέγων ἴσων εἰς ἴσα γίνεσθαι τὴν μεταβολήν· εἰ μὴ ἄρα ἀμφότερα ἀμφοτέροις ἴσα λέγει, ἀλλ' οὐχὶ τῷ ὕδατι τὸν ἀέρα ὡς ὁ Θεμίστιος. εἰ οὖν ταῦτα ἄτοπα τό τε μὴ εἶναι κίνησιν καὶ τὸ ὑπερχεῖσθαι τὸ πᾶν καὶ τὸ ἴσας γίνεσθαι τὰς μεταβολάς, ἀνάγκη κενὸν ἐν τοῖς σώμασι μεμιγμένον εἶναι. οὕτως γὰρ μόνως ἔσεσθαι πίλησίν τε καὶ μάνωσιν, καὶ μηδὲν ἀκολουθήσειν ἔτι τῶν εἰρημένων ἀτόπων. p. 216b30 Εἰ μὲν οὖν τὸ μανὸν λέγουσι ἕως τοῦ ἀσύμβλητα γὰρ τὰ τάχ η . Παραστὰς ὡς οἷόν τε ἦν τοῖς ἀπὸ τοῦ μανοῦ καὶ πυκνοῦ τὸ κενὸν εἰσάγουσι λόγοις καὶ προθέμενος ὑπαντῆσαι πρὸς αὐτοὺς διαιρεῖ πάλιν τὸ κενὸν εἴς τε τὸ κεχωρισμένον καὶ τὸ ἀχώριστον· καὶ κεχωρισμένον μὲν κενὸν λέγει τὸ καθ' αὑτὸ ὂν διάστημα συνεχὲς δεκτικὸν μὲν σώματος μὴ μέντοι δεδεγμένον, μὴ χωριστὸν δὲ τὸ διεσπαρμένον ἐν τοῖς σώμασιν· αὗται γὰρ ἦσαν αἱ δύο τῶν τὸ κενὸν λεγόντων ὑποθέσεις. διαιρεῖ δὲ οἶμαι νῦν τὸ διεσπαρμένον εἴς τε τὸ κατὰ μεγάλα διεσπαρμένον καὶ εἰς τὸ μὴ κατὰ μεγάλα· καὶ λέγει ὅτι οἱ τὸ μανὸν λέγοντες, εἰ μὲν τοιοῦτον λέγουσιν ὡς ἔχον πολλὰ κενὰ κεχωρισμένα τουτέστιν ἔχοντα περιγραφὰς ἀξιολόγους, ἤδη δέδεικται ὅτι ἀδύνατον εἶναι κενὸν τοιοῦτον, ὡς καὶ κινεῖσθαι ἄν τι δι' αὐτοῦ. τὸ δὲ αὐτὸ ἐδείχθη καὶ ὅτε τὸν τόπον ἐδείκνυμεν μὴ ὄντα διάστημά τι κεχωρισμένον. ὅλως δὲ οὐδὲ μανὸν εἴη ἂν κατὰ τοιοῦτον τρόπον. εἰ δὲ τὸ μανὸν λέγοιεν ὡς κατὰ μικρὰ ἐνεσπαρμένου τοῦ κενοῦ καὶ μὴ χωριστοῦ, πιθανωτέρα μὲν ἡ ὑπόθεσις καὶ ἧττον ἀδύνατος δοκοῦσα, συμβαίνει δὲ καὶ ταύτῃ ἄτοπα τὰ ῥηθησόμενα· πρῶτον μὲν ὅτι οὐ πάσης κινήσεως αἴτιον τὸ τοιοῦτον κενόν, ἀλλ' εἴπερ ἄρα, τῆς ἄνω. τὸ γὰρ μανόν, ὅπερ δοκεῖ μανόν, διὰ τὸ ἐν αὐτῷ τοιοῦτον κενὸν κοῦφόν ἐστι καὶ ἀνώφορον. διὸ καὶ τὸ πῦρ μανὸν εἶναι καὶ αὐτοί φασι. τί οὖν αἴτιον ἔσται τῆς ἐπὶ τὸ κάτω κινήσεως, ὅπερ μετ' ὀλίγον ἐπάξει; ἀλλὰ νῦν συγχωρήσας τὸ μανὸν αἴτιον εἶναι τῆς ἐπὶ τὸ ἄνω κινήσεως, πῶς αἴτιον αὐτὸ τῆς τοπικῆς κινήσεως συμβαίνει γίνεσθαι, δείκνυσιν, ὅτι οὐχ οὕτως ὡς τὸ δι' οὗ ἡ κίνησις, ὡς ἔλεγον οἱ τὸ κεχωρισμένον εἰσάγοντες κενόν, ἀλλ' ὡς αὐτὸ κινοῦν καὶ ὡς τὸ ὑφ' οὗ, ὥσπερ ἡ φύσις ἐδείχθη κινοῦσα· προσφυῶς δὲ καὶ χαριέντως εἰς

παράδειγμα παρέθετο τοὺς ἐν ὕδατι πεφυσημένους ἀσκούς, οἵτινες καὶ τὰ ὑποκείμενα κουφίζουσιν ὡς τὰ ἐν θαλάττῃ δίκτυα καὶ τὰ ἐπικείμενα αὐτοῖς· πολλοὶ γοῦν ποταμοὺς διαπεραιοῦνται πορθμείοις τοῖς ἀσκοῖς χρώμενοι. [35]

in Ph 9 685 οὕτω δὲ καὶ τὸ κενὸν δοκεῖ τὰ σώματα τὰ ἐν οἷς ἐστι κουφίζειν τῷ αὐτὸ ἄνω φέρεσθαι. εἰ δὴ τοιοῦτον τὸ κενόν, δύο ἄτοπα ἐπάγει τέως, ἓν μὲν τὸ εἶναί τινα κίνησιν καὶ φορὰν κενοῦ. πῶς γὰρ οἷόν τε φορὰν εἶναι κενοῦ κενοῦ γε ὄντος; δεύτερον εἰ ἄνω φέρεται κατὰ φύσιν τὸ κενόν, ἔσται ἐν τῷ ἄνω ὡς ἐν τόπῳ δηλονότι ὥστε καὶ αὐτὸς δηλονότι κενὸν ἔσται, ὥστε ἔσται τὸ κενὸν ἐν κενῷ. ἐπὶ δὲ τούτοις ἐπάγει τὸ ἑπόμενον ἄτοπον τοῖς ἀνώφορον λέγουσι τὸ κενόν· ἔστω γὰρ τοῦτο τῆς ἐπὶ τὸ ἄνω κινήσεως αἴτιον. τί δὴ ἐροῦσιν ἐπὶ τοῦ βαρέος, καὶ πῶς τὴν αἰτίαν ἀποδώσουσι τοῦ κάτω φέρεσθαι; οὐ γὰρ δὴ καὶ ταύτης τὸ κενὸν ἔσται αἴτιον· οὐ γὰρ ἐπισπάσεται κάτω καὶ τὰ ἐν οἷς ἐστι σώματα. ὥστε οὐχ ἁπλῶς τῆς κατὰ τόπον κινήσεως αἴτιον αὐτοῖς τὸ κενόν, ἀλλὰ ἄλλο τι τὸ καὶ τῆς κάτω καὶ τῆς ἄνω κινήσεως αἴτιον. ὡς γὰρ καθ’ οὓς ἡ φύσις αἰτία κινήσεώς ἐστι τοῖς σώμασιν, οὐ τῆς ἄνω μόνον εἶναι λέγεται ἀλλ’ ὁμοίως ἀμφοῖν, οὕτω καὶ τὸ κενὸν ἄν, εἰ εἴη κινήσεως αἴτιον ὁμοίως αἴτιον τῆς τε ἄνω καὶ τῆς κάτω ῥηθήσεται. εἰ δέ τις λέγοι τὰ βαρέα κατὰ τὴν ἐνοῦσαν ἐν τοῖς σώμασι κατώφορον αἰτίαν κάτω φέρεσθαι βαρύτητα καλουμένην, διὰ τί μὴ καὶ τὰ κοῦφα διὰ τὴν ἐν αὐτοῖς κουφότητα φέρεται ἐπὶ τὸ ἄνω, ἀλλὰ χωλεύει ἡ φύσις τὸ ἀντικείμενον τῇ βαρύτητι μὴ ἀποδιδοῦσα; ἁρμόζει δὲ οὗτος ὁ λόγος πρὸς τοὺς πάντα τὰ σώματα φύσει βαρέα καὶ κατώφορα λέγοντας· τοῦ δὲ ἄλλα ἄλλοις ἐπιπολάζειν οἱ μὲν τὸ κενὸν οἱ δὲ τὴν τῶν βαρυτέρων ὑφίζησιν αἰτιῶνται. Προστίθησι δὲ καὶ ἄλλο ἄτοπον τοῖς τὸ κενὸν τῆς ἄνω φορᾶς τῶν σωμάτων αἰτιωμένοις. εἰ γὰρ τοῦτο αἴτιον τῆς ἐπὶ τὸ ἄνω φορᾶς ὡς ἑαυτῷ συναναφέρον τὰ σώματα, δῆλον ὅτι αὐτὸ καθ’ αὑτὸ τὸ κενὸν τάχιστα ἀνοισθήσεται, εἴπερ καὶ τὰ σώματα ὀχοῦν φέρεται. καὶ τί ἄτοπον, φαίη ἄν τις; ἢ ὅτι καὶ ἀδύνατόν ἐστι κινηθῆναι ὅλως τὸ κενόν. ὁ δὲ αὐτὸς λόγος, φησίν, ἔσται καὶ νῦν ὁ πρότερον δείξας, ὅτι ἐν κενῷ οὐ γίνεται κίνησις, ἐπειδὴ μηδὲ λόγον τινὰ εἶχε τὸ κενὸν πρὸς τὸ πλῆρες. οὕτω δείκνυσιν ὡς οὐδὲ τὸ κενὸν κινηθήσεται. εἰ γὰρ ἄλλο ἄλλου σῶμα θᾶττον κινεῖται διὰ τοῦ αὐτοῦ κινούμενον κατὰ τὴν ὑπεροχὴν ὥσπερ ἐπὶ τῶν κάτω φερομένων τῆς βαρύτητος, οὕτως ἐπὶ τῶν ἄνω φερομένων τῆς κουφότητος καὶ μανότητος, καὶ κατὰ ἀναλογίαν τὰ πλείονα κουφότητα ἔχοντα ἐν ἐλάττονι χρόνῳ, ἐπεὶ τὸ κοῦφον σῶμα μηδένα λόγον ἔχει πρὸς τὸ κενὸν μηδὲ ὑπερέχει αὐτοῦ, οὐδ’ ἂν χρόνος τις αὐτοῦ εἴη ἐν ᾧ τὸ κενὸν ἄνω τὴν ἴσην κινεῖται τῷ κούφῳ σώματι. πᾶσαν γὰρ σωματικὴν κουφότητα ὑπεραίρει τὸ κενὸν κουφότητι κατὰ ἀσύμβλητον ὑπεροχήν. [35]

in Ph 9 686 ὃν γὰρ ἔχει λόγον ὁ χρόνος, ἐν ᾧ κεκίνηται τὸ κενόν, πρὸς τὸν χρόνον ἐν ᾧ τὸ κοῦφον σῶμα, τοῦτον ἕξει καὶ τὸ κενὸν πρὸς τὸ σῶμα· ἀλλ’ οὐδείς ἐστι τοῦ κενοῦ πρὸς τὸ σῶμα λόγος, ὡς οὐδὲ τοῦ μηδενὸς πρὸς ἀριθμόν· οὐκ ἄρα ἐν χρόνῳ τὸ κενὸν κινεῖται οὐδὲ κινεῖται ἄρα· τὸ δὲ ἴσως προσέθηκεν ὅτι κυρίως μὲν λαμβανομένου τοῦ κούφου καὶ μανοῦ σώματος ἀναμφισβήτητον τὸ λεγόμενον· τὸ δὲ ὑπ’ αὐτῶν λεγόμενον κοῦφον οὐ παρὰ τὴν αὐτοῦ φύσιν ὂν κοῦφον ἀλλὰ διὰ τὸ μεμῖχθαι κενῷ, εἰ μὲν κατὰ τὸ σῶμα τὸ ἐν ἑαυτῷ πρὸς τὸ κενὸν συγκρίνοιτο, ἀσύμβλητα ἂν εἴη, εἰ δὲ κατὰ τὸ κενὸν πρὸς τὸ κενόν, οὐκ ἀσύμβλητα τὰ κενά· εἴη ἂν οὖν τὸ μανότερον τὸ ὑπερέχον μὲν κατὰ τὸ κενόν, ὑπερεχόμενον δὲ κατὰ τὸ σῶμα ἔν τινι λόγῳ. εἰ οὖν ἀναιρεῖται ἡ τοῦ κενοῦ κίνησις, οὐδὲ αἴτιον ἂν εἴη κινήσεως οὕτως ὡς ὑπ’ αὐτοῦ κινουμένων τῶν κινουμένων διὰ τὸ αὐτὸ κινεῖσθαι, ὡς ἔλεγεν ἡ ἀχώριστον τὸ κενὸν λέγουσα. ἀνῄρητο δὲ ἡ τοῦ κενοῦ κίνησις καὶ δι’ αὐτὸ τοῦτο, ὅτι ἄτοπόν ἐστιν εἶναι κενοῦ κίνησιν, καὶ διὰ τὰ ἄλλα. p. 217a10 Ἐπεὶ δὲ κενὸν μὲν οὔ φαμεν εἶναι ἕως τοῦ οἱ μὲν δὴ διὰ ταῦτα κενόν τι φαῖεν ἂν εἶνα ι . Ἐκείνων λεγόντων, ὅτι εἰ μὴ ἔστι κενόν, οὐκ ἔστι μάνωσις καὶ πύκνωσις, εἰ δὲ μὴ εἴη μάνωσις καὶ πύκνωσις, οὐκ ἔσται κίνησις ἢ κυμανεῖ τὸ πᾶν, αὐτὸς ἐφιστάνει καλῶς, ὅτι

τὸ μὲν πρῶτον συνημμένον οὐ παραδεκτέον (οὐδὲ γὰρ ἔστι κενὸν καὶ ὁμοῦ μάνωσίς ἐστι καὶ πύκνωσις), τὰ δὲ ἐφεξῆς ὡς ἠπορημένα καλῶς ἀποδέχεται. εἰ γὰρ μὴ ἔστι μάνωσις καὶ πύκνωσις τῷ ὄντι, ἢ οὐκ ἔσται κίνησις ἢ κυμανεῖ τὸ πᾶν, ἢ εἰ μὴ ταῦτα, ἀνάγκη εἰ γίγνοιτο ἐνταῦθα ὕδωρ ἐξ ἀέρος, ἀλλαχοῦ ἐξ ἴσου ὕδατος ἴσον ἀέρα γίνεσθαι οὐ τῷ ὕδατι ἀλλὰ τῷ ἀέρι τῷ ἐξ οὗ τὸ ὕδωρ. ὅτι γὰρ οὔχ, ὡς ἤκουσαν οἱ ἐξηγηταί, ἴσον τῷ ὄγκῳ τὸν ἀέρα τῷ ὕδατι λέγει, αὐτὸς παρίστησιν εἰπὼν δῆλον γὰρ ὅτι πλείων ἀὴρ ἐξ ὕδατος γίνετα ι. καὶ οἶδα μὲν ὅτι τοῦτο ὡς ἔλεγχον ἀκούσονται τοῦ ἀεὶ ἴσον ὕδωρ ἐξ ἀέρος ἔσται οἱ οὕτω τὸ ἴσον ἐκλαβόντες, ὅτι δὲ οὐχ οὕτως εἴρηται ἀλλ᾽ ὡς ἑρμηνεῦον, πῶς χρὴ τὴν ἰσότητα λαμβάνειν, ὅτι τοῦ γενομένου οὐ πρὸς τὸ ἐξ οὗ γίνεται, οἷον εἰ ἐξ ἀέρος ὕδωρ ἐνθάδε, ἀλλαχοῦ ἐξ ἴσου τῷ ἐνθάδε γενομένῳ ὕδατι ἴσον ἀέρα γενόμενον τῷ ἐξ οὗ γέγονεν ἐνθάδε τὸ ὕδωρ. ὅτι γὰρ οὕτως ὁ Ἀριστοτέλης τὴν ἰσότητα εἶπε, δηλοῖ συμπεραινόμενος καὶ λέγων ἀνάγκη τοίνυ ν , εἰ μὴ ἔστι πίλησι ς , ἢ ἐξωθούμενον τὸ ἐχόμενον τὸ ἔσχατον κυμαίνειν ποιεῖ ν , ἢ ἄλλοθί που ἴσον μεταβάλλειν ἐξ ἀέρος εἰς ὕδω ρ , ἵνα ὁ πᾶς ὄγκος τοῦ ὅλου ἴσος ᾖ , ἢ μηθὲν κινεῖσθα ι. [35]

in Ph 9 687 τὸ γὰρ ἄλλοθι οὐκ ἂν προσέθηκεν, εἰ ἴσον ἔλεγε τῷ ὄγκῳ τὸ ὕδωρ τοῦ ἀέρος εἶναι τὸ γινόμενον τῷ ἐξ οὗ γίνεται. πῶς δὲ δῆλον ὅτι πλείων ἀὴρ ἐξ ὕδατος γίνετα ι; ἢ ὅτι ἐκ τῶν ἀγγείων δῆλον τῶν ῥηγνυμένων ἐκ τῆς τοῦ ὑγροῦ εἰς πνεῦμα μεταβολῆς, ὡς ἐπὶ τῶν πίθων τοῦ γλεύκους συνεχῶς ὁρᾶται γινόμενον διὰ τὴν εἰς πλείονα ὄγκον μεταβολήν· ἀναλαμβάνει τοίνυν τὴν ἀπορίαν βεβαιούμενος τὸ δεῖν εἶναι μάνωσιν καὶ πύκνωσιν, εἴπερ ἀδύνατα ἕπεται τοῖς ἀναιροῦσιν, ἵνα λοιπὸν δείξας, ὡς οὐ διὰ τὸ παρεσπαρμένον κενὸν ἀλλὰ δι᾽ ἄλλην αἰτίαν ἡ μάνωσις καὶ ἡ πύκνωσις γίνεται, ἀνέλῃ τὸ κενὸν ὡς οὐκ ἀναγκαῖον πρὸς ταῦτα μετὰ τοῦ κίνησιν φυλάττειν. ἐπιστῆσαι δὲ ἄξιον, ὅτι οἱ ἴσον τὸν ὄγκον τῶν μεταβαλλομένων ὑποτιθέμενοι καὶ πλασματώδη λέγοντες θέσιν οὐ πᾶσαν κίνησιν εἰσάγουσιν, ἀλλὰ μόνην τὴν αὔξησιν καὶ τὴν γένεσιν. Εἰπὼν δὲ ὅτι ἀνάγκη ἐστίν, εἰ μὴ εἴη κενὸν ἢ μηδὲν κινεῖσθαι ἤ, εἰ κινοῖτό τι, συνεχῶς ἄλλου μετ᾽ ἄλλο ὠθουμένου ἢ κυμαίνειν ἀνάγκη καὶ ἔξω ὑπερχεῖσθαι τὸν οὐρανὸν ἢ εἰς ἴσα γίνεσθαι τὰς μεταβολάς, ἐπήγαγε καὶ τὸν ἄλλον τρόπον, καθ᾽ ὃν ἦν δυνατὸν μὴ ὄντος κενοῦ κίνησιν εἶναι καὶ τούτων συμβαίνειν μηδέν. τοῦτο δέ ἐστι τὸ κύκλῳ ἀντιπεριίστασθαι. ἐπὶ γὰρ τῶν κύκλῳ κινουμένων οὔτε κυμαίνειν ἀνάγκη οὔτε εἰς ἴσα μεταβάλλειν οὔτε μάνωσιν ἢ πύκνωσιν εἶναι, διότι τὰ κύκλῳ κινούμενα τὸν αὐτὸν ἀεὶ κατέχει τόπον καὶ οὐ δεῖται ἑτέρας ἐπιλήψεως. εἰπὼν δὲ τοῦτο παρίσταται πάλιν τοῖς ἀποροῦσι λέγων, ὅτι κἂν ἡ κύκλῳ κίνησις λύει τὰς ἀπορίας οὐδενὸς δεομένη τῶν εἰρημένων, ἀλλ᾽ οὐδὲ πᾶσα κίνησις οὐδὲ ἡ τοπικὴ κύκλῳ γίνεται. ἀλλ᾽ ἔστι κίνησις τοπικὴ ἐπ᾽ εὐθείας, ὥστε μένειν τὸ καλῶς ἠπορημένον ἐπὶ ταύτης, ὅτι πιλήσεως μὴ οὔσης ἢ οὐκ ἔσται κίνησις ἐπὶ τὸ ἄνω ἢ κάτω ἢ κυμανεῖ τὸ πᾶν ἢ εἰς ἴσα τὰς μεταβολὰς ἀνάγκη γίνεσθαι. ἵνα οὖν μὴ ταῦτα συμβαίνῃ τὰ ἄτοπα, τὸ κενὸν εἶναι ὑπέθεντο, ὡς πάντων ἀπολῦον αὐτοὺς τῶν τοιούτων· ὅτι δὲ οὐκ ἐκείνων ἦν τὸ πιθανὸν τοῦτο τῆς ἀπορίας, ἀλλ᾽ αὐτὸς τῷ λόγῳ παραστὰς τοιοῦτον αὐτὸν ὑπέδειξεν, ἱκανῶς οἶμαι τὸ φαῖεν ἂν ἐνδείκνυται, ὡς οὐκ εἰπόντων μέν, ἐρούντων δὲ ἡδέως, εἴ τις αὐτοῖς τὴν τοιαύτην μεταχείρισιν ἐπιδείξειεν. p. 217a21 Ἡμεῖς δὲ λέγομεν ἐκ τῶν ὑποκειμένων ἕως τοῦ καὶ μία ὕλη αὐτῶ ν . Εἰπὼν ὅτι κενὸν μὲν οὔ φαμεν εἶναι, τὰ δὲ ἄλλα ἠπόρηται καλῶς παρὰ τοῖς ἀπορήσασιν, ὅτι εἰ μὴ εἴη πίλησις, ἓν τῶν εἰρημένων ἀδυνάτων συμβήσεται (ἢ γὰρ οὐκ ἔσται κίνησις ἢ κυμανεῖ τὸ πᾶν ἢ ἐπί γε τῶν εἰς μέγεθος ἐπιδιδόντων ἴσην ἀνάγκη γίνεσθαι τὴν μεταβολήν), νῦν λύει τὴν ἀπορίαν συγχωρῶν μὲν εἶναι πίλησιν ἐν τοῖς σώμασιν, οὐ μέντοι διὰ τοῦτο καὶ κενὸν εἶναι ἐπιτρέπων, ἀλλ᾽ ἄλλον τρόπον τὴν πύκνωσιν καὶ μάνωσιν αἰτιολογῶν ἀπὸ τῆς ὑποκειμένης τοῖς σώμασιν ὕλης, περὶ ἧς ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ διδάξας εἰκότως ἐκ τῶν ὑποκειμένων, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν προωμολογημένων, ποιήσεσθαι τοὺς λόγους ἐπαγγέλλεται. [5]

in Ph 9 688

εἴρηται γὰρ ὅτι ἐστὶν ἡ ὕλη ὑποκείμενόν τι τοῖς ἐναντίοις, καὶ ἡ αὐτὴ ὕλη θερμοῦ καὶ ψυχροῦ ἐστιν, ὁμοίως δὲ καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ καὶ τῶν ἄλλων ἐναντιώσεων, μεταβάλλουσα ἀπὸ θατέρου εἰς θάτερον διὰ τὸ ἀεὶ ἐνεργείᾳ μὲν εἶναι τὸ ἕτερον τῶν ἐναντίων, δυνάμει δὲ τὸ ἕτερον. καὶ τῇ μὲν ὑποστάσει οὐδέποτε χωρίς ἐστιν ἡ ὕλη ἑνὸς τῶν ἐναντίων, τῷ δὲ οἰκείῳ λόγῳ αὐτῆς καὶ τῇ ἐπινοίᾳ ἄλλη παρὰ ταῦτά ἐστι. καὶ μένουσα κατὰ τὸν ἀριθμὸν ἡ αὐτὴ ἑκάτερον δέχεται τῶν ἐναντίων. ὥσπερ οὖν τῶν κατὰ τὸ ποιὸν ἐναντιώσεων ἡ αὐτὴ τῷ ἀριθμῷ ἐστιν ὑποκειμένη ὕλη οἷον θερμοῦ καὶ ψυχροῦ ἢ λευκοῦ καὶ μέλανος ἢ γλυκέος καὶ πικροῦ, οὕτω καὶ τῶν ἐν τῷ ποσῷ ἢ περὶ τὸ ποσὸν καὶ μετὰ ποσοῦ τοῦ τε μεγάλου καὶ μικροῦ τοῦ ἐν τοῖς σώμασιν ἡ αὐτή ἐστι τῷ ἀριθμῷ δεκτικὴ ὕλη. εἰ μὲν γὰρ εἶχε μέγεθός τι καθ' αὑτὴν ἡ ὕλη ὁποσονοῦν, οὐκ ἂν ἐδέξατο τὸ ἐναντίον ᾧ κατὰ φύσιν εἶχεν οὔτε μεῖζον οὔτε ἔλαττον, ὥσπερ οὐδὲ εἰ λευκὴ ἦν κατὰ φύσιν, ἐδέξατο ἂν τὸ μέλαν· ἐπειδὴ δὲ ὥσπερ τῶν ἄλλων εἰδῶν οὕτως καὶ μεγέθους καὶ σώματος ἐστέρηται, καὶ τὰς ἐν τῷ μεγέθει ἐναντιώσεις ἡ αὐτὴ τῷ ἀριθμῷ μένουσα δέχεται. δῆλον δὲ τοῦτο ἐκ τῆς ἐξ ὕδατος εἰς ἀέρα μεταβολῆς. οὐ γὰρ ἄλλη τις ἐπεισέρχεται ὕλη, ὅταν ἐξ ὕδατος ἀὴρ γένηται. εἰ γὰρ ἡ τότε οὖσα ὕδωρ ὕλη δυνάμει ἦν ἀήρ, ὅταν ἀπὸ τοῦ δυνάμει μεταβάλλῃ εἰς τὸ ἐνεργείᾳ, ἡ αὐτὴ τῷ ἀριθμῷ μένουσα γίνεται ἀήρ, ἥτις ἦν πρότερον ὕδωρ, καὶ μεῖζον γίνεται τὸν ὄγκον τὸ πρότερον ἔλαττον ὂν οὔτε ὕλης μιχθείσης οὔτε κενοῦ προσεισελθόντος· οὐκέτι γὰρ ἂν ἦν αὕτη δυνάμει ἀήρ, εἴπερ μίξει τινὸς ἀὴρ γέγονεν. ὁμοίως δὲ κἂν ἐξ ἀέρος ὕδωρ γένηται, εἰς ἐλάττονα ὄγκον μεταβάλλει οὐδεμιᾶς ὕλης ἐξισταμένης. ἐναργέστερον δὲ τοῦτο πεποίηκεν αὐτὸν τὸν ἀέρα λαβὼν ἐκ μείζονος ἐλάττονα γινόμενον καὶ ἐξ ἐλάττονος μείζονα οὔτε προσεισιόντος τινὸς οὔτε ἀπιόντος, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ ἀέρος παχυνομένου καὶ λεπτυνομένου τῆς ἐν αὐτῷ ὕλης ἄμφω δυναμένης καὶ ἐκ τοῦ δυνάμει εἰς τὸ ἐνεργείᾳ μεταβαλλούσης καὶ οὕτως ἐκ μείζονος εἰς ἐλάττονα ὄγκον μεθισταμένης καὶ ἐξ ἐλάττονος εἰς μείζονα. ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἐξ ἀμεγέθους εἰς μέγεθος μεταβάλλει ἢ ἀνάπαλιν, ἀλλ' ἐκ μείζονος εἰς ἔλαττον ἢ ἐξ ἐλάττονος εἰς μεῖζον, ὅπερ ἔοικε τῷ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐπὶ τῶν ποιοτήτων, διὰ τοῦτο δείκνυσι καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ποιοτήτων, ὅτι ὡς εἰς τὰ ἐναντία οὕτω καὶ εἰς τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον μεταβάλλει τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον. [35]

in Ph 9 689 ὡς γὰρ ἐκ θερμοῦ ψυχρὸν καὶ ἐκ ψυχροῦ θερμὸν γίνεται ἡ αὐτὴ ὕλη, ὅτι ἦν ἄμφω δυνάμει, οὕτω καὶ ἐκ θερμοῦ μᾶλλον θερμόν. οὐ γὰρ οὕτω μεταβάλλει ὥς τινων πρότερον μὲν τοῦ ὑποκειμένου μορίων μὴ ὄντων θερμῶν, νῦν δὲ γεγονότων θερμῶν, ὡς τοῦ ἧττον θερμοῦ μίξει τῶν μὴ θερμῶν ὄντος τοιούτου. καὶ γὰρ ὅτε ἦν ἧττον θερμὸν τὸ σῶμα, ὁμοίως πᾶσα ἡ ὕλη ἦν τοιαύτη, καὶ ὅτε μᾶλλον ἐγένετο θερμή, πᾶσα ὁμοίως ἐπιδέδωκεν. ἂν γὰρ ἄλλα μὲν αὐτῆς εἴη θερμά, ὅτε ἧττόν ἐστι θερμή, ἄλλα δὲ ὅτε μᾶλλον, οὐκέτι ἡ αὐτὴ κατ' ἀριθμὸν θερμοτέρα γίνεται καὶ ἧττον θερμὴ δεχομένη τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον, ἀλλ' ἄλλο τι θερμὸν τῷ προϋπάρχοντι προσγίνεταί τε καὶ προσμίγνυται. ὡς οὖν ἐπὶ τούτων, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦ μανουμένου καὶ πυκνουμένου καὶ μείζονος γινομένου καὶ ἐλάττονος ἡ αὐτή ἐστιν ὕλη ἄμφω δεχομένη καὶ οὐκ ἔξωθέν τι εἰσιὸν ἢ ἐξιόν, ὡς οἱ τὸ κενὸν εἰσάγοντες λέγουσιν. ἀγνοούντων γάρ ἐστι τὴν τῆς ὕλης φύσιν, ὡς ἡ αὐτὴ μένουσα δέχεται τὰ ἐναντία. Δείξας δὲ ἐπὶ τῶν ἄλλων ποιοτήτων, ὅτι τὸ αὐτὸ μένον ὑποκείμενον δέχεται τὸ μᾶλλόν τε καὶ τὸ ἧττον, δείκνυσιν αὐτὸ καὶ ἐπὶ τοῦ σχήματος, ἐπειδὴ κἂν ποιόν ἐστιν, ἀλλὰ πολλὴν ἔχει πρὸς μέγεθός τε καὶ ποσότητα κοινωνίαν. ἐὰν γὰρ μείζονος κύκλου περιφέρεια εἰς ἐλάττονος κύκλου κατακαμφθῇ σύστασιν, οὐ τῷ τινα μέρη τῆς περιφερείας πρότερον μὴ ὄντα κυρτὰ ἀλλ' εὐθέα νῦν κυρτωθῆναι εἰς ἐλάττονα συνάγεται κύκλον, ἀλλὰ τῷ τὰ ἧττον κυρτὰ μᾶλλον γενέσθαι κυρτά. κἄν τε οὖν ἡ αὐτὴ λέγοιτο περιφέρεια ἡ πρότερον μὲν ἧττον οὖσα κυρτὴ ὕστερον δὲ γενομένη μᾶλλον, κἄν τε ἄλλη μὲν ἐκείνη ἄλλη δὲ αὕτη, τοῦτο πρόδηλόν ἐστιν, ὅτι οὐχ ὡς εὐθεῖ κυρτότης ἐπεγένετο, ἀλλ' ὅτι τὸ ἧττον κυρτὸν μᾶλλον κυρτὸν γέγονε. καὶ ἔοικε τὸ ἢ

ἄλλη προσθεῖναι εἰς περιουσίαν ἀποδείξεως· κἂν γὰρ μὴ βούληταί τις τὴν αὐτὴν εἶναι περιφέρειαν τὴν πρότερον μὲν ἧττον κυρτὴν τὰ νῦν δὲ μᾶλλον γενομένην, ἀλλὰ ἄλλην καὶ ἄλλην λέγοι, καὶ οὕτως οὐχ ὡς εὐθεῖ κυρτὸν ἐπεισῆλθεν, ἀλλὰ τὸ ἧττον κυρτὸν μᾶλλον ἐγένετο κυρτόν· ὅλως γὰρ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον λέγεται οὐκ ἐν τῷ διαλείπειν τι εἶδος ἐν τῷ ἧττον λεγομένῳ καὶ μὴ διαλείπειν ἐν τῷ μᾶλλον. οὐ γὰρ προσεισέρχεταί τι εἶδος, ἀλλὰ τὸ ὅλον ἐπιτείνεται ἢ ἀνίεται, ὡς τὸ θερμότερον, ὡς τὸ γλυκύτερον, ὡς τὸ λευκότερον. οὕτως οὖν καὶ ἐπὶ μεγέθους καὶ σμικρότητος τοῦ αἰσθητοῦ ὄγκου οὐ προσλαβοῦσα ἡ ὕλη ἕτερον μέγεθος ἐπεκτείνεται ἢ ἀποβαλοῦσα συστέλλεται, ὡς λέγουσιν οἱ τὸ κενὸν αἰτιώμενοι, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ μένον ὑποκείμενον, ὅπερ ἦν δυνάμει μεῖζον, γέγονεν ἐνεργείᾳ μεῖζον ἐξ ἐλάττονος, καὶ ὅπερ ἦν δυνάμει ἔλαττον, γέγονεν ἐνεργείᾳ ἔλαττον ἐκ μείζονος. [35]

in Ph 9 690 τοῦτο γάρ ἐστι τὸ εἶναι δεκτικὴν τῶν ἐναντίων τὴν ὑποκειμένην φύσιν, ὅπερ ἐδήλωσε διὰ τοῦ ἡ δυνάμει ὕλη οὖσα οὐχ ὅτι δυνάμει ὕλη ἐστὶ λέγων, ἀλλ᾽ ὅτι ἡ ὕλη δυνάμει ταῦτά ἐστιν. ὡς δὲ κατὰ πᾶν μόριον ἡ φλὸξ καὶ θερμὴ καὶ λευκή ἐστιν, οὕτω κατὰ πᾶν μόριον καὶ μανή ἐστιν καὶ οὐχὶ κατὰ τὴν τοῦ κενοῦ μῖξιν. οὕτω δὲ καὶ ἡ θερμότης ἡ πρότερον πρὸς τὴν ὕστερον οὐ τῷ προσεισιέναι τι ἢ ἀπιέναι ἔχει τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον· οὐ γὰρ προσεισέρχεταί τι ἢ ἀπέρχεται εἶδος, ἀλλ᾽ ἀνίεται ἢ ἐπιτείνεται τὸ αὐτό. αἰσθητὸν δὲ ὄγκον τὸν ἔνυλον εἶπεν ὡς πρὸς ἀντιδιαστολὴν τοῦ νοητοῦ καὶ τοῦ μαθηματικοῦ. ὁ γὰρ αἰσθητὸς καὶ ἔνυλος οὗτός ἐστιν ὁ ἐκτεινόμενος καὶ συστελλόμενος. ἐπιστῆσαι δὲ ἄξιον, ὅτι καὶ τὸ μέγεθος εἶδός τι εἶναι βούλεται καὶ τὸ μικρὸν καὶ μέγα μεγέθους εἰδητικὰς διαφοράς· λόγοι γὰρ καὶ οὗτοι συμπληρωτικοὶ τῶν εἰδῶν προέρχονται εἰς τὴν ὕλην· ὡς γὰρ ὑπὸ λευκοῦ καὶ μέλανος καὶ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ τῶν τοιούτων συμπληροῦται τὰ ζῷα καὶ τὰ φυτά, οὕτω καὶ ὑπὸ μεγέθους οἰκείου. διὰ καὶ ὥρισται ἐν ἑκάστῳ τῶν ζώων τό τε μέγιστον καὶ τὸ ἐλάχιστον μέγεθος. p. 217b11 Ἔστι δὲ τὸ μὲν πυκνὸν βαρ ύ , τὸ δὲ μανὸν κοῦφο ν . Δείξας ὅπως δυνατὸν εἶναι μάνωσιν καὶ πύκνωσιν καὶ κενοῦ μὴ ὄντος (ἀρκεῖν γὰρ τὴν τῆς ὕλης ἐπιτηδειότητα πρὸς τὴν ἔκτασίν τε καὶ τὴν συστολὴν τοῦ σωματικοῦ μεγέθους) ἐφεξῆς δείκνυσι, πῶς τῷ μανῷ καὶ πυκνῷ ἡ διαφορὰ τῶν κατ᾽ εὐθεῖαν κινήσεων ἀκολουθεῖ. εἰ γὰρ τὸ μανὸν κοῦφόν ἐστι, τὸ δὲ κοῦφον ἄνω κινεῖται τῇ αὐτοῦ φύσει, δῆλον ὅτι τὸ μανὸν γινόμενον οὐ διὰ τὸ κενόν, ἀλλὰ διὰ τὴν ὑποκειμένην ὕλην τούτῳ, ἐπειδὴ ἅμα τῷ μανὸν εἶναι καὶ κοῦφόν ἐστιν ἄνω κινήσεται. ὁμοίως δὲ εἰ τὸ πυκνὸν καὶ βαρύ, τὸ δὲ βαρὺ κάτω, ἕξομεν τὰς αἰτίας τῆς κατὰ τόπον ἐπ᾽ εὐθείας κινήσεως οὐ δεόμενοι τοῦ κενοῦ. p. 217b12 Ἔτι ὥσπερ ἡ τοῦ κύκλου περιφέρεια ἕως τοῦ οὕτω καὶ τὸ πᾶν συναγωγὴ καὶ διαστολὴ τῆς αὐτῆς ὕλη ς . Αὕτη ἡ ῥῆσις δοκεῖ τὰ πρότερον εἰρημένα πάλιν λέγειν, πῶς τὰ μᾶλλον καὶ ἧττον γινόμενα οὐ προσθήκῃ τινὸς ἢ ἀφαιρέσει τοῦτο πάσχει οὔτε ἐπὶ τοῦ κυρτοῦ σχήματος οὔτε ἐπὶ τῆς τοῦ πυρὸς θερμότητος οὔτε ἐπὶ τῆς τοῦ μεγέθους ἐπιτάσεως τε καὶ ἀνέσεως, ἀλλὰ τῆς αὐτῆς ὕλης εἰς τἀναντία μεταβαλλομένης. καὶ οὐδὲν τοῖς ἤδη εἰρημένοις περὶ τούτων προστίθησιν, ἐν οἷς ἔλεγεν “ὥσπερ γε οὐδὲ ἡ τοῦ μείζονος κύκλου περιφέρεια καὶ κυρτότης” καὶ τὰ ἑξῆς, ἀλλ᾽ ἐκείνων τίς ἐστι παράφρασις· διὸ καὶ ἔν τισιν ἀντιγράφοις οὐ φέρεται ὡς ἀπὸ παραγραφῆς εἰσενεχθεῖσα (τοιοῦτος καὶ ὁ τοῦ λόγου χαρακτήρ), ἀλλ᾽ ἕπεται τῇ δείξει τῇ λεγούσῃ “ἔστι δὲ τὸ μὲν πυκνὸν βαρύ, τὸ δὲ μανὸν κοῦφον” ἡ λέγουσα “δύο γάρ ἐστιν ἀφ᾽ ἑκατέρου τοῦ τε πυκνοῦ καὶ τοῦ μανοῦ” καὶ τὰ ἑξῆς. [5]

in Ph 9 691 p. 217b16 Δύο γάρ ἐστιν ἀ φ ᾽ ἑκατέρου τοῦ τε πυκνοῦ καὶ τοῦ μανοῦ ἕως τοῦ ἐπὶ μολύβδου καὶ σιδήρο υ . Εἰπὼν ὅτι τὸ μὲν πυκνὸν βαρύ ἐστι, τὸ δὲ μανὸν κοῦφον, προστίθησιν ὅτι οὐ τὸ βαρὺ μόνον ἕπεται τῷ πυκνῷ, ἀλλὰ καὶ τὸ σκληρόν· καὶ αὖ πάλιν τῷ μανῷ οὐ τὸ κοῦφον μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ μαλακόν. ὡς δύο εἶναι ἀ φ ᾽ ἑκατέρου τοῦ τε πυκνοῦ καὶ τοῦ μανοῦ καὶ τοῦ μὲν τὸ βαρὺ καὶ σκληρόν, τοῦ δὲ τὸ κοῦφον καὶ μαλακόν· τὴν δὲ χρείαν τῆς τοῦ μαλακοῦ καὶ σκληροῦ προσθήκης μετ᾽ ὀλίγον εἰσόμεθα, ὅταν διὰ ταύτης τῶν ἄλλων τριῶν κινήσεων τῶν παρὰ τὴν

τοπικὴν αἰτίαν τὴν ὕλην δεικνύῃ· ὅτι δὲ τοῦτο, κἂν ἐπὶ τῶν πλειόνων οὕτως ἔχῃ, οὐκ ἐπὶ πάντων ἐστὶν ἀπαράβατον, ὑπέμνησεν ἡμᾶς διὰ σιδήρου καὶ μολύβδου. ὁ γὰρ μόλυβδος καίτοι μαλακώτερος ὢν τοῦ σιδήρου βαρύτερος ὅμως ἐστὶν αὐτοῦ ἐν τῷ ἴσῳ ὄγκῳ καὶ μανότερος. καὶ μήποτε οὐ μάτην τοῦτο προστέθεικεν, ἀλλ' ἐνδεικνύμενος ὅτι τὸ μανὸν εἶδός τι καὶ αὐτό ἐστιν οὐ κατὰ παρεμπλοκὴν πλείονος κενοῦ γινόμενον· εἰ γὰρ τοῦτο, καὶ κουφότερον πάντως ἦν. νῦν δὲ οὐχ οὕτως ἔχον φαίνεται, εἴπερ ὁ μόλυβδος μανότερος ὢν τοῦ σιδήρου καὶ ἀπαλώτερος βαρύτερος ὅμως ἐστὶν αὐτοῦ. p. 217b20 Ἐκ δὴ τῶν εἰρημένων φανερόν ἐστιν ἕως τοῦ καὶ οὐ φορᾶς ἀλ λ ' ἑτεροιώσεως μᾶλλο ν . Οἱ τὸ κενὸν λέγοντες οἱ μὲν ἐνεργείᾳ ἔλεγον αὐτὸ εἶναι ἀεὶ ἀποκεκριμένον τῶν σωμάτων, οἱ δὲ δυνάμει ὡς γινόμενον καὶ ἀπολλύμενον τοῖς σώμασι. καὶ τῶν ἀποκεκριμένον καὶ ἐνεργείᾳ λεγόντων οἱ μὲν ἁπλῶς καὶ καθ' αὐτὸ εἶναι ἔλεγον ἐκτὸς τῶν σωμάτων ὡς οἱ τὸ κενὸν ἐκτὸς τοῦ κόσμου τιθέντες, οἱ δὲ ἀποκεκριμένον μὲν καὶ ὡς ἐνεργείᾳ, οὐ μέντοι καθ' αὐτὸ ὄν, ἀλλ' ἐν τοῖς σώμασι παρεσπαρμένον, καὶ διακόπτον αὐτῶν τὴν συνέχειαν, ὃ καὶ μανότητος αἴτιον ἐγίνετο. ἔδειξεν οὖν ὅτι οὔτε ὡς καθ' αὐτὸ οὔτε ὡς ἐν τοῖς σώμασι παρεσπαρμένον ἐστίν· ὥστε κατ' οὐδένα τρόπον ὡς ἐνεργείᾳ ὂν καὶ ἀποκεκριμένον. [30]

in Ph 9 692 "δυνάμει δέ, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, λέγοι ἂν τοῦτο, πρὸς ὃ τοὺς ὑστέρους ἐποιήσατο λόγους, ὃ τῷ ἐγκεκρᾶσθαι καὶ μεμῖχθαι τοῖς σώμασι μανότητος καὶ κουφότητος αὐτοῖς αἴτιον ἐλέγετο γίνεσθαι· τοῦτο δ' ἂν εἴη οἶμαι τὸ παρεσπαρμένον κενόν· ὅτι δὲ μὴ εἰσάγει τὴν μανότητα τὸ κενόν, δέδεικται". ταῦτα μὲν ὁ Ἀλέξανδρος. ἐπιστῆσαι δὲ ἄξιον, εἰ τὸ δυνάμει κενὸν αἴτιον εἴρηται μανώσεως, ἀλλ' οὐχὶ τὸ ἐνεργείᾳ παρεσπαρμένον. μήποτε οὖν δυνάμει λέγει κενὸν τὸ μήπω μὲν ὄν, κατὰ διάστασιν δὲ τῶν σωμάτων ἄλλοτε ἄλλου γινόμενον, ὥσπερ ἡμεῖς τοὺς πόρους γίνεσθαί φαμεν, ἐν οἷς ἐστιν ἀεί τι λεπτότερον τοῦ περιέχοντος σώματος. δῆλον δὲ ὅτι εἰ τὸ ἐνεργείᾳ κενὸν οὐκ ἔχει πάροδον εἰς τὰ ὄντα, οὐδὲ τὸ δυνάμει ἕξει· τὸ γὰρ δυνάμει τοῦτό ἐστι πανταχοῦ τὸ πεφυκὸς εἰς ἐνέργειαν ἄγεσθαι πάντως, ἐὰν μὴ προαπαγορεύσῃ πρὸς τὸ εἶναι τὸ ὑποκείμενον. Δείξας δὲ ὅτι μὴ ἔστιν ὅλως κενόν, ἐπειδὴ οἱ τὸ κενὸν τιθέμενοι ὡς αἴτιον αὐτὸ κινήσεως ἐτίθεντο, συγκαταβαίνων τῷ λόγῳ καὶ τὴν δυνατὴν αὐτῷ διόρθωσιν ἐπάγων ὑπομιμνήσκει, ὅτι εἰ τὸ τῆς κατὰ τόπον κινήσεως αἴτιον τοῦτο λέγουσι τὸ κενόν, αἴτιον δὲ ταύτης ἡ ὕλη δεκτικὴ μανότητος οὖσα καὶ πυκνότητος, ἢ ἀκριβέστερον εἰπεῖν κουφότητος καὶ βαρύτητος, λεγέσθω ἡ ὕλη κενόν. καὶ γὰρ ἐπιπρέπει ταύτῃ τὸ ὄνομα. καὶ εἴπερ εἴη ἐν ὑποστάσει, αὕτη ἂν εἴη τὸ κενόν, ἥτις δέδεικται μὲν τῶν ὄντων οὖσα, οὐδὲν δὲ τῶν συνεγνωσμένων εἰδῶν, ἀλλὰ κατὰ ἀφαίρεσιν ὡς κενὴ πάντων νοουμένη. ἐπειδὴ δὲ τὸ μανὸν καὶ τὸ πυκνὸν ἑκάτερον, δύο εἶχε συνεδρεύοντα, τὸ μὲν μανὸν τό τε κοῦφον καὶ τὸ μαλακόν, τὸ δὲ πυκνὸν τό τε βαρὺ καὶ τὸ σκληρόν, εἰκότως τὸ μανὸν καὶ πυκνὸν κατὰ μὲν τὸ κοῦφον καὶ βαρὺ τῆς ἐπ' εὐθείας κινήσεώς ἐστιν αἴτια, κατὰ δὲ τὸ μαλακὸν καὶ σκληρὸν ταύτης μὲν οὐκέτι, εὐπαθείας δὲ καὶ δυσπαθείας, καθ' ἃς αἱ μεταβολαὶ καὶ ἑτεροιώσεις γίνονται. καὶ γὰρ εὐπαθὲς μὲν τὸ μαλακόν ἐστι, δυσπαθὲς δὲ τὸ σκληρόν· ἔδειξεν οὖν εὐθὺς διὰ τούτων, ὅτι καὶ τῆς κατὰ ἀλλοίωσιν κινήσεως ἡ ὕλη ἐστὶν αἰτία καὶ οὐχὶ τὸ κενόν, εἴπερ ἡ ἀλλοίωσις τῇ σκληρότητι καὶ μαλακότητι ἀκολουθεῖ, αὗται δὲ τῇ μανώσει καὶ πυκνώσει, αὗται δὲ διὰ τὴν ὕλην. ἀλλοίωσιν δὲ νῦν ἀκουστέον οὐ τὴν κατὰ ποιότητα μόνην μεταβολήν, ἀλλὰ καὶ τὴν κατὰ ποσότητα καὶ τὴν κατ' οὐσίαν· τὸ γὰρ ποιεῖν καὶ πάσχειν ἐν πᾶσι τούτοις θεωρεῖται τοῖς εἴδεσι. καὶ ἰδοὺ νῦν δῆλον γέγονε, τίνος ἕνεκεν ἡ τοῦ μαλακοῦ καὶ σκληροῦ παρελήφθη ἀντίθεσις, ἵνα γὰρ δείξῃ ὅτι διὰ ταύτης καὶ τῶν ἄλλων τριῶν τῆς κινήσεως εἰδῶν αἰτία ἐστὶν ἡ ὕλη, τῆς κατὰ ποιότητα, τῆς κατὰ ποσότητα, τῆς κατ' οὐσίαν. εἰπὼν δέ, ὅτι ἡ τοῦ βαρέος καὶ κούφου ὕλη κινήσεως αἰτία, προσέθηκε τὸ ᾗ τοιαύτη, διότι πάσαις μὲν ὑπόκειται ταῖς διαφοραῖς ἡ ὕλη, οὐ κατὰ πάσας

δὲ κινήσεως τῆς κατὰ τόπον ἐστὶν αἰτία, ἀλλὰ κατὰ μόνην τὴν τοῦ κούφου καὶ βαρέος ἀντίθεσιν. [35]

in Ph 9 693 p. 217b27 Καὶ περὶ μὲν κενοῦ πῶς ἔστι καὶ πῶς οὐκ ἔστ ι , διωρίσθω τὸν τρόπον τοῦτο ν . Καὶ ἐν ἀρχῇ τῶν περὶ τοῦ κενοῦ λόγων προϋπέθετο ζητεῖν, εἰ ἔστιν ἢ μὴ καὶ πῶς ἔστι καὶ τί ἐστι, καὶ νῦν συμπεραινόμενος τὸν λόγον πῶς ἔστι φησὶ καὶ πῶς οὐκ ἔστιν, ὅτι ὡς μὲν ἀποκεκριμένον κενὸν ἢ ὡς δυνάμει οὐκ ἔστιν, εἴ τις διάστημα λέγοι τὸ κενὸν ἐστερημένον σώματος ἢ δυνάμει ἢ ἐνεργείᾳ· εἰ μέντοι ὡς κινήσεως αἰτίαν τὴν ὕλην λέγοι τὸ κενόν, συγχωρεῖ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον εἶναι τὸ κενόν. ταῦτα μὲν οὖν ὁ Ἀριστοτέλης περὶ τοῦ κενοῦ διετάξατο· ὁ μέντοι Λαμψακηνὸς Στράτων δεικνύναι πειρᾶται, ὅτι ἔστι τὸ κενὸν διαλαμβάνον τὸ πᾶν σῶμα, ὥστε μὴ εἶναι συνεχές, λέγων ὅτι “οὐκ ἂν δι’ ὕδατος ἢ ἀέρος ἢ ἄλλου σώματος ἐδύνατο διεκπίπτειν τὸ φῶς οὐδὲ ἡ θερμότης οὐδὲ ἄλλη δύναμις οὐδεμία σωματική. πῶς γὰρ ἂν αἱ τοῦ ἡλίου ἀκτῖνες διεξέπιπτον εἰς τὸ τοῦ ἀγγείου ἔδαφος; εἰ γὰρ τὸ ὑγρὸν μὴ εἶχε πόρους, ἀλλὰ βίᾳ διέστελλον αὐτὸ αἱ αὐγαί, συνέβαινεν ὑπερεκχεῖσθαι τὰ πλήρη τῶν ἀγγείων, καὶ οὐκ ἂν αἱ μὲν τῶν ἀκτίνων ἀνεκλῶντο πρὸς τὸν ἄνω τόπον, αἱ δὲ κάτω διεξέπιπτον”. ἀλλὰ ταῦτα μὲν οἶμαι λύειν δυνατὸν κατὰ τὰς Περιπατητικὰς ὑποθέσεις, καθ’ ἃς καὶ ἡ θερμότης καὶ αἱ ἄλλαι σωματικαὶ δυνάμεις καὶ τὸ φῶς ἀσώματα ὄντα οὐ χρῄζει κενοῦ διαστήματος ὑποκειμένου πρὸς ὑπόστασιν καὶ δίοδον, ἀλλ’ ἐν τοῖς σώμασιν ὑφίσταται οὐκ ὀγκοῦντα τὰ σώματα. εἰ δὲ καὶ σῶμά τις λέγοι τὸ φῶς εἶναι καὶ ἔνυλον σῶμα τό τε ὑπὸ σελήνην τοῦ ἡλίου φῶς μαρτυρόμενος τάς τε ἀνακλάσεις καὶ τὰς τῶν στερεῶν ἀντιφράξεις, ὅτι παθητικῇ ὕλῃ συμμέμικται, καὶ οὕτως διὰ τῆς μανώσεως καὶ πυκνώσεως δυνατὸν λύειν τὴν ἀπορίαν. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὰ οὕτω μανὰ τῶν σωμάτων ὡς ὕδωρ καὶ ἀέρα πυκνούμενα χώραν διδόναι τισὶ τῶν ἀκτίνων εἰς διέκπτωσιν. ὅσαι δὲ πυκνοτέροις μέρεσι προσπίπτουσιν, αὖται ἀντανακλῶνται. ταῦτα μὲν οὖν, ὅπερ εἶπον, οὕτω λύειν ἴσως δυνατὸν μηδὲν ἐμποδιζόμενον πρὸς ἀναίρεσιν τοῦ τῷ ὄντι καθ’ ὑπόστασιν κενοῦ. τὸ μέντοι καθ’ αὐτὸ ὂν διάστημα χωρητικὸν τῶν σωμάτων καὶ ἐπιτηδειότητας πρὸς τὰς διαφορὰς αὐτῶν διαφόρους ἔχον τάχα οὔπω ἐκ τῶν εἰρημένων ἀνῄρηται. καὶ γὰρ ἐν ταῖς μανώσεσι καὶ πυκνώσεσιν εἶναι δεῖ τινα χώραν καὶ διάστημα ἄλλο παρὰ τὸ τῶν σωμάτων, ὅπερ ἐπιλαμβάνει τὸ μανούμενον. οὐ γὰρ ἐν τῷ σώματι γίνεται τῷ πλησιάζοντι, ἀλλ’ ἐν τῷ διαστήματι, ἀφ’ οὗ τὸ πλησιάζον σῶμα ὠθηθὲν ἢ πιληθὲν ἐξέστη. [35]

in Ph 9 694 φαίνεται δὲ καὶ ὁ Πλάτων τὸ μὲν τῷ ὄντι κενὸν καὶ παντὸς σώματος ἐστερημένον διάστημα ἀπογινώσκων καὶ τὴν τελικὴν τούτου λέγων αἰτίαν. “ἡ γὰρ τοῦ παντός, φησί, περίοδος, ἐπειδὴ συμπεριέλαβε τὰ γένη κυκλοτερὴς οὖσα καὶ πρὸς αὑτὴν πεφυκυῖα βούλεσθαι ξυνιέναι, σφίγγει πάντα καὶ κενὴν χώραν οὐδεμίαν ἐᾷ λείπεσθαι.” ὅλως γὰρ τὸ εἶναι τὸ κατ’ ἐνέργειαν τοῦτο κενὸν καὶ τὴν συνέχειαν καὶ συμπάθειαν ἀνατρέπει τοῦ παντὸς καὶ χρείαν οὐχ ἕξει τοῦ εἶναι. τίνος γὰρ ἕνεκα γέγονε τόπος πλείων τῶν ἐσομένων ἐν αὐτῷ σωμάτων, εἴπερ πᾶσα χώρα πρὸς τὸ ἐν αὐτῇ γέγονεν; ἔτι δὲ εἰ τὸ μὲν ἔχει σῶμα, τὸ δὲ μὴ ἔχει, τίς ἡ ἀποκλήρωσις μηδεμιᾶς οὔσης ἐν τῷ κενῷ διαφορᾶς; τὸ μέντοι διάστημα τοῦτο ἄλλο μὲν ὂν παρὰ τὰ ἐν αὐτῷ σώματα, ἄλλοτε δὲ ἄλλο ἔχον ἐν ἑαυτῷ σῶμα, φαίνεται καὶ αὐτὸς εἰδὼς ὁ Πλάτων καὶ κενὸν ὀνομάζων, ἐν οἷς φησι “τὰ γὰρ ἐκ μεγίστων μερῶν γεγονότα μεγίστην κενότητα ἐν τῇ συστάσει παρέλειπε, τὰ δὲ σμικρότατα ἐλαχίστην. ἡ δὴ τῆς πιλήσεως σύνοδος τὰ σμικρὰ εἰς τὰ τῶν μεγάλων διάκενα ξυνωθεῖ”. καὶ μετ’ ὀλίγον δὲ σαφῶς δεδήλωκε τὰ μεθιστάμενα σώματα οὐκ εἰς κενήν τινα σώματος χώραν μεταχωρεῖν, ἀλλ’ εἴς τινα πρότερον ἄλλο σῶμα ἔχουσαν ἀντιπεριστάσεως γινομένης, ἐν οἷς φησι “πάλιν δὲ ἐκπίπτοντος ἐντεῦθεν τοῦ πυρὸς ἅτε οὐκ εἰς κενὸν ἐξιόντος ὠθούμενος ὁ πλησίον ἀὴρ εὐκίνητον ὄντα ἔτι τὸν ὑγρὸν ὄγκον εἰς τὰς τοῦ πυρὸς ἕδρας συνωθῶν αὐτὸν ἑαυτῷ συμμίγνυσι”. καὶ δῆλον ὅτι ἡ τοῦ πυρὸς ἕδρα χώρα τις ἦν ἐν ᾗ τὸ πῦρ ἦν. ὅτι δέ ἐστι τοῦτο διάστημα ἰσόμετρον γινόμενον τῷ ἐν αὐτῷ παντὶ σώματι, καὶ ἐκ τῶν περὶ

τόπου πρότερον εἰρημένων ἀναμνησθῶμεν. τὰ γὰρ κινούμενα πόθεν ποῖ κατὰ τόπον εἴτε κύκλῳ εἴτε ἐπ᾽ εὐθείας, ὡς καὶ πρότερον εἶπον, ἐν διαστήματι πάντως ἀνάγκη κινεῖσθαί τινι. εἰ οὖν μήτε ἐν τῷ αὐτοῦ μήτε ἐν τῷ τῶν παρακειμένων σωμάτων, ἐν ἄλλῳ τινὶ χωριστῷ σωμάτων κινηθήσεται. καὶ ἔστι τοῦτο τὸ διάστημα τὸ τὴν πρόχειρον καὶ ἐκφανῆ τοῦ τόπου καὶ τοῦ κενοῦ παρεχόμενον ἔννοιαν. p. 217b29 Ἐχόμενον δὲ τῶν εἰρημένων ἐστὶν ἐπελθεῖν περὶ χρόνο υ . Ὅτι μὲν ὁ περὶ κινήσεως λόγος οἰκειότατός ἐστι τῷ φυσικῷ, πρόδηλον, εἴπερ ἡ φύσις ἀρχὴ κινήσεώς ἐστι καὶ εἴπερ τὰ φύσει τῶν μὴ φύσει κινήσει διενήνοχεν· εἰ δὲ πᾶσα κίνησις ἐν χρόνῳ, καὶ οἱ μὲν τὴν κίνησιν αὐτήν, οἱ δὲ τῆς κινήσεώς τι τὸν χρόνον ᾠήθησαν, δῆλον ὅτι καὶ ὁ περὶ χρόνου λόγος ἀναγκαῖος τῷ φυσικῷ (καὶ γὰρ προφανὴς καὶ ἀνὰ στόμα πᾶσιν ὁ χρόνος, κἂν τὸ ἀκριβὲς αὐτοῦ τῆς ὑποστάσεως πολλοὺς λέληθε) καὶ πᾶσι τοῖς φυσικοῖς καὶ ἐν γενέσει παρακολουθεῖ ὥσπερ ἡ κίνησις. [5]

in Ph 9 695 διὰ πάντα οὖν ταῦτα σπουδῆς ἄξιος τῷ φυσικῷ ὁ περὶ χρόνου λόγος. εἰπὼν δὲ περὶ κινήσεως ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ καὶ συνάψας τὸν περὶ τοῦ ἀπείρου λόγον, ἐπειδὴ συνεχὴς ἡ κίνησις, τὸ δὲ συνεχὲς ἐπ᾽ ἄπειρον διαιρετὸν καὶ ἢ ἄπειρον ἢ πεπερασμένον, λοιπὸν ἐπειδὴ πᾶσα κίνησις ἐν τόπῳ καὶ ἐν χρόνῳ γίνεται, καὶ πλησιαίτερος καὶ προφανέστερος ὁ τόπος τοῦ χρόνου δοκεῖ, εἰπὼν περὶ τοῦ τόπου καὶ προσθεὶς τὸν περὶ τοῦ κενοῦ λόγον, ἐπειδὴ τὸ κενὸν τόπον ἔλεγον σώματος ἐστερημένον, εἰκότως ἐχόμενον φησὶ τῶν εἰρημένων ἐστὶν ἐπελθεῖν περὶ χρόνο υ. θαυμαστὸν δέ τι πέπονθεν ὁ χρόνος τὸ μὲν κοινὸν πρὸς ἄλλα, τὸ δὲ ἴδιον. ὡς γὰρ χρῶμα καὶ κίνησις τὴν μὲν ὕπαρξιν ἔχουσιν ἐναργῆ, τὸν δὲ τῆς οὐσίας λόγον δυσκατάληπτον, οὕτω καὶ τοῦ χρόνου ἡ μὲν ὕπαρξις οὐ τοῖς σοφοῖς μόνοις, ἀλλὰ καὶ πᾶσίν ἐστι πρόδηλος. νεώτερον γὰρ καὶ πρεσβύτερον πάντες φαμὲν καὶ χθὲς καὶ σήμερον καὶ αὔριον καὶ πάλαι καὶ τῆτες καὶ εἰς νέωτα· ἡμέρας δὲ καὶ νύκτας καὶ μῆνας καὶ ἐνιαυτοὺς τίς ἀγνοῶν ἔτι ἄνθρωπος δόξειε; τί δὲ δήποτέ ἐστιν ὁ χρόνος, ἐρωτηθεὶς μόγις ἂν ὁ σοφώτατος ἀποκρίναιτο. καὶ τοῦτο μὲν κοινὸν πρὸς ἄλλα. ἴδιον δὲ τὸ τὴν ὕπαρξιν αὐτὴν μηδὲ αἰσθήσει καταληπτὴν ἔχοντα, κἂν ἔχῃ τινὰς ἀφορμὰς ἐξ αἰσθήσεως (οὐ γὰρ αἰσθητὸν τὸ πρεσβύτερον καὶ νεώτερον οὐδὲ τὸ χθὲς καὶ σήμερον), ὅμως πάντων δοκεῖν προφανέστατον. οὕτω δὲ ἄπορος ἡ περὶ τῆς οὐσίας αὐτοῦ ζήτησις ἔδοξεν, ὥστε τινὰς ὑπὸ ταύτης σκοτουμένους καὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ χρόνου καίτοι οὕτως ἐναργοῦς οὔσης ἀπογνῶναι παντάπασι. καίτοι ἄτοπον τῇ τῆς οὐσίας ἀγνωσίᾳ τὴν τῆς ὑπάρξεως ἀναίρεσιν συναρτῆσαι· πολλὰ γὰρ τῶν ὄντων οὐ μόνον τίνα ἐστί, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἔστιν ὅλως ὑφ᾽ ἡμῶν ἀγνοεῖται καὶ ὅμως οὐδὲν ἧττον τῶν ὄντων ἐστίν. p. 217b30 Πρῶτον δὲ καλῶς ἔχει διαπορῆσαι περὶ αὐτοῦ ἕως τοῦ ἔπειτα τίς ἡ φύσις αὐτο ῦ . Ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ χρόνου, εἰ ἔστι πρῶτον ὁ χρόνος ἢ μὴ ἔστι, προθέμενος ζητεῖν τοὺς ἀναιροῦντας αὐτὸν πρῶτον συνίστησι λόγους διὰ τῶν ἐξωτερικῶν· ἐξωτερικὰ δέ ἐστι τὰ κοινὰ καὶ δι᾽ ἐνδόξων περαινόμενα, ἀλλὰ μὴ ἀποδεικτικὰ μηδὲ ἀκροαματικά· μετὰ δὲ τὴν τοιαύτην διάσκεψιν, ἐφεξῆς φησι δεῖν ἐπισκέψασθαι, τίς ἡ φύσις τοῦ χρόνου ἐστί· μετὰ γὰρ τὸ εἰ ἔστι πρόβλημα τὸ τί ἐστι διαδέχεται. [30]

in Ph 9 696 “σημειωτέον δέ, φησὶν Ἀλέξανδρος, ὅτι ἐπὶ μὲν τοῦ κενοῦ ὃ ἔμελλε δείξειν μὴ ὂν εἶπεν ἀρχόμενος τοῦ περὶ αὐτοῦ λόγου, τί σημαίνει τοὔνομα, ἐπὶ δὲ τοῦ χρόνου, ὃς ἔστιν ὁμολογουμένως, τίς ἡ φύσις ζητεῖ· σημαίνεται μὲν γὰρ ὑπὸ ὀνομάτων τινῶν καὶ τὰ μὴ ὄντα ὡς τραγέλαφος, φύσιν δὲ τὰ ἔχοντα οἰκείαν πάντως καὶ ἔστι.” ταῦτα δὴ πῶς εἴρηται σκοπεῖν ἄξιον· καὶ γὰρ ἐπὶ τοῦ χρόνου ἀπὸ τοῦ εἰ ἔστιν ἤρξατο καὶ οὐκ ἀπὸ τοῦ τί ἐστιν. ἔπειτα καὶ ἐπὶ τῶν ὁμολογουμένως ὄντων, ὅταν ἀσαφέστερα ᾖ τὰ ὀνόματα, τὸ τί σημαίνει τοὔνομα προηγεῖται τοῦ εἰ ἔστι, καὶ αὐτὴν τὴν τάξιν τῶν προβλημάτων ἐν τοῖς Ἀποδεικτικοῖς παρελάβομεν· ἀλλ᾽ ἐπειδὴ τὸ μὲν τοῦ κενοῦ ὄνομα καὶ πολλαχῶς ἐλέγετο καὶ ἀδιάρθρωτον εἶχε τὴν ἔννοιαν, τὸ δὲ τοῦ χρόνου ἐναργὲς πᾶσιν ἦν, κἂν ἡ φύσις τοῦ χρόνου ἀκατάληπτος ὑπῆρχεν, εἰκότως ἐπὶ μὲν

τοῦ κενοῦ τὸ τί σημαίνει τοὔνομα προὐλαμβάνετο, ἐπὶ δὲ τοῦ χρόνου τὸ εἰ ἔστι. ῥητέον οὖν μᾶλλον, ὅτι τὸ μὲν τί σημαίνει τοὔνομα καὶ ἐπὶ τῶν μὴ ὄντων καὶ ἐπὶ τῶν ὄντων, ὅταν ἀσαφὲς ᾖ τὸ λεγόμενον, προσήκει ζητεῖν, ὥσπερ καὶ τὸ εἰ ἔστιν ἢ μὴ ἐπ᾽ ἀμφοῖν. τὸ δὲ τί ἐστι καὶ ὁποῖόν τι καὶ διὰ τί ἐπὶ τῶν ὄντων μόνων. καὶ ἐπὶ τῶν μὴ ὄντων δέ, ἂν ᾖ σαφὲς τὸ ὄνομα, ὥσπερ τὸ τραγέλαφος καὶ αὐτὸ τὸ μὴ ὄν, οὐ δεόμεθα τοῦ τί σημαίνει τοὔνομα. p. 217b32 Ὅτι μὲν οὖν ἢ ὅλως οὐκ ἔστιν ἕως τοῦ ὁ δὲ χρόνος οὐ δοκεῖ συγκεῖσθαι ἐκ τῶν νῦ ν . Τρία τίθησιν ἐπιχειρήματα δεικνύντα ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ χρόνος, ὧν τὸ μὲν πρῶτον τοιοῦτον· ὁ χρόνος ἐκ παρεληλυθότος καὶ μέλλοντος σύγκειται, ὧν τὸ μὲν οὐκέτι ἔστι, τὸ δὲ οὔπω ἔστι· τὸ ἐκ μὴ ὄντων συγκείμενον μὴ ὂν ἐστιν· ὁ χρόνος ἄρα μὴ ὄν ἐστι. κἂν γὰρ τὸν ἄπειρον κἂν τὸν ἀεὶ λαμβανόμενον λέγῃς, ἐκ τούτων ἐστί. τὸ δὲ δεύτερον ἐπιχείρημα προηξιωμένου δεῖται τοιοῦδε· παντὸς μεριστοῦ, ἐάνπερ ᾖ αὐτό, ἤτοι ἔνια ἢ πάντα τὰ μέρη αὐτοῦ ἀνάγκη εἶναι, πάντα μὲν ὡς ἐπὶ γραμμῆς καὶ ἐπιφανείας καὶ σώματος, ἔνια δὲ ὡς ἐπὶ τῶν ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἐχόντων ὡς ἐπὶ ἀγῶνος καὶ κινήσεως. ἐπεὶ οὖν ὁ χρόνος, εἴπερ ἔστι, συνεχὴς ὢν μεριστός ἐστιν, ἀνάγκη ἢ πάντα ἢ ἔνια τῶν μορίων αὐτοῦ εἶναι· ἀλλὰ μὴν οὐδέν ἐστι τοῦ χρόνου μόριον, εἴπερ μέρη μὲν αὐτοῦ ὁ παρεληλυθὼς καὶ ὁ μέλλων, οὐδέτερον δὲ τούτων ἔστιν, ἀλλὰ τὸ μὲν οὐκέτι, τὸ δὲ οὔπω· οὐδὲ ὁ χρόνος ἄρα ἔστι. [30]

in Ph 9 697 διαφέρει δὲ τοῦτο τὸ ἐπιχείρημα τοῦ προτέρου, καθόσον ἐκεῖνο μὲν κατηγορικῶς πρόεισι, τοῦτο δὲ ὑποθετικῶς, καὶ τὸ μὲν κατὰ τὴν ἐκ τῶν μερῶν σύνθεσιν, τὸ δὲ κατὰ τὴν εἰς τὰ μέρη διαίρεσιν. διὸ καὶ ἐκεῖνο μὲν ὡς σύνθετον, τοῦτο δὲ ὡς μεριστὸν λαμβάνει τὸν χρόνον. κοινὸν δὲ αὐτοῖς τὸ διὰ τὴν τῶν μερῶν ἀνυπαρξίαν μὴ εἶναι τὸ ὅλον. ἐπειδὴ δὲ οὐ μόνον τὸ παρεληλυθὸς καὶ τὸ μέλλον μέρη δοκεῖ τοῦ χρόνου, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐνεστὼς ὅπερ ἐστὶ τὸ νῦν, τοῦτο δὲ ὑφέστηκε, καὶ οὐκέτι ἀληθεῖς οἱ προειρημένοι δόξουσι συλλογισμοί, τρίτον εἰκότως δείκνυσιν, ὅτι τὸ νῦν οὐκ ἔστι μέρος τοῦ χρόνου δύο συλλογισμοὺς ἐν δευτέρῳ σχήματι συντόμως συνάγων τοιούτους· τὸ μέρος καταμετρεῖ τὸ ὅλον· τὸ νῦν οὐ καταμετρεῖ τὸν χρόνον ὅλον· τὸ ἄρα νῦν οὐκ ἔστι μέρος τοῦ χρόνου. ἴδιον δὲ τῶν τοῦ ποσοῦ μερῶν ἐστι τοῦτο τὸ καταμετρεῖσθαι τὸ ὅλον ὑπὸ τοῦ μέρους. πάλιν δὲ τὸ μέρος συντίθησι τὸ ὅλον, τὸ δὲ νῦν οὐ συντίθησιν· οὐ γὰρ ἐκ τῶν νῦν σύγκειται ὁ χρόνος, ὥσπερ οὐδὲ ἐκ στιγμῶν ἡ γραμμὴ οὐδὲ ὅλως ἐκ τῶν ἀδιαστάτων τὸ διαστατόν. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος γράψας τὸ μετρεῖται παθητικῶς ἐν τῷ μετρεῖται γὰρ τὸ μέρος περισκελέστερον ἐξηγεῖται λέγων ὅτι “διάστημα ἔχει· τοῦ γὰρ ἐν διαστάσει καὶ συνεχοῦς καὶ τὰ μέρη ἐν διαστάσει, τὸ δὲ νῦν οὐκ ἔστι μετρητόν, ὅτι μηδὲ διαστατόν”. ἀλλ᾽ οὐχ ὡς παθητικὸν τὸ μετρεῖται ληπτέον, ἀλλ᾽ ὡς ῥῆμα τὸ μετρεῖ καὶ σύνδεσμον τὸν τέ· τὸ γὰρ μέρος ἐπὶ τοῦ ποσοῦ μετρεῖν λέγεται τὸ ὅλον, ἀλλ᾽ οὐχὶ αὐτὸ μετρεῖσθαι· καὶ οἶδε καὶ ταύτην τὴν γραφὴν ὁ Ἀλέξανδρος. οὐ δοκεῖ δέ, εἶπε, συγκεῖσθαι ὁ χρόνος ἐκ τῶν νῦ ν, ὅτι μηδέπω δέδεικται τοῦτο, δειχθήσεται δὲ ἐν τοῖς ἐφεξῆς· ἐπειδὴ δὲ τὸ νῦν ἐστι μέν τι τοῦ χρόνου ἐν ὑποστάσει ὄν, οὐ μέντοι μόριον αὐτοῦ, διὰ τοῦτο ἀρχόμενος τῆς ῥήσεως εἶπε περὶ τοῦ χρόνου ὅτι ἢ ὅλως οὐκ ἔστιν ἢ μόλις καὶ ἀμυδρῶ ς. ἔστι γάρ, εἴπερ ἄρα, ὁ χρόνος κατὰ τὸ νῦν, ὅπερ οὔτε χρόνος ἐστίν, εἴπερ διαιρετὸς ὁ χρόνος, οὔτε μέρος χρόνου, εἴπερ μὴ μετρεῖ τὸ ὅλον. λέγοι δὲ ἂν τὸ ἢ μόλις καὶ ἀμυδρῶς καὶ ὅτι τὸ μὲν γέγονεν αὐτοῦ τὸ δὲ μέλλει, τοῦ δὲ μηδὲ ὅλως ὄντος ἐν ὑπάρξει ἢ τοῦ τελείως ὄντος οὐχ οἷόν τε τὸ μὲν γεγονέναι τὸ δὲ μέλλειν. p. 218a8 Ἔτι δὲ τὸ νῦν ὃ φαίνεται διορίζειν ἕως τοῦ ἅμα ἂν εἴη · τοῦτο δὲ ἀδύνατο ν . Πρότερον μὲν ὡς ὂν τὸ νῦν λαβὼν ἔδειξεν, ὅτι μέρος οὐκ ἔστι τοῦ χρόνου. νῦν δὲ διὰ τοῦ τρίτου τοῦδε ἐπιχειρήματος πειρᾶται δεικνύναι, ὅτι οὐδὲ αὐτὸ τὸ νῦν τὸ δοκοῦν εἶναι καὶ διορίζειν τὸ παρεληλυθὸς καὶ τὸ μέλλον ἔστι τι. [35]

in Ph 9 698 ἀνάγκη γάρ, εἰ ἔστι τὸ νῦν, ἤτοι τὸ αὐτὸ εἶναι ἢ ἄλλο καὶ ἄλλ ο, ὅπερ ταὐτόν ἐστι τῷ οὐ τὸ αὐτό. εἰ οὖν μήτε τὸ αὐτό ἐστι μήτε ἄλλο καὶ ἄλλο, δῆλον ὅτι οὐδὲ ἔστι. πρῶτον οὖν δείκνυσιν

ὅτι ἄλλο καὶ ἄλλο οὐκ ἔστιν, οὕτως· εἰ ἄλλο καὶ ἄλλο ἐστὶ τὸ νῦν, δεῖ τὸ πρότερον ἐφθάρθαι· ἀλλὰ μὴν ἐφθάρθαι τὸ νῦν ἀδύνατον· οὐκ ἄρα ἄλλο καὶ ἄλλο τὸ νῦν. καὶ τὸ μὲν συνημμένον δείκνυσιν ἐκ τοῦ μὴ εἶναι ἅμα τὸ πρότερον νῦν καὶ τὸ ὕστερον. οὐ γὰρ οἷόν τε δύο χρόνους ἅμα εἶναι, εἰ μὴ ὁ μὲν πλείων εἴη ὁ δὲ ἐλάττων, καὶ ὁ μὲν περιέχοι ὁ δὲ περιέχοιτο, ὡς ὁ ἐνιαυτὸς ἔχει πρὸς τὸν ἐν αὐτῷ μῆνα καὶ ὁ μὴν πρὸς τὴν ἐν αὐτῷ ἡμέραν· τῷ γὰρ ἐνεστάναι τήνδε τοῦ μηνὸς τὴν ἡμέραν λέγεται καὶ ὁ μὴν ἐνεστάναι· καὶ οὕτως ἅμα εἶναι δοκοῦσι. τῶν δὲ νῦν οὐχ οἷόν τε τὸ μὲν περιέχειν τὸ δὲ περιέχεσθαι, ἢ τὸ μὲν μέρος τὸ δὲ ὅλον εἶναι· ἄμφω γὰρ ἀμερῆ καὶ οὐδέτερον οὐδετέρου πλέον. οὐδὲ γὰρ ποσά, ἀλλ᾽ ἀρχαὶ ποσῶν. τὸ δὲ πλέον ἐν ποσοῖς, ὥστε ἅμα εἶναι οὐ δύναται, ἀλλ᾽ ἀνάγκη, εἴπερ ἐστὶν ἄλλο καὶ ἄλλο, τὸ πρότερον ἐφθάρθαι. ὃ γὰρ πρότερον ὂν ὕστερον οὐκ ἔστιν, ἔφθαρται. εἶτα καὶ τὴν πρόσληψιν δείκνυσι τὴν λέγουσαν, ὅτι ἐφθάρθαι τὸ νῦν ἀδύνατον, ἐκ διαιρέσεως καὶ ταύτην· εἰ γὰρ ἔφθαρται, ἐπειδὴ τὸ φθειρόμενον ἐν χρόνῳ φθείρεται, ἤτοι ἐν αὐτῷ ἔφθαρται ἢ ἐν ἄλλῳ νῦν· ἀλλ᾽ ἐν αὐτῷ μὲν ἀδύνατον· τότε γὰρ ἔστιν· εἰ οὖν ἐν ἄλλῳ, ἐπειδὴ οὐκ ἔστιν ἐχόμενα ἀλλήλων τὰ νῦν (οὐ γὰρ σύγκειται ὁ χρόνος ἐκ τῶν νῦν, ὅπερ νῦν μὲν ὑπέθετο, δείξει δὲ ὕστερον), ἔφθαρται δὲ ἐν ἄλλῳ νῦν, δῆλον ὅτι ἐν τῷ μεταξὺ αὐτοῦ τε καὶ τοῦ ἐν ᾧ ἔφθαρται ἦν· τῶν δὲ νῦν μεταξὺ χρόνος, ὥσπερ καὶ τῶν σημείων γραμμή· ἦν ἄρα ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ· ἀλλ᾽ ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ ἄπειρά ἐστι νῦν, εἴ γε πᾶς χρόνος ἐπ᾽ ἄπειρον διαιρετός, ὡς δειχθήσεται, καὶ διαιρεῖται κατὰ τὰ νῦν· ἔσται ἄρα ἅμα νῦν αὐτό τε καὶ τὰ ἐν οἷς ἐστιν ἀπείροις οὖσιν, εἴπερ ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ ἦν· ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ παντὶ φθείρεται τὸ νῦν· εἰ γὰρ τοῦτο, δεήσει ἐν ἑκάστῳ μέρει αὐτοῦ μέρος τι τοῦ νῦν φθείρεσθαι· ἀλλ᾽ ἔστιν ἀμερές. ὥστε οὔτε ἐν τῷ νῦν οὔτε ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ ἔφθαρται τὸ νῦν. καὶ ἄλλως δέ, εἰ ἐν χρόνῳ τινὶ φθείρεται τὸ νῦν ἑτέρῳ παρ᾽ ἑαυτό, ἢ καὶ ἐκεῖνο νῦν ἐστι καὶ γίνεται δύο ἅμα νῦν τό τε φθειρόμενον καὶ ἐν ᾧ νῦν φθείρεται, ἢ ἕτερος. καὶ ἤτοι παρελθών ἐστιν ἢ μέλλων. [30]

in Ph 9 699 ἀλλ᾽ εἰ μὲν παρελθών, πρὸ τοῦ εἶναι ἔφθαρται· εἰ δὲ μέλλων, οὐδέποτε ἂν φθείροιτο τὸ νῦν, ἀλλὰ μέλλει ἀεὶ φθαρήσεσθαι· ἀεὶ γὰρ ἐν ᾧ φθείρεται μέλλει. καὶ ὅλως χρόνος ὁ παρελθὼν καὶ ὁ μέλλων· εἰ δὲ ἐν χρόνῳ φθείροιτο τὸ νῦν, συμπαρεκτείνοιτο ἂν τὸ ἀμερὲς τῷ μεριστῷ. εἰ τοίνυν μήτε ἔστι τὸ πρότερον νῦν, ὅτι οὐ δύναται δύο ἅμα εἶναι, μήτε ἔφθαρται, δῆλον ὅτι οὐδὲ πρότερον ἦν. εἰ δὲ μήτε ἦν μήτε ἔστι τὸ πρότερον νῦν, δῆλον ὅτι ἄλλο καὶ ἄλλο ἀδύνατον εἶναι τὸ νῦν. p. 218a21 Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ἀεὶ τὸ αὐτὸ διαμένειν δυνατόν · ἕως τοῦ τοσαῦτα ἔστω διηπορημένα . Δείξας ὅτι ἄλλο καὶ ἄλλο τὸ νῦν ἀδύνατον εἶναι, ἐφεξῆς δείκνυσι διὰ δυοῖν ἐπιχειρημάτων ὅτι οὐδὲ ἀεὶ τὸ αὐτὸ κατ᾽ ἀριθμὸν διαμένειν δυνατόν, ὧν τὸ πρῶτον τοιοῦτον· εἰ μηδενὸς συνεχοῦς πεπερασμένου ἓν πέρας ἐστίν, εἴτε ἐφ᾽ ἑνὶ ᾗ συνεχὲς ὡς ἡ γραμμή, εἴτε ἐπὶ δύο ὡς τὸ ἐπίπεδον, εἴτε ἐπὶ τρία ὡς τὸ σῶμα (ἀλλ᾽ ἡ μὲν γραμμὴ δύο σημείοις ὥρισται, τὸ δὲ ἐπίπεδον τοσούτοις, ὅσαι εἰσὶν αἱ περιέχουσαι γραμμαί, τὸ δὲ στερεὸν τοσούτοις ὅσα ἐστὶ τὰ περιέχοντα ἐπίπεδα), δῆλον ὅτι καὶ τὸ νῦν πέρας ὂν τοῦ πεπερασμένου χρόνου οὐκ ἂν εἴη ἓν καὶ τὸ αὐτό· ἀλλὰ μὴν τὸ πρῶτον, τὸ ἄρα δεύτερον. ὃν γὰρ ἂν λάβωμεν χρόνον κἂν τὸν ἐλάχιστον πεπερασμένον, ἄλλο μὲν ἔχει τὸ ἐν ἀρχῇ νῦν, ἄλλο δὲ τὸ ἐν τῷ πέρατι· ἐφ᾽ ἑκάτερα γὰρ ὑπὸ τοῦ νῦν περαίνεται. ὥστε οὐχ ἓν καὶ ταὐτὸν ἀεὶ διαμένει τὸ νῦν. πεπερασμένον δὲ δεῖ λαβεῖν χρόνον ὡς τὸ ἐπ᾽ εὐθείας συνεχές, ὁποῖός ἐστι καὶ ὁ χρόνος. τὰ γὰρ τοιαῦτα οὐχ ἓν πέρας ἔχει. ἐπεὶ τῆς γε σφαίρας καὶ τοῦ κύκλου ἓν δοκεῖ πέρας εἶναι· ὑπὸ μιᾶς γὰρ ἐπιφανείας καὶ μιᾶς γραμμῆς περιέχονται. Κατὰ δεύτερον δὲ τρόπον δείκνυσιν, ὅτι οὐ τὸ αὐτὸ ἀεὶ νῦν ἐπιμένει. εἰ γὰρ τὸ αὐτὸ ἀεὶ νῦν ἐστι, πάντα ἐν τῷ αὐτῷ νῦν ἔσται, καὶ οὔτε πρότερον οὔτε ὕστερον. τὰ δὲ οὕτως ὄντα ἅμα ἐστί, καὶ τὰ οὕτω γεγονότα ἅμα γέγονε, καὶ ἔσται τὰ πρεσβύτατα καὶ παλαιότατα ἅμα τοῖς ἄρτι γεγονόσι καὶ οὖσιν· ἐν γὰρ τῷ αὐτῷ νῦν ἐστιν ἀμφότερα· τούτου δὲ τί ἂν ἀτοπώτερον εἴη τοῦ κατὰ τὸν κατακλυσμὸν νῦν εἶναι ἢ γεγονέναι;

ἔσται δὲ καὶ ἰσήλικα τὰ πρὸ πολλοῦ καὶ ἄρτι γεγονότα, εἴπερ εἰσὶν ἰσήλικα τὰ ἐν τῷ αὐτῷ νῦν. πάνυ δὲ ἀσφαλῶς εἶπεν ὅτι τὰ πρότερον καὶ ὕστερον ἐν τῷ νῦν τῳδὶ γινόμενά ἐστι. τὸ γὰρ γεγονέναι ἔχει ἐν τῷ νῦν, ἀλλ᾽ οὐχὶ τὸ εἶναι· τοῦτο γὰρ ἐν χρόνῳ. [30]

in Ph 9 700 εἰ οὖν ἀνάγκη μὲν εἴπερ ἔστι τὸ νῦν, ἢ τὸ αὐτὸ εἶναι ἢ ἄλλο καὶ ἄλλο, μήτε δὲ τὸ αὐτό ἐστι μήτε ἄλλο καὶ ἄλλο, δῆλον ὅτι οὐκ ἔστι τῶν ὄντων τὸ νῦν. ταῦτα οὖν συμπεραινόμενος ἐπάγει ὅτι περὶ τῶν ὑπαρχόντων τῷ χρόνῳ, ἐξ ὧν δηλονότι δείκνυται ὅτι μὴ ἔστιν, εἴρηται. ὅλως δέ, εἰ ἀνάγκη μὲν εἴπερ ἔστιν ὁ χρόνος συνεχῆ αὐτὸν εἶναι, τὸ δὲ νῦν οὔτε τῷ παρελθόντι συνάπτει οὔτε τῷ μέλλοντι διὰ τὸ μηδέτερον αὐτῶν ἐν ὑποστάσει εἶναι, δῆλον ὅτι οὐδ᾽ ἂν συνεχὴς εἴη. p. 218a31 Τί δέ ἐστιν ὁ χρόνος καὶ τίς ἡ φύσις αὐτοῦ ἕως τοῦ ἢ ὥστε περὶ αὐτοῦ τὰ ἀδύνατα ἐπισκοπεῖ ν . Δείξας ἐκ τῶν ῥηθέντων ἐπιχειρημάτων δριμέως προσενεχθέντων, ὅτι ἄδηλόν ἐστι τὸ εἶναι τὸν χρόνον, εἴπερ οὕτως εἰσὶ πιθανοὶ καὶ οἱ λέγοντες μὴ εἶναι λόγοι, ἐφεξῆς φησιν ὅτι καὶ τὸ τί ἐστιν ὁ χρόνος καὶ τίς ἡ φύσις αὐτο ῦ, εἴπερ τις ἐκ τῶν παραδεδομένων ἐπιχειρήσει σκοπεῖν, ὁμοίως ἄδηλον εὑρήσει, ὥσπερ καὶ τὸ εἰ ἔστιν ἄδηλον ἐφαίνετο ἐν τοῖς λόγοις, ἐν οἷς ἐτύχομεν διεληλυθότες πρότερον. ἄδηλον οὖν καὶ τὸ τί ἐστιν, εἴπερ οἱ μὲν τὴν τοῦ ὅλου κίνησιν καὶ περιφορὰν τὸν χρόνον εἶναί φασιν, ὡς τὸν Πλάτωνα νομίζουσιν ὅ τε Εὔδημος καὶ ὁ Θεόφραστος καὶ ὁ Ἀλέξανδρος· οἱ δὲ τὴν σφαῖραν αὐτὴν τοῦ οὐρανοῦ, ὡς τοὺς Πυθαγορείους ἱστοροῦσι λέγειν οἱ παρακούσαντες ἴσως τοῦ Ἀρχύτου λέγοντος καθόλου τὸν χρόνον διάστημα τῆς τοῦ παντὸς φύσεως, ἢ ὥς τινες τῶν Στωικῶν ἔλεγον· οἱ δὲ τὴν κίνησιν ἁπλῶς· τρεῖς γὰρ ἱστορεῖ περὶ χρόνου δόξας τὰς μυθικωτέρας παρείς· ἐν αἷς ἐκ διαιρέσεως εἰλημμέναις πάσας συνείληφεν. ἢ γὰρ κίνησις ὁ χρόνος ἐστὶν ἢ τὸ κινούμενον πρώτως ἢ τοῦ παντὸς σφαῖρα. καὶ εἰ κίνησις, ἢ ἡ πᾶσα κίνησις ἢ ἡ τοῦ παντός. στάσιν γὰρ ἢ στάσεώς τι οὐκ ἐπιδέχεται ἡ τοῦ χρόνου ἔννοια. ὧν πρὸς μὲν τὴν λέγουσαν τὴν τοῦ οὐρανοῦ περιφορὰν τὸν χρόνον βραχέα ἀντιλέγει, πρὸς δὲ τὴν εἰς ταὐτὸν ἁπλῶς ἄγουσαν τῇ κινήσει πλείονα· τὸ δὲ τὴν σφαῖραν αὐτὴν τοῦ οὐρανοῦ εἶναι τὸν χρόνον ὡς ἄγαν ἀπίθανον οὐδὲ ἀντιλογίας ἠξίωσεν ὁ Ἀριστοτέλης. Διὰ τοῦτο γὰρ ἐδόκουν τὸν οὐρανὸν λέγειν τὸν χρόνον, ὅτι ἔν τε τῷ οὐρανῷ τὰ πάντα καὶ ἐν τῷ χρόνῳ τὰ πάντα· καὶ δῆλον ὅτι οἱ οὕτω λέγοντες πρῶτον μὲν τοῦ ἕν τινι τὴν ὁμωνυμίαν ἠγνόησαν· ἣν αὐτὸς ἐν τοῖς περὶ τόπου λόγοις καλῶς διωρίσατο. [30]

in Ph 9 701 ἄλλο γὰρ τὸ ὡς ἐν χρόνῳ εἶναι καὶ ἄλλο τὸ ὡς ἐν τόπῳ ἢ ἐν ὅλῳ. ἔπειτα ἀπείρως εἶχον τῶν συλλογιστικῶν συμπλοκῶν (διὸ καὶ εὐηθικωτέραν ἐκάλεσε τὴν δόξαν), ἐν γὰρ δευτέρῳ σχήματι ἐκ δύο καταφατικῶν συλλογιζόμενοι, ὅτι οὐρανός ἐστιν ἐν ᾧ τὰ πάντα, καὶ χρόνος ἐν ᾧ τὰ πάντα, καὶ διὰ τοῦτο ὁ χρόνος οὐρανός ἐστι. δύναται δὲ ἴσως καὶ ἐν πρώτῳ σχήματι· ὁ οὐρανὸς ἐν ᾧ τὰ πάντα· τὸ δὲ ἐν ᾧ τὰ πάντα χρόνος. ἔπειτα τοῦ μὲν χρόνου μέρη τὸ παρεληλυθὸς καὶ τὸ μέλλον, τῆς σφαίρας δὲ ἄλλα τὰ μέρη. καὶ ὁ μὲν χρόνος ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχει, ἡ δὲ σφαῖρα οὔ. καὶ τῆς μὲν σφαίρας τὰ μόρια οὐ πανταχοῦ, ὁ δὲ χρόνος πανταχοῦ. καὶ ἐν μὲν τῇ αὐτῇ σφαίρᾳ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ νεώτεροι, ἐν δὲ τῷ αὐτῷ χρόνῳ οὔ. καὶ αὕτη μὲν οὐσία τις σωματική, ὁ δὲ χρόνος οὔ. ἀλλὰ ταύτην μὲν ὡς εὐηθεστέραν τὴν ὑπόθεσιν οὐδὲ λόγου τινὸς ὁ Ἀριστοτέλης ἠξίωσε. Πρὸς δὲ τὴν ἑτέραν ὑπήντησε τὴν λέγουσαν χρόνον εἶναι τὴν τοῦ παντὸς κίνησίν τε καὶ περιφοράν· τῆς γὰρ τοῦ παντὸς περιφορᾶς καὶ ἀνακυκλήσεως τὸ μέρος οἷον ἡ ἡμέρα χρόνος μέν ἐστι κατ᾽ αὐτούς, περιφορὰ δ᾽ οὐκ ἔστι· τὸ γὰρ τῆς ἀνακυκλήσεως μέρος οὔτε ἀνακύκλησίς ἐστιν οὔτε περιφορά. ἐξ οὗ συνάγεται ὅτι ὁ χρόνος οὐκ ἔστιν ἡ τοῦ παντὸς περιφορά, εἴπερ τις χρόνος μέρος ἐστὶν ἀνακυκλήσεως, οὐ πᾶς ἄρα χρόνος περιφορά. ὅτι δὲ μὴ ἔστι τὸ μέρος τῆς περιφορᾶς περιφορὰ καίτοι χρόνος ὄν, ἐδήλωσεν εἰπὼν μέρος γὰρ περιφορᾶ ς , οὐ περιφορ ά. ἡ γὰρ περιφορὰ ἡ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐπὶ τὸ αὐτὸ κίνησίς ἐστι. καὶ τότε λέγεται περιενηνέχθαι τὸ πᾶν, ὅταν ἕκαστον αὐτοῦ τῶν μορίων ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸ αὐτὸ ἀποκαταστῇ. ὁ δὲ εἰρημένος χρόνος οἷον ἡμέρα ἢ νὺξ μέρος περιφορᾶς ἐστι

καὶ οὐ περιφορά. ἐὰν δὲ τὸ συναμφότερον λάβῃς τήν τε ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα, πλείων οὗτος ὁ χρόνος ἔσται τῆς τοῦ παντὸς περιφορᾶς διὰ τὴν τοῦ ἡλίου ἐπικίνησιν. εἶτα καὶ ἄλλο τίθησι πρὸς τὸ αὐτὸ ἐπιχείρημα. εἰ γὰρ πλείους ἦσαν φησὶν οὐρανοί, τουτέστι κόσμοι, ὥσπερ ὑποτίθενται οἱ περὶ Δημόκριτον, ἡ ἑκάστου ἂν αὐτῶν περιφορὰ χρόνος ἦν, οὕτω δὲ πολλοὶ ἂν ἅμα ἦσαν χρόνοι, ὅπερ ἀδύνατον. κινήσεις μὲν γὰρ ἅμα πλείους εἶναι δυνατόν, χρόνους δὲ ἀδύνατον. τὸ γὰρ αὐτὸ νῦν πανταχοῦ τὸ αὐτό. Ὁ δὲ Εὔδημος καὶ ἄλλας ἐπιχειρήσεις τίθησιν, ὧν οὐδὲν ἄτοπον δι' αὐτῆς ἀκούειν τῆς λέξεως λεγούσης· "ἔτι δὲ ἡ μὲν κίνησις ἡ τοῦ παντὸς δῆλον ὅτι ἐν τούτῳ ἐστίν, οἷον ἡ Διάρους βάδισις ἐν Διάρει, καὶ ἡ τοῦ οὐρανοῦ ἄρα ἐν τῷ οὐρανῷ αὐτοτελής." [30]

in Ph 9 702 τοῦτο δὲ ἄτοπον· οὐ γὰρ δοκεῖ ὁ χρόνος ἐν τῷ οὐρανῷ εἶναι, ἀλλὰ μᾶλλον ὁ οὐρανὸς ἐν τῷ χρόνῳ. ἔτι δὲ ἀτοπώτερον τὸ μὴ εἶναι χρόνον ἄλλοθι. ὁ γὰρ οὐρανὸς ἐν τῷ αὐτῷ ἀεί, ἐν ἄλλῳ δὲ οὐδενί. οὐκ ἔσται ἄρα οὔτε ἐν γῇ οὔτε ἐν θαλάττῃ ὁ χρόνος. εἰ δὲ μὴ τὴν ὅλην περιφορὰν λεκτέον τὸν χρόνον ἀλλ' ὁμοίως τὴν οὐτινοσοῦν τῶν μορίων, ἕκαστον δὲ τῶν μορίων ἕτερον τοῦ οὐρανοῦ ὁμοίως δὲ καὶ ὁ οὐρανὸς τῶν μορίων, καὶ αἱ κινήσεις ἕτεραι τοῦ τε ὅλου καὶ τῶν μορίων ἑκάστου. εἰ οὖν αἱ κινήσεις ἕτεραι, φησίν, ὁ δὲ χρόνος οὐχ ἕτερος ἀλλ' ὁ αὐτός, οὐκ ἂν εἶεν αἱ κινήσεις ὁ χρόνος. ὥστε οὔτε ἡ τοῦ παντὸς οὔτε αἱ τῶν μορίων κινήσεις ὁ χρόνος ἐστίν." εἶτα προελθὼν καὶ ταῦτά φησιν· "οἱ δὲ λέγοντες τὴν τοῦ ἡλίου κίνησιν τὸν χρόνον, πῶς ἐροῦσι περὶ τῶν ἄλλων ἀστέρων; οὐ γὰρ πάντων αἱ αὐταὶ φοραί. εἰ μὲν οὖν πᾶσαι χρόνοι ἕτεραι οὖσαι, αὐτὸ τοῦτο ἄτοπον, καὶ ἔσονται πολλοὶ χρόνοι ἅμα. εἰ δὲ μὴ χρόνοι εἰσὶ καὶ αἱ τῶν λοιπῶν φοραί, διαφορὰν λεκτέον, διὰ τί ἡ μὲν τοῦ ἡλίου φορὰ χρόνος, ἡ δὲ τῆς σελήνης οὐ χρόνος, οὐδὲ δὴ αἱ τῶν ἄλλων. τοῦτο δὲ ἔοικεν οὐκ εὐμαρεῖ." ὁ δὲ Ἰάμβλιχος ἐν τῷ ὀγδόῳ τῶν εἰς Τίμαιον ὑπομνημάτων καὶ ταῦτα πρὸς τὴν δόξαν ἐπήγαγεν· "εἰ πᾶσα κίνησις ἐν χρόνῳ, κινήσεις πολλαὶ ὁμοῦ συνίστανται. τὰ δὲ τοῦ χρόνου μόρια ἄλλα ἄλλοτε. ἡ κίνησις περί τι μένον φέρεται, χρόνῳ δὲ οὐδὲν ἠρεμίας δεῖ. κινήσει κίνησις ἢ ἠρεμία ἐναντιοῦται τῇ μὲν ἐν γένει ἡ ἐν γένει, τῇ δὲ ἐν εἴδει ἡ ἐν εἴδει, χρόνῳ δὲ οὐδέν." ὁ δὲ Ἀλέξανδρος φιλονεικῶν δεῖξαι τοῦ Πλάτωνος οὖσαν δόξαν τὴν λέγουσαν χρόνον εἶναι τὴν τοῦ οὐρανοῦ φορὰν πρῶτον μὲν τὸν Εὔδημον μαρτύρεται λέγοντα "ἠκολούθησε καὶ Πλάτων τῇ δόξῃ ταύτῃ καὶ μάλα ἀτόπως· πρὶν γὰρ οὐρανὸν γενέσθαι, φησὶ κίνησιν εἶναι ἄτακτον. οὐ λίνον δὴ λίνῳ συνάπτει, εἴπερ πᾶσα κίνησις ἐν χρόνῳ". ἔπειτα οὐκ ἀποδέχεται τῶν λεγόντων, ὅτι καὶ ὁ Πλάτων συμφώνως τῷ Ἀριστοτέλει τὸν χρόνον ἀριθμὸν λέγει κινήσεως εἰπὼν "κατ' ἀριθμὸν ἰοῦσαν αἰώνιον εἰκόνα". "οὐ γὰρ ἀριθμὸν κινήσεως, φησί, λέγει τὸν χρόνον, ἀλλὰ κατὰ ἀριθμὸν κίνησιν ὅ ἐστι κατὰ τάξιν." ταῦτα μὲν ὁ Ἀλέξανδρος. Ἐμὲ δὲ ὑποδεῖξαι χρεών, πρῶτον μὲν πόθεν ὁ Εὔδημος ὑπενόησε χρόνον λέγειν τὸν Πλάτωνα τὴν τοῦ οὐρανοῦ περιφοράν, εἶτα ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ τοῦτο τὸ ἄτοπον τῷ Πλάτωνι, ὡς ὁ Ἀλέξανδρος συνελογίσατο, τὸ χρόνον εἶναι πρὸ χρόνου. [30]

in Ph 9 703 "εἰ γὰρ πᾶσα κίνησις, φησίν, ἐν χρόνῳ, δῆλον ὅτι καὶ ἡ πλημμελὴς καὶ ἄτακτος κίνησις ἐν χρόνῳ. εἰ οὖν ἡ τοιαύτη κίνησις ἦν πρὶν οὐρανὸν γενέσθαι, δῆλον ὅτι καὶ χρόνος ἦν πρὸ τῆς τοῦ οὐρανοῦ περιφορᾶς. εἰ οὖν αὕτη ὁ χρόνος, εἴη ἂν χρόνος πρὸ χρόνου." πρὸς ταῦτα οὖν ἀπολογήσασθαι χρή. τὸ γὰρ ὅπως ὁ Πλάτων "κατ' ἀριθμὸν ἰοῦσαν αἰώνιον εἰκόνα" τὸν χρόνον εἶπε, τότε μαθησόμεθα, ὅταν τοῦ Ἀριστοτέλους ἀριθμὸν κινήσεως λέγοντος τὸν χρόνον ἀκούσωμεν. καὶ τὸ μὲν τὴν τοῦ οὐρανοῦ περιφορὰν χρόνον λέγειν τὸν Πλάτωνα, ἐκ τῶνδε οἶμαι τῶν ἐν Τιμαίῳ γεγραμμένων ὑπενοήθη· "νὺξ μὲν οὖν ἡμέρα τε γέγονε διὰ ταῦτα ἡ τῆς μιᾶς κυκλήσεως περίοδος, μεὶς δὲ ἐπειδὰν σελήνη περιελθοῦσα τὸν ἑαυτῆς κύκλον ἧλιον ἐπικαταλάβῃ, ἐνιαυτὸς δὲ ὁπόταν ὁ ἥλιος τὸν ἑαυτοῦ περιέλθῃ κύκλον. τῶν δὲ ἄλλων τὰς περιόδους οὐκ ἐννενοηκότες ἄνθρωποι πλὴν ὀλίγοι τῶν πολλῶν οὔτε ὀνομάζουσιν οὔτε πρὸς ἄλληλα ξυμμετροῦνται σκοποῦντες ἀριθμοῖς, ὥστε ὡς ἔπος εἰπεῖν οὐκ ἴσασι χρόνον ὄντα τὰς

τούτων πλάνας." καὶ οὕτω μὲν ἑκάστην περίοδόν τινα χρόνον δοκεῖ λέγειν, τὴν δὲ τοῦ παντὸς μίαν τὸν ὅλον χρόνον. φησὶ γάρ· "ὡς ὁ τέλειος ἀριθμὸς χρόνου τὸν τέλειον ἐνιαυτὸν πληροῖ τότε, ὅταν ἁπασῶν τῶν περιόδων τὰ πρὸς ἄλληλα συμπερανθέντα τάχη σχῇ κεφαλὴν τῷ ταὐτοῦ καὶ ὁμοίως ἰόντος ἀναμετρηθέντα κύκλῳ." ὅτι δὲ οὐ τὴν κίνησιν τῶν οὐρανίων ὁ Πλάτων λέγει τὸν χρόνον, ἀλλὰ τὸ μέτρον τῆς κινήσεως, σαφὲς μὲν οἶμαι καὶ ἐκ τούτων τῶν παραγεγραμμένων ἐστί. τὸ γὰρ διὰ τὸ μὴ ἀριθμοῖς συμμετρεῖσθαι τὰς περιόδους, διὰ τοῦτο μὴ εἰδέναι χρόνον ὄντα τὰς τούτων πλάνας, σαφῶς δηλοῖ ὅτι ὁ χρόνος κατὰ τὸ μέτρον εἶναι τῶν κινήσεων ἔχει τὴν οὐσίαν. ἔτι δὲ ἐναργέστερον ἔστι μαθεῖν ὅτι οὐ ταὐτὸν τὴν κίνησιν καὶ τὸν χρόνον φησὶν ὁ Πλάτων, ἐὰν εὕρωμεν κινηθέντι ἤδη τῷ παντὶ κατὰ τὸν λόγον διὰ τὴν τῆς ψυχῆς μετουσίαν τότε ὡς μέτρον τῆς κινήσεως ἐπαγαγόντα τὸν χρόνον. λέγει δὲ οὕτως ἐν Τιμαίῳ μετὰ τὴν τοῦ σωματοειδοῦς ψύχωσιν· "ὡς δὲ κινηθὲν αὐτὸ καὶ ζῶν ἐνενόησε τῶν ἀιδίων θεῶν γεγονὸς ἄγαλμα ὁ γεννήσας πατήρ, ἠγάσθη τε καὶ εὐφρανθεὶς ὅμοιον πρὸς τὸ παράδειγμα ἐπενόησεν ἀπεργάσασθαι. καθάπερ οὖν αὐτὸ τυγχάνει ζῷον ἀίδιον ὄν, καὶ τόδε τὸ πᾶν οὕτως εἰς δύναμιν ἐπεχείρησε τοιοῦτον ἀποτελεῖν. [30]

in Ph 9 704 ἡ μὲν οὖν τοῦ ζῴου φύσις ἐτύγχανεν οὖσα αἰώνιος. καὶ τοῦτο μὲν δὴ τῷ γενητῷ παντελῶς προσάπτειν οὐκ ἦν δυνατόν· εἰκὼ δὲ ἐπινοεῖ κινητήν τινα αἰῶνος ποιῆσαι, καὶ διακοσμῶν ἅμα οὐρανὸν ποιεῖ μένοντος αἰῶνος ἐν ἑνὶ κατ' ἀριθμὸν ἰοῦσαν αἰώνιον εἰκόνα, τοῦτον ὃν δὴ χρόνον ὠνομάκαμεν". καὶ ὅτι μὲν πάντων ὑφισταμένων ἅμα ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ τὴν πρὸς ἄλληλα τάξιν ὁ λόγος ἐνεδείξατο, δῆλον. εἰ γὰρ ἅμα τῷ οὐρανῷ γέγονεν ὁ χρόνος, ὡς δηλοῖ τὸ μετ' ὀλίγον τούτων εἰρημένον, χρόνος δ' οὖν μετ' οὐρανοῦ γέγονε, δῆλον ὅτι οὐδέτερον οὐδετέρου προηγεῖται τῷ χρόνῳ. πῶς δ' ἂν καὶ χρόνου τι τῷ χρόνῳ προϋπῆρχεν; εἰ δὲ κινηθέντι τῷ παντὶ τὸν χρόνον ἐπεισήγαγε, δῆλον ὅτι οὐ ταὐτὸν ὁ χρόνος καὶ ἡ κίνησις κατ' αὐτόν, ἀλλὰ τελειωτικός πως τῆς κινήσεως ὁ χρόνος. καὶ ὅταν δὲ τὸ πλημμελῶς καὶ ἀτάκτως κινούμενον προηγεῖσθαι λέγῃ τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως ὁ Πλάτων, ἐν οἷς φησι "βουληθεὶς γὰρ ὁ θεὸς ἀγαθὰ μὲν πάντα, φλαῦρον δ' οὐδὲν εἶναι κατὰ δύναμιν, οὕτω δὴ πᾶν ὅσον ἦν ὁρατὸν παραλαβὼν οὐχ ἡσυχίαν ἄγον, ἀλλὰ κινούμενον πλημμελῶς καὶ ἀτάκτως, εἰς τάξιν αὐτὸ ἤγαγεν ἐκ τῆς ἀταξίας, ἡγησάμενος ἐκεῖνο τούτου πάντως ἄμεινον", καὶ ἐν τούτοις οὖν οὐ τοῦτό φησιν, ὅπερ δοκεῖ λέγειν τὸ φαινόμενον, ὅτι ἦν ποτε τῷ χρόνῳ προϋπάρχον τὸ αἰσθητὸν ἄτακτον, καὶ ὕστερον ὡς ἐξ ὕπνου τινὸς ἀναστὰς ὁ δημιουργὸς ἔταξεν αὐτό. εἰ γὰρ διὰ τὴν ἀγαθότητα δημιουργεῖ, ἡ δὲ ἀγαθότης αὐτοῦ ἀεὶ τελεία καὶ ἐνεργός ἐστι καὶ τῷ εἶναι πάντα ἀγαθύνει, δῆλον ὅτι τῇ τοῦ θεοῦ ἀγαθότητι συνυφέστηκεν ἡ δημιουργικὴ πρόνοια. ἐνδείκνυται δὲ τὸ λεγόμενον, ὅτι κόσμου καὶ τάξεως ὁ δημιουργὸς αἴτιός ἐστι τῷ παντί, εἴπερ πρὸ τῆς αὐτοῦ ἐνεργείας πλημμελὲς καὶ ἄτακτον ὑποτίθεται. κἂν τῷ λόγῳ δὲ ὑπέθετο πλημμελῆ κίνησιν πρὶν οὐρανὸν γενέσθαι, καὶ πᾶσα κίνησις ἐν χρόνῳ, δῆλον ὅτι καὶ ὁ χρόνος ἐκεῖνος πλημμελὴς καὶ ἄτακτος καὶ οἷον σκιαγραφία τις ὑποτεθήσεται τοῦ τελείου χρόνου κατὰ τὴν τοῦ λόγου ὑπόθεσιν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν μὴ καὶ πλέονα τοῦ δέοντος εἴρηται, τῶν δ' ἐφεξῆς ἐχώμεθα. p. 218b9 Ἐπεὶ δὲ δοκεῖ μάλιστα κίνησις εἶναι καὶ μεταβολή τις ἕως τοῦ ὁ δὲ χρόνος ὁμοίως πανταχοῦ καὶ παρὰ πᾶσι ν . Δύο δόξας ἐκθέμενος περὶ χρόνου τήν τε λέγουσαν χρόνον εἶναι τὴν τοῦ παντὸς περιφορὰν καὶ τὴν λέγουσαν τὴν τοῦ παντὸς σφαῖραν, καὶ τὴν μὲν προτέραν ἐλέγξας, τὴν δὲ εὐηθικωτέραν οὐδὲ ἀντιλογίας ἀξιώσας τρίτην νῦν προτίθεται τὴν τῶν τριῶν πιθανωτέραν τὴν λέγουσαν τὸν χρόνον κίνησιν εἶναι καὶ μεταβολήν τινα. [30]

in Ph 9 705 καὶ δῆλον ὅτι ἄλλη τίς ἐστιν ὑπόθεσις αὕτη παρὰ τὴν λέγουσαν τὴν τοῦ παντὸς περιφορὰν εἶναι τὸν χρόνον, καὶ οὐκ ἀναγκαίως νῦν ὁ Ἀλέξανδρος ἐπήγαγε· "διὸ καὶ Πλάτων τε καὶ ἄλλοι τινὲς κίνησιν εἶπον αὐτόν· ὁ γὰρ Πλάτων, εἴπερ ἄρα, τὴν τοῦ παντὸς περιφορὰν εἶπε τὸν χρόνον". οὕτω γὰρ αὐτὸν μέχρι νῦν ηὔθυνεν ὁ Ἀλέξανδρος. δοκεῖ δὲ ἡ αὐτή πως ἔννοια εἶναι

χρόνου καὶ κινήσεως· ῥύσιν γάρ τινα καὶ ὁ χρόνος καὶ χορείαν ἐνδείκνυται, καὶ ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχει, ὅπερ ἐστὶ κινήσεως ἴδιον, καὶ συμβεβηκός τι καὶ συνεχὲς καὶ ἐπ’ ἄπειρον διαιρετὸν ὁμοίως. ὅτι δὲ οὐκ ἔστι ταὐτὸν κίνησις καὶ χρόνος δείκνυσι προλαμβάνων, ὅτι πᾶσα κίνησις καὶ μεταβολὴ ἐν αὐτῷ τῷ μεταβάλλοντι μόνον ἐστὶν ἢ ἐν τῷ τόπῳ, ἐν ᾧ ἂν τύχῃ ὂν τὸ κινούμενον καὶ μεταβάλλο ν. “διὰ τοῦτο δέ, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, τοῦτο προσέθηκεν, ὅτι ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων μεταβολῶν ἐν αὐτῷ τῷ μεταβάλλοντί ἐστιν ἐκεῖνο τὸ καθ’ ὃ ἡ μεταβολή· τό τε γὰρ ἀλλοιούμενον μεταβάλλει κατὰ τὴν ἐν αὐτῷ ποιότητα καὶ τὸ αὐξόμενον κατὰ τὸ ἐν αὐτῷ ποσὸν καὶ τὸ γινόμενον κατὰ τὴν οὐσίαν τὴν ἐν αὐτῷ. ὁ δὲ τόπος, καθ’ ὃν μεταβάλλει τὸ κατὰ τόπον κινούμενον, οὐκ ἔστιν ἐν τῷ κινουμένῳ, ἀλλ’ ὅπου ἐστὶ τὸ μεταβάλλον, ἐκεῖ καὶ ἡ κίνησις.” οὕτω μὲν ὁ Ἀλέξανδρος· μήποτε δὲ καὶ ἡ κατὰ τόπον μὲν κίνησις ἐν τῷ κινουμένῳ ἐστίν· οὐ γὰρ ὁ τόπος καθ’ ὃν κινεῖται τὸ κινούμενον ὑποτίθεται χρόνος, ἀλλ’ ἡ κατὰ τόπον κίνησις, ἡ δὲ κίνησις ἐν τῷ κινουμένῳ ἐστὶν ἀεί, ὡς δέδεικται ἐν τοῖς περὶ κινήσεως λόγοις. οὐ διὰ τοῦτο οὖν ‘ἐν τῷ τόπῳ‘ πρόσκειται, ἀλλ’ ἐπειδὴ καὶ ἐν τῷ τόπῳ ἐν ᾧ ἐστι τὸ κινούμενον οὐ μόνον τὴν κατὰ τόπον κίνησιν, ἀλλὰ καὶ τὰς ἄλλας λέγει εἶναι κινήσεις. Ἀθήνησι γοῦν καὶ γενέσθαι φαμὲν καὶ αὐξηθῆναι τὸν Σωκράτην καὶ φαλακρωθῆναι. ἀκριβῶς οὖν ὁ Ἀριστοτέλης εἶπεν, ὅτι πᾶσα μεταβολὴ καὶ κίνησις ἐν αὐτῷ τῷ μεταβάλλοντι μόνον ἐστὶν ἢ οὗ ἂν τύχῃ ὂν αὐτὸ τὸ κινούμενο ν. καὶ ὅτι οὕτως εἴληπται, δηλοῖ ἡ ἑτέρα πρότασις ἡ ταύτῃ προσληφθεῖσα, λέγουσα δὲ ὅτι ὁ χρόνος ὁμοίως πανταχοῦ καὶ παρὰ πᾶσι ν. εἰ οὖν ἡ μὲν κίνησις οὐχ ὁμοίως πανταχοῦ, ἀλλ’ ἐκεῖ μόνον οὗ ἐστι τὸ κινούμενον οὐδὲ παρὰ πᾶσιν, ἀλλ’ ἐν τῷ μεταβάλλοντι μόνον, δῆλον ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ χρόνος κίνησις. ἡ συναγωγὴ ἐν δευτέρῳ σχήματι. ἀντίκειται δὲ τῷ μὲν πανταχοῦ τὸ οὗ ἐστι τὸ κινούμενον, τῷ δὲ παρὰ πᾶσι τὸ ἐν τῷ μεταβάλλοντι μόνο ν. p. [35]

in Ph 9 706 218b13 Ἔτι δὲ μεταβολὴ μέν ἐστι θάττων καὶ βραδυτέρα ἕως τοῦ οὔτε τῷ ποσός τις εἶναι οὔτε τῷ ποιό ς . Τὸ αὐτὸ δείκνυσι καὶ δι’ ἑτέρου πάλιν ἐν δευτέρῳ σχήματι συναγομένου συλλογισμοῦ τοιούτου· κίνησις θάττων ἐστὶ καὶ βραδυτέρα · χρόνος δὲ οὐκ ἔστι θάττων καὶ βραδύτερος· οὐκ ἄρα κίνησις ὁ χρόνος. ὅτι δὲ οὐκ ἔστι χρόνος θάττων καὶ βραδύτερος, δῆλον μὲν καὶ ἐκ τῆς συνηθείας. καὶ γὰρ πολὺν μὲν καὶ ὀλίγον χρόνον λέγομεν, θάττω δὲ καὶ βραδύτερον οὐ λέγομεν. δείκνυσι δὲ καὶ τοῦτο συλλογιστικῶς οὗτος· τὸ ταχὺ καὶ βραδὺ χρόνῳ ὥρισται · ὁ δὲ χρόνος οὐχ ὥρισται χρόν ῳ· οὐκ ἄρα θάττων καὶ βραδύτερος ὁ χρόνος. ὅτι δὲ τὸ ταχὺ καὶ βραδὺ χρόνῳ ὁρίζεται, δῆλον. ταχὺ μὲν γὰρ λέγομεν τὸ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πολὺ κινούμενο ν , βραδὺ δὲ τὸ ἐν πολλῷ ὀλίγο ν. χρόνον δὲ οὐχ οἷόν τε λέγειν ἢ ἐν ὀλίγῳ πολλὴν γίνεσθαι ἢ ἐν πολλῷ ὀλίγον. ἀλλὰ μὴν καὶ ὅτι ὁ χρόνος οὐχ ὥρισται χρόνῳ, δῆλον πάλιν ἐκ τοῦ μηδὲ κατὰ ποσὸν ἑαυτοῦ ὑπὸ χρόνου τὸν χρόνον ὡρίσθαι. ὁ γὰρ πολὺς χρόνος πολύς ἐστιν οὐ τῷ ἐν πολλῷ χρόνῳ εἶναι καὶ ὀλίγος οὐ τῷ ἐν ὀλίγῳ· τοῦτο γὰρ κινήσεως ἴδιον. πολλὴν γὰρ λέγομεν κίνησιν τὴν ἐν πολλῷ χρόνῳ εἶναι καὶ ὀλίγην τὴν ἐν ὀλίγῳ, χρόνον δὲ οὐχ οὕτω. ποιὸς δὲ χρόνος οὐκ ἔστιν ὅλως οἷον ταχὺς ἢ βραδύς. ὥστ’ οὐδ’ ἂν ὁρίζοιτο αὐτοῦ τὸ ποιὸν ὑπὸ χρόνου ὥσπερ τῆς κινήσεως. ταχεῖαν γὰρ καὶ βραδεῖαν κίνησιν λέγομεν. καὶ τοῦτο τὸ ποιὸν χρόνῳ ὁρίζεται. ταχεῖα γὰρ κίνησις ἡ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πολλὴ καὶ βραδεῖα ἡ ἐν πολλῷ ὀλίγη. οὕτω τῆς κινήσεως τὸ ποσὸν ὁρίζεται χρόνῳ, τοῦ δὲ χρόνου οὐκέτι. κἂν γὰρ λέγηται πολὺς καὶ ὀλίγος χρόνος, ἀλλ’ οὐ κατὰ τὴν ἐπὶ τὸν χρόνον ἀναφορὰν ὁρίζεται ταῦτα, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐπὶ τὸ συνεχὲς καὶ τὸν ἀριθμόν, ὡς δειχθήσεται· ὁ δέ γε Πλωτῖνος καὶ ἄλλο προστίθησιν ἐπιχείρημα δεικτικὸν τοῦ μὴ εἶναι κίνησιν τὸν χρόνον· “κίνησις μέν, γάρ φησι, καὶ παύσαιτο ἂν καὶ διαλείποι, χρόνος δὲ οὔ.” ἐπειδὴ δὲ οὐ ταὐτόν ἐστι κίνησις καὶ μεταβολή, ὡς δείξει τοῦ Ε βιβλίου τῆσδε τῆς πραγματείας ἀρχόμενος (τὴν γὰρ γένεσιν καὶ τὴν φθορὰν μεταβολὴν μὲν εἶναι δείξει, κίνησιν δὲ οὔ), ἐχρήσατο δὲ καὶ χρήσεται ἀδιαφόρως τῷ τῆς κινήσεως καὶ

μεταβολῆς ὀνόματι, εἰκότως ἐπὶ τῇ ἀδιαφορίᾳ παρῃτήσατο τὸν ἀκροατήν, ὅτι ἀδιαφόρως χρῆται δηλώσας. p. 218b21 Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ἄνευ μεταβολῆς ἕως τοῦ φανερὸν ὅτι οὐκ ἔστιν ἄνευ κινήσεως καὶ μεταβολῆς χρόνο ς . Δείξας ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ χρόνος κίνησις, ἐφεξῆς δείκνυσιν ὅτι οὐδ' ἄνευ κινήσεώς ἐστιν, ἀλλὰ μετὰ κινήσεως πάντως. [35]

in Ph 9 707 τοῦ γὰρ ἐπιστήμονός ἐστι καὶ τῶν σύνεγγυς ὄντων τῇ φύσει καὶ τὴν διαφορὰν παραδιδόναι καὶ τὴν κοινωνίαν. ὅτι δὲ οὐκ ἄνευ κινήσεως ὁ χρόνος, οὐδὲ οἷόν τε χρόνον ἄνευ κινήσεως λαβεῖν, δείκνυσιν οὕτως· ὁ χρόνος ἄνευ κινήσεως ἀσυναίσθητος ἡμῖν ἐστι· τὸ ἄνευ κινήσεως ἀσυναίσθητον οὐκ ἔστιν ἄνευ κινήσεως λαβεῖν, ὅτι μετὰ κινήσεως πάντως ὑφέστηκεν· ὁ ἄρα χρόνος μετὰ κινήσεως ὑφέστηκε καὶ ἄνευ ταύτης οὐδὲ ἔστιν οὐδὲ νοεῖται. ὅτι δὲ ἄνευ κινήσεως ἀσυναίσθητός ἐστι, δείκνυσιν ἐκ τοῦ 'ὅταν ἀκίνητοι πάντῃ κατὰ τὴν διάνοιαν ὦμεν ἢ λάθωμεν ἑαυτοὺς κινούμενοι κατ' αὐτήν, τουτέστιν ἐννοοῦντές τι, τότε οὐδὲ χρόνον ἡγούμεθα γεγονέναι τινά' ὡς μὴ δυναμένου χωρὶς ἐννοίας κινήσεως ἐπινοηθῆναι χρόνου. ὅτι δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, δῆλον μὲν ἡμῖν καὶ ἐκ τῶν ὕπνων. κοιμηθέντες γὰρ ὁμαλῶς καὶ διαναστάντες τὸν μεταξὺ χρόνον οὐκ ἐννοοῦμεν. δῆλον δὲ καὶ ἐν ταῖς σὺν τόνοις νοήσεσιν ἢ πράξεσι. πρὸς γὰρ ἐκείναις ὄντες τὴν διάνοιαν οὐχ ἡγούμεθα μεταξὺ γεγονέναι χρόνον καίτοι μακροῦ διανυσθέντος πολλάκις. οὐ γὰρ τῷ κινεῖσθαι ἡμᾶς, ἀλλὰ τῷ κινήσεως ἔννοιαν λαμβάνειν, συνεννοοῦμεν καὶ τὸν χρόνον ὡς τῇ κινήσει συνυπάρχοντα. διὰ τοῦτο γὰρ εἰπὼν ὅταν μηδὲν αὐτοὶ μεταβάλλωμεν προσέθηκε τὴν διάνοιαν, ὅτι κατὰ τὴν παρακολούθησιν τὴν διανοητικὴν τῆς κινήσεως ἀκίνητον αὐτὴν οὖσαν καὶ ἡ τοῦ χρόνου συναίσθησις γίνεται. καὶ γὰρ καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου δυνατὸν ἰδεῖν, ὅτι οἱ ἀλγοῦντες καὶ ταλαιπωρούμενοι ἢ ἐν ἐνδείᾳ καὶ ἐπιποθήσει τινὸς ὄντες πολὺ τὸ τοιοῦτο κίνημα νομίζοντες πολὺν ἡγοῦνται καὶ τὸν χρόνον. λέγει γοῦν ἐκεῖνος ἐν τῇ κωμῳδίᾳ οὐδέποθ' ἡμέρα γενήσεται; καὶ μὴν πάλαι γ' ἀλεκτρυόνων ἤκους' ἐγώ. καὶ ἄλλος οἱ δὲ ποθοῦντες ἐν ἤματι γηράσκουσιν. ὅτι δὲ οἱ τῇ κινήσει μὴ παρακολουθοῦντες οὐδὲ τοῦ χρόνου συναισθάνονται, ἡμεῖς μέν, ὡς εἶπον, ὁσημέραι ἐκ τῶν ὕπνων γινώσκομεν, ὁ δὲ Ἀριστοτέλης ἀπὸ μακροτέρου τοῦτο πιστοῦται ὕπνου τῶν ἐν Σαρδοῖ τῇ νήσῳ παρὰ τοῖς ἥρωσι μυθολογουμένων καθεύδειν· ἐννέα γὰρ τῷ Ἡρακλεῖ γεγονότων παίδων ἐκ τῶν Θεσπίου τοῦ Θεσπιέως θυγατέρων ἐν Σαρδοῖ τελευτησάντων ἔλεγον ἕως Ἀριστοτέλους, τάχα δὲ καὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ ἐξηγητοῦ τῶν Ἀριστοτέλους, ἄσηπτά τε καὶ ὁλόκληρα διαμένειν τὰ σώματα καὶ φαντασίαν καθευδόντων παρεχόμενα· καὶ οἱ μὲν ἐν Σαρδοῖ ἥρωες οὗτοι. παρὰ τούτοις δὲ ὀνείρων ἕνεκεν ἢ ἄλλης τινὸς χρείας εἰκὸς ἦν συμβολικῶς τινας μακροτέρους καθεύδειν ὕπνους, οἵτινες συνάπτοντες τὸ ἐν ἀρχῇ τοῦ ὕπνου νῦν τῷ ἐν τῷ πέρατι καὶ ἓν ποιοῦντες τὸ νῦν διὰ τὸ ἀσυναίσθητον τῆς μεταξὺ τῶν δύο νῦν κινήσεως συνῄρουν καὶ τὴν τοῦ χρόνου ἔννοιαν εἰς τὸ νῦν καὶ ἐξῄρουν τὸν χρόνον διὰ τὴν ἀναισθησίαν τῆς μεταξὺ κινήσεως. [5]

in Ph 9 708 ὡς γὰρ εἰ μὴ ἦ ν, φησίν, ἕτερον μὲν τὸ ἐν τῇ ἀρχῇ νῦ ν, ἕτερον δὲ τὸ ἐν τῷ πέρατι, ἀλλὰ ταὐτὸν καὶ ἕ ν , οὐκ ἂν ἦν χρόνο ς· οὐ γὰρ χρόνος τὸ νῦν, ἀλλὰ χρόνου πέρας, οὕτω καὶ ὅταν λανθάνῃ ἕτερον ὂν τὸ νῦν, οὐ δοκεῖ εἶναι ὁ μεταξὺ τῶν δύο νῦν χρόνος. ὁ μέντοι Εὔδημος τὴν ἀπὸ τῆς Σαρδοῦς παρεὶς πίστιν ἔκ τινος Ἀθήνησι συμβεβηκότος αὐτὸς τὸ λεγόμενον πιστοῦται· "λέγεται γάρ, φησίν, θυσίας οὔσης δημοτελοῦς ἑστιᾶσθαί τινας ἐν καταγείῳ σπηλαίῳ, μεθυσθέντας δὲ κατακοιμηθῆναι πρὸς ἡμέραν ἤδη καὶ αὐτοὺς καὶ τοὺς οἰκέτας καὶ καθεύδειν τὸ λοιπὸν τῆς νυκτὸς καὶ τὴν ἡμέραν καὶ ἔτι τὴν νύκτα· ἐπεγερθέντα γὰρ ἕνα τινά, ὡς εἶδεν ἀστέρας, πάλιν ἀπελθόντα ἀναπαύεσθαι. τῆς δὲ ἐπιούσης ἡμέρας, ὡς ἠγέρθησαν, τὴν Κουρεῶτιν ἄγειν ὕστερον τῶν ἄλλων ἡμέραν, ὅθεν δὴ καὶ κατανοηθῆναι τὸ συμβάν." Κουρεῶτις δὲ ἦν ἡ τρίτη τῶν Ἀπατουρίων ἡμέρα, ὥσπερ ἡ πρώτη Δορπία καὶ ἡ δευτέρα Ἀνάρρυσις καὶ ἡ τετάρτη Ἐπίβδα· μετὰ τὴν τῆς δευτέρας οὖν θυσίαν καθευδήσαντες τὴν ἐφεξῆς ἡμέραν καὶ τὴν μετ' αὐτὴν νύκτα τὴν τετάρτην λοιπὸν ἀντὶ τῆς τρίτης ὡς Κουρεῶτιν ἦγον. Εἰ οὖν ὅταν μὲν μηδεμίαν

νομίσωμεν εἶναι μεταβολὴν ἀλλ᾽ ἐν τῷ αὐτῷ νῦν ἑστάναι, τότε συμβαίνει μηδὲ χρόνον οἴεσθαι εἶναι, ὅταν δὲ αἰσθώμεθα κινήσεως καὶ πλείω τὰ νῦν ὁρίσωμεν, τὸ μὲν ὡς ἀρχὴν τὸ δὲ ὡς πέρας τὸ μὲν ὡς πρότερον τὸ δὲ ὡς ὕστερον, τότε καὶ τοῦ μεταξὺ χρόνου συναισθανόμεθα, δῆλον ὅτι οὐκ ἔστιν ἄνευ κινήσεως καὶ μεταβολῆς χρόνο ς· ἐκ δὲ τῶν ἐνταῦθα ῥηθέντων ὁ θαυμάσιος Γαληνὸς ἐν τῷ ὀγδόῳ τῆς ἑαυτοῦ Ἀποδεικτικῆς ὑπονοεῖ λέγειν τὸν Ἀριστοτέλην διὰ τοῦτο μὴ εἶναι χρόνον ἄνευ κινήσεως, ὅτι κινούμενον νοοῦμεν αὐτόν, καὶ ἐπάγει τι τῷ λόγῳ ἄτοπον ὅτι "καὶ τὰ παντάπασιν ἀκίνητα μετὰ κινήσεως ἀνάγκη εἶναι, εἴπερ καὶ τούτων ἡ νόησις ἡμῖν μετὰ κινήσεώς ἐστιν· οὐδὲν γὰρ ἡμεῖς ἀκινήτῳ νοήσει νοοῦμεν"· εἴποι δ᾽ ἂν ὅτι οὐδὲ διαστάσεως χωρὶς ἂν εἴη τὰ ἀδιάστατα, εἰ μετὰ διαστάσεως αὐτὰ νοοῦμεν ἡμεῖς τὰ πολλὰ φανταστικῶς ἐνεργοῦντες. ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἐχρῆν ἐννοῆσαι, ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης οὐ βούλεται κινεῖσθαι τὴν ψυχὴν ἀλλ᾽ ἐνεργεῖν, μόνας ἀξιῶν τὰς φυσικὰς μεταβολὰς κινήσεις καλεῖν· οὐκ ἄρα τῷ κινουμένους νοεῖν τὸν χρόνον λέγει μὴ εἶναι χωρὶς κινήσεως αὐτόν, ἀλλ᾽ ὅτι ἡ τῆς κινήσεως ἔννοια ἀκίνητος οὖσα συνεισάγει τὴν τοῦ χρόνου ἔννοιαν. [35]

in Ph 9 709 καὶ ὅτι οὕτω λέγει, δῆλον ποιεῖ καὶ ἐξ ὧν φησιν, ὅτι κἂν μεταβάλλωμεν τὴν διάνοιαν, τουτέστι κἂν τῇ διανοίᾳ περὶ τὴν μεταβολὴν ἐνεργῶμεν, λανθάνωμεν δὲ μεταβάλλοντε ς , οὐ δοκεῖ ἡμῖν γεγονέναι χρόνο ς. καὶ πάλιν λανθάνειν ἡμᾶς φησι τὴν κίνησιν οὐ τῷ μὴ κινεῖσθαι, ἀλλὰ τῷ μηδεμίαν ἔννοιαν ἴσχειν κινήσεως· εἰ δὲ καὶ ἅμα κινήσεως ἡμᾶς αἰσθάνεσθαί φησι καὶ χρόνου, ἀλλ᾽ οὐ κινουμένους αἰσθάνεσθαι. εἰ δὲ καὶ νομίζοι τις τὸ ὅταν αὐτοὶ μὴ μεταβάλλωμεν τὴν διάνοιαν ἀντὶ τοῦ μὴ κινώμεθα κατὰ διάνοιαν εἰρῆσθαι, καὶ οὕτως οὐ διὰ τὸ κινουμένους νοεῖν τὸν χρόνον νομίζει μετὰ κινήσεως εἶναι τὸν χρόνον, ἀλλὰ διὰ τὸ τῇ κινήσει παρακολουθεῖν, κἄν τε κινούμενοι κἄν τε μὴ κινούμενοι παρακολουθῶμεν. διὸ καὶ ὡς διορθῶν ἐπήγαγε τὸ ἢ λάθωμεν μεταβάλλοντε ς. τοιγαροῦν, ὅπερ εἶπον πρότερον, καὶ νοοῦντες καὶ ἐργαζόμενοι συντόνως, ὅτι μὲν κινούμεθα δῆλον, μὴ ἐφιστάνοντες δὲ τῇ παρατάσει τῆς κινήσεως μηδ᾽ ὁρίζοντες τὸ πρότερον καὶ ὕστερον νῦν ἀνεπαίσθητοι καὶ τοῦ μεταξὺ χρόνου γινόμεθα ὡς τῇ κινήσει συνυφεστηκότος ἣν συνῃρήκαμεν. οὐ μέντοι ἄνευ τοῦ κίνησιν ἐννοεῖν ἀδυνατοῦμεν τοὺς πόλους ἢ τὸ κέντρον τοῦ παντὸς ἐννοεῖν. καθόλου γὰρ ἐπὶ τῶν ἅμα συνυπαρχόντων καὶ τὴν οὐσίαν ἐν τῇ πρὸς ἄλληλά πως ἐχόντων σχέσει τῇ τοῦ ἑτέρου ἐννοίᾳ ἀνάγκη καὶ τὴν τοῦ ἑτέρου συνεννοεῖσθαι. ὁ γοῦν φίλον ἐννοῶν καὶ ὅτι φίλου φίλος ἐστὶν ἐννοήσει, καὶ ὁ δεξιὸν ἐννοῶν εὐθὺς καὶ τὸ ἀριστερὸν συναναφέρει. διὸ καὶ ἐφιστάνειν ἀξιῶ, πῶς εἶπεν ὁ Ἀλέξανδρος, ὅτι ἐπ᾽ οὐδενὸς τῶν ἄλλων ἡμῖν ἐν τῷ ἄλλο τι νοεῖν ἡ τοῦ ἄλλου συνοδεύει ἐπίνοια, εἰ μὴ ἐπὶ τοῦ χρόνου τῇ τῆς κινήσεως ἐννοίᾳ τῆς τοῦ χρόνου συμπεφυκυίας. δῆλον δὲ ὅτι καὶ τῷ χρόνῳ συναναφέρεται ἡ κίνησις· βαδίσαντες γὰρ τοσόνδε χρόνον, τοσάδε στάδια ἠνυσμένα ἐν τῷ τοσῷδε χρόνῳ τεκμαιρόμεθα. καὶ ὁ Ἀριστοτέλης δὲ ἐν τοῖς ἑξῆς λέγει· "ἀλλὰ μὴν ὅταν καὶ χρόνος δοκῇ γεγονέναι τις, ἅμα καὶ κίνησίς τις φαίνεται γεγονέναι." p. 219a2 Ληπτέον δ έ , ἐπεὶ ζητοῦμεν τί ἐστι ὁ χρόνος ἕως τοῦ ἐπεὶ οὖν οὐ κίνησι ς , ἀνάγκη τῆς κινήσεως εἶναί τι αὐτό ν . Συμπερανάμενος ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι οὔτε κίνησίς ἐστιν ὁ χρόνος οὔτε ἄνευ κινήσεως, καὶ ὁρμήσας ἐπὶ ζήτησιν τῆς οὐσίας αὐτοῦ πρῶτον μὲν προσκατασκευάζει τοῖς ἤδη εἰρημένοις, ὅτι ἅμα αἴσθησιν ἔχομεν κινήσεώς τε καὶ χρόνου· κἂν γὰρ σκότος ᾖ, φησίν, ὥστε μὴ ἡμᾶς σωματικῶς κινεῖσθαι μήτε ἄλλων κινουμένων αἰσθάνεσθαι, κίνησις δέ τις ἐν τῇ ψυχῇ ἐν ᾗ, νοούσης τι τῆς ψυχῆς, ὃ ἴσον ἐστί, φησὶν Ἀλέξανδρος, τῷ 'ἔννοιαν δέ τινα κινήσεως ἔχωμεν', ὅπερ ἐστὶ δηλονότι ἐπίστασις τῆς κινήσεως, εὐθὺς ἅμα τις δοκεῖ γεγονέναι καὶ χρόνο ς. [5]

in Ph 9 710 οὕτως δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἐξηγεῖται εἰδὼς ὅτι οὐ βούλεται ὁ Ἀριστοτέλης κινεῖσθαι τὴν ψυχήν, ἀλλὰ κίνησιν ἐν τῇ ψυχῇ εἶπε τὴν ἀκίνητον ἔννοιαν τῆς ὁποιασοῦν κινήσεως. μήποτε δὲ κατὰ μὲν τὰς φυσικὰς κινήσεις ἀκινήτους οἴεται τὰς ψυχικὰς ἐννοίας ὁ Ἀριστοτέλης, ἄλλο δὲ εἶδος

κινήσεως ἐνορᾷ· ἐφεξῆς δὲ τοῖς εἰρημένοις καὶ τὸ ἀντίστροφον προστίθησιν, ὅτι οὐ μόνον τῇ κινήσει συνεπινοεῖται ὁ χρόνος, ἀλλὰ καὶ τῷ χρόνῳ ἡ κίνησις. εἰκότως οὖν ἐπειδὴ συναναφέρεται ταῦτα ἀλλήλοις, ἢ κίνησίς ἐστιν ἢ τῆς κινήσεώς τι ὁ χρόνος. εἰ οὖν δέδεικται ὅτι κίνησις οὐκ ἔστι, δῆλον ὅτι περιλείπεται τὸ τῆς κινήσεώς τι αὐτὸν εἶναι. p. 219a10 Ἐπεὶ δὲ τὸ κινούμενον κινεῖται ἔκ τινος εἴς τι ἕως τοῦ τοσοῦτος καὶ ὁ χρόνος ἀεὶ δοκεῖ γεγονέναι . Δείξας ὅτι μετὰ τῆς κινήσεώς ἐστιν ὁ χρόνος, ἐφεξῆς ζητεῖ τί ἄρα τῆς κινήσεώς ἐστι. δείκνυσιν οὖν ὅτι συνεχὴς οὖσα ἡ κίνησις ἔχει τὸ πρότερον καὶ ὕστερον. καὶ τοῦτό ἐστιν ὁ χρόνος, ὡς μαθησόμεθα. ὅτι δὲ συνεχὴς ἡ κίνησις, ὧδε δείκνυσι διὰ τοῦ δεῖξαι πρότερον τὸ μέγεθος ἐφ' οὗ ἡ κίνησις συνεχές· τὸ κινούμενον ἔκ τινος εἴς τι κινεῖται· τὸ ἔκ τινος εἴς τι κινούμενον ἐπὶ διαστατοῦ τινος μεγέθους κινεῖται· ἐπειδὴ οὖν πᾶν μέγεθος συνεχές, ἐπὶ μεγέθους δὲ ἡ κίνησις, καὶ ἡ κίνησις συνεχὴς διὰ τὸ μέγεθος, ὥσπερ ὁ χρόνος διὰ τὴν κίνησιν· ὅση γὰρ ἡ κίνησι ς , τοσοῦτος καὶ ὁ χρόνος δοκεῖ γεγονέναι, ὥσπερ ὅσον τὸ μέγεθος, τοσαύτη καὶ ἡ κίνησις. εἰ δὲ τὸ ὅσον τῆς κινήσεως συνεχὲς ὡς καὶ τὸ μέγεθος (οἷον σταδιαῖον γάρ), δῆλον ὅτι καὶ τὸ ὅσον τοῦ χρόνου συνεχές. εἰ γὰρ τὸ μὲν εἴη συνεχές, τὸ δὲ διωρισμένον, οὐκ ἂν λέγοι τις ὅτι ὅσον τὸ ἕτερον, τοσοῦτον καὶ τὸ ἕτερόν ἐστιν· ἀσύμβλητα γὰρ τὰ τοιαῦτα ποσά· παραλιπὼν δὲ μίαν πρότασιν τὴν λέγουσαν, ὅτι τὸ ἔκ τινος εἴς τι κινούμενον ἐπὶ μεγέθους κινεῖται, ἀσάφειαν ἔδοξε μικρὰν ἐμποιεῖν τῇ λέξει. Καὶ ὁ Εὔδημος δὲ ἐν τῷ τρίτῳ τῶν Φυσικῶν τὴν αὐτὴν ἔχων γνώμην φαίνεται, ὅτι διὰ μὲν τὸ μέγεθος ἡ κίνησις συνεχής, διὰ δὲ τὴν κίνησιν ὁ χρόνος, γράφων οὕτως· "ἀναλαβόντες δὴ πάλιν λέγωμεν, ὅτι τῶν συνεχῶν ὁ χρόνος εἶναι δοκεῖ καὶ τῶν μεριστῶν· οὐκοῦν καὶ ἡ κίνησίς τε καὶ τὸ μῆκος. [35]

in Ph 9 711 τίς οὖν τούτων ἀρχὴ καὶ τίνι πρώτως ὑπάρχει ταῦτα; ἆρ' οὖν τῷ μὲν μήκει καὶ τῷ σώματι καθ' αὐτὰ φαίνεται ταῦτα ὑπάρχειν; οὐ γὰρ τῷ εἶναί τι αὐτῶν οὐδὲ τῷ τοιαῦτα εἶναι μερίζεται καὶ συνεχῆ ἐστιν. ἡ δὲ κίνησις τῷ ἐπὶ τοῦ μήκους εἶναι συνεχής τε καὶ μεριστὴ φαίνεται, συνεχὴς μὲν τῷ ἐπὶ συνεχοῦς εἶναι, μεριστὴ δὲ τῷ διαιρεῖσθαι ὥσπερ τὸ μῆκος· ὅτι γὰρ ἂν ληφθῇ τοῦ μήκους μόριον, τοῦτο καὶ τῆς κινήσεώς ἐστιν. ὁμοίως δὲ καὶ τοῦ χρόνου· ὡς γὰρ ἡ κίνησις, οὕτω καὶ τὸν χρόνον οἰόμεθα μερίζειν". ὁ δὲ Λαμψακηνὸς Στράτων οὐκ ἀπὸ τοῦ μεγέθους μόνον 〈συνεχῆ〉 τὴν κίνησιν εἶναί φησιν, ἀλλὰ καὶ καθ' ἑαυτήν, ὡς εἰ διακοπείη, στάσει διαλαμβανομένην, καὶ τὸ μεταξὺ δύο στάσεων κίνησιν οὖσαν ἀδιάκοπον. "καὶ ποσὸν δέ τι, φησίν, ἡ κίνησις καὶ διαιρετὸν εἰς ἀεὶ διαιρετά." Εἰ δὲ τὸ ἐκστατικὸν ἔχει τοῦ ἀεὶ παρόντος, καθ' ὃ καὶ ὀνομάζεται κίνησις, καὶ κατὰ τοῦτο οὐ ποσόν ἐστιν, οὐδὲν θαυμαστόν. καὶ γὰρ ἀριθμὸς διορίζει, ἀλλ' οὐ ποσοῦ τὸ διορίζειν. καὶ τὸ μέγεθος ἀλληλουχεῖται, ἀλλ' οὐχ ᾗ ποσόν· διαφοραὶ γὰρ αὗται ποσοῦ, ἀλλ' οὐ ποσόν. διὸ καὶ τὸ ἐκστατικὸν ἔστω διαφορὰ τῆς κινήσεως. ἀλλὰ πῶς εἶπεν ὅση γὰρ ἡ κίνησι ς , τοσοῦτος καὶ ὁ χρόνος δοκεῖ γεγονέναι, εἴπερ ταχεῖαν λέγομεν κίνησιν τὴν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πολλήν; οὐκέτι γὰρ ὅση ἡ κίνησις, τοσοῦτος ὁ χρόνος, εἴπερ ἡ μὲν πολλὴ ἐστιν, ὁ δὲ ὀλίγος. ἢ τὸ ὅσον καὶ ὅσον οὐκ ἐν ποσῶν ἰσότητι θεωρεῖται μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν λόγων ταυτότητι. ὅσος γὰρ ὁ τῶν δ πρὸς τὰ β λόγος, τοσοῦτος καὶ ὁ τῶν η πρὸς τὰδ · διπλάσιος γάρ. οὕτω δὲ καὶ ὡς ἡ κίνησις πρὸς τὴν κίνησιν, ὁ χρόνος πρὸς τὸν χρόνον, τοῦ τάχους καὶ τῆς βραδυτῆτος τῶν αὐτῶν ὄντων. καὶ ὁ Ἀριστοτέλης δὲ οὐ διὰ τὴν ἰσότητα τοῦ ποσοῦ τὸ ὅσον καὶ ὅσον παρέλαβεν, ἀλλὰ διὰ τὴν ὁμοιότητα τῆς συνεχείας. τὰ γὰρ μὴ ὁμοίως συνεχῆ, οὐδὲ συμβλητά ἐστιν, ὥσπερ εἴρηται πρότερον. ἀλλὰ μηδὲ τοῦτο παρῶμεν προσθεῖναι τοῖς ζητουμένοις, ὅτι ὁ ἀπὸ τοῦ μεγέθους, ἐφ' οὗ ἡ κίνησις, τὴν συνέχειαν ἐπὶ τὴν κίνησιν καὶ τὸν χρόνον μεταφέρων λόγος καὶ ἐκ ταύτης τὴν εὕρεσιν τῆς οὐσίας τοῦ χρόνου ποιούμενος μόνην κίνησιν τὴν κατὰ τόπον λαμβάνει. αἱ γὰρ ἄλλαι κινήσεις οἷον ἀλλοίωσις αὔξησις μείωσις γένεσις φθορὰ μεγεθῶν μὲν ἔστωσαν κινήσεις, οὐ μέντοι ἐπὶ μεγεθικοῦ διαστήματος γίνονται· ὥστε καὶ χρόνον οὐ πάντα, ἀλλὰ μόνον ἐκεῖνον τὸν τῇ κατὰ τόπον κινήσει συνόντα

εὑρίσκει ὁ λόγος. ἀλλ᾽ ὁ μὲν Ἀριστοτέλης ἔοικεν ἐκ τοῦ σαφεστέρου ποιήσασθαι τὴν ἐπιβολήν, ὁ δὲ Στράτων φιλοκάλως καὶ αὐτὴν καθ᾽ αὑτὴν τὴν κίνησιν ἔδειξε τὸ συνεχὲς ἔχουσαν· ἴσως καὶ πρὸς τοῦτο βλέπων, ἵνα μὴ μόνον ἐπὶ τῆς κατὰ τόπον κινήσεως, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων πασῶν συνάγηται τὰ λεγόμενα. [35]

in Ph 9 712 p. 219a14—b9 Τὸ δὲ πρότερον καὶ ὕστερον ἐν τόπῳ πρῶτόν ἐστιν ἕως τοῦ ἔστι δὲ ἕτερον ᾧ ἀριθμοῦμεν καὶ τὸ ἀριθμούμενο ν . Ὅ τῶν λεγομένων ὅλος σκοπός ἐστιν ὅτι ὥσπερ τὸ συνεχὲς ἡ κίνησις ἀπὸ τοῦ μεγέθους ἔχει τοῦ ἐφ᾽ οὗ ἡ κίνησις, οὕτως καὶ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον ἐν τῷ μεγέθει κατὰ θέσιν ὑπάρχον ἡ κίνησις ἀπ᾽ αὐτοῦ οἰκείως μεταλαμβάνει, καὶ ἀπὸ τῆς κινήσεως ὁ χρόνος ὥσπερ καὶ τὸ συνεχές· ἐπὶ μὲν γὰρ τοῦ μεγέθους πρότερον εἰ τύχοι τὸ πρὸς τοῖς ἀθλοθέταις ἐστίν, ὕστερον δὲ τὸ ἔσχατον τοῦ σταδίου, ἐπὶ δὲ τῆς κινήσεως προτέρα μὲν ἡ κατὰ τὸ πρῶτον σημεῖον κίνησις, ὑστέρα δὲ ἡ κατὰ τὸ ὕστερον. ἀλλ᾽ ἐπὶ μὲν τοῦ μεγέθους συνυπάρχει ἀεὶ τὸ πρότερον τῷ ὑστέρῳ (ἅμα γὰρ τὸ πρῶτον σημεῖόν ἐστι καὶ τὸ ἔσχατον), ἐπὶ δὲ τῆς κινήσεως ἀπολλυμένου τοῦ προτέρου ἐπιγίνεται τὸ ὕστερον. οὐ μέντοι ταὐτὸν κινήσει τε εἶναι καὶ προτέρῳ καὶ ὑστέρῳ κινήσεως, ὥσπερ οὐδὲ μεγέθει καὶ ὑστέρῳ καὶ προτέρῳ μεγέθους. ἀλλὰ κἂν τῷ ὑποκειμένῳ ταὐτὰ ᾖ, τῷ λόγῳ διαφέρει. ὥσπερ τὰ πέντε τῷ μὲν ὑποκειμένῳ εἰ τύχοι ξύλα ἐστί, τὸ μέντοι πέντε αὐτοῖς εἶναι κατὰ τὸν ἀριθμόν ἐστι. καὶ τὸ μὲν ὑποκείμενον τῆς κινήσεως ἐντελέχεια τοῦ κινητοῦ ἐστι, τὸ δὲ πρότερον καὶ ὕστερον ἐν τῇ κινήσει ἀριθμὸς καὶ τάξις ἐν τῷ τοιούτῳ. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ μεγέθους, ἀφ᾽ οὗ τῇ κινήσει τὸ πρότερον καὶ ὕστερον, τὸ μὲν ὑποκείμενον εἰ τύχοι κίονες, τὸ δὲ πρότερον καὶ ὕστερον τάξις ἐν αὐτοῖς. καὶ τοῦτό ἐστιν ὃ λέγει, ὃ μέν ποτε ὂν κίνησις, τουτέστιν ἡ ὕπαρξις αὐτὴ καὶ τὸ ὑποκείμενον. τὸ μέντοι εἶναι αὐτ ῷ, τουτέστιν ὁ λόγος, ἕτερον καὶ οὐ κίνησι ς. οὕτως οὖν χωρίσας τῆς κινήσεως τὸ πρότερον καὶ ὕστερον τὸ ἐν κινήσει ζητεῖ λοιπὸν τί τὸ προτέρῳ καὶ ὑστέρῳ εἶναι, ᾧ διαφέρουσι τῆς κινήσεως. ὥσπερ οὖν ἐπὶ τῆς γραμμῆς, ἕως μὲν μίαν αὐτὴν καὶ συνεχῆ νοῶμεν, οὐ νοοῦμεν αὐτῆς τὸ μέν τι πρότερον τῇ θέσει μέρος τὸ δὲ ὕστερον, ὅταν δὲ διελώμεθα καὶ διορίσωμεν τοῖς σημείοις, εὐθέως τὸ μέν τι πρότερον τῇ θέσει ποιοῦμεν τὸ δὲ ὕστερον καὶ ἕτερα τὰ ἄκρα τῆς μέσης γραμμῆς τῆς ὑπ᾽ αὐτῶν περιεχομένης, οὕτω δὲ καὶ ἐπὶ τῆς κινήσεως οὐκ ἄλλως νοοῦμεν ἐν αὐτῇ τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον, εἰ μὴ διελώμεθα αὐτὴν καὶ διορίσωμεν οἷον εἰς δύο καὶ λάβωμεν αἴσθησιν ὡς ἄλλου καὶ ἄλλου. [30]

in Ph 9 713 τίνι οὖν διορίζομεν; οὐ δήπου σημείῳ (οὐ γὰρ ἔχει θέσιν), ἀλλ᾽ ἄλλον τινὰ τρόπον. λέγω γὰρ προτέραν κίνησιν, ἣν κεκίνημαι εἰ τύχοι βαδίζων, ὑστέραν δὲ ἣν κινήσομαι. ὥστε ὁ διορισμὸς γίνεται τῷ τὸ μὲν παρεληλυθέναι, τὸ δὲ μέλλειν· τὸ δὲ παρεληλυθὸς καὶ τὸ μέλλον χρόνος· ταὐτὸν ἄρα ὁ χρόνος ἐστὶ καὶ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον ἐν κινήσει, ὅταν διορίζηται ταῦτα· διορίζεται δέ, ὅταν δύο προσπέσῃ τῇ ψυχῇ τὰ νῦν τὸ μὲν ὡς ἀρχὴ τῆς κινήσεως τὸ δὲ ὡς πέρας· τότε γὰρ τὸν μεταξὺ τῶν νῦν χρόνον εὐθὺς ἐννοοῦμεν ἕτερον αὐτῶν ὄντα, πολλάκις δὲ καὶ ἓν νῦν λαμβάνοντες, τοῦ μὲν παρεληλυθότος ὡς πέρας τοῦ δὲ μέλλοντος ὡς ἀρχήν, ἔννοιαν πάλιν τοῦ χρόνου λαμβάνομεν τοῦ τε προτέρου καὶ τοῦ ὑστέρου. αὐτὸ γὰρ ἄμεινον οἶμαι ἀκούειν τοῦ ἢ ὡς τὸ αὐτὸ μὲν προτέρου δὲ καὶ ὑστέρου τινὸς ἥπερ ὡς ὁ Ἀλέξανδρος ἐξηγήσατο “τὸ αὐτό, λέγων, καὶ ἓν τὸ νῦν, ἐν προτέρῳ δὲ καί τινι ὑστέρῳ ὂν ὥσπερ παραγόμενον αὐτὸ καὶ ἄλλοτε κατ᾽ ἄλλο γινόμενον τῆς κινήσεως ἐπινοοῦντες”. Ὥστε πανταχόθεν ἡ τοῦ χρόνου ἔννοια ἐγγίνεται τῷ διαλαμβάνεσθαι τὸ πρότερον καὶ ὕστερον τῆς κινήσεως· διαλαμβάνεται δέ, ὅταν ὡς ἄλλο καὶ ἄλλο ληφθῇ, τουτέστιν ὅταν ἀριθμηθῇ. ὁ γὰρ ἀριθμὸς οὐχ ἑνὸς οὐδὲ τοῦ αὐτοῦ παντάπασίν ἐστιν, ἀλλὰ τοῦ ἔχοντος ἄλλο καὶ ἄλλο. ὥστε ἀριθμὸς κινήσεως ὁ χρόνος ὡς ἀριθμητὸς κατὰ τὸ πρότερόν τε καὶ ὕστερον. καὶ ὅτι μὲν ἀριθμὸς κινήσεως, δῆλον, εἴπερ πᾶν πλέον καὶ ἔλαττον ἀριθμῷ κρίνεται. τὸ δὲ πλέον καὶ ἔλαττον τὸ τῆς κινήσεως χρόνῳ κρίνεται· πλείων γὰρ ἡ ἐν πλείονι χρόνῳ ἰσοταχὴς λαμβανομένη καὶ ἐλάττων ἡ ἐν ἐλάττονι.

ὥστε ἐν τρίτῳ σχήματι συνάγεται, ὅτι τις ἀριθμός ἐστιν ὁ χρόνος. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος καὶ ἐκ δύο καθόλου καταφατικῶν ἐν τρίτῳ σχήματι συνάγει οὕτω· παντὸς τὸ πλεῖον καὶ ἔλαττον ἀριθμῷ κρίνεται, δῆλον οὖν ὅτι καὶ κινήσεως· ἀλλὰ μὴν πάσης κινήσεως τὸ πλεῖον καὶ ἔλαττον χρόνῳ κρίνεται· τὶς ἄρα ἀριθμὸς χρόνος ἐστί. προσεκτέον οὖν εἰ ὁ αὐτός ἐστιν ὑποκείμενος, ὅταν λέγωμεν ‘παντὸς τὸ πλεῖον καὶ ἔλαττον ἀριθμῷ κρίνεται‘ καὶ ‘πάσης κινήσεως τὸ πλεῖον καὶ ἔλαττον χρόνῳ κρίνεται‘. ὅτι δὲ καὶ κατὰ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον ἀναγκαίως πρόσκειται, δῆλον, εἴπερ ἀριθμοῦνται μὲν κινήσεις καὶ πλείους ἅμα, ὡς ἐπὶ σοῦ φέρε ὅτι αὔξῃ καὶ θερμαίνῃ καὶ προβαίνεις τόπον ἐκ τόπου καὶ ὅτι τρεῖς ἅμα κινήσεις κινῇ. [30]

in Ph 9 714 ἀλλ’ οὐχ ὁ τοιοῦτος ἀριθμὸς τῆς κινήσεως χρόνος ἐστίν, ἀλλ’ ὁ κατὰ τὸ πρότερόν τε καὶ ὕστερον. Οὐδὲν δὲ θαυμαστόν, εἰ τὸ ἀριθμούμενον τῆς κινήσεως χρόνον εἶναι βουλόμενος ἐν τῷ ὁρισμῷ οὐ τὸ ἀριθμητὸν εἶπεν ἀλλὰ τὸν ἀριθμόν· λέγεται γὰρ καὶ τὸ ἀριθμούμενον ἀριθμός, ὡς καὶ τὸ μετρούμενον μέτρον, οἷον ἀριθμὸς ὁ μοναδικὸς καὶ ἀριθμὸς βοῶν καὶ ἀριθμὸς ἵππων. καὶ αὖ πάλιν χοῖνιξ ἡ ξυλίνη καὶ ἡ τοῦ σίτου καὶ χοῦς ὁ κεραμεοῦς καὶ ὁ τοῦ οἴνου. καὶ γὰρ χοίνικα ἐσθίομεν καὶ χοῦν πίνομεν οὐ τὴν ξυλίνην καὶ τὸν κεραμεοῦν, ἀλλὰ σίτου καὶ οἴνου. καὶ ὁ μὲν ἀριθμῶν ἀριθμὸς οὐδ’ ἁρμόσειε τῷ χρόνῳ· διῃρημένος γάρ ἐστι καὶ οὐ συνεχής. ὁ δὲ ἀριθμούμενος δύναται καὶ συνεχὴς εἶναι, ὡς τὸ δόρυ τὸ ἑνδεκάπηχυ. καὶ τὸ ἀριθμούμενον δὲ διττόν, τὸ μὲν κατὰ τὸ ποσόν, ὡς λέγομεν δύο κινήσεις ἢ τρεῖς, τὸ δὲ κατὰ τὴν τάξιν, ὡς λέγομεν κατὰ τὴν προτέραν κίνησιν καὶ ὑστέραν. δεῖξαι οὖν βούλεται, ὅτι ἀριθμός ἐστι κινήσεως ὁ χρόνος καὶ ὡς ἀριθμούμενος καὶ ὡς κατὰ τὴν τάξιν ἀριθμούμενος. οὗτος γὰρ ἴδιος. ὁ γὰρ ἀριθμὸς κοινὸς καὶ κινήσεως καὶ βοῶν καὶ ἵππων. ὅτε οὖν ἔλεγε τὸ γὰρ ὁριζόμενον τῷ νῦν χρόνος εἶναι δοκε ῖ , καὶ ὑποκείσθω ἐνεδείκνυτο, πῶς ἀριθμὸς κινήσεως ὁ χρόνος ἐστίν, ὅτι ὡς ἀριθμούμενον καὶ ὁριζόμενον, ἀλλ’ οὐχ ὡς ἀριθμοῦν. τὸ γὰρ ἀριθμούμενον ἐν τῇ κινήσει καὶ οὕτως ὁριζόμενον ὡς ἄλλο καὶ ἄλλο τὸ πρότερον καὶ ὕστερον ἦν ἐν τῇ κινήσει, οὐχ ἡ κίνησις, εἴπερ ἄλλο καὶ ἄλλο δέδεικται τῆς κινήσεως τὸ πρότερον καὶ ὕστερον. ὁ γὰρ τοῦ προτέρου καὶ ὑστέρου τῆς κινήσεως ἀριθμὸς οὗτός ἐστιν ὁ χρόνος, οὐχ ὁ τῆς κινήσεως αὐτῆς. κινήσεων γὰρ ἀριθμός, ὡς εἴρηται, καὶ εἰ πολλοὶ ἅμα εἶεν κινούμενοι (ἢ ἐγὼ βαδίζων καὶ θερμαινόμενος καὶ αὐξόμενος ἢ τὰ μέρη αὐτὰ τῆς κινήσεως), ἀλλ’ οὗτος ὁ ἀριθμὸς οὐκ ἔστι χρόνος, ἑκάστης μέντοι τούτων τῶν πολλῶν ἀναρίθμησις κατὰ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον τοῦτο ἤδη χρόνος. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τὸ ἐν τῷ μεγέθει πρότερον καὶ ὕστερον· ὑπομένει γὰρ ἅμα τὰ ἐν ἐκείνῳ· τὰ δὲ τοῦ χρόνου οὐχ ὑπομένει. Ἐπειδὴ δὲ ὑπὸ τοῦ χρόνου μετρεῖσθαι δοκοῦμεν (τοσῶνδε γὰρ λεγόμεθα ἐτῶν εἶναι καὶ τοσῶνδε ἡμερῶν ἡ ἑορτή), διὰ τοῦτό τινες μεταγράφουσι τὴν λέξιν, ὡς Ἀσπάσιός φησιν, οὕτως· ὁ δὲ χρόνος ἐστὶν οὐχ ὁ ἀριθμούμενο ς , ἀλ λ ’ ᾧ ἀριθμοῦμε ν. ἀλλὰ δῆλον ὅτι καὶ ὁ χρόνος ὑπὸ τοῦ μοναδικοῦ ἀριθμοῦ μετρεῖται· λέγομεν γάρ, πόσοι χρόνοι διεληλύθασιν. οὐδὲν δὲ ἴσως κωλύει ἀριθμητὸν ὄντα καὶ ἀριθμεῖν. καὶ τὴν ἐφεξῆς δὲ λέξιν ὁ Ἀσπάσιος οὕτως ἐκτίθεται· ἔστι δὲ ἕτερον οὐχ ᾧ ἀριθμοῦμεν ἀλλὰ τὸ ἀριθμούμενο ν. καί φησιν ὅτι “ἐὰν δεχώμεθα εἶναι κυρίως ᾧ ἀριθμοῦμεν τὸν μοναδικόν, ἔστι λέγειν ὅτι οὐχ οἷόν τε ἕτερον εἶναι ᾧ ἀριθμοῦμεν· τὴν γὰρ μονάδα πολλάκις λαμβάνομεν, μονὰς δὲ μονάδος οὔτε γένει οὔτε εἴδει οὔτε ἀριθμῷ διαφέρει· τὸ γὰρ ἀριθμῷ διαφέρον ἢ μορφῇ διοίσει ὡς Σωκράτης Πλάτωνος, ἢ τάξει ὡς στιγμὴ στιγμῆς ἢ τὸ νῦν τοῦ νῦν τὸ πρότερον τοῦ ὕστερον, ἢ θέσει ὡς ἄνω καὶ κάτω, ἢ κατ’ ἄλλην τινὰ τοιαύτην ἐπίνοιαν, ἅπερ ἐπὶ μονάδων οὐκ ἔστιν. [5]

in Ph 9 715 ἄμεινον δέ, φησί, τὸ νῦν λαμβάνειν ᾧ ἀριθμοῦμεν”. μήποτε δὲ τὸ ἀριθμοῦν πανταχοῦ τὸ αὐτὸ πλειόνων. ὁ μὲν οὖν τῶν λεγομένων σκοπὸς τοιοῦτος. Καλῶς δὲ πάντα σχεδὸν ἐξηγούμενος ὁ Ἀλέξανδρος τινὰ μικρὰ παρεμβέβληκεν ἐπιστάσεως ἄξια· τοῦ γὰρ Ἀριστοτέλους ἐν ἀρχῇ τῆς προκειμένης ῥήσεως εἰπόντος, ὅτι τὸ πρότερον καὶ ὕστερον ἐν τόπῳ πρῶτόν ἐστιν, αὐτός

φησιν ἴσον εἶναι τοῦτο τῷ ‘ τὸ δὴ πρότερον καὶ ὕστερον ἐν τόπῳ πρῶτόν ἐστι τουτέστιν ἐν τῷ μεγέθει τῷ κινουμένῳ‘. “τῇ γὰρ θέσει, φησί, τὸ ἐν τόπῳ ὅ ἐστι τὸ μέγεθος ἔχει τὸ πρότερον καὶ ὕστερον.” πῶς δὲ τοῦτο εἴρηται; τὸ γὰρ τῇ θέσει πρότερον καὶ ὕστερον ἐν τῷ τόπῳ ἐστίν, ἀλλ’ οὐκ ἐν τῷ μεγέθει τῷ ἐν τόπῳ. αἱ γὰρ θέσεις τοῦ μεγέθους κατὰ τὴν κίνησίν εἰσιν, ἥτις ἀπὸ τοῦ τόπου ἔχει τὸ κατὰ τὴν θέσιν πρότερον καὶ ὕστερον. οὐδέ εἰσιν ἅμα ἡ προτέρα καὶ ἡ ὑστέρα, ἀλλ’ ἄλλοτε ἄλλην τὸ μέγεθος μεταλαμβάνει. αἱ δὲ τοῦ τόπου ἅμα εἰσί. πῶς δ’ ἂν ἐκ τοῦ ἐν τῷ κινουμένῳ προτέρου καὶ ὑστέρου τῇ θέσει οἷον τῆς κεφαλῆς καὶ τῶν ποδῶν τὸ τῆς κινήσεως πρότερον καὶ ὕστερον λαμβάνοιτο; μήποτε οὖν καὶ ὅτε εἶπεν ὁ Ἀριστοτέλης, ὅτι ἐν τῷ μεγέθει τὸ πρότερον καὶ ὕστερόν ἐστιν, οὐ τῷ κινουμένῳ μεγέθει εἶπεν, ἀλλὰ τῷ ἐφ’ οὗ ἡ κίνησις. Πρὸς δὲ τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους λεγόμενα ἀπορήσειεν ἄν τις πρῶτον μέν, πῶς ἐν τῷ προτέρῳ καὶ ὑστέρῳ τῆς κατὰ τόπον κινήσεως τίθεται τὸν χρόνον, ὡς δηλοῖ τὸ ἀπὸ τοῦ ἐν τόπῳ προτέρου καὶ ὑστέρου τὴν θέσιν ἔχοντος ἐπὶ τὸ τῆς κινήσεως πρότερον καὶ ὕστερον μετελθεῖν, καίτοι τοῦ χρόνου οὐκ ἐν τῇ τοπικῇ μόνῃ ἀλλ’ ἐν πάσῃ κινήσει θεωρουμένου. δεύτερον δὲ πῶς εἰπὼν ἐπειδὴ ἐν τῷ μεγέθει ἐστὶ τὸ πρότερον καὶ ὕστερο ν , ἀνάγκη καὶ ἐν κινήσει εἶναι τὸ πρότερον καὶ ὕστερον ἀνὰ λόγον τοῖς ἐκε ῖ, χρόνον εἶπεν εἶναι τοῦτο τὸ πρότερον καὶ ὕστερον τὸ καθ’ ὁμοιότητα τοῦ μεγέθους ἐν τῇ κινήσει γινόμενον. καίτοι τὸ τοιοῦτον κατὰ τὴν θέσιν ἂν εἴη, καὶ οὐ κατὰ τὸν χρόνον, ὅταν ἡ μὲν κατὰ τὸ πρότερον τῇ θέσει μέγεθος ἐπιτελῆται, ἡ δὲ κατὰ τὸ ὕστερον. ὡς τῆς Ἀθήνηθεν Θήβαζε κινήσεως πρῶτον τῇ θέσει τὸ πρὸς ταῖς Ἀθήναις. εἰ δέ τι καὶ χρονικόν ἐστιν ἐν τῇ κινήσει πρότερον καὶ ὕστερον, μήποτε οὐκ ἀπὸ τοῦ μεγέθους ἐνδέδοται τοῦτο. [35]

in Ph 9 716 ἀλλ’ ἔοικε διττὸν εἶναι τὸ ἐν τῇ κινήσει πρότερον καὶ ὕστερον, τὸ μὲν ἀπὸ τοῦ τόπου, τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ χρόνου. καὶ ὥσπερ πρότερον τοῦ τόπου τὴν ἔννοιαν ἔλεγε γίνεσθαι ἀπὸ τοῦ προτέρου καὶ ὑστέρου τοῦ ἐν τῇ κινήσει ὄντος κατὰ τὴν θέσιν, οὕτω καὶ τὸν χρόνον ἐννοεῖν ἡμᾶς βούλεται ἀπὸ τοῦ προτέρου καὶ ὑστέρου τοῦ ἐν τῇ κινήσει, οὐ τοῦ ἀπὸ τῆς θέσεως τοῦ μεγέθους ἐγγενομένου τῇ κινήσει, ἀλλὰ τοῦ ἀπὸ τῆς χρονικῆς παρατάσεως. μέση γὰρ οὖσα ἡ κίνησις τοῦ τε τόπου καὶ τοῦ χρόνου ἑκατέρωθεν προσλαμβάνει μέτρον ἤτοι ἀριθμὸν τοῦ προτέρου καὶ ὑστέρου. ἀλλὰ κατὰ μὲν τὸν τόπον τοπίζεται, κατὰ δὲ τὸν χρόνον χρονίζεται· καὶ τοπίζεται μέν, καθόσον θέσιν ἔχει αὐτῆς ἡ διάστασις, χρονίζεται δέ, καθόσον ἐν ῥοῇ ἦν ἡ ὑπόστασις. οὔτε γὰρ εἰ θέσιν μόνην εἶχεν, ἐδεῖτο χρόνου (ἅμα γὰρ οὖσα ἐν τῷ νῦν ἂν ἦν), οὔτε εἰ ῥοὴν μόνην, ἐδεῖτο τόπου. τῆς γὰρ κατὰ τὴν θέσιν διαστάσεως μέτρον ὁ τόπος ἦν. ὥστ’ εἴ τις τὸν χρόνον ὁρίζοιτο ἀριθμὸν τοῦ προτέρου καὶ ὑστέρου τοῦ κατὰ τὸ εἶναι τὸ ῥέον τῆς κινήσεως ὥσπερ τὸν τόπον ἀριθμὸν τοῦ προτέρου καὶ ὑστέρου τοῦ κατὰ τὴν θέσιν τῆς διαστάσεως, οὐκ ἂν οἶμαι διαμαρτάνοι. ἐπειδὴ δὲ ὁ ἀριθμὸς διττός, ὁ μὲν ἀριθμητικὸς ἢ ἀριθμητὸς τοῦ ποσοῦ, ὅταν λέγωμεν ἓν δύο τρία, ὁ δὲ τακτικός, ὅταν λέγωμεν πρῶτον δεύτερον τρίτον, τοιοῦτός ἐστιν ἀριθμὸς ὁ χρόνος· διὸ κατὰ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον ἀφορίζεται. τί οὖν ἄρα ἐλλιπῶς ὁ ὅρος ἔχει μὴ προσκειμένου τοῦ κατὰ τὴν ῥοὴν ἢ τὴν τοῦ εἶναι παράτασιν προτέρου καὶ ὑστέρου τοῦ διακρίνοντος αὐτὸ πρὸς τὸ κατὰ τὴν θέσιν; ἢ ἄρα τὸ μὲν κατὰ τὴν θέσιν κατὰ συμβεβηκός ἐστιν ἐν τῇ κινήσει· διὰ γὰρ τὴν τοῦ κινουμένου ἐν τῷ διαστήματι θέσιν δοκεῖ διεστάναι τε καὶ θέσιν ἔχειν ἡ κίνησις. καὶ διὰ τοῦτο παρεῖται. ἡ μέντοι κατὰ ῥοὴν παράτασις οὐσία τῆς κινήσεώς ἐστι. καὶ τοῦτο δὲ ὕστερον διοριζόμενος αὐτὸς λέγει ἑκάστου τὸ εἶναι μετρεῖσθαι ὑπὸ τοῦ χρόνου. τάχα οὖν σαφέστερον ἦν μὴ ἀπὸ τοῦ κατὰ τόπον προτέρου καὶ ὑστέρου τὸν χρόνον χαρακτηρίσαι μηδὲ λέγειν ἐν τοῖς ἑξῆς, ὅτι ὅσον τὸ μέγεθος τοσαύτη ἡ κίνησις καὶ ὅση ἡ κίνησις τοσοῦτος ὁ χρόνος. ταῦτα γὰρ τὴν κατὰ τὴν θέσιν τῆς κινήσεως διάστασιν παραδίδωσιν, οὐ τὴν κατὰ χρόνον. ἀλλ’ ἐκείνοις αὐτοῦ μάλιστα προσεκτέον, ἐν οἷς φησι τὴν κατὰ τὸ εἶναι παράτασιν ὑπὸ τοῦ χρόνου μετρεῖσθαι. καὶ ταῦτα μὲν πρὸς τὸ δεύτερον τῶν

ἀπορηθέντων. πρὸς δὲ τὸ πρῶτον λέγομεν, ὅτι κἂν πᾶσα κίνησις χρόνῳ μετρῆται, ἀλλ' ὥσπερ ἐναργεστέρα τῶν ἄλλων κινήσεών ἐστιν ἡ κατὰ τόπον, οὕτω καὶ ὁ χρόνος ἐναργέστερος ὁ ταύτῃ τῇ κινήσει συνὼν τοῦ ταῖς ἄλλαις κινήσεσι συνόντος χρόνου. [35]

in Ph 9 717 μήποτε δὲ ἀκριβέστερον σκοποῦντι καὶ αἱ ἄλλαι πᾶσαι κινήσεις οἷον αὔξησις γένεσις ἀλλοίωσις ὑπὸ τοῦ χρόνου μετροῦνται τούτου τοῦ τῇ τοπικῇ κινήσει συνόντος· ὥραις γὰρ καὶ ἡμέραις καὶ μησὶ καὶ ἐνιαυτοῖς καὶ τῶν ἄλλων κινήσεων ὁρίζομεν τὴν παράτασιν. Ὁ μέντοι Εὔδημος ἐν τῷ τρίτῳ τῶν Φυσικῶν τάδε γέγραφε· "περὶ δὲ χρόνου τάχα ἄν τις ἀπορήσειε, τίνος ἢ ποίας κινήσεως ἀριθμός ἐστιν· οὐ δὴ φαίνεται μιᾶς τινος, ἀλλ' ὁμοίως πάσης· παντὸς γάρ ἐστιν ὁμοίως ἀριθμός, ἐν ᾧ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον· τοῦτο δὲ κοινὸν τῆς κινήσεως· ὥσπερ θνητοῦ ζῴου ἐπιστήμη οὐκ ἔστιν ἵππου οὐδὲ ἀνθρώπου οὐδὲ ἄλλου τῶν εἰδῶν οὐδενός, ἀλλὰ τοῦ καθόλου, οὕτως οὐδὲ χρόνος τῆσδέ τινος κινήσεως ἀριθμός, ἀλλ' ὁμοίως πάσης (ἔστη δὴ πανταχοῦ καὶ ὁμοίως ἂν ἡτισοῦν κίνησις), οὐ μὴν ἀλλὰ πρώτως καὶ μᾶλλον τῆς προτέρας καὶ ὁμαλωτέρας. ἐν ὡρισμένοις γὰρ γνωριμώτερος γίνεται". ταῦτα σαφῶς οὕτω τοῦ Εὐδήμου γεγραφότος ἄξιον ἐπιστῆσαι τί τὸ καθόλου τοῦτο. εἰ μὲν γάρ ἐστιν ἐν ὑποστάσει ἡ καθόλου κίνησις, διὰ τί μὴ καὶ ἄνθρωπος καὶ ἵππος καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον; διὰ τί δὲ μὴ ὥσπερ ἡ κίνησις ἡ μὲν καθόλου, ἡ δὲ ἴδιος, οὕτω καὶ ὁ χρόνος ὁ μὲν κοινός, ὁ δὲ ἴδιος; εἰ δὲ τὸ καθόλου τῆς κινήσεως ἢ οὐδὲν ἢ ὕστερον, ὡς δὲ ἔχει ἡ κίνησις ἔχει καὶ ὁ χρόνος, καὶ οὗτος ἄρα ἢ οὐδὲν ἢ ἐπινοίᾳ μόνον. Ἐπειδὴ δὲ ἔδοξε τῷ Ἀλεξάνδρῳ μὴ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ἔχειν ὁ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἀποδοθεὶς ὁρισμὸς τοῦ χρόνου τοῖς εἰρημένοις ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος περὶ αὐτοῦ, φέρε καὶ τούτους παραβάλωμεν τοὺς λόγους· ὁ μὲν γὰρ Ἀριστοτέλης ἀριθμὸν κινήσεως εἶπε τὸν χρόνον κατὰ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον, ὁ δέ γε Πλάτων τοῦ ἐν ἑνὶ μένοντος αἰῶνος "κατ' ἀριθμὸν ἰοῦσαν αἰώνιον εἰκόνα" τὸν χρόνον φησί, τῷ μὲν "ἑνὶ" τὸ "κατ' ἀριθμόν" ἀντιθείς, τῷ δὲ μένοντι τὸ κινούμενον, τῷ δὲ παραδείγματι τὴν εἰκόνα. καὶ ὅρα ὅτι πάντων μάλιστα ὁ Ἀριστοτέλης καλῶς ἐνόησε τὴν τοῦ Πλάτωνος ἔννοιαν περὶ τοῦ χρόνου. τὸ γὰρ "κατ' ἀριθμὸν ἰοῦσαν αἰώνιον εἰκόνα" τί ἄλλο ἐστὶν ἢ τὸ κατ' ἀριθμὸν ὑποστῆναι τὸν χρόνον οὔτε τὸν παραδειγματικὸν οὔτε τὸν μοναδικόν, ἀλλὰ τὸν εἰκονικὸν καὶ κατὰ τάξιν τῆς κινήσεως, τουτέστι κατὰ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον, θεωρούμενον. ὁ γὰρ τοῦ κινουμένου ὡς κινουμένου ἴδιος ἀριθμὸς ἄλλοτε ἄλλο ἔχων τὸ πρότερον καὶ ὕστερον καὶ εἰσάγει καὶ κατὰ τὴν τάξιν ἀφορίζεται. [30]

in Ph 9 718 ταῦτα οὖν καλῶς θεασάμενος ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ἐπὶ τὸ σαφέστερον ἐξηγούμενος ἀριθμὸν κινήσεως εἶπε κατὰ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον τὸν χρόνον. ὥστε εἰ τὸ "κατ' ἀριθμόν" τὸ κατὰ τάξιν δηλοῖ, ὡς ὁ Ἀλέξανδρος ὑπενόησεν, οὐδὲν ἄλλο δηλοῖ ἢ τὸ κατὰ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον. οὗτος γάρ ἐστιν ὁ τακτικὸς ἀριθμός, ὥσπερ ὁ μοναδικὸς τὸ ἓν δύο τρία. ὅρα δὲ πῶς καὶ τὸν αἰῶνα καλῶς κατὰ τὴν Πλάτωνος ἔννοιαν ὁ Ἀριστοτέλης ἐνόησεν. ἐκείνου γὰρ τὸ ἀίδιον διὰ τὸν αἰῶνα τὸ αὐτοζῷον ἔχειν λέγοντος, οὗτος ἀπὸ τοῦ ἀεὶ εἶναι τὴν ἐπωνυμίαν εἰληφέναι φησίν, ἔχειν τε καὶ περιέχειν τὸν ἅπαντα χρόνον τῷ ἐν ἑνὶ μένειν καλῶς ἑρμηνεύσας καὶ ἀπ' αὐτοῦ πᾶσι τὸ εἶναι καὶ τὸ ζῆν ἐπιλάμπεσθαι. τὸ δὲ πρῶτον μετέχον ζωῆς τὸ πρῶτόν ἐστι ζῷον. Ἐπειδὴ δὲ καὶ πρός τινα τῶν ἐνταῦθα λεγομένων ὁ πολυμαθέστατος ἐνέστη Γαληνὸς λέγων τὸν χρόνον δι' ἑαυτοῦ δηλοῦσθαι, φέρε καὶ ταύτην τὴν ἔνστασιν προβαλλώμεθα. "πολλὰ γὰρ ἐξαριθμησάμενος σημαινόμενα τοῦ προτέρου καὶ ὑστέρου τὰ μὲν ἄλλα οὐκ ἐφαρμόζειν φησὶ τῷ ὁρισμῷ, τὸ κατὰ χρόνον δὲ μόνον· ὥστε εἶναι τὸν χρόνον ἀριθμὸν τῆς κινήσεως κατὰ χρόνον." ταύτην δὲ τὴν ἔνστασιν διὰ δυεῖν ἐπιχειρημάτων λύειν προθέμενος ὁ Θεμίστιος· "ἰστέον, φησίν, ὅτι τὸ πρότερον καὶ ὕστερον ἐν κινήσει οὐ διὰ τὸν χρόνον τὸ μὲν πρότερόν ἐστι τὸ δὲ ὕστερον, ἀλλ' αὐτὸ μᾶλλον ποιεῖ τὸ ἐν χρόνῳ πρότερόν τε καὶ ὕστερον. γίνεται δὲ ἐκ τοῦ κατὰ μέγεθος καὶ τὴν θέσιν, παρ' οὗ καὶ τὸ συνεχὲς ἔχει. καὶ διὰ

τοῦτο διαρρήδην φησὶν Ἀριστοτέλης τὸ δὴ πρότερόν τε καὶ ὕστερον ἐν τόπῳ πρῶτόν ἐστι ν . ἐνταῦθα μὲν δὴ τῇ θέσε ι , ἐπειδὴ δὲ ἐν τῷ μεγέθε ι , ἀνάγκη καὶ ἐν κινήσε ι". πρὸς δὴ ταῦτα εἴποι ἂν ὁ Γαληνός, ὅτι τὸ ἐν τῇ κινήσει πρότερον καὶ ὕστερον τὸ ἀκολουθοῦν τῷ ἐν τῷ μεγέθει ἐφ' οὗ ἡ κίνησις προτέρῳ καὶ ὑστέρῳ κατὰ τὴν θέσιν μάλιστά ἐστι· τοιοῦτον γὰρ ἦν καὶ τὸ ἐν τῷ μεγέθει πρότερον καὶ ὕστερον. ἄλλο δὲ τὸ κατὰ τὸν χρόνον, ὡς εἴρηται, πρότερον, συνυπάρχον μὲν τῷ ἐν τῇ κινήσει προτέρῳ καὶ ὑστέρῳ, οὐ κατὰ τὴν θέσιν δὲ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον ἔχον, ἀλλὰ κατὰ τὴν τοῦ εἶναι παράτασιν, ἄλλο τοῦτο ὂν παρὰ τὸ κατὰ τὴν θέσιν τὴν ἀπὸ τοῦ μεγέθους ἐγγενομένην τῇ κινήσει. [30]

in Ph 9 719 δευτέραν δὲ λύσιν ἐπάγων φησίν· "ἀλλὰ καὶ δεδόσθω μηδὲν ἄλλο σημαίνειν τὸ πρότερόν τε καὶ ὕστερον ἢ τὸ κατὰ χρόνον, ὡς οἴεται. τί οὖν ἄτοπον ἐκ τοῦδε συμβαίνει; οὐδὲ γὰρ ἡμεῖς ἄλλο τι λέγομεν εἶναι τὸν χρόνον ἢ τὸ πρότερόν τε καὶ ὕστερον ἐν κινήσει· πᾶσα δὲ ἀνάγκη ταὐτὸν σημαίνειν τοὺς ὁρισμοὺς τοῖς ὀνόμασιν. ὥστε λανθάνει τοῦτο μεμφόμενος τοῦ λόγου, δι' ὃ μᾶλλον ἐχρῆν αὐτὸν ἀποδέχεσθαι." καὶ πρὸς τοῦτο δὲ ἂν ὁ Γαληνὸς εἴποι, ὅτι εἰ μὲν ἓν ἦν τὸ ἐν τῇ κινήσει πρότερον καὶ ὕστερον τῷ κατὰ τὸν χρόνον, καλῶς ἂν ἐλέγετο τοῦτο εἶναι χρόνος τὸ ἐν τῇ κινήσει πρότερον καὶ ὕστερον, καὶ οὐκ ἂν ἦν δι' ἑαυτοῦ δεικνύμενος ὁ χρόνος. εἰ δὲ ἄλλο μὲν τὸ κατὰ τὴν θέσιν οὐκ ὂν χρονικόν, ἄλλο δὲ τὸ κατὰ τὸν χρόνον, ἀνάγκη λέγειν, ὅτι χρόνος ἐστὶ τὸ ἐν τῇ κινήσει πρότερον καὶ ὕστερον τὸ κατὰ τὸν χρόνον. μήποτε οὖν εἴ τις τὸ πρότερον καὶ ὕστερον λάβῃ τὸ κατὰ τὴν τοῦ εἶναι παράτασιν, ἀλλ' οὐ τὸ κατὰ τὴν θέσιν, καὶ σημαίνεται ὁ χρόνος καὶ οὐ δι' ἑαυτοῦ σημαίνεται. καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ 〈οὐ〉 τῷ προτέρῳ καὶ ὑστέρῳ ἁπλῶς τὸ αὐτὸ ἔσται, ἀλλὰ τῷ τοιῷδε προτέρῳ καὶ ὑστέρῳ, ὅπερ ἐστὶν ὁ ὁρισμός. ἐπειδὴ δὲ διχῶς εἰπὼν εἶναι τὸν ἀριθμὸν τρία ἀπηριθμήσατο τὸ ἀριθμούμενον καὶ τὸ ἀριθμητὸν καὶ ᾧ ἀριθμοῦμεν, παντὶ πρόδηλον ὅτι τὸ ἀριθμούμενον καὶ τὸ ἀριθμητὸν τὸ αὐτό ἐστι. p. 219b9 Καὶ ὥσπερ ἡ κίνησις ἀεὶ ἄλλη καὶ ἄλλ η , καὶ ὁ χρόνο ς . ὁ δ ' ἅμα πᾶς χρόνος ὁ αὐτό ς . Δείξας ὅτι ὁ χρόνος κινήσεώς τί ἐστιν (τὸ γὰρ ἀριθμητὸν τῆς κινήσεώς ἐστι τὸ κατὰ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον) πιστοῦται τὴν συγγένειαν αὐτῶν καὶ ἐκ τῆς ῥοῆς κοινῆς οὔσης τῇ τε κινήσει καὶ τῷ χρόνῳ. ὡς γὰρ ἡ κίνησις ἀεὶ ἄλλη καὶ ἄλλη οὐχ ὑπομενούσης τῆς πρώτης ἀλλὰ φθειρομένης, οὕτω καὶ τοῦ χρόνου τὸ πρότερον ἀεὶ φθείρεται ἐπιγινομένου τοῦ ὑστέρου. δῆλον δὲ ὅτι οὐ τὸ χρονικὸν μόνον τῆς κινήσεως οὐχ ὑπομένει τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τὸ κατὰ τὴν θέσιν, καὶ γὰρ ἐν τούτῳ τοῦ προτέρου φθειρομένου τὸ ὕστερον ἐπιγίνεται. καίτοι τοῦ μεγέθους αὐτοῦ, ἐφ' οὗ ἡ κίνησις γίνεται, τὸ πρότερον καὶ ὕστερον ὑπομένει ἅμα. μόνοις γὰρ τοῖς ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχουσιν ὑπάρχει τὸ τοῦ προτέρου ἀεὶ φθειρομένου τὸ ὕστερον ἐπιγίνεσθαι. τὸ ἐν κινήσει οὖν πρότερον καὶ ὕστερον, οὐχὶ τὸ κατὰ τὴν θέσιν αὐτῆς, ἀλλὰ τὸ κατὰ τὴν τοῦ εἶναι παράτασιν, τοῦτό ἐστιν ὁ χρόνος, οὐχ ᾗ κίνησις, ἀλλ' ᾗ πρότερον καὶ ὕστερον τοιοῦτο. [30]

in Ph 9 720 τὸ γὰρ κατὰ τὴν θέσιν τῆς κινήσεως πρότερον καὶ ὕστερον, καθ' ὃ τῷ Ἀθήνηθεν εἰς Θήβας βαδίζοντι πρώτη κίνησίς ἐστιν ἡ πρὸς ταῖς Ἀθήναις, τοῦτο τὸ πρότερον καὶ ὕστερον, κἂν ἐν τῷ γίνεσθαι αὐτῷ τὸ εἶναι ἔχῃ, ἀλλὰ κατὰ τὴν πρὸς τὴν θέσιν ἀναφορὰν θεωρούμενον τὴν ὑπομένουσαν ὑπομένειν πως δοκεῖ, ὅταν καὶ ἡ κίνησις ὡς συμπαρατεταμένη θεωρῆται τῷ μεγέθει ἐφ' οὗ ἡ κίνησις. ὅταν δὲ κυρίως ὡς κίνησις θεωρῆται κατὰ τὸ ῥέον καὶ τὸ ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχον, τότε τὸ μὲν παρεληλυθὸς ἴσχουσα τὸ δὲ μέλλον χρονίζεται· εἰπὼν δὲ τὴν κοινωνίαν τοῦ χρόνου πρὸς τὴν κίνησιν εἰκότως ἐπάγει καὶ τὴν διαφοράν· καὶ γὰρ ἡ μὲν κίνησις οὐ μόνον ἡ προτέρα τῆς μετ' αὐτὴν ἄλλη, ὅπερ κοινὸν ὑπάρχει καὶ τῷ χρόνῳ, ἀλλὰ καὶ αἱ ἅμα οὖσαι διαφέρουσιν ἀλλήλων, αἱ μὲν καὶ τῷ εἴδει, εἰ τὸ μὲν φέροιτο τὸ δὲ αὔξοιτο τὸ δὲ ἀλλοιοῖτο, αἱ δὲ τῷ ἀριθμῷ μόνον, εἰ πλείω ἅμα φέροιτο ἢ αὔξοιτο ἢ ἀλλοιοῖτο· ἡ γὰρ κίνησις ἐν τῷ κινουμένῳ. ὥστε ὅσα τὰ κινούμενα, τοσαῦται καὶ αἱ κινήσεις. ὁ μέντοι χρόνος πανταχοῦ ὁ αὐτός ἐστι κατά τι τοῦ ταὐτοῦ σημαινόμενον, καὶ οὐ διαφέρει χρόνος χρόνου. οὐδὲ γὰρ ἡ

διαφορὰ ἐκείνων, παρ' οἷς ἐστιν ὁ χρόνος, εἴτε κατ' εἶδός ἐστιν εἴτε κατ' ἀριθμόν, τοῦ χρόνου διαφορά ἐστι (καὶ γὰρ τὰ ἐν Ἀθήναις καὶ τὰ ἐν Κορίνθῳ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἐστί), διότι οὐχ ὡς ἑκάστου κινουμένου ἰδία τίς ἐστι κίνησις, οὕτως ἑκάστης κινήσεως ἀφωρισμένης ἀριθμός ἐστιν ὁ χρόνος, ἀλλὰ πασῶν ὡς μιᾶς. ἓν γὰρ καὶ ταὐτὸν ἐν πάσαις ταῖς ἅμα γινομέναις τὸ πρότερόν τε καὶ ὕστερον καθὸ τοιοῦτον. οὐ γὰρ καθὸ ἡ μὲν ἐν τῷδέ ἐστιν ἡ δὲ ἐν τῷδε, οὐδὲ καθὸ ἡ μὲν φορά ἐστιν ἡ δὲ αὔξησις ἡ δὲ ἀλλοίωσις τὸ πρότερον καὶ ὕστερον ἔχουσιν, ἀλλὰ κατὰ τὸ κοινὸν καθὸ κίνησις. διὸ καὶ ὁμήλικα λέγεται, ὅτι ἅμα ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἐστίν, ὥσπερ καὶ πεντὰς ἡ αὐτή, κἂν τὰ ἐν οἷς ᾖ διαφέρῃ. μόνη δὲ διαφορὰ κατὰ χρόνον ἐστὶ παρὰ τὴν τῶν νῦν ἑτερότητα. ἐν γὰρ τῇ τούτων λήψει τῷ χρόνῳ τὸ εἶναί ἐστιν, ὅταν τὸ μὲν πρότερον ληφθῇ, τὸ δὲ ὕστερον. εἰ δὲ ἡ ἐν τῷ νῦν διαφορὰ τὴν ἐν χρόνῳ διαφορὰν ποιεῖ, ἔσται καὶ ἡ ἐν χρόνῳ διαφορὰ κατὰ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον μόνον, τοῦ δὲ ἅμα ὄντος χρόνου οὐκ ἔστι τὸ μὲν πρότερον τὸ δὲ ὕστερον· ὥστε οὐδὲ διαφέρει ὁ ἅμα ὢν χρόνος. Πρὸς δὴ ταῦτα ἀπορῶν τις ἂν οἶμαι λέγοι, ὅτι εἰ μὲν ἦν ὁ χρόνος ἀριθμὸς ὡς ἀριθμῶν, τάχα ἂν ἦν εἷς καὶ ὁ αὐτός· ἐπεὶ δὲ ὡς ἀριθμούμενος, οὗτος δέ ἐστιν ὁ ἤδη καταταχθεὶς καὶ ἐν μεθέξει γεγονώς, πῶς οἷόν τε τὸν αὐτὸν εἶναι. [35]

in Ph 9 721 εἰ δὲ κατὰ τὸ κοινὸν καθὸ χρόνος, διὰ τί μὴ καὶ ἡ κίνησις καθὸ κίνησις ἡ αὐτὴ ἂν εἴη; εἰ δὲ καὶ ἡ κίνησις καὶ τὸ ἄλλο καὶ ἄλλο ἔχει καὶ τὸ κοινόν, πρῶτον μὲν τί τὸ κοινὸν λεγέτωσαν οἱ τὰ κοινὰ ἢ οὐδὲν ἢ ὕστερον λέγοντες. ἔπειτα διὰ τί μὴ καὶ χρόνος ὁ μὲν κοινός, ὁ δὲ ἴδιος; λύοι δ' ἄν τις τὴν ἀπορίαν οἶμαι λέγων, ὅτι οὐ πάσης κινήσεως ἀριθμός ἐστιν ὡς ἀριθμητὸς ὁ χρόνος κατὰ ταύτην τὴν ὑπόθεσιν οἷον καὶ τῆς ἐμῆς βαδίσεως καὶ τῆς σῆς λευκάνσεως. ἐπεὶ οὕτω γε οὐκ ἂν ἦν ἀδιάφορος οὐδὲ ἅμα καθ' ἓν νῦν ἀφοριζόμενος ὁ χρόνος. ἀλλὰ τῆς πρώτης καὶ ἁπλῆς τοῦ οὐρανοῦ κινήσεως ἀριθμητὸν ὁ χρόνος ὢν κατὰ τὸ ἐκείνης πρότερον καὶ ὕστερον ἀριθμεῖ τὰ ἐν ταῖς διαφόροις κινήσεσι πρότερα καὶ ὕστερα καθ' ἓν τὸ οἰκεῖον νῦν. διὸ καὶ ἅμα πανταχοῦ ὁ αὐτὸς χρόνος. καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Ἀριστοτέλης προϊὼν τὸ νῦν οὐκ ἀριθμητὸν μόνον ἀλλὰ καὶ ἀριθμοῦν θήσεται, ὅταν λέγῃ "ἦ μὲν οὖν πέρας τὸ νῦν, οὐ χρόνος, ἀλλὰ συμβέβηκεν· ἦ δὲ ἀριθμεῖ". καὶ εἰ τοῦτο οὕτως ἔχει, καθὸ μὲν ἀριθμεῖ ἀδιάφορος ἔσται, καθὸ δὲ ἀριθμεῖται διάφορος. μήποτε δὲ συμφωνότερον τῷ Ἀριστοτέλει λέξομεν, ὅτι αἱ διάφοροι κινήσεις κἂν καθὸ κινήσεις τοιαίδε διαφέρωσιν ἀλλήλων ἢ τῷ εἶδει ἢ τῷ ἀριθμῷ, ἀλλὰ τό γε κοινὸν τῆς κινήσεως τὸ ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχον καὶ κατατεταγμένον, καθ' ὃ τὸ πρότερον αὐτῶν καὶ ὕστερον τὸ κατὰ τὴν τοῦ εἶναι παράτασιν λαμβανόμενον καθ' ὃ καὶ ὁ χρόνος ἀφορίζεται, ἓν καὶ τὸ αὐτό ἐστι πανταχοῦ. τὸ γὰρ πρότερον τῆς ἐμῆς βαδίσεως καὶ τῆς σῆς λευκάνσεως ὡς κινήσεως εἰ ἅμα εἴη, ἐν τῷ αὐτῷ νῦν ἔσται. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ὕστερον ἐν τῷ αὐτῷ τῷδε τῷ κατὰ τὸ πέρας τοῦ βιβλίου δηλουμένῳ. κἂν γὰρ μὴ ἐξῃρημένον που καθ' αὑτὸ ᾖ τὸ κοινὸν τῆς κινήσεως, ἀλλὰ κατατεταγμένον, φυλάττον γε ὅμως τὴν κοινότητα, πανταχοῦ τὸ αὐτό ἐστι. κατ' ἐκεῖνο γὰρ οὐδὲ εἰς ἀριθμὸν οὔπω διῄρηνται αἱ κινήσεις. p. 219b10 Τὸ γὰρ νῦν τὸ αὐτὸ ὅ ποτε ἦν ἕως τοῦ ἔστι δὲ ὡς οὐ τὸ αὐτό · καὶ γὰρ καὶ τὸ φερόμενο ν . Εἰπὼν ὅτι καὶ κοινωνεῖ τῇ κινήσει ὁ χρόνος τῷ γίνεσθαι καὶ φθείρεσθαι καὶ αὖ πάλιν διαφέρει, ὅτι αἱ μὲν κινήσεις διαφέρουσιν ἀλλήλων, "ὁ δὲ ἅμα πᾶς χρόνος ὁ αὐτός", αἰτίαν τούτου φησὶ τὸ τὸ νῦν τὸ αὐτὸ εἶναι τῷ ὑποκειμένῳ (τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ ὅ ποτε ἦ ν)· ὡς γὰρ ἐπὶ τοῦ προτέρου καὶ ὑστέρου ἔλεγεν, ὅτι "ὃ μέν ποτε ὂν κίνησίς ἐστι", τὸ δὲ εἶναι αὐτῷ ἄλλο καὶ οὐ κίνησις, οὕτω καὶ περὶ τοῦ νῦν εἶπεν, ὅτι τῷ μὲν ὑποκειμένῳ ἕν τι καὶ ταὐτόν ἐστι, τῷ δὲ λόγῳ διάφορον, καθόσον τὸ μὲν πρότερόν ἐστι τὸ δὲ ὕστερον· κατὰ τοῦτο δὲ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον τὸ εἶναι ἔχει καὶ μέτρον χρόνου ἐστὶ τὸ νῦν, καθ' ὃ μετρεῖται ὁ χρόνος ὡς ἄλλο καὶ ἄλλο ὄν, ὥσπερ κατὰ τὴν μονάδα μετρεῖται ὁ ἀριθμός. [35]

in Ph 9 722 εἰκότως οὖν καὶ ἡ τοῦ χρόνου διαφορὰ καὶ ταυτότης κατὰ τὴν τῶν νῦν διαφορὰν καὶ ταυτότητα λαμβάνεται. καὶ ὁ αὐτὸς μὲν ἔσται χρόνος ὁ ἀπὸ τῶν ἀδιαφόρως λαμβανομένων

νῦν ὁριζόμενος, κἂν ἐν διαφόροις ᾖ κινήσεσιν, οἷον ἡ αὐτὴ σήμερον ἡμέρα, ἐν ᾗ τὸ μὲν αὔξεται, τὸ δὲ λευκαίνεται, τὸ δὲ περιπατεῖ, τὰ αὐτὰ νῦν ἔχουσα τό τε ἐν ἀρχῇ καὶ τὸ ἐν τῷ τέλει. ἐὰν δὲ διαφέροντα ληφθῇ τὰ νῦν τῷ τὰ μὲν πρότερα εἶναι, τὰ δὲ ὕστερα, διάφορος ἂν εἴη καὶ ὁ χρόνος. ὁ οὖν ἅμα ὢν χρόνος ὑπὸ τῶν αὐτῶν καὶ ἀδιαφόρων νῦν ὁριζόμενος, οὐκ ἂν διαφέροι. Ἀσάφειαν δὲ μικρὰν ἡ λέξις ἔχειν δοκεῖ τοῦ Ἀριστοτέλους παρὰ τὴν ἑαυτοῦ συνήθειαν τὸ αὐτὸ διαφόρως ἑρμηνεύσαντος ἢ μᾶλλον τὸ πρότερον διὰ τοῦ ἐφεξῆς σαφηνίζοντος. εἰπὼν γὰρ τὸ γὰρ νῦν τὸ αὐτὸ ὅ ποτε ἦν · τὸ δὲ εἶναι αὐτῷ ἕτερον εἶτα ἐπαγαγὼν ὅτι τὸ νῦν τὸν χρόνον μετρεῖ, καθὸ πρότερον καὶ ὕστερον, βουλόμενος σαφηνίσαι πῶς ἕτερον τὸ νῦν, πάλιν τὸ διαιρετικὸν ὅλον τέθεικεν εἰπὼν τὸ δὲ νῦν ἔστι μὲν ὡς τὸ αὐτ ό , ἔστι δὲ ὡς οὐ τὸ αὐτ ό . ᾗ μὲν γὰρ ἐν ἄλλῳ καὶ ἄλλῳ ἕτερον, τοῦτο δὲ ἦν αὐτῷ πρώτῳ καὶ ὑστέρῳ λέγειν· εἶτα πάλιν ἐπήγαγεν ὃ δέ ποτε ὂν τὸ νῦν ἐστ ι , τὸ αὐτ ό, ὅπερ ταὐτόν ἐστι τῷ τὸ γὰρ νῦν τὸ αὐτὸ ὅ ποτε ἦ ν. οὐκ ὂν δὲ ἀναμφίλεκτον οἶμαι τοῦτο τὸ νῦν ταὐτὸν μὲν εἶναι τῷ ὑποκειμένῳ, τῷ δὲ λόγῳ ἕτερον κατὰ τὸ ἐν ἄλλῳ καὶ ἄλλῳ λαμβανόμενον πρότερον καὶ ὕστερον γίνεσθαι, κατασκευάζειν πειρᾶται διὰ τῆς πρὸς τὰ σύστοιχα αὐτῷ ἀκολουθίας· ἀκολουθεῖν μὲν γὰρ ἐλέγετο πρότερον τῷ μὲν μεγέθει ἡ κίνησις, τῇ δὲ κινήσει ὁ χρόνος, διότι ὅσον τὸ μέγεθος τὸ ἐφ’ οὗ ἡ κίνησις, τοσαύτη ἡ κίνησις, ὅση δὲ ἡ κίνησις, τοσοῦτος καὶ ὁ χρόνος τὸ ἀριθμητὸν ὢν τῆς κινήσεως. τούτων δὲ ἀκολουθούντων ἀκολουθήσει καὶ τὰ τούτων γεννητικὰ ἀλλήλοις. ἔστι δὲ τοῦ μὲν μεγέθους ἡ στιγμὴ γεννητική, εἴ γε ἡ γραμμὴ ῥύσις στιγμῆς, καὶ πρῶτον μέγεθος ἡ γραμμή, τῆς δὲ κινήσεως τὸ φερόμενον ποιητικὸν καὶ τοῦ χρόνου τὸ νῦν. ὡς οὖν ἡ αὐτὴ στιγμὴ ῥυϊσκομένη ποιεῖ τὸ μέγεθος, ἀλλ’ οὐ παρατιθεμένη πρὸς ἄλλην στιγμήν, καὶ τὸ αὐτὸ φερόμενον ποιεῖ τὴν κίνησιν, οὕτω καὶ τὸ νῦν τὸ αὐτὸ ὂν κατὰ τὸ ὑποκείμενον τῷ πρότερον καὶ ὕστερον ἀριθμούμενον λαμβάνεσθαι τὸν χρόνον ὁρίζει τε καὶ ποιεῖ. Ὅτι δὲ οὕτως ἔχει τὸ νῦν ἀπὸ τοῦ ἐναργεστέρου κατασκευάζει τοῦ κινουμένου, καὶ ὅτι μὲν ἐναργέστερον τοῦτο ὑπέμνησε διὰ τοῦ καὶ τὴν κίνησιν ἡμᾶς τούτῳ γνωρίζειν καὶ τὸ πρότερον ἐν αὐτῇ καὶ ὕστερον. [35]

in Ph 9 723 τῷ γὰρ φερόμενον κατ’ ἄλλο καὶ ἄλλο τοῦ ὑποκειμένου γίνεσθαι μέρος καὶ τὴν κίνησιν γνωρίζομεν καὶ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον τό τε ἐν τῇ κινήσει καὶ τὸ ἐν τῷ χρόνῳ. ὅτι δὲ τὸ αὐτὸ τῷ ὑποκειμένῳ ἐστὶ τὸ κινούμενον ὡς ἐναργὲς λαμβάνει, ὅτι ἢ στιγμή ἐστιν ἢ λίθος ἤ τι ἄλλο τοιοῦτο ν. καὶ ὅτι μὲν ὁ λίθος ὁ αὐτός ἐστι, πρόδηλον, κἂν ἄλλοτε ἐν ἄλλῳ γίνηται τόπῳ. ὅτι δὲ καὶ ἡ στιγμὴ ἡ αὐτὴ ἐν τῇ ῥύσει, δῆλον εἴπερ συνεχές ἐστι τὸ γινόμενον καὶ οὐ κατὰ ἐπαφὴν στιγμῶν συνίσταται. ἀλλὰ τῷ προτέρῳ μένοντι συνυφαίνεται τὸ ἐφεξῆς κατὰ τὴν τῆς μιᾶς στιγμῆς ῥύσιν. τῷ δὲ λόγῳ διαφέρει ὁ φερόμενος λίθος τῷ κατ’ ἄλλο καὶ ἄλλο τοῦ μεγέθους ἐφ’ οὗ φέρεται γίνεσθαι· ὅτι δὲ διαφορά τις αὕτη δοκεῖ, καὶ ἐκ τῶν σοφιστικῶν λόγων κατασκευάζει, οἵτινες τὴν διαφορὰν ταύτην ἐπὶ τὸ ὑποκείμενον μεταφέροντες ἄτοπον ἐδόκουν συνάγειν τὸ τὸ αὐτὸ ὂν ἕτερον ἑαυτοῦ γίνεσθαι· ἔλεγον γάρ ‘ὁ αὐτὸς ὢν Κορίσκος ποτὲ μὲν ἐν ἀγορᾷ ποτὲ δὲ ἐν Λυκείῳ γίνεται· ὁ ποτὲ μὲν ἐν ἀγορᾷ ποτὲ δὲ ἐν Λυκείῳ γινόμενος ἕτερος ἑαυτοῦ γίνεται‘ οὐ φυλάξαντες τὸ ἕτερον καθὸ ἕτερον ἐλήφθη, ἀλλὰ τὸ κατὰ συμβεβηκὸς ἕτερον εἰς τὸ οὐσιῶδες μεταγαγόντες. σοφιστικὸν οὖν ἐνεδείξατο εἶναι τὸ νομίζειν, ὅτι ἀκολουθεῖ τῷ 〈τῷ〉 λόγῳ ἕτερον εἶναι τὸ πρότερον καὶ ὕστερον τὸ καὶ τῷ ὑποκειμένῳ εἶναι ἕτερον. Δείξας δὲ ὅπως τὸ φερόμενον τῷ μὲν ὑποκειμένῳ τὸ αὐτό ἐστι, τῷ δὲ λόγῳ ἕτερον, ὁμοίως ἔχειν φησὶ καὶ τὸ νῦν, εἴπερ ἀκολουθεῖ καὶ τὰ αὐτὰ πάσχει τῇ μὲν κινήσεις ὁ χρόνος, ὡς εἴρηται πρότερον, τῷ δὲ κινουμένῳ τὸ νῦν. τὴν δὲ ὁμοιότητα καὶ ταυτότητα τούτων δηλοῖ τὸ καὶ τὸ νῦν τῷ φερομένῳ, καὶ οὐκ ἄλλῳ γνωρίζομεν τὸ πρότερον καὶ ὕστερον ἐν τῇ κινήσε ι. “οὐ γὰρ ἂν διεκρίθη ταῦτα μένοντος τοῦ φερομένου, ἀλλ’ ἐπειδὴ τὸ φερόμενον ποτὲ μὲν κατὰ τὸν πρότερον γίνεται τρόπον, ποτὲ δὲ κατὰ τὸν ὕστερον, διὰ τοῦτο καὶ τῆς κινήσεως γίνεται τὸ

μὲν πρότερον, τὸ δ’ ὕστερον”. καθόσον δὲ ἀριθμητὸν τὸ πρότερον τοῦτο καὶ ὕστερον, κατὰ τοσοῦτον, φησί, νῦν δείκνυται. καὶ δῆλον ὅτι πάλιν κατά γε τὴν ἐμὴν ἐκεῖνο τὸ πρότερον τῆς κινήσεως ληπτέον οὐ τὸ κατὰ τὴν θέσιν, ἀλλὰ τὸ κατὰ τὴν τοῦ εἶναι παράτασιν, ὥστε καὶ τὸ νῦν τῷ μὲν ὑποκειμένῳ ταὐτόν ἐστι, τῷ λόγῳ δὲ ἕτερον. τὸ γὰρ ἀριθμητὸν αὐτὸ εἶναι καὶ ὡς ἄλλο καὶ ἄλλο διαλαμβάνεσθαι δίδωσιν αὐτῷ τὴν κατὰ τὸν λόγον διαφοράν. Καὶ ὁ Εὔδημος δὲ τὰ αὐτὰ περὶ τοῦ νῦν ἐν τῷ τρίτῳ τῶν Φυσικῶν φησι γράφων οὕτως· “εἰ δὲ νοήσαιμεν φερομένην στιγμήν, τῷ δὲ ἐν ἄλλῳ 〈καὶ ἄλλῳ〉 τῆς γραμμῆς γίνεσθαι καὶ αὐτὴν ἄλλο καὶ ἄλλο γινομένην, οὕτω δὲ οἰηθείημεν καὶ περὶ τὸ νῦν ἔχειν, τὸ μὲν ὑποκείμενον, ὁτιδήποτε δεῖ νοῆσαι αὐτό, διαμενεῖ τὸ αὐτό, ἐν ἄλλῳ δὲ καὶ ἄλλῳ γινόμενον ἕτερον καὶ ἕτερον ἔσται. [35]

in Ph 9 724 ὥστε εἶναι κατὰ μὲν τὸ ὑποκείμενον, ὃ δήποτέ ἐστι, ταὐτό, τῷ δὲ ἐν ἄλλῳ καὶ ἄλλῳ γίνεσθαι ἕτερον. ᾗ δὴ πρότερον καὶ ὕστερον γίνεται τὸ νῦν, ταύτῃ ἕτερον, ταύτῃ δὲ καὶ ἀριθμὸς ὁ χρόνος. ὥστε ὅταν μὲν τὰ νῦν ᾖ τὰ αὐτά, καὶ ὁ ἀριθμὸς καὶ ὁ χρόνος ὁ αὐτὸς ἔσται· ὅταν δὲ ἕτερα, καὶ τὰ λοιπὰ ἕτερα”. Δείξας δὲ τὴν τοῦ νῦν πρὸς τὸ κινούμενον ἀκολουθίαν ἐκ τοῦ προτέρου καὶ ὑστέρου δείκνυσι καὶ ἐκ τοῦ γνώριμα ἄμφω κατὰ ταῦτα εἶναι, τὴν μὲν κίνησιν κατὰ τὸ κινούμενον, τὸν δὲ χρόνον κατὰ τὸ νῦν. γνωρίζεται γὰρ ἡ κίνησις διὰ τὸ κινούμενον καὶ ὁ χρόνος διὰ τὸ νῦν· τοῦτο γὰρ δοκεῖ μόνον ἐν ὑπάρξει τοῦ χρόνου εἶναι. διὰ τί δὲ γνωριμώτερον τῆς φορᾶς τὸ φερόμενον, ἐδήλωσεν εἰπών, τόδε γάρ τι τὸ φερόμενο ν , ἡ δὲ κίνησις ο ὔ. οὐσία γὰρ καὶ ὑφεστὼς ἅμα ὅλον τὸ φερόμενον, ἡ δὲ κίνησις συμβεβηκὸς καὶ ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχει· ἐν γὰρ τῇ τοῦ κινουμένου μεταβάσει ἡ κίνησις ὑφέστηκεν. εἰπὼν δὲ καὶ γὰρ ἡ κίνησις διὰ τὸ κινούμενον ἐπήγαγε καὶ ἡ φορὰ διὰ τὸ φερόμενον, οὐχ ὅτι ἡ φορὰ οὐκ ἔστι κίνησις, ἀλλ’ ὅτι ἐπὶ τῆς φορᾶς προφανέστερόν ἐστι τὸ ἀπὸ τοῦ φερομένου γνωρίζεσθαι τὴν φοράν. κἂν γὰρ ἡ ἀλλοίωσις ἀπὸ τοῦ ἀλλοιουμένου καὶ ἡ αὔξησις ἀπὸ τοῦ αὐξομένου ὡς οὐσίας καὶ τούτων ὄντων γνωρίζεται, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ ἡ φορὰ ἀπὸ τοῦ φερομένου, ἐπειδὴ προφανεστέρα ἐστὶν ἡ φορὰ τῶν ἄλλων κινήσεων. εἶτα λοιπὸν ἐκ τῶν εἰρημένων συμπεραινόμενος λέγει ἔστι μὲν οὖν ὡς τὸ αὐτὸ νῦ ν , ἔστι δ ’ ὡς οὐ τὸ αὐτ ό . καὶ γὰρ τὸ φερόμενο ν. διὰ γὰρ τὴν πρὸς τὸ φερόμενον ἀκολουθίαν καὶ διὰ τὸ ἐξ ἐκείνου τὸ εἶναι ἔχειν καὶ τὸ νῦν τὸ αὐτὸ καὶ ἕτερόν ἐστιν. ἐν δὴ τούτοις ἐπιστάσεως ἄξιον εἶναί μοι δοκεῖ, πῶς τὸ πρότερον καὶ ὕστερον τῷ ὑποκειμένῳ τὸ αὐτό φησιν εἶναι. πῶς γὰρ τὸ παρεληλυθὸς τῷ ἐνεστηκότι καὶ τὸ μηκέτι ὂν τῷ ὄντι; τὸ μὲν γὰρ φερόμενον καὶ ἄλλοτε ἀλλαχοῦ γινόμενον ἅτε ὑπομένον ἐν τῷ εἶναι ἀληθὲς εἰπεῖν ὅτι τῷ ὑποκειμένῳ τὸ αὐτό ἐστιν; ἡ δὲ κίνησις καὶ ὁ χρόνος καὶ ὅλως ὅσα ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχει πῶς ἂν εἴη τὰ αὐτὰ τῷ ὑποκειμένῳ; τῇ μὲν γὰρ στιγμῇ τοῦτο ἐνορᾶν οὐδὲν κωλύει· κατὰ γὰρ τὴν ταύτης ῥύσιν ὑφιστάμενον τὸ μέγεθος ὑπομένει ὅλον καὶ οὐκ ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχει ὥσπερ ὁ χρόνος. πῶς δὲ τῷ φερομένῳ καὶ τῇ στιγμῇ τὸ νῦν ἀκολουθεῖ κατ’ ἐκεῖνα καὶ ἀπ’ ἐκείνων τοῦτο ἔδειξε τοσαύτης οὔσης αὐτῶν τῆς διαφορᾶς, ὡς τὰ μὲν ὑπομένειν, τὰ δὲ μὴ ὑπομένειν; πῶς οὖν [ἂν] τὸ μὴ ὑπομένον τῷ ὑπομένοντι ὁμοίως ἂν ἔχοι τὸ τῷ ὑποκειμένῳ τὸ αὐτὸ εἶναι; δεύτερον δὲ ἀξιῶ ζητεῖν, τριῶν τούτων ὄντων μεγέθους κινήσεως χρόνου ἀκολουθούντων ἀλλήλοις, ὥς φησι, καὶ τοῦ μὲν μεγέθους ὑπὸ στιγμῶν περατουμένου, τοῦ δὲ χρόνου ὑπὸ τοῦ νῦν, τί ἂν εἴη τούτοις ἀνάλογον ἐν τῇ κινήσει, τῇ τε στιγμῇ φημι καὶ τῷ νῦν; πέρας γὰρ εἶναι κινήσεως ἄλλο, οὐ τὸ κινούμενον χρή. [5]

in Ph 9 725 ποίαν γὰρ ἔχει τοῦτο πρὸς τὸ νῦν καὶ τὴν στιγμὴν ἀκολουθίαν; μήποτε οὖν πρὸς μὲν τὸ πρῶτον τῶν ἀπορηθέντων ῥητέον, ὅτι τὰ νῦν ἀλλήλων κατ’ οὐδὲν διαφέρει πλὴν τῷ τὸ μὲν πρότερον, τὸ δὲ ὕστερον εἶναι, ἐπεὶ οὔτε γένει οὔτε εἴδει, ἀλλ’ οὔτε ἀριθμῷ, ὥσπερ οὐδὲ μονὰς μονάδος. τὰ γὰρ ἀριθμῷ διαφέροντα, ὡς καὶ πρότερον εἴρηται, συμβεβηκόσι διαφέρουσί τισιν, ὡς Πλάτων Σωκράτους. ἴσως οὖν διὰ τὸ κατὰ μηδένα τρόπον διαφορᾶς διαφέρειν τὸ αὐτὸ τῷ

ὑποκειμένῳ εἴρηται. ἀλλ᾽ ἡ ὁμοιότης βίαιος δοκεῖ ἡ πρὸς στιγμὴν καὶ λίθον, τῶν μὲν ὑπομενόντων, τῶν δὲ ἐν τῷ γίνεσθαι καὶ φθείρεσθαι τὸ εἶναι ἐχόντων. ἐὰν οὖν πρὸς ταύτην τὴν ἀναλογίαν μὴ ἀκριβολογώμεθα, ἄμεινον οἶμαι λέγειν, ὅτι τὸ 〈τῷ〉 ὑποκειμένῳ ταὐτὸν τῷ τῷ εἴδει ταὐτὸν σημαίνει. καὶ γὰρ αὐτὸς ὀλίγον προελθὼν ἐρεῖ, ὅτι ὥσπερ ἡ κίνησις τῷ εἴδει ἡ αὐτὴ τῷ πάλιν καὶ πάλιν, οὕτω καὶ ὁ χρόνος. τὸ δὲ οὕτως τῷ εἴδει τὸ αὐτὸ ὡς κατὰ μηδὲν εἶναι διάφορον, καὶ τῷ ἀριθμῷ πως τὸ αὐτὸ δοκεῖ, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν μονάδων εἴρηται πρότερον. καὶ μετ᾽ ὀλίγον τὸν Εὔδημον μάρτυρα παραθήσομαι. διόπερ οὐδὲ πάνυ δοκεῖ σκληρὰ ἡ πρὸς τὴν στιγμὴν καὶ τὸ φερόμενον ὁμοιότης τοῦ νῦν. πρὸς δὲ τὸ δεύτερον τῶν ζητηθέντων ῥητέον, ὅτι τὸ κίνημα πέρας ἐστὶ κινήσεως, οὐ μέντοι οὔτε ἀρχὴ κινήσεως οὔτε αἰτία. ὡς αἴτια οὖν τήν τε στιγμὴν καὶ τὸ νῦν ὑποτιθέμενος, τὸ μὲν τῆς γραμμῆς, τὸ δὲ τοῦ χρόνου, εἰκότως τούτοις ἀνάλογον τὸ φερόμενον ἔλαβεν. p. 219b33 Φανερὸν δὲ καὶ ὅτι εἴτε χρόνος μὴ εἴη ἕως τοῦ οἷον μονὰς ἀριθμο ῦ . Εἰπὼν πῶς ἔχει τὸ νῦν πρὸς τὸν χρόνον, ὅτι ὡς τὸ φερόμενον πρὸς τὴν φοράν, καὶ ὅτι γνωριμώτερόν ἐστι τὸ νῦν τοῦ χρόνου, νῦν καὶ τὴν συνύπαρξιν αὐτῶν ἀποδείκνυσι κατὰ τὴν ὁμοιότητα πάλιν τὴν πρὸς τὸ φερόμενον καὶ τὴν φοράν. ὥσπερ γάρ, φησί, τὸ φερόμενον καὶ ἡ φορὰ ἅμα ἐστίν (ἀδύνατον γὰρ τὸ ἕτερον χωρὶς τοῦ ἑτέρου εἶναι, εἰ τὸ φερόμενον μὴ κατὰ τὴν οὐσίαν, ἀλλὰ καθὸ φέρεται λαμβάνοις), οὕτως καὶ τὸ νῦν καὶ ὁ χρόνος. [30]

in Ph 9 726 καὶ τὴν ἀνάγκην ἔδειξε τῆς ἀκολουθίας ἐκ τῆς πρὸς τὸ φερόμενον καὶ τὴν φορὰν ἀναλογίας. ἔστι γὰρ τοῦ μὲν φερομένου ἀριθμὸς τὸ νῦν, οἷον μονάς τις ὡς ἀδιαίρετον ἐφαρμόζουσα ἀδιαιρέτῳ. τῆς δὲ κινήσεως ὁ χρόνος ἀριθμός. ὡς γὰρ ἡ μονὰς τῷ πάλιν καὶ πάλιν λαμβάνεσθαι ποιεῖ τὸν ἀριθμόν, οὕτω καὶ τὸ νῦν τὸν χρόνον καὶ τὸ φερόμενον τὴν φοράν. ἀριθμὸς δὲ ὁ χρόνος τῆς φορᾶς οὐ καθὸ φορά, ὡς εἴρηται, ἀλλὰ κατὰ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον τὸ ἐν αὐτῇ. οὐ γὰρ ὁ αὐτῆς τῆς κινήσεως ἀριθμὸς χρόνος, ἀλλὰ τὸ μεταξὺ διάστημα τοῦ προτέρου καὶ ὑστέρου κατὰ τὸ πάλιν λαμβάνεσθαι τὸ διάστημα ποιούντων. διαφέρει δὲ ἡ μονὰς τοῦ τε φερομένου καὶ τοῦ νῦν, καθόσον ἡ μὲν διωρισμένον ποιεῖ τὸν ἀριθμόν, ἐκεῖνα δὲ συνεχῆ τήν τε κίνησιν καὶ τὸν χρόνον. p. 220a4 Καὶ συνεχής τε δὴ ὁ χρόνος τῷ νῦν ἕως τοῦ αἱ δὲ γραμμαὶ αἱ δύο τῆς μιᾶς μόρι α . Ὅτι καὶ ἡ συνέχεια τοῦ χρόνου καὶ ἡ διαίρεσις κατὰ τὸ νῦν, δείκνυσι πάλιν ἐκ τῆς πρὸς τὸ φερόμενον καὶ τὴν φορὰν ἀκολουθίας. καὶ γὰρ ἡ κίνησις, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν ἡ φορά, τῷ φερομένῳ γίνεται συνεχὴς καὶ μία καὶ οὐκ ἄλλῳ τινί. τούτῳ δὲ γίνεται μία καὶ συνεχής, ὅτι καὶ τοῦτο ἕν· τὸ ἓν δὲ διχῶς κατά τε τὸ ὑποκείμενον, ὃ πάλιν ὅ ποτε ὂν εἶπεν, οἷον εἰ λίθος εἴη τὸ φερόμενον, καὶ κατ᾽ αὐτὸ τὸ φερόμενον εἶναι, τουτέστι τῷ λόγῳ τοῦ φερομένου. ἀλλὰ κατὰ μὲν τὸ ὑποκείμενον οὐκ ἔσται τῆς συνεχείας αἴτιον. δύναται γὰρ καὶ διαλείπειν φερόμενον, καὶ μένει μὲν ὅ ἐστι λίθος, οὐ ποιεῖ δὲ συνεχῆ τὴν κίνησιν, ἐπειδὴ κἂν αὐτὸ κυρίως ἓν μένῃ, ἀλλ᾽ ἡ κίνησις αὐτοῦ διακόπτεται στάσει διαλαμβανομένη. εἰ μέντοι ὡς ἓν κατὰ τὸν λόγον τοῦ φερομένου καὶ ὡς φερόμενον ληφθῇ, τότε αἴτιον γίνεται τοῦ μίαν καὶ συνεχῆ τὴν κίνησιν εἶναι. οὐ μόνον δὲ συνεχῆ τὸν χρόνον ποιεῖ τὸ νῦν κατὰ τὴν πρὸς τὸ φερόμενον ἀκολουθίαν, ἀλλὰ καὶ διαιρεῖ αὐτὸν διορίζον τὸ πρότερον καὶ ὕστερον τῆς κινήσεως· οὕτως γὰρ διαιρεῖται ὁ χρόνος. ἀκολουθεῖ δὲ κατὰ τὸ συνεχίζειν καὶ διορίζειν οὐ μόνον τῷ φερομένῳ, ἀλλὰ καὶ τῇ στιγμῇ κατά τινα τρόπον. καὶ γὰρ ἡ στιγμὴ ὅταν ἡ αὐτὴ ληφθῇ, τοῦ μὲν ἀρχὴ τοῦ δὲ τελευτ ή, καὶ συνέχει τὸ μῆκος, εἴπερ ἐν ἑκατέρῳ τῷ μέρει τοῦ μήκους μία καὶ ἡ αὐτὴ λαμβάνοιτο, καὶ διαιρεῖ μέντοι αὐτό. [30]

in Ph 9 727 κατὰ γὰρ σημεῖον ἡ διαίρεσις τοῦ μήκους γίνεται. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ νῦν καὶ συνέχει καὶ διαιρεῖ τὸν χρόνον. κατά γε οὖν τὸ συνέχειν καὶ διαιρεῖν ἁπλῶς ἀκολουθεῖ καὶ τῇ στιγμῇ, καθόσον δὲ ἡ αὐτὴ στιγμὴ ἀρχὴ καὶ τελευτή ἐστιν, ὡς δυσὶ χρώμεθα τῇ μιᾷ. καὶ ἀνάγκη ἵστασθαι ἐν μιᾷ στιγμῇ δὶς λαμβανομένῃ ποτὲ μὲν ὡς πέρατι ποτὲ δὲ ὡς ἀρχῇ. ὑπομένει γὰρ καὶ ἐν θέσει τὸ

εἶναι αὐτῆς. τὸ δὲ φερόμενον οὐκ ἔστι δὶς λαβεῖν· ἀεὶ γὰρ ἄλλο καὶ ἄλλο. ἄλλο δὲ οὐχ ὅτι ἕτερον ἑαυτοῦ, ἀλλ᾽ ὅτι ἄλλο ἐν ἄλλῳ καὶ ἄλλῳ. εἰ γὰρ ἐν ταὐτῷ δίς, ἀνάγκη στῆναι· κινεῖσθαι δὲ ὑπόκειται συνεχῶς· οὕτω δὲ καὶ τὸ νῦν οὐκ ἔσται δὶς λαβεῖν. πῶς οὖν τῷ ἀριθμεῖσθαι τὸ νῦν ὁ χρόνος; ἢ οὐχ ὡς τὸ αὐτὸ σημεῖον δὶς ὡς ἀρχήν τε καὶ τελευτήν, ἀλλ᾽ εἴπερ ἄρα, ὡς τὰ δύο πέρατα τῆς γραμμῆς τοδὶ καὶ τοδί. ταῦτα δὲ ὁρίζει τὸ μεταξὺ διάστημα τῆς γραμμῆς ἕτερον καὶ ἕτερον ὄντα. οὕτω δὲ καὶ τὰ νῦν ἀριθμεῖται ὡς ἄλλο καὶ ἄλλο, τὸ μὲν πρότερον τὸ δὲ ὕστερον. δὶς δὲ τοῦτο λαβεῖν ἀμήχανον· σταίη γὰρ ἂν ὁ χρόνος· τοῦτο δὲ ἀμήχανον. τὴν μέντοι στιγμὴν δὶς λαβεῖν οὐδὲν ἄτοπον θέσιν ἔχουσαν καὶ ὑπομένουσαν. τὸ δὲ νῦν οὐχ ὑπομένει ὥστε δὶς ληφθῆναι. δῆλον δὲ ὅτι εἰ ὡς πέρας καὶ ἀρχὴ λαμβάνοιτο ἡ στιγμή, διῄρηται κατ᾽ αὐτὴν ἡ γραμμή· διῃρημένη δὲ οὐκέτι συνεχής· ὥστε οὐδ᾽ ἡ ἐπ᾽ αὐτῆς κίνησις συνεχής. ὁ δὲ χρόνος συνεχής, ἐπειδὴ καὶ ἡ κίνησις συνεχής. ἀριθμὸς οὖν τοῦ νῦν ὁ χρόνος οὔτε ὡς τοῦ αὐτοῦ νῦν δὶς λαμβανομένου, ὥσπερ τῆς στιγμῆς τῆς δὶς λαμβανομένης, ἀλλ᾽ ὡς ἐκείνης τῆς ἄλλης καὶ ἄλλης τῆς μὲν ὡς ἀρχῆς τῆς δὲ ὡς πέρατος· καὶ οὐδὲ οὕτως ἀρχὴ καὶ πέρας, ὡς τὰ μέρη λέγεται πολλάκις τό τε πρῶτον καὶ τὸ ἔσχατον. καὶ ὅτι μὲν οὐ τῇ δὶς λαμβανομένῃ στιγμῇ ἔοικε τὰ νῦν, ἔδειξε διὰ τοῦ τῇ γὰρ μέσῃ στιγμῇ ὡς δυσὶ χρήσεται ι , ὥστε ἠρεμεῖν συμβήσεται ι. εἰ γοῦν μὴ ἠρεμεῖ ὁ χρόνος, οὐχ ὡς ἡ δὶς λαμβανομένη στιγμή ἐστιν ἐν αὐτῷ τὸ νῦν, ἀλλ᾽ ὡς ἀρχὴ καὶ τελευτή. ὅτι δὲ οὐχ οὕτως ἀρχὴ καὶ τελευτὴ ὡς τὰ μέρη, ἀλλ᾽ ὡς τὰ πέρατα, ἐφεξῆς πιστοῦται πάλιν ἐκ τῆς πρὸς τὰ σύστοιχα αὐτοῦ ὁμοιότητος. ὥστε τὸ μὲν διά τε τὸ εἰρημένον καὶ τὸ ἑξῆς αἰτιολογικὸν ἀποδεδόσθαι πρὸς τὸ οὐχ ὡς τῆς αὐτῆς στιγμῆ ς , ὅτι ἀρχὴ καὶ τελευτ ή , ἀλ λ ᾽ ὡς τὰ ἔσχατα τῆς αὐτῆς μᾶλλον, τὸ δὲ καὶ ἔτι φανερὸν ὅτι οὐδὲν μόριον καὶ τὰ ἑξῆς πρὸς τὸ καὶ οὐχ ὡς τὰ μέρ η. Καὶ εἰ μὲν οὕτως εἶη γεγραμμένον, ὡς Ἀλέξανδρός τε καὶ Ἀσπάσιος γράφουσι καὶ ἔτι φανερὸν ὅτι οὐδὲν μέρος ὁ χρόνος τῆς κινήσεω ς , ὥσπερ οὐδὲ ἡ στιγμὴ τῆς γραμμῆς, χρόνον, φασί, λέγει τὸ νῦν, ὃ οὔτε τῆς κινήσεως οὔτε τοῦ χρόνου μόριον αὐτοῦ ἐστι· πέρας γὰρ αὐτοῦ, τὸ δὲ πέρας οὐ μέρος· οὐδὲ γὰρ τὸ σημεῖον μέρος τῆς γραμμῆς, γραμμῆς γὰρ μέρος γραμμή. [5]

in Ph 9 728 οὕτω μὲν ὁ Ἀλέξανδρος. ὁ δὲ Ἀσπάσιος “ὁ χρόνος, φησίν, οὐκ ἔστι μόριον τῆς κινήσεως διότι ἀριθμεῖ μὲν αὐτὴν κατὰ τὸ νῦν, τοῦτο δὲ πέρας ἐστὶ τῆς κινήσεως, μέρος δὲ οὔ”. πῶς δὲ τὸ νῦν πέρας ἂν λέγοιτο κινήσεως; ὧν γὰρ ἄλλη ἡ ὑπόστασις, τούτων καὶ τὰ πέρατα ἄλλα. εἰ οὖν διαφέρει χρόνος κινήσεως, καὶ τὰ πέρατα αὐτῶν διοίσει. ἀμείνων οὖν οἶμαι ἡ ἐν τοῖς πολλοῖς τῶν ἀντιγράφων φερομένη γραφή, ἣν καὶ ὁ Πορφύριος καὶ ὁ Θεμίστιος εἰδότες φαίνονται ἔχουσαν οὕτως· καὶ ἔτι φανερὸν ὅτι οὐδὲν μόριον τὸ νῦν τοῦ χρόνου οὐδὲ ἡ διαίρεσις τῆς κινήσεω ς , ὥσπερ οὐδὲ αἱ στιγμαὶ τῆς γραμμῆς · αἱ δὲ γραμμαὶ αἱ δύο τῆς μιᾶς μόρι α· γραμμαὶ γὰρ γραμμῆς δηλονότι μόρια, ἀλλ᾽ οὐχὶ στιγμαί· διαίρεσιν δὲ καλεῖ τὸ πέρας τῆς κινήσεως ὡς κατὰ τοῦτο διαιρουμένης αὐτῆς, ὅπερ ἐν τοῖς περὶ κινήσεως λόγοις κίνημα καλεῖ. εἰπόντος δὲ τοῦ Ἀριστοτέλους ὥστε ὁ χρόνος ἀριθμὸς οὐχ ὡς τῆς αὐτῆς στιγμῆς ὁ Ἀλέξανδρός φησιν, ὅτι χρόνον τὸ νῦν εἴρηκεν. “οὐχ οὕτως οὖν, φησί, τὸ νῦν ἀριθμὸς ὡς ὁ τῆς στιγμῆς ἀριθμός, ὡς ὅταν τὴν μίαν ὡς δύο καὶ δὶς λαμβάνωμεν.” μήποτε δὲ οὐκ ἀνάγκη χρόνον τὸ νῦν ἐκδέχεσθαι, ἀλλὰ τὸ λεγόμενον, ὅτι ἀριθμός ἐστιν ὁ χρόνος, ὡς ἐκ μονάδων τῶν νῦν, οὐχὶ τοῦ αὐτοῦ δὶς λαμβανομένου, ἀλλὰ ἄλλου καὶ ἄλλου. p. 220a21 Ἧι μὲν οὖν πέρας τὸ νῦ ν , οὐ χρόνο ς , ἀλλὰ συμβέβηκεν ἕως τοῦ καὶ συνεχής (συνεχοῦς γά ρ) , φανερό ν . Εἰπὼν ὅτι τὸ νῦν οὕτως ἐστὶ πέρας ὡς τὰ ἔσχατα τῆς αὐτῆς γραμμῆς σημεῖα, ἐπειδὴ καθ᾽ αὐτὸ μέν ἐστι τοῦ χρόνου πέρας τὸ νῦν, τῷ 〈δὲ〉 τὸν χρόνον εἶναι ἄλλο μηδὲν ἢ τὸ ἀριθμούμενον τῆς κινήσεως κατὰ τὸ πρότερόν τε καὶ ὕστερον ἅπερ ἦν τὰ νῦν, ἐφιστάνει ὅτι, ὅταν μὲν ὡς ἀριθμούμενον τῆς κινήσεως λαμβάνηται τὸ νῦν, τότε τῆς κινήσεως γίνεται πέρας καὶ συμβέβηκεν αὐτῷ τὸ πέρατι εἶναι (τότε δὲ καὶ κατὰ τὸ ὑποκείμενον τὸ νῦν λαμβάνεται, καὶ ἐν ἐκείνῳ μόνῳ ἐστὶν οὗ ἐστι

πέρας), ὅταν δὲ ὡς χρόνου λαμβάνηται πέρας, οὔτε συμβεβηκός ἐστι· καθ' αὐτὸ γὰρ ὑπάρχει τῷ χρόνῳ. [30]

in Ph 9 729 καὶ ἐπειδὴ ἀριθμὸς τὸ νῦν πανταχοῦ, ὁ δὲ πανταχοῦ ὢν ἀριθμὸς ἀριθμῶν ἐστιν (ἡ γὰρ τοὺς δέκα ἵππους μετροῦσα δεκὰς καὶ τοὺς δέκα ἀνθρώπους μετρεῖ), καὶ τὸ νῦν οὖν ἅμα πανταχοῦ ἐστι, καὶ οὐκ ἐν τῇ κινήσει μόνῃ, ἧς πέρας ἐστὶν οὐχ ὡς νῦν, ἀλλ' ὡς κίνημα. ζητήσας δὲ ὁ Ἀλέξανδρος, πῶς εἶπεν ἀριθμεῖν τὸ νῦν (οὐ γὰρ ἦν ἀριθμὸς ὁ χρόνος ὡς ἀριθμῶν ἀλλ' ὡς ἀριθμούμενος), "ἤτοι, φησίν, ἡ γραφὴ οὐκ ἔστιν ἀριθμεῖ ἀλλ' ἀριθμεῖται, ἢ ἀριθμεῖται μὲν τὰ νῦν ἐν τῇ κινήσει, ἀριθμεῖ δὲ τὸν χρόνον· κατὰ γὰρ τὰ νῦν ἡ διαίρεσις τοῦ χρόνου, καὶ τούτοις ἀριθμοῦμεν αὐτόν, ὡς εἶναι τὸ νῦν ἀριθμούμενον μὲν ὡς ἐν κινήσει, ἀριθμοῦν δὲ ὡς πρὸς τὸν χρόνον". ὅτι γὰρ ὡς ἀριθμοῦντα ἀριθμὸν τὸ νῦν λαμβάνει, δηλοῖ λέγων ὁ γὰρ ἀριθμὸς τῶνδε τῶν ἵππων ἡ δεκὰς καὶ ἄλλοθ ι. δυνατὸν δὲ καὶ τὴν κίνησιν ὑπὸ τοῦ νῦν ἀριθμουμένην ἰδεῖν. εἰ γὰρ ὁ χρόνος ἀριθμὸς κινήσεως κατὰ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον, τὸ δὲ πρότερον καὶ ὕστερον τὸ νῦν ἐστι, τῷ νῦν ἀριθμεῖται ἡ κίνησις. ἐπειδὴ δὲ ὁ χρόνος οὐκ ἔστι τὰ νῦν, ἀλλὰ τὸ μεταξὺ τῶν νῦν, ἅπερ ἐστὶν ἀριθμοῦντα, καὶ αὐτὸς ἀριθμούμενος γίνεται. δῆλον δὲ ὅτι καὶ πᾶς ὁ μεθεκτὸς κατὰ τοῦτο ἀριθμεῖν ἂν λέγοιτο οἷον ἡ τῶν ἵππων δεκάς· κατὰ τοῦτον γὰρ ἀριθμοῦνται οἱ ἵπποι. ἀλλ' ὁ τοιοῦτος οὐκ ἐλέγετο πανταχοῦ εἶναι· οὗτος γὰρ ἦν ὁ ἀριθμητός. εἰ οὖν ἀριθμεῖν λέγοιτο τὸ νῦν, ἐκεῖνο ἂν λέγοιτο τὸ ἀριθμητὸν μὲν τῆς πρώτης κινήσεως, ἀριθμοῦν δὲ τὰς ἄλλας· τοῦτο γὰρ δὴ ἁπανταχοῦ ἐστι. ταῦτα εἰπὼν συμπεραίνεται τὰ εἰρημένα. καὶ ὅτι συνεχής ἐστιν ὁ χρόνος προστίθησι, διότι συνεχοῦς ἐστιν ἀριθμός. ἐν γὰρ τούτῳ ἔχει τὸ εἶναι ὁ χρόνος ἐν τῷ ἀριθμὸς εἶναι κινήσεως. ἡ οὖν τοῦ χρόνου οὐσία παρεκτεινομένη τῇ συνεχείᾳ τῆς ἀριθμουμένης κινήσεως, συνεχὴς ἂν εἴη καὶ αὐτή· μὴ διαλειπούσης γὰρ οὐδὲ αὐτὴ ἂν διαλιμπάνοι. τοῖς γὰρ πέρασι τῆς κινήσεως οὐ καθὸ πέρατα κινήσεως, ἀλλὰ καθὸ πρότερον καὶ ὕστερον ὁριζόμενος ὁ χρόνος, καθὸ καὶ χρόνος ἐστί, συνεχὴς ἂν εἴη καὶ αὐτός. p. 220a27 Ἐλάχιστος δὲ ἀριθμὸς ἕως τοῦ κατὰ μέγεθος δὲ οὐκ ἔστι ν . Εἰπὼν ὅτι καὶ ἀριθμός ἐστιν ὁ χρόνος καὶ συνεχής, βούλεται τὴν δοκοῦσαν ἐν τοῖς εἰρημένοις εἶναι μάχην παραμυθήσασθαι· ὁ μὲν γὰρ ἀριθμὸς διωρισμένον ἐστὶ ποσόν, τὸ δὲ συνεχὲς οὐ διωρισμένον· καὶ ὅπερ αὐτός φησιν 'ἐν μὲν ἀριθμῷ ἔστι τι τὸ ἐλάχιστον οἷον ἡ δυάς'. πρῶτος γὰρ ἀριθμὸς αὕτη καὶ ἀδιαίρετος εἰς ἀριθμούς. [35]

in Ph 9 730 ἐν δὲ συνεχεῖ οὐκ ἔστι τὸ ἐλάχιστον· ἐπ' ἄπειρον γὰρ τὸ συνεχὲς εἰς συνεχῆ διαιρεῖται. εἰ οὖν ἀριθμὸς μέν ἐστιν ἐλάχιστος, χρόνος δὲ οὐκ ἔστιν ἐλάχιστος, εἴπερ συνεχής, οὐκ ἂν ὁ χρόνος ἀριθμὸς εἴη. τοῦτο οὖν λύων χρῆται τῷ πρότερον εἰρημένῳ, ὅτι ἀριθμὸς ὁ χρόνος οὐχ ὡς τὸ ἀριθμοῦν, ἀλλ' ὡς τὸ ἀριθμούμενον. διχῶς δὲ λεγομένου τοῦ ἀριθμοῦ ὁ μὲν ἁπλῶς καὶ κυρίως (οὗτος δέ ἐστιν ᾧ ἀριθμοῦμεν, διωρισμένος τέ ἐστι καὶ ἐξ ἀδιαιρέτων σύγκειται τῶν μονάδων. καὶ διὰ τοῦτο ἔστιν ἐν αὐτῷ ὁ ἐλάχιστος), ὁ δὲ ὡς ἀριθμούμενος οὐχ ἁπλῶς οὗτος οὐδὲ κυρίως λεγόμενος ἀριθμὸς καὶ ἐν συνεχέσιν ὑφέστηκεν· ἀλλ' ὡς μὲν ἀριθμὸς καὶ οὗτος λαμβανόμενος οἷον δύο γραμμαὶ ἢ δύο ἔτη ἔχει τὸ ἐλάχιστον, ὡς δὲ μέγεθος οὐκέτι· ἔχει γὰρ καὶ τὴν κατὰ μέγεθος ποσότητα ταῦτα καὶ οὐ μόνον τὴν κατ' ἀριθμόν. ἐφιστάνει δὲ καλῶς ὁ Ἀλέξανδρος ὅτι "ἐλάχιστον ἀριθμὸν τὴν δυάδα εἰπὼν καὶ οὐχὶ τὴν μονάδα, διότι ἡ μονὰς οὔπω ἀριθμός (εἴπερ ἀριθμός ἐστι τὸ ἐκ μονάδων συγκείμενον πλῆθος, ἀσύνθετον δὲ ἡ μονάς), γραμμὴν ὅμως μίαν καὶ χρόνον ἕνα ὡς ἐλάχιστα κατ' ἀριθμὸν δυνάμενα λέγεσθαι ἔλαβε· τοῦτο δὲ ἢ κοινότερόν φησι, διότι μὴ περὶ τούτων ὁ λόγος προέκειτο νῦν, ἢ ὅτι ἐπὶ μὲν τοῦ ὡς ἀριθμοῦντος ἀριθμοῦ ἀσύνθετος οὖσα παντελῶς ἡ μονὰς οὐδέπω ἀριθμὸς ἦν, ἐπὶ δὲ τοῦ ἀριθμουμένου καὶ τὸ ἓν ἤδη ἀριθμός· σύνθεσις γὰρ ἐν αὐτῷ τοῦ τε ὑποκειμένου καὶ τῆς μονάδος". p. 220a32 Φανερὸν δὲ καὶ ὅτι ταχὺς μὲν καὶ βραδὺς οὐ λέγεται ἕως τοῦ οὐδὲ γὰρ ἀριθμὸς ᾧ ἀριθμοῦμεν ταχὺς καὶ βραδὺς οὐδείς ἐστ ι . Δείξας ὅπως ὁ χρόνος καὶ ἀριθμὸς ὢν ὡς ἀριθμητὸς καὶ συνεχὴς ὡς μέγεθος διὰ

μὲν τὸ ἀριθμὸς εἶναι τὸ ἐλάχιστον ἔχει, διὰ δὲ τὸ συνεχὴς οὐκ ἔχει, ὡς ἀκόλουθον ἐπιφέρει τούτοις, ὅτι εὐλόγως ὁ χρόνος τὸ μὲν πολὺ καὶ ὀλίγον ὡς ἀριθμὸς ἔχει, τὸ δὲ μακρὸν καὶ βραχὺ ὡς μέγεθος· τούτων γὰρ ἴδια ταῦτα. ταχὺς δὲ καὶ βραδὺς οὐκέτι λέγεται, διότι μηδεὶς ἀριθμὸς ταχὺς καὶ βραδύς· οὔτε γὰρ ᾧ ἀριθμοῦμεν ὁ μοναδικὸς ταχὺς καὶ βραδὺς λέγεται οὔτε ὁ ἀριθμητός. πόθεν γὰρ ἂν οὗτος ἔσχε τὸ ταχὺ καὶ βραδὺ τοῦ ἀριθμοῦντος μὴ ἔχοντος; ὡς γὰρ τὸ ἀριθμὸς εἶναι δι' ἐκεῖνον ἔχει, οὕτως εἰ καὶ ταχὺς ἦν ὁ ἀριθμῶν ἀριθμὸς καὶ βραδύς, καὶ τὰ ἀριθμούμενα εἶχεν ἂν παρ' αὐτοῦ τὸ ταχὺ καὶ βραδύ. δῆλον δὲ ὅτι οὐδὲ τὸ μέγεθος καθὸ μέγεθος ἔχει τὸ ταχὺ καὶ βραδύ· κινήσεως γὰρ ἀλλ' οὐ μεγέθους ἴδια ταῦτα. [30]

in Ph 9 731 ἔδειξε δὲ καὶ πρότερον, ὅτι ὁ μὲν χρόνος οὐκ ἔχει τὸ ταχὺ καὶ βραδύ, ἡ δὲ κίνησις ἔχει. ὁρίζεται μὲν γὰρ ταῦτα χρόνῳ. χρόνος δὲ χρόνῳ οὐχ ὁρίζεται. p. 220b5 Καὶ ὁ αὐτὸς δὲ πανταχοῦ ἅμα ἕως τοῦ οἱ ἵπποι τῶν ἀνθρώπω ν . Ἓν ἦν τῶν πρότερον εἰρημένων περὶ τοῦ χρόνου τὸ τὸν ἐνεστῶτα καὶ κατὰ τὸ νῦν θεωρούμενον ἅμα πανταχοῦ εἶναι τὸν αὐτόν, τὸν δὲ πρότερον καὶ ὕστερον οὐ τὸν αὐτὸν εἶναι. ὅτι οὖν καὶ τοῦτο ἀκολουθεῖ τῇ ἀποδοθείσῃ τοῦ χρόνου ἐννοίᾳ ὥσπερ καὶ τὰ προσεχῶς εἰρημένα δείκνυσιν ἐκ τοῦ καὶ τὴν κίνησιν, ἐν ᾗ τῷ χρόνῳ τὸ εἶναι, ταῦτα ἔχειν. ἡ μὲν γὰρ παροῦσα καὶ ἐνεστῶσα κίνησις ἡ αὐτή (οὐ γάρ ἐστι ταύτης πρὸς ἑαυτὴν διαφορά, ἀλλ' ἔστι κατὰ τὸ κοινὸν εἶδος τῆς τοῦ εἶναι παρατάσεως μία), ἡ μέντοι παρεληλυθυῖα καὶ ἡ μέλλουσα ἕτεραι ἀλλήλων. ὡς οὖν ἔχει ἡ μία κίνησις τὸ ταὐτὸν καὶ θάτερον, οὕτως ἔχει καὶ πᾶς ὁ χρόνος ὁ ἅμα πάσας τὰς κινήσεις μετρῶν. οὐ γάρ ἐστιν ὁ χρόνος τῆσδε καὶ τῆσδε τῆς κινήσεως ἀριθμὸς καθὸ τοιαίδε, ἀλλὰ κινήσεως ᾗ κίνησις. διὸ εἷς ὁ χρόνος πολλῶν οὐσῶν κινήσεων, ὅτι οὐχ ᾗ πολλαὶ ταύτῃ αὐτῶν ἐστιν ἀριθμός, ἀλλ' ᾗ κινήσεις πᾶσαι. ἡ δὲ μεταβολὴ ἡ παροῦσα μία πᾶσα καθὸ μεταβολή. ὁ δὲ χρόνος οὐ τῷ εἴδει μόνον εἷς, ἀλλὰ καὶ ὅτι τῆς τῷ εἴδει μιᾶς κινήσεώς ἐστι, καὶ κατ' ἀριθμόν, ὅτι μηδὲν αὐτῆς προσποιεῖται τὰς διαφοράς. ὁ δὲ πρότερος χρόνος τοῦ ὑστέρου ἕτερος, ὅτι καὶ ἡ κίνησις κἂν ὡς μία τῷ ἀριθμῷ ληφθῇ διὰ τὸ ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχειν τῷ προτέρῳ καὶ ὑστέρῳ ἑτέρα. ἐφεξῆς δὲ δείκνυσι, διότι ὁ πρότερος καὶ ὕστερος χρόνος οὐχ οἱ αὐτοί. ὁ μὲν γὰρ ἀριθμὸς ᾧ ἀριθμοῦμεν ὁ αὐτὸς ἀεί, ἄν τε πρότερον ἄν τε ὕστερον λαμβάνηται οἷον ἡ τριάς, τὰ μέντοι μετρούμενα οὐκέτι τὰ αὐτὰ ἀνάγκη εἶναι· ἄλλοι γὰρ οἱ ἵπποι τῶν ἀνθρώπων. εἰ οὖν ὁ χρόνος ἀριθμὸς οὕτως ὡς τὸ ἀριθμούμενον ἐν τῇ κινήσει οὐχ ὡς τὸ ἀριθμοῦν, τὸ δὲ ἀριθμούμενον τῆς κινήσεως οὐχ ὑπομένει τὸ αὐτό, ἀλλ' ἄλλο λαμβάνεται, εἰκότως καὶ χρόνος ἄλλος ὁ πρότερος τοῦ ὑστέρου καὶ ὁ παρεληλυθὼς τοῦ μέλλοντος· καὶ γὰρ τὰ νῦν οἷς ἀριθμεῖται καὶ διορίζεται ἕτερα. τὸ γὰρ ἀριθμούμενον τῆς κινήσεως κατὰ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον ἕτερα, καὶ δηλονότι τῷ λόγῳ ἕτερα, τῷ δὲ ὑποκειμένῳ ὡς τῷ εἴδει τὰ αὐτά. οὕτω γὰρ δέδεικται πρότερον. p. [30]

in Ph 9 732 220b12 Ἔτι ὡς ἐνδέχεται κίνησιν εἶναι τὴν αὐτὴν ἕως τοῦ οἷον ἐνιαυτὸν ἢ ἔαρ ἢ μετόπωρο ν . Εἰπὼν ὅτι ἡ μὲν παροῦσα καὶ ἐνεστῶσα κίνησις ἡ αὐτὴ πᾶσα κατὰ τὴν κοινότητα καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὁ χρόνος ὁ ἐνεστὼς ὁ αὐτὸς ἅμα πανταχοῦ, ἡ δὲ παρεληλυθυῖα καὶ ἡ μέλλουσα ἑτέρα καὶ οἱ χρόνοι ἕτεροι, νῦν δείκνυσιν ὅπως καὶ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον καὶ ἐν κινήσει καὶ ἐν χρόνῳ τὸ αὐτὸ εἶναι δύναται τῷ πάλιν καὶ πάλι ν. καὶ εἰπὼν πρότερον τὸ νῦν τῷ ὑποκειμένῳ ταὐτὸν εἶναι, τῷ δὲ λόγῳ διάφορον, νῦν οἶμαι διαρθροῖ πῶς τότε τὸ αὐτὸ ἔλεγε, καὶ ὅτι οὕτως, ὥσπερ ἡ κίνησις τῷ πάλιν καὶ πάλιν, τουτέστι τῷ τὴν αὐτὴν οὖσαν κατ' εἶδος πάλιν γίνεσθαι καὶ πάλιν. ἐπειδὴ γὰρ αἱ κινήσεις πάλιν καὶ πάλιν γίνονται (οἷον ἡλίου ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ πάλιν καὶ πάλιν ἰόντος καὶ ἀπὸ κριοῦ καὶ ἀπὸ ζυγοῦ πάλιν καὶ πάλιν), ὁ δὲ χρόνος ἀκολουθεῖ τῇ κινήσει, δῆλον ὅτι καὶ ἐνιαυτὸς πάλιν καὶ πάλιν καὶ ἔαρ πάλιν καὶ πάλιν γίνεται καὶ μετόπωρον. ἀλλὰ διὰ τί ἄρα οὔτε πρότερον εἶπε τῷ εἴδει τὸ αὐτὸ εἶναι τὸ νῦν, ἀλλὰ τῷ ὑποκειμένῳ, οὔτε νῦν τὸν χρόνον τῷ εἴδει τὸν αὐτόν, ἀλλὰ τῷ πάλιν καὶ πάλιν, ὥσπερ τὴν κίνησιν; καίτοι γε αὐτοῦ μάλιστά ἐστιν ἡ τοῦ ταὐτοῦ τριχῇ γενομένη διαστολὴ γένει καὶ εἴδει καὶ ἀριθμῷ. ἢ ὅτι οὐ

μόνον τὰ γένει αὐτὰ πολλὴν ἔτι διαφορὰν ἀπολείπει, ἀλλὰ καὶ τὰ εἴδει τὰ αὐτὰ λεγόμενα, εἰ τῷ ἀριθμῷ διαφέρει ὡς Πλάτων καὶ Σωκράτης, πολλὴν ἔχουσι συμβεβηκότων διαφοράν. αἱ δέ γε κινήσεις αἱ πάλιν καὶ πάλιν αἱ αὐταὶ καὶ τὰ νῦν καὶ οἱ χρόνοι σχεδόν τι καὶ τῷ ἀριθμῷ οἱ αὐτοί εἰσιν. Οὕτω δὲ καὶ οἱ Πυθαγόρειοι τὰ αὐτά πως καὶ τῷ ἀριθμῷ τῷ πάλιν καὶ πάλιν ἔλεγον γίνεσθαι· οὐδὲν δὲ ἴσως χεῖρον καὶ τῆς Εὐδήμου ῥήσεως ἐκ τοῦ τρίτου τῶν Φυσικῶν τὰ ἐνταῦθα λεγόμενα παραφραζούσης ἀκούειν· “ὁ δὲ αὐτὸς χρόνος πότερον γίνεται ὥσπερ ἔνιοί φασιν ἢ οὔ, ἀπορήσειεν ἄν τις. πλεοναχῶς δὴ λεγομένου τοῦ ταὐτοῦ τῷ μὲν εἴδει φαίνεται γίνεσθαι τὸ αὐτὸ οἷον θέρος καὶ χειμὼν καὶ αἱ λοιπαὶ ὧραί τε καὶ περίοδοι, ὁμοίως δὲ καὶ αἱ κινήσεις αἱ αὐταὶ γίνονται τῷ εἴδει, τροπὰς γὰρ καὶ ἰσημερίας καὶ τὰς λοιπὰς πορείας ὁ ἥλιος ἀποτελεῖ. εἰ δέ τις πιστεύσειε τοῖς Πυθαγορείοις, ὥστε πάλιν τὰ αὐτὰ ἀριθμῷ, κἀγὼ μυθολογήσω τὸ ῥαβδίον ἔχων ὑμῖν καθημένοις οὕτω, καὶ τὰ ἄλλα πάντα ὁμοίως ἕξει, καὶ τὸν χρόνον εὔλογόν ἐστι τὸν αὐτὸν εἶναι. μιᾶς γὰρ καὶ τῆς αὐτῆς κινήσεως, ὁμοίως δὲ καὶ πολλῶν τῶν αὐτῶν τὸ πρότερον καὶ ὕστερον ἓν καὶ ταὐτόν, καὶ ὁ τούτων δὴ ἀριθμός· πάντα ἄρα τὰ αὐτά, ὥστε καὶ ὁ χρόνος. [35]

in Ph 9 733 ” καὶ ὅρα ὅτι μίαν καὶ τὴν αὐτὴν λέγει κίνησιν τὴν πάλιν καὶ πάλιν, καὶ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον ἓν καὶ τὸ αὐτό· ὅτι δὲ καὶ οὗτος ἄλλο καὶ ἄλλο τὸ ἀεὶ γινόμενον εἶναί φησι καὶ τῆς κινήσεως καὶ τοῦ χρόνου, ἄκουσον οἷα μετ’ ὀλίγον τῶν ἤδη παρατεθέντων γέγραφεν· “ὥσπερ δὲ τῆς κινήσεως τὸ ἄτομόν ἐστι μόνον τὸ δὲ παρεληλυθὸς ἔρρει τὸ δὲ ἐσόμενον οὔπω ἔστιν, οὕτω καὶ τοῦ χρόνου τὸ μὲν οἴχεται τὸ δὲ οὔπω ἔστι τὸ δὲ παρόν ἐστιν ἄλλο καὶ ἄλλο γινόμενον ἀεί”. p. 220b14 Οὐ μόνον δὲ τὴν κίνησιν τῷ χρόνῳ μετροῦμεν ἕως τοῦ καὶ τὴν κίνησι ν , ἂν ὁ χρόνο ς . Ἐπειδὴ ἀριθμὸς καὶ μέτρον κινήσεως ὁ χρόνος λέγεται, ὡς κατὰ τοῦτον μετρουμένης τῆς κινήσεως, ἐλέγετο δὲ καὶ θάττων καὶ βραδυτέρα κίνησις ἡ ἐλάττονι καὶ πλείονι χρόνῳ μετρουμένη, προστίθησι νῦν ὅτι οὐ μόνος ὁ χρόνος μετρεῖ τὴν κίνησιν, ἀλλὰ καὶ ἡ κίνησις τὸν χρόνον. μετρεῖται δὲ ἑκάτερον ὑπὸ θατέρου τῷ ὁρίζεσθαι ὑπ’ ἀλλήλων τήν τε κίνησιν ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ τὸν χρόνον ὑπὸ τῆς κινήσεως. ἐν ᾧ γὰρ χρόνῳ πολλὴ ἡ κίνησις, πολὺς οὗτος λέγεται. προηγουμένως δὲ ὁ χρόνος τὴν κίνησιν μετρεῖ ἀριθμὸς ὢν αὐτῆς καὶ κατὰ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον ὁρίζων αὐτήν, κατὰ συμβεβηκὸς δέ πως καὶ ἀντιμετρεῖται ὑπ’ αὐτῆς. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δὲ μέτρων ἁπάντων ὁρῶμεν τοῦτο γινόμενον. ἀντιμετρεῖται γὰρ ὑπὸ τῶν μετρουμένων τὰ μέτρα. τῷ γὰρ τῶν πυρῶν μεδίμνῳ κρίνομεν τὸν ξύλινον μέδιμνον, εἰ μὴ μείζων ἢ ἐλάττων ἐστί, καὶ τῇ κοτύλῃ τοῦ οἴνου τὴν χαλκῆν ἀντιμετροῦμεν κοτύλην. εἰπὼν δὲ ἐπὶ χρόνου καὶ κινήσεως καὶ τῶν συνεχῶν ἄλλων μέτρων, ὅτι καὶ ἀντιμετρεῖται αὐτὰ ὑπὸ τῶν μετρουμένων, λέγει ὅτι τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν ἀριθμῶν ἔστιν ἰδεῖν. καὶ γὰρ ὁ ἀριθμὸς τρόπον τινὰ ἀριθμεῖται ὑπὸ τῶν ἀριθμουμένων ὑπ’ αὐτοῦ. ὥσπερ γὰρ δέκα ἵππους φαμέν, ὅτι δέκα μονάσιν αὐτοὺς ἠριθμήσαμεν, οὕτω καὶ τὰς μονάδας δέκα λέγομεν, ὅτι δέκα ἵπποις ἰσώθησαν. μήποτε γὰρ οὐδὲ εἰς ἔννοιαν ἤλθομεν ἂν τῶν δέκα μὴ ἕνα ἵππον εἶναι καὶ τὸν ἕνα ἄνθρωπον τοσαυτάκις λαβόντες. εἰπὼν δὲ ταῦτα καὶ τὴν αἰτίαν ἐπάγει τῆς ἀντιμετρήσεως. ἀκολουθεῖ γά ρ, φησίν, ὥσπερ ἐλέχθη, τῷ μὲν μεγέθει ἡ κίνησι ς , τῇ κινήσει δὲ ὁ χρόνο ς. ἐπεὶ οὖν ὡς ἔχει ἡ κίνησις πρὸς τὸ μέγεθος, οὕτως ὁ χρόνος πρὸς τὴν κίνησιν, ἡ δὲ κίνησις μετρεῖ τε ἅμα τὸ μέγεθος καὶ ἀντιμετρεῖται ὑπ’ αὐτοῦ· πολλὴν γάρ φαμεν εἶναι τὴν ὁδό ν , ἐὰν ἡ πορεία πολλ ή, καὶ πολλὴν τὴν πορείαν, ἐὰν ἡ ὁδὸς πολλ ή, ὁμοίως ἔχειν δεῖ καὶ τὴν κίνησιν πρὸς τὸν χρόνον. [30]

in Ph 9 734 ὥσπερ γὰρ πολλὴ ἡ κίνησις, ἐὰν ὁ χρόνος πολὺς ᾖ, οὕτω καὶ ὁ χρόνος πολύς, ἐὰν ἡ κίνησις πολλή. παρισούμενα γὰρ ἀλλήλοις ἀντιμετρεῖ ἄλληλα, καὶ ὁ χρόνος συνεχὴς ὢν καὶ διαιρετὸς διὰ τὴν κίνησιν, τί θαυμαστόν, εἰ καὶ μετρεῖται ὑπ’ αὐτῆς, ὥσπερ καὶ ἡ κίνησις διὰ τὸ μέγεθος ταῦτα ἔχουσα μετρεῖται ὑπ’ αὐτοῦ; Διάφορος δὲ φέρεται ἡ γραφὴ ἡ ἐπὶ τῷ τέλει ταύτης τῆς

ῥήσεως. κἂν μὲν οὕτως ἔχῃ καὶ τὸν χρόνο ν , ἂν ἡ κίνησι ς , καὶ τὴν κίνησι ν , ἂν ὁ χρόνος, ὥσπερ ἐν τοῖς πλείοσι φέρεται, σαφές ἐστι τὸ λεγόμενον. εἰ δέ καὶ τὸν χρόνον ἂν ἡ κίνησις καὶ ὁ χρόνος τὴν κίνησιν (φέρεται γὰρ καὶ αὕτη ἡ γραφή, καὶ ἀποσκευάζεται αὐτὴν ὁ Ἀλέξανδρος δι' ἀμφοτέρων τὸ αὐτὸ λέγων σημαίνεσθαι, ὅτι ὁ χρόνος ὑπὸ τῆς κινήσεως μετρεῖται. καίτοι πῶς τὸ καὶ ὁ χρόνος τὴν κίνησιν σημαίνοι ἂν ὅτι καὶ ὁ χρόνος ὑπὸ τῆς κινήσεως μετρεῖται;), ἀλλὰ τὸ καὶ τὸν χρόνον ἂν ἡ κίνησις εἰπὼν εἰς πίστιν τοῦ ὅτι ἡ κίνησις τὸν χρόνον μετρεῖ, κατὰ ταύτην τὴν ἔννοιαν ἐπήγαγε γοργῶς καὶ ὁ χρόνος τὴν κίνησι ν. ἐπιστῆσαι δὲ ἄξιον, ὅτι καὶ νῦν ὑπὸ μὲν τοῦ μεγέθους τὴν κίνησιν μετρεῖσθαί φησιν, ὑπὸ δὲ τῆς κινήσεως τὸν χρόνον. καίτοι τὸ πρότερον καὶ ὕστερον τὸ ἀπὸ τῆς ἐν τῷ μεγέθει θέσεως ἐνδιδόμενον τῇ κινήσει ἄλλο ἐστὶ παρ' ἐκεῖνο τὸ κατὰ τὴν τοῦ εἶναι παράτασιν, καθ' ὃ θεωρεῖται ὁ χρόνος. διὸ καὶ τὴν ἀναλογίαν δεῖ σκοπεῖν τὴν λέγουσαν ὅτι ὡς ἔχει τὸ μέγεθος, ἔχει ἡ κίνησις, καὶ ὡς ἡ κίνησις ὁ χρόνος, πῶς ἂν ἔχοι τὸ ἀληθές; καὶ γὰρ πολλῆς οὔσης τῆς ὁδοῦ καὶ τῆς κινήσεως πολλῆς οὐδὲν κωλύει τὸν χρόνον ὀλίγον εἶναι, ἐὰν ταχὺ τὸ κινούμενον ᾖ. ἢ δυνατὸν μὲν καὶ ὅσον ἐφ' ἑαυτοῖς ταῦτα σκοπεῖν, ὅτι ὅσον ἐπὶ τῇ κινήσει πολὺς ἂν εἴη ὁ χρόνος ὁ τῆς πολλῆς κινήσεως· δυνατὸν δὲ καὶ κατὰ ἀναλογίαν τοῦ τάχους τὸ πολὺ καὶ τὸ ὀλίγον τοῦ χρόνου λαμβάνειν· τῷ γὰρ ταχυτάτῳ πολὺς ἂν εἴη χρόνος ὁ τῆς μιᾶς ἡμέρας ὡς ἐξ Ἥλιδος εἰς Ἐπίδαυρον πολλὴν ὁδὸν ἐν αὐτῇ διατρέχειν. p. 220b32 Ἐπεὶ δέ ἐστιν ὁ χρόνος μέτρον κινήσεως ἕως τοῦ τὸ μετρεῖσθαι αὐτῶν τὸ εἶναι ὑπὸ τοῦ χρόνο υ . Δείξας τί ἐστιν ὁ χρόνος, καὶ τὰ ὑπάρχειν αὐτῷ λεγόμενα συμφωνοῦντα δείξας τῷ ὁρισμῷ, καὶ ὅτι κυρίως ἐν χρόνῳ λέγομεν τὰ περιεχόμενα ὑπὸ χρόνου, νῦν οἶμαι τὰ συνεκτικώτατα περὶ χρόνου λέγων δηλοῖ κατὰ τί ἕκαστον ἐν χρόνῳ εἶναι λέγεται· μακροαπόδοτος δὲ γενόμενος ὁ λόγος ἀσάφειαν ἔσχε τινά. [30]

in Ph 9 735 ἡ δὲ ἀπόδοσις τοῦ ἐπεὶ δέ ἐστιν ὁ χρόνος μέτρον κινήσεως καὶ τοῦ κινεῖσθα ι , τοῦτό ἐστι τὸ ἐν χρόνῳ εἶναι καὶ τῇ κινήσει καὶ τοῖς ἄλλοις τὸ μετρεῖσθαι αὐτῶν τὸ εἶναι ὑπὸ τοῦ χρόνο υ. ὁ δὲ καί σύνδεσμος ὁ ἐν τῷ καὶ τοῦτό ἐστιν οὐκ ἔστιν οἶμαι περιττός, ὡς Ἀλέξανδρος ἐνόμισε, πρὸς τὰ προσεχῶς εἰρημένα συμπλέκων. ἴσως δέ, ὡς καὶ Ἀλέξανδρος ἐγκρίνει, ἡ ἀπόδοσις ἀπὸ τοῦ δῆλον ὅτι καὶ τοῖς ἄλλοις τοῦτό ἐστι τοῦ τοῖς ἄλλοις μετὰ τῆς κινήσεως ἀντὶ τοῦ πᾶσιν εἰλημμένου· διὰ γὰρ μέσης τῆς κινήσεως κατασκευάζει, ὅτι πᾶσι τοῦτό ἐστι τὸ ἐν χρόνῳ εἶνα ι , τὸ μετρεῖσθαι αὐτῶν τὸ εἶναι ὑπὸ τοῦ χρόνο υ· καὶ τοῦτο εἰκότως. τὸ γὰρ εἶναι ἑκάστου ἡ ἐνέργεια καὶ κίνησις τοῦ ὄντος αὐτοῦ ἐστιν, ὡς εἰ ἔλεγεν, ἐπειδή ἐστιν ὁ χρόνος μέτρον κινήσεως καὶ τῇ κινήσει καὶ τοῖς ἄλλοις κατὰ τὴν κίνησιν αὐτῶν, τοῦτό ἐστι τὸ ἐν χρόνῳ εἶνα ι , τὸ μετρεῖσθαι αὐτῶν τὸ εἶναι ὑπὸ τοῦ χρόνο υ. Δείκνυσι δὲ ὅπως ἡ κίνησις ἐν χρόνῳ οὕτως· ὁ χρόνος μετρεῖ τὴν κίνησιν, τὸ δὲ μετρεῖν τὴν κίνησιν τὴν μὴ ἅμα οὖσαν, ἀλλ' ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχουσαν κυρίως ταὐτόν ἐστι τῷ μετρεῖν τὸ εἶναι αὐτῆς, τουτέστιν ἐφ' ὅσον ἐστὶν ἡ κίνησις. μετρεῖται μὲν γὰρ ἡ κίνησις καὶ κατὰ τὸ διάστημα τὸ ἐφ' οὗ ἡ κίνησις, ὅταν λέγωμεν σταδίου τὴν κίνησιν εἶναι. ἀλλὰ τοῦτο κατὰ συμβεβηκὸς ἔχει τὸ μέτρον καὶ οὐχ ᾗ κίνησις. ὡς γὰρ ὑπομένοντος τοῦ προτέρου οὕτως ἔχει τὸ τοιοῦτον μέτρον, ὡς δὲ κίνησις καὶ ὡς ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχουσα μέτρον ἔχει τὸν ἐφ' ὅσον γίνεται χρόνον. τοῦτο γὰρ αὐτῆς τοῦ εἶναι μέτρον ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἐχούσης. καὶ ἰδοὺ νῦν ὡς οἶμαι ὁ Ἀριστοτέλης σαφῶς παραδέδωκε, πῶς μέτρον κινήσεως ὁ χρόνος, ὅτι κατὰ τὴν τοῦ εἶναι παράτασιν αὐτῆς, καθ' ἣν μάλιστα καὶ ὑφέστηκεν· "ἐπὶ γὰρ τῆς κινήσεως, ὥς φησιν Ἀλέξανδρος, ταὐτὸν τὸ εἶναι καὶ τὸ κινήσει εἶναι ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἐχόντων. καὶ διὰ τοῦτο ταὐτόν ἐστι τὸ μετρεῖν τὴν κίνησιν καὶ τὸ εἶναι τῆς κινήσεως." δῆλον δὲ ὅτι ἄλλο τοῦτό ἐστι τὸ εἶναι παρ' ἐκεῖνο τὸ συνήθως ὑπὸ τοῦ Περιπάτου λεγόμενον καὶ τὸ εἶδος σημαῖνον· τοῦτο γὰρ τὴν παράτασιν τῆς ὑπάρξεως καὶ οἷον τὴν ἐνέργειαν τοῦ ὄντος δηλοῖ. ἐπεὶ οὖν ἡ τῆς κινήσεως οὐσία ἐνέργειά ἐστι παρατεταμένη (ἐντελέχεια γὰρ ἦν τοῦ κινητοῦ), εἰκότως ταὐτόν ἐστι

κίνησις καὶ τὸ εἶναι τῆς κινήσεως. διὸ καὶ αὐτὸς μέτρον κινήσεως εἰπὼν τὸν χρόνον ἐπήγαγε καὶ τοῦ κινεῖσθαι, οὐχ ὡς ἄλλο τοῦτο προστιθείς, ἀλλ' ὅτι ἐνέργειά ἐστιν ἡ κίνησις ἐνδεικνύμενος, καὶ ὡς ἐνεργείας μέτρον ἐστὶν ὁ χρόνος. [35]

in Ph 9 736 ὅτι δὲ μετρεῖται ὑπὸ χρόνου ἡ κίνησις καὶ τὸ εἶναι αὐτῆς, δείκνυσιν ἐκ τοῦ πᾶσαν τὴν ληφθεῖσαν ὁρίζεσθαι χρόνῳ. ἡ γὰρ μέλλουσα οὔπω ἔστι· διὸ οὐδὲ ὥρισται. ὥσπερ γὰρ ὁ λέγων, ὅτι τὸ εἶναι τοῦ ἀνθρώπου ὁ χρόνος μετρεῖ, τοῦτο λέγει, ὅτι τοσαῦτα ἔτη ὅσα ὁ ἄνθρωπος ζῇ, ὁ χρόνος ὁρίζει καὶ μετρεῖ, οὕτως καὶ ἐπὶ τῆς κινήσεως ὁ λέγων τὸ εἶναι τῆς κινήσεως ὑπὸ τοῦ χρόνου μετρεῖσθαι οὐδὲν ἄλλο λέγει ἢ ὅτι τὸ ἐφ' ὅσον ἡ κίνησίς ἐστιν ὁ χρόνος μετρεῖ. καὶ ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων ἃ μὴ ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχει, ἀλλ' ἔστιν ὅλα ἐν ὑποστάσει, ὡς ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου, τὸ μὲν εἶναι τοῦ ἀνθρώπου, τουτέστι τὸ διάστημα τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ, ὁ χρόνος καταμετρεῖ· αὐτὸν δὲ τὸν ἄνθρωπον, τουτέστι τὸ διάστημα τὸ τοῦ ἀνθρώπου, ἢ πῆχυς ἤ τι τοιοῦτον μετρεῖ. ἐπὶ δὲ τῆς κινήσεως καὶ τὸ εἶναι τῆς κινήσεως καὶ αὐτὴν τὴν κίνησιν ὁ χρόνος καταμετρεῖ. ἐπὶ γὰρ τῆς κινήσεως συντρέχει τό τε εἶναι τῆς κινήσεως, ὃ χρόνῳ μετρητόν ἐστι, καὶ ἡ κίνησις αὐτή. εἰ δὲ ταῦτα ἀληθῆ, τί ἂν εἴη τῆς κινήσεως τὸ ὑπὸ τοῦ μεγέθους μετρούμενον, εἴπερ μὴ μόνον τὸ μέγεθος τῇ κινήσει μετροῦμεν, ἀλλὰ καὶ τὴν κίνησιν τῷ μεγέθει, ὡς εἴρηται; ἢ δῆλον ὅτι ἡ διάστασις αὐτῆς ἡ αὐτὴ οὖσα τῷ ὑποκειμένῳ τῇ τοῦ εἶναι παρατάσει· ἐνέργεια γάρ ἐστι καὶ οὐχ ὑπομένει. μετρεῖται δὲ ὡς μὲν διάστασις ὑπομένουσα διὰ τὴν πρὸς τὸ μέγεθος ἀναφορὰν ὑπὸ τοῦ μεγέθους (σταδιαίαν γὰρ τὴν κίνησιν λέγομεν), ὡς δὲ τοῦ εἶναι παράτασις ὑπὸ χρόνου. ἐπεὶ δὲ ταὐτόν ἐστι τῷ ὑποκειμένῳ ταῦτα, εἰκότως εἴρηται ταὐτὸν εἶναι κίνησις καὶ τὸ κινήσει εἶναι. Εἰπὼν δὲ μέτρον εἶναι τὸν χρόνον τῆς κινήσεως, πῶς αὐτὴν καταμετρεῖ, προστίθησι. τὸ γὰρ μετρούμενον πᾶν ὑπὸ μέρους ἰδίου καταμετρεῖσθαι δοκεῖ, ἐπειδὴ καὶ μέρος τοῦτό ἐστιν ὃ καταμετρεῖ τὸ ὅλον, ὅπερ ἐκ τοσούτων ἐστὶ μέτρων, ὁσάκις μετρεῖται· καὶ ἡ κίνησις οὖν, εἰ ὑπὸ κινήσεως καταμετρεῖται. τὸ γὰρ μέρος τῆς κινήσεως κίνησίς ἐστι· καὶ πᾶν συνεχὲς ἔστιν εἰς ἴσα πεπερασμένα διελεῖν. πῶς οὖν ὑπὸ τοῦ χρόνου λέγεται ἡ κίνησις μετρεῖσθαι; ὁρίζει, φησί, μέρος τῆς κινήσεως ὁ χρόνος, ὃ καταμετρεῖ τὴν ὅλην κίνησιν. ὁρίζει δὲ τοῦτο τὸ πρότερον καὶ ὕστερον νῦν. καὶ παραπλησίως ὁ χρόνος τὴν κίνησιν μετρεῖ, ὡς καὶ ὁ πῆχυς τὸ μέγεθος, οὐκ ὢν μέρος αὐτοῦ, ἀλλὰ τῷ ὁρίσαι τι μέρος αὐτοῦ. ὑφ' οὗ μέρους τοσαυτάκις ληφθέντος καταμετρεῖται τὸ ὅλον. ἐπεὶ οὖν καὶ ἡ ὁρισθεῖσα κίνησις ὑπὸ τοῦ χρόνου οἷον ἡ ὡριαία μετρεῖ τὴν ὅλην κίνησιν, διὰ τοῦτο λέγεται ὑπὸ τοῦ χρόνου μετρεῖσθαι ἡ κίνησις. Δείξας οὖν ὅτι τῇ κινήσει τοῦτό ἐστι τὸ ἐν χρόνῳ εἶναι αὐτήν, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν τὸ εἶναι αὐτῆς ὑπὸ χρόνου μετρεῖσθαι, ἀπὸ ταύτης καὶ ἐπὶ τὰ ἄλλα μεταβαίνει τὰ ἐν χρόνῳ λεγόμενα, ὡσανεὶ ἔλεγεν, εἰ τῇ κινήσει τὸ ἐν χρόνῳ εἶναι τοῦτό ἐστι τὸ μετρεῖσθαι αὐτῆς τὸ εἶναι ὑπὸ χρόνου, καὶ τοῖς ἄλλοις τοῦτο ἔσται τὸ ἐν χρόνῳ εἶναι τὸ μετρεῖσθαι αὐτῶν τὸ εἶναι ὑπὸ τοῦ χρόνου, διότι τὸ εἶναι αὐτῶν ἡ ἐνέργεια καὶ ἡ κίνησις τοῦ ὄντος αὐτῶν ἐστιν. [35]

in Ph 9 737 ἀλλὰ μὴν τὸ πρῶτον· τὸ ἄρα δεύτερον. οὐκέτι δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων εἶπε, τὸ καὶ αὐτὰ καὶ τὸ εἶναι αὐτῶν μετρεῖσθαι ὑπὸ τοῦ χρόνου, διότι ἐπὶ μὲν τῆς κινήσεως ταὐτὸν ἡ κίνησις ἦν καὶ τὸ εἶναι τῆς κινήσεως, ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων τῶν ἐν χρόνῳ λεγομένων οὐχ ὁμοίως. ἀλλὰ τὸ μὲν κατὰ τὸ εἶναι αὐτῶν διάστημα ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔσχεν, αὐτὰ δὲ οὐχ οὕτως. ἔστιν οὖν ἐν χρόνῳ, διότι καὶ τούτων τὸ εἶναι ὑπὸ χρόνου μετρεῖται. Ἐκ δὴ τούτων ἀπορεῖν οἶμαι συμβαίνει πρῶτον μέν, εἰ κινήσεως ἀριθμὸς καὶ μέτρον ὁ χρόνος, πῶς ἄλλο τι παρὰ τὴν κίνησιν ὑπὸ χρόνου μετρεῖται καὶ ἐν χρόνῳ ἐστίν, ὥστε εἰπεῖν ὅτι καὶ τοῖς ἄλλοις τοῦτό ἐστι τὸ ἐν χρόνῳ εἶναι· τὰ γὰρ ἄλλα τῆς κινήσεως, οὐ κινήσει δὲ ἡ κίνησις οὐδὲ ὑπὸ χρόνου μετρεῖται, εἴπερ κινήσεως μέτρον ἐστὶν ὁ χρόνος. δεύτερον δὲ ἄνθρωπος ὅδε καὶ ἵππος ὅδε καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον, ὅσα μὴ ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχει, ὡς δυνατὸν ἐπὶ τῶν ἐν γενέσει τοῦτο λέγειν, πῶς

ἂν εἴη ἐν χρόνῳ, εἴπερ ὁ χρόνος ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχει καὶ συμπαρατίθεσθαι ἀνάγκη τῷ χρόνῳ τὸ ἐν χρόνῳ λεγόμενον; καὶ πρὸς μὲν τὴν πρώτην ἀπορίαν ῥητέον ἴσως, ὅτι ἐπὶ τῆς κατὰ τόπον μάλιστα κινήσεως ποιούμενος τὸν λόγον (ὡς δηλοῖ τὸ λέγειν ὑπὸ τοῦ μεγέθους μετρεῖσθαι τὴν κίνησιν, καὶ ταύτην πολλὴν εἶναι, ἂν ἡ ὁδὸς ᾖ πολλή) τὰ ἄλλα τὰ λοιπὰ λέγει τῆς κινήσεως καὶ μεταβολῆς εἴδη, αὔξησιν ἀλλοίωσιν γένεσιν. ἄμεινον δὲ ἴσως λέγειν, ὅτι ἡ μὲν κίνησις ἐνέργειά ἐστι καὶ ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχει, καὶ ταὐτόν ἐστι κίνησις. καὶ τὸ εἶναι τῆς κινήσεως προηγουμένως ἐν χρόνῳ ἐστὶ καὶ ὑπὸ τοῦ χρόνου μετρεῖται, τὰ δὲ ἄλλα ὅσα λέγεται ἐν χρόνῳ οἷον ἄνθρωπος ἢ ἵππος καὶ αὐτὰ κατὰ τὴν οὐσιώδη κίνησιν ἑαυτῶν, ὃ σημαίνει τὸ εἶναι ἐνέργεια τῆς οὐσίας καὶ τοῦ ὄντος ὂν καὶ ἐνέργεια οὐ τελεία οὐδὲ ἑστῶσα, ἀλλ᾽ ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχουσα, κατὰ τοῦτο ἐν χρόνῳ ἐστὶν ἐκ γενέσεως καὶ φθορᾶς συγκείμενον. τὰ οὖν ἄλλα παρὰ τὴν κίνησιν τὰς ἐν χρόνῳ οὐσίας λαβὼν καὶ ταύτας κατὰ τὴν ἑαυτῶν κίνησιν, ἥτις ἐστὶν ἡ τοῦ εἶναι παράτασις, ἐν χρόνῳ εἶναί φησιν. ὥστε τὰ κυρίως ὄντα καὶ μὴ ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχοντα, ἅπερ ἀίδια καλοῦσι καὶ Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης, οὐκ ἔστιν ἐν χρόνῳ, ἀλλ᾽ ἐν αἰῶνι τῷ ἐν ἑνὶ μένοντι. καὶ εἰ ταῦτα ἀληθῆ, λέλυται καὶ τὸ δεύτερον ἄπορον. αἱ γὰρ γενηταὶ οὐσίαι ἔγχρονοι λέγονται κατὰ τὴν τοῦ οἰκείου εἶναι ῥοὴν καὶ παράτασιν· ἐπὶ τοσοῦτον γὰρ εἶναι λέγονται καὶ αὗται, ἐφ᾽ ὅσον χρόνον τὸ εἶναι αὐτῶν παρατείνεται. [35]

in Ph 9 738 καὶ οὕτως ὁ χρόνος μέτρον τῆς κατὰ τὸ εἶναι ῥοῆς καὶ παρατάσεώς ἐστι. καὶ ταῦτά ἐστιν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τὰ νοερῶς καὶ εὐεπηβόλως παραδοθέντα τοῦ Ἀριστοτέλους φιλοσοφήματα περὶ τοῦ χρόνου. p. 221a9 Τὸ γὰρ ἐν χρόνῳ εἶναι δυεῖν ἐστι θάτερον ἕως τοῦ οἷον τὰ ἐν τῷ τόπῳ ὑπὸ τοῦ τόπο υ . Εἰπὼν ὅτι ἐν χρόνῳ λέγεται ἡ κίνησις ὡς μετρουμένη ὑπὸ τοῦ χρόνου τὰ σημαινόμενα τοῦ ἐν χρόνῳ ἐφεξῆς ἀπαριθμεῖται, ἵνα δῆλον γένηται, πῶς μὲν τὰ χρονικὰ ἐν χρόνῳ ἐστὶν οἷον τὸ νῦν καὶ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον καὶ τὰ τοιαῦτα, πῶς δὲ τὰ ἄλλα πράγματα. δύο γὰρ σημαίνει τὸ ἐν χρόνῳ ἓν μὲν τὸ εἶναι τότε ὅτε χρόνος ἐστίν, ἓν δὲ οὕτως ὡς λέγομεν ὅτι ἐν ἀριθμῷ ἐστ ι. καὶ τοῦτο δὲ διττόν· ἢ γὰρ οὕτως ἐν ἀριθμῷ, ὅτι μέρος ἢ πάθος ἀριθμοῦ, ὡς τὰ δύο καὶ τὸ περιττὸν τὰ μὲν μέρος, τὸ δὲ πάθος. ἢ ὅτι ἔστιν αὐτῶν ἀριθμὸς καὶ ἀριθμεῖται, ὡς οἱ δέκα ἵπποι καὶ οἱ δέκα βόες ἐν ἀριθμῷ. ἐπεὶ οὖν ἀριθμὸς ὁ χρόνος, ὡς ἔχει τὰ ἐν ἀριθμῷ, οὕτως ἔχει καὶ τὰ ἐν χρόνῳ. ὥστε τὸ μὲν νῦν καὶ τὸ πρότερον οὕτως ἐν χρόνῳ, ὡς ἐν τῷ μοναδικῷ ἀριθμῷ ἡ μονὰς καὶ τὸ περιττόν· τὰ μὲν γὰρ τοῦ ἀριθμοῦ, τὰ δὲ τοῦ χρόνου μέρη ἢ συμβεβηκότα. κίνησις δὲ καὶ τὰ ἄλλα τὰ μὴ ὄντα μέρη ἢ πάθη τοῦ χρόνου οὕτως ἐν χρόνῳ ἐστὶν ὡς ἐν τῷ ἀριθμῷ οἱ δέκα ἄνθρωποι τῷ ἀριθμεῖσθαι ὑπ᾽ αὐτοῦ. ὥσπερ οὖν τῶν οὕτως ἐν ἀριθμῷ λεγομένων πλείων τίς ἐστιν ἀριθμὸς ἀεί, οὕτως καὶ τῶν ἐν χρόνῳ ὄντων πλείων τίς ἐστιν ἀεὶ χρόνος. καὶ γὰρ ὁ χρόνος ἀριθμός τίς ἐστιν. εἰ δὲ τοῦτ ο, τὰ ἐν χρόνῳ ὄντα περιέχεται ὑπὸ τοῦ χρόνου, ὥσπερ καὶ τὰ ἐν ἀριθμῷ ὄντα περιέχεται ὑπὸ τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τὰ ἐν τόπῳ ὄντα περιέχεται ὑπὸ τοῦ τόπου καὶ ὅλως τὰ ἔν τινι ὡς περιεκτικῷ. καὶ ὅρα ὅπως ὁ Ἀριστοτέλης τὴν κοινωνίαν τοῦ χρόνου τὴν πρὸς τὸν τόπον καὶ τὸν ἀριθμὸν πρὸ τῶν ὕστερον αὐτὴν ἐκφηνάντων ἐνόησε· τοῦτο δέ ἐστι κυριώτερον τοῦ ἐν χρόνῳ σημαινόμενον. τὸ γὰρ λέγειν ἐν χρόνῳ εἶναι τὸ εἶναι ὅτε χρόνος ἐστὶν ἀκυρώτερον λέγεται ἐν χρόνῳ. οὕτως γὰρ καὶ ἐν κινήσει εἶναι λέγοιτο ἂν τὸ ἀκίνητον, εἰ ἔστιν ὅτε κίνησίς ἐστι. τοῦτο δὲ τί διαφέρει τοῦ λέγειν τὸν οὐρανὸν ἐν κέγχρῳ εἶναι καὶ ὅλως πᾶν ἐν παντὶ καὶ τὸ μέγιστον ἐν τῷ ἐλαχίστῳ, εἴπερ ὅτε ἐστὶν ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ κέγχρος ἐστίν. ἀλλὰ τὸ μὲν ἅμα εἶναι πολλοῖς συμβέβηκεν, ὃ σημαίνει τὸ ὅτε καὶ τότ ε, τὸ δὲ εἶναι θάτερον ἐν θατέρῳ τὸ περιέχεσθαί ἐστιν ὑπὸ τοῦ ἑτέρου τὸ ἕτερον· καὶ ἀκολουθεῖ μὲν τούτοις καὶ τὸ ἅμα εἶναι, ἀλλ᾽ οὐκ ἐπειδὴ ἅμα, διὰ τοῦτο ἐν ἀλλήλοις, ἀλλ᾽ ὅτι ἐν ἀλλήλοις, διὰ τοῦτο ἅμα. [30]

in Ph 9 739

καὶ ὅτι ἅμφω ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ. τὰ μέντοι μὴ ἐν χρόνῳ, κἂν χρόνου ὄντος ᾖ, οὐκ ἂν λέγοιτο ἅμα, ὅτι ἅμα τὰ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἐστίν. ἀλλ᾽ οὐδὲ τὸ ὅτε καὶ τότε τούτοις προσήκει λεγόμενα. Δείξας δὲ ὅτι τὰ κυρίως λεγόμενα ἐν χρόνῳ οὕτως λέγεται ὡς τὰ περιεχόμενα ὑπὸ τοῦ χρόνου, ὥσπερ καὶ τὰ ἐν ἀριθμῷ ὑπὸ τοῦ ἀριθμοῦ, τεκμήριόν τι τῶν οὕτως ἐν χρόνῳ, καὶ ἅμα αἴτιον τοῦ οὕτως λέγεσθαι παραδίδωσι. τῶν γὰρ κυρίως ἐν χρόνῳ ὄντων πλείονα χρόνον ἔστιν ἀεὶ λαβεῖν τοῦ εἶναι αὐτῶν. οὕτω γὰρ ἔσται περιεχόμενα ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ κυρίως ἐν χρόνῳ λεγόμενα, ὥσπερ ἐν τόπῳ καὶ ἐν ἀριθμῷ. “διό, φησὶν Ἀλέξανδρος τὰ ἀίδια οὐκ ἔστιν ἐν χρόνῳ· οὐ γὰρ περιέχει αὐτῶν ὁ χρόνος τὸ εἶναι.” καὶ εἰ μὲν ἀίδια τὰ αἰώνια λέγει, ὥσπερ καὶ Πλάτων ὠνόμασεν ἐν Τιμαίῳ περὶ τοῦ παραδείγματος εἰπών “ἡ μὲν ζῴου φύσις ἐτύγχανεν οὖσα ἀίδιος”, καλῶς ἂν λέγοι· τὸ γὰρ αἰώνιον οὐκ ἐν χρόνῳ οὐδὲ περιέχεται ὑπὸ τοῦ χρόνου. εἰ δὲ ἀίδιον λέγει τὸ κατὰ πάντα τὸν χρόνον ὑφεστηκός, οὐκ ἔστιν ἀληθὲς ὅτι οὐκ ἔστι τοῦτο ἐν χρόνῳ, εἰ μόνον οὕτως ὑποτεθείη ὡς ἐν χρόνῳ τὸ εἶναι ἔχειν· τοιαῦτα δὲ τὰ ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχοντα καὶ μὴ ἅμα ὅλα ὑφεστηκότα ὥσπερ τὰ αἰώνια. μαρτυρεῖ δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ἀλέξανδρος αὐτῇ λέξει γράφων “ἡ δὲ κίνησις ἀίδιος οὖσα ἐν χρόνῳ ἐστίν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν ὑποστάσει οὐδὲ ἡ αὐτή τις ὑπομένουσα κατ᾽ ἀριθμόν, ἀλλ᾽ ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχει. ἀεὶ οὖν γινομένη ἄλλη καὶ ἄλλη οὖσά ἐστιν οὕτως ἐν χρόνῳ”. εἰ τοίνυν καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἐν γενέσει κατὰ τὴν κίνησίν ἐστιν ἐν χρόνῳ (κατὰ γὰρ τὸ εἶναι ἑαυτῶν), εἴ τινα εἴη ἀνέκλειπτον ἔχοντα τὸ εἶναι ἐν τῷ γίνεσθαι ὑφεστὼς εἴτε κατ᾽ ἐνέργειαν εἴτε κατὰ ποιότητα μεταβαλλόμενα εἴτε κατὰ τόπον, οὐδὲν κωλύει ἐν χρόνῳ ταῦτα εἶναι. ἀλλὰ τῷ μὲν ἐν ἀριθμῷ εἶναι κατὰ πάντα ἔοικε τὸ ἐν χρόνῳ εἶναι, διότι καὶ ἀριθμός ἐστιν ὁ χρόνος· καὶ γὰρ τῶν ἐν ἀριθμῷ ὄντων ἔστι πλείω λαβεῖν ἀριθμόν, διότι πᾶν τὸ ἠριθμημένον ἐν πεπερασμένῳ ἐστὶν ἀριθμῷ· παντὸς δὲ πεπερασμένου ἀριθμοῦ ἔστι πλείω λαβεῖν ἀριθμόν, διότι ἐπ᾽ ἄπειρον αὔξεται ὁ ἀριθμός, ὥσπερ τὸ μέγεθος ἐπ᾽ ἄπειρον μειοῦται. τῶν δὲ ἐν τόπῳ ὄντων οὐκ ἔστιν ἀεὶ πλείω τόπον λαβεῖν. εἰ μὲν γὰρ τὸ πέρας τοῦ περιέχοντός ἐστιν ὁ τόπος ἢ ὁ τῶν διακεκριμένων εὐθετισμός, συμπεριγέγραπται τῷ τόπῳ ὁ τόπος· εἰ δὲ τὸ διάστημα ὁ τόπος, τὰ μὲν μερικὰ σώματα ἐν τόπῳ ὄντα ἔχει ἀεί τινα τόπον ὑπερβάλλοντα, εἰς ὃν πολλάκις καὶ μεθίσταται· τὸ δὲ ὅλον οὐκέτι ἔχει μείζονα τόπον· τὸν γὰρ ὅλον τὸ ὅλον κατείληφεν. [35]

in Ph 9 740 ὥστε κατὰ πᾶν τοῦ τόπου σημαινόμενον ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅτι οὐ παντὸς τόπου ἔστι μείζονα τόπον λαβεῖν ὡς παντὸς χρόνου καὶ παντὸς ἀριθμοῦ. τῷ δὲ τοῦ τόπου παραδείγματι ἐχρήσατο πρὸς μόνον τὸ δεῖξαι, ὅτι τὰ ἐν χρόνῳ περιέχεται ὑπὸ χρόνου, ὥσπερ τὰ ἐν τόπῳ ὑπὸ τοῦ τόπου. τὸν δὲ ὅλον λόγον οὕτω συνήγαγεν ὁ Ἀλέξανδρος· τὰ ἐν χρόνῳ ὄντα ἐν ἀριθμῷ ἐστι· τῶν ἐν ἀριθμῷ ὄντων ἀριθμός ἐστι· τῶν ἄρα ἐν χρόνῳ ὄντων ἀριθμός ἐστιν· ὧν δέ ἐστιν ἀριθμός, τούτων πλείων ἐστὶν ἀριθμός· πεπερασμένων γὰρ ἀριθμός· παντὸς δὲ πεπερασμένου πλείονα ἔστι λαβεῖν· τῶν ἄρα ἐν χρόνῳ ὄντων πλείων ἐστὶν ἀριθμὸς κατὰ τὸν χρόνον. p. 221a30 Καὶ πάσχει δή τι ὑπὸ τοῦ χρόνου ἕως τοῦ ἡ δὲ κίνησις ἐξίστησι τὸ ὑπάρχο ν . Δείξας ὅτι τὸ ἐν χρόνῳ ὂν περιέχεται ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ οὕτω περιέχεται, ὡς καὶ πρὸ αὐτοῦ εἶναι χρόνον καὶ μετ᾽ αὐτό, προστίθησιν ἐφεξῆς, ὅτι καὶ πάσχει τὰ ἐν χρόνῳ ὄντα ὑπὸ τοῦ χρόνο υ . εἰώθαμεν γὰρ λέγειν ὅτι κατατήκει ὁ χρόνος καὶ γηράσκει πάντα ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ ἐπιλανθάνεται διὰ τὸν χρόνον, ἅπερ ἐστὶν οὐσίας καὶ ζωῆς καὶ γνώσεως φθαρτικά. οὐ γὰρ ὁμοίως λέγομεν ὅτι μεμάθηκεν οὐδὲ νέον γέγονεν οὐδὲ καλὸν διὰ τὸν χρόνον, διότι φθορᾶς μᾶλλον αἴτιος ὁ χρόνος δοκεῖ ἀριθμὸς ὢν κινήσεως· ἡ δὲ κίνησις ἔκστασις τοῦ ὄντος ἐστὶ καὶ μεταβολή. ὥστε εἰκότως ὁ χρόνος κινήσεώς τι ὢν τὸ ἐν αὐτῷ ὂν ἐξίστησι τοῦ εἶναι καὶ μεταβάλλειν ποιεῖ ἀριθμὸς ὢν τῆς ἑκάστου τῶν ὄντων ἐν αὐτῷ μεταβολῆς τε καὶ ἐκστάσεως· ἀσφαλῶς δὲ τὸ μᾶλλον προσέθηκε τῷ φθορᾶς γὰρ αἴτιος κα θ ᾽ αὑτόν, καὶ διότι οὐδὲ τοῦ πάσχειν αἴτιος ὁ χρόνος αὐτῷ δοκεῖ ἁπλῶς τε καὶ καθ᾽ αὑτὸν εἶναι, ἀλλὰ κατὰ τοσοῦτον καθ᾽

ὅσον τοῖς ἐν χρόνῳ οὖσι πᾶσι τὸ πάσχειν ὑπάρχει· δῆλον δὲ καὶ ὅτι οὐ μόνον φθορᾶς, ἀλλὰ καὶ γενέσεως καὶ ἐκφάνσεως αἴτιος ἐδόκει τῷ εἰπόντι ἅπανθ' ὁ μακρὸς κἀναρίθμητος χρόνος, φύει τ' ἄδηλα καὶ φανέντα κρύπτεται, καὶ οὐ μόνης λήθης ἀλλὰ καὶ μαθήσεως· ὁ γὰρ χρόνος τί μ' εἰδέναι ποιεῖ λέγοντος ἔστιν ἀκούειν ἐκείνου. [30]

in Ph 9 741 ὁ δὲ Σιμωνίδης τὸ σοφώτατον τῷ χρόνῳ περιῆψε· τούτῳ γὰρ ἔφη πάντας εὑρίσκειν καὶ μανθάνειν, * * * , Εὐηνὸς δὲ ἐξ ἀμφοῖν πεποίηκε τὸ "σοφώτατόν τοι καὶ ἀμαθέστατον χρόνον". Καὶ αὐτὸς δὲ Ἀριστοτέλης ἔλεγεν ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ τὴν κίνησιν διττήν, τὴν μὲν ἀπὸ εἴδους εἰς στέρησιν τὴν δὲ ἀπὸ στερήσεως εἰς εἶδος καὶ ἐξίστησιν οὖν ἡ κίνησις οὐκ ἀπὸ εἴδους μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ στερήσεως. διὰ τοῦτο δὲ μᾶλλον φθορᾶς αἴτιος, ὅτι τὰ μὲν γινόμενα εἰ καὶ ἐν χρόνῳ δοκεῖ γίνεσθαι, ἀλλ' οὔ τί γε ὑπὸ χρόνου, ὅτι πρόδηλον τὸ ποιοῦν αἴτιον ἄλλο ὂν παρὰ τὸν χρόνον οἷον ὁ οἰκοδόμος τῆς οἰκίας. τὰ δὲ φθειρόμενα οὐ μόνον ἐν χρόνῳ φθείρεσθαι δοκεῖ, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ χρόνου, ὅταν μηδὲν ἄλλο τοῦ φθείρεσθαι τὴν οἰκίαν αἴτιον φαίνηται. ὁμοίως δὲ μανθάνειν μὲν ὁ διδάσκαλος ποιεῖ, πρὸς δὲ λήθην ἀρκεῖν ὁ χρόνος δοκεῖ. p. 221b3 Ὥστε φανερὸν ὅτι τὰ ἀεὶ ὄντα ᾗ ἀεὶ ὄντα ἕως τοῦ οὐδὲ πάσχει οὐδὲν ὑπὸ τοῦ χρόνου ὡς οὐκ ὄντα ἐν χρόν ῳ . Δείξας ὅτι ταῦτά ἐστιν ἐν χρόνῳ, ὧν πλείονα χρόνον ἔστι λαβεῖν, καὶ ὅτι πάσχει τὰ ἐν χρόνῳ ὑπὸ τοῦ χρόνου, οἷον πόρισμά τι ἐκ τῶν εἰρημένων συνάγει, ὅτι τὰ ἀεὶ ὄντα ᾗ ἀεὶ ὄντα οὐκ ἔστιν ἐν χρόν ῳ. οὔτε γὰρ περιέχεται ὑπὸ τοῦ χρόνου, ὡς εἶναι πλείονα χρόνον τοῦ εἶναι αὐτῶν λαβεῖν, οὔτε πάσχει τι ὑπὸ χρόνου· τὸ δὲ ᾗ ἀεὶ ὄντα προσέθηκε, διότι ἡ ὕπαρξίς ἐστιν αὐτῶν ἡ παρισουμένη τῷ χρόνῳ, αἱ μέντοι κινήσεις αὐτῶν καὶ αἱ μεταβολαὶ ἐν χρόνῳ τῷ ἑκάστου αὐτῶν εἶναι πλείω λαβεῖν. τί οὖν ἡ ἀίδιος κίνησις; δειχθήσεται γὰρ ἀίδιος ἡ κυκλοφορία. ἆρα ἐν χρόνῳ ἐστὶν ἢ οὔ; εἰ μὲν γὰρ μὴ ἐν χρόνῳ, οὐ πάσης κινήσεως ἀριθμὸς ὁ χρόνος, εἰ δὲ ἐν χρόνῳ, πῶς ἐν χρόνῳ τοῦτο, οὗ μὴ ὑπερβάλλει χρόνος; ἢ ὅτι ἀεὶ ἄλλη καὶ ἄλλη καὶ οὐδέποτε κατ' ἀριθμὸν ἡ αὐτή, διὰ τοῦτο ἔστι τῆς λαμβανομένης πλείονα χρόνον λαβεῖν. ὁ δὲ Θεμίστιος· "κἂν μὴ περιττεύῃ, φησί, τῆς κινήσεως ὁ χρόνος μηδὲ οὕτως αὐτὴν περιέχῃ, ἀλλ' ὅτι γε ἀλλήλοις συνήρμοσται συμπαρεκτεινόμενα καὶ συνετεροιούμενα καὶ δεῖται ἀλλήλων, διὰ τοῦτό ἐστιν ἡ κίνησις ἐν χρόνῳ." τάχα δὲ ἄν τις εἴποι ὅτι τούτου γε ἕνεκεν καὶ ὁ χρόνος ἔσται ἐν τῇ κινήσει. [25]

in Ph 9 742 τὰ δὲ ἀίδια κατ' οὐσίαν λεγόμενα τὰ μὲν ἀεὶ ἅμα ὅλα ὄντα οἷα τὰ νοητὰ καὶ ὄντως ὄντα καὶ τὴν ἐνέργειαν ἀεὶ ἅμα ὅλην ἔχει καὶ ὑπὲρ τὸν χρόνον ἐστὶ παντελῶς ὑπὸ τοῦ αἰῶνος μετρούμενα. ἡ δὲ οὐράνιος οὐσία ὅτι μὲν κατ' οὐσίαν ἀμετάβλητός ἐστι, πρόδηλον· εἰ μέντοι μηδὲ ἀλλοίωσιν ὑπομένει τινά, δῆλον ὅτι κίνησιν μηδεμίαν ἔχουσα μηδὲ παράτασιν ἐν τῷ εἶναι ὑπὲρ χρόνον ἔσται καὶ αὕτη. χρόνος γὰρ τῶν γινομένων, οὐχὶ τῶν ὄντων μέτρον ἐστίν. εἰ δὲ ἔστι τις αὐτοῖς ὑπ' ἀλλήλων ἐνδιδομένη τελείωσις κατὰ τοὺς διαφόρους σχηματισμούς, ὡς ἐπὶ τῆς σελήνης ἐναργῶς ὁρῶμεν γινόμενον καὶ ἔστιν ἄλλοτε ἄλλη γινομένη αὐτὴ καὶ τῆς οὐσίας τελειωτική, δῆλον ὅτι κατὰ ταῦτα ὑπὸ χρόνου μετρηθήσεται. τὸ γὰρ γενέσεως μετασχὸν ἔχειν τι δεῖ πάντως γινόμενον καὶ ἀπολλύμενον, ἀλλ' οὐ κατ' οὐσίαν ἀνάγκη. τῷ δὲ Ἀριστοτέλει καὶ τοῖς ἀπ' αὐτοῦ ἐκ τῶν ἐναργῶν ἀεὶ φιλοσοφοῦσιν ἀρέσκει τὴν μὲν οὐσίαν τῶν οὐρανίων καὶ ἀγένητον καὶ ὑπὲρ χρόνον εἶναι, τὰς δὲ κινήσεις χρονίζεσθαι. καὶ μήποτε ἄμεινον λέγειν, ὅτι τῶν μὲν ἄκρων οἷον τῶν πάντῃ ἀκινήτων καὶ τῶν πάντῃ μεταβαλλομένων τῶν μὲν αἰὼν τῶν δὲ χρόνος μέτρον ἐστί, τῶν δὲ μέσων οἷον ψυχῆς καὶ τῶν ἀιδίων σωμάτων ἄλλα τινὰ μέσα μέτρα μὴ τυχόντα ὀνομάτων. p. 221b7 Ἐπειδή ἐστιν ὁ χρόνος μέτρον κινήσεως ἕως τοῦ ἀλ λ ' ᾗ κίνησις αὐτοῦ ποσή τι ς . Μέχρι τοῦδε μέτρον κινήσεως τὸν χρόνον εἰπὼν προστίθησιν εἰκότως, ὅτι καὶ ἠρεμίας μέτρον ὁ χρόνος ἐστὶ καὶ διὰ τοῦτο ἐπειδὴ κινήσεως. ὁ γὰρ παρασυναπτικὸς σύνδεσμος ὁ ἐπειδὴ τοῦτο δηλοῖ. εἰ γὰρ ἡ ἠρεμία στέρησίς ἐστι κινήσεως, τὰ δὲ αὐτὰ κριτικά τε καὶ μετρητικὰ τῶν τε ἕξεών ἐστι καὶ τῶν στερήσεων, ὥσπερ φωτὸς καὶ σκότους ἡ ὄψις καὶ φωνῆς

καὶ ἡσυχίας ἡ ἀκοὴ καὶ τοῦ εὐθέως καὶ στρεβλοῦ ὁ κανών, εἰκότως τὸ τὴν κίνησιν μετροῦν καὶ τὴν ταύτης στέρησιν τὴν ἠρεμίαν μετρήσει· κατὰ συμβεβηκὸς δὲ ταύτην· τὴν μὲν γὰρ κίνησιν καθ' αὑτὸ ὁ χρόνος μετρεῖ (ἐν τούτῳ γὰρ αὐτοῦ ἡ οὐσία), κατὰ συμβεβηκὸς δὲ καὶ τὴν ἠρεμίαν καὶ κατὰ τὴν πρὸς τὴν κίνησιν ἀναφορὰν μετρεῖ. μετρεῖ γὰρ αὐτῆς τὸ ὅσον οὐ κεκίνηται, ὡς καὶ αὐτὸς ἐρεῖ. ἔστι γάρ τις χρόνος, ὃν ἠρεμεῖ τὸ ἠρεμοῦν, οὗ πλείονα λαβεῖν ἔστιν. ἠρεμεῖν γὰρ ἐκεῖνα λέγεται τὰ καὶ κινεῖσθαι πεφυκότα. καὶ ὁ μὲν Ἀλέξανδρος ἀριθμὸν τῆς ἠρεμίας τὸν χρόνον φησίν, ὅτι συμβέβηκε τῇ κινήσει ἡ στέρησις τῆς κινήσεως, ἧς καθ' αὐτὸ ἀριθμός ἐστιν ὁ χρόνος· ὁ δὲ Θεμίστιος τῷ κίνησιν ἄλλην μετρεῖν. [30]

in Ph 9 743 "ἡ γὰρ νὺξ μέτρον μὲν καθ' αὑτὴν τῆς τοῦ ἡλίου φορᾶς τῆς ὑπὸ γῆν, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ καὶ τῆς τῶν ζῴων ἠρεμίας." λέγοιτο δὲ ἂν τάχα καὶ ἄλλως. ἐπειδὴ γὰρ πᾶσα ἠρεμία μεταξὺ δυεῖν κινήσεών ἐστιν, ἃς καθ' αὑτὸ μετρεῖ ὁ χρόνος, καὶ ἔστι τὸ μὲν πρότερον νῦν πέρας ὂν τῆς προτέρας κινήσεως, τὸ δὲ ὕστερον ἀρχὴ τῆς δευτέρας, τὸ μεταξὺ διάστημα χρόνος ἂν εἴη τοῦ διαστήματος τῆς μεταξὺ ἠρεμίας μετρητικὸς κατὰ συμβεβηκός, ὅτι συμβέβηκε μεταξὺ δυεῖν κινήσεων ἠρεμίαν εἶναι. ἀλλὰ πῶς ὁ χρόνος ἐν τούτῳ οὐσιωμένος ἐν τῷ ἀριθμὸς εἶναι καὶ μέτρον κινήσεως καὶ τὴν ἠρεμίαν στέρησιν οὖσαν τῆς κινήσεως μετρεῖ; ἔσται γὰρ καὶ ἡ ἠρεμία κίνησις, εἴπερ τὸ μετρούμενον ὑπὸ χρόνου κίνησίς ἐστι. ταύτην οὖν λύων τὴν ἔνστασίν φησιν· οὐκ ἀνάγκη τὸ ἐν χρόνῳ ὂν κινεῖσθαι· οὐ γὰρ κίνησις ὁ χρόνο ς , ἀλ λ ' ἀριθμὸς κινήσεως καὶ συμβεβηκός τι. οὐκ εἴ τι δὲ ἐν τῷ συμβεβηκότι, ἤδη καὶ ἐν ἐκείνῳ ᾧ τοῦτο συμβέβηκεν. οὐ γὰρ εἴ τι ἐν τῇ ἡμέρᾳ, ἤδη καὶ ἐν τῇ φορᾷ τοῦ ἡλίου, εἴπερ ἡμέρα ἐστὶ τοσόσδε χρόνος ὁ τῆς τοσῆσδε τοῦ ἡλίου κινήσεως ἀριθμός. ὥστε οὐκ ἀνάγκη κινεῖσθαι τὴν ἠρεμίαν, κἂν ἐν τῷ ἀριθμῷ τῆς κινήσεως τῷ χρόνῳ εἶναι οὐ κεκώλυται. λέγομεν γὰρ ὅτι ὁ κάμνων ἐν τοσῷδε χρόνῳ ἠρέμησε. καὶ γὰρ ὁ κανὼν κριτήριον καθ' αὑτὸν τῶν εὐθέων ὑπάρχων, κατὰ συμβεβηκὸς κρίνει καὶ τὰ στρεβλά. Εἰπὼν δὲ ὅτι καὶ τὸ ἠρεμοῦν ἐν χρόνῳ, τί τὸ ἠρεμοῦν λέγει, ὅτι οὐ πᾶν τὸ ἀκίνητον. εἰ γὰρ τοῦτο, οὐ πάσης ἦν ἠρεμίας μέτρον ὁ χρόνος· οὐ γὰρ δὴ καὶ τῆς ἀιδίου ἀκινησίας, ἐπεὶ μὴ περιέχει αὐτῆς τὸ εἶναι. ἀλλ' ἔστιν ἠρεμοῦντα ταῦτα, ὡς εἴρηται, ὅσα πεφυκότα κινεῖσθαι ἐστέρηνται τοῦ κινεῖσθαι· τὸ δὲ πεφυκὸς κινεῖσθαι οὐκ ἀίδιον ἔχει τὴν ἀκινησίαν. εἶτα καὶ τί τὸ ἐν χρόνῳ προστίθησιν, ὅτι ὥσπερ τὸ ἐν ἀριθμῷ ἐστι τὸ εἶναί τινα ἀριθμὸν τοῦ πράγματος καὶ μετρεῖσθαι αὐτοῦ τὸ εἶναι τῷ ἀριθμῷ ἐν ᾧ ἐστιν, οὕτω καὶ τὸ ἐν χρόνῳ τὸ ὑπὸ χρόνου μετρεῖσθαι τὸ εἶναι αὐτοῦ. ἐφ' οἷς προστίθησιν, ὅτι καὶ τὸ ἠρεμοῦν καθὸ ἠρεμοῦν μετρήσει ὁ χρόνος, ὥσπερ καὶ τὸ κινούμενον καθὸ κινούμενον. ἀλλ' οὐ τὸ ὑποκείμενον μετρεῖ, ἀλλὰ τὴν κίνησιν καὶ τὴν ἠρεμίαν αὐτῶν. "ὥστε, φησὶν Ἀλέξανδρος, καὶ τῶν ἀιδίων τὰς κινήσεις, ἀλλ' οὐχὶ τὰς τῶν κινουμένων οὐσίας μετρήσει ὁ χρόνος." τινῶν δὲ ἐκ τῶν ἐνταῦθα εἰρημένων ἐλλιπῆ λεγόντων εἶναι τὸν ἀποδοθέντα τοῦ χρόνου ὁρισμόν (ἔδει γάρ φασι μὴ μόνον κινήσεως αὐτὸν ἀλλὰ καὶ ἠρεμίας ἀριθμὸν ἀφορίσασθαι) ἐπισκήπτων ὁ Ἀλέξανδρος "ὡς ἴσον, φησίν, ὃν τὸ ἀριθμὸν κινήσεως τῷ μέτρον κινήσεως, οὕτως ἀκούουσι τοῦ ἀριθμὸς κινήσεω ς. [35]

in Ph 9 744 διὸ ἀξιοῦσιν, ἐπεὶ μέτρον καὶ ἠρεμίας ἐστίν, οὐ μόνον κινήσεως, καὶ τοῦτο τῷ λόγῳ προστίθεσθαι. οὐ μὴν ταὐτόν ἐστιν. οὐ γὰρ ἐν τῷ μετρεῖν τὴν κίνησιν ὁ χρόνος ἔχει τὸ εἶναι. ἀλλὰ τοῦτο μὲν αὐτῷ συμβέβηκε· τὸ δὲ εἶναι αὐτῷ καὶ ἡ οὐσία ἐν τῷ ἀριθμεῖσθαι τὸ ἐν κινήσει πρότερον καὶ ὕστερον καθὸ πρότερον καὶ ὕστερον, ὃ οὐκ ἔστιν ἐν ἠρεμίᾳ. οὐ γὰρ καὶ ταύτῃ ἐν τῇ μεταβάσει τῇ ἀπὸ προτέρου τινὸς ἐπί τι δεύτερον καὶ μετ' αὐτὸ τὸ εἶναι, ὥσπερ τῇ κινήσει. καὶ τοῦτο σαφῶς ἐδήλωσεν εἰπὼν ἐν ἀριθμῷ δὲ κινήσεως ἐνδέχεται εἶναι καὶ τὸ ἠρεμοῦ ν . τὸ δὲ εἶναι ἐν ἀριθμῷ ἐστι τὸ εἶναί τινα ἀριθμὸν τοῦ πράγματο ς". ταῦτα τοῦ Ἀλεξάνδρου λέγοντος θαυμάζειν ἔπεισί μοι, πῶς λέγει τὴν ἠρεμίαν μὴ ἔχειν τὸ πρότερον καὶ ὕστερον ὥσπερ τὴν κίνησιν. εἰ γὰρ μὴ εἶχεν, ἀλλὰ συνῆπται τὸ πρότερον νῦν τῷ ὑστέρῳ, οὐκ ἂν ἦν

ἔννοια χρόνου ἐν ἠρεμίᾳ ὥσπερ οὐδὲ ἐν κινήσει. εἰ δὲ ἔστι τὸ πρότερον καὶ ὕστερον καὶ μετάβασις ἀπ' ἐκείνης ἐπὶ τοῦτο καὶ τοῦ προτέρου φθειρομένου τὸ ὕστερον ἐπιγίνεται, πῶς οὐκ ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχει καὶ ἠρεμία καὶ κίνησίς τις καὶ ἐν αὐτῇ οὖσα φανήσεται; μήποτε οὖν διττὴ ἡ κίνησις ἡ μὲν ἀντικειμένη τῇ ἠρεμίᾳ, ἡ δὲ καὶ αὐτὴ ὑπάρχουσα παράτασις οὖσα τοῦ εἶναι τῆς ἠρεμίας. ὥσπερ γὰρ καὶ τῶν ἄλλων πάντων τῶν ἐν γενέσει τὴν ῥοὴν τῆς ὑπάρξεως τὸ εἶναι πρότερον ἐκαλοῦμεν, καὶ τῆς ἠρεμίας τὸ εἶναι ἐν ῥοῇ ἐστι καὶ παρατάσει. διὸ καὶ Ἀριστοτέλης καίτοι ἐν ἀρχῇ κατὰ συμβεβηκὸς εἰπὼν μετρεῖσθαι τὴν ἠρεμίαν ὑπὸ τοῦ χρόνου ὅμως προελθὼν φήσει· μετρήσει δὲ ὁ χρόνος τὸ κινούμενον καὶ τὸ ἠρεμοῦ ν , τὸ μὲν ᾗ κινούμενον τὸ δὲ ᾗ ἠρεμοῦ ν . τὴν γὰρ κίνησιν αὐτῶν καὶ τὴν ἠρεμία ν , πόση τι ς, τουτέστι τὴν παράτασιν ἑκατέρας μετρήσει ἐκείνην τὴν κατὰ τὸ εἶναι, τουτέστι τὴν γένεσιν καὶ τὴν ῥοήν. καὶ μήποτε διὰ τοῦτο κατὰ συμβεβηκὸς εἶπε τὴν ἠρεμίαν ὑπὸ τοῦ χρόνου μετρεῖσθαι. ὅτι οὐχ ὡς ἠρεμία ἁπλῶς, ἀλλὰ κατὰ τὸ εἶναι τὸ γενητὸν αὐτῆς, ὥσπερ καὶ ἡ κίνησις καὶ τὰ ἄλλα εἴδη κατὰ τοῦτο χρονίζονται. πλὴν ἐπειδὴ ἐπὶ τῆς κινήσεως ταὐτόν ἐστι κίνησις καὶ τὸ εἶναι τῆς κινήσεως, εἰκότως τῇ κινήσει καθ' αὐτὸ ὑπάρχειν ὁ χρόνος δοκεῖ. ὅτι δὲ στέρησιν κινήσεως τὴν ἠρεμίαν οὐχ ὡς τὸ στρεβλὸν τοῦ εὐθέος καὶ ὅλως τὰ παρὰ φύσιν τῶν κατὰ φύσιν, ἀλλ' ὡς τὴν ἀπουσίαν τοῦ πεφυκότος λέγει κατὰ φύσιν καὶ αὐτὴν οὖσαν, δῆλον, εἰ καὶ τὴν φύσιν ὁριζόμενος ἀρχὴν καὶ αἰτίαν οὐ μόνον κινήσεως, ἀλλὰ καὶ ἠρεμίας αὐτὴν ἔλεγε καθ' αὑτό. καὶ γὰρ τῆς ἠρεμίας ἡ φύσις αἰτία. [35]

in Ph 9 745

διὰ τοῦτο δὲ ἴσως στάσιν αὐτὴν οὐκ ἐκάλεσε διὰ τὸ βούλεσθαι ἰδίῳ ὀνόματι καλέσαι τὴν στάσιν, εἰς ἣν καὶ ἀφ' ἧς μεταβάλλει ἡ κίνησις. καὶ γὰρ καὶ τὰ ἀεὶ ἀκίνητα μένοντα ὡς οἱ πόλοι καὶ ὁ ἄξων τοῦ παντὸς ἑστάναι μὲν λέγονται, ἠρεμεῖν δὲ οὐκέτι, ὅτι τὸ ἠρεμεῖν προσήκει τοῖς κινουμένοις ποτέ. p. 221b20 Ὥστε ὅσα μήτε κινεῖται μήτε ἠρεμεῖ οὐκ ἔστιν ἐν χρόνῳ ἕως τοῦ ὁ δὲ χρόνος κινήσεως καὶ ἠρεμίας μέτρο ν . Εἰπὼν πρότερον τίνα τὰ ἐν χρόνῳ, ὅτι τὰ κινούμενα καὶ ἠρεμοῦντα καὶ τὰ ποτὲ μὲν ὄντα ποτὲ δὲ μὴ ὄντα, ὧν καὶ ὑπερβάλλει χρόνος, ἐν τούτοις δείκνυσι τίνα οὐκ ἔστιν ἐν χρόνῳ ὅτι ὅσα μήτε κινεῖται μήτε ἠρεμεῖ οὐκ ἔστιν ἐν χρόν ῳ, καὶ ἐφεξῆς ὅτι οὔτε τὸ μὴ ὂν πάντῃ οὔτε τὸ ἀιδίως ὄν, ἀλλ' ἐκεῖνα ὧν γένεσίς ἐστι καὶ φθορά. ὅτι δὲ ὅσα μήτε κινεῖται μήτε ἠρεμεῖ οὐκ ἔστιν ἐν χρόνῳ δείκνυσιν οὕτως· εἰ μέτρον κινήσεως καὶ ἠρεμίας ἐστὶν ὁ χρόνος, ἃ μήτε κινεῖται μήτε ἠρεμεῖ ταῦτα οὐκ ἔστιν ἐν χρόνῳ· ἔστι δὲ μήτε κινούμενα μήτε ἠρεμοῦντα τὰ ἀκίνητα τῇ ἑαυτῶν φύσει καὶ δηλονότι τὰ κατὰ πᾶσαν κίνησιν ἀκίνητα. καὶ ὁ μὲν συλλογισμός ἐστιν ἐν δευτέρῳ σχήματι τοιοῦτος· τὰ ἐν χρόνῳ ὄντα μετρεῖται ὑπὸ χρόνου· τὰ μήτε κινούμενα μήτε ἠρεμοῦντα οὐ μετρεῖται ὑπὸ χρόνου· καὶ τὸ συμπέρασμα, ὅτι τὰ μήτε κινούμενα μήτε ἠρεμοῦντα οὐκ ἔστιν ἐν χρόνῳ. τούτων δὲ τὴν μὲν μείζονα πρότασιν τέθεικεν διὰ τοῦ τὸ μὲν γὰρ ἐν χρόνῳ ἐστὶ τὸ μετρεῖσθαι χρόν ῳ, τὴν δὲ ἐλάττονα τὴν λέγουσαν 'τὰ μήτε κινούμενα μήτε ἠρεμοῦντα οὐ μετρεῖται ὑπὸ χρόνου' αὐτὴν μὲν οὐ τέθεικε, τὴν δὲ κατασκευαστικὴν αὐτῆς τὴν λέγουσαν ' ὁ δὲ χρόνος κινήσεως καὶ ἠρεμίας μέτρον ἐστίν', ᾧ δεῖ προσυπακοῦσαι τὸ 'μόνων' ὡς ἤδη δεδειγμένων. εἰ δὲ τούτων μόνων, δῆλον ὅτι ἀληθές ἐστιν, ὅτι τὸ μήτε κινούμενον μήτε ἠρεμοῦν οὐ μετρεῖται ὑπὸ χρόνου· ἐπειδὴ δὲ τῶν ὄντων τὰ μέν ἐστιν ἀκίνητα, τὰ δὲ ἀεικίνητα, τὰ δὲ ποτὲ κινούμενα καὶ ποτὲ ἠρεμοῦντα, δῆλον ὅτι τὰ μὲν ἀκίνητα παντελῶς οὐκ ἔστιν ἐν χρόνῳ, τὰ δὲ ἀεὶ καὶ τὰ ποτὲ κινούμενα καὶ τὰ ἠρεμοῦντα ἐν χρόνῳ ἐστίν. ὅσα δὲ μήτε ἀιδίως μήτε ποτὲ κινεῖται, ταῦτα οὐκ ἔστιν ἐν χρόνῳ. δῆλον δὲ ὅτι τὰ ποτὲ κινούμενα ταῦτά ἐστι τὰ καὶ ποτὲ ἠρεμοῦντα. ἀλλὰ πῶς ὁ χρόνος κινήσεως καὶ ἠρεμίας μέτρον ἐστίν; οἱ μὲν γὰρ λέγοντες κινήσεως μέτρον εἶναι καθ' αὑτό, τῆς δὲ ἠρεμίας ὡς στερήσεως οὔσης κινήσεως, εἰκότως μόνων τούτων μέτρον εἶναι λέγουσιν. [30]

in Ph 9 746

οἱ δὲ κινήσεως μὲν μόνης μέτρον εἶναι τὸν χρόνον λέγοντες, τῆς δὲ ἠρεμίας κατὰ τὸ εἶναι καὶ ταύτης ἐν ῥοῇ θεωρούμενον, δῆλον ὅτι οὐ μόνης ἠρεμίας, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων πάντων τῶν ἐν γενέσει, ὡς αὐτὸς εἶπε, μέτρον ἔσται ὁ χρόνος κατὰ τὸ εἶναι. τῆς γὰρ κατὰ τὴν ῥοὴν τοῦ εἶναι κινήσεώς ἐστι μέτρον ὁ χρόνος κυρίως, ἥτις ἴδιός ἐστι τῆς γενέσεως. ἀλλ᾽ ἴσως ἐπειδὴ πάντα τὰ ἐν γενέσει ἢ κινεῖται ἢ ἠρεμεῖ, ἀληθὲς εἰπεῖν ὅτι ταῦτα μόνα ἐν χρόνῳ ἐστίν. p. 221b23 Φανερὸν οὖν ὅτι οὔτε τὸ μὴ ὂν ἔσται πᾶν ἐν χρόνῳ ἕως τοῦ καὶ ἔστι γένεσις καὶ φθορὰ αὐτῶ ν . Ἔτι μὲν ἐπιμένει διαρθρῶν τίνα τὰ ἐν χρόνῳ ἐστὶν ἢ οὐκ ἔστιν, καὶ δείκνυσι νῦν, ὅτι οὔτε τὰ πάντῃ μὴ ὄντα ἐν χρόνῳ ἔστιν οὔτε τὰ ἀιδίως ὄντα οὐδὲ ὅλως ὧν μὴ ὑπερβάλλει χρόνος, ἀλλ᾽ ἐκεῖνα μόνα ὧν ἐστι γένεσις καὶ φθορά· σαφεστέραν δὲ διὰ τούτων ποιεῖ τὴν ἔννοιαν ἣν ἔχει περὶ τοῦ χρόνου. λέγει δὲ ὅτι οὔτε τὰ μὴ ὄντα πάντα ἐστὶν ἐν χρόνῳ, ἀλλὰ τινά. τῶν γὰρ μὴ ὄντων τὰ μὲν παρῆλθεν οἷον Ὅμηρος ὁ ποιητής, τὰ δὲ μέλλει οἷον ἔκλειψις, τὰ δὲ καὶ παρῆλθε καὶ μέλλει ὡς πόλεμος καὶ ἔκλειψις. καὶ ταῦτα μὲν πάντα ἐν χρόνῳ δειχθήσεται. ἔστι δέ τινα τῶν μὴ ὄντων, ὅσα μὴ ἐνδέχεται εἶναι, ὥσπερ καὶ τὴν διάμετρον σύμμετρον εἶναι τῇ πλευρᾷ οὐκ ἐνδέχεται ὅλως εἶναι. ταῦτα οὖν οὐκ ἔστιν ἐν χρόνῳ. καὶ τὴν αἰτίαν προστίθησιν. ἐπειδὴ γὰρ μέτρον ἐστὶν ὁ χρόνος κινήσεως μὲν καθ᾽ αὑτό, τῶν δὲ ἄλλων κατὰ συμβεβηκό ς. ἄλλα δὲ λέγει τήν τε ἠρεμίαν αὐτὴν καὶ τὰ κινούμενα καὶ ἠρεμοῦντα αὐτά, ὧν τὴν μὲν ἠρεμίαν καὶ αὐτὴν ὁ χρόνος μετρεῖ “μετρῶν, φησὶν Ἀλέξανδρος, τὸ ὅσον οὐ κεκίνηται τοῦ ἠρεμοῦντος”, οἶμαι δὲ ὅτι καὶ τὴν τοῦ εἶναι τῆς ἠρεμίας παράτασιν. καὶ διὰ τοῦτό φησι κατὰ συμβεβηκός, ὅτι κατὰ τὴν ἐπὶ τὴν κίνησιν ἀναφοράν. τὰ δὲ ὑποκείμενα τῇ τε κινήσει καὶ τῇ ἠρεμίᾳ οὐδὲ τὴν ἀρχὴν αὐτὰ μετρεῖ, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς ταῦτα λέγεται μετρεῖν τῷ τοῖς μετρουμένοις ὑπὸ τοῦ χρόνου τῇ τε κινήσει καὶ τῇ ἠρεμίᾳ ταῦτα συμβεβηκέναι τῷ εἶναι ἄνθρωπον ἢ ἵππον τὸ κινούμενον ἢ ἠρεμοῦν. ἐπεὶ οὖν μόνα μετρεῖ ὁ χρόνος κίνησιν καὶ ἠρεμίαν, δῆλον ὡς ὧν τὸ εἶναι μετρεῖται, ταῦτα ἐν τῷ κινεῖσθαι ἢ ἠρεμεῖν ἕξει τὸ εἶναι. τοιαῦτα δέ ἐστι τὰ γενητὰ καὶ φθαρτὰ καὶ ὅλως ὅσα ὁτὲ μὲν ὄντ α , ὁτὲ δὲ μ ή. διὸ καὶ περιέχεται ταῦτα ὑπὸ τοῦ χρόνου. ἔστι γὰρ χρόνος τις πλείων, ὃς ὑπερέχει τοῦ μετροῦντος τὴν οὐσίαν αὐτῶ ν. [35]

in Ph 9 747 τῶν οὖν μὴ ὄντων, ὅσα μὲν τοιαῦτά ἐστιν ὡς γεγονέναι ποτὲ ἢ ἔσεσθαι ἢ καὶ γεγονέναι καὶ ἔσεσθαι, τούτων τὸν τοῦ μὴ εἶναι χρόνον ὑπερέχει ὁ χρόνος. καὶ γὰρ ὁ ἐν ᾧ ἦν ἢ ἐν ᾧ ἔσται χρόνος ἐστί. διὸ τὰ τοιαῦτα τῶν μὴ ὄντων ἔσται ἐν χρόνῳ. εἰπὼν δὲ τὸ οἷον τῶν μελλόντων προσέθηκε τὸ ἐ φ ᾽ ὁπότερα περιέχε ι. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν γεγονότων ὑπὸ τοῦ παρεληλυθότος χρόνου ὄντος, ἐν ᾧ ἔτυχον ὄντα, τὸ μὴ εἶναι αὐτῶν περιέχεται ἤτοι ὁ χρόνος ὁ τούτου μετρητικός· διὸ ἐν χρόνῳ τὰ οὕτω μὴ ὄντα. ἐπὶ δὲ τῶν ἐσομένων ὑπὸ τοῦ μέλλοντος. ὁ γὰρ ἐν ᾧ ἔσται χρόνος μετὰ τοῦ ἐν ᾧ οὐκ ἔστι πλείων ἐστὶ τοῦ ἐν ᾧ οὐκ ἔστιν. διὸ καὶ ταῦτα ἐν χρόνῳ. ὅσα δὲ πρότερον μὲν ἦν καὶ ὕστερον ἔσται, νῦν δὲ οὐκ ἔστιν, οἷον ἔκλειψις ἢ διοσημεῖα ἢ πόλεμος, τούτων ὁ τοῦ μὴ εἶναι χρόνος ἐπ᾽ ἀμφότερα περιέχεται· καὶ γὰρ ὑπὸ τοῦ παρεληλυθότος, ὅτι ἐν ἐκείνῳ ἦν, καὶ ὑπὸ τοῦ μέλλοντος, ὅτι ἐν ἐκείνῳ ἔσται. καὶ πλείων ἑκάτερος τοῦ ἐν ᾧ μὴ ἔστι μόνου ὅ τε μετὰ τοῦ παρεληλυθότος καὶ ὁ μετὰ τοῦ μέλλοντος. διὸ καὶ ἐπὶ τῶν τοιούτων ἐστὶ τὸ μὴ εἶναι αὐτῶν ἐν χρόνῳ ὥσπερ καὶ τὸ εἶναι. ὑπερβάλλει γὰρ ἑκατέρου χρόνος, καὶ διὰ τοῦτο περιέχεται ὑπὸ χρόνου καὶ ἐν χρόνῳ ἐστίν. ὧν δὲ ἀδύνατος ἡ ὕπαρξις τούτων τὸ μὴ εἶναι οὐκ ἔστιν ἐν χρόνῳ. τίνα δὲ ταῦτά ἐστι, πρότερον μὲν ἐπὶ παραδείγματος εἶπεν ὥσπερ τὸ τὴν διάμετρον εἶναι τῇ πλευρᾷ σύμμετρον, νῦν δὲ καὶ διὰ καθολικοῦ κανόνος παρέδωκεν. ὧν γὰρ ἀίδια τὰ ἀντικείμενα, ταῦτα ἀδύνατον αὐτὰ εἶναι. ἐπεὶ οὖν ἀιδίως τε καὶ ἀναγκαίως ἀσύμμετρος ἡ διάμετρος τῇ πλευρᾷ, τὸ σύμμετρον αὐτὴν εἶναι ἀδύνατόν ἐστι. πάλιν δὲ τίνα ἐστὶ τὰ δυνάμενα καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι, κανονικῶς παραδέδωκεν εἰπὼν ὅσων τὰ ἐναντία μὴ ἀεί ἐστιν, ἀλλὰ ποτὲ δηλονότι. εἰ μὲν γὰρ ἀεὶ ἦν τὰ ἐναντία, οὐδέποτε ἂν ἦν αὐτά· εἰ δὲ μὴ ἦν τὰ ἐναντία αὐτοῖς, αὐτὰ ἂν ἦν ἀεί. εἰ δὲ ποτὲ μὲν ἔστι ποτὲ δὲ

μὴ ἔστι τὰ ἐναντία, καὶ αὐτὰ ποτὲ μὲν ὄντα ποτὲ δὲ μὴ ὄντα γινόμενα ἂν εἴη καὶ φθειρόμενα. ὅτε μὲν γὰρ ἔστι τὰ ἐναντία, αὐτὰ οὐκ ἔστιν, ὅτε δὲ μὴ ἔστιν ἐκεῖνα, ταῦτα ἔστι. p. 222a10 Τὸ δὲ νῦν ἐστι συνέχεια χρόνου ἕως τοῦ τὸ μὲν οὖν οὕτω λέγεται τῶν νῦ ν . Περὶ τοῦ νῦν, καθ' ὃ μάλιστα δοκεῖ εἶναι ὁ χρόνος, εἰπεῖν προτίθεται τοῦ τε κυρίως καὶ τοῦ ἐν πλάτει λεγομένου, καὶ πρῶτον περὶ τοῦ κυρίως, περὶ οὗ καὶ πρότερον εἴρηκεν, ὅτι συνεχὴς ὁ χρόνος τῷ νῦν καὶ διῄρηται κατὰ τὸ νῦν. [35]

in Ph 9 748 ταῦτα δὴ καὶ νῦν περὶ αὐτοῦ διὰ μακροτέρων ἐρεῖ, ὅτι συνέχεια χρόνου τὸ νῦν ἐστι. τοῦτο γάρ ἐστι, καθὸ συνεχής ἐστιν ὁ χρόνος. συνεχῆ μὲν γάρ ἐστιν, ὧν τὰ μόρια πρός τινα κοινὸν ὅρον συνάπτει, ὡς ἐν τῷ ἕκτῳ βιβλίῳ τῆσδε τῆς πραγματείας δειχθήσεται. πρὸς δὲ τὸ νῦν τὰ μόρια τοῦ χρόνου συνῆπται τό τε παρεληλυθὸς καὶ τὸ μέλλον κοινὸν ὅρον γινόμενον ὡς ἐν ἀμφοτέροις ὑπάρχον. καὶ οὕτως μὲν λαμβανόμενον συνέχει τὸν χρόνον τὸ νῦν. ὅταν δὲ ὡς πέρας τοῦ παρεληλυθότος καὶ ὡς ἀρχὴ τοῦ μέλλοντος ληφθῇ καὶ νοηθῇ, διεῖλεν αὐτὸν πάλιν. τὸ γὰρ αὐτὸ ποτὲ μὲν συνέχει, ποτὲ δὲ διαιρεῖ, ὡς ἔχει καὶ ἡ στιγμὴ ἐν τῷ μήκει. καὶ γὰρ αὕτη καὶ συνέχει τὸ μῆκος, ὅταν ὡς μία ἐπινοῆταί τε καὶ λαμβάνηται, καὶ διαιρεῖ, ὅταν ὡς δυσὶ χρησώμεθα τοῦ μὲν πέρας αὐτὴν λέγοντες, τοῦ δὲ ἀρχήν. οὕτως ὁ Ἀλέξανδρος τὴν μὲν συνέχειαν δηλοῦσθαι νομίζων ἕως τοῦ συνέχει γὰρ τὸν χρόνον τὸν παρεληλυθότα καὶ ἐσόμενον, τὰ δὲ ἐντεῦθεν περὶ τῆς διαιρέσεως ἀκούων, διότι τοῦ μὲν ἀρχὴν τοῦ δὲ τελευτὴν εἶπε τὸ νῦν. οὐχ οὕτω μέντοι ὥσπερ ἐπὶ τῆς στιγμῆς ὑπομένον συνέχει· τὸ γὰρ νῦν τοῦ χρόνου ῥέοντος οὐχ ὑπομένει. διαφόρου δὲ οὔσης τῆς γραφῆς καὶ τῆς μὲν ἐχούσης καὶ ὅρος χρόνου, τῆς δὲ καὶ πέρας χρόνου, ἀμφοῖν μὲν ἡ αὐτὴ ἔννοια (καὶ γὰρ προελθὼν τὸν κοινὸν ὅρον πέρας ἀμφοῖν καὶ ἑνότητα καλεῖ), οἰκειότερος δὲ ὁ ὅρος, διότι συνεχῆ λέγομεν ἐκεῖνα τὰ πρὸς κοινὸν ὅρον συνάπτοντα. καὶ Ἀλέξανδρος τὸ διαιρεῖ δὲ δυνάμει ἀκούει πρὸς τὸ προειρημένον, ὅτι οὐχ ὡς ἐπὶ τῆς στιγμῆς μενούσης φανερόν, ἀλλὰ δυνάμει διαιρεῖ τὸ νῦν. καὶ ἔχει λόγον οὕτως ἡ ἑρμηνεία· λέγει οὖν ὅτι τὸ νῦν τὸν χρόνον διαιρεῖ δυνάμει, τουτέστι τῷ ἐπινοεῖσθαι· οὐ γὰρ ἐνεργείᾳ ὡς ἡ στιγμὴ τῷ ἔχειν θέσιν καὶ ὑπομένειν καὶ κεχωρισμένα δεικνύναι τὰ μέρη· διὰ γὰρ τὴν ῥοὴν τοῦ χρόνου οὐ δύναται χωρὶς ἀλλήλων ὑπομένοντα δειχθῆναι τὰ τοῦ χρόνου μέρη. καὶ ὅταν μὲν ὡς συνέχον λαμβάνηται τὸ νῦν, ταὐτὸν καὶ τῷ λόγῳ καὶ οὐ τῷ ὑποκειμένῳ μόνον ἐστίν· οὐ γὰρ κατ' ἄλλον καὶ ἄλλον λόγον λαμβανόμενον συνέχει τὸν χρόνον, ἀλλ' ὅταν πρὸς ἄμφω τὰ μέρη τὸν αὐτὸν ἔχῃ λόγον κοινὸς ὅρος γινόμενον ἀμφοῖν. οὕτω δὲ ἔχει τὰ ἐπὶ τοῦ νῦν, φησίν, ὥσπερ ἐπὶ τῶν μαθηματικῶν, καθὸ μὲν τὴν αὐτὴν οὖσαν στιγμὴν κατὰ τὸ ὑποκείμενον λαμβάνομεν ὡς διαιροῦσαν τῷ λόγῳ καὶ τῇ νοήσει τὸ μῆκος καὶ τοῦ μὲν πέρας τοῦ δὲ ἀρχὴν γινομένην, πλείους αὐτὴν ποιοῦμεν τῷ λόγῳ τὴν αὐτὴν οὖσαν κατὰ τὸ ὑποκείμενον (ἄλλος γὰρ λόγος τῆς ὡς πέρατος καὶ ἄλλος τῆς ὡς ἀρχῆς λαμβανομένης)· καθόσον δὲ ὡς μίαν αὐτὴν οὐ τῷ ὑποκειμένῳ μόνον ἀλλὰ καὶ τῷ λόγῳ λαμβάνομεν ὡς συνέχουσαν τὴν γραμμήν, κατὰ δὴ τοῦτο πάντῃ μία γίνεται, τουτέστιν οὐ κατὰ τὸ ὑποκείμενον μόνον, ὅπερ καὶ τῇ διαιρούσῃ ὑπῆρχεν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν λόγον. [35]

in Ph 9 749 "δύναται δέ, φησὶν Ἀλέξανδρος, τὸ τῇ νοήσει μὴ πρὸς τὴν διαίρεσιν συντάττεσθαι, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἄλλ η· τῇ γὰρ νοήσει ἄλλη καὶ ἄλλη γίνεται ἡ διαιροῦσα στιγμή· οὐ γὰρ δὴ τῷ ὑποκειμένῳ." ὡς δὲ ἔχει ἐν τοῖς μαθηματικοῖς ἡ στιγμὴ τῆς γραμμῆς, οὕτω καὶ ἐν τοῖς φυσικοῖς ἔχει τὸ τοῦ χρόνου νῦν. τὸ μὲν γὰρ ὡς διαιροῦν τὸν χρόνον λαμβάνεται τῇ ἐπινοίᾳ καὶ οἷον δυνάμει· οὐ γὰρ ὡς ἐνεργείᾳ καὶ ὑπομένον ἀλλ' οὕτως ἡ ἐν τῇ γραμμῇ διαιρετικὴ στιγμὴ δὶς ἐπινοουμένη δυνάμει δύο ἐστί, γίνεται δὲ ἐνεργείᾳ δύο, ὅταν χωρισθῇ ἀπ' ἀλλήλων τὰ μέρη τῆς γραμμῆς· τὸ δὲ νῦν δυνάμει ὡς ἐοικὸς τούτῳ, ὅταν ἐπινοίᾳ ἑκάτερον δὶς λαμβάνηται. οὐ γὰρ γίνεταί ποτε τοῦτο ἐνεργείᾳ· οὐ γὰρ ὑπομένει. "ἢ δυνάμει, φησὶν Ἀλέξανδρος, ὅτι κατὰ δύναμίν τινα καὶ λόγον τὸ ἓν κατὰ τὸ ὑποκείμενον δύο γίνεται τῷ λόγῳ." Τὸ μὲν οὖν διαιροῦν οὕτως, τὸ δὲ ὡς

πέρας, τουτέστιν ὡς ὅρος καὶ ἕνωσις ἀμφοῖν, ἐν ἀμφοτέροις ὁμοίως ὂν λαμβάνεται. ὅταν γὰρ τὸν αὐτὸν ἔχῃ λόγον πρὸς ἄμφω, τότε ἑνοῖ τε αὐτὰ καὶ ἓν ποιεῖ. κατὰ τὸ αὐτὸ δὲ σημεῖον καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ νῦν καὶ ἡ διαίρεσις καὶ ἡ συνέχεια τῷ τε μήκει καὶ τῷ χρόνῳ. ὁ δὲ λόγος οὐχ ὁ αὐτὸς τοῦ τε ἑνοῦντος καὶ τοῦ διαιροῦντός ἐστιν, εἴπερ τὸ μὲν ἓν καὶ τὸ αὐτὸ οὐ μόνον τῷ ὑποκειμένῳ ἀλλὰ καὶ τῷ λόγῳ, τὸ δὲ ὡς δύο τῷ λόγῳ λαμβάνεται. διὰ τί δὲ ἄρα τῇ τῶν μαθηματικῶν μεγεθῶν διαιρέσει τε καὶ συνεχείᾳ ἐχρήσατο πρὸς παράδειγμα καὶ οὐχὶ τῇ τῶν φυσικῶν; καὶ γὰρ ἐπὶ τούτων ἀληθὲς τὸ λεγόμενον. ἢ τοῖς μαθηματικοῖς προσεχρήσατο πρῶτον μέν, ὅτι τὸ κυρίως νῦν ἀμερές ἐστιν. ἀμερὴς δὲ στιγμὴ ἡ μαθηματική ἐστιν, ἀλλ᾽ οὐχ ἡ φυσική, ἔπειτα διὰ τὸ ἐπινοίᾳ μόνῃ τὴν τούτων εἶναι διαίρεσιν, ὥσπερ καὶ τὴν τοῦ χρόνου φησίν. ἐν γὰρ τοῖς φυσικοῖς μεγέθεσι καὶ ἐν ὑποστάσει ἐστὶν ἡ τοιαύτη διαίρεσις. μήποτε δὲ καὶ ἐν τῷ χρόνῳ ἐστίν, εἴ τις τοὺς φυσικοὺς διορισμοὺς ἐννοήσοι τῶν τοῦ χρόνου μερῶν οἷον ἡμέρας καὶ νυκτὸς καὶ μηνῶν καὶ ἐνιαυτῶν, ὡς καὶ ἐπὶ τῆς κινήσεως ἔχει. καὶ γὰρ καὶ ταύτης οἶμαί τινας εἶναι φυσικοὺς διορισμοὺς τοὺς μὲν ἐκ τῶν ὑποκειμένων, τοὺς δὲ καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς κατὰ τὴν κίνησιν διαφορᾶς. p. 222a21—b7 Τὸ μὲν οὖν οὕτω λέγεται τῶν νῦν ἕως τοῦ καὶ οὐχ ὑπολείψει δή· ἀεὶ γὰρ ἐν ἀρχ ῇ . Εἰπὼν περὶ τοῦ κυρίως λεγομένου νῦν, ὃ ἀδιάστατόν τε καὶ ἀμερὲς ὂν συνέχει τὸν χρόνον καὶ διαιρεῖ, προστίθησι καὶ τὰ ἄλλα σημαινόμενα τοῦ νῦν, καθ᾽ ἃ λέγεσθαι συνείθισται οὐκέτι κυρίως. [35]

in Ph 9 750 ὁ γὰρ ἐφ᾽ ἑκάτερα παρακείμενος τῷ τοιούτῳ νῦν χρόνος ὅ τε παρεληλυθὼς καὶ ὁ μέλλων ἅτε ἐγγὺς ὢν αὐτοῦ νῦν καὶ αὐτὸς λέγεται κατὰ τὴν πρὸς τὸ κυρίως λεγόμενον νῦν γειτνίασιν. λέγομεν γὰρ ἥξειν νῦν τὸν σήμερον ἐλευσόμενον καὶ ἥκειν νῦν τὸν πρὸ ὀλίγου ἐληλυθότα· τὰ δὲ ἐν Ἰλίῳ οὐ γέγονε νῦν οὐ δ ᾽ ὁ κατακλυσμό ς· καίτοι συνεχὴς ὁ χρόνος. ἀλλ᾽ οὐκ ἦν ἐγγὺς τοῦ κυρίως νῦν τὰ τότε πραχθέντα ἀλλὰ πόρρω. p. 222a24 Τὸ δὲ ποτὲ χρόνος ὡρισμένος ἕως τοῦ ἀεὶ γὰρ ἐν ἀρχ ῇ . Ἐφεξῆς περί τε τοῦ ποτέ ἐπιρρήματος καὶ περὶ τῶν ἄλλων ὅσα χρονικά ἐστι πειράσεται διδάσκειν. ἅμα δὲ καὶ τὰ πρὸς τὸ νῦν ἔχοντα τὴν σχέσιν διαρθροῖ, πρὸς δὲ τούτοις ἵνα δείξῃ δι᾽ αὐτοῦ, ὅτι οὐδεὶς χρόνος λαμβάνεται ἄπειρος· ἔστιν οὖν, φησί, τὸ ποτὲ χρόνος ὡρισμένος πρός τε τὸ πρότερον νῦν καὶ τὸ ὕστερον νῦν, οἷον ποτὲ ἐλήφθη Τροί α. τοῦτο λέγομεν δηλοῦντες, ὅτι ἔστι τι ἀπόστημα ἀπὸ τοῦ ἐνεστῶτος νῦν ἐπὶ τὸ παρεληλυθὸς νῦν, ὃ ἦν ὅτε ἥλω Τροία· ὁμοίως δὲ καὶ πρὸς τὸ μέλλον. λέγομεν γὰρ ποτὲ ἔσται κατακλυσμό ς. ἐφ᾽ οἷς δείξει λοιπὸν ὅτι πᾶς ὁ λαμβανόμενος χρόνος ὥρισται. πᾶς γὰρ χρόνος τὸ ποτὲ κατηγορούμενον ἔχει. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ εἰ δὲ μηδεὶς χρόνος ὃς οὐ ποτ έ, οὐχ ὅτι ὁ χρόνος ποτὲ ἦν ἢ ἔσται, ἀλλ᾽ ὅτι οὐδείς ἐστι χρόνος, ὃς τὴν ποτὲ κατηγορίαν οὐκ ἀναδέχεται. εἰ οὖν πᾶς χρόνος ποτέ, πᾶς δὲ ὁ ποτὲ ὥρισται (τοῦτο γὰρ ἔναγχος ἐδείχθη), πᾶς χρόνος ὥρισται. κἂν ὁ λαμβανόμενος δὲ χρόνος ὥρισται, οὐδὲ παύσεται, ἀλλ᾽ ἀεὶ ἔσται, ἐπεὶ καὶ ἡ κίνησις, ἧς ἀριθμὸς ὁ χρόνος. ὅτι δὲ ἡ κίνησις οὐκ ἐπιλείψει ποτέ, ἐπὶ τῷ τέλει τῆσδε τῆς πραγματείας δειχθήσεται. ἀλλ᾽ εἰ καὶ ἠρεμίας μέτρον ὁ χρόνος, δόξει καὶ μὴ οὔσης κινήσεως εἶναι χρόνος. τοιαύτην ἔνστασιν λύων ὁ Ἀλέξανδρος “μετρεῖ μέν, φησί, καὶ τὴν ἠρεμίαν ὁ χρόνος, τὸ δὲ εἶναι καὶ ἡ οὐσία αὐτοῦ ἐν τῇ κινήσει”. ταύτης γάρ ἐστιν ἀριθμός, ὡς ἀποδέδεικται πρότερον. πάλιν οὖν ἀναμνησθῶμεν, ὅτι οὐ τῆς ἀντιδιῃρημένης τῇ ἠρεμίᾳ κινήσεως ἀριθμὸς ὤφειλε νοεῖσθαι ὁ χρόνος, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐν ἠρεμίᾳ καὶ πᾶσι τοῖς ἐν γενέσει τὴν ὑπόστασιν ἔχουσι κατὰ τὴν τοῦ εἶναι παράτασιν ὑπ᾽ αὐτοῦ θεωρούμενος. λέγοιτο δ᾽ ἂν τὸ εἶναι καὶ ἡ οὐσία αὐτοῦ ἐν τῇ κινήσει, ὅτι τὴν πρώτην καὶ κυριωτάτην τῶν κινήσεων τὴν κυκλοφορίαν μετρῶν, κατ᾽ ἐκείνην καὶ τὰς ἄλλας κινήσεις μετρεῖ. [30]

in Ph 9 751 Ἐρωτήσας δὲ περὶ τοῦ χρόνου, εἰ μὴ ἐπιλείπων ὁ αὐτὸς ἢ ἄλλος ἐστίν, ἐγκρίνει καὶ νῦν ὅτι ὁμοίως τῇ κινήσει ὁ αὐτὸς πάλιν καὶ πάλιν γίνεται, τῷ μὲν ἀριθμῷ ἄλλος καὶ ἄλλος, εἴδει δὲ ὁ αὐτός· οὕτω γὰρ καὶ ἐπὶ κινήσεως βούλεται. ὅτι δὲ καὶ ἀεὶ ἄλλος καὶ ἄλλος καὶ οὐκ ἐπιλείψει ὁ

χρόνος, δείκνυσιν ἐναργῶς διὰ τοῦ νῦν. ἐπεὶ γὰρ τὸ αὐτὸ νῦν τὸ ἐνεστὼς ὡς ἐνεστώς (οὐδὲ γὰρ ὡς πέρας ἁπλῶς) ἅμα ἀρχὴ καὶ τελευτὴ χρόνου, ἀρχὴ μὲν τοῦ μέλλοντος, τελευτὴ δὲ τοῦ παρεληλυθότος καὶ ἔστιν ἐν τῷ αὐτῷ νῦν ταῦτα ὥσπερ ἐν τῷ κύκλῳ τὸ κυρτὸν καὶ τὸ κοῖλον, δῆλον ὅτι ἄλλου μέν ἐστι πέρας, ἄλλου δὲ ἀρχή· οὕτω γὰρ καὶ διαιρεῖ τὸν χρόνον. καὶ ἀδύνατον ἅμα τοῦ αὐτοῦ τὸ αὐτὸ νῦν καὶ ἀρχὴν εἶναι καὶ πέρας. εἴη γὰρ ἂν ἅμα τὸ αὐτὸ τὰ ἀντικείμενα, ἅπερ αὐτὸς κοινότερον ἐναντία εἴρηκεν. εἴη δὲ ἂν καὶ ἐναντία πως ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ πέρας, καὶ οὐ μόνον ὡς τὰ πρός τι ἀντίκειται, καὶ ὁ χρόνος ἐστὶν ὁ τἀναντία ἔχων. εἰ γὰρ οὗ μὲν πέρας ἐστὶ τὸ νῦν, οὗτος παρεληλυθώς ἐστιν, οὗ δὲ ἀρχὴ οὗτος μέλλων, ἂν τὸ αὐτὸ νῦν πέρας καὶ ἀρχὴ ληφθῇ, εἴη ἂν ἅμα ὁ αὐτὸς χρόνος καὶ παρεληλυθὼς καὶ μέλλων, ἥτις ἐναντίωσίς ἐστιν ἐν χρόνῳ. εἰ τοίνυν μὴ τοῦ αὐτοῦ, ἀλλὰ πέρας μὲν τοῦ παρῳχηκότος, ἀρχὴ δὲ τοῦ μέλλοντος, ἀναγκαίως ὁ μέλλων ἄλλος ἔσται τοῦ παρεληλυθότος. δι' αὐτὸ δὲ τοῦτο οὐδέποτε ἐπιλείψει ὁ χρόνος τῷ τὸ ἐνεστὼς νῦν ὁμοίως μὲν ὡς ἔστι πέρας οὕτω καὶ ἀρχὴν εἶναι 〈πέρας μὲν τοῦ παρεληλυθότος〉, ἀρχὴν δὲ τοῦ μέλλοντος. ἔσται ἄρα καὶ ὁ μέλλων ἀεί. ἀρχῆς γὰρ οὔσης δεῖ εἶναι καὶ τὸ οὗ ἐστιν ἀρχή, καὶ οὐκ ἐπιλείψει. ὅτι δὲ οὐδὲν κωλύει τὸ αὐτὸ πέρας εἶναι καὶ ἀρχὴν καὶ ὅλως τὰ ἐναντία, κατ' ἄλλην καὶ ἄλλην σχέσιν λαμβανόμενον, ἔδειξεν ἐπὶ τῆς τοῦ κύκλου περιφερείας, ἐφ' ἧς τὸ ληφθὲν πᾶν κοῖλόν τέ ἐστι καὶ κυρτὸν ἅμα τὸ αὐτὸ κατ' ἄλλην καὶ ἄλλην σχέσιν, καὶ οὐχ οἷόν τε θάτερον μὲν εἶναι περὶ τὴν τοῦ κύκλου γραμμήν, τὸ δὲ ἕτερον μὴ εἶναι. οὕτως οὖν καὶ πάλιν νῦν τὸ κυρίως λαμβανόμενον πέρας τέ ἐστιν ἅμα καὶ ἀρχὴ κατὰ τὴν πρὸς τοὺς διαφέροντας χρόνους σχέσιν. ὁ γὰρ ἐνεστὼς χρόνος καθὸ ἐνεστὼς μέσος ἐστὶ τοῦ παρεληλυθότος καὶ τοῦ μέλλοντος. p. 222b7 Τὸ δὲ ἤδη τὸ ἐγγύς ἐστι τοῦ παρόντος νῦν ἕως τοῦ ὅτι πόρρω λίαν τοῦ νῦ ν . Καὶ τὸ ἤδη χρονικόν ἐστιν ἐπίρρημα, ὥσπερ καὶ τὸ ποτέ. ὁρίζεται δὲ καὶ αὐτὸ τῷ νῦν τῷ ἀτόμῳ, ἀλλ' οὐχὶ τῷ ἐν πλάτει λεγομένῳ. [35]

in Ph 9 752 τὸ γὰρ ἐφ' ἑκάτερα ἐγγὺς τοῦ ἐνεστῶτος νῦν τοῦτο ἤδη λέγομεν. καὶ γὰρ γεγονέναι καὶ ἔσεσθαι ἤδη τοῦτο λέγεται, ὃ πρὸ ὀλίγου γέγονε καὶ μετ' ὀλίγον ἔσται. πότε γὰρ βαδίζεις ἐρωτηθέντες ἤδη λέγομεν, καὶ ἤδη βεβάδικα, ὅταν ὁ χρόνος ἐγγὺς ᾖ τοῦ νῦν. ἐπὶ δὲ τῶν πρὸ πολλοῦ χρόνου γεγονότων οὐδεὶς λέγει τὸ ἤδη. οὐδεὶς γὰρ λέγει Ἴλιον ἤδη ἑαλωκέναι, ἐπεὶ πάλαι ἥλω· ἐγγὺς γὰρ τοῦ ἐνεστῶτος βούλεται εἶναι τὸ ἤδη. p. 222b12 Καὶ τὸ ἄρτι τὸ ἐγγὺς τοῦ παρόντος ἕως τοῦ ἐὰν ᾖ ὁ χρόνος ἐγγὺς τοῦ ἐνεστῶτος νῦ ν . Καὶ τὸ ἄρτι χρονικὸν μόριον εἶναί φησι τοῦ παρεληλυθότος χρόνου τὸ ἐγγὺς τοῦ νῦν τοῦ ἐνεστῶτος. πότε γὰρ ἦλθες ἐρωτηθέντες ἄρτι λέγομεν, ἐὰν ὁ χρόνος ἐν ᾧ ἤλθομεν ἐγγὺς ᾖ τοῦ νῦν. καὶ ὁ μὲν Ἀριστοτέλης ὡς ἐπὶ μόνου τοῦ παρεληλυθότος τὸ ἄρτι λεγόμενον ἀκούει, ὡς καὶ τὸ παράδειγμα δηλοῖ, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος καὶ Ἀσπάσιος καὶ ἐπὶ τοῦ μέλλοντος λέγεσθαί φασι· πότε γὰρ ἥξει ἐρωτηθέντες λέγομεν ἄρτι, ἐὰν εὐθὺς μέλλῃ ἀφικνεῖσθαι. οὕτω δέ, φησὶν Ἀλέξανδρος, οὐδὲν διοίσει τὸ ἄρτι τοῦ ἤδη, εἰ μὴ κατὰ τὸ ὄνομα μόνον." κατὰ μέντοι τὸν Ἀριστοτέλην τὸ μὲν ἤδη ἐφ' ἑκάτερα λέγεται, τὸ δὲ ἄρτι ἐπὶ τοῦ παρεληλυθότος, καὶ ταύτῃ διαφέρειν δοκοῦσιν. "ἀλλ' οὐδὲ τοῦ νῦν ταῦτα διοίσει, φησὶν Ἀλέξανδρος, τό τε ἤδη καὶ τὸ ἄρτι τοῦ λεγομένου ἐπὶ τοῦ χρόνου καὶ ἐν πλάτει, ὃ ἐγγύς ἐστι τοῦ κυρίως λεγομένου νῦν· διὸ καὶ αὐτὸ οὕτως ὠνόμασται, ὥστε, φησί, τὸ νῦν τὸ ἐν πλάτει λεγόμενον καὶ τὸ ἤδη καὶ τὸ ἄρτι τοῦ αὐτοῦ χρόνου δηλωτικά." ὁ δὲ Ἀσπάσιος τὸ νῦν σφοδρότητα τοῦ ἐγγὺς εἶναι δηλοῦν φησι. μήποτε δὲ τὸ μὲν νῦν τὸ ἐν πλάτει ἅτε ἐγγὺς ὂν τοῦ κυρίως νῦν ταύτης ἔτυχε τῆς ἐπωνυμίας· τὸ δὲ ἤδη μετὰ τοῦ ἐγγὺς καὶ συμπερασματικὸν ἔχει τι σημαινόμενον, κἂν ἐπὶ τοῦ μέλλοντος λέγηται χρόνου· τὸ δὲ ἄρτι τὸ νεωστὶ δηλοῦν φαίνεται, καὶ τάχα μὲν ἂν καὶ ἐπὶ τοῦ μέλλοντος λέγοιτο τὸ ἄρτι, ἡ δὲ πολλὴ συνήθεια καὶ ἐπὶ τοῦ παρεληλυθότος αὐτῷ προσκέχρηται. p. 222b14 Πάλαι δὲ τὸ πόρρ ω . Τὸ ἐν τῷ παρεληλυθότι

πόρρω τοῦ νῦν τοῦ χρόνου μέρος πάλαι λέγομεν ἀντικείμενον τῷ ἄρτι, ἑνὶ ὀνόματι ἐφ' ἑκάστου τούτων τοσαύτην περιλαμβάνοντες ἔννοιαν. p. [30]

in Ph 9 753 222b14 Τὸ δὲ ἐξαίφνης τὸ ἐν ἀνεπαισθήτῳ χρόνῳ διὰ μικρότητ α . Τὸ ἐξαίφνης δεῖται τούτων· καὶ τοῦ ἐν ὀλίγῳ γίνεσθαι χρόνῳ ὅλον ἅμα, ὡς δοκεῖν ἄχρονον εἶναι ὅπερ ἐξαίφνης λέγομεν, καὶ τοῦ διά τε τὴν ὀλιγότητα τοῦ χρόνου καὶ τὴν ὀξύτητα τῆς τοῦ γινομένου κινήσεως ἀνεπαισθήτους ἡμᾶς γίνεσθαι τῆς χρονικῆς αὐτοῦ παρατάσεως. οὕτω γοῦν τὴν ἀστραπὴν ἐξαίφνης γίνεσθαί φαμεν, ὅτι ἀθρόα καὶ ἐν ὀλίγῳ καὶ ὀξέως οὐ προαισθανομένοις οὐδὲ συνεθιζομένοις ἡ ἔκλαμψις γίνεται. διὰ τοῦτο δὲ καὶ τοὺς ἀνδρειοτάτους τὰ ἐξαίφνης διαταράττει· ζητεῖ δὲ ὁ Ἀλέξανδρος, πῶς ἀναίσθητον τὸν χρόνον λέγει διὰ μικρότητα, καίτοι ἐν τοῖς Περὶ αἰσθήσεως καὶ αἰσθητῶν μηδένα χρόνον βουλόμενος ἀναίσθητον εἶναι τῇ αὐτοῦ φύσει. "μήποτε οὖν, φησίν, ἐπειδὴ ὁ αἰσθητὸς καὶ ἀναίσθητος χρόνος τῷ αἰσθητῷ καὶ μὴ αἰσθητῷ πάθει κρίνεται, ὅταν τινὸς γενομένου ἀντίληψιν μὴ δυνηθῶμεν ἔχειν διὰ ταχυτῆτα μὲν τῆς ἐκείνου κινήσεως, ὀλιγότητα δὲ τοῦ χρόνου, ἐν ᾧ ἐγένετο ἢ ἐκινήθη, τότε ἐπ' ἐκείνου ἀναίσθητος ὁ χρόνος εἴη ἂν οὕτως, οὐχ ἁπλῶς ἀναίσθητος· ἔστι γὰρ ἐν αὐτῷ, εἰ καὶ μὴ ἐκείνου, ἀλλ' ἄλλου τινὸς αἰσθέσθαι. ἑαυτῶν γοῦν ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ καὶ ὄντων καὶ αἰσθανομένων ἀντιλαμβανόμεθα. οὐ γὰρ ἔστι χρόνον λαβεῖν, ἐν ᾧ οὐχ οἷοί τε ἐσόμεθα ἑαυτῶν ὄντων ἀντιλαβέσθαι· ὥστε ἁπλῶς μὲν οὗτος ὁ βραχὺς χρόνος αἰσθητὸς ἂν εἴη, ἀναίσθητος δὲ ἐπὶ τοῦδέ τινος, ὃ λέγομεν ἐξαίφνης γεγονέναι, ὡς διὰ τὸ τῆς κινήσεως ἀναίσθητον καὶ τὸν χρόνον ἀναίσθητον λέγεσθαι, ἐν ᾧ ἡ τοιαύτη κίνησις. ἢ κοινότερον, φησίν, ἄρτι χρόνον ὠνόμασε τὸ πέρας τοῦ χρόνου τὸ νῦν, ὅ ἐστιν ἀναίσθητον τῇ αὐτοῦ φύσει· ἔθος γὰρ αὐτῷ καὶ τοῦτο χρόνον καλεῖν. τὰ οὖν ἐν τούτῳ γεγονότα (ἔστι δὲ τὸ πέρας τῶν μεταβολῶν ἐν τούτῳ, καὶ εἴ τινα ἀχρόνως γίνεται) ἐν ἀναισθήτῳ γίνεται τῷ νῦν, καὶ λέγεται ταῦτα ἐξαίφνης· ἐπὶ γὰρ τῶν ἐξαίφνης γινομένων τὸ ἐξαίφνης εἴωθε λέγεσθαι." ἔν τισι δὲ τῶν ἀντιγράφων διὰ σμικρότητα 〈ἐκστάν〉 γέγραπται καὶ σημαίνοι ἂν κινηθέν. p. 222b16 Μεταβολὴ δὲ πᾶσα φύσει ἐκστατικὸν ἕως τοῦ ἀλλὰ συμβαίνει ἐν χρόνῳ γίνεσθαι καὶ ταύτην τὴν μεταβολή ν . Μετὰ τὴν τῶν χρονικῶν ἐπιρρημάτων διάρθρωσιν τοῦ νῦν τοῦ ποτὲ τοῦ ἤδη τοῦ ἄρτι τοῦ πάλαι τοῦ ἐξαίφνης τὸ πρότερον εἰρημένον, ὅτι φθορᾶς αἴτιος μᾶλλον ἢ γενέσεως ὁ χρόνος, αὐτό τε διαρθροῖ πλέον καὶ ἔτι προστίθησιν ὅτι οὐδὲ φθορᾶς καθ' αὐτὸ αἴτιος. [30]

in Ph 9 754 προλαβὼν γὰρ ὅτι πᾶσα μεταβολὴ ἐκστατικόν ἐστι, τούτῳ μὲν χρήσεται μετ' ὀλίγον εἰς τὴν ἀπόδειξιν· νῦν δὲ τέως, ἐπειδὴ πάντα, φησί, καὶ τὰ γινόμενα καὶ τὰ φθειρόμενα ἐν χρόνῳ τὰ μὲν γίνεται τὰ δὲ φθείρεται, εἰκότως οἱ μὲν σοφώτατον οἱ δὲ ἀμαθέστατον λέγουσιν εἶναι τὸν χρόνον· Σιμωνίδης μὲν γὰρ σοφώτατον, ὅτι γίνονται ἐπιστήμονες ὑπὸ χρόνου· Πάρων δὲ ὁ Πυθαγόρειος ἀμαθέστατον, ὅτι ἐπιλανθάνονται ὑπὸ χρόνου. οὗτος δὲ ἔοικεν εἶναι, οὗ καὶ Εὔδημος ἀνωνύμως ἐμνήσθη λέγων ἐν Ὀλυμπίᾳ Σιμωνίδου τὸν χρόνον ἐπαινοῦντος ὡς σοφώτατον, εἴπερ ἐν αὐτῷ αἱ μαθήσεις γίνονται καὶ αἱ ἀναμνήσεις, παρόντα τινὰ τῶν σοφῶν εἰπεῖν 'τί δέ, ὦ Σιμωνίδη, οὐκ ἐπιλανθανόμεθα μέντοι ἐν τῷ χρόνῳ;' καὶ μήποτε καὶ παρὰ Ἀριστοτέλει ἐν τῷ ὁ δὲ Πυθαγόρειος ΠΑΡΩΝ τὸ ΠΑΡΩΝ οὐκ εἶναι ὄνομα κύριον ἀλλὰ μετοχήν· παρόντα γὰρ τὸν Πυθαγόρειον τῷ Σιμωνίδῃ λέγοντι, ὅτι σοφώτατος ὁ χρόνος, εἰπεῖν φησιν, ὅτι ἀμαθέστατον. δοκεῖ οὖν οὗτος λέγειν ὀρθότερον. μεταβολὴ γὰρ πᾶσα φύσει ἐκστατικό ν . δῆλον οὖν ὅτι φθορᾶς μᾶλλον αἴτιος ὁ χρόνος καθ' αὑτόν ἐστιν ἢ γενέσεως, καθάπερ ἐλέχθη καὶ πρότερο ν. καὶ γὰρ ἡ κίνησις καὶ ἡ μεταβολὴ καθ' αὐτὸ μὲν ἐξίστησι τὸ προϋπάρχον, ἐπειδὴ δὲ συμβαίνει τισὶν ἐξισταμένοις τῆς οἰκείας οὐσίας μεταβάλλειν εἰς ἕτερα, διὰ τοῦτο καὶ γενέσεως αἰτία κατὰ συμβεβηκὸς ἡ κίνησις δοκεῖ. εἰ οὖν ὁ χρόνος ἀριθμὸς κινήσεως καὶ μεταβολῆς, ἡ δὲ μεταβολὴ καὶ ἡ κίνησις φθορᾶς καθ' αὐτό ἐστιν αἰτία, καὶ ὁ χρόνος φθορᾶς καθ' αὐτό ἐστιν αἴτιος, εἴπερ τῆς κινήσεως ἀριθμὸς ὁ χρόνος. τεκμήριον δὲ τῆς τῶν εἰρημένων

ὀρθότητος ποιεῖται, ὅτι τοῖς μὲν γινομένοις οὐ μόνον ὁ χρόνος ἀρκεῖ πρὸς τὴν γένεσιν, ἀλλὰ προσδεῖταί τινος ἐνεργείας ὑφ' ἧς γίνεται οἷον τέχνης ἢ φύσεως ἢ διδασκαλίας ἢ πράξεως, τοῖς δὲ φθειρομένοις αὐτὸς ἀρκεῖ μόνον ὁ χρόνος πρὸς τὴν φθοράν, κἂν ἔξωθεν αἰτία μηδεμία προσγίνηται, ὥσπερ τοῖς ἐν χρόνῳ τηκομένοις τε καὶ σηπομένοις· περὶ ὧν καὶ λέγειν εἰώθαμεν, ὅτι ὑπὸ χρόνου ταῦτα πεπόνθασι. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ὑπὸ τοῦ χρόνου γινομένη φθορά. Ταῦτα δὲ εἰπὼν ἐπήνεγκεν, οὗ ἕνεκεν ἀνέλαβε τὰ πρότερον εἰρημένα, ὅτι οὐδὲ τὴν φθορὰν ὁ χρόνος καθ' αὑτὸ ποιεῖ, ἀλλὰ συμβαίνει ἐν χρόνῳ γίνεσθαι καὶ ταύτην τὴν μεταβολή ν. τί οὖν τὸ τῆς φθορᾶς αἴτιον; ἡ ἑκάστου φύσις, φασὶν οἱ ἐξηγηταί, καὶ ἡ ὑποκειμένη ὕλη. [30]

in Ph 9 755 μέτρα γὰρ ἑκάστου τῶν ἐν γενέσει ὑπὸ τῆς φύσεώς ἐστιν ὡρισμένα καὶ αὐξήσεως καὶ ἀκμῆς καὶ παρακμῆς. καὶ τὸ μὲν αὐξήσεως εἶναι καὶ ἀκμῆς αἰτίαν τὴν φύσιν ὁμολογούμενον εἴρηται. τίς δὲ ἡ φθορᾶς αἰτία; λέγομεν γὰρ ὄντως φύσιν ἔχειν φθαρτήν. ἢ ἡ μὲν κυρίως λεγομένη φύσις ποιητική τις καὶ κινητικὴ τῶν σωμάτων ἀρχὴ γενέσεώς ἐστι καὶ τοῦ εἶναι προηγουμένως αἰτία. διὸ καὶ τὸν ποιητὴν ἐν τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ τῆσδε τῆς πραγματείας γελοίως ἐκεῖνό φησιν εἰπεῖν· ἔχει τελευτὴν ἥσπερ οὕνεκ' ἐγένετο· οὐ γὰρ ἀφορᾶν τὴν φύσιν εἰς τέλος τὴν φθοράν, ἀλλὰ τὴν γένεσιν καὶ τὸ εἶναι. τοιαύτης δὲ οὔσης τῆς τῶν ἐπικήρων γενέσεως, ὡς ἄλλου γινομένου πάντως ἄλλο φθείρεσθαι, παρυφίστανται ταῖς γενέσεσι αἱ φθοραὶ καὶ αἱ κατ' αὐτὰς κινήσεις ταῖς δημιουργικαῖς κινήσεσι. τὸ δὲ φύσει φθαρτὸν κατὰ τὸ πεφυκέναι καὶ ὑλικὸν καὶ ἀτελὲς λέγομεν. αἰτία δὲ φθορᾶς, εἴ τις ζητήσειεν, ἥ τε τῆς ὑπὸ σελήνην ὕλης φύσις ἐστὶν οὐ δυναμένη στέγειν ἀεὶ τὰ εἴδη καὶ ὁ τῶν ἐναντίων ἐνθάδε διὰ τὴν ὕφεσιν διασπασμὸς οὐ δυναμένων συνυπάρχειν ἀλλήλοις ὡς ἐν τῇ πρώτῃ καὶ νοερᾷ αὐτῶν αἰτίᾳ. εἰ οὖν ταῦτα ἀληθῆ, καὶ ὁ χρόνος προηγουμένως μὲν ἂν εἴη γενέσεως αἴτιος, κατὰ δεύτερον δὲ λόγον φθορᾶς. ὁ μέντοι Ἀριστοτέλης κἀνταῦθα τὰ ἐναργέστερον φαινόμενα παραλαμβάνων αἴτια τὸν χρόνον τῆς φθορᾶς αἰτιᾶται μᾶλλον. αὐτὸς γὰρ τὸ μᾶλλον προστέθεικεν, ἐπεὶ ὅτι πάσης μεταβολῆς τὴν ὕλην αὐτὸς ᾐτιάσατο διὰ τὴν πρὸς τὰ ἐναντία ἐπιτηδειότητα, ἐμάθομεν πρὸς τῷ τέλει τῶν περὶ τοῦ κενοῦ λόγων. ἀλλὰ πῶς ὁ χρόνος, εἴπερ μέτρον ἐστίν, αἴτιος γενέσεως λέγεται καὶ φθορᾶς; ἢ ὅτι καὶ τὸ μέτρον συμπληρωτικόν ἐστιν, ὥσπερ καὶ τοῦ μεγέθους τὸ εἶναι τρίπηχυ ἢ τετράπηχυ, οὕτω καὶ τῆς τοῦ γίνεσθαι ἢ φθείρεσθαι παρατάσεως τὸ ἐπὶ τόσον ἢ τόσον. p. 222b27 Ὅτι μὲν οὖν ἔστιν ὁ χρόνος ἕως τοῦ εἴρητα ι . Δοκεῖ μὲν τὸ ὅτι ἔστι μὴ ἀποδεδεῖχθαι, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον ἐν τῇ ἀρχῇ τῶν περὶ τοῦ χρόνου λόγων ὅτι οὐκ ἔστι δριμέως ἐπικεχείρηται. ἐν δὲ τῷ δεικνύναι, τί ἐστιν ὁ χρόνος, περί τινος τῶν ὄντων οὗ καὶ ἔννοιαν ἔχομεν ποιησάμενος τὸν λόγον καὶ ὅτι ἔστι συναπέδειξε. δείξει δὲ καὶ ἐφεξῆς εὐθύς, ὅταν δεικνύῃ πᾶσαν μεταβολὴν καὶ πᾶν τὸ κινούμενον ἐν χρόνῳ κινεῖσθαι, καὶ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον ἐν χρόνῳ εἶναι. p. [30]

in Ph 9 756 222b30 Τούτων δὲ ἡμῖν οὕτω διωρισμένων ἕως τοῦ φανερὸν ὅτι πᾶσα μεταβολὴ καὶ πᾶσα κίνησις ἐν χρόνῳ ἐστί ν . Εἰπὼν πρὸ ὀλίγου ὅτι πάντα ἐν χρόνῳ καὶ γίνεται καὶ φθείρεται, νῦν τοῦτο δεῖξαι προτίθεται καθολικωτέραν ποιούμενος τὴν ἀπόδειξιν, ὅτι πᾶσα μεταβολὴ καὶ πᾶσα κίνησις ἐν χρόνῳ γίνεται· ἡ γὰρ τούτου δεῖξις καὶ πρὸς τὴν περὶ χρόνου ζήτησιν οἰκείως ἔχει. καὶ βεβαιοῖ τὸ πρότερον δεδειγμένον, ὅτι φθορᾶς μᾶλλον ἢ γενέσεώς ἐστιν αἴτιος ὁ χρόνος. καὶ τὸ μὲν ἐπιχείρημα τοιοῦτον ἐν πρώτῳ σχήματι συναγόμενον· πᾶσα κίνησις τὸ πρότερον καὶ ὕστερον ἔχει· τὸ ἔχον τὸ πρότερον καὶ ὕστερον ἐν χρόνῳ ἐστίν· οἷς ἕπεται τὸ πᾶσαν κίνησιν ἐν χρόνῳ εἶναι. ἐπειδὴ δὲ μὴ ἐναργεῖς εἰσιν αἱ προτάσεις, ἑκατέραν κατεσκεύασε, τὴν μὲν ἐλάττονα οὕτως· πᾶσα κίνησις τὸ θᾶττον ἔχει καὶ βραδύτερον· κατὰ πᾶσαν γὰρ ἔστιν ἢ θᾶττον κινεῖσθαι ἢ βραδύτερον· πᾶν δὲ τὸ ἔχον τὸ θᾶττον καὶ βραδύτερον τὸ πρότερον καὶ ὕστερον ἔχει. τούτοις γὰρ τὸ θᾶττον ὁρίζεται καὶ βραδύτερον· θᾶττον γὰρ ἐκεῖνο λέγομεν τὸ πρότερον εἰς ἐκεῖνο μεταβάλλον ἐφ' ὃ ἡ κίνησις, βραδύτερον δὲ τὸ ὕστερον. ἡ δὲ

σύγκρισις ὀρθῶς ἂν γίνοιτο, εἰ καὶ τὸ τῆς κινήσεως εἶδος τὸ αὐτὸ λάβοιμεν, οἷον τὸ κατὰ τόπον, καὶ τὸ διάστημα ἴσον τε καὶ ὅμοιον, οἷον ἐπὶ περιφερείας ἢ ἐπ᾽ εὐθείας, καὶ τὴν κίνησιν ὁμαλῆ. ἐὰν γὰρ τὸ μὲν ἀνωμάλως, τὸ δὲ ὁμαλῶς κινῆται, δύναται καὶ τὸ θᾶττον κινούμενον ὕστερον ἐπὶ τὸ πέρας ἀφικνεῖσθαι τῆς κινήσεως. γίνεται δέ τις καὶ παρὰ τὸ τοῦ ὑποκειμένου σχῆμα τῆς κινήσεως διαφορά, εἰ τὸ μὲν εὐθὺ εἴη, τὸ δὲ περιφερές. τὴν δὲ μείζονα πρότασιν τὴν λέγουσαν τὸ πρότερον καὶ ὕστερον ἐν χρόνῳ εἶναι ἔδειξε διὰ τοῦ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον λέγεσθαι κατὰ τὴν πρὸς τὸ νῦν ἀπόστασιν. πρότερον μὲν γὰρ τὸ τοῦ ἐνεστῶτος νῦν ἐπὶ τὸ παρεληλυθὸς διιστάμενον πλέον, ὕστερον δὲ ἔκειτο τὸ τοῦ νῦν ἐγγυτέρω· ἐπὶ δὲ τοῦ μέλλοντος ἀνάπαλιν πρότερον μὲν τὸ ἐγγυτέρω τοῦ νῦν, ὕστερον δὲ τὸ πορρωτέρω. ὥστε τὸ πρότερον καὶ ὕστερον κατὰ τὴν πρὸς τὸ νῦν ἀπόστασιν τὸ εἶναι ἔχει· τὸ γὰρ νῦν ὅρος τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ μέλλοντος· ὥστε ἐπεὶ τὸ νῦν ἐν χρόν ῳ , καὶ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον ἐν χρόνῳ ἔσται · ἐν ᾧ γὰρ τὸ νῦ ν , καὶ ἡ τοῦ νῦν ἀπόστασις, ὅπερ ἐστὶ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον. εἰ οὖν πᾶσα κίνησις τὸ πρότερον καὶ ὕστερον ἔχει, ταῦτα δὲ ἐν χρόνῳ, καὶ πᾶσα κίνησις ἐν χρόνῳ ἑκατέρας τῶν προτάσεων ἀληθῶς ληφθείσης. ὅτι γὰρ ὡς προσεχεῖς τῆς ἀποδείξεως προτάσεις τέθεικε τήν τε ἀκριβῶς λέγουσαν, ὅτι πᾶσα κίνησις τὸ πρότερον ἔχει καὶ τὸ ὕστερον, καὶ τὴν λέγουσαν τὸ πρότερον καὶ ὕστερον ἐν χρόνῳ, ἐδήλωσε μετὰ τὴν δεῖξιν ἐπενεγκὼν ὥστε ἐπεὶ τὸ μὲν πρότερον ἐν χρόν ῳ , πάσῃ δὲ ἀκολουθεῖ κινήσει τὸ πρότερο ν , φανερὸν ὅτι πᾶσα μεταβολὴ καὶ πᾶσα κίνησις ἐν χρόνῳ ἐστί ν. [35]

in Ph 9 757 ἀκολουθεῖν δέ ἐστι τὸ ἕπεσθαι καὶ κατηγορεῖσθαι. p. 223a16 Ἄξιον δὲ ἐπισκέψεως καὶ πῶς ποτε ἔχει ὁ χρόνος ἕως τοῦ ἅμα κατά τε δύναμιν καὶ κατὰ ἐνέργεια ν . Δύο προὐβάλετο ζητεῖν ἐν τούτοις, ἓν μὲν πῶς ἔχει πρὸς τὴν ψυχὴν ὁ χρόνος, τοῦτο δέ ἐστιν εἰ δύναται χρόνος εἶναι ψυχῆς μὴ οὔσης, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν εἰ δύναται τὸ ἀριθμούμενον εἶναι μὴ ὄντος τοῦ ἀριθμοῦντος, εἴπερ ψυχὴ τὸ ἀριθμοῦν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν πρῶτον προβαλλόμενος ὕστερον ἐπιχειρήσει διαρθροῦν, τὸ δὲ ἕτερον διὰ τί πανταχοῦ ὁ χρόνος εἶναι δοκεῖ καὶ ἐν γῇ καὶ ἐν θαλάττῃ καὶ ἐν οὐρανῷ. καὶ δὴ πρώτου τούτου τὴν αἰτίαν ἀποδίδωσιν, ὅτι ὁ χρόνος ἀριθμὸς ὢν κινήσεως ἐκείνης τί ἐστιν ἕξις ἢ πάθος, ὥστε συμβεβηκὸς ἀχώριστόν ἐστιν τῇ κινήσει· καὶ γὰρ καὶ ὁ ἀριθμὸς ἐν τοῖς ἀριθμουμένοις εἶναι δοκεῖ καὶ ἔχεσθαι ὑπ᾽ αὐτῶν. ἐπειδὴ οὖν ταῦτα πάντα, ἐν οἷς ὁ χρόνος λέγεται, οἷον γῆ θάλαττα οὐρανὸς σώματά ἐστι, πᾶν δὲ σῶμα ἐν τόπῳ, τὸ δὲ ἐν τόπῳ κινητὸν ἢ καθ᾽ ὅλον ἢ κατὰ μόρια, τὸ δὲ κινητὸν μετὰ τῆς κινήσεως ἔχει καὶ τὸ τῇ κινήσει συμβεβηκὸς ὡς πάθος ἢ ἕξιν τὸν χρόνον, εἰκότως ἐν γῇ καὶ θαλάττῃ καὶ οὐρανῷ ἐν οἷς κίνησις, ἐν τούτοις καὶ χρόνος ἐστί. ταῦτα δὲ συντόμως συναγαγὼν ἐπήγαγεν ὁ δὲ χρόνος καὶ ἡ κίνησις ἅμα κατά τε δύναμιν καὶ κατὰ ἐνέργεια ν. εἰπὼν γὰρ συνυπάρχειν τῇ κινήσει τὸν χρόνον, ἐν ὅσοις ἐστὶ καὶ ἡ κίνησις, προστίθησιν ὅτι καὶ ὁμοίως ἔχει τῇ κινήσει ὁ χρόνος ἑκασταχοῦ· εἰ μὲν δυνάμει ἡ κίνησις, δυνάμει καὶ ὁ χρόνος· εἰ δὲ ἐνεργείᾳ, καὶ ὁ χρόνος ἐνεργείᾳ. καὶ διὰ τοῦτο ἐν τῇ συναγωγῇ τοῦ λόγου κινητὰ εἶπε τὰ ἐν τόπῳ καὶ οὐχὶ κινούμενα, ἵνα ἄμφω περιλάβῃ καὶ τὰ δυνάμει καὶ τὰ ἐνεργείᾳ. κινητὸν γὰρ καὶ τὸ κινούμενον καὶ τὸ πεφυκὸς κινεῖσθαι οἷον τὸ ἠρεμοῦν, ὥς φησιν Ἀλέξανδρος. λέγει δὲ πάθος μὲν τῆς κινήσεως τὸν χρόνον ὡς συμβεβηκός, ὡς τῶν ἀριθμητῶν ὁ ἀριθμὸς πάθος, ἕξιν δὲ διότι ἔχεται ὑπὸ τῆς κινήσεως. ἀλλ᾽ εἰ δυνάμει κινούμενον τὸ ἠρεμοῦν λέγεται νῦν, ὡς Ἀλέξανδρος ἤκουσεν, ἐν ᾧ δὲ δυνάμει ἡ κίνησις ἐν τούτῳ δυνάμει καὶ ὁ χρόνος, δῆλον ὅτι ἐν τῷ ἠρεμοῦντι δυνάμει εἴη ἂν ὁ χρόνος. καίτοι οὐ μόνον τὰ κινούμενα ἀλλὰ καὶ τὰ ἠρεμοῦντα ἐν χρόνῳ εἶναι κατ᾽ ἐνέργειαν ἐλέγετο· μέτρον γὰρ καὶ ἠρεμίας ὁ χρόνος κατ᾽ ἐνέργειαν, ὡς τοῦ εἶναι τῆς ἠρεμίας ὥσπερ καὶ τοῦ τῆς κινήσεως ὑπὸ τοῦ χρόνου μετρουμένου. [35]

in Ph 9 758 μήποτε οὖν ὡς πρὸς τὸν χρόνον οὐ τὰ ἠρεμοῦντα δυνάμει κινούμενα ἀκουστέον, ἀλλὰ τὰ μήπω μὲν παρελθόντα εἰς γένεσιν, δυνάμενα δὲ γενέσθαι. εἰ γὰρ τῆς κατὰ γένεσιν κινήσεως

ἀριθμὸς ἦν ὁ χρόνος, ταύτην δὲ ἐκινεῖτο καὶ τὰ ἠρεμεῖν λεγόμενα, δῆλον ὅτι καὶ ἡ κίνησις κατ' ἐνέργειαν εἴη ἂν ἐν τούτοις καὶ ὁ τὴν τοιαύτην κίνησιν μετρῶν χρόνος. ἐπειδὴ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς ἐν χρόνῳ τὴν ἠρεμίαν ἤκουσεν ὁ Ἀλέξανδρος, εἴποι ἂν τὸ καθ' αὐτὸ ἐν χρόνῳ τὴν κίνησιν ποτὲ μὲν δυνάμει ὡς ἐν τῷ ἠρεμοῦντι, τοτὲ δὲ ἐνεργείᾳ ἐν τῷ ἤδη κινουμένῳ λαμβάνεσθαι. Ἱστορεῖ δὲ καὶ ἄλλην γραφὴν ὁ Ἀλέξανδρος διὰ τὴν εἰρημένην ἴσως ἀπορίαν οὕτω μεταπλασθεῖσαν· ὁ δὲ τόπος καὶ ἡ κίνησις ἅμα κατά τε δύναμιν καὶ ἐνέργειαν, εἰς πίστιν τοῦ κινητὰ εἶναι τὰ εἰρημένα γῆν θάλατταν οὐρανὸν προσθέντος αὐτοῦ τὸ νῦν εἰρημένον, ὡς τῶν μὲν ἐνεργείᾳ ὄντων ἐν τόπῳ ἐνεργείᾳ καὶ καθ' αὑτὸ κινουμένων, τῶν δὲ δυνάμει ἐν τόπῳ, ὥσπερ τὰ μέρη τοῦ ὅλου ἔχει τούτων καὶ κινητῶν δυνάμει ὄντων. τεκμήριον οὖν τοῦ ὑπάρχειν τοῖς ἐν τόπῳ οὖσι τὴν κίνησιν τό, ὡς ἕκαστον τοῦ ἐν τόπῳ μετέχει, οὕτω μετέχειν καὶ τῆς κινήσεως, εἰ μὲν δυνάμει, δυνάμει, εἰ δὲ ἐνεργείᾳ, ἐνεργείᾳ. προχείρου δὲ ὄντος ἀπορεῖν, πῶς ἐν οὐρανῷ ὁ χρόνος μὴ ἐν τόπῳ ὄντι, εἴπερ τὰ ἐν τόπῳ μόνα κινητά, τὰ δὲ κινητὰ μόνα ἐν χρόνῳ, αἰσθόμενος καὶ λύων ὁ Ἀλέξανδρος "ὅτι, φησίν, ἐν τῷ οὐρανῷ ὁ χρόνος, εἰ καὶ μὴ ἔστιν ἐν τόπῳ, πρόδηλον· ἀεὶ γὰρ κινεῖται· ἔνθα δὲ κίνησις, ἐκεῖ καὶ χρόνος. ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων τῶν μὴ ἀεὶ κινουμένων ἐδεήθη τοῦ τόπου διὰ τοῦ ἐν τόπῳ αὐτὰ εἶναι δείξας ὅτι καὶ κινητά, τὸ δὲ θεῖον σῶμα οὐκ ἐδεῖτο δείξεως πρὸς τὸ κινητὸν εἶναι· φανερὰ γὰρ αὐτοῦ καὶ ἐναργὴς ἡ κίνησις οὖσα ἀίδιος." ταῦτα μὲν οὖν ὁ Ἀλέξανδρος αὐτῇ λέξει γέγραφεν. εἰ δὲ κινεῖται ὁ οὐρανὸς τὴν κύκλῳ κίνησιν, δῆλον ὅτι κατὰ τόπον ἐστὶν ἡ κίνησις αὕτη καὶ οὐ κατ' ἄλλο εἶδος κινήσεως, τὸ δὲ κατὰ τόπον κινούμενον καὶ ἐν τόπῳ ἐστίν. p. 223a21 Πότερον δὲ μὴ οὔσης τῆς ψυχῆς εἴη ἂν ὁ χρόνος ἕως τοῦ χρόνος δὲ ταῦτά ἐστιν ᾗ ἀριθμητά ἐστι ν . Μεταβέβηκεν ἐπὶ τὸ ἕτερον τῶν προταθέντων, ὅπερ καὶ πρότερον ἦν, ἐκεῖ μὲν οὕτω προταθὲν "πῶς ποτε ἔχει ὁ χρόνος πρὸς τὴν ψυχήν", ἐνταῦθα δὲ σαφέστερον μεταληφθέν. ζητεῖται γὰρ εἰ μὴ οὔσης τῆς ψυχῆς εἴη ἂν ὁ χρόνος ἢ οὔ. [30]

in Ph 9 759 ἐπειδὴ γὰρ εὔλογον δοκεῖ τὰ πρός τι συνυπάρχειν καὶ συναναιρεῖσθαι ἀλλήλοις (δεξιοῦ γὰρ μὴ ὄντος οὐδὲ ἀριστερὸν ἔστιν), ἔστι δὲ πρός τι καὶ ἀριθμητικὸν καὶ τὸ ἀριθμητόν, καὶ ἔστι ψυχὴ μὲν ἀριθμητικὸν καὶ ὁ τῆς ψυχῆς νοῦς (οὐ γὰρ τῷ παθητικῷ ἀριθμοῦμεν, ἀλλὰ τῷ λόγῳ), ὁ δὲ χρόνος ἀριθμητόν, ὥστε μὴ οὔσης ψυχῆς οὐδὲ ὁ χρόνος εἶναι δοκεῖ, ἀντέθηκε δὲ τὸ ἀριθμῆσον τῷ ἀριθμητῷ δέον, φασί, τὸ ἀριθμητικὸν ἀντιθεῖναι (ταὐτὸν δέ ἐστι τὸ ἀριθμητικὸν καὶ τὸ ἀριθμῆσον, τὸ μὲν κατὰ δύναμιν, τὸ δὲ κατὰ μέλλοντα χρόνον λεγόμενον, ὅπερ πάλιν τὸ δυνάμει συνεμφαίνει, ὥσπερ ταὐτὸν τὸ ἀριθμητὸν καὶ τὸ ἀριθμησόμενον), προσέλαβε καὶ ὅτι ἀριθμός ἐστιν ἢ τὸ ἠριθμημένον ἢ τὸ ἀριθμητόν· λέγομεν γὰρ ἀριθμὸν ἢ τὸ ἤδη ἀριθμηθὲν ἢ τὸ δυνάμενον ἀριθμηθῆναι, οἷον τὸ τῶν στρατιωτῶν πλῆθος ἀριθμητόν, ὅτι δύναται ἀριθμηθῆναι· ἔστι δὲ καὶ τὸ ἠριθμημένον ἀριθμητόν. μὴ ὄντος οὖν τοῦ ἀριθμητοῦ οὐδὲ ἀριθμὸς εἴη ἄν. ὥστε ἡ ὅλη συναγωγὴ κατὰ τὴν διὰ τριῶν ἀγωγὴν τοιαύτη· εἰ μὴ τὸ ἀριθμῆσον, οὐδὲ τὸ ἀριθμητόν· εἰ μὴ τὸ ἀριθμητόν, οὐδὲ ἀριθμὸς ὁ ὡς ἀριθμητός· εἰ οὖν τὸ μὲν ἀριθμῆσον ψυχὴ κατὰ τὸν ἑαυτῆς νοῦν, ὁ δὲ χρόνος ἀριθμός, μὴ οὔσης ψυχῆς οὐκ ἂν εἴη χρόνος. Ἐνίσταται δὲ πρὸς τὸν λόγον τοῦτον ὁ Βόηθος λέγων μηδὲν κωλύειν τὸ ἀριθμητὸν εἶναι καὶ δίχα τοῦ ἀριθμοῦντος, ὥσπερ καὶ τὸ αἰσθητὸν δίχα τοῦ αἰσθανομένου. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος καὶ τὴν ἔνστασιν διὰ πλειόνων τέθεικε καὶ τὴν λύσιν ἐπήγαγεν ἀκολουθῶν τῷ Ἀριστοτέλει. "ἄξιον γάρ, φησί, ζητῆσαι, πῶς ὑγιές ἐστι τὸ μὴ ὄντος τοῦ ἀριθμήσοντος μηδὲ ἀριθμητὸν εἶναι. τὸ μὲν γὰρ ἀριθμητὸν μὴ εἶναι μηδὲ τὸ ἀριθμούμενον καθὸ ἀριθμούμενον μὴ ὄντος τοῦ ἀριθμοῦντος, ἐχέτω λόγον, εἰ τῷ ἀριθμῷ ἐν τῷ ἀριθμεῖσθαι τὸ εἶναι· τὸ μέντοι ἀριθμητὸν αὐτὸ καὶ ὃ οἷόν τε ἀριθμηθῆναι οἷον ἄνθρωποι ἢ ἵπποι οὐ δοκεῖ τῷ ἀριθμοῦντι συναναιρεῖσθαι. τὸ γοῦν πρότερον καὶ ὕστερον ἐν κινήσει ὄντα ἀριθμητὰ δείκνυσιν αὐτὸς εἶναι δυνάμενα καὶ μὴ οὔσης ψυχῆς, εἴ γε κίνησιν οἷόν τε εἶναι μὴ οὔσης ψυχῆς." λύων δὴ τὴν ἀπορίαν φησίν· "ἢ οὐκ ἀριθμητὸν ἔσται,

ἀλλὰ τὸ μὲν ᾧ συμβέβηκεν ἀριθμητῷ γίνεσθαι ἔσται οἷον ἵπποι ἢ ἄνθρωποι, οὐ μὴν ἀριθμητὸν ὡς ἀριθμητόν· καὶ γὰρ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων πρός τι μὴ ὄντως εἰ τύχοι τοῦ δεξιοῦ, ὃς μὲν ἦν ἀριστερὸς ἔσται οἷον Σωκράτης, ἀριστερὸς δὲ οὔ. [30]

in Ph 9 760 εἰ οὖν τὸ πρότερον καὶ ὕστερον ὡς ἀριθμητὰ ἀριθμητὸς ὁ χρόνος ἦν, μὴ ὄντος τοῦ ἀριθμήσοντος οὐκ ἂν εἴη ὁ χρόνος. τὸ μέντοι τῷ χρόνῳ ὑποκείμενον, ὅπερ ἦν ἡ κίνησις, οὐδὲν κωλύει εἶναι." ταύτην δὲ τὴν λύσιν συντόμως ὁ Ἀριστοτέλης παραδέδωκε διὰ τοῦ ἀλ λ ' ἢ τοῦτο ὅ ποτέ ἐστιν ὁ χρόνο ς· τὸ γὰρ ὑποκείμενον τῷ χρόνῳ ἤτοι τῷ ἀριθμητῷ οὐδὲν κωλύει εἶναι καὶ μὴ οὔσης ψυχῆς, εἰ ὅλως οἷόν τε κίνησιν χωρὶς ψυχῆς εἶναι, χρόνος δὲ οὐκ ἔσται. εἰ γὰρ τὰ μὲν ἐνεργείᾳ λέγεται πρὸς τὰ ἐνεργείᾳ, τὰ δὲ δυνάμει πρὸς τὰ δυνάμει, ἂν ᾖ ἀδύνατον εἶναι τὸ ἀριθμῆσον, ἀδύνατον ἂν εἴη καὶ τὸ ἀριθμητόν, εἴ γε ἀριθμητὸν τὸ οἷόν τε ἀριθμηθῆναι. οὐδὲ γὰρ αἰσθήσεως ἀναιρεθείσης μένοντος τοῦ χρώματος τὸ χρῶμα ἔσται ὡς ὁρατόν, ἀλλ' ὡς χρῶμα μόνον. πάνυ δὲ ἀκριβῶς προσέθηκε τὸ εἰ ἐνδέχεται κίνησιν εἶναι ἄνευ ψυχῆ ς· ὅσον μὲν γὰρ ἐπὶ τῇ κατὰ τὰ πρός τι ἀντιθέσει καὶ ἀναιρεθείσης τῷ λόγῳ τῆς ψυχῆς, κἂν μὴ χρόνον ἀλλὰ κίνησίν γε οὐδὲν κωλύει εἶναι. εἰ μέντοι μὴ δύναται κίνησις ἄνευ ψυχῆς εἶναι, οὐ μόνον ὁ χρόνος ἀλλὰ καὶ ἡ κίνησις ἀναιρεθήσεται ψυχῆς μὴ οὔσης· εἰ γὰρ ἡ κυκλοφορία, ἐξ ἧς καὶ αἱ ἄλλαι κινήσεις καὶ αἱ μεταβολαὶ τὸ εἶναι ἔχουσιν, ὑπὸ νοῦν καὶ κατ' ὄρεξίν ἐστιν, ὡς ὁμολογεῖ καὶ Ἀλέξανδρος, ἀναιρουμένης ψυχῆς ἀναιροῖτο ἂν πᾶσα κίνησις· ἥ τε γὰρ κατὰ τόπον ἀπὸ τῆς κυκλοφορίας, εἴπερ αἱ τῶν ἁπλῶν σωμάτων εἰς ἄλληλα μεταβολαὶ παρ' αὐτῆς (κατὰ γὰρ βαρύτητα καὶ κουφότητα) καὶ ἡ κατὰ τόπον κίνησίς ἐστιν ἡ κατὰ φύσιν, ὑστέρα δὲ ἡ παρὰ φύσιν τῆς κατὰ φύσιν· καὶ τῆς τῶν ζῴων δὲ κατὰ φύσιν κινήσεως ἥ τε οἰκεία ψυχή ἐστιν αἰτία καὶ ἡ κυκλοφορία. "ἄνθρωπος γὰρ ἄνθρωπον γεννᾷ καὶ ὁ ἥλιος." ὥστε καὶ τῆς κατὰ γένεσιν μεταβολῆς αἰτία ἐστὶν ἡ κυκλοφορία· καὶ αἱ κατὰ ἀλλοίωσιν δὲ καὶ κατὰ αὔξησιν καὶ μείωσιν μεταβολαὶ ἀπ' ἐκείνης. ἡ γὰρ τοῦ ἡλίου πρόσοδός τε καὶ ἄφοδος τὴν πλείστην τούτων αἰτίαν παρέχεται. Τούτων δὲ ῥηθέντων ἐπιστῆσαι ἄξιον, ὡς οἶμαι, ὅτι τοῦ ἀριθμοῦντος ἀναιρουμένου ὡς μὲν ἀριθμὸς ἀριθμητὸς ὁ χρόνος ἀναιρεῖται, ὡς μέντοι τὸ πρότερον καὶ ὕστερον τὸ κατὰ τὴν τοῦ εἶναι τῆς κινήσεως παράτασιν οὐκ ἀναιρεῖται· κατὰ τοῦτο δὲ ὁ χρόνος ὑφέστηκε. τὸ γὰρ ἀριθμητὸν εἶναι συμβέβηκεν αὐτῷ κατὰ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον. ψυχῆς δὲ ἀναιρουμένης, ἥτις ἀρχὴ γενέσεώς ἐστι καὶ τῆς κατὰ τὴν γένεσιν πάσης κινήσεως ᾗ συνυπάρχει ὁ χρόνος, ἀναιρεθήσεται καὶ ὁ χρόνος. εἰκότως οὖν ὁ Ἀριστοτέλης ὡς μὲν ἀριθμούσης τῆς ψυχῆς ἀναιρουμένης ὡς ἀριθμητὸν ἀναιρεῖσθαι τὸν χρόνον φησίν, ὡς μέντοι ἀρχῆς γενέσεως καὶ κινήσεως ἀναιρουμένης καὶ τὴν κίνησιν καὶ τὴν γένεσιν ἀναιρεῖσθαι ἐνδείκνυται διὰ τοῦ εἰ ἐνδέχεται κίνησιν εἶναι ἄνευ ψυχῆ ς. [35]

in Ph 9 761 οὐ μόνον δὲ τῷ τὴν κίνησιν ἀναιρεῖσθαι συναναιρεῖται ὁ χρόνος κινήσεώς τι ὤν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς καθ' αὑτὸν ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχων ἀναιρεθήσεται ψυχῆς ἀναιρουμένης, ἥτις αἰτία πάσης γενέσεως καὶ κινήσεως ἦν. καὶ ὅρα ὅπως κἀνταῦθα σύμφωνα γέγραφεν ὁ Ἀριστοτέλης τῷ σφετέρῳ καθηγεμόνι αὐτὸς εἰπὼν εἰ ἐνδέχεται κίνησιν εἶναι ἄνευ ψυχῆς, τουτέστιν ἄνευ τοῦ κινοῦντος, ἐκείνῳ λέγοντι ὅτι τοῖς ἄλλοις ὅσα κινεῖται "πηγὴ καὶ ἀρχὴ κινήσεώς" ἐστιν ἡ ψυχή, καὶ ὅτι ἐξ ἀρχῆς ταύτης πᾶν τὸ γινόμενον γίνεται. p. 223a29 Ἀπορήσειε δ ' ἄν τις καὶ ποίας κινήσεως ἀριθμὸς ὁ χρόνος ἕως τοῦ διὸ κινήσεώς ἐστιν ἁπλῶς ἀριθμὸς συνεχοῦ ς , ἀλ λ ' οὐ τινό ς . Ἀριθμὸν κινήσεως δείξας τὸν χρόνον καὶ μέχρι νῦν ὡς ἐπὶ τῆς κατὰ τόπον κινήσεως τὸν πλείονα λόγον ποιησάμενος (ταύτῃ γὰρ ἥρμοττε τὸ μετρεῖσθαι ὑπὸ τοῦ μεγέθους τὴν κίνησιν καὶ τὸ λέγειν, ὅτι "πολλήν φαμεν εἶναι τὴν ὁδόν, ἂν ᾖ ἡ πορεία πολλή, καὶ ταύτην πολλήν, ἂν ἡ ὁδὸς ᾖ πολλή"), ἐπειδὴ τῶν κινήσεων πλείονά ἐστιν εἴδη τὸ μὲν κατὰ τόπον τὸ δὲ κατὰ ποιὸν τὸ δὲ κατὰ ποσόν, ἔστι δὲ καὶ ἡ γένεσις καὶ ἡ φθορὰ κατ' οὐσίαν μεταβολή, εἰ καὶ μὴ κίνησις αὕτη, ὡς μετὰ τοῦτο τὸ βιβλίον ἀκριβολογουμένῳ φανήσεται, ἀλλ' οὖν καὶ ἐν ταύτῃ τὸ

πρότερον καὶ ὕστερον καὶ ἡ τοῦ χρόνου μέθεξις ὁρᾶται, εἰκότως ἀπορίας ἄξιον εἶναί φησι, ποίας τούτων τῶν κινήσεών ἐστιν ἀριθμὸς ὁ χρόνος. καὶ λέγει μὴ τῆσδέ τινος εἶναι, καθὸ ἥδε τις, ἀλλὰ τῆς ὁποιασοῦν κινήσεως. οὐ γὰρ καθὸ φθορὰ ἢ ἀλλοίωσις ἤ τις ἄλλη μεταβολή ἐστι, κατὰ τοῦτο ἀριθμὸς αὐτῆς ἐστιν ὁ χρόνος, ἀλλὰ κινήσεως καὶ μεταβολῆς καθὸ τοιαύτη, ὃ κοινόν ἐστι πάσαις ταῖς εἰρημέναις κινήσεσι. πάσης οὖν ὁμοίως κινήσεως ἀριθμὸς ὁ χρόνος ἐστίν (ἐν πάσαις γὰρ τὸ πρότερον ἐνορᾶται καὶ ὕστερον) καὶ ὅπερ ἀριθμούμενόν ἐστι χρόνος. καθὸ οὖν κινήσεως ἁπλῶς, ἀλλ᾽ οὐχ ἥδε τις, ἡ κίνησις ἐν χρόνῳ. καλῶς δὲ εἰπὼν ὅτι κινήσεώς ἐστιν ἀριθμὸς ὁ χρόνος προσέθηκεν τὸ συνεχοῦς ἀλ λ ᾽ οὐ τινό ς· καθὸ γὰρ συνεχὴς ἡ κίνησις, κατὰ τοῦτο ἔχει τὸ πρότερόν τε καὶ ὕστερον τὸ κατὰ χρόνον ἀριθμούμενον· εἰ γὰρ διῃρημένη ληφθείη, οὐχ ὑπὸ χρόνου ἀλλ᾽ ὑπὸ ἀριθμοῦ μετρεῖται. [30]

in Ph 9 762 δύο γὰρ ἢ τρεῖς ἢ πλείους γίνονται κινήσεις τῷ μοναδικῷ ἀριθμῷ μετρούμεναι. ἐὰν γὰρ ἡ μὲν ἀλλοίωσις ᾖ ἡ δὲ φθορὰ ἡ δὲ αὔξησις μηδεμιᾶς οὔσης αὐτῶν συνεχείας πρὸς ἀλλήλας, τρεῖς γίνονται κινήσεις. καθὸ δὲ τούτων ἑκάστη συνεχής ἐστι, τὰ ἐν αὐτῇ πρότερα καὶ ὕστερα ἀριθμεῖται οὐκέτι τῷ μοναδικῷ ἀριθμῷ, ἀλλὰ τῷ χρόνῳ. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος τῷ χρόνῳ παρέχειν τὸ εἶναί φησιν τὸ πρότερον καὶ ὕστερον πάσης κινήσεως, καθὸ συνεχὴς καὶ καθὸ ἀκολουθεῖ τῷ μεγέθει, ἐφ᾽ οὗ γίνεται, ἐν ᾧ πρώτῳ τὸ πρότερόν τε καὶ ὕστερον. ἀπορητέον οὖν καὶ πρὸς τοῦτον καὶ πρὸς τὸν Ἀριστοτέλην ταῦτα, ἅπερ καὶ ἐγὼ πρότερον οἶμαι συντομώτερον καὶ ὁ Θεμίστιος πλατύτερον ἀπορεῖ· “εἰ, γάρ, τὸ πρότερόν τε καὶ ὕστερον πρῶτόν ἐστιν ἐν τῷ μεγέθει καὶ τῷ διαστήματι, ἐφ᾽ οὗ ἡ κίνησις, εἶθ᾽ οὕτως ἐν τῇ κινήσει καὶ τῷ χρόνῳ, πῶς ἐπὶ τῆς αὐξήσεώς τε καὶ ἀλλοιώσεως τὸ πρότερον καὶ ὕστερον; οὐ γὰρ ἐν διαστήματί γε αὗται οὐδὲ πόθεν ποῖ, ἀλλ᾽ ὁλόκληρον τὸ σῶμα θερμαίνεται κατ᾽ ὀλίγον, καὶ ὁλόκληρον αὔξεται καὶ πήγνυται. πόθεν οὖν ἐπὶ τούτων ἔξει τὸ πρότερόν τε καὶ ὕστερον ὁ χρόνος ὥσπερ ἐπὶ τῆς φορᾶς ἐκ τοῦ διαστήματός τε καὶ τῆς θέσεως; πῶς δὲ μὴ ἔχων τὸ πρότερόν τε καὶ ὕστερον τὸν κατ᾽ αὐτὰ ἀριθμὸν ἕξει; ἢ ἐπὶ μὲν τῆς αὐξήσεως εἴποι τις ἂν εἶναι τὸ πόθεν ποῖ· ἀπὸ γὰρ τοῦ ἐλάττονος εἰς τὸν μείζονα τόπον ἡ μεταβολή. ἐπ᾽ ἀλλοιώσεως δὲ καὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς τί ἐροῦμεν; πόθεν γὰρ ἔτι τὸ πρότερόν τε καὶ ὕστερον ἕξει ἡ κίνησις ἢ ὁ χρόνος, ἢ οὖν μόνην τὴν κατὰ τόπον κίνησιν προηγουμένως μετρεῖ ὁ χρόνος, ἢ εἰ καὶ τὰς ἄλλας προηγουμένως, οὐδὲν προσδεῖται τοῦ τῇ θέσει προτέρου καὶ ὑστέρου, ἵνα καὶ αὐτὸς σχῇ τὸ πρότερόν τε καὶ ὕστερον.” Ἀλλ᾽ ἐπειδὴ καὶ ὁ Θεμίστιος ἐνδοὺς φαίνεται τῇ ἀπορίᾳ, πολλάκις ἐξετάζειν ταῦτα κελεύων καὶ ἀβασανίστως μὴ παραδέχεσθαι, οὐδὲν ἴσως κωλύει καὶ τὴν ἐμὴν καὶ νῦν ὑπόνοιαν εἰπόντα μετὰ τῆς ἀπορίας καὶ ἐκείνην εἰς ἐξέτασιν προτιθέναι τοῖς ἐντυγχάνουσι. τὸ πρότερον καὶ ὕστερον τάξεως δηλωτικὸν ὑπάρχον ἄλλο μὲν τὸ κατὰ τὸν χρόνον εἶναι νομίζω κατὰ ἀριθμὸν καὶ τάξιν τῶν πλειόνων νῦν ὑφιστάμενον τῶν ὁριζόντων τὸν χρόνον, ἄλλο δὲ τὸ ἐν τῇ κατὰ τὴν τάξιν θέσει θεωρούμενον. διττὸν δὲ τοῦτο, τὸ μὲν ἐν μεγέθει (ὡς τῆς ὁδοῦ πρότερον ἐκεῖνο μέρος τὸ ὅθεν ἀρχόμεθα, ὕστερον δὲ τὸ εἰς ὃ λήγομεν), τὸ δὲ ἐν ἀριθμῷ καὶ τούτῳ διττῷ ἢ τῷ ἀριθμοῦντι καὶ μοναδικῷ (ὡς λέγομεν πρότερον εἶναι τῆς δυάδος τὴν μονάδα καὶ τὴν δυάδα τῆς τριάδος) ἢ τῷ μεθεκτῷ καὶ ἀριθμουμένῳ, ὡς τὰ νοητὰ τῶν αἰσθητῶν πρότερα καὶ ὅδε ὁ κίων τοῦδε τοῦ κίονος· καὶ γὰρ καὶ τὰ ἀσώματα θέσιν ἔχειν δοκεῖ κατὰ μεταφορὰν λεγομένης τῆς θέσεως. [5]

in Ph 9 763 τρίτον δὲ τοῦ προτέρου καὶ ὑστέρου σημαινόμενόν ἐστιν ἐν ταῖς ἐνεργείαις τε καὶ κινήσεσι, τὸ μὲν κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ὁριζόντων τὴν κίνησιν περάτων, ἃ κινήματα καλοῦμεν ἀνὰ λόγον ἔχοντα πρός τε τὰ τῆς γραμμῆς σημεῖα καὶ τὰ τοῦ χρόνου νῦν, τὸ δὲ κατ᾽ αὐτὰ τὰ μέρη τῆς κινήσεως συνεχοῦς οὔσης ἀφ᾽ ἑαυτῆς. ἀλλ᾽ ἡ μὲν ἐν τόπῳ κίνησις τὸ κατὰ τὴν θέσιν ἐν τόπῳ πρότερόν τε καὶ ὕστερον εἰς ἑαυτὴν ἀναδεχομένη συναρμόττει τοῦτο τῷ οἰκείῳ προτέρῳ καὶ ὑστέρῳ τῷ τε ὡς πέρατι καὶ τῷ ὡς μέρει, ὅταν πρώτην κίνησιν τῶν δρομέων τὴν πρὸς τοῖς

ἀθλοθέταις λέγωμεν, ὑστέραν δὲ τὴν ἐν τῷ πέρατι τοῦ σταδίου. καὶ ἔστι τοῦτο τὸ κατὰ τὴν θέσιν πρότερον καὶ ὕστερον οἰκεῖον τῆς κατὰ τόπον κινήσεως. καὶ ταύτῃ δὲ καὶ ταῖς ἄλλαις κινήσεσιν ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἐχούσαις ὁ χρόνος ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον δίδωσιν ἐφαρμόττων τῷ προτέρῳ καὶ ὑστέρῳ τῆς κινήσεως. τὰ γὰρ ὁρίζοντα τὸν χρόνον νῦν ἐγγινόμενα τοῖς τῆς κινήσεως ὅροις ὁρίζει τῷ χρόνῳ τὴν κίνησιν. μέτρον οὖν τῆς κινήσεως ὁ χρόνος. κατὰ γὰρ τὸ ἑαυτοῦ πρότερον καὶ ὕστερον ἐφαρμόττων τῷ προτέρῳ καὶ ὑστέρῳ τῆς κινήσεως μετρεῖ τῷ χρόνῳ τὴν κίνησιν· οὕτω δὲ καὶ ἡ κίνησις γίνεται μέτρον τοῦ χρόνου, ὅταν τὰ οἰκεῖα τῆς κινήσεως πρότερον καὶ ὕστερον ἐφαρμόσαντα τοῖς τοῦ χρόνου προτέροις καὶ ὑστέροις ὁρίσῃ τῇ κινήσει τὸν χρόνον· οὕτω δὲ καὶ τὸ τοπικὸν μέγεθος τὴν κίνησιν οὐ πᾶσαν ἀλλὰ τὴν τοπικὴν μετρεῖ, ὅταν τὸ πρότερον καὶ ὕστερον τοῦ τόπου τὸ κατὰ θέσιν ἐφαρμόσῃ τοῖς τῆς κινήσεως. εἰ δὲ ὁ Ἀριστοτέλης ὡς κοινῷ τούτῳ χρῆται τῷ ἀπὸ τοῦ μεγέθους μετρεῖσθαι τὴν κίνησιν, εἰκὸς διὰ τὸ ἐναργὲς αὐτῷ χρῆσθαι. διὸ καὶ διετέλεσε μέχρι πλείστου ὡς ἐπὶ τῆς κατὰ τόπον κινήσεως ποιούμενος τὸν λόγον. p. 223b1 Ἀλ λ ' ἔστι νῦν καὶ κινεῖσθαι καὶ ἄλλο ἕως τοῦ ὅτι καὶ ὁ ἀριθμὸς εἷς καὶ ὁ αὐτὸς πανταχοῦ ὁ τῶν ἴσων καὶ ἅμ α . Ἀπορίαν τινὰ τίθησι τοῖς εἰρημένοις περὶ τοῦ χρόνου ἀκολουθοῦσαν καὶ ἅμα, ὃ πολλάκις εἶπε τὸ τὸν αὐτὸν χρόνον ἅμα πανταχοῦ εἶναι, πλείονος ἀξιοῖ διαρθρώσεως. ἡ δὲ ἀπορία τοιαύτη· εἰ ἀριθμὸς κινήσεως ὁ χρόνος, καὶ ἔστιν ἡ μὲν κίνησις ἐν τῷ κινουμένῳ, ὡς ἐμάθομεν, ὁ δὲ χρόνος ἐν τῇ κινήσει, εἶεν ἂν τοσοῦτοι χρόνοι ὅσα τὰ κινούμενα καὶ αἱ κινήσεις· πλείους οὖν ἅμα ἔσονται χρόνοι οὐχ ὡς περιέχων καὶ περιεχόμενος· τοῦτο γὰρ οὐδὲν ἄτοπον ἦν. [35]

in Ph 9 764 λύων οὖν τὴν ἀπορίαν οὐχ οὕτως ἔχει, φησίν· οὐ γὰρ πλείους ἅμα χρόνοι γίνονται, ἀλλ' ὁ ἴσος χρόνος πᾶς ἐν τῷ ἐνεστῶτι ὁ αὐτὸς εἷς ἅμα ἐστὶ τῷ ἀριθμῷ, εἴδει δὲ οἱ αὐτοί εἰσι καὶ οἱ μὴ ἅμ α, τουτέστιν ὁ παρεληλυθὼς τῷ μέλλοντι. τοῦτο δὲ εἰπών, ὅπως πλειόνων οὐσῶν κινήσεων εἷς ὁ χρόνος ἐστὶ καίτοι ἀριθμὸς ὢν κινήσεως, διδάσκει· ὡς γὰρ ἐπὶ τοῦ μοναδικοῦ ἀριθμοῦ οὐ τῇ τῶν ἀριθμουμένων διαφορᾷ ὁ ἀριθμὸς συνδιαιρεῖται, οἷον ἐὰν οἱ μὲν ἵπποι οἱ δὲ κύνες ὦσιν οἱ ἀριθμούμενοι ὄντες ἑκάτεροι ἑπτά, οὗτοι μὲν διαφέρουσιν ἀλλήλων, ὁ δὲ ἀριθμὸς ὁ τῆς ἑβδομάδος ὁ αὐτός ἐστιν ἐν ἀμφοτέροις (οὐ γὰρ καθὸ διάφοροι ἀριθμὸν ἔχουσι τὸν αὐτόν, ἀλλὰ κατὰ τὸ τοσαῦτα εἶναι, ὅ ἐστιν αὐτοῖς κοινόν), οὕτω δὲ καὶ ἐπὶ τῶν κινήσεων καὶ τοῦ χρόνου ἀριθμοῦ ὄντος. τὸ γὰρ νῦν ταὐτὸν ἐν πάσαις καὶ ἓν κατ' ἀριθμόν, κἂν ἡ μὲν φορά, ἡ δὲ ἀλλοίωσις ᾖ. καὶ ἔστιν ἐν πάσαις τὸ ἀριθμοόμενον καὶ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον λαμβανόμενον τὸ νῦν, ὥστε εἰ τοῦτο τὸ αὐτὸ ἐν πάσαις, εἰκότως καὶ ὁ χρόνος ἐν πάσαις ὁ αὐτός. εἰ μὲν γὰρ ἄλλως συμβεβηκὸς ἦν ταῖς κινήσεσιν ὁ χρόνος, ὥσπερ τὸ λευκὸν καὶ τὸ θερμόν, εὐλόγως ἂν ἐκείναις συνδιῃρεῖτο· ἐπειδὴ δὲ τὸ ἀριθμούμενόν ἐστιν αὐτῶν καὶ τὸ ποσόν, οὐδὲν κωλύει τοῦτο ταὐτὸν εἶναι καὶ ἐν τοῖς πλείοσιν, ὥσπερ γε καὶ ἐπὶ τοῦ μοναδικοῦ ἀριθμοῦ ταὐτόν ἐστι τὸ ἀριθμούμενον οἷον τὸ τοσόνδε, κἂν πλείω τὰ ἀριθμητὰ καὶ διαφέροντα ἀλλήλων ὑπάρχῃ. οὕτως οὖν καὶ τῶν κινήσεων τῶν ἅμα ὁ αὐτὸς χρόνος, ἀλλ' οὐχ ἡ αὐτὴ ταχυτὴς οὐδὲ ὁ αὐτὸς τόπος· οὐ γὰρ κατὰ ταχυτῆτα ἢ βραδυτῆτα οὐδὲ κατὰ τὰ διάφορα τῶν κινήσεων εἴδη αἱ κινήσεις ἀριθμούμεναι τὸν χρόνον ποιοῦσιν, οἷον εἰ ἡ μὲν ἀλλοίωσις ἡ δὲ φορὰ ἡ δὲ αὔξησις εἴη, ἀλλὰ κατὰ μόνον τὸ πρότερόν τε καὶ ὕστερον, ἅπερ ταὐτὰ ἐν πάσαις ταῖς ἅμα καὶ οὕτως λαμβανόμενα νῦν ἐστιν. εἰ οὖν τὰ νῦν τὰ αὐτά ἐστιν οἷς ἀριθμοῦμεν τὸν χρόνον, καὶ ὁ χρόνος ὁ αὐτὸς ὁ ὑπὸ τῶν νῦν ὁριζόμενός τε καὶ περιεχόμενος. ὡς γὰρ ἡ τῶν κινουμένων κατὰ τόπον διαφορά, ἂν κατ' ἄλλο τι ᾖ οἷον κατὰ χρῶμα ἢ χυμὸν καὶ μὴ καθὸ κινεῖται οἷον κουφότητα ἢ βραδυτῆτα, οὐ ποιεῖ κινήσεων διαφοράν, οὕτως οὐδὲ αἱ τῶν κινήσεων διαφοραὶ διαφορὰν ποιοῦσι χρόνων, ἐπεὶ μὴ καθὸ διαφέρουσιν ἀριθμός ἐστιν αὐτῶν ὁ χρόνος, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἐν αὐταῖς πρότερον καὶ ὕστερον, ὃ ἔχουσιν ἀδιάφορον· ὁ γὰρ τούτων ἀριθμὸς ἀδιάφορος. "Ὁ δὲ ἀριθμός, φησὶν Ἀλέξανδρος, οὐκ ἔστι τῶν ἐνυπαρχόντων τῷ ἀριθμητῷ· ὥστε οὐδ' ὁ χρόνος

ἀριθμὸς ὢν οὕτως ἐν κινήσει. οὐδὲ γὰρ τὸ ὄνομα τῷ οὗ ἐστιν ὄνομα οὕτως ἐνυπάρχει ὡς τὸ λευκόν, διότι τὸ μὲν αὐτὸ κατ᾽ ἀριθμὸν ὄνομα πλειόνων ἅμα ἔστιν ὥσπερ καὶ ὁ ἀριθμός, λευκὸν δὲ οὐ τὸ αὐτὸ κατ᾽ ἀριθμὸν ἐν πλείοσι. [35]

in Ph 9 765 ” καὶ ταῦτα δὲ προσέθηκεν ὁ Ἀλέξανδρος δηλῶν ὅτι μὴ οὕτως ἐν τῇ κινήσει ὁ χρόνος ὡς 〈ὁ〉 συνδιαιρούμενος αὐτῇ ἀριθμὸς τὸ εἶναι ἔχει ἐν τῷ ἀριθμεῖσθαι. ἐπεὶ μὴ ὄντος γε τοῦ ἀριθμοῦντος, ὡς ἔδειξεν ὁ Ἀριστοτέλης, οὐδὲ ὁ ἀριθμὸς χρόνος ἔσται, εἰ καὶ κίνησις εἴη· εἰ δὲ ὁ χρόνος παρὰ τοῦ ἀριθμοῦντος τὸ εἶναι ἔχει καὶ οὕτως γινόμενός ἐστιν ἐν κινήσει, οὐκ ἔστιν ἐνυπάρχων τῇ κινήσει οὕτως ὡς ἐκείνης τι ὤν· διὸ οὐδὲ συνδιαιρεῖται αὐτῇ. ἐν δὴ τούτοις ἐρωτητέον τὸν Ἀλέξανδρον, πῶς ὁ ἐν τῷ ἀριθμεῖσθαι ἀριθμὸς οὐκ ἐνυπάρχει τῷ ἀριθμητῷ, ἢ πῶς ὁ χρόνος ἀριθμὸς ὢν κινήσεως ὡς ἀριθμητὸν οὐκ ἐνυπάρχει τῇ κινήσει οὐδὲ ἔστι τι ἐκείνης καίτοι πάθος καὶ ἕξις λεγόμενος τῆς κινήσεως. ἔλεγε γὰρ “ἢ ὅτι κινήσεως πάθος ἢ ἕξις ἀριθμός γε ὤν”. ἔτι δὲ μᾶλλον πῶς ἔχει λόγον τὸν ἀριθμητὸν ἀριθμὸν καὶ τὴν ἕξιν ἢ τὸ πάθος ἢ ὅλως τὸ συμβεβηκὸς οὕτως ἔχειν πρὸς ἐκεῖνο οὗ ἐστιν, ὡς ἔχει τὸ ὄνομα, ὥστε τὸ αὐτὸ τῷ ἀριθμῷ πλείοσιν ὑπάρχειν; ὁ μὲν γὰρ ἀριθμῶν ἀριθμὸς ἅτε ἐξῃρημένος τῶν ἀριθμουμένων εἷς ἂν καὶ ὁ αὐτὸς ὑπάρχοι πλείοσιν, ὁ δὲ ἀριθμητὸς ἤδη κατατεταγμένος ἐν τῷ μετέχοντι καὶ συνδιῃρημένος ἐκείνῳ ὁμοίως ἔχει τῷ λευκῷ. τὸ δὲ ὄνομα τοῦτο, εἰς ὃ ἀπεῖδεν ὁ Ἀλέξανδρος, τὸ κατὰ θέσιν ἐπεισοδιῶδες. καὶ ἄτοπον ὁμοίως ἔχειν νομίζειν τὰ κατὰ τὴν ἡμετέραν θέσιν σχεδιαζόμενα τοῖς ὑπὸ τῆς φύσεως συνταττομένοις. τοῦτο δὲ ἠκολούθησε τοῖς λέγουσι τὸν ἀριθμὸν ὑπὸ τοῦ ἀριθμοῦντος γίνεσθαι καὶ διὰ τοῦτο τὸν χρόνον ὑπὸ τῆς ψυχῆς, ὅπερ ὑπενοήθη διὰ τὸ πρός τι εἶναι τὸ ἀριθμοῦν καὶ τὸ ἀριθμούμενον. καὶ ὡς μὲν ἀριθμούμενον ἔστω ἅμα ὥσπερ καὶ τὸ χρῶμα καθὸ ὁρατόν, κατὰ μέντοι τὴν οἰκείαν φύσιν καὶ χωρὶς ὑφέστηκε. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς Ἀριστοτέλης ἐμέμψατο πρόσθεν τοῖς τὸ χρῶμα ἴδιον αἰσθητὸν ὄψεως ὁριζομένοις, ἀλλὰ μὴ τὴν φύσιν αὐτοῦ δηλοῦσιν. οὕτως οἶμαι μέμψαιτο ἄν τις τῷ τὸν ἀριθμὸν τὸν μεθεκτὸν ἐν τῷ ἀριθμεῖσθαι ἁπλῶς τὸ εἶναι ἔχειν λέγοντι. οἱ γὰρ δάκτυλοί μου τῆς χειρὸς πέντε εἰσί, κἂν μηδεὶς αὐτοὺς ἀριθμήσῃ. Τοῖς δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ῥηθεῖσι προσαπορεῖ καλῶς ὁ Θεμίστιος, καὶ ἀρκεῖ τῶν ἐκείνου παρατιθεμένων ἀκοῦσαι· “εἰ, γάρ, κοινῶς, φησί, πάσης κινήσεως ἀριθμός ἐστιν ὁ χρόνος, φαίνεται οὐ παρὰ τῆς κινήσεως τὸ εἶναι ἔχον· εἰ γὰρ μὴ παρὰ τῆσδε ἢ τῆσδε, οὐδὲ παρὰ κινήσεως ὅλως. ἄτοπον γὰρ τὸ λέγειν, ὅτι τὸ πρότερόν τε καὶ ὕστερον ταὐτὸν ἐν πάσαις κινήσεσιν· αὐτὸ γὰρ τοῦτο ζητητέον ἐστί, πῶς ταὐτὸν τὸ νῦν, πότερον γένει ἢ εἴδει ἢ ἀριθμῷ. [35]

in Ph 9 766 εἰ μὲν γὰρ γένει ἢ εἴδει, πλείω δήπου κατ᾽ ἀριθμόν· εἰ δὲ ἓν ἀριθμῷ, πῶς τῶν κατ᾽ ἀριθμὸν διαφερόντων ἓν κατ᾽ ἀριθμὸν πάθος ἢ ἕξις; οὕτως δὲ αὐτὸς ὀνομάζει τὸν χρόνον τῆς κινήσεως. ἀμήχανον γὰρ ταὐτὸν καὶ ἓν κατ᾽ ἀριθμὸν ὑπάρχειν οὕτω πλείοσιν. οὕτως γὰρ ἓν ἅμα καὶ οὐχ ἓν γενήσεται, ὥστε εἰ πλείω τὰ νῦν ἐπὶ τῶν πλειόνων κινήσεων, ἐπὶ τῶν ἅμα οὐσῶν ἅμα πλείω ἔσται νῦν, ὅπερ οὐδὲ εἰς ἐπίνοιαν ἐλθεῖν δυνατόν· εἰ δὲ μὴ πλείω ἀλλ᾽ ἓν καὶ ταὐτὸν, ἐξῃρημένον ἔσται καὶ οὐδὲν τῆς κινήσεως ὁ χρόνος. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνο ἔχει τινὰ λόγον, ὅτι ὥσπερ τὸ ἀριθμούμενον ταὐτὸν ἐν τοῖς δέκα ἵπποις καὶ τοῖς δέκα προβάτοις, οὕτω καὶ ἐν ταῖς κινήσεσιν. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖ ταὐτὸν τὸ ἀριθμούμενον, εἰ μὴ τῷ λόγῳ μόνον, ὅτι ἄμφω δέκα, ὅπερ ἡμετέρα ἐπίνοια καὶ θεωρία τοῦ ἐν τοῖς διαφέρουσιν ὁμοίως· ὑπόστασις δὲ οὐδεμία καθ᾽ ἑαυτήν. τοῦτο δὲ ἐπὶ τοῦ χρόνου πῶς εὔλογον ἔννοιαν μόνον εἶναι τῆς ἡμετέρας ψυχῆς τὸν χρόνον, φύσιν δὲ οἰκείαν μὴ ἔχειν, ὥσπερ ἔοικε δώσειν Ἀριστοτέλης, ὅταν συγχωρῇ μὴ οὔσης ψυχῆς μηδὲ τὸν χρόνον ὑπάρχειν· ἐπεὶ καὶ τὸ μέτρον καὶ τὸ ἀριθμὸν λέγειν τὸν χρόνον τοιαύτην ἐστὶν ὑπόνοιαν ἐνδιδόντος, ὥσπερ καὶ Βόηθός φησιν, ὅτι οὐδὲν μέτρον ὑπὸ τῆς φύσεως γίνεται, ἀλλ᾽ ἡμέτερον ἔργον ἐστὶ τὸ μετρεῖν καὶ ἀριθμεῖν.” τοιαῦτα καὶ τοῦ Θεμιστίου γράφοντος τὰ μὲν ἄλλα καλῶς ἀντιδιατετάχθαι νομίζω (πῶς γὰρ οἷόν τε καὶ πάθος ἢ ἕξιν εἶναι

τῆς κινήσεως τὸν χρόνον καὶ πάλιν ὡς κεχωρισμένον τὸν αὐτὸν ἅμα πανταχοῦ εἶναι;), τὸ μέντοι λέγειν, ὅτι ἡ κοινότης τῶν ἐν μεθέξει ἀριθμῶν τῆς ἡμετέρας ἐπινοίας ἐστί, Περιπατητικῶν μὲν εἶναι δοκεῖ, δεῖται δὲ ὡς οἶμαι διορισμοῦ τινος. καὶ γὰρ ὑφέστηκε μὲν καὶ ἡ τοιαύτη κοινότης (διὸ καὶ τὴν κοινὴν ἔχει φύσιν τὰ μετέχοντα), ἀλλὰ μετὰ τῆς διαφορᾶς ὑφέστηκε· τὸ δὲ αὐτὴν καθ' αὑτὴν ὁρᾶν τὴν κοινότητα τῆς ἡμετέρας ἐπινοίας ἐστίν. ἀλλ' οὐδὲ ἀναιρεῖ τὴν οἰκείαν τοῦ χρόνου ὑπόστασιν Ἀριστοτέλης οὐδὲ ἐν ἐπινοίᾳ τίθησιν αὐτόν, εἰ μὴ οὔσης ψυχῆς μηδὲ χρόνον εἶναί φησι. καὶ τὸ ὑποκείμενον γὰρ τοῦ χρόνου τὴν κίνησιν καὶ τὸ οἷον εἶδος τὸν ἀριθμὸν ὑπὸ ψυχῆς δίδοσθαι νομίζων, ἐπειδὴ καὶ πάσης γενέσεως καὶ κινήσεως αἰτία ἡ ψυχή, εἰκότως ἀναιρουμένης ψυχῆς ἀναιρεῖσθαι τὸν χρόνον φησίν. οὐ μέντοι ἐπινοίᾳ διὰ τοῦτο εἶναι τὸν χρόνον, ὅτι τῷ αἰτίῳ συναναιρεῖται. πῶς δὲ οὐδὲν μέτρον ὑπὸ τῆς φύσεως γίνεται, εἴπερ πάντα τὰ φυσικὰ εἴδη μέτροις καὶ ἀριθμοῖς οἰκείοις διακεκόσμηται; εἰ μὴ ἄρα λέγοι μηδὲν γίνεσθαι ὃ μόνον μέτρον ἐστὶν ἀλλὰ μὴ καὶ μεμετρημένον· μὴ γὰρ εἶναι πῆχυν φυσικὸν ἢ μονάδα αὐτόμετρα ὄντα. [30]

in Ph 9 767 εἰ δὲ τοῦτο, ἐννοητέον ὅτι καὶ ὁ χρόνος, κἂν ᾖ μέτρον κινήσεως, ἀλλ' ἔχει φύσιν οἰκείαν καὶ μεμέτρηται καὶ αὐτὸς ὑπὸ τῆς κινήσεως. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὅπῃ καλῶς ἢ μὴ καλῶς λέγεται παρὰ τῶν ἀνδρῶν τούτων ζητεῖν ἄξιον· τὸ δὲ νῦν ἔχον πῶς ἄρα ὁ Ἀριστοτέλης ἀμφότερα λέγειν περὶ τοῦ χρόνου καὶ ἐναντία δοκεῖ, καὶ ὅτι πάθος ἢ ἕξις ἐστὶ τῆς κινήσεως ὡς ἀχώριστος, καὶ ὅτι ὁ αὐτὸς κατ' ἀριθμόν ἐστιν ἐν ταῖς διαφόροις κινήσεσιν ὡς χωριστός; μήποτε οὖν ὅλως ἀριθμὸν ὑποθέμενος τὸν χρόνον τὸ τοῦ ἀριθμοῦ ἴδιον ἐνεῖδεν αὐτῷ τὸ καὶ ἐν τῷ μεθεκτῷ ἀριθμῷ, κἂν διάφορα ᾖ τὰ ὑποκείμενα, ἴσος δὲ ὁ ἀριθμός, οἷον μονὰς ἵππου καὶ μονὰς ἀνθρώπου ἀφαιρεθεῖσαι κατ' ἐπίνοιαν ἐκ τῶν ὑποκειμένων ἀδιάφοροι παντελῶς εἰσι. λευκότης δὲ ἡ ἐν χιόνι καὶ ἡ ἐν ψιμυθίῳ κἂν ἀφαιρεθεῖσαι τῇ ἐπινοίᾳ τῶν ὑποκειμένων διαφέρουσιν ἀλλήλων λευκότητος διαφορᾶς. εἰσὶ γὰρ διαφοραὶ λευκότητος καὶ γλυκύτητος καὶ τῶν ἄλλων συμβεβηκότων αὐτῶν καθ' ἑαυτά, κἂν ἄνευ τῶν ὑποκειμένων λαμβάνηται, ἀριθμῶν δὲ τῶν ἴσων οὐκ εἰσὶ διαφοραί. οὐ γὰρ διαφέρει μονὰς μονάδος οὐδὲ ἡ μεθεκτὴ καθὸ μονὰς οὐδὲ πεντὰς πεντάδος καθὸ πεντάς, ὥσπερ οὐδὲ ἐπὶ τῶν μοναδικῶν ἀριθμῶν ἔστιν ἰδεῖν διαφορὰν μονάδος πρὸς μονάδα. ἐρεῖ δέ τι περὶ τούτου καὶ αὐτὸς προελθών. ὁ μέντοι Ἰάμβλιχος ἐν τούτοις ἀπὸ τοῦ ἀχωρίστου χρόνου εἰς τὸν χωριστὸν ἀναδραμεῖν αὐτὸν οἴεται, καὶ διὰ τοῦτο τὸν αὐτὸν κατ' ἀριθμὸν ἐν ταῖς διαφόροις κινήσεσιν εἶναι λέγει. μνημονευτέον δὲ καὶ τῆς πρότερον εἰρημένης λύσεως, ὅτι κινήσεως ἀριθμός ἐστιν ὁ χρόνος κατὰ τὸ κοινὸν τῆς κινήσεως καθ' ὅρον καὶ τοῦ εἶναι παράτασιν, ὃ πανταχοῦ τὸ αὐτό ἐστιν. p. 223b12 Ἐπεὶ δέ ἐστι φορὰ καὶ ταύτης ἡ κύκλῳ ἕως τοῦ φορὰ δ ' ἐστί ν . Εἰπὼν τὸν χρόνον ἀριθμὸν ὡς ἀριθμούμενον καὶ μέτρον ὡς μετρούμενον, ἐπειδὴ ἕκαστον τῶν μετρουμένων καὶ ἀριθμουμένων ἀριθμεῖται καὶ μετρεῖται συγγενεῖ τινι οἷον μονάδες μονάδι καὶ πήχεις πήχει καὶ ἵπποι ἵππῳ καὶ ὅλως ἰδίῳ μορίῳ τῷ ἁπλουστάτῳ τῶν ἐν αὐτῷ (ὅσα γὰρ μέρη τοσαῦτα καὶ μέτρα καὶ ὁ Πλάτων φησί· κἂν γὰρ ὑπ' ἄλλου τινὸς μετρῆται, διὰ τοῦτο καὶ ὑπ' ἐκείνου μετρεῖται, ὅτι μορίῳ αὐτοῦ ἴσον ἐστὶ τὸ μετροῦν), ἐπεὶ οὖν, ὡς εἴρηται, μέρει τινὶ ἑαυτοῦ μετρεῖται τὸ μετρούμενον, ὁ δὲ χρόνος συνεχὴς ὢν μετρεῖται, συνάγεται ὅτι ὁ χρόνος μέρει ἑαυτοῦ μετρεῖται. [35]

in Ph 9 768 ζητεῖ οὖν τίς ἂν εἴη χρόνος πρῶτος καὶ ἁπλοῦς, ὃς πάντα χρόνον μετρήσει. εἰ οὖν κινήσεως μέτρον ὁ χρόνος, ἐὰν κίνησίς τις εὑρεθῇ μέτρον οὖσα τῶν ἄλλων κινήσεων, δῆλον ὅτι ὁ ταύτης χρόνος μέτρον τοῦ χρόνου φανήσεται. τίς οὖν κίνησις τοιαύτη; ἢ δῆλον ὅτι ἡ πρώτη καὶ ὁμαλὴς καὶ γνώριμος. ἡ γὰρ μὴ πρώτη καὶ ἀνώμαλος καὶ ἄγνωστος εἰς μέτρον ἀνεπιτήδειος. ἀλλ' αἱ μὲν τῶν γενητῶν ἴδιαι κινήσεις ἀλλοίωσις αὔξησις μείωσις γένεσις φθορὰ καὶ τῆς φορᾶς ἡ ἐπ' εὐθείας οὔτε πρῶται (οὐ γὰρ πρῶτα τὰ γενητὰ τῶν ἀιδίων) οὔτε

ὁμαλεῖς αἱ τοιαῦται κινήσεις, ἀλλὰ πᾶσαν ἀνωμαλίαν ἀνώμαλοι· οὐ γὰρ ἴσαι αἱ ἐν ἴσῳ χρόνῳ γινόμεναι ἀλλοιώσεις ἢ αὐξήσεις ἢ γενέσεις οὔτε μὴν γνώριμοι· μόνη δὲ ἡ κυκλοφορία τοιαύτη· ὥστε αὕτη τὸ τῆς κινήσεως μέτρον καὶ διὰ τοῦτο καὶ τοῦ χρόνου. μέτρον δὲ γίνεται κινήσεως ὁρισθεῖσα ὑπὸ χρόνου καὶ γενομένη τοσήδε· οἷον ἡ ὥρα χρόνου μέν ἐστι μέρος, ὁρίζει δὲ τοσήνδε κίνησιν τῆς περιφορᾶς τοῦ παντός. ὁμοίως δὲ καὶ ἡμέρα καὶ ἐνιαυτὸς τήν τε τοῦ παντὸς καὶ τὴν τοῦ ἡλίου κίνησιν ὁρίσασα μέτρον πασῶν ἐποίησε τῶν κινήσεων καὶ τοῦ ὅλου χρόνου. ὁ μὲν γὰρ πρότερος καὶ ἐλάττων χρόνος μετρεῖ τὸν χρόνον· μέτρον γὰρ ἡ μὲν ὥρα τῆς ἡμέρας, ἡ δὲ ἡμέρα τοῦ μηνός, ὁ δὲ μὴν τοῦ ἐνιαυτοῦ· μετρεῖ δὲ καὶ τὴν κίνησιν τὴν ὡριαίαν καὶ ἡμερήσιον. εἰ δὲ καὶ ταῦτα τοσαίδε τῆς τοῦ ἡλίου περιφορᾶς, δῆλον ὅτι ἀντιμετροῦνται ὑπὸ τῆς κινήσεως. διὸ καὶ αὐτὸς εἶπεν, ὅτι μετρεῖται ὅ τε χρόνος κινήσει καὶ ἡ κίνησις χρόν ῳ. ὑπὸ γὰρ τῆς ὡρισμένης κινήσεως χρόνῳ ἥ τε κίνησις μετρεῖται καὶ ὁ χρόνος. ὁ ἄρα ὑπὸ τῆς κυκλοφορίας ἀντιμετρούμενος χρόνος πρώτης τε οὔσης καὶ ὁμαλοῦς μετρεῖ τὸν πάντα χρόνον. εἰ οὖν τὸ πρῶτον πανταχοῦ μέτρον τῶν συγγενῶν ἐστι, δῆλον ὅτι καὶ ἐν κινήσει ἡ κυκλοφορία καὶ πρώτη οὖσα καὶ ὁμαλὴς μέτρον μάλιστα διά τε ταῦτα καὶ ὅτι ἀριθμὸς ὁ ταύτης γνωριμώτατο ς. Ἀριθμὸν δὲ τῆς κυκλοφορίας ὁ Ἀλέξανδρος τὸν χρόνον ἤκουσε τὴν πρώτην ὡς γνωριμώτατον τῶν χρόνων· ἡμέραι γὰρ καὶ νύκτες ὁ τῆς κυκλοφορίας ἀριθμός, ὃς γνωριμώτατός ἐστι τῶν χρόνων. “ἢ τὸν τῆς ὁμαλοῦς, φησί, κινήσεως ἀριθμὸν γνωριμώτατον εἶπε, διότι ἴσον ἐπὶ ταύτης τὸ ἀριθμοῦν καὶ τὸ ἐν τῷ ἀριθμεῖσθαι αὐτῷ τὸ εἶναι ἔχον, ὅπερ ἐστὶν ὁ χρόνος· καὶ οὐκ ἔστιν ἐπ’ αὐτῆς λαβεῖν τὴν μὲν θάττω τὴν δὲ βραδυτέραν, ὧν ἂν ἴσοι χρόνοι. ἡ οὖν ὁμαλὴς καὶ γνωριμωτάτῳ χρόνῳ ὁριζομένη κίνησις μέτρον ἐστί.” δύναται δὲ οἶμαι τὸν ἀριθμὸν τῆς περιφορᾶς γνώριμον λέγειν οὐ τὸν χρόνον λέγων, ἀλλὰ καθ’ ὃν αὕτη ἡ περιφορὰ ἀριθμεῖται, οἷον ὅτι δὶς ἢ τρὶς περιεστράφη τὸ πᾶν. [35]

in Ph 9 769 εὐσύνοπτον γὰρ τοῦτο καὶ οἰκειότερον τῷ μέτρον τὴν κυκλοφορίαν δεικνύντι τέως. καὶ ὁ ταύτην δὲ ὁρίζων χρόνος γνωριμώτατος καὶ πρῶτος· ἡμέραις γὰρ μῆνα καὶ μησὶν ἐνιαυτὸν καὶ ἐνιαυτοῖς πάντα τὸν χρόνον μετροῦμεν. ὅτι δὲ ὁμαλὴς τῶν κινήσεων ἡ κυκλοφορία μόνη, ἐν τῷ τελευταίῳ βιβλίῳ τῆσδε τῆς πραγματείας δειχθήσεται· ἀπορήσοι δ’ ἄν τις, ὅπερ καὶ Πλωτῖνος ἠπορηκέναι δοκεῖ· εἰ μὲν γὰρ τῆς ὁμαλοῦς καὶ συνεχοῦς κινήσεως ἀριθμὸς ἢ μέτρον ὁ χρόνος, τί ἂν εἴη μέτρον τῆς ἀνωμάλου καὶ ἀτάκτου κινήσεως; εἰ δὲ πάσης ὁμοίως ἀριθμὸς ὁ χρόνος, πῶς ἔτι ὡς ἀριθμητὸς ἀλλ’ οὐχὶ ὡς χωριστὸς ληφθήσεται, ὥσπερ ἡ αὐτὴ δεκὰς ἐλεφάντων καὶ μυρμήκων, ὅτι χωριστὴ ἦν ἀριθμοῦσα; μήποτε οὖν ὥσπερ προηγουμένην ὑπόστασιν ἔχει ἡ ὁμαλὴς καὶ συνεχὴς κίνησις καὶ τεταγμένη, ταύτῃ δὲ ἡ ἀνώμαλος καὶ ἄτακτος παρυφίσταται, οὕτω καὶ χρόνῳ μετρεῖται προηγουμένως μὲν ἡ ὁμαλής, κατὰ δεύτερον δὲ λόγον καὶ ἡ ἀνώμαλος· καὶ γὰρ καὶ ταύτην ὥραις μετροῦμεν καὶ ἡμέραις. εἰδέναι δὲ χρή, ὅτι ὁ μὲν Ἀλέξανδρος γράψας τοῦτο δέ ἐστιν ὅτι τῆς ὡρισμένης κινήσεως χρόνῳ ἀντὶ τοῦ ‘ὑπὸ τῆς ὡρισμένης κινήσεως ὑπὸ χρόνου‘ εἰρῆσθαί φησι. τινὰ δὲ τῶν ἀντιγράφων ὑπὸ τῆς ὡρισμένης κινήσεως ἔχει τὴν γραφὴν ἐπὶ τὸ σαφέστερον ἴσως τινῶν προσθέντων τὴν πρόθεσιν. p. 223b21 Διὸ καὶ δοκεῖ ὁ χρόνος εἶναι ἡ τῆς σφαίρας κίνησις ἕως τοῦ ἀλ λ ’ ἢ πλείω μέτρα τὸ ὅλο ν . Εἴωθεν ὁ Ἀριστοτέλης τοῖς ἐπιχειροῦσι μὲν εἰς τὴν τῆς ἀληθείας γνῶσιν, μὴ καταδραττομένοις δὲ αὐτῆς ἀκριβῶς βοηθεῖν πολλάκις εὔλογον πρόφασιν τῆς παραγωγῆς λέγων· ἅμα δὲ καὶ τὸν ἑαυτοῦ συνίστησι λόγον διὰ τοῦ δεικνύναι καὶ τοὺς ἐσφαλμένους εἰς τοιοῦτόν τι βλέποντας ἀποσφαλῆναι. παρατίθεται οὖν πρώτους μὲν τοὺς λέγοντας χρόνον εἶναι τὴν κυκλοφορίαν· ἔχοι γὰρ ἄν τινα λόγον, εἴπερ ταύτῃ αἵ τε κινήσεις πᾶσαι μετροῦνται καὶ ὁ χρόνος. εἶτα καὶ τὸ εἰωθὸς λέγεσθαι τὸ κύκλον εἶναι τὰ ἀνθρώπινα πράγματα ἢ καὶ τὰ πάντων πράγματα τῶν ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ συμβαῖνον δείκνυσι τοῖς εἰρημένοις περί τε τοῦ χρόνου καὶ τῆς κυκλοφορίας, διότι πάντα ταῦτα χρόνῳ κρίνεται καὶ τὴν ἀρχὴν τὴν ἑαυτῶν καὶ τὸ τέλος

ἔγχρονον ἔχοντα. ὁ δὲ χρόνος κύκλος εἶναι, διότι καὶ μέτρον κυκλοφορίας ἐστὶν αὐτὸς καὶ μετρεῖται ὑπὸ κυκλοφορίας. ὥστε τὸ λέγειν κύκλον εἶναι καὶ τὰ πράγματα ταὐτόν ἐστι τῷ λέγειν εἶναί τινα τοῦ χρόνου κύκλον, τοῦτο δὲ διότι μετρεῖται τῇ κυκλοφορί ᾳ. εἰ οὖν τὸ μετρούμενον οὐδενὶ δοκεῖ τοῦ μετροῦντος διαφέρειν ἢ μόνον τῷ πλήθει (τὸ γὰρ μετρούμενον πολλὰ τὰ μετροῦντά ἐστι· καὶ γὰρ τὸ ὑπὸ πήχεος μετρούμενον τῷ πολλοὺς πήχεις εἶναι τοῦ πήχεος διαφέρει), καὶ ὁ χρόνος ὑπὸ κύκλου μετρούμενος κύκλος ἂν εἴη καὶ αὐτὸς πολλάκις. [35]

in Ph 9 770 κἂν γὰρ ἄλλο τι τὸ ὑποκείμενον τοῖς μέτροις ἐστὶ τῷ τε μετροῦντι καὶ τῷ μετρουμένῳ, οἷον εἰ ὁ μὲν μετρῶν πῆχυς χαλκοῦς ἐστιν, ὁ δὲ μετρούμενος ξύλινος, ἀλλ᾽ αὐτό γε τοῦτο, καθὸ ὁ μὲν μετρεῖ ὁ δὲ μετρεῖται, τὸ αὐτὸ πῆχυς, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν μῆκος τόσονδε, ὥσπερ καὶ κύκλος τοσόσδε. p. 224a2 Λέγεται δὲ ὀρθῶς ἕως τοῦ τέλους. Τὸ μὲν λεγόμενον τοῦτό ἐστιν, ὅπερ καὶ πρότερον εἴρηται, ὅτι ὥσπερ ἀριθμὸς ὁ αὐτός ἐστι τῶν ἴσων καὶ διαφερόντων ἀριθμῶν οἷον ἑπτὰ ἵππων καὶ ἑπτὰ κυνῶν ἡ ἑβδομάς, οὕτω καὶ ὁ χρόνος ἀριθμὸς καὶ αὐτὸς ὢν εἷς καὶ ὁ αὐτός ἐστι τῶν διαφερουσῶν καὶ ἅμα οὐσῶν κινήσεων. τέθεικε δὲ αὐτὸ πάλιν οὐχ ὅτι περιττολογεῖν εἴωθεν ὁ Ἀριστοτέλης, ἀλλ᾽ ἅμα μὲν ἀκριβέστερον ἐπιχειρεῖ περὶ αὐτοῦ διαρθρῶσαι πολλὴν ἔνστασιν ἔχοντος, ἅμα δὲ καὶ τοῦτο τοῖς ἀπὸ τῶν ἄλλων συμφωνουμένοις συνέταξε· πρόδηλον γὰρ δοκεῖ ὅτι ὁ αὐτὸς ἀριθμός ἐστι τῶν ἑπτὰ κυνῶν, κἂν διαφέρῃ ταῦτα κατὰ τὸ ὑποκείμενον. τεκμαίρομαι δ᾽ ὅτι καὶ ἀπὸ τοιαύτης ἐννοίας τὰ αὐτὰ πάλιν ἀνέλαβε καὶ ἐκ τοῦ λέγεται δὲ ὀρθῶς καὶ ὅτι ἀριθμὸς μὲν ὁ αὐτὸς ὁ τῶν προβάτων καὶ τῶν κυνῶ ν , εἰ ἴσος ἑκάτερο ς , δεκὰς δὲ οὐχ ἡ αὐτ ή , οὐδὲ δέκα τὰ αὐτ ά. “διδάσκει δὲ ἡμᾶς, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, διὰ τούτων, τίνι χρὴ κρίνειν τῶν ὑπό τι ταὐτὸν ὄντων τὰ διαφέροντα ἀλλήλων καὶ τὰ ταὐτά· ὅσα μὲν γὰρ μὴ διαφέρει οἰκείᾳ διαφορᾷ τούτου, καθὸ λέγεται τάδε τινά, ταῦτα τὰ αὐτά ἐστιν ἀλλήλοις κατὰ τοῦτο· ὅσα δὲ διαφέρει οἰκείᾳ διαφορᾷ ἐκείνου, ἕτερα κατὰ τοῦτο. τὸ γὰρ τρίγωνον τὸ ἰσόπλευρον καὶ τὸ ἰσοσκελὲς ἔστι μὲν καὶ σχήματα, ἔστι δὲ καὶ τρίγωνα. ἀλλὰ σχήματα μὲν τὰ αὐτά ἐστιν ἀλλήλοις, ἐπεὶ μὴ διαφέρει προσεχῶς σχήματος διαφορᾷ· σχήματος γὰρ διαφοραὶ εὐθύγραμμον καὶ περιφερόγραμμον. τὰ δὲ τρίγωνα πάντα ὑπὸ τὴν αὐτὴν τοῦ σχήματος διαφορὰν τέτακται· εὐθύγραμμα γάρ ἐστι καὶ ἔτι μέντοι ὑπὸ τριῶν εὐθειῶν περιέχεται. τρίγωνα μέντοι οὐκέτι τὰ αὐτά· τριγώνου γὰρ διαφορᾷ διαφέρει ἀλλήλων. τοῦ γὰρ τριγώνου καθὸ τρίγωνον διαφορὰ τὸ ἰσόπλευρον καὶ ἰσοσκελὲς καὶ τὸ σκαληνόν. καὶ ὁ ἀριθμὸς δὴ τῶν ἴσων κατ᾽ ἀριθμὸν οὐ διαφέρων ἀριθμοῦ διαφορᾷ ὁ αὐτὸς κατ᾽ ἀριθμόν ἐστιν οἷον ἡ προβάτων καὶ κυνῶν ἑβδομάς· ἀριθμοῦ μὲν γὰρ διαφορὰ τὸ περιττὸν καὶ ἄρτιον, καὶ τούτων ἑκατέρου τὸ ἐκ τόσων ἢ τόσων μονάδων. ὁ δὲ ἑπτὰ ἐφ᾽ ὧν ἂν λέγηται ὁ αὐτὸς καὶ ἀδιάφορος ἀριθμός ἐστι κατὰ τὸ εἶναι ἀριθμός. [35]

in Ph 9 771 τὰ μέντοι ἀριθμούμενα οἷον τὰ ἑπτὰ πρόβατα καὶ οἱ ἑπτὰ κύνες καὶ ἡ κατ᾽ αὐτὰ ἑβδομὰς οὐχ ἡ αὐτή· ἄλλα γὰρ τὰ πρόβατα καὶ ἄλλοι οἱ κύνες, ἅπερ ἦν ἀριθμούμενα. οὕτω δὲ καὶ ἄνθρωπος καὶ ἵππος οὐσίαι μὲν αἱ αὐταί (οὐ γὰρ διαφέρουσιν ἀλλήλων οὐσίας διαφορᾷ· οὐσίας γὰρ διαφοραὶ ἔμψυχον καὶ ἄψυχον, καὶ ἔστι τὰ εἰρημένα ᾗ ἔμψυχα οὐσία), ζῷα μέντοι οὐ τὰ αὐτά, ἐπεὶ ζῴου διαφορᾷ διαφέρουσιν ἀλλήλων. τὸ γὰρ λογικὸν καὶ ἄλογον ζῴου διαφοραί. καὶ πάλιν Πλάτων καὶ Σωκράτης καθὸ ζῷα οἱ αὐτοί, ἐπεὶ μὴ διαφέρουσιν ἀλλήλων ζῴου διαφορᾷ, ἄνθρωποι μέντοι οὐχ οἱ αὐτοί· καθ᾽ ἃ γὰρ ἄνθρωποι διαφέρειν ἀλλήλων πεφύκασι, κατὰ ταῦτα καὶ οὗτοι διαφέρουσιν ἀλλήλων. ὁμοίως δὴ καὶ τὰ δέκα πρὸς τὰ δέκα ἔχει· ἀριθμὸς μὲν ὁ αὐτός (οὐ γὰρ ἀριθμοῦ διαφορᾷ διαφέρει τὰ δέκα τῶν δέκα· ἄρτια γάρ, ἀλλ᾽ οὐδὲ ἀρτίου ἀριθμοῦ διαφορᾷ διαφέρει, ἥτις εἴη ἂν κατὰ τὸ ἐκ πλειόνων ἢ ἐλαττόνων μονάδων συγκεῖσθαι), τὰ μέντοι ὑποκείμενα αὐτοῖς καὶ ὧν κατηγορεῖται, ταῦτα δέ ἐστι τὰ ἀριθμούμενα, ἕτερα ἢ γένει ἢ εἴδει ἢ ἀριθμῷ, διὸ οὐκέτι δεκὰς ἡ αὐτὴ οὐδὲ δέκα τὰ αὐτά· ἀμφοτέρως γὰρ λέγεται τὰ

ἠριθμημένα. καὶ ὁ χρόνος δὴ ὁ ἐνεστὼς πανταχοῦ ὁ αὐτός· οὐ γὰρ διαφέρει χρόνου διαφοραῖς ἐν Ἀσίᾳ καὶ Εὐρώπῃ ἅμα ὤν. χρόνου γὰρ διαφοραὶ μόναι ὁ παρῳχηκὼς καὶ ὁ μέλλων. οὐ γὰρ αἱ τοῦ χρόνου διαφοραὶ κατὰ τὰς τῶν κινήσεων διαφοράς· οὐ γὰρ ὡς ἄλλην καὶ ἄλλην ἀριθμοῦμεν τὰς ἅμα οὔσας. κινήσεις μέντοι οὐχ αἱ αὐταὶ ὧν ἀριθμὸς ὁ χρόνος, ἐὰν ἡ μὲν ἀλλοίωσις εἴη, ἡ δὲ φορά· αὗται γὰρ κινήσεων διαφοραί." ἐν δὴ τούτοις ἐπιστῆσαι χρὴ πρῶτον μέν, τίνι διαφέρει ὁ κανὼν οὗτος τῆς ταυτότητος καὶ ἑτερότητος τοῦ συνήθως λεγομένου τοῦ τῷ γένει ἢ εἴδει ἢ ἀριθμῷ τὰ ταὐτὰ καὶ ἕτερα διακρίνοντος ἤτοι ἓν καὶ πολλά. ἢ ἐπὶ μὲν τούτου γένει λέγομεν καὶ εἴδει τὰ αὐτὰ καὶ ἕν, ὧν τὸ αὐτὸ γένος καὶ εἶδος κατηγορεῖται, ὡς ἄνθρωπος καὶ ἵππος γένει ἕν, ὅτι ἄμφω ζῷα· εἴδει δὲ Σωκράτης καὶ Πλάτων, ὅτι ἄνθρωποι ἄμφω. ἀριθμῷ δὲ τὸ αὐτὸ καὶ ἕν, οὗ μονὰς κατηγορεῖται ἡ αὐτὴ καὶ μία. ἐπὶ δὲ τοῦ νῦν παραδοθέντος κανόνος, ἐάν τινων δυεῖν ἢ πλειόνων τὸ αὐτὸ ὄνομα κατηγορῆται, ταὐτὰ μὲν λέγεται κατ' ἐκεῖνο, ὅταν μὴ διαφέρῃ ταῖς ἐκείνου διαφοραῖς, διάφορα δέ, ὅταν διαφέρῃ. τὸ γὰρ ἰσόπλευρον καὶ τὸ σκαληνὸν τρίγωνον σχήματα μὲν τὰ αὐτά ἐστιν, ὅτι οὐ διαφέρει ταῖς διαιρούσαις τὸ σχῆμα διαφοραῖς (αὗται δέ εἰσι τὸ εὐθύγραμμον καὶ περιφερόγραμμον καὶ μικτὸν εἰ βούλει), ἄμφω γὰρ τὰ τρίγωνα εὐθύγραμμά ἐστιν, ᾗ ἐκ τριῶν εὐθειῶν συνέστηκε· τρίγωνα μέντοι οὐ τὰ αὐτά ἐστιν, ἀλλὰ διάφορα, ὅτι τριγώνου διαφοραῖς διενήνοχε τῷ ἰσοπλεύρῳ καὶ ἰσοσκελεῖ καὶ σκαληνῷ· ταύταις γὰρ διαιρεῖται τὸ τρίγωνον. [35]

in Ph 9 772 ὥστε καὶ τῶν ἐν τῷ προτέρῳ κανόνι τῶν αὐτῶν λεγομένων κατὰ γένος καὶ κατ' εἶδος οἷον τῶν τριγώνων ἐνταῦθά τις εὕρηται διαφορά, διότι ἐκεῖ μὲν ἡ ταυτότης κατὰ τὴν τοῦ κοινοῦ γένους ἢ εἴδους ἐλέγετο μέθεξιν καὶ ἡ διαφορὰ κατὰ τὴν ἄλλου καὶ ἄλλου εἴδους ἢ γένους, ἐνταῦθα δὲ ἡ μὲν ταυτότης κατὰ τὸ ἐν τῇ αὐτῇ διαφορᾷ τοῦ κοινῶς κατηγορουμένου περιέχεσθαι. τρίγωνα γὰρ τὰ αὐτὰ τὰ ἰσόπλευρα πάντα λέγομεν καὶ ζῷα τὰ αὐτὰ τὰ λογικά, ἡ δὲ κατά τι ἑτερότης, ὅταν κατὰ τὰς διαφορὰς τοῦ κοινῶς κατηγορουμένου διαφέρῃ. τὸ γὰρ ἰσόπλευρον τοῦ σκαληνοῦ ὡς τρίγωνον τριγώνου διαφέρει, ὅτι ταῖς τοῦ τριγώνου διαφοραῖς διαφέρουσιν ἀλλήλων· ὥστε ἐκεῖ μὲν ἡ ταυτότης καὶ ἑτερότης κατὰ τὸ γένος ἦν καὶ τὸ εἶδος, ἐνταῦθα δὲ κατὰ τὰς διαφοράς. μήποτε δὲ καὶ κατὰ τὸ εἶδος εὐθύς· αἱ γὰρ ἕτεραι διαφοραὶ μετὰ τοῦ αὐτοῦ γένους ἕτερα καὶ τὰ εἴδη ποιοῦσιν. Ἐκ δὴ τῶν εἰρημένων οἶμαι φανερὸν γέγονεν, ὅπως ὁ Ἀριστοτέλης τὸ νῦν τὸ κατὰ τὸν ἐνεστῶτα, κἂν διάφορα ᾖ τὰ ἐν αὐτῷ, τὸ αὐτό φησιν εἶναι ὡς μὴ διαφέρον ταῖς τοῦ νῦν διαφοραῖς, ὡς τό γε πρότερον καὶ ὕστερον διαφέροντα ταῖς τοῦ νῦν διαφοραῖς οὐκέτι τὰ αὐτά εἰσι νῦν, ὥσπερ τὰ μὲν ἰσόπλευρα καὶ τὰ ἰσοσκελῆ οὐκ ἔστι τὰ αὐτὰ τρίγωνα, ὅτι διαφέρει ταῖς τοῦ τριγώνου διαφοραῖς, τὰ δὲ ἰσόπλευρα τὰ αὐτά, ὅτι μὴ διαφέρει τριγώνου διαφοραῖς. καίτοι τῷ ἀριθμῷ καὶ ταῦτα διενήνοχεν οὐχ ὡς ἀριθμοῦ διαφοραῖς διαφέροντα, ἀλλ' ὡς κατὰ μονάδας διωρισμένα. εἰ δὲ καὶ αἱ μονάδες μηδεμιᾷ διαφορᾷ διαφέρουσιν ἀλλήλων τῷ μηδὲν ἄλλο εἶναι ἢ μονάδες ὥσπερ αἱ τοῦ μοναδικοῦ ἀριθμοῦ μονάδες, οὐκ ἂν οὐδ' ἀριθμῷ λέγοιντο διαφέρειν ἀλλήλων. Σωκράτης μὲν γὰρ καὶ Πλάτων τῷ γένει καὶ τῷ εἴδει οἱ αὐτοὶ λεγόμενοι, ὅτι καὶ ζῷα ἄμφω καὶ ἄνθρωποι, τῷ ἀριθμῷ διαφέρειν ἀλλήλων λέγονται, ὅτι διάφοροι μονάδες εἰσὶ συμβεβηκόσι πολλοῖς διαφέρουσαι, εἴπερ ὁ μὲν Σωφρονίσκου καὶ Φαιναρέτης υἱὸς ἦν, ὁ δὲ Ἀρίστωνος καὶ Περικτιόνης. καὶ ὁ μὲν σιμὸς προγάστωρ ἐξόφθαλμος, ὁ δὲ εὔρις πλατὺς τὸ σῶμα καὶ εὐόφθαλμος, καὶ ὁ μὲν διδάσκαλος Πλάτωνος, ὁ δὲ μαθητὴς Σωκράτους· καὶ κατὰ τὰς τῶν πράξεων διαφοράς. καὶ αἱ τῶν νῦν οὖν μονάδες τῶν κατὰ τὸ ἐνεστὼς λαμβανομένων, καθόσον μὲν ὡς νῦν λαμβάνονται, ἀδιάφοροι καὶ αἱ αὐταί εἰσιν, ὡς ἐν τῷ μοναδικῷ ἀριθμῷ μονάδες, εἰ δέ τις μετὰ τῶν ὑποκειμένων αὐτὰς ἰδὼν συμβεβηκότων διαφορὰς προσλογίζοιτο, διαφέρειν ἂν λέγοι τῷ ἀριθμῷ· τὸ μέντοι πρότερον καὶ ὕστερον νῦν ταῖς τοῦ εἴδους τοῦ νῦν διαφοραῖς διενηνόχασιν. ὥστε ὅταν τὰ νῦν τὰ αὐτὰ λέγῃ ὁ Ἀριστοτέλης ἢ τὸν χρόνον, ἐν οἷς φησι "καὶ ὁ αὐτὸς δὲ πανταχοῦ ἅμα" καὶ ἐν

ἄλλοις “ὁ αὐτὸς δὲ χρόνος ὁ ἴσος καὶ πᾶς ἅμα, εἴδει δὲ εἷς καὶ ὁ μὴ ἅμα,” δῆλον ὅτι τὸν αὐτὸν καὶ ἕνα λέγει τὸν μὴ διαφέροντα ταῖς τοῦ νῦν διαφοραῖς· καὶ χρόνος δὲ τοιοῦτος ὁ ἀεὶ ἐνεστὼς ἴσος. [35]

in Ph 9 773 ὁ δὲ πρότερος καὶ ὕστερος εἴδει μόνον εἷς ἐστιν, οὐχ ὅτι ταῖς τοῦ αὐτοῦ εἴδους διαφοραῖς διενηνόχασιν (οὕτως γὰρ οὐκ ἂν ἦστην εἷς καὶ ὁ αὐτός), ἀλλ’ ὅτι τοῦ αὐτοῦ εἴδους οἷον τοῦ νῦν ἢ τοῦ χρόνου μετέχουσι. Ταῦτα μὲν οὖν ἀρκείτω πρὸς σαφήνειαν τῶν ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους περὶ χρόνου λεγομένων. ἑκάστοις γὰρ ἀπ’ ἀρχῆς ἄχρι τέλους τῶν ὑπ’ αὐτοῦ ῥηθέντων παρακολουθῶν τὴν δυνατὴν ἐποιησάμην διάρθρωσιν· ἐπειδὴ δὲ οὐ τοῦτο πρόκειται μόνον τέλος ἡμῖν τῆς φιλομαθοῦς γυμνασίας τὸ τὴν Ἀριστοτέλους δόξαν ἥτις ποτέ ἐστι περὶ χρόνου μαθεῖν ἀλλὰ μᾶλλον τί ποτέ ἐστιν ὁ χρόνος καταμαθεῖν (οὕτω γὰρ οἶμαι καὶ τῶν Ἀριστοτέλους ἐννοιῶν τῶν περὶ χρόνου ἐγγυτέρω γενησόμεθα), τοῦτο συντόμως διευκρινήσωμεν. μετὰ δὲ τοῦτο καὶ τῶν περὶ χρόνου φιλοσοφησάντων τὰς ἐννοίας ἐπισκεψώμεθα· τοῦ δὲ Ἀριστοτέλους ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγου δριμέως ἐπιχειρήσαντος εἰς τὸ μὴ εἶναι τὸν χρόνον καὶ τὰ ἐπιχειρήματα μὴ λύσαντος ἐκεῖνα, καλῶς ἂν ἔχοι πρὸς τῷ τέλει καὶ αὐτὰ διαλῦσαι κατὰ τὸ δυνατόν· τέλος γὰρ οὐκ ἂν ἄλλως ὁ περὶ χρόνου λόγος ἀπολαμβάνοι. ἡ μὲν οὖν ἐνιαία καὶ ἡνωμένη φύσις ἐν ἁπλότητι μένουσα πάσης διακρίσεως ὑπερανέχει. καὶ ἡ μὲν ἕν ἐστιν, ἡ δὲ κεκράτηται τῷ ἑνὶ ὀλίγον τι τοῦ ἑνὸς παραλλάξασα πρὸς τὸ ἓν ὂν εἶναι. καὶ οὐδὲ τὸ εἶναι τοῦ ὄντος ἐκεῖ διακέκριται. ὅπου δὲ ὡς ἡνωμένοις ὅλως ἀνεφάνη διάκρισις, ἐκεῖ καὶ πλῆθος ἀνεφάνη μετὰ τοῦ ἑνὸς καὶ ὅλον καὶ μέρη γέγονε, καὶ τῶν ἐνθάδε ἄλλων ἀλλαχοῦ διαστάντων προϋπογραφή τις ἐξέλαμψε, καὶ τὸ εἶναι ἄλλο γέγονε παρὰ τὸ ὄν. ὅπου δὲ διάκρισις ὁπωσοῦν, εὐθὺς ἔδει καὶ μέτρον εἶναι τῆς διακρίσεως, ἵνα μὴ τοῦ ἑνὸς ἐκστάντα πρὸς ἀοριστίαν ὑπενεχθῇ. διὸ τὸ μὲν πλῆθος ἐμετρήθη τῷ ἀριθμῷ, ἵνα μὴ ἀνάριθμον καὶ ὄντως ἄπειρον καὶ ἀόριστον ᾖ, ἡ δὲ κατὰ συνέχειαν διάστασις ἐμετρήθη μεγέθους ὅρῳ, καθ’ ὃν τοσόνδε τι, καὶ τὸ συνεχὲς ὥσπερ τὸ διωρισμένον γενόμενον ἔστησε τὴν ἐπ’ ἄπειρον ἔκστασιν. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ τῶν μερῶν ἄλλου ἀλλαχοῦ διάκρισις εὐθετισμοῦ καὶ τάξεως ἐδεήθη τῆς τοπικῆς. καὶ ταῦτα μὲν τῆς κατὰ τὴν οὐσίαν καὶ τὸ ὂν διακρίσεώς ἐστι τὰ μέτρα. ἐπειδὴ δὲ καὶ τὸ εἶναι τοῦ ὄντος ὡς ἐν ἐκείνοις διεκρίθη οἷον βίος τις τοῦ ὄντος γενόμενον παρατεταμένος, ἔμεινε δὲ ὅμως ἐν τῷ ἑνὶ ὄντι, διότι καὶ ἡ ἐνέργεια ἐν τῇ οὐσίᾳ (τῇ γὰρ οὐσίᾳ ἐστὶν ἐνέργεια τὰ ἐκεῖ, ὡς καὶ Ἀριστοτέλης ἐνθέως θεασάμενος ἀνεφθέγξατο), μέτρον ἔσχε κατὰ τοῦτο τὸν αἰῶνα συνάγοντα τὴν τοῦ εἶναι παράτασιν εἰς τὴν ἀκίνητον ἐν τῷ ἑνὶ ὄντι μονήν. [5]

in Ph 9 774 καὶ οὕτως μὲν τῆς νοητῆς τετραχῇ γενομένης διακρίσεως τὰ τέτταρα ταῦτα ἀνεφάνη μέτρα ἀριθμὸς μέγεθος τόπος αἰών· τὸ δὲ αἰσθητὸν ἀπὸ τοῦ νοητοῦ προελθὸν καὶ τὸ γενητὸν ἀπὸ τοῦ ὄντος κατ’ ἐκτροπήν τινα καὶ παράλλαξιν (οὐ γὰρ ἔμεινεν ἐν ὑφειμένοις τοῦ ὄντος μέτροις, ἀλλὰ τῷ μὴ ὄντι συνανεφύρη ἀγαπῆσαν πρὸς τὸ ὁπωσοῦν εἶναι τὴν ἀπὸ τοῦ ὄντος ἐν τῷ μὴ εἶναι παράχρωσιν· διὸ καὶ εἰκὼν ὑπέστη τοῦ ὄντος τὸ γινόμενον) εἰκότως οὖν καὶ τὴν διάκρισιν οὐκ εἰδητικὴν ἔσχεν ὥσπερ ἐκεῖ ἑκάστου μὴ μόνον ἡνωμένου τοῖς ἄλλοις πᾶσιν, ἀλλὰ καὶ ὄντος ὅπερ τὰ ἄλλα. παθητικὴν δὲ μᾶλλον τὴν διάκρισιν ἡ γένεσις ἀνεδέξατο ἀπὸ τῆς ἀμερίστου φύσεως εἰς μερισμὸν ὑπελθοῦσα· καὶ διὰ τοῦτο ὁ μὲν τοῦ πλήθους ἐκεῖ διορισμὸς ἐνταῦθα διασπασμὸς γέγονεν, ἡ δὲ ἐκεῖ συμφυὴς ὁλότης ἐνταῦθα διεστῶσα συνεχῶς ποσότης ἔνυλος ἀναπέφανται· καὶ ἡ τῶν μερῶν ἐκεῖ διάκρισις ἐνταῦθα ἄλλων ἀλλαχοῦ διάρριψις ἀπετελέσθη. οὕτω δὲ καὶ ἡ τοῦ εἶναι παράτασις εἰδητικῶς ἐκεῖ διακριθεῖσα τοῦ ὄντος, μείνασα δὲ ἐν τῷ ἑνὶ ὄντι καθ’ ὑπόστασιν, ἐνταῦθα παρετάθη καθ’ ὕπαρξιν ἐν κινήσει τῇ γενεσιουργῷ τὸ εἶναι λαχοῦσα. τοιγαροῦν καὶ τὰ μέτρα τῶν παθητικῶν διακρίσεων γενητὴν ἔσχε καὶ αὐτὰ τὴν ὑπόβασιν ἀριθμός τε ταῖς μονάσι διεσπασμένος καὶ μεγεθικὸν μέτρον διεστὼς καὶ τόπος συμμεμερισμένος καὶ χρόνος ῥέων τε καὶ τῷ προτέρῳ καὶ ὑστέρῳ διωρισμένος. καὶ οὕτω δή τι

καὶ ταῦτα τῆς γενέσεως μετέσχεν, ὡς καὶ αὐτὰ δοκεῖν μέτρων προσδέεσθαι. καὶ γὰρ ὁ ἀριθμὸς ὁ ἐνταῦθα ἠριθμῆσθαι δοκεῖ καὶ τὸ μεγεθικὸν μέτρον οἷον ὁ πῆχυς μεμετρῆσθαι καὶ τὰ τοῦ τόπου μέρη τάξεως καὶ αὐτὰ καὶ εὐθετισμοῦ καὶ τοπισμοῦ δεῖσθαι καὶ ὁ χρόνος ἐν χρόνῳ εἶναι, ὡς προϊόντες εἰσόμεθα· παραιτοῦμαι δὲ ἐνταῦθα τὸν ἐμαυτοῦ καθηγεμόνα Δαμάσκιον οὐ τέτταρα βουλόμενον εἶναι τὰ μέτρα ἀλλὰ τρία ἀριθμὸν καὶ τόπον καὶ χρόνον ἐν τοῖς Περὶ ἀριθμοῦ καὶ τόπου καὶ χρόνου γεγραμμένοις αὐτῷ συγγράμμασιν· "ὥσπερ γὰρ τοῦ πλήθους ὁ ἀριθμὸς μέτρον, οὕτως τοῦ μεγέθους, φησίν, ὁ τόπος." καίτοι ἐναργῶς οἶμαι δῆλόν ἐστιν, ὅτι ἄλλο μὲν τὸ μέτρον καὶ ὁ ὅρος ἐστί, καθ' ὃ δίπηχυ ἢ τρίπηχυ λέγομεν εἶναί τι, καὶ ἄλλο τὸ κατὰ τὸν εὐθετισμόν, καθ' ὃ τὸ μὲν ἄνω τῶν μορίων τὸ δὲ κάτω καὶ τὸ μὲν δεξιὰ τὸ δὲ ἀριστερά. "ἔστιν οὖν ὁ χρόνος μέτρον τῆς τοῦ εἶναι ῥοῆς, εἶναι δὲ λέγω οὐ τοῦ κατὰ τὴν οὐσίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ κατὰ τὴν ἐνέργειαν. καὶ θαυμαστῶς ὁ Ἀριστοτέλης εἶδέ τε τοῦ χρόνου τὴν φύσιν καὶ ἐξέφηνεν εἰπών, ὅτι καὶ τῇ κινήσει „καὶ τοῖς ἄλλοις τοῦτό ἐστι τὸ ἐν χρόνῳ εἶναι τὸ μετρεῖσθαι αὐτῶν τὸ εἶναι ὑπὸ τοῦ χρόνου„. [35]

in Ph 9 775 ὥσπερ δὲ ἡ κίνησις οὐ κατὰ τὰ ἀμερῆ γίνεται (οὐδὲ γὰρ σύγκειται ἐκ κινημάτων οὐδὲ ἡ γραμμὴ ἐκ στιγμῶν, ἀλλὰ τὰ μὲν πέρατα καὶ τῆς γραμμῆς καὶ τῆς κινήσεως ἀμερῆ ἐστι, τὰ δὲ μέρη αὐτῶν ἐξ ὧν σύγκειται συνεχῆ ὄντα οὐκ ἔστιν ἀμερῆ ἀλλὰ μεριστά), οὕτω δὲ καὶ τοῦ χρόνου τὰ μὲν ὡς πέρατα τὰ νῦν ἀμερῆ ἐστι, τὰ δὲ ὡς μέρη οὐκέτι. συνεχὴς γὰρ ὢν ὁ χρόνος διαιρούμενα ἔχει καὶ αὐτὸς τὰ μέρη εἰς ἀεὶ διαιρετά. ὥστε κἂν ἐν συνεχεῖ ῥοῇ ᾖ ἥ τε κίνησις καὶ ὁ χρόνος, οὐκ ἔστιν ἀνυπόστατα, ἀλλ' ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχει· τὸ δὲ γίνεσθαι οὐ τὸ μὴ εἶναι ἁπλῶς ἐστιν, ἀλλὰ τὸ ἄλλοτε ἐν ἄλλῳ μέρει τοῦ εἶναι ὑφίστασθαι. ὥσπερ γὰρ ὁ αἰὼν αἴτιός ἐστι τοῦ κατὰ τὸ εἶναι μένειν ἐν τῷ ἑαυτοῦ ἑνὶ ὄντι τὸ τὴν νοητὴν διάκρισιν ὑπομεῖναν ἀπὸ τοῦ οἰκείου ἑνὸς ὄντος, οὕτως ὁ χρόνος αἴτιος τοῦ χορεύειν περὶ τὸ νοητὸν ἓν τοῦ εἴδους ἀπαύγασμα τὸ εἰς αἴσθησιν ἐκεῖθεν ὑπελθὸν καὶ τεταγμένην ἔχον τὴν τῆς χορείας συνέχειαν. ὡς γὰρ διὰ τὸν τόπον οὐ σύγκειται τὰ μέρη τῶν διεστώτων, οὕτω διὰ τὸν χρόνον οὐ συγχεῖται τὸ εἶναι τῶν Τρωικῶν τῷ τῶν Πελοποννησιακῶν εἶναι οὐδὲ ἐν ἑκάστῳ τὸ εἶναι τοῦ βρέφους τῷ εἶναι τοῦ νεανίσκου. καὶ δῆλον ὅτι πανταχοῦ κινήσει σύνεστιν ὁ χρόνος καὶ μεταβολῇ συνέχων ἐν τῷ γίνεσθαι τὰ ἐν τούτῳ τὴν ὕπαρξιν ἔχοντα, ὅπερ ταὐτόν ἐστι τῷ χορεύειν ποιῶν περὶ τὸ ὂν τὸ γινόμενον". καὶ ὅτι μὲν πάντων τῶν γενητῶν καὶ πάσης γενέσεως κρατητικὸς ἐν τῷ γίνεσθαι καὶ συνεκτικὸς ὁ χρόνος ὅ τε ἀεὶ ὅ τε ποτέ, καλῶς εἴρηκεν ὁ Δαμάσκιος. τὸ δὲ ἑξῆς ὅτι "καθ' ἑαυτὸν ἀμεταβλησίας αἴτιος ἂν εἴη τοῖς ὅσον ἐφ' ἑαυτοῖς ἐξισταμένοις τοῦ εἶναι ὅπερ εἰσίν, ὥστε μᾶλλον ἠρεμίας ἤπερ κινήσεως ὁ χρόνος" ἔοικε μὲν εἰρῆσθαι διὰ τὴν τοῦ χρόνου πρὸς τὸν αἰῶνα ὁμοιότητα καὶ τὴν ἐν τῷ γίνεσθαι συνοχήν (ὡς γὰρ ἐκεῖνος τοῦ μένειν ἐν τῷ εἶναι αἴτιος, οὕτως ὁ χρόνος τοῦ μένειν ἐν τῷ γίνεσθαι), μήποτε δὲ οὐ προσήκει τὸ μένειν ὅλως τῷ χρόνῳ ὥσπερ οὐδὲ τὸ εἶναι τῇ γενέσει, ἀλλ' ὥσπερ ἡ γένεσις ἀνέλιξίς τις ἐκτετραμμένη τοῦ ὄντος γέγονεν, οὕτως ἡ περὶ τὸ ὂν χορεία ἀνέλιξις τῆς ἐν τῷ ὄντι μονῆς. ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὐ τοσοῦτον ἐμὲ θράττει λεγόμενα παρ' αὐτοῦ, ἐκεῖνα δὲ μᾶλλον, ἅπερ καὶ ζῶν ἔτι πολλάκις πρὸς ἐμὲ λέγων οὐκ ἔπειθε, τὸ εἶναι ἅμα τὸν ὅλον χρόνον ἐν ὑποστάσει. τοῦτο οὖν καὶ ἐν τοῖς Περὶ χρόνου γεγραμμένοις ἐκθέμενος ἐπισκέψασθαι βούλομαι. τοῦ γὰρ Ἀριστοτέλους εἰπόντος, ὅτι ἐν χρόνῳ ἐκεῖνό ἐστιν, οὗ ἔστιν ἔξω χρόνον λαβεῖν (οὕτω γὰρ περιλαμβάνεσθαι ὑπὸ τοῦ χρόνου), ἐνιστάμενος πρὸς τοῦτο τάδε γέγραφε· "θαυμάσειε δ' ἄν τις ἔτι μειζόνως τοῦ ἐν χρόνῳ ὄντος ἀκούσας τὸν ἀφορισμόν, ὅτι οὗ ἔστιν ἔξω χρόνον λαβεῖν (οὕτω γὰρ περιλαμβάνεσθαι ὑπὸ τοῦ χρόνου ὡς κατὰ τὴν περιοχήν) μετροῦντα καὶ ἀριθμοῦντα τὸν χρόνον ὅρων ἔξωθεν ὄντα τοῦ περιεχομένου ὡς τὸν τόπον. [5]

in Ph 9 776 καὶ δὴ λέγει τοῦτο καὶ αὐτός. ἀλλ' εἰ τοῦτο, πῶς πάθος τι τῆς κινήσεως ὁ χρόνος οἷον μέτρησις; ὁ γὰρ τόπος οὐ τοιοῦτος. καὶ εἰ μέτρησις, κἂν μηδὲν εἴη λαβεῖν ἔξω, μεμέτρηται καὶ ἐν χρόνῳ.

παράλογον δὲ ἐπισυμβαίνει καὶ τοῦτο μὴ εἶναι χρόνον τὸν σύμπαντα χρόνον, οὐ λέγω τὸ εἶδος οἷον τὴν μορφήν, ὡς αὐτὸς ἔφη πάντα ἅμα εἶναι τὸν χρόνον, καθάπερ εἴ τις λέγοι πάντα ἅμα τὸν ἄνθρωπον εἶναι Σωκράτη, ἀλλὰ τὸν κοινὸν ἀεὶ ῥέοντα χρόνον, ὃν περιειλῆφθαι λέγει ὑπὸ τοῦ αἰῶνος. καίτοι ἀεὶ ῥέοντα χρόνον ταὐτὸν ὁμολογοῦμεν, ἐν ᾧ καὶ τὴν ἀεὶ τῶν εἰδῶν μεταβολὴν γίνεσθαι καὶ τῶν οὐρανίων σωμάτων τὴν ἀεικινησίαν. ἀλλ᾽ ὅμως οὐκ ἐν χρόνῳ αὗται κατὰ τὸν ἀφωρισμένον. τοῦ γὰρ ἀεὶ γινομένου χρόνου τί ἂν ἔξωθεν εἴη νοεῖν; παράδοξον δὲ καὶ τὸ μὴ τοῦ χρόνου ὅλου τὰ μόρια χρόνον ποιεῖν. ἔδει γάρ, εἰ τὸ παρελθὸν καὶ ἐνεστηκὸς καὶ μέλλον χρόνου μέρη, ἢ τὸ πέρυσι καὶ τῆτες καὶ εἰς νέωτα εἰ μέρη χρόνου, καὶ τὸν ὅλον ἐξ αὐτῶν χρόνον ποιεῖν, οὗ ὄνομα τὸ ἀεί. ἄτοπον δὲ καὶ ἐκεῖνο τὸ ἀεὶ ταὐτὸν κατ᾽ ἀριθμὸν μὴ εἶναι ἐν χρόνῳ, διότι μὴ ῥεῖ ἡ οὐσία μηδὲ πέφυκε ῥεῖν. ἀεὶ δὲ εἶναι μόνον ὡς τὸ ἀσύμμετρόν φησι τῆς διαμέτρου πρὸς τὴν πλευράν. καίτοι εἰ τὸ πολυχρονιώτατον ἐν χρόνῳ, διὰ τί μὴ καὶ τὸ παγχρόνιον, εἴ τις ὀνομάζοι καὶ τοῦτο; διὰ τί δὲ τὸ μὲν πανταχοῦ οἷον τὸ πᾶν ἢ εἰ βούλει τὸ ὑπουράνιον πᾶν ἐν τόπῳ λέγομεν κατειληφός γε πάντα τὸν τόπον (ποῦ γὰρ ὅλον τὸ πανταχοῦ;), ἐπὶ δὲ τοῦ χρόνου μὴ οὕτω νοοῦμεν ἐν χρόνῳ εἶναι τῷ ὅλῳ τὸ ἀεὶ ὂν ταὐτὸν ἐν ταὐτῷ κατ᾽ ἀριθμόν; ὃ γάρ ἐστι πρὸς τόπον τὸ πανταχοῦ, τοῦτο πρὸς χρόνον τὸ ἀεί. διὰ τί δὲ τόπος μέν ἐστιν ἀίδιος οἷον ἡ κοίλη τοῦ οὐρανοῦ περιφέρεια καὶ τὸ μέσον τοῦ κόσμου, κατὰ ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν καὶ ἀριθμὸς ἀεὶ ὁ αὐτὸς οἷον ὁ τῶν ἀστέρων, χρόνος δὲ μόνος εἷς ὁ φθαρτὸς καὶ γενητός, οὗ ἔξω πλείων ἀεί; καὶ γὰρ εἰ καὶ κατὰ τὸν ἀριθμόν, ἀλλ᾽ οὐδὲ τοῦ ἀιδίου ἀριθμοῦ ἔξω τις ἀίδιος, πᾶς δὲ καὶ αὐτὸς ἀριθμός.” Ἐν δὴ τούτοις τὴν ὁμοιότητα τοῦ χρόνου πρὸς τὸν τόπον τοῦ Ἀριστοτέλους λαβόντος, καθόσον καὶ ὁ χρόνος ὁρίζει καὶ περιέχει τὸ ἐν χρόνῳ, ὥσπερ καὶ ὁ τόπος τὸ ἐν τόπῳ καὶ ὁ ἀριθμὸς τὸ ἐν ἀριθμῷ λεγόμενον, αὐτὸς ἀξιοῖ, εἰ μὴ παντὸς τόπου ἔστιν ἔξω τόπον λαβεῖν, μηδὲ παντὸς χρόνου εἶναι χρόνον ἔξω λαβεῖν. [30]

in Ph 9 777 καίτοι δῆλον ὅτι διαφέρειν καὶ ὁ Ἀριστοτέλης οἴεται τὸν τόπον τοῦ χρόνου, καθόσον ὁ μὲν τόπος ἅμα ὅλος εἶναι οὐ κωλύεται, ὁ δὲ χρόνος ἐν τῷ γίνεσθαι ἔχει τὸ εἶναι ὥσπερ καὶ ἡ κίνησις, οὐ μέντοι ὅλος ἅμα ὑφέστηκεν. εἰ οὖν ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχει ὁ χρόνος ὥσπερ καὶ ἡ κίνησις, πῶς παράλογον τὸ μὴ εἶναι ἅμα τὸν σύμπαντα χρόνον; τοὐναντίον γὰρ ἂν ἦν παράλογον τὸ ἅμα εἶναι πᾶν τὸ ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχον. εἰ οὖν μὴ ἔστι παράλογον τὸ μὴ εἶναι ἅμα πᾶσαν τὴν κίνησιν διὰ τὸ ῥοὴν εἶναι, οὐδὲ τὸ μὴ εἶναι ἅμα τὸν ῥέοντα χρόνον παράλογον, κἂν τὸ κοινὸν εἶδος μένῃ τῷ πάλιν καὶ πάλιν ὡς ἐπὶ τῆς κινήσεως. εἰ δὲ ἀεὶ ῥέοντα χρόνον λέγομεν, τὸ ἀεὶ οὐχ ὡς ἅμα ὑφεστὼς ἄπειρον, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἐπ᾽ ἄπειρον λέγομεν. οὕτω γὰρ καὶ χρόνον καὶ κίνησιν ἀεὶ εἶναι λέγομεν ὡς μηδέποτε ἐκλείποντα, οὐχ ὡς ἅμα ὅλον ἔχοντα τὸ ἀεί. διττὸν γὰρ καὶ τὸ ἀεὶ τὸ μὲν ἅμα ὅλον ὡς τὸ αἰώνιον, τὸ δὲ ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχον κατὰ τὸν ἀνέκλειπτον χρόνον. ἐν τούτῳ οὖν καὶ ἡ ἀεὶ τῶν εἰδῶν μεταβολὴ γίνεται καὶ αὐτὴ ῥέουσα τῷ εἶναι, κατὰ δὲ τὸ εἶδος τῷ πάλιν καὶ πάλιν μένουσα, καὶ ἡ τῶν οὐρανίων ἀεικινησία. καὶ ὥσπερ ἡ κίνησις τῶν οὐρανίων οὐχ ἅμα ὅλη ἐστίν, οὕτως οὐδὲ ὁ μετρητικὸς αὐτῆς σύμπας χρόνος. καὶ διὰ τοῦτο τοῦ μὲν ἅμα ὅλου χρόνου ἅτε μηδὲ ὑφεστηκότος οὐκ ἔστι τι ἔξω λαβεῖν, τοῦ δὲ ἀεὶ ἐν ὑποστάσει ὄντος ἔστιν ἔξω λαβεῖν διὰ τὴν τοῦ ἀεὶ τούτου ἀνέκλειπτον ῥοήν. ἀλλ᾽ οὐδὲ παράδοξον οἶμαι τὸ τοῦ μὴ ὅλου ἅμα ὄντος χρόνου τὰ μόρια χρόνους ποιεῖν οἷον τὸ παρελθὸν καὶ ἐνεστηκὸς καὶ μέλλον. εἰ μὲν γὰρ ἅμα εἶναι ταῦτα τὰ μόρια ἐλέγομεν, ἄτοπον ἂν ἦν τῶν μορίων ἅμα ὄντων μὴ καὶ τὸ ὅλον ἅμα εἶναι. εἰ δὲ οὕτως ἐστὶ μέρη ὡς τοῦ μὲν οὐκέτι ὄντος τοῦ δὲ μήπω ὄντος, πῶς οἷόν τε τὸ ὅλον ἅμα εἶναι; τάχα γὰρ ἄν τις γράψας ἐναργέστερον ἐγὼ δείξω τὸ παράδοξον· τοῦ γὰρ ὅλου χρόνου ἅμα ὄντος παράδοξον πῶς οὐχ ἅμα τὰ μόρια· καὶ εἰ μὴ ἅμα τὰ μόρια, παράδοξον εἰ ὁ ὅλος ἅμα. τὸ δὲ ἀεὶ ὄνομα τοῦ χρόνου οὐχ ὡς ἅμα ὄντος τοῦ ἀεί, ὅπερ καὶ πρότερον εἶπον, ἀλλ᾽ ὡς κατὰ τὸ ἀνέκλειπτον ἔχοντος τὸ ἀεί. Ἀτόπως δέ φησιν ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους τὰ ἀίδια λέγεσθαι μὴ

εἶναι ἐν χρόνῳ ὡς τὸ ἀσύμμετρον εἶναι τὴν διάμετρον τῇ πλευρᾷ. καίτοι εἰ μὲν τῶν ἐνεστώτων καὶ ἅμα ὅλων ἐστὶ τοῦτο, δῆλον ὅτι τῶν ὄντων καὶ οὐ γινομένων ἐστὶν ὡς τὸ ἄρτιον εἶναι τὴν δυάδα καὶ τὰς ἰδέας ἀσωμάτους, καὶ οὐκ ἂν εἴη ταῦτα ἐν χρόνῳ, ἀλλ' ἐν αἰῶνι μᾶλλον. [35]

in Ph 9 778 εἰ δὲ ἐν χρόνῳ, δῆλον ὅτι καὶ ἐν κινήσει, καὶ οὐκέτι ὅλον ἅμα ὑφεστήξεται. οὐ γὰρ ἐπειδὴ ἐν χρόνῳ γινώσκομεν ἡμεῖς τὰ ὑπὲρ χρόνον, διὰ τοῦτο καὶ ἐκεῖνα ἐν χρόνῳ ποιήσομεν. 'εἰ δὲ τὸ πολυχρόνιον, φησίν, ἐν χρόνῳ, διὰ τί μὴ καὶ τὸ παγχρόνιον;' καὶ ἔστω γε καὶ τοῦτο ἐν χρόνῳ, εἴπερ ἐν κινήσει. καὶ μὴ ἅμα ὅλον ὑφέστηκε. τοιγαροῦν ἀίδιον τὴν κυκλοφορίαν λέγομεν, ὡς καὶ αὐτὴν ἀνέκλειπτον καὶ ὑπὸ χρόνου μετρουμένην ἀνεκλείπτου. ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ἀναγκαῖον, εἰ ἔστι τι ἐν ὅλῳ τῷ τόπῳ ἅμα ὃ πανταχοῦ λέγομεν οἷον τὸν ὅλον σωματοειδῆ κόσμον, εἶναι καὶ ἐν τῷ ὅλῳ ἅμα χρόνῳ τὸ ἀεὶ ὂν ταὐτὸν ἐν ταὐτῷ κατ' ἀριθμόν. τὸν μὲν γὰρ ὅλον τόπον εἶναι ἅμα οὐδὲν ἄτοπον· οὐδὲ γὰρ ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχει ὁ τόπος ὥσπερ ἡ κίνησις· τὸν δὲ χρόνον πῶς δυνατὸν κινήσεως ὄντα μέτρον; ὥστε κἂν ἀνὰ λόγον ἔχῃ τὸ πανταχοῦ πρὸς τὸ ἀεί, ἀλλὰ τὸ μὲν ὑπομένει, τὸ δὲ ῥεῖ. καὶ εἰ ἔτυχεν ἄπειρον εἶναι τὸ πανταχοῦ, τὸ μὲν ἦν ἄπειρον μένον, τὸ δὲ ἐπ' ἄπειρον. 'διὰ τί δέ, φησί, τόπος μὲν καὶ ἀριθμός ἐστιν ἀίδιος πρὸ τοῦ φθαρτοῦ, χρόνος δὲ οὐκ ἔστιν;' ἢ ἔστι μὲν καὶ χρόνος ἀίδιος (ἀνέκλειπτον γοῦν ἀποδείκνυσι τὸν χρόνον Ἀριστοτέλης), ἀλλ' ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχων ὥσπερ καὶ ἡ κίνησις καὶ τὸ ἀεὶ αὐτοῖς ὑπάρχει, ἀλλ' οὐχ ἅμα ὅλον ὄν, ἀλλ' ἐπ' ἄπειρον προϊόν. Ἵνα δὲ συνελὼν εἴπω τὴν ἐμαυτοῦ γνώμην, εἰ ἔστι τις γένεσις καὶ κίνησις οὐκ ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχουσα οὐδὲ ἄλλο μετ' ἄλλο ἑαυτῆς μόριον, ἀλλ' ἅμα ὅλη ὑφεστῶσα (ὡς τὴν τῆς ψυχικῆς οὐσίαν ἤ, εἰ μὴ ταύτης, τὴν γοῦν τοῦ οὐρανίου σώματος εἴποι τις ἂν γενητὴν μὲν εἶναι ὡς ἀπὸ μόνης αἰτίας ὑφεστῶσαν, καὶ κινητὴν οὕτω κατὰ τὴν τῆς γενέσεως κίνησιν, καθ' ἣν τοῦ ὄντως ὄντος εἰς τὸ γινόμενον ἐξέστη καὶ ἀπὸ παραδείγματος εἰς εἰκόνα), εἴ τις οὖν τοιαύτην γένεσιν καὶ κίνησιν ὁρᾷ, ὡς ὁ ἐμὸς πολλάκις διετείνετο Δαμάσκιος, εἰκότως καὶ χρόνον ἅμα ὅλον ὁρᾶν φιλονεικεῖ μετρητικὸν τῆς τοιαύτης κινήσεως καὶ τοῦ εἶναι τοῦ ἅμα ὄντος. εἰ δὲ γενητὸν ὁ Πλάτων ὁρίζεται τὸ γινόμενον καὶ ἀπολλύμενον ὄντως δὲ οὐδέποτε ὄν, καὶ εἰ πᾶσα κίνησις μεταβολὴ καὶ ἄλλο πάντως ἔχει μετ' ἄλλο, οὐ χρὴ λέγειν γενητὰ ἢ κινητὰ τὰ ἅμα ὅλα ὄντα, εἰ μὴ κατά τινα τρόπον ἐνιδεῖν ἐν αὐτοῖς τὴν μεταβολὴν δυνατόν. καὶ οἶδα μὲν ὅτι τὸ γινόμενον καὶ ἀπολλύμενον καὶ ἐπὶ τῶν ἀιδίων γενητῶν ἀμεταβλήτων δὲ κατ' οὐσίαν ἐξηγούμενος ὁ Δαμάσκιος μέσην ἔλεγε τοῦ ὄντος καὶ μὴ ὄντος τὴν τοιαύτην φύσιν, καὶ κατὰ μὲν τὴν εἰς τὸ ὂν ἀνάτασιν γινόμενον ἔλεγεν αὐτό, κατὰ δὲ τὴν εἰς τὸ μὴ ὂν ὑπόβασιν ἀπολλύμενον· ἀλλὰ μήποτε τὸ μέσον οἷόν ἐστι τὸ τῆς ψυχικῆς οὐσίας οὐδὲ γενητόν ἐστι κυρίως, ἀλλὰ μέσον ἀμερίστου καὶ μεριστοῦ, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν ὄντος καὶ γενέσεως, καὶ διὰ τοῦτο μέσῳ τινὶ αἰῶνος καὶ χρόνου μέτρῳ μετρεῖται, ὅπερ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἴδιον ὄνομα ποτὲ μὲν αἰῶνα ποτὲ δὲ χρόνον οἱ φιλόσοφοι καλοῦσιν. [35]

in Ph 9 779 ἡ μέντοι τῶν οὐρανίων σωμάτων οὐσία γενητὴ μὲν ὅλη (ὁρατὴ γὰρ ἁπτή τέ ἐστι καὶ σῶμα ἔχει), γενητὴ δὲ οὖσα καὶ μὴ μείνασα ἐν τῷ ἑνὶ κίνησιν ἔσχε καὶ μεταβολήν, κἂν μὴ τὴν κατ' οὐσίαν ὡς ποτὲ μὲν εἶναι ποτὲ δὲ μὴ εἶναι, ἀλλὰ τὴν κατὰ οἷον ἀλλοίωσίν τινα, καθ' ἣν ἐν τοῖς διαφόροις σχηματισμοῖς διαφόρου ζωῆς τε καὶ τελειότητος αὐτοί τε μεταλαμβάνουσιν εἰς τὰς ἑαυτῶν οὐσίας ἀπὸ τῶν οἰκείων παραδειγμάτων καὶ ἀλλήλοις καὶ τοῖς ὑπὸ τὴν σελήνην μεταδιδόασιν. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ διαίρεσιν τῆς τοῦ χρόνου ποιούμενος ὑποστάσεως ὁ Δαμάσκιος πολλὰ περὶ τοῦ ἅμα ὅλου ὑφεστῶτος χρόνου λέγει, φέρε καὶ ἐκείνων ἐπισκεψώμεθά τινα. ἔχει δὲ οὕτως· "τίς δὲ ὁ σύμπας χρόνος; ἢ οὗ μὴ ἔστιν ἔξω τινὰ λαβεῖν. τοῦ δὲ ἀεὶ τί ἂν ἐκτὸς εἴποιμεν δήλωμα χρόνου; τῷ γοῦν Ἀριστοτέλει καὶ ὑπὲρ χρόνον ἔδοξε τοῦτο καὶ τῷ αἰῶνι προσήκειν. παντὸς γὰρ εἶναι χρόνου λαβεῖν τι ἔξω σαφῶς ἀποφαίνεται ἐν τοῖς περὶ χρόνου λόγοις. τὸ ἀεὶ ἄρα ἐστὶν ὁ μέγιστος χρόνος. πότερον οὖν τὸ ἀειγενὲς ἀεὶ καὶ ὁ ῥέων χρόνος οὗτος ὁ μέγιστος; ἀλλ' οὗτος οὐδέποτε πάρεισιν εἰς τὸ εἶναι σύμπας οὐδὲ γίνεται ὅλος ἄθρους

οὐδὲ ἔστιν ἀεὶ τὸ ἀεί, μᾶλλον δὲ οὐδέποτε. ἐν μὲν γὰρ τῷ ποτὲ πῶς ἂν εἴη τὸ ἀεί, χαλεπὸν καὶ πλάσαι· ταὐτὸν γὰρ ἔσται καὶ ἅμα τὸ ποτὲ καὶ τὸ ἀεί. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ἐν τῷ ἀεί. αὐτὸ γὰρ τοῦτο λέγομεν οὐκ εἶναι ἅμα τὸ ἀεί, ῥεῖν δὲ κατὰ μέρος. ἄτοπον οὖν τὸν μέν τινα καὶ ἐλάχιστον ὑφίστασθαι χρόνον, τὸν δὲ σύμπαντα μηδέποτε. καίτοι εἰ σημαίνει τι τὸ ἀεὶ καὶ μὴ ἔστιν ὄνομα κενόν, ἀδύνατον τὸ ἀεὶ πρᾶγμα μὴ εἶναι ἀεί· δηλοῖ γὰρ τὸ ἀίδιον· ἀίδιον δέ ἐστιν, ὃ ἀδύνατον ποτὲ μὴ εἶναι ἢ μηδέποτε εἶναι. καὶ ὅπερ οὐκ ἐνδέχεται μὴ εἶναι, καὶ ἀναγκαῖον εἶναι. ἐπεὶ καὶ εἰ τὸ ἀεὶ μὴ ἔστιν ἢ ἔστι μὴ ἀεί, οὐδὲν ἔσται τῶν γενητῶν ἀίδιον· ὥστε οὔτε οὐρανὸς ἀεὶ οὔτε κόσμος κατ' ἀριθμὸν ὁ αὐτός, ἀλλὰ ῥευσεῖται πάντα τοῦ ἀεὶ ἐν ροῇ ὄντος οὔτε δὴ ὄντος οὔτε γινομένου. τὸ γὰρ ποτὲ ἑκάστοτε γενήσεται καὶ οὐ τὸ ἀεί." καὶ διὰ μὲν τούτων τὸ τοῦ οὐρανοῦ ἀεὶ καὶ τοῦ σύμπαντος κόσμου ἅμα ὅλον εἶναι βούλεται οὐ κατὰ τὸ ἐπ' ἄπειρον καὶ ἀειγενὲς καὶ τὸν ῥέοντα χρόνον, ἀλλὰ κατὰ τὸν ἅμα ὅλον ὑφεστηκότα· ἐν δὲ τοῖς ἑξῆς ἀκριβέστερον οἶμαι ἐπιβλέπων ἀλλαχοῦ που πρώτως τὸν τοιοῦτον χρόνον ἀποτίθεται. καὶ ἐξ ἐκείνου καὶ ἐν τῇ τοῦ οὐρανοῦ οὐσίᾳ τοιοῦτον ὑφίστασθαί φησιν. ἀνάγκη δὲ πλείονα παραγράφειν. ζητήσας γάρ, τί τὸ ἀεὶ ποιοῦν ἔσται τὸ ποτὲ πάλιν καὶ πάλιν γινόμενον οὐδέποτε παυόμενον τοῦ πάλιν καὶ πάλιν, ἐπάγει· "ἢ φυσικόν γε ὂν ἡ φύσις ποιήσει καὶ ψυχὴ πρὸ τῆς φύσεως· αὕτη γὰρ πάσης ἐξάρχει μεταβολῆς. [35]

in Ph 9 780 καὶ πῶς ἡ φύσις ἀιδίων σωμάτων οὖσα δημιουργὸς καὶ τὸν ἀεὶ ῥέοντα χρόνον ἀφ' ἑαυτῆς ἐκχέουσα πῶς οὐκ ἀίδιος καὶ λόγων πλήρης ἀιδίων; οὐκοῦν καὶ ὁ τοῦ χρόνου λόγος ἀίδιος ἐνουσιωμένος αὐτῇ οὗτος ἂν εἴη χρόνος ὁ ἀεὶ παρὼν ὅλος καὶ σύμπας. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἐν τῇ ψυχῇ λόγος τοῦ χρόνου προϋπάρχων ἀεὶ κατ' ἀριθμὸν ὁ αὐτὸς ἔσται χρόνος. εἰ δὲ ἐν τῇ ἀμεταβλήτῳ ψυχῇ καὶ φύσει τῇ τοιαύτῃ χρόνος ἔσται συνηγμένος εἰς ὅλον τὸ τοῦ χρόνου εἶδος, καὶ σύμπας χρόνος οὗτός ἐστιν ἀεὶ μένων ἐν τῷ ἀεὶ καὶ οὐδαμῇ ῥέων ἔχων ἐν ἑνὶ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον, καὶ τὸ νῦν αὐτὸ ὃ λέγομεν ἑνεστῶτα χρόνον· ἀπὸ γοῦν τοῦ ἑστῶτος ἀδιαιρέτου ὁ ῥέων τριχῇ διαιρεῖται ὅπως ἂν διαιροῖτο. μήπω γὰρ περὶ τούτου." λέγει δὲ προϊὼν ὅτι τὸ μέν ἐστιν ἐν ταῖς ἐνεργείαις τῶν ἀμεταβλήτων φύσεων ταῖς μεταβαλλομέναις εἴτε ψυχαίων εἴτε σωματοειδῶν σῳζούσαις τὸ ἀεὶ κατὰ εἶδος μόνον, τὸ δὲ ἐν ταῖς μεταβαλλομέναις ἐπ' ἄπειρον οὐσίαις ὁρᾶται ἀεὶ σῳζόμενον κατὰ εἶδος ἐν ταῖς ὁλότησιν αὐτῶν, τὸ δὲ ἐν τοῖς γινομένοις ἢ ἀπογινομένοις πεπερασμένον τοῦτο ἢ κατὰ κύκλον ὡς ἡ τοῦ ὅλου γενητοῦ περίοδος ἢ τοῦ ἡλίου εἰ τύχοι ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐπὶ τὸ αὐτὸ μία περιφορὰ ἢ κατ' εὐθυπορίαν ὡς ἐπὶ τῶν ἀτόμων καὶ φθαρτῶν θεωρεῖται. οὕτω μὲν τὸν ῥέοντα χρόνον διεῖλε· τοῖς δὲ προειρημένοις συνῆψε ταῦτα· "εἰ δ' οὖν, τὸ ποιοῦν ἀίδιον καὶ ἐν χρόνῳ τῷ ἀεί, ποιεῖ δὲ τῷ εἶναι τὰ πρῶτα τῶν γινομένων. εἰ γὰρ ταῖς ἐνεργείαις ποιεῖ, πολλῷ μᾶλλον τῷ εἶναι· δημιουργικὴ γὰρ ἡ οὐσία πρὸ τῶν ἐνεργειῶν καὶ τὸ ἀίδιον πρὸ τοῦ μὴ τοιούτου, ὥστε καὶ ἐν τοῖς ἀιδίοις τῶν γινομένων ἐνστηρίξει κατ' οὐσίαν τὸν ἀεὶ ὄντα καὶ μηδέποτε ῥέοντα χρόνον, μᾶλλον δὲ ταῦτα ἐκείνῳ συνδήσει πρὸς τὸ ἀίδιον. τοῦ γὰρ ἀεὶ μετασχοῦσα ἡ τοῦ οὐρανοῦ οὐσία γέγονεν ἀίδιος κατ' αὐτὸ τὸ ἀεί, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν τὸν σύμπαντα χρόνον οὐσιωθεῖσα. ὁ ἄρα τῷ ὅλῳ καὶ ἀιδίῳ χρόνος ὁμοφυὴς καὶ ὁμόγονος εἴτε ἀπὸ ψυχῆς ἀρχόμενος εἴτε ἀπὸ τῆς ἑαυτοῦ φύσεως * * * . τοῦτο μὲν γὰρ εἰς ὕστερον οὐ ῥέων οὐδὲ ῥέοντι συνὼν ὁ σύμπας τῷ ὄντι χρόνος ἐστίν, ἀφ' οὗ ὁ ῥέων κατὰ μέρος ἐκμηρύεται· καὶ διὰ τοῦτον οὐ παύεται γινόμενος καίτοι ἑκάστοτε παυόμενος ὁ ἑκάστοτε ἐνιστάμενος, ὅτι ἐκεῖνος ἀεὶ κατ' ἀριθμὸν ὁ αὐτὸς ἕστηκεν ἐνεργῶν τὸν ἀεὶ κατ' εἶδος. ὡς γὰρ τοῦ οὐρανοῦ ἡ ἐνέργεια κυκλοφορία πάλιν καὶ πάλιν ἀνέκλειπτος, οὕτω καὶ χρόνου ἐκεῖ τοῦ εἰς ἓν συνηγμένου ὁ τῆς κυκλοφορίας χρόνος ἐνέργεια. [30]

in Ph 9 781 καὶ τί διοίσει, φαίη τις ἄν, τοῦ αἰῶνος ὁ συνηγμένος εἰς ἓν ὡς λέγομεν χρόνος; ὁ γοῦν Ἀριστοτέλης αἰῶνα τοῦτον ἂν λέγοι εἶναι ἐν τῷ περιέχεσθαι τὸν ἑκάστοτε γινόμενον ἕκαστον

χρόνον. καὶ τάχα ἂν κατακολουθοίη μᾶλλον Ἀριστοτέλει τοῦτο λέγων Ἀλέξανδρος. ἢ πρὸς μὲν Ἀλέξανδρον εἴποι τις ἄν, ὡς εἴη σκεπτέον, εἰ ταὐτὸν Ἀριστοτέλης θήσεται τὸ εἶναι καὶ τὸ ἀεὶ τῆς τε τοῦ πέμπτου σώματος οὐσίας καὶ τῆς τοῦ ἀκινήτου ὀρεκτοῦ. εἰ γὰρ αὕτη μὲν αἰτία, ἐκείνη δὲ ἀπ' αἰτίας, ὡς αὐτὸς ὁμολογεῖ, καὶ εἰ μὴ γένεσιν ἀξιοῖ κατηγορεῖν τῆς σωματικῆς ἀιδιότητος (τοῦτο γὰρ μόνον τὸ ὄνομα παραιτεῖσθαί φησιν), εἰ δ' οὖν διαφέροι, συγχωρήσειεν ἂν καὶ τὸ ἀεὶ διττὸν εἶναι, τὸ μὲν αἰτίαν, τὸ δ' ἀπ' αἰτίας. ἡμεῖς δὲ οἱ τὸ ὑπὸ ἑτέρου ὑφιστάμενον γενητὸν εἶναι καὶ γινόμενον ὁμολογοῦντες εἰκότως ἂν οὐκ αἰῶνα καλοῖμεν αὐτὸν ἀλλὰ χρόνον, αἰῶνος εἰκόνα πρώτην τιθέμενοι ταύτην." Ἐν δὴ τούτοις, ἵνα ἀπὸ τῶν τελευταίων ἄρξωμαι, εἰ γινόμενον οὗτός ἐστιν ὁ χρόνος, πάντως ὅτι καὶ κινούμενος· ὅπου γὰρ γένεσις, ἐκεῖ καὶ κίνησις καὶ μεταβολὴ πάντως. γενητὸν γὰρ ὁ Πλάτων ἐκεῖνό φησι τὸ γινόμενον καὶ ἀπολλύμενον, ὄντως δὲ οὐδέποτε ὄν. καὶ τὸν χρόνον δὲ τὸν πρώτιστον, ὃν ἅμα οὐρανῷ γενέσθαι φησίν, ἰοῦσαν εἰκόνα κατ' ἀριθμὸν ἐκάλεσε τοῦ μένοντος ἐν ἑνὶ αἰῶνος, ὡς πάντως κίνησιν τῷ χρόνῳ συνεπινοῶν. τὸν δὲ Ἀλέξανδρον ἢ καὶ πρὸ τούτου τὸν Ἀριστοτέλην καλῶς μὲν ἀπαιτεῖ λέγειν, τί διαφέρει τὸ εἶναι καὶ τὸ ἀεὶ τῆς πέμπτης οὐσίας τοῦ εἶναι καὶ ἀεὶ τῆς πρώτης κατ' αὐτοὺς αἰτίας. εἴποιεν δ' ἂν οἶμαι αἰώνιον μὲν ἐκεῖνο τὸ εἶναι καὶ τὸ ἀεὶ ὡς τὸ ἄπειρον ἐν ταὐτῷ συνηγμένον ἔχον, καὶ ὅπερ ἄν τις αὐτοῦ λάβῃ τὸ ὅλον λαμβάνων, τὸ δὲ τῆς πέμπτης οὐσίας ἀίδιον μέν, ἀλλ' οὐχ ὡς ἅμα ὂν ὅλον, ἀλλ' ὡς ἐπ' ἄπειρον προϊόν· διὸ καὶ ἔγχρονον. ὅπερ γὰρ ἄν τις αὐτοῦ λάβῃ τοῦ εἶναι μέρος, ἔχει τι ἑαυτοῦ ἔξω ἄτε ἐπ' ἄπειρον προχωροῦν. κἂν αἰῶνα δέ τις τοιοῦτον λέγοι πᾶν τὸ ἀεὶ αἰώνιον εἶναι βουλόμενος καὶ τοῦτο διαιρῶν εἴς τε τὸ ἅμα ὅλον καὶ εἰς τὸ ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχον, περὶ μὲν τὰ ὀνόματα διαφωνεῖ πρὸς τὸν Πλάτωνα, τὰ δὲ πράγματα ὀρθῶς διαιρεῖ καὶ συμφώνως ἐκείνῳ. πρὸς δὲ τὰ ἐν ἀρχῇ τῆς νῦν παρατεθείσης λέξεως ἐφιστάνειν πάλιν ἀξιῶ, ὅτι τὸ ἀεὶ καθ' ἕνα τρόπον λαμβάνει τὸν τὸ ἄπειρον εἰς ἓν ὁμοῦ συλλαμβάνοντα. καίτοι τὸ ἀειγενὲς οἶδε προσὸν τῷ ῥέοντι χρόνῳ, ἄλλο δηλονότι τοῦτο ἀεὶ λαμβάνων ἐπὶ τοῦ χρόνου τὸ ἐπ' ἄπειρον. καὶ τό γε τοιοῦτον ἀεὶ οὐδὲ τῷ Ἀριστοτέλει δοκεῖ τῷ αἰῶνι προσήκειν, ὥς φησιν ὁ Δαμάσκιος. λέγει γοῦν ἐν τῷ τρίτῳ τῆσδε τῆς πραγματείας ὁ Ἀριστοτέλης· "ἄλλως δὲ ἔν τε τῷ χρόνῳ δῆλον τὸ ἄπειρον καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐπὶ τῆς διαιρέσεως τῶν μεγεθῶν. [35]

in Ph 9 782 ὅλως μὲν γὰρ οὕτως ἐστὶ τὸ ἄπειρον τῷ ἀεὶ ἄλλο καὶ ἄλλο λαμβάνεσθαι, καὶ τὸ λαμβανόμενον μὲν ἀεὶ πεπερασμένον, ἀλλ' ἀεί γε ἕτερον καὶ ἕτερον. ἔτι τὸ εἶναι πλεοναχῶς λέγεται. ὥστε τὸ ἐπ' ἄπειρον οὐ δεῖ λαμβάνειν ὡς τόδε τι οἷον ἄνθρωπον ἢ οἰκίαν, ἀλλ' ὡς ἡ ἡμέρα λέγεται καὶ ὁ ἀγών, οἷς τὸ εἶναι οὐχ ὡς οὐσία γέγονεν, ἀλλ' ἀεὶ ἐν γενέσει ἢ φθορᾷ πεπερασμένον, ἀλλ' ἀεί γε ἕτερον καὶ ἕτερον. ἀλλ' ἐν μὲν τοῖς μεγέθεσιν ὑπομένοντος τοῦ ληφθέντος τοῦτο συμβαίνει, ἐπὶ δὲ τοῦ χρόνου καὶ τῶν ἀνθρώπων φθειρομένων οὕτως ὥστε μὴ ἐπιλείπειν." ἔτι δὲ σαφέστερον τὸ ἐπ' ἄπειρον τοῦτο ἀεὶ παρέστησεν εἰπών· "συμβαίνει δὲ τοὐναντίον ἄπειρον εἶναι ἢ ὡς λέγουσιν. οὐ γὰρ οὗ μηδὲν ἔξω ἐστίν, ἀλλ' οὗ ἀεί τι ἔξω ἐστί, τοῦτο ἄπειρον." δοκεῖ δὲ ὡς ἄτοπον ἐπάγειν τῷ λόγῳ τὸ τοιοῦτον ἀεὶ μηδέποτε εἶναι σύμπαν, μηδὲ εἶναι ἀεὶ τὸ ἀεί. καίτοι τί ἂν ἄτοπον εἴη ἐπὶ τοῦ τοιούτου ἀεὶ τοῦ ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχοντος; καὶ ἄλλο δὲ ἄτοπόν φησι τὸ τὸν μέν τινα καὶ ἐλάχιστον χρόνον ὑφίστασθαι, τὸν δὲ σύμπαντα μηδέποτε. καίτοι ἀτοπώτερον καὶ ἀδυνατώτερον ἂν εἴη τὸ τὰ ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχοντα ἅμα ὅλα ὑφεστάναι. ὅλως δέ φησιν, εἰ τὸ ἀεὶ "μὴ ἔστιν ὄνομα κενόν, ἀδύνατον τὸ ἀεὶ πρᾶγμα μὴ εἶναι ἀεί· δηλοῖ γὰρ τὸ ἀίδιον· ἀίδιον δέ ἐστιν, ὃ ἀδύνατον ποτὲ μὴ εἶναι ἢ μηδέποτε εἶναι. καὶ ὅπερ οὐκ ἐνδέχεται μὴ εἶναι, καὶ ἀναγκαῖον εἶναι". καὶ οὗτος δὲ ὁ λόγος δοκεῖ μοι σοφίζεσθαι τὸ ἀεὶ ὂν ἀντὶ τοῦ ἀεὶ γινομένου λαβών. οὐδὲ γὰρ τὸ ἀεὶ ὂν οὕτως ὡς ἀεὶ γίνεσθαι ὄνομα κενόν ἐστιν, ἀλλ' ἔστιν ἐν ὑποστάσει οὕτως ὡς ἀεὶ γινόμενον. ἔστι γάρ τι τοῦ εἶναι καὶ τοιοῦτον σημαινόμενον, καθόσον μέτεστί πῃ καὶ τῇ γενέσει τοῦ ὄντος. καὶ γὰρ ἡ ὄρχησις ἔστιν, ὅταν

γίνηται, καὶ ὀρχεῖσθαι λέγομεν τὸν ὀρχηστήν, ἀλλ᾽ οὐχ ὡς ἅμα ὅλης οὔσης τῆς ὀρχήσεως, ἀλλ᾽ ὡς ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἐχούσης. ἐφεξῆς δὲ ἔοικε καὶ ἐν τοῖς γενητοῖς εἶναι τὸ ἀεὶ τοῦτο βουλόμενος τὸ ἑστὼς καὶ κατ᾽ ἀριθμὸν τὸ αὐτό, ὅπερ ἄν τις θαυμάσειεν. “εἰ, γάρ, τὸ ἀεὶ μὴ ἔστι, φησίν, ἢ ἔστι μὴ ἀεί, οὐδὲν ἔσται τῶν γενητῶν ἀίδιον, ὥστε οὔτε οὐρανὸς ἀεὶ οὔτε κόσμος κατ᾽ ἀριθμὸν ὁ αὐτός, ἀλλὰ ῥευσεῖται πάντα τοῦ ἀεὶ ἐν ροῇ ὄντος οὔτε δὴ ὄντος οὔτε γινομένου· τὸ γὰρ ποτὲ ἑκάστοτε γενήσεται καὶ οὐ τὸ ἀεί.” εἰ τοίνυν τὸ ἀεὶ τοῦ γενητοῦ οὐρανοῦ καὶ κόσμου ὡς ἑστηκὸς ἀξιοῖ θεωρεῖν καὶ ὡς ἅμα ὅλον ὄν, λεγέτω, τί τοῦ ὄντως ὄντος καὶ αἰωνίου διοίσει τὸ γενητόν. Ἀλλ᾽ ἔοικεν ἡ πανταχοῦ διὰ μεσότητος πρόοδος αἰτία εἶναι τοῦ καὶ αὐτὸν καλῶς ἐρωτᾶν, πῶς οὐρανὸς καὶ κόσμος κατ᾽ ἀριθμὸν ὁ αὐτὸς ἔσται, ἐὰν ἐν τῷ γίνεσθαι καὶ φθείρεσθαι τὸ εἶναι ἔχῃ, καὶ ἐμὲ πάλιν ἀντερωτᾶν, εἰ γενητὸς ὢν ὁ οὐρανὸς καὶ ὁ σωματικὸς ὅδε κόσμος τὸ ἀεὶ ἑστηκὸς ἔχει καὶ ἅμα ὅλον ὑφεστηκός, πῶς τοῦ αἰωνίου καὶ ὄντως ὄντος διοίσει τὸ τοιοῦτον γενητόν. [5]

in Ph 9 783 δυοῖν γὰρ ὄντων ἄκρων ὡς οἶμαι τοῦ ἀεὶ σημαινομένων τοῦ τε κυρίως αἰωνίου καὶ ὄντως ὄντος καὶ ἅμα ὅλου ὑφεστηκότος καὶ τοῦ κατ᾽ οὐσίαν ῥέοντος καὶ ἄλλοτε ἄλλο τῷ ἀριθμῷ κατ᾽ οὐσίαν τὸ γινόμενον ἔχοντος, ὡς ἥ τε κίνησις τῶν οὐρανίων ἐναργῶς ὁρᾶται καὶ εἴδη πάντα τὰ ὑπὸ σελήνην (τὸ γὰρ ἀνθρώπειον εἶδος ἐν ἄλλοις καὶ ἄλλοις ἀεὶ θεωρεῖται ἀτόμοις τοῖς γινομένοις καὶ φθειρομένοις), τούτων οὖν τῶν ἄκρων δύο μεσότητές εἰσιν ἥ τε ψυχικὴ καὶ ἡ φυσικὴ ἅμα καὶ σωματική, πρὸς μὲν τοῦ ὄντως ὄντος ἡ ψυχική, πρὸς δὲ τοῦ μόνως γινομένου ἡ τῶν ἀιδίων σωμάτων φυσικὴ σύστασις· ὧν ἡ μὲν ψυχική, κἂν ἐξέβη τῆς αἰωνίου συναιρέσεως καὶ τῆς ἀμερίστου τελέως ὑποστάσεως, ἀλλ᾽ οὐχ ὑπέβη πρὸς τὸ τελέως μεριστὸν οὔτε κατ᾽ οὐσίαν οὔτε κατὰ τὴν τοῦ εἶναι παράτασιν. διόπερ καὶ ὁ Πλάτων καὶ ὁ Ἀριστοτέλης εἰς δύο διελόντες τὰ μέτρα τῆς τοῦ εἶναι παρατάσεως εἰς αἰῶνα καὶ χρόνον, ὁ μὲν Πλάτων ἄμφω τὰς μεσότητας ἐν χρόνῳ δοκεῖ τεθεικέναι περὶ μὲν τῆς ψυχῆς εἰπὼν ὅτι “ἤρξατο ἀπαύστου καὶ ἔμφρονος βίου πρὸς τὸν σύμπαντα χρόνον”, περὶ δὲ τοῦ ὅλου οὐρανοῦ ἤτοι κόσμου ὅτι χρόνος μετ᾽ οὐρανοῦ γέγονεν· ὁ δὲ Ἀριστοτέλης ἐν αἰῶνι μᾶλλον ἄμφω τέθεικε τὸν χρόνον τοῖς ἐναργῶς ἀεὶ γινομένοις καὶ φθειρομένοις ἀποδούς· ἀκριβεῖ δὲ λόγῳ μέσα ἂν εἴη τῶν μέσων τὰ μέτρα καὶ ἄλλοις ὀνόμασι σύμμετρα. καὶ τὸ ἀεὶ τοίνυν τό τε τῆς ψυχικῆς οὐσίας καὶ τὸ τῆς οὐρανίας καὶ τῆς κοσμικῆς ὁλότητος οὔτε ὅλον ἅμα νοητέον ὡς τὸ κυρίως αἰώνιον οὔτε γινόμενον καὶ φθειρόμενον οὕτως ὡς τὸ τῶν ὑπὸ σελήνην, ἀλλ᾽ ὥσπερ αἱ οὐσίαι μέσην ἔχουσι φύσιν, οὕτως καὶ ἡ τοῦ εἶναι παράτασις αὐτῶν καὶ τὰ μέτρα τῆς τοῦ εἶναι παρατάσεως. καὶ εἰ βούλεταί τις χρόνον καλεῖν, οὐδεὶς φθόνος ὀνομάτων, μὴ μέντοι τοῦτο τὸ τοῦ χρόνου σημαινόμενον τὸ σύνηθες τὸ τῷ ἐνεστῶτι καὶ παρεληλυθότι καὶ μέλλοντι διαιρούμενον, ἐφ᾽ οὗ καὶ ὁ Ἀριστοτέλης καὶ Πλάτων τάττουσι τὸ ὄνομα, ἐπ᾽ ἐκείνων φερέτω, μηδὲ τὸ ἀεὶ μόνον ἐκεῖνο γινωσκέτω τὸ ἅμα ὅλον ὑφεστηκὼς καὶ ἐν ἑνὶ μένον, ἀλλ᾽ ἰδέτω καὶ τὸ ἐπ᾽ ἄπειρον ἀεὶ τὸ ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχον καὶ τὰς ἐν μέσῳ τούτων τεταγμένας τοῦ ἀεὶ διαφοράς, ἃς ἀκριβολογούμενός τις οὔτε τῷ αἰῶνι κυρίως προσήκειν οὔτε τῷ χρόνῳ βουλήσεται· μετὰ γὰρ κινήσεως εἶναι πάντως καὶ κινήσεως ὁ χρόνος εἶναί τι δοκεῖ. [35]

in Ph 9 784 εἰ δὲ τὸν ῥέοντα τοῦτον χρόνον τὸν τὴν σωματικὴν μετροῦντα κίνησιν τήν τε κατ᾽ οὐσίαν καὶ τὴν κατὰ τὰς ἄλλας μεταβολὰς ὁ ἐν τῇ φύσει λόγος ἀίδιος τοῦ χρόνου ὁ ἐνουσιωμένος τῇ φύσει οὗτός ἐστιν ὁ παράγων καὶ οὗτός ἐστιν, ὥς φησι, χρόνος ὁ ἀεὶ παρὼν ὅλος καὶ σύμπας, ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἐν τῇ ψυχῇ λόγος τοῦ χρόνου προϋπάρχων ἀεὶ κατ᾽ ἀριθμὸν ὁ αὐτὸς οὗτός ἐστιν ὁ ὅλος χρόνος, ὃν φησιν ἅμα ὅλον ὑφεστάναι, οὐκέτι μοι σκληρὸν τὸ δόγμα δοκεῖ. λόγον μὲν γὰρ χρόνου ὥσπερ καὶ κινήσεως ἅμα ὅλον εἶναι καὶ ἐν ψυχῇ καὶ ἐν φύσει, ὡς ἔστιν ἐν ἐκείνοις τὸ ἅμα, οὐδὲν θαυμαστόν. καὶ γὰρ τοῦ σώματος ὁ λόγος προϋπάρχει ἀσώματος καὶ ἀδιάστατος, καὶ ἀπ᾽ ἐκείνου τοῦτο τὸ ἐν διαστάσει, ὅπερ ἀδιάστατον εἶναι ἀδύνατον. οὕτως οὖν

καὶ χρόνος καὶ κίνησις ἐν μὲν παραδείγμασι καὶ λόγοις εἰδητικοῖς ἔστω ὅλα ἅμα, ἐν εἰκόσι δὲ καὶ ὑποστάσεσι γενηταῖς ὡς οἶμαι ἀδύνατον. μήποτε δὲ οὐδὲ οἱ φυσικοὶ καὶ ψυχικοὶ λόγοι, εἴπερ τοῦ ὄντως ὄντος καὶ τοῦ ἐν ἑνὶ μένειν ὑπέβησαν, δύνανται τὸ ὅλον ἅμα ἔχειν ὡς ἀκριβῶς εἰπεῖν, ἀλλ' οὕτως ὡς ἐκείναις προσήκει ταῖς μεσότησιν. ὡς δὲ συνελόντα φάναι ἐν μεθέξει μὲν ὅλον ἅμα χρόνον θεωρεῖν ἀδύνατον εἶναι νομίζω, ἀπὸ δὲ τῆς τοῦ αἰῶνος ἀναλογίας εἰς ἔννοιαν ἦλθον καὶ ἐγὼ τοῦ πρώτου χρόνου τοῦ ὑπὲρ πάντα τὰ ἔγχρονα ὄντος καὶ ταῖς ἑαυτοῦ μεθέξεσιν ἐκεῖνα χρονίζοντος, τουτέστι τὴν τοῦ εἶναι παράτασιν αὐτῶν εὐθετίζοντος καὶ μετροῦντος, καὶ τάξιν ἔχειν ποιοῦντος τὰ τῆς τοιαύτης παρατάσεως μόρια. ὡς γὰρ ὁ αἰὼν πρὸ τῶν αἰωνίων ὑφεστηκὼς μέσος ἐστὶ τῆς τε ἡνωμένης τοῦ ὄντος ὑπεροχῆς καὶ τῆς τοῦ νοῦ διακεκριμένης ὑποβάσεως κατὰ τὸ διακρινόμενον αὐτὸς ὑφεστώς (διὸ καὶ ζωῇ σύστοιχος ὁ αἰών, ἐπειδὴ καὶ αὐτὴ μεταξὺ τοῦ ὄντος οὖσα καὶ τοῦ νοῦ, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν τοῦ ἡνωμένου καὶ τοῦ διακεκριμένου, κατὰ τὸ διακρινόμενον ὑφέστηκεν), οὕτως οὖν μεταξὺ τοῦ ὄντως ὄντος καὶ τοῦ γινομένου, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν τοῦ ἀκινήτου καὶ κινουμένου, ἤτοι τὸ ἅμα ὅλον ἔχοντος τὸ εἶναι τό τε τῆς οὐσίας καὶ τῆς δυνάμεως καὶ ἐνεργείας * * * , εἶναι δεῖ πάντως τὸ τῆς μὲν γενέσεως ἐξῃρημένον προσεχῶς, ὑποβεβηκὸς δὲ τοῦ ὄντος καὶ διὰ τοῦτο μετροῦν καὶ συνέχον καὶ τάττον τὴν παράτασιν τῆς γενέσεως τῇ ἑαυτοῦ μεθέξει. οὐ γὰρ ἡ παράτασίς ἐστιν ὁ μεθεκτὸς χρόνος, ἀλλὰ τὸ μέτρον καὶ ἡ τάξις τῆς παρατάσεως. καὶ εἰ ταῦτα ἀληθῆ λέγω, ὡς ἔχει πρὸς τὴν ζωὴν ὁ αἰὼν ὁ ἀμέθεκτος, οὕτως ἔχει πρὸς ψυχὴν ὁ πρῶτος οὗτος χρόνος. οὔτε δὲ ἡ ζωὴ αἰώνιός ἐστιν (αἰώνιον γὰρ τὸ ὑπὸ αἰῶνος μετρούμενον), ἀλλὰ ἡ αὐτὴ μὲν τῷ αἰῶνι οὐσία, κατ' ἄλλην δὲ θεωρουμένη ἰδιότητα, οὔτε ἡ ψυχὴ ἔγχρονος ἀλλ' αὐτόχρονος. [35]

in Ph 9 785 πλὴν ὅτι ψυχὴ μὲν κατὰ τὸ ζῳοποιόν ἐστι, χρόνος δὲ κατὰ τὸ μετρητικὸν τῆς τοῦ εἶναι παρατάσεως, εἰ μὴ ἄρα ἡ πρόοδος ἐν τούτοις τὰς οὐσίας διέστησεν, ὡς ἄλλην μὲν εἶναι τὴν ψυχήν, ἄλλον δὲ τὸν χρόνον. καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖ τριφυὴς ἦν ἡ μεσότης ἐκείνη, ἄλλως μὲν ὡς ζωή, ἄλλως δὲ ὡς αἰών, ἄλλως δὲ ὡς ὁλότης θεωρουμένη, οὐ διῃρημένων ἐκείνων, ἀλλ' ἡμῶν περὶ τὴν ἡνωμένην ἐκείνων παντότητα διαιρουμένων. καὶ δῆλον ὅτι οὗτος ἂν εἴη ὁ χρόνος ὁ ὡς θεὸς ὑπό τε Χαλδαίων καὶ τῆς ἄλλης ἱερᾶς ἁγιστείας τιμηθείς, ἀλλ' οὐ περὶ τούτου τοῖς φυσικοῖς ὁ λόγος, ἀλλὰ τοῦ ἐν μεθέξει θεωρουμένου. διὸ τούτων μὲν ἄλις ἔστω τῶν λόγων. Τὰς δὲ τῶν προτέρων περὶ τοῦ χρόνου δόξας ἐπισκεψώμεθα. τάχα γὰρ καὶ τοῦ νῦν εἰρημένου χρόνου τινὲς αὐτῶν φανήσονται παραψάμενοι. ὁ μὲν οὖν Πυθαγόρειος Ἀρχύτας, ὃς καὶ πρῶτος ὧν ἀκοῇ ἴσμεν δοκεῖ τὴν οὐσίαν ἀφορίζεσθαι τοῦ χρόνου, τάδε περὶ αὐτοῦ γέγραφεν ἐν τῷ Περὶ τῶ παντὸς λόγῳ· "τὸ δὲ πόκα καὶ ὁ χρόνος καθόλου μὲν ἴδιον ἔχει τὸ ἀμερὲς καὶ τὸ ἀνυπόστατον. τὸ γὰρ νῦν ἀμερὲς ὄν, λεγόμενον ἅμα καὶ νοούμενον, παρελήλυθε καὶ οὐκ ἔστι παραμένον. γινόμενον γὰρ συνεχῶς τὸ αὐτὸ μὲν οὐδέποκα σῴζεται κατ' ἀριθμόν, κατὰ μέντοι γε τὸ εἶδος. ὁ γὰρ ἐνεστὼς νῦν χρόνος καὶ ὁ μέλλων οὐκ ἔστιν ὁ αὐτὸς τῷ προγεγονότι· ὁ μὲν γὰρ ἀπογέγονε καὶ οὐκέτι ἔστιν, ὁ δὲ ἅμα νοούμενος καὶ ἐνεστακὼς παρῴχηκε. καὶ οὕτως ἀεὶ συνάπτει τὸ νῦν συνεχῶς ἄλλο καὶ ἄλλο γινόμενόν τε καὶ φθειρόμενον, κατὰ μέντοι γε τὸ εἶδος τὸ αὐτό. πᾶν γὰρ τὸ νῦν ἀμερὲς καὶ ἀδιαίρετον πέρας μέν ἐστι τοῦ προγεγονότος, ἀρχὰ δὲ τῶ μέλλοντος, ὥσπερ καὶ γραμμᾶς εὐθείας κλασθείσας τὸ σαμεῖον περὶ ὃ ἁ κλάσις ἀρχὰ μὲν γίνεται τᾶς ἑτέρας γραμμᾶς, πέρας δὲ τᾶς ἑτέρας. συνεχὴς δὲ ὁ χρόνος καὶ οὐ διωρισμένος, ὥσπερ ἀριθμὸς καὶ λόγος καὶ ἁρμονία. τῶ μὲν γὰρ λόγω ταὶ συλλαβαὶ τὰ μόρια, ταῦτα δὲ διωρισμένα καὶ τᾶς ἁρμονίας τοὶ φθόγγοι καὶ τῶ ἀριθμῶ ταὶ μονάδες, γραμμὰ δὲ καὶ χωρίον καὶ τόπος συνεχές. τὰ γὰρ μόρια τούτων κοινὰ τμάματα ποιέει διαιρεύμενα. τέμνεται γὰρ γραμμὰ μὲν κατὰ στιγμάν, ἐπίπεδον δὲ κατὰ γραμμάν, στερεὸν δὲ κατὰ ἐπίπεδον. [30]

in Ph 9 786 ἔστιν ὧν καὶ ὁ χρόνος συνεχής. οὐ γὰρ ἦν ποκα φύσις, ὁπόκα χρόνος οὐκ ἦν, οὐδὲ κίνασις, ὁπόκα τὸ νῦν οὐ παρῆς· ἀλλ' ἀεὶ ἦν καὶ ἐσσεῖται, καὶ οὐδέποκα ἐπιλείψει τὸ νῦν ἄλλο καὶ ἄλλο

γινόμενον. καὶ ἀριθμῷ μὲν ἄτερον, εἴδει δὲ τωὐτόν. διαφέρει γε μὰν τῶν ἄλλων συνεχέων, ὅτι τᾶς μὲν γραμμᾶς καὶ τῶ χωρίω καὶ τῶ τόπω τὰ μέρεα ὑφέστακε, τῶ δὲ χρόνω τὰ μὲν γενόμενα ἔφθαρται, τὰ δὲ γενησόμενα φθαρήσεται. διόπερ ὁ χρόνος ἤτοι τὸ παράπαν οὐκ ἔστιν, ἢ ἀμυδρῶς καὶ μόλις ἔστιν. οὗ γὰρ τὸ μὲν παρεληλυθὸς οὐκέτι ἔστι, τὸ δὲ μέλλον οὐδέπω ἔστι, τὸ δὲ νῦν ἀμερὲς καὶ ἀδιαίρετον, πῶς ἂν ὑπάρχοι τοῦτο κατ' ἀλήθειαν;" Ὁ μέντοι θεῖος Ἰάμβλιχος ἐν τῷ πρώτῳ τῶν εἰς τὰς Κατηγορίας ὑπομνημάτων τὸν Ἀρχύταν ὁρίζεσθαί φησι τὸν χρόνον ὡς ἔστι 'κινάσιός τις ἀριθμὸς ἢ καὶ καθόλω διάσταμα τᾶς τῶ παντὸς φύσιος'. ἐξηγεῖται δὲ τὸν ὁρισμὸν αὐτός, ὡς κινήσεως μὲν εἴρηταί τινος οὐχὶ μιᾶς τῶν πολλῶν (αἱ γὰρ ἄλλαι χρόνου λελείψονται) οὐδὲ τῆς τῶν πολλῶν κοινότητος (αὕτη γὰρ οὐ μία), ἀλλὰ τῆς τῷ ὄντι μιᾶς καὶ πασῶν τῶν ἄλλων προϋπαρχούσης οἷον μονάδος τῶν κινήσεων, ἥ ἐστι πρώτη δικαίως καὶ αἰτία πασῶν ἡ ψυχικὴ κατὰ τὴν προβολὴν τῶν λόγων ἐκφυομένη πρώτη μεταβολή. ταύτης δὴ ἀριθμὸς οὐκ ἐπιγινόμενος οὐδὲ ἔξωθεν, ὡς ὁ Ἀριστοτέλης οἴεται, ἀλλὰ προτεταγμένος αὐτῆς ἐν αἰτίας τάξει καὶ προποδίζων αὐτὴν κατὰ μέτρα τὰ πρόσφορα οὐσία ὢν οὐσιώδη οὖσαν ἐνέργειαν οἷον ἐκμαιευομένη τῶν ψυχῆς οὐσιωδῶν λόγων τὰς αὐτοκινήτους προβολάς. "τὸ δὲ καθόλου διάστημα τῆς τοῦ παντὸς φύσεως ὑποληπτέον, φησί, τοὺς ἀρχαίους λέγειν τὸ ἐν τοῖς λόγοις θεωρούμενον συνεχὲς αὐτῶν καὶ εἰς μερισμὸν διιστάμενον. ὃ γὰρ ἐπὶ τῶν ἐν γενέσει μεταβολῶν ἐπιδείκνυσι τούτου τοῦ νῦν παρὰ τὸ πρόσθεν νῦν καὶ ταύτης τῆς κινήσεως παρὰ τὴν πρόσθεν κίνησιν, τοῦτο δὴ πολὺ πρότερον καὶ ἀρχηγικώτερον ἐπὶ τῆς οὐσίας τῶν ὅλων φυσικῶν λόγων προϋπάρχον θεωρεῖται, καὶ κυρίως συμπληροῖ τὸ διάστημα τοῦ πρεσβυτάτου πάντων χρόνου τοῦ συνεχίζοντος τοὺς τῆς φύσεως λόγους. συμφωνεῖ δέ, φησί, πρὸς τὸ αὐτὸ καὶ ἡ τῶν ἔτι παλαιοτέρων δόξα. οἱ μὲν γάρ, ὥσπερ καὶ τοὔνομα δηλοῖ, χορείᾳ τινὶ τοῦ νῦν, οἱ δὲ ταῖς τῆς ψυχῆς περιόδοις, οἱ δὲ τῇ τούτων φυσικῇ χώρᾳ, οἱ δὲ ταῖς ἐγκυκλίοις περιφοραῖς τὸν χρόνον ἀφωρίσαντο, ἃ πάντα περιείληφεν ἡ Πυθαγόρειος αἵρεσις. καὶ νῦν μέν, φησίν, ὡς δύο τοὺς ὅρους διωρθωσάμεθα ταῖς ἐξηγήσεσι, δεῖ δὲ εἰς ἓν συνελεῖν ἀμφοτέρους τούτους τοὺς λόγους καὶ ὡς συνεχῆ καὶ διωρισμένον ἅμα τὸν χρόνον ποιεῖν, εἰ καὶ συνεχής ἐστι κυριώτερον. [30]

in Ph 9 787 " οὕτω μὲν οὖν ὁ Ἰάμβλιχος τὸν ψυχικὸν καὶ τὸν φυσικὸν χρόνον ὑπὸ τοῦ Ἀρχύτου παραδεδόσθαι φησί. διὰ δὲ τῆς ἔμπροσθεν ὑπ' ἐμοῦ παρατεθείσης τοῦ Ἀρχύτου ῥήσεως τὴν εἰς τὸ ἐκτὸς ἐκφαινομένην τοῦ χρόνου ἐνέργειαν δηλοῦσθαί φησιν, οὐ τοίνυν μόνον ἀξιοῦντος ὑφεστηκέναι τοῦ Ἀρχύτου, ἀλλὰ καὶ χρόνον εἶναι προηγούμενον ἐν τοῖς οὖσι κατὰ τὴν ἑαυτοῦ τάξιν εὖ διακείμενον, πρὸς ἣν ἀναφέρεται τὸ πρότερον καὶ δεύτερον τῶν ἡμετέρων πράξεων, ὅπερ οὐκ ἂν ἦν μὴ προϋφεστῶτος τοῦ χρόνου. τὸ δὲ ἀμερὲς καὶ ἀνυπόστατον ὁ Ἰάμβλιχος ἐπ' ἄλλου καὶ ἄλλου χρόνου ἀκούειν ἀξιοῖ κατὰ μὲν τὰ εἴδη τῶν λόγων τὰ ἑστῶτα ἐν ἑαυτοῖς τὸ ἀμερὲς ἀφοριζόμενος, κατὰ δὲ τὰς προϊούσας ἀπ' αὐτῶν κινήσεις, ἐπειδὴ αὗται οὐ διασῴζουσι τὴν ἀμέριστον καὶ ἀκίνητον οὐσίαν, τὸ ἀνυπόστατον. καὶ κατὰ μὲν τὴν μένουσαν ἐν οὐσίαις ἐνέργειαν καὶ τελειότητα τὸ ἀμερές, κατὰ δὲ τὴν ἐξιοῦσαν εἰς γένεσιν ῥοπὴν ἀπὸ τοῦ ὄντος τὸ ἀνυπόστατον, ὅτι τὸ τῆς πρώτης οὐσίας καθαρὸν οὐ διέσωσε. "καὶ ποῦ, φησί, δεῖ νοεῖν τὴν τοῦ χρόνου ῥοήν τε καὶ ἔκστασιν; ἐν τοῖς μετέχουσιν αὐτοῦ φήσομεν. γινόμενα γὰρ ταῦτα ἀεὶ οὐ δύναται τὴν ἐκείνου σταθερὰν οὐσίαν ἀκινήτως δέξασθαι, ἄλλοτε δὲ ἄλλοις μέρεσι τοῖς ἑαυτῶν ἐκείνης ἐφαπτόμενα τὸ ἑαυτῶν πάθημα ἐκείνης καταψεύδεται. καὶ τὸ γίνεσθαι νῦν τούτοις ὑπάρξει τοῖς ἀεὶ μετέχουσι 〈τοῦ νῦν, ἡ δὲ ἐν τοῖς ἄλλοτε ἄλλως ἔχουσι καθ' ἓν συνεχὲς ταυτότησ〉 τοῦ νῦν ἀμεροῦς ἐστιν ἰδία, καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἐνδίδοται τοῖς ἄλλοτε ἄλλοις γινομένοις. διόπερ καὶ ἡ μὲν κατ' ἀριθμὸν ἑτερότης ἀεὶ ἀλλοιουμένη τῆς τῶν μετεχόντων ἐστὶ διαφορότητος δεῖγμα, τὸ δὲ εἶδος ταὐτὸ μένον τὴν τοῦ ἀμεροῦς νῦν ἐνδείκνυται ταυτότητα." οὕτω μὲν οὖν ὁ Ἰάμβλιχος τὸν Ἀρχύταν ἐξηγήσατο καὶ ἄλλα πολλὰ τῇ ἐξηγήσει

προσευπορήσας. Ὁ δὲ Δαμάσκιος οἶμαι κἂν χθαμαλώτερον, ἀλλ᾽ οἰκειότερόν γε πρὸς τὴν Ἀρχύτου λέξιν ἀριθμὸν μέν τινος κινήσεως ἀκούει οὐ τῆς ὡς εἴδους καὶ ἀκινήτου, ἀλλὰ τῆς μεταβολικῆς, ὥστε οὐ τῆς ψυχικῆς μόνης, ἀλλὰ πάσης ὁμοίως μεταβολῆς (ἴσως δὲ καὶ ὅτι ἀτόμων ἀεὶ καὶ ἄτομος ἡ μεταβολή, διὰ τοῦτο τινός· τὸ γὰρ καθόλου ἀμετάβλητον), καθόλου δὲ διάστημα τῆς τοῦ παντὸς φύσεως, ὅτι οὐ μόνης κινήσεως ἀλλὰ καὶ ἠρεμίας, ὅπερ καὶ Ἀριστοτέλης καλῶς νοήσας εἶπεν ὅτι "τοῦτό ἐστι" τῇ κινήσει "τὸ ἐν χρόνῳ εἶναι τὸ μετρεῖσθαι αὐτῆς τὸ εἶναι· δῆλον ὅτι καὶ τοῖς ἄλλοις τοῦτό ἐστι τὸ ἐν χρόνῳ εἶναι τὸ μετρεῖσθαι αὐτῶν τὸ εἶναι ὑπὸ τοῦ χρόνου". [35]

in Ph 9 788 ὥστε καὶ τῆς ἠρεμίας ἡ τοῦ εἶναι διάστασις ὑπὸ τοῦ χρόνου μετρεῖται, ὥσπερ καὶ εἰ τῆς κινήσεως ὁ χρόνος λέγεται, τῆς παρατάσεως λέγεται ταύτης τῆς τοῦ εἶναι τῆς ἐν γενέσει. καὶ ἔοικεν Ἀριστοτέλης τὸ διάστημα τῆς φύσεως εἰς τὴν παράτασιν τοῦ εἶναι τοῦ ἑκάστου μεταλαβεῖν. εἰπὼν οὖν ἀριθμὸν κινήσεως ἐπὶ κοινότερόν τι μετῆλθε τὸ διάστημα τῆς φύσεως τὸ τοῖς γινομένοις οἰκεῖον, ὅπερ καὶ ἐπὶ ἠρεμίας θεωρεῖται καὶ ὅλως πάσης γενητῆς τε καὶ φυσικῆς οὐσίας. διὸ καὶ οὕτως εἶπε 'καὶ καθόλου τὸ διάστημα τῆς τοῦ παντὸς φύσεως' ὡς ἐν τοῖς φυσικοῖς μάλιστα θεωρεῖσθαι τὸν χρόνον βουλόμενος. καὶ γὰρ καὶ ἡ ψυχὴ χρόνου μετέχει καθόσον φύσεως καὶ γενέσεως κοινωνεῖ ὥσπερ αἰῶνος, ὅταν εἰς τὸ ὄντως ὂν ἀναδράμῃ. καὶ οἰκειότερον δὲ τῷ χρόνῳ τὸ διάστημά ἐστιν ἤπερ ἀριθμός· οὐ γὰρ ὡς αἱ μονάδες διεστήκασιν ἀλλήλων, οὕτω καὶ τὰ νῦν· οὐ γὰρ παρεμπίπτει τι μεταξὺ τῶν νῦν, ὃ μὴ νῦν ἐστι. διὸ καὶ συνεχὴς ὁ χρόνος ἀλλ᾽ οὐ διωρισμένος, ὡς ὁ λόγος ὀνόμασι καὶ ῥήμασι καὶ συλλαβαῖς καὶ στοιχείοις καὶ ἡ ἁρμονία τοῖς φθόγγοις. ἐπειδὴ δὲ καὶ ἄλλο διάστημα τὸ μεγεθικὸν ἦν, προσέθηκε 'τῆς τοῦ παντὸς φύσεως', φύσιν καλέσας τὴν τοῦ γινομένου ἀπὸ τοῦ ὄντος ἔκφυσιν ἀεὶ γινομένην καὶ ῥέουσαν. καὶ προελθὼν ἔτι σαφέστερον ἐποίησεν, ὅτι οὐ κατὰ μέγεθος ὥρισε τὸ διάστημα, ἀλλὰ κατὰ τὴν τοῦ ἀεὶ συνέχειαν. 'ἀμερὲς' δὲ καὶ 'ἀνυπόστατον' καλεῖ τὸν χρόνον, διότι κατὰ τὸ νῦν αὐτὸν ὁρᾷ τὸ ἀδιάστατον, ἀνυπόστατον δέ, ὅτι οὐχ ὑπομένει τὸ αὐτὸ τῷ ἀριθμῷ· τοιαύτη γὰρ ἡ φύσις τῶν ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἐχόντων. διὸ καὶ κίνησις καὶ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον ἐν τούτοις. καὶ ὅρα ὅτι ὅταν μὲν ἀμερὲς καὶ ἀνυπόστατον λέγῃ τὸν χρόνον καὶ ὅταν τὸν ἐν τῷ νῦν χρόνον διαφέρειν λέγῃ τοῦ παρῳχημένου, ταὐτὸν λέγει τὸ νῦν τῷ χρόνῳ· ὅταν δὲ πέρας τοῦ παρῳχημένου χρόνου καὶ ἀρχὴν τοῦ μέλλοντος λέγῃ τὸ νῦν, τότε ἕτερον, καὶ ὅταν τὸ μὲν νῦν ἀδιαίρετον λέγῃ, τὸν δὲ χρόνον συνεχῆ, καὶ ὅταν τὸν χρόνον ἀριθμὸν ὁρίζηται· τὸ γὰρ νῦν οὐκ ἂν εἴποι ἀριθμὸν ἀδιαίρετον ὄν· ἔοικεν οὖν καὶ Ἀρχύτας, ὥσπερ καὶ Ἀριστοτέλης τὴν τῶν νῦν συνεχῆ καὶ ἀδιάκοπον ῥοὴν τίθεσθαι τὸν χρόνον καὶ τοῦτον μάλιστα παραδιδόναι τὸν τῇ γενέσει σύστοιχον καὶ κυρίως λεγόμενον χρόνον εἰκόνα ὄντως τοῦ αἰῶνος. Ὁ δέ γε Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης ἣν ἐσχέτην περὶ χρόνου δόξαν, εἴρηται πρότερον. καὶ Θεόφραστος δὲ καὶ Εὔδημος οἱ τοῦ Ἀριστοτέλους ἑταῖροι τὰ αὐτὰ φαίνονται τῷ Ἀριστοτέλει περὶ χρόνου δοξάσαντές τε καὶ διδάξαντες. ὁ μέντοι Λαμψακηνὸς Στράτων αἰτιασάμενος τὸν ὑπ᾽ Ἀριστοτέλους τε καὶ τῶν Ἀριστοτέλους ἑταίρων ἀποδοθέντα τοῦ χρόνου ὁρισμὸν αὐτὸς καίτοι Θεοφράστου μαθητὴς ὢν τοῦ πάντα σχεδὸν ἀκολουθήσαντος τῷ Ἀριστοτέλει καινοτέραν ἐβάδισεν ὁδόν· ἀριθμὸν μὲν γὰρ κινήσεως εἶναι τὸν χρόνον οὐκ ἀποδέχεται, διότι ὁ μὲν ἀριθμὸς διωρισμένον ποσόν, ἡ δὲ κίνησις καὶ ὁ χρόνος συνεχής, τὸ δὲ συνεχὲς οὐκ ἀριθμητόν· εἰ δέ, ὅτι ἄλλο καὶ ἄλλο τὸ μέρος τῆς κινήσεως καὶ τούτων τὸ μὲν πρότερον τὸ δὲ ὕστερον, κατὰ τοῦτο ἔστι τις τῆς κινήσεως ἀριθμός, οὕτω γε ἂν καὶ τὸ μῆκος ἀριθμητὸν εἴη (καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ποσὸν ἄλλο καὶ ἄλλο ἐστί) καὶ τῶν ἄλλων τῶν κατὰ συνέχειαν γινομένων, καὶ τὸ μὲν πρότερον τὸ δὲ ὕστερον, ὥστε καὶ τοῦ χρόνου εἴη ἂν χρόνου χρόνος. [5]

in Ph 9 789

ἔτι δὲ χρόνος καὶ οὐκ ἔστι γένεσις καὶ φθορά, κἂν τὰ ἀριθμητὰ φθείρηται, ὁ δὲ χρόνος καὶ γίνεται καὶ φθείρεται συνεχῶς. καὶ τοῦ μὲν ἀριθμοῦ ἀναγκαῖον εἶναι πάντα τὰ μέρη (μὴ γὰρ οὐσῶν τῶν τριῶν μονάδων οὐδ' ἂν ἡ τριὰς εἴη), τοῦ δὲ χρόνου ἀδύνατον. ἔσται γὰρ ὁ πρότερος χρόνος καὶ ὁ ὕστερος ἅμα. ἔτι τὸ αὐτὸ ἔσται μονὰς καὶ νῦν, εἴπερ ὁ χρόνος ἀριθμός. ὁ μὲν γὰρ χρόνος ἐκ τῶν νῦν σύνθετος, ὁ δὲ ἀριθμὸς ἐκ μονάδων. καὶ τοῦτο δὲ ἀπορεῖ· τί μᾶλλόν ἐστιν ὁ χρόνος ἀριθμὸς τοῦ ἐν κινήσει προτέρου καὶ ὑστέρου ἢ τοῦ ἐν ἠρεμίᾳ; καὶ γὰρ ἐν ταύτῃ ὁμοίως ἐστὶ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐκ τῶν εἰρημένων ἤδη ῥᾴδιον ἐπιλύσασθαι. τῆς γὰρ ἐν γενέσει ῥοῆς, ἥτις κοινὴ καὶ κινήσεώς ἐστι καὶ τῆς ἀντικειμένης αὐτῇ ἠρεμίας, καὶ τοῦ ἐν πᾶσι τοῖς γινομένοις εἶναι μέτρον ὁ χρόνος ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἐλέγετο. ἀριθμὸν δὲ τὸν χρόνον ἔλεγεν, οὐχ ὅτι ἁπλῶς ἀριθμός (συνεχῆ γὰρ εἶναι δείκνυσι τὸν χρόνον ὥσπερ καὶ τὸ μέγεθος καὶ τὴν κίνησιν), ἀλλ' ὡς τῷ διορισμῷ τοῦ ἐν τῇ συνεχείᾳ προτέρου καὶ ὑστέρου γνωριζόμενον ὑπὸ τῶν αἰσθέσθαι χρόνου δυναμένων. ὥστε οὐδὲν κινεῖ τῆς Ἀριστοτέλους ἐννοίας τὰ ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ ἐπιχειρήματα. πρὸς δὲ τὸ ἐν χρόνῳ εἶναι λεγόμενον καλῶς ἐνίστασθαι δοκεῖ· "εἰ γὰρ τοῦτό ἐστι, φησί, τὸ ἐν χρόνῳ εἶναι τὸ ὑπὸ τοῦ χρόνου περιέχεσθαι, οὐθὲν ἂν δῆλον ὅτι τῶν ἀιδίων ἐν χρόνῳ εἴη." ἀλλ' ἔοικεν Ἀριστοτέλης τὸ ἐν τῷ παντὶ χρόνῳ ὑφεστὼς αἰώνιον λέγειν, ἀλλ' οὐκ ἔγχρονον ἅτε οὐ περιεχόμενον χρόνῳ. μήποτε δέ, εἰ ἐν τῷ ἀεὶ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχει ὁ ἀεὶ χρόνος, καὶ τὸ ἐν χρόνῳ ἀίδιον τοιοῦτόν ἐστιν οἷον ἡ τοῦ οὐρανοῦ κίνησις, ὡς τὸ ἀεὶ κατὰ τὸ ἐπ' ἄπειρον ἔχειν, ἀληθὲς εἰπεῖν ὅτι πᾶς ὁ λαμβανόμενος χρόνος ὑπὸ χρόνου ἄλλου περιέχεται· καὶ ἄλλα δὲ πολλὰ ἀντειπὼν πρὸς τὴν Ἀριστοτέλους ἀπόδοσιν ὁ Στράτων αὐτὸς τὸν χρόνον τὸ ἐν ταῖς πράξεσι ποσὸν εἶναι τίθεται· "πολλὴν γάρ, φησί, χρόνον φαμὲν ἀποδημεῖν καὶ πλεῖν καὶ στρατεύεσθαι καὶ πολεμεῖν καὶ ὀλίγον χρόνον, ὁμοίως δὲ καθῆσθαι καὶ καθεύδειν καὶ μηθὲν πράττειν καὶ πολὺν χρόνον φαμὲν καὶ ὀλίγον· ὧν μέν ἐστι τὸ ποσὸν πολύ, πολὺν χρόνον, ὧν δὲ ὀλίγον, ὀλίγον· χρόνος γὰρ τὸ ἐν ἑκάστοις τούτων ποσόν. [35]

in Ph 9 790 διὸ καί φασιν οἱ μὲν βραδέως ἥκειν οἱ δὲ ταχέως τὸν αὐτόν, ὡς ἂν ἑκάστοις φαίνηται τὸ ἐν τούτοις ποσόν. ταχὺ μὲν γὰρ εἶναί φαμεν, ἐν ᾧ τὸ μὲν ποσὸν ἀφ' οὗ ἤρξατο καὶ εἰς ὃ ἐπαύσατο ὀλίγον, τὸ δὲ γεγονὸς ἐν αὐτῷ πολύ· τὸ βραδὺ δὲ τοὐναντίον, ὅταν ᾖ τὸ μὲν ποσὸν ἐν αὐτῷ πολύ, τὸ δὲ πεπραγμένον ὀλίγον. διό, φησίν, οὐκ ἔστιν ἐν ἠρεμίᾳ τὸ ταχὺ καὶ τὸ βραδύ· πᾶσα γὰρ ἴση ἐστὶ τῷ ἑαυτῆς ποσῷ καὶ οὔτε ἐν ὀλίγῳ τῷ ποσῷ πολλὴ οὔτε ἐν πολλῷ βραχεῖα. διὰ τοῦτο δέ, φησί, καὶ πλείω μὲν εἶναι καὶ ἐλάττω χρόνον λέγομεν, θάττω δὲ καὶ βραδύτερον χρόνον οὐ λέγομεν. πρᾶξις μὲν γὰρ καὶ κίνησίς ἐστι θάττων καὶ βραδυτέρα, τὸ δὲ ποσὸν τὸ ἐν ᾧ ἡ πρᾶξις οὐκ ἔστι θᾶττον καὶ βραδύτερον, ἀλλὰ πλέον καὶ ἔλαττον ὥσπερ καὶ χρόνος. ἡμέρα δὲ καὶ νύξ, φησί, καὶ μὴν καὶ ἐνιαυτὸς οὐκ ἔστι χρόνος οὐδὲ χρόνου μέρη, ἀλλὰ τὰ μὲν ὁ φωτισμὸς καὶ ἡ σκίασις, τὰ δὲ ἡ τῆς σελήνης καὶ τοῦ ἡλίου περίοδος, ἀλλὰ χρόνος ἐστὶ τὸ ποσὸν ἐν ᾧ ταῦτα." ἀλλ' εἰ ἕτερον μὲν τὸ πεπραγμένον, ἕτερον δὲ τὸ ποσὸν ἐν ᾧ πέπρακται καὶ τοῦτό ἐστιν ὁ χρόνος, ὅτι μὲν ποσόν, εἴρηται, ὁποῖον δὲ ποσόν, ἄδηλον. διὸ οὐδὲ ἔστιν ἀπὸ τούτου ἔννοιαν τοῦ χρόνου λαβεῖν τὸν μὴ προειληφότα. καὶ ὅτι μὲν ἔστι τι ἕτερον ποσὸν παρὰ τὸ τῶν κινήσεων καὶ ἠρεμιῶν ἴδιον, δῆλον, εἴπερ πολλὴν κίνησιν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ γίνεσθαί φαμεν, ὅταν ταχεῖα ᾖ, ὀλίγην δὲ ἐν πολλῷ, ὅταν βραδεῖα· τί δὲ τοῦτό ἐστιν, οὐ διεσάφησεν ὁ λόγος. "διὰ τοῦτο δέ, φησί, πάντα ἐν χρόνῳ εἶναί φαμεν, ὅτι πᾶσι τὸ ποσὸν ἀκολουθεῖ καὶ τοῖς γινομένοις καὶ οὖσι. πολλὰ δὲ κατὰ τὸ ἐναντίον λέγομεν· τὴν γὰρ πόλιν ἐν ταραχῇ εἶναι καὶ τὸν ἄνθρωπον ἐν φόβῳ καὶ ἡδονῇ, ὅτι ταῦτα ἐν ἐκείνοις. ταῦτα μὲν οὖν καὶ τὰ τοῦ Στράτωνος ὡς συντόμως ἀπομνημονεῦσαι περὶ χρόνου δοξάσματά τε καὶ ἀπορήματα· καὶ πάντες οἱ εἰρημένοι περὶ τὸν φυσικὸν χρόνον διέτριψαν, κἂν ἐνεδείξαντό τινες αὐτῶν περὶ τοῦ χωριστοῦ καὶ ἐξῃρημένου καὶ ἐν αἰτίας λόγῳ προεστηκότος χρόνου. Ἐν δὲ τοῖς νεωτέροις Πλωτῖνος

φαίνεται πρῶτος τὸν πρῶτον ἐκεῖνον ἐπιζητήσας χρόνον· καὶ ζωὴν αὐτόν φησι ψυχῆς ἐν κινήσει μεταβατικῇ ἐξ ἄλλου εἰς ἄλλον βίον οἰκείως τοῦτο τοῖς περὶ τοῦ αἰῶνος αὐτῷ ῥηθεῖσιν ἀποφηνάμενος. αἰῶνα γὰρ λέγει εἶναι τὴν περὶ τὸ ὂν ἐν τῷ εἶναι ζωὴν ὁμοῦ πᾶσαν καὶ πλήρη ἀδιάστατον πανταχῇ. κάλλιον δὲ ἴσως αὐτῶν ἀκοῦσαι τῶν νοερῶν τοῦ Πλωτίνου ῥημάτων· “εἰ οὖν χρόνον τις λέγοι ψυχῆς ἐν κινήσει μεταβατικῇ ἐξ ἄλλου εἰς ἄλλον βίον ζωὴν εἶναι, ἆρα ἂν δοκοῖ τι λέγειν; εἰ γὰρ αἰών ἐστι ζωῆς ἐν στάσει καὶ τῷ αὐτῷ καὶ ὡσαύτως καὶ ἄπειρος ἤδη, εἰκόνα δὲ δεῖ τοῦ αἰῶνος τὸν χρόνον, ὥσπερ καὶ τόδε τὸ πᾶν ἔχει πρὸς ἐκεῖνο, εἶναι, ἀντὶ μὲν ζωῆς τῆς ἐκεῖ ἄλλην δεῖ ζωὴν τὴν τῆσδε τῆς δυνάμεως τῆς ψυχῆς ὥσπερ ὁμώνυμον εἶναι λέγειν καὶ ἀντὶ κινήσεως νοερᾶς ψυχῆς τινος μέρους κίνησιν, ἀντὶ δὲ ταυτότητος καὶ τοῦ ὡσαύτως καὶ μένοντος τὸ μὴ μένον ἐν τῷ αὐτῷ ἄλλο δὲ καὶ ἄλλο ἐνεργοῦν, ἀντὶ δὲ ἀδιαστάτου καὶ ἑνὸς εἴδωλον τοῦ ἑνὸς τὸ ἐν συνεχείᾳ ἕν, ἀντὶ δὲ ἀπείρου καὶ ὅλου τὸ εἰς ἄπειρον πρὸς τὸ ἐφεξῆς ἀεί, ἀντὶ δὲ ἀθρόου ὅλου τὸ κατὰ μέρος ἐσόμενον καὶ ἀεὶ ἐσόμενον ὅλον. [5]

in Ph 9 791 οὕτω γὰρ μιμήσεται τὸ ἤδη ὅλον καὶ ἀθρόον καὶ ἄπειρον ἤδη, εἰ ἐθελήσει ἀεὶ προσκτώμενον εἶναι ἐν τῷ εἶναι· καὶ γὰρ τὸ εἶναι οὕτω τὸ ἐκείνου μιμήσεται. δεῖ δὲ οὐκ ἔξωθεν τῆς ψυχῆς λαμβάνειν τὸν χρόνον, ὥσπερ οὐδὲ τὸν αἰῶνα ἐκεῖ ἔξω τοῦ ὄντος, οὐδὲ αὖ παρακολούθημα οὐδὲ ὕστερον, ὥσπερ οὐδὲ ἐκεῖ, ἀλλ’ ἐνορώμενον καὶ ἐνόντα καὶ συνόντα, ὥσπερ κἀκεῖ ὁ αἰών.” προστίθησι δὲ καὶ ὅτι οὐχ ὁ χρόνος μετρεῖ τὴν κίνησιν, ἀλλ’ ἡ κίνησις τὸν χρόνον, εἴπερ ἀφανὴς μὲν ὁ χρόνος ἐστίν, ἐμφανὴς δὲ ἡ κίνησις, ἀπὸ δὲ τῶν φανερῶν γινώσκεται καὶ μετρεῖται τὰ ἀφανῆ. λέγει οὖν ὅτι “τὸ μετρούμενον ὑπὸ τῆς περιφορᾶς (τοῦτο δέ ἐστι τὸ δηλούμενον) ὁ χρόνος ἔσται, οὐ γεννηθεὶς ὑπὸ τῆς περιφορᾶς ἀλλὰ δηλωθείς”. “διό, φησί, καὶ κινήσεως ἠνέχθησαν εἰς τὸ εἰπεῖν μέτρον ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν κινήσει μετρούμενον, εἶτα προσθεῖναι τί ὢν κινήσει μετρεῖται.” προστίθησι δὲ καὶ τοῦτο· “ἆρα οὖν καὶ ἐν ἡμῖν χρόνος; ἢ ἐν ψυχῇ τῇ τοιαύτῃ πάσῃ καὶ ὁμοειδῶς ἐν πᾶσι καὶ αἱ πᾶσαι μία; διὸ οὐ διασπασθήσεται ὁ χρόνος, ἐπεὶ οὐδὲ ὁ αἰὼν ὁ κατ’ ἄλλο ἐν τοῖς ὁμοειδέσι πᾶσιν.” ἐν δὴ τούτοις χρόνον οἴεται τὴν μεταβατικὴν τῆς ψυχῆς ζωήν, ἐπειδὴ καὶ αἰῶνα τὴν περὶ τὸ ὂν ἐν τῷ εἶναι ζωὴν ὁμοῦ πᾶσαν καὶ πλήρη ἀδιάστατον πανταχῇ, ὡς εἴρηται πρότερον καὶ ἔοικεν ἐκ τῆς ἀναλογίας ὑπόνοιαν ἔχειν τοιαύτην ὁ Πλωτῖνος. ὡς γὰρ ἐν τῷ νοητῷ μετὰ τὸ πρώτως γινόμενον, ὅπερ καὶ αὐτὸ νοῦν καλεῖ, ἡ νοερὰ ζωή ἐστιν εἰς ταὐτὸν ἰοῦσα τῷ αἰῶνι (διὸ τὸ μετ’ αὐτὴν καὶ ζωὴ καὶ αἰώνιόν ἐστιν), οὕτω καὶ ἐπ’ ἄκρῳ τοῦ γενητοῦ μετὰ τὴν ἀμέριστον οὐσίαν ἡ ψυχικὴ ζωὴ εἰς ταὐτὸν ἔρχεται τῷ χρόνῳ. Ἐφιστάνει δὲ αὐτῷ ὁ Δαμάσκιος ὡς ἀντὶ αἰῶνος τὸν αἰώνιον νοῦν παραδεδωκότι. μήποτε δὲ ἡ περὶ τὸ ὂν ἐν τῷ εἶναι ζωή, εἴπερ ἡ μετὰ τὸ ὂν εὐθύς ἐστιν, οὐκ ἔστιν ἡ κατὰ τὸν αἰώνιον νοῦν τὸν τρίτον, ἀλλ’ ἡ κατὰ τὸν μέσον, ὃν καὶ αὐτὸν νοῦν καλεῖ ὁ Πλωτῖνος, ὥσπερ καὶ τὸν πρῶτον. [30]

in Ph 9 792 ἀλλ’ ἐκεῖνο οἶμαι ἄξιον ἐπιστάσεως, μήποτε κἂν ἐν τοῖς νοητοῖς ἥνωται ἥ τε ζωὴ καὶ ὁ αἰών, καὶ ἡμεῖς περὶ τὴν ἐκεῖ ἕνωσιν διαιρούμενοι ποτὲ μὲν ζωὴν ποτὲ δὲ αἰῶνα ποτὲ δὲ ὅλον καὶ μέρη τὴν ἐκεῖ μεσότητα καλοῦμεν, ὡς ἐν Παρμενίδῃ μεμαθήκαμεν, ἀλλ’ ἔν γε τοῖς γενέσεως ἐφαπτομένοις οὐκέτι μένει ἡ ἐν αὐτῇ ἕνωσις εἰς εἰκονικὴν προελθοῦσα φύσιν, κἂν ἔχῃ τι ἔτι τῆς εἰκόνος ἐξῃρημένον καὶ τῆς γενέσεως. ἀλλ’ ἡ μὲν ψυχικὴ ζωὴ τῆς νοερᾶς ἐστιν εἰκών, ὁ δὲ χρόνος τοῦ αἰῶνος, ὡς καὶ ὁ Πλάτων φησίν. οὐκ ἂν οὖν εἴη χρόνος ἁπλῶς ἡ μεταβατικὴ τῆς ψυχῆς ζωή, ἀλλ’ ἔγχρονος, ὥσπερ αἰώνιος ἡ τοῦ νοῦ ἀμετάβατος. καὶ ἔστιν οὗτος πρῶτος χρόνος ὁ τὴν τῆς ψυχῆς μετάβασιν μετρῶν, εἴπερ πρωτίστη μεταβολή ἐστιν ἡ ψυχικὴ καὶ ἀπ’ ἐκείνης αἱ ἄλλαι. καὶ τοῦτο τάχα ἐστίν, οὗ καὶ Ἀριστοτέλης ἐφαψάμενος ἔλεγε μὴ εἶναι χρόνον, εἰ μὴ εἴη ψυχή, διότι μὴ ἔστι τὸ ἀριθμοῦν. ἀρχέσθω μὲν οὖν ἀπὸ τῆς ψυχῆς ὁ χρόνος, ἄλλος δὲ ὢν παρὰ τὴν ψυχὴν καὶ τὰς μεταβολικὰς αὐτῆς μετρῶν ἐνεργείας. τὴν γὰρ οὐσίαν καὶ

τὰς οὐσιώδεις ἐνεργείας αὐτῆς ἐν μεσότητι τῆς ἀμερίστου καὶ τῆς περὶ τοῖς σώμασι μεριζομένης φύσεως ὑποστάσας μέσον τι μέτρον αἰῶνος καὶ χρόνου συνέξει καὶ μετρήσει κατὰ τὸ δικαιότατον. Μετὰ δὲ τὸν Πλωτῖνον καὶ ὁ Ἰάμβλιχος ἡμῖν ἡκέτω φῶς ἀνάψων καὶ αὐτὸς ταῖς ἡμετέραις νοήσεσι. λέγει οὖν καὶ αὐτὸς περὶ τοῦ πρώτου καὶ ἀμεθέκτου χρόνου ἐν τῷ εἰς τὰς Κατηγορίας ὑπομνήματι τὴν Ἀρχύτου λέξιν ἐξηγούμενος· οὐδὲ γὰρ ὡς ἡ τοῦ λύχνου φλὸξ οὕτως ἡ τοῦ ἀμεροῦς ἐνέργεια ἀεὶ γίνεται· οὔτε γὰρ αἰσθητὴ αὕτη γε οὔτε ῥέουσα μένει τε ἐν τῷ προϊέναι ἀεί τέ ἐστι καὶ ἀεὶ ἐνεργεῖ καὶ οὐδέποτε γίνεται, προέστηκε δὲ ἐν τῷ ἀκινήτῳ οὖσα ἀγένητος ἐν τῷ αὐτῷ κατ' ἀριθμὸν εἴδει καὶ ἄφθαρτος. ἀλλὰ γίνεσθαί φησιν ἀεὶ τὸ νῦν. οἶμαι δὲ αὐτόθεν φαίνεσθαι, ὡς τὸ γινόμενον ποτὲ ἤρξατο γίνεσθαι καὶ οὐκ ἀεὶ γίνεται, καὶ ὅτι τὸ νῦν ἔστι καὶ οὐ γίνεται. εἰ δὲ γίνεται ἐν παρατάσει ἔχον τὸ κινεῖσθαι, οὐ γίνεται ἐν τῷ νῦν. ἠρεμία γὰρ μᾶλλον θεωρεῖται κατὰ τὸ νῦν καὶ οὐ κίνησις. ἀλλὰ συνεχές τί φησι καὶ κινήσεως μέτρον συνεχοῦς, καὶ αἴτιον γεννητικὸν τοῦ χρόνου τὸ ἀμερὲς ὑποληπτέον. ποῦ τοίνυν ὁ ῥέων καὶ γινόμενος χρόνος; ἢ ἐν τοῖς μετέχουσι. "γινόμενα γάρ, φησί, ταῦτα ἀεὶ οὐ δύναται τὴν ἐκείνου σταθερὰν οὐσίαν ἀκινήτως δέξασθαι, ἄλλοτε δὲ ἄλλοις μέρεσι τοῖς ἑαυτῶν ἐκείνης ἐφαπτόμενα τὸ ἑαυτῶν πάθημα ἐκείνης καταψεύδεται. [35]

in Ph 9 793 καὶ τὸ γίνεσθαι οὖν τούτοις ὑπάρξει τοῖς ἀεὶ μετέχουσι τοῦ νῦν, ἡ δὲ ἐν τοῖς ἄλλοτε ἄλλως ἔχουσι καθ' ἓν συνεχὲς ταυτότης τοῦ νῦν ἀμεροῦς ἰδία." ἔοικε δὴ ἐν τούτοις ἓν μὲν τὸ πρὸ τῶν μετεχόντων νῦν ἀγένητον ὑποτίθεσθαι, ἐκ δὲ τούτου τὰ τοῖς μετέχουσιν ἐνδιδόμενα. ὡς δὲ τὸ νῦν, οὕτω καὶ ὁ χρόνος εἷς μὲν ὁ πρὸ τῶν χρονιζομένων, πολλοὶ δὲ οἱ ἐν τοῖς μετέχουσι γινόμενοι, ἐν οἷς δὴ καὶ ὁ μὲν παρεληλυθώς, ὁ δὲ ἐνεστώς, ὁ δὲ μέλλων. "οὐ κατὰ εὐτρεπισμόν, φησίν, ὥς τινες οἴονται, τῶν ἡμετέρων πράξεων, ἀλλὰ καθ' ὑπόστασιν χρόνου τὰς ἡμετέρας πράξεις εὖ διατάττοντος. οὐδὲ γὰρ τὸ πρῶτον καὶ δεύτερον, φησίν, τῶν πράξεων οἷόν τε συλλογίζεσθαι μὴ ὑφεστῶτος τοῦ χρόνου καθ' ἑαυτόν, πρὸς ὃν ἀναφέρεται τὸ τεταγμένον τῶν πράξεων. ὅτι δὲ περιεκτικὸς ὁ χρόνος κατ' αὐτὸν τῆς ψυχῆς, ἐκείνη δηλώσει ἡ λέξις 'εἰκότως ἄρα αἰῶνος εἰκὼν κινητὴ ἀφώρισται ὁ χρόνος, ὡς τῆς ψυχῆς πρὸς τὸν νοῦν ἀπεικασθείσης καὶ τῶν λόγων αὐτῆς πρὸς τὰς νοήσεις ἀφομοιωθέντων, καὶ τοῦ νῦν ἀμεροῦς ἐν αὐτῇ πρὸς τὸ ἐν ἑνὶ μένον καὶ τὸ περιεκτικὸν πάντων τούτου πρὸς τὸ ἐκείνου ἅμα καὶ ἀεὶ τὰ ὄντα ἐν ἑαυτῷ περιέχον καὶ πρὸς τὸ ἐκείνου ἑστηκὸς καὶ τὸ τοῦδε κινούμενον ἀπεικασθὲν καὶ πρὸς τὸ μέτρον τῶν οὐσιῶν τὸ τῆς γενέσεως μέτρον ἀποτυπωθέν." δῆλος οὖν ἐστι τὸν μὲν αἰῶνα τῶν ὄντως ὄντων περιεκτικὸν μέτρον τιθέμενος, τὸν δὲ χρόνον οὐσίαν μὲν αὐτόν, μετροῦσαν δὲ τὴν γένεσιν, πρώτην μὲν τὴν ψυχικήν, ἀπὸ δὲ ταύτης τὴν ἀπ' αὐτῆς προϊοῦσαν, ἔνθα λοιπὸν κινήσει σύστοιχος καὶ ἀνυπόστατός ἐστιν ὁ χρόνος ὡς ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχων. βούλεται δὲ οὐ τὸ νῦν ἐνεστηκέναι μόνον, ἀλλὰ καὶ χρόνον μεταξὺ δύο περάτων. προσκείσθω δὲ καὶ τὰ ἀπὸ τῶν εἰς Τίμαιον ὑπομνημάτων. ἐν τοίνυν τῷ ὀγδόῳ βιβλίῳ τῷ Πλάτωνι μάλιστα παρακολουθῶν τὴν πρὸς τὸν αἰῶνα τοῦ χρόνου συνάρτησιν παραδίδωσι. διὸ καὶ περὶ ἐκείνου μάλιστα ποιεῖται τὸν λόγον τοῦ ἐξῃρημένου μὲν ἀπὸ τοῦ κόσμου, πάσης δὲ τῆς ἐν αὐτῷ κινήσεως τὰ μέτρα περιέχοντός τε καὶ χορηγοῦντος, ὃς ἄλλος ἂν εἴη οὗτος παρὰ τὸν ὑπὸ τῶν φυσικῶν ζητούμενον χρόνον. λέγει δὲ καὶ ἐν τῷ ς κεφαλαίῳ ταῦτα· "τὴν δὲ οὐσίαν αὐτοῦ τὴν κατ' ἐνέργειαν τῇ προϊούσῃ διακοσμήσει καὶ συνταττομένῃ πρὸς τὰ δημιουργούμενα καὶ ἀχωρίστῳ τῶν ἀποτελουμένων ὑφ' ἑαυτῆς ὑπαρχούσῃ ταύτῃ συντάττομεν. τὸν γὰρ διάκοσμον ἅμα οὐρανὸν ποιεῖν δηλοῖ τοῦτο, ὅτι συντέτακται τῇ διακοσμήσει τῇ ἀπὸ τοῦ δημιουργοῦ προελθούσῃ καὶ ἡ τοῦ χρόνου ὑπόστασις· καὶ δῆτα καὶ αὕτη προηγεῖται τῆς τοῦ οὐρανοῦ περιόδου, ὥσπερ δὴ καὶ ἡ διακοσμοῦσα αὐτὴν διακόσμησις προσεχῶς τε αὐτῆς προτέτακται κατὰ τὰ αὐτὰ ταῖς ἐκείνης ἐπιστασίαις· ὅλην τε καὶ αὐτὴν ἀθρόος συνείληφε διωρισμένοις τισὶ πέρασιν ἅτε διασῴζουσα τὸν λόγον τῆς αἰτίας ἀφ' ἧς παράγεται. [35]

in Ph 9 794 τάξιν μὲν οὖν εἶναι τοῦ χρόνου καὶ ἡμεῖς συγχωροῦμεν οὐ μέντοι τὴν ταττομένην, ἀλλὰ τὴν τάττουσαν, οὐδὲ τὴν ἑπομένην τοῖς προηγουμένοις, ἀλλὰ τὴν ἀρχηγὸν τῶν ἀποτελουμένων καὶ πρεσβυτέραν· οὐδὲ τὴν μεριστῶς κατὰ λόγους ἢ κινήσεις ἢ ἄλλας διωρισμένας δυνάμεις ἀφωρισμένην, ἀλλὰ τὴν παντελῆ καθ' ὅλας τὰς δημιουργικὰς ἀπογεννήσεις συμπεπληρωμένην. τὸ δὲ πρότερον καὶ ὕστερον ἐν τῇ τάξει οὐ κατὰ κινήσεων μεταβάσεις οὐδὲ κατὰ ζωῆς ἀνελίξεις οὐδὲ κατὰ κοσμικῶν γενέσεων διεξόδους οὐδὲ κατ' ἄλλο οὐδὲν τοιοῦτον τιθέμεθα, ἀλλὰ κατ' αἰτίων προήγησιν καὶ συμπλοκὴν συνεχῆ τῶν ἀπογεννήσεων καὶ πρωτουργὸν ἐνέργειαν καὶ δύναμιν ἐπιτελεστικὴν τῶν κινήσεων καὶ κατὰ τοιαῦτα πάντα ἀφοριζόμεθα. ἔτι τοίνυν οὐ μετὰ τῆς προϊούσης ἀπὸ τῆς ψυχῆς κινήσεως ἢ ζωῆς τὸν χρόνον καὶ ὁμοῦ τὸν οὐρανὸν λέγομεν ἀπογεννᾶσθαι, ἀλλ' ἀπὸ τῆς προϊούσης ἀπὸ τοῦ δημιουργοῦ νοερᾶς διακοσμήσεως· μετὰ γὰρ ταύτης ὁ χρόνος τε ἐν αὐτῷ συνυπέστη καὶ ὁ κόσμος. καὶ αὐτὸς δὲ ὁ παλαιὸς διαρρήδην τὸν θεὸν διακοσμοῦντα καὶ παράγοντα τὸν χρόνον ὁμοῦ καὶ τὸν οὐρανὸν ποιεῖν ἀποφαίνεται. καὶ θείη ἄν τις αὐτὸν εἶναι μέτρον οὗ τοι κατὰ τὸ μετροῦν τὴν φορὰν ἢ τῇ κινήσει μετρούμενον ἢ δηλοῦν τὴν περιφορὰν ἢ δηλούμενον, ἀλλὰ κατὰ τὸ αἴτιον καὶ ἓν ὁμοῦ δὴ πάντων τούτων." ταῦτα μὲν οὖν περὶ τοῦ ἐξῃρημένου τῆς γενέσεως καὶ καθ' ἑαυτὸν ὑφεστηκότος γέγραφεν. ἅμα δὲ περὶ τούτου καὶ περὶ τοῦ ἀπ' αὐτοῦ ἐνδιδομένου τῷ κόσμῳ ἐν τῷ ι κεφαλαίῳ τάδε γέγραφε· "διὰ δὴ ταῦτα καὶ κατὰ τὸ παράδειγμα τῆς διαιωνίας φύσεως ὁμοιότατος αὐτὸς αὑτῷ κατὰ δύναμίν ἐστι καὶ ὁ χρόνος. καὶ προσέοικε τῷ αἰῶνι καὶ πρὸς ἑαυτὸν ὁμοιότατός ἐστι κατὰ τὸ δυνατὸν διὰ τὴν ἀμερῆ φύσιν, διὰ μιᾶς τε ἐνεργείας ἐνίσταται καὶ πρόεισι κατ' αὐτὴν καὶ ὁρίζει πάντα τὰ γινόμενα ὡσαύτως, κἂν ᾖ διαφέροντα." λέγει τοίνυν περὶ τούτων καὶ ἄλλην ἀπόδειξιν τοιαύτην· "τὸ μὲν γὰρ δὴ παράδειγμα πάντα αἰῶνά ἐστιν, ὁ δὲ αὖ διὰ τέλους τὸν ἅπαντα χρόνον γέγονεν, ὥστε καὶ ὢν καὶ ἐσόμενος. ὃ τοίνυν ἐστὶν ὡς παράδειγμα ἐν τῷ νοητῷ, τοῦτο ὡς εἰκών ἐστιν ἐν τῷ γενητῷ. καὶ ὅπερ ἐστὶν ἐκεῖ κατ' αἰῶνα, τοῦτο ἐνταῦθα κατὰ χρόνον. καὶ τὸ ἐν τῷ νοητῷ κατὰ τὸ εἶναι νῦν ἤδη παρόν, τοῦτο ἐν τοῖς τῇδε κατὰ συνέχειαν διὰ τέλους παραγίνεται. καὶ τὸ ὂν ὡσαύτως τὸ ἐν αὐτῷ γεγονός τε καὶ ὂν καὶ ἐσόμενον κατὰ τοὺς τῇδε τόπους ἐκφαίνεται. καὶ τὸ ἀδιάστατον ἐκεῖ διεστηκὸς ἐνταῦθα καθορᾶται. καὶ νῦν δὴ τοῦ χρόνου γέγονε κατάδηλος ἡ μέση διπλῆ φύσις, μέση μὲν αἰῶνός τε καὶ οὐρανοῦ, διπλῆ δὲ καθόσον συνυφίσταται μὲν πρὸς τὸν κόσμον, συντάττεται δὲ πρὸς τὸν αἰῶνα, καὶ τοῦ μὲν ἡγεῖται, τῷ δὲ ἀφομοιοῦται. [35]

in Ph 9 795 " τοιαύτη μέν τίς ἐστιν ἡ τῶν προκειμένων λέξεων τοῦ Τιμαίου σαφήνεια κατὰ τὸν θεῖον Ἰάμβλιχον. Ἀλλὰ καὶ Πρόκλος ὁ ἐκ τῆς Λυκίας φιλόσοφος ὁ τῶν ἡμετέρων διδασκάλων καθηγεμὼν περὶ μὲν τοῦ χωριστοῦ χρόνου τὰ αὐτά πως τῷ Ἰαμβλίχῳ φιλοσοφεῖ καὶ οὐ μόνον νοῦν, ἀλλὰ καὶ θεὸν αὐτὸν ἀποδεικνύναι πειρᾶται, ὡς καὶ εἰς αὐτοψίαν ὑπὸ τῶν θεουργῶν κληθῆναι. τοῦτον δὲ τὰς μὲν εἴσω μενούσας ἐνεργείας ἀμεταβλήτους ἔχειν φησί, τὰς δὲ εἰς τὸ ἐκτὸς ἀποτεινομένας μεταβαλλομένας. περὶ μέντοι τοῦ μεθεκτοῦ καὶ ἀχωρίστου τῆς γενέσεως χρόνου τὰ αὐτὰ τῷ Ἀριστοτέλει διατάττεται νομίζων τὸν Ἀριστοτέλην κατὰ τὸ νῦν μόνον ὑφεστάναι λέγειν τὸν χρόνον. οἱ δὲ μετὰ Πρόκλον ἕως ἡμῶν σχεδόν τι πάντες οὐκ ἐν τούτῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασι τῷ Πρόκλῳ κατηκολούθησαν. Ἀσκληπιόδοτον ἐξαιρῶ λόγου τὸν ἄριστον τῶν Πρόκλου μαθητῶν καὶ Δαμάσκιον τὸν ἡμέτερον· ὧν ὁ μὲν δι' ἄκραν εὐφυΐαν καινοτέροις ἔχαιρε δόγμασιν, ὁ δὲ Δαμάσκιος διὰ φιλοπονίαν καὶ τὴν πρὸς τὰ Ἰαμβλίχου συμπάθειαν πολλοῖς οὐκ ὤκνει τῶν Πρόκλου δογμάτων ἐφιστάνειν. ἐμοὶ δὲ πρὸς τὰς εἰρημένας τῶν δύο φιλοσόφων δόξας τοσοῦτον λεγέσθω, ὡς εἰ μὲν τὸ αἴτιον τοῦ χρόνου τὸ ἐν νοῖς καὶ θεοῖς ζητοῦντες νοῦν καὶ τοῦτο ἑστῶτα καὶ θεὸν ἔλεγον, ἀνάγκη δέχεσθαι· καὶ γὰρ τῆς κινήσεως καὶ τῆς γενέσεως εἴ τις τὰς πρώτας αἰτίας ζητεῖ, νοῦν πάντως καὶ θεὸν εὑρήσει. καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν εἰ καὶ ὀνόμασιν αὐτὸν καλοίη τοῖς αὐτοῖς, ἐπειδὴ πολλαχοῦ τοῦτο τοῖς

θεολόγοις ἤρεσεν, ἴσως δὲ καὶ αὐτοῖς τοῖς θεοῖς. εἰ μέντοι τις τὸν συνεγνωσμένον τοῦτον ζητεῖ χρόνον τὸν τῇ κινήσει συνυπάρχοντα, οὔτε ἀκίνητον οὔτε ἅμα ὅλον ὑφεστῶτα οὔτε νοῦν οἶμαι λέγειν δυνατόν, ὥσπερ οὐδὲ τὴν κίνησιν ἀκίνητον οὐδὲ ἅμα ὅλην ὑφεστῶσαν ἔστιν ἐπινοεῖν. Ἀλλ' ὅπερ ἡμῖν λοιπὸν τῶν περὶ χρόνου προβλημάτων ὑπολέλειπται, τοῦτο νῦν μεταχειριστέον τὰς ἀπορίας τὰς ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἐν ἀρχῇ ῥηθείσας πρὸς τὴν χρόνου ὑπόστασιν ταύτας διαλῦσαι. δῆλον γὰρ ὅτι τούτων μὴ λυθεισῶν καὶ εἰ ἔστιν ὅλως ὁ χρόνος οὐδεὶς βεβαίως πεισθήσεται. σπουδῆς δὲ ἀξία μάλιστά ἐστιν ἡ τῶν ἀποριῶν λύσις, ὅτι καὶ αὐτὸς Ἀριστοτέλης ἐν τοῖς περὶ τόπου λόγοις τὰς ἐν ἀρχῇ ῥηθείσας ἀπορίας ἐπὶ τῷ πέρατι διαλύσας ταύτας ἀλύτους καταλέλοιπε. καὶ τῶν μετ' αὐτὸν δὲ ἐξηγητῶν οὐδεὶς αὐτῶν οἶμαι τὰς λύσεις παραδέδωκεν οὐδὲ ὁ φιλοπονώτατος τῶν αὐτοῦ ἐξηγητῶν ὁ ἐξ Ἀφροδισιάδος Ἀλέξανδρος. ἵνα δὲ πρόχειρος ἡ τῶν ἠπορημένων ἀνάμνησις γένηται, τὰ τοῦ Ἀριστοτέλους ἡμῖν προκείσθω ῥήματα· "ὅτι μὲν οὖν ἢ ὅλως οὐκ ἔστιν ἢ μόλις καὶ ἀμυδρῶς, ἐκ τούτων ἄν τις ὑποπτεύσειε. [35]

in Ph 9 796 τὸ μὲν γὰρ αὐτοῦ γέγονε καὶ οὐκ ἔστι, τὸ δὲ μέλλει καὶ οὔπω ἔστιν. ἐκ δὲ τούτων καὶ ὁ ἄπειρος καὶ ὁ ἀεὶ λαμβανόμενος χρόνος σύγκειται. τὸ δὲ ἐκ μὴ ὄντων συγκείμενον ἀδύνατον ἂν εἶναι δόξειε μετέχειν οὐσίας. πρὸς δὲ τούτοις παντὸς μεριστοῦ, ἅνπερ ᾖ, ἀνάγκη ὅτε ἔστιν [ἀνάγκη] ἢ πάντα τὰ μέρη ἢ ἕνια εἶναι. τοῦ δὲ χρόνου τὰ μὲν γέγονε, τὰ δὲ μέλλει, ἔστι δὲ οὐδὲν ὄντος μεριστοῦ. τὸ δὲ νῦν οὐ μέρος· μετρεῖται γὰρ τὸ μέρος, καὶ συγκεῖσθαι δεῖ τὸ ὅλον ἐκ τῶν μερῶν· ὁ δὲ χρόνος οὐ δοκεῖ συγκεῖσθαι ἐκ τῶν νῦν· ἔτι δὲ τὸ νῦν, ὃ φαίνεται διορίζειν τὸ παρελθὸν καὶ τὸ μέλλον, πότερον ἓν καὶ ταὐτὸν ἀεὶ διαμένει ἢ ἄλλο καὶ ἄλλο, οὐ ῥᾴδιον ἰδεῖν. εἰ μὲν γὰρ ἀεὶ ἕτερον καὶ ἕτερον, μηδὲν δέ ἐστι τῶν ἐν τῷ χρόνῳ ἄλλο καὶ ἄλλο ἅμα μέρος, καὶ μὴ περιέχει, τὸ δὲ περιέχεται, ὥσπερ ὁ ἐλάττων χρόνος ὑπὸ τοῦ πλείονος, τό τε νῦν μὴ ὂν πρότερον δὲ ὂν ἀνάγκη ἐφθάρθαι ποτέ, καὶ τὰ νῦν ἅμα μὲν ἀλλήλοις οὐκ ἔσται, ἐφθάρθαι δὲ ἀεὶ ἀνάγκη τὸ πρότερον. ἐν αὐτῷ μὲν ἐφθάρθαι τὸ νῦν οὐχ οἷόν τε διὰ τὸ εἶναι τότε, 〈ἐν〉 ἄλλῳ δὲ νῦν ἐφθάρθαι τὸ πρότερον νῦν οὐκ ἐνδέχεται. ἔστω γὰρ ἀδύνατον ἐχόμενα ἀλλήλων εἶναι τὰ νῦν ὥσπερ στιγμὴν στιγμῆς. εἴπερ οὖν ἐν τῷ ἐφεξῆς οὐκ ἔφθαρται, ἀλλ' ἐν ἄλλῳ, ἐν τοῖς μεταξὺ νῦν ἀπείροις οὖσιν ἅμα ἂν εἴη· τοῦτο δὲ ἀδύνατον. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τὸ αὐτὸ ἀεὶ διαμένειν δυνατόν· οὐδενὸς γὰρ διαιρετοῦ πεπερασμένου ἓν πέρας ἐστίν, οὔτ' ἂν ἐφ' ἓν ᾖ συνεχὲς οὔτ' ἂν ἐπὶ πλείω. τὸ δὲ νῦν πέρας ἐστί, καὶ χρόνον ἔστι λαβεῖν πεπερασμένον. ἔτι εἰ τὸ ἅμα εἶναι κατὰ χρόνον καὶ μήτε πρότερον μήτε ὕστερον τὸ ἐν τῷ αὐτῷ εἶναι καὶ ἐν τῷ νῦν, εἰ τὰ πρότερον καὶ ὕστερον γινόμενα ἐν τῷ νῦν τῳδί ἐστιν, ἅμα ἂν εἴη τὰ εἰς ἔτος γενησόμενα μυριοστὸν τοῖς γινομένοις τήμερον καὶ οὔτε πρότερον οὔτε ὕστερον οὐδὲν ἄλλο ἄλλου." Ταύτας τοίνυν τὰς ἀπορίας ὁ φιλόσοφος Δαμάσκιος λύειν ἐπιχειρεῖ τὸν ἐνεστῶτα χρόνον οὐ κατὰ τὸ ἀμερὲς νῦν λαμβάνειν ἀξιῶν. πέρας γὰρ χρόνου τὸ τοιοῦτο νῦν καὶ οὐ χρόνος. τοῦ δὲ περατουμένου μὴ ὄντος οὐδ' ἂν τὸ πέρας ὑφεστήξεται· οὐ μέντοι οὔτε κίνησις οὔτε μεταβολή τις ἐν τῷ τοιούτῳ νῦν φανεῖται. μεριστὸν γάρ τι ἐν ἀμερεῖ πῶς ὑποστήσεται; ἀλλὰ ταῦτα μὲν καὶ αὐτὸς ἂν ὁ ἀπορῶν εἴποι λόγος· "θαυμάζω δὲ ἔγωγε, φησὶν οὕτως καὶ τοῖς ῥήμασι λέγων, πῶς τὸν μὲν Ζήνωνος ἐπιλύονται λόγον, ὡς οὐ κατά τι ἀδιαίρετον τῆς κινήσεως ἐπιτελουμένης, ἀλλὰ καθ' ὅλον βῆμα προκοπτούσης ἀθρούστερον, καὶ οὐκ ἀεὶ τὸ ἥμισυ πρὸ τοῦ ὅλου, ἀλλὰ ποτὲ καὶ ὅλον καὶ μέρος οἷον ὑπεραλλομένης. [30]

in Ph 9 797 οὐ συνενόησαν δὲ οἱ τὸ ἀδιαίρετον μόνον νῦν εἶναι λέγοντες τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τοῦ χρόνου συμβαῖνον ἅτε συνόντος ἀεὶ τῇ κινήσει καὶ οἷον συμπαραθέοντος, ὥστε καὶ συμβηματίζοντος ὅλῳ πηδήματι συνεχεῖ καὶ οὐ κατὰ 〈τὸ〉 νῦν διεξιόντος ἐπ' ἄπειρον, καὶ ταῦτα κινήσεως μὲν οὔσης ἐναργοῦς ἐν τοῖς πράγμασι, τοῦ Ἀριστοτέλους οὕτω δεικνύντος λαμπρῶς, ὅτι οὐδὲν ἐν τῷ νῦν κινεῖται οὐδὲ μεταβάλλεται, ἀλλ' ἐν τούτῳ μὲν κεκίνηται καὶ μεταβέβληται,

μεταβάλλεται δὲ καὶ κινεῖται πάντως ἐν χρόνῳ. τὸ γοῦν ἅλμα τῆς κινήσεως μέρος ὂν κινήσεως τὸ ἐν τῷ κινεῖσθαι, οὐκ ἐν τῷ νῦν ἔσται κινούμενον, οὐδὲ 〈ἐν〉 μὴ ἐνεστῶτι χρόνῳ τό γε ἐνεστώς. ὥστε ἐν ᾧ κίνησις ἡ ἐνεστῶσα, χρόνος οὗτός ἐστιν ὁ ἐνεστὼς ἄπειρος ὢν τῇ διαιρέσει ἀπείρου οὔσης· ἑκάτερον γὰρ συνεχές. πᾶν δὲ συνεχὲς ἐπ' ἄπειρον διαιρετόν." ταῦτα εἰπὼν καὶ τὴν Ἀριστοτέλους παρατίθεται ῥῆσιν, ἐν ᾗ τὴν Ζήνωνος ἀπορίαν ἐπιλύεται ἔχουσαν οὕτως· "αἱ γὰρ αὐταὶ διαιρέσεις ἔσονται τοῦ χρόνου καὶ τοῦ μεγέθους καὶ εἰ ὁποτερονοῦν ἄπειρον, καὶ θάτερον, καὶ ὡς θάτερον, καὶ θάτερον, οἷον εἰ μὲν τοῖς ἐσχάτοις ἄπειρος ὁ χρόνος, καὶ τὸ μῆκος τοῖς ἐσχάτοις, εἰ δὲ τῇ διαιρέσει, τῇ διαιρέσει καὶ τὸ μῆκος, 〈εἰ δὲ ἀμφοῖν ὁ χρόνος, ἀμφοῖν καὶ τὸ μέγεθοσ〉. διόπερ καὶ ὁ Ζήνωνος λόγος ψεῦδος λαμβάνει τὸ μὴ ἐνδέχεσθαι τὰ ἄπειρα διελθεῖν ἢ ἅψασθαι, τῶν ἀπείρων καθ' ἕκαστον ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ· 〈διχῶς γὰρ λέγεται καὶ ὁ χρόνος καὶ τὸ μῆκος ἄπειρον καὶ ὅλως πᾶν τὸ συνεχές, ἤτοι κατὰ διαίρεσιν ἢ τοῖς ἐσχάτοις. τῶν μὲν οὖν κατὰ τὸ ποσὸν ἀπείρων οὐκ ἐνδέχεται ἅψασθαι ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ〉, τῶν δὲ κατὰ διαίρεσιν ἐνδέχεται. καὶ γὰρ αὐτὸς ὁ χρόνος οὕτως ἄπειρος. ὥστε ἐν τῷ ἀπείρῳ 〈καὶ〉 οὐκ ἐν τῷ πεπερασμένῳ συμβαίνει διιέναι τὸ ἄπειρον καὶ ἅπτεσθαι τῶν ἀπείρων τοῖς ἀπείροις, οὐ τοῖς πεπερασμένοις." ἐκ δὴ τούτων φανερὸν ὅτι ἐν τοῖς συνεχέσιν οὐ βούλεται ἐνεργείᾳ εἶναι, οὐ μέντοι οὐδὲ τὸ ὅλον ἀθρούστερον βῆμα οὐδὲ τὸ τοῦ ὅλου μέρους ἅλμα δοκεῖ μοι λόγον ἔχειν ἐπὶ τῆς κινήσεως ἢ ἐπὶ τοῦ χρόνου λεγόμενον. ἐπὶ μὲν γὰρ τοῦ τόπου, οὗ τὰ μόρια ὑπομένει, δυνατὸν οἶμαι τὴν τοιαύτην σύλληψιν θεωρεῖν, ἐπὶ μέντοι τῶν ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἐχόντων οὐκ ἂν εἴη τι ἀθρόον λαβεῖν, πλὴν εἰ μὴ κατὰ τὴν ἡμετέραν ἐπίνοιαν, τὸ γὰρ ἄθρουν ἐκεῖνο ἀνάγκη μὴ ὡς ῥέον ἀλλ' ὡς ἑστηκὸς λαβεῖν καὶ μὴ ὡς γινόμενον ἀλλ' ὡς ὄν. καίτοι τί ἐστι τοιοῦτον ἐν τοῖς τὸ ὂν ἐν τῷ γίνεσθαι ἔχουσιν; ἀλλὰ τούτοις μᾶλλον προσεκτέον ὑπὸ τοῦ φιλοσόφου Δαμασκίου καὶ τοῖς ῥηθεῖσιν αὐταῖς λέξεσι· "τὸ δ' αὖ ἀεὶ μηδέποτε ὂν συνηγμένον εἰς ἕν, ἐν δὲ τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχον, τοῦτον εἶναι τὸν χρόνον ὡς ἡμέραν καὶ νύκτα καὶ μῆνα καὶ ἐνιαυτόν. [35]

in Ph 9 798 οὐδὲν γὰρ τούτων ἀθρόον οὐδὲ ὁ ἀγών (καίτοι πάρεστιν ὁ ἀγών, ἀλλὰ κατὰ μέρος ἐπιτελούμενος) οὐδὲ ὄρχησις (καὶ αὐτὴ γὰρ κατὰ μέρος· ἀλλ' ὅμως ὀρχεῖσθαι λέγεταί τις ἐνεστῶσαν ὄρχησιν). οὕτω δὴ καὶ τὸν σύμπαντα χρόνον ἐφεστάναι γινόμενον, ἀλλ' οὐκ ὄντα. καὶ γὰρ τὰ κοινὰ τῶν εἰδῶν ἀίδια λέγειν ἡμᾶς ὡς ἀεὶ γένη, καὶ ῥέοντα μὲν κατ' ἀριθμόν, ἑστῶτα δὲ τὰ αὐτὰ κατ' εἶδος. καὶ τὴν συνέχειαν κατὰ τοῦτο σῴζειν τριχῇ ταύτην διαιρουμένην ὡς πρὸς ἡμᾶς καὶ τὸν καθ' ἡμᾶς ἐνεστῶτα χρόνον. ἄλλοις γοῦν ἄλλος ὁ ἐνεστώς, ἐπεὶ καθ' ἑαυτόν γε ὁ χρόνος εἷς συνεχής. τούτων οὖν καλῶς εἰρημένων δυνάμει ῥητέον εἶναι τὴν τοῦ χρόνου διαίρεσιν. καὶ τὸ ἀμερὲς νῦν δυνάμει, τὴν δὲ ἡμετέραν ἐπίνοιαν διαιρεῖν, καὶ τὸ νῦν ὑφιστάνειν τοῦτο ὡς πέρας καὶ τὸ ἀμερές, καὶ συλλαμβάνειν ὡς ἑστηκότα μέτρα τινὰ τοῦ χρόνου, οὐ καθ' ἓν εἶδος ἀφορίζοντας, οἷον ἡμέρας καὶ μῆνας καὶ ἐνιαυτούς. καίτοι ἡ τῶν εἰδῶν τούτων ἀπόστασις κατέχει μὲν τοῦ εἶναι μεγάλης τινὸς μοίρας, ἀλλ' ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχει. κἂν ἀθρόον τις τὸ εἶδος στῆσαι βουληθῇ, οὐκέτι ταὐτὸν τοῦτο ἐν γενέσει λαμβάνει, ἀλλὰ τὸ χωριστὸν καὶ ἐξῃρημένον οὐ κατὰ μέθεξιν ῥέουσαν, ὥσπερ ὁ ποταμὸς ὑφίσταται, τὸ τῇδε. καὶ γὰρ τῶν ποταμῶν ἕκαστόν ἐστιν εἶδος ἑστηκός, ἀφ' οὗ ὁ ῥέων ποταμὸς ὑφίσταται ἐν ροῇ τὸ εἶδος δεχόμενος. καὶ ἂν στήσῃς τὸν ποταμόν, οὐκέτι ὁ ποταμὸς ἔσται. οὕτως οὖν καὶ τὸ ἐνεστὼς καὶ τὸ παρεληλυθὸς καὶ τὸ μέλλον κατ' εἶδος μὲν ἐν τῷ ἑνὶ εἴδει συνείληπται τοῦ χρόνου, ἀνελίττεται δὲ ἐν τῇ γενέσει, τὸ μὲν ἀεὶ προϊὸν εἰς τὸ εἶναι ὑφεστὼς λεγόμενον, τὸ δὲ ἐφθαρμένον παρεληλυθός, τὸ δὲ μήπω ὂν μέλλον. χρόνος δὲ ὁ σύμπας ἐστὶν ἐνδελεχῶς ῥέων ὥσπερ καὶ ἡ κίνησις, κἂν ἀπολαβὼν τὸν ἐνεστῶτα ὡς ἐνεργείᾳ τοῖς νῦν ἑκατέρωθεν περατούμενον ἀθρόον στήσῃ, ἀπολέσας τὸ τοῦ χρόνου εἶδος ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχον, ὥσπερ ἡ κίνησις. οἶμαι οὖν τὴν ἀπορίαν γίνεσθαι τῆς ψυχῆς κατὰ τὰ ἐν αὐτῇ ἑστῶτα εἴδη

πάντα γινώσκειν ἐπιχειρούσης. οὕτως γοῦν καὶ τὴν κίνησιν ἵστησιν, εἰδητικῶς αὐτὴν καὶ οὐ κατὰ τὴν σύμφυτον αὐτῇ ῥοὴν γινώσκειν ἐπιχειροῦσα. καὶ ὥσπερ τὴν νοητὴν ἕνωσιν διακρίνει μὴ δυναμένη συνελεῖν τὴν ἐκείνης παντότητα, ἀλλ᾽ ἰδίᾳ μὲν δικαιοσύνην, ἰδίᾳ δὲ σωφροσύνην, ἰδίᾳ δὲ ἐπιστήμην καθορῶσα, καίτοι ἑκάστου τῶν ἐκεῖ παντὸς ὄντος. καὶ συλλογίζεται ὅτι ἀθάνατος ἡ ψυχὴ τρεῖς ὅρους τιθεῖσα, ψυχὴν αὐτοκίνητον ἀθάνατον, καίτοι τῆς ψυχῆς καθὸ ψυχὴ καὶ τὸ αὐτοκίνητον καὶ τὸ ἀθάνατον 〈ἐν〉 ἑαυτῇ ἐχούσης· ὡς οὖν ταῦτα πάσχει πρὸς τὰ νοητὰ καὶ ἡνωμένα τῶν ὄντων διακρίνουσα ἐν ἑαυτῇ τὴν ἐκείνων ἕνωσιν, καὶ τοιαῦτα εἶναι νομίζουσα οἷα τίς ἐστιν ἡ ἐν αὐτῇ περὶ ἐκείνων γνῶσις, οὕτως οἶμαι τῇ στάσει τῶν ἐν αὐτῇ εἰδῶν ἱστάνειν ἐπιχειρεῖ τὸν ποταμὸν τῆς γενέσεως καὶ τρία μέρη χρόνου περιγράφουσα διωρισμένα κατὰ τὸ ἐνεστὼς ἵστησιν, ἀφωρισμένον τι ἀθρόον συλλαμβάνουσα. [35]

in Ph 9 799 μέση γὰρ οὖσα τὴν οὐσίαν τῶν τε γινομένων καὶ τῶν ὄντων ἑκάτερα κατὰ τὴν ἑαυτῆς φύσιν νοεῖν ἐπιχειρεῖ, τὰ μὲν διακρίνουσα κατὰ τὸ χεῖρον μὲν ἐκείνων ἑαυτῇ δὲ συμφυέστερον, τὰ δὲ συνάγουσα κατὰ τὸ κρεῖττον μὲν τῆς γενέσεως, ἑαυτῇ δὲ γνωριμώτερον. οὕτω γοῦν ἡμέραν καὶ μῆνα καὶ ἐνιαυτὸν γινώσκει συναιροῦσα εἰς ἓν εἶδος ἕκαστον καὶ ἀποτομὰς τοῦ ὅλου χρόνου τοῦ ῥέοντος περιγράφουσα. εἰ οὖν μὴ κενεμβατεῖ παντελῶς ἡ ἐμὴ ἔννοια ταῦτα λέγουσα, ἐκ ταύτης ἀξιῶ τὰς πρὸς τὸν χρόνον ἀπορίας διαλύειν. τούτων γὰρ ἡ μὲν πρώτη φησίν· ἐπεὶ μήτε τὸ παρεληλυθὸς ἔστι μήτε τὸ μέλλον, ἐκ δὲ τούτων καὶ ἄπειρος ὁ ἀεὶ λαμβανόμενος χρόνος σύγκειται, τὸ ἐκ μὴ ὄντων συγκείμενον ἀδύνατον ἂν εἶναι δόξειε μετέχειν οὐσίας. καὶ δῆλον ὅτι 〈ὁ〉 ταῦτα ἀπορῶν οὐ προσποιεῖται τὴν ῥοὴν τῆς γενέσεως, οὐδὲ ὁρίζει τῶν ἅμα ὅλων ὑφεστώτων τὰ ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχοντα, ἐφ᾽ ὧν τὸ ἀνάπαλιν ἄν τις εἴποι, ὅτι εἰ μὴ τὸ μὲν γέγονεν αὐτῶν, τὸ δὲ οὔπω ἔστιν, ἤτοι ἕνια ἢ πάντα τὰ μέρη εἶναι. ὅλως γὰρ τὸ εἶναι τούτοις οὐ προσήκει, ἀλλὰ τὸ γίνεσθαι. καὶ ἔστιν οὗτος ὁ τῆς ὑποστάσεως αὐτῶν τρόπος ὅλου ῥέοντος τοῦ εἴδους ἐνδελεχῶς. ἐπειδὴ δὲ ὁ κατὰ τὸ νῦν ἑστὼς ὑφεστάναι καὶ εἶναι δοκεῖ καὶ ταύτῃ λύειν δυνατὸν εἶναι δοκεῖ τὴν ἀπορίαν, ὅτι μέρος τι τοῦ μεριστοῦ ἐστι, δεικνύουσιν ὅτι τὸ νῦν οὐκ ἔστι μέρος τοῦ χρόνου ἐκ δυοῖν ἐπιχειρημάτων· πᾶν μέρος μετρεῖ τὸ ὅλον, ὥστε καὶ τὸ τοῦ χρόνου μέρος. εἰ οὖν τὸ νῦν ἀμερὲς ὂν οὐ μετρεῖ τὸν χρόνον συνεχῆ ὄντα, δῆλον ὅτι τὸ νῦν οὐκ ἀεὶ μέρος τοῦ χρόνου. ἔτι δὲ καὶ οὕτω δείκνυσι· τὸ μέρος τοῦ χρόνου συντίθησι τὸν ὅλον χρόνον· μέρος γάρ ἐστιν ἐξ οὗ σύγκειται τὸ ὅλον· τὸ δὲ νῦν οὐ συντίθησι τὸν χρόνον (οὐ γὰρ σύγκειται ἐκ τῶν νῦν, ὡς δείκνυσιν ἐν τοῖς περὶ κινήσεως)· τὸ ἄρα νῦν οὐκ ἔστι μέρος χρόνου. καὶ ἔστω ταῦτα καλῶς λεγόμενα. οὐδὲ γὰρ κατὰ τοῦτο τὸ 〈νῦν〉 ἕστηκεν ὁ χρόνος. οὐδὲ γάρ ἐστιν ἐνεργείᾳ τὸ νῦν ἀφωρισμένον, ὡς ὅ γε διδοὺς εἶναι τὸ νῦν πέρας ὂν χρόνου πάντως δώσει καὶ τὸ περατούμενον. αἱ δὲ ἐφεξῆς ἀπορίαι πειρῶνται δεικνύναι, ὅτι τὸ νῦν οὐ πέρας χρόνου ἀνυπόστατόν ἐστιν, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ὥσπερ χρόνου ἔχειν τινὰ ὑπόστασιν δύναται, εἴπερ ἀνάγκη μέν, εἰ πάρεστιν, ἢ τὸ αὐτὸ διαμένειν ἢ ἄλλο καὶ ἄλλο γίνεσθαι· ἑκάτερον δὲ ἀδύνατον δείκνυται. ταῦτα δὲ ὥσπερ ἐνεργείᾳ τοῦ νῦν ὑποτιθεμένου λέγεται καὶ ὡς μέρος χρόνου λαμβανομένου, ὧν οὐδέτερον ἀληθές. ἔπειτα δὲ ἀξιοῖ, εἰ φθείρεται τὸ νῦν, ἢ ἐν ἑαυτῷ φθείρεσθαι ἢ ἐν ἄλλῳ νῦν, ἐπειδὴ τὸ φθειρόμενον ἐν χρόνῳ φθείρεται, ὥσπερ τὸ γινόμενον ἐν χρόνῳ γίνεται. καὶ δῆλον ὅτι οὗτος ὁ λόγος χρόνου χρόνον ἀπαιτεῖ. [35]

in Ph 9 800 καίτοι κινήσεως εἶναι κίνησιν αὐτὸς ἀπέφηνε. καὶ ὅλως εἰ τῶν μέτρων μέτρα πειραθῶμεν λαβεῖν, ἐπ᾽ ἄπειρον ἥξομεν τοῦ μετρητικοῦ πήχεος ἄλλον πῆχυν μετρητικὸν ὡς μετρητὸν λαμβάνοντες καὶ πρὸ τῶν ἀριθμῶν ἀριθμοὺς τιθέντες. εἰ δὲ ταῦτα ἄτοπα, ἀρκοῦντος ἑκάστου τῆς ἑαυτοῦ ἰδιότητος τοῖς ἄλλοις δεομένοις αὐτῆς μεταδιδόναι, οὐ μέντοι καὶ αὐτοῦ χρῄζοντος μεταλαβεῖν τούτου ὅπερ ἐστίν, ἄτοπον καὶ ἐκεῖνο. εἰ δὲ καὶ λέγοι τις χρῄζειν, βιαζόμενος ὡς οἶμαι λέγει, καὶ ἀρέσκει ὅμως ἑαυτῷ μεταδιδόναι. ὥστε οὐκ ἀνάγκη τὸν χρόνον ἐν χρόνῳ

φθείρεσθαι οὐδὲ τὸ νῦν ἐν τῷ νῦν. ἀλλ᾽ οὐδὲ ἅμα πλείονα εἶναι δυνατόν. ἐν γὰρ τῇ ῥύσει τοῦ χρόνου κατὰ τὴν ὁποιανοῦν καὶ ὑπονοουμένην στάσιν ἡ τοῦ νῦν θεωρεῖται ὑπόστασις. ἀλλὰ πῶς, εἰ ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχει ὁ χρόνος κινούμενος καὶ αὐτός, οὐ δεήσεται χρόνου τοῦ μετροῦντος καὶ τάττοντος τὰ τοῦ χρόνου μέρη, ὥστε μὴ ἐπισυγχυθῆναι ἀλλήλοις; ἢ οὕτω κινεῖται ὁ χρόνος, ὡς τῇ κινήσει συμπαρομαρτῶν μέτρον ὂν τῆς κινήσεως. καὶ γὰρ καὶ ὁ πῆχυς συνδιίσταται τῷ μετρουμένῳ μένων ἐν τῇ τοῦ μέτρου ἰδιότητι καὶ ἀνενδεὴς ὢν τοῦ μετροῦντος." ἐκ δὲ τούτων τῶν λύσεων καὶ τὰς τοῦ Στράτωνος ἀπορίας περὶ τοῦ μὴ εἶναι τὸν χρόνον διαλύειν δυνατὸν καὶ αὐτὰς 〈τὰσ〉 τῷ Ἀριστοτέλει διεσκεδασμένας καὶ τὸ νῦν ἐνεργείᾳ λαμβανούσας. ἀλλ᾽ ὅτῳ ταῦτα πρὸς διάλυσιν μὴ ἀρκεῖ τῶν εἰρημένων, ἐντυγχανέτω τῷ τοῦ φιλοσόφου Δαμασκίου Περὶ χρόνου συγγράμματι. τίνος δ᾽ εἵνεκεν ἄρα τὰς ἀπορίας ἃς προύλαβεν οὐ διέλυσεν ὁ Ἀριστοτέλης; ἢ ὅτι τῆς νῦν ἀμερείας ὁ λόγος ἐδεῖτο καὶ τοῦ μὴ εἶναι ἐνεργείᾳ τὸ νῦν, ἅπερ ἐν τῷ ἕκτῳ βιβλίῳ τῆσδε τῆς πραγματείας ἐν τοῖς περὶ κινήσεως λόγοις ἀποδείκνυσιν, ἐν οἷς πολλὰ περὶ τῆς πρὸς ἄλληλα σχέσεως τοῦ τε χρόνου καὶ τῆς κινήσεως διδάσκει καὶ καλὰ θεωρήματα. ΣΙΜΠΛΙΚΙΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΕΙΣ ΤΟ Ε ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΚΡΟΑΣΕΩΣ ΥΠΟΜΝΗΜΑ Ο ΕΣΤΙ ΠΕΜΠΤΟΝ Ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ ταύτης τῆς πραγματείας περὶ κινήσεως διδάξας τῆς κοινῶς λεγομένης, ἥτις ταὐτόν ἐστι τῇ μεταβολῇ, καὶ ἀδιαφόρως ἐπ᾽ ἐκείνου τῷ τῆς κινήσεως καὶ τῆς μεταβολῆς ὀνόματι χρησάμενος, βούλεται νῦν διορίσαι καὶ δεῖξαι ὅτι κοινότερον μὲν καὶ καθολικώτερόν ἐστιν ἡ μεταβολή, ἡ δὲ κίνησις μερικωτέρα τῆς μεταβολῆς ἐστι καὶ ὡς εἶδος ὑπὸ γένος ἐστὶ τὴν μεταβολήν, εἴπερ καὶ ἡ γένεσις καὶ ἡ φθορά, ὡς δείξει, μεταβολαὶ μέν εἰσι, κινήσεις δὲ οὐκ εἰσί· διορίσας δὲ τὴν κίνησιν ἀπὸ τῆς μεταβολῆς καὶ τὰ εἴδη λοιπὸν τῆς κυρίως κινήσεως παραδίδωσι καὶ ἔστιν οὗτος ὁ λόγος ἠρτημένος εἰκότως τοῦ κοινοῦ περὶ τῆς μεταβολῆς λόγου καὶ συνεχὴς πρὸς αὐτόν, κἂν μεταξὺ τὰ περὶ ἀπείρου καὶ τόπου καὶ κενοῦ καὶ χρόνου παρενεβλήθη· διὸ καὶ τὸ πέμπτον τοῦτο βιβλίον τοῖς Περὶ ἀρχῶν Φυσικοῖς λεγομένοις Ἀριστοτέλης καὶ οἱ τοῦ Ἀριστοτέλους ἑταῖροι συναριθμοῦσιν, ὥσπερ τὰ ἐφεξῆς τρία Περὶ κινήσεως καλεῖν εἰώθασι. [15]

in Ph 10 801 (LT) μετὰ γὰρ τὴν διαίρεσιν τῆς κινήσεως τῆς κατὰ τὸ ποσὸν καὶ ποιὸν καὶ τὴν ποῦ κατηγορίαν φυσικὰ προστίθησι θεωρήματα ἐν τούτοις, περί τινων διδάσκων καὶ αὐτῶν κοινῶς τοῖς φυσικοῖς πράγμασι παρακολουθούντων τοῖς ἐν τόπῳ τὴν ὕπαρξιν ἔχουσι καὶ κινουμένοις κατὰ τόπον, τί τὸ ἅμα, τί τὸ χωρίς, τί τὸ ἅπτεσθαι, τί τὸ μεταξύ, τί τὸ ἐφεξῆς, τί τὸ ἐχόμενον, τί τὸ συνεχές, καὶ τοῖς ποίοις ἕκαστον τούτων ὑπάρχειν πέφυκε, καὶ τίς ἡ μία κίνησις κατὰ πάντα τὰ σημαινόμενα τοῦ ἑνός. [5]

in Ph 10 802 τριχῶς δὲ λέγεται τὸ ἕν, γένει, εἴδει, ἀριθμῷ· καὶ ἐπὶ τέλει προστίθησι, ποία κίνησις ποίᾳ κινήσει καὶ ποίᾳ ἠρεμίᾳ ἐναντία. θαυμάζω δὲ τὸν φιλοσοφώτατον Πορφύριον, πῶς ἐν τῇ συνόψει τοῦ πέμπτου τούτου βιβλίου, καίτοι φιλοκάλως τὰ περὶ τῆς διαιρέσεως τῶν ὀκτὼ βιβλίων ἱστορῶν καὶ ὅτι πάντες τὰ μὲν πέντε Φυσικὰ καλοῦσιν, τὰ δὲ τρία Περὶ κινήσεως, αὐτὸς ὅμως τὰ ἀπὸ τοῦ πέμπτου ἄχρι τοῦ ὀγδόου βιβλία ἐφεξῆς τέτταρα περὶ κινήσεως ἔχειν τὴν πραγματείαν αὐτῇ λέξει φησὶ καὶ ἰδίᾳ Περὶ κινήσεως ἐπιγεγράφθαι. p. 224a21 Μεταβάλλει δὲ τὸ μεταβάλλον πᾶν ἕως τοῦ τὸ δὲ κα θ ᾽ αὐτὸ πρῶτο ν . Προθέμενος δεῖξαι μερικωτέραν οὖσαν τῆς μεταβολῆς τὴν κίνησιν διορίζει πρῶτον τὰς τῆς μεταβολῆς διαφοράς, τὴν μὲν κατὰ συμβεβηκὸς λέγων, ὅταν λέγωμεν τὸ μουσικὸν βαδίζει ν , ὅτι ὁ ἄνθρωπος ᾧ συμβέβηκε τὸ μουσικῷ εἶναι βαδίζει καθ᾽ αὑτό, καὶ ὅταν τὸν ἐν τῇ νηῒ ἠρεμοῦντα πλωτῆρα λέγωμεν κινεῖσθαι, ὅτι ἡ ναῦς, ᾗ τρόπον τινὰ συμβέβηκεν ὁ πλωτήρ, καθ᾽ αὑτὴν κινεῖται καὶ μεταβάλλει. τὰ δέ, φησί, λέγομεν μεταβάλλειν, ὅσα κατὰ μέρος μεταβάλλει, ὅταν ὑγιάζεσθαι λέγωμεν τὸ σῶμα, ὅτι ὁ ὀφθαλμὸς ἢ ὁ θώραξ μέρη ὄντα αὐτοῦ ὑγιάζεται, ἢ κινεῖσθαι τὸν ἄνθρωπον, ὅτι ἡ χεὶρ αὐτοῦ κινεῖται. τρίτη δὲ διαφορὰ μεταβολῆς ἐστιν, ὅταν μήτε κατὰ

συμβεβηκὸς κινῆται τὸ κινούμενον μήτε κατὰ μέρος, ἀλλὰ καὶ προηγουμένως καὶ οὐχὶ τῷ ἄλλο κινεῖσθαι, ὅπερ πρῶτον τῷ κατὰ συμβεβηκὸς ἀντίκειται. καὶ καθ' ἑαυτὸ ὅλον, ὅπερ τοῦ κατὰ μέρος κεχώρισται. καὶ τοῦτό ἐστι τὸ κα θ ' αὐτὸ κινητὸν ἤτοι μεταβλητόν. [25]

in Ph 10 803 ἐπὶ μεταβολῆς γὰρ ἔτι ποιεῖται τὸν λόγον, κἂν τὰ παραδείγματα κινήσεων ᾖ. πρῶτα δὲ διαρθρώσας τό τε κατὰ συμβεβηκὸς καὶ τὸ κατὰ μέρος οὕτως ἐπάγει τὸ καθ' αὑτό, διότι ἐκ τῆς ἐκείνων ἀναιρέσεως τοῦτο παρίστησι· καὶ ἐπάγει ὅτι πολλῶν ὄντων εἰδῶν τῆς μεταβολῆς ἐν πᾶσιν αἱ τρεῖς εἰσιν αὗται διαφοραὶ τῆς μεταβολῆς αἱ εἰρημέναι· ἄλλο γὰρ κατ' ἄλλο μεταβολῆς εἶδος ἔχει τὰς εἰρημένας διαφοράς, οἷον τὸ ἀλλοιωτὸν κατὰ ἀλλοίωσιν. ἐπειδὴ δὲ πολλὰ τῆς ἀλλοιώσεως εἴδη καὶ καθ' ἕκαστόν εἰσιν αἱ τρεῖς διαφοραί, ἐπήγαγε καὶ ἀλλοιώσεως ὑγιαντὸν ἢ θερμαντό ν· καὶ γὰρ ὑγιάζεσθαι καὶ θερμαίνεσθαι ἔστι καὶ κατὰ συμβεβηκὸς καὶ κατὰ μέρος καὶ καθ' αὑτό· καθ' αὐτὸ μὲν γὰρ θερμαίνεται τὸ ὕδωρ, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ τὸ γλυκὺ ὕδωρ, κατὰ μέρος δέ, ὅταν μέρους τοῦ ὕδατος τοῦ ξεστιαίου θερμαινομένου λέγωμεν τὸ ξεστιαῖον θερμαίνεσθαι. εἰπὼν δὲ ἐπὶ τοῦ κινουμένου καθ' ἕκαστον εἶδος ταύτας εἶναι τὰς διαφοράς, ἐπάγει ὅτι καὶ ἐπὶ τοῦ κινοῦντός εἰσιν αὗται αἱ διαφοραί, καὶ δῆλον ὅτι καὶ ἐπὶ τούτου καθ' ἕκαστον εἶδος. ὑγιάζει γὰρ ὁ μουσικὸς κατὰ συμβεβηκός, ὅταν τῷ καθ' αὐτὸ ἰατρεύοντι, τῷ ἰατρῷ, συμβαίνῃ τὸ μουσικῷ εἶναι· καὶ θερμαίνει κατὰ συμβεβηκός ποτε ἡ τοῦ ψυχροῦ ὕδατος κατάχυσις, ὅταν τῇ ἔνδον θερμότητι ἐπισυμβῇ· καὶ κατὰ μέρος δὲ κινεῖ ὁ τὴν μύλην τῇ χειρὶ κινῶν· κινεῖ δὲ καθ' αὐτὸ τὸ μήτε κατὰ συμβεβηκὸς μήτε κατὰ μόριον κινοῦν, ἀλλ' αὐτὸ καθ' αὐτὸ πρῶτον. οὕτω δὲ ἀντιτέθεικε τῷ μὲν κατὰ συμβεβηκὸς τὸ καθ' αὐτό, τῷ δὲ κατὰ μέρος τὸ πρώτως, ὥς φησιν Ἀλέξανδρος, ἢ τάχα ἀμφοτέροις ἑκάτερον· καὶ τὸ καθ' αὐτὸ γὰρ πρός τε τὸ κατὰ συμβεβηκὸς ἀντίκειται καὶ πρὸς τὸ κατὰ μέρος, διότι ἐκεῖνο οὐ καθ' ὅλον ἑαυτό· καὶ τὸ πρώτως πάλιν ὁμοίως οὐ τῷ κατὰ μόριον μόνον ἀλλὰ καὶ τῷ κατὰ συμβεβηκός, διότι ἐκεῖνο οὐ πρώτως κινεῖ, ἀλλὰ τῷ τῷ πρώτως κινοῦντι συμβεβηκέναι. ὅτι δὲ ἄμφω ἐφ' ἑκατέρου παρέλαβε, δηλοῖ καὶ αὐτὸς ἐφεξῆς τὸ "πρῶτον" ἀντὶ ἀμφοτέρων εἰπών, ὅταν λέγῃ "ἐπεὶ δὲ ἔστι μέν τι τὸ κινοῦν πρῶτον, ἔστι δέ τι τὸ κινούμενον". [25]

in Ph 10 804 ὁ δὲ Ἀλέξανδρος τὸ "πρῶτον" ἐκεῖνο τοῦ καθ' αὐτὸ δηλωτικὸν εἶναί φησι· "τὸ γὰρ πρῶτον, φησίν, αὐτὸ κινοῦν καὶ μὴ κατὰ μόριον οὐδὲ κατὰ συμβεβηκὸς κινεῖ". καὶ ὅτι μὲν τὸ πρῶτον ἀμφοτέροις καὶ αὐτὸς ἀντικεῖσθαι νομίζει τῷ τε κατὰ μέρος καὶ τῷ κατὰ συμβεβηκός, δῆλον· οὐ μέντοι τὸ οὕτως πρῶτον οἶμαι ὡς μὴ κατὰ μόριον κινοῦν ἀνάγκη μηδὲ κατὰ συμβεβηκὸς κινεῖν. ὁ γὰρ ἰατρεύων μουσικὸς οὐ κατὰ μόριον κινῶν (οὐ γὰρ μόριον ὁ ἰατρὸς τοῦ μουσικοῦ) κατὰ συμβεβηκὸς ἰατρεύει. εἰ γάρ τις λέγοι τὸν ἰατρὸν μέρος εἶναι τοῦ μουσικοῦ ἰατροῦ, ἀναγκασθήσεται, ὅταν ὁ μουσικὸς ἰατρὸς ἰατρεύῃ, μὴ λέγειν καθ' αὐτὸ ἰατρεύειν αὐτόν, ἀλλὰ κατὰ μέρος. p. 224a34 Ἐπεὶ δέ ἐστι μέν τι τὸ κινοῦν πρῶτον ἕως τοῦ τὸ εἶδος ἢ ὁ τόπος ἢ τὸ τοσόνδ ε . Διακρίνας τὴν καθ' αὐτὸ μεταβολὴν ἀπό τε τῆς κατὰ συμβεβηκὸς καὶ τῆς κατὰ μέρος ἐπί τε τοῦ κινουμένου καὶ ἐπὶ τοῦ κινοῦντος, τὴν καθ' αὐτὸ καὶ πρώτως προεβάλετο πρὸς τὴν διάρθρωσιν τῶν τῆς μεταβολῆς εἰδῶν, διότι πᾶσα γνῶσις ἐπιστημονικὴ καὶ ἀποδεικτικὴ ἀπὸ τῶν καθ' αὐτὰ ὑπαρχόντων συνάγεται. πρὸ δὲ τοῦ τὰ εἴδη τῆς μεταβολῆς παραδοῦναι καὶ τῆς κινήσεως πρῶτον δείκνυσιν, ἐν τίνι ἐστὶν ἡ κίνησις· ἐπειδὴ γὰρ ἡ κίνησις οὐ τῶν καθ' ἑαυτὰ ὑφισταμένων ἐστίν, ἀλλὰ τῶν ἐν ἄλλοις τὸ εἶναι ἐχόντων, ἂν μὴ πρότερον φανῇ, ἐν τίνι ἐστίν, οὔτε ἡ φύσις αὐτῆς γνωσθείη ἂν οὔτε τὰ εἴδη διορισθείη· πρὸ δὲ τούτου, τίνα ἐστὶ τὰ συνεδρεύοντα τῇ κινήσει, τουτέστι τίνα χρὴ πάντως εἶναι, εἰ ἔστι κίνησις καὶ μεταβολή, ὥστε ἐν τούτων τινὶ ζητεῖν τὴν κίνησιν. καὶ αὐτὸς μὲν ὡς ἐναργῆ ταῦτα λαμβάνει· διὸ καὶ τῷ παρασυναπτικῷ χρῆται συνδέσμῳ· προφανὴς δέ ἐστι καὶ ἡ ἀνάγκη τοῦ λόγου. ἐπειδὴ γὰρ ἡ κίνησις ἤτοι ἡ μεταβολὴ πάθος τι τοῦ κινουμένου ἐστὶν ἐνεργητικόν, καὶ τὸ πάσχον εἶναι χρὴ καὶ τούτῳ τὸ ποιοῦν εὐθὺς συνεισάγεσθαι. τὸ γὰρ πάσχον καὶ πρὸς τὸ ποιοῦν ἔστι τε καὶ

λέγεται· μεταβολὴ δὲ οὖσα καὶ ἄλλο μετ' ἄλλο δηλοῦσα καὶ τὸ ἐξ οὗ καὶ τὸ εἰς ὃ πάντως συνεμφαίνει, εἰ καὶ ἄλλο μὲν ἐπὶ τῆς φορᾶς τὸ ἐξ οὗ καὶ τὸ εἰς ὅ (τόποι γὰρ ἐναντίοι), ἄλλα δὲ ἐπὶ τῶν ἄλλων κινήσεων. [25]

in Ph 10 805 ἐπειδὴ δὲ καὶ τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον πάντως ἔχει, εἴπερ ἄλλο μετ' ἄλλο καὶ σωμάτων ἐστί (περὶ γὰρ τῶν τοιούτων νῦν ὁ λόγος), ἀνάγκη καὶ χρόνον συνεισάγεσθαι καὶ τόπον. πᾶσα γὰρ κίνησις ἐν χρόνῳ, ὡς ἔδειξεν ἐν τῷ πρὸ τούτου, καὶ πᾶν σῶμα ἐν τόπῳ. Θεὶς δὲ καὶ ὀνόματα τῷ μὲν κινουμένῳ τὸ ὅ, τῷ δὲ ἐξ οὗ κινεῖται τὸ ἐξ ο ὗ, τῷ δὲ εἰς ὃ κινεῖται τὸ εἰς ὅ, καὶ εἰπὼν ἕτερα εἶναι τὸ ἐξ οὗ καὶ εἰς ὃ αὐτοῦ τοῦ κινουμένου, ὥσπερ τοῦ ξύλου τό τε ψυχρὸν ἐξ οὗ κινεῖται καὶ τὸ θερμὸν εἰς ὃ κινεῖται, δείκνυσιν ἐκ τῶν διαφόρων ὀνομάτων τὴν ἑτερότητα. εἰπὼν δὲ ἕτερον εἶναι τὸ κινούμενον προσέθηκε τὸ πρῶτον τὸ καθ' αὑτὸ κινούμενον δηλῶν· ἐπὶ γὰρ τούτου ἀληθὲς τὸ ἕτερον αὐτὸ εἶναι τοῦ ἐξ οὗ, τῶν δέ γε κατὰ συμβεβηκὸς κινεῖσθαι λεγομένων οὐδὲν κωλύει ταὐτὸν εἶναι τὸ κινούμενον τῷ ἐξ οὗ· οἷον ὅταν λέγῃ τις τὸ λευκὸν κινεῖσθαι κινουμένου τοῦ ᾧ συμβέβηκεν εἶναι λευκῷ, εἴη δὲ ἡ κίνησις αὐτῷ ἐκ λευκοῦ· γίνεται γὰρ τότε ταὐτὸν τό τε κινούμενον καὶ τὸ ἐξ οὗ. ἀλλὰ καὶ τὸ κινοῦν καθ' αὑτὸ τοῦ καθ' αὑτὸ κινουμένου ἕτερον· κατὰ συμβεβηκὸς γὰρ οὐδὲν κωλύει ταὐτὸν εἶναι τὸ κινοῦν καὶ τὸ κινούμενον, ὡς ὁ κυβερνήτης κινῶν τὴν ναῦν ἑαυτὸν συγκινεῖ, καὶ ὁ ἰατρὸς ὅταν ἑαυτὸν ἰατρεύῃ. Διορίσας δὲ ταῦτα ἀπ' ἀλλήλων ἐπάγει ἡ δὲ κίνησις δῆλον ὅτι ἐν τῷ ξύλ ῳ, τουτέστιν ἐν τῷ κινουμένῳ. καὶ εἴτε οὕτω γέγραπται ἡ δὲ κίνησις εἴτε ἡ δὴ κίνησις, ἀμφοτέρως οἶμαι τοῦτο ἀκολούθως ἐπάγεται τῷ ἐπεὶ δέ ἐστι μέν τι τὸ κινοῦν καὶ τοῖς ἑξῆς. ἐπεὶ γὰρ τὰ προειρημένα δεῖ εἶναι, εἰ κίνησις ἔστι, δῆλον ὅτι ἡ κίνησις οὐκ ἐν ἄλλῳ τινὶ τῶν προειρημένων ἐστίν, ἀλλ' ἐν τῷ κινουμένῳ· τὸ γὰρ εἶδος ἢ τὸ μέγεθος ἢ ὁ τόπος ἢ ὅλως εἰς ὃ κινεῖται τὸ κινούμενον οὔτε κινεῖ οὔτε κινεῖται, ἀλλὰ ἄλλο τούτων ἑκατέρου ἐστίν. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος, εἰ μὲν ἡ δὴ κίνησις εἴη γεγραμμένον, ἔπεσθαι τοῦτο τοῖς προτέροις, ὡς εἴρηται, φησίν· εἰ δὲ γράφοιτο ἡ δὲ κίνησις διὰ τοῦ εἶ, εἰπών, φησί, τίνα δεῖ εἶναι, εἰ κίνησις ἔσται, ὅτι κινοῦν, κινούμενον, χρόνον, καὶ ἐξ οὗ καὶ εἰς ὅ, καὶ ὅτι ἕτερα καὶ κεχωρισμένα τὸ κινοῦν καὶ τὸ κινούμενον καὶ τὸ εἰς ὅ, προστίθησι περὶ αὐτῆς τῆς κινήσεως καὶ λέγει ὅτι αὕτη, πρὸς ἣν χρεία τῶν εἰρημένων, ἐν τῷ κινουμένῳ ἐστίν· οὔτε γὰρ καθ' αὑτήν (οὐδὲν γὰρ πάθος καθ' αὑτό) οὔτε ἐν τῷ κινοῦντι, διότι τὸ μὲν κινοῦν ἐνεργείᾳ ὂν ἀμετάβλητόν ἐστι καθόσον κινεῖ, ἡ δὲ κίνησις μεταβολή. [5]

in Ph 10 806 καὶ τὸ ἐν ᾧ ἐστι μεταβάλλει κατ' αὐτήν· ἀλλ' οὐδὲ ἐν τῷ τόπῳ ἡ κίνησις, καὶ ὅτι ἀκίνητος κατ' αὐτὸν ὁ τόπος καὶ ὅτι ἄλλο ὁ τόπος καὶ ἄλλο τὸ κατὰ τόπον κινούμενον, ἐν ᾧ χρὴ τὴν κίνησιν εἶναι. ἀλλ' οὐδὲ ἐν τῷ ἐξ οὗ ἐστιν ἡ κίνησις, ὅτι τὸ ἀφιστάμενον αὐτοῦ οὐκ ἂν ἐκινεῖτο, ἀλλὰ τὸ ἐν αὐτῷ ὄν. νῦν δὲ ἀνάπαλιν τὸ μὲν ἐν αὐτῷ οὐ κινεῖται, τὸ δὲ αὐτοῦ ἀφιστάμενον κινεῖται· ἀλλ' οὐδὲ ἐν τῷ εἰς ὃ εἴη ἂν ἡ κίνησις, ὅτι τὸ ἐπ' αὐτὸ ἰὸν κινήσεται πρὸ τοῦ ἐν κινήσει γενέσθαι. καὶ ὅτι κατὰ τὸ αὐτὸ κινήσεται καὶ ἠρεμήσει· καθόσον μὲν γὰρ ἐν κινήσει, κινήσεται, καθόσον δὲ ἐν τέλει γέγονεν, ἠρεμήσει. Ἐπειδὴ δὲ οὐ κατὰ ποιότητα μόνην γίνεται ἡ κίνησις, ἣν κατ' εἶδος λέγει οὖσαν ἀλλοίωσιν, οὐδὲ κατὰ γένεσιν καὶ φθοράν, αἵπερ κυριώταται μεταβολαὶ κατ' εἶδος ἂν λέγοιντο, ἀλλὰ γίνονται κινήσεις καὶ κατὰ τόπον ὡς ἡ φορὰ καὶ κατὰ ποσὸν ὡς αὔξησις καὶ μείωσις, διὰ τοῦτο μετὰ τὴν κατ' εἶδος προσέθηκε καὶ ταύτας εἰπὼν ἢ ὁ τόπος ἢ τὸ τοσόνδ ε. ὡς γὰρ τὸ εἶδος ἐπὶ τῶν κατ' εἶδος κινουμένων οὔτε κινοῦν ἐστιν οὔτε κινούμενον, οὕτως οὐδὲ ὁ τόπος ἐπὶ τῶν κατὰ τόπον οὐδὲ τὸ ποσὸν ἐπὶ τῶν κατὰ ποσόν. ὅτι δὲ μὴ ἐν τῷ κινοῦντί ἐστιν ἡ κίνησις, καὶ ἐν τῷ τρίτῳ ταύτης ἔδειξε τῆς πραγματείας, ἔνθα καὶ προηγουμένως διδάσκει ἐν τίνι ἐστὶν ἡ κίνησις. ἔδειξε δὲ ἐκεῖ, ὅτι οὐδὲ ἐν τῷ χρόνῳ, εἴπερ ἀριθμός ἐστι κινήσεως ὁ χρόνος. λείπεται οὖν τρία, τό τε κινούμενον καὶ τὸ ἐξ οὗ, καὶ τὸ εἰς ὅ. διὸ καὶ ἐπὶ τούτων μάλιστα ζητεῖ, ἐν τίνι ἡ κίνησις. τὸ δὲ εἶδος, φησί, καὶ ὁ τόπος καὶ τὸ

μέγεθος οὔτε κινεῖ οὔτε κινεῖται, ταύτην δηλονότι τὴν κίνησιν, ἣν τὸ εἰς αὐτὸ μεταβάλλον κινεῖται· τὸ μὲν γὰρ ἀλλοιούμενον κινεῖται κατὰ ἀλλοίωσιν. τὸ δὲ εἶδος, ἐφ' ὃ κινεῖται τὸ ἀλλοιούμενον οἷον τὸ λευκόν, οὐ λευκαίνεται· ἀλλ' οὐδὲ τὸ εἶδος, εἰς ὃ τὸ γινόμενον μεταβάλλει, γίνεται κατ' ἐκείνην τὴν γένεσιν· γίνεται μέντοι μὴ πρότερον ὄν. [30]

in Ph 10 807 καὶ καλῶς γε οἶμαι ὁ Στράτων τὴν κίνησιν οὐ μόνον ἐν τῷ κινουμένῳ φησὶν εἶναι, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ἐξ οὗ καὶ ἐν τῷ εἰς ὅ, ἄλλον δὲ τρόπον ἐν ἑκάστῳ· τὸ μὲν γὰρ ὑποκείμενον, φησί, κινεῖται ὡς μεταβάλλον, τὸ δὲ ἐξ οὗ καὶ εἰς ὃ τὸ μὲν ὡς φθειρόμενον τὸ δὲ ὡς γινόμενον. εἰ δέ τινα τῶν εἰδῶν κινεῖν λέγεται, ὥσπερ ἡ ψυχὴ τὸ ζῷον καὶ ἡ βαρύτης τὸν λίθον, οὐχὶ τὸ αἴτιον τῆς κινήσεως ζητεῖ νῦν, οἵα ἐστὶν ἡ βαρύτης καὶ ἡ ψυχή, ἀλλ' ἐν τίνι ἐστὶν ἡ κίνησις· οὐ κινεῖται δὲ ἡ βαρύτης προηγουμένως ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς ὡς ὁ ἐν τῇ νηῒ πλωτήρ. ἐξαρκεῖ δὲ καὶ ὁ τῆς κινήσεως ὁρισμὸς δεῖξαι, ὅτι ἐν τῷ κινουμένῳ καὶ οὐκ ἐν ἄλλῳ τινί ἐστιν ἡ κίνησις· ἐλέγετο γὰρ ἐντελέχεια τοῦ κινητοῦ ἡ κίνησις. p. 224b6 Ἀλ λ ’ ἔστι κινοῦν καὶ κινούμενον ἕως τοῦ ἀλ λ ’ ἡ λεύκανσι ς . Δείξας ὅτι πέντε ὄντων τῶν ὀφειλόντων εἶναι, εἴπερ εἴη κίνησις, τοῦ κινουμένου καὶ τοῦ κινοῦντος καὶ τοῦ χρόνου καὶ τοῦ ἐξ οὗ ἡ κίνησις καὶ εἰς ὅ, ἐν τῷ κινουμένῳ ἐστὶν ἡ κίνησις καὶ ἐν οὐδενὶ τῶν ἄλλων, ἐκ τῶν πέντε τρία λαμβάνει τὰ χρήσιμα πρὸς τὸν ἐφεξῆς αὐτῷ λόγον ἐσόμενα, τὸ κινοῦν καὶ τὸ κινούμενον καὶ τὸ εἰς ὃ ἡ κίνησις, τὸν μὲν χρόνον παραλιπὼν ὡς ἔξωθεν ὄντα· διὰ τί δὲ τὸ εἰς ὃ ἡ κίνησις παραλαβὼν τὸ ἐξ οὗ παραλέλοιπεν, αὐτὸς διδάσκει. μᾶλλον γάρ φησιν ἡ μεταβολὴ ἀπὸ τοῦ εἰς ὃ μεταβάλλει τὸ μεταβάλλον ὀνομάζεται ἢ ἀπὸ τοῦ ἐξ οὗ μεταβάλλει. φθορὰν γὰρ λέγομεν τὴν εἰς τὸ μὴ ὂν μεταβολὴν καὶ γένεσιν τὴν εἰς τὸ ὄν· καίτοι καὶ ἡ φθορὰ ἐξ ὄντος, καὶ ἡ γένεσις ἐκ μὴ ὄντος· ἀλλ' ὅμως ἀπὸ τοῦ τέλους μᾶλλον ὀνομάζονται. δηλοῖ δὲ τοῦτο μάλιστα ἡ ἀλλοίωσις τὸ ὄνομα τοῦ εἰς ὃ ἔχουσα· λευκαίνεσθαι γὰρ λέγεται τὸ εἰς λευκότητα ἰὸν καὶ θερμαίνεσθαι τὸ εἰς θερμότητα. οὕτω δὲ καὶ τὸ φθείρεσθαι ἀπὸ τοῦ μὴ ὄντος ὠνόμασται μᾶλλον καὶ τὸ γίνεσθαι ἀπὸ τοῦ ὄντος. ὑπομιμνῄσκει δὲ ἡμᾶς τοῦ ὁρισμοῦ τῆς κινήσεως τοῦ ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ ἀποδοθέντος δεικνὺς καὶ δι' ἐκείνου, ὅτι ἡ κίνησις ἐν τῷ κινουμένῳ ἐστίν. [30]

in Ph 10 808 εἰ γάρ ἐστιν “ἡ κίνησις ἐντελέχεια τοῦ κινητοῦ ᾗ κινητόν”, ἡ δὲ ἐντελέχεια εἶδος οὖσα ἢ ἐνέργεια ἐν ἐκείνῳ ἐστὶν οὗ ἐστιν ἐντελέχεια, δῆλον ὅτι ἡ κίνησις ἐν τῷ κινουμένῳ ἐστίν, ἀλλ' οὔτε ἐν τῷ εἴδει, εἴπερ εἰς εἶδος ἡ μεταβολή, ὡς ἐπὶ τῶν γινομένων, οὔτε ἐν τῷ πάθει ὡς ἐπὶ τῶν ἀλλοιουμένων, οὔτε ἐν τῷ τόπῳ ὡς ἐπὶ τῶν φερομένων, διότι τὰ μὲν ἐν οἷς ἐστιν ἡ κίνησις, κινεῖται, τὰ δὲ εἴδη καὶ πάθη καὶ ὁ τόπος, εἰς ἃ ἡ κίνησίς ἐστιν, ἀκίνητά ἐστιν, ὡς δέδεικται, καὶ πιστοῦται αὐτὸ διὰ τοῦ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς θερμότητος παραδείγματος. εἰ γὰρ ταῦτά ἐστι τὰ κινούμενα, τὰ εἰς αὐτὰ ἰόντα οὔπω κινεῖται καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς γενόμενα οὐκ ἠρεμήσει, ἀλλὰ κινηθήσεται. Εἰπὼν δὲ ὅτι τὰ εἴδη καὶ τὰ πάθη καὶ ὁ τόπος καὶ δηλονότι καὶ τὸ ποσόν, εἰς ἃ κινεῖται τὰ κινούμενα ἀκίνητά ἐστιν, ἀπορίαν τινὰ ἐπάγει τῷ λόγῳ τοιαύτην· εἰ ἡ λευκότης πάθος, τὸ δὲ πάθος κίνησις, ἡ εἰς πάθος μεταβολὴ εἰς κίνησιν ἂν εἴη διὰ κινήσεως, καὶ οὐκέτι ἐν τῷ κινουμένῳ μόνῳ ἡ κίνησις, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ εἰς ὃ ἡ κίνησις· εἰ δὲ τοῦτο, ἔσται τὸ κινούμενον ἐπὶ τὸ πάθος ἢ καὶ ὅτε μεταβέβληκεν ἔτι κινούμενον, εἴ γε εἰς κίνησιν μεταβέβληκεν, ἢ ὅτε γέγονεν ἐν κινήσει, μηκέτι κινούμενον. λύει δὲ τὴν ἀπορίαν ταύτην γοργῶς διὰ τῆς πρὸς τὴν μείζονα πρότασιν ἐνστάσεως τὴν λέγουσαν τὰ πάθη κινήσεις εἶναι· οὐ γὰρ ἡ λευκότης, φησί, κίνησίς ἐστιν, ἀλ λ ’ ἡ λεύκανσις, τουτέστιν οὐ τὸ λευκόν, ὅπερ ἐστὶ τὸ πάθος, κίνησίς ἐστιν, ἀλλ' ἡ λεύκανσις, ἥτις ἐστὶν εἰς τὸ λευκὸν μεταβολή· διὸ τὸ πάσχον, ὅπερ ἐστὶ τὸ λευκαινόμενον κινεῖται, ἀλλ' οὐ τὸ λευκόν. μήποτε δὲ τῆς ἀπορίας γενομένης ἐκ τῆς τοῦ πάθους ὁμωνυμίας, διότι πάθος λέγομεν καὶ τὸ τέλος τῆς πείσεως, τουτέστι τὸ λευκόν, καὶ τὴν πεῖσιν αὐτὴν ὥσπερ τὴν λεύκανσιν, τῷ διορισμῷ τῆς ὁμωνυμίας τὴν ἀπορίαν ἔλυσεν. οὐ γὰρ τὸν αὐτὸν ἔλαβον μέσον ὅρον αἱ προτάσεις, ἀλλ' ἡ μὲν ἐλάττων ἔλεγε τὸ λευκὸν πάθος

εἶναι τὸ πέρας τῆς πείσεως τὸ ἐφ' ὃ ἡ κίνησις λαμβάνουσα, ἡ δὲ μείζων τὸ πάθος κίνησιν ἔλεγε, πάθος τὴν κατὰ τὸ πάσχειν μεταβολὴν οἷον τὴν λεύκανσιν λέγουσα. p. [25]

in Ph 10 808 224b16 Ἔστι δὲ καὶ ἐν ἐκείνοις καὶ τὸ κατὰ συμβεβηκὸς ἕως τοῦ καὶ κινητῷ κα τ ' ἐνέργεια ν . Δείξας ὅτι ἐν τῷ κινουμένῳ καὶ οὐκ ἐν ἄλλῳ τινὶ τῶν τῇ κινήσει συνυπαρχόντων, ἐφεξῆς, ὅπερ πρότερον ἔδειξεν ἐπί τε τοῦ κινοῦντος καὶ ἐπὶ τοῦ κινουμένου, ὅτι τὸ μέν τί ἐστιν αὐτῶν κατὰ συμβεβηκός, τὸ δὲ κατὰ μέρος, τὸ δὲ καθ' αὑτὸ καὶ πρώτως, νῦν λέγει ὅτι καὶ ἐπὶ τὰ ἄλλα τὰ τῇ κινήσει συνυπάρχοντα ἡ διαίρεσις αὕτη ἐκτείνεται, τό τε ἐν ᾧ καὶ τὸ ἐξ οὗ καὶ τὸ εἰς ὅ, τὰ τρία ταῦτα γὰρ ἐσήμανεν εἰπὼν ἔστι δὲ καὶ ἐν ἐκείνοι ς. ἀλλὰ περὶ μὲν τοῦ ἐν ᾧ, ὅπερ ἦν ὁ χρόνος, ἀπέδειξεν ἐν τοῖς περὶ χρόνου, περὶ δὲ τῶν δύο προθέμενος ποιεῖται τὸν λόγον ἐφ' ἑνὸς τοῦ εἰς ὃ ἡ μεταβολὴ πάθους ἢ εἴδους ἢ τόπου. τὸ γὰρ εἰς λευκὸν μεταβάλλον, ὅπερ ἐστὶ τὸ λευκαινόμενον, εἰς μὲν τὸ νοούμενον κατὰ συμβεβηκὸς μεταβάλλει· συμβέβηκε γὰρ τῷ λευκῷ τὸ νοεῖσθα ι . εἰς δὲ χρῶμα μεταβάλλειν λεγόμενον κατὰ μέρος μεταβάλλει, ὅτι μέρος τοῦ χρώματος τὸ λευκό ν· μέρη γάρ πώς ἐστι καὶ τὰ εἴδη τῶν γενῶν. εἰς μέντοι λευκὸν λεγόμενον μεταβάλλειν τὸ λευκαινόμενον οὔτε κατὰ συμβεβηκὸς ἀλλὰ κα θ ' αὐτὸ μεταβάλλει, οὔτε κατὰ μέρος ἀλλὰ πρώτως. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ εἰς τὸ κατὰ τόπον μεταβάλλον εἰς Ἀθήνας ἀπιὸν εἰς μὲν τὸ νοούμενον κατὰ συμβεβηκὸς μεταβάλλει. συμβέβηκε γὰρ καὶ ταῖς Ἀθήναις τὸ νοεῖσθαι, εἰς δὲ τὴν Εὐρώπην κατὰ μέρος, ὅτι μέρος αἱ Ἀθῆναι τῆς Εὐρώπη ς. εἰς δὲ τὰς Ἀθήνας καθ' αὐτὸ καὶ πρώτως. Καὶ ἐπὶ τοῦ ἐξ οὗ δέ, κἂν αὐτὸς παραλέλοιπεν αὐτό, τὰ αὐτά πως δυνατὸν λέγειν. τὸ γὰρ ἐκ λευκοῦ μεταβάλλον κατὰ συμβεβηκὸς μὲν ἐκ τοῦ νοουμένου μεταβάλλει, κατὰ μέρος δὲ ἐκ χρώματος, καθ' αὐτὸ δὲ ἐκ λευκοῦ. συμπεραινόμενος δὲ λοιπὸν τὸν ὅλον λόγον, δι' οὗ ἔδειξε τίνα τέ ἐστι τὰ τῇ κινήσει συνυπάρχοντα, καὶ ὅτι ἐν πᾶσίν ἐστι τό τε καθ' αὐτὸ καὶ πρώτως καὶ ἔτι τὸ κατὰ συμβεβηκὸς καὶ κατὰ μέρος καὶ ὅτι ἡ κίνησις ἐν τῷ κινουμένῳ καὶ οὐκ ἐν τῷ εἴδει, ἐν ᾧ ἂν μάλιστα τῶν ἄλλων ἔδοξεν εἶναι (οὔτε γὰρ ἐν τῷ κινοῦντι οὔτε ἐν τῷ τόπῳ, εἴπερ ἀκίνητα ἐκεῖνα, οὔτε μᾶλλον ἐν τῷ ἐξ οὗ), δῆλόν φησιν ὅτι ἐν τῷ κινουμένῳ ἐστὶν ἡ κίνησις. τὸ δὲ κινούμενον μετέλαβεν εἰς τὸ κινητὸν κατ' ἐνέργειαν, ἵνα τοῦ ὅρου τῆς κινήσεως ἡμᾶς ὑπομνήσῃ· εἰ γὰρ ἐντελέχεια τοῦ κινητοῦ ἐστιν ἡ κίνησις, τὸ κινούμενον κινητόν ἐστι κατ' ἐνέργειαν. [30]

in Ph 10 810 p. 224b26 Ἡ μὲν οὖν κατὰ συμβεβηκὸς μεταβολὴ ἀφείσθω ἕως τοῦ καὶ μέλαν πρὸς τὸ λευκό ν . Δείξας ὅτι τὸ καθ' αὐτὸ καὶ κατὰ συμβεβηκὸς ὑπάρχει καὶ ἐπὶ τοῦ κινοῦντος καὶ ἐπὶ τοῦ κινουμένου, ἅπερ τῶν ἐν τῇ κινήσει συνυπαρχόντων ὡς χρήσιμα πρὸς τὸν ἐφεξῆς λόγον ἐξελέξατο, τὸ κατὰ συμβεβηκὸς ἐν ᾧ καὶ τὸ κατὰ μέρος συνέλαβεν ὡς ἄπειρόν τε καὶ ἀόριστον ἀποσκευάζεται. καὶ ὅτι τοιοῦτόν ἐστι, δείκνυσι διὰ τοῦ τὴν κατὰ συμβεβηκὸς μεταβολὴν ἐν πᾶσί τε εἶναι καὶ ἀεὶ καὶ πάντων · ἐν πᾶσι μέν, ὅτι ἐν τοῖς δέκα γένεσίν ἐστιν ἡ κατὰ συμβεβηκὸς μεταβολή· τῷ γὰρ τὴν οὐσίαν εἶναι τὴν κινουμένην, τὰ δὲ ἄλλα πάντα τῇ οὐσίᾳ συμβεβηκέναι, ἕκαστον αὐτῶν δυνάμεθα λέγειν κινεῖσθαι, ὅταν ἡ ὑποκειμένη αὐτοῖς οὐσία καθ' αὑτὴν κινῆται· τὸ δὲ καὶ πάντων, ἤτοι ὅτι πάντων ἔστι κατηγορῆσαι τῶν κινουμένων καὶ ἀκινήτων τὸ κινεῖν καὶ κινεῖσθαι, ὅταν κατὰ συμβεβηκὸς κατηγορῶμεν, ὥσπερ τῆς ψυχῆς· ἀκίνητος γὰρ οὖσα ἡ ψυχὴ κατὰ τὴν ἑαυτῆς φύσιν λέγοιτο ἂν κατὰ συμβεβηκὸς κινεῖσθαι. ἢ πάντων ἀντὶ τοῦ πάντων εἰς πάντα. καὶ γὰρ τὸ λευκὸν εἰς τὸ μουσικὸν ἔστιν εἰπεῖν μεταβάλλειν κατὰ συμβεβηκὸς καὶ τὸ γλυκὺ εἰς τὸ ἄνω. τὸ δὲ ἐν πᾶσι καὶ πάντων ἐπὶ τῶν φυσικῶν ἀκούειν χρή, ἐφ' ὧν ὑπάρχειν δυνατὸν τὸ κατὰ συμβεβηκὸς κινεῖσθαι· τὰ γὰρ ὑπὲρ τὴν φύσιν, ἅπερ ἐστὶ τὰ πρώτως κινοῦντα, οὐ μόνον καθ' αὐτὸ ἀκίνητα, ἀλλ' οὐδὲ κατὰ συμβεβηκὸς κινούμενα δειχθήσεται. τὸ δὲ ἀεί σημαίνοι ἄν, ὅτι καὶ ὅτε μὴ κινεῖταί τι οἷόν τε κινεῖσθαι αὐτὸ κατὰ συμβεβηκὸς τῷ ἐν κινουμένῳ εἶναι, ὡς ὁ ἐν τῇ πλεούσῃ νηΐ ἠρεμῶν· ἢ ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν μηκέτι ὄντων ἔστιν οὕτω κατηγορεῖν τὸ κινεῖσθαι· τὸν γὰρ μηκέτι ὄντα Σωκράτην

ἔστιν εἰπεῖν κινεῖσθαι, ὅταν τὸ σῶμα καὶ ἡ ὕλη ἥτις ἦν ποτε Σωκράτους κινῆται· ᾧ γὰρ συμβεβήκει εἶναι Σωκράτει, τοῦτο κινεῖται. Εἰ οὖν τὸ κατὰ συμβεβηκὸς οὕτως ἄπειρόν ἐστι καὶ ἀόριστον, οὐδεμία δὲ ἐπιστήμη περὶ τὸ ἄπειρον καὶ ἀόριστον, εἰκότως παραιτεῖται τὴν κατὰ συμβεβηκὸς μεταβολήν, ἐκλέγεται δὲ τὴν μὴ κατὰ συμβεβηκός, ὡς οὐκ ἐν ἅπασι καὶ ἀεὶ καὶ πάντων οὖσαν κοινήν, ἀλ λ ’ ἐν ὡρισμένοις· ἐν γὰρ τοῖς ἐναντίοις καὶ τοῖς μεταξὺ καὶ ἐν ἀντιφάσει, τουτέστι κατὰ τὰ ἐναντία καὶ τὰ μεταξὺ καὶ κατὰ ἀντίφασιν. [30]

in Ph 10 811 τοῦ δὲ πᾶσαν μεταβολὴν κατὰ τούτων τι γίνεσθαι τὴν πίστιν ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς ποιεῖται· ἣν γὰρ ἄν τις προχειρίσηται, κατὰ τούτων τινὰ γινομένην εὑρήσει. καὶ ὁ λόγος δὲ οὕτως ἔχειν ἀναγκάσει· οὔτε γὰρ ἐκ τοῦ αὐτοῦ τι εἰς τὸ αὐτὸ οὔτε ἐξ ὁμοίου εἰς ὅμοιόν τι μεταβάλλει (τί γὰρ δεῖ μεταβολῆς;), ἀλλ’ ἢ ἐξ ἐναντίου εἰς ἐναντίον ἢ ἐκ τοῦ μεταξὺ ἢ πάντως γε ἐκ τοῦ μὴ τοιούτου, ὅπερ ἐστὶ τὸ κατὰ τὴν ἀντίφασιν. δέδεικται δὲ ταῦτα καὶ ἐν τῷ πρώτῳ ταύτης τῆς πραγματείας, ὅτε τὰ ἐναντία ἀρχὰς ἐτίθετο προαποδείξας, ὅτι οὐκ ἐκ τοῦ τυχόντος ἡ μεταβολὴ γίνεται. Εἰπὼν δὲ καὶ ἐκ τῶν μεταξὺ τὴν μεταβολὴν γίνεσθαι τὴν αἰτίαν τούτου προσέθηκεν, ὅτι ὡς ἐξ ἐναντίου γίνεται τοῦ μεταξύ. καὶ τούτου δὲ πάλιν τὴν αἰτίαν προσέθηκεν, ὅτι τὸ μεταξὺ πρὸς ἑκάτερον τῶν ἄκρων τὸν τοῦ ἐναντίου λόγον ἔχει· ἡ γὰρ μέση ὀξεῖα πρὸς τὴν ὑπάτην καὶ βαρεῖα πρὸς τὴν νήτην ἐστί, καὶ τὸ φαιὸν λευκὸν μὲν πρὸς τὸ μέλαν, πρὸς δὲ τὸ λευκὸν μέλαν. εἰ γὰρ τὸ μεταξὺ ἢ κατὰ μῖξιν καὶ κρᾶσιν τῶν ἐναντίων γίνεται, ὡς τὸ φαιὸν ἐκ λευκοῦ καὶ μέλανος καὶ τὸ χλιαρὸν ἐκ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, ἢ καθ’ ἓν εἶδος τοιοῦτον, τὸ ἐκ τοῦ μεταξὺ μεταβάλλον οὐ καθὸ κοινωνεῖ καὶ μετέχει τοῦ εἰς ὃ μεταβάλλει κατὰ τοῦτο μεταβάλλει (οὐδὲν γὰρ εἰς ὅ ἐστι μεταβάλλει), ἀλλὰ καθὸ ἄλλο παρ’ ἐκεῖνό ἐστιν· ἦν δὲ ἄλλο τὸ μεταξὺ τοῦ ἑτέρου τῶν ἄκρων, καθόσον τοῦ ἐναντίου μετεῖχεν. ὥστε ἀληθῶς εἴρηται, ὅτι ὡς ἐξ ἐναντίου ἡ ἐκ τοῦ μεταξὺ μεταβολὴ γίνεται· εἰ γὰρ τὸ φαιὸν ἐκ λευκοῦ καὶ μέλανός ἐστι μεμιγμένον, εἰς μὲν λευκὸν μεταβάλλει κατὰ τὸ ἐν αὐτῷ μέλαν (τοῦτο δὲ ἐναντίον τῷ λευκῷ), εἰς δὲ μέλαν πάλιν κατὰ τὸ ἐν αὐτῷ λευκόν. p. 224b35 Ἐπεὶ δὲ πᾶσα μεταβολή ἐστιν ἔκ τινος εἴς τι ἕως τοῦ οὔτε ἐν ἀντιφάσει ἐστί ν . Ἀποσκευασάμενος τὴν κατὰ συμβεβηκὸς μεταβολὴν καὶ τὴν καθ’ αὐτὸ προχειρισάμενος, προτίθεται πάσας λαβεῖν τὰς μεταβολὰς προλαβών, ὅτι πᾶσα μεταβολὴ ἔκ τινος εἴς τι γίνεται, ὅπερ ἐναργὲς ὂν ὑπέμνησε καὶ ἐκ τοῦ τῆς μεταβολῆς ὀνόματος· ἄλλο γὰρ με τ ’ ἄλλο δηλοῖ. [30]

in Ph 10 812 καὶ τὸ μετα σημαίνει, ὅτι τὸ μέν τι πρότερόν ἐστιν ἐν αὐτῇ, τὸ δὲ ὕστερο ν. τουτὶ δὴ προλαβὼν ἐκ διαιρέσεως λοιπὸν ἀπαραλείπτους τὰς μεταβολὰς εὑρίσκει πάσας· ἐπεὶ γὰρ ἔκ τινος εἴς τι πᾶσα μεταβολή, ἢ ἐξ ὑποκειμένου φησὶν εἰς ὑποκείμενόν ἐστιν ἢ ἐξ οὐχ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον ἢ ἐξ ὑποκειμένου εἰς οὐχ ὑποκείμενον ἢ ἐξ οὐχ ὑποκειμένου εἰς οὐχ ὑποκείμενον. παρὰ γὰρ τούσδε τοὺς τρόπους οὐκ ἔστιν ἄλλην συμπλοκὴν εὑρεῖν τοῦ ἔκ τινος εἴς τι. τί δὲ τὸ ὑποκείμενον αὐτῷ σημαίνει, δεδήλωκεν εἰπὼν λέγω δὲ τὸ ὑποκείμενον τὸ καταφάσει δηλούμενον, ἵνα μὴ τὴν οὐσίαν μόνην ὑποκείμενον νομίζωμεν, ἀλλὰ καὶ τὸ ποιὸν καὶ τὸ ποσὸν καὶ πᾶν ὃν τὸ καταφάσει δηλούμενον. καταφάσει δὲ δηλούμενον οὐ τὸ διὰ προτάσεως καταφατικῆς σημαινόμενον, ἀλλὰ τὸ ἄνευ ἀποφατικοῦ μορίου, ὡς τὸ ἄνθρωπος καὶ τὸ λευκὸν καὶ ὅσα τοιαῦτα· καὶ ταῦτα γὰρ καταφάσεις ἐκάλουν καὶ ἁπλᾶ ὄντα καὶ ἀσύνθετα· τὰ δὲ μετὰ τοῦ ἀρνητικοῦ μορίου ἀποφατικὰ ὀνόματα καλοῦσιν, ὡς τὸ οὐκ ἄνθρωπος. τὸ δὲ ὑποκείμενόν ἐστι τὸ ὂν τὸ καταφάσει δηλούμενον, ὅτι οὐχ ὑποκείμενον τὸ μὴ ὄν ἐστι τὸ ἐκ τῆς ἀποφάσεως σημαινόμενον. καὶ τοῦτο εἰκότως· πᾶσα γὰρ μεταβολὴ ἢ ἐξ ἐναντίου εἰς ἐναντίον γίνεται ἢ ἐκ τοῦ μὴ τοιούτου εἰς τὸ τοιοῦτον ἢ εἰς τὸ μὴ τοιοῦτον. τὰ δὲ ἐναντία καταφάσει δηλοῦται· ἄμφω γὰρ εἴδη ἐστί. καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἐξ ὄντος εἰς ὂν ἤτοι ἐκ τοῦ ἐναντίου εἰς τὸ ἐναντίον, ἐξ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον εἴρηται, ἡ δὲ ἐκ τοῦ μὴ τοιούτου τουτέστι τοῦ μὴ ὄντος καὶ ἡ εἰς τὸ μὴ τοιοῦτον, ἡ μὲν ἐξ οὐχ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον, τουτέστιν ἐξ

ἀποφάσεως εἰς κατάφασιν, ἡ δὲ ἐξ ὑποκειμένου εἰς οὐχ ὑποκείμενον, ἄμφω κατὰ ἀντίφασιν γινόμεναι τοῦ ὄντος καὶ μὴ ὄντος. [25]

in Ph 10 813 διὸ καὶ ἡ τετάρτη ἡ ἐξ οὐχ ὑποκειμένου εἰς οὐχ ὑποκείμενον, κἂν διὰ τὸ ἀπαράλειπτον τῶν συμπλοκῶν παρελήφθη, οὐκ ἔστι καθ' αὐτὸ μεταβολὴ ἀόριστος οὖσα. τὸ γὰρ ἐκ μὴ λευκοῦ εἰς τὸ μὴ θερμὸν μεταβάλλον, ἀόριστον ἔχει τὴν μεταβολήν, εἰ μὴ τύχοι τὸ μὴ θερμὸν μέλαν ὑπάρχον, καθ' αὐτὰ δὲ οὔτε ἐναντία ἐστὶ τὰ τοιαῦτα, εἴπερ μὴ καταφάσει δηλοῦται, οὔτε ἀντιφατικῶς ἀντίκειται, εἴπερ ἄμφω ἀποφάσεις εἰσί. δέδεικται δὲ προσεχῶς, ὅτι πᾶσα μεταβολὴ ἐν τοῖς ἐναντίοις καὶ ἐν τοῖς κατὰ ἀντίφασιν ἀντικειμένοις γίνεται. κἂν εἶπεν οὖν τετραχῶς μεταβάλλειν τὸ μεταβάλλον, οὐχ ὡς ἐν πᾶσι τοῖς τμήμασι τῆς διαιρέσεως οὔσης τῆς μεταβολῆς λέγει, ἀλλ' ὅτι ἐν τῇ διαιρέσει ταύτῃ πᾶσα μεταβολὴ περιέχεται· ἡ γὰρ μία τῶν τεσσάρων ἡ ἐξ οὐχ ὑποκειμένου εἰς οὐχ ὑποκείμενον οὐκ ἔστι μεταβολή, ὁ δὲ Εὔδημος καὶ τὰς στερήσεις ὑποκειμένοις ἐοικέναι φησίν· οὐ γὰρ ὁμοίως λέγεσθαι τὸ τυφλὸν καὶ τὸ μὴ ἔχον ὄψιν, οὐδὲ τὸ φαλακρὸν καὶ τὸ μὴ ἔχον τρίχας. ὑποκείμενα μὲν οὖν καὶ τὰ τοιαῦτά φησιν, οὐχ ὁμοίως δὲ ταῖς καταφάσεσιν. p. 225a12 Ἡ μὲν οὖν ἐξ οὐχ ὑποκειμένου ἕως τοῦ καθάπερ ἐλέχθη καὶ ἐπὶ τῆς γενέσεω ς . Ἀποκρίνας τὴν ἀδόκιμον συμπλοκὴν τὴν ἐξ οὐχ ὑποκειμένου εἰς οὐχ ὑποκείμενον διὰ τὸ μήτε ἐναντίαν μήτε ἐν ἀντιφάσει εἶναι τὰς τρεῖς λοιπὸν ὑποβάλλει τοῖς εἴδεσι τῆς μεταβολῆς. καὶ πρώτην τὴν ἐξ οὐχ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον κατὰ ἀντίφασιν γινομένην γένεσιν εἶναί φησιν καλῶς τὸ κατὰ ἀντίφασιν προσθείς· οὐ γὰρ ἐκ μὴ λευκοῦ εἰς γλυκὺ ἡ μεταβολὴ γίνεται, πλὴν εἰ μὴ κατὰ συμβεβηκός, τὴν δὲ καθ' αὐτὸ πᾶσαν ἐκ μὴ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον μεταβολὴν ἀνάγκη κατὰ ἀντίφασιν γίνεσθαι. ἐπειδὴ δὲ διχῶς ἡ γένεσις λέγεται, ἡ μὲν ἁπλῶ ς , ἡ δὲ τὶς · ἁπλῶς μὲν γὰρ γένεσις ἐπὶ τῶν οὐσιῶν λέγεται, ὅταν ἐκ μὴ ὄντος ἁπλῶς εἰς ὂν ἡ μεταβολὴ γίνηται, τὶς δὲ γένεσις ἐπὶ τῶν ἄλλων, ὅταν ἐκ τοῦ τινὸς μὴ ὄντος εἰς τὸ ἀντικείμενον αὐτῷ μεταβάλλῃ. οἷον ἐκ τοῦ μὴ λευκοῦ ἀνθρώπου εἰς λευκὸν ἄνθρωπον τὶς γένεσις οὐχ ἁπλῶς οὐδὲ οὐσίας γένεσις. [30]

in Ph 10 814 οὐδὲ γὰρ ἐξ ἁπλῶς μὴ ὄντος. ἁπλῶς δὲ μὴ ὂν οὐ τὸ μηδαμῇ μηδαμῶς ὂν λέγει (ἐκ γὰρ τοῦ οὕτω μὴ ὄντος οὐδὲν γίνεται), ἀλλὰ τὸ ἐνεργείᾳ μὲν μὴ ὂν δυνάμει δὲ ὄν· ἁπλῶς γὰρ μὴ ὂν τὸ ἁπλῶς μὴ τόδε· ἁπλῶς δὲ μὴ τόδε τὸ μὴ κατ' ἐνέργειαν ὄν. πῶς δὲ οὐχὶ καὶ ἡ τῆς οὐσίας γένεσις ἐκ τοῦ μὴ τόδε ὄντος, ἄλλο δέ τι ὄντος ἐστίν, ὥσπερ καὶ ἡ τοῦ λευκοῦ, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἁπλῶς μὴ ὄντος (εἴ γε μηδέποτε ἡ ὕλη καθ' αὑτήν ἐστιν, ἀλλ' ἀεὶ μετά τινος εἴδους καὶ ἐνεργείᾳ· καὶ γὰρ ὁ ἄνθρωπος ἐκ σπέρματος γίνεται καὶ ἡ συκῆ· τὸ δὲ σπέρμα οὐ μόνον δυνάμει ἐστὶν ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ ἐνεργείᾳ σπέρμα, ὥσπερ τὸ μὴ λευκὸν ἐξ οὗ τὸ λευκὸν γίνεται)· πῶς οὖν ἐκ τοῦ ἁπλῶς μὴ ὄντος οὐσία, τὸ δὲ λευκὸν ἐκ τοῦ τινὸς μὴ ὄντος; λύουσι δὲ ταύτην τὴν ζήτησιν λέγοντες, ὅτι ἡ μὲν οὐσία οὐκ ἐξ ἐναντίου, ἀλλ' ἐκ στερήσεως γίνεται (οὐ γὰρ ἔχει ἡ οὐσία ἐναντίον), τὸ δὲ λευκὸν ἐκ τοῦ μέλανος ἢ τοῦ μεταξὺ ὡς μέλανος. ᾧ οὖν διαφέρει ἡ στέρησις τοῦ ἐναντίου, τούτῳ διαφέρει τὸ νῦν λεγόμενον ἁπλῶς μὴ ὄν, ἐξ οὗ ἡ τῆς οὐσίας γένεσις, τοῦ τινὸς μὴ ὄντος, ἐξ οὗ ἡ τῶν ἄλλων, ἥτις οὐδὲ γένεσις ἁπλῶς λέγεται, ἀλλὰ τὶς γένεσις· καθόσον μὲν ἐκ τοῦ μὴ τόδε, καὶ αὐτὴ γένεσις, καθόσον δὲ ἐκ τοῦ τόδε καὶ ἐναντίου, ἀλλοίωσις. Καὶ προσφυέστερον δὲ ἔτι λύοντες λέγουσιν, ὅτι ἡ μὲν εἰς οὐσίαν μεταβολὴ οὐδενὸς ἐνεργείᾳ ὑποκειμένου καὶ ὑπομένοντος γίνεται, καθ' οὗ δυνάμεθα κατηγορῆσαι, ὅτι τόδε ἐστὶ τὸ μεταβάλλον· ἐπὶ γὰρ τῆς εἰς οὐσίαν μεταβολῆς αὐτὸ τὸ ὑποκείμενον ἄλλοτε ἄλλο γίνεται οἷον τὸ σπέρμα. διὸ καὶ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ἁπλῶς ἡ εἰς οὐσίαν μεταβολὴ λέγεται, αἱ δὲ κατὰ τὰ ἐναντία συμβεβηκότα μεταβολαὶ ἐνεργείᾳ τι ἔχουσιν ὑποκείμενον ταὐτὸ μένον, ᾧ συμβεβήκασι τὰ ἐναντία, καθ' οὗ τὸ ἀλλοιοῦσθαι κατηγορεῖται, ὡς ὁ ἄνθρωπος μένων ἄνθρωπος μελαίνεται ἢ τόδε τὸ σῶμα, καὶ οὐχὶ ἄλλο τι γινόμενον, ὥσπερ τὸ σπέρμα μὴ μένον σπέρμα, ἀλλὰ ἀεί τι ἄλλο γινόμενον μεταβάλλει εἰς ἄνθρωπον. καὶ τοῦτο δὲ καλῶς

προστίθησιν ὁ Ἀσπάσιος εἰς διάκρισιν τῆς ἁπλῶς γενέσεως καὶ τῆς τινός, ὅτι ἡ μὲν ἁπλῶς γένεσις ἄνευ προσθέσεως λέγεται· ἄνθρωπος γὰρ λέγεται γεγονέναι καὶ ἵππος, λευκὸν δὲ μετὰ προσθήκης· ἄνθρωπον γὰρ λευκόν. [30]

in Ph 10 815 Εἰπὼν δὲ περὶ τῆς ἐξ οὐχ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον μεταβολῆς, ὅτι ἁπλῶς γένεσις αὕτη, ἐφεξῆς περὶ τῆς ἀντικειμένης αὐτῇ λέγει, τῆς ἐξ ὑποκειμένου εἰς οὐχ ὑποκείμενο ν. καί φησι τὴν μεταβολὴν ταύτην φθορὰν εἶναι, ἁπλῶς μὲν τὴν ἐκ τῆς οὐσίας εἰς τὸ μὴ ὂν αὐτῆς, τινὰ δὲ τὴν εἰς τὴν ἀντικειμένην ἀπόφασι ν· οὐ γὰρ ἡ ἐκ τοῦ γλυκέος εἰς τὸ μὴ λευκὸν μεταβολὴ φθορά τίς ἐστιν ὡρισμένη, ἀλλ᾽ ἡ εἰς τὴν οἰκείαν ἀπόφασιν εἰς τὸ μὴ γλυκύ, ὡς ἔλεγεν ἐπὶ τῆς γενέσεως, κατὰ ἀντίφασιν. ταὐτὸν γὰρ εἰπεῖν κατὰ ἀντίφασιν καὶ εἰς τὴν ἀντικειμένην ἀπόφασι ν. ἀλλ᾽ εἰ ἡ φθορὰ μεταβολή ἐστιν ἐξ ὄντος εἰς μὴ ὄν, πᾶσα δὲ μεταβολὴ ἐκ τοῦ δυνάμει ἐστὶν εἰς τὸ ἐνεργείᾳ, ἔσται τὸ μὲν ὂν δυνάμει, τὸ δὲ μὴ ὂν ἐνεργείᾳ. ἢ καὶ τὸ ἐκ τοῦ ὄντος εἰς τὸ μὴ ὂν μεταβάλλον, καθόσον τὸ ὂν δυνάμει μὴ ὄν ἐστι καὶ πέφυκε μὴ ὂν γίνεσθαι, κατὰ τοῦτο μεταβάλλει εἰς τὸ μὴ ὂν τὸ ἐνεργείᾳ ὄν. p. 225a20 Εἰ δὴ τὸ μὴ ὂν λέγεται πλεοναχῶς ἕως τοῦ τῇ δὲ φθορᾷ γένεσις ἐναντίο ν . Τὸ μὲν προκείμενόν ἐστι δεῖξαι ὅτι οὔτε ἡ γένεσις οὔτε ἡ φθορὰ κινήσεις εἰσίν. ἐπειδὴ δὲ ἡ μὲν γένεσις ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ ὂν εἴρηται μεταβολή, ἡ δὲ φθορὰ ἐκ τοῦ ὄντος εἰς τὸ μὴ ὄν, πολλαχῶς δὲ λέγεται τὸ μὴ ὄν, τὰς σημασίας αὐτοῦ πρῶτον ἀπαριθμεῖται. καὶ δείκνυσι λοιπόν, 〈ὅτι〉 τὸ πὼς λεγόμενον μὴ ὂν τὸ τῇ γενέσει καὶ φθορᾷ προσῆκον κινεῖσθαι ἀδύνατόν ἐστι. τὸ μὲν οὖν οὕτω μὴ ὂν ὡς μηδαμῇ μηδαμῶς ὂν ὡς πάντῃ ἀδρανὲς παρῆκε, τὸ δὲ ὁπωσοῦν ἐν ὑποστάσει μὴ ὂν τριχῇ διεῖλεν. λέγεται γὰρ μὴ ὂν τὸ μέν, ὡς ψεῦδος, ὅπερ ἐν συνθέσει καὶ διαιρέσει ἐστίν· ἢ γὰρ συντίθησι τὰ μὴ συγκείμενα ὡς ὁ λέγων ‘Λεύκων κέρατα ἔχει‘, ἢ διαιρεῖ τὰ μὴ διῃρημένα, ὡς ὅταν λέγῃ Ἀριστόξενον μὴ εἶναι μουσικόν. τὸ δὲ συγκεῖσθαι καὶ διαιρεῖσθαι κυρίως μὲν ἐπὶ τῶν σωμάτων λέγεται, κατὰ μεταφορὰν δὲ ἐπὶ τοῦ ὑπάρχοντος καὶ μὴ ὑπάρχοντος, τουτέστιν ἐν καταφάσει καὶ ἀποφάσει· σύνθεσις μὲν γὰρ ἡ κατάφασις, διαίρεσις δὲ ἡ ἀπόφασις. [25]

in Ph 10 816 ἐν ταύταις δὲ τὸ ψεῦδος καὶ τὸ ἀληθὲς (ὁ γὰρ ἀποφαντικὸς λόγος ταῦτα ἔχει) λέγεται μὴ ὄν, καὶ τὸ δυνάμει μὲν ὂν ἐνεργείᾳ δὲ μὴ ὄν, ὃ ἀντίκειται τῷ ἐνεργείᾳ ὄντι λεγόμενον ἁπλῶς μὴ ὂν διὰ τὴν πρὸς τὸ ἁπλῶς ὂν ἀντίθεσιν· ἀντίκειται γὰρ τὸ δυνάμει τῷ ἐνεργείᾳ, ὡς τὸ μήπω ὂν ὅλως πρὸς τὸ ἤδη ὄν. καὶ ἡ ἐκ τοῦ τοιούτου μὴ ὄντος μεταβολὴ εἰς τὸ ἀντικείμενον αὐτῷ ὂν ἡ ἁπλῇ καὶ ἁπλῶς γένεσις ἦν. λέγεται δὲ μὴ ὂν καὶ τόδε μέν τι μὴ ὄν, ἄλλο δέ τι ἐνεργείᾳ ὄν, οἷον θερμὸν μὲν οὐκ ἔστι, σῶμα δὲ ἔστιν ἐνεργείᾳ· περὶ ὃ ὑπομένον τὸ μὴ ὂν θερμὸν εἰς τὸ θερμὸν μεταβάλλει. διὸ καὶ τινὰ γένεσιν καὶ τινός, ἀλλ᾽ οὐχ ἁπλῶς γένεσιν ταύτην ἐκάλει τὴν μεταβολήν. καὶ ἦν ἡ μὲν πρώτη γένεσις ἡ ἐκ τοῦ ἁπλῶς μὴ ὄντος ἐπὶ τῶν οὐσιῶν ἁπλῆ γένεσις οὖσα καὶ ἁπλῶς γένεσις, ὅτι ἐκ τοῦ μὴ ὄντος τοῦ τῷ ἐνεργείᾳ ἀντικειμένου ἡ μεταβολὴ ἦν. τῶν γὰρ μὴ ὄντων, ὅσα ἐνδέχεται ὅλως εἶναι μὴ ὄντα, τὸ ἁπλῶς μὴ ὂν τὸ τῷ ἁπλῶς ὄντι ἀντικείμενόν ἐστιν· ἁπλῶς δὲ ὂν τὸ ἐνεργείᾳ ὄν ἐστιν, ὥστε καὶ ἁπλῶς μὴ ὂν τὸ δυνάμει. ἐνδειξάμενος οὖν τὴν εἰς τὰ τρία ταῦτα τοῦ ὁπωσοῦν ἐν ὑποστάσει μὴ ὄντος διαίρεσιν λέγει μήτε τὸ κατὰ σύνθεσιν καὶ διαίρεσιν μὴ ὄν, τουτέστι τὸ κατὰ κατάφασιν καὶ ἀπόφασιν ψεῦδος, κινεῖσθαι (οὔτε γὰρ λόγος ψευδὴς οὔτε δόξα, ὅταν εἰς ἀληθῆ μεταβάλλῃ, κινεῖται, ὡς ἔδειξεν ἐν Κατηγορίαις· οὐ γὰρ κατὰ τὴν ἐν αὐτοῖς μεταβολὴν ἀεὶ μεταπίπτει ταῦτα, ἀλλὰ ἄλλων πολλάκις τινῶν κινουμένων· ὁ γὰρ πρότερον ψευδόμενος τῇ δόξῃ καὶ τῷ λόγῳ, ὅτι κάθηται Σωκράτης, ἐὰν ἑστὼς τυγχάνῃ καθίσαντος αὐτοῦ ἀληθεύσει, οὐ τῆς δόξης ἢ τοῦ λόγου μεταβαλλόντων, ἀλλὰ τοῦ πράγματος)· οὔτε οὖν τὸ κατὰ σύνθεσιν ἢ διαίρεσιν φησὶν ἐνδέχεται κινεῖσθαι, εἴπερ μηδὲ μεταβάλλει ὅλως τοῦτο καθ᾽ αὑτό, ἀλλὰ ἄλλου μεταβάλλοντος αὐτὸ μεταβάλλει, οὔτε δὲ τὸ κατὰ δύναμιν μὴ ὄν, τουτέστιν τὸ ὡς δυνάμει μὴ ὄν, ὃ τῷ κα τ ᾽ ἐνέργειαν ὄντι ἀντίκειται. οὔτε τοῦτο οὖν φησι δυνατὸν κινεῖσθαι, διότι ἡ κίνησις κἂν ἀτελὴς

ἐνέργεια, ἀλλ᾽ οὖν ἐνέργειά πώς ἐστι. καὶ χρὴ τὸ κινούμενον, ἐνεργείᾳ τι ὂν καὶ τόδε τι ὂν καὶ σῳζόμενον κινεῖσθαι· τὸ δὲ οὕτω λεγόμενον μὴ ὂν οὐδὲν τῶν ὄντων ἐστὶν ἐνεργείᾳ· οὐδὲ γὰρ τὸ σπέρμα μένον σπέρμα μεταβάλλει εἰς φυτὸν ἢ ζῷον, ὥσπερ ὁ ἄνθρωπος μένων ἄνθρωπος κατά τι τῶν ἑαυτῷ συμβεβηκότων κινεῖται ἀπὸ τοῦ μὴ λευκοῦ εἰς λευκὸν καὶ ἀπὸ τοῦ μὴ ἀγαθοῦ εἰς ἀγαθὸν μεταβάλλων. [30]

in Ph 10 817 καὶ διὰ τοῦτο κινεῖσθαι λέγοιτο ἂν τὰ ἀλλοιούμενα καὶ οὐ μεταβάλλεσθαι, ὅτι ἐνεργείᾳ τι ὑπομένον ἐνεργεῖ κατὰ τὴν κίνησιν. Τῇ τοίνυν παραθέσει τοῦ τρίτου μὴ ὄντος, καθ᾽ ὃ ἡ τὶς γένεσις ἐλέγετο, τήν τε διαφορὰν τῆς τινὸς γενέσεως πρὸς τὴν ἁπλῶς ἐδήλωσε καὶ τὴν αἰτίαν ἐφανέρωσε τοῦ τὸ μὲν ἁπλῶς γινόμενον καὶ εἰς οὐσίαν μεταβάλλον μὴ λέγειν κινεῖσθαι, τῶν δὲ ἄλλων τὴν μεταβολὴν κίνησιν ὀνομάζειν. τοῦ μὲν γὰρ τὶ μὲν ὄντος ἐνεργείᾳ οἷον ἀνθρώπου, τὶ δὲ μὴ ὄντος οἷον οὐ λευκοῦ διὰ τὸ δυνάμει εἶναι λευκὸν δύναται τὸ ἐνεργείᾳ ὄν, ὁ ἄνθρωπος, κινεῖσθαι οὐ καθ᾽ αὑτό (ὑπομένει γὰρ ὁ ἄνθρωπος), ἀλλὰ κατὰ τὸ συμβεβηκὸς αὐτῷ. διὸ καὶ κατὰ συμβεβηκὸς αὐτό φησι κινεῖσθαι, οὐ συνήθως τῷ ὀνόματι χρησάμενος. ἡ γὰρ ἀπὸ τοῦ μὴ λευκοῦ εἰς λευκὸν μεταβολὴ καθ᾽ αὑτό ἐστιν, ἀλλ᾽ οὐ κατὰ συμβεβηκός, κέκληκε δὲ αὐτὸ κατὰ συμβεβηκός, ὅτι τὸ οὕτως μὴ ὂν ὡς μὴ λευκὸν τῷ ἐνεργείᾳ ὄντι συμβέβηκεν. εἰ δὲ οὕτω τὸ τὶ μὴ ὂν κινεῖται, τὸ ἁπλῶς μὴ ὄν, τουτέστι τὸ μὴ ὂν ἐνεργείᾳ μηδὲ ὑπομένον, οὔτ᾽ ἂν καθ᾽ αὐτὸ οὔτε κατὰ συμβεβηκὸς κινοῖτο. οὔτε γὰρ καθὸ μὴ ἔστι κινεῖται οὔτε τῷ ἄλλο τι εἶναι ἐνεργείᾳ ταὐτὸν μένον, ὡς ἄνθρωπος ἦν τὸ μὴ λευκόν. εἰ οὖν τὸ οὕτω μὴ ὂν ἀδύνατον κινεῖσθαι, ἡ δὲ ἐκ τοῦ οὕτω μὴ ὄντος, ὃ ἁπλῶς μὴ ὂν ἐλέγετο, εἰς τὸ ἁπλῶς καὶ ἐνεργείᾳ ὂν μεταβολὴ γένεσις ἦν, ἀδύνατον τὴν γένεσιν κίνησιν εἶνα ι· γίνεται μὲν γὰρ τὸ μὴ ὄν (οὐ γὰρ δὴ τὸ ὄν), κινεῖται δὲ τὸ ὄν, εἴπερ ἐνέργειά τις ἡ κίνησις. διὸ ἐπιστῆσαι χρή, ὅτι ἐν μὲν τοῖς εἰς οὐσίαν μεταβάλλουσιν κίνησις μὲν ὅλως οὐκ ἔστιν, ὅτι οὐκ ἔστι τι ἐν αὐτοῖς τὸ ἐνεργείᾳ ὄν, ἵνα ἐνεργῇ τὴν κίνησιν, μεταβολὴ δὲ μόνον ἐν ἐκείνοις ἐστὶν ἡ κατὰ γένεσιν· ἐν δὲ ταῖς κατὰ ποιότητα ἢ κατὰ ποσότητα ἢ κατὰ τόπον μεταβολαῖς ἢ ὅλως ταῖς παρὰ τὴν οὐσίαν, κίνησις μέν ἐστι τοῦ ἐνεργείᾳ ὑπομένοντος, οἷον τοῦ ἀνθρώπου κινουμένου, γένεσις δὲ τοῦ λευκοῦ ἐκ μὴ λευκοῦ, τὸ δὲ ὅλον ἀλλοίωσις. οὕτω δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. διὰ τοῦτο οὖν ἡ γένεσις κίνησις οὐκ ἔστιν, ὅτι οὐκ ἔστι τὸ κινούμενον ἐνεργείᾳ τι ὑπομένον, ὡς τὸ ἀλλοιούμενον καὶ αὐξόμενον καὶ φερόμενον· ὁ γὰρ ἄνθρωπος ὑπομένων λευκαίνεται, τὸ δὲ οὐ λευκὸν τὸ ἐν αὐτῷ οὐχ ὑπομένον, ὥσπερ ὁ ἄνθρωπος, μεταβάλλει εἰς τὸ λευκόν· διὸ οὐ κινεῖται μὲν τὸ οὐ λευκόν, γίνεται δὲ λευκόν. [30]

in Ph 10 817 ὥστε ἡ γένεσις οὐκ ἔστι κίνησις. Εἰπὼν δὲ ὅτι τὸ μὴ ὄν, ἐξ οὗ ἡ γένεσις, οὐ κινεῖται μὲν γίνεται δέ (γίνεται γάρ φησι τὸ μὴ ὅ ν), πῶς εἶπεν γίνεσθαι τὸ μὴ ὂν ἐξηγεῖται, ὅτι οὐ τὸ καθ᾽ αὑτὸ μὴ ὂν γίνεται, ἀλλ᾽ ᾧ συμβέβηκε τὸ μὴ ὄν· ἡ γὰρ ὕλη καὶ ὅλως τὸ δυνάμει ἐξ οὗ γίνεται τὸ γινόμενον οὐ καθ᾽ αὑτὸ μὴ ὄν ἐστιν, ἀλλ᾽ ὅτι συμβέβηκεν αὐτῷ τὸ μὴ ὂν οἷον ἡ στέρησις, ἥτις οὐχ ὑπομένει ἐν τῇ γενέσει. πλὴν καθόσον τὸ γινόμενον διὰ τὴν στέρησιν οὐκ ἔστι τοῦτο ὅπερ γίνεται, ἀληθὲς εἰπεῖν ὅτι ὑπάρχει τὸ μὴ ὂν κατὰ τοῦ γινομένου ἁπλῶ ς· τὸ γὰρ ἁπλῶς γινόμενον οἷον ἡ ὕλη τοῦ ἀνθρώπου οὐδὲν ἔχον ἐνεργείᾳ ὑπομένον ὅλον κατὰ τὸ δυνάμει καὶ τὴν στέρησιν τοῦ ἀνθρώπου ὑφέστηκεν· ὁ δὲ λευκαινόμενος ἄνθρωπος ὑπομένοντος τοῦ κατ᾽ ἐνέργειαν ἀνθρώπου λευκαίνεται. εἰ οὖν τὸ γινόμενον ἀληθὲς εἰπεῖν μὴ ὄν, ὅτι μηδέν ἐστι κατ᾽ ἐνέργειαν, τὸ δὲ μὴ κατ᾽ ἐνέργειαν οὐ κινεῖται, ἡ γένεσις οὐκ ἂν εἴη κίνησις. Λέγει δὲ καὶ ἄλλην ἐξήγησιν τοῦ προκειμένου τοιαύτην ὁ Ἀλέξανδρος· τῷ ἁπλῶς μὴ ὄντι, τουτέστι τῷ δυνάμει, ἐξ οὗ γίνεται τὸ γινόμενον, κατὰ συμβεβηκὸς ὑπάρχει τὸ γίνεσθαι, ὅτι ᾧ συμβέβηκε τὸ ἁπλῶς μὴ ὄν, τουτέστιν ἡ στέρησις, τοῦτο γίνεται· τὸ δὲ κινεῖσθαι οὐ κατὰ συμβεβηκὸς αὐτῷ ὑπάρχει, εἴπερ μηδὲ ἔστιν ὅλως, ἀλλ᾽ εἴπερ ἄρα, τὸ κινεῖσθαι τούτῳ τῷ μὴ ὄντι ὑπάρχει, ὃ ἀντίκειται τῷ τινὶ ὄντι, ὅπερ ἐστὶν οὐχ ἁπλῶς μὴ ὂν ἀλλὰ τόδε μὴ ὄν, ἐφ᾽ οὗ ἡ τὶς γένεσις κατηγορεῖται. καὶ

τοῦτο δὲ κατὰ συμβεβηκός· οὐ γὰρ καθὸ μὴ ὄν, ἀλλὰ καθὸ ἄλλο τι ὄν· δεῖ γὰρ τὸ κινούμενον εἶναι ὄν· ὄντος γὰρ ἐνέργεια ἡ κίνησις. τεκμήριον οὖν τοῦ μὴ κινεῖσθαι τὸ γινόμενον ἔλαβε τὸ ὑπάρχειν αὐτῷ τὸ μὴ ὄν. ὁ δὲ Ἀσπάσιος οὕτως ἐξηγεῖται τὴν λέξιν ταύτην· "εἰπών, φησίν, ὅτι τὸ μὴ ὄν ἐστι τὸ γινόμενον, ἐπειδὴ τοῦτο ἀμφισβητήσιμον ἦν (εἴποι γὰρ ἄν τις μὴ εἶναι τὸ μὴ ὂν τὸ γινόμενον, ἀλλ' ἐκ τοῦ μὴ ὄντος), διὰ τοῦτο λέγει, ὅτι κἂν ὅτι μάλιστα συγχωρήσωμεν τὸ μὴ ὂν κατὰ συμβεβηκὸς λέγεσθαι γίνεσθαι καὶ μὴ κυρίως, ἀλλ' ὅμως τό γε ἀντιστρέφον αὐτῷ ἀληθές ἐστιν, ὅτι τὸ γινόμενον τὸ μὴ ὄν ἐστιν· οὐ γὰρ ἂν ἔτι γίνοιτο, εἴπερ ὂν ἦν. [30]

in Ph 10 819 ἐπεὶ οὖν τὸ γινόμενον οὐκ ὄν ἐστι, τὸ δὲ οὐκ ὂν οὐ κινεῖται, τὸ γινόμενον οὐ κινεῖται, οὐδὲ ἡ γένεσις ἂν εἴη κίνησις." Ὁμοίως δέ, φησί, καὶ τὸ ἠρεμεῖν τοῖς ἁπλῶς γινομένοις οὐχ ὑπάρχει· καὶ γὰρ ἡ ἠρεμία ὄντος ἐστὶ στέρησις οὖσα τοῦ πεφυκότος κινεῖσθαι· πέφυκε δὲ κινεῖσθαι τὸ ὄν, ὥστε ὃ ἀδύνατον κινεῖσθαι, τοῦτο καὶ ἠρεμεῖν ἀδύνατον. ἀμφότερα γὰρ τοῦ ὄντος εἰσὶν ἐνέργειαι. δείξας οὖν ἐκ τοῦ τῷ γινομένῳ ὑπάρχειν τὸ μὴ ὄν, ὅτι οὔτε κινεῖται τὸ γινόμενον οὔτε ἠρεμεῖ (ἐπεὶ γὰρ ἄμφω ταῦτα ὄντος εἰσὶν ἐνέργειαι), ἐφεξῆς καὶ κατ' ἄλλην ἐπιχείρησιν τὸ αὐτὸ δείκνυσιν ἄτοπόν τι λέγων ἕπεσθαι τοῖς λέγουσι κινεῖσθαι τὸ γινόμενον, εἴπερ μὴ ὄν ἐστιν. εἰ γὰρ πᾶν τὸ κινούμενον ἐν τόπ ῳ, ὡς δείξει προελθών, τὸ δὲ μὴ ὂν οὐκ ἐν τόπῳ καθ' αὑτό, τὸ ἄρα μὴ ὂν οὐ κινεῖται, ἐν δευτέρῳ σχήματι συναχθέντος τοῦ λόγου. καὶ ὅτι μὲν τὸ γινόμενον μὴ ὄν ἐστι, πρότερον ὑπέμνησται, ὅτι δὲ τὸ μὴ ὂν οὐκ ἐν τόπῳ, συντόμως ἐνεδείξατο διὰ τοῦ εἴη γὰρ ἄν πο υ. εἰ δέ πού ἐστι, δῆλον ὅτι καὶ ἔστι καὶ ἐνεργείᾳ ἔστι· τὸ γὰρ δυνάμει ὂν οὔτε ἁπλῶς ὄν ἐστιν οὔτε πού ἐστιν. ὥστε καὶ ἐν πρώτῳ σχήματι δυνατὸν συναγαγεῖν οὕτω· τὸ γινόμενον τὸ ἐνεργείᾳ μὴ ὄν ἐστι· τὸ ἐνεργείᾳ μὴ ὂν οὐκ ἔστιν ἐν τόπῳ καθ' αὑτό· τὸ μὴ ὂν ἐν τόπῳ οὐ κινεῖται· τὸ ἄρα γινόμενον οὐ κινεῖται· ἡ ἄρα γένεσις οὐκ ἔστι κίνησις. δυνατὸν δὲ τὸ αὐτὸ καὶ ὑποθετικῶς συλλογίσασθαι. ὅτι δὲ οὐδὲ ἡ φθορὰ κίνησις, δείκνυσι συντόμως προλαβών, ὅτι τῇ κινήσει ἐναντίον ἐστὶν ἤτοι κίνησις ἢ ἠρεμί α. ἐπεὶ οὖν ἡ φθορὰ ἐναντία ἐστὶ τῇ γενέσει, εἰ ἔστι κίνησις ἡ φθορά, ἀνάγκη τὴν γένεσιν ἢ κίνησιν εἶναι ἢ ἠρεμίαν. εἰ οὖν ἡ γένεσις δέδεικται μηδέτερον οὖσα τούτων, δῆλον ὅτι οὐδὲ ἡ φθορὰ κίνησίς ἐστιν, ἀλλ' οὐδὲ ἠρεμία· εἴη γὰρ ἂν πάλιν ἡ γένεσις κίνησις, εἴπερ ἐναντία αὐτῇ ἐστιν ἡ φθορά. κοινότερον δὲ νῦν τὴν ἠρεμίαν ἀντὶ τοῦ ἀντικειμένην εἰπεῖν ἐναντίαν εἶπεν τῇ κινήσει, στέρησιν αὐτὴν ἀποδεικνύναι μέλλων τῆς κινήσεως. p. [25]

in Ph 10 820 225a33 Ἐπειδὴ δὲ πᾶσα κίνησις μεταβολή τις ἕως τοῦ τὸ γυμνὸν καὶ λευκὸν καὶ μέλα ν . Τὴν μεταβολὴν τετραχῇ διελὼν εἵς τε τὴν ἐξ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον καὶ τὴν ἐξ οὐχ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον καὶ τὴν ἐξ ὑποκειμένου εἰς οὐχ ὑποκείμενον καὶ ἔτι τὴν ἐξ οὐχ ὑποκειμένου εἰς οὐχ ὑποκείμενον, καὶ τὴν τελευταίαν συμπλοκὴν ὡς ἀσύστατον ἀποκρίνας ἔδειξεν, ὅτι οὐδετέρα τῶν δύο μεταβολῶν κίνησίς ἐστιν, οὔτε ἡ ἐξ οὐχ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον, ἥτις ἦν γένεσις, οὔτε ἡ ἐξ ὑποκειμένου εἰς οὐχ ὑποκείμενον, ἥτις ἦν φθορά. καὶ ἐπάγει λοιπὸν ἐπεὶ δὲ πᾶσα κίνησις μεταβολή τις (τὸ γὰρ ἄλλο μετ' ἄλλο ἐν αὐτῇ θεωρεῖται), τρεῖς δὲ ἐδείχθησαν αἱ πᾶσαι μεταβολαί, ὧν αἱ δύο κα τ ' ἀντίφασιν, αὗται δὲ ἦσαν αἱ κατὰ γένεσιν καὶ φθορὰν οὐ κινήσει ς , ἀνάγκη τὴν λοιπὴν μεταβολὴν τὴν ἐξ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον ταύτην εἶναι κίνησιν μόνη ν . τὰ δὲ ὑποκείμενα, ἐξ ὧν καὶ εἰς ἃ αἱ μεταβολαί, ἢ ἐναντία ἐστὶν ἢ μεταξ ύ. εἶπεν δὲ ὅτι καὶ τὰ μεταξὺ εἰς τὰ ἄκρα ὡς ἐναντία μεταβάλλει. ἐπειδὴ δὲ καὶ ἐκ στερήσεως γίνεται μεταβολή, ἐζήτησεν ἄν τις, πότερον ὡς ἐξ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον ἢ κατὰ ἀντίφασίν ἐστιν ἡ τοιαύτη μεταβολή. καὶ λέγει ὅτι ὡς ἐξ ὑποκειμένου· κείσθω γάρ, φησίν, ἐναντίον ἡ στέρησις· εἰ δὲ ἐναντίον, δῆλον ὅτι καταφάσει δηλοῦται. καταφάσει δὲ δηλούμενον τὸ ὑποκείμενον εἶπεν εἶναι πρότερον. ὥστε ἡ στέρησις ὑποκειμένόν ἐστι καὶ τὸ ἐκ στερήσεως μεταβάλλον εἰς ἕξιν, ὡς ἐξ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον μεταβάλλει. τί οὖν οὐχὶ καὶ ἡ γένεσις ἐκ στερήσεώς ἐστι; πῶς οὖν οὐχὶ καὶ αὕτη ἐξ ὑποκειμένου; ἢ ὥσπερ τὸ

δυνάμει διττόν ἐστι τὸ μὲν πρὸς οὐσίαν, τὸ δὲ πρὸς συμβεβηκός, οὕτω καὶ ἡ στέρησις ἡ μὲν οὐσίας ἐστίν, ἡ δὲ συμβεβηκότος· καὶ ἡ μὲν τοῦ συμβεβηκότος, διότι ἐν οὐσίᾳ ἐστὶ τοῦτο, πολλοῦ τοῦ ὄντος μετέχει καὶ καταφάσει δηλοῦται καὶ ἔστιν ὑποκείμενον καὶ δύναται κινεῖσθαι τὸ ἐν ᾧ ἐστιν ἡ στέρησις, ὡς τὸ νοσοῦν καὶ ἄμουσον καὶ γυμνόν. ἡ δὲ τῆς οὐσίας στέρησις, ἐπειδὴ οὐσίας ἐκπεσοῦσα καὶ τοῦ ὄντος ἐκπέπτωκεν, ἀποφάσει δηλοῦται. ὃν δὲ δηλονότι νῦν καὶ οὐσία τὸ ἐνεργείᾳ λέγεται, καὶ οὐκ ἐκεῖνο τὸ ὄν, οὗ καὶ ἡ στέρησις καὶ τὸ δυνάμει καὶ ἡ ὕλη μετέχει. Παράδειγμα δὲ τοῦ τὴν στέρησιν καταφάσει δηλοῦσθαι τὸ γυμνὸν λαβὼν ἐπήγαγε καὶ τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν, δεικνὺς ὅτι ὡς ταῦτα καταφάσει δηλοῦται, οὕτω καὶ τὸ γυμνόν. [30]

in Ph 10 82 μήποτε δὲ καὶ ἄλλο τι ἐνεδείξατο διὰ τούτου, ὅτι τὰ ἐξ ἀλλήλων γινόμενα ἐναντία οὐ μόνον ὡς ἐξ ἐναντίων γίνεται ἀλλὰ καὶ ὡς ἐξ ἀποφάσεων· τὸ γὰρ λευκὸν ἐκ τοῦ μέλανος γίνεται, ὅτι τὸ μέλαν οὐ λευκόν ἐστι· καὶ μέντοι καὶ ὡς ἐκ στερήσεως· τὸ γὰρ σῶμα τὸ τέως μέλαν ἀπουσίαν ἔχει λευκοῦ πεφυκὸς καὶ αὐτὸ δέχεσθαι. στέρησις δὲ οὐδέν ἐστιν ἄλλο, ἢ ἀπουσία τοῦ πεφυκότος ἐνυπάρχειν. τὸ δὲ γυμνὸν οὐ τῆς κυρίως στερήσεώς ἐστι παράδειγμα· ἐκείνη γὰρ οὐκ ἀνακάμπτει ποτὲ εἰς τὴν ἕξιν ὥσπερ τὸ γυμνὸν εἰς τὸ ἐνδεδῦσθαι. Οὕτω μὲν οὖν ὁ Ἀριστοτέλης τὴν κίνησίν τινα μεταβολὴν 〈λέγει, ἐπὶ πλέον οὖσαν τὴν μεταβολὴν〉 τῆς κινήσεως, τὴν γένεσιν καὶ τὴν φθορὰν μεταβολὰς μὲν λέγων, κινήσεις δὲ οὔ· ὁ δέ γε Πλάτων τοὐναντίον δοκεῖ τὴν κίνησιν ἐπὶ πλέον τῆς μεταβολῆς λέγειν· καὶ γὰρ τὰς μὲν μεταβολὰς τὰς αὐτὰς τῷ Ἀριστοτέλει λέγει καὶ κινήσεις αὐτὰς εἶναι βουλόμενος (καὶ γὰρ καὶ τὴν γένεσιν καὶ τὴν φθορὰν ἐν τῷ δεκάτῳ τῶν Νόμων ταῖς φυσικαῖς κινήσεσι συναριθμεῖ), κίνησιν δὲ καὶ τὴν τοῦ νοῦ ἐνέργειαν ὀνομάζει, ‘σφαίρας ἐντόρνου‘ κινήσει τὴν ἐπιστρεπτικὴν τοῦ νοῦ ἐνέργειαν ἀπεικάζων. τοσαύτης οὖν δοκούσης αὐτῶν ἐν τούτοις διαφορᾶς θαυμάζω, εἰ μὴ μέχρι τῶν ὀνομάτων μόνον ἐστὶν ἡ διαφωνία. τὴν μὲν οὖν μεταβολὴν ὁμοίως ἑκάτερος ἐπὶ πάντων τίθησι τῶν κατὰ χρόνον ἐξαλλαττομένων, κίνησιν δὲ ὁ μὲν Πλάτων πᾶσαν τὴν ἀπὸ τοῦ ὄντος ἔκστασιν ὑποθέμενος τάς τε μεταβολὰς ἁπάσας κινήσεις εἶπεν εἰκότως, καὶ μέντοι καὶ τὰς ἀμεταβλήτους καὶ ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἐχούσας ἐνεργείας οὐκ ὤκνησε κινήσεις καλεῖν διὰ τὴν τῆς ἐνεργείας πρόοδον ἀπὸ τοῦ ὄντος· ἔκστασις γὰρ τῆς οὐσίας ἐστὶν ἡ ἐνέργεια εἰς οὐσίαν πάλιν ἐρειδομένη. ὁ δέ γε Ἀριστοτέλης συμμετρότερα φιλοσοφῶν τοῖς πολλοῖς ἀνθρώποις καὶ τὰς παρακοὰς αὐτῶν φυλαττόμενος ηὐλαβήθη τὴν τοῦ νοῦ ἐνέργειαν ἀμετάβλητον οὖσαν, ἢ ὡς αὐτὸς ἔτι σεμνότερον εἶπεν, οὐσίαν οὖσαν τὴν ἐνέργειαν τοῦ νοῦ κίνησιν εἰπεῖν. ὁ γὰρ ἀκούων κίνησιν εὐθὺς μεταβολὴν ἐννοεῖ καὶ παθητὸν τὸ κινούμενον ὑποπτεύει καὶ χρόνον εὐθὺς τῇ κινήσει συναναφέρει. ἐν δέ γε ταῖς μεταβολαῖς διαφοράν τινα θεασάμενος, καθόσον αἱ μὲν ἐνεργείᾳ ὄντος ἤδη τοῦ μεταβάλλοντος καὶ ὑπομένοντος ἐπιτελοῦνται, ὥσπερ ἀλλοίωσις καὶ αὔξησις καὶ μείωσις καὶ ἡ κατὰ τόπον μεταβολή (ἐν πάσαις γὰρ ταύταις ταῖς μεταβολαῖς τὸ μεταβάλλον οἷον ὁ ἄνθρωπος ὁ λευκαινόμενος ἢ αὐξανόμενος ἢ βαδίζων ἐνεργείᾳ ὢν ἄνθρωπος καὶ ὑπομένων ἄνθρωπος μεταβάλλει κατὰ ταῦτα), τινὲς δὲ τῶν μεταβολῶν οὐκ ἐκ τοῦ ἐνεργείᾳ ὄντος, ἀλλ’ ἐκ τοῦ δυνάμει, οὐδὲ ὑπομένοντος ἀλλὰ ἀεὶ ἄλλοτε ἄλλου γινομένου ἐπιτελοῦνται ὥσπερ ἡ τοῦ ἀνθρώπου γένεσις ἐκ τοῦ σπέρματος, ὅπερ ἐν τούτῳ ἐστὶν οὐσιωμένον ἐν τῷ δυνάμει ἄνθρωπον εἶναι, ἐνεργείᾳ δὲ οὐδέν ἐστι, δηλοῖ δὲ τὸ μὴ ἐπιμένειν ἐν τῷ τοῦ σπέρματος εἴδει, ὅπερ ὑπάρχει τοῖς τελείοις καὶ ἐνεργείᾳ ἤδη οὖσιν, ἀλλὰ ἄλλοτε ἄλλο γίνεσθαι, ἕως ἂν εἰς τὸ ἐνεργείᾳ καταντήσῃ· ταύτην οὖν τὴν διαφορὰν ἐν ταῖς μεταβολαῖς θεασάμενος, καὶ ὅτι αἱ μὲν ἐκ τοῦ δυνάμει εἰς τὸ ἐνεργείᾳ καὶ ἐκ τοῦ οὕτω μὴ ὄντος εἰς τὸ οὕτως ὂν παθητικαὶ μᾶλλόν εἰσι, κἂν ἔστι τι καὶ ἐν αὐταῖς βραχύτατον ἐνεργητικόν (τὸ γὰρ δυνάμει παθητικόν ἐστι μάλιστα, αἱ δὲ ἐκ τῶν ἐνεργείᾳ ἤδη ὄντων καὶ ἐνεργεῖν δυναμένων μεταβολαὶ μέν εἰσι καὶ αὗται, παθητικαὶ καὶ αὐταὶ οὖσαι, τρανεστέραν δὲ

ἔχουσι τὴν ἐνέργειαν), ἐπεὶ οὖν ἡ κίνησις, καίτοι μεταβολή τις οὖσα καὶ πάθος τοῦ κινουμένου, ἐνέργειά τις ὅμως αὐτοῦ δοκεῖ εἶναι καὶ ἔστιν ἀτελὴς μὲν διὰ τὸ πολλῷ συμμεμῖχθαι τῷ πάθει, ἐνέργεια δὲ ὅμως, διὰ τοῦτο τῶν μεταβολῶν τὰς μὲν ἐνεργητικὰς κινήσεις καλεῖ, τὰς δὲ παθητικὰς μεταβολὰς μόνον, ὡς κατὰ τὸ πάθος μάλιστα χαρακτηριζομένας, κἂν ἔχωσί τι βραχύτατον καὶ αὖται ἐνεργητικόν· καὶ θαυμάζω τὴν τοῦ ὀνοματοθέτου σοφίαν, ὅπως τὸ μεταβάλλειν καίτοι ἐνεργητικῶς λεγόμενον πάθος ὅμως δηλοῖ. [20]

in Ph 10 822 εἰ οὖν τὸ τῆς κινήσεως ὄνομα κατ' ἄλλο μὲν σημαινόμενον ὁ Πλάτων ἐκδέχεται τὴν ἀπὸ τοῦ ὄντος ἔκστασιν τοῦ ὁπωσοῦν ὄντος κίνησιν καλῶν, ὁ δὲ Ἀριστοτέλης κατὰ τὰς κοινὰς τῶν ὀνομάτων προλήψεις τὴν μεταβολικὴν ἐνέργειαν κίνησιν καλεῖ, ἀλλ' οὔτε τὴν παντελῶς ἀμετάβλητον τὴν τοῦ νοῦ οὔτε τὴν κατὰ πάθος σχεδόν τι μόνον μεταβολὴν ἐλάχιστον ἢ οὐδὲν ἔχουσαν τὸ ἐνεργητικόν, περὶ ὀνόματος οἶμαι καὶ οὐ περὶ πράγματός ἐστιν ἡ διαφορά, ἐπεὶ καὶ ὁ Πλάτων ἀκίνητον ἂν εἴποι ὡς ἀμετάβλητον τὴν τοῦ νοῦ κίνησιν καὶ τὴν τῶν μεταβολῶν διαφορὰν οὕτω λεπτῶς διακριθεῖσαν ἀποδέξαιτο ἄν. καὶ ὁ Ἀριστοτέλης τὴν ἐνέργειαν ὁμολογεῖ τοῦ νοῦ ὁ λέγων "τῇ οὐσίᾳ ὢν ἐνέργεια," καὶ εἴ τις αὐτῷ δοίη τοὺς πολλοὺς ἀνθρώπους κίνησιν ἀμετάβλητον καὶ ἄχρονον δυναμένους ἐννοεῖν, οὐκ ἂν οἶμαι παραιτήσαιτο τὴν ἐνέργειαν τοῦ νοῦ κίνησιν καλεῖν. [30]

in Ph 10 823 ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐμοὶ φίλον οὕτω περὶ φίλων ἀνδρῶν ἀλλήλοις τε καὶ τῇ σοφίᾳ νοεῖν. Εὐθύνουσι δὲ τὸν Ἀριστοτέλην τὴν γένεσιν καὶ τὴν φθορὰν ἐκβάλλοντα τῶν κινήσεων ἐκ τοῦ τὸ μὲν κινούμενον ἐν τόπῳ εἶναι, τὸ δὲ μὴ ὂν ἐξ οὗ ἡ γένεσις καὶ εἰς ὃ ἡ φθορὰ μὴ εἶναι ἐν τόπῳ, λέγοντες κακῶς τὸ μὴ ὂν ἐξ οὗ ἡ γένεσις τὴν ὕλην λαμβάνειν. καὶ διὰ τοῦτο λέγειν αὐτὴν μὴ εἶναι ἐν τόπῳ. οὐδὲ γὰρ περὶ τὴν πρώτην ὕλην, ἀλλ' οὐδὲ περὶ τὸ ἁπλῶς σῶμα ἡ γένεσις· οὐδὲ γὰρ σῶμα γίνεται καθὸ σῶμα, ὡς αὐτὸς ἀπέδειξεν ἐν τῇ Περὶ οὐρανοῦ, ἀλλὰ τὸ γινόμενον καὶ φθειρόμενον τὸ τοιόνδε σῶμά ἐστι· τοῦτο δὲ πᾶν ἐν τόπῳ. ψευδὴς ἄρα, φασίν, ἐστὶν ἡ πρότασις ἡ λέγουσα τὸ μὴ ὂν ἐξ οὗ ἡ γένεσις οὐκ ἐν τόπῳ. ἀλλὰ ῥητέον οἶμαι πρὸς ταῦτα, ὅτι οὔτε τὴν πρώτην ὕλην οὔτε τὸ ἁπλῶς σῶμα εἰπὼν μὴ ὄν, ἐξ οὗ ἡ γένεσις, εἶπεν αὐτὸ μὴ ἐν τόπῳ εἶναι, ἀλλὰ τὸ δυνάμει καθὸ δυνάμει. ὡς γὰρ ὂν οὐκ ἔστι κατ' ἐνέργειαν τὸ κατὰ τὸ δυνάμει οὐσιωμένον, οὕτως οὐδὲ ἐν τόπῳ κατ' ἐνέργειαν· "εἴη γὰρ ἄν που" φησίν. εἰ γὰρ ἐν τόπῳ εἴη κατ' ἐνέργειαν, καὶ εἴη ἂν κατ' ἐνέργειαν. εἰ δὲ καὶ τὸ ἁπλῶς μὴ ὄν, φασί, λάβοιμεν, ἀναγκάσομεν αὐτὸν καὶ τὴν γένεσιν κίνησιν φάναι διὰ τοῦ ὅρου τῆς κινήσεως. εἰ γὰρ τὸ ἁπλῶς μὴ ὂν δυνάμει ἐστὶ τοῦτο ὃ γίνεται, ἡ δὲ ἐκ τοῦ δυνάμει ὁδὸς εἰς τὸ ἐνεργείᾳ κίνησίς ἐστιν, ὡς ὁρίζεται αὐτός, ἔσται καὶ ἡ ἐκ τοῦ ἁπλῶς μὴ ὄντος ὁδὸς εἰς τὸ ἐνεργείᾳ ὃ ἦν ἐκεῖνο δυνάμει ὂν κίνησις. εἰ οὖν αὕτη ἐστὶν ἡ γένεσις, δῆλον τὸ συμβαῖνον, τοιοῦτον μὲν οὖν καὶ κατὰ ταύτην τὴν λέξιν ἐστὶν τὸ δεύτερον ἐπιχείρημα εὐαπολυτώτερον οἶμαι τοῦ προτέρου τυγχάνον. ὁ γὰρ ἀποδοθεὶς ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ τῆς κινήσεως οὗτος ὁρισμὸς τῆς μεταβολῆς ἦν. καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἀδιορίστως ἐχρήσατο τῷ τῆς κινήσεως ὀνόματι καὶ τῆς μεταβολῆς ἀδιόριστον τὸ δυνάμει λαμβάνων. νῦν δὲ διελὼν αὐτὸ εἵς τε τὸ ἁπλῶς μὴ ὂν καὶ τὸ τὶ μὴ ὂν κατὰ ταύτην τὴν διαίρεσιν τὴν κίνησιν διέκρινε τῆς γενέσεως καὶ φθορᾶς. [25]

in Ph 10 824 τὸ δὲ ἐφεξῆς τὸ λέγον μὴ πᾶσαν κίνησιν μεταβολὴν εἶναι, εἴπερ ὁ νοῦς κινεῖται ἀμετάβλητον καὶ ἄχρονον κίνησιν, ἐξ ὑποθέσεως προϊὸν ἀνατρέπεται σαλευομένης τῆς ὑποθέσεως. ὁ γὰρ Ἀριστοτέλης, ὡς εἴρηται, κατὰ τὰς τῶν πολλῶν δόξας πᾶσαν κίνησιν μεταβολὴν καὶ ἔγχρονον τιθέμενος οὐκ ἀξιοῖ τὴν τοῦ νοῦ ἐνέργειαν κίνησιν καλεῖν, ἵνα μὴ καὶ μεταβολὴν εὐθὺς καὶ χρόνον ὁ ἀκούων ἐπ' ἐκείνης φαντάζηται. ὁ δέ γε Πλάτων, κἂν λέγῃ κινεῖσθαι τὸν νοῦν καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὰ φυσικὰ σώματα, κατ' ἄλλο καὶ ἄλλο σημαινόμενον ἑκάστῳ τούτων τὴν κίνησιν ἀποδίδωσιν, ἐπεί πως καὶ τὸν νοῦν κινεῖσθαι λέγων τὴν ψυχὴν αὐτοκίνητον κατ' οὐσίαν εἶναί φησιν. εἰ γὰρ πᾶν τὸ κινούμενον ἢ ὑφ' ἑαυτοῦ ἢ ὑπ' ἄλλου κινεῖται (τοῦτο γὰρ καὶ

πρὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ὁ Πλάτων ἠξίωσε) καὶ προϋπάρχει τὸ ὑφ' ἑαυτοῦ κινούμενον τοῦ ὑπ' ἄλλου κινουμένου, ὁ νοῦς ἂν εἴη κατ' αὐτὸν πρὸ τῆς ψυχῆς αὐτοκίνητος. ἀλλὰ τὴν μὲν ἐν τῷ νῷ κίνησιν κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ ὄντως ὄντος πρώτην εἰς ἐνέργειαν ἔκστασιν ἐθεάσατο, τὸ δὲ αὐτοκίνητον τῆς ψυχῆς κατὰ τὴν ἀφ' ἑαυτῆς διάκρισιν καὶ τὴν ἐν αὐτῇ διπλόην, καθ' ἣν αὐτογένητος ὑπέστη· τὸ γὰρ αὐτόζων καὶ τὸ αὐθυπόστατον οἶμαι καὶ τῷ νῷ προσήκειν· τὴν δέ γε φυσικὴν κίνησιν κατὰ τὴν τοῦ προτέρου καὶ ὑστέρου κατὰ χρόνον μεταβολὴν καὶ αὐτὸς ἐθεάσατο ὁμοίως τῷ Ἀριστοτέλει, πλὴν ὅτι ὁ μὲν Πλάτων πάσας τὰς φυσικὰς μεταβολὰς κινήσεις ἠξίωσε καλεῖν, ὁ δὲ Ἀριστοτέλης καὶ τοῦτο μέν, τὸ τὰς φυσικὰς πάσας μεταβολὰς κινήσεις καλεῖν, ἐζήλωσε τοῦ καθηγεμόνος ἐν ταῖς Κατηγορίαις καὶ ἐν ταύτῃ τῇ πραγματείᾳ μέχρι τοῦδε (τὸν γοῦν ὅρον τῆς μεταβολῆς ὡς κινήσεως ἀποδέδωκεν ἐν τῷ τρίτῳ), εὑρὼν δὲ τὴν εἰρημένην ἐν ταῖς μεταβολαῖς διαφορὰν κατ' αὐτὴν διέστησε τὴν κίνησιν ἀπὸ τῆς γενέσεως καὶ φθορᾶς. εἰ δὲ δοκεῖ, διὰ τοὺς δυσχεραίνοντας πρὸς τὴν διαφορὰν τῆς κινήσεως καὶ τῆς μεταβολῆς, κἂν μακρότερος ὁ λόγος γίνηται, πειραθῶμεν σαφέστερόν τι περὶ αὐτῶν εἰπεῖν. Ἐπειδὴ γὰρ τῶν ὄντων τὰ μέν εἰσιν οὐσίαι, τὰ δὲ συμβεβηκότα, δῆλον ὅτι καὶ αἱ μεταβολαὶ αἱ μὲν εἰς οὐσίαν γίνονται, αἱ δὲ εἰς συμβεβηκός. [25]

in Ph 10 825 καὶ τὸ δυνάμει ἤτοι τὸ μὴ ὄν, ἐξ οὗ ἡ μεταβολή, τὸ μὲν πρὸς οὐσίαν δυνάμει καὶ πρὸς οὐσίαν ἀντιφάσκει, τὸ δὲ πρὸς συμβεβηκός. κοινῶς μέντοι, καθόσον ἐκ μὴ ὄντος εἰς ὄν, γένεσίς ἐστιν ἡ τοιαύτη μεταβολή. τὸ γὰρ πρότερον μὴ ὂν ὕστερον δὲ ὂν διὰ γενέσεως ἔχει τοῦτο, ἀλλ' ἡ μὲν εἰς οὐσίαν μεταβολὴ ἁπλῶς γένεσις, οἷον εἰ ἄνθρωπος ἐκ μὴ ἀνθρώπου, ὅτι καὶ κυρίως ὂν ἡ οὐσία, ἡ δὲ εἰς συμβεβηκός, οἷον εἰς λευκὸν ἐκ μὴ λευκοῦ, τὶς γένεσις, ὅτι καὶ τὶ ὂν τὸ συμβεβηκὸς μὴ καθ' ἑαυτὸ ὑπάρχον, ἀλλὰ τῇ οὐσίᾳ πάντως παραφυόμενον. ἑκατέρα μέντοι γένεσις, καθόσον ἐκ μὴ ὄντος εἰς ὄν, μεταβολή, καὶ κατὰ ἀντίφασιν, ὅπερ ἴδιον γενέσεως καὶ φθορὰ ἡ ἀντικειμένη. ἐπειδὴ δὲ πάλιν τῶν δυνάμει τούτων, ἀφ' ὧν ἡ μεταβολή, τὸ μὲν πρὸς συμβεβηκὸς πεφυκὸς οὐσία ἐστὶν ὑπομένουσα κατὰ τὸ ὑποκείμενον αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν τελεία καὶ ἐνεργὸς καὶ οὐ συμπληροῦσά τινα ἄλλην οὐσίαν μετὰ τοῦ συμβεβηκότος, οἷον ὁ ἄνθρωπος ὁ ἐκ μέλανος εἰς λευκὸν μεταβάλλων ἢ ἐκ βραχυτέρου εἰς μείζονα ἢ ἀπὸ τοῦ ἄνω εἰς τὸ κάτω, ὅτε καὶ τὸ ἐναντίον πάντως ἔχει τῷ εἰς ὃ μεταβάλλει ἡ ὑποκειμένη οὐσία· εἰ γὰρ εἰς λευκὸν μέλας ὢν πρότερον, ἤ τι τῶν μεταξὺ χρωμάτων ἔχων, οὕτως εἰς λευκὸν μεταβάλλει· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως. τὸ δέ γε πρὸς οὐσίαν δυνάμει οἷον ὁ μὴ ἀήρ, ἀφ' οὗ ἡ εἰς ἀέρα γίνεται μεταβολή, κἂν εἴη ὕδωρ ἢ σῶμα ἄποιον, ἀλλὰ τὸ μὲν ὕδωρ οὐχ ὑπομένει ἐν τῇ εἰς τὸν ἀέρα μεταβολῇ, τὸ δὲ ἄποιον σῶμα συμπληρωτικόν ἐστιν ἑκατέρας οὐσίας, καὶ οὐδὲ τὸ ἐναντίον τῷ εἰς ὃ ἡ μεταβολή ἐστιν ἐν τῷ πρὸς οὐσίαν δυνάμει· οὐ γὰρ ἔστι τι τῇ οὐσίᾳ ἐναντίον, ἐπεὶ οὐσίας πάλιν ἄμφω δεήσονται τῆς παρὰ μέρος τὰ ἐναντία δεχομένης. κἂν κοινὸν οὖν ἀμφοτέραις ταῖς μεταβολαῖς τὸ ἐκ μὴ ὄντος εἰς ὂν καὶ ἐκ τοῦ δυνάμει εἰς τὸ ἐνεργείᾳ, ἀλλὰ καὶ διαφορά τις ἀξιόλογος ἐν αὐταῖς ὁρᾶται, καθόσον ἡ μὲν ὑποκειμένου τινός ἐστι τελείου καὶ ὑπομένοντος καὶ ἐκ τοῦ συμβεβηκότος αὐτῷ καὶ μὴ συμπληροῦντος αὐτοῦ τὴν οὐσίαν ἐναντίου εἰς τὸ ἐναντίον μεταβάλλοντος, ἡ δὲ οὐκ ἐκ τοῦ τοιούτου, ἀλλ' ἐκ τοῦ δυνάμει τοῦ ἀτελοῦς ὡς πρὸς τὸ ὄν, καὶ ἐκ τοῦ οὕτω μὴ ὄντος εἰς τὸ ὄν, καὶ ἀπὸ στερήσεως εἰς εἶδος οὐ συνόντος τῇ στερήσει τοῦ ἐναντίου εἴδους τῷ εἰς ὃ ἡ μεταβολή, ὥσπερ ἐπὶ τῶν συμβεβηκότων· οὐδὲ γὰρ ἦν οὐσία ὑπομένουσα, ἀλλὰ στέρησις καὶ τὸ δυνάμει τῆς ὕλης καὶ αὐτὴ ἡ ὕλη· κἂν γὰρ τὸ ἄποιον σῶμα ὑπομένῃ, ἀλλὰ καὶ τοῦτο ὑλικόν ἐστι καὶ ἀνενέργητον, ἕως ἂν τῶν ποιοτήτων μετάσχῃ. [5]

in Ph 10 826 καὶ τὸ δυνάμει καὶ τὸ μὴ ὂν οὕτως ἐστὶ πρὸς τὸ σύνθετον εἶδος ὡς καὶ ἡ πρώτη ὕλη· καὶ γὰρ ἐκ τούτου ὡς ἐξ ἐκείνης τὸ σύνθετον· οὐ γὰρ οὕτως ἔχει τοῦτο πρὸς τὰς οὐσιώδεις ποιότητας ὡς πρὸς τὸ λευκὸν ὁ ἄνθρωπος. καὶ ὅτι μὲν πολλή τις τῶν μεταβολῶν τούτων ὁρᾶται διαφορά,

δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων. Διὰ τί δὲ τὴν μὲν κατὰ ἀντίφασιν γένεσιν εἶναι, τὴν δὲ ἐκ τοῦ ἐναντίου κίνησιν λέγει, ἄξιον ἐπισκέψασθαι· καὶ γὰρ καὶ ἡ κατὰ ἀντίφασιν ἔκστασις οὖσα ἀπὸ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ ὂν ἢ ἀνάπαλιν κίνησις δοκεῖ, καὶ ἡ εἰς τὸ ἐναντίον, τὸ πρότερον μὲν μὴ ὄν, ὕστερον δὲ ὂν γένεσις. κατὰ τίνα οὖν σημασίαν συνδιαιρεῖ τοῖς πράγμασι τοῖς διαφέρουσι τὰ ὀνόματα; ἢ ὅτι ἡ μὲν κίνησις ἐνεργητική τις εἶναι δοκεῖ μεταβολή. κινεῖται οὖν οὐκ ἄλλο τι ἢ τὸ ἐνεργεῖν δυνάμενον, ἐνεργεῖ δὲ τὸ ἐνεργείᾳ. ἐνεργείᾳ δέ ἐστι τὸ τέλειον εἶδος· ὥστε κἂν ἔχῃ τι ἀτελὲς καὶ δυνάμει καθόσον μεταβάλλει, ἀλλὰ καθόσον ἐνεργεῖ ἐνεργείᾳ ἐστίν. ἡ μέντοι γένεσις εἰς ὂν οὖσα μεταβολὴ καὶ εἰς οὐσίαν τοῦ ἀτελοῦς πάντως καὶ τῆς μὴ οὐσίας ἐστίν· ὅπερ κατὰ τὸ δυνάμει μᾶλλον θεωρεῖται καὶ οὐ κατὰ τὸ ἐνεργείᾳ. διὰ τοῦτο οὖν ἡ μὲν ἐκ τοῦ ἐναντίου ἢ τοῦ μεταξὺ εἰς τὸ ἐναντίον, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν ἐξ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον, ὅτι τοῖς ἐναντίοις ὑπόκειται ἡ οὐσία, ἐπειδὴ οὐσίας ἐστὶ μεταβολὴ καὶ ἐνεργείᾳ ὄντος τινὸς οἷον ἀνθρώπου, κίνησίς ἐστι καὶ οὐ γένεσις· οὐ γὰρ γίνεται ὁ ἄνθρωπος ἐὰν μελανθῇ ἢ βαδίσῃ, ὅτι οὐκ ἔστι τις οὐσία ὁ μελανθεὶς ἢ ὁ βαδίσας ἄνθρωπος, ἀλλ' οὐσία καὶ συμβεβηκός. διὰ τοῦτο ἡ τοιαύτη μεταβολὴ ὡς ἐνέργεια κίνησις λέγεται, τὸ δέ γε ἀτελὲς καὶ δυνάμει καὶ μήπω ὄν, εἰ καὶ πάσχοι τὴν εἰς τὸ ὂν μεταβολήν, ἀλλ' οὕτω πάσχει ὡς ὂν καὶ οὐσία γινόμενον, ἀλλ' οὐχ ὡς ἐνεργείᾳ οὐσία ὄν, ὡς ὁ ἄνθρωπος ἐκ μέλανος εἰς λευκὸν μεταβάλλει. οὐ γὰρ εἰς εἶδος οὐδὲ εἰς οὐσίαν ἡ τοιαύτη μεταβολή· διὸ οὐ γένεσις. ἀλλὰ καὶ τελείου· διὸ ἐνέργεια καὶ κίνησις. καὶ διὰ τοῦτο ὁ Ἀριστοτέλης διετείνατο, ὅτι τὸ μὴ ὂν οὐ κινεῖται (οὐ γὰρ ἐνεργεῖ· τὸ γὰρ ἐνεργοῦν ὂν εἶναι χρὴ πάντως) καὶ ὅτι συναναιρεῖται τῷ εἶναι τὸ ἐνεργεῖν, ὥστε καὶ συνεπιφέρεται· καὶ μέντοι ὅτι ὂν ἐκεῖνο νομίζομεν, ὡς καὶ ὁ Πλάτων μαρτυρεῖ, τὸ ποιεῖν δυνάμενον καὶ πάσχειν. [30]

in Ph 10 827 τὸ δέ γε μὴ ὄν, εἴπερ εἰς τὸ ὂν πρόεισι καὶ εἰς οὐσίαν, γίνεσθαι μὲν ἂν λέγοιτο, κινεῖσθαι δὲ οὔ. σημεῖον δὲ τῆς ἀτελείας αὐτοῦ καὶ τὸ μὴ εἶναι ἐν τόπῳ παρέλαβεν ὁ Ἀριστοτέλης· τὸ μὲν γὰρ τέλειον ἤδη καὶ ἐνεργεῖν δυνάμενον φυσικὸν ἅτε καὶ ταῖς οἰκείαις ποιότησι συμπεπληρωμένον ἢ κοῦφόν ἐστιν ἢ βαρὺ καὶ πάντως ἢ ἄνω ἢ κάτω· καὶ γὰρ αὐτὸς πᾶν τὸ ἐν τόπῳ ἢ κοῦφον ἢ βαρύ φησι· τὸ δέ γε ἀτελὲς καὶ μὴ ὄν, εἴτε τὴν ὕλην λέγοις εἴτε ἄποιον σῶμα, μετὰ τοῦ δυνάμει ἢ τῆς στερήσεως ἅτε μὴ ἔχοντα κουφότητα ἢ βαρύτητα οὐκ ἔστιν ἐν τόπῳ. ἀλλ' εἰ ἡ κίνησις τοῦ κινουμένου πάθος οὖσα λέγεται ὅμως ἐνέργεια, διὰ τί μὴ καὶ ἡ γένεσις τοῦ γινομένου πάθος οὖσα ῥηθείη ἂν καὶ αὐτὴ ἐνέργεια καὶ διὰ τοῦτο κίνησις; ἢ οὐδ' ἂν λέγοιτο πάθος ὅλως ἡ γένεσις, ὅτι τὸ πάθος διάθεσίς τις εἶναι βούλεται τοῦ ὄντος κατ' αὐτόν. λέγει γοῦν ἐν τοῖς ἑξῆς περὶ ποιοῦ γράφων· "λέγω δὲ ποιὸν οὐ τὸ ἐν τῇ οὐσίᾳ (καὶ γὰρ ἡ διαφορὰ ποιόν), ἀλλὰ τὸ παθητικόν, καθ' ὃ λέγεται πάσχειν ἢ ἀπαθὲς εἶναι." ὥσπερ γὰρ κινεῖσθαι ἀδύνατόν ἐστι τὸ μὴ ὄν, οὕτω καὶ πάσχειν. εἰ δέ τις καὶ τὴν γένεσιν πάθος εἶναι βιάζοιτο, ἄλλο τοῦτο πάθους σημαινόμενον, ὅπερ οὐκ ἂν εἰς ταὐτὸν ἔρχοιτο τῇ κινήσει. Ἔτι δὲ ἄν τις καὶ ἐντεῦθεν ἴδοι τῆς κινήσεως πρὸς τὴν γένεσιν τὴν διαφοράν. τὸ κινούμενον ὄν τι πάντως οὕτω κινεῖσθαι λέγομεν· βαδίζει γὰρ ἄνθρωπος καὶ λευκαίνεται μένων ἄνθρωπος· τὸ δὲ γινόμενον ἅτε αὐτὸ ὅλον καθ' ἑαυτὸ τὴν μεταβολὴν ἴσχον οὐχ ὑπομένει. τεκμήριον δὲ τούτου ἐναργές. κινούμενον μὲν γὰρ ἐκεῖνο λέγομεν, ὃ μετ' ὀλίγον ἔσται κεκινημένον, καὶ κεκινημένον, ὃ πρὸ ὀλίγου κινούμενον ἦν, ὡς ὑπομένοντος κατ' ἄμφω τοῦ αὐτοῦ· ἐπὶ δὲ τῆς γενέσεως οὐχ οὕτως. οὐ γὰρ ὅπερ ἐστὶ γινόμενον, τοῦτό ἐστι γεγενημένον. γινόμενον μὲν γὰρ ὕδωρ ὁ ἀήρ ἐστιν, οὐ μέντοι γεγενημένον ἐστὶν ὁ ἀὴρ ὕδωρ οὐδὲ ἔστιν ὅλως· ὅπερ γὰρ πολλάκις εἶπον, ὅλῳ ἑαυτῷ καὶ οὐ κατά τι μετέβαλεν. διὸ οὐκ ἔστιν ἐν τῇ γενέσει τὸ ὑπομένον. [30]

in Ph 10 828 τί οὖν εἴποι ἄν τις ἐν τῇ εἰς ὕδωρ ἀπὸ ἀέρος μεταβολῇ; οὐχὶ μεταβαλὼν ὁ ἀὴρ τὴν θερμὴν ποιότητα εἰς τὴν ψυχρὰν μενούσης τῆς ὑγρᾶς ἐγένετο ὕδωρ, καὶ τοῦ ἀποίου σώματος ὑπομείναντος καὶ ἄλλων ἴσως πολλῶν; ἢ εἰ μὲν ἀποβαλὼν τὴν θερμὴν ποιότητα καὶ

μεταλαβὼν τὴν ψυχρὰν ὁ ἀὴρ ἔμενεν ὅμως ἀὴρ ὁ αὐτὸς ποτὲ μὲν θερμὸς ποτὲ δὲ ψυχρὸς γινόμενος, ὥσπερ ἀμέλει κατὰ θέρος καὶ χειμῶνα πάσχει, οὔτε εἰς οὐσίαν ἦν ἡ μεταβολὴ οὔτε γένεσις τὸ τοιοῦτον, ἀλλὰ ἀλλοίωσις. εἰ δὲ οὐσιώδης ἦν ἡ ἀποβληθεῖσα θερμότης, οὐκέτι ἔμεινεν ὁ ἀὴρ ὁ ἀποβαλών. ὥστε οὐχ ὑπομένει οὐσία οὐδὲ εἶδος, ἀλλὰ πάλιν τὸ ἀτελὲς καὶ τὸ δυνάμει καὶ τὸ μὴ ὄν, ἀφ' οὗ ἡ γένεσις. ἀλλ' οὐδὲ τὸ ὑγρὸν τοῦ ἀέρος οἶμαι ὑπομένει ἐν τῇ εἰς ὕδωρ μεταβολῇ πλὴν κατὰ συγγένειαν, ἐπεὶ ἄλλο τῷ εἴδει τὸ τοῦ ἀέρος ὑγρὸν καὶ ἄλλο τὸ τοῦ ὕδατος. τεκμήριον δὲ τοῦ ἐν μὲν τῇ γενέσει μὴ εἶναί τινα τὴν ὑπομένουσαν οὐσίαν, ἐν δὲ τῇ κινήσει εἶναι, τὸ τὴν μὲν γένεσιν κατὰ ἀντίφασιν τοῦ ὄντος καὶ τοῦ μὴ ὄντος ἐπιτελεῖσθαι, τὴν δὲ κίνησιν ἐξ ἐναντίου εἰς ἐναντίον. οἷς ἀνάγκη ὑποκεῖσθαι οὐσίαν ὑπομένουσαν τὰ ἐναντία παρὰ μέρος πεφυκυῖαν ὑποδέχεσθαι ἢ τὰ μεταξὺ ἢ τὴν ἀντικειμένην τῷ συμβεβηκότι στέρησιν, οἷον ἀμουσίαν ἢ νόσον καὶ τὸ γυμνόν, ἅ τινα διὰ τὸ οὐσίᾳ συνυπάρχειν ὑπομενούσῃ καὶ καταφατικῶς λέγεται καὶ εἰδοποιεῖταί πως· ἡ δέ γε τῆς οὐσίας στέρησις ὄντως μὴ ὄν ἐστι. Καὶ ἄλλως δὲ οἰκείως ταῖς Ἀριστοτέλους ὑποθέσεσι τῇδε ἄν τις οἶμαι τῆς γενέσεως καὶ τῆς κινήσεως ἴδοι τὴν διαφοράν. πᾶσαν μὲν γὰρ μεταβολὴν τὸ ἄλλο μετ' ἄλλο πάντως ἔχειν φησίν, ἀλλὰ τινὰ μὲν ἀθρόαν καὶ ἄχρονον θεασάμενος καὶ οὐκ ἐν παρατάσει τὸ εἶναι ἔχουσαν, γένεσιν μὲν ἂν καλέσοι ὅτι ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ ὄν, καὶ φθορὰν ὅτι ἐκ τοῦ ὄντος εἰς τὸ μὴ ὄν, κίνησιν δὲ οὔ, ὅτι ἐν παρατάσει καὶ ἐν χρόνῳ πᾶσα κίνησις. τὸ δὲ εἶδος παραγίνεσθαι καὶ ἀπογίνεσθαί φησιν ἀχρόνως, κἂν δοκῇ τις χρόνος ἐν τῇ γενέσει δαπανᾶσθαι, μὴ τῆς γενέσεως εἶναι τοῦτο μέτρον, ἀλλὰ τῆς κινήσεως τῶν ἐν τῇ γενέσει κινουμένων εἰδῶν καὶ ἀλλοιουμένων, ὧν τῇ πολυειδεῖ τροπῇ καὶ ἀλλοιώσει ἀθρόως ἐπιγίνεται τὸ εἶδος. διὸ ἡ μὲν κίνησις ἐν τῷ γίνεσθαι ἔχει τὸ εἶναι, καὶ ἔστι γένεσις κινήσεως, ὅτι τὸ ἀεὶ ὂν τῆς κατὰ τὴν κίνησιν παρατάσεως γέγονε· γενέσεως δὲ γένεσις οὐκ ἔστιν, ὡς αὐτὸς δείκνυσιν, οὐδὲ κινήσεως κίνησις. [30]

in Ph 10 829 καίτοι εἰ εἶχε παράτασιν καὶ ἡ γένεσις ὥσπερ ἡ κίνησις, καὶ ἀεὶ ἄλλοτε ἄλλο αὐτῆς εἰς τὸ ὂν παρῆν, ἐν τῷ γίνεσθαι ἂν εἶχε τὸ εἶναι καὶ ἦν ἂν γενέσεως γένεσις. ἀλλ' εἰ τὸ κοινὸν ὄνομα τῆς μεταβολῆς ἐξηγούμενος "μετ' ἄλλο γάρ τι, φησίν, καὶ τὸ μὲν πρότερον δηλοῖ, τὸ δὲ ὕστερον," πῶς οὐ δόξει πᾶσα μεταβολὴ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον ἔχουσα καὶ χρόνου παράτασιν ἔχειν, ὥστε καὶ ἡ γένεσις; ἢ ἔστιν μὲν ἐν προτέρῳ χρόνῳ τὸ ἐξ οὗ ἡ γένεσις οἷον τὸ σπέρμα, καὶ ἔστιν ἐν ὑστέρῳ χρόνῳ τὸ εἰς ὃ οἷον ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἔστι καὶ τὸ μεταξὺ χρόνος, ἀλλ' οὐ τοῦ εἴδους ὁ χρόνος οὗτος (οὔπω γάρ ἐστιν, εἴπερ ἀχρόνως παραγίνεται), ἀλλὰ τῶν πρὸ τοῦ εἴδους καὶ τῶν ὑποκειμένων τῷ εἴδει, οἷς ἐπανθεῖ. καὶ τούτων δὲ ἕκαστον, εἰ ὡς γινόμενον θεωρήσαις οἷον σάρκα καὶ ὀστοῦν καὶ νεῦρον, καὶ τούτων ἀθρόαν ἐρεῖς τὴν γένεσιν· εἰ δὲ μὴ ὡς εἶδός τι ἄλλο λαμβάνοντα, ἀλλ' ὡς κατὰ τὰς παθητικὰς ποιότητας θερμαινόμενα, ἀλλοίωσις ἔσται τοῦτο καὶ οὐ γένεσις. p. 225b5 Εἰ οὖν αἱ κατηγορίαι διῄρηνται ἕως τοῦ καὶ τῷ ποιεῖν ἢ πάσχει ν . Διελὼν τὴν μεταβολὴν εἴς τε τὴν γένεσιν καὶ τὴν φθορὰν καὶ εἰς τὴν κίνησιν καὶ δείξας, ὅτι ἡ μὲν κατ' οὐσίαν μεταβολὴ γένεσίς ἐστι καὶ φθορά, ἡ δὲ κατά τι τῶν συμβεβηκότων κίνησις, ἐπιδιελὼν δὲ καὶ τὴν γένεσιν καὶ τὴν φθορὰν εἴς τε τὴν ἁπλῶς καὶ εἰς τὴν τινά, βούλεται λοιπὸν καὶ τὴν κίνησιν διελεῖν τὴν διαίρεσιν αὐτῆς κατὰ τὰς κατηγορίας ποιούμενος· ἐν ὅσαις γὰρ ἂν τῶν κατηγοριῶν δειχθῇ κίνησις οὖσα, τοσαῦτα ἔσται τὰ τῆς κινήσεως εἴδη. ἐπειδὴ δὲ ἡ κίνησις μεταβολὴ ἦν ἐξ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον καὶ ἐξ ἐναντίου εἰς ἐναντίον, ἐκθέμενος ἑπτὰ κατηγορίας, ἐν αἷς ἔδοξεν ἂν εἶναι κίνησις, οὐσίαν, ποιόν, ποῦ, πρός τι, ποσόν, καὶ τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν, δείξας ὅτι ἐν τοῖς τέτρασι τούτων οὐκ ἔστι κίνησις, καταλέλοιπεν ἐν τοῖς τρισὶν αὐτήν, ποιῷ, ποσῷ καὶ τῷ ποῦ· διὸ καὶ τρεῖς αἱ πᾶσαι κινήσεις κατὰ γένος· ἐν δὲ τῇ ἀπαριθμήσει τῶν κατηγοριῶν παρέλιπε τὸ ποτὲ καὶ τὸ κεῖσθαι καὶ τὸ ἔχειν, ὡς προδήλως ἐν τούτοις μὴ οὔσης τῆς κινήσεως, καθά φησιν ὁ Ἀλέξανδρος, διότι μὴ ἔστιν ἐν αὐτοῖς ἐναντίωσις (οὔτε γὰρ

ἐν τῷ κεῖσθαι οὔτε ἐν τῷ ἔχειν οὔτε ἐν τῷ χρόνῳ), ἡ δὲ κίνησις ἐξ ἐναντίου καὶ εἰς ἐναντίον, τὸ δέ γε κεῖσθαι καὶ τὸ ἔχειν ἠρεμίᾳ μᾶλλον ἔοικεν ἢ κινήσει. [5]

in Ph 10 830 ἐπειδὴ δὲ ἐν τῷ χρόνῳ δοκεῖ τις εἶναι ἐναντίωσις τοῦ παρεληλυθότος πρὸς τὸ μέλλον καὶ τοῦ νεωτέρου πρὸς τὸ πρεσβύτερον, ὁ Ἀλέξανδρος σπουδάζει διὰ πλειόνων δεικνύναι, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν τῷ χρόνῳ κίνησις. “πᾶσα μὲν γὰρ κίνησις, φησί, μετὰ χρόνου καὶ ἐν χρόνῳ, οὐ μὴν εἰς χρόνον τι κινεῖται. ὡς γὰρ εἰς κίνησιν οὐδὲν κινεῖται, οὕτως οὐδὲ εἰς χρόνον· κινήσεως γάρ τις χρόνος. εἰ γάρ τις εἰς χρόνον κινεῖται, ἤτοι οὐκ ἔχον χρόνον ἐπὶ τὸ ἔχειν κινεῖται ἢ ἔχον ἐπ’ ἄλλον ἐξ ἄλλου. ἀλλὰ τὸ μὲν ἐκ τοῦ μὴ ἔχειν χρόνον εἰς τὸ ἔχειν κινούμενον πρὸ τοῦ ἐν χρόνῳ εἶναι εἴη ἂν ἐν χρόνῳ· εἰ γὰρ ἵνα σχῇ χρόνον κινεῖται, πάσῃ δὲ κινήσει παρακολουθεῖ χρόνος, εἴη ἂν ἐν χρόνῳ ἤδη, καθὸ καὶ ἐν κινήσει. ἔτι γένεσις ἀλλ’ οὐ κίνησις ἡ ἐξ οὐχ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον. ἀλλ’ οὐδὲ ἐξ ἄλλου, φησί, χρόνου εἰς ἄλλον χρόνον κινήσεται· ἔσται γάρ τις μεταξὺ χρόνος τοῦ τε ἐξ οὗ καὶ τοῦ εἰς ὃν ὁ τῇ κινήσει παρακολουθῶν· ὥστε οὐδέπω ὂν ἐν ἄλλῳ χρόνῳ, εἴ γε ἐπ’ αὐτὸν κινεῖται, εἴη ἂν ἐν ἄλλῳ τῷ τῆς κινήσεως χρόνῳ. ἔτι ἡ μὲν κίνησις ἐξ ἐναντίου εἰς ἐναντίον, χρόνος δὲ χρόνῳ οὐκ ἔστιν ἐναντίος. καὶ κοινῶς δέ, εἰ πᾶσα μεταβολὴ ἢ ἐξ ἐναντίου ἢ ἐξ ἀντιφάσεως, καὶ τὰ εἰς χρόνον κινούμενα οὕτω κινεῖται. ἀλλ’ ἐκ μὲν ἀντιφάσεως ἀδύνατον (ἐδείχθη γάρ, ὅτι ἐκ μὴ χρόνου εἰς χρόνον οὐχ οἷόν τε κινεῖσθαι· ἔσται γὰρ ἐν χρόνῳ πρὸ τοῦ εἶναι ἐν χρόνῳ), οὐδὲ ὡς ἐξ ἐναντίων δέ· οὐ γάρ ἐστιν ἐν χρόνῳ ἐναντίωσις. ἔτι, φησί, τὸ εἰς χρόνον κινούμενον εἰς μέτρον κινήσεως κινεῖται· ἔνθα δὲ τὸ μέτρον, καὶ τὸ μετρούμενον· ὥστε ἅμα καὶ εἰς κίνησιν κινεῖται· δείξει δὲ ὁ Ἀριστοτέλης, ὅτι κίνησις εἰς κίνησιν οὐκ ἔστιν, ὅτι μηδὲ κινήσεως κίνησίς ἐστιν. ἔτι, φησίν, ἐξ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον * * * ἀλλ’ ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχει. ἢ εἰ ὑποκείμενον ἦν, φησί, τὸ καταφάσει δηλούμενον, καὶ ὁ χρόνος οὕτως ὑποκείμενον.” Τινὲς δὲ καὶ τοῦτο ἐπάγουσι πρὸς τὸ μὴ εἶναι κατὰ χρόνον κίνησιν, ὅτι καθ’ ὅσα κινεῖσθαι δυνατόν, κατὰ τοσαῦτα καὶ ἠρεμεῖν· καὶ γὰρ κατὰ τὸ ποιὸν καὶ τὸ ποσὸν καὶ τὸν τόπον καὶ κινεῖσθαι καὶ ἠρεμεῖν δυνατόν· εἰ οὖν κατὰ χρόνον μὴ δυνατὸν ἠρεμεῖν, διότι ἀεὶ ὁ ἐπιὼν χρόνος ἕτερος, οὐδὲ κινεῖσθαι δυνατὸν κατὰ χρόνον. [5]

in Ph 10 831 ἔτι ἀλλάσσει τι χρόνον καὶ ἠρεμοῦν οὐδὲν ἔλαττον, ὡς ἐπὶ τῶν πρόσθεν ἔδειξεν αὐτός. ὅτι δὲ οὐκ ἔστιν ἐν χρόνῳ ἐναντίωσις, οὕτως οἶμαί τις δείξειε· τὰ ἐναντία εἰς ἄλληλα πέφυκε μεταβάλλειν, ἀλλ’ οὐ τὸ ἕτερον μόνον εἰς τὸ ἕτερον· ἐν δὲ τῷ χρόνῳ ἢ τοῖς ἐν χρόνῳ τὰ δοκοῦντα ἐναντία τὸ παρεληλυθός ἐστι καὶ τὸ μέλλον καὶ τὸ νεώτερον καὶ πρεσβύτερον, ὧν τὸ μὲν παρεληλυθὸς εἰς τὸ μέλλον μεταβάλλει, τὸ δὲ μέλλον οὐκέτι εἰς τὸ παρεληλυθός, καὶ τὸ μὲν νεώτερον εἰς τὸ πρεσβύτερον μεταβάλλει, τὸ δὲ πρεσβύτερον εἰς τὸ νεώτερον οὐκέτι. ὥστε οὐκ ἂν εἴη ταῦτα ἐναντία, εἰ δὲ μὴ ταῦτα, οὐδὲ ἄλλην ἔστιν εὑρεῖν κατὰ χρόνον ἐναντίωσιν. ἐν δὴ τούτοις ἐπιστῆσαι χρή, ὅτι κἂν μὴ ᾖ κυρίως ἐναντίωσις ἐν τῷ χρόνῳ, ἀλλὰ ἀντίθεσίς τίς ἐστιν καὶ ἡ μεταβολὴ ἡ ἐκ τοῦ παρεληλυθότος εἰς τὸ μέλλον ἐξ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενόν ἐστι κατὰ ἀντίθεσιν, ὁμοίως καὶ ἡ ἐκ τοῦ νεωτέρου εἰς τὸ πρεσβύτερον· οὐσία γάρ ἐστιν ὑπομένουσα ἢ ζῴου ἢ φυτοῦ ἢ ὅλως σώματος ἢ ἀσωμάτου ἡ κατὰ χρόνον μεταβάλλουσα, ὥσπερ καὶ κατὰ ποιότητα καὶ ποσότητα καὶ τόπον. δῆλον δὲ ὅτι οὐκ ἀπὸ τοῦ μὴ ἔχειν χρόνον εἰς τὸ ἔχειν κινήσεται τὸ κατὰ χρόνον μεταβάλλον, ἀλλ’ ἐξ ἄλλου εἰς ἄλλον, οὕτω μέντοι ὡς καὶ ἐπὶ ποιότητος καὶ ποσότητος. ὡς γὰρ τὸ ἐκ μέλανος εἰς λευκὸν κινούμενον διὰ χρώματος μὲν κινεῖται οὐχ ὡρισμένου δέ, καὶ τὸ ἐκ παιδικοῦ μεγέθους εἰς τὸ τοῦ ἀνδρὸς αὐξόμενον διὰ μεγέθους πρόεισιν, ἀλλ’ ἀορίστου, καὶ οὐδὲν ἄτοπον τὸ μηδέπω ὂν ἐν τῷ χρώματι, ἐφ’ ὃ κινεῖται, ἐν χρώματι ὅμως εἶναι ἄλλῳ, καὶ μηδέπω ὂν ἐν μεγέθει, ἐφ’ ὃ κινεῖται, ἐν ἄλλῳ ὅμως εἶναι μεγέθει, καὶ μηδέπω ὂν ἐν τόπῳ, εἰς ὃν φέρεται, ἐν ἄλλῳ εἶναι τόπῳ τῷ δι’ οὗ φέρεται, οὕτω καὶ τὸ ἐκ χρόνου τινὸς εἰς ἄλλον χρόνον κινούμενον μηδέπω ὂν ἐν ἐκείνῳ τῷ εἰς ὃν κινεῖται, εἴη ἂν ἐν ἄλλῳ τῷ τῆς κινήσεως χρόνῳ. καὶ οὐδὲν οἶμαι τοῦτο ἄτοπον ἐπήγαγεν ὁ

Ἀλέξανδρος. πρὸς δὲ τὸ μὴ ἠρεμεῖν ἐν χρόνῳ ῥητέον, ὅτι ὥσπερ εἶναι ἕκαστον ἐν χρόνῳ λέγεται, κατὰ σύλληψίν τινα θεωρουμένου τοῦ χρόνου οἷον ὥρας καὶ ἡμέρας καὶ μηνὸς καὶ ἐνιαυτοῦ, οὕτω καὶ ἠρεμεῖν κατὰ χρόνον καὶ κινεῖσθαι ἀπ' ἄλλου ἐπ' ἄλλον δυνατόν· ἡ μέντοι θέσις καὶ ἐναντίωσιν ἔχειν δοκεῖ, ὥστε καὶ τὸ ἀπ' αὐτῆς παρώνυμον τὸ κεῖσθαι. [30]

in Ph 10 832 τὸ γὰρ ἵστασθαι τῷ καθῆσθαι καὶ τὸ πρηνὲς τῷ ὑπτίῳ ἐναντία ἐστίν, καὶ ἐν τῷ ἔχειν δὲ ἔοικεν αὐτὸς ἐναντίωσιν ἀποτίθεσθαι· "καὶ γὰρ ἡ στέρησις, φησί, κείσθω ἐναντίον καὶ δηλοῦται καταφάσει τὸ γυμνόν." τὸ δὲ γυμνὸν στέρησίς ἐστι τοῦ ἐνδεδῦσθαι καὶ ἔχειν ἱμάτιον. Μήποτε οὖν τὰς τρεῖς ταύτας κατηγορίας τὸ ποτὲ καὶ τὸ κεῖσθαι καὶ τὸ ἔχειν παραλέλοιπεν ἐνταῦθα διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, δι' ἣν καὶ ἐν Κατηγορίαις τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν παραλέλοιπεν, ἀρκεσθεὶς μόνῃ τῇ ὑπογραφῇ τοῦ σημαινομένου. αἴτιον δέ ἐστι τὸ ἀμενηνὰς ταύτας εἶναι· τῶν γὰρ κατηγοριῶν ἡ μὲν οὐσία οὐσιοῖ τὸ ὑποκείμενον καὶ τὴν ὅλην ὕπαρξιν αὐτῷ παρέχει· διὸ ἡ κατ' αὐτὴν μεταβολὴ γένεσίς ἐστι καὶ φθορά. τῶν δὲ ἄλλων αἱ μὲν διατιθέασί πως τὴν ὑποκειμένην οὐσίαν, αἱ δὲ σχετικαί τινές εἰσι καὶ ἀμενηναί. καὶ γὰρ καὶ τὸν χρόνον ἀδρανῆ πως ἔοικεν ὁρᾶν ὁ Ἀριστοτέλης, ὃς γενέσεως μὲν αὐτὸν οὐ δοκεῖ λέγειν αἴτιον, φθορᾶς δὲ μόνον αἰτιᾶσθαι καὶ οὐδὲ ταύτης κυρίως, ἀλλ' ὅταν οὐχ ὁρῶμεν, φησίν, ἄλλο αἴτιον. τοῦ μέντοι τόπου πολλὴν ὁρᾷ δύναμιν, εἴπερ, ὡς αὐτός φησι, γένεσίς ἐστι τοῦ πυρὸς ἡ ἐπὶ τὸ ἄνω φορά· διὸ καὶ αὐτοφυῶς ἐφίεται τῶν οἰκείων τόπων τὰ φυσικὰ σώματα. καὶ τὸ κεῖσθαι δὲ καὶ τὸ ἔχειν οὐδεμίαν δοκεῖ τοῖς σώμασιν ἐμποιεῖν ἀξίαν λόγου διάθεσιν. ταύτας μὲν οὖν διὰ τὸ ἀμενηνὸν ἴσως καὶ νῦν καὶ τότε ὁ Ἀριστοτέλης παραλέλοιπε. τὸ μέντοι πρός τι διὰ τὸ πάσης σχέσεως εἶναι περιληπτικὸν εἰκότως μνήμης ἠξίωσεν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐ πολλῆς ἄξιον ζητήσεως, δι' ἥντινα δή ποτε αἰτίαν τὰ τρία ταῦτα παραλέλοιπεν ὁ Ἀριστοτέλης τὰς κατηγορίας ἀπαριθμούμενος, ἐκεῖνο δὲ καὶ μάλα σπουδῆς ἄξιον τὸ ζητεῖν, ἐν τίσι κατηγορίαις ἐστὶ κίνησις, καὶ πρὸ τούτου ζητεῖν εἰ τὴν κίνησιν ἀποφάσκει μόνην τινῶν κατηγοριῶν ὁ Ἀριστοτέλης ἢ καὶ τὴν μεταβολήν. [25]

in Ph 10 838 ἀκολουθοῦντες οὖν τοῖς ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους λεγομένοις ταῦτα ζητήσωμεν. p. 225b7 Ἀνάγκη τρεῖς εἶναι τὰς κινήσεις ἕως τοῦ διὰ τὸ μηθὲν εἶναι οὐσίᾳ τῶν ὄντων ἐναντίο ν . Ἐκθέμενος τὰς ἀξιολόγους τῶν κατηγοριῶν ἐν τρισὶ τούτων εἶναί φησι κίνησιν ἐν τῷ ποιῷ καὶ τῷ ποσῷ καὶ τῷ ποῦ, καὶ πρῶτον μὲν δείκνυσιν, ὅτι ἐν ταῖς ἄλλαις κατηγορίαις οὐκ ἔστι κίνησις οὔτε ἐν οὐσίᾳ οὔτε ἐν τῷ πρός τι οὔτε ἐν τῷ ποιεῖν καὶ πάσχειν, καὶ τότε ὅτι ἐν ταῖς τρισὶ ταύταις ταῖς εἰρημέναις ἐστὶ κίνησις. καὶ ὅτι μὲν ἐν τῇ οὐσίᾳ οὐκ ἔστι κίνησις, δείκνυσι διὰ τοῦ τὴν μὲν κίνησιν ἐξ ἐναντίου εἰς ἐναντίον εἶναι μεταβολήν, μηδὲν δὲ εἶναι τῇ οὐσίᾳ ἐναντίον. εἰ γὰρ ἦν τι ἐναντίον αὐτῇ, ἐξ ἐναντίου ἂν ἡ εἰς τὴν οὐσίαν ἐπετελεῖτο μεταβολή· ἐφ' ὧν γάρ ἐστιν ἐναντία, ἐκ τούτων καὶ εἰς ταῦτα αἱ μεταβολαὶ γίνονται. εἰ οὖν ἡ εἰς οὐσίαν μεταβολὴ οὐκ ἐξ οὐσίας ἐναντίας, ἀλλ' ἐκ στερήσεως γίνεται, καὶ ἡ ἐξ οὐσίας πάλιν οὐκ εἰς οὐσίαν, ἀλλ' εἰς στέρησιν καὶ φθοράν (οὐ γάρ ἐστι τῷ ἀνθρώπῳ ἐναντίον ὡς τῷ λευκῷ), εἰ οὖν ἡ μὲν κίνησις ἐν τοῖς ἐναντίοις, οὐσία δὲ οὐκ ἐν ἐναντίοις, ἐν οὐσίᾳ οὐκ ἔστι κίνησις. οὐ γὰρ ἐξ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον οὐδὲ ἐκ τοῦ ἐνεργείᾳ τόδε τι ὄντος καὶ ὑπομένοντος γίνεται εἰς οὐσίαν μεταβολή, ἀλλὰ κατὰ ἀντίφασιν· ἐκ γὰρ τοῦ μὴ τόδε τόδε καὶ οὐσία γίνεται, ὡς ἔδειξεν ἐν τῷ πρώτῳ τῆσδε τῆς πραγματείας ἐκ στερήσεως λέγων γίνεσθαι τὴν οὐσίαν, κἂν κοινότερον ἐκεῖ τὴν στέρησιν ἐναντίαν λέγῃ τῷ εἴδει. εἰ οὖν ἡ στέρησις ἀπουσία καὶ μὴ ὄν, τὸ δὲ μὴ ὂν οὐκ οὐσία οὐδὲ καταφάσει δηλοῦται, δῆλον ὅτι οὐκ ἐξ ἐναντίας οὐσίας ἡ οὐσία γίνεται. εἰ δέ τις τὸ σπέρμα, ἐξ οὗ ὁ ἄνθρωπος, οὐσίαν ὁρῶν ἐξ οὐσίας λέγει γίνεσθαι τὴν εἰς οὐσίαν μεταβολὴν καὶ διὰ τοῦτο καὶ κίνησιν εἶναι ἐν τῇ οὐσίᾳ νομίζει, οὐκ ἐννοεῖ ὅτι ἐκ σπέρματος ὁ ἄνθρωπος οὐ καθὸ οὐσίᾳ τὸ σπέρμα, ἀλλὰ καθὸ δυνάμει ἄνθρωπος, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν ἐκ τῆς τοῦ ἀνθρώπου στερήσεως καὶ τοῦ μὴ ὄντος. εἰ οὖν λέγει τις κίνησιν εἶναι τὴν τοιαύτην μεταβολήν, τί ἔσται τὸ κινούμενον ἐν αὐτῇ ἐνεργείᾳ ὂν καὶ ὑπομένον; οὔτε γὰρ ὁ ἄνθρωπος (οὔπω γὰρ ἔστι· γίνεται

γάρ) οὔτε τὸ σπέρμα· οὐ γὰρ σῴζεται. τὸ δὲ ὑποκείμενον τῷ σπέρματι ἡ ὕλη ἐστὶ τὸ δυνάμει μὲν ὄν, ἐνεργείᾳ δὲ μὴ ὄν, ὃ οὐχ οἷόν τε κινεῖσθαι. [30]

in Ph 10 834 εἰ δὲ ἡ μὲν κίνησις ἐξ ἐναντίου εἰς ἐναντίον, τὸ δὲ σπέρμα οὐκ ἔστιν ἐναντίον τῷ γινομένῳ, οὐκ ἂν εἴη κίνησις ἡ ἐκ σπέρματος μεταβολή. Ζητήσοι δὲ ἄν τις, πῶς οὐκ εἰσὶν ἐναντίαι οὐσίαι ἀλλήλαις τὸ πῦρ καὶ τὸ ὕδωρ, ὥστε εἶναι ἐναντίαν οὐσίαν οὐσίᾳ· εἰ δὲ τοῦτο, πῶς ἡ εἰς ἄλληλα πυρὸς καὶ ὕδατος μεταβολὴ ἐξ ἐναντίου εἰς ἐναντίον οὖσα, οὐκ ἔσται κίνησις, ὥστε καὶ ἐν οὐσίᾳ εἶναι κίνησιν. ἢ ῥητέον ὅτι ἐν ὕδατι καὶ πυρὶ ἐναντίαι ποιότητές εἰσί τινες, ψυχρὸν θερμῷ καὶ ὑγρὸν ξηρῷ, ἐν οἷς οὐκ ἔστι μόνοις τῷ πυρὶ τὸ εἶναι, ἀλλὰ καὶ ἐν κουφότητι καὶ λαμπρότητι, καθ' ἃ τῷ πυρὶ δόξει ἡ γῆ μᾶλλον ἐναντία εἶναι· τὸ δὲ τοῦ πυρὸς εἶδος ἐν πάσαις ταῖς ποιότησίν ἐστι καὶ τῇ ὑποκειμένῃ ταῖς ποιότησιν οὐσίᾳ· ὥστε τῷ πυρὶ ἁπλῶς οὐδέν ἐστιν ἐναντίον, κἂν αἱ ποιότητες τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ ὕδατος ἀλλήλαις εἰσὶν ἐναντίαι. κἂν συγχωρήσῃ δέ τις ἐναντία εἶναι πῦρ καὶ ὕδωρ, ἡ εἰς ἄλληλα αὐτῶν μεταβολὴ οὐκ ἂν εἴη κίνησις. τί γὰρ ἔσται τὸ κινούμενον, ὅταν ὕδωρ εἰς πῦρ μεταβάλλῃ; οὔτε γὰρ τὸ ὕδωρ (φθείρεται γάρ) οὔτε τὸ πῦρ (οὐδέπω γὰρ ἔστιν), ὃ δέ ἐστι μετὰ τὴν κίνησιν κεκινημένον, τοῦτο ἦν καὶ τὸ κινούμενον. ἐπιστῆσαι δὲ χρή, ὅτι ἐκ τῶν νῦν εἰρημένων τὴν κίνησιν ἀποφάσκει τῶν ἄλλων κατηγοριῶν, ἀλλ' οὐ τὴν μεταβολήν. μεταβολὴ γάρ ἐστιν ἐν τῇ οὐσίᾳ ἡ γένεσις καὶ ἡ φθορά. p. 225b11 Οὐδὲ δὴ πρός τι · ἐνδέχεται γὰρ ἕως τοῦ ὥστε κατὰ συμβεβηκὸς ἡ κίνησις αὐτῶ ν . ''Εφεξῆς δείκνυσιν, ὅτι οὐδὲ ἐν τῷ πρός τί ἐστι κίνησις καθ' αὑτό· οὐ γὰρ κατὰ τὴν οἰκείαν μεταβολὴν τὰ πρός τι ἀεὶ μεταπίπτει, ἀλλὰ καὶ μηδὲν αὐτὰ κινούμενα ἄλλων κινουμένων ἄλλοτε ἄλλως ἔχει, ὥστε οὐ διὰ κινήσεως οἰκείας ἡ κατὰ τὸ πρός τι μεταβολή. τὰ δὲ κινούμενα καθ' αὑτὰ αὐτὰ δεῖ μεταβάλλειν, ὥσπερ τὰ ἀλλοιούμενα καὶ αὐξανόμενα καὶ φερόμενα. τὸ δὲ πρότερον δεξιὸν ἀριστερὸν γίνεται ἄλλου κινηθέντος, καὶ τὸ αὐτὸ μηδὲν μεταβάλλον μεῖζον καὶ ἔλαττον καὶ διπλάσιον καὶ ἥμισυ, ὡς καὶ ὁ αὐτὸς λόγος ποτὲ μὲν ἀληθὴς ποτὲ δὲ ψευδὴς τοῦ πράγματος μεταπίπτοντος. [25]

in Ph 10 835 εἰ οὖν μεταβάλλει τι κατὰ τὸ πρός τι μὴ κινηθέν, οὐκ ἔστιν ἡ κατὰ τὸ πρός τι μεταβολὴ κίνησις, πλὴν εἰ κατὰ συμβεβηκός. ἐκεῖνο γὰρ καθ' αὐτὸ μεταβάλλει, ᾧ τοῦτο συμβεβήκει δεξιὸν εἶναι, καὶ οὕτως τοῦτο γίνεται ἐκ δεξιοῦ ἀριστερόν. καὶ αὐτὰ δὲ τὰ καθ' αὑτὰ κινούμενα καὶ διὰ τῆς οἰκείας κινήσεως τὴν κατὰ τὸ πρός τι σχέσιν ἀμείβοντα ἢ κατὰ τόπον κινούμενα τοῦτο ποιεῖ, ὡς ὁ ἐκ δεξιοῦ ἀριστερὸς γινόμενος, ἢ κατὰ ποιότητα, ὡς ὁ ἐξ ἀνομοίου ὅμοιος, ἢ κατὰ ποσότητα, ὡς τὸ ἴσον ἐξ ἀνίσου γινόμενον. ὥστε ἡ τῆς σχέσεως ἀλλαγὴ κατὰ τὴν κατά τι ἐκείνων κίνησιν γίνεται.' ταῦτα μὲν ὁ Ἀλέξανδρος καλῶς περὶ τῶν πρός τι τὰ τοῦ Ἀριστοτέλους σαφηνίζων ἔγραψεν. Ἐφιστάνοι δὲ ἄν τις ἴσως πρῶτον μέν, εἰ τὴν κίνησιν ἀποφάσκει μόνον τοῦ πρός τι ὁ Ἀριστοτέλης ἢ καὶ τὴν μεταβολήν, ὡς δοκεῖ λέγων· ἐνδέχεται γὰρ θατέρου μεταβάλλοντος ἀληθεύεσθαι θάτερον μηδὲν μεταβάλλον, εἰ μὴ ἄρα τις λέγοι, ὅτι τῷ τῆς μεταβολῆς ὀνόματι ἀντὶ τῆς κινήσεως ἐχρήσατο νῦν. δηλοῖ δὲ ἐφεξῆς μεταλαβὼν τὴν μεταβολὴν εἰς τὴν κίνησιν ἐν τῷ ὥστε κατὰ συμβεβηκὸς ἡ κίνησις αὐτῶ ν. ἄλλου γὰρ καθ' αὐτὸ κινουμένου ἢ κατὰ τόπον ἢ κατὰ ποιότητα ἢ ποσότητα δοκεῖ τι αὐτὸ μεταβάλλειν. ἡ δὲ κατὰ ταῦτα μεταβολὴ κίνησις. Δεύτερον μήποτε ἡ τοῦ πρός τι κατηγορία ὑποκείμενον μηδὲν ἔχουσα ἴδιον ἀλλὰ σχέσις οὖσα μόνη ἐν οὐσίᾳ καὶ ποιότητι καὶ ποσότητι καὶ ταῖς ἄλλαις κατηγορίαις καὶ ἐν ἀμφοτέροις ὑφεστῶσα τοῖς τὴν σχέσιν πρὸς ἄλληλα ἔχουσι, τοῦ ἑτέρου κινουμένου ποιεῖ πάντως καὶ τὸ ἕτερον κινεῖσθαι οὐ κατὰ συμβεβηκὸς ἀλλὰ καθ' αὐτό, διότι μένουσα ἡ σχέσις ἐν ἀμφοτέροις ἡ αὐτὴ κινεῖται, ὥσπερ τῆς μιᾶς ῥάβδου θατέρου τῶν περάτων κινηθέντος συγκινεῖται καὶ θάτερον· οὕτω δὲ καὶ τοῦ πρότερον δεξιοῦ κινηθέντος κατὰ τόπον κινεῖται καὶ ἡ σχέσις. καὶ μεταβάλλει ἑκάτερον κατὰ τὴν σχέσιν τὸ μὲν πρόσθεν δεξιὸν ὂν εἰς τὸ ἀριστερόν, τὸ δὲ ἀριστερὸν εἰς τὸ δεξιόν. [25]

in Ph 10 836 κἂν γὰρ ἀκίνητον κατὰ τόπον ἔμεινεν τὸ πρῶτον ἀριστερὸν ὄν, ἀλλ᾽ ἡ σχέσις, καθ᾽ ἣν ἀριστερὸν ἦν ἐκινήθη, καὶ τὴν θέσιν μετέβαλεν. ἐφιστάνειν οὖν χρὴ οὐ περὶ τοῦ ἔχοντος τὴν σχέσιν, ἀλλὰ περὶ αὐτῆς τῆς σχέσεως, εἴτε καθ᾽ αὑτὸ εἴτε κατὰ συμβεβηκὸς αὐτὴν χρὴ λέγειν κινεῖσθαι. ὅτι γὰρ τῆς σχέσεως καθ᾽ αὑτὸ κινουμένης, καὶ τὰ ἔχοντα τὴν σχέσιν τὴν κατὰ τὴν σχέσιν κίνησιν καθ᾽ αὑτὰ ἔχει, πρόδηλον δοκεῖ. καὶ ἔχει μέν τινα διαφορὰν τὸ ποτὲ μὲν αὐτοῦ τινος κινουμένου ποτὲ δὲ ἑτέρου μεταβάλλεσθαι τὴν σχέσιν αὐτοῦ. ἀλλὰ πρῶτον καὶ ἀμφοῖν κινουμένων μεταβάλλεται ἡ σχέσις, ὡς ἡ τῆς ἰσότητος εἰς τὴν τοῦ διπλασίου πρὸς τὸ ἥμισυ, ὅταν τῶν τριῶν καὶ τριῶν τῶν μὲν ἀφαιρεθῇ μονάς, τοῖς δὲ προστεθῇ. καὶ ἐπὶ τούτων δὲ καὶ ἐφ᾽ ὧν τοῦ ἑτέρου μεταβάλλοντος ἀμείβεται ἡ σχέσις μιᾶς οὔσης τῆς ἀμφοῖν σχέσεως, καὶ ταύτης εἴτε ὑφ᾽ ἑνὸς εἴτε ὑπ᾽ ἀμφοῖν κινουμένης, πῶς οὐκ ἄμφω καθ᾽ αὑτὸ κινεῖται, κατὰ τὴν σχέσιν τὴν μίαν κινούμενα. καὶ εἰ μὲν πρότερον μὴ οὖσα ὅλως ἡ σχέσις ὕστερον γίνοιτο κατ᾽ οὐσίαν οὔσης τῆς μεταβολῆς, ὡς ὅταν παιδίου γεννηθέντος ὁ μὲν πατὴρ γίνοιτο ὁ δὲ υἱός, ἁπλῶς γένεσις σχέσεώς ἐστι, φθαρέντος δὲ τοῦ ἑτέρου ἢ ἀμφοτέρων ἁπλῶς φθορὰ τῆς σχέσεως. εἰ δὲ κατ᾽ ἄλλην τινὰ κατηγορίαν γίνοιτο σχέσις μὴ πρότερον οὖσα, τὶς γένεσίς ἐστι καὶ πάλιν τὶς φθορά. εἰ δὲ τὰ ὑποκείμενα μεταβάλλοι κατὰ τὴν σχέσιν ἀπ᾽ ἄλλης ἄλλην μεταλαμβάνοντα ὥσπερ ἀπὸ δεξιοῦ εἰς ἀριστερὸν ἢ ἀπὸ ἀνομοίου εἰς ὅμοιον ἢ ἀπὸ ἀνίσου εἰς ἴσον μεταβάλλοντα καὶ ἐξ ἐναντίου εἰς ἐναντίον μένοντος τοῦ ὑποκειμένου, κίνησις, ὡς δοκεῖ, ἡ τοιαύτη κατὰ τὴν σχέσιν καὶ τὸ πρός τί ἐστιν. ὅλως δὲ εἰ ἔστιν ἐναντίωσις ἐν τῷ πρός τι, ὡς ἐν Κατηγορίαις ἠκούσαμεν λέγοντος αὐτοῦ "ὑπάρχει δὲ καὶ ἐναντιότης ἐν τοῖς πρός τι, οἷον ἀρετὴ κακίᾳ ἐναντίον καὶ ἐπιστήμη ἀγνοίᾳ," ἔστι δὲ καὶ οὐσία τις ὑποκειμένη τοῖς πρός τι καὶ ὑπομένουσα ἐν τῇ ἐξ ἐναντίου εἰς ἐναντίον μεταβολῇ ὥσπερ ἐπὶ τούτων τῶν παραδειγμάτων ἡ ψυχή, διὰ τί μὴ κίνησιν λέγομεν τὴν τοιαύτην μεταβολήν; καὶ γὰρ ἐξ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον τὸ ἐκ δεξιοῦ εἰς ἀριστερόν· ἐκ γὰρ σώματος εἰς σῶμα· καὶ τὸ ἐξ ἐπιστήμης εἰς ἄγνοιαν· ἐκ γὰρ ψυχῆς εἰς ψυχήν· καὶ τὰ ὑποκείμενα ἐναντία ἡ ἐπιστήμων ψυχὴ τῇ ἀγνοούσῃ. [25]

in Ph 10 837 ταῦτα μὲν οὖν ἴσως ἀντιδιατάττοιτό τις ἂν πρὸς τὸν λόγον. Μήποτε δὲ καὶ γίνεται μὲν τὰ πρός τι καὶ κινεῖται, ἀλλ᾽ οὐ καθ᾽ αὑτό, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός. ὅπερ καὶ αὐτὸς συνεχώρησεν εἰπὼν ὥστε κατὰ συμβεβηκὸς ἡ κίνησις αὐτῷ ν. εἰ γὰρ μὴ ἔστιν ὅλως καθ᾽ αὑτὸ τὰ πρός τι, ἀλλ᾽ ἑτέροις ἐπισυμβέβηκεν ἐν τῇ πρὸς ἄλληλα αὐτῶν σχέσει θεωρούμενα, καὶ γίνεται κατὰ συμβεβηκὸς καὶ κινεῖται κατὰ συμβεβηκός. ὁ γὰρ σχέσιν καθ᾽ αὑτὸ λέγων γίνεσθαι ἢ κινεῖσθαι ἔοικεν τῷ λέγοντι τὸ κατὰ συμβεβηκὸς καθ᾽ αὑτὸ εἶναι. ἐάσας οὖν ὁ Ἀριστοτέλης τὴν κατὰ συμβεβηκὸς κίνησιν καὶ μεταβολὴν ὡς ἀόριστον ὅτε ἔλεγεν "ἡ μὲν γὰρ κατὰ συμβεβηκὸς μεταβολὴ ἀφείσθω· ἐν ἅπασι γάρ ἐστι καὶ ἀεὶ καὶ πάντων," τὴν δὲ καθ᾽ αὑτὸ ζητῶν εἰκότως εἶπεν ἐν τοῖς πρός τι μὴ ὑπάρχειν αὐτήν, κἂν γίνηται καὶ φθείρηται ἡ κατὰ τὸ πρός τι σχέσις, ἀλλ᾽ ὡς αὐτὸς ἐν τῷ ἑβδόμῳ βιβλίῳ διώρισεν, γίνονται καὶ φθείρονται αἱ τοιαῦται σχέσεις "ἀλλοιουμένων τινῶν, ἐν οἷς τυγχάνουσιν οὖσαι πρώτοις." τὸ δὲ τοιοῦτο κατὰ συμβεβηκός ἐστι. p. 225b13 Οὐδὲ δὴ ποιοῦντος καὶ πάσχοντος ἕως τοῦ ἐκεῖνο μεταβάλλει ὁτὲ μὲν εἰς ἐπιστήμην ὁτὲ δὲ εἰς ὑγίεια ν . Ἐφεξῆς δείκνυσιν, ὅτι οὐδὲ κατὰ τὸ ποιεῖν καὶ πάσχειν κίνησίς ἐστι, μεταλαβὼν τὸ ποιεῖν καὶ πάσχειν εἰς τὸ ποιοῦν καὶ πάσχον. εἰ γάρ ἐστι κίνησις κατὰ τὸ ποιεῖν καὶ πάσχειν, οὕτως ἐστὶν ὡς τοῦ ποιοῦντος καὶ πάσχοντος κατὰ τὸ ποιεῖν καὶ πάσχειν μεταβάλλοντος, ὥσπερ καὶ κατὰ ποιότητα ἔστιν ὅτι τὸ ποιὸν σῶμα κατὰ τὴν ἐν αὐτῷ ποιότητα μεταβάλλει. εἴη δὲ ἂν τοῦ μὲν ποιοῦντος κατὰ τὸ ποιεῖν μεταβολή, ὅταν τὸ ποιοῦν ἐκ τοῦ ποιεῖν εἰς ἄλλο τι ποιεῖν μεταβάλλῃ, τοῦ δὲ πάσχοντος, ὅταν τὸ πάσχον εἰς ἄλλο πάσχειν μεταβάλλῃ ἐξ ἄλλου. "προσέθηκε δέ, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, οὐδὲ παντὸς κινουμένου καὶ

κινοῦντος καθολικώτερον δεικνὺς τὸ προκείμενον· ἔστι γὰρ τὸ μὲν ποιεῖν ὑπὸ τὸ κινεῖν, τὸ δὲ πάσχειν ὑπὸ τὸ κινεῖσθαι. [30]

in Ph 10 83 » ἀλλ' εἰ τοῦτο ἀληθὲς καὶ τὸ μὲν ποιεῖν καὶ πάσχειν ὑπὸ τὸ κινεῖν καὶ κινεῖσθαι, τὸ δὲ κινεῖν καὶ κινεῖσθαι ὑπὸ τὸ μεταβάλλειν καὶ μεταβάλλεσθαι, παντὸς οἶμαι ζητεῖν, διὰ τί ἐν ταῖς δέκα κατηγορίαις τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν ἔταξεν ὡς καθολικώτερα, ἀλλ' οὐ τὸ κινεῖν καὶ κινεῖσθαι ἢ μᾶλλον τὸ μεταβάλλειν καὶ μεταβάλλεσθαι. μήποτε οὖν καθολικώτερα τούτων ἐστὶ τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν· καὶ γὰρ τὸ ἠρεμίζειν καὶ τὸ ἐν αὐτῷ συνέχειν ποιεῖν τί ἐστιν, οὐ μέντοι κινεῖν οὐδὲ μεταβάλλειν. εἰ δὲ τοῦτο ἀληθές, τὸ ποιεῖν καὶ πάσχειν οὐχ ὡς εἰς καθολικώτερα ἀνήγαγε τὸ κινεῖν καὶ κινεῖσθαι, ἀλλὰ μετήγαγεν αὐτὰ πρὸς τὴν ὑπόθεσιν· ὁ γὰρ λέγων εἶναι κίνησιν ἐν τῷ ποιοῦντι καὶ πάσχοντι οὕτω λέγει ὡς τοῦ μὲν κινοῦντος τοῦ δὲ κινουμένου. κἂν συγχωρήσῃ οὖν τις τοῦτο, ἐκ περιουσίας δείκνυσιν, ὅτι οὐδὲ παντὸς κινουμένου καὶ κινοῦντός ἐστι κίνησις, τουτέστιν ὅτι οὐ κινεῖται ἡ κίνησις, οὔτε ἐκείνη καθ' ἣν τὸ κινοῦν κινεῖ οὔτε ἐκείνη καθ' ἣν τὸ κινούμενον κινεῖται· ἐπεὶ ὅτι καὶ τὸ κινοῦν κατὰ κίνησιν κινεῖ καὶ τὸ κινούμενον κατὰ κίνησιν κινεῖται, δῆλον καὶ ὅτι ἐν τῷ πάσχοντι καὶ κινουμένῳ ἐστὶν ἡ κίνησις, ὡς αὐτὸς ἔδειξεν. οὐ λέγει οὖν, ὅτι οὐ κινεῖται τὸ πάσχον τι ἐν ᾧ ἡ κίνησις, ἀλλ' ὅτι οὐχ οὕτως ἔχει ταῦτα κίνησιν, ὡς τῆς ἐν αὐτοῖς κινήσεως κινουμένης, ὃ καὶ δῆλον πεποίηκε διὰ τοῦ ὅτι οὐκ ἔστι κινήσεως κίνησι ς. εἰ γὰρ μὴ ἔστι κινήσεως κίνησις, οὔτε ἡ τοῦ κινοῦντος κίνησις οὔτε ἡ τοῦ κινουμένου κινηθείη ἄν. ποιοῦντος οὖν καὶ πάσχοντος οὐχὶ τῶν οὐσιῶν εἶπεν (αὗται γὰρ κινοῦνται), ἀλλ' ἀντὶ τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν, αἵπερ ἦσαν αἱ κατηγορίαι, τουτέστιν ἀντὶ ποιήσεως καὶ πείσεως τὸ ποιοῦν καὶ πάσχον ἔλαβεν, διότι καὶ τὸ ποιοῦν κατὰ τὴν ποίησίν ἐστι ποιοῦν καὶ τὸ πάσχον κατὰ τὴν πεῖσιν πάσχον. ὅτι δὲ οὐκ ἐπὶ κινήσεως μόνης τοῦτο ἀληθές, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς ἀντικειμένης τῇ κινήσει γενέσεως καὶ ἐπὶ τῆς ἄμφω περιεχούσης μεταβολῆς, ἐδήλωσεν εἰπὼν οὐδὲ γενέσεως γένεσις οὐδὲ ὅλως μεταβολῆς μεταβολ ή. Δείξας οὖν ὅτι ὁ λέγων κίνησιν εἶναι ἐν τῷ ποιεῖν καὶ πάσχειν κινήσεως λέγει κίνησιν εἶναι, εἴπερ τὸ ποιοῦν κατὰ τὴν ποίησιν κινεῖ καὶ τὸ πάσχον κατὰ τὴν πεῖσιν, ἡ δὲ ποίησις καὶ ἡ πεῖσις κινήσεις τινές εἰσι, δείκνυσι λοιπὸν διὰ δύο ἐπιχειρημάτων ὅτι οὐκ ἔστι κινήσεως κίνησι ς. [25]

in Ph 10 83 ὥστε οὐδὲ ἐν τῷ ποιεῖν καὶ πάσχειν ἔσται κίνησις. τῶν δὲ δύο ἐπιχειρημάτων τὸ μὲν πρῶτον ἐκ διαιρέσεως ἀναγκαίας εἰλημμένον τοιοῦτόν ἐστιν· εἰ ἔστι κινήσεως κίνησις, ἢ ὑποκείμενόν τί ἐστιν ἡ κίνησις ὡς αὐτὴ κινουμένη κατά τι εἶδος κινήσεως, ὡς λέγομεν ἀνθρώπου κίνησιν εἶναι μεταβάλλοντος ἢ κατὰ ποιὸν ἢ κατὰ ποσὸν ἢ κατὰ τόπον· εἰ δὲ τοῦτο, ἔσται ἡ κίνησις θερμαινόμενον ἢ αὐξόμενον ἤ τινα ἄλλην μεταβολὴν μεταβάλλον, ἵνα ᾖ κινήσεως κίνησις. ἀλλὰ μὴν ὑποκείμενον οὐκ ἔστιν ἡ κίνησις· οὔτε γὰρ θερμαίνεσθαι ἢ ψύχεσθαι λέγεται· οὐσίας γὰρ ταῦτα ἴδια· ἡ δὲ κίνησις οὐκ ἔστιν οὐσία ἐν τῷ κινουμένῳ τὸ εἶναι ἔχουσα ὡς ἐν ὑποκειμένῳ καὶ οὐσίᾳ. εἰ οὖν οὕτω μὴ ἔστι κινήσεως κίνησις, λείπεται, εἰ ἔστιν ὅλως, οὕτως εἶναι, ὡς ἐν ὑποκειμένῳ οὔσης τῆς κινήσεως τὸ ὑποκείμενον μεταβάλλειν ἐκ κινήσεως ἑτέρας εἰς ἑτέραν κίνησιν, ὡς λέγομεν ἐκ τοῦ λευκαίνεσθαι μεταβάλλειν εἰς τὸ μελαίνεσθαι, ὅτι ὑποκείμενόν τι τούτοις οἷον ὁ ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἑτέρου αὐτῶν εἰς τὸ ἕτερον μεταβάλλει. ἀλλ' οὐδὲ οὕτω, φησίν, οἷόν τε λέγειν κινήσεως εἶναι κίνησιν, ὡς ἄλλου τινὸς ὑποκειμένου κἀκ κινήσεώς τινος εἰς κίνησιν ἑτέραν μεταβάλλοντος, ἐξ ἑτέρου εἴδους δηλονότι εἰς ἕτερον, πλὴν εἰ μὴ κατὰ συμβεβηκός τις λέγοι. πῶς δὲ κατὰ συμβεβηκὸς δυνατὸν ἐκ κινήσεως εἰς κίνησιν μεταβάλλειν, αὐτὸς ἐρεῖ· ὅταν γὰρ λέγηταί τις ἐκ λήθης εἰς ἀνάμνησιν μεταβάλλειν, ἐκ κινήσεως μὲν εἰς κίνησιν ἡ μεταβολὴ δοκεῖ. κινήσεις γάρ τινες ἥ τε ἀνάμνησις καὶ ἡ λήθη, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς τῆς κινήσεως ἡ κίνησις δοκεῖ, διότι ᾧ συμβέβηκε τὸ ἐπιλανθάνεσθαι οὗτος εἰς τὸ μνημονεύειν μεταβάλλει. ὁμοίως δὲ καὶ ἐκ τοῦ νοσάζεσθαι εἰς τὸ ὑγιάζεσθαι

μεταβάλλων· ἐκ νόσου γὰρ εἰς ὑγείαν οὕτως εἶπεν ὡς ἐκ κινήσεως εἰς κίνησιν. τὸ δὲ εἰς ἕτερον εἶδος καλῶς πρόσκειται, καὶ τὴν αἰτίαν αὐτὸς ἐπήγαγεν. εἰπὼν αὖτη γὰρ ἡ κίνησις ἐξ ἄλλου εἴδους εἰς ἄλλο ἐστὶ μεταβολ ή. καὶ οὐ μόνη ἡ κίνησις ἀλλὰ καὶ ἡ γένεσις καὶ ἡ φθορὰ ὡσαύτως ἔχει· ἐξ ἄλλου γὰρ εἴδους εἰς ἄλλο καὶ ἐπὶ τούτων ἡ μεταβολή· πᾶσα γὰρ μεταβολὴ ἐξ ἀντικειμένου εἰς ἀντικείμενον, πλὴν ὅτι ἡ μὲν γένεσις καὶ ἡ φθορὰ εἰς τὰ ἀντικείμενα οὕτως ὡς κατὰ ἀντίφασιν, ἡ δὲ κίνησις εἰς τὰ ἀντικείμενα τὰ ὡς ἐναντία. [30]

in Ph 10 840 τοῦτο γὰρ αὐτῷ σημαίνει τὸ αἱ μέ ν, τουτέστιν ἡ γένεσις καὶ ἡ φθορά, εἰς ἀντικείμενα ὡδ ί, τουτέστι κατὰ ἀντίφασιν, ἡ δὲ ὡδ ί, τουτέστιν εἰς τὰ ἐναντία, ἡ κίνησι ς. Ἔδειξε δὲ καὶ διὰ τοῦ παραδείγματος, ὅτι πᾶσα μεταβολὴ ἐξ ἄλλου εἴδους εἰς ἄλλο γίνεται, εἰπών· οἷον ἄνθρωπος ἐκ νόσου εἰς ὑγεία ν. ὡς γὰρ ἐπὶ τούτου διαφέροντά ἐστι τό τε ἐξ οὗ καὶ τὸ εἰς ὅ, οὕτω καὶ εἰ ἐκ κινήσεώς τι εἰς κίνησιν κινοῖτο, διαφέρουσα ἔσται ἡ ἐξ ἧς τῆς εἰς ἥν. ἡ γὰρ ἐκ τῆς βραδυτέρας κινήσεως εἰς τὴν θάττω μεταβολὴ τάχα μὲν καὶ αὐτὴ ἐξ ἀντικειμένου εἴδους εἰς ἀντικείμενόν ἐστι, τάχα δὲ οὐκ ἐκ κινήσεως εἰς κίνησίν ἐστι· μία γὰρ ἡ εἰς τὸ αὐτό· γίνεται δὲ ἡ ἐπίτασις ἐκ τοῦ μεταξὺ καὶ ὡς ἐκστάσεώς τε καὶ ἠρεμίας· ἡ γὰρ βραδεῖα κίνησις μίξει ἠρεμίας καὶ ἔχει πρὸς τὴν ταχεῖαν οὕτως ὡς τὸ φαιὸν πρὸς τὸ λευκόν. κατὰ συμβεβηκὸς μὲν οὖν ὡς εἴρηται δυνατὸν κινήσεως εἶναι κίνησιν, ὅταν τὸ ὑποκείμενον εἰς ἑτέραν κίνησιν ἐξ ἑτέρας μεταβάλλῃ, καθ’ αὐτὸ δὲ ἀδύνατον. καὶ τὸ ἑπόμενον ἄτοπον ἐπήγαγεν αὐτὸς εἰπὼν ἅμα οὖν μεταβάλλει ἐξ ὑγιείας εἰς νόσο ν , καὶ ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς μεταβολῆς εἰς ἄλλη ν. εἰ γὰρ ἡ ἐξ ὑγείας εἰς νόσον μεταβολὴ ἦ κίνησις αὐτὴ κινεῖσθαι λέγοιτο, τὸ ἐξ ὑγείας εἰς νόσον κινούμενον ἅμα τε ταύτην κινεῖται τὴν κίνησιν καὶ ἐξ αὐτῆς ταύτης εἰς ἄλλην μεταβάλλει οἷον εἰς λεύκανσιν, εἴπερ ἡ κίνησις κινεῖται. ἅμα τε οὖν εἰς νόσον εἴη μεταβάλλον, καὶ εἰς ἐκεῖνο, ὃ τέλος ἐστὶ τῆς μεταβολῆς, εἰς ἣν μετέβαλεν ἐκ τῆς ἐξ ὑγείας εἰς νόσον μεταβεβληκὸς οἷον τὸ λευκόν. ὅταν οὖν ἐν νόσῳ ᾖ, δῆλον ὅτι ἅμα τε εἴη ἂν εἰς νόσον μεταβεβληκὸς καὶ εἰς ἄλλο τι εἰς ὃ ἦν ἡ κίνησις, εἰς ἣν ἡ προτέρα κίνησις μετέβαλεν· ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἦν ὡρισμένον τὸ εἰς ὁποίαν, διὰ τοῦτο ὅταν νοσήσ ῃ, φησί, μεταβεβληκὸς ἔσται εἰς ὁποιανοῦν · ἐνδέχεται γὰρ καὶ μεταβαλεῖν τὸ μεταβάλλον καὶ ἠρεμῆσαι παυσάμενον τῆς μεταβολῆς. [25]

in Ph 10 84 ὅταν μέντοι ἐκ κινήσεως εἰς κίνησιν κινεῖσθαι λέγηται, ἀνάγκη εἰς ὁποιανοῦν κίνησιν μεταβεβληκέναι καὶ οὐκέτι εἰς ἠρεμίαν. τὸ οὖν ἐκ κινήσεως εἰς κίνησιν μεταβάλλον, δῆλον ὅτι κινούμενον ἔτι τὴν κίνησιν ἐκείνην, ἐξ ἧς λέγεται μεταβάλλειν, ἔσται καὶ ἄλλην κινούμενον, εἰς ἣν λέγεται ἐκ ταύτης μεταβάλλειν· ὡς γὰρ τὸ ἐκ λευκοῦ εἰς μέλαν μεταβάλλον ἔτι πως ὂν ἐν τῷ λευκῷ ἐξ αὐτοῦ μεταβάλλει καὶ ἔχει τι αὐτοῦ, ἕως ἂν τελέως μεταβάλλῃ ἐξ αὐτοῦ, οὕτως εἰ καὶ ἐκ κινήσεώς τι εἰς κίνησιν μεταβάλλει, ἔτι ὂν ἐν τῇ κινήσει ἐξ ἧς λέγεται μεταβάλλειν καὶ κινούμενον κατ’ αὐτήν, ἅμα καὶ κατ’ ἐκείνην κινήσεται εἰς ἣν μεταβάλλει. καὶ ἔτι ὅταν ᾖ εἰς τὸ ἕτερον μεταβεβληκός, ὅπερ εἶπεν αὐτὸς ὅταν νοσήσ ῃ, τότε καὶ εἰς ἕτερον ὁποιονοῦν ἔσται μεταβεβληκός. ὥστε πρῶτον μὲν ἄτοπον τὸ ἐπὶ πλείω ἅμα καὶ διαφέροντα κινεῖσθαι, ἔπειτα τὸ ἐν πλείοσιν ἅμα εἶναι, τρίτον δὲ εἰ ἡ κίνησις μεταβολή ἐστιν ἐξ ἐναντίου εἰς ἐναντίον καὶ μεταβάλλει τι ἐκ κινήσεως εἰς κίνησιν, δῆλον ὅτι ἐκ τῆς ἐξ ἐναντίου εἰς ἐναντίον μεταβάλλοι ἂν εἰς τὴν ἐξ ἐναντίου εἰς ἐναντίον· αὗται γάρ εἰσιν ἐναντίαι κινήσεις. ὡς γὰρ τὸ ἐκ χρώματος εἰς χρῶμα μεταβάλλον οὐκ ἐκ τοῦ τυχόντος εἰς τὸ τυχόν, ἀλλ’ ἐξ ἐναντίου εἰς ἐναντίον μεταβάλλει, οὕτω καὶ τὸ ἐκ κινήσεως εἰς κίνησιν μεταβάλλον καὶ κινούμενον οὐκ εἰς τὴν τυχοῦσαν μεταβάλλει, ἀλλ’ εἰς τὴν ἐναντίαν· αὕτη δὲ ἦν ἡ ἐξ ἐναντίου εἰς ἐναντίον. καὶ ἐπὶ τῆς κινήσεως ἔτι μᾶλλον τοῦτο, εἴπερ τὸ κινήσει εἶναί ἐστι τὸ μεταβολῇ εἶναι ἐξ ἐναντίου εἰς ἐναντίον. ὥστε συμβήσεται καὶ τῶν πρόσθεν ἀτοπώτερον· οὐ μόνον γὰρ ἐπὶ πλείω ἅμα διαφέροντα κινήσεται, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἐναντία, καὶ οὐ μόνον ἐν πλείοσιν ἅμα διαφέρουσιν ἔσται, ἀλλὰ καὶ ἐν ἐναντίοις. ᾗ μὲν γὰρ ἐν κινήσει ἐστὶ τῇ κατὰ τὸ ὑγιάζεσθαι, ἐκ νόσου ἂν εἰς ὑγείαν

μεταβάλλοι· ᾗ δὲ ἐκ τῆς κινήσεως ταύτης μεταβάλλει εἰς ἄλλην τὴν ἐναντίαν αὐτῇ (οὐ γὰρ εἰς τὴν τυχοῦσαν), ἅμα ἂν εἰς ὑγείαν μεταβάλλον ἐν τῷ ὑγιάζεσθαι κατὰ τὴν αὐτὴν ταύτην μεταβολὴν καὶ εἰς τὸ ἐναντίον τῇ ὑγείᾳ τὴν νόσον μεταβάλλοι, εἰ κινεῖται καθ' αὐτὸ ἡ κίνησις. [25]

in Ph 10 842 ἐπειδὴ δὲ τὸ κινούμενον ἐπί τι κἂν γένοιτο ἐν ἐκείνῳ ἐφ' ὃ κινεῖται, ὅταν παύσηται τῆς κινήσεως, ἅμα ἔσται ἐν τοῖς ἐφ' ἃ ἅμα ἐκινεῖτο κατὰ ἀμφοτέρας τὰς κινήσεις· ἦν δὲ ταῦτα νόσος τε καὶ ὑγίεια. ἅμα ἄρα ἐν ὑγείᾳ τε καὶ νόσῳ ἔσται καὶ ὅλως ἐν τοῖς ἐναντίοις τὸ ἐκ κινήσεως εἰς κίνησιν κινούμενον. καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Ἀριστοτέλης τὸ μὲν ἐπὶ πλείω διαφέροντα κινεῖσθαι καὶ τὸ ἐν πλείοσι διαφέρουσιν εἶναι ἐσήμανεν διὰ τοῦ ἅμα οὖν μεταβάλλει ἐξ ὑγείας εἰς νόσον καὶ ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς μεταβολῆς εἰς ἄλλη ν . δῆλον δὴ ὅτι ὅταν νοσήσῃ μεταβεβληκὸς ἔσται εἰς ὁποιανοῦ ν. τὸ δὲ ἐπὶ τὰ ἐναντία ἅμα κινεῖσθαι καὶ ἐν τοῖς ἐναντίοις ἅμα εἶναι ἐσήμανεν διὰ τοῦ καὶ ἔτι εἰς μὴ τὴν τυχοῦσαν ἀε ί , κἀκείνην ἔκ τινος εἴς τι ἕτερον · ὥστε καὶ ἡ ἀντικειμένη ἔσται ὑγίανσι ς. Τί οὖν οὐ μεταβάλλει τι ἐκ τοῦ ἀναμιμνῄσκεσθαι εἰς τὸ ἐπιλανθάνεσθαι, καὶ ἐκ τοῦ νοσάζεσθαι εἰς τὸ ὑγιάζεσθαι; εἰ οὖν κινήσεις αὗται καὶ ἐναντίαι, πῶς οὐκ ἂν εἴη μεταβολῆς μεταβολὴ καὶ κινήσεως κίνησις; ταύτην δὴ λύων τὴν ἔνστασιν οὐ καθ' αὑτό φησιν ἐκ κινήσεως εἰς κίνησιν εἶναι τὴν μεταβολήν, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός, ὅτι ᾧ συμβέβηκεν ἀναμιμνῄσκεσθαι οὗτος ἐπιλανθάνεται πάλιν· εἰ μὲν γὰρ ἀναμιμνῃσκόμενος ἐν τῷ ἀναμιμνῄσκεσθαι ἐπελανθάνετο, ἦν ἂν οὕτως ἐκ κινήσεως εἰς κίνησιν μεταβολή. ἔδει γὰρ ἔτι μένουσαν τὴν μνήμην κινεῖσθαι εἰς λήθην· τὸ γὰρ κινούμενον ἔτι μένον ὅπερ ἐστὶ κινεῖται καὶ οὐχ οὕτως ἔχει ὡς τὸ γινόμενον. ἐπειδὴ δὲ καθόλου χρὴ τὸ κινηθὲν γενόμενον ἐφ' ὃ ἐκινεῖτο στῆναι, εἰ μέλλοι τὴν ἐναντίαν πάλιν κίνησιν κινεῖσθαι, καὶ ὁ ἀναμιμνῃσκόμενος ὅταν ἀναμνησθῇ ἔστη, εἶτα οὕτως, εἴπερ ἄρα, ἐπιλανθάνεται. τὸ οὖν περὶ τὸν αὐτὸν ἀμφότερα γίνεσθαι παρὰ μέρος κινεῖσθαι λέγομεν ἐν τῇ συνηθείᾳ ἐκ τοῦδε εἰς τόδε. πῶς δὲ τὸ κατὰ συμβεβηκὸς ἀναμιμνῄσκεσθαι μεταβάλλει εἰς τὸ ἐπιλανθάνεσθαι, ἐδήλωσεν εἰπὼν ὅτι ᾧ ὑπάρχει παρὰ μέρος ταῦτα, τουτέστιν ὁ ἄνθρωπος ἢ ἡ ψυχή, ἐκεῖνο μεταβάλλει κατὰ ταῦτα. [25]

in Ph 10 843 εἰ οὖν ἀνάγκη μὲν ἢ ὑποκείμενον εἶναι τὴν κίνησιν ἢ ἐν ὑποκειμένῳ, οὔτε δὲ ὑποκείμενόν ἐστιν οὔτε ἐν ὑποκειμένῳ οὖσα δυνάται κινεῖσθαι, κατ' οὐδένα τρόπον εἴη ἂν κινήσεως κίνησις. Ἐπιστῆσαι δὲ ἐν τούτοις ὡς οἶμαι ἄξιον, ὅτι οὐ πᾶσαν μεταβολὴν ἀποφάσκει τῆς κινήσεως, ἀλλὰ τὴν κίνησιν μόνην. τὸ γὰρ ἅμα μεταβάλλειν ἐξ ὑγείας εἰς νόσον, καὶ ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς μεταβολῆς εἰς ἄλλην, ὅπερ ὡς ἄτοπον ἐπήγαγε, τούτῳ ἔπεται τῷ τὴν κίνησιν κινεῖσθαι· τὸ γὰρ κινούμενον ὑπομένον ὅπερ ἐστὶ κινεῖται. εἰ οὖν τὸ νοσάζεσθαι κινεῖται μένον ὅπερ ἐστὶν εἰς τὸ ἀντικείμενον τὸ ὑγιάζεσθαι μεταβάλλει, ὥστε τὸ αὐτὸ ἅμα ἂν νοσάζοιτο καὶ ὑγιάζοιτο. τοῦτο δὲ τὸ ἄτοπον τῇ γενέσει οὐκ ἀκολουθεῖ· οὐ γὰρ μένον τι ὅπερ ἐστὶ γίνεται, ὥσπερ μένον ὅπερ ἐστὶ κινεῖται· οὐ γὰρ ἐξ ὄντος εἰς ὄν, ἀλλ' ἐκ μὴ ὄντος εἰς ὂν καὶ ἐξ οὐχ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον. ἀλλὰ κἂν ἐκ μὴ ὄντος εἰς ὂν ἡ γένεσις, ἐὰν τὴν μεταβολὴν ταύτην μεταβάλλειν τις εἴπῃ, ἐπειδὴ καὶ τὸ μεταβάλλον ἐξ ἀντικειμένου εἰς ἀντικείμενον μεταβάλλει, ἅμα ἐκ μὴ ὄντος εἰς ὂν καὶ ἐξ ὄντος εἰς μὴ ὂν μεταβάλλει, ὥστε καθὸ γίνεται φθείρεται. p. 225b33 Ἔτι δὲ εἰς ἄπειρον βαδιεῖται ἕως τοῦ οὔτε τὸ γίνεσθαι οὖν οὔτε τὸ κινεῖσθαι οἷόν τε οὔτε μεταβάλλειν οὐθέ ν . Δείξας ὅτι οὐκ ἔστι κινήσεως κίνησις, τουτέστιν ὅτι ἡ κίνησις οὐ κινεῖται, καθολικώτερον ἔτι δείκνυσι τὸ πρόβλημα, ὅτι οὐδὲ μεταβολῆς μεταβολή ἐστιν ὅλως. καὶ ἵνα δείξῃ ὅτι τὴν μεταβολὴν νῦν οὐκ ἀντὶ τῆς κινήσεως εἶπεν, ἀλλ' ἐπὶ τῆς κυρίως μεταβολῆς τὸ ὄνομα τέθεικε τῆς κοινῆς, ὑφ' ἣν καὶ ἡ κίνησίς ἐστι καὶ ἡ γένεσις καὶ ἡ φθορά, ἐπήγαγεν τὸ καὶ γενέσεως γένεσι ς. δείκνυσι δὲ αὐτὸ διὰ τῆς εἰς ἄτοπον ἀπαγωγῆς συλλογιζόμενος οὕτως· εἰ ἔστι κινήσεως κίνησις ἢ γενέσεως γένεσις ἢ ὅλως μεταβολῆς

μεταβολή, οὔτε κίνησίς ἐστιν οὔτε γένεσις οὔτε ὅλως μεταβολή· τούτων δὲ μὴ ὄντων, οὔτε τὸ γίνεσθαι, οὔτε τὸ κινεῖσθαι, οὔτε τὸ μεταβάλλειν ὅλως τι δυνατὸν εἶναι· εἰ δὲ μὴ ταῦτα, οὔτε τὰ κινούμενα οὔτε τὰ μεταβάλλοντα ἔσται. καὶ ὅτι μὲν ταῦτα ἄτοπα καὶ ἀδύνατά ἐστι καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἐκεῖνα, οἷς ταῦτα ἕπεται, εἴπερ ἕπεται, τουτέστι τὸ εἶναι κινήσεως κίνησιν καὶ γενέσεως γένεσιν καὶ μεταβολῆς μεταβολήν, πρόδηλον. [25]

in Ph 10 844 τὸ δὲ συνημμένον διὰ δύο μέσων ὅρων δείκνυσιν· εἰ γάρ ἐστι γενέσεως γένεσις ἢ μεταβολῆς μεταβολή, εἰς ἄπειρον ἀνάγκη προϊέναι· εἰ δὲ τοῦτο, οὔτε τὸ πρῶτον ἔσται οὔτε τὸ ἔσχατον· ὥστε οὐκ ἔσται οὔτε γένεσις οὔτε μεταβολή. ὅτι δὲ ἀνάγκη εἰς ἄπειρον εἶναι τὴν πρόοδον, εἰ ἔστι μεταβολῆς μεταβολή, δείκνυσιν ἐκ τοῦ, εἴπερ ὅλως ἐστὶ μεταβολῆς μεταβολή, μὴ μόνον ταύτης εἶναι τῆς προβεβλημένης, ἀλλὰ καὶ ἐκείνης, ἀφ' ἧς ἡ εἰς ταύτην γέγονε, καὶ πάλιν ἐκείνης ἄλλην, καὶ ἀεὶ τῆς λαμβανομένης μεταβολῆς προϋπάρχουσάν τινα ἄλλην μεταβολὴν ἀνάγκη λαμβάνεσθαι, εἰ δὲ τοῦτο, εἰς ἄπειρον ἀεὶ προϊέναι ἄλλην ἀεὶ πρὸ ἄλλης λαμβάνοντα, εἰ δὲ τοῦτο, καὶ τὸ ἐφεξῆς ἀκολουθήσει· πρώτης γὰρ μὴ οὔσης μεταβολῆς οὐδ' ἂν ἡ μετ' αὐτὴν εἴη οὐδὲ ἡ ταύτης ἐφεξῆς οὐδὲ ἄλλη τις ὅλως ἕως τῆς ἐσχάτης· ὥστε εἰ ἔστι μεταβολῆς μεταβολή, οὐκ ἔσται μεταβολή. αὐτὸς δὲ ἐπὶ τῆς γενέσεως τὸν λόγον προάγει, μᾶλλον τῇ ἀφωρισμένῃ μεταβολῇ τῆς διανοίας ἐπερειδόμενος ἥπερ τῇ κοινῇ. καὶ τὸ ἄτοπον ἐπὶ τοῦ μηδὲν γίνεσθαι φανερώτερόν ἐστιν· ἕπεται γὰρ τούτῳ τὸ μηδὲ εἶναί τι τῶν γενητῶν ἐναργῶς ἄτοπον ὑπάρχον. καὶ μέντοι καὶ ἄλλο τι ἄτοπον προσαναφαίνεται κατὰ ταύτην τὴν ἀπόδειξιν τὸ μὴ οὖσαν τὴν γένεσιν ἤδη εἶναι. Διαφόρου δὲ οὔσης ἐν τούτῳ τῷ χωρίῳ τῆς γραφῆς ὁ Ἀλέξανδρος καὶ τὴν σαφεστέραν ἔγραψεν ἔχουσαν οὕτως, οἷον εἰ ἡ ἁπλῆ γένεσις ἐγίνετό ποτ ε , καὶ τὸ γινόμενον ἐγίνετ ο , ὥστε οὔπω ἦν ἤδ η. καὶ ἐξηγεῖται ἁπλῆν γένεσιν τὴν χωρὶς τοῦ γινομένου νοουμένην, περὶ ἧς ζητοῦμεν, εἰ γίνεται. εἰ οὖν αὕτη ἡ γένεσις ἐγίνετό ποτε, τὸ δὲ γινόμενον γίνεται τέως καὶ οὔπω ἐστίν (οὐ γὰρ οἷόν τε αὐτὸ γινόμενον μὴ γίνεσθαι), οὔπω οὖσα ἡ γένεσις ἤδη ἦν· οὐ γὰρ ἠδύνατο γενέσθαι μὴ οὔσης γενέσεως. οἷδε δὲ καὶ τοῦτο τῷ εἰρημένῳ προσκείμενον ὁ Ἀλέξανδρος ἀλλὰ γινόμενον ἦν γινόμενον ἤδ η, ὅπερ τῷ εἰρημένῳ ἀτόπῳ τῷ μήπω οὖσαν τὴν γένεσιν ἤδη εἶναι τὸ ἀντίστροφον ἄτοπον ἀποδίδωσι τὸ ἤδη οὖσαν τὴν γένεσιν γινόμενον ἔτι εἶναι, τουτέστι μήπω εἶναι. καὶ ἄλλην δὲ γραφὴν προστίθησι τοιαύτην· ὥστε οὔπω ἦν γινόμενον ἁπλῶ ς , ἀλλά τι γινόμενον ἤδ η. [30]

in Ph 10 845 καὶ εἴη ἂν τὸ λεγόμενον, ὅτι ἡ ἁπλῆ γένεσις ἐγίνετο ἤδη τινὸς γενέσεως οὔσης· δι' ἧς γὰρ ἡ ἁπλῆ γένεσις ἐγίνετο, αὕτη γένεσις οὖσα ἤδη ἦν. καὶ ἐν πολλοῖς ἀντιγράφοις αὕτη φέρεται ἡ γραφή. μήποτε δὲ οὕτως αὐτὴν ἐξηγητέον· εἰ γίνοιτο ἡ γένεσις, οὔπω ἦν ἁπλῶς γένεσις γινόμενον, ἀλλά τι γινόμενον ἤδη, τουτέστιν ἀλλὰ καὶ ἄλλο τι μετὰ τῆς γενέσεως πεπονθὸς τὴν γένεσιν, ὥστε τὸ ὅλον γινόμενον εἶναι, ὥσπερ ἐστὶ γινόμενον ἄνθρωπος. εἰ οὖν γίνοιτο ἡ γένεσις, οὐ γένεσις ἔσται ἁπλῶς, ἀλλ' ἕν τι τῶν γινομένων. ταῦτα οὖν μεταξὺ τὰ ἄτοπα προσενδειξάμενος ἐφεξῆς προστίθησι, πῶς ἐπ' ἄπειρον προελεύσεται ἡ γένεσις καὶ πῶς ἀναιρεθήσεται, εἰ ἔστι γενέσεως γένεσις. εἰ γὰρ ἡ γένεσις διὰ γενέσεως γίνεται καὶ πάλιν ἐκείνη ἡ γένεσις διὰ γενέσεως καὶ ὁμοίως πᾶσα γένεσις διὰ γενέσεως (οὐ γὰρ ἔστιν εἰπεῖν διὰ τί ἥδε μὲν γίνεται, δι' ἧς δὲ αὕτη γίνεται γενέσεως οὐχὶ καὶ αὐτὴ γίνεται), εἰ οὖν ταῦτα οὕτως, ἀνάγκη ἐπ' ἄπειρον ἰέναι ἄλλην πρὸ ἄλλης γένεσιν γενέσεως λαμβάνοντα. ἐπὶ δὲ τῶν ἀπείρων, φησί, οὐκ ἔστι πρῶτο ν. παντὸς γὰρ τοῦ λαμβανομένου ἔστι τι πρότερον λαβεῖν. εἰ δὲ μὴ πρῶτον, φησίν, οὐδὲ τὸ ἐχόμενο ν· οὐδὲ τὸ μετ' ἐκεῖνο ἄρα· ὥστε οὐδὲ τὸ ἔσχατον τοῦτο ἀφ' οὗ ὁ λόγος ὡρμήθη. ὁ δὲ Ἀσπάσιος "ἐὰν γράφηται, φησίν, οἷον εἰ ἡ ἁπλῆ γένεσις ἐγίνετό ποτ ε , καὶ τὸ γινόμενον ἐγίνετ ο , ὥστε οὔπω ἦν γινόμενον ἁπλῶ ς , ἀλλὰ γινόμενον ἤδ η, ἔσται μόνον, φησί, δεικνύμενον διὰ ταύτης τῆς λέξεως ὃ προέθετο, ὅτι ἐπ' ἄπειρον προήξει ἡ γένεσις· εἰ γὰρ ἡ γένεσις γίνεται (ἁπλῶς δὲ γινόμενόν ἐστιν τὸ εἰς οὐσίαν ἐρχόμενον), εἰ οὖν τὸ

γινόμενον γινόμενόν ἐστιν, οὔπω ἦν ἁπλῶς γινόμενον· οὐ γὰρ ἔρχεται εἰς οὐσίαν, ἀλλ᾽ εἰς τὸ ἁπλῶς γινόμενον· πάλιν δὲ ἐκεῖνο, ἐξ οὗ γινόμενον ἐγίνετο, δεῖ γινόμενον εἶναι καὶ τοῦτο ἐπ᾽ ἄπειρον. καὶ τῷ ἐπὶ τῆς κινήσεως δέ, φησί, λόγῳ συμφωνοτέρα ἔσται αὕτη ἡ γραφή· ἐπὶ γὰρ τῆς κινήσεως ἡ ἀπειρία μόνον δείκνυται κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, εἰ ἔστι κινήσεως κίνησις. [25]

in Ph 10 845 ” ταῦτα μὲν οὖν ἐν τούτοις τὰ τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τῶν τοῦ Ἀριστοτέλους ἐξηγητῶν. Ἐφιστάνειν δὲ ἄξιον, ὡς οἶμαι, πῶς ἐπὶ τῶν ἀπείρων, εἰ μὴ ἔστι τὸ πρῶτον οὐδὲ τὸ ἐχόμενόν ἐστιν, ὡς εἶπεν ὁ Ἀριστοτέλης. καὶ διὰ τοῦτο εἰ ἐπ᾽ ἄπειρόν ἐστι γένεσις προγενέσεως καὶ μεταβολὴ πρὸ μεταβολῆς, οὐκ ἔστι γένεσις οὐδὲ μεταβολή. οὗτος γὰρ ὁ λόγος ἀναιρεῖν δοκεῖ τὴν ἐπ᾽ ἄπειρον πρόοδον τῶν γινομένων καὶ φθειρομένων, ἣν φαίνεται μάλιστα βεβαιῶν ὁ Ἀριστοτέλης. καὶ γὰρ ὅτι ἔστι δείκνυσι καὶ τὰς αἰτίας αὐτῆς ἀνευρίσκει πάσας ἐν τῇ Περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς τήν τε ὑλικὴν καὶ ποιητικὴν καὶ τελικήν. καὶ αὐτός ἐστιν ὁ λέγων ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς πραγματείας ἐκείνης ὅτι “τῷ λειπομένῳ τρόπῳ συνεπλήρωσε τὸ ὅλον ὁ θεὸς ἐνδελεχῆ ποιήσας τὴν γένεσιν,” τοῦ ἐνδελεχοῦς τὸ ἐπ᾽ ἄπειρον δηλοῦντος. καὶ ἐν τῷ τρίτῳ δὲ ταύτης τῆς πραγματείας ἀναιρῶν τὸ κατ᾽ ἐνέργειαν ἄπειρον, καὶ τῷ μεγέθει καὶ τῷ ἀριθμῷ τὸ ἐπ᾽ ἄπειρον εἶναι συγχωρεῖ, ὅπερ ἐν τούτοις ἀναιρεῖν δοκεῖ. εἰ δὲ ὅπερ ἐπὶ τῆς γενέσεως αὐτὸς ἐρωτᾷ, ἐπί τινος ἐρωτήσω τῶν ἀτόμων, οἷον εἰ τοῦδε τοῦ πατρὸς ἢ τοῦ ἀνθρώπου ἀνάγκη πατέρα εἶναι καὶ ἐκείνου πατέρα καὶ τοῦτο εἰς ἄπειρον, καὶ ἐπειδὴ τῶν ἀπείρων οὐκ ἔστι πρῶτον, εἰ δὲ μὴ πρῶτον, ὥς φησιν, οὐδὲ τὸ ἐχόμενον ἔστα ι, οὐδὲ οὗτος ὁ πατὴρ ἢ ὁ ἄνθρωπος οὐδὲ ὅλως ἔσται πατὴρ ἢ ἄνθρωπος κατὰ ταύτην τὴν ἐρώτησιν, εἴπερ πρὸ παντὸς πατρὸς ἀνάγκη πατέρα εἶναι καὶ πρὸ παντὸς ἀνθρώπου ἄνθρωπον. “ἄνθρωπος γὰρ ἄνθρωπον γεννᾷ καὶ ἥλιος,” ὡς αὐτός φησιν. εἰ οὖν οὕτω καὶ γενέσεως γένεσις προηγεῖται, καὶ διὰ τοῦτο τὴν γένεσιν ἀνεῖλεν, ὅτι ἀνάγκη ἐπ᾽ ἄπειρον προϊέναι, ἐπὶ δὲ τῶν ἀπείρων, ὥς φησιν, οὐκ ἔστι πρῶτο ν , ὥστε οὐδὲ τὸ ἐχόμενον, τῷ αὐτῷ λόγῳ ἀναιρεθήσεται πᾶσα ἡ ἐπ᾽ ἄπειρον πρόοδος. καίτοι, ὅπερ εἶπον, αὐτὸς τὰ ἄλλα τοῦ ἀπείρου σημαινόμενα τὰ κατ᾽ ἐνέργειαν ἀνελών, ὅσα ὁμοῦ τὸ ἄπειρον εἶναί φησιν εἴτε ἀριθμῷ εἴτε μεγέθει, μόνον τοῦ ἀπείρου σημαινόμενον τὸ ἐπ᾽ ἄπειρον καταλέλοιπε λέγων οὕτως· “ὅλως μὲν γὰρ οὕτως ἐστὶ τὸ ἄπειρον τῷ αἰεὶ ἄλλο καὶ ἄλλο λαμβάνεσθαι, καὶ τὸ λαμβανόμενον μὲν ἀεὶ πεπερασμένον, ἀλλ᾽ ἀεί γε ἕτερον καὶ ἕτερον, ὡς ἡ ἡμέρα καὶ ὁ ἀγών, οἷς τὸ εἶναι οὐχ ὡς οὐσία γέγονεν, ἀλλ᾽ ἀεὶ ἐν γενέσει ἢ φθορᾷ πεπερασμένον, ἀλλ᾽ ἀεὶ ἕτερον καὶ ἕτερον. [30]

in Ph 10 847 ” εἶναι δὲ τοῦτο τὸ ἐπ᾽ ἄπειρον ἔν τε τῷ χρόνῳ φησὶ καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων. δῆλον δὲ ὅτι καὶ πάντων τῶν ἐν γενέσει, καὶ ἐπὶ τῆς τῶν μεγεθῶν διαιρέσεως. ἐν πᾶσι δὲ τοῖς τοιούτοις οὐκ ἔστι τὸ πρῶτον. χρόνος γὰρ ἀεὶ πρὸ χρόνου καὶ ἄνθρωπος πρὸ ἀνθρώπου. διὰ τί οὖν μὴ καὶ γένεσις οὕτω, κἂν ἄλλη πρὸ ἄλλης ἀεὶ καὶ μὴ ἔστι πρώτη, ἔστιν ὅμως κατὰ τὸ ἐπ᾽ ἄπειρον. μήποτε γὰρ τὸ μὲν ἐπ᾽ ἄπειρον ἰέναι ἀναγκαίως ἐπῆκται τῷ λόγῳ καὶ τὸ μὴ εἶναι πρῶτον ἐπὶ τῶν οὕτως ἀπείρων· παντὸς γὰρ τοῦ ληφθέντος ἔστι τι πρότερον λαβεῖν. τὸ δὲ ‘εἰ μὴ ἔστι τὸ πρῶτον οὐδὲ τὸ ἐχόμενόν ἐστιν‘ οὐκ οἶδα ὅπως ἀληθὲς δοκεῖ. ἐπὶ γὰρ τῆς ἐπ᾽ ἄπειρον προόδου πρῶτον μὲν οὐκ ἔστιν οὐδὲ ἔσχατον· παντὸς δὲ τοῦ ληφθέντος ἔστι τι ἐχόμενον καὶ ἄνωθεν καὶ κάτωθεν. διὸ οὐδὲν κωλύει καὶ ἐπ᾽ ἄπειρον πατέρα πρὸ πατρὸς καὶ ἄνθρωπον πρὸ ἀνθρώπου, οὕτω δὲ καὶ γένεσιν πρὸ γενέσεως φαίη ἄν τις, τιθέντων ἡμῶν εἶναι ὅμως πατέρα καὶ γένεσιν, κἂν μὴ ἔστι πρῶτος πατὴρ καὶ πρώτη γένεσις· τοῦ γὰρ ἀεὶ ληφθέντος τὸ ἐχόμενον οὐκ ἐπιλείπει. καὶ γὰρ ἐφ᾽ ὧν μὲν ἄπειρα κατ᾽ ἐνέργειαν ὑποτίθεταί τις προηγεῖσθαι τοῦ λαμβανομένου οἷον τοῦδε τοῦ πατρὸς ἀπείρους κατ᾽ ἐνέργειαν πατέρας, τουτέστιν ἅμα πάντας ὑφεστῶτας, ἀληθὲς ὅτι ἀδύνατον τοῦτον γενέσθαι τὸν πατέρα· τὸ γὰρ τοιοῦτον ἄπειρον ἀδιεξίτητόν ἐστιν. ἐπὶ δὲ τῶν ἐπ᾽ ἄπειρον, ἐφ᾽ ὧν μὴ πάντα τὰ ἄπειρα ἅμα ὑφέστηκεν, ἀλλὰ τὸ λαμβανόμενον ἀεὶ πεπερασμένον ἐστὶν ἐν πέρατι τῶν προϋπαρξάντων ὑποστάν, ἀεὶ δὲ ἕτερον καὶ ἕτερον καὶ διὰ

τοῦτο ἐπ᾽ ἄπειρον, ἐπὶ τούτων οὐκ ἀναιρεῖται τὸ προτεθὲν οὐδὲ ἡ πρόοδος, κἂν ἐπ᾽ ἄπειρον τὰ αἴτια αὐτοῦ πρόεισιν ἄλλο πρὸ ἄλλου λαμβανόμενον· πεπέρανται γὰρ ἐν τῷ προκειμένῳ οἷον ἐν τῷ Σωκράτει τὰ πρὸ αὐτοῦ πατρικὰ αἴτια ἢ ἀνθρώπινα. διὰ τοῦτο οὖν κἂν ἐπ᾽ ἄπειρον ἄλλος πρὸ ἄλλου ἄνθρωπος ἢ ἄλλος πρὸ ἄλλου πατὴρ καὶ μὴ ἔστι τὸν πρῶτον λαβεῖν, οὐκ ἀναιρεῖται ὅμως ὁ Σωκράτης ὡς πατὴρ ἢ ὡς ἄνθρωπος, ὅτι ἐπερατώθη εἰς αὐτὸν τὰ αἴτια. ὅπου μέντοι ἀπείρων κατ᾽ ἐνέργειαν, τουτέστιν ἅμα πάντων ὑφεστώτων τῶν προηγουμένων αἰτίων ὁ Ἀριστοτέλης ἀναιρεῖ τὴν τοῦ ἐκείνοις ἕπεσθαι λεγομένου ὑπόστασιν, ὀρθῶς ὁ λόγος ἔχει. Ἀλλὰ τὸ μὲν μὴ εἶναι γένεσιν γενέσεως καὶ κίνησιν κινήσεως καὶ ὅλως μεταβολὴν μεταβολῆς καὶ διὰ τῶν προτέρων ἐπιχειρημάτων δειχθὲν καὶ διὰ τῶν ἐφεξῆς δειχθησόμενον τῷ Ἀριστοτέλει μενέτω, πρὸς δὲ τὸν διὰ τοῦ ἐπ᾽ ἄπειρον λόγον ἡ ζήτησίς μοι νῦν γέγονεν, εἰ ἀληθῶς ἔλαβεν τὸ μὴ ὄντος ἐν τῷ ἐπ᾽ ἄπειρον τοῦ πρώτου μηδὲ τὸ ἐχόμενον εἶναι, ᾧ ἠκολούθησεν τὸ εἰ ἔστι γενέσεως γένεσις μὴ εἶναι γένεσιν· εἰ γὰρ ἔστι γενέσεως γένεσις, ἀνάγκη ἐπ᾽ ἄπειρον ἰέναι. [5]

in Ph 10 848 εἰ δὲ τοῦτο, οὐκ ἔστι τὸ πρῶτο ν , ὥστε οὐδὲ τὸ ἐχόμενόν φησιν. ὥστε οὐδὲ ἡ προτεθεῖσα γένεσις. ἀλλ᾽ ἐγυμνάσατο μὲν μετρίως ὁ λόγος οὗτος ἢ λαθὼν ἢ οὐ νοήσας, ὅτι τὸ ὑπὸ Ἀριστοτέλους εἰρημένον τὸ ἐπὶ δὲ τῶν ἀπείρων οὐκ ἔστι πρῶτο ν , ὥστε οὐδὲ τὸ ἐχόμενον, οὐκ ἐπὶ πάντων εἴρηται τῶν ἐπ᾽ ἄπειρον, ἀλλ᾽ ἐπὶ τῶν νῦν ὑποτεθέντων ἐπ᾽ ἄπειρον ἰέναι τῆς τε γενέσεως καὶ τῆς μεταβολῆς. εἰ γὰρ ἡ ἁπλῆ, φησί, γένεσις, ἥτις οὐχὶ γενέσεως γένεσίς ἐστιν ἀλλὰ ἄλλου τινὸς οἷον ἀνθρώπου, εἰ οὖν αὕτη ἐγίνετό ποτε, ὡς λέγουσιν οἱ γενέσεως γένεσιν τιθέντες, γινόμενον ἐγίνετο. ἐπειδὴ γὰρ ἡ γένεσις ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχει, ἐὰν γίνηται ἡ γένεσις, γινόμενόν τι γίνεται καὶ οὔπω ἐστὶ γινόμενον· τὸ γὰρ γινόμενον οὔπω ἐστὶν ὃ γίνεται, καὶ δῆλον ὅτι καὶ ἡ τούτου γένεσις ἐγίνετο καὶ οὔπω ἦν. τὸ μὲν γὰρ γίνεσθαι ἤδη ἔχει, τὸ δὲ εἶναι ὅπερ γίνεται, τουτέστι γινόμενον, οὔπω ἔχει. καὶ εἰ ἐπ᾽ ἄπειρον τοῦτο, ἐπὶ δὲ τῶν ἀπείρων πάντων μὲν κοινῶς οὐκ ἔστι τὸ πρῶτον λαβεῖν (ἄλλο γὰρ πρὸ ἄλλου ἀεί), ἐπὶ δὲ τούτων καὶ ἰδικῶς, ὅτι οὐδὲν τῶν λαμβανομένων ἐστὶν ὃ λέγεται (οὐ γὰρ ἔστι γένεσις, ἀλλὰ γίνεται, εἰ ἔστι γενέσεως γένεσις), εἰ οὖν μὴ ἔστι τις γένεσις ὅλως ἀφ᾽ ἧς ἄρξασθαι δυνατόν, οὐδὲ τὸ ἐχόμενον ἔσται, τουτέστιν οὐδὲ ἐφεξῆς ἄλλη γένεσις ἔσται, ὅτι μὴ ἔστι πρὸ αὐτῆς γένεσις, καθ᾽ ἣν γενήσεται. καὶ γὰρ καὶ ἡ πρὸ αὐτῆς ἐγίνετο γένεσις, καὶ τοῦτο ἤδη εἶχεν τὸ γίνεσθαι γινόμενον, ἐπειδὴ ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχει ἡ γένεσις, οὐ μέντοι εἶναί πω τοῦτο ὅπερ ἐγίνετο, τουτέστι γένεσις. οὐδὲ αἱ ἐφεξῆς οὖν γενέσεις εἰσίν, εἴπερ γίνεσθαι μὲν ὑπόκεινται, γένεσις δὲ αὐτῶν οὐ προϋπάρχει κατὰ τοὺς λέγοντας γενέσεως εἶναι γένεσιν. διὸ καὶ τοῦτο ἐπήγαγεν τὸ ἄτοπον τὸ μήτε τὸ γίνεσθαι εἶναι μήτε τὸ κινεῖσθαι μήτε τὸ μεταβάλλειν, ἃ ἕπεται τοῖς ἐπ᾽ ἄπειρον γένεσιν γενέσεως καὶ μεταβολὴν μεταβολῆς ὑποτιθεμένοις. ἄνθρωπον δὲ πρὸ ἀνθρώπου τιθεὶς ἐπ᾽ ἄπειρόν τις οὐ περιπίπτει τούτῳ τῷ ἀτόπῳ. [30]

in Ph 10 849 κἂν γὰρ πρῶτος ἄνθρωπος μὴ ᾖ, ἀλλὰ πᾶς ὁ λαμβανόμενος ἄνθρωπος ἤδη ἐστίν, ὡς δύνασθαι ποιεῖν ἄνθρωπον καὶ οὐχὶ γινόμενος ἄνθρωπος, ὥσπερ ἡ γένεσις γινομένη ἦν ἔτι καὶ οὐκ οὖσα. p. 226a6 Ἔτι τοῦ αὐτοῦ κίνησις ἡ ἐναντία ἕως τοῦ εἶναι γὰρ δεῖ τὸ φθειρόμενο ν . Καὶ δι᾽ ἄλλης ἐπιχειρήσεως δείκνυσιν, ὅτι οὐκ ἔστι γενέσεως γένεσις, εἰς ἄτοπον ἀπάγων τὸ τὸ γινόμενον, ὅταν γίνηται, τότε φθείρεσθαι. καὶ ἔστιν οὕτως ἄτοπον τὸ τὰς ἐναντίας κινήσεις ἅμα κινεῖσθαι. δείκνυσι δὲ αὐτὸ προλαβὼν ὡς ἀξίωμα τὸ τὰς ἐναντίας κινήσεις τοῦ αὐτοῦ εἶναι, οὐχ ἅμα δηλονότι ἅμφω, οὐδὲ ἅμφω πάντως κατὰ φύσιν, ἀλλ᾽ ὅτι τὸ κινούμενόν τινα κίνησιν κινητόν ἐστι καὶ κατὰ τὴν ἐναντίαν αὐτῇ. ὁμοίως δὲ προλαμβάνει καὶ ὅτι οὗ ἐστι κίνησίς τις, τούτου καὶ ἡ τῇ κινήσει ἐκείνῃ ἀντικειμένη ἠρέμησις. καὶ γὰρ ἐπὶ ἀλλοιώσεως καὶ αὐξήσεως καὶ φορᾶς καὶ ἐπὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς ἀληθῆ ταῦτα. εἰ οὖν ἔστι γενέσεως γένεσις, ὥστε γινόμενόν τι εἶναι τὴν γένεσιν, δῆλον ὅτι καὶ φθειρόμενον ἔσται· τοῦ γὰρ αὐτοῦ τὸ γίνεσθαι καὶ φθείρεσθαί ἐστι. πότε οὖν φθείροιτο ἂν τοῦτο τὸ γινόμενον ἡ γένεσις, εἰ γὰρ μήτε ἐν ἀρχῇ

τοῦ γίνεσθαι, ὅπερ αὐτὸς εἶπεν εὐθὺς γινόμενον (οὐ γὰρ ἂν ἐγίνετο ἔτι), μήτε ὕστερον μετὰ τὸ γενέσθαι, ὅτε πάντα φθείρεται τὰ φθειρόμενα (ἡ γὰρ γένεσις ἐν τῷ γίνεσθαι οὖσα καὶ μετὰ τὸ γενέσθαι οὐκέτι οὖσα οὐκ ἂν τότε φθείροιτο· εἶναι γὰρ δεῖ τὸ φθειρόμενον, ἵνα φθείρηται, ἡ δὲ γένεσις μετὰ τὸ γενέσθαι οὐκέτι ἐστὶν ὥσπερ οὐδὲ ἡ κίνησις μετὰ τὸ κινηθῆναι τὸ κατ' αὐτὴν κινούμενον), εἰ οὖν μήτε εὐθὺς γινομένη ἡ γένεσις φθείρεται μήτε ὕστερον μετὰ τὸ γενέσθαι, ἀνάγκη ὅταν γίνηται τότε φθείρεσθαι. ὁ μὲν γὰρ Σωκράτης, ὅταν παύσηται τοῦ γίνεσθαι καὶ γενόμενος ἤδη ᾖ, τότε φθείρεται· ἡ δὲ γένεσις, εἴπερ γίνοιτο, ὅταν γενομένη ᾖ, οὐκέτι ἐστίν, ὥστε οὐδὲ φθείρεται τότε. εἶναι γὰρ δεῖ τὸ φθειρόμενο ν. ὥστε ἐὰν γινόμενον ᾖ ἡ γένεσις, ὅταν γίνηται γινόμενο ν , τότε φθείρετα ι· ὅπερ ἄτοπον τὸ ἅμα τὸ αὐτὸ γίνεσθαί τε καὶ φθείρεσθαι. εἰ γὰρ γίνεται ἡ γένεσις, δῆλον ὅτι καὶ φθείρεται διὰ τὸ προληφθὲν ἀξίωμα τὸ τοῦ αὐτοῦ εἶναι τὰς ἐναντίας κινήσεις. [30]

in Ph 10 850 Καὶ ὁ μὲν Ἀριστοτέλης ἐπὶ τῆς γενέσεως διὰ βραχέων τὸ ἄτοπον ἐνεδείξατο. εἰ δὲ ἡ γένεσις τινός ἐστι γένεσις, καὶ τὸ γινόμενον ὅταν γίνηται τότε φθαρήσεται οἷον ὁ Σωκράτης ἤ τι ἄλλο τῶν γινομένων, ἐφ' ὧν ἐναργέστερον τὸ ἄτοπον τὸ τὸ αὐτὸ ἅμα γίνεσθαι καὶ φθείρεσθαι ἀναιρουμένης γενέσεως καὶ φθορᾶς. ἐμφαίνεται δέ τι καὶ ἄλλο συμπέρασμα τοῖς εἰρημένοις. εἰ γὰρ μὴ φθείρεται ἡ γένεσις μήτε εὐθὺς ἀρχομένη μήτε ὕστερον μετὰ τὸ γενέσθαι, διότι ἀρχομένη μὲν οὔπω ἐστί, γενομένη δὲ οὐκέτι ἐστί, μὴ μέντοι μηδὲ γινομένη φθείροιτο, ἵνα μὴ ἅμα τὰς ἐναντίας κινῆται κινήσεις, δῆλον ὅτι ὅλως οὐ φθείρεται. εἰ δὲ μὴ φθείρεται, οὐδὲ γίνεται διὰ τὸ προληφθὲν ἀξίωμα τὸ λέγον ὅτι τοῦ αὐτοῦ κίνησις ἡ ἐναντί α. ἀλλὰ τούτῳ μὲν τῷ ἀξιώματι τῷ τοῦ αὐτοῦ κίνησιν εἶναι τὴν ἐναντίαν καὶ διὰ τοῦτο γένεσιν καὶ φθορὰν τοῦ αὐτοῦ προσχρησάμενος ἔδειξε τὰ εἰρημένα, τὸ δὲ καὶ ἠρέμησιν τοῦ αὐτοῦ εἶναι καὶ τοῦτο προαξιωθὲν τίνα αὐτῷ χρείαν ἐν τούτοις παρέσχετο; λέγουσι δὴ καλῶς οἱ ἐξηγηταί, ὅτι διὰ τῆς ἠρεμίας ἐνεδείξατο καὶ ἐπὶ κινήσεως ἁρμόττειν τὸν αὐτὸν λόγον· εἰ γὰρ ἡ κίνησις κινεῖται, τὸ δὲ κινούμενόν τινα κίνησιν καὶ ἠρεμεῖν πέφυκε τὴν ἐκείνῃ τῇ κινήσει ἀντικειμένην ἠρεμίαν, δῆλον ὅτι καὶ ἡ κίνησις ἠρεμήσει κίνησις οὖσα, ὅπερ ἄτοπον. ἔτι δὲ ἀτοπώτερον τὸ ἅμα αὐτὴν κινεῖσθαι καὶ ἠρεμεῖν· εἰ γὰρ εἶναι δεῖ τὸ ἠρεμοῦν ὥσπερ καὶ τὸ φθειρόμενον, ἡ δὲ κίνησις εὐθὺς μὲν ἀρχομένη οὔπω ἐστί, παυσαμένη δὲ οὐκέτι ἐστίν, ἀλλ' ἐν τῷ κινεῖσθαι τὸ εἶναι ἔχει, εἴπερ κινοῖτο, δῆλον ὅτι ἅμα κινήσεται καὶ ἠρεμήσει. καὶ ἐκ τοῦ ἑτέρου δὲ ἀξιώματος τοῦ λέγοντος τοῦ αὐτοῦ τὰς ἐναντίας εἶναι κινήσεις καὶ ἐπὶ τῆς κινήσεως τὸ ἄτοπον συναχθήσεται. εἰ γὰρ ἐν τῷ κινεῖσθαι μόνως ἐστὶν ἡ κίνησις ὥσπερ ἡ γένεσις ἐν τῷ γίνεσθαι καὶ οὔτε πρότερον οὔτε ὕστερον, ἐὰν κινῆται ἡ κίνησις, ἐπειδὴ εἰς τὴν ἐναντίαν κινεῖται μένουσα ὅπερ ἦν, ἅμα τὰς ἐναντίας κινήσεται. Ἐπειδὴ δὲ ἡ γένεσις ἐδείχθη μήτε γινομένη μήτε φθειρομένη, ζητεῖν οἶμαι πάλιν ἀναγκαῖον, εἰ μὴ περὶ τῆς ἁπλῶς γενέσεως, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς τινὸς οἷον τῆς Σωκράτους ἐδείχθη, ὅτι οὔτε ἐγένετο οὔτε ἐφθάρη, πῶς ὅλως τῶν ὄντων ἦν, εἴπερ ἀνάγκη πᾶν τὸ ὁπωσοῦν ὑποστὰν ἢ τῶν ἀεὶ ὄντων εἶναι ἢ τῶν γινομένων καὶ φθειρομένων; εἰ οὖν ἡ τοῦ Σωκράτους γένεσις, καθ' ἣν γέγονεν ὁ Σωκράτης, μὴ τῶν ἀεὶ ὄντων ἐστί, τῶν γινομένων καὶ φθειρομένων ἀνάγκη αὐτὴν εἶναι, καὶ ὅλως εἰ πρότερον μὴ οὖσα ὕστερον ἦν καὶ πάλιν οὐκ ἔστι, πῶς οὐχὶ καὶ γεγονέναι καὶ ἐφθάρθαι αὐτὴν ἐροῦμεν; μήποτε οὖν ἀνάγκη μὲν εἶναι μεταβολὴν καὶ περὶ τὴν μερικὴν γένεσιν, εἴπερ πρότερον μὴ [ἔστιν] οὖσα ὕστερον ἔστιν καὶ πάλιν οὐκ ἔστι, καὶ εἰ χρόνῳ μετρουμένην ἔχει τὴν ὑπόστασιν. [5]

in Ph 10 851 ἀλλ' ὁ μὲν Ἀριστοτέλης κατὰ συμβεβηκὸς καὶ ταῦτα μεταβάλλειν ἐρεῖ μετ' ὀλίγον· καθ' αὐτὸ μὲν γὰρ μεταβάλλει τὸ ὑποκείμενον, ἡ δὲ μεταβολὴ κατὰ συμβεβηκός, ὅτι ἐν τῷ καθ' αὐτὸ μεταβάλλοντί ἐστι. μήποτε δὲ καὶ καθ' αὐτὸ μεταβάλλειν ἀνάγκη τὴν μεταβολὴν τὴν γινομένην καὶ φθειρομένην, ἀλλ' ὀνομάτων ἔνδεια τὴν ἀπορίαν ποιεῖ. τὰς γὰρ τῶν πραγμάτων μεταβολὰς εἰς δύο ἢ τρία διαστησάμενοι εἴς τε κίνησιν καὶ εἰς γένεσιν καὶ φθοράν, ταῖς τῶν

μεταβολῶν μεταβολαῖς κατ' ἄλλον τρόπον γινομέναις οὐκέτι ἔχομεν οἰκεῖα προσάπτειν ὀνόματα· ὥσπερ γὰρ ἄλλο τί ἐστιν ὁ Σωκράτης καὶ ἄλλο παντελῶς κατὰ ὑποστάσεως εἶδος ἡ τοῦ Σωκράτους μεταβολή, οὕτω καὶ αἱ τούτων ἀμφοῖν μεταβολαὶ διαφέρουσιν τῇ ὅλῃ φύσει. καὶ εἴπερ ἦν ὀνόματα ἴδια ταῖς τῆς γενέσεως καὶ τῆς φθορᾶς μεταβολαῖς, οὐκ ἂν ἴσως τὰ εἰρημένα ἄτοπα ἠκολούθησεν. οὐ γὰρ ἦν γινόμενον ἡ γένεσις οὐδὲ φθειρόμενον, ἀλλὰ ἄλλως πως εἰς τὸ εἶναι καὶ μὴ εἶναι μεταβάλλουσα. τεκμαίρομαι δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τῆς κινήσεως· τὴν γὰρ κίνησιν κινεῖσθαι μὲν ἢ ἠρεμεῖν λέγοντες ἀτόποις περιπεσούμεθα, γίνεσθαι δὲ καὶ φθείρεσθαι αὐτὴν οὐ παραιτούμεθα λέγειν. τὴν γοῦν κίνησιν ἐν τῷ γίνεσθαι καὶ φθείρεσθαι τὸ εἶναι ἔχειν πάντες φαμέν, καὶ τάχα ταῦτα καὶ τῷ Ἀριστοτέλει δοκοῦντα μετ' ὀλίγον φανήσεται, ὅταν μεταβολὴν μὲν εἶναι τῆς κινήσεως λέγῃ, κίνησιν δὲ αὐτὴν ὀνομάζειν οὐ συγχωρῇ· "οὐ γὰρ ἔσται, φησί, μάθησις ἡ τῆς μαθήσεως γένεσις." Μήποτε δὲ καὶ τὸ συναχθὲν ὡς ἄτοπον, εἰ ἔστι γενέσεως γένεσις τὸ ἅμα γίνεσθαι καὶ φθείρεσθαι τὴν γένεσιν, εἴπερ ἐν τῷ γίνεσθαι φθείρεται καὶ οὔτε ἐν ἀρχῇ οὔτε ἐν τέλει, ἐπὶ τῶν τοιούτων τῶν ἐν τῷ γίνεσθαι καὶ φθείρεσθαι τὸ εἶναι ἐχόντων οὐκ ἔστιν ἄτοπον. καὶ γὰρ ἡ ἡμέρα καὶ ὁ ἀγὼν καίτοι φθειρόμενα οὔτε ἐν ἀρχῇ φθείρεται, ὅτι μήπω τότε ἐστίν, εἶναι δὲ χρὴ τὸ φθειρόμενον, οὔτε ἐν τέλει, ὅτι τότε οὐκέτι ἐστίν, ἀλλὰ τῷ γίνεσθαι καὶ τὸ φθείρεσθαι συνακολουθεῖ. [30]

in Ph 10 852 οὕτω δὲ καὶ ἡ κίνησις ὥσπερ καὶ ὁ χρόνος, κἂν τῷ λόγῳ διαφέρῃ ἐπ' αὐτῶν τὸ γίνεσθαί τε καὶ φθείρεσθαι, ἀλλ' ὅπερ ἂν λάβῃς μέρος γινόμενον ὄψει· εἰ γὰρ πρότερον γινόμενον μέρος τι τῆς κινήσεως ἢ τοῦ χρόνου ὕστερον φθείρεται ὥσπερ ἡ οἰκία, ἀνάγκη εἶναι μεταξὺ χρόνον, ἐν ᾧ οὔτε γίνεται οὔτε φθείρεται, ἀλλ' ἔστι καὶ ἕστηκε κατὰ τὸ εἶναι· καίτοι ἐπὶ τῆς κινήσεως καὶ τοῦ χρόνου καὶ πάντων τῶν ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἐχόντων οὐκ ἔστι στάσιν λαβεῖν. ἀλλ' ἔοικε θαυμασίως πως ἐν τοῖς τοιούτοις ὁμοῦ τὰ τρία μεμῖχθαι, γένεσις καὶ φθορὰ καὶ τὸ εἶναι. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἐν παντὶ μέρει τῶν τοιούτων φαντάζεται, καθ' ὃ καὶ εἶναι δοκεῖ, κατὰ τὸ ἐπιβάλλον αὐτῷ τοῦ ὄντος μέτρον, ὥσπερ καὶ γίνεσθαι καὶ φθείρεσθαι κατὰ τὴν μῖξιν ταύτην τῆς γενέσεως καὶ φθορᾶς. καὶ οὐχὶ κατ' ἐκείνας τὰς διεστηκυίας ἀλλήλων καὶ τῇ φύσει, ὡς ἐναντίας καὶ συνυπάρχειν μὴ δυναμένας, καὶ τῷ χρόνῳ, ὡς τὴν μὲν προτέραν εἶναι, τὴν δὲ ὑστέραν. τὸ δὲ μικτὸν τοῦτό ἐστι τὸ παρὰ τῷ Πλάτωνι γινόμενον καὶ ἀπολλύμενον, ὄντως δὲ οὐδέποτε ὄν. εἰκὼν γὰρ τοῦ ὄντως ὄντος ἐστὶ τὸ ἐν αὐτῷ μετὰ τῆς γενέσεως καὶ φθορᾶς ἐμφαινόμενον. τάχα δὲ κἂν ᾖ ἐν τοῖς οὖσιν ἡ μικτὴ φύσις αὕτη, καθ' ἣν τὸ γινόμενον ἅμα καὶ φθείρεται, οὐδὲν ἧττον ἄτοπον ἔσται τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἐπηγμένον, εἰ γίνοιτο ἡ γένεσις καὶ ἡ κίνησις κινοῖτο. εἰς γὰρ τὸ ἐναντίον οὔσης τῆς μεταβολῆς αὐτὸ τὸ γίνεσθαι καὶ φθείρεσθαι ἔσται καὶ τὸ κινεῖσθαι ἠρεμεῖν. ἀλλ' ὅτι μὲν καὶ ὁ Ἀριστοτέλης συγχωρεῖ καὶ τὴν μεταβολὴν κατὰ συμβεβηκὸς μεταβάλλειν αὐτοῦ λέγοντος ἀκουσόμεθα, εἰ δὲ καὶ καθ' αὑτὸ κατ' ἄλλον τινὰ τρόπον, ἐπὶ πλέον ζητείσθω. τὸ δὲ ἑξῆς ἐπιχείρημα προσφυέστερον οἶμαι τῶν προκειμένων δεικτικὸν ὑπάρχον τοιοῦτόν ἐστιν. p. [25]

in Ph 10 853 226a10 Ἔτι δεῖ ὕλην ὑπεῖναι καὶ τῷ γινομένῳ ἕως τοῦ δεῖ γὰρ εἶναι τὴν τοῦδε ἐκ τοῦδε εἰς τόδε κίνησιν ἢ γένεσι ν . Καὶ τοῦτο κοινὸν ἐπὶ πάσης μεταβολῆς ἐστι τὸ ἐπιχείρημα. εἰ γὰρ γενέσεως γένεσίς ἐστιν καὶ ὅλως μεταβολῆς μεταβολή, ἐπειδὴ πᾶν τὸ γινόμενον ἔκ τινος ὑποκειμένου γίνεται καὶ ὕλης τινός, ἥτις τὸ εἶδος δεχομένη γίνεται τοῦτο ὃ γίνεται, γίνεσθαι δὲ λέγεται ἡ γένεσις καὶ ἡ μεταβολὴ μεταβάλλειν, ἔσται τι ὑποκείμενον ἐξ οὗ ἡ γένεσις καὶ ἡ μεταβολή, ὥσπερ καὶ τῷ πυρὶ γινομένῳ ὑπόκειταί τις ὕλη, ἐξ ἧς γίνεται, καὶ τῷ ἀνδριάντι ὁ χαλκός, καὶ τῇ ἀλλοιώσει ὑπόκειται ἢ σῶμα ἢ ψυχή, οὕτω καὶ τῷ γινομένῳ· καὶ οὐ μόνον τῷ ἁπλῶς γινομένῳ, ἀλλὰ καὶ τῇ τινὶ γενέσει καὶ κινήσει καὶ ὅλως μεταβολῇ· τούτου γὰρ χάριν παραδείγματι τῇ ἀλλοιώσει ἐχρήσατο. μηδενὸς γὰρ ὄντος ὑποκειμένου, οὐδ' ἂν γίνοιτό τι. εἰ οὖν ἡ γένεσις γίνεται καὶ ἔστι γινόμενον ἡ γένεσις, δεῖ πάντως καὶ τούτῳ γινομένῳ ὕλην

ὑπάρχειν, ἤτις τῇ μεθέξει τῆς γενέσεως γίνεται. καὶ εἰ κινεῖται ἡ κίνησις, ὁμοίως ὑποκείμενόν τι ἔσται τὸ κατὰ τὴν κίνησιν κινούμενον ἐκ τοῦδε εἰς τόδε, τουτέστιν ἐξ ἄλλου εἴδους εἰς ἄλλο, εἰς ὃ μεταβάλλον τὸ ἐν τῷ γινομένῳ καὶ κινουμένῳ ὑποκείμενον γένεσις καὶ κίνησις γίνεται, ὥσπερ ἐν τῷ λευκαινομένῳ τὸ ὑποκείμενον κατὰ τὴν λεύκανσιν μεταβάλλον εἰς λευκὸν μεταβάλλει. εἰ οὖν ὑποκείμενόν τι χρὴ εἶναι τὸ γινόμενον κίνησις ἢ γένεσις ἄλλο παρὰ τὴν κίνησιν καὶ τὴν γένεσιν, τί τοῦτό ἐστιν, ὥσπερ τὸ ἀλλοιωτὸν ἢ σῶμά ἐστιν ἢ ψυχὴ ἄλλο παρὰ τὴν ἀλλοίωσιν; εἰ δὲ ἡ κίνησις κινεῖται καὶ ἡ γένεσις γίνεται, οὐκ ἔστι τι ὡς ὕλη ὑποκείμενον, ὅπερ ἄτοπον καὶ ἀδύνατον, εἰ ἀνάγκη ὕλην ὑποκεῖσθαι τῷ κινουμένῳ καὶ γινομένῳ. τοῦτο μὲν οὖν ἓν ἄτοπον συνήγαγε συντόμως διὰ τοῦ τίς οὖν ἔσται ἡ ὑποκειμένη ὕλη, ὥσπερ τὸ ἀλλοιωτὸν ἢ σῶμα ἢ ψυχ ή, ἕτερον δὲ ἐκ τοῦ δεῖν μὲν εἶναί τι εἰς ὃ κινοῦνται τὰ κινούμενα ἄλλο παρ' αὐτά· οἷον εἰ λευκαίνεται τὸ σῶμα, ἔστι τι τὸ λευκὸν ἄλλο παρὰ τὸ σῶμα, εἰς ὃ κινεῖται τὸ σῶμα, μηδὲν δὲ ἐπὶ τῶν προκειμένων εἶναι ἄλλο παρ' αὐτά. [25]

in Ph 10 854 εἰ γὰρ κινεῖται καὶ ἡ κίνησις γίνεται ἡ γένεσις, τίνα ἔσται παρὰ τὴν κίνησιν καὶ τὴν γένεσιν ἄλλα, εἰς ἃ κινεῖται ἡ κίνησις καὶ γίνεται ἡ γένεσις, ὥσπερ τὸ λευκὸν καὶ ἡ ἐπιστήμη ἄλλα ἐστὶ σώματος καὶ ψυχῆς, εἰς ἃ κινοῦνται τὸ σῶμα καὶ ἡ ψυχή. εἰ οὖν ἐπὶ τούτων μὴ ἔστιν ἄλλο τι τὸ εἰς ὅ, χρὴ δὲ πάντως εἶναι ἐπὶ τοῦ κινουμένου καὶ γινομένου, δῆλον ὅτι οὔτε ἡ κίνησις κινεῖται οὔτε ἡ γένεσις γίνεται. δεύτερον οὖν τοῦτο ἄτοπον ἀπὸ τοῦ δεῖν μὲν ἐπὶ τῶν κινουμένων εἶναί τι τὸ εἰς ὃ κινοῦνται καὶ εἰς ὃ γίνονται, ὥσπερ καὶ ἐξ οὗ κινοῦνται καὶ ἐξ οὗ γίνονται, εἰ δὲ λέγοι τις τὴν κίνησιν κινεῖσθαι καὶ τὴν γένεσιν γίνεσθαι, μὴ ἔχειν εἰπεῖν, εἰς ὃ κινεῖται ἡ κίνησις, καὶ εἰς ὃ γίνεται ἡ γένεσις ἄλλο τι παρ' αὐτά, ὥσπερ οὐδὲ τὸ ἐξ οὗ εἴχομεν εἰπεῖν πρότερον. Ταῦτα μὲν οὖν, εἰ οὕτως εἴη γεγραμμένον δεῖ γὰρ εἶναί τι τὴν τοῦδε ἐκ τοῦδε εἰς τόδε κίνησιν ἢ γένεσι ν. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος καὶ ἄλλην θεὶς γραφὴν τὴν λέγουσαν ἐκ τοῦδε εἰς τόδε κίνησιν μὴ κίνησιν ἐξηγεῖται καὶ ταύτην οὕτως· εἰ ἡ κίνησις κινούμενόν ἐστιν, ἄλλο δέ τι τὸ κινούμενον καὶ ἄλλο τὸ καθ' ὃ ἡ κίνησις οἷον τὸ σῶμα καὶ ἡ λεύκανσις, δῆλον ὅτι ἡ κίνησις τῆς κινήσεως ἡ ἐκ τοῦδε εἰς τόδε οὐκ ἂν εἴη κίνησις· ὥστε οὐκ ἀληθὲς ὅτι κινεῖται ἡ κίνησις. καὶ ὁ Θεμίστιος ταύτην ἔοικεν ἀποδέχεσθαι τὴν γραφήν. ἐφιστάνει δὲ καλῶς ὁ Ἀλέξανδρος, ὅτι ἡ προτέρα γραφὴ μᾶλλον οἰκεία τοῖς προκειμένοις, διότι τοῦτο τὸ συμπέρασμα τὸ τὴν κίνησιν μὴ εἶναι κίνησιν ἐφεξῆς δείκνυσιν ὁ Ἀριστοτέλης. καὶ τοῦτο δὲ ῥητέον ὅτι τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο πεποίηται ἐκ τοῦ δεῖν μὲν ἐπὶ τῶν κινουμένων καὶ γινομένων εἶναι τὸ ἐξ οὗ καὶ τὸ εἰς ὅ. εἰ δὲ λέγει τις τὴν κίνησιν κινεῖσθαι καὶ τὴν γένεσιν γίνεσθαι, μηδέτερον ἔχειν ἐπ' αὐτῶν ἀποδιδόναι μήτε τὸ ἐξ οὗ μήτε τὸ εἰς ὅ. p. 226a14 Ἅμα δὲ πῶς καὶ ἔσται ἕως τοῦ οὐδὲ τὶς τινό ς . Πέμπτον οἶμαι τοῦτο ἐπιχείρημα δεικνύον, ὅτι οὔτε γενέσεως γένεσίς ἐστιν οὔτε κινήσεως κίνησις, ἀπάγει δὲ καὶ τοῦτο εἰς ἄτοπον· εἰ γάρ ἐστι κινήσεως κίνησις καὶ γενέσεως γένεσις, οὔτε ἡ τῆς κινήσεως κίνησις δύναται κίνησις εἶναι οὔτε ἡ τῆς γενέσεως γένεσις εἴη ἂν γένεσις. [30]

in Ph 10 855 δείκνυσι δὲ αὐτὸ ἐξ ὁμοίου παραθέσεως. ὥσπερ γὰρ οὐκ ἔστι μάθησις ἡ τῆς μαθήσεως γένεσις (εἴη γὰρ ἂν ἡ μάθησις πρὶν γενέσθαι), οὕτως οὐδὲ γενέσεως γένεσι ς. εἰ γὰρ ἡ γένεσις γινόμενόν ἐστιν, εἴπερ ἔστι τῆς γενέσεως γένεσις, τὸ δὲ γινόμενον οὔπω ἔστιν, οὐκ ἂν εἴη γένεσις ἡ τῆς γενέσεως γινομένη γένεσις. ἔτι δὲ εἰ ἄλλο τὸ ἀλλοιούμενον καὶ ἄλλο ἡ ἀλλοίωσις αὐτοῦ καὶ ἄλλο τὸ μανθάνον καὶ ἄλλο ἡ μάθησις αὐτοῦ, οὕτω δὲ καὶ ἄλλο τὸ γινόμενον καὶ ἄλλο ἡ γένεσις αὐτοῦ, εἰ τὸ γινόμενον ἡ γένεσίς ἐστιν, ἡ τῆς γενέσεως γένεσις οὐκ ἔσται γένεσις. οὐδὲ ἡ τῆς κινήσεως κίνησις ἔσται κίνησις. διὰ τοῦτο οὖν ἀρχόμενος τοῦ ἐπιχειρήματος οὕτως εἶπεν· ἅμα δὲ πῶς καὶ ἔσται ἢ ἅμα δὲ καὶ πῶς ἔστα ι; ἑκατέρως γὰρ εὑρίσκεται γεγραμμένον, τὸ δὲ αὐτὸ σημαίνει. πῶς γάρ, φησίν, ἔσται κίνησις ἡ τῆς κινήσεως λεγομένη κίνησις ἢ γένεσις ἡ τῆς γενέσεως γένεσις; προστέθεικε δὲ τὸ οὐδὲ τὶς τινός, ἵνα μὴ

νομίσῃ τις τῆς μὲν καθόλου γενέσεως μὴ εἶναι γένεσιν, ὅτι ἀνάγκη καὶ ταύτην εἶναι καθόλου, δύο δὲ καθόλου ἀδύνατον τὰ αὐτὰ εἶναι, καὶ ὅτι τῶν καθόλου οὐκ ἔστι γένεσις, ὡς αὐτὸς ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Περὶ γενέσεως εἶπεν, τῆς δὲ τινὸς μηδὲν κωλύειν ἄλλην τινὰ γένεσιν εἶναι. καὶ τοῦτο οὖν ἀνεῖλεν. ἁπλῶς γὰρ ἄλλο καὶ τῷ γένει καὶ τῷ εἴδει τὸ γινόμενόν ἐστι καὶ ἄλλο ἡ γένεσις αὐτοῦ. ἐπιστῆσαι δὲ ἄξιον, ὅπερ πρότερον ἔλεγον, ὅτι καὶ ὁ Ἀριστοτέλης μεταβολὴν τῆς κινήσεως εἶναί φησι, γένεσιν δὲ αὐτὴν ἀλλ᾽ οὐ κίνησιν εἶναι βούλεται, ὅταν λέγῃ οὐ γὰρ ἔσται μάθησις ἡ τῆς μαθήσεως γένεσι ς· κίνησις γάρ ἐστιν ἡ μάθησις. καὶ τὴν μεταβολὴν αὐτῆς γένεσιν μὲν εἶναι βούλεται, μάθησιν δὲ οὔ. καὶ τῆς τινὸς οὖν γενέσεως ἔστι τις πάντως μεταβολή, καθ᾽ ἣν εἰς τὸ εἶναι καὶ τὸ μὴ εἶναι πρόεισιν. ἀλλ᾽ οὔτε γένεσιν οὔτε φθορὰν ταύτας ῥητέον, διὰ τὰ εἰρημένα ἄτοπα· ἀλλ᾽ ὥσπερ αὖται μεταβολαί εἰσιν ἄλλων τῷ γένει τινῶν οἷον ἀνθρώπου καὶ ἵππου, οὕτως καὶ τούτων ἄλλας τῷ γένει θετέον μεταβολάς· ἀνάγκη γὰρ τῷ κοινῷ ὀνόματι καλεῖν οὐκ ἔχοντα ἴδιον. [25]

in Ph 10 856 p. 226a16 Ἔτι εἰ τρία εἴδη κινήσεώς ἐστιν ἕως τοῦ τὴν φορὰν ἀλλοιοῦσθαι ἢ φέρεσθα ι . Καλῶς ἐξ ὑποθέσεως εἶπεν εἰ τρία εἴδη κινήσεώς ἐστ ι· τοῦτο γὰρ ἀποδεῖξαι προέκειτο, ὅτι ἐν ταῖς τρισὶ μόναις κατηγορίαις ἐστὶ κίνησις, ἐν ποσῷ καὶ ποιῷ καὶ τῷ ποῦ καὶ οὔτε ἐν ταῖς ἄλλαις οὔτε ἐν τῷ ποιεῖν καὶ πάσχειν, διότι κινήσεως κίνησις οὐκ ἔστιν, εἰς ὃ καὶ τὰ προειρημένα ἐπιχειρήματα καὶ τοῦτο τὸ νῦν προκείμενον κατεβάλετο. ἐπειδὴ οὖν ἴδιόν τι γέγονε πρόβλημα τὸ μὴ εἶναι κινήσεως κίνησιν, δείκνυσιν αὐτὸ ὑποθέμενος τρία εἶναι τῆς κινήσεως εἴδη καὶ προσθείς, ὅτι ἀνάγκη πᾶν τὸ κινούμενον κατὰ τούτων τι τῶν τῆς κινήσεως εἰδῶν κινεῖσθαι. καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἡ ὑποκειμένη τῷ λόγῳ γύσις, τουτέστιν ἡ κίνησις ἣν λέγομεν κινεῖσθαι, ἢ ἀλλοίωσίς ἐστιν ἢ φορὰ ἢ κατὰ ποσὸν μεταβολή. οὐ μόνον δὲ τὴν κίνησιν, ἣν λέγομεν κινεῖσθαι, ὑποκειμένην τῇ κινήσει, καθ᾽ ἣν λέγεται κινεῖσθαι, ἀνάγκη τούτων τι εἶναι, ἀλλὰ καὶ τὰ εἰς ἃ κινοῦντα ι· ἢ γὰρ ποιὸν ἢ ποσὸν ἢ ποῦ καὶ τούτων ἕκαστον· ἢ γὰρ εἰς λευκὸν ἢ εἰς μεῖζον ἢ ἄνω ἢ ἐπὶ τὰ τούτων συγγενῆ. τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων κατὰ κοινοῦ λαβὼν τὸ ἀνάγκη ἐπήγαγεν, ὅτι ἀνάγκη τὴν φοράν, εἴπερ αὕτη τύχοι ἡ κίνησις ἣν λέγομεν κινεῖσθαι, ἢ ἀλλοιοῦσθα ι , ἢ φέρεσθαι, ἢ κατὰ ποσὸν μεταβάλλειν. ὅπερ καὶ καταγέλαστον δοκεῖ τὸ τὴν φορὰν λευκαίνεσθαι ἢ θερμαίνεσθαι ἢ φέρεσθαι καὶ ἀδύνατόν ἐστιν. p. 226a19 Ὅλως δὲ ἐπεὶ κινεῖται τὸ κινούμενον ἕως τοῦ τὴν δὲ κατὰ συμβεβηκὸς ἀφεῖμεν πάλα ι . Δείξας ὅτι ἀδύνατον κίνησιν κινήσεως εἶναι ἢ γένεσιν γενέσεως καθ᾽ αὐτὸ ἢ ὅλως μεταβολὴν μεταβολῆς διὰ πλειόνων ἐπιχειρημάτων, προστίθησιν ὅτι τριχῶς τῆς κινήσεως λεγομένης, ὡς διώρισται πρότερον, ἢ καθ᾽ αὐτὸ ἢ κατὰ μόριον ἢ κατὰ συμβεβηκός, κατὰ συμβεβηκὸς μόνως δυνατὸν εἶναι κινήσεως κίνησιν καὶ γενέσεως γένεσιν καὶ ὅλως μεταβολὴν μεταβολῆς, ὅταν ὁ ὑγιαζόμενος, φησί, τρέχῃ ἢ μανθάνῃ, οὐχ ὡς ὁ Ἀλέξανδρος οἶμαι λέγει, διότι διὰ ταύτης τῆς κινήσεως ὑγιάζεται. [25]

in Ph 10 857 ἀλλ᾽ οὐκ ἐκ ταύτης εἰς ἐκείνην μεταβάλλει. ὅτι γὰρ οὐχ ὡς αἴτιον τὸ τρέχειν τῆς ὑγιάνσεως παρέλαβεν, ἀλλ᾽ ὡς τὴν τυχοῦσαν κίνησιν, δηλοῖ πρῶτον μὲν ὅτι οὐ τὸν τρέχοντα ὑγιαζόμενον ὑπέθετο, ἀλλὰ τὸν ὑγιαζόμενον τρέχοντα· ἔπειτα ὅτι ἐπήγαγεν τὸ ἢ μανθάν ῃ. οὐ γὰρ δὴ καὶ διὰ τῆς μαθήσεως ὑγιάζεται, ἀλλ᾽ οὐδὲ εἰ ἦν κινήσεως κίνησις, ἐκ τῆς ἑτέρας εἰς τὴν ἑτέραν ἦν ἂν μεταβολή, ἀλλ᾽ ὑπῆρχεν ἡ ἑτέρα τῇ ἑτέρᾳ, ὥστε κατ᾽ αὐτὴν κινεῖσθαι. ἀλλὰ λέγοι ἂν κινήσεως κίνησιν εἶναι κατὰ συμβεβηκός, ὅταν τῷ κινουμένῳ κίνησις οἷον ἡ ὑγίανσις τῷ ὑγιαζομένῳ ὑπάρχῃ καὶ ἄλλη κίνησις τὸ τρέχειν ἢ τὸ μανθάνειν. τότε γὰρ κατὰ συμβεβηκὸς τούτων τις τῶν κινήσεων ὑπάρχει τῷ ὑγιάζεσθαι· ὥστε κατὰ συμβεβηκὸς τὴν κατὰ τὸ ὑγιάζεσθαι κίνησιν τρέχειν ἢ μανθάνειν, ὅτι ᾧ συμβέβηκε τὸ ὑγιάζεσθαι οἷον τῷ Σωκράτει οὗτος τρέχει ἢ μανθάνει. Ἰστέον δὲ ὅτι τὰ μὲν τῶν βιβλίων οὕτως ἔχει τὴν γραφήν κατὰ συμβεβηκὸς μόνως ἂν ἐνδέχοιτο μεταβάλλειν τὴν μεταβολή ν , οἷον εἰ ὁ ὑγιαζόμενος τρέχοι ἢ

μανθάνοι, τὰ δὲ οὕτως κατὰ συμβεβηκὸς μόνως ἂν ἐνδέχοιτο μεταβάλλειν τὴν μεταβολή ν , εἰ συμβαίνει τινὶ τροχάσαντι ὑγιαίνει ν , οἷον εἰ ὁ ὑγιαζόμενος τρέχοι ἢ μανθάνο ι. καὶ οἶδε καὶ ταύτην τὴν γραφὴν ὁ Ἀλέξανδρος. κἂν οὕτως δὲ ᾖ γεγραμμένον, οὐχ οὕτως οἶμαι λέγεσθαι ὡς τοῦ τρέχειν αἰτίου τῆς ὑγείας γινομένου, ἀλλ᾽ ὡς ἀμφοῖν τῷ αὐτῷ ὑπαρχόντων. καὶ τοῦτο οἶμαι ἐνδεικνύμενος ὁ Ἀριστοτέλης ἐπήγαγεν τὸ ἢ μανθάνο ι· οὐ γὰρ δὴ ὥσπερ τὸ τρέχειν οὕτω καὶ τὸ μανθάνειν αἴτιον ὑγείας δοκεῖ, ἀλλὰ τὸ τρέχειν ὡς κίνησίν τινα παρέλαβεν, ὥσπερ καὶ τὸ μανθάνειν. μόνως οὖν κατὰ συμβεβηκὸς δυνατὸν εἶναι κινήσεως κίνησιν, καὶ οὔτε καθ᾽ αὑτό, ὡς δέδεικται πρότερον, οὔτε κατὰ μέρος· ὡς γὰρ οὐκ ἂν καθ᾽ ὅλην ἡ ἀλλοίωσις φέροιτο, οὕτως οὐδὲ κατὰ μέρος ἂν φέροιτο. εἰ οὖν μόνον τὸ κατὰ συμβεβηκός, τὸ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς ἐκβέβληται ὡς ἀνεπιτήδειον πρὸς ἐπιστήμην, συνάγοιτο ἂν ὅτι οὐκ ἔστι κινήσεως κίνησις. [25]

in Ph 10 858 ἐξ οὗ δῆλον ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν τῷ ποιεῖν καὶ πάσχειν κίνησις, ὅπερ προέκειτο δεῖξαι. ἐπὶ δὲ τοῦ πάσχοντος μόνου τὸν λόγον ἐποιήσατο, διότι μία οὖσα ἡ ἐνέργεια ἐκ τοῦ ποιοῦντος ἐν τῷ πάσχοντί ἐστιν. p. 226a23 Ἐπεὶ δὲ οὔτε οὐσίας οὔτε τοῦ πρός τι ἕως τοῦ ἐν ἑκάστῳ γάρ ἐστι τούτων ἐναντίωσι ς . Προθέμενος δεῖξαι ὅτι οὐκ ἐν πάσαις ἐστὶ ταῖς κατηγορίαις κίνησις, ἀλλ᾽ ἐν τρισὶ μόναις, τῷ τε ποιῷ καὶ τῷ ποσῷ καὶ τῷ ποῦ, καὶ δείξας ὅτι οὔτε ἐν οὐσίᾳ, οὔτε ἐν τῷ πρός τι οὔτε ἐν τῷ ποιεῖν καὶ πάσχειν, ἐπειδὴ κινήσεις μὲν αὗταί τινές εἰσι, κινήσεως δὲ κίνησις οὐκ ἔστι καθ᾽ αὐτό, ὅπερ διὰ πλειόνων ἀπέδειξε, συμπεραίνεται λοιπὸν ὅτι μὴ οὔσης κινήσεως ἐν ταῖς ἄλλαις κατηγορίαις, λείπεται κατὰ τὸ ποιὸν καὶ τὸ ποσὸν καὶ τὸ ποῦ κίνησιν εἶναι μόνον, καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ ἐν τούτοις εἶναι κίνησιν προστίθησιν εἰπὼν ἐν ἑκάστῳ γάρ ἐστι τούτων ἐναντίωσι ς· ἡ γὰρ κίνησις ἐξ ἐναντίου εἰς ἐναντίον ἦν μεταβολή. εἰ οὖν ἔστιν ἐναντίωσις καὶ ἐν τῇ τῶν πρός τι κατηγορίᾳ, ὡς αὐτὸς ἐν Κατηγορίαις ἐδήλωσεν εἰπών “ὑπάρχει δὲ καὶ ἐναντιότης ἐν τοῖς πρός τι”, οὐδὲν κωλύει καὶ κατὰ ταύτην εἶναι κίνησιν. τὸ μὲν γὰρ κινούμενον καὶ ἐνταῦθα ἡ οὐσία ἐστίν, κινεῖται δὲ κατὰ τὴν σχέσιν ὥσπερ κατὰ ποιότητα καὶ ποσότητα καὶ τὴν τοῦ ποῦ κατηγορίαν. καὶ γὰρ ἐκεῖ ἡ οὐσία ἐστὶν ἡ κατ᾽ ἐκείνας κινουμένη ὑπομένουσα. αἱ δὲ ποιότητες αὗται καὶ ποσότητες καὶ αἱ κατὰ τόπον φοραὶ γίνονται καὶ φθείρονται μᾶλλον ἤπερ κινοῦνται· οὐ γὰρ ὑπομένουσιν, ὅπερ προσεῖναι χρὴ τοῖς κινουμένοις, ἀλλ᾽ ἡ ὑποκειμένη οὐσία ἐν τῇ κατ᾽ ἐκείνην μεταβολῇ ὑπομένουσα κινεῖσθαι λέγεται. καὶ κατὰ τὸ ποιεῖν δὲ καὶ τὸ πάσχειν κινοῖτο ἂν τὸ ὑποκείμενον, κἂν αὐτὴ ἡ ποίησις καὶ ἡ πεῖσις οὐ κινῶνται, ἀλλὰ γίνονται καὶ φθείρονται καὶ ταύτῃ μεταβάλλουσιν. ἀντίκεινται δὲ τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν ὡς τὰ πρός τι· διὸ καὶ συνυπάρχει ἀλλήλοις καὶ μεταβάλλει εἰς ἄλληλα πολλάκις. [25]

in Ph 10 859 ὑγρανθεὶς γὰρ ὁ ἀὴρ ὑπὸ τοῦ ὕδατος ὑγραίνει τὴν γῆν καὶ θερμανθεὶς ὑπὸ τοῦ πυρὸς θερμαίνει, καὶ κατὰ τὰς λοιπὰς δὲ κατηγορίας ἡ ὑποκειμένη οἶμαι οὐσία λέγοιτο ἂν κινεῖσθαι. κατὰ χρόνον μὲν ἐκ τοῦ παρεληλυθότος εἰς τὸ μέλλον, κἂν μὴ κυρίως ᾖ ἐναντία ταῦτα, εἴπερ τὸ μὲν παρεληλυθὸς εἰς τὸ μέλλον μεταβάλλει, τὸ δὲ μέλλον οὐκέτι εἰς τὸ παρεληλυθός. κατὰ δὲ τὸ κεῖσθαι καὶ ἐναντιότης φαίνεται τῆς στάσεως πρὸς τὴν καθέδραν καὶ τοῦ πρηνοῦς πρὸς τὸ ὕπτιον. καὶ οὐδὲν ἄτοπον τὴν ὑποκειμένην οὐσίαν κινεῖσθαι καὶ κατὰ ταύτας τὰς ἀντιθέσεις αὐτὴν ὑπομένουσαν. καὶ ἐν τῷ ἔχειν δὲ μεταβολή τίς ἐστι τοῦ ὑποκειμένου ἀπὸ στερήσεως τῆς καταφάσει δηλουμένης εἰς τὴν ἕξιν, οἷον ἐκ τοῦ γυμνοῦ εἰς τὸ ἔχειν ἱμάτιον. καὶ τοῦτο καὶ αὐτὸς Ἀριστοτέλης στερήσεως καταφατικῆς τέθεικε παράδειγμα δηλῶν τὰς κατὰ κίνησιν μεταβολάς, ὅτε ἔλεγε “καὶ γὰρ ἡ στέρησις κείσθω ἐναντίον”· καὶ δηλοῦται καταφάσει τὸ γυμνὸν καὶ λευκὸν καὶ μέλαν. Ἀλλὰ μήποτε ὁ Ἀριστοτέλης τὴν κίνησιν ὡς μεταβολὴν τοῦ ὑποκειμένου κατὰ διάθεσιν θεασάμενος πασῶν αὐτὴν ἀπέφησε τῶν κατηγοριῶν τῶν σχετικῶν καὶ ἀμενηνῶν καὶ οὐδὲν ἐκφανῶς τὸ ὑποκείμενον διατιθεισῶν· τὸ γὰρ κεῖσθαι καὶ τὸ ἔχειν οὐδεμίαν δοκεῖ τῷ ὑποκειμένῳ δευσοποιὸν διάθεσιν ἐμποιεῖν. τί γὰρ διαφέρει τῷ σώματι

πρηνεῖ κεῖσθαι ἢ ὑπτίῳ καὶ περικεῖσθαι δακτύλιον ἢ μή; καὶ τὸν χρόνον δὲ ὡς ἀδρανῆ δοκεῖ τεθεᾶσθαι. διὸ γενέσεως μὲν οὐδαμῶς αἴτιόν φησιν εἶναι, φθορᾶς δὲ μόνης δοκεῖν καὶ ταύτης διὰ τὸ μηδὲν ἄλλο ὁρᾶν αἴτιον· τοιαύτη δὲ καὶ ἡ κατὰ τὸ πρός τι σχέσις, δι' ἧς οἶμαι καὶ τὸ αἴτιον ἐνεδείξατο τοῦ μὴ εἶναι κίνησιν ἐν ταῖς σχετικαῖς κατηγορίαις τὸ μὴ διατιθέναι τὸ ὑποκείμενον, ὅταν λέγῃ "ἐνδέχεται γὰρ θατέρου μεταβάλλοντος ἀληθεύεσθαι θάτερον μηδὲν μεταβάλλον", τουτέστι μὴ τρεπόμενον μηδὲ ἀποβάλλον τινὰ διάθεσιν ἢ προσλαμβάνον, ὅπερ ἐπὶ τῶν σχετικῶν κατηγοριῶν πασῶν ὑπάρχον διὰ μιᾶς τῆς τῶν πρός τι κατηγορίας ἐνεδείξατο. τὸ γὰρ ποιὸν καὶ τὸ ποσὸν καὶ ἡ κατὰ ταῦτα μεταβολὴ τρέπει καὶ διατίθησιν ἄλλοτε ἄλλως τὰς ὑποκειμένας οὐσίας. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ τόπος δύναμιν οὐ τὴν τυχοῦσαν ἔχει κατ' αὐτόν, εἴπερ γένεσιν νομίζει τῶν στοιχείων τὴν ἐπὶ τοὺς οἰκείους τόπους φοράν. [30]

in Ph 10 861 ἐν δὲ τῷ ποιεῖν καὶ πάσχειν οὐ βούλεται εἶναι κίνησιν, διότι κίνησις ἐκεῖνα, κινήσεως δὲ κίνησις οὐκ ἔστι, κἂν γένεσις αὐτῆς ᾖ καὶ φθορά· γενέσεως δὲ γένεσις οὐκ ἔστι, κἂν μεταβολὴ ᾖ, ἀλλ' οὐδὲ μεταβολῆς μεταβολή, κἂν ἄλλος τις ᾖ τρόπος, καθ' ὃν ἡ μεταβολὴ ἀπὸ τοῦ μὴ εἶναι εἰς τὸ εἶναι πρόεισι καὶ ἀπὸ τοῦ εἶναι εἰς τὸ μὴ εἶναι. Διὰ τὰς εἰρημένας οὖν ἴσως διαφορὰς ὁ Ἀριστοτέλης ἀπαγορεύει κίνησιν εἶναι ἐν ταῖς εἰρημέναις κατηγορίαις μεταβολὴν πάντως εἶναι συγχωρῶν ἐν αὐταῖς, εἴπερ μὴ εἰσὶν ἀίδιοι· ὁ μέντοι Εὔδημος ἐν τοῖς ἑαυτοῦ Φυσικοῖς τὰ τοῦ Ἀριστοτέλους παραφράζων καὶ εἰπὼν ὅτι "ἐν τῷ πρός τι οὐκ ἔστιν κίνησις πλὴν κατὰ συμβεβηκός" καὶ τὴν αἰτίαν προσθείς "γίνεται γάρ, φησί, καὶ ἔστι τὸ δίπηχυ διπλάσιον ἀκίνητον ὂν πάντῃ πάντως γινομένου πηχυαίου", καὶ εἰπὼν ὅτι τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν πρός τι συμβαίνει, ἐπήγαγεν "ἐν χρόνῳ δὲ πάντα κινεῖται", τρόπον δὲ ἄλλον τοῦτο οἶμαι ἐνδεικνύμενος, ὅτι κίνησις μὲν τῶν ὑποκειμένων ἐστὶν καὶ κατὰ τὰς σχέσεις, ἄλλον δὲ τρόπον ἧπερ κατὰ τὰς διαθέσεις, ὥσπερ ἄλλον τρόπον κατὰ τὴν οὐσίαν, ὅτι οὐδὲ κίνησιν καλεῖν ἀξιοῦσιν οἱ ἀπὸ τοῦ Περιπάτου, ἀλλὰ γένεσιν καὶ φθορὰν διὰ τὸ μὴ ὑπομένειν τὸ μεταβάλλον. ὁ μέντοι Θεόφραστος ἐν τῷ πρώτῳ τῶν ἑαυτοῦ Φυσικῶν καθ' ἕκαστον γένος τῶν κατηγοριῶν τὴν κίνησιν θεωρεῖσθαί φησι γράφων οὕτως· "περὶ δὲ κινήσεως τὸν μὲν καθόλου καὶ κοινὸν λόγον οὐ χαλεπὸν ἀποδοῦναι καὶ εἰπεῖν, ὡς ἐνέργειά τίς ἐστιν ἀτελὴς τοῦ δυνάμει ὄντος ᾗ τοιοῦτον καθ' ἕκαστον γένος τῶν κατηγοριῶν." ἔοικε δὲ νῦν κίνησιν κοινῶς τὴν μεταβολὴν λέγειν· καὶ γὰρ ὁ ὁρισμὸς ὁ λέγων ἐντελέχειαν τοῦ δυνάμει, ᾗ τοιοῦτόν ἐστιν, οὐ τῆς κυρίως κινήσεώς ἐστιν, ἀλλὰ καὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς καὶ ὅλως πάσης μεταβολῆς. διὸ καὶ προελθὼν ὀλίγον ὁ Θεόφραστος "ζητεῖν δεῖ, φησί, περὶ τῶν κινήσεων, εἰ αἱ μὲν γενέσεις εἰσίν, αἱ δὲ ὥσπερ ἐνέργειαί τινες". ἀλλ' ὅτι μὲν μεταβολὴν ἀνάγκη πάντως εἶναι καὶ ἐν ταῖς σχετικαῖς κατηγορίαις τῶν ὑποκειμένων κατὰ τὰς σχέσεις, πρόδηλον, εἴπερ μὴ ἀίδιοί εἰσιν αἱ τῶν οὐσιῶν κατ' αὐτὰς σχέσεις. εἰ οὖν μεταβάλλουσι κατ' αὐτὰς αἱ οὐσίαι, ἢ κατὰ γένεσιν καὶ φθορὰν αὐτὰς ἀνάγκη μεταβάλλειν ἢ κατὰ κίνησιν, εἴπερ αὗται διαφοραὶ μεταβολῆς ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἐκ διαιρέσεως παραδίδονται. [30]

in Ph 10 861 ἀλλὰ γίνεσθαι τὸν ἄνθρωπον οὐκ ἂν λέγοιμεν, ὅταν δακτύλιον περιθῆται ἢ κατ' ἄλλην μεταβάλλῃ σχέσιν· ὥστε κινεῖσθαι ἀνάγκη κατὰ τὰς τοιαύτας μεταβολάς. Κατ' ἄλλον δὲ τρόπον κινήσεως ὁ Εὔδημος εἶπεν, καὶ οὐ κατ' ἐκεῖνον, καθ' ὃν αἱ κατὰ διάθεσιν μεταβολαὶ γίνονται. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς ὁ Ἀριστοτέλης προϊὼν τὴν ἀποβολὴν τῇ λήψει ἐναντίαν εἶναί φησι, καὶ μεταβολὰς ταύτας ἀξιοῖ καλεῖν λέγων "διὸ γένεσις φθορᾷ ἐναντία καὶ ἀποβολὴ λήψει". αὗται δὲ μεταβολαὶ μέν, κινήσεις δὲ οὔ. εἰ δὲ βούλεταί τις μηδὲ ὅλως κίνησιν ἐν ταύταις εἶναι ταῖς κατηγορίαις, μηκέτι τὴν μεταβολὴν εἰς μόνας γένεσιν καὶ φθορὰν καὶ κίνησιν διαιρείτω, ἀλλὰ προστιθέτω τι καὶ ἄλλο εἶδος τὸ ταῖς κατὰ σχέσιν μεταβολαῖς ἐφαρμόττον, ὥστε τὴν μὲν ἐξ οὐχ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον μεταβολὴν γένεσιν εἶναι, τὴν δὲ ἐξ ὑποκειμένου εἰς οὐχ ὑποκείμενον φθοράν, τὴν δὲ λοιπὴν τὴν ἐξ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον διαιρεῖσθαι εἴς τε

τὴν κατὰ διάθεσιν, ἣν κίνησιν ἀξιοῖ καλεῖν ὁ Ἀριστοτέλης, καὶ εἰς τὴν κατὰ σχέσιν, ἣν κίνησιν μὲν ἀπαγορεύει καλεῖν ὡς οὐδεμίαν ἐμφαίνουσαν τοῦ ὑποκειμένου τροπήν, διὰ δὲ τὸ μὴ κεῖσθαι ὄνομα ἴδιον τῷ τοῦ γένους ὀνόματι μεταβολὴν καὶ αὐτὴν καλεῖ. καὶ τοῦτο δὲ ἀληθὲς οἶμαι λέγειν, ὡς εἰ τὰ κατὰ μέρος κινούμενα μὴ ἀξιοῖ καθ' αὑτὸ λέγειν κινεῖσθαι, ἀλλὰ τοῖς κατὰ συμβεβηκὸς κινουμένοις αὐτὰ συντάττει, πολλῷ μᾶλλον τὰ κατὰ σχέσιν καὶ τὰ ἄλλων κινουμένων αὐτὰ μεταβάλλοντα οὐκ ἂν εἴποι καθ' αὑτὸ κινεῖσθαι. περὶ δὲ τῶν καθ' αὑτὸ κινουμένων ἦν ἡ ζήτησις, ὥστε κἂν ὁ Θεόφραστος ἐν πάσαις εἶναι λέγῃ ταῖς κατηγορίαις τὴν κίνησιν, ἀδιορίστως εἶπεν μήπω μήτε τὴν κίνησιν τῆς μεταβολῆς διορίσας μήτε τὸ καθ' αὑτὸ καὶ τὸ κατὰ συμβεβηκός. ἀλλὰ ταῦτα μὲν καὶ ἐπὶ πλέον ζητείσθω, εἴπερ δόξει ζητήσεως ἄξια, διὰ τὴν ἐν αὐτοῖς τῶν ἐξηγητῶν παραδρομήν. ἐπὶ δὲ τὰ ἑξῆς ἰτέον. p. [25]

in Ph 10 862 226a26 Ἡ μὲν οὖν κατὰ τὸ ποιὸν κίνησις ἀλλοίωσις ἔστω ἕως τοῦ καὶ ὅσα μὴ αὐτὰ ἑαυτὰ κινεῖ κατὰ τόπο ν . Ἀφορίσας τὰς κατηγορίας, ἐν αἷς χρὴ τὴν καθ' αὑτὸ κίνησιν ὑπάρχειν, τὴν τοῦ ποιοῦ καὶ τὴν τοῦ ποσοῦ καὶ τὴν τοῦ ποῦ, διάσκει λοιπόν, τίς ἐν ἑκάστῳ τῶν γενῶν τούτων κίνησις καὶ τίνες αὐτῶν αἱ διαφοραὶ καὶ μέχρι τῶν ὀνομάτων, καὶ τέως ὅτι ἡ κατὰ τὸ ποιὸν κίνησις κοινῷ ὀνόματι ἀλλοίωσις καλεῖται. ἐπειδὴ δὲ ποιαὶ λέγονται καὶ αἱ οὐσιώδεις διαφοραὶ οἷον τὸ λογικόν, τὸ χρεμετιστικόν, ποιαὶ δὲ λέγονται καὶ αἱ παθητικαὶ καλούμεναι ποιότητες οἷον θερμότητες καὶ ξηρότητες, καθ' ἃς πάσχειν ἢ ἀπαθὲς εἶναι λέγομεν, διορίζει καλῶς, ὅτι τὴν κατὰ ταύτας τὰς ποιότητας μεταβολὴν καὶ κίνησιν καλεῖν ἀξιοῦμεν καὶ ἀλλοίωσιν ὀνομάζομεν. ἡ γὰρ κατὰ τὰς οὐσιώδεις διαφορὰς μεταβολή, οὐ κίνησις, ἀλλὰ γένεσις καλεῖται καὶ φθορά. διὸ οὔτε ἀλλοίωσις, ἀλλὰ ἀλλότης μᾶλλον (ἄλλο γὰρ καὶ οὐκ ἀλλοῖον ἀναφαίνεται τὸ γινόμενον), οὐ κίνησις δέ, ὅτι οὐδὲν ὑποκείμενον ἐνεργείᾳ τὸ αὐτὸ μένον ἐκ λογικοῦ εἰς ἄλογον μεταβάλλει ἢ ὅλως ἐξ ἐναντίου εἰς ἐναντίον. ποιότητες δὲ λέγονται αἱ συστατικαὶ τῶν εἰδῶν διαφοραὶ καίτοι οὐσίαι οὖσαι, ὅτι περὶ οὐσίαν τὸ ποιὸν ἀφορίζουσιν. ἔοικε δὲ τὸ τῆς ἀλλοιώσεως ὄνομα αὐτὸς ἐπιθεῖναι τῇ κατὰ τὸ ποιὸν κινήσει, ἐπὶ δὲ τῆς κατὰ ποσότητα μεταβολῆς οὐκέτι κοινὸν ὄνομα κεῖται, ὥσπερ ἐπὶ τῆς κατὰ ποιότητα τὸ τῆς ἀλλοιώσεως. ἀλλ' ἐκεῖ ἡ μὲν εἰς τὸ τέλειον μέγεθος κίνησις αὔξησις λέγεται, ἡ δὲ ἐκ τοῦ τελείου μεγέθους μείωσις. ἔδειξε δὲ διὰ τούτου καὶ τίς ἡ κατὰ τὸ ποσὸν ἐναντίωσις, ὅτι τὸ τέλειον μέγεθος καθ' ἕκαστον τῶν αὔξεσθαι πεφυκότων καὶ τὸ ἀτελές. ἀλλ' ἡ μὲν κατὰ τὸ ποιὸν μεταβολὴ τὸ κοινὸν εἶχεν ὠνομασμένον, ἡ δὲ κατὰ τὸ ποσὸν τὰ ἴδια. ἡ μέντοι κατὰ τόπον κίνησις κατ' ἄμφω, φησίν, ἀνώνυμός ἐστιν. οὔτε γὰρ κοινὸν ὄνομα τῆς κατὰ τόπον κινήσεώς ἐστιν οὔτε ἰδίᾳ ἑκάστης. Φορὰν δὲ τὸ κοινὸν αὐτὸς καλέσας ἢ καὶ οὕτως καλούμενον εὑρών, ὅτι μὴ κυρίως καλεῖται, δείκνυσιν, εἴπερ μόνα ταῦτα κυρίως φέρεσθαι λέγεται τὰ ἄψυχα τά τε φύσει καὶ τὰ βίᾳ κινούμενα. τὰ μέντοι ἔμψυχα καὶ τοῦ κινεῖσθαι καὶ τοῦ στῆναι ἀρχὴν ἐν αὐτοῖς ἔχοντα τὴν ψυχήν, οὐκέτι κυρίως λέγομεν φέρεσθαι, ἀλλ' ἐκεῖνα μόνα, ὅσα μήτε αὐτὰ ἑαυτὰ κινεῖ κατὰ τόπον μήτε ὅταν κινῆται ἐξουσίαν ἔχει τοῦ στῆναι. [30]

in Ph 10 863 ἐν τούτοις ὁ Εὔδημος προστίθησιν, ὅτι πᾶσαι αἱ κινήσεις καὶ αἱ μεταβολαὶ ἀπὸ τοῦ εἰς ὃ μᾶλλον λέγονται ἢ ἀπὸ τοῦ ἐξ οὗ, αὔξησις μὲν ἡ ἐπὶ τὸ μέγα, μείωσις δὲ ἡ ἐπὶ τὸ μικρόν, καὶ ἐπὶ ἀλλοιώσεως μάθησις ὑγίανσις, καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ τόπον, εἰς Ἀθήνας καὶ εἰς Κόρινθον μᾶλλον ἢ ἀνάπαλιν. p. 226b1 Ἡ δὲ ἐν τῷ αὐτῷ εἴδει μεταβολὴ ἕως τοῦ ἐκ τούτων δῆλο ν . Εἰπὼν ὅτι ἡ μὲν κατὰ τὸ ποιὸν κίνησις κοινὸν ὄνομα ἔχει τὴν ἀλλοίωσιν, ἡ δὲ κατὰ τὸ ποσὸν κοινὸν μὲν οὐκ ἔχει, ἴδια δὲ τὴν αὔξησιν καὶ τὴν μείωσιν, ἡ δὲ κατὰ τόπον οὔτε κοινὸν οὔτε ἴδιον, ἐπειδὴ τὰ κατὰ ποιότητα μεταβάλλοντα ποτὲ μὲν ἐξ ἄλλου εἴδους εἰς ἄλλο μεταβάλλει ὡς ἐκ τοῦ μέλανος εἰς τὸ λευκόν, ποτὲ δὲ ἐν τῷ αὐτῷ εἴδει μένοντα ἐπὶ τὸ μᾶλλον αὐτοῦ καὶ ἧττον τὴν μεταβολὴν ποιεῖται, ἐφιστάνει καλῶς, ὅτι ἡ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐν τῷ αὐτῷ εἴδει μεταβολὴ ἀλλοίωσίς ἐστι καὶ οὐ χρὴ ζητεῖν ἕτερον ἐπ' αὐτῆς ὄνομα. ὅτι δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει,

δείκνυσιν ἐκ τοῦ πᾶσαν κίνησιν δεδεῖχθαι ἐξ ἐναντίου εἰς ἐναντίον γινομένην ἢ ἁπλῶς ἢ π ῇ. ἔστι δὲ ἡ πῇ ἐκ τοῦ μεταξὺ γινομένη κατὰ τὴν ἐν τῷ αὐτῷ εἴδει ἐπίτασιν. ἐδείχθη δὲ καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ μεταξὺ ἢ εἰς τὸ μεταξὺ μεταβολὴ ἀπὸ ἐναντίου καὶ εἰς ἐναντίον οὖσα. εἰ οὖν τὸ λευκὸν ἧττον γινόμενον λευκὸν εἰς τὸ μεταξὺ μεταβάλλει ὡς εἰς τὸ ἐναντίον ἑαυτοῦ, δῆλον ὅτι ὡς εἰς μέλαν μεταβάλλει· τὸ γὰρ ἧττον λευκὸν μίξει τοῦ μέλανος γίνεται τοιοῦτον. διὸ καὶ ἐπὶ τὸ ἧττον ἰοῦσα ἡ κίνησις εἰς τοὐναντίον λεχθήσεται μεταβάλλει ν , ἐπὶ δὲ τὸ μᾶλλον, ὅταν μᾶλλον λευκὸν γίνηται, ὡς ἐκ τοῦ ἐναντίου ἑαυτῷ λευκῷ ὄντι μεταβάλλειν τοῦ ἧττον λευκοῦ, καθόσον μέλαν ἦν τὸ μεταξύ. εἰ οὖν τὸ εἰς τὸ ἧττον καὶ τὸ μᾶλλον ὡς εἰς τὸ μεταξὺ καὶ ἐκ τοῦ μεταξὺ κινεῖσθαί ἐστι, τὸ δὲ μεταξύ πῃ ἐναντίον, καὶ ἡ εἰς τὸ ἧττον καὶ εἰς τὸ μᾶλλον κίνησις ὡς εἰς ἐναντίον καὶ ἐξ ἐναντίου πῃ οὖσα ὁμοίως ἀλλοίωσις καλεῖται, ὥσπερ καὶ ἡ εἰς τὸ ἁπλῶς ἐναντίον αὐτὸ τὸ μέλαν καὶ ἡ ἐκ τοῦ μέλανος· διαφέρει γὰρ οὐδὲν πρὸς τὸ ἀλλοίωσιν λέγεσθαι τὸ πῇ μεταβάλλειν καὶ ἁπλῶς, τουτέστιν εἰς τὰ μεταξὺ καὶ ἐκ τούτων ἢ εἰς τὰ ἄκρα καὶ ἐξ ἐκείνων. [5]

in Ph 10 864 εἰπὼν δὲ ὅτι οὐδὲν διαφέρει τὸ πῇ μεταβάλλειν ἢ ἁπλῶς προσέθηκεν ἀσφαλῶς, ὅτι ἐπὶ τῆς πῇ μεταβολῆς πῇ δεήσει τὰ ἐναντία ὑπάρχει ν. τὸ γὰρ μεταξύ, ἐξ οὗ καὶ εἰς ὃ ἡ πῇ μεταβολή, οὐχ ἁπλῶς ἐναντίον ἐστὶ πρὸς ἑκάτερον τῶν ἄκρων, ἀλλὰ πῇ ἐναντίον καὶ πῇ οὐκ ἐναντίον· διὸ οὐχ ἁπλῶς ἐναντίον. καὶ διὰ τὸ μεταξὺ τοῦτο πῇ μὲν ὂν ἐναντίον πῇ δὲ οὔ, καὶ ποτὲ μὲν πλέον ποτὲ δὲ ἔλαττον ἔχον τοῦ ἐναντίου τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον συμβαίνει ταῖς ἐκ τούτου καὶ εἰς τοῦτο μεταβολαῖς. εἰ οὖν διὰ τὸ μεταξύ ἐστιν ἡ τοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον φύσις, εἰκότως ἡ μὲν ἐπὶ τὸ μεταξὺ κίνησις ἧττον ἐν τῷ αὐτῷ εἴδει ποιεῖ τὸ κινούμενον, ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ μεταξὺ μᾶλλον. Ὁ μὲν οὖν Ἀλέξανδρος καὶ ὁ Θεμίστιος τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον ἐπὶ μόνης τῆς κατὰ τὸ ποιὸν μεταβολῆς ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους εἰλῆφθαι νομίζουσιν, ἴσως ἐπειδὴ τοῦ ποιοῦ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον ἴδιά ἐστιν· ὁ δὲ Πορφύριος “ἐπειδή, φησίν, ἐν πάσῃ κινήσει ἔστιν τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον (καὶ γὰρ ἐν τῇ κατὰ τόπον ἐπίτασις καὶ ἄνεσις καὶ ἐν τῇ κατὰ αὔξησιν καὶ φθίσιν καὶ ἐν τῇ κατὰ ἀλλοίωσιν), ζητεῖ τὴν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον κίνησιν τίνος χρὴ γένους θέσθαι, καί φησιν ὅτι ἡ ἐν τῷ αὐτῷ εἴδει μεταβολὴ ἐπὶ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἀλλοίωσίς ἐστι· κατὰ ποιότητα γὰρ εἶναι, ἐν ᾧ ἂν κινήσεως γίνηται εἴδει.” ταῦτα δὲ εἰπὼν ἐπὶ τῆς κατὰ τὸ ποιὸν κινήσεως καὶ αὐτὸς τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους εἰρημένα ἐξηγεῖται. εἰκὸς δὲ τὸν Πορφύριον εἰς ταύτην ἐλθεῖν τὴν ἔννοιαν διὰ τὸ τὸν Ἀριστοτέλην μηδαμοῦ παρενδείξασθαι, ὅτι τῆς κατὰ ποιότητα μόνης κινήσεως τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον ζητεῖ. εἰ δὲ καὶ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον ποιότητος ἴδια δοκεῖ, χρὴ γινώσκειν ὅτι παντὸς εἴδους αἱ συστατικαὶ διαφοραὶ ποιότητές τινές εἰσι, καὶ τοῦ ποσοῦ αἱ τοῦ τελείου καὶ ἀτελοῦς διαφοραὶ καὶ τοῦ μεταξύ, καὶ τοῦ ποῦ αἱ τοῦ ἄνω καὶ κάτω καὶ τοῦ μεταξύ. κατὰ τὰς διαφορὰς οὖν τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον ἐπιδεχόμεναι καὶ αὗται ἀλλοιοῦσθαι λέγονται, τὰ δὲ ἐναντία καὶ τὰ μεταξὺ καὶ ἐν τῷ ποσῷ κατὰ τὸ τέλειον καὶ ἀτελὲς καὶ ἐν τῷ ποῦ κατὰ τὸ ἄνω καὶ κάτω θεωρεῖται τάχα καὶ αὐτὰ κατὰ τὴν χαρακτηριστικὴν αὐτοῖς ποιότητα ἐνυπάρχοντα. [30]

in Ph 10 865 εἰπὼν δὲ ταῦτα ὁ Ἀριστοτέλης συμπεραίνεται λοιπὸν λέγων ἐκ τῶν εἰρημένων εἶναι δῆλον, ὅτι μόναι τρεῖς εἰσιν αὗται κινήσεις, ἡ κατὰ τὸ ποιὸν καὶ ἡ κατὰ τὸ ποσὸν καὶ ἡ κατὰ τόπον. p. 226b10 Ἀκίνητον δέ ἐστι τό τε ὅλως ἀδύνατον κινηθῆναι ἕως τοῦ ὥστε στέρησις ἂν εἴη τοῦ δεκτικο ῦ . Διακρίνας τὴν κίνησιν ἀπὸ τῆς γενέσεως καὶ φθορᾶς καὶ αὐτὴν καθ’ αὐτὴν ἀφορισάμενος, ὅτι ἐστὶν ἐκ τοῦ ἐναντίου εἰς τὸ ἐναντίον μεταβολὴ ὑπομένοντος τοῦ ὑποκειμένου καὶ μεταβάλλοντος, καὶ δείξας ἐν τίσιν μὲν τῶν τοῦ ὄντος γενῶν ἔστι κίνησις, ἐν τίσι δὲ οὐκ ἔστιν, ἀκολούθως ἂν καὶ περὶ ἠρεμίας εἶπεν, ἥτις ἀντίκειται τῇ κινήσει στέρησις οὖσα αὐτῆς. ὁ δὲ εἰς τὸ καθολικώτερον ἀνελθὼν περὶ ἀκινησίας λέγει, ὑφ’ ἣν καὶ ἡ ἠρεμία τάττεται. καὶ διαιρεῖ τὸ ἀκίνητον τετραχῶς, κυρίως μὲν ἀκίνητον λέγων τὸ μὴ πεφυκὸς ὅλως

κινεῖσθαι. καὶ παράδειγμα τοῦ κυρίως μὴ πεφυκότος παρέθετο τὸ τὸν ψόφον ἀόρατον λέγεσθαι· ὅλως γὰρ οὐ πέφυκεν ὁ ψόφος ὁρᾶσθαι. ἀκίνητοι δὲ οὕτως εἰσὶν καὶ οἱ ἐν τῷ οὐρανῷ πόλοι ὡς μὴ πεφυκότες κινεῖσθαι, ἀλλ᾽ οὗτοί γε κἂν καθ᾽ αὐτὸ μὴ κινῶνται, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς τῷ ἐν κινουμένῳ εἶναι. κυριώτατα δὲ ἀκίνητοί εἰσιν αἱ πάντῃ χωρισταὶ σωμάτων οὐσίαι· αὗται γὰρ οὐδὲ κατὰ συμβεβηκὸς πεφύκασι κινεῖσθαι. λέγεται δὲ καταχρηστικώτερον ἀκίνητον τὸ κινούμενον μέν, βραδέως δὲ κινούμενον, ὡς ἐν πολλῷ χρόνῳ ὀλίγον ἐξανύειν διάστημα. ὥστε τῇ αἰσθήσει ἢ μηδὲ ὅλως δοκεῖν κινεῖσθαι ἢ βραχύτατον, ὡς οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες ἀκίνητοι δοκοῦσι τὴν ἐπ᾽ ἀνατολὰς κίνησιν διὰ τὸ κατὰ ἑκατὸν ἔτη μίαν κινεῖσθαι μοῖραν. λέγεται δὲ ἀκίνητον καὶ τὸ βραδέως ἀρχόμενον κινεῖσθαι καὶ μόλις ἄλλο ὂν τοῦ βραδύνοντος ἐν τῇ κινήσει, ὡς λέγομεν ἀοργήτους τοὺς βραδέως καὶ μόγις ἀρχομένους ὀργίζεσθαι. τέταρτον δὲ σημαινόμενον τοῦ ἀκινήτου λέγει τὸ πεφυκὸς μὲν κινεῖσθαι καὶ δυνάμενο ν , μὴ κινούμενον δὲ τότ ε , ὅτε πέφυκε καὶ δύναται κινεῖσθαι, καὶ ταύτην τὴν ἀκινησίαν ἠρεμίαν καλεῖ μόνην, ἀκριβῶς αὐτὴν περιγράψας. [30]

in Ph 10 866 ἠρεμία γάρ ἐστιν ἀκινησία τοῦ πεφυκότος κινεῖσθαι, ἀλλ᾽ οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ τότε ὅτε πέφυκε. καὶ γὰρ πέφυκεν ὁρᾶν τὸ σκυλάκιον, ἀλλ᾽ οὐκ εὐθὺς τεχθέν· διὸ οὐδὲ ἠρεμεῖν ἂν τότε λέγοιτο κατὰ τὴν ὅρασιν· οὐδὲ γὰρ τυφλὸν εἶναι ὡς ἐστερημένον ὄψεως· στέρησις γὰρ καὶ ἡ ἠρεμία τῆς κινήσεως. ἀλλὰ καὶ εἴ τι μὴ κινοῖτο ἔνθα μὴ πέφυκε κινεῖσθαι ὡς ἐν ἀέρι τὰ πεζά, οὐκ ἂν λέγοιτο ἠρεμεῖν, ὅτι μηδὲ πέφυκεν ἐκεῖ κινεῖσθαι. ἀλλὰ καὶ εἰ ὡς πέφυκε κινεῖσθαι μὴ κινεῖται, τότε λέγεται ἠρεμεῖν· τὰ μὲν γὰρ ὄρνεα κατὰ πτῆσιν ἠρεμεῖ, τὰ δὲ πεζὰ κατὰ βάδισιν καὶ ἕρψιν, τὰ δὲ ἔνυδρα κατὰ νῆξιν· οὐ μέντοι τὰ πεζὰ λέγοιτο ἂν κατὰ πτῆσιν ἠρεμεῖν οὐδὲ τὰ ἄλλα παρηλλαγμένως, ἐπεὶ μηδὲ τὴν ἀρχὴν οὕτω πέφυκε κινεῖσθαι. ζητεῖν δὲ χρὴ τὰ μὴ κινούμενα, ὅτε μὴ πέφυκε κινεῖσθαι· ὡς τὸ νεογενὲς σκυλάκιον οὐχ ὁρᾷ· τότε ὑπὸ τοῖον εἶδος ἀναχθήσεται τοῦ ἀκινήτου; οὔτε γὰρ ὑπὸ τὰ ὅλως ἀνεπίδεκτα κινήσεως οὔτε ὑπὸ τὰ ἐναργῶς κινούμενα οὔτε ὑπὸ τὰ πεφυκότα τότε κινεῖσθαι καὶ μὴ κινούμενα, ἀλλ᾽ ἢ ὑπὸ τὰ βραδέως ἀρχόμενα ἢ ἄλλο τι τοῦ ἀκινήτου εἶδός ἐστιν, ὃ ποτὲ μὲν πέφυκε μὴ κινεῖσθαι μόνως, ποτὲ δὲ πέφυκε κινεῖσθαι καὶ μὴ κινεῖσθαι. ἐπὶ δὲ τούτων τῶν μήπω πεφυκότων ὁ Ἀλέξανδρος οὐ τὸ ἀκίνητόν φησιν ἁρμόζειν, ἀλλὰ τὸ μὴ κινούμενον. τὸ δὲ ἐναντίον γὰρ ἡ ἠρεμία τῇ κινήσει κοινότερον εἴρηται, διότι ποτὲ καὶ τὴν στέρησιν ἐναντίον λέγει καὶ καταφάσει δηλοῦσθαι ὡς τὸ γυμνόν. διὸ καὶ ἐπήνεγκεν ὥστε στέρησις ἂν εἴη τοῦ δεκτικο ῦ· καὶ γὰρ ὑπαλλάσσει πολλάκις τὰ ἐναντία καὶ τὴν στέρησιν· τοιγαροῦν καὶ ἐπὶ τῶν ὁμολογουμένων ἐναντίων τὸ χεῖρον αὐτῶν στέρησιν λέγει τοῦ βελτίονος ὡς τὸ μέλαν τοῦ λευκοῦ καὶ τὸ ψυχρὸν τοῦ θερμοῦ. καὶ πάλιν τὰ κατὰ στέρησιν ἀντικείμενα ἐναντία καλεῖ, ὅταν μὴ ἀκριβολογῆται περὶ τὰ εἴδη τῆς ἀντιθέσεως, ὡς νῦν τὴν ἠρεμίαν ἐναντίαν λέγει τῇ κινήσει· εἰ μὴ ἄρα ἐναντίον εἶπεν ἀντὶ τοῦ ἀντικείμενον. ἀλλὰ διὰ τί ἡ μὲν ἠρεμία στέρησις τῆς κινήσεώς ἐστιν, ἡ δὲ κίνησις οὐκέτι στέρησις τῆς ἠρεμίας; ἢ ὅτι προηγουμένως ἡ φύσις κινήσεώς ἐστιν αἰτία ἐνεργείας οὔσης, αἱ δὲ στερήσεις ἕξεών εἰσι καὶ ἐνεργειῶν ἀπουσίαι. καὶ ἡ ἠρεμία οὐκ ἔστι στάσις ἐνεργείᾳ· ἐνέργεια γὰρ καὶ ἡ στάσις καὶ εἶδος τῇ κινήσει σύστοιχον, ἡ δὲ ἠρεμία οὐκ ἔστιν ἐνέργεια, ἀλλ᾽ ἀπουσία μόνον κινήσεως. [30]

in Ph 10 867 οὐ γὰρ τοιαύτη στέρησίς ἐστιν ἡ ἠρεμία, οἵα ἡ τυφλότης· ἐκεῖναι γὰρ οὐκ ἀπουσίαι μόνον εἰσὶ τῶν ἐνεργειῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἕξεων καὶ τῶν οὐσιῶν παρὰ φύσιν διαθέσεις. διὸ οὐδὲ ἀνακάμπτουσιν ὡς ἡ ἠρεμία στέρησις οὖσα τοῦ δεκτικοῦ τῆς κινήσεως. p. 226b16 Τί μὲν οὖν ἐστι κίνησις ἕως τοῦ φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένω ν . Συμπεραίνεται λοιπὸν τὸ ὅλον πρόβλημα τὸ διακρῖναν τὴν κίνησιν τῶν ἄλλων μεταβολῶν καὶ τὰς κατηγορίας ἐν αἷς ἐστιν ἡ κίνησις ἀφορισάμενον καὶ τὴν ἠρεμίαν πῶς ἔχει πρὸς τὴν κίνησιν ὑποδεῖξαν. τί μὲν οὖν ἐστιν ἡ κίνησις εἴρηκε μεταβολὴν αὐτὴν εἰπὼν ἐκ τοῦ ἐναντίου εἰς τὸ ἐναντίον ὑπομένοντος τοῦ

ὑποκειμένου καὶ μεταβάλλοντος· τί δὲ ἠρεμία, ὅτι στερήσεως ἀκινησία τοῦ πεφυκότος κινεῖσθαι, ὅτε πέφυκε καὶ οὗ πέφυκε καὶ ὡς πέφυκε· πόσαι δὲ αἱ μεταβολα ί, ὅτι πᾶσαι αἱ ἐκ τοῦ δυνάμει εἰς τὸ ἐνεργείᾳ πρόοδοι μένοντος ἔτι τοῦ δυνάμει· καὶ ὅτι τούτων κινήσεις μὲν αἱ ἐξ ἐναντίου εἰς ἐναντίον, ὡς εἴρηται, αἱ δὲ ἄλλαι αἱ κατὰ ἀντίφασιν γενέσεις καὶ φθοραί. τὸ γὰρ ἐν ταῖς τρισὶ κατηγορίαις εἶναι τὴν κίνησιν, τῷ ποιῷ, τῷ ποσῷ, τῷ ποῦ, ἤδη πρότερον συνεπεράνατο, ὅτε ἔλεγεν "ὅτι μὲν οὖν αὗται τρεῖς μόναι κινήσεις εἰσίν, ἐκ τούτων δῆλον". p. 226b18 Μετὰ δὲ ταῦτα λέγωμεν τί ἐστι τὸ ἅμα ἕως τοῦ καὶ τοῖς ποίοις ἕκαστον τούτω ν , ὑπάρχειν πέφυκε ν . Τῶν πρώτων πέντε βιβλίων τῆς Φυσικῆς ἀκροάσεως σκοπὸν ἐχόντων περὶ τῶν φυσικῶν ἀρχῶν καὶ τῶν κοινῇ πᾶσι τοῖς φυσικοῖς πράγμασι παρακολουθούντων διδάξαι τὸ πέμπτον τοῦτο βιβλίον τὸν περὶ τῆς μεταβολῆς λόγον ἐτελεώσατο· ἐν μὲν γὰρ τῷ τρίτῳ τὸ κοινὸν τέως πάσης μεταβολῆς ἀποδέδωκε κίνησιν ὀνομάσας αὐτήν, ἐνταῦθα δὲ ἀναλαβὼν τὸν λόγον τὸ γένος τῆς μεταβολῆς εἰς τὰ οἰκεῖα διελὼν εἴδη ἓν τούτων τὴν κίνησιν οὖσαν ἀπέδειξε, καὶ τίνι τῶν ἄλλων μεταβολῶν διαφέρει παραδέδωκε καὶ ἐν τίσι γένεσι τῶν ὄντων τὴν ὑπόστασιν ἔλαχε. τὸ δὲ ἐντεῦθεν διδάσκει περί τινων τῶν καὶ αὐτῶν κοινῶς παρακολουθούντων τοῖς φυσικοῖς πράγμασι τοῖς ἐν τόπῳ τὴν ὑπόστασιν ἔχουσιν. [25]

in Ph 10 868 καί μοι δοκεῖ τὰ μὲν περὶ τῶν μεταβολῶν ἐν τούτοις εἰρημένα τοῖς ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ περὶ κινήσεως ῥηθεῖσι τὸ πλῆρες ἀποδιδόναι, τὰ δὲ ἐντεῦθεν ῥηθησόμενα τοῖς περὶ τόπου λόγοις ἀκολουθεῖν, οὓς ἐν ἀρχῇ τοῦ τετάρτου βιβλίου συνεπεράνατο. ἔχει δέ τινα χρείαν ταῦτα, τὰ μὲν πρὸς τὰ ἐφεξῆς ἐν τοῖς τρισὶ βιβλίοις περὶ κινήσεως ῥηθησόμενα, τὰ δὲ πρὸς τὸ δεῖξαι ὅτι μὴ γίνεται συνεχές τι ἐξ ἀμερῶν· διὸ καὶ ἀρχόμενος τοῦ ἕκτου βιβλίου ἐπὶ τούτοις ὡς δεδειγμένοις ποιεῖται τὸν λόγον εἰπών "ἐπεὶ δέ ἐστι συνεχὲς καὶ ἁπτόμενον καὶ ἐφεξῆς." ὅτι δὲ ὡς τῷ φυσικῷ χρησίμων ὄντων μνήμην αὐτῶν ποιεῖται νῦν, δῆλον εὐθὺς ἀπὸ τοῦ ἅμ α· ἐν μὲν γὰρ ταῖς Κατηγορίαις, ὅπου περὶ τῶν σημαντικῶν φωνῶν ἦν ὁ λόγος, ὡς πλεοναχῶς λεγόμενον τὸ ἅμα διελὼν εἰς τὰ σημαινόμενα τὰ μὲν τῷ χρόνῳ εἶπεν ἅμα, τὰ δὲ τῷ συναναιρεῖν ἄλληλα, καὶ μηδέτερον αἴτιον εἶναι θατέρῳ τοῦ εἶναι, τὰ δὲ τῷ ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους ἀντιδιῃρῆσθαι. ἐνταῦθα δὲ τούτων μὲν οὐδενὸς μνημονεύει, τίνα δὲ λέγεται κατὰ τόπον ἅμα εἶναι, νῦν ἐκτίθεται· τοῖς γὰρ φυσικοῖς σώμασι τὸ ἅμα κατὰ τόπον μάλιστα ὑπάρχει. ζητεῖν δὲ ἀξιοῖ καὶ ἐν ποίοις ἕκαστον τούτων ὑπάρχειν πέφυκεν, ὅπερ διὰ τοῦ τί ἐστιν ἕκαστον δηλωθήσεται. δείξει δὲ καὶ αὐτός, ὅτι τὸ μὲν ἅμα καὶ τὸ χωρὶς καὶ τὸ ἅπτεσθαι καὶ τὸ ἐχόμενον καὶ τὸ συνεχὲς καὶ τὸ μεταξὺ ἐν τοῖς θέσιν ἔχουσι θεωρεῖται, τὸ δὲ ἐφεξῆς καὶ ἐν τοῖς οὐκ ἔχουσι θέσιν ὥσπερ ἐν ἀριθμοῖς. p. 226b21 Ἅμα μὲν οὖν λέγω εἶναι ταῦτα κατὰ τόπον ἕως τοῦ χωρὶς δὲ ὅσα ἐν ἑτέρ ῳ . Ἅμα εἶναι λέγει κατὰ τόπον ταῦτα, ὅσα ἐν ἑνὶ τόπῳ ἐστὶ τῷ πρώτ ῳ. τίς οὖν ὁ εἷς τόπος καὶ τίς ὁ πρῶτος, διακριτέον. "εἷς μὲν οὖν ἐστιν, ὥς φησιν Ἀλέξανδρος, ὁ μὴ διῃρημένος, ἀλλὰ συνεχής, τῷ καὶ αὐτὰ τὰ ἅμα λεγόμενα ἐν τόπῳ συνεχῆ ἀλλήλοις εἶναι ὡς τὰ τοῦ συνεχοῦς μέρη. οὐ γὰρ ὅτι ἐν ἑνὶ τῷ αὐτῷ κατ' ἀριθμόν ἐστι τόπῳ δύο σώματα ἢ πλείω, τὰ ἅμα λεγόμενα εἶναι, ὡς δι' ἀλλήλων χωρεῖν (τοῦτο γὰρ ἀδύνατον ἀποδέδεικται ἐν τῷ πρὸ τούτου βιβλίῳ), ἀλλ' ὅτι ὅσα μὴ διῄρηται μηδὲ ὑπὸ οἰκείας ἐπιφανείας περιέχεται, ταῦτα οὐδὲ ἴδιον ἔχει τόπον. [30]

in Ph 10 869 ἓν γάρ ἐστι καὶ συνεχὲς καὶ τὸ τοῦ περιέχοντος πέρας τὸ περιέχον τὰ οὕτως ἡνωμένα ἀλλήλοις." οὕτω μὲν οὖν ὁ Ἀλέξανδρος τὸν ἕνα τόπον τὸν συνεχῆ ἀκούει καὶ τὰ ἅμα ἐν τόπῳ συνεχῆ νομίζει εἶναι. καίτοι τὰ ἅμα μᾶλλον διέστηκεν ἀλλήλων ἤπερ τὰ ἁπτόμενα, καὶ τὰ ἁπτόμενα μᾶλλον ἤπερ τὰ συνεχῆ, ὡς μαθησόμεθα. πῶς οὖν τὰ ἅμα συνεχῆ; ἀλλ' ἕνα τόπον ῥητέον τῶν ἅμα κατὰ τόπον λεγομένων, τὸν προσεχῶς διῃρημένα αὐτὰ περιέχοντα τὴν πόλιν, εἰ ἐν πόλει καὶ τὸν περίβολον, εἰ ἐν περιβόλῳ. τὸ δὲ πρώτῳ πρόσκειται μηνυτικὸν τοῦ προσεχῶς οἰκείου τόπου τῶν ἅμα λεγομένων ἐν τόπῳ· ταῦτα γάρ ἐστι τὰ κυρίως ἅμα κατὰ

τόπον, ἐπεὶ κοινότερον ἅμα λέγονται ἐν τόπῳ εἶναι καὶ τὰ ἐν τῇ αὐτῇ οἰκίᾳ ὄντα καὶ τὰ ἐν τῷ αὐτῷ θεάτρῳ καὶ τὰ ἐν τῇ αὐτῇ πόλει καὶ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ. ἀλλ᾽ οὔτε εἷς κυρίως ὁ τῶν οὕτως ἅμα λεγομένων τόπος οὔτε προσεχὴς καὶ οἰκεῖος πολλὰ καὶ ἄλλα ἐν ἑαυτῷ ἔχων, ἀλλ᾽ ὁ πρώτως καὶ κυρίως ἐστὶ τόπος ὁ προσεχῶς περιέχων τοῦτο, ὃ λέγεται "ἐν ἑαυτῷ" εἶναι ὡς ἐν τόπῳ· οὕτω γὰρ ἐδίδαξεν αὐτὸς ἐν τῷ πρὸ τούτου βιβλίῳ. καὶ ἐπὶ τῶν παχυλῶς δὲ ἅμα λεγομένων εἶναι ἐν τόπῳ, ὡς ἐν οἰκίᾳ ἢ ἐν πόλει διὰ τὸ ὡς ἕνα καὶ προσεχῆ τόπον λαμβάνεσθαι τὴν οἰκίαν ἢ τὴν πόλιν, κἂν μὴ κυρίως, διὰ τοῦτο καὶ αὐτὰ ἅμα λέγονται κοινότερον· τὸ γὰρ ἅμα συναγωγὸν ἔχον ἔννοιαν καὶ τὰ κεχωρισμένα συνάγει ἢ ἀκριβῶς ἢ παχύτερον, ἀκριβῶς μὲν ὅταν καὶ αὐτὸ ἀκριβῶς λέγηται τὸν ἕνα καὶ προσεχῆ τόπον ἀκριβῶς σημαῖνον, παχύτερον δὲ ὅταν ἐν διαφόροις μὲν ὑφ᾽ ἑνὸς δέ τινος περιεχομένοις, ἐν ᾧ λέγονται ἅμα εἶναι οἷον οἰκίᾳ ἢ πόλει· κυριώτερον δὲ ἅμα λέγεται τὰ ἐν ἐλάσσονι τῷ αὐτῷ· τὰ γὰρ ἐν τῇ αὐτῇ οἰκίᾳ τῶν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει κυριώτερον ἅμα λέγεται καὶ τῆς οἰκίας τὰ ἐν τῷ αὐτῷ οἰκήματι καὶ τοῦ οἰκήματος τὰ ἐν μέρει, καὶ ἁπλῶς τὰ ἐν τῷ πρώτῳ ἀτόμῳ τῷ αὐτῷ τῷ μὴ καὶ ἄλλα σώματα στερεὰ περιέχοντι, κἂν ἀήρ τις ᾖ μεταξύ, κἂν μὴ συνεχῆ ᾖ μηδὲ ἁπτόμενα, ταῦτα κυρίως ἅμα. τοῖς κεκραμένοις δὲ τοῦτο μάλιστά φησιν ὑπάρχειν ὁ Εὔδημος, οὐδὲ τούτοις δὲ κυριώτατα· δύο γὰρ εἶναι σώματα οὐχ οἷόν τε ἅμα ἐν ἑνὶ καὶ ἀτόμῳ τόπῳ· ἀλλὰ κατὰ μὲν τὸν λόγον τὸ ἀκριβές φησι ζητητέον, κατὰ δὲ τὰς χρείας καὶ τὸ ἱκανὸν καὶ τὸ σύνεγγυς δὴ τούτου πᾶν ἅμα λεκτέον. [25]

in Ph 10 870 Λέγεται δὲ καὶ ἐν χρόνῳ ἅμα τὰ ἐν τῷ αὐτῷ ἀτόμῳ χρόνῳ, ὃς δηλονότι καὶ εἷς καὶ προσεχής ἐστι. τὸ δὲ χωρὶς ἀπὸ τοῦ ἅμα δῆλόν ἐστι· τὰ γὰρ ἐν διεστῶσιν ἀλλήλων τόποις καὶ χρόνοις ὄντα ταῦτα χωρὶς ἀλλήλων ἐστὶ καὶ κατὰ τόπον καὶ κατὰ χρόνον. p. 226b23 Ἅπτεσθαι δὲ ὧν τὰ ἄκρα ἅμ α . Ζητεῖ μὲν ἐν τούτοις καλῶς ὁ Ἀλέξανδρος, ἐπειδὴ διχῶς τὰ ἄκρα λέγεται, τὰ μὲν ὡς μέρη τῶν ὧν ἐστιν ἄκρα, τὰ δὲ ὡς πέρατα, ποῖα ἄκρα τῶν ἁπτομένων ἅμα εἶναί φησι. τὰ δὲ ἐφεξῆς οὐκ οἶδα ὅπως ἐπάγει· "εἰ μὲν γὰρ τὰ ὡς μέρη φησίν, οὐκ ἔστι ταῦτα ἅμα· ἦν γὰρ ἅμα τὰ ἐν ἑνὶ τόπῳ πρώτῳ, ἅπερ συνεχῆ ἐστι. τὰ δὲ τῶν διῃρημένων καὶ ἁπτομένων σωμάτων μέρη οὐκ ἐν ἑνὶ πρώτῳ τόπῳ ἐστίν (οὔτε γὰρ συνεχῆ ἐστιν ἀλλήλοις οὔτε κατὰ πάντα τὰ οἰκεῖα μόρια ἐφαρμόζει ἀλλήλοις), ἀλλ᾽ ἔστι καὶ αὐτὰ ἁπτόμενα ἀλλήλων. ἢ ἄκρα μέν, φησί, λέγει τὰς ἐπιφανείας καὶ τὰ πέρατα τῶν σωμάτων, καθ᾽ ἃ ἅπτεται ἀλλήλων. ἅμα δὲ ταῦτα λέγει καὶ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ κατὰ συμβεβηκός. ὡς γὰρ ἡ ἐπιφάνεια ἡ τοῦ ἑτέρου τῶν ἁπτομένων σωμάτων κατὰ συμβεβηκὸς ἐν τόπῳ τῷ τὸ σῶμα οὗ ἐστι πέρας ἐν τόπῳ εἶναι, οὕτω καὶ αἱ ἀμφοτέρων ἐπιφάνειαι τῶν σωμάτων, καθ᾽ ἃς ἅπτονται ἀλλήλων, ἐν τόπῳ κατὰ συμβεβηκός, καὶ ἐν ᾧ ἡ ἑτέρα τέως ἦν, ἐν τούτῳ ἀμφότεραι γίνονται· ἐφαρμόζουσι γὰρ ἀλλήλαις ἐν τῇ τῶν σωμάτων ἁφῇ. δύναται δέ, φησί, τὸ ἅμα νῦν ἀντὶ τοῦ ἐφαρμόζειν λέγειν· τὰ γὰρ ἐφαρμόζοντα ἀλλήλοις καὶ ἅμα· ἅπτεται οὖν ταῦτα ἀλλήλων, ὧν τὰ πέρατα ἐφαρμόζει ἀλλήλοις καὶ οὕτως ἐστὶν ἅμα· τὸ γὰρ πρότερον εἰρημένον ἅμα οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ᾽ ὡς προσέθηκε 'κατὰ τόπον'. καὶ εἴη ἄν, φησίν, ἄλλο τοῦτο σημαινόμενον τοῦ ἅμα." ἐν δὴ τούτοις ὁ Ἀλέξανδρος τὴν τοῦ ἅμα ἐξήγησιν ἑαυτοῦ φυλάττων, καθ᾽ ἣν ἔλεγε τὰ ἅμα συνεχῆ εἶναι ἀπορεῖ δικαίως, πῶς τῶν ἁπτομένων ἅμα τὰ πέρατα ἔσται, καὶ ἀναγκάζεται ἄλλο τοῦ ἅμα σημαινόμενον εἰσάγειν, τὸ ἐφαρμόζον. [25]

in Ph 10 871 ἔστι δὲ οὐκ ἄλλο, ἀλλὰ ἄλλων· ἐκεῖνο μὲν γὰρ τὸ ἅμα τῶν σωμάτων ἦν τῶν ἐν ἑνὶ τόπῳ τῷ προσεχῶς αὐτὰ περιέχοντι, κἂν ἦν οἶμαι καὶ ἄλλα τὰ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ τόπου περιεχόμενα (καὶ γὰρ καὶ αὐτὰ ἅμα τοῖς πρότερον εἰρημένοις ἦν), ἐν δὲ τοῖς ἁπτομένοις οὐ τὰ σώματα αὐτὰ μόνα ὑπὸ ἑνὸς τόπου περιέχεσθαι λέγει, κἂν διῃρημένα ᾖ, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐπιφανείας αὐτῶν συνῆφθαι καὶ ἐν ἑνὶ τόπῳ εἶναι, ὡς πέφυκεν ἡ ἐπιφάνεια ἐν τόπῳ εἶναι. προποδισμὸς γὰρ ἀπὸ τοῦ ἅμα ἐπὶ τὴν συνέχειαν καὶ τὴν ἕνωσίν ἐστι τὸ ἅπτεσθαι. τὰ γὰρ ὑπὸ ἑνὸς τοῦ προσεχοῦς τόπου περισχεθέντα, ὅταν πελάσῃ ἀλλήλοις, ὡς τὰς ἐπιφανείας συνάψαι καὶ ἐν ἑνὶ τόπῳ ποιῆσαι

ἐφαρμοζούσας ἀλλήλαις διὰ τὸ ἀβαθές, τότε ἅπτεσθαι λέγεται ἀλλήλων, ὥσπερ ὅταν αἱ δύο ἐπιφάνειαι μία γένωνται, τότε συνεχίζεται. δῆλον δὲ τοῦτο οὕτως ἔχον καὶ ἐκ τοῦ τὰ μὲν ἁπτόμενα πάντως καὶ ἅμα εἶναι, τὰ δὲ ἅμα ὄντα μὴ πάντως καὶ ἅπτεσθαι. p. 226b23 Μεταξὺ δὲ εἰς ὃ πέφυκε πρῶτον ἀφικνεῖσθαι ἕως τοῦ μέτρον δὲ τὸ πεπερασμένο ν . Περὶ τοῦ ἐν κινήσει μεταξὺ λέγει, ὅτι τοῦτό ἐστι μεταξύ, ὃ μέσον ἐστὶ τοῦ τε ἐξ οὗ μεταβάλλει τὸ μεταβάλλον καὶ τοῦ εἰς ὃ ἔσχατον μεταβάλλει. διὸ καὶ ἐκ τούτου ἐσήμανεν αὐτὸ ἐκ τοῦ πρῶτον εἰς αὐτὸ ἀφικνεῖσθαι τὸ μεταβάλλον ἥπερ εἰς ἐκεῖνο εἰς ὃ ἔσχατον μεταβάλλει κατὰ φύσιν συνεχῶς μεταβάλλο ν. καὶ ὅτι μὲν τὸ μεταξὺ παρ' ἑκάτερα ἑαυτοῦ ἔχει τό τε ἐξ οὗ καὶ τὸ εἰς ὅ, δῆλον καὶ ἐκ τοῦ ὀνόματος. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ δι' ἑαυτοῦ μετάξον τὸ κινούμενον ἀπὸ θατέρου ἐπὶ θάτερον. διὸ καὶ ἐν ἐλαχίστοις τρισίν ἐστιν· ἀδύνατον γὰρ μὴ ἑκατέρωθεν ὄντος τινὸς εἶναι τὸ μεταξύ. ἐν ἐλαχίστοις δὲ τρισὶν εἶπε, διότι δύναται καὶ πλείω εἶναι τὰ μεταξύ τινων λαμβανόμενα. τὰ μέντοι ἄκρα δύο ἐστί, τό τε ἐξ οὗ καὶ τὸ εἰς ὅ, ἅπερ ἐστὶν ἐναντία ἔμμεσα· ἐξ ἐναντίου γὰρ καὶ εἰς ἐναντίον ἡ κατὰ φύσιν γίνεται κίνησις. εἰ γὰρ τὸ ἔσχατον τῆς μεταβολῆς, εἰς ὃ ἡ μεταβολὴ τελευτᾷ, ἐναντίον ἐστί, τὸ δὲ ἐναντίον ἐναντίῳ ἐναντίον ἐστί, καὶ τὸ πρῶτον ἐξ οὗ ἡ μεταβολὴ ἐναντίον. τὸ δὲ μεταξὺ τῶν ἐναντίων κατὰ τόπον μὲν φυσικῶς, ὁ μέσος τοῦ ἄνω τε καὶ κάτω, κατὰ ποιότητα δὲ τὸ καθ' ἑκάστην ἐναντίωσιν τῶν ἐμμέσων ἐναντιώσεων μέσον, κατὰ δὲ τὸ ποσὸν τὸ μέσον τοῦ τελείου μεγέθους καὶ τοῦ ἀτελοῦς, ἐξ ὧν καὶ εἰς ἃ μεταβάλλει τὸ αὐξόμενον καὶ μειούμενον ἔτι σῳζόμενον· ὥρισται γὰρ τὰ κατὰ φύσιν ἑκάστῳ μεγέθη. [5]

in Ph 10 872 τὰ δὲ ἄλλως μέσα τινῶν λεγόμενα οὐ κυρίως ἐστὶ μεταξύ, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς πρὸς ταῦτα ὁμοιότητος λέγεται. τὸ δὲ κατὰ φύσιν συνεχῶς μεταβάλλον δηλωτικόν ἐστι τοῦ δεῖν τὸ μεταξύ, καθ' ὃ ἡ κίνησις, ὁμοειδὲς εἶναι τοῖς ὧν ἐστι μεταξύ. τότε γὰρ συνεχῶς κινεῖται μηδὲν διαλείποντα ἢ ὀλίγον τοῦ ἐφ' ὃ κινεῖται ἢ καθ' ὃ κινεῖται. ταῦτα δὲ ἐξ ἐναντίου εἰς ἐναντίον. ἐπεὶ δύναταί τι εἰς τὸ ἄνω κινηθὲν κατὰ φύσιν πάλιν ἀπὸ τούτου εἰς τὸ κάτω κινεῖσθαι βίᾳ· ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο ἔσται τὸ ἄνω μεταξὺ τοῦ κάτω, ἀφ' οὗ καὶ ἐφ' ὃ κεκίνηται τὸ κινούμενον. οὔτε γὰρ κατὰ φύσιν ἀμφότερα, οὔτε συνεχῶς. δῆλον δὲ ὅτι τῶν ἐναντίων τὰ μέν ἐστιν ἄμεσα, τὰ δὲ ἔμμεσα, καὶ ὅτι ἐν τοῖς ἐμμέσοις ἐναντίοις ἐστὶ τὸ μεταξύ. Εἰπὼν δὲ τοῦτο εἶναι μεταξύ, εἰς ὃ τὸ συνεχῶς κατὰ φύσιν κινούμενον πέφυκε πρῶτον μεταβάλλειν ἥπερ εἰς ὃ ἔσχατον, καὶ τί τὸ ἔσχατον, ὅτι τὸ ἐναντίον, ἀκολούθως λέγει τὸ συνεχὲς τοῦτο ποῖόν ἐστιν. ἐπειδὴ γὰρ μεταβολὴ διττὸν ἔχει τὸ συνεχές, τὸ μὲν ἀπὸ τοῦ χρόνου τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ ὑποκειμένου, καθ' ὃ ἡ μεταβολὴ γίνεται, οἷον τῆς ἀλλοιώσεως ἢ τῆς αὐξήσεως ἢ τῆς φορᾶς, καὶ ἑκάτερον συνεχὲς τοιοῦτόν ἐστιν ὡς μηδὲν ἢ ἐλάχιστον ἀπολείπειν (τὸ μὲν ἀπὸ τοῦ χρόνου κατὰ χρόνον, τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ ὑποκειμένου κατὰ τὸ ὑποκείμενον), λέγει ὅτι οὐ τοῦ κατὰ χρόνον συνεχοῦς χρεία τῷ μεταβάλλοντι πρὸς τὴν εἰς τὸ μεταξὺ ἄφιξιν πρὸ τοῦ εἰς τὸ πέρας ἐλθεῖν· τοῦ πράγματος γὰρ ἢ τοῦ χρόνου εἶπεν ἀντὶ τοῦ 'τοῦ πράγματος ἥπερ τοῦ χρόνου'· καὶ γὰρ διαλείποντος τοῦ χρόνου τῆς βαδίσεως, ὥστε τὸ βαδίζον ἀναπαυσάμενον πάλιν βαδίζειν, οὐδὲν κωλύει ἐλθεῖν εἰς τὸ τῆς βαδίσεως μεταξὺ καὶ τοῦ ὑποκειμένου μήκους, καὶ μὴ διαλείποντος δὲ τοῦ χρόνου, ἀλλὰ συνεχοῦς ὄντος ἐνδέχεται ἀπὸ τοῦ ἐναντίου εἰς τὸ ἐναντίον εὐθὺς μεταβάλλειν, ὡς εἴ τις τὴν ὑπάτην κρούσας εἰς τὴν νήτην εὐθὺς μεταβαίνοι. [30]

in Ph 10 873 οὐκ ἄρα τὸ συνεχὲς τοῦ χρόνου συντελεῖ πρὸς τὸ μεταξὺ τοῦτο, ἀλλὰ τὸ τοῦ ὑποκειμένου, εἰ μὲν κατὰ τόπον ἡ μεταβολή, τοῦ τε τόπου αὐτοῦ καὶ τῆς κατὰ τόπον κινήσεως. καὶ γὰρ συνεχοῦς κατὰ ταῦτα τῆς μεταβολῆς οὔσης ἀδύνατον τὸ κινούμενον μὴ εἰς πρῶτον ἐλθεῖν τὸ μεταξὺ καὶ τότε εἰς τὸ ἔσχατον. καὶ εἰ μὴ συνεχὴς οὕτως, ἀλλ' ἔχοι τινὰ μεγάλα διαλείμματα, οὐ πάντως εἰς τὸ μεταξὺ πρὸ τοῦ πέρατος ἀφικνεῖται. ἀρχαιοπρεπῶς δὲ ἀπήγγελται τὸ οὐθὲν γὰρ κωλύει διαλείποντ α , καὶ εὐθὺς δὲ μετὰ τὴν ὑπάτην φθέγξασθαι τὴν νεάτη ν. Εἰπὼν δὲ συνεχῶς κινεῖσθαι κατὰ τοῦτο τὸ συνεχὲς τὸ μηδὲν ἢ τὸ ἐλάχιστον διαλεῖπον τοῦ πράγματος

ἥπερ τοῦ χρόνου, ὅτι οὐ χρεία τοῦ χρόνου, ἐδήλωσεν ἔκ τε τοῦ διαλείποντος τοῦ χρόνου μηδὲν κωλύειν διὰ τοῦ μεταξὺ τὴν κίνησιν εἶναι καὶ μὴ διαλείποντος μηδὲν κωλύειν ἀπὸ τοῦ ἐναντίου εἰς τὸ ἐναντίον εἶναι τὴν μετάβασιν μὴ διὰ τοῦ μεταξύ. δείξας δὲ ἐξ ἀμφοῖν, ὅτι οὐχὶ τῆς τοῦ χρόνου συνεχείας χρεία πρὸς τὴν διὰ τοῦ μεταξὺ κίνησιν, ἐπήγαγεν ἀλλὰ τοῦ πράγματος ἐν ᾧ κινεῖται, ὥστε τοῦτο μηδὲν ἢ τὸ ἐλάχιστον διαλείπειν. τὸ δὲ ἐλάχιστον διάλειμμα τοῦ πράγματος ὡς πρὸς ἀναλογίαν τῆς ὅλης κινήσεως παραβάλλοντι, ἐὰν μὲν ὀλίγον ᾖ πρὸς αὐτὸ τὸ διάλειμμα, καὶ ὁ σκοπὸς εἷς μένει τοῦ πράγματος, ὡς εἴ τις Ἀθήνηθεν εἰς Πειραιᾶ βαδίζων ἐπιστὰς πρὸς βραχὺ δήσοι τὸ ὑπόδημα, οὐ διέκοψε τὴν συνέχειαν· εἰ μέντοι μήτε εἷς εἴη σκοπὸς τῆς εἰς Πειραιᾶ ἀφίξεως, ἀλλὰ καὶ τῆς ὁδοῦ ἐκτραπεὶς οἰκονομήσοι τι τῶν πρὸς χρείαν, οὐκέτι συνεχὴς αὕτη ἡ κίνησις. καὶ τὰ μὲν μιᾶς οὔσης τῆς προθέσεως μεταξὺ συμβαίνοντα, ὅταν πολυχρονία γένηται, διασπᾷ τῆς κινήσεως τὴν συνέχειαν ὡς τοῦ κιθαρίζειν, ὅταν ῥαγείσης χορδῆς ἄλλην ἐνάπτειν ἀναγκασθῶμεν. μὴ μενούσης δὲ μιᾶς τῆς προθέσεως καὶ ὀλιγοχρόνιόν τι παρεμπεσὸν λύει τὴν συνέχειαν, ὡς εἴ τις εἰς Πειραιᾶ τε ἅμα καταβαίνειν προτίθοιτο καὶ τῶν ἐν τῇ ὁδῷ τινι διαλεχθῆναι. Μετὰ δὲ τὸ εἰπεῖν ποίου συνεχοῦς χρεία πρὸς τὸ μεταξύ, ὅτι τοῦ κατὰ τὸ πρᾶγμα, λέγει καὶ περὶ τοῦ ἐναντίου, εἰς ὃ ἔσχατον μεταβάλλει τὸ μεταβάλλον διὰ τοῦ μεταξύ, τί τοῦτο ἔστι καὶ ἐν τίσι θεωρεῖται. καὶ λέγει ὅτι κατὰ τόπον ἐναντίον ἐστὶ τὸ κα τ ’ εὐθεῖαν πλεῖστον ἀπέχο ν· τὸ μὲν γὰρ πλεῖστον ἀπέχειν ἀνάγκη τοῖς ἐναντίοις. [30]

in Ph 10 874 τὸ δὲ κα τ ’ εὐθεῖαν προσκείμενον ὡρισμένον καὶ μεμετρημένον ποιεῖ τὸ πλεῖστον· ὡρισμένη γάρ ἐστιν ἡ εὐθεῖα, μετρεῖται δὲ πάντα τῷ ὡρισμένῳ. ἐπειδὴ γὰρ ἡ εὐθεῖα ἐλαχίστη ἐστὶ τῶν τὰ αὐτὰ πέρατα ἐχουσῶν γραμμῶν, ἡ δὲ ἐλαχίστη ὥρισται (τοῦτο γὰρ αὐτῷ σημαίνει τὸ πεπέραντα ι), ἡ δὲ ὡρισμένη μεμέτρηται, καὶ τὸ κα τ ’ εὐθεῖαν πλεῖστον μεμετρημένον ἂν εἴη καὶ ὡρισμένον, ὥστε καὶ 〈τὸ〉 πλεῖστον κυρίως λέγεσθαι. ἡ γὰρ ἐπὶ τὰ αὐτὰ πέρατα τῆς εὐθείας περιφερὴς ἀόριστός ἐστι καὶ ἄλλοτε ἄλλου μέτρου, ἡ μὲν μᾶλλον κυρτουμένη, ἡ δὲ ἧττον· ὥστε εἰ τῇ περιφερεῖ κρίνοιτο ἡ τῶν περάτων διάστασις, δυνατὸν τῆς μείζονος περιφερείας τὰ πέρατα κυρτοτέρας οὔσης ἐγγυτέρω εἶναι ἥπερ τὰ τῆς ἐλάττονος καὶ ἔσται ἐγγυτέρω τὰ μείζονι γραμμῇ διεστῶτα. καὶ ὅλως ἡ μὲν ἐπὶ τὰ αὐτὰ πέρατα εὐθεῖα μία καὶ διὰ τοῦτο ὡρισμένη. αἱ δὲ περιφέρειαι πολλαὶ καὶ ἀόριστοι. καὶ ἔοικε τὰ ἐναντία πρῶτον ἐν τῷ τόπῳ φανῆναι καὶ ἀπὸ τούτου καὶ εἰς τὰ ἄλλα μετῆχθαι· διὸ καὶ ἡ ὑπογραφὴ τῶν ἐναντίων τὰ πλεῖστον ἀπέχοντα ἀποδίδωσι. τὰ οὖν κεχωρισμένα πλεῖστον ἀπ’ ἀλλήλων κατὰ τόπον οἷα τὰ κατὰ τόπον ἐναντία ἐστίν, εἰ μέλλοι τὸ πλεῖστον ὄντως ὡρισμένον διεστάναι· καὶ γὰρ τὸ πλεῖστον ὥρισται καὶ τὸ ἐλάχιστον κατ’ εὐθεῖαν ἔχειν χρὴ τὴν διάστασιν. p. 226b34 Ἐφεξῆς δὲ οὗ μετὰ τὴν ἀρχὴν ὄντος ἕως τοῦ ἀλλὰ ταῦτα ἐκείνοι ς . Τὸ ἐφεξῆς τινὶ ἐφεξῆς ἐστιν, ὃ ἀρχῆς ἔχει πρὸς αὐτὸ λόγον· τὸ γὰρ μετὰ τὴν ἀρχὴν ὁμογενὲς ὂν τῇ ἀρχῇ, μᾶλλον δὲ ὁμοειδές, ἐφεξῆς ἐστι τῇ ἀρχῇ, ὅταν μηδὲν ὁμογενὲς ἢ ὁμοειδὲς μεταξὺ ᾖ αὐτοῦ τε καὶ τῆς ἀρχῆς, οἷον οἰκία οἰκίᾳ ἐφεξῆς ἡ δευτέρα τῇ πρώτῃ, ὅταν μὴ ᾖ αὐτῶν ἄλλη μεταξὺ οἰκία· καὶ ἡ ἀρχὴ δὲ τοῦ ἐφεξῆς ὄντος, καὶ τὸ ἐφεξῆς αὐτὸ πολλαχῶς λέγεται· ἢ γὰρ θέσει ἢ τάξει ἢ εἴδει ἢ πάθει ἢ χρόνῳ ἢ γενέσει ἢ ἀριθμῷ ἢ ἄλλῳ τινὶ τοιούτῳ· θέσει μὲν ὅσα ποῦ ἐστιν, οἷον εἰ γραμμὰς πλείους γράψαιμεν ἢ οἰκίας πλείους ἢ πόλεις λάβοιμεν, τάξει δὲ ὡς τὸ προοίμιον τῆς διηγήσεως καὶ αὕτη τῶν ἀγώνων, εἴδει δὲ οἷον εἰ τὰ χρώματα ἐφεξῆς καθ’ ἕκαστον λάβοιμεν ἀπὸ τοῦ λευκοῦ ἀρξάμενοι μέχρι τοῦ μέλανος, εἴτε ἑπτὰ εἴη ταῦτα εἴτε πλείω (καταριθμεῖται δὲ αὐτὰ ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ Περὶ τῶν αἰσθητῶν), πάθει δὲ εἰ τὴν ἀπὸ τοῦ ψυχροῦ μεταβολὴν ὁδῷ γινομένην εἰς τὸ γαλακτῶδες καὶ χλιαρὸν καὶ θερμὸν καὶ ζεστὸν νοήσαιμεν, κατὰ χρόνον δὲ ὅταν νουμηνίαν καὶ δευτέραν καὶ τρίτην καὶ τὰς ἐφεξῆς ὀνομάζωμεν, γενέσει δὲ ὅταν ἐπὶ μὲν τῶν ζῴων λέγωμεν πρώτην τὴν καρδίαν συνίστασθαι, εἶτα πνεύμονα εἰ τύχοι, εἶτα σπλῆνα, εἶτα νεφρούς, ἐπὶ δὲ τῶν φυτῶν

ρίζαν, εἶτα πρέμνον, εἶτα στέλεχος καὶ τὰ ἑξῆς, ἀριθμῷ δὲ ὅταν μονάδα δυάδα τριάδα λέγωμεν ἐφεξῆς.

in Ph 10 875 τῶν δὲ ἀρχῶν αἱ μὲν φύσει εἰσὶν ὡς αἱ κατὰ τὸν ἀριθμόν· φύσει γὰρ πρῶτον τὸ ἓν τῶν δύο καὶ ταῦτα τῶν τριῶν· καὶ αἱ κατὰ τὴν γένεσιν τῶν ζῴων καὶ τῶν φυτῶν. ἔτι δὲ καὶ αἱ κατὰ τὰ εἴδη, οἷον ἐπὶ τῶν χρωμάτων· αἱ δὲ κατὰ τὰ πάθη ἀρχαί, ὡς ἐπὶ τοῦ ψυχροῦ καὶ λευκοῦ εἴρηται, ὡς ἂν ἡμεῖς ὁρίσωμεν, οὕτως ἕξουσι τὸ δεύτερον καὶ τὸ ἐφεξῆς, εἴτε ἀπὸ τοῦ ψυχροῦ εἴτε ἀπὸ τοῦ ζέοντος ἀρξόμεθα, καὶ ἐπὶ τῶν χρωμάτων, εἴτε ἀπὸ τοῦ λευκοῦ εἴτε ἀπὸ τοῦ μέλανος· ἐπὶ δὲ τοῦ χρόνου καὶ τῶν ῥεόντων καὶ γινομένων φύσει τὸ πρότερον πρότερόν ἐστιν· ἃς δὲ ἡμεῖς ποιούμεθα ἀρχὰς ἐνιαυτοῦ μὲν περὶ θερινὰς τροπὰς ὡς Ἀθηναῖοι, ἢ περὶ μετοπωρινὰς ὡς οἱ περὶ τὴν νῦν καλουμένην Ἀσίαν, ἢ περὶ χειμερινὰς ὡς Ῥωμαῖοι, ἢ περὶ ἐαρινὰς ὡς Ἄραβες καὶ Δαμασκηνοί· μηνὸς δὲ εἴ τινες ἀρχὴν τὴν πανσέληνον λέγουσιν ἢ τὴν νέαν, θέσει ἔσονται αὗται. ἐπὶ δὲ τῶν ἐν τόπῳ, ὅταν μὲν τάξις τις εἴη τῶν κειμένων καὶ ᾗ ὡρισμένα ἐπ' εὐθείας ἢ ξύλα ἢ κίονες, ἔσονται ἀρχαὶ τὰ ἄκρα ἐφ' ἑκάτερον καί, ὡς ἂν ἡμεῖς θώμεθα, οὕτως ἔσται τῶν περάτων ἀρχὴ ἐκεῖνο καὶ τὸ ἐφεξῆς λαμβανόμενον. ἐπὶ δὲ τῶν ἐν πόλεσιν οἰκιῶν οὐκέτι ἄκραι τινές εἰσι, τὸ δὲ ἀφ' ὁποτέρας ἀρξώμεθα, ἐφ' ἡμῖν καταλείπεται, καὶ ἔστιν ὅλον θέσει, εἴτε στρογγύλος εἴτε τετράγωνος εἴτε ὁποῖος ἂν ᾖ ὁ περίβολος. τὸ παραπλήσιον δὲ κἀπὶ τῶν πόλεων αὐτῶν τὸ ἐφεξῆς κατὰ θέσιν ἐστί. Τούτων δὲ διωρισμένων ἐκεῖνο χρὴ κρατεῖν, ὅτι ὁμογενῆ ἀνάγκη εἶναι τὰ ἐφεξῆς, τὸ δὲ ὁμογενὲς πολυχούστερον.

in Ph 10 876 εἰ μὲν γὰρ ἄρρενας παῖδας διαστήσαντες λέγοιμεν ἐφεξῆς, ὡς ἐν παιδίοις φαμὲν τὸ ὁμογενές, εἰ δὲ καὶ ἄνδρας ἀναμίξαντες, ὡς ἄρρεν τὸ ὁμογενές, εἰ δὲ καὶ γυναῖκας, ὡς ἀνθρώπους· προσθέντες δὲ καὶ ἄλογα ζῷα, ὡς ζῷα λέγομεν ὁμογενῆ καὶ ἐφεξῆς· προσεχέστερον γὰρ καὶ πορρώτερον ἑκάστων τὸ ὁμογενές. εἰ μὲν γὰρ βάθρα εἴη πάντα, καθὸ βάθρα, ἔσται ὁμογενῆ, εἰ δὲ καὶ δίφροι, καθὸ καθέδραι, εἰ δὲ καὶ κλῖναι, καθὸ ἀναπαυόμεθα ἐπ' αὐτῶν· ἀκατονόμαστον γάρ ἐστι τὸ κοινὸν ἐπ' αὐτῶν. εἰ δέ τινων ἐφεξῆς μεταξύ τινα γίνεται ἀνομοειδῆ, οὐκ ἐπὶ πάντων τῶν ἐφεξῆς τοῦτο οἰητέον συμβαίνειν· οὔτε γὰρ ἐπὶ τῶν κατ' ἀριθμὸν οὔτε ἐπὶ τῶν κατὰ χρόνον οὔτε ἐπὶ τῶν κατ' εἶδος ἢ πάθος μεταβαλλόντων· ἐπὶ δὲ τῶν κατὰ γένεσιν οἷον ἐπὶ καρδίας καὶ πνεύμονός ἐστιν μεταξὺ ἀνομογενῆ γεννώμενα οἷον αἱ φλέβες διὰ τὸ εἰλῆφθαι ὡς ἐν σπλάγχνοις τὰ ἐφεξῆς. δῆλον δὲ ὅτι ἐπὶ μὲν τῶν φύσει τὴν ἀρχὴν ἐχόντων καὶ τὸ ἐφεξῆς φύσει, καὶ ὅτι οὐκ ἔστιν ἀναστρέφοντα εἰπεῖν· τὰ γὰρ δύο τοῦ ἑνὸς ἐφεξῆς, οὐ μέντοι τὸ ἓν τῶν δύο. ἐπὶ δὲ τῶν θέσει, ὡς ἂν ὁρίσωμεν τὴν ἀρχήν, οὕτως καὶ τὸ ἐφεξῆς ἔχει, εἴτε τὸ ψυχρὸν ἀρχὴν εἴτε τὸ ζέον ὁρίσαιμεν. ὁ δὲ Θεμίστιος προστίθησιν, ὅτι κυρίως μὲν ἐφεξῆς τὰ ὁμοειδῆ ἐστιν, οἶκος οἴκῳ καὶ γραμμὴ γραμμῇ, λέγεται δὲ ἐφεξῆς καὶ μὴ ὁμοειδῆ τινα πολλάκις· "ἐφεξῆς γὰρ ὁ ἀγὼν τῇ πομπῇ καὶ τὸ νυμφαῖον τῷ γυμνασίῳ." Ἰστέον δὲ ὅτι τῶν πολλῶν ἀντιγράφων ἐχόντων ἐφεξῆς δὲ οὗ μετὰ τὴν ἀρχὴν ὄντος ἢ θέσει ἢ εἴδει ι, ὁ Ἀλέξανδρος οὕτω γράφει οὗ μετὰ τὴν ἀρχὴν μόνον ὄντο ς , τὸ μόνον προστιθείς, καὶ ἐξηγεῖται ὅτι δηλωτικόν ἐστι τὸ μόνον τοῦ μὴ κυρίως πάντως τὴν ἀρχὴν λαμβάνεσθαι, ἀλλ' ὅπως ἂν ἡ ἀρχὴ ληφθῇ, ἢ θέσει ἢ φύσει, τοῦ ἐφεξῆς ἀκολουθοῦντος. ἐφεξῆς δὲ εἶπεν γραμμὴ γραμμῆς ἢ γραμμαὶ ἢ μονὰς μονάδος ἢ μονάδε ς. διότι καὶ μίαν γραμμὴν ἐφεξῆς εἶναι δυνατὸν τῇ πρώτῃ γραμμῇ, καὶ πλείονας.

in Ph 10 877 καὶ μίαν μονάδα τῇ πρώτῃ μονάδι, καὶ πλείονας. p. 227a6 Ἐχόμενον δὲ ὃ ἐφεξῆς ὂν ἅπτετα ι . Εἰπὼν τί τὸ ἁπτόμενον καὶ τί τὸ ἐφεξῆς ἐπάγει τί τὸ ἐχόμενον, ὅτι τὸ ἐφεξῆς ἅμα ὂν καὶ ἁπτόμενον τοῦτο ἐχόμενόν ἐστιν· οὔτε γὰρ τὸ ἐφεξῆς μόνον ἀρκεῖ πρὸς τὸ ἔχεσθαι (οἱ γοῦν ἀριθμοὶ ἐφεξῆς ὄντες οὐ λέγονται ἔχεσθαι ἀλλήλων, ὅτι μὴ ἅπτονται) οὔτε τὸ ἅπτεσθαι μόνον αὔταρκες πρὸς τὸ ἔχεσθαι. ὁ γοῦν χιτὼν ἁπτόμενος τοῦ σώματος διὰ τὸ μὴ ἐφεξῆς εἶναι οὐ λέγεται ἐχόμενος αὐτοῦ, οἰκία δὲ οἰκίας ἐφεξῆς οὖσα, ὅταν καὶ ἅπτωνται ἀλλήλων, ἐχόμεναί

εἰσι, καὶ οἱ τῶν ἁλύσεων κρίκοι. ὁμογενῆ γὰρ δεῖ εἶναι τὰ ἐχόμενα καὶ μηδὲν ἔχειν μεταξὺ μήτε ὁμογενὲς μήτε ἀνομογενές. διὸ οὐ μόνον ἐφεξῆς ἐστιν, ἀλλὰ καὶ ἁπτόμενα. τὸ μὲν γὰρ ἐχόμενον πᾶν καὶ ἐφεξῆς ἐστι, τὸ δὲ ἐφεξῆς οὐ πᾶν ἐχόμενον, εἰ μὴ καὶ θέσιν ἔχοι καὶ ἅπτοιτο. διὸ οὔτε ἡ δευτέρα τῆς νουμηνίας ἔχεσθαι λέγεται κυρίως οὔτε τὸ ἐκ λευκοῦ μέλαν γινόμενον ἔχεσθαι τοῦ λευκοῦ, ὅτι μὴ θέσιν ἔχει ταῦτα μηδὲ ὑπομένει ἅμφω, ἀλλὰ τῆς δευτέρας οὔσης ἡ νουμηνία οὐκέτι ἔστι καὶ τοῦ μέλανος γινομένου τὸ λευκὸν οἴχεται. τὰ δὲ μήτε θέσιν ἔχοντα μήτε ὑπομένοντα ἅμφω οὐκ ἂν ἅπτοιτο, τὰ δὲ μὴ ἁπτόμενα οὐκ ἂν ἔχοιτο. εἰ δὲ θείη τις λευκὸν σῶμα καὶ τούτου ἁπτόμενον φαιὸν καὶ ἐκείνου μέλαν, οὐδὲν κωλύει ταῦτα ἔχεσθαι ἀλλήλων· τῶν δὲ ὑγρῶν τὰ μὲν συγχεόμενα οὐκ ἔχεται ἀλλήλων, ἔλαιον δὲ καὶ ὕδωρ λέγοιτο ἂν ἔχεσθαι. p. 227a7 Ἐπεὶ δὲ πᾶσα μεταβολὴ ἐν τοῖς ἀντικειμένοις ἕως τοῦ φανερὸν ὅτι ἐν τοῖς ἐναντίοις ἔσται τὸ μεταξ ύ . Εἴρηκε μὲν ἤδη, τί ἐστι τὸ μεταξύ, ὅτι τὸ “εἰς ὃ πέφυκε πρῶτον ἀφικνεῖσθαι” πᾶν “τὸ μεταβάλλον” πρὸ τοῦ εἰς τὸ ἔσχατον ἐλθεῖν, καὶ προσθεὶς ὅτι “ἔσχατον τῆς μεταβολῆς ἐστι τὸ ἐναντίον”, ἐκείνοις οὖν τὰ ἀκόλουθα προστιθεὶς ἀποδείκνυσιν, ὅτι τὸ μεταξὺ ἐν τοῖς ἐναντίοις ἐστί. δείκνυσι δὲ αὐτὸ οὕτως· τὸ μεταξὺ ἐν μεταβολῇ ἐστι· πᾶσα μεταβολὴ ἀπὸ ἀντικειμένου εἰς ἀντικείμενον· πᾶσα ἡ ἀπὸ ἀντικειμένου εἰς ἀντικείμενον μεταβολὴ ἢ ἀπὸ ἀντιφάσεως ἢ ἀπὸ ἐναντίου ἐστί· καὶ γὰρ ἡ στέρησις ἐναντίον πως, ὡς εἴρηκεν αὐτός. [25]

in Ph 10 878 καὶ τῶν πρός τί τινά ἐστιν ἐναντία. εἰ οὖν ἡ κατὰ ἀντίφασιν μεταβολὴ κατὰ γένεσιν καὶ φθοράν ἐστιν, οὐκ ἔστι δὲ γενέσεως καὶ φθορᾶς μεταξύ, διότι τὸ μὲν μεταξὺ ὑφεστώτων ἐστὶ τινῶν μεταξύ, ἐν δὲ τῇ γενέσει καὶ φθορᾷ οὐχ ὑφέστηκεν ἅμφω τὰ ἄκρα, ἀλλ᾽ ἐν μὲν τῇ γενέσει μόνον τὸ εἰς ὅ, ἐν δὲ τῇ φθορᾷ μόνον τὸ ἐξ οὗ (τὰ γὰρ ἄλλα οὐχ ὑποκείμενά ἐστιν, ἀλλὰ ἀποφάσει δηλούμενα), ἀνάγκη ἐν τοῖς ἐναντίοις εἶναι τὸ μεταξύ. οὐκ ἐν πᾶσι δὲ τοῖς ἐναντίοις λέγει (ἔστι γάρ τινα τῶν ἐναντίων ἄμεσα), ἀλλ᾽ ὅτι ἐν τῷ γένει τῶν ἐναντίων. p. 227a10 Τὸ δὲ συνεχὲς ἔστι μὲν ὅπερ ἐχόμενον ἕως τοῦ καὶ τοῖς ὁποίοις ἕκαστον τούτων ὑπάρχε ι , εἴρητα ι . Ὥσπερ ἀπὸ τοῦ ἐφεξῆς καὶ τοῦ ἅπτεσθαι ἐγίνετο τὸ ἐχόμενον, οὕτως ἀπὸ τοῦ ἐχομένου τὸ συνεχές, ὅταν ἡ ἁφὴ τῶν ἐχομένων γένηται ἕνωσις. τοῦτο δὲ γίνεται, ὅταν τῶν ἁπτομένων τὰ πέρατα δύο τέως ὄντα, συμφυέντα ἓν γένηται· τότε γὰρ οὐκέτι μένει ἁπτόμενα. δεῖ δὲ καὶ τὰ ἅπτεσθαι μέλλοντα ἀλλήλων, συνεχῆ εἶναι· μεριστὰ γάρ, διότι τὰ ἀμερῆ οὐχ ἅψεται ἀλλήλων. φανερὸν οὖν ὅτι ἐν τούτοις ἐστὶ τὸ συνεχέ ς , ἐξ ὧν ἕν τι πέφυκε γίνεσθαι κατὰ τὴν συναφή ν. πέφυκε δὲ γίνεσθαι ἓν τὰ μὲν συμφύσει ὥσπερ τὰ ἐγκεντριζόμενα φυτά, τὰ δὲ ἁφῇ καὶ συναρμογῇ ὡς ἡ ναῦς. τῶν δὲ τὸ αἴτιον τοῦ ἓν εἶναι πλεῖον μὲν ἡ κατὰ ἁφήν, ἐνδεέστερον δὲ συμφύσεως, ὥσπερ ὕδατος καὶ ἀέρος· καὶ διαλυθέντων γὰρ αὐτῶν οὐχ ἧττον τὰ μόρια ἥνωται καὶ τὴν αὐτὴν τῷ ὅλῳ σῴζει φύσιν. ἄλλα δὲ δεσμῷ τὸ ἓν ἔχει ὡς φάκελος, τὰ δὲ πλοκῇ ὡς ἱμάτιον, τὰ δὲ ἐμπλέξει τῶν μορίων ὡς ἡ ἅλυσις, τὰ δὲ ῥάψει ὡς ὑποδήματα, τὰ δὲ κόλλῃ ὡς χάρτης, τὰ δὲ κράσει ὡς μελίκρατον, τὰ δὲ συνθέσει τοιᾷδε ὡς σωρός, τὰ δὲ συντάξει ὡς τὸ στράτευμα, τὰ δὲ συνδέσμῳ ὥσπερ αἱ οὐχ ἁπλαῖ προτάσεις. τὸ δὲ ἅρμα καὶ ἡ συνωρὶς κατὰ πολλοὺς τρόπους ἓν γίνεται· ὁ μὲν γὰρ δίφρος ὥσπερ καὶ οἱ τροχοὶ συναρμόσει ἓν γίνονται, τὸ δὲ πρὸς ἄλληλα τούτων ἑνοποιὸν αἴτιον σύνθεσις ἄν τις εἴη. τῶν δὲ ἵππων ὡς πρὸς ἀλλήλους τε καὶ τὸν δίφρον σύζευξις. [30]

in Ph 10 879 τὸ μέντοι πᾶν σύστημα σύνθεσις. εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλοι πλείους τρόποι τῆς τοῦ ἑνὸς συστάσεως. ὁ μέντοι Ἀριστοτέλης τεττάρων ἐμνήσθη ἢ γόμφῳ εἰπὼν ἢ κόλλῃ ἢ ἁφῇ ἢ προσφύσει γίνεσθαι τὸ συνέχον ἕν. λέγει δὲ συνέχον ἓν τὸ ἀναβεβηκός, καὶ ὑπερσυνεχὲς ὂν καὶ αἴτιον τοῦ συνεχοῦς· καὶ γὰρ τὸ μὲν συνεχὲς καὶ ἕν, τὸ δὲ ἓν οὐ πᾶν συνεχές· πλοῖον γὰρ καὶ ἱμάτιον καὶ οἰκία ἕν τι, ἀλλ᾽ οὐχὶ συνεχές. φανερὸν δέ φησι καὶ ὅτι πρὸς νόησιν πρῶτόν ἐστι τὸ ἐφεξῆς τοῦ ἁπτομένου, τὸ δὲ ἁπτόμενον τοῦ συνεχοῦς· τὸ μὲν γὰρ ἁπτόμενον ἀνάγκη ἐφεξῆς εἶναι, τὸ δὲ ἐφεξῆς οὐ πᾶν ἅπτεσθα ι . διὸ καὶ ἐν προτέροις τῷ λόγῳ τὸ ἐφεξῆς ἐστ ι. πρότεροι δὲ καὶ

πρεσβύτεροι οἱ ἀριθμοὶ τῶν μεγεθῶν, καὶ ἐν τούτοις τὸ ἐφεξῆς· τὰ γὰρ δύο τοῦ ἑνὸς ἐφεξῆς. ἁφὴ δὲ οὐκ ἔστι μονάδων. πρότεροι δὲ ἀριθμοὶ καὶ μονάδες σωμάτων καὶ μεγεθῶν οὐχ ὑποστάσει, ἀλλὰ λόγῳ. διὸ κατὰ γένεσιν τελευταῖον τῇ ἐπινοίᾳ τὸ συνεχές· πρῶται γὰρ αἱ μονάδες, ἐν αἷς τὸ ἐφεξῆς, θέσιν δὲ λαβουσῶν τὸ ἅπτεσθαι ἐπιγίνεται, τῆς δὲ ἁφῆς συμφυείσης τὸ συνεχές, καὶ οὐδὲν ἔτι μετὰ τοῦτο. Ὁ μέντοι Εὔδημος τὸ συμφυὲς τοῦ συνεχοῦς μᾶλλον ἡνωμένον θεασάμενος καὶ ἴδιον τῶν φυσικῶν αὐτὸ εἰπών "τοῦτο, φησί, κατὰ τὸν λόγον πρῶτόν ἐστι καὶ ἀρχή· τούτῳ γὰρ ἕπεται τὸ συνεχὲς καὶ ἐχόμενόν τε καὶ ἐφεξῆς· κατὰ δὲ τὴν γένεσιν, φησί, τελευταῖον τὸ συμφυές". δῆλον δὲ ὅτι τῷ λόγῳ τοῦτο πρῶτον εἶπεν ὡς ἐξ ἐκείνων συνεστώς. ὁ δὲ Ἀριστοτέλης τὸ ἐφεξῆς τοῦ ἅπτεσθαι πρῶτον εἶπε τῷ λόγῳ ὡς ὁλικώτερον καὶ ἁπλούστερον καὶ συναναιροῦν καὶ συνεπιφερόμενον. ὕστατον οὖν κατὰ γένεσιν τὸ συνεχές. διὸ εἰ συνεχῆ εἴη, ἀνάγκη ἅπτεσθα ι. οὐχ οὕτω δὲ λέγει ὡς τοῦ συνεχοῦς, καὶ ὅτε συνεχές ἐστιν, ἁπτομένου ὄντος (οὐκέτι γὰρ ἔσται συνεχὲς κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος, καθ' ὃ ἡ ἁφή), ἀλλ' ὅτι συνεχοῦς γενομένου, ἐκ πλειόνων ἀνάγκη τὴν ἁφὴν προϋποστῆναι. εἰ δὲ ἅπτοιτό τινα, οὐκ ἀνάγκη συνέχειαν ἐπινοεῖσθαι, ὥστε ἐν οἷς οὐκ ἔστιν ἡ ἁφή, οὔτε σύμφυσις οὔτε συνέχειά ἐστιν ἐν τούτοις, εἴπερ τῆς συνεχείας προηγεῖσθαι δεῖ τὴν ἁφήν. οὐ μέντοι ἐν πᾶσιν, ἐν οἷς ἐστιν ἁφή, καὶ σύμφυσιν ἤδη γενέσθαι δυνατόν· καὶ γὰρ ξύλου λίθος ἅπτεται καὶ ἱμάτιον ζῴου, ἀλλ' οὐ συμφύεται ταῦτα εἰς ἕνωσιν. Εἰ οὖν ἀληθὲς τὸ μὴ εἶναι ταὐτὸν τὸ ἐφεξῆς καὶ τὸ ἅπτεσθαι μηδὲ τοῖς αὐτοῖς ὑπάρχει, συναχθήσεταί τι ὥσπερ πόρισμα ἀπὸ τούτου, ὅτι κἂν εἶεν στιγμὴ καὶ μονὰς χωρισταὶ τῶν πραγμάτων, ὥσπερ ὑποτίθενταί τινες οἱ τὰ ὑποκείμενα τοῖς μαθήμασι μὴ ἐξ ἀφαιρέσεως λέγοντες, οὐκ ἂν εἴη ταὐτὸν στιγμὴ καὶ μονάς, ὡς ἔδοξέ τισι, κἂν ἀμερῆ ἄμφω κἂν ἀρχὴ ποσοῦ ἑκάτερον ᾖ, εἴπερ ταῖς μὲν στιγμαῖς ὑπάρχει θέσιν ἐχούσαις τὸ ἅπτεσθαι κατὰ στιγμήν, ταῖς δὲ μονάσι τὸ ἐφεξῆς ὑπάρχει· εἰ οὖν μὴ ἐν τοῖς αὐτοῖς τὸ ἅπτεσθαι καὶ τὸ ἐφεξῆς οὐκ ἂν εἴη ταὐτὸν στιγμὴ καὶ μονάς· ὑπάρχει δὲ ταῖς στιγμαῖς τὸ ἅπτεσθαι οὐ καθ' αὑτάς (ἀμερεῖς γάρ εἰσι, τὰ δὲ ἁπτόμενα μεριστὰ ἀνάγκη εἶναι), ἀλλ' ὅτι ἢ τὸ ἅπτεσθαι ἀντὶ τοῦ ἐφαρμόζειν εἶπεν (σημεῖον γὰρ σημείῳ συντιθέμενον σημεῖον ποιεῖ· οὕτω δὲ ἤκουσεν ὁ Ἀλέξανδρος), ἢ μᾶλλον ὅτι κατὰ τὰ σημεῖα ὑπάρχει τὸ ἅπτεσθαι ταῖς γραμμαῖς. [10]

in Ph 10 880 Οὐ μόνον δὲ ἐκ τῆς διαφορᾶς τοῦ ἅπτεσθαι καὶ τοῦ ἐφεξῆς ἡ διαφορὰ τοῦ σημείου καὶ τῆς μονάδος δείκνυται, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ μεταξύ, εἴπερ τινῶν μὲν στιγμῶν ἐνδέχεται εἶναί τι μεταξύ, τινῶν δὲ οὔ. τῶν μὲν γὰρ ἐφαρμοζουσῶν ἀλλήλαις στιγμῶν οὐδέν ἐστι μεταξύ, τῶν δὲ μὴ ἐφαρμοζουσῶν ἐνδέχεται εἶναι μεταξὺ γραμμὴν ἢ γραμμάς· οὐδὲ γὰρ τούτων ἀνάγκη μεταξὺ εἶναι γραμμήν, ἀλλ' ἐνδέχεται, εἴπερ καθ' αὑτὰς ὑποτεθεῖεν αἱ στιγμαὶ καὶ μὴ ὡς τῶν ἐν σώματι γραμμῶν πέρατα. τῶν δὲ μονάδων οὐθὲν μεταξύ ἐστιν· μονάδος γὰρ καὶ δυάδος ἀνάγκη μηθὲν μεταξὺ εἶναι. τὸ γὰρ οὐκ ἀνάγκη μεταξύ ἀντὶ τοῦ 'ἀνάγκη μὴ εἶναι μεταξύ' εἴρηται· οἱ γὰρ ἀριθμοί, ὡς οἱ Πυθαγόρειοι λέγουσι, τῷ κενῷ ἀπ' ἀλλήλων χωρίζονται οὐδὲν ἔχοντες ἀλλήλων μεταξύ. Ἰστέον δὲ ὅτι διχῶς φερομένης τῆς γραφῆς ἐν τοῖς βιβλίοις ὅπου μὲν πᾶσα γὰρ γραμμὴ μεταξὺ στιγμῶν, ὅπου δὲ πάσης γὰρ γραμμῆς μεταξὺ στιγμ ή, τὴν προτέραν σαφεστέραν οὖσαν ἴσασιν οἱ ἐξηγηταί· πᾶσα γὰρ γραμμὴ πεπερασμένη μεταξὺ δυεῖν στιγμῶν ἐστι τῶν τὰ πέρατα αὐτῆς ὁριζουσῶν· ἐνδέχεται δὲ καὶ μὴ εἶναι μεταξὺ γραμμήν, ὅταν καθ' αὑτὰς αἱ στιγμαὶ νοηθῶσιν ὑπὸ τῶν χωριστὰς αὐτὰς ὑποτιθεμένων. ἡ δὲ ἑτέρα, εἴπερ μὴ κατὰ διαφθορὰν εἴη γεγραμμένη, ἀκολουθοίη ἂν τῷ προειρημένῳ. [30]

in Ph 10 881 εἰπὼν γὰρ περὶ τῶν στιγμῶν καὶ τῶν μὲν ἐνδέχεται εἶναί τι μεταξὺ ἐπήγαγεν· πάσης γὰρ γραμμῆς μεταξὺ στιγμ ή. εἰ γὰρ πάσης γραμμῆς μεταξὺ στιγμὴν ἐνδέχεται εἶναι τὴν διαιροῦσαν αὐτήν, καὶ πάλιν τῶν παρ' ἑκάτερα τῆς στιγμῆς γραμμῶν ἑκατέραν ἔστι διελεῖν στιγμῇ, ἀληθὲς ὅτι τῶν στιγμῶν τῆς τε ἄκρας ὁποτερασοῦν καὶ τῆς μέσης ἐνδέχεται εἶναί τι μεταξὺ τὴν γραμμήν (τῶν γὰρ ὄντων τί ἐστιν ἡ γραμμή) καὶ τῆς μέσης καὶ τῆς λοιπῆς ἄκρας τὴν ἑτέραν

γραμμήν. καὶ ἔχοι ἄν τι πλέον ἡ γραφὴ αὕτη ἡ λέγουσα πάσης γὰρ γραμμῆς μεταξὺ στιγμή τὸ μὴ ἐπὶ τῆς πεπερασμένης μόνης γραμμῆς ἀληθεύειν τὸ ἐνδέχεσθαί τι εἶναι μεταξὺ τῶν στιγμῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς ἀπείρου. καὶ γὰρ καὶ ταύτην ἐνδέχεται διελεῖν στιγμῇ καὶ δεῖξαι, ὡς εἴρηται, ὅτι μεταξὺ τῶν στιγμῶν ἐνδέχεται εἶναι γραμμάς. εἰπὼν δὲ περὶ ἑκάστου τῶν προτεθέντων συμπεραίνεται λοιπὸν τὸν λόγον, ὑπομιμνήσκων κατὰ τάξιν, ὅτι εἴρηται περὶ πάντων καὶ τί ἐστιν ἕκαστον καὶ τοῖς ποίοις τῶν ὄντων ὑπάρχε ι· εἴρηται γὰρ ὅτι τὰ μὲν ἄλλα πάντα τοῖς ἔχουσι θέσιν ὑπάρχει, τὸ δὲ ἐφεξῆς καὶ τοῖς οὐκ ἔχουσι θέσιν, εἴπερ καὶ ἐν ἀριθμοῖς τοῦτο θεωρεῖται. p. 227b3 Μία δὲ κίνησις λέγεται πολλαχῶς ἕως τοῦ γένος δὲ τῶν ἐπιστημῶ ν . Ἀκόλουθον μὲν ἦν μετὰ τὰ περὶ κινήσεως ἤδη ῥηθέντα, ἐν οἷς διέκρινε τὴν κίνησιν τῆς γενέσεως καὶ τῆς φθορᾶς, καὶ τὰς κατηγορίας ἐν αἷς ἡ κίνησις ὑπάρχει παραδέδωκε, ταῦτα τὰ νῦν ῥηθησόμενα περὶ κινήσεως ἐπαγαγεῖν, τίς ἡ μία κίνησις, καὶ ὅτι τριχῶς λεγομένου τοῦ ἑνὸς ἢ γένει ἢ εἴδει ἢ ἀριθμῷ, ὡς καὶ ἐν ἄλλοις διώρισται, καὶ ἡ μία κίνησις τριχῶς ῥηθήσεται. καὶ τὶς μὲν ἡ τῷ γένει μία, τὶς δὲ ἡ τῷ εἴδει, τὶς δὲ ἡ τῷ ἀριθμῷ, ἥτις καὶ κυρίως μία δειχθήσεται. ἐπειδὴ δὲ ἡ μία συνεχής ἐστι καὶ ἡ συνεχὴς μία, ἔδει προγινώσκειν τί τὸ σύνεχές ἐστιν, ἵνα καὶ ἐπὶ κινήσεως αὐτὸ γνωρίζειν δυνώμεθα. ἐπειδὴ δὲ τὸ μὲν συνεχὲς ἐχόμενόν τί ἐστι, τὸ δὲ ἐχόμενον ἐφεξῆς τι καὶ ἁπτόμενον, ταῦτα δὲ ἅμα εἶναι χρή, συνθεωρεῖται δὲ τούτοις καὶ τὸ μεταξύ, εἰκότως ἡ ἐκείνων διδασκαλία πρὸ τῶν νῦν ῥηθησομένων παραδέδοται. αὐτὸ μέντοι τοῦτο τὸ πρόβλημα τὸ δεικνύον, τίς ἡ μία κίνησις, ἔστι μὲν καθ' αὐτὸ τῆς φυσικῆς θεωρίας οἰκειότατον (ὡς δηλώσει τὰ περὶ αὐτοῦ λεγόμενα, καὶ πρὸς τὸ τέλος δὲ τῆς ὅλης φυσικῆς πραγματείας συντελέσει τὸ σκοπιμώτατον· ἀπ' αὐτοῦ γὰρ δειχθήσεται τίς ἡ μία καὶ συνεχὴς ἐν τῷ κόσμῳ κίνησις, ὅτι ἡ κυκλοφορία, καὶ τί τὸ προσεχῶς ταύτην κινοῦν, ὅτι τὸ ἀκίνητον καὶ ἀμερὲς καὶ ἀίδιον αἴτιον), τὸ δὲ νῦν ἔχον τὴν μίαν κίνησιν τριχῶς λέγεσθαί φησιν, ὥσπερ καὶ τὸ ἕν, ἢ γένει ἢ εἴδει ἢ ἀριθμῷ. [5]

in Ph 10 88 Γένει μὲν οὖν μία κίνησις ἡ ἐν τῇ αὐτῇ κατηγορίᾳ· οἷον πᾶσα φορὰ πρὸς πᾶσαν φορὰν μία τῷ γένει ἐστίν· ἐν γὰρ τῇ ποῦ κατηγορίᾳ ἑνὶ γένει ὄντι πᾶσαι. καὶ ἀλλοίωσις πρὸς ἀλλοίωσιν· ἐν γὰρ ποιότητι. ὁμοίως δὲ καὶ αὔξησις πρὸς αὔξησιν καὶ μείωσις πρὸς μείωσιν· ἐν ποσότητι γὰρ πάντα. εἰ οὖν ἕτεραι τῷ γένει κινήσεις, οὐχ ὡς γένος τι κοινὸν ἡ κίνησις κατηγορεῖται τῶν πολλῶν κινήσεων, ὥστε οὐδὲ ὁ ὁρισμὸς αὐτῆς ὡς ἑνὸς γένους καὶ μιᾶς φύσεως ἐγένετο. εἴδει δὲ μίαι πλείονές εἰσι κινήσεις, ὅταν ἐν τῷ αὐτῷ γένει οὖσαι καὶ ἐν τῇ αὐτῇ κατηγορίᾳ καὶ ἐν εἴδει τῷ αὐτῷ εἰσιν ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος ὄντι ἀτόμῳ καὶ μὴ διαιρουμένῳ εἰς εἴδη. οἷον πᾶσαι αἱ λευκάνσεις καὶ τῷ γένει μία εἰσί (χρώματα γὰρ καὶ ποιότητες) καὶ τῷ εἴδει μία, λεύκανσις δὲ καὶ μέλανσις τῷ μὲν γένει αἱ αὐταί, τῷ δὲ εἴδει διάφοροι. Εἰπὼν δὲ ὅτι χρώματος μέν εἰσι διαφοραὶ κατὰ κίνησιν λεύκανσις καὶ μέλανσις, καὶ διὰ τοῦτο λεύκανσις μὲν καὶ μέλανσις διάφοροι κατ' εἶδός εἰσι, λεύκανσις δὲ λευκάνσει ἡ αὐτὴ τῷ εἴδει καὶ μέλανσις μελάνσει, ἐπήγαγεν· λευκότητος δὲ οὐκ ἔσται · διό πως εἴδει μία λεύκανσις λευκάνσε ι. καὶ εἴη ἂν λέγων ὅτι χρώματος μέν εἰσι κατ' εἶδος διαφοραί, ὅτι μὴ ἔστιν ἄτομον εἶδος τὸ χρῶμα εἰς εἴδη καὶ αὐτὸ διαιρούμενον τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν, λευκότητος δὲ οὐκ εἰσὶ κατ' εἶδος διαφοραί, διότι ἄτομον εἶδος ἡ λευκότης ὡς ὁ ἄνθρωπος. καὶ διὰ τοῦτο, φησίν, ἡ αὐτή πως τῷ εἴδει λεύκανσις λευκάνσει. τὸ δὲ πῶς ἐνίοτε πρόσκειται διὰ τὴν ἐπαχθησομένην ἀπορίαν πρὸς τὴν μίαν τῷ εἴδει κίνησιν. ἰστέον δὲ ὅτι ἔν τισι τῶν βιβλίων τοῦτο τὸ ῥητὸν οὐ φέρεται λευκότητος δὲ οὐκ ἔστι · διό πως εἴδει μία λεύκανσις λευκάνσε ι. καὶ οἱ ἐξηγηταὶ δὲ φαίνονται παρατρέχοντες αὐτό. Εἰπὼν δὲ μίαν εἶναι τῷ εἴδει κίνησιν τὴν ἐν ἀτόμῳ μίαν οὖσαν, ἐπειδὴ ἔστι τινὰ εἴδη, ἃ οὐδὲν κωλύεται καὶ γένη ἄλλων εἰδῶν εἶναι διὰ τὸ μὴ εἶναι ἄτομα εἴδη, ὥσπερ τὸ ὄρνεον εἶδος ὂν τοῦ ζῴου καὶ γένος ἐστὶν εἰδῶν τινων, οἷον ἀετοῦ καὶ ἱέρακος, λέγει ὅτι αἱ κατὰ 〈τὰ〉 τοιαῦτα εἴδη αἱ αὐταὶ κινήσεις ἁπλῶς μὲν οὐκ εἰσὶν αἱ αὐταὶ τῷ εἴδει, διότι διαιροῦνται εἰς

διάφορα εἴδη, ὡς τὸ λευκὸν καὶ μέλαν· πῶς δέ εἰσιν, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ εἴδει εἰσί, κἂν μὴ ᾖ ἄτομον τὸ εἶδος. [5]

in Ph 10 883 παράδειγμα δὲ τῶν ὑπαλλήλων εἰδῶν τὴν ἐπιστήμην παρέθετο, εἶδος μὲν οὖσαν ὑπολήψεως, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν γνώσεως, γένος δὲ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν, γεωμετρίας, ἀριθμητικῆς, μουσικῆς, ἰατρικῆς καὶ τῶν λοιπῶν. εἰ οὖν ἡ μάθησις ἀνάληψίς ἐστιν ἐπιστήμης καὶ κίνησις κατὰ ἐπιστήμην, ὡς ἡ ἐπιστήμη πῶς μὲν ἓν εἶδός ἐστιν, ὅτι ἀπὸ γένους διῃρέθη τῆς γνώσεως, ἁπλῶς δὲ οὐχ ἕν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἄτομον εἶδος, οὕτως ἕξει καὶ ἡ μάθησις κίνησις οὖσα καὶ ἐπιστήμης ἀνάληψις. p. 227b14 Ἀπορήσειε δὲ ἄν τι ς , εἰ εἴδει μία ἡ κίνησις ἕως τοῦ γένει μὲν οὖν καὶ εἴδει μία κίνησις οὕτω ς . Εἰπὼν μίαν κατ’ εἶδος εἶναι κίνησιν τὴν κατὰ τὸ αὐτὸ εἶδος ἐπιτελουμένην, ἀπορεῖ εἰ δεῖ λέγειν μίαν κίνησιν κατ’ εἶδος τὴν τοῦ αὐτοῦ κινουμένου ἐκ τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸ αὐτὸ πάλιν καὶ πάλιν, κινούμενον μὲν τὴν στιγμὴν λαβών, ἓν δὲ εἶδος κινήσεως τὸ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸ αὐτό. καὶ λέγει ὅτι, εἴ τις ταύτην μίαν τῷ εἴδει λέγοι κίνησιν, ἔσται ἡ κυκλοφορία τῇ εὐθυφορίᾳ ἡ αὐτὴ κατ’ εἶδος. δύναται γὰρ τὸ αὐτὸ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐπὶ τὸ αὐτὸ ποτὲ μὲν ἐπ’ εὐθείας κινεῖσθαι, ποτὲ δὲ κύκλῳ. καὶ ἔσται ἡ κυκλοφορία τῇ εὐθυφορίᾳ ἡ αὐτὴ τῷ εἴδει, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ κύλισις τῇ βαδίσε ι. καὶ λύει τὴν ἀπορίαν, διωρίσθαι λέγων “μίαν τῷ εἴδει γίνεσθαι κίνησιν, ὅταν ἄτομον εἶδος ᾖ, καθ’ ὃ γίνεται” ἢ ὡς αὐτὸς εἶπεν, ἐν ᾧ γίνεται· ἐὰν δὲ ἕτερον καὶ ἕτερον ᾖ τοῦτο, ὅτι ἑτέρα καὶ ἑτέρα ἡ κίνησίς ἐστι. τὸ δὲ περιφερὲς τοῦ εὐθέος ἕτερον τῷ εἴδε ι, εἴτε τὸ ἐν ᾧ ἡ κίνησις ληφθείη ὡς εὐθεῖα γραμμὴ καὶ περιφερής, εἴτε ὁ τρόπος καθ’ ὃν ἡ κίνησις ὡς ἡ κύλισις καὶ ἡ βάδισις. [25]

in Ph 10 884 καὶ τοῦτο ἂν μᾶλλον σημαίνοι τὸ ἐν ᾧ ἡ κίνησις. ἡ γὰρ κύλισις καὶ ἡ βάδισις δύνανται ἐπ’ εὐθείας ἀμφότεραι γίνεσθαι, καὶ οὐδὲν διοίσουσι κατὰ τὸ ὑποκείμενον. καὶ ὁ Ἀριστοτέλης δὲ τοὺς τρόπους τῆς κινήσεως παραφέρειν ἔοικε κυκλοφορίαν λέγων καὶ εὐθυφορίαν καὶ περιφερὲς καὶ εὐθὺ κινήσεως εἶδος, ἀλλ’ οὐχὶ γραμμὰς ὑποτίθεσθαι. ἡ δὲ ἀπορία αὕτη καὶ λύσις ἔοικεν ἐπῆχθαι πρὸς διορισμὸν ἀκριβέστερον τῆς μιᾶς τῷ εἴδει κινήσεως, δι’ οὗ τὸ μὲν οὕτως ἓν εἶδος ὡς ὑπάλληλον καὶ δυνάμενον εἰς εἴδη καὶ αὐτὸ διαιρεῖσθαι, δείκνυσι μὴ ποιοῦν μίαν κατ’ εἶδος κίνησιν· τὸ γὰρ εἶδος τοῦτο, καθ’ ὃ τὸ αὐτὸ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐπὶ τὸ αὐτὸ πάλιν καὶ πάλιν κινεῖται, εἴ τις λέγοι κυρίως ἓν εἶδος, ὁμοίως καὶ τὴν κυκλοφορίαν καὶ εὐθυφορίαν κυρίως ἓν εἶδος ἐρεῖ. ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἔστιν ἄτομον τὸ εἶδος τοῦτο τῆς κινήσεως, ἀλλὰ διαιρεῖται εἰς ταῦτα, πῶς μὲν τὰ αὐτὰ τῷ εἴδει ἐστὶ ταῦτα, ἁπλῶς δὲ οὐκ ἔστι τὰ αὐτά. p. 227b21 Ἁπλῶς δὲ μία κίνησις ἡ τῇ οὐσίᾳ μία καὶ τῷ ἀριθμῷ ἕως τοῦ εἰ δὲ μ ή , ἡ αὐτὴ μέ ν , μία δὲ οὐχ ί . Εἰπὼν τίς ἡ τῷ γένει μία κίνησις καὶ τίς ἡ τῷ εἴδει ἥ τε κυρίως καὶ ἡ πῶς μὲν πῶς δὲ οὔ, λέγει λοιπόν, τίς ἡ τῷ ἀριθμῷ μία κίνησις, ἣν καὶ ἁπλῶς καὶ κυρίως καὶ τῇ οὐσίᾳ μίαν λέγει. κυρίως γὰρ ἓν τὸ τῷ ἀριθμῷ ἕν, ὅτι τὸ τῷ γένει καὶ τῷ εἴδει ἓν πολλὰ μᾶλλόν ἐστιν ἢ ἕν. μίαν δὲ τῷ ἀριθμῷ φησιν τὴν ἓν τῷ ἀριθμῷ τῶν τριῶν ἕκαστον ἔχουσαν, περὶ ἃ ἡ κίνησίς ἐστιν, ὡς δυνατὸν ἐν ἑκάστῳ τὸ ἓν τῷ ἀριθμῷ ὑπάρχειν. τρία δέ ἐστι περὶ ἃ ἡ κίνησις τό τε κινούμενον αὐτὸ οἷον ὁ Σωκράτης, καὶ τὸ ἐν ᾧ ἤτοι καθ’ ὃ εἶδος κινεῖται τὸ κινούμενον οἷον ἡ βάδισις, καὶ τὸ ὅτε ὁ χρόνος, ἐν ᾧ κινεῖται τὸ κινούμενον· πᾶν γὰρ τὸ κινούμενον ἐν χρόνῳ κινεῖται. τούτων δὲ τῶν τριῶν τὸ μὲν ἐν ᾧ ἡ κίνησις καθ’ αὐτὸ τὴν τῷ γένει ἢ εἴδει μίαν κίνησιν ἐπιδείκνυσιν. ἡ μὲν γὰρ κυκλοφορία τῇ εὐθυφορίᾳ ἡ αὐτὴ τῷ γένει, ὅτι καὶ ἡ εὐθεῖα τῇ περιφερείᾳ τῷ γένει ἡ αὐτή· γραμμαὶ γὰρ ἄμφω· πᾶσα δὲ εὐθυφορία τῷ εἴδει ἡ αὐτή, ὁμοίως δὲ καὶ πᾶσα κυκλοφορία, ἐπειδὴ καὶ πᾶσα εὐθεῖα πάσῃ εὐθείᾳ ἡ αὐτὴ τῷ εἴδει καὶ πᾶς κύκλος παντὶ κύκλῳ. [30]

in Ph 10 885 ὁ δὲ συνεχὴς χρόνος καθ’ αὐτὸν ἐχομένας ποιεῖ τὰς κινήσεις τὰς διαφόρους, κἄν τε τὸ αὐτὸ ᾖ τὸ κινούμενον κἄν τε διάφορον μὴ διαλείποντος τοῦ χρόνου. ὅταν μέντοι καὶ τὸ κινούμενον ἓν κατ’ ἀριθμὸν ᾖ τὸ αὐτὸ οἷον ὁ Σωκράτης καὶ τὸ εἶδος τῆς κινήσεως ἓν οἷον ἡ βάδισις καὶ ὁ χρόνος εἷς καὶ συνεχὴς ὡς ἡ ἡμέρα, μία τότε γίνεται κατ’ ἀριθμὸν ἡ κίνησις. καὶ πῶς μὲν εἷς ὁ

χρόνος λαμβάνεται, κἂν διαστατὸς ᾖ, ἐσήμηνε διὰ τοῦ μὴ διαλείπειν (εἷς γὰρ χρόνος ὁ συνεχὴς καὶ μὴ διαλείπων λέγεται), πῶς δὲ ἓν κατ' ἀριθμὸν τὸ κινούμενον, ἐδήλωσεν ὅτι τὸ μὴ ὡς κατὰ συμβεβηκὸς λαμβανόμενον. ὁ γὰρ Κορίσκος ὅταν ἅμα μελαίνηται καὶ βαδίζῃ, εἷς κατ' ἀριθμὸν ὤν, ὡς δοκεῖ κινεῖται δύο κινήσεις ἅμα. ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς τὸ ἓν ἐν τῷ λευκῷ Κορίσκῳ, ὅτι τὸ λευκὸν τῷ Κορίσκῳ συμβέβηκε. διὸ καὶ αἱ κινήσεις δύο, κἂν ἐν συνεχεῖ γίνωνται χρόνῳ, ὅτι καὶ τὸ κινούμενον οὐ καθ' αὑτὸ ἕν, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς ἐλήφθη· οὐ γὰρ κατὰ τὸ αὐτὸ ἀμφοτέρας κινεῖται τὰς κινήσεις ὁ Κορίσκος, ἀλλ' ἑκατέραν αὐτῶν κατ' ἄλλο καὶ ἄλλο ὡς δύο ὄντων τῶν κινουμένων· καθὸ μὲν γὰρ λευκὸς ὁ Κορίσκος μελαίνεται, καθὸ δὲ βαδιστικὸς βαδίζει, τοῦτο μὲν καθ' αὑτὸ ἔχων, τὸ δὲ λευκὸν κατὰ συμβεβηκός. τὸ δέ, καθ' ὃ ἡ κίνησις ἐν τοῖς τοιούτοις, οὐ μόνον ἀριθμῷ οὐκ ἔστιν ἕν, ἀλλ' οὐδὲ εἴδει οὐδὲ γένει, εἴπερ τὸ μὲν μελαίνεσθαι ἀλλοιοῦσθαί ἐστιν, τὸ δὲ βαδίζειν φέρεσθαι. Εἰπὼν δὲ ὅτι ἓν εἶναι δεῖ τὸ κινούμενον μὴ κατὰ συμβεβηκὸς ἕν, ἐπάγει ὅτι καὶ καθ' ὃ ἡ κίνησις ἓν εἶναι δεῖ οὕτως ὡς ἄτομον καὶ ἓν τῷ ἀριθμῷ, ἀλλὰ μὴ ὡς κοινὸν καὶ τῷ εἴδει ἕν, ἀλλ' οὐχὶ τῷ ἀριθμῷ, οἷα ἐστὶν ἡ τῶν ὀφθαλμῶν εἰ τύχοι νοσούντων ὑγίανσις. εἴη γὰρ ἂν δύο ἀνθρώπους ὑγιάζεσθαι τὴν αὐτὴν ὑγίανσιν τὴν τῆς ὀφθαλμία ς. ἀλλ' ἡ τοιαύτη μία καὶ ἡ αὐτὴ τῷ εἴδει καὶ οὐ τῷ ἀριθμῷ, ὅταν ὡς κοινὴ λαμβάνηται. εἰπὼν δὲ ὅτι ἐπὶ τῆς κυρίως μιᾶς κινήσεως καὶ τὸ κινούμενον ἓν εἶναι χρὴ καθ' αὑτό, ἀλλὰ μὴ κατὰ συμβεβηκός, καὶ τὸ καθ' ὃ ἡ κίνησις ἓν ὡς ἄτομον, ἀλλὰ μὴ ὡς κοινὸν ἐπάγει ὅτι καὶ τὸν χρόνον ἐν τῇ συνεχείᾳ ἕνα εἶναι χρή, οἷον εἰ ὁ Σωκράτης μανθάνοι γραμματικὴν ἐν συνεχεῖ χρόνῳ· μία γὰρ αὕτη κίνησίς ἐστιν, ὅτι τὸ ἓν ὁ χρόνος κατὰ τὴν συνέχειαν ἔχει, καὶ οὐ κατὰ τὸ ἀριθμῷ κυρίως ἓν ὡς τὸ ὑποκείμενον. [30]

in Ph 10 886 ὁ δὲ Εὔδημός φησιν, ὅτι ὡς ὁ χρόνος ἔχει τὸ ἕν, οὕτως καὶ ἡ ἀλλοίωσις καὶ ἡ φορά. "οὐδὲ γὰρ ἡ ἀλλοίωσις, φησίν, ὑπομένει οὐδὲ ἡ φορά, ἀλλ' ὥσπερ ὁ χρόνος ὑπορρεῖ καὶ ἄλλη γίνεται ἀεί· διὸ τῷ εἴδει ἓν τοῦτο ῥητέον καὶ οὐ τῷ ἀριθμῷ." εἰ μέντοι, φησὶν ὁ Ἀριστοτέλης, ἀπὸ τῆς * πάλιν ἐν ἄλλῳ χρόνῳ τὴν αὐτὴν ἣν ἀπέβαλεν ἀναλαμβάνοι, οὐ λεκτέον ἔτι ταύτην μίαν τῷ ἀριθμῷ, ἀλλὰ μᾶλλον τῷ εἴδει τὴν αὐτήν. καὶ τὴν ἀνάγκην ἐνδείξατο τοῦ λόγου διὰ τῆς ἀδυνάτου ὑποθέσεως. τότε γὰρ ἂν ἦν μία τῷ ἀριθμῷ κίνησις, ἡ τῆς προτέρας μαθήσεως καὶ τῆς μετὰ τὴν λήθην ἀναλήψεως τῆς ἐπιστήμης, εἰ ἐνεδέχετο τὸ φθαρὲν τὸ αὐτὸ τῷ ἀριθμῷ πάλιν γίνεσθα ι. εἰ δὲ τοῦτο ἀδύνατον, ἀδύνατον καὶ τὴν ἐν ἄλλῳ καὶ ἄλλῳ χρόνῳ γινομένην κίνησιν μίαν εἶναι κατ' ἀριθμόν. τοῦτο δὲ τὸ ζήτημα τῇ τῶν Στωϊκῶν ἐστι μᾶλλον ἁρμόττον παλιγγενεσίᾳ· λέγοντες γὰρ ἐκεῖνοι τὸν αὐτὸν ἐμὲ πάλιν γίνεσθαι ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ ζητοῦσιν εἰκότως, πότερον εἷς εἰμι τῷ ἀριθμῷ ὁ νῦν καὶ τότε διὰ τὸ τῇ οὐσίᾳ εἶναι ὁ αὐτός, ἢ τῇ κατατάξει τῇ εἰς ἄλλην καὶ ἄλλην κοσμοποιίαν διαφοροῦμαι. ἁπλῶς δὲ μία κίνησις, ἐν ᾗ τὸ κινούμενον ἀριθμῷ ἓν καθ' αὑτό ἐστι, καὶ τὸ καθ' ὃ κινεῖται ἓν εἶναι εἴδει κατηγορίας, ἄτομον ὑπάρχον καὶ μὴ κοινόν, καὶ ὁ χρόνος συνεχὴς καὶ μὴ διαλείπων· εἰ δὲ μὴ πάντα ταῦτα συνδράμοι, ἡ αὐτὴ μὲν τῷ εἴδει δύναται εἶναι κίνησις, μία δὲ κυρίως οὐκέτι κατ' ἀριθμόν. p. 228a6 Ἔχει δὲ ἀπορίαν ταύτῃ παραπλήσιον ἕως τοῦ αὗται μὲν οὖν εἰσιν αἱ ἀπορίαι ἔξω τῆς νῦν σκέψεω ς . Εἰπὼν ὅτι τοῦ χρόνου διαλείποντος οὐκ ἂν εἴη μία τῷ ἀριθμῷ ἡ κίνησις, εἰ μὴ τὸ φθαρὲν καὶ γινόμενον ἓν εἴδει εἴη ἢ τῷ ἀριθμῷ, καὶ τοῦτο ὡς ἀδύνατον ἐνδειξάμενος διὰ τοῦ "εἰ μὲν ἐνδέχεται τὸ φθαρὲν πάλιν ἓν γίνεσθαι τῷ ἀριθμῷ", βουλόμενός τινα ἀπορίαν ἐκθέσθαι τὴν δοκοῦσαν δεικνύναι, ὅτι οὐδὲν κωλύει τὴν φθειρομένην κίνησιν καὶ τὴν γινομένην μίαν τῷ ἀριθμῷ γίνεσθαι, μετάγει τὴν ἀπορίαν ἀπὸ τῶν κινήσεων ἐπὶ τὰς ἕξεις, ὡς ἐκείναις πιθανώτερον ἐπιχειρουμένην. [25]

in Ph 10 887 χρῆται δὲ τῷ Ἡρακλείτου λόγῳ τῷ λέγοντι πάντα ῥεῖν καὶ μηδέποτε τὸ αὐτὸ εἶναι, καὶ λέγει ὅτι εἰ μία κατ' ἀριθμὸν ἡ ὑγεία ἐστὶν ἡ ἕωθεν ἄχρι ἑσπέρας συνεχοῦς ὄντος τοῦ χρόνου, καίτοι καὶ τῶν σωμάτων καὶ τῶν ἕξεων καὶ τῶν παθῶν πάντων ῥεόντων, ὥς φησιν Ἡράκλειτος, διὰ

τί οὐχὶ καὶ ὅταν διαλιπὼν τουτέστι νοσήσας ὑγιασθῇ, τὴν αὐτὴν τῷ ἀριθμῷ ῥηθήσεται εἰληφέναι; καὶ γὰρ Σωκράτης ἐξ ἀποδημίας ἐπανελθὼν εἷς καὶ ὁ αὐτός ἐστι κατ' ἀριθμὸν τῷ πρὶν ἀποδημῆσαι, καὶ ἡ ὑγεία καὶ ἡ ἐπιστήμη ἡ αὐτὴ τοῦ αὐτοῦ δοκεῖ, ὥσπερ τὰ διαλυτὰ καὶ συνακτὰ κλινίδια τὰ αὐτά ἐστι, κἂν πολλάκις διαλυθέντα συντεθῇ. ἢ τὰ μὲν κλινίδια τὰ αὐτά, αἱ δὲ συνθέσεις καὶ διαλύσεις οὐχ αἱ αὐταὶ τῷ ἀριθμῷ. εἰ δ' οὖν ἕξις μία, κἂν διαλίπῃ ὁ χρόνος, διὰ τί μὴ καὶ ἡ κίνησις ἤτοι ἡ ἐνέργεια μία ἡ ἐκ τῆς ἕξεως; ὅπερ δὲ ἐπὶ τῆς ἕξεως, τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν παθῶν δυνατὸν λέγειν, ὅτι ἐὰν εἷς ὁ πυρετὸς ἢ μία ἡ ὀφθαλμία ἡ ἐν τῷ χρόνῳ τῷ ἕωθεν ἕως ἑσπέρας, διὰ τί μὴ καὶ διαλείποντος τοῦ χρόνου μία· εἰ δὲ ἓν κατ' ἀριθμὸν ταῦτα, διὰ τί μὴ καὶ αἱ κινήσεις καὶ ἐνέργειαι. ταῦτα εἰπὼν ἐφιστάνει τῇ ἀπὸ τῶν ἐνεργειῶν ἐπὶ τὰς ἕξεις μεταβάσει, ὅτι διαφορά τίς ἐστι τῶν ἐνεργειῶν πρὸς τὰς ἕξεις καὶ τὰ πάθη. εἰ μὲν γὰρ ἡ ἐνέργεια μία, ἀνάγκη καὶ τὴν ἕξιν μίαν εἶναι καὶ ἔτι πρότερον τὸ ὑποκείμενον· μία γὰρ ἀριθμῷ ἐνέργεια μιᾶς τῷ ἀριθμῷ ἕξεως, καὶ μιᾶς τῷ ἀριθμῷ ἕξεως ἓν τὸ ὑποκείμενον. οὐκέτι δὲ τὸ ἀνάπαλιν ἀληθές· οὐ γὰρ ἑνὸς ὄντος τοῦ ὑποκειμένου μίαν ἀνάγκη τὴν ἕξιν εἶναι, οὔτε μιᾶς τῆς ἕξεως οὔσης, ἀνάγκη μίαν τὴν ἐνέργειαν εἶναι. τό τε γὰρ ἓν ὑποκείμενον δύναται πολλὰς ἕξεις ἔχειν, καὶ μιᾶς οὔσης ἕξεως δυνατὸν πολλὰς ἐνεργείας ἀποδίδοσθαι διαλειμμάτων τοῦ χρόνου μεταξὺ γινομένων καὶ οὕτως πληθυομένων τῶν ἐνεργειῶν. ὅσα δὲ περὶ τῶν ἕξεων, ταῦτα καὶ περὶ τῶν παθῶν ἁρμόττει λέγειν· διάθεσις γὰρ ἑκάτερον ψυχῆς καὶ σώματος, ἀλλὰ τὸ μὲν πάθος εὐαπόβλητός ἐστι διάθεσις, ἡ δὲ ἕξις μόνιμος. πῶς δέ, εἰ ἡ αὐτὴ ἕξις ἢ τὸ αὐτὸ πάθος, οὐχὶ καὶ ἡ κίνησις ἤτοι ἡ ἐνέργεια ἡ ἀπὸ τῆς ἕξεως τῆς αὐτῆς μία καὶ ἡ αὐτή, κἂν ἐκ διαλειμμάτων γίνηται. [25]

in Ph 10 888 ἐνδέχοιτο γὰρ ἂν τὸ αὐτὸ φθείρεσθαι καὶ εἶναι πολλάκις, ὅπερ πρότερον ἀπεγνώσθη. Αὗται οὖν, φησίν, αἱ ἀπορίαι ἔξω τῆς νῦν εἰσι σκέψεως καὶ ὅλως τῆς περὶ κινήσεως πραγματείας. τὸ γὰρ περὶ ἕξεων καὶ παθῶν ζητεῖν, πῶς ταῦτα ἓν καὶ οὐχ ἕν, καὶ εἰ ὁμοίως τὸ ἓν ἔχει ἥ τε διαλείπουσα ἕξις καὶ πάλιν καὶ πάλιν ἐγγινομένη, καὶ ἡ μένουσα μὲν τῷ δὲ ῥεῖν τὸ ὑποκείμενον ἀλλάσσεσθαι δοκοῦσα ὡς ἐν ἄλλῳ καὶ ἄλλῳ ὑποκειμένῳ ἄλλη κατ' ἀριθμὸν οὖσα, ταῦτα τὰ ζητήματα ἐφαπτόμενα τοῦ τε πρώτου ὑποκειμένου καὶ τοῦ δευτέρου καὶ τί τὸ μένον ζητοῦντα ῥεούσης τῆς ὕλης, ἄλλης ἂν εἴη πραγματείας. ἐφάπτεται γὰρ καὶ τῶν τοῦ αὐξομένου δυσλύτων ἀπορημάτων, τί τὸ μένον ἐν τῷ δι' ὅλου μεταβάλλοντι καὶ αὐξομένῳ· οὐ γὰρ δὴ ἀσκῷ παραπλησίως φυσᾶται τὸ αὐξόμενον καὶ μένον μὲν ὡς ὁ ἀσκός, εὐρυνόμενον δὲ καὶ ὀγκούμενον, ἀλλ' ἔστι τρόπος δυσκατανόητος, ὃν ἐν τῇ Περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς πραγματείᾳ παραδέδωκε. διὸ πάντα ταῦτα ὡς ἀλλότρια τῆς περὶ κινήσεως πραγματείας ἀποσκευάζεται. Ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῆς ὅλης τῶν εἰρημένων ἐννοίας· κατὰ δὲ τὴν λέξιν τὸ εἰ μὲν δύ ο , δ ι ' αὐτὸ τοῦτο βραχέως ἀπαγγελθὲν ἀσάφειαν ἐποίησεν. λέγει δὲ ὅτι ὁ αὐτὸς λόγος ἐπὶ τῶν ἕξεων καὶ τῶν κινήσεων ἁρμόζει, πλὴν τοσοῦτον διαφέρει ὁ τῶν ἕξεων λόγος πρὸς τὸν τῶν κινήσεων, ὅτι εἰ μὲν δύο αἱ ἕξεις αἱ ἐκ διαλείμματος ἐγγινόμεναι, δι' αὐτὸ τοῦτο δύο καὶ αἱ ἀπὸ τῶν ἕξεων ἐνέργειαι καὶ κινήσεις, ὅπερ ἐλλείπει τῷ λόγῳ. δείκνυσι δὲ τοῦτο ἐκ τοῦ ἀντιστρόφου αὐτῷ. ὡς γὰρ τῷ ἀριθμῷ ὅταν ᾖ μία ἐνέργεια ἡ πάλιν καὶ πάλιν, καὶ τὰς ἕξεις τὰς πάλιν καὶ πάλιν μίαν εἶναι ἀνάγκη, οὕτως ἐὰν δύο ὦσιν αἱ ἕξεις, καὶ τὰς ἐνεργείας δύο εἶναι ἀνάγκη· εἰ γὰρ μία, καὶ ἡ ἕξις μία καὶ τὸ ὑποκείμενον ἔτι μᾶλλον ἕν. καὶ τὴν ἀνάγκην ἐπήγαγεν· μία γὰρ τῷ ἀριθμῷ ἐνέργεια ἑνὸς τῷ ἀριθμῷ τοῦ ἐνεργοῦντος, εἴτε ἕξις εἴη εἴτε δύναμις εἴτε τὸ ὑποκείμενον. εἰπὼν δὲ ὅτι δυεῖν οὐσῶν τῶν ἕξεων δι' αὐτὸ τοῦτο καὶ αἱ ἐνέργειαι δύο, καὶ πρὸς τὴν τούτου ἀπόδειξιν τὸ ἀντίστροφον παραθεὶς καὶ καθ' ἑαυτὸ χρήσιμον τοῖς προκειμένοις ὑπάρχον τὸ λέγον, ὅτι ἡ τῷ ἀριθμῷ μία ἐνέργεια ἀπὸ μιᾶς τῷ ἀριθμῷ ἕξεώς ἐστι, καὶ κατὰ ταῦτα δείξας τὴν ὁμοιότητα τῶν πρὸς ἄλληλα λόγων τῆς τε ἕξεως καὶ τῆς ἐνεργείας, προστίθησι καὶ τὴν διαφοράν, δι' ἣν καὶ τὴν ὁμοιότητα παρέθετο. [30]

in Ph 10 889 εἰ γὰρ ἡ ἕξις μί α, φησίν, οὐκ ἄν τῳ δόξειε μία καὶ ἡ ἐνέργεια εἶνα ι, ὡς μιᾶς τῆς ἐνεργείας οὔσης μίαν ἦν ἀνάγκη τὴν ἕξιν εἶναι. ἀπὸ γὰρ τῆς αὐτῆς ἕξεως καὶ μία δύναται εἶναι ἐνέργεια καὶ πλείους. διὸ εἶπεν οὐκ ἄν τῳ δόξειέ πω μί α, ὅτι καὶ πλείους. ὅταν γὰρ παύσηται βαδίζω ν , οὐκέτι ἔσται ἡ βάδισι ς , πάλιν δὲ βαδίζοντος ἔσται μιᾶς οὔσης τῆς βαδιστικῆς ἕξεως. καὶ ἄλλην δὲ γραφὴν τοῦδε τοῦ ῥητοῦ φέρεσθαί φησιν Ἀλέξανδρος τοιαύτην· ὅτι εἰ μὲν δύο οὕτως τῷ ἀριθμ ῷ , καὶ τὰς ἕξεις ἀνάγκη · μία γὰρ ἀριθμῷ ἐνέργεια ἑνὸς ἀριθμ ῷ. καὶ ἀκούει τὸ εἰ μὲν δύο οὕτως τῷ ἀριθμῷ οὐκ ἐπὶ τῆς ἕξεως ἀλλ᾽ ἐπὶ τοῦ ὑποκειμένου τῇ ἕξει, ὅπερ διὰ τὴν συνεχῆ ῥύσιν οὐ μένει ἓν τῷ ἀριθμῷ, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὰς ἕξεις ἀνάγκη πλείους εἶναι τῷ ἀριθμῷ· ἡ γὰρ μία ἕξις τῷ ἀριθμῷ ἑνὸς τῷ ἀριθμῷ ὑποκειμένου· ὡς δὲ τὸ ὑποκείμενον ἔχει πρὸς τὴν ἕξιν, οὕτως ἡ ἕξις πρὸς τὴν ἐνέργειαν· καὶ γὰρ μιᾶς μὲν ἐνεργείας μία ἕξις, μιᾶς δὲ ἕξεως καὶ πολλὰς ἐνεργείας εἶναι δυνατὸν τοῖς διαλείμμασι τοῦ χρόνου μεριζομένας. p. 228a20 Ἐπεὶ δὲ συνεχὴς πάσα κίνησις ἕως τοῦ τίς μὲν οὖν κίνησις ἁπλῶς μί α , εἴρητα ι . Δείξας τίς ἡ μία κίνησις ἐκ τῶν τριῶν τῶν περὶ ἃ ἡ κίνησις, τοῦ τε κινουμένου καὶ τοῦ καθ᾽ ὃ ἡ κίνησις καὶ τοῦ χρόνου, ὧν ἕκαστον ὡς πέφυκεν ἓν ἀριθμῷ χρὴ εἶναι, εἰ μέλλοι μία εἶναι κυρίως κίνησις, προστίθησι καὶ ἄλλα τινὰ καθ᾽ αὑτὰ ὑπάρχοντα τῇ μιᾷ κινήσει, ὧν πρῶτον τὸ συνεχῆ εἶναι τὴν μίαν κίνησιν. δείκνυσι δὲ αὐτὸ ἐκ τοῦ πᾶσαν τὴν λαμβανομένην κίνησιν αὐτὴν ἑκάστην, κἂν μέρος ᾖ κινήσεως, συνεχῆ εἶναι κατὰ φύσιν, οὐχ ὅτι πᾶσα κίνησις πάσῃ κινήσει συνεχής, ἀλλ᾽ ὅτι ἑκάστη καθ᾽ ἑαυτήν. εἰ δὲ τοῦτο ἀληθές, διότι πᾶσαν κίνησιν ἀνάγκη διαιρετὴν εἶναι, ὅπερ μετ᾽ ὀλίγον τῆς ἀρχῆς παρενέβαλε ‘τὸ γὰρ διαιρετὸν συνεχές‘, ἀνάγκη τὴν ἁπλῶς μίαν κίνησιν δειχθεῖσαν συνεχῆ εἶναι πρὸς ἑαυτὴν μίαν οὖσαν, ὡς καὶ ἕκαστον μέρος κινήσεως. καὶ εἰ συνεχὴς δέ, μία ἐστίν, ὡς ἀντιστρέφειν ἀλλήλοις. ὅτι δὲ ἡ μία κατ᾽ ἀριθμὸν κίνησίς ἐστιν ἡ συνεχὴς καὶ ἀδύνατον τὰς μὴ οὕτω μίαν κίνησιν ποιούσας συνεχεῖς εἶναι, ἔδειξε διὰ τοῦ οὐ γὰρ πᾶσα γένοιτο ἂν συνεχὴς πάσ ῃ. [30]

in Ph 10 890 οὔτε γὰρ αἱ τῷ εἴδει αἱ αὐταὶ συνεχεῖς ἀλλήλαις ὁμοίως οὔτε αἱ τῷ γένει. ἔτι δὲ μᾶλλον αἱ ἀνομογενεῖς οὐκ ἂν εἶεν συνεχεῖς. οὐ γὰρ δύναται πᾶσα κίνησις πάσῃ κινήσει συνεχὴς εἶναι, οἷον ἡ βάδισις τῇ λευκάνσει ἢ μαθήσει. εἰ γὰρ ἠδύνατο, οὐκ ἂν ἡ συνεχὴς μία ἦν τῷ ἀριθμῷ· οὔτε γὰρ αἱ τῷ εἴδει αἱ αὐταὶ οὔτε αἱ τῷ γένει οὔτε ἔτι μᾶλλον αἱ κατὰ ταῦτα διαφέρουσαι μία τῷ ἀριθμῷ εἰσιν. αὐτὸς μέντοι δείκνυσιν, ὅτι οὐ πᾶσα κίνησις πάσῃ κινήσει συνεχής, κἂν ἐν συνεχεῖ γίνοιντο χρόνῳ, ἐκ τοῦ μηδὲ ἄλλο μηδὲν τῷ τυχόντι τὸ τυχὸν συνεχὲς εἶναι, κἂν ὁμοειδῆ τύχῃ. οὔτε γὰρ σῶμα σώματι πᾶν παντὶ οὔτε ἐπιφάνειαι οὔτε γραμμαί, κἂν ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ὦσιν. ἀλλ᾽ ἐκεῖνα τῶν ὄντων γίνεται συνεχῆ ἀλλήλοις, ὧν τὰ ἔσχατα δυνατὸν ἓν γενέσθαι· ἔσχατα δὲ τὰ μὲν τῶν ὄντων οὐκ ἔχει ὥσπερ αἱ μονάδες ἀδιαίρετοι οὖσαι (διὸ οὐ γίνεταί τι συνεχὲς ἐξ αὐτῶν), τὰ δὲ ἔχει μὲν ἔσχατα, ἄλλα δὲ τῷ εἴδει καὶ διαφέροντα καὶ ὁμωνύμως ἔσχατα λεγόμενα ἢ πέρατα, ὅπερ ἐπὶ μὲν τῶν ἑτεροφύλων ἐναργές ἐστιν· ἄλλο γὰρ πέρας γραμμῆς καὶ ἄλλο βαδίσεως· καὶ ἐπὶ κινήσεως δέ· ἄλλο γὰρ πέρας λευκάνσεως καὶ ἄλλο θερμάνσεως· καὶ λευκάνσεως δὲ ἄλλο πέρας τῆς ἐμῆς καὶ ἄλλο τῆς σῆς· καὶ ἐν ἐμοὶ ἄλλο τῆς τῶν τριχῶν καὶ ἄλλο τῆς τοῦ δέρματος. διὸ ἐκ τούτων οὐκ ἂν γένοιτο συνεχὴς κίνησις. ἀλλ᾽ ἐχόμεναι μέ ν, φησίν, εἶεν ἂν κινήσεις καὶ αἱ μὴ αὐταὶ τῷ εἴδει μηδὲ τῷ γένει δηλονότι· δραμὼν γὰρ ἄν τις πυρέξειεν εὐθύς · ἐχόμενα δὲ ταῦτα οὐ τῷ ἅπτεσθαι, ὡς πρόσθεν ἐπὶ τῶν κατὰ θέσιν ἀφωρίζετο τὸ ἐχόμενον (οὐδὲ γὰρ ἔστιν ἁφὴ ἐπὶ τούτων), ἀλλὰ τῷ τὸν χρόνον εἶναι συνεχ ῆ. εἶπεν γὰρ καὶ τῇ τοῦ χρόνου συνεχείᾳ κρίνεσθαι τὰς ἐχομένας κινήσεις, ὡς τῇ τοῦ καθ᾽ ὃ κινοῦνται ταυτότητι, τὰς τῷ γένει ἢ τῷ εἴδει τὰς αὐτάς. κἂν δραμὼν οὖν τις εὐθὺς πυρέξειε, μηδενὸς μεταξὺ γενομένου χρόνου, οὐ συνεχεῖς αἱ κινήσεις· ἀνομοειδῆ γὰρ αὐτῶν τὰ πέρατα, ὡς μὴ δύνασθαι ἓν γενέσθαι. συνεχῆ δὲ ἦν, ὧν τὰ πέρατα ἕν. τὰ δὲ τούτων πέρατα ὁμωνύμως λεγόμενα πέρατα καὶ μὴ κοινωνοῦντα τῆς αὐτῆς φύσεως οὐκ ἂν συμφύοιτο εἰς ἕν. [30]

in Ph 10 891 ἀλλ᾽ ἐπὶ μὲν τούτων πρόδηλον. καὶ τῶν ὁμοειδῶν δὲ κινήσεων, κἂν ὁμοειδῆ τὰ πέρατα, εἰ μὴ συμφύοιτο, οὐ ποιεῖ συνέχειαν, ὡς ἐπὶ τῆς ἐμῆς καὶ σῆς λευκάνσεως κἂν ἐν συνεχεῖ γίνοιντο χρόνῳ, οὔτε συνεχεῖς οὔτε μία γίνοιντ᾽ ἄν, διότι τὴν μὲν συνεχῆ καὶ τῷ ἀριθμῷ μίαν ἀνάγκη καὶ τῷ εἴδει μίαν εἶναι. τὴν δὲ τῷ εἴδει μίαν οὐκ ἀνάγκη καὶ τῷ ἀριθμῷ μίαν εἶναι, ἐπὶ δὲ τῆς φορᾶς τῆς λαμπάδος τῆς ἐκ διαδοχῆς μετὰ δρόμου διαδιδομένης ἀλλήλοις ὑπὸ τῶν τρεχόντων οἱ μὲν ἐξηγηταὶ μίαν καὶ συνεχῆ δοκεῖν τὴν τῶν τρεχόντων κίνησίν φασιν ὁμοειδῆ οὖσαν, μὴ μέντοι κυρίως εἶναι μίαν μηδὲ συνεχῆ τῷ μὴ τὸ αὐτὸ εἶναι τὸ κινούμενον. ἀλλ᾽ ἔστι, φησίν, ἐχομένη καὶ αὐτή· οὐδὲ γὰρ τούτων τῶν κινήσεων τὰ ἔσχατα ἕν, ἀλλ᾽ ἑκάστου τῶν τρεχόντων οἰκεῖόν τι τοῦ δρόμου πέρας ἐστί, καὶ οὐκ ἔστι τὸ τοῦ φθάσαντος δρόμου πέρας ἀρχὴ τοῦ μετ᾽ αὐτὸν τρέχοντος, αἱ δὲ τοιαῦται κινήσεις ἐχόμεναί εἰσιν τῷ τὸν χρόνον ἐν ᾧ γίνονται συνεχῆ εἶναι, ἀλλ᾽ οὐχὶ αὐταὶ αἱ κινήσεις συνεχεῖς. μήποτε δὲ οὐ τὴν τῶν τρεχόντων κίνησιν δοκοῦσαν μίαν ἐχομένην εἶναι καὶ οὐ συνεχῆ φησιν ὁ Ἀριστοτέλης, ἀλλὰ τὴν τῆς λαμπάδος φορὰν καὶ κίνησιν μίαν δοκοῦσαν, ὡς ἑνὸς οὖσαν τοῦ φερομένου καὶ διὰ τὴν τῆς λαμπηδόνος συνέχειαν μηδὲ αὐτὴν μίαν καὶ συνεχῆ εἶναι ἀλλ᾽ ἐχομένην. ὁ μὲν γὰρ τῶν πολλῶν δρόμος οὐκ ἂν εἷς εἴη πολλῶν ὄντων τῶν τρεχόντων, ἡ δὲ τῆς λαμπάδος φορὰ καὶ μιᾶς οὔσης καὶ τὴν αἴγλην ἐχούσης συνεχῆ μία δοκοῦσα οὐκ ἔστιν οὐδὲ αὐτὴ μία, ὅτι διώρισται τὰ πέρατα καὶ στάσει διαλαμβάνεται ἐν τῇ διαδοχῇ. Διχῶς δὲ τὴν γραφὴν ηὖρον ταύτην φερομένην· ὅπου μὲν οἷον ἡ λαμπὰς ἐκ διαδοχῆς φορᾶς γενομέν η , συνεχοῦς δὲ ο ὔ, ὅπου δὲ οἷον ἡ λαμπὰς ἐκ διαδοχῆς φορὰ ἐχομέν η , συνεχὴς δὲ ο ὔ. καὶ ἔοικεν ἑκατέρωθι ἡ λαμπὰς οὐ τὴν δᾷδα λέγειν, ἀλλὰ τὴν ἔκλαμψιν καὶ διαδρομὴν τοῦ φωτός. ἐχόμεναι, γάρ φησιν, εἶεν ἂν κινήσεις καὶ αἱ μὴ αὐταὶ τῷ εἴδει καὶ αἱ αὐταί, ὡς ἡ λαμπάς, τουτέστιν ἡ διαδρομὴ τῆς λαμπάδος· τὴν γὰρ κίνησιν λαμπάδα ἐκάλεσεν τὴν κατὰ τὸ αὐτὸ εἶδος, ὡς πρότερον περὶ τῆς μὴ κατὰ τὸ αὐτὸ λέγων. δραμὼν γὰρ ἄν τι ς, φησί, πυρέξειε ν. καὶ τάχα τῆς ἐν Πειραιεῖ λαμπάδος τῆς ἐν Βενδιδίοις μνημονεύει, περὶ ἧς ὁ Πλάτων ἐν ἀρχῇ τῆς Πολιτείας· “λαμπὰς ἔσται, φησίν, ἀφ᾽ ἵππων τῇ θεᾷ”. [30]

in Ph 10 892 καὶ ἑρμηνεύων τὸ γινόμενον “λαμπάδια, φησίν, ἔχοντες διαδώσουσιν ἀλλήλοις ἀμιλλώμενοι τοῖς ἵπποις”. Αἱ οὖν τοιαῦται, φησί, κινήσεις ἐχόμεναί εἰσιν, ἀλλ᾽ οὐ συνεχεῖς. συνεχῆ γὰρ ὧν τὰ ἔσχατα ἕν. ὥστε εἰ συνεχεῖς, καὶ ἐχόμεναι. συνεχὴς γάρ, φησίν, ἐστὶν ὅπερ ἐχόμενόν τι. ἔτι δὲ καὶ ἐφεξῆς εἰσι ν. εἰ γὰρ ἐχόμεναι, καὶ ἐφεξῆς. εἴπερ ἐχόμενον ἔλεγεν, ὃ ἐφεξῆς ὂν ἅπτεται. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐπὶ τῶν θέσιν ἐχόντων. κινήσεις δὲ ἐχόμεναι ἀλλήλων οὖσαι εὐθὺς καὶ συνεχεῖς εἰσι συναλειφομένων ἀλλήλοις τῶν περάτων τῷ καὶ τὸν χρόνον τὸν μετροῦντα τὴν κίνησιν συνεχῆ εἶναι. τὰ γὰρ νῦν ἐφεξῆς ὄντα, ὡς μὴ ἔχειν μεταξὺ χρόνον, ὃς ἦν ὁμογενὴς τοῖς ἑκατέρωθεν, οὐκ ἐφεξῆς ἀλλὰ συνεχῆ γίνεται· ἀμερῆ γὰρ ὄντα οὐχ ἅπτεται, ἀλλ᾽ ἐφαρμόζεται ἀλλήλοις καὶ γίνεται ἓν καὶ συνεχὲς ποιεῖ τὸ ὅλον. τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῆς κινήσεως συμβαίνει. εἰ οὖν ὁ χρόνος μέτρον ἐστὶ κινήσεως καὶ ἡ κίνησις διὰ τὸν χρόνον γίνεται συνεχὴς καὶ ὁ χρόνος διὰ τὴν κίνησιν καὶ ἑκάτερον δι᾽ ἑαυτὸ τῷ τὰ ἔσχατα τῶν μερῶν εἰς ἓν συντρέχοντα ἔχειν, εἰ οὖν ταῦτα οὕτως ἔχει, καλῶς ἐξ ἀρχῆς ἐλέγετο, ὅτι ἀνάγκη τὴν ἁπλῶς συνεχῆ καὶ μίαν κίνησιν τὰ τρία ταῦτα, τό τε εἶδος καθ᾽ ὃ ἡ κίνησις καὶ τὸ κινούμενον καὶ τὸν χρόνον, ἕκαστον ἓν τῷ ἀριθμῷ ἔχειν. τῷ μὲν γὰρ χρόνῳ ἀνάγκη μίαν εἶναι, ἵνα μὴ ἀκινησία μεταξὺ γένηται· οὐ γὰρ ἂν εἶεν δύο ἢ πλείονες χρόνοι μὴ μεταξὺ ἀκινησίας οὔσης, εἰ γὰρ μὴ εἴη μεταξὺ ἀκινησία, συνεχίζονται πρὸς ἀλλήλους καὶ οἱ χρόνοι ὥσπερ καὶ ἡ κίνησις, ἀκινησίας δὲ οὔσης μεταξὺ καὶ αἱ κινήσεις πλείους γίνονται μιᾶς αἱ παρ᾽ ἑκάτερα τῆς ἀκινησίας καὶ οἱ χρόνοι τρεῖς ὅ τε τὴν ἀκινησίαν μετρῶν καὶ οἱ τὰς παρ᾽ ἑκάτερα τῆς ἀκινησίας κινήσεις· συλλογίζεται οὖν δυνάμει οὕτως· ἡ κίνησις ἡ πλείονας ἔχουσα χρόνους στάσει διαλαμβάνετα ι· ἡ στάσει διαλαμβανομένη οὐκ ἔστι μία. καὶ ταύτην πρώτην τέθεικε τὴν πρότασιν. καὶ τὸ συμπέρασμα δῆλον, ὅτι ἡ κίνησις πλείονας ἔχουσα χρόνους οὐκ ἔστι μία. εἰ δὲ τοῦτο ἀληθές, καὶ τὸ σὺν

ἀντιθέσει ἀντίστροφον ἀληθές, ὅτι ἡ μία κίνησις ὑφ' ἑνὸς μετρεῖται χρόνου. ἡ μέντοι τῷ εἴδει μὴ μία κίνησις, κἂν ἐν συνεχεῖ χρόνῳ γίνηται, οὐκ ἂν εἴη μία τῷ ἀριθμῷ, κἂν τὸ αὐτὸ ἔχῃ τὸ κινούμενον. ὡς δραμὼν ἄν τις πυρέξειεν εὐθύ ς. [30]

in Ph 10 893 οὐ γὰρ γίνεται τῶν τοιούτων κινήσεων ἓν τὰ ἔσχατα· ἄλλη γὰρ τῷ εἴδει ἡ κατ' ἄλλο εἶδος· ὥστε ἔτι μᾶλλον τῷ ἀριθμῷ ἕτεραι αὗται. εἰ μὲν γὰρ μία τῷ ἀριθμῷ κίνησίς ἐστι, δεῖ καὶ τὸ εἶδος τῆς κινήσεως τὸ αὐτὸ εἶναι. εἰ δὲ τὸ εἶδος ἕν, οὐ πάντως μία ἡ κίνησις, εἰ μὴ καὶ τὸ κινούμενον ἓν εἴη καὶ ὁ χρόνος συνεχὴς καὶ εἷς. αὕτη γάρ ἐστιν ἡ εἰρημένη ἁπλῶς μία κίνησις. καὶ δῆλον ὅτι τὸ προστεθὲν τῇ μιᾷ κινήσει τὸ καὶ συνεχῆ αὐτὴν εἶναι τῇ κατ' ἀριθμὸν μιᾷ καὶ κυρίως μιᾷ προσήκει μόνῃ, οὔτε τῇ κατὰ γένος οὔτε τῇ κατ' εἶδος τὸ ἓν ἐχούσῃ. ἐπιστῆσαι δὲ ἄξιον, ὅπως ἀναγκαίως προπαρελήφθη τῆς κατὰ τὴν μίαν κίνησιν ἀποδείξεως ἡ τοῦ ἐφεξῆς καὶ τοῦ ἐχομένου καὶ τοῦ συνεχοῦς διδασκαλία, εἴπερ δι' ἐκείνων ἐδείχθη, τίς μὲν ἡ μία καὶ συνεχὴς κίνησις, τίνες δὲ αἱ ἐφεξῆς καὶ ἐχόμεναι. p. 228b11 Ἔτι δὲ λέγεται μία καὶ ἡ τέλειος ἕως τοῦ ἐὰν μόνον ᾖ συνεχή ς . Δεύτερον ἄλλο τι προστίθησι τῆς μιᾶς κινήσεως ἴδιον. τὸ τέλειον οὐ τῇ κατ' ἀριθμὸν μιᾷ, τῇ κυρίως μιᾷ προσῆκον μόνῃ, ἀλλὰ καὶ τῇ κατὰ γένος καὶ κατὰ εἶδος μιᾷ λεγομένῃ· μίαν γάρ, φησί, κυριώτερον λέγομεν κίνησιν, ἐὰν καὶ τέλειος ᾖ, εἴτε κατὰ γένος ἐστὶν ἡ λαμβανομένη εἴτε κατ' εἶδος, εἴτε κατ' ἀριθμόν, ὅπερ καὶ οὐσίαν ἐκάλεσε· κατὰ γένος μὲν γὰρ κίνησις ἡ κατὰ τόπον ἡ πόθεν ποῖ. καὶ ὅταν τέλειος γένηται αὕτη, τουτέστιν ὅταν τὸ κινούμενον ἀφίκηται εἰς ἐκεῖνο, ἐφ' ὃ ἔσπευδε, καὶ τελεία γένηται ἡ κίνησις, τότε μίαν αὐτὴν λέγομεν· κα τ ' εἶδος δὲ ἡ κάτωθεν ἄνω καὶ ἄνωθεν κάτω· κατ' ἀριθμὸν δὲ ἡ τοῦδε τοῦ πυρὸς καὶ τῆσδε τῆς βώλου. καὶ τούτων οὖν ἑκάστη ὅταν τελεία γένηται, τότε μία κυρίως ἐστίν. αἱ μὲν γὰρ κατὰ γένος καὶ κατ' εἶδος πλείονες τῷ ἀριθμῷ οὖσαι μία γίνονται κατὰ τὸ γένος καὶ κατὰ τὸ εἶδος· αἵ τε γὰρ πόθεν ποῖ κατ' αὐτὸ τοῦτο μία καὶ αἱ ἄνωθεν κάτω πᾶσαι μία, καὶ ὁμοίως αἱ κάτωθεν ἄνω. καὶ μία μᾶλλον ἕκασται, ἂν τέλειοι ὦσιν, ἥπερ ἐὰν ἀτελεῖς. εἰ γὰρ ἓν ἕκαστον λέγομεν εἰς τὴν οὐσίαν αὐτοῦ καὶ τὸ εἶδος ἀποβλέποντες 'εἷς ὁ Σωκράτης', 'εἷς ὁ ἄνθρωπος', 'ἓν τὸ ζῷον', ὅταν μήπω τὸ εἶδος ἀπειλήφῃ τούτων ἕκαστον, ἀλλὰ ἀτελὲς ᾖ, ὥσπερ τὸ εἶδος οὔπω ἀπείληφεν, οὕτως οὐδὲ τὸ ἓν κατὰ τὴν μορφὴν καὶ τὸν χαρακτῆρα, καθ' ὃ ἕκαστον λέγεται ἕν. [25]

in Ph 10 894 ὥσπερ γὰρ οὔπω ὂν λέγομεν τὸ γινόμενον καὶ κατ' οὐσίαν ἀτελὲς ὄν, οὕτως οὐδὲ ἓν αὐτὸ λέγειν δυνατόν· ἓν μὲν γὰρ καὶ τὸ ἀτελὲς λέγομεν, οἷον τὸ σπέρμα ἓν καὶ τὸ ἔμβρυον ἕν, ἀλλ' οὐχ ὡς ἄνθρωπον ἕν, ἀλλ' ἐκεῖνο ὅπερ ἐστὶ τέλειον σπέρμα ἕν, ὅτι τέλειον σπέρμα, καὶ ἔμβρυον ὁμοίως. ὅλως δὲ τὸ ἀτελὲς δυνάμει ἔτι ἔστιν, τὸ δὲ δυνάμει τι ὂν πλείω δύναται, καὶ οὐ τοῦτο μόνον. δῆλον οὖν ὅτι ἡ κατ' ἀριθμὸν μία κίνησις, ὅταν πρὸς τοῖς τρισὶν ἐκείνοις τοῖς ἤδη ῥηθεῖσι καὶ τὸ τέλειον προσλάβῃ, τότε κυριώτερον γίνεται μία. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἐν τούτοις τοῖς Πυθαγορείοις αὐτὸν καὶ τοῖς Πλατωνικοῖς κατακολουθεῖν φησιν, οἵτινες τὸ ἓν ἄριστον ὑπολαμβάνοντες τῷ τελείῳ ἀπένεμον καὶ ὁλοκλήρῳ καὶ διὰ τοῦτο ἀρχὴν ἔλεγον αὐτό, ὡς καὶ τῆς κοινῆς χρήσεως κατὰ τῶν τελείων καὶ ὅλων τὸ ἓν κατηγορούσης. εἰκὸς δὲ καὶ τὸν Ἀριστοτέλη καὶ τὸν Ἀλέξανδρον εἰς τὰ ἐν τῷ Πλάτωνος Παρμενίδῃ κατὰ τὴν δευτέραν ὑπόθεσιν λεγόμενα ἀφορᾶν, ἐν οἷς τὸ ἓν ὂν ὅλον ἀποδείξας ὅτι καὶ τέλειόν ἐστι δείκνυσιν ἀρχὴν αὐτὸ καὶ μέσα καὶ τέλος ἔχειν συλλογιζόμενος οἷς τὸ τέλειον χαρακτηρίζεται. λέγει δὲ περὶ μὲν τοῦ ὅλου συμπεραινόμενος· "καὶ ὅλον ἄρα ἐστίν, ὃ ἂν ᾖ ἕν, καὶ μόρια ἔχει," περὶ δὲ τοῦ τελείου· "τί δέ; εἰ ὅλον, οὐ καὶ ἀρχὴν ἂν ἔχοι καὶ μέσον καὶ τελευτήν, ἢ οἷόν τε ὅλον εἶναι ἄνευ τριῶν τούτων." Προστίθησι δὲ ὁ Ἀριστοτέλης, ὅτι κυριώτερον μὲν μία κίνησις ἡ συνεχής, ὅταν καὶ τέλειος ᾖ· ἤδη δὲ καὶ ἡ ἀτελής, ἐὰν μόνον συνεχὴς ᾖ, μία λέγεται κατ' ἀριθμὸν καὶ αὐτή. ἐπιστῆσαι δὲ χρή, ὅτι τὸ μὲν συνεχὲς τῇ κατ' ἀριθμὸν μιᾷ κινήσει φησὶ μόνῃ προσήκειν, ἣν καὶ κυρίως μίαν εἶναί φησι, τοῦ δὲ τελείου καὶ ταῖς κατὰ γένος καὶ ταῖς κατ' εἶδος τὸ ἓν ἐχούσαις

μετεῖναί φησιν, ὅτι τοῦ μὲν συνεχοῦς οὐ μέτεστιν αὐταῖς διῃρημέναις εἰς τὰ οἰκεῖα πλήθη, ἅπερ οὐκ ἔστιν ἀλλήλοις συνεχῆ· οὔτε γὰρ οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι συνεχεῖς ἀλλήλοις, ἐξ ὧν καὶ ἐν οἷς ἐστιν ὁ εἷς ἄνθρωπος, οὔτε τὰ ζῷα. [30]

in Ph 10 895 τέλειον δέ ἐστιν ἕκαστον εἶδος καὶ γένος κατὰ τὴν τοῦ οἰκείου χαρακτῆρος ἀπόληψιν· κἂν γὰρ κοινὸν ᾖ τι καὶ μὴ ἄτομον, καὶ αὐτὸ κατ' εἶδος ἀφωρισμένον ἔχει τελειότητα οἰκείαν. p. 228b15 Ἔτι δὲ ἄλλως παρὰ τὰς εἰρημένας λέγεται μία κίνησις , ἡ ὁμαλής ἕως τοῦ δέοι γὰρ ἂν ἐφαρμόττει ν . Τρίτον τοῦτο προστίθησι τῇ μιᾷ κινήσει ὑπάρχον τὸ ὁμαλὲς καὶ τῇ κατὰ γένος καὶ τῇ κατ' εἶδος καὶ τῇ κατ' ἀριθμὸν δυνάμενον ὑπάρχειν, ὥσπερ καὶ τὸ ἀντικείμενον αὐτῷ τὸ ἀνώμαλον. καὶ πανταχοῦ τῶν ἄλλων τῶν αὐτῶν ὄντων ἡ ὁμαλὴς μᾶλλον μία δοκεῖ εἶναι τῆς ἀνωμάλου, διότι ἡ ἀνώμαλος διῃρημένη πως εἶναι δοκεῖ κατὰ τὰς ἐν τῇ ἀνωμαλίᾳ διαφοράς. λέγει δὲ πρῶτον, τίς ἡ ὁμαλὴς κίνησις καὶ τίς ἡ ἀνώμαλος. καὶ δεῖγμα τῆς ὁμαλοῦς τὴν εὐθεῖαν παρήγαγεν, ὥς φησιν ὁ Ἀλέξανδρος, διὰ τὸ καὶ τῆς κινήσεως τῆς ἐπ' εὐθείας ὅμοια εἶναι πάντα τὰ μόρια καὶ πάντα πᾶσιν ἐφαρμόζειν ὥσπερ καὶ τῆς εὐθείας γραμμῆς, ἐφ' ἧς ἡ τοιαύτη κίνησις γίνεται. "ὁμοίως δέ, φησί, καὶ ὁ κύκλος ἔχει καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ κύκλου κίνησις· ὁμαλὴς γὰρ καὶ αὕτη διὰ τὸ πανταχόθεν ὁμοίως περιαγὲς τῆς κυκλικῆς γραμμῆς. ἀνώμαλοι δέ εἰσιν αἱ κεκλασμέναι γραμμαὶ καὶ αἱ μὴ ὁμοίως περιηγμέναι, ὡς πᾶν μόριον παντὶ ἐφαρμόττειν καὶ αἱ ἐπὶ τῶν τοιούτων κινήσεις." μήποτε δὲ τὸ ὥσπερ ἡ εὐθεῖα οὐ τὴν κίνησιν τὴν ἐπὶ τῆς εὐθείας γραμμῆς ἐνδείκνυται, ἀλλ' οὕτως ἔχειν πᾶσαν ὁμαλὴν κίνησίν φησι κατὰ πᾶν εἶδος κινήσεως, οὐ μόνον φορᾶς ἀλλὰ καὶ ἀλλοιώσεως καὶ αὐξήσεως, ὡς ἔχει ἡ εὐθεῖα· ὁμαλὴς γὰρ αὕτη διὰ τὸ πᾶν μόριον παντὶ ἐφαρμόζειν. καὶ πᾶσα οὖν κίνησις εἴτε ἐπ' εὐθείας εἴτε ἐπὶ κύκλου εἴτε κατ' ἀλλοίωσιν εἴτε κατὰ αὔξησιν ὁμαλὴς οὖσα οὕτως ἔχει ὡς ἡ εὐθεῖα· ἐπεὶ δυνατὸν καὶ ἐπ' εὐθείας ἀνωμάλως κινεῖσθαι, ὅταν μὴ αὐτὴ ἡ κίνησις ὁμοίως ᾖ τῇ εὐθείᾳ διακειμένη, ὡς πᾶν μόριον ὅμοιον εἶναι παντί. " διαφέρειν δέ φησι τὴν ὁμαλὴν τῆς ἀνωμάλου κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον, ὡς μέν φησιν ὁ Ἀλέξανδρος, διότι μᾶλλον μία ἡ ὁμαλὴς τῆς ἀνωμάλου καὶ ἧττον ἐκείνη ταύτης· συνεχεῖς γὰρ ἀμφότεραι." μήποτε δὲ οὐ πρὸς τὸ μία τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον νῦν λέγει, ἀλλὰ πρὸς τὸ εἶδος, ἐν ᾧ εἰσιν· εἰ μὲν κατ' εὐθεῖαν ἢ κύκλον τὸ ὁμαλὲς καὶ ἀνώμαλον, ὅτι μᾶλλον εὐθεῖα καὶ κύκλῳ ἡ ὁμαλὴς τῆς ἀνωμάλου, εἰ δὲ κατὰ λεύκανσιν ἢ θέρμανσιν, ὅτι μᾶλλον λεύκανσις καὶ μᾶλλον θέρμανσις ἡ ὁμαλὴς τῆς ἀνωμάλου, καὶ εἰ κατὰ αὔξησιν, ὁμοίως. [30]

in Ph 10 895 διὸ καὶ ἐπήγαγεν ὅτι ἔστιν ἐν ἁπάσῃ κινήσει τὸ ὁμαλῶς ἢ μή. εἰ δὲ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐν τῷ αὐτῷ εἴδει διαφέρουσιν, οὐ κατ' εἶδος αὐτῶν ἐστιν ἡ διαφορά. ἐν γὰρ τῷ αὐτῷ εἴδει τὸ ἧττον μίξει τοῦ ἐναντίου τοιοῦτόν ἐστιν, ὡς τὸ ἧττον λευκὸν μίξει μέλανος καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως. εἰπὼν δέ, ὅτι ἐν πάσῃ κινήσει ἔστι τὸ ὁμαλῶς ἢ μή · καὶ γὰρ ἀλλοιοῖτο ἄν τι ὁμαλῶς, ἐπήγαγε καὶ φέροιτο ἐ φ ' ὁμαλο ῦ , ἢ ἐ φ ' ὁμαλ ῷ, ὡς ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ὁ Πορφύριος γράφουσιν, οἷον κύκλῳ ἢ εὐθεί ᾳ. ἐπειδὴ γὰρ ἀδύνατον ὁμαλῶς τι ἐνεχθῆναι μὴ ἐπὶ ὁμαλοῦς φερόμενον τὴν ὁμαλὴν φοράν, ἀπέδωκεν ἀπὸ τῶν ἐφ' ὧν οἷόν τε γενέσθαι αὐτὴν εἰπὼν οἷον κύκλου ἢ εὐθεία ς· δύναται μὲν γὰρ καὶ ἐπὶ τούτων ἀνώμαλος φορὰ γενέσθαι, ἀλλ' ἥ γε ὁμαλὴς ἐπ' οὐδενὸς γίνεται ἢ ἐπὶ ὁμαλοῦς. Εἰπὼν δὲ τίς ἡ ὁμαλὴ κίνησις, ὅτι ἡ μία καὶ ὁμοιομερὴς ὡς ἡ εὐθεῖα, καὶ τίς ἡ ἀνώμαλος, ὅτι ἡ εἰς πολλὰ διαιρουμένη, καὶ τίς αὐτῶν ἡ διαφορά, ὅτι οὐ κατ' εἶδος ἀλλὰ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, λέγει λοιπὸν τίνες αἱ τῆς ἀνωμάλου κινήσεως διαφοραί, καὶ παρὰ πόσας καὶ τίνας αἰτίας ἀνώμαλος γίνεται κίνησις· οἰκεῖα γὰρ τῷ περὶ κινήσεως καὶ ταῦτα λόγῳ. ἢ γὰρ παρὰ τὸ ἐφ' οὗ γίνεται, οἷον εἰ ἐπὶ κεκλασμένης· ἀδύνατον γὰρ ὁμαλῇ κίνησιν γενέσθαι ἐπὶ ἀνωμάλου γινομένην, οἵα καὶ ἡ ἕλιξ ἐστίν. ἢ ὅλως ἐπὶ μεγέθους τοιούτου, οὗ μὴ ἐφαρμόζοι τὸ τυχὸν μέρος ἐπὶ τὸ τυχόν, κἂν συνεχὴς ἡ ἐπ' αὐτοῦ κίνησις γίνηται. ζητητέον δὲ εἰ καὶ ἐπ' ἀλλοιώσεως κατὰ τοῦτο ἔσται ὁμαλὴς καὶ ἀνώμαλος κίνησις

κατὰ τὸ ἐφ’ οὗ ἡ κίνησις. ὅπερ γὰρ ἐπὶ τῶν φερομένων ὁ τόπος, ἐφ’ οὗ φέρεται τὸ φερόμενον, τοῦτο ἐπὶ ἀλλοιώσεως ἡ ποιότης ἐστί· πᾶν δὲ τὸ κατὰ ποιὸν μεταβάλλον ἐξ ἐναντίου εἰς ἐναντίον μεταβάλλει, μελαινόμενον ἢ λευκαινόμενον· οὐδὲν δὲ μέρος τῆς λευκάνσεως ἢ μελάνσεως ἐφαρμόσαι δύναται ἄλλῳ μέρει, οὐχ ὅτι οὐχ ὑπομένει, ἀλλ’ οὐδὲ τῇ ἐννοίᾳ (οὐ γὰρ ἔσται μέρος ἑτέρῳ μέρει ὅμοιον), ἀλλ’ ὡς ἐπὶ τῆς ἡμέρας. [25]

in Ph 10 897 ἐπὶ δὲ τῆς αὐξήσεως καὶ φθίσεως, ἐπειδὴ κατὰ μέγεθος αἱ μεταβολαί, ἐπ’ εὐθειῶν γίνεσθαι δοκοῦσι καὶ ὁμαλαί· ἢ ἔστιν ἄλλη τις ἀνωμαλία κατά γε τὸ αὐξόμενον, εἰ ποτὲ μὲν ἴσταιτο ἡ αὔξησις τροφῆς μὴ ἐνούσης, ποτὲ δὲ καὶ εἰς φθορὰν μεταβάλλοι ὡς ἐν ταῖς νόσοις· ἀνώμαλος γὰρ τότε ἔσται ἡ αὔξησις, ὥσπερ καὶ εἰ ποτὲ μὲν πλέον, ποτὲ δὲ ἔλαττον εἰς φθίσιν ἐπιδιδοίη. καὶ ἐν ἀλλοιώσει δὲ ἡ μὲν κατὰ τὸν τεταγμένον προποδισμὸν τῆς ποιότητος ἀνωμαλία τίς ἐστιν αὐτῆς ἀνωμαλία· ὅταν δὲ νῦν μὲν σφοδρότερον θερμαίνηται, αὖθις δὲ ἧττον, καὶ πάλιν ἐπιτείνῃ, τότε ἀνωμαλία κατὰ τὴν ποιότητα, ἐφ’ ἧς ἡ κίνησις γίνεται. ἄλλη δέ τις ἀνωμαλία ἐν πάσαις ταῖς κινήσεσίν ἐστι κατὰ ταχυτῆτα καὶ βραδυτῆτα καὶ ὅλως παρὰ τὸν χρόνον. καὶ ἔστιν αὕτη 〈ἡ〉 κυρίως κινήσεως ἀνωμαλία οὔτε παρὰ τὸ ἐφ’ οὗ κινεῖται τὸ κινούμενον ὡς ἡ προειρημένη (τοῦτο γὰρ σημαίνει αὐτῷ τὸ πο ῦ), οὔτε ἐν τῷ τὸν χρόνον μὴ ἕνα καὶ συνεχῆ εἶναι, ὅπερ αὐτῷ τὸ ποτὲ σημαίνει, οὔτε [τὸ] παρὰ τὸ εἰς ὃ ἡ μεταβολὴ γίνεται, οἷον εἰς τὸ ἄνω ἢ κάτω ἢ λευκὸν ἢ μέλαν ἢ μέγα ἢ μικρόν· ἐνδέχεται γὰρ πάντων τούτων τῶν αὐτῶν καὶ ὁμοίων ὄντων, τοῦ ἐφ’ οὗ, τοῦ χρόνου, τοῦ εἰς ὅ, ἀνώμαλον κίνησιν γίνεσθαι παρὰ τὸν τῆς κινήσεως τρόπον καὶ τὸ ὧ ς, εἰ ποτὲ μὲν ταχέως, ποτὲ δὲ βραδέως κινοῖτο· τότε γὰρ ἀνώμαλος γίνεται κίνησις, ὥσπερ ὁμαλής, ὅταν ὁμοία ᾖ ἡ κίνησις. ἔστι γὰρ ὅτε, φησίν, ἡ ἀνωμαλία οὐ τοῖς πρότερον εἰρημένοις, ἀλλὰ ταχυτῆτι διώρισται καὶ βραδυτῆτ ι. Εἰπὼν δέ, ὅτι ἔστι τις ὁμαλότης καὶ ἀνωμαλία παρὰ τὴν τοῦ κινουμένου ταχυτῆτα καὶ βραδυτῆτα, ἐπάγει, ὅτι ταῦτα, τουτέστιν ἡ ταχυτὴς καὶ ἡ βραδυτής, οὐκ ἔστιν εἴδη κινήσεως οὐδὲ διαφοραὶ κατ’ εἶδος ἡ ταχυτὴς καὶ ἡ βραδυτής, καθ’ ἃς διαφέρουσιν ἀλλήλων αἱ ὁμαλαὶ καὶ ἀνώμαλοι κινήσεις. καὶ δείκνυσι τοῦτο ἐκ τοῦ ἐν πᾶσι τοῖς εἴδεσι τῆς κινήσεως εἶναι ταχυτῆτα καὶ βραδυτῆτα· καὶ γὰρ φέρεσθαι καὶ ἀλλοιοῦσθαι καὶ αὔξεσθαι δυνατὸν ἑκατέρως. τὸ δὲ ἐν πᾶσιν ὂν τοῖς εἴδεσιν οὐκ ἀντιδιαιρεῖται ἐκείνοις τοῖς ἐν οἷς ἐστι· τὸ γὰρ ἀντιδιαιρούμενόν τινι ἔξω ὀφείλει εἶναι ἐκείνου. [25]

in Ph 10 898 ἀλλὰ μὴν οὔτε ἑνός τινος τῶν τῆς κινήσεως εἰδῶν εἴδη ἐστὶν ἡ ταχυτὴς καὶ ἡ βραδυτής· τὸ γάρ τινος εἶδος οὐχ οἷόν τε εἶδος εἶναι καὶ τοῦ ἀντιδιῃρημένου αὐτῷ. διὰ γὰρ ταύτην τὴν αἰτίαν οὐδὲ τὸ θῆλυ καὶ τὸ ἄρρεν εἴδη ζῴου, ὅτι ἐν πᾶσίν ἐστι σχεδὸν τοῖς εἴδεσιν. οὔτε οὖν ἀντιδιαιρεῖσθαι τούτοις δυνατὸν οἷον τῷ πεζῷ καὶ ἐνύδρῳ καὶ πτηνῷ, ὡς εἶναι πρὸς τούτοις τὸ θῆλυ καὶ τὸ ἄρρεν· ἐν ἐκείνοις γάρ ἐστιν, ἀλλ’ οὐδέ τινος αὐτῶν εἴδη εἴη ἂν οἷον τοῦ πεζοῦ· ἔστι γὰρ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις. οὐχ οἷόν τε δὲ τῶν διαφερόντων γενῶν τὰ αὐτὰ εἴδη εἶναι. διὸ οὐδὲ γυνὴ καὶ ἀνὴρ εἴδη τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι ἔστι καὶ ἐν τοῖς ἀντιδιῃρημένοις τῷ ἀνθρώπῳ· ἡ γὰρ γυνὴ καὶ ὁ ἀνὴρ κατὰ τὸ θῆλυ καὶ τὸ ἄρρεν τὴν διαφορὰν ἔχουσιν. ἡ μὲν γὰρ κουφότης καὶ βαρύτης κατ’ εἶδος διαφέρουσιν ἀλλήλων, ἡ δὲ ταχυτὴς καὶ βραδυτὴς ἐνέργειαί εἰσιν καθ’ ἑκατέραν τούτων τῶν δυνάμεων· καὶ τὸ κοῦφον γὰρ θᾶττον καὶ βραδύτερον ἐπὶ τὸ ἄνω φέρεται καὶ τὸ βαρὺ ἐπὶ τὸ κάτω· τὸ μὲν γὰρ βαρύτερον θᾶττον, τὸ δὲ ἧττον βαρὺ βραδύτερον. ὡς οὖν τὸ βαρύτερον καὶ τὸ ἧττον βαρὺ οὐ κατ’ εἶδος διαφέρουσιν ἐν ῥοπῇ ἀλλήλων, οὕτω καὶ αἱ ταῖς δυνάμεσι ταύταις ἀκολουθοῦσαι ἐνέργειαι ἡ ταχυτὴς καὶ ἡ βραδυτὴς οὐκ εἰσὶ κατ’ εἶδος διαφοραὶ τῆς ἐνεργητικῆς κινήσεως· ἐν γὰρ τῷ αὐτῷ εἴδει μένουσιν ποτὲ μὲν τῷ τοῦ πυρός, ὅταν θᾶττον καὶ βραδύτερον κινῆται, ποτὲ δὲ τῷ τῆς γῆς· οὐδὲ γὰρ ἡ βαρύτης καὶ ἡ κουφότης αἱ ἐν τῷ αὐτῷ εἴδει μένουσαι, ὅταν πυρὸς τὸ μὲν κουφότερον τὸ δὲ βαρύτερον λέγωμεν, κατ’ εἶδός εἰσι διαφοραί, ὅτι μηδὲ πῦρ πυρὸς κατ’ εἶδος διαφέρει μηδὲ γῆ γῆς. ἀλλ’ οὐδὲ αὐτὴ ἡ

ἄτομος γῆ ἑαυτῆς κατ᾽ εἶδος διαφέρει, κἂν πρὸς τὸν οἰκεῖον τόπον θᾶττον κινῆται. ἐπιστῆσαι οὖν χρὴ ὅτι ταχυτῆτα καὶ βραδυτῆτα λέγει νῦν μὴ διαφέρειν κατ᾽ εἶδος ἀλλήλων τὰς ἐν τῇ ἀνωμαλίᾳ θεωρουμένας· αὗται δὲ ἐν τῷ αὐτῷ εἴδει κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ὑφεστήκασι. τὸ δὲ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐν τῷ αὐτῷ εἴδει ὂν οὐ ποιεῖ τὴν κατ᾽ εἶδος διαφοράν. αὗται δέ εἰσιν αἱ ἐν πᾶσιν τοῖς εἴδεσιν τῆς κινήσεως θεωρούμεναι, ἐν οἷς καὶ ἡ ἀνωμαλία. εἰ δέ τις εἴη ταχυτὴς καὶ βραδυτὴς μὴ ἐν τῷ αὐτῷ εἴδει θεωρούμεναι μηδὲ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἀφωρισμέναι, ὡς ὅταν ταχὺν λέγωμεν τὸν ἵππον καὶ βραδεῖαν τὴν χελώνην καὶ ταχέα τὰ πτηνὰ καὶ βραδέα τὰ χερσαῖα, ἡ τοιαύτη ταχυτὴς καὶ βραδυτὴς οὔτε ἐν πᾶσιν τοῖς εἴδεσι τοῖς κατὰ τόπον κινουμένοις οὔτε ἐν ἑνὶ ἄμφω οὔτε κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ὑφεστήκασιν, εἰ μὴ ἄρα καὶ ἐν ταύταις καθ᾽ ὕφεσιν τοῦ τάχους ἐστὶν ἡ βραδυτὴς καὶ κατὰ σύγκρισιν λεγόμεναι τὸ μᾶλλον ἔχουσι καὶ ἧττον. [30]

in Ph 10 899 ὁ γὰρ ἵππος, κἂν τῆς χελώνης ταχύτερος ᾖ, ἀλλὰ πτηνοῦ βραδύτερος· καὶ κἂν ἐν ἄλλῳ καὶ ἄλλῳ εἴδει ζῴων ὑφεστήκασιν, ἀλλ᾽ ἐν ἑνὶ κινήσεως εἴδει τῷ τῆς φορᾶς. ὁ δὲ αὐτὸς τρόπος τῆς διαφορᾶς ἐστι καὶ ἐν ἀλλοιώσει· καὶ γὰρ τὸ μὲν θερμαίνει θᾶττον, τὸ δὲ βραδύτερον. καὶ οὐδὲν ἧττόν ἐστιν ἐν τούτοις τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον τοῦ αὐτοῦ τῆς κινήσεως ὄντος εἴδους. Εἰπὼν δὲ τὴν ὁμαλὴν κίνησιν μίαν εἶναι, καὶ μᾶλλον τῆς ἀνωμάλου διὰ τὴν ὁμοιότητα, λέγει ὅτι καὶ ἡ ἀνώμαλος μία διὰ τὸ συνεχές, εἴπερ εἴη συνεχὴς μέν, ἀνώμαλος δέ. ἔκειτο γὰρ ἡμῖν ἡ συνεχὴς μία εἶναι, ὥσπερ ἡ μία καὶ συνεχής. συνεχὴς δέ ἐστί ποτε καὶ ἡ ἀνώμαλος. κἂν συνεχὴς δὲ ᾖ, ἧττόν ἐστιν αὕτη μία τῆς ὁμαλοῦς· εἰ δὲ ἧττον, τὸ δὲ ἧττον ἐν παντὶ μίξει τοῦ ἐναντίου, ἔχοι ἄν τι καὶ πλήθους ἐν ἑαυτῇ ἡ ἀνώμαλος. τὸ δὲ ἧττον δ έ , ὅπερ τῇ κεκλασμένῃ συμβαίνει φορ ᾷ, ταὐτόν ἐστι τῷ ὃ τῇ ἐπὶ τῆς κεκλασμένης γινομένῃ φορᾷ συμβαίνει. πᾶσα γὰρ ἡ ἐπὶ τῆς τοιαύτης ἀνώμαλος καὶ ἧττον συνεχὴς καὶ μία. εἰπὼν δὲ ὅτι καὶ ἀνώμαλός τις κίνησίς ἐστι συνεχὴς καὶ μία ὥσπερ ἡ ἐπὶ τῆς κεκλασμένης, εἰ καὶ ἧττον ἔχει τὸ συνεχὲς ἐπάγει, τίνες ἀνώμαλοι κινήσεις οὐ δύνανται συνεχεῖς εἶναι καὶ μία. καὶ λέγει ὅτι καὶ αἱ ἐχόμεναι ἀλλήλων κινήσεις, ἂν μὴ κατ᾽ εἶδος εἶεν αἱ αὐταί, οὐκ ἂν εἶεν μία καὶ συνεχή ς. καὶ δείκνυσιν αὐτὸ λαβὼν ἐκ τῶν προειρημένων, ὅτι τὴν μίαν καὶ συνεχῆ κίνησιν, οἷον τὴν ἐπὶ τὸ ἄνω ἢ ἐπὶ τὸ κάτω ἢ τὴν λεύκανσιν ἢ θέρμανσιν ἢ αὔξησιν ἢ μείωσιν ἐνδέχεται καὶ ὁμαλὴν εἶναι καὶ ἀνώμαλον, καὶ προσλαβὼν ὅτι ἡ ἐξ ἀνομοίων εἰδῶν συγκειμένη οἷον ἐξ ἀλλοιώσεως καὶ φορᾶς οὐκ ἂν εἴη ὁμαλής, συνήγαγε συμπέρασμα ἐν δευτέρῳ σχήματι, ὅπερ καὶ μέσον τέθεικεν, ὅτι αἱ μὴ κα τ ᾽ εἶδος ἐχόμεναι κινήσεις οὐκ ἂν εἶεν μία καὶ συνεχή ς. [25]

in Ph 10 900 τῶν δὲ προτάσεων τὴν μὲν μείζονα πρώτην τέθεικε τὴν λέγουσαν πᾶσαν μίαν καὶ συνεχῆ κίνησιν ἐνδέχεσθαι καὶ ὁμαλὴν εἶναι καὶ ἀνώμαλον, τὴν δὲ ἐλάττονα ἐσχάτην τὴν λέγουσαν πῶς γὰρ ἂν εἴη ὁμαλὴς ἡ ἐξ ἀλλοιώσεως συγκειμένη καὶ φορᾶς, ἀντὶ ἀποφάσεως τὸ σχῆμα τοῦτο τῆς ἐρωτήσεως παραλαβών. καὶ τὴν αἰτίαν ἐπήγαγε δέοι γὰρ ἂν ἐφαρμόττει ν. ὁμαλὴς γάρ ἐστιν, ἧς τὰ μόρια ἀλλήλοις ἐφαρμόττειν δύναται. οὐ μόνον δὲ ὁμαλὴν ἀδύνατον εἶναι τὴν ἐκ διαφόρων εἰδῶν, ἀλλὰ καὶ ἀνώμαλον οὕτως ὡς μίαν καὶ συνεχῆ· ἡ γὰρ ἀνώμαλος κίνησις εἴρηται ἧττον μία, τὸ δὲ ἧττον μίξει τοῦ ἐναντίου, οὐ τοῦ ἀνομοειδοῦς πάντῃ καὶ ἐκβεβηκότος, ἀλλὰ τοῦ ἐν τῷ αὐτῷ εἴδει τὸ μετέχον φυλάττοντος· τὸ γὰρ φαιὸν ἧττόν ἐστι λευκὸν οὐ φορᾶς μίξει ἀλλὰ μέλανος. καὶ τὸ μετὰ συνεχείας οὖν ἀνώμαλον ἐν τῷ αὐτῷ εἴδει ἢ γένει ἔχει τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον. τὸ οὖν ἐκ διαφερόντων εἰδῶν τῆς κινήσεως οὐκ ἂν εἴη οὐδὲ ἀνώμαλον ὡς συνεχὲς καὶ ἕν. p. 229a7 Ἔτι δὲ διοριστέον ποία κίνησις ἕως τοῦ οὐ γάρ ἐστιν ἄλλως ἀντιτιθένα ι . Τοῖς εἰρημένοις περὶ κινήσεως καὶ μεταβολῆς προβλήμασι καὶ τοῦτο προστίθησιν ἀναγκαῖον, ποία κίνησις ποίᾳ κινήσει ἐναντία· ζητήσει δὲ καὶ περὶ μονῆς ἤτοι ἠρεμίας τὰ αὐτὰ ζητήματα. καὶ ἔστιν ἀναγκαῖον τὸ πρόβλημα· ἐκ τούτου γὰρ αἵ τε φυσικαὶ κινήσεις δείκνυνται καὶ ἡ τῶν στοιχείων πρὸς ἄλληλα ἐναντίωσις, καὶ τίνα ἐκ τίνων γίνεται, καὶ ἄλλα πλεῖστα τῶν ἐν

φυσιολογίᾳ. ἐπειδὴ δὲ ἡ κίνησις ἔκ τινος εἴς τι καὶ ἐξ ἐναντίου εἰς ἐναντίον μεταβολή ἐστιν, ἐκτίθεται τοὺς τρόπους, καθ' οὓς δυνατὸν δύο κινήσεις ἐναντίας εἶναι, καὶ διακρίνει, τίνες ἐν ταύταις αἱ ἐναντίαι κινήσεις εἰσίν. ἐπειδὴ δὲ ἀπεφήνατο μὴ εἶναι ἄλλως ἀντιτιθέναι ἢ κατὰ τοὺς εἰρημένους τρόπους τὰ ἔκ τινος εἴς τι μεταβάλλοντα, πειρατέον ἐκ διαιρέσεως αὐτοὺς ἀνευρεῖν, ᾗ φαίνεται καὶ αὐτὸς χρώμενος. ἐπεὶ οὖν ἔκ τινος εἴς τι ἡ μεταβολὴ καὶ ἐξ ἐναντίου εἰς ἐναντίον, ἀνάγκη τὰς ἐναντίας κινήσεις ἢ ἐξ ἑνὸς τῶν δύο ἢ ἐκ τῶν δύο τῶν ἐναντίων χαρακτηρίζεσθαι. [30]

in Ph 10 90 ἢ οὖν ἄμφω αἱ κινήσεις ἐξ ἑνὸς τοῦ αὐτοῦ χαρακτηρισθήσονται, ὅταν ἡ μὲν ἐξ αὐτοῦ, ἡ δὲ εἰς αὐτὸ γίνηται, οἷον ἡ ἐκ νόσου μεταβολὴ τῇ εἰς νόσον, ἢ ἡ ἐξ ὑγείας τῇ εἰς ὑγείαν, ὡς δοκοῦσιν ἀντικεῖσθαι γένεσις καὶ φθορ ά· ἡ μὲν γὰρ γένεσις εἰς τὸ ὄν ἐστι μεταβολή, ἡ δὲ φθορὰ ἐκ τοῦ ὄντος. ὥστε ἡ εἰς τὸ αὐτὸ τῇ ἐκ τοῦ αὐτοῦ· ἡ γὰρ ἐκ τοῦ αὐτοῦ τῇ ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἢ ἡ εἰς τὸ αὐτὸ τῇ εἰς τὸ αὐτὸ οὐδ' ἂν δόκησιν ἐναντιώσεως παράσχοιντο. ἢ ἀφ' ἑκατέρου ἑκάτερον χαρακτηρισθήσεται, καὶ τοῦτο τριχῶς· ἢ γὰρ ὡς ἐκ τοῦ ἐναντίου ὡς ἡ ἐξ ὑγείας τῇ ἐκ νόσο υ, ἢ ὡς εἰς τὸ ἐναντίον ὡς ἡ εἰς ὑγίειαν τῇ εἰς νόσον, ἢ ὅταν ἡ μὲν ἐκ τοῦ ἐναντίου, ἡ δὲ εἰς τὸ ἐναντίον, ὡς ἡ ἐξ ὑγείας τῇ εἰς νόσο ν. ἢ ἄμφω ἀπ' ἀμφοῖν χαρακτηρισθήσονται ἀντικειμένως τὸ ἐξ οὗ καὶ τὸ εἰς ὃ ἔχουσαι, ὅταν ἑκατέρα ἐκ τοῦ ἐναντίου εἰς τὸ ἐναντίον γίνηται. οἷον ἡ ἐξ ὑγείας εἰς νόσον τῇ ἐκ νόσου εἰς ὑγεία ν. καὶ οὕτω διελὼν ἐπήγαγεν, ὅτι ἀνάγκη ἢ ἕνα τούτων εἶναι τῶν τρόπων, καθ' ὃν κίνησις κινήσει ἐναντιοῦται, ἢ πλείους, διότι οὐκ ἔστιν ἄλλως ἀντιτιθέναι τὰς ἀντικειμένας μεταβολάς. p. 229a16 Ἔστι δὲ ἡ μὲν ἐξ ἐναντίου τῇ εἰς ἐναντίον ἕως τοῦ οἷον τὸ γενέσθαι λευκὸν μὴ ἔκ τινο ς . Ἐκ διαιρέσεως οὕτως ἀπαραλείπτου τὰς ἀντιθέσεις λαβὼν ἑκάστην λοιπὸν προχειριζόμενος δείξει, ποῖαί εἰσιν ἐναντίαι κινήσεις. καὶ πρῶτον ὅτι ἡ ἐξ ἐναντίου τῇ εἰς ἐναντίον οὐκ ἔστιν ἐναντία, οἷον ἡ ἐξ ὑγείας τῇ εἰς νόσον · ἡ αὐτὴ γάρ ἐστι καὶ μί α. εἰ γὰρ ἡ κίνησις ἐξ ἐναντίου εἰς ἐναντίον ἡ ἐξ ὑγείας μεταβολὴ εἰς νόσον γίνεται, πάντως καὶ ἡ εἰς νόσον ἐξ ὑγείας· ὥστε μία καὶ οὔτε ἐναντίαι οὔτε πλείους. οὐ μέντοι ὁ αὐτός, φησί, λόγος τῇ τε ἐξ ἐναντίου καὶ τῇ εἰς ἐναντίον, διότι ἡ μὲν ἐξ ἐναντίου τὸ ἐξ οὗ ἡ μεταβολὴ μηνύει, ἡ δὲ εἰς ἐναντίον τὸ εἰς ὅ. καὶ ἔστιν καθ' ἑκατέραν ἐκφορὰν προηγούμενον μὲν τὸ ἕτερον τῶν ἐναντίων, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ θάτερον δηλούμενον. καὶ διὰ τοῦτο εἶπεν ὥσπερ οὐ τὸ αὐτὸ τὸ ἐξ ὑγείας μεταβάλλειν καὶ τὸ εἰς νόσον μεταβάλλειν. [25]

in Ph 10 90 οὐ γὰρ ταὐτὸν ἑκάτερον σημαίνει τῷ ὅπου μὲν τὸ ἐξ οὗ, ὅπου δὲ τὸ εἰς ὃ ὡρίσθαι. καὶ καθόλου οὖν οὐ τὸ αὐτὸ πάντῃ τὸ ἐξ ἐναντίου τῷ εἰς ἐναντίον. Δευτέραν ἀντίθεσιν προχειρίζεται τὴν ἐξ ἐναντίου τῇ ἐξ ἐναντίου, κατὰ μὲν τὸ ἐξ ἐναντίων δοκοῦσαν ἐναντίαν εἶναι, οὐ μέντοι κινήσεις ἐναντίας περιέχουσαν, ὅτι πᾶσα κίνησις οὐ μόνον τὸ ἐξ οὗ ἔχει, ἀλλὰ καὶ τὸ εἰς ὅ. τὸ γὰρ ἐξ ὑγείας κινούμενον, πόθεν μὲν ἡ κίνησις ἄρχεται, δηλοῖ, τὴν δὲ κίνησιν οὐκ ἐμφαίνει. αὐτὸς δὲ πρῶτον δείκνυσιν, ὅτι αὕτη ἡ αὐτή ἐστι τῇ κατ' ἄμφω λεγομένῃ. ἅμα γὰρ συμβαίνει ἐξ ἐναντίου εἶναι καὶ εἰς ἐναντίον ἢ τὸ μεταξ ύ, καὶ τοῦτο ὡς ἐναντίον· ὥστε εἶναι τὴν ἀντίθεσιν τῆς ἐξ ἐναντίου εἰς ἐναντίον, ἐν ᾗ μόνῃ δείξει προελθὼν τὴν τῶν κινήσεων ἐναντίωσιν· διὸ νῦν ἀναβάλλεται αὐτήν. δῆλον δὲ ὅτι καὶ ἡ εἰς ἐναντίον τῇ εἰς ἐναντίον ἡ αὐτή ἐστι· τὸ γὰρ εἰς ἐναντίον ἐξ ἐναντίου πάντως. ὥστε πάλιν τὴν αὐτὴν ἀντίθεσιν γίνεσθαι τὴν ἐξ ἐναντίου εἰς ἐναντίον τῇ ἐξ ἐναντίου εἰς ἐναντίον. εἰ δέ τις οὕτω ψιλῶς ὡς κατὰ τὴν διαίρεσιν λάβοι τὴν ἐξ ἐναντίου τῇ ἐξ ἐναντίου μόνον μὴ προσλογιζόμενος, ὅτι καὶ εἰς ἐναντία αὗται, καὶ πάλιν τὴν εἰς ἐναντίον τῇ εἰς ἐναντίον μὴ ἐννοῶν ὅτι αἱ εἰς ἐναντία καὶ ἐξ ἐναντίων πάντως εἰσί, μᾶλλον δόξουσιν αἱ εἰς ἐναντίον γινόμεναι μεταβολαὶ ἐναντίαι εἶναι ἤπερ αἱ ἐξ ἐναντίων, διότι ἡ λῆψις τῶν ἐναντίων μᾶλλον ἔχει ἐναντίωσιν ἤπερ ἡ ἀποβολὴ τῶν ἐναντίων. τὰ μὲν γὰρ ἀποβάλλοντα τὰ ἐναντία παύεσθαι κατὰ τοῦτο δοκεῖ τῆς ἐναντιώσεως, τὰ δὲ προσλαμβάνοντα γίνεσθαι μᾶλλον ἐναντία. καὶ ἔστιν ἡ μὲν εἰς ἐναντίον μεταβολὴ τῇ λήψει

τῶν ἐναντίων χαρακτηριζομένη, ἡ δὲ ἐξ ἐναντίων τῇ ἀποβολῇ. ἔτι δὲ καὶ αἱ κινήσεις καὶ αἱ μεταβολαὶ χαρακτηρίζεσθαι δοκοῦσιν μᾶλλον ἀπὸ τῶν εἰς ἃ γίνονται καὶ οὐκ ἀπὸ τῶν ἐξ ὧν, ὡς ἤδη καὶ πρότερον εἴρηται. νοσάζεσθαι γὰρ λέγομεν τὸ εἰς νόσον ἰὸν καὶ ὑγιάζεσθαι τὸ εἰς ὑγείαν. Εἰπὼν δὲ μᾶλλον ἐναντίας δύνασθαι εἶναι τὰς εἰς ἐναντία γινομένας ἤπερ τὰς ἐξ ἐναντίων καὶ ἀποκρίνας ἔτι μᾶλλον διὰ τοῦ τὰς ἐξ ἐναντίων ἀπαλλαγὴν ἔχειν τῶν ἐναντίων, ζητεῖ λοιπὸν περί τε τῶν εἰς ἐναντία γινομένων εἰ αὗται ἐναντίαι καὶ περὶ τῶν ἐξ ἐναντίων εἰς ἐναντία. [30]

in Ph 10 903 λείπεσθαι γὰρ ταύτας τὰς συζυγίας φησὶ τῶν ἐν αἷς αἱ ἐναντίαι δύνανται κινήσεις γίνεσθαι, ἐπεὶ καὶ ἡ πρώτη κατὰ τὴν διαίρεσιν λείπεται ἡ ἐκ τοῦ αὐτοῦ τῇ εἰς τὸ αὐτό· οὐδέπω γὰρ οὐδὲ περὶ ταύτης εἴρηται. δείξει δὲ ὅτι οὐκ ἐν κινήσει ἡ ἀντίθεσις αὕτη. λέγει δὲ περὶ τῶν εἰς ἐναντία, ὅτι συμβαίνει μὲν ταῖς εἰς ἐναντία γινομέναις καὶ ἐξ ἐναντίων γίνεσθαι. ὥσπερ εἶπεν καὶ ἐπὶ τῶν ἐξ ἐναντίων, προσθεὶς ἐκεῖ, ὅτι μᾶλλον ἐναντίαι αἱ εἰς ἐναντία τῶν ἐξ ἐναντίων. κἂν συμβαίνῃ δέ, φησί, ταῖς εἰς ἐναντία καὶ ἐξ ἐναντίων γίνεσθαι, ὡς εἶναι ταὐτὸν τό τε εἰς ἐναντίον καὶ τὸ ἐξ ἐναντίου εἰς ἐναντίον (τὸ γὰρ εἰς ὑγείαν μεταβάλλον ἅμα καὶ ἐκ νόσου μεταβάλλει), τὸ δὲ εἶναι καὶ ὁ λόγος οὐχ ὁ αὐτός ἐστι τοῦ τε εἰς ὑγείαν καὶ τοῦ ἐκ νόσου. καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ αὗται ἐναντίαι μὴ ἔχουσαι πρὸς τῷ εἰς ὃ καὶ τὸ ἐξ οὗ, ὥσπερ ἐρεῖ προϊών. οὕτως ἀποδείξας ὅτι ἐν οὐδεμιᾷ τῶν εἰρημένων ἀντιθέσεών ἐστι κινήσεων ἐναντίωσις ἐφεξῆς δείκνυσιν ὅτι τῶν λοιπῶν δύο, τῆς τε ἐξ ἑαυτοῦ εἰς ἑαυτὸ καὶ τῆς ἐξ ἐναντίου εἰς ἐναντίον, αὕτη ἐστὶν ἡ τὴν ἐναντίωσιν ἔχουσα τῶν κινήσεων. δείκνυσι δὲ ἀπ' αὐτῆς τῆς αἰτίας ἀρξάμενος· ἐπειδὴ γὰρ ἡ κίνησις τῆς μεταβολῆς ταύτῃ διενήνοχε τῷ ἐξ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον εἶναι καὶ ἐξ ἐναντίου εἰς ἐναντίον, τὸ δὲ ἐναντίον ὑποκείμενόν ἐστιν, εἰκότως ἡ ἐξ ἐναντίου εἰς ἐναντίον κίνησις τῇ ἐξ ἐναντίου εἰς ἐναντίον κινήσει ἐναντία ἐστί. μεταβολαὶ μὲν γὰρ καὶ ἐξ ὑποκειμένων εἰς οὐχ ὑποκείμενά εἰσι καὶ ἐξ οὐχ ὑποκειμένων εἰς ὑποκείμενα ὥσπερ ἡ φθορὰ καὶ ἡ γένεσις. αἱ μέντοι κινήσεις ἐξ ὑποκειμένων εἰς ὑποκείμενά εἰσι καὶ ἐξ ἐναντίων εἰς ἐναντία. Ὅτι δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει καὶ ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς ἐπιστώσατο. τὰς γὰρ ὁμολογουμένως ἐναντίας κινήσεις λαβών, τὸ νοσάζεσθαι καὶ τὸ ὑγιάζεσθαι, εὑρίσκει ταύτας ἐξ ἐναντίων εἰς ἐναντία γινομένας. τοιοῦτον δὲ καὶ τὸ μανθάνειν καὶ ἀπατᾶσθαι ὑ φ ' ἑτέρου φησί, τὸ ὑ φ ' ἑτέρου προσθεὶς ἢ ὅτι τὸν ὑφ' ἑαυτοῦ ἀπατώμενον δυνατὸν μὴ ἐξ ἐναντίας δόξης μεταβάλλειν μηδὲ γεγονέναι ἐν τῇ ἀληθεῖ πρότερον δόξῃ περὶ τὸ προκείμενον, ἀλλ' εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς περὶ αὐτὸ ψευδοδοξῆσαι· ὁ δὲ τοιοῦτος οὐκ ἐξ ἐναντίου εἰς ἐναντίον μεταβάλλει. ὁ μέντοι ὑφ' ἑτέρου παραγόμενος εἰς τὸ ἀντικείμενον περιάγεται ἀπὸ ἀληθοῦς εἰς ψεῦδος μεθιστάμενος. οὕτω μὲν οὖν ὁ Ἀλέξανδρος. [30]

in Ph 10 904 μήποτε δὲ ὥσπερ ὁ μανθάνων ποτὲ μὲν ἐκ ψεύδους εἰς ἀλήθειαν μετάγεται, ποτὲ δὲ οὐδὲν περὶ τοῦ προκειμένου ἐννοῶν οὔτε ψευδὲς οὔτ' ἀληθές, ἐπιστήμην αὐτοῦ λαμβάνει, οὕτω καὶ ὁ ἀπατώμενος ἢ ἀπὸ ἀληθοῦς εἰς ψεῦδος μεταβάλλει ἢ ψευδῆ δόξαν εὐθὺς ἴσχει ἀπὸ τοῦ ἀπατῶντος. δύο δὲ τούτων ὄντων τοῦ τε μανθάνειν καὶ τοῦ εὑρίσκειν, τοῦ μὲν ἔξωθεν τοῦ δὲ ἔνδοθεν τὴν ἐπιστήμην πορίζοντος, ἀντίκειται τῇ μὲν μαθήσει ἡ ὑφ' ἑτέρου ἀπάτη, τῇ δὲ εὑρέσει ἡ ὑφ' ἑαυτοῦ. εἰκότως οὖν τῇ μαθήσει οὐχ ἁπλῶς ἀπάτην, ἀλλὰ τὴν ὑφ' ἑτέρου ἀπάτην ἀντιτέθεικεν οὐχ ὡς ἀπὸ ἀληθοῦς εἰς ψεῦδος πάντως μετατιθεῖσαν, ἀλλ' ὡς ἐκ τοῦ μὴ ψευδοδοξεῖν εἰς τὸ ψευδοδοξεῖν μεθιστᾶσαν, εἴτε ἀληθές τι πρότερον δοξάζων ἔτυχε περὶ τοῦ προκειμένου ὁ ἀπατώμενος, εἴτε μηδὲ δοξάζων ὅλως. ἡ δὲ ἀντίθεσις τοῦ μανθάνειν πρὸς τὸ ἀπατᾶσθαι μὴ δι' αὐτοῦ, κινήσεών ἐστιν ἀντίθεσις τῆς ἀπὸ ἀγνοίας εἰς γνῶσιν πρὸς τὴν ἀπὸ γνώσεως εἰς ἄγνοιαν. καὶ τρίτην δὲ πίστιν ἀπὸ τῶν κατὰ τὴν φορὰν ἐναντιώσεων ἐπάγει τοῦ ἐναντίας εἶναι κινήσεις τὰς ἐξ ἐναντίων εἰς ἐναντία. τὴν γὰρ ἐπὶ τὸ ἄνω φορὰν τῇ ἐπὶ τὸ κάτω ἐναντίαν λέγομεν ὡς ἐν μήκε ι , καὶ ἡ εἰς δεξιὰ καὶ εἰς ἀριστερὰ ἐναντίαι ὡς ἐν πλάτε ι , καὶ ἡ

εἰς τὸ ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν ὡς ἐν βάθει. δείξας δὲ καὶ ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς, ὅτι ἐναντίαι κινήσεις ἐκεῖναι αἱ ἐκ τῶν ἐναντίων εἰς τὰ ἐναντία γινόμεναι, ἐπισημαίνεται πάλιν, ὅτι ἡ εἰς τὰ ἐναντία μόνον λεγομένη μὴ συμπροφέρουσα δὲ καὶ τὸ ἐξ ἐναντίων οὐ κίνησίς ἐστιν, ἀλλὰ μεταβολ ή, διότι ἓν ὑποκείμενον δηλοῖ τὸ εἰς ὃ μόνον, τὸ δὲ ἐξ οὗ οὐκέτι· ὅπερ χρὴ τῇ κινήσει προσεῖναι ἐξ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον γινομένη. τὸ γὰρ γίνεσθαι λευκὸν κατ' αὐτὸ τοῦτο μεταβολὴν μὲν ὡς γένεσιν σημαίνει, κίνησιν δὲ οὔ, ὅτι μὴ πρόσκειται αὐτῷ τὸ ἐξ οὗ καὶ ἐν τῇ λέξει, ἐπεὶ δῆλον ὅτι ἐκ μέλανος τὸ λευκὸν γίνεται. p. [25]

in Ph 10 905 229b11 Καὶ ὅσοις μή ἐστιν ἐναντίον ἕως τοῦ καθάπερ εἴρηται καὶ πρότερο ν . Μία λοιπὸν ἀντίθεσις καὶ αὕτη δοκοῦσα ἀπελείπετο, ἣν πρώτην ἀπηριθμήσατο κατὰ τὴν διαίρεσιν, ἡ ἐκ τοῦ αὐτοῦ τῇ εἰς τὸ αὐτό. λέγει οὖν καὶ περὶ τούτου, ὅτι ὥσπερ αἱ εἰς ἐναντία μὴ ἔχουσαι ἀντικείμενον τὸ ἐξ οὗ μεταβολαὶ μὲν ἦσαν, κινήσεις δὲ οὔ, οὕτω καὶ ἡ ἐκ τοῦ αὐτοῦ καὶ ἡ εἰς τὸ αὐτὸ ἓν μόνον τὸ ὑποκείμενον λαμβάνουσαι τὸ αὐτό, τό τε ἐξ οὗ καὶ τὸ εἰς ὅ, τὸ δὲ ἐναντίον αὐτῷ παραλείπουσαι μεταβολαί εἰσιν ἐναντίαι, ἀλλ' οὐχὶ κινήσεις· ἡ γὰρ κίνησις ἐξ ἐναντίου εἰς ἐναντίον, τὸ δὲ ἐκ τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸ αὐτὸ τῇ φθορᾷ καὶ τῇ γενέσει προσήκει. ἐξ οὗ γὰρ ἡ φθορὰ μεταβάλλει, εἰς τοῦτο ἡ γένεσις πρόσεισι. καὶ ἐξ οὗ ἡ γένεσις, εἰς τοῦτο ἡ φθορά. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ ἀποβολὴ πρὸς τὴν λῆψιν ἔχει· ἡ γὰρ τοῦ αὐτοῦ λῆψις πρὸς τὴν τοῦ αὐτοῦ ἀποβολὴν ἐναντίως ἔχει· οὗ γὰρ ἡ ἀποβολή, τούτου ἡ λῆψις, καὶ οὗ ἡ λῆψις, τούτου ἡ ἀποβολή. εἰπὼν δὲ πρότερον, ὅτι "ἅμα μὲν συμβαίνει ἐξ ἐναντίου καὶ εἰς ἐναντίον ἢ μεταξύ," δείκνυσι νῦν, ὅτι καὶ αἱ εἰς τὸ μεταξὺ καὶ ἐκ τῶν μεταξὺ ὡς εἰς ἐναντία καὶ ἐξ ἐναντίων γίνονται τῷ τὸ μεταξὺ πρὸς ἑκάτερον τῶν ἄκρων ἐναντίου λόγον ἔχειν. μίξει γὰρ τῶν ἐναντίων τὰ μεταξὺ συνίσταται, ὡς εἴρηται πρότερον. διὸ καὶ ὡς ἐναντίῳ χρῆται τῷ μεταξὺ ἡ κίνησι ς , ἐ φ ' ὁπότερα ἂν μεταβάλλ ῃ· οἷον ἐκ φαιοῦ μέν, ὅταν εἰς λευκὸν μεταβάλλῃ, ὡς μέλανι χρῆται τῷ φαιῷ, καὶ ὅταν ἐκ λευκοῦ εἰς φαιόν· ὅταν δὲ ἐκ φαιοῦ εἰς μέλαν ἢ ἐκ μέλανος εἰς φαιόν, τότε ὡς λευκῷ χρῆται τῷ φαιῷ. καὶ τὰς ἐπὶ τὸ μεταξὺ οὖν καὶ ἐκ τοῦ μεταξὺ κινήσεις ὡς ἐναντίας θετέον. p. 229b23 Ἐπεὶ δὲ κινήσει οὐ μόνον δοκεῖ κίνησις ἐναντία ἕως τοῦ ἐναντία τῇ ἐν ὑγιεί ᾳ . Δείξας, ποῖαι κινήσεις ἐναντίαι εἰσὶν ἀλλήλαις, ἐπειδὴ καὶ ἠρεμία πρὸς κίνησιν ἀντίκειται καὶ δοκεῖ ἐναντία εἶναι, ζητεῖ καὶ περὶ ταύτης πρῶτον μὲν ὅπως ἀντίκειται ἁπλῶς ἡ ἠρεμία τῇ κινήσει, ἔπειτα καὶ ποία ἠρεμία ποίᾳ κινήσει ἀντίκειται, ἐπειδὴ καὶ πρὸ τῆς κινήσεώς ἐστιν ἠρεμία καὶ μετὰ τὴν κίνησιν. [25]

in Ph 10 906 καὶ λέγει ὅτι κυρίως μὲν ἐναντίον κίνησις κινήσει ἐστί (καὶ γὰρ εἴδη ἄμφω καὶ μεταβάλλει εἰς ἄλληλα), ἡ δὲ ἠρεμία πρὸς κίνησιν ἀντίκειται μέν, ὡς στέρησις δὲ μᾶλλον ἀντίκειται καὶ οὐχ ὡς κυρίως ἐναντία, διότι μὴ εἶδός τί ἐστι καὶ αὐτὴ ὥσπερ ἡ κίνησις, ἀλλὰ ἀπουσία μόνον κινήσεως. ἔστι δὲ ὡς καὶ ἡ στέρησις, φησίν, ἐναντία λέγεται, κοινῶς μὲν πᾶσα στέρησις, καθόσον ἀντίκειται τῷ εἴδει ἢ τῇ ἕξει ἢ τῇ ἐνεργείᾳ· ἡ δὲ ἀντίθεσις ἐναντιότης δοκεῖ. αὕτη δὲ ἡ στέρησις ἡ κατὰ τὴν ἠρεμίαν καὶ ἄλλο τι ἔχει, καθὸ καὶ ἐναντία λέγοιτο ἂν μᾶλλον τῶν ἄλλων στερήσεων· τὰ μὲν γὰρ τὰς ἄλλας ἔχοντα στερήσεις οὐ μεταβάλλει εἰς τὰς ἕξεις ἢ τὰ εἴδη (ὁ γὰρ νεκρὸς καὶ ὁ τυφλὸς οὐ μεταβάλλουσιν εἰς τὸ ζῆν ἢ τὸ ὁρᾶν), τὰ δὲ ἠρεμοῦντά ποτε καὶ κινεῖσθαι πάλιν πέφυκεν· ἠρεμία γάρ ἐστιν ἡ τοῦ πεφυκότος κινεῖσθαι ἀκινησία. καὶ ἔοικεν ἡ στέρησις αὕτη τῇ τῆς ὕλης στερήσει τῇ μετὰ τῆς ἐπιτηδειότητος τῆς πρὸς τὸ εἶδος θεωρουμένη, ἐφ' ἧς καὶ ἀληθὲς τὸ ἔστιν ὡς καὶ ἡ στέρησις ἐναντία λέγετα ι. ἐπειδὴ γὰρ αἱ γενέσεις ἐκ τῶν ἐναντίων, τὰ πεφυκότα μεταβάλλειν κατὰ τὴν ἐν ἑαυτοῖς ἐναντίωσιν ἔχει ταύτην τὴν ἐπιτηδειότητα. εἶτα ζητεῖ ποία ἠρεμία ποίᾳ κινήσει ἀντίκειται κατὰ τὴν μέσην ταύτην ἀντίθεσιν τῶν τε κυρίως λεγομένων στερήσεων καὶ τῶν ἐναντίων, καθ' ἣν ἡ ἠρεμία τῇ κινήσει ἀντίκειται, καὶ πρῶτον λέγει ὅτι ἡ ἔν τινι γένει ἠρεμία ἐναντία τῇ ἐν τῷ αὐτῷ γένει κινήσει· τοῦτο γὰρ δι' ἑνὸς γένους κινήσεως ἐσήμανεν εἰπὼν τῇ κατὰ τόπον ἡ κατὰ τόπο ν. δῆλον γὰρ

ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων κινήσεων, ἀλλοιώσεώς τέ φημι καὶ αὐξήσεως, ὁ αὐτός ἐστι λόγος. οὐ γὰρ ἡ κατὰ τὸ ποιὸν ἠρεμία ἐναντία τῇ κατὰ τόπον κινήσει, ἀλλ᾽ ἡ κατὰ τόπον τῇ κατὰ τόπον. καὶ ἡ κατὰ ἀλλοίωσιν τῇ κατὰ ἀλλοίωσιν καὶ ἡ κατὰ τὸ ποσὸν τῇ κατὰ τὸ ποσόν. ἀλλ᾽ οὐκ ἀρκεῖ τοῦτο εἰπεῖν, ὅτι ἡ κατὰ τόπον ἠρεμία τῇ κατὰ τόπον κινήσει ἀντίκειται καὶ ὅλως αἱ ὁμογενεῖς ἀλλήλαις· τοῦτο γὰρ ἁπλῶς καὶ ὁλοσχερῶς λέγεται· πλείους γὰρ καὶ κινήσεις καὶ ἠρεμίαι καθ᾽ ἑκάστην τοπικὴν διάστασίν εἰσι· καὶ γὰρ κατὰ μῆκος κίνησις ἡ μὲν ἐπὶ τὸ ἄνω ἡ δὲ ἐπὶ τὸ κάτω, καὶ ἠρεμία ἡ μὲν ἐν τῷ ἄνω ἡ δὲ ἐν τῷ κάτω. Ζητητέον οὖν, ποία ἐν τούτοις ἠρεμία ποίᾳ κινήσει ἀντίκειται. καὶ φησὶν ὅτι, ἐπειδὴ ἡ κίνησις ἐξ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενόν ἐστι (τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ ἐν δυσὶν ὑποκειμένοις εἶναι· ἐξ ἐναντίου γὰρ εἰς ἐναντίον ἐστίν, ᾧ καὶ διαφέρει κίνησις γενέσεως καὶ φθορᾶς), τῇ μὲν κινήσει τῇ ἐκ τοῦδε εἰς τὸ ἐναντίον οἷον τῇ ἐκ τοῦ κάτω εἰς τὸ ἄνω ἢ τῇ ἐκ τοῦ λευκοῦ εἰς τὸ μέλαν ἡ ἐν τῷ κάτω καὶ ἡ ἐν τῷ λευκῷ μοναὶ ἐναντίαι· πάλιν δὲ τῇ ἐκ τοῦ ἄνω ἐπὶ τὸ κάτω κινήσει ἢ τῇ ἐκ τοῦ μέλανος εἰς τὸ λευκὸν ἡ ἐν τῷ ἄνω ἠρεμία καὶ ἡ ἐν τῷ μέλανι ἐναντία. [5]

in Ph 10 907 ὥστε καθόλου τὴν ἐν τούτῳ, ἐξ οὗ ἡ κίνησις γίνεται, ἠρεμίαν ἐναντίαν τῇ ἐξ αὐτοῦ κινήσει γίνεσθαι, ἀλλ᾽ οὐχὶ τῇ εἰς αὐτό· καὶ γὰρ ἀνάγκη ἐκεῖνο μὲν ὃ φεύγει κατὰ φύσιν ἐναντίον εἶναι, τὸ δὲ εἰς ὃ ἄπεισιν οἰκεῖον. ἐπειδὴ δέ, φησίν, ἄτοπον κινήσεις μὲν ἐναντίας εἶναι ἀλλήλαις, ἠρεμίας δὲ μὴ εἶναι, ἰστέον ὅτι καὶ ἠρεμίαι αὗταί εἰσιν ἐναντίαι ἀλλήλαις αἱ ἐν τοῖς ἐναντίοις τόποις καὶ ταῖς ἐναντίαις ποιότησιν ἢ ποσότησιν, οἷον ἡ ἐν τῷ ἄνω ἠρεμία τῇ ἐν τῷ κάτω καὶ ἡ ἐν τῷ λευκῷ τῇ ἐν τῷ μέλανι καὶ ἡ ἐν ὑγείᾳ τῇ ἐν νόσῳ· κινήσει μέντοι ἡ ἐν ὑγείᾳ ἠρεμία ἀντίκειται τῇ εἰς νόσον, ὡς εἴρηται πρότερον· τῇ γὰρ ἐκ νόσου εἰς ὑγείαν ἀντικεῖσθαι αὐτὴν ἄλογόν ἐστι. καὶ τὴν αἰτίαν νῦν προστίθησιν ἐναργῆ· ἡ γὰρ κατὰ φύσιν, φησί, κίνησις ἡ ἐπ᾽ ἐκεῖνο, ἐν ᾧ κατὰ φύσιν ἠρεμεῖ τὸ κινούμενον, σκοπὸν ἐκείνην ἔχουσα τὴν ἠρεμίαν, καὶ δι᾽ αὐτὴν γινομένη, γένεσις τρόπον τινὰ τῆς ἠρεμίας ἐστὶ καὶ ἠρέμησις. ὥστε οἰκειότης ἐστὶ πλείστη τῇ κινήσει τῇ ἐν ᾧ ἠρεμήσει πρὸς τὴν ἐν ἐκείνῳ ἠρεμίαν. εἰ δὲ οἰκεία, οὐκ ἐναντία· οὐ γὰρ τῇ γενέσει τινὸς τὸ γινόμενον ἐναντίον οἷόν τε λέγειν ἢ στέρησιν αὐτῆς. εἰ δὲ καὶ τέλος τῶν ἐπί τι κινουμένων ἡ ἐν ἐκείνοις ἠρεμία, τὸ τέλος τινὸς πῶς ἂν ἐναντίον εἴη ἢ στέρησις αὐτοῦ; εἰ οὖν ἀνάγκη τὴν ἐξ οὗ ἢ τὴν εἰς ὃ ἠρεμίαν ἐναντίαν εἶναι τῇ κινήσει (οὐ γὰρ δὴ ἡ ἐξ ἄλλου γένους ἠρεμία ἐναντία ἔσται τῇ ἐν ἄλλῳ γένει κινήσει), ἀδύνατον δὲ τὰς εἰς ὃ ἐναντίας ἀλλήλαις εἶναι, ἀνάγκη τὴν ἐξ οὗ ἠρεμίαν ἐναντίαν εἶναι τῇ ἐξ αὐτοῦ κινήσει. καὶ γὰρ εἰ κατὰ φύσιν ἐστὶ τῷ κινουμένῳ ἡ ἐκ τοῦδε κίνησις, ἡ ἐν αὐτῷ ἠρεμία παρὰ φύσιν αὐτῷ γίνεται. ἐναντίον δὲ τὸ παρὰ φύσιν τῷ κατὰ φύσιν. εἰ δέ τις ἀπορεῖ, πῶς εἰ ἓν ἑνὶ ἐναντίον, τῇ κινήσει καὶ κίνησις ἀντίκειται καὶ ἠρεμία, καὶ τῇ ἠρεμίᾳ ὁμοίως καὶ ἠρεμία καὶ κίνησις ἐναντίαι λέγονται εἶναι, ῥητέον ὅτι οὐ κυρίως ἐναντίαι εἰσὶν ἠρεμία καὶ κίνησις, ἀλλ᾽ οὐδὲ στέρησις ἡ ἠρεμία τοιαύτη, οἵαν ἐν Κατηγορίαις εἶπεν τὴν μὴ ὑποστρέφουσαν εἰς τὸ εἶδος, ἀλλὰ κατά τι μέσον εἶδος στερήσεως καὶ ἐναντιότητος ἔοικεν ἀντικεῖσθαι ἀλλήλοις ἠρεμία καὶ κίνησις. [5]

in Ph 10 908 p. 230a7 Ὅσοις δὲ μὴ ἔστιν ἐναντίον ἕως τοῦ ἡ δὲ γένεσις εἰς ἐκείνη ν . Εἰπὼν τὴν ἐν τῷ ἑτέρῳ τῶν ἐναντίων ἠρεμίαν ἐναντίαν εἶναι τῇ ἐξ αὐτοῦ κινήσει ζητεῖ, εἰ καὶ ἐπὶ τῶν μεταβολῶν τῶν μὴ ἐξ ἐναντίου εἰς ἐναντίον γινομένων καὶ διὰ τοῦτο μὴ οὐσῶν κινήσεων, ὡς ἐλέγετο ἐπὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς, ἔστι τις ἠρεμία ταύταις ταῖς μεταβολαῖς ἐναντία τῇ ἐξ αὐτοῦ εἰς αὐτ ό. αὗται γὰρ ἦσαν αἱ μεταβολαὶ αἱ ὡς γένεσις καὶ φθορὰ ἀντικείμεναι· φθορὰ μὲν γὰρ ἡ ἐκ τοῦ ὄντος, γένεσις δὲ ἡ εἰς τὸ ὄν. ἢ οὐκ ἔστι ταύταις ἀντικειμένη ἠρεμία, διότι οὐδὲ κινήσεις αὗται λέγονται, ἀλλὰ μεταβολαὶ μόνον· ἡ δὲ ἠρεμία τῇ κινήσει ἀντίκειται. τί οὖν οὐκ ἔστι τι πέρας τῆς γενέσεως ἡ ἐν τῷ εἴδει μονὴ ὥσπερ τῆς ἄνωθεν κάτω κινήσεως ἡ ἐν τῷ κάτω μονή; ἢ ἔστι μέν, ἠρεμία δὲ οὐ κλητέα αὕτη, ἀλλὰ ἀμεταβλησία μᾶλλον, διότι ἡ μὲν τῆς κινήσεως ἀπουσία ἠρεμία λέγεται, ἡ δὲ τῆς μεταβολῆς ἀμεταβλησία. ἀλλ᾽ ἔστω ἀμεταβλησίαν καλεῖσθαι· τίνι ἂν

εἴη ἀμεταβλησίᾳ καὶ τίνι μεταβολῇ ἐναντία ἡ ἀμεταβλησία αὕτη; ἢ εἰ μὲν ἔστι τι ὑποκείμενον τὸ μὴ ὂν ὥσπερ ἡ ὕλη, ἡ ἐν τῷ ὄντι ἀμεταβλησία τῇ ἐν τῷ μὴ ὄντι ἀμεταβλησίᾳ ἔσται ἐναντία καὶ τῇ ἐκ τοῦ ὄντος κινήσει, εἰ δὲ μὴ ἔστι τι τὸ μὴ ὄ ν, φησίν, ἀπορήσοι ἄν τις τίνι ἀμεταβλησίᾳ ἐστὶν ἐναντία ἡ ἐν τῷ ὄντι ἀμεταβλησία, ἀπορήσοι δὲ ἄν τις, φησί, καὶ εἰ ἠρεμίαν χρὴ λέγειν τὴν ἐν τῷ ὄντι ἀμεταβλησίαν διὰ τὰ ἑπόμενα ἄτοπα. εἰ γὰρ ἠρεμίαν τις λέγοι ἐπὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς τὴν ἐν τῷ ὄντι ἀμεταβλησίαν, δυοῖν θάτερον ἀνάγκη συμβαίνειν· ἢ γὰρ οὐ πᾶσα ἠρεμία κινήσει ἐναντία ἔσται, εἴπερ ἡ ἐν τῷ ὄντι ἀμεταβλησία ἠρεμία οὖσα τῇ ἐκ τοῦ ὄντος μεταβολῇ ἀντίκειται· αὕτη δὲ οὐκ ἔστι κίνησις, ὡς δέδεικται πρότερον, διότι μὴ ἔστιν ἐξ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον. [30]

in Ph 10 90 ἢ εἰ πᾶσα ἠρεμία κινήσει ἀντίκειται, ἔσται καὶ ἡ φθορὰ κίνησις, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ γένεσις. δέδεικται δὲ ὅτι οὐκ εἰσὶν αὗται κινήσεις. ἵνα οὖν μηδέτερον τούτων τῶν ἀτόπων συμβαίνῃ, ἠρεμίαν μὲν οὐ κλητέον τὴν ἐν τῷ ὄντι μονήν, ὅμοιον δέ τι αὐτὸ ἠρεμίᾳ ῥητέον. καὶ κλητέον αὐτὸ ἀμεταβλησίαν στέρησιν οὖσαν οὐ κινήσεως, ἀλλὰ μεταβολῆς. αὕτη δὲ ἡ ἐν τῷ ὄντι ἀμεταβλησία ἢ οὐδενί ἐστιν ἐναντία· ἡ γὰρ ἠρεμία καὶ οὐχὶ ἡ ἀμεταβλησία ἔχειτό τινι ἐναντία. ἢ εἰ ἔστι τινὶ ἐναντία, ἤτοι τῇ ἐν τῷ μὴ ὄντι ἀμεταβλησίᾳ ἔσται ἐναντία, εἰ ἔστι τι τὸ μὴ ὄν, ἢ τῇ φθορᾷ, ἥτις ἐστὶν ἐκ τοῦ ὄντος μεταβολή· ταύτῃ γὰρ ὡς μεταβολῇ ἀντικείσεται, κἂν μὴ ᾖ τι τὸ μὴ ὄν. διὸ οὕτως εἶπεν ἢ τῇ ἐν τῷ μὴ ὄντι ἢ τῇ φθορᾷ · αὕτη γά ρ, φησίν, ἡ φθορὰ ἐξ αὐτῆς ἐστι τῆς ἐν τῷ ὄντι ἀμεταβλησίας, ἡ δὲ γένεσις ὁδός ἐστιν ἐπ᾽ ἐκείνη ν. ὡς γὰρ ἐπὶ τῆς ἠρεμίας ἐδείχθη, οὕτως ἔχει καὶ ἐπὶ τῆς ἀμεταβλησίας· ἡ γὰρ ἐξ οὗ μεταβάλλει ἀμεταβλησία τῇ ἐξ αὐτοῦ μεταβολῇ ἀντίκειται, ἀλλ᾽ οὐχὶ τῇ εἰς αὐτό· ὥστε τῇ μὲν φθορᾷ ὡς μεταβολῇ ἀντίκειται ἡ ἐν τῷ ὄντι ἀμεταβλησία. τῇ δὲ γενέσει καὶ τῇ ἐν τῷ ὄντι ἀμεταβλησίᾳ εἴη ἂν ἀμεταβλησία ἀντικειμένη ἡ ἐν τῷ μὴ ὄντι, εἴπερ εἴη τι τὸ μὴ ὄν. Ἡ δὲ ἐν ἀρχῇ ταύτης τῆς λέξεως γραφὴ τριχῶς φέρεται. ἢ γὰρ οὕτως· ὅσοις δὲ μὴ ἔστιν ἐναντίο ν , μεταβολὴ μέν ἐστιν ἀντικειμένη ἡ ἐξ αὐτοῦ τῇ εἰς αὐτ ό , κίνησις δὲ οὐκ ἔστι ν. ἢ οὕτως· ὅσοις δὲ μὴ ἔστιν ἐναντί α , τούτων μεταβολὴ μέν ἐστιν ἀντικειμένη καὶ τὰ ἑξῆς τὰ αὐτὰ δηλονότι τοῖς προτέροις σημαίνοντα. ἔστι δὲ καὶ τρίτη τοιαύτη ὅσοις δὲ μὴ ἔστιν ἐναντί α , ὧν μεταβολὴ μέν ἐστιν ἀντικειμένη ἡ ἐξ αὐτοῦ τῇ εἰς αὐτ ό , κίνησις δὲ οὐκ ἔστ ι. καὶ ταύτην μᾶλλον ὁ Ἀλέξανδρος ἀποδέχεται. “ὡς γὰρ σημαίνων, φησί, τίνων οὐκ ἔστιν ἠρεμία ἀλλὰ ἀμεταβλησία, λέγει, ἀλλ᾽ οὐχ ὡς δεικνὺς ὅτι μὴ εἰσὶ κινήσεις αἱ τοιαῦται μεταβολαὶ μηδὲ ὡς κινήσεις ἀλλήλαις ἀντίκεινται, ἀλλ᾽ ὡς μεταβολαί· τοῦτο γὰρ ἤδη δέδεικται”. p. [25]

in Ph 10 91 230a18 Ἀπορήσειε δὲ ἄν τις ἕως τοῦ ἀλ λ ᾽ ᾗ ἡ μὲν τοιαδ ί , ἡ δὲ τοιαδὶ αὐτῶν ἐστι ν . Εἰπὼν τίνες κινήσεις καὶ ἠρεμίαι τίσι κινήσεσι καὶ ἠρεμίαις εἰσὶν ἐναντίαι κατὰ φύσιν ἄμφω, ὅτι κίνησις μὲν κινήσει ἡ ἐκ τοῦ ἐναντίου τῇ ἐκ τοῦ ἐναντίου, κίνησις δὲ μονῇ ἡ ἔκ τινος τῇ ἐν αὐτῷ, ἐπειδὴ οὐ μόνον αἱ κατὰ φύσιν ταῖς κατὰ φύσιν ἀντίκεινται ὡς ἡ κάτωθεν ἄνω τοῦ πυρὸς τῇ ἄνωθεν κάτω τῆς γῆς, ἀλλὰ καὶ ἡ τοῦ αὐτοῦ παρὰ φύσιν τῇ κατὰ φύσιν ὡς τῆς γῆς ἡ κάτωθεν ἄνω τῇ ἄνωθεν κάτω, μέλλων καὶ περὶ τούτων λέγειν τῶν ἀντιθέσεων, ἀπορεῖ πρῶτον, διὰ τί ἐν μὲν τῇ κατὰ τόπον μεταβολῇ καὶ κινήσεις εἰσὶ καὶ μοναὶ καὶ κατὰ φύσιν καὶ παρὰ φύσι ν. τῇ γὰρ γῇ κίνησις μὲν κατὰ φύσιν ἡ εἰς τὸ κάτω, μονὴ δὲ ἡ ἐν τῷ κάτω, παρὰ φύσιν δὲ κίνησις μὲν ἡ εἰς τὸ ἄνω, μονὴ δὲ ἡ ἐν τῷ ἄνω, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἁπλῶν σωμάτων καὶ τῶν ἁπλῶν κινήσεων ὁ αὐτὸς λόγος ἐπί γε τῶν κατὰ τόπον· ἐπὶ δὲ ἀλλοιώσεως καὶ τῆς κατὰ τὸ ποσὸν μεταβολῆς οὐκέτι ἡ τοῦ κατὰ φύσιν καὶ παρὰ φύσιν ἀντίθεσις ὁρᾶσθαι δοκεῖ· οὐδὲν γὰρ μᾶλλον τὸ λευκαίνεσθαι τοῦ μελαίνεσθαι κατὰ φύσιν ἢ παρὰ φύσιν ἐστὶ τοῖς σώμασι καὶ τὸ ὑγιάζεσθαι ἢ νοσάζεσθαι. ὁμοίως γὰρ δοκεῖ τὸ σῶμα τῶν ζῴων ἀμφοτέρων τούτων εἶναι δεκτικόν. ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ αὐξήσεως καὶ φθίσεω ς. οὔτε γὰρ ἡ μὲν αὔξησις κατὰ φύσιν, ἡ δὲ μείωσις παρὰ φύσιν οὔτε ἀνάπαλιν, ἀλλ᾽ οὐδὲ αὔξησις αὐξήσει ἀντικεῖσθαι δοκεῖ, ὡς εἶναι

τὴν μὲν κατὰ φύσιν, τὴν δὲ παρὰ φύσιν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων μεταβολῶν τῆς τε γενέσεως καὶ τῆς φθορᾶς ἔχει· οὐδὲ γὰρ τὸ μὲν ἕτερον αὐτῶν κατὰ φύσιν, ἡ γένεσις, τὸ δὲ ἕτερον παρὰ φύσιν, ἡ φθορά. τὸ γὰρ γῆρας, ὅ ἐστι μεταβολὴ ἐκ τοῦ εἶναι ἐπὶ τὸ μὴ εἶναι καὶ φθορά, κατὰ φύσιν καὶ αὐτὸ δοκεῖ εἶναι. ἀλλ' οὐδὲ γένεσις γενέσει δοκεῖ οὕτως ἀντικεῖσθαι, ὡς εἶναι τὴν μὲν κατὰ φύσιν, τὴν δὲ παρὰ φύσιν. Ἀπορήσας δὲ οὕτω τῷ μὲν ἄμφω τὰς ἀντικειμένας οἷον λεύκανσιν καὶ μέλανσιν καὶ αὔξησιν καὶ μείωσιν καὶ γένεσιν καὶ φθορὰν κατὰ φύσιν εἶναι ἐνδίδωσι· καὶ γὰρ ἐπὶ τῆς κατὰ τόπον ἡ ἄνω καὶ κάτω ἀντικείμεναι ἄμφω κατὰ φύσιν εἰσίν, εἰ καὶ ἐπ' ἄλλου καὶ ἄλλου· τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ εἴδους οἷον τῆς φθορᾶς ἢ τῆς γενέσεως ἢ αὐξήσεως εἶναι τὴν μὲν κατὰ φύσιν τὴν δὲ παρὰ φύσιν, ὡς ἐπὶ τῆς ἄνω κινήσεως ἢ ἐπὶ τῆς κάτω, δείκνυσιν ἐκ τοῦ τὸ βίαιον ἐν πάσαις ὁρᾶσθαι, τὸ δὲ βίαιον παρὰ φύσιν εἶναι. [5]

in Ph 10 91 καὶ φθορὰ οὖν ἂν εἴη φθορᾷ ἐναντία ἡ βίαιος τῇ κατὰ φύσι ν. ἀλλ' ἐπὶ μὲν φθορᾶς τὸ βίαιον δῆλον. καὶ γενέσεις δέ εἰσι βίαιοι καὶ οὐ κατὰ τὸν εἰρμὸν τῆς φύσεως γινόμεναι, ἃς 'οὐχ εἱμαρμένας' εἶπεν, ὅταν πρὸ ἡλικίας γεννᾷ τινα. καὶ σημειοῦνται ἐντεῦθεν οἱ ἐξηγηταί, ὅτι τὴν εἱμαρμένην οἱ ἀπὸ τοῦ Περιπάτου ἐν τοῖς κατὰ φύσιν τίθενται, εἴπερ τὰς βιαίους καὶ παρὰ φύσιν κινήσεις οὐχ εἱμαρμένας εἶπεν. καὶ αὐξήσεις δὲ παρὰ φύσιν εἶναί φησί τινας, ὡς τῶν ταχὺ διὰ τρυφὴν ἡβώντων, οἳ καὶ γεννῷεν ἂν παρὰ φύσιν καὶ βίᾳ, καὶ σῖτος δὲ διὰ θέρμην ταχὺ φύεται καὶ αὔξεται ἐν τοῖς Ἀδώνιδος καλουμένοις κήποις πρὸ τοῦ ῥιζωθῆναι καὶ πιληθῆναι ἐν τῇ γῇ. καὶ ἐπὶ ἀλλοιώσεως δὲ τὸ κατὰ φύσιν εὑρίσκει καὶ παρὰ φύσιν· οἱ μὲν γὰρ ἐν ταῖς κρισίμοις ἡμέραις τῶν νόσων παυόμενοι κατὰ φύσιν ἀλλοιοῦνται καὶ βεβαίως, οἱ δὲ μὴ ἐν κρισίμοις παρὰ φύσιν καὶ ἀβεβαίως. εἰπὼν δὲ καὶ γενέσει γένεσιν ἐναντίαν εἶναι καὶ φθορᾷ φθορὰν ἐπέστησεν, ὅτι ἔσονται φθοραὶ ἐναντίαι ἀλλήλαι ς. εἰ δὲ τοῦτο, ἐπειδὴ τῇ φθορᾷ καὶ ἡ γένεσις ἀντίκειται, δύο ἐνὶ ἔσται ἐναντία· τῇ γὰρ φθορᾷ καὶ γένεσις ἔσται καὶ φθορὰ ἐναντία. ὁμοίως δὲ καὶ τῇ γενέσει γένεσις καὶ φθορά, εἴπερ καὶ γενέσει γένεσις ἀντίκειται. ταύτην δὴ τὴν ἔνστασιν βραχέως ἐνδειξάμενος διὰ τοῦ ' ἔσονται δὴ ἐναντίαι φθοραὶ ἀλλήλαις οὕτω λαμβανόμεναι, καὶ οὐχὶ γενέσε ι· εἰ οὖν καὶ γενέσει, δύο ἐνὶ ἐναντία ἔσται' λύει τὴν ἔνστασιν λέγων μηδὲν κωλύειν κατά τι καὶ φθορὰν εἶναι φθορᾷ ἐναντίαν οὐ καθὸ φθορᾷ, ἀλλὰ καθὸ ἡ μὲν κατὰ φύσιν, ἡ δὲ παρὰ φύσιν, ἃ συμβέβηκε ταῖς φθοραῖς. ὥστε οὐ δύο ἐνὶ ἐναντία, εἴπερ καθὸ μὲν φθορὰ γενέσει μόνῃ ἐναντία ἐστί, καθὸ δὲ κατὰ φύσιν φθορὰ τῇ παρὰ φύσιν. ὥσπερ καὶ εἰ ἡ μὲν τὸ ἡδὺ εἶχε συμβεβηκός, ἡ δὲ τὸ λυπηρόν, ἦν ἄν τις αὐτῶν καὶ κατὰ τοῦτο ἀντίθεσις. p. [30]

in Ph 10 91 230b10 Ὅλως μὲν οὖν ἐναντίαι κινήσεις καὶ ἠρεμίαι ἕως τοῦ ἡ μὲν γὰρ κατὰ φύσιν αὐτῶν ἢ ἄνω ἢ κάτ ω , ἡ δὲ παρὰ φύσι ν . Δείξας ὅτι καὶ ἡ κατὰ φύσιν καὶ παρὰ φύσιν ἐναντίωσίς ἐστιν ἐν ταῖς κινήσεσιν ἐφεξῆς δείκνυσιν, ὅτι μὴ κατ' ἄλλον τινὰ τρόπον ἐναντιώσεως παρὰ τὸν πρότερον εἰρημένον ταῖς κινήσεσιν ὑπάρχειν ἡ κατὰ φύσιν καὶ ἡ παρὰ φύσιν κινήσεις εἰσὶν ἐναντίαι, ἀλλ' ἔστιν ὁ αὐτὸς τρόπος τῆς ἐναντιώσεως. ὅταν γὰρ τὸ αὐτὸ ᾖ τὸ κινούμενον τὰς ἐναντίας κινήσεις, τουτέστι τὰς ἐκ τῶν ἐναντίων καὶ εἰς τὰ ἐναντία, ὡς ἡ ἑτέρα ἐστὶν αὐτῷ κατὰ φύσιν, τότε ἡ ἑτέρα τούτῳ γίνεται παρὰ φύσιν. φέρεται μὲν γὰρ τὴν ἄνω φορὰν φύσει τὸ πῦ ρ , τὴν δὲ κάτω ἡ γ ῆ . καὶ ἐναντίαι γε αὐτῶν αἱ φορα ί . τὸ δὲ πῦρ ἄνω μὲν κατὰ φύσιν κινεῖται, κάτω δὲ παρὰ φύσι ν . καὶ ἐναντία ἡ κατὰ φύσιν αὐτοῦ τῇ παρὰ φύσιν, ὅτι ἐξ ἐναντίων καὶ εἰς ἐναντία, καὶ αἱ μοναὶ δὲ ὡσαύτω ς . ἡ γὰρ ἄνω μονὴ τῇ ἄνωθεν κάτω κινήσει ἐναντί α . γίνεται δὲ τῇ γῇ ἡ μὲν ἄνω μονὴ παρὰ φύσι ν , ἡ δὲ κάτω κίνησις κατὰ φύσι ν . ὥστε κινήσει μονὴ ἐναντία ἡ παρὰ φύσιν τοῦ αὐτοῦ · καὶ γὰρ ἡ κίνησις τοῦ αὐτο ῦ . ἐναντία ἄρα τῇ ἑκάστου τῶν στοιχείων κατὰ φύσιν κινήσει ἐναντία κίνησις παρὰ φύσιν αὐτῷ ἐστιν. ἐπεὶ δὲ ἐξ οὗ τι κινεῖται ἢ κατὰ φύσιν ἢ παρὰ φύσιν, ἡ ἐν ἐκείνῳ μονὴ ἀντίκειται τῇ ἐξ αὐτοῦ κινήσει, δῆλον ὅτι τοῖς ἁπλοῖς σώμασιν αἱ ἐν ἐκείνοις μοναί, ἐξ ὧν κατὰ φύσιν κινοῦνται, αὗται παρὰ

φύσιν εἰσίν· ὥστε αἱ παρὰ φύσιν αὐτῶν μοναί τε καὶ ἠρεμίαι ἐναντίαι εἰσὶ ταῖς κατὰ φύσιν αὐτῶν κινήσεσιν. Ἔν τισι τῶν ἀντιγράφων μετὰ τὸ τέλος τῆς ῥήσεως ταύτης τὸ λέγον ἡ μὲν γὰρ κατὰ φύσιν αὐτῶν ἢ ἄνω ἢ κάτ ω , ἡ δὲ παρὰ φύσιν πρόσκειται τοῦτο· καθόλου δὲ καὶ πρώτως ταῦτα κυρίως ὑπάρχε ι. καὶ ἴσασιν ἔν τισι τοῦτο προσκείμενον καὶ οἱ ἐξηγηταί. λέγοι δὲ ἂν ὅτι ταῦτ α, τό τε κατὰ φύσιν καὶ τὸ παρὰ φύσιν κινεῖσθαι, κυρίως τοῖς ἁπλοῖς τῶν φυσικῶν σωμάτων ὑπάρχει καὶ πᾶσι καὶ πρώτως ἐν τῇ κατὰ τόπον αὐτῶν κινήσει καὶ ἠρεμίᾳ, ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις κινήσεσιν ἔστι μὲν καὶ ἐν αὐταῖς τὸ κατὰ φύσιν καὶ παρὰ φύσιν, ὡς εἴρηκεν, οὐ κυρίως δὲ οὐδὲ πρώτως, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀπὸ τούτων μεταφοράν. [25]

in Ph 10 91[illegible] δοκεῖ δὲ ἐλλείπειν τῷ καθόλου δὲ καὶ πρώτως ταῦτα κυρίως ὑπάρχει τὸ τούτοις τοῖς ἁπλοῖς σώμασιν, ὧν ἐν τῇ ἄνω καὶ κάτω φορᾷ τὸ κατὰ φύσιν καὶ παρὰ φύσιν ἐτεχνολόγησεν. p. 230b21 Ἔχει δὲ ἀπορία ν , εἰ ἔστι πάσης ἠρεμίας ἕως τοῦ ἢ συμβαίνειν ἅμ α . Ἀπορεῖ νῦν εἰ πάσης ἠρεμίας γένεσίς ἐστι ἢ οὔ. τό τε γὰρ μὴ εἶναι γένεσιν πάσης ἠρεμίας ἀδύνατον, καὶ τὴν αἰτίαν βραχέως ἐνεδείξατο διὰ τοῦ εἰπεῖν τῆς μὴ ἀε ί. ἡ γὰρ ἠρεμία στέρησίς ἐστι κινήσεως ἐν τῷ ποτὲ κινουμένῳ, ἡ δὲ ἐν τῷ ποτὲ κινουμένῳ ἠρεμία οὐκ ἔστιν ἀεί, εἴπερ ποτὲ κινεῖται· τὸ δὲ μὴ ἀεὶ ὂν γέγονε, τὸ δὲ γεγονὸς ἐγίνετο, τὸ δὲ γινόμενον γένεσιν ἔχει· κατὰ γὰρ τὴν γένεσιν γίνεσθαι λέγεται, ὥσπερ τὸ κινούμενον κατὰ τὴν κίνησιν κινεῖσθαι. αὐτὸς δὲ ἠρκέσθη τῷ μὴ ἀεὶ εἶναι τὴν ἠρεμίαν, ὅτι τὰ ὄντα ἢ ἀεὶ ὄντα ἐστὶν ἢ ποτέ, τὰ δὲ ποτὲ ὄντα γινόμενά ἐστιν. ἐνδειξάμενος οὖν τὴν ἀνάγκην τοῦ δεῖν πᾶσαν ἠρεμίαν γένεσιν ἔχειν καὶ προσθεὶς ὅτι ἡ γένεσις τῆς ἠρεμίας τὸ ἵστασθαί ἐστιν, ὅπερ ἐστὶ τὸ ἠρεμίζεσθαι (τὸ γὰρ ἠρεμεῖν τὸ ἑστάναι ἐστίν, τοῦ δὲ ἑστάναι γένεσις τὸ ἵστασθαι ὡς τοῦ κεκινῆσθαι τὸ κινεῖσθαι), ἐπάγει λοιπὸν τὴν ἀπορίαν τὴν ἀναιρεῖν πειρωμένην τὸ πᾶσαν ἠρεμίαν γένεσιν ἔχειν διὰ τοῦ δεικνύναι, ὅτι ἡ βίαιος ἠρεμία οὐκ ἔχει γένεσιν· οὐδὲ γὰρ ἔχει τὸ ἵστασθαι. εἰ γὰρ ἡ βίαιος ἄνω ἠρεμία καὶ τὸ ἑστάναι ἄνω βίᾳ τῆς γῆς ἔχοι γένεσιν, ἔχοι ἂν τὸ ἵστασθαι βιαίως, τουτέστιν τὸ φέρεσθαι βιαίως, ἐπὶ τὸ ἑστάναι. εἰ οὖν τὸ ἵστασθαι ὅλως μὴ δυνατὸν εἶναι βιαίου φορᾶς ἐπὶ τὸ ἑστάναι, δῆλον ὅτι οὐκ ἂν εἴη τῆς βιαίου ἠρεμίας γένεσις. ὅτι δὲ τὸ ἵστασθαι οὐκ ἔστιν ἐπὶ τῆς βιαίου, δείκνυσι δυνάμει οὕτω· τὸ ἱστάμενον κατὰ φύσιν φέρεται ἐπ’ ἐκεῖνον τὸν τόπον, ἐν ᾧ ἔσται ἑστηκός· τὸ κατὰ φύσιν ἐπί τινα τόπον φερόμενον, ἐν ᾧ ἔσται ἑστηκός, πλησιαίτερον ἐκείνου γινόμενον τοῦ τόπου θᾶττον κινεῖται δυναμούμενον ἔτι μᾶλλον ὑπ’ αὐτοῦ. καὶ συμπέρασμα τούτου τοῦ λόγου, ὅτι τὸ ἱστάμενον, τουτέστι τὸ ἐπὶ τὸ ἑστάναι φερόμενον, θᾶττον κινεῖται πλησιάζον τῷ τόπῳ, ἐν ᾧ στήσεται. προσληφθείσης οὖν ἑτέρας ταύτῃ προτάσεως τῆς λεγούσης, ὅτι τὸ βίᾳ φερόμενον οὐ φέρεται θᾶττον πρὸς τὸν τόπον, ἐν ᾧ βίᾳ στήσεται, ἀλλὰ καὶ βραδύτερον, συνάγεται ἐν δευτέρῳ σχήματι προσεχῶς μέν, ὅτι τὸ βίᾳ φερόμενον οὐχ ἵσταται, τουτέστιν οὐκ ἔχει τὴν ὁρμὴν ἐπὶ τὸ ἑστάναι, τούτῳ δὲ ἔπεται τὸ τὸ βίᾳ ἠρεμοῦν μὴ γίνεσθαι ἠρεμοῦν, εἴπερ μὴ ἔχει τὸ ἵστασθαι καὶ ἠρεμίζεσθαι. [5]

in Ph 10 91[illegible] τὸ οὖν βίᾳ ἠρεμοῦν ἔσται ἠρεμοῦν, οὐ γινόμενον ἠρεμοῦ ν· οὐ πάσης ἄρα ἠρεμίας γένεσίς ἐστιν, εἴπερ τῆς βιαίου μὴ ἔστιν. ἐφεξῆς δὲ δοκεῖ μὲν ὡς ἄλλο ἐπιχείρημα ἐπάγειν διὰ τοῦ ἔτι δοκεῖ τὸ ἵστασθαι κυρίως λέγεσθαι ἐπὶ τοῦ κατὰ φύσιν καὶ τῶν ἑξῆς, μᾶλλον δὲ οἶμαι τὸ συνεκτικὸν τοῦ προτέρου λόγου διὰ τούτου ὑποδεικνύναι· συνήχθη γὰρ ὁ λόγος ἐκεῖνος ὡς τοῦ ἵστασθαι μὴ δυναμένου τῷ βίᾳ φερομένῳ προσεῖναι, ἀλλὰ τῷ κατὰ φύσιν ἐπὶ τὸ ἑστάναι κινουμένῳ· τῷ γὰρ τὴν ὁρμὴν καὶ τὸν σκοπὸν ἐπὶ τὸ ἑστάναι ἔχοντι τούτῳ προσήκει τὸ ἵστασθαι ὡς τὸ ἠρεμίζεσθαι τῷ εἰς ἠρεμίαν σπεύδοντι καὶ τὸ λευκαίνεσθαι τῷ εἰς τὸ λελευκάνθαι. εἰπὼν δὲ ἔτι δοκεῖ τὸ ἵστασθαι κυρίως λέγεσθαι ἐπὶ τοῦ κατὰ φύσιν εἰς τὸν οἰκεῖον τόπον ἰόντο ς , οὐκ ἐπὶ τοῦ παρὰ φύσιν ἐπήγαγεν (εἴπερ, ὥς φησιν ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ τοῦτο εἴη γεγραμμένον) ἢ ὅλως εἶνα ι. “καὶ σημαίνοι ἄν, φησίν, ὅτι δοκεῖ τὸ ἵστασθαι ἢ ὅλως εἶνα ι, ἐνεργείᾳ τῶν φυσικῶν σωμάτων ἑκάστῳ τοῦτο εἶναι τὸ εἰς τὸν αὐτοῦ καὶ τὸν οἰκεῖον

φέρεσθαι τόπον· ἅμα γάρ ἐστι γεγονὸς καὶ ἐνεργείᾳ ὂν καὶ εὐθέως κινεῖται ἐπὶ τὸν οἰκεῖον τόπον σπεῦδον ἐπὶ τὴν κατὰ τοῦτο τελειότητα, ἂν μή τι ἐμποδίζῃ, ὅ ἐστι, φησί, δεικτικὸν τοῦ τὸ ἵστασθαι λέγεσθαί τε καὶ εἶναι ἐπὶ τῆς κατὰ φύσιν λεγομένης κινήσεως." οὕτω μὲν οὖν ὁ Ἀλέξανδρος ἀψάμενος οἶμαι καὶ τοῦ μέλλοντος ὑπ' ἐμοῦ λέγεσθαι. μήποτε δὲ τὸ ἢ ὅλως εἶναι πρὸς τὸ λέγεσθαι ἀποδέδοται, ὅτι δοκεῖ τὸ ἵστασθαι κυρίως λέγεσθαι. ἢ οὐ λέγεσθαι μόνον ἀλλὰ καὶ εἶναι ὅλως ἐπὶ τοῦ κατὰ φύσιν, ἵνα μὴ τὸ λέγεσθαι εἰς λεκτικὴν συνήθειαν ἀποπέμψῃ τὸ ἵστασθαι· ἀλλὰ τὸ ἵστασθαι κυρίως εἶναι τὸ εἰς τὸν αὐτοῦ τόπον φέρεσθαι. ἢ εἰ τὸ μὲν ἵστασθαι ἀπὸ τῆς στάσεως ἐφ' ἣν σπεύδει τὴν ἔννοιαν ἔχει, τὸ δὲ φέρεσθαι ἀπὸ τῆς κινήσεως οὐκ εἶναι ἁπλῶς ταὐτὸν τὸ ἵστασθαι καὶ τὸ εἰς τὸν αὐτοῦ τόπον φέρεσθαι, ἀλλὰ συμβαίνειν ἅμα. [30]

in Ph 10 91[illegible] ἢ τότε συμβαίνειν τὸ ἵστασθαι, ὅτε συμβαίνει τι ἐπὶ τὸν αὐτοῦ τόπον φέρεσθαι. τοῦτο δὲ καὶ πρὸ ὀλίγου αὐτὸς εἶπεν οὕτως "ἡ γὰρ εἰς αὐτὸ κίνησις ἠρέμησις μᾶλλόν ἐστιν ἢ συμβαίνει γε ἅμα γίνεσθαι τῇ κινήσει." εἰ οὖν τοῦτο ἄτοπον τὸ μὴ γινόμενόν τι ἠρεμοῦν εἶναι ἠρεμοῦν, ὅπερ ἐπήγαγεν, ἄτοπον δὲ διότι τὸ γεγονὸς ἀνάγκη πρότερον γίνεσθαι, διττὸν ῥητέον τὸ ἵστασθαι, τὸ μὲν κατὰ φύσιν κυρίως, τὸ δὲ παρὰ φύσιν μεταφορικῶς ἢ ὁμωνύμως. καὶ διὰ τοῦτο ἴσως εἰπὼν τὸ ἵστασθαι ἐπὶ τοῦ κατὰ φύσιν λέγεσθαι προσέθηκε τὸ κυρίω ς. τῷ γὰρ ὄντι τὸ ἐπὶ στάσιν ἰὸν ἵστασθαι λέγεται ὡς τὸ ἐπὶ ἠρεμίαν ἠρεμίζεσθαι, τὸ μέντοι βίᾳ κινούμενον οὐκ ἐπὶ στάσιν κινεῖται· ἐὰν γοῦν παύσηται ἡ βῶλος τῆς βίᾳ γινομένης ἐπὶ τὸ ἄνω κινήσεως, ἐπὶ τὸ κάτω φέρεται εὐθέως, ἐὰν μή τι βίᾳ κρατήσῃ. βίαιος γὰρ ἠρεμία ἐστὶν ἡ βίᾳ κρατοῦντός τινος, ὥσπερ βίαιος κίνησις ἡ βίᾳ κινοῦντος. κἂν τὸ ἵστασθαι οὖν μὴ λέγηται κυρίως προϋπάρχειν τοῦ βίᾳ ἠρεμοῦντος, ἀλλ', ὅτι γέγονεν ἠρεμοῦν, ἀνάγκη γένεσιν αὐτοῦ προϋπάρχειν, καὶ τὸ ἵστασθαί τι ἀνάλογον. τί οὖν; ἆρα σοφιστικόν ἐστι τὸ ἐπιχείρημα ἀπὸ τῆς ὁμωνυμίας τοῦ ἵστασθαι προαχθέν; ἢ τάχα τὸν λόγον σοφιστικῶς οὕτως ἀπορούμενον θεὶς διέλυσε διὰ τῆς τοῦ κυρίως ἵστασθαι διακρίσεως, δείξας ὅτι κυρίως μὲν οὐκ ἂν λέγοιτο ἵστασθαι τὸ βιαίως φερόμενον, καταχρηστικῶς δὲ οὐδὲν κωλύει τὸ βίαιον στάσιν βιαίως φερόμενον ἵστασθαι καὶ αὐτὸ λέγειν, ὅτι προηγεῖταί τι τῆς βιαίου ἠρεμίας ἀνάλογον ὂν τῷ κυρίως ἵστασθαι τῷ τῆς κατὰ φύσιν ἠρεμίας προηγουμένῳ, ὅπερ τῇ κατὰ φύσιν κινήσει συνῆν; εἰ μὴ ἄρα, ὅπερ εἶπον, ἡ μὲν κατὰ φύσιν κίνησις εἰκότως ἔχει ἐν ἑαυτῇ καὶ τὸ ἵστασθαι, ὅπερ ἐστὶ τὸ ἐπὶ τὸ ἑστάναι σπεύδειν, ἡ δὲ παρὰ φύσιν οὐκ ἐπὶ τὸ ἑστάναι ἐν τῷ παρὰ φύσιν σπεύδοντος τοῦ κινουμένου οὐκ ἂν ὅλως ἔχοι τὸ ἵστασθαι· οὐδὲ γὰρ σταίη ἂν τὸ βίᾳ ἐνεχθέν, εἰ μὴ βίᾳ κατέχοιτο. πλὴν ἐπειδὴ ἀδύνατον τὸ βίᾳ που ἠρεμοῦν μὴ βίᾳ ἐνηνέχθαι εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον ἐν ᾧ βίᾳ ἠρεμεῖ, εἴπερ τὸ κατὰ φύσιν φερόμενον εἰς τὸν κατὰ φύσιν φέρεται τόπον ἐν ᾧ κατὰ φύσιν ἠρεμεῖ, προηγεῖται τῆς βιαίου ἠρεμίας ἡ βίαιος φορὰ ὥσπερ τῆς κατὰ φύσιν ἡ κατὰ φύσιν. καὶ κατὰ τοῦτο εἰ καὶ ἀκύρως, λέγοιτο ἂν ἵστασθαι καὶ τὸ βιαίως φερόμενον, ὅταν βίᾳ μέλλῃ ἠρεμεῖν. [30]

in Ph 10 91[illegible] τὸ δὲ κατὰ φύσιν φερόμενον λέγεται κυρίως ἵστασθαι, ὅτι ἐπὶ στάσιν ἵεται. Ἐπειδὴ δὲ τοῦτο τὸ πρὸς τοῖς οἰκείοις τόποις θᾶττον φέρεσθαι τὰ κατὰ φύσιν φερόμενα ὡς ἀξίωμα πάντες προφέρουσι, καὶ τὴν μὲν αἰτίαν εὔλογον ἀποδιδόασι δυναμοῦσθαι λέγοντες αὐτὰ μᾶλλον πλησιάζοντα τῇ οἰκείᾳ ὁλότητι ὡς τελειούμενα τότε μᾶλλον κατὰ τὸ εἶδος, ἄλλοι δὲ τὸ πλῆθος τοῦ μεταξὺ ἀέρος ἐμποδίζειν λέγουσιν τοῖς ἐπὶ τὸ ἄνω ἢ κάτω κινουμένοις, ἕως ἂν πλησιάζοντα τοῖς οἰκείοις τόποις ὀλίγον ἀπολίπῃ τὸ μεταξύ, τὴν δὲ πίστιν τοῦ οὕτως ἔχειν, ὅτι τὰ κατὰ φύσιν φερόμενα θᾶττον κινεῖται πρὸς τοῖς οἰκείοις τόποις γινόμενα, ὀλίγοι προστιθέασιν, οὐδὲν ἴσως κωλύει τὰ ὑπὸ τοῦ φυσικοῦ Στράτωνος εἰρημένα τεκμήρια παραγράψαι. ἐν γὰρ τῷ Περὶ κινήσεως οὕτως εἰπών, ὅτι τὴν ἐσχάτην τοῦ τόπου ἐξαλλαγὴν ἐν ἐλαχίστῳ χρόνῳ ἐξαλλάσσει τὸ κινούμενον, ἐπάγει· "ἐν μὲν οὖν τοῖς τῷ βάρει φερομένοις διὰ τοῦ ἀέρος φανερόν ἐστιν οὕτω γινόμενον· τό τε γὰρ ἀπὸ τῶν κεράμων καταρρέον ὕδωρ, ἐάν τις

ἀφ' ὑψηλοῦ τόπου φερόμενον αὐτὸ θεωρῇ, ἄνωθεν μὲν συνεχὲς φαίνεται ῥέον, ἐν δὲ τῷ κάτω διεσπασμένον πίπτει ἐπὶ τὸ ἔδαφος. εἰ οὖν μὴ ἀεὶ τὸν ὕστερον τόπον θᾶττον ἐφέρετο, οὐκ ἄν ποτε συνέβαινεν αὐτῷ τοῦτο. λέγει δὲ τοῦτο τὸ ἀποσπᾶσθαι τοῦ συνεχοῦς τὸ πλησιαίτερον τοῦ ἐδάφους γινόμενον." ἔτι δὲ καὶ ἄλλο προστίθησι τεκμήριον λέγων "ἐάν τις λίθον ἢ ἄλλο βάρος ἔχον ἀφῇ ἀποσχὼν τῆς γῆς ὅσον δακτυλιαῖον ὕψος, οὐ πάνυ ποιήσεται ἔνδηλον πληγὴν ἐν τῷ ἐδάφει, ἐὰν δὲ πλέθρον ἢ ἔτι πλέον ἀποσχὼν ἀφῇ ἄνωθεν, ἰσχυρὰν πληγὴν ποιήσει. καὶ ἄλλο μέν, φησίν, οὐδὲν αἴτιον τῆς πληγῆς ἐστιν· οὔτε γὰρ τὸ βάρος μεῖζον ἔχει, οὔτε μεῖζον τὸ κινούμενον γεγένηται οὔτε πλείω τόπον ἐπωθοῦν οὔτε ὑπὸ πλείονος ὠθούμενον, θᾶττον δὲ φερόμενον. καὶ παρὰ τοῦτο καὶ ταῦτα καὶ ἄλλα πολλὰ συμπτώματα συμβαίνει." τοῦτο δὲ οἶμαι τὸ τεκμήριον δηλοῖ, ὅτι ὀλίγον ἐξαιρούμενον ἀπὸ τῆς γῆς ὡς ἔτι ἐν τῇ γῇ ὂν δυσκίνητόν ἐστιν, ἀπὸ πολλοῦ δὲ κινούμενον ἐπὶ τὸν οἰκεῖον τόπον, ἀεὶ καὶ μᾶλλον δυναμοῦται πρὸς τοῦτο. ὁ δὲ Ἀσπάσιος εἰς ταύτην τὴν λέξιν ἐπεράτωσε τὸ βιβλίον. p. [30]

in Ph 10 917 230b28 Ἔχει δὲ ἀπορία ν , εἰ ἐναντία ἡ ἐνταῦθα μονὴ ἕως τοῦ καὶ τίνες ἐναντίαι τίσι ν , εἴρητα ι . Εἰπὼν πρότερον, ὅτι τῇ ἐκ τούτου εἰς τὸ ἐναντίον κινήσει ἡ ἐν τούτῳ μονὴ ἀντίκειται, τῇ δὲ ἐκ τοῦ ἐναντίου εἰς τοῦτο ἡ ἐν τῷ ἐναντίῳ, ἀπορεῖ νῦν πρὸς τοῦτο καὶ λέγει, ὅτι εἰ ἐναντία ἐστὶν ἡ ἐνθάδε ἠρεμία τῇ ἐντεῦθεν κινήσει, ὡς εἴρηται πρότερον, ἐπειδὴ τὸ ἀρχόμενον κινεῖσθαι ἐντεῦθεν ἔτι ἐστὶ καὶ ἐνθάδε, ἐνθάδε δὲ ὂν ἠρεμεῖ (τοῦτο γάρ ἐστιν αὐτῷ τὸ ἐνθάδε εἶναι), συμβαίνει ἅμα τὸ αὐτὸ ἠρεμεῖν τε καὶ κινεῖσθαι τὰς ἐναντίας ἀλλήλαις κίνησίν τε καὶ ἠρεμίαν. ἡ γὰρ εἰς ὃ κίνησις τῇ ἐν αὐτῷ μονῇ οὐκ ἔστιν ἐναντία· διὸ οὐκ ἐπὶ τούτων ἐποιήσατο τὸν λόγον. τὸ δὲ ἅμα περὶ ταὐτὸν τἀναντία συμβαίνειν ἀδύνατον· ὅτι δὲ τὸ ἀρχόμενον ἐντεῦθεν κινεῖσθαι ἔτι ἐστὶν ἐνταῦθα, δείκνυσιν ἐκ τοῦ λόγου τοῦ λέγοντος, ὅτι τοῦ κινουμένου τὸ μέν τί ἐστιν ἐκεῖ ἐξ οὗ κινεῖται, τὸ δὲ ἐκεῖ εἰς ὃ κινεῖται· ὥσπερ εἰ νοήσαιμέν τι λευκὸν μελαινόμενον, μήπω δὲ τελέως μελανθέν, μένει ἔχον τι ἔτι τοῦ λευκοῦ καὶ ἠρεμοῦν ἐν τῷ λευκῷ κατὰ τοσοῦτον, οὕτω καὶ ἡ τοπικὴ κίνησις ἔτι ἔχουσά τι τῆς ἐν τῇ ἠρεμίᾳ διαθέσεως λέγοιτο ἂν μὴ ἀποβεβληκέναι τελέως τὴν ἠρεμίαν. λύει δὲ τὴν ἀπορίαν λέγων μηδὲν ἄτοπον συμβαίνειν ἐκ τοῦ λόγου, ἐὰν ᾖ περὶ τὸ αὐτὸ τὰ ἐναντία, μὴ κατὰ τὸ αὐτὸ δέ, ἀλλὰ κατ' ἄλλο καὶ ἄλλο· τὸ γὰρ αὐτὸ δυνατὸν εἶναι λευκὸν καὶ μέλαν κατ' ἄλλο καὶ ἄλλο μέρος, ὃ γίνεται καὶ ἐπὶ τοῦ τῆς κινήσεως ἀρχομένου· οὐ γὰρ κατὰ τὸ αὐτὸ ἠρεμεῖ καὶ κινεῖται, ἀλλὰ κατ' ἄλλο καὶ ἄλλο. τὸ μὲν γὰρ αὐτοῦ ἐστιν ἐκεῖ, τὸ δὲ οὐκέτι· οὐ γὰρ ἀμερὲς τὸ κινούμενον· δειχθήσεται γάρ, ὅτι οὐδὲν ἀμερὲς κινεῖται, εἰ δέ τι εἴη ἐν τοῖς ἐναντίοις κατ' ἄλλο καὶ ἄλλο, οὐδὲν ἄτοπον. τοῦτο οὖν διὰ βραχέων ἐνδειξάμενος διὰ τοῦ εἰπεῖν εἴ πῃ ἠρεμεῖ ἢ ἔτι μένει, τουτέστιν εἰ κατά τι ἠρεμεῖ ἢ κατά τι μένει, ἐπιφέρει ὅτι οὐδὲ ἐναντίον ἠρέμησις τῇ κινήσει κυρίως· στέρησις γὰρ μᾶλλόν ἐστιν, ἀλλ' ἔστι κυρίως κίνησις κινήσει ἐναντία ἡ ἐξ ἐναντίου εἰς ἐναντίον τῇ ἐξ ἐναντίου εἰς ἐναντίον, ὡς προείρηται· ἐν γὰρ ταῖς τοιαύταις κινήσεσιν οὐ συμβαίνει τὸ αὐτὸ ἐν τοῖς ἐναντίοις εἶναι. [25]

in Ph 10 918 p. 231a2 Καὶ περὶ μὲν κινήσεως καὶ ἠρεμίας πῶς ἑκατέρα μί α , καὶ τίνες ἐναντίαι τίσι ν , εἴρητα ι . Πῶς μὲν ἡ κίνησις μία εἴρηται, οὐ μέντοι πῶς μία ἡ ἠρεμία. ἀλλ' ἔοικεν ὡς εἰρημένον καὶ τοῦτο τιθέναι, διότι ἐκ τῶν περὶ τῆς κινήσεως ῥηθέντων δῆλόν ἐστι καὶ περὶ τῆς ἠρεμίας, πῶς μία. εἰ γὰρ στέρησις κινήσεως ἐν τῷ πεφυκότι ἐστὶν ἡ ἠρεμία, δῆλον ὅτι ὁσαχῶς λέγεται μία κίνησις, τοσαυταχῶς ἂν μία καὶ ἠρεμία ῥηθήσεται. ὥστε καὶ αὕτη ἡ μὲν γένει τις ἔσται μία, ἡ δὲ εἴδει, ἡ δὲ ἀριθμῷ καὶ οὐσίᾳ. μέχρι τούτου τὸ πέρας ἐστὶ τοῦ βιβλίου ἔν τισιν ἀντιγράφοις, ἐν δὲ ἄλλοις καὶ τὰ ἑξῆς ῥηθησόμενα πρόσκειται, ἅπερ οὐδὲ ὁ Πορφύριος συνοψίζειν οὐδὲ ὁ Θεμίστιος παραφράζειν εἵλετο. ὁ μέντοι Ἀλέξανδρος ἐπισημηνάμενος, ὅτι ἔν τισιν ἀντιγράφοις οὐ φέρεται, ἐξηγεῖται ὅμως αὐτά. p. 231a5 Ἀπορήσειε δὲ ἄν τις καὶ περὶ τοῦ ἵστασθαι ἕως τοῦ καὶ ἠρεμοίη ἄν τι παρὰ φύσι ν . Εἴπερ μὴ ὡς ἔτυχε ταῦτα πρόσκειται, τὰ αὐτὰ τοῖς πρότερον

εἰρημένοις λέγοντα, ἐν οἷς ἀναιρεῖν δοκεῖ τὸ ἵστασθαι ἐπὶ τῶν παρὰ φύσιν κινουμένων καὶ παρὰ φύσιν ἠρεμούντων· πρότερον συστήσας αὐτὸ διὰ τῆς εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῆς, ὅτε συνῆγεν, ὅτι εἰ μὴ ἔστι τὸ ἵστασθαι ἐπὶ τῶν βίᾳ κινουμένων καὶ βίᾳ ἠρεμούντων, ‘οὐ γινόμενον ἠρεμοῦν τι ἔσται ἠρεμοῦν,‘ ἐπειδὴ ἐν ἐκείνοις ἔδοξε τὸ ἵστασθαι ἀποφάσκειν τῶν βίᾳ κινουμένων διά τε τοῦ ‘τὸ ἱστάμενον ἀεὶ φέρεσθαι θᾶττον πλησιάζον τῷ οἰκείῳ τόπῳ, τὸ δὲ βίᾳ τοὐναντίον,‘ καὶ διὰ τοῦ ‘τὸ ἵστασθαι ἐπὶ τοῦ κατὰ φύσιν εἰς τὸν οἰκεῖον τόπον ἰόντος λέγεσθαι,‘ βούλεται δὲ ὡς ἔοικεν ἐφ’ ἑκάτερα κρατύνεσθαι τὴν ἀπορίαν, διὰ τοῦτο νῦν τὸ ἕτερον αὐτῆς μέρος ἀνέλαβε τὸ δεικνύον, ὅτι καὶ ἐπὶ τῆς βιαίου κινήσεως καὶ τῆς βιαίου ἠρεμίας τῆς ἀντικειμένης αὐτῇ, ἀνάγκη εἶναι τὸ ἵστασθαι· εἰ γὰρ μή, μένει δέ τι βίᾳ, ἔσται ἠρεμοῦν τι οὐκ ἀεὶ ἄνευ τοῦ γενέσθα ι. [25]

in Ph 10 91 ὅπερ εἶπεν πρότερον ὅτι “οὐ γινόμενον ἄρα ἠρεμοῦν ἔσται ἠρεμοῦν.” νῦν δὲ προσέθηκε τῷ ἠρεμοῦν τὸ ἔσται οὐκ ἀε ί, περιττῶς οἶμαι· εἰ γὰρ ἠρεμεῖ τὸ πεφυκὸς κινεῖσθαι, οὐκ ἂν εἴη ἀίδιος ἠρεμία. δῆλον δὲ ὅτ ι, φησίν, ἔσται τι βίᾳ ἠρεμοῦν· ὡς γὰρ κινεῖταί τι παρὰ φύσιν, οὕτω καὶ ἠρεμεῖ παρὰ φύσιν. ὥστε εἶναι τὸν συλλογισμὸν κατὰ τὸν δεύτερον τρόπον τῶν ὑποθετικῶν τοιοῦτον· ὄντος τοῦ βίᾳ μένοντος, ὡς ἀποδείξω, εἰ μὴ ἔστι τὸ ἵστασθαι ἐπ’ αὐτοῦ ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ κατὰ φύσιν, ἠρεμοῦν τι ἔσται οὐκ ἀεὶ ἄνευ τοῦ γενέσθα ι. εἰ οὖν τοῦτο ἀδύνατον, ἔστι καὶ ἐπὶ τοῦ βίᾳ μένοντος τὸ ἵστασθαι. ὅτι δέ ἐστι τὸ βίᾳ μένον καὶ παρὰ φύσιν, δῆλον ἐκ τοῦ εἶναι τὸ παρὰ φύσιν κινούμενον. ἀντικεῖσθαι δὲ τῇ παρὰ φύσιν κινήσει οὐ 〈τὴν παρὰ φύσιν μονὴν〉 κυρίως. ἀντέκειτο γὰρ τῇ παρὰ φύσιν κινήσει οἷον τῇ ἐπὶ τὸ ἄνω τῆς γῆς οὐχ ἡ παρὰ φύσιν αὐτῆς ἡ ἐν τῷ ἄνω μονή, ἀλλ’ ἡ κατὰ φύσιν ἡ ἐν τῷ κάτω. ἀκριβέστεροι δέ μοι δοκοῦσιν οἱ ταύτην τὴν λέξιν τὸ αὐτὸ ἀπαραλλάκτως τῇ πρότερον εἰρημίνῃ λέγουσαν ὡς ὕστερον ὑπό τινων προστεθεῖσαν οὐ προσιέμενοι. p. 231a10 Ἐπεὶ δέ ἐστιν ἐνίοις κίνησις κατὰ φύσιν καὶ παρὰ φύσιν ἕως τοῦ τέλους. Τὸ μὲν λεγόμενόν ἐστιν· ἐπειδὴ τῷ πυρὶ ἡ μὲν ἄνω κίνησις κατὰ φύσι ν , ἡ δὲ κάτω παρὰ φύσιν, τῇ δὲ γῇ ἡ μὲν κάτω κατὰ φύσιν, ἡ δὲ ἄνω παρὰ φύσιν πότερον τῇ τοῦ πυρὸς κατὰ φύσιν ἡ αὐτοῦ τοῦ πυρὸς παρὰ φύσιν ἐναντία ἔσται ἢ ἡ τῆς γῆς κατὰ φύσιν; καὶ ἐπικρίνει ὅτι ἄμφω ἐναντίαι, ἀλ λ ’ οὐχ ὡσαύτως, ἀλλ’ ἡ μὲν τῆς γῆς κατὰ φύσιν τῇ τοῦ πυρὸς κατὰ φύσιν ὡς κατὰ φύσιν ἄμφω, ἡ δὲ τοῦ πυρὸς παρὰ φύσιν τῇ κατὰ φύσιν αὐτοῦ ὡς ἡ παρὰ φύσιν τῇ κατὰ φύσιν. καὶ αὕτη δὲ ἡ λέξις ἐκ περιττοῦ πρόσκειται ἤδη ῥηθεῖσα συντομώτερον οὕτως· “φέρεται δὲ τὴν μὲν ἄνω φορὰν φύσει τὸ πῦρ, τὴν δὲ κάτω ἡ γῆ καὶ ἐναντίαι γε αὐτῶν αἱ φοραί. τὸ δὲ πῦρ ἄνω μὲν φύσει, κάτω δὲ παρὰ φύσιν. καὶ ἐναντία γε ἡ κατὰ φύσιν αὐτοῦ τῇ παρὰ φύσιν.” ὅτι δὲ ἐκ περιττοῦ ταῦτα πρόσκειται, δηλοῖ πάλιν ὁ αὐτὸς ἐπίλογος καὶ τούτοις ἐπαγόμενος ὁ λέγων “περὶ μὲν οὖν κινήσεως καὶ ἠρεμίας πῶς ἑκατέρα μία, καὶ τίνες ἐναντίαι τίσιν, εἴρηται. [25]

in Ph 10 92 Μετὰ δὴ τὴν τῶν κατὰ μέρος ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ διάρθρωσιν, καλὸν ἂν οἶμαι καὶ τὰ κεφάλαια αὐτοῦ συντόμως τε καὶ ὡς δυνατὸν ἀπαραλείπτως ἀναγράψασθαι. προθέμενος τοίνυν ἐν ἀρχῇ τὴν μεταβολὴν διελεῖν εἴς τε κίνησιν καὶ τὰ τῆς κινήσεως εἴδη καὶ εἰς γένεσιν καὶ φθορὰν πρῶτον δείκνυσιν, ὅτι τὰ μεταβάλλοντα τριχῶς μεταβάλλει ἢ κατὰ συμβεβηκὸς ἢ κατὰ μόριον ἢ καθ’ αὐτὸ καὶ πρώτως, ἵνα τούτων ποιήσηται τὴν διαίρεσιν. εἶτα ὅτι οὐ μόνον τὰ μεταβαλλόμενα καὶ κινούμενα, ἀλλὰ καὶ τὰ μεταβάλλοντα καὶ κινοῦντα κατὰ τοὺς τρεῖς τούτους διῄρηται τρόπους. καὶ ἐφεξῆς ὅτι πέντε ὄντων τῶν ὑπαρχόντων, εἰ ἔσται κίνησις, τοῦ κινοῦντος, τοῦ κινουμένου, τοῦ χρόνου, καὶ ἔτι τοῦ ἐξ οὗ ἡ κίνησις καὶ τοῦ εἰς ὅ, ἐν τῷ κινουμένῳ ἐστὶν ἡ κίνησις καὶ ἐν οὐδενὶ ἄλλῳ· τὸ δὲ αὐτὸ δείκνυσι καὶ ἀπὸ τοῦ ὁρισμοῦ τῆς κινήσεως. εἶτα ὅτι τὸ εἶδος εἰς ὃ κινεῖται τὸ γινόμενον, καὶ τὸ πάθος εἰς ὃ κινεῖται τὸ ἀλλοιούμενον, καὶ ὁ τόπος εἰς ὃν κινεῖται τὸ φερόμενον ἀκίνητά ἐστι, καὶ τὸ μέγεθος δὲ εἰς ὃ τὸ αὐξόμενον, καὶ ὅλως τὸ εἰς ὃ ἡ κίνησις. τούτοις δὲ ἀπορίαν ἐπάγει τοιαύτην· εἰ ἡ λευκότης

πάθος, τὸ δὲ πάθος κίνησις, ἡ εἰς πάθος μεταβολὴ εἰς κίνησιν ἂν εἴη διὰ κινήσεως· καὶ οὐκ ἐν τῷ κινουμένῳ μόνῳ ἡ κίνησις, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ εἰς ὅ. καὶ λύει τὴν ἀπορίαν ἐκ τῆς τοῦ πάθους ὁμωνυμίας, ὅτι καὶ τὸ λευκὸν πάθος λέγεται καὶ ἡ λεύκανσις, κίνησις δὲ οὐ τὸ λευκόν, ἀλλ' ἡ λεύκανσις. δείξας δὲ πρότερον ὅτι καὶ τὸ κινούμενον καὶ τὸ κινοῦν τριχῶς λέγεται, προστίθησιν ὅτι καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις, τῷ τε εἰς ὃ καὶ τῷ ἐξ οὗ καὶ τῷ ἐν ᾧ, τουτέστι τῷ χρόνῳ, ἔστι τὸ τριττόν, τό τε κατὰ συμβεβηκὸς καὶ τὸ κατ' ἄλλο καὶ τὸ πρώτως καὶ καθ' αὑτό. καὶ οὕτως τὴν μὲν κατὰ συμβεβηκὸς καὶ κατ' ἄλλο μεταβολὴν ὡς κοινὴν πάντων καὶ ἀόριστον ἀποσκευασάμενος ἐν τῇ καθ' αὐτὸ καὶ πρώτως ὡρισμένῃ καὶ ἐπιστήμῃ πρεπούσῃ τὰς διαφορὰς τῶν μεταβολῶν ἐπιδείκνυσι τριχῇ διελὼν αὐτάς. [25]

in Ph 10 92 καὶ τὴν μὲν ἐν τοῖς ἐναντίοις λέγει, τὴν δὲ ἐν τοῖς μεταξὺ ὡς ἐναντίοις, τὴν δὲ ἐν ἀντιφάσει. δείξας δέ, ἐν τίσιν ἐστὶν ἡ μεταβολή, δείκνυσιν ἑξῆς, κατὰ πόσους γίνεται τρόπους, ἐκ διαιρέσεως προάγων τὸν λόγον· τὸ γὰρ μεταβάλλον πᾶν ἢ ἐξ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον μεταβάλλει, τουτέστιν ἐξ ὄντος εἰς ὄν, ἢ ἐξ ὑποκειμένου εἰς οὐχ ὑποκείμενον, τουτέστιν ἐξ ὄντος εἰς μὴ ὄν, ἢ ἀνάπαλιν, ἢ τὸ λοιπὸν ἐξ οὐχ ὑποκειμένου εἰς οὐχ ὑποκείμενον, ὅπερ ἐστὶν ἀσύστατον· οὐδὲν γὰρ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ μὴ ὂν μεταβάλλει. καὶ ἔστιν ἡ μὲν ἐξ ὑποκειμένου εἰς οὐχ ὑποκείμενον, καὶ ἡ ἐξ οὐχ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον ἡ μὲν γένεσις, ἡ δὲ φθορὰ οὐκ οὖσαι κινήσεις· ἡ δὲ ἐξ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον μόνη κίνησις· τὰ δὲ ὑποκείμενα ἢ ἐναντία ἢ μεταξύ. ἐπὶ τούτοις ζητεῖ, ἐν ποίαις τῶν κατηγοριῶν ἐστιν ἡ κίνησις, καὶ δείκνυσιν ἐν τῇ τοῦ ποιοῦ καὶ τῇ τοῦ ποσοῦ καὶ τοῦ ποῦ, οὔτε δὲ ἐν οὐσίᾳ οὔτε ἐν τῷ πρός τι οὔτε ἐν τῷ ποιεῖν καὶ πάσχειν, εἴπερ μὴ ἔστι κινήσεως κίνησις μηδὲ γενέσεως γένεσις μηδὲ ὅλως μεταβολὴ μεταβολῆς, ἅπερ πολυειδῶς ἀποδείκνυσι. καὶ ἐφεξῆς δείκνυσιν, ὅτι ἡ μὲν κατὰ τὸ ποιὸν κίνησις κοινὸν ἔχει ὄνομα τὴν ἀλλοίωσιν, ἡ δὲ κατὰ τὸ ποσὸν κοινὸν μὲν οὐκ ἔχει, ἰδίᾳ δὲ αὔξησιν καὶ μείωσιν, ἡ δὲ φορὰ οὔτε ἴδια οὔτε κοινόν· ἡ γὰρ φορὰ ἐπὶ μόνων λέγεται τῶν ἀψύχως κινουμένων· καὶ ὅτι τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐν πάσαις ταῖς κινήσεσιν ἀλλοίωσίς ἐστιν. δείξας δὲ ταῦτα ἐπὶ τῆς κινήσεως ἐφεξῆς τὸ ἀκίνητον τετραχῶς διαιρεῖ εἴς τε τὸ ὅλως ἀδύνατον κινηθῆναι καὶ τὸ ἐν πολλῷ χρόνῳ μόγις κινούμενον καὶ τὸ βραδέως ἀρχόμενον καὶ τὸ πεφυκὸς μὲν δυνάμενον κινεῖσθαι, μὴ κινούμενον δὲ τότε ὅτε πέφυκε καὶ οὗ καὶ ὥς, εἴπερ ἠρεμεῖν μόνων τῶν ἀκινήτων φησὶ λέγεσθαι. ταῦτα δὲ περὶ κινήσεως καὶ ἀκινησίας εἰπὼν διαρθροῖ λοιπόν, τί τὸ ἅμα, τί τὸ χωρίς, τί τὸ ἅπτεσθαι, τί τὸ μεταξύ, τί τὸ ἐφεξῆς, τί τὸ ἐχόμενον, τί τὸ συνεχές, καὶ τοῖς ποίοις ἕκαστον τούτων ὑπάρχειν πέφυκε. καὶ τούτοις προστίθησιν ἐν τίσιν ἐστὶ τὸ μεταξύ. προλαβὼν δὲ ὡς χρήσιμα τὰ εἰρημένα πρὸς τοὺς ἐφεξῆς λόγους δείκνυσιν, ὅτι τριχῶς λέγεται μία ἡ κίνησις ἢ τῷ γένει ἢ τῷ εἴδει ἢ τῷ ἀριθμῷ. καὶ ὅτι κυριώτερον μία ἡ τῷ ἀριθμῷ μία, ἥτις ἕκαστον τῶν τριῶν περὶ ἃ ἡ κίνησις, τό τε κινούμενον καὶ τὸ εἶδος καθ' ὃ κινεῖται καὶ τὸν χρόνον ἐν ᾧ κινεῖται, ἓν κατ' ἀριθμὸν ἔχει. [30]

in Ph 10 92 καὶ ἐπάγει ὅτι ἡ μία τῷ ἀριθμῷ κίνησις καὶ συνεχής ἐστι καὶ ὅτι καὶ ἡ κατὰ γένος μία κίνησις καὶ ἡ κατ' εἶδος καὶ ἡ κατ' ἀριθμὸν τότε μᾶλλον ἔχει τὸ μία εἶναι, ὅταν τέλειος ᾖ, καὶ ὅτι ἡ μὲν κατὰ γένος καὶ κατ' εἶδος μία κίνησις τότε μία λέγεται, ὅταν τέλειος ᾖ, ἡ δὲ κατ' ἀριθμὸν μία, κἂν μὴ τέλειος ᾖ, συνεχὴς δὲ μόνον λέγεται μία. καὶ ἐφεξῆς ὅτι καὶ τὸ ὁμαλὲς δεῖ προσεῖναι τῇ μιᾷ κινήσει· μᾶλλον γὰρ μία ἡ ὁμαλὴς τῆς ἀνωμάλου. καὶ ὅτι τὸ ταχὺ καὶ βραδὺ οὐκ ἔστιν εἴδη κινήσεως, διότι ἐν πᾶσίν ἐστι ταῦτα τοῖς τῆς κινήσεως εἴδεσι. καὶ λοιπὸν διαιρεῖ τὰς τῶν κινήσεων ἀντιθέσεις καὶ διακρίνει τῶν ἄλλων ἐκείνην τὴν κατὰ ἐναντίωσιν. καὶ τότε ζητεῖ ποία κίνησις ποίᾳ κινήσει ἐναντία, καὶ ποία κίνησις ποίᾳ ἠρεμίᾳ ἐναντία, καὶ ποῖαι ἠρεμίαι ἀλλήλαις. καὶ προστίθησιν ὅτι καὶ ἡ κατὰ τὸ κατὰ φύσιν καὶ παρὰ φύσιν ἐναντίωσίς ἐστιν ἐν ταῖς κινήσεσιν καὶ ἠρεμίαις κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καθ' ὃν καὶ ἐν τοῖς κατὰ φύσιν. καὶ ἀπορεῖ, εἰ ἐπὶ τῆς παρὰ φύσιν μονῆς ἐστι προηγούμενον τὸ ἵστασθαι, καὶ ἐπιχειρεῖ ἐφ' ἑκάτερα. καὶ

ἑτέραν ἀπορίαν ἐπάγει, εἰ ἐναντία ἡ ἐνταῦθα μονὴ τῇ ἐντεῦθεν κινήσει, ὡς εἴρηται, τὸ δὲ κινούμενον δοκεῖ ἠρεμεῖν, πῶς οὐχ ἅμα ὑπάρξει τὰ ἐναντία; καὶ τὴν λύσιν τῇ ἀπορίᾳ περιέλαβεν, ὅτι οὐ κατὰ ταὐτὸν τὰ ἐναντία, ἀλλὰ πῇ μὲν ἠρεμεῖ, πῇ δὲ κινεῖται. ΣΙΜΠΛΙΚΙΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΕΙΣ ΤΟ Ζ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΚΡΟΑΣΕΩΣ ΥΠΟΜΝΗΜΑ Ο ΕΣΤΙΝ ΕΚΤΟΝ Ἔθος ἔχοντες οἱ ἐκ τοῦ Περιπάτου τὴν τῶν βιβλίων τάξιν ἐπιγράφειν κατὰ τὴν τάξιν τῶν τοῦ λόγου στοιχείων ἄλφα, βῆτα, γάμμα καὶ ἐφεξῆς, εἰκότως τὸ ἕκτον τῆς Φυσικῆς ἀκροάσεως ἐπιγράφουσι ζῆτα, ὅπερ ἐν ἀριθμοῖς τὸν ἑπτὰ ἀριθμὸν δηλοῖ, ἐν δὲ τοῖς στοιχείοις τὴν ἕκτην τάξιν ἀποκεκλήρωται. [5]

in Ph 10 923 (1T) εἴρηται δὲ καὶ πρότερον, ὅτι τὰ μὲν πέντε βιβλία τὰ πρὸ τούτου Φυσικὰ καλοῦσιν, τὰ δὲ ἐντεῦθεν τρία Περὶ κινήσεως· οὕτω γὰρ καὶ Ἀνδρόνικος ἐν τῷ τρίτῳ τῶν Ἀριστοτέλους βιβλίων διατάττεται, μαρτυροῦντος περὶ τῶν πρώτων καὶ Θεοφράστου γράψαντος Εὐδήμου περί τινος αὐτῷ τῶν ἡμαρτημένων ἀντιγράφων κατὰ τὸ πέμπτον βιβλίον· “ὑπὲρ ὧν, φησίν, ἐπέστειλας κελεύων με γράψαι καὶ ἀποστεῖλαι ἐκ τῶν Φυσικῶν, ἤτοι ἐγὼ οὐ ξυνίημι ἢ μικρόν τι παντελῶς ἔχει τὸ ἀνὰ μέσον τοῦ “ὅπερ ἠρεμεῖν καλῶ τῶν ἀκινήτων μόνον· ἐναντίον γὰρ ἠρεμία κινήσει, ὥστε στέρησις ἂν εἴη τοῦ δεκτικοῦ,” ὥστε καὶ τὸ πέμπτον βιβλίον ‘ἐκ τῶν Φυσικῶν‘ ὁ Θεόφραστος νομίζει. αὐτὸς δὲ ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ ὀγδόῳ κατ’ ἀρχὰς φησίν· “ἀρξώμεθα δὲ πρῶτον ἐκ τῶν διωρισμένων ἡμῖν ἐν τοῖς Φυσικοῖς πρότερον. φαμὲν δὴ τὴν κίνησιν ἐνέργειαν εἶναι τοῦ κινητοῦ ᾗ κινητόν”· εἴρηκε δὲ τοῦτο ἐν τῷ τρίτῳ. [15]

in Ph 10 924 καὶ πάλιν “ἐτέθη μὲν γὰρ ἡ φύσις ἐν τοῖς Φυσικοῖς ἀρχὴ κινήσεως καὶ ἠρεμίας”· τοῦτο δὲ ἐν τῷ δευτέρῳ εἴρηκεν. ἐπὶ τελευτῇ δὲ τοῦ ὀγδόου βιβλίου φησίν· “ἄπειρον μὲν οὖν ὅτι οὐκ ἐνδέχεται μέγεθος εἶναι, δέδεικται πρότερον ἐν τοῖς Φυσικοῖς”· εἴρηκε δὲ καὶ περὶ τούτου ἐν τῷ τρίτῳ. καὶ ὅτι μὲν τὰ πέντε Φυσικὰ ἐκάλουν, διὰ τούτων δῆλον· ὅτι δὲ τὰ τελευταῖα τρία Περὶ κινήσεως, δηλοῖ σαφῶς ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Περὶ οὐρανοῦ λέγων “ἀλλ’ ἐκεῖνό γε φανερόν, ὅτι ἀδύνατον τὴν ἄπειρον διελθεῖν ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ. ἐν ἀπείρῳ ἄρα· δέδεικται γὰρ πρότερον τοῦτο ἐν τοῖς Περὶ κινήσεως. καὶ πάλιν· “λόγος ἐν τοῖς Περὶ κινήσεως, ὅτι οὐθὲν ἔχει ἄπειρον δύναμιν τῶν πεπερασμένων οὐδὲ τῶν ἀπείρων πεπερασμένην.” εἴρηται δὲ περὶ τούτων ἐν τοῖς τρισίν. ὅτι δὲ τὰ τρία ἐστὶ τὰ Περὶ κινήσεως, καὶ τὰ πέντε Φυσικά, μαρτυρεῖ καὶ Δάμας ὁ τὸν βίον Εὐδήμου γράψας λέγων “καὶ τῶν ἐκ τῆς Περὶ φύσεως πραγματείας τῆς Ἀριστοτέλους τῶν Περὶ κινήσεως τρία.” Φυσικὰ δὲ ἐκάλουν οὐ τὰ ὀκτὼ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ Περὶ οὐρανοῦ καὶ Περὶ ψυχῆς καὶ ἄλλα πλεῖστα· ἰδίως δὲ Φυσικῆς ἀκροάσεως τὰ πέντε. ὅτι δὲ τὸ νῦν προκείμενον βιβλίον τῇ τάξει μετὰ τὸ πέμπτον ἐστί, δηλοῖ μὲν καὶ ὁ Εὔδημος τὰ τοῦ Ἀριστοτέλους παραξέων, συνάψας τοῖς ἐν τῷ πέμπτῳ βιβλίῳ ῥηθεῖσι τὸ μηδὲν τῶν συνεχῶν ἐξ ἀμερῶν συγκεῖσθαι. καὶ Ἀνδρόνικος δὲ ταύτην τὴν τάξιν τούτοις τοῖς βιβλίοις ἀποδίδωσι, καὶ μέντοι καὶ ὁ Ἀριστοτέλης τοῖς ἐν τῷ πέμπτῳ βιβλίῳ προδιδαχθεῖσι, τῷ συνεχεῖ καὶ ἁπτομένῳ καὶ ἐφεξῆς, εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τούτου τοῦ βιβλίου προσεχρήσατο. ὅτι δὲ καὶ πρὸ τοῦ ἑβδόμου τοῦτο, δῆλον ἐξ ὧν ἐν τῷ πέρατι τούτου τοῦ βιβλίου δείξας, ὅτι οὐδὲν ἀμερὲς κινεῖται, καὶ ὅτι οὐδεμία μεταβολὴ ἄπειρος, ἐν τῷ Η, ὅπερ ἐφεξῆς ὂν τούτῳ ἕβδομόν ἐστιν, ὡς δεδειγμένοις χρῆται τούτοις. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ μὴ εἶναι κίνησιν ἄπειρον ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ μήτε ἀπείρου ὄντος τοῦ κινουμένου μήτε πεπερασμένου, ἐνταῦθα μὲν δείκνυσι, χρῆται δὲ αὐτῷ ἐν ἐκείνῳ ὡς δεδειγμένῳ. [25]

in Ph 10 925 p. 231a21 Εἰ δέ ἐστι συνεχὲς καὶ ἁπτόμενον ἕως τοῦ ἕτερον γὰρ τὸ ἔσχατο ν , καὶ οὗ ἔσχατο ν . Πέντε ὄντων ἐν τοῖς οὖσι μεγεθῶν, γραμμῆς ἐπιφανείας σώματος καὶ ἔτι κινήσεως καὶ χρόνου, τὸ μὲν συγκεῖσθαι ἕκαστον ἐξ ἐκείνων τῶν μερῶν εἰς ἃ καὶ διαιρεῖται, κοινή τις πᾶσιν ἔδοξεν ἔννοια. ἰδίᾳ δὲ λοιπὸν οἱ μὲν ἐπ’ ἄπειρον πᾶν τὸ ληφθὲν μέγεθος εἰς μεγέθη διαιρεῖσθαι νομίζουσιν, ὡς μηδέποτε τῆς διαιρέσεως εἰς ἀμερῆ καταληγούσης, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἐκ μερῶν

συγκεῖσθαι τὰ μεγέθη λέγουσι καὶ οὐκ ἐξ ἀμερῶν· οἱ δὲ τῆς ἐπ᾽ ἄπειρον τομῆς ἀπεγνωκότες, ὡς οὐ δυναμένων ἡμῶν ἐπ᾽ ἄπειρον τεμεῖν καὶ ἐκ τούτου πιστώσασθαι τὸ ἀκατάληκτον τῆς τομῆς, ἐξ ἀδιαιρέτων ἔλεγον ὑφεστάναι τὰ σώματα καὶ εἰς ἀδιαίρετα διαιρεῖσθαι. πλὴν ὅτι Λεύκιππος μὲν καὶ Δημόκριτος οὐ μόνον τὴν ἀπάθειαν αἰτίαν τοῖς πρώτοις σώμασι τοῦ μὴ διαιρεῖσθαι νομίζουσιν, ἀλλὰ καὶ τὸ σμικρὸν καὶ ἀμερές, Ἐπίκουρος δὲ ὕστερον ἀμερῆ μὲν οὐχ ἡγεῖται, ἄτομα δὲ αὐτὰ διὰ τὴν ἀπάθειαν εἶναί φησι. καὶ πολλαχοῦ μὲν τὴν Λευκίππου καὶ Δημοκρίτου δόξαν ὁ Ἀριστοτέλης διήλεγξεν, καὶ δι᾽ ἐκείνους ἴσως τοὺς ἐλέγχους πρὸς τὸ ἀμερὲς ἐνισταμένους ὁ Ἐπίκουρος ὕστερον μὲν γενόμενος, συμπαθῶν δὲ τῇ Λευκίππου καὶ Δημοκρίτου δόξῃ περὶ τῶν πρώτων σωμάτων, ἀπαθῆ μὲν ἐφύλαξεν αὐτά, τὸ δὲ ἀμερὲς αὐτῶν παρείλετο, ὡς διὰ τοῦτο ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἐλεγχομένων. νῦν μέντοι ὁ Ἀριστοτέλης καθόλου δεῖξαι προτίθεται, ὅτι οὐ συνέστηκεν ἐξ ἀμερῶν τὰ μεγέθη τὰ συνεχῆ διάστασιν ἔχοντα. καὶ πρῶτον μὲν ἐπὶ τῶν τοῦ σώματος μεγεθῶν αὐτὸ δείκνυσι, καὶ τότε ἐπὶ κινήσεως καὶ χρόνου. ἐπειδὴ δέ ἐστί τινα μεγέθη καὶ ἐξ ἁπτομένων τινῶν συγκείμενα, ὡς οἰκία, ὡς σωρός, ὅτι οὐδὲ τὸ τοιοῦτο μέγεθος ἐξ ἀμερῶν δυνατὸν γενέσθαι συναποδείκνυσιν. εἰ οὖν πᾶν μέγεθος ἢ ὡς ἐκ συνεχῶν σύγκειται τῶν μερῶν ἢ ὡς ἐξ ἁπτομένων, τὰ δὲ ἀμερῆ οὔτε συνεχῆ δύναται γενέσθαι ἀλλήλοις οὔτε ἁπτόμενα, οὐδὲν ἂν εἴη μέγεθος ἐξ ἀμερῶν συγκείμενον. [25]

in Ph 10 926 καὶ δείκνυσιν ἐπὶ τῆς γραμμῆς καὶ τῶν στιγμῶν πρῶτον, ὅτι ἀδύνατον συνεχῆ οὖσαν τὴν γραμμὴν ἐκ στιγμῶν εἶναι. δείκνυσι δὲ αὐτὸ οὕτως· ἡ γραμμὴ συνεχὴς οὖσα ἐκ μερῶν ἐστι συνεχῶν· συνεχῆ δὲ ἦν ὧν τὰ ἔσχατα ἕν· εἰ οὖν ἡ γραμμὴ ἐκ τῶν τὰ ἔσχατα ἓν ἐχόντων μερῶν ἐστιν, αἱ δὲ στιγμαὶ τὰ ἔσχατα ἓν οὐκ ἔχουσιν, οὐκ ἂν εἶεν ἐκ στιγμῶν αἱ γραμμαί, κατὰ τὴν τοῦ δευτέρου σχήματος συναγωγήν. καὶ ὅτι μὲν συνεχὴς ἡ γραμμὴ καὶ ἐκ συνεχῶν μερῶν, ὧν τὰ ἔσχατα ἕν, πρόδηλον. ὅτι δὲ τῶν στιγμῶν οὐκ ἔστιν ἓν τὰ ἔσχατα, δείκνυσιν ἐκ τοῦ ὧν ἐστιν ἔσχατον ἄλλο μὲν τὸ ἔσχατον εἶναι, ἄλλο δὲ ἐκεῖνο τὸ οὗ ἔσχατόν ἐστιν. εἰ οὖν ἡ στιγμὴ ἀμερὴς καὶ οὐκ ἔστι τι αὐτῆς ἔσχατον, οὐκ ἂν εἴη δυεῖν στιγμῶν τὰ ἔσχατα ἕν, ὥστε καὶ ἕν τι ἐξ αὐτῶν γενέσθαι. οὐκ ἄρα συνεχές τι ἐκ στιγμῶν οἷόν τε γενέσθαι. εἰ δὲ λέγοι τις, ὅτι τὸ πέρας οὐκ ἔστι μέρος, καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲν κωλύει τοῦ ἀμεροῦς εἶναι πέρας, ὁμολογεῖ καὶ οὗτος, ὅτι οὐ ταὐτόν ἐστι τὸ ὅλον καὶ τὸ πέρας. ἔστιν οὖν καὶ ἄλλο τι παρὰ τὸ πέρας· ἐν δὲ τῇ στιγμῇ οὐκ ἔστιν. ὅλως δὲ τὸ ἔχον πέρας καὶ ἀρχὴν ἔχει καὶ μέσον, ὥστε καὶ μόριον. δέδεικται οὖν, ὅτι ἀδύνατον ἐξ ἀμερῶν εἶναι τὸ συνεχές. τὰ γὰρ ἐπὶ γραμμῆς εἰρημένα καὶ ἐπὶ ἄλλων συνεχῶν ῥηθήσεται· οὐ γὰρ διότι στιγμαὶ ἀλλ᾽ ὅτι ἀμερῆ, ἀληθῆ τὰ ἐπ᾽ αὐτῶν εἰρημένα. ἀμερῆ δὲ καὶ τὰ νῦν καὶ αἱ μονάδες, ὥστε καὶ εἰ σώματά τινες ἀμερῆ λέγοιεν, ὡς ὁ Διόδωρος οἴεται δεικνύναι, καὶ ἐπ᾽ ἐκείνων τὰ αὐτὰ ῥηθήσεται. p. 231a29 Ἔτι ἀνάγκη ἤτοι συνεχεῖς εἶναι τὰς στιγμὰς ἕως τοῦ καὶ τόπῳ κεχωρισμέν α . Ἐπειδὴ δοκεῖ τινα μεγέθη συνεχῆ γίνεσθαι ἐκ μὴ συνεχῶν ἀλλ᾽ ἁπτομένων, ὡς ὁ τοῖχος ἐκ τῶν πλίνθων, ὅτι μηδὲ οὕτως ἐκ σημείων ἢ ἐξ ἀμερῶν ὅλως δύναται μέγεθός τι γίνεσθαι, δείκνυσι προλαβὼν, ὅτι εἴ τι γίνεται συνεχὲς ἐκ στιγμῶν, ἢ ἐκ συνεχιζομένων αὐτῶν γίνεσθαι ἢ ἐξ ἁπτομένων ἀνάγκη, καὶ ὅτι συνεχεῖς οὐ γίνονται διὰ τὰ προδεδειγμένα. καὶ λοιπὸν ἐπάγει ὅτι οὐδὲ ἁπτόμεναι αἱ στιγμαὶ ποιοῦσί τι συνεχές. καὶ πρόχειρον μὲν ἦν δεῖξαι, ὅτι οὐδὲ ἅπτονται ἀλλήλων αἱ στιγμαί, εἴπερ ἅπτεται μὲν ἐκεῖνα ὧν τὰ πέρατα ἅμα, αἱ δὲ στιγμαὶ πέρατα οὖσαι πέρας οὐκ ἔχουσιν. [30]

in Ph 10 925 ὁ δὲ τοὺς τρόπους ἐκθέμενος ἐκ διαιρέσεως, καθ᾽ οὓς ἅπτεσθαι λέγοιτο ἄν τινα ἀλλήλων, καὶ εἰπὼν ὅτι ἢ ὅλον ὅλου ἅπτεται ὡς σημεῖον σημείου ἢ αἱ ἐφαρμόζουσαι ἀλλήλαις γραμμαί, ἢ τὸ μὲν κατὰ μόριον τὸ δὲ καθόλου ὡς γραμμὴ σημείου, ἢ κατὰ μόρια ὡς γραμμὴ γραμμῆς κατὰ σημεῖον (μόριον γάρ πως τοῦ ὅλου τὸ σημεῖον), ἐπάγει ὅτι ἀμερεῖς οὖσαι αἱ στιγμαὶ οὔτε κατὰ μέρη οὔτε ὡς ὅλον μέρους ἀλλήλων ἐφάψονται, ἀλλ᾽ εἰ ἄρα, ὡς ὅλον ὅλου, ὡς ἐφαρμόζειν ἀλλήλοις. ταῦτα δὲ ἁπτόμενα μὲν οὐκ ἂν λέγοιτο κυρίως, εἴπερ ἁπτόμενα ἦν, ὧν τὰ πέρατα

ἀλλήλοις ἐφαρμόζει, ἀλλ᾽ οὐχ ὅλα ὅλοις. εἰ δὲ καὶ συγχωρήσοι τις καὶ ταῦτα ἁπτόμενα καλεῖν ἢ κατ᾽ ἄλλον τρόπον πελάζειν ἀλλήλοις, οὐκ ἂν ἐκ τῶν τοιούτων γένοιτό τι μέγεθος· τό τε γὰρ ἐκ συνεχῶν γινόμενον μέγεθος καὶ τὸ ἐξ ἁπτομένων μέρη ἔχει, τὸ μὲν ἄλλ ο , τὸ δὲ ἄλλ ο, τὸ δὲ ἐξ ἀμερῶν οὐκ ἔχει. ὥστε οὐδὲ ἐξ ἁπτομένων τῶν σημείων γίνοιτο ἄν τι μέγεθος. καὶ ἡ μὲν πρώτη δεῖξις προῆλθεν ἀπὸ τοῦ μὴ ἔχειν πέρατα τὰ σημεῖα, αὕτη δὲ ἀπὸ τοῦ μέρη μὴ ἔχειν· ἄλλο δὲ τὸ πέρας καὶ ἄλλο τὸ μέρος, κἂν αὐτὸς νῦν δοκῇ τῷ πέρατι ὡς μέρει κεχρῆσθαι. εἰπὼν δὲ ὅτι τὸ συνεχὲς ἔχει τὸ μὲν ἄλλο τὸ δὲ ἄλλο μέρος, ἐπήγαγεν καὶ διαιρεῖται εἰς οὕτως ἕτερα καὶ τόπῳ κεχωρισμέν α. τὸ γὰρ συνεχές, ἐπειδὴ μήτε σύγκειται ἐξ ἀμερῶν μήτε διαιρεῖται εἰς ἀμερῆ, εἰς συνεχῆ διαιρεῖται. ὥστε μὴ τὸ ὅλον μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν μερῶν ἕκαστον τῶν ἐξ αὐτοῦ διῃρημένων τὸ μὲν ἄλλο μέρος ἔχειν τὸ δὲ ἄλλο, οὐ τῷ λόγῳ μόνον κεχωρισμένα, ὥσπερ αἱ τοῦ μήλου ποιότητες, ἀλλὰ καὶ τῷ τόπῳ. p. 231b6 Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ἐφεξῆς ἔσται στιγμὴ στιγμῆς ἕως τοῦ καὶ τῶν νῦν χρόνο ς . Δείξας ὅτι οὐδὲ ὡς ἐκ συνεχῶν στιγμῶν ἢ τῶν νῦν οὐδὲ ὡς ἐξ ἁπτομένων δυνατὸν ἕν τι γενέσθαι μέγεθος, ἐκ περιουσίας δείκνυσιν, ὅτι καὶ ἐκ τῶν ἐφεξῆς στιγμῶν ἢ τῶν νῦν εἴ τις νομίζει γίνεσθαί τι μῆκος ἢ χρόνον, οὐ καλῶς οἴεται. [25]

in Ph 10 928 πρῶτον μὲν ὅτι κἄν, εἰ ἐφεξῆς ἦν ταῦτα ἀλλήλοις, οὐκ ἐποίει τι ἓν ἀνομογενοῦς τινος ὄντος μεταξύ, ἔπειτα ὅτι οὐ μόνον συνεχεῖς ἀλλήλαις ἀδύνατον εἶναι τὰς στιγμὰς καὶ ἁπτομένας ἀλλήλων, ἀλλ᾽ οὐδὲ ἐφεξῆς ἀλλήλαις αὐτὰς εἶναι δυνατόν. καὶ ἔστιν ἐκ τοῦ μᾶλλον τὸ ἐπιχείρημα. εἰ γὰρ ἐφεξῆς ἀλλήλαις ἀδύνατον εἶναι τὰς στιγμάς, πολλῷ μᾶλλον ἅπτεσθαι ἀλλήλων ἀδύνατον, εἴπερ τὰ ἁπτόμενα πρὸς τῷ ἐφεξῆς εἶναι καὶ ἅμα ἔχει τὰ πέρατα· καὶ ἔτι μᾶλλον συνεχεῖς εἶναι ἀδύνατον, εἰ τὰ πέρατα αὐτῶν εἰς ἓν συντρέχειν ἀνάγκη τῶν μερῶν ἄλλου ἀλλαχῇ κατὰ τόπον διεστῶτος. ὅτι δὲ οὐκ εἰσὶν ἐφεξῆς ἀλλήλαις αἱ στιγμαί, δείκνυσι τῷ ὁρισμῷ τοῦ ἐφεξῆς προσχρώμενος καὶ πάλιν ἐν δευτέρῳ σχήματι συλλογιζόμενος οὕτως· ἐφεξῆς ἐστιν ὧν μηδέν ἐστι μεταξὺ συγγενές, ὡς οἰκίαι ἐφεξῆς ἀλλήλαις ὧν μὴ ἔστιν οἰκία τις μεταξύ, κἂν δένδρον ἢ ἄλλο τι μεταξὺ τυγχάνῃ ἢ ἀργὸς τόπος. τῶν δὲ στιγμῶν ἔστι τι μεταξὺ ὁμογενὲς γραμμὴ καὶ τῶν νῦν χρόνο ς. συνάγεται οὖν ὅτι οὔτε αἱ στιγμαὶ ἐφεξῆς εἰσιν οὔτε τὰ νῦν. καὶ ὅτι μὲν μεταξὺ δυεῖν στιγμῶν πανταχοῦ γραμμή ἐστι καὶ μεταξὺ δυεῖν νῦν χρόνος, πρόδηλον· πῶς δὲ ὁμογενὲς ἡ γραμμὴ ταῖς στιγμαῖς; ἢ ὡς πέρας ἐκείνου οὗ ἐστι πέρας, ὡς ἐν Ἠθικοῖς τὴν ἡδονὴν συγγενῆ τὴν οἰκείαν ἔδειξε τῇ ἐνεργείᾳ, ἧς ἐστι πέρας. ἀλλ᾽ εἰ τὸ μὲν σημεῖον ὁμογενὲς τῇ γραμμῇ, τὸ δὲ νῦν τῷ χρόνῳ, ποσὰ δὲ ἡ γραμμὴ καὶ ὁ χρόνος, ποσὰ ἂν εἴη καὶ τὸ σημεῖον καὶ τὸ νῦν, εἰ μὴ ἄρα ὑπὸ τὸ ποσὸν καὶ ταῦτα ὡς ποσοῦ πέρατα. ὑπὸ γάρ τινα ἂν ἄλλην εἴη κατηγορίαν, εἴπερ χρὴ πᾶν τὸ ἐν ὑποστάσει ὑπό τινα τῶν δέκα κατηγοριῶν ἀναχθῆναι. εἰ δὲ ἐν παντὶ χρόνῳ ἔστι νῦν καὶ ἐν πάσῃ γραμμῇ σημεῖον, ὧν μεταξύ ἐστι γραμμὴ καὶ χρόνος, τούτων μεταξὺ ἂν εἴη σημεῖον καὶ τὸ νῦν, εἰ μὴ ἄρα δυνάμει καὶ οὐκ ἐνεργείᾳ ἐστὶν ἐν τῇ γραμμῇ στιγμὴ καὶ ἐν τῷ χρόνῳ τὸ νῦν, ἢ τὸ δυνάμει ὂν δύναται καὶ ἐνεργείᾳ γίνεσθαι. Ὁ δὲ Εὔδημος τῷ ἐπιχειρήματι οὕτως ἐχρήσατο “εἰ γάρ ἐστι, φησίν, ἐφεξῆς τὰ ἀμερῆ, δεῖ πάντως εἶναί τι αὐτῶν μεταξὺ μὴ ὁμογενές, ὥστε στιγμὴ μὲν οὐκ ἂν εἴη, γραμμὴ δὲ ἢ κενὸν μεταξὺ στιγμῶν ἐν μήκει. οὐκ ἔσται οὖν ἐκ τῶν στιγμῶν ἡ γραμμή· οὐ γὰρ ἐν αὐτῇ αἱ ἐφεξῆς στιγμαί· εἰ δὲ κενόν, πλέον ἔσται τὸ κενὸν ἐν τοῖς συνεχέσι τῶν ἐξ ὧν, τουτέστι τῶν ἐφεξῆς λεγομένων στιγμῶν, ἢ οὐδὲ ἔσται μέγεθος ὅλως. [30]

in Ph 10 928 ὥσπερ γὰρ ἁπτόμεναι δύο στιγμαὶ μῆκος οὐδὲν ποιοῦσιν, οὕτως οὐδὲ στιγμὴ καὶ κενόν.” μήποτε οὖν ὀρθῶς ἐνόησε τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ῥηθὲν ὁ Εὔδημος, ὅτι οὐχ ἁπλῶς ἀναιρεῖ τὸ ἐφεξῆς εἶναι στιγμὴν στιγμῇ ἢ τὸ νῦν τῷ νῦν, ἀλλὰ τὸ οὕτως εἶναι ἐφεξῆς, ὥστε ἐκ τούτων εἶναι τὸ μῆκος ἢ τὸν χρόνον. εἰ γὰρ μεταξὺ τῶν στιγμῶν καὶ τῶν νῦν γραμμή ἐστι καὶ χρόνος, πῶς ἐκ τῶν ἐφεξῆς στιγμῶν εἴη ἂν συγκειμένη ἡ γραμμή, εἴπερ πέρατα μόνον αὐτῆς εἰσιν αἱ ἐφεξῆς στιγμαί; Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος καὶ οὕτως ἐπεχείρησε τῷ λόγῳ· “ὁμογενῆ, φησίν, τῶν

σημείων τὴν γραμμὴν εἶπεν καὶ τῶν νῦν τὸν χρόνον κατ' αὐτοὺς ἐκείνους, εἴγε ἕκαστον αὐτῶν ἐξ ἀμερῶν σύγκειται, ὡς αὐτοί φασιν, ἡ μὲν γραμμὴ τῶν σημείων, ὁ δὲ χρόνος τῶν νῦν. ὥστε κατ' αὐτοὺς ἐκείνους οὐκ ἐφεξῆς τὰ σημεῖα, εἴ γε τὸ ἐξ αὐτῶν γινόμενον κατ' αὐτοὺς μεταξύ ἐστιν αὐτῶν, ὃν αὐτοῖς ὁμογενές." καὶ ἔοικεν ὁ Ἀλέξανδρος πανταχοῦ τὸ ἐφεξῆς νομίζειν ἀναιρεῖν τὸν Ἀριστοτέλη, ἀλλὰ μὴ τὸ οὕτως ἐφεξῆς εἶναι, ὥστε ἐκ τούτων τὸ μῆκος εἶναι ἢ τὸν χρόνον. ὅπερ σαφῶς δι' αὐτῶν τῶν λέξεων ὁ Ἀριστοτέλης ἐσήμανεν. p. 231b10 Ἔτι διαιροῖτο ἂν εἰς ἀδιαίρετα ἕως τοῦ ἢ εἰς ἀδιαίρετ α . τοῦτο δὲ συνεχέ ς . Καὶ τοῦτο οἶμαι τὸ ἐπιχείρημα τοῦ αὐτοῦ δεικτικόν ἐστι τοῦ μηδὲ ἐφεξῆς εἶναι τὰ ἀμερῆ, ὥστε ἐκ τούτων εἶναι τὸ μῆκος ἢ τὸν χρόνον. δηλοῖ δὲ καὶ τὸ ἔτι προσκείμενον, ὅτι πρὸς τὸ αὐτὸ καὶ οὗτος ὁ λόγος πεπόρισται. ἔστι δὲ τοιοῦτος· εἰ ἐκ τῶν ἐφεξῆς ἀμερῶν τὸ συνεχές ἐστι, τουτέστιν ἡ γραμμὴ καὶ ὁ χρόνος, περὶ ὧν εἴρηται τὸ ἑκάτερον, ἡ μὲν ἐκ στιγμῶν, ἡ δὲ ἐκ τῶν νῦν, καὶ διαιροῖτο ἂν εἰς τὰ ἐφεξῆς ἀδιαίρετα · ἐξ ὧν γὰρ ἕκαστον σύγκειται, εἰς ταῦτα καὶ διαιρεῖτα ι. καὶ ἔστιν αὕτη τοῦ συνημμένου ἡ ἀπόδειξις, ἡ δὲ πρόσληψις λοιπὸν ἐξ ἀναιρέσεως τοῦ ἑπομένου· ἀλλὰ μὴν οὐδὲν ἦν τῶν συνεχῶν εἰς ἀμερῆ διαιρετό ν. καὶ τὸ συμπέρασμα ἤτοι ἡ ἐπιφορὰ ὡς σαφὴς παρεῖται, ὅτι τὸ συνεχὲς οὐ σύγκειται ἐκ τῶν ἐφεξῆς ἀμερῶν. τὴν δὲ πρόσληψιν τὴν λέγουσαν μηδὲν τῶν συνεχῶν εἰς ἀμερῆ διαιρετὸν εἶναι δείκνυσι μεταλαβὼν τὸ συνεχὲς εἰς τὸ μεταξύ (τὸ γὰρ μεταξὺ ἦν ἡ γραμμὴ καὶ ὁ χρόνος), καὶ λέγει ὅτι ἄλλο γένος οὐχ οἷόν τε εἶναι μεταξὺ τῶν ἀδιαιρέτων (οὐ γὰρ οἷόν τε μεταξὺ τούτων εἶναι τὸ φαιὸν ἢ τὸ χλιαρόν), ἀλλ' ἢ τὸ διαιρετὸν ἢ τὸ ἀδιαίρετον, καὶ μάλιστα εἰ ἐκ τῶν ἀδιαιρέτων συγκεῖσθαι λέγοιτο τὸ μεταξύ. [30]

in Ph 10 930 καὶ γὰρ ἀντιφατική ἐστιν ἡ διαίρεσις ἐν τῷ γένει τούτῳ ἡ τοῦ διαιρετοῦ καὶ ἀδιαιρέτου. εἰ οὖν ἀδιαίρετον μὴ ἔστι τὸ μεταξὺ συνεχές, εἴπερ συγκεῖσθαι λέγεται ἐκ τῶν ἀμερῶν, τὸ δὲ συγκείμενον καὶ διαιρεῖται, ἀνάγκη διαιρετὸν αὐτὸ εἶναι, καὶ ἤτοι εἰς ἀδιαίρετα ἢ εἰς ἀεὶ διαιρετ ά. ἀλλὰ τοῦ μὴ εἰς ἀδιαίρετα ἐφεξῆς προστίθησι τὴν ὑπόμνησιν· 'εἰ γὰρ εἰς ἀδιαίρετα, ἔσται ἀδιαίρετον ἀδιαιρέτου ἁπτόμενον', ἵνα γένηταί τι ἓν ἐξ αὐτῶν· ὅπερ ἀπεδείχθη ἀδύνατον ὄν. ζητεῖ δὲ ὁ Ἀλέξανδρος, πῶς ὑγιὴς ἡ δεῖξις, εἰ διὰ μὲν τοῦ μὴ διαιρεῖσθαι τὸ συνεχὲς εἰς ἀμερῆ δείκνυσιν, ὅτι μηδὲ σύγκειται ἐξ ἀμερῶν, ὅτε ἔλεγεν ἀλ λ ' οὐδὲν ἦν τῶν συνεχῶν εἰς ἀμερῆ διαιρετόν, τὸ δὲ μὴ διαιρεῖσθαι εἰς ἀμερῆ δείκνυσι διὰ τοῦ μὴ ἅπτεσθαι τὰ ἀμερῆ ἀλλήλων, τουτέστι μὴ συγκεῖσθαι ἀλλήλοις, δι' οὗ ἔδειξεν ἤδη ὅτι ἐξ ἀμερῶν οὐχ οἷόν τε συγκεῖσθαι τὸ μέγεθος. καὶ λύει τὴν ἔνστασιν λέγων ἄλλο εἶναι τὸ ἐπιχείρημα τὸ ἀπὸ τοῦ μεταξὺ τὸ λέγον, ὅτι ἢ διαιρετόν ἐστιν ἢ ἀδιαίρετον, καὶ εἰ διαιρετό ν , ἢ εἰς ἀδιαίρετα ἢ εἰς ἀεὶ διαιρετ ά. εἰ τοίνυν τὸ συνεχὲς μήτε ἀδιαίρετόν ἐστι, μήτε διαιρετὸν εἰς ἀδιαίρετα, ἐξ ἀνάγκης ἂν εἴη διαιρετὸν εἰς ἀεὶ διαιρετά. "καὶ πιστοῦται, φησίν, αὐτὸ ἐκ τούτου. εἰ εἰς ἀδιαίρετα διαιροῖτο, 'ἔσται ἀδιαίρετον ἀδιαιρέτου ἁπτόμενον', ἵνα γένηται τὸ συνεχές. μήποτε δὲ οὐδέ, ὡς εἴρηται πρότερον, διάλληλός ἐστιν ἡ δεῖξις, ἀλλ' ἐκ τοῦ μὴ ἅπτεσθαι ἀλλήλων τὰ ἀμερῆ πρότερον μὲν ἔδειξεν, ὅτι οὐ σύγκειται ἐξ ἀμερῶν τὰ συνεχῆ (οὐχ ὅτι ταὐτὸν τὸ ἅπτεσθαι καὶ τὸ συγκεῖσθαι ἤτοι συνεχίζεσθαι, ἀλλ' ὅτι προηγεῖται πάντως τὸ ἅπτεσθαι τοῦ συνεχίζεσθαι), νῦν δὲ δείκνυσιν ἐκ τοῦ αὐτοῦ πάλιν, ὅτι οὐ διαιρεῖται εἰς ἀμερῆ τὰ συνεχῆ, ἐκ δὲ τούτου ὅτι οὐδὲ σύγκειται ἐξ ἀμερῶν. ὥστε ἄμφω μὲν ἐκ τοῦ μὴ ἅπτεσθαι δείκνυται, τὸ δὲ μὴ συγκεῖσθαι καὶ ἐκ τοῦ μὴ διαιρεῖσθαι, καὶ οὐκ ἔστιν αὕτη διάλληλος ἡ δεῖξις. μήποτε δὲ ἐπὶ τῶν τοιούτων οὐδὲ ἔστιν ἄτοπος ἡ διάλληλος δεῖξις· εἰ γὰρ μὴ διαιρεῖται εἰς ἀμερῆ, οὐ σύγκειται ἐξ ἀμερῶν, καὶ εἰ μὴ σύγκειται ἐξ ἀμερῶν, οὐ διαιρεῖται εἰς ἀμερῆ· καὶ ἐπὶ πάντων τῶν ἀλλήλοις ἀντακολουθούντων· εἰ γὰρ τέτοκε, γάλα ἔχει, καὶ εἰ γάλα ἔχει, τέτοκεν. Προστίθησι δὲ καὶ τοιαύτας τινὰς ἐπιχειρήσεις ὁ Ἀλέξανδρος ἐκ τοῦ Εὐδήμου λαβών· "εἰ ἔστιν ἐξ ἀμερῶν μέγεθος, ἔσται γραμμὴ γραμμῆς στιγμῇ μείζων. [35]

in Ph 10 931

ἀλλ’ εἰ τοῦτο, ἢ οὐ διαιρεθήσεται πᾶσα γραμμὴ δίχα, ἢ εἰ διαιροῖτο, καὶ ἡ ἐκ περισσῶν συγκειμένη διαιροῖτο ἄν. οὕτω δὲ ἂν εἴη καὶ τὸ σημεῖον διαιρούμενον. ἔτι εἰ ὅλως γραμμὴ γραμμῆς σημείῳ μείζων, καὶ κύκλος ἂν εἴη κύκλου· ὥστε ὁ μὲν ἐξ ἀρτίων, ὁ δὲ ἐκ περισσῶν. ἢ οὖν τὸν ἐκ περισσῶν οὐ διαιρήσομεν εἰς ἡμικύκλια ἢ τὸ σημεῖον δίχα διαιρήσομεν.” τὴν δὲ διαίρεσιν ἐποιήσατο τοῦ διαιρετοῦ εἰς ἀδιαίρετα ἢ ἀεὶ διαιρετά, ἵνα τὸ συνεχὲς ἐν τῷ διαιρετῷ εἰς ἀεὶ διαιρετὰ περιγράψῃ. p. 231b15 Φανερὸν δὲ καὶ ὅτι πᾶν συνεχὲς διαιρετὸν ἕως τοῦ ἓν γὰρ τὸ ἔσχατον καὶ ἅπτεται τῶν συνεχῶ ν . Δείξας ἐν τοῖς προτέροις ἐπιχειρήμασιν, ὅτι τὸ συνεχὲς οὐ σύγκειται ἐξ ἀμερῶν, νῦν δείκνυσιν ὅτι οὐδὲ διαιρεῖται εἰς ἀμερῆ. ὅτι μὲν γὰρ διαιρετὸν τὸ συνεχὲς μέγεθος ἔχον, πρόδηλον, καὶ ὅτι ἀνάγκη τὸ διαιρούμενον ἢ εἰς διαιρετὰ ἢ εἰς ἀδιαίρετα διαιρεῖσθαι, ὡς προείρηται. οὐ γὰρ ἔστι τι τῆς ἀντιφάσεως μεταξύ. ὅτι δὲ οὐκ εἰς ἀδιαίρετα διαιρεῖται τὸ συνεχές, δείκνυσιν ἐκ τοῦ συμβαίνειν ἀδιαίρετον ἀδιαιρέτου ἅπτεσθαι· εἰ γὰρ ἓν τὰ ἔσχατα τῶν τὸ συνεχὲς ποιούντων γίνεται, ἀνάγκη πρότερον ἅψασθαι αὐτὰ ἀλλήλων, καὶ οὕτως εἰς τὸ ἓν συναλείφεσθαι. ὥστε εἰ ἓν γίνεται, πάντως καὶ ἅπτεται, εἰ μέντοι ἅπτεται, οὐ πάντως ἕν. διὸ ὡς αἴτιον τελικὸν τοῦ ἅπτεσθαι τὸ ἓν γίνεσθαι εἶπεν· οὐ γὰρ οἷόν τε ἓν γενέσθαι τὰ μὴ ἁψάμενα μεγέθη. ὅτι δὲ ἀδύνατον ἐξ ἀπτομένων ἀμερῶν γενέσθαί τι συνεχές, τουτέστι μέγεθος, ἔδειξε πρότερον ἐκ τῆς τῶν ἀπτομένων διαιρέσεως. οὔτε γὰρ μέρει δυνατὸν ἅπτεσθαι τὰ ἀμερῆ, οὔτε ὅλον ὅλου ἁπτόμενα τὰ μέρη καὶ ἐφαρμόζοντα ἀλλήλοις συνεχές τι ποιεῖν, διότι τὸ συνεχὲς ἄλλο ἀλλαχοῦ μέρος ἔχει. “κοινότερον δέ, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, τὸ ἐξ ἁπτομένων συγκείμενον μέγεθος λέγεται συνεχές,” καὶ οὕτως ἀκούει ὡς τοῦ Ἀριστοτέλους εἰπόντος ‘Ἓν γὰρ τὰ ἔσχατα, ᾗ ἅπτεται τὰ ἔσχατα τῶν συνεχῶν‘. μήποτε δὲ οὐ τὸ ἐξ ἁπτομένων εἶπεν συνεχὲς ὁ Ἀριστοτέλης, ἀλλ’ ὅτι τὸ ἔσχατον τῶν συνεχῶν τῶν ποιούντων τι μεῖζον συνεχὲς ἐξ ἑαυτῶν ἕν ἐστιν· εἰ δὲ ἕν, καὶ ἅπτεσθαι ἀνάγκη, ὡς εἴρηται· οὐ γὰρ γίνεται ἓν μὴ πρότερον ἁψάμενα. p. [30]

in Ph 10 932 231b18 Τοῦ δὲ αὐτοῦ λόγου μέγεθος καὶ κίνησιν καὶ χρόνον ἕως τοῦ εἰ δὲ μὴ κινήσει ς , τὴν κίνησιν μὴ ἐκ κινήσεων εἶνα ι . Δείξας κοινῶς ὅτι οὐδὲν συνεχὲς ἐξ ἀδιαιρέτων σύγκειται οὐδὲ διαιρεῖται εἰς ἀδιαίρετα, ἐπειδὴ τῶν συνεχῶν ὡς συνελόντι εἰπεῖν τρία ἐστί, μέγεθος καὶ κίνησις καὶ χρόνος, δείκνυσι νῦν ὅτι ὁ αὐτός ἐστιν ἐπ’ αὐτοῖς λόγος. καὶ ὁμοίως ἢ ἐξ ἀδιαιρέτων σύγκειται πάντα καὶ διαιρεῖται εἰς ἀδιαίρετα ἢ οὐδὲν αὐτῶν. καὶ πρῶτον δείκνυσιν, ὅτι ὁμοίως ἔχει τῷ μεγέθει ἡ κίνησις, καὶ τότε, ὅτι καὶ ὁ χρόνος τὸν αὐτὸν ἔχει τούτοις λόγον. ὅτι δὲ εἰ τὸ μέγεθος ἐξ ἀδιαιρέτων σύγκειται, καὶ ἡ κίνησις ἡ ἐπ’ αὐτοῦ ἐκ τοσούτων ἀδιαιρέτων κινήσεων συνεστήξεται, δείκνυσι πρῶτον ἐπὶ ἐκθέσεως ὡς εἴωθε τὸ πρόβλημα σαφηνίσας. εἰ γὰρ εἴη μέγεθος τὸ ΑΒΓ ἐκ τριῶν ἀδιαιρέτων τῶν ΑΒΓ συγκείμενον, καὶ εἴη τι κινούμενον ἐπὶ τοῦ ΑΒΓ μεγέθους τὸ Ω, τὴν ΔΕΖ κίνησιν, ἔσται καὶ αὕτη ἐξ ἀδιαιρέτων τινῶν συγκειμένη. καὶ ἡ μὲν ἔκθεσις τοῦ προβλήματος τοῦ τὴν ὁμοιότητα παριστῶντός ἐστιν αὕτη. ἡ δὲ ἀπόδειξις κατὰ τὸν δεύτερον τῶν ὑποθετικῶν ἐκ τῆς τοῦ ἑπομένου ἀναιρέσεως γίνεται. ὁ δὲ συλλογισμὸς τοιοῦτος· εἰ τὸ μέγεθος ἐξ ἀδιαιρέτων, καὶ ἡ κίνησις ἐξ ἀδιαιρέτων· ἀλλὰ μὴν ἡ κίνησις οὐκ ἐξ ἀδιαιρέτων, ὡς δείξω· οὐδὲ ἄρα τὸ μέγεθος. καὶ τὸ μὲν συνημμένον ἐκ τῶν πρότερον δειχθέντων τέθεικεν. εἰ γὰρ ἀκολουθεῖ ἡ κίνησις τῷ μεγέθει ἐφ’ οὗ γίνεται, ὡς δέδεικται, εὐλόγως εἰ τὸ μέγεθος εἴη ἐξ ἀδιαιρέτων συγκείμενον, καὶ ἡ ἐπ’ αὐτοῦ κίνησις. τὴν δὲ πρόσληψιν τὴν λέγουσαν ‘ἀλλὰ μὴν ἡ κίνησις οὐκ ἐξ ἀδιαιρέτων‘ δι’ ἄλλου συλλογισμοῦ κατασκευάζει τοιούτου· εἰ ἡ κίνησις ἐξ ἀδιαιρέτων, καὶ τὸ κινεῖσθαι ἐξ ἀδιαιρέτων· ἀλλὰ μὴν τοῦτο ἀδύνατον· καὶ τὸ ἡγούμενον ἄρα. καὶ πάλιν τὸ συνημμένον τὸ λέγον ‘εἰ ἡ κίνησις ἐξ ἀδιαιρέτων, καὶ τὸ κινεῖσθαι ἐξ ἀδιαιρέτων‘ δείκνυσι κατὰ τὸν δεύτερον ἀναπόδεικτον συλλογιζόμενος οὕτως· λαβὼν ὡς ἀντιστρέφοντα τὸ παρούσης κινήσεως κινεῖσθαί τι καὶ εἰ κινεῖταί τι παρεῖναι κίνησιν, ἐξ οὗ συνάγεται, ὅτι ὡς ἔχει ἡ κίνησις, ἔχει καὶ τὸ κινεῖσθαι,

συνάπτει τὸ ἑπόμενον, ποιῶν τὸ συνημμένον τοιοῦτον· εἰ ἡ κίνησις ἐξ ἀδιαιρέτων, καὶ τὸ κινεῖσθαι ἐξ ἀδιαιρέτων· ἀλλὰ μὴν τοῦτο ἀδύνατον δειχθήσεται· ἀκολουθήσει οὖν τὸ μηδὲ τὴν κίνησιν ἐξ ἀδιαιρέτων εἶναι, ᾧ τεθέντι συναποδειχθήσεται τὸ μηδὲ τὸ μέγεθος ἐξ ἀδιαιρέτων εἶναι, ὃ καὶ πρότερον καθ' ἑαυτὸ ἀπεδείχθη. [25]

in Ph 10 933 νῦν δὲ προσαπεδείχθη τὸ ὁμοίως ἔχειν τὴν κίνησιν καὶ τὸ μέγεθος κατὰ τὸ μὴ εἶναι ἐξ ἀδιαιρέτων. τὴν μὲν οὖν ἀντιστροφὴν τοῦ παρεῖναι κίνησιν καὶ τοῦ κινεῖσθαι ὡς ἐναργῆ παρέλαβεν· οὐ γὰρ οἷόν τε ἢ κινεῖσθαί τι μὴ κινήσεως παρούσης ἢ παρούσης κινήσεως μὴ κινεῖσθαι. μετέβη δὲ ἀπὸ τῆς κινήσεως ἐπὶ τὸ κινεῖσθαι, διότι ἐπὶ τούτου φανερώτερόν ἐστι τὸ ἑπόμενον ἄτοπον, τῷ ἐξ ἀδιαιρέτων εἶναι, ἥπερ ἐπὶ τῆς κινήσεως αὐτῆς· ἀπὸ γὰρ τῆς διαφορᾶς τοῦ κινεῖσθαι καὶ κεκινῆσθαι γίνεται ἡ ἀπόδειξις, ὡς μαθησόμεθα, ἡ ἀναιροῦσα τὸ ἐξ ἀμερῶν τὴν κίνησιν συγκεῖσθαι. Λαβὼν οὖν ἐπὶ τῆς ἐκθέσεως, ὅτι τὸ Ω τὸ κινούμενον τὸ Α μέγεθος, ἐκινήθη τὴν τὸ Δ ἔχουσαν ἐπιγεγραμμένον κίνησιν, ὅτι μὴ οἷόν τε τὸ κινούμενόν τινα τούτων τῶν κινήσεων ἀδιαίρετον εἶναι, δείκνυσι, προλαβὼν ἀδύνατον εἶναι τὸ κινούμενόν ποθέν ποι ἅμα τε κινεῖσθαι ἐφ' ὃ κινεῖται καὶ κεκινῆσθαι, καὶ εἶναι ἐκεῖ ἐφ' ὃ ἐκινεῖτο. τὸ γὰρ εἰς Θήβας βαδίζον ἀδύνατον ἅμα βαδίζειν τε εἰς Θήβας, καὶ εἶναι ἐν Θήβαις, ὅτε βαδίζει. ἀλλὰ πρῶτον γίνεται τὸ βαδίζειν εἰς Θήβας τοῦ ἐν Θήβαις εἶναι. τοῦτο προλαβὼν μεταβαίνει πάλιν ἐπὶ τὴν ἔκθεσιν καὶ λέγει, ὅτι τὴν Α ἀμερῆ γραμμὴν ἢ διάστασιν, ᾗ παρῆν κίνησις ἡ τὸ Δ, ἐκινεῖτο τὸ Ω· κατὰ γὰρ τὴν τὸ Δ κίνησιν τὸ Ω ὑπέκειτο ἐπὶ τῆς Α κινεῖσθαι. ἀνάγκη οὖν ἢ πρότερον μὲν διιέναι ὕστερον δὲ διεληλυθέναι ἢ ἅμα διιέναι καὶ διεληλυθέναι· οὐ γὰρ ἔστι τι μεταξύ. ἀλλ' εἰ πρότερον διιὸν ὕστερον διελήλυθε, διαιρετὴ ἂν εἴη ἡ κίνησις, ὅπερ πιστοῦται διὰ τοῦ, ὅτε διῄει, οὔτε ἠρεμεῖν ὡς μήπω ἀρξάμενον κινεῖσθαι (οὐ γὰρ ἔστιν ἐν τῷ ἐξ οὗ ἐκινεῖτο) οὔτε ἤδη διεληλυθέναι (οὐκέτι γὰρ ἂν ἐπί τι ἐκινεῖτο, ἀλλὰ μεταξὺ ἦν τοῦ τε ἐξ οὗ καὶ τοῦ εἰς ὅ)· εἰ δὲ μεταξύ ἐστιν ἡ κίνησις καὶ οὐδέπω πᾶσα γέγονε, μεριστὴ ἂν εἴη καὶ διαιρετή. καὶ τοῦτο μὲν ἀκολουθεῖ τῷ πρότερον διιὸν ὕστερον διεληλυθέναι, εἴπερ πᾶσα κίνησίς ποθέν ποι οὖσα μόρια ἔχει, καὶ τὸ μέν τι αὐτῆς γέγονε, τὸ δὲ μέλλει. [30]

in Ph 10 934 εἰ δὲ λέγοι τις, ὅτι ἅμα διέρχεταί τε καὶ διελήλυθεν, ἔσται τὸ βαδίζον ὅτε βαδίζει βεβαδικὸς ἤδη καὶ κεκινημένον, καὶ ἐν ἐκείνῳ ὄν, ἐφ' ὃ κινεῖται· οὗ τί ἂν εἴη ἀδυνατώτερον; Εἶτα προστίθησί τι, ὅπερ εἰκὸς ἦν τινα εἰπεῖν, ὅτι ἐπὶ μὲν τοῦ ὅλου μεγέθους τοῦ ΑΒΓ τοῦ ἐξ ἀμερῶν συγκειμένου, μὴ ὄντος δὲ ἀμεροῦς, τὸ Ω κινεῖσθαι τὴν ΔΕΖ κίνησιν, μηκέτι δὲ καὶ ἑκάστην τούτων τῶν ἀμερῶν κινεῖσθαι ἀλλὰ κεκινῆσθαι· οὕτω γὰρ οὐκέτι δόξει ἀκολουθεῖν τὸ ἅμα τε κινεῖσθαι καὶ κεκινῆσθαι· ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς ὅλης ἔσται κινούμενον, οὐκέτι μέντοι καὶ καθ' ἕκαστον τῶν μορίων αὐτῶν τῶν ἀδιαιρέτων ἔσται κινούμενον. θεὶς δὲ τοῦτο ἐπάγει τὰ ἑπόμενα ἄτοπα τῇ τοιαύτῃ ὑπονοίᾳ· ἥ τε γὰρ κίνησις ἔσται συγκειμένη οὐκ ἐκ κινήσεων ἀλ λ ' ἐκ κινημάτων, τουτέστιν ἐκ τῶν περάτων τῆς κινήσεως, καὶ ἐκ τοῦ κεκινῆσθα ι. ἡ γὰρ ΔΕΖ κίνησις οὐχ ἕξει τὰ μόρια τὰ Δ καὶ Ε καὶ Ζ κινήσεις· κεκινῆσθαι γὰρ ἔκειτο ταῦτα, οὐ κινεῖσθαι. ὁμοίως δὲ καὶ τοῦ κινεῖσθαι τὰ μόρια ἔσται οὐ κινεῖσθαι, ἀλλὰ κεκινῆσθαι, καὶ διαιρεθήσεται τὸ κινεῖσθαι εἰς μόρια, ἃ οὐ κινεῖσθαι ἔστιν, ἀλλὰ κεκινῆσθαι. Ἐπάγει δὲ καὶ ἄλλο ἄτοπον ἀκολουθοῦν ταύτῃ τῇ ὑποθέσει, τὸ κεκινῆσθαί τι μὴ πρότερον κινούμενον οἷον βεβαδικέναι τι μὴ πρότερον βαδίσαν. κεῖται μὲν γὰρ κινεῖσθαι τὸ Ω τὴν ΔΕΖ κίνησιν ἐπὶ τοῦ ΑΒΓ μεγέθους· οὔτε δὲ ἐπὶ τοῦ Α κινεῖται (κεκίνηται γὰρ ἐπ' αὐτοῦ) οὔτε ἐπὶ τοῦ Β, ὁμοίως δὲ οὐδὲ ἐπὶ τοῦ Γ. τὴν ὅλην ἄρα κίνησιν κεκινημένον ἔσται μὴ κινούμενον αὐτὴν πρότερον. ὅτι δὲ οὐ πάντῃ ἀπίθανον ταύτην τέθεικε τὴν ἔνστασιν, δηλοῖ τὸ καὶ θέντος αὐτὴν καὶ διαλύσαντος τοὺς περὶ Ἐπίκουρον ὅμως ὕστερον γενομένους οὕτω λέγειν τὴν κίνησιν γίνεσθαι· ἐξ ἀμερῶν γὰρ καὶ τὸ μέγεθος καὶ τὴν κίνησιν καὶ τὸν χρόνον εἶναι λέγοντες ἐπὶ μὲν τοῦ ὅλου μεγέθους τοῦ ἐξ ἀμερῶν συνεστῶτος κινεῖσθαι λέγουσι τὸ κινούμενον, καθ' ἕκαστον δὲ τῶν ἐν αὐτῷ ἀμερῶν οὐ

κινεῖσθαι, ἀλλὰ κεκινῆσθαι, διὰ τὸ εἰ τεθείη καὶ ἐπὶ τούτων κινεῖσθαι τὸ ἐπὶ τοῦ ὅλου κινούμενον διαιρετὰ αὐτὰ ἔσεσθαι. Ἐπάγει δὲ καὶ ἄλλο ἄτοπον τῷ λέγοντι λόγῳ, ἐπὶ μὲν τοῦ ΑΒΓ μεγέθους τοῦ ἐξ ἀμερῶν μὲν συγκειμένου, μὴ ὄντος δὲ ἀμεροῦς, κινεῖσθαι τὸ Ω τὴν ΔΕΖ κίνησιν, μηκέτι δὲ καὶ ἐπὶ ἑκάστου τῶν ΑΒΓ ἀμερῶν κινεῖσθαί τι ἀλλὰ κεκινῆσθαι. [30]

in Ph 10 935 καὶ ἔστιν ἐναργὴς ὁ ἔλεγχος. εἰ γὰρ τὸ πεφυκός, φησί, κινεῖσθαι, ὅτε πέφυκεν, ἀνάγκη ἠρεμεῖν ἢ κινεῖσθαι, ὅτε δὲ τὴν ΑΒΓ μεριστὴν κινεῖται συνεχῶς τὸ Ω, οὔτε ἐν τῷ Α οὔτε ἐν τῷ Β οὔτε ἐν τῷ Γ κινεῖται, ὡς λέγουσιν, ἠρεμοίη ἄν. ἀλλ' ἔκειτο καὶ κινεῖσθαι ἐπὶ τοῦ ΑΒΓ μεγέθους συνεχῶς. καίτοι εἰ ἐν πᾶσι τοῖς ΑΒΓ μορίοις συνεχῶς ἠρεμεῖ, καὶ ἐν παντὶ ἂν αὐτῷ ἠρεμοίη. ὥστε ἅμα καὶ κινούμενον ἂν εἴη τὸ αὐτὸ κατὰ τὸ αὐτὸ καὶ ἠρεμοῦν συνεχῶς, οὗ τί ἂν εἴη ἀδυνατώτερον; Καὶ τέταρτον δὲ ἄτοπον ἐπάγει τῷ λόγῳ σποράδην μὲν ἐν τοῖς προδεδειγμένοις εἰρημένον, νῦν δὲ ἐν ἰδίῳ καταταχθὲν ἐπιχειρήματι. τὰ γὰρ ΔΕΖ ἀδιαίρετα ἤτοι κινήσεις εἰσὶν ἢ οὐ κινήσεις· ἀλλ' εἰ μὲν κινήσεις, ἔσται τι παρούσης κινήσεως αὐτῷ μὴ κινούμενον ἀλλὰ ἠρεμοῦν· τὸ γὰρ Ω ὅτε μὲν ἐπὶ τοῦ Α ἦν, παρῆν αὐτῷ ἡ Δ κίνησις, ὅτε δὲ ἐπὶ τοῦ Β ἡ Ε, ὅτε δὲ ἐπὶ τοῦ Γ ἡ Ζ. εἰ δὲ μὴ κινήσεις τὰ ΔΕΖ, ἡ κίνησις ἔσται οὐκ ἐκ κινήσεων συγκειμένη, οὐδὲ τὰ μέρη ἑαυτῆς κινήσεις ἔχουσα. καὶ δῆλον μέν, ὅτι ὁ λέγων ἐξ ἀμερῶν συγκεῖσθαι καὶ τὸ μέγεθος καὶ τὴν κίνησιν καὶ τὸν χρόνον, τοῦτο οὐχ ὡς ἄτοπον προσδέχοιτο ἄν, ἀλλ' ὡς ἐκ τῶν ἄλλων δεδειγμένου τοῦ τὴν κίνησιν μὴ ἐξ ἀμερῶν συγκεῖσθαι, τῷ δὲ λέγοντι ἐπὶ τοῦ Α καὶ τοῦ Β καὶ τοῦ Γ μεγέθους μὴ κινεῖσθαι ἀλλὰ κεκινῆσθαι, εἰκότως ἐπῆκται καὶ τοῦτο τὸ ἐπιχείρημα. p. 232a18 Ὁμοίως δὲ ἀνάγκη τῷ μήκει καὶ τῇ κινήσει ἕως τοῦ καὶ ἡ τὸ Α ἔσται διαιρετ ἡ . Προθέμενος δεῖξαι, ὅτι ὁμοίως ἔχουσι τὸ μέγεθος καὶ ἡ κίνησις καὶ ὁ χρόνος πρὸς τὸ ἐκ διαιρετῶν εἶναι ἢ ἐξ ἀδιαιρέτων, καὶ δείξας πρῶτον, ὅτι ὡς ἔχει τὸ μέγεθος οὕτως ἔχει καὶ ἡ κίνησις, καὶ ὅτι ἑκάτερον ἐκ διαιρετῶν ἐστι τῶν μερῶν, προστίθησι νῦν, ὅτι ὁμοίως τῷ μεγέθει, ἐφ' οὗ ἡ κίνησις, καὶ τῇ κινήσει καὶ τὸν χρόνον ἔχειν ἀνάγκη πρὸς τὸ ἐξ ἀδιαιρέτων εἶναι ἢ μή. εἰ γὰρ ἐκεῖνα ἐξ ἀδιαιρέτων, καὶ ὁ χρόνος ἐκ τῶν νῦν ἔσται ὄντων ἀδιαιρέτων. καὶ τὸ ἕτερον δῆλον ὅτι ἀληθές. ὅπερ νῦν μὲν ὡς ἐναργὲς οὐ προστέθεικεν, ὅτι καὶ εἰ ἐκ διαιρετῶν ἐκεῖνα, καὶ ὁ χρόνος ἐκ διαιρετῶν. τοῦτο δὲ αὐτὸ δεικνύς, ὅτι εἰ τὸ μέγεθος καὶ ἡ κίνησις ἐξ ἀδιαιρέτων, καὶ ὁ χρόνος ἐξ ἀδιαιρέτων ἔσται, ἐκ τούτου δείκνυσι καὶ τὸ νῦν προκείμενον συλλογίζεσθαι τὸ ὁμοίως ἔχειν καὶ πρὸς τὸ ἐκ διαιρετῶν ἢ ἐξ ἀδιαιρέτων συγκεῖσθαι τῇ κινήσει τὸν χρόνον. [30]

in Ph 10 936 Κατὰ μὲν τὴν γραφὴν τὴν λέγουσαν εἰ γὰρ πᾶσα διαιρετός, τουτέστιν εἰ διαιρετὸς πᾶσα ἡ γραμμὴ ἢ διάστασις (ἔθος γὰρ τῷ Ἀριστοτέλει θηλυκῶς τὰ μεγέθη καλεῖν διὰ τὸ γραμμὴν ἀντὶ τοῦ μεγέθους ἐκτίθεσθαι), εἰ οὖν διαιρετὸς ἡ γραμμὴ ἢ ἡ κίνησις, ἐπειδὴ τὸ ἰσοταχῶς κινούμενον ἔλαττον μέγεθος ἢ ἔλαττον μέρος κινήσεως ἐν ἐλάττονι χρόνῳ δίεισιν (οὐ γὰρ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ καὶ τὸ μεῖζον καὶ τὸ ἔλαττον ἢ τοῦ μεγέθους ἢ τῆς κινήσεως κινήσεται) τὸ ἰσοταχῶς κινούμενον συνδιαιρεθήσεται τῷ μεγέθει ἢ τῇ κινήσει καὶ ὁ χρόνος. οὗ γὰρ ἔστιν ἔλαττόν τι λαβεῖν, τοῦτο διαιρετὸν ἔσται. εἰκότως οὖν ἐπήγαγεν, ὅτι καὶ ὁ χρόνος διαιρετὸς ἔσται. οὕτω δὲ ἀπὸ τοῦ μεγέθους διαιρετὸν δείξας τὸν χρόνον, τῇ αὐτῇ ἐφόδῳ ἀπὸ τοῦ χρόνου τὸ μέγεθος διαιρετὸν δείκνυσι. τάχα δὲ ἵνα καὶ τοῦ πᾶσα ἀβιάστως ἀκούσωμεν ἐπὶ τῆς κινήσεως, ῥητέον ἀπὸ μὲν τῆς κινήσεως τὸν χρόνον δεδεῖχθαι διαιρετόν, ἀπὸ δὲ τοῦ χρόνου τὸ μέγεθος. εἰ γὰρ πᾶς χρόνος διαιρετός, καὶ ἐκεῖνος ἐν ᾧ κινεῖταί τι τὸ Α μέγεθος τὸ δοκοῦν ἀδιαίρετον, διαιρετὸς ἔσται· ὥστε ἐν τῷ ἐλάττονι τοῦ ὅλου τὸ ἰσοταχῶς κινούμενον ἔλαττον τοῦ Α διελεύσεται· διαιρετὸν ἄρα τὸ Α, εἴπερ ἔστι τι αὐτοῦ ἔλαττον μέρος λαβεῖν. Εἰ μέντοι εἴη γεγραμμένον ὡς ἔν τισι τῶν ἀντιγράφων εὑρίσκεται εἰ γὰρ ἅπας διαιρετός, ἐξηγεῖται ὁ Ἀλέξανδρος, ὅτι εἰ πᾶς ἐστιν ὁ χρόνος διαιρετός, συνδιαιρεθήσεται τῷ χρόνῳ διαιρουμένῳ καὶ τὸ μέγεθος. καίτοι ὁ Ἀριστοτέλης οὐ τοῦτο ἐπάγει, ἀλλ' ὅτι καὶ ὁ χρόνος διαιρετὸς ἔσται. καὶ

τούτῳ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ὕστερον ἐπιστήσας λέγει ὅτι "δείξας ὅτι, ἂν τὸ μέγεθος πάντῃ διαιρετὸν ᾖ, καὶ ὁ χρόνος ἔσται διαιρετός, τὸ ἀντίστροφον πάλιν ἔλαβε διὰ τοῦ εἰ δὲ ὁ χρόνος διαιρετὸς ἐν ᾧ φέρεται τὴν A , καὶ ἡ τὸ A ἔσται διαιρετ ή. Ὁ μέντοι Ἀσπάσιος καὶ ἄλλην οἶδεν τῆς γραφῆς τοιαύτην διαστολήν· εἰ γὰρ πᾶ ς, εἶτα ἐπάγει τὸ ἀδιαίρετος, καὶ ἐξηγεῖται ὅτι 'εἰ πᾶς ὑποτεθείη ἀδιαίρετος χρόνος, ἐν τῷ ἐλάττονι δὲ τὸ ἰσοταχὲς δίεισιν ἔλαττον, διαιρετὸς ἔσται καὶ ὁ χρόνος ὁ ὑποτεθεὶς ἀδιαίρετος'. [30]

in Ph 10 937 καλῶς δὲ ὁ Ἀσπάσιος ἐνταῦθα ἐπέστησεν, ὅτι οὐ μόνον ἀκολουθίαν δείκνυσιν ὡς θατέρου ὄντος διαιρετοῦ καὶ θάτερον ἔσται, ἀλλὰ καὶ προσαναγκάζει διαιρετὰ εἶναι καὶ τὸν χρόνον καὶ τὸ μέγεθος, ὥσπερ καὶ τὴν κίνησιν· ἡ γὰρ ἀπὸ τῶν ἰσοταχῶν ἀπόδειξις τὴν διαίρεσιν ἀναγκάζει, ὡς καὶ ἐφεξῆς μαθησόμεθα. δείκνυται γὰρ τὰ αὐτὰ καὶ δι' ἐκθέσεως οὕτως· ἔστω γὰρ ἰσοταχὲς τὸ Ω, μέγεθος δὲ ἐφ' οὗ κινεῖται τὸ AE διαιρετόν. καὶ κείσθω ὅτι τὸ ἰσοταχὲς ἐν ἐλάττονι χρόνῳ ἔλαττον δίεισι. διερχέσθω δὲ τὴν AE ἐν τῷ ZH χρόνῳ. ἐὰν οὖν ἐλάττω διέλθῃ τῆς AE, οἷον τὴν AB, ἐν ἐλάττονι αὐτὴν χρόνῳ διελεύσεται τῷ ZΘ· ἔσται ἄρα καὶ ὁ χρόνος τετμημένος. ὁμοίως δὲ ἂν τέμωμεν τὸ AB μέγεθος ἔλαττον προϊόντος τοῦ Ω, τεμοῦμεν πάλιν τὸν ZΘ χρόνον· καὶ ἀεὶ σὺν τῷ μεγέθει καὶ ὁ χρόνος τμηθήσεται. ὅτι δὲ καὶ ἐὰν ὁ χρόνος ᾖ διαιρετός, καὶ τὸ μέγεθος ἔσται διαιρετόν, κειμένου πάλιν τοῦ τὸ ἰσοταχὲς ἐν ἐλάττονι χρόνῳ ἔλαττον κινεῖσθαι, φανερὸν καὶ τοῦτο. ἔστω γὰρ διαιρετὸς ὁ χρόνος ἐφ' ᾧ ZH, καὶ τὸ Ω ἰσοταχῶς κινείσθω τὴν AE ἐν τῷ ZH χρόνῳ. οὐκοῦν ἐν ἐλάττονι χρόνῳ τῷ ZΘ ἐλάττονα κινήσεται τὴν AB. τμηθήσεται ἄρα τῷ ZH χρόνῳ ὁμοίως καὶ ἡ AE καὶ πᾶν μέγεθος. οὕτω δὲ ἐκ τῆς ἰσοταχοῦς κινήσεως τοῦ κινουμένου δείξας, ὅτι ὁμοίως διαιροῦνται ὅ τε χρόνος καὶ τὸ μέγεθος, καὶ ἐκ τῆς θάττονος καὶ βραδυτέρας κινήσεως τὸ αὐτὸ δείκνυσι διδάσκων, ὅτι ὑπὸ μὲν τοῦ βράδιον κινουμένου μερίζεται τὰ μεγέθη, ὑπὸ δὲ τοῦ τάχιον ὁ χρόνος. p. 232a23 Ἐπεὶ δὲ πᾶν μέγεθος εἰς μεγέθη διαιρετόν ἕως τοῦ ἐν ἐλάττονι χρόνῳ διιέναι τὸ θᾶττο ν . Ὁ μὲν Ἀλέξανδρος "ἐν τούτοις, φησί, μετὰ τὸ δεῖξαι ὅτι, ὡς ἔχει τὸ μέγεθος καὶ ἡ κίνησις πρὸς τὸ ἐξ ἀμερῶν εἶναι ἢ μὴ εἶναι, οὕτως ἔχει καὶ ὁ χρόνος, νῦν δείκνυσιν ὅτι μὴ σύγκειται ὁ χρόνος ἐξ ἀμερῶν μηδὲ ἐκ τῶν νῦν". μήποτε δὲ καὶ τοῦτο ἤδη δέδεικται, ὅτε ἔλεγε 'καὶ ὁ χρόνος διαιρετὸς ἔσται', τουτέστι πᾶν μόριον χρόνου· χρόνος γὰρ τὸ τοῦ χρόνου μόριον. ἀλλ', ὡς εἴρηται, μετὰ τὸ ἐκ τῆς ἰσοταχοῦς τοῦ κινουμένου κινήσεως δεῖξαι, καὶ ὅτι διαιρετὰ ἐπ' ἄπειρόν ἐστιν ὅτε χρόνος καὶ τὸ μέγεθος καὶ δηλονότι καὶ ἡ κίνησις, καὶ ὅτι ἀνάλογον ἀλλήλοις διαιροῦνται, νῦν ἐκ τοῦ θάττονος καὶ βραδυτέρου τὰ αὐτὰ δείκνυσιν· οὐ γὰρ μόνον ὅτι ὁ χρόνος διαιρετός, ἀλλ' ὅτι καὶ τὸ μέγεθος. [30]

in Ph 10 938 καὶ τοῦτο καὶ αὐτὸς ὁμολογεῖ ὁ Ἀλέξανδρος. καὶ ὁ Ἀριστοτέλης δὲ λέγει πρὸς τῷ τέλει τῆς ῥήσεως ὅτι "διαιρήσει τὸ μὲν θᾶττον τὸν χρόνον, τὸ δὲ βραδύτερον τὸ μῆκος". προηγουμένως μέντοι τὸν χρόνον ἀποδεικνύναι ἐν τούτοις διαιρετὸν καὶ σὺν τῷ χρόνῳ τὸ μέγεθος, εἰς ὃ καὶ ἀπέβλεψεν ὁ Ἀλέξανδρος. διὸ καὶ ἐπήγαγεν ὁ Ἀριστοτέλης τὸ "ἅμα δὲ δῆλον ὅτι καὶ μέγεθος ἅπαν ἐστὶ συνεχές". ἐν μέντοι τῇ ἐκθέσει παράλληλα δείκνυσιν ἄμφω. προλαμβάνει δὲ εἰς τὴν τούτου δεῖξιν, ὅτι ἀνάγκη τὸ θᾶττον ἐν τῷ ἴσῳ χρόνῳ μεῖζον καὶ ἐν τῷ ἐλάττονι πλέον κινεῖσθα ι. ταῦτα δὲ δείκνυσι μὲν καὶ διὰ τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ θάττονος (θᾶττον γὰρ λέγομεν τὸ ἐν ἴσῳ χρόνῳ μεῖζον κινούμενον καὶ ἐν τῷ ἐλάττονι πλέον), δείκνυσι δὲ καὶ ἐκ τοῦ ἀκολουθεῖν τῷ πᾶν μέγεθος διαιρετὸν εἶναι τὸ θᾶττον κινούμενον ἐν τῷ ἴσῳ χρόνῳ πλέον κινεῖσθαι καὶ τὸ βραδύτερον ἔλαττον. εἰ γὰρ μὴ ἦν πᾶν μέγεθος διαιρετόν, οὐχ οἷόν τε ἦν τὸ βραδύτερον ἀεὶ ἐν τῷ ἴσῳ χρόνῳ ἔλαττον κινεῖσθαι τοῦ θάττονος. τὸ γὰρ ἄτομον καὶ τὸ ἀμερὲς ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ καὶ τὸ θᾶττον διέρχεται καὶ τὸ βραδύτερον· εἰ γὰρ ἐν πλείονι, ἐν τῷ ἴσῳ ἔλαττόν τι τοῦ ἀμεροῦς διελεύσεται. διὸ καὶ τοῖς περὶ Ἐπίκουρον ἀρέσκει ἰσοταχῶς πάντα διὰ τῶν ἀμερῶν κινεῖσθαι, ἵνα μὴ τὰ ἄτομα αὐτῶν διαιρούμενα μηκέτι ἄτομα ᾖ. ἐκ δὲ τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ θάττονος δῆλόν

ἐστιν, ὅτι ἀνάγκη πᾶν μέγεθος εἰς μεγέθη διαιρετὸν εἶναι τῷ τὸ θᾶττον καὶ τὸ βραδύτερον τοιαῦτα εἶναι, εἴπερ ὁρισμὸς οὗτός ἐστιν αὐτῶν· εἰ μὴ ἄρα διὰ τοῦτο τοιαῦτά ἐστι τὸ θᾶττον καὶ βραδύτερον, ἐπεὶ πᾶν μέγεθος εἰς ἀεὶ διαιρετὰ διαιρετόν ἐστιν. Οὕτως οὖν συντόμως δείξας, ὅτι τὸ θᾶττον ἐν ἴσῳ χρόνῳ μεῖζον κινεῖται, δείκνυσιν αὐτὸ λοιπὸν καὶ διὰ τῆς ἐκθέσεως. θεὶς γὰρ θᾶττον μὲν κινούμενον τὸ Α, βραδύτερον δὲ τὸ Β, καὶ προλαβὼν ὡς ἐναργές, ὅτι τοῦτό ἐστι θᾶττον ὃ πρότερον τοῦ βραδυτέρου μεταβάλλει, ἐκτίθεται χρόνον μὲν ἐν ᾧ μεταβάλλει τὸ θᾶττον τὸν ΖΗ, μέγεθος δὲ ὃ μεταβάλλει ἐν τῷ ΖΗ χρόνῳ τὸ ΓΔ. ἐπεὶ οὖν ἐν ᾧ χρόνῳ τὸ Α τὸ θᾶττον μεταβέβληκεν ἀπὸ τοῦ Γ ἐπὶ τὸ Δ, τὸ βραδύτερον τὸ Β οὔπω ἔρχεται εἰς τὸ Δ, ἀλλ᾽ ἀπολείπεται, εἴπερ τοῦτό ἐστι τὸ βραδύτερον τὸ ὕστερον μεταβάλλον, δῆλον ὅτι τὸ θᾶττον ἐν τῷ ἴσῳ χρόνῳ πλέον διῆλθε τοῦ βραδυτέρου, εἴπερ τὸ μὲν ὅλην τὴν ΓΔ, τὸ δὲ ἀπολείπει. [30]

in Ph 10 93[illegible] εἶτα δείκνυσιν, ὅτι καὶ ἐν τῷ ἐλάττονι χρόνῳ τὸ θᾶττον μεῖζον δίεισιν, οὐχ ὁσῳοῦν μεῖζον (ψεῦδος γὰρ τοῦτο), ἀλλ᾽ ὅτι μεῖζον τι. τῶν γὰρ αὐτῶν ἐκκειμένων, ἐπεὶ τὸ Α ἐν τῷ ΖΗ χρόνῳ πρὸς τῷ Δ γέγονε, τὸ δὲ βραδύτερον τὸ Β ἀπελείφθη ἐνδοτέρω τοῦ Δ, κατὰ τὸ Ε εἰ τύχοι, ἔστι δέ τι μέγεθος μεταξὺ τοῦ Δ καὶ τοῦ Ε διαιρετὸν ὂν καὶ αὐτό, διῃρήσθω κατὰ τὸ Θ· μείζων δή ἐστι τῆς ΓΕ ἡ ΓΘ, ἐλάττων δὲ τῆς ΓΔ· ἐπεὶ οὖν τὸ Α ἐν τῷ ΖΗ χρόνῳ παντὶ κεκίνηται τὴν ΓΔ, ἐν ἐλάττονι ἔσται τὴν ΓΘ κεκινημένον· ἐλάττων γὰρ αὕτη ὅλης τῆς ΓΔ. καὶ ἔστω ὁ ἐλάττων τοῦ ΖΗ χρόνου χρόνος ὁ ΖΚ· ἀλλὰ μὴν τὸ Β ἔκειτο ἐν τῷ ΖΗ χρόνῳ παντὶ τὴν ΓΕ κεκινημένον, ἥτις ἦν ἐλάττων τῆς ΓΘ· ἐν πλείονι ἄρα χρόνῳ τὸ Β τὴν ἐλάττονα κεκίνηται τῆς ΓΘ, ἣν τὸ Α ἐν ἐλάττονι τοῦ ΖΗ χρόνῳ τῷ ΖΚ κεκίνηται. δέδεικται ἄρα καὶ τὸ δεύτερον, ὅτι τὸ θᾶττον ἐν ἐλάττονι χρόνῳ μεῖζον δίεισι διάστημα. Καὶ προχείρως δὲ οὕτως ἂν δειχθείη· εἰ γὰρ τὸ θᾶττον ἐν τριπλασίῳ λόγῳ τὸ τάχος ἔχοι πρὸς τὸ βραδύτερον, τοῦ θάττονος τὴν τρίποδα κινουμένου τὸ βραδύτερον ἐν τῷ ἴσῳ χρόνῳ τὴν ποδιαίαν κινηθήσεται, ὥστε τὴν δίποδα τὸ θᾶττον ἐν ἐλάττονι χρόνῳ κινήσεται μείζονα οὖσαν τῆς ποδιαίας. τοῦτο δὲ ἐκ περιουσίας ἔοικε δεικνύναι ὁ Ἀριστοτέλης πρὸς τὸ λαβεῖν, ὅτι εἰ πλέον ἐν ἐλάττονι κινεῖται τὸ θᾶττον, πολὺ μᾶλλον τὸ ἴσον ἐν τῷ ἐλάττονι κινηθήσεται. τούτῳ γὰρ καὶ προσχρήσεται πρὸς τὴν διαίρεσιν, ὃ τρίτον δείκνυσι καὶ αὐτὸ διὰ τῆς ἐκθέσεως φανερὸν αὐτὸ λέγων ἐκ τῶν ἤδη δεδειγμένων γεγονέναι. καὶ ἦν μὲν δυνατὸν διὰ τῆς αὐτῆς ἐκθέσεως καὶ τοῦτο δειχθῆναι. ἀμείψας δὲ αὐτὸς τὰ στοιχεῖα διὰ τὸ πολυειδῶς οἶμαι γυμνάζειν τοὺς ἐντυγχάνοντας ἀσαφέστερον ἐποίησε τὸν λόγον. λαμβάνει γὰρ ἀντὶ μὲν τοῦ ΓΘ μεγέθους τὸ ΛΜ, ἀντὶ δὲ τοῦ ΓΕ τὸ ΛΞ, χρόνον δὲ τὸν ἐν ᾧ τὸ Α, τουτέστι τὸ θᾶττον κινούμενον τὸ μεῖζον διάστημα κινεῖται, τὸ ΛΜ ἤτοι τὸ ΓΘ τὸν ΠΡ, ὃς ἀνὰ λόγον ἐστὶ τῷ ΖΚ. [25]

in Ph 10 94[illegible] ἐν ᾧ δὲ τὸ ἔλαττον τοῦ ΛΜ διάστημα κινεῖται τὸ ΛΞ ἤτοι τὸ ΓΕ τὸν ΠΣ ἐλάττονα δηλονότι ὄντα τοῦ ΠΡ ἤτοι τοῦ ΖΚ. λαμβάνει δὲ καὶ τὸν ΠΧ χρόνον, ἐν ᾧ τὸ Β τὸ βραδύτερον ἔκειτο κεκινῆσθαι τὴν ΓΕ, ἣν νῦν ΛΞ εἶπεν. οὗτος δὲ ἦν ὁ ΖΗ μείζων τοῦ ΠΡ, εἴ γε ὁ ΠΡ ἀνὰ λόγον ἐστὶ τῷ ΖΚ. ἐπὶ τοιαύτῃ τοίνυν ἐκθέσει λέγει, ὅτι ἐπειδὴ δέδεικται τὸ θᾶττον τὴν μείζω, τουτέστι τὴν ΛΜ ἤτοι τὴν ΓΘ, ἐν ἐλάττονι χρόνῳ τῷ ΠΡ ἤτοι τῷ ΖΚ διιέναι, ἣν τὸ βραδύτερον ἐν τῷ μείζονι διῄει τῷ ΖΗ, αὐτὸ δὲ καθ᾽ αὑτὸ τὸ θᾶττον λαμβανόμενον ἰσοταχῶς κινούμενον ἐν πλείονι χρόνῳ τὴν μείζω τῆς ἐλάττονος δίεισιν οἷον τὴν ΛΜ τῆς ΛΞ, πλείων ἂν εἴη χρόνος ὁ ΠΡ, ἐν ᾧ τὴν ΛΜ διέρχεται, ἢ ὁ ΠΣ, ἐν ᾧ τὴν ΛΞ. εἰ οὖν τὴν ΛΞ τὸ μὲν βραδύτερον διέρχεται ἐν τῷ ΠΧ χρόνῳ, τὸ δὲ θᾶττον ἐν τῷ ΠΣ, ὁ δὲ ΠΣ ἐλάττων τοῦ ΠΡ, καὶ ὁ ΠΡ ἐλάττων τοῦ ΠΧ, τὸ δὲ τοῦ ἐλάττονος ἔλαττον καὶ αὐτὸ ἔτι μᾶλλον ἔλαττον, δῆλον ὅτι τὸ θᾶττον ἐν ἐλάττονι χρόνῳ δίεισι τὸ αὐτὸ τὸ ΛΜ, τουτέστι τὸ ἴσον, ἥπερ τὸ βραδύτερον. Τοῦτο δὲ τὸ τὸ θᾶττον κινούμενον τοῦ βραδυτέρου ἐν ἐλάττονι χρόνῳ τὸ ἴσον διάστημα κινεῖσθαι καὶ ἄλλως δείκνυσιν ἐκ διαιρέσεως οὕτως· εἰ πᾶν τὸ ἴσον διάστημά τινι κινούμενον ἢ ἐν ἴσῳ χρόνῳ κινεῖται ἢ ἐν πλείονι ἢ ἐν ἐλάττονι καὶ παρὰ ταῦτα οὐκ ἔστι, καὶ τὸ θᾶττον ἄρα ἴσον διάστημα τῷ βραδυτέρῳ

κινούμενον ἢ ἐν πλείονι χρόνῳ κινηθήσεται ἢ ἐν ἴσῳ ἢ ἐν ἐλάττονι· ἀλλὰ τὸ μὲν ἐν πλείονι χρόνῳ κινούμενον τὸ ἴσον ἢ τὸ αὐτὸ διάστημα βραδύτερον (οὗτος γὰρ τοῦ βραδυτέρου ὁρισμός), τὸ δὲ ἐν ἴσῳ ἰσοταχές, τὸ δὲ θᾶττον οὔτε ἰσοταχές ἐστιν ἐκείνῳ, οὗ ἐστι θᾶττον, οὔτε ἔτι μᾶλλον βραδύτερον· ὥστε οὔτε ἐν ἴσῳ χρόνῳ οὔτε ἐν πλείονι τὴν ἴσην δίεισιν· ἐν ἐλάττονι ἄρα. χρὴ δὲ καὶ τοὺς τοῦ βραδύτερον κινουμένου ὁρισμοὺς ἀπὸ τοῦ θάττονος μετάγειν, ἐπειδὴ καὶ ὁ Ἀριστοτέλης οὐ μόνον τῷ τοῦ θάττονος ὁρισμῷ χρῆται, ἀλλὰ καὶ τῷ τοῦ βραδυτέρου. [25]

in Ph 10 94 εἰ οὖν θᾶττον τὸ ἐν ἴσῳ χρόνῳ πλέον κινούμενον, βράδιον τὸ ἐν ἴσῳ χρόνῳ ἔλαττον· καὶ εἰ θᾶττον τὸ ἐν ἐλάττονι χρόνῳ πλέον κινούμενον διάστημα, βράδιον τὸ ἐν πλείονι χρόνῳ ἔλαττον· ὁμοίως εἰ θᾶττον τὸ ἐν ἐλάττονι χρόνῳ ἴσον κινούμενον διάστημα, βράδιον τὸ ἐν πλείονι χρόνῳ ἴσον κινούμενον. p. 232b20 Ἐπεὶ δὲ πᾶσα μὲν κίνησις ἐν χρόνῳ ἕως τοῦ καὶ τὰς ἴσας διαιρέσεις ὅ τε χρόνος καὶ τὸ μέγεθος διαιρεῖται ι . Δείξας, ὅτι τὸ θᾶττον τὸ ἴσον διάστημα ἐν ἐλάττονι χρόνῳ κινεῖται καὶ τὸ βραδύτερον ἐν τῷ ἴσῳ ἔλαττον, τούτοις προσχρώμενος δείκνυσιν, ὅτι ὁ χρόνος οὐ σύγκειται ἐκ τῶν νῦν ὄντων ἀμερῶν, ἀλλ᾽ ἔστι συνεχής τε καὶ διαιρετὸς εἰς ἀεὶ διαιρετά, ὁμοίως δὲ καὶ τὸ μέγεθος, καὶ τὸ μὲν θᾶττον διαιρεῖ τὸν χρόνον, τὸ δὲ βραδύτερον τὸ μέγεθος. ἵνα δὲ μή τις εἴπῃ, ὅτι οὐ πᾶσα κίνησις ἐν χρόνῳ οὐδὲ ἐν πάσῃ κινήσει τὸ θᾶττον καὶ τὸ βραδύτερον, εἰ δὲ τοῦτο, οὐ πᾶς χρόνος ὑπὸ τοῦ θάττονος διαιρεθήσεται, ὑπομιμνήσκει τούτων ὡς ἐν τοῖς πρόσθεν δεδειγμένων τε καὶ ὡμολογημένων, ὅτι πᾶσα κίνησις ἐν χρόνῳ γίνεται καὶ ἐν παντὶ χρόνῳ κίνησις, εἴπερ ὁ χρόνος κινήσεώς τι ὢν ἐδείχθη· ὥστε ὅπου κίνησις, καὶ χρόνος, καὶ ἔνθα χρόνος, ἐκεῖ καὶ κίνησις. ἐπὶ τούτῳ προσλαμβάνει τὸ πᾶν τὸ κινούμενον δύνασθαι καὶ θᾶττον κινεῖσθαι καὶ βραδύτερον καὶ ἀπορεῖ καλῶς ὁ Ἀλέξανδρος, πῶς ἐπὶ τοῦ κυκλοφορητικοῦ σώματος ἀληθὲς ὁμαλῶς κινουμένου τὸ θᾶττον καὶ βραδύτερον κινεῖσθαι. καὶ τὴν μὲν πρώτην λύει μαλθακῶς, ὡς οἶμαι, λέγων μὴ εἰρηκέναι τὸν Ἀριστοτέλη τὸ αὐτὸ θᾶττον καὶ βραδύτερον κινεῖσθαι, ἀλλὰ δύνασθαι κινεῖσθαι, ὅ φησι καὶ τῷ κυκλοφορητικῷ ὑπάρχειν διὰ τὸ κατ᾽ οἰκείαν βούλησιν οὕτω κινεῖσθαι, καὶ μὴ κατηναγκασμένως μηδὲ ὡς κεκωλῦσθαι ὑπό τινος τὸ καὶ ἄλλως κινεῖσθαι. “οὐδὲ γὰρ οἱ ἀγαθοί, φησί, τὰ ἀγαθὰ κατὰ ἀνάγκην πράττουσιν, εἰ καὶ ἀεὶ αὐτὰ πράττουσιν, ἀλλ᾽ ἔχουσι καὶ τῶν ἀντικειμένων δύναμιν. [25]

in Ph 10 94 ” ἐχρῆν δὲ οἶμαι ἐννοεῖν πρῶτον μέν, ὅτι οἱ ἀγαθοὶ ἄνθρωποι δύναμιν ἔχειν λέγονται τοῦ ἐναντίου, ὅτι ποτὲ καὶ ἐνεργοῦσι κατ᾽ αὐτό, τὰ δὲ οὐράνια καὶ ἀίδια ὄντα πῶς ἂν ἔχοι δύναμιν μηδέποτε ἐκβαίνουσαν εἰς ἐνέργειαν; ἔπειτα ὅτι διττή τίς ἐστιν ἡ ἀνάγκη, ἡ μὲν θειοτέρα, καθ᾽ ἣν ἀνάγκη τὸν θεὸν ἀγαθὸν εἶναι καὶ τὰς ἀχράντους ψυχὰς μηδέποτε κακύνεσθαι, ἡ δὲ βίαιος, καθ᾽ ἣν ἀναγκάζονται καὶ οἱ κακοὶ ὑπὸ τῶν νόμων μὴ ἁμαρτάνειν· καὶ ἡ δύναμις διττή, ἡ μὲν τελεία, ἡ δὲ ἀτελής, καὶ δυνάμει μᾶλλον. τὰ οὖν οὐράνια καὶ ἀνάγκην ἔχει τὴν θειοτέραν ἀεὶ ὡσαύτως κινεῖσθαι καὶ βούλησιν ἐν τῷ ἀγαθῷ ὡρισμένην καὶ τελεωτάτην καὶ τῆς ἀμφιβόλου δυνάμεως καθαρεύουσαν· οὐ γὰρ ὁμοίως ἔχουσιν αἱ θεῖαι ψυχαὶ ταῖς ἀνθρωπίναις τὸ ἀγαθόν, ἀλλ᾽ αἱ μὲν πεπερασμένον καὶ μεταβάλλον ποτὲ εἰς τοὐναντίον, αἱ δὲ ἀπειροδύναμον καὶ ἀεὶ ἐν ταυτότητι ἱδρυμένον. ἐφεξῆς δὲ λύει καλῶς δυνάμει, λέγων ὅτι ἡ κίνησις διάστημα ἔχει τὸ αὐτὸ τῷ μεγέθει, ἐφ᾽ οὗ γίνεται. τὸ οὖν διάστημα τῆς κινήσεως τῆς ἐπὶ σταδίου ἢ ἐπὶ μιᾶς μοίρας τοῦ ζῳδιακοῦ γινομένης δύναται καὶ τὸ θᾶττον κινούμενον διανύσαι καὶ τὸ βραδύτερον, ἀλλὰ τὸ μὲν ἐν ἐλάττονι χρόνῳ, τὸ δὲ ἐν πλείονι. καὶ παράγει καὶ τὸν Εὔδημον ἐν τῷ τετάρτῳ τῶν Φυσικῶν οὕτως ἀποδεικνύντα τὸ εἰρημένον· λέγει γὰρ καὶ αὐτός· “ἐπεὶ δὲ τὸ κινούμενον πᾶν ἐν χρόνῳ, καὶ ἐν παντὶ χρόνῳ ἐστὶ κίνησις, κινήσει δὲ πάσῃ τάχος καὶ βραδυτὴς ἔπεται, μερίζεσθαι πάντα ἀναγκαῖον τὰ εἰρημένα. ἔστι γὰρ κατὰ τοῦ αὐτοῦ μεγέθους καὶ θᾶττόν τι καὶ βραδύτερον κινούμενον λαβεῖν, εἰ καὶ μὴ τὸ αὐτὸ ποτὲ μὲν θᾶττον ποτὲ δὲ βραδύτερον οἷόν τε κινηθῆναι”. Λαβὼν δὲ διὰ τοῦ ἐν παντὶ χρόνῳ κίνησιν γίνεσθαι καὶ πᾶσαν

κίνησιν τὸ θᾶττον ἔχειν καὶ βραδύτερον τὸ ἐν παντὶ χρόνῳ γίνεσθαι κίνησιν θάττω καὶ βραδυτέραν ἐπάγει ὅτι τούτων ὄντων ἀνάγκη καὶ τὸν χρόνον συνεχῆ εἶνα ι. καὶ ἀφορίζεται τὸ συνεχὲς ὅτι τὸ διαιρετόν ἐστιν εἰς ἀεὶ διαιρετ ά. καὶ λοιπὸν ἐπάγει ὅτι τοιούτου ὄντος τοῦ συνεχοῦς ἀνάγκη τὸν χρόνον συνεχῆ εἶναι, εἴπερ ἐν παντὶ χρόνῳ ἔστι κίνησις θάττων καὶ βραδυτέρα. καὶ δείκνυσιν ὅτι ἀεὶ διαιρεῖται καὶ ὁ χρόνος καὶ τὸ μέγεθος, καὶ ὑπὸ μὲν τοῦ θάττονος διαιρεῖται ὁ χρόνος, ὑπὸ δὲ τοῦ βραδυτέρου τὸ μέγεθος. [30]

in Ph 10 943 λαβὼν γὰρ προωμολογημένα, ὅτι τὸ θᾶττον τοῦ βραδυτέρου τὸ ἴσον διάστημα ἐν ἐλάττονι χρόνῳ δίεισι, τὸ δὲ βραδύτερον τοῦ θάττονος ἐν τῷ ἴσῳ χρόνῳ ἔλαττον διάστημα, καὶ ἐκθέμενος πάλιν θᾶττον μὲν κινούμενον τὸ Α, βραδύτερον δὲ τὸ Β, μέγεθος δὲ ὃ κινεῖται τὸ βραδύτερον ἐν τῷ ΖΗ χρόνῳ τὸ ΓΔ, λέγει ὅτι τὸ θᾶττον κινούμενον ἐν ἐλάττονι τοῦ ΖΗ χρόνου κινηθήσεται τὴν ΓΔ. καὶ ἔστω οὗτος ὁ ΖΘ. ἐπεὶ οὖν τὸ θᾶττον ἐν τῷ ΖΘ χρόνῳ διελήλυθε τὴν ΓΔ, δῆλον ὡς τὸ βραδύτερον ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἔλαττον διελεύσεται διὰ τὸ ἐν παντὶ μὲν χρόνῳ κίνησιν γίνεσθαι, δύνασθαι δὲ ἐφ' οὗ τὸ θᾶττον κινεῖται, ἐπὶ τούτου καὶ τὸ βραδύτερον κινεῖσθαι. ἔστω οὖν ὃ διελήλυθε τὸ Β τὸ βραδύτερον ἐν τῷ ΖΘ χρόνῳ, τὸ ΓΚ μέγεθος. πάλιν δὲ ἐπεὶ τὸ βραδύτερον ἐν τῷ ΖΘ χρόνῳ διελήλυθεν τὸ ΓΚ μέγεθος, τὸ θᾶττον ἐν ἐλάττονι αὐτὸ διελεύσεται· διαιρεθήσεται οὖν πάλιν ὁ ΖΘ χρόνος· ἀλλ' ἐν ᾧ πάλιν χρόνῳ τὸ θᾶττον διελήλυθε τὸ ΓΚ μέγεθος, ἐν τούτῳ τὸ βραδύτερον ἔλαττον πάλιν τοῦ ΓΚ μεγέθους διελεύσεται. καὶ οὕτως ἀεὶ ὁ μὲν χρόνος ὑπὸ τοῦ θάττονος διαιρεθήσεται, τὸ δὲ μέγεθος ὑπὸ τοῦ βραδυτέρου διὰ τὸ ἐν παντὶ χρόνῳ κίνησιν γίνεσθαι, καὶ πᾶσαν κίνησιν δύνασθαι καὶ θάττω γενέσθαι καὶ βραδυτέραν· τούτοις γὰρ κειμένοις ἐξ ἀνάγκης ἕπεται τὰ δεδειγμένα, δι' ὧν δῆλον τὸ πάντα χρόνον εἶναι διαιρετόν· ἐν παντὶ γὰρ τῷ ληφθέντι τὸ βραδύτερον κινούμενον διεξιόν τι μέγεθος ἔσται, ὃ τὸ θᾶττον κινούμενον ἐν ἐλάττονι χρόνῳ δίεισιν, ἐν ᾧ χρόνῳ τὸ βραδύτερον κινούμενον ἔλαττον μέγεθος δίεισι. καὶ οὕτως ἀεὶ ἀντιστρεφομένων τοῦ θάττονος καὶ τοῦ βραδυτέρου, ὑπὸ μὲν τοῦ θάττονος ὁ χρόνος διαιρεῖται ἐπ' ἄπειρον, ὑπὸ δὲ τοῦ βραδυτέρου τὸ μέγεθος. ἀντιστροφὴν δὲ νῦν ἤτοι τὴν μετάληψιν λέγει τὴν ἀπὸ τοῦ θάττονος ἐπὶ τὸ βραδύτερον καὶ ἀπὸ τοῦ βραδυτέρου ἐπὶ τὸ θᾶττον, ἣ καὶ ἀντιστροφὴν ἔστι λαβεῖν τοιαύτην· εἰ τὸ θᾶττον διαιρεῖ τὸν χρόνον, καὶ τὸ βραδύτερον τὸ μέγεθος, καὶ εἰ τὸ βραδύτερον τὸ μέγεθος, καὶ τὸ θᾶττον τὸν χρόνον. δέδεικται δὲ ταῦτα ἀπ' ἐκείνων τῶν προδεδειγμένων, τοῦ τε τὸ θᾶττον ἐν ἐλάττονι χρόνῳ τὸ ἴσον κινεῖσθαι, καὶ τοῦ τὸ βραδύτερον ἐν τῷ ἴσῳ χρόνῳ τὸ ἔλαττον. εἰκότως δὲ περὶ τοῦ χρόνου δείξας, ἐπήγαγεν ὅτι ἐκ τῶν εἰρημένων δῆλον γέγονεν, ὅτι ἅμα καὶ τὸ μέγεθος συνεχές ἐστι, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν ἐπ' ἄπειρον διαιρετόν, διότι πᾶς αὐτὰς καὶ ἰσαρίθμους διαιρέσεις ὅ τε χρόνος διαιρεῖται καὶ τὸ μέγεθος. Εἰκὸς δέ τινας καὶ ἐνταῦθα μέμφεσθαι τὴν ἀπόδειξιν καὶ ὡς διάλληλον καὶ ὡς αὐτὸ δι' αὐτοῦ δεικνῦσαν, εἴπερ ἐκ μὲν τοῦ πᾶν μέγεθος εἰς μεγέθη διαιρετὸν εἶναι δείκνυσιν, ὅτι τὸ θᾶττον ἐν τῷ ἴσῳ χρόνῳ μεῖζον καὶ ἐν τῷ ἐλάττονι πλέον κινεῖται καὶ ἐν τῷ ἐλάττονι [τὸ] ἴσον· ἀπὸ δὲ τούτου ὅτι ἀεὶ διαιρετὸς ὁ χρόνος, καὶ ἀπὸ τούτου ὅτι τὸ μέγεθος τοιοῦτον. [5]

in Ph 10 94 δόξει γὰρ λέγειν, ἐπειδὴ τὸ μέγεθος ἀεὶ διαιρετόν, καὶ ὁ χρόνος ἀεὶ διαιρετός, καὶ ἐπειδὴ ὁ χρόνος, καὶ τὸ μέγεθος· καὶ συνελόντι, ἐπειδὴ τὸ μέγεθος ἀεὶ διαιρετόν, ἔστι τὸ μέγεθος ἀεὶ διαιρετόν. ἀλλὰ ῥητέον, ὅτι πρῶτον μὲν καὶ ἐκτὸς τοῦ προλαβεῖν, ὅτι πᾶν μέγεθος εἰς μεγέθη διαιρετόν ἐστιν, ἔκ τε τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ θάττονος καὶ ἐκ τῆς ἐκθέσεως δείκνυσι τὰ προκείμενα· ἔπειτα ὅτι προηγουμένως νῦν τὸν χρόνον δείκνυσι διαιρετόν, ᾧ συναποδείκνυται καὶ τὸ μέγεθος. ἐκ δὲ αὖ τρίτων ῥητέον, ὅτι διὰ τῆς τοιαύτης ἀποδείξεως ὁ Ἀριστοτέλης ἐνεδείξατο, ὅτι διὰ τὸ ὁμοφυῶς εἶναι συνεχῆ τό τε μέγεθος καὶ τὸν χρόνον, καὶ ἐξ ἀλλήλων ἀποδείκνυνται οὕτως, ὡς αἴτια ἀλλήλοις δοκεῖν τῆς ἐπ' ἄπειρον διαιρέσεως. μήποτε δὲ τοιαύτη τίς ἐστιν ἡ τοῦ ὅλου λόγου ἀγωγή· δείξας πρότερον ἐκ τῆς ἰσοταχοῦς τοῦ κινουμένου κινήσεως, ὅτι μὴ

σύγκειται ἐξ ἀμερῶν μήτε τὸ μέγεθος μήτε ἡ κίνησις μήτε ὁ χρόνος, ἀλλ᾽ ἔστι συνεχῆ καὶ διαιρετὰ εἰς ἀεὶ διαιρετά, καὶ τὸ αὐτὸ τοῦτο προθέμενος δεῖξαι καὶ ἐκ τοῦ θᾶττον καὶ τοῦ βραδύτερον κινουμένου, πρῶτον μὲν συντόμως οὕτω δείκνυσιν αὐτὸ δυνάμει, λέγων, ὡς εἰ μὴ ἦν πᾶν μέγεθος εἰς μεγέθη διαιρετόν, τό τε τοῦ χρόνου καὶ τὸ τοῦ μήκους καὶ τὸ τῆς κινήσεως, οὐκ ἂν ἦν τὸ θᾶττον καὶ τὸ βραδύτερον τοιαῦτα, οἷα ὁριζόμενοι λέγομεν αὐτά, θᾶττον λέγοντες τὸ ἐν τῷ ἴσῳ χρόνῳ μεῖζον καὶ ἐν τῷ ἐλάττονι πλέον κινούμενον. ἐπειδὴ δὲ διαιρετά ἐστι τὰ μεγέθη, διὰ τοῦτο καὶ τὰ διαιρετικὰ αὐτῶν ἐστι τό τε θᾶττον καὶ τὸ βραδύτερον, τὸ μὲν θᾶττον τοῦ χρόνου, τὸ δὲ βραδύτερον τοῦ μήκους. καὶ ἔστιν ὡς ἀπὸ τῶν πρός τι ἡ πίστις. ἐναργοῦς γὰρ ὄντος τοῦ τὸ θᾶττον καὶ βραδύτερον καὶ εἶναι ἐν τοῖς οὖσι καὶ διαιρετικὰ εἶναι τοῦ χρόνου καὶ τοῦ μεγέθους, * * * ἐπειδὴ ἀνάγκη τὸ διαιρετὸν εἶναι, εἴπερ ἔστι τὸ διαιρετικόν. [25]

in Ph 10 94[illegible] ἔστι δὲ τὸ διαιρετικόν, ὥστε καὶ τὸ διαιρετόν, ὥσπερ καὶ δέδεικται. εἶτα συστήσας διὰ τῆς ἐκθέσεως, ὅτι τοιαῦτά ἐστι τὸ θᾶττον καὶ βραδύτερον οἷα λέγεται, χρῆται λοιπὸν αὐτοῖς εἰς τὴν τοῦ χρόνου καὶ τοῦ μήκους διαίρεσιν τὸν τρόπον τῆς ἐπ᾽ ἄπειρον διαιρέσεως διὰ τῆς ἐκθέσεως ἐπιδεικνύων. Ἐπιστῆσαι δὲ χρή, ὅτι διὰ τῆς κινήσεως νῦν τὸν χρόνον καὶ τὸ μέγεθος ἔδειξε διαιρετά· τὸ γὰρ θᾶττον καὶ βραδύτερον κινήσεώς εἰσι διαφοραί, διότι πᾶν τὸ κινούμενον ἐνδέχεται καὶ θᾶττον κινεῖσθαι καὶ βραδύτερον, ὡς αὐτὸς εἶπεν, τὸ αὐτὸ δηλονότι τῆς κινήσεως διάστημα, ὅπερ λαμβάνεται ἐκ τοῦ διαστήματος ἐφ᾽ οὗ κινεῖται. οὐκ ἂν δὲ ἦν τὸ αὐτὸ διάστημα τῆς κινήσεως καὶ θᾶττόν τι καὶ βραδύτερον κινεῖσθαι, εἰ μὴ διαιρετὸν ἦν καὶ τὸ τῆς κινήσεως μέγεθος. τὰ οὖν τρία μεγέθη, τό τε τῆς κινήσεως καὶ τοῦ χρόνου καὶ τοῦ μήκους ἐφ᾽ οὗ ἡ κίνησις, ὁμοίως ὄντα συνεχῆ καὶ διαιρετὰ εἰς ἀεὶ διαιρετὰ ἐξ ἀλλήλων δείκνυται. ἀνάγκη γὰρ ἑνὸς ὄντος διαιρετοῦ καὶ τὰ λοιπὰ διαιρεῖσθαι· τοῦ γὰρ μήκους διαιρετοῦ ὄντος ἀνάγκη καὶ τὴν ἐπ᾽ αὐτοῦ κίνησιν διαιρετὴν εἶναι, καὶ τὸν μετροῦντα αὐτὴν χρόνον, καὶ τῆς κινήσεως διαιρετῆς οὔσης καὶ τὸ μῆκος ἐφ᾽ οὗ γίνεται καὶ τὸν μετροῦντα αὐτὴν χρόνον ἀνάγκη διαιρετὰ εἶναι, καὶ τοῦ χρόνου διαιρετοῦ ὄντος τήν τε κίνησιν τὴν ὑπ᾽ αὐτοῦ μετρουμένην ἀνάγκη διαιρετὴν εἶναι καὶ τὸ μέγεθος ἐφ᾽ οὗ ἡ κίνησις. ὡς γὰρ τὸ ἐφ᾽ οὗ ἡ κίνησις διαιρούμενον διαιρεῖ τὴν κίνησιν, οὕτως καὶ ἡ κίνησις τὸ μῆκος ἐφ᾽ οὗ γίνεται. p. 233a13 Ἔτι δὲ καὶ ἐκ τῶν εἰωθότων λόγων λέγεσθα ι , φανερὸν ἕως τοῦ εἰ δὲ ἀμφοῖ ν , ἀμφοῖν καὶ τὸ μέγεθο ς . Δείξας δι᾽ ἐκθέσεως, ὅτι τῇ τοῦ χρόνου διαιρέσει συνδιαιρεῖται καὶ τὸ μέγεθος, τὸ αὐτό φησι δείκνυσθαι καὶ ἐξ ἄλλων λόγων συνειθισμένων, ὡς ἔοικεν, τότε τοῖς περὶ τούτων διαλεγομένοις. ἦν δὲ ὁ λόγος ἀπὸ τῶν ἰσοταχῶς κινουμένων εἰλημμένος τοιοῦτος· εἰ τὸ ἰσοταχῶς κινούμενον ἐν τῷ ἡμίσει χρόνῳ ἥμισυ διέρχεται καὶ ἀεὶ ἐν τῷ ἐλάττον ι , ἔλαττον καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἔλαττον, ἔπεται τοῦ χρόνου ἐπ᾽ ἄπειρον ὄντος διαιρετοῦ ὁμοίως καὶ τὸ μέγεθος ἐφ᾽ οὗ ἡ κίνησις ἐπ᾽ ἄπειρον διαιρετὸν εἶναι· αἱ γὰρ αὐταὶ διαιρέσεις ἀμφοτέρων. [30]

in Ph 10 94[illegible] εἰ δὲ ὁμοίως ἔχουσιν ἀλλήλοις, δῆλον ὅτι εἰ ἄπειρον τὸ ἕτερον, καὶ τὸ ἕτερον ἄπειρον ἔσται. διττοῦ δὲ ὄντος ἐν τοῖς συνεχέσι τοῦ ἀπείρου ἤτοι διχῶς ἐπινοεῖσθαι δυναμένου, ἢ τοῖς ἐσχάτοις (ἄπειρον δὲ τοῖς ἐσχάτοις ἐστὶ τὸ μὴ ἔχον ἔσχατα, ἀλλ᾽ ἀδιεξίτητον ὄν) ἢ τῇ διαιρέσει τῷ ἀεὶ τὸ λαμβανόμενον μόριον διαιρετὸν εἶναι, ἢ κατ᾽ ἄμφω, ὡς ἂν ἔχῃ, φησίν, ὁ χρόνος τὸ ἄπειρον, οὕτως αὐτὸ καὶ τὸ μέγεθος ἕξει. ἀλλ᾽ ὅτι μὲν ὡς ὁ χρόνος συνεχὴς ὢν ἐπ᾽ ἄπειρόν ἐστι διαιρετός, οὕτως καὶ τὸ μέγεθος, δῆλον, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸ συνεχές ἐστι· πᾶν δὲ συνεχὲς ἐπ᾽ ἄπειρον διαιρετόν ἐστιν. ἐπειδὴ δὲ ὁ χρόνος καὶ τοῖς ἐσχάτοις ἄπειρός ἐστι μήτε ἀρχὴν ἔχων μήτε πέρας, ὡς ἐν τῷ τελευταίῳ ταύτης δείκνυται τῆς πραγματείας, πῶς ἀληθὲς ὅτι καὶ τὸ μέγεθος οὕτως ἄπειρόν ἐστιν· αὐτὸ γὰρ τοὐναντίον ἐν τῷ τρίτῳ ταύτης δέδεικται τῆς πραγματείας, ὅτι οὐδὲν μέγεθος ἄπειρόν ἐστι τοῖς ἐσχάτοις. μήποτε οὖν ὥσπερ χρόνος διττός ἐστιν, ὁ μὲν ἄπειρος τοῖς ἐσχάτοις ὁ τὴν ἄναρχον καὶ ἀτελεύτητον κυκλοφορίαν μετρῶν, ὁ δὲ

τοῖς ἐσχάτοις μὲν πεπερασμένος, ἐν δὲ τῇ διαιρέσει μόνῃ τὸ ἄπειρον ἔχων, ὡς ὁ μερικὸς ὁ τὰς ἐπ᾽ εὐθεῖαν κινήσεις μετρῶν, οὕτως καὶ μέγεθος διττόν ἐστι, τὸ μὲν ἄπειρον τοῖς ἐσχάτοις, οὐχ ὡς ἀόριστον, οἷον ἀπεγίνωσκεν ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ, ἀλλ᾽ ὡς κυκλικὸν καὶ μήτε ἀρχὴν μήτε πέρας ἔχον, τὸ δὲ καὶ ἀρχὴν ἔχον καὶ πέρας, οἷα τὰ ἐν γενέσει, ἐπ᾽ ἄπειρον δὲ ὄντα διαιρετὰ διὰ τὸ συνεχῆ εἶναι. ἀμφοῖν δὲ ταῖν ἀπειρίαιν καὶ ὁ ὅλος χρόνος μετέχει καὶ τὸ κυκλοφορητικὸν σῶμα· καὶ γὰρ ἄναρχα καὶ ἀτελεύτητά ἐστι καὶ συνεχῆ ὄντα ἐπ᾽ ἄπειρόν ἐστι διαιρετά. ἐμοὶ μὲν οὖν οὕτω καὶ ἀπορῆσαι ταύτην ἐπῆλθεν τὴν ἀπορίαν καὶ διαλῦσαι παρ᾽ οὐδενὶ τῶν ἐξηγητῶν αὐτὴν ηὑρηκότι, εἰ δέ τις πιθανωτέρως ἐπιβάλλοι, φίλος ὢν ἀλλ᾽ οὐκ ἐχθρὸς κρατεῖ. δῆλον δὲ ὅτι κἂν αὐτὸς τοῦ χρόνου καὶ τοῦ μεγέθους ἐμνημόνευσε μόνων ἐν τούτοις, ἀνάγκη καὶ περὶ τῆς κινήσεως τὰ αὐτὰ ἀκούειν· ὡς γὰρ ὁ χρόνος ἔχει, οὕτως ἔχει καὶ ἡ κίνησις ἧς ἐστι μέτρον ὁ χρόνος. p. [30]

in Ph 10 947 233a21 Διὸ καὶ ὁ Ζήνωνος λόγος ψεῦδος λαμβάνει ἕως τοῦ καὶ ἅπτεσθαι τῶν ἀπείρων τοῖς ἀπείροι ς , οὐ τοῖς πεπερασμένοι ς . Δείξας ὁμοίως ὂν τὸ ἄπειρον ἔν τε τῷ χρόνῳ καὶ ἐν τῷ μεγέθει, τούτῳ προσχρώμενος λύει τινὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Ἐλεάτου Ζήνωνος ἠρωτημένων λόγων πρὸς τὸ μὴ εἶναι κίνησιν. ἔστι δὲ ὁ λόγος ὁ τοῦ Ζήνωνος τοιοῦτος· εἰ ἔστι κίνησις, ἐνδέχεται ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ τὰ ἄπειρα διελθεῖν ἁπτόμενον αὐτῶν ἑκάστου· ἀλλὰ μὴν τοῦτο ἀδύνατον· οὐκ ἄρα ἔστι κίνησις. καὶ τὸ μὲν συνημμένον ἐδείκνυ χρώμενος τῇ τῶν μεγεθῶν ἐπ᾽ ἄπειρον διαιρέσει· εἰ γὰρ πᾶν μέγεθος εἰς ἄπειρα διαιρετόν, εἴη ἂν καὶ ἐξ ἀπείρων συγκείμενον· ὥστε τὸ κινούμενον καὶ διιὸν ὁτιοῦν μέγεθος ἄπειρον ἂν κινοῖτο καὶ διεξίοι καὶ ἀπείρων ἅπτοιτο ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ, ἐν ᾧ τὸ ὅλον τὸ πεπερασμένον δίεισιν. ἅψασθαι δὲ τῶν ἀπείρων κα θ ᾽ ἕκαστον φησίν, ἐπεὶ δύναταί τι τὰ ἄπειρα δοκεῖν διεληλυθέναι τῷ ὑπερβαίνειν αὐτά. καὶ οὕτω μὲν τὸ συνημμένον ἐδείκνυ· τὴν δὲ πρόσληψιν τὴν λέγουσαν ‘ἀλλὰ μὴν ἀδύνατον τὰ ἄπειρα διελθεῖν καὶ ἅψασθαι ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ‘ δείκνυσιν ἐκ τοῦ τὸ ἄπειρον ἀδιεξίτητον εἶναι καὶ ἐκ τοῦ μὴ δυνατὸν εἶναι ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ τῶν ἀπείρων ἅψασθαι, εἴ γε ἐν ἄλλῳ καὶ ἄλλῳ τοῦ χρόνου ἅπτεται τὸ κινούμενον τῶν τοῦ ὑποκειμένου μερῶν. ἀδύνατον δὲ ἑκάστου ἅψασθαι τῶν ἀπείρων εἶπεν, διότι ὁ ἁπτόμενος οἷον ἀριθμεῖ· ἀριθμῆσαι δὲ ἀδύνατον τὰ ἄπειρα. ὁ δὲ Ἀριστοτέλης τὴν πρόσληψιν αἰτιᾶται· οὐ γὰρ ἀδύνατον ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ τὰ ἄπειρα διελθεῖν. διχῶς γὰρ λεγομένου τοῦ ἀπείρου, τοῦ μὲν κατὰ τὰ ἔσχατα, τοῦ δὲ τῇ διαιρέσει, τὸ μὲν κατὰ ποσὸν ἄπειρον, οὗ τὰ μέρη ἄπειρα τῷ πλήθει κατ᾽ ἐνέργειαν, διότι καὶ τὸ μέγεθος ἄπειρον, ἀδύνατόν τι διελθεῖν ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ, τὸ δὲ κατὰ διαίρεσιν καὶ δυνάμει ἄπειρον, οὐκ ἐνεργείᾳ ἐνδέχεται· καὶ γὰρ ὁ λαμβανόμενος πεπερασμένος χρόνος οὕτως ἐστὶν ἄπειρος κατὰ διαίρεσιν· οὐκ ἐν πεπερασμένῳ οὖν τὸ ἄπειρον, ἀλλ᾽ ἐν τῷ ὁμοίως ἀπείρῳ. καὶ ἅψεται οὖν τῶν δυνάμει ἀπείρων, ἀλλ᾽ οὐ τῶν καθ᾽ ἕκαστον ἐνεργείᾳ διῃρημένων τοῦ ὑποκειμένου μορίων, τὸ κινούμενον ἐν τοῖς ὁμοίως ἀπείροις τοῦ χρόνου μέρεσιν ἢ ἐν τοῖς ἑαυτοῦ. καὶ γὰρ καὶ τὸ κινούμενον συνεχὲς ὂν ἐπ᾽ ἄπειρόν ἐστι διαιρετόν. Τὸ οὖν σόφισμα τοῦ Ζήνωνος ἐγίνετο παρὰ τὴν τοῦ ἀπείρου ὁμωνυμίαν καὶ τὸ μεταλαμβάνειν τὸ κατὰ διαίρεσιν ἄπειρον εἰς τὸ τοῖς ἐσχάτοις ἄπειρον. [30]

in Ph 10 948 τοῦτο γὰρ ἀδύνατον ἦν τὸ ἄπειρον ἐν πεπερασμένῳ διελθεῖν χρόνῳ καὶ ἅψασθαι τῶν οὕτως ἀπείρων, τὸ δὲ κατὰ διαίρεσιν ἄπειρον μέγεθος ἐν τῷ κατὰ διαίρεσιν ἀπείρῳ χρόνῳ διελθεῖν οὐδὲν ἄτοπον· ὁ δὲ Ζήνων τὸ μὲν μέγεθος ἐλάμβανεν εἰς ἄπειρα διῃρημένον ἐνεργείᾳ, τὸν δὲ χρόνον οὐκέτι καίτοι ὁμοίως ἔχοντα τῷ μεγέθει. ἀλλ᾽ ἐνταῦθα μὲν οὕτως ἔλυσε τὴν Ζήνωνος ἀπορίαν μηδὲν ἄτοπον λέγων ἐν τῷ ὁμοίως ἀπείρῳ χρόνῳ τὰ ὁμοίως ἄπειρα διιέναι, ἐν δὲ τῷ τελευταίῳ ταύτης τῆς πραγματείας τὴν λύσιν ταύτην ‘πρὸς μὲν τὸν ἐρωτῶντα ἱκανῶς ἔχειν‘ φησίν (“ἠρωτᾶτο γὰρ εἰ ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ ἄπειρα ἐνδέχεται διεξελθεῖν”), πρὸς δὲ τὸ πρᾶγμα καὶ τὴν ἀλήθειαν οὐχ ἱκανῶς· οὐδὲ γὰρ ὁ χρόνος τὸ ἄπειρον ἐνεργείᾳ ἔχει, ἀλλὰ

δυνάμει. διὸ ἀκριβέστερον ἐκεῖ λύει δεικνὺς ἐν τοῖς συνεχέσι μὴ εἶναι τὰ ἄπειρα κατ' ἐνέργειαν, ἀλλὰ δυνάμει. τῷ οὖν ἐρωτῶντι, φησίν, εἰ ἐνδέχεται ἄπειρα διεξελθεῖν ἢ ἐν χρόνῳ ἢ ἐν μήκει, ῥητέον ὅτι ἔστι μὲν ὡς ἐνδέχεται, ἔστι δὲ ὡς οὐκ ἐνδέχεται· ἐντελεχείᾳ μὲν γὰρ ὄντα ἄπειρα οὐκ ἐνδέχεται, δυνάμει δὲ ἐνδέχεται. p. 233a31 Οὔτε δὴ τὸ ἄπειρον οἷόν τε ἐν πεπερασμένῳ ἕως τοῦ εἰς ἴσα γὰρ διαιρεθήσεται ὡς καὶ τὸ μέγεθο ς . Δείξας ὁμοίως συνεχῆ τόν τε χρόνον καὶ τὸ μέγεθος καὶ ὁμοίως διαιρετὰ ἐπ' ἄπειρον καὶ τὸν Ζήνωνος λόγον ἐκ ταύτης διαλύσας τῆς ὁμοιότητος προστίθησί τι τοῖς προδεδειγμένοις ὡς ἀκόλουθόν τε καὶ ὡς ἐξ ἐκείνων δεικνύμενον τὸ μήτε τὸ ἄπειρον διάστημα, κἂν ὑποτεθῇ εἶναι ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ, δύνασθαί τι κινηθῆναι μήτε ἐν ἀπείρῳ χρόνῳ τὸ πεπερασμένον. ἄπειρον δὲ νῦν λαμβάνει τὸ κυρίως ἄπειρον τὸ κατ' ἐνέργειαν, ὅπερ τοῖς ἐσχάτοις ἔλεγεν ἄπειρον. ποιεῖται δὲ τὴν δεῖξιν διὰ ἀδυνάτου ἐκθετικῶς, πεπερασμένον μὲν μέγεθος λαβὼν τὸ ἐφ' οὗ ΑΒ, χρόνον δὲ ἄπειρον τὸν ἐφ' οὗ Γ· καὶ ἀφελών τι τοῦ χρόνου πεπερασμένον τὸ ἐφ' ᾧ ΓΔ, ἐν ᾧ τὸ κινούμενον δίεισίν τι τοῦ ΑΒ μεγέθους, οἷον τὸ ΒΕ· μόριον γάρ τι αὐτοῦ κινηθήσεται ἐν τῷ ΓΔ χρόνῳ, εἴπερ τὸ ὅλον τὸ ΑΒ ἐν τῷ ἀπείρῳ χρόνῳ τῷ Γ ἐκινεῖτο. ὁσαπλάσιον δή ἐστι τὸ ΑΒ μέγεθος τοῦ ἰδίου μορίου τοῦ ΒΕ, τοσαυταπλάσιος ἔσται καὶ ὁ ὅλος χρόνος, ἐν ᾧ τὸ κινούμενον ὁμαλῶς καὶ ἰσοταχῶς ὅλον τὸ ΑΒ μέγεθος δίεισι, τοῦ ΓΔ χρόνου, ἐν ᾧ τὸ ΒΕ μέγεθος κινεῖται· πεπερασμένος δὲ ὁ ΓΔ χρόνος· πεπερασμένος ἄρα καὶ ὁ Γ χρόνος, ἐν ᾧ τὸ ΑΒ μέγεθος τὸ πεπερασμένον δίεισι, καὶ οὐκ ἄπειρος· εἰς ὅσα γὰρ τὸ ΑΒ μέγεθος διαιρεῖται ἴσα τῷ ΒΕ, εἰς τοσαῦτα καὶ ὁ Γ χρόνος ἴσα τῷ ΓΔ· πεπερασμένον δὲ ἦν τὸ ΑΒ μέγεθος καὶ ὁ ΓΔ χρόνος· ὥστε εἰς πεπερασμένα καὶ τῷ μεγέθει καὶ τῷ ἀριθμῷ ὥσπερ τὸ μέγεθος, οὕτω καὶ ὁ χρόνος διαιρεθήσεται. [5]

in Ph 10 949 καὶ ἡ μὲν ἀπόδειξις τοιαύτη. Μεταξὺ δὲ ἔνστασιν λύων τὴν λέγουσαν, ὅτι τὸ ΒΕ μέγεθος οὐ πάντως καταμετρεῖ τὸ ὅλον τὸ ΑΒ, ὥστε καὶ ἀληθῶς εἰπεῖν ὅτι τριπλάσιον, εἰ τύχοι, ἢ τετραπλάσιον ἢ ὁποσαπλασιονοῦν ἐστι τὸ ΑΒ τοῦ ΒΕ (δυνατὸν γὰρ καὶ ἐλλείπειν ἐν τῇ μετρήσει καὶ ὑπερβάλλειν), λέγει οὖν ὅτι οὐδὲν διαφέρει, κἂν ἐλλείπῃ κἂν ὑπερβάλλῃ, εἰ μόνον τὸ ἴσον τῷ ΒΕ μεγέθει ἐν ἴσῳ τῷ χρόνῳ τῷ ΓΔ διεξέρχεται· ὡς γὰρ τὸ ΒΕ μέγεθος δαπανᾷ τὸ ΑΒ, κἄν τε ὑπερβάλλῃ κἄν τε ἐλλείπῃ (καὶ τὸ ἐλλεῖψαν γὰρ μέρει τινὶ ἑαυτοῦ ἐλλείπει καὶ τὸ ὑπερβάλλον ὁμοίως ποσῷ τινι ὑπερβάλλει), οὕτω καὶ ὁ ΓΔ χρόνος πεπερασμένος δαπανήσει τὸν Γ χρόνον, κἂν ἐλλείπῃ κἂν πλεονάζῃ, τοσαυταπλάσιος αὐτοῦ γινόμενος, ὁσαπλάσιον τὸ ΒΕ μέγεθος τοῦ ΑΒ μεγέθους, εἴτε ἀπηρτισμένως εἴτε καὶ μέρει τινὶ αὐτοῦ ἐλλείπων ἢ πλεονάζων. ἅμα γὰρ τό τε μέγεθος τὸ ΑΒ ὑπὸ τοῦ ΒΕ καταμετρηθήσεται καὶ ὁ Γ χρόνος ὑπὸ τοῦ ΓΔ διὰ τὸ εἰς ἴσα τῷ ἀριθμῷ διαιρεῖσθαι. ἐπιστῆσαι δὲ χρὴ ὅτι, ὅταν μὲν λέγῃ τοῦτο δὲ ἢ καταμετρήσει τὸ ἐ φ ' ᾧ ΑΒ ἢ ἐλλείψει ἢ ὑπερβαλε ῖ, κυρίως χρῆται τῷ καταμετρήσε ι. καταμετρῆσαι γάρ ἐστι τὸ ἀπηρτισμένως πολλαπλασιασθὲν ἐξισωθῆναι τῷ καταμετρουμένῳ. ὅταν δὲ λέγῃ τοῦτο δὲ καταμετρεῖ τὸ ὅλον τῷ 'καταμετρεῖ' ἀντὶ τοῦ 'δαπανᾷ' ἐχρήσατο. κἂν γὰρ ἐλλείπῃ ἢ πλεονάζῃ, εἰς ὅσα τὸ μέγεθος τὸ πεπερασμένον διῃρέθη, εἰς ἴσα τῷ ἀριθμῷ, τουτέστιν εἰς τοσαῦτα, καὶ ὁ χρόνος διαιρεθήσεται ὁ Γ, ἐν ᾧ τὸ ΑΒ μέγεθος ὅλον ἐκινήθη. οὕτω δὲ ἀκολουθήσει τὸ πεπερασμένον αὐτὸν εἶναι· ὁσαπλάσιος γὰρ ἂν ᾖ τοῦ πεπερασμένου, εἴτε ἀπηρτισμένως εἴτε μετὰ μορίου τινός, πεπερασμένος ἔσται. Διχῶς δὲ φερομένης τῆς γραφῆς τῆς ἐν τῷ τέλει τῆς ῥήσεως ταύτης, εἰ μὲν εἴη γεγραμμένον, εἰς ἴσα γὰρ διαιρεθήσεται ὡς καὶ τὸ μέγεθος, σαφὲς ἂν εἴη τὸ λεγόμενον, ὅτι καὶ ὁ χρόνος εἰς ἴσα τῷ ἀριθμῷ διαιρεθήσετα ι , ὡς καὶ τὸ μέγεθο ς· εἰ δὲ ὡς Ἀλέξανδρος καὶ Ἀσπάσιος καὶ Θεμίστιος γράφουσιν εἰς ἴσα γὰρ διαιρεθήσεται καὶ τὸ μέγεθος, λέγοι ἂν 'εἰς ἴσα γὰρ διαιρεθήσεται, εἰς ὅσα καὶ τὸ μέγεθος. [5]

in Ph 10 950 περὶ γὰρ τοῦ χρόνου λέγει, τοῦτον δεικνὺς ὅτι μὴ ἄπειρος. p. 233b7 Ἔτι δὲ εἰ μὴ ἅπαν μέγεθος ἕως τοῦ ἡ αὐτὴ δὲ ἀπόδειξις καὶ εἰ τὸ μὲν μῆκος ἄπειρο ν , ὁ δὲ χρόνος πεπερασμένο ς . Λαβὼν πρότερον τὸ ΒΕ μέγεθος ἀδιοριστότερον καὶ ὡς μὴ πάντως καταμετροῦν τὸ ΑΒ, ἀλλὰ καὶ

ὑπερβάλλον ἐνίοτε ἢ ἐλλεῖπον, καὶ ὡς ὑπὸ τοῦ ΓΔ χρόνου πεπερασμένου μετρουμένης τῆς ἐπ' αὐτοῦ κινήσεως, ἅπερ ἄμφω ἐνστάσεις ἔχειν δοκεῖ τινας, διὰ τούτου τοῦ ἐπιχειρήματος τοιοῦτον ἀφαιρεῖ τὸ ΒΕ ὡς καταμετρεῖν τὸ ὅλον, καὶ ἐξ ὑποθέσεως λαμβάνει τὸ ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ διιέναι αὐτὸ τὸ δι' αὐτοῦ κινούμενον, καὶ δείκνυσιν ὅτι κἂν καταμετροῦν ἐξ ἀρχῆς ὑποτεθῇ τὸ ΒΕ τὸ ΑΒ, τοῦ ΓΔ χρόνου ληφθέντος πεπερασμένου καὶ ὁ ὅλος χρόνος πεπερασμένος δειχθήσεται. εἰ γὰρ δέκατον ληφθείη μέρος τὸ ΒΕ τοῦ ΑΒ, τὸ ἰσοταχῶς κινούμενον ἐν δέκα χρόνοις ἴσοις τῷ ΓΔ τὰ δέκα μέρη τὰ ἴσα τῷ ΒΕ κινηθήσεται. τὰ δὲ πεπερασμένα δέκα μέρη τοῦ χρόνου συντεθέντα πεπερασμένον τὸν ὅλον ποιεῖ. εἶτα δείκνυσιν, ὅτι οὐ δυνατὸν τὸ ΒΕ μέγεθος πεπερασμένον καὶ μέρος ὂν τοῦ ΑΒ ἐν ἀπείρῳ χρόνῳ διιέναι, εἴπερ ὅλον τὸ ΑΒ ἐν ἀπείρῳ διῄει. ὑποθέμενος γὰρ κατὰ θάτερα πεπερασμένον τὸν Γ χρόνον, καὶ λαβὼν ὡς ἐναργὲς τὸ ἐν ἐλάττονι χρόνῳ τὸ μόριον κινεῖσθαί τι ἢπερ τὸ ὅλον, ὅτι πεπερασμένος ἐφ' ἑκάτερα ὁ χρόνος, ἐν ᾧ τὸ ΒΕ κινεῖταί τι, δείκνυσιν. ἀπὸ γὰρ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς ἀρξάμενον πεπερασμένης οὔσης συμπεranεῖ αὐτὸν καὶ ἐπὶ θάτερα· εἰ γὰρ μὴ τοῦτο, οὐκέτι ἐν ἐλάττονι χρόνῳ τὸ μέρος ἔσται διεξιὸν ἢπερ τὸ ὅλον, ἀλλ' ἐν τῷ ἴσῳ. κατὰ θάτερα δὲ πεπερασμένον ἔλαβε τὸν ΓΔ χρόνον, ἵνα ἐφ' ἑκάτερα πεπερασμένον ἀφέλῃ ἐκεῖνον, ἐν ᾧ τὸ ΒΕ δίεισιν. [25]

in Ph 10 95 καὶ συγχωρηθείη δὲ ἂν αὐτῷ τοῦτο ῥᾳδίως· εἰ γὰρ ἐν τῷ ἐπὶ θάτερα ἀπείρῳ μὴ δυνατὸν τὸ ΒΕ διελθεῖν, πολλῷ μᾶλλον ἐν τῷ ἐπ' ἄμφω ἀπείρῳ ἀδύνατον. ἀλλ' εἰ ὡς ἐναργὲς ἔλαβε τὸ ἐν ἐλάττονι τὸ μέρος διιέναι, τὸ δὲ τοῦ ἀπείρου ἔλαττον πεπερασμένον ἀνάγκη εἶναι, τίνος ἔτι δεῖ λόγου πρὸς τὸ ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ τὸ ΒΕ διεξιέναι, εἰ μὴ ἄρα τοῦ ἐπ' ἄμφω ἀπείρου ἔλαττον τὸ ἐπὶ θάτερα ἄπειρον καὶ αὐτὸ ἄπειρον ὄν; ἀλλ' εἰ τοῦτο, διὰ τί ἐπὶ θάτερα ἄπειρον ὑπέθετο τὸν χρόνον, ἐν ᾧ τὸ ΑΒ μέγεθος δίεισι τὸ κινούμενον; εἰ γὰρ ἐπ' ἄμφω ἄπειρον ὑπέθετο τοῦτον, οὐδὲν ἐκώλυεν ἐν ἐλάττονι τοῦ ἐπ' ἄμφω ἀπείρου, ἐν ᾧ τὸ ΑΒ δίεισι, διιέναι τὸ ΒΕ μέρος ὂν τοῦ ΑΒ, ἐν τῷ ἐπὶ θάτερα ἀπείρῳ μέρει ὄντι καὶ αὐτῷ τοῦ ἐπ' ἄμφω ἀπείρου. ἢ εἰ ἀνάγκη ὡς ὑπὸ τοῦ ΒΕ μεγέθους καταμετρεῖται τὸ ΑΒ μέγεθος, οὕτω καὶ ὑπὸ τοῦ χρόνου τὸν χρόνον, ἀδύνατον τὸν μὲν ἐπ' ἄμφω ἄπειρον εἶναι, τὸν δὲ ἐπὶ θάτερα· οὔτε γὰρ καταμετρεῖ ὁ ἄπειρος ἀόριστος ὢν καὶ ἀνάριθμος καὶ ἄμετρος οὔτε καταμετρεῖται. ὑποθέμενος οὖν τὸ ΒΕ καταμετρεῖν τὸ ΑΒ καὶ λαβών, ὅτι εἰς ἴσα διαιρεθήσεται τῷ ἀριθμῷ ὅ τε χρόνος καὶ τὸ μέγεθος, τὰς τοιαύτας ἐνστάσεις ἐξέκλινε. τὸ γὰρ καταμετροῦν τὸ πεπερασμένον, πεπερασμένον ἀνάγκη εἶναι ὡς τὸ ΒΕ. καὶ τὸ ἰσάκις τῷ πεπερασμένῳ καταμετροῦν οἷον δεκάκις ἢ εἰκοσάκις οὐδὲ ἐπὶ θάτερα δύναται ἄπειρον εἶναι. εἰ γὰρ τὸ εἰκοσαπλάσιον αὐτοῦ πεπερασμένον ἐστὶ καὶ ὡρισμένον καὶ ἠριθμημένον, πολλῷ μᾶλλον τὸ τοῦ εἰκοσαπλασίου εἰκοστόν. Δείξας δὲ οὕτως, ὅτι ἀδύνατον ἐν ἀπείρῳ χρόνῳ τὸ πεπερασμένον μέγεθος κινηθῆναι, τοῖς αὐτοῖς χρωμένους ἔνεστιν, φησίν, δεῖξαι ὅτι μηδὲ τὸ ἄπειρον ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ διελθεῖν δυνατόν. πεπερασμένου γὰρ ὑποτεθέντος τοῦ χρόνου ἀφαιρήσω τι μόριον αὐτοῦ, ὑφ' οὗ καταμετρηθήσεται ὁ ὅλος, ἀφαιρήσω δὲ καὶ ἐκ τοῦ ἀπείρου μεγέθους μέγεθός τι, ἐφ' οὗ ἐκινήθη ἐν τῷ ἀφαιρεθέντι χρόνῳ· καὶ ἐπειδὴ ἐν ἴσῳ χρόνῳ ἴσον κινεῖται, ἰσάκις καταμετρηθήσεται ὁ χρόνος ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ τὸ μέγεθος ὑπὸ τοῦ μεγέθους· τὸ δὲ ἐκ πεπερασμένων συγκείμενον καὶ τῷ μεγέθει καὶ τῷ ἀριθμῷ πεπερασμένον ἔσται, ἀλλ' οὐκ ἄπειρον. καλῶς δὲ ἐπέστησεν ὁ Θεμίστιος ὅτι 'κἂν μὴ ἐν ἴσῳ χρόνῳ τὸ ἴσον κινῆται διάστημα, ἀλλὰ ποτὲ μὲν ἐν πλείονι τὸ ἴσον ποτὲ δὲ ἐν ἐλάττονι, διαιρεθέντος καὶ οὕτως τοῦ πεπερασμένου διαστήματος εἰς τὰ ἴσα μέρη συνδιαιρεθήσεται καὶ ὁ χρόνος εἰς τοσαῦτα μὲν μέρη, οὐκέτι δὲ εἰς ἴσα ἀλλήλοις, ἀλλὰ πρός γε τὸ πεπερασμένον αὐτὸν ἐπιδεῖξαι ἐξαρκεῖ τὸ ἐκ μορίων πεπερασμένων αὐτὸν ἐπιδεῖξαι καὶ τῷ ἀριθμῷ καὶ τῷ μεγέθει, κἂν ἄνισα τυγχάνῃ τὰ μέρη (τὸ γὰρ ἐκ πεπερασμένων καὶ τῷ ἀριθμῷ

καὶ τῷ μεγέθει μορίων πεπερασμένον ἀνάγκη εἶναι), ὁμοίως δὲ καὶ ἀνάπαλιν, εἰ ὁ χρόνος μὲν πεπερασμένος, ἄπειρον δὲ ὑποκέοιτο τὸ διάστημα. [5]

in Ph 10 952 μόνως τοίνυν ἐνδέχεται ἐν ἀπείρῳ χρόνῳ πεπερασμένον κινεῖσθαι διάστημα, εἰ κύκλῳ τὸ αὐτὸ πάλιν καὶ πάλιν κινοῖτο ὥσπερ τὰ θεῖα σώματα (αἱ γὰρ ἐπ' εὐθείας ἀνακάμπτουσαι κινήσεις στάσει διαλαμβάνονται, ὡς ἐν τῷ τελευταίῳ ταύτης δειχθήσεται τῆς πραγματείας). εἰ δὲ τὸ πεπερασμένον σῶμα οὐ δίεισιν ἄπειρον διάστημα ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ, φανερὸν ὡς οὐδὲ τὸ ἄπειρον σῶμα, εἰ κινούμενον ὑποθοίμεθα, διέλθοι ἂν πεπερασμένον διάστημα ἐν χρόνῳ πεπερασμένῳ. ἡνίκα γὰρ ἂν διίῃ τὸ ἄπειρον σῶμα τὴν πεπερασμένην γραμμήν, καὶ ἡ πεπερασμένη γραμμὴ τὸ ἄπειρον σῶμα διέξεισιν· ἀποδέδεικται δὲ τοῦτο ἀδύνατον. καὶ μέντοι εἰ καὶ τὸ διάστημα ἄπειρον ὑποθοίμεθα καὶ τὸ κινούμενον σῶμα, μόνον δὲ τὸν χρόνον πεπερασμένον, ἀνάγκη καὶ τὰ λοιπὰ ἀναφανῆναι πεπερασμένα.‘ p. 233b15 Φανερὸν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων ἕως τοῦ φανερὸν οὖ ν , ὅτι οὐκ ἔστιν οὐδὲν τῶν συνεχῶν ἀμερές ς . Δείξας ὅτι οὐδὲν τῶν συνεχῶν οἷόν τέ ἐστιν ἐξ ἀμερῶν συγκεῖσθαι, μὴ μέγεθος, μὴ κίνησιν, μὴ χρόνον, καὶ ὅτι πᾶν μέγεθος συνεχὲς διαιρετόν ἐστιν εἰς ἀεὶ διαιρετά (ἢ γὰρ ἀδιαίρετον ἀνάγκη αὐτὸ εἶναι ἢ διαιρετόν, καὶ εἰ διαιρετόν, ἢ εἰς ἀδιαίρετα ἢ εἰς ἀεὶ διαιρετά· ἀλλ' οὔτε ἀδιαίρετόν ἐστι μέγεθός γε ὂν οὔτε εἰς ἀδιαίρετα διαιρετόν· ἔσται γὰρ ἀδιαίρετον ἀδιαιρέτου ἁπτόμενον, ὥστε εἰς ἀεὶ διαιρετά), δείξας δὲ καὶ ὅτι ὁμοίως ὁ χρόνος καὶ τὸ μέγεθος τό τε ἄπειρον ἔχουσι καὶ τὸ πεπερασμένον, ἐξ οὗ καὶ τὸν ὑπὸ Ζήνωνος ἐρωτηθέντα λόγον περὶ τοῦ μὴ εἶναι κίνησιν ἔλυσε, λέγει νῦν ὅτι δεδειγμένου ἡμῖν τοῦ τὰ συνεχῆ μὴ διαιρεῖσθαι εἰς ἄτομα, φανερὸν μὲν καὶ ἐκ τούτου ὅτι οὐδὲν μόριον τῶν συνεχῶν ἄτομόν ἐστι καὶ ἀδιαίρετον, εἴπερ μὴ διαιρετὰ εἰς ἄτομα τὰ συνεχῆ· δείξει δὲ καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν μορίων ὁ λόγος, ὅτι ἀδύνατον αὐτὰ ἄτομα εἶναι, πρῶτον μὲν τὸ τοῦ μεγέθους, εἶτα καὶ τὸ τοῦ χρόνου. [5]

in Ph 10 953 διαφέροι δὲ ἂν ἡ ἀπόδειξις αὕτη τῆς προτέρας, ὅτι ἐκείνη μὲν ἐδείκνυ μὴ ὄντα αὐτὰ ἀδιαίρετα, αὕτη δὲ δείκνυσι προηγουμένως, ὅτι διαιρετά ἐστι, καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς διαιρέσεως ἐπιδείκνυσι. καὶ μέντοι πρότερον μὲν ἀπὸ τῆς τοῦ συνεχοῦς φύσεως ἐδείκνυτο τὰ μόρια αὐτοῦ διαιρετά, νῦν δὲ αὐτὰ καθ' αὑτὰ τὰ μόρια ἀποδείκνυται τοιαῦτα. γραμμὴν δὲ τὸ μέρος τῆς γραμμῆς εἶπεν καὶ ἐπίπεδον τὸ μέρος τοῦ ἐπιπέδου καὶ χρόνον τὸ τοῦ χρόνου καὶ ὅλως συνεχὲς τὸ τοῦ συνεχοῦς μέρος. περὶ γὰρ τῶν ἐν τοῖς συνεχέσι μορίων νῦν ὁ λόγος ἐστίν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀδιαίρετα, ὃ δείκνυσι πρῶτον ἐπὶ τοῦ μεγέθους, εἶτα καὶ ἐπὶ τοῦ χρόνου προσχρώμενος τῷ ὁμοίως ἔχειν πρὸς ἄλληλα τόν τε χρόνον καὶ τὸ μέγεθος ἐφ' οὗ ἡ κίνησις. δείκνυσι δὲ αὐτὸ διὰ τῆς εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῆς κατὰ τὸν δεύτερον τῶν ὑποθετικῶν δυνάμει συλλογιζόμενος οὕτως· εἰ τὸ μέρος τοῦ μεγέθους ἄτομον, διαιρεθήσεται τὸ ἄτομον· τὸ γὰρ μέρος τοῦ μεγέθους διαιρεῖται· ἀλλὰ μὴν ἀδύνατον διαιρεῖσθαι τὸ ἄτομον· καὶ τὸ ἡγούμενον ἄρα ἀδύνατον τὸ 〈τὸ〉 μέρος τοῦ μεγέθους ἄτομον εἶναι. καὶ τὸ μὲν συνημμένον δείκνυσι προσχρώμενος καὶ ἐναργεῖ ὄντι καὶ προειλημμένῳ τῷ ἐν παντὶ χρόνῳ εἶναι τὸ θᾶττον καὶ βραδύτερον, εἴπερ ἐν παντὶ μὲν χρόνῳ κίνησις, ἐν πάσῃ δὲ κινήσει τὸ θᾶττόν ἐστι καὶ βραδύτερον, καὶ ἔτι μέντοι τῷ τὸ θᾶττον κινούμενον ἐν τῷ ἴσῳ χρόνῳ μεῖζον διάστημα κινεῖσθαι τοῦ βραδύτερον κινουμένου· τούτων δὲ κειμένων τρίτον λαμβάνει τὸ καὶ ἐν λόγῳ τινὶ δύνασθαι λαβεῖν τὰς κινήσεις τήν τε τοῦ θάττονος καὶ τὴν τοῦ βραδυτέρου, ὡς ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ διπλάσιον κινεῖσθαι τὸ θᾶττον τοῦ βραδυτέρου ἢ ἡμιόλιον. ταῦτα οὖν προλαβὼν δι' ἐκθέσεως δείκνυσι τὸ προκείμενον ἡμιόλιον ὑποθέμενος τὴν τοῦ θάττονος κίνησιν πρὸς τὴν τοῦ βραδυτέρου, ὥστε ἐν ᾧ χρόνῳ τὸ βραδύτερον κινεῖταί τι μέγεθος, ἐν τούτῳ τὸ θᾶττον ἓν καὶ ἥμισυ ἐκείνου κινεῖσθαι. διῃρήσθω οὖν, φησί, τὰ δύο ταῦτα μεγέθ η. [30]

in Ph 10 954 ὃ μὲν κινεῖται θᾶττον τὸ ΑΔ, εἰς τρία μέρη τὰ ΑΒ ΒΓ ΓΔ, ὃ δὲ βραδύτερον τὸ ΕΗ, εἰς δύο τὰ ΕΖ ΖΗ· οὕτω γὰρ ἡμιόλιος ὁ λόγος. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ χρόνος ἔχων τῷ μεγέθει, ἐφ' οὗ ἡ κίνησις,

διαιρεθήσεται καὶ αὐτὸς κατὰ τὴν ὑπόθεσιν ὁ ΚΝ χρόνος, ἐν ᾧ τὸ θᾶττον κινεῖται τὴν ΑΔ, εἰς τρεῖς χρόνους τοὺς ΚΛ ΛΜ ΜΝ· τὸ γὰρ ἴσον ἐν τῷ ἴσῳ χρόνῳ δίεισι τὸ κινούμενον ἰσοταχῶς. ἐπεὶ οὖν τὸ βραδύτερον κινούμενον ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ κινεῖται τὴν ΕΖ ΖΗ ἐκ δύο οὖσαν ἀμερῶν, τὴν ΕΖ ἄρα ἐν τῷ ἡμίσει χρόνῳ κινηθήσεται· διαιρεθήσεται ἄρα δίχα καὶ ὁ χρόνος ὥσπερ τὸ μέγεθος, ἐφ' οὗ τὸ βραδύτερον κινεῖται. εἰ δὲ ὁ ἐκ τριῶν ἀτόμων συγκείμενος δίχα διαιρεθείη, διαιροῖτο ἂν τὸ μέσον ἄτομον· οὐ γὰρ οἷόν τε ἄλλως εἰς ἴσα δύο τὸ ἐκ τριῶν ἴσων διαιρεθῆναι· ἴσαι δὲ αἱ ἄτομοι καὶ οὐχ ἡ μὲν μείζων, ἡ δὲ ἐλάττων, ὡς εἶναι τὰς δύο τῇ μιᾷ ἴσας. εἰκότως οὖν ἐπήγαγεν τὸ διαιρεθήσεται ἄρα τὸ ἄτομον, ὅπερ ἀδύνατον. ἀδύνατον ἄρα καὶ ᾧ τοῦτο ἠκολούθησεν τὸ ἄτομον εἶναι τὸ μέρος τοῦ συνεχοῦς. ἐπάγει δὲ καὶ ἄλλο ἄτοπον ἑπόμενον, ὅτι τὸ ἀμερὲς οὐκ ἐν ἀτόμῳ δίεισι ι· τὸ γὰρ βραδύτερον κινούμενον δίεισι τὸ ΕΖ μέγεθος κατὰ ταύτην τὴν ἔφοδον οὐκ ἐν ἀτόμῳ χρόνῳ τῷ ΚΛ, ὅπερ ἐχρῆν, ἀλλ' ἐν τῷ ἀμερεῖ ἔλαττον τοῦ ἀμεροῦς κινηθήσεται· τί δὲ ἂν εἴη τοῦ ἀμεροῦς ἔλαττον; καὶ μέντοι καὶ οὕτως διαιρεθήσεται τὸ ἀμερές, εἴπερ ἔστι τι αὐτοῦ ἔλαττον, εἴς τε τὸ ἔλαττον καὶ τὴν ὑπεροχήν. ἐν δὴ τούτοις προθέμενος τὰ μέρη τῶν μεγεθῶν μάλιστα δεῖξαι μὴ ὄντα ἄτομα, διότι τῷ λέγοντι ἄτομα αὐτὰ εἶναι ἀκολουθεῖ τὸ διαιρεῖσθαι τὰ ἄτομα, ὅπερ ἐστὶν ἀδύνατον, τὰ μὲν τοῦ χρόνου μέρη ἄτομα ὑποτεθέντα ἔδειξε διαιρούμενα, τὰ δὲ τοῦ μεγέθους οὐκέτι, καίτοι ἡμιόλια τὰ μεγέθη λαβών, ὅτε ἔλεγεν ἐνηνέχθω οὖν τὸ θᾶττον ἡμιόλιον ἐν τῷ αὐτῷ χρόν ῳ. μήποτε οὖν διὰ τῶν τοῦ χρόνου μερῶν ἐνεδείξατο, ὅτι καὶ τὰ τοῦ μεγέθους μέρη διαιρεθήσεται ἄτομα ὑποτεθέντα· εἰ γὰρ τοῦ ΚΝ χρόνου δίχα τμηθέντος κατὰ τὸ Ξ τὸ ΛΜ μόριον ἄτομον ὑποτεθὲν διῃρέθη, ἐν τῷ ΚΞ χρόνῳ τῷ ἡμίσει τὸ ἥμισυ τοῦ ΑΔ μεγέθους διελεύσεται τὸ θᾶττον κινούμενον, καὶ τμηθήσεται τὸ ΒΓ μόριον δίχα ἄτομον ὑποτεθέν. p. 233b33 Ἀνάγκη δὲ καὶ τὸ νῦν τὸ μὴ κα θ ' ἕτερον ἕως τοῦ διὰ τὸ μὴ εἶναι συνεχὲς ἐξ ἀμερῶ ν . Δείξας διαιρετὰ τὰ μέρη τῶν συνεχῶν, τοῦ τε χρόνου καὶ τοῦ μεγέθους, καὶ δηλονότι καὶ τῆς μέσης τούτων κινήσεως, ἐκ τοῦ εἰ μὴ διαιρετὰ εἴη διαιρεῖσθαι τὸ ἄτομον, ὅπερ ἀδύνατον, ἐπειδὴ καὶ τὸ νῦν τοῦ χρόνου τί ἐστιν, εἰκότως ἐφεξῆς τὰ περὶ αὐτοῦ διαρθροῖ. [30]

in Ph 10 95 διττοῦ δὲ ὄντος τοῦ νῦν, τοῦ μὲν ὡς ἀρχῆς καὶ πέρατος τοῦ χρόνου, ὃ ἀναλογεῖ τῇ στιγμῇ τῇ ἐν τῇ γραμμῇ, τοῦ δὲ κατὰ χρόνον τὸν ἐνεστῶτα λεγομένου, ὃς ἀντιδιῄρηται πρὸς τὸν παρεληλυθότα καὶ τὸν μέλλοντα, τὸ μὲν ὡς ἀρχὴν καὶ πέρας, ὃ καὶ ἀδιαίρετόν ἐστι, κα θ ' αὐτὸ καὶ πρώτως νῦν λέγεσθαί φησι, τὸ δὲ ἕτερον οὐ καθ' αὐτὸ οὐδὲ πρώτως, ἀλλὰ καθ' ὅσον ἔχειν ἐν ἑαυτῷ τὸ πρώτως καὶ καθ' αὐτό. οὕτω γάρ τοι καὶ ἐν τόπῳ τὸ μέν τι λέγεται καθ' αὐτὸ καὶ πρώτως, ὃ ἐν τῷ πέρατι τοῦ περιέχοντός ἐστι προσεχῶς, τὸ δὲ οὐχ οὕτως, ὡς ἐν τῷ οἴκῳ εἶναι, διότι τὸ πέρας τοῦ περιέχοντος προσεχῶς ἐν τῷ οἴκῳ ἐστί. τὸ οὖν καθ' αὐτὸ καὶ πρώτως λεγόμενον νῦν ἀδιαίρετον, φησίν, ἔστι καὶ ἓν κατ' ἀριθμὸν τὸ αὐτὸ τοῦ μὲν παρεληλυθότος πέρας, τοῦ δὲ μέλλοντος ἀρχή, καὶ οὐκ ἄλλο καὶ ἄλλο ταῦτα, τοιοῦτον δὲ ὂν οὐκ ἔστι μέρος χρόνου, εἴπερ ἐν παντὶ ἐνυπάρχει χρόνῳ τὸ αὐτὸ ἀρχὴ καὶ τέλος ὄν, ὥσπερ τὸ σημεῖον ἐν πάσῃ γραμμῇ, ὅταν ὡς μία καὶ συνεχὴς λαμβάνηται· πάντῃ γάρ ἐστι διαιρετή, καὶ ἡ διαίρεσις κατὰ τὸ σημεῖον. περὶ δὴ τούτου τοῦ νῦν ἔδειξε μὲν καὶ ἐν τοῖς περὶ χρόνου, ὅτι ἔστιν ἀμερὲς καὶ ἀδιαίρετον καὶ ἐν παντὶ χρόνῳ ἓν καὶ ταὐτόν, πέρας μὲν τοῦ γεγονότος, ἀρχὴ δὲ τοῦ μέλλοντος. δείκνυσι δὲ καὶ νῦν ταῦτα προλαβὼν ὡς ἐναργές, ὅτι τὸ νῦν ἔσχατόν ἐστι τοῦ γεγονότος καὶ πρὸ τοῦ νῦν τούτου, ὃ εἶπεν αὐτός, οὗ ἐπὶ τάδ ε, ὡς ἐπὶ τὸ γεγονός, οὐδὲν ἂν εἴη τοῦ μέλλοντο ς. πρὸ γὰρ τῆς τοῦ γεγονότος τελευτῆς πῶς δύναται εἶναί τι μέλλον; εἴη γὰρ ἂν οὐκέτι μέλλον, ἀλλ' ἔτι γεγονός, πρὸ τοῦ πέρατος ὑπάρχον τοῦ γεγονότος. πάλιν δὲ πρόδηλον, ὅτι ἀρχὴ τοῦ μέλλοντος τὸ νῦν ἐστιν, εἴπερ μετ' αὐτὴν οὐδέν ἐστι τοῦ γεγονότος. πῶς γὰρ ἄν τι παρεληλυθὸς εἴη μετὰ τὴν τοῦ μέλλοντος ἀρχήν; ἀλλ' ὁ μὲν Ἀριστοτέλης ἐπὶ τάδε ἀμφοῖν εἰπών, καὶ τοῦ πέρατος καὶ τῆς ἀρχῆς, ἀσαφῆ τὸν λόγον ἐποίησεν. ὁ δὲ Εὔδημος "οὐδέν, φησίν,

ἐπὶ τάδε τοῦ πέρατος οὐδὲ ἐπέκεινα τῆς ἀρχῆς.” ταῦτα οὖν τό τε ἔσχατον τοῦ γεγονότος καὶ τὸ πρῶτον τοῦ μέλλοντος, ὧν οὐδεὶς μεταξὺ χρόνος οὔτε παρεληλυθὼς οὔτε μέλλων, ἐὰν δειχθῇ ταὐτὸν καὶ ἓν κατ’ ἀριθμὸν ὄντα τὰ δοκοῦντα δύο, δεδειγμένον ἔσται, ὅτι καὶ ἀδιαίρετόν ἐστι τοῦτο, ὃ ἀρχὴν ἅμα καὶ πέρας τοῦ χρόνου τὸ αὐτὸ λέγομεν. [30]

in Ph 10 956 Οὕτως οὖν ὁρίσας ἀκριβῶς τὸ νῦν, περὶ οὗ ὁ λόγος, δείκνυσιν ὅτι ἓν καὶ ταὐτόν ἐστι τὸ ἔσχατον τοῦ τε παρεληλυθότος καὶ τοῦ μέλλοντος ἔσχατον καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ μέλλοντος καλέσας, διότι καὶ ἡ ἀρχὴ πέρας τι καὶ ἀμερές ἐστι. δείκνυσι δὲ αὐτὸ τρία συναγαγὼν ἀδύνατα ἑπόμενα τῷ λέγοντι μὴ ἓν καὶ ταὐτὸν εἶναι νῦν τὸ πέρας τοῦ παρεληλυθότος καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ μέλλοντος, ἀλλ’ ἕτερον καὶ ἕτερον, ὧν τὸ μὲν πρῶτον ἐκ διαιρέσεως εἴληπται τοιαύτης· εἰ ἔστιν ἕτερον καὶ ἕτερον, ἢ ἐφεξῆς ἐστιν ἀλλήλων (τὸ δὲ ἐφεξῆς νῦν ἀντὶ τοῦ ἔχεσθαι καὶ ἅπτεσθαι λαμβάνει) ἢ κεχωρισμένα ἀλλήλων καὶ οὐκ ἔστι παρὰ ταῦτα· εἰ οὖν μήτε ἅπτεσθαι δυνατὸν αὐτά, οὐ μόνον ὅτι τὰ ἁπτόμενα ἄλλο χρὴ ἔχειν τὸ πέρας, ᾧ ἅπτεται, καὶ ἄλλο τὸ περατούμενον, ἀλλὰ καί, ὅπερ αὐτός φησιν, ὅτι ἀδύνατον συνεχές τι ἐξ ἀμερῶν εἶναι. ἔστι δὲ ὁ μὲν χρόνος συνεχής, τὰ δὲ πέρατα αὐτοῦ ἀμερῆ· τοῦτο γὰρ ὡς ὁμολογούμενον νῦν εἴληπται διὰ τὸ τὰ πέρατα ὑποκεῖσθαι. εἰ γὰρ μὴ εἴη ἀμερῆ, οὐκ ἂν εἴη ἔσχατα, ἀλλὰ τούτων ἄλλα τὰ ἔσχατα. δόξει δὲ οὕτω συλλογιζόμενος τὸ ἐν ἀρχῇ λαμβάνειν· προέκειτο γὰρ δεῖξαι τὸ νῦν ἀδιαίρετον. ἐὰν γάρ, φησίν, δειχθῇ, ὅτι ταὐτὸν ἅμα, φανερὸν ἔσται ὅτι καὶ ἀδιαίρετον. ὁ δὲ προσχρῆται τούτῳ ὡς ἐναργεῖ ἀδύνατον λέγων συνεχές τι εἶναι ἐξ ἀδιαιρέτων. καὶ δυνατὸν λέγειν, ὅτι τὸ προσεχῶς ζητούμενόν ἐστιν, εἰ ἄμφω ταῦτα τὰ πέρατα ἓν κατ’ ἀριθμόν ἐστι· καὶ τοῦτό ἐστι τὸ νῦν· καὶ πρὸς τοῦτο παρείληπται ὡς ἐναργὲς τὸ μὴ εἶναι δύο πέρατα ἁπτόμενα ἀλλήλων καὶ ποιοῦντά τι συνεχὲς διὰ τὸ δεῖν μὲν τὰ ἁπτόμενα κατὰ μέρη ἅπτεσθαι, τὰ δὲ πέρατα ἀμερῆ εἶναι καὶ ἀδιαίρετα ἑκάτερον καθ’ αὑτό, ἐπεὶ οὐδὲν κωλύει ἀπ’ ἀλλήλων κεχωρισμένα καὶ διῃρημένα εἶναι, ὅπερ ἐπὶ τοῦ πέρατος καὶ τῆς ἀρχῆς ἀδύνατον ὂν δειχθήσεται. ἐδείχθη δὲ καθόλου, ὅτι μὴ οἷόν τε ἐξ ἀμερῶν ἁπτομένων ἀλλήλων γίνεσθαι τὸ συνεχές. καὶ διὰ μὲν τούτου δέδεικται, ὅτι οὐκ ἔστι δύο τὰ ἔσχατα ὡς ἁπτόμενα ἀλλήλων, διὰ δὲ τοῦ ἐφεξῆς, ὅτι οὐδὲ οὕτω δύο ὡς κεχωρισμένα, ἐξ ὧν συνάγεται ὅτι ἓν καὶ ταὐτόν· ᾧ ἀκολουθεῖ τὸ καὶ ἀδιαίρετον αὐτὸ εἶναι οὐχ ὡς ἐπὶ δύο περάτων νῦν λεγόμενον, ὥσπερ πρότερον, ἀλλ’ ὡς ἐπὶ τοῦ κοινοῦ, καὶ μέντοι τοῦ ἀδιαιρέτου οὐκ ἀπὸ τοῦ συνεχοῦς δεικνυμένου, ὡς πρότερον, ἀλλ’ ἀπὸ τοῦ ἓν εἶναι. ὥστε οὐ τὸ ἐν ἀρχῇ λαμβάνει ὁ λόγος ἐνταῦθα μὲν τὰ ὑποτεθέντα δύο πέρατα ἀμερῆ ἀναγκάσας εἶναι, ἐκεῖ δὲ τὸ εὑρεθὲν ἓν καὶ ταὐτὸν ἀδιαίρετον ἀποδεικνύς. [30]

in Ph 10 957 p. 234a7 Εἰ δὲ χωρὶς ἑκάτερο ν , μεταξὺ ἔσται χρόνος ἕως τοῦ τοῦτο διοριεῖ τὸν παρήκοντα καὶ τὸν μέλλοντα χρόνο ν . Δείξας, ὅτι ἕτερον καὶ ἕτερον οὐ δύναται εἶναι τὰ ἔσχατα ὡς ἁπτόμενα ἀλλήλων, δείκνυσιν ἐφεξῆς ὅτι οὐδὲ ὡς κεχωρισμένα καὶ ἀφεστῶτα ἀλλήλων ἔσται δύο τὰ ἔσχατα τοῦ χρόνου· εἰ γὰρ εἴη δύο, ἀνάγκη χρόνον εἶναι μεταξύ· ἐν παντὶ γὰρ συνεχεῖ τὸ μεταξὺ τῶν περάτων συνώνυμόν ἐστιν ἐκείνοις, ὧν ἐστι τὰ πέρατα· εἰ γραμμῶν τὰ πέρατα τὰ ἐν αὐταῖς εἴη, τὸ μεταξὺ γραμμή (πάντων γὰρ σημείων μεταξὺ γραμμή, αἱ δὲ γραμμαὶ συνώνυμοι ἀλλήλαις), εἰ δὲ γραμμαὶ εἶεν τὰ πέρατα, τὸ μεταξὺ τῶν γραμμῶν ἐπιφάνεια (αἱ γὰρ γραμμαὶ ἐπιφανειῶν πέρατά εἰσιν). τῶν οὖν ἐν τῇ συνεχείᾳ τῆς ἐπιφανείας λαμβανομένων δύο γραμμῶν κεχωρισμένων τὸ μεταξὺ ἐπιφάνεια πάντως ἐστί, καὶ τῶν ἐν σώματι δύο ἐπιφανειῶν τὸ μεταξὺ σῶμα· ἐπὶ δὲ τούτου κἂν κεχωρισμένων σωμάτων ἐπιφανείας λάβωμεν, τὸ μεταξὺ σῶμα ἀνάγκη εἶναι διὰ τὸ μηδὲν εἶναι κενόν. καὶ ἐπὶ κινήσεως δὲ ὁ αὐτὸς λόγος. μεταξὺ γὰρ τῶν τῆς κινήσεως περάτων, ἃ κινήματα καλοῦσιν, τῶν ἐν τῇ συνεχείᾳ τῆς κινήσεως ἀνάγκη κίνησιν εἶναι. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ χρόνου· συνεχὴς γὰρ καὶ οὗτος. καὶ ἔστι πέρατα αὐτοῦ τὰ νῦν. καὶ διὰ τοῦτο ἀνάγκη μεταξὺ τῶν διεστώτων νῦν χρόνον εἶναι· ἔχει γάρ τι καὶ ἐξαίρετον ὁ χρόνος παρὰ τὰ ἄλλα συνεχῆ τὸ πᾶς εἶναι συνεχής τε καὶ μὴ ἀπεσπάσθαι ἀφ’ ἑαυτοῦ ὡς γραμμὴ

ἀπὸ γραμμῆς καὶ ἐπιφάνεια ἀπὸ ἐπιφανείας αἱ ἐν τοῖς διαφόροις σώμασιν. πάντων οὖν τῶν τοῦ χρόνου περάτων τὸ μεταξὺ χρόνος. πᾶς δὲ χρόνος διαιρετός, διότι ὁ χρόνος συνεχής, πᾶν δὲ συνεχὲς διαιρετόν. ἐὰν οὖν διαιρεθῇ ὁ μεταξὺ χρόνος οὗτος τοῦ τε πέρατος τοῦ παρεληλυθότος καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ μέλλοντος, ὃν νῦν ἐκάλεσεν ὡς ἐνεστῶτα, διότι μεταξὺ τοῦ παρεληλυθότος ἐστὶ καὶ τοῦ μέλλοντος, ἐὰν οὖν οὗτος διαιρεθῇ, εἰς παρεληλυθότα καὶ μέλλοντα διαιρεθήσεται· πᾶν γὰρ τὸ ἐνεστὼς οὕτω διαιρεῖται. [25]

in Ph 10 958 τούτων δὴ προειλημμένων ἐπειδὴ ὁ μεταξὺ χρόνος οὗτος, καθόσον μὲν μετὰ τὸ πέρας ἐστὶ τοῦ παρεληλυθότος, μέλλων ἐστί, καθόσον δὲ πρὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ μέλλοντος, παρεληλυθώς, ὅταν μὲν ὡς μέλλων ληφθῇ ὅλος ὁ μεταξύ, τότε ἔσται τι τοῦ παρεληλυθότος τὸ ἐκ τῆς διαιρέσεως γινόμενον ἐν τῷ μέλλοντι, ὅταν δὲ ὡς παρεληλυθὼς πάλιν ληφθῇ, τὸ μέλλον ἔσται ἐν τῷ παρεληλυθότι τὸ ἐκ τῆς διαιρέσεως. δυνατὸν δὲ καὶ ἐπὶ ἑκατέρου μέρους τῆς διαιρέσεως συναγαγεῖν τὸ ἄτοπον, ὡς ὁ Ἀσπάσιος συνήγαγεν. ἐπειδὴ γὰρ ἡ τοῦ μεταξὺ διαίρεσις τὸ μὲν παρεληλυθὸς ποιεῖ τὸ δὲ μέλλον, ἐὰν ἑκάτερον τῶν τμημάτων τοῦ ἐνεστῶτος διαιρεθῇ, εἰς παρεληλυθὸς πάλιν καὶ μέλλον διαιρεθήσεται, καὶ ἔσται καὶ ἐν τῷ μέλλοντι τοῦ παρεληλυθότος τι καὶ ἐν τῷ παρεληλυθότι τοῦ μέλλοντος. p. 234a14 Ἅμα δὲ καὶ οὐκ ἂν κα θ ’ αὐτὸ εἴη τὸ νῦ ν , ἀλλὰ κα θ ’ ἕτερον · ἡ γὰρ διαίρεσις οὐ κα θ ’ αὑτ ό . Δεύτερον ἐπιχείρημα τοῦτο ἐνστάσεως οἶμαί τινος λυτικὸν τῆς λεγούσης, ὅτι οὐδὲν ἄτοπον μεταξὺ τοῦ παρεληλυθότος καὶ τοῦ μέλλοντος εἶναι τὸ νῦν τὸ ὡς ἐνεστώς. καὶ λέγει ὅτι τὸ μεταξὺ τοῦτο οὐκ ἔστι τὸ καθ’ αὐτὸ νῦν· ἀμερὲς γὰρ τὸ καθ’ αὑτό, τοῦτο δὲ διαιρετόν, διότι χρόνος ἐστί. κἂν λέγηται οὖν νῦν, οὐχ ὡς καθ’ αὐτὸ ὑπάρχοντος αὐτῷ τοῦ ὀνόματος λέγεται, ἀλλ’ ὡς καθ’ ἕτερον, ὅτι ἔστιν ἐν αὐτῷ τὸ νῦν τὸ καθ’ αὐτό. ὅτι δὲ οὐ καθ’ αὐτὸ τοῦτο τὸ νῦν ἐστιν, οἷον χρὴ εἶναι τὸ κυρίως μεταξὺ τοῦ παρεληλυθότος καὶ τοῦ μέλλοντος, δῆλον ἐκ τοῦ διαιρεῖσθαι· ἡ γὰρ διαίρεσις οὐ τοῦ κα θ ’ αὐτὸ νῦν ἐστιν, ἀλλὰ τοῦ ἐν πλάτει καὶ καθ’ ἕτερον λεγομένου. ἔστι δὲ καὶ ἄλλη γραφὴ τοιαύτη ἡ γὰρ διαίρεσις κα θ ’ αὑτ ό. καὶ λέγοι ἄν, ὅτι τὸ μεταξὺ τοῦτο καθ’ ἑτερόν ἐστι νῦν· ἡ γὰρ διαιρεσίς ἐστι τὸ καθ’ αὐτὸ νῦν, ἀλλ’ οὐ τὸ διαιρούμενον. p. [25]

in Ph 10 959 234a16 Πρὸς δὲ τούτοις τοῦ νῦν τὸ μέν τι γεγονός ἐστιν ἕως τοῦ ἀνάγκη τὸ αὐτὸ εἶναι τὸ ἐν ἑκατέρῳ νῦ ν . Δείξας πρότερον, ὅτι ἕπεται τοῖς λέγουσι μὴ ταὐτὸν καὶ ἓν εἶναι τῷ ἀριθμῷ τό τε πέρας τοῦ παρεληλυθότος καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ μέλλοντος, ἀλλ’ ἔχειν μεταξὺ χρόνον, τὸ ἔσεσθαί τι τοῦ μέλλοντος χρόνου ἐν τῷ παρεληλυθότι καὶ τοῦ παρεληλυθότος ἐν τῷ μέλλοντι, νῦν δείκνυσιν ὅτι αὐτοῦ τούτου τοῦ νῦν, ὃ μεταξὺ τοῦ παρεληλυθότος ὑπόκειται καὶ τοῦ μέλλοντος, ἔσται τὸ μὲν παρεληλυθὸς τὸ δὲ μέλλον. ὁ γὰρ μεταξὺ τῶν περάτων χρόνος ὃς δοκεῖ νῦν εἶναι, ἐπεὶ μήτε παρεληλυθώς ἐστι μήτε μέλλων, οὗτος ἂν διαιρεθῇ, δῆλον ὅτι καὶ τὰ μέρη αὐτοῦ νῦν ἔσται· ὁ γὰρ ὅλος νῦν ἦν. ἀλλὰ διαίρεσις πᾶσα χρόνου τὸ μὲν παρεληλυθὸς ποιεῖ, τὸ δὲ μέλλον, διορίζουσα ἑκάτερον, ὥστε τοῦ νῦν τι μέρος καὶ αὐτὸ νῦν ὂν τὸ μέν τι παρεληλυθὸς ἔσται, τὸ δὲ μέλλον· ἄτοπον δὲ τοῦ νῦν τοῦ ἐνεστῶτος τὸ μὲν παρεληλυθέναι λέγειν, τὸ δὲ μέλλειν· ἕπεται μέντοι τῷ ἐν πλάτει τὸ νῦν ὁρίζοντι τὸ μέν τι αὐτοῦ παρεληλυθὸς εἶναι, τὸ δὲ μέλλον, ἐπειδὴ τὸ κυρίως νῦν ἀμερὲς ὂν διορίζει τὸ παρεληλυθὸς καὶ τὸ μέλλον. ἐὰν δὲ πάλιν τὸ μεταξὺ τοῦτο κατ’ ἄλλο τμηθῇ καὶ μὴ καθ’ ὃ πρόσθεν ἐτμήθη, ἀλλ’ ἢ πλησίον τῆς ἀρχῆς τοῦ μέλλοντος ἢ πλησίον τοῦ πέρατος τοῦ παρεληλυθότος, εἰ μὲν τῆς ἀρχῆς τοῦ μέλλοντος, ἔσται τότε ὡς ἐν τῷ μέλλοντι πάλιν ἐν τῷ παρεληλυθότι, εἰ δὲ τοῦ πέρατος τοῦ παρεληλυθότος, ἔσται τότε ὡς ἐν τῷ 〈μέλλοντι πάλιν ἐν τῷ〉 παρεληλυθότι μέρος ὂν αὐτοῦ, 〈καὶ οὕτω〉 πάλιν τὸ αὐτὸ τοῦ νῦν μέρος γεγονὸς ἢ μέλλον ἔσται. ἀλλὰ μεταπίπτει τὸ αὐτὸ ἑκάστης διαιρέσεως τὸ μέν τι γεγονὸς τὸ δὲ μέλλον ποιούσης τοῦ διαιρουμένου. δείξας δὲ ὅτι οὐκ ἀεὶ τὸ αὐτὸ γεγονὸς καὶ μέλλον ἔσται, ἐπάγει ὅτι οὐδὲ νῦν τὸ αὐτὸ ἔσται ἀεί. αἴτιον δὲ ὅτι ὁ μεταξὺ οὗτος χρόνος 〈νῦν〉 ὢν διαιρετός ἐστιν εἰς ἀεὶ διαιρετά· καὶ πᾶσαι αἱ ἐν αὐτῷ τομαὶ

εἰς τὰ νῦν ἔσονται τὰ ἐνεστῶτα, ἐπειδὴ καὶ ὁ ὅλος οὗτος χρόνος, ἐν ᾧ αἱ τομαί, νῦν ἐστι, καὶ αἱ διαιρέσεις νῦν ἄλλοτε ἄλλαι γινόμεναι. [25]

in Ph 10 960 συμβήσεται οὖν, εἰ ὁ μεταξὺ χρόνος νῦν ἐστι, τὰ ἐν τῷ αὐτῷ νῦν γινόμενα μὴ εἶναι ἰσοχρόνια διὰ τὰ πολλὰ τὰ ἐν πλάτει νῦν. εἰ οὖν μήτε οὕτως δύο τὰ ἔσχατα ὡς ἅπτεσθαι ἀλλήλων μήτε οὕτως δύο ὡς κεχωρίσθαι, ἀνάγκη ἓν καὶ ταὐτὸν εἶναι νῦν τό τε πέρας τοῦ παρεληλυθότος καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ μέλλοντος. p. 234a20 Ἀλλὰ μὴν εἰ τὸ αὐτὸ φανερὸν ὅτι καὶ ἀδιαίρετον ἕως τοῦ δῆλόν ἐστιν ἐκ τῶν εἰρημένω ν . Τῷ ἓν καὶ ταὐτὸν εἶναι τό τε πέρας τοῦ παρεληλυθότος καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ μέλλοντος ἀποδεδειγμένῳ ἀκολουθεῖ, φησί, τὸ καὶ ἀδιαίρετον αὐτὸ εἶναι. εἰ γὰρ εἴη διαιρετόν, ἔποιτο ἂν πάλιν τῇ διαιρέσει αὐτοῦ τὰ προειρημένα ἄτοπα· ἔσται γὰρ τοῦ νῦν τὸ μὲν παρεληλυθὸς τὸ δὲ μέλλον, καὶ οὐ τὸ αὐτὸ ἀεὶ παρεληλυθὸς οὐδὲ τὸ αὐτὸ ἀεὶ μέλλον, ἀλλ' οὐδὲ τὸ νῦν ἀεὶ τὸ αὐτό. ὅτι δὲ ἀδιαίρετον, δῆλον καὶ ἐκ τοῦ πέρας μὲν εἶναι τοῦ παρεληλυθότος καὶ τοῦ μέλλοντος ἀρχήν, ἀδιαίρετα δὲ εἶναι καὶ τὸ πέρας καὶ τὴν ἀρχήν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὡς ὁμολογούμενον ἔλαβεν, ὅτε ἔλεγε "διὰ τὸ μὴ εἶναι συνεχὲς ἐξ ἀμερῶν," νῦν δὲ ἔδειξεν οὐχ ὅτι ἑκάτερον ἀδιαίρετον τό τε πέρας καὶ ἡ ἀρχή, ἀλλ' ὅτι ἄμφω ἓν καὶ ταὐτόν ἐστι, καὶ οὕτως ἓν ὡς ἀδιαίρετον (ἓν γάρ τι καὶ ἡ ἡμέρα), ἀλλ' οὐχ ὡς ἀδιαίρετον· τὰ δὲ νῦν ταῦτα ἄμφω ἓν καὶ ταὐτὸν ηὑρέθη κατὰ τὸ ὑποκείμενον καὶ οὕτως ἓν ὡς ἀδιαίρετα. p. 234a24 Ὅτι δὲ οὐδὲν ἐν τῷ νῦν κινεῖται ἕως τοῦ δῆλον ὡς οὐδὲ ἠρεμεῖ ν . Δείξας, ὅτι ἓν καὶ ταὐτόν ἐστι καὶ ἀδιαίρετον τὸ ὡς ἀρχὴ ἅμα καὶ πέρας λαμβανόμενον νῦν, ἔτι παραδοξότερον ἐπάγει τὸ μηδὲν ἐν αὐτῷ μήτε κινεῖσθαι μήτε ἠρεμεῖν. καὶ δείκνυσιν αὐτὸ διὰ πλειόνων ἐπιχειρημάτων, ὧν τὸ πρῶτον τοιοῦτόν ἐστιν· εἰ κινεῖταί τι ἐν τῷ νῦν, διαιρετὸν ἔσται τὸ νῦν· ἀλλὰ μὴν τοῦτο ἀδύνατον (δέδεικται γὰρ ἀδιαίρετον)· οὐκ ἄρα κινεῖταί τι ἐν τῷ νῦν. καὶ ἡ μὲν πρόσληψις φανερά, ὅτι ἀδύνατον διαιρεθῆναι τὸ νῦν. [25]

in Ph 10 961 τὸ δὲ συνημμένον δείκνυσι προλαβὼν τὸ ἤδη ὡμολογημένον, ὅτι ἐν ᾧ δυνατόν τι κινεῖσθαι βραδύτερον, ἐν τούτῳ καὶ θᾶττον δυνατὸν κινεῖσθαι. δι' ὧν δείκνυσιν ἐκθετικῶς, ὅτι ἐὰν κινῆταί τι ἐν τῷ νῦν, διαιρεῖσθαι ἀνάγκη τὸ νῦν. ἔστω γὰρ τὸ νῦν, ἐν ᾧ κινεῖσθαι λέγεταί τι, τὸ Ν. καὶ τὸ θᾶττον κινούμενον ἐν τῷ Ν κινείσθω τὴν ΑΒ. οὐκοῦν τὸ βραδύτερον ἐν τῷ αὐτῷ νῦν ἐλάττω τῆς ΑΒ κινηθήσεται οἷον τὴν Α Γ . ἐπειδὴ δὲ τὸ βραδύτερον ἐν τῷ νῦν τὴν ΑΓ κεκίνηται, τὸ θᾶττον ἐν ἐλάττονι τοῦ νῦν τὴν ΑΓ κινηθήσετα ι. διαιρετὸν ἄρα τὸ νῦν. ἐφεξῆς δὲ ὅτι οὐδ' ἠρεμεῖ τι ἐν τῷ νῦν δείκνυσι συντόμως τῷ αὐτῷ τρόπῳ χρώμενος τῆς ἀποδείξεως· εἰ γὰρ μὴ κινεῖταί τι ἐν τῷ νῦν, οὐδὲ ἠρεμεῖ· ἀλλὰ μὴν οὐ κινεῖταί τι, ὡς δέδεικται, οὐδὲ ἄρα ἠρεμεῖ. καὶ πάλιν ἡ μὲν πρόσληψις σαφὴς ὡς προσεχῶς δεδειγμένη, τὸ δὲ συνημμένον ὑπομιμνήσκει ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ ἠρεμεῖν· ἠρεμεῖν γὰρ λέγομεν οὐ πᾶν τὸ ἀκίνητον, ἀλλὰ τὸ πεφυκὸς μὲν κινεῖσθα ι , μὴ κινούμενον δὲ ὅτε πέφυκε κινεῖσθαι (διὸ τὸ ἀρτιγενὲς σκυλάκιον οὐ λέγομεν ἠρεμεῖν κατὰ τὴν ὅρασιν, ὅτι οὐδὲ πέφυκε τότε κινεῖσθαι κατ' αὐτήν) καὶ οὗ πέφυκεν (οὐ γὰρ ἠρεμεῖ τὰ ἔνυδρα μὴ κινούμενα ἐν γῇ) καὶ ὡς πέφυκεν (οὐ γὰρ ἠρεμεῖ τὰ νηκτὰ μὴ βαδίζοντα)· οὕτω γὰρ ὡρίσθη τὸ ἠρεμεῖν. εἰ οὖν ἐν τῷ νῦν οὐδὲν πέφυκε κινεῖσθα ι , δῆλον ὅτι οὐδὲ ἠρεμεῖ ν. p. 234a34 Ἔτι δὲ εἰ τὸ αὐτὸ μέν ἐστι τὸ νῦν ἕως τοῦ τὸ γὰρ αὐτὸ ἔσχατον τῶν χρόνων ἀμφοτέρων τὸ νῦ ν . Δεύτερον ἐπιχείρημα δεικνύον, ὅτι ἐν τῷ κυρίως νῦν οὔτε κινεῖσθαί τι δυνατὸν οὔτε ἠρεμεῖν. δείκνυσι δὲ καὶ τοῦτο κατὰ τὸν δεύτερον τῶν ὑποθετικῶν τρόπον εἰς ἀδύνατον ἀπάγων τὸ τὸ αὐτὸ ἅμα κινεῖσθαι καὶ ἠρεμεῖν. λαβὼν γὰρ τὸ προδεδειγμένον, ὅτι τὸ νῦν ἓν καὶ ταὐτὸν ὂν τῷ ἀριθμῷ πέρας μέν ἐστι τοῦ παρεληλυθότος, ἀρχὴ δὲ τοῦ μέλλοντος, λέγει ὅτι ἐὰν ληφθῇ τι τὸν παρεληλυθότα χρόνον ὅλον κινούμενον, καὶ ἐν ὁτῳοῦν αὐτοῦ κινούμενον ἔσται τῶν κα θ ' ἃ πέφυκε κινεῖσθα ι· εἰ οὖν καὶ ἐν τῷ πέρατι αὐτοῦ τῷ νῦν πέφυκε κινεῖσθαι, ὡς ὑποτίθεται ὁ λόγος, δῆλον ὅτι καὶ ἐν αὐτῷ κινήσεται. [25]

in Ph 10 962

ἐὰν δὲ ληφθῇ τὸ αὐτὸ τὸν μέλλοντα χρόνον ὅλον ἠρεμοῦν (δυνατὸν γὰρ οὕτως ὑποθέσθαι), καὶ ἐν ὁτῳοῦν αὐτοῦ ἠρεμήσει, ἐν ᾧ πέφυκεν ἠρεμεῖν· εἰ οὖν πέφυκεν ἐν τῷ νῦν τῷ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ μέλλοντος ἠρεμεῖν, ἠρεμήσει καὶ ἐν αὐτῷ τὸ ἐν ὅλῳ τῷ μέλλοντι ἠρεμοῦν· ἐν τῷ αὐτῷ ἄρα νῦν, ὃ πέρας μέν ἐστι τοῦ παρεληλυθότος, ἀρχὴ δὲ τοῦ μέλλοντος, κινηθήσεταί τι ἅμα καὶ ἠρεμήσει κατὰ ταὐτόν· ἀδιαίρετον γὰρ τὸ νῦν. διὸ οὐκ ἐν τῷδε μὲν αὐτοῦ κινηθήσεται, ἐν τῷδε δὲ ἠρεμήσει. τὸ δὲ κα θ ’ ὃ πέφυκε κινεῖσθαι προσέθηκε, διότι ἐν μὲν τοῖς μορίοις τοῦ χρόνου πέφυκε τὰ κινούμενα κινεῖσθαι, ἐν δὲ τοῖς πέρασιν οὐ πέφυκεν. εἰ μέντοι τις ὑπόθοιτο καὶ ἐν τούτοις κινεῖσθαι, τὸ δεδειγμένον ἄτοπον ἀκολουθήσει. p. 234b5 Ἔτι δὲ ἠρεμεῖν μὲν λέγομεν ἕως τοῦ ἀνάγκη ἄρα καὶ κινεῖσθαι τὸ κινούμενον ἐν χρόνῳ καὶ ἠρεμεῖν τὸ ἠρεμοῦ ν . Τρίτον συνάγει, ὅτι ἐν τῷ νῦν οὐκ ἔστιν ἠρεμεῖν. ὁ δὲ συλλογισμὸς εἴη ἂν ἐν δευτέρῳ σχήματι κατηγορικὸς τοιοῦτος· ἠρεμεῖν ἐστιν τὸ ὁμοίως ἔχειν αὐτὸ καὶ τὰ μέρη αὐτοῦ καὶ νῦν καὶ πρότερον· ἐν τῷ νῦν ἀδιαιρέτῳ ὄντι οὐκ ἔστι τὸ νῦν καὶ πρότερον· ἐν τῷ νῦν ἄρα τὸ ἠρεμεῖν οὐκ ἔστιν. ἀποδείξας δὲ οὕτως ἐναργῶς τὸ προτεθὲν εἰκότως ἐπήγαγεν, ὅτι ἀνάγκη καὶ κινεῖσθαι τὸ κινούμενον ἐν χρόνῳ καὶ ἠρεμεῖν τὸ ἠρεμοῦν, εἴπερ ἐν τῷ νῦν οὔτε κινεῖσθαι δυνατὸν οὔτε ἠρεμεῖν. p. 234b10 Τὸ δὲ μεταβάλλον ἅπαν ἀνάγκη ἕως τοῦ φανερὸν οὖν ὅτι ἅπαν τὸ μεταβάλλον ἔσται διαιρετό ν . Δείξας πρότερον, ὅτι καὶ τὸ μέγεθος ἐφ’ οὗ ἡ κίνησις διαιρετόν ἐστιν εἰς ἀεὶ διαιρετά, καὶ ἡ κίνησις αὐτὴ καὶ ὁ χρόνος, νῦν δείκνυσιν ὅτι καὶ τὸ κινούμενον αὐτὸ ἀδύνατον ἀμέγεθες εἶναι καὶ ἀδιαίρετον. καὶ τοῖς προσεχῶς δὲ εἰρημένοις ἀκολούθως ἐπῆκται τὰ νῦν λεγόμενα. δείξας γὰρ ὅτι ἐν μὲν τῷ ἀμερεῖ τοῦ χρόνου τῷ νῦν οὐδὲν οὔτε κινεῖται οὔτε ἠρεμεῖ, ἐν χρόνῳ δὲ τῷ διαιρετῷ καὶ τὰ κινούμενα κινεῖται καὶ τὰ ἠρεμοῦντα ἠρεμεῖ, νῦν δείκνυσιν, ὅτι οὐ μόνον ὁ χρόνος ἐν ᾧ ἡ κίνησις διαιρετός ἐστιν, ἀλλὰ καὶ τὸ κινούμενον αὐτὸ καὶ ἡ κίνησις καὶ τὸ κινεῖσθαι καὶ τὸ μέγεθος ἐφ’ οὗ ἡ κίνησις. [30]

in Ph 10 963 καὶ ὁμοίως ἔχει πάντα, διότι ἑνὸς διαιρουμένου καὶ τὰ ἄλλα διαιρεθήσεται. νῦν δὲ τέως, ὅτι τὸ κινούμενον διαιρετόν, δείκνυσι προλαβὼν ὁμολογούμενον, ὅτι πᾶσα μεταβολὴ ἔκ τινος εἴς τί ἐστι. καὶ ὡς ἐπὶ διαιρέσει τοιαύτῃ ποιούμενος τὸν λόγον λέγει· ἐπειδὴ τὸ μεταβάλλον ἔκ τινος εἴς τι μεταβάλλει, ἀνάγκη αὐτὸ ἐν τῷ μεταβάλλειν ἢ ἐν ἐκείνῳ ἔτι εἶναι ἐξ οὗ μεταβάλλει καὶ αὐτὸ καὶ τὰ μέρη αὐτοῦ ἢ ἐν τῷ εἰς ὃ μεταβάλλει ἢ ἐν ἀμφοτέροις ἢ ἐν οὐδετέρῳ αὐτὸ πάλιν καὶ τὰ μέρη αὐτοῦ, ἢ τὸ μέν τι αὐτοῦ ἐν ἐκείνῳ ἐξ οὗ μεταβάλλει, τὸ δὲ ἐν ἐκείνῳ εἰς ὃ μεταβάλλει. καὶ παρὰ ταῦτα οὐ δοκεῖ τι ἄλλο εἶναι τμῆμα τῆς διαιρέσεως. ἐὰν οὖν δειχθῇ, ὅτι οὐδὲν τῶν ἄλλων τμημάτων ὑγιές ἐστι, καὶ λειφθῇ τὸ λέγον τὸ μέν τι αὐτοῦ εἶναι ἐν τῷ ἐξ οὗ μεταβάλλει, τὸ δὲ ἐν τῷ εἰς ὃ μεταβάλλει, διαιρετὸν δηλονότι φανήσεται τὸ μεταβάλλον· ἀλλ’ ὅτι μὲν ὅταν ᾖ ἐν τούτῳ ἐξ οὗ μεταβάλλει οὐ μεταβάλλει, δῆλον (ἠρεμεῖ γὰρ τότε καὶ οὔπω μεταβάλλει), ἀλλ’ οὐδὲ ὅταν ἐν ἐκείνῳ εἰς ὃ μεταβάλλει (μεταβεβληκὸς γὰρ ἔσται τότε καὶ οὐ μεταβάλλον), ἀλλ’ οὐδ’ ἐν ἀμφοτέροις ὅλον εἶναι δυνατὸν αὐτό, τῷ τε ἐξ οὗ μεταβάλλει καὶ τῷ εἰς ὃ μεταβάλλει (αὐτό τε γὰρ ἑαυτοῦ χωρὶς ἔσται καὶ ἅμα μεταβεβληκὸς ἔσται χωρὶς τοῦ μεταβάλλειν), ἀλλ’ οὐδὲ οὕτως ἕξει, ὥστε ἐν μηδετέρῳ εἶναι μήτε αὐτὸ μήτε τὰ μέρη αὐτοῦ. ἐν μηδετέρῳ δὲ οὕτως λέγεται ὡς ‘μηδὲ ἐν τῷ μεταξύ‘, ὡς ἔσται δῆλον· καὶ ἔστι τοῦτο πάντων ἀδυνατώτατον. λείπεται ἄρα τοῦ μεταβάλλοντος τὸ μέν τι εἶναι ἐν ἐκείνῳ ἐξ οὗ ἡ μεταβολή, τὸ δέ τι ἐν ἐκείνῳ εἰς ὃ μεταβάλλει· εἰ δὲ τοῦτο, διαιρετὸν ἔσται. οὐχ ὅτι ὅταν ἀπὸ λευκοῦ εἰς μέλαν μεταβάλλῃ, τὸ μὲν ἐν τῷ λευκῷ ἔσται, τὸ δὲ ἐν τῷ μέλανι· ἀνάγκη γὰρ ἐν τῷ φαιῷ πρῶτον γενέσθαι. διὸ προσέθηκε τὸ λέγω δὲ εἰς ὃ μεταβάλλει τὸ πρῶτον κατὰ τὴν μεταβολή ν , οἷον ἐκ τοῦ λευκοῦ τὸ φαιό ν , οὐ τὸ μέλα ν. διὸ οὐκ ἀνάγκη τὸ μεταβάλλον ἢ ἐν τῷ ἐξ οὗ εἶναι ἢ ἐν τῷ εἰς ὅ. ἀλλ’ ἐν τῷ πρώτῳ κατὰ τὴν μεταβολήν· πρῶτον δὲ τοῦ εἰς ὃ ὡς εἰς τέλος τὸ μεταξὺ καὶ τοῦ μέλανος τὸ φαιόν. διὰ γὰρ τούτου ἀπὸ τοῦ λευκοῦ ὁδεύει ἐπὶ τὸ μέλαν, ὥστε

ὅταν λέγῃ οὐχ οἷόν τε εἶναι ἐν τῷ εἰς ὃ μεταβάλλει, οὐκ εἰς ὃ πρῶτον μεταβάλλει ἀκουστέον, ἀλλ᾽ ἐφ᾽ ὃ σπεύδει ὡς ἐπὶ τέλος. [30]

in Ph 10 96[illegible] ὁμοίως δὲ καὶ ὅταν λέγῃ οὔτε ἐν μηδετέρ ῳ, οὐχ ὡς ἐν τῷ μεταξὺ δυναμένου εἶναι λέγει, ἀλλ᾽ ὡς εἰ ἔλεγεν ‘οὔτε ἐν τῷ λευκῷ οὔτε ἐν τῷ μέλανι οὔτε ἕν τινι τῶν μεταξύ.‘ φανερὸν οὖ ν, φησίν, ὅτι πᾶν τὸ μεταβάλλον ἔσται διαιρετόν, τῶν δὲ μερῶν οὐδὲν καθ᾽ αὑτὸ μεταβάλλει, ἀλλ᾽ ὅσα τούτων μεταβάλλει, κατὰ συμβεβηκὸς μεταβάλλει· τοῦ γὰρ σώματος κινουμένου κινεῖται καὶ τὰ ἐν αὐτῷ οἷον ἐπίπεδον, γραμμή, στιγμή. Ἐκ δὲ τούτου τοῦ ἐπιχειρήματος δυνατόν ἐστι λύειν τὸν τὴν κίνησιν ἀναιροῦντα λόγον ἐκ τοῦ δεῖν τὸ κινούμενον ἢ ἐν τῷ ἐξ οὗ ἡ κίνησις εἶναι ἢ ἐν τῷ εἰς ὃ ἡ κίνησις, μηδέτερον δὲ δυνατὸν εἶναι· ἔν τε γὰρ τῷ ἐξ οὗ ὂν οὔπω κινεῖται, καὶ ἐν τῷ εἰς ὃ ὂν οὐκέτι κινεῖται ἀλλ᾽ ἠρεμεῖ· ἐδείχθη γὰρ ὅτι ἐν οὐδετέρῳ ὅλον, ἀλλὰ τὸ μέν τι αὐτοῦ ἐν τούτῳ τὸ δὲ ἐν ἐκείνῳ. ἐν δὲ τούτοις ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὴν οἰκείαν περὶ ψυχῆς ὑπόθεσιν πάντα ἕλκων τὴν λέγουσαν ἀχώριστον εἶναι τοῦ σώματος τὴν ψυχήν, καὶ ἐκ τῶν νῦν λεγομένων φησὶν δῆλον εἶναι τοῦτο, εἴπερ ἡ ψυχὴ ἀσώματος καὶ ἀμερής, τὸ δὲ ἀμερὲς οὐ κινεῖται, εἰ ἀνάγκη τοῦ κινουμένου τὸ μέν τι ἐξ οὗ κινεῖται τὸ δὲ εἰς ὃ κινεῖται, τὸ δὲ μὴ κινούμενον οὐ χωρίζεται. “τοῦτο δέ, φησί, τὸ ἄτοπον φεύγοντές τινες ὄχημα αὐτῇ σῶμά τι περιάπτουσι, καὶ λανθάνουσιν ἑαυτοὺς διὰ τούτου ἢ σῶμα διὰ σώματος χωρεῖν λέγοντες, εἴ γε ἡ ψυχὴ εἰς πᾶν εἰσκρίνεται τὸ σῶμα οὖσα μετὰ σώματος, ἢ καὶ τούτου χωρίζοντες αὐτὴν καὶ κινοῦντες καθ᾽ αὑτὴν ἐν τῇ εἰς τὰ σώματα εἰσκρίσει.” ῥητέον δὲ οἶμαι πρὸς μὲν τὸ μὴ κινεῖσθαι τὴν ψυχὴν ἀμερῆ οὖσαν, ὅτι σωματικὴν μὲν οὐ κινεῖται κίνησιν, κινεῖται μέντοι βουλευομένη καὶ διανοουμένη καὶ κρίνουσα καὶ θεωροῦσα τὰς ψυχῇ προσηκούσας κινήσεις. καὶ δύναιτο μὲν ἂν οἶμαι ὁ ἀποδοθεὶς τῆς κινήσεως ὁρισμὸς καὶ ταῖς ψυχικαῖς κινήσεσιν ἐφαρμόττειν ἢ ταῖς γε πλείσταις ἐχούσαις τὸ δυνάμει ἐν τῷ κινεῖσθαι. εἰ δὲ καὶ μὴ ἐφαρμόττει ἀλλὰ κεχώρισται, κατ᾽ ἄλλο τι κινήσεως εἶδος αὐτὰς ἀφοριστέον. ταῦτα δὲ καὶ τὸν κορυφαῖον ἀρέσκει τῶν Ἀριστοτέλους ἑταίρων τὸν Θεόφραστον ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Περὶ κινήσεως αὐτοῦ λέγοντα, ὅτι “αἱ μὲν ὀρέξεις καὶ ἐπιθυμίαι καὶ ὀργαὶ σωματικαὶ κινήσεις εἰσὶ καὶ ἀπὸ τούτου τὴν ἀρχὴν ἔχουσιν, ὅσαι δὲ κρίσεις καὶ θεωρίαι, ταύτας οὐκ ἔστιν εἰς ἕτερον ἀναγαγεῖν, ἀλλ᾽ ἐν αὐτῇ τῇ ψυχῇ καὶ ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ τέλος, εἰ δὲ δὴ καὶ ὁ νοῦς κρεῖττόν τι καὶ θειότερον, ἅτε δὴ ἔξωθεν ἐπεισιὼν καὶ παντέλειος. [30]

in Ph 10 96[illegible] καὶ τούτοις ἐπάγει “ὑπὲρ μὲν οὖν τούτων σκεπτέον, εἴ τινα χωρισμὸν ἔχει πρὸς τὸν ὅρον, ἐπεὶ τό γε κινήσεις εἶναι καὶ ταύτας ὁμολογούμενον”. καὶ Στράτων δὲ ὁ Λαμψακηνὸς ὁ Θεοφράστου γεγονὼς ἀκουστὴς καὶ ἐν τοῖς ἀρίστοις Περιπατητικοῖς ἀριθμούμενος τὴν ψυχὴν ὁμολογεῖ κινεῖσθαι οὐ μόνον τὴν ἄλογον ἀλλὰ καὶ τὴν λογικήν, κινήσεις λέγων εἶναι τὰς ἐνεργείας καὶ τῆς ψυχῆς. λέγει οὖν ἐν τῷ Περὶ κινήσεως πρὸς ἄλλοις πολλοῖς καὶ τάδε· “ἀεὶ γὰρ ὁ νοῶν κινεῖται ὥσπερ καὶ ὁ ὁρῶν καὶ ἀκούων καὶ ὀσφραινόμενος· ἐνέργεια γὰρ ἡ νόησις τῆς διανοίας καθάπερ καὶ ἡ ὅρασις τῆς ὄψεως”. καὶ πρὸ τούτου δὲ τοῦ ῥητοῦ γέγραφεν· “ἐπεὶ οὖν εἰσιν αἱ πλεῖσται τῶν κινήσεων αἴτιαι, ἃς ἡ ψυχὴ καθ᾽ αὑτήν τε κινεῖται διανοουμένη καὶ ἃς ὑπὸ τῶν κινήσεων ἐκινήθη πρότερον. δῆλον δέ ἐστιν· ὅσα γὰρ μὴ πρότερον ἑώρακε, ταῦτα οὐ δύναται νοεῖν, οἷον τόπους ἢ λιμένας ἢ γραφὰς ἢ ἀνδριάντας ἢ ἀνθρώπους ἢ τῶν ἄλλων τι τῶν τοιούτων”. ἀλλ᾽ ὅτι μὲν ἡ ψυχὴ κινεῖται κατὰ τοὺς ἀρίστους τῶν Περιπατητικῶν, κἂν μὴ τὴν σωματικὴν κίνησιν, δῆλον ἐκ τούτων. καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ τελευταίῳ βιβλίῳ ταύτης τῆς πραγματείας “ἡ γὰρ φαντασία καὶ ἡ δόξα, φησί, κινήσεις τινὲς εἶναι δοκοῦσι.” πρὸς δὲ τὸν ἕτερον τὸν ἀπὸ τοῦ ὀχήματος λόγον ῥητέον, ὅτι οὐ διὰ τὸ χωρίζεσθαι τούτου τοῦ σώματος τὴν ψυχὴν τὸ ὄχημα ἐκεῖνό φαμεν αὐτῆς ἐξηρτῆσθαι· καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ οὖσα κεχώρισται κατ᾽ οὐσίαν αὐτοῦ· εἰ γὰρ ἐνεργείας ἔχει χωριστὰς αὐτοῦ, πολλῷ μᾶλλον τὴν οὐσίαν ἔχει κεχωρισμένην, ὡς ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Περὶ ψυχῆς διετάξατο. οὐ μέντοι οὐδὲ

τοπικῶς ἐν τούτῳ τῷ σώματι λέγεται εἶναι ἡ ψυχὴ ὥσπερ ἐν ἀγγείῳ, ἀλλὰ σχετικῶς, ὥστε πρὸς τὸ χωρισθῆναι αὐτοῦ οὐ δεῖται σώματος ἄλλου τοπικῶς κινουμένου· ἀρκεῖ γὰρ ἡ τοῦ σώματος ἀνεπιτηδειότης πρὸς τὸ μὴ δέχεσθαι τὴν ἔλλαμψιν τῆς ψυχῆς· καὶ τοῦτό ἐστι τὸ χωρισθῆναι τὴν ψυχήν. ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ ὄχημα τῆς ψυχῆς ἀποδεικνύουσιν ἐξηρτῆσθαι, διότι ἐγκόσμιος οὖσα καὶ ἐν διαφόροις μέρεσι τοῦ κόσμου πολιτευομένη οἰκεῖον ἔχει πάντως ὄχημα τῷ μέρει ἐκείνῳ, ἐν ᾧ πολιτεύεται ψυχούμενον ὑπ' αὐτῆς· ὅταν οὖν ἐν ἀέρι πολιτεύηται, πνευματικόν ἐστι τὸ ἐξημμένον αὐτῆς, ὥσπερ ἐνταῦθα τὸ ὀστρεῶδες τοῦτο. [5]

in Ph 10 966 εἰ δὲ τοῦτο τὸ αἴτιον τῶν διαφόρων ὀχημάτων, οὐκ ἀναγκαῖον ἴσως ἐν τούτῳ οὖσαν ἔχειν καὶ τὸ πνευματικόν, εἰ δὲ καὶ ἔχοι, οὐκ ἀναγκαῖον ἐν τούτῳ εἶναι ἐκεῖνο, ὥστε σῶμα διὰ σώματος χωρεῖν, ὁπότε οὐδὲ τοῦτο οἶμαι ἄτοπον τὸ τὰ ὑπέρτερα καὶ λεπτότερα καὶ μὴ ὁμοφυῆ διὰ τῶν παχυτέρων καὶ ἐνυλοτέρων χωρεῖν· καὶ γὰρ τὸ ἡλιακὸν φῶς κατὰ τοὺς σῶμα λέγοντας αὐτὸ δι' ὅλου τοῦ ἀέρος λέγεται χωρεῖν, καὶ οἱ οὐρανοὶ σφαῖραι τέλειαι οὖσαι καὶ οὐχ ἁψῖδες μόνον, εἴπερ συνεχεῖς εἰσι πρὸς τὸ κέντρον, δι' ὅλων χωροῦσιν τῶν ἐφεξῆς. ταῦτα μὲν οὖν, ὡς καὶ αὐτὸς εἶπεν ὁ Ἀλέξανδρος, ἔξωθεν ὄντα τοιαύτης τυγχανέτω παρ' ἐμοῦ διακρίσεως. Ἀποροῦσι δὲ καλῶς πρὸς τὸ εἰρημένον ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους, ὅτι τὸ κινούμενον τὸ μέν τι ἔχει ἐν τῷ ἐξ οὗ κινεῖται, τὸ δὲ ἐν τῷ εἰς ὃ ἢ τῷ μεταξύ· εἰ γὰρ τοῦτο ἀληθές, πῶς αὐτὸς ἐν τῷ πρώτῳ ταύτης τῆς πραγματείας αἰτιώμενος Μέλισσον ὡς ἀρχὴν λέγοντα τῆς ἀλλοιώσεως ἐπήγαγεν· "ὥσπερ οὐκ ἀθρόας γινομένης μεταβολῆς"· ὡς γὰρ δυναμένου τινὸς ἅπαντος ἀθρόως ἀλλοιοῦσθαι καὶ μὴ κατὰ μόριον λέγει· καὶ γὰρ τὸ πηγνύμενον γάλα καὶ ὕδωρ καὶ τὸ θερμαινόμενον ὅλον ἀθρόως δοκεῖ μεταβάλλειν ἀλλοιούμενον καὶ οὐ κατὰ μέρος. εἰ δὲ οὕτω γίνεται ἀλλοίωσις, κἂν σῶμα τὸ κινούμενον ᾖ, οὐκ ἀνάγκη τοῦ μεταβάλλοντος τὸ μέν τι ἐν ἐκείνῳ ἐξ οὗ ἡ μεταβολὴ εἶναι, τὸ δὲ ἐν ἐκείνῳ εἰς ὃ πρῶτον μεταβάλλει· τὸ γὰρ ἀθρόον μεταβάλλον ὅλον ἐν τῷ ἑτέρῳ ἐστὶν εἰς ὃ μεταβέβληκε. τοιαύτης δὲ τῆς ἀπορίας οὔσης ὁ Ἀλέξανδρος οὐ πρὸς τὸ νῦν λεγόμενον ὑπαντᾶν τὴν ἀπορίαν ταύτην φησί· νῦν μὲν γὰρ περὶ τοῦ μεταβάλλοντος ὁ λόγος, τοῦτο δέ ἐστι τὸ μηδέπω μεταβεβληκός, ἀλλ' ἔτι μεταβάλλον, ἐφ' οὗ πᾶσα ἀνάγκη τὸ μέν τι αὐτοῦ ἐν τῷ ἐξ οὗ εἶναι, τὸ δὲ ἐν τῷ εἰς ὃ πρῶτον ἡ μεταβολή· ἀλλ' εἴπερ ἄρα, εἴη ἂν ἡ ἀπορία πρὸς τό· εἰ μὴ πᾶν τὸ μεταβεβληκὸς διὰ τοῦ μεταβάλλειν μεταβέβληκεν, οὐ μεταβάλλον πρότερον μεταβεβληκὸς ἂν εἴη. ἀπορεῖται οὖν ἡ ἀπορία οὐ πρὸς τὸ μεταβάλλον, ἀλλὰ πρὸς τὸ μεταβεβληκός, εἰ δυνατὸν μεταβληκὸς εἶναί τι μὴ πρότερον μεταβάλλον. [30]

in Ph 10 967 καὶ γὰρ ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τοῖς προειρημένοις ὡς εἰς ἄτοπον ἀπάγει τοῦτον τὸν λόγον, ὅτε ἔλεγεν· "ὥστε ἔσται τι βεβαδικέναι μηδέποτε βαδίζον." διὰ δὲ ταύτην τὴν ἀπορίαν τινές φασι τὴν δεῖξιν αὐτὸν νῦν ἐπὶ τοῦ κατὰ τόπον κινουμένου πεποιῆσθαι· ἐπὶ γὰρ τούτου ὑγιὲς δοκεῖ τὸ τοῦ κινουμένου τὸ μέν τι ὀφείλειν εἶναι ἐν τῷ ἐξ οὗ, τὸ δὲ ἐν τῷ εἰς ὃ πρῶτον ἡ μεταβολή. καὶ τοῦτο πιστοῦται διὰ τοῦ τὸ ἐπὶ μεγέθους κινούμενον λαβεῖν· τοῦτο γὰρ τοπικῶς κινεῖται. τινὲς δὲ περὶ παντὸς κινουμένου φασὶν αὐτὸν δεικνύναι· καὶ οὐ περὶ κινουμένου μόνον, ἀλλὰ περὶ παντὸς μεταβάλλοντος. λέγει γὰρ τὸ δὲ μεταβάλλον ἅπαν ἀνάγκη διαιρετὸν εἶνα ι· οὐκ ἄρα περὶ τοῦ κατὰ τόπον κινουμένου μόνον ὁ λόγος. ἔτι δὲ δι' οὗ δείκνυσι διαιρετὸν εἶναι τὸ μεταβάλλον οὐ μόνον τοῖς κατὰ τόπον κινουμένοις ὑπάρχει, ἀλλ' ὁμοίως πᾶσι τοῖς μεταβάλλουσι· πᾶσα γὰρ μεταβολὴ ἔκ τινος εἴς τι, ὡς καὶ αὐτὸς εἶπεν. εἰ οὖν διὰ τὸ ἔκ τινος εἴς τι γίνεσθαι τὴν μεταβολὴν διὰ τοῦτο τὸ μεταβάλλον διαιρετόν ἐστι, τὸ δὲ ἔκ τινος εἴς τι οὐ μόνον τὰ κατὰ τόπον ἔχει κινούμενα, ἀλλὰ ἁπαξάπαντα τὰ μεταβάλλοντα, ἢ πάντα ὁμοίως ἔσται διαιρετὰ μεταβάλλοντα τοῦ ποθέν ποι κεκοινωνηκότα ἢ οὐδέν. ὅτι δὲ οὐ περὶ μόνων τῶν τοπικῶς κινουμένων, ἀλλὰ περὶ πάντων ὁ λόγος αὐτῷ, ἐδήλωσε καὶ διὰ τοῦ παραδείγματος, οὗ παρέθετο· τὸ γὰρ λευκὸν καὶ τὸ φαιὸν καὶ τὸ μέλαν παρέλαβε, καθ' ἃ ἡ ἀλλοίωσις, ἀλλ' οὐχ ἡ τοπικὴ κίνησις ἐπιτελεῖται. εἰς δὲ τὴν ἀλλοίωσιν ἐφορῶν ἐν τῷ πρώτῳ τῆσδε τῆς πραγματείας

εἶπεν τὸ “ὥσπερ οὐκ ἀθρόας γινομένης μεταβολῆς.” δύναιτο δὲ ἂν τῷ λευκῷ καὶ τῷ φαιῷ καὶ τῷ μέλανι χρήσασθαι νῦν εἰς παράδειγμα οὐχ ὡς περὶ ἀλλοιώσεως λέγων, ἀλλ’ ὑπὲρ τοῦ δεῖξαι, τί ἐστι τὸ ἐφεξῆς, εἰς ὃ ἡ μεταβολὴ γίνεται. ἐν μέντοι τοῖς ἐφεξῆς ἐπὶ πάντων τῶν κινουμένων χρῆται τῷ διαιρετὰ αὐτὰ εἶναι ὡς καθόλου δεδειγμένῳ. ἐπὶ τέλει δὲ τοῦ βιβλίου καὶ περὶ τῶν κατὰ ἀντίφασιν μεταβαλλόντων, ταῦτα δέ ἐστι τὰ γινόμενα καὶ φθειρόμενα, λέγει ὅτι μέρος ἐστὶ καὶ τούτων ἐν ἑκατέρῳ τῆς ἀντιφάσεως μορίῳ, ὡς δεδειγμένον ἔχων, ὅτι οὐ τὸ κινούμενον μόνον διαιρετόν, ἀλλὰ καὶ τὸ μεταβάλλον ἅπαν. ἐπιστῆσαι δὲ ἄξιον, ὅτι ἐπὶ μὲν τῶν κατὰ τόπον κινουμένων ἀνάγκη εἶναι τὸ μέν τι ἐν τῷ ἐξ οὗ, τὸ δέ τι ἐν τῷ εἰς ὅ. [30]

in Ph 10 968 οὕτω γὰρ ἐπὶ τούτων τὸ ποθέν ποι, ἐπὶ δὲ τῆς ἀλλοιώσεως καὶ τῆς αὐξήσεώς τε καὶ μειώσεως οὐκ ἀναγκαῖον δοκεῖ τὸ οὕτως ἔχειν, ἀλλὰ δύναται ἐπὶ τούτων καὶ ἡ ἀλλοίωσις ἀθρόα γίνεσθαι καὶ αὔξεσθαι ἀθρόως· παντὶ γὰρ μορίῳ τοῦ αὐξομένου ἡ πρόσθεσις ἅμα γίνεσθαι δοκεῖ, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ μείωσις ἀθρόα. “γίνοιτο δὲ ἄν, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, κίνησις καὶ ἐπὶ τῶν ἀθρόως μεταβαλλόντων τῷ πάντως εἶναι καὶ ἐπὶ τούτων τι μεταξύ, καθ’ ὃ ἡ μεταβολὴ γίνεται, καὶ μὴ δύνασθαι τὸ μεταβάλλον κατ’ αὐτὰ ἐκ τοῦδε εἰς τόδε μεταβάλλειν, εἰ μὴ διὰ τοῦ μεταξύ· τὸ γὰρ μέγεθος, εἰς ὃ μεταβάλλει τὸ αὐξόμενον, καὶ πᾶν τὸ προστιθέμενον αὐτῷ, ἵνα αὐξηθῇ, διαιρετόν ἐστιν· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἀπιόν, ἵνα μειωθῇ. καὶ τῶν ποιοτήτων δέ, εἰς ἃς ἡ κατὰ ἀλλοίωσιν μεταβολὴ γίνεται, ἔστι τινὰ τὰ μεταξύ, δι’ ὧν ἐπὶ τὸ εἶναι τοιοῦτον μεταβάλλει τὸ ἀλλοιούμενον, κἂν ὅλον ἅμα μεταβάλλῃ· εἰς ὃ γὰρ ἂν μεταβάλλῃ, ἔσται τι ἐκείνου πρῶτον, ὃ μεταξύ ἐστι τοῦ τε ἐξ οὗ μετέβαλλεν καὶ τοῦ εἰς ὃ μεταβέβληκε· διὸ καὶ πᾶσα κίνησις ἐν χρόνῳ. χρὴ δέ, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, περὶ τούτου ἐπὶ πλέον ζητῆσαι. μετ’ ὀλίγον γὰρ δεικνύς, ὅτι διαιρετόν ἐστι καὶ ἡ ποιότης, καθ’ ἣν ἀλλοίωσις γίνεται, λέγει ὅτι “κατὰ συμβεβηκός.” τῇ γὰρ τοῦ ἀλλοιουμένου διαιρέσει συνδιαιρεῖται, ὡς καὶ τούτου κατὰ μόρια μεταβάλλοντος. μήποτε δέ, φησίν, ἄμεινον ἀκούειν τοῦ “ὥσπερ οὐκ ἀθρόας γινομένης μεταβολῆς” οὐχ ὡς ἐφ’ ὅλου τοῦ κινουμένου εἰρημένου, ἀλλ’ ὡς μέρους τοῦ κινουμένου ἀθρόως μεταβάλλοντος, οὐκέτι δὲ καὶ τοῦ ὅλου· μέρος γὰρ τοῦ πηγνυμένου γάλακτος ἀθρόον μεταβάλλει, ἀλλ’ οὐ τὸ ὅλον· οὗ σημεῖον τὸ μὴ ἀεὶ ὁμοίως γίνεσθαι τὴν πῆξιν ἐπί τε πλείονος καὶ ἐλάττονος· ἐπὶ παντὸς γὰρ θᾶττον μεταβάλλει τὸ εὐπαθέστερον ἢ τῇ φύσει ἢ τῷ ἐγγυτέρω τοῦ ποιοῦντος εἶναι. καὶ τοῦ ἡλιοκαυτοῦντος μέρος ἀθρόον μεταβάλλει· ἡ γὰρ τετραμμένη πρὸς τὸν ἥλιον ἐπιφάνεια πρώτη· ἦν δὲ οὐκ αὐτὴ ἡ κινουμένη, ἀλλ’ οὗ ἦν αὕτη. τὸ δὲ αὐξόμενον εἰ καὶ πᾶν αὔξεται, ἀλλ’ οὐχ ἅμα· ἄλλα γὰρ ἄλλων μόρια ἐγγυτέρω τῆς χορηγούσης αὐτοῖς τὴν αὔξησιν τροφῆς.” ταῦτα μὲν οὖν ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τοῦτον συνεβάλετο τὸν τόπον. ὁ δὲ εὐφραδὴς Θεμίστιος οὐκ ἀποδέχεται τοῦ Ἀλεξάνδρου τὸ καὶ ἐν τοῖς δοκοῦσιν ἀθρόως μεταβάλλεσθαι ὡς ἐπὶ τοῦ πηγνυμένου γάλακτος καὶ τοῦ μελαινομένου σώματος τὸ μέν τι πρότερον μεταβάλλειν μέρος, τὸ δὲ ὕστερον· τὴν γὰρ αἴσθησίν φησι δεικνύναι, ὅτι γίνονταί τινες τῶν σωμάτων ἀθρόαι μεταβολαὶ καὶ ἀλλοιώσεις. [30]

in Ph 10 969 μήποτε δὲ ἡ ἀπὸ τῆς αἰσθήσεως μαρτυρία ἐν τούτοις οὐκ ἔστιν ἀσφαλής. διαφεύγοι γὰρ ἂν τὴν αἴσθησιν καὶ τοῦ γάλακτος καὶ τοῦ μελαινομένου σώματος μικρὰ μόρια μὴ ἅμα τοῖς λοιποῖς ἀλλοιούμενα, ἀλλὰ ῥητέον μᾶλλον, ὅτι εἴπερ ἔστιν ὅλως τι μέρος καὶ βραχὺ τὸ ἀθρόως ἀλλοιούμενον, ὅπερ δίδωσιν ὁ Ἀλέξανδρος, ἐπειδὴ καὶ ἐκεῖνο μεριστόν ἐστιν, εἰ μὲν ὅλον ἅμα ἀλλοιοῦται, οὐκ ἀληθὲς τὸ νῦν ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ῥηθέν, ὅτι τὸ μεταβάλλον πᾶν τὸ μὲν τῶν ἑαυτοῦ μερῶν ἐν τῷ ἐξ οὗ μεταβάλλει ἔχει, τὸ δὲ ἐν τῷ εἰς ὃ μεταβάλλει. εἰ δὲ μηδὲ τὸ μέρος ἅμα ὅλον ἀλλοιοῦται, παρέλκοι ἂν τὸ ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ ῥηθὲν πρὸς Μέλισσον τὸ “ὥσπερ οὐκ ἀθρόας γινομένης μεταβολῆς,” ὥστε μένειν ἔτι τὴν ἀπορίαν. ὁ μέντοι Θεμίστιος “ἄ, φησίν, ἡμῖν ἐπῆλθεν εἰς βοήθειαν τῷ λόγῳ, ταῦτά ἐστιν. οἰόμεθα τὸν Ἀριστοτέλην περὶ μὲν τῶν ἀθρόως μεταβαλλόντων, ὅτι διαιρετά ἐστι, μηδὲ λόγου προσδεῖσθαι νομίσαι· εἰ γὰρ

ἀθρόως ἐκεῖνα μεταβάλλειν φαμέν, ὧν ἅπαντα ἅμα τὰ μέρη καὶ καθ’ ἕνα χρόνον ἀλλοιοῦται ἢ αὔξεται, δῆλον ὡς ἐπὶ τῶν μέρη τινὰ κεκτημένων ἐστὶν ἡ τοιαύτη μεταβολή. ἃ δὲ οὐδὲν κέκτηται μέρος, πῶς ἀλλοιοῖτο ἂν ἅμα καθ’ ὅλα τὰ μέρη; ἢ τοίνυν οὐ τοῦτό ἐστι τὸ μεταβάλλειν ἀθρόως τὸ κατὰ πάντα ὁμοῦ τὰ μόρια μεταβάλλειν ἤ, εἰ τὸ ἀθρόως τοῦτό ἐστι, γελοῖον τὸ ζητεῖν, εἰ διαιρετὰ τὰ τοιαῦτα. διόπερ ὁ Ἀριστοτέλης ἐπὶ μὲν τούτων ὅλως οὐδὲ ἐποιήσατο τὸν λόγον, ἐπὶ δὲ τῶν κατὰ τοὺς ἄλλους τρόπους μεταβαλλόντων.” p. 234b21 Κίνησις δέ ἐστι διαιρετὴ διχῶς ἕως τοῦ ὥστε ἡ ὅλη κίνησις τοῦ ὅλου ἐστὶ μεγέθους κίνησι ς . Δείξας πᾶν τὸ κινούμενον διαιρετὸν νῦν δείκνυσιν, ὅτι καὶ ἡ κίνησις διαιρετὴ καὶ διχῶς ἐστι διαιρετή, καθ’ ἕνα μὲν τρόπον τῷ χρόν ῳ, διότι πᾶσα μὲν κίνησις ἐν χρόνῳ, χρόνος δὲ πᾶς διαιρετός. καὶ δέδεικται ὅτι ἐν τῷ ἐλάττονι χρόνῳ ἔλαττον κινεῖται τὸ ὁμοίως κινούμενον καὶ ἐν τῷ πλείονι πλέον. [30]

in Ph 10 970 τὸ δὲ ἔχον τὸ πλέον καὶ ἔλαττον τοῦτο διαιρετόν ἐστι κατὰ τὸν χρόνον. καὶ γὰρ ἐκεῖνος τὸ πλέον καὶ ἔλαττον ἔχει, διότι διαιρετός ἐστιν. ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς κατὰ τὸν χρόνον διαιρέσεως τῆς κινήσεως καὶ εἴρηκεν ἤδη πλείονα καὶ μετ’ ὀλίγον πάλιν ἐρεῖ. δείξας δὲ προσεχῶς ὅτι τὸ κινούμενον διαιρετόν ἐστιν, ἐφεξῆς νῦν δείκνυσι τὸν ἕτερον τρόπον τῆς κατὰ τὴν κίνησιν διαιρέσεως κατὰ τὴν διαίρεσιν τοῦ κινουμένου γινομένην. ἐπειδὴ γὰρ τὸ κινούμενον διαιρετὸν ὂν ἔχει τι διάστημα καὶ μῆκος, ἀνάγκη καὶ τὴν κίνησιν αὐτοῦ ἐν ὅλῳ οὖσαν τῷ τοῦ κινουμένου διαστήματι καὶ αὐτὴν τὸ αὐτὸ τῷ κινουμένῳ διάστημα ἔχειν. εἰ τοίνυν ἴση 〈ἡ〉 τῆς κινήσεως διάστασις τῇ τοῦ κινουμένου διαστάσει τῇ εἰς μέρη διαιρουμένῃ, διαιροῖτο ἂν καὶ αὐτὴ τὸν αὐτὸν τρόπον τοῖς τοῦ κινουμένου μέρεσιν. ὡς εἶναι τὸν ὅλον λόγον τοιοῦτον· εἰ ἡ αὐτὴ κίνησις τοῦ ὅλου ἐστίν, ἥπερ καὶ τῶν μερῶν συντεθεῖσα, διαιροῖτο ἂν ἡ κίνησις κατὰ τὸ μέγεθος τὸ κινούμενον. τοῦ δὴ συνημμένου ἐναργοῦς ὄντος, εἰ τὸ ἡγούμενον ἀληθές, καὶ τὸ λῆγον ἀληθὲς ἔσται. ὅτι δὲ τὸ ἡγούμενον ἀληθές, δείκνυσι δι’ ἐκθέσεως τοιαύτης· ἔστω κινούμενον μέγεθος τὸ ΑΓ, μέρη δὲ αὐτοῦ τὰ ΑΒ ΒΓ, καὶ ἔστω τοῦ μὲν ΑΒ κίνησις ἡ Δ Ε , τοῦ δὲ ΒΓ ἡ Ε Ζ· τοῦ γὰρ ὅλου κινουμένου ἀνάγκη καὶ τὰ μέρη κινεῖσθαι. λέγω οὖν ὅτι καὶ τοῦ ΑΓ μεγέθους ὅλου ὅλη ἔσται κίνησις ἡ ΔΖ· τοῦτο δὲ διὰ πλειόνων ἀποδείκνυσι καὶ ἀποδειχθέντος αὐτοῦ δῆλον ὅτι διαιροῖτο ἂν ἡ κίνησις κατὰ τὸ μέγεθος. δείκνυσι δὲ αὐτὸ κατὰ τὸ πρῶτον ἐπιχείρημα λαβὼν ὡς ἐναργές τι, ὅτι οὐδὲν τῶν κινουμένων κινεῖται τὴν ἄλλου κίνησιν. δῆλον δὲ τοῦτο σκοπουμένοις ἐπὶ τῶν τῆς κινήσεως εἰδῶν καὶ ἐπὶ τῶν μερῶν. οὔτε γὰρ τὸ κατὰ τόπον κινούμενον τὴν τοῦ ἀλλοιουμένου κίνησιν κινήσεται οὔτε τὸ τὴν τοῦ ΑΒ τὴν τοῦ ΒΓ, ἀλλ’ ἑκάτερον τὴν ἑαυτοῦ. εἰ οὖν τὸ ΑΓ ὅλον κινεῖται, δῆλον ὡς καὶ τὰ μέρη αὐτοῦ κινεῖται τό τε ΑΒ καὶ τὸ ΒΓ. οὕτω γὰρ ὅλον ἔσται κινούμενον. καὶ ἔσται τοῦ μὲν ΑΒ κίνησις ἡ ΔΕ, τοῦ δὲ ΒΓ ἡ ΕΖ, μέρη οὖσαι καὶ αὗται ὅλης τῆς ΔΖ κινήσεως. κἂν γὰρ μὴ καθ’ αὐτὰ κινῆται τὰ μέρη τοῦ συνεχοῦς ἐν τῇ τοῦ ὅλου κινήσει, ἀλλ’ ἔν γε τῷ ὅλῳ κινεῖται. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἡ κίνησις διαιρετή, ἀλλ’ οὐ διῃρημένη· διῃρημένη γὰρ ἂν ἦν, εἰ ἕκαστον τῶν τοῦ ὅλου μερῶν καθ’ αὐτὸ ἐκινεῖτο. εἰ οὖν ἡ μὲν ΔΕ τοῦ ΑΒ, ἡ δὲ ΕΖ τοῦ ΒΓ, δῆλον ὅτι καὶ ὅλην τὴν ΔΖ ἀνάγκη ὅλου εἶναι τοῦ ΑΓ. [30]

in Ph 10 971 ἄλλου γὰρ οὐχ οἷόν τε αὐτὴν εἶναι διὰ τὸ κείμενον καθόλου, ὅτι οὐδὲν κινεῖται κατὰ τὴν ἄλλου κίνησιν. τούτου γὰρ κειμένου οὔτε τῶν μερῶν τινος τοῦ ΑΓ μεγέθους ἔσται ὅλη ἡ ΔΖ κίνησις οὔτε ἄλλου τινὸς παρὰ ταῦτα· οὕτω μὲν οὖν καθ’ ἕνα τρόπον ἐδείχθη τὸ προτεθέν· ἦν δὲ τοῦτο ὅτι ἡ τῶν μερῶν κίνησις συντεθεῖσα ὅλη τοῦ ἐκ τῶν μερῶν μεγέθους ὅλου ἔσται κίνησις. καὶ τὸ ἀντίστροφον οὖν ἀληθές, ὅτι εἰ τοῦ ὅλου ὅλη, καὶ τῶν μερῶν τὰ μέρη, ᾧ ἀκολουθεῖ ἐξ ἀνάγκης τὸ τὴν κίνησιν διαιρεῖσθαι κατὰ τὸ κινούμενον μέγεθος. ἀλλὰ διὰ τί μὴ τοῦ ΑΓ μεγέθους κίνησίν τινα λαβὼν τὴν ΔΖ καὶ οὕτω τοῦ μὲν ΑΒ τὴν ΔΕ δείξας, τοῦ δὲ ΒΓ τὴν ΕΖ, συνήγαγεν ὅτι κατὰ τὸ μέγεθος διαιρεῖται ἡ κίνησις; ἢ ὅτι τοῦτο τὸ ἐν ἀρχῇ ἦν λαβεῖν, ἀλλ’

οὐ δι' ἑτέρων ἀποδεῖξαι τὸ προκείμενον. καὶ μέντοι εἰ ὅλου τοῦ ΑΓ ὅλη ἐξ ἀρχῆς ἐλήφθη ἡ ΔΖ, οὐ πάντως ἠκολούθει καὶ τὰ μέρη τῶν μερῶν. τί γάρ; εἰ ἀδιαίρετος ἦν ἡ κίνησις; εἰ μέντοι τὰ μέρη τῶν μερῶν, ἀνάγκη καὶ τὴν ὅλην τοῦ ὅλου. τὸ γὰρ ὅλον καὶ ἀδιαίρετον εἶναι καὶ διαιρετὸν δυνατόν. p. 234b29 Ἔτι δὲ εἰ πᾶσα μὲν κίνησις ἕως τοῦ κἂν ἡ ὅλη κίνησις εἴη τοῦ ΑΒΓ μεγέθου ς . Δεύτερον ἐπιχείρημα τοῦτο δεικνύον, ὅτι ὅλη ἡ ΔΕΖ κίνησις ὅλου τοῦ ΑΒΓ μεγέθους ἐστί. δείκνυται δὲ ἐπὶ προειλημμένῳ τῷ τὴν μὲν ΔΕ τοῦ ΑΒ εἶναι μεγέθους, τὴν δὲ ΕΖ τοῦ ΒΓ, καὶ ἐπὶ ἀξιώματι τῷ λέγοντι, ὅτι πᾶσα κίνησις κινουμένου τινός ἐστιν. ἡ δὲ δεῖξις ἐκ διαιρέσεως πρόεισι τοιαύτης· ἡ ΔΖ κίνησις ὅλη ἢ τῶν μερῶν τοῦ ΑΓ μεγέθους ἐστὶν ὁποτέρου ἢ ὅλου τοῦ ΑΓ ἢ ἄλλου τινὸς παρὰ ταῦτα. καὶ ἔστιν ἀνελλιπὴς ἡ διαίρεσις· εἰ οὖν μήτε τῶν μερῶν ἐστιν μηδετέρου ἡ ὅλη (μέρους γὰρ ἑκατέρα ἐστίν, ἡ μὲν ΔΕ τοῦ ΑΒ, ἡ δὲ ΕΖ τοῦ ΒΓ· ὥστε οὐδετέρου αὐτῶν ἡ ὅλη)· ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ἄλλου τινὸς ἔσται ἡ ΔΖ κίνησις. εἰ γὰρ ἦν ὅλη τινὸς ἄλλου, καὶ τὰ μόρια αὐτῆς τῶν ἐκείνου μορίων ἂν ἦν (οὐ γὰρ δὴ ἀμερὲς ὂν ἐκινεῖτο. τοῦτο δὲ ὡς ἐναργὲς λαμβάνει καὶ ὡς ἤδη δεδειγμένον αὐτῷ ἐν τῇ πρὸ ταύτης ἐπιχειρήσει)· ἀλλὰ μὴν τὰ μέρη τῆς ΔΖ τὰ ΔΕ ΕΖ τῶν τοῦ ΑΓ μερῶν ἐστι, τοῦ τε ΑΒ καὶ τοῦ ΒΓ, καὶ οὐ δύναται ταῦτα τὰ μέρη τῆς κινήσεως καὶ ἄλλων εἶναι μερῶν· οὐ γὰρ οἷόν τε τὴν αὐτὴν καὶ μίαν κατ' ἀριθμὸν πλειόνων εἶναι. [25]

in Ph 10 972 λείπεται ἄρα ὅλην τὴν ΔΖ κίνησιν ὅλου τοῦ ΑΓ μεγέθους εἶναι. p. 234b34 Ἔτι δὲ εἰ ἔστιν ἄλλη τοῦ ὅλου κίνησις ἕως τοῦ καὶ ἀνάγκη παντὸς εἶναι τοῦ μεριστοῦ αὐτή ν . Δείξας τὴν ΔΖ κίνησιν ὅλην τοῦ ΑΓ μεγέθους οὖσαν ὅλου διὰ τοῦ μὴ δύνασθαι ἄλλου τινὸς αὐτὴν εἶναι μεγέθους νῦν δείκνυσι τὸ αὐτὸ διὰ τοῦ μὴ δύνασθαι ἄλλην τινὰ κίνησιν εἶναι τοῦ ΑΓ μεγέθους παρὰ τὴν ΔΖ. εἰ γὰρ δυνατόν, ἔστω τοῦ ΑΓ μεγέθους ὅλου ἄλλη τις παρὰ τὴν ΔΖ ἡ ΘΙ· τὰ δὴ μέρη τῆς ΘΙ ἔσται τῶν μερῶν τοῦ ΑΓ. καὶ εἰ μὲν τὰ μέρη τῆς ΘΙ κινήσεως οἷον τὰ ΘΚ ΚΙ ἴσα ἐστὶ τοῖς μέρεσι τῆς ΔΖ κινήσεως τοῖς ΔΕ ΕΖ, καὶ τὰ αὐτὰ ἀνάγκη καὶ τὴν ὅλην τὴν ΘΙ τῇ ὅλῃ τῇ ΔΖ ἴσην εἶναι καὶ τὴν αὐτήν· ἑκάστου γὰρ κίνησις μία. καὶ οὐ δύνανται οὔτε τῶν μερῶν τοῦ ΑΓ ἄλλαι τινὲς εἶναι κινήσεις μετὰ τῶν ΔΕ ΕΖ οὔτε τοῦ ὅλου μετὰ τῆς ΔΖ· ἀλλ' εἰ μὲν ἡ ΘΙ κίνησις εἰς τὰς τῶν μερῶν κινήσεις διαιρεθείη, ἡ αὐτὴ ἔσται τῇ ΔΖ· εἰς γὰρ τὰ ἐκείνης μέρη διαιρεῖται. αὐτὸς δὲ ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν 'ἡ αὐτὴ ἔσται τῇ ΔΖ', εἴπερ εἰς τὰ ἐκείνης μέρη διαιρεῖται, ἴση ἔσται εἶπεν ἡ ΘΙ τῇ Δ Ζ. εἰ δὲ ἀφαιρουμένων ἀπὸ τῆς ΘΙ τῶν ἴσων τοῖς ΔΕ ΕΖ ἀπολειφθείη τι ἄλλο μέρος οἷον τὸ Κ Ι, τοῦτο τὸ μέρος τῆς ΘΙ κινήσεως οὐδενὸς ἔσται κίνησις τοῦ ΑΓ· οὔτε γὰρ τοῦ ὅλου (ἡ γὰρ ΘΙ ὅλη τοῦ ὅλου ἦν) οὔτε μέρους τινὸς αὐτοῦ· οὐδὲ γὰρ ἔχει τι ἄλλο μέρος παρὰ τὰ ΑΒ ΒΓ, ὧν ἦν κίνησις ἡ ΘΙ εἰς δύο διαιρεθεῖσα ἴσα ταῖς ΔΕ ΕΖ. εἰπὼν δὲ οὔτε ἄλλου τῶν μερῶν τὸ μὲν προσθεῖναι, διότι μηδὲν ἄλλο μέρος ἔχει, παρείασεν ὡς σαφές, ὅτι δὲ οὐδενὸς τῶν εἰς ἃ διῄρηταί ἐστιν, ἔδειξεν εἰπὼν διὰ τὸ μίαν εἶναι τοῦ ἑνό ς· οὐ γὰρ δύναται τὸ αὐτὸ μέρος ἅμα τῶν τε ΔΕ ΕΖ μερῶν τινος εἶναι καὶ ὅλου, ἀλλ' οὐδὲ καὶ ἔξωθεν ἄλλου τινὸς ἔσται. οὗ αἰτίαν προσέθηκε τὸ * * συνεχὴς μὲν γὰρ ἡ ΘΙ κίνησις, ἡ δὲ συνεχὴς συνεχοῦς τινος καὶ ἑνός. [25]

in Ph 10 973 οὐδὲν δέ ἐστιν ἄλλο ἐν τῷ ΑΓ μόριον παρὰ τὰ ΑΒ ΒΓ συνεχὲς αὐτῷ· τὸ γὰρ ἔξωθεν λαμβανόμενον καὶ μὴ ὂν μέρος τοῦ ΑΓ οὐ συνεχές ἐστιν αὐτῷ. ὁ δὲ αὐτὸς λόγος, κἂν αἱ τῶν μορίων τοῦ κινουμένου κινήσεις ὑπερβάλλωσι τὴν τῆς ΘΙ κινήσεως διαίρεσιν, ὡς εἶναι τὰς τῶν μορίων τῆς ΑΓ κινήσεως τῶν ΑΒ ΒΓ τὰς ΔΕ ΕΖ μείζους τῶν τῆς ΘΙ κινήσεως μορίων, ἣν ὑπόκειται τὸ ΑΓ κινεῖσθαι. τίνος γάρ ἐστι τὸ ὑπέρβλημα; οὔτε γὰρ τοῦ ὅλου (τούτου γὰρ ἡ ὅλη ἦν) οὔτε τῶν μερῶν τινος· ἕτεραι γάρ εἰσιν αὗται τοῦ ὑπερβλήματος. εἰ οὖν ἀνάγκη τινὸς εἶναι πᾶσαν κίνησιν, ἐλλειπούσης δὲ ἢ ὑπερβαλλούσης οὔτε τὸ ἔλλειμμα οὔτε τὸ ὑπέρβλημα τινὸς ἔσται, δῆλον ὅτι οὔτε ἐλλείπει οὔτε ὑπερβάλλει, ἀλλὰ ἀπαρτίζει, καὶ ἴση ἐστὶν ἡ ἐκ τῶν μορίων τῇ ὅλῃ. εἰ δὲ ἴση ἡ αὐτή· καὶ γὰρ τὰ μόρια πάντα τὰ αὐτὰ τῷ ὅλῳ. οὕτως οὖν δείξας, ὅτι ἡ τῆς κινήσεως διαίρεσις κατὰ τὴν διαίρεσιν γίνεται τοῦ κινουμένου μεγέθους, εἴπερ καὶ ἡ ὅλη τοῦ

ὅλου καὶ τὰ μέρη τῶν μερῶν ἐστι, συμπεραίνεται τὰ εἰρημένα. παντὸς δὲ τοῦ μεριστοῦ εἶπεν ἢ ἀντὶ τοῦ ‘τοῦ κινουμένου‘ (ἔδειξε γὰρ ὅτι πᾶν τὸ κινούμενον μεριστόν ἐστιν) ἢ παντὸς τοῦ μεριστοῦ εἶπεν ἀντὶ τοῦ ‘πάντων τῶν μορίων τοῦ κινουμένου‘. εἰ δὲ πάντων τῶν μορίων τοῦ κινουμένου ἐστὶν ἡ κίνησις, καὶ διαιροῖτο ἂν κατὰ τὰ μόρια τοῦ κινουμένου. Ὁ δὲ Εὔδημος καὶ οὕτως ἔδειξε τὸ προκείμενον, “εἰ γὰρ ἔστι τοῦ ὅλου κίνησις, ἔστι δὲ καὶ τῶν μορίων ἑκάστου, ἕτεραι δὲ αὗται καὶ μέρος ἑκάστη τῆς ὅλης, αἱ τῶν μορίων κινήσεις μόρια ἔσονται τῆς ὅλης τοσοῦτον ἕκαστον, ὁποστημόριον καὶ αὐτὸ τοῦ κινουμένου ἐστίν· ὥστε εἰ τὰ τοῦ κινουμένου μόρια ἰσάζει τῷ ὅλῳ, καὶ αἱ κινήσεις αἱ τοῦ κινουμένου ἴσαι ἔσονται τῇ ὅλῃ”. καὶ ἀπορίαν δέ τινα φαίνεσθαι περὶ τὰ εἰρημένα φησὶν ὁ Εὔδημος· “πῶς χρὴ λέγειν τὰ μόρια κινεῖσθαι· οὐ γὰρ ἔστιν ἐνεργείᾳ. ἢ πάντα ἔσται τὰ μεριστὰ πολλὰ καὶ ἄπειρα, ἓν δὲ οὐθέν; εἰ δὴ δεῖ νοῆσαι τὰ μέρη, ἐπὶ μὲν ἀλλοιώσεως φαίνεταί πως ἐνδέχεσθαι τὸ λεχθέν· λευκαίνεται γὰρ καὶ σκέλος καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον. καὶ τούτων ἴδιαι φαίνονται αἱ ἀλλοιώσεις ἀριθμῷ· ἐνδέχεται γὰρ τὸ μὲν λευκαίνεσθαι, τὸ δὲ μὴ λευκαίνεσθαι. εἴδει δὲ ἔστωσαν αἱ αὐταί· γίνεται οὖν καὶ ἡ πάντων τῇ τοῦ ὅλου ἡ αὐτή. [30]

in Ph 10 974 τί γὰρ διαφέρει τὴν ἑκάστου καθ’ ἕκαστον εἰπεῖν ἢ ἁπάντων ἅμα; ἐπὶ δὲ τῶν φερομένων πῶς ἐροῦμεν; ἕκαστον γὰρ τῶν μορίων ἴσην ἐνήνεκται καὶ τὸ πρῶτον ληφθὲν καὶ τὸ ἔσχατον καὶ ὁποιονοῦν. ἀλλὰ δὴ τὰ μόρια ἄπειρα. πότερον οὖν τὴν τοῦ ὅλου κίνησιν σταδιαίαν λεκτέον ἢ πολυστάδιον; ἄπειρα γὰρ ἔσται στάδια τὸ ὅλον οὕτω γε διεληλυθός. ἡ δὲ αὔξησις τῇ ἀλλοιώσει φαίνεται συμπαθεστέρα, ὥστε αἱ μὲν τούτων κινήσεις κατὰ τὰς τῶν μορίων κινήσεις μερισθήσονταί πως. περὶ δὲ τῆς κατὰ τόπον σκεπτέον.” ταῦτα μὲν οὖν ὁ Εὔδημος αὐτοῖς ῥήμασιν ἀπορεῖ. ῥητέον δὲ οἶμαι πρὸς αὐτὰ τὸ πρὸ ὀλίγου ῥηθέν, ὅτι κἂν μὴ καθ’ αὑτὰ κινῆται κατὰ τόπον τὰ μέρη τοῦ συνεχοῦς, ἀλλ’ ἔν γε τῷ ὅλῳ κινεῖται· καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἡ κίνησις καὶ τὸ μέγεθος διαιρετά, ἀλλ’ οὐ διῃρημένα λέγεται. διῃρημένα γὰρ ἂν ἦν, εἰ ἕκαστον τῶν τοῦ ὅλου μερῶν καθ’ αὑτὸ ἐκινεῖτο. p. 235a10 Ἄλλη δὲ κατὰ τὸν χρόνον ἕως τοῦ ἀνάγκη πᾶσαν κίνησιν διαιρεῖσθαι κατὰ τὸν χρόνο ν . Εἰπὼν διχῶς διαιρετὴν εἶναι πᾶσαν κίνησιν, ἕνα μὲν τρόπον τῷ χρόνῳ, ἄλλον δὲ κατὰ τὸ κινούμενον μέγεθος, καὶ δείξας κατὰ τρεῖς τρόπους ὅτι κατὰ τὸ κινούμενον μέγεθος διαιρετή ἐστι, συντόμως καὶ σαφῶς δείκνυσιν, ὅτι καὶ κατὰ τὸν χρόνον διαιρετή ἐστιν ἡ κίνησις· πᾶσα γὰρ κίνησις ἐν χρόν ῳ , χρόνος δὲ πᾶς διαιρετό ς. καὶ ἐν μὲν τῷ ἡμίσει τοῦ χρόνου τὸ ἥμισυ κινήσεται τὸ ὁμαλῶς κινούμενον, ἐν δὲ τῷ τρίτῳ τὸ τρίτον, καὶ ὅλως ἐν μὲν τῷ πλείονι πλέον, ἐν δὲ τῷ ἐλάττονι ἔλαττον. εἰ δὲ ἐν μὲν τῷ πλείονι χρόνῳ πλείων κίνησις, ἐν δὲ τῷ ἐλάττονι ἐλάττων καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, πᾶσα ἄρα κίνησις διαιρεῖται κατὰ τὸν χρόνον. “εἴη δὲ ἄν, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, ἡ μὲν κατὰ χρόνον γινομένη διαίρεσις τῆς κινήσεως ὥσπερ κατὰ μῆκος, ἡ δὲ κατὰ τὰ μέρη τοῦ κινουμένου ὡσπερανεὶ κατὰ πλάτος· καὶ γὰρ ὁ μὲν χρόνος κατὰ γραμμὴν πρόεισιν οὐδὲν ἐμφαίνων πλάτος, τὸ δὲ κινούμενον πλάτος ἔχον ὡς ἐπὶ ἐπιφανείας κινεῖται, ἀλλ’ οὐχ ὡς ἐπὶ γραμμῆς.” p. [25]

in Ph 10 975 235a13 Ἐπεὶ δὲ πᾶν τὸ κινούμενον ἔν τινι κινεῖται ἕως τοῦ καὶ πάλιν τὴν ἐλάττω τῷ ἐλάττον ι . Δείξας τὰ συνεχῆ πάντα τό τε μέγεθος τὸ κινούμενον καὶ τὸ καθ’ ὃ ἡ κίνησις εἴτε κατὰ τόπον εἴτε κατὰ ποιότητα ἢ ποσότητα, καὶ τὴν κίνησιν καὶ τὸ κινεῖσθαι καὶ τὸν χρόνον, διαιρετὰ εἰς ἀεὶ διαιρετὰ καὶ μηδὲν ἐξ ἀδιαιρέτων, νῦν δείκνυσιν, ὅτι πάντων τούτων αἱ αὐταὶ διαιρέσεις εἰσὶ καὶ ὁμοίως πάντα συνδιαιρεῖται ἀλλήλοις. τὸ δὲ καὶ παντός ἐστι κίνησις ἢ ἐλλείπει τοῦ κινουμένου, ἵνα ᾖ ‘παντὸς τοῦ κινουμένου ἐστὶ κίνησις‘ ὅπερ εἶπεν πρότερον, ὅτι πᾶσα κίνησις τινός ἐστι, τοῦ κινουμένου δηλονότι (τούτου γὰρ καὶ τὸ καθ’ ὃ ἡ κίνησις καὶ ὁ χρόνος ἐν ᾧ κινεῖται) ἢ παντός ἐστι κίνησις, διότι τὸ κινούμενον καθ’ αὐτὸ ὅλον ὂν καὶ πᾶν κινεῖται, καὶ τὸ ἕν τινι δὲ τὸ καθ’ ὃ ἡ κίνησις δηλοῖ, τό τε κατὰ τόπον καὶ τὸ κατὰ ποσὸν καὶ τὸ κατὰ ποιόν. εἰπὼν οὖν τὴν αὐτὴν εἶναι τούτων πάντων διαίρεσιν, ἐπειδὴ τὸ ποιὸν δοκεῖ μὴ διαιρεῖσθαι κα

θ ’ αὐτὸ τὴν εἰς μέρη διαίρεσιν, ὅτι μηδὲ ποσόν ἐστι, διὰ τοῦτο προσέθηκεν ὅτι οὐχ ὁμοίως πάντα διαιρεθήσεται τὰ καθ’ ἃ ἡ κίνησις γίνεται· ὁ μὲν γὰρ τόπος, καθ’ ὃν ἡ κατὰ τόπον κίνησις, καὶ τὸ μέγεθος, καθ’ ὃ ἡ αὔξησις καὶ ἡ μείωσις ποσὰ ὄντα καθ’ αὑτὰ διαιρεθήσεται, τὸ δὲ ποιὸν καθ’ ὃ ἡ ἀλλοίωσις οὐκέτι κα θ ’ αὐτὸ ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς διαιρεῖται· τῷ γὰρ τὸ σῶμα διαιρεῖσθαι, ἐν ᾧ τὸ ποιόν, τούτῳ καὶ αὐτὸ τὸ ποιὸν διαιρεθήσεται. θεὶς δὲ τὸ τοῦ μὲν τόπου κα θ ’ αὐτὸ εἶναι τὴν διαίρεσιν οὐκέτι προσέθηκε τὸ καὶ τοῦ μεγέθους, καθ’ ὃ ἡ κατὰ αὔξησιν καὶ μείωσιν κίνησις, ἀλλ’ ὡς γνώριμον τοῦτο παρεὶς ἐπήγαγεν τοῦ δὲ ποιοῦ κατὰ συμβεβηκό ς. “ἢ δεῖ, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, γεγράφθαι ἀντὶ τοῦ τοῦ μὲν τόπου κα θ ’ αὐτὸ τὸ τοῦ μὲν ποσοῦ κα θ ’ αὐτ ό· οὕτω γὰρ ἂν καὶ περὶ τοῦ τόπου καὶ περὶ τοῦ μεγέθους ἔλεγε· ποσὸν γὰρ ἑκάτερον.” ταῦτα οὖν προσθεὶς μετὰ ταῦτα δείκνυσιν αὐτά· καὶ πρῶτον, ὅτι τῷ χρόνῳ συνδιαιρεῖται ἡ κίνησις, καὶ ἀνάπαλιν, ὅτι τῇ κινήσει ὁ χρόνος. εἰ γὰρ ἐν τῷ Α χρόνῳ τι ὅλην τὴν Β κινεῖται, δῆλον ὡς τὸ ὁμαλῶς κινούμενον ἐν τῷ ἡμίσει τοῦ Α χρόνου τὴν ἡμίσειαν τῆς Β κινηθήσεται· καὶ ἀεὶ τῇ τοῦ χρόνου διαιρέσει συνδιαιρεθήσεται κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ἡ κίνησις. [25]

in Ph 10 97 ἀνάπαλιν δέ, εἰ ἡ κίνησις διαιρετὴ καὶ ὡς διαιρετή (τοῦτο γὰρ νῦν μάλιστα δείκνυται), καὶ τὸν χρόνον οὕτως ἀνάγκη διαιρετὸν εἶναι. εἰ γὰρ ὅλην τὴν Β κίνησιν ἐν τῷ Α παντὶ χρόνῳ κεκίνηταί τι, τὴν ἡμίσειαν αὐτῆς ἐν τῷ ἡμίσει καὶ τὴν ἐλάττονα ἀεὶ ἐν τῷ ἐλάττονι κινηθήσεται χρόνῳ. p. 235a25 Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ τὸ κινεῖσθαι διαιρεθήσεται ἕως τοῦ ληφθέντος γὰρ τοῦ κινεῖσθαι κα θ ’ ἑκατέραν συνεχὲς καὶ τὸ ὅλο ν . Δείξας τὸν χρόνον καὶ τὴν κίνησιν ἀλλήλοις ὁμοίως διαιρούμενα δείκνυσιν, ὅτι καὶ τὸ κινεῖσθαι, ὅ ἐστιν ἐνέργεια κατὰ τὴν κίνησιν ἢ πάθος, ὁμοίως τῇ κινήσει διαιρεῖται. εἰ γὰρ τὸ κινεῖσθαι παρουσία κινήσεώς ἐστι, δῆλον ὅτι τῇ μὲν τῆς πλείονος κινήσεως παρουσίᾳ πλεῖον τὸ κινεῖσθαι, τῇ δὲ τῆς ἐλάττονος ἔλαττον, ὥστε συνδιαιρεθήσεται τῇ κινήσει τὸ κινεῖσθαι, ἧς παρουσία ἐστίν. εἰ γὰρ τὸ Γ ἐστὶ τὸ κινεῖσθαι ὅλον, ἡ δὲ ΑΔ κίνησις, ἧς παρουσίᾳ τῷ Γ τὸ κινεῖσθαι, κατὰ τὴν ἡμίσειαν τῆς ΑΔ τὴν ΑΒ κίνησιν ἔλαττον ἔσται τὸ κινεῖσθαι· τὸ γὰρ ἥμισυ τοῦ Γ. κἂν τὴν ἡμίσειαν τῆς ΑΒ κινήσεως λάβωμεν, κατὰ ταύτην ἥμισυ τοῦ ἡμίσεος κινεῖσθαι ἔσται. καὶ ἀεὶ οὕτω διαιροῦντες τὴν κίνησιν, τῇ αὐτῇ διαιρέσει καὶ τὸ κινεῖσθαι διαιρήσομεν. οὕτω μὲν οὖν ἔδειξεν, ὅτι εἰ τὸ ὅλον κινεῖσθαι τῇ τῆς ὅλης κινήσεως παρουσίᾳ γίνεται, καὶ τὰ μέρη τοῦ κινεῖσθαι κατὰ τὰ αὐτὰ μέρη τῆς κινήσεως διαιρεῖται. ἐφεξῆς δὲ δι’ ἐκθέσεως τὸ ἀνάπαλιν δείκνυσιν, ὅτι εἰ τὰ μόρια τοῦ κινεῖσθαι τῇ τῶν μορίων τῆς κινήσεως παρουσίᾳ συνδιήρηται, καὶ τὸ ὅλον κινεῖσθαι τῇ τῆς ὅλης κινήσεως παρουσίᾳ γενήσεται. ἔστω γὰρ ἡ ὅλη κίνησις ἡ ΔΕ διῃρημένη κατὰ τὸ Γ, καὶ τοῦ μὲν ΔΓ μέρους αὐτῆς ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ κινεῖσθαι ἔστω τὸ ΖΗ, τοῦ δὲ ΓΕ τοῦ ἑτέρου τῆς κινήσεως μέρους τὸ κινεῖσθαι ἔστω τὸ ΗΘ. ὥστε τὸ ΖΘ τὸ ὅλον κινεῖσθαι κατὰ τὴν ὅλην κίνησιν τὴν ΔΕ γίνεσθαι. εἰ δὲ λέγοι τις τῆς ὅλης ΔΕ κινήσεως μὴ τὸ ΖΘ εἶναι τὸ κινεῖσθαι, ἀλλ’ ἢ ἓν τῶν ΖΗ ΗΘ ἢ ἄλλο τι παρὰ ταῦτα, οὐκ ὀρθῶς ἐρεῖ. τοῦ μὲν γὰρ ΖΗ κινεῖσθαι ἡ ΔΓ κίνησις ἦν, τοῦ δὲ ΗΘ ἡ ΓΕ· οὐδετέρου δὲ ὅλη ἡ ΔΕ. εἰ δὲ ἄλλου τινός, πλείω ἔσται κινεῖσθαι κατὰ τὴν αὐτὴν κίνησιν, ὅπερ ἀδύνατον· μιᾶς γὰρ κινήσεως τῷ ἀριθμῷ ἓν τὸ κινεῖσθαι. [30]

in Ph 10 97 τὸ δὲ ὥσπερ ἐδείξαμεν καὶ τὴν κίνησιν διαιρετὴν εἰς τὰς τῶν μερῶν κινήσεις εἶπεν, διότι πρὸ ὀλίγου δεικνύς, ὅτι ἡ κίνησις συνδιαιρεῖται τοῖς τοῦ κινουμένου κατ’ αὐτὴν μέρεσιν, ἔλεγεν καὶ ἐκεῖ, ὡς εἰ μὴ ἡ ἐκ τῶν μερῶν τῆς ὅλης συγκειμένη κίνησις ὅλου εἴη τοῦ κινουμένου, ἀλλὰ ἄλλη τις, ἄτοπον ἀκολουθήσει τὸ πλείους εἶναι τοῦ αὐτοῦ κινήσεις· τά τε γὰρ μόρια τῆς πρώτης ληφθείσης κινήσεως ἔσονται τοῦ αὐτοῦ κινήσεις καὶ τὰ τῆς δευτέρας τῆς ὑποτεθείσης, εἰ εἴη ἄλλη· καὶ οὕτως ἅμα ἂν εἴη τὰς δύο κινούμενον. δείξας δὲ τὸ ἑπόμενον ἄτοπον, ἂν μὴ τὸ ὅλον κινεῖσθαι παρουσίᾳ τῆς ὅλης κινήσεως λέγῃ τις γίνεσθαι, ἧς τῇ τῶν μερῶν παρουσίᾳ τὰ τοῦ κινεῖσθαι μέρη ἔκειτο γινόμενα, πῶς ὅλον τὸ κινεῖσθαι παρουσίᾳ τῆς ὅλης κινήσεως ἔσται, λέγει. εἰ γὰρ ληφθείη καθ’ ἑκάτερον μόριον τῆς κινήσεως οὔσης συνεχοῦς τὸ κινεῖσθαι, καὶ

τοῦτο ὁμοίως ἂν τῇ κινήσει συνεχὲς ἂν δεικνύοιτο κατ' αὐτὴν γινόμενον. p. 235a34 Ὡσαύτως δὲ δειχθήσεται καὶ τὸ μῆκος διαιρετόν ἕως τοῦ ὁμοίως ἕξει κατὰ πάντω ν . Ὥσπερ ὁ χρόνος, φησίν, ἐδείχθη καὶ τὸ κινεῖσθαι ταῖς αὐταῖς διαιρέσεσι διαιρούμενα, οὕτω δειχθήσεται τοῖς προειρημένοις συνδιαιρούμενον τὸ καθ' ὃ ἡ κίνησις γίνεται, εἰ μὲν κατὰ τόπον ἡ κίνησις, τὸ μῆκος, εἰ δὲ κατὰ ποσότητα ὡς αὔξησις καὶ μείωσις, τὸ μέγεθος, εἰ δὲ κατὰ ποιότητα ἡ ποιότης· ὅτι γὰρ ἂν διαιρεθῇ τούτων, καὶ τὰ ἄλλα πάντα τῇ αὐτῇ διαιρέσει συνδιαιρεθήσεται. εἰ γὰρ ἐν ὅλῳ τινὶ χρόνῳ ὅλην τινὰ κίνησιν κινοῖτό τι, ἢ κατὰ τόπον ἢ κατὰ ποσὸν ἢ κατὰ ποιὸν καὶ διαιρεθέντος τοῦ χρόνου εἰς ἥμισυ ἢ τρίτον ἢ ἄλλο τι μόριον, καὶ ἡ κίνησις καὶ τὸ καθ' ὃ ἡ κίνησις εἰς τὰ αὐτὰ μόρια διαιρεθήσεται. ἡ μέντοι ποιότης, εἰ κατὰ ποιότητα ἡ κίνησις εἴη, οὐ καθ' αὑτὸ διαιρεθήσεται, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός (οὐ γὰρ καθὸ ποιότης), ἀλλὰ καθὸ τὸ ἀλλοιούμενον καὶ μεταβάλλον κατὰ ποιότητα ποσόν ἐστιν. τῷ γὰρ τούτου τὸ ἥμισυ ἐν τῷ ἡμίσει χρόνῳ ἀλλοιοῦσθαι καὶ τὸ καθ' ὃ ἡ ἀλλοίωσις γίνεται εἰς ἥμισυ διαιρεῖται· τοῦ γὰρ ἐν τῷ ὅλῳ ποιοῦ ἥμισυ τὸ ἐν τῷ ἡμίσει τοῦ ὅλου. καὶ τὸ κινούμενον δὲ ὁμοίως διαιρεθήσεται τοῖς εἰρημένοις, ὡς εἶπεν ἐν τοῖς πρώτοις· εἰ γὰρ ὅλον ἐν τῷ ὅλῳ χρόνῳ, τὸ ἥμισυ αὐτοῦ ἔσται ἐν τῷ ἡμίσει κινούμενον. [30]

in Ph 10 978

ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῶν βίᾳ κατὰ τόπον κινουμένων συνδιαιρεῖται τὸ κινούμενον τῷ χρόνῳ· τὸ γὰρ πλεῖον μέγεθος τὸ αὐτὸ διάστημα ἐν πλείονι χρόνῳ κινεῖται βίᾳ καὶ τὸ ἔλαττον ἐν ἐλάττονι. ἐπὶ δὲ τῆς κατὰ φύσιν γινομένης κινήσεως πῶς τοῦτο ὑγιές ἐστιν; ἀνάπαλιν γὰρ ἐν τοῖς κατὰ φύσιν κινουμένοις τὸ μέρος τοῦ ὅλου καὶ τὸ ἔλαττον τοῦ πλείονος ἐν πλείονι χρόνῳ κινεῖται. ἢ καὶ ἐπὶ τούτων σῴζεται μὲν τὸ ἀνάλογον τῷ χρόνῳ διαιρεῖσθαι τὸ μέγεθος καὶ τῷ μεγέθει τὸν χρόνον, ἀλλ' ἀνάπαλιν καὶ οὐχ ὁμοίως τῆς ἀναλογίας λαμβανομένης· ἡ μὲν γὰρ τοῦ μεγέθους διαίρεσις τοῦ κατὰ φύσιν κινουμένου τὸν χρόνον αὐξήσει κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς διαιρέσεως· ὅσῳ γὰρ ἂν ἔλαττον ᾖ τὸ κινούμενον κατὰ φύσιν, τοσούτῳ πλείων ὁ χρόνος ἐν ᾧ κινεῖται. ἡ δὲ τοῦ χρόνου πάλιν διαίρεσις τὸ μέγεθος αὐξήσει κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς ἰδίας διαιρέσεως· ὅσῳ γὰρ ἂν ἐλάττων ὁ χρόνος, τοσούτῳ μεῖζον τὸ κατὰ φύσιν κινούμενον μέγεθος τὴν αὐτὴν κίνησιν τῷ ἐλάττονι· ὥστε ἀνάπαλιν ἔχειν τὴν ἀναλογίαν ἐπί τε τῶν κατὰ φύσιν καὶ ἐπὶ τῶν παρὰ φύσιν κινουμένων κατὰ τόπον. δείξας δὲ ὅτι ὁμοίως ἀλλήλοις πάντα τὰ εἰρημένα διαιρεῖται, ὁμοίως ἔχειν φησὶ καὶ ἐπὶ τοῦ πεπερασμένα ἢ ἄπειρα εἶναι τὰ ἐκ τῆς διαιρέσεως αὐτῶν γινόμενα μόρια. πῶς δέ ἐστιν ἐν αὐτοῖς τὸ ἄπειρον, καὶ ὅτι κατὰ τὸ ἐπ' ἄπειρον, αὐτὸς ἐν τοῖς ἐφεξῆς διαρθρώσει. p. 235b1 Ἠκολούθηκε δὲ μάλιστα τὸ διαιρεῖσθαι ἕως τοῦ τὸ δὲ ἄπειρον ἐν τοῖς ἑπομένοις ἔσται δῆλο ν . Λοιποῦ ὄντος τοῦ δεῖξαι, ὅτι καὶ τὸ κινούμενον, ὅπερ ἤδη διαιρετὸν ὄν, ὁμοίως διαιρεῖται τοῖς ἄλλοις, ἐκ περιουσίας τοῦτο δείκνυσιν, ὅτι καὶ τὰ ἄλλα πάντα τὰ διαιρούμενα τῇ πρὸς τὸ κινούμενον ἀκολουθίᾳ διαιρεῖται. οὔτε γὰρ ὁ χρόνος οὔτε ἡ κίνησις οὔτε τὸ κινεῖσθαι οὔτε τόπος ἢ μέγεθος ἢ ποιότης ἴσα ὅλου τε τοῦ κινουμένου καὶ μορίου αὐτοῦ. εἰκότως δὲ ἀπὸ τούτου τοῖς ἄλλοις ὑπάρχει ἡ διαίρεσις, διότι τὰ λοιπὰ ἢ τούτου ἐστὶν ἢ τῶν τούτου. τὸ μὲν γὰρ μῆκος τοῦ σώματος καὶ ἡ κίνησις καὶ τὸ μέγεθος καὶ ἡ ποιότης, ὁ δὲ χρόνος τῆς κινήσεως· ἡ μέντοι ποιότης ἐναργέστερον τὸ εἶναι διαιρετὴ ἀπὸ τοῦ μεγέθους ἔχει τοῦ κινουμένου· τὸ γὰρ ποιὸν οὔτε συνεχὲς οὔτε διαιρετὸν καθ' αὑτό. προσθεὶς δὲ ὅτι καὶ τὸ ἄπειρον ὁμοίως ἔχει πάντα, ἀπὸ τοῦ μεγέθους ἀρξάμενα τοῦ κινουμένου, τὸ μὲν ὅτι τὸ διαιρετὸν ὁμοίως ἔχει πάντα δεδεῖχθαί φησι· τοῦτο γάρ ἐστιν ὃ προσεχῶς ἔδειξε. πῶς δὲ τὸ ἄπειρον ἐν αὐτοῖς καὶ πῶς ὁμοίως ἐν πᾶσιν, ὕστερον δειχθήσεται. ζητεῖ δὲ πάλιν ὁ Ἀλέξανδρος, πῶς ἡ κατὰ ἀλλοίωσιν κίνησις τὴν διαίρεσιν κατὰ τὴν τοῦ κινουμένου μεγέθους διαίρεσιν ἔχει, εἴπερ τινὰ καὶ ἀθρόως μεταβάλλει, ὡς πρὸς Μέλισσον ἀποτεινόμενος αὐτὸς ἐν τῷ πρώτῳ ταύτης τῆς πραγματείας ἔφη. [35]

in Ph 10 979

ἐνταῦθα δὲ καὶ ἐφιστάνει ὁ Ἀλέξανδρος, ὅτι κἂν μὴ πᾶν ἀλλὰ μέρος τι αὐτοῦ ἀθρόον μεταβάλλῃ, οὐκέτι τῇ τοῦ μορίου τούτου διαιρέσει συνδιαιροῖτο ἂν οὔτε ἡ κίνησις οὔτε ὁ χρόνος, καὶ ἐπικρίνει λέγων· "ἢ οὐ πᾶσι τοῖς μορίοις αὐτοῦ συνδιαιρεῖται, ἀλλὰ τοῖς ὡς κινουμένου καθὸ κινεῖται". p. 235b6 Ἐπεὶ δὲ πᾶν τὸ μεταβάλλον ἔκ τινος εἴς τι μεταβάλλει ἕως τοῦ ὁμοίως γὰρ ἐπὶ μιᾶς καὶ τῶν ἄλλω ν . Τὸ προκείμενόν ἐστι δεῖξαι, ὅτι τὸ μεταβεβληκὸς ὅτε πρῶτον μεταβέβληκεν, εἰς ὃ μετέβαλλεν, ἀνάγκη ἐν τούτῳ εἶναι εἰς ὃ μεταβέβληκεν· οὐ γὰρ ἁπλῶς τὸ μεταβεβληκὸς ἀνάγκη ἤδη εἶναι ἐν τῷ εἰς ὃ μετέβαλλεν. εἰ γάρ τι μεταβάλλον ἐκ μέλανος εἰς λευκὸν εἴη ἐν τῷ φαιῷ, τοῦτο μεταβεβληκὸς μὲν ἔσται ἐκ τοῦ μέλανος, οὔπω μέντοι μεταβεβληκὸς εἰς τὸ λευκὸν εἰς ὃ μετέβαλλε, δι' ὃ οὐδὲ ἔστι πω ἐν τῷ λευκῷ εἰς ὃ μετέβαλλε. τὸ δὲ πρῶτον πρόσκειται τῷ μεταβέβληκε, διότι οὕτως ἀληθεύσει ὁ λόγος. τὸν γὰρ ἐλθόντα Ἀθήναζε, ὅτε πρῶτον ἐλήλυθεν, ἀνάγκη ἐν Ἀθήναις εἶναι, τὸν μέντοι πέρυσιν ἐληλυθότα Ἀθήναζε, οὐκέτι ἀναγκαῖον νῦν εἶναι ἐν Ἀθήναις· τότε δὲ ἦν, ὅτε πρώτως ἐλήλυθε. τὸ μὲν οὖν πρόβλημα τοιοῦτον. προλαβὼν δὲ ὡς ἐναργές, ὅτι τὸ μεταβάλλον πᾶν ἔκ τινος εἴς τι μεταβάλλει, δείκνυσι τὸ προκείμενον ἀπό τε τῆς τῶν ὀνομάτων μεταλήψεως καὶ ἀπὸ τῆς ἐναργῶς τοῦτο ἐχούσης μεταβολῆς κατὰ γένεσιν καὶ φθοράν. ἡ μὲν οὖν μετάληψις ἐγένετο τοῦ μεταβάλλειν εἰς τὸ ἀπολείπειν. ἢ γὰρ ταὐτόν ἐστ ι, φησί, τῷ μεταβάλλειν τὸ ἀπολείπειν ἢ πάντως ἀκολουθεῖ τῷ μεταβάλλειν τὸ ἀπολείπει ν. εἰ δὲ ταῦτα οὕτως ἔχει πρὸς ἄλληλα, ὥστε ἢ τὰ αὐτὰ εἶναι ἢ τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ ἀκολουθεῖν, δῆλον ὅτι καὶ τὸ μεταβεβληκέναι καὶ τὸ ἀπολελοιπέναι οὕτως ἕξει πρὸς ἄλληλα, ὥστε ἢ ταὐτὰ εἶναι ἢ ἕπεσθαι τῷ μεταβεβληκέναι τὸ ἀπολελοιπένα ι. [25]

in Ph 10 980

τούτου δὲ προειλημμένου φανερὸν ἐπὶ τῆς κατὰ γένεσιν καὶ φθορὰν μεταβολῆς, ἥ ἐστιν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ ὄν, ὅτι τὸ γεγονέναι τὸ μεταβεβληκέναι ἐστὶν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, τὸ δὲ μεταβεβληκέναι τὸ ἀπολελοιπέναι ἐστὶ τὸ μὴ ὄν· τὸ δὲ ἀπολελοιπὸς τὸ μὴ ὂν ἐν τῷ ὄντι πάντως ἐστίν· οὐδὲν γὰρ μεταξὺ τῆς τοῦ εἶναι καὶ μὴ εἶναι ἀντιφάσεως. καὶ ἡ μεταβολὴ δὲ εἰς τὸ ὂν ἐγίνετο αὐτῷ. δείξας δὲ ἐπὶ τῆς γενέσεως τὸ προκείμενον ἐπήγαγεν, ὅτι εἰ ἐν ταύτῃ τῇ μεταβολῇ οὕτως ἔχει, καὶ καθόλου ἐν πάσαις ἀληθές, ὅτι πᾶν τὸ μεταβεβληκός, ὅτε πρῶτον μεταβέβληκεν, ἔστιν ἐν τῷ εἰς ὃ μετέβαλλε. τοῦτο δὲ ἀληθὲς ἐξ ὑποθέσεως τῆς λεγούσης, ὅτι ὁμοίως ἐπί τε μιᾶς μεταβολῆς ὁποιασοῦν καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἔχει τὸ εἰρημένον. p. 235b19 Ἔτι δὲ καὶ κα θ ' ἑκάστην λαμβάνουσι φανερὸν ἕως τοῦ ὅτε μεταβέβληκε πρῶτο ν , ἐν ἐκείνῳ ἐστ ί , δῆλο ν . Ἀξιώσας ὡς ἐπὶ τῆς γενέσεως ἔχει, οὕτως ἔχειν καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων μεταβολῶν τὸ μεταβεβληκός (εἶναι γὰρ ἐν ἐκείνῳ τὸ μεταβεβληκὸς εἰς ὃ μετέβαλλεν), νῦν καὶ ἐφ' ἑκάστης μεταβολῆς πειρᾶται αὐτὸ τοῦτο δεικνύναι οὕτως ἔχον, καὶ χρῆται δείξει καθολικῇ ἐπὶ πάσης μεταβολῆς ἁρμόσαι δυναμένῃ. ἅμα δὲ διὰ ταύτης τῆς ἀποδείξεως καὶ ἔνστασιν λύει φερομένην πρὸς τὴν προλαβοῦσαν ἀπόδειξιν. λέγοι γὰρ ἄν τις, ὅτι τὸ μεταβεβληκός, κἂν ἀπολέλοιπεν ἐκεῖνο ἐξ οὗ μεταβάλλει, δύναται μήπω εἶναι ἐν τῷ εἰς ὃ μεταβάλλει, ἀλλ' ἐν μεταξύ τινι· ἔστι γὰρ ἐν ταῖς πλείσταις μεταβολαῖς τὸ μεταξύ. καὶ οὐκ ἐχρῆν ἀπὸ τῶν κατὰ ἀντίφασιν μεταβολῶν τῶν μὴ ἐχουσῶν τι μεταξὺ καὶ τὰς ἄλλας μεταβολὰς κανονίζειν, ἐν αἷς ἐστι τὸ μεταξύ. λύει οὖν καὶ ταύτην τὴν ἔνστασιν διὰ τούτου τοῦ ἐπιχειρήματος. εἰ γὰρ ἀνάγκη, φησί, τὸ μεταβεβληκὸς εἶναί πο υ, εἶτα ἵνα μή τις τὸ ποῦ ἐπὶ διαθέσεως ἀκούσῃ τινός, ὡς εἴρηται, ἀλλ' ἐπὶ τόπου, ὅπερ δοκεῖ σημαίνειν τὸ ποῦ, προσέθηκεν ἢ ἔν τιν ι, ὅπερ κοινότερον δοκεῖ, εἰ οὖν τὸ μεταβεβληκὸς ἀναγκαῖον ἔν τινι εἶναι ἢ τόπῳ ἢ μεγέθει ἢ πάθει ἢ τῷ ἑτέρῳ μέρει τῆς ἀντιφάσεως, ἀπολέλοιπε δὲ τὸ ἐξ οὗ μετέβαλλεν, ἢ ἐν τούτῳ ἔσται εἰς ὃ μετέβαλλεν, ἢ εἰ ἐν ἄλλῳ τινὶ ὄντι πρὸ τούτου εἰς ὃ μετέβαλλεν, μετάβαλλοι ἂν ἔτι εἰς ὃ ἐλέγετο μεταβεβληκέναι καὶ οὐ μεταβεβληκὸς εἴη. [25]

in Ph 10 981

οὐ γὰρ ἄνευ μεταβολῆς ἀπὸ τούτου, ἐν ᾧ ὑπόκειται εἶναι, ἔσται ἐν ἐκείνῳ, εἰς ὃ ἔκειτο μεταβάλλειν· διάστημα γάρ τι πάντως ἔσται ἀπὸ τούτου ἐπ' ἐκεῖνο. οὐ γὰρ ἀμερῆ ἐστι ταῦτα παρακείμενα ἀλλήλοις, ὡς δύνασθαι ἀπὸ τούτου εἰς ἐκεῖνο μεταβεβληκέναι χωρὶς τοῦ μεταβάλλειν· εἰ γὰρ συνεχὴς ἡ μεταβολὴ ἡ ἀπὸ τοῦ Α ἐπὶ τὸ Β, εἰς ὃ μετέβαλλεν, ἀνάγκη εἰ μήπω ἐστὶν ἐν τῷ Β, μεταβάλλειν ἐπ' αὐτό· εἰς γὰρ τοῦτο ἔκειτο μεταβάλλειν. εἰ δὲ μὴ συνεχὴς ἡ ἐπὶ τὸ Β μεταβολή, οὐδὲ τὴν ἀρχὴν εἰς τοῦτο μετέβαλλεν, ἀλλ' εἰς ἐκεῖνο ἐν ᾧ πρώτῳ πέπαυται τῆς μεταβολῆς. ὥστε εἰ μήπω ἐστὶν ἐν τῷ Β τὸ μεταβεβληκός, εἰς αὐτὸ ἔτι ἂν μεταβάλλοι, εἰς ὅπερ μετέβαλλεν, ὅπερ ἄτοπον. ἀδύνατον ἄρα τὸ μεταβεβληκὸς ἐν ἄλλῳ τινὶ εἶναι ἢ ἐν ἐκείνῳ εἰς ὃ μετέβαλλεν. "δύναται δέ, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, διὰ τοῦ συνεχὴς δὲ ἡ μεταβολὴ δείκνυσθαι, ὅτι μηδὲ ἐν ἄλλῳ τινὶ ἔσται τὸ ἀπὸ τοῦ Α εἰς τὸ Β μεταβεβληκός, ὃ ἐκτός ἐστι τῆς ΑΒ καὶ κεχώρισται αὐτῆς· εἰ γὰρ συνεχὴς ἡ μεταβολή, ἡ δὲ συνεχὴς ἐπὶ συνεχοῦς καὶ οὐ διαλείπουσα, οὐκ ἂν εἴη τῇ ΑΒ συνεχὲς τὸ κεχωρισμένον αὐτῆς". λύσας οὖν καὶ τὴν εἰρημένην ἔνστασιν, ἐπιφέρει ὅτι φανερὸν καὶ νῦν γέγονεν, ὅτι ἀληθές ἐστι τὸ εἰρημένον καὶ ἐπὶ τῆς κατὰ ἀντίφασιν μεταβολῆς· τὸ γὰρ γεγονό ς , ὅτε γέγονεν, τότε ἔσται καὶ ὅτε ἔφθαρται, τότε οὐκ ἔσται καὶ καθόλου περὶ πάσης μεταβολῆς ἀληθῶς εἴρηται τὸ εἰρημένον, εἰ καὶ μάλιστα ἐν τῇ κατὰ ἀντίφασιν προφανέστερόν ἐστιν. ἐπειδὴ ἀνάγκη μὲν ἐν τῷ ἑτέρῳ μέρει τῆς ἀντιφάσεως εἶναι τὸ κατά τινα τούτων τῶν μεταβολῶν μεταβάλλον· ἀδύνατον δὲ ἐν τῷ ἐξ οὗ μεταβέβληκε καὶ ἀπολέλοιπεν εἶναι ἔτι· ἀνάγκη ἄρα, ἐν τῷ ἑτέρῳ. p. [25]

in Ph 10 982 235b32 Ἐν ᾧ δὲ πρῶτον μεταβέβληκεν ἕως τοῦ ἐν ἀτόμῳ τὸ μὲν ἔφθαρτα ι , τὸ δὲ γέγονε ν . Δείξας ὅτι τὸ μεταβεβληκός, ὅτε πρῶτον μεταβέβληκεν, ἀναγκαῖον ἐν ἐκείνῳ εἶναι, εἰς ὃ μετέβαλλεν, νῦν δείκνυσιν ὅτι τοῦτο τὸ ἐν ᾧ πρώτῳ μεταβέβληκε τὸ μεταβεβληκός, οὐ χρόνος ἐστίν, ἀλλὰ ἄτομόν τι πέρας χρόνου, ὅπερ 'νῦν' καλοῦμεν, ὅπερ Πλάτων 'ἐξαίφνης' ἐκάλεσεν. ἐξηγησάμενος δέ, τί σημαίνει τὸ πρῶτον, οὕτως ἐπὶ τὴν ἀπόδειξιν τοῦ προκειμένου χωρεῖ. πρῶτον γὰρ καθόλου λέγεσθαί φησιν τόδε τι ἢ τοιόνδε εἶναι ἢ τοσόνδε καὶ ἐπὶ πάντων ὁμοίως, ὃ μὴ τῷ ἕτερόν τι πρὸ αὐτοῦ εἶναι τοιοῦτον καὶ αὐτὸ τοιοῦτον λέγεται. ἀντίκειται δὲ τῷ πρώτῳ τὸ κατ' ἄλλο· κατ' ἄλλο δὲ λέγεται ἢ τὸ τῷ μόριόν τι αὐτοῦ τοιοῦτον εἶναι ὅλον τοιοῦτον λεγόμενον, ὥσπερ τὸ ὁρᾶν ὑπάρχειν λέγομεν τῷ ἀνθρώπῳ οὐ πρώτῳ, διότι τοῖς ὄμμασι πρώτοις· καὶ ἐν Ἀθήναις εἶναι λεγόμεθα τῷ μόριον τῶν Ἀθηνῶν εἶναι τὸν ἐν ᾧ ἐσμεν τόπῳ. ἤτοι 〈ὃ〉 τῷ τὸ γένος αὐτοῦ καὶ ᾧ ὑποτέτακται τοιοῦτον εἶναι καὶ αὐτὸ τοιοῦτον λέγεται, ὡς τὸ ἰσόπλευρον τρίγωνον δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν λέγεται τὰς τρεῖς γωνίας οὐ πρῶτον, ἀλλὰ διότι πᾶν τρίγωνον. ἐπεὶ οὖν δύναταί τι λέγεσθαι μεταβεβληκέναι ἐν χρόνῳ τινί, ὅτι ἔν τινι τῶν τούτου μεταβέβληκεν (ἐν γὰρ τῷ πέρατι αὐτοῦ), διὰ τοῦτο προσέθηκε τὸ πρώτ ῳ. δείκνυσι δὲ ὅτι ἄτομον τὸ ἐν ᾧ πρώτῳ μεταβέβληκε τὸ μεταβεβληκὸς διὰ τῆς εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῆς· εἰ γὰρ δυνατόν, ἔστω τὸ ἐν ᾧ πρώτῳ μεταβέβληκε διαιρετόν, καὶ ἔστω τὸ ΑΓ, καὶ διῃρήσθω κατὰ τὸ Β. ἀνάγκη οὖν ἢ ἐν ἑκατέρῳ τῶν ΑΒ ΒΓ μεταβεβληκέναι τὸ ἐν τῷ ΑΓ πρώτῳ ὑποκείμενον μεταβεβληκέναι ἢ ἐν ἑκατέρῳ μεταβάλλειν ἢ ἐν μὲν τῷ ἑτέρῳ μεταβάλλειν, ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ μεταβεβληκέναι. ἀλλ' εἰ μὲν ἐν ἑκατέρῳ τῶν ΑΒ ΒΓ μεταβέβληκεν, οὐκέτι ἐν τῷ ΑΓ πρώτῳ μεταβέβληκεν, εἴ γε καὶ ἐν τῷ μορίῳ αὐτοῦ πρώτῳ τῷ ΑΒ μεταβέβληκε. πῶς δὲ καὶ ἐν ἀμφοτέροις πρώτοις μεταβεβληκέναι λέγοιτο ἄν, εἴπερ ὅτε μὲν ἐν τῷ πρώτῳ μέρει μεταβέβληκεν, οὔπω ἐν τῷ δευτέρῳ, ὅτε δὲ ἐν τῷ δευτέρῳ, οὐκέτι ἐν τῷ πρώτῳ; εἰ δὲ ἐν ἀμφοτέροις τοῖς μορίοις τοῦ ΑΓ τῷ τε ΑΒ καὶ τῷ ΒΓ μεταβάλλον ἐστί, καὶ ἐν ὅλῳ τῷ ΑΓ ἔσται μεταβάλλον, οὐ μεταβεβληκός· ὑπέκειτο δὲ μεταβεβληκέναι ἐν τῷ ΑΓ πρώτῳ· τὸ γὰρ ἐν πᾶσί τινος τοῖς μέρεσι μεταβάλλον καὶ ἐν ὅλῳ ἂν αὐτῷ μεταβάλλον εἴη. [30]

in Ph 10 983 εἰ δὲ ἐν μὲν τῷ ἑτέρῳ μέρει τοῦ ΑΓ μεταβάλλει ἔτι, ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ μεταβέβληκεν, ἄτοπόν τι συμβαίνει τὸ εἶναι τοῦ πρώτου πρότερο ν· ὑπέκειτο γὰρ ἐν τῷ ΑΓ πρώτῳ μεταβεβληκέναι. εἰ

οὖν ἐν μέρει αὐτοῦ ὁποτερῳοῦν μεταβέβληκεν, ἐν πρώτῳ τούτῳ ἂν εἴη μεταβεβληκός, καὶ τότε, εἰ ἄρα, ἐν τῷ ὅλῳ, ὥστε τοῦ πρώτου πρότερον ληφθήσεται. ἄτοπον δὲ καὶ καθ' αὐτὸ μὲν τοῦτο τὸ εἶναί τι τοῦ πρώτου πρότερον (οὐκέτι γὰρ πρῶτόν ἐστιν ἐκεῖνο, οὗ ἐστί τι πρότερον) καὶ μέντοι, ὅτι ἐν πρώτῳ ἐλέγετο ἐκεῖνο τὸ μὴ ἐν μέρει αὐτοῦ ἀλλ' ἐν ὅλῳ. εἰ οὖν ἐν μέρει τοῦ ΑΓ ἦν τὸ μεταβεβληκέναι, οὐκέτι τὸ ΑΓ πρῶτον ἦν ἐν ᾧ μεταβέβληκε. δείξας οὖν, ὅτι τῷ ὑποτιθεμένῳ διαιρετὸν εἶναι τὸ ἐν ᾧ πρώτῳ τι μεταβέβληκεν ἀδύνατον ἀκολουθεῖ τι καθ' ἕκαστον τμῆμα τῆς διαιρέσεως, εἰκότως συνεπεράνατο τὸν λόγον εἰπὼν ὥστε οὐκ ἂν εἴη διαιρετὸν ἐν ᾧ μεταβέβληκε, πρώτῳ δηλονότι, κἂν παρῆκεν ὡς σαφὲς αὐτό. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῷ πρὸ τούτου ἐπιχειρήματι ἔδειξεν, ὅτι τὸ μεταβεβληκός, ὅτε πρῶτον μεταβέβληκεν, ἐν ἐκείνῳ ἐστὶν ἐν ᾧ μεταβέβληκε, καὶ ὅτι τοῦτο ἐναργῶς φαίνεται μάλιστα ἐν τῇ κατὰ γένεσιν καὶ φθορὰν μεταβολῇ, εἰκότως καὶ νῦν ἐπήγαγεν φανερὸν εἶναι, ὅτι καὶ τὸ ἐφθαρμένον καὶ τὸ γεγονὸς ἐν ἀτόμῳ τὸ μὲν ἔφθαρτα ι , τὸ δὲ γέγονε ν. εἰ γὰρ τὸ ἐφθαρμένον καὶ τὸ γεγονὸς ἐν ᾧ πρώτῳ μεταβέβληκε τὸ μὲν ἐφθαρμένον ἐστὶ τὸ δὲ γεγονός, τὸ δὲ ἐν ᾧ πρώτῳ τὸ μὲν ἐφθαρμένον ἐστὶ τὸ δὲ γεγονὸς ἐν ἀτόμῳ τὸ μὲν ἔφθαρται τὸ δὲ γέγονε, τὸ ἐφθαρμένον καὶ τὸ γεγονὸς ἐν ἀτόμῳ τὸ μὲν ἔφθαρται τὸ δὲ γέγονε. "διὰ τούτου δέ, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ τὴν λύσιν ἡμῖν ἐνεδείξατο τοῦ ὑπὸ τῶν σοφιστῶν ἐρωτωμένου λόγου, ἐν ποίῳ χρόνῳ Δίων ἀπέθανεν· ἢ γὰρ ὅτε ἔζη ἢ ὅτε τέθνηκεν· ἀλλ' οὔτε ἐν ᾧ ἔζη (ἐν ἐκείνῳ γὰρ ἔζη) οὔτε ἐν ᾧ τέθνηκεν (ἐν παντὶ γὰρ τούτῳ τεθνήκει)· εἰ οὖν μήτε ἐν ᾧ χρόνῳ ἔζη μήτε ἐν ᾧ τέθνηκεν, ἀπέθανεν ὁ Δίων, οὐκ ἀπέθανεν ὁ Δίων. σημαίνει δὲ τὸ μὲν 'ἀπέθανε' τὴν πρώτην ἀπὸ τοῦ ζῆν μεταβολήν, τὸ δὲ 'ὅτε τέθνηκε' τὸν χρόνον ἐν ᾧ τεθνηκώς ἐστιν· εἰ δὲ μὴ ἐν χρόνῳ τὸ μεταβεβληκὸς μεταβέβληκεν, οὐ φοβητέον τὸ 'οὐδέποτε ἀπέθανεν ὁ Δίων'· οὐδέποτε γὰρ ὡς ἐν χρόνῳ, εἴπερ ἐν ἀτόμῳ μεταβέβληκεν ἀπὸ τοῦ ζῆν". [30]

in Ph 10 984 p. 236a7 Λέγεται δὲ τὸ ἐν ᾧ πρώτῳ μεταβέβληκε διχῶς ἕως τοῦ ἄπειροι γὰρ αἱ διαιρέσει ς . Δείξας καὶ ὅτι τὸ μεταβεβληκός, ὅτε πρῶτον μεταβέβληκεν, ἔστιν ἐν ἐκείνῳ εἰς ὃ μεταβέβληκε, καὶ ὅτι τὸ ἐν ᾧ πρώτῳ μεταβέβληκεν ἄτομόν ἐστιν (οὐ γὰρ ἐν χρόνῳ, ἀλλ' ἐν τῷ νῦν), ἀκολούθως τούτοις ἐπάγει, ὅτι τὸ πρῶτον ἐν ᾧ μεταβέβληκέ τι διχῶς λέγεται· τό τε εἰς ὃ μετέβαλλε τὸ μεταβάλλον, ἐν ᾧ καὶ πέπαυται τοῦ μεταβάλλειν καὶ μεταβεβληκός ἐστιν ἐν αὐτῷ, λέγεται δὲ καὶ τὸ ἐν ᾧ πρώτῳ ἤρξατο τῆς μεταβολῆς καὶ τοῦ μεταβάλλει ν· καὶ τοῦτο γὰρ λέγεται ἐν ᾧ πρώτῳ μεταβέβληκε, διότι οἶμαι ἀπὸ τοῦ μὴ μεταβάλλειν μετέβη. διχῶς οὖν οὕτω λεγομένου καὶ ἀκουομένου τοῦ ἐν ᾧ πρώτῳ μεταβέβληκε τὸ μὲν ἐπὶ τοῦ τέλους, φησί, τῆς μεταβολῆς πρῶτον λεγόμενον, καὶ ἔστι καὶ λέγεται κυρίως· ἐπιτετέλεσται γὰρ ἡ μεταβολή, καὶ ἔστι τι ἐν ᾧ πρώτῳ ἐπετελέσθη, ὡς δέδεικται, τὸ νῦν. οὐ γάρ ἐστι τὸ τέλος τῆς μεταβολῆς μεταβολή. τὸ δὲ κατὰ τῆς ἀρχῆς τῆς μεταβολῆς, ἥτις ἀρχὴ καὶ αὐτὴ μεταβολή ἐστι, πρῶτον λεγόμενον τοῦ χρόνου, ἐν ᾧ ἡ ἀρχὴ τῆς μεταβολῆς, τοῦτό φησιν οὐκ ἔστιν ὅλως ἐν ὑποστάσει, ἀλλὰ κενῶς λέγεται καὶ ἀκούεται, διότι οὐκ ἔστι λαβεῖν πρῶτόν τι τοῦ χρόνου, ἐν ᾧ ἤρξατο τῆς μεταβολῆς τὸ μεταβάλλον· οὔτε γὰρ τῆς μεταβολῆς οὔτε τοῦ χρόνου ἔστιν ἀρχὴν λαβεῖν, ἐν ᾧ πρῶτόν τι μετέβαλλεν, διότι ἡ ἀρχὴ τῆς μεταβολῆς μεταβολὴ καὶ αὐτή ἐστιν, ἀλλ' οὐκ ἔξω τοῦ μεταβάλλειν ἐστὶ τὸ ἐν αὐτῇ ὥσπερ ἐν τῷ πέρατι, ὅτε μεταβεβληκὸς ἦν· καὶ εἴη ἂν τὸ λεγόμενον, ὅτι μὴ ἔστιν ἀρχὴ ἀρχῆς, ἐπειδὴ τοῦ χρόνου, ὃ ἂν ὡς ἀρχὴ ὑποτεθῇ, τοῦτο ἄλλην ἀρχὴν ἔχον εὑρεθήσεται. Δείκνυσι δὲ αὐτὸ καὶ δι' ἐκθέσεως οὕτως· εἰλήφθω γάρ τι, φησί, πρῶτον τοῦ χρόνου, ἐν ᾧ τῆς μεταβολῆς τὸ μεταβάλλον ἤρξατο, καὶ ἔστω τοῦτο τὸ ΑΔ· τὸ δὴ ΑΔ ἀδιαίρετον οὐκ ἂν εἴη· ἔσται γὰρ ὁ χρόνος ἐξ ἀδιαιρέτων συγκείμενος· ἡ γὰρ ἀρχὴ τῆς μεταβολῆς μεταβολή, πᾶσα δὲ μεταβολὴ ἐν χρόνῳ· ὥστε εἰ ἀδιαίρετον τὸ ΑΔ κατὰ τὴν ὑπόθεσιν χρόνος ἔσται, καὶ ὁ χρόνος ἐξ ἀδιαιρέτων ἔσται συγκείμενος, ὅπερ ἐσήμηνε διὰ τοῦ συμβήσεται γὰρ ἐχόμενα εἶναι τὰ νῦν ν. [30]

in Ph 10 985 ἢ τοῦτο εἴρηκε τῷ τὸ ΑΔ, ἐν ᾧ ἤρξατο τῆς κινήσεως, ἀδιαίρετον ὑποτιθεμένῳ συμβαίνειν, διότι συμβήσεται ἐν τῷ νῦν κίνησιν γίνεσθαι, εἴπερ τὸ ΑΔ ἀδιαίρετον ὂν τὸ νῦν ἐστιν, ἐν δὲ τούτῳ ἤρξατο κινεῖσθαι, ἡ δὲ ἀρχὴ τῆς κινήσεως κίνησίς ἐστιν. εἰ δὲ ἐν τῷ νῦν εἴη κινούμενόν τι, ἐπειδὴ πᾶν τὸ κινούμενον ἐν χρόνῳ κινεῖται, χρόνου ἂν εἴη μέρη τὰ νῦν καὶ ὁ χρόνος εἴη ἂν εἰς τὰ νῦν διαιρούμενος καὶ ἐκ τῶν νῦν συγκείμενος· ἐν ᾧ γὰρ δύναται κίνησις γίνεσθαι, τοῦτο μόριόν ἐστι τοῦ χρόνου. ὅτι δὲ μὴ ἔστιν ἀμερὲς τὸ ΑΔ, καὶ δι' ἄλλου δείκνυσιν ἐπιχειρήματος τοιούτου· τὸ ἀρχόμενον ἐν τῷ ΑΔ κινεῖσθαι, ἐξ ἠρεμίας πάντως μεταβάλλον ἄρχεται κινεῖσθαι. ἔστω οὖν ἐν τῷ ΓΑ ἠρεμοῦν καὶ ἐν τῷ ΑΔ ἀρχόμενον κινεῖσθαι. εἰ οὖν ἐν παντὶ τῷ ΓΑ ἠρεμεῖ, δῆλον ὅτι καὶ ἐν τῷ Α τοῦ ΓΑ ὄντι τι ἠρεμεῖ. εἰ οὖν ἔστι τὸ ΑΔ ἀμερές, ταὐτὸν ἔσται τῷ Α τὸ ΑΔ· καὶ ἐν τῷ ΑΔ ἄρα ἠρεμοίη ἂν τὸ ἐν αὐτῷ τῆς μεταβολῆς ἀρχόμενον· τὸ δὲ ἀρχόμενον ἐν αὐτῷ τῆς μεταβολῆς κινεῖται ἐν αὐτῷ· ἐν τῷ αὐτῷ ἄρα ἠρεμήσει τε καὶ κινηθήσεται, ὅπερ ἀδύνατον. ἔλαβεν δὲ ἐν τῷ Α ἠρεμεῖν ὡς ἴσον τῷ μὴ κινεῖσθαι· ἔκειτο γὰρ ὅτι ἐν τῷ ἀμερεῖ οὔτε κινεῖσθαι οἷόν τέ τι οὔτε ἠρεμεῖν. ἀκολουθεῖ οὖν κατὰ ἀλήθειαν οὐ τὸ ἅμα ἐν τῷ αὐτῷ νῦν ἠρεμεῖν τε καὶ κινεῖσθαι, ἀλλὰ τὸ ἅμα μὴ κινεῖσθαί τε καὶ κινεῖσθαι, ὅπερ ἀδυνατώτερόν ἐστι διὰ τὸ ἀξίωμα τῆς ἀντιφάσεως. δείξας δὲ ὅτι οὐκ ἀδιαίρετος, ἀλλὰ διαιρετός ἐστιν ὁ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς μεταβολῆς χρόνος, δείκνυσιν ἐφεξῆς τὸ προκείμενον, ὅτι οὐδὲν ἔστι λαβεῖν ἐν τούτῳ ἐν ᾧ πρώτῳ μεταβάλλει τὸ μεταβάλλον· εἰ γὰρ μὴ ἀμερὲς τὸ ΑΔ, ἀνάγκη αὐτὸ διαιρετὸν εἶναι καὶ μὴ ἐν πρώτῳ αὐτῷ μεταβάλλειν. εἰ γὰρ ἐν πρώτῳ τῷ ΑΔ μεταβάλλει, ἢ ἐν ὁτῳοῦν αὐτοῦ μορίῳ ἔσται μεταβάλλον ἢ ἐν οὐδετέρῳ ἢ ἐν τῷ ἑτέρῳ· ἀλλ' εἰ μὲν ἐν ἀμφοτέροις ἢ ἐν τῷ ἑτέρῳ, οὐκ ἐν τῷ ὅλῳ πρώτως μεταβάλλει· εἰ δὲ ἐν μηδετέρῳ μεταβάλλει, οὐδὲ ἐν τῷ ὅλῳ μεταβάλλοι ἂν οὐδαμῶς. εἰ οὖν μεταβάλλει ἐν τῷ ὅλῳ, ἐν ὁτῳοῦν αὐτοῦ μορίῳ μεταβάλλει. πολλὰ δὲ ἔσται μόρια, εἴπερ συνεχὲς τὸ ὅλον, πᾶν δὲ συνεχὲς ἐπ' ἄπειρον διαιρετόν. ὥστε οὐκ ἔστι λαβεῖν ἐν ᾧ πρώτῳ μεταβάλλει· ἐν παντὶ γὰρ τῷ λαμβανομένῳ ὁμοίως· καὶ οὐκ ἔστιν ἐν τῇ ἐπ' ἄπειρον διαιρέσει τὸ πρῶτον. καὶ ἔστι μὲν ὁ λόγος περὶ τοῦ πρώτως μεταβάλλειν (ἡ γὰρ ἀρχὴ τῆς κινήσεως κίνησις ἦν), αὐτὸς δὲ ἀντὶ τοῦ μεταβάλλειν τῷ μεταβεβληκέναι χρῆται, ἐπειδὴ τὸ μεταβάλλον εἰς τέλος τοῦ μεταβάλλειν ἐρχόμενον μεταβέβληκεν. [30]

in Ph 10 996 Ἐν δὴ τούτοις ἄπορον δοκεῖ, πῶς πέρας μὲν εἶναι λέγεται καὶ τῆς κινήσεως καὶ τοῦ χρόνου, καθ' ὃ τὸ μεταβάλλον μεταβεβληκέναι λέγεται, ἀρχὴ δὲ μὴ εἶναι. καὶ γὰρ ὁ Θεόφραστος ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Περὶ κινήσεως· "θαυμαστά, φησί, φαίνεται κατ' αὐτὴν ὄντα τὴν φύσιν 〈τὰ〉 τῆς κινήσεως, οἷον εἰ μὴ ἔστιν αὐτῆς ἀρχή, πέρας δέ ἐστι." πῶς δὲ τὸ μὲν πέρας ἀδιαίρετον ἐλάμβανεν, τὴν δὲ ἀρχὴν ἐπ' ἄπειρον διαιρετήν; δυνατὸν γὰρ τοῖς αὐτοῖς χρώμενον λόγοις καὶ τὸ πέρας τοῦ συνεχοῦς ἐπ' ἄπειρον διαιρετὸν λαβεῖν καὶ τὴν ἀρχὴν ἀδιαίρετον. ἔοικεν οὖν καὶ τὸ πέρας διττὸν εἶναι καὶ ἡ ἀρχὴ διττὴ τῆς τε κινήσεως καὶ τοῦ χρόνου καὶ παντὸς συνεχοῦς, τὸ μὲν ὡς τὸ πρῶτον ἢ τὸ ἔσχατον μέρος τοῦ συνεχοῦς, τὸ δὲ ἀρχὴ καὶ πέρας, τὰ μηκέτι μέρη μηδὲ ὅμοια τῷ ὅλῳ. ἐπὶ γὰρ τῶν τοιούτων καὶ ἠξίωται τὸ μὴ εἶναι ταὐτὸν ἀρχὴν καὶ τὸ οὗ ἐστιν ἀρχὴ μηδὲ πέρας καὶ τὸ οὗ ἐστι πέρας. ὥσπερ τὸ σημεῖον καὶ ἀρχὴ καὶ πέρας ἐστὶ τῆς γραμμῆς οὐκ ὂν αὐτὸ γραμμή· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ νῦν τοῦ χρόνου καὶ τὸ κίνημα τῆς κινήσεως· καλοῦσι γὰρ οὕτω τὸ τῆς κινήσεως πέρας. καὶ πρῶτον μὲν τὸ μεταβεβληκὸς ἐν τῷ τοιούτῳ πέρατι ἔλεγεν εἶναι τῷ μετὰ τὴν ὅλην μεταβολήν. νῦν δὲ ἀρχὴν λαμβάνει καὶ χρόνου καὶ κινήσεως τὴν ὡς μέρος· δῆλον δὲ ἐκ τοῦ εἰπεῖν τοῦτο ἀρχὴν ἐν ᾧ πρώτῳ ἤρξατο μεταβάλλειν, τουτέστιν κινεῖσθαι. τὸ δὲ κινούμενον πᾶν ἐν χρόνῳ κινεῖται, καὶ οὐκ ἐν πέρατι χρόνου· ἡ δὲ τοιαύτη ἀρχὴ μέρος οὖσα συνεχοῦς καὶ συνεχὴς διαιρετή ἐστιν εἰς ἀεὶ διαιρετά· τὸ δὲ τοιοῦτον οὐκ ἔχει ἀρχήν, ὅτι ὅπερ ἂν λάβῃς καὶ ἐκεῖνο διαιρετόν ἐστιν, ἐπεὶ ἥ γε ἀδιαίρετος ἀρχὴ ἡ ἀντικειμένη τῷ πέρατι, ἐν ᾧ μεταβεβληκέναι λέγεται, τοιαύτη ἐστίν, ὡς μὴ μεταβάλλειν τι ἐν αὐτῇ ὡς οὐδὲ ἐν τῷ πέρατι, ἀλλὰ πρὸ μεταβολῆς ὑπάρχειν καὶ μὴ ἔχειν ἄλλην ἀρχὴν πρὸ αὐτῆς. αὐτὸς δὲ

ἀρχὴν μὲν κινήσεως καὶ πρώτην κίνησιν λαβὼν τὴν κατὰ τὸ μεταβάλλειν ὡς μέρος κινήσεως καὶ ἐν χρόνῳ οὖσαν, πέρας δὲ τὸ ἐν ᾧ πρώτῳ μεταβέβληκε τὸ μεταβάλλον, τοῦτο μὲν ὑπάρχειν φησὶ καὶ ληπτὸν εἶναι (ἐνδέχεται γὰρ ἐπιτελεσθῆναι μεταβολή ν), ἐκεῖνο δὲ μὴ ὑπάρχειν μηδὲ εἶναι λαβεῖν, ὅτι πάσης τῆς ἐν ἐκείνῳ ἀρχῆς ἐστιν ἄλλη ἀρχή, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τοῦ πέρατος τοῦ ὡς μέρους παντὸς πέρατος ἔστιν ἄλλο πέρας λαβεῖν. καὶ δῆλον ὅτι ὡς μὲν συνεχοῦς τοῦ ὅλου ληφθέντος πεπερασμένου καὶ τὰ ἀμερῆ πέρατα καὶ τὰ ὡς μέρη τελευταῖα ἔστι λαβεῖν, ὅταν δὲ ὡς ἐπ’ ἄπειρον διαιρετὸν ληφῇ, οὔτε τὰ ἀμερῆ οὔτε τὰ μεριστὰ πέρατα καταλαβεῖν δυνατόν· πρὸ παντὸς γὰρ τοῦ ληφθέντος μεριστοῦ ἔστιν ἄλλο καὶ μετὰ πᾶν ἄλλο. [30]

in Ph 10 987 κἂν ληφθῇ δέ τι πρῶτον μέρος ἢ ἔσχατον, ἐπειδὴ μεριστόν ἐστι τοῦτο, ἀνάγκη ἐν ὁτῳοῦν αὐτοῦ μεταβεβληκέναι· ὥστε πάλιν ἔσται τι αὐτοῦ πρότερον καὶ μεριζομένου ἀεὶ τοῦ ληφθέντος μόνως πρῶτον ἔσται τὸ ὡς ἄτομον ἀρχὴ ἢ πέρας ὄν. p. 236a27 Οὐδὲ δὴ τοῦ μεταβεβληκότος ἔστι τι πρῶτον ἕως τοῦ φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένω ν . Δείξας ὅτι οὐδὲν ἔστι τοῦ χρόνου λαβεῖν, ἐν ᾧ πρώτῳ τὸ μεταβάλλον ἤρξατο τῆς μεταβολῆς, νῦν δείκνυσιν ὅτι οὐδὲ αὐτοῦ τοῦ μεταβάλλοντος ἔστι τι πρῶτον ὡς μέρος λαβεῖν. τὸ γὰρ τοιοῦτον πρῶτον καὶ νῦν λαμβάνει, ἀλλ’ οὐχὶ τὸ ἀμερὲς τὸ τῷ ἀμερεῖ πέρατι ἀντικείμενον, ὅπερ ἐπὶ τοῦ χρόνου ἔλεγε τὸ ἐν ᾧ μεταβέβληκε. καὶ δείκνυσι καὶ αὐτὸ δι’ ἐκθέσεως τῇ εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῇ χρώμενος. ἐπειδὴ γὰρ διαιρετόν ἐστι πᾶν τὸ μεταβάλλον, ἔστω τὸ ΖΕ τὸ μεταβάλλον ὅλον καὶ διῃρήσθω εἰς τὰ ΖΔ ΔΕ. καὶ πρῶτον ἔστω μεταβεβληκὸς τὸ ΖΔ τοῦ Δ Ε . ὁ δὲ χρόνος ἐν ᾧ τὸ ΖΔ μεταβέβληκεν ἔστω ὁ ΘΙ· ἐν χρόνῳ γὰρ πᾶσα μεταβολή. καὶ ὅρα ὅτι νῦν χρόνον ἔθετο τὸν ΘΙ, ἐν ᾧ μεταβέβληκε τὸ ΖΔ, οὐχ ὡς πέρας τὸ μεταβέβληκε λαβών, ἀλλ’ ἀντὶ τοῦ ‘μετέβαλλεν‘ αὐτὸ θείς. εἰ οὖν ἐν τῷ παντὶ χρόνῳ τῷ ΘΙ τὸ ΔΖ μεταβέβληκε ν , ἐν τῷ ἡμίσει τοῦ ΘΙ χρόνου, ἐπειδὴ καὶ πᾶς χρόνος διαιρετός ἐστιν, ἔλαττόν τι ἔσται τοῦ ΔΖ μεταβεβληκός, καὶ δηλονότι καὶ πρὸ ὅλου τοῦ ΔΖ, καὶ πάλιν τοῦ μορίου τούτου ἄλλο τι πρῶτον κατὰ τὴν τοῦ λαμβανομένου χρόνου διαίρεσιν. οὕτω δὲ ἀεὶ τοῦ πρώτου ἄλλο ἔσται πρῶτον, καὶ οὐδὲν ἔσται λαβεῖν τοῦ μεταβεβληκότος, ὃ πρῶτον μεταβέβληκεν. ἐπὶ δὴ τούτοις συμπεραίνεται, ὅτι οὔτε τοῦ μεταβάλλοντος οὔτε τοῦ χρόνου ἐν ᾧ μεταβάλλει τὸ μεταβάλλον ἔστι τι πρῶτον λαβεῖν. p. [25]

in Ph 10 988 236b1 Αὐτὸ δὲ ὃ μεταβάλλει ἢ κα θ ’ ὃ μεταβάλλει ἕως τοῦ ἐνδέχεται ἀδιαίρετον κα θ ’ αὐτὸ εἶνα ι . Δείξας ὅτι οὔτε τοῦ χρόνου ἔστι τι πρῶτον, ἐν ᾧ τὸ μεταβεβληκὸς ἤρξατο τῆς μεταβολῆς, οὔτε αὐτοῦ τοῦ μεταβάλλοντος ἔστι τι πρῶτον ὃ μεταβέβληκεν, ἐπειδὴ πᾶσα μεταβολὴ τινός ἐστι, τοῦ μεταβάλλοντος, καὶ ἔν τινι (ἐν χρόνῳ γάρ) καὶ κατά τι (ἢ γὰρ κατὰ τόπον ἢ κατὰ ποσὸν ἢ κατὰ ποιὸν ἢ κατὰ ἀντίφασιν), ἐπὶ τὸ τρίτον τοῦτο μετελήλυθε τὸ καθ’ ὃ ἡ μεταβολὴ γίνεται, ζητῶν καὶ ἐπ’ αὐτοῦ εἰ ἔστι τι πρῶτον τοῦ καθ’ ὃ ἡ μεταβολή. περὶ τούτου δὲ εἰπὼν ἐξ ἀρχῆς αὐτὸ δὲ ὃ μεταβάλλει εἰς σαφέστερον αὐτὸ μετέλαβεν τὸ κα θ ’ ὃ μεταβάλλε ι· ὡς γὰρ ἐξηγητικὸν ἐκείνου τοῦτο προσέθηκε. καὶ λέγει, ὅτι οὐκέτι ὁμοίως ἔχει τὸ ζητούμενον ἐπὶ παντὸς τοῦ καθ’ ὃ ἡ μεταβολὴ ὡς ἐπὶ τοῦ μεταβάλλοντος αὐτοῦ καὶ τοῦ χρόνου· ταῦτα μὲν γὰρ τῇ αὐτῶν φύσει διαιρετά ἐστι. καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲν ἔστιν αὐτῶν πρῶτον λαβεῖν, ἐν ᾧ ἡ ἀρχὴ τῆς μεταβολῆς. οὐκέτι δὲ πᾶν τὸ καθ’ ὃ ἡ μεταβολὴ διαιρετὸν καθ’ αὐτό· τὸ γὰρ ποιόν, καθ’ ὃ ἡ κατὰ ἀλλοίωσιν μεταβολὴ γίνεται, οὐκ ἔστι τῇ αὐτοῦ φύσει διαιρετόν, ὅτι μηδὲ ποσόν. κατὰ συμβεβηκὸς μέντοι καὶ αὐτὸ διαιρετόν ἐστι τῷ τὸ ὑποκείμενον αὐτῷ καὶ ἀλλοιούμενον διαιρετὸν εἶναι· τούτῳ γὰρ καὶ ἡ ποιότης συνδιαιρεῖται ποσουμένη καὶ αὐτὴ κατὰ συμβεβηκός· ποσοῦ γὰρ τὸ διαιρεῖσθαι. κατὰ συμβεβηκὸς δὲ πάντα εἶπε διαιρετά, οὐχ ὡς καὶ τοῦ τόπου καὶ τοῦ μεγέθους κατὰ συμβεβηκὸς διαιρουμένων (ταῦτα γὰρ καθ’ αὑτὰ διαιρετά ἐστιν), ἀλλ’ ἤτοι πάντα τὰ ποιά, καθ’ ἃ ἡ ἀλλοίωσις, κατὰ συμβεβηκὸς εἶπεν διαιρετά, ἢ ὅτι συναριθμουμένου τοῖς διαιρετοῖς καὶ τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς διαιρουμένου πάντα γίνεται διαιρετὰ τὰ καθ’ ἃ ἡ μεταβολή. καὶ ἐπὶ πάντων ἀληθὲς τὸ μὴ εἶναι τὸ πρῶτον λαβεῖν διὰ τὴν ἐπ’ ἄπειρον διαίρεσιν.

εἶτα τῶν καθ’ ἃ ἡ μεταβολὴ γίνεται τὰ καθ’ αὐτὰ διαιρετὰ λαβὼν καὶ πρῶτον τὸν τόπον, ἐπὶ τούτου δείκνυσιν, ὅτι οὐκ ἔστι τὸ πρῶτον λαβεῖν, ἐκθέμενος τὸ μὲν κινούμενον μέγεθος τὸ ΑΒ, τόπον δὲ ἐφ’ οὗ κινεῖται ἀρχὴν μὲν ἔχοντα καὶ αὐτὸν τὸ Β, τέλος δὲ τὸ Γ, διότι τὸ κινούμενον τῇ ἑαυτοῦ ἀρχῇ ἢ τῷ τέλει τῆς ἀρχῆς τοῦ τόπου ἁψάμενον, οὕτως ἄρχεται τῆς κινήσεως. διὸ κοινὸν ἔλαβε τὸ Β μόριόν τι τοῦ τόπου λαβὼν τὸ ΒΓ, ὅπερ ἀνάγκη ἢ ἀδιαίρετον εἶναι ἢ διαιρετόν. καὶ εἰ μὲν ἀδιαίρετα τό τε Β καὶ τὸ Γ καὶ ἐχόμενα ἀλλήλων, ἔσται ὁ ΒΓ τόπος συνεχὴς ὢν καὶ μέγεθος ἔχων ἐξ ἀδιαιρέτων συγκείμενος, καὶ ἔσται τὰ ἀμερῆ καὶ ἀδιαίρετα ἀλλήλων ἐχόμενα, ὃ δέδεικται ἀδύνατον ὄν. [30]

in Ph 10 989 εἰ δὲ διῄρηται ἀπ’ ἀλλήλων τὰ πέρατα τοῦ τόπου τὸ Β καὶ τὸ Γ, ἔσται τι πρὸ τοῦ Γ οἷον τὸ Δ, εἰς ὃ πρῶτον μεταβέβληκε τὸ ἀπὸ τοῦ Β ἐπὶ τὸ Γ κινούμενον κατὰ τόπον, καὶ τοῦ Δ πάλιν ἄλλο πρότερον οἷον τὸ Ε, κἀκείνου πάλιν ἄλλο πρῶτον, καὶ ἀεὶ οὕτως. ὥστε μηδὲν εἶναι πρῶτον λαβεῖν τοῦ τόπου, εἰς ὃ τὸ κινούμενον μεταβέβληκε, διὰ τὸ μηδέποτε ἐπιλείπειν τὴν διαίρεσιν. ὅμοιος δὲ ὁ λόγος ἐστὶ καὶ ἐπὶ τῆς τοῦ ποσοῦ μεταβολῆς τῆς κατὰ αὔξησιν καὶ μείωσιν. καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ὁμοιότητος προσέθηκε, διότι γὰρ καὶ τὸ αὐξόμενον μέγεθος συνεχές ἐστι καὶ διαιρετὸν εἰς ἀεὶ διαιρετά· τὸ γὰρ τοσόνδε αὐξόμενον μέγεθος ἐν τοσῷδε χρόνῳ ἐν τῷ ἐλάττονι ἔλαττον αὐξηθήσεται, καὶ πάλιν ἐν τῷ τούτου ἐλάττονι ἔλαττον. ὅτι δὲ τὴν προτέραν δεῖξιν ἐπὶ τοῦ τόπου ἐποιήσατο, ἐδήλωσεν ἐκεῖ ἄλλο μὲν τὸ κινούμενον μέγεθος λαβὼν τὸ ΑΒ, ἄλλο δὲ τὸ ἐφ’ οὗ κινεῖται τὸ ΒΓ ἐκ τοῦ Β εἰς τὸ Γ κινούμενον. τὸ δὲ αὐξόμενον καὶ μειούμενον μέγεθος ἐν τῷ αὐτῷ ἐστι. δείξας δὲ ὅτι οὔτε τοῦ τόπου οὔτε τοῦ μεγέθους ἔστι τι πρῶτον λαβεῖν διὰ τὸ συνεχῆ εἶναι καὶ διαιρετὰ εἰς ἀεὶ διαιρετά, ἐπιφέρει, ὅτι μόνον τῶν καθ’ ἃ ἡ κίνησις τὸ ποιὸν καθ’ αὐτὸ ἀδιαίρετον ἐνδέχεται εἶναι. δῆλον δὲ ὅτι κατὰ συμβεβηκὸς καὶ τοῦτο διαιρετόν· κἂν ἀδιαίρετον δὲ ᾖ τῇ αὐτοῦ φύσει, οὐδὲ ἐν αὐτῷ ἔσται τι πρῶτον (τὸ γὰρ πρῶτον ἐν διαιρουμένῳ καὶ μέρη ἔχοντι), ἀλλὰ καὶ καθ’ ὃ τοῦ ὑποκειμένου ᾧ συνδιαιρεῖται οὐκ ἔστι τι πρῶτον, οὐδὲ αὐτοῦ τοῦ συνδιαιρουμένου εἴη ἄν τι πρῶτον. συνδιαιρεῖται δὲ ἡ ἀλλοίωσις, εἰ μὴ ἀθρόα γίνοιτο ἡ μεταβολή, ἣν αὐτὸς ἠξίου γίνεσθαι ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ πρὸς Μέλισσον διαλεγόμενος, ὅτε ἔλεγεν “ὥσπερ οὐκ ἀθρόας οὔσης μεταβολῆς.” ὁ μέντοι Εὔδημος εὐλαβέστερον περὶ τούτου διετάξατο ἐν τῷ τετάρτῳ τῶν Φυσικῶν γράφων οὕτως· “τὰ δὲ ἀλλοιούμενα πῶς χρὴ λαμβάνειν μεταβάλλοντα; εἰ μὲν γὰρ ᾗ ποσὸν τὸ σῶμα ἀλλοιοῦται καὶ μὴ πᾶν ἅμα θερμαίνεται καὶ ξηραίνεται, ἐν τούτοις ἔσται τὸ πρῶτον· εἰ δέ πως ἄλλως πάσχουσιν, ἄλλος λόγος.” p. [30]

in Ph 10 990 236b19 Ἐπεὶ δὲ τὸ μεταβάλλον ἅπαν ἐν χρόνῳ μεταβάλλει ἕως τοῦ ἀνάγκη ἄρα ἐν ὁτῳοῦν τοῦ ΧΡ κεκινῆσθα ι . Δείξας ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν τῷ χρόνῳ, ἐν ᾧ τι μεταβάλλει, τὸ πρῶτον λαβεῖν, ἐπειδὴ λέγεταί τι ἐν πρώτῳ χρόνῳ μεταβάλλειν τὸ μὴ ἔν τινι μέρει τοῦ λεγομένου χρόνου ἀλλ’ ἐν αὐτῷ προσεχῶς, προτίθεται δεῖξαι, ὅτι καὶ τοῦτο τὸ πρῶτον διαιρετὸν ὂν οὐ συγχωρεῖ τὸ κυρίως πρῶτον λαβεῖν. διχῶς γὰρ λεγομένου τοῦ ἐν χρόνῳ μεταβάλλειν, ἢ ὡς ἐν πρώτῳ ἢ ὡς κα θ ’ ἕτερον, καθ’ ἕτερον μέν ἐστι τὸ ἔν τινι τῶν τούτου μερῶν μεταβάλλον· ἐν γὰρ τῷ ἐνιαυτῷ τούτῳ ὁ ἀγών, ὅτι ἐν τῇδε αὐτοῦ τῇ ἡμέρ α, πρώτῳ δὲ τὸ ἐν τῇδε τῇ ἡμέρᾳ ἢ τῇδε τῇ ὥρᾳ. πῶς οὖν λέγεται πρῶτος οὗτος ὁ χρόνος, εἴπερ μὴ ἔστι πρῶτον χρόνον λαβεῖν; καὶ δείκνυσιν, ὅτι οὔτε οὗτος πρῶτος κυρίως ἐστίν, εἴπερ καὶ οὗτος μεριστός ἐστι χρόνος ὢν καὶ ἀνάγκη ἐν ὁτῳοῦν αὐτοῦ μέρει μεταβάλλειν τὸ μεταβάλλον, ὥστε μὴ ἔχειν εἰπεῖν ἐν ᾧ πρώτῳ τὸ κινούμενον ἤρξατο τῆς κινήσεως. τοῦ γὰρ ληφθέντος πρώτου ἄλλο τι πρῶτον ληφθῆναι δυνατὸν καὶ ἐκείνου ἄλλο καὶ ἀεὶ οὕτως. δείκνυσι δὲ καὶ ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ τοιούτου πρώτου, ὅτι μέρος τι ὂν τοῦ ὅλου διαιρετόν ἐστι καὶ αὐτό. ἐν πρώτῳ γὰρ ἐλέγετο εἶναί τι ἢ κινεῖσθαι χρόνῳ τὸ μὴ ἔν τινι τῶν τοῦ εἰρημένου χρόνου ὂν ἢ κινούμενον. τῷ γὰρ κατά τι μέρος καὶ τῷ κατ’ ἄλλο τὸ πρῶτον ἀντίκειται. ὡς μεριστὸς οὖν εἴληπται καὶ οὗτος ὁ χρόνος, εἴπερ διὰ τοῦτο

πρῶτος, ὅτι οὐκ ἔν τινι τῶν αὐτοῦ μερῶν. Τρίτην δὲ ἀπόδειξιν δι' ἐκθέσεως πάλιν ποιεῖται καὶ τῆς εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῆς, ὅτι οὐδὲ ἐπὶ τούτου ἀληθὲς τὸ πρῶτον εἶναι χρόνον κυρίως ἐν ᾧ κινεῖταί τι. λαμβάνει δὴ χρόνον ἐν ᾧ πρώτῳ τὸ κινούμενον κινεῖται τὸν ΧΡ. καὶ ἐπεὶ πᾶς χρόνος διαιρετός, διαιρεῖ αὐτὸν κατὰ τὸ Κ. τὸ δὴ ἐν πρώτῳ τῷ ΧΡ κινούμενον ἐν τῷ μέρει αὐτοῦ τῷ ΧΚ ἤτοι κινεῖται ἢ οὐ κινεῖτα ι. καὶ ὁμοίως ἐν τῷ ΚΡ. καὶ εἰ μὲν ἐν μηδετέρῳ κινεῖται, οὐδὲ ἐν παντὶ τῷ ΧΡ κινήσεται ἀλλ' ἠρεμήσει. ὃ γὰρ ἐν μηδενὶ τῶν μορίων τινὸς κινεῖται, τοῦτο ἀδύνατον ἐν ὅλῳ αὐτῷ κινεῖσθαι. [25]

in Ph 10 99] εἰ δὲ ἐν τῷ ἑτέρῳ τῶν μορίων αὐτοῦ τῶν ΧΚ ἢ τῷ ΚΡ κινεῖται, ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ μὴ κινεῖται, οὐκ ἂν ἐν πρώτῳ κινοῖτο τῷ ΧΡ· ἐν γὰρ τῶν τούτου τινὶ γίνεται κινούμενον, ὅπερ οὐκ ἦν τὸ ἐν πρώτῳ τῷ ΧΡ χρόνῳ κινεῖσθαι· τὸ γὰρ ἐν πρώτῳ ἦν τὸ μὴ ἔν τινι τῶν τούτου, ἀλλ' ἐν ἅπαντι. οὐκ ἄρα πρῶτος ὁ ΧΡ χρόνος, εἴπερ πᾶς χρόνος διαιρετός ἐστιν. ἀλλ' εἰ τὸ ἐν πρώτῳ χρόνῳ τοῦτο ἦν τὸ μὴ ἔν τινι τῶν τούτου, ἀλλ' ἐν ἅπαντι, δυνατὸν τὸ ἐν παντὶ τῷ ΧΡ χρόνῳ κινούμενον ἐν πρώτῳ αὐτῷ κινεῖσθαι. κἂν γὰρ μεριστὸς ᾖ ὁ ΧΡ χρόνος, τὸ μὴ ἔν τινι τῶν αὐτοῦ ἀλλ' ἐν ἅπαντι κινούμενον ἐν πρώτῳ αὐτῷ λέγοιτο 〈ἂν〉 κινεῖσθαι· ἀλλ' ἀρχὴν μὲν χρόνου καὶ οὕτως πρῶτον οὐκ ἔστι λαβεῖν. ὃ γὰρ ἂν λάβῃς μέρος χρόνου ὡς πρῶτον, ἔχει τι ἑαυτοῦ πρότερον διὰ τὴν ἐπ' ἄπειρον τοῦ χρόνου διαίρεσιν. χρόνον δέ τινα πρῶτον οἷόν τέ ἐστι λαβεῖν ὅλον ὁμοῦ λαμβανόμενον· ἐν ὅλῳ γάρ τι πᾶν μεταβάλλει καὶ οὐκ ἐν μορίῳ αὐτοῦ, ὡς τῇ κινήσει αὐτοῦ συμπαρατείνεσθαι τὴν μεταβολήν. ὁ γὰρ ἀγὼν ἐπιτελεῖται ἐν τῷδε τῷ μηνί, ἀλλ' οὐ πρώτῳ, ἀλλὰ πρώτῳ τῇδε τῇ ἡμέρᾳ καὶ τῆσδε τῆς ἡμέρας ἐν ὥραις, ἐν αἷς ἐπιτελεῖται πάσαις ὁμοίως. καὶ ἔστι πρῶτος οὗτος χρόνος, οὐχ ὅτι οὐκ ἔστιν ἄλλος πρὸ αὐτοῦ χρόνος, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἔστιν ἄλλος πρὸ αὐτοῦ, ἐν ᾧ ὁ ἀγὼν ἐπιτελεῖται, καὶ ὅτι οὐκ ἐν ὁτῳοῦν αὐτοῦ μέρει, ὥστε τὴν ἐπ' ἄπειρον διαίρεσιν εἰσαχθῆναι· ἀλλ' ἐν ὅλῳ αὐτῷ ἐπιτελεῖται ὁ ὅλος ἀγών, καὶ ἡ μεταβολὴ αὐτοῦ συμπαρατείνεται τῇ τοῦ χρόνου κινήσει. ὁ μέντοι Ἀριστοτέλης ἐν ταῖς ἐκτεθείσαις ἀποδείξεσιν ἔδειξεν, ὅτι πρῶτον οὕτως χρόνου ὡς ἀρχὴν χρόνου οὐκ ἔστιν λαβεῖν· διὸ καὶ τῇ ἐπ' ἄπειρον διαιρέσει τοῦ χρόνου ἐχρήσατο οὐδαμοῦ κατὰ τὸ ὅλον αὐτὸν λαβών. ἐφεξῆς δὲ καὶ ὡς ὅλον αὐτὸν λαμβάνων πρῶτον αὐτὸν χρόνον καλεῖ, ὅταν λέγῃ· "εἰ γὰρ ἐν τῷ ΧΡ πρώτῳ χρόνῳ τὸ ΚΛ κεκίνηται." Ἐπειδὴ δὲ ἀναγκαῖόν ἐστι τὸ πρόβλημα, οὐδὲν ἄτοπον οἶμαι καὶ τὰ τῷ Εὐδήμῳ περὶ τούτου γεγραμμένα παραθέσθαι πάντων μᾶλλον τῶν ἐξηγητῶν τὴν τοῦ Ἀριστοτέλους γνώμην ἐπισταμένῳ. γράφει δὲ ὁ Εὔδημος ἐν τῷ τετάρτῳ τῶν Φυσικῶν ταῦτα· "πῶς οὖν ἔσται τὸ πρῶτον ἐν ᾧ μετέβαλλεν; ἐν ᾧ μὲν γὰρ ἐπετελέσθη, ἔστι· πέρας γὰρ ἐν τούτῳ. τὸ δὲ τέλος ἢ τὸ πρῶτον πλεοναχῶς λέγεται· ἕνα μὲν τρόπον, ἐν ᾧ ἀτόμῳ. τοῦτο δὲ ἐπὶ μὲν τοῦ μεταβεβληκέναι ἔστιν, ἐπειδὴ ἔστι μεταβεβληκέναι ἐν ἀτόμῳ, ἐπὶ δὲ τοῦ ἠρεμεῖν καὶ μεταβάλλειν οὐκ ἔστιν, ἐπειδὴ οὔτε κινεῖται οὔτε ἠρεμεῖ ἐν ἀτόμῳ. [30]

in Ph 10 99] ἐν ᾧ δὲ πρώτῳ κινεῖται ἔστιν, ὥσπερ εἴρηται, οὐ μὴν ἔν τινι, ἀλλ' ὁμοίως ἐν παντί. λέγομεν γὰρ ὅτι ἐν τῷ μηνὶ τῷ Ὀλυμπικῷ ἐξέλιπεν ὁ ἥλιος, ὅτι τῇ νουμηνίᾳ· καὶ τῇ νουμηνίᾳ δέ, ὅτι ἔν τινι μορίῳ ταύτης. ἐν τῷδε δὲ τῷ μορίῳ οὐκέτι, ὅτι ἐν ἄλλῳ, ἀλλ' ὅτι ἐν ὁτῳοῦν τούτου. ἀλλὰ τοῦτο μεριστόν, ὥστε πρότερον ἐν τῷ προτέρῳ· πρότερον γὰρ τὸ μέρος ἐν τῷ μέρει. ἀλλ' ἡ ὅλη ἐν τῷ ὅλῳ χρόνῳ. ὥστε ἐν τούτῳ πρώτῳ ἐξέλιπεν ὡς ἐν χρόνῳ. χρόνος μὲν οὖν οὐκ ἔστι πρῶτος, ἐπειδὴ πᾶς μεριστός, ἐν ᾧ δὲ πρώτῳ ἐκινεῖτο ἢ ἄλλο τι ἔπασχεν, ἔστιν, ἐπειδὴ ἐν χρόνῳ τὰ τοιαῦτά ἐστι καὶ ἔν τινι οὕτω, ὥστε ἐν ὁτῳοῦν γίνεσθαι αὐτοῦ. τοῦτο δὲ λέγεται τὸ ἐν πρώτῳ." p. 236b32 Δεδειγμένου δὲ τούτου φανερὸν ἕως τοῦ ὥστε κεκινημένον ἔσται τὸ κινούμενο ν . Δεδειγμένου τοῦ πάντα χρόνον καὶ τὸν πρῶτον λεγόμενον ἐπ' ἄπειρον διαιρετὸν εἶναι, ἕπεσθαι τούτῳ φησὶ τὸ πᾶν τὸ κινούμενον ἐξ ἀνάγκης πρότερον κεκινῆσθαι, οὐχ ὡς πεπαῦσθαι δὲ τῆς κινήσεως λέγεται κεκινῆσθαι τὸ κινούμενον, ἀλλ' ὡς ἤδη τι διεληλυθέναι τὸ διϊόν. ἐπεὶ γὰρ τὸ κινούμενον, ὅταν κινῆται, μετήλλαχεν ἔκ τινος εἴς τι (εἰ γὰρ ἐν ταὐτῷ εἴη,

οὐκ ἂν κινοῖτο), τὸ δὲ μεθηλλαχὸς κεκίνηται, δῆλον ὡς τὸ κινούμενον ἀναγκαῖόν ἐστι κεκινῆσθαι. αὐτὸς δὲ δείκνυσιν αὐτὸ οὕτως· λαμβάνει τὸ ΚΛ κινούμενον ἐν τῷ ΧΡ πρώτῳ χρόν ῳ. ἐν παντὶ οὖν αὐτοῦ κινεῖται μορίῳ· τὸ γὰρ κεκίνηται, ὡς εἶπον, οὐχ ὡς πεπαυμένου τῆς κινήσεως ἤδη τοῦ κεκινῆσθαι λεγομένου λαμβάνει, ἀλλ' ὡς ἐν τῷ κινεῖσθαι ἤδη τι διεληλυθός. ἐπεὶ οὖν ἔστι τις χρόνος ὁ ΧΡ, ἐν ᾧ πρώτῳ μεταβάλλει τὸ κινούμενον τὸ ΚΛ τῷ ἐν παντὶ αὐτῷ μεταβάλλειν, ἐὰν ἄλλο τι ὁμοταχῶς τῷ ΚΛ κινούμενον ληφθῇ, ἅμα τοῦ κινεῖσθαι ἀρχόμενον τῷ ΚΛ, ἐν τῷ ἡμίσει χρόνῳ τοῦ ΧΡ, τουτέστι τῷ ΧΚ, τὸ ἥμισυ διελεύσεται. ἐν τῷ αὐτῷ δὲ χρόνῳ καὶ τὸ ΚΛ τὸ ἰσοταχὲς αὐτῷ καὶ ἅμα ἀρξάμενον αὐτῷ τὸ αὐτὸ διελεύσεται. ἐν γὰρ ὁτῳοῦν μορίῳ τοῦ χρόνου κεκίνηται τὸ ἐν παντὶ αὐτῷ κινούμενον· τὸ ἄρα κινούμενον τὴν ὅλην τὴν ἡμίσειαν πρότερον κεκίνηται. ἐπειδὴ δὲ τὸ ΚΛ ἐν πρώτῳ τῷ ΧΡ χρόνῳ ὑπέθετο κεκινημένον, διὰ τοῦτο ἄλλο τι ἔλαβεν ὁμοταχὲς τῷ ΚΛ ἐν τῷ ἡμίσει χρόνῳ τοῦ ΧΡ τὸ ἥμισυ κινούμενον, οὗ ἐκινήθη τὸ ΚΛ ἐν ὅλῳ τῷ ΧΡ χρόνῳ, ἵνα δι' ἐκείνου καὶ τὸ ΚΛ δείξῃ καὶ αὐτὸ πρὸ τοῦ τὸ ὅλον κεκινῆσθαι τὸ ἥμισυ κεκινημένον· εἰ γὰρ αὐτὸ τὸ ΚΛ καθ' αὐτὸ ἔλαβεν ἐν τῷ ἡμίσει τοῦ ΧΡ χρόνου τῷ ΧΚ κεκινημένον, ἔνστασιν 〈ἂν〉 ἔχειν ἐδόκει τινά, διότι ἐν πρώτῳ τῷ ΧΡ χρόνῳ ὑπετέθη κεκινημένον τὸ ΚΛ. [5]

in Ph 10 993 p. 237a2 Ἔτι δὲ εἰ ἐν τῷ παντὶ χρόνῳ τῷ ΧΡ ἕως τοῦ ἅπαν τὸ μεταβάλλον ἄπειρα ἔσται μεταβεβληκό ς . Δεύτερον ἐπιχείρημα τοῦτο δεικνύον, ὅτι ἀνάγκη πᾶν τὸ κινούμενον κεκινῆσθαι πρότερον. εἰ γὰρ πᾶν τὸ κεκινημένον κεκινῆσθαι λέγομεν ἐν ὁτῳοῦν χρόνῳ τῷ λαβεῖν τὸ ἔσχατον νῦν τὸ ὁρίζον τὸν παρεληλυθότα χρόνον ἐν ᾧ ἐκινεῖτο (πρὸ παντὸς γὰρ τοῦ νῦν χρόνος ἐστὶ διὰ τὸ μὴ ἔχεσθαι ἀλλήλων τὰ νῦν, πᾶς δὲ χρόνος καὶ ὁ ἐλάχιστος διαιρεῖται τῷ νῦν), δῆλον ὅτι καὶ ἐν ἐκείνῳ τῷ νῦν τῷ διαιροῦντι εἰς ἥμισυ τὸν παρεληλυθότα χρόνον κεκινημένον ἔσται. ὥστε τὸ κινούμενον ἐπὶ τὸ ἔσχατον τοῦ χρόνου νῦν, πρὸ τοῦ κινεῖσθαι ταύτην τὴν κίνησιν κεκινημένον ἦν, ὅτε τὸ ἥμισυ διῆλθεν. ἦν γὰρ καὶ τοῦ ἡμίσεος ἔσχατόν τι νῦν, καὶ οὐ τοῦ ἡμίσεος μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁτουοῦν μέρους μείζονός τε καὶ ἐλάττονος, διότι πᾶς χρόνος καὶ ὁ ἐλάχιστος διαιρετός ἐστι. καὶ διαιρεῖται κατὰ τὸ νῦν, καὶ καθ' ἕκαστον νῦν κεκινημένον ἐστὶν ὥσπερ καθ' ἕκαστον χρόνον κινούμενον. εἰ δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, καὶ πᾶς χρόνος ἐπ' ἄπειρον ὑπὸ τῶν νῦν διαιρεῖται, καὶ πάντων τῶν νῦν μεταξὺ χρόνος ἐστίν, ἵνα μὴ ἔχηται ἀλλήλων τὰ νῦν, τὸ κινούμενον οὐ μόνον κεκίνηται πρὸ τοῦ κινεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ ἀπειράκις κεκίνηται· ὁσάκις γὰρ ἔστι λαβεῖν τὸ νῦν ἐπὶ τοῦ χρόνου, ἐν ᾧ κινεῖται τὸ κινούμενον, τοσαυτάκις ἔστιν αὐτοῦ κατηγορεῖν τὸ κεκινῆσθαι. τὸ δὲ νῦν ἔστι λαβεῖν τοσαυτάκις, ὁσάκις ἔστι διελεῖν τὸν χρόνον. ὁ δὲ χρόνος ἐπ' ἄπειρόν ἐστι διαιρετός, ὡς δείξει. ἄπειρα ἄρα ἔσται κεκινημένον τὸ κινούμενον. εἰ γὰρ πᾶς χρόνος διαιρετός ἐστιν, ἔστι δὲ καὶ τὸ μεταξὺ τῶν διαιρέσεων χρόνος διὰ τὸ μὴ ἔχεσθαι ἀλλήλων τὰ νῦν, καὶ οὗτος διαιρετός ἐστιν. ὥστε εἰ πᾶς μὲν χρόνος διαιρετός, μετὰ πᾶσαν δὲ τὴν ληφθεῖσαν διαίρεσιν καταλείπεται χρόνος, οὐδέποτε ἐπιλείψει ἡ διαίρεσις τῷ μηδέποτε ἐπιλείπειν ἐν ταῖς τομαῖς τὸ διαιρεῖσθαι δυνάμενον· τοῦτο δὲ ἦν ὁ χρόνος. ἐπ' ἄπειρον ἄρα ἡ διαίρεσις. ἐφ' ὅσον δὲ ἡ διαίρεσις, ἐπὶ τοσοῦτον καὶ τὰ νῦν· κατὰ ταῦτα γὰρ ἡ διαίρεσις. [30]

in Ph 10 994 ἐφ' ὅσον δὲ τὰ νῦν, ἐπὶ τοσοῦτον καὶ τὸ κεκινῆσθαι κατηγορεῖται τοῦ κινουμένου. ἄπειρα ἄρα ἔσται μεταβεβληκὸς τὸ κινούμενον. δῆλον δὲ ὅτι δυνάμει τὰ ἄπειρα καὶ οὐκ ἐνεργείᾳ, ὥσπερ καὶ ἡ διαίρεσις δυνάμει τὸ ἄπειρον ἔχει τῷ ἐπ' ἄπειρον διαιρεῖσθαι τὸ διαιρούμενον, ἀλλ' οὐχὶ τῷ εἰς ἄπειρά ποτε διῃρῆσθαι κατ' ἐνέργειαν. p. 237a11 Ἔτι δὲ εἰ τὸ συνεχῶς μεταβάλλον ἕως τοῦ πᾶν τὸ μεταβάλλον ἄπειρα ἔσται μεταβεβληκό ς . Τρίτον τοῦτο ἐπιχείρημα δεικνύον, ὅτι πᾶν τὸ μεταβάλλον ἐπ' ἄπειρον πρότερον μεταβέβληκε, τὸ γὰρ συνεχῶς κινούμενον, καὶ μήτε ἐφθαρμένον μήτε πεπαυμένον τῆς κινήσεως ἐφ' ὁσονοῦν, ἀνάγκη ἐν ᾧ κινεῖσθαι λέγεται χρόνῳ ἢ μεταβάλλειν ἢ μεταβεβληκέναι· ἀλλὰ μὴν ἐν τῷ νῦν δέδεικται ὅτι οὐκ ἔστι

μεταβάλλειν· μεταβεβληκέναι ἄρα· ὥστε καθ’ ἕκαστον τῶν νῦν τῶν ἐν τῷ χρόνῳ λαμβανομένων, ἐν ᾧ συνεχῶς κινεῖται τὸ κινούμενον, κεκινημένον καὶ μεταβεβληκὸς ἔσται· ἄπειρα δὲ τὰ νῦν ὡς ἐπ’ ἄπειρον· ἄπειρα ἄρα ἔσται μεταβεβληκὸς τὸ μεταβάλλον. p. 237a17 Οὐ μόνον δὲ τὸ μεταβάλλον ἕως τοῦ ὥστε μεταβάλλοι ἂν πρότερο ν . Δείξας, ὅτι πᾶν τὸ μεταβάλλον ἀνάγκη πρότερον μεταβεβληκέναι, δείκνυσι καὶ τὸ ἀντίστροφον αὐτῷ ἀληθὲς ὄν, ὅτι πᾶν τὸ μεταβεβληκὸς ἀνάγκη πρότερον μεταβάλλειν. δείκνυσι δὲ αὐτὸ προαποδείξας, ὅτι πᾶν τὸ μεταβεβληκὸς ἔκ τινος εἴς τι ἐν χρόνῳ μεταβέβληκ ε. τοῦτο δὲ δείκνυσι διὰ τῆς εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῆς. εἰ γὰρ μὴ ἐν χρόνῳ, ἀλλ’ ἐν τῷ νῦν τῷ αὐτῷ ἀπὸ τοῦ Α εἰς τὸ Β μεταβέβληκεν, ἅμα ἔσται ἐν τῷ Α καὶ ἐν τῷ Β, ὅπερ ἀδύνατον· οὐδὲ γὰρ δυνατὸν τὸ μεταβεβληκός, ὅτε μεταβέβληκεν, εἶναι ἐν τούτῳ, ἐξ οὗ μεταβέβληκεν, ὡς ἔδειξε πρότερον, ὅτε ἔλεγεν, ὅτι τὸ μεταβάλλειν καὶ ἀπολείπειν ἤτοι ταὐτόν ἐστιν ἢ ἀκολουθεῖ τῷ μεταβάλλειν τὸ ἀπολείπειν. σαφεστέρα δὲ ἂν ἦν ἡ λέξις, εἰ τῷ ἅμα γὰρ ἂν εἴη καὶ ἐν τῷ Α καὶ ἐν τῷ Β ἐπαγαγὼν τὸ ‘ὅπερ ἀδύνατον,‘ τότε ὑπέμνησε τῆς τοῦ ἀδυνάτου λέγων τὸ γὰρ μεταβεβληκό ς , ὅτε μεταβέβληκε ν , ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν ταὐτ ῷ , δέδεικται πρότερο ν. εἰ οὖν μὴ ἐν τῷ αὐτῷ νῦν ἀπὸ τοῦ Α εἰς τὸ Β μεταβέβληκεν, ἀλλ’ ἐν ἑτέρῳ καὶ ἑτέρῳ, πάντων δὲ δυεῖν νῦν μεταξὺ χρόνος ἐστίν, εἴπερ μὴ ἔστιν ἐχόμενα τὰ νῦν, δῆλον ὅτι ἐν χρόνῳ τὴν μεταβολὴν ὑπέμεινε· τοῦτο γὰρ σημαίνει νῦν τὸ ἐν χρόνῳ μεταβεβληκέναι, ἀλλ’ οὐχὶ ἐκεῖνο ὃ πέρας ἐστὶ τοῦ μεταβάλλειν. [5]

in Ph 10 995 εἰ οὖν ἐν χρόνῳ μεταβέβληκε, πᾶς δὲ χρόνος διαιρετός, δῆλον ὅτι καὶ ἐν τῷ ἡμίσει τοῦ χρόνου τὸ ἥμισυ μεταβέβληκε, καὶ πρότερόν γε τὸ ἥμισυ πρὶν τὸ ὅλον, καὶ ἐν τῷ ἡμίσει τοῦ ἡμίσεος χρόνου τὸ ἥμισυ πάλιν τοῦ ἡμίσεος μεγέθους μετέβαλλε, καὶ ἀεὶ οὕτως διὰ τὴν ἐπ’ ἄπειρον τοῦ χρόνου διαίρεσιν. τὸ δὲ κατὰ μόρια μεταβεβληκὸς οὐχ οἷόν τε ἀθρόως ὅλον μεταβεβληκέναι, ἀλλὰ διὰ τοῦ μεταβάλλειν εἰς τὸ μεταβεβληκέναι πρόεισι. μόνως γὰρ ἂν ἦν τὸ μεταβεβληκὸς οὐ διὰ τοῦ μεταβάλλειν μεταβεβληκός, εἰ ἀχρόνως ἐγίνετο ἡ μεταβολὴ καὶ ἦν τὸ μέγεθος ἐξ ἀτόμων συγκείμενον. πάσης δὲ μεταβολῆς ἐν χρόνῳ γινομένης ἀνάγκη πᾶν τὸ μεταβεβληκὸς ἔκ τινος εἴς τι διὰ τοῦ μεταβάλλειν πρότερον μεταβεβληκέναι. p. 237a28 Ἔτι δὲ ἐπὶ τοῦ μεγέθους φανερώτερον ἕως τοῦ καθάπερ ἐπὶ τῶν αὐξανομένων καὶ καθαιρουμένων γραμμῶ ν . Ἀπὸ τοῦ χρόνου ἐν ᾧ ἡ μεταβολὴ δείξας, ὅτι πρὸ τοῦ μεταβεβληκέναι ἐστὶ τὸ μεταβάλλειν, τὸ αὐτὸ ἐναργέστερον εἶναί φησιν ἀπὸ τοῦ μεγέθους καθ’ ὃ ἡ μεταβολή, ἐπὶ τῶν κατὰ μέγεθος δηλονότι μεταβαλλόντων· ταῦτα δέ ἐστι τά τε κατὰ τόπον μεταβάλλοντα καὶ τὰ κατὰ αὔξησιν καὶ φθίσιν. τὰ γὰρ κατὰ ποιὸν μεταβάλλοντα οὐχ ὑποπίπτει ταύτῃ τῇ ἀπὸ τοῦ μεγέθους ἀποδείξει, ὥσπερ οὐδὲ τὰ γινόμενα καὶ φθειρόμενα. οὐδὲ γὰρ κατὰ ποσὸν ἡ τούτων μεταβολή, ὥστε οὐδὲ κατὰ συνεχὲς καὶ ἀεὶ διαιρετόν, ἐξ ὧν ἡ ἀπόδειξις γέγονεν. ὅτι δὲ φανερώτερον ἐπὶ τοῦ μεγέθους ἢ ἐπὶ τοῦ χρόνου τὸ προκείμενόν ἐστι, δῆλον, εἴπερ ἐν μὲν τῇ ἀπὸ τοῦ χρόνου ἀποδείξει καὶ τῷ μεγέθει προσεχρήσατο, ὅτε ἔλεγεν “ἐν τῷ ἡμίσει ἄλλο ἔσται μεταβεβληκὸς καὶ πάλιν ἐν τῷ ἐκείνου ἡμίσει ἄλλο.” ἐν δὲ τῇ ἀπὸ τοῦ μεγέθους οὐ δεῖται τοῦ χρόνου. δείκνυσι δὲ αὐτὸ λαβὼν δύο μεγέθη ἢ τοῦ τόπου ἐπὶ τῆς κατὰ τόπον μεταβολῆς ἢ καθ’ ὃ ἡ αὔξησις καὶ φθίσις, καὶ τὸ μὲν ἐξ οὗ μεταβάλλει, τὸ δὲ εἰς ὃ μεταβάλλει πρώτως, τὸ μὲν Γ τὸ δὲ Δ θέμενος. ἐφ’ ὧν ἀνάγκη ἢ ἀδιαίρετον εἶναι ὅλον τὸ ΓΔ ἢ διαιρετόν. [30]

in Ph 10 996 ἀλλὰ ἀδιαίρετον ἀδύνατον· ἀμερὲς γὰρ ἀμεροῦς ἔσται ἐχόμενον τό τε ἐξ οὗ καὶ τὸ εἰς ὅ. εἰ δὲ διαιρετόν, μέγεθός ἐστι μεταξύ, οὗ τὸ μὲν ἐξ οὗ ἀρχή ἐστι, τὸ δὲ εἰς ὃ τελευτή. τὸ δὲ μέγεθος διαιρετὸν εἰς ἀεὶ διαιρετά. ὥστε εἰς τὰ μέρη μεταβάλλει πρότερον καὶ εἰς τὰ τῶν μερῶν μέρη. ταῦτα δὲ εἰπὼν κοινὸν ἐπάγει συμπέρασμα, ὅτι ἀνάγκη τὸ μεταβεβληκὸς μεταβάλλειν πρότερο ν. καὶ ἐπειδὴ ἡ προσεχὴς ἀπόδειξις ἡ ἀπὸ τοῦ μεγέθους ἤτοι τοῦ συνεχοῦς οὐκ ἐπέβαλλεν τοῖς κατὰ ποιότητα, ἅπερ εἶπεν ἐναντία, οὐδὲ τοῖς κατὰ γένεσιν καὶ φθορὰν μεταβάλλουσιν, ἅπερ ἐν ἀντιφάσει καλεῖ, καὶ ἐν τούτοις φησὶ τὴν αὐτὴν εἶναι ἀπόδειξιν ἀπὸ τοῦ χρόνου

λαμβανομένην, ἐν ᾧ μεταβέβληκε. τοιαύτη δὲ ἦν ἡ πρὸ ταύτης ἀπόδειξις τῷ συνεχεῖ καὶ ἀεὶ διαιρετῷ τοῦ χρόνου ἐπὶ πάσης μεταβολῆς συγχρησαμένη. εἰκότως οὖν ἅμφω ὁμοῦ λοιπὸν καθόλου συνεπεράνατο, ὅτι καὶ τὸ μεταβεβληκὸς ἀνάγκη μεταβάλλειν πρότερον καὶ τὸ μεταβάλλον μεταβεβληκέναι, καὶ ἑκάτερον ἀεὶ πρὸ τοῦ ἑτέρου. οὐ γὰρ ἔστι τὸ πρῶτον καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς μεταβολῆς λαβεῖν διὰ τὸ τὰ συνεχῆ ἐπ' ἄπειρον διαιρετὰ εἶναι καὶ μὴ συγκεῖσθαι αὐτὰ ἐξ ἀμερῶν· ἄπειρος γὰρ ἡ διαίρεσις ἐπὶ τῶν συνεχῶν καὶ καθάπερ, φησί, δῆλον ἐστὶ τοῦτο ἐπὶ τῶν αὐξομένων καὶ καθαιρουμένων γραμμῶ ν. ἂν γὰρ λάβωμέν τινα γραμμὴν καὶ διέλωμεν αὐτὴν δίχα, καὶ τὸ μὲν ἥμισυ ἀδιαίρετον φυλάξωμεν, τὸ δὲ ἥμισυ αὐτῆς διελόντες πάλιν διχῇ, τὸ ἕτερον αὐτοῦ προσθῶμεν τῷ ἀδιαιρέτῳ ἐξ ἀρχῆς ἡμίσει, καὶ ἀεὶ τὸ ἐξ ἀρχῆς αὐξήσωμεν τῇ τῶν ἡμίσεων τοῦ διαιρουμένου προσθήκῃ, ἐπ' ἄπειρον καθαίρεσις καὶ αὔξησις φανήσεται. p. 237b9 Φανερὸν οὖ ν , ὅτι καὶ τὸ γεγονὸς ἀνάγκη γίνεσθαι πρότερον ἕως τοῦ ὥστ ε , ἐν ᾧ ἂν ᾖ , οὐκ ἂν εἴη ὡς πρώτ ῳ . Πρότερον εἰπών, ὅτι ἡ αὐτὴ ἀπόδειξις ἡ πρὸ τοῦ μεταβεβληκέναι τὸ μεταβάλλειν δεικνῦσα καὶ τοῖς μὴ συνεχέσι προσήκει, τοῖς τε ἐναντίοις καὶ τοῖς κατὰ ἀντίφασιν, ὅταν ἀπὸ τοῦ χρόνου ληφθῇ ἡ ἀπόδειξις, νῦν δείκνυσιν ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ ἀντίφασιν μεταβαλλόντων, τουτέστι τῶν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ ὂν ἢ ἐκ τοῦ ὄντος εἰς τὸ μὴ ὄν, τουτέστι τῶν γινομένων καὶ φθειρομένων ὅσα διαιρετὰ καὶ συνεχῆ ἐστιν, οὐ μόνον ἡ ἐκ τοῦ χρόνου ἀπόδειξις ἁρμόσει, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ μεγέθους. ὥστε τὸ γεγονὸς μέγεθος ἀνάγκη γίνεσθαι πρότερον καὶ τὸ γινόμενον γεγονένα ι. [30]

in Ph 10 997 καὶ οὐκ ἐπὶ τῶν γινομένων μόνον ἀληθὴς ὁ λόγος, ἀλλ' ἐπὶ πάντων τῶν ὁπωσοῦν μεταβαλλόντων. οὐ μέντοι ἀεὶ ὃ γίνεται τοῦτο καὶ γέγονε πρότερον, ἀλλά τι τῶν ἐκείνου μερῶν. γινομένης γὰρ ἔτι τῆς οἰκίας, γέγονέ τι αὐτῆς ἤδη ὁ θεμέλιος, ὅταν οἱ τοῖχοι καὶ ὁ κέραμος γίνηται. καὶ ἐπ' αὐτοῦ δὲ ἴσως τοῦ θεμελίου ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅτι γινομένου ἀεί τι προγέγονε διὰ τὸν ἐπ' ἄπειρον μερισμόν. διὰ τί δὲ εἰπὼν ἀλλὰ ἄλλο προσέθηκε τὸ ἐνίοτ ε; ἀεὶ γὰρ ἐπὶ τοῦ ἔτι γινομένου μέρος τι αὐτοῦ προγέγονεν. ἢ τὸ ἐνίοτε πρόσκειται οὐχὶ ἐφ' ὧν τὸ γεγονέναι προηγεῖται τοῦ γίνεσθαι, ἀλλ' ἐφ' ὧν τὸ γίνεσθαι τοῦ γεγονέναι· καὶ γὰρ ἐνίοτε μὲν αὐτὸ τοῦτο ἐλέγετο γίνεσθαι, ὃ νῦν γεγονέναι λέγεται, οἷον ἡ οἰκία ἢ ὁ θεμέλιος, ἐνίοτε δὲ τὸ γινόμενον πρότερον οὐ τοῦτο ἦν ὃ νῦν γέγονεν, ἀλλὰ ἄλλο τι καὶ μέρος αὐτοῦ· εἰ γὰρ ἡ οἰκία γέγονεν, ἐγίνετο πρότερον· ἀλλ' ἐγίνετο μὲν καὶ ὅτε ἐτελειοῦτο ἡ σύμπασα οἰκία, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὅτε ὁ θεμέλιος αὐτῆς ἐγίνετο, τῆς οἰκίας τι ἦν τὸ γινόμενον. ὁμοίως δὲ ἔχει, φησί, καὶ ἐπὶ τοῦ ἐφθαρμένου ὥσπερ ἐπὶ τοῦ γινομένου. καὶ γὰρ τοῦ φθείρεσθαι τὸ ἐφθάρθαι προηγεῖται, καὶ τοῦ ἐφθάρθαι τὸ φθείρεσθαι. καὶ ἐπὶ τούτων οὐκ ἀνάγκη τὸ ἐφθαρμένον τοῦτο εἶναι, ὃ ἐφθείρετο πρότερον, οὐδὲ τὸ φθειρόμενον, ὃ ἔφθαρτο. ἀλλὰ δύναται καὶ μόριον τοῦ ὅλου τὸ ἡγούμενον εἶναι· ὡς γὰρ ἐπὶ γενέσεως οὕτως ἀνάγκη καὶ ἐπὶ φθορᾶς ἔχειν. καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ προηγεῖσθαι ἀλλήλων ταῦτα ἐπί τε τῆς γενέσεως καὶ τῆς φθορᾶς προσέθηκε τὸ ἐνυπάρχειν τι ἄπειρον τοῖς γινομένοις καὶ φθειρομένοις. σωμάτων γάρ ἐστι καθ' αὐτὸ καὶ κυρίως ἡ γένεσις καὶ ἡ φθορά, τὰ δὲ σώματα ἐπ' ἄπειρον διαιρετά. καὶ τούτου δὲ αἴτιον τὸ συνεχῆ αὐτὰ εἶναι· πᾶν γὰρ συνεχὲς ἐπ' ἄπειρόν ἐστι διαιρετόν, ὅτι οὐ σύγκειται ἐξ ἀμερῶν τὰ συνεχῆ. καὶ ὁ χρόνος δὲ ἐν ᾧ γένεσίς ἐστι καὶ φθορὰ συνεχὴς ὢν ἐπ' ἄπειρόν ἐστι καὶ αὐτὸς διαιρετός. ὥστε καὶ διὰ τὴν ἀπὸ τοῦ χρόνου καὶ διὰ τὴν ἀπὸ τοῦ μεγέθους ἀπόδειξιν καὶ ἐπὶ γενέσεως καὶ ἐπὶ φθορᾶς ἀεὶ προηγήσεται τοῦ ἑτέρου τὸ ἕτερον. Τὸ δὲ ἐν ἀρχῇ τῆς λέξεως τὸ ὅσα διαιρετὰ καὶ συνεχῆ προσκεῖσθαί φησιν ὁ Ἀλέξανδρος, ὅτι ἔστι τινά, ἐφ' ὧν τὸ γενέσθαι κατηγοροῦμεν, οὐ διὰ γενέσεως τὸ εἶναι ἔχοντα· τὰς γοῦν ἁφὰς γεγονέναι λέγομεν, οὐ μὴν γίνεσθαι. [30]

in Ph 10 998 καὶ δῆλον ὅτι ἐπὶ τῶν τοιούτων οὐ προηγεῖται τοῦ γεγονέναι τὸ γίνεσθαι οὐδὲ τοῦ γίνεσθαι τὸ γεγονέναι, εἴπερ μηδὲ ἔστιν ὅλως ἐν αὐτοῖς τὸ γίνεσθαι. ὅλως δὲ τὸ προηγεῖσθαι ἀεὶ τοῦ μὲν μεταβεβληκέναι τὸ μεταβάλλειν, τοῦ δὲ μεταβάλλειν τὸ μεταβεβληκέναι, ἐπὶ μὲν τῆς κατὰ

τόπον μεταβολῆς γνωριμώτερόν ἐστι διὰ τὸ συνεχὲς εἶναι τὸ τοῦ τόπου διάστημα καὶ ὁμοίως διαιρεῖσθαι τῷ χρόνῳ, ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων μεταβολῶν διορίζεσθαι ἀσφαλές, ὡς εἰ μὲν ἅπασα μεταβολὴ ἐν χρόνῳ, ἀληθὲς ὅτι τοῦ μεταβεβληκέναι προηγεῖται κατὰ χρόνον τὸ μεταβάλλειν, καὶ τοῦ μεταβάλλειν τὸ μεταβεβληκέναι. εἰ δὲ καὶ ἀθρόως γίνονταί τινες μεταβολαί, οὐκέτι ἴσως τούτῳ συγχωρητέον. ἀθρόως δέ, οὐχ ὡς καθόλου τὰ μόρια μόνον, ὡς ἐπὶ τῆς πήξεως, ἀλλ' οὐχ ὡς ἐν χρόνῳ. ἐπὶ γὰρ τούτων οὐ προηγεῖται ἀλλήλων τό τε μεταβάλλειν καὶ τὸ μεταβεβληκέναι, ὅτι οὐδὲ ἔστιν ὅλως ἐπ' αὐτῶν τὸ μεταβάλλειν. δοκεῖ δὲ ὁ Θεόφραστος ἀπορεῖν, εἰ πᾶσα μεταβολὴ ἐν χρόνῳ, ὑφορώμενος ἴσως τὰς ἀπὸ σκότους εἰς φῶς μεταβολάς, ὅταν εἰσκομισθέντος εἰς τὸ δωμάτιον λύχνου πᾶς ἀθρόως ὁ οἶκος ἀναπλησθῇ τοῦ φωτὸς ἄνευ χρόνου. ἡ δὲ ἀφή, εἰ μὴ διὰ γενέσεως τὸ εἶναι ἔχει, οὐδὲ γεγονέναι λέγεται, ἀλλ' εἶναι ἄνευ γενέσεως. διὸ ἐν τῷ πρώτῳ τῆς Περὶ οὐρανοῦ ἓν τῶν τοῦ ἀγενήτου σημαινομένων τὸ κατὰ τὴν ἀφὴν Ἀριστοτέλης εἶναί φησιν. p. 237b23 Ἐπεὶ δὲ πᾶν τὸ κινούμενον ἐν χρόνῳ κινεῖται ἕως τοῦ ἐν πεπερασμένῳ ἂν χρόνῳ τὸ ΑΒ κινοῖτ ο . Πρόκειται μὲν αὐτῷ δεῖξαι, ὅτι οὔτε ἐν ἀπείρῳ χρόνῳ δυνατόν ἐστιν πεπερασμένην κινεῖσθαι γραμμὴν ἢ κίνησιν οὔτε ἐν πεπερασμένῳ ἄπειρον. καὶ πρῶτον τὸ πρῶτον ῥηθέν. πῶς δὲ λαμβανομένης τῆς πεπερασμένης γραμμῆς ἢ κινήσεως ἀληθές ἐστι τὸ ἀδύνατον εἶναι πεπερασμένην ἐν τῷ ἀπείρῳ χρόνῳ κινεῖσθαι, προδιορίζεται· ὥστε γὰρ τὴν ὅλην πεπερασμένην οὖσαν ἅπαξ λέγειν ἐν παντὶ τῷ ἀπείρῳ διελθεῖν, καὶ μὴ τὴν αὐτὴν πολλάκις, ὥσπερ ὁρῶμεν ἐπὶ τοῦ κυκλοφορητικοῦ σώματος γινόμενον, ἢ τῆς αὐτῆς τι πάλιν καὶ πάλιν· οὕτω γὰρ ἐνδέχεται. ὥστε δὲ ἅπαξ τὴν αὐτὴν ἐν τῷ ἀπείρῳ κινηθῆναι χρόνῳ ἀδύνατον. [25]

in Ph 10 999 καὶ φθάνει μὲν ἤδη δεδειχώς, ὅτι οὔτε ἐν ἀπείρῳ χρόνῳ πεπερασμένα τῷ πλήθει διέξεισιν οὔτε ἐν πεπερασμένῳ ἄπειρα, ὅτε πρὸς τὸν Ζήνωνος ἐνέστη λόγον. τὸ αὐτὸ δὲ νῦν τοῦτο δείκνυσι πρῶτον μὲν ἐπὶ μεγέθους, εἶτα καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς κινήσεως, καθολικωτέρᾳ τῇ ἀποδείξει χρώμενος. προλαμβάνει δὲ τῶν ἤδη ὁμολογηθέντων τινά, ὅτι τε πᾶν τὸ κινούμενον ἐν χρόνῳ κινεῖται καὶ ὅτι τὸ αὐτὸ ἐν πλείονι χρόνῳ μεῖζον κινεῖται μέγεθος καὶ δηλονότι καὶ πλείονα κίνησιν. τοῦ δὴ κινουμένου ἢ ἰσοταχῶς ἢ ἀνισοταχῶς κινουμένου, ἐπὶ πρώτου τοῦ ἰσοταχῶς κινουμένου δείκνυσι τὸ προκείμενον, ἐφ' οὗ καὶ προχειροτέρα ἐστὶν ἡ ἀπόδειξις. ληφθέντος γὰρ μορίου τινὸς τῆς ὅλης γραμμῆς ἢ τῆς ὅλης κινήσεως, ὃ καταμετρήσει τὴν ὅλην πεπερασμένην οὖσαν, ἔσται τι καὶ τοῦ χρόνου πεπερασμένον, ἐν ᾧ τὸ ληφθὲν μόριον ἐκινεῖτο τῆς γραμμῆς ἢ τῆς κινήσεως· εἰ γὰρ τὴν ὅλην ἐν τῷ ἀπείρῳ χρόνῳ ἐκινεῖτο, δῆλον ὅτι τὸ μέρος ἐν πεπερασμένῳ διὰ τὸ προληφθὲν ἀξίωμα τὸ λέγον, ὅτι τὸ αὐτὸ ἐν πλείονι χρόνῳ μεῖζον κινεῖται. ἐν ἴσοις οὖν τῷ ἀριθμῷ χρόνοις πεπερασμένοις, ὅσα τὰ μόριά ἐστι τῆς γραμμῆς καὶ τῆς κινήσεως, τὴν ὅλην κεκίνηται τὸ κινούμενον. εἰ οὖν τὰ μέρη τῆς γραμμῆς καὶ τῆς κινήσεως πεπέρανται καὶ τῷ μεγέθει καὶ τῷ ἀριθμῷ (τοῦτο γὰρ αὐτῷ σημαίνει τὸ τῷ πόσον ἕκαστον καὶ τῷ ποσάκι ς), καὶ τὰ τοῦ χρόνου μόρια ὁμοίως ἂν εἴη καὶ τῷ μεγέθει καὶ τῷ ἀριθμῷ πεπερασμένα· οὗ δὲ τὰ μόρια καὶ τῷ μεγέθει καὶ τῷ ἀριθμῷ πεπέρανται, τοῦτο καὶ αὐτὸ ὅλον ἂν εἴη πεπερασμένον· οὐκ ἄρα ἄπειρός ἐστιν ὁ χρόνος, ἀλλὰ πεπερασμένος, ἐν ᾧ τὴν πεπερασμένην γραμμὴν καὶ κίνησιν δίεισι τὸ κινούμενον. Κἂν μὴ ἰσοταχῶς δέ, φησί, κινῆται τὸ κινούμενον, οὐδὲν διαφέρει πρὸς τὸ δεῖξαι, ὅτι τὸ πεπερασμένον μέγεθος καὶ τὴν πεπερασμένην κίνησιν οὐκ ἐν ἀπείρῳ χρόνῳ δίεισι τὸ κινούμενον, ἀλλ' ἐν πεπερασμένῳ ἑνὸς μόνου φυλαττομένου τοῦ ἐν πλείονι χρόνῳ ἄλλο προσλαμβάνειν διάστημα τὸ κινούμενον, ἄν τε ἰσοταχῶς κινῆται, ἄν τε παρὰ μέρος ἀνιῇ καὶ ἐπιτείνῃ, ἄν τε ἐπὶ τοῦ ἑτέρου τούτων μένῃ ἀεὶ ἢ τῆς ἀνέσεως ὡς ἀεὶ ἀνιέναι μόνον ἢ τῆς ἐπιτάσεως ὡς ἀεὶ ἐπιτείνειν. προστεθέντος γάρ τινος χρόνου, ἐν ᾧ κεκίνηταί τι τοῦ ὁπωσοῦν κινουμένου, πάντως καὶ διάστημά τι προστεθήσεται ἢ μεγέθους ἢ κινήσεως τῷ διαστήματι, ὃ φθάνει κεκινῆσθαι ἐν τῷ πρὶν ληφθέντι χρόνῳ. [30]

in Ph 10 1000 καὶ διαιρεῖται πάλιν καὶ ὁ χρόνος, κἂν εἰς ἄνισα τῇ γραμμῇ καὶ τῇ κινήσει, ἀλλ᾽ εἰς πεπερασμένα γε τῷ ἀριθμῷ καὶ τῷ μεγέθει. δείκνυσι δὲ αὐτὸ προλαβὼν τὸ ἤδη δεδειγμένον, ὅτι πᾶν τὸ κινούμενον πρότερον ἄλλο μόριον τούτου κεκίνηται ἐν μορίῳ τοῦ παντὸς χρόνου· τῶν γὰρ τοῦ μεγέθους καὶ τῆς κινήσεως μορίων, ἃ κινεῖται, ἄλλο ἄλλου πρότερον κεκίνηται κατὰ τὰ μόρια τοῦ χρόνου τὰ πρῶτα καὶ τὰ ὕστερα τὴν τάξιν τῆς κινήσεως ποιούμενον τὸ κινούμενον· οὐ γὰρ ἅμα πᾶν τὸ διάστημα κεκίνηται. ἀλλὰ μὴν οὕτω γινομένης τῆς κινήσεως, ἂν τῷ τοσῷδε χρόνῳ τοσήνδε τινὰ ᾖ κεκινημένον εἴτε ἰσοταχῶς εἴτε ἀνισοταχῶς κινούμενον, προστεθέντος τινὸς χρόνου ἐν τῷ πλείονι πλείονα κινηθήσεται· οὐ γὰρ δὴ τὴν αὐτὴν καὶ ἐν τῷ πλείονι καὶ ἐν τῷ ἐλάττονι, εἴπερ ἀληθὲς ἐκεῖνο τὸ ἀξίωμα τὸ λέγον ἐν τῷ πλείονι χρόνῳ μεῖζον κινεῖσθαι διάστημα τὸ κινούμενον καὶ μὴ τὸ αὐτὸ ἔν τε τῷ πλείονι καὶ τῷ ἐλάττονι, πρὸς τὴν τοῦ χρόνου προσθήκην καὶ τῆς κινήσεως καὶ τοῦ μεγέθους προστιθεμένων. διὸ παρέλαβεν τὸ τὰ πρῶτα μόρια τοῦ μεγέθους ἢ τῆς κινήσεως κατὰ τὰ πρῶτα μόρια τοῦ χρόνου κινεῖσθαι τὸ κινούμενον. ἐὰν οὖν μόρια ἔχῃ τό τε διάστημα καὶ ἡ κίνησις οἷον τὸ ΑΒ, ὧν τὰ μὲν πρῶτα, τὰ δὲ ὕστερα κεκίνηται τὸ κινούμενον, ἐὰν ἀφέλωμέν τι μόριον τὸ ΑΕ, ὃ τὴν ὅλην τὴν ΑΒ πεπερασμένην καταμετρήσει, καὶ ἀπὸ τοῦ ΓΔ ἀπείρου χρόνου ἀφέλωμεν, ἐν ᾧ τὸ μόριον ἐκεῖνο ἀνισοταχῶς ἐκινήθη τὸ κινούμενον, ἔσται δηλονότι πεπερασμένον καὶ μόριον τοῦ παντός. κἂν πάλιν ἄλλο τοῦ διαστήματος καὶ τῆς κινήσεως ἀφέλωμεν καὶ λάβωμεν τὸν τούτου χρόνον πεπερασμένον, κἂν μὴ ἴσος ᾖ τῷ πρώτῳ ἀφαιρεθέντι χρόνῳ, πεπερασμένος ὅμως ἐστί, διότι τὸ ὅλον διάστημα τὸ πεπερασμένον ἐν τῷ ἀπείρῳ ἐκινεῖτο χρόνῳ τὸ κινούμενον. ἀδύνατον δὲ ἐν τῷ αὐτῷ τό τε ὅλον καὶ τὸ μέρος κινεῖσθαι, ἐὰν δὴ ἀφαιροῦντες ἀεὶ ἀπὸ τοῦ πεπερασμένου διαστήματος ἢ τοῦ μεγέθους ἢ τῆς κινήσεως ἴσα τῷ πρώτῳ ἀφαιρεθέντι δαπανήσωμεν αὐτό, καὶ καθ᾽ ἕκαστον ἀπὸ τοῦ ἀπείρου χρόνου τοῦ ΓΔ πεπερασμένον ἀφέλωμεν, ἐν ᾧ κινεῖται τὸ ἀνισοταχῶς κινούμενον, τοσαῦτα ἔσται τὰ τοῦ ἀριθμοῦ μόρια, ὅσα καὶ τὰ τοῦ μεγέθους, πεπερασμένα δὲ τὸν ἀριθμὸν τὰ τοῦ μεγέθους· πᾶν γὰρ πεπερασμένον εἰς ἴσα ἀλλήλοις πεπερασμένα τῷ ἀριθμῷ διαιρεῖται. καὶ οἱ χρόνοι ἄρα κατ᾽ ἀριθμὸν πεπερασμένοι ἔσονται, ἐν οἷς τὸ πᾶν διάστημα διελεύσεται τὸ κινούμενον. [30]

in Ph 10 1001 ὁ δὲ ἐκ πεπερασμένων τῷ ἀριθμῷ καὶ τῷ διαστήματι συγκείμενος χρόνος πεπερασμένος καὶ αὐτός ἐστιν. ἐν πεπερασμένῳ ἄρα χρόνῳ τὴν πεπερασμένην καὶ γραμμὴν καὶ κίνησιν κινήσεται τὸ κινούμενον καὶ οὐκ ἐν ἀπείρῳ. κἂν γὰρ μὴ ἴσα ᾖ τὰ τοῦ χρόνου διαστήματα διὰ τὸ ἀνισοταχὲς τῆς κινήσεως, ἀλλὰ πεπερασμένα γε ὄντα τῷ ἀριθμῷ καὶ ἕκαστον τῷ μεγέθει πεπερασμένον τὸ ὅλον πεπερασμένον ποιεῖ, κἄν τε ἴσα ᾖ κἄν τε ἄνισα. καὶ εἴη ἂν ὁ συλλογισμὸς ἐν δευτέρῳ σχήματι τοιοῦτος· ὁ χρόνος ἐν ᾧ τὸ κινούμενον τὴν πεπερασμένην κινεῖται εἴτε γραμμὴν εἴτε κίνησιν ὑπὸ μορίων ἀπαρτίζεται καὶ καταμετρεῖται τῷ ἀριθμῷ καὶ τῷ μεγέθει πεπερασμένων· ὁ ἄπειρος χρόνος ὑπὸ τοιούτων μορίων οὐκ ἀπαρτίζεται· ὁ ἄρα χρόνος, ἐν ᾧ τὴν πεπερασμένην δίεισι τὸ κινούμενον, οὐκ ἔστιν ἄπειρος. ἐπειδὴ δὲ τοῦ ἀπείρου χρόνου οὐκ ἦν ληφθῆναί τι μόριον, ὃ καταμετρήσει αὐτόν, καθ᾽ ἕκαστον δὲ μόριον τοῦ μεγέθους, ὃ κινεῖται τὸ κινούμενον, ἢ τῆς κινήσεως, δύναταί τι ληφθῆναι τοῦ χρόνου μόριον πεπερασμένον, καὶ συναπαρτίζεται τὰ μόρια τοῦ χρόνου τοῖς μορίοις τοῦ μεγέθους ἢ τῆς κινήσεως, ἐάν τε ἴσα ᾖ ἀλλήλοις ἐάν τε ἄνισα, ὁ δὲ ἐκ πεπερασμένων καὶ τῷ μεγέθει καὶ τῷ ἀριθμῷ χρόνος πεπερασμένος ἐστὶ καὶ οὐκ ἄπειρος, διὰ τοῦτο οὕτω μετεχειρίσατο τὴν ἀπόδειξιν. p. 238a18 Ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ ἠρεμήσεω ς . Εἰ μὲν ἡ ἠρέμησις τὴν ἠρεμίαν αὐτῷ δηλοῖ τὴν ἀντικειμένην τῇ κινήσει, ἐπειδὴ καὶ τὸ ἠρεμοῦν ἐν χρόνῳ ἠρεμεῖ, λέγοι ἄν, ὅτι ὥσπερ κίνησιν πεπερασμένην ἀδύνατον ἐν ἀπείρῳ χρόνῳ γίνεσθαι, οὕτω καὶ ἠρεμίαν. εἰ δὲ ἠρέμησις καὶ τὸ ἠρεμίζεσθαι τὴν κίνησιν δηλοῖ τὴν ἐπὶ ἠρεμίαν, ὅπερ ἐν τοῖς ἑξῆς ἵστασθαι καλεῖ ὡς ἐπὶ στάσιν ἰόν, εἰκότως τὰ αὐτὰ καὶ ἐπὶ τῆς ἠρεμήσεως ἀξιοῖ, ἅπερ ἐπὶ τῆς κινήσεως.

τὴν γὰρ κίνησιν διχῇ τεμὼν τὸ μὲν πρὸς τὸ ἐξ οὗ κινεῖται τὸ κινούμενον κινεῖσθαι καλεῖ, τὸ δὲ πρὸς τὸ εἰς ὃ ἵστασθαι καὶ ἠρεμίζεσθαι. p. [25]

in Ph 10 1002 238a19 Ὥστε οὔτε γίνεσθαι οὔτε φθείρεσθαι οἷόν τε ἀεί τι τὸ αὐτὸ καὶ ἕ ν . Πόρισμά τι συνήγαγεν ἐκ τῶν εἰρημένων, τὸ μήτε γίνεσθαι μήτε φθείρεσθαι ἀεὶ τὸ αὐτὸ καὶ ἕν, τουτέστι τὸ πεπερασμένον ἐν ἀπείρῳ χρόνῳ· τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ ἀεί. εἰ γὰρ πᾶσα κίνησις καὶ πᾶσα μεταβολὴ πεπερασμένη ἐν πεπερασμένῳ γίνεται χρόνῳ, τὸ δὲ γίνεσθαι καὶ φθείρεσθαι μεταβάλλειν ἐστί, πᾶσα γένεσις καὶ φθορὰ πεπερασμένη ἐν πεπερασμένῳ γίνεται χρόνῳ· ἡ δὲ τοῦ πεπερασμένου γένεσις καὶ φθορὰ πεπερασμένη ἐστίν· ὥσπερ γὰρ κινεῖσθαι τὴν πεπερασμένην γραμμὴν ἐν ἀπείρῳ χρόνῳ ἀδύνατον πλὴν εἰ μὴ πάλιν καὶ πάλιν, οὕτως καὶ γίνεσθαι ἢ φθείρεσθαι τὸ πεπερασμένον ἐν ἀπείρῳ χρόνῳ ἀδύνατον. p. 238a20 Ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ ὅτι οὐδὲ ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ ἕως τοῦ ὁ γὰρ αὐτὸς ἔσται λόγο ς . Δείξας ὅτι μὴ οἷόν τε ἐν ἀπείρῳ χρόνῳ πεπερασμένον τι μέγεθος διεξιέναι ἢ πεπερασμένην εἶναι κίνησιν, νῦν τὸ ἀντίστροφον ἐκείνῳ δείκνυσιν, ὅτι μηδὲ τὸ ἄπειρον οἷόν τε διεξελθεῖν μηδὲ ἄπειρον εἶναι κίνησιν ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ. ἀλλ᾽ οὐδὲ ἠρεμίζεσθαι ἄπειρον ἠρέμησιν ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ. καὶ εἰ τὸ ἠρεμίζεσθαι τὸ ἠρεμεῖν σημαίνει τὸ ἀντικείμενον τῷ κινεῖσθαι, λέγοι ἂν ὅτι μηδὲ ἄπειρον ἠρεμίαν οἷόν τέ τι ἠρεμεῖν ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ. τὸ δὲ οὔτε ὁμαλῶς κινούμενον οὔτε ἀνωμάλως εἰ μὲν κατὰ κοινοῦ ἐπῆκται τῷ κινεῖσθαι καὶ ἠρεμίζεσθαι, εἴη ἂν τὸ ἠρεμίζεσθαι σημαῖνον τὸ πρὸς ἠρεμίαν ἴεσθαι, εἰ δὲ πρὸς μόνον ἐπῆκται τὸ κινεῖσθαι, μᾶλλον ἂν ὑπὸ τοῦ ἠρεμίζεσθαι τὸ ἠρεμεῖν σημαίνοιτο. ἀποδείξει δὲ τῇ αὐτῇ χρῆται καὶ νῦν τὸ πεπερασμένον καὶ ἐνταῦθα διαιρῶν καὶ συνδιαιρῶν αὐτῷ τὸ ἄπειρον, πλὴν ὅτι πρότερον μὲν τὸ μέγεθος διελών (αὐτὸ γὰρ ἦν τὸ πεπερασμένον ὑποτεθέν) συνδιεῖλεν τὸν ἄπειρον ὑποτεθέντα χρόνον. νῦν δὲ τὸν χρόνον ὑποθέμενος πεπερασμένον καὶ ἀπ᾽ αὐτοῦ μόριόν τι ἀφελών, ὃ καταμετρεῖ τὸν ὅλον, ἐπειδὴ ἐν ἑκάστῳ τούτων τῶν χρόνων πεπερασμένον τι κινεῖται τὸ κινούμενον (ἴσα μὲν ὅταν ἰσοταχῶς κινῆται, ἄνισα δὲ ὅταν μὴ ἰσοταχῶς, ἀεὶ δὲ πεπερασμένα· οὐ γὰρ δὴ ἐν μορίῳ τοῦ ὅλου χρόνου τὴν ἄπειρον κινήσεται· ἐν γὰρ τῷ ὅλῳ χρόνῳ ὑπέκειτο τὴν ἄπειρον κινεῖσθαι), συνδαπανηθήσεται οὖν τῷ πεπερασμένῳ χρόνῳ καὶ τὸ ἄπειρον ὑποτεθὲν μέγεθος, εἴτε ἴσα εἴτε ἄνισα εἴη τὰ τμήματα. [5]

in Ph 10 1003 πεπερασμένης δὲ τῆς διαιρέσεως οὔσης ἐν τῷ χρόνῳ πεπερασμένῳ ὄντι ὁμοίως συμπερανθήσεται καὶ ἡ ἐν τῷ μεγέθει διαίρεσις καὶ τῷ ποσῷ καὶ τῷ ποσάκις, τουτέστι καὶ τῷ μεγέθει καὶ τῷ ἀριθμῷ. τὸ δὲ ἐκ πεπερασμένων καὶ τῷ μεγέθει καὶ τῷ ἀριθμῷ οὐκ ἔστιν ἄπειρον, ὥστε οὐ δίεισιν ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ τὸ ἄπειρον. προστίθησι δὲ ὅτι οὐδὲν πρὸς τὴν δεῖξιν διαφέρει τὸ ἐπὶ θάτερα λαβεῖν ἄπειρον τὸ μέγεθος ἢ ἐ π ᾽ ἀμφότερ α· δῆλον δὲ ὅτι καὶ πρότερον τὸν χρόνον. κἂν γὰρ ἐπ᾽ ἄμφω ληφθῇ, ἡ αὐτὴ προχωρεῖ δεῖξις· ἐν γὰρ τῷ τοῦ πεπερασμένου χρόνου μορίῳ τῷ πεπερασμένῳ ἀνάγκη μόριόν τι τοῦ μεγέθους τοῦ ἐπ᾽ ἄμφω ὑποκειμένου ἀπείρου πεπερασμένον ληφθῆναι, καὶ τοσαυτάκις ληφθὲν τὸ πεπερασμένον μέρος, ὁσάκις καὶ ἐπὶ τοῦ χρόνου πεπερασμένου ὄντος, κἄν τε ἴσα κἄν τε ἄνισα ᾖ τὰ μέρη, πεπερασμένον δείξει τὸ ὑποτεθὲν ἄπειρον μέγεθος. καὶ πρότερον δὲ λαβὼν τὸν χρόνον ἐπὶ θάτερα πεπερασμένον ἔδειξεν, ὅτι τὸ μόριον τοῦ πεπερασμένου μεγέθους ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ κινηθήσεται τὸ κινούμενον, κἂν τὸ πᾶν εἴη κινεῖσθαι ἐν ἀπείρῳ. p. 238a32 Δεδειγμένων δὲ τούτων φανερὸν ἕως τοῦ ἔτι δὲ καὶ τοῦ χρόνου ληφθέντος ἡ αὐτὴ ἔσται ἀπόδειξι ς . Πρότερον δείξας καὶ προσεχῶς πάλιν, ὅτι τὸ κινούμενον οὔτε μέγεθος πεπερασμένον οὔτε κίνησιν πεπερασμένην ἐν ἀπείρῳ κινηθήσεται χρόνῳ, ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἀντίστροφον, ὅτι οὔτε μέγεθος οὔτε κίνησιν ἄπειρον ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ κινηθήσεται, τούτοις ὥσπερ πόρισμα τὰ ἑπόμενα ἐπάγει τὰ ἐπ᾽ αὐτοῦ τοῦ κινουμένου συμβαίνοντα οὐκέτι ἀδιορίστως ὡς πρότερον λαμβανομένου, ἀλλὰ διοριζομένου, καὶ ποτὲ μὲν ἀπείρου, ποτὲ δὲ πεπερασμένου ὑποτεθέντος.

δεδειγμένων γάρ, φησί, τῶν εἰρημένων ἐκ τῆς αὐτῆς ἀποδείξεως φανερόν ἐστιν ἐπὶ τοῦ κινουμένου, ὅτι εἴτε πεπερασμένον ὑποτεθείη, ἀδύνατον αὐτὸ ἄπειρόν τι μέγεθος ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ διελθεῖν, εἴτε ἄπειρον ὑποτεθείη, εἰ κινοῖτο ὅλως τὸ ἄπειρον, οὔτε τὸ πεπερασμένον ἐν πεπερασμένῳ διελεύσεται χρόνῳ οὔτε ἔτι μᾶλλον τὸ ἄπειρον. [30]

in Ph 10 1004 καὶ ὅτι μὲν πεπερασμένον τὶ ὂν οὐ διελεύσεταί τι ἄπειρον μέγεθος ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ, δείκνυσι διὰ τῆς αὐτῆς, ἧς καὶ πρότερον, ἀποδείξεως· διαιρουμένου γὰρ τοῦ πεπερασμένου χρόνου εἰς πεπερασμένα μόρια ἐν ἑκάστῳ πεπερασμένον τι τοῦ μεγέθους μέρος διιὸν τὸ κινούμενον ἀπαρτίζει τὸ ὅλον, ὥστε πεπερασμένον τι διιέναι καὶ οὐκ ἄπειρον ἐν τῷ πεπερασμένῳ χρόνῳ· εἰ δὲ ἄπειρον ὑποτεθείη τὸ κινούμενον, τὸ δὲ διάστημα δι' οὗ κινεῖται πεπερασμένον, οὐ κινηθήσεται τὸ ἄπειρον διὰ τοῦ πεπερασμένου ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ· οὐδὲν γὰρ διαφέρει, φησίν, ἢ τὸ κινούμενον ἄπειρον ποιεῖν, πεπερασμένον δὲ τὸ διάστημα, ἢ ἀνάπαλιν. ἐὰν γὰρ τὸ Α τὸ ἄπειρον κινῆται διὰ τοῦ Β πεπερασμένου, ἔσται τι τοῦ ἀπείρου μέρος ἐν τῷ Β οἷον τὸ ΓΔ καὶ πάλιν ἄλλο καὶ ἀεὶ οὕτως, ἕως ἂν πάντα τὰ τοῦ ἀπείρου μέρη τοῦ κινουμένου παρέλθῃ τὸ Β. ὥστε ἅμα συμβήσεται τό τε κινούμενον ἄπειρον ὂν διεληλυθέναι διὰ τοῦ Β καὶ τὸ Β πεπερασμένον ὂν διεληλυθέναι τὸ ἄπειρο ν. οὐδὲ γὰρ ἄλλως δυνατὸν τὸ ἄπειρον διιέναι λέγειν τὸ πεπερασμένον ἢ τῷ τὸ πεπερασμένον δι' ὅλου τοῦ ἀπείρου διελθεῖν. τὸ γὰρ ἄπειρον μέγεθος, εἴπερ ἄπειρον εἴη πανταχοῦ ὄν, αὐτὸ μὲν οὐκ ἔχει που μεταβῆναι, λέγοιτο δὲ ἂν κινεῖσθαι διά τινος πεπερασμένου μόνως οὕτως, εἰ τὸ πεπερασμένον διὰ πάντων αὐτοῦ τῶν μορίων διεξίοι· ὅπερ εἰ γίνοιτο, ἀναμετρηθήσεται τὸ ἄπειρον ὑπὸ τοῦ πεπερασμένου· οὐ γὰρ ἄλλως οἷόν τε διελθεῖν αὐτό. εἰ οὖν καὶ τοῦτο ἄτοπον καὶ πάλιν τὸ πεπερασμένον φαίνεται διὰ τοῦ ἀπείρου καὶ νῦν διϊόν, ὅπερ ἀδύνατον ἐδείχθη, δῆλον ὅτι οὐκ ἂν διίοι τὸ ἄπειρον διὰ τοῦ πεπερασμένου ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ καὶ καλῶς εἶπε μηδὲν διαφέρειν ὁποτερονοῦν εἶναι τὸ κινούμενο ν. Δείξας δὲ ὅτι οὔτε τὸ πεπερασμένον μέγεθος τὸ ἄπειρον διάστημα δίεισιν ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ οὔτε τὸ ἄπειρον μέγεθος τὸ πεπερασμένον διάστημα, νῦν δείκνυσιν ὅτι μηδὲ τὸ ἄπειρον μέγεθος τὸ ἄπειρον διάστημα δίεισιν ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ. εἰ γὰρ μέλλοι τὸ ἄπειρον ὅλον διεξιέναι διὰ τοῦ ἀπείρου, δεῖ τι μέρος αὐτοῦ πεπερασμένον πρότερον διελθεῖν αὐτό. καὶ οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, ὅτι οὐκ ἔχει τὸ ἄπειρον μέρος πεπερασμένον· ἐνυπάρχει γὰρ τῷ ἀπείρῳ τὸ πεπερασμένον. εἰ οὖν δέδεικται ἀδύνατον τὸ πεπερασμένον ἐν ἀπείρῳ χρόνῳ διελθεῖν, δῆλον ὅτι οὐδὲ τὸ ἄπειρον αὐτὸ διελεύσεται. [30]

in Ph 10 1005 καὶ ἀπὸ τοῦ χρόνου δέ, φησίν, ἀρξάμενοι τὸ αὐτὸ δείξομεν· καὶ δέδεικται πρότερον, ὅτι μὴ οἷόν τε τὸ ἄπειρον διελθεῖν ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ· ἐὰν γὰρ ἀπὸ τοῦ χρόνου μόριον ἀφέλωμέν τι καταμετροῦν τὸν ὅλον πεπερασμένον ὄντα, ἐν τούτῳ μόριόν τι κινηθήσεται τοῦ ἀπείρου, ἐπειδὴ τὸ ὅλον ἄπειρον ὑπέκειτο ἐν τῷ ὅλῳ χρόνῳ κινεῖσθαι τῷ πεπερασμένῳ. ἐὰν οὖν καθ' ἕκαστον τῶν τοῦ πεπερασμένου χρόνου μορίων λαμβάνωμέν τι τοῦ ἀπείρου μόριον, ἐπειδὴ τὰ τοῦ χρόνου μόρια πεπερασμένου ὄντος πεπερασμένα ἐστί, συναπαρτισθήσεται καὶ τὰ τοῦ ἀπείρου, καὶ οὐκέτι ἄπειρον ἔσται διϊόν. p. 238b17 Ἐπεὶ δὲ οὔτε τὸ πεπερασμένον τὸ ἄπειρον δίεισιν ἕως τοῦ καὶ θάτερον εἶναι ἄπειρο ν . Δέδεικται μὲν ἤδη πρότερον μετὰ τοῦ μεγέθους, ἐφ' οὗ ἡ κίνησις, ὅτι οὐδὲ κίνησιν ἄπειρον ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ κινήσεται τὸ κινούμενον οὐδὲ ἐν ἀπείρῳ πεπερασμένην· κοινὴ γὰρ ἦν ἡ ἀπόδειξις· ὅσον γὰρ τὸ διάστημα τὸ δι' οὗ ἡ κίνησις, τοσαύτη καὶ ἡ κίνησίς ἐστι. διὸ καὶ ἐγὼ τὴν κίνησιν ἐν τῇ ἀποδείξει τῷ μεγέθει συμπαρελάμβανον, αὐτὸς δὲ ἐν ἀρχῇ μὲν τοῦ θεωρήματος εἰπών "ἀδύνατόν ἐστιν ἐν τῷ ἀπείρῳ χρόνῳ πεπερασμένην κινεῖσθαι, μὴ τὴν αὐτὴν ἀεὶ καὶ τῶν ἐκείνης τι κινούμενον" ἴσως μὲν ὡς περὶ γραμμῆς λέγων, δι' ἧς ἡ κίνησις, θηλυκὸν ὄνομα τέθεικεν, ἴσως δὲ τὴν κίνησιν ἐννοῶν. εἰ δὲ καὶ περὶ ἠρεμίας τῆς ἀντικειμένης τῇ κινήσει τὰ αὐτὰ ἠξίωσε, δῆλον ὅτι καὶ περὶ κινήσεως ἦν τὰ πρότερον ἀποδεδειγμένα· καὶ γὰρ εἰς τοῦτο ἔτεινεν ὁ λόγος αὐτῷ. νῦν μέντοι ἐκ τῶν περὶ

τοῦ μεγέθους δειχθέντων, δι’ οὗ ἡ κίνησις ἐπιτελεῖται, συνάγει τὸ μηδὲ κίνησιν ἄπειρον εἶναι ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ. τὸ δὲ μέγεθος, δι’ οὗ ἡ κίνησις, τοπικόν ἐστιν, ἐφ’ οὗ ἡ κατὰ τόπον κίνησις ἔχει τὸ διάστημα. ἐπειδὴ γάρ, φησίν, οὔτε τὸ ἄπειρον μέγεθος οὔτε τὸ πεπερασμένον τὴν κατὰ τόπον κίνησιν κινούμενον δίεισι τὸ ἄπειρον διάστημα ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ, φανερὸν ὅτι οὐδὲ κίνησις ἔσται ἄπειρος ἐν πεπερασμένῳ χρόν ῳ, εἰ μὴ πάλιν καὶ πάλιν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ γίνοιτο. ἡ γὰρ ἄπειρος πᾶσα κίνησις ἡ κατὰ φορὰν ἐπὶ ἀπείρου διαστήματος τοπικοῦ γίνεται· πᾶσα γὰρ φορὰ κατὰ τόπον κίνησίς ἐστι. καὶ ἡ ἄπειρος μία ἐπὶ ἀπείρου τόπου, ἐὰν μὴ πάλιν καὶ πάλιν ἡ αὐτή. [30]

in Ph 10 1006 εἰ οὖν δέδεικται, ὅτι οὐκ ἔστιν ἄπειρον διάστημα κινεῖσθαι ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ, δῆλον ὅτι οὐδὲ κίνησιν ἄπειρον εἶναι δυνατόν. ἦν γὰρ ἂν καὶ τὸ διάστημα ἄπειρον, δι’ οὗ ἡ κίνησις. ἀλλ’ ὅσον ἐπὶ τὸ δεῖξαι μὴ οὖσαν ἄπειρον κίνησιν τίνα χρείαν παρέσχεν τὸ μηδὲ τὸ κινούμενον ἄπειρον εἶναι; ἢ ὅτι ἐὰν ᾖ ἄπειρον μέγεθος καὶ κινῆται ὅλως κἂν ἐφ’ ὁσονοῦν χρόνον, ἄπειρος ἔσται ἡ κίνησις ὡς τῷ μεγέθει οὗ ἐστι συνεκτεινομένη. δέδεικται γὰρ ὅτι ἡ κίνησις καὶ τῷ μεγέθει συνδιίσταται, οὗ ἐστιν ἡ κίνησις, ὥσπερ καὶ τῷ διαστήματι, δι’ οὗ δίεισι τὸ κινούμενον. καλῶς οὖν οὐ μόνον τῇ τοῦ διαστήματος ἀπειρίᾳ, δι’ οὗ κινεῖται τὸ κινούμενον, συνανεῖλε τὴν ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ τῆς κινήσεως ἀπειρίαν, ἀλλὰ καὶ τῇ τοῦ κινουμένου μεγέθους ἀπειρίᾳ· εἰ γὰρ ἀμφοτέροις τούτοις συμπαρατείνεται ἡ κίνησις μηδετέρου τούτων ἀπείρου ὑπάρχοντος τῷ κινουμένῳ ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ, οὐδὲ κίνησις ἂν αὐτῷ ἄπειρος ὑπάρξοι. p. 238b23 Ἐπεὶ δὲ πᾶν ἢ κινεῖται ἢ ἠρεμεῖ ἕως τοῦ οὐκ ἔσται ἐν ᾧ πρώτῳ ἵστατα ι . Τὸ μὲν προκείμενόν ἐστιν αὐτῷ, κἂν παραδοξολογεῖν δοκῇ κατὰ τὸ φαινόμενον, δεῖξαι ὅτι τὸ ἱστάμενον ταὐτόν ἐστι τῷ κινουμένῳ, καὶ ὅτι ὅσα τῷ κινουμένῳ ὑπάρχει τοσαῦτα καὶ τῷ ἱσταμένῳ· λαβὼν δὲ ἄλλο μὲν τὸ ἠρεμοῦν τὸ τῷ κινουμένῳ ἀντικείμενον καὶ ἐν ταὐτῷ μένον, ἄλλο δὲ τὸ ἠρεμιζόμενον τὸ κινούμενον ἐπὶ τὸ ἠρεμεῖν ὥσπερ τὸ λευκαινόμενον ἐπὶ τὸ λευκὸν εἶναι, τῷ μὲν ἠρεμοῦντι ταὐτόν φησιν εἶναι τὸ ἑστώς, τῷ δὲ ἠρεμιζομένῳ τὸ ἱστάμενον, ὅπερ ἐστὶ τὸ ἐπὶ στάσιν ἰόν. καὶ πρῶτον δείκνυσιν, ὅτι κινεῖται τὸ ἱστάμενον, προλαβὼν ἀναγκαῖόν τι διαιρετικὸν τὸ λέγον, ὅτι πᾶν ἢ κινεῖται ἢ ἠρεμε ῖ, τὸ πεφυκὸς δηλονότι· τὸ γὰρ ἀκίνητον φύσει οὔτε κινεῖται οὔτε ἠρεμεῖ, ἀλλ’ ὅπερ κινεῖσθαι πέφυκε, τοῦτο καὶ ἠρεμεῖν, ἐπειδὴ στέρησις τοῦ κινεῖσθαι τὸ ἠρεμεῖν ἐστιν. στέρεταί τε τὸ πεφυκὸς ἔχειν, ὅτε πέφυκε μὴ ἔχον· οὐ γὰρ δὴ τὸ ἀρτιγενὲς σκυλάκιον ἠρεμεῖν ἂν λέγοιτο κατὰ τὸ μὴ ὁρᾶν, ὅτι τότε οὐδὲ πέφυκεν ὁρᾶν. ἀλλ’ οὐδὲ ὁ ἐν τῷ στήθει μὴ ἔχων ὀφθαλμοὺς ἄνθρωπος ἑστερῆσθαι ἂν λέγοιτο τοῦ ἐν τῷ στήθει μὴ ἔχειν. ὅπου γὰρ ἐπεφύκει ἔχειν μὴ ἔχων, λέγοιτο ἂν ἑστερῆσθαι. οὐδὲ οἱ ἰχθύες τῆς ἐν ἀέρι κινήσεως ἑστερῆσθαι ἂν λέγοιντο, ὅτι μηδὲ ἐπεφύκεσαν ἐκεῖ κινεῖσθαι. ἀλλ’ οὐδὲ τῆς κατὰ βάδισιν κινήσεως οἱ ἰχθύες ἑστέρηνται· νήχεσθαι γάρ, ἀλλ’ οὐχὶ βαδίζειν πεφύκασιν. [30]

in Ph 10 1007 ἀνάγκη οὖν πᾶν τὸ πεφυκὸς κινεῖσθαι, εἰ μὴ κινεῖται, ὅτε πέφυκε καὶ ὅπου πέφυκε καὶ ὥσπερ πέφυκεν, ἐν στερήσει ὂν τοῦ κινεῖσθαι ἠρεμεῖν αὐτό. τὸ οὖν ἱστάμενον, τουτέστι τὸ ἐπὶ στάσιν ἰόν, ἐπειδὴ πεφυκός ἐστι κινεῖσθαι, ἀνάγκη ἢ κινεῖσθαι ἢ ἠρεμεῖν· ἀλλὰ μὴν οὐκ ἠρεμεῖ· τὸ γὰρ ἠρεμοῦν ἤδη οὐκέτι ἠρεμίζεται, τὸ δὲ ἱστάμενον ἠρεμίζεται· ὁδὸς γὰρ εἰς ἠρεμίαν, ὥσπερ τὸ ἠρεμίζεσθαι, οὕτως καὶ τὸ ἵστασθαί ἐστι· ταὐτὸν γὰρ ἄμφω. διὸ τὸ ἠρεμίζεσθαι μετέλαβεν εἰς τὸ ἵστασθαι. εἰ οὖν τὸ ἱστάμενον κινεῖται, τὸ δὲ κινούμενον ἐν χρόνῳ κινεῖται, φανερὸν ἐκ τῶν δεδειγμένων ὅτι τὸ ἱστάμενον ἐν χρόνῳ ἵσταται, εἴπερ τὸ ἱστάμενον πεφυκὸς κινεῖσθαι καὶ ἠρεμεῖν οὐκ ἠρεμεῖ ἀλλὰ κινεῖται, τὸ δὲ κινούμενον ἐν χρόνῳ κινεῖται. δείκνυσι δὲ τοῦτο καὶ ἄλλως· εἰ γὰρ ἵστασθαι ἔστι θᾶττον καὶ βραδύτερον (τὸ γὰρ ἐπὶ στάσιν ἰὸν ἢ θᾶττον ἄπεισιν ἢ βραδύτερον), πᾶν δὲ τὸ θᾶττον καὶ βραδύτερον ἐν χρόνῳ, τὸ ἄρα ἵστασθαι ἐν χρόνῳ. δείξας δὲ ὅτι τὸ ἱστάμενον καὶ κινούμενόν ἐστι καὶ ἐν χρόνῳ ἵσταται, δείκνυσιν ἐφεξῆς ὅτι καὶ τοῦτο ὑπάρχει τῷ ἱσταμένῳ ὥσπερ τῷ κινουμένῳ τὸ μὴ εἶναι πρῶτον λαβεῖν ἐν ᾧ ἵσταται τὸ

ἱστάμενον, διότι πρὸ παντὸς τοῦ πρώτου τεθέντος ἔστι τι πρότερον, ὡς καὶ ἐπὶ τῆς κινήσεως ἐδείκνυτο, διὰ τὴν ἐπ’ ἄπειρον τομὴν καὶ τοῦ χρόνου καὶ τοῦ διαστήματος, ὃ κινεῖται, καὶ τῆς κινήσεως αὐτῆς καὶ τοῦ καθ’ ὃ κινεῖται τὸ κινούμενον, ὅταν κατὰ ποσὸν κινῆται. ὅτι δὲ οὐκ ἔστι πρῶτον λαβεῖν ἐν ᾧ ἵσταται τὸ ἱστάμενον, ἀλλ’ ὅνπερ ἄν τις χρόνον ὡς πρῶτον λάβῃ, πρὸ τούτου ἄλλος εὑρεθήσεται, δείκνυσι πρότερον δείξας, ὅτι ἐν ᾧ χρόνῳ πρώτῳ ἵστατα ι , ἐν ὁτῳοῦν τούτου ἀνάγκη ἵστασθα ι. διαιρεθέντος γὰρ τοῦ χρόνου, ἐν ᾧ πρώτῳ λέγεται ἵστασθαι τὸ ἱστάμενον, εἰ μὲν ἐν μηδετέρῳ τῶν μερῶν ἵσταται, οὐδὲ ἐν τῷ ὅλῳ· ὥστε οὐκ ἂν ἵσταιτο τὸ ἱστάμενον. εἰ δὲ ἐν τῷ ἑτέρῳ ἵσταται, καὶ πρῶτον δηλονότι ἐν τῷ πρώτῳ, οὐκ ἂν ἐν πρώτῳ τῷ ὅλῳ ἵσταιτο· ἐν γὰρ τῷ ὅλῳ οὕτως ἵσταται, ὡς κα θ ’ ἑκάτερον τῶν μερῶν ἱστάμενον, ὥσπερ πρότερον ἐπὶ τοῦ κινουμένου ἐλέχθη· ὁμοίως γὰρ ἔχει τὸ κινούμενον καὶ τὸ ἱστάμενον, ὅτι καὶ τὸ ἱστάμενον κινούμενόν ἐστιν. ὡς οὖν τὸ κινούμενον, ἐν ᾧ ἂν πρώτῳ ὑποτεθῇ κινεῖσθαι, ἀνάγκη ἔν τινι τῶν τούτου αὐτὸ κινεῖσθαι, οὕτως ἔχει καὶ τὸ ἱστάμενον. τοῦτο οὖν προδείξας ἐφεξῆς δείκνυσιν ἐκ τούτου, ὅτι ὥσπερ τοῦ κινεῖσθαι οὐκ ἔστι πρῶτον λαβεῖν, ἐν ᾧ κινεῖταί τι, οὕτως οὐδὲ τοῦ ἵστασθαι. δείκνυσι δὲ καὶ τοῦτο διὰ τῆς εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῆς. [30]

in Ph 10 1028 ἔστω γά ρ, φησίν, ἐν ᾧ πρώτῳ λέγεται ἵστασθαι τὸ ἐ φ ’ ᾧ A B. ὃ πρότερον μὲν εὐθὺς διεῖλεν, νῦν δὲ δείκνυσι πρῶτον, ὅτι διαιρετόν ἐστιν, ἐκ τοῦ μὴ εἶναι ἀμερές. ὅτι δὲ οὐκ ἔστιν ἀμερές, δείκνυσιν ἐκ τοῦ μὴ εἶναι κίνησιν ἐν τῷ ἀμερεῖ, ὥστε οὐδὲ τὸ ἵστασθαι, εἴπερ τὸ ἵστασθαι κινεῖσθαί τί ἐστιν. ὅτι δὲ κίνησις οὐκ ἔστιν ἐν τῷ ἀμερεῖ, διὰ τῶν ἤδη δειχθέντων ὑπέμνησεν. εἰ γὰρ ἀνάγκη τὸ κινούμενον κεκινῆσθαι πρότερον, οὐκ ἐν ἀμερεῖ ἡ κίνησις. οὐ γὰρ δυνατὸν ἐν τῷ αὐτῷ κινεῖσθαί τι καὶ κεκινῆσθαι, τὸ δὲ ἱστάμενον δέδεικται κινούμενο ν. ἐπεὶ τοίνυν διαιρετόν ἐστιν τὸ AB, ἐν ᾧ πρώτῳ λέγεται ἵστασθαι τὸ ἱστάμενον, ἐν ὁτῳοῦν αὐτοῦ τῷ μορίων ἵσταται· τοῦτο γὰρ προδέδεικται, ὅτι ἐν ᾧ πρώτῳ ἵστασθαί τι λέγεται, ἐν ὁτῳοῦν τῶν ἐκείνου μορίων ἵστασθαι ἀνάγκη. εἰ οὖν χρόνος ἐστὶν ἐν ᾧ πρώτῳ ἵστασθαι λέγεται, καὶ οὐκ ἄτομόν τι, χρόνος δὲ ἅπας ἐπ’ ἄπειρον διαιρετός, οὐκ ἄρα ἔσται πρῶτόν τι αὐτοῦ· οὐδὲ τοῦ ἵστασθαι ἄρα ἔσται τις ἀρχή, ἐν ᾗ πρώτως ἵσταται τὸ ἱστάμενον. ὡς γὰρ ὁ χρόνος ἔχει, ἐν ᾧ τὸ ἵστασθαι, οὕτω καὶ τὸ ἐν αὐτῷ ἵστασθαι. ἀπὸ οὖν τοῦ ἐν ὁτῳοῦν τῶν μορίων τοῦ ἐπ’ ἄπειρον διαιρουμένου ἵστασθαι ἔδειξεν, ὅτι οὐκ ἔστι τι πρῶτον ἐν ᾧ ἵσταται. οὐδὲ γὰρ ἔστι τι πρῶτον τοῦ ἐπ’ ἄπειρον διαιρουμένου, ἀλλ’ εἰ τὸ ἵστασθαι κινεῖσθαί ἐστιν, ἐπὶ δὲ τοῦ κινεῖσθαι δέδεικται ὅτι οὐκ ἔστι τι λαβεῖν, ἐν ᾧ πρώτῳ κινεῖται τὸ κινούμενον, δῆλον ὅτι οὐδὲ τοῦ ἵστασθαι ἔστι τι πρῶτον λαβεῖν. τίς οὖν χρεία τῆς καὶ ἐπὶ τούτου ἀποδείξεως τῷ βραχυλογοῦντι; ἢ πρῶτον μὲν βουλόμενος ἀποδεῖξαι, ὅτι τὸ ἵστασθαι τοῦτο κινεῖσθαί τί ἐστι, κἂν παρὰ τὴν συνήθειαν ᾖ τὸ λεγόμενον, εἰκότως προήχθη δεῖξαι, ὅτι ὅσα τῷ κινεῖσθαι ὑπάρχει, τοσαῦτα καὶ τῷ ἵστασθαι, καθ’ ὅσον κινεῖσθαί τί ἐστι τὸ ἵστασθαι. ἔπειτα εἰ μὲν ταὐτὸν ἀπαραλλάκτως ἦν τὸ κινεῖσθαι καὶ τὸ ἵστασθαι, περιττὸς ἂν ἦν ὁ περὶ τοῦ ἵστασθαι λόγος· ἐπειδὴ δὲ οὐχ ἁπλῶς κινεῖσθαί ἐστι τὸ ἵστασθαι τοῦτο, ἀλλὰ τὸ ἐπὶ στάσιν κινεῖσθαι, ταὐτὸν ὄν, ὡς εἴρηται, τῷ ἠρεμίζεσθαι, εἰκότως καὶ ἐπὶ τοῦ τοιούτου κινεῖσθαι τὴν ἀπόδειξιν ἐποιήσατο, ἵνα ἔχῃ ἐπὶ πάσης κινήσεως ἀληθῆ τὸν λόγον, τῆς τε πρὸς τὸ ἐξ οὗ ἡ κίνησις καὶ τῆς πρὸς τὸ εἰς ὅ. καὶ ὅτι ταύτην ἔσχε τὴν ἔννοιαν ὁ Ἀριστοτέλης, τεκμαίρομαι ἐκ τοῦ περὶ τῆς ἠρεμίας τὰ αὐτὰ εὐθὺς ἐπαγαγεῖν τῆς ἀντικειμένης τῇ ὅλῃ κινήσει. p. [30]

in Ph 10 1029 239a10 Οὐδὲ δὴ τὸ ἠρεμοῦν ὅτε πρῶτον ἠρέμησέν ἐστιν ἕως τοῦ ἅπαν γὰρ εἰς ἄπειρον μεριστό ν . Μετὰ τὸ δεῖξαι ἐπὶ πάσης κινήσεως τῆς τε ἁπλῆς καὶ τῆς κατὰ τὸ ἵστασθαι λεγομένης, ὅτι οὐκ ἔστι τὸ πρῶτον λαβεῖν αὐτῆς, ἀλλ’ ὅπερ ἄν τις ὡς πρῶτον λάβῃ, ἔστι τι καὶ τούτου πρότερον, νῦν τὰ αὐτὰ περὶ τῆς ἠρεμίας δείκνυσι τῆς τῇ ὅλῃ κινήσει ἀντικειμένης. αἰτία δὲ ἡ αὐτὴ καὶ ἐπὶ τῆς ἠρεμίας, ἥτις καὶ ἐπὶ τῆς κινήσεως· διὸ καὶ ἀποδείξει τῇ αὐτῇ χρῆται. εἰ γὰρ στέρησίς ἐστιν ἡ ἠρεμία τῆς κινήσεως, στέρεται δὲ τὸ πεφυκὸς κινεῖσθαι, ἐν ᾧ πέφυκε

κινεῖσθαι μὴ κινούμενον, ἐν χρόνῳ καὶ ἠρεμεῖν ἀνάγκη, καὶ οὐκ ἐν ἀτόμῳ, ὥσπερ οὐδὲ κινεῖσθαι ἐν ἀτόμῳ. ἔτι δὲ καὶ ἄλλως δείκνυσιν, ὅτι ἐν χρόνῳ τὸ ἠρεμεῖν ἐστιν καὶ οὐκ ἐν ἀτόμῳ, ὑπομιμνήσκων ἡμᾶς τοῦ πρόσθεν περὶ τῆς ἠρεμίας ῥηθέντος, ὅτι ἠρεμεῖν λέγεται τὸ ὁμοίως ἔχον αὐτὸ καὶ τὰ μέρη αὐτοῦ νῦν καὶ πρότερον. ὥστε ὑπὸ δυεῖν νῦν ὁρίζεσθαι τὴν ἠρεμίαν τοῦ τε νῦν καὶ τοῦ πρότερον· πάντων δὲ δυεῖν νῦν χρόνος μεταξύ ἐστιν· ἐν χρόνῳ οὖν πᾶσα ἠρεμία· καὶ γὰρ τὸ νῦν καὶ πρότερον χρόνου μέρη ἐστί· τοῦ δὲ χρόνου, ἐν ᾧ τὸ ἠρεμεῖν ἤρξατο τῆς ἠρεμίας, οὐκ ἔστι τι πρῶτον λαβεῖν· ὁ γὰρ χρόνος συνεχὴς καὶ ἐπ’ ἄπειρον διαιρετός· οὐδὲν δὲ ἐν συνεχεῖ πρῶτον. p. 239a23 Ἐπεὶ δὲ πᾶν τὸ κινούμενον ἐν χρόνῳ κινεῖται ἕως τοῦ συμβαίνει γὰρ τὸ φερόμενον ἠρεμεῖ ν . Τὰ παράδοξα τῶν περὶ κινήσεως θεωρημάτων, ἅπερ οὐκ ἄν τις οὐδὲ ἐννοήσειε ῥᾳδίως οὐδὲ πιστεύσειε, ταῦτα μετὰ ἀποδείξεων ἐν τούτοις παραδίδωσιν ὁ Ἀριστοτέλης. καὶ ἦν μὲν καὶ ἐκεῖνα θαυμαστὰ τὰ προσεχῶς ἀποδεδειγμένα, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀρχὴν λαβεῖν οὔτε κινήσεως οὔτε ἠρεμίας· δῆλον δὲ ὅτι οὐδὲ τέλος διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. ἔτι δὲ μᾶλλον ἀπεμφαίνει τὸ νῦν δεικνύμενον, ὅπερ καὶ διὰ τὸ λῦσαι τὸν Ζήνωνος περὶ κινήσεως λόγον ἔοικεν ἐν τούτοις παραδιδόναι. ἐπειδὴ γάρ, φησίν, ἐν χρόνῳ κινεῖται τὸ κινούμενον, ἐν ᾧ χρόνῳ κινεῖταί τι καθ’ αὑτό, τουτέστιν ἐν ᾧ ὅλῳ, καὶ μὴ τῷ ἔν τινι τῶν ἐκείνου κινεῖσθαι, ὅπερ ἐν πρώτῳ πρόσθεν ἐλέγετο (ταὐτὸν γὰρ αὐτῷ ἐπὶ τοῦ χρόνου ταῦτα σημαίνει τὸ ἐν πρώτῳ καὶ τὸ κα θ ’ αὑτὸ καὶ τὸ μὴ τῷ ἐν ἐκείνου τιν ί) , ἀδύνατον ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ κατά τι εἶναι τοῦ διαστήματος, ἐν ᾧ κινεῖται, ὥστε καὶ αὐτὸ τὸ κινούμενον καὶ τῶν μερῶν ἕκαστον αὐτοῦ ἐν τῷ αὐτῷ εἶναι καὶ ἴσῳ ἑαυτοῖς διαστήματι. [25]

in Ph 10 10.0 δείκνυσι δὲ αὐτὸ οὕτως· εἰ τὸ κινούμενον ἐν χρόνῳ τινὶ πρώτῳ ἔστιν ἔν τινι τῷ αὐτῷ καὶ αὐτὸ καὶ τὰ μέρη αὐτοῦ, ἐπειδὴ πᾶς χρόνος διαιρεῖται εἰς πρότερον καὶ ὕστερον χρόνον, ἔσται ἔν τινι τῷ αὐτῷ νῦν καὶ πρότερον καὶ αὐτὸ καὶ τὰ μέρη· τὸ δὲ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνον τινὰ ὂν καὶ αὐτὸ καὶ τὰ μέρη αὐτοῦ ἠρεμεῖ· τὸ ἄρα κινούμενον ἐν χρόνῳ τινὶ πρώτῳ, ἐὰν ᾖ ἔν τινι τῷ αὐτῷ καὶ αὐτὸ καὶ τὰ μέρη αὐτοῦ, ἠρεμεῖ· ἀλλὰ μὴν ἀδύνατον, ὅτε κινεῖταί τι, τότε ἠρεμεῖν αὐτό· οὐκ ἄρα τὸ ἐν πρώτῳ χρόνῳ κινούμενον ἔστιν ἔν τινι τῷ αὐτῷ καὶ αὐτὸ καὶ τὰ μέρη αὐτοῦ. ὅτι δὲ τοῦτό ἐστι τὸ ἠρεμεῖν, ἔδειξε διὰ τοῦ οὕτω γὰρ λέγομεν ἠρεμεῖ ν , ὅταν ἐν ἄλλῳ καὶ ἄλλῳ τῶν νῦν ἀληθὲς ᾖ εἰπεῖ ν , ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ καὶ αὐτὸ καὶ τὰ μέρ η. δέδεικται οὖν τὸ προκείμενον, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται τὸ μεταβάλλον κατὰ τὸν πρῶτον χρόνον εἶναι κατά τι, καθ’ ὃ μεταβάλλει αὐτὸ καὶ τὰ μέρη αὐτοῦ. τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ ὅλον. αἴτιον δέ, ὅτι πᾶς χρόνος διαιρετός ἐστιν, ὥστε ἐν ἄλλῳ καὶ ἄλλῳ αὐτοῦ μέρει προτέρῳ καὶ ὑστέρῳ ἀληθὲς ἔσται εἰπεῖν, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ ἐστι καὶ τὸ ὅλον καὶ τὰ μέρη. τοῦτο δὲ ἦν τὸ ἠρεμεῖν, ἀλλ’ οὐχὶ κινεῖσθαι. ὥστε οὐκ ἂν ἐν πρώτῳ χρόνῳ μεταβάλλον τι ἔσται κατά τι αὐτὸ καὶ τὰ μέρη. ἀλλ’ “εἰ ἐν μηδενὶ χρόνῳ τὸ κινούμενόν ἐστι κατά τι τοῦ διαστήματος ἐφ’ οὗ κινεῖται, μηδὲ τὸν ἴσον αὐτῷ κατέχει τόπον, πῶς διανύει τὸ ὅλον ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ διάστημα καὶ διέξεισιν αὐτό; ἢ ὅτι ἐν τῷ νῦν ἐστι κατά τι τοῦ διαστήματος· τοῦτο δὲ πέρας τοῦ χρόνου·” ὥστε εἰ ἐν χρόνῳ λέγεται, οὐ πρώτῳ οὐδὲ καθ’ αὑτό, ἀλλὰ καθ’ ὅσον ἔν τινι τοῦ χρόνου οὐ μορίῳ, ἀλλὰ πέρατι. διὸ καὶ αὐτὸς ἀρχόμενος τοῦ λόγου εἶπεν μὴ τῷ ἐν ἐκείνου τινὶ εἰς τὸ πέρας αὐτοῦ τὸ νῦν ἀφορῶν. ἐν τῷ νῦν δὲ μόνῳ κατέχει τὸν ἴσον ἑαυτῷ τόπον, ἐν ᾧ δύναται καὶ ἠρεμῆσαι. οὐ μέντοι ἠρεμεῖ ἐν αὐτῷ τότε. πᾶν γὰρ τὸ ἠρεμοῦν ἐν χρόνῳ ἠρεμεῖ, οὐκ ἐν τῷ νῦν, ὥσπερ καὶ κινεῖται ἐν χρόνῳ· ἐν ᾧ γὰρ κινεῖται, ἐν τούτῳ καὶ ἠρεμεῖ. διὸ μὴ κινεῖσθαι μέν τι φάναι ἐν τῷ νῦν δυνατὸν ἀληθεύοντα, ἠρεμεῖν δὲ οὐχ οἷόν τε ἐν τῷ νῦν. [30]

in Ph 10 10.1 τὸ δὲ ἐν χρόνῳ δὲ οὐκ ἐνδέχεται εἶναι κατὰ τὸ ἠρεμοῦν περὶ τοῦ κινουμένου εἴρηται. διότι τὸ κινούμενον ἔστι μὲν κατὰ τὸ ἴσον αὐτῷ, ἐν ᾧ καὶ ἠρεμοῦν εἶναι δύναται· ἐν γὰρ τῷ ἴσῳ αὐτῷ ἠρεμεῖ. οὐ μὴν ἐν χρόνῳ ἐστὶν ἐν τῷ ἴσῳ αὐτῷ τὸ κινούμενον, ἀλλ’ ἐν τῷ νῦν. εἰ γὰρ ἐν χρόνῳ, εἴη ἂν ἠρεμοῦν· τὸ γὰρ ἐν χρόνῳ τινὶ αὐτὸ καὶ τὰ μέρη ἔν τινι ὂν ἠρεμοῦν ἐδείχθη· ἔστι οὖν τὸ

αὐτὸ ἠρεμοῦν τε καὶ κινούμενον. p. 239b5 Ζήνων δὲ παραλογίζεται ἕως τοῦ οὐδὲ ἄλλο μέγεθος οὐδέ ν . Αἱ τοῦ θεσπεσίου Ζήνωνος τοῦ Ἐλεάτου ἀπορίαι, περὶ οὗ ὁ σιλλογράφος εἶπεν τὸ ἀμφοτερογλώσσοιο μέγα σθένος οὐκ ἀλαπαδνὸν Ζήνωνος, καὶ τῶν θαυμαστῶν τούτων περὶ κινήσεως θεωρημάτων τοῦ Ἀριστοτέλους γεγόνασιν ἡμῖν αἴτιαι· ὡς γὰρ χρήσιμον πρὸς λύσιν τοῦ Ζήνωνος λόγου τὸ προειρημένον ἡμῖν περὶ τῆς κινήσεως παραδέδωκε· διὸ καὶ τῆς ἀπορίας εὐθὺς ἐμνήσθη τῆς Ζήνωνος καὶ τὴν λύσιν αὐτῆς ἀπὸ τοῦ προσεχῶς ῥηθέντος ἐποιήσατο. ὁ δὲ Ζήνωνος λόγος προλαβών, ὅτι πᾶν ὅταν ᾖ κατὰ τὸ ἴσον ἑαυτῷ ἢ κινεῖται ἢ ἠρεμεῖ, καὶ ὅτι οὐδὲν ἐν τῷ νῦν κινεῖται, καὶ ὅτι τὸ φερόμενον ἀεὶ ἐν τῷ ἴσῳ αὐτῷ ἐστι καθ' ἕκαστον νῦν, ἐῴκει συλλογίζεσθαι οὕτως· τὸ φερόμενον βέλος ἐν παντὶ νῦν κατὰ τὸ ἴσον ἑαυτῷ ἐστιν, ὥστε καὶ ἐν παντὶ τῷ χρόνῳ· τὸ δὲ ἐν τῷ νῦν κατὰ τὸ ἴσον ἑαυτῷ ὂν οὐ κινεῖται, ἐπειδὴ μηδὲν ἐν τῷ νῦν κινεῖται· τὸ δὲ μὴ κινούμενον ἠρεμεῖ, ἐπειδὴ πᾶν ἢ κινεῖται ἢ ἠρεμεῖ· τὸ ἄρα φερόμενον βέλος, ἕως φέρεται, ἠρεμεῖ κατὰ πάντα τὸν τῆς φορᾶς χρόνον. οὗ τί ἂν εἴη παραδοξότερον; εἰπὼν δὲ ὅτι ἅπαν ἢ ἠρεμεῖ ἢ κινεῖται ι , ὅταν ᾖ κατὰ τὸ ἴσο ν, ἐπήγαγεν ἔστι δὲ ἀεὶ τὸ φερόμενον ἐν τῷ νῦ ν. ὅτι δὲ κατὰ τὸ ἴσον ἐστὶ τὸ φερόμενον ἐν τῷ νῦν, δῆλον. τὴν δὲ λύσιν αὐτὸς ἐπήγαγε πρὸς τὸ ‘ ἔστιν ἀεὶ τὸ φερόμενον κατὰ τὸ ἴσον ἑαυτῷ‘ ἐνιστάμενος. οὐ γὰρ εἰ ἐν παντὶ χρόνῳ ἐστὶ νῦν, ἐν δὲ τῷ νῦν ἐστι κατὰ τὸ ἴσον ἑαυτῷ, ἤδη καὶ ἐν χρόνῳ ἐστὶ καὶ ἀεί, διότι μὴ μόριον χρόνου τὸ νῦν ἐστιν, ἀλλὰ πέρας, ἐν ᾧ δέδεικται τὸ κινούμενον ἐν τῷ ἴσῳ ἑαυτῷ ὄν, ἐν τῷ πρὸ τούτου θεωρήματι. [30]

in Ph 10 10,2 εἰ οὖν ὁ χρόνος μὴ σύγκειται ἐκ τῶν νῦν τῶν ἀδιαιρέτων (τοῦτο δὲ προσέθηκεν, ἐπειδὴ καὶ χρόνον τινὰ ὡς ἐνεστῶτα νῦν καλοῦμεν), οὐδὲ τὸ φερόμενον βέλος τὸν χρόνον, ὃν φέρεται, ἐν τῷ ἴσῳ ἑαυτῷ ἐστιν· ὥστε οὐδὲ ἠρεμεῖ ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ. καὶ ἐκεῖνο δὲ οὐκ ἀληθῶς εἴληπται, ὅτι πᾶν ἢ κινεῖται ἢ ἠρεμεῖ· ἐδείχθη γάρ, ὅτι ἐν τῷ νῦν οὔτε κινεῖταί τι οὔτε ἠρεμεῖ· οὐ γὰρ εἴ τι μὴ κινεῖται, τοῦτο ἠρεμεῖν ἀνάγκη. ὥστε ἐκ τοῦ προλεχθέντος θεωρήματος τοῦ δεικνύντος, ὅτι οὐκ ἔσται χρόνον οὐδένα κατά τι τὸ κινούμενον, ἀλλὰ κατὰ τὸ πέρας τοῦ χρόνου, ἔλυσεν τὸ ἀεὶ τὸ φερόμενον κατὰ τὸ ἴσον ἑαυτῷ εἶναι· οὐ γὰρ ἀεί, ἀλλ' ἐν τῷ νῦν, ὅτε συμβαίνει αὐτῷ μήτε κινεῖσθαι μήτε ἠρεμεῖν. τὸ δὲ νῦν τοῦτο, ἐν ᾧ τὸ ἴσον ἑαυτῷ κατέχει τὸ κινούμενον, ὡς δυνάμει μόνον ὑπάρχον ἐννοεῖν χρὴ ὥσπερ τὴν ἐν τῇ γραμμῇ στιγμήν· εἰ γὰρ ἐνεργείᾳ ληφθείη πανταχοῦ τοῦ χρόνου, εἰς τὰ ἀμερῆ ἂν διαιροῖτο ὁ χρόνος καὶ ἐκ τούτων συντιθοῖτο. καὶ ἔσται ἐνεργείᾳ τὰ ἄπειρα. ὁ δὲ Ζήνωνος λόγος ὡς ἐκ τῶν νῦν συγκειμένου τοῦ χρόνου τὴν ἀπορίαν ἐκίνησεν, ὡς εἴγε τοῦτο μὴ δοθείη αὐτῷ, οὐκ ἔστιν ἀληθές, ὅτι ἔστιν ἀεὶ ἐν τῷ ἴσῳ τὸ φερόμενον. p. 239b9 Τέτταρες δέ εἰσιν οἱ λόγοι περὶ κινήσεως ἕως τοῦ περὶ οὗ διείλομεν ἐν τοῖς προτέροις λόγοι ς . Τέτταρας εἶναί φησι τοὺς περὶ κινήσεως τοῦ Ζήνωνος λόγους, δι' ὧν γυμνάζων τοὺς ἀκροωμένους ἀναιρεῖν ἐδόκει τὸ ἐναργέστατον ἐν τοῖς οὖσι, τὴν κίνησιν. ὥστε καὶ Διογένη τὸν κύνα τῶν ἀποριῶν ποτε τούτων ἀκούσαντα μηδὲν μὲν εἰπεῖν πρὸς αὐτάς, ἀναστάντα δὲ βαδίσαι καὶ διὰ τῆς ἐναργείας αὐτῆς λῦσαι τὰ ἐν τοῖς λόγοις σοφίσματα. τέτταρας δὲ εἶναί φησι λόγους τοὺς δυσκολίας παρέχοντας τοῖς λύειν ἐπιχειροῦσιν, ἢ ὅτι τέτταρες ἦσαν πάντες οἱ περὶ κινήσεως λόγοι δυσαντίβλεπτοι πάντες τυγχάνοντες, ἢ ὅτι πλειόνων ὄντων τέτταρες ἦσαν οἱ πραγματειωδέστεροι. ἔπρεπε δὲ τῷ περὶ κινήσεως πραγματευομένῳ λύειν τοὺς ἀναιρεῖν αὐτὴν ἐπιχειροῦντας λόγους, καὶ μάλιστα τοὺς ἐκ τῶν φυσικῶν ἀρχῶν ἐπιχειρηθέντας, οἷοι καὶ οἱ Ζήνωνος ἦσαν λόγοι τῇ ἐπ' ἄπειρον τομῇ τῶν μεγεθῶν ἀποχρώμενοι καὶ τῷ κινεῖσθαι πᾶν ἢ ἠρεμεῖν καὶ ὅσα τοιαῦτα. [30]

in Ph 10 10,3 Τῶν δὲ τεττάρων λόγων ἀδύνατά τινα ἕπεσθαι δεικνύντων τῷ εἶναι κίνησιν ὁ πρῶτος τοιοῦτός ἐστιν· εἰ ἔστι κίνησις ἀνάγκη τὸ κινούμενον ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ ἄπειρα διεξιέναι· τοῦτο δὲ ἀδύνατον· οὐκ ἄρα ἔστιν κίνησις. ἐδείκνυ δὲ τὸ συνημμένον ἐκ τοῦ τὸ κινούμενον διάστημά τι κινεῖσθαι· παντὸς δὲ διαστήματος ἐπ' ἄπειρον ὄντος διαιρετοῦ τὸ κινούμενον ἀνάγκη τὸ ἥμισυ

πρῶτον διελθεῖν οὗ κινεῖται διαστήματος καὶ τότε τὸ ὅλον· ἀλλὰ καὶ πρὸ τοῦ ἡμίσεος ὅλου τὸ ἐκείνου ἥμισυ, καὶ τούτου πάλιν τὸ ἥμισυ· εἰ οὖν ἄπειρα τὰ ἡμίση διὰ τὸ παντὸς τοῦ ληφθέντος δυνατὸν εἶναι τὸ ἥμισυ λαβεῖν, τὰ δὲ ἄπειρα ἀδύνατον ἐν πεπερασμένῳ διελθεῖν χρόνῳ· τοῦτο δὲ ὡς ἐναργὲς ἐλάμβανεν ὁ Ζήνων (τούτου δὲ τοῦ λόγου πρότερον ἀπεμνημόνευσεν ὁ Ἀριστοτέλης λέγων ἀδύνατον εἶναι ἐν πεπερασμένῳ τὰ ἄπειρα διεξελθεῖν καὶ τῶν ἀπείρων ἅψασθαι)· ἀλλὰ μὴν πᾶν μέγεθος ἀπείρους διαιρέσεις ἔχει· ἀδύνατον ἄρα ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ μέγεθός τι διελθεῖν. ἔλυσε δὲ αὐτὸν εἰπὼν μὴ εἶναι ἐνεργείᾳ τὰ ἄπειρα ἐν τῷ διαστήματι, ἀλλὰ δυνάμει, καὶ ὅτι τὰ μὲν ἐνεργείᾳ ἡμίση ᾗ ἄπειρα οὐδὲν οἷόν τε διεξελθεῖν ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ, τὰ δὲ δυνάμει οὐδὲν κωλύει· οὐδὲ γὰρ τὸ κινούμενον διαιροῦν εἰς ἄπειρα ἡμίση τὸ διάστημα δίεισιν, ἀλλ' ὡς ἓν καὶ συνεχές. διὸ οὐ κωλύεται διεξιέναι τὰ οὕτως ἄπειρα· εἰ γὰρ διέλοι εἰς τὰ ἡμίση, οὐκέτι ὡς ἐπὶ ἑνὸς καὶ συνεχοῦς κινηθήσεται, οὐδὲ ἡ κίνησις συνεχὴς ἔσται. οὕτω μὲν οὖν κατὰ τὸν τοῦ ἀπείρου διορισμὸν ἔλυσε τὸν λόγον. ἔτι δὲ καὶ ἐκ τοῦ ὁμοίαν εἶναι τὴν ἀπορίαν ἔν τε τῷ χρόνῳ καὶ ἐν τῷ διαστήματι. ὥστε οὐκ ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ τὸ ἄπειρον, ἀλλ' ἐν ὁμοίως ἀπείρῳ δίεισι· καὶ γὰρ καὶ ὁ χρόνος ἐπ' ἄπειρον διαιρετός. ἀλλὰ δυνάμει καὶ οὐκ ἐνεργείᾳ τὸ ἄπειρον. τὰ οὖν δυνάμει ἄπειρα τοῦ μεγέθους ἐν τοῖς δυνάμει ἀπείροις τοῦ χρόνου δίεισιν. p. 239b14 Δεύτερος δὲ ὁ καλούμενος Ἀχιλλεὺς ἕως τοῦ οὗτοι μὲν οὖν δύο λόγο ι . Καὶ οὗτος ὁ λόγος ἐκ τῆς ἐπ' ἄπειρον διαιρέσεως ἐπικεχείρηται κατ' ἄλλην διασκευήν. [30]

in Ph 10 1014

καὶ εἴη ἂν τοιοῦτος· εἰ ἔστι κίνησις, τὸ βραδύτατον ὑπὸ τοῦ ταχίστου οὐδέποτε καταληφθήσεται· ἀλλὰ μὴν τοῦτο ἀδύνατον· οὐκ ἄρα ἔστι κίνησις. καὶ τὸ μὲν συνημμένον ἐναργές ἐστι, τὴν δὲ πρόσληψιν κατασκευάζει τὴν λέγουσαν, ὅτι ἀδύνατον τὸ βραδύτατον ὑπὸ τοῦ ταχίστου καταληφθῆναι, βραδύτατον μὲν λαμβάνων τὴν χελώνην, ἣν καὶ ὁ μῦθος ὡς φύσει βραδεῖαν ἐν τῇ πρὸς τὸν ἵππον ἁμίλλῃ παρέλαβε, ταχύτατον δὲ τὸν Ἀχιλλέα, ὃς οὕτως ἐδόκει ποδωκέστατος, ὡς τὸ ποδάρκης ἴδιον αὐτοῦ δοκεῖν ὄνομα παρὰ τῷ Ὁμήρῳ διὰ τὸ καὶ αὐτῷ καὶ τοῖς συμμάχοις αὐτοῦ ἀρκεῖν τὴν ταχυτῆτα τῶν ποδῶν. Ἀχιλλεὺς οὖν ὁ λόγος ἀπὸ τοῦ παραληφθέντος ἐν αὐτῷ Ἀχιλλέως ἐκλήθη, ὃν ἀδύνατόν φησιν ὁ λόγος τὴν χελώνην διώκοντα καταλαβεῖν. καὶ γὰρ ἀνάγκη μὲν τὸ καταληψόμενον πρὸ τοῦ καταλαβεῖν εἰς τὸ πέρας ἐλθεῖν πρῶτον, ὅθεν ἐξώρμησε τὸ φεῦγο ν. ἐν ᾧ δὲ τὸ διῶκον ἐπὶ τοῦτο παραγίνεται, ἐν τούτῳ τὸ φεῦγον πρόεισί τι διάστημα, εἰ καὶ ἔλαττον οὗ προῆλθεν τὸ διῶκον τῷ βραδύτερον εἶναι· ἀλλ' οὖν πρόεισιν· οὐ γὰρ δὴ ἠρεμεῖ. καὶ ἐν ᾧ πάλιν χρόνῳ τοῦτο δίεισι τὸ διῶκον ὃ προῆλθε τὸ φεῦγον, ἐν τούτῳ πάλιν τῷ χρόνῳ δίεισί τι τὸ φεῦγον τοσούτῳ ἔλαττον οὗ πρότερον ἐκινήθη, ὅσῳ βραδύτερόν ἐστιν αὐτὸ τοῦ διώκοντος. καὶ οὕτως ἐν παντὶ χρόνῳ ἐν ᾧ τὸ διῶκον δίεισιν, ὃ προελήλυθε τὸ φεῦγον βραδύτερον ὄν, ἐν τούτῳ πρόεισί τι καὶ τὸ φεῦγον· κἂν γὰρ ἀεὶ ἔλαττον, ἀλλ' οὖν δίεισί τι καὶ αὐτὸ κινούμενον ὅλως. τῷ δὲ ἐπ' ἄπειρον ἔλαττον ἄλλο ἄλλου διάστημα λαμβάνειν διὰ τὴν ἐπ' ἄπειρον τῶν μεγεθῶν τομήν, οὐ μόνον Ἕκτωρ ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως οὐ καταληφθήσεται, ἀλλ' οὐδὲ ἡ χελώνη. ὑποκείσθω γὰρ στάδιον εἶναι τὸ ὑποκείμενον καὶ προάγειν τὴν χελώνην τὸ ἥμισυ τοῦ σταδίου καὶ δεκαπλάσιον ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ τῆς χελώνης κινεῖσθαι τὸν Ἀχιλλέα. ἀρξαμένου δὴ τοῦ Ἀχιλλέως ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ σταδίου τὴν χελώνην διώκειν, ἐν ὅσῳ πρόεισι τὸ ἡμιστάδιον, ὡς ἐλθεῖν εἰς τὸ ἥμισυ ὅθεν ἡ χελώνη ἐξώρμησε, καὶ ἡ χελώνη ἔσται τὸ δέκατον διερχομένη τοῦ ὑπολειπομένου ἡμισταδίου. πάλιν δὲ ἐν ὅσῳ ὁ Ἀχιλλεὺς τὸ δέκατον τούτου τοῦ ἡμισταδίου δίεισι, τοῦ δεκάτου τοῦ ἡμισταδίου δέκατον ἡ χελώνη διέρχεται, καὶ εἰ ἐπὶ πᾶν τὸ λαμβανόμενον δέκατόν τινος διαστήματος καὶ αὐτὸ δέκατον ἔχει, ἀεί τε ἡ χελώνη ἔσται προάγουσά τι τὸν Ἀχιλλέα καὶ οὐδέποτε οὐδέτερον αὐτῶν τὸ στάδιον διέξεισιν. [30]

in Ph 10 1015

Ὁ μὲν οὖν λόγος καὶ οὗτος τοιοῦτος. τὸν αὐτὸν δέ φησιν αὐτὸν εἶναι τῷ πρὸ αὐτοῦ, διότι ἥρτηται καὶ τούτου ἡ πιθανότης ἐκ τῆς τοῦ μεγέθους ἐπ᾽ ἄπειρον διαιρέσεως. διαφέρειν δὲ ἐκείνου δοκεῖ τῷ μὴ κατὰ διχοτομίαν καὶ εἰς ἥμισυ διαιρεῖν ἀεί, ἀλλὰ κατ᾽ ἄλλον τινὰ λόγον, καθ᾽ ὃν ἡ τοῦ ταχίστου κίνησις ὑπερέχει τὴν τοῦ βραδυτάτου, εἴτε δεκαπλάσιος εἴτε ἄλλος τις ὁ λόγος εἴη. προστετραγῴδηται δὲ τούτῳ τῷ λόγῳ τὸ ὅτι οὐδὲ τὸ τάχιστον καταλήψεται τὸ βραδύτατον διῶκον, καὶ ὁ Ἀχιλλεὺς καὶ ἡ χελώνη ὡς ἐν τραγῳδίᾳ ἢ κωμῳδίᾳ παραγόμενα πρόσωπα. ἡ δὲ λύσις καὶ ἐνταῦθα ἡ αὐτὴ ἀπὸ τοῦ διορισμοῦ τῆς ἐπ᾽ ἄπειρον διαιρέσεως· οὐ γὰρ ἐνεργείᾳ τὰ ἄπειρα ἐπὶ τοῦ συνεχοῦς καὶ τῆς συνεχοῦς ἐπ᾽ αὐτοῦ κινήσεως. οὐ γὰρ ἔτι συνεχῆ μένει διαιρούμενα· καθὸ γὰρ διαιρεῖται αὐτό τε ἵσταται καὶ οὐ τηρεῖ συνεχὲς τὸ μέγεθος. τὸ δὲ βραδύτερον, ὅτε μὲν προέχει, οὐ καταλαμβάνεται, καταλαμβάνεται δ᾽ ὅμως. εἰ γὰρ δίδωσιν ὁ λόγος διεξιέναι τὴν πεπερασμένην ὥσπερ τὸ ἡμιστάδιον καὶ τὸ δέκατον τοῦ ἡμισταδίου, δῆλον ὅτι καὶ ὅλον τὸ στάδιον διελεύσεται, καὶ θᾶττον τοῦ βραδυτέρου κινουμένου ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ, καὶ ὅπερ τὸ βραδύτερον διεξῆλθεν, ἐπιλήψεται· καὶ οὕτως καταλήψεται αὐτό. ὃ γὰρ ἐν ταῖς δέκα ὥραις κινεῖται τὸ βραδύτερον, ἐν μιᾷ ὥρᾳ διελθὸν τὸ ταχύτερον, εἰς τὸ αὐτὸ καταντήσει τῷ βραδυτέρῳ. ἡ δὲ ἀπορία καὶ ἐνταῦθα γέγονε παρὰ τὸ ἐνεργείᾳ τὰ ἄπειρα λαβεῖν, ὅπερ οὐκ ἔστιν ἀληθὲς καὶ μάλιστα συνεχῶν φυλαττομένων τοῦ τε μεγέθους καὶ τῆς κινήσεως. κἂν γὰρ ἀνάγκη κινεῖσθαί τι πρῶτον μέρος τὸ κινούμενον καὶ οὕτω τὸ ὅλον, ἀλλ᾽ οὐχ ὡρισμένον ἀνάγκη εἶναι τοῦτο. μᾶλλον δὲ ἀνάγκη μὴ εἶναι ὡρισμένον, ἵνα μὴ διαιρῆται τὸ συνεχές. p. 239b30 Τρίτος δὲ ὁ νῦν ῥηθεὶς ἕως τοῦ οὐκ ἔσται συλλογισμό ς . Τρίτον εἶναί φησιν τοῦ Ζήνωνος λόγον, ὃν πρὸ ὀλίγου διέλυσεν λέγοντα, ὅτι τὸ φερόμενον βέλος ἐν τῷ φέρεσθαι ἵσταται, εἴπερ ἀνάγκη πᾶν ἢ κινεῖσθαι ἢ ἠρεμεῖν, τὸ δὲ φερόμενον ἀεὶ κατὰ τὸ ἴσον ἑαυτῷ ἐστι. τὸ δὲ ἀεὶ κατὰ τὸ ἴσον ἑαυτῷ ὂν οὐ κινεῖται· ἠρεμεῖ ἄρα. ψεῦδος δὲ λαμβάνει ὁ λόγος οὗτος τὸ κατὰ τὸ ἴσον ἑαυτῷ εἶναι ἐν χρόνῳ· δέδεικται γάρ, ὅτι ἐν τῷ νῦν μόνῳ κατὰ τὸ ἴσον ἑαυτῷ ἐστι τὸ φερόμενον. [30]

in Ph 10 1016 καὶ τοῦτο μὲν συγχωρεῖ, οὐκ ἐννοεῖ δέ, ὅτι ἐν τῷ νῦν οὐδὲν οὔτε ἠρεμεῖ οὔτε κινεῖται. ἐπειδὴ δὲ τὰ νῦν οὐκ ἐπιλείπει, διὰ τοῦτο νομίζει ἐν τῷ χρόνῳ τῆς φορᾶς ἑστάναι αὐτό, οὐδὲν ἐκ τούτου συλλογιζόμενος, εἴπερ μὴ ἔστι συνεχῆ ἀλλήλοις τὰ νῦν μηδὲ γίνεται ἐκ τῶν νῦν χρόνος. p. 239b33 Τέταρτος δὲ ὁ περὶ τῶν ἐν τῷ σταδίῳ ἕως τοῦ συμβαίνει δὲ παρὰ τὸ εἰρημένον τὸ ψεῦδο ς . Καὶ ὁ τέταρτος τῶν περὶ κινήσεως τοῦ Ζήνωνος λόγων εἰς ἀδύνατον ἀπάγων καὶ οὗτος τὸ εἶναι κίνησιν τοιοῦτός τις ἦν· εἰ ἔστι κίνησις, τῶν ἴσων μεγεθῶν καὶ ἰσοταχῶν τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ διπλασίαν κίνησιν κινήσεται καὶ οὐκ ἴσην. καὶ ἔστι μὲν καὶ τοῦτο ἄτοπον, ἄτοπον δὲ καὶ τὸ τούτῳ ἑπόμενον τὸ τὸν αὐτὸν καὶ ἴσον χρόνον ἅμα διπλάσιόν τε καὶ ἥμισυ εἶναι. δείκνυσι δὲ αὐτὸ ὁμολογούμενον λαβὼν τὸ τὰ ἰσοταχῆ καὶ ἴσα ἐν τῷ ἴσῳ χρόνῳ ἴσον διάστημα κεκινῆσθαι· καὶ ἔτι μέντοι τῶν ἰσοταχῶν τε καὶ ἴσων, ἂν τὸ μὲν ἥμισυ, τὸ δὲ διπλάσιον ᾖ κεκινημένον, ἐν ἡμίσει μὲν χρόνῳ τὸ ἥμισυ, ἐν διπλασίῳ δὲ τὸ διπλάσιον εἶναι κεκινημένον. τούτων προληφθέντων στάδιον ὑπετίθετο οἷον τὸ ΔΕ, καὶ τέσσαρα μεγέθη ἢ ὁσαοῦν, ἄρτια μόνον, ὥστε ἔχειν ἥμισυ ἰσόογκα (ὡς δὲ ὁ Εὔδημός φησι, κύβους) ἐ φ ᾽ ὧν τὰ Α, ὡς τὸ μέσον διάστημα ἐπέχειν τοῦ σταδίου ἑστῶτα ταῦτα. ὧν ἑστώτων πρῶτον ὁρίζει τὸ πρὸς τῇ ἀρχῇ τοῦ σταδίου τῇ κατὰ τὸ Δ, ἔσχατον δὲ τὸ πρὸς τῷ Ε, καὶ λαμβάνει ἄλλους τέσσαρας ὄγκους ἢ κύβους ἴσους τοῖς ἑστῶσι καὶ τὸ μέγεθος καὶ τὸν ἀριθμὸν ἐφ᾽ ὧν τὰ Β, ἀρχομένους μὲν ἀπὸ ἀρχῆς τοῦ σταδίου, τελευτῶντας δὲ κατὰ τὸ μέσον τῶν τεσσάρων Α, κινουμένους δὲ τούτους ὡς ἐπὶ τὸ ἔσχατον τοῦ σταδίου τὸ Ε. [5]

in Ph 10 1017 διὸ καὶ πρῶτον λέγει τὸν κατὰ τὸ μέσον τῶν Α ὡς ἔμπροσθεν τῶν λοιπῶν ὄντα ἐν τῇ ἐπὶ τὸ Ε κινήσει. διὰ τοῦτο δὲ ἀρτίους ἔλαβε τοὺς ὄγκους, ἵνα ἔχωσιν ἥμισυ· δεῖται γὰρ τούτου, ὡς μαθησόμεθα. διὸ καὶ τὸ πρῶτον Β κατὰ τοῦ μέσου τῶν ἑστώτων Α τίθησιν, εἶτα καὶ ἄλλους

ἴσους τῷ μεγέθει καὶ τῷ ἀριθμῷ, τοῖς Β, δῆλον δὲ ὅτι καὶ τοῖς Α, λαμβάνει ἐφ' ὧν τὰ Γ ἀντικινουμένους τοῖς Β. τῶν γὰρ Β ἀπὸ τοῦ μέσου τοῦ σταδίου, ἐν ᾧ καὶ τῶν Α τὸ μέσον ἦν, ἐπὶ τὸ ἔσχατον τοῦ σταδίου τὸ Ε κινουμένων οἱ Γ ἀπὸ τοῦ ἐσχάτου μέρους, ἐν ᾧ τὸ Ε, ἐπὶ τὸ Δ κινοῦνται τὸ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ σταδίου, καὶ πρῶτον δηλονότι τῶν τεσσάρων Γ ὁ πρὸς τὸ Δ νενευκώς, ἐφ' ὃ ἡ κίνησις τοῖς Γ· τίθησιν δὲ τὸ πρῶτον Γ κατὰ τοῦ πρώτου Β. τοιαύτης οὖν τῆς ἐξ ἀρχῆς θέσεως ὑποτεθείσης ἐὰν τῶν Α ἑστώτων τὰ μὲν Β κινῆται ὡς ἀπὸ τοῦ μέσου τῶν τε Α καὶ τοῦ σταδίου ἐπὶ τὸ τέλος τοῦ σταδίου τὸ Ε, τὰ δὲ Γ ὡς ἀπὸ τοῦ ἐσχάτου τοῦ σταδίου ἐπὶ τὴν ἀρχὴν δηλονότι (οὐ γὰρ δὴ ὡς " ἀπὸ τοῦ ἐσχάτου Β," ὅπερ ὡς ἔοικεν ἔν τισιν ἀντιγράφοις εὑρὼν ὁ Ἀλέξανδρος ἠναγκάσθη λέγειν, ὅτι ὃ πρότερον εἶπεν πρῶτον Β, τοῦτο νῦν ἔσχατον ἐκάλεσε), συμβαίνει τὸ πρῶτον Β ἅμα ἐπὶ τῷ ἐσχάτῳ εἶνα ι. τῆς ἑαυτοῦ κινήσεως καὶ τὸ πρῶτον Γ , πα ρ ' ἄλληλα κινουμένων αὐτῶν καὶ ἰσοταχῶς ἢ ἐπὶ τῷ ἐσχάτῳ ἀλλήλων. τοῦ γὰρ πρώτου Γ κατὰ τοῦ πρώτου Β ὄντος ἐξ ἀρχῆς, ἀντικινουμένων αὐτῶν ἰσοταχῶς καὶ διεξελθόντων ἄλληλα, τὸ μὲν πρῶτον Β ἐπὶ τῷ ἐσχάτῳ ἔσται Γ, τὸ δὲ πρῶτον Γ ἐπὶ τῷ ἐσχάτῳ Β. καὶ τοῦτο ἂν εἴη τὸ συμβαίνειν τὸ πρῶτον Β ἅμα ἐπὶ τῷ ἐσχάτῳ εἶναι καὶ τὸ πρῶτον Γ πα ρ ' ἄλληλα κινουμένω ν· ἡ γὰρ παρ' ἄλληλα κίνησις ποιεῖ τὸ ἐν τοῖς ἐσχάτοις ἀλλήλων γίνεσθαι. συμβαίνει δ έ, φησι, καὶ τὸ Γ, τὸ πρῶτον δηλονότι, παρὰ πάντα τὰ Α διεληλυθένα ι , τὸ δὲ Β παρὰ τὰ ἡμίση Α. [25]

in Ph 10 1018 καὶ ὅτι μὲν τὸ Β τὸ ἀπὸ τοῦ μέσου τῶν Α ἀρχόμενον διὰ τῶν δύο Α ἐκινήθη ἢ διὰ τῶν ἡμίσεων, ὁπόσα ἂν ᾖ ἄρτια, ἐν ὅσῳ τὸ Γ διὰ τῶν διπλασίων Β δίεισι, δῆλον· τὸ γὰρ πρῶτον Β ἀπὸ τοῦ μέσου τῶν Α τὴν ἀρχὴν ἐποιήσατο. καὶ ἐν ὅσῳ τὸ Β παρὰ τὰ δύο Α τὰ ἔσχατα τὰ ἑστῶτα κινεῖται, τὸ Γ τὸ πρῶτον ἀντικινούμενον τοῖς Β διὰ τῶν τεσσάρων Β δίεισιν· αἱ γὰρ δύο κινήσεις τῶν ἀντικινουμένων διπλάσιον ἀνύουσι διάστημα τῆς μιᾶς, ἣν κινεῖται τὸ Β παρὰ τὰ ἱστάμενα Α. καὶ τοῦτο μὲν δῆλον. πῶς δὲ τὸ Γ παρὰ πάντα τὰ Α διελήλυθεν; οὔτε γὰρ παρὰ ταῦτα ἐκινεῖτο, ἀλλὰ παρὰ τὰ Β, οὔτε ἀπ' ἀρχῆς τῶν Α ἐκινεῖτο, ἀλλὰ ἀπ' ἀρχῆς τῶν Β, ἥτις ἦν κατὰ τὸ μέσον τῶν Α. ἢ ὅτι καὶ τὰ Β ἴσα ἦν τοῖς Α. τὸ οὖν Γ ἐν ὅσῳ χρόνῳ παρὰ τὰ Β κεκίνηται, εἴη ἂν καὶ παρὰ τὰ Α τὰ ἴσα τοῖς Β κεκινημένον. καὶ ὁ παραλογισμὸς ἐνταῦθά ἐστιν, ὅτι ἔλαβεν ἁπλῶς ἐν ἴσῳ χρόνῳ κινούμενον τὸ παρὰ ἴσα κινούμενον μὴ προσλογισάμενος, ὅτι τῶν ἴσων τὰ μὲν ἀντικινούμενα ἦν τὰ δὲ ἑστῶτα. λαβὼν δὲ ὅμως, ὅτι ἐν ἴσῳ χρόνῳ τά τε Β καὶ τὰ Α δίεισι τὰ Γ, ἐπειδὴ ἐν ὅσῳ χρόνῳ τὸ πρῶτον Β δίεισι τὰ δύο Α, ἐν τοσούτῳ τὸ Γ τὰ τέσσαρα Β ἤτοι τὰ τέσσαρα Α, συνήγαγεν ὅτι τὸ Β καίτοι ἰσοταχὲς ὂν τῷ Γ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ τὸ ἥμισυ κινεῖται, οὗ τὸ Γ κινεῖται, ὅπερ ἐστὶ παρὰ τὰ προομολογηθέντα καὶ τὰ ἐναργῆ· τὰ γὰρ ἰσοταχῆ ἐν ἴσῳ χρόνῳ τὸ ἴσον κινεῖται, ἀλλ' ὅταν ὁμοίως ἔχῃ, ὥστε ἢ ἄμφω παρὰ τὰ ἑστῶτα κινεῖσθαι, ἢ ἄμφω παρὰ τὰ κινούμενα, καὶ οὐχ ὅταν τὰ μὲν παρὰ τὰ ἑστῶτα ὡς τὸ Β, τὰ δὲ παρὰ τὰ ἀντικινούμενα ὡς τὸ Γ. ἔτι δὲ καὶ ὁ χρόνος, ἐν ᾧ κινεῖται τὸ Β διὰ τῶν δύο Α, ἥμισύς ἐστι τοῦ χρόνου, ἐν ᾧ κινεῖται τὸ Γ διὰ τῶν τεσσάρων Β, εἴπερ ἴσα τὰ Α τοῖς Β, καὶ ἰσοταχῆ τό τε Β καὶ τὸ Γ. ἐδόκει δὲ καὶ ἴσος εἶναι ὁ χρόνος ἤτοι ὁ αὐτός, ἐν ᾧ τὸ Β ἐκινεῖτο διὰ τῶν δύο Α, καὶ ἐν ᾧ τὸ Γ διὰ τῶν τεσσάρων Β. συμβήσεται οὖν καὶ μέγεθος τὸ αὐτὸ εἶναι διπλάσιόν τε καὶ ἥμισυ, εἴπερ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ τῶν ἰσοταχῶν τὸ μὲν Β τὰ δύο Α διῄει, τὸ δὲ Γ τὰ τέσσαρα Β, ἴσων ὄντων τῶν Β τοῖς Α· καὶ χρόνον τὸν αὐτὸν διπλάσιόν τε καὶ ἥμισυν, εἴπερ καὶ ἥμισυς ἦν ὁ χρόνος, ἐν ᾧ τὸ Β διὰ τῶν δύο Α διῄει, τοῦ χρόνου, ἐν ᾧ τὸ Γ διὰ τῶν τεσσάρων Β, καὶ ὁ αὐτός. [25]

in Ph 10 1019 τὸ δὲ ἴσον γὰρ ἑκάτερόν ἐστι πα ρ ' ἕκαστον δηλοῖ ὅτι καὶ τὸ Β καὶ τὸ Γ ἰσοταχῆ ὄντα ἴσον χρόνον ποιεῖ παρ' ἕκαστον, δι' ὧν κινεῖται τῶν τε Β καὶ τῶν Α. εἰ δὲ ἴσον, δῆλον ὅτι διπλάσιός ἐστιν ὁ χρόνος, ἐν ᾧ τὸ Γ τὰ τέσσαρα Β δίεισιν, ἥμισυς δέ, ἐν ᾧ τὸ Β τὰ δύο Α, ἢ μᾶλλον, ἐν ᾧ τὸ Γ τὰ τέσσαρα Α δίεισι, τοῦ ἐν ᾧ τὸ Β τὸ ἰσοταχὲς αὐτῷ τὰ δύο Α. εἴρηται γάρ, ὅτι ἐν ᾧ τὰ Β δίεισι τὸ Γ, ἐν τούτῳ καὶ τὰ Α. Εἰπὼν δὲ ὅτι συμβαίνει τὸ Γ παρὰ πάντα τὰ Α διεληλυθέναι, διότι παρὰ

πάντα τὰ Β διέρχεται, καὶ μεταξὺ θεὶς τὰ ἑπόμενα ἄτοπα, τό τε ἥμισυ διάστημα τῷ διπλασίῳ διαστήματι ταὐτὸν εἶναι καὶ τὸν ἥμισυν χρόνον τῷ διπλασίῳ χρόνῳ, ἐπήγαγεν ὅτι ἅμα συμβαίνει καὶ τὰ Β παρὰ πάντα τὰ Γ παρεληλυθέναι, ὥσπερ τὰ Γ παρὰ τὰ Β. ἅμα γὰρ ἔσται τὸ πρῶτον Γ καὶ τὸ πρῶτον Β ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις ἐσχάτοις, τὸ μὲν Γ ἐπὶ τῇ ἀρχῇ τοῦ σταδίου, τὸ δὲ Β ἐπὶ τῷ τέλει, ἅπερ ἅμφω ἔσχατά ἐστιν. ἀντικινούμενα γὰρ ἰσοταχῶς καὶ ἴσα ὄντα, καὶ ἀπὸ ἀρχῆς ἀλλήλων ἀρξάμενα ἅμα τὰ πέρατα ἀλλήλων καταλαμβάνει, ἴσον χρόνον παρ' ἕκαστον γινόμενον τῶν Β τὸ Γ, ὅσον παρ' ἕκαστον τῶν Α, κἂν μὴ κινῆται τὸ Γ παρὰ τὰ Α, διὰ τὸ ἀμφότερα τά τε Γ καὶ τὰ Β ἴσα ὄντα καὶ ἰσοταχῆ, ἴσον χρόνον παρὰ τὰ Α γίνεσθαι. διὰ δὲ τούτου ἅμα μὲν ἐνεδείξατο, διὰ τί ἔλαβεν τὰ Γ παρὰ τὰ Α κεκινῆσθαι καίτοι μὴ κεκινημένα, ὅτι διὰ τὴν πρὸς τὰ Β ἰσότητα καὶ ἰσοτάχειαν· ἅμα δὲ καί, ὅτι παρὰ τοῦτο γέγονεν ὁ παραλογισμός, ἐνεδείξατο διὰ τοῦ προσθεῖναι τὸ ὥς φησι ν. οὐ γὰρ ἴσον χρόνον τὸ Γ παρ' ἕκαστον γίνεται τῶν ἀντικινουμένων καὶ τῶν Α τῶν ἑστώτων. Δύναται δέ, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, τῷ συμβαίνει δὲ τὸ Γ παρὰ πάντα τὰ Α διεληλυθέναι ἑξῆς εἶναι τὸ ἴσον χρόνον πα ρ ' ἕκαστον γινόμενον τῶν Β , ὅσονπερ τῶν Α, εἶτα ἐφεξῆς τὸ δὲ Β παρὰ τὰ ἡμίση ἕως τοῦ ἅμα γὰρ ἔσται τὸ πρῶτον Γ καὶ τὸ πρῶτον Β ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις ἐσχάτοις, ἐφεξῆς δὲ τούτοις τὸ διὰ τὸ ἀμφότερα ἴσον χρόνον κατὰ τὸ Α γίνεσθα ι. ὁ μὲν οὖν λόγος τοιοῦτός ἐστιν εὐηθέστατος ὤν, ὡς φησιν ὁ Εὔδημος, διὰ τὸ προφανῆ τὸν παραλογισμὸν ἔχειν, εἴπερ ἀξιοῖ τὰ ἴσα καὶ ἰσοταχῆ, ἐὰν τὸ μὲν παρὰ κινούμενον κινῆται, τὸ δὲ παρὰ ἠρεμοῦν, τὸ ἴσον διάστημα ἐν τῷ ἴσῳ χρόνῳ κινεῖσθαι, ὅπερ ἐστὶν ἐναργῶς ἄτοπον· τὰ γὰρ ἀντικινούμενα ἀλλήλοις ἰσοταχῆ διπλασίαν ἀφίσταται διάστασιν ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ, ἐν ᾧ τὸ παρὰ ἠρεμοῦν κινούμενον τὸ ἥμισυ διίσταται, κἂν ἰσοταχὲς ἐκείνοις ᾖ. [5]

in Ph 10 1020 p. 240a19 Οὐδὲ δὴ κατὰ τὴν ἐν τῇ ἀντιφάσει μεταβολὴν ἕως τοῦ ἐν οὐδετέρῳ δὲ ὅλον αἰε ί . Διαλύσας τοὺς τοῦ Ζήνωνος λόγους τοὺς ἀναιρεῖν δοκοῦντας τὴν κίνησιν, παράγει καὶ ἄλλους λόγους εἰς τὸ αὐτὸ ἐρωτωμένους σοφιστικῶς, ἵνα καὶ αὐτῶν διαλύσῃ τοὺς σοφισμούς. ὧν ὁ πρῶτος ὁ ἐκ τῆς κατὰ ἀντίφασιν μεταβολῆς ἐπιχειρῶν τὴν κίνησιν ἀναιρεῖν ἐστι τοιοῦτος· ἐπειδὴ κεῖται τὸ κινούμενον καὶ ἔκ τινος εἴς τι μεταβάλλον ἐν μηδετέρῳ εἶναι, ὅτε κινεῖται, μήτε ἐν τῷ ἐξ οὗ (οὔπω γὰρ κινεῖται τότε) μήτε ἐν τῷ εἰς ὅ (οὐκέτι γὰρ κινεῖται τότε), ὡς καὶ αὐτὸς Ἀριστοτέλης ἐν τούτῳ τῷ βιβλίῳ διδάσκει, ἔστι δὲ καὶ κατὰ ἀντίφασιν μεταβολή, τὸ μεταβάλλον κατὰ ἀντίφασιν ἐν οὐδετέρῳ ἔσται μορίῳ τῆς ἀντιφάσεως, ὅπερ ἄτοπον· ἔσται γάρ τι μεταξὺ τῆς ἀντιφάσεως. ἢ εἰ μὴ τοῦτο, οὐκ ἀληθές, ὅτι τὸ μεταβάλλον οὔτε ἐν τῷ ἐξ οὗ μεταβάλλει ἐστίν, οὔτε ἐν τῷ εἰς ὃ μεταβάλλει, ἐν ᾧ μεταβάλλει χρόνῳ· καὶ γὰρ ἡ κατὰ ἀντίφασιν μεταβολὴ τὸ μὲν ἐξ οὗ ἔχει, τὸ δὲ εἰς ὅ· ἐκ γὰρ λευκοῦ εἰς μὴ λευκὸν καὶ ἐκ μὴ λευκοῦ εἰς λευκὸν μεταβάλλει καὶ ἐξ ὄντος εἰς μὴ ὂν καὶ ἐκ μὴ ὄντος εἰς ὄν. εἰ οὖν μεταβολῆς οὔσης ἀνάγκη ἐν μηδετέρῳ εἶναι τῆς ἀντιφάσεως τὸ μεταβάλλον, τοῦτο δὲ ἀδύνατον, διότι οὐδὲν ἐκφεύγει τὴν ἀντίθεσιν τῆς ἀντιφάσεως, οὐκ ἂν εἴη μεταβολή. τοῦτον δὴ λύων τὸν λόγον φησίν, ὅτι ὅλον μὲν τὸ μεταβάλλον κατὰ ἀντίφασιν ἐν οὐδετέρῳ μορίῳ τῆς ἀντιφάσεώς ἐστι, μέρος δέ τι ἐν ἑκατέρῳ. καὶ δέδεικται τοῦτο πρότερον, ὅτε ἔλεγεν ὅτι τοῦ μεταβάλλοντος ἀνάγκη τὸ μὲν ἐν τῷ ἐξ οὗ, τὸ δέ τι ἐν τῷ εἰς ὅ· εἰ δὲ τοῦτο, οὔτε ἐν τῷ ἑτέρῳ μέρει τῆς ἀντιφάσεως ἔσται ὅλον τὸ μεταβάλλον οὔτε τῆς ἀντιφάσεώς τι μεταξὺ ἔσται, ἐν ᾧ αὐτὸ δεήσει εἶναι, ἀλλ' ἔστιν ἐν ἀμφοτέροις. [25]

in Ph 10 1021 τί οὖν ῥηθήσεται, λευκὸν ἢ οὐ λευκόν; ἀνάγκη γὰρ τὸ ἕτερον διὰ τὸ τῆς ἀντιφάσεως ἀξίωμα. εἴτε δὲ λευκὸν εἴτε οὐ λευκόν, οὐκ ἐν ἀμφοτέροις. ταύτην δὲ λύων τὴν ἔνστασίν φησιν, ὅτι οὐκ ἀνάγκη ὅλον ἐν ὁποτέρῳ εἶναι, ὥστε λευκὸν ἢ οὐ λευκὸν λέγεσθαι· καὶ γὰρ λευκὸν λέγεται οὐ μόνον τὸ ὅλον τοιοῦτον ὄν, ἀλλὰ καὶ τὸ τὰ πλεῖστα ἢ τὰ κυριώτατα μέρη τοιαῦτα ἔχον. ὁμοίως δὲ καὶ οὐ λευκὸν τὸ τὰ πλεῖστα ἢ τὰ κυριώτατα μὴ ἔχον λευκά. ὥστε ἐν ᾧ τὸ πλέον ἢ τὸ κυριώτερον, ἐκ τούτου ῥηθήσεται. ὅλον δὲ ἐν οὐδετέρῳ ἐν τῷ μεταβάλλειν ἔσται. πῶς οὖν τὸ

αὐτὸ λευκὸν καὶ οὐ λευκόν, ἢ πρῶτον μὲν καὶ οὗτος ὁ διορισμὸς ἐπὶ τῇ βεβαιότητι τῆς ἀντιφάσεως παρηγγέλλετο τὸ μὴ κατ᾽ ἄλλο καὶ ἄλλο, ἔπειτα τὸ μὲν ἁπλῶς μὴ εἶναι ἐν λευκῷ οὐ δύναται τῷ ἐν λευκῷ εἶναι συναληθεύειν, τὸ δὲ μὴ εἶναι ὅλον ἐν λευκῷ δύναται τῷ κατὰ μέρος λευκῷ συναληθεύειν. καὶ λέγεται λευκὸν ὃ μὴ ὅλον ἐστὶ λευκόν, ἐπειδὴ μὴ ταὐτόν ἐστι τὸ οὐ λευκὸν ἁπλῶς καὶ τὸ οὐχ ὅλον λευκόν. λαβὼν δὲ ἐπὶ τοῦ λευκοῦ καὶ οὐ λευκοῦ τὴν κατὰ ἀντίφασιν μεταβολήν, καὶ ἐπὶ ταύτης λύσας τὴν ἀπορίαν διὰ τῆς τοῦ ὅλου προσθήκης (οὐ γὰρ ἀληθὲς τὸ μὴ ἐν μηδετέρῳ ἁπλῶς εἶναι τῆς ἀντιφάσεως τὸ μεταβάλλον, ὡς ὁ ἀπορῶν ἠξίου, ἀλλὰ ἀληθὲς τὸ μὴ ὅλον εἶναι· οὐ ταὐτὸν γὰρ τὸ μὴ ὅλον εἶναι καὶ τὸ μὴ εἶναι), λύσας οὖν οὕτως ἐπὶ τοῦ λευκοῦ καὶ οὐ λευκοῦ ἐπήγαγεν, ὅτι ὁμοίως ἔχει καὶ ἐπὶ τοῦ ὄντος καὶ μὴ ὄντος, ἐφ᾽ ὧν κυριώτερον ἔστιν ἰδεῖν τὴν κατὰ ἀντίφασιν μεταβολὴν μόνην οὖσαν· τὸ μὲν γὰρ λευκὸν καὶ εἰς τὸ ἐναντίον κυρίως μεταβάλλει τὸ μέλαν ἢ τὸ μεταξύ, τὸ δὲ ὂν εἰς τὸ μὴ ὂν μόνον καὶ τὸ μὴ ὂν εἰς τὸ ὄν. προσθεὶς οὖν καὶ τὸ ὂν καὶ τὸ μὴ ὂν κοινῶς ἐπήγαγεν, ὅτι κατὰ πᾶσαν ἀντίφασιν οὕτω λυτέον τὴν ἀπορίαν. ἔσται μὲν γὰρ καὶ τὸ μεταβάλλον ὥσπερ καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἐξ ἀνάγκης ἐν θατέρῳ μέρει τῆς ἀντιφάσεως, ἀλλ᾽ οὐκ ἀεὶ ὅλον· ἐν γὰρ τῷ μεταβάλλειν οὐχ ὅλον. διὸ ἁπλῶς μὲν λεγομένης τῆς ἀντιφάσεως αὕτη τῆς ἀπορίας ἡ λύσις ἡ διορίζουσα τοῦ μὴ εἶναι τὸ μὴ ὅλον εἶναι. εἰ δὲ μετὰ τῆς τοῦ ὅλου προσθήκης λέγοιτο ἡ πρότασις ‘λευκόν ἐστιν ὅλον‘ ἀληθὴς ἐπὶ τούτων ἡ ἔχουσα τὸ οὐχ ὅλον ἀπόφασις. ἀλλ᾽ ὅτι μὲν καὶ τὸ γινόμενον καὶ τὸ φθειρόμενον ἔστιν εἰπεῖν πῶς μὲν ὂν πῶς δὲ μὴ ὄν, κατὰ τὸν συνεγγισμὸν τὸν πρὸς τὸ ὄν τε καὶ τὸ μὴ ὂν δῆλον. [30]

in Ph 10 1022 τίνα δὲ “ἄλλα” ἐστὶ κατὰ ἀντίφασι ν; ἢ πάντα τὰ ὄντα, ὅταν καταφάσει καὶ ἀποφάσει τῇ ἀντιφατικῶς ἀντικειμένῃ διαιρῆται. p. 240a29 Πάλιν δὲ ἐπὶ τοῦ κύκλου καὶ τῆς σφαίρας ἕως τοῦ καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐν αὐτοῖς κινουμένω ν . Ὅτι μὲν ἔτι πρὸς λόγον ἐνίσταταί τινα τῶν ἀναιρούντων τὴν κίνησιν, δῆλον ἐκ τοῦ καὶ τὸ πρὸ τούτου ἐπιχείρημα ὡς ἀκόλουθον τοῖς πρὸς τὸν Ζήνωνα εἰρημένοις οὕτως ἄρξασθαι· “οὐδὲ δὴ κατὰ τὴν ἐν τῇ ἀντιφάσει μεταβολὴν οὐδὲν ἡμῖν ἔσται ἀδύνατον” πρὸς τὸ εἶναι κίνησιν. δῆλον οὖν ὅτι καὶ νῦν ὡς περὶ τοῦ αὐτοῦ λέγων πάλιν φησὶν ἐπὶ τοῦ κύκλου καὶ τῆς σφαίρας καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς κινουμένω ν , ὅτι συμβήσεται αὐτὰ ἠρεμεῖν, ὡς οἴονται οἱ σοφιζόμενοι, οὐδὲ τοῦτο ἀδύνατόν τι ἐπάγει τῷ εἶναι κίνησιν. καὶ ὁ Ἀσπάσιος δὲ τοῦτον ἔχειν τὸν σκοπὸν καὶ τοῦτόν φησι τὸν λόγον, καὶ πρὸ αὐτοῦ ὁ Εὔδημος. ὁ μέντοι Ἀλέξανδρος νομίζει τὸ νῦν λεγόμενον πρὸς τοὺς ἀναιροῦντας τὸν ἀποδοθέντα ὑπ᾽ αὐτοῦ τῆς ἠρεμίας ὁρισμὸν λέγεσθαι· ἐπειδὴ γὰρ ἠρεμεῖν εἶπεν τὸ ἐν ταὐτῷ χρόνον τινὰ ὂν καὶ αὐτὸ καὶ τὰ μέρη, δείκνυσιν ὅτι οὐδὲ τοῦτο ἀναιρεῖται διὰ τῶν ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ κινουμένων, ὡς οἴονταί τινες· τοιαῦτα δέ ἐστι τὰ περιφερόμενα, ἃ δοκεῖ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ εἶναι χρόνον τινὰ καὶ αὐτὰ καὶ τὰ μέρη καίτοι κινούμενα. ‘δείκνυσιν οὖν, φησίν, ὅτι οὐχ ὑποπίπτει ταῦτα τῷ τῆς ἠρεμίας ὁρισμῷ.” καὶ ὅτι μὲν τοῦτο δείκνυσι, δῆλον· δείκνυσι δὲ αὐτὸ οὐ τὸν τῆς ἠρεμίας ὁρισμὸν βεβαιούμενος, ἀλλὰ τὸ μηδὲ ἐκ ταύτης τῆς ἀπορίας ἀναιρεῖσθαι τὴν κίνησιν. ἐῴκει δὲ τοιαύτη τις εἶναι ἡ ἀπορία. εἰ τὰ δοκοῦντα τὴν πρώτην καὶ κυριωτάτην κίνησιν κινεῖσθαι τὴν κυκλικὴν ταῦτα φαίνεται μὴ κινούμενα ἀλλ᾽ ἠρεμοῦντα, οὐκ ἂν εἴη κίνησις. [25]

in Ph 10 1023 τοῦ δὲ συνημμένου εὐπαραδέκτου ὄντος (τίς γὰρ οὐχ ὁμολογεῖ, ὅτι εἰ ἡ πρώτη καὶ κυριωτάτη τῶν κινήσεων μὴ ἔστι κίνησις ἀλλ᾽ ἠρεμία, οὐκ ἂν εἴη κίνησις) τὴν πρόσληψιν ἐδόκουν ἀποδεικνύναι ὁμολογούμενον μὲν καὶ ἐκ τῶν δεδειγμένων λαμβάνοντες τὸ τὰ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ χρόνον τινὰ ὄντα καὶ αὐτὰ καὶ τὰ μέρη ἠρεμεῖν, προσλαμβάνοντες δὲ τὸ τὰ κυκλικῶς καὶ σφαιρικῶς κινούμενα ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ χρόνον τινὰ εἶναι καὶ αὐτὰ καὶ τὰ μέρη, καὶ διὰ τούτων συνάγοντες ὅτι τὰ κυκλικῶς καὶ σφαιρικῶς κινεῖσθαι δοκοῦντα ἠρεμεῖ. λύει δὴ καὶ τοῦτον τὸν λόγον δεικνὺς ὅτι τὰ οὕτω κινούμενα οὔτε αὐτὰ οὔτε τὰ μέρη αὐτῶν ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ ἐστὶν οὐδένα χρόνον. καὶ πρῶτον, ὅτι τὰ μέρη οὐκ ἔστιν ἐν τῷ αὐτῷ οὐδένα χρόνον, φησίν· ἕκαστον

γὰρ τῶν μορίων ἄλλοτε ἐν ἄλλῳ καὶ κατ' ἄλλο γίνεται τοῦ περιέχοντος· εἰ γὰρ μὴ τὴν αὐτὴν ἀεὶ θέσιν διαφυλάττει τὰ μέρη, δῆλον ὅτι ἄλλοτε ἐν ἄλλῳ τόπῳ ἕκαστόν ἐστιν. ἠρεμοῦν δὲ ἦν τὸ ὁμοίως ἔχον αὐτό τε καὶ τὰ μέρη χρόνον τινά. ἀλλ' οὐδὲ τὸ ὅλον ἐν τῷ αὐτῷ μένει· εἰ γὰρ τὰ μόρια πάντα, καὶ τὸ ὅλον κινεῖται κατὰ τὰ μόρια. αὐτὸς δὲ περιγεγονότως μᾶλλον οὐκ ἀπὸ τῶν μερῶν δείκνυσι τὸ ὅλον κινούμενον, ἀλλὰ καθ' ὅλον ἑαυτό. καὶ τὸ ὅλον γάρ, φησί, μεταβάλλει ἀεὶ εἰς ἕτερον δηλονότι τόπον, ὅπερ δοκεῖ θαυμαστόν. εἰ γὰρ ἄλλη ἐστὶ περιφέρεια ἡ ἀπὸ τοῦ Α λαμβανομένη μέχρι τοῦ Α καὶ ἄλλη ἡ ἀπὸ τοῦ Β μέχρι τοῦ Β καὶ καθ' ἕκαστον σημεῖον οὕτω, καὶ ἡ τοπικὴ περιφέρεια ὁμοίως εἰς τὰς ἀνὰ λόγον ταύταις διῄρηται. καὶ ἔστιν ἑκάστη περιφέρεια ὅλη καὶ τοῦ ἐν τόπῳ καὶ τοῦ τόπου. ἐπεὶ δὲ κινεῖται τὰ σημεῖα, τὸ ὅλον μεταβάλλει ἀεὶ εἰς ἑτέρου καὶ ἑτέρου ὅλου τόπον, εἴπερ μὴ ἔστιν ἡ αὐτὴ ἡ ἀπὸ τοῦ Α ἐπὶ τὸ Α περιφέρεια τῇ ἀπὸ τοῦ Β ἐπὶ τὸ Β μήτε ἐν τῷ τόπῳ μήτε ἐν τῷ ἐν τόπῳ, πλὴν εἰ μὴ κατὰ συμβεβηκός, ὅτι πᾶσαι τῆς αὐτῆς εἰσι περιφερείας· ὡς ὁ μουσικὸς ἄνθρωπο ς , ὅτι συμβέβηκε τῷ Ἀριστοξένῳ ἀνθρώπῳ ὄντι καὶ μουσικῷ εἶναι. ὥστε μεταβάλλοι ἂν ἀεὶ ἡ ἑτέρα εἰς τὴν ἑτέραν· τὰς γὰρ ἀλλήλων θέσεις μεταλαμβάνουσιν. ὅπου γὰρ νῦν ἦν ἡ ἀπὸ τοῦ Α ἐπὶ τὸ Α περιφέρεια, ἐκεῖ μετ' ὀλίγον ἔσται ἡ ἀπὸ τοῦ Β ἐπὶ τὸ Β. μεταβάλλοντα δὲ οὐκ ἔσται ἐν τῷ αὐτῷ χρόνον τινὰ οὐδὲ τὸ ὅλον. οὐδὲ ἠρεμήσει ἄρα. δείξας δὲ ἐπὶ τοῦ κύκλου τὸ μήτε τὰ μέρη μήτε τὸ ὅλον ἠρεμεῖν (μηδὲ γὰρ ἐν τῷ αὐτῷ μένειν), τὸν αὐτὸν λόγον φησὶν ἔσεσθαι καὶ ἐπὶ σφαίρας καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐν ἑαυτοῖς κινουμένων καὶ μὴ ἐξισταμένων τοῦ ἑαυτῶν τόπου, οἷοι καὶ οἱ στρόμβοι εἰσὶ καὶ εἴ τι ἄλλο περιδινεῖται. [30]

in Ph 10 1024 Ἰστέον δέ, ὅτι τοῦ Ἀριστοτέλους εἰπόντος μὴ τὴν αὐτὴν εἶναι περιφέρειαν [πρῶτον] τὴν ἀπὸ τοῦ πρώτου Α λαμβανομένην τῇ ἀπὸ τοῦ Β, ὁ φιλαλήθης Εὔδημος· "πότερον, φησί, τὴν αὐτὴν φατέον εἶναι περιφέρειαν τὴν ὅλην ὀποθενοῦν ἀρξαμένων ἢ ἑτέραν, ἔχει ζήτησιν." p. 240b8 Ἀποδεδειγμένων δὲ τούτων ἕως τοῦ καθάπερ ἂν εἰ τὸν χρόνον ἐκ τῶν νῦν ἢ τὸ μῆκος ἐκ στιγμῶ ν . Δείξας πρότερον, ὅτι οὔτε κινεῖταί τι ἐν ἀμερεῖ οὔτε ἠρεμεῖ, ἀλλὰ μὴ κινεῖσθαι μὲν ἀληθὲς εἰπεῖν ἐν ἀμερεῖ καὶ εἶναι κατά τι ἐν ἀμερεῖ, οὐ μέντοι ἠρεμεῖν, καὶ διὰ τοῦτο μνημονεύσας τοῦ Ζήνωνος λόγου ὡς παραλογιζομένου, ὅταν ἀξιοῖ πᾶν ἢ ἠρεμεῖν ἢ κινεῖσθαι, ὅταν ᾖ κατὰ τὸ ἴσον, καὶ διαλύσας τὸν ἀναιρεῖν ἐκ τούτου τὴν κίνησιν πειρώμενον λόγον, εἶτα καὶ τοὺς ἄλλους τοῦ Ζήνωνος παραγαγὼν τοὺς ἀναιρεῖν σοφιστικῶς πειρωμένους τὴν κίνησιν καὶ διαλύσας αὐτοὺς καὶ μνημονεύσας καὶ δυεῖν ἄλλων λόγων τὸν αὐτὸν ἐχόντων σκοπὸν καὶ διαλύσας καὶ ἐκείνους, ἀποδεδειγμένων φησὶ τῶν τε περὶ κινήσεως προσεχῶς ῥηθέντων καὶ τῶν πρότερον περὶ τοῦ μήτε κινεῖσθαί τι ἐν ἀμερεῖ μήτε ἠρεμεῖν, λέγωμεν ἐφεξῆς ἐκείνοις, ὅτι τὸ ἀμερὲς οὐκ ἐνδέχεται κινεῖσθαι πλὴν κατὰ συμβεβηκὸς τῷ εἶναι ἐν τῷ κινουμένῳ σώματι ἢ μεγέθει. πῶς δὲ λέγεται, ἐδήλωσεν ἐπὶ τοῦ κατὰ τὸ πλοῖον παραδείγματος· τὰ γὰρ ἐν αὐτῷ μὴ κινούμενα καθ' αὑτὰ τῷ ἐν κινουμένῳ εἶναι τῷ πλοίῳ καὶ αὐτὰ φέρεται κατὰ συμβεβηκός. τῷ δὲ σώματι τὸ μέγεθος προσέθηκεν, ὡς μὲν ὁ Ἀλέξανδρός φησι, μέγεθος τὴν γραμμὴν καὶ τὴν ἐπιφάνειαν λέγων, ἅπερ οὐκ ἔστι σώματα οὐδὲ χωριστὰ σώματος. ὁ δὲ Ἀσπάσιος ἐκ παραλλήλου ταῦτα λέγεσθαί φησιν· οὐδὲ γὰρ κινεῖταί τι καθ' αὐτὸ ἄλλο μέγεθος πλὴν τὸ σῶμα· καὶ γὰρ καὶ ἡ γραμμὴ καὶ ἡ ἐπιφάνεια κατὰ συμβεβηκὸς κινοῦνται τῷ ἐν κινουμένῳ εἶναι τῷ σώματι. [25]

in Ph 10 1025 μήποτε δὲ ὁρμήσας εἰπεῖν οἷον κινουμένου τοῦ σώματος τῷ ἐνυπάρχειν ἐπέστησεν, ὅτι οὐκ ἐν τῷ σώματι πρώτῳ τὸ ἀμερές ἐστιν, ἀλλ' ἐν τῇ γραμμῇ· διὸ προσέθηκεν ἢ τοῦ μεγέθους τῷ ἐνυπάρχειν ἐν κινουμένῳ μὲν τῷ τῆς γραμμῆς μεγέθει, καὶ αὐτῷ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς κινουμένῳ τῷ ἐνυπάρχειν τῇ ἐπιφανείᾳ, ἥτις καὶ αὐτὴ κατὰ συμβεβηκὸς κινεῖται τῷ ἐνυπάρχειν τῷ καθ' αὑτὸ κινουμένῳ, τῷ σώματι. ταῦτα οὖν πάντα ἐνεδείξατο προσθεὶς τὸ ἢ τοῦ μεγέθου ς. εἰπὼν δὲ τὸ ἐν τῷ πλοίῳ ἠρεμοῦν κατὰ συμβεβηκὸς κινεῖσθαι τῷ ἐν κινουμένῳ

εἶναι τῷ πλοίῳ προσέθηκεν ἢ τὸ μέρος τῇ τοῦ ὅλου κινήσε ι· καὶ γὰρ καὶ τὸ μέρος κατὰ συμβεβηκὸς κινεῖται, ὅταν τὸ ὅλον κινῆται τῷ ἐν κινουμένῳ εἶναι τῷ ὅλῳ. μέλλων δὲ δεικνύναι, ὅτι οὐχ οἷόν τε τὸ ἀμερὲς καθ' αὑτὸ κινεῖσθαι, ὁρίζεται πρῶτον τὸ ἀμερές, ὅτι ἔστι τὸ κατὰ ποσὸν ἀδιαίρετο ν. καὶ τοῦτον τὸν ὁρισμὸν μεταξὺ παρεμβαλὼν ἀκολούθως τῷ ἢ τὸ μέρος τῇ τοῦ ὅλου κινήσει ἐπάγει καὶ γὰρ αἱ τῶν μερῶν κινήσεις ἕτεραί εἰσι κα τ ' αὐτά τε τὰ μέρη καὶ κατὰ τὴν τοῦ ὅλου κίνησιν ἔνστασιν λύων τινὰ φερομένην πρὸς τὸ κατὰ συμβεβηκὸς κινεῖσθαι τὰ μέρη. ὅτε γὰρ τὴν κίνησιν ἐδείκνυ μὲν διαιρετὴν οὖσαν οὐ μόνον κατὰ τὸν χρόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰ τοῦ κινουμένου μόρια, τότε καὶ τῶν μορίων αὐτῶν καθ' αὑτὰ κίνησις ἐλαμβάνετο· νῦν δὲ κατὰ συμβεβηκός φησι κινεῖσθαι τὰ μόρια τῷ ἐν κινουμένῳ εἶναι τῷ ὅλῳ. λέγει οὖν, ὅτι διτταί εἰσιν αἱ τῶν μερῶν κινήσεις, αἱ μὲν αὐτῶν καθ' αὑτὰ κινουμένων τῶν μερῶν, αἱ δὲ κατὰ τὴν τοῦ ὅλου κίνησι ν. ἅμα δὲ διὰ τούτου καὶ τὴν διαφορὰν δείκνυσι τῆς τε τῶν μερῶν ἐν τῷ ὅλῳ κινήσεως καὶ τῆς τοῦ ἀμεροῦς ἐν τῷ μεγέθει. ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν ὅτι τὸ ἀμερὲς οὐκ ἐνδέχεται κινεῖσθαι πλὴν κατὰ συμβεβηκὸς τῷ ἐνυπάρχειν κινουμένῳ τῷ σώματι, ὥσπερ καὶ τὸ μέρος τῇ τοῦ ὅλου κινήσει κινεῖσθαι λέγεται, ἐπήγαγεν, ὅτι ἡ τοῦ μέρους κίνησις διττή ἐστι. ταύτῃ οὖν διαφέρει τοῦ ἀμεροῦς, ὅτι τὸ μὲν ἀμερὲς μόνως κατὰ συμβεβηκὸς κινεῖται, τὸ δὲ μέρος καὶ καθ' αὑτὸ καὶ κατὰ συμβεβηκός. ὅτι δὲ ἐν τῇ τοῦ ὅλου κινήσει εἰσὶ καὶ τῶν μερῶν ἑκάστου καθ' αὑτὰ κινήσεις, δείκνυσιν ἐναργῶς ἐπὶ τῆς περιφερομένης σφαίρας. ἄλλο γὰρ τὸ τάχος ἐστὶ τῶν πρὸς τῷ κέντρῳ μορίων αὐτῆς καὶ ἄλλο τῶν ἴσων τούτοις πρὸς τῇ ἐκτὸς ἐπιφανείᾳ· εἰ γὰρ μὴ πολλῷ θάττονα ἦν τὰ πρὸς τῇ ἐκτὸς ἐπιφανεία μόρια τῶν πρὸς τῷ κέντρῳ, οὐκ ἂν τοσούτῳ μεῖζον διάστημα ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ διεξῄει κατὰ τὴν τῆς σφαίρας περιφοράν· συναποκαθίστανται γὰρ τὸ μὲν κατὰ τὸν μέγιστον, τὸ δὲ κατὰ τὸν ἐλάχιστον κύκλον περιφερόμενα. [5]

in Ph 10 10 "δύναται δέ, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, τὸ τῶν πρὸς τῷ κέντρῳ καὶ τῶν ἐκτὸς λέγειν περί τε τῶν διὰ τοῦ κέντρου γραφομένων μεγίστων κύκλων, ὡς τοῦ ἰσημερινοῦ καὶ τοῦ ζῳδιακοῦ, καὶ τῶν περὶ τοὺς πόλους· οὗτοι γὰρ ἐκτός εἰσι τοῦ κέντρου τῆς σφαίρας, καὶ δηλονότι ἀνάπαλιν ἐπὶ τούτων θάττονες μὲν ὡς μείζονες οἱ πρὸς τῷ κέντρῳ, βραδύτεροι δὲ οἱ ἐκτός, εἴπερ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ συναποκαθίσταται τὰ ἐν αὐτοῖς σημεῖα." οὕτω μὲν οὖν διαφέρουσιν ἀλλήλων αἱ τῶν μορίων κινήσεις, καὶ τῆς ὅλης δέ, ἣν ἡ ὅλη σφαῖρα κινεῖται, διαφέρουσιν, εἴπερ ἐκείνη μὲν ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ πάντα δίεισι τὰ ἐν τῇ σφαίρᾳ διαστήματα, τῶν δὲ μερῶν ἕκαστον τὸ καθ' ἑαυτό· καὶ οὐδενὸς μέρους κίνησις ἡ αὐτή ἐστι τῇ ὅλῃ· ὥστε καὶ τὰ μόρια κινεῖταί τινα κίνησιν καθ' αὑτὰ παρὰ τὴν τοῦ ὅλου, καὶ οὐ μόνον κατὰ συμβεβηκὸς ἡ τούτων κίνησις ὡς ἡ τῶν ἀμερῶν. Ταῦτα περὶ τῶν μερῶν δείξας μεταβαίνει λοιπὸν ἐπὶ τὸ ἀμερὲς καὶ λέγει, ὅτι τοῦτο κατὰ συμβεβηκὸς μόνως ἐνδέχεται κινεῖσθαι ὡς ὁ ἐν τῷ πλοίῳ καθήμενος τοῦ πλοίου θέοντο ς , κα θ ' ἑαυτὸ δὲ οὐκ ἐνδέχετα ι. καὶ δείκνυσι τοῦτο ἐπὶ πάντων τῶν τῆς μεταβολῆς εἰδῶν, κατὰ μέγεθος μὲν λέγων μεταβάλλειν τὸ αὐξόμενον καὶ μειούμενον καὶ τὸ κατὰ τόπον μεταβάλλον· μέγεθος γάρ τι καὶ ὁ τόπος. διὸ οὐδὲ ἐμνημόνευσε τοῦ τόπου ὡς ἐν τῷ μεγέθει συνειλημμένου. ἐξ εἴδους δὲ εἰς εἶδος τὴν κατὰ ποιότητα λέγει μεταβολήν· ποιότης γὰρ τὸ εἶδος. κατὰ ἀντίφασιν δὲ τὴν γένεσιν καὶ τὴν φθοράν. ἀπὸ γὰρ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ ὂν καὶ ἀπὸ τοῦ ὄντος εἰς τὸ μὴ ὂν αὖται. δείκνυσι δὲ αὐτὸ κατὰ τὴν εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγὴν προσχρώμενος τοῖς ἔμπροσθεν δεδειγμένοις περὶ τοῦ πᾶν τὸ κινούμενον διαιρετὸν εἶναι. διὸ καὶ ἐκεῖ καθολικὴν ἐπὶ πάντων τῶν κινουμένων ἐδόκει ποιεῖσθαι τὴν ἀπόδειξιν καὶ οὐκ ἐπὶ μόνων τῶν κατὰ τόπον μεταβαλλόντων. λαβὼν δὲ ὅτι τὸ μεταβάλλον πόθεν ποῖ μεταβάλλει καὶ ἐν χρόνῳ συλλογίζεται δυνάμει οὕτως· εἰ τὸ ἀμερὲς μεταβάλλει καθ' αὑτό, τὸ δὲ μεταβάλλον ἐν τῷ μεταβάλλειν ἀνάγκη ἢ ὅλον ἐν ἐκείνῳ εἶναι ἐξ οὗ μεταβάλλει ἢ ὅλον ἐν ἐκείνῳ εἰς ὃ μεταβάλλει, ἢ τὸ μέν τι αὐτοῦ ἐν τούτῳ, τὸ δὲ ἐν ἐκείνῳ (τὸ γὰρ ἐν μηδετέρῳ ὡς ἐναργῶς

ἄτοπον παρῆκεν), ἀδύνατον δὲ ἐν τούτων εἶναί τινι τὸ ἀμερές, ἀδύνατον ἂν εἴη μεταβάλλειν αὐτὸ καθ' αὑτό. [30]

in Ph 10 1027 καὶ τὸ μὲν συνημμένον ὡς ἐναργὲς ἐκ τῆς διαιρέσεως ὂν 〈τῆσ〉 καὶ πρότερον ῥηθείσης παρέλιπεν, τὴν δὲ πρόσληψιν καθ' ἕκαστον δείκνυσι. καὶ πρῶτον ὅτι οὐκ ἂν τὸ μέν τι αὐτοῦ ἐν τούτῳ εἴ η , τὸ δὲ ἐν ἐκείνῳ, ἔδειξεν ἐκ τοῦ μεριστὸν εἶναι τὸ τοιοῦτο. εἶτα ὅτι οὐδὲ ἐν τῷ εἰς ὃ μεταβάλλει ἐστίν· τὸ γὰρ ἐν ἐκείνῳ ὂν μεταβεβληκός ἐστι· τοῦτο δὲ ὑπόκειται μεταβάλλον. καὶ τὸ λειπόμενον, ὅτι οὐδὲ ἐν τῷ ἐξ οὗ μεταβάλλει ἐστί, κα θ ' ὂν μεταβάλλει χρόνο ν· ἐν γὰρ τῷ ἐξ οὗ μεταβάλλει ὂν ἠρεμεῖ καὶ οὐ μεταβάλλει. τὸ γὰρ ἐν τῷ αὐτῷ εἶναι χρόνον τινὰ ἠρεμεῖν ἐλέγετο. ὥστε οὐκ ἐνδέχεται τὸ ἀμερὲς κινεῖσθαι οὐδὲ ὅλως μεταβάλλειν καθ' αὑτό. Δείξας δὲ οὕτως, ὅτι ἀδύνατον εἶναι κίνησιν τοῦ ἀμεροῦς, ἀκριβεστέραν ἐπάγει κατανόησιν λέγων, ὅτι μόνως ἂν οὕτως ἦν αὐτοῦ κίνησι ς , εἰ ὁ χρόνος ἦν ἐκ τῶν νῦ ν. ἦν δὲ αὐτοῦ καὶ τότε κίνησις οὐχ ὡς κινουμένου ἀλλ' ὡς κεκινημένου· ἕκαστον γὰρ ἐν τῷ νῦν κεκίνηται, οὐ κινεῖται· εἰ γὰρ ἐκινεῖτο, ἔδει αὐτοῦ τὸ μὲν ἐν ἄλλῳ, τὸ δὲ ἐν ἄλλῳ εἶναι, ὥσπερ δέδεικται πρότερον· τὸ δὲ τοιοῦτον οὐκ ἀμερές. εἰ δὲ ἐκ τῶν νῦν ὁ χρόνος συγκείσεται, ἀκολουθεῖ καὶ τὴν κίνησιν ἐκ κινημάτων, ἅπερ ἐστὶ πέρατα κινήσεως ἀμερῆ, συγκεῖσθαι. εἰ γὰρ καθ' ἕκαστον τῶν νῦν κεκίνηται τὸ ἀμερές, ἐκ δὲ τῶν νῦν ὁ χρόνος, ἔσται καὶ ἡ κίνησις ἐκ τοσούτων κινημάτων καὶ περάτων κινήσεως συγκειμένη, ἐξ ὅσων καὶ ὁ χρόνος τῶν νῦν, ἐν ᾧ χρόνῳ λέγεται κεκινῆσθαι τὸ ἀμερές. ὅτι δὲ ἀδύνατον ἐξ ἀμερῶν συγκεῖσθαί τι συνεχές, δέδεικται διὰ πλειόνων. οὔτε γὰρ χρόνος οὔτε μέγεθος οὔτε κίνησις ἐξ ἀμερῶν δύναται συγκεῖσθαι· ὥστε οὐδὲ οὕτως ἂν ἔχοι κίνησιν τὸ ἀμερὲς ὡς κεκινημένον ἐν χρόνῳ· καὶ γὰρ καὶ ἄλλως τοῦτο ἀδύνατον. δέδεικται γὰρ ὅτι τὸ κεκινημένον ἀνάγκη κινεῖσθαι πρότερον, ὥσπερ καὶ τὸ κινούμενον πρότερον κεκινῆσθαι· εἰ δὲ ἦν κίνησις ἐν τῷ νῦν, ἐγίνετό τι κεκινημένον οὐ διὰ τοῦ κινεῖσθαι ἐπὶ τοῦτο ἐλθόν· κινεῖσθαι γὰρ οὐκ ἦν ἐν τῷ νῦν, ἀλλὰ κεκινῆσθαι μόνον· τὸ γὰρ πέρας ἐν τῷ πέρατι. p. [30]

in Ph 10 1028 241a6 Ἔτι δὲ καὶ ἐκ τῶνδε φανερὸν ἕως τοῦ καὶ τὸ κινεῖσθαι τὸ ἀδιαίρετον ἀδύνατο ν . Καὶ ἄλλως δείκνυσιν, ὅτι οὐχ οἷόν τε κινεῖσθαι τὸ ἀμερές. ἡ δὲ δεῖξις αὕτη, ὅτι μὴ κατὰ φορὰν κινεῖται, δείκνυσι καὶ ἐπὶ τούτοις γίνεται προομολογουμένοις ὅτι τὸ κινούμενον ἢ μεῖζόν τι τοῦ οἰκείου ὄγκου τοπικὸν διάστημα διεξέρχεται ἢ ἴσον ἢ ἔλαττον· οὐ γὰρ ἀδύνατον καὶ ἔλαττον ἑαυτοῦ κινηθῆναι διάστημα. τὸ γὰρ πηχυαῖον δύναται ἡμιπηχυαῖον διάστημα κινηθῆναι· κατέχειν μὲν γὰρ ἀεὶ ἴσον ἑαυτῷ ἀνάγκη, κινεῖσθαι δὲ ποτὲ μὲν ἴσον, ποτὲ δὲ μεῖζον, ποτὲ δὲ ἔλαττον. ὅταν μὲν γὰρ ἀπολίπῃ τὸν τόπον, ἐν ᾧ ἦν αὐτὸ μόνον ὅλον ἴσον ἑαυτῷ ὄντα καὶ τὸν ἐκείνῳ συνεχῆ ἐπιλάβῃ πάλιν ἴσον ἑαυτῷ, τότε ἴσον ἑαυτῷ κεκίνηται· εἰ δὲ μὴ ὅλον τὸν ἴσον ἑαυτῷ τόπον ἀπολίποι, ἔλαττον ἑαυτοῦ κινεῖται· εἰ δὲ μὴ μόνον τὸν ἴσον ἑαυτῷ ἀπολίποι, ἀλλὰ καὶ ἄλλον ἐκείνῳ συνεχῆ, τότε μεῖζον ἑαυτοῦ κινεῖται διάστημα. τοῦτό τε οὖν προειλῆφθαι χρὴ καὶ ὅτι ἀδύνατον τὸ κινούμενον μεῖζόν τι ἑαυτοῦ διάστημα τοπικὸν διελθεῖν, πρὶν ἴσον ἑαυτῷ ἢ ἔλαττον διέλθοι. τούτων οὖν προειλημμένων δῆλον, ὅτι καὶ ἡ στιγμὴ πρὸ τοῦ μεῖζον ἑαυτῆς κινηθῆναι ἢ ἴσον ἑαυτῇ ἀεὶ ἢ ἔλαττον ἑαυτῆς κινηθήσεται διάστημα. ἐπεὶ δὲ ἔλαττον ἀδύνατον (οὐδὲν γὰρ ἔλαττον τοῦ ἀμεροῦς), δῆλον ὅτι ἴσην ἑαυτῇ ἀεὶ διάστασιν κινεῖται ἡ στιγμή, εἴπερ κινεῖται, καὶ κἂν μείζονα κινηθῇ, ὡς ἐξ ἴσων πολλῶν συγκειμένην τὴν μείζονα κινεῖται. εἰ δὲ ἀεὶ κατὰ τὸ ἴσον ἑαυτῇ κινηθήσεται, ὅταν διεξέλθῃ τὴν γραμμήν, ἔσται αὐτὴν καταμεμετρηκυῖα. εἰ δὲ τοῦτο, ἔσται ἡ γραμμὴ ἐκ στιγμῶν τοσούτων ἀμερῶν συγκειμένη, ὁσάκις ἐπ' αὐτῆς κινούμενον τὸ ἀμερὲς κατὰ τὰ ἴσα ἑαυτῷ ἐγίνετο· πᾶν γὰρ τὸ καταμετρούμενον ὑπό τινος μόριόν τι ἔχει ἑαυτοῦ τὸ καταμετροῦν αὐτὸ τοσαυταπλάσιον αὐτοῦ ὄν, ὁσάκις ἂν ὑπ' αὐτοῦ καταμετρῆται· ἀδύνατον δὲ τὴν γραμμὴν ἐξ ἀμερῶν συγκεῖσθαι· ἀδύνατον ἄρα κινεῖσθαι τὸ ἀμερές. καὶ ἔστιν ἡ ὅλη τοῦ λόγου σύνθεσις καὶ

αὐτὴ εἰς ἀδύνατον ἀπάγουσα τοιαύτη· εἰ κινεῖται ἡ στιγμὴ κατὰ φοράν, κατὰ τὸ ἴσον ἑαυτῇ ἀεὶ κινουμένη καταμετρήσει τὴν γραμμήν. καὶ ἔσται ἡ γραμμὴ ἐκ στιγμῶν· ἀλλὰ μὴν τοῦτο ἀδύνατον· οὐκ ἄρα κινεῖται ἡ στιγμή. p. [30]

in Ph 10 1020 241a15 Ἔτι εἰ πᾶν ἐν χρόνῳ κινεῖται ἕως τοῦ τοῦ γὰρ αὐτοῦ ἐστι λόγου ἐν τῷ νῦν κινεῖσθαι καὶ ἀδιαίρετόν τι κινεῖσθα ι . Τρίτος λόγος οὗτος δεικνύς, ὅτι τὸ ἀμερὲς ἀδύνατον κινεῖσθαι. καὶ πρόεισι μὲν καὶ οὗτος ὡς ἐπὶ στιγμῶν, ἡ δὲ δεῖξις ἐπὶ πάσης ἁρμόττει μεταβολῆς προλαμβάνουσα ὡς προδεδειγμένον, ὅτι πᾶν τὸ κινούμενον ἐν χρόνῳ κινεῖται, ἐν δὲ τῷ νῦν οὐδὲν κινεῖται, καὶ εἰς ἀδύνατον ἀπάγουσα καὶ αὕτη τὸ διαιρετὸν εἶναι τὸ ἀδιαίρετον, εἰ κινεῖται τὸ ἀμερές. ὁ δὲ λόγος τοιοῦτος· εἰ κινεῖται τὸ ἀμερές, ἐν χρόνῳ κινεῖται · πᾶς δὲ χρόνος διαιρετός · εἴη ἂν οὖν ἐπὶ παντὸς κινουμένου εἴτε μεριστοῦ εἴτε ἀμεροῦς ἐλάττων τις χρόνος τοῦ ἐν ᾧ τὸ ἴσον ἑαυτῷ κινεῖται τὸ κινούμενον, καὶ ἐν αὐτῷ ἔλαττον ἀνάγκη τι κινεῖσθαι· ὥστε ἔσται τι τοῦ ἀδιαιρέτου ἔλαττον, καὶ διαιρεθήσεται τὸ ἀδιαίρετον εἴς τε τὸ ἔλαττον καὶ τὴν ὑπεροχήν, ὥστε ἔσται διαιρετὸν τὸ ἀδιαίρετον· διαιρεθήσεται γὰρ τὸ κινούμενον εἰς ἔλαττόν τι καὶ αὐτὸ κινούμενον, ὥσπερ καὶ ὁ χρόνος εἰς ἐλάττονα χρόνον, ἐν ᾧ κινεῖται τὸ ἔλαττον. ὥσπερ δὲ πρότερον ἐπήγαγεν τῇ ἀποδείξει, ὅτι ‘μοναχῶς ἂν οὕτως ἦν κίνησις τοῦ ἀμεροῦς, εἰ ὁ χρόνος ἦν ἐκ τῶν νῦν,‘ οὕτω νῦν λέγει, ὅτι μοναχῶς ἂν κινοῖτο τὸ ἀμερέ ς , εἰ ἦν ἐν τῷ νῦν κινεῖσθαι δυνατὸν αὐτό· εἰ γὰρ ἦν ἐν τῷ νῦν κινεῖσθαι, τὸ ἀμερὲς ἂν ἦν τὸ κινούμενον ἐν αὐτῷ καὶ οὐκ ἄλλο. δῆλον δὲ ἐκ τῶν προειρημένων, ὅτι κινεῖσθαι μὲν οὐχ οἷόν τε ἐν τῷ νῦν, κεκινῆσθαι δὲ μόνον. p. 241a26 Μεταβολὴ δὲ οὐκ ἔστιν οὐδεμία ἄπειρος ἕως τοῦ ὥστε μὴ ὡρίσθαι πέρασ ι , φανερό ν . Ἐπειδὴ δέδεικται πρότερον, ὅτι παντὸς τοῦ κινεῖσθαι προηγεῖται τὸ κεκινῆσθαι καὶ τοῦ κεκινῆσθαι τὸ κινεῖσθαι, καὶ ἐδόκει τοῦτο τοῖς προχείρως ἀκούουσιν ἄπειρον ἑκάστην ὑποτίθεσθαι μεταβολὴν διὰ τοῦτο τοῦτο προστίθησι τὸ θεώρημα δεικνύων, ὅτι οὐκ ἔστιν ἄπειρος μεταβολή. [25]

in Ph 10 1030 δείκνυσι δὲ ἐκ τοῦ πᾶσαν μεταβολὴν εἶναι ἔκ τινος εἴς τ ι, ταῦτα δὲ ὡρίσθαι. καὶ γὰρ ἡ κατὰ ἀντίφασιν, κἂν μὴ ἐξ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον, ἀλλ’ ἔκ τινος εἴς τι καὶ αὐτή· ἐκ γὰρ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ ὂν καὶ ἐκ τοῦ ὄντος εἰς τὸ μὴ ὄν. καὶ τὸ μὴ ὂν δέ τί ἐστι σημαινόμενον ὅλως. καὶ ἡ μὲν κατὰ ἀντίφασιν πέρατα καὶ ὅρους ἔχει τὰ μέρη τῆς ἀντιφάσεως τὸ εἶναι καὶ τὸ μὴ εἶναι, ἡ δὲ ἀλλοίωσις κίνησις οὖσα ἐξ ἐναντίου εἰς ἐναντίον ἐστί. τὰ δὲ ἐναντία ὥρισται οἷον λευκόν, μέλαν, θερμόν, ψυχρόν, ὑγεία, νόσος, ἀγαθόν, κακόν· τὰ γὰρ ἐναντία πλεῖστον διέστηκε, τὰ δὲ πλεῖστον διεστῶτα ὥρισται. καὶ ἡ αὔξησις δὲ καὶ ἡ μείωσις πέρατα ἔχει, ἡ μὲν τὸ κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν τέλειον μέγεθος, ἡ δὲ τὴν ἀπὸ τούτου ἔκστασιν. ἐπὶ δὲ τῆς φορᾶς οὐ πανταχοῦ ὡρισμένα τὰ πέρατά ἐστιν· ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς κατ’ εὐθεῖαν τὸ ἄνω καὶ τὸ κάτω ἐναντία τε καὶ ὡρισμένα ἐστίν, οὐκέτι δὲ καὶ ἡ τῶν ζῴων κίνησις, ἣν κινεῖται μεταβατικῶς, ὡρισμένα ἔχει τὰ πέρατα. καὶ ἡ ἐγκύκλιος δὲ φορὰ οὐκ ἐξ ἐναντίου εἰς ἐναντίον· οὐ γὰρ ἔστι τι τῇ κύκλῳ φορᾷ ἐναντίον· ἀπὸ γὰρ τοῦ αὐτοῦ ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἡ κυκλοφορία, ἀλλ’ οὐκ ἀπὸ ἐναντίου εἰς ἐναντίον· οὐδὲν γὰρ αὐτὸ αὐτῷ ἐναντίον. εἰ οὖν μὴ ἔστιν ἐναντίωσις ἐν πάσῃ φορᾷ, κατὰ ταύτην μὲν οὐκ ἔστι δεῖξαι τὸν τῶν περάτων ὁρισμόν· κατ’ ἄλλην δὲ μέθοδον δείκνυσιν ἐπὶ πάσης μεταβολῆς ἁρμόζουσαν, προλαβὼν ὅτι τὸ ἀδύνατον τμηθῆναι οὐκ ἐνδέχεται τέμνεσθαι. πολλαχῶς δὲ τοῦ ἀδυνάτου λεγομένου (καὶ γὰρ καὶ τὸ μόγις καὶ τὸ χαλεπῶς, ὡς ἐν τῇ τοῦ δυνατοῦ καὶ ἀδυνάτου διαιρέσει μεμαθήκαμεν, καὶ ὃ οὐκ ἐνδέχεται ὅλως) τοῦτο νῦν τοῦ ἀδυνάτου τὸ σημαινόμενον ἐκλέγεται. καὶ λέγει ὅτι τὸ οὕτως ἀδύνατον τμηθῆναι, ὡς μὴ ἐνδέχεσθαι τμηθῆναι, οὐκ ἐνδέχεται τέμνεσθαι. οὐδὲ τὸ ἀδύνατον γενέσθαι ἐνδέχεται γίνεσθαι· μάτην γὰρ ἂν γίνοιτο, εἰ μὴ δυνατὸν αὐτὸ γενέσθαι. οὐδὲν δὲ μάτην οὔτε ὁ θεὸς ποιεῖ οὔτε ἡ φύσις. τάχα δὲ ἀκριβέστερον ὁ Ἀριστοτέλης οὐδὲ γίνεσθαι ὅλως φησίν, ὃ μὴ ἐνδέχεται γενέσθαι. κἂν γὰρ ἔθεσαν ἐκεῖνοι τὴν Ὄσσαν ἐπὶ τῷ Ὀλύμπῳ καὶ ἐπὶ τῇ Ὄσσῃ τὸ Πήλιον, οὐκ ἦν γένεσις τοῦτο

τῆς εἰς οὐρανὸν ἀναβάσεως, ἐπειδὴ μηδὲ γενέσθαι δυνατὸν ἦν ἐκείνην. τὸ γὰρ γινόμενόν τι καὶ γενέσθαι φύσιν ἔχει. εἰ δὲ ταῦτα ἀληθῆ, οὐδὲ τὸ μεταβαλεῖν ἀδύνατον ἐνδέχεται μεταβάλλειν εἰς ἐκεῖνο, εἰς ὃ ἀδύνατον μεταβαλεῖν, ὥστε καὶ τὸ τούτῳ ἀντίστροφον ἀληθές, ὅτι εἴ τι μεταβάλλει εἴς τι, τοῦτο καὶ μεταβαλεῖν, τουτέστι μεταβεβληκέναι, εἰς ἐκεῖνο δυνατὸν εἶναι. [30]

in Ph 10 10[3] ὃ δὲ μεταβαλεῖν οἷόν τε εἴς τι, τουτέστι μεταβεβληκέναι, τοῦτο οὐκ ἂν ἄπειρον διάστημα κινοῖτο οὐδὲ ἄπειρον κίνησιν· ἐν γὰρ τῇ ἀπείρῳ κινήσει οὐδέν ἐστιν ἔσχατον, εἰς ὃ τὸ μεταβάλλον δυνατὸν ἔσται μεταβαλεῖν. πεπερασμένη ἄρα καὶ ἡ κατὰ τόπον κίνησις πᾶσα. καὶ γὰρ τῆς κύκλῳ ἔστι τι πέρας τὸ αὐτὸ ἀφ' οὗ ἤρξατο. δείξας οὖν ταῦτα, συνεπεράνατο τὸν λόγον φανερὸν εἶναι λέγων, ὅτι οὐκ ἔστιν οὕτως ἄπειρος μεταβολ ή , ὥστε μὴ ὡρίσθαι πέρασιν, εἴπερ τὸ μεταβάλλον ἀδύνατον μὴ μεταβαλεῖν εἰς ὃ μεταβάλλει. p. 241b12 Ἀλ λ ' εἰ οὕτως ἐνδέχεται ἕως τοῦ τέλους. Δείξας μηδεμίαν κίνησιν οὕτως ἄπειρον, ὡς μὴ ἔχειν πέρατα τό τε ἐξ οὗ καὶ τὸ εἰς ὅ, ἐπὶ τούτοις ζητεῖ, εἰ ἐνδέχεται τῷ χρόνῳ ἄπειρον κίνησιν γενέσθαι τὴν αὐτὴν καὶ μίαν κατ' εἶδος πάλιν καὶ πάλιν γινομένην, ἐπειδὴ τὸ ἐπ' εὐθείας ἄπειρον ἀδύνατον ἐδείχθη. μήποτε οὖν δυνατὸν μίαν κατ' ἀριθμὸν εἶναι συνεχῆ κίνησιν τῷ πάλιν καὶ πάλιν γίνεσθαι τὴν αὐτήν. καὶ ἐπέστησε καλῶς, ὅτι μὴ μίαν μὲν μηδὲ τὴν αὐτὴν οὐδὲν κωλύει εἶναι τῷ χρόνῳ ἄπειρον, εἰ ἄλλη ἄλλην διαδέχοιτο, οἷον εἰ μετὰ φορὰν ἀλλοίωσις εἴη καὶ μετὰ ταύτην αὔξησις καὶ πάλιν γένεσι ς . ἀλ λ ' οὐ γίνεται ἡ ἐκ τούτων μία οὔτε τῷ ἀριθμῷ οὔτε τῷ εἴδει, ὡς αὐτὸς δείξει. κοινότερον μὲν γὰρ ἂν λέγοιτο καὶ ἡ οὕτως γινομένη μία, κυρίως δὲ οὐκ ἔστι μία καὶ συνεχής. ἡμεῖς δὲ ζητοῦμεν, εἰ οἷόν τέ ἐστι μίαν καὶ συνεχῆ κίνησιν ἐπ' ἄπειρον γίνεσθαι τῷ πάλιν καὶ πάλιν τὴν αὐτὴν μὴ διαλαμβανομένην ὑπὸ στάσεών τινων μεταξὺ μηδὲ ἐξ ἀνομοειδῶν συγκειμένην, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν μένουσαν κατὰ τὸ εἶδος. μίαν δέ φησιν μόνην δύνασθαι τοιαύτην γίνεσθαι τὴν κύκλῳ, διότι ἐν ταῖς ἄλλαις κινήσεσιν ἡ ἐπὶ τὰ αὐτὰ πάλιν καὶ πάλιν ἐπάνοδος στάσεσι διαλαμβάνεται· ἡ κύκλῳ ἄρα μόνη δύναται μία τε καὶ συνεχὴς γίνεσθαι ἄπειρος τῷ χρόνῳ. καλῶς δὲ τῷ χρόνῳ προσέθηκεν, ὅτι οὐ τῷ μεγέθει οὐδὲ τῇ ἐφ' ἓν τῆς κινήσεως ἐκτάσει. ἀλλὰ ταῦτα νῦν μὲν προανεφθέγξατο ὠδίνων ἤδη τὴν ἐπ' αὐτοῖς ἀλήθειαν, ὕστερον δὲ ἀποδείξει. Ἡ μὲν οὖν τῶν κατὰ μέρος ἐν τούτῳ τῷ βιβλίῳ σαφήνεια κατά γε τὴν ἐμὴν δύναμιν οὕτως ἐχέτω· ἡ δὲ σύντομος ἐπὶ κεφαλαίων ἐπιδρομὴ τοιάδε τις ἔστω. τὸ συνεχές, ὅτι ποτέ ἐστιν, ἐκ τῶν προδιωρισμένων λαβὼν καὶ ὅτι τὸ μέγεθος συνεχὲς δείκνυσι πρῶτον ὡς ἐπὶ γραμμῆς, ὅτι οὐ σύγκειται ἐξ ἀμερῶν, τουτέστιν ἐκ στιγμῶν, οὐδὲ διαιρεῖται εἰς ταῦτα. [30]

in Ph 10 10[3] εἶτα ὅτι καὶ ἡ κίνησις καὶ ὁ χρόνος ὁμοίως τῷ μεγέθει συνεχῆ ὄντα ὁμοίως ἔχει τὸ μήτε συγκεῖσθαι ἐξ ἀμερῶν μήτε διαιρεῖσθαι εἰς ἀμερῆ. πρῶτον δὲ τὴν τοῦ μεγέθους καὶ τῆς κινήσεως ὁμοιότητα δείξας τότε προστίθησι τὸν χρόνον. βουλόμενος δὲ καὶ δι' ἐκθέσεως δεῖξαι τὰ προειρημένα προδείκνυσιν, ὅτι τὸ θᾶττον ἐν τῷ ἴσῳ χρόνῳ μεῖζον δίεισι τοῦ βραδυτέρου καὶ ἐν τῷ ἐλάττονι καὶ ἴσον καὶ πλέον. δείκνυσι δὲ τοῦτο διά τε τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ θάττονος καὶ διὰ τῆς ἐκθέσεως. τούτοις δὲ προσχρώμενος συνάγει δι' ἐκθέσεως, ὅτι καὶ τὸ μέγεθος καὶ ὁ χρόνος ἐπ' ἄπειρον διαιροῦνται, καὶ ὅτι τὸ μὲν θᾶττον διαιρεῖ τὸν χρόνον, τὸ δὲ βραδύτερον τὸ μέγεθος. τὰ δὲ αὐτὰ δείκνυσι καὶ ἐκ τοῦ τὸ ἰσοταχὲς ἀεὶ ἐν τῷ ἡμίσει χρόνῳ τὸ ἥμισυ διιέναι καὶ ἁπλῶς ἐν τῷ ἐλάττονι τὸ ἔλαττον. τῶν γὰρ αὐτῶν διαιρέσεων γινομένων, εἰ τὸ ἕτερον ἐπ' ἄπειρον διαιρετόν ἐστι, καὶ τὸ ἕτερον τοιοῦτον ἔσται. δείξας δὲ οὕτως, ὅτι ἡ διαίρεσις εἰς ἀεὶ διαιρετὰ γίνεται, λύει τὸν Ζήνωνος λόγον τὸν ἀναιρεῖν τὴν κίνησιν ἐπιχειροῦντα διὰ τῆς τῶν μεγεθῶν ἐπ' ἄπειρον διαιρέσεως. εἰ γὰρ ἔστι, φησί, κίνησις, ἀνάγκη ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ τὰ ἄπειρα διελθεῖν. δείκνυσιν οὖν ὅτι οὐκ ἐν πεπερασμένῳ τὰ ἄπειρα, ἀλλ' ἐν τῷ ὁμοίως ἔχοντι τὸ ἄπειρον χρόνῳ. καὶ γὰρ ὥσπερ τὸ μέγεθος, οὕτω καὶ ὁ χρόνος οὐκ ἐνεργείᾳ, ἀλλὰ τῷ κατὰ

διαίρεσιν ἐπ᾽ ἄπειρον τὸ ἄπειρον ἔχει. δείξας δὲ ὅτι τὰ μέρη τοῦ μεγέθους καὶ τοῦ χρόνου καὶ δηλονότι καὶ τῆς κινήσεως διαιρετά ἐστιν, ἐφεξῆς δείκνυσιν, ὅτι τὸ κυρίως νῦν, κἂν δοκῇ χρόνου μέρος εἶναι, οὐκ ἔστι μέρος ἀλλὰ πέρας καὶ ἀρχή, καὶ ὅτι ἓν καὶ ταὐτόν ἐστι τῷ ἀριθμῷ τό τε πέρας τοῦ παρεληλυθότος καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ μέλλοντος. δείκνυσι δὲ αὐτὸ διὰ τοῦ δεῖξαι, ὅτι οὐ δύναται ταῦτα δύο εἶναι οὔτε ὡς ἁπτόμενα (οὐ γὰρ ἅπτεται τἀμερῆ) οὔτε ὡς κεχωρισμένα (μεταξὺ γὰρ ἂν ἔχοι χρόνον). τῷ δὲ ἓν καὶ ταὐτὸν εἶναι τὸ νῦν ὡς ἀκόλουθον ἐπάγει τὸ καὶ ἀδιαίρετον αὐτὸ εἶναι, καὶ προσχρώμενος τοῖς δεδειγμένοις δείκνυσιν, ὅτι ἐν τῷ νῦν οὔτε κινεῖσθαί τι δυνατὸν οὔτε ἠρεμεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ κινούμενον ἐν χρόνῳ κινεῖται καὶ τὸ ἠρεμοῦν ἐν χρόνῳ ἠρεμεῖ. ἐφεξῆς δὲ δείκνυσι πάλιν, ὅτι οὐ μόνον ἡ κίνησις διαιρετὴ καὶ ὁ χρόνος, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ κινούμενον μέγεθος κατ᾽ ἄλλην ἐπιχείρησιν τοιαύτην· εἰ ἀνάγκη ἔκ τινος εἴς τι κινούμενον, τὸ μὲν ἑαυτοῦ ἐν τῷ ἐξ οὗ κινεῖται ἔχειν, τὸ δὲ ἐν τῷ εἰς ὃ κινεῖται, διαιρετὸν ἂν εἴη τὸ κινούμενον. καὶ τὴν κίνησιν δὲ διαιρετὴν δείκνυσιν οὐ μόνον κατὰ τὸν χρόνον ὡς πρότερον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ μέγεθος τὸ προσεχῶς διαιρετὸν δεδειγμένον. [35]

in Ph 10 1033 καὶ οὕτω καὶ τὸ καθ᾽ ὃ ἡ κίνησις, εἴτε κατὰ τόπον εἴτε κατὰ ποσὸν εἴτε κατὰ ποιὸν καὶ τὴν κίνησιν καὶ τὸ κινεῖσθαι καὶ τὸν χρόνον διαιρετὰ δείξας, ἐφεξῆς δείκνυσιν, ὅτι πάντων τούτων αἱ αὐταὶ διαιρέσεις εἰσὶ καὶ ὁμοίως πάντα συνδιαιρεῖται ἀλλήλοις, καὶ πρῶτον ὅτι ὁ χρόνος καὶ ἡ κίνησις, εἶτα ὅτι ἡ κίνησις καὶ τὸ κινεῖσθαι, εἶτα ὅτι καὶ τὰ καθ᾽ ἃ ἡ κίνησις. προθέμενος δὲ ἐφεξῆς δεῖξαι, ὅτι τὸ μεταβεβληκὸς οὐκ ἐν χρόνῳ μεταβέβληκεν, ἀλλ᾽ ἐν τῷ νῦν ἀτόμῳ ὄντι πρῶτον δείκνυσιν, ὅτι τὸ μεταβεβληκὸς ἐν ἐκείνῳ ἐστίν, ἐν ᾧ πρώτῳ μεταβέβληκε, καὶ οὕτως ὅτι τὸ ἐν ᾧ πρώτῳ τι μεταβέβληκεν ἄτομόν ἐστι καὶ οὐ χρόνος. διαιρεῖ δὲ τὸ ἐν ᾧ πρώτῳ διχῶς, εἴς τε τὴν ἀρχὴν τῆς μεταβολῆς καὶ εἰς τὸ πέρας, καὶ δείκνυσιν ὅτι τὸ μὲν πέρας ἔστιν, ἡ δὲ ἀρχὴ οὐκ ἔστιν· οὐδὲ ἔστιν ἀρχὴ μεταβολῆς, ἀλλ᾽ οὐδὲ τοῦ μεταβεβληκότος ἔστι τι πρῶτον ὃ μεταβέβληκε. τῶν δὲ καθ᾽ ἃ ἡ μεταβολὴ ἐπὶ μὲν τοῦ τόπου καὶ τοῦ ποσοῦ οὐκ ἔστι τὸ πρῶτον λαβεῖν, διότι συνεχῆ ἐστιν, ἐπὶ δὲ τοῦ ποιοῦ καθ᾽ αὐτὸ μὲν οὐκ ἔστι, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ ἔστιν· ἀλλ᾽ οὐδὲ ἐπὶ τοῦ χρόνου, ἐν ᾧ ἡ μεταβολή, ἔστι τὸ πρῶτον λαβεῖν. ὡς δὲ ἑπόμενον τοῖς εἰρημένοις ἐπάγει τὸ πᾶν τὸ κινούμενον κεκινῆσθαι πρότερον καὶ τὸ κεκινημένον πρότερον κινεῖσθαι. καὶ δείκνυσιν ὅτι καὶ ἐπὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς ὁ αὐτὸς ἁρμόσει λόγος, καὶ συνάγει λοιπόν, ὅτι καὶ ἐπὶ πάσης μεταβολῆς. τούτοις δὲ ἐπάγει τὸ ἀδύνατον εἶναι ἐν ἀπείρῳ χρόνῳ πεπερασμένην γραμμὴν ἢ κίνησιν κινεῖσθαι, πλὴν εἰ μὴ τὴν αὐτὴν πάλιν καὶ πάλιν ὡς ἐπὶ τῆς κυκλοφορίας, ἀλλ᾽ οὐδὲ γίνεσθαι ἢ φθείρεσθαι. ἀκόλουθον δὲ τούτῳ τὸ μηδὲ ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ ἄπειρον κινηθῆναι δυνατὸν ἢ ἠρεμίζεσθαι μήτε μέγεθος μήτε κίνησιν ἢ ἠρεμίαν. καὶ ἐφεξῆς δείκνυσιν, ὅτι οὐδὲ τὸ ἄπειρον μέγεθος δίεισι τὸ πεπερασμένον διάστημα ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ. καὶ οὕτω περὶ τῶν τελείων καὶ ἀπαρτιζομένων κινήσεων τεχνολογήσας τὰ ὑπάρχοντα λοιπὸν τὸ ἐπὶ στάσιν ἰὸν καὶ διὰ τοῦτο ἵστασθαι λεγόμενον παραδίδωσι δεικνύς, ὅτι κἂν ἵστασθαι λέγηται τοῦτο, ταὐτόν ἐστι τῷ κινουμένῳ, καὶ ὅσα τῷ κινουμένῳ ὑπάρχει, τοσαῦτα καὶ τῷ οὕτως ἵστασθαι λεγομένῳ ὑπάρξει, ὥστε καὶ τὸ ἐν χρόνῳ ἵστασθαι καὶ τὸ μὴ εἶναι τὸ πρῶτον λαβεῖν ἐν τῷ ἵστασθαι ὥσπερ οὐδὲ ἐν τῷ κινεῖσθαι. δείξας δὲ ταῦτα ἐπί τε τῆς ἁπλῶς κινήσεως καὶ τῆς κατὰ τὸ ἵστασθαι λεγομένης δείκνυσι καὶ ἐπὶ τῆς ἠρεμίας τῆς τῇ ὅλῃ κινήσει ἀντικειμένης, ὅτι καὶ ἐπὶ ταύτης τό τε ἐν χρόνῳ καὶ ὅτι οὐκ ἔστι τὸ πρῶτον λαβεῖν. τούτων δὲ ἔτι θαυμασιώτερον ἐφεξῆς δείκνυσιν, ὅτι τὸ κινούμενον, ἐν ᾧ χρόνῳ κινεῖται πρώτῳ, ἀδύνατον κατά τι εἶναι τοῦ διαστήματος, ἐν ᾧ κινεῖται, ὥστε ἐν ὅλῳ τῷ χρόνῳ καὶ αὐτὸ καὶ τῶν μερῶν ἕκαστον αὐτοῦ ἐν τῷ αὐτῷ εἶναι καὶ ἴσῳ ἑαυτοῖς διαστήματι, ἀλλ᾽ ἐν τῷ νῦν μόνῳ ἐστὶν ἐν τῷ ἴσῳ ἑαυτῷ διαστήματι. [35]

in Ph 10 1034 ἐκ δὲ τούτου καὶ τὸν Ζήνωνος ἔλυσε λόγον τὸν λέγοντα, εἰ τὸ φερόμενον βέλος ἀεὶ κατὰ τὸ ἴσον ἑαυτῷ ἐστι, τὸ δὲ κατὰ τὸ ἴσον ἑαυτῷ χρόνον τινὰ ὂν ἠρεμεῖ, τὸ φερόμενον βέλος ἕως ἂν

κινῆται ἠρεμεῖ. λύει δὲ διὰ τοῦ μὴ ἐν χρόνῳ εἶναι κατὰ τὸ ἴσον ἑαυτῷ, ἀλλ' ἐν τῷ νῦν, ἐν ᾧ οὔτε κινεῖταί τι οὔτε ἠρεμεῖ. τεττάρων δὲ ὄντων τῶν περὶ κινήσεως τοῦ Ζήνωνος λόγων ὁ μὲν πρῶτος ἔλεγεν, εἰ ἔστι κίνησις, ἀνάγκη τὸ κινούμενον ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ ἄπειρα διεξιέναι, ὃν ἔλυσεν ἤδη. δεύτερος ὁ καλούμενος Ἀχιλλεὺς καὶ αὐτὸς λέγων, εἰ ἔστι κίνησις, τὸ βραδύτατον ὑπὸ τοῦ ταχίστου οὐ καταληφθήσεται διὰ τὴν ἐπ' ἄπειρον τῶν μεγεθῶν τομήν. ἐκ τῶν αὐτῶν δὲ ὡρμημένος τοῖς αὐτοῖς καὶ αὐτὸς λυθήσεται. τρίτος δὲ τοῦ Ζήνωνος λόγος ἐστὶν ὁ ἀπὸ τοῦ φερομένου βέλους, καὶ τέταρτος ὁ ἀπὸ τῶν ἐν τῷ σταδίῳ ἴσων καὶ ἰσοταχῶν μεγεθῶν, τῶν μὲν παρὰ ἑστῶτα κινουμένων τῶν δὲ παρὰ ἀντικινούμενα, καὶ ταύτῃ δοκούντων ἄτοπόν τι συνάγειν τὸ τῶν ἴσων καὶ ἰσοταχῶν μεγεθῶν ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου διπλασίαν κίνησιν κινεῖσθαι καὶ τὸν αὐτὸν καὶ ἴσον χρόνον ἅμα διπλάσιόν τε καὶ ἥμισυν εἶναι. ἡ δὲ τούτου λύσις προφανεστέρα. ὁρμήσας δὲ ὅλως διαλῦσαι τοὺς ἐνισταμένους πρὸς τὴν κίνησιν λόγους μετὰ τοὺς Ζήνωνος καὶ ἄλλους παράγει καὶ διαλύει. ὧν πρῶτος ὁ ἀπὸ τῆς ἀντιφάσεως. εἰ γὰρ τὸ μεταβάλλον οὔτε ἐν τῷ ἐξ οὗ μεταβάλλει ἐστίν (οὔπω γὰρ ἂν μεταβάλλοι) οὔτε ἐν τῷ εἰς ὃ μεταβάλλει (οὐκέτι γὰρ ἂν μεταβάλλοι), εἰ ἔστι μεταβολή, ἔσται τι μεταξὺ τῆς ἀντιφάσεως τοῦ ὄντος καὶ μὴ ὄντος, λευκοῦ καὶ μὴ λευκοῦ, ὅπερ ἀδύνατον· οὐκ ἄρα ἔσται μεταβολή. λύει δὲ καὶ τοῦτον τὸν λόγον ἐκ τοῦ ὅλον μὲν ἐν οὐδετέρῳ εἶναι, ἀλλὰ τὸ μέν τι αὐτοῦ ἐν τῷ ἐξ οὗ, τὸ δὲ ἐν τῷ εἰς ὅ. δεύτερον δὲ ἄλλον τινὰ διαλύει λόγον οὕτως ἐνίστασθαι δοκοῦντα πρὸς τὴν κίνησιν· εἰ τὰ δοκοῦντα τὴν πρώτην καὶ κυριωτάτην κίνησιν κινεῖσθαι ὁ κύκλος καὶ ἡ σφαῖρα οὐ κινεῖται ἀλλ' ἠρεμεῖ, εἴπερ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ ἐστίν, οὐκ ἂν εἴη κίνησις. [30]

in Ph 10 10[illegible] λύει δὲ δεικνύς, ὅτι τὰ οὕτω κινούμενα οὔτε αὐτὰ οὔτε τὰ μέρη αὐτῶν ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ ἐστὶν οὐδένα χρόνον. μετὰ δὴ ταῦτα δείκνυσιν, ὅτι τὸ ἀμερὲς οὐ κινεῖται πλὴν κατὰ συμβεβηκὸς τῷ εἶναι ἐν κινουμένῳ σώματι ἢ μεγέθει· δείκνυσι δὲ αὐτὸ διὰ τριῶν ἐπιχειρημάτων. ἐπὶ τούτοις δείκνυσιν, ὅτι οὐδεμία μεταβολὴ ἄπειρός ἐστι, κἂν ἀνάγκη 〈ᾖ〉 πρὸ τοῦ κινεῖσθαι εἶναι ἀεὶ τὸ κεκινῆσθαι καὶ πρὸ τοῦ κεκινῆσθαι τὸ κινεῖσθαι· δείκνυσι δὲ αὐτὸ καθ' ἕκαστον εἶδος μεταβολῆς ἐξ ὡρισμένου εἰς ὡρισμένον οὔσης τῆς μεταβάσεως. καὶ ἐπὶ τέλει ζητεῖ, εἰ ἐνδέχεται τῷ χρόνῳ ἄπειρον κίνησιν γενέσθαι τὴν αὐτὴν καὶ μίαν κατ' εἶδος πάλιν καὶ πάλιν γινομένην. καὶ λέγει ὅτι ἡ κύκλῳ μόνη δύναται τοιαύτη εἶναι, ὡς τοῦ πάλιν καὶ πάλιν ἐν αὐτῇ μὴ διαλαμβανομένου στάσει· ἀποδείξει δὲ τοῦτο ὕστερον. ΣΙΜΠΛΙΚΙΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΕΙΣ ΤΟ Η ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΚΡΟΑΣΕΩΣ ΥΠΟΜΝΗΜΑ Ο ΕΣΤΙ ΕΒΔΟΜΟΝ Ἔστι μὲν ἕβδομον τοῦτο τῆς Φυσικῆς ἀκροάσεως βιβλίον, ὅπερ Η ἐπιγράφειν ἔθος ἐστὶ τοῖς ἐκ τοῦ Περιπάτου. [3]

in Ph 10 10[illegible] διχῶς δὲ φέρεται κατὰ τὴν λέξιν μόνην ἔχον ὀλίγην τινὰ διαφοράν· τὰ γὰρ προβλήματα καὶ αἱ ἀποδείξεις αὐτῶν ἐπὶ τῆς αὐτῆς τάξεως ἐν ἀμφοτέροις τὰ αὐτὰ φέρεται. ὅπερ δὲ ἀμφοῖν οἱ τοῦ Ἀριστοτέλους ἐξηγηταὶ σαφηνίζουσι, τοῦτο καὶ ἐγὼ νῦν προεχειρισάμην. ἰστέον δὲ ὅτι τῶν ἐν τῷ ἑβδόμῳ τούτῳ βιβλίῳ κειμένων προβλημάτων τὰ κυριώτερα καὶ πρὸς τὴν προκειμένην πραγματείαν οἰκειότερα ἐν τῷ μετὰ τοῦτο βιβλίῳ τῷ τελευταίῳ τῆς ὅλης πραγματείας κεῖται μετὰ ἀκριβεστέρων ἀποδείξεων· διὸ καὶ παρέλκειν ἔδοξέ τισι τοῦτο τὸ βιβλίον ἐν τῇ πραγματείᾳ μαλθακωτέραις ἤ, ὥς φησιν Ἀλέξανδρος, λογικωτέραις χρώμενον ταῖς ἀποδείξεσι καὶ ὅ γε Εὔδημος μέχρι τοῦδε σχεδὸν τοῖς ὅλης τῆς πραγματείας κεφαλαίοις παρακολουθήσας τοῦτο παρελθὼν ὡς περιττὸν ἐπὶ τὰ ἐν τῷ τελευταίῳ βιβλίῳ μετῆλθεν. καὶ ὁ Θεμίστιος δὲ τὴν ὅλην πραγματείαν παραφράζων ἐν τούτῳ τῷ βιβλίῳ γενόμενος πολλὰ τῶν ἐν αὐτῷ κεφαλαίων κατενωτίσατο· ἀλλ' ἐπειδὴ φαίνεται καὶ τοῦτο μὴ πάνυ τι τῆς πρὸς τὰ ἄλλα βιβλία συγγενείας τὰ ἐν ταύτῃ τῇ πραγματείᾳ ἀπᾴδον μηδὲ τῆς Ἀριστοτέλους ἀγχινοίας ἀνάξιον, τάχα ἂν εἴποιμι πρότερον μὲν ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους γραφῆναι τοῦτο, ὕστερον δὲ ἐν τῷ τελευταίῳ

βιβλίῳ τῶν ἐν τούτῳ κεφαλαίων ἀκριβέστερον διαρθρωθέντων τινὰς ὡς οἰκεῖον αὐτὸ τῇ πραγματείᾳ συντάξαι. [15]

in Ph 10 1037 καὶ ἔχοι ἂν οἶμαι χρείαν οὐκ ἀπόβλητον προγυμνάζον ἡμᾶς καὶ συνεθίζον εἰς τὴν τῶν μεγάλων ὄντως καὶ συνεκτικῶν τῆς ὅλης φυσιολογίας θεωρημάτων κατανόησιν, ὧν ἐν τῷ τελευταίῳ βιβλίῳ παραδίδωσιν ὁ Ἀριστοτέλης. αὐτίκα γοῦν τὸ πρῶτον ἐν τούτῳ ὑπ' αὐτοῦ προβληθὲν τὸ πᾶν τὸ κινούμενον ὑπό τινος κινεῖσθαι, ἀκριβεστέρας ἐκεῖ τετύχηκεν ἀποδείξεως, ἀλλὰ τοῖς γε ἐνταῦθα παραδιδομένοις τέως παρακολουθοῦντες τὴν ἔννοιαν αὐτῶν ὡς δυνατὸν ἀνιχνεύσωμεν. p. 241b24 Ἅπαν τὸ κινούμενον ἀνάγκη ὑπό τινος κινεῖσθαι ἕως τοῦ καὶ πότερον τὸ κινούμενο ν . Τὸ μὲν προκείμενόν ἐστιν ὅτι ‘πᾶν τὸ κινούμενον ὑπό τινος κινεῖται‘, ἀφ' οὗ πάντα τὰ ἐφεξῆς ἤρτηται φυσικὰ θεωρήματα. ἐπειδὴ δὲ τῶν κινουμένων τὰ μὲν ἔξωθεν κινεῖται τὰ δὲ οὐκ ἔξωθεν (ἔξωθεν μὲν τὰ βίᾳ κινούμενα, οὐκ ἔξωθεν δὲ τά τε κατὰ φύσιν κινούμενα σώματα καὶ τὰ κατὰ ὁρμὴν ψυχικήν), ὅτι μὲν τὰ ἔξωθεν κινούμενα ὑπό τινος κινεῖται, οὐκ ἠξίωσε δεῖξαι προφανοῦς ὄντος τοῦ κινοῦντος ἢ τῷ ὠθεῖν ἢ τῷ ἕλκειν ἢ τῷ ὀχεῖν ἢ τῷ δινεῖν, ἐπὶ δὲ τοῦ δοκοῦντος ἐξ ἑαυτοῦ καὶ μὴ ἔξωθεν κινεῖσθαι δείκνυσι, διορίσας πρότερον τὸ καθ' αὑτὸ καὶ πρώτως κινούμενον ἀπὸ τῶν κατ' ἄλλο καὶ ὅλως κατὰ συμβεβηκὸς κινουμένων, οἷα καὶ τὰ κατὰ μόριον κινούμενά ἐστιν, ὡς ἐν ἀρχῇ τοῦ πέμπτου βιβλίου διῄρηται. καὶ γὰρ ὁ τὴν χεῖρα κινῶν * * * αὐτὸς λέγεται, ἀλλὰ τῷ τῶν αὐτοῦ τι κινεῖσθαι λέγεται αὐτὸς κινεῖσθαι. τὸ δὴ καθ' αὑτὸ καὶ πρώτως ἐξ ἑαυτοῦ κινούμενον, ὃ οὔτε κατὰ συμβεβηκὸς οὔτε τῷ τῶν τούτου τι κινεῖσθαι κινεῖται, λαβὼν ἐν τῷ οὕτω κινουμένῳ δείκνυσιν ἄλλο μὲν εἶναι τὸ κινοῦν, ἄλλο δὲ τὸ κινούμενον. πρῶτον δὲ τὴν νόησιν ἡμῶν ἀπευθύνει διδάσκων μὴ διὰ τοῦτο νομίζειν τὸ ἐξ ἑαυτοῦ ὅλον κινούμενον ὑπὸ μηδενὸς κινεῖσθαι, ὅτι μὴ φαίνεται ἔξωθεν τὸ κινοῦν αὐτό. δύναται γὰρ μὴ εἶναι φανερὸν τὸ κινοῦν καὶ ἐφ' ὧν προδήλως ἄλλο τί ἐστι τὸ κινοῦν καὶ ἄλλο τὸ ὑπὸ τούτου κινούμενον, ὡς ἐπὶ ἐκθετικοῦ παραδείγματος αὐτὸς δείκνυσιν. [25]

in Ph 10 1038 εἰ γὰρ εἴη τὸ ΚΜ κινούμενον ὅλον τῷ μέρος μὲν αὐτοῦ τὸ ΚΛ κινεῖν κινούμενον καὶ αὐτό, μέρος δὲ τὸ ὑπολειπόμενον αὐτοῦ τὸ ΛΜ ὑπὸ τοῦ ΚΛ κινεῖσθαι, οὐκ ἄν τις λέγοι δικαίως τὸ ΚΜ μὴ κινεῖσθαι ὑπό τινος διὰ τὸ μὴ φανερὸν εἶναι, πότερον ἐν αὐτῷ τὸ κινοῦν καὶ πότερον τὸ κινούμενον· καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν ζῴων ὅλον μὲν ὁρᾶται κινούμενον τὸ ζῷον, ὁμολογεῖται δὲ ὑπὸ τῆς ψυχῆς τὸ σῶμα κινεῖσθαι. ἅτις τῷ κινεῖσθαι τὸ σῶμα συγκινεῖται αὐτῷ. διὸ κἂν μὴ φαίνηται, ὑπ' αὐτῆς λέγομεν κινεῖσθαι τὸ σῶμα. οὕτως οὖν καὶ τοῦ ΑΒ ὅλου κινουμένου, κἂν μὴ φαίνηται τὸ κινοῦν, οὐ διὰ τοῦτο χρὴ λέγειν ὑπὸ μηδενὸς κινεῖσθαι αὐτό. εἰ οὖν καὶ τὸ ἔξωθεν κινούμενον προδήλως ὑπό τινος κινεῖται καὶ τὸ ἐξ ἑαυτοῦ, κἂν μὴ φαίνηται τὸ κινοῦν, οὐδὲν κωλύει ὑπό τινος κινεῖσθαι, συνάγεται ὅτι πᾶν τὸ κινούμενον ὑπό τινος κινεῖται, τοῦ μὴ φαίνεσθαι τὸ κινοῦν οὐδὲν ἡμῖν ἐμποδίζοντος πρὸς τὸν λόγον. δῆλον δὲ ὅτι ἐκ τούτου τοῦ ἐπιχειρήματος οὐ δέδεικται μέν, ὅτι καὶ τὸ ἐξ ἑαυτοῦ δοκοῦν κινεῖσθαι ἐξ ἀνάγκης ὑπό τινος κινεῖται, ἔγνωμεν δὲ ὅτι, κἂν μὴ φαίνηται τὸ κινοῦν, οὐδὲν κωλύει ὑπό τινος κινεῖσθαι τὸ κινούμενον. τὸ δὲ ἐφεξῆς δείκνυσι τὸ προκείμενον οὕτως· p. 241b33 Εἶτα τὸ μὴ ὑπό τινος κινούμενον ἕως τοῦ ἀνάγκη καὶ τὸ ὅλον ἠρεμεῖ ν . Δείξας ὅτι οὐκ ἀνάγκη, εἰ μὴ φαίνεται τὸ κινοῦν, ὑπὸ μηδενὸς κινεῖσθαι τὸ κινούμενον καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ φαίνεσθαι πρόληψιν διαρθρώσας, δείκνυσι λοιπὸν τὸ προκείμενον, ὅτι πᾶν τὸ κινούμενον ὑπό τινος κινεῖται. δείκνυσι δὲ αὐτὸ προλαβὼν ὅτι εἴ τι ἠρεμεῖ τῷ ἄλλο πεπαῦσθαι κινούμενο ν , ἀνάγκη ὑπό τινος αὐτὸ κινεῖσθα ι. τὸ μὲν γὰρ μὴ κινούμενον ὑπό τινος, οὐκ ἀνάγκη παύσασθαι κινούμενον ἄλλου τινὸς παυσαμένου. ἀπὸ τύχης μὲν γὰρ ἄν ποτε καὶ τὸ μὴ ὑπό τινος κινούμενον παυσαμένου τῆς κινήσεως ἐκείνου παύσαιτο ἂν κινούμενον καὶ αὐτό, οὐ μὴν ἐξ ἀνάγκης. εἰ οὖν τὸ μὴ ὑπό τινος κινούμενον οὐκ ἀνάγκη παύσασθαι ἄλλου τινὸς παυσαμένου, τὸ ἐξ

ἀνάγκης παυσάμενον ἄλλου τινὸς παυσαμένου ἀνάγκη ὑπό τινος κινεῖσθαι. τοῦτο οὖν κατὰ τὸν δεύτερον τῶν ὑποθετικῶν συναγαγὼν καὶ προσλαβὼν τὸ πᾶν τὸ κινούμενον διαιρετὸν εἶναι, ὅπερ ἔδειξε πρὸς τῷ τέλει τοῦ προλαβόντος βιβλίου, ἐκτίθεται τὸ ΑΒ κινούμενον διαιρετὸν ὄν, ὅτι κινούμενον, καὶ διαιρεῖ αὐτὸ κατὰ τὸ Γ καὶ λέγει ὅτι τοῦ ΓΒ μὴ κινουμένου, ὅ ἐστι μέρος τοῦ ΑΓΒ, οὐδὲ τὸ ΑΒ κινηθήσεται ὅλον ἔτι. [5]

in Ph 10 1039 εἰ γὰρ λέγοι τις τὸ ΑΒ κινεῖσθαι τοῦ ΓΒ μὴ κινουμένου ἀλλὰ τοῦ ΑΓ μόνου, οὐκέτι τὸ ΑΒ ὅλον ἔσται καθ' αὑτὸ κινούμενον οὐδὲ πρώτως, ἀλλὰ τῷ μόριον αὐτοῦ κινεῖσθαι τὸ ΑΓ. ἀλλ' οὐχ οὕτως ὑπέκειτο κινεῖσθαι, ἀλλὰ καθ' αὑτὸ καὶ πρώτως τὸ ΑΒ· μὴ κινουμένου ἄρα τοῦ ΓΒ, οὐδὲ τὸ ΑΒ ὅλον πρώτως κινηθήσεται· εἰ δὴ μὴ κινεῖται ἔτι τὸ ΑΒ τοῦ ΓΒ ἠρεμοῦντος, ὑπό τινος ἔσται κινούμενον· τοῦτο γὰρ ἦν κείμενον ὑπ' ἄλλου κινούμενον, ὃ τῷ στῆναί τι παύεται κινούμενον. Ταύτην τὴν ἀπόδειξιν αἰτιᾶται μὲν καὶ ὁ φιλολογώτατος Γαληνός, αἰτιῶνται δὲ καὶ ἄλλοι ὡς ἀδυνάτῳ χρωμένην ὑποθέσει τῇ λεγούσῃ τοῦ ΑΒ πρώτως καὶ καθ' αὑτὸ κινουμένου τὸ ΓΒ μὴ κινεῖσθαι. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος καίτοι πολλαχοῦ τὴν ἀπόδειξιν ὑποπτεύων εἴλετο λέγειν, ὅτι οὐκ ἔστι πρὸς ὑπόθεσιν ἀδύνατον τὸ τοῦ καθ' αὑτὸ καὶ πρώτως κινουμένου μέρος ὑποθέσθαι ἱστάμενον· "μόνα γάρ, φησίν, πρὸς ὑπόθεσίν ἐστιν ἀδύνατα τὰ ἀλλήλων ἀναιρετικά, ὡς τὸ διὰ πέτρας πλεῖν." μήποτε δὲ καὶ τοῦτο τοιοῦτόν ἐστιν· εἰ γὰρ τὸ καθ' αὑτὸ καὶ πρώτως κινούμενον τοῦτο ἦν τὸ ὅλον αὐτὸ κινούμενον, καὶ οὐχὶ τὸ τῷ μέρος τι αὐτοῦ κινεῖσθαι κινούμενον, πῶς δύναται τῷ καθ' αὑτὸ καὶ πρώτως κινουμένῳ συνυπάρχειν τὸ μέρος μέν τι αὐτοῦ κινεῖσθαι, μέρος δὲ μὴ κινεῖσθαι; ἀλλ' ἡ μὲν ἀκολουθία ὑγιής. εἰ γὰρ σταίη τι μόριον τοῦ καθ' αὑτὸ κινουμένου, καὶ τὸ ὅλον στήσεται, καὶ οὐκέτι ὅλον καθ' αὑτὸ κινήσεται καὶ πρώτως· τὸ δὲ τοῦ καθ' αὑτὸ κινουμένου στῆναί τι μόριον, ἕως ἂν καθ' αὑτὸ καὶ ὅλον κινούμενον ὑποκέηται, τοῦτο ἀδύνατον. ἐμοὶ δὲ καὶ τοῦτο ἄπορον δοκεῖ, πῶς εἴληπται τὸ ΑΓΒ κινούμενον· εἰ μὲν γὰρ ὡς σῶμα μόνον, τί ἂν εἴη ἐν αὐτῷ τὸ κινοῦν; εἰ δὲ ὡς ζῷον, τοῦ μὲν ΓΒ κινουμένου μόνον ὡς σώματος ὄντος, τοῦ δὲ ΑΓ κατὰ τὴν ψυχὴν τοῦ ζῴου τεταγμένου καὶ διὰ τοῦτο κινοῦντός τε ἅμα καὶ κινουμένου, πῶς τὸ ὅλον καθ' αὑτὸ καὶ πρώτως λέγεται κινεῖσθαι, εἴπερ τὸ ΑΒ, τουτέστιν ἡ ψυχή, κατὰ συμβεβηκὸς κινεῖται τῷ ἐν κινουμένῳ εἶναι τῷ σώματι; πῶς δὲ ὅλως τὸ ΑΓ κινοῖτο ἂν τοῦ ΓΒ ἠρεμοῦντος, εἴπερ ἡ ψυχὴ καθ' ἑαυτὴν μὲν ἀκίνητός ἐστι, κινεῖται δὲ τῷ ἐν κινουμένῳ εἶναι τῷ σώματι; ὥστε οὐδὲ κατὰ μέρος ἂν τὸ ΑΒ λέγοιτο κινεῖσθαι, ὡς τοῦ ΑΓ ἐν αὐτῷ κινουμένου· εἰ γὰρ τὸ ΓΒ ἠρεμεῖ κατὰ τὸ σῶμα τεταγμένον, καὶ τὸ ΑΓ ἠρεμοίη ἂν ἀντὶ τῆς ψυχῆς παρειλημμένον. [5]

in Ph 10 1040 ἐγκαλοῦσι δὲ τῷ λόγῳ καὶ ὡς τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτοῦντι, εἴπερ διὰ τοῦ μὴ κινεῖσθαι τὸ μέρος δείκνυσι τὸ ὅλον μὴ καθ' αὑτὸ κινούμενον· ὁ γὰρ ὑποτιθέμενος μὴ κινεῖσθαι τὸ μέρος δι' αὐτοῦ τούτου ὑποτίθεται μηδὲ τὸ ὅλον κινεῖσθαι καθ' αὑτὸ καὶ πρώτως. Ἐπειδὴ δὲ οὐδὲ ἀπόβλητόν τι τῶν Ἀριστοτέλους νοημάτων εἶναί μοι δοκεῖ οὔτε ὁ Ἀλέξανδρος καίτοι πολλαχῇ στραφεὶς διαρθρώσας φαίνεται τὸν λόγον ὡς ἄπταιστον, οὐδὲν ἴσως κωλύει καὶ τὴν ἐμὴν περὶ αὐτοῦ ὑπόνοιαν εἰς ἐξέτασιν προθεῖναι τοῖς ἐντυγχάνουσι. μήποτε οὖν ὁ Ἀριστοτέλης προθέμενος δεῖξαι, ὅτι τὸ καθ' αὑτὸ καὶ πρώτως κινούμενον τὸ σῶμα ὂν οὐκ ἐξ ἑαυτοῦ τὴν τοῦ εἶναι ἀρχὴν ἔχει, ἀλλ' ὑπό τινος κινεῖται, δείκνυσι τοῦτο προλαβών, ὅτι τὸ ἠρεμοῦν τῷ ἄλλο τι πεπαῦσθαι κινούμενον ὑπό τινος κινεῖται καὶ οὐκ ἐξ ἑαυτοῦ τὴν κίνησιν ἔχει οὐδὲ ἑαυτὸ κινεῖ. τοῦτο δὲ ἔδειξε διὰ τοῦ ἀντικειμένου αὐτῷ ἐναργεστέρου ὄντος σὺν ἀντιθέσει τὴν ἀντιστροφὴν ποιησάμενος. εἰ γὰρ τὸ μὴ ὑπό τινος κινούμενον οὐκ ἀνάγκη παύεσθαι κινούμενον τῷ ἄλλο τι ἠρεμεῖν, ὃ ἀνάγκη παύεσθαι κινούμενον τῷ ἄλλο τι ἠρεμεῖν ὑπό τινος κινεῖται. τὸ δὲ ἄλλο τὸ μέρος ἔλαβεν, οὗ παυομένου παύεσθαι τὸ ὅλον καθ' αὑτὸ καὶ πρώτως κινούμενον. διὸ καὶ ἐν τῷ τέλει τοῦ λόγου ἐπήγαγε τοῦ δὲ μέρους μὴ κινουμένου ἀνάγκη καὶ τὸ ὅλον ἠρεμεῖ ν. οὐχ ὡς κινοῦν οὖν ἔλαβεν ἐκεῖνο, οὗ παυομένου παύεται τὸ ὅλον κινούμενον, ἀλλ' ὡς καὶ αὐτὸ ἐν τῷ

ὅλῳ κινούμενον καὶ τῇ ἑαυτοῦ κινήσει συμπληροῦν τὴν τοῦ ὅλου κίνησιν. καίτοι εἰ ἐξ ἑαυτοῦ τὸ ὅλον ἐκινεῖτο καὶ μὴ ὑπό τινος ἄλλου, ἀλλ᾽ αὐτὸ ἦν καὶ τὸ κινοῦν καὶ τὸ κινούμενον, ἀνάγκη ἦν ὅλον ὅλῳ ἑαυτῷ ἐφαρμόττειν καὶ ἀμερὲς εἶναι καὶ ἀδιαίρετον, προσθήσω δὲ ὅτι καὶ ἀεὶ κινεῖσθαι· ὡς γὰρ μὴ ἀπολεῖπον ἑαυτὸ οὔποτε λήγει κινούμενον. [30]

in Ph 10 10[4]1 εἰ δὲ διαιρετόν ἐστιν, ἐπειδὴ μὴ ἐφαρμόττει ὅλον ὅλῳ ἑαυτῷ οὐ πάρεστιν ἀλλήλοις πανταχοῦ τὸ κινοῦν καὶ τὸ κινούμενον, μᾶλλον δὲ οὐδαμοῦ πάρεστιν ἐν ταὐτῷ. διὸ καὶ μέρος τι μὴ κινούμενον δυνατὸν ἐπὶ τούτου λαβεῖν καὶ διὰ τὸ μέρος καὶ τὸ ὅλον ἠρεμεῖν. εἰκότως οὖν καὶ αὐτὸς τὸ διαιρετὸν εἶναι τὸ κινούμενον αἴτιον εἶπεν εἶναι τοῦ τὸ ὅλον ἠρεμεῖν τοῦ μέρους μὴ κινουμένου, ὡς εἶναι τὴν τοῦ λόγου συναγωγὴν κατὰ μὲν τὸν Ἀλέξανδρον ἐν πρώτῳ σχήματι τοιαύτην· ‘πᾶν τὸ καθ᾽ αὑτὸ κινούμενον καὶ πρώτως ἐξ ἀνάγκης οὐ κινεῖται παυσαμένου τινὸς τῆς κινήσεως· ὃ ἐξ ἀνάγκης οὐ κινεῖται παυσαμένου τινὸς τῆς κινήσεως, τοῦτο ὑπό τινος κινεῖται.‘ τάχα δὲ ἐν δευτέρῳ σχήματι συνάγειν ἄμεινον οὕτως· ‘τὸ καθ᾽ αὑτὸ καὶ πρώτως κινούμενον διαιρετὸν ὂν μέρους ἠρεμοῦντος τὸ ὅλον ἠρεμεῖ· τὸ ἐξ ἑαυτοῦ κινούμενον οὐκ ἠρεμεῖ μέρους ἠρεμοῦντος ὅλον (οὐ γὰρ ἔχει μέρος τὸ τοιοῦτον)· τὸ ἄρα καθ᾽ αὑτὸ καὶ πρώτως κινούμενον διαιρετὸν ὂν οὐκ ἐξ ἑαυτοῦ κινεῖται.‘ ὅπερ εἰς τὸ ὑπό τινος κινεῖσθαι μεταλαμβανόμενον καταφατικὸν ἐποίησε τὸν Ἀλέξανδρον συναγαγεῖν ἐν πρώτῳ σχήματι τὸ συμπέρασμα. ὅτι δὲ οὕτως ὡς εἶπον συνῆκται, τεκμαίρομαι ἐκ τοῦ τὴν ἐλάττονα πρότασιν ὅλην αὐτὸν τεθεικέναι πρὸς τῷ πέρατι τοῦ λόγου λέγοντα ἀεὶ μὲν γὰρ ἔσται τὸ κινούμενον διαιρετό ν , τοῦ δὲ μέρους μὴ κινουμένου ἀνάγκη καὶ τὸ ὅλον ἠρεμεῖν, ὃ ταὐτόν ἐστιν ὡς οἶμαι τῷ ‘τὸ κινούμενον διαιρετὸν ὂν τοῦ μέρους ἠρεμοῦντος τὸ ὅλον ἠρεμεῖ.‘ εἰ δὲ ἔτυχον ὁπωσοῦν ἐγὼ τοῦ σκοποῦ τῶν εἰρημένων, οὐκ ἀδύνατον οἶμαι τοῦ καθ᾽ αὑτὸ καὶ πρώτως κινουμένου μέρος ὑποθέσθαι μὴ κινούμενον· καθ᾽ αὑτὸ μὲν γὰρ καὶ πρώτως κινούμενον ὑπετέθη τὸ διαιρετὸν μὲν ὄν, οὔπω δὲ διῃρημένον· τὸ δὲ διαιρετὸν ὑποθέσθαι διῃρημένον οὐκ ἔστι τῶν ἀδυνάτων. καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἀριστοτέλης διαιρετὸν ὑποθέμενος τὸ καθ᾽ αὑτὸ κινούμενον διεῖλεν αὐτό, καὶ τῇ διαιρέσει τῇ κατ᾽ ἐνέργειαν ἠκολούθησεν τὸ μὴ καθ᾽ αὑτὸ κινεῖσθαι. καὶ πρὸς τὴν ἐμὴν δὲ ἀπορίαν λέγω, ὅτι τὸ AB τὸ κινούμενόν ἐστι σῶμα, ὅπερ ὅτι οὐκ ἐξ ἑαυτοῦ κινεῖται, ἔδειξεν ἐκ τοῦ μερισθῆναι καὶ μέρους ἐν αὐτῷ ἠρεμεῖν ὑποτεθέντος τὸ ὅλον ἠρεμεῖν· ὅπερ τῷ ἐξ ἑαυτοῦ κινουμένῳ οὐχ ὑπάρχει διὰ τὸ μηδὲ ἔχειν μέρος. οὕτω δὲ ληφθεὶς ὁ λόγος οὐδὲ τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖν ἂν λέγοιτο. ἐλήφθη μὲν γὰρ τὸ AB, ἕως ἂν διαιρετὸν ᾖ καὶ μὴ διῃρημένον, καθ᾽ αὑτὸ καὶ πρώτως κινούμενον· διαιρεθέντος δὲ τοῦ διαιρετοῦ τῇ τοῦ μέρους ἠρεμίᾳ ἐδείχθη τὸ ὅλον ἠρεμοῦν, ὡς μηδὲ καθ᾽ αὑτὸ καὶ πρώτως ἔτι κινούμενον εἶναι αὐτὸ μετὰ τὸ ἐνεργείᾳ διαιρεθῆναι. [30]

in Ph 10 10[4]2 εἴτε γὰρ κινεῖται τὰ ἐνεργείᾳ γενόμενα μέρη, οὐκέτι πρώτως τὸ ὅλον κινεῖται, εἴτε ἠρεμεῖ τι τῶν μερῶν, οὐκέτι καθ᾽ αὑτὸ κινεῖται τὸ ὅλον, ἀλλ᾽ εἴπερ ἄρα, τῷ μέρος τι αὐτοῦ κινεῖσθαι. ἰστέον μέντοι ὅτι ἐν τῷ ἐφεξῆς βιβλίῳ προτίθεται πάλιν δεῖξαι τοῦτο τὸ πᾶν τὸ κινούμενον ὑπό τινος κινεῖσθαι, καὶ δείκνυσιν αὐτὸ ἀκριβέστερόν τε καὶ ἐνεργέστερον. p. 242a15 Ἐπεὶ δὲ πᾶν τὸ κινούμενον ἀνάγκη ὑπό τινος κινεῖσθαι ἕως τοῦ τοῦτο δὲ ἀδύνατο ν . Λαβὼν ὡς δεδειγμένον τὸ πᾶν τὸ κινούμενον ὑπό τινος κινεῖσθαι, τούτου κειμένου δείκνυσιν, ὅτι ἔστι τι τὸ πρῶτον κινοῦν καὶ οὐκ ἐπ᾽ ἄπειρον ἄλλο ἄλλο κινεῖ, ἀλλ᾽ ἔστι τι ὃ κινεῖ μὴ ὑπ᾽ ἄλλου κινούμενον. δείκνυσι δὲ αὐτὸ ἐπὶ τῆς κατὰ τόπον κινήσεως. ἐπειδὴ γὰρ αὕτη πρώτη τῶν κινήσεων τῷ μὴ οὔσης ταύτης μηδὲ ἄλλην τινὰ κίνησιν εἶναι, ὡς ἐν τῷ ἑξῆς βιβλίῳ μαθησόμεθα, ἐὰν ἐπὶ ταύτης δειχθῇ τὸ εἶναι τὸ πρῶτον κινοῦν, καὶ καθόλου ἂν εἴη δεδειγμένον. ἡ δὲ δεῖξις διὰ τῆς εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῆς πρόεισιν. ὑποθέμενος γὰρ ἐπ᾽ ἄπειρον ἄλλο ὑπ᾽ ἄλλου κινεῖσθαι, δείκνυσιν ἑπόμενον τούτῳ τὸ ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ ἄπειρον γίνεσθαι κίνησιν, ὅπερ ἀδύνατον ἐν τῷ πρὸ τούτου δέδεικται βιβλίῳ. τὸ δὲ ὑ π ᾽ ἄλλου

κινούμενον καλῶς εἴρηται, ἵνα μὴ μόνον ὑ π ’ ἄλλου εἰπὼν δόξῃ τὸ ἐν ἀρχῇ λαμβάνειν τὸ εἶναί τι τὸ πρῶτον κινοῦν· ὃ δείκνυσι διὰ τοῦ δεῖξαι ὅτι οὐκ ἐπ’ ἄπειρον ἄλλο πρὸ ἄλλου κινούμενον κινεῖ. ἐπὶ τούτου οὖν τοῦ 〈τὸ〉 ὑπ’ ἄλλου κινούμενον ἀεὶ κινεῖσθαι ποιεῖται τὴν δεῖξιν ἀναιρῶν τούτου τὸ ἐπ’ ἄπειρον καὶ δεικνύς, ὅτι ἔστι τι πρῶτον κινοῦν μὴ ὑπ’ ἄλλου αὐτὸ κινούμενον. ὑποθέμενος οὖν τὸ κινούμενον ὑπ’ ἄλλου ἀεὶ κινουμένου καὶ αὐτοῦ ὑπ’ ἄλλου κινεῖσθαι καὶ τοῦτο ἐπ’ ἄπειρον, δείκνυσι τὸ ἑπόμενον ἀδύνατον τῇ ὑποθέσει. ἐπεὶ γὰρ τὸ κινοῦν ὑπόκειται κινούμενον αὐτὸ ὑπό τινος κινεῖν, δῆλον ὅτι ἅμα τε αὐτὸ ἔσται κινούμενον ὑπὸ τοῦ κινοῦντος αὐτὸ καὶ κινοῦν τὸ ὑφ’ ἑαυτοῦ κινούμενον, εἴπερ τῷ κινεῖσθαι ὑπ’ ἄλλου κινεῖ· ἐν τῷ αὐτῷ ἄρα χρόνῳ καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ ἥ τε τοῦ κινοῦντος καὶ ἡ τοῦ κινουμένου κίνησις ἐπιτελεῖται (ὅτε γὰρ κινεῖται τὸ κινοῦν, τότε κινεῖ)· ὥστε ἅμα ἡ κίνησις ἔσται πάντων τῶν κινούντων τε καὶ κινουμένων. [5]

in Ph 10 1043 εἰ γὰρ τὸ μὲν Α ὑπὸ τοῦ Β κινοῖτο τὸ δὲ Β ὑπὸ τοῦ Γ τοῦτο δὲ ὑπὸ τοῦ Δ καὶ ἀεὶ τὸ ἐχόμενον ὑπὸ τοῦ ἐχομένου, φανερὸν ὅτι ἅμα ἔσται ἡ τοῦ Α καὶ ἡ τοῦ Β καὶ ἡ τοῦ Γ καὶ ἑκάστου τῶν κινούντων καὶ κινουμένων κίνησις, ἐπειδὴ ἕκαστον τῶν κινούντων καὶ κινουμένων ἓν κατ’ ἀριθμόν ἐστι, τοῦ δὲ ἑνὸς κατ’ ἀριθμὸν μία κατ’ ἀριθμὸν ἡ κίνησις· κἂν γὰρ ἡ ἐκ πάντων μία καὶ συνεχὴς γίνηται, ἀλλ’ ἡ μία αὕτη σύγκειται ἐκ τῶν κατ’ ἀριθμὸν τοσούτων, ὅσα ἐστὶ τὰ κινοῦντα καὶ κινούμενα· κἂν γὰρ ἅμα πάντα κινῆται, ἀλλ’ ἕκαστον αὐτῶν ἰδίαν κίνησιν κινεῖται διωρισμένα κατ’ ἀριθμόν. τοῦ γὰρ ἀριθμῷ ἑνὸς μία ἡ κατ’ ἀριθμὸν κίνησις καὶ ὡρισμένη τῷ ἑνί. πᾶσα γὰρ κίνησίς φησιν ἔκ τινος εἴς τ ι. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ κινήσει εἶναι καὶ ὅλως μεταβολῇ τὸ εἶναι ἔκ τινος εἴς τι καὶ ὡρίσθαι τῷ ἐξ οὗ καὶ τῷ εἰς ὅ. εἰπὼν δὲ ὅτι ἑκάστου τῶν κινούντων καὶ κινουμένων μία τῷ ἀριθμῷ κίνησις, δείκνυσιν ὅτι ‘ ἡ ἐκ τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸ αὐτὸ κατὰ ἀριθμὸν ἐν τῷ αὐτῷ κατ’ ἀριθμὸν χρόνῳ γινομένη‘. ἐκ τοῦ αὐτοῦ δὲ τὸ ἐξ οὗ λέγει καὶ εἰς τὸ αὐτὸ τὸ εἰς ὅ, εἴτε τὸ αὐτό ἐστιν εἴτε ἕτερον τὸ ἐξ οὗ καὶ εἰς ὅ. καὶ ὁ χρόνος δὲ ἂν μὴ εἷς ᾖ καὶ συνεχὴς τῆς ἀπό τινος εἴς τι κινήσεως ἀλλὰ διαλείπων, οὐκ ἔστι μία ἡ κίνησις· ἂν γὰρ ἐκ τοῦδε τοῦ λευκοῦ εἰς τόδε τὸ μέλαν μεταβάλλῃ μὴ ἐν ἑνὶ κατ’ ἀριθμὸν καὶ συνεχεῖ χρόνῳ, ἀλλ’ ἐν ἄλλῳ καὶ ἄλλῳ, εἰ καὶ ὅτι μάλιστα ἓν κατ’ ἀριθμὸν εἴη τό τε ἐξ οὗ καὶ τὸ εἰς ὃ καὶ τὸ μεταβάλλον ἕν, οὐκ ἔσται κατ’ ἀριθμὸν μία κίνησις ἡ διακεκομμένη, ἀλλ’ εἴπερ ἄρα, μία τῷ εἴδει. Εἰπὼν δὲ περὶ τῆς κατ’ ἀριθμὸν μιᾶς κινήσεως ἐπάγει, ὅτι καὶ ἡ κίνησις ὥσπερ καὶ τὰ ἄλλα τριχῶς τὸ ἓν εἶναι ἔχει· ἢ γὰρ ἀριθμῷ, ὡς εἴρηται, ἢ γένει ἢ εἴδει. καὶ τὶς μὲν ἡ κατ’ ἀριθμὸν μία εἴρηται, γένει δὲ μία κίνησίς ἐστιν ἡ τῆς αὐτῆς κατηγορίας οἷον οὐσίας ὡς ἡ γένεσις καὶ ἡ φθορά, ἢ ποιότητος ὡς ἀλλοίωσις, ἢ ποσότητος ὡς αὔξησις καὶ μείωσις, ἢ τῆς ποῦ ὡς ἡ κατὰ τόπον. [30]

in Ph 10 1044 κατηγορίας γὰρ ταῦτα τὰ γένη λέγειν ἔθος αὐτῷ. εἴδει δὲ αἱ αὐταὶ κινήσεις εἰσὶν αἱ ἐκ τῶν αὐτῶν τῷ εἴδει εἰς τὰ αὐτὰ πάλιν ἀλλήλοις τῷ εἴδει γινόμεναι, οἷον ἐκ λευκῶν εἰς μέλανα γινόμεναι· τοῦ γὰρ αὐτοῦ εἴδους ἐστὶ τὰ λευκὰ καὶ τοῦ αὐτοῦ τὰ μέλανα. εἴτε οὖν ἅμα γίνοιντο πλείονες κινήσεις ἐκ λευκῶν εἰς μέλανα εἴτε ἐν ἄλλῳ καὶ ἄλλῳ χρόνῳ, αἱ αὐταὶ τῷ εἴδει εἰσίν. εἰπὼν δὲ ἢ ἐξ ἀγαθοῦ εἰς κακόν ἐπήγαγεν ἐὰν ᾖ ἀδιάφορον τῷ εἴδε ι, τὸ ἀγαθὸν δηλονότι καὶ τὸ κακὸν ὡς σωφροσύνη καὶ ἀκολασία. εἰ μέντοι κατ’ εἶδος διαφέρει τὰ ἀγαθά, τά τε ἐξ ὧν καὶ πάλιν τὰ εἰς ἃ ἡ μεταβολὴ ὡς σωφροσύνη ἀνδρίας καὶ ἀκολασία δειλίας, οὐκέτι ὁμοειδεῖς αἱ ἐν τοῖς τοιούτοις μεταβολαί, ἀλλ’ εἴπερ ἄρα, ὁμογενεῖς κατὰ τὸ ἀγαθὸν καὶ κακόν. περὶ δὲ τῆς μιᾶς κατ’ ἀριθμὸν κινήσεως προειρηκὼς ἔτυχον. καὶ χρὴ τοσοῦτον μόνον προσθεῖναι, ὅτι καὶ τὸ κινούμενον ἓν εἶναι χρὴ κατ’ ἀριθμόν, εἰ μέλλοι μία κατ’ ἀριθμὸν ἡ κίνησις εἶναι. εἴρηται δὲ περὶ τῆς μιᾶς κινήσεως καὶ ἐν τῷ πέμπτῳ τῆσδε τῆς πραγματείας, εἰς ἃ ἡμᾶς ἀναπέμπων εἶπεν ἐν τοῖς πρότερον εἰρῆσθαι. Μετὰ δὲ τὸ συστῆσαι, ὅτι μίαν κατ’ ἀριθμὸν κίνησιν ἕκαστον κινεῖται τῶν κινούντων τε καὶ κινουμένων, λαμβάνει τὸν χρόνον, ἐν ᾧ τὸ ἓν τῶν κινουμένων

κινεῖται, οἷον τὸ Α πεπερασμένον ὄντα, ἐπειδὴ καὶ ἡ κίνησις ἡ ἑκάστου πεπερασμένη ὑπόκειται ἔκ τινος εἴς τι οὖσα. ἡ δὲ πεπερασμένη κίνησις ἐν πεπερασμένῳ δέδεικται χρόνῳ. καὶ τίθησι τὸν τῆς κινήσεως τοῦ Α χρόνον πεπερασμένον τὸν Κ. ἐπειδὴ δὲ ἄπειρά ἐστι τὰ κινοῦντα καὶ κινούμενα, κἂν ἡ ἑκάστου κίνησις πεπερασμένη ᾖ, ἀλλ' ἡ ἐξ ἁπασῶν ἀπείρων ὄντων ἄπειρος ἔσται. τὸ γὰρ συντιθέμενον μέγεθος ἐκ τῆς τῶν ἀπείρων τῷ πλήθει μεγεθῶν συνθέσεως ἀνάγκη ἄπειρον εἶναι, κἂν πεπερασμένον ἕκαστον ᾖ τῶν συντιθέντων. ἄπειρος οὖν ἡ ΕΖΗΘ ὡς τῷ λόγῳ εἰπεῖν κίνησις ἡ ἐκ τῶν ἀπείρων τῷ πλήθει κινήσεων συνεστῶσα. ἐπεὶ οὖν ἐν ᾧ τὸ Α κινεῖται χρόνῳ, τοῦτ' ἔστιν ἐν τῷ Κ, ἐν τούτῳ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον τῶν κινουμένων ἀπείρων ὄντων τῷ πλήθει κινεῖται, συμβήσεται καὶ τὴν ὅλην τὴν ΕΖΗΘ κίνησιν ἄπειρον οὖσαν ἐν πεπερασμένῳ γίνεσθαι χρόνῳ τῷ Κ· ἀδύνατον ἄρα τι ἠκολούθησε τὸ ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ ἄπειρον κινεῖσθαι κίνησιν· ἐδείχθη γὰρ τοῦτο ἀδύνατον ἐν τῷ πρὸ τούτου βιβλίῳ. [30]

in Ph 10 1045 ἠκολούθησε δὲ τῷ ἄπειρα τῷ πλήθει ὑποθέσθαι τὰ κινοῦντα καὶ κινούμενα· ἀδύνατον ἄρα τὸ εἶναι ταῦτα ἄπειρα. ἔστιν ἄρα πρῶτόν τι ὃ κινεῖ μηκέτι ὑπ' ἄλλου κινούμενον. ἐπειδὴ δὲ τὸ ἐξ ἀπείρων τῷ πλήθει μεγεθῶν, κἄν τε ἴσα ᾖ τὰ μεγέθη κἄν τε ἄνισα, ἄπειρόν ἐστι, μέγεθος δέ τι καὶ ἡ κίνησις, εἰκότως προσέθηκεν, ὅτι εἴτε ἴσαι ἀλλήλαις εἰσὶν αἱ ἄπειροι τῷ πλήθει κινήσεις εἴτε ἄλλαι ἄλλων μείζου ς , ἀμφοτέρως ἄπειρος ἡ ὅλ η. p. 242b20 Οὕτω μὲν οὖν δόξειεν ἂν δεδεῖχθαι τὸ ἐξ ἀρχῆς ἕως τοῦ ἅμα δὲ πολλὰ κινεῖσθαι οὐκ ἀδύνατο ν . Ἀδιορίστως ληφθέντος ἐν τῇ προειρημένῃ ἀποδείξει τοῦ ἄπειρα εἶναι τῷ πλήθει τὰ κινοῦντα καὶ κινούμενα, ἐφιστάνει καλῶς, ὅτι μὴ τυγχάνων τοῦ προσήκοντος προσδιορισμοῦ ὁ λόγος δοκεῖ μὲν ἀποδεικνύναι τὸ ἐξ ἀρχῆς προτεθὲν τὸ εἶναί τι πρῶτον κινοῦν διὰ τοῦ ἀδύνατόν τι δεῖξαι ἑπόμενον τῷ ἀντικειμένῳ τῷ λέγοντι ἄλλο πρὸ ἄλλου ἐπ' ἄπειρον ἀεὶ κινεῖν τε καὶ κινεῖσθαι καὶ διὰ τοῦτο ἀπείρους τὰς κινήσεις ὑποθεμένῳ, καὶ μίαν ἄπειρον τῷ μεγέθει τὴν ἐκ τῶν ἀπείρων τῷ πλήθει συστήσαντι καὶ συναγαγόντι ἀδύνατόν τι τὸ τὴν ἄπειρον ταύτην ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ κινεῖσθαι. ὅτι οὖν μὴ συνάγεται ἐκ τῶν κειμένων τούτων ἀδύνατόν τι, δείκνυσι. τὸ μὲν γὰρ κείμενον ἦν ἀπείρων τῷ πλήθει κινήσεις ἄπειροι καὶ αὐταὶ τῷ πλήθει. ἐνδέχεται δὲ τὰς ἀπείρους τῷ πλήθει ταύτας κινήσεις ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ γίνεσθαι ἅμα γινομένας, ὡς εἴρηται, τὴν τοῦ Α καὶ Β καὶ τῶν ἄλλων. καὶ οὐδὲν ἀδύνατον ἀκολουθεῖ, ἀλλὰ τὸ ἀδύνατον ἠκολούθησε τῷ μίαν ἄπειρον κίνησιν ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ κινεῖσθαι, ἐπεὶ τό γε πλείους τῷ πλήθει καὶ ἀπείρους ἅμα ἐν πεπερασμένῳ γίνεσθαι οὐκ ἀδύνατον. εἰ οὖν μέλλει τὸ ἀδύνατον ἀκολουθεῖν, χρὴ δεῖξαι, πῶς αἱ ἄπειροι τῷ πλήθει κινήσεις εἰς μίαν κίνησιν ἄπειρον τῷ μεγέθει συντίθενται ἅμα γινομένην ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ, ἐν ᾧ καὶ μία τῶν πεπερασμένων γίνεται· οὕτω γὰρ ἠκολούθει τὸ ἀδύνατον τὸ ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ ἄπειρον εἶναι κίνησιν. [25]

in Ph 10 1046 τοῦτο οὖν ἐφεξῆς ποιεῖ δεικνὺς ὅπως μία ἄπειρος ἡ τοιαύτη κίνησις ἀποτελεῖται. p. 242b24 Ἀλ λ ' εἰ τὸ κινοῦν πρῶτον κατὰ τόπον ἕως τοῦ οὐδὲν προσήκει διὰ τοῦτο γίνεσθαι ἀδύνατο ν . Πολλῶν μὲν ὄντων καὶ ἀπείρων τῷ πλήθει τῶν κινούντων καὶ κινουμένων οὐδὲν ἀδύνατον ἔπεται τῷ τὰς ἀπείρους κινήσεις ἅμα ἐν πεπερασμένῳ γίνεσθαι χρόνῳ, ἀλλ' ἕν τι γίνεται, φησί, τὸ ἐκ πάντων τῶν κινούντων καὶ κινουμένων· τὸ γὰρ κινοῦν τι κατὰ τόπον πρῶτον, τοῦτ' ἔστι προσεχῶς καὶ μὴ δι' ἄλλου, καὶ σωματικὴν κίνησιν κινοῦν ἀνάγκη συνεχὲς ὂν τῷ κινουμένῳ ἢ ἁπτόμενον αὐτοῦ οὕτω κινεῖν αὐτό. σωματικὴν δὲ λέγει κίνησιν τὴν ἀντερειστικήν· κινεῖ μὲν γὰρ καὶ τὸ πρώτως κινοῦν καὶ τὸ ἐραστόν, καὶ κατὰ τόπον κινεῖ ταῦτα, ἀλλ' οὐ σωματικῶς· σωματικῶς γὰρ κινεῖ τὸ ὠθοῦν ἢ ἕλκον ἢ δινοῦν ἢ ὀχοῦν. τὰ δὴ τοιαῦτα ἅπτεσθαι ἀνάγκη τῶν ὑπ' αὐτῶν κινουμένων καὶ διὰ τῆς ἁφῆς τρόπον τινὰ ἑνοῦσθαι αὐτοῖς. κἂν πλείω οὖν κἂν ἄπειρα ᾖ τὰ κινοῦντα καὶ κινούμενα ἐκ διαδοχῆς, καὶ ταῦτα ἓν ἔσται κατὰ τὴν ἁφήν· 'εἴτε δὲ ἄπειρον, φησί, τὸ ἓν τοῦτο εἴτε πεπερασμένον, οὐδὲν διαφέρει,' οὐχ ὅτι ἀδύνατον ἐξ ἀπείρων τῷ πλήθει μεγεθῶν ἁπτομένων ἀλλήλων, κἂν τῶν Δημοκρίτου ἀτόμων εἴη τῷ μεγέθει

βραχύτερα, πεπερασμένον τι ἓν γίνεσθαι, ἀλλ᾽ ὅτι οὐ πρόκειται νῦν σκοπεῖν, εἴτε ἔστι τι ἄπειρον μέγεθος εἴτε οὐκ ἔστιν. κἂν γὰρ πεπερασμένον αὐτό τις ὑποθῆται, τῆς κινήσεως ἀπείρου οὔσης καὶ μιᾶς τῆς ἐκ τῶν ἀπείρων τῷ πλήθει κινήσεων συγκειμένης ἀκολουθήσει τὸ ἀδύνατον τὸ ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ ἄπειρον κίνησιν κεκινῆσθαι, εἴτε τὸ πεπερασμένον μέγεθος εἴτε τὸ ἄπειρον · ἀμφοτέρως γὰρ ἀδύνατον, ὡς δέδεικται ἐν τῷ πρὸ τούτου βιβλίῳ. καὶ νῦν δὲ ὑπέμνησεν, ὅτι ὅπως ἂν ληφθῶσιν αἱ ἄπειροι τῷ πλήθει κινήσεις, εἴτε ἴσαι εἴτε ἄνισοι μέγεθος οὖσαι, ἄπειρον τὸ ὅλον τῷ μεγέθει ποιοῦσι, προσθεὶς νῦν, ὅτι καὶ μία γίνεται κίνησις διὰ τὴν τῶν κινούντων καὶ κινουμένων ἐπαφὴν ἓν ποιοῦσαν τὸ κινούμενον. [25]

in Ph 10 1047

ἡ δὲ τοῦ ἑνὸς κίνησις μία· τὸ δὲ ὃ γὰρ ἐνδέχετα ι , ληψόμεθα ὡς ὑπάρχον περὶ τοῦ ἴσας ἢ ἀνίσους λαβεῖν εἶπεν. ἐπεὶ γὰρ ἀμφοτέρως ἐνδέχεται, ὅπερ ἂν ὑποτεθῇ, τούτῳ ἕξομεν ἀκολουθοῦν τὸ ἀδύνατον. ἄπειρον δὲ ὑποθέμενος τὸ ἐκ τοῦ ΑΒΓΔ μέγεθος ἀπείρων ὄντων τῷ πλήθει μεγεθῶν ἐν τῇ συναγωγῇ τοῦ λόγου ἢ τὸ πεπερασμένον ἢ τὸ ἄπειρον εἶπεν ὡς καθ᾽ ἑκάτερον τοῦ ἀδυνάτου ἀκολουθοῦντος. καὶ γὰρ ἄπειρον καὶ πεπερασμένον μέγεθος ἄπειρον κινεῖσθαι κίνησιν ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ ὁμοίως ἀδύνατον ἐδείχθη ἐν τῷ προλαβόντι βιβλίῳ. μετὰ δὲ τὸ διαλῦσαι τὴν ἐκ τοῦ ἀδιορίστως ὑποτεθέντος ἔνστασιν συμπεραίνεται λοιπὸν τὸν λόγον· ἀδυνάτου γὰρ δειχθέντος τοῦ ἐπ᾽ ἄπειρον εἶναι τὰ κινοῦντα καὶ κινούμενα, εἴπερ ἀδύνατόν τι αὐτῷ ἠκολούθησεν, ἀνάγκη τὸ ἀντικείμενον τούτῳ ἀληθὲς εἶναι, τὸ ἵστασθαι τὴν πρόοδον ταύτην καὶ μὴ ἐπ᾽ ἄπειρον ἰέναι ἀλλ᾽ εἶναί τι τὸ πρώτως κινοῦν μηκέτι αὐτὸ ὑπ᾽ ἄλλου κινούμενον. ἐπειδὴ δὲ οὐ δεικτικῶς ἀλλ᾽ ἐξ ὑποθέσεως αὐτῷ προῆλθεν ὁ λόγος τῆς ἄπειρα τῷ πλήθει τὰ κινοῦντα καὶ κινούμενα ὑποθεμένης, καὶ ταύτῃ τὸ ἀδύνατον ἐπήγαγεν, ἵνα μή τις εἴπῃ μηδὲν εἶναι δεδειγμένον, εἴπερ ἐξ ὑποθέσεως τὸ ἀδύνατον ἠκολούθησε, καλῶς ἐπήγαγεν ὅτι ‘ἡ ὑπόθεσις εἴληπται ὡς ἐνδεχομένη‘. ὁ γὰρ μὴ συγχωρῶν εἶναί τι πρῶτον κινοῦν ὡς ἐνδεχομένου τοῦ ἐπ᾽ ἄπειρον δύνασθαι λαμβάνειν ἄλλο πρὸ ἄλλου κινοῦν τε καὶ κινούμενον οὕτως ἐκεῖνο οὐ συγχωρεῖ, τῷ δὲ ἐνδεχομένῳ ὑποτεθέντι οὐδὲν ἀδύνατον ἀκολουθεῖ, ἀλλὰ ἀδύνατον μὲν ἀδυνάτῳ, δυνατὸν δὲ δυνατῷ, ὡς ἐν τοῖς Ἀναλυτικοῖς ἐδιδάχθημεν. ὥστε κἂν ὡς ἐνδεχόμενον ὑποτεθῇ, οὐκ ἦν ἐνδεχόμενον. ὅταν δὲ λέγῃ ἡ γὰρ ὑπόθεσις εἴληπται ἐνδεχομένη, ἀντὶ τοῦ ὡς ἐνδεχομένη ἀκουστέον. ὥστε κἂν ἐξ ὑποθέσεως συνέβη τὸ ἀδύνατον, ἐξ ὑποθέσεως συνέβη ὡς ἐνδεχομένης ὑποτεθείσης. καὶ εἴπερ ἦν ἐνδεχομένη, οὐκ ἐχρῆν ἀδύνατόν τι αὐτῇ ἀκολουθῆσαι. p. 243a3 Τὸ δὲ πρῶτον κινοῦ ν , μὴ ὡς τὸ οὗ ἕνεκα ἕως τοῦ πρώτη γὰρ αὕτη τῶν κινήσεω ν . Ἵνα δείξῃ μίαν τῷ ἀριθμῷ γινομένην κίνησιν τὴν ἐκ τῆς ἐπ᾽ ἄπειρον τῶν κινούντων καὶ κινουμένων ὑποθέσεως, καὶ τούτῳ τὸ ἀδύνατον ἐπαγάγῃ τὸ ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ ἄπειρον κινεῖσθαι κίνησιν, ἐχρήσατο τῷ τὸ προσεχῶς κινοῦν ὀφείλειν ἅπτεσθαι τοῦ κινουμένου ἢ συνεχὲς αὐτῷ εἶναι. [30]

in Ph 10 1048

τοῦτο δὲ τότε μὲν ἀπὸ τῆς ἐπαγωγῆς ἐπιστώσατο εἰπὼν “καθάπερ ὁρῶμεν ἐπὶ πάντων”, νῦν δὲ ἀποδεῖξαι αὐτὸ καθ᾽ ἕκαστον κινήσεως εἶδος προτίθεται, ὅτι τὸ προσεχῶς κινοῦν ἀνάγκη ἅμα εἶναι τῷ κινουμένῳ. ἐπειδὴ δὲ τὸ κινοῦν διττόν, τὸ μὲν ὡς τὸ ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως, τοῦτ᾽ ἔστι τὸ ποιητικόν, τὸ δὲ ὡς τὸ οὗ ἕνεκεν, τοῦτ᾽ ἔστι τὸ τελικόν, περὶ τοῦ ποιητικοῦ νῦν αὐτῷ ἡ ἀπόδειξις γίνεται. τὸ γὰρ ὡς τέλος κινοῦν καὶ ὅλως τὸ ὀρεκτὸν οὐχ ἅμα τῷ κινουμένῳ· ἡ γὰρ ὄρεξις μὴ παρόντος μάλιστά ἐστιν, ἔκτασις ἐπ᾽ αὐτὸ οὖσα. πρῶτον δὲ κινοῦν λέγεται μὲν καὶ τὸ τὴν αἰτίαν ἐνδιδὸν τῆς κινήσεως κἂν δι᾽ ἄλλων τινῶν μεταξὺ κινήσεων, ὡς ὁ διὰ σχοίνων ἕλκων ἢ διὰ ῥάβδου ὠθῶν. οὕτω δὲ καὶ τὸ πρώτιστον αἴτιον τῆς κινήσεως τὸ ἀκίνητον τὰ ἐνταῦθα λέγεται καὶ ὡς ποιητικὸν κινεῖν. πρῶτον δὲ κινοῦν λέγεται καὶ τὸ προσεχῶς κινοῦν, ὡς νῦν ἐχρήσατο τῷ ὀνόματι τὸ πρῶτον οὕτω κινοῦν ἅμα λέγων τῷ κινουμέν ῳ. ὅπως δὲ τὰ ἅμα λέγει, αὐτὸς ἐξηγήσατο εἰπὼν λέγω δὲ τὸ ἅμα ὅτι οὐδέν ἐστι μεταξ ύ, ὃ ταὐτόν ἐστι τῷ ἅπτεσθαι. ἅπτεσθαι γὰρ ἐκεῖνα ἐλέγετο, ὧν τὰ ἄκρα ἅμα, ὥστε μηδὲν ἔχειν μεταξύ. εἰπὼν δὲ

ὅτι τοῦτο κοινόν ἐστιν ἐπὶ παντὸς κινουμένου καὶ κινοῦντος, δῆλον ὅτι τοῦ οὕτως, ὡς εἴρηται, ποιητικῶς κινοῦντος διαιρεῖ λοιπὸν τὰ εἴδη τῆς κινήσεως εἰς τὴν κατὰ τόπον καὶ κατὰ ποιὸν καὶ κατὰ ποσόν, καὶ τρία τὰ κινοῦντα λαβὼν τὸ φέρον καὶ τὸ ἀλλοιοῦν καὶ τὸ αὔξον ἢ φθίνον, ἐπὶ πρώτης τῆς φορᾶς ὡς πρώτης οὔσης τῶν κινήσεων, ὡς δείξει ἐν τῷ ἐφεξῆς βιβλίῳ, τὸν λόγον ποιεῖται. p. [25]

in Ph 10 1048 243a11 Ἅπαν δὴ τὸ φερόμενον ἢ αὐτὸ ὑ φ ’ ἑαυτοῦ κινεῖται ἕως τοῦ πλὴν ὅσαι ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ εἰσ ί . Φερόμενον μὲν λέγει τὸ κατὰ τόπον κινούμενον καὶ ἀπὸ τῆς φορᾶς οὕτω προσαγορευόμενον. ὅτι δὲ ὄντος τοῦ κινουμένου ἀνάγκη καὶ τὸ κινοῦν εἶναι, δῆλον, εἴπερ πᾶν τὸ κινούμενον ὑπό τινος ἐδείχθη κινεῖσθαι. διελὼν δὲ τὰ κατὰ τόπον κινούμενα εἵς τε τὰ ὑφ’ ἑαυτῶν κινούμενα καὶ ἐν ἑαυτοῖς ἔχοντα τὸ κινοῦν, ὥσπερ τὰ ζῷα ἐν ἑαυτοῖς ἔχει τὴν ψυχὴν κινοῦσαν τὸ σῶμα, καὶ εἰς τὰ ἔξωθεν καὶ ὑπ’ ἄλλου κινούμενα (παρὰ γὰρ τούτους τοὺς τρόπους οὐκ ἔστιν κινεῖσθαι) τὰ μὲν ὑφ’ ἑαυτῶν κινούμενα φανερῶς, φησίν, ἐν ἑαυτοῖς ἅμα τὸ κινοῦν ἔχει τῷ κινουμένῳ, μὴ κεχωρισμένον αὐτοῦ μηδὲ διαλαμβανόμενον ὑπό τινος μεταξὺ παρεμπίπτοντος· οὕτω γὰρ ἡ ψυχὴ σύνεστι τῷ σώματι κινοῦσα αὐτό, κἂν μὴ σωματικῶς κινῇ. ἡ δὲ ὑπό τινος ἔξωθεν κινοῦντος γινομένη κίνησις, βίαιος οὖσα δηλονότι καὶ οὐ κατὰ φύσιν, τέτταρας ἔχει τὰς ἀνωτάτω διαφοράς· ἢ γὰρ ἕλκει τὸ κινοῦν ἢ ὠθεῖ ἢ ὀχεῖ ἢ δινεῖ. ὅτι δὲ οὗτοι μόνοι τρόποι τῆς ἔξωθεν καὶ ὑπ’ ἄλλου γινομένης βιαίου κινήσεώς εἰσι, δείκνυσιν ἐκ τοῦ πάσας τὰς ὑπ’ ἄλλου βίᾳ γινομένας κινήσεις ὑπό τινα τούτων ἀνάγεσθαι τῶν διαφορῶν. τὴν μὲν γὰρ ἔπωσιν καὶ τὴν ἄπωσιν ὑπὸ τὴν ὦσιν ἀνάγει. εἰ γάρ ἐστιν ἡ ὦσις, ὡς αὐτὸς μετ’ ὀλίγον ὁρίζεται, ἢ ἀφ’ ἑαυτοῦ πρὸς ἄλλο ἢ ἀπ’ ἄλλου πρὸς ἄλλο, ἔπωσις δέ ἐστιν ὅταν καὶ ἀφ’ ἑαυτοῦ τινι κινουμένῳ ἀκολουθοῦν τι ἐπωθῇ αὐτό, ἄπωσις δὲ ὅταν ἀφ’ ἑαυτοῦ ἢ ἀπ’ ἄλλου ὠθῆταί τι ὑπὸ τοῦ κινοῦντος μὴ ἐπακολουθοῦντος τῷ κινουμένῳ, κοινὴ οὖν ἀμφοῖν ἡ ὦσις, διαφέρουσι δὲ ἡ ἔπωσις καὶ ἡ ἄπωσις τῷ ἐπακολουθεῖν ἢ μή. καὶ τὴν ῥῖψιν δὲ εἰς τὴν ὦσιν ἀνάγεσθαί φησιν· ἕως γὰρ τότε ῥιπτεῖσθαι λέγεταί τι, ἕως ἂν ἡ σφοδρότης τῆς ὥσεως ἐπικρατῇ τῆς οἰκείας τοῦ ῥιπτουμένου κινήσεως· ὅταν δὲ ἐκείνης ἐκλυθείσης αὕτη ἐπικρατήσῃ, οἷον εἰ λίθος εἴη, οὐκέτι κατὰ τὴν ῥῖψιν φέρεται πλάγιος εἰ τύχοι ἢ πρὸς τὸ ἄνω, ἀλλὰ κατὰ τὴν οἰκείαν ροπὴν ἐπὶ τὸ κάτω. ὦσις οὖν τίς ἐστι καὶ ἡ ῥῖψις· κἂν γὰρ ἐπὶ τὸ κάτω τις ῥίψῃ τὸν λίθον, ἕως μὲν ἡ τοῦ ῥίψαντος ὦσις ἐπικρατεῖ τῆς κατὰ φύσιν κινήσεως, ῥῖψίς ἐστιν ἡ κίνησις, ἐκλυθείσης δὲ ἐκείνης καὶ τῆς κατὰ φύσιν κρατούσης, οὐκέτι ῥῖψις οὐδὲ ὦσις. [30]

in Ph 10 1050 καὶ ἐπὶ τῆς ῥίψεως δέ, κἂν τὸ ῥῖψαν μηκέτι ἅπτηται τοῦ ῥιφθέντος, ἀλλ’ ὅ γε ἀὴρ προσεχῶς αὐτὸ κινῶν τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ πρώτου κινήσαντος λαβὼν καὶ εὐφυῶς ἔχων πρὸς τὴν ἐπὶ τὸ πλάγιον κίνησιν διὰ τὸ μήτε βαρὺς ἁπλῶς εἶναι μήτε κοῦφος ὠθεῖ τὸ ῥιφθὲν ἐφαπτόμενος αὐτοῦ, ὥσπερ αὐτὸν ὁ πρῶτος κινήσας ἄνθρωπος εἰ τύχοι ἢ ὁ παρ’ ἐκείνου τὴν δύναμιν τοῦ κινεῖν κατὰ τὸ συνεχὲς διαδεξάμενος ἀήρ· οὕτω γὰρ αὐτὸς ἐν τῷ ἐφεξῆς βιβλίῳ τὴν ῥῖψιν αἰτιολογεῖ τὴν ἀντιπερίστασιν μὴ προσιέμενος. καὶ τὴν δίωσιν δὲ καὶ σύνωσιν τῇ ὥσει ὑπάγει καὶ ἕλξει· ἡ μὲν γὰρ δίωσις ἄπωσίς ἐστιν ἀπ’ ἀλλήλων, ἡ δὲ ἄπωσις ὦσις, ἡ δὲ σύνωσις ἕλξις, ἡ δὲ ἕλξις ἢ πρὸς αὐτὸ ἢ πρὸς ἄλλο. δοκεῖ δὲ καὶ ἡ σύνωσις ὦσίν τινα δηλοῦν, ἀλλ’ οὐ χωριστικὴν ὡς ἡ δίωσις, ἀλλὰ συναγωγὸν μᾶλλον καὶ συμπιλητικήν. καὶ τὰ εἴδη δέ, φησίν, τῆς τε διώσεως καὶ τῆς συνώσεως ὑπὸ τὴν ὦσιν καὶ τὴν ἕλξιν ἀναχθήσεται. εἴδη δὲ τῆς μὲν διώσεως κέρκισις καὶ πτύσις καὶ ἐκπνοὴ καὶ πᾶσα διακριτικὴ κίνησις, τῆς δὲ συνώσεως σπάθησις καὶ εἰσπνοὴ καὶ τῆς τροφῆς ἢ τοῦ πόματος ὁλκὴ καὶ ἁπλῶς πᾶσα συγκριτικὴ κίνησις. ἵνα γὰρ μὴ τοῖς καθ’ ἕκαστον ἐπιὼν ἅμα μὲν μηκύνῃ τὸν λόγον, ἅμα δὲ ὑποψίαν ἐπὶ τοῖς παραλειπομένοις παρέχηται, εἰς σύγκρισιν καὶ διάκρισιν πάσας τὰς τοιαύτας ἀναγαγὼν τὴν μὲν διάκρισιν ὦσίν τινά φησιν εἶναι, τὴν δὲ σύγκρισιν ἕλξιν. εἰπὼν δὲ ὅτι πᾶσαι αἱ συγκρίσεις καὶ διακρίσεις ἔσονται συνώσεις καὶ διώσεις ἐπήγαγεν πλὴν ὅσα ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ εἰσι ν.

ἐπειδὴ γὰρ τοῖς περὶ Ἀναξαγόραν καὶ Λεύκιππον καὶ Δημόκριτον πᾶσα γένεσις καὶ φθορὰ συγκρίσει καὶ διακρίσει γίνεσθαι ἐδόκει, αὐτῷ μὲν τοῦτο οὐκ ἀρέσκει. εἰ δὲ γίνεται ὅλως, φησί, τινὰ καὶ φθείρεται κατὰ σύγκρισιν καὶ διάκρισιν, οὐκ ἂν ἡ σύγκρισις αὕτη καὶ διάκρισις ἀνάγοιτο εἰς τὴν σύνωσιν καὶ δίωσιν οὐδὲ διὰ τούτων εἰς τὴν ἕλξιν καὶ τὴν ὦσιν. τὸ μὲν γὰρ συνωθούμενον καὶ διωθούμενον ὄντα κατὰ τὴν οὐσίαν καὶ μένοντα, ἅπερ ἐστί, διωθεῖσθαι καὶ συνωθεῖσθαι λέγεται καὶ ὅλως ὠθεῖσθαι καὶ ἕλκεσθαι, τὰ δὲ γινόμενα καὶ φθειρόμενα οὐ μένοντα ἐπὶ τῆς οἰκείας οὐσίας κατὰ γένεσιν καὶ φθορὰν μεταβάλλει, ἐπειδὴ κατ᾽ οὐσίαν εἰσὶν αἱ τοιαῦται μεταβολαί. [25]

in Ph 10 1051 διὸ οὐχ ἕλξεις οὐδὲ ὦσεις αἱ τοιαῦται συγκρίσεις καὶ διακρίσεις· οὐδὲ γὰρ κινήσεις ὅλως εἰσὶν αἱ γενέσεις καὶ αἱ φθοραί, οὐδὲ ἕλκεσθαι ἢ ὠθεῖσθαι οἷόν τε τὸ ἔτι γινόμενον καὶ μηδέπω ὄν. ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἐν τῷ ἑτέρῳ ἑβδόμῳ βιβλίῳ τῷ κατὰ τὴν λέξιν ὀλίγον τι τούτου διαφέροντι καὶ τὴν σπάθησιν καὶ τὴν κέρκισιν τῇ ὦσει ὑπάγεσθαι λέγει, ἰστέον ὅτι ἐν οἷς ἔγνων ἐγὼ οὕτως ηὗρον γεγραμμένον καὶ ἡ σπάθησις δὲ καὶ ἡ κέρκισις · τὸ μὲν γὰρ αὐτῶν σύγκρισι ς , τὸ δὲ διάκρισι ς. ἰστέον δὲ ὅτι ὁ Θεμίστιος ἐν οἷς ἔγνων ἐγὼ βιβλίοις ἀπὸ ταύτης τῆς ῥήσεως τῆς λεγούσης ἅπαν δὴ τὸ φερόμενον ἢ αὐτὸ ὑ φ ᾽ ἑαυτοῦ κινεῖται ἢ ὑ π ᾽ ἄλλου ἤρξατο τοῦτο τὸ βιβλίον παραφράζειν τῶν μέχρι τοῦδε ῥηθέντων ἐν αὐτῷ καταφρονήσας, καὶ οὐδὲ ἐν τοῖς ἑξῆς τὴν συνέχειαν φυλάττει. p. 243b10 Ἅμα δὲ φανερὸν ὅτι οὐδὲ ἔστιν ἄλλο τι γένος ἕως τοῦ ἅπασαι γὰρ πίπτουσιν εἰς τέτταρας ταύτα ς . ‘Εἰπὼν τὰς συγκρίσεις καὶ διακρίσεις τὰς μὲν συνώσεις εἶναι τὰς δὲ διώσεις, καὶ διὰ τοῦτο τὰς μὲν ἕλξεις τὰς δὲ ὦσεις, ἐπειδή τινες τῶν φυσικῶν ἀρχὰς οὐ μόνον τῶν κατὰ τόπον κινήσεων ἀλλὰ καὶ πασῶν ἐτίθεντο τὴν σύγκρισιν καὶ διάκρισιν καὶ οὐ μόνον κινήσεων ἀλλὰ καὶ μεταβολῶν πασῶν, αὐτὸς οὐ τοῦτο μόνον ἀναιρεῖν δοκεῖ τὸ πασῶν ἀρχὰς αὐτὰς εἶναι τῶν κινήσεων, ἀλλ᾽ οὐδὲ ἀρχαί, φησίν, εἰσὶ πρῶται οὐδὲ γένος τί ἐστιν ὅλως κινήσεως τοῦτο παρὰ τὰ τέτταρα τὰ εἰρημένα, ἀλλ᾽ ὑπ᾽ ἐκεῖνα καὶ ταῦτα ἀνάγεται καὶ τὰ τούτων εἴδη· καὶ γὰρ ἡ μὲν εἰσπνοὴ σύγκρισις οὖσα ἕλξις ἐστίν, ἡ δὲ ἐκπνοὴ διάκρισις οὖσα ὦσίς ἐστιν· ὁμοίως δὲ καὶ ἡ πτύσις. καὶ ὅσαι ἄλλαι, φησί, διὰ τοῦ σώματος ἐκκριτικαί εἰσιν ἢ ληπτικαὶ κινήσεις αἱ μὲν διακριτικαὶ οὖσαι αἱ δὲ συγκριτικαί, αἱ μὲν ὑπὸ τὴν ὦσιν ἀνάγονται, αἱ δὲ ὑπὸ τὴν ἕλξιν.‘ οὕτω μὲν οὖν τὴν ἀρχὴν ὁ Ἀλέξανδρος ἐξηγήσατο τὴν σύγκρισιν καὶ διάκρισιν λέγων δεδεῖχθαι μὴ ἄλλο γένος οὖσας κινήσεως, ἀλλ᾽ ὑπαγομένας αὐτὰς ταῖς προειρημέναις τέτρασιν ὡς μέρη ἐκείνων οὔσας. [25]

in Ph 10 1052 ἑφεξῆς δὲ ἀναλαβὼν τὸν λόγον, εἴτε κατ᾽ ἄλλην ἐπιβολὴν ὕστερον προσγραφεῖσαν εἴτε οὐκ οἶδα ὅπως, γενικωτάτας φησὶν ὑπ᾽ αὐτοῦ κινήσεις δείκνυσθαι τήν τε σύγκρισιν καὶ τὴν διάκρισιν· “πάντα γάρ, φησί, τὰ εἴδη τῆς κινήσεως ὑπὸ ταῦτα εὑρεθήσεται· εἰ γὰρ πάντα μὲν ὑπὸ τὴν δίωσιν καὶ τὴν σύνωσιν, τούτων δὲ ἡ μὲν σύγκρισις ἡ δὲ διάκρισις, πάντα εἰς σύγκρισιν καὶ διάκρισιν ἀνάγοιτο ἄν.” ταῦτα ὁ Ἀλέξανδρος αὐτῇ λέξει γέγραφεν, καίτοι τοῦ Ἀριστοτέλους εἰπόντος “ὁμοίως δὲ καὶ αἱ ἄλλαι συγκρίσεις καὶ διακρίσεις· ἅπασαι γὰρ ἔσονται διώσεις καὶ συνώσεις, πλὴν ὅσαι ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ.” ὥστε οὐχ ἡ σύνωσις σύγκρισίς τίς ἐστιν οὐδὲ ἡ δίωσις διάκρισίς τις, ὡς ὁ Ἀλέξανδρός φησιν, ἀλλὰ τοὐναντίον αἱ συγκρίσεις καὶ διακρίσεις συνώσεις καὶ διώσεις εἰσί. πῶς δὲ εἰς σύγκρισιν καὶ διάκρισιν πᾶσαι ἀνάγοιντο ἂν ἐκ τῶν νῦν εἰρημένων αἱ κινήσεις, εἴπερ πάσας εἰς τὰς εἰρημένας τέτταρας πίπτειν φησὶν ὁ Ἀριστοτέλης καὶ τὰς δύο πάλιν τῶν τεττάρων τὴν ὄχησιν καὶ τὴν δίνησιν εἰς τὰς δύο τὰς λοιπὰς ἀναγαγὼν τὴν ἕλξιν καὶ τὴν ὦσιν ἐπὶ τούτων ὡς κοινῶν συνήγαγε τὸν προκείμενον λόγον εἰπὼν “ὥστε εἰ τὸ ὠθοῦν καὶ τὸ ἕλκον ἅμα τῷ ὠθουμένῳ καὶ ἑλκομένῳ, φανερὸν ὅτι τοῦ κατὰ τόπον κινουμένου καὶ κινοῦντος οὐδέν ἐστι μεταξύ.” ἀλλ᾽ οὐκ εἶπεν ‘ὥστε εἰ τὸ συγκρῖνον καὶ διακρῖνον‘. ἐν μέντοι τῷ ἑτέρῳ ἑβδόμῳ βιβλίῳ οὕτως αὐτῇ λέξει γέγραπται· “καὶ πᾶσα δὴ κίνησις ἡ κατὰ τόπον σύγκρισις καὶ διάκρισίς ἐστι”. καὶ ἀπὸ ταύτης ἴσως τῆς

λέξεως ὁ Ἀλέξανδρος τὰ ὕστερον ῥηθέντα προσέθηκεν οὐ συμφωνοῦντα τοῖς ἐνταῦθα γεγραμμένοις, ὡς δοκεῖ. δυνατὸν δὲ ἴσως συμφώνους δεικνύναι τούτους τοὺς λόγους τοῦ Ἀριστοτέλους τὴν σύγκρισιν καὶ τὴν διάκρισιν οὐχ ἁπλῶς ὑπὸ τὴν σύνωσιν καὶ τὴν δίωσιν ἤτοι τὴν ἕλξιν καὶ τὴν ὦσιν ὡς ὑπὸ καθολικωτέρας ἀνάγοντος, ἀλλ' ὡς τὰς αὐτὰς ἐκείναις ταύτας λέγοντος. οὕτω γὰρ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ὕστερον διετάξατο λέγων "πᾶσαι ἂν ὑπάγοιντο ταῖς δύο ταύταις, τῇ τε ἕλξει καὶ τῇ ὥσει, ὧν ἡ μὲν σύγκρισίς ἐστιν ἡ δὲ διάκρισις· καὶ οὕτω γενικώταται ἂν εἶεν κινήσεις σύγκρισίς τε καὶ διάκρισις. [25]

in Ph 10 1053 p. 243b16 Τούτων δὲ πάλιν ἡ ὄχησις καὶ ἡ δίνησις ἕως τοῦ οὕτω γὰρ συνεφέλκεται θάτερο ν . Δείξας ὅτι εἰς τὰς τέτταρας τὰς εἰρημένας πᾶσαι αἱ κατὰ τόπον ἀνάγονται κινήσεις, τὰς δύο πάλιν τήν τε ὄχησιν καὶ τὴν δίνησιν εἰς τὰς λοιπὰς ἀνάγει δύο τήν τε ὦσιν καὶ τὴν ἕλξιν. δείκνυσι γὰρ τὴν μὲν ὄχησιν ἢ κατὰ ἕλξιν ἢ κατὰ ὦσιν ἢ κατὰ δίνησιν γινομένην, τὴν δὲ δίνησιν συγκειμένην ἔκ τε ἕλξεως καὶ ὥσεως. καὶ ὅτι μὲν ἡ ὄχησις ὑπό τινα τῶν τριῶν ἐστι δείκνυσι λαμβάνων τὸ μὲν ὀχούμενον μὴ καθ' αὑτὸ κινεῖσθαι, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός· τῷ γὰρ τὸ ὀχοῦν κινεῖσθαι τούτῳ κινεῖται τὸ ὀχούμενον, καὶ ὡς ἐκεῖνο καθ' αὑτὸ κινεῖται, οὕτω τοῦτο κατὰ συμβεβηκός. ὥστε τὰ ὀχοῦντα χρὴ ζητεῖν κατὰ πόσους κινεῖται τρόπους· κατὰ γὰρ τοὺς αὐτοὺς κινήσεται καὶ τὸ ὀχούμενον. τῶν δὲ ὀχούντων τὰ μὲν ἀφ' ἑαυτῶν κινούμενα ὀχεῖ, ὡς ὁ ἵππος τὸν ἀναβάτην καὶ ὅλως τὰ ἔμψυχα, τὰ δὲ ἔξωθεν καὶ αὐτὰ κινούμενα. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἐμψύχων καὶ ἐξ ἑαυτῶν κινουμένων δέδεικται πρότερον, ὅτι ἅμα ἔχουσιν ἐν ἑαυτοῖς καὶ τὸ κινοῦν καὶ τὸ κινούμενον, τὰ δὲ ἄψυχα καὶ ἔξωθεν κινούμενα, ἐν οἷς τινα ὀχοῦντά ἐστι, κατὰ τοὺς τρεῖς κινεῖται τρόπους· ἢ γὰρ ἑλκόμενα ὡς ἡ ναῦς ἡ ὀχοῦσα τοὺς ἐπιβάτας, ἢ ὠθούμενα ὡς ἡ πρὸς ἄνεμον πλέουσα, ἢ δινούμενα ὡς στρόμβοι καὶ μύλοι, οἵτινες καὶ ὀχοῦσιν ἔστιν ὅτε τινὰ αὐτοῖς ἐπικείμενα. ὥστε ἡ ὄχησις κοινὴ τῶν τριῶν ἐστι τρόπων· ἢ γὰρ ἕλξει ἢ ὥσει ἢ δινήσει κινεῖται τὸ ὀχούμενον. οὕτω μὲν ἡ ὄχησις. ἡ δὲ δίνησις, φησί, σύγκειται ἔκ τε ἕλξεως καὶ ὥσεως. ὁ γὰρ δινῶν ποτὲ μὲν ἐφ' ἑαυτὸν προσάγει τὸ δινούμενον, ποτὲ δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ ἀπωθεῖ ὡς ἐπὶ τῶν ταῖς χερσὶν ἀληθόντων· ὠθῶν γὰρ ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν μύλην καὶ πάλιν ἕλκων ποιεῖται τὴν δίνησιν. Εἰ οὖν αἱ μὲν τέτταρες κινήσεις εἰς ἕλξιν ἀνάγονται καὶ ὦσιν, τὸ δὲ ἕλκον καὶ τὸ ὠθοῦν ἅμα τῷ ἑλκομένῳ καὶ ὠθουμένῳ ἐστί, φανερὸν ὅτι τὰ κατὰ τόπον κινοῦντα ἅμα ἐστὶ τοῖς κατὰ τόπον ὑπ' αὐτῶν κινουμένοις καὶ οὐδέν ἐστιν αὐτῶν μεταξύ. [25]

in Ph 10 1054 λοιπὸν οὖν δεῖξαι, ὅτι τὸ ὠθοῦν καὶ τὸ ἕλκον ἅμα τοῖς ὑπ' αὐτῶν κινουμένοις ἐστί. τοῦτο δὴ δείκνυσιν ἐκ τῶν ὁρισμῶν τῆς τε ὥσεως καὶ τῆς ἕλξεως. ὁ δὲ κυριώτατος τῶν ἀποδείξεων τρόπος ἐκ τῶν ὁρισμῶν ἐστιν. ὁρισμὸς δὲ τῆς μὲν ὥσεώς ἐστι κίνησις ἢ ἀφ' ἑαυτοῦ πρὸς ἄλλο ἢ ἀπ' ἄλλου πρὸς ἄλλο, τῆς δὲ ἕλξεως κίνησις ἀπ' ἄλλου ἢ πρὸς ἑαυτὸ ἢ πρὸς ἄλλο, ὅτα ν, φησίν, θάττων ἡ κίνησις ᾗ τῆς χωριζούσης ἀ π ' ἀλλήλων τὰ συνεχ ῆ. τότε, φησί, τὸ ἕλκον ἐφέλκεται θάτερον ἢ πρὸς ἑαυτὸ ἢ πρὸς ἄλλο, ὅταν κατισχύῃ τὸ ἕλκον τῆς τοῦ ἑλκομένου οἰκείας κινήσεως τῷ θάττονα εἶναι τὴν τοῦ ἕλκοντος κίνησιν τῆς τοῦ ἑλκομένου, ἥτις ὅσον ἐφ' ἑαυτῇ χωρίζει ἀπ' ἀλλήλων τὰ συνεχῆ, τουτέστι τὰ ἑλκόμενα ἐπὶ τὸ ἅψασθαι καὶ ταύτῃ συνεχιζόμενα· ἡ γὰρ οἰκεία κίνησις ἑκάστου ὅσον ἐφ' ἑαυτῇ χωρίζει καὶ ἀποσπᾷ τὰ ὑπὸ τοῦ ἕλκοντος βίᾳ συναπτόμενα ἀλλήλοις· πολλαχοῦ γὰρ τὰ ἁπτόμενα συνεχῆ καλεῖν εἴωθεν ὁ Ἀριστοτέλης. ὅταν δὲ ἡ τοῦ ἕλκοντος κίνησις θάττων ᾗ τῆς τοῦ ἑλκομένου τῆς χωριζούσης ἀπ' ἀλλήλων τὰ συνεχῆ μέλλοντα γίνεσθαι ὑπὸ τῆς ὁλκῆς, τότε ἡ ὁλκὴ γίνεται καὶ συνεφέλκεται τὸ κινούμενον ὑπὸ τοῦ κινοῦντος· ἢ μᾶλλον ῥητέον, ὅταν θάττων ἡ κίνησις ᾗ τοῦ ἕλκοντος βίᾳ πρὸς τὸ ἀνόμοιον καὶ ἀποσπῶντος τὸ τέως ὂν συνεχὲς πρὸς τὸ ὅμοιον τῆς τοῦ ἑλκομένου κατὰ φύσιν κινήσεως τῆς χωριζούσης ἀπ' ἀλλήλων τὰ ἀνόμοια συνεχῆ. αἱ γὰρ κατὰ φύσιν δυνάμεις ἕκαστα τοῖς ὁμοίοις συνεχίζουσαι ἐν τοῖς οἰκείοις φυλάττουσι τόποις, ὥσπερ αἱ βίᾳ ἕλκουσαι ἀποσπῶσαι τὰ τέως συνεχῆ ἐπὶ τοὺς ἀνομοίους ἕλκουσι τόπους. εἰ δὲ καὶ ἐπὶ τοὺς ὁμοίους, ὡς

εἴ τις ἐπὶ τὸ κάτω λίθον ἕλκοι ἢ ἐπὶ τὸ ἄνω πῦρ, ἀλλὰ θάττονα εἶναι χρὴ τὴν τοῦ ἕλκοντος κίνησιν τῆς τοῦ ἑλκομένου, κἂν ἐπὶ τὰ αὐτὰ γίνηται, εἰ μέλλοι ἡ ὁλκὴ ἐπιτελεῖσθαι. Ἰστέον δὲ ὅτι τὴν λέξιν ταύτην τὴν λέγουσαν ὅταν θάττων ἡ κίνησις ᾖ τῆς χωριζούσης ἀ π ’ ἀλλήλων τὰ συνεχῆ ἔν τισιν ἀντιγράφοις ὁ Ἀλέξανδρος μὴ φέρεσθαί φησι. πῶς δὲ ἂν ἔχοι τοῦτο λόγον, εἴπερ ἀπὸ ταύτης τῆς προσθήκης ἔνστασιν εὐθὺς ὁ Ἀριστοτέλης ἐπάγει; ἐν μέντοι τῷ ἑτέρῳ ἑβδόμῳ βιβλίῳ ἡ λέξις αὕτη οὕτως ἔχει· ἡ δὲ ἕλξις ὅταν ἤτοι πρὸς αὐτὸν ἢ πρὸς ἕτερον θάττων ἡ κίνησις ᾖ τοῦ ἕλκοντος μὴ χωριζομένη τῆς τοῦ ἑλκομένο υ. [30]

in Ph 10 1055 p. 244a11 Τάχα δὲ δόξειεν ἂν εἶναί τις ἕλξις καὶ ἄλλως ἕως τοῦ φανερὸν ὅτι τοῦ κατὰ τόπον κινοῦντος καὶ κινουμένο υ , οὐδέν ἐστι μεταξ ύ . Τὸν λόγον ἀποδοὺς τῆς ἕλξεως καὶ θάττονα ἐν αὐτῷ ἀποδοὺς τὴν κίνησιν τοῦ ἕλκοντος τῆς τοῦ ἑλκομένου κατὰ φύσιν κινήσεως ἐπέστησεν, ὅτι τινὰ τῶν ἑλκόντων δοκεῖ ἕλκειν μὴ κινούμενα αὐτά, ὥσπερ τὸ ξύλον ἕλκειν δοκεῖ τὸ πῦρ πρὸς ἑαυτό, καὶ ἔτι μᾶλλον ἡ Ἡρακλεία λίθος τὸν σίδηρον καὶ τὸ ἤλεκτρον τὸ ἄχυρον οὐ κινούμενα αὐτά. πῶς οὖν θάττων ἡ τούτων κίνησις εἴη ἂν τῆς κατὰ φύσιν τῶν ἑλκομένων κινήσεως; ἢ καὶ ἐπὶ τούτων τὴν φυσικὴν δύναμιν ἐκείνην τὴν ἕλκουσαν βίᾳ ἰσχυροτέραν εἶναι χρὴ τῆς τῶν ἑλκομένων δυνάμεως, κἂν μὴ κινῆται τὰ ἕλκοντα. διό, φησίν, οὐδὲν διαφέρει, εἴτε κινουμένου τοῦ ἕλκοντος εἴτε μένοντος γίνεται ἡ ὁλκή. τὸ δὲ ὁτὲ μὲν γὰρ ἕλκει οὗ ἐστιν ὁτὲ δὲ οὗ ἦν ὁ Ἀλέξανδρος ἐξηγούμενος “τὸ μὲν οὗ ἐστ ι, φησί, σημαίνει τὸ ἀφ’ οὗ ἐστι, τὸ δὲ οὗ ἦν τὸ ἀφ’ οὗ ἦν· καὶ λέγει ὅτι τὸ μὲν ἀφ’ ἑαυτοῦ πρὸς ἄλλο ἕλκον, ἀφ’ οὗ ἐστιν αὐτὸ τὸ ἕλκον, ἀπὸ τούτου ἄγει τὸ ἑλκόμενον, τὸ δὲ ἀπ’ ἄλλου πρὸς αὐτό, ἀφ’ οὗ ἦν τὸ ἑλκόμενον, ἀπάγει αὐτὸ προσάγων ἑαυτῷ”. ἀλλὰ ἀπίθανός μοι δοκεῖ ἡ μετάληψις τοῦ οὗ εἰς τὸ ἀ φ ’ ο ὗ. κάλλιον οὖν οἶμαι προελθὼν ἐξηγήσατο ὅτι “εἰπὼν μηδὲν διαφέρειν 〈μένον ἕλκειν τὸ ἕλκον〉 ἢ κινούμενον ἐπήγαγεν, ὅτι τὸ μὲν μένον ἕλκει, ὅπου ἐστὶν αὐτό, τὸ δὲ κινούμενον ἐλθὸν ἐπὶ τὸ ἑλκόμενον ἄγει αὐτὸ εἰς τὸν ἑαυτοῦ τόπον, ἐν ᾧ ἦν πρὸ τοῦ ἐπὶ τὸ ἑλκόμενον κινηθῆναι.” ζητεῖ δὲ ὁ Ἀλέξανδρος καλῶς, πῶς τὰ φυσικῶς ἕλκοντα οἷον ἡ Ἡρακλεία λίθος καὶ τὰ τοιαῦτα ἁπτόμενα τῶν ἑλκομένων ἕλκει αὐτά, καὶ λέγει ὅτι κἂν μὴ αὐτὰ αὐτῶν ἅπτηται, ἀλλὰ τῇ δυνάμει, δι’ ἧς ἕλκει αὐτά, ἐκείνῃ αὐτῶν ἅπτεται. ἀλλ’ οὐ τοῦτο ἦν τὸ προκείμενον τῷ Ἀριστοτέλει δεῖξαι ὅτι ἀσωμάτῳ δυνάμει ἅπτεται τὸ ἕλκον τοῦ ἑλκομένου, ἀλλὰ σωματικῇ, ὡς μηδὲν εἶναι μεταξὺ σῶμα. [25]

in Ph 10 1056 κάλλιον οὖν τὸ ἐφεξῆς ὑπ’ αὐτοῦ λεγόμενον “ἢ γὰρ ἀπόρροιαί τινες εἰσὶν ἀπὸ τῶν ἠρεμούντων καὶ οὕτως ἑλκόντων σωματικαί, δι’ ὧν ἁπτομένων καὶ ἐμπλεκομένων, ὥς τινες λέγουσιν, ἕλκεται τὰ ἑλκόμενα, ἢ οὐ περὶ τῶν οὕτως ἑλκομένων ὁ λόγος αὐτῷ νῦν (ἄδηλον γὰρ τὸ γινόμενον ἐπ’ ἐκείνων), ἀλλὰ περὶ τῶν ξύλων εἶπεν, ἃ μένοντα τὸ πῦρ κατέχει παρ’ αὐτοῖς ἕλκοντά πως αὐτὸ καὶ τὴν ἄνω φορὰν αὐτοῦ βιαζόμενα διὰ τὸ ἐξῆφθαι ἀπ’ αὐτῶν.” ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἐπέστησεν, ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ ῥήσει προστέθεικεν ὁ Ἀριστοτέλης τῇ λέξει τὸ ἀ φ ’ ἑαυτοῦ πρὸς ἄλλ ο, ὅπερ τῆς ὥσεως ἴδιον ἦν καὶ ἀπώσεως· μήποτε δὲ οὐ περὶ τοῦ ἕλκοντος ἅμφω εἶπεν τὸ ἀ φ ’ ἑαυτοῦ πρὸς ἄλλο ἢ ἀ π ’ ἄλλου πρὸς ἑαυτ ό, ἀλλὰ τὸ μὲν ἀ φ ’ ἑαυτοῦ πρὸς ἄλλο περὶ τοῦ ὠθοῦντος, τὸ δὲ ἀ π ’ ἄλλου πρὸς ἑαυτὸ περὶ τοῦ ἕλκοντος. διὸ τὰς τέτταρας κινήσεις εἰς ὧσιν καὶ ἕλξιν ἀναγαγὼν κοινῶς λοιπὸν συνεπεράνατο ὅτι τοῦ κατὰ τόπον κινουμένου καὶ κινοῦντος οὐδέν ἐστι μεταξ ύ. Μετὰ δὲ ταύτην τὴν λέξιν ἔν τισιν ἀντιγράφοις ὁ Ἀλέξανδρος τοιαύτην τινὰ λέξιν γεγράφθαι φησίν· ” ὁμοίως δὲ κἂν εἴ τι ἔστι ποιητικὸν καὶ γεννητικὸν τοῦ ποιο ῦ , καὶ τοῦτο ἀνάγκη ποιεῖν ἁπτόμενον βαρὺ κοῦφο ν.” ἐφεξῆς δὲ τούτῳ κεῖσθαί φησιν οὐχὶ τὸ “ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τοῦ ἀλλοιουμένου”, ὅπερ μετὰ τὰ πρότερον εἰρημένα ἐν τοῖς πλείστοις γέγραπται, ἀλλὰ τὸ μετ’ ὀλίγον τούτου τὸ “ἐν πᾶσι γὰρ συμβαίνει ἅμα εἶναι τὸ ἔσχατον ἀλλοιοῦν καὶ τὸ πρῶτον ἀλλοιούμενον”. “καὶ λέγοι ἄν, φησί, διὰ τῆς τοιαύτης λέξεως ὅτι οὐ μόνον τὰ κυρίως κινοῦντα καὶ κινούμενα ἅμα ἐστὶν οἷον τὰ κατὰ τόπον καὶ ποιὸν καὶ

ποσὸν μεταβάλλοντα καὶ μεταβαλλόμενα, ἀλλὰ καὶ τὰ κατ’ εἶδος, τοῦτ’ ἔστι τὰ κατ’ οὐσίαν, ἅπερ ἐστὶ γένεσις καὶ φθορά· καὶ ἐν τοῖς τοιούτοις γὰρ τὸ μεταβάλλον ἅμα τῷ μεταβαλλομένῳ ἐστὶν ὡς ἐπὶ τῶν βαρέων καὶ κούφων γινομένων ἔχει, τουτέστι τῶν σωματικῶν στοιχείων.” τὰ οὖν ποιοῦντα καὶ γεννῶντα ταῦτα ποιοῦ τινός ἐστι γεννητικά· ποιὰ γὰρ τὸ βαρὺ καὶ κοῦφον. καὶ γὰρ ἐν τῷ ἐφεξῆς βιβλίῳ δείκνυσιν, ὅτι καὶ ταῦτα κινεῖται ὑπό τινος τοῦ ποιήσαντος αὐτὰ τοιαῦτα. [25]

in Ph 10 1057 νῦν δὲ λέγει, ὅτι κἂν εἴ τι ἐστι ποιητικὸν καὶ γεννητικὸν βαρέος καὶ κούφου, καὶ τοῦτο ἀνάγκη ποιεῖν ἁπτόμενον· τὸ γὰρ ἐφεξῆς τὸ “συμβαίνει ἅμα εἶναι τὸ ἔσχατον ἀλλοιοῦν καὶ τὸ πρῶτον ἀλλοιούμενον” περιττὸν αὐτόθεν δοκεῖ καὶ μετακείμενον, ἐπειδὴ ἐφεξῆς περὶ τοῦ ἀλλοιουμένου καὶ ἀλλοιοῦντος λέγει, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἀντιγράφοις ἡ ἐφεξῆς ῥηθησομένη λέξις γέγραπται. p. 244b2 Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τοῦ ἀλλοιουμένου καὶ τοῦ ἀλλοιοῦντος ἕως τοῦ τοῦ ἀλλοιουμένου καὶ τοῦ ἀλλοιοῦντο ς . Μετὰ τὰ κατὰ τόπον κινοῦντα καὶ κινούμενα καί, εἴπερ ἄρα, μετὰ τὰ κατὰ εἶδος περὶ τοῦ ἀλλοιουμένου καὶ ἀλλοιοῦντος προτίθεται εἰπεῖν, ὅτι καὶ ἐπὶ τούτων οὐδέν ἐστι μεταξύ, ὅπερ διὰ τῆς ἐπαγωγῆς γνώριμον εἶναί φησιν· ἐν πάσῃ γὰρ ἀλλοιώσει ἅμα εὑρίσκεται τό τε ἔσχατον ἀλλοιοῦν καὶ τὸ πρῶτον ἀλλοιούμενο ν. λέγει δὲ ἔσχατον ἀλλοιοῦν, ὃ μέχρι νῦν πρῶτον ἐκάλει τὸ προσεχῶς κινοῦν καὶ μεταβάλλον. τοῦτο δὲ πῇ μὲν πρῶτόν ἐστιν ὡς προσεχὲς τῷ κινουμένῳ, πῇ δὲ ἔσχατον ὡς ἔσχατον τῶν κινούντων, ὅταν διὰ μέσων τινῶν κινῇ τὸ πρώτως καὶ κυρίως κινοῦν. πρῶτον δὲ ἀλλοιούμενον λέγει, ὃ καθ’ αὑτὸ ἀλλοιοῦται καὶ οὔτε κατὰ συμβεβηκὸς οὔτε τῷ τῶν τούτου τι ἀλλοιοῦσθαι· τῷ γὰρ οὕτως ἀλλοιουμένῳ ἅμα τὸ ἀλλοιοῦν. εἰπὼν δὲ ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς δῆλον εἶναι, ὅτι οὐδέν ἐστι μεταξὺ τοῦ ἀλλοιοῦντος καὶ τοῦ ἀλλοιουμένου, ἐφεξῆς παρατίθεται ταῦτα δι’ ὧν οἷόν τε ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς τὸ προκείμενον λαμβάνειν. καὶ δείξας πρῶτον τῷ λόγῳ, ὑπὸ τίνων ἀλλοιοῦται τὰ ἀλλοιούμενα, ὑπ’ ὄψιν ἄγει ταῦτα ἐπακτικῶς παραδεικνύων, ὅτι ἅμα ὄντων τούτων τοῖς ὑπ’ αὐτῶν ἀλλοιουμένοις ἡ ἀλλοίωσις γίνεται. ὑπόκειται μὲν γὰρ ἡμῖν, φησί, τοῦτ’ ἔστι κεῖται καὶ ὡμολόγηται, τὸ τὰ ἀλλοιούμενα κατὰ τὰς παθητικὰς καλουμένας ποιότητας πάσχοντα ἀλλοιοῦσθαι. εἶδος δὲ ποιότητος ἐν Κατηγορίαις τὸ κατὰ τὰς παθητικὰς ποιότητας ἔγνωμεν, τέταρτον τοῦτο μετὰ τὴν ἕξιν καὶ τὴν δύναμιν καὶ τὸ σχῆμα. παθητικαὶ δὲ ποιότητές εἰσιν, ὧν ἡ ἀντίληψις διὰ πάθους γίνεται τοῖς αἰσθανομένοις, οἷαί εἰσι θερμότητες ψυχρότητες ξηρότητες ὑγρότητες γλυκύτητες πικρότητες καὶ αἱ τοιαῦται. [25]

in Ph 10 1058 καὶ αἱ κατὰ τὰ χρώματα διαθέσεις ἐπιπολαιότεραι καὶ οὐκ εἰδοποιοί, ἃς πάσας οὐ τῷ πάθος ἐμποιεῖν τοῖς ἀντιλαμβανομένοις παθητικὰς ἔφη ποιότητας καλεῖσθαι, ἀλλὰ τῷ αὐτὰς ἀπὸ πάθους ἐγγίνεσθαι τοῖς λαμβάνουσιν αὐτάς. ἡ γὰρ τοῦ πυρὸς θερμότης πάθος μὲν ἐμποιεῖ τοῖς μετέχουσιν, οὐ μέντοι παθητικὴ λέγεται, ὅτι μὴ διὰ πάθους ἐνεγένετο, ὥστε διάθεσιν ἐπιπόλαιον εἶναι καὶ εὐμετάβλητον, ἀλλ’ οὐσιώδης ἐστίν. εἰ οὖν τὰ ἀλλοιούμενα πάσχει, τὰ δὲ πάσχοντα ὑπὸ τῶν αἰσθητῶν πάσχει (τὰ γὰρ ποιοῦντα τὰ τοιαῦτα πάθη αἰσθητά ἐστι), τὰ ἄρα ἀλλοιούμενα ἀλλοιοῦται ὑπὸ τῶν αἰσθητῶν πάσχοντα. αἰσθητὰ δέ φησιν εἶναι, οἷς διαφέρει σῶμα σώματος. διαφέρει δὲ κατὰ τὰς ποιότητας· καὶ γὰρ καὶ αἱ ποσότητες ποιότητές πώς εἰσι. κοινὸν οὖν ἔχοντα τὸ σῶμα διαφέρει ταῖς ποιότησιν ἢ πλείοσιν ἢ ἐλάττοσιν ἢ τῷ τῶν αὐτῶν ποιοτήτων μᾶλλον καὶ ἧττον μετέχειν. εἰ οὖν σώματά ἐστι τὰ κατὰ τὰς παθητικὰς ποιότητας ἀλλοιοῦντα καὶ ἀλλοιούμενα, ἀνάγκη πελάζοντα ἀλλήλοις ἀλλοιοῦν καὶ ἀλλοιοῦσθαι. οὔτε γὰρ τὸ σῶμα δρᾷ τι εἰς ἄλλο σῶμα κεχωρισμένον οὔτε ἡ ποιότης χωριστὴ τοῦ σώματός ἐστιν οὔτε ἐνεργεῖ χωριστῶς. τὸ δὲ ταῦτα γάρ ἐστι πάθη τῆς ὑποκειμένης ποιότητος εἶπεν δηλῶν, ὅτι τοῦ τετάρτου ὑποτεθέντος εἴδους τῆς ποιότητος, ὃ παθητικὸν λέγεται, ταῦτά ἐστι τὰ πάθη. ἢ ὑποκειμένην ποιότητα τὴν αἰσθητὴν λέγει, περὶ ἧς ἦν ὁ λόγος, ὅτι ταῦτά ἐστιν αὐτῆς τὰ πάθη. Ἐφεξῆς δὲ διαιρεῖ τὰ ἀλλοιούμενα σώματα εἵς τε τὰ ἔμψυχα καὶ τὰ ἄψυχα καὶ τῶν ἐμψύχων τὰ

μέρη εἵς τε τὰ αἰσθητικά, οἷον σάρκας νεῦρα καὶ τὰ τοιαῦτα, καὶ εἰς τὰ ἀναίσθητα, ὀστᾶ καὶ τρίχας καὶ ὄνυχας, καὶ εἰς αὐτὰς τὰς αἰσθήσεις, αἷς ἔοικε καὶ τὰ αἰσθητικὰ συμπαραλαμβάνειν εἰπὼν τῶν ἐμψύχων τά τε μὴ αἰσθητικὰ τῶν μερῶν καὶ αὐτὰς τὰς αἰσθήσει ς . ἀλλοιοῦνται γά ρ, φησί, πως καὶ αἱ αἰσθήσεις αὐταὶ καὶ οὐ μόνα τὰ αἰσθητικὰ μόρια· οὐ μὴν ὡς τὰ σώματα ἀλλοιοῦνται. ὅτι δὲ ἀλλοιοῦνται καὶ αἱ αἰσθήσεις, ἔδειξεν εἰπών, πῶς γίνονται αἱ αἰσθήσεις αἱ κατ' ἐνέργειαν. τριττὴ γὰρ ἡ αἴσθησις, ἡ μὲν οὐσιώδης, ἡ δὲ δύναμις τῆς τοιαύτης οὐσίας, ἡ δὲ ἐνέργεια τῆς οὐσίας κατὰ τὴν δύναμιν. [30]

in Ph 10 105 αὕτη οὖν ἡ κα τ ' ἐνέργειαν, φησίν, αἴσθησις, οἷον τὸ ὁρᾶν καὶ ἀκούειν, κίνησίς ἐστι διὰ τοῦ σώματος τοῦ αἰσθητικοῦ μορίου συγκρινομένου ἢ διακρινομένου. ἀλλ' οὔπω τοῦτο αἴσθησις (συγκρίνεται γὰρ καὶ διακρίνεται καὶ τὰ ἀναίσθητα σώματα), ἀλλ' ὅταν αὐτὴ ἡ κατ' οὐσίαν αἴσθησις πάθῃ τι πάθος οἰκεῖον, τότε ἡ κατ' ἐνέργειαν αἴσθησις ἐπιτελεῖται. τί δὲ τὸ πάθος, ἐν τῷ Περὶ αἰσθήσεως λέγει, ὅτι ἀντίληψίς ἐστι τοῦ αἰσθητοῦ εἴδους χωρὶς τῆς ὕλης, ἀντίληψις δὲ οὐ καθαρῶς ἐνεργητική, ὡς ἡ τοῦ νῦν ἔνδοθεν ὅλη οὖσα, ἀλλ' ἔχουσά τι καὶ παθητικὸν ὑπὸ τοῦ αἰσθητοῦ. διὸ μετὰ ἀλλοιώσεως γίνεται, καὶ ἀλλοιοῦσθαι λέγονται καὶ αἱ αἰσθήσεις αἱ οὐσιώδεις. Εἰπὼν δὲ πῶς αἱ αἰσθήσεις ἀλλοιοῦνται, ὅτι τῷ ἔχειν τι παθητικὸν αὐτῶν τὴν ἐνέργειαν, ἐφεξῆς τὴν διαφορὰν τῆς ἀλλοιώσεως παραδίδωσι τῶν τε ἐμψύχων σωμάτων καὶ τῶν ἀψύχων. καὶ πρῶτον μὲν λέγει ταύτην, ὅτι καθ' ὅσα μὲν τὰ ἄψυχα σώματα ἀλλοιοῦται, κατὰ ταῦτα καὶ τὰ ἔμψυχα· καὶ γὰρ ψύχεται καὶ θερμαίνεται καὶ ὑγραίνεται καὶ ξηραίνεται, καὶ πάσας τὰς τοιαύτας ἀλλοιώσεις ἄμφω ὑφίσταται· οὐ μὴν καθ' ὅσα τὸ ἔμψυχον ἀλλοιοῦται, κατὰ τοσαῦτα καὶ τὸ ἄψυχον. τὴν γὰρ κατὰ τὰς αἰσθήσεις ἀλλοίωσιν οὐδὲν τῶν ἀψύχων ἀλλοιοῦται. ἔμψυχα δὲ νῦν λέγει κατὰ τὰς αἰσθήσεις ἀλλοιοῦσθαι οὐχὶ πάντα· οὐ γὰρ δὴ καὶ τὰ φυτὰ καίτοι ἔμψυχα ὄντα καὶ αὐτὰ κατὰ τὰς αἰσθήσεις ἀλλοιοῦται, ἀλλὰ τὰ ζῷα λέγει νῦν ἔμψυχα τὰ αἰσθήσει καὶ τῇ κατὰ τόπον κινήσει χαρακτηριζόμενα. δευτέραν δὲ λέγει διαφορὰν τῆς τῶν ἐμψύχων ἀλλοιώσεως πρὸς τὴν τῶν ἀψύχων, ὅτι τὰ μὲν ἄψυχα οὐ γνωρίζει οὐδὲ αἰσθάνεται πάσχοντα οὐδέποτε. τὰ δὲ ἔμψυχα, τοῦτ' ἔστι τὰ ζῷα ποτὲ μὲν αἰσθάνεται πάσχοντα, ὅταν κατὰ τὰς αἰσθήσεις πάσχῃ, ὥστε ὁρᾶν ἢ ἀκούειν ἢ κατά τινα ἄλλην αἴσθησιν αἰσθάνεσθαι, ποτὲ δέ, κἂν αἰσθητικὰ ᾖ, οὐκ αἰσθάνεται. καὶ γὰρ λευκαίνεται καὶ μελαίνεται τὰ ζῷα καὶ αὔξεται καὶ μειοῦται οὐκ αἰσθανόμενα τούτων. Εἰπὼν δὲ ταύτας τὰς διαφορὰς ἐπάνεισιν ἐπὶ τὸ προκείμενον, ὑπ' ὄψιν ἄγων τὸ τὰ ὑπὸ τῶν αἰσθητῶν ἀλλοιούμενα ἅμα εἶναι. ἐν ἅπασ ι, γάρ φησι, φανερό ν , ὅτι ἅμα ἐστὶ τὸ ἔσχατον ἀλλοιοῦν καὶ τὸ πρῶτον ἀλλοιούμενο ν. [30]

in Ph 10 106 καὶ δείκνυσιν αὐτὸ φανερὸν ὂν τῇ παραθέσει τῶν καθ' ἑκάστην αἴσθησιν ἀλλοιούντων τε καὶ ἀλλοιουμένων. καὶ πρῶτον τῶν κατὰ τὴν ἀφήν. τῷ μὲν γὰρ αἰσθητῷ, φησί, τῷ ἀλλοιοῦντι συνεχής ἐστιν ὁ ἀή ρ , τῷ δὲ ἀέρι τὸ σῶμα τὸ ἀλλοιούμενον. εἰ μὲν γὰρ μηδὲν ἦν μεταξὺ τοῦ ἀλλοιουμένου, δῆλον ἂν ἦν τὸ ἐξ ἀρχῆς. καὶ ἐφ' ὧν δὲ ὁ ἀήρ ἐστι μεταξὺ δείκνυσιν, ὅτι οὗτος ὢν τὸ ἔσχατον καὶ προσεχῶς ἀλλοιοῦν ἅμα ἐστὶ τῷ πρώτως ἀλλοιουμένῳ καὶ συνεχὴς αὐτῷ, συνεχὲς πάλιν τὸ ἁπτόμενον καλέσας. ἐπειδὴ δὲ τὸ ἁπτὸν αἰσθητόν, προστέθεικε καὶ τὴν ἁφήν, ἥτις οὐκ ἔστιν ἐν ἀποκεχωρισμένῳ τινὶ αἰσθητηρίῳ, ἀλλ' ἐν ὅλῳ τῷ σώματι. διὰ τοῦτο εἶπεν τῷ δὲ ἀέρι τὸ σῶμ α· οὕτω γὰρ ψυχρότητος καὶ θερμότητος αἰσθανόμεθα καὶ τῶν τοιούτων, ὅταν μὴ ἀμέσως πελάζῃ τὸ ἀλλοιοῦν, ἀλλὰ διὰ μέσου τοῦ ἀέρος. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ὁρατοῦ· τὸ μὲν χρῶμα τὸ ὁρατὸν πελάζει τῷ φωτ ί, τοῦτ' ἔστι τῷ πεφωτισμένῳ ἀέρι· ἀδύνατον γὰρ ἄνευ φωτὸς αἰσθέσθαι τινὸς ὁρατοῦ. τὸ δὲ φῶς τῇ ὄψε ι, τοῦτ' ἔστι τῷ ὀπτικῷ αἰσθητηρίῳ. τὸ γὰρ χρῶμα κινητικόν ἐστι τοῦ κατ' ἐνέργειαν διαφανοῦς, ὅπερ προσεχῶς κινεῖ τὴν ὄψιν. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἡ ἀκοὴ καὶ ἡ ὄσφρησις τῷ πρώτῳ κινοῦντι πελάζει. πρῶτον δὲ πάλιν κινοῦν τὸ προσεχῶς κινοῦν λέγει, ὃ πρὸ ὀλίγου ἔσχατον ἐκάλει, καὶ τὴν αἰτίαν νῦν προσθεὶς τοῦ πρῶτον αὐτὸ λέγεσθαι· πρὸς γὰρ τὸ κινούμενον, φησί, τοῦτο πρῶτον λέγεται ὡς προσεχὲς αὐτῷ. ὅτι δὲ

διὰ ἀέρος ἥ τε ἀκοὴ καὶ ἡ ὄσφρησις γίνεται ἐν τοῖς Περὶ ψυχῆς ἀπεδείχθη. ἐπὶ μέντοι τῆς γεύσεως ἅμα τῇ γεύσει ὁ χυμὸς ὁ γευστός, ὡς μὴ δεῖσθαι τῆς διὰ τοῦ μέσου τεχνολογίας. δείξας δὲ ἐπὶ τῶν αἰσθητικῶν ἀλλοιώσεων ἅμα τὸ πρῶτον κινοῦν καὶ τὸ κινούμενον, ὁμοίως φησὶ δειχθήσεσθαι καὶ ἐπὶ τῆς τῶν ἀψύχων ἀλλοιώσεως ἅμα ὂν τὸ πρῶτον καὶ προσεχῶς κινοῦν τῷ κινουμένῳ. οὔτε γὰρ θερμαίνεταί τι ἄψυχον σῶμα οὔτε ψύχεται οὔτε ξηραίνεται οὔτε ὑγραίνεται οὔτε ὅλως πάσχει τι καὶ ἀλλοιοῦται μὴ ἁπτομένου αὐτοῦ τοῦ ἀλλοιοῦντος. εἰ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἐμψύχων καὶ ἐπὶ τῶν ἀψύχων ἡ ἀλλοίωσις γίνεται, ἅμα ὄντος τοῦ προσεχῶς ἀλλοιοῦντος τῷ ἀλλοιουμένῳ, ἀσφαλὲς καὶ καθόλου λέγειν, ὅτι οὐδέν ἐστι μεταξὺ τοῦ ἀλλοιοῦντος καὶ ἀλλοιουμένου. [30]

in Ph 10 10[1] ἀψύχων δὲ εἰπὼν προσέθηκε καὶ ἀναισθήτων ἢ περὶ τῶν αὐτῶν λέγων (τὰ γὰρ ἄψυχα καὶ ἀναίσθητά ἐστιν), ἢ ἀναίσθητα λέγων τὰ ἐν τοῖς ἐμψύχοις μὴ αἰσθανόμενα μόρια. καὶ τὰ φυτὰ δὲ ἀναίσθητα μέν, οὐκ ἄψυχα δέ. p. 245a11 Οὐδὲ μὴν τοῦ αὐξανομένου τε καὶ αὔξοντος ἕως τοῦ οὐδέν ἐστιν ἀνὰ μέσο ν . Μετὰ τὰ κατὰ ἀλλοίωσιν κινοῦντα καὶ κινούμενα δείκνυσιν, ὅτι καὶ τοῦ αὔξοντος καὶ αὐξομένου προσεχῶς οὐδέν ἐστιν ἀνὰ μέσον οὐδὲ τοῦ μειοῦντος καὶ τοῦ μειουμένου. καὶ ἔστι ταῦτα ἐναργέστερα, εἴπερ τὸ προσεχῶς αὖξον προστιθέμενον τῷ αὐξομένῳ καὶ ἑνούμενον οὕτως αὐτὸ αὔξει καὶ τὸ μειούμενον τῷ ἀπορρεῖν τι αὐτοῦ φθίνει καὶ ἔλαττον γίνεται· τὸ δὲ ἀπορρέον συνεχὲς ἦν πρὸ τοῦ ἀπορρεῦσαι τῷ μειουμένῳ. εἰ οὖν τὸ μὲν αὖξον καὶ τὸ μειοῦν τὸ προστιθέμενόν ἐστι καὶ τὸ ἀπορρέον, ταῦτα δὲ συνεχῆ κυρίως ἦν τῷ αὐξομένῳ καὶ μειουμένῳ, τῶν δὲ συνεχῶν οὐδὲν ἀνὰ μέσον, τοῦ αὔξοντος ἄρα καὶ αὐξομένου καὶ τοῦ μειοῦντος καὶ μειουμένου οὐδέν ἐστιν ἀνὰ μέσον. δείξας δὲ ἰδίᾳ ἐπὶ ἑκάστου τῶν τῆς κινήσεως εἰδῶν καὶ κοινῶς λοιπὸν ἐπὶ πάντων συνεπεράνατο, ὅτι τοῦ κινουμένου καὶ τοῦ κινοῦντος πρώτου καὶ ἐσχάτου πρὸς τὸ κινούμενον οὐδέν ἐστιν ἀνὰ μέσο ν. τὸ δὲ προσεχῶς κινοῦν καὶ πρῶτον κινοῦν ὡς πρὸς τὸ κινούμενον λέγεται, ὅτι προσεχὲς ἐκείνῳ. καὶ ἔσχατον δὲ πρὸς αὐτὸ λέγεται, ὅτι πάντων τῶν κινούντων ἔσχατόν ἐστι τὸ προσεχὲς τῷ κινουμένῳ. p. 245b3 Ὅτι δὲ τὸ ἀλλοιούμενον πᾶν λέγεται ἕως τοῦ φανερὸν ὅτι οὐκ ἂν εἶεν αἱ γενέσεις ἀλλοιώσει ς . Δεικνὺς ὅτι ἡ κατ’ ἀλλοίωσιν κίνησις ἅμα ὄντων τοῦ τε ἀλλοιοῦντος καὶ τοῦ ἀλλοιουμένου γίνεται, συνεχρήσατο τῷ τὴν ἀλλοίωσιν κατὰ πάθος γίνεσθαι, πάσχειν δὲ τὰ πάσχοντα ὑπὸ τῶν αἰσθητῶν, ὥστε τὰ ἀλλοιούμενα ὑπὸ τῶν αἰσθητῶν ἀλλοιοῦσθαι· τούτῳ οὖν χρησάμενος τότε νῦν δείκνυσιν αὐτό. ὅτι γὰρ ἐν μόνοις τούτοις, φησί, λέγεται ἀλλοίωσις ὅσα κα θ ’ αὑτὰ πάσχει ὑπὸ τῶν αἰσθητῶ ν , κα θ ’ αὑτὰ μὲν τὰ μὴ κατὰ συμβεβηκὸς πάσχοντα λέγων (ὁ γὰρ Σωκράτης κατὰ συμβεβηκὸς ὁρατός, καθ’ αὐτὸ δὲ τὸ χρῶμα), ὑπὸ τῶν αἰσθητῶν δὲ λέγει τῶν παθητικῶν ποιοτήτων, δῆλόν φησιν ἐκ τοῦ κατὰ μηδεμίαν ἄλλην ποιότητα ἀλλοίωσιν γίνεσθαι. [5]

in Ph 10 10[2] ὅτι μὲν γὰρ κατὰ τὰς παθητικὰς ποιότητας ἀλλοίωσις γίνεται, ἐναργὲς καὶ ὁμολογούμενόν ἐστιν. ὅτι δὲ κατὰ μόνας ταύτας καὶ κατ’ οὐδεμίαν 〈ἑτέραν〉 ποιότητα γίνεται ἀλλοίωσις, τοῦτο οὐκ ὂν ἐναργὲς δείκνυσιν ἐκ τοῦ μήτε τὰς κατὰ τὸ σχῆμα μεταβολὰς μήτε τὰς κατὰ ἕξιν ἀλλοιώσεις εἶναι. ἕξεις δέ εἰσιν αἵ τε ἐπιστῆμαι καὶ αἱ ἀρεταὶ καὶ ὑγεῖαι καὶ νόσοι καὶ τὰ τοιαῦτα. εἰπὼν δὲ ἐν τοῖς σχήμασι καὶ μορφαῖς καὶ ταῖς ἕξεσιν ὑπολαβεῖν ἄν τινα εἶναι τὴν ἀλλοίωσιν προσέθηκεν ἢ ταῖς τούτων λήψεσι καὶ ἀποβολαῖ ς. οὐ γὰρ ταὐτόν ἐστιν τὸ ποιότητα ἔχειν τῷ ἀλλοιοῦσθαι· ἐν γὰρ μεταβολῇ ἡ ἀλλοίωσις. δείκνυσιν οὖν ὅτι οὔτε ἐν τοῖς σχήμασιν ἢ ταῖς ἕξεσιν οὔτε ἐν ταῖς λήψεσιν αὐτῶν καὶ ἀποβολαῖς ἡ ἀλλοίωσίς ἐστι. καὶ πρῶτον ἐπὶ τοῦ σχήματος τὸν λόγον ποιεῖται, δεικνὺς ὅτι μὴ ἔστιν ἀλλοιοῦσθαι τὸ σχηματίζεσθαι ἢ κατὰ σχῆμα μεταβάλλειν. τῶν δὲ ἄλλων μάλιστα ἄν τις ὑπολάβοι, φησί, τὸ σχῆμα καὶ τὴν ἕξιν δέχεσθαι ἀλλοίωσιν, ἤτοι πάντων τῶν ἄλλων λέγων ἢ μᾶλλον τῶν ἐν τῇ ποιότητι. ἔστι γάρ τι καὶ ἄλλο ποιότητος εἶδος ἡ δύναμις καὶ ἐπιτηδειότης, καθ’ ἣν πυκτικοὺς ἢ δρομικοὺς λέγομεν.

περὶ δὲ τούτου τοῦ εἴδους τὸν λόγον οὐκ ἐποιήσατο τῷ μήτε, εἰ τὰ τοιαῦτα ποιότητές εἰσι, γνώριμον εἶναι τάς τε λήψεις καὶ ἀποβολὰς αὐτῶν ἔτι μᾶλλον ἀδήλους ὑπάρχειν. δείκνυσι δέ, ὅτι οὐκ ἀλλοιοῦται τὸ σχηματιζόμενον, ἐν δευτέρῳ σχήματι συλλογιζόμενος οὕτω· τὸ σχηματιζόμενον, ὅταν ἀπολάβῃ τὸ σχῆμα καὶ τελειωθῇ κατ' αὐτό, οὐκέτι λέγεται τῷ ὀνόματι ᾧ τὸ ὑποκείμενον καὶ σχηματιζόμενον ἐλέγετο· ὁ γὰρ ἀνδριὰς οὐκέτι λέγεται χαλκός, ἀλλὰ παρωνύμως χαλκοῦς· καὶ ἡ κλίνη οὐ λέγεται ξύλον, ἀλλὰ ξυλίνη· καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ κηροῦ πυραμὶς οὐ κηρός, ἀλλὰ κηρίνη. τὸ δὲ ἠλλοιώμενον καὶ θερμὸν ἢ ψυχρὸν γεγονὸς ἤ τινα τοιαύτην ἠλλαχὸς ποιότητα, ἔτι τῷ αὐτῷ ὀνόματι καλεῖται· εἴτε χαλκὸς εἴτε ξύλον εἴη τὸ θερμαινόμενον ἢ ψυχόμενον ἢ λευκαινόμενον ἢ μελαινόμενον ἤ τι τοιοῦτον πάσχον μένει χαλκὸς καὶ ξύλον λεγόμενον καὶ μετὰ τὸ πάθος· χαλκὸς γὰρ ὑγρὸς ἢ σκληρὸς καὶ ξύλον λέγεται. [30]

in Ph 10 1063 καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀντιστρόφως τὸ ὑγρὸν τόδε χαλκὸν λέγομεν, ἂν τύχῃ κεχυμένος, καὶ τὸ θερμὸν ξύλον. ὥστε ὅθεν ἂν ἀρχοίμεθα, τὸ ἠλλοιωμένον ταὐτὸν εἶναι λέγεται, ὅπερ καὶ πρότερον ἦν. προσέθηκε δὲ τὴν ἀντιστροφήν, ἵνα κἂν βιάζοιτό τις ἐπὶ τῶν ἐσχηματισμένων ἀπὸ τοῦ ὑποκειμένου ἀρχόμενος, τῷ 〈τῷ〉 αὐτῷ καλεῖν ὀνόματι, οἷον ὁ κηρὸς τρίγωνόν ἐστιν ἢ ὁ χαλκὸς κύκλος, μηκέτι δύναιτο τὸ αὐτὸ φυλάττειν ὄνομα ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ σχήματος. οὐ γὰρ δυνατὸν λέγειν τὸ τρίγωνον κηρὸν ἢ τὸν ἀνδριάντα χαλκόν. ὁμωνύμως δὲ τῷ πάθει προσαγορεύειν τὴν ὕλην φησίν, ὅτι ὑγρὸν καὶ τὸ πάθος λέγομεν καὶ τὸν χαλκὸν καὶ θερμὸν τὸ πάθος καὶ τὸ ξύλον. κατασκευάσας δὲ διὰ πλειόνων τὰς προτάσεις εἶτα συνῃρημένως αὐτὰς ἐκθέμενος, καὶ πρώτην τὴν ἐλάττονα, ὅταν λέγῃ ὥστε εἰ κατὰ μὲν τὸ σχῆμα καὶ τὰ ἐξῆς, εἶτα τὴν μείζονα, ὅταν λέγῃ κατὰ δὲ τὰ πάθη καὶ τὰς ἀλλοιώσεις λέγεται, οὕτως ἐπιφέρει τὸ συμπέρασμα. Καὶ ἦν μὲν τὸ προκείμενον εἰπεῖν, ὅτι αἱ σχηματίσεις οὐκ εἰσὶν ἀλλοιώσεις, ὁ δὲ ἐπήγαγεν ὅτι αἱ γενέσεις οὐκ εἰσὶν ἀλλοιώσεις δεικνύς, ὅθεν ἔχει τὴν ἰσχὺν ὁ λόγος, ὅτι ἐκ τοῦ τὰς μετασχηματίσεις γενέσεις ἤδη τινὰς εἶναι. δέδεικται δὲ ἐν τῷ πέμπτῳ βιβλίῳ, ὅτι αἱ γενέσεις οὐκ εἰσὶ κινήσεις, ὥστε οὐδὲ ἀλλοιώσεις. αἱ γὰρ ἀλλοιώσεις κινήσεις τινές εἰσιν. ὑπομιμνήσκει οὖν ἡμᾶς τῶν ἐκεῖ δειχθέντων, εἰ γὰρ τὸ μὲν ἀλλοιούμενον μένον ὅπερ ἐστὶν ἀλλοιοῦται, ὡς δηλοῖ καὶ ὄνομα τὸ αὐτὸ φυλάττον, τὸ δὲ γινόμενον οὐ μένον ὅπερ ἦν μεταβάλλει. ἀλλ' οὐδὲ τὸ σχηματιζόμενον μένει τελείως ὅπερ ἦν, ὡς δηλοῖ τὸ μὴ καλεῖσθαι τῷ αὐτῷ ὀνόματι, κἂν μὴ τελέως γινόμενον ᾖ. μέσην μὲν γὰρ ἔοικεν ἔχειν τινὰ φύσιν τὸ σχηματιζόμενον τῶν τε γινομένων καὶ τῶν ἀλλοιουμένων, πρὸς δὲ τὸ γινόμενον αὐτῷ δοκεῖ μᾶλλον ἀποκλίνειν, διότι μηδὲ τῷ αὐτῷ καλεῖται ὀνόματι, ὅπερ τοῖς γινομένοις ὑπάρχει. τὸ μέντοι παρωνυμιάζεσθαι δηλοῖ τὸ ἀποχωρεῖν αὐτὸ τῶν τελέως γινομένων. ἀπορήσοι δὲ ἄν τις ἴσως, μήποτε μᾶλλον δράττονται τοῦ ὑποκειμένου αἱ παθητικαὶ ποιότητες καὶ μᾶλλον μεταβάλλουσιν αὐτὸ διὰ βάθους χωροῦσαι ἤπερ τὸ σχῆμα τὴν ἐπιφάνειαν μόνην διατιθέν, ἢ κἂν διὰ βάθους πως χωρῶσιν αἱ παθητικαὶ ποιότητες, ἀλλ' ἐπεισοδιώδεις εἰσὶ καὶ συμβεβηκότα παράχρωσίν τινα ἀμυδρὰν καὶ εὐαπόβλητον ποιοῦσαι· κατὰ γὰρ τὰς τοιαύτας ἡ ἀλλοίωσις γίνεται· ἀλλοιοῦται γοῦν ὁ σίδηρος ἐπιπολαίως θερμαινόμενος, ἐὰν δὲ πυρακτωθῇ, οὐκέτι ἀλλοίωσις τοῦτο, ἀλλ' εἰς ἕτερον εἶδος μετάβασις. [5]

in Ph 10 1064 τοιγαροῦν καὶ ἐνεργείας ἔχει τότε πυρίους. p. 246a4 Ἔτι δὲ καὶ εἰπεῖν οὕτως ἄτοπον ἕως τοῦ οὐδὲ ἡ γένεσις αὐτῶν ἀλλοίωσίς ἐστι ν . Δείξας μὴ ὁμοίως λέγεσθαι ἐπὶ τῶν κατὰ τὸ σχῆμα μεταβολῶν τό τε ὑποκείμενον καὶ τὸ ἐσχηματισμένον, καὶ ταύτῃ τοῖς γινομένοις ἐξομοιώσας τὰ σχηματιζόμενα, ἐπὶ τῆς γενέσεως δείκνυσιν ὅτι μὴ ἔστιν ἡ γένεσις ἀλλοίωσις, ὡς ἔχων λοιπὸν ὅτι οὐδὲ ἡ μετασχημάτισις ἀλλοίωσίς ἐστιν. ἄτοπον γάρ φησιν τὸν γεγονότα ἄνθρωπον, ἢ τὴν γεγονυῖαν οἰκίαν ἠλλοιῶσθαι λέγειν· ἄλλα γάρ τινα καὶ οὐκ ἀλλοῖα γέγονε· κατ' οὐσίαν γὰρ ἀλλ' οὐ κατά τι συμβεβηκὸς αὐτοῖς ἡ μεταβολὴ γέγονε. τὸ μὲν γὰρ ἀλλοιούμενον καὶ μένον ὅπερ ἦν καὶ μετὰ τὸ ἠλλοιῶσθαι οὕτως ἀλλοιοῦται, τὸ δὲ γινόμενον μήπω ὂν γίνεται. οὔτε γὰρ

ὁ ἄνθρωπος ἦν πω οὔτε ἡ οἰκία· ὃ δὲ ἠλλοιοῦτο, τοῦτο καὶ ἠλλοίωται. εἰπὼν δὲ ἄτοπον εἶναι τὸ γεγονὸς ἠλλοιῶσθαι λέγειν, ἐπειδὴ φαίνεται ἀλλοίωσις ἐν τῇ γενέσει, καὶ οὐδ' ἂν γένοιτό τι μὴ οὔσης ἀλλοιώσεως, διορίζει τοῦτο καλῶς λέγων γίνεσθαι μὲν ἕκαστον τῶν γινομένων ἀλλοιουμένης τῆς ὑποκειμένης ὕλης· μένουσα γὰρ ἐκείνη ὅπερ ἐστὶν ὑπομένει τὰς μεταβολάς, οὐ μὴν ἡ γένεσις τοῦ γινομένου ἀλλοίωσίς ἐστιν· οὐ γὰρ ἂν ἀλλοιοῖτο τὸ μήπω ὄν· τὸ γὰρ γινόμενον οὔπω ἔστιν. p. 246a10 Ἀλλὰ μὴν οὔτε αἱ ἕξεις οὔτε αἱ τοῦ σώματος ἕως τοῦ ὥστε οὐκ ἀλλοιώσει ς . Δείξας ὅτι ἡ κατὰ τὸ σχῆμα καὶ τὴν μορφὴν μεταβολὴ οὐκ ἔστιν ἀλλοίωσις, ἀλλὰ γένεσις μᾶλλον, δείκνυσιν ὅτι οὐδὲ ἡ κατὰ τὴν ἕξιν μεταβολή, ἥτις ἦν τὸ πρῶτον εἶδος τῆς ποιότητος, οὐδὲ αὕτη ἀλλοίωσίς ἐστιν, ἀλλὰ γένεσις μᾶλλον. [30]

in Ph 10 1055 διαιρεῖ δὲ τὰς ἕξεις εἵς τε τὰς ψυχικὰς ὡς ἀρετὴν καὶ κακίαν καὶ εἰς τὰς σωματικὰς ὡς ὑγείαν καὶ νόσον, ὧν οὐδεμία αἰσθητή ἐστιν, ἵνα καὶ ταύτας δείξας μὴ οὔσας ἀλλοιώσεις κρατύνῃ τὸ τὰς ἀλλοιώσεις κατὰ τὰς παθητικὰς καὶ αἰσθητὰς ποιότητας γίνεσθαι μόνας, ὅπερ ἦν τὸ προκείμενον. οὐδὲ αἱ ἕξεις δέ φησιν ἀλλοιώσεις εἰσί, τουτέστιν αἱ κατὰ τὰς ἕξεις μεταβολαί. ἢ ὅτι οὐ δι' ἀλλοιώσεως αἱ ἕξεις παραγίνονται. ὅτι δὲ οὐκ εἰσὶν ἀλλοιώσεις, δείκνυσιν εἰς ἀρετὴν καὶ κακίαν πάσας ἀναγαγών· καὶ γὰρ καὶ ὑγεία καὶ νόσος ἀρετὴ καὶ κακία σώματός εἰσιν. εἰ οὖν τὸ εἰς τὴν ἀρετὴν τὴν ἑαυτοῦ μεταβάλλον εἰς τὸ κατὰ φύσιν τὸ ἑαυτοῦ μεταβάλλει, τὸ δὲ εἰς τὸ κατὰ φύσιν τὸ ἑαυτοῦ μεταβάλλον τὴν τελειότητα τότε τὴν οἰκείαν ἀπολαμβάνει, ὅτε δὲ τὴν τελειότητα τὴν οἰκείαν ἕκαστον ἀπολάβοι, τότε ἐστὶν ὅπερ ἐστίν, ὅτε δὲ εἰς τοῦτο προέλθοι τὸ εἶναι ὅπερ ἐστί, τότε γέγονεν ἀλλ' οὐκ ἠλλοίωται, καὶ τὸ συμπέρασμα δῆλον. αὐτὸς δὲ συμπέρασμα εἰπὼν τὸ ‘ ὅταν λάβῃ τὴν ἑαυτοῦ ἀρετή ν , τότε μάλιστα κατὰ φύσιν ἐστίν. ὅτε δὲ μάλιστα κατὰ φύσιν ἐστί, τότε λέγεται τέλειον ἕκαστον. τὸ δὲ τὴν τελειότητα τὴν ἑαυτοῦ ἀπολαμβάνον οὐκ ἂν λέγοιτο ἀλλοιοῦσθαι· οὐδὲ γὰρ ὁ κεραμούμενος οἶκος ἀλλοιοῦσθαι λέγεται, ἀλλὰ γίνεσθαι μᾶλλον. ὥσπερ δὲ ἡ εἰς τὴν ἀρετὴν τὴν οἰκείαν ἑκάστου μεταβολὴ γένεσίς τίς ἐστιν αὐτοῦ, οὕτω καὶ ἡ εἰς τὴν οἰκείαν κακίαν φθορά‘. θαυμαστῶς δὲ τὸ τοῦ κύκλου παράδειγμα παρέθετο δηλῶν ὅτι ὥσπερ λέγονται μέν τινες κύκλοι, οὐ μέντοι εἰσὶ κύκλοι, ἂν μὴ τὸ τέλειον ἔχωσιν, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων εἰδῶν ἁπάντων οὐκ ἔστι κυρίως τοῦτο ὃ λέγεται τὸ μὴ ἔχον τὴν ἑαυτοῦ τελειότητα. οὐδὲ γὰρ ἐπιδέχεται τὸν τοῦ εἴδους ὁρισμὸν τὸ ἀτελὲς κατὰ τὸ εἶδος. εἰ δέ εἰσιν αἱ μὲν εἰς τὰς ἀρετὰς μεταβολαὶ τελειώσεις, αἱ δὲ εἰς τὰς κακίας φθοραὶ καὶ ἐκστάσεις τῆς τελειότητος, γενέσεις ἂν εἶεν μᾶλλον καὶ φθοραὶ αἱ εἰς τὰς ἕξεις μεταβολαί, ἀλλ' οὐκ ἀλλοιώσεις. ἄτοπον γὰρ τὴν τοῦ θριγκοῦ περιβολὴν ἢ τὴν τοῦ κεράμου ἐπίθεσιν ἀλλοίωσιν λέγειν τῆς οἰκίας τῆς μηδέπω οὔσης ἀλλ' ἔτι γινομένης. [25]

in Ph 10 1056 ὁμοίως δὲ καὶ ἡ εἰς τὴν ἀρετὴν μεταβολὴ τελείωσίς ἐστιν· ἡ δὲ τελείωσις εἰς γένεσιν συντελεῖ. Ἀλλὰ ζητήσοι ἄν τις οἶμαι, πῶς τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν κακίαν γένεσιν καὶ φθορὰν τῆς ψυχῆς δυνατὸν λέγειν, ἥπερ ἔχουσα τὸ εἶδος τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς καὶ ὑπομένουσα ἐν τῷ αὐτῷ ποτὲ μὲν ἀρετοῦται ποτὲ δὲ κακύνεται· διόπερ ὁ αὐτὸς ποτὲ μὲν φαῦλος ποτὲ δὲ σπουδαῖος γίνεται. πῶς δὲ ὁμοία ἡ τῆς ἀρετῆς πρόσληψις τῇ τοῦ κεράμου ἢ τοῦ περιβόλου; ταῦτα μὲν γὰρ μέρη τῆς οἰκίας ἐστὶ καὶ οὐχ ἕξεις· ἐκεῖνα δὲ οὐ μέρη· εἰ γὰρ μέρος ἦν ἡ ἀρετὴ τῆς ψυχῆς, ἀπολώλει ἂν ἡ τὴν ἀρετὴν ἀποβαλοῦσα. ὅλως δὲ διττὴ ἡ τελειότης, ἡ μὲν τῆς οὐσίας αὐτῆς οὖσα, καθ' ἣν πρώτοις καὶ μέσοις καὶ ἐσχάτοις ἑαυτῆς μέρεσι συμπεπλήρωται οὐκ οὖσα ἕξις αὐτή (τί γὰρ ἂν ἦν τὸ ἔχον μήπω τοῦ εἴδους ὄντος χωρὶς τῆς τοιαύτης τελειότητος;), ἡ δὲ κατὰ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν κακίαν καὶ ὅλως κατὰ τὴν ἕξιν ἐκείσακτός ἐστι τῷ ὅλῳ εἴδει καὶ ἐπισυμβαίνουσα· καὶ γὰρ γίνονται καὶ ἀπογίνονται αὗται χωρὶς τῆς τοῦ ὑποκειμένου φθορᾶς. πῶς οὖν εἰς παράδειγμα τῆς ἕξεως τὴν κατὰ τὰ μέρη τελειότητα παρέθετο ὡς ἐπὶ τῆς οἰκίας; μήποτε οὖν ἕκαστον εἶδος κατὰ φύσιν ἔχον οὐ μόνον τῇ τῶν μερῶν τῶν οἰκείων τελειότητι συμπεπλήρωται, ἀλλὰ καὶ τῇ οἰκείᾳ ἀρετῇ· τὸ γὰρ κατὰ φύσιν ἔχειν οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ τὸ τὴν οἰκείαν ἔχειν ἀρετήν, ὥστε

τὰς κατὰ φύσιν ἐνεργείας ἀποτελεῖν. καὶ διὰ τοῦτο ὁ Ἀριστοτέλης ἀπὸ τοῦ κατὰ φύσιν τὴν τελειότητα συνελογίσατο. ὥσπερ οὖν τὸ νοσοῦν σῶμα οὐκ ἂν εἴη τέλειον, ὅτι μὴ δύναται τὰς κατὰ φύσιν ἐνεργείας ἀποδιδόναι, κἂν πάντα ἔχῃ τὰ σωματικὰ μέρη (νεκρὰ γὰρ αὐτὰ ἔχει τοῦ κατὰ φύσιν ἐστερημένα καὶ τῷ νεκρῷ προσέοικεν), οὕτω καὶ ἡ λογικὴ ψυχὴ τὴν κατὰ φύσιν αὐτῇ προσήκουσαν ἀρετὴν ἀποβαλοῦσα καὶ μὴ δυναμένη τὰς κατὰ φύσιν αὐτῇ προσηκούσας ἐνεργείας ἀποτελεῖν οὐ ψυχὴ κυρίως οὐδὲ ζωὴ λογικὴ κατὰ φύσιν ἔχουσα, ἀλλὰ νενεκρωμένη τίς ἐστιν. ὡς μέρος οὖν τὸ κυριώτατον τῆς ὅλης ἑκάστου οὐσίας τὴν κατὰ φύσιν αὐτῷ προσήκουσαν ἀρετὴν προσλογιστέον, ἧς χωρὶς νεκρὸν τὸ λοιπόν ἐστι καὶ ὁμωνύμως λεγόμενον. δηλοῖ δὲ τὸ τὰς οἰκείας ἐνεργείας τοῦ εἴδους μὴ ἀποδιδόναι. καλῶς οὖν ὁ Ἀριστοτέλης τοῖς μέρεσι τῆς οἰκίας τὴν κατὰ τὴν ἕξιν τελειότητα ὡς μέρος οὖσαν τὸ κυριώτατον παρέβαλεν. οὐδὲ γὰρ συμβεβηκός ἐστι κατὰ ἀλήθειαν ἡ ἕξις καὶ ἡ ἀρετή (φθείρει γὰρ τὸ ὑποκείμενον ἀποχωροῦσα), ὥσπερ οὐδὲ ἡ ψυχὴ συμβεβηκὸς τῷ ἐμψύχῳ σώματι. [30]

in Ph 10 1067 p. 246b3 Ἔτι καί φαμεν ἁπάσας εἶναι τὰς ἀρετὰς ἕως τοῦ ἢ ἐναντίως ἀπαθέ ς . Ὅτι μή εἰσιν ἀλλοιώσεις αἱ κατὰ τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς κακίας μεταβολαί, δείκνυσιν ἐκ τοῦ μηδὲ ποιότητας αὐτὰς εἶναι, ἀλλ' ὑπὸ τὰ πρός τι ἀνάγεσθαι· κατὰ δὲ τὰ πρός τι δέδειχεν αὐτὸς ἐν τῷ πέμπτῳ βιβλίῳ μήτε ἀλλοίωσιν γίνεσθαι μήτε ὅλως μεταβολήν. ὅτι δὲ αἱ ἀρεταὶ καὶ αἱ κακίαι ὑπὸ τὰ πρός τι, δείκνυσι πρῶτον μὲν ἐπὶ τῶν τοῦ σώματος ποιούμενος τὸν λόγον, εἶτα ἀπὸ τούτων μεταβαίνων ἐπὶ τὰς τῆς ψυχῆς. ἡ γὰρ ὑγεία, φησί, καὶ ἡ εὐεξία σώματος οὖσαι ἀρεταὶ ἐν συμμετρίᾳ εἰσὶ τῶν σωματικῶν ποιοτήτων καὶ τῶν πρώτων δυνάμεων, θερμοτήτων ψυχροτήτων ξηροτήτων ὑγροτήτων, ἤτοι πρὸς ἀλλήλας αὐτῶν τὸ σύμμετρον ἐχουσῶν ἢ καὶ πρὸς τὸ περιέχον, ὡς διὰ τὴν τοιαύτην συμμετρίαν μὴ εἶναι εὔτρεπτα καὶ εὐπαθῆ τὰ σώματα ὑπὸ τοῦ περιέχοντος. καὶ τὸ κάλλος δὲ ἀρετὴ καὶ καὶ τοῦτο σώματος ὂν ἐν συμμετρίᾳ τῶν τε μερῶν ἐστι τῶν ἀνομοιομερῶν μάλιστα καὶ τοῦ χρώματος. καὶ ἡ ἰσχὺς δὲ ἀρετὴ καὶ αὐτὴ οὖσα σώματος ἐν συμμετρίᾳ τῶν ὁμοιομερῶν ἐστι νεύρων μάλιστα καὶ ὀστῶν· ἡ δὲ συμμετρία τῶν πρός τι. ἑκάστη οὖν τῶν ἀρετῶν τῶν σωματικῶν ἐν τῷ πρός τί πως ἔχειν, εἴπερ συμμετρία ἐστίν. ὁμοίως δὲ καὶ αἱ κακίαι ταῖς ἀρεταῖς ἀντικείμεναι ἐν ἀσυμμετρίᾳ τῶν αὐτῶν εἰσι παθῶν· ἐν γὰρ ὑπερβολῇ ἢ ἐλλείψει. καὶ ἡ μὲν ἀρετὴ ἑκάστη εὖ διατίθησι περὶ τὰ οἰκεῖα πάθη τὸν ἔχοντα αὐτήν· οἰκεῖα δὲ πάθη ἐστίν, ὑ φ ' ὧν συμμέτρως μὲν ἐχόντων γίνονται καὶ εὐθημονοῦσι, θερμότητες ψυχρότητες ξηρότητες ὑγρότητες καὶ τὰ τοιαῦτα, ἀσυμμέτρως δὲ ἐχόντων φθείρονται καὶ κακύνονται τὰ σώματα, εὐπαθέστερα γινόμενα καὶ εὐμετάβολα ἐν τοῖς οἰκείοις πάθεσιν ὑπό τε τοῦ περιέχοντος καὶ ὑπ' ἀλλήλων· εἰ οὖν αἱ ἀρεταὶ καὶ αἱ κακίαι τοῦ σώματος ἐν τῷ πρός τί πως ἔχειν εἰσί, δέδεικται δὲ ἐν τῷ πέμπτῳ βιβλίῳ, ὅτι ἐν τῷ πρός τι οὐκ ἔστιν κίνησις καθ' αὐτὸ οὐδὲ μεταβολὴ ὅλως, δῆλον ὅτι οὐδὲ ἀλλοίωσις εἴη ἄν. [25]

in Ph 10 1068 ἐδείχθη γὰρ πᾶσα μεταβολὴ ἢ κατ' οὐσίαν γινομένη ὡς γένεσις καὶ φθορά, ἢ κατὰ ποσὸν ὡς αὔξησις καὶ μείωσις, ἢ κατὰ ποιὸν ὡς ἀλλοίωσις, ἢ κατὰ τόπον ὡς ἡ φορά. εἰ οὖν αἱ μὲν ἀρεταὶ καὶ αἱ κακίαι τῶν σωμάτων ἐν τῷ πρός τί εἰσιν ὡς συμμετρίαι καὶ ἀσυμμετρίαι, τὰ δὲ πρός τι οὐκ ἔστιν ἐν ποιότητι, τῶν δὲ μὴ ἐν ποιῷ ὄντων οὐ κατὰ ἀλλοίωσιν ἡ μεταβολή, δῆλον ὅτι ἡ κατὰ τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς κακίας μεταβολὴ οὐκ ἔστιν ἀλλοίωσις. Δείξας δὲ ὅτι αἱ ἀρεταὶ καὶ αἱ κακίαι καὶ ὅλως αἱ ἕξεις αἱ σωματικαὶ ἐν τῷ πρὸς τί εἰσιν, ἐπάγει ὅτι τὰ πρός τι οὔτε αὐτά ἐστιν ἀλλοιώσεις, ὡς ἡ θέρμανσις, ὥστε τὸ μετέχον αὐτῶν ἀλλοιοῦσθαι. τὸ μὲν γὰρ θερμαινόμενον ἢ ψυχόμενον ἀλλοιοῦσθαι λέγομεν, τὸ δὲ διπλάσιον ἢ δεξιὸν ἢ σύμμετρον ἢ ὅμοιον ἢ ἴσον γινόμενον οὐ λέγομεν ἀλλοιοῦσθαι. ἀλλ' οὐδὲ τῶν πρός τι ἀλλοίωσίς ἐστιν ὥσπερ τῆς οὐσίας, ὥστε τὰ πρός τι γινόμενα καὶ σχέσιν λαμβάνοντα πρός τι καὶ ἀλλοιοῦσθαί ποτε λέγειν· οὐ γὰρ τὸ διπλάσιον μέγεθος ἴσον γινόμενον ἀλλοιοῦται ὥσπερ τὸ θερμαινόμενον. διαφέρει δὲ τὸ ἀλλοίωσις εἶναι τοῦ ἀλλοιουμένου, ὅτι ἡ μὲν ἀλλοίωσις μετέχεται ὑπὸ τοῦ ἀλλοιουμένου ὡς ἡ

θέρμανσις ὑπὸ τοῦ θερμαινομένου, τὸ δὲ ἀλλοιούμενον ἀλλοιώσεως μετέχον ἀλλοιοῦται. τὸ οὖν πρός τι, φησίν, οὔτε ἀλλοίωσίς ἐστιν οὔτε ἀλλοιοῦται. ἔδειξε δὲ ἐν τῷ πέμπτῳ βιβλίῳ, ὅτι οὔτε γένεσις οὔτε κίνησις οὔτε ὅλως μεταβολή ἐστι κατὰ τὰ πρός τι ἐκ τοῦ μηδὲν αὐτό τι μεταβάλλον ἀλλοίου τινὸς μεταβάλλοντος ποτὲ μὲν διπλάσιον εἶναι, ποτὲ δὲ οὔ. φανερὸν οὖν ἐκ μὲν τῶν πρότερον εἰρημένων, ὅτι ἡ κατὰ τὸ σχῆμα μεταβολὴ οὐκ ἔστιν ἀλλοίωσις, ἐκ δὲ τῶν νῦν, ὅτι οὐδὲ ἡ κατὰ τὰς ἕξεις· μόνως ἄρα ἀλλοίωσίς ἐστιν ἡ κατὰ τὰς παθητικὰς καλουμένας ποιότητας μεταβολή. Δείξας δὲ ὅτι αἱ κατὰ τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς κακίας τοῦ σώματος μεταβολαὶ καὶ ὅλως αἱ τῶν ἕξεων ἀποβολαὶ καὶ λήψεις οὐκ εἰσὶν ἀλλοιώσεις ἐφεξῆς τὴν αἰτίαν διδάσκει, δι' ἣν ἀλλοιοῦσθαι δοκεῖ τὰ κατ' αὐτὰς μεταβάλλοντα καὶ λέγει ὅτι γίνεσθαι καὶ φθείρεσθαι αὐτὰς ἀλλοιουμένων τινῶν ἀνάγκη· ὑγεία γὰρ γίνεται θερμαινομένων τινῶν τοῦ σώματος καὶ ψυχομένων, τουτέστιν ἀλλοιουμένων. [30]

in Ph 10 1052 ἀλλ' οὔτε ἡ ἀλλοίωσις ἡ ὑγεία ἦν οὔτε ἡ ὑγεία ἡ ἀλλοίωσις, ἀλλ' ἐπιγίνεται τῇ ἀλλοιώσει ἡ συμμετρία τῶν ἀλλοιουμένων, καθ' ἣν ἡ ὑγεία θεωρεῖται. ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ ἰσχύος καὶ ἐπὶ κάλλους· εἰ γάρ τινων ἀλλοιουμένων ἐπιγίνεται ταῦτα, πῶς ἄν τις λέγοι τὰ ἐπιγινόμενα καὶ μηδέπω ὄντα ἀλλοιοῦσθαι; οὐ γὰρ τὸ εἰς ὑγείαν μεταβάλλον κατ' αὐτὸ τοῦτο ἀλλοιοῦται, ἀλλὰ διὰ τοῦ ἀλλοιοῦσθαι μεταβάλλει. εἰ μὲν γὰρ ἐν τῷ θερμὸν ἢ ψυχρὸν εἶναι τὸ ὑγιαίνειν ἦν ἡ εἰς ὑγείαν μεταβολή, ἦν ἂν ἀλλοίωσις· ἐπειδὴ δὲ τούτων οὐδὲν ἦν ἡ ὑγεία, ἐν δὲ τῇ τούτων συμμετρίᾳ τὸ εἶναι ἔχει, δῆλον ὡς ἀλλοίωσις μὲν οὐκ ἔστιν ἡ εἰς ὑγείαν μεταβολή, δι' ἀλλοιώσεως δὲ ἐπιγίνεται. τὸ δὲ καθάπερ τὸ εἶδος καὶ τὴν μορφὴν εἶπεν δηλῶν, ὅτι ὥσπερ ἡ γένεσις (αὕτη γάρ ἐστιν ἡ εἰς τὸ εἶδος καὶ τὴν μορφὴν μεταβολή) κατά τε τὴν τοῦ εἴδους λῆψιν καὶ ἀποβολὴν οὐκ ἔστι μὲν ἀλλοίωσις, ἀλλοιουμένων δὲ γίνεταί τινων, οὕτως ἔχει καὶ ἐπὶ τῆς κατὰ τὴν ἕξιν μεταβολῆς· καὶ γὰρ αὕτη ἀλλοίωσις μὲν οὐκ ἔστιν, ἀλλοιουμένων δέ τινων ἐπιγίνεται. ἢ τὸ εἶδος καὶ τὴν μορφὴν εἶπεν, τὸ σχῆμα δηλῶν καὶ τὴν κατ' ἐκεῖνο μεταβολήν· εἶπεν γὰρ καὶ ἐπ' ἐκείνου γίνεσθαι ἴσως ἕκαστον ἀλλοιουμένου τινὸς οἷον τῆς ὕλης πυκνουμένης ἢ μανουμένης. Εἰπὼν δὲ ὅτι αἱ ἕξεις ἐγγίνονται ἀλλοιουμένων τινῶν οἷον θερμῶν καὶ ψυχρῶν ξηρῶν καὶ ὑγρῶν, ἐπήγαγεν ἢ ἐν οἷς τυγχάνουσιν οὖσαι πρώτοις, ὡς οὐ προκείμενον αὐτῷ νῦν ζητεῖν, περὶ τὰ τίνων πάθη καὶ κατὰ τίνας μεταβολὰς πρώτας καὶ ἀλλοιώσεις αἱ ἕξεις ἐγγίνονται, εἴτε τὰ τῶν ὁμοιομερῶν, ὡς Ἀναξαγόρας, εἴτε τὰ τῶν ἀτόμων, ὡς Δημόκριτος, εἴτε τὰ τῶν ποιοτήτων, ὡς Ἀριστοτέλης. ὅτι μὲν γὰρ ἀλλοιουμένων τινῶν ἐγγίνονται, πρόδηλον, τίνων δὲ ζητείσθω. πιστοῦται δὲ τὸν λόγον καὶ ἐκ τοῦ τὴν κακίαν καὶ τὴν ἀρετὴν περὶ τὰ πάθη λέγεσθαι, ὑ φ ' ὧν ἀλλοιοῦσθαι πέφυκε τὸ ἔχο ν. ἥ τε γὰρ ἀρετὴ ἐγγινομένη ἢ τελέως ἀπαθὲς ποιεῖ, εἴ γε πάθη μόνα τὰ μοχθηρὰ καλοῦμεν, ἢ ὠδὶ παθητικόν, τουτέστι μεμετρημένως, εἰ μὴ ἐν ἀπαθείᾳ, ἀλλ' ἐν συμμετρίᾳ παθῶν τὴν ἀρετὴν θεωροῦμεν. τοιαῦται γάρ εἰσιν ἐπὶ τῆς ψυχῆς αἵ τε ἠθικαὶ καὶ αἱ πολιτικαὶ ἀρεταὶ οὐκ ἐκκόπτουσαι τελέως τῆς ψυχῆς τοὺς θυμοὺς καὶ τὰς ἐπιθυμίας, ἀλλὰ μετροῦσαι αὐτῶν τὰ κινήματα. [30]

in Ph 10 1070 καὶ ἐπὶ τοῦ σώματος οὐκ ἀπαθὲς ποιεῖ τὸ σῶμα ὑπὸ τῶν θερμῶν καὶ ψυχρῶν, ἀλλὰ μετρεῖ αὐτῶν τὰ πάθη ἡ σωματικὴ ἀρετή, τουτέστιν ἡ ὑγεία, ὥσπερ ἡ κακία καὶ ἡ νόσος ἡ ἀμετρία αὐτῶν ἐστίν. εἰ οὖν περὶ ταῦτα αἱ ἀρεταὶ καὶ αἱ κακίαι εἰσίν, ὑφ' ὧν καὶ καθ' ἃ τὸ ἔχον αὐτὰς ἀλλοιοῦσθαι πέφυκε, κατὰ δὲ τὰς παθητικὰς ποιότητας αἱ ἀλλοιώσεις, περὶ τὰ πάθη ἂν καὶ τὰς παθητικὰς τοῦ σώματος ποιότητας εἶεν αἱ ἀρεταὶ καὶ αἱ κακίαι τοῦ σώματος· ὥστε ἐκείνων ἀλλοιουμένων ταύτας ἐγγίνεσθαι. περὶ τίνα δὲ πάθη ἑκάστη τῶν τοῦ σώματος ἀρετῶν οἷον ὑγεία καὶ ἰσχὺς καὶ κάλλος, οὐκ ὂν προκείμενον νῦν παρῆκε ζητεῖν. ὥσπερ δὲ ἡ ἀρετὴ τῶν μὲν μοχθηρῶν παθῶν ἀπαθεῖς ποιεῖ, τῶν δὲ μεμετρημένων (ἅπερ οὐδὲ πάθη καλεῖν ἀξιοῦσι τινές) παθητικούς, οὕτως ἡ κακία τῶν μὲν μοχθηρῶν παθῶν παθητικοὺς ποιεῖ, τῶν δὲ μεμετρημένων ἀπαθεῖς· ὥστε περὶ πάθη ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ κακία καὶ τῇ κατὰ ταῦτα ἀλλοιώσει ἐγγίνονται τῇ μὲν

συμμετρίᾳ αὐτῶν ἡ ἀρετή, τῇ δὲ ἀμετρίᾳ ἡ κακία· ὥστε οὔτε αἱ ἕξεις ἀλλοιώσεις εἰσὶν οὔτε αἱ κατὰ τὰς ἕξεις μεταβολαί. ἐπειδὴ δὲ καὶ ἐν τούτοις ὁ Ἀριστοτέλης λέγει, ὅτι τῶν πρός τι οὐκ ἔστιν ἀλλοίωσις οὔτε γένεσις οὔτε ὅλως μεταβολὴ οὐδεμία, ἐπιστῆσαι χρὴ ὅτι τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς κακίας εἰπὼν τῶν πρός τι εἶναι (ἑκάστη γάρ φησιν ἐστὶ τῷ πρός τί πως ἔχει ν) γίνεσθαι καὶ φθείρεσθαι λέγει αὐτὰς ἀλλοιουμένων τινῶν. πῶς οὖν τῶν πρός τι οὐκ ἔστι γένεσις οὐδὲ ὅλως μεταβολή; ἢ γίνεται μὲν πάντως καὶ φθείρεται καὶ τὰ πρός τι· τὸ γὰρ μὴ ὂν πρότερον διπλάσιον ὕστερόν ἐστι καὶ πάλιν οὐκ ἔστιν· ὃ δὲ πρότερον μὴ ὂν ὕστερόν ἐστι, τοῦτο γίνεται, καὶ ὃ πρότερον ὂν ὕστερον οὐκ ἔστι, τοῦτο φθείρεται· ἀλλ᾽ οὐ καθ᾽ αὑτὰ γίνεται καὶ φθείρεται, ἀλλ᾽ ὡς ἐνταῦθα διώρισεν, ἀλλοιουμένων τινῶν ἢ ὅλως μεταβαλλόντων γίνεται ταῦτα καὶ φθείρεται. “ἐνδέχεται γάρ, φησὶν ἐν τῷ πέμπτῳ βιβλίῳ, θατέρου μεταβάλλοντος ἀληθεύεσθαι θάτερον μηθὲν μεταβάλλον, ὥστε κατὰ συμβεβηκὸς ἡ κίνησις αὐτῶν.” τὴν δὲ κατὰ συμβεβηκὸς μεταβολὴν ἀφῆκεν ἐν ἐκείνοις ὡς ἀόριστον. [25]

in Ph 10 107 “ἐν ἅπασι γάρ, φησίν, ἐστὶ καὶ ἀεὶ καὶ πάντων.” εἰ οὖν τὰ πρός τι μή ἐστι καθ᾽ αὑτά, ἀλλ᾽ ἐν ἄλλοις τὸ εἶναι ἔχει, ἐκείνων μεταβαλλόντων καὶ τὰ πρός τι μεταβάλλει οὐ καθ᾽ αὑτά, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός. p. 246b20 Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν τῆς ψυχῆς ἕξεων ἕως τοῦ αὐτὴ δὲ οὐκ ἔστιν ἀλλοίωσι ς . Δείξας ὅτι αἱ ἀρεταὶ καὶ αἱ κακίαι τοῦ σώματος καὶ ὅλως αἱ ἕξεις αἱ σωματικαὶ οὐ δι᾽ ἀλλοιώσεως γίνονται καὶ ἀπογίνονται, εἴπερ αἱ μὲν ἀρεταὶ τελειότητές εἰσι κατὰ φύσιν, αἱ δὲ κακίαι παρὰ φύσιν, τὰ δὲ εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἰόντα γίνεται ἀλλ᾽ οὐκ ἀλλοιοῦται καὶ τὰ εἰς τὸ παρὰ φύσιν φθείρεται, καὶ εἴπερ ἐν τῷ πρός τί εἰσι, μετέβη λοιπὸν ἐπὶ τὰς τῆς ψυχῆς ἕξεις. καὶ δείκνυσιν ὅτι οὐδὲ αἱ κατὰ ταύτας μεταβολαὶ ἀλλοιώσεις εἰσίν, εἴπερ καὶ αὗται ὥσπερ καὶ αἱ σωματικαὶ τελειότητές εἰσι τῆς ψυχῆς καὶ ἐν τῷ πρός τί πως εἶναι τὴν ὑπόστασιν ἔχουσιν. ὡς οὖν τελειότητος γενέσεις μᾶλλον αἱ λήψεις αὐτῶν καὶ φθοραὶ αἱ ἀποβολαί, ἀλλ᾽ οὐκ ἀλλοιώσεις· ἕκαστον γὰρ τῶν ὄντων, ὅταν τέλειον ᾖ καὶ κατὰ φύσιν, τότε μάλιστά ἐστιν ὅπερ λέγεται εἶναι· καὶ γὰρ ἵππος μάλιστα ὁ τὴν ἵππου ἀρετὴν ἔχων καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον. ὅτι δὲ καὶ αἱ τῆς ψυχῆς ἀρεταὶ 〈τῶν〉 πρός τι δῆλον, εἴπερ καὶ αὗται συμμετρίαι εἰσὶν ἐκείνων, ἐν οἷς ἐγγίνονται, θυμῶν καὶ ἐπιθυμιῶν καὶ τῶν τοιούτων ὥσπερ αἱ σωματικαὶ θερμῶν καὶ ψυχρῶν καὶ τῶν τοιούτων. αὐτὸς δὲ τὸ πρός τι αὐτῶν ἐδήλωσε διὰ τοῦ ἡ μὲν ἀρετὴ εὖ διατίθησι πρὸς τὰ οἰκεῖα πάθ η , ἡ δὲ κακία κακῶ ς. ὡς γὰρ ταῖς σωματικαῖς ἕξεσι πρός τι οὔσαις ὑπῆρχε τὸ ἑκάστην αὐτῶν περὶ τὰ οἰκεῖα πάθη εὖ ἢ κακῶς διατιθέναι τὸ ἔχον αὐτὴν 〈καὶ〉 ἡ μὲν ἀρετὴ διὰ συμμετρίαν ἡ δὲ κακία διὰ ἀσυμμετρίαν ἢ ἀπαθὲς ἢ παθητικὸν ὠδὶ ποιοῦσιν, οὕτω καὶ αἱ ἀρεταὶ εὖ διατιθέασι πρὸς τὸ οἰκεῖα πάθη τὰ ἔχοντα καὶ αἱ κακίαι κακῶς, ὥστε καὶ αὗται τῶν πρός τί εἰσι συμμετρίαι τινὲς οὖσαι καὶ ἀσυμμετρίαι. εἰ οὖν τὰ πρός τι μήτε αὐτὰ ἀλλοιώσεις μήτε ἐστὶν αὐτῶν ἀλλοίωσις, οὔτε αἱ ψυχικαὶ ἕξεις ἀλλοιώσεις εἰσὶν οὔτε ἀποβολαὶ καὶ λήψεις αὐτῶν· γίνεσθαι μέντοι καὶ ταύτας ἀναγκαῖον ὥσπερ τὰς σωματικὰς ἀλλοιουμένου τινός. [25]

in Ph 10 107 αἱ μὲν γὰρ σωματικαὶ ἕξεις γίνονται ἀλλοιουμένων τινῶν “ἐν οἷς τυγχάνουσιν οὖσαι πρώτως”, θερμῶν καὶ ψυχρῶν καὶ τῶν τοιούτων, αἱ δὲ ψυχικαὶ ἀλλοιουμένου τοῦ αἰσθητικοῦ μέρους · ἀλλοιωθήσεται δὲ τοῦτο δηλονότι ὑπὸ τῶν αἰσθητῶν, πρὸς ἃ πέφυκεν. τοῦ δὲ αἰσθητικοῦ ἀλλοιουμένου εἶπεν, ὡς τοῦ παθητικοῦ· τὰ γὰρ πάθη, ὥς φησιν ὁ Πλωτῖνος, ἢ αἰσθήσεις εἰσὶν ἢ οὐκ ἄνευ αἰσθήσεων. Εἰπὼν δὲ πρότερον κοινῶς περὶ τῶν ψυχικῶν ἕξεων, ὅτι καὶ αὗται τελειώσεις εἰσὶ καὶ ἐν τῷ πρός τι συμμετρίαι τινὲς οὖσαι καὶ ἀσυμμετρίαι καὶ ὅτι γίνονται ἀλλοιουμένου τοῦ αἰσθητικοῦ, διαιρεῖ λοιπὸν τὰς ψυχικὰς ἀρετὰς εἵς τε τὰς ἠθικὰς καὶ τὰς νοητικὰς καὶ ἐφ᾽ ἑκατέρων δείκνυσι, πῶς ἐν τῷ πρός τί εἰσι καὶ πῶς ἀλλοίωσις μὲν οὐδετέρα οὐδὲ ἔστιν αὐτῶν ἀλλοίωσις, γίνονται δὲ ἀλλοιουμένων τινῶν. καὶ ὅτι μὲν ἡ ἠθικὴ ἀρετὴ ἀλλοιουμένου τοῦ αἰσθητικοῦ γίνεται, δείκνυσιν ἐκ τοῦ πᾶσαν τὴν ἠθικὴν ἀρετὴν περὶ ἡδονὰς

εἶναι καὶ λύπας τὰς σωματικάς, ὡς ἐν τοῖς Ἠθικοῖς ἀποδέδεικται. αἱ δὲ ἡδοναὶ καὶ αἱ λῦπαι αἱ σωματικαὶ [καὶ] ἀλλοιουμένου τοῦ αἰσθητικοῦ ὑπὸ τῶν αἰσθητῶν γίνονται, ὥστε ἡ ἠθικὴ ἀρετὴ ἀλλοιουμένου τοῦ αἰσθητικοῦ ὑπὸ τῶν αἰσθητῶν γίνεται. ὅτι δὲ αἱ ἡδοναὶ καὶ αἱ λῦπαι ἀλλοιουμένου τοῦ αἰσθητικοῦ γίνονται, δείκνυσιν ἐκ διαιρέσεως. ἡδόμεθα γὰρ ἢ λυπούμεθα ἢ ἐν τῷ πράττειν τι ἢ ἐν τῷ μεμνῆσθαι (καὶ γὰρ ἡ μνήμη τῶν ἡδέων ἡδονὴν ποιεῖ καὶ τῶν λυπηρῶν λύπην) ἢ ἐν τῷ ἐλπίζειν (καὶ γὰρ καὶ ἐλπίδες αἱ μὲν τῶν ἡδέων ἥδουσιν, αἱ δὲ τῶν λυπηρῶν λυποῦσιν). εἰ οὖν καὶ αἱ ἐν τῷ πράττειν ἡδοναὶ καὶ λῦπαι αἰσθηταί τέ εἰσι καὶ ὑπὸ αἰσθητῶν γίνονται καὶ αἱ ἐν τῷ μεμνῆσθαι δὲ ἢ ἐλπίζειν γινόμεναι ὑπὸ αἰσθητῶν γίνονται (ἢ γὰρ οἷα ἐπάθομεν καὶ ὧν ᾐσθόμεθα μεμνημένοι ἡδόμεθα ἢ λυπούμεθα ἢ οἷα πεισόμεθα καὶ οἵων αἰσθησόμεθα ἐννοοῦντες) δῆλον ὅτι αἱ ἡδοναὶ καὶ λῦπαι ἡμῖν συμβαίνουσιν ἀλλοιουμένου τοῦ αἰσθητικοῦ ὑπὸ τῶν αἰσθητῶν. ὅτι δὲ ἡ ἠθικὴ ἀρετὴ περὶ ἡδονάς ἐστι καὶ λύπας, δέδεικται μὲν ὥσπερ εἶπον ἐν τοῖς Ἠθικοῖς διὰ πλειόνων, λεγέσθω δὲ καὶ νῦν συντόμως, ὅτι συνεθισμὸς τοῦ ἥδεσθαι καὶ λυπεῖσθαι μὴ ὡς ἔτυχεν, ἀλλ' ἐφ' οἷς δεῖ καὶ ὅτε δεῖ καὶ ἐφ' ὅσον δεῖ, οὗτος τὴν ἠθικὴν ἀρετὴν ποιεῖ. [30]

in Ph 10 1073 καὶ ταῦτα καὶ ὁ Πλάτων ἐν Νόμοις διδάσκει περὶ τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς λύπης λέγων "δύο γὰρ αὗται πηγαὶ μεθεῖνται ῥεῖν, ὧν ὁ μὲν ἀρυτόμενος ὅθεν τε δεῖ καὶ ὁπότε καὶ ὁπόσον εὐδαιμονεῖ καὶ πόλις καὶ ζῷον ἅπαν." Ἀποδείξας δὲ τὰς προτάσεις συνῃρημένως ἐκτίθεται τὸν συλλογισμὸν οὕτως· ἀρετὴ ψυχῆς καὶ κακία ἐγγίνεται ἡδονῆς καὶ λύπης ἐγγινομένης, ἡδοναὶ δὲ καὶ λῦπαι ἀλλοιώσεις εἰσὶν τοῦ αἰσθητικο ῦ , φανερὸν ἄρα ὅτι ἀρετὴ καὶ κακία ἐγγίνονται καὶ φθείρονται, ἀλλοιουμένου τοῦ αἰσθητικοῦ, ὥστε τότε ἀποβάλλειν αὐτὰς καὶ λαμβάνει ν. δῆλον οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι ἡ μὲν γένεσις τῆς ἀρετῆς καὶ κακίας ἀλλοιουμένων τινῶν ἕπεται, αὐτὴ δὲ ἡ γένεσις αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἀλλοίωσις, ἀλλ' ἐπιγίνεται τῇ κατὰ τὴν ἡδονὴν καὶ λύπην ἀλλοιώσει τοῦ αἰσθητικοῦ, ἡ μὲν ἀρετὴ κατὰ τὸ ἐγγινόμενον τῇ ἀλλοιώσει ταύτῃ μέτρον, ἡ δὲ κακία κατὰ τὴν ἀμετρίαν. τὸ δὲ αἱ ἡδοναὶ καὶ αἱ λῦπαι ἀλλοιώσεις εἰσὶ τοῦ αἰσθητικοῦ εἶπεν ἀντὶ τοῦ ἀλλοιουμένου τοῦ αἰσθητικοῦ γίνονται. ἡ μὲν γὰρ ἀλλοίωσις τοῦ αἰσθητικοῦ, οἷον θέρμανσις ἢ ψῦξις ἢ διάκρισις ἢ σύγκρισις ἢ ὅπως ἄν τις αὐτῶν τὰς ἰδιοτροπίας ὀνομάζειν δύναιτο, πάθη τοῦ αἰσθητικοῦ ἐστιν ὑπὸ τῶν αἰσθητῶν ἐγγινόμενα· τούτοις δὲ ἐπιγίνεται ποτὲ μὲν ἡδονή, ποτὲ δὲ λύπη· τούτων δὲ συμμέτρων μὲν ἐγγινομένων ἀρετὴ ἀκολουθεῖ, ἀσυμμέτρων δὲ κακία. p. 247b1 Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ἡ τοῦ νοητικοῦ μέρους ἕξις ἕως τοῦ ἐπίσταταί πως τῇ καθόλου τὰ ἐν μέρε ι . Δείξας ὅτι αἱ ἠθικαὶ ἀρεταὶ καὶ κακίαι καὶ αἱ τούτων λήψεις τε καὶ ἀποβολαὶ οὐκ εἰσὶν ἀλλοιώσεις, ἐφεξῆς δείκνυσιν ὅτι οὐδὲ αἱ τοῦ νοητικοῦ μέρους οὔτε αἱ τούτων λήψεις καὶ ἀποβολαὶ ἀλλοιώσεις εἰσίν. [25]

in Ph 10 1074 ὥσπερ δὲ ἠθικαὶ ἦσαν ἀρεταὶ αἱ περὶ τὸ ἄλογον τῆς ψυχῆς, ἐν ᾧ ἡδοναὶ καὶ λῦπαι κοινῶς αὗται καὶ τοῖς ἀλόγοις ζῴοις ὑπάρχουσαι (πολλὰ γάρ ἐστι καὶ ἐν τούτοις διὰ συνεθισμοῦ κατορθούμενα), οὕτω νοητικαὶ ἢ διανοητικαί (γράφεται γὰρ ἑκατέρως), αἳ περὶ τὸ λογικόν εἰσι τῆς ψυχῆς, περὶ ὃ ἐπιστήμη συνίσταται καὶ ἡ κατ' αὐτὴν ἀρετή. οὐδὲ ἡ τούτου οὖν, φησίν, ἕξις ἀλλοίωσίς ἐστιν, οὐδὲ ἔστιν αὐτῆς ἀλλοίωσις οὐδὲ γένεσις, ἅπερ εἰς τὰ πρός τι καὶ ταύτην ἀνάγει. τὰ γὰρ πρός τί ἐστι, περὶ ὧν εἶπεν πρὸ ὀλίγου, ὅτι "οὔτε αὐτά ἐστιν ἀλλοιώσεις οὔτε ἔστιν αὐτῶν ἀλλοίωσις οὔτε γένεσις οὔτε ὅλως μεταβολή" καθ' αὐτὸ δηλονότι, ἐπεὶ καὶ τὰ πρός τι κατὰ συμβεβηκὸς καὶ γίνεσθαι βούλεται καὶ μεταβάλλειν. εἰ οὖν ἐν τῷ πρός τί ἐστι τὸ ἐπιστῆμον, τοῦ δὲ πρός τι οὐκ ἔστιν ἀλλοίωσις, οὐδὲ τῆς ἕξεως τῆς ἐπιστήμονος ἔστιν ἀλλοίωσις οὔτε γένεσις οὔτε ὅλως μεταβολὴ καθ' αὐτό. ὅτι δὲ ἡ κατὰ τὴν ἐπιστήμην ἕξις ἐν τῷ πρός τί ἐστι κατασκευάζων ἐκ τοῦ μᾶλλον τὴν ἀρχὴν ὑπέμνησε, πολὺ μᾶλλον [ἐκ] τῶν ἠθικῶν ἕξεων τὸ ἐπιστῆμον ἐν τῷ πρός τί πως ἔχειν λεγόμενον παραδεικνύς. ἐναργέστερον γὰρ ἔχει τὸ πρός τι ἡ ἐπιστήμη τῶν ἐν τῷ ἠθικῷ ἀρετῶν, σωφροσύνης καὶ δικαιοσύνης. ἐκεῖναι μὲν γὰρ

διὰ τῆς συμμετρίας εἰς τὸ πρός τι ἀνήγοντο, ἡ δὲ ἐπιστήμη ἐπιστητοῦ ἐστι καὶ πᾶσα γνῶσις τοῦ γνωστοῦ. δεύτερον δείκνυσιν ὅτι αἱ τοῦ νοητικοῦ ἕξεις ἐν τῷ πρός τί εἰσι διὰ τοῦ μὴ εἶναι γένεσιν αὐτῶν. τοῦτο γὰρ ἴδιον ἦν τῶν πρός τι τὸ τὸ δυνάμει ἐν αὐτοῖς ἐνεργείᾳ γίνεσθαι μηδὲν αὐτὸ καθ' αὑτὸ μεταβάλλον. δεῖ γὰρ τούτου μεμνῆσθαι πανταχοῦ, ὅτι τὴν καθ' αὑτὸ γένεσιν καὶ μεταβολὴν ἀποφάσκει τῶν πρός τι ὁ Ἀριστοτέλης κατὰ συμβεβηκὸς αὐτὸ καὶ γίνεσθαι καὶ μεταβάλλειν συγχωρῶν. ὃ μέντοι μηδὲν αὐτὸ καθ' αὑτὸ μεταβάλλει, δῆλον ὅτι οὐδὲ γίνεται καθ' αὑτό· πᾶσα γὰρ γένεσις μεταβολή. εἰ οὖν τὸ κατὰ δύναμιν ἐπιστῆμον τὸ ἐν τῷ νοητικῷ ἐνεργείᾳ γίνεται καὶ συνίσταται, τότε ἡ ἐπιστήμη τοῦ καθόλου γνῶσις οὖσα, ὅταν ἐξ αἰσθήσεως ἐμπειρία τις τῶν καθ' ἕκαστα γνώσεων συναχθῇ. ὅτι γὰρ πᾶς ἄνθρωπος λογικός, ἐπιστημονικῶς γνωρίζομεν ἐκ τῆς τῶν καθ' ἕκαστα ἐφόδου καὶ πείρας, ἥτις οὐκ ἐν τῷ νοητικῷ γίνεται, ἀλλ' ἐν τῷ αἰσθητικῷ καὶ φανταστικῷ. [30]

in Ph 10 1075 ἐν τούτοις οὖν τῆς τοῦ κατὰ μέρος πείρας συναχθείσης τὸ δυνάμει ἐπιστῆμον τὸ ἐν τῷ νοητικῷ ἐνεργείᾳ ἐγένετο οὐδὲν αὐτὸ κινηθέν. Οὕτω μὲν οὖν ὁ Ἀλέξανδρος ἐξηγήσατο ἐκ τῶν κατὰ μέρος συνάγεσθαι τὸ καθόλου καὶ τὴν τοῦ καθόλου γνῶσιν βουλόμενος. καὶ τὸ ἐπίσταται [γάρ] πως τῇ καθόλου τὰ ἐν μέρει ὡς σημεῖον εἶπεν εἰρῆσθαι τοῦ διὰ τῶν ἐν μέρει τὴν τοῦ καθόλου γνῶσιν ἀθροίζεσθαι, εἴπερ ἡ καθόλου ἐπιστήμη ἑκάστου τῶν ὑπὸ τὸ καθόλου ἐστίν, ἐξ ὧν ἠθροίσθη· περιείληπται γὰρ ἐν τῇ τοῦ καθόλου ἐπιστήμη τὰ ἐν μέρει ὡς ἐκ τούτων καὶ ἐπὶ τούτοις ἐκείνης γινομένης. εἰ δὲ μὴ δυνατὸν ἐκ τῶν κατὰ μέρος ἀπείρων ὄντων τὰ καθόλου συνάγεσθαι μήτε τὴν ἐν τῷ αἰσθητικῷ καὶ φανταστικῷ γνῶσιν τῆς ἐν νῷ ἐπιστήμης ὑποστατικὴν εἶναι χείρονα οὖσαν πολλῷ κρείττονος, ἁπλοϊκώτερον καὶ ἀληθέστερον οἶμαι μᾶλλον ἐξηγητέον τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους εἰρημένον. ὁ γὰρ νοῦς ἐπιστήμην ἔχων τῶν μὲν καθόλου ἀεὶ κατ' ἐνέργειαν εἴτε πρόχειρον εἴτε μή, τῶν δὲ ἐν μέρει δυνάμει, ὅταν ἡ αἴσθησις προσβάλλῃ τῷ μερικῷ, τότε οὖν ὁ νοῦς ἐνεργείᾳ γινώσκει τῷ καθόλου τὰ ἐν μέρει· "ὁ γὰρ τὶς ἄνθρωπος καὶ ἄνθρωπος", ὡς αὐτὸς ἐν ἄλλοις εἶπεν. καὶ διὰ τοῦτο τὸ πῶς προσέθηκεν, ὅτι οὐκ ἔστι σύστοιχος ἡ τοῦ καθόλου γνῶσις τῇ τοῦ μερικοῦ, ἀλλὰ γινώσκεται τῇ καθόλου τὸ μερικὸν τῷ περιέχεσθαι ὑπὸ τοῦ καθόλου τὸ ἐν μέρει. p. 247b7 Πάλιν δὲ τῆς χρήσεως καὶ τῆς ἐνεργείας ἕως τοῦ τὸ γὰρ χρῆσθαι καὶ τὸ ἐνεργεῖν ὅμοιον τούτοι ς . Δείξας ὅτι τὸ δυνάμει ἐπιστῆμον τοῦ μερικοῦ καὶ αἰσθητοῦ μηδὲν αὐτὸ κινούμενον, ὅταν γένηται τὸ μερικὸν καὶ εἰς αἴσθησιν ἔλθῃ, γινώσκει αὐτὸ τῇ καθόλου, ἐξ οὗ συνῆκται ὅτι τῶν πρός τί ἐστι καὶ διὰ τοῦτο οὔτε ἀλλοίωσις οὔτε γένεσίς ἐστιν αὐτοῦ καθ' αὑτὸ οὔτε ὅλως μεταβολή, νῦν δείκνυσιν ὅτι καὶ ὑπάρχοντος τοῦ ἐπιστητοῦ εἴτε μερικοῦ εἴτε καθόλου, ὅταν τὸ ἐπιστῆμον ἐνεργῇ περὶ αὐτὸ χρώμενον τῇ ἐπιστήμῃ, οὐ διὰ γενέσεως ἐπιτελεῖται ἡ τοιαύτη ἐνέργεια οὐδὲ ἔστι τῆς τοιαύτης χρήσεως γένεσις. [25]

in Ph 10 1076 διὸ ὃ δὲ γένεσις οὐκ ἔστιν αὐτῆς, διὰ τοῦτο οὐδὲ ἀλλοίωσις ἔστι· γένεσις δὲ οὐκ ἔστιν αὐτῆς, διότι ἐνέργειά ἐστιν· ἡ μὲν γὰρ γένεσις ἐν χρόνῳ· ἡ δὲ ἐκ τοῦ μὴ ἐνεργεῖν εἰς τὸ ἐνεργεῖν μεταβολὴ ἀχρόνως γίνεται ὥσπερ καὶ ἡ ἀνάβλεψις καὶ ἡ ἁφή. ὅτι δὲ ἀχρόνως ἡ εἰς ταῦτα μεταβολὴ γίνεται, δῆλον ἐκ τοῦ παντὸς τοῦ ὑποτεθέντος χρόνου ὡς ἐλαχίστου, ἐν ᾧ ἀπὸ τοῦ μὴ ἅπτεσθαι καὶ μὴ ὁρᾶν ἡ μεταβολὴ εἰς τὸ ἅπτεσθαι καὶ τὸ ὁρᾶν γίνεται, ἐλάττονα εὑρίσκεσθαι χρόνον, ὥστε οὐδὲ ἀλλοίωσις ἂν εἴη ἡ τοιαύτη μεταβολή· καὶ γὰρ ἡ ἀλλοίωσις ἐν χρόνῳ. ἔτι δὲ εἰ ἡ μὲν ἀνάβλεψις καὶ ἡ ἁφὴ ἐνέργειαί εἰσιν, ἡ δὲ ἀλλοίωσις πάθος, οὐκ ἂν εἴη τῆς ἐνεργείας πάθος καθὸ ἐνέργεια. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ ἐκ τοῦ μὴ ἐνεργεῖν κατὰ τὴν ἐπιστήμην εἰς τὸ ἐνεργεῖν μεταβολὴ οὐ διὰ γενέσεως οὐδὲ δι' ἀλλοιώσεως γίνεται. p. 247b9 Ἡ δὲ ἐξ ἀρχῆς λῆψις ἕως τοῦ καθάπερ εἴρηται πρότερο ν . Οὐ μόνον ἡ χρῆσις καὶ ἡ ἐνέργεια ἡ κατὰ τὴν ἐπιστήμην τὴν κατὰ τὴν ἕξιν ἐνοῦσαν, οὐ διὰ γενέσεως οὐδὲ δι' ἀλλοιώσεως ἀπὸ τοῦ μὴ ἐνεργεῖν εἰς τὸ ἐνεργεῖν μεταβάλλει, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐξ ἀρχῆς λῆψις τῆς ἐπιστήμης. αὕτη δέ ἐστιν ἡ

ἐκ τῆς πρώτης δυνάμεως εἰς τὴν ἕξιν μεταβολὴ τὴν δυναμένην λοιπὸν ἐνεργεῖν, καθ' ἣν οὐδέπω οἷοί τε ὄντες ἐπιστήμην ἔχειν μεταβάλλομεν εἰς τὸ δύνασθαι λοιπὸν τὴν ἐπιστήμην ἔχειν. τοιαύτη δὲ γίνεται κατάστασις μετὰ τὴν πρώτην ἡλικίαν ἠρεμιζομένης καὶ ἡσυχαζομένης τῆς διανοίας ἀπὸ τῆς πολλῆς ταραχῆς, ἣν ὑπομένει διὰ τὰς πολλὰς προσκρίσεις τε καὶ ἀποκρίσεις τοῦ σώματος τὰς διὰ τὴν τροφὴν καὶ αὔξην γινομένας ἀτονωτέρας ἔτι τῆς φύσεως οὔσης. καὶ τὴν τοιαύτην οὖν μεταβολήν φησι μήτε ἀλλοίωσιν εἶναι μήτε γένεσιν. ἡ γὰρ ἠρέμησις, τουτέστιν ἡ εἰς ἠρεμίαν μεταβολή, κίνησίς ἐστιν, ὡς δέδεικται πρότερον· 'κινήσεως δὲ κίνησις οὐκ ἔστιν, οὐδὲ γενέσεως γένεσις οὐδὲ ὅλως μεταβολῆς μεταβολή', ὡς καὶ ταῦτα προδέδεικται καὶ νῦν ὑπέμνησται διὰ τοῦ γενέσεως γὰρ οὐδεμία μεταβολ ή , καθάπερ εἴρηται πρότερο ν. [30]

in Ph 10 1077 Καλῶς δὲ ἀπὸ τοῦ στῆναι τὴν διάνοιαν τὸ ἐπίστασθαι ὁ Ἀριστοτέλης ἐτυμολογεῖ σύμφωνα κἀνταῦθα τῷ σφετέρῳ καθηγεμόνι φθεγγόμενος· καὶ γὰρ ὁ Πλάτων ἐν Τιμαίῳ ταύτας αἰτίας εἶναί φησι τῆς ἐξ ἀρχῆς τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν ἀνοίας καὶ τοιαύτην τῆς ἐπιστήμης ἀπόληψιν· μετὰ γὰρ τὴν τῶν ἀιδίων δημιουργίαν οἱ τὰ θνητὰ διακοσμοῦντες, φησί, "τὰς τῆς ἀθανάτου ψυχῆς περιόδους ἐνέδουν εἰς ἐπίρρυτον σῶμα καὶ ἀπόρρυτον. αἱ δὲ εἰς ποταμὸν ἐνδεθεῖσαι πολὺν οὔτε ἐκράτουν οὔτε ἐκρατοῦντο, βίᾳ δὲ ἐφέροντο καὶ ἔφερον." καὶ πολλὰ περὶ τῆς τοιαύτης καταστάσεως εἰπὼν ἐπάγει· "διὰ δὴ πάντα ταῦτα τὰ πάθη νῦν κατ' ἀρχάς τε ἄνους ψυχὴ γίνεται τὸ πρῶτον, ὅταν εἰς σῶμα ἐνδεθῇ θνητόν, ὅταν δὲ τὸ τῆς αὔξης καὶ τροφῆς ἔλαττον ἐπίῃ ῥεῦμα, πάλιν δὲ αἱ περίοδοι λαμβανόμεναι γαλήνης, τὴν αὐτῶν ὁδὸν ἴωσι καὶ καθιστῶνται μᾶλλον ἐπιόντος τοῦ χρόνου, τότε ἤδη πρὸς τὸ κατὰ φύσιν ἰόντων σχῆμα ἑκάστων τῶν κύκλων αἱ περιφοραὶ κατευθύνονται." εἰ γὰρ καὶ τοῖς τελείοις ἀφροσύνης αἴτιαι γίνονται αἵ τε τοῦ σώματος καὶ αἱ τῶν ἀλόγων ὀρέξεων κινήσεις, πόσῳ μᾶλλον τοῖς νέοις ἐν οἷς καὶ σφοδρότερα τὰ σωματικὰ κινήματα καὶ ἡ φύσις ἀτονωτέρα καὶ ὁ λόγος ἀγύμναστός τε καὶ ἄπειρός ἐστι. προστίθησι δὲ καὶ ταῦτα ὁ Πλάτων· "ἂν μὲν οὖν συνεπιλαμβάνηταί τις ὀρθὴ τροφὴ παιδεύσεως, ὁλόκληρος ὑγιής τε παντελῶς, τὴν μεγίστην ἀποφυγὼν νόσον γίνεται, καταμελὴς δὲ χωλὴν τοῦ βίου διαπορευθεὶς ζωὴν ἀτελὴς καὶ ἀνόητος εἰς Ἅιδου πάλιν ἔρχεται." Ὁ δὲ ὅλος λόγος τῷ Ἀριστοτέλει συνῆκται οὕτως· ἡ ἐξ ἀρχῆς λῆψις τῆς ἐπιστήμης διὰ τοῦ ἠρεμίζεσθαι γίνεται· τοῦ δὲ ἠρεμίζεσθαι οὐκ ἔστιν κίνησις οὐδὲ μεταβολή, ἐπειδὴ τὸ ἠρεμίζεσθαι μεταβολή ἐστι, μεταβολῆς δὲ οὐκ ἔστι μεταβολή. εἴη γὰρ ἂν εἵς τε τὰ ἀντικείμενα ἅμα τι μεταβάλλον καὶ ἅμα ἐν τοῖς ἀντικειμένοις γινόμενον. ἔτι τε ἐπ' ἄπειρον ἡ πρόοδος ἔσται τῆς μεταβολῆς καὶ γενέσεως, ὡς δέδεικται πρότερον· διὰ δὲ ταῦτα οὐδὲ τοῦ ἠρεμίζεσθαι εἴη ἂν μεταβολή. [25]

in Ph 10 1078 τὸ δὲ γένεσις μὲν οὐκ ἔστιν εἴρηκε μὲν ὡς ἀνταποδώσων τι, οὐ φαίνεται δέ τι ἀνταποδιδούς, εἰ μὴ ἄρα τὸ μετὰ πολλὰ ῥηθὲν τὸ "ἐν ἀμφοτέροις δὲ ἀλλοιουμένων τινῶν τῶν ἐν τῷ σώματι" καὶ πρὸς τοῦτο ἀποδέδοται, ὡς Ἀλέξανδρός φησι. μήποτε δὲ τὴν γραφὴν εὑρὼν ὁ Ἀλέξανδρος ἔχουσαν τῷ γὰρ ἠρεμῆσαι καὶ στῆναι τὴν διάνοιαν ἐνόμισεν ἐλλιπῆ τὸν λόγον εἶναι, ὡς τοῦ 'δέ' τῷ 'μέν' μὴ ἀποδεδομένου. ἀλλὰ πρῶτον μὲν καὶ ὁ 'γάρ' τὴν αἰτίαν λέγων ἀποδέδοταί πως οἶμαι πρὸς τὸν 'μέν.' ἔπειτα δὲ ἔν τισι τῶν ἀντιγράφων τῷ δὲ ἠρεμῆσαι καὶ στῆναι γέγραπται καὶ εἴη ἂν ἀποδεδομένον. p. 247b13 Ἔτι δὲ ὥσπερ ἐκ τοῦ μεθύειν ἢ καθεύδειν ἕως τοῦ πολλὴ γὰρ ἡ ταραχὴ καὶ ἡ κίνησι ς . Δείξας ὅτι καὶ ἡ ἐξ ἀρχῆς λῆψις τῆς ἐπιστήμης, τουτέστι τοῦ δύνασθαι τὴν ἐπιστήμην ἔχειν καὶ ἐν ἕξει γίνεσθαι αὐτῆς, οὐ διὰ γενέσεως τῆς ἐπιστήμης οὐδὲ δι' ἀλλοιώσεως τοῦ ἐπιστήμονος ἐσομένου γίνεται, εἴπερ διὰ τοῦ ἠρεμίζεσθαι τὴν ἐν τῷ σώματι ταραχὴν προσγίνεται, τὸ δὲ ἠρεμίζεσθαι οὐ διὰ κινήσεως, εἴπερ κίνησις μὲν τὸ ἠρεμίζεσθαι, κίνησις δὲ κινήσεως οὐκ ἔστι, καὶ διὰ παραδείγματος νῦν δείκνυσι τοῦ μεθύοντος ἢ καθεύδοντος ἢ νοσοῦντος, ὅτι οὐκ ἀλλοιουμένου τι τοῦ ἐπιστήμονος ἡ εἰς τὴν χρῆσιν καὶ

ἐνέργειαν τῆς ἐπιστήμης μεταβολὴ γίνεται οὐδὲ γινομένου ἐπιστήμονος, κἂν ἀδύνατος ἦν τῇ ἐπιστήμῃ χρῆσθαι ἐν τῷ καθεύδειν ἢ μεθύειν ἢ νοσεῖν ὁ ἐπιστήμων· ἀρκεῖ γὰρ ἡ τοῦ ἐμποδίζοντος ἐξαίρεσις. οὕτω, φησίν, οὐδ' ἐν τῷ ἐξ ἀνεπιστημοσύνης εἰς τὸ φρονεῖν μεταβάλλοντι ἐγγίνεταί τι ὃ μὴ πρότερον ἐνῆν, οὐδὲ ἀλλοιοῦται ὁ νοῦς, ἀλλὰ στάσις μόνη γίνεται τῆς φυσικῆς ταραχῆς καὶ γαλήνη· καὶ ἀρκεῖ τοῦτο πρὸς τὸ δύνασθαι φρονεῖν καὶ ἐπίστασθαι. διὰ γὰρ τὴν ταραχὴν ταύτην, φησί, καὶ τὰ παιδία οὔτε μανθάνειν δύναται οὔτε ὁμοίως τοῖς τελείοις αἰσθάνεσθαι καὶ κρίνειν ἀκριβῶς τὰ αἰσθητά. πολλὴ γά ρ, φησίν, ἡ ταραχὴ καὶ ἡ κίνησις ἐν τοῖς παιδίοις διά τε τὴν τροφὴν καὶ τὴν αὔξην. ὡς οὖν πρὸς τὸ αἰσθάνεσθαι γίνεται ἐπιτήδεια τὰ παιδία παυομένης τῆς ταραχῆς, οὕτω καὶ πρὸς τὸ μανθάνειν καὶ τὸ φρονεῖν καὶ τὸ ἐπίστασθαι ἀρκούσης τῆς τῶν ταραττόντων ἠρεμίσεως. [25]

in Ph 10 1079 ἀλλ' οἱ μὲν μεθύοντες καὶ καθεύδοντες καὶ νοσοῦντες τὴν ἕξιν ἔχοντες καὶ πρὸς μόνην τὴν ἐνέργειαν ἐμποδιζόμενοι εἰκότως οὔτε γίνεσθαι ἐπιστήμονες λέγονται οὔτε ἀλλοιοῦσθαι εἰς ἐπιστήμονας. Τὰ δὲ παιδία, εἰ λαμβάνει ποτὲ τὴν ἕξιν τῆς ἐπιστήμης καὶ φρονήσεως μὴ πρότερον ἔχοντα, πῶς οὐκ ἐπιστήμονα γίνεται ἐξ ἀνεπιστημόνων; ἢ πῶς ὅμοιον τὸ ἀπὸ τοῦ μεθύοντος καὶ καθεύδοντος καὶ νοσοῦντος παράδειγμα τοῖς τὴν ἕξιν, ἣν μὴ εἶχον, λαμβάνουσι; μήποτε οὖν, εἰ ὁμοίως ἔχει ὁ ἐξ ἀρχῆς λαμβάνων τὴν ἕξιν τῷ μεθύοντι καὶ καθεύδοντι, ἀεὶ ἡ ψυχὴ τὴν ἕξιν ἔχει καὶ αἱ μαθήσεις ὄντως ἀναμνήσεις εἰσίν, ὡς ὁ τοῦ Πλάτωνος βούλεται λόγος. ἀλλ' ἔστι "καὶ ἔχειν, ὥς φησιν ὁ Πλωτῖνος, καὶ μὴ πρόχειρον ἔχειν", καὶ τοῦ προχείρου καὶ τοῦ μὴ προχείρου πολλαὶ αἱ διαφοραί. καὶ τὰ μὲν παιδία οὕτως ἔχει τὴν ἕξιν τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς φρονήσεως ὡς ἐν τῇ οὐσίᾳ οὖσαν τέως ἀκίνητον. διὸ καὶ λήψεως ταῦτα δεῖσθαι δοκεῖ τῆς ἐπιστήμης. καὶ μανθάνειν αὐτά φαμεν τῆς μαθήσεως νύξεως οὔσης τινὸς καὶ τῆς λήψεως κινήσεως ἤδη καὶ παρασκευῆς εἰς ἐνέργειαν, ἅπερ οὐδὲ αὐτὰ ὑπάρχει τοῖς παισίν, ἀλλ' ὅταν ἡ ταραχὴ τοῦ σώματος ἤδη παύηται, ὡς πρότερον ἔτι μᾶλλον κατακεχωσμένης τῆς ἕξεως καὶ πολλῆς βοηθείας δεομένης πρὸς ἔκφανσιν. ὁ δὲ μεθύων καὶ καθεύδων γραμματικὸς προκεχείρισται μέν πως τὴν ἕξιν, ἐμπεπόδισται δὲ ἔτι πως ὁ προκεχειρισμένος. ὁ δὲ νήφων καὶ ἐγρηγορὼς καὶ ὑγιαίνων προχειροτέραν μὲν καὶ ἑτοιμοτέραν ἔχει τὴν ἕξιν, ἔτι δέ πως καὶ οὗτος ἐπεχομένην, κἂν ἡ δύναμις ἐν τούτῳ παρεσκεύασται, πρὸς ἄλλοις δέ ἐστιν, ἢ τὸ γνωστὸν οὔπω πάρεστιν, ὡς ὅ γε ἐνεργῶν κατὰ τὴν ἕξιν ἤδη τελέως αὐτὴν καὶ εἰς ἐνέργειαν προκεχείρισται. ὁ δὲ Ἀριστοτέλης ἤρξατο μὲν ἀπὸ τοῦ πρόχειρον μὲν ἔχοντος τὴν ἕξιν, διὰ δὲ τὸ μὴ παρεῖναι τῇ αἰσθήσει τὸ γνωστὸν μὴ ἐνεργοῦντος, εἶτα ἐπήγαγεν τὸν χρώμενον καὶ ἐνεργοῦντα, εἶτα τὸν λαμβάνοντα τὴν ἐπιστήμην. καὶ ἴσως ἀπὸ τοῦ ἐναργεστέρου τὴν ἀρχὴν ἐποιήσατο. ὁ γὰρ τῷ τὸ ἐπιστητὸν γενέσθαι ἐπιστάμενος οὐδὲν αὐτὸς κινηθείς, ἀλλὰ τῷ ἄλλο τι γενέσθαι ἐπιστήμων γίνεται κατ' ἐνέργειαν. καὶ ἡ ἐνέργεια δὲ ἡ κατὰ τὴν ἐπιστήμην οὐκ ἔστιν ἀλλοίωσις τοῦ ἐπιστήμονος οὐδὲ γένεσις, ἀλλ' οὐδὲ ἡ λῆψις τῆς ἐπιστήμης δοκοῦσα ἀλλοιουμένου τοῦ λαμβάνοντος γίνεται. p. [30]

in Ph 10 1080 248a2 Καθίσταται δὲ καὶ ἠρεμίζεται ἕως τοῦ ὅταν νήφων γένηται καὶ ἐγερθ ῇ . Εἰπὼν ὅτι καθισταμένης τῆς τῶν ἐμποδιζόντων ταραχῆς καὶ αἰσθητικοὶ γίνονται καὶ φρόνιμοι καὶ ἐπιστήμονες ἐπάγει ὅτι πρὸς ἔνια μὲν ὑπὸ τῆς φύσεως καθίσταται, τουτέστι πρὸς τὸ τὰς αἰσθήσεις ἀκριβέστερον ἐνεργεῖν, πρὸς ἔνια δὲ ὑπὸ ἐθῶν καὶ διδασκαλίας ὥσπερ πρὸς τὰς ὀρέξεις βοηθούσης καὶ πρὸς ταύτας τῆς φύσεως. μήποτε δὲ πρὸς μὲν τὰς φυσικὰς κινήσεις τάς τε αἰσθητικὰς καὶ τὰς ὀρεκτικὰς ὑπὸ τῆς φύσεως καθίστανται, πρὸς δὲ τὰς τεχνικὰς καὶ λογικὰς ὑπὸ τοῦ λόγου. καθίστανται δέ, φησίν, ἐν ἀμφοτέροις ἀλλοιουμένων τινῶν ν . ἐν ἀμφοτέροις δὲ ἂν λέγοι τοῖς τε ὑπὸ τῆς φύσεως ἔνδοθεν καθισταμένοις καὶ τοῖς ἔξωθεν ὑπὸ ἐθῶν καὶ διδασκαλίας. ἢ ἐν ἀμφοτέροις εἶπεν τοῖς τε ἐξ ἀρχῆς λαμβάνουσι τὴν ἕξιν καὶ τοῖς μετὰ μέθην ἢ ὕπνον ἢ νόσον ἀποκαθισταμένοις. ἀλλοιουμένων δέ τινων ἐν τῷ σώματι

καθίστανται ἄμφω οἵ τε ἔνδοθεν καὶ ἔξωθεν καθιστάμενοι· ὑγροτέρων γὰρ ἢ ξηροτέρων ἢ θερμοτέρων ἢ ψυχροτέρων 〈τῶν〉 σωμάτων γινομένων, ὡς ἔχει ἐπὶ τοῦ ἐκ τοῦ μεθύειν εἰς τὸ νήφειν μεταβάλλοντος, ἐξ ὑγρότητος καὶ θερμότητος ἀσυμμέτρου εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἀποκαθισταμένου τοῦ πνεύματος καὶ διὰ τοῦτο χρωμένου πάλιν τῇ ἐπιστήμῃ, τοῦ πρότερον ἀδυνατοῦντος χρῆσθαι διὰ τὴν μέθην καὶ τὴν ἀπ' αὐτῆς δυσκρασίαν. ὥσπερ οὖν ἐπὶ τούτου οὐκ ἀναλαμβάνεται ἡ ἕξις, ὅταν νήψῃ, ἀλλὰ παυσαμένου τοῦ ἐνοχλοῦντος διὰ τῆς τινων ἐν τῷ σώματι ἀλλοιώσεως ἕτοιμος ἡ χρῆσις, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ τὴν ἕξιν ἐξ ἀρχῆς ἀναλαμβάνειν δοκοῦντος. p. 248a6 Φανερὸν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων ἕως τοῦ ἐν ἄλλῳ δὲ οὐδενὶ πλὴν κατὰ συμβεβηκό ς . Ὑπομιμνήσκει λοιπὸν ἡμᾶς, οὗ χάριν ἐλέχθη πάντα τὰ προειρημένα. προὔκειτο γὰρ αὐτῷ δεῖξαι, ὅτι ἡ ἀλλοίωσις κατὰ τὰς παθητικὰς ποιότητας γίνεται· αὗται δέ εἰσιν αἱ αἰσθηταί, ὑφ' ὧν ἡ αἴσθησις ἀλλοιοῦται· ὥστε τῆς ψυχῆς τὸ αἰσθητικὸν μόνον ἀλλοιοῦται καθ' αὑτό, ἤτοι τὸ ἔχον τὴν ψυχὴν κατὰ τὸ αἰσθητικὸν ἀλλοιοῦται, οὐ μέντοι ὁ νοῦς οὐδὲ τὸ θεωρεῖν καὶ φρονεῖν δι' ἀλλοιώσεως ἐπιτελεῖται πλὴν κατὰ συμβεβηκός· "ἀλλοιουμένων" γάρ "τινῶν 〈τῶν〉 ἐν τῷ σώματι" ὡς ἐπὶ τοῦ μετὰ μέθην νήφοντος εἴρηται, καὶ μέντοι τῷ εἶναι ἐν τῷ αἰσθανομένῳ καὶ ἀλλοιουμένῳ, κατὰ δὲ τὴν ἐπιστήμην αὐτὴν οὐκ ἔστιν ἀλλοίωσις. [5]

in Ph 10 1081 καὶ ὅτι τελειότης ἐστίν, ἡ δὲ εἰς τελειότητα μεταβολὴ γένεσις δοκεῖ μᾶλλον καὶ οὐκ ἀλλοίωσις. καὶ ὅτι τῶν πρός τι ἡ ἐπιστήμη, ἐν δὲ τοῖς πρός τι κίνησις οὐκ ἔστι καθ' αὑτό. Ζητεῖ δὲ ὁ Ἀλέξανδρος· εἰ ἡ κατὰ ποιότητα μεταβολὴ ἀλλοίωσίς ἐστι, ποιότητος δὲ πρῶτον μὲν εἶδος ἐν Κατηγορίαις ἕξις καὶ διάθεσις ἀπηρίθμηται, τέταρτον δὲ γένος ποιότητος σχῆμά τε καὶ ἡ περὶ ἕκαστον μορφή, πῶς ἡ κατὰ τὴν ἕξιν καὶ τὸ σχῆμα μεταβολὴ οὐκ ἔστιν ἀλλοίωσις; καὶ λύει καλῶς ἐκ τῶν Ἀριστοτέλους· κατὰ γὰρ τὰς παθητικὰς μόνας ποιότητας τὴν ἀλλοίωσιν γίνεσθαί φησιν ὁ Ἀριστοτέλης, τὸν δὲ πρῶτον καὶ τέταρτον τρόπον τῆς ποιότητος ἐλέγχει ὡς οὐ ποιοῦντας ἀλλοίωσιν· ὅσαι γὰρ ποιότητες εἰς τὴν οὐσίαν καὶ τὴν τελειότητα συντελοῦσιν καὶ εἶδος γίνονται τοῦ μετέχοντος, οὐ ποιοῦσιν ἀλλοῖα τὰ κατ' αὐτὰς μεταβάλλοντα, ἀλλὰ μᾶλλον ἄλλα. τοιαῦται δέ εἰσιν αἵ τε ἕξεις, τελειότητες οὖσαι καὶ εἶναι ποιοῦσαι τοῦτο ὅπερ λέγεται, καὶ τὰ σχήματα. διὸ τὸ σχηματισθὲν οὐκέτι λέγεται τῷ τῆς ὕλης ὀνόματι ξύλον ἢ χαλκός. ἀλλ' οὐδὲ ἡ κατὰ θερμότητα καὶ ψυχρότητα καὶ ξηρότητα καὶ ὑγρότητα μεταβολὴ ἀεὶ ἀλλοίωσίς ἐστιν· ὅταν γοῦν ἐξ ὕδατος πῦρ γένηται μεταβαλούσης τῆς ὑγρότητος καὶ ψυχρότητος εἰς ξηρότητα καὶ θερμότητα, οὐ λέγεται ἀλλοίωσις ἡ τοιαύτη μεταβολή, ὅτι οὐσιώδης καὶ εἰδοποιός ἐστιν ἡ μεταβολή. καὶ αἱ κατὰ τὰς ἀρετὰς οὖν μεταβολαὶ τελειοῦσαι τὸ ὑποκείμενον καὶ εἰς τὸ τί ἦν εἶναι συντελοῦσαι οὐκ εἰσὶν ἀλλοιώσεις οὐδὲ αἱ κατὰ τὰ σχήματα καὶ τὰς μορφάς. ἀλλ' ἐκεῖναι μόναι αἱ κατὰ τὰς συμβεβηκυίας ποιότητας, αἵτινες πάθη μόνον ἐμποιοῦσι τοῖς μετέχουσι καὶ οὐκ οὐσιοῦσιν οὐδὲ εἰδοποιοῦσιν αὐτά. p. [30]

in Ph 10 1082 248a10 Ἀπορήσειε δ ' ἄν τις πότερόν ἐστι κίνησις πᾶσα ἕως τοῦ ὥστε οὐ πᾶσα συμβλητ ή . Συμπεραν άμενος τὸν ἐξ ἀρχῆς λόγον τὸν δεικνύντα, ὅτι τὸ πρώτως κινοῦν μὴ ὡς τὸ οὗ ἕνεκα ἀλλὰ τὸ ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως καὶ τὸ προσεχῶς ὑπ' αὐτοῦ κινούμενον κατὰ πᾶν εἶδος κινήσεως ἅμα ἐστὶ καὶ οὐδέν ἐστι μεταξύ, καὶ ἕκαστον εἶδος κινήσεως μέχρι νῦν καθ' ἑαυτὸ ἐπισκεψάμενος καὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτῷ παραδούς, ἀπορεῖ καὶ ζητεῖ ἐντεῦθεν εἰ πᾶσα κίνησις πάσῃ ἐστὶ συμβλητὴ κατὰ τὰς ἰδίας τῆς κινήσεως διαφοράς, τό τε θᾶττον καὶ τὸ βραδύτερον. ὥστε μὴ μόνον τὰς ὁμοειδεῖς ἀλλήλαις συμβάλλειν οἷον ἀλλοίωσιν ἀλλοιώσει, ὡς εἶναι αὐτῷ τὴν μὲν θάττω τινὸς ἀλλοιώσεως, τὴν δὲ βραδυτέραν, τὴν δὲ ἴσην· ἀλλ' εἰ καὶ ἀλλοίωσιν φορᾷ συμβάλλειν δυνατόν ἐστιν ἢ αὐξήσει καὶ μειώσει, ὡς ἢ ἰσοταχεῖς αὐτὰς λέγειν ἢ τὴν μὲν θάττω, τὴν δὲ βραδυτέραν (ἰστέον δὲ ὅτι τὸ συμβάλλειν ταὐτὸν σημαίνει τῷ παραβάλλειν καὶ συγκρίνειν καὶ ὅλως συνεξετάζειν. ἀλλ' οἱ μὲν ἀρχαῖοι παραβάλλεσθαι ταῦτα ἀλλήλοις ἔλεγον, οἱ δὲ νεώτεροι συγκρίνεσθαι, τῶν ἀρχαίων φυσικῶν τῷ τῆς συγκρίσεως ὀνόματι κεχρημένων

ἐπὶ τοῦ συνάγοντος εἰς ταὐτὸ τὰ κεχωρισμένα). ἀπορήσας δὲ τοῦτο δείκνυσιν, ὅτι οὐκ ἔστι πᾶσα κίνησις πάσῃ συμβλητή (οὐ γάρ ἐστι πασῶν κοινόν τι μέτρον), ἀλλ' αἱ ὁμοειδεῖς μόνον ἀλλήλαις. δείκνυσι δὲ αὐτὸ δι' ἀδυνάτου ἐπὶ δυεῖν φορῶν πρῶτον, τῆς τε ἐπ' εὐθείας καὶ τῆς κύκλῳ, προλαβὼν τὸ ἤδη δεδειγμένον αὐτῷ τὸ ὁμοταχῆ εἶναι τὰ ἐν ἴσῳ χρόνῳ ἴσον κινούμενα καὶ ἐπιφέρων ἀδύνατον τῷ συμβλητὰς εἶναι τὸ ἴσην ἔσεσθαι εὐθεῖαν γραμμὴν περιφερεῖ. εἰ γὰρ εἴη ἰσοταχῆ τινα τὸ μὲν ἐπ' εὐθείας τινὸς κινούμενον τὸ δὲ ἐπὶ περιφεροῦς (ἰσοταχῆ δέ ἐστι τὰ ἐν ἴσῳ χρόνῳ ἴσον κινούμενα), ἴση ἔσται ἡ εὐθεῖα τῇ περιφερεῖ. τοῦτο δὲ ἐζητεῖτο μὲν ἔτι, εἰ δυνατὸν εὐθεῖαν ἴσην εἶναι περιφερείᾳ, ἀπέγνωστο δὲ μᾶλλον· καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ ὁ τοῦ κύκλου τετραγωνισμὸς ηὕρητό πω, καὶ νῦν δὲ κἂν δοκῇ ηὑρῆσθαι, ἀλλὰ μετά τινων ὑποθέσεων ἀντιλεγομένων. αἴτιον δὲ τοῦ καίτοι μήπω εὑρεθέντα τὸν τοῦ κύκλου τετραγωνισμὸν ζητεῖσθαι ἔτι καὶ τὸ εἰ ἔστιν εὐθεῖα περιφερεῖ ἴση τὸ μηδὲ ὅτι ἀδύνατα ταῦτά ἐστιν ηὑρῆσθαί πω ὥσπερ τὸ τὴν διάμετρον ἀσύμμετρον εἶναι τῇ πλευρᾷ. [25]

in Ph 10 1083 διὸ τοῦτο οὐδὲ ζητεῖται ἔτι. Δείξας δὲ τὰς ἐπὶ τῶν γραμμῶν τούτων κινήσεις ἀσυμβλήτους διὰ τὸ ἔπεσθαί τι ἀδύνατον δοκοῦν τῷ συμβλητὰς αὐτὰς ὑποτιθεμένῳ, δείκνυσιν ἐφεξῆς ἐπὶ τῶν ἀνομοειδῶν κινήσεων ἀλλοιώσεώς τε καὶ φορᾶς, ὅτι καὶ αὗται ἔτι μᾶλλον ἀσύμβλητοί εἰσι. δείκνυσι δὲ καὶ τοῦτο δι' ἀδυνάτου. εἰ γάρ τις λέγοι ἴσην ἀλλοίωσιν φορᾷ, τουτέστιν ἰσοταχῆ, ὅταν ἐν ἴσῳ χρόνῳ τὸ μὲν ἀλλοιωθῇ τὸ δὲ ἐνεχθῇ, συμβήσεται ἴσον εἶναι τὸ πάθος τὸ κατὰ τὴν ἀλλοίωσιν τῷ μήκει τῷ κατὰ τὴν φοράν. ἰσοταχῆ γὰρ ἦν τὰ ἐν ἴσῳ χρόνῳ ἴσον κινούμενα. ἀλλὰ ἀδύνατον ἴσον εἶναι πάθος μήκει· ἀσύμβλητα γὰρ τὸ ποσὸν καὶ τὸ ποιόν, ὅτι τοῦ μὲν τὸ ἴσον, τοῦ δὲ τὸ ὅμοιον κατηγορεῖται. καὶ δῆλον ὅτι μὴ δυνατὸν τὸ ἴσον κατηγορῆσαι οὐδ' ἂν τὰ κινούμενα κατ' αὐτὰ ἰσοταχῆ λέγεσθαι δυνατόν. πῶς γὰρ οἷόν τε θερμότητα ἢ λευκότητα ἴσην λέγειν μήκει; εἰ οὖν μὴ ἔστιν ἴσον πάθος μήκει μηδὲ συμβλητὰ ταῦτα ἀλλήλοις, οὐδὲ αἱ κατ' αὐτὰ κινήσεις ἴσαι ἔσονται οὐδὲ συμβληταί· εἰ γὰρ ἐκεῖναι, καὶ ταῦτα διὰ τὸ ἰσοταχῆ εἶναι τὰ ἐν ἴσῳ χρόνῳ ἴσον κινούμενα. εἰπὼν δὲ ὅτι ἔσται ἄρα ἴσον πάθος μήκει, τὴν αἰτίαν τούτου τὸ εἶναι ἀδύνατον ἐπήγαγεν. τότε γὰρ ἰσοταχῆ λέγομεν, ὅταν ἐν ἴσῳ χρόνῳ ἴσον κινηθῇ. τὸ δὲ ἢ ἐλάττων προσκείμενον τὸ ὅλως αὐτὰς εἶναι συμβλητὰς ἀναιρεῖ, εἰ μήτε ἴση μήτε ἐλάττων. δῆλον γὰρ ὅτι οὐδὲ μείζων· ὅπου γὰρ ἡ μείζων, καὶ ἡ ἐλάττων. δείξας δὲ ὅτι οὐδὲ φορὰ πᾶσα πάσῃ συμβλητὴ οὐδὲ ἡ ἀλλοίωσις ὅλως τῇ φορᾷ, εἰκότως συνεπεράνατο, ὅτι οὐ πᾶσα κίνησις πάσῃ συμβλητ ή. p. 248a18 Ἐπὶ δὲ τοῦ κύκλου καὶ τῆς εὐθείας ἕως τοῦ ἀλ λ ' οὐ συμβλητά · οὐδὲ ἄρα αἱ κινήσει ς . Δείξας ὅτι οὔτε ἡ κύκλῳ τῇ ἐπ' εὐθείας συμβλητὴ οὔτε ἡ ἀλλοίωσις τῇ φορᾷ, ἀπορεῖ διὰ τί οὐ συμβλητὴ ἡ κύκλῳ τῇ ἐπ' εὐθείας καὶ αὐτὴ ἡ εὐθεῖα τῇ περιφερεῖ. πρῶτον μὲν γὰρ ἄτοπόν φησι τὸ ἀδύνατον νομίζειν ὁμοίως καὶ ἰσοταχῶς τοῦτο μὲν ἐπὶ τῆς εὐθείας κινεῖσθαι, τοῦτο δὲ ἐπὶ τοῦ κύκλου, ἀλλ' εὐθὺς οἴεσθαι ἀνάγκη εἶναι θᾶττον κινεῖσθαι τὸ ἐπὶ τοῦ ἑτέρου αὐτῶν κινούμενον, παρὰ τοῦ ὑποκειμένου δηλονότι τὴν διαφορὰν λαμβάνον, ὡς ἂν εἰ τὸ μὲν ἐπὶ κατάντους ἐκινεῖτο, τὸ δὲ ἐπὶ ἀνάντους. [30]

in Ph 10 1084 ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν οὕτως ἐχόντων οὐδὲν ἄτοπον καὶ τῶν φύσει ἰσοταχῶν ἀνισοταχῆ γίνεσθαι τὴν κίνησιν διὰ τὴν τῶν ὑποκειμένων διαφοράν. ὁ δὲ κύκλος καὶ ἡ εὐθεῖα τίνα ἔχει τοιαύτην πρὸς ἄλληλα διαφοράν; καὶ μάλιστα εἰ μὴ ὀρθὸς ὁ κύκλος ἑστήκοι, ὥστε δοκεῖν ἀναβαίνειν καὶ καταβαίνειν τὸ κινούμενον, ἀλλ' ὕπτιος ἐν ἐδάφει κέοιτο. ἐφεξῆς δὲ πειρᾶται δεικνύναι ὅτι, κἂν ὑποτεθῇ ἐπὶ τῆς ἑτέρας αὐτῶν ἀεὶ θάττω γίνεσθαι τὴν κίνησιν εἴτε παρὰ τὰς ὑποκειμένας γραμμὰς εἴτε παρὰ ἄλλην αἰτίαν, καὶ εἴτε τὸ αὐτὸ εἴη τὸ ἐφ' ἑκατέρας κινούμενον εἴτε ἕτερον καὶ ἕτερον, οὐδὲ οὕτως συμβαίνει τὸ ἀσυμβλήτους αὐτὰς εἶναι· ἔσται γὰρ ἡ μὲν μείζων αὐτῶν, ἐφ' ἧς ἐν τῷ ἴσῳ χρόνῳ θᾶττον κινεῖσθαι τὸ κινούμενον ἐτέθη, ἡ δὲ ἐλάττων, ἐφ' ἧς τὸ βραδύτερον. ἐν αἷς δὲ τὸ μεῖζον καὶ τὸ ἔλαττόν ἐστιν, ἐν ταύταις οἷόν τέ ἐστι καὶ τὸ ἴσον λαβεῖν, ὥστε ἔσται τις περιφερὴς εὐθείᾳ ἴση. τὸ δὲ ἔσται γὰρ μείζων καὶ ἐλάττων ἡ περιφερὴς

τῆς εὐθείας εἶπεν ἀντὶ τοῦ ‘ἔσται γὰρ ποτὲ μείζων ποτὲ δὲ ἐλάττων‘, μείζων μέν, ἂν τὸ ἐπ’ αὐτῆς κινούμενον θᾶττον ὑποτεθῇ κινεῖσθαι, ἐλάττων δέ, ἂν βραδύτερον· τὸ γὰρ θᾶττον κινούμενον ἐν τῷ ἴσῳ χρόνῳ μεῖζον κινηθήσεται, καὶ τὸ βραδύτερον ἔλαττον. Δείκνυσι δὲ αὐτὸ καὶ δι’ ἐκθέσεως. εἰ γὰρ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ τῷ Α τὸ μὲν θᾶττον κινούμενον τὴν Β τὴν περιφερῆ διελήλυθ ε , τὸ δὲ βραδύτερον τὴν Γ τὴν εὐθεῖαν, δῆλον ὡς μείζων ἔσται ἡ Β περιφέρεια τῆς Γ εὐθείας, εἴπερ θᾶττον ὡριζόμεθα πρότερον τὸ ἐν ἴσῳ χρόνῳ μεῖζον κινούμενον. ἀλλὰ μὴν θᾶττόν ἐστι καὶ τὸ ἐν ἐλάττονι χρόνῳ ἴσον κινούμενον. ὥστε τὸ θᾶττον ἐν μέρει τινὶ τοῦ Α χρόνου μέρος τι τῆς Β περιφερείας κινήσεται ὃ ἴσον ἐστὶ τῇ Γ εὐθείᾳ, ἣν ἐν παντὶ τῷ Α χρόνῳ κεκίνηται τὸ βραδύτερον κινούμενον· ἴση ἄρα καὶ οὕτως ἔσται ἡ εὐθεῖα τῇ περιφερείᾳ, ὃ δεδήλωκεν διὰ τοῦ ἔσται τι μέρος τοῦ Α ἐν ᾧ τὸ Β τοῦ κύκλου δίεισ ι. λαμβάνει δὲ τὸ Β τὸ μέρος τοῦ κύκλου, ὃ ἴσον ἐστὶ τῇ Γ. τὸ δὲ καὶ τὸ Γ ἐν ὅλῳ τῷ Α τὴν Γ ἀσάφειαν ἔσχε, διότι καὶ τὸ κινούμενον κατὰ τῆς εὐθείας ἐκάλεσε νῦν Γ μὴ πρότερον καλέσας. [30]

in Ph 10 1085 παραστὰς δὲ οὕτω τῷ λέγοντι λόγῳ συμβλητὰ εἶναι καὶ τὴν εὐθεῖαν τῇ περιφερείᾳ καὶ τὰς ἐπ’ αὐτῶν κινήσεις (ἑκατέρῳ γὰρ θάτερον ἕπεται), τὸ μὲν ἐλέγξαι τὸν παραλογισμὸν τῆς συνηγορίας παρῆκε νῦν, ὡς τελειότερον μέλλων τὴν διακριτικὴν αἰτίαν ἐπάγειν τῶν τε συμβλητῶν καὶ τῶν μή, εἰς δὲ τὸ αὐτὸ ἀδύνατον ἀπαγαγὼν πάλιν ἀναιρεῖ τὸ εἶναι συμβλητὰς τὰς κινήσεις καὶ τὰς γραμμάς, τὴν εὐθεῖαν τῇ περιφερεῖ. εἰ γάρ εἰσι συμβληταὶ αἱ γραμμαί, φησί, συμβαίνει τὸ ἀρτίως ῥηθὲν ἀδύνατον τὸ ἴσην εἶναι εὐθεῖαν κύκλ ῳ. εἰ οὖν τοῦτο ἀδύνατον, οὐκ ἔστι συμβλητὰ ἥ τε εὐθεῖα καὶ ἡ περιφερής· εἰ δὲ μὴ ταῦτα συμβλητά, οὐδὲ αἱ ἐπ’ αὐτῶν κινήσει ς· ἕπεται γὰρ ἀλλήλοις, ὡς καὶ ὁ τῶν ἰσοταχῶν ὁρισμὸς δηλοῖ, εἴ γε ἰσοταχῆ τὰ ἐν ἴσῳ χρόνῳ ἴσον κινούμενα. εἴτε γὰρ αἱ κινήσεις συμβληταί, καὶ τὰ διαστήματα ἐφ’ ὧν αἱ κινήσεις συμβλητὰ καὶ ἴσα· εἴτε ταῦτα ἴσα ἃ ἐν τῷ ἴσῳ χρόνῳ κινεῖται, καὶ αἱ κινήσεις ἰσοταχεῖς εἰσιν. p. 248b6 Ἀλ λ ’ ὅσα μὴ ὁμώνυμ α , ἅπαντα συμβλητά ἕως τοῦ πολὺ δ ’ ἔτι ἧττον ἐν ἀλλοιώσει καὶ φορ ᾷ . Ἀπορήσας ἐφ’ ἑκάτερα περὶ τοῦ συμβλητὰς εἶναι ἢ οὔ τάς τε γραμμάς, τήν τε εὐθεῖαν καὶ τὴν περιφερῆ, καὶ τὰς ἐπ’ αὐτῶν κινήσεις, βούλεται λοιπὸν φιλοσόφως κανόνα τινὰ εὑρεῖν, καθ’ ὃν δυνατὸν ἔσται τάς τε συμβλητὰς πάσας καὶ τὰς ἀσυμβλήτους διακρίνειν κινήσεις, κἂν ἐπὶ πασῶν κινήσεων τὸ ταχέως καὶ βραδέως κατηγορεῖται. καὶ πρῶτον λέγει, ὅτι τὰ μὴ ὁμωνύμως ἔχοντα τὸ αὐτὸ ὄνομα, τὸ ταχὺ καὶ βραδύ, ἀλλὰ δηλονότι συνωνύμως, ταῦτα συμβλητά ἐστι. τὰ δὲ ὁμωνύμως λεγόμενα οὐ συμβλητά, ὥσπερ τὸ ὀξὺ τῷ ὀξεῖ τὸ ὁμωνύμως λεγόμενον οὐ συμβλητόν· οὐ γάρ ἐστι συμβλητὰ τὸ ἐν χυμοῖς ὀξὺ καὶ τὸ ἐν ὄγκοις καὶ ἐν φθόγγοις οὐδὲ ἔστι συγκρίνοντα εἰπεῖν, πότερον ὀξύτερόν ἐστι τὸ γραφεῖον ἢ τὸ ὄξος ἢ ἡ νήτ η· ἀλλὰ δῆλον ὅτι τὸ μὲν ἐν φθόγγοις ὀξὺ τῷ ἐν φθόγγοις συμβλητόν ἐστι, καὶ ἡ νήτη τῆς παρανήτης ἐστὶν ὀξυτέρα· ταὐτὸν γὰρ ἐπ’ ἀμφοῖν τὸ ὀξὺ σημαίνει. καὶ τὰ ἐν ὄγκοις ὁμοίως συμβλητὰ καὶ τὰ ἐν χυμοῖς. [25]

in Ph 10 1086 καὶ τὸ ταχὺ οὖν καὶ τὸ βραδύ, κἂν ἀμφοῖν κατηγορῆται τῶν κινήσεων, τῆς τε ἐπ’ εὐθείας καὶ τῆς ἐπὶ τοῦ κύκλου, οὐκ ἔσται συμβλητὸν διὰ τὸ ὁμωνύμως αὐτὰ κατηγορεῖσθαι· καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν ἀνομοειδῶν κινήσεων κατηγορεῖται τὸ ταχύ· καὶ γὰρ ἀλλοίωσις ταχεῖα λέγεται καὶ φορά. ἀλλ’ οὐ διὰ τοῦτο συμβλητὸν τὸ ταχὺ τῷ ταχεῖ· ὁμώνυμον γὰρ ἐπ’ αὐτῶν τὸ ταχύ, εἴπερ καὶ τὰ ἐφ’ ὧν λέγονται μὴ ἔστι συμβλητὰ ἀλλήλοις· τὸ γὰρ ποιὸν οὐκ ἔστι τῷ ποῦ συμβλητόν. εἰ οὖν καὶ ἡ εὐθεῖα καὶ ὁ κύκλος, κἂν μᾶλλον ἐκείνων ἔχῃ τι κοινόν, ἀσύμβλητα ὅμως ἐστί (τοῦτο γὰρ ὡς ἀξίωμα λαμβάνει), καὶ αἱ ἐπ’ αὐτῶν κινήσεις ἀσύμβλητοι ἂν εἶεν, ὡς ὁμωνύμως λεγομένου τοῦ ταχέος τούτου καὶ βραδέος. Εἰπὼν δὲ ὅτι ἡ νήτη τῇ παρανήτῃ συμβλητ ή, διότι τὸ αὐτὸ σημαίνει τὸ ὀξὺ ἐ π ’ ἀμφοῖν, ἐπήγαγεν ἆρα οὖν οὐ ταὐτὸν τὸ ταχὺ ἐνταῦθα κἀκε ῖ; ὡς εἰ ἔλεγεν ‘οὐ ταὐτὸν ἄρα τὸ ταχὺ ἐνταῦθα κἀκεῖ‘, τουτέστιν ἐπί τε τῆς ἐπ’ εὐθείας καὶ τῆς ἐπὶ κύκλου κινήσεως. πολὺ δ ’ ἔτι ἧττον, φησί, τὸ ταὐτὸν τοῦ ταχέος ἐν ἀλλοιώσει καὶ φορ ᾷ· πλείων γὰρ

ἐνταῦθα ἡ διαφορά, εἴπερ ἡ μὲν ἀλλοίωσις ποιότητος, ἡ δὲ φορὰ τῆς ποῦ κατηγορίας ἐστίν, ἡ δὲ εὐθεῖα καὶ ἡ περιφερὴς ποσὰ ἄμφω καὶ ἄμφω συνεχῆ ποσὰ καὶ γραμμαὶ ἄμφω. τοῦτο δὲ προσέθηκε διὰ τὸ μετ' ὀλίγον ῥηθησόμενον, ὅτι "εἰσὶ τῶν ὁμωνυμιῶν αἱ μὲν πολὺ ἀπέχουσαι, αἱ δὲ ἔχουσαί τινα ὁμοιότητα." ἰστέον δὲ ὅτι ἡ γραφὴ τοῦ ῥητοῦ τούτου διάφορος φέρεται, ὅπου μὲν ἀλ λ ' ὅσα μὴ ὁμώνυμ α , ἅπαντα συμβλητ ά, ὡς καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἔγραψεν, ὅπου δὲ ἀλ λ ' ὅσα μὴ συνώνυμα ἅπαντα ἀσύμβλητ α. τινὲς δὲ τὴν ἐν τῷ ἑτέρῳ ἑβδόμῳ βιβλίῳ γραφὴν ἐνταῦθα μετατεθείκασιν ἔχουσαν οὕτω· ἀλλὰ ἆρά γε ὅσα μὴ ὁμώνυμα ἅπαντα συμβλητ ά. δῆλον δὲ ὅτι πάντα τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ἔχει. p. 248b12 Ἢ πρῶτον μὲν τοῦτο οὐκ ἀληθές ἕως τοῦ δύο γὰρ πρὸς ἓν καὶ οὐ συμβλητ ά . Εἰπὼν ὅτι τὰ μὲν μὴ ὁμώνυμα συμβλητά ἐστι, τὰ δὲ ὁμώνυμα οὐ συμβλητά, ἐνίσταται πρὸς τοῦτο παρατιθέμενος τὸ πολὺ συνωνύμως δοκοῦν κατηγορεῖσθαι ἐπί τε ὕδατος καὶ ἀέρος. οὐ γὰρ ὥσπερ τοῦ ὀξέος ἄλλος μὲν ἦν λόγος τοῦ ἐν χυμοῖς καὶ ἄλλος δὲ τοῦ ἐν ὄγκοις καὶ ἄλλος τοῦ ἐν φθόγγοις, οὕτω καὶ τοῦ πολλοῦ ἄλλος μὲν λόγος τοῦ ἐν ὕδατι, ἄλλος δὲ τοῦ ἐν ἀέρι, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ σημαίνει τὸ πολὺ ἐν ἑκατέρῳ αὐτῶν. [30]

in Ph 10 1087 καὶ ὅμως οὐ συμβλητὰ τὸ ἐν ὕδατι πολὺ καὶ τὸ ἐν ἀέρι. τοῦτο δὲ λέγει ὅτι μὴ τοῖς ὄγκοις αὐτῶν καὶ αἱ δυνάμεις ἀκολουθοῦσιν, ἀλλ' ἡ τοῦ τοσοῦδε ὕδατος δύναμις πολλαπλασία τῆς τοῦ τοσούτου ἀέρος. εἰ οὖν πολὺ ἦν τὸ τοσοῦτον ὕδωρ τῷ πολὺ δύνασθαι σὺν τῷ τηλικούτῳ ὄγκῳ (ἐν γὰρ τῇ δυνάμει μετὰ τοῦ ὄγκου ἦν τὸ ὕδατι εἶναι), οὐκέτι ὁ τοσοῦτος ἀὴρ πολὺς ἔσται, κἂν πλείων εἴη τοῦ κατὰ τὸν ὄγκον ἐλαττουμένου ὕδατος τῷ κατὰ τὴν δύναμιν ἐλαττοῦσθαι αὐτοῦ. ἀσύμβλητα ἄρα τό τε ἐν ὕδατι καὶ τὸ ἐν ἀέρι πολύ. ὁ γὰρ πλείων δοκῶν ἀὴρ τῷ ὄγκῳ ἐλάττων ἔσται τῇ δυνάμει, καίτοι τοῦ πολλοῦ συνωνύμως κατ' ἀμφοῖν δοκοῦντος κατηγορεῖσθαι. ἢ φαίη τις ἂν καταλλήλως δεῖν τὸ πολὺ συγκρίνειν τὸν μὲν ὄγκον πρὸς τὸν ὄγκον παραβάλλοντα, τὴν δὲ δυνάμιν πρὸς τὴν δυνάμιν. ὁ δὲ τῇ παραλλαγῇ ταύτῃ ἀποχρησάμενός τι ἀσύμβλητον ἔδειξε, καίτοι τῆς συνωνυμίας κατὰ τὸ ἐν τοῖς ὄγκοις πολὺ καὶ ὀλίγον ληφθείσης, ὑπόπτου δὲ ὄντος τοῦ τὸ πολὺ συνωνύμως κατηγορεῖσθαι διὰ τὰ εἰρημένα τοῦ τε ὕδατος καὶ τοῦ ἀέρος ' εἰ δὲ μὴ τὸ πολύ, φησί, συνωνύμως κατηγορεῖται, ἐπὶ τοῦ διπλασίου ποιητέον τὸν λόγον.' καὶ γὰρ καὶ ἐν ὕδατι καὶ ἐν ἀέρι τὸ αὐτὸ σημαίνει τὸ διπλάσιον ἑκατέρῳ, εἰ γὰρ διπλάσιόν ἐστι τὸ λόγον ἔχον ὃν τὰ δύο πρὸς ἕν, ὥστε καὶ λόγος ὁ αὐτὸς τοῦ διπλασίου ἐπ' ἀμφοτέρων. καὶ ὅμως οὐκ ἔστι συμβλητὰ τὸ ὕδωρ καὶ ὁ ἀὴρ κατὰ τὸ διπλάσιον· οὐ γὰρ ὁ τοῦ τοσοῦδε ἀέρος διπλάσιος ἀὴρ ἔσται καὶ τοῦ τοσούτου ὕδατος διπλάσιος. τοῦτο δὲ πάλιν διὰ τὰς δυνάμεις, ἐν αἷς ἐστι τὸ εἶναι ὕδατι ἢ ἀέρι. εἰ γὰρ ὁ διπλάσιος ἀὴρ τοῦ ἡμίσεος τῷ ὄγκῳ ἀέρος πρὸς τῷ ὄγκῳ καὶ τὴν δύναμιν ἔχει διπλασίαν, ἐν τῷ λόγῳ τῷ δύο πρὸς ἕν ἐστιν· οὐκέτι δὲ τὸ τῷ ὄγκῳ ἥμισυ ὕδωρ τοῦ τοσούτου ἀέρος καὶ τῇ δυνάμει ἥμισύ ἐστιν οὐδὲ ἔλαττον ἴσως, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ ὑπερέχει τῆς ἐν τῷ διπλασίῳ ἀέρι δυνάμεως. οὐκ ἂν εἴη οὖν τὸ ἐν ἀέρι καὶ ὕδατι διπλάσιον συμβλητά. ἐὰν γὰρ πάλιν κατὰ τὴν δύναμιν ληφθῇ τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου διπλάσιον, οὐκέτι κατὰ τὸν ὄγκον ἔσται διπλάσιον. ἄλλο οὖν τι τὸ διπλάσιον ἔσται, ὅταν ἀὴρ καὶ ὕδωρ συμβάλλωνται, ἀλλ' οὐχ ὃ καθ' ἑκατέρου αὐτῶν κατηγορεῖται. [30]

in Ph 10 1088 καίτοι ταὐτὸν ἐδόκει σημαίνειν ἐφ' ἑκατέρου αὐτῶν. ὥστε οὐδὲ τὰ συνωνύμως κατηγορούμενα ἅπαντα συμβλητά· τοῦτο γὰρ βούλεται προσθεῖναι τοῖς ἐπὶ τῶν ὁμωνύμων εἰρημένοις, ἵνα κἂν φανῇ συνωνύμως κατηγορούμενον τὸ ταχὺ ἐπί τε τῆς κυκλοφορίας καὶ τῆς εὐθυφορίας, μὴ ἤδη ἀκολουθῇ τὸ καὶ συμβλητὰς εἶναι ταύτας τὰς κινήσεις. p. 248b15 ἢ καὶ ἐπὶ τούτων ὁ αὐτὸς λόγος ἕως τοῦ ἀλλὰ κατὰ τὸ λευκό ν . Συγκρούσας τοὺς δύο λόγους τόν τε λέγοντα τὰ ὁμώνυμα πάντα μὴ εἶναι συμβλητὰ καὶ τὸν λέγοντα τὰ συνώνυμα συμβλητὰ εἶναι, καὶ δείξας ὅτι ἐπὶ ἀέρος καὶ ὕδατος τὸ πολὺ καίτοι συνωνύμως ἀμφοῖν κατηγορεῖσθαι δοκοῦν ὅμως οὐκ ἔστι συμβλητόν, εἰ δὲ μὴ τοῦτο, ἀλλὰ τό γε διπλάσιον ἐναργέστερον καὶ λόγον ἔχει τὸν αὐτὸν

ἐν ἀμφοτέροις καὶ ὅμως οὐκ ἔστι συμβλητὸν διὰ τὴν παράλλαξιν τοῦ ὄγκου πρὸς τὰς δυνάμεις, καὶ ποιήσας οὕτως ἀπορώτερον τὸν λόγον λέγει, ὅτι καὶ ἐπὶ τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ ἀέρος ὀρθῶς ἔχει ὁ πρότερον ἀποδοθεὶς διορισμός, ὅτι τὰ μὲν ὁμώνυμα οὐ συμβλητά, τὰ δὲ συνώνυμα συμβλητά. καὶ γὰρ τὸ πολὺ καὶ τὸ διπλάσιον ἀσύμβλητά ἐστιν ἐπὶ τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ ἀέρος, διότι καὶ αὐτὰ ὁμωνύμως κατὰ ἀλήθειαν κατηγορεῖται· οὐ δοκεῖ δέ, ἐπειδὴ καὶ ὁ λόγος αὐτῶν ὁμώνυμος ὢν κατ' ἀμφοτέρων λέγεται, καθ' ὧν καὶ τὸ ὄνομα. ὁ γὰρ λόγος τοῦ πολλοῦ ὁ λέγων ὅτι πολύ ἐστι τὸ τοσοῦτον καὶ ἔτι ὁμώνυμος καὶ αὐτός ἐστιν. ἄλλο γὰρ τῷ εἴδει τὸ ἐν ὕδατι τοσοῦτον καὶ ἔτι καὶ ἄλλο τὸ ἐν ἀέρι. καὶ τῶν ἴσων δὲ λόγος τὸ τῶν αὐτῶν μέτρων ἢ τῶν αὐτῶν ἀριθμῶν εἶναι, ἀλλὰ καὶ τούτων καὶ τὸ ὄνομα καὶ ὁ λόγος ὁμωνύμως κατηγορεῖται, ὧν κατηγορεῖται. διὸ οὐ συμβλητὰ οὐδὲ κατὰ τὸ ἴσον τὸ ὕδωρ καὶ ὁ ἀήρ. οὐδὲ γὰρ εἰ τοῖς ὄγκοις ἴσα, καὶ ταῖς δυνάμεσιν ἴσα ἐστίν. καὶ ὁ τοῦ διπλασίου δὲ λόγος ὁ λέγων δύο πρὸς ἓν ὁμώνυμός ἐστι. καὶ γὰρ καὶ τὸ ἓν αὐτὸ ὁμώνυμόν ἐστιν, εἴπερ ἄλλως μὲν κατηγορεῖται κατὰ οὐσίας ἄλλως δὲ κατὰ ποιότητος. εἰ δὲ τὸ ἓν ὁμώνυμον, καὶ τὰ δύο. ὁ δὲ ἐξ ὁμωνύμων συγκείμενος λόγος καὶ αὐτὸς ὁμώνυμός ἐστιν. [25]

in Ph 10 1089 ὡς οὖν εὐλόγως εἰπὼν καὶ ταῦτα ὁμωνύμως κατηγορεῖσθαι ἐπήνεγκε τὸ ἐπεὶ διὰ τί τὰ μὲν συμβλητὰ τὰ δὲ ο ὔ , εἴπερ ἦν μία φύσι ς; εἰ γὰρ τὸ διπλάσιον τὸ αὐτὸ ἦν ἐπί τε ἀέρος καὶ ὕδατος, ὡς ἔστιν ἐπὶ ἀέρος καὶ ἀέρος καὶ ὕδατος καὶ ὕδατος, διὰ τί ἀὴρ μὲν ἀέρος διπλάσιος καὶ ἥμισυς καὶ συμβλητοὶ καὶ ὕδωρ ὕδατι, ἀὴρ δὲ ὕδατι οὐκέτι συμβλητός, ὥστε τὸν τοσόνδε ἀέρα τοῦ τοσοῦδε ὕδατος εἶναι διπλάσιον, εἴπερ ἦν μία φύσις τοῦ διπλασίου ἐν ἀέρι καὶ ὕδατι, ὡς ἐν ἀέρι καὶ ἀέρι καὶ ὕδατι καὶ ὕδατι; ἀπορήσας δὲ οὕτω πρὸς τὴν συνώνυμον ῥηθεῖσαν εἶναι τοῦ πολλοῦ καὶ τοῦ διπλασίου κατηγορίαν ἐπὶ ἀέρος καὶ ὕδατος καὶ διὰ τοῦτο ὁμώνυμον αὐτὴν εἰπὼν ἐπάγει καὶ ἄλλην αἰτίαν τοῦ, κἂν συνωνύμως κατηγορῆται, μὴ εἶναι αὐτὰ συμβλητὰ τὸ ἄλλο καὶ ἄλλο εἶναι τὰ πρῶτα δεδεγμένα αὐτὰ σώματα· ἄλλο γὰρ ὕδωρ καὶ ἄλλο ἀήρ, κἂν τὸ πολὺ καὶ τὸ διπλάσιον ταὐτὸν ἐφ' ἑκατέρου σημαίνει ὡς συνωνύμως κατηγορούμενα. ἐπεὶ ὅπου τὸ πρῶτον δεδεγμένον τὰ συνωνύμως κατηγορούμενα ταὐτόν ἐστι τῷ εἴδει, κἂν τὰ ἐν οἷς ἐστι διαφέρῃ, συμβλητά ἐστιν ἐκεῖνα. καὶ δῆλον ἐκ τοῦ τὸν ἵππον καὶ τὸν κύνα καίτοι διαφέροντα κατ' εἶδος συμβλητὰ ὅμως εἶναι κατὰ τὸ λευκόν. λέγομεν γὰρ πότερον λευκότερον ὁ ἵππος ἢ ὁ κύων ἐπὶ ἀτόμων ζητοῦντες, ἢ τὸ ψιμύθιον καὶ τὴν χιόνα παραβάλλομεν, διότι τὸ πρώτως δεξάμενον τὸ λευκὸν ἐν ἀμφοτέροις ταὐτόν ἐστιν, ἡ γὰρ ἐπιφάνεια. ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὸ μέγεθος συμβλητά ἐστιν ἵππος καὶ κύων συνωνύμως αὐτῶν κατηγορούμενον καὶ τὴν αὐτὴν ἔχον ἐν ἑκατέρῳ φύσιν, διότι τὸ ἐν αὐτοῖς πρῶτον δεκτικὸν τοῦ μεγέθους ταὐτόν ἐστι τῷ εἴδει τὸ σῶμα. ὕδωρ δὲ καὶ φωνὴ οὐ συμβλητὰ οὔτε κατὰ τὸ λευκὸν οὔτε κατὰ τὸ μέγεθος, ὅτι ἐν μὲν ὕδατι τοῦ λευκοῦ ἡ ἐπιφάνειά ἐστι δεκτική, τοῦ δὲ μεγέθους τὸ σῶμα· ἐν δὲ φωνῇ οὔτε ἐπιφάνειά ἐστιν οὔτε σῶμα. ὡς εἴ γε καὶ τὸ πολὺ καὶ τὸ διπλάσιον μὴ τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ ἀέρος κατηγοροῖτο πρώτως, ὧν ἑκάτερον καὶ κατὰ τὸν ὄγκον ἅμα καὶ κατὰ τὴν δύναμιν εἰδοποιεῖται, ἀλλ' ἢ κατὰ τοῦ ὄγκου ἀμφοῖν λέγοιτο τὸ πολὺ ἢ τὸ διπλάσιον ἢ κατὰ τῆς δυνάμεως, συμβλητὰ ἂν εἴη, πότερος πλείων ἢ μείζων ὄγκος ὁ τοῦ ἀέρος ἢ ὁ τοῦ ὕδατος, καὶ ὅτι διπλάσιος καὶ ἥμισυς, καὶ ἐπὶ τῆς δυνάμεως ὁμοίως. Ἀλλ' ἥ γε τοῦ Ἀριστοτέλους ἀγχίνοια καὶ πρὸς τοῦτον ἐνίσταται τὸν λόγον ἐντρεπτικῶς. [30]

in Ph 10 1090 τούτῳ γὰρ χρώμενον, φησίν, ἔστιν ἀναιρεῖν ἐκ τῶν ὄντων τὴν τῶν ὁμωνύμων φύσιν λέγοντα καὶ τὰ ὁμολογουμένως ὁμώνυμα μὴ εἶναι ὁμώνυμα, ἀλλ' ἔν τι καὶ ταὐτὸ σημαίνειν. μὴ παραβάλλεσθαι δὲ πρὸς ἄλληλα διὰ τὸ ἐν διαφόροις εἶναι τοῖς δεκτικοῖς τὸ αὐτό. οἷον λευκὸν ταὐτὸν μὲν καὶ τὸ ἐν φωνῇ καὶ τὸ ἐν σώματι σημαίνειν, μὴ εἶναι δὲ συμβλητὰ τὴν φωνὴν καὶ τὸ σῶμα κατὰ τὸ λευκόν, διότι ἄλλο τῷ εἴδει ἑκάτερον τῶν δεδεγμένων αὐτό ἐστιν· ἄλλο γὰρ τῷ εἴδει φωνὴ καὶ ἄλλο σῶμα. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ γλυκὺ ταὐτὸν μὲν ἐρεῖ τις σημαίνειν ἐν φωνῇ

καὶ ἐν χυμῷ, μὴ συγκρίνεσθαι δὲ φωνὴν καὶ χυμὸν κατὰ τὸ γλυκύ, ὅτι τὰ δεκτικὰ αὐτῶν ἕτερα τὴν φύσιν ἀλλήλων ἐστίν. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἴσον ταὐτὸν μὲν ἐπί τε ὕδατος καὶ ἀέρος, οὐ συμβλητὰ δὲ τὸ ὕδωρ καὶ ὁ ἀὴρ κατὰ τὸ ἴσον, ὅτι διαφέροντα ὄντα τὸ αὐτὸ δέδεκται. Προστίθησι δὲ καὶ ἄλλο ἐπιχείρημα τοῦ αὐτοῦ δεικτικόν, ὅτι οὐκ ὀρθῶς λέγει ὁ λέγων τὰ αὐτὰ τῇ φύσει μὴ συγκρίνεσθαί ποτε διὰ τὸ ἐν διαφόροις εἴδεσιν εἶναι, καὶ φησὶν ὅτι οὐκ ἔστι τὸ τυχὸν τοῦ τυχόντος δεκτικὸν καὶ μάλιστα τὸ πρῶτον, ἀλλ᾽ ἓν ἑνὸς φύσει δεκτικὸν καὶ τοῦ αὐτοῦ τῷ εἴδει, ὡς χρωμάτων ἐπιφάνεια, χυμῶν γεῦσις. καὶ ἀδύνατον ἢ τὰ αὐτὰ ὄντα ἐν διαφέρουσιν εἶναι πρώτως ἢ διαφέροντα ἐν τῷ αὐτῷ. ὥστε ὅταν ἐν διαφέρουσιν ᾖ τι πρώτως, ὁμώνυμόν ἐστι, καὶ οὐ παρὰ τὸ ἄλλο εἶναι τὸ ὕδωρ καὶ ἄλλο τὸν ἀέρα ἄλλο ἔσται τὸ πολὺ καὶ τὸ διπλάσιον τὸ ἐν ἑκατέρῳ αὐτῶν τὰ αὐτὰ ὄντα τὴν φύσιν, ὥς φησιν ὁ ἀπορήσας, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ διάφορα τὴν φύσιν ἐστὶ καὶ ὁμώνυμα· διὸ ἐν διαφόροις τῷ εἴδει δεκτικοῖς ἐνεγένετο. ἀσφαλῶς δὲ καὶ ἐνταῦθα τὸ πρῶτον προσέθηκεν εἰπὼν ἀλ λ ᾽ ἓν ἑνὸς τὸ πρῶτο ν· δύναται γάρ τινα δευτέρως ὄντα δεκτικά τινος διαφέροντα ἀλλήλων κατ᾽ εἶδος συμβλητὰ ἀλλήλοις εἶναι κατ᾽ ἐκεῖνο, ὃ δευτέρως ἐδέξατο, διότι τὸ πρώτως αὐτὸ δεδεγμένον ἕν τι ὂν αὐτὸ τὴν φύσιν τῶν διαφερόντων ἐστί. καὶ γὰρ ἄνθρωπος καὶ ἵππος ἕτερα τῷ εἴδει ὄντα συγκρίνεται κατὰ τὸ λευκὸν τὸ ἐν αὐτοῖς, ὅτι τὸ πρῶτον αὐτὸ δεδεγμένον ἐν ἀμφοτέροις ἓν τὴν φύσιν ἡ ἐπιφάνεια. εἰπὼν δὲ ἓν ἑνὸς δεκτικὸν τὸ πρῶτον καὶ διὰ τοῦτο συγκρίνεσθαι ἀλλήλοις ὡς μὴ ὄντα ὁμώνυμα τὰ ἑνὸς εἴδους ὄντα, ἐπέστησεν ὅτι οὐκ ἀρκεῖ τὸ μὴ ὁμώνυμα εἶναι πρὸς τὸ συμβλητὰ εἶναι· ἡ γὰρ ἐπιφάνεια χρωμάτων ἐστὶ δεκτικὴ πρώτως λευκοῦ καὶ μέλανος, ἀλλ᾽ οὐ τῶν ὁμωνύμως λεγομένων χρωμάτων· οὐ γὰρ δὴ καὶ τῶν ἐν μουσικῇ. [30]

in Ph 10 1091 καὶ ὅμως οὐκ ἔστι συμβλητὸν τὸ λευκὸν τῷ μέλανι κατὰ τὸ χρῶμα. οὐ γὰρ λέγει τις μᾶλλον εἶναι χρῶμα ἢ ἧττον τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου, ἀλλὰ δεῖ πρὸς τῷ μὴ εἶναι ὁμώνυμα τὰ συμβλητὰ ὁμογενῆ ὄντα μηδὲ τὴν κατ᾽ εἶδος ἔχειν διαφοράν, ἀλλ᾽ ἓν εἶναι καὶ τῷ εἴδει ἀτόμῳ ὄντι, καὶ μὴ μόνον τῷ γένει καὶ ἐν ἑνὶ τῷ εἴδει δεκτικῷ· τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ μὴ ἔχειν διαφορά ν , μήτε ὃ μήτε ἐν οἷ ς· τὸ μὲν γὰρ ὃ τὸ εἶδος αὐτὸ τὸ συγκρινόμενον λέγει οἷον τὸ πολὺ ἢ τὸ διπλάσιον, τὸ δὲ ἐν οἷς τὸ ἐφ᾽ οὗ τὸ καθ᾽ ὃ ἡ σύγκρισις οἷον ὕδωρ ἢ ἀέρα ἢ ὄγκον ἢ δύναμιν. τὰ γὰρ κατὰ τὸ γένος τὰ αὐτὰ καὶ οὕτω συνώνυμα, διαφορὰς δὲ ἔχοντα οὐκ ἔστι συμβλητά. πότερον μᾶλλον χρῶμά ἐστι τὸ λευκὸν ἢ τὸ μέλαν ἢ τὸ φαιόν; ἢ πότερον τῶν ἐχόντων αὐτὰ μᾶλλον κέχρωσται; τὰ μέντοι τοῦ λευκοῦ χρώματος μετέχοντα συγκρίνεται ἀλλήλοις, πότερον αὐτῶν μᾶλλον λευκὸν χιὼν ἢ κύκνος. p. 249a8 Οὕτω καὶ περὶ κίνησιν ὁμοταχὲς ἕως τοῦ καὶ γὰρ ἡ φορὰ εἴδη ἔχει ἂν ἐκεῖνο ἔχῃ εἴδ η , ἐ φ ᾽ οὗ κινεῖτα ι . Διαρθρώσας οὕτω τὸν λόγον καὶ δείξας ὅτι, εἰ μέλλοι τινὰ συμβλητὰ εἶναι, οὐ μόνον χρὴ αὐτὰ μὴ εἶναι ὁμώνυμα, ἀλλὰ μηδὲ κατ᾽ εἶδος ἔχειν διαφορὰν μήτε αὐτὰ καθ᾽ ἃ ἡ σύγκρισις γίνεται (οἷον τὰ λευκὰ μήτε ἐν οἷς ἐστι ταῦτα οἷον αἱ ἐπιφάνειαι αἱ κατὰ τὰ λευκὰ συγκρινόμεναι), ἀλλ᾽ ἓν εἶναι τῷ εἴδει καὶ τὸ λευκὸν καὶ τὴν ἐπιφάνειαν, ἐπάνεισι λοιπὸν ἐπὶ τὸν προκείμενον λόγον τὸν περὶ κινήσεως, οὗ χάριν αἱ προειρημέναι ζητήσεις ἐκινήθησαν. προθέμενος γὰρ δεῖξαι ὅτι οὐ πᾶσα κίνησις πάσῃ συμβλητή ἐστιν (οὐδὲ γὰρ ἡ ὁμοειδὴς πᾶσα· οὐδὲ γὰρ ἡ φορὰ ἡ ἐπὶ κύκλου τῇ ἐπ᾽ εὐθείας), ἵνα μὴ ἀδύνατον ἀκολουθήσῃ τι τὸ εἶναι εὐθεῖαν ἴσην περιφερείᾳ, καὶ διορίσας ἐπ᾽ ἄλλων παραδειγμάτων τὸ ζητούμενον, ὁμοίως ἔχειν φησὶ καὶ ἐπὶ τῶν κινήσεων. τῷ γὰρ πλείω εἴδη κινήσεως εἶναι οὐ μόνον τὰ κοινὰ οἷον φορὰν ἀλλοίωσιν αὔξησιν μείωσιν, ἀλλὰ καὶ καθ᾽ ἑκάστην τούτων, οὐ πᾶσα πάσῃ ἐστὶ συμβλητή, ἀλλὰ μόναι αἱ κατὰ τὸ αὐτὸ εἶδος τὸ ἔσχατον γινόμεναι· ὃ οὐκέτι καὶ γένος ἐστί. [30]

in Ph 10 1092 καὶ τοῦτο δὲ ὁδῷ προϊὼν διαρθροῖ. τὰ γὰρ ἐν ἴσῳ χρόνῳ ἴσα μήκη κινηθέντα ἰσοταχῆ ῥηθήσεται καὶ συμβλητὰ ἔσται· τὰ γὰρ μήκη ἓν εἶδός ἐστιν ἐπ᾽ εὐθειῶν λεγόμενα. καὶ οὐκ ἔχει εἴδη πλείω ἡ εὐθεῖα οὐδὲ ἡ ἐπ᾽ εὐθείας κίνησις, ὥσπερ οὐδὲ τὸ λευκὸν χρῶμα, εἰ ἔσχατον εἶδος

εἴη, καὶ ἡ ἐπιφάνεια. εἰ μέντοι ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ τὸ μὲν ὑποκείμενον ἓν εἴη ἡ εὐθεῖα, αἱ δὲ κινήσεις διάφοροι, ὥστε κατὰ μὲν τὸ ἥμισυ τοῦ μήκους, τουτέστι τῆς εὐθείας, παρατεταμένον τι ἢ αὐτὸ τὸ ἥμισυ τοῦ μήκους ἀλλοιωθῆναι, κατὰ δὲ τὸ λοιπὸν ἐνεχθῆναί τι κατὰ φορὰν κινούμενον, οὐκέτι ἰσοταχὴς ῥηθήσεται ἡ ἀλλοίωσις τῇ φορᾷ, κἂν ἄμφω κινήσεις, κἂν ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ, διότι ἡ κίνησις ἡ ἐπὶ τῆς εὐθείας διάφορα εἴδη ἔχει· ἄλλο γὰρ ἀλλοίωσις καὶ ἄλλο φορά. κἂν ταὐτὸν οὖν ᾖ τὸ μῆκος ἢ ἴσον ἐφ' οὗ ἡ κίνησις, ἀλλὰ δεῖ καὶ τὴν κίνησιν τὴν ἐπὶ τῶν ἴσων εὐθειῶν ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ γινομένην τὸ αὐτὸ εἶδος ἔχειν τῆς κινήσεως, εἰ μέλλοι ἰσοταχῆ εἶναι τὰ κινούμενα. ὡς δὲ αἱ διαφέρουσαι τῷ εἴδει κινήσεις ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ὑποκειμένου γινόμεναι οὐ συμβληταί, οὐδὲ αἱ ἀδιάφοροι κατ' εἶδος κινήσεις συμβληταὶ ἔσονται, ἂν ᾖ τὰ ὑποκείμενα αὐταῖς κατ' εἶδος διάφορα. ὥστε τὰ ἐν ἴσῳ χρόνῳ ἴσον μῆκος κατὰ φορὰν ἄμφω κινηθέντα ἰσοταχῆ ἂν εἴη καὶ συμβλητά. εἰ οὖν λέγοι τις ἰσοταχῆ τὰ ἐπὶ εὐθείας καὶ περιφερείας, ἴση ἔσται ἡ εὐθεῖα τῇ περιφερεῖ. εἰ οὖν τοῦτο ἀδύνατον, τί τὸ αἴτιον τοῦ ἀδύνατον ἀκολουθῆσαι τῷ λέγοντι συμβλητὰς εἶναι ταύτας τὰς κινήσεις; ἆρα ὅτι ἡ φορὰ οὐκ ἔστιν ἔσχατον εἶδος ἀλλ' ἔτι γένος ἐστὶν ὡς διαιρεῖσθαι εἰς εἴδη τήν τε ἐπ' εὐθείας καὶ τὴν ἐπὶ κύκλου, ἢ ἆρά ἐστιν ἡ γραμμὴ γένος διαιρούμενον εἰς εὐθεῖαν καὶ περιφερῆ; εἴτε γὰρ αἱ κινήσεις αὗται διάφοροι τῷ εἴδει, κἂν ἄμφω φοραί, εἴτε τὰ ἐφ' ὧν αἱ κινήσεις διάφορα, κἂν ἄμφω γραμμαί, οὐκ ἂν εἶεν συμβληταὶ αἱ κινήσεις· ἔδει γὰρ ἐπὶ τῶν συμβλητῶν τήν τε κίνησιν ὁμοειδῆ εἶναι καὶ τὰ ἐν οἷς ἡ κίνησις. Πλὴν αὐτὸς ζητεῖ, πότερον ἆρα τῷ ἑτέρῳ τῆς διαφορᾶς αἴτιόν ἐστιν ἡ φορὰ γένος ἔτι οὖσα ἢ ἡ γραμμὴ γένος οὖσα· ὁ μὲν γὰρ χρόνος ὁ αὐτὸς ὤν, οὐ τῷ εἴδει μόνον ὁ αὐτὸς ἀλλὰ τῷ ἀριθμῷ, οὐκ ἂν εἴη ταύτης τῆς διαφορᾶς αἴτιος. ἀλλ' ἔοικεν τὴν τῶν γραμμῶν διαφορὰν αἰτιᾶσθαι τῆς τῶν κινήσεων διαφορᾶς· τὸ γὰρ ἂν δὲ τῷ εἴδει ᾖ ἄλλα περὶ τῶν γραμμῶν εἰπὼν ἐπήνεγκε κα τ ' ἐκεῖνα εἴδει διαφέρει ἥ τε ἐπ' εὐθείας φορὰ καὶ ἡ ἐπὶ κύκλου ὡς δηλοῖ τὰ ἐφεξῆς· καὶ γὰρ ἡ φορ ά, φησίν, εἴδη ἔχε ι , ἂν ἐκεῖνο εἴδη ἔχῃ ἐ φ ' οὗ κινεῖτα ι. [30]

in Ph 10 10 ὁ δὲ Ἀλέξανδρος εὑρὼν γεγραμμένον ἂν δὲ τῷ εἴδει ᾖ , καὶ ἐ π ' ἐκεῖνα εἴδει διαφέρει ἐλλείπειν φησὶ τῷ ἂν δὲ τῷ εἴδει ᾖ τὸ 'ἕτερα'. ἐγὼ μέντοι ἐν διαφόροις ἀντιγράφοις οὕτως ηὗρον τὴν γραφήν· ἂν δὲ τῷ εἴδει ᾖ ἄλλ α , καὶ ἐκεῖνα εἴδει διαφέρε ι. Καὶ ἄλλην δὲ γραφὴν φέρεσθαί φησιν ὁ Ἀλέξανδρος ἔχουσαν οὕτως· ὁ μὲν γὰρ χρόνος ὁ αὐτὸς ἀεὶ ἄτομος τῷ εἴδε ι . ἢ ἅμα κἀκεῖνα εἴδει διαφέρει, ἀλλὰ τὴν μὲν γραφὴν ταύτην ἐκ τοῦ ἑτέρου ἑβδόμου βιβλίου ἐνταῦθά τις μετατέθεικε, καὶ οὐδὲν ἔδει πολυπραγμονεῖν αὐτὴν νῦν ὥσπερ οὐδὲ τὰ ἄλλα τὰ ἐκεῖ γεγραμμένα. πλὴν ἐπειδὴ ἀσαφῶς προῆκται, οὐδὲν κωλύει τὴν ἐπ' αὐτῇ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐξήγησιν παραγράψαι. "παρεμβεβλημένου, γάρ φησι, τοῦ πάντα χρόνον, ἐν ᾧ τὰ ἅμα κινούμενα κινεῖται, τὸν αὐτὸν τῷ ἀριθμῷ καὶ ἄτομον εἶναι συναπτέον τῷ πότερον οὖν αἴτιο ν , ὅτι ἐστὶν ἡ φορὰ γένος ἢ ὅτι ἡ γραμμὴ γένο ς· τὸ ἢ ἅμα κἀκεῖνα εἴδει διαφέρε ι· τῇ γὰρ ἀπορίᾳ ὑποφέρει τὸ ἢ ἅμα κἀκεῖνα εἴδει διαφέρει, τουτέστιν ἀκολουθεῖ θατέρῳ θάτερον. πόθεν δὲ ἀρχομένης τῆς διαφορᾶς ἀκολουθεῖ ἡ τοῦ ἑτέρου διαφορά, ἐδήλωσε προσθεὶς καὶ γὰρ ἡ φορὰ εἴδη ἔχε ι , ἂν ἐκεῖνο ἔχῃ εἴδ η. ἂν μὲν γὰρ τὰ ὑποκείμενα ᾖ τῷ εἴδει διαφέροντα, ἀνάγκη καὶ τὰς ἐν αὐτοῖς κινήσεις εἴδει διαφέρειν. οὐ μὴν ἀνάπαλιν, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, ἐπὶ πάντων ἀληθές· οὐ γὰρ αἱ κατ' εἶδος διαφέρουσαι κινήσεις ἀεὶ ἐπὶ διαφόρων κατ' εἶδος ὑποκειμένων γίνονται. αἱ γοῦν κατὰ τὰ χρώματα μεταβολαὶ αἱ κατ' εἶδος διαφέρουσαι ἐπὶ ὁμοειδοῦς ὑποκειμένου γίνονται τῆς ἐπιφανείας· ὁμοίως δὲ κἂν αἱ γραμμαὶ εἴδει διαφέρωσιν, ἀκολουθεῖ καὶ τὴν ἐπ' αὐτῶν κίνησιν εἴδει διαφέρειν. μήποτε δέ, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, ἐπὶ τῆς φορᾶς καὶ ἀντιστρέφει· καὶ γὰρ τῶν φορῶν εἴδει διαφερουσῶν καὶ τὰ ὑποκείμενα εἴδει διοίσει. ἢ ὁ αὐτός, φησί, λόγος καὶ ἐπὶ ἀλλοιώσεως καὶ ἐπὶ φορᾶς. ὃν γὰρ ἔχει λόγον ἐπὶ τῆς φορᾶς τὰ ὑποκείμενα καθ' ἃ ἡ φορά, τοῦτον ἐπὶ ἀλλοιώσεως τὰ χρώματα, καθ' ἃ ἡ κατὰ ἀλλοίωσιν μεταβολὴ ἡ ἐν τῇ

ἐπιφανείᾳ· ὡς καὶ τῇ φορᾷ κατὰ τὰ ὑποκείμενα καθ' ἃ ἡ φορά, ἐπεὶ καὶ ἐπὶ τῆς φορᾶς ἡ εὐθεῖα καὶ ἡ περιφερὴς ἐν ἐπιφανείᾳ ὡς ἐκεῖ τὸ λευκὸν καὶ μέλαν. [5]

in Ph 10 1094 ἐρεῖ δέ, φησίν, καὶ αὐτὸς προελθὼν περὶ τούτου· καὶ γὰρ τῷ ὄντι, ὥσπερ τὰ ἀλλοιούμενα τὴν διαφορὰν ἔχει κατὰ τὴν τῶν χρωμάτων διαφορὰν καθ' ἃ ἀλλοιοῦται, οὕτω καὶ τὰ φερόμενα διαφέρει κατὰ τὴν διαφορὰν τῶν διαστάσεων καθ' ἃς φέρονται." Ἐν δὲ τῇ λέξει ταύτῃ ἀσάφειαν ἔχειν ἐκεῖνό μοι δοκεῖ τὸ ῥητόν εἰ δὴ τοῦ μήκους ἐν τῳδὶ τὸ μὲν ἠλλοιώθη τὸ δὲ ἠνέχθ η. πῶς γὰρ λέγεται ἀλλοιωθῆναί τι ἐν τῷ ἡμίσει εἰ τύχοι τῆς εὐθείας; εἰ μὴ ἄρα τὸ φερόμενον ἐν μὲν τῷ ἡμίσει τῆς εὐθείας φερόμενον ἅμα καὶ ἀλλοιοῖτο, ἐν δὲ τῷ ἡμίσει φέροιτο μόνον ἢ αὐτὸ ἢ ἄλλο· ἢ εἴ τι σῶμα συμπαρατεταμένον τῷ ἡμίσει τοῦ μήκους, κατὰ μὲν τὸ τοσοῦτον μῆκος ἠλλοιώθη, κατὰ δὲ τὸ ἕτερον ἥμισυ ἠνέχθη ἐν τῷ ἴσῳ χρόνῳ ἑκάτερον. οὐ γὰρ ἔστιν εἰπεῖν τότε, ὅτι ἡ ἀλλοίωσις ὁμοταχής ἐστι τῇ φορᾷ, κἂν ὁ χρόνος ἴσως ᾖ, κἂν τὰ διαστήματα ἴσα ᾖ τοῦ μήκους τό τε καθ' ὃ ἀλλοιοῦται καὶ τὸ καθ' ὃ φέρεται. καὶ ἴσως διὰ τοῦτο εἶπεν τοῦ μήκους ἐν τῳδὶ τὸ μὲν ἀλλοιοῦσθαι τὸ δὲ φέρεσθαι, ἵνα δείξῃ ὅτι, κἂν τὸ μῆκος ἴσον τις ὑποθῆται τῆς ἀλλοιώσεως, οὐδὲ οὕτως συμβληταί εἰσιν αἱ κινήσεις. p. 249a17 Ὅτι δὲ ἐὰν δ ι ' ο ὗ , οἷο ν , εἰ πόδε ς , βάδισις ἕως τοῦ ὥστε σκεπτέο ν , τίς διαφορὰ κινήσεω ς . Εἰπὼν διάφορον γίνεσθαι κατ' εἶδος φοράν, ὅταν τὸ ἐφ' οὗ ἡ φορὰ διάφορον ᾖ κατ' εἶδος, προστίθησιν ὅτι κἂν τὸ δι' οὗ ἡ φορὰ γίνεται διάφορον ᾖ κατ' εἶδος, διάφορον καὶ ἡ φορὰ κατ' εἶδος ἔσται· οἷον ἐὰν τὸ μὲν διὰ ποδῶν κινῆται τὸ δὲ διὰ πτερύγων, καὶ τῶν κινήσεων γίνεται διαφορά· καὶ γὰρ ἡ μὲν διὰ ποδῶν βάδισίς ἐστιν. ἡ δὲ διὰ πτερύγων πτῆσις· καίτοι ἐπ' εὐθείας γίνεσθαι δυνατὸν ἄμφω. τοῦτο δὲ εἰπὼν ἐπιφέρει· ἢ ο ὗ , ἀλλὰ τοῖς σχήμασιν ἡ φορὰ ἄλλ η. [25]

in Ph 10 1095 οὐ βουλόμενος διάφορον κατ' εἶδος γίνεσθαι κίνησιν, ἂν τὰ ὄργανα δι' ὧν ἡ κίνησις κατ' εἶδος διαφέρῃ, μηκέτι δὲ τὰ ἐφ' ὧν γίνεται. τῷ γὰρ σχήματι μόνῳ, φησίν, ἕτεραί εἰσι κινήσεις ἥ τε πτῆσις καὶ ἡ βάδισις καὶ οὐ τῷ εἴδει, ὅταν ἀμφότεραι ἐπ' εὐθείας γίνωνται. διὸ καὶ συμβληταὶ αὗται· καὶ γὰρ θᾶττον κινεῖσθαι τοῦ βαδίζοντος τὸ ἱπτάμενόν φαμεν καὶ τὴν οὐριοδρομοῦσαν ναῦν. ἀλλὰ πῶς οὐ μᾶλλον κατ' εἶδος διαφέρει πτῆσις βαδίσεως ἢ βάδισις ἡ ἐπ' εὐθείας τῆς ἐπὶ κύκλου; ἢ κατ' ἄλλο μὲν ἴσως μᾶλλον διαφέρει, κατὰ δὲ τὸν νῦν διορισμὸν οὐ διαφέρει. εἰ γὰρ αἱ κατ' εἶδος διαφέρειν ἐλέγοντο, ἐὰν τὰ ἐφ' ὧν διάφορα εἴδη γραμμῆς ᾖ, τὸ μὲν εὐθεῖα τὸ δὲ κύκλος, δῆλον ὅτι ἐὰν μὴ διάφορα ᾖ τὰ ἐφ' ὧν ἡ φορά, οὐδὲ ἡ φορὰ διάφορος ἔσται κατὰ τὴν νῦν ζητουμένην διαφοράν, καθ' ἣν ἀσύμβλητοί εἰσιν αἱ κινήσεις. καὶ γὰρ τὴν ἀρχὴν προθέμενος ζητῆσαι, τίνες τῶν κινήσεων συμβληταί εἰσι κατὰ τὸ θᾶττον καὶ βραδύτερον καὶ ἴσον καὶ τίνες οὔ, τὰς κατ' εἶδος διαφόρους ἔλεγε μὴ εἶναι συμβλητὰς καὶ κατ' εἶδος διαφέρειν τὰς ἐπὶ διαφερόντων κατ' εἶδος γινομένας. ἡ δὲ πτῆσις καὶ ἡ βάδισις οὐκ ἐπὶ διαφερόντων κατ' εἶδος γίνεται· δύνανται γὰρ ἄμφω ἐπ' εὐθείας καὶ ἄμφω ἐπὶ κύκλου γίνεσθαι. συμπεραίνεται δὲ λοιπόν, τίνα ἐστὶ τὰ ἰσοταχῆ καὶ συμβλητὰ ὅλως, ὅτι τὰ ἐν ἴσῳ χρόνῳ τὸ αὐτὸ διάστημα κινούμενα κατὰ φοράν, δηλονότι ταῦτα ἰσοταχῆ ἐστι. τὸ αὐτὸ δὲ μέγεθος οὐ τῷ ἀριθμῷ πάντως, ἀλλὰ τῷ εἴδει. ὥστε εἴδει ἀδιάφορον αὐτὸ εἶναι. τοιοῦτον δὲ τὸ εὐθὺ πρὸς τὸ εὐθὺ καὶ τὸ περιφερὲς πρὸς τὸ περιφερές. εὐθὺς μέντοι τὸ τῷ μεγέθει ἀδιάφορον εἴδει καὶ τῇ κινήσει ἀδιάφορον κατ' εἶδός ἐστιν. Εἰπὼν δὲ πρότερον μὲν ὅτι 'ἐὰν ἔχῃ εἴδη τὸ ἐφ' οὗ κινεῖται, καὶ ἡ φορὰ εἴδη ἔχει' τουτέστι διαφορὰς κατ' εἶδος, νῦν δὲ ὅτι, ἐὰν τὸ ὑποκείμενον ἀδιάφορον ᾖ τῷ εἴδει, καὶ ἡ κίνησις ἀδιάφορός ἐστι, συντομωτέραν ποιῶν τὴν θεωρίαν· ὅταν, φησί, ζητῶ μὲν ποῖαι κινήσεις συμβληταὶ καὶ ποῖαι ἀσύμβλητοι, οὐκ ἀνάγκη τὸ ὑποκείμενον σκοπεῖν, ἀλλ' ἀρκεῖ τὴν κίνησιν αὐτήν, περὶ ἧς ζητοῦμεν, ἢ συμβλητὴν ἢ οὐ πρόχειρον ἡμῖν οὖσαν σκοπεῖν, εἰ ἔχει διαφορὰς κατ' εἶδος· πάντως γὰρ ὁμοίως ἔχει καὶ τὸ ὑποκείμενον, καὶ οὐδὲν δεόμεθα εἰς ἄμφω βλέπειν. ὥστε καὶ ὅτε ἐζητοῦμεν, πότερον αἴτιόν ἐστι τοῦ διαφορὰς ἔχειν, ἆρα ὅτι ἡ φορὰ γένος ἢ ὅτι ἡ γραμμὴ γένος, μάτην ἐζητοῦμεν. οὐ γὰρ διαφωνεῖ τὸ ὑποκείμενον τῇ

κινήσει τῇ ἐπ᾽ αὐτοῦ, ὡς τὸ μὲν διαφορὰς ἔχειν, τὸ δὲ ἀδιάφορον εἶναι· καὶ γὰρ εἴρηται ὅτι “οὐ τὸ τυχὸν τοῦ τυχόντος δεκτικόν, ἀλλ᾽ ἓν ἑνὸς τὸ πρῶτον. [30]

in Ph 10 10 ”ἢ τὸ ὥστε σκεπτέο ν , τίς διαφορὰ κινήσεως ἐπήγαγεν, ὡς δέον ὂν τὸν μέλλοντα γινώσκειν, ποία κίνησις συμβλητὴ καὶ ποία ἀσύμβλητος, τὰς διαφορὰς τῶν κινήσεων πρότερον παρ᾽ ἑαυτῷ διῃρηκέναι. αἱ γὰρ τῶν γραμμῶν διαφοραὶ πρόδηλοι καὶ τοῖς ἰδιώταις. Πλείονα δέ φησιν αὐτὸν ὁ Ἀλέξανδρος εἰρηκέναι περὶ τῆς ἀσυμβλήτου κινήσεως, διότι οὔπω δέδεικται ὅτι οὐκ ἔστιν εὐθεῖα ἴση περιφερείᾳ, ἀλλὰ μεμένηκε ζητούμενον. διὸ καθόλου λέγει τῇ κατ᾽ εἶδος διαφορᾷ τῶν γραμμῶν τὴν κατ᾽ εἶδος διαφορὰν τῶν κινήσεων ἀκολουθεῖν. p. 249a21 Καὶ σημαίνει ὁ λόγος οὗτο ς , ὅτι τὸ γένος οὐχ ἕν τι ἕως τοῦ διὸ οὐ δοκοῦσιν ὁμωνυμίαι εἶναι οὖσα ι . Δείξας ὅτι αἱ μὲν ὁμοειδεῖς κινήσεις, ὧν τὸ εἶδος οὐκέτι διαιρεῖται εἰς ἄλλα εἴδη, διὰ τὸ μία φύσις εἶναι συμβληταί εἰσιν, αἱ δὲ διαφέρουσαι κατ᾽ εἶδος ἀσύμβλητοι, ὥσπερ πόρισμα ἐκ τῶν εἰρημένων συνάγει, ὅτι τὰ ὁμογενῆ οὐκ ἔστι συμβλητά, διότι οὐκ ἔστιν ἐν τῷ εἴδει ἀλλὰ τῷ γένει. τὸ δὲ γένος οὐκ ἔστιν ἕν τι εἶδος ὥσπερ τὸ ἔσχατον εἶδος, ὃ μηκέτι διαιρεῖται εἰς εἴδη (γένος γάρ ἐστι τὸ εἰς πλείονα εἴδη διαιρούμενον), ὥστε τὰ ὁμογενῆ καὶ μὴ ὁμοειδῆ οὐκ ἔστι συμβλητά. καὶ παρὰ τοῦτ ο, φησί, πολλὰ λανθάνει μὴ ὄντα μέν, νομιζόμενα δὲ συμβλητά· ὡς ἡ εὐθεῖα καὶ ἡ περιφερής, ὅτι γένος οὖσαν τὴν γραμμὴν καὶ διαιρουμένην εἰς ταύτας ὡς μίαν τινὰ φύσιν ἔχον τὸ γένος λαμβάνοντες καὶ τὴν εὐθεῖαν καὶ περιφερῆ ὡς ὁμοφυεῖς συμβλητὰς νομίζουσιν. Εἰπὼν δὲ αἴτιον εἶναι τοῦ τὰ ὁμογενῆ τινας συμβλητὰ νομίζειν τὸ ἕν τι ἡγεῖσθαι τὸ γένος, ἐπάγει καὶ τὴν περὶ τὰ ὁμώνυμα συμβαίνουσαν ἀπάτην, δι᾽ ἥν, καίτοι πάντων τῶν ὁμωνύμων ἑτεροφυῶν ὄντων, εἴπερ ὄνομα μόνον κοινὸν ἔχουσι τὴν δὲ οὐσίαν διάφορον, καὶ ἀσυμβλήτων ὄντων, τινὰ ὅμως αὐτῶν συμβλητὰ δοκεῖ. τῶν γὰρ ὁμωνύμων, φησί, πολλή τίς ἐστι διαφορά· καὶ γὰρ αἱ μὲν πολὺ ἀπέχουσιν ὥσπερ αἱ ἀπὸ τύχης, αἱ δὲ ἔχουσί τινα ὁμοιότητα ὡς αἱ εἰκόνες πρὸς τὰ πρωτότυπα, αἱ δὲ ἐγγύς εἰσιν ἢ γένει ἢ ἀναλογί ᾳ , γένει μὲν τὰ ἀφ᾽ ἑνὸς καὶ πρὸς ἓν λεγόμενα· κοινὸν γάρ τι αὐτοῖς τό τε ἀφ᾽ οὗ καὶ τὸ πρὸς ὃ φαντασίαν ἀποτελοῦν γένους. [30]

in Ph 10 10 ”ἀναλογίᾳ δὲ ὁμώνυμά ἐστι τὰ τὴν ἐν τῷ λόγῳ καὶ τῇ χρείᾳ ὁμοιότητα σῴζοντα ὡς ἡ ἀρχή· καὶ γὰρ ἡ πηγὴ καὶ ἡ καρδία καὶ μονὰς καὶ σημεῖον καὶ τὸ ἡγούμενον ἐν πόλει ἀρχὴ λέγεται τοσοῦτον ἀλλήλων τῇ φύσει διαφέροντα. τὰ οὖν ἐγγὺς ὄντα καὶ ὅμοια ὡς ὁμοφυῆ λαμβάνοντες συμβλητὰ ἡγοῦνται, ὡς τὸ πολὺ καὶ διπλάσιον ἐπὶ ὕδατος καὶ ἀέρος. δύναται δὲ τὸ καὶ σημαίνει ὁ λόγος οὗτος ὅτι τὸ γένος οὐχ ἕν τι ἐπὶ τῆς κινήσεως εἰρῆσθαι. καὶ γὰρ εἶπεν πρότερον, ὅτι αἴτιον τοῦ μὴ συμβλητὰς εἶναι τήν τε φορὰν καὶ τὴν ἀλλοίωσιν κινήσεις οὔσας τὸ τὴν κίνησιν ἔχειν εἴδη καὶ μὴ εἶναι ἕν τι αὐτὴν εἶδος μηδὲ μίαν φύσιν ὥσπερ οὐδὲ ἡ γραμμή. ὁ δὲ ἕν τι νομίζων τὴν κίνησιν εἶδος ἄτομον καίτοι γένος οὖσαν κατὰ ἀλήθειαν, ὁμοφυεῖς πάσας τιθεὶς τὰς κινήσεις, συμβλητὰς πάσας νομίζει καὶ τὰς οὐ συμβλητὰς νομιζομένας. ἔοικε δὲ τὴν κίνησιν γένος οὕτω λαμβάνειν ὡς κοινότητα ὁμωνύμως κατηγορουμένην τῶν διαφόρων κινήσεων, διότι ἄλλη μὲν ἡ κατὰ τόπον, ἄλλη δὲ ἡ κατὰ ποιότητα, καὶ ἄλλη ἡ κατὰ ποσότητα τῷ καὶ τὰ γένη ταῦτα διαφέρειν ἀλλήλων. καὶ διὰ τοῦτο ἐπιφέρει τὴν τῶν ὁμωνυμιῶν διαφορὰν αἰτίαν τῆς πλάνης τῆς περὶ τὰς συμβλητὰς καὶ ἀσυμβλήτους κινήσεις λέγων τὸ τινὰς τῶν ὁμωνύμων κινήσεων δι᾽ ὁμοιότητα ὁμοφυεῖς δοκεῖν καὶ διὰ τοῦτο συμβλητάς. p. 249a25 Πότε οὖν ἕτερον τὸ εἶδος ἕως τοῦ ἴση δὲ ἢ ἄνισο ς , ᾗ ἐκεῖνο ἄνισο ν . Εἰπὼν τὰ μὲν διαφέροντα κατ᾽ εἶδος ἀσύμβλητα εἶναι, τὰ δὲ ἀδιάφορα συμβλητά, ζητεῖ λοιπὸν πότε ἕτερον τὸ εἶδος καὶ διάφορον. ἆρα ὅταν τὰ ὑποκείμενα διαφέρῃ καὶ τὸ εἶδος ἕτερόν ἐστι τὸ ἐν τοῖς διαφόροις ὑποκειμένοις; οἷον τὸ λευκὸν τό τε ἐν ἵππῳ καὶ ἐν ἀνθρώπῳ ἆρα ἕτερόν ἐστι κατ᾽ εἶδος διὰ τὴν τῶν ὑποκειμένων διαφορὰν ἢ οὐκ ἀρκεῖ τὸ ὑποκείμενον μόνον διαφορὰν ἔχειν, ἀλλὰ χρὴ πρὸς τῇ τοῦ ὑποκειμένου διαφορᾷ καὶ τὸ εἶδος αὐτὸ διάφορον εἶναι,

ὥστε ἄλλο εἶδος ἐν ἄλλῳ ἔχειν ὑποκειμένῳ τὰ διαφέρειν κατ' εἶδος λεγόμενα; καὶ γὰρ εἴρηται ἤδη, ὅτι ἓν ἑνὸς δεκτικόν ἐστι, καὶ ὅτι ἀντακολουθεῖ ἀλλήλοις τά τε ὑποκείμενα καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς εἴδη. [30]

in Ph 10 1098 καὶ κἄν τε ἕτερα ᾖ τὰ δεκτικά, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς ἕτερά ἐστι· κἄν τε ὁμοειδῆ τὰ ὑποκείμενα, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς τῆς αὐτῆς ἐστι φύσεως. ὧν γὰρ ἡ ἐπιφάνεια ὁμοειδὴς οὖσα δεκτική ἐστι πρώτων, ταῦτα τῆς αὐτῆς ἐστι φύσεως ἀλλήλοις, κἂν μὴ ὁμοειδῆ τυγχάνῃ ὥσπερ τὰ χρώματα. Ζητεῖ οὖν τίς ὅρος καὶ τίνι κρινοῦμεν, πότε ταὐτὸν σημαίνει τὸ λευκὸν ἢ τὸ γλυκὺ ὡς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἔχον φύσιν, οἷον ὅταν ἐν ἵππῳ καὶ κυνὶ τὸ λευκὸν θεωρῆται, ἢ ἕτερον καὶ ἕτερον, ὅταν ἐν ἐπιφανείᾳ καὶ ἐν φωνῇ καὶ τὸ γλυκὺ τὸ ἐν χυμῷ καὶ ἐν φωνῇ· ἵνα οὖν μὴ ἐν τοῖς κατὰ μέρος περιπλανώμεθα, τίς ὅρος καὶ κριτήριον ἂν εἴη τῆς τοιαύτης διακρίσεως; ἆρα οὖν, ὥσπερ ἐδόκει Πρωταγόρᾳ, ἡ αἴσθησις κριτήριον ἱκανὸν τῶν τοιούτων ἐστίν, ὥστε τὸ ἑκάστῳ φαινόμενον κατὰ τὴν αἴσθησιν τοῦτο καὶ ἀληθὲς νομίζειν, εἴτε ταὐτὸν εἴτε ἕτερον ἡ αἴσθησις ἀπαγγέλλει; ἢ οὐ χρὴ τῇ αἰσθήσει καὶ τῇ ἀπ' αὐτῆς φαντασίᾳ τὴν κρίσιν ἐπιτρέπειν, πολλαχοῦ διαψευδομέναις, ἀλλὰ τῷ λόγῳ τὴν φύσιν καὶ τὴν ὕπαρξιν τῶν πραγμάτων ζητεῖν; ἐπεὶ ἥ γε αἴσθησις τὸ ταχὺ καὶ βραδὺ τῆς κινήσεως ἐπί τε τῆς εὐθείας καὶ ἐπὶ τοῦ κύκλου ὡς ὁμοφυῆ κρίνει. Ταῦτα ἐπὶ τῆς κατὰ τὴν φορὰν ἐννοίας ἀπορήσας, κἂν μὴ ὀνομάζῃ τὴν φοράν, ἀλλὰ λευκοῦ καὶ γλυκέος ἐμνημόνευσεν, ἐκτείνει τὴν ζήτησιν καὶ ἐπὶ τὰς ἄλλας κινήσεις καὶ μεταβολὰς ζητῶν, πῶς χρὴ καὶ ἐπ' ἐκείνων εὑρίσκειν τὰ συμβλητὰ καὶ ἀσύμβλητα, τὸ ταὐτὸν καὶ μὴ ταὐτὸν διορίζοντας. καὶ πρῶτον τῆς ἀλλοιώσεως μνημονεύσας δείκνυσιν, ὅτι καὶ ἀλλοιώσεις εἰσὶ συμβληταί· ἔστι γὰρ τὸν μὲν ταχέως ἰαθῆναι τὸν δὲ βραδέως καὶ δηλονότι καὶ ἅμα τινά ς. εἰ οὖν τὸ ὑγιάζεσθαι ἀλλοιοῦσθαί ἐστιν, ἔσται ἀλλοίωσις ἰσοταχὴς ἡ ἐν ἴσῳ χρόνῳ γινομένη. ἀλλ' οὐκ ἦν ἁπλῶς ἰσοταχῆ ἐν φορᾷ τὰ ἐν ἴσῳ χρόνῳ κινούμενα, ἀλλ' ὅταν τὸ ἴσον ἐν ἴσῳ κινῆται· ἴσα δέ ἐστι διαστήματα τὰ τῶν αὐτῶν ὄντα μέτρων. ἀλλ' ἐπὶ ἀλλοιώσεως τί ἂν εἴη τὸ καθ' ὃ ἀλλοιοῦται τὸ ἀλλοιούμενον; δηλονότι ποιότης· ἡ γὰρ κατὰ ποιότητα μεταβολὴ ἀλλοίωσις λέγεται· τὸ δὲ ἴσον οὐκ ἔστιν ἐπὶ ποιότητος λεγόμενον, ἀλ λ ' ὡς ἐν τῷ ποσῷ ἰσότης λέγεται, οὕτως ἐν τῷ ποιῷ ὁμοιότης, ὡς καὶ ἐν Κατηγορίαις διώρισται. τούτοις οὖν καλῶς ἐπιστήσας ἔστ ω, φησίν, ἰσοταχὲς εἶναι ἐπὶ ἀλλοιώσεως τὸ τὸ αὐτὸ μεταβάλλειν ἐν τῷ ἴσῳ χρόνῳ, κοινὸν ὄνομα τὸ τοῦ ταὐτοῦ καὶ τῆς ἰσότητος εὑρὼν καὶ τῆς ὁμοιότητος. [30]

in Ph 10 1099 καὶ ἀπορεῖ λοιπὸν τὸ ἐν ταῖς συμβληταῖς ἀλλοιώσεσι ταὐτὸν πότερον ἐν τῷ ὑποκειμένῳ δεῖ ζητεῖν, ἐν ᾧ τὸ πάθος ἢ ἐν αὐτῷ τῷ πάθει, τουτέστι ποτέρας ἰσοταχεῖς ῥητέον ἀλλοιώσεις τὰς ἐν τῷ ἴσῳ χρόνῳ τὰ αὐτὰ ὑποκείμενα ἐχούσας ἠλλοιωμένα, ἢ τὰς ἐν τῷ ἴσῳ χρόνῳ κατὰ τὰ αὐτὰ πάθη μεταβεβληκυίας. καί φησιν, ὅτι ἐπὶ μὲν τοῦ προτεθέντος παραδείγματος τοῦ τῆς ὑγείας ἰσοταχὴς ἡ ὑγίανσίς ἐστι τῷ τὸ πάθος, τουτέστι τὴν ὑγείαν καθ' ἣν ἡ μεταβολὴ τοῖς ὑγιαζομένοις γίνεται, τὴν αὐτὴν εἶναι τῷ εἴδει (οἷον ὀφθαλμῶν φέρε εἰπεῖν καὶ μὴ ἄλλου μορίου) ἢ τῷ ὑγείαν ἁπλῶς ἀλλὰ μὴ ἄλλο πάθος εἶναι. Καὶ τοῦτο δὲ χρὴ προσεῖναι ταῖς ἰσοταχέσιν ὑγείαις τὸ μήτε μᾶλλον μήτε ἧττον ἀλ λ ' ὁμοίως ὑπάρχειν. ὃ γάρ ἐστιν ἐπὶ τῶν μὴ ἰσοταχῶν φορῶν τὸ ποτὲ μὲν θᾶττον ποτὲ δὲ βραδύτερον φέρεσθαι, τοῦτο ἐπὶ τῶν μὴ ἰσοταχῶν ἀλλοιώσεων δοκεῖ τὸ ποτὲ μὲν μᾶλλον ποτὲ δὲ ἧττον ἀλλοιοῦσθαι. ἐὰν δὲ τὸ πάθος μὴ τὸ αὐτὸ ᾖ, ἀλλὰ τὸ μὲν ἄλλο τὸ δὲ ἄλλο, ὥστε τὸ μὲν λευκαίνεσθαι τὸ δὲ ὑγιάζεσθαι, οὐδέν ἐστιν ἐν τούτοις, καθ' ὃ συγκριθήσονται· οὔτε γὰρ ἴσον ὡς ἐπὶ τῶν ποσῶν, οὔτε ὅμοιον ὡς ἐπὶ τῶν ποιῶν, οὔτε ταὐτόν, ὅπερ κοινῶς ἐπ' ἀμφοῖν λέγεται. καὶ τὴν αἰτίαν ἐπήγαγεν· καθ' ὃ γὰρ ἡ τῶν παθῶν διαφορά, καθ' ἃ ἡ ἀλλοίωσις, εὐθὺς εἴδη ποιεῖ διάφορα ἀλλοιώσεως, κἂν περὶ ταὐτὸν ὑποκείμενον γίνηται. καὶ χρὴ ἐν τῷ ᾗ ἤδη ταῦτα τὸ ᾗ δασύνειν. ἐρρήθη γὰρ καὶ ἐπὶ τῆς φορᾶς, ὅτι αἱ ἀνομοειδεῖς κινήσεις οὐκ εἰσὶ συμβληταί· ὥστε οὐδὲ ἐπὶ ἀλλοιώσεως αἱ κατὰ τὰ διαφέροντα τῷ εἴδει πάθη γινόμεναι συμβληταί εἰσιν. Εἰ οὖν αἱ κατ' εἶδος διαφοραὶ τῆς τε

φορᾶς καὶ τῆς ἀλλοιώσεως αἴτιαι τοῦ ἀσυμβλήτου εἰσί, δεῖ διῃρηκέναι παρ' ἑαυτῷ πόσα φορᾶς εἴδη καὶ πόσα ἀλλοιώσεως, ἵνα τὰς προτιθεμένας γνωρίζωμεν, πῇ τε διαφέρουσιν ἀλλήλων καὶ πῇ οὔ. ἀλλὰ τὴν μὲν εἰς τὰ ἄτομα εἴδη διαίρεσιν ἑκάστης τῶν κινήσεων νῦν παρατρέχει, κοινὴν δὲ μέθοδον παραδίδωσιν ἀπὸ τῆς τῶν διαφορῶν κοινότητος εἰλημμένην. τὰ γὰρ διαφέροντα, ὡς αὐτὸς ἐδίδαξεν, ἢ γένει διαφέρει ἢ εἴδει ἢ ἀριθμῷ. καθ' ἣν οὖν διαφορὰν τὰ κινούμενα διαφέρει ἀλλήλων, οὐ κατ' ἄλλο τι ἀλλὰ καθ' ἃ κινεῖται (ταῦτα γὰρ εἶπεν, ὧν αἱ κινήσει ς), εἰ μὲν κατὰ γένος εἴη αὕτη, καὶ αἱ κινήσεις κατὰ γένος διοίσουσιν ἀλλήλων· οἷον εἰ τὸ μὲν αὔξεται, τὸ δὲ λευκαίνεται, καὶ ἡ αὔξησις τῆς λευκάνσεως γένει διοίσει· καὶ γὰρ ἡ μὲν κατὰ τὸ ποσόν, ἡ δὲ κατὰ τὸ ποιόν, ἅπερ γένει διάφορά ἐστι τοῦ ὄντος. [30]

in Ph 10 110 εἰ δὲ εἴδει διαφέρει τὰ κινούμενα, καθ' ὃ κινοῦνται, εἴδει καὶ αἱ κινήσεις διοίσουσιν, ὡς ἡ λεύκανσις τῆς μελάνσεως. εἰ δὲ μὴ εἴδει ἀλλ' ἀριθμῷ μόνῳ τοῖς κινουμένοις ἡ διαφορὰ καθ' ὃ κινοῦνται, καὶ αἱ κινήσεις αὗται ἀλλήλων ἀριθμῷ διοίσουσι. καὶ αὗται μόναι ἔσονται συμβληταὶ αἱ ἀριθμῷ μόνῳ διαφέρουσαι ὁμοειδεῖς καὶ ὁμογενεῖς κινήσεις. ὥστε ὅπερ ἐπὶ τῆς φορᾶς οὐ διήθρωσε, τοῦτο νῦν σαφέστερον πεποίηκεν, ὅτι τῇ ἑτερότητι καὶ ταυτότητι τῶν καθ' ἃ ἡ κίνησις γίνεται χρὴ κρίνειν τὰ ἀσύμβλητα καὶ τὰ συμβλητά. τὸ δὲ ὧν εἰσιν αἱ κινήσεις εἶπεν εἴδει διαφέρειν δεῖν ἐν τοῖς κινουμένοις κα θ ' αὐτὸ καὶ μὴ κατὰ συμβεβηκός, ἵνα τὰ κινούμενα κατ' ἐκεῖνα καθ' ἃ κινεῖται εἴδει διαφέρῃ, τὸ μὲν εἰ τύχοι λευκαινόμενον, τὸ δὲ ὑγιαζόμενον (τούτων γάρ εἰσιν αἱ κινήσεις τῆς λευκότητος καὶ τῆς ὑγείας) καὶ καθ' αὐτὸ διαφέρῃ τούτοις εἴδει, τουτέστι κατὰ τὴν λεύκανσιν καὶ ὑγίανσιν, ἀλλὰ μὴ κατὰ συμβεκηκὸς τῷ τὴν μὲν εἰ τύχοι ἵππου εἶναι τὴν δὲ ἀνθρώπου. τοῦτο γὰρ οὐκ ἔστι καθ' ὃ κινοῦνται εἴδει διαφέρειν, ἀλλὰ καθ' ὃ εἰσί. διὸ καὶ δοκεῖ πολλάκις τῷ τὰ ὑποκείμενα τοῖς καθ' ἃ ἡ κίνησις γίνεται εἴδει διαφέρειν καὶ αὐτὴ ἡ κίνησις εἴδει διαφέρειν οὐ διαφέρουσα τῷ μηδὲ ἐκεῖνα διαφέρειν καθ' ἃ ἡ κίνησις γίνεται. Οὕτως τῇ διαφορᾷ καὶ ταυτότητι τοῦ πάθους τὸ ἀσύμβλητον καὶ συμβλητὸν ἐπὶ τῶν ἀλλοιώσεων χαρακτηρίσας, ὡς τῆς ἀλλοιώσεως κατὰ πάθος γινομένης, καὶ βουλόμενος προσθεῖναι καὶ τὴν κατὰ τὸ ὑποκείμενον διαφορὰν ἐρωτᾷ πάλιν πότερον, ἐὰν ἰσοταχεῖς αἱ ἀλλοιώσεις ὦσι, τὸ πάθος δεῖ μόνον αἰτιάσασθαι ὅτι τὸ αὐτὸ ἢ μᾶλλον ὅτι ὅμοιον (τοῦτο γὰρ οἰκειότερον ὄνομα τῆς ποιότητος καὶ τῆς ἀλλοιώσεως, ὥσπερ τὸ ταὐτὸν τῆς οὐσίας), ἢ καὶ τὸ ὑποκείμενον καὶ ἀλλοιούμενον, ὅταν ἐν ἑκάστῳ τῶν ἀλλοιουμένων ἴσον ᾖ τὸ ἀλλοιούμενον, οἷον τῆς ἐπιφανείας τὸ εἰς τὸ λευκὸν μεταβεβληκὸς ἴσον ᾖ ἐν τῷ ἴσῳ χρόνῳ. καὶ πρὸ ὀλίγου δὲ τοῦτο ἀπορήσας, ὅτε ἔλεγε πότερον οὖν ἐν ᾧ τὸ πάθος ἢ τὸ πάθος δεῖ συμβαλεῖν, καὶ τὸ πάθος αἰτιασάμενος, νῦν προστίθησι τὸ ἐν ᾧ τὸ πάθος πρὸς ἄμφω λέγων χρῆναι βλέπειν καὶ πρὸς τὸ πάθος εἰ ταὐτὸν ἢ ὅμοιον εἴη, καὶ πρὸς τὸ ὑποκείμενον ᾖ ἴσον· καὶ ἄμφω μὲν συμβλητὰ νομίζειν, ἀλλὰ κατὰ μὲν τὸ πάθος ὅμοια ἢ ἀνόμοια ἢ ταυτὰ ἢ ἕτερα, κατὰ δὲ τὸ ὑποκείμενον ἴσα ἢ ἄνισα. [30]

in Ph 10 110 οὕτω δὲ ἔσται τις ἀλλοίωσις ἡ αὐτὴ μέ ν, ἂν ᾖ κατὰ ταὐτὸν πάθος, ἄνισος δέ, ἂν ᾖ τὰ δεδεγμένα τὸ πάθος ἄνισα, καὶ ἀνάπαλιν ἴση μέν τις οὐχ ἡ αὐτὴ δὲ ἢ οὐχ ὁμοία. p. 249b19 Καὶ ἐπὶ γενέσεως δὲ καὶ φθορᾶς τὸ αὐτὸ σκεπτέον ἕως τοῦ τὸ δὲ ποσὸν μεῖζο ν . Τὰς αἰτίας τῶν συμβλητῶν καὶ ἀσυμβλήτων μεταβολῶν ἐπί τε φορᾶς παραδοὺς καὶ ἐπὶ ἀλλοιώσεως τὴν αὔξησιν καὶ τὴν μείωσιν παρεὶς ἐπὶ τὴν γένεσιν μετέβη καὶ τὴν φθοράν, ὡς γνώριμον δὲ ὂν ἐκ τῶν προειρημένων παρῆκε τὴν αὔξησιν καὶ τὴν μείωσιν. ἡ γὰρ τοῖς ὁμοειδέσιν ἐν ἴσῳ χρόνῳ ἴση γινομένη προσθήκη δι' ὅλου ἰσοταχὴς αὔξησις καὶ ἡ ἀφαίρεσις ἡ τοιαύτη μείωσις ἰσοταχής· τὸ γὰρ ἴσον καὶ ἐπὶ τῆς αὐξήσεως καὶ μειώσεως οὕτω λέγεται ὡς καὶ ἐπὶ τῆς φορᾶς. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὡς σαφὲς παρῆκε, ζητεῖ δὲ ἐπὶ γενέσεως καὶ φθορᾶ ς , πῶς γένεσις γενέσει καὶ φθορὰ φθορᾷ ἰσοταχὴς λέγεται. καὶ ὥσπερ διαπορῶν καὶ ἐρωτῶν· ἆρα, φησίν, ἰσοταχὴς λέγεται γένεσις, εἰ ἐν ἴσῳ χρόνῳ τὰ αὐτὰ τῷ εἴδει καὶ ἄτομα κατὰ τὸ εἶδος γίνοιτο οἷον ἄνθρωπο ς ,

ἀλλὰ μὴ κατὰ γένος τὸ αὐτὸ οἷον ζῷο ν ; θάττων δὲ γένεσις, ὅταν ἐν τῷ αὐτῷ ἴσῳ χρόνῳ μὴ τὸ αὐτὸ ᾖ τὸ γεγονός, ἀλλὰ ἕτερον, οἷον εἰ ἀνθρώπων γινομένων ὁ μὲν ἤδη γεγονὼς εἴη ἄνθρωπος ἐν τῷ ἴσῳ ἢ τῷ αὐτῷ χρόνῳ, ὁ δὲ μηδέπω, ἀλλά τι μέρος εἴη τῶν ἐν αὐτῷ γεγονός, μηδέπω δὲ αὐτός. Εἰπὼν δὲ θάττω, εἰ ἐν ἴσῳ χρόνῳ ἕτερον εἴη γεγονός τι καὶ μὴ τὸ αὐτό, ἀπολογεῖται ὑπὲρ τοῦ ἕτερον εἰπεῖν καὶ μὴ θεῖναί τι ἴδιον ὄνομα. οὐ γὰρ ἔχομεν, φησί, τινὰ δύ ο, ἃ ἡ ἐπὶ τῆς κατ᾽ οὐσίαν μεταβολῆς ἑτερότης σημαίνει, ὥσπερ ἐπὶ τῆς κατὰ ποιότητα μεταβολῆς ἡ ἀνομοιότης τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον σημαίνει. καὶ ἐπὶ τῆς κατὰ ποσότητα κοινὸν μὲν ἡ ἀνισότης, δύο δὲ σημαίνει τὸ μεῖζον καὶ τὸ ἔλαττον. οὐχ οὕτω, φησίν, ἡ ἐπὶ τῆς γενέσεως κοινῶς λαμβανομένη ἑτερότης [ἔχομέν τιν α] δύο σημαίνει. [25]

in Ph 10 11[2] βουλόμενος δὲ καὶ ἐπὶ τῆς κατ᾽ οὐσίαν μεταβολῆς εὑρεῖν ὀνόματα οἰκεῖα· ἐπειδή, φησίν, ἡ οὐσία, ἧς ἡ γένεσίς ἐστιν, ἐξ ἀριθμῶν σύγκειται, θάττω γένεσιν ῥητέον καὶ βραδυτέραν καὶ ὅλως ἀνισοταχῆ, ὅταν ἐν τῷ αὐτῷ ἢ τῷ ἴσῳ χρόνῳ τοῦ μὲν πλείων τοῦ δὲ ἐλάττων ἀριθμὸς ὁμοειδὴς γίνοιτο, ὡς ὅταν ἀνθρώπων γινομένων ἐν τῷ αὐτῷ ἢ τῷ ἴσῳ χρόνῳ τοῦ μὲν πλείων ἀριθμὸς γίνηται, οἷον πλείονα τῷ ἀριθμῷ μόρια, τοῦ δὲ ἐλάττων· ὅταν δὲ συμπληρωθῶσιν, ἔσται ὁ μὲν θᾶττον γεγονώς, ὁ δὲ βραδύτερον, ἐκ τῶν ἴσων ἀριθμῶν τῶν ἀνθρωπείων ἄμφω συγκείμενοι. ἀλλ᾽ ἐπὶ μὲν τῆς κατὰ πάθος μεταβολῆς καὶ τὸ κοινὸν τῆς συγκρίσεως τῶν ἀνισοταχῶν ὠνόμασται ἀνομοιότης λεγόμενον καὶ ἑκάτερον τῶν ὑπὸ τὸ κοινὸν τὸ μὲν μᾶλλον τὸ δὲ ἧττον, καὶ ἐπὶ τῆς κατὰ ποσὸν κοινὸν μὲν τὸ ἄνισον, τῶν δὲ ὑπ᾽ αὐτὸ τὸ μὲν μεῖζον τὸ δὲ ἔλαττον. αὐτὸς δὲ καίτοι ἑκάτερον προθεὶς εἰπεῖν ἠρκέσθη τὰ ὑπερέχοντα ὀνομάσαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ μεῖζο ν. ἀλλὰ πῶς καὶ τὸ κοινὸν ἀνώνυμον εἶπεν ἐπὶ τῆς γενέσεως, εἴπερ τὸ ἕτερον αὐτῷ ἁρμόττει; ἢ ὅτι κοινόν ἐστι τὸ ἕτερον. καὶ γὰρ τὸ ἀνόμοιον καὶ τὸ ἄνισον ἕτερά ἐστιν. ἀριθμὸν δὲ τὴν οὐσίαν εἶπεν ἢ τοῖς Πυθαγορείοις ἀκολουθῶν ἀρχὰς τῶν ὄντων λέγουσιν τοὺς ἀριθμούς κέκλυθι, κύδιμ᾽ ἀριθμέ, πάτερ μακάρων, πάτερ ἀνδρῶν καὶ ἀριθμῷ δέ τε πάντ᾽ ἐπέοικεν, ἢ ὅτι κατ᾽ ἀριθμούς τινας ὡρισμένους τῶν τε στοιχείων καὶ τῶν μερῶν ἁπάντων γενέσεις καὶ συστάσεις ἐπιτελοῦνται· διὸ οὐδὲ τῶν ἀνθρωπίνων τεχνῶν τῶν τὴν ὅλην δημιουργίαν μιμουμένων οὐδεμία δύναται χωρὶς ἀριθμοῦ συστῆναι. p. 249b27 Ἐπεὶ δὲ τὸ κινοῦν κινεῖ τι αἰεὶ καὶ ἕν τινι ἕως τοῦ καὶ τὴν ἡμίσειαν τῆς Γ ἐν τῷ ἡμίσει τοῦ Δ χρόνου κινήσε ι . Οἰκεῖος καὶ αὐτὸς ὁ λόγος ἐστὶ τῷ περὶ τῆς τῶν κινήσεων συγκρίσεώς τε καὶ παραβολῆς· καὶ γὰρ ἐνταῦθα παραβάλλων τό τε κινοῦν καὶ τὸ κινούμενον τὰς πρὸς ἄλληλα αὐτῶν ἀναλογίας ἐπιζητεῖ ἐπί τε φορᾶς καὶ ἀλλοιώσεως καὶ αὐξήσεως καὶ μειώσεως. [26]

in Ph 10 11[3] ζητεῖ γὰρ εἰ, ὥσπερ ἡ πολλαπλασία δύναμίς τινος δυνάμεως κινούσης τι πολλαπλάσιον κινεῖ ἐκείνου, οὕτω καὶ τὸ πολλοστημόριον τῆς κινούσης τι δυνάμεως πολλοστημόριον κινήσει τοῦ ὑπ᾽ ἐκείνης κινουμένου. οἷον εἰ οἱ ἑκατὸν ἄνθρωποι τὴν ναῦν κινοῦσιν, εἰ καὶ ὁ εἷς τὸ ἑκατοστὸν τῆς νεὼς κινήσει. παραβάλλει δὲ καὶ πρὸς τὸν χρόνον καὶ πρὸς τὸ τῆς κινήσεως διάστημα τήν τε κινοῦσαν δύναμιν καὶ τὸ κινούμενον· οἷον εἰ ἡ κινήσασα δύναμις τόδε τι, οἷον τήνδε τὴν ναῦν, ἐν τοσῷδε χρόνῳ τοσόνδε διάστημα, τὸ ἥμισυ τῆς νεὼς ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ διπλάσιον διάστημα κινήσει· καὶ εἰ ἡ ἡμίσεια δύναμις τὸ αὐτὸ διάστημα ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ τὸ ἥμισυ τοῦ κινηθέντος ὑπὸ τῆς ὅλης κινήσει· ἔτι δὲ εἰ ὡς ἡ ὅλη δύναμις τὸ ἥμισυ τοῦ ὑπ᾽ αὐτῆς κινηθέντος ἔν τινι χρόνῳ διάστημά τι ἐν ἡμίσει τοῦ χρόνου τὸ αὐτὸ διάστημα κινεῖ, οὕτω καὶ τὸ ἥμισυ τῆς δυνάμεως ὅλον τὸ ὑπὸ τῆς ὅλης κινηθὲν ἔν τινι χρόνῳ ἐν διπλασίῳ τούτου τοῦ χρόνου κινήσει. ταῦτα γὰρ φαντασίαν μέν τινα παρέχεται ὡς ἀναλογίαν διασῴζοντα, οὐχ οὕτω δὲ ἔχει, ὡς φαίνεται. πρῶτον δὲ ἐπὶ τῆς φορᾶς τὸν λόγον ποιεῖται, καὶ οὕτω τὰ ἐπὶ ταύτης δεικνύμενα καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων κοινοποιήσει κινήσεων. Προλαμβάνει δὲ ὡς ἐναργῆ τὸ πᾶν τὸ κινοῦν τὶ κινεῖν· οὐ γὰρ οἷόν τε κινεῖν μέν, μηδὲν δὲ κινεῖν, ἀλλ᾽ ὥσπερ πᾶν τὸ κινούμενον ὑπό τινος κινεῖται, οὕτω καὶ πᾶν τὸ κινοῦν τὶ κινεῖ. καὶ ὅτι ἔν τινι χρόνῳ κινεῖ τὸ κινοῦν· οὐ γὰρ

οἷόν τε κίνησιν ἄνευ χρόνου γενέσθαι. καὶ ἔτι μέντοι μέχρι του κινεῖ· τοσονδὶ γὰρ μῆκος κινεῖ τὸ κατὰ φορὰν κινοῦν. καὶ τὰ μὲν ἄλλα ὡς ἐναργῆ παρέλαβεν, τούτου δὲ καὶ ἀπόδειξιν ἐπήγαγεν ἐκ τῶν πρότερον δεδειγμένων αὐτὴν ὑπομιμνήσκων. εἰ γὰρ πᾶν τὸ κινούμενον κεκίνηται ἤδη καὶ τὸ κινοῦν κεκίνηκεν ἤδη διὰ τὸ ἐπ᾽ ἄπειρον τεμνομένης τῆς κινήσεως μὴ οἷόν τε εἶναι ἀρχὴν κινήσεως λαβεῖν, εἰ δὴ τὸ κινοῦν κεκίνηκε, τὸ δὲ κεκινηκὸς ποσόν τι διάστημα κεκίνηκε, τὸ κινοῦν ἂν εἴη πᾶν ποσόν τι διάστημα κεκινηκὸς ἤδη· οὐ γὰρ δύναται κεκινῆσθαι μέν τι, μὴ τοσόνδε δέ. ὥστε πᾶν τὸ κινοῦν τί τε κινεῖ καὶ ἐν χρόνῳ τινὶ καὶ διαστήματι. Ταῦτα προλαβὼν ὡς ἀξιώματα ἐπὶ τὰς ἀναλογίας ἔρχεται λοιπὸν τοῦ τε κινοῦντος κατὰ φορὰν καὶ τοῦ κινουμένου ὑπ᾽ αὐτοῦ καὶ τοῦ χρόνου καὶ τοῦ διαστήματος. [30]

in Ph 10 1104 λαμβάνει δὲ τὴν μὲν κινοῦσαν δύναμιν τὸ Α, τὸ δὲ κινούμενον ὑπ᾽ αὐτῆς βάρος τὸ Β, τὸ δὲ μῆκος καὶ διάστημα τῆς κινήσεως, ὃ κεκίνηκεν ἡ Α δύναμις τὸ Β βάρος, τίθησι τὸ Γ, χρόνον δὲ ἐν ᾧ τὴν Δ. τούτων δὲ κειμένων τὸ βάρος πρῶτον διελών φησι τὴν ἴσην δύναμιν ἢ τὴν αὐτὴν τὸ ἥμισυ τοῦ βάρους διπλάσιον διάστημα κινεῖν ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ. εἶτα καὶ τὸν χρόνον διελὼν ἐν τῷ ἡμίσει τοῦ χρόνου φησὶ τὸ ἥμισυ τοῦ βάρους τὸ αὐτὸ τοῦ μήκους διάστημα τὸ ἐξ ἀρχῆς κινηθήσεσθαι τὸ Γ ὑπὸ τῆς αὐτῆς δυνάμεως· οὕτω γὰρ ἡ ἀναλογία σῴζεται. εἰ γάρ τι εἴη δεκατάλαντον βάρος κινοῦν ἐν ὥρᾳ σταδιαῖον διάστημα, τοῦτο τὸ πεντετάλαντον ἐν ὥρᾳ δύο στάδια κινήσει, ἐν ἡμιωρίῳ δὲ τὸ στάδιον μόνον. εἶτα τὸ διάστημα διελὼν τοῦ βάρους τοῦ ἐξ ἀρχῆς μένοντος συνδιαιρεῖ τὸν χρόνον· τῶν γὰρ αὐτῶν ὑποκειμένων ἡ Α δύναμις τὸ Β βάρος τὸ ἥμισυ τοῦ Γ διαστήματος κινήσει ἐν τῷ ἡμίσει τοῦ Δ χρόνου· εἰ γάρ τις δύναμις πάλιν δεκατάλαντον βάρος κινεῖ σταδιαῖον διάστημα ἐν ὥρᾳ μιᾷ, τὸ αὐτὸ βάρος ἡμιστάδιον κινήσει ἐν ἡμιωρίῳ. αἱ δὲ τρεῖς ἀναλογίαι αὗται οὕτω σῴζονται. ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἡ αὐτὴ δύναμις τὸ ἔλαττον φορτίον μεῖζον διάστημα κινεῖ, καὶ τοσούτῳ μεῖζον, ὅσῳ ἔλαττον τὸ βάρος. ὡς οὖν τὸ ἥμισυ τοῦ βάρους πρὸς τὸ ὅλον βάρος, οὕτω τὰ δύο στάδια πρὸς τὸ ἕν, εἴπερ τοσούτῳ μεῖζον τὸ διάστημα, ὅσῳ ἔλαττον τὸ βάρος. καὶ ἐναλλὰξ οὖν ὡς τὸ ὅλον βάρος πρὸς τὸ στάδιον, οὕτω τὸ ἥμισυ τοῦ βάρους πρὸς τὸ διπλάσιον τοῦ διαστήματος. ἡ δὲ δευτέρα ἀναλογία ἡ τὸ ἥμισυ τοῦ βάρους τὸ σταδιαῖον διάστημα λέγουσα ἐν τῷ ἡμίσει χρόνῳ κινεῖσθαι οὕτως ἔχει τὸ ἀναγκαῖον· ὡς τὸ ὅλον βάρος πρὸς τὸ ἥμισυ, οὕτως ὁ ὅλος χρόνος πρὸς τὸν ἥμισυν, καὶ ἐναλλὰξ ὡς τὰ δέκα τάλαντα πρὸς ὥραν, οὕτω τὰ πέντε πρὸς ἡμιώριον. Ταύτην ὁ Ἀλέξανδρος πρώτην τέθεικε τὴν ἀναλογίαν, τὴν πρώτην οἶμαι παρείς. δευτέραν δὲ τέθεικε τὴν λέγουσαν· εἰ ἡ ὅλη δύναμις τὸ ἥμισυ τοῦ βάρους ἐν τῷ ἡμίσει χρόνῳ τὸ σταδιαῖον ἐκίνησε διάστημα, ἐν τῷ ὅλῳ χρόνῳ διπλάσιον κινήσει τοῦ σταδιαίου διαστήματος. καὶ ἡ ἀναλογία δήλη· ὡς γὰρ τὸ ἡμιώριον πρὸς τὴν ὥραν, οὕτω τὸ στάδιον πρὸς τὰ δύο, καὶ ἐναλλὰξ ὡς τὸ ἡμιώριον πρὸς τὸ στάδιον, οὕτω τὰ δύο στάδια πρὸς τὴν ὥραν· καὶ ἔστι μὲν τῇ πρὸ αὐτῆς ἀκόλουθός πως αὕτη τὸ μὲν διάστημα φυλάττουσα τὸ αὐτό, τὸν δὲ χρόνον μερίζουσα, οὐ μέντοι αὐτὴν οἶμαι παρὰ τῷ Ἀριστοτέλει κεῖσθαι. [30]

in Ph 10 1105 ἡ δὲ τρίτη ἀναλογία ἡ τὸ διάστημα διαιροῦσα τοῦ βάρους τοῦ ἐξ ἀρχῆς μένοντος λέγει, ὅτι ὡς τὸ διάστημα τὸ σταδιαῖον πρὸς τὸ ἡμιστάδιον, οὕτως ἡ ὥρα πρὸς τὸ ἡμιώριον, καὶ ἐναλλὰξ ὡς ἡ ὥρα πρὸς τὸ στάδιον, τὸ ἡμιώριον πρὸς τὸ ἡμιστάδιον. ὥστε εἰ ἡ ὅλη δύναμις τὸ ὅλον βάρος τὸ στάδιον ἐν ὥρᾳ ἐκίνει, τὸ ἡμιστάδιον ἐν ἡμιωρίῳ κινήσει. p. 250a6 Καὶ ἡ ἡμίσεια ἰσχὺς τῆς Α τὸ ἥμισυ κινήσει ἕως τοῦ τὴν ἡμίσειαν τῆς Γ , τοῦ μήκου ς . Τετάρτην ἀναλογίαν ἐπάγει νῦν πρώτως τὴν δύναμιν μερίζων, ἅμα δὲ καὶ τὸ βάρος, καὶ δεικνὺς ὅτι ἡ ἡμίσεια δύναμις τὸ ἥμισυ βάρος ἐν τῷ ὅλῳ χρόνῳ, ᾧ ἡ ὅλη δύναμις τὸ ὅλον βάρος ἐκίνει, τὸ ἴσον διάστημα τῷ ἐξ ἀρχῆς κινήσει· ἡ γὰρ αὐτὴ ἀναλογία μένει τῆς δυνάμεως πρὸς τὸ βάρος, ὃ καὶ αὐτὸς ᾐτιάσατο. ὡς γὰρ ἡ Α ἰσχὺς πρὸς τὸ Β βάρος, οὕτω τὸ ἥμισυ πρὸς τὸ ἥμισυ, ὥστε ἴσον ἐν ἴσῳ χρόνῳ κινήσουσιν. εἶτα καὶ πέμπτην προστίθησιν, ἐν ᾗ τῆς μὲν δυνάμεως πάλιν τὸ ἥμισυ λαμβάνει, βάρος δὲ τὸ ἐξ

ἀρχῆς, καὶ χρόνον ἐκεῖνον τὸν Δ. καὶ λέγει ὅτι τὸ ἥμισυ κινήσει τοῦ Γ μήκους. εἰ γὰρ ἡ ὅλη δύναμις τὸ ὅλον βάρος ἐν τῷδέ τινι τῷ χρόνῳ τοσόνδε διάστημα ἐκίνει, τὸ ἥμισυ τῆς δυνάμεως ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ τὸ αὐτὸ βάρος τὸ ἥμισυ κινήσει τοῦ διαστήματος. ὡς γὰρ ἡ ὅλη δύναμις πρὸς τὸ ὅλον διάστημα, καὶ τὸ ἥμισυ πρὸς τὸ ἥμισυ καὶ ἐναλλάξ· καὶ γὰρ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἡ ἐλάττων δύναμις ἔλαττον διάστημα κινεῖ καὶ τοσούτῳ ἔλαττον, ὅσῳ αὐτὴ ἐλάττων. τοῦ δὲ αὐτοῦ διαστήματος ὄντος πρὸς τὸν χρόνον ἀντικειμένην ἀναλογίαν ἔχει ἡ δύναμις. ἡ γὰρ ἐλάττων δύναμις τὸ αὐτὸ διάστημα ἐν πλείονι χρόνῳ κινεῖ τῆς μείζονος καὶ τοσούτῳ πλείονι, ὅσῳ αὐτὴ ἐλάττων ἐστίν. τὴν δὲ νῦν προτεθεῖσαν ἀναλογίαν, ἐν ᾗ τῇ δυνάμει ἀνάλογον ἐλαττοῦσθαι τὸ διάστημα ἔδειξε, προϊὼν διελέγξει διὰ τῆς ἐφεξῆς ῥήσεως ὡς οὐκ ἀεὶ τὸ ἀραρὸς ἔχουσαν. ἔστι γάρ τι μόριον τῆς κινούσης τὴν ναῦν δυνάμεως, εἰ ἑκατὸν ἄνδρες ἕλκουσιν αὐτὴν σταδίου διάστημα, ἡ τοῦ ἑνὸς ἀνδρὸς δύναμις, ἥτις οὐ μόνον τὸ ἑκατοστὸν μέρος τοῦ σταδίου ἀδυνατεῖ τὴν ναῦν ἑλκύσαι, ἀλλὰ καὶ τὸ ὁποσονοῦν ἐλάχιστον. Φέρεται δέ τις καὶ τοιαύτη γραφὴ ταύτης τῆς λέξεως· καὶ εἰ τὸ Ε τὸ Ζ κινεῖ ἐν τῷ Δ χρόνῳ τὴν Γ , οὐκ ἀνάγκη ἐν τῷ ἴσῳ χρόνῳ τὸ ἐ φ ’ οὗ τὸ Ε διπλάσιον τοῦ Ζ βάρους κινεῖν τὴν ἡμίσειαν τῆς Γ. [30]

in Ph 10 1106 καὶ ἔστι τὸ ὑπὸ ταύτης τῆς γραφῆς λεγόμενον ἀληθέστερόν τε καὶ τοῖς ἐπιφερομένοις συνᾷδον. p. 250a12 Εἰ δὲ τὸ Α τὴν τὸ Β κινήσει ἐν τῷ Δ ὅσην ἡ τὸ Γ ἕως τοῦ καὶ τὸ μῆκος ὃ πάντες ἐκίνησα ν . Διὰ μὲν τῆς πρὸ ταύτης λέξεως ἔδειξεν, ὅτι ἐὰν ἡ ἡμίσεια ἰσχὺς τὸ ἥμισυ τοῦ βάρους κινῇ διάστημά τι ἔν τινι χρόνῳ, καὶ τὸ διπλάσιον βάρος κινήσειν τὴν αὐτὴν ἰσχὺν τὸ ἥμισυ τοῦ διαστήματος ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ· διὰ δὲ ταύτης ἀναιρεῖ τὸ τὴν ἡμίσειαν ἰσχὺν δύνασθαι τὸ ὅλον βάρος κινεῖν ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ τὸ ἥμισυ τοῦ διαστήματος. ἔοικεν οὖν τὸ πρότερον εἰρημένον ἐπ’ ἐκείνων μόνων εἰρῆσθαι, ἐφ’ ὧν συγχωρεῖται τὰ μὲν κινεῖν, τὰ δὲ κινεῖσθαι· ἔστι γάρ τινα οὕτως ἔχοντα πρὸς ἄλληλα, ὡς καὶ τὸ ὅλον τοῦ ὅλου κινητικὸν εἶναι, καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ ἡμίσεος ἀναλόγως καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ ὅλου, ἢ τοῦ διαστήματος ἐλαττουμένου ἢ τοῦ χρόνου πλεοναζομένου. καὶ δῆλον ὅτι ἐπὶ τῶν τοιούτων ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅτι ἐν ᾧ χρόνῳ ἡ ὅλη δύναμις τὸ ὅλον βάρος κινεῖ τοσόνδε τι διάστημα, ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ τὸ ἥμισυ τοῦ βάρους ὑπὸ τῆς ἡμισείας δυνάμεως τὸ αὐτὸ διάστημα κινηθήσεται, καὶ τὸ αὐτὸ βάρος ὑπὸ τῆς ἡμισείας δυνάμεως ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ τὸ ἥμισυ τοῦ διαστήματος, ἢ τὸ ὅλον διάστημα ἐν διπλασίῳ χρόνῳ· οὐ γὰρ περὶ τοῦ πάντως κινήσειν ἐκεῖνο εἴρηται, ἀλλ’ ὅτι, ἂν κινῇ, κατὰ τὴν ἐκκειμένην ἀναλογίαν κινήσει. οὐ γὰρ πάντως τὸ ἥμισυ τῆς δυνάμεως κινητικὸν ἔσται τοῦ διπλασίου βάρους. ἔτι δὲ μᾶλλον οὐ πᾶν μόριον δυνάμεως πᾶν βάρος ὁποσονοῦν ἐλάχιστον διάστημα κινήσει ἐν ὁποσῳοῦν πλείστῳ χρόνῳ. λέγει οὖν ὅτι ἂν ἡ ὅλη δύναμις οἷον ἡ Α κινῇ βάρος τι τὸ Β διάστημά τι τὸ Γ ἐν χρόνῳ τινὶ τῷ Δ, οὐκέτι τὸ ἥμισυ τῆς Α δυνάμεως οἷον τὸ Ε τὸ ὅλον βάρος τὸ Β ἐν τῷ Δ χρόνῳ ἢ ἐν μορίῳ τινὶ αὐτοῦ κινήσει μόριόν τι τοῦ Γ διαστήματος, ὅπερ πρὸς ὅλον τὸ Γ ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ ἔσται, ἐν ᾧ ἡ ὅλη δύναμις ἡ Α πρὸς ἑαυτῆς μόριον, ὃ Ζ ὠνόμασε· τὸ μὲν γὰρ Ε ἔκειτο αὐτῆς ἥμισυ εἶναι. [25]

in Ph 10 1107 οὐ βούλεται δὲ ἐπὶ τοῦ ἡμίσεος μόνου τὸν λόγον ποιήσασθαι, ἀλλ’ ἐφ’ οὗ δή ποτε οὖν μορίου. διὸ οὐ τῷ Ε ἐχρήσατο, ἀλλὰ τῷ Ζ, ἵνα ᾖ ὡς ἡ ὅλη δύναμις ἡ Α πρὸς μόριον ἑαυτῆς ὁποσονοῦν τὸ Ζ, οὕτω τὸ ὅλον διάστημα τὸ Γ πρός τι μόριον τῶν ἐν αὐτῷ. οὔτε οὖν τὸ Ε, φησίν, ὅ ἐστιν ἥμισυ τῆς Α δυνάμεως, κινήσει τὸ Β βάρος ἐν τῷ Δ χρόνῳ οὔτε ἔν τινι τοῦ Δ χρόνου μορίῳ μέρος τοῦ Γ διαστήματος, ὃ τὸν αὐτὸν ἕξει λόγον πρὸς ὅλον τὸ Γ διάστημα, ὃν ἔχει τὸ εἰλημμένον μόριον τῆς Α δυνάμεως πρὸς ὅλην τὴν Α· οὐδὲ γὰρ μόριον τῆς Α ὅλον τὸ Β κινήσει μόριον τοῦ Γ οὔτε ἐν τῷ Δ χρόνῳ οὔτε ἐν μορίῳ αὐτοῦ· ἐνδέχεται γὰρ τὸ μόριον τῆς Α δυνάμεως μηδὲ ὅλως κινεῖν τὸ Β μηδὲ ἐν πολλαπλασίῳ τοῦ Δ χρόνῳ τὸ τυχὸν διάστημα. εἰ γὰρ ἡ κινοῦσα ἰσχὺς ἀναλόγως τῷ διαστήματι ἐφ’ οὗ ἡ κίνησις διαιροῖτο, 〈ὥστε〉 ὡς ἡ ὅλη τὸ ὅλον βάρος τὸ ὅλον διάστημα κεκίνηκε, καὶ τὴν ἡμίσειαν τῆς ἰσχύος τὸ αὐτὸ βάρος τὸ ἥμισυ

κινεῖν διάστημα καὶ τὴν τρίτην τὸ τρίτον, ἡ ναῦς ἂν ἡ ὑπὸ ἑκατὸν ἀνδρῶν νεωλκουμένη τοσόνδε διάστημα καὶ ὑπὸ ἑνὸς ἂν ἕλκοιτο τὸ ἑκατοστὸν τοῦ διαστήματος, οὗ οἱ ἑκατὸν ἐκίνησαν νεωλκοί· ὅπερ ἀδύνατον ὁρᾶται. “Ἐκ δὲ τοῦ παραδείγματος δῆλον, ὅτι τὸ Α καὶ τὸ Ζ ἐπὶ τῆς κινούσης δυνάμεως τέθεικε, τὸ μὲν Α ἀντὶ τῆς ὅλης, τὸ δὲ Ζ ἀντὶ τῆς ὁποσησοῦν, ὅπερ ἀντὶ τοῦ Ε παρέλαβε, διότι τὸ Ε ὡρισμένως τὸ ἥμισυ ἐδήλου. ἀσάφειαν δὲ ἐποίησεν εἰπών ‘ὡς γὰρ τὸ μέρος τῆς Γ πρὸς ὅλην αὐτήν, οὕτω τὸ Ζ πρὸς τὸ Α,‘ ἀλλ’ οὐ τὸ Α πρὸς τὸ Ζ. εἰ δὲ τὸ Ζ μὴ ὡς μέρος ὁποσονοῦν τῆς δυνάμεως ἔλαβεν, ἀλλ’ ὡς τὸ ἥμισυ τοῦ βάρους, ὡς πρότερον ὅτε ἔλεγε “καὶ τοῦ Β βάρους τὸ Ζ ἥμισυ”, ἐπειδὴ ἡ Α δύναμις τὸ Β βάρος ἐν τῷ Δ χρόνῳ τὸ Γ διάστημα ἐκίνει, δῆλον ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ τὸ ἥμισυ τοῦ Β βάρους, τουτέστι τὸ Ζ, διπλάσιον διάστημα τοῦ Γ κινήσει. [25]

in Ph 10 1108 ἀντὶ οὖν τοῦ εἰπεῖν, ὅτι ὃν ἕξει λόγον τὸ μόριον τοῦ Γ διαστήματος πρὸς τὸ ὅλον Γ ἢ τὸ ὅλον Γ πρὸς τὸ διπλάσιον αὐτοῦ, εἶπεν ὡς τὸ Α πρὸς τὸ Ζ.” οὕτως ὁ Ἀλέξανδρος βουλόμενος τὸ Ζ μὴ καινοπρεπῶς ἐνταῦθα παρειλῆφθαι μηδὲ ἀκαίρως εἰρῆσθαι τὸ ὡς τὸ Ζ πρὸς τὸ Α ἀντὶ τοῦ ὡς τὸ Α πρὸς τὸ Ζ, ἀπιθανωτέραν οἶμαι ἐξήγησιν ἐπενόησεν· οὐ γὰρ ἂν εἶπεν ὁ Ἀριστοτέλης, ὅτι οὐδὲ ἕν τινι τοῦ Δ τὴν Γ ἢ τὴν διπλασίαν αὐτῆς τὸ ἥμισυ τῆς Α δυνάμεως κινήσει. εἰ γὰρ τὸ Γ διάστημα μὴ δύναται κινῆσαι τὸ Β βάρος ἡ ἡμίσεια τοῦ Α δύναμις ἡ Ε ἐν τῷ Δ χρόνῳ πολλῷ μᾶλλον τὸ διπλάσιον τοῦ Γ μήκους οὐκ ἂν κινήσοι. κάλλιον οὖν τὸ ἢ ἀνάλογον πρὸς τὴν ὅλην Γ ἐπὶ μέρους τῆς Γ ἀκούειν, ὡς εἴρηται πρότερον. p. 250a19 Διὰ τοῦτο ὁ Ζήνωνος λόγος οὐκ ἀληθής ἕως τοῦ τὸ ἴσον κινήσουσι μῆκος καὶ ἐν ἴσῳ χρόν ῳ . Εἰπὼν ὅτι οὐκ ἄν, εἰ ἡ ὅλη δύναμις τὸ ὅλον βάρος ἐκίνει ἔν τινι χρόνῳ διάστημά τι, ἤδη καὶ ἡ ἡμίσεια τῆς δυνάμεως τὸ ὅλον βάρος ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ κινήσει ἥμισυ ἢ μόριόν τι τοῦ διαστήματος (οὐδὲ γὰρ πᾶν μόριον τῆς κινούσης δυνάμεως τὸ ὅλον βάρος κινητικὸν τοῦ ὅλου ἔσται οὐδὲ ἐν ὁσῳοῦν χρόνῳ οὐδὲ ὁσονοῦν διάστημα), διὰ τοῦτο λύει καὶ τὸν Ζήνωνος τοῦ Ἐλεάτου λόγον, ὃν ἤρετο Πρωταγόραν τὸν σοφιστήν. “εἰπὲ γάρ μοι, ἔφη, ὦ Πρωταγόρα, ἆρα ὁ εἷς κέγχρος καταπεσὼν ψόφον ποιεῖ ἢ τὸ μυριοστὸν τοῦ κέγχρου;” τοῦ δὲ εἰπόντος μὴ ποιεῖν “ὁ δὲ μέδιμνος, ἔφη, τῶν κέγχρων καταπεσὼν ποιεῖ ψόφον ἢ οὔ;” τοῦ δὲ ψοφεῖν εἰπόντος τὸν μέδιμνον “τί οὖν, ἔφη ὁ Ζήνων, οὐκ ἔστι λόγος τοῦ μεδίμνου τῶν κέγχρων πρὸς τὸν ἕνα καὶ τὸ μυριοστὸν τὸ τοῦ ἑνός;” τοῦ δὲ φήσαντος εἶναι “τί οὖν, ἔφη ὁ Ζήνων, οὐ καὶ τῶν ψόφων ἔσονται λόγοι πρὸς ἀλλήλους οἱ αὐτοί; ὡς γὰρ τὰ ψοφοῦντα, καὶ οἱ ψόφοι· τούτου δὲ οὕτως ἔχοντος, εἰ ὁ μέδιμνος τοῦ κέγχρου ψοφεῖ, ψοφήσει καὶ ὁ εἷς κέγχρος καὶ τὸ μυριοστὸν τοῦ κέγχρου”. ὁ μὲν οὖν Ζήνων οὕτως ἠρώτα τὸν λόγον. Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης λύει λέγων μὴ πᾶσαν δύναμιν παντὸς μεγέθους κινητικὴν εἶναι μηδὲ ἐν ὁσῳοῦν χρόνῳ· κἂν ὁ μέδιμνος οὖν κινῇ τὸν τοσοῦτον ἀέρα, ὅσος κινούμενος ψόφον ποιήσει, οὐκ ἀνάγκη καὶ τὸ μόριον τοῦ μεδίμνου δύνασθαι τοσοῦτον κινεῖν ἀέρα, ὅσος ψοφήσει. [30]

in Ph 10 1108 ἀλλὰ καὶ τὸ τοσοῦτον μόριον τοῦ ἀέρος ἢ βάρους οὐτινοσοῦν, ὅσον ἂν κινήσῃ μόριον δυνάμεως μετὰ τῆς ὅλης δυνάμεως ὄν, εἰ καθ’ ἑαυτὸ εἴη τὸ μόριον τῆς δυνάμεως, οὐ κινήσει τὸ τοσοῦτον τοῦ βάρους μόριον. οἷον εἰ τὸ ἑκατοστὸν τῆς νεὼς εἷς τῶν ἑκατὸν σὺν τοῖς ἄλλοις κινοῦσι καὶ αὐτοῖς τὰ καθ’ ἑαυτοὺς ἑκατοστὰ ἐκίνει, οὐκ ἤδη καὶ ὁ εἷς νεωλκὸς καθ’ ἑαυτὸν τὸ ἑκατοστὸν τῆς νεὼς διῃρημένον κινήσει, κἂν ἐδόκει τὸ τοσοῦτον μόριον τοῦ βάρους ὑφ’ ἑκάστου μορίου τῆς δυνάμεως ἅμα ὅλης οὔσης κινεῖσθαι. τούτου δὲ αἰτίαν ἀποδέδωκεν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν τῷ ὅλῳ τὰ μέρη ἐνεργείᾳ ἀλλὰ δυνάμει, ὅτε ἔστιν ὅλον. ὥστε οὐδὲ τότε τὰ ἑκατοστὰ τῆς δυνάμεως ἐκίνει τὰ ἑκατοστὰ τοῦ βάρους. ὃ γὰρ μὴ ἔστιν ἐνεργείᾳ, τοῦτο οὐδ’ ἂν κινοῖ οὐδὲ κινοῖτο ἐνεργείᾳ. ἀλλὰ μερισθείσης μέν, φησί, τῆς δυνάμεως οὐ σῴζεται ἡ ἀναλογία, συντιθεμένης δὲ σῴζεται. εἰ γὰρ δύο τινά, φησί, κεχωρισμένα ἀπ’ ἀλλήλων ἑκάτερον αὐτῶν ἑκάτερον κινοίη βάρος καὶ αὐτὰ κεχωρισμένα ἀλλήλων διάστημά τι ἐν χρόνῳ

τινί, καὶ συντιθέμεναι αἱ τῶν δύο τῶν κινούντων δυνάμεις συντεθέντα τὰ δύο βάρη τὸ αὐτὸ διάστημα κινήσουσιν ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ. ἀνάλογον γάρ ἐστιν ὡς ἑκάτερον τῶν κινούντων πρὸς ἑκάτερον τῶν κινουμένων, οὕτω καὶ ἅμφω τὰ κινοῦντα πρὸς ἅμφω τὰ κινούμενα, ὥστε καὶ τὸ συναμφότερον ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ τόσον διάστημα κινήσει. Ἀλλ' ὅτι μὲν οὔτε ὁ εἷς κέγχρος (ἢ ἡ μία κέγχρος) οὔτε τὸ μυριοστὸν τοῦ κέγχρου ψοφήσει οὔτε ὁ εἷς νεωλκὸς τὴν ὅλην ναῦν κινήσει τὸ ὁσονοῦν ἐλάχιστον διάστημα ἐν ὁποσῳοῦν πλείστῳ χρόνῳ, δῆλον· τὴν δὲ αἰτίαν ζητεῖν ἄξιον, δι' ἣν ἐπὶ μὲν τοῦ ἡμίσεος εἰ τύχοι τῆς δυνάμεως καὶ τοῦ βάρους σῴζεται ἡ ἀναλογία, οὐ μέχρι δὲ παντὸς προχωρεῖ. τὸ γὰρ τὰ μέρη δυνάμει εἶναι ἐν τῷ ὅλῳ καὶ οὐκ ἐνεργείᾳ οὐ τὴν αἰτίαν ἀποδίδωσιν οἶμαι τὴν ζητουμένην, ἀλλὰ τοσοῦτον λέγει μόνον, ὅτι δυνάμει ὄντα ἐν τῷ ὅλῳ τὰ μέρη οὔτε ἐκίνει οὔτε ἐκινεῖτο· ὥστε οὐκ ἔστιν ἐκ τῶν συνεχῶν μερῶν ἀναγκάσαι τὸ καὶ διαιρεθέντα κινεῖν καὶ κινεῖσθαι. οὔπω δὲ δῆλον διὰ τί μὴ μέχρι παντὸς ἡ ἀναλογία ἰσχύει. ἂν δὲ ἰσχύειν τις λέγῃ μέχρι παντός, ἔτι τούτου ἀπορώτερον ὑπαντήσει τὸ τὸν ἕνα ἄνδρα τὸν Ἄθων κινεῖν, εἰ ἔτυχε διῃρημένος τῆς γῆς. εἰ γὰρ λίθον ἕνα τοῦ Ἄθω κινεῖ τοσόνδε τι διάστημα ἐν τοσῷδε χρόνῳ, διὰ τί μὴ καὶ τὸν ὅλον ἐν πολλαπλασίῳ χρόνῳ πολλοστημόριόν τι κινήσει διαστήματος; ταύτῃ δὲ τῇ ἀναλογίᾳ τοῦ κινοῦντος καὶ τοῦ κινουμένου καὶ τοῦ διαστήματος τὸ σταθμιστικὸν ὄργανον τὸν καλούμενον χαριστίωνα συστήσας ὁ Ἀρχιμήδης ὡς μέχρι παντὸς τῆς ἀναλογίας προχωρούσης ἐκόμπασεν ἐκεῖνο τὸ "πᾷ βῶ καὶ κινῶ τὰν γᾶν;" ῥητέον οὖν ὅπερ καὶ πρότερον συντόμως ἐρρήθη, ὅτι οὐ πᾶσα δύναμις πᾶν βάρος πέφυκε κινεῖν οὔτε ὁσονοῦν ἐλάχιστον διάστημα οὔτε ἐν ὁποσῳοῦν πλείστῳ χρόνῳ, ἀλλ' οὐδὲ πᾶν μέγεθος ψοφεῖν πέφυκεν, ἀλλ' ἔστι τις ὅρος καὶ τῆς δυνάμεως τῆς ἐλαχίστης, ἥτις διαιρουμένη οὐκέτι δύναται κινεῖν οὐδὲ ὁσονοῦν διάστημα οὐδὲ ὁτιοῦν βάρος, καὶ τοῦ κινουμένου βάρους τοῦ μεγίστου, ὅπερ αὐξόμενον οὐκέτι δύναται κινεῖσθαι οὐδὲ ὁσονοῦν διάστημα, οὐδὲ ὑφ' ἡστινοσοῦν τῶν σωματικῶς κινουσῶν δυνάμεων. [10]

in Ph 10 11,10 ἐν μέσῳ δέ εἰσιν ὅροι τῶν δυνάμεων πρὸς τὰ βάρη καὶ τὰ διαστήματα καὶ τοὺς χρόνους, ἐν οἷς καὶ διαιρεῖσθαι δυνατὸν ἀναλόγως καὶ συντίθεσθαι. τῆς γὰρ τοσῆσδε δυνάμεως τὰ μέρη πάντα μέχρι τοῦ πρὸς τοῦτο ἐλαχίστου ἕκαστον καὶ τὸ ὅλον βάρος δύναται κινεῖν, ὅπερ ἡ ὅλη ἐκίνει, μειουμένου τοῦ διαστήματος ἢ αὐξομένου τοῦ χρόνου ἀναλόγως. δῆλον δὲ ὅτι καὶ τῶν κινεῖν ἰσχυουσῶν δυνάμεων καὶ τῶν κινεῖσθαι πεφυκότων βαρῶν καὶ τῶν διαστημάτων καὶ τῶν χρόνων συμμετρίαι τινές εἰσιν καὶ ἀσυμμετρίαι πρὸς ἄλληλα. ἥδε γὰρ ἡ δύναμις τόδε τὸ βάρος τοσόνδε διάστημα ἐν τοσῷδε χρόνῳ πέφυκε κινεῖν, καὶ πλέον τι βάρος ἔλαττον διάστημα ἐν πλείονι χρόνῳ, τόδε δὲ τὸ βάρος οὐ πέφυκεν οὐδὲ ὁσονοῦν διάστημα οὐδὲ ἐν ὁσῳοῦν χρόνῳ. παρὰ ταύτας οὖν τὰς διαφορὰς τὰ μὲν ἀναλόγως ἔχει πρὸς ἄλληλα, τὰ δὲ οὔ· ἡ δὲ αὐτὴ αἰτία καὶ τοῦ ψόφου πρὸς τὰ ψοφοῦντα μέχρι τινὸς τὴν ἀναλογίαν προχωρεῖν ἀναγκάζει. οὐ γὰρ πᾶν μέγεθος δύναται πλήττειν τοσοῦτον, ὡς καὶ ψόφον ἀποτελεῖν, ἀλλὰ ἀπολείπει τὸ μέγεθος ὁ ψόφος. ὥστε τὰ μὲν μεγέθη ἀνάλογον εἶναι ὁπόσον ἂν ᾖ τὸ ἐλάχιστον, τοὺς δὲ τῶν μεγεθῶν ψόφους οὐκέτι. ἀλλὰ ταῦτα μὲν καθ' ἑαυτὰ θεωρίαν ἔχει τινὰ καὶ ζήτησιν ἀξιόλογον. ἐπὶ δὲ τὰ ἑξῆς ἰτέον. p. 250a28 Ἆρα οὖν οὕτω καὶ ἐπὶ ἀλλοιώσεως καὶ αὐξήσεως ἕως τοῦ τέλους. Δείξας ἐπὶ τῆς φορᾶς τὰς τῶν κινούντων καὶ κινουμένων ἀναλογίας μέχρι τινὸς προϊούσας, οὐ μέντοι μέχρι παντός, ζητεῖ λοιπὸν εἰ οὕτως ἔξουσι καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων κινήσεων, τουτέστιν ἐ π ' ἀλλοιώσεως καὶ αὐξήσεω ς. [30]

in Ph 10 11,11 καὶ δείκνυσιν ὅτι τῶν ἄλλων τῶν αὐτῶν ὄντων ἀναγκαῖον καὶ τὰς συμμετρίας καὶ ἀναλογίας καὶ ἐπὶ τούτων μέχρι τινὸς προϊέναι. καὶ γὰρ ὥσπερ ἐπὶ τῆς φορᾶς τὸ μὲν ἦν κινοῦν τὸ δὲ κινούμενον, οὕτω καὶ τὸ μὲν ἀλλοιοῖ τὸ δὲ ἀλλοιοῦται, καὶ τὸ μὲν αὔξει τὸ δὲ αὔξεται. καὶ ἐν χρόνῳ μέντοι τό τε ἀλλοιοῦν ἀλλοιοῖ καὶ τὸ αὖξον αὔξει, καὶ ποσόν τι τὸ μὲν αὔξει τὸ δὲ αὔξεται, καὶ τὸ μὲν ἀλλοιοῖ τὸ δὲ ἀλλοιοῦται· ἀλλὰ τούτου τὸ ποσὸν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον

μετρεῖται, ὅταν τὸ ἀλλοιοῦν ἢ πλέον ἢ ἔλαττον ᾖ κατὰ τὴν δύναμιν, καθ' ἣν ἀλλοιοῖ. εἰ οὖν τὰ αὐτὰ ἀξιώματα καὶ ἐπὶ τούτων ἐστίν, ἅπερ ἐπὶ τῆς κατὰ τόπον κινήσεως, καὶ τὰ ἀπὸ τῶν ἀξιωμάτων τὰ αὐτὰ ἔσται. εἰ γὰρ ὑπὸ τοῦ Α τὸ Β ἀλλοιοῦται ὅσον τὸ Γ ἐν τῷ Δ χρόνῳ, ἐν διπλασίῳ χρόνῳ διπλάσιον ἀλλοιωθήσεται τὸ αὐτὸ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀλλοιωτικοῦ καὶ τὸ διπλάσιον ἐν διπλασίῳ καὶ τὸ ἥμισυ ἐν ἡμίσει χρόνῳ καὶ ἐν τῷ ἡμίσει τὸ ἥμισ υ, ἢ αὐξηθείσης τῆς δυνάμεως ἐν ἴσῳ χρόνῳ διπλασίων δύναμις διπλάσιον ἀλλοιώσει· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ αὐξήσεως. οὕτω γὰρ ἐδείχθη καὶ ἐπὶ τῆς κατὰ τόπον κινήσεως. οὐκέτι μέντοι εἰ τὸ τοσόνδε ὑπὸ τοῦ τοσοῦδε ἠλλοίωται τήνδε τινὰ τὴν ἀλλοίωσιν ἢ ηὔξηται τήνδε τὴν αὔξησιν, ἀνάγκη καὶ τὸ ἥμισυ ἐν ἡμίσει ἢ ἐν ἡμίσει ἥμισυ ἀλλοιοῦσθαι ἢ αὔξεσθαι ὑπὸ τῆς ἡμισείας δυνάμεως ἢ ὑπὸ τῆς ἡμισείας τὸ ὅλον ἐν διπλασίῳ χρόνῳ ἀλλοιωθήσεται. οὐδὲ γὰρ τοῦ ὅλου πάντως κινητικὴ ἡ ἡμίσεια δύναμις, ἀλλ' εἰ ἔτυχε τοσαύτη ἐστὶν ἡ ἡμίσεια, ὡς μὴ ἰσχύειν ἔτι ἀλλοιοῦν ὅλως ἢ αὔξειν. ἀλλ' ἐν ὅσοις μὲν ἐπὶ τῆς φορᾶς ἐσῴζετο ἡ ἀναλογία, ἐν τούτοις καὶ ἐπὶ τούτων σωθήσεται τῶν κινήσεων, ἐν ὅσοις δὲ ἐπ' ἐκείνης ἐδείχθη μὴ προϊοῦσα ἡ ἀναλογία, ἐν τούτοις καὶ ἐπὶ ταύτης οὐ προελεύσεται. τοῦτο μὲν οὖν ἔστω τέλος καὶ τῆς τοῦ ἑβδόμου τοῦδε βιβλίου κατὰ τὸ δυνατὸν ἐξηγήσεως. Οὐ χεῖρον δὲ ἴσως καὶ τοῦτο διὰ κεφαλαίων ἐπιδραμεῖν. δείκνυσιν οὖν εὐθὺς ἐν ἀρχῇ, ὅτι πᾶν τὸ κινούμενον ὑπό τινος ἄλλου παρ' ἑαυτὸ κινεῖται εἴτε ἔμψυχον εἴη εἴτε ἄψυχον, εἶτα ὅτι τὸ πρώτως κινοῦν, καὶ οὐκ ἐπ' ἄπειρον ἄλλο ἄλλο κινεῖ, ἀλλ' ἔστι τι ὃ κινεῖ μὴ ὑπ' ἄλλου κινούμενον. [30]

in Ph 10 11-2 δείκνυσι δὲ αὐτὸ ἐκ τοῦ, εἰ ἄπειρα εἴη τὰ κινοῦντα καὶ κινούμενα ἅμα καὶ ἐν τῷ αὐτῷ, συμβαίνειν τὴν τῶν ἀπείρων κίνησιν ἐν πεπερασμένῳ γίνεσθαι χρόνῳ, ὅπερ ἀδύνατον ἐδείχθη ἐν τῷ πρὸ τούτου βιβλίῳ· εἶτα ἐφιστάνει τῷ εἰρημένῳ, ὡς οὐδὲν κωλύει τὰς τῶν ἀπείρων κινήσεις ἅμα γίνεσθαι ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ, ἀλλὰ χρὴ δεῖξαι ὅτι μία ἄπειρος ἡ ἐκ πασῶν γίνεται κίνησις· οὕτω γὰρ συναχθήσεται τὸ ἀδύνατον. δείκνυσιν οὖν ὅτι τὸ κατὰ τόπον κινοῦν προσεχῶς τὴν σωματικὴν κίνησιν καὶ μὴ δι' ἄλλου ἀνάγκη ἢ συνεχὲς ὂν τῷ κινουμένῳ ἢ ἁπτόμενον κινεῖν, ὥστε ἓν εἶναί πως πάντα καὶ μίαν τὴν τοῦ ἑνὸς κίνησιν. ἐπειδὴ δὲ τῇ ὑποθέσει τῇ λεγούσῃ ἄπειρα εἶναι τὰ κινοῦντα καὶ κινούμενα ἠκολούθησε τὸ ἀδύνατον, ἵνα μή τις εἴπῃ μηδὲν εἶναι δεδειγμένον, εἰ ὑποθέσει τὸ ἀδύνατον ἠκολούθησε, καλῶς ἐπήγαγεν ὅτι ἡ ὑπόθεσις ὡς ἐνδεχομένη εἴληπται· τοῦ δὲ ἐνδεχομένου τεθέντος οὐκ ἔδει τι ἀδύνατον ἀκολουθεῖν· εἰ οὖν ἀδύνατόν τι ἠκολούθησεν, οὐκ ἦν ἐνδεχόμενον τὸ ἄπειρα εἶναι τὰ κινοῦντα καὶ κινούμενα. Χρησάμενος δὲ τῷ τὸ προσεχῶς κινοῦν τὴν σωματικὴν κίνησιν ἢ ἅπτεσθαι ἢ συνεχὲς εἶναι τῷ κινουμένῳ καὶ ἐκ τούτου λαβὼν ἓν εἶναί πως τὰ κινοῦντα καὶ κινούμενα καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὴν κίνησιν μίαν καὶ ἄπειρον, ᾧ τὸ ἀδύνατον ἀκολουθεῖ, ἐφεξῆς αὐτὸ τοῦτο δείκνυσιν ἐπὶ τῶν τριῶν εἰδῶν τῆς κινήσεως, ὅτι ἅμα ἐστὶ τὸ κινοῦν καὶ κινούμενον ὡς μηδὲν αὐτῶν εἶναι μεταξύ. καὶ πρῶτον ἐπὶ τῆς φορᾶς· τῶν γὰρ κατὰ τόπον κινουμένων τὰ μὲν ὑφ' ἑαυτῶν κινεῖται, τὰ δὲ ὑπ' ἄλλων· καὶ τὰ μὲν ὑφ' ἑαυτῶν κινούμενα ὡς τὰ ἔμψυχα ἐναργῶς ἅμα ἔχει τὸ κινοῦν καὶ τὸ κινούμενον (οὐ γὰρ ἔστι 〈τι〉 μεταξὺ ψυχῆς καὶ σώματος), τὰ δὲ ἔξωθεν καὶ βίᾳ κινοῦντα ἢ ὠθεῖ ἢ ἕλκει ἢ ὀχεῖ ἢ δινεῖ· καὶ γὰρ αἱ ἄλλαι πᾶσαι κινήσεις εἰς ταύτας ἀνάγονται. καὶ τῶν τεττάρων δὲ τὴν ὄχησιν καὶ τὴν δίνησιν ὑπὸ τὴν ὦσιν καὶ τὴν ἕλξιν ἀναγαγὼν ἐπὶ τούτων δείκνυσιν, ὅτι τοῦ κατὰ τόπον κινοῦντος καὶ κινουμένου οὐδέν ἐστι μεταξὺ ἀπὸ τοῦ ὁρισμοῦ τῆς ὤσεως καὶ τῆς ἕλξεως τὴν ἀπόδειξιν ποιούμενος. εἶτα ὅτι καὶ τοῦ ἀλλοιοῦντος καὶ ἀλλοιουμένου οὐδέν ἐστι μεταξὺ δείκνυται· εἰ γὰρ τὰ σώματά ἐστι τὰ κατὰ τὰς παθητικὰς ποιότητας ἀλλοιοῦντα καὶ ἀλλοιούμενα, οὔτε δὲ τὸ σῶμα εἰς κεχωρισμένον σῶμα δρᾷ οὔτε ἡ ποιότης χωρὶς τοῦ σώματος ἐνεργεῖ, οὐκ ἂν εἴη τι μεταξὺ τῶν ἀλλοιούντων καὶ ἀλλοιουμένων. κἂν γὰρ ὁ ἀὴρ ᾖ μεταξύ, οὗτός ἐστι τὸ προσεχῶς κινοῦν. ἐφεξῆς δὲ ὅτι καὶ τοῦ πρώτως αὔξοντος καὶ αὐξομένου οὐδέν ἐστι μεταξὺ οὐδὲ τοῦ μειοῦντος καὶ μειουμένου, εἴπερ

πρώτως αὔξει τὸ προστιθέμενον καὶ πρώτως μειοῖ τὸ ἀφαιρούμενον· ταῦτα δὲ συνεχῆ ἐστι τῷ αὐξομένῳ καὶ μειουμένῳ· τῶν δὲ συνεχῶν οὐδέν ἐστι μεταξύ. [30]

in Ph 10 1113 Χρησάμενος δὲ τῷ τὸ ἀλλοιούμενον ὑπὸ τῶν αἰσθητῶν ἀλλοιοῦσθαι κατὰ τὰς παθητικὰς ποιότητας δείκνυσι τοῦτο ἐκ τοῦ κατὰ μηδεμίαν ἄλλην ποιότητα γίνεσθαι ἀλλοίωσιν· οὔτε γὰρ ἡ κατὰ τὸ σχῆμα μεταβολὴ οὔτε ἡ κατὰ τὴν ἕξιν ἀλλοιώσεις εἰσίν, ἀλλὰ γενέσεις μᾶλλον. ἔτι δὲ καὶ ἄλλως δείκνυσιν ὅτι ἡ κατὰ τὴν ἕξιν μεταβολὴ οὐκ ἔστιν ἀλλοίωσις· αἱ γὰρ ἀρεταὶ καὶ αἱ κακίαι συμμετρίαι καὶ ἀσυμμετρίαι εἰσί· ταῦτα δὲ πρός τι, τῶν δὲ πρός τι οὐκ ἔστιν ἀλλοίωσις οὐδὲ κίνησις ὅλως ἢ μεταβολὴ καθ' αὑτό· ὥστε κατὰ τὰς ἕξεις οὐκ ἔστιν ἀλλοίωσις, ἀλλοιουμένων δέ τινων ἐπιγίνονται. δείξας δὲ ταῦτα πρῶτον ἐπὶ τῆς σωματικῆς ἀρετῆς καὶ κακίας μεταβαίνει καὶ ἐπὶ τὰς τῆς ψυχῆς ἕξεις καὶ δείκνυσιν, ὅτι καὶ αὗται πρός τί εἰσι καὶ ὅτι γίνονται ἀλλοιουμένου τοῦ αἰσθητικοῦ καὶ αἱ ἠθικαὶ ἀρεταὶ καὶ αἱ τοῦ νοητικοῦ μέρους. καὶ συμπεραίνεται λοιπόν, ὅτι ἡ ἀλλοίωσις ὑπὸ τῶν αἰσθητῶν ἐν τῷ αἰσθητικῷ μορίῳ γίνεται τῆς ψυχῆς κατὰ τὰς παθητικὰς ποιότητας. Δείξας δὲ οὕτως, ὅτι οὐδέν ἐστι μεταξὺ τοῦ τε κινοῦντος καὶ τοῦ κινουμένου κατά τε φορὰν καὶ κατὰ αὔξησιν καὶ μείωσιν καὶ κατὰ ἀλλοίωσιν, ἐφεξῆς ζητεῖ, εἰ πᾶσα κίνησις πάσῃ συμβλητή ἐστι κατὰ τὰς ἰδίας τῆς κινήσεως διαφοράς, τό τε θᾶττον καὶ τὸ βραδύτερον· καὶ δείκνυσιν, ὅτι οὐ πᾶσαι, ἀλλ' αἱ κατὰ τὸ ἄτομον εἶδος ὁμοειδεῖς, αἵτινες μόνῳ τῷ ἀριθμῷ διαφέρουσι. δείκνυσι δὲ τοῦτο καθ' ἑκάστην κίνησιν καὶ μεταβολήν· καὶ πρῶτον ἐπὶ τῆς φορᾶς, ὅτι ἡ κύκλῳ τῇ ἐπ' εὐθείας οὐκ ἔστι συμβλητή, ἐπεὶ ἔσται ἴση εὐθεῖα περιφερεῖ, ὅπερ ἀδύνατον. ἔτι δὲ μᾶλλον φορὰ ἀλλοιώσει οὐκ ἔσται συμβλητή, ἐπεὶ ἔσται ἴσον πάθος μήκει. εἶτα ἐνίσταται πρὸς τὸ μὴ εἶναι συμβλητὰς τὰς φορὰς τήν τε ἐπὶ τῆς εὐθείας καὶ τὴν ἐπὶ τῆς περιφερείας μηδὲ αὐτὰς τὰς γραμμάς. καὶ λύει τὴν ἔνστασιν εἰς τὸ αὐτὸ ἀδύνατον ἀπαγαγὼν τὸ ἴσην ἔσεσθαι εὐθεῖαν περιφερείᾳ. ἀπορήσας δὲ ἐφ' ἑκάτερα περὶ τοῦ συμβλητὰς εἶναι ἢ μὴ τάς τε γραμμὰς τήν τε εὐθεῖαν καὶ τὴν περιφέρειαν καὶ τὰς ἐπ' αὐτῶν κινήσεις καθολικόν τινα κανόνα παραδίδωσιν, καθ' ὃν δυνατὸν τάς τε συμβλητὰς καὶ τὰς ἀσυμβλήτους κινήσεις διακρίνειν, τὰς μὲν ὁμώνυμον ἐχούσας τὸ ταχὺ καὶ βραδὺ ἀσυμβλήτους λέγων, τὰς δὲ μὴ ὁμώνυμον ἀλλὰ συνώνυμον συμβλητάς. εἶτα ἐνίσταται πρὸς τοῦτον τὸν κανόνα τὸ πολὺ καὶ τὸ διπλάσιον παρατιθεὶς ἐπὶ ὕδατος καὶ ἀέρος συνωνύμως λεγόμενα καίτοι ἀσυμβλήτων κατὰ ταῦτα ὄντων τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ ἀέρος, διότι ὁ δοκῶν πλείων εἶναι ἢ διπλάσιος ἀὴρ κατὰ τὸν ὄγκον ἐλάττων ἐστὶ κατὰ τὴν δύναμιν. [35]

in Ph 10 1114 καὶ ἐφιστάνει, ὅτι καὶ τὸ πολὺ καὶ τὸ διπλάσιον ὁμωνύμως καὶ οὐ συνωνύμως τοῦ ἀέρος καὶ τοῦ ὕδατος κατηγορεῖται, οὐ δοκεῖ δὲ ὁμώνυμα, ὅτι καὶ οἱ ὁρισμοὶ αὐτῶν ἐξ ὁμωνύμων σύγκεινται. εἶτα καὶ ἄλλον διορισμὸν ἐπάγει τῶν συμβλητῶν τὸ δεῖν τὸ πρῶτον δεδεγμένον τὰ συνωνύμως κατηγορούμενα ταὐτὸν εἶναι τῷ εἴδει. οὕτω γὰρ ἵππον κυνὸς λευκότερον λέγομεν, καίτοι διαφέροντα κατ' εἶδος, διότι τὸ πρώτως δεξάμενον τὸ λευκὸν ἡ ἐπιφάνεια ταὐτόν ἐστιν ἐν ἀμφοτέροις τῷ εἴδει. καὶ πρὸς τοῦτον δὲ ἐνίσταται τὸν λόγον λέγων οὕτω πάντα δυνατὸν εἶναι τὰ ὁμώνυμα ἐκβάλλειν, εἰ διὰ τὴν διαφορὰν τῶν δεχομένων διάφορα γίνεται τὰ ἐνυπάρχοντα τὰ αὐτὰ ὄντα τῇ φύσει. καὶ ἐφίστησιν, ὅτι οὐδὲ δυνατὸν τὰ αὐτὰ τῇ φύσει ἐν διαφόροις εἴδεσιν ὑπάρχειν· ἓν γὰρ ἑνὶ ὑπάρχει πρώτως οἷον τὸ χρῶμα τῇ ἐπιφανείᾳ. εἶτα διδάσκει, ὅτι οὐκ ἀρκεῖ τὸ μὴ εἶναι ὁμώνυμα πρὸς τὸ συμβλητὰ εἶναι, ἀλλὰ χρὴ τοῦ αὐτοῦ εἴδους εἶναι τοῦ ἐσχάτου καὶ αὐτὰ καὶ τὰ ἐν οἷς ἐστι· τὸ γὰρ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν οὐκ ἔστιν ὁμωνύμως χρώματα, ἀλλὰ συνωνύμως. καὶ ὅμως οὐ συγκρίνεται, πότερον αὐτῶν μᾶλλον χρῶμα, ἐπειδὴ μὴ τοῦ αὐτοῦ ἐστιν εἴδους, ἀλλ' ὁμογενῆ μόνον. ὥστε, φησί, καὶ ἐπὶ κινήσεως μόναι εἰσὶ συμβληταὶ κινήσεις αἱ κατὰ τὸ αὐτὸ εἶδος τὸ ἔσχατον, ὃ οὐκέτι καὶ γένος ἐστί, γινόμεναι ἐν τῷ αὐτῷ κατ' εἶδος ὑποκειμένῳ. προστίθησι δὲ καὶ τὴν αἰτίαν, δι' ἣν τῶν ὁμωνύμων τινὰ συμβλητὰ δοκεῖ εἶναι ὥσπερ τὸ πολὺ καὶ τὸ διπλάσιον· διότι γάρ, φησί, τῶν

ὁμωνύμων τὰ μὲν πολὺ ἀπέχει τοῦ φύσει τὰ αὐτὰ εἶναι ὡς τὰ ἀπὸ τύχης καὶ κατὰ ἀναλογίαν, τὰ δὲ ἐγγυτέρω ἐστίν. ἐπειδὴ δὲ συμβλητὰς εἶπεν κινήσεις τὰς τῶν ἐν ἴσῳ χρόνῳ ἴσα κινουμένων, ἐπὶ δὲ ἀλλοιώσεως κατὰ ποιότητα γινομένης τῆς παραβολῆς οὐκ ἔστιν εἰπεῖν τὸ ἴσον, ζητεῖ, πῶς ἐπὶ τούτων τὰς συμβλητὰς ῥητέον, καὶ λέγει ὅτι ἀντὶ τοῦ ἴσου καὶ ἀνίσου τὸ ταὐτὸν καὶ ἕτερον καὶ τὸ ὅμοιον καὶ ἀνόμοιον ληπτέον, ὥστε τὰ ὡσαύτως ἢ ὁμοίως μεταβάλλοντα ἐν ἴσῳ χρόνῳ ἰσοταχῶς λέγεσθαι ἀλλοιοῦσθαι. ὅταν δὲ τὸ μὲν πάθος ὅμοιον ᾖ οἷον λεύκανσις, αἱ δὲ λευκαινόμεναι ἐπιφάνειαι ἴσαι ἢ ἄνισοι, τότε συμβαίνει τὴν ἀλλοίωσιν κατὰ μὲν τὸ πάθος ὁμοίαν ἢ ἀνομοίαν εἶναι, κατὰ δὲ τὸ ὑποκείμενον ἴσην ἢ ἄνισον. [30]

in Ph 10 1115 παραδοὺς δὲ οὕτω τὴν διάρθρωσιν τῶν συμβλητῶν κινήσεων ἐπί τε φορᾶς καὶ ἀλλοιώσεως καὶ τὴν αὔξησιν καὶ μείωσιν ὡς ἐκ τούτων δήλας παραδραμών (ἡ γὰρ τοῖς ὁμοειδέσιν ἐν ἴσῳ χρόνῳ ἴση γινομένη δι' ὅλου προσθήκη ἰσοταχὴς αὔξησίς ἐστι καὶ ἡ ἀφαίρεσις ἡ τοιαύτη μείωσις ἰσοταχής), ταύτας οὖν παραδραμὼν ἐπὶ τὴν γένεσιν ἦλθε καὶ φθοράν. καὶ ζητεῖ, ποία γένεσις γενέσει ἰσοταχὴς λέγεται ἢ ἀνισοταχής· καί φησιν ἀνισοταχεῖς εἶναι, ὅταν ἐν τῷ αὐτῷ ἴσῳ χρόνῳ τοῦ μὲν πλείων τοῦ δὲ ἐλάττων ἀριθμὸς μορίων ἐν ὁμοειδέσι γίνηται. Καὶ ἐπὶ τούτοις ἄλλο τι προστίθησι θεώρημα οἰκεῖον τῷ περὶ τῆς τῶν κινήσεων συγκρίσεως λόγῳ· παραβάλλει γὰρ τό τε κινοῦν καὶ τὸ κινούμενον καὶ τὸν χρόνον καὶ τὸ διάστημα καὶ τὰς πρὸς ἄλληλα αὐτῶν ἀναλογίας ἐπιζητεῖ, εἰ ὥσπερ ἡ πολλαπλασία δύναμίς τινος δυνάμεως κινούσης τι πολλαπλάσιον ἐκείνου κινεῖ, οὕτω καὶ τὸ πολλοστημόριον τῆς κινούσης τι δυνάμεως τὸ πολλοστημόριον τοῦ ὑπ' ἐκείνης κινουμένου κινήσει 〈καὶ〉 εἰ ἑκατὸν ἄνθρωποι τὴν ναῦν κινοῦσιν, εἰ καὶ ὁ εἷς τὸ ἑκατοστὸν τῆς νεὼς κινήσει ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ τὸ αὐτὸ διάστημα ἢ τὴν ὅλην ναῦν τὸ ἑκατοστὸν τοῦ διαστήματος. ποιεῖται δὲ τὸν λόγον ἐπὶ πρώτης τῆς φορᾶς, προλαβὼν ὡς ἀξιώματα τὸ πᾶν τὸ κινοῦν τὶ κινεῖν καὶ ἐν χρόνῳ καὶ ἐπὶ τοσόνδε. διελὼν δὲ πρῶτον τὸ βάρος τὴν αὐτὴν δύναμιν τὸ ἥμισυ τοῦ βάρους ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ διπλάσιον διάστημα κινεῖν φησιν. εἶτα τὸν χρόνον διελὼν διῃρημένου τοῦ βάρους τὸ ἥμισυ τοῦ βάρους ἐν τῷ ἡμίσει χρόνῳ ὑπὸ τῆς αὐτῆς δυνάμεως τὸ ἥμισυ τοῦ διαστήματος κινήσεσθαί φησιν. εἶτα τὸ διάστημα διελὼν τοῦ βάρους τοῦ ἐξ ἀρχῆς μένοντος συνδιαιρεῖ τὸν χρόνον. καὶ τότε τετάρτην ἀναλογίαν ἐπάγει τὴν δύναμιν μερίζων καὶ τὸ βάρος, καὶ λέγει ὅτι ἡ ἡμίσεια δύναμις τὸ ἥμισυ τοῦ βάρους ἐν τῷ ἐξ ἀρχῆς χρόνῳ τὸ ἐξ ἀρχῆς διάστημα κινήσει· εἶτα τῆς μὲν δυνάμεως τὸ ἥμισυ λαμβάνει, βάρος δὲ τὸ ἐξ ἀρχῆς καὶ χρόνον ἐκεῖνον, καὶ λέγει ὅτι τὸ ἥμισυ κινήσει τοῦ διαστήματος. ταύτην δὲ τὴν ἀναλογίαν εὐθὺς ἀναιρεῖ· εἰ γὰρ μέρος τι τῆς δυνάμεως τὸ ὅλον βάρος ἐν ὁσῳοῦν χρόνῳ διάστημά τι κινήσει, ἡ ναῦς ἂν ἡ ὑπὸ ἑκατὸν ἀνδρῶν νεωλκουμένη τοσόνδε διάστημα καὶ ὑπὸ ἑνὸς ἕλκοιτο ἂν ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ τὸ ἑκατοστὸν τοῦ διαστήματος, ὃ ἐκίνησαν οἱ ἑκατὸν νεωλκοί, ἢ καὶ τὸ αὐτὸ διάστημα ἐν ἑκατονταπλασίῳ χρόνῳ. εἰπὼν δὲ μὴ πάσης δυνάμεως τὴν ἡμίσειαν δύνασθαι τὸ αὐτὸ τῇ ὅλῃ βάρος κινεῖν ἢ ὅλως κινεῖν τι βάρος, διὰ τούτου καὶ τὸν Ζήνωνος λύει λόγον τὸν ἐπὶ τοῦ κέγχρου. [30]

in Ph 10 1116.12Td εἰ γὰρ ὁ μέδιμνος, φησί, τοῦ κέγχρου καταπεσὼν ψοφεῖ, καὶ ὁ εἷς κέγχρος ψοφήσει καὶ τὸ μυριοστὸν τοῦ κέγχρου. λύει οὖν τοῦτον τὸν λόγον λέγων μὴ πᾶσαν δύναμιν παντὸς βάρους κινητικὴν εἶναι μηδὲ ἐν ὁσῳοῦν χρόνῳ. οὕτω δὲ μηδὲ πᾶν μέγεθος ψοφεῖν. καὶ συνελὼν τὸν λόγον λέγει ὅτι μερισθείσης μὲν τῆς δυνάμεως οὐ σῴζεται ἡ ἀναλογία, ἐπειδὴ μὴ πᾶσα δύναμις καὶ ἡ ἐλαχίστη κινεῖν ἢ ψοφεῖν δύναται, συντιθεμένης δὲ σῴζεται. δείξας οὖν ἐπὶ τῆς φορᾶς ταῦτα, λέγει ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων κινήσεων, ἐπειδὴ αἱ ἀρχαὶ αἱ αὐταί εἰσι, τό τε κινοῦν καὶ τὸ κινούμενον καὶ ὁ χρόνος καὶ τὸ διάστημα, καὶ τὰ ἀπὸ τούτων συμβαίνοντα τὰ αὐτὰ ἔσται· ὥστε ἐν ὅσοις μὲν ἐπὶ τῆς φορᾶς σῴζεται ἡ ἀναλογία, ἐν τούτοις καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων κινήσεων σωθήσεται, ἐν ὅσοις δὲ ἐπ' ἐκείνης οὐ προεχώρει ἡ ἀναλογία, ἐν τούτοις καὶ ἐπὶ τούτων οὐ

προχωρήσει. ΣΙΜΠΛΙΚΙΟΥ ΦΙΛΣΟΦΟΥ ΕΙΣ ΤΟ Θ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΚΡΟΑΣΕΩΣ ΥΠΟΜΝΗΜΑ Ο ΕΣΤΙΝ ΟΓΔΟΟΝ.

in Ph 10 1117 (1T) Τῆς Φυσικῆς ἀκροάσεως τοῦ Ἀριστοτέλους τὸ τελευταῖον βιβλίον, ὃ κατὰ μὲν τὸν ἀριθμὸν ὄγδοον τῆς ὅλης πραγματείας ἐστί, κατὰ δὲ τὴν τῶν στοιχείων τάξιν Θ τοῖς Περιπατητικοῖς ἐπιγράφειν ἔθος, πολλῶν καὶ καλῶν ἐστι θεωρημάτων μεστόν· τῇ τε γὰρ περὶ τῶν φυσικῶν ἀρχῶν πραγματείᾳ τέλος ἄριστον ἐπιτίθησιν ἀίδιον οὖσαν τὴν πρώτην φυσικὴν κίνησιν ἀποδεικνύον καὶ τὴν ἀιδιότητα τοῦ παντὸς διὰ τῆς ἀιδίου κινήσεως λαμπρῶς ἀνακηρῦττον καὶ τὸ δὴ μέγιστον τὴν φυσικὴν ἅπασαν θεωρίαν τῆς πρώτης ἐξάπτον φιλοσοφίας, καὶ πᾶσαν τὴν φυσικὴν ὕπαρξιν τῆς ὑπερφυοῦς αἰτίας ἐξηρτημένην ἀποδεικνύον, ὅταν καὶ κινούμενον πᾶν τὸ σῶμα τὸ φυσικὸν ἀποδείξῃ καὶ πᾶν τὸ κινούμενον ὑπό τινος κινεῖσθαι. καὶ τὸ πρώτως καὶ κυρίως κινοῦν τῆς ἀκινήτου καὶ ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἐχούσης οὐσίας ἐκφαίνῃ. τοιοῦτον οὖν ἔχον σκοπὸν τὸ βιβλίον, εἰκότως ἂν εἴη πάσης ἀντιληπτικῆς προθυμίας ἐπάξιον. ἐπειδὴ δὲ τῶν ἐφ' ἡμῶν τις γεγονότων τελχίνων, οὐδὲν ἡγούμενος νεανικὸν ἀνθρώποις μόνοις βασκαίνειν καὶ διὰ τοῦτο πρὸς τὸν οὐρανὸν αὐτὸν καὶ τὸν ὅλον κόσμον τὴν ἑαυτοῦ βασκανίαν ἐκτείνων, δεινὸν ἡγεῖται τὴν τούτων ἀιδιότητα, καὶ παρακουσμάτων τινῶν οὐκ εὐτυχῶς οὐδὲ εὐγνωμόνως ἀπὸ φιλοσοφίας μετασχὼν πρός τε τὰ ἐν τῇ Περὶ οὐρανοῦ δεδειγμένα περὶ ἀιδιότητος αὐτοῦ πέντε γέγραφε πολύστιχα βιβλία, ὧν τὸ σαθρὸν καὶ πρὸς ἀνοήτους μόνους ἀκροατὰς τεθαρρηκὸς ἐπειράθην ἐπιδεῖξαι τὸ πρῶτον τῆς Περὶ οὐρανοῦ πραγματείας ἐξηγούμενος, τὸ δὲ ἕκτον αὐτοῦ βιβλίον πρὸς τὴν ἀίδιον ἐνταῦθα δεδειγμένην κίνησιν καὶ τὸν ἀίδιον χρόνον ἀνεζώσατο, διότι τούτων ἀνελέγκτων μενόντων ἀνάγκη πάντως ἦν ἀίδιον εἶναι καὶ αὐτὸ τὸ τὴν ἀίδιον κίνησιν ἐν χρόνῳ ἀιδίῳ κινούμενον, ἔδοξέ μοι τοῦτο τὸ βιβλίον ἐπερχομένῳ καὶ τὰς πρὸς αὐτὸ γενομένας ἀντιλογίας, ὁποῖαί τινές εἰσι καὶ ἀπὸ ποίας ἕξεως προαγόμεναι, τοῖς φιλομαθεστέροις ἐπιδεῖξαι. [5]

in Ph 10 1118 πειράσομαι δὲ κἀνταῦθα μετὰ τὴν ἐξήγησιν τῶν Ἀριστοτέλους λόγων τὰς πρὸς αὐτοὺς ἐνστάσεις παρατιθεὶς οὕτω τὴν βάσανον αὐταῖς προσάγειν. p. 250b11 Πότερον γέγονέ ποτε κίνησις οὐκ οὖσα πρότερον ἕως τοῦ οἷον ζωή τις οὖσα τοῖς φύσει συνεστῶσι πᾶσι ν . Ὅτι μὲν ὁ περὶ κινήσεως λόγος ἀναγκαῖος τῷ φυσικῷ, διὰ πολλῶν ἤδη πρότερον ἐπιδέδεικται· ὅτι δὲ τῷ περὶ κινήσεως λέγοντι προσήκει ζητεῖν, εἰ ἔστιν ἀίδιος κίνησις ἢ οὕτως ἔχει, ὥστε ποτὲ γεγονέναι μὴ πρότερον οὖσαν καὶ φθείρεσθαι πάλιν, ὥστε μηκέτι εἶναι κίνησιν, οὐδεὶς ἂν ἀμφισβητήσοι· δῆλον δὲ ὅτι οὐ περὶ τῶν ὑπὸ σελήνην καθ' ἕκαστα κινήσεών τινος ζητεῖ (τούτων γὰρ ἑκάστη καὶ ἀρχὴν ἔχει καὶ τέλος), οὔτε εἰ ὡς μία καὶ συνεχής ἐστι κίνησις ἀίδιος νῦν ζητεῖ (ὅπερ ὕστερον εὑρήσει), ἀλλὰ καθόλου περὶ κινήσεως, εἰ ἦν τις χρόνος ὅτε οὐκ ἦν κίνησις ὁποιαοῦν οὐδὲ ὅλως ἐκινεῖτό τι τῶν ὄντων, ἢ ἔσται τις χρόνος ὅτε οὐδὲν κινήσεται, ἢ ταῦτα μὲν ἀδύνατα φανεῖται, ἦν δὲ ἀεὶ καὶ ἔσται κίνησις, ὥστε τοῦτ ο, τουτέστι τὴν κίνησιν, ἀθάνατον καὶ ἄπαυστον ὑπάρχειν τοῖς οὖσιν. ἡ γὰρ κίνησις οὐ τῶν καθ' αὑτὰ ὑφεστηκότων, ἀλλὰ τῶν ἄλλοις ὑπαρχόντων ἐστί, τουτέστι ταῖς οὐσίαις, αἵπερ ὄντα κυριώτερόν εἰσι τῶν ἐν αὐταῖς τὸ εἶναι ἐχόντων. [25]

in Ph 10 1119 διὸ τοῖς οὖσιν ὑπάρχειν τὴν κίνησίν φησιν, οὐχ ὅτι μὴ ὄν ἐστιν ἡ κίνησις, ἀλλ' ὅτι κυρίως ὄντα αἱ οὐσίαι καὶ δι' αὐτὰς τὰ συμβεβηκότα τοῦ εἶναι μετέχουσι. τὸ δὲ οἷον ζωή τις οὖσα τοῖς φύσει συνεστῶσι πᾶσι κατὰ τὴν Ἀριστοτέλους ἀκρίβειαν εἴρηται συμφωνοῦσαν τῷ Πλάτωνι· ζῆν γὰρ ἐκεῖνά φαμεν, ὅσα ἔνδοθεν ἀφ' ἑαυτῶν κινεῖται· εἰ οὖν καὶ τὰ φυσικὰ πάντα ἀρχὴν κινήσεως ἐν ἑαυτοῖς ἔχει τὴν φύσιν, ζῆν καὶ ταῦτα εἰκότως ἂν λέγοιτο κατὰ τὴν ἔνδοθεν ἐπιτηδειότητα πρὸς κίνησιν. καὶ γὰρ ἐσχάτη τῶν ζωῶν ἡ φύσις. διὸ καὶ ἐν ὑποκειμένῳ τῷ φυσικῷ σώματι τὸ εἶναι ἔχει καὶ οἷον ζῶν μᾶλλόν ἐστιν ἢ ζωὴ κυρίως. καὶ ἡ κατ' αὐτὴν κίνησις ἐπιτηδειότης ἐστὶ πρὸς κίνησιν, ὡς μαθησόμεθα ἐν τούτῳ τῷ βιβλίῳ· ὅτι δὲ καὶ τοῦτο τῷ Πλάτωνι συμφώνως ὁ

Ἀριστοτέλης ἐφθέγξατο ‘οἷον ζωὴν‘ εἰπὼν τὴν ὡς φυσικὴν ἔνδοθεν κίνησιν, ἄκουε τῶν ἐν τῷ δεκάτῳ τῶν Νόμων γεγραμμένων περὶ τῆς ἔνδοθεν κινήσεως· “ἐὰν ἴδωμέν που ταύτην γενομένην ἐν τῷ γηίνῳ ἢ ἐνύδρῳ ἢ πυροειδεῖ κεχωρισμένῳ ἢ καὶ ξυμμιγεῖ, τί ποτε φήσομεν ἐν τῷ τοιούτῳ πάθος εἶναι. μῶν ἄρα με ἐρωτᾷς, εἰ ζῆν αὐτὸ προσεροῦμεν, ὅταν αὐτὸ αὑτὸ κινῇ”. ἀλλὰ ταῦτα περὶ τῆς κυρίως αὐτοκινήτου ζωῆς εἴρηται τῆς ψυχικῆς. διὸ καλῶς ὁ Ἀριστοτέλης οἷον ζωὴν εἶπεν εἶναι τὴν φυσικὴν κίνησιν καὶ οὐχ ἁπλῶς ζωήν, ὅτι ὂν ἔχει λόγον ἡ ψυχὴ πρὸς φύσιν, τοῦτον ἔχει τὸν λόγον ἡ κυρίως ζωὴ πρὸς τὴν φυσικὴν κίνησιν. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος τὸ οἷον ζωή τις οὖσα τοῖς φύσει συνεστῶσι πᾶσιν ὡς δεικτικὸν τοῦ ἀθάνατον καὶ ἄπαυστον εἰρῆσθαι τὴν κίνησίν φησιν. εἰ γὰρ οὕτως ἔχει ἡ κίνησις πρὸς τὰ φυσικὰ ὡς ἡ ζωὴ πρὸς τὰ ἔμψυχα, ὡς ἀδύνατόν ἐστιν ἄνευ ζωῆς ἔμψυχα εἶναι, οὕτω καὶ φυσικὰ χωρὶς κινήσεως. εἰ οὖν ἀίδια τὰ φυσικὰ καθὸ φυσικά (οὔτε γὰρ ἤρξατό ποτε οὔτε εἰς τὸ μὴ εἶναι φθαρήσεται, εἴπερ ἡ τῶν φυσικῶν φθορὰ μεταβολή ἐστιν εἰς ἄλλο τι φυσικόν· ὕδατος γὰρ φθαρέντος ἀὴρ γίνεται), δῆλον ὅτι καὶ ἡ κίνησις, καθ’ ἥν ἐστι φυσικά, ἀίδιός ἐστι. μήποτε δὲ ὁ Ἀριστοτέλης οὐκ ἀπὸ τῆς τῶν φυσικῶν ἀιδιότητος τὸ ἀίδιον τῆς κινήσεως ἔδειξεν. οὐδὲ γὰρ ἀποδέδεικταί που τέως ἀίδια τὰ φυσικά, ἀλλὰ ἀπ’ αὐτοῦ τοῦ τῆς φυσικῆς κινήσεως ὁρισμοῦ, ὡς μαθησόμεθα, τὴν φυσικὴν κίνησιν ἀίδιον δείξει, καὶ ἀπὸ ταύτης τὸ φυσικὸν σῶμα. πᾶσι δὲ τοῖς φύσει συνεστῶσιν εἶπεν, διότι οὐχ ὡς ὕδατος ἢ ὡς ἀέρος ζωή ἐστιν ἡ κίνησις, ἀλλ’ ὡς φυσικῶν πάντων καθὸ φυσικὰ καὶ καθὸ ἀρχὴν ἐν ἑαυτοῖς ἔχει κινήσεως· διὸ καὶ ἀίδιός ἐστιν ἡ κατὰ τὸ κοινὸν λαμβανομένη κίνησις. [30]

in Ph 10 1120 p. 250b15 Εἶναι μὲν οὖν κίνησιν πάντες φασὶν ἕως τοῦ μὴ κινήσεως οὖση ς . Ἐπειδὴ τὸ ἀίδιον εἶναι κίνησιν τοῦ ὁποῖόν τι σημαντικὸν ὑπάρχει, προηγεῖται δὲ ἐν τοῖς προβλήμασι τοῦ ὁποῖόν τι καὶ τὸ τί ἐστι καὶ τὸ εἰ ἔστιν ὅλως, καὶ τὸ μὲν τί ἐστιν ἡ κίνησις ἐν τῷ τρίτῳ τῆς πραγματείας ὑπέδειξε, τὸ δ’ εἰ ἔστιν οὐ φαίνεται δεδειχώς. διὸ τὸ περὶ τοῦ ὁποῖόν τι νῦν προθέμενος εἰς ἀπόδειξιν εἰκότως τὴν αἰτίαν διδάσκει τοῦ λαβεῖν ὁμολογούμενον, ὅτι ἔστιν ἡ κίνησις. εἰ γὰρ περὶ τὸ εἶναι τὴν κίνησιν πάντες ἀλλήλοις συμφωνοῦσιν οἱ φυσικοί, καίτοι περὶ τὸ ἀίδιον ἢ μὴ διαφερόμενοι, οὐδὲν ἂν ἄτοπον εἴη τὸ λαβεῖν ὁμολογούμενον, ὅτι ἔστιν ἡ κίνησις· τοὺς γὰρ ἀναιροῦντας τὴν κίνησιν ἔδειξεν μηδὲ φυσικοὺς ὄντας μηδὲ προσήκειν τῷ φυσικῷ τὸν πρὸς αὐτοὺς λόγον ὡς τὰς ἀρχὰς ἀναιροῦντας τὰς φυσικάς. αἴτιον δὲ τοῦ πάντας τοὺς φυσικοὺς περὶ κινήσεως λέγειν τὸ κοσμοποιεῖ ν , καὶ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς εἶναι τὴν θεωρίαν πᾶσιν αὐτοῖ ς . κοσμοποιεῖν δὲ λέγει τοὺς φυσικοὺς οὐχ ὡς γενητὸν ἀπὸ χρόνου τὸν κόσμον λέγοντας, ἀλλ’ ὡς τὴν σύστασιν αὐτοῦ διὰ κινήσεως παραδιδόντας. οὕτω γὰρ καὶ Δημόκριτος κοσμοποιεῖ καὶ Ἐμπεδοκλῆς καὶ Ἀναξαγόρας, οἱ μὲν συγκρίνεσθαι καὶ διακρίνεσθαι τὰ ἄτομα σώματα καὶ τὰ τέτταρα στοιχεῖα λέγοντες, Ἀναξαγόρας δὲ ἐκκρίνεσθαι τὰς ὁμοιομερείας ἀπὸ τοῦ μίγματος λέγων· καὶ ἡ σύγκρισις δὲ καὶ ἡ διάκρισις καὶ ἡ ἔκκρισις κινήσεις τινές εἰσι. καὶ περὶ γενέσεως δὲ καὶ φθορᾶς διαλέγονται πάντες, αἵτινες κἂν μὴ κινήσεις ὦσιν, ἀλλ’ οὐκ ἄνευ γίνονται κινήσεως· καὶ γὰρ κατὰ τόπον κινήσεις καὶ ἀλλοιώσεις καὶ αὐξήσεις καὶ μειώσεις τῶν γενέσεων προηγοῦνται καὶ τῶν φθορῶν. p. 250b18 Ἀλ λ ’ ὅσοι μὲν ἀπείρους κόσμους εἶναί φασιν ἕως τοῦ καὶ περὶ τῆς κινήσεως ὑποτίθενται κατὰ λόγο ν . Τοῦ τὴν κίνησιν ὡς οὖσαν παραλαβεῖν ἀπολογίαν ἑαυτῷ πορίσας τὴν τῶν φυσικῶν περὶ τοῦτο συμφωνίαν ἐκ τῆς περὶ τὴν ἀιδιότητα τῆς κινήσεως διαφωνίας αὐτῶν, πάλιν ὅτι ἀναγκαία ἡ περὶ τῆς ἀιδιότητος ζήτησις παραδείκνυσι λέγων, τίνες μὲν τῶν φυσικῶν ἀίδιον ὑπέθεντο τὴν κίνησιν, τίνες δὲ οὐκ ἀίδιον, πρὸς τὰς περὶ τῶν κόσμων ὑποθέσεις καὶ τὰ περὶ τῆς κινήσεως προσαρμόσαντες. [5]

in Ph 10 1121 οἱ μὲν γὰρ ἀπείρους τῷ πλήθει τοὺς κόσμους ὑποθέμενοι, ὡς οἱ περὶ Ἀναξίμανδρον καὶ Λεύκιππον καὶ Δημόκριτον καὶ ὕστερον οἱ περὶ Ἐπίκουρον γινομένους αὐτοὺς καὶ φθειρομένους ὑπέθεντο ἐπ’ ἄπειρον ἄλλων μὲν ἀεὶ γινομένων ἄλλων δὲ φθειρομένων, καὶ

τὴν κίνησιν ἀίδιον ἔλεγον· ἄνευ γὰρ κινήσεως οὐκ ἔστι γένεσις ἢ φθορά. τῶν δὲ ἕνα μόνον κόσμον λεγόντων οἱ μὲν ἀγένητόν τε ἀπὸ χρόνου καὶ ἄφθαρτον αὐτὸν λέγοντες ἀίδιον καὶ τὴν κίνησιν ὑπετίθεντο, ὥσπερ Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης· γενητὸν δὲ καὶ φθαρτὸν τὸν ἕνα κόσμον ποιοῦσιν, ὅσοι ἀεὶ μέν φασιν εἶναι κόσμον, οὐ μὴν τὸν αὐτὸν ἀεί, ἀλλὰ ἄλλοτε ἄλλον γινόμενον κατά τινας χρόνων περιόδους, ὡς Ἀναξιμένης τε καὶ Ἡράκλειτος καὶ Διογένης καὶ ὕστερον οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς. καὶ δῆλον ὅτι καὶ περὶ κινήσεως οὗτοι τὴν αὐτὴν ἔχουσι δόξαν· ὅτε γὰρ κόσμος ἦν, τότε κίνησιν ἀναγκαῖον εἶναι. Ἐμπεδοκλῆς δέ, εἰ μὲν κατὰ τὸ σχῆμά τις ἀκούοι τοῦ λόγου, ὡς ποτὲ μὲν σφαῖρον ποτὲ δὲ κόσμον λέγοντος, δῆλον ὅτι καὶ τὴν κίνησιν ἐν τῇ γενέσει τοῦ κόσμου θεωρῶν γινομένην καὶ φθειρομένην ὑπετίθετο ἀεί, εἰ δὲ καὶ τὸν σφαῖρον εἶναι βούλεται καὶ τὸν κόσμον ἀεί, καὶ κίνησιν ἐνόμιζεν ἐν τῷ κόσμῳ 〈ἀεί〉 εἶναι. ἀπ' ἀρχῆς δὲ χρόνου δοκοῦσι λέγειν γεγονέναι τὸν κόσμον Ἀναξαγόρας τε καὶ Ἀρχέλαος καὶ Μητρόδωρος ὁ Χῖος· οὗτοι δὲ καὶ τὴν κίνησιν ἄρξασθαί φασιν· ἠρεμούντων γὰρ τὸν πρὸ τοῦ χρόνον τῶν ὄντων κίνησιν ἐγγενέσθαι φασὶν ὑπὸ τοῦ νοῦ, ὑφ' ἧς γεγονέναι τὸν κόσμον. φαίνονται δὲ καὶ οὗτοι τάξεως ἕνεκα διδασκαλικῆς ἀρχὴν τῆς κοσμοποιίας ὑποθέμενοι. καὶ ὅ γε Ἀναξαγόρας σαφῶς ἀπὸ τῆς νοητῆς ἑνώσεως, ἐφ' ἧς ἦν "ὁμοῦ πάντα χρήματα", ὥς φησι, τὴν κοσμικὴν διάκρισιν ὑποστῆσαι τὸν νοῦν λέγει. ὁ μέντοι Ἀλέξανδρος καὶ τὸν Πλάτωνά φησιν ἀπ' ἀρχῆς χρόνου τὸν κόσμον ὑφιστάνειν, πλὴν ὅτι καὶ πρὸ τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως κίνησιν ἐν τοῖς οὖσι πλημμελῆ καὶ ἄτακτον ἔλεγε. [30]

in Ph 10 11 22 "παραλαβὼν γάρ, φησίν, ὁ θεὸς πᾶν ὅσον ἦν ὁρατὸν οὐχ ἡσυχίαν ἔχον, ἀλλὰ κινούμενον πλημμελῶς καὶ ἀτάκτως αὐτὸ ἤγαγεν ἐκ τῆς ἀταξίας.' ἀλλ' ὅτι μὲν οὐχ οὕτως ἀπ' ἀρχῆς χρονικῆς ὡς προϋπάρχοντος χρόνου γεγονέναι τὸν κόσμον ὁ Πλάτων φησί, δῆλός ἐστι σαφῶς εἰπών, ὅτι ὁ χρόνος μετ' οὐρανοῦ γέγονεν· ὥστε οὐδὲ τὸ πλημμελὲς καὶ ἄτακτον χρόνῳ προϋπάρχειν κατ' αὐτὸν νομιστέον. ἀλλ' ἵνα καὶ τὴν γενεσιουργὸν ἐνδείξηται πλημμέλειαν κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ ὄντος ὕφεσιν ὑποστᾶσαν καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ δημιουργοῦ τάξιν ἀεὶ διακοσμοῦσαν αὐτήν, χωρὶς ἑκάτερον ὑπέδειξε τῷ λόγῳ. ὅπερ ἐν τῷ Πολιτικῷ πεποίηκεν ἀποστήσας τοῦ κόσμου τῷ λόγῳ τὸν δημιουργὸν καὶ θεασάμενος αὐτὸν 'εἰς τὸν τῆς ἀνομοιότητος πόντον' ὑποφερόμενον. τοιαύτης οὖν οὔσης διαιρέσεως τῶν περὶ κόσμου δοξασμάτων οἱ μὲν ἀπείρους λέγοντες ὡς ἄλλων ἀεὶ γινομένων ἄλλους φθείρεσθαι ἀίδιον τὴν κίνησιν ἔλεγον, ὅσοι δὲ ἕνα τὸν αὐτὸν ἀεὶ ἢ ἕνα μὲν μὴ τὸν αὐτὸν δὲ ἀεί, οὗτοι καὶ περὶ τῆς κινήσεως οἰκείως ὑπέθεντο τῇ περὶ τοῦ κόσμου δόξῃ. οἵ τε γὰρ ἕνα ἀεὶ τὸν αὐτὸν λέγοντες ἀίδιον καὶ τὴν κίνησιν λέγουσιν, ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἄλλοτε ἄλλον ἕνα λέγοντες, ὅταν τῇ τοῦ ἑτέρου φθορᾷ ἡ τοῦ ἑτέρου γένεσις ἕπηται, καὶ οὗτοι ἀίδιον τὴν κίνησίν φασιν· ἀεὶ γὰρ ὄντος κόσμου ἀνάγκη καὶ κίνησιν ἀεὶ εἶναι. εἰ δὲ ἕνα λέγοντες ἀπ' ἀρχῆς τινος χρόνου τοῦτον γεγονέναι φασίν, ὡς ἀληθὲς εἶναι λέγειν, ὅτι ἦν ὅτε οὐκ ἦν κόσμος, καὶ φθειρόμενον ἔν τινι χρόνῳ μηκέτι γίνεσθαι, δῆλον ὅτι καὶ ἡ κίνησις ἀρχὴν ἕξει καὶ τέλος. ἀλλὰ γεγονέναι μὲν τὸν ἕνα πολλοὶ λέγουσι κοσμοποιοῦντες καὶ τῷ λόγῳ τὴν τάξιν τῆς δημιουργίας παραδιδόναι βουλόμενοι, γίνεσθαι δὲ καὶ φθείρεσθαι τὸν ἕνα κόσμον, ὡς μηκέτι εἶναι κόσμον, οὐδένα τῶν φυσιολόγων ἴσμεν λέγοντα. Ἐλλιπὴς δὲ ἡ λέξις δοκεῖ διὰ βραχυλογίαν ἡ λέγουσα ὅσοι δὲ ἢ ἕνα ἢ μὴ ἀε ἱ· τῷ μὲν γὰρ ἕνα ἐλλείπει τὸ 'καὶ ἀεὶ', τῷ δὲ μὴ ἀεὶ τὸ 'καὶ ἕνα', ὡς εἶναι τὸ τέλεον οὕτως· 'ὅσοι δὲ ἢ ἕνα καὶ ἀεὶ τὸν αὐτὸν ἢ ἕνα μέν, οὐκ ἀεὶ δέ. [25]

in Ph 10 11 23 τοῦτο δὲ διχῶς ἂν διαιρεθείη· ἢ γὰρ ὡς μὴ ἀεὶ μὲν τοῦ αὐτοῦ, ὄντος δὲ ἀεὶ κόσμου, ἢ ὡς μηδὲ ὄντος ἀεί. τὸ δὲ ἐλλιπὲς ἐθεράπευσεν ἡ ἀσφαλὴς ἐπαγωγή· ὡς γὰρ ἂν ἀποφαίνωνται, φησί, περὶ τοῦ κόσμου, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ περὶ τῆς κινήσεως ὑποτίθενται. καὶ γὰρ ὄντος μὲν κόσμου καὶ γινομένου καὶ φθειρομένου ἀνάγκη κίνησιν εἶναι, μὴ ὄντος δὲ μηδὲ γινομένου ἢ φθειρομένου, ἀνάγκη μὴ εἶναι κίνησιν. p. 250b23 Εἰ δὴ ἐνδέχεταί ποτε μηδὲν κινεῖσθαι ἕως τοῦ

ᾗ δὲ τάδε ἐνθένδε ἀλλάσσοντ α . Εἰπὼν ὅτι τῶν φυσικῶν οἱ μὲν ἀίδιον ὑπέθεντο τὴν κίνησιν, οἱ δὲ οὐκ ἀίδιον, οἰκείως ἑκάτεροι ταῖς ἑαυτῶν περὶ τοῦ κόσμου δόξαις, ἀνελεῖν προτίθεται τοὺς μὴ ἀίδιον αὐτὴν λέγοντας λόγους, ἀλλ' οὕτως ἔχειν ὡς ἐνδέχεταί ποτε μηδὲν κινεῖσθα ι. καὶ δύο τρόπους ἐκθέμενος, καθ' οὓς δυνατόν ποτε μηδὲν κινεῖσθαι, καὶ τοὺς προϊσταμένους αὐτῶν προσπαραγράψας Ἀναξαγόραν τε καὶ Ἐμπεδοκλέα, διὰ τοῦ τούτους ἀνελεῖν τοὺς τρόπους εἰσάγει τὸ δεῖν πάντως ἀίδιον εἶναι τὴν κίνησιν. δύο δὲ οἱ τρόποι, διότι κινήσεως νῦν φαινομένης, εἰ ἐνδέχεταί ποτε μηδὲν κινεῖσθαι, ἀνάγκη ἢ ὡς πρότερον μὴ οὔσης κινήσεως, ὡς ἐδόκει λέγειν Ἀναξαγόρας τὴν ἀεὶ συνυπάρχουσαν τῶν δευτέρων ἀπὸ τῶν προτέρων ὑπόστασιν διὰ τῆς κατὰ χρόνον λέγεσθαι δοκούσης ἐκφάνσεως σαφεστέραν ποιῶν (ὁ δὲ αὐτὸς τρόπος τῆς ὑποθέσεώς ἐστι, κἂν ὕστερον μὴ εἶναί τις κίνησιν ὑπόθηται· διόπερ οὐδὲ ἐμνημόνευσε τούτου)· ἐδόκει δὲ λέγειν ὁ Ἀναξαγόρας, ὅτι ὁμοῦ πάντων ὄντων χρημάτων καὶ ἠρεμούντων τὸν ἄπειρον πρὸ τοῦ χρόνον, βουληθεὶς ὁ κοσμοποιὸς νοῦς διακρῖναι τὰ εἴδη, ἅπερ ὁμοιομερείας καλεῖ, κίνησιν αὐταῖς ἐνεποίησεν· οὐ γὰρ ἦν διάκρισιν σωματικὴν ἄνευ κινήσεως γενέσθαι. δεύτερος δὲ τρόπος ὁ κατ' Ἐμπεδοκλέα παρὰ μέρος κίνησιν ποιοῦντα καὶ ἠρεμίαν. ὑπέθετο γὰρ οὗτος τόν τε νοητὸν καὶ τὸν αἰσθητὸν κόσμον ἐκ τῶν αὐτῶν στοιχείων τῶν τεττάρων συνεστῶτας, τὸν μὲν παραδειγματικῶς δηλονότι τὸν δὲ εἰκονικῶς, καὶ ποιητικὰ αἴτια τοῦ μὲν νοητοῦ τὴν Φιλίαν διὰ τῆς ἑνώσεως τὸν σφαῖρον ποιοῦσαν, ὃν καὶ θεὸν ἐπονομάζει (καὶ οὐδετέρως ποτὲ καλεῖ "σφαῖρον ἔην"), τοῦ δὲ αἰσθητοῦ τὸ Νεῖκος, ὅταν ἐπικρατῇ μὴ τελέως, διὰ τῆς διακρίσεως τὸν κόσμον τοῦτον ποιοῦν. [25]

in Ph 10 11 24 δυνατὸν δὲ καὶ ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ τήν τε ἕνωσιν ὁρᾶν καὶ τὴν διάκρισιν, τὴν μὲν κατὰ τὸν οὐρανόν, ὃν ἄν τις καὶ σφαῖρον καὶ θεὸν εἰκότως καλέσειε, τὴν δὲ κατὰ τὸ ὑπὸ σελήνην, ὃ μάλιστα τοῦ κοσμεῖσθαι δεόμενον κόσμος καλεῖται κυριώτερον. δυνατὸν δὲ καὶ ἐν τῷ ὑπὸ σελήνην ἅμφω θεωρεῖν τήν τε ἕνωσιν καὶ τὴν διάκρισιν ἀεὶ μὲν ἄμφω, ἄλλοτε δὲ ἄλλην ἐν ἄλλοις καὶ ἄλλοις μέρεσιν ἢ ἐν ἄλλοις καὶ ἄλλοις χρόνοις ἐπικρατοῦσαν. καὶ γὰρ καὶ ἐνταῦθα τὸ Νεῖκος καὶ τὴν Φιλίαν παρὰ μέρος ἐπικρατεῖν ἐπί τε ἀνθρώπων καὶ ἰχθύων καὶ θηρίων καὶ ὀρνέων ὁ Ἐμπεδοκλῆς φησι τάδε γράφων· τοῦτον μὲν ἂν βροτέων μελέων ἀριδείκετον ὄγκον· ἄλλοτε μὲν Φιλότητι συνερχόμεν' εἰς ἓν ἅπαντα γυῖα, τὰ σῶμα λέλογχε βίου θαλέθοντος ἐν ἀκμῇ· ἄλλοτε δ' αὖτε κακῇσι διατμηθέντ' Ἐρίδεσσι πλάζεται ἄνδιχ' ἕκαστα περὶ ῥηγμῖνι βίοιο· ὡσαύτως θάμνοισι καὶ ἰχθύσιν ὑδρομελάθροις θηρσί τ' ὀρειμελέεσσιν ἰδὲ πτεροβάμοσι κύμβαις. Παραθέμενος δὲ ὁ Ἀριστοτέλης τὰ τοῦ Ἐμπεδοκλέους ἔπη, ἐν οἷς αὐτὸν οἴεται τήν τε κίνησιν καὶ τὴν ἀκινησίαν παραδιδόναι, τὴν μὲν κίνησιν κατὰ τὴν γένεσιν θεωρεῖ τοῦ τε ἑνὸς ἐκ τῶν πολλῶν καὶ τῶν πολλῶν ἐκ τοῦ ἑνός, σαφῶς καὶ τοῦ Ἐμπεδοκλέους εἰπόντος τῇ μὲν γίνονταί τε καὶ οὔ σφισιν ἔμπεδος αἰώ ν. ὅτι γὰρ τῇ γενέσει κίνησις σύνεστιν εἴρηται πρότερον, τὴν δὲ ἀκινησίαν ἔοικεν ὁ Ἐμπεδοκλῆς ἐνορᾶν κατὰ τὴν ἀίδιον ταυτότητα τῆς εἰς ἄλληλα τοῦ ἑνὸς καὶ τῶν πολλῶν μεταβολῆς· τοιοῦτον γὰρ τὸ ᾗ δὲ τά δ ' ἀλλάσσοντα διαμπερὲς οὐδαμὰ λήγε ι , ταύτῃ δ ' αἰὲν ἔασιν ἀκίνητοι κατὰ κύκλο ν· ὁ δὲ Ἀλέξανδρος οἶδεν μὲν καὶ τοῦτον τὸν νοῦν, φησὶ δὲ μὴ κατὰ τοῦτον ἐκδέχεσθαι τὸν Ἀριστοτέλην, ἀλλὰ καὶ ταῦτα περὶ τῆς μεταβολῆς ἀκούειν, ὅταν λέγῃ· ᾗ δὲ τά δ ' ἐνθέν δ ' ἀλλάσσοντα, τουτέστιν εἰς τάδε ἐκ τῶνδε μεταβάλλοντα οὐ λήγει. [5]

in Ph 10 11 25 "κατὰ τὴν ἄμειψιν ταύτην καὶ τὴν εἰς ἄλληλα ἐν μέρει μεταβολὴν καὶ ταύτῃ ἀίδιά ἐστι, τουτέστιν ἀίδιος αὐτῶν ἡ εἰς ἄλληλα μεταβολή. ἰδίᾳ μὲν γὰρ οὐθέτερον τῶν γινομένων ὑπὸ τοῦ Νείκους καὶ τῆς Φιλίας ἐκ τῶν στοιχείων ἀίδιόν ἐστιν οὐδὲ ἔμπεδος αὐτοῖς ὁ αἰώ ν, ἡ μέντοι εἰς ἄλληλα αὐτῶν μεταβολὴ ἀίδιος· τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ αἰὲν ἔασ ι." ταῦτα κατὰ λέξιν εἰπὼν ὁ Ἀλέξανδρος ἐπάγει· "εἶτα ἐπὶ τούτοις εἴη ἂν ἰδίᾳ λεγόμενον τὸ ἀκίνητοι κατὰ κύκλον, τουτέστιν ἀκίνητα γενόμενα καθ' ἑκάστην περίοδον καὶ καθ' ἑκάστην τελειότητα, ἣν κύκλον

λέγει." μήποτε δὲ ἀπίθανος ἡ ἀπόστασις τοῦ ἀκίνητοι κατὰ κύκλον, ἅμα δὲ καὶ ἀδιανόητος· δεῖται γὰρ τοῦ αἰὲν ἔασι ν. ἀλλὰ μᾶλλον ῥητέον οὕτως ἀκούειν τὸν Ἀριστοτέλην, ὅτι καθ' ὅσον μὲν εἰς ἄλληλα ἀεὶ μεταβάλλει, ἀίδιος αὐτῶν ἡ μεταβολὴ καὶ ἡ κίνησις, καθ' ὅσον δὲ ἐνθένδε ἐκεῖσε μεταβάλλοντα τάδε γίνεται, οἷον ἐκ πολλῶν ἓν ἢ ἐξ ἑνὸς πολλά, καὶ μετὰ τὴν μεταβολὴν ἵσταται ποτὲ μὲν εἰς τὸ ἓν εἶναι ποτὲ δὲ εἰς τὸ πολλά, ταύτῃ κατὰ περιόδους ἀεὶ μετὰ τὴν μεταβολὴν ἀποκαθιστάμενα εἰς τὸ τοῦ ἑνὸς ἢ τὸ τῶν πολλῶν εἶδος ἀκίνητά ἐστι κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην, ἕως ἂν πάλιν μεταβάλλειν ἄρξηται. φαίνεται δὲ καὶ ὁ Θεμίστιος ταύτης τῆς ἐννοίας ἐχόμενος· τὴν γὰρ ἠρεμίαν ἐν τοῖς μεταξὺ τῶν μεταβολῶν χρόνοις γίνεσθαί φησι. p. 251a5 Σκεπτέον δὴ περὶ τούτου πῶς ἔχει ἕως τοῦ τὴν περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς πρώτη ς . Ἡ περὶ τῆς ἀιδίου κινήσεως ζήτησις ὅπως ἀναγκαία, δείκνυσιν, εἴπερ συντελεῖ μὲν καὶ πρὸς τὴν φυσικὴν θεωρίαν (εἰ γὰρ ἀίδιος ἡ φυσικὴ κίνησις, ἡ μὲν κατὰ συνέχειαν, ἡ δὲ κατὰ τὴν ἀνέκλειπτον μεταβολήν, δῆλον ὅτι καὶ τὰ φυσικὰ ἀίδιά ἐστι τὰ μὲν τῷ ἀριθμῷ τὰ αὐτὰ μένοντα, τὰ δὲ τῷ τὴν ἄλλου φθορὰν ἄλλου γένεσιν ὑπάρχειν), συντελεῖ δὲ καὶ πρὸς τὴν ἐπὶ τὴν πρώτην ἀρχὴν ἄνοδον, ἧς ἡ θεωρία οὐκέτι φυσικῆς ἐστι πραγματείας, ἀλλὰ τῆς πρώτης φιλοσοφίας· συντελεῖ δὲ καὶ πρὸς ἐκείνην, ὅτι δειχθήσεται ἡ ἀίδιος κίνησις ὑπὸ ἀκινήτου αἰτίου γινομένη παντελῶς τῆς φυσικῆς οὐσίας ἐξῃρημένου. [30]

in Ph 10 1126 p. 251a8 Ἀρξώμεθα δὲ πρῶτο ν , ἐκ τῶν διωρισμένων ἡμῖν ἕως τοῦ καὶ καυστικό ν , πρὶν κάει ν . Ὁρμήσας ἀποδεῖξαι τὴν κίνησιν ἀίδιον οὖσαν διὰ πλειόνων ἐπιχειρημάτων τὸ πρῶτον ἀπὸ τοῦ ὁρισμοῦ ποιεῖται τῆς κινήσεως, ὃν ἐν τοῖς Φυσικοῖς διορισθῆναί φησι, Φυσικὰ καλῶν τὰ πρῶτα τῆς Φυσικῆς ἀκροάσεως πέντε βιβλία, ἅπερ καὶ Περὶ ἀρχῶν ὀνομάζει πολλάκις. ἐν γὰρ τῷ τρίτῳ τὸν τῆς κινήσεως ὁρισμὸν ἀποδέδωκεν, οὗ καὶ νῦν ὑπομιμνήσκει, ὅτι ἔστιν ἡ κίνησις ἐνέργεια τοῦ κινητοῦ ᾗ κινητόν, τουτέστι μένοντος δυνάμει τοῦ κινουμένου, ἕως ἂν κινῆται. ἀποβαλὸν γὰρ τελέως τὸ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ γενόμενον κατ' ἐκεῖνο, καθ' ὃ ἐλέγετο δυνάμει, οὐκέτι κινεῖται, ἀλλ' ἕστηκεν ἐν τῷ ἐνεργείᾳ· κινεῖται δὲ ἀεὶ καθ' ὃ ἔχει τι δυνάμει ἐπὶ τὸ ἐνεργείᾳ μεταβαῖνον. ἐκ δὴ ταύτης τῆς ἐννοίας τῆς κινήσεως ἀίδιον δείκνυσι τὴν κίνησιν, οὐ τὴν κυρίως λεγομένην μόνην, ἀλλὰ τὴν μεταβολήν, ὑφ' ἣν καὶ γένεσίς ἐστι καὶ φθορά· τῆς γὰρ τοιαύτης ὁρισμός ἐστιν οὗτος. ἀίδιον δὲ δείκνυσιν οὐ τήνδε τινὰ τὴν κίνησιν τὴν ἄτομον, οἷον τήνδε τὴν λεύκανσιν (τοῦτο γὰρ αὐτόθεν ψεῦδος· ἀρχὴν γὰρ ἔχει καὶ τελευτὴν ἡ ἄτομος), ἀλλὰ ἁπλῶς κίνησιν· ὥστε πάσης κινήσεως λαμβανομένης ἀεὶ δείκνυσθαι προϋπάρχουσαν ἄλλην κίνησιν τὴν ὁποιανοῦν καὶ μετ' αὐτὴν ὑπάρχουσαν ἄλλην, ὥστε μήτε τὴν πρώτην κίνησιν δυνατὸν εἶναι λαβεῖν, ὡς εἶναί ποτε ὅτε οὐκ ἦν κίνησις μηδενὸς κινουμένου πρὸ τῆς πρώτης κινήσεως, μήτε τὴν ἐσχάτην, ὡς πάλιν μετὰ ταύτην μὴ εἶναι κίνησιν διὰ τὸ μηδὲν κινεῖσθαι. καὶ δῆλον ὅτι ἡ οὕτως ἀίδιος κίνησις οὔτε μία οὔτε συνεχής ἐστιν, ἀλλ' ἐφεξῆς. λαβὼν οὖν ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ τῆς κινήσεως, ὅτι ἀνάγκη τὸ μέλλον κινεῖσθαι κινητὸν εἶναι πρότερον κατὰ φύσιν καὶ τοιοῦτον ὡς δύνασθαι κινεῖσθαι, διότι πᾶσα ἐνέργεια γενητὴ ἀπὸ δυνάμεως προχωρεῖ, καὶ οὐκ ἂν γένοιτό τι, ὃ μὴ ἠδύνατο γενέσθαι, οὐδ' ἂν ἐκινήθη τι φυσικῶς μὴ δύναμιν ἔχον τοῦ κινηθῆναι (πρῶτον γὰρ ἐν τοῖς γενητοῖς τῷ χρόνῳ τὸ δυνάμει τοῦ ἐνεργείᾳ, διότι ἐξ ἀτελοῦς ἐπὶ τὸ τέλειον τὰ γινόμενα προκόπτει), τοῦτο οὖν ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ δι' ὀλίγου ῥήματος ὑπομνήσας τοῦ λέγοντος ἀναγκαῖον ἄρα ὑπάρχειν τὰ πράγματα τὰ δυνάμενα κινεῖσθαι κα θ ' ἑκάστην κίνησιν ἐπέστησε καλῶς, ὅτι καὶ χωρὶς τοῦ ὁρισμοῦ πᾶς ἂν ὁμολογήσειεν ἀναγκαῖον εἶναι ἐκεῖνο κινεῖσθα ι , τὸ δυνατὸν κινεῖσθαι κα θ ' ἑκάστην κίνησι ν· ὅπερ καὶ ἐπὶ ἑκάστου εἴδους τῆς κινήσεως παραδείκνυσιν ἀλλοιοῦσθαι μὲν τὸ ἀλλοιωτὸν λέγων, κατὰ τόπον δὲ κινεῖσθαι τὸ φορητὸν καὶ πρὶν καίεσθαι καυστὸν ὑπάρχειν. [5]

in Ph 10 1127 ἐπειδὴ δὲ ἐν τοῖς φυσικοῖς καὶ γενητοῖς οὐ μόνα τὰ πάσχοντα κινούμενα πάσχει, ἀλλὰ καὶ τὰ ποιοῦντα κινούμενα ποιεῖ, καὶ δεῖ καὶ ἐπὶ τούτων προϋπάρχειν τοῦ κινοῦντος τὸ κινητικόν, διὰ

τοῦτο προσέθηκε καὶ καυστικὸν πρὶν κάει ν. δῆλον δὲ ὅτι ταῦτα οὐκ ἐπὶ πάσης ἐνεργείας ἐστὶν ἀληθῆ· οὐ γὰρ ἐπὶ τῶν τελείων καὶ ὑπὲρ τὸ γενητόν, ἀλλ᾽ ἐπὶ τῶν ἀτελῶν, ἐφ᾽ ὧν ἀεὶ σύνεστι τὸ δυνάμει τῷ ἐνεργείᾳ, τοιαύτη δέ ἐστιν ἡ κίνησις ἀμφοῖν οὖσα μῖγμα, ὥστε ἐπὶ κινήσεως μεταβολικῆς οὔσης ἀληθὴς λόγος, ὅτι δεῖ προϋπάρχειν τὸ πεφυκὸς κινεῖσθαι τῆς κινήσεως, εἴτε παθητικῶς εἴτε ποιητικῶς κινεῖται. p. 251a16 Οὐκοῦν καὶ ταῦτα ἀναγκαῖον ἕως τοῦ ὥστε πρὸ τῆς πρώτης μεταβολῆ ς , ἔσται μεταβολὴ προτέρ α . Λαβὼν ὅτι προϋπάρχειν ἀνάγκη τῆς κινήσεως τό τε κινητὸν καὶ τὸ κινητικὸν καὶ λαβὼν αὐτὸ ἀπό τε τοῦ ὁρισμοῦ τῆς κινήσεως καὶ ἀπὸ τῆς ἐναργείας, ἐφεξῆς λοιπὸν ἐκ διαιρέσεως ἐρωτᾷ, ὅτι ἀναγκαῖον ταῦτα ἢ γενέσθαι ποτὲ οὐκ ὄντα πρότερον ἢ ἀγένητα εἶναι. ἀλλ᾽ εἰ μὲν γέγονε τὸ κινητὸν καὶ τὸ κινητικόν, ἐπεὶ πᾶσα γένεσις διὰ κινήσεως, ἀνάγκη πρὸ τοῦ τὸ μὲν κινῆσαι τὸ δὲ κινηθῆναι κίνησιν εἶναι, καθ᾽ ἣν ταῦτα γέγονεν (ἄλλως γὰρ ἀδύνατον γενέσθαι τι), ὥστε πρὸ τοῦ τὸ μὲν κινῆσαι τὸ δὲ κινηθῆναι ἀναγκαῖον εἶναι κίνησιν. ὥστε οὐκ ἦν ἀρχὴ κινήσεως ἡ ληφθεῖσα. εἰ δὲ μὴ ἐγένετο τὸ κινητὸν καὶ τὸ κινητικόν, ἀλλ᾽ ὄντα προϋπῆρχεν ἀεὶ κινήσεως μὴ οὖση ς , ἄλογον μέν φησι καὶ αὐτόθεν ἐπιστήσαντι φανεῖται, τὸ ἀμφοῖν ἀιδίων ὑποκειμένων, τοῦ τε κινητοῦ καὶ τοῦ κινητικοῦ, κατὰ τὸν ἄπειρον τὸν πρὸ τοῦ χρόνον μὴ ἐνεργήσαντα αὐτὰ κατὰ τὰς δυνάμεις, ἃς ἔχουσι, νῦν ἄρχεσθαι ταύτης τῆς ἐνεργείας ἀναιτίως· οὐ γὰρ ἔχομεν αἰτίαν ἀποδοῦναι, διὰ τί νῦν ἀλλὰ μὴ πρότερον. [30]

in Ph 10 1128 ἔτι δὲ μᾶλλον, φησί, τὸ ἄτοπον φανήσεται προϊοῦσι κατὰ τὸν λόγον. εἰ γὰρ ὄντων τῶν μὲν κινητῶν τῶν δὲ κινητικῶν καὶ ἠρεμούντων τὸν πρὸ τοῦ πάντα χρόνον, ὡς μὴ εἶναι τότε κίνησιν, νῦν ἤρξατο τὸ μὲν κινεῖν τὸ δὲ κινεῖσθαι, ἀναγκαῖον μεταβολήν τινα περὶ αὐτὰ πρότερον γενέσθαι τῆς αἰτίας, δι᾽ ἣν τὸν ἄπειρον πρὸ τοῦ χρόνον ἠρεμοῦντα νῦν ἤρξατο τὸ μὲν κινεῖν τὸ δὲ κινεῖσθαι· εἰ δὲ μεταβολήν, δῆλον ὅτι κίνησιν· πᾶσα γὰρ μεταβολὴ κίνησις ἢ μετὰ κινήσεως. τῶν γὰρ αὐτῶν περὶ αὐτὰ μενόντων οὐκ ἂν πρότερον μὲν ἠρέμει, νῦν δὲ ἐκινεῖτο ἀπό τινος ἀρξάμενα χρόνου, ἀλλὰ πάντως τι γέγονεν αἴτιον, ὃ πρότερον οὐκ ἦν, τοῦ τὸν ἄπειρον πρὸ τοῦ χρόνον μὴ ἐνεργοῦτα πρὸς ἄλληλα νῦν ἐνεργῆσαι. ἢ γὰρ πρότερον ἀλλήλων ἀφεστηκότα νῦν ἐπλησίασαν, ἢ μεταξύ τι ἦν τὸ κωλύον, ὃ νῦν ἀνῄρηται, ἢ μηδὲ ἐπιτήδεια ὄντα πρότερον ὕστερον γέγονεν ἐπιτήδεια. ὅτι δὲ ἂν τούτων γένηται, δεῖ μεταβολῆς πρώτης καὶ κινήσεως, ἵνα δυνηθῇ κατ᾽ ἐνέργειαν τούτων τὸ μὲν κινεῖν, τὸ δὲ κινεῖσθαι· ὥστε ἔσται πάλιν κίνησις πρὸ τῆς πρώτης κινήσεως. εἰπὼν δὲ ἦν γάρ τι αἴτιον τῆς ἠρεμίας τὴν αἰτίαν τούτου προσέθηκεν ἐπενεγκὼν ἡ γὰρ ἠρεμία στέρησις κινήσεως, ὅπερ ἦν δεδειγμένον ἐν τοῖς ἔμπροσθεν. πᾶσα δὲ στέρησις ἐξ αἰτίας γίνεταί τινος, ὥσπερ καὶ ἡ ἕξις, καὶ μάλιστα ἡ κατὰ τὴν ἠρεμίαν· οὐ γὰρ τοιαύτη στέρησίς ἐστιν ἡ ἠρεμία, οἵαί εἰσιν αἱ παρὰ φύσιν στερήσεις· ἡ γὰρ φύσις ὥσπερ κινήσεως ἀρχὴ οὕτω καὶ ἠρεμίας λέγεται. εἰ οὖν πάντα τὰ κατὰ φύσιν γινόμενα κατὰ αἰτίας γίνεταί τινας, δῆλον ὅτι καὶ τῆς ἠρεμίας ἀνάγκη τι αἴτιον ὑπάρχειν. στέρησις δὲ ἡ ἠρεμία ὡς ἡ κατὰ τὴν δύναμιν ἐπιτηδειότης στέρησις λέγεται· διὸ καὶ αὐτὴ ἀρχή πώς ἐστι τῶν ἐν γενέσει καὶ πρώτη κατὰ χρόνον τῆς ἕξεως καὶ τῆς τελειότητος. p. 251a28 Τὰ μὲν γὰρ κινεῖ μοναχῶς ἕως τοῦ ἔσται ἄρα τις προτέρα μεταβολὴ τῆς πρώτη ς . Δείξας ὅτι κἂν γενητὰ ὑποτεθῇ τό τε κινοῦν καὶ τὸ κινούμενον, κἂν ἀίδια μέν, ἀπὸ ἀρχῆς δὲ χρόνου τὸ κινεῖν καὶ τὸ κινεῖσθαι λαβόντα, ἀνάγκη πρὸ τῆς ὑποτεθείσης ἀρχῆς τῆς κινήσεως ἄλλην λαμβάνεσθαι κίνησιν, ὥστε τῆς πρώτης δοκούσης μεταβολῆς εἶναι πάντως ἀεὶ προτέραν, καὶ οὕτως ἀίδιον δείκνυσθαι τὴν κίνησιν τῷ μὴ εἶναι τὴν πρώτην λαβεῖν· ταῦτα οὖν δείξας ἀπὸ τοῦ κινουμένου μάλιστα ἐφεξῆς καὶ ἀπὸ τοῦ κινοῦντος τὸ αὐτὸ δείκνυσι. [30]

in Ph 10 1129 τὸ γὰρ κινητικόν τινος δυνάμει εἰ μέλλοι καὶ ἐνεργείᾳ κινεῖν, μεταβάλλειν αὐτὸ πρῶτον ἀνάγκη τοῦ κινητοῦ ὡσαύτως ἔχοντος ὑποκειμένου. καὶ ἦν μὲν τοῦτο καὶ αὐτόθεν ἐναργές· τοῦ γὰρ κινητοῦ ὁμοίως ἔχοντος, εἰ καὶ τὸ κινητικὸν ὁμοίως εἶχε, διὰ τί ποτὲ μὲν δυνάμει

μόνον ἦν, ποτὲ δὲ ἐνεργείᾳ κινητικόν; αὐτὸς δὲ καὶ κατ' ἄλλην μέθοδον αὐτὸ δείκνυσι· προλαβὼν γὰρ δυνάμει, ὅτι τὰ τὰς ἐναντίας κατὰ φύσιν κινοῦντα κινήσεις τῶν κινουμένων τῶν αὐτῶν μενόντων ἀνάγκη αὐτὰ μεταβάλλοντα τὰς ἐναντίας κινεῖν, ἐκ διαιρέσεως λοιπὸν λαμβάνει, ὅτι τῶν κινούντων τὰ μὲν μίαν ἁπλῆν κίνησιν κινεῖ ὡς τὸ πῦρ θερμαίνει καὶ ἡ χιὼν ψύχει, τὰ δὲ τὰς ἐναντίας ὡς ἡ ἐπιστήμη τὴν ψυχὴν πρὸς τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος, ὅταν ἑκὼν ὁ σπουδαῖος διαμαρτάνῃ πρὸς ἀπάτην τινός. καὶ ἐφιστάνει, ὅτι καὶ τὰ δοκοῦντα μοναχῶς κινεῖν καὶ ταῦτα τὰς ἐναντίας ἐμποιεῖ διαθέσεις, ὥσπερ τὸ ψυχρὸν θερμαίνει κατὰ συμβεβηκὸς τῷ ἀποστῆναι. οὕτω δὲ καὶ τὸ κατὰ τόπον κινοῦν ἠρεμίζει τῷ ἀποστῆναι, τουτέστιν τῷ αὐτὸ ἀλλοίως διατεθῆναι. ὥστε πάντα τὰ κινοῦντα οὐκ ἀεὶ δύναται κινεῖν οὐδὲ ἀεὶ ἠρεμίζειν, ἀλλὰ πλησιάζοντα μὲν εἰ τύχοι κινεῖν, ἀφιστάμενα δὲ ἠρεμίζειν. ὥστε ὅταν οὕτως ἔχῃ, ὡς τὸ μὲν μὴ κινεῖν τὸ δὲ μὴ κινεῖσθαι, εἶτα ὕστερον τὸ μὲν κινῇ τὸ δὲ κινῆται, δῆλον ὅτι μεταβολή τις γέγονεν ἢ περὶ ἄμφω ἢ περὶ θάτερον· πάντα γὰρ τὰ πρός τι οὕτως ἐκ τοῦ δυνάμει γίνεται ἐνεργείᾳ, ἢ ἑτέρου μεταβάλλοντος ἢ ἀμφοῖν. πρός τι δὲ καὶ τὸ κινοῦν καὶ τὸ κινούμενον. εἰκότως οὖν πάλιν συμπεραινόμενος τὸν λόγον ἐπήγαγεν· ἔσται ἄρα τις προτέρα μεταβολὴ τῆς πρώτης ς. καὶ περὶ ταύτης πάλιν τὰ αὐτὰ ἐρωτητέον, ἢν κινεῖται τὸ κινοῦν ἵνα ἐνεργείᾳ δυνηθῇ κινεῖν. διὰ τί γὰρ πάλιν ἐκείνην τὴν κίνησιν νῦν, ἀλλὰ μὴ πρότερον ἐκινήθη; ἔσται γὰρ πάλιν τὸ τοῦ κινοῦντος κινητικὸν πρότερον αὐτὸ κινούμενον, ἵνα τοῦτο κινήσῃ μὴ πρότερον κινοῦν αὐτό. ταῦτα μὲν οὖν τὰ τοῦ Ἀριστοτέλους ἐν τῇ πρώτῃ τῶν ἀποδείξεων κατὰ τοιαύτας ἐννοίας ὡς οἶμαι ῥηθέντα. Ἐπειδὴ δὲ πολὺν συρφετὸν ὁ Γραμματικὸς ἐκεῖνος κατ' αὐτῶν μὲν οὐχί, κατὰ δὲ τῶν ἀνοήτων ἀνθρώπων ἐπεσώρευσεν, φέρε τὸν Ἀλφειὸν μεθ' Ἡρακλέους παρακαλέσαντες τῶν εἰσδεξαμένων αὐτὸν ψυχῶν κατὰ τὸ δυνατὸν ἐκκαθάρωμεν. [28]

in Ph 10 1130 προθεὶς δὴ τὴν Ἀριστοτέλους ῥῆσιν καὶ τοῦ τε Ἀλεξάνδρου τὴν ἐξήγησιν πᾶσαν καὶ τοῦ Θεμιστίου τὴν παράφρασιν ἐπενεγκών, ἵνα πολύστιχα μᾶλλον αὐτοῦ γενόμενα τὰ συγγράμματα τῷ πλήθει καταπλήττῃ τοὺς ἰδιώτας, ἐπάγει λοιπὸν τὰς ἑαυτοῦ ἐνστάσεις τῷ λόγῳ πρώτην τοιάνδε· "ἐπειδή, φησίν, ὁ Ἀριστοτέλης τὴν κίνησιν ὁριζόμενος ἐντελέχειαν εἶναι τοῦ κινητοῦ ᾗ κινητὸν κοινῶς πᾶσαν κίνησιν διὰ τοῦ ὁρισμοῦ περιείληφεν, ἀλλὰ δὴ καὶ τῶν κινήσεων τὰς μὲν ἀιδίους εἶναι, τὰς δὲ καὶ ἀρχὴν καὶ πέρας ἔχειν ὑποτίθεται, πόθεν ὡς ἐπόμενον τῷ ὁρισμῷ τῆς κινήσεως εἴληφε τὸ τῆς μὴ ἀιδίου κινήσεως, ἀλλ' ἀρχὴν ἐχούσης τοῦ εἶναι προϋπάρχειν ἐξ ἀνάγκης κατὰ χρόνον τὰ κινεῖσθαι μέλλοντα μόνην τὴν δύναμιν τῆς κινήσεως χωρὶς τῆς ἐνεργείας ἔχοντα;" τοῦτο γάρ, ὅτι μὴ ἔστιν ἀληθές, πειρᾶται κατασκευάζειν οὕτω· "πᾶς ὁρισμός, φησίν, ἰσοτίμως τοῦ ὁριστοῦ παντὸς κατηγορεῖται", καὶ μηκύνει κἀνταῦθα τὸν λόγον τοῖς παραδείγμασιν. "ὥστε, φησί, καὶ ὁ τῆς κινήσεως ὁρισμὸς ὁμοίως ἐφαρμόττει καὶ τῇ ἀνάρχῳ κινήσει, εἴ τις εἴη τοιαύτη, καὶ τῇ ἀρχὴν ἐχούσῃ. εἰ οὖν ἐπὶ τῆς μὴ ἀιδίου ἕπεται τῷ ὁρισμῷ τὸ προϋπάρχειν δεῖν κατὰ χρόνον τῆς κινήσεως τὸ κινούμενον, ἕψεται τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῆς ἀιδίου. εἰ οὖν ταῦτα ἀληθῆ, ἀνάγκη ἢ μὴ ἀληθεύειν τὸν ὁρισμὸν καὶ ἐπὶ τῆς ἀιδίου κινήσεως, καίτοι ὡς κοινὸν ἀποδοθέντα, ὅπερ ἄτοπον· ἢ εἰ καὶ ἐπὶ ταύτης ἀληθεύοι τὸ κατὰ χρόνον προϋπάρχειν τῆς κινήσεως τὸ κινούμενον, ὥστε καὶ τῆς κυκλοφορίας προϋπάρχειν κατὰ χρόνον τὴν τοῦ οὐρανοῦ οὐσίαν, οὐδὲν δὲ τῶν ἐχόντων τι κατὰ χρόνον ἑαυτοῦ προϋπάρχον ἀίδιόν ἐστιν, οὐδὲ ἡ κατ' αὐτὸν ἀίδιος κίνησις ἀίδιος ἔσται, καὶ εἰς τοὐναντίον ὁ λόγος αὐτῷ περιτέτραπται. ἢ εἰ βούλονται, φησίν, ἀίδιον κίνησιν εἶναι, οὐκ ἔστιν ἀληθὲς τὸ τῷ ὁρισμῷ τῆς κινήσεως ἐξ ἀνάγκης ἕπεσθαι τὸ προϋπάρχειν κατὰ χρόνον τῆς κινήσεως τὸ κινητόν· ἐπὶ γὰρ τῆς ἀιδίου κινήσεως οὐ προϋπάρχει." εἶτα ἐφεξῆς σπουδάζει δεικνύναι, ὅτι ὅτε τὸν ὁρισμὸν ἀπεδίδου τῆς κινήσεως ὁ Ἀριστοτέλης, οὐ ταύτην εἶχε τὴν ἔννοιαν περὶ τοῦ δυνάμει, ὡς δυναμένου χωρίζεσθαι τῆς ἐνεργείας, τουτέστι τῆς κινήσεως, ἀλλ' ὡς καὶ τῆς κινήσεως ἕως τότε οὔσης, ἕως ἔνεστι τὸ δυνάμει, καὶ τοῦ δυνάμει ἕως τότε ὄντος, ἕως ἐστὶν ἡ

κίνησις· παυσαμένης γὰρ τῆς κινήσεως, ὅταν εἰς τέλος ἔλθῃ τὸ κινούμενον, παύεσθαι καὶ τὸ δυνάμει. [30]

in Ph 10 1131 καὶ παρατίθεται τοῦ Ἀριστοτέλους λέξιν λέγοντος “ἀλλ’ ὅταν ᾖ οἰκία, οὐκέτι οἰκοδομητόν ἐστιν· οἰκοδομεῖται δὲ τὸ οἰκοδομητόν”, καὶ τοὺς ἐξηγητὰς τῶν ἐκεῖ λεγομένων προσμαρτύρεται, ὅτι ὡς συνοῦσαν τῇ κινήσει τὴν δύναμιν ἐν ἐκείνοις ἔλαβεν ὁ Ἀριστοτέλης καὶ οὐχ ὡς κεχωρισμένην τῆς ἐνεργείας, ὡς νῦν ‘παραλογίσασθαι‘, φησί, βουλόμενοι κέχρηνται. τοιαύτη μὲν ἡ πρώτη τοῦδε τοῦ ἀνδρὸς ἔνστασις σπουδάζοντος δεικνύναι, ὅτι μὴ καλῶς εἴρηται προϋπάρχειν κατὰ χρόνον τῆς κινήσεως τὰ δυνάμενα κινεῖσθαι. ῥητέον δὲ πρὸς αὐτὰ πρῶτον μέν, ὅτι ὁ τῆς κινήσεως ὁρισμὸς πάσης ὁμοίως ἐστὶ κινήσεως τῆς τε ἀιδίου καὶ τῆς ἀρχὴν καὶ τέλος ἐχούσης· πᾶσα γὰρ κίνησις ἐνέργειά ἐστι τῶν μετὰ τοῦ ἐνεργεῖν καὶ τὸ δυνάμει ἔτι τὸ πρὸς τὸ ἐνεργεῖν ἐχόντων. διὸ καὶ ἀτελὴς ἐνέργεια ἡ κίνησις λέγεται, ὅτι τῷ δυνάμει ἀεὶ συνυπάρχει. δεύτερον δὲ ὅτι καὶ τὸ προϋπάρχειν τῆς κινήσεως τὸ δυνάμενον κινεῖσθαι ἐπὶ πάντων μὲν καὶ αὐτὸ τῶν κινουμένων ἀληθές, ἀλλ’ ἐπὶ μὲν τῶν ἀρχὴν καὶ τέλος ἐχόντων τῆς κινήσεως οὕτω προϋπάρχειν τῆς κινήσεως τὸ δυνάμενον κινεῖσθαι, ὡς καὶ μήπω κινήσεως οὔσης ὑπάρχειν ἐκεῖνα· ἐπὶ δὲ τῶν ἀίδιον κίνησιν κινουμένων ἀεὶ μέν ἐστι κίνησις, ἄλλοτε δὲ ἄλλη δηλονότι. ἀεὶ δὲ τὸ πρὸς ἑκάστην κίνησιν δυνάμει προϋπάρχει τῆς κινήσεως· ὁ γὰρ ἥλιος, ὅτε τὸν κριὸν κινεῖται, δύναμιν ἔχει τοῦ καὶ τὸν ταῦρον μετὰ τὸν κριὸν διελθεῖν, καὶ δῆλον ὅτι τὸν κριὸν διερχόμενος προϋπάρχει μετὰ τοῦ δυνάμει τῆς κατὰ τὸν ταῦρον κινήσεως.” τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων, ὅρα, ὅπως ἢ τοῖς ἄλλοις οὗτος ὡς ἀναισθήτοις προσφέρεται ἢ ἑαυτὸν παραλογιζόμενος οὐκ αἰσθάνεται. εἰ γὰρ τῆς κυκλοφορίας προϋπάρχει, φησί, κατὰ χρόνον ὁ οὐρανὸς οὐκ ἂν εἴη ἀίδιος ἡ κυκλοφορία· παρελογίσθη δὲ τὴν ἀίδιον κυκλοφορίαν ἅμα πᾶσαν ὑφεστῶσαν τὴν ἄπειρον λαβὼν καὶ οὕτω προϋπάρχειν αὐτῆς κατὰ χρόνον τὸν οὐρανὸν ὑποθέμενος καὶ συνάγειν οἴεται, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀίδιος ἡ κυκλοφορία, εἴπερ ἔχει τι κατὰ χρόνον προϋπάρχον ἑαυτῆς. ἔδει δὲ μὴ ὡς ἅμα ὑφεστῶσαν ἄπειρον τὴν ἀίδιον κίνησιν ὑποθέσθαι, ἀλλ’ ὡς ἐν τῷ γίνεσθαι ἐπ’ ἄπειρον ἀίδιον ἔχουσαν τὸ εἶναι· αὕτη γὰρ ἡ τῆς κινήσεως φύσις οὐχ ἅμα ὑφεστώσης, ἀλλ’ ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἐχούσης· ὥστε τῆς ἀεὶ ὑπαρχούσης κινήσεως ἄλλοτε ἄλλης οὔσης προϋπάρχει πάντως ἀεὶ τὰ δυνάμενα κινεῖσθαι. [30]

in Ph 10 1132 μάτην ἄρα οὗτος νεανιεύεται ὡς εἰς τοὐναντίον περιτρέψας τὸν λόγον, ἔτι δὲ μάτην παραλογίζεσθαι τὸν Ἀριστοτέλην φησὶ καὶ τοὺς τοῦ Ἀριστοτέλους ἐξηγητὰς τῷ ὁρισμῷ τῆς κινήσεως ἀκολουθεῖν λέγοντας τὸ προϋπάρχειν τῆς κινήσεως τὸ δυνάμενον κινεῖσθαι. κἂν γὰρ εἶπεν ὁ Ἀριστοτέλης, ὅτι μετὰ τῆς κινήσεώς ἐστι τὸ δυνάμει καὶ παυσαμένης τῆς κινήσεως, ὅταν εἰς τέλος ἔλθῃ τὸ κινούμενον καὶ γένηται ἡ οἰκία, παύεται καὶ τὸ οἰκοδομητόν, τουτέστι τὸ δυνάμει· ἀλλ’ οὐκέτι καὶ ἐκεῖνο εἶπεν, ὅτι μήπω οὔσης τῆς κινήσεως οὐδὲ τὸ δυνάμει ἐστίν, ὅπερ ἐμάχετο ἂν τῷ λέγοντι λόγῳ προϋπάρχειν τῆς κινήσεως τὸ δυνάμενον κινεῖσθαι. ἀλλ’ οὗτος οὐδὲν τῶν λεγομένων συνιεὶς σπουδάζει δεικνύναι τὸν Ἀριστοτέλην καὶ τοὺς τοῦ Ἀριστοτέλους ἐξηγητὰς καὶ συνυπάρχειν καὶ συναποπαύεσθαι τὸ δυνάμει καὶ τὴν κίνησιν λέγοντας, οὐκ ἐφιστάνων ὅτι, κἂν συνυπάρχῃ καὶ συναποπαύηται, οὐδὲν κωλύει καὶ προηγεῖσθαι· τοῦτο γὰρ ἐπὶ τῶν ἀρχὴν καὶ τελευτὴν ἐχουσῶν κινήσεων καὶ ἐναργέστατα φαίνεται γινόμενον. τὸ γὰρ δυνάμενον κινεῖσθαι καθ’ ἑκάστην κίνησιν τέως ἠρεμοῦν ὀλίγον ὕστερον κινεῖται. πῶς δὲ ὁ ταύτας τοῦ Ἀριστοτέλους τὰς ῥήσεις παραγράφειν φιλοτιμούμενος, ἐν αἷς λέγει συνυπάρχειν καὶ συναποπαύεσθαι τῇ κινήσει τὸ δυνάμει, ἐκείνας οὐκ ἐνενόησεν, ἐν αἷς λέγει μὴ κατὰ ταὐτὸν ὑπάρχειν τὸ δυνάμει καὶ τὸ ἐνεργείᾳ μηδὲ ἅμα, ὅταν ἐν τῷ τρίτῳ λέγῃ· “ἐπεὶ δὲ ἕνια ταὐτὰ καὶ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ ἐστίν, οὐχ ἅμα δὲ ἢ οὐ κατὰ ταὐτόν, ἀλλ’ οἷον θερμὸν μὲν ἐντελεχείᾳ, ψυχρὸν δὲ δυνάμει;” καὶ πάλιν αὐτός ἐστιν ὁ λέγων “ἐνδέχεται γὰρ ἕκαστον ὁτὲ μὲν ἐνεργεῖν, ὁτὲ δὲ μή”, τῶν δυνάμει ὄντων δηλονότι. παραθέμενος δὲ καὶ

τοῦ Θεμιστίου τὴν παράφρασιν ταύτης τῆς λέξεως λέγουσαν· “ἐνδέχεται γὰρ ἕκαστον ὁτὲ μὲν ἐνεργεῖν καθ’ ὃ δύναται, ὁτὲ δὲ μήπω, οἷον τὸ οἰκοδομητόν 〈ὅ〉 ἐστιν δυνάμει, ποτὲ μὲν ἐνεργεῖν ὡς οἰκοδομητὸν ὅταν οἰκοδομῆται, ποτὲ δὲ οὔ, οἷον εἰ κέοιντο ἁπλῶς λίθοι καὶ ὁ πηλὸς μήπω κινούμενοι ὑπὸ τοῦ τεχνίτου”, οὐκ ἐπέστησεν, ὅτι προϋπάρχειν οὗτοι λέγουσιν οἱ λόγοι τῆς κινήσεως τὸ δυνατὸν κινεῖσθαι. [25]

in Ph 10 1133 τοιοῦτον μὲν οὖν τὸ πρῶτον τοῦδε τοῦ ἀνδρὸς πάλαισμα παρὰ ὀρθῷ κριτῇ πολλὴν οἶμαι ἀλογιστίαν ἐμφαῖνον, ἵνα τὰ μεταξὺ πολλὰ θρασέως ἀποφανθέντα παραλείπω· ὧν τάχα οὐδὲν κωλύει κἂν ἑνὸς μνημονεῦσαι πρὸς τὴν τῆς ἔξεως αὐτοῦ κατανόησιν. “πᾶς, φησίν, ὁρισμὸς ἰσοτίμως τοῦ ὁριστοῦ κατηγορεῖται, ὥσπερ ὁ τῆς οὐσίας ὁρισμὸς οὐκ ἄλλως μὲν ἐπὶ τῶν ἀιδίων οὐσιῶν, ἄλλως δὲ ἐπὶ τῶν ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ νοεῖται.” καίτοι τίς οὕτως ἐστὶν ὀψιμαθής, ὡς ἀγνοεῖν ὅτι κατὰ τὴν ἀφ’ ἑνὸς πρόοδον ἀπὸ τῆς ἀιδίου οὐσίας ἡ γενητὴ πρόεισιν οὐσία, καὶ κἂν ᾖ τις ὁρισμὸς κοινὸς τῆς οὐσίας, καὶ οὗτος ὡς ἀφ’ ἑνὸς προϊών, ἀλλ’ οὐκ ἰσοτίμως, ὡς οὗτός φησι, ταῖς διαφόροις οὐσίαις ἐφαρμόσει; ἀλλ’, ὡς ἔοικεν, ἀκούσας ἐν εἰσαγωγαῖς ἐπ’ ἴσης τὰ γένη τῶν εἰδῶν κατηγορεῖσθαι ἐνόμισε καὶ τοῖς ὁρισμοῖς τοῦτο προσήκειν. Δεύτερον δ’ ἐπιχείρημα προσάγει τοῖς ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους εἰρημένοις τοιοῦτον· “καὶ ἐπὶ τῶν κινήσεων, φησί, τῶν ὁμολογουμένως ἀρχὴν ἐχουσῶν τοῦ εἶναι καὶ πέρας εἰ δειχθείη τινὰ τῶν οὕτω κινουμένων ἅμα τε εἰς τὸ εἶναι παραγόμενα καὶ εὐθὺς συνεπομένην τὴν ἐκ φύσεως αὐτοῖς προσοῦσαν κίνησιν ἔχοντα, δῆλον οἶμαι παντὶ γένοιτο ἄν, ὡς ἐφαρμόσει καὶ τῇ αὐτῶν κινήσει ὁ ὁρισμός· κινητὰ γὰρ ὄντα καὶ δυνάμενα κινεῖσθαι οὕτω κινεῖται μενούσης ἔτι τῆς δυνάμεως καὶ οὐ προϋπάρχει τῆς κινήσεως τὰ πράγματα δυνάμει μόνον ὄντα.” οὕτως οὖν τὴν ἅμιλλαν προβαλλόμενος πειρᾶται δεικνύναι, ὅτι τινὰ τῶν γενητῶν ἅμα τε γέγονε καὶ τὴν κατὰ φύσιν εὐθὺς κινεῖται κίνησιν. καί φησιν, ὅτι τὸ πῦρ, εἰ κάτω συνίσταιτο, ἅμα τε πῦρ γίνεται καὶ σύνδρομον ἴσχει τῇ οὐσίᾳ τὴν ἐπὶ τὸ ἄνω φοράν, ὁμοίως καὶ τὸ ἐν τοῖς νέφεσι συνιστάμενον ὕδωρ ἅμα τῷ συστῆναι, εἰ μή τι κωλύσει, ἐπὶ τὸ κάτω φέρεται. εἶτα ὥσπερ ἔνστασιν λύων τὴν λέγουσαν, ὅτι προϋπάρχει τὸ ξύλον δυνάμει ὂν πῦρ τῆς τοῦ πυρὸς ἐπὶ τὸ ἄνω κινήσεως, ὅτε ἐκ ξύλου τὸ πῦρ γέγονεν “οὐ τὸ ξύλον, φησίν, ἦν τὸ τὴν δύναμιν ἔχον τῆς ἐπὶ τὸ ἄνω φορᾶς· γένεσις γὰρ ἡ εἰς τὸ πῦρ τοῦ ξύλου μεταβολή, καὶ οὐ κίνησις. ὁ δὲ εἰρημένος ὁρισμὸς οὐ γενέσεώς ἐστιν, ἀλλὰ κινήσεως (ἐντελέχεια γάρ, φησί, τοῦ κινητοῦ ᾗ κινητόν). οὐκοῦν εἰ ἡ μὲν ἐπὶ τὸ ἄνω φορὰ κίνησίς ἔστι καὶ οὐ γένεσις, ἡ δὲ εἰς τὸ πῦρ τοῦ ξύλου μεταβολὴ γένεσίς ἔστι καὶ οὐ κίνησις, εἰ καὶ μὴ ἄνευ κινήσεως ἡ γένεσις, οὐκ ἄρα ἡ ἐπὶ τὸ ἄνω φορὰ τοῦ πυρὸς ἐντελέχεια ἦν τῆς τοῦ ξύλου δυνάμεως. [30]

in Ph 10 1134 τὰ μὲν γὰρ κινούμενα καθ’ ἕκαστον εἶδος κινήσεως μένοντα ἐπὶ τῆς αὐτῶν οὐσίας καὶ μὴ φθειρόμενα κινεῖται, τὸ δὲ ξύλον οὐ μένον ξύλον ἐπὶ τὸ ἄνω φέρεται, ἀλλὰ φθαρὲν καὶ εἰς πῦρ μεταβεβληκὸς οὐκ αὐτὸ κινεῖται (πῶς γὰρ τὸ φθαρὲν καὶ μηκέτι ὄν;), ἀλλὰ τὸ ἐξ αὐτοῦ γινόμενον πῦρ.” οὐκ ἀρκεσθεὶς δὲ τούτοις καὶ ἄλλα ἐπάγει ἐπιχειρήματα δεικνύναι πειρώμενος, ὅτι οὐ τὸ ξύλον ἐστὶ τὸ τὴν δύναμιν ἔχον τοῦ ἄνω φέρεσθαι, ἀλλὰ τὸ πῦρ, ἐκ τούτου δεικνύναι νομίζων, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀληθὲς τὸ προϋπάρχειν τῆς κινήσεως τὸ δυνάμενον κινεῖσθαι, ἐξ οὗ δέδεικται ἡ τῆς κινήσεως ἀιδιότης. “τὸ μὲν γὰρ ξύλον, φησί, προϋπάρχει τῆς τοῦ πυρὸς ἐπὶ τὸ ἄνω κινήσεως, ἐπειδὴ καὶ τοῦ πυρὸς τοῦ ἐξ αὐτοῦ γινομένου προϋπάρχει· τὸ δὲ πῦρ ἅμα πῦρ ἐστι καὶ ἐπὶ τὸ ἄνω κινεῖται.” διὰ τοῦτο οὖν ἐπιμένει δεικνύς, ὅτι οὐ τὸ προϋπάρχον ἐστὶ τὸ δυνάμενον κινεῖσθαι οἷον τὸ ξύλον, ἀλλ’ αὐτὸ τὸ κινούμενον οἷον τὸ πῦρ τὸ συνυπάρχον τῇ κινήσει αὐτὸ καὶ δυνάμενόν ἐστι κινεῖσθαι. “εἰ γὰρ τοῦ ξύλου, φησίν, ἐντελέχειάν τις λέγοι τὴν ἐπὶ τὸ ἄνω φοράν, πρῶτον μὲν τῶν ἐναντίων ἡ αὐτὴ ἔσται ἐνέργειά τε καὶ κίνησις· τὸ μὲν γὰρ ξύλον βαρύ, τὸ δὲ πῦρ κοῦφον. εἰ οὖν ἡ ἐπὶ τὸ ἄνω κίνησις καὶ τοῦ πυρός ἐστιν ἐνέργεια καὶ τοῦ εἰς αὐτὸ μεταβεβληκότος ξύλου, τῶν ἐναντίων ἡ αὐτὴ ἔσται

ἐνέργεια καὶ κίνησις, καὶ οὐ κατ' ἄλλο τι, ἀλλὰ καθ' ὃ τῶν ἐναντίων μετέχουσιν· ἐναντία δὲ κουφότης καὶ βαρύτης. οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τοῦ αὐτοῦ ἑκατέρα τῶν ἐναντίων κινήσεων ἐντελέχεια ἔσται καὶ ἐνέργεια, εἴπερ τοῦ ξύλου καὶ ἡ ἐπὶ τὸ κάτω φορὰ ἐντελέχεια καὶ ἡ ἐπὶ τὸ ἄνω, ἣν τὸ πῦρ φέρεται τὸ ἐξ αὐτοῦ γενόμενον. εἰ οὖν μὴ πέφυκε, φησί, τὸ ξύλον, ἕως ἂν ᾖ ξύλον, τὴν ἄνω φορὰν φυσικῶς κινεῖσθαι, οὐδὲ δύναμιν ἕξει τῆς ἐπὶ τὸ ἄνω φορᾶς, οὐδὲ ἔστιν αὐτοῦ ἐνέργεια καὶ τελείωσις ἡ ἐπὶ τὸ ἄνω τοῦ πυρὸς κίνησις." εἶτα καὶ τρίτον ἐπιχείρημα πρὸς τὸ αὐτὸ τοιοῦτον ἐπάγει· εἰ πάντα τὰ στοιχεῖα καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν σύνθετα σώματα εἰς ἄλληλα μεταβάλλειν δύναται, ἢ ἀμέσως ἢ καὶ διὰ μέσων ἑτέρων (τὸ γὰρ ὕδωρ διὰ μέσου ἀέρος μεταβάλλοι ἂν εἰς πῦρ), συμβήσεται πᾶσαν κίνησιν παντὶ κατὰ φύσιν εἶναι καὶ τῶν κούφων ἑκάστῳ καὶ τῶν βαρέων. καὶ τέταρτον· "εἴπερ ἡ αὔξησις, φησίν, ἐντελέχειά ἐστι τοῦ αὐξητοῦ ᾗ τοιοῦτόν ἐστιν οἷον φέρε τῆς σαρκός, δύναται δὲ ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος ἐν ζῴῳ μεταβληθέντα γενέσθαι σάρξ, εἴη ἂν ἡ αὔξησις ἐνέργειά τε καὶ ἐντελέχεια τοῦ ἄρτου τε· καὶ τοῦ οἴνου. [30]

in Ph 10 11[illegible]5 ὅπερ ἀδύνατον· αὔξεται μὲν γὰρ τὰ τρεφόμενα, τρέφεται δὲ τὰ ἔμψυχα, ἡ δὲ τροφὴ τρέφει, οὐ τρέφεται. οὐκ ἄρα ἡ τῆς σαρκὸς αὔξησις ἐντελέχεια τροφῆς ἐστιν, ἧς μεταβαλλούσης σὰρξ γέγονεν. ὥστε οὐδὲ ἡ ἐπὶ τὸ ἄνω τοῦ πυρὸς κίνησις τοῦ ξύλου ἐστὶν ἐνέργεια καὶ κίνησις, ἀλλὰ τὸ προσεχῶς κινεῖσθαι πεφυκὸς τήνδε τὴν κίνησιν, φησίν, ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ μόνον φύσεως καὶ μὴ φθειρόμενον τοῦτο λέγομεν δυνάμει εἶναι κινητὸν ἐκείνην τὴν κίνησιν, οἷον τὸν ἄνθρωπον βαδιστικόν, οὐ τὰ στοιχεῖα· καὶ τὴν κίνησιν δὲ τῆς προσεχοῦς δυνάμεως ἐντελέχειαν εἶναί φαμεν. εἰ οὖν τὸ πῦρ ἐστι, φησί, τὸ δυνάμει κινητὸν καὶ οὐ τὸ ξύλον, ἅμα δὲ πῦρ γίνεται καί, εἰ μή τις βία κωλύσειεν, ἐπὶ τὸ ἄνω φέρεται, ὁμοίως καὶ τὸ ἐν ταῖς νεφέλαις ὕδωρ, οὐκ ἀληθὲς τὸ μὴ ἐπὶ τῶν ἀιδίων κινήσεων προϋπάρχειν κατὰ χρόνον τῆς κατ' ἐνέργειαν κινήσεως τὸ δυνάμει κινητόν." ἐν δὴ τούτοις πρῶτον μὲν τῷ σκοπῷ τῶν λεγομένων ἐπιστῆσαι χρή, ὅτι πρὸς ἀντιλογίαν μόνην παρεσκεύασται τῆς ἀληθείας οὐδὲν πεφροντικώς. εἰ γὰρ ὁ Ἀριστοτέλης τοῦτο δεῖξαι προτίθεται, ὅτι οὐκ ἔστι πρώτη κίνησις, ἀλλὰ πρὸ πάσης τῆς λαμβανομένης ἔστι τις ἄλλη, ᾧ ἕπεται τὸ ἀίδιον εἶναι τὴν κίνησιν ἄλλης πρὸ ἄλλης ἐπ' ἄπειρον ἀεὶ λαμβανομένης (δείκνυσι δὲ αὐτὸ προλαβών, ὅτι προϋπάρχει τῆς κινήσεως τὸ δυνάμενον κινεῖσθαι), εἰ ἀληθές ἐστι τὸ μὴ εἶναι πρώτην κίνησιν, ψευδὲς δὲ τὸ προϋπάρχειν τὸ δυνάμενον κινεῖσθαι τῆς κινήσεως, τὸ μὲν δόγμα αὐτὸ τὸ ἀίδιον εἶναι τὴν κίνησιν οὐκ ἐλέγχεται, ὁ δὲ τρόπος, εἰ ἄρα, τῆς ἀποδείξεως ἀδόκιμος φανεῖται. οὗτος οὖν ἀνελεῖν προθέμενος τὸ προϋπάρχειν τὸ δυνάμει κινούμενον τῆς κινήσεως κινήσεις ἔλαβε πυρὸς καὶ ὕδατος, ὧν ὁμολογεῖ προϋπάρχειν τὰς ἐξ ἄλλων γενέσεις αὐτῶν, ὥστε ἀεὶ πρὸ κινήσεως κίνησιν εἶναι. Καὶ τί λέγω ταῦτα; ὅτε σαφῶς οὗτος ὑπὸ τῆς ἀντιλόγου φιλονεικίας ἐσκοτωμένος· "τέως γὰρ νῦν, φησίν, οὐ ζητοῦμεν, εἴτε ἐξ ὄντων τὰ γινόμενα γίνεται εἴτε ἐκ μὴ ὄντων, οὐδὲ εἰ ἔστι τις πρώτη κίνησις ἢ μὴ ἔστιν, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἀληθὲς τὸ ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ δῆθεν τῆς κινήσεως εἰλημμένον ἀξίωμα". καίτοι εἰ μὴ ἔστι πρώτη κίνησις, κἂν μὴ ἀληθὲς ᾖ τὸ ἀξίωμα, οὐδὲν βέβλαπται τὸ δόγμα τὸ περὶ τῆς ἀιδίου κινήσεως. ταῦτα μὲν οὖν ἐμήκυνα τὸν σκοπὸν τοῦ ἀνδρὸς παραγυμνῶσαι βουλόμενος· ὅτι δὲ οὐδὲ τὸ ἀξίωμα σαλεύει τὰ ὑπὸ τούτου λεγόμενα οὐδὲ νοήσας φαίνεται τὰ εἰρημένα, ὧδε ἂν μάθοις· τὸ δυνάμενον κινεῖσθαι διττόν ἐστιν, ὅπερ οὗτος ἀγνοήσας ἑαυτόν τε συνέχεε καὶ τοὺς ἀγνοοῦντας αὐτοῦ τὴν ἕξιν. [35]

in Ph 10 11[illegible]4 λέγομεν γὰρ δύνασθαι κινεῖσθαι τὸ τὴν τελείαν ἔχον δύναμιν τὴν προβλητικὴν τῆς ἐνεργείας, ᾗ σύνεστιν ἡ ἐνέργεια (οὕτω γὰρ τὸ μὲν πῦρ ἐπὶ τὸ ἄνω δύναται κινεῖσθαι, τὸ δὲ ὕδωρ ἐπὶ τὸ κάτω συνούσης ἀεὶ τῇ δυνάμει ταύτῃ τῆς ἐνεργείας καὶ ἀπ' αὐτῆς προαγομένης)· λέγομεν δὲ δυνάμενον κινεῖσθαι καὶ τὸ δυνάμει κινητόν, ὃ οὔπω μὲν τὴν τελείαν ἔχει δύναμιν τὴν οἰστικὴν τῆς ἐνεργείας, πέφυκε δὲ ἴσχειν. οὕτω δυνάμει λέγομεν κινεῖσθαι τὸ πεφυκὸς μὲν

κινεῖσθαι, μήπω δὲ πρόχειρον ἔχον τὴν τελείαν δύναμιν τὴν οἰστικὴν τῆς ἐνεργείας. τοῦ οὖν Ἀριστοτέλους προϋπάρχειν εἰπόντος τῆς κινήσεως τὸ δυνάμενον κινεῖσθαι οὕτως, ὡς τὸ πεφυκὸς μέν, μήπω δὲ κινούμενον ἢ μὴ ἐκεῖνο τῆς κινήσεως τὸ μέρος κινούμενον (καὶ γὰρ τὸν ἥλιον δυνάμει ἐν ταύρῳ κινεῖσθαι λέγομεν, ὅταν τὸν κριὸν κινῆται) καὶ ἐπὶ τούτων προϋπάρχειν εἰπόντος τὸ δυνάμενον κινεῖσθαι τῆς κινήσεως, οὗτος ἐλέγχειν οἴεται τὸν Ἀριστοτέλους λόγον ἐπὶ τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ ὕδατος δεικνὺς συνυπάρχουσαν τὴν κίνησιν τῷ δυναμένῳ κινεῖσθαι κατὰ τὴν τελείαν δύναμιν τὴν οἰστικὴν τῆς ἐνεργείας. ταύτην οὖν ἀγνοήσας τὴν διαφορὰν μάτην πάντα τὰ ἐφεξῆς ἐρραψῴδησε δεικνύναι φιλονεικῶν, ὅτι τὴν δύναμιν τῆς ἐπὶ τὸ ἄνω κινήσεως τὸ πῦρ ἔχει τὸ ἤδη κινούμενον ἐπὶ τὸ ἄνω, ἀλλ᾽ οὐ τὸ ξύλον τὸ πεφυκὸς γίνεσθαι πῦρ, οὐκ ἐννοῶν ὅτι ἄλλην μὲν ἔχει τὸ πῦρ τὴν τελείαν, ἄλλην δὲ τὸ ξύλον τὴν ἀτελῆ καὶ κατὰ τὸ δυνάμει λεγομένην, καθ᾽ ἣν πέφυκε πῦρ γενόμενον καὶ αὐτὸ ἐπὶ τὸ ἄνω φέρεσθαι. ὅλως γάρ, εἰ πῦρ μέν ἐστι δυνάμει τὸ ξύλον, τῷ δὲ πυρὶ συμπέφυκε κατ᾽ ἐνέργειαν ἡ ἐπὶ τὸ ἄνω κίνησις, πῶς οὐχὶ καὶ τῷ ξύλῳ ὥσπερ τὸ πυρὶ εἶναι, οὕτω καὶ τὸ ἐπὶ τὸ ἄνω κινεῖσθαι δυνάμει ὑπάρχει; ἀλλ᾽ ‘ἡ εἰς τὸ πῦρ, φησί, τοῦ ξύλου μεταβολὴ οὐκ ἔστι κίνησις ἀλλὰ γένεσις. ὁ δὲ εἰρημένος ὁρισμὸς οὐ γενέσεώς ἐστιν, ἀλλὰ κινήσεως (ἐντελέχεια γάρ, φησί, τοῦ κινητοῦ ᾗ κινητόν).‘ ὥστε, φαίη ἄν, τὸ ξύλον γενέσεως προϋπάρχειν, οὐ μέντοι κινήσεως εἶπεν ὁ Ἀριστοτέλης. ἆρα οὖν οἷος ἀνήρ ἐστιν οὗτος πρὸς Ἀριστοτέλη διατεινόμενος ὁ μηδὲ γινώσκων τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους εἰρημένα; αὐτίκα γοῦν τὸν ὁρισμὸν τὸν λέγοντα “ἐντελέχεια τοῦ κινητοῦ ᾗ κινητόν” κινήσεως εἶναί φησιν ἀλλ᾽ οὐ γενέσεως, ἀγνοῶν ὅτι τὸν ὁρισμὸν τοῦτον ἀποδέδωκεν Ἀριστοτέλης μήπω διακρίνας τὴν γένεσιν καὶ φθορὰν ἀπὸ τῆς κυρίως κινήσεως· τοῦτο γὰρ ἐν τῷ πέμπτῳ βιβλίῳ πεποίηκεν. ἔτι δὲ μᾶλλον ἠγνόησεν, ὅτι σαφῶς καὶ ὡς γενέσεως καὶ φθορᾶς τὸν ὁρισμὸν τῆς κινήσεως ἀποδέδωκεν. [35]

in Ph 10 1137 καὶ πρὸ ὀλίγου μέν (καὶ ἐν τούτοις δὲ ἔτι σαφέστερον τοῖς ῥητοῖς)· ‘διῃρημένου καθ᾽ ἕκαστον γένος τοῦ μὲν ἐντελεχείᾳ, τοῦ δὲ δυνάμει, τὴν τοῦ δυνάμει ὄντος ἐνέργειαν ᾗ τοιοῦτόν ἐστιν λέγω κίνησιν εἶναι, οἷον τοῦ μὲν ἀλλοιωτοῦ ᾗ ἀλλοιωτὸν ἀλλοίωσιν, τοῦ δὲ αὐξητοῦ καὶ τοῦ ἀντικειμένου φθιτοῦ (οὐδὲν γὰρ ὄνομα κοινὸν ἐπ᾽ αὐξήσει καὶ φθίσει) αὔξησιν καὶ φθίσιν, τοῦ δὲ γενητοῦ καὶ φθαρτοῦ γένεσιν καὶ φθοράν, τοῦ δὲ φορητοῦ φοράν.‘ πῶς οὖν οὗτος τὴν εἰς τὸ πῦρ τοῦ ξύλου μεταβολὴν γένεσίν φησι καὶ οὐ κίνησιν; ἵνα πρὸ γενέσεως μὲν εἴη τὸ γενητόν, μὴ μέντοι πρὸ κινήσεως τὸ κινητόν. ἀλλ᾽ ὅτι μὲν καὶ ἡ γένεσις κίνησίς ἐστι κατὰ τὸ κοινὸν τῆς κινήσεως καὶ τῷ ὁρισμῷ τῆς κοινῆς κινήσεως ὑποβέβληται, πρόδηλον, καὶ ὅτι ἡ τοῦ ξύλου τοῦ μεταβάλλοντος εἰς πῦρ κίνησις ἡ γένεσίς ἐστι καὶ μεταβολὴ ἡ εἰς πῦρ, καὶ ταύτης προσεχῶς προϋπάρχει τὸ ξύλον, πρὸς ἣν καὶ δυνάμει ἦν, ἀλλ᾽ οὐχὶ τῆς ἐπὶ τὸ ἄνω φορᾶς τοῦ πυρός· οὐδὲ αὕτη ἐστὶν ἡ τοῦ ξύλου ἐντελέχεια καὶ κίνησις, ἀλλ᾽ ἡ εἰς τὸ πῦρ μεταβολή. οὗτος δὲ ὡς τοῦ Ἀριστοτέλους λέγοντος, ὅτι τὸ δυνατὸν κινεῖσθαι προϋπάρχει τῆς κινήσεως, οὐχὶ ταύτης, πρὸς ἣν ἐλέγετο δυνατόν, ἀλλὰ τῆς ἐκείνου κινήσεως, εἰς ὃ μεταβέβληκεν, οἷον τὸ ξύλον τὸ δυνατὸν εἰς πῦρ μεταβάλλειν οὐχ ὅτι τῆς εἰς πῦρ μεταβολῆς προϋπάρχει, ἀλλὰ τῆς ἐπὶ τὸ ἄνω κινήσεως τοῦ πυρός, οὗτος εὐθύνειν ἐπιχειρεῖ τὸν λόγον διὰ πλειόνων ἐπιχειρημάτων. καὶ δῆλον μέν, ὅτι παρὰ θύρας ὑπαντῶντος πάντα ἐστὶ περιττά· πλὴν ἵνα καὶ τὴν ἐν τούτοις ἕξιν τοῦ ἀνδρὸς ἀποκαλύψω, ποιήσομαι καὶ τούτων λόγον τινά. ‘Εἰ γὰρ τοῦ ξύλου, φησίν, ἐντελέχειάν τις λέγοι τὴν ἐπὶ τὸ ἄνω φοράν, καὶ τῶν ἐναντίων ἡ αὐτὴ ἔσται ἐνέργεια, καὶ τοῦ αὐτοῦ ἑκατέρα τῶν ἐναντίων κινήσεων ἐντελέχεια ἔσται καὶ ἐνέργεια‘, καὶ παρεθέμην αὐτοῦ πρὸ ὀλίγου τὴν ταῦτα δηλοῦσαν λέξιν. τί δὴ ἄτοπον, ὦ τάν, εἰ τὴν ἐπὶ τὸ ἄνω κίνησιν τὸ μὲν ξύλον δυνάμει ἔχει ὡς πεφυκὸς γίνεσθαι πῦρ, τὸ δὲ πῦρ κατ᾽ ἐνέργειαν· καὶ αὖ πάλιν τοῦ ξύλου κατ᾽ ἐνέργειαν μὲν ἡ ἐπὶ τὸ κάτω φορά, κατὰ δύναμιν δὲ ἡ ἐπὶ τὸ ἄνω, ὅτι δυνάμει πῦρ ἐστι, δυνατὸν δὲ καὶ τῷ καθ᾽ αὑτὸ καὶ κατὰ συμβεβηκὸς ταῦτα διαιρεῖν. [25]

in Ph 10 1118 ἢ οὐκ ἀληθὲς εἰπεῖν καὶ τὸ ὕδωρ ἐνεργείᾳ μὲν καὶ καθ' αὑτὸ ψύχειν, δυνάμει δὲ καὶ κατὰ συμβεβηκὸς θερμαίνειν, ὅτι μεταβάλλειν ποτὲ πέφυκε τὸ ὕδωρ εἰς πῦρ. καὶ ἔδει τοῦ Ἀριστοτέλους ἀκοῦσαι λέγοντος ἐν ἐκείνοις τοῖς περὶ κινήσεως λόγοις· "ἐπεὶ δὲ ἕνια ταὐτὰ καὶ δυνάμει καὶ ἐντελεχείᾳ ἐστίν, οὐχ ἅμα δὲ ἢ οὐ κατὰ ταὐτόν, ἀλλ' οἷον θερμὸν μὲν ἐντελεχείᾳ, ψυχρὸν δὲ δυνάμει", ψυχρὸν καὶ δυνάμει κατώφορόν ἐστι. δῆλον δέ, ὅτι τὸ ξύλον, ἕως ἂν ᾖ ξύλον τὴν μὲν οἰστικὴν δύναμιν τῆς ἐπὶ τὸ ἄνω φορᾶς οὐκ ἔχει, δυνάμει μέντοι καὶ κατ' ἐπιτηδειότητα πῦρ ἐστι καὶ ἐπὶ τὸ ἄνω φέρεται τὸ ξύλον. καὶ τὸ τρίτον δὲ ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἀγνοίας ἐπαχθὲν ὁμοίως ἐστὶν εὐαπόλυτον. πᾶσα γὰρ κίνησις καὶ ἡ ἐπὶ τὸ ἄνω καὶ ἡ ἐπὶ τὸ κάτω παντὶ στοιχείῳ προσήκει καὶ κούφῳ καὶ βαρεῖ καὶ κατὰ φύσιν, εἰ βούλει· πλὴν οὕτω τὸ κατὰ φύσιν, ὡς ποτὲ μὲν δυνάμει ποτὲ δὲ ἐνεργείᾳ· καὶ γὰρ τῷ ὕδατι ἡ ἐπὶ τὸ ἄνω φορὰ δυνάμει προσήκει, ὅτε δύναται γενέσθαι πῦρ. Καὶ πρὸς τὸ τέταρτον δὲ τὸ αὐτὸ ῥητέον, ὅτι καὶ ὁ ἄρτος δυνάμει σὰρξ ὢν λέγοιτο ἂν αὔξεσθαι δυνάμει. κἂν γὰρ ἡ προσεχὴς ἐπιτηδειότης τῷ ἄρτῳ τῆς εἰς σάρκα μεταβολῆς ἐστιν, ἀλλὰ μεταβάλλων εἰς σάρκα αὔξεσθαι ἐνεργείᾳ πέφυκεν. ἐπειδὴ δὲ καὶ νομοθετῶν οὗτος ὁ χρηστὸς ἀποφαίνεται, ὅτι τὸ προσεχῶς κινεῖσθαι πεφυκὸς τήνδε τὴν κίνησιν ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ μένον φύσεως καὶ μὴ φθειρόμενον, τοῦτο λέγομεν δυνάμει εἶναι κινητὸν ἐκείνην τὴν κίνησιν, οἷον τὸν ἄνθρωπον βαδιστικόν, οὐ τὰ στοιχεῖα, ἐρωτητέον αὐτὸν πρῶτον μέν, πῶς εἶπεν Ἀριστοτέλης "θερμὸν μὲν ἐντελεχείᾳ, ψυχρὸν δὲ δυνάμει". ἆρα οὐχ ὡς τοῦ δυνάμει ψυχροῦ μεταβάλλειν εἰς τὸ ψυχρὸν πεφυκότος; ἔπειτα, εἰ μηδέποτε αὐτὸς δυνάμει σάρκα τὸν ἄρτον εἶπεν ἢ τὸ σπέρμα δυνάμει ζῷον· καίτοι σπέρμα οὐκ ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ μένον φύσεως ἀνθρωπίζεται. ἀλλὰ κἀνταῦθα ταὐτὸν πέπονθεν οὗτος. ἀγνοῶν γὰρ τὴν διαφορὰν τῆς τελείας δυνάμεως πρός τε τὸ δυνάμει τὸ ἀτελὲς καὶ τὰς μεταξὺ διαθέσεις τὰς τῆς τελείας δυνάμεως τῷ δυνάμει τῷ ἀτελεῖ προσάπτει. τὸ γὰρ ἄνευ μεταβολῆς ἐνεργοῦν κατὰ τὴν τελείαν δύναμιν ἐνεργεῖ τὴν τῆς ἐνεργείας προβλητικήν, τὸ δὲ ἀτελὲς δυνάμει μεταβάλλοντος τοῦ δυναμένου γίνεται ἐνεργείᾳ, γινομένου μὲν τοῦ γενητοῦ, αὐξομένου δὲ τοῦ αὐξητοῦ, ἀλλοιουμένου δὲ τοῦ ἀλλοιωτοῦ. [30]

in Ph 10 1119 ἔστι δέ τις καὶ μέση διάθεσις, ἐν ᾗ τὸ δυνάμει συντρέχει πως τῇ τελείᾳ δυνάμει, ὅπερ ἐν τοῖς κατὰ τόπον κινουμένοις ὁρᾶται, διότι τελειότατα τῶν ἄλλων ἐστὶ τὰ κατὰ τόπον κινούμενα. τὸ γοῦν πῦρ κινητὸν ἐπὶ τὸ ἄνω λέγομεν συνούσης ἀεὶ τῆς τελείας δυνάμεως τῷ ἀτελεῖ δυνάμει καὶ τῇ φύσει πλησιάζοντι, διότι χωρὶς τῆς τοῦ κινουμένου μεταβολῆς ἡ κατὰ τόπον μετάστασις γίνεται· τὸ μέντοι γινόμενον μεταβάλλον αὐτὸ τό τε δυνάμει ἀτελέστερον ἔχει καὶ τὴν δύναμιν αὐτήν, καθ' ἣν μεταβάλλει, τῆς κατὰ τόπον κινούσης ἀτελεστέραν. τοιούτων οὖν οὐσῶν διαφορῶν ἔν τε τῷ δυνάμει καὶ ἐν τῇ δυνάμει αὐτὸς ἐπὶ τῶν κατὰ τόπον κινουμένων ἀξιοῖ πάντα τὰ δυνάμει ἐπὶ τῆς ἑαυτῶν μένοντα φύσεως καὶ μὴ φθειρόμενα, λέγεσθαι δυνάμει εἶναι κινητά. ἔδει δὲ καὶ τὸ ἐπὶ τῆς γενέσεως δυνάμει θεάσασθαι κατὰ τὴν τῆς οὐσίας μεταβολὴν εἰς τὸ ἐνεργείᾳ μεταβάλλον, ὥσπερ τὸ ἐπὶ τῆς αὐξήσεως κατὰ τὴν τῆς ποσότητος καὶ ἐπὶ τῆς ἀλλοιώσεως κατὰ τὴν τῆς ποιότητος. καὶ κάλλιον ἦν ἐπὶ μὲν τοῦ ξύλου μεταβάλλοντος εἰς πῦρ τὴν κατὰ γένεσιν κίνησιν ἰδεῖν καὶ ὅπως προϋπάρχει καὶ φύσει καὶ χρόνῳ τῆς τοιαύτης κινήσεως τὸ δυνάμενον αὐτὴν κινηθῆναι ξύλον, ἐπὶ δὲ τοῦ πυρὸς τὴν κατὰ τόπον καὶ ὅπως καὶ τοῦτο τῇ οὐσίᾳ προϋπάρχει τῆς ἀνωφόρου ἐνεργείας· δεῖ γὰρ πῦρ γενόμενον οὕτως ἐπὶ τὸ ἄνω κινηθῆναι, κἂν εὐθὺς ἅμα τῷ γενέσθαι πῦρ κινῆται. εἰ δὲ καὶ τὸ ξύλον τις, ὥσπερ τῆς εἰς πῦρ μεταβολῆς, οὕτω καὶ τῆς ἐπὶ τὸ ἄνω φορᾶς προϋπάρχειν λέγοι, οὐκ ἂν διαμαρτάνοι. ὥστε ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων τῶν τριῶν κινήσεων, γενέσεώς φημι καὶ ἀλλοιώσεως καὶ αὐξήσεως, καὶ οὗτος ἂν οἶμαι ὁμολογήσειε προϋπάρχειν τῆς κινήσεως τὸ δυνάμενον κινεῖσθαι, οἷον τὸ σπέρμα καὶ τὸ ἐπιδιδὸν κατὰ ποσότητα καὶ τὸ μεταβάλλον κατὰ ποιότητα· καὶ ἐπὶ τῆς κατὰ τόπον δὲ μεταβολῆς, ἐφ' ἧς οὗτος μάλιστα νομίζει τὸν λόγον ἐλέγχειν, εἴπερ ὁμολογεῖ καὶ οὗτος

ἐνυπάρχειν τῷ κινουμένῳ τὸ δυνάμει (προϋπάρχει δὲ πανταχοῦ τὸ δυνάμει τοῦ ἐνεργείᾳ, κἂν ἡ δύναμις τῇ ἐνεργείᾳ συνυπάρχῃ), δῆλον ὅτι καὶ τὸ δυνάμενον προϋπάρχει τοῦ κατ᾽ ἐνέργειαν. καὶ γὰρ καὶ τὸ πῦρ, κἂν εὐθὺς πῦρ γενόμενον ἐπὶ τὸ ἄνω κινῆται, ἀλλ᾽ ἐν τῇ μεταβάσει τὸ δυνάμει, φέρε εἰπεῖν ἐν τῷ ἀέρι γενέσθαι, προϋπάρχον ἔχει τοῦ ἐνεργείᾳ καὶ τὸ δυνάμει ἐν τῷ ὑπεκκαύματι προϋπάρχει τοῦ ἐνεργείᾳ. [30]

in Ph 10 1140 καὶ ἔστι διὰ πάντων ἀνέλεγκτος ὁ Ἀριστοτέλους λόγος ὁ λέγων ἀναγκαῖον εἶναι προϋπάρχειν τὰ πράγματα τὰ δυνάμενα κινεῖσθαι καθ᾽ ἑκάστην κίνησιν. ὥστε μάτην οὗτος ἐπὶ τῷ τέλει τοῦ λόγου μεγαλαυχούμενος· ‘εἰ ψεῦδος, φησί, δέδεικται τὸ προϋπάρχειν τῆς κινήσεως τὰ δυνάμενα κινεῖσθαι, καὶ τὸ ἐκ τούτου ἄρα συγκατασκευαζόμενον, ὡς ὁ Γραμματικὸς ἔφρασε, τὸ ἄναρχον εἶναι τὴν κίνησιν συνελέγχεται.‘ δικαιότερον γὰρ οἶμαι λέγειν, ὡς εἰ τοῦτο διὰ πάντων ἀληθὲς ἀποδέδεικται, καὶ τὸ ἐκ τούτου δεικνύμενον ἀληθὲς ἂν εἴη μηδὲν ὑπὸ τοῦ θορύβου τῶν κολοιῶν ταραττόμενον. Οὗτος μέντοι τὰς Ἀριστοτέλους ἀρχὰς τῆς ἀποδείξεως περιπτύσας αὐτὸς ἡμῖν οἰκείαν εἰσηγήσασθαι βούλεται μέθοδον “μόνως ἂν οὕτω, λέγων, ἄναρχος εἶναι ἡ κίνησις ἀπεδείκνυτο, εἴπερ ἦν ἀληθὲς τὸ πολυθρύλητον τῶν φυσικῶν, ὡς αὐτοί φασιν, ἀξίωμα τὸ ‘μηδὲν ἐκ τοῦ μηδαμῇ μηδαμῶς ὄντος γίνεσθαι‘, ἀλλὰ πᾶν ἐκ προϋπάρχοντος ἔχειν τὴν γένεσιν.” καὶ μέμφεται τῷ Ἀριστοτέλει μὴ τοῦτο λαβόντι τὸ ἀξίωμα εἰς τὸ συλλογίσασθαι, ὅτι ἄναρχός ἐστιν ἡ κίνησις, ἀγνοῶν οὗτος ἀνήρ, ὅσον τῆς Ἀριστοτέλους ἀγχινοίας διέστηκεν, ἀγνοῶν δὲ καὶ ὅτι τῆς Ἀριστοτέλους ἐπιστήμης ἴδιόν ἐστι τὸ προσεχεῖς ἀρχὰς ἀεὶ τῶν ἀποδείξεων λαμβάνειν καὶ μὴ κοινάς. ἐν μὲν γὰρ τῷ πρώτῳ τῆς Φυσικῆς ἀκροάσεως τὰς τῆς γενέσεως ἀρχὰς ζητῶν ἐμνημόνευσεν ἀπορίας τινὸς πειρωμένης ἀναιρεῖν τὴν γένεσιν διὰ τὸ δεῖν πᾶν τὸ γινόμενον ἢ ἐξ ὄντος γενέσθαι ἢ ἐκ μὴ ὄντος· ἑκάτερον δὲ ἀδύνατον εἶναι· “οὔτε γὰρ τὸ ὂν γίνεσθαι (εἶναι γὰρ ἤδη) ἔκ τε μὴ ὄντος οὐδὲν ἂν γενέσθαι (ὑποκεῖσθαι γάρ τι δεῖν)”, καὶ λύει τὴν ἀπορίαν ἐκ μὲν τοῦ ἁπλῶς μὴ ὄντος μηδὲν γίνεσθαι λέγων, ἐκ δὲ τοῦ μὴ ὄντος κατὰ συμβεβηκὸς γίνεσθαι, διότι ἐκ τῆς στερήσεως οὐ καθ᾽ αὑτήν, ἀλλ᾽ ἐν τῷ ἐστερημένῳ οὔσης, καὶ κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν λόγον καὶ εἶναι γένεσις καὶ ἀίδια καὶ ἀνέκλειπτα δείκνυται τὰ γινόμενα, εἴπερ παντὸς τοῦ γινομένου προϋπάρχει τι ἄλλο καὶ αὐτὸ γενητόν, καὶ μετὰ τὸ φθειρόμενον ὑπολείπεταί τι καὶ αὐτὸ φθαρτόν. ἐνταῦθα μέντοι οὐ τὰ κινούμενα, ἀλλὰ τὴν κίνησιν ἀίδιον δεῖξαι προθέμενος, ἐξ αὐτοῦ τοῦ ὁρισμοῦ τῆς κινήσεως ἐπεχείρησε καὶ τοῦ ὁρισμοῦ αὐτῆς προϋπάρχειν ἀεὶ τῆς κινήσεως ἐνδεικνυμένου τὸ κινεῖσθαι δυνάμενον ὡς ἡ οὐσία πανταχοῦ προϋπάρχει τῆς ἐνεργείας. [30]

in Ph 10 1141 ἆρα οὖν ἐθελήσοι τις ἂν νοῦν ἔχων τὴν Ἀριστοτέλους μέθοδον ἀφεὶς ταῖς προπετέσι τούτου φαντασίαις ἀκολουθεῖν; Πλὴν ἐπειδὴ ῥᾳδίως ἀποδεικνύναι νομίζων ψευδῆ τὸν λέγοντα λόγον ‘μηδὲν ἐκ τοῦ μηδαμῇ μηδαμῶς ὄντος γίνεσθαι‘ διατείνεται μόνως ἂν οὕτως ἀίδιον εἶναι τὴν κίνησιν, εἰ ἀληθὲς ἀποδειχθείη τὸ μηδὲν ἐκ τοῦ μηδαμῇ μηδαμῶς ὄντος γίνεσθαι, φέρε καὶ ταύτας αὐτοῦ τὰς ἀδολεσχίας ἐπισκεψώμεθα, ἃς τελέως μὲν ἐν τῷ ἐνάτῳ καὶ ἑνδεκάτῳ τῶν Πρὸς Πρόκλον εἶπεν ἑαυτῷ γεγράφθαι ἀριθμοῖς ἡμᾶς βιβλίων καταπλήττων πρὸς ἄνδρας εὐκλεεῖς ἀντιγεγραμμένων, καὶ νῦν δὲ οὐ δι᾽ ὀλίγων ἐκτίθεται· “πρῶτον μέν, λέγων, εἰ καὶ ἡ φύσις ἐξ ὄντων ποιεῖ τὰ ὑπ᾽ αὐτῆς δημιουργούμενα διὰ τὸ καὶ τὴν οὐσίαν αὐτῆς καὶ τὴν ἐνέργειαν ἐν ὑποκειμένῳ ἔχειν καὶ χωρὶς ἐκείνου μήτε εἶναι μήτε ἐνεργεῖν δύνασθαι, οὐκ ἀνάγκη καὶ τὸν θεὸν τὸν ἐξῃρημένην ἔχοντα τῶν ὄντων ἁπάντων καὶ τὴν οὐσίαν καὶ τὴν ἐνέργειαν ἐξ ὄντων δημιουργεῖν. οὕτω γὰρ οὐδὲν ἕξει πλέον τῆς φύσεως, καίτοι γε οὐ μόνον τὰ εἴδη τῶν ἀμέσως ὑπ᾽ αὐτοῦ δημιουργουμένων ποιεῖ ὁ θεός, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ὕλην παράγειν καὶ δημιουργεῖν πεπίστευται· μόνον γὰρ τὸ πρῶτον ἀγένητόν ἐστι καὶ ἀναίτιον. εἰ οὖν καὶ τὴν ὕλην ὁ θεὸς ὑφίστησιν (οὐ δεῖται δὲ ἡ ὕλη ἑτέρας ὕλης εἰς ὕπαρξιν· αὐτὴ γάρ ἐστι τὸ πρῶτον ἁπάντων τῶν φυσικῶν ὑποκείμενον)· οὐκ ἄρα πᾶν τὸ γινόμενον ἐξ ὄντος γίνεται.

εἴτε γὰρ ἀεὶ ὑπὸ θεοῦ γίνεται ἡ ὕλη εἴτε ποτέ, οὐ δεήσεται δήπουθεν ἑτέρας ὕλης, αὐτὴ τὸ πρῶτον οὖσα τῶν σωμάτων ὑποκείμενον· οὐκ ἄρα, εἰ τὰ γινόμενα ὑπὸ φύσεως ἐξ ὄντων γίνεται, ἀνάγκη καὶ τὰ ἀμέσως ὑπὸ θεοῦ γινόμενα ἐξ ὄντων γίνεσθαι, εἴπερ ἡ μὲν φύσις καὶ χρόνου δεῖταί τινος καὶ γενέσεως, ἵνα ἕκαστον δημιουργήσῃ τῶν φυσικῶν, ὁ δὲ θεὸς ἀχρόνως καὶ ἄνευ γενέσεως, τουτέστι διαπλάσεως τῶν κατὰ μέρος καὶ διαμορφώσεως, τὰ ἀμέσως ὑπ' αὐτοῦ γινόμενα ὑφίστησιν· ἀρκεῖ γὰρ αὐτῷ μόνον τὸ θέλειν εἰς τὴν τῶν πραγμάτων οὐσίωσιν." Εἶτα καὶ ἄλλης ἀποδείξεως ἡμᾶς ὑπομιμνήσκει ἐν τῷ ἑνδεκάτῳ τῶν πρὸς Πρόκλον ῥηθείσης, δι' ἧς ἔδειξεν, ὡς οἴεται, ὅτι καὶ τὰ ὑπὸ φύσεως καὶ τὰ ὑπὸ τέχνης γινόμενα ἐκ μὴ ὄντος ὑφίσταται καὶ εἰς τὸ μὴ ὂν φθείρεται. [30]

in Ph 10 11-2 "συνθέτων γάρ, φησίν, ὄντων τῶν οὕτω γινομένων ἐξ ὕλης καὶ εἴδους, καὶ τῆς μὲν πρώτης ὕλης οὔτε γινομένης ὑπὸ τῆς φύσεως οὔτε φθειρομένης, οὐδὲ μὴν τοῦ ἐξ ὕλης καὶ εἴδους συνθέτου καθ' ὅλον αὐτό (οὕτω γὰρ ἂν καὶ τὴν ὕλην γίνεσθαι συνέβαινε καὶ φθείρεσθαι), λείπεται τοῦ εἴδους μόνου τὴν γένεσιν εἶναι καὶ τὴν φθοράν. εἰ οὖν τά τε χρώματα καὶ τὰ σχήματα καὶ αἱ τῆς ψυχῆς ἄλογοί τε καὶ φυσικαὶ δυνάμεις, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν τὰ ἔνυλα εἴδη ἐν μέρει χρόνου τὴν ὕπαρξιν ἔχει (φημὶ δὲ τὰ ἐν ἑκάστῳ φυσικῷ πράγματι ἄτομα εἴδη· τούτων γὰρ ἡ γενεσίς ἐστι καὶ ἡ φθορά), εἰ οὖν ταῦτα ἐν τῇ τῶν σωμάτων φθορᾷ εἰς τὸ μηδαμῶς ὂν μεθίσταται, δῆλον ὅτι καὶ πρότερον οὐδαμῶς ὄντα τὴν ὕπαρξιν ἐκ μὴ ὄντων εἴληφεν." εἶτα ἐπὶ τούτοις ἐπήγαγε· "τοῦτο δὲ ἴσως οὐδὲν ἡμῖν πρὸς τὴν προκειμένην συνοίσει ὑπόθεσιν. κἂν γὰρ ἐκ μὴ ὄντων τὰ ἔνυλα εἴδη εἰς τὸ εἶναι παράγηται, ἀλλ' οὖν οὐδεμία φυσικὴ γένεσις ἄνευ κινήσεως ὑφίσταται. μετὰ κινήσεως γὰρ πάντως ἡ γένεσις, ὥστε ἀεὶ οὔσης γενέσεως ἀεὶ καὶ κίνησις ἦν. ἀλλὰ πόθεν, ὅτι ἀεὶ ἦν γένεσις; ὁ γὰρ λέγων, ὅτι ἀεὶ ἦν γένεσις, οὐδὲν ἕτερόν φησιν ἢ ὅτι ἀεὶ ἦν κίνησις· ὥστε τὸ ἐξ ἀρχῆς αἰτεῖ καὶ τὸ ζητούμενον λαμβάνει ὁμολογούμενον." εἶτα ἐφεξῆς ἀλλοκότως οἶμαι συνάπτει τούτοις· "οὔτε γὰρ ἐκ προϋποκειμένου τινὸς τὰ ἀμέσως ὑπὸ θεοῦ δημιουργούμενα γίνεται οὔτε διὰ γενέσεως ἢ χρονικῆς παρατάσεως· καὶ τὴν ὕλην γὰρ αὐτὴν καὶ τὸν χρόνον ἅμα τῷ παντὶ συνυπέστησεν ὁ θεός, ὥστε οὐ προϋπῆρξε τοῦ κόσμου κίνησις. δῆλον οὖν ἐντεῦθεν, ὡς εἰ μή τις δείξειε λόγος τὸν κόσμον ἄναρχον εἶναι καὶ ἀτελεύτητον, ἀδύνατον τὴν κίνησιν ἀίδιον ἀποδεῖξαι. τῶν λόγων οὖν ἁπάντων, ἐξ ὧν ἀίδιον εἶναι τὸν κόσμον κατασκευάζουσιν ἐλεγχομένων, καὶ τὸ ἑπόμενον ἐξ ἀνάγκης συνελέγχεται." ἀλλ' εἰ τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα παραγράφειν αὐταῖς λέξεσιν ἐκαρτέρησα, μή τις τῶν εὐφυεστέρων ἄμουσόν μου σχολὴν καταψηφίσεται· οἶδα γὰρ καὶ αὐτός, ὅτι τοῖς ὀπωσοῦν ἠγμένοις εὐσύνοπτος ἡ τῶν λόγων τούτων ἐστὶν ἀλλοκοτία. ἀλλ' ἐπειδὴ τοῖς ἀπαιδεύτοις οὗτος ἀκροαταῖς ἁρμοζόμενος καὶ μακρὰ γράφει, καὶ ὡς ἀποδεδειγμένα συμπεραίνεται τὰ μηδὲ εἰς νόησιν αὐτῷ ἀφιγμένα φιλάνθρωπον οἶμαι καὶ τούτοις ὡς δυνατὸν ὑποδεῖξαι τὴν ἕξιν τοῦ ἀνδρός. [30]

in Ph 10 11-3 καὶ δὴ τούτῳ πρῶτον ἐπιστήσωμεν, ὅθεν οὗτος ὁ μακρὸς ἤρξατο λόγος· ὁ γὰρ εἰπὼν ἐν ἀρχῇ, ὅτι μόνως ἂν οὕτως ἄναρχος εἶναι ἡ κίνησις ἀπεδείκνυτο, εἴπερ ἦν ἀληθὲς τὸ πολυθρύλητον τῶν φυσικῶν, ὡς αὐτοί φασιν, ἀξίωμα τὸ 'μηδὲν ἐκ τοῦ μηδαμῇ μηδαμῶς ὄντος γίνεσθαι', καὶ διατεινάμενος, ὅτι τούτου οὕτως ἔχοντος ἀδύνατον μὴ ἀεὶ εἶναι κίνησιν καὶ μετ' ὀλίγα ἀποκομπάσας, ὅτι τοῦτο μόνον ἤρκει λαβεῖν τῷ Ἀριστοτέλει τὸ ἀξίωμα εἰς τὸ συλλογίσασθαι, ὅτι ἄναρχός ἐστιν ἡ κίνησις, ἄκουσον οἷα τούτων ἐπιλαθόμενος ἐν τοῖς ἑξῆς ὁ σοφὸς οὗτος ἐπήγαγε. δείξας γάρ, ὡς οἴεται, ὅτι ἐκ μὴ ὄντων ἡ γένεσις, ὅπερ αὐτῷ προέκειτο ὡς ἀναιρετικὸν τοῦ ἐξ ὄντων, ᾧ μόνως ἀκολουθεῖν τὸ ἀίδιον εἶναι τὴν κίνησιν ἔλεγεν, ἐπάγει· "τοῦτο δὲ ἴσως οὐδὲν ἡμῖν πρὸς τὴν προκειμένην συνοίσει ὑπόθεσιν" καὶ τὰ ἑξῆς, ἵνα μὴ πάλιν τὴν αὐτὴν ἀνακινῶ κόνιν. εἰ οὖν μηδὲν ἡμῖν συντελεῖ πρὸς τὴν ὑπόθεσιν, βέλτιστε, πῶς ἔλεγες, ὅτι μόνως ἂν οὕτως ἄναρχος ἡ κίνησις ἀπεδείκνυτο, εἴπερ ἦν ἀληθὲς τὸ νῦν μηδὲν

λεγόμενον συνοίσειν πρὸς τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν; πῶς δὲ “τοῦτο μόνον, ἔλεγες, ἤρκει τῷ Ἀριστοτέλει λαβεῖν τὸ ἀξίωμα”, ὃ μηδὲν ἐφάνη συνοῖσον. Ἀλλ’ ἴδωμεν, ὅπως τὸ πολυθρύλητον ἀξίωμα τῶν φυσικῶν ἀνατρέπει δεικνὺς αὐτός, ὅτι ἐκ τοῦ μηδαμῇ μηδαμῶς ὄντος γίνεται τὰ γινόμενα καὶ εἰς τὸ μηδαμῇ μηδαμῶς ὂν φθείρεται. καὶ τούτῳ δὲ πρῶτον ἐπιστήσωμεν, εἰ δοκεῖ, εἰ ἐνενόησεν ὅλως ἀνὴρ οὗτος, πῶς εἴρηται τὸ ἐξ ὄντος ἢ ἐκ μὴ ὄντος γίνεσθαι τὸ γινόμενον· φαίνεται γὰρ οὕτως ἀκούων ὡς τοῦ αὐτοῦ εἴδους προϋπάρχειν ὀφείλοντος, ἵνα ἐξ αὐτοῦ γίνηται τὸ γινόμενον, οἷον τὴν ὕλην ἐξ ὕλης καὶ τὰ ἄτομα εἴδη ἐκ τῶν ὁμοίων. λέγει γοῦν· “εἰ οὖν καὶ τὴν ὕλην ὁ θεὸς ὑφίστησιν, οὐ δεῖται δὲ ἡ ὕλη ἑτέρας ὕλης εἰς ὕπαρξιν, οὐκ ἄρα πᾶν τὸ γινόμενον ἐξ ὄντος γίνεται.” καὶ περὶ τῶν ἀτόμων δὲ εἰδῶν, ὧν τὴν γένεσιν εἶναι καὶ τὴν φθοράν φησιν. εἰ οὖν ταῦτα πάντα ἐν τῇ τῶν σωμάτων φθορᾷ εἰς τὸ μηδαμῶς ὂν μεθίσταται, δῆλον ὅτι καὶ πρότερον οὐδαμῶς ὄντα τὴν ὕπαρξιν ἐκ μὴ ὄντων εἴληφεν. [25]

in Ph 10 114 εἰ γὰρ διὰ τοῦτο ἐκ μὴ ὄντος, ὅτι οὐκ ἦν αὐτὰ πρότερον, δῆλον ὅτι ἐξ ὄντος αὐτὰ ἂν ἦν πρότερον. καὶ οὐδὲ τοῦ Ἀριστοτέλους ἤκουσεν ἐν τῷ πρώτῳ τῆς Φυσικῆς ἀκροάσεως τὴν τῶν φυσικῶν ἀπορίαν ἐκτιθεμένου καὶ λέγοντος· “οὔτε γὰρ τὸ ὂν γίνεσθαι (εἶναι γὰρ ἤδη) ἔκ τε μὴ ὄντος οὐδὲν ἂν γενέσθαι (ὑποκεῖσθαι γάρ τι δεῖν)”· οὐ γὰρ ἂν αὐτὸ ἑαυτῷ ὑποκεῖσθαι ἐνόμισεν. ἀλλ’ ἆρα τοῦτο μὲν τὸ ἐξ ὄντος ἢ ἐκ μὴ ὄντος γίνεσθαι τὰ γινόμενα ἀγνοεῖ ὅπως λέγεται παρὰ τοῖς φυσικοῖς, τὴν δὲ γένεσιν ἥτις ποτέ ἐστι γινώσκει, ἢ ταύτην ἔτι μᾶλλον ἀγνοῶν φαίνεται; καὶ γὰρ καὶ Ἀριστοτέλης καὶ οἱ ἄλλοι φυσικοὶ γίνεσθαι λέγουσιν οὐ τὸ ἀπ’ αἰτίας ὁπωσοῦν ὑφιστάμενον, ἀλλὰ τὸ ἐν μέρει χρόνου τὴν εἰς τὸ εἶναι πάροδον λαχόν. διόπερ οὐδὲ ἐξ ὄντος ἔλεγον δυνατὸν γενέσθαι τὸ ὄν (προϋπάρχειν γὰρ τὸ ὄν) οὔτε ἐκ μὴ ὄντος (ὑποκειμένου γὰρ δεῖν τινος), ἅπερ ἄμφω ἐπὶ τῶν ποτὲ γινομένων ἁρμόττει. τὸ γὰρ ἀίδιον καὶ ἀεὶ ὂν πῶς ἂν ἐξ ὄντος ἢ ἐκ μὴ ὄντος; ὁ δὲ Ἀριστοτέλης καίτοι αἴτιον τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς ἀιδίου κινήσεως αὐτοῦ τὸν θεὸν λέγων, ὅμως ἀγένητον αὐτὸν καὶ ἄφθαρτον ἀποδείκνυσιν. καὶ μέντοι τὴν ἀπορίαν λύων τῶν φυσικῶν ἐκ τῆς στερήσεως τῆς ἑαυτοῦ γίνεσθαί φησι τὸ γινόμενον. πῶς δὲ ἂν εἴη τοῦ ἀιδίου στέρησις; καὶ τί λέγω τοὺς ἄλλους, ὅτε καὶ αὐτὸς οὗτος τὴν γένεσιν καὶ τὴν φθορὰν τῶν ἀτόμων εἶναί φησι καὶ ἐν μέρει χρόνου τὴν ὕπαρξιν ἐχόντων; ὁ δὴ ταῦτα λέγων καὶ τὴν ὕλην ἀίδιον οὖσαν γενητήν φησι, καὶ ἐπ’ αὐτῆς πειρᾶται δεικνύναι, ὅτι οὐκ ἐξ ὄντος, ἀλλ’ ἐκ μὴ ὄντος γίνεται τὸ γινόμενον. καὶ οὐ τὴν ὕλην μόνην, ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα πάντα πλὴν τοῦ πρώτου γενητά φησι, καὶ ἀποφαίνεται σαφῶς, ὅτι μόνον τὸ πρῶτον ἀγένητόν ἐστι καὶ ἀναίτιον. ὅρα οὖν, ὅτι πρότερον τὰ ἄτομα λέγων γενητὰ τὰ ἐν μέρει χρόνου τὴν ὕπαρξιν ἔχοντα ἐν τούτοις γενητὰ λέγει τὰ ἀπ’ αἰτίας, εἴπερ καὶ τὴν ὕλην ἀίδιον λέγων γίνεσθαί φησιν αὐτὴν ἐκ μὴ ὄντος καὶ εἴπερ τὸ πρῶτον μόνον ἀγένητον καὶ ἀναίτιόν φησι, συντάξας τῷ ἀγενήτῳ τὸ ἀναίτιον, καὶ μηδὲ τοὺς ὁμοδόξους εὐλαβηθεὶς γινόμενον καὶ ποιούμενον δηλονότι καὶ τὸ μετὰ τὸ πρῶτόν φησι· τὸ γὰρ γινόμενον καὶ δημιουργούμενον καὶ αὐτός φησιν, ἀλλ’ οὐχὶ τὸ γεννώμενον. καὶ οὐ περὶ ἄλλων καὶ ἄλλων ποιούμενος τὸν λόγον τοὺς εὐρίπους στρέφεται τούτους, ἀλλ’ ἐν τῷ ἑνὶ τῶν λεγομένων εἱρμῷ. [30]

in Ph 10 115 ἆρα οὖν ὁποῖόν τινα τοῦτον χρὴ νομίζειν, εἰ μηδὲ γινώσκων, περὶ τίνος ποιεῖται τοὺς λόγους, πρὸς τοὺς κορυφαίους τῶν φιλοσόφων ἀντιλέγειν φιλοτιμεῖται ἀτιμώρητον αὐτῷ νομίζων ἔσεσθαι τὴν γιγαντικὴν ταύτην θρασύτητα; ἀλλ’ ἴδωμεν λοιπόν, ὅπως ἀποδείκνυσιν, ὅτι οὐκ ἐξ ὄντος ἀλλ’ ἐκ μὴ ὄντος γίνεται τὰ γινόμενα, κἀνταῦθα δὲ πάλιν τὴν αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν ὅρα διαφωνίαν τῶν λόγων. Ἀρχόμενος μὲν γὰρ τῆς ἀποδείξεως τὴν φύσιν ἐξ ὄντων ποιεῖν τὰ γινόμενα συγχωρεῖ καὶ τὴν αἰτίαν ἐπάγει τὸ καὶ τὴν οὐσίαν αὐτῆς καὶ τὴν ἐνέργειαν ἐν ὑποκειμένῳ ἔχειν, καὶ τὸν θεὸν ταύτῃ διαφέρειν τῆς φύσεώς φησι, καθ’ ὅσον αὕτη μὲν ἐξ ὄντων, ὁ δὲ θεὸς ἐκ μὴ ὄντων ποιεῖ τὰ γινόμενα· προελθὼν δὲ ἀποδείξεως ἡμᾶς ἀναμιμνήσκει, ἐφ’ ᾗ σεμνύνεται, δεικνύσης, ὅτι καὶ ἡ φύσις καὶ ἡ τέχνη ἐκ μὴ ὄντων ποιοῦσιν, ὥσπερ καὶ τὸν

θεὸν ἔλεγε ποιεῖν. καίτοι πρότερον ταύτῃ διαφέρειν τῆς φύσεως τὸν θεὸν εἰπὼν τῷ τὴν μὲν ἐξ ὄντων, τὸν δὲ ἐκ μὴ ὄντων ποιεῖν, καὶ δυσχεραίνων ἔλεγεν· "εἰ καὶ ὁ θεὸς ἐξ ὄντων ποιεῖ, οὐδὲν ἕξει πλέον τῆς φύσεως ὁ θέος". ἐπειδὴ δὲ τὴν ὕλην ἀίδιον ὁμολογῶν ὑπὸ τοῦ θεοῦ γίνεσθαί φησιν ἐκ μὴ ὄντος καὶ τὰ εἴδη τὰ ἀμέσεως ὑπ' αὐτοῦ παραγόμενα, δηλονότι καὶ ταῦτα ἀίδια ὄντα, εἴπερ τὰ γινόμενα καὶ φθειρόμενα καὶ ὑπὸ φύσεως καὶ κατ' αὐτὸν γίνεται, φανερὸν ὅτι τὰ ἀίδιά φησιν ἐκ μὴ ὄντων γίνεσθαι, ἅπερ ἀγένητα παντελῶς ὁ Ἀριστοτέλης ἀποδείκνυσι. καὶ παρὰ θύρας ὑπαντῶν φαίνεται. τοῦ γὰρ Ἀριστοτέλους καὶ γενητὰ λέγοντος τὰ ἐν μέρει χρόνου τὴν ὑπόστασιν ἔχοντα καὶ ταῦτα ἐξ ὄντος τὴν γένεσιν ἴσχειν ἀποδεικνύντος, οὗτος τὰ ἀίδιά φησιν ἐκ μὴ ὄντων γίνεσθαι, ἅπερ Ἀριστοτέλης οὐδὲ γίνεσθαι ἀξιοῖ. ἀλλὰ κατ' ἄλλον τρόπον ὑπὸ θεοῦ παράγεσθαί φησι· τὰ γὰρ γινόμενα πάντως καὶ φθείρεσθαι νομίζει. κἂν ἀληθὲς οὖν, ὅτι ἐκ μὴ ὄντων ὁ θεὸς τὰ ἀίδια καθ' ὁντιναδήποτε τρόπον εἰς τὸ εἶναι παράγει, οὐδὲν τοῦτο πρὸς τὸν Ἀριστοτέλους λόγον ἐνίσταται. ὅλως γὰρ εἰ ὁ θεός, ὥς φησιν, ἀχρόνως καὶ ἄνευ γενέσεως τὰ ἀμέσως ὑπ' αὐτοῦ γινόμενα ὑφίστησι, δῆλον ὅτι οὐκ ἔστι ταῦτα τὰ διὰ γενέσεως τὸ εἶναι λαχόντα. 'ἀλλὰ δὴ τὰ χρώματα, φησί, καὶ τὰ σχήματα καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν τὰ ἔνυλα καὶ ἄτομα εἴδη, ὧν ἡ γένεσίς ἐστι καὶ ἡ φθορά, εἰς τὸ μηδαμῶς ὂν μεθίσταται· δῆλον οὖν ὅτι καὶ πρότερον οὐδαμῶς ὄντα τὴν ὕπαρξιν ἐκ μὴ ὄντων εἴληφε. [25]

in Ph 10 1146 "καίτοι ποῖον χρῶμα ἢ ποῖον σχῆμα φθαρὲν οὐχ οὕτως ἐφθάρη, ὥστε εἰς ἄλλο χρῶμα καὶ σχῆμα μεταβαλεῖν; εἰ γὰρ τὸ σῶμα ὑπομένει ἐν ταῖς μεταβολαῖς, ὡς οὗτος ὁμολογεῖ τοῦτο νομίζων εἶναι τὴν πρώτην ὕλην, πᾶν δὲ σῶμα φυσικὸν μετὰ χρώματός ἐστι, δῆλον ὅτι τὸ λευκὸν σῶμα μεταβαλεῖ χρῶμα ἔχον ἄλλο· καὶ ἐπὶ τοῦ σχήματος ὁ αὐτὸς λόγος· ἀδύνατον γὰρ σῶμα πεπερασμένον μὴ ἔχειν σχῆμα μετὰ τοῦ χρώματος. ἀλλ' οὗτος ἀνὴρ ὡς καὶ πρότερον εἶπον, παντελῶς ἀγνοεῖν μοι δοκεῖ, πῶς λέγεται τὸ ἐξ ὄντος γίνεσθαι τὰ γινόμενα καὶ φθείρεσθαι εἰς ὄν· φαίνεται γὰρ οἰόμενος λέγεσθαι, ὅτι ἐξ ὄντος τοῦ αὐτοῦ τῷ εἴδει καὶ εἰς ὃν τὸ αὐτό. τοιαύτην γὰρ ἔννοιαν ἐμφαίνει λέγων, ὅτι ἡ ὕλη οὐ δεήσεται ἑτέρας ὕλης, καὶ ὅτι οὐδαμῶς ὄντα τὰ εἴδη πρότερον τὴν ὕπαρξιν ἐκ μὴ ὄντων εἴληφε, καίτοι τοῦ Ἀριστοτέλους μυριάκις τὰ αὐτὰ ἀποδείξαντος, ὅτι ἐξ ἐναντίων ἡ γένεσις καὶ ἡ φθορὰ εἰς τὰ ἐναντία. θαυμαστὸν δέ, ὅπως ὁμολογῶν τὰ ἀμέσως ὑπὸ θεοῦ παραγόμενα, οἷον εἶναι καὶ τὸν κόσμον νομίζει, μήτε διὰ γενέσεως μήτε διὰ χρονικῆς παρατάσεως ὑφίστασθαι, τοσούτους δαπανᾷ λόγους καὶ οὕτως ἀσεβῆ σκοπὸν ἐνεστήσατο σπουδάζων δεῖξαι τὰ ἀμέσως ὑπὸ τοῦ πρώτου θεοῦ παραγόμενα ἀρχήν τε ἔχειν χρονικὴν καὶ πέρας. "ἐπειδὴ δέ, φησί, κίνησις οὐ προϋπῆρξε τοῦ κόσμου, ἂν μή τις δείξῃ τὸν κόσμον ἀίδιον, ἀδύνατον τὴν κίνησιν ἀίδιον ἀποδεῖξαι". ἐλέγξας οὖν, ὡς οἴεται, τοὺς ἀίδιον εἶναι τὸν κόσμον κατασκευάζοντας λόγους, συνήλεγξε καὶ τὸ ἀίδιον εἶναι τὴν κίνησιν. ἀλλ' ὅτι μὲν οὔτε τοῖς περὶ τῆς ἀιδιότητος τοῦ κόσμου δεδειγμένοις ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους φαίνεται παρακολουθήσας οὗτος οὔτε σαλεύσας τι τῶν ἀποδειχθέντων, ἐν τοῖς εἰς τὸ πρῶτον τῆς Περὶ οὐρανοῦ γεγραμμένοις ὡς οἶμαι μετρίως ὑπέδειξα. καὶ νῦν δέ, ὅτι ἀρχόμενος μὲν τοῦ λόγου μόνως εἶπεν τὴν ἀιδιότητα δείκνυσθαι τῆς κινήσεως, εἴ τις ἀποδείξοι τὰ γινόμενα ἐξ ὄντων γινόμενα, προελθὼν δὲ οὐδὲν τοῦτο συντελεῖν φησι πρὸς τὴν τῆς ἀιδιότητος ἀπόδειξιν· ἐπὶ τέλει δέ· "ἂν μή τις δείξῃ, φησί, τὸν κόσμον ἀίδιον, ἀδύνατον τὴν κίνησιν ἀίδιον ἀποδεῖξαι" ἀγνοῶν, ὅτι τῆς μὲν αὐτοῦ παχύτητος ὁ τρόπος ἦν οὗτος τῆς ἀποδείξεως εἰκότως. [30]

in Ph 10 1147 ἀιδίου γὰρ τοῦ κόσμου δειχθέντος, τίς ἔτι λοιπὸν ἐζήτει νοῦν ἔχων, εἰ ἀίδιος ἡ τοῦ ἀιδίου κόσμου κίνησις; μὴ κινουμένου γὰρ διηνεκῶς τοῦ οὐρανοῦ οὔτ' ἂν αὐτὸς ἦν ἀεικίνητον ἔχων τὴν φύσιν οὔτ' ἂν τὰ ὑπὸ σελήνην διέμενε συνεχῶς μεταβάλλοντα. τῆς μέντοι τοῦ Ἀριστοτέλους μεγαλονοίας ἦν καὶ τὸν κόσμον ἀίδιον δεικνύναι καὶ τὴν κίνησιν αὐτὴν ἐφ' ἑαυτῆς καὶ ἀπὸ τῆς οἰκείας φύσεως τὸ ἀίδιον ἔχουσαν, ὥσπερ καὶ τὸν χρόνον ἐπιδείξει.

μηκύνειν δὲ οὗτος τοὺς ἑαυτοῦ λόγους μηχανώμενος, ἵνα τούτῳ τοὺς ἀνοήτους ἐκπλήττῃ, προφανεστέραν ἔτι μᾶλλον τὴν ἑαυτοῦ δυσσυνεσίαν ποιεῖ. Πάλιν γὰρ εἰς τοὐπίσω μεταχωρήσας ἀποδεδεῖχθαί τε αὐτῷ φησί τινα τῶν γενητῶν μὴ χρόνῳ προϋπάρχειν τῆς κατὰ φύσιν ἑαυτῶν κινήσεως, ὅπερ ὡς ἐμάθομεν οὐκ ἀπέδειξε, καὶ τὸ αὐτὸ πάλιν ἀποδεικνύναι πειρᾶται καὶ τὸν Ἀριστοτέλους διελέγχειν λόγον τὸν λέγοντα, ὡς ἀνάγκη ἐν τοῖς πρός τι ἢ ἄμφω ἢ θάτερον κινεῖσθαι, ἵνα τὴν πρὸς ἄλληλα δέξηται σχέσιν. “λαβὼν γάρ, ὥς φησιν οὗτος, ὁ Ἀριστοτέλης ὁμολογούμενον, ὅτι δεῖ προϋπάρχειν πρότερον τὰ πρός τι, εἶτα τὴν πρὸς ἄλληλα σχέσιν ἀναδέχεσθαι, ὡς οὐκ ἐνδεχόμενον ἅμα τε εἶναί τινα καὶ πρός τι εἶναι, οὕτω συνήγαγε τὸ δεῖν πάντως ἢ ἄμφω κινηθέντα ἢ θάτερον τὴν πρὸς ἄλληλα σχέσιν ἀναδέξασθαι.” καὶ πάλιν τήν τε Ἀριστοτέλους ῥῆσιν καὶ τὴν Ἀλεξάνδρου ἐξήγησιν παραθέμενος τὰ αὐτὰ δεικνύειν ἐπιχειρεῖ, ὅτι τὸ πῦρ κάτω γενόμενον καὶ τὸ ὕδωρ ἄνω συστὰν εὐθὺς ἅμα τῷ γενέσθαι τὴν ἑαυτῶν ἔχει κίνησιν, καὶ οὐ προϋπάρχει αὐτῆς κατὰ χρόνον ἡ κινητικὴ τοῦ ὑποκειμένου φύσις. “εἰ οὖν κινητικὸν μέν, φησίν, ἡ ἐν αὐτῷ φυσικὴ δύναμις, κινητὸν δὲ τὸ ὑποκείμενον αὐτῇ σῶμα, πρός τι δέ ἐστι τὸ κινητὸν καὶ τὸ κινητικόν, καὶ προϋπάρχειν ἀνάγκη ταῦτα κατὰ χρόνον, ὥς φησιν Ἀριστοτέλης, τῆς πρὸς ἄλληλα σχέσεως, οὐκ εὐθὺς τὸ πῦρ ἅμα τῷ πῦρ εἶναι κινήσεται ἐπὶ τὸ ἄνω, εἴπερ κάτω τύχοι γεγονός, ὅπερ παρὰ τὰ ἐναργῆ φαίνεται. καὶ ἐπὶ τῶν μορίων δέ, φησί, τῶν ζῴων ἅμα τε διαμεμόρφωται καὶ τὴν τοῦ δεξιοῦ καὶ ἀριστεροῦ σχέσιν ἀναλαμβάνει, καὶ οὐ πρότερον μόρια γέγονεν, εἶθ’ οὕτως ἀνείληφε τὴν σχέσιν.” ἀλλὰ τί μοι τὰς τούτου ληρῳδίας ἀναμετρεῖσθαι μηδὲν νοήσαντος, ὡς οἶμαι, τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους εἰρημένα καὶ διὰ τοῦτο παρὰ θύρας πρὸς αὐτὸν ὑπαντήσαντος; ὁ μὲν γὰρ Ἀριστοτέλης εἰπὼν προϋπάρχειν τῆς κινήσεως τὰ πράγματα τὰ δυνάμενα κινεῖσθαι καθ’ ἑκάστην κίνησιν, ἐκ διαιρέσεως λοιπὸν ἐρωτᾷ τὸν λόγον λέγων· ‘οὐκοῦν καὶ ταῦτα ἀναγκαῖον ἢ γενέσθαι ποτὲ οὐκ ὄντα ἢ ἀίδια εἶναι. [30]

in Ph 10 1148 εἰ μὲν τοίνυν ἐγένετο, ἀναγκαῖον πρότερον τῆς ληφθείσης ἄλλην γενέσθαι μεταβολὴν καὶ κίνησιν. εἰ δὲ ὄντα προϋπῆρχεν ἀεὶ κινήσεως μὴ οὔσης, δῆλον ὡς οὐχ οὕτως εἶχον ὡς ἦν δυνάμενα τὸ μὲν κινεῖσθαι τὸ δὲ κινεῖν, ἀλλὰ μετέβαλλε θάτερον αὐτῶν. ἀνάγκη γὰρ ἐν τοῖς πρός τι τοῦτο συμβαίνειν, οἷον εἰ μὴ ὂν διπλάσιον νῦν διπλάσιον, μεταβάλλειν, εἰ μὴ ἀμφότερα, θάτερον‘. ὁρᾷς, ὅτι κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τῆς διαιρέσεως τὰ δυνάμενα κινεῖν καὶ κινεῖσθαι ἢ ποτὲ γινόμενα ἢ ἀεὶ ὄντα ὑποθέμενος, εἰπὼν τὸ ἑπόμενον τῷ γίνεσθαι τὰ λοιπὰ πάντα ἐπὶ τῆς ἀεὶ εἶναι λεγούσης ὑποθέσεως τίθησιν. ὥστε καὶ τῶν πρός τι, κἂν προϋπάρχῃ κατὰ τὸ ἀληθὲς πανταχοῦ τῆς σχέσεως ἡ οὐσία, ἀλλ’ οὐ νῦν τοῦτό φησιν ὁ Ἀριστοτέλης· ἀλλ’ ὅτι ὑποκειμένων μὲν ἀεὶ εἶναι τῶν δυναμένων κινεῖν καὶ κινεῖσθαι, ἠρεμούντων δέ, δῆλον ὡς οὐχ οὕτως εἶχον, ὡς ἦν δυνάμενα τὸ μὲν κινεῖσθαι ἐνεργείᾳ, τὸ δὲ κινεῖν (οὐ γὰρ ἂν ἠρέμει), ἀλλὰ τὸ μὲν ἐκίνει, τὸ δὲ ἐκινεῖτο. εἰ οὖν μέλλει τὸ μὲν κινεῖν, τὸ δὲ κινεῖσθαι, δεῖ μεταβάλλειν ἢ ἄμφω ἢ θάτερον ἢ προσθήκην ἢ ἀφαίρεσιν λαμβάνοντα, ἵνα γένηται τὸ μὲν διπλάσιον τὸ δὲ ἥμισυ, ἢ πλησιάζοντα, εἰ πρότερον διειστήκει. τίς οὖν ἦν χρεία σοι τοσούτους δαπανᾶν λόγους δεικνύντι, ὅτι τὰ πρός τι οὐ προϋπάρχει τῆς σχέσεως, καὶ τὸν Ἀριστοτέλη συκοφαντεῖν 〈καὶ〉 γράφειν· “οὐκ ἄρα ἐστὶν ἀληθὲς τὸ δεῖν πάντως τὰ πρός τι, εἰ μὴ τῶν ἀεὶ ὄντων εἴη, προϋπάρχειν κατὰ χρόνον τῆς αὐτῶν σχέσεως”, τοῦ τε Ἀριστοτέλους σαφῶς εἰπόντος “εἰ δὲ ὄντα προϋπῆρχεν ἀεὶ κινήσεως μὴ οὔσης” καὶ ἐπὶ τούτου τοῦ τμήματος τῆς διαιρέσεως τὴν ἀπὸ τῶν πρός τι μαρτυρίαν προσλαβομένου; ἀλλ’ ἐπειδὴ καὶ νῦν ὡς ἀποδεδειχὼς φρυάττεται, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀληθὲς τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους εἰρημένον τὸ προϋπάρχειν τῆς κινήσεως τὰ δυνάμενα κινεῖσθαι καὶ πρὸς ταῖς προτέραις ἄλλην ἐπιχείρησιν κομίζειν δοκεῖ, μηδὲ ταύτην ἀνεπίκριτον καταλίπωμεν. “εἰ γάρ ἐστι, φησί, κινητικὸν μὲν ἡ ἐν τῷ πυρὶ φυσικὴ δύναμις, κινητὸν δὲ τὸ ὑποκείμενον αὐτῇ σῶμα, κἂν ἅμα πῦρ γένηται, τὸ μὲν κινεῖ τὸ δὲ κινεῖται, οὔτε

τὸ δυνάμενον κινεῖν καὶ κινεῖσθαι προϋπάρχει κατὰ χρόνον τῆς κινήσεως οὔτε τὰ πρός τι τῆς πρὸς ἄλληλα σχέσεως, εἴπερ πρός τι τὸ κινοῦν ἐστι καὶ τὸ κινούμενον". [25]

in Ph 10 1148 πρὸς δὴ ταῦτα εἴρηται μὲν καὶ πρότερον, ὡς εἰ τὸ μὲν κινούμενον οὐσία ἐστίν, ἡ δὲ κίνησις ἐνέργεια, καὶ προϋπάρχει πανταχοῦ κατὰ χρόνον ἡ οὐσία τῆς γενητῆς καὶ φθαρτῆς ἐνεργείας, δῆλον ὅτι καλῶς εἶπεν ὁ Ἀριστοτέλης. γεγονέτω γὰρ πῦρ κάτω καὶ κινείσθω ἐπὶ τὸ ἄνω· εἰ μὲν γὰρ μὴ ἀπέλαβε κάτω τὸ τοῦ πυρὸς εἶδος, οὐδ' ἂν τὸ ἄνω κινεῖσθαι εἶχεν. εἰ δὲ πῦρ ὂν μὴ εὐθύς ἐστιν ἢ ἐν τῷ μέσῳ ἢ ἐν τῷ ἄνω τόπῳ, δῆλον ὅτι προϋπάρχει ἡ οὐσία τοῦ πυρὸς κατὰ χρόνον τῆς κατὰ τόπον κινήσεως καὶ τῆς ἀεὶ γενησομένης κινήσεως, κἂν ὡς συνεχῆ διέλῃς αὐτὴν ἐπ' ἄπειρον, προϋπάρχει κατὰ χρόνον ἀεὶ τὸ δυνάμενον κινεῖσθαι τῆς κινήσεως συνδιαιρουμένου δηλονότι καὶ τοῦ χρόνου· ὥστε κἂν κινοῦν ἅμα καὶ κινούμενον ᾖ τὸ φυσικὸν σῶμα, προϋπάρχει ἡ τοῦ κινοῦντος καὶ κινουμένου οὐσία τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ. ἀλλὰ τοῦτο μὲν καὶ ἤδη εἴρηται· γινωσκέτω δὲ καὶ τοῦτο ὁ τὰ τοιάδε ἀντιλέγων, ὅτι ἡ ἐν τῷ κινουμένῳ ἐνυπάρχουσα φυσικὴ δύναμις οὐ κατὰ τὸ κινεῖν κυρίως θεωρεῖται, ἀλλὰ κατὰ τὸ κινεῖσθαι, εἴπερ δυνάμει ἐστὶ καὶ ἀτελής. καὶ οὕτω λέγεται ἀρχὴ κινήσεως ἐν ᾧ ἐστιν, ὡς κατὰ τὸ κινεῖσθαι ἀρχὴ οὖσα. τὸ γὰρ κυρίως κινοῦν τέλειον τέ ἐστι καὶ ἐξῃρημένον εἶναι βούλεται τοῦ κινουμένου ὡς τοῦ δυνάμει τὸ ἐνεργείᾳ. διὸ καὶ προϋπάρχειν ἀνάγκη τοῦ κινουμένου τὸ κινοῦν, εἴπερ τὸ κινοῦν ἐκ τοῦ δυνάμει εἰς τὸ ἐνεργείᾳ ἄγει τὸ κινούμενον. καὶ οὐκ ἐμαυτοῦ ταῦτα λέγω, ἀλλ' ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ τρίτῳ τῆς Φυσικῆς οὐ τὴν ἐν τῷ γινομένῳ ἀνθρώπῳ φύσιν ποιεῖν τὸν ἄνθρωπόν φησι κυρίως· ἐκείνη γὰρ γίνεται μᾶλλον ἢ ποιεῖ, ἀλλ' ὅτι "ὁ ἐντελεχείᾳ ἄνθρωπος ποιεῖ ἐκ τοῦ δυνάμει ὄντος ἀνθρώπου ἄνθρωπον." καὶ ἐν τούτῳ δὲ τῷ βιβλίῳ ἐρεῖ σαφῶς περὶ τῶν φυσικῶν σωμάτων, ὅτι "οὐδὲν τούτων κινεῖ ἑαυτό, ἀλλὰ κινήσεως ἀρχὴν ἔχει, οὐ τοῦ κινεῖν οὐδὲ τοῦ ποιεῖν, ἀλλὰ τοῦ πάσχειν." οὕτω δὲ καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ τόπον κινουμένων ζητήσας τι τὸ κυρίως κινοῦν οὐ τὴν ἐν τῷ κινουμένῳ φύσιν ᾐτιάσατο, διότι κινουμένη μᾶλλόν ἐστιν αὕτη ἢ κινοῦσα, ἀλλὰ τὸ τοῦ εἴδους ἐκείνου ποιητικόν· τὸ γὰρ ποιοῦν πῦρ τοῦτο τῆς ἐπὶ τὸ ἄνω κινήσεως αἴτιον ποιητικὸν εἶπεν. [30]

in Ph 10 1150 ὥστε καὶ κατὰ τούτους οἶμαι τοὺς λόγους ἡ ἀπὸ τῆς φύσεως καὶ τοῦ ὑποκειμένου σώματος ἔνστασις ὑπὸ τούτου προβληθεῖσα οὐδὲν τὸν Ἀριστοτέλους λόγον ὀχλήσει λέγοντα, ὅτι πάντα μὲν τὰ δυνάμενα κινεῖν καὶ κινεῖσθαι προϋπάρχει τῷ χρόνῳ τῆς κινήσεως. καὶ γὰρ ἐπὶ μὲν γενέσεως καὶ αὐξήσεως καὶ ἀλλοιώσεως προϋπάρχει σαφῶς τὸ ποιοῦν καὶ τὸ γινόμενον, οἷον τὸ σπέρμα καὶ τὸ καταμήνιον καὶ οἱ λίθοι καὶ τὰ ξύλα τῆς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ οἴκου γενέσεως καὶ ὁ ἄρτος καὶ ἡ σὰρξ τῆς αὐξήσεως καὶ τὸ σῶμα καὶ ὁ ἥλιος τῆς μελάνσεως. δέδεικται δὲ οἶμαι καὶ ἐπὶ τῆς κατὰ τόπον μεταβολῆς τοῦτο οὕτως ἔχον. ἐπὶ δὲ τῶν πρός τι ὅτι μάτην ἐνέστη πρὸς τὸν Ἀριστοτέλην ὡς ἐπὶ πάντων τῶν πρός τι λέγοντα προϋπάρχειν τὰ πρός τι τῆς σχέσεως, καὶ ὅτι τὸ κινοῦν καὶ κινούμενον καὶ τὰ οὕτω πρός τι, δέδεικται. Καὶ τὰ ἀπὸ τῶν μορίων οὖν τῶν ζῴων ἀπορηθέντα μάτην ἠπόρηται. κἂν γὰρ συνυπάρχῃ ἐπ' αὐτῶν ἡ σχέσις, οὐδὲν ὁ Ἀριστοτέλους λόγος ἐμπεπόδισται· αὐτὸς γὰρ τῶν ἐνεργητικῶν σχέσεων προϋπάρχειν τὰς οὐσιώδεις ὑπάρξεις φήσειεν ἄν. ἐπὶ τέλει δὲ ἔνστασιν ἑαυτῷ προβαλόμενος, ὡς εἰ καὶ μὴ πάντως ἐπὶ τῶν πρός τι προϋπάρχει τὰ πράγματα τῆς σχέσεως, ἀλλ' οὖν διὰ κινήσεως εἰς τὸ εἶναι παρῆλθε (κινηθέντος γὰρ τοῦ σπέρματος τὰ μόρια γέγονε, καὶ ἄλλου τινὸς πάλιν προκινηθέντος τὸ σπέρμα· ὁμοίως καὶ ἐπὶ πυρὸς καὶ τῶν ἄλλων, ὥστε οὐκ ἔστι λαβεῖν πρώτην κίνησιν), οὕτω δ' οὖν ἐνστὰς πάλιν λύει λέγων ὅτι 'καὶ εἰ ἡ φύσις ἐξ ὄντων δημιουργεῖ, οὐκ ἤδη καὶ τὸν θεὸν ἀνάγκη. εἰ γὰρ μὴ ἀεὶ ἦν ὁ κόσμος, δῆλον ὡς ἐκ μὴ ὄντων αὐτὸν ἐδημιούργησεν ὁ θεός, καὶ ὅτι εἰ ὁμοίως τῇ φύσει ποιεῖ, οὐδὲν διοίσει τῆς φύσεως. καὶ ὅτι καὶ τὴν ὕλην τῶν σωμάτων ἐκ μὴ ὄντων παρήγαγεν· οὐ γὰρ δὴ ἐξ ὑποκειμένου'. καὶ εἴρηται μὲν ταῦτα καὶ πρότερον παρ' αὐτοῦ καὶ διὰ πλείστων, καὶ διαλέλυται, ὡς οἶμαι, καὶ νῦν δὲ διὰ

τοὺς ἄλλοτε ἄλλοις χωρίοις ἐντυγχάνοντας ἀνάγκη τι συντόμως εἰπεῖν. καὶ ὅτι μὲν περὶ κινήσεως ζητούντων ἡμῶν, εἴτε ἀίδιος εἴτε μή, τὸ λέγειν ‘εἰ γὰρ μὴ ἀεὶ ἦν ὁ κόσμος, δῆλον ὡς ἐκ μὴ ὄντων αὐτὸν ὁ θεὸς ἐδημιούργησε‘ τῶν λίαν οἶμαι ἀνοήτων ἐστίν· ὅτι δὲ τὰ ἀμέσως ὑπὸ τοῦ θεοῦ παραγόμενα ἀίδια πάντως ὄντα οὐδὲ γίνεσθαί φησιν Ἀριστοτέλης (γίνεσθαι γὰρ ἐκεῖνα μόνα τὰ ἐν μέρει χρόνου, ὅσα φθορὰ διαδέχεται). κἂν τὴν ὕλην οὖν παρήγαγεν ὁ θεός, οὐκ ἐξ ὑποκειμένου ἀλλὰ ἀίδιον αὐτὴν παρήγαγεν, ὥσπερ καὶ τὸ εἶδος τὸ κοινόν. [30]

in Ph 10 11[5]1 εἰ οὖν ἐν τῇ φυσικῇ γενέσει ἀεί τι ὕστερον ἐκ προτέρου γίνεται (τοῦτο γὰρ οὗτος ὁμολογεῖ), ἀνάγκη ἐπ’ ἄπειρον προϊέναι ἄλλο πρὸ ἄλλου τιθέντα. εἰ γὰρ ὑποθώμεθά τι πρῶτον, ὃ ὑπὸ θεοῦ ἀμέσως ἐγένετο καὶ οὐχ ὑπὸ φύσεως, πρῶτον μὲν ἀίδιον ἀνάγκη εἶναι ἐκεῖνο καὶ οὐ γινόμενον. ἔπειτα πῶς ἂν ὁμοφυὲς εἴη τὸ ὑπὸ θεοῦ ἀμέσως γινόμενον τοῖς ἐκ φύσεως γινομένοις. τάχα δὲ καὶ χεῖρον, εἴπερ ἐξ ὑποκειμένου ἐκείνου ἡ φύσις τὸ ἑαυτῆς ἀποτέλεσμα ποιεῖ. “ὥσπερ δέ, φησίν, ἤδε τυχὸν ἡ ὕλη ἐκ προϋποκειμένου πυρὸς ἐγένετο πῦρ κἀκεῖνο ἐξ ἄλλου, ἐνδέχεται δὲ στῆναί ποτε ἀνιόντων εἴς τι πῦρ, ὃ μὴ ἐξ ἄλλου πυρὸς ἐξαφθείσης αὐτοῦ τῆς ὕλης γέγονεν, ἀλλ’ ἢ ἐκ παρατρίψεως ἢ ἐξ ἄλλης τινὸς αἰτίας, οὐ μὴν ἐκ πυρός, οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῆς τῶν πραγμάτων ἐξ ἀλλήλων γενέσεως οὐκ ἔστιν ἀδύνατον, φησί, τὸ παραπλήσιον ὁρᾶν γινόμενον. νῦν μὲν οὖν, φησίν, ἅτε δὴ ὑπὸ φύσεως αὐτῶν γινομένων ἄλλο ἐξ ἄλλου τὴν γένεσιν ἴσχει, ἀρχὴν δὲ ὅμως ἔχειν αὐτὰ τῆς ὑπάρξεως ἐνδέχεται καὶ εἶναί τι πρῶτον καθ’ ἕκαστον εἶδος, ὃ μὴ ἐξ ἄλλου προϋπάρχοντος ὁμοίου ἢ ἀνομοίου τὴν γένεσιν εἴληφε, καὶ μάλιστα ἐπ’ αὐτῶν τῶν πρώτων στοιχείων, ἀλλὰ τῇ ἐκ θεοῦ πρώτῃ τοῦ κόσμου συστάσει συνυπέστη· τὰ γὰρ ἐκ τῶν στοιχείων, εἰ καὶ τότε πρώτως, ἀλλ’ οὖν ἐξ αὐτῶν δηλονότι καὶ οὕτω γέγονεν. οὐκοῦν, ὅπερ καὶ πρότερον ἐλέγομεν, εἰ μὴ ὁ κόσμος ἄναρχον ἔχων κατὰ χρόνον δεικνύοιτο τὴν ὑπόστασιν, οὐχ ὅτι ἡ κίνησις ἄναρχός ἐστι δειχθῆναι δύναται.” ταῦτα μὲν οὖν αὐτοῖς οὗτος τοῖς ῥήμασιν ἔγραψεν. ἴδωμεν δὲ τῶν εἰρημένων ἕκαστον. τὸ γὰρ πρῶτον, ὃ λέγει, πῦρ κἂν μὴ ἐκ πυρὸς ἀλλ’ ἐκ παρατρίψεως ἔσχεν τὴν γένεσιν, ἀνάγκη προϋπάρχειν, καὶ ἐκείνου τὸ ἐξ οὗ γέγονεν, οἷον ἀέρα τὸν παρατριβέντα· καὶ πάλιν καὶ τοῦ πρώτου πυρὸς ἐξ ὄντος ἡ γένεσις· ὥστε εἰ τὸ ὅμοιόν τις καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων φυλάξειεν, ἀνάγκη πάντως καὶ τοῦ πρώτου λεγομένου γίνεσθαι προϋπάρχειν τι τὸ ἐξ οὗ γέγονε. τὸ δὲ λέγειν, ὅτι νῦν μὲν ὑπὸ τῆς φύσεως γινόμενα τὰ στοιχεῖα ἐξ ἀλλήλων γίνεται, ἐν ἀρχῇ δὲ ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἐγένετο, θαυμαστῶς ἀταλαιπώρου ψυχῆς ἐστι πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας ζήτησιν. πόθεν γὰρ ἄλλοθεν ἔχει τοῦτο τὸ ἐξ ἀλλήλων γίνεσθαι εἰ μὴ ὑπὸ θεοῦ; πῶς δὲ ἄν τις νοῦν ἔχων τοσαύτην περὶ τὸν θεὸν μεταβολὴν ἐννοήσειεν, ὡς πρότερον μὴ ποιοῦντα ἐν ἐλαχίστῳ τινὶ χρόνῳ ποιητὴν στοιχείων μόνων γενέσθαι, καὶ πάλιν παύσασθαι τῆς ποιήσεως τῇ φύσει παραδεδωκότα τήν τε τῶν στοιχείων ἐξ ἀλλήλων γένεσιν καὶ τῶν ἄλλων ἐκ τῶν στοιχείων. [30]

in Ph 10 11[5]2 δῆλον δὲ ὅτι κατὰ τὴν τοῦ καλοῦ τοῦδε διδασκαλίαν οὐ τοῦ κόσμου οὐδὲ τῶν ἐν αὐτῷ πάντων, ἀλλὰ τῶν στοιχείων μόνων ὁ θεὸς αἴτιος καὶ τούτων φθαρτῶν, εἴπερ εἰς ἄλληλα μεταβάλλουσι. καίτοι, ὅπερ εἶπον, τὰ ἀμέσως ὑπὸ τοῦ θεοῦ γινόμενα, ἅτε ὑπ’ αὐτοῦ μόνου ἀμεταβλήτου ὄντος καὶ ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχοντος γινόμενα, ἀίδια καὶ αὐτά ἐστι. διὸ καὶ τὰ οὐράνια προσεχῶς ὑπ’ αὐτοῦ παραχθέντα ἀίδιον ἔσχε καὶ κατ’ ἀριθμὸν τὴν ὑπόστασιν καὶ τῶν ὑπὸ σελήνην αἱ κοινότητες κατ’ εἶδος ἔσχον τὴν ἀιδιότητα, διότι κατ’ αὐτὸ ὑπ’ αὐτοῦ προσεχῶς παρήχθη. τὸ δὲ γινόμενον καὶ φθειρόμενον αὐτοῖς ἀπὸ τῶν ἐν οὐρανῷ ἀιδίων μὲν κινουμένων δὲ αἰτίων προσυφάνθη· καὶ τοῦτό ἐστιν, ὃ πρὸς τοὺς νέους θεοὺς ὁ παρὰ Πλάτωνι δημιουργὸς εἶπεν· “τὸ δὲ λοιπὸν ὑμεῖς ἀθανάτῳ θνητὸν προσυφαίνοντες ἀπεργάζεσθε ζῷα καὶ γεννᾶτε τροφήν τε διδόντες αὐξάνετε καὶ φθίνον πάλιν δέχεσθε.” ἀλλ’ ὅσα μὲν οὗτος πρὸς τὴν πρώτην τοῦ Ἀριστοτέλους ἐπιχείρησιν περὶ τῆς κατὰ τὴν κίνησιν ἀιδιότητος ἐτόλμησεν ἀντειπεῖν, μετρίας οἶμαι τετύχηκεν ἐπικρίσεως· ἐπὶ δὲ τὸ δεύτερον

ἐλθὼν ἐπιχείρημα σαφηνίζειν τε αὐτὸ πειράσομαι, καὶ τότε τὰς πρὸς αὐτὸ ἐνστάσεις ἐκθήσομαι, καὶ πῇ σαθρὸν ἐκεῖναι φθέγγονται παραστήσω. p. 251b10 Πρὸς δὲ τούτοις τὸ πρότερον καὶ ὕστερον ἕως τοῦ τὸν γὰρ χρόνον ἀγένητον εἶνα ι . Πάνυ ἐναργῆ καὶ ταύτην 〈τὴν〉 ἀπόδειξιν κομίζει τοῦ τὴν κίνησιν μήτε γίνεσθαι μήτε φθείρεσθαι, ἄλλα ἀίδιον ὑπάρχειν, ἀπὸ τοῦ χρόνου κατασκευάζων αὐτὴν διὰ συνημμένου τοιούτου· εἰ ἀίδιος ὁ χρόνος, ἀίδιος καὶ ἡ κίνησις· ἀλλὰ μὴν τὸ ἡγούμενον, τὸ ἄρα λῆγον. καὶ τὸ μὲν συνημμένον καὶ νῦν δείξει καὶ ὕστερον ἐκ τοῦ τὸν χρόνον κίνησιν εἶναι, ὥς τινες ἐνόμισαν, ἢ ἀριθμὸν ἢ πάθος τι τῆς κινήσεως· ὅτι δὲ ὁ χρόνος ἀίδιος, καὶ ἐκ τῶν γενητὴν τὴν κίνησιν λεγόντων πειρᾶται δεικνύναι μετὰ τοῦ καὶ περιτρέπειν τὸν λόγον. εἰ γὰρ γίνεται, φησίν, ἡ κίνησις πρότερον μὴ οὖσα καὶ εἰ φθείρεται ὕστερον μηκέτι οὖσα, δῆλον ὅτι καὶ τὸ πρότερόν ἐστι πρὸ τῆς κινήσεως καὶ τὸ ὕστερον μετὰ τὴν κίνησιν· εἰ δὲ τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον, ἀνάγκη καὶ χρόνον εἶναι πρὸ τῆς κινήσεως καὶ μετὰ τὴν κίνησιν· τὸ γὰρ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον τοῦτο, καθ' ὃ λέγουσιν πρότερον μὴ οὖσαν κίνησιν ὕστερον γίνεσθαι καὶ πρότερον οὖσαν ὕστερον μὴ εἶναι, τάξιν τῶν τοῦ χρόνου μερῶν δηλοῖ· μέρη γὰρ ταῦτα χρόνου. [5]

in Ph 10 1153 καὶ εἰς αὐτὰ διαιρεῖται ὁ χρόνος. εἰ δὲ χρόνον ἀνάγκη πρὸ τῆς κινήσεως εἶναι καὶ μετὰ τὴν κίνησιν, ὁ δὲ χρόνος ἡ κίνησίς ἐστιν ἢ ἀριθμὸς κινήσεως, ὡς δέδεικται, ἀνάγκη καὶ κίνησιν εἶναι πρὸ τῆς κινήσεως καὶ μετὰ τὴν κίνησιν. ὥστε τοῖς λέγουσιν, ὅτι μὴ οὖσα πρότερον κίνησις ὕστερόν ἐστι καὶ οὖσα πρότερον ὕστερον οὐκ ἔσται, ἕπεται τὸ λέγειν ὅτι ἦν ποτε κίνησις, ὅτε οὐκ ἦν κίνησις, καὶ ἔσται ποτὲ κίνησις, ὅτε οὐκ ἔσται κίνησις. ἀλλὰ τοῦτο μὲν αὐτὸς παρῆκεν ἐπαγαγεῖν. λαβὼν δὲ ὅτι ὁ χρόνος ἢ κίνησίς, ἐστιν ἢ ἀριθμὸς κινήσεως, ὡς ἀεὶ χρόνου ὄντος εἶναι κίνησιν, καὶ ὅτι ἀίδιός ἐστιν ὁ χρόνος, ἐπήγαγεν ὅτι ἀνάγκη καὶ κίνησιν ἀίδιον εἶνα ι. ὅτι δὲ ἀίδιος ὁ χρόνος ᾐνίξατο μὲν διὰ τοῦ προτέρου καὶ ὑστέρου. εἰ γὰρ ὁ μὲν χρόνος τὸ πρότερον καὶ ὕστερόν ἐστι, τὸ δὲ πρότερον καὶ ὕστερον ἀίδιόν ἐστιν (εἰ γάρ τι εἴη πρὸ τοῦ προτέρου, καὶ αὐτὸ πρότερόν ἐστι, καὶ εἰ μετὰ τὸ ὕστερον, καὶ αὐτὸ ὕστερον), καὶ ὁ χρόνος ἄρα ἀίδιος. καὶ δείκνυσι δὲ πρῶτον μὲν ἐκ τῆς κοινῆς τῶν φυσικῶν περὶ τούτου δόξης. πάντας γὰρ ἀίδιον οἴεσθαι τὸν χρόνον πλὴν τοῦ Πλάτωνος· οὗτος γὰρ ἅμα τῷ κόσμῳ γενέσθαι φησὶν αὐτόν· ὅπως δὲ τοῦτο λέγει Πλάτων, μετ' ὀλίγον εἰσόμεθα. ὁ μέντοι Δημόκριτος οὕτως ἀίδιον ἐπέπειστο εἶναι τὸν χρόνον, ὅτι βουλόμενος δεῖξαι μὴ πάντα γενητὰ ὡς ἐναργεῖ τῷ τὸν χρόνον μὴ γεγονέναι προσεχρήσατο. καὶ Ἀναξαγόρας δέ, ὅταν λέγῃ "ἦν ὁμοῦ πάντα χρήματα", χρόνον ἐνδείκνυται πρὸ τῆς κοσμοποιοῦ διακρίσεως· καὶ γὰρ τὸ "ἦν" χρονικόν, καὶ ἀδιάκριτα ὄντα τὸν ἄπειρον πρὸ τοῦ χρόνον ὕστερον διακρῖναι καὶ κοσμῆσαι τὸν νοῦν φησι, καὶ Ἐμπεδοκλῆς δὲ ἐξ ἀιδίου λέγων ἀνὰ μέρος τὴν ἐπικράτειαν γίνεσθαι ποτὲ μὲν τῆς Φιλίας ποτὲ δὲ τοῦ Νείκους δῆλός ἐστιν ἀίδιον τὸν χρόνον οἰόμενος· εἰ δὲ ὁ χρόνος ἀίδιος, καὶ ἡ κίνησις. p. [30]

in Ph 10 1154 251b17 Πλάτων δὲ γεγονέναι μόνο ς . ἅμα γὰρ αὐτὸν τῷ οὐρανῷ γεγονένα ι , τὸν δὲ οὐρανὸν γεγονέναι φησ ί . Τὰ πολλάκις ἐν ἄλλοις εἰρημένα πρὸς ἐμοῦ καὶ νῦν ἀναγκαῖον εἰπεῖν, ὅτι πολλαχῶς τοῦ γενητοῦ καὶ ἀγενήτου λεγομένων ἄλλως μὲν ὁ Πλάτων ἄλλως δὲ ὁ Ἀριστοτέλης αὐτῷ χρώμενοι δοκοῦσιν ἐναντιοῦσθαι πρὸς ἀλλήλους οὐκ ἐναντιούμενοι. καὶ γὰρ γενητὸν λέγεται τὸ πρότερον μὲν μὴ ὄν, ὕστερον δὲ ὄν, καὶ ἐν μέρει χρόνου τὴν ὑπόστασιν ἔχον, καθ' ὃ σημαινόμενον Ἀριστοτέλης χρῆται τῷ γενητῷ πρὸς τὸ ἀίδιον ἀντιδιαιρῶν αὐτό. ἄλλο δὲ τοῦ γενητοῦ σημαινόμενον τὸ πρὸς τὸ ὄντως ὂν τὸ αἰώνιον καὶ αὐθυπόστατον ἀντιδιῃρημένον, ὅπερ ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχον ἀπ' αἰτίας ἄλλης ὑφίσταται καὶ οὐχ ὑφ' ἑαυτοῦ. καὶ δι' ἄμφω ταῦτα διά τε τὴν πρὸς τὸ ὄντως ὂν καὶ ἅμα ὅλον ὂν καὶ τὴν πρὸς τὸ αὐθυπόστατον ἀντίθεσιν γενητὸν λέγεται, κἂν ἀίδιον ᾖ. καὶ κατὰ τοῦτο τὸ σημαινόμενον ὁ Πλάτων πᾶσαν τὴν αἰσθητὴν καὶ σωματικὴν σύστασιν γενητὴν καλεῖ· τὸ γὰρ σωματικὸν πᾶν

διεσπασμένον οὔτε αὐτὸ ὑφιστάνειν ἑαυτὸ δύναται οὔτε ἅμα ὅλον συνῆχθαι οὔτε κατὰ τὴν οὐσίαν οὔτε κατὰ τὸ εἶναι τῆς οὐσίας· καὶ δῆλός ἐστιν εὐθὺς τῷ ὄντι τὸ γενητὸν ἀντιτιθείς, ἐν οἷς φησι· "τί τὸ ὂν μὲν ἀεί, γένεσιν δὲ οὐκ ἔχον, καὶ τί τὸ γινόμενον μέν, ὂν δὲ οὐδέποτε." κατὰ δὴ τοῦτο τὸ γενητὸν καὶ οὐχὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους λεγόμενον καὶ τὸν κόσμον γενητὸν ὁ Πλάτων φησὶ καὶ τὸν χρόνον. ἐρωτήσας γοῦν περὶ τοῦ κόσμου "πότερον ἦν ἀεὶ γενέσεως ἀρχὴν ἔχων οὐδεμίαν, ἢ γέγονεν ἀπ' ἀρχῆς τινος ἀρξάμενος" ἀπεκρίνατο· "γέγονεν· ὁρατὸς γὰρ ἁπτός τέ ἐστι καὶ σῶμα ἔχων, πάντα δὲ τὰ τοιαῦτα αἰσθητά, τὰ δὲ αἰσθητὰ δόξῃ περιληπτὰ μετ' αἰσθήσεως, γινόμενα καὶ γενητὰ ἐφάνη." ὁρᾷς, ὅτι τὴν αἰτίαν ἀποδιδοὺς τοῦ γενητὸν εἶναι τὸν κόσμον οὐκ εἶπεν, ὅτι 'πρότερον γὰρ μὴ ὂν ὕστερον ἔστιν', ἀλλ' ὅτι "ὁρατὸς γὰρ ἁπτός τέ ἐστι καὶ σῶμα ἔχων." ἀλλὰ καὶ τὸν χρόνον γενητὸν εἶναι βούλεται "χρόνος δ' οὖν μετ' οὐρανοῦ γέγονε" λέγων. καὶ τούτου δὲ αἴτιον οὐ τὸ πρότερον ὄντα τὸν χρόνον ὕστερον μὴ εἶναι· ἀίδιον γὰρ αὐτὸν εἶναι λέγει, εἰ καὶ μὴ οὕτως ὡς τὸν αἰῶνα, ἀλλ' ὅτι εἰκών ἐστιν αἰῶνος καὶ κατὰ κίνησιν ὑφέστηκε. λέγει γοῦν ὁ παρὰ Πλάτωνι Τίμαιος μετὰ τὴν τοῦ σωματοειδοῦς ψύχωσιν· "ὡς δὲ κινηθὲν αὐτὸ καὶ ζῶν ἐνόησεν τῶν ἀιδίων θεῶν γεγονὸς ἄγαλμα ὁ γεννήσας πατήρ, ἠγάσθη τε καὶ εὐφρανθεὶς ἔτι δὴ μᾶλλον ὅμοιον πρὸς τὸ παράδειγμα ἐπενόησεν ἀπεργάσασθαι. [30]

in Ph 10 1155 καθάπερ οὖν αὐτὸ τυγχάνει ζῷον ἀίδιον ὂν καὶ τόδε τὸ πᾶν οὕτως εἰς δύναμιν ἐπεχείρησε τοιοῦτον ἀποτελεῖν. ἡ μὲν οὖν ζῴου φύσις ἐτύγχανεν οὖσα αἰώνιος. καὶ τοῦτο μὲν δὴ τῷ γενητῷ παντελῶς προσάπτειν οὐκ ἦν δυνατόν· εἰκὼ δὲ ἐπενόει κινητόν τινα αἰῶνος ποιῆσαι, καὶ διακοσμῶν οὐρανὸν ἅμα ποιεῖ μένοντος αἰῶνος ἐν ἑνὶ κατ' ἀριθμὸν ἰοῦσαν αἰώνιον εἰκόνα, τοῦτον ὃν δὴ χρόνον ὠνομάκαμεν·" ἐπίστησον οὖν, ὅτι καὶ τόδε τὸ πᾶν ὡς δυνατὸν ἀίδιον εἶναι βουλόμενος ὁ δημιουργὸς εἰκονικῷ ὄντι τούτῳ εἰκόνα τοῦ αἰῶνος αὐτῷ τὸν χρόνον ἐδωρήσατο, 'ἵνα ὡς ὁμοιότατος, φησίν, ὁ κόσμος τῷ παραδείγματι κατὰ δύναμιν ᾖ. τὸ μὲν γὰρ δὴ παράδειγμα πάντα αἰῶνά ἐστιν ὄν, ὁ δὲ αὖ διὰ τέλους τὸν ἅπαντα χρόνον γεγονώς τε καὶ ὢν καὶ ἐσόμενος.' εἰ οὖν ἐν παντὶ χρόνῳ καὶ γεγονώς ἐστιν ὁ κόσμος καὶ ὢν καὶ ἐσόμενος, δῆλον ὅτι ἀίδιός ἐστι καὶ αὐτός, οὐχ ὡς αἰώνιος δέ. τὸ γὰρ αἰώνιον ἅμα πᾶσαν ἑαυτοῦ καὶ τὴν οὐσίαν ἔχει καὶ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐνέργειαν, ὅτι καὶ ὁ αἰὼν τὸ ἀεὶ τῷ ὄντι συνῄρηκεν. ὁ δὲ χρόνος καὶ τὸ ἔγχρονον ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχοντα τὸ ὁλοτελὲς ἐκείνων κατὰ κίνησιν καὶ γένεσιν ἐκμηρύονται. εἰ οὖν καὶ Πλάτων διὰ τὸν χρόνον φησὶ τῆς δυνατῆς ἀιδιότητος τὸ πᾶν μετέχειν, δῆλον ὅτι καὶ κατ' αὐτὸν ἀίδιός ἐστιν ὁ χρόνος, εἰ καὶ μὴ οὕτως ὡς ὁ αἰών. μηδεὶς οὖν πρὸς τὰ ῥήματα βλέπων ἐναντιοῦσθαι νομιζέτω τοὺς φιλοσόφους. εἰ μὲν γὰρ τὰ αὐτὰ σημαινόμενα τοῦ γενητοῦ καὶ ἀγενήτου λαμβάνοντες ὁ μὲν γενητόν, ὁ δὲ ἀγένητον ἔλεγε τὸν χρόνον καὶ τὸν κόσμον, ἐναντίως ἂν ἔλεγον· νῦν δὲ ταῖς μὲν ἐννοίαις συμφέρονται. εἰ γὰρ ὁ μὲν Ἀριστοτέλης ἀριθμὸν κινήσεως λέγει τὸν χρόνον, ὁ δὲ Πλάτων κατ' ἀριθμὸν ἰοῦσαν αἰώνιον εἰκόνα, τί ἄρα ταῦτα ταῖς ἐννοίαις διαφέρετον, ὁπότε καὶ μέχρι τῶν ὀνομάτων συμφέρονται; καὶ εἰ ὁ μὲν Ἀριστοτέλης ἀίδιον τὸν χρόνον φησίν, ὁ δὲ Πλάτων ἀίδιον τὸν κόσμον διὰ τῆς τοῦ χρόνου μεθέξεως γεγονέναι λέγει, καὶ εἰ σαφῶς ὁ Πλάτων τὸν μὲν κόσμον γενητὸν ὡς σωματικόν φησι, τὸν δὲ χρόνον ὡς ἐν κινήσει καὶ τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχοντα, ἅπερ καὶ Ἀριστοτέλης ἐπ' ἀμφοῖν ὁμολογεῖ, πῶς ἔτι τὸ γενητὸν τοῦ Πλάτωνος πρὸς τὸ ἀγένητον τοῦ Ἀριστοτέλους ταῖς ἐννοίαις καὶ οὐχὶ τοῖς ὀνόμασι μόνοις ἀντιφάσκειν νομίζομεν; διὰ τί οὖν, φαίη τις ἄν, ὁ Ἀριστοτέλης ἔξω ἑνὸς πάντας φησὶ τὸν χρόνον ἀγένητον λέγειν τὴν μὲν ἀρχὴν αἰνιξάμενος, ὕστερον δὲ καὶ ὀνομαστὶ προσθείς, ὅτι Πλάτων μόνος γεγονέναι φησὶ καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ γεγονέναι προσθείς· ἅμα γὰρ αὐτὸν τῷ οὐρανῷ γεγονένα ι , τὸν δὲ οὐρανὸν γεγονέναι φησί ν; ἢ ὅτι παλαιὸν ἔθος ἦν καὶ πρὸς τὸ φαινόμενον ἀντιλέγειν φειδοῖ τῶν ἐπιπολαιοτέρων τὰς γνώμας. ἐπειδὴ οὖν τὸ γενητὸν συνηθέστερον ἐπὶ τῶν

πρότερον μὴ ὄντων ὕστερον δὲ ὄντων ἐλέγετο, διὰ τοῦτο πρὸς ταύτην τὴν σημασίαν τοῦ ὀνόματος ἀντιλέγων ὁ Ἀριστοτέλης δοκεῖ μὲν εὐθύνειν τὸν Πλάτωνα ὡς γενητὸν εἰπόντα, εὐθύνει δὲ κατὰ τὸ ἀληθὲς οὐ τὸν Πλάτωνα, ἀλλὰ τοὺς ἐπὶ τούτου τοῦ σημαινομένου τὸ γενητὸν τῷ χρόνῳ καὶ τῷ κόσμῳ προσάψαντας. [40]

in Ph 10 1156 p. 251b19 Εἰ οὖν ἀδύνατον εἶναι καὶ νοῆσαι χρόνον ἄνευ τοῦ νῦν ἕως τοῦ εἴπερ ὁ χρόνος πάθος τι κινήσεω ς . Ἐπειδὴ ὁ χρόνος ἢ κίνησίς ἐστιν ἢ ἀριθμὸς ἢ πάθος τι τῆς κινήσεως ἢ ἁπλῶς τῇ κινήσει τι πάντως συνυπάρχον, εἰ ἀίδιος ὁ χρόνος, ἀίδιος πάντως ἐστὶν καὶ ἡ κίνησις. δείξας οὖν πρότερον, ὅτι ἀίδιος ὁ χρόνος ἔκ τε τοῦ προτέρου καὶ ὑστέρου καὶ ἐκ τῆς πάντων τῶν φυσικῶν πλὴν ἑνός, ὥς φησιν, περὶ τούτου δόξης, τὸ αὐτὸ καὶ δι' ἄλλης ἐπιχειρήσεως ἔτι μᾶλλον τῷ χρόνῳ προσηκούσης ἀποδείκνυσιν. ἡ δὲ ἀπόδειξις δοκεῖ μοι τοιαύτη· ὁ χρόνος κατὰ τὸ νῦν ἔστι τε καὶ νοεῖται· τοῦ γὰρ χρόνου τὸ νῦν μόνον ἐν ὑποστάσει ἐστί, διότι τὸ μὲν παρεληλυθὸς οὐκέτι ἐστί, τὸ δὲ μέλλον οὔπω· τὸ κατὰ τὸ νῦν ὑφεστὸς κατὰ μεσότητα ὑφέστηκεν, ἥτις ἀρχὴ μέν ἐστι τοῦ ἐσομένου χρόνου, τελευτὴ δὲ τοῦ παρελθόντος. τὸ κατὰ μεσότητα τοιαύτην ὑφεστός, ὡς καὶ πρὸ τοῦ ληφθέντος ἀεὶ καὶ μετὰ τὸ ληφθὲν εἶναί τι, τοιοῦτον· πᾶν γὰρ τὸ ἐν ὑποστάσει νῦν μέσον ἐστὶ χρόνων καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς νῦν· τὸ οὖν τοιοῦτον ἀίδιόν ἐστιν· ὃ γὰρ ἂν ὑποθῆταί τις ὡς ἔσχατον νῦν, καὶ αὐτὸ μέσον ἐστὶ καὶ ἔχει μεθ' ἑαυτὸ χρόνον, ὥστε μὴ εἶναι ἔσχατον νῦν μηδὲ χρόνον· εἰ γὰρ χρόνον, καὶ νῦν, εἰ τὸ πέρας τοῦ χρόνου νῦν ὥσπερ τῆς γραμμῆς στιγμή. ὁμοίως δὲ οὐδὲ ἀρχὴν ἕξει· καὶ γὰρ τὸ ἐν ἀρχῇ δοκοῦν νῦν μέσον καὶ αὐτό ἐστιν, ὥσπερ ἀρχὴ τοῦ μέλλοντος, οὕτω πέρας ὂν τοῦ παρεληλυθότος. ὁ χρόνος ἄρα ἀίδιός ἐστιν οὔτε ἀρχὴν ἔχων οὔτε τέλος. εἰ δὲ ὁ χρόνος ἀεί ἐστι, δῆλον ὅτι καὶ ἡ κίνησις ἀεὶ ἔσται, εἴπερ ὁ χρόνος ἀριθμὸς ἢ πάθος ἐστὶ τῆς κινήσεως. καὶ ὥσπερ οὐδὲ κίνησιν ἄνευ χρόνου λαβεῖν δυνατόν, οὐδὲ χρόνον ἄνευ κινήσεως. Τὰ μὲν οὖν ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους κάνταῦθα νοερῶς καὶ θείως εἰρημένα πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ἀίδιον εἶναι τὴν κίνησιν τῆς δυνατῆς ὑπὸ τῶν ἐξηγητῶν σαφηνείας τετύχηκεν. ὁ δὲ Γραμματικὸς πάλιν καὶ τούτοις ἀντιλέγειν πειραθεὶς ἴδωμεν, ὁποῖος ἄρα φανεῖται βασανιζόμενος. συγχωρήσας δὴ οὗτος ὁμοίως ἔχειν τῷ χρόνῳ τὴν κίνησιν ἀιδιότητός τε πέρι καὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς πρὸς τὴν ἀιδιότητα μάχεται τοῦ χρόνου καὶ τοὺς κατασκευάζοντας αὐτὴν λόγους ἀνατρέπειν φιλονεικεῖ τριχῇ διῃρημένους, ὧν ὁ πρῶτος εὐθὺς ἀπὸ τοῦ προτέρου καὶ ὑστέρου τὴν ἐπιχείρησιν ἐποιήσατο. ὁ γὰρ λέγων τὴν κίνησιν γενητὴν εἶναι οὐδὲν ἄλλο λέγει ἢ ὅτι πρότερον μὴ οὖσα ὕστερον ἔστι, καὶ ὁ λέγων φθαρτὴν οὐδὲν ἄλλο λέγει ἢ ὅτι πρότερον οὖσα ὕστερον οὐκ ἔστιν. εἰ οὖν τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον χρόνου μέρη ἐστίν, καὶ πρὸ κινήσεως ἔσται χρόνος καὶ μετὰ τὴν κίνησιν· ὅπου δὲ χρόνος, πάντως καὶ κίνησις. [35]

in Ph 10 1157 ὥστε καὶ πρὸ τῆς πρώτης δοκούσης κινήσεως ἔσται κίνησις ἀεί, καὶ μετὰ τὴν ἐσχάτην δοκοῦσαν πάλιν ἔσται κίνησις· ἀίδιος ἄρα ἡ κίνησις. πρὸς δὴ τοῦτον τὸν λόγον ἁπαντῶν οὗτος τρία τινὰ προείληφεν οἷον ἀξιώματα πρὸς τὴν θαυμαστὴν αὐτοῦ κατασκευήν, πρῶτον ὅτι ὁ χρόνος τρίτην ἀπὸ σωμάτων ἔχει τὴν ὕπαρξιν ἢ τετάρτην, ὡς ὕστερον ἐπιδιορθούμενος λέγει. εἶναι γὰρ πρῶτον τὸ σῶμα καὶ δευτέραν τὴν κινητικὴν αὐτοῦ δύναμιν καὶ τρίτην τὴν κίνησιν, καὶ οὕτως ἐπὶ τῇ ἐνεργητικῇ κινήσει τὸν χρόνον ἀριθμὸν ὄντα κινήσεως. δεύτερον δὲ τὰς νοερὰς οὐσίας παντὸς ἐξῃρῆσθαί φησι σώματος καὶ τῇ οὐσίᾳ καὶ τῇ ἐνεργείᾳ καὶ ἐπαινεῖ καὶ τὸν Πλάτωνα καὶ τὸν Ἀριστοτέλην καὶ τοὺς ἄλλους φιλοσόφους τοὺς τοῦτο ἀποδείξαντας. καὶ τρίτον "συνωμολόγηται, φησί, περὶ τοῦ νῦν, ὡς εἰ ἀμερὴς αὐτοῦ καὶ ἀδιάστατος ἡ πρὸς τὰ νοητὰ τυγχάνει ἐπιβολὴ καὶ μὴ δεομένη συλλογισμῶν εἰς τὴν τοῦ νοητοῦ κατάληψιν ὡς διανοίᾳ μεταβαίνουσα ἐπὶ προτάσεις ἀπὸ προτάσεων, ἀλλ' ἢ ἅπτεται ἢ οὐχ ἅπτεται. ἀλλ' οὖν γε πάλιν καὶ τοῦτο περὶ τῆς τοῦ νοῦ ἐνεργείας προσωμολόγηται, ὡς οὐκ ἀθρόαν ἅμα πάντων τῶν ὄντων ἴσχει τὴν νόησιν· οὐδὲ γὰρ καὶ θεὸν ἅμα καὶ ἄγγελον καὶ τὰς τῶν ψυχῶν διαφοράς τε

καὶ κοινωνίας καὶ σώματα καὶ χρόνον καὶ αἰῶνα καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ὄντων νοεῖν δύναται· τοῦτο γὰρ τῆς θείας μόνης, ἵνα οὕτως εἴπω, νοήσεώς ἐστιν ἴδιον, ἡ ἀμερὴς ἁπάντων τῶν ὄντων καὶ τῶν παρῳχηκότων ἅμα καὶ τῶν μελλόντων γνῶσις. οὐ περὶ τοῦ θείου δέ, φησί, νοῦ τὸν λόγον νῦν ποιούμεθα, ἀλλὰ περὶ τοῦ μετ' ἐκεῖνον, εἴτε ἀγγελικὸς εἴη εἴτε ψυχικὸς εἴτε ὁποιοσοῦν ἄλλος. ὁ τοίνυν νοῦς, φησί, μεταβατικῶς ἀπὸ νοήματος εἰς νόημα προϊὼν δύο ἅμα νοήματα κατὰ ταὐτὸν οὐκ ἐπιδέχεται, ἀλλὰ τὸ μέν τι πρῶτον ἐνόησε, τὸ δὲ δεύτερον, τὸ δὲ τρίτον." ταῦτα ὥσπερ ἀξιώματα προλαβὼν ἐπήγαγεν αὐτοῖς· "εἰ ὁ νοῦς τῆς πρὸς τὰ σώματα σχέσεως καὶ τῇ οὐσίᾳ καὶ τῇ ἐνεργείᾳ κεχώρισται, δῆλον ὅτι καὶ τῆς τῶν σωμάτων κινήσεως πολλῷ μᾶλλον ἐστέρηται καὶ τοῦ χρόνου. εἰ οὖν ἄσχετος μὲν ὁ νοῦς καθὸ νοῦς ἐστι πρὸς τὸν χρόνον, οὐχ ἅμα δὲ πάντων τῶν νοητῶν ἴσχει τὴν νόησιν, ἀλλὰ τόδε τυχὸν πρότερον νοήσας ἐφεξῆς εἰς ἕτερον μετέρχεται νόημα κἀξ ἐκείνου πάλιν εἰς ἄλλο, ἔστιν ἄρα ἐν ταῖς νοήσεσι τοῦ νοῦ τὸ πρότερον νόημα καὶ τὸ ὕστερον, καίτοι χρονικῆς ἁπάσης ἠλλοτριωμένου σχέσεως. οὐκ ἄρα τὸ ὁπωσοῦν νοούμενον ἢ λεγόμενον πρότερόν τε καὶ ὕστερον εὐθὺς καὶ χρόνου δηλωτικόν ἐστιν. εἰ δὲ καὶ χρόνος, φησί, μετ' οὐρανοῦ γέγονε κατὰ τὸν Πλάτωνα, εἴ τις ἀνέλοι τὰ σώματα, ἀναιρεῖ καὶ τὸν χρόνον, οὐ μέντοι τὸν νοῦν ἀναιρεῖ. εἰ οὖν μεταβατική ἐστιν ἡ τοῦ νοῦ ἐνέργεια καὶ χρόνου μὴ ὄντος, ἀνάγκη τὸ μὲν πρῶτον νοεῖν τὸ δὲ δεύτερον· τοῦτο γὰρ αὐτῷ, φησί, κατ' οὐσίαν ὑπάρχει. οὐκ ἄρα τὸ ὁπωσοῦν πρότερον εἶναι καὶ ὕστερον λεγόμενον εὐθὺς καὶ χρόνου δηλωτικόν ἐστιν. [40]

in Ph 10 1152 ἀλλὰ γὰρ εἴ τις, φησί, μηδὲ τὰς νοερὰς οὐσίας ἐλευθέρας εἶναι τῆς πρὸς τὸν χρόνον σχέσεως συγχωρήσειε, πάντως γοῦν τὸν τοῦ χρόνου δημιουργὸν παντὸς ὑπέρτερον εἶναι καὶ ἐπέκεινα χρόνου τις ἀξιώσειεν. εἰ οὖν ἀμέσως δημιουργεῖ τὸν οὐρανὸν ὁ θεός, καὶ τὸ τοιῶσδε κινεῖσθαι αὐτῷ δέδωκεν· ἀνισοταχὴς δὲ τῶν οὐρανίων ἐστὶν ἡ κίνησις. εἴ τις οὖν ὑπὸ τὴν αὐτὴν τοῦ ζῳδιακοῦ μοῖραν τοὺς πλανωμένους τῶν ἀστέρων συνεληλυθότας ἐπινοήσειε, δῆλον ὅτι οὐκ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον ἕκαστος αὐτῶν ἐπαναστρέψει. οὐκοῦν ὅτε εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον ἡ σελήνη τὸν ἑαυτῆς ἀνύσασα κύκλον πάλιν κατήντησεν, ἐν ᾧ πάντες ἅμα ὄντες ἐτύγχανον πρότερον, ἔγνω δήπουθεν ὁ ταῦτα διαταξάμενος θεός, ὡς αὕτη μὲν τὸν ἑαυτῆς ἤνυσε κύκλον, οἱ λοιποὶ δὲ οὐδέπω· ὥστε εἰ τὸν μὲν ἔγνω πρότερον ἀποκαταστάντα τῶν ἀστέρων, τὸν δὲ ὕστερον, ἔστιν ἄρα, ὅσον ἐπὶ ταῖς Ἀριστοτέλους ἐπιχειρήσεσι, καὶ ἐν ταῖς θείαις νοήσεσι τὸ μὲν πρότερον τὸ δὲ ὕστερον, διὰ τοῦτο δὲ καὶ ὁ χρόνος· οὐ γὰρ δὴ ἀγνοεῖν αὐτὸν ταῦτα φήσουσιν, ὧν αὐτός ἐστιν ἀμέσως δημιουργός· καὶ οὐκ ἐν ταῖς νοήσεσι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς βουλήσεσιν. ὅτε γὰρ ἡ σελήνη τὸ αὐτὸ κατειλήφει σημεῖον, ἐβούλετο δήπουθεν αὐτὴν οὕτως ἔχειν ὁ θεός, τοὺς δὲ λοιποὺς οὐδέπω ἐβούλετο. καὶ ὅτε τὸν ἥλιον ὑπομένειν ἤθελε, τοῦτο οὔπω τὸν στίλβοντα φέρε ἢ τῶν ἄλλων τινά. ἔστιν ἄρα καὶ ἐν ταῖς βουλήσεσι τοῦ θεοῦ προτέρα τις καὶ δευτέρα βούλησις καὶ τρίτη, καὶ διὰ τοῦτο χρόνος. ἔτι τῶν μελλόντων τὴν γνῶσιν ἔχει ὁ θεός· μέλλοντα δέ ἐστιν οὐ τὰ καθόλου, ἀλλὰ τὰ καθ' ἕκαστα καὶ ἄτομα οἷον Σωκράτης, πρὶν γενέσθαι, καὶ Πλάτων. οὐκοῦν εἰ οἶδεν τὸ μέλλον ὁ θεός, οἶδεν ὡς οὔπω ἐνέστηκεν· ὅταν δὲ πάλιν ἐνστῇ, οἶδεν ὅτι ἐνέστηκε· καὶ ἐπειδὰν φθαρῇ, οἶδεν ὡς παρῴχηκε καὶ οὐκέτι τῶν ὄντων ἐστίν. ὥστε ἡ γνῶσις, καθ' ἣν ᾔδει ὅτι μέλλει, προτέρα ἐστὶν τῆς καθ' ἣν γινώσκει, ὅτι οὐκέτι τῶν ὄντων ἐστίν. εἰ οὖν διὰ τὴν τοῦ προτέρου καὶ ὑστέρου λέξιν εὐθὺς καὶ χρόνος ἐμφαίνεται παρυφιστάμενος, οὐδὲ τὸν τοῦ χρόνου δημιουργὸν ἔξω τῆς τοῦ χρόνου ποιήσομεν σχέσεως." ταῦτα εἰπὼν ἐφεξῆς διὰ πολλῶν πειρᾶται κατασκευάζειν, ὅτι τὰ ὑπέρχρονα μήτε νοῆσαι μήτε ἑρμηνεῦσαι δυνάμενοι χρονικοῖς κεχρήμεθα ῥήμασιν. ὡς γὰρ ὁ θεὸς ἀχρόνως τὰ ὑπὸ χρόνον νοεῖ, οὕτως ἡμεῖς τὰ ὑπὲρ χρόνον χρονικῶς. εἰ οὖν λέγομεν 'οὐκ ἦν ἀεὶ χρόνος' ἢ 'οὐκ ἦν πρὶν γενέσθαι' ἢ ἄλλῃ τινὶ λέξει χρώμεθα χρονικὴν ἔννοιαν σημαινούσῃ, οὐκ εὐθὺς ἀνάγκη καὶ χρόνον συνεπινοεῖσθαι ταῖς λέξεσιν, ἀλλὰ μόνον τὸ μὴ ἀεὶ

τὸν χρόνον εἶναι. ὅτι γὰρ αἱ χρονικαὶ λέξεις οὐ πάντως καὶ χρόνον, ὅπως ἂν λέγωνται, σημαίνουσιν, ἐν τῷ πέμπτῳ τῶν Πρὸς Πρόκλον ἀποδεδειχέναι φησί. [35]

in Ph 10 1159 καὶ ἐκεῖθεν τὰς περὶ τούτου πίστεις ἐκλέγεσθαι τοὺς ἐντυγχάνοντας παραιτεῖται, ὡς λέγει ὁ Γραμματικός, ἵνα τὸ παλιλλογεῖν (ᾧ μάλιστα γέγηθεν) ἐκφύγῃ. τούτων αὐτῇ λέξει τὰ πλεῖστα γεγραμμένα παρεθέμην πολλοὺς ἐλπίζων ἀπιστεῖν, εἰ τοιαῦτά τις ἐννοῶν καὶ γράφων πρὸς τοὺς κορυφαίους τῶν φιλοσόφων ἀντιλέγειν ἐτόλμησεν. Ἀλλ' ἴδωμεν τὰ ὑπ' αὐτοῦ ῥηθέντα ἀπὸ τῶν ὑπ' αὐτοῦ προληφθέντων ὡς ἀξιωμάτων ἀρξάμενοι. τὸ δὴ πρῶτον ἔλεγε τὸν χρόνον τρίτην ἢ τετάρτην ἀπὸ σωμάτων ἔχειν τὴν ὕπαρξιν μόνον τὸν τῆς ἐνεργείας μετρητικὸν χρόνον θεασάμενος. καίτοι τῶν γε μεριστῶν καὶ γενητῶν καὶ ὅλως τῶν τοῦ ὄντως ὄντος ἐκβεβηκότων οὐ τὴν ἐνέργειαν μόνην, ἀλλὰ καὶ τὴν τοῦ εἶναι παράτασιν καὶ τὴν κατὰ τὰς ποιότητας μετρεῖ ὁ ὁ χρόνος. ἔπειτα ὁ πολλαχοῦ τὸν Πλάτωνα παράγων οὐκ ἐνενόησεν, ὅτι διὰ τὴν τοῦ χρόνου μέθεξιν ὁμοιότερον γενέσθαι τῷ παραδείγματι τὸν κόσμον φησίν, ἐν οἷς γράφει "ὡς δὲ κινηθὲν αὐτὸ καὶ ζῶν ἐνόησε τῶν ἀιδίων θεῶν γεγονὸς ἄγαλμα ὁ γεννήσας πατήρ" καὶ τὰ ἐφεξῆς, ἃ πρὸ ὀλίγου παραθέμενος οὐ δέομαι πάλιν ἐνοχλεῖν. εἰ οὖν τῆς ἀιδιότητος, ἣν οὗτος μόνῳ τῷ θεῷ προσήκειν οἴεται, διὰ τὸν χρόνον ὁ κόσμος μετέσχε καὶ τῆς μᾶλλον πρὸς τὸ παράδειγμα ὁμοιότητος ἤπερ ὅτε σωματικὸς μόνον ἦν καὶ ἔμψυχος, πῶς αὐτὸν ἀμενηνὸν οὗτος ἐνόμισεν; εἰ δὲ καὶ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν ἔχει πρὸς τὸν κόσμον, ἣν ὁ αἰὼν ἔχει πρὸς τὸ παράδειγμα τοῦ κόσμου (ὡς γὰρ ἐκεῖνο διὰ τὴν τοῦ αἰῶνος μέθεξιν ὑπερτέραν ἔχοντος τάξιν αἰώνιόν ἐστιν, οὕτω καὶ ὁ κόσμος διὰ τὴν τοῦ χρόνου μέθεξιν ἀίδιος ὢν ὡς ὑπερτέρου μετέχει τοῦ χρόνου) * * * ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐδὲν θαυμαστόν, εἰ λέληθε τούτου τὴν περίεργον ἀδολεσχίαν τοῖς κλεινοῖς τῶν φιλοσόφων πεπιεσμένον. Τὸ δὲ δεύτερον αὐτοῦ τῶν ἀξιωμάτων τὸ λέγον τὰς νοερὰς οὐσίας πάντως ἐξῃρῆσθαι σώματος καὶ τῇ οὐσίᾳ καὶ τῇ ἐνεργείᾳ εἴρηται καλῶς, κἂν δῆλος ᾖ οὗτος παντελῶς ἀγνοῶν τὴν νοερὰν οὐσίαν, ὡς ἐκ τοῦ τρίτου μαθησόμεθα. ὁ γὰρ αὐτὸς ἐν τῷ τρίτῳ λέγει, καὶ ὅτι ἀμερὴς αὐτοῦ καὶ ἀδιάστατος ἡ πρὸς τὰ νοητὰ τυγχάνει ἐπιβολή, καὶ ὅτι οὐχ ἅμα θεὸν καὶ ἄγγελον καὶ τὰς τῶν ψυχῶν διαφορὰς καὶ κοινωνίας καὶ τὰ ἄλλα γινώσκει, ἀλλὰ μεταβατικῶς ἀπὸ νοήματος εἰς νόημα προϊὼν καὶ δύο ἅμα νοήματα κατὰ ταὐτὸν μὴ καταδεχόμενος. τοῦτο γὰρ θεοῦ φησιν ἴδιον, ἀλλ' οὐ τοῦ ἀγγελικοῦ ἢ τοῦ ψυχικοῦ νοῦ· οὗτος γὰρ τὸ μέν τι πρῶτον ἐνόησε, τὸ δὲ δεύτερον, τὸ δὲ τρίτον. πῶς οὖν ἀμερὴς αὐτοῦ καὶ ἀδιάστατός ἐστιν ἡ ἐπιβολή, εἰ μὴ δύο ἅμα νοεῖ, ἀλλὰ τὸ μὲν πρῶτον, τὸ δὲ δεύτερον, τὸ δὲ τρίτον, καὶ μεταβαίνει ἀπ' ἄλλου εἰς ἄλλο; τίνα δὲ καὶ λέγει τὸν νοῦν τοῦτον; ἢ γὰρ τὴν λογικὴν ψυχὴν ἢ τὸ ἄκρον ταύτης ἤ τινα ἄλλην οὐσίαν ὑπὲρ ψυχήν; εἰ μὲν γὰρ τὴν λογικὴν ψυχὴν νοῦν καλεῖ (ταύτης γὰρ ἴδιοί εἰσιν αἱ συλλογιστικαὶ καὶ μεταβατικαὶ ἀπ' ἄλλων εἰς ἄλλα νοήσεις), οὐκ ἔστιν ἄσχετος αὕτη οὔτε πρὸς σώματα οὔτε πρὸς χρόνον. [35]

in Ph 10 1160 πῶς γὰρ οἷόν τε μετάβασιν ἀπ' ἄλλου εἰς ἄλλο ἀχρόνως γενέσθαι; πῶς δὲ τὸ μὴ ἅμα νοοῦν οὐ τὸ μὲν ἐν προτέρῳ χρόνῳ νοεῖ, τὸ δὲ ἐν ὑστέρῳ; λεγέτω γὰρ ἡμῖν ὁ Γραμματικός, τί τὸ ἅμα σημαίνει καὶ τί τὸ οὐχ ἅμα, εἰ μὴ ἄρα τὸ ἅμα ὡς ταὐτὸν τῷ ὁμοῦ τέθεικε καὶ τὴν τούτων διαφορὰν ἀγνοήσας. αἰσθάνομαι γάρ, ὅτι κατὰ τὸν μῦθον ὡς κεράτων οὗτος τῆς ἐν φιλοσοφίᾳ μεγαλαυχίας ἐπιθυμήσας καὶ τῶν ὤτων ἀπεστερήθη, τῆς προσηκούσης αὐτῷ κατὰ τὴν γραμματικὴν συνασκήσεως, εἴπερ τὸ μὴ ἅμα γινῶσκον, ἀλλ' ἀπ' ἄλλου εἰς ἄλλο μεταβαῖνον καὶ τὸ μὲν πρότερον νοοῦν τὸ δὲ ὕστερον, νομίζει μὴ κατὰ χρόνον νοεῖν. εἰ δὲ τὸ ἄκρον τῆς λογικῆς ψυχῆς νομίζει νοῦν ἤ τινα ὑπὲρ ψυχὴν οὐσίαν, εἰ μὲν μεταβατικὴν ποιεῖται τὴν νόησιν, ὡς οὗτος ἀξιοῖ, πλὴν τοῦ θεοῦ, εἴπερ ἄρα, πάντα οὕτω γινώσκειν λέγων, οὔτε ὑπὲρ ψυχήν ἐστιν ἐκεῖνο οὔτε ὑπὲρ χρόνον. εἰ δὲ ἀθρόαν πάντων καὶ ἀμετάβατον, ὅπερ προσήκει τῷ κατ' οὐσίαν νῷ, οὐκέτι τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον, οὐδὲ τὸ εἰς ἕτερον ἐξ ἑτέρου μετερχόμενον

ἔχει χώραν. ὥστε οὐκ ἂν εὕροι πρότερόν τι καὶ ὕστερον τοιοῦτον μὴ κατὰ χρόνον λεγόμενον, ὅπερ σπουδάζων ἀποδεῖξαι τὴν ἀδιάρθρωτον ἑαυτοῦ περὶ τῆς νοερᾶς οὐσίας ἔννοιαν ἀπεγύμνωσεν, ἔδει γὰρ τὰ τοῦ προτέρου καὶ ὑστέρου σημαινόμενα ἢ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἔν τε Κατηγορίαις καὶ μετ' ὀλίγον διαιρούμενα ἀκοῦσαι, ἢ αὐτὸν διελόμενον δεῖξαι, ποῖα μὲν ἐπιβάλλει τῷ χρόνῳ, ποῖα δὲ οὔ. λεγέσθω δὲ ὅμως πρὸς διάρθρωσιν τῆς ἐκείνου συγχύσεως, ὅτι τὸ 'πρῶτον' τάξιν δηλοῦν τριχῶς ὡς ἐν τοῖς παροῦσιν ἂν εἴη λεγόμενον, ἢ γὰρ τῇ θέσει (ὡς πρῶτον ἄνωθεν τὸν ἀπλανῆ λέγομεν οὐρανόν) ἢ τῇ φύσει καὶ τῇ οὐσίᾳ (ὡς τὸ συναναιροῦν μὲν μὴ συναναιρούμενον δέ, καὶ συνεπιφερόμενον μὲν μὴ συνεπιφέρον δέ, ὡς ἔχει τὰ γένη πρὸς τὰ εἴδη) ἢ τὸ χρόνῳ πρότερον, ὡς τὰ Τρωικὰ τῶν Πελοποννησιακῶν. λεγέτω τοίνυν ἡμῖν, εἰ μὴ κατὰ χρόνον ἐστὶ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον ἐν τοῖς νοήμασι τοῦ παρ' αὐτοῦ λεγομένου νοῦ, κατὰ τί ἂν ἄλλο εἴη; θέσις μὲν γὰρ ἐν τοῖς νοητοῖς οὐκ ἔστιν, εἰ μὴ κατὰ μεταφορὰν λέγοιτο· εἰ δὲ καὶ ἦν, οὐδὲν ἐκώλυεν ἅμα νοεῖν τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον· ἅμα γοῦν οἶμαι νοεῖ τῆς σφαίρας τό τε κέντρον καὶ τὴν περιφέρειαν. ἀλλὰ καὶ τὸ φύσει πρότερον καὶ ὕστερον, ὥσπερ τὸ αἴτιον καὶ αἰτιατόν, ἅμα οὐ μόνος ὁ νοῦς, ἀλλὰ καὶ ἡ ψυχὴ νοεῖν ἀναγκάζεται διὰ τὴν πρὸς ἄλληλα σχέσιν. τὸ δὲ κατὰ μετάβασιν πρότερον καὶ ὕστερον καὶ μὴ ἅμα πάντως ἔχει συνυπάρχοντα χρόνον καὶ κίνησιν. καὶ τό γε ἐν τῇ γνώσει πρότερον καὶ ὕστερον τὸ μὴ ἅμα ὑπάρχον οὐδὲ ἐπινοῆσαι δύναμαι, πῶς ἂν κατ' ἄλλο σημαινόμενον ἢ τὸ κατὰ χρόνον λέγοιτο. ἀλλὰ λόγους οὗτος ἐκφυσᾷ κενοὺς εἰς σύννοιαν αὐτῶν οὐκ ἐρχόμενος, ὅς γε τὸν νοῦν ὑπὲρ χρόνον θεὶς μεταβατικὰς αὐτῷ δέδωκεν ἐνεργείας. [40]

in Ph 10 1161 'τόδε, γάρ φησι, νοήσας ἐφεξῆς εἰς ἕτερον μετέρχεται νόημα, οὐχ ἅμα νοῶν', καὶ τοῦτο θεὶς ὑπὲρ χρόνον εἶναί φησι τὴν τοιαύτην ἐνέργειαν, σαφῶς ἐνδεικνύμενος τοῖς δυναμένοις παρακολουθεῖν, ὅτι οὔτε τῆς νοερᾶς οὐσίας ἢ γνώσεως οὔτε τῆς τοῦ χρόνου φύσεως ἔννοιαν ἔχει διηρθρωμένην. διὸ προθέμενος δεῖξαι πρότερόν τι καὶ ὕστερον μὴ κατὰ χρόνον ὑπάρχον, προεβάλετο μὲν τὸν νοῦν ὡς ὑπὲρ χρόνον ὄντα καὶ ἐνεργοῦντα κατ' ἄλλο τι πρότερον καὶ ὕστερον· τὸ δὲ πρότερον καὶ ὕστερον τὰ χρονικὰ λαβὼν ἐπ' αὐτοῦ πάντα συνέφυρεν. εἰ γὰρ ἀπ' ἄλλου εἰς ἄλλο μετέρχεται, δῆλον ὅτι κινεῖται, ὅπου δὲ κίνησις, ἐκεῖ καὶ χρόνος, ὡς καὶ αὐτὸς τῆς ἀντιλογίας ἀρχόμενος ὡμολόγησεν ἀριθμὸν κινήσεως τιθεὶς τὸν χρόνον. κἂν μὴ πᾶν οὖν τὸ πρότερον καὶ ὕστερον ὁπωσοῦν λεγόμενον εὐθὺς καὶ χρόνου δηλωτικόν ἐστιν (οὐ γὰρ δὴ τὸ κατὰ φύσιν ἢ τὸ κατὰ θέσιν), ἀλλὰ τό γε ἐν τῇ μεταβατικῇ νοήσει πρότερον καὶ ὕστερον, καθ' ὃ τόδε πρότερον νοήσας ἐφεξῆς εἰς ἕτερον μετέρχεται κἀξ ἐκείνου πάλιν εἰς ἄλλο, ὅτι ποτὲ ἂν ᾖ τὸ οὕτω νοοῦν, τοῦτο τὸ πρότερον καὶ ὕστερον κατὰ χρόνον καὶ οὐ κατ' ἄλλο τι τοῦ προτέρου καὶ ὑστέρου σημαινόμενον κίνησίς ἐστιν ἢ μετὰ κινήσεως. ἡ γὰρ μετάβασις, ὅπερ εἶπον, κίνησις· ὅπου δὲ κίνησις, ἐκεῖ καὶ χρόνος· ὥστε καὶ πάντα αὐτοῦ τὰ ἐφεξῆς ἐπιχειρήματα τὰ λέγοντα μεταβατικὴν μέν, ἄχρονον δὲ τὴν τοῦ νοῦ καὶ τοῦ θεοῦ ἐνέργειαν ματαίως ἐπικεχείρηται. μάταιος δὲ καὶ ἡ κατ' ἐπίνοιαν ἀναίρεσις τῶν σωμάτων καὶ τοῦ χρόνου συναναίρεσις. 'εἰ γὰρ ἀνέλοι, φησί, τὶς τὰ σώματα, καὶ τὸν χρόνον συναναιρεῖ, εἴπερ χρόνος μετ' οὐρανοῦ γέγονεν, ὥς φησιν ὁ Πλάτων, οὐ μέντοι τὸν νοῦν ἀναιρεῖ. εἰ οὖν μεταβατική, φησίν, ἐστὶν ἡ τοῦ νοῦ ἐνέργεια καὶ χρόνου μὴ ὄντος, καὶ ἀνάγκη τὸ μὲν πρότερον νοεῖν, τὸ δὲ δεύτερον, οὐ πᾶν τὸ πρότερον καὶ ὕστερον λεγόμενον εὐθὺς καὶ χρόνου δηλωτικόν ἐστιν.' ἐνταῦθα δὲ καὶ προσέθηκε τὸ τὸ μὲν πρότερον νοεῖν, τὸ δὲ δεύτερον, κατ' οὐσίαν ὑπάρχει τῷ νῷ. καὶ ὅτι μὲν ὁ νοῦς νοεῖ τὸ πρότερον καὶ τὸ δεύτερον καὶ τὸ κατὰ φύσιν καὶ τὸ κατὰ θέσιν καὶ τὸ κατὰ χρόνον, πρόδηλον (τί γὰρ ἂν ἀγνοήσοι νοῦς ὤν), οὐ μέντοι μεταβατικῶς τὸ μὲν πρότερον νοεῖ, τὸ δὲ ὕστερον. καὶ τάχα τοῦτο ἔσφηλε τὸν Γραμματικόν. ἀκούσας γὰρ ἴσως τῶν φιλοσόφων λεγόντων, ὅτι ὁ νοῦς τὴν πρώτην ἐν ἑαυτῷ διάκρισιν ἀναφήνας καὶ παράγει διακεκριμένα τὰ πράγματα καὶ νοεῖ διακεκριμένως μὲν ἀμεταβάτως δὲ τὰ μὲν πρῶτα ὄντα τὰ

δὲ δεύτερα ὡς διακεκριμένα, οὗτος μὴ νοήσας τὸ λεγόμενον ἐνόμισε λέγεσθαι, ὅτι τὰ μὲν πρῶτα νοεῖ, τὰ δὲ μεταβατικῶς εἰς ἕτερον ἐξ ἑτέρου νόημα μετερχόμενος. τοῦτο δὲ διὰ τὴν ἄγνοιαν πέπονθεν τῶν περὶ τοῦ νοῦ καλῶς πεπιστευμένων. [35]

in Ph 10 1162 εἰ γὰρ ἤκουσεν Ἀριστοτέλους λέγοντος περὶ τοῦ νοῦ "τῇ οὐσίᾳ ὢν ἐνέργεια" καὶ ὅτι ὁ νοῦς τὰ πράγματά ἐστι, καὶ ἀκούσας ἐνόησε τὰ λεγόμενα, οὐκ ἂν μεταβατικὰς ἐνόει τὰς ἐνεργείας τοῦ νοῦ. εἰ γὰρ ἡ ἐνέργεια τοῦ νοῦ καὶ τῇ οὐσίᾳ αὐτοῦ συμπέπηγε καὶ τοῖς πράγμασι, δῆλον ὅτι ἀμετάβατος ἂν εἴη. ἀλλὰ τοῦτο μέν, ὅπερ εἶπον, ἔστω πολὺ τὴν τούτου διάνοιαν ὑπερβαίνειν περὶ σκιὰς καὶ εἴδωλα τὰ πρὸς ἀντιλογίαν αὐτῷ χρήσιμα διατρίβοντος, τὸ δὲ μὴ ἐφιστάνειν, ὅτι τὰ κατὰ μετάβασιν ἐνεργοῦντα, ὡς εἰς ἕτερον ἐξ ἑτέρου νόημα μετιέναι ἀπὸ προτέρου εἰς ὕστερον καὶ μὴ ἅμα ἄμφω συναιρεῖν, τοῦτο κατὰ χρόνον ἐνεργοῦν χρονικὸν ἔχει τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον, τοῦτο τῶν ἄγαν ἀνοήτων μοι δοκεῖ, ὥσπερ καὶ τὰ ἐφεξῆς αὐτῷ γεγραμμένα. οὐ γὰρ ἀρκεσθεὶς οἷς εἰς τὸν νοῦν πεπαρῴνηκεν μεταβατικὰς αὐτοῦ τὰς ἐνεργείας νομίζων· "εἴ τις, φησί, μηδὲ τὰς νοερὰς οὐσίας ἐλευθέρας εἶναι τῆς πρὸς τὸν χρόνον σχέσεως συγχωρήσειεν, ἀλλὰ τόν γε τοῦ χρόνου δημιουργὸν παντὸς ὑπέρτερον εἶναι χρόνου καὶ οὗτος ἀξιώσειεν. εἰ οὖν ἀμέσως, φησί, δημιουργεῖ τὸν οὐρανὸν ὁ θεός" (καὶ ὅσα τούτοις ἐπήγαγεν, ἵνα μὴ δὶς τὰ αὐτὰ γράφω), 'ἐπειδὴ καὶ γινώσκει τὰς τῶν ἀστέρων ἀποκαταστάσεις ὁ θεός, ὅτι ὁ μὲν πρότερος ἀποκαθίσταται, ὁ δὲ ὕστερος, καὶ βούλεται οὕτως, ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ μέλλον οἶδεν ὅτι μέλλει καὶ τὸ ἐνεστὸς ὅτι ἐνέστηκε καὶ τὸ παρῳχηκὸς ὅτι παρῴχηκεν, ἔστιν ἄρα καὶ ἐν ταῖς θείαις νοήσεσι καὶ βουλήσεσι τὸ μὲν πρότερον τὸ δὲ ὕστερον, καὶ ἡ γνῶσις, φησί, καθ' ἣν ᾔδει ὅτι μέλλει, προτέρα ἐστὶ τῆς καθ' ἣν ᾔδει ὅτι ἐνέστηκε, ταύτης δὲ πάλιν ὑστέρα, καθ' ἣν γινώσκει ὅτι οὐκέτι τῶν ὄντων ἐστίν. εἰ οὖν διὰ τὴν τοῦ προτέρου καὶ ὑστέρου λέξιν εὐθὺς δοκεῖ τῷ Ἀριστοτέλει καὶ χρόνος ἐμφαίνεσθαι, οὐδὲ τὸν τοῦ χρόνου δημιουργὸν ἔξω τῆς τοῦ χρόνου ποιήσομεν σχέσεως'. λεγέτω τοίνυν τὸ ἐν ταῖς νοήσεσι καὶ βουλήσεσι πρότερον καὶ ὕστερον, πότερον κατὰ μετάβασιν θεωρεῖ γινόμενον, ὅτι νοήσας τόδε τι πρότερον καὶ ἐφεξῆς εἰς ἕτερον μετέρχεται νόημα κἀξ ἐκείνου πάλιν εἰς ἄλλο, ἢ κατά τι ἄλλο σημαινόμενον τοῦ προτέρου καὶ ὑστέρου; εἰ μὲν γὰρ κατὰ μετάβασιν καὶ κίνησιν αὐτὸ θεωρεῖ, αὐτός ἐστιν ὁ μετὰ τὰς τοῦ νοῦ ἐνεργείας καὶ τὰς τοῦ θεοῦ τοῦ τὸν χρόνον δημιουργήσαντος ὑπὸ χρόνου μετρεῖσθαι λέγων. καὶ ὅτι οὕτω μᾶλλον τὸ πρότερον καὶ ὕστερον νοεῖ, δῆλός ἐστιν ἐκ τοῦ "ὅταν δὲ πάλιν ἐνστῇ, οἶδεν ὅτι ἐνέστηκε, καὶ ἐπειδὰν φθαρῇ, οἶδεν ὅτι παρῴχηκεν." εἰ οὖν ὅταν ἐνστῇ, τότε οἶδεν ὅτι ἐνέστηκε, καὶ ἐπειδὰν φθαρῇ, τότε οἶδεν ὅτι παρῴχηκε, καὶ οὔτε πρότερον οἶδε ταῦτα οὔτε ὕστερον, τὸ δὲ παρῳχηκὸς καὶ τὸ ἐνεστηκὸς καὶ τὸ μέλλον οὐχ ἅμα ἐστίν, ἀλλὰ κατὰ τὸν ῥέοντα χρόνον τὸ μὲν οὐκέτι τὸ δὲ ἔστιν τὸ δὲ οὐδέπω, δῆλον ὡς τὴν ῥοὴν ταύτην καὶ ἐν ταῖς τοῦ θεοῦ νοήσεσιν οὗτος φαντάζεται. [35]

in Ph 10 1163 καὶ τὸ 'ὅτε' δὲ καὶ 'τότε' εἰ μὴ χρονικά ἐστιν ἐπιρρήματα, λεγέτω οὗτος ὁποῖα χρὴ νομίζειν αὐτά, εἰ δὲ κατ' ἄλλο τι σημαινόμενον τοῦ προτέρου καὶ ὑστέρου τὴν μέν τινα προτέραν ἐν τῷ θεῷ γνῶσίν φησι, τὴν δὲ ὑστέραν (ποιήσωμεν γὰρ αὐτὸν εἰ δοκεῖ κἂν τῷ λόγῳ καλλίονα, ἐπειδὴ τῷ ἔργῳ τέως οὐκ ἰσχύομεν), εἰ μὲν οὕτω προτέραν λέγει καὶ ὑστέραν, ὡς προτέρου καὶ ὑστέρου τῶν κατὰ χρόνον ἔχοντος γνῶσιν τοῦ θεοῦ καὶ γινώσκοντος, ὅτι τὸ μὲν πρότερον γέγονε, τὸ δὲ ὕστερον, οὐ πάνυ ἄτοπον· οὐδὲ συνεισέρχεται χρόνος τῇ τοῦ προτέρου καὶ ὑστέρου γνώσει, ὥσπερ οὐδὲ τῇ αἰτίᾳ αὐτοῦ τῇ θείᾳ· οὔτε Ἀριστοτέλης τὸ τοιοῦτον πρότερον καὶ ὕστερον ἠνάγκασε χρονικῶς ἀκούειν. μὴ μέντοι τολμάτω τις τὸ τοῦ γνωστοῦ πρότερον καὶ ὕστερον εἰς τὴν τοῦ θεοῦ γνῶσιν ἀναφέρειν καὶ κατὰ τοῦτο λέγειν, ὅτι ἡ γνῶσις, καθ' ἣν ᾔδει ὅτι μέλλει, προτέρα ἐστὶ τῆς καθ' ἣν ᾔδει, ὅτι ἐνέστηκε, ταύτης δὲ ὑστέρα, καθ' ἣν γινώσκει, ὅτι οὐκέτι τῶν ὄντων ἐστίν. ἅμα γάρ ἐστιν ἐν αὐτῷ τούτων ἡ γνῶσις καὶ οὐχὶ ἡ μὲν προτέρα ἡ δὲ ὑστέρα, καὶ ἀναμιμνῃσκέσθω τῶν ἑαυτοῦ λόγων, ἐν οἷς ἔλεγε καὶ τὰ ὑπὸ χρόνον ἀχρόνως

γινώσκειν τὸν θεόν. ἀλλ' ὡς ἔοικεν ἠγνόει, τί τότε ἔλεγεν. εἰ δὲ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον ὡς κατὰ θέσιν ἤ, ὡς ἂν ἐκεῖ τις εἴποι κυριώτερον, κατὰ τάξιν αἰτιώδη ἢ κατὰ φύσεως ὑπεροχὴν ἐν ταῖς νοήσεσιν ἢ βουλήσεσί τις ὁρᾷ τοῦ θεοῦ, οὐδὲν ταῦτα πρὸς τὸν Ἀριστοτέλους λόγον τὰ σημαινόμενα, ἀλλ' ἔστι παίδων παιζόντων τὸ ἀπὸ τοῦ ἀδιορίστου τῆς ὁμωνυμίας ἀντιλέγειν ἐπιχειρεῖν. Προελθὼν δὲ ἀξιοῖ τὸν ἀκούοντα, ὅτι πρὶν γενέσθαι οὐκ ἦν χρόνος, μὴ χρονικῶς τὸ 'πρίν' ἐννοεῖν· "πολλαὶ γὰρ λέξεις χρονικαί, φησίν, οὐ πάντως χρόνον σημαίνουσιν, ἀλλὰ μόνον τὸ μὴ ἀεὶ τὸν χρόνον εἶναι νοεῖν ἐκ τῆς λέξεως." ὁ δὴ ταῦτα λέγων δῆλός ἐστιν οὐ βουλόμενος νοεῖν ἃ λέγει. εἰ γὰρ ἀξιοῖ μὴ κατὰ χρόνον τὸ πρότερον τοῦτο καὶ ὕστερον ἐννοεῖν, ἐζήτησεν ἄν, πῶς ἄλλως αὐτὸ δυνατὸν ἐκλαμβάνειν, καὶ εὑρών, ὅτι οὐ δυνατὸν ἄλλως, ἀπέστη τῆς ἀκαίρου ἀντιλογίας. ὁ γὰρ λέγων, ὅτι πρὸ ἑξακισχιλίων εἰ τύχοι ἐτῶν οὐκ ἦν ὁ κόσμος, τί διάφορον λέγει τοῦ λέγοντος, ὅτι πρὸ τοσῶνδε ἐτῶν οὐκ ἦν γραμματικὴ τέχνη; ὁ δὲ τοῦτο λέγων τί ἄλλο λέγει ἢ ὅτι ἐν τῷ πρὸ ἐκείνων τῶν ἐτῶν χρόνῳ οὐκ ἦν; τὸ γὰρ τοιοῦτον πρότερον οὔτε τῇ θέσει ἐστίν, ὡς εἰ ἔλεγον 'πρὸ τοῦδε τοῦ κίονος οὐκ ἔστιν ἄλλος' (καὶ γὰρ θέσις κειμένων ἐστίν) οὔτε τῇ φύσει, ὡς καὶ πρότερον εἶπον· καὶ τοῦτο γὰρ ἀπαιτεῖ τι εἶναι τὸ πρότερον, ὅταν λέγωμεν πρότερον εἶναι τὸ γένος τοῦ εἴδους. ὅλως δὲ τὸ πρὸ ἑξακισχιλίων ἐτῶν ὕστερα ἑαυτοῦ ἔχει τὰ ἑξακισχίλια ἔτη· τὸ γὰρ πρότερον ὑστέρου πρότερον. εἰ οὖν χρόνος ὁ ὕστερος, χρόνος ἂν εἴη καὶ ὁ πρότερος ἢ ἐν χρόνῳ. ἀλλὰ τοῦτο, φησί, νόησον μόνον, ὅτι οὐκ ἀεί ἐστιν ὁ χρόνος. [40]

in Ph 10 1164 τί οὖν τοῦτο ἄρα σημαίνει; οὐχὶ ὅτι ποτὲ μὲν ἔστι, ποτὲ δὲ οὐκ ἔστι; τὸ δὲ ποτὲ ἆρα οὐδὲ αὐτὸ χρόνον δηλοῦν ὁ Γραμματικὸς ἐρεῖ; δίκαιος οὖν λέγειν αὐτός, τί ποτε ἄλλο σημαίνει. οὐ γὰρ ἄσημος ἡ λέξις φαίνεται, ἀλλὰ κινεῖ τινα τοῦ ἀκούοντος γνῶσιν καὶ διατίθησί πως αὐτόν. ταῦτα μὲν οὖν πρὸς τὸ πρῶτον τῶν νῦν ῥηθέντων ἐπιχειρημάτων εἶπέν τε καὶ ἤκουσεν ὁ Γραμματικός. Πρὸς δὲ τὸ δεύτερον τῶν Ἀριστοτέλους ἐπιχειρημάτων τὸ πιστούμενον ἀίδιον εἶναι τὸν χρόνον, ἐκ τοῦ πάντας τοὺς φυσικοὺς πλὴν ἑνὸς τοῦ Πλάτωνος ὁμονοητικῶς ἔχοντας φαίνεσθαι περὶ τὴν ἀιδιότητα τοῦ χρόνου καὶ τὸ ἀγένητον εἶναι, ἄκουσον οἷα πάλιν οὗτος ἀντιλέγειν προείλετο. πρῶτον μὲν γὰρ 'οὐκ ἐπειδή, φησί, συμφωνοῦσι πρὸς ἀλλήλους οἱ παρὰ τὸν Πλάτωνα, πέντε τυχὸν ἢ δέκα ἄνδρες, ἀγένητον λέγοντες τὸν χρόνον ἤδη διὰ τοῦτο προκρίνειν ἄξιον αὐτοὺς τοῦ Πλάτωνος· οὐ γὰρ πλήθει δεῖ τῶν ἀποφηναμένων κρίνεσθαι τὴν ἀλήθειαν, ἐπεὶ οὕτω γε μόνος Ἀριστοτέλης τὴν πέμπτην οὐσίαν τοῦ σώματος εἰσάγων τὴν χείρονα ψῆφον ἀποίσεται πάντων ἢ τῶν γε πλείστων ἀρχὰς τοῦ κόσμου τὰ τέτταρα στοιχεῖα ἢ πάντα ἢ τούτων τινὰ λεγόντων. ὅλως δὲ εἰ χρὴ τῷ πλήθει τῶν φυσικῶν ἀκολουθεῖν, πῶς, ὡς αὐτὸς ἐν τῷ πρώτῳ τῆς Περὶ οὐρανοῦ φησι, τὸν κόσμον ἐκεῖνοι μὲν γενόμενον ἅπαντες εἶναί φασιν, αὐτὸς δὲ ἀγένητον ἀποδείκνυσιν; ἐκ τρίτων δέ, εἰ μᾶλλον χρὴ πείθεσθαι τοῖς σύμφωνα πρὸς ἑαυτοὺς λέγουσιν ἢ τοῖς καὶ πρὸς ἑαυτοὺς ἀσυμφωνοῦσι, σύμφωνα δὲ μᾶλλον ὁ Πλάτων ἑαυτῷ λέγει "χρόνος δ' οὖν μετ' οὐρανοῦ γέγονεν" εἰπὼν τῶν ἄλλων τὸν μὲν κόσμον γενητόν, τὸν δὲ χρόνον ἀγένητον εἰπόντων, καίτοι μηδετέρου τούτων χωρὶς θατέρου τὴν ὑπόστασιν ἔχοντος, τῷ Πλάτωνι μᾶλλον πειστέον μετὰ τοῦ κόσμου καὶ τὸν χρόνον γενητὸν εἶναι λέγοντι. 'ἔτι, φησίν, εἰ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασι φυσικοῖς μακρὰν ἀποπλανηθέντας τῆς ἀληθείας τοὺς ἄλλους φυσικοὺς ἔδειξε, πῶς τὴν περὶ τοῦ ἀγένητον εἶναι τὸν χρόνον μαρτυρίαν αὐτῶν ὡς ἀξιόπιστον εἶναι παραδεξόμεθα;' καὶ ἐπὶ τούτοις πλείονας καὶ ἀρχαιοτέρους καὶ τὸ ἀξιόπιστον πολλαχόθεν ἔχοντας ἀντιδιατattομένους τοῖς ἀγένητον λέγουσι τὸν χρόνον δεικνύειν ἔχειν φησί. ῥητέον τοίνυν καὶ πρὸς ταύτας αὐτοῦ τὰς ἀντιρρήσεις, ὅτι τὰς τῶν ἄλλων μαρτυρίας οὐχ ὡς ἀποδεικτικὰς ὁ Ἀριστοτέλης παρατίθεται, ἀλλὰ μετὰ τὰς ἀποδείξεις ὡς τὰ πολλά, εἴ τινας καὶ τῶν προτέρων εὗροι τοῖς ἀποδεδειγμένοις σύμφωνα λέγοντας, μνήμην αὐτῶν ποιεῖται πρῶτον μὲν εὐγνώμονα χάριν ἀποδιδούς, ὅτι πρῶτοι τὴν τοιαύτην εἶδον ἀλήθειαν, ἔπειτα καὶ

τοῖς μανθάνουσι πειθὼ μετὰ τῆς ἀποδεικτικῆς ἀνάγκης προσφέρων· ἀναμφισβητητότερα γὰρ δοκεῖ τὰ παρὰ τοῖς πλείοσι καὶ σοφωτέροις ὁμολογούμενα ὥσπερ τὰ παρὰ πᾶσι παντελῶς ἀναμφίλεκτα διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἀλλαχόσε ποι πρὸς ἀντικείμενον τὴν διάνοιαν ἀποκλῖναι. οὗτος δὲ ὁ Γραμματικὸς τοῦ τοιούτου σκοποῦ τῶν λόγων μὴ συναισθόμενος ὡς πρὸς ἀποδεικτικὴν τὴν μαρτυρίαν ἀντιλέγων "οὐ δεῖ, φησί, ταῖς ἀναποδείκτοις αὐτῶν ἀποφάνσεσι δίκην ἀλόγων κατακολουθεῖν". [35]

in Ph 10 1165 ὅτι δὲ ὁ Πλάτων γενητὸν τόν τε κόσμον εἶπεν καὶ τὸν χρόνον οὐ κατὰ τὸ αὐτὸ τῷ Ἀριστοτέλει σημαινόμενον, καὶ ὅπως ὁ Ἀριστοτέλης παλαιὰν συνήθειαν διασῴζων οὐ πρὸς τὸν Πλάτωνα, ἀλλὰ πρὸς τοὺς κατὰ τὴν πρόχειρον ἐκδοχὴν τὸ γενητὸν ἀκούοντας ἀντιλέγει, οὐ δέομαι πάλιν λέγειν πρὸ ὀλίγου ταῦτα κατὰ τὴν τῶν Ἀριστοτέλους ἐξήγησιν ὡς οἶμαι διασαφήσας. ὥστε καὶ εἴ τινας ἄλλους τῶν φυσικῶν ὡς γενητὸν λέγοντας τὸν κόσμον ὁ Ἀριστοτέλης εὐθύνει, καὶ ἐκείνων πρὸς τὸ φαινόμενον ὑπαντᾷ. καὶ τί θαυμαστόν, εἴ τινας ἐνόμισεν Ἀριστοτέλης κατὰ τὸ πρόχειρον ἀποδέξασθαι τὸ τοῦ Πλάτωνος καὶ τῶν ἄλλων γενητόν, ὅτε μετὰ τοσούτους τοῦ Πλάτωνος ἐξηγητὰς τοὺς τὸ γενητόν, ὅπως εἴρηται παρὰ τῷ Πλάτωνι, διαρθρώσαντας ὁ Γραμματικὸς οὗτος συμφωνεῖν ἑαυτῷ τὸν Πλάτωνα νομίζει τὸν κόσμον καὶ τὸν χρόνον γενητὸν οὕτως, ὡς οὗτος βούλεται, λέγοντα, ὡς πρότερον μὲν μὴ ὄντα ὕστερον δὲ εἰς τὸ εἶναι παρελθόντα, καὶ οὐκ ἤκουσε τοῦ Πλάτωνος λέγοντος, ὅτι ὅμοιον τὸν κόσμον τῷ παραδείγματι καὶ κατὰ τὴν ἀιδιότητα βουλόμενος ὁ θεὸς ἀπεργάσασθαι ἀντὶ τοῦ ἐκεῖ αἰῶνος τοῦ τὴν αἰώνιον ἀιδιότητα παρεχομένου τῷ παραδείγματι εἰκόνα τοῦ αἰῶνος τὸν χρόνον τῷ κόσμῳ παρέσχε, τὴν χρονικὴν ἀιδιότητα διδόντα; καὶ παρεθέμην πρὸ ὀλίγου τὰ τοῦ Πλάτωνος αὐτὰ ῥήματα. ἀλλ' οὐδὲ τὴν πέμπτην οὐσίαν εἰσαγαγὼν ὁ Ἀριστοτέλης κατὰ τὴν ἔννοιαν διαφέρεται πρὸς τοὺς ἄλλους καὶ μάλιστα πρὸς τὸν Πλάτωνα. εἰ γὰρ διὰ τοῦτο φαίη ἂν ὁ Πλάτων καὶ τὸν οὐρανὸν ἐκ πυρὸς καὶ γῆς εἶναι καὶ τῶν μεταξύ, ὅτι ὁρατὸς καὶ ἁπτός ἐστιν, οὐδὲν δὲ ὁρατὸν ἄνευ πυρὸς οὐδὲ ἁπτὸν ἄνευ γῆς, ἐρωτητέον καὶ τὸν Ἀριστοτέλην, εἰ μὴ καὶ αὐτὸς ἄμφω ταῦτα ὁμολογήσοι, καὶ τὸ ὁρατὸν καὶ ἁπτὸν εἶναι τὸν οὐρανὸν καὶ τὸ ταῦτα τῷ πυρὶ καὶ τῇ γῇ πρώτως ὑπάρχειν. διὰ τί οὖν οὗτος πέμπτην οὐσίαν αὐτὸν καλεῖ; ἢ ὅτι καὶ ὁ Πλάτων ἄλλην τοῦ οὐρανοῦ τὴν οὐσίαν παρὰ τὰ τέτταρα στοιχεῖα τὰ ὑπὸ σελήνην φησίν, εἴπερ τῷ μὲν οὐρανῷ τὸ δωδεκάεδρον ἀποδέδωκε σχῆμα, τῶν δὲ τεττάρων ἕκαστον ἄλλῳ καὶ ἄλλῳ διεζωγράφησεν σχήματι. πέμπτην οὖν καὶ οὗτος οὐσίαν τὴν τοῦ οὐρανοῦ φησιν· ἄλλην γὰρ παρὰ τὰ τέτταρα τὰ ὑπὸ σελήνην στοιχεῖα, εἴπερ πέμπτον ἐστὶ τὸ δωδεκάεδρον σχῆμα, καὶ οὐσιώδη τὰ σχήματά ἐστιν. ἔτι δὲ τοῦτο σαφέστερον πεποίηκε Ξενοκράτης ὁ γνησιώτατος τῶν Πλάτωνος ἀκροατῶν ἐν τῷ Περὶ τοῦ Πλάτωνος βίου τάδε γεγραφώς· "τὰ μὲν οὖν ζῷα πάλιν οὕτω διῃρεῖτο εἰς ἰδέας τε καὶ μέρη πάντα τρόπον διαιρῶν, ἕως εἰς τὰ πάντων στοιχεῖα ἀφίκετο τῶν ζῴων, ἃ δὴ πέντε σχήματα καὶ σώματα ὠνόμαζεν, εἰς αἰθέρα καὶ πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γῆν καὶ ἀέρα"· ὥστε ὁ αἰθὴρ πέμπτον ἄλλο τι σῶμα ἁπλοῦν ἐστι καὶ αὐτῷ παρὰ τὰ τέτταρα στοιχεῖα. Ἀλλ' οὐδὲ ἀσύμφωνα πρὸς ἑαυτοὺς λέγουσιν οἱ τὸν μὲν κόσμον γενητὸν κατ' ἄλλο σημαινόμενον λέγοντες ἢ ὡς ἀπ' αἰτίας ἢ ὡς καθ' ὑπόθεσιν, τὸν δὲ χρόνον ἀγένητον, ὡς οὐχὶ πρότερον μὲν μὴ ὄντα ὕστερον δὲ ὄντα, κἂν ἀεὶ συνυπάρχωσιν, ὅ τε χρόνος καὶ ὁ κόσμος. [40]

in Ph 10 1166 ὁ μὲν γὰρ κόσμος διὰ τὴν τῶν προτέρων ἐν αὐτῷ καὶ ὑστέρων φύσιν ἐδέχετο τὴν καθ' ὑπόθεσιν γένεσιν, ὁ δὲ χρόνος καὶ τὸ πρότερον ἐν ἑαυτῷ καὶ τὸ ὕστερον χρόνον ἔχων οὐδὲ καθ' ὑπόθεσιν ἐδύνατο λέγεσθαι γενητὸς οὕτως. εἰ γὰρ γενητὸν τὸ πρότερον μὲν μὴ ὂν ὕστερον δὲ ὄν, τὸ δὲ πρότερον χρόνος, πῶς οἷόν τε γενητὸν τὸν χρόνον ἐννοεῖν; ἀλλ' οὐδὲ ἐν πᾶσιν, ὡς οὗτός φησι, τοῖς φυσικοῖς σκέμμασι "μακρὰν ἀποπλανηθέντας τῆς ἀληθείας τοὺς ἄλλους φυσικοὺς" ὁ Ἀριστοτέλης ἐπέδειξεν, ὅς γε καὶ νῦν καὶ ἐν ἄλλοις πλείστοις ἀγαπᾷ τὴν ἑαυτοῦ πρὸς ἐκείνους συμφωνίαν. ἢ οὐχὶ πολλοὺς ἐδαπάνησε λόγους δεικνὺς πάντας σχεδὸν τοὺς

φυσικοὺς ἐξ ἐναντίων καὶ ὑποκειμένου τινὸς τὴν γένεσιν λέγοντας, εἰ καὶ ἄλλος κατ' ἄλλην ἐπιβολὴν εἰς ταύτην ἠνέχθη τὴν ἔννοιαν; καὶ οὐχὶ τοῦτο λέγω, ὅτι πάντες ἐν πᾶσι συμφώνως περὶ τῶν φυσικῶν μάλιστα πραγμάτων ἀπεφήναντο, ἀλλ' ὅτι τὰ πλεῖστα ταῖς ἐννοίαις συμφωνήσαντες τῷ φαινομένῳ τῶν ὀνομάτων διήνεγκαν, πρὸς ὃ τὰς πολλὰς ἀντιλογίας ὁ Ἀριστοτέλης πεποίηται. ἐπειδὴ δὲ πλείονάς φησιν ἔχειν ἐπιδεικνύναι καὶ ἀρχαιοτέρους καὶ μᾶλλον ἀξιοπίστους τοὺς τὸν χρόνον γενητὸν λέγοντας, ἆρα ἐφθόνησεν ἡμῖν τούτους μαθεῖν, οὓς Ἀριστοτέλης ἠγνόησε σαφῶς εἰπὼν "ἔξω ἑνὸς ὁμονοητικῶς" πάντας ἀγένητον λέγειν τὸν χρόνον, ἢ μηδένα ἔχων εἰπεῖν τῇ δῆθεν ἀποσιωπήσει τὴν ἄγνοιαν συνεκάλυψεν; εἰ δὲ τὸν τῶν Ἰουδαίων νομοθέτην ἐνδείκνυται λέγοντα "ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ἡ δὲ γῆ ἦν ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος, καὶ σκότος ἐπάνω τῆς ἀβύσσου, καὶ πνεῦμα θεοῦ ἐπεφέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος", εἶτα ποιήσαντος αὐτοῦ τὸ φῶς καὶ διαχωρίσαντος ἀνὰ μέσον τοῦ φωτὸς καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σκότους ἐπήγαγε "καὶ ἐκάλεσεν ὁ θεὸς τὸ φῶς ἡμέραν καὶ τὸ σκότος νύκτα, καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωὶ ἡμέρα μία", εἰ οὖν ταύτην τοῦ χρόνου νομίζει γένεσιν τὴν ἀπὸ χρόνου, ἐννοείτω ὅτι μυθική τίς ἐστιν ἡ παράδοσις καὶ ἀπὸ μύθων Αἰγυπτίων εἱλκυσμένη. ἐπεὶ πῶς εἶχε λόγον τὸν ἥλιον τὸν τῆς ἡμέρας αἴτιον, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ Μωϋσῆς φησι, τῇ τετάρτῃ τῶν ἡμερῶν γεγονέναι; Τὸ δὲ τρίτον τῶν τοῦ Ἀριστοτέλους ἐπιχειρημάτων τὸ λέγον 'εἰ ἀδύνατον εἶναι καὶ νοῆσαι χρόνον ἄνευ τοῦ νῦν, διότι μηδὲν ἔστι λαβεῖν ἐν τῷ χρόνῳ παρὰ τὸ νῦν, τὸ δὲ νῦν ἔστι μεσότης ἀρχὴν μὲν ἔχον τοῦ ἐσομένου χρόνου τελευτὴν δὲ τοῦ παρελθόντος, ἀνάγκη ἀεὶ εἶναι χρόνον, εἰ δὲ χρόνον, φανερὸν ὅτι ἀνάγκη εἶναι καὶ κίνησιν, εἴπερ ὁ χρόνος πάθος τι κινήσεως', πρὸς δὴ τοῦτο λέγειν ἀρξάμενος "ἐμοί, φησί, λίαν θαυμάζειν τὸν φιλόσοφον ἔπεισιν, εἰ μὴ συνεώρακεν οὐκ ἀποδεικνύς, ἀλλ' αἰτησάμενος τὸ ζητούμενον. [35]

in Ph 10 1167 ζητουμένου γάρ, εἰ τῶν ἀεὶ ὄντων ἐστὶν ὁ χρόνος, ἀξιώματι πρὸς τὴν τούτου δεῖξιν ἐχρήσατο τῷ εἶναι τὸ νῦν μεσότητα χρόνου. τοῦτο δὲ ταὐτόν ἐστι τῷ λαβεῖν, ὅτι ὁ χρόνος ἐστὶν ἄϊδιος, ὥσπερ εἴ τις γραμμήν τινα ἐπὶ μήκιστον ἐκτεταμένην διάστημα, ἧς τὰ πέρατα οὐχ ὁρᾶται, ζητῶν εἰ πεπερασμένη ἐστὶν ἢ ἄπειρος, λαμβάνοι ὅτι πᾶν τὸ ἐν τῇ ζητουμένῃ γραμμῇ σημεῖον μεσότης ἐστὶ γραμμῆς· εἰ γὰρ τοῦτο, πρὸ παντὸς τοῦ λαμβανομένου σημείου καὶ μετ' αὐτὸ γραμμή ἐστιν, εἰ δὲ τοῦτο, ἄπειρος ἡ ζητουμένη γραμμή. ὥσπερ οὖν, φησίν, ἐπὶ τούτου τοῦ ὑποδείγματος ὁ λαμβάνων παντὸς τοῦ ἐν τῇ ζητουμένῃ γραμμῇ σημείου ἐφ' ἑκάτερα εἶναι γραμμὴν οὐδὲν ἕτερον ἢ ὅτι ἄπειρός ἐστιν ἡ γραμμὴ λαμβάνει καὶ αὐτὸ τὸ ζητούμενον ἐν τῇ τοῦ συλλογισμοῦ προτάσει παρείληφεν, οὕτω καὶ ὁ τὸν χρόνον ἀίδιον δεῖξαι βουλόμενος, εἶτα λαμβάνων ἀξίωμα καὶ πρότασιν, ὅτι παντὸς νῦν ἐφ' ἑκάτερα χρόνος ἐστίν, αὐτὸ δὴ τοῦτο λαμβάνει τὸ ζητούμενον, ὅτι ὁ χρόνος ἄναρχός ἐστι καὶ ἀτελεύτητος". τοῦτο μὲν οὖν αὐτοῦ τὸ πρῶτον ἀντιλογικόν ἐστιν ἐπιχείρημα. Καὶ οὗτος μέν, ὡς λέγει, τὸν Ἀριστοτέλην τεθαύμακε μὴ συνεωρακότα, ὅτι οὐκ ἀποδείκνυσιν, ἀλλ' αἰτεῖ τὸ ζητούμενον. τίς δὲ οὐκ ἂν τοῦτον θαυμάζοι δικαίως, εἰ μηδὲ τὰ πρόχειρα τῶν λογικῶν μεθόδων ἐπιστάμενος ἀντιλέγειν τολμᾷ πρὸς Ἀριστοτέλη περὶ ὧν αὐτὸς Ἀριστοτέλης ηὗρέ τε καὶ ἐτελεώσατο. ἔστι μὲν γὰρ τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖσθαι τὸ δι' αὐτοῦ δεικνύναι τὸ μὴ δι' αὐτοῦ δῆλον· τοῦτο δὲ γίνεται ἢ ἄντικρυς καὶ φανερῶς ἀξιούντων τὸ προκείμενον, ὥσπερ ἡμῶν λεγόντων τινὰ ἀγαθὰ μὴ εὐθὺς ἀγαθοὺς ποιεῖν, οἷον τὰς δυνάμεις, αἷς ἔστιν εὖ καὶ κακῶς χρῆσθαι (ἀγαθὴ μὲν γὰρ ἡ ἐφ' ἑκάτερα δύναμις, ἀγαθὸν δὲ οὐ ποιεῖ, εἰ μὴ τὸ εὖ χρώμενον αὐτῇ) οἱ Στωϊκοὶ τοῦτο ἀναιροῦντες 'πᾶν, φασί, τὸ ἀγαθὸν ἀγαθοὺς ποιεῖ' τὸ ἐν ἀρχῇ λαμβάνοντες. ποτὲ δὲ οὐκ ἄντικρυς μὲν αὐτὸ τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτοῦσί τινες, ἀλλ' εἰς προτάσεις μεταβαίνειν σχηματιζόμενοι λαμβάνουσιν ὡς ἐναργῆ ἐκεῖνα, ἃ οὐχ οἷόν τε ἄλλως ἢ διὰ τοῦ ζητουμένου ἀποδειχθῆναι. οἷον εἰ προθέμενοι ἀποδεῖξαι, ὅτι τὸ τρίγωνον δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει τὰς τρεῖς γωνίας, λάβοιεν, ὅτι τὸ τετράγωνον τέτταρσιν,

ὅπερ ἐστὶ διὰ τοῦ τριγώνου δεικνύμενον. τρίτος δὲ τρόπος τοῦ τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖσθαι, ὅταν τῶν ἀλλήλοις ἀντιστρεφόντων τοῦ ἑτέρου ζητουμένου τὸ ἕτερόν τις λαμβάνοι, οἷον εἰ ζητούντων ἡμῶν, εἰ ἡ διάμετρος σύμμετρος τῇ πλευρᾷ, λαμβάνοι τις, ὅτι ἡ πλευρὰ τῇ διαμέτρῳ ἀσύμμετρος. μήποτε δὲ οὐχ ἁπλῶς ὁ τὸ ἀντίστροφον λαμβάνων τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖ, εἴπερ ἐκ τῶν ὁρισμῶν αἱ κυρίως ἀποδείξεις γίνονται, ἀλλὰ τότε μόνον, ὅταν ὁμοίως ἄδηλον ᾖ καὶ τὸ ἀντιστρέφον. τοῦ οὖν Ἀριστοτέλους ἐκ τῆς ἐναργείας λαβόντος, ὅτι τὸ νῦν μεσότης ἐστὶ χρόνου, καὶ ἐκ τούτου δείξαντος, ὅτι ἄϊδιος ὁ χρόνος, οὗτος ταὐτὸν εἶναί φησιν ἄμφω. καὶ ὅτι μὲν οὐκ ἔστι ταὐτόν, πρόδηλον, οὔτε τῇ λέξει οὔτε τῷ σημαινομένῳ. [40]

in Ph 10 1162 οὐ γάρ ἐστι τὸ μέσον νῦν ὁ ἀίδιος χρόνος, εἴπερ ὁ χρόνος πᾶς καὶ ἐκ τοῦ παρεληλυθότος καὶ ἐκ τοῦ μέλλοντος συμπληροῦται. οὐ μέντοι οὔτε διὰ τὸ ἀίδιον εἶναι τὸν χρόνον δείκνυται τὸ νῦν μέσον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς τοῦ νῦν ἐννοίας. ἀλλ' οὐδὲ ὁμοίως δῆλά ἐστι τὸ ἀίδιον εἶναι τὸν χρόνον καὶ τὸ μεσότητα εἶναι τὸ νῦν. εἰ δὲ τὰ ἐξ ἀνάγκης ἑπόμενα τὰ αὐτὰ νομίζει οὗτος, ὥρα λέγειν αὐτῷ, ὅτι αἱ διὰ τῶν ἐξ ἀνάγκης ἑπομένων γινόμεναι ἀποδείξεις διὰ τῶν αὐτῶν γίνονται καὶ τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτοῦσι, τοιαῦται δὲ αἱ ἐκ τῶν καθ' αὑτὰ ὑπαρχόντων, τοιαῦται δὲ αἱ κυρίως ἀποδείξεις. Ἴδωμεν δὲ καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ κατὰ τὴν γραμμὴν σημείου ληφθὲν ἐπιχείρημα· κἀνταῦθα γὰρ τὸ κοινὸν ἔλαβεν τοῦ τε σημείου καὶ τοῦ νῦν τὸ ἀμερές, καθ' ὃ ἀρχαὶ καὶ πέρατα γίνονται τὸ μὲν γραμμῆς τὸ δὲ χρόνου, οὐκέτι προσλογισάμενος, ὅτι τὸ μὲν σημεῖον καὶ πεπερασμένης γραμμῆς ἀρχὴ καὶ πέρας εἶναι δύναται μὴ ἐμφαῖνον μεσότητα, ἀλλὰ μόνον τὸ ἀμερὲς ἐν τοῖς θέσιν ἔχουσι, τὸ δὲ νῦν οὐχ ἁπλῶς ἀμερές ἐστιν, ἀλλ' οὕτως ὡς τὸ ἐνεστὸς τοῦ χρόνου· τοῦτο δὲ εὐθὺς συναναφέρει τὸν παρεληλυθότα καὶ τὸν μέλλοντα, διότι οὔτε πρότερόν ἐστιν οὔτε ὕστερον, ἀλλὰ νῦν. ὥστε ὁ παντὸς τοῦ νῦν ἐφ' ἑκάτερα χρόνον εἶναι λέγων καὶ διὰ τοῦτο ἀίδιον εἶναι τὸν χρόνον ἀποδεικνὺς οὐ τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖ οὐδὲ τὸ ζητούμενον λαμβάνει, ἀλλὰ τὸ ἐξ ἀνάγκης ἑπόμενον τῇ ἐναργεῖ τοῦ νῦν μεσότητι λαμβάνει. τίς δὲ ἂν ἤλπισεν, ὅτι γραμματικός τις εἶναι βουλόμενος ἀντείποι ἂν πρὸς 〈τὸ〉 τὸν ἐνεστῶτα χρόνον ἀεὶ μέσον εἶναι παρεληλυθότος καὶ μέλλοντος, καὶ λέγοι ἂν ἅπερ οὗτος, ὅτι ὁ μὲν παρ' ἡμῖν ἐνεστὼς τοιοῦτός ἐστιν, ἦν δέ ποτε ἐνεστὼς καὶ ἔσται μὴ τοιοῦτος. ὅμοιον γάρ μοι δοκεῖ λέγειν τῷ λέγοντι 'νῦν ἡ δεκὰς πέρας μέν ἐστι τῶν μοναδικῶν ἀριθμῶν, ἀρχὴ δὲ τῶν δεκαδικῶν· ἦν δὲ ὅτε οὐκέτι ἡ δεκὰς ἔξει πρὸ ἑαυτῆς τοὺς μοναδικοὺς ἀριθμούς, καὶ ἔσται ὅτε οὐχ ἕξει μεθ' ἑαυτὴν τοὺς δεκαδικούς, καίτοι ὡς δεκὰς ἀεὶ ἀμφότερα ἔχει'. οὕτω δὲ καὶ ὁ ἐνεστὼς καθὸ ἐνεστὼς πέρας μέν ἐστι τοῦ παρεληλυθότος, ἀρχὴ δὲ τοῦ μέλλοντος. ὡς εἴ γε οὗτος κατὰ τὸ ἐν ἀρχῇ νῦν ἐκεῖνο, ὅ φησι, γραμματικευόμενος ἐτεχνολόγει, τὸν ἐν τοῖς ῥήμασι παρεληλυθότα χρόνον οὐ παρελάμβανεν. ἀλλ' οὐδὲ τοὺς παρατατικοὺς καὶ παρακειμένους καὶ ὅλως τοὺς συντελικοὺς ἐνεστῶτας χρόνους ἔχειν τινὰ τότε φύσιν εἶπεν ἄν, εἴπερ ἐπικοινωνοῦσί πως οὗτοι πρὸς τὸν παρεληλυθότα. ἀλλ' ὡς ἔοικεν ὑπόθεσιν οἰκείαν περαίνειν βουλόμενος οὗτος καὶ τὰς κοινὰς τῶν ὀνομάτων ἐννοίας ἐν ἑαυτῷ διαφθείρει. 'καὶ οὐκ ἔστι, φησί, δεῖξαι τὸ νῦν μεσότητα χρόνου, εἰ μὴ προαποδειχθείη ὅτι ἀίδιός ἐστιν ὁ χρόνος'. καίτοι εἰ ἀπὸ τῶν σαφεστέρων χρὴ τὰς ἀποδείξεις εἶναι (πολὺ δὲ σαφεστέρα ἡ τοῦ νῦν μεσότης τοῦ ἀίδιον εἶναι τὸν χρόνον· τίς γὰρ οὐκ οἶδε καὶ μὴ γραμματικὸς ὤν, ὅτι ὁ ἐνεστὼς χρόνος μέσος ἐστὶ τοῦ παρεληλυθότος καὶ μέλλοντος), καλῶς ὁ Ἀριστοτέλης ἐκ τῆς τοῦ νῦν μεσότητος ἀπέδειξε τὸ ἀίδιον. [35]

in Ph 10 1163 "ἐπειδὴ δέ, φησί, τῷ οὐρανῷ καὶ τῷ κόσμῳ συνυφέστηκεν ὁ χρόνος, οὐδεὶς δὲ λόγος τῶν ἀίδιον δεικνύντων τὸν κόσμον ἀνέλεγκτος ἔμεινε, συναπελέγχοιτο ἂν καὶ ἡ περὶ τῆς τοῦ χρόνου ἀιδιότητος ὑπόληψις." εἰ οὖν, ὡς ἐγὼ νομίζω, πάντας αὐτοῦ τοὺς τὴν ἀιδιότητα ἐλέγχειν ἐπιχειροῦντας λόγους ἔδειξα σαθροὺς τὸ πρῶτον τῆς Περὶ οὐρανοῦ τοῦ Ἀριστοτέλους πραγματείας ἐπισκεπτόμενος, δῆλον ὅτι κενὸν ἂν εἴη αὐτοῦ καὶ τοῦτο τὸ νεανίευμα. p. 251b28

Ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ περὶ τοῦ ἄφθαρτον εἶναι τὴν κίνησιν ἕως τοῦ ἡ γὰρ φθορὰ μεταβολή τι ς . Προθέμενος δεῖξαι, ὅτι οὐδὲ ἐγένετο κίνησίς ποτε μὴ καὶ πρότερον οὖσα οὔτε φθείρεται, ὡς μὴ καὶ ὕστερον εἶναι, δυσὶν ἐχρήσατο ἐπιχειρήμασιν, ἑνὶ μὲν τῷ ἀπὸ τοῦ ὁρισμοῦ τῆς κινήσεως, ἑτέρῳ δὲ τῷ ἀπὸ τοῦ χρόνου διχῶς ἐκ τούτου τὸ ζητούμενον κατασκευάσας, ἔκ τε τοῦ προτέρου καὶ ὑστέρου καὶ ἐκ τοῦ νῦν τοῦ ἀεὶ ἐν μέσῳ ὄντος τοῦ τε παρεληλυθότος καὶ τοῦ μέλλοντος, ἀλλ᾽ ἐν μὲν τοῖς ἀπὸ τοῦ χρόνου ἐπιχειρήμασιν ἀμφοτέροις ἀμφότερα ἔδειξε, καὶ ὅτι οὐκ ἦν ὅτε οὐκ ἦν κίνησις, καὶ ὅτι οὐκ ἔσται ὅτε οὐκ ἔσται κίνησις. ἐν δὲ τῷ ἀπὸ τοῦ ὁρισμοῦ τὸ ἕτερον δείξας, ὅτι ἀγένητός ἐστιν ἡ κίνησις καὶ οὐκ ἦν ὅτε οὐκ ἦν κίνησις, καὶ μεταβὰς ἐπὶ τὸ ἀπὸ τοῦ χρόνου ἐπιχείρημα τὰ νῦν προστίθησι τὸ λεῖπον τῷ ἀπὸ τοῦ ὁρισμοῦ ἐπιχειρήματι τὸ ὅτι καὶ ἄφθαρτός ἐστιν ἡ κίνησις. ὥσπερ γὰρ ἀγένητον ἔδειξεν ἐν ἐκείνοις τὴν κίνησιν διὰ τοῦ προϋπάρχειν ἀεὶ τὸ δυνάμενον κινεῖσθαι τῆς κινήσεως, οὕτως ἐν τούτοις ἄφθαρτον αὐτὴν δείκνυσι διὰ τοῦ μεθυπάρχειν ἀεὶ τὸ δυνάμενον κινεῖσθαι τῆς κινήσεως. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ οὐ γὰρ ἅμα παύσεται κινούμενον καὶ κινητὸν ὂν οὐδὲ κινοῦν καὶ κινητικὸν ὄν. εἰ μὲν γὰρ παυσάμενον τοῦ κινεῖν ἢ τοῦ κινεῖσθαι καὶ ἐφθείρετο εὐθέως, οὐκ ἂν ὑπέμενε μετὰ τὴν κίνησιν τὸ δυνάμενον κινεῖσθαι. εἰ δὲ καὶ μὴ κινούμενον, ἀλλ᾽ ἠρεμοῦν εἶναι δυνατόν, διότι καὶ ἠρεμίας ὥσπερ καὶ κινήσεώς ἐστιν ἀρχὴ ἡ φύσις, οὐκ ἐν τῷ παύεσθαί τι τοῦ κινεῖσθαι ἤδη καὶ τοῦ κινητὸν εἶναι πέπαυται, ὅταν ἡ κίνησις κίνησις ᾖ κυρίως, ἀλλὰ μὴ φθορὰ τοῦ κινουμένου. ἐπὶ κινήσεως γὰρ τοῦτον τὸν λόγον ἐρωτᾷ, ὡς ὁ Ἀλέξανδρος βούλεται. εἰ οὖν παυσάμενον τοῦ κινεῖσθαι μένει κινητὸν ὄν, δῆλον ὅτι πάλιν κινήσεται, καὶ οὐκ ἦν ἐσχάτη κίνησις ἐκείνη, ἧς ἐπαύσατο. [30]

in Ph 10 1170 καὶ αὐτὸς μὲν ὡς σαφεῖ ἠρκέσθη, ὁ δὲ ἐξηγητὴς προσέθηκε καὶ τὰς αἰτίας· τὸ γὰρ κινητικὸν καὶ τὸ κινητὸν ἤτοι φθαρτά ἐστιν ἢ ἀίδια· καὶ εἰ μὲν φθαρτά, κἂν φθαρείη πᾶσα φθορὰ διὰ κινήσεως, ὥστε ὑστέρα πάλιν ἔσται κίνησις τῆς ὑστάτης ῥηθείσης· εἰ δὲ ἄφθαρτα, εἰ τὸ μὲν κινητικὸν εἴη, τὸ δὲ κινητὸν τὸν ἄπειρον χρόνον, πάλιν αὐτῶν τὸ μὲν κινήσει, τὸ δὲ κινήσεται· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ δυνατόν, ὃ γένοιτο ἄν, εἰ μὴ φθαρῆναι φθάσοι τὸ λεγόμενον δύνασθαι. Εἰς πίστιν δὲ τοῦ μὴ παύεσθαι ἅμα τάς τε ἐνεργείας τῶν κινουμένων καὶ κινούντων καὶ τὰς δυνάμεις παρέθετο τὸ μὴ ἀνάγκην εἶναι ἅμα παύεσθαι καιόμενον καὶ καυστὸν ὅ ν. καὶ δοκεῖ μὲν ἀσάφειαν ἐμποιεῖν τῷ λόγῳ τὸ καιόμενον λαβὼν εἰς παράδειγμα, ὃ καὶ φθείρεσθαι ἅμα τῷ κινεῖσθαι δοκεῖ, καίτοι τοῦ λόγου οὐκ ἐπὶ τῶν φθειρομένων, ἀλλ᾽ ἐπὶ τῶν κινουμένων ἀληθεύοντος, ὡς ὁ ἐξηγητής φησι. τὰ γὰρ κινούμενα σῴζεται ἐν τῷ κινεῖσθαι, καὶ οὐκ ἔστιν αὐτῶν ἡ κίνησις φθορά· καὶ τούτῳ διαφέρει τῆς κινήσεως ἡ φθορά, ὅτι τὸ μὲν κινούμενον ὑπομένει, τὸ δὲ φθειρόμενον οὐχ ὑπομένει. πῶς οὖν τὸ καιόμενον παρέθετο, ὃ φθείρεται ὡς ἐπίπαν; ἢ δυνατὸν μὲν λέγειν, ὅτι ἀντὶ κινουμένου παρέλαβεν αὐτό. ἢ ὅτι ἐνδέχεται καὶ καυθέντα τινὰ μὴ ἐφθάρθαι, ὡς τὰ χεόμενα οἷον χρυσόν, μόλυβδον, χαλκὸν καὶ τὰ τοιαῦτα. ἢ οὐ μάτην τὸ καυστὸν παρέθετο, ἀλλ᾽ ἐνδεικνύμενος, ὅτι καὶ τὰ οὕτω κινούμενα ὡς τὰ καιόμενα καὶ φθείρεσθαι δοκοῦντα καὶ αὐτὰ μετὰ τὴν κίνησιν ἀπολείπει τι κινητὸν καὶ μετὰ τὴν καῦσιν καυστόν, ὃ πάλιν καυθήσεται. κἂν γὰρ εἰς πῦρ ἡ μεταβολὴ γένηται τοῦ καιομένου, ἐπειδὴ καὶ τὸ πῦρ εἰς ἄλλο στοιχεῖα μεταβάλλει, ἔχει καὶ αὐτὸ τὸ καυστόν, εἰ καὶ μὴ προσεχῶς. ὅτι δὲ κατὰ ταύτην μᾶλλον τὴν ἔννοιαν ὁ Ἀριστοτέλης τὸ καυστὸν παρέθετο, ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ φθαρτοῦ ἀληθῶς ἔχοντος τοῦ λόγου, δηλοῖ ἐπαγαγών· καὶ τὸ φθαρτικὸν δὲ δεήσει φθαρῆναι, ὡς φθαρτὸν λαβὼν τὸ καυστὸν καὶ δεικνύς, ὅτι καὶ ἀπὸ τούτου τὸ αὐτὸ φανήσεται τὸ μὴ εἶναι κίνησιν ἐσχάτην ὥσπερ οὐδὲ πρώτην. ὡς γὰρ τὸ κινούμενον πᾶν ὑπό τινος κινεῖται, οὕτω καὶ τὸ καιόμενον ὑπό τινος καίεται καὶ τὸ φθειρόμενον ὑπό τινος φθείρεται. τὸ δὴ φθεῖραν οὐ δήπου καὶ αὐτὸ συνέφθαρται τῷ φθαρέντι ὑπ᾽ αὐτοῦ, ὑπομεῖναν δὲ δῆλον ὡς ὕστερον φθαρήσεται καὶ αὐτὸ φθαρτὸν ὄν, καὶ πάλιν τὸ τοῦτο φθεῖραν ὕστερον. εἰ οὖν ἡ φθορὰ διὰ

κινήσεως καὶ κίνησις ἤτοι μεταβολή, ὅπερ ἐδήλωσεν εἰπών· καὶ γὰρ ἡ φθορὰ μεταβολή τι ς, δῆλον ὅτι οὐκ ἔσται τις ὑστάτη μεταβολή, ἀλλ᾽ ἀεὶ τῆς λαμβανομένης ἔστιν ὑστέραν λαβεῖν· ὥστε ταὶ ἡ κίνησις ἀνέκλειπτός ἐστιν. ἀλλὰ πῶς ἔλαβεν, ὅτι τὸ φθαρτικόν τινος καὶ αὐτὸ φθαρτόν ἐστι; φθείρεται γὰρ ἀσθενὴς ὀφθαλμὸς ἀτενίζων πρὸς ἥλιον, καὶ ξηραίνεται πολλὰ τῶν φυτῶν ὑπὸ τοῦ ἡλίου ἄφθαρτον τὴν οὐσίαν ἔχοντος. ἢ πρῶτον μὲν οὐχ ὑπὸ τοῦ ἡλίου φθείρεται τὰ εἰρημένα, ἀλλ᾽ ὑπὸ τῆς ἐν τῷ ἀέρι γενομένης ἐκ τοῦ ἡλίου διαθέσεως. [35]

in Ph 10 11[7]1 εἰ γὰρ ἐξ ἐναντίων φθείρεται τὰ φθειρόμενα, τὰ δὲ ἐναντία ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος ἐστὶ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ ὑποκειμένῳ καὶ πανταχόθεν ὁμόφυλα, οὐκ ἂν ὑφ᾽ ἡλίου φθείροιτο τὰ ἐν γενέσει προσεχῶς. ἔπειτα εἰ μὴ γίνεται προσεχῶς ὑπὸ ἡλίου τὰ γινόμενα, ἀλλὰ διὰ μέσων (ἄνθρωπον γὰρ ἥλιος γεννᾷ, ἀλλὰ δι᾽ ἀνθρώπου), πολὺ μᾶλλον οὐκ ἂν φθείροιτο προσεχῶς. ἀρκεῖ δὲ τῷ λόγῳ καὶ ἡ τῶν ὑπὸ σελήνην εἰς ἄλληλα μεταβολὴ καὶ τὰ ἐνταῦθα φθείροντα καὶ φθειρόμενα ἀνέκλειπτον δεικνύντα τὴν κίνησιν. ἐπισημαίνομαι δὲ πρὸς τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου ῥηθὲν ἐν τούτοις, ἐν οἷς φησιν "ὡς γινομένης μὲν τῆς φθορᾶς ὑπ᾽ ἐναντίου ἢ ὑπὸ ὁμοίου, ὡς ἡ κατὰ μάρανσιν καὶ σβέσιν γινομένη." λέγει μὲν γὰρ ὡς ἔοικε τοῦτο ἐπὶ τῆς ἐλάττονος φλογὸς τῆς μαναινομένης καὶ σβεννυμένης ὑπὸ τῆς πλείονος· μαραίνεται δὲ καὶ σβέννυται οὐχ ὡς φλὸξ ὑπὸ φλογός, ἀλλ᾽ ὡς ἐλάττων ὑπὸ πλείονος, ἅπερ πάλιν ἐναντία ἐστίν. ἐπιστῆσαι δὲ ἄξιον, ὅτι δείξας ἀγένητον τὴν κίνησιν ὁ Ἀριστοτέλης καὶ δυνάμενος ἐκ τοῦ ἀγενήτου δεῖξαι, ὅτι καὶ ἄφθαρτος, εἴπερ μηδεὶς μέχρι νῦν ἐκαρτέρησεν ἀγένητόν τι φθαρτὸν εἰπεῖν, οὐκ ἠξίωσεν ἐκ τούτου ποιήσασθαι τὴν ἀπόδειξιν, ὅτι μήπω μηδὲ ἔδειξεν, ὅτι ἀντιστρέφει ταῦτα ἀλλήλοις τὸ γενητὸν καὶ φθαρτὸν καὶ τὸ ἀγένητον καὶ ἄφθαρτον, ἅπερ ὕστερον ἀποδείκνυσιν ἐν τῷ πρώτῳ τῆς Περὶ οὐρανοῦ πραγματείας. p. 252a3 Εἰ δὴ ταυ τ ᾽ ἀδύνατα ἕως τοῦ ὁτὲ δὲ ο ὔ . Ἀποδείξας, ὅτι ἀδύνατον γενητὴν ἢ φθαρτὴν εἶναι τὴν κίνησιν τὸ μὲν ἐκ τοῦ πάσης τῆς λαμβανομένης ὡς πρώτης προϋπάρχειν πάντως ἄλλην κίνησιν, τὸ δὲ ἐκ τοῦ πάσης τῆς ὡς ὑστέρας λαμβανομένης ἄλλην μεθυπάρχειν, δείξας δὲ ταῦτα καὶ ἐκ τῆς τοῦ χρόνου ἀιδιότητος, ὃς κινήσει πάντως σύνεστιν, εἰκότως συμπεραινόμενος εἶπεν, ὅτι εἰ ταῦτα ἀδύνατα τὸ γενητήν τε καὶ φθαρτὴν εἶναι τὴν κίνησιν, τουτέστι τὸ ἀρχὴν ἢ τέλος ἔχειν, ὅπερ ταὐτὸν τῷ εἶναι πρώτην καὶ ὑστάτην, ἀνάγκη ἀίδιον αὐτὴν εἶναι καὶ μὴ οὕτως ἔχειν ὡς ποτὲ μὲν εἶναι, ποτὲ δὲ μὴ εἶναι. Ὁ δὴ Γραμματικὸς καὶ ἐν τούτοις αὐθαδιζόμενος· "εἰ δι᾽ ὧν, φησίν, ἐπεχείρησεν ὁ φιλόσοφος ἀποδεῖξαι, ὅτι ἀγένητος ἡ κίνησις, διὰ τούτων καὶ ὅτι ἄφθαρτος κατασκευάζει, δι᾽ ὧν ἄρα, φησί, καὶ ἡμεῖς ἐκείνους τοὺς λόγους διελυσάμεθα, δι᾽ αὐτῶν καὶ τοὺς προκειμένους εὐθύνομεν". ῥητέον οὖν πρὸς αὐτὸν κατὰ τὴν διὰ τριῶν λεγομένην παρὰ τοῖς νεωτέροις ἀγωγήν, ὡς εἰ δι᾽ ὧν λόγων οὗτος ἀνατρέπειν ἐπεχείρησε τὸ ἀγένητον εἶναι τὴν κίνησιν, οὗτοι περικρουσθέντες σαθρὸν ἐφάνησαν παντοίως φθεγγόμενοι, καὶ οἱ τὸ ἄφθαρτον εὐθύνοντες τὰ αὐτὰ πείσονται βασανισθέντες. [35]

in Ph 10 11[7]2 ἐπειδὴ δὲ ὡς νικήσας τὸ πρῶτον πάλαισμα λοιπὸν ἐπ᾽ ἀδείας καὶ κουφοτέροις ἐπιχειρήμασιν οὐκ ὀκνεῖ χρήσασθαι, φέρε καὶ ταῦτα παραθέντες ἐπισκεψώμεθα· "οἷς γὰρ ἐν κινήσει, φησί, τὸ εἶναι ἢ ἁπλῶς ὅσα σωστικὴν καὶ τελειωτικὴν τοῦ εἶναι ἔχει τὴν κίνησιν αὐτῶν τὴν κατὰ φύσιν, ταῦτα παυσάμενα τοῦ κινεῖσθαι καὶ τοῦ εἶναι παύεται. καρδία γοῦν καὶ ἀρτηρίαι καὶ πνεύμων ἅμα τῇ φθορᾷ τῆς κινήσεως συνεφθαρμένην ἔχουσι καὶ τοῦ κινεῖσθαι τὴν δύναμιν, μᾶλλον δὲ καὶ αὐτὸ τὸ εἶναι ταῦτα, ἅπερ καλεῖται, καὶ τῶν λοιπῶν δὲ τοῦ ζῴου μορίων ἕκαστον. καὶ τὸ πῦρ, φησίν, ἔστ᾽ ἂν ᾖ κινούμενον, παυσάμενον τῆς κινήσεως καὶ τοῦ πῦρ εἶναι παύεται· οὐκ ἄρα ἀνάγκη, φησί, μετὰ πᾶσαν τὴν ὑποτεθεῖσαν φθορὰν τῆς ἐσχάτης κινήσεως ἄλλην ὑστέραν τῆς ἐσχάτης ὑπολείπεσθαι κίνησιν." ἆρα καὶ ἐνταῦθα παρακολουθεῖν οὗτος δόξει τοῖς εἰρημένοις; ὅτε ὁ Ἀριστοτέλης "οὐ γὰρ ἅμα παύεται, φησί, κινούμενον καὶ κινητὸν ὄν", τουτέστι δυνάμενον κινεῖσθαι οὐ τὴν αὐτὴν πάντως κίνησιν, ἀλλὰ τὴν ὁποιανοῦν. οὐ γὰρ

τοῦτο προὔκειτο δεῖξαι, ὅτι ἀίδιος ἡ τῶν ἐν γενέσει ἑκάστου κίνησις, ὧν οὐδὲ τὴν οὐσίαν ἀίδιόν φησιν, ἀλλ᾽ ὅτι ἀεί ἐστι καὶ ἐν τοῖς ὑπὸ σελήνην κίνησις καὶ οὐκ ἔστι τις ὑστέρα κίνησις, ἀλλὰ καὶ μετὰ ταύτην ἔστι τις, κἂ ἀεὶ διαδέχηται. οὗτος δὲ καρδίαν φησὶ καὶ πῦρ καὶ τὰ τοιαῦτα παυόμενα τοῦ κινεῖσθαι καὶ τοῦ εἶναι παύεσθαι, καὶ οὐκ ἐνενόησεν, ὅτι τοῦ μὲν εἶναι καρδία καὶ πῦρ παύεται καὶ τοῦ δύναμιν ἔχειν, καθ᾽ ἣν κινήσεται τὴν αὐτὴν κίνησιν, οὐ μέντοι τοῦ κινητὰ εἶναι· ἡ γὰρ καρδία φθαρεῖσα δηλονότι εἰς τὰ στοιχεῖα, ἐξ ὧν συνετέθη, διαλύεται καὶ τὸ πῦρ εἰς ἀέρα μεταβάλλει· τὰ δὲ στοιχεῖα καὶ τὰ ἄλλα καὶ ὁ ἀὴρ ὅτι κινητά ἐστι, καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ κινούμενα, οὐδὲ οὗτος οἶμαι διαμφιβάλλει. καὶ ὅρα ὅπως καὶ προανελόντος τοῦ Ἀριστοτέλους τὴν τοιαύτην παράνοιαν δι᾽ ὧν φησιν “οἷον καιόμενον καὶ καυστὸν ὄν” οὐκ ἴσχυσεν οὗτος παρακολουθῆσαι τῷ εἰρημένῳ, ἀλλ᾽ ἐνόμισε λέγειν αὐτόν, ὅτι παυσαμένης τῆς κινήσεως αὐτὸ ἐκεῖνο μένει κινητὸν ὃν κατὰ τὴν αὐτὴν κίνησιν, καίτοι ἔδει κἂν ἀπὸ τῆς πρὸς τὴν γένεσιν παραβολῆς ἐπιστῆσαι. “καθάπερ γάρ, φησίν, ἐπὶ τοῦ γενέσθαι κίνησιν συνέβαινε προτέραν τινὰ εἶναι μεταβολὴν τῆς πρώτης, οὕτως ἐνταῦθα ὑστέραν τῆς τελευταίας. ὥσπερ οὖν ἐκεῖ τῆς πρώτης ὑποτιθεμένης προτέρα ἐδείκνυτο ἐκείνη, καθ᾽ ἣν τὸ πρώτως κινηθὲν ἢ γενητὸν ὂν ἐγένετο ἢ ἀίδιον ὂν μετέβαλεν εἰς τὸ δύνασθαι κινεῖσθαι, οὕτω καὶ ἐνταῦθα τῆς τελευταίας ὑποτεθείσης ἔστιν ἄλλη ὑστέρα, καθ᾽ ἣν τὸ ὑπολειφθὲν κινηθήσεται, ἢ καθ᾽ ἣν τὸ φθεῖραν φθαρήσεται”. ἀλλ᾽ οὔτε ἐκείνοις οὔτε τούτοις ὁ Γραμματικὸς φαίνεται παρακολουθήσας. Ἀλλ᾽ ἴδωμεν τὸ μετὰ τοῦτο ἔτι σοφώτερον αὐτοῦ δοκοῦν ἐπιχείρημα· “ἀλλ᾽ οὐδὲ εἰ ἀληθές, φησί, τὸ μετὰ τὸ παύσασθαι τῆς κινήσεως ὑπομένειν τι τὴν τοῦ κινεῖσθαι δύναμιν ἔχον, οὐδὲ οὕτω καλῶς τὸ ἐξῆς ὁ φιλόσοφος συλλογίζεται. [35]

in Ph 10 1123 εἰ γὰρ μὴ πάντα διὰ κινήσεως γίνεται τὰ γινόμενα, ἀλλ᾽ ἔστιν ἀθρόα γένεσις κατὰ Ἀριστοτέλη χωρὶς κινήσεως καὶ χρονικῆς παρατάσεως, ἔστι καὶ φθορὰ τοιαύτη, ὡς ἡ τῶν τελείων εἰδῶν ἐν τοῖς ὑποκειμένοις παρουσία τε καὶ ἀναχώρησις καὶ ὡς τὰ σημεῖα γίνεται ἐν τῇ ἑνώσει καὶ ὡς αἱ ἁφαὶ καὶ ἀστραπαὶ καὶ ἡ τῆς ὀπτικῆς αἰσθήσεως ἀντίληψις. οὐ πᾶν ἄρα τὸ φθειρόμενον διὰ κινήσεως φθείρεται”. ὥστε φαίη ἄν (αὐτὸς γὰρ ἀσυμπέραντον, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, καταλέλοιπε τὸν λόγον), ὅτι κἂν φθείρηται τὸ φθεῖρον, οὐ πάντως διὰ κινήσεως φθείρεται. “καὶ εἰ ὁ θεός, φησίν, ὁ δημιουργὸς ἄνευ χρονικῆς παρατάσεως παράγει τὸν οὐρανὸν καὶ τὸν κόσμον ἀμέσως ὑπ᾽ αὐτοῦ παραγόμενα, καὶ ὅτε φθεῖραι τὸν κόσμον θελήσοι, ἄχρονος, φησίν, ἔσται αὐτοῦ καὶ ἡ φθορά”. ταῦτα μὲν οὖν εἶπεν οὗτος βουλόμενος μὴ πᾶν τὸ φθειρόμενον διὰ κινήσεως φθείρεσθαι. ἔδει δὲ καὶ τῶν ἐνταῦθα λεγομένων ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἀκούσαντα, ἐν οἷς φησι “καὶ γὰρ ἡ φθορὰ μεταβολή τίς ἐστι”, καὶ τῶν ἐν τῷ πέμπτῳ τῆσδε τῆς πραγματείας, ἐν οἷς φησι· “πᾶσα μεταβολὴ ἔκ τινος εἴς τι· δηλοῖ δὲ καὶ τοὔνομα (μετ᾽ ἄλλο γάρ τι καὶ τὸ μὲν πρότερον δηλοῖ, τὸ δὲ ὕστερον)” καὶ ὅτι ἡ γένεσις καὶ φθορὰ μεταβολαὶ κατ᾽ οὐσίαν εἰσί, τούτων οὖν ἀκούσαντα ἐχρῆν ἐννοεῖν, ὅτι ὅταν ὁ Ἀριστοτέλης ἀθρόαν τινὰ λέγῃ γένεσιν ἢ φθορὰν ἢ ἀλλοίωσιν, οὐχ οὕτω λέγει ὡς ἄνευ μεταβολῆς γινομένην καὶ χρόνου (ἄλλο γὰρ μετ᾽ ἄλλο καὶ ἐν ταύταις, καὶ πρότερον καὶ ὕστερον καὶ παράτασις ἔνεστι καὶ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ ὄν, καὶ ἐκ τοῦ ὄντος εἰς τὸ μὴ ὂν μετάβασις), ἀλλὰ συνῃρημένη ἐν τούτοις ἡ παράτασις καὶ ἡ μεταβολὴ καὶ ὁ χρόνος. διὸ καὶ τὸ ἀθρόον αὐτοῖς προσεῖναι δοκεῖ οὐ κατὰ τὴν ὅλην μεταβολὴν ἐν τούτοις θεωρούμενον, ἀλλὰ κατὰ τὸ τέλος αὐτῆς. τίς γὰρ ἂν τὴν τῆς οἰκίας οἰκοδόμησιν ἄχρονον λέγοι; ἀλλὰ τὸ τέλος τοῦ εἴδους, οὐχὶ τὸ εἶδος ἁπλῶς, ἡ τῆς ἐσχάτης κεραμίδος ἐπίθεσις παρέχεται, ὥσπερ καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς φθορᾶς ἡ ἀφαίρεσις αὐτῆς· καὶ οὕτω τὸ εἶδος ἀχρόνως παραγίνεσθαι καὶ ἀπογίνεσθαι λέγεται· καὶ ἡ τῆς γραμμῆς δὲ διαίρεσις καὶ ἕνωσις καὶ τὰ ἄλλα τὰ παρατεθέντα οὐκ ἂν γένοιτο μὴ πρότερον κινηθέντων τινῶν τινα κίνησιν, ἧς ἐν τῷ πέρατι ταῦτα ὑφίσταται. καὶ εἴ τις εἰς τὰ ἐκφανῆ πέρατα ἀποβλέπων ἄχρονα νομίζοι, καὶ τὰ ζῷα ἂν ἀχρόνως γίνεσθαι λέγοι καὶ τὰ φυτὰ τῷ τέλει τὴν κίνησιν χαρακτηρίζων· καίτοι ἄλλο

τὸ γίνεσθαί ἐστι καὶ ἄλλο τὸ γεγονέναι. καὶ ἐν τῷ γίνεσθαι μάλιστα ἡ γένεσις θεωρεῖται, ἀλλ' οὐκ ἐν τῷ γεγονέναι, καὶ ἐν τῷ κινεῖσθαι ἡ κίνησις, ἀλλ' οὐκ ἐν τῷ κεκινῆσθαι. εἰ δὲ ἔν τισι συνῄρηται μᾶλλον ἡ τῆς γενέσεως καὶ ἀλλοιώσεως παράτασις ὡς ἐπὶ τῆς ἀστραπῆς καὶ τῆς ἀφῆς καὶ τῆς τοῦ γάλακτος πήξεως λέγεται καὶ τοῦ ὕδατος, ἐφ' ὧν ἀθρόα λέγεται ἡ μεταβολή, οὐ κατὰ τὸ ἄχρονον λέγεται τὸ ἀθρόον, ἀλλὰ κατὰ τὸ καθ' ὅλον αὐτὴν γίνεσθαι καὶ μὴ κατὰ μέρος. [35]

in Ph 10 1174 ὅλως δὲ οὐ δεῖ νομίζειν ἄνευ τοῦ γίνεσθαι γεγονέναι· καίτοι καὶ τὸ γεγονέναι, εἰ μὴ ὄνομα μόνον ἐστὶν ἄσημον, τὸ διὰ γενέσεως ὑποστῆναι δηλοῖ καὶ τὸ ἐφθάρθαι τὸ διὰ φθορᾶς ὁδεῦσαι. Μήποτε δὲ οὗτος τὸ μὲν διὰ γενέσεως καὶ φθορᾶς δίδωσι, τὸ δὲ διὰ κινήσεως οὐ συγχωρεῖ μὴ ἐννοῶν, ὅτι τὴν κίνησιν ἀίδιον ὁ Ἀριστοτέλης φησὶν ἐν τούτοις τὴν κοινῶς καὶ τῆς γενέσεως καὶ τῆς φθορᾶς κατηγορουμένην καὶ εἰς ταὐτὸν ἰοῦσαν τῇ μεταβολῇ. διὸ καὶ οὕτως εἶπεν "καὶ γὰρ ἡ φθορὰ μεταβολή τίς ἐστι" καὶ πρὸ τούτου "καθάπερ γὰρ ἐπὶ τοῦ γενέσθαι κίνησιν συνέβαινε προτέραν τινὰ εἶναι μεταβολὴν τῆς πρώτης, οὕτως ἐνταῦθα ὑστέραν τῆς τελευταίας", ἀδιαφόρως χρώμενος τῷ τῆς κινήσεως καὶ τῆς μεταβολῆς ὀνόματι, μᾶλλον δὲ ἐνδεικνύμενος, ὅτι κἂν ἄλλο τι κινήσεως εἶδος ᾖ τὸ πρῶτον ἢ ὕστερον ὑποτιθέμενον, ἄλλο δὲ μεταβολῆς ὁποιονοῦν εἶδος τὸ πρὸ τῆς πρώτης καὶ μετὰ τὴν ὑστέραν, καὶ οὕτως ἀίδιος ἡ κίνησις, κἂν ἐν ἄλλῳ καὶ ἄλλῳ εἴδει ὑφεστήκῃ. εἰ δὲ ὁμολογεῖ τὸν δημιουργὸν οὗτος ἀχρόνως παράγειν τὸν οὐρανὸν καὶ τὸν κόσμον, πῶς πρότερον μὴ παράγοντα ὕστερον παράγειν φησὶ καὶ παραγαγόντα μετὰ τοῦτο παύσασθαι τοῦ παράγειν. οὐ γὰρ νομίζει νῦν παράγειν αὐτὸν ἤδη παραγαγόντα καὶ ἔτι μετὰ τοσάδε ἔτη φθείρειν αὐτόν. πῶς οὖν ἀχρόνως παράγει καὶ φθείρει τὸν κόσμον κατὰ τὴν τοῦ χρόνου παράτασιν εἰς αὐτὸν ἐνεργῶν; εἴπερ ποτὲ μὲν παράγει, ποτὲ δὲ φθείρει, καὶ παράγει τὰ μὲν πρότερον, τὰ δὲ ὕστερον, ὡς οὗτος ὁμολογεῖ, καὶ ποτὲ μὲν τάδε, ποτὲ δὲ ἐκεῖνα, ὥστε ἐν ἓξ ἡμέραις ποιήσαντα τὸν κόσμον ἄλλο τι κατ' ἄλλην τῶν ἡμερῶν ἀπεργάσασθαι. ἕως γὰρ ἂν χρονικὴν ταῦτα καὶ οὐκ ἄλλην σημασίαν ἐμφαίνῃ, οὐ δυνατὸν τὸν κατὰ ταῦτα ἐνεργοῦντα μὴ χρονικῶς ἐνεργεῖν. ἀλλ' εἴπερ ἀχρόνως παράγει (τοῦτο γὰρ ἀληθές), ἀεὶ παράγει καὶ οὐ ποτὲ μὲν ποτὲ δὲ οὔ· ταῦτα γὰρ χρονικά. οὗτος δὲ οὐκ ἐφιστάνει τὰ ἀσύνακτα συνάγων τὸ ἄχρονον καὶ τὸ ποτὲ μὲν ποτὲ δὲ οὔ. καίτοι καὶ τοῦτο μόνον αὔταρκες ἦν τὴν ἀιδιότητα τοῦ κόσμου δεικνύναι, ὅπερ οὗτος ὁμολογεῖ, τὸ τὸν θεὸν ἀμέσως αὐτὸν παράγοντα καὶ μὴ διὰ μέσου τινὸς ἀχρόνως παράγειν. εἰ γὰρ ἀχρόνως αὐτὸν παράγει, οὐ ποτὲ μὲν παράγει, ποτὲ δὲ οὔ· εἰ δὲ τοῦτο, δῆλον ὅτι ἀεὶ παράγει. ὁ δὲ ὡς ἤδη δεδομένον αὐτῷ τὸ ποτὲ μὲν 〈ποτὲ δὲ οὔ〉 (ταυτὸν δὲ εἰπεῖν ἐν μέρει χρόνου) ἀχρόνως εἶναι παράγειν τὸν θεόν, "καὶ ὅτε, φησί, φθεῖραι τὸν κόσμον θελήσει, ἀχρόνως αὐτὸν φθείρει". εἰ οὖν καὶ τὸ 'ὅτε' χρόνον σημαίνει, πάλιν ἂν εἴη λέγων, ὅτι ἐν μέρει χρόνου ἀχρόνως αὐτὸν φθείρει, καὶ τό, εἰ ἐν μέρει χρόνου ποιεῖ, ἀνάγκη τὰ μὲν πρότερα ποιεῖν, τὰ δὲ ὕστερα, καὶ τὰ μὲν ἐν ἄλλῳ, τὰ δὲ ἐν ἄλλῳ χρόνῳ. πῶς γὰρ δυνατὸν πᾶσιν ἅμα τοῖς τοῦ ζῳδιακοῦ τόποις ἐνυπάρχοντας ποιῆσαι τοὺς πλανωμένους ἀστέρας; ἢ πόθεν ἀρξάμενον ἕκαστον τῆς κινήσεως ἐποίησεν; ἢ ποίαν θέσιν ἔχοντα τὸν οὐρανόν; εἰ δὲ παρ' ἡμῖν ἔαρ πρῶτον ποιήσας ἐπαύσατο τῆς ποιήσεως ἐν ἓξ ἡμέραις ἢ ὁσαισοῦν ποιήσας, δῆλον ὅτι θέρους καὶ χειμῶνος κατ' αὐτοὺς οὐκ ἔσται δημιουργός. [5]

in Ph 10 1175 τούτων δὲ καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων ἀποριῶν αἴτιον τὸ τὸν θεὸν ὁμοίως τοῖς ἀνθρώποις ἐνεργεῖν νομίζειν καὶ μέχρι ὀνόματος μόνον τὸ ἄχρονον διδόντας χρονικὰς ἄντικρυς αὐτοῦ τὰς ἐνεργείας ὑποτίθεσθαι, ποτὲ μὲν ποιεῖν ποτὲ δὲ μὴ ποιεῖν καὶ ποτὲ μὲν φθείρειν ποτὲ δὲ μὴ λέγοντας, δέον ἀχρόνως ποιεῖν αὐτὸν λέγοντας συνορᾶν, ὅτι ἀεὶ ποιεῖν ἀνάγκη. Εἶτα ἐφεξῆς συμπεφυρμένως, ὡς οἶμαι, καὶ πρὸς τὸν Ἀριστοτέλην ἀντιλέγων εἰπόντα "καὶ τὸ φθαρτικὸν δὴ δεήσει φθαρῆναι, ὅταν φθείρῃ", καὶ πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον εἰπόντα "ἔλαβεν δέ, ὅτι τὸ φθαρτικόν τινος καὶ αὐτὸ φθαρτόν, ἴσως ὡς γινομένης τῆς φθορᾶς ἢ ὑπ' ἐναντίου ἢ ὑπὸ

ὁμοίου", καὶ ὅτι τὸ φθεῖρον, εἰ μὲν ἀίδιον μένοι, πάλιν κινηθήσεται, εἰ δὲ φθείροιτο διὰ κινήσεως, φθαρήσεται· πρὸς ταῦτα οὖν ἀντιλέγων ἐν τῷ τετάρτῳ λόγῳ δεδειχέναι φησίν, ὅτι οὐ πάντως ἐκ τοῦ ἐναντίου τὰ γινόμενα γίνεται οὐδὲ εἰς τὸ ἐναντίον αὐτοῖς μεθίσταται τὰ φθειρόμενα οὐδὲ ὑπὸ τοῦ ἐναντίου τὴν φθορὰν ὑπομένει, ἐπεὶ μηδὲ παντὶ γινομένῳ καὶ φθειρομένῳ ἔστι τι ἐναντίον· ἀλλ' ἔστι τινὰ τῶν φθειρομένων οὐκ ἔξω τὸ τῆς φθορᾶς αἴτιον ἔχοντα, ἀλλὰ διὰ τὸ μεμετρημένον τῆς φυσικῆς αὐτῶν δυνάμεως τῷ χρόνῳ κατὰ μέρος ἀπορρεῖ κάμνοντα, εἰ καὶ μηδὲν ἦν αὐτὰ τὸ λυμαινόμενον ἔξωθεν. "οὐκ ἄρα, φησίν, ἐπὶ πάντων ἔδει τῶν φθειρομένων ζητεῖν, εἰ τὸ τῆς φθορᾶς αἴτιον ὑπομένει μετὰ τὸ φθεῖραι τὴν δύναμιν ἔχον τοῦ φθείρειν, καὶ εἴτε ἀίδιον τοῦτό ἐστιν εἴτε φθαρτόν, καὶ οὕτως εἰς τὸ ἄπειρον τῷ σωρίτῃ λόγῳ ἀπάγει τὸ ἄτοπον". πρὸς δὴ ταῦτα ὅτι μὲν τὰ γινόμενα (ταῦτα δέ ἐστι κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην, ὡς πολλάκις δέδεικται, ἃ πρότερον μὴ ὄντα ὕστερον ἔστιν), ὅτι οὖν ταῦτα ἐξ ὄντων γίνεται ἢ ἐξ ἐναντίων ἢ ἐκ τῶν οἰκείων στερήσεων καὶ φθείρεται ἢ εἰς ἐναντία ἢ εἰς στέρησιν, πάλιν δὲ εἰς ὄντα, δέδεικται μὲν προηγουμένως ἐν τοῖς εἰς τὸ πρῶτον τῆς Φυσικῆς ἀκροάσεως εἰρημένοις, δέδεικται δὲ καὶ ἐν οἷς τὰ τολμηρῶς ὑπὸ τούτου ῥηθέντα πρὸς τὰ πρῶτα τῆς Περὶ οὐρανοῦ βασανίζειν ἐπειράθην τὸ τέταρτον αὐτοῦ βιβλίον, οὗ νῦν ἐμνημόνευσε, περικρούων. εἴρηται δὲ περὶ τούτων καὶ πρὸ ὀλίγου τὰ σύμμετρα, εἰ δὲ χρὴ καὶ νῦν ἅψασθαι τοῦ λόγου· εἰ μὴ πρότερον ὄντα ὕστερον ἔστιν, ἀδύνατον ἐκ μὴ ὄντων γίνεσθαι. τὰ μὲν γὰρ ἐξ ὄντων γινόμενα κατὰ τὸν εἰρμὸν τῶν τε προηγησαμένων καὶ τῶν ἑπομένων ἀναφαίνεται. τὰ γὰρ Τρωικά, εἰ τύχοι, τότε καὶ οὐκ ἄλλοτε δυνατὸν ἦν γενέσθαι διὰ τὸν εἰρμὸν τῶν τε προηγουμένων καὶ τῶν συνιστάντων ἐκεῖνα τὰ πράγματα καὶ τῶν ἑπομένων αὐτοῖς, τὰ δὲ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ὑφιστάμενα, τί μᾶλλον ἐν τῷδε ἢ ἐν τῷδε τῷ χρόνῳ γένοιτο ἄν; ἐῶ λέγειν, ὅτι σαφῶς αἱ γενέσεις καὶ αἱ φθοραὶ μεταβολαί τινές εἰσιν ἄλλου μετ' ἄλλο τὴν ὑπόστασιν ἴσχοντος. [5]

in Ph 10 1176 εἰ οὖν τὸ γινόμενον ἔκ τινος γίνεται, ἢ ἐξ ὁμοίου γίνεται ἢ ἐξ ἐναντίου ἤτοι τῆς οἰκείας στερήσεως. ἀλλὰ τὸ ἐξ ὁμοίου καὶ οὗτος ἀποδοκιμάζων φαίνεται. ἢ οὖν ἐξ ἐναντίου ἢ ἐκ τῆς στερήσεως διὰ τὸ μὴ εἶναι τῇ οὐσίᾳ ἐναντίον. ὥστε ἐφ' ὧν οὐκ ἔστιν ἐναντίον, ἐκ τῆς στερήσεως ἡ γένεσις, καίτοι καὶ ἐπὶ τούτων τῷ ἐπιβλέποντι κατὰ τὴν τῶν ἐναντίων εἰς ἄλληλα μεταβολὴν αἱ γενέσεις ἐπιτελοῦνται καὶ αἱ φθοραί· ὅταν γὰρ ἐξ ἄρτου (ὃς οὐκ ἔστι σάρξ, ἐπιτηδείως δὲ ἔχει πρὸς σάρκα) γίνηται σάρξ, κατὰ τὴν τῶν ἐναντίων ποιοτήτων εἰς ἀλλήλας δρᾶσίν τε καὶ πεῖσιν ἡ μεταβολὴ γίνεται. 'ἀλλ' οὐκ ἀνάγκη, φησίν, ἔξωθεν εἶναι τὸ τῆς φθορᾶς αἴτιον, ἀλλ' ἀρκεῖ ποτε τὸ μεμετρημένον τῆς τῶν φθειρομένων δυνάμεως πρὸς τὸ ἀπορρεῖν, κἂν μηδὲν ᾖ τὸ λυμαινόμενον.' πάλιν οὖν ὁ αὐτὸς ἥξει λόγος, ὃν ἀγνοήσας οὗτος πολλὰ λέγειν καὶ ἀκούειν ἠνάγκασται. καὶ γὰρ εἰ μὲν εἰς τὸ μηδαμῇ μηδαμῶς ὂν ἐγίνετο ἡ ἀπόρροια, τάχα ἂν ἀπέρρει καὶ μηδενὸς ἐνοχλοῦντος τὸ ὑποκείμενον. εἰ δὲ εἰς θερμὸν ἐκ ψυχροῦ μεταβάλλειν ἀνάγκη, δῆλον ὅτι οὐχ ὑφ' ἑαυτοῦ μεταβάλλοι ἂν εἰς τοὐναντίον, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ ἐνεργείᾳ θερμοῦ τὸ τέως μὲν ψυχρόν, δυνάμει δὲ θερμόν, μεταβάλλεται. πῶς δὲ καὶ δυνατὸν τὰ ἐν γενέσει πάντα ἐξ ἐναντίων ποιοτήτων συνεστῶτα καὶ πλησιάζοντα μὴ δρᾶν εἰς ἄλληλα καὶ πάσχειν ὑπ' ἀλλήλων, ἀλλ' ἀνενοχλήτως τὴν δύναμιν ἀπορρεῖν; ἐγὼ μὲν οὖν οἶμαι συντρέχειν τὰ μέτρα τῆς δυνάμεως πρὸς τὴν δρᾶσιν καὶ τὴν πεῖσιν τῶν ἐναντίων ποιοτήτων. τοιγαροῦν τὸ αὐτὸ τοιᾶσδε μὲν τυχὸν ὁμιλίας θᾶττον φθείρεται, τοιᾶσδε δὲ ἧττον. πρὸς δὲ τὸν τούτου λόγον εἴποιμι ἄν, ὅτι εἰ μὴ τὸ δραστικὸν τοῦτο καὶ παθητικὸν ἦν τῶν ἐν γενέσει ποιοτήτων τὸ φθεῖρόν τε καὶ φθειρόμενον, ἀλλ' ἦσαν τελεσιουργῶς μόνον καὶ ζωτικῶς μεταδιδοῦσαί τε καὶ μεταλαμβάνουσαι ὡς ἐν τοῖς οὐρανίοις, οὐκ ἂν ἦν αὐτῶν ἡ δύναμις τῆς οὐσίας ἀπορρέουσα οὐδὲ μέρει χρόνου μεμετρημένη. καλῶς οὖν ἔξω τοῦ φθειρομένου τὸ φθεῖρον ὑπέθετο καὶ ὁ ἐξηγητής, καὶ εἴτε ἀίδιον εἴτε φθαρτὸν εἴη τοῦτο, συνελογίσατο, ὅτι ἔσται κίνησις μετὰ τὴν

ὑστέραν ὑποτιθεμένην. ἀλλ᾽ εἰ χρὴ καὶ τούτῳ ἐφιστάνειν διὰ τοὺς ἀνεξετάστως τῷ πλήθει τῶν τούτου λόγων ἠπατημένους, δοκεῖ μοι νομίζειν οὗτος τὸν σωρίτην λόγον εἰς τὸ ἄπειρον ἁπλῶς ἀπάγειν καὶ ἀρκεῖν οἶμαι τὸ δειχθῆναι τοῦτον μηδὲ τὴν τούτων διάκρισιν ἐπιστάμενον. ἡ μὲν γὰρ εἰς τὸ ἄπειρον ἀπαγωγὴ ἀποδεικτικὴ οὖσα οὐδαμοῦ στάσιν ἔχει τῆς προβάσεως, ὡς εἴ τις λέγοι πᾶν τὸ κινοῦν καὶ αὐτὸ κινεῖσθαι καὶ πᾶν τὸ κινούμενον ὑπό τινος ἔξωθεν κινεῖσθαι· τούτων γὰρ τεθέντων ἀνάγκη ἐπ᾽ ἄπειρον ἰέναι κινοῦν πρὸ κινοῦντος τιθέντα. [35]

in Ph 10 1177 ὁ μέντοι σωρίτης σοφιστικός ἐστι λόγος ἐκ τῆς παρὰ μικρόν, ὥς φασιν, ἐρωτήσεως ἀπάγων κατὰ τὴν ἔκλυσιν τῶν φαντασιῶν ἐπ᾽ ἄδηλον ἢ ψεῦδος ἐκφανές. ἐρωτῶσι γὰρ πότερον ἡ πρώτη ῥανὶς ἔδρασέ τι εἰς τὴν πέτραν ἢ οὔ· εἰ μὲν γὰρ ἔδρασε, πῶς οὐχ ὁρᾶται τὸ πάθος; εἰ δὲ μή, οὔτε ἡ δευτέρα οὔτε ἡ ἐσχάτη· πῶς οὖν ἡ κοιλότης ἐγένετο τῆς πέτρας; ὁρᾷς, ὅτι οὗτος οὐκ εἰς τὸ ἄπειρον ἀπάγει. πῶς οὖν τῷ σωρίτῃ φησὶν εἰς τὸ ἄπειρον ἀπάγειν; ἀλλὰ ταῦτα μὲν τοῖς 〈τὴν〉 ἕξιν τἀνδρὸς κρίνειν βουλομένοις γεγράφθω. τί γὰρ ὅλως νῦν ἐδεῖτο τοῦ σωρίτου λόγου, εἰ μὴ πρὸς ὀνομάτων ἐπίδειξιν. εἰπόντος δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὅτι τὰ φθειρόμενα κινουμένων τινῶν φθείρεται, τῶν φθειρόντων δηλονότι (οὕτω γὰρ καὶ ὁ Ἀριστοτέλης εἶπεν), καὶ εἰ μὲν ἄφθαρτα ταῦτα, πάλιν κινηθήσεται, εἰ δὲ φθαρτά, ἔσται καὶ οὕτω πάλιν ὑστέρα τις τῆς τελευταίας κινήσεως ἡ κατὰ τὴν τούτων γινομένη φθοράν, οὗτος μὴ νοήσας οὐ τὰ φθείροντα, ἀλλὰ τὰ φθειρόμενα νομίζων λέγεσθαι νῦν ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου κινούμενα, “οἷον φέρε, φησί, τὰ στοιχεῖα καὶ αὐτὰ φθαρτὰ ὄντα πάλιν ἄλλων κινουμένων καὶ αὐτὰ φθείρεται, τῆς ὕλης φέρε καὶ τοῦ εἴδους, ἡ δὲ ὕλη οὐκέτι συμφθειρομένη τοῖς πράγμασι μένει τὴν δύναμιν ἔχουσα τοῦ κινεῖσθαι.” οὕτως οὖν οὗτος παρανοήσας καὶ μήτε τοῦ Ἀριστοτέλους ἀκούσας λέγοντος “καὶ τὸ φθαρτικὸν δὴ δεήσει φθαρῆναι, ὅταν φθείρῃ, καὶ τὸ τούτου φθαρτικὸν πάλιν ὕστερον,” λῦσαι ταύτην φησὶ πολλαχοῦ τὴν ἀπορίαν. “κἂν γὰρ ἡ φύσις, φησί, μὴ ποιῇ τὴν πρώτην ὕλην, ἀλλ᾽ ὁ θεὸς ποιεῖ αὐτὴν οὐκ ἐξ ὕλης, ὥστε καὶ φθείρει αὐτήν, ὅταν θελήσῃ εἰς τὸ μὴ ὄν, ἐξ οὗ γέγονεν, ὥσπερ, φησί, καὶ τὸ εἶδος οὐκ εἰς ἄλλο εἶδος μεθίσταται, ἀλλ᾽ εἰς τὸ πάντῃ μὴ ὂν ἐξ οὗ καὶ γέγονεν ἀνατρέχει”. δέδεικται δὲ πολλάκις, ὡς οἶμαι, ὅτι τὰ μὲν ἐξ οὐκ ὄντων ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ παραγόμενα οὐκ ἔστι γενητὰ κατὰ τοῦτο τοῦ γενητοῦ τὸ σημαινόμενον, καθ᾽ ὃ τὸ πρότερον μὴ ὂν ὕστερον ἔστιν, ἀλλὰ ἀίδιον ἔχει τὴν ὑπόστασιν· οὐ γὰρ ἔστι τὰ ἐξ οὐκ ὄντων παραγόμενα διὰ τί τότε, ἀλλὰ μὴ ἄλλοτε, παρῆλθεν εἰς τὰ ὄντα, ὥσπερ τὰ ἐξ ὄντων γινόμενα εὐσύνοπτον ἔχει τὴν αἰτίαν τοῦ τότε γενέσθαι διὰ τὸν εἱρμόν, ὡς εἶπον, τῶν τε προηγησαμένων καὶ τῶν ἑπομένων. ταῦτα μὲν οὖν ἀίδια ἐξ ἀνάγκης ἐστί, τὰ μέντοι γενητὰ κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον ἐξ ὄντων τε τὴν γένεσιν ἔχει καὶ εἰς ὄντα τὴν φθορὰν μεταβολῆς οὔσης τῆς γενέσεως καὶ τῆς φθορᾶς. καὶ ποῖον γὰρ εἶδος οὐκ ἀπὸ τοῦ δυνάμει πρότερον ὄντος εἰς τὸ ἐνεργείᾳ μετέβαλε καὶ ἀπὸ τοῦ ἐνεργείᾳ εἰς τὴν ἑαυτοῦ στέρησιν, ἀλλ᾽ εἰς τὸ πάντῃ μὴ ὄν, ὡς οὗτός φησιν, ἀνατρέχει; Ταῦτα εἰπὼν ἐπαγγέλλεται δείξειν, ὅτι οὐκ εἰς ἀνυπαρξίαν παντελῆ, ἀλλ᾽ εἰς ἄλλο τι κρεῖττον καὶ θειότερον ἡ τοῦ κόσμου μεταβολὴ γίνεται. καὶ θαυμαστόν, ὅτι τὴν μὲν φθορὰν τοῦ κόσμου μεταβολὴν εἰς ὄν τι καὶ θειότερον οἴεται, τὴν δὲ γένεσιν οὐκ ἐξ ὄντος ἔχειν φησίν· ἐνδείκνυται δέ, ὅπερ ἐν τοῖς ἑξῆς βιβλίοις πραγματεύεται, ὅτι ὁ κόσμος οὗτος εἰς ἄλλον τινὰ κόσμον μεταβάλλει θειότερον, οὐκ ἐφιστάνων ὅτι τοῦτο οὐκ ἔστι φθορὰ τοῦ κόσμου, ἀλλὰ τελείωσις. [5]

in Ph 10 1178 συμπεραινόμενος δὲ τὰ πρὸς τοὺς ἀγένητον καὶ ἄφθαρτον τὴν κίνησιν δεικνύντας λόγους ἐπιχειρήματα, ἱκανῶς αὐτοὺς ἀπελεγχθῆναί φησιν ἐκ τῶν οὕτω σαθρῶν αὐτοῦ τερετισμάτων. καὶ ὡς ἐκείνους διελέγξας τολμᾷ καὶ αὐτὸς καθ᾽ αὑτὸν ἀποδεικνύναι, ὅτι ἀδύνατον ἀγένητον εἶναι τὴν κίνησιν. ἀξιώματα δὲ πρὸς τὴν ἀπόδειξιν προλαμβάνει τρία, ἓν μέν, ὡς εἴ τι τῶν γινομένων ἀναγκαίως δεῖται προϋπάρχοντός τινος, ἵνα γένηται, οἷον ναῦς ξύλων, οὐκ ἂν γένοιτο μὴ προγενομένων ἐκείνων· δεύτερον ὅτι ἀριθμὸν ἄπειρον ὑποστῆναι ἐνεργείᾳ

ἀδύνατον ἢ διεξελθεῖν τινα ἀριθμοῦντα τὸν ἄπειρον, καὶ ὅτι μεῖζον εἶναι τοῦ ἀπείρου ἢ αὐξηθῆναι τὸ ἄπειρον ἀδύνατον· τρίτον ὡς, εἴ τινος εἰς γένεσιν ἄπειρα δέοι προϋποστῆναι ἓν ἐξ ἑνὸς γινόμενον, τοῦτο ἀδύνατον γενέσθαι. "ἐκ τούτου γάρ, φησί, καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Περὶ γενέσεως ἔδειξεν, ὅτι ἀδύνατον ἄπειρα εἶναι καὶ κατ' ἀριθμὸν τὰ τῶν σωμάτων στοιχεῖα, εἴπερ ἐξ ἀλλήλων αὐτοῖς ἡ γένεσις· τὸ γὰρ ἄπειρον ἀδιεξίτητον, ὥστε οὐ φθάσει τὸ πῦρ, εἰ τύχοι, γενέσθαι, εἰ ἀπείρων προγενομένων γένοιτο ἄν. τούτων οὖν, φησί, προωμολογημένων, εἰ ἡ τοῦδε τοῦ πυρὸς μερικὴ κίνησις ἀρχὴν τοῦ εἶναι καὶ πέρας ἔχει, ἵνα δὲ αὕτη γένηται, ἔδει πρὸ αὐτῆς ἄλλην γενέσθαι κίνησιν, καθ' ἣν ἐξ ἀέρος φέρε μεταβάλλοντος ἔδει τὸ τοῦ πυρὸς σῶμα γενέσθαι, καὶ πάλιν πρὸ τῆς τοῦ ἀέρος κινήσεως τοῦ εἰς πῦρ μεταβεβληκότος προϋπῆρξεν ἑτέρα κίνησις ἡ τοῦ ὕδατος, εἰ τύχοι, καθ' ἣν εἰς ἀέρα μετέβαλε, καὶ πρὸ ἐκείνης ἄλλη καὶ τοῦτο ἐπ' ἄπειρον, εἴπερ οὐκ ἔσχεν ἀρχὴν οὔτε ὁ κόσμος οὔτε ἡ τῶν πραγμάτων εἰς ἄλληλα μεταβολή, ἀπείρους ἄρα ἔδει προϋπάρξαι κινήσεις, ἵνα τόδε τὸ πῦρ τὸ μερικὸν γένηται· οὐ γὰρ ἂν ἐγένετο, εἰ μὴ ἄπειροι προϋπῆρξαν, διὰ τὸ πρῶτον, ὡς λέγει, τῶν ἀξιωμάτων. εἰ οὖν ἀδύνατον ἀπείρους κατ' ἐνέργειαν γεγονέναι κινήσεις διὰ τὸ τῶν ἀξιωμάτων δεύτερον, οὐδὲ ἄρα τὴν τοῦ μερικοῦ πυρὸς ὑποστῆναι κίνησιν δυνατὸν ἦν διά τε ταῦτα καὶ διὰ τὸ τρίτον ἀξίωμα τὸ λέγον, ὅτι οὐ πρὸ τῆς γενέσεως ἄπειρα προϋποστῆναι ἀνάγκη, τοῦτο οὐκ ἂν γένοιτο. εἰ οὖν ἡ τοῦ μερικοῦ πυρὸς κίνησις γέγονεν, οὐκ ἂν προϋπῆρξαν αὐτῆς ἄπειροι κινήσεις κατὰ τὴν τῆς σὺν ἀντιθέσει ἀντιστροφῆς ἀνάγκην, (ὥς φησιν οὗτος ὁ καὶ τὴν σὺν ἀντιθέσει ἀντιστροφήν, ἥτις ποτέ ἐστιν, ἀγνοῶν, ὡς ἔδειξα οἶμαι τὰ πρὸς τὸ πρῶτον τῆς Περὶ οὐρανοῦ ῥηθέντα αὐτῷ βασανίζων)· εἰ οὖν διὰ πεπερασμένων, φησί, κινήσεων ἦλθεν ἡ φύσις, ἵνα τὴν τοῦ μερικοῦ πυρὸς ποιήσῃ κίνησιν, ἔστιν ἄρα τις πρώτη κίνησις, ἧς μὴ προϋπῆρξεν ἄλλη, καὶ ἐπὶ ἄλλων τῶν καθ' ἕκαστα κινήσεων ὁ αὐτὸς λόγος, καὶ τοῦτο, φησί, τῷ φυσικῷ λόγῳ σύμφωνόν ἐστι. [35]

in Ph 10 1179 τὰ γὰρ τέλεια τῶν ἀτελῶν καὶ τὰ ἐνεργείᾳ τῶν δυνάμει πρῶτά ἐστιν. εἰ μὲν οὖν ἐπ' ἄπειρον ἡ ἄνοδος γένοιτο, οὔτε τὰ τέλεια τῶν ἀτελῶν οὔτε τὰ ἐνεργείᾳ τῶν δυνάμει προηγήσεται, εἰ δὲ πεπερασμέναι, ἡ πρώτη δηλονότι ἅμα τῷ παντὶ συνυποστᾶσα ἐκ τοῦ ἐνεργείᾳ καὶ τοῦ τελείου τὴν ἀρχὴν τῶν ἑξῆς πεποίηται κινήσεων. εἰ δὲ τῶν μερικῶν, φησί, κινήσεων ἀρχή τίς ἐστι καὶ οὐχ οἷόν τε ἐπ' ἄπειρον ἄλλην πρὸ ἄλλης ἐπινοεῖν κίνησιν, ἀνάγκη καὶ τὴν ἐγκύκλιον τῶν οὐρανίων κίνησιν ἀπό τινος ἀρχῆς ἄρξασθαι πρότερον οὐκ οὖσαν. οὐ γὰρ ἐνδέχεται τὸν μὲν οὐρανὸν ἀεὶ ὡσαύτως ἔχειν, τὰ δὲ ἐντὸς γενητὰ καὶ φθαρτὰ μὴ ἐν τῷ γίνεσθαι καὶ φθείρεσθαι τὸ εἶναι ἔχειν." τέταρτον καὶ τοῦτο προστίθησιν· "εἰ ταῖς γινομέναις κινήσεσιν αἱ γενησόμεναι προστιθέμεναι αὔξουσιν αὐτῶν τὸν ἀριθμόν, τὸ δὲ ἄπειρον αὔξειν ἀδύνατον, οὐκ ἂν ἄπειροι εἶεν αἱ προγενόμεναι κινήσεις." πέμπτον δέ· "εἰ οὐκ ἰσοχρόνως, φησίν, αἱ σφαῖραι κινοῦνται, ἀλλ' ἡ μὲν διὰ τριάκοντα ἐτῶν, ἡ δὲ διὰ δώδεκα καὶ ἐφεξῆς δι' ἐλάττονος χρόνου, ὥστε τὴν τῆς σελήνης διὰ μηνὸς καὶ τὴν τῆς ἀπλανοῦς διὰ ἡμερονυκτίου, ἄναρχος δέ ἐστιν ἡ τοῦ οὐρανοῦ κίνησις, ἀνάγκη τὴν τοῦ Κρόνου σφαῖραν ἀπείρους περιεληλυθέναι περιφοράς, τὴν δὲ τοῦ Διὸς ἐγγὺς τριπλασίους τούτων, αἱ δὲ τοῦ ἡλίου τριακονταπλασίους ἔσονται τῶν τοῦ Κρόνου, αἱ δὲ τῆς σελήνης τριακοσιοεξηκονταπλασίονες, αἱ δὲ τῆς ἀπλανοῦς πλέον ἢ μυριοπλάσιοι. πῶς οὖν οὐκ ἀτόπου παντὸς ἐπέκεινα, εἰ μηδὲ ἅπαξ διεξιτητὸν ἐνδέχεται εἶναι τὸ ἄπειρον, μυριοπλάσιον τοῦ ἀπείρου, μᾶλλον δὲ ἀπειράκις τὸ ἄπειρον ὑποτίθεσθαι, ὥστε ἀνάγκη, φησί, καὶ τὴν τῶν οὐρανίων κυκλοφορίαν ἄρξασθαι τοῦ εἶναι πρότερον οὐκ οὖσαν, ὅτε καὶ αὐτὸς ὁ οὐρανός (ὡς οὗτός φησι, μὴ γὰρ ἐμὸς λόγος) τοῦ εἶναι ἤρξατο." Ἐν δὴ τούτοις τὰ μὲν ἀξιώματα δυνατὸν ἀληθῶς εἰλῆφθαι, ἓν δὲ οὗτος ἀγνοήσας, ὡς οἶμαι, πολὺν συρφετὸν ἀντιλογιῶν ἐσώρευσεν, ἑαυτὸν μὲν πρῶτον παραλογιζόμενος, εἶτα καὶ τοὺς οἰομένους τῆς σφῶν αὐτῶν δόξης βεβαιωτικὴν ὑπάρχειν τὴν τοῦ κόσμου φθοράν. τὸ δὲ ἕν, ὃ λέγει, τόδε ἐστί· τὸ κατ'

ἐνέργειαν καὶ κυρίως ἄπειρον, εἴτε κατ᾽ ἀριθμὸν εἴτε κατὰ μέγεθος ὑποτίθεται ἄπειρον, οὐ κατά τι μὲν ἄπειρον, κατά τι δὲ πεπερασμένον ἐστί· τὸ γὰρ τοιοῦτον οὐ μᾶλλον ἄπειρόν ἐστιν ἢ πεπερασμένον, ἀλλ᾽ οὐδὲ τὸ ἐπ᾽ ἄπειρον προϊὸν ἄπειρόν ἐστιν ἢ λέγεται κυρίως. τὸ γὰρ προϊὸν εἰς ἄπειρον οὔπω τὸ ἄπειρον ἀπείληφε, κἂν ἀεὶ προϊὸν ἐπὶ τοῦτο μὴ παύσηται, οὐδέποτε τὸ ἄπειρον ἀπολήψεται. οὗτος δὲ τὰ ἀξιώματα ἐπὶ τῶν κατ᾽ ἐνέργειαν λαβὼν ἀπείρων, ἐφ᾽ ὧν ἀληθὲς ὅτι ἀριθμὸν ἄπειρον ὑποστῆναι ἀδύνατον ἢ διεξελθεῖν ἀριθμοῦντα τὸ ἄπειρον ἢ αὐξηθῆναι τὸ ἄπειρον ἢ προϋποστῆναι γενέσεώς τινος τὸν ἐνεργείᾳ ἄπειρον ἀριθμόν, ὡς ἐπὶ τῶν στοιχείων ἔδειξεν Ἀριστοτέλης, οὐκέτι ἐπὶ τοῦ τοιούτου ἀπείρου τὰς ἀποδείξεις προήγαγε τοῦ ἅμα ὄντος, ἀλλ᾽ ἐπὶ τοῦ ἐπ᾽ ἄπειρον γινομένου, οἵαν εἶναι τὴν κίνησίν φαμεν, οὐκ ἐννοήσας, ὅτι κἂν ἄναρχον καὶ ἀτελεύτητον τὴν κίνησιν εἶναι λέγωμεν, ἀλλ᾽ ἥ γε μέχρι νῦν οὐκ ἔστιν ἄπειρος· πέρας γοῦν αὐτῆς τὸ νῦν ὑποτιθέμεθα. [5]

in Ph 10 1150 ὥστε τῆς τοῦ μερικοῦ τοῦδε πυρὸς κινήσεως οὐ προϋπάρχει ἄπειρος ἐνεργείᾳ κίνησις· πεπέρανται γοῦν ἡ μέχρι νῦν τῷ νῦν τούτῳ. οὐδὲ κωλύεται γίνεσθαι τοδὶ τὸ πῦρ διὰ τὰς προϋπαρχούσας κινήσεις, ὅτι πεπερασμέναι εἰσὶν ἐπὶ τὸ γινόμενον· καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπάρχοντα αἴτια τοῦ πυρὸς πεπερασμένα ἐστίν, εἴπερ ἡ γένεσις τοῖς τέτρασι στοιχείοις ἐξ ἀλλήλων ἐστὶ κύκλῳ περιιοῦσα. πῦρ γὰρ ἐξ ἀέρος καὶ ἀὴρ ἐξ ὕδατος καὶ ὕδωρ ἐκ γῆς καὶ γῆ ἐκ πυρός, καὶ πάλιν πῦρ ἐξ ἀέρος καὶ τοῦτο ἐπ᾽ ἄπειρον. ἔδει δὲ τὴν τοῦ ἐπ᾽ ἄπειρον φύσιν, καὶ τίνι διαφέρει τοῦτο τοῦ κατ᾽ ἐνέργειαν ἀπείρου παρὰ τοῦ Ἀριστοτέλους μαθόντα, οὕτως εἴ τι πρὸς αὐτὴν εἶχεν ἀπορεῖν, ἀλλ᾽ οὐχὶ τὰ ἐπὶ τοῦ κατ᾽ ἐνέργειαν ἀπείρου συναγόμενα ἄτοπα τῷ ἐπ᾽ ἄπειρον προσάγειν. λέγει δὲ περὶ τοῦ τοιούτου ἀπείρου τοῦ ἐπ᾽ ἄπειρον ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ τρίτῳ ταύτης τῆς πραγματείας τάδε· “ὅλως μὲν γὰρ οὕτως ἐστὶ τὸ ἄπειρον τῷ ἀεὶ ἄλλο καὶ ἄλλο λαμβάνεσθαι, καὶ τὸ λαμβανόμενον μὲν ἀεὶ πεπερασμένον, ἀλλ᾽ ἀεί γε ἕτερον καὶ ἕτερον.” ἔτι τὸ εἶναι πλεοναχῶς λέγεται. “ὥστε τὸ ἄπειρον οὐ δεῖ λαμβάνειν ὡς τόδε τι, οἷον ἄνθρωπον ἢ οἰκίαν, ἀλλ᾽ ὡς ἡ ἡμέρα λέγεται καὶ ὁ ἀγών, οἷς τὸ εἶναι οὐχ ὡς οὐσία γέγονεν, ἀλλ᾽ ἀεὶ ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ πεπερασμένον, ἀλλ᾽ ἀεὶ ἕτερον καὶ ἕτερον.” κἂν πρὸ ἐμοῦ οὖν ὁ πατήρ, καὶ πρὸ τοῦ ἐμοῦ πατρὸς ὁ ἐκείνου, καὶ τοῦτο ἐπ᾽ ἄπειρον ἀναλύοιμεν ὡς μὴ οὔσης ἀρχῆς, ἀλλ᾽ οὐκ ἔστιν ἄπειρα τὰ προγεγονότα· πεπέρανται γοῦν τέως εἰς ἐμὲ ἀλλ᾽ οὐκ ἔστη, ἀλλ᾽ ἀεὶ ἕτερον καὶ ἕτερον διαδέχεται ἀεὶ πεπερασμένον. Τοιαύτη μὲν οὖν ἐστιν ἡ τῶν ἀτόμων γένεσις καὶ φθορὰ οὐδέποτε μὲν ἐπιλείπουσα, ἀεὶ δὲ ἐν πέρατι οὖσα διὰ τὴν τοῦ ἐπ᾽ ἄπειρον φύσιν. ὁ δὲ Γραμματικὸς ἐπὶ τοῦ κατ᾽ ἐνέργειαν ἀπείρου τὰ ἀξιώματα λαβὼν ἀληθεύοντα τοῦ μηδὲ ὑφεστηκότος ὅλως, ὡς καὶ αὐτὸς ὁμολογεῖ· “εἴ τινος, φησίν, εἰς γένεσιν ἄπειρα δέοι προϋποστῆναι ἓν ἐξ ἑνὸς γινόμενον, τοῦτο ἀδύνατον γενέσθαι, ὅτι ἀπείρους αὐτῆς κινήσεις ἀναγκαῖον ἦν προϋπάρχειν”, σαφῶς τὸ ἀδύνατον τὸ τῷ ἐνεργείᾳ ἅμα ὄντι ὅλῳ ἀπείρῳ καὶ πανταχόθεν ἀπείρῳ ἑπόμενον τῷ ἐπ᾽ ἄπειρον προσάγων, ἐν ᾧ πᾶν τὸ λαμβανόμενον ἐστὶ πάντως, ἀλλ᾽ ἀεὶ ἕτερον καὶ ἕτερον. [35]

in Ph 10 1151 ἀπείρων μὲν γὰρ ὄντων κατ᾽ ἐνέργειαν τῶν προγεγονότων οὐκ ἄν τι ὄντως ἐξ αὐτῶν γένοιτο οὐ μόνον, ὅτι οὐδέν ἐστιν ἔξω τοῦ ἀπείρου, ἀλλ᾽ ὅτι οὐκ ἔστι συναφθῆναι τῷ ἀπείρῳ τὸ γινόμενον μήτε ἀρχὴν ἔχοντι μήτε τέλος. ὁ δὲ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς Περὶ γενέσεως, ἐπειδὴ καὶ ἐκείνων οὗτος ἐμνήσθη, μηδὲν τῶν ἐκεῖ λεγομένων νοήσας, οὐχὶ τῇ ἐπ᾽ ἄπειρον ὑποτιθεμένῃ τῶν γινομένων καὶ φθειρομένων προόδῳ ἀκολουθεῖν φησι τὸ μὴ γίνεσθαι τὰ στοιχεῖα, ὡς οὗτος ᾠήθη, μηδὲ τοῦτο δυνηθεὶς ἐννοῆσαι, ὅτι αὐτὸ τοῦτο προΰκειτο ἐν ἐκείνοις τῷ Ἀριστοτέλει ἐπ᾽ ἄπειρον μὲν καὶ ἀίδιον δεῖξαι τῶν στοιχείων τὴν εἰς ἄλληλα μεταβολὴν ἀνακυκλουμένην, ἀλλ᾽ οὐ τῷ ἀπείρους κατ᾽ ἐνέργειαν ὑπετεθῆναι τὰς εἰδοποιοὺς τῶν στοιχείων ἐναντιώσεις. τοῦτο δὲ ἀκολουθεῖ τοῖς λέγουσιν οὐκ ἐπ᾽ ἄπειρον ἁπλῶς, ὥσπερ ἡμεῖς λέγομεν, ἀνακυκλούμενα τῷ εἴδει, ἀλλὰ κατ᾽ εἶδος ἐπ᾽ ἄπειρον ἐξαλλάττεσθαι τὰ γινόμενα ἐπ᾽

εὐθείας προϊόντα, οἷον ἐκ πυρὸς ἀέρα καὶ ἐξ ἀέρος ὕδωρ καὶ ἐξ ὕδατος γῆν καὶ ἐκ γῆς ἄλλο τι κἀξ ἐκείνου πάλιν ἄλλο ἐπ' ἄπειρον, οὕτω τῷ εἴδει διαφέροντα. εἰ δὲ τοῦτο, ἀνάγκη ἀπείρους εἶναι κατ' ἐνέργειαν ἐν τῇ φύσει τῶν ὄντων τὰς εἰδοποιοὺς τῶν στοιχείων ἐναντιώσεις, καθ' ἃς ἡ μεταβολὴ γίνεται· ὡς γὰρ οὐκ ἂν ἦν τοῦ λευκοῦ εἰς τὸ μέλαν μεταβολή, εἰ μὴ ἦν τὸ μέλαν ἐν τοῖς οὖσιν, οὕτως οὐκ ἂν ἦν ἐπ' ἄπειρον κατ' εἶδος ἐξαλλάττεσθαι, εἰ μὴ ἦν ἄπειρα τῷ ἀριθμῷ εἴδη. πεπερασμένων γὰρ ὄντων ἀδύνατον ἦν ἐπ' ἄπειρον τὴν κατ' εἶδος ἐξαλλαγὴν γίνεσθαι· ἐπέλιπε γὰρ ἄν. τῇ οὖν ἐπ' ἄπειρον ὑποτεθείσῃ κατ' εἶδος μεταβολῇ τῶν στοιχείων ἠκολούθησε τὸ ἀπείρους εἶναι κατ' ἐνέργειαν τὰς ἐναντιώσεις, ὅπερ ἡμῖν οὐκ ἀκολουθεῖ τοῖς ἐπ' ἄπειρον μὲν λέγουσι προϊέναι τὴν γένεσιν καὶ τὴν κίνησιν, οὐ μέντοι κατ' εἶδος ἐξαλλαττομένην, ἀλλὰ ἀνακυκλουμένην. ὅπερ καὶ αὐτὸς εἰσαγαγεῖν βούλεται διὰ τοῦ ἀνελεῖν τὴν ἐπ' ἄπειρον ἐπ' εὐθείας κατ' εἶδος πρόοδον. ἀναιρεῖ δέ, ταύτῃ μὲν ἀκολουθεῖν λέγων τὸ ἀπείρους εἶναι ἐνεργείᾳ κατ' εἶδος τὰς ἐναντιώσεις, τούτῳ δὲ ἄτοπα ἀκολουθεῖν τὸ μὲν τὴν ἡμετέραν περὶ τῶν ὄντων γνῶσιν ἀναιροῦν, τὸ δὲ τὴν γένεσιν· ἡ μὲν γὰρ τοῦ τί ἐστιν ἕκαστον γνῶσις ἐν ἡμῖν διὰ τῶν ὁρισμῶν ἐστιν· ἀπείρων δὲ κατ' ἐνέργειαν οὐσῶν τῶν εἰδοποιῶν διαφορῶν, καθ' ἃς εἰδοποιεῖται τὰ στοιχεῖα, εἴπερ ἄπειρος ἐπ' εὐθείας ἐστὶν ἡ τῶν στοιχείων ἐξαλλαγή, ἄλλου εἴδους ἐξ ἄλλου ἐπ' ἄπειρον γινομένου, ὡς εἶπον, οὐκ ἔστιν ὁρίσασθαι, εἴπερ ἐκ γένους καὶ διαφορῶν ὡρισμένων εἰσὶν οἱ ὁρισμοί. ἀλλ' οὐδὲ γενέσθαι τι δυνατὸν ἀπείρων ὄντων κατ' ἐνέργειαν καὶ ἀδιεξιτήτων τῶν μεταξύ· εἰ γὰρ πεπερασμένα ταῦτα, καὶ τὰ ἄκρα πεπερασμένα εἶναι ἀνάγκη. ἄλλο οὖν ἐστιν ἐκεῖνο τὸ ἄπειρον τὸ ἅμα ὅλον ὑποτιθέμενον καὶ ἄλλο τὸ ἐπ' ἄπειρον ἐν τῷ γίνεσθαι καὶ φθείρεσθαι τὸ εἶναι ἔχον, ὡς εἴρηται· καὶ τὸ μὲν ληφθὲν ἀεὶ πεπερασμένον τούτου, ἕτερον δὲ καὶ ἕτερον, οὐκ ἐμποδιζομένης ἐκ τούτου τῆς γενέσεως, ἀλλὰ συνεργουμένης μᾶλλον· ὥστε καὶ γέγονεν ἡ τοῦ μερικοῦ πυρὸς καὶ τῶν ἄλλων κίνησις. [40]

in Ph 10 1182 καὶ οὐ προϋπῆρξαν αὐτῶν ἄπειροι κινήσεις, αἵ γε πεπερασμέναι νῦν εἰσι, καὶ πρώτη κίνησις οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἀεὶ τῆς πρώτης ὑποτιθεμένης ἔστι προτέραν λαβεῖν. εἰ δὲ τοῦτο, ἀνάγκη καὶ τὴν ἐγκύκλιον τῶν οὐρανίων κίνησιν ἄναρχον εἶναι, ἀφ' ἧς ἡ τῶν ὑπὸ σελήνην ἀνέκλειπτος κίνησις διασῴζεται. ἀλλ' οὐδὲ αἱ προστιθέμεναι κινήσεις τὸν ἄπειρον κατ' ἐνέργειαν τῶν κινήσεων ἀριθμὸν αὔξουσιν, ὡς οὗτός φησιν, ἀλλὰ τὸν πεπερασμένον. πεπέρανται γὰρ ὁ μέχρι νῦν καὶ ὁ ἀεὶ προστιθέμενος πεπερασμένος, ἀλλ' οὐκ ἄπειρος, κἂν ἐπ' ἄπειρον προστιθῆται. ὥστε κἂν ἀνισοταχεῖς αἱ σφαῖραι καὶ ἄναρχος ἑκάστων ἡ ἀποκατάστασις, ἀλλ' οὐκ ἄπειροι αἱ μέχρι νῦν οὐδὲ γενήσονται ἄπειροί ποτε ὑπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ ἐπ' ἄπειρον προϊέναι κωλυόμεναι ἄπειροι γενέσθαι· τὸ γὰρ ἐπ' ἄπειρον ἔχει τι ἀεὶ ἐλλεῖπον (ἐνυπάρχει γὰρ αὐτῷ ἀεὶ τὸ δυνάμει), τὸ δὲ ἄπειρον, εἴπερ εἴη τι τοιοῦτον, κατ' ἐνέργειαν ἀνελλιπές ἐστιν. ἀλλ' οὐδὲ τῷ φυσικῷ λόγῳ τὰ ὑπ' αὐτοῦ λεγόμενα συμφωνεῖ τῷ λέγοντι τὰ τέλεια προηγεῖσθαι τῶν ἀτελῶν καὶ τὰ ἐνεργείᾳ τῶν δυνάμει, ὁπότε οὐδὲ ἐφ' ὧν ταῦτα ἀληθεύει, γινώσκειν οὗτος ἔοικεν. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ὅλων ἀληθές, ἐν μέντοι τῇ γενέσει μᾶλλον ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τὰ ἀτελῆ τῶν τελείων καὶ τὰ δυνάμει προϋπάρχει τῶν ἐνεργείᾳ, εἰ καὶ κατὰ ἀλήθειαν ἐξ ἀλλήλων τὴν γένεσιν ἔχουσι· καὶ γὰρ ἐκ σπέρματος ἄνθρωπος καὶ ἐξ ἀνθρώπου σπέρμα. καὶ ταῦτα μὲν ὡς πρὸς τὴν χρονικὴν προὔπαρξιν εἶπον, ἣν μόνην, ὡς ἔοικεν, οὗτος γινώσκει· ἐπεὶ τῇ γε δυνάμει καὶ αἰτίᾳ καὶ τῇ τῆς ἀξίας ὑπεροχῇ προϋπάρχει πάντως τῶν ἀτελῶν τὰ τέλεια καὶ τῶν δυνάμει τὰ ἐνεργείᾳ, καὶ τῷ χρόνῳ δὲ τὰ ποιοῦντα τῶν πασχόντων. ἐν μέντοι τῇ γενέσει, ὅπερ εἶπον, μὴ οὔσης ἀρχῆς χρονικῆς, οὐκ ἄν τις χρόνῳ προϋπάρχειν ἁπλῶς φαίη τὸ ἐνεργείᾳ τοῦ δυνάμει· τὸ γὰρ ἐν ἑκάστῳ δυνάμει τοῦ κατ' αὐτὸ ἐνεργείᾳ προϋπάρχει τῷ χρόνῳ ὥσπερ τὸ ᾠὸν τῆς ὄρνιθος. Ταῦτα μὲν οὖν εἰρήσθω πρὸς τὸ ἕκτον τοῦ Γραμματικοῦ βιβλίον, ὃ τὴν ἀιδιότητα τῆς κινήσεως ἀνελεῖν ἐπειρᾶτο, ἵνα μὴ δι' αὐτὴν ἀΐδιος ὁ κόσμος ἀποδεικνύηται· σκοπὸν γὰρ ἕνα προὐβάλετο μήτε τὸν θεὸν ἀμετάβλητον μήτε τὸν κόσμον ἀΐδιον ὑπὸ τῶν δυστυχῶς αὐτῷ πειθομένων

νομίζεσθαι· μέχρι δὲ τῶν εἰρημένων προελθὼν τέλος ἔχειν ἐνόμισεν αὐτῷ τὴν ἀντιλογίαν τὴν πρὸς τὴν ἀιδιότητα τῆς κινήσεως οὐδὲ τούτῳ ἐπιστῆσαι δυνηθείς, ὅτι τὰ κυριώτατα τῆς ἀποδείξεως ἐν τοῖς ἐφεξῆς παραδίδοται, ἐν οἷς δείκνυσιν ὁ Ἀριστοτέλης, ὅτι τῶν ὄντων τὰ μὲν ἀκίνητά ἐστι, τὰ δὲ ἀεὶ κινούμενα, τὰ δὲ ποτὲ μὲν κινούμενα, ποτὲ δὲ ἠρεμοῦντα. ἀλλ' εἰ δοκεῖ λοιπὸν ἐπὶ τὸ συνεχὲς τῶν Ἀριστοτέλους ῥήσεων ἐπανιτέον, ὅτε τῆς ἀπαιδεύτου προσυλακτήσεως ἐκείνης τοὺς τοῖς προλαβοῦσιν ἐντυγχάνοντας ἀπηλλάξαμεν. p. [35]

in Ph 10 1182 252a4 Καὶ γὰρ ἔοικε τὸ οὕτω λέγειν πλάσματι μᾶλλο ν . Δείξας, ὅτι ἀίδιος ἡ κίνησις διὰ τῆς τοῦ χρόνου ἀιδιότητος καὶ ὅτι ἀδύνατον κίνησιν ἢ χρόνον γινόμενα ἢ φθειρόμενα ὑποτίθεσθαι, νῦν φησιν ὅτι καὶ ἐκ τούτου ἀίδιος ἡ κίνησις καὶ ὁ χρόνος δείκνυται ἐκ τοῦ τὸ μὴ οὕτω λέγειν, ἀλλὰ ποτὲ μὲν εἶναι ποτὲ δὲ μὴ εἶναι κίνησιν ἢ χρόνον, πλάσματι μᾶλλον ἐοικέναι. τί γὰρ ἂν εἴη πλασματωδέστερον τοῦ λέγειν, ὅτι μὴ οὖσα κίνησις μηδὲ χρόνος πρότερον τότε γεγόνασι; διὰ τί γὰρ τότε, ἀλλὰ μὴ πρότερον ἢ ὕστερον, πλάσματι μᾶλλον ἔοικε; λέγοι δὲ ἂν ἴσως πλασματῶδες καὶ τὸ λέγειν εἶναι χρόνον, ὅτε χρόνος οὐκ ἦν· ὁ δὲ λέγων ὅτι ὁτὲ μὲν ἦν χρόνος, ὁτὲ δὲ οὔ, τοῦτο λέγει. τὸ αὐτὸ δὲ πλάσμα καὶ ἐπὶ κινήσεως, εἴπερ ἀριθμὸς κινήσεως ὁ χρόνος. εἰ γὰρ ἦν χρόνος, ὅτε οὐκ ἦν κίνησις, ὅτε δὲ κίνησις, οὐκ ἦν οὐδὲ χρόνος, δῆλον ὅτι ὁ τοῦτο λέγων οὐδὲν ἄλλο λέγει ἢ ὅτι ἦν χρόνος ὅτε οὐκ ἦν χρόνος. "λέγοι δὲ ἄν, ὥς φησιν Ἀλέξανδρος, πλάσματι μᾶλλον ἐοικέναι τὸ οὕτω λέγειν, καὶ διότι χωρὶς ἀποδείξεως καὶ λόγων εἰκότων οἱ ταῦτα λέγοντες ἔλεγον, ἢ ὅτι ἀκινήτου τῆς κινήσεως δεδειγμένης τὸ φθαρτὴν αὐτὴν λέγειν ἀπίθανον," εἰ μὴ ἄρα τὸ πλασματῶδες οὐ πρὸς τὸ φθαρτὴν μόνον λέγειν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ γενητὴν ἀποδέδοται. p. 252a5 Ὁμοίως δὲ καὶ τὸ λέγει ν , ὅτι πέφυκεν οὕτως ἕως τοῦ ἢ λόγον ἔχειν τὸ μὴ ἁπλοῦ ν . Πλάσματι ἐοικέναι εἰπὼν τὸ λέγειν, ὅτι ὁτὲ μὲν ἦν κίνησις, ὁτὲ δὲ οὔ, διὰ τὸ μὴ ἔχειν αἰτίαν ἀποδοῦναι τούτου, ἐφεξῆς φησιν ὅτι καὶ τὸ λέγειν ὅτι πέφυκεν οὕτ ω , καὶ ταύτην ὡς ἀρχὴν καὶ αἰτίαν ἀποδιδόναι, ὁμοίως πλασματῶδές ἐστιν. τοῦτο δὲ ἔοικεν Ἐμπεδοκλῆς ἂν εἰπεῖν, ὅτε λέγει ὅτι τὸ κρατεῖν καὶ κινεῖν ἐν μέρει τὴν Φιλίαν καὶ τὸ Νεῖκος ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει τοῖς πράγμασιν, εἰ δὲ καὶ τοῦτο, καὶ τὸ ἠρεμεῖν ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ· τῶν γὰρ ἐναντίων κινήσεων ἠρεμία μεταξύ ἐστιν. Εὔδημος δὲ τὴν ἀκινησίαν ἐν τῇ τῆς Φιλίας ἐπικρατείᾳ κατὰ τὸν Σφαῖρον ἐκδέχεται, ἐπειδὰν ἅπαντα συγκριθῇ, ἔνθ' οὔτ' ἠελίοιο διείδεται ὠκέα γυῖα, ἀλλ', ὥς φησιν, οὕτως Ἁρμονίης πυκινῷ κρυφῷ ἐστήρικται Σφαῖρος κυκλοτερὴς μονίῃ περιγηθέι γαίων· ἀρξαμένου δὲ πάλιν τοῦ Νείκους ἐπικρατεῖν τότε πάλιν κίνησις ἐν τῷ Σφαίρῳ γίνεται· πάντα γὰρ ἐξείης πελεμίζετο γυῖα θεοῖο. [30]

in Ph 10 1184 Τί δὲ διαφέρει τοῦ ὅτι πέφυκεν οὕτως τὸ ἐξ ἀνάγκης λέγειν αἰτίαν μὴ προστιθέντα; ταῦτα δὲ Ἐμπεδοκλῆς ἔοικε λέγειν ἐν τῷ· ἐν δὲ μέρει κρατέουσι περιπλομένοιο χρόνοιο· καὶ ὅτ' ἀνάγκην τῶν γινομένων αἰτιᾶται· ἔστιν ἀνάγκη χρῆμα θεῶν σφρήγισμα παλαιόν, ἀίδιον πλατέεσσι κατεσφρηγισμένον ὅρκοις· διὰ γὰρ τὴν ἀνάγκην καὶ τοὺς ὅρκους τούτους ἑκάτερον παρὰ μέρος ἐπικρατεῖν φησι. λέγει δὲ καὶ ταῦτα Ἐμπεδοκλῆς ἐπὶ τῆς τοῦ Νείκους ἐπικρατείας· αὐτὰρ ἐπεὶ μέγα Νεῖκος ἐνὶ μελέεσσιν ἐρέφθη ἐς τιμάς τ' ἀνόρουσε τελειομένοιο χρόνοιο, ὅς σφιν ἀμοιβαῖος πλατέος παρελήλαται ὅρκου. ταῦτα οὖν φησι χωρὶς αἰτίας λεγόμενα οὐδὲν ἄλλο λέγειν ἐστὶν ἢ πέφυκεν οὕτ ω. Τάχα δέ, φησί, καὶ Ἀναξαγόρας ὁ μίαν ἀρχὴν κινήσεως τῶν πρότερον ἠρεμουσῶν ὁμοιομερειῶν τὸν νοῦν λέγων καὶ μὴ προστιθεὶς αἰτίαν, δι' ἣν τότε ἐκίνησεν, ἀλλὰ μὴ καὶ πρότερον, οὐδὲν ἄλλο λέγει ἢ τὸ πλασματῶδες τοῦτο ὅτι πέφυκεν οὕτ ω. καίτοι γε τὸ ἀναίτιον καὶ ἄτακτον μάλιστα ἐπὶ τῆς φύσεως καὶ τῶν φύσει γινομένων φυλακτέον, διότι ἡ φύσις λόγος οὖσα αἰτία πᾶσι τάξεώς ἐστι καὶ λόγου. ὁ δὲ χρόνος, ὃν ἠρέμουν πρότερον, ἄπειρος ὢν πρὸς τόν, ἀφ' οὗ ἤρξαντο κινεῖσθαι, οὐδένα λόγον ἔχει. τὸ γὰρ ἄπειρον πρὸς τὸ ἄπειρον οὐδένα λόγον ἔχει· ἀλλ' οὐδὲ πρὸς τὸ πεπερασμένον. συνάγεται ἄρα ἐν δευτέρῳ σχήματι, ὅτι ἡ ἄπειρος ἠρεμία πρὸς τὴν ἄπειρον ἢ τὴν πεπερασμένην κίνησιν οὐκ ἔστι

φύσει. καὶ τὸ ἄπειρον δὲ χρόνον ἠρεμεῖν, εἶτα κινηθῆναί ποτε, καὶ τούτου μηδεμίαν λέγειν διαφοράν, δι' ἣν νῦν μᾶλλον ἢ πρότερον κινοῦνται, μηδὲ ἔχειν τινὰ τάξιν, οὐκ ἔστι φύσεως ἔργον, διότι τὰ φύσει οὐχ ὁτὲ μὲν οὕτως ὁτὲ δὲ ἄλλως ἔχει ἄνευ λόγου καὶ αἰτίας, ἀλλ' ἢ ἁπλῶς καὶ ὁμοίως ἔχει πάντα τὰ φύσει. [30]

in Ph 10 1187 οἷον τὸ πῦρ ἄνω φύσει φέρεσθαι λέγομεν, διότι οὐχ ὁτὲ μὲν ὁτὲ δὲ οὔ, ἀλλὰ ἁπλῶς ἄνω φέρεται καθόλου καὶ ἀεὶ ὁμοίως· ἡ δὲ γῆ κάτω καὶ αὕτη ἁπλῶς. εἰ δέ τι τῶν φύσει μὴ ἀεὶ ὁμοίως ἔχει, ἀλλ' ὁτὲ μὲν ὁτὲ δ' οὔ, ἔστι λόγος τις καὶ αἰτία τοῦ μὴ ἁπλοῦ, ἀλλὰ διαφόρου, οἷον τοῦ μὴ ἀεὶ θέρος εἶναι ἢ ἀεὶ χειμῶνα, ἀλλὰ παρὰ μέρος, αἰτία ἥ τε τοῦ ζῳδιακοῦ ἔγκλισις καὶ ἡ τοῦ ἡλίου ἐπ' αὐτοῦ κίνησις· καὶ τοῦ μὴ ἀεὶ γεννᾶν τὰ ζῷα αἴτιον τὸ τελείων εἶναι τὸ δύνασθαι ὅμοια ποιεῖν ἑαυτοῖς. Ὁ δὲ Εὔδημος μέμφεται τῷ Ἀναξαγόρᾳ οὐ μόνον, ὅτι μὴ πρότερον οὖσαν ἄρξασθαί ποτε λέγει τὴν κίνησιν, ἀλλ' ὅτι καὶ περὶ τοῦ διαμένειν ἢ λήξειν ποτὲ παρέλιπεν εἰπεῖν, καίπερ οὐκ ὄντος φανεροῦ. "τί γὰρ κωλύει, φησί, δόξαι ποτὲ τῷ νῷ στῆσαι πάντα χρήματα, καθάπερ ἐκεῖνος εἶπεν κινῆσαι." καὶ τοῦτο δὲ αἰτιᾶται τοῦ Ἀναξαγόρου ὁ Εὔδημος· "πῶς ἐνδέχεται στέρησίν τινα προτέραν εἶναι τῆς ἀντικειμένης ἕξεως· εἰ οὖν ἡ ἠρεμία στέρησις κινήσεώς ἐστιν, οὐκ ἂν εἴη πρὸ τῆς κινήσεως." p. 252a19 Διόπερ ἄμεινον ὡς Ἐμπεδοκλῆς ἕως τοῦ τῶν μέντοι ἀρχῶ ν , οὐκ ἔστιν ἕτερον αἴτιο ν , ἀιδίων οὐσῶ ν . Κἂν μὴ κατορθοῖ τελέως Ἐμπεδοκλῆς εἰπὼν ἄνευ αἰτίας, ἐν δὲ μέρει κρατέουσι περιπλομένοιο κύκλοιο, ὥστε καὶ ἐν μέρει τὸ πᾶν ἠρεμεῖν τε καὶ κινεῖσθαι, ἀλλ' ὅμως, καθ' ὅσον τὸ ἐν μέρει τάξιν τινὰ ἐμφαίνει τοῦ ὡρισμένου πρὸς τὸ ὡρισμένον, φυσικώτερον δοκεῖ λέγειν. τῶν γὰρ μερῶν τοῦ χρόνου πρὸς ἄλληλα πεπερασμένων ὄντων λόγος τίς ἐστι, τοῦ δὲ ἀπείρου πρὸς τὸν ἄπειρον, ᾧ Ἀναξαγόρας χρῆσθαι δοκεῖ, οὐδείς ἐστι λόγος. πλήν, φησίν, οὐκ ἀρκεῖ τῷ Ἐμπεδοκλεῖ καὶ τοῖς οὕτω λέγουσι τὸ παρὰ μέρος φάναι, ἀλλ' ἐχρῆν καὶ τὴν αἰτίαν τούτου προσθεῖναι καὶ μὴ τίθεσθαι μηδὲν μηδὲ ἀξιοῦν ἄνευ αἰτίας, ἀλλ' εἰ μὲν περὶ ἀρχῆς τινος ὁ λόγος, δι' ἐπαγωγῆς αὐτὴν πιστοῦσθαι (τὰς γὰρ ἀρχὰς ἀπὸ τῶν ὑστέρων ἀνάγκη βεβαιοῦσθαι), εἰ δὲ περὶ τῶν μετὰ τὰς ἀρχάς, δι' ἀποδείξεως· ὥσπερ καὶ νῦν. ἡ γὰρ Φιλία καὶ τὸ Νεῖκος οὐκ εἰσὶν ἀρχαὶ καὶ αἰτίαι τοῦ παρὰ μέρος καὶ ἐν ἴσῳ χρόνῳ κρατεῖν καὶ κινεῖν. ἢ γὰρ ἂν ταὐτὸν ἦν τὸ Φιλότητι καὶ Νείκει εἶνα ι, ἀλλὰ τῆς μὲν Φιλίας ἴδιόν ἐστι τὸ συνάγειν εἰς ἓν τὰ διῃρημένα, τοῦ δὲ Νείκους τὸ διακρίνειν καὶ χωρίζειν. τοῦ δὲ ἐν μέρει καὶ ἐν ἴσῳ χρόνῳ ἄλλο ἂν εἴη τὸ αἴτιον, ὅπερ ἐχρῆν προσαποδιδόναι τοὺς οὕτω λέγοντας, προστιθέντας καὶ ἐφ' ὧν τινων ἄλλων οὕτως ἔχει καὶ γίνεται· πιστὸς γὰρ ἂν ἦν ὁ λόγος ἀπὸ τῶν ἐναργῶν μαρτυρούμενος, ὥσπερ τὸ ἐν τῷ ὅλῳ τὴν μὲν Φιλίαν συναγωγὸν εἰς ἓν εἶναι, τὸ δὲ Νεῖκος διακριτικὸν καὶ σκορπιστικὸν πιστὸν δοκεῖ ἐκ τοῦ καὶ παρ' ἡμῖν τὴν μὲν φιλίαν συνάγειν τοὺς ἀνθρώπους, τὴν δὲ ἔχθραν διιστάνειν ἀπ' ἀλλήλων. [35]

in Ph 10 1186 ἐπειδὴ γὰρ τοῦτο φαίνεται ἐπί τινων πιστόν, δοκεῖ καὶ ἐπὶ τοῦ ὅλου. ἔδει οὖν καὶ ἐπὶ τοῦ ἐν μέρει καὶ δι' ἴσου ἐν τῷ παντὶ κρατεῖν ἀπ' ἄλλου τινὸς τὴν πίστιν κομίζειν. ὡς δέ τινος ῥᾳδίως τοῖς εἰρημένοις ὑπαντήσοντος, ὅτι ὥσπερ ἡ μὲν φιλία ἀεὶ συνάγει, ἡ δὲ ἔχθρα διακρίνει, καὶ οὐ χρὴ τούτου ζητεῖν αἰτίαν, οὕτω καὶ ἀεὶ ἐν μέρει καὶ παρ' ἡμῖν αἱ συγκρίσεις καὶ αἱ διακρίσεις ἐπικρατοῦσι, λέγει αὐτός, ὅτι οὐκ ὀρθῶς ἔχε ι, τὸ ἀεὶ οὕτως ἔχειν τι καὶ πανταχοῦ ὡς ἀρχὴν λαμβάνειν ἀναπόδεικτον· πολλὰ γὰρ τῶν ὄντων ἀίδια μέν ἐστιν καὶ πανταχοῦ οὕτως ἔχει, οὐ μὴν ἀρχαὶ καὶ ἀναπόδεικτα, ἀλλ' ἔχει τοῦ εἶναι τοιαῦτα αἰτίας τινὰς καὶ ἀρχάς, ὥσπερ ἐν τοῖς μαθήμασι τὸ τοῦ τριγώνου τὰς ἐντὸς τρεῖς γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας εἶναι ἀίδιον μέν ἐστι καὶ ἐν παντὶ τριγώνῳ οὕτως ἔχει, οὐ μέντοι ἀρχὴ καὶ ἀναπόδεικτον. ἀλλ' ἔστιν τις ἀρχὴ τούτου, ἐξ ἧς ἀποδείκνυται. ὁμοίως δὲ τὸ παρὰ μέρος θέρος καὶ χειμῶνα γίνεσθαι ἀίδιον μὲν καὶ πανταχοῦ οὕτως, οὐ μέντοι ἀρχή, ἀλλὰ ἀρχὰς ἔχει καὶ αἰτίας τῆς τοιαύτης κινήσεως. διὸ οὐκ ἀποδέχεται Δημόκριτον τὰς περὶ φύσεως αἰτίας εἰς ἀρχὴν ἀνάγοντα ταύτην, ὅτι οὕτω καὶ τὰ

πρότερον ἐγίνετο, καὶ μηκέτι ἀξιοῦντα τῶν ἀεὶ ὁμοίως γινομένων ἀρχὴν καὶ αἰτίαν ζητεῖν καὶ μὴ ἐννοοῦντα, ὅτι ἐφ' ὧν μὲν τὸ ἀίδιον ἀρχή ἐστιν αὐτόπιστος καὶ ἀναπόδεικτος, ἐπὶ τούτων ὀρθῶς ἔχει τὸ μὴ ζητεῖν αἰτίαν τοῦ ἀεὶ οὕτως ἔχοντος, ἐφ' ὧν δὲ οὐκ ἔστιν ἀρχὴ τὸ ἀίδιον, ἐπὶ τούτων ἀρχὰς καὶ αἰτίας ἀποδοτέον. οὐ γὰρ πᾶν ἀίδιον ἀρχή, κἂν ἡ ἀρχὴ πάντως καὶ ἀίδιός ἐστιν· ἐπὶ πλέον γὰρ τὸ ἀίδιον τῆς ἀρχῆς. διὸ καὶ ὁ γεωμέτρης ἀπαιτούμενος δεῖξαι, ὅτι δυσὶν ὀρθαῖς εἰσιν ἴσαι, οὐκ ἀρκεῖται εἰπεῖν, ὅτι ἀίδιον τοῦτό ἐστι καὶ ἀρχὴ καὶ ἀναπόδεικτον, ἀλλὰ τὴν ἀπόδειξιν ἐπάγει. μὴ τοίνυν ὁ Δημόκριτος αἰτίαν τῆς τῶν ἀτόμων συνόδου τε καὶ περιπλοκῆς ἀρκοῦσαν ἡγείσθω τὸ οὕτως ἀεὶ γίνεσθαι τὰ γινόμενα. εἴρηται δὲ πολλάκις, ὅτι καὶ Ἐμπεδοκλῆς καὶ Ἀναξαγόρας ἡνωμένον μὲν τὸν νοητὸν ἔλεγον κόσμον, διακεκριμένον δὲ τὸν αἰσθητόν. ἀμφοῖν δὲ ἀεὶ ὄντων τὴν κατὰ χρόνον μεταβολὴν εἰς ἔνδειξιν ἐλάμβανον τῆς τάξεως αὐτῶν καὶ τῆς τοῦ αἰσθητοῦ γενέσεως ἀπὸ τοῦ νοητοῦ, Ἐμπεδοκλῆς δὲ καὶ τῆς τοῦ αἰσθητοῦ πρὸς τὸ νοητὸν ἐπιστροφῆς. p. 252b7 Ὅτι μὲν οὖν οὐδεὶς ἦν χρόνος ἕως τοῦ εἴπερ ἐνδέχεται κινεῖσθαι τὸ ἄπειρον καὶ ἠρεμεῖν ὅλο ν . Τριχῶς ἀεὶ τῶν προβλημάτων βεβαιουμένων διά τε τῆς προηγουμένης αὐτῶν ἀποδείξεως καὶ διὰ τοῦ τῶν ἐναντίως λεγόντων ἐλέγχου καὶ διὰ τῆς τῶν πρὸς τὰ προβλήματα ἐνστάσεων διαλύσεως κατασκευάσας διὰ προηγουμένων λόγων, ὅτι ἡ κίνησις ἀίδιός ἐστι, καὶ διελέγξας τοὺς δοκοῦντας μὴ ἀίδιον λέγειν ὡς πλασματώδη καὶ οὐ φυσικὰ λέγοντας, ἐπὶ τὸ τρίτον μέτεισι νῦν τὸ τὰς ἐνστάσεις τὰς δοκούσας σαλεύειν τὸν λόγον αὐτοῦ διελέγχειν καὶ ψευδεῖς ἀποδεικνύναι. [5]

in Ph 10 1187 τριῶν δὲ οὐσῶν ἐνστάσεων ἡ πρώτη τοιαύτη ἐστίν· οὐδεμία μεταβολὴ ἀίδιός ἐστιν. ἀπόδειξις δὲ τοῦ λόγου ἥδε· πᾶσα μεταβολὴ ἔκ τινος εἴς τι· μετ' ἄλλο γὰρ εἰς ἄλλο ἡ μεταβολὴ καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου εἰς τὸ ἐναντίον· ἡ δὲ ἐκ τοῦ ἐναντίου εἰς τὸ ἐναντίον πέρατα καὶ ὅρους ἔχει τὰ ἐναντία· ἡ πέρατα ἔχουσα εἰς ἄπειρον οὐκ ἂν γίνοιτο· πᾶσα ἄρα μεταβολὴ καὶ κίνησις εἰς ἄπειρον οὐκ ἂν γίνοιτο, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν, οὐδεμία μεταβολὴ μία καὶ συνεχὴς οὖσα ἀίδιός ἐστιν. ἰσοδυναμεῖ γὰρ τῷ 'πᾶς οὐκ ἔστι' τὸ 'οὐδείς ἐστιν.' εἰ δὲ μηδεμία κίνησις μία οὖσα ἀίδιός ἐστιν, οὐδ' ἂν ὅλως κίνησις ἀίδιος εἴη. καὶ ἔοικεν αὕτη ἡ ἔνστασις οὐ τὸ ἀεὶ εἶναι κίνησιν ἀναιρεῖν (τί γὰρ κωλύει πρὸ ἑκάστης μεταβολῆς πεπερασμένης οὔσης εἶναι ἄλλην καὶ μετὰ ἑκάστην ἄλλην;), ἀλλὰ τὸ μίαν εἶναι συνεχῆ καὶ ἀίδιον κίνησιν ἡ ἔνστασις αὕτη ἐπιχειρεῖ ἀναιρεῖν. Δευτέρα δὲ ἔνστασις πρὸς τὸ ἀγένητον εἶναι τὴν κίνησιν ἐκ τῆς ἐναργείας ἐπιχειροῦσα. ὁρῶμεν γὰρ πολλὰ μὴ πρότερον κινούμενα μήτε ἔχοντα ἐν ἑαυτοῖς μηδεμίαν κίνησιν μήτε καθ' ὅλον μήτε κατὰ μέρος εἰς τὸ κινεῖσθαι μεταβάλλοντα, οἷον ἐπὶ τῶν ἀψύχων ὁρᾶται· λίθοι γὰρ καὶ ξύλα μήτε καθ' ὅλα μήτε κατὰ μέρη κινούμενα, ἀλλ' ἠρεμοῦντα τέως, κινεῖταί ποτε καὶ ἄρχεται τοῦ κινεῖσθαι ἐξ ἠρεμίας παντελοῦς εἰς τὸ κινεῖσθαι μεταβαλλόμενα. καίτοι εἰ ἦν ἀίδιος ἡ κίνησις, ἦ ἀεὶ κινεῖσθαι ἔδει ταῦτα ἢ μηδέποτε κινεῖσθαι, ἵνα μὴ ἐκ τοῦ μὴ εἶναι μεταβάλλουσα ἡ κίνησις γενητὴ καὶ μηκέτι ἀίδιος εἴη. νῦν δὲ ταῦτα καὶ ἄρχεται τοῦ κινεῖσθαι καὶ πάλιν παύεται. καὶ αὕτη δὲ ἡ ἔνστασις πρὸς τὸ ἀγένητον εἶναι τὴν κίνησιν ἐνισταμένη καὶ ἡ μετ' αὐτὴν τοσοῦτον μόνον δεικνύουσιν, ὅτι γίνονταί τινες κινήσεις μὴ πρότερον οὖσαι, οὐ μέντοι ὅτι οὐκ ἔστι πρὸ ἐκείνων ἄλλη κίνησις οὐδὲ μετ' ἐκείνας ἄλλη. Τρίτον δὲ καὶ πολὺ μᾶλλον ἐπὶ τῶν ἐμψύχων φανερὸν δοκεῖ τὸ γίνεσθαι κίνησιν μὴ πρότερον οὖσαν. τὰ μὲν γὰρ ἄψυχα, εἰ καὶ ἠρεμοῦντα πρότερον εἰς τὸ κινεῖσθαι μεταβάλλει, ἀλλὰ τὸ κινοῦν αὐτὰ ἔξωθέν ἐστι κινούμενον καὶ αὐτό, ὡς μὴ δείκνυσθαι γενητὴν ὑπὸ τῶν ἀψύχων τὴν κίνησιν ἁπλῶς διὰ τὸ προϋπάρχειν ἄλλην κίνησιν τῆς γενητῆς τούτων κινήσεως· ἐπὶ δὲ τῶν ζῴων οὐ δυνατὸν τοῦτο λέγειν, ὅταν φαίνηται ταῦτα ἐκ παντελοῦς ἠρεμίας ἐξ ἑαυτῶν κινούμενα οὐδενὸς ἔξωθεν κινοῦντος, ὅπερ κινούμενον ἐδύνατο κινεῖν. δοκεῖ γὰρ ἐναργῶς τότε γεννᾶσθαι κίνησις μὴ πρότερον οὖσα, εἰ ἐξ αὐτοῦ κινεῖται μὴ πρότερον κινουμένου. εἰ δὲ ἐν ζῴῳ δυνατὸν ἄρχεσθαι κίνησιν μὴ πρότερον οὖσαν (βαιὸς δὲ κόσμος τὸ ζῷον κατὰ τάξιν τινὰ καὶ φύσιν

διακεκοσμημένον καὶ διοικούμενον), τί κωλύει τὸ αὐτὸ συμβῆναι καὶ κατὰ τὸν ὅλον κόσμον, ὡς ἐξ ἀκινησίας αὐτὸν παντελοῦς εἰς τὸ ἐξ ἑαυτοῦ κινεῖσθαι μεταβαλεῖν. [40]

in Ph 10 1188 καὶ οὕτω μὴ πρότερον οὖσαν κίνησιν γενέσθαι. εἰ δὲ ἐν τῷ κόσμῳ φησὶ τοῦτο δυνατόν, καὶ ἐν τῷ ἀπείρῳ δυνατόν, ἤτοι τῷ Ἀναξαγόρου (ὡς ἤκουσεν ὁ Ἀλέξανδρος, διότι τὸ μῖγμα τὸ ἐκ τῶν ὁμοιομερειῶν ἀπείρων οὐσῶν ἄπειρον ἀνάγκη εἶναι) ἢ τῷ Ἀναξιμένους καὶ Ἀναξιμάνδρου καὶ ὅλως τῶν ἓν τὸ στοιχεῖον ἄπειρον κατὰ μέγεθος ὑποθεμένων, ἢ καὶ τούτου καὶ ἐκείνου. προσέθηκε καὶ τὸ εἴπερ ἐνδέχεται κινεῖσθαι τὸ ἄπειρον καὶ ἠρεμεῖν ὅλο ν, ὅτι δέδεικται τὸ ἄπειρον κατὰ μέγεθος μὴ δυνατὸν ὂν κινηθῆναι τὴν τοπικὴν κίνησιν, ἣν κινεῖται τὰ αὐτοκίνητα· μήτε γὰρ ἐπ’ εὐθείας, εἰ μὴ ἔστιν ὅπου προβήσεται τὸ ἄπειρον, μήτε κύκλῳ, εἴπερ μὴ ἔστι τοῦ ἀπείρου τὸ μὲν ἄνω τὸ δὲ κάτω, ἢ τὸ ἔσχατον καὶ μέσον. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα περὶ τούτου γέγραπται ἐπιχειρήματα ἐν τῷ τρίτῳ τῆσδε τῆς πραγματείας. p. 252b28 Τούτων δὴ τὸ μὲν πρῶτον λεχθέν ἕως τοῦ δῆλον δ ’ ἔσται μᾶλλον ἐκ τῶν ὕστερο ν . Τὰς τρεῖς ἐνστάσεις ἐκθέμενος τὰς πρὸς τὸ ἀγένητον καὶ ἀίδιον εἶναι τὴν κίνησιν πρὸς τὴν πρώτην ὑπαντᾷ τὴν λέγουσαν μηδεμίαν εἶναι κίνησιν ἀγένητον καὶ ἀνέκλειπτον, εἴπερ πᾶσα κίνησις ἐξ ἐναντίου εἰς ἐναντίον καὶ ἐκ πέρατος εἰς πέρας. ὥστε καὶ εἰ ἀεὶ κινοῖτό τι ἀπὸ τοῦ ἐναντίου εἰς τὸ ἐναντίον, μὴ εἶναι ταύτην μίαν μηδὲ ἀδιάκοπον κίνησιν, ἀλλ’ ἀεὶ ἄλλοτε ἄλλην ἐκ τῆς μεταξὺ ἠρεμίας γίνεσθαι. τοῦτον οὖν διαλύων τὸν λόγον τὸ μὲν μὴ δύνασθαι μίαν εἶναι καὶ συνεχῆ τὴν εἰς τὰ ἀντικείμενα γινομένην κίνησιν ἀληθὲς εἶναί φησι· κἂν γὰρ πάλιν καὶ πάλιν κατὰ τὰ ἐναντία γένηται τῷ κινουμένῳ ἡ μεταβολή, ἀλλ’ ἀδύνατον τὴν οὕτω γινομένην κίνησιν μίαν εἶναι καὶ συνεχῆ. ὥστε τοῦτό φησιν ἴσως ἀναγκαῖον τὸ μὴ ἀγενήτους μηδὲ ἀιδίους εἶναι τὰς τοιαύτας κινήσεις, εἴπερ μὴ ἀεὶ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν εἶναι δυνατὸν τὴν τοῦ αὐτοῦ καὶ ἑνὸς τοιαύτην κίνησιν. ἐὰν γὰρ τοῦτο δειχθῇ, ὅτι ἀδύνατον τὴν εἰς τὰ ἀντικείμενα γινομένην κίνησιν μίαν εἶναι καὶ συνεχῆ, ὅπερ οὔπω δέδεικται, εἴη ἂν δεδειγμένον τὸ μηδεμίαν τῶν εἰς τὰ ἀντικείμενα κινήσεων ἀίδιον εἶναι. δειχθήσεται δέ, ὅτι ἀνάγκη τοῦ αὐτοῦ ὄντος τοῦ κινουμένου τὰς ἀντικειμένας κινήσεις στάσει διαλαμβάνεσθαι. διὰ τοῦτο τέως νῦν τὸ ἴσως προστέθεικεν, καὶ μετ’ ὀλίγον τὸ ἀλ λ ’ ὅμως ὁποτέρως ποτὲ ἔχε ι, διότι μήπω τοῦτο δέδεικται. εἰπὼν δὲ εἴπερ μὴ ἀεὶ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν εἶναι δυνατὸν ἐπὶ παραδείγματος σαφὲς ποιεῖ τὸ λεγόμενον· οἷον τῆς χορδῆς πάλιν καὶ πάλιν κρουομένης καὶ εἰς τἀναντία μεταχωρούσης καὶ ὁμοίως κινουμένης πότερον εἷς καὶ συνεχὴς ὁ αὐτὸς φθόγγος ἐστὶν ἢ ἀεὶ ἕτερος καὶ ἕτερος; καὶ γὰρ εἰ φθόγγος, οὗ μάλιστα αἰσθανόμεθα, ὁ αὐτὸς καὶ εἷς, καὶ ἡ κίνησις μία καὶ συνεχής ἐστιν· ἀκολουθεῖ γὰρ τῇ κινήσει ὁ φθόγγος, καὶ εἰ ἕτερος καὶ ἕτερος (ὅπερ δειχθήσεται), ὁμοίως καὶ ἡ κίνησις ἕξει. [5]

in Ph 10 1189 διορίσας οὖν οὕτω τὴν ζήτησιν ἐπὶ τῆς χορδῆς, ὁποτέρως ἂν ἔχῃ, φησίν, ἐπὶ τῶν τοιούτων κινήσεων τῶν ἐξ ἐναντίου εἰς ἐναντίον, εἴτε μία ἐστὶν ἐπὶ τούτων ἡ κίνησις εἴτε οὐ μία, οὐδὲν κωλύει εἶναί τινα ἄλλην κίνησιν παρὰ τὰς εἰς τὰ ἐναντία γινομένας συνεχῆ καὶ μίαν καὶ διὰ τοῦτο ἀίδιον, ἥν φησιν ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα ῥηθησομένων δήλην ἔσεσθαι. λέγει δὲ περὶ τῆς κυκλοφορίας· ταύτην γὰρ μόνην δείξει μὴ γινομένην εἰς τὰ ἐναντία, ὡς αἱ λοιπαί, καὶ διὰ τοῦτο μίαν καὶ συνεχῆ καὶ ἀίδιον. τοῦ δὴ πρώτου λόγου ἀληθὲς μέν φησι τὸ τὰς εἰς ἐναντία γινομένας κινήσεις μήτε συνεχεῖς μήτε ἀιδίους εἶναι, οὐκ ἀληθὲς δὲ τὸ πᾶν τὸ κινούμενον ἐξ ἐναντίου καὶ εἰς ἐναντίον κινεῖσθαι. δειχθήσεται γάρ, ὅτι ἔστι τις μία καὶ συνεχὴς κίνησις. καὶ ὅρα, ὅπως δυνάμενος λῦσαι τὴν ἔνστασιν ἐκ τοῦ μὴ ἀναιρεῖν τὸ εἶναι κίνησιν ἀλλὰ τὸ μίαν καὶ συνεχῆ εἶναι (καὶ γὰρ ἤρκει τοῦτο ἀνενόχλητον φυλάττειν τὸ ἀεὶ εἶναι κίνησιν), ἀλλὰ πρὸς τὴν ἔννοιαν αὐτῆς ἀποτεινόμενος ἔδειξεν, ὅτι κἂν μὴ πᾶσα συνεχής, οὐδὲν κωλύει τινὰ συνεχῆ εἶναι. p. 253a2 Τὸ δὲ κινεῖσθαι μὴ κινούμενον ἕως τοῦ διὰ τί τὰ μὲν ἠρεμεῖ τῶν ὄντω ν , τὰ δὲ κινεῖτα ι . Ἐπὶ τὴν λύσιν τῆς δευτέρας ἐνστάσεως ἐλθὼν τῆς τὸ ἀγένητον τῆς κινήσεως

ἀναιρούσης ἐκ τοῦ τὰ ἄψυχα ἠρεμοῦντα πρότερον ἄρχεσθαί ποτε κινεῖσθαι καὶ παύεσθαί ποτε τῆς κινήσεως, καὶ διὰ τοῦ τὸ γίνεσθαι καὶ φθείρεσθαι τὴν κίνησιν λύει λέγων, ὅτι τὸ κινεῖσθαι μὴ κινούμενον πρότερον τὸ ἄψυχον οὐκ ἔστι δεικτικὸν τοῦ γενητὴν εἶναι τὴν κίνησιν· οὐ γὰρ ἐν τῷ ταῦτα ἄρχεσθαί τε τοῦ κινεῖσθαι καὶ παύεσθαι δείκνυται καὶ καθόλου ἡ κίνησις γενητή· ἄλλα γάρ τινα ἔξωθεν ὄντα καὶ κινούμενα, ὅταν παρῇ, τῆς τούτων κινήσεώς ἐστιν αἴτια. ὥστε προϋπάρχει τῆς τούτων κινήσεως ἡ τῶν κινούντων αὐτὰ κίνησις καὶ τῆς ἐκείνων ἡ τῶν ἐκεῖνα κινούντων καὶ ἐφεξῆς. εἰπὼν δὲ τοῦτο κελεύει ζητεῖν ὡς ἄξιον ζητήσεως, πῶς τὸ αὐτὸ κινητὸν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ κινητικοῦ ὁτὲ μὲν κινεῖται ὁτὲ δὲ οὔ. εἰ γὰρ ὑπὸ τῶν ἀεὶ κινουμένων τὰ ἄλλα κινεῖται, τί δήποτε ὄντων ἀεὶ κινουμένων τῶν κινούντων οὐκ ἀεὶ κινεῖται τὰ ὑπ' αὐτῶν κινούμενα, ἀλλ' ὁτὲ μὲν κινεῖται ὁτὲ δὲ οὔ; ὁ γὰρ τοῦτο ἀπορῶν, οὐ τὴν κίνησιν γενητὴν εἶναι κατασκευάζει, ἀλλὰ ἀρχὴν ζητεῖ τῶν νῦν προκειμένων εἰς ἐπίσκεψιν· αὕτη δέ ἐστιν 'οὐ πᾶν τὸ κινούμενον ἀεὶ κινεῖται καὶ πᾶν τὸ ἠρεμοῦν ἀεὶ ἠρεμεῖ', εἴ γε τὰ ὑπ' ἄλλου κινούμενα ἀεὶ τὸ κινῆσον ἔχει, ἀλλ' ἔστιν ἃ παρὰ μέρος ἠρεμεῖ τε καὶ κινεῖται. [35]

in Ph 10 1190 ταῦτα δὲ μετ' ὀλίγον διαρθρωθήσεται. p. 253a7 Μάλιστα δὲ ἂν δόξειε τὸ τρίτον ἔχειν ἀπορίαν ἕως τοῦ ἀλλὰ γὰρ φανερόν ἐστι καὶ περὶ τούτων ἐκ τῶν ἑπομένω ν . Λύσας τὴν δευτέραν ἔνστασιν τὴν ἀπὸ τῶν ἀψύχων καὶ ἔξωθεν κινουμένων ἐκ τοῦ μηδὲν ἄτοπον εἶναι ποτὲ μὲν κινεῖσθαι αὐτὰ τῇ τοῦ κινοῦντος παρουσίᾳ καὶ αὐτοῦ κινουμένου καὶ δεικνύντος προϋπάρχειν ἄλλην κίνησιν τῆς νῦν γινομένης, ποτὲ δὲ ἠρεμεῖν, ὅταν μὴ παρῇ τὸ κινοῦν, ἐπὶ τὴν τρίτην ἐλθὼν καὶ σαφῶς αὐτὴν ἐκθέμενος, ὅτι τὸ ἔμψυχον ἠρεμοῦν πρότερον καὶ μετὰ ταῦτα βαδίζον μηδενὸς ἔξωθεν αὐτὸ κινοῦντος, ὡς δοκε ῖ, γενητὴν τὴν κίνησιν ἀποφαίνει, καὶ μαρτυρήσας τῇ ἐνστάσει ταύτῃ ὡς μᾶλλον τῶν ἄλλων ἀπορίαν κινούσῃ λύει αὐτὴν ψευδῶς εἰπὼν λαμβάνειν τὸ μηδενὸς ἔξωθεν κινοῦντος ἀφ' ἑαυτῶν κινεῖσθαι τὰ ζῷα τὰ πρότερον ἠρεμοῦντα· ὁρῶμεν γά ρ, φησίν, ἀεί τι κινούμενον ἐν τῷ ζῴῳ τῶν συμφύτων, τουτέστι τῶν φυσικῶς αὐτῷ συνόντων· ἢ γὰρ θερμαίνεται ἢ ψύχεται ἢ ξηραίνεται ἢ ὑγραίνεται ἢ κατ' ἄλλην τινὰ τῶν φυσικῶν ποιοτήτων παθητικῶς μεταβάλλει. τάχα δὲ ἂν συμφύτους λέγοι τὰς φυσικὰς καὶ παρὰ τοῖς ὕστερον καλουμένας δυνάμεις, ἑλκτικὴν καὶ καθεκτικήν, ἀλλοιωτικὴν καὶ ἀποκριτικήν· ἀεὶ γὰρ αὗται ἐνεργοῦσιν ἐν τοῖς σώμασι τῶν ἐμψύχων καὶ μάλιστα τῶν ζῴων οὐ κατὰ τὸ αὐτοκίνητον ταύτας ἐχόντων τῶν ζῴων· τοπικὴ γὰρ ἐκείνη μόνως ἡ κίνησις. τῶν δὲ συμφύτων κινήσεων τὸ περιέχον αἴτιον εἰπὼν προσέθηκε τὸ ἴσως καὶ νῦν καὶ μετ' ὀλίγον, ἢ ὅτι χωρὶς ἀποδείξεως εἴρηται τὸ τῶν συμφύτων κινήσεων, ἢ ὅτι οὐ πᾶσαί εἰσιν ἐκ τοῦ περιέχοντος· καὶ γὰρ τρεφόμενα καὶ αὐξόμενα κινεῖται καὶ πάλιν μειούμενα καὶ ἀεὶ κινεῖται κατὰ ταῦτα, οὔτε ὑπὸ τοῦ περιέχοντος ἁπλῶς οὔτε κατὰ τοπικὴν τῶν ζῴων κίνησιν· τὰς μέντοι κατὰ τὰς παθητικὰς ποιότητας κινήσεις, θερμότητας, ὡς εἶπον, καὶ ψυχρότητας καὶ διακρίσεις καὶ συγκρίσεις καὶ τὰς τοιαύτας ἐκ τοῦ περιέχοντος ἔχει μάλιστα. οὐδὲν οὖν κωλύει, φησί, μᾶλλον δὲ ἴσως ἀναγκαῖον τούτων μὲν τῶν φυσικῶν κινήσεων πολλὰς ἀπὸ τῆς τοῦ περιέχοντος κινήσεως ἐγγίνεσθαι ἐν τῷ σώματι, ἐνίας δὲ αὐτῶν κινεῖν ποτὲ μὲν τὴν διάνοιαν, ποτὲ δὲ τὴν ὄρεξιν· διὰ γὰρ τῆς αἰσθήσεως ἡ μὲν διάνοια γνωρίσασα τὸ πάθος βουλεύεται περὶ αὐτοῦ, εἴτε ἐκκλίνειν εἴτε ὑπομένειν αὐτὸ χρή. καὶ οὕτω κινεῖ τὸ ζῷον τὴν τοπικὴν κίνησιν ἐξ αὐτοῦ δοκοῦσαν. [35]

in Ph 10 1191 ποτὲ δὲ ὅταν ἡδέος ἢ λυπηροῦ γένηται συναίσθησις, ἡ ὄρεξις κινεῖται καὶ ἡ ἔκκλισις ὡς καὶ ἐπὶ τῶν ἀλόγων ζῴων, καὶ αὗται κινοῦσι κατὰ τόπον τὸ ζῷον οἷον ἐπὶ ποτὸν ἢ βρῶσιν, οὐκ οὔσης πρώτης, ὡς δοκεῖ, ταύτης τῆς κινήσεως, ἀλλὰ προηγουμένων αὐτῆς τῆς τε κατὰ τὴν διάνοιαν ἢ τὴν ὄρεξιν, καὶ πρὸ τούτων τῆς ἐν τῷ σώματι παθητικῆς, ἣν τὸ περιέχον καὶ αὐτὸ κινούμενον κινεῖ. ἀκριβέστερον δὲ ἐν τῷ Περὶ ζῴων κινήσεως τὴν αἰτίαν λέγει τῆς κατὰ τόπον κινήσεως. πιστοῦται δὲ τὸ ἀεὶ εἶναί τινα κίνησιν ἐν τοῖς ζῴοις, οὐκ ἐξ αὐτῶν, ἀλλ' ἐκ τοῦ

περιέχοντος, ἥτις αἰτία γίνεται τῆς κατὰ τόπον κινήσεως τοῖς ζῴοις, ἐκ τοῦ κατὰ τοὺς ὕπνους συμβαίνοντος. οἱ γὰρ κοιμώμενοι μήτε τὴν κατὰ τόπον κίνησιν κινούμενοι μήτε αἰσθανόμενοι, ἅπερ ἴδια τῶν ζῴων ὡς ζῴων ἐστί, πολλὰς ὅμως κινοῦνται κινήσεις, τάς τε τῆς ἀναπνοῆς καὶ τὰς ἄλλας συμφύτους καὶ τὰς κατὰ τὴν πέψιν, καὶ ἔτι τὰς φαντασίας καὶ τὰς ἀπὸ τοῦ περιέχοντος παθητικὰς θερμαινομένου τινὸς ἐν αὐτοῖς ἢ ψυχομένου. ἀλλ' ὅταν μὲν αἱ ἀπὸ τῆς τροφῆς ἀναθυμιάσεις ἀθρόαι καταλάβωσιν τὸν ἐγκέφαλον ἢ τὴν καρδίαν καὶ ψυχθῶσιν, ὕπνου γίνονται αἴτιαι· θερμαινόμεναι δὲ καὶ διακρινόμεναι καὶ λεπτυνόμεναι τοῦ διανίστασθαι, ὡς ἐν τῷ Περὶ ὕπνου δείκνυσι. καὶ πάλιν αἰσθάνονται τὰ ζῷα καὶ κινοῦνται κατὰ τόπον, τὴν ἀρχὴν ταύτης τῆς κινήσεως λαβόντα παρά τινων κινήσεων, ἃς ἐκινοῦντο κοιμώμενα, ὡς εἴ γε ἦν παντελὴς ἀκινησία τότε, οὐδ' ἂν ἐπανίσταντο τὴν ἀρχήν. ὥστε καὶ ἐν τοῖς ζῴοις αἱ ἔξωθεν κινήσεις αἴτιαι τῆς τοπικῆς κινήσεώς εἰσιν, ἥτις ὡς ἐξ αὐτῶν ἀρχομένη πρώτως τῶν ζῴων χώραν τῇ ἀπὸ τῶν ζῴων ἐνστάσει παρέσχεν. ὅπως δὲ ταῦτα ἔχει τε καὶ γίνεται, φανερὸν ἔστα ι, φησίν, ἐκ τῶν ἑπομένω ν. δείξει γάρ, πῶς κινεῖται τὰ ζῷα καὶ ὑπὸ τίνος καὶ τίνα τρόπον ὅλως κινεῖται τὰ αὐτοκίνητα. Ἐπιστῆσαι δὲ ἄξιον ἐν τούτοις, εἰ μηδεμιᾶς κινήσεως τοπικῆς ἀρχὴ τὸ ζῷόν ἐστιν, ἀλλ' ἔξωθεν τὴν ἀρχὴν ἔχουσι πᾶσαι· οὐ γὰρ μόνον ἐπὶ ποτὸν ἢ βρῶσιν ἤ τι τῶν τοιούτων κινούμεθα διὰ τὴν ἐν τῷ σώματι θερμότητα καὶ διαφόρησιν, ἀλλὰ καὶ μαθημάτων ἕνεκα καὶ χρηματισμοῦ καὶ τιμῆς καὶ δυναστείας καὶ διὰ καθήκοντος ἀποπλήρωσιν κινούμεθα πολλὰς κινήσεις κατὰ τόπον, καὶ οὐχ ἡμεῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλογα ζῷα φαντασίας κινηθείσης ἐπὶ τόπους ὁρμᾷ τινας. ἀλλὰ καὶ τούτων, φαίη ἄν τις, ἔξωθέν ἐστιν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως· τὸ γὰρ ὀρεκτὸν κινοῦν τὴν φαντασίαν ἢ τὴν διάνοιαν ἐγείρει πρὸς τὴν κατὰ τόπον τοῦ ζῴου κίνησιν, τὸ δὲ ὀρεκτὸν ἀκίνητον ὂν κινεῖ. ὅλως δὲ ὁ τὴν ἀπὸ τῶν ζῴων ἔνστασιν λύσας τί ἄρα βούλεται δεῖξαι; ὅτι τῆς κατὰ τόπον τῶν ζῴων κινήσεως προηγεῖται ἄλλη κίνησις, ἡ τῆς διανοίας ἢ φαντασίας καὶ ἐκείνης ἡ ἐν τῷ σώματι καὶ ἐκείνης ἡ τοῦ περιέχοντος; καὶ τί τοῦτο; οὐδὲ γὰρ μία καὶ συνεχὴς ἡ τοιαύτη κίνησις ἐκ διαφόρων εἰδῶν συνεστῶσα, τῆς κατὰ τόπον καὶ τῆς φανταστικῆς καὶ ἀλλοιωτικῆς· οὔτε μέντοι ἄϊδιος ἡ τοιαύτη· οὐ πάντως γὰρ ἡ τοῦ σώματος ἀλλοίωσις κινεῖ τὴν διάνοιαν ἢ τὴν ὄρεξιν, οὐδὲ αὕτη κινηθεῖσα πάντως κινεῖ κατὰ τόπον τὸ ζῷον, οὐδὲ ἡ κατὰ τόπον τούτου κίνησις πάντως ἄλλο τι κινεῖ. [35]

in Ph 10 1192 πῶς οὖν ἐκ τούτων βεβαιοῦται τὸ ἀγένητον καὶ ἀίδιον εἶναι τὴν κίνησιν μίαν οὖσαν καὶ συνεχῆ; μήποτε οὖν οὐ τοῦτο πρόκειται διὰ τῆς τῶν ἐνστάσεων τούτων λύσεως τὸ τὰς μερικὰς πάσας κινήσεις μίαν συνεχῆ δεῖξαι κίνησιν ἀγένητον καὶ ἀνέκλειπτον· καὶ γὰρ σαφῶς ἐν τῇ λύσει τῆς προτέρας ἐνστάσεως ἐνδέδωκε μὴ εἶναι τῷ ἀριθμῷ μίαν τὴν εἰς τὰ ἐναντία κίνησιν, καὶ ἀναγκαῖον εἰπὼν εἶναι τοῦτο, εἴπερ μὴ ἀεὶ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν εἶναι δυνατὸν τὴν τοῦ ἑνὸς κίνησιν. ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ πρὸς τὸ ἄναρχον τῆς κινήσεως ἐνστάσεις μερικάς τινας κινήσεις προέφερον ἀπ' ἀρχῆς τινος γινομένας, τὰς λύσεις, οἶμαι, πρὸς τοῦτο μόνον ὑπαντῆσαι δεικνύσας, ὅτι αἱ προβληθεῖσαι ὡς ἄναρχοι κινήσεις οὐκ εἰσὶν ἄναρχοι, ἀλλ' ἔχουσί τινας ἀρχάς, οὐ μέντοι ὅτι εἰς μίαν ἄναρχόν εἰσι συντεταγμέναι· οὐδὲ γὰρ τὴν ἐκ τούτων βούλεται ἀγένητον καὶ ἄφθαρτον δεῖξαι, ἀλλ' ἐκείνην, ἣν ἐνδείκνυται, ὅτε ἔλεγεν, ὅτι κἂν αἱ εἰς τὰ ἐναντία κινήσεις μὴ ὦσι συνεχεῖς καὶ μία, ἀλλ' ὅμως οὐδὲν κωλύει εἶναί τινα τὴν αὐτὴν τῷ συνεχῆ εἶναι καὶ ἀίδιον. αὕτη δέ ἐστιν ἡ κυκλοφορία, εἰς ἣν ὁ πᾶς αὐτῷ λόγος τείνει ὁ περὶ τῆς μιᾶς ἀνάρχου καὶ ἀτελευτήτου κινήσεως, ὡς ἐκείνης προηγουμένης πασῶν τῶν ἐχουσῶν ἀρχὴν κινήσεων, καὶ δι' ἐκείνην καὶ πρὸ πάσης μερικῆς κινήσεως καὶ μετὰ πᾶσαν οὔσης ἄλλης κινήσεως, διότι εἰς ἐκείνην ἀναφέρονται, ἔσται δὲ τοῦτο ἐν τοῖς ἑξῆς σαφέστερον, ὅταν ἡ μία κίνησις ἡ ἀίδιος ζητῆται. τέως δὲ ἀγένητον καὶ ἄναρχον μέχρι νῦν τὴν κίνησιν ἔδειξεν οὐχ ὡς μίαν οὖσαν καὶ συνεχῆ, ἀλλ' ὅτι πρὸ πάσης κινήσεώς ἐστιν ἄλλη καὶ μετὰ πᾶσαν ἄλλη. ἀπὸ ταύτης δὲ ὁρμώμενος ἐν τοῖς ἑξῆς εὑρήσει τὴν μίαν καὶ συνεχῆ καὶ ἀίδιον τὴν τῆς

κυκλοφορίας, ἥτις καὶ τούτων τῶν ἀδιαλείπτων κινήσεών ἐστιν αἰτία. ἀλλὰ διὰ τί περὶ κινήσεως μὲν προὐβάλετο ζητεῖν, εἴτε ἀίδιος ἡ κίνησις εἴτε οὔ, περὶ δὲ ἠρεμίας οὐκέτι; ἢ ὅτι ἡ ἠρεμία στέρησίς ἐστι κινήσεως, οὐδεμία δὲ στέρησις ἀίδιος, ὅτι μηδὲ ἀιδίου πράγματος εἶναι δύναται· οὐδὲ γὰρ συνυπάρχει ἡ στέρησις τῇ ἕξει, ἀλλὰ τὰς γινομένας καὶ φθειρομένας κινήσεις διαδέχεται. ἡ μέντοι στάσις καὶ μονὴ οὐκέτι στέρησις οὖσα, ἀλλ' ἐναντία τῇ κινήσει, ἄναρχός ἐστι καὶ αὕτη καὶ ἀίδιος ὥσπερ ἡ κύκλῳ κίνησις. περὶ μένον γὰρ αὕτη γίνεται πάντως. p. [35]

in Ph 10 1102 253a22 Ἀρχὴ δὲ τῆς σκέψεως ἥπερ καὶ περὶ τῆς λεχθείσης ἀπορίας ἕως τοῦ καὶ τέλος ἡμῖν ταύτης τῆς πραγματείας ἐστ ί . Τῆς ἀκριβεστέρας τῶν προειρημένων διαρθρώσεως ἀρχὴν εἶναί φησι τὴν αὐτήν, ἣν καὶ περὶ τῆς προειρημένης ἀπορίας τῆς ζητούσης, πῶς τὸ αὐτὸ κινητὸν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ κινητικοῦ ὁτὲ μὲν κινεῖται, ὁτὲ δὲ οὔ. ἔλεγε δὲ ὅτι οὐδὲν ἄλλο ἀπορεῖ ὁ τοῦτο λέγων ἢ διὰ τί οὐκ ἀεὶ τὰ μὲν ἠρεμεῖ τῶν ὄντων τὰ δὲ κινεῖται, ἀλλ' ἔστι τὰ ποτὲ μὲν ἠρεμοῦντα ποτὲ δὲ κινούμενα. καὶ τῆς ἀπορίας οὖν ἐκείνης καὶ τοῦ πῶς τὰ ζῷα κινεῖται τὴν αὐτὴν ἀρχὴν ταύτην εἶναί φησι. καὶ ἔτι πρὸς τὴν ἐξ ἀρχῆς ζήτησιν, εἰ ἀίδιος ἡ κίνησίς ἐστι, καὶ πρὸς τοὺς ἐνισταμένους τῇ ἀιδιότητι τῆς κινήσεως λόγους χρήσιμόν φησι τὸ ἄνωθεν διελομένους ἰδεῖν, πῶς ἔχει τὰ ὄντα πρὸς κίνησιν καὶ πρὸς ἀκινησίαν. ἄνωθεν οὖν ἀρξάμενος διαιρέσει χρῆται ἀπαραλείπτῳ δι' ὅλων χωρούσῃ τῶν ὄντων. ἀνάγκη γὰρ ἢ πάντα ἠρεμεῖν ἀεὶ 〈τὰ〉 ὄντα ἢ πάντα ἀεὶ κινεῖσθα ι· καὶ ἔστιν ἐπὶ πάντων ἀντιφατικὴ ἡ διαίρεσις. ἢ γὰρ κινεῖσθαι πάντα ἢ μὴ κινεῖσθαι ἀεί, ἢ τὰ μὲν κινεῖσθα ι , τὰ δὲ ἠρεμεῖ ν. καὶ τοῦτο τριχῶς, ἤτοι τὰ μὲν κινούμενα κινεῖσθαι ἀε ί , τὰ δὲ ἠρεμοῦντα ἀεὶ ἠρεμεῖ ν. ἢ πάντα τὰ ὄντα καὶ κινεῖσθαι καὶ ἠρεμεῖν ἐν μέρει. ἢ τὸ λοιπόν φησι καὶ τρίτον τὰ μὲν ἀεὶ τῶν ὄντων ἀκίνητα εἶνα ι , τὰ δὲ ἀεὶ κινούμενα, τὰ δὲ ποτὲ μὲν κινούμενα ποτὲ δὲ ἠρεμοῦντα. τρίτον δὲ εἶπεν τοῦτο ἐπὶ πρώτῳ μὲν τῷ ἢ πάντα ἠρεμεῖν ἢ πάντα κινεῖσθαι, δευτέρῳ δὲ τῷ ἢ τὰ μὲν κινεῖσθαι τὰ δὲ ἠρεμεῖν. ὅπερ τριχῇ διεῖλεν. μετ' ἐκεῖνα οὖν τὰ δύο τρίτον τοῦτό φησιν, ὅπερ αὐτῷ λεκτέον εἶπεν, τουτέστι δεικτέον καὶ κατασκευαστέον. πάντα γὰρ τὰ ἀπορεῖσθαι δοκοῦντα τούτου φανερωθέντος λυθήσεται· οὔτε γὰρ διὰ τὸ πᾶσαν κίνησιν πόθεν ποῖ εἶναι τὸ ἀίδιον ἀναιρεθήσεται τῆς κινήσεως, ἐὰν δειχθῇ, ὅτι οὐ πᾶσα κίνησις τοιαύτη. οὔτε τὸ γίνεσθαι κίνησιν ἐν ἀκινήτῳ δεικτικόν ἐστι τοῦ γένεσιν εἶναι κινήσεως, εἴπερ μὴ πανταχοῦ γίνεται κίνησις μὴ οὖσα. καὶ ἡ ἀπορία δὲ λυθήσεται ἡ ζητοῦσα, διὰ τί οὐχὶ τὰ μὲν κινούμενα ἀεὶ κινεῖται, τὰ δὲ ἠρεμοῦντα ἀεὶ ἠρεμεῖ, ἐὰν εὑρεθῇ καὶ ἀεί τι ἀκίνητον ὂν καὶ ἀεί τι κινούμενον, καὶ ἄλλα ποτὲ μὲν κινούμενα ποτὲ δὲ ἠρεμοῦντα. καὶ τέλος οὕτω τὸ ἄριστον ἐπιτεθήσεται τῇ περὶ κινήσεως πραγματείᾳ ἀπὸ ἀρχῆς διὰ τῶν μέσων ἀποδεικτικῶς ἐπὶ τὸ τέλος πορευομένῃ. τέλος δέ φησιν ὁ Ἀλέξανδρος τὸ εὑρεῖν τι ἀεὶ καὶ συνεχῶς κινούμενον ὑπὸ ἀιδίου τε καὶ ἀκινήτου. μήποτε δὲ ὁ Ἀριστοτέλης τὸ αὐτὸ καὶ λύσιν τῶν ἀπορουμένων καὶ τέλος τῆς πραγματείας εἶπε τὸ βεβαιώσασθαι τὸ τρίτον ἐκεῖνο, ὅτι τῶν ὄντων τὰ μὲν ἀκίνητά ἐστι, τὰ δὲ ἀεὶ κινούμενα, τὰ δὲ ἀμφοτέρων μεταλαμβάνει. [35]

in Ph 10 1104 δύνατὸν δὲ καὶ οὕτως, οἶμαι, τῆς τῶν ὄντων πρὸς κίνησιν καὶ ἠρεμίαν σχέσεως τριπλῆν ποιήσασθαι τὴν διαίρεσιν· τριῶν γὰρ ὄντων τούτων τοῦ τε ἀεὶ κινεῖσθαι καὶ τοῦ ἀεὶ ἠρεμεῖν καὶ τρίτου τοῦ ποτὲ μὲν κινεῖσθαι ποτὲ δὲ ἠρεμεῖν εἰς τρία τριχῶς αἱ σχέσεις διαιρεθήσονται ἢ πάντων τῶν ὄντων τὴν αὐτὴν ἐχόντων κατάστασιν ἢ διχῇ διῃρημένων ἢ τριχῇ εἰς ἀρχὰς καὶ μέσα καὶ τέλη. τί γὰρ ἂν εἴη περαιτέρω; καὶ εἰ μὲν τὴν αὐτὴν ἔχει πάντα κατάστασιν, ἢ πάντα ἠρεμεῖ ἀεὶ ἢ πάντα ἀεὶ κινεῖται ἢ πάντα ποτὲ μὲν ἠρεμεῖ ποτὲ δὲ κινεῖται παρὰ μέρος. εἰ δὲ διχῇ διῄρηται τὰ ὄντα, ἢ τὰ μὲν ἀεὶ ἠρεμεῖ τὰ δὲ ἀεὶ κινεῖται, ἢ τὰ μὲν ἀεὶ ἠρεμεῖ τὰ δὲ ποτὲ μὲν κινεῖται ποτὲ δὲ ἠρεμεῖ, ἢ ἀνάπαλιν τὰ μὲν ἀεὶ κινεῖται, τὰ δὲ ποτὲ μὲν κινεῖται ποτὲ δὲ ἠρεμεῖ. ὥστε τριχῇ καὶ τοῦτο διήρηται τὸ τμῆμα. τὸ δὲ τρίτον καὶ ἀληθὲς τῷ σωρίτῃ· εἰ τριχῇ διῄρηται τὰ ὄντα, ἀνάγκη τὰ μὲν ἀεὶ ἠρεμεῖν, τὰ δὲ ἀεὶ κινεῖσθαι, τὰ δὲ ποτὲ μὲν ἠρεμεῖν ποτὲ δὲ

κινεῖσθαι. καὶ παρὰ ταῦτα τὰ ἐννέα τμήματα οὐκ ἔστιν, οἶμαι, τῶν ὄντων σχέσις ἄλλη πρὸς κίνησιν καὶ ἠρεμίαν, εἴπερ ἀνάγκη ἢ κινεῖσθαι ἢ ἠρεμεῖν ἢ ἅμα καὶ κινεῖσθαι καὶ ἠρεμεῖν. κυριώτερον δὲ ἐπὶ τῶν μηδέποτε κινουμένων εἶπεν τὸ ἀκίνητα εἶναι ἤπερ τὸ ἠρεμεῖν. ἡ γὰρ ἠρεμία στέρησις οὖσα κινήσεως, τοῖς καὶ κινεῖσθαι ποτὲ πεφυκόσιν ὑπάρχει. οὕτω δὲ καὶ ἀντιφατικὴ ἡ διαίρεσις γίνεται εἰς τὰ ἀεὶ κινούμενα, καὶ τὰ μηδέποτε κινούμενα μεριζομένη. p. 253a32 Τὸ μὲν οὖν πάντα ἠρεμεῖν καὶ τούτου ζητεῖν λόγον ἕως τοῦ ὑπόθεσις γὰρ ὅτι ἡ φύσι ς , ἀρχὴ τῆς κινήσεω ς . Ἐκθέμενος οὕτω τὴν τῶν ὄντων διαίρεσιν κατά τε κίνησιν καὶ ἀκινησίαν πᾶσιν ἐπεξέρχεται τοῖς ἀδοκίμοις τῆς διαιρέσεως τμήμασιν ἐπιμελῶς οὕτως, ὡς καὶ πάλιν ἀναλαβεῖν τὸν λόγον, διότι ἡ ἔφοδος αὕτη μετὰ ἀκριβοῦς ἀποδείξεως γινομένη τῶν τε ἀπορουμένων, ὡς αὐτὸς εἶπεν, λύσιν παρέχεται καὶ τέλος ἄριστον ἐπιτίθησι τῇ φυσικῇ πραγματείᾳ, τὰ μὲν ἔσχατα τῶν φυσικῶν εἰς τὰ πρῶτα τῶν τοιούτων ἀνάγουσα, ταῦτα δὲ εἰς τὰς ὑπερφυεῖς τῶν ὄντων ἀρχὰς ἀποκορυφοῦσα. πρῶτον τοίνυν εὐθύνει τὸ πρῶτον ἐν τῇ διαιρέσει κείμενον τὸ πάντα ἠρεμεῖν λέγον καὶ τέτρασιν ἐπιχειρήμασι συντόμως χρῆται πρὸς τοῦτο· ἑνὶ μέν, ὅτι τὸ ζητεῖν ἀποδεικτικὸν λόγον τοῦ πάντα ἠρεμεῖν ἀφέντας τὴν αἴσθησιν οὕτως ἐναργῶς ἀντιφθεγγομένην καὶ πολλὰ κινεῖσθαι λέγουσαν ἀσθένεια διανοίας ἐστί, δι’ ἣν ἀγνοεῖ τις, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐπὶ τῶν τοιούτων προβλημάτων λόγοι τῆς αἰσθήσεως πιστότεροι· ἀγνοεῖ δὲ καὶ τίνα χρὴ ζητεῖν, ὅτι οὐχὶ τὰ προφανέστατα, καὶ τίσιν ἐπὶ τίνων κριτηρίοις δεῖ κεχρῆσθαι, ὅτι ἐπὶ τῶν αἰσθητῶν τῇ αἰσθήσει μάλιστα καὶ ταύτην ἀρχὴν ποιεῖσθαι τῶν ἀποδείξεων, δεύτερον, ὅτι ὁ τὴν κίνησιν ἀναιρῶν δοκεῖ μὲν μέρος τι τῶν ὑπαρχόντων τοῖς φυσικοῖς πράγμασι τὴν κίνησιν ἀναιρεῖν, ἀγνοεῖ δὲ μὴ περὶ μέρους ἀλλὰ περὶ τοῦ ὅλου ἀμφισβητῶν. [35]

in Ph 10 1195 εἰ γὰρ ἐν τούτῳ ἔχει τὸ εἶναι ἡ φύσις ἐν τῷ ἀρχὴ κινήσεως τοῖς φυσικοῖς εἶναι, ἀναιρουμένης κινήσεως ἀναιρεῖται ἡ φύσις· ταύτης δὲ ἀναιρουμένης ἀναιρεῖται τὰ φυσικά, οἷς τὸ εἶναι ἐν τούτῳ ἐστὶν ἐν τῷ φύσιν ἔχειν. τρίτον, ὅτι οὐ τὴν φύσιν μόνον ἀναιρεῖ καὶ τὰ φυσικὰ ὁ πάντα ἠρεμεῖν λέγων οὐδὲ πρὸς τὸν φυσικὸν ἐνίσταται μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς τέχνας πάσας καὶ τὰς ἐπιστήμας τὰς πρακτικάς, δηλονότι τὰς μετὰ κινήσεως ἐνεργούσας· ἡ γὰρ θεωρητική τινος δεῖται φυσικῆς κινήσεως. διὸ καὶ εἰπὼν πρὸς ἁπάσας τὰς ἐπιστήμας τὸ ὡς εἰπεῖν προσέθηκεν. καὶ πρὸς τὰς δόξας δὲ πάσας τῶν φυσικῶν ἢ καὶ πάντων ἀνθρώπων ἐναντιοῦται διὰ τὸ κινήσει χρῆσθαι πάσα ς. καὶ ἐπιστῆσαι χρὴ καὶ ἐντεῦθεν ὡς οἶμαι, ὅτι οὐδὲ τοὺς περὶ Παρμενίδην καὶ Μέλισσον πᾶν τὸ ὂν ἀκίνητον νομίζει δοξάζειν ὁ Ἀριστοτέλης, ἀλλὰ τὸ ὄντως ὂν καὶ νοητὸν μόνον. τέταρτον δὲ ἐπάγει, ὅτι ὥσπερ οὐκ ἔστι μαθηματικοῦ τὸ πρὸς τοὺς ἀναιροῦντας τὰς τῶν μαθημάτων ἀρχὰς ἀντιλέγειν οὐδὲ ἰατροῦ πρὸς τοὺς ἀναιροῦντας τὰς ἰατρικὰς ἀρχὰς οὐδὲ τῶν ἄλλων τινὸς πρὸς τοὺς ἀναιροῦντας αὐτοῦ τὰς ἀρχάς, οὕτως οὐδὲ τὸ νῦν ῥηθὲν τὸ πάντα ἠρεμεῖν τοῦ φυσικοῦ ἐστιν ἀνασκευάζειν. ὡς γὰρ ἀρχὴ τοῖς φυσικοῖς ὑπόκειται τὸ τὴν φύσιν ἀρχὴν κινήσεως εἶναι. ταῦτα δὲ καὶ ἐν τῷ πρώτῳ τῆσδε τῆς πραγματείας εἶπεν πρὸς τοὺς ἀκίνητον τὸ ὂν δοκοῦντας λέγειν. ὑποθέσεις δὲ τὰς ἀρχὰς καλεῖν ἔθος ὡς ἄνευ ἀποδείξεως τιθεμένας καὶ ὑποτιθεμένας ταῖς ἐξ αὐτῶν ἀποδείξεσιν· ὁ γὰρ ἀποδεικνὺς τὰς ἀρχάς, ὅτι μὴ ἀρχαί εἰσιν ὁμολογεῖ· ἐκ προτέρων γὰρ αἱ ἀποδείξεις. p. 253b6 Σχεδὸν δέ τι καὶ τὸ φάναι κινεῖσθαι πάντα ψεῦδος ἕως τοῦ ἐκ τούτων καὶ ἄλλων τοιούτων πιστεύσειεν ἄν τι ς . Ἐπὶ τὸ δεύτερον τμῆμα μετέβη τῆς πρώτης διαιρέσεως τὸ λέγον πάντα κινεῖσθαι καί φησιν, ὅτι καὶ τοῦτο ἐγγὺς καὶ ὅμοιόν ἐστί πως ψεῦδος τῷ λέγειν πάντα ἠρεμεῖν· καὶ γὰρ καὶ ἐπὶ τούτου ἡ αἴσθησις ἀντιφθέγγεται ἐναργῶς τινων ἠρεμούντων· πλὴν ἧττον τὸ πάντα κινεῖσθαι τοῦ πάντα ἠρεμεῖν παρὰ τὴν μέθοδόν ἐστι, φησί, τὴν φυσικήν. ἧττον γὰρ τοῦτο ἀναιρετικόν ἐστι τῆς φύσεως. κἂν γὰρ καθ’ ὅσον ἡ φύσις ἐν τοῖς φυσικοῖς ἐτέθη ὥσπερ κινήσεως οὕτω καὶ ἠρεμίας ἀρχή, κατὰ τοσοῦτον καὶ ὁ τὴν ἠρεμίαν ἀναιρῶν ἀναιρεῖ τὴν φύσιν, ἀλλὰ καθ’ ὅσον ἡ κίνησις

οἰκειοτέρα τῇ φύσει μᾶλλον τῆς ἠρεμίας, κατὰ τοσοῦτον ἧττον παρὰ τὴν φυσικὴν μέθοδον οὗτοι λέγουσι· καὶ ὅτι ἐκεῖνοι μὲν οὐ κίνησιν μόνον ἀλλὰ καὶ ἠρεμίαν ἀναιροῦσιν (ἠρεμεῖ γὰρ τὰ καὶ κινεῖσθαι πεφυκότα), οὗτοι δὲ τὴν ἠρεμίαν μόνην· ἔτι δὲ ἐπειδὴ ἔστι μέν τινα τῶν φυσικῶν τὰ μηδέποτε ἠρεμοῦντα, οὐδὲν δέ ἐστι τῶν φυσικῶν παντελῶς ἀκίνητον. [35]

in Ph 10 1186 διὰ τοῦτο ἧττον παρὰ τὴν φυσικὴν μέθοδον τὸ πάντα κινεῖσθαι λέγειν τοῦ πάντα ἠρεμεῖν. καὶ τοῦτο δὲ σημεῖον τοῦ μὴ πάντῃ τῶν φυσικῶν ἀπᾴδειν τὴν πάντα κινεῖσθαι λέγουσαν δόξαν τὸ καὶ δοξάζειν τινὰς αὐτῶν τὸ πάντα ἀεὶ κινεῖσθαι τὰ ὄντα, ἀλλ᾽ οὐχὶ τὰ μὲν τὰ δὲ οὔ, μὴ δοκεῖν δὲ ἡμῖν διὰ τὸ τὴν αἴσθησιν διαλανθάνειν. πάντα δὲ κινεῖσθαι ἔλεγον οἱ Ἡρακλείτειοι, ὧν καὶ Πλάτων ἐν τῷ Κρατύλῳ τῆς δόξης οὕτως ἀπεμνημόνευσεν. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος τὰς ἀτόμους φησὶ κατὰ τοὺς τιθεμένους αὐτὰς ἀεὶ κινουμένας αἰτίας καὶ τοῖς ἐξ αὐτῶν συγκρίμασι γίνεσθαι, κἂν μὴ αἰσθητῶς, “καὶ κατὰ τούτους δέ, φησί, τὸ κενὸν ἀκίνητόν ἐστιν”. πρὸς τούτους οὖν, φησί, τοὺς πάντα λέγοντας κινεῖσθαι, καίπερ οὐ διορίζοντας ποίαν κίνησιν πάντα λέγουσι κινεῖσθαι, ἦ ἄρα πάσας πάντα, οὐ χαλεπὸν ὑπαντῆσαι, διορίζοντα τὰ τῶν κινήσεων εἴδη καὶ δεικνύντα, ὅτι κατ᾽ οὐδεμίαν δυνατὸν ἀεὶ πάντα κινεῖσθαι. πρῶτον οὖν αὐτοῖς ἔγκλημα ἐπάγει τὸ ἀδιορίστως λέγειν καὶ μὴ διασαφεῖν, κατὰ ποῖον εἶδος κινήσεως πάντα τὰ ὄντα ἀεὶ κινεῖται. εἶτα δείκνυσιν ἐφ᾽ ἑκάστης τῶν τριῶν κινήσεων, ὅτι κατ᾽ οὐδεμίαν οἷόν τε πάντα ἀεὶ κινεῖσθαι, εἰ δὲ κατὰ μηδεμίαν, δῆλον ὡς οὐδὲ κατὰ πάσας. καὶ πρῶτον δείκνυσιν, ὅτι οὔτε αὔξεσθαι οἷόν τέ τι συνεχῶς, οὔτε πάλιν συνεχῶς μειοῦσθαι, οὔτε συνάπτειν τὴν αὔξησιν τῇ μειώσει, ἀλλ᾽ ἔστι στάσις καὶ ἠρεμία ἐν μέσῳ τῷ καθ᾽ ἑκατέραν τούτων τῶν κινήσεων κινουμένῳ· οὔτε γὰρ τὸ αὐξόμενον εἰς τὸ μειοῦσθαι μεταβάλλει οὔτε τὸ μειούμενον εἰς τὸ αὔξεσθαι, ἀλλὰ τὸ μὲν εἰς ἐπίδοσιν τὸ δὲ εἰς φθίσιν. ὅταν οὖν γένηται ἐν ἐκείνοις εἰς ἃ μετέβαλλε, δῆλον ὡς ἵσταται, εἶθ᾽ οὕτως εἰς τὸ μειοῦσθαι μεταβάλλει. δείξει δὲ τοῦτο οὕτως ἔχον ἐν τοῖς ἑξῆς. εἰπὼν δὲ λέγειν τινὰς πάντα κινεῖσθαι, λανθάνειν δὲ τοῦτο τὴν ἡμετέραν αἴσθησιν, καὶ προβαλλόμενος τὴν αὔξησιν καὶ τὴν μείωσιν, ὡς καὶ ἐπὶ τούτων τὰ αὐτὰ λεγόντων αὐτῶν, πρῶτον ἱστορεῖ, τίνι δόξῃ τὸ λεγόμενον ὑπ᾽ αὐτῶν ὅμοιόν ἐστιν, ἣν δείξας ψευδῆ συναναιρεῖ καὶ τὸ ὑπὸ τούτων λεγόμενον. τὸ γὰρ λέγειν, φησίν, ὅτι κινεῖται μὲν ἀεὶ πάντα, λανθάνει δὲ ἡμᾶς τῷ κατ᾽ ὀλίγον, ὅμοιόν ἐστιν ἐκείνῳ τῷ λόγῳ τῷ περὶ τοῦ τὸν συνεχῆ τοῦ ὕδατος σταλαγμὸν κοιλαίνειν τὴν πέτραν· πέτρην κοιλαίνει ῥανὶς ὕδατος ἐνδελεχείῃ, φησὶν ὁ Χοιρίλος, ὡς ὑπὸ ἑκάστου μὲν σταλαγμοῦ μειουμένης τῆς πέτρας, ἀδήλου δὲ ἡμῖν οὔσης τῆς κατ᾽ ὀλίγον μειώσεως, ὁμοίως δὲ καὶ ὑπὸ τῆς ἐκφυομένης ἐν ῥαγάδι λίθου συκῆς, εἰ τύχοι, διίσταταί ποτε ὁ λίθος καὶ ῥήγνυται, ὡς καὶ ἐν τῷ πρὸ τοῦ χρόνῳ παντὶ κατ᾽ ὀλίγον μὲν διισταμένου, λανθάνοντος δὲ τῷ κατ᾽ ὀλίγον τὴν ἡμετέραν αἴσθησιν. [35]

in Ph 10 1187 ὡς οὖν οἱ ταῦτα λέγοντες κινεῖσθαι μὲν συνεχῶς φασιν ἐν τῷ πρὸ τοῦ παντὶ χρόνῳ τὴν μὲν πέτραν μειουμένην, τὸν δὲ λίθον ῥηγνύμενον, λανθάνειν δὲ τῷ κατ᾽ ὀλίγον τὴν ἡμετέραν αἴσθησιν, οὕτω καὶ οἱ πάντα κινεῖσθαι λέγοντες ἀεὶ συνεχῆ μὲν αὐτῶν ἀεί φασιν εἶναι τὴν κίνησιν, ἡμᾶς δὲ τῷ κατ᾽ ὀλίγον διαλανθάνειν· οὕτω δὲ καὶ τὰ αὐξανόμενα καὶ μειούμενα. παραθεὶς οὖν οὕτω τὴν ὁμοίαν δόξαν δείκνυσιν αὐτὴν ψευδῆ, καὶ ὅτι μὴ συνεχὴς ἥ τε τῆς πέτρας μείωσις καὶ ἡ τοῦ λίθου διάστασις. οὐ γὰρ εἰ σπιθαμὴν ἐν ἐνιαυτῷ διέστησεν τὸν λίθον ἡ συκῆ, καὶ τὸ ἐκ τῆς κεγχραμίδος φυὲν ἐν τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ μέρος τι διέστησεν, οὐδὲ εἰ τὴν πέτραν ἐκοίλαναν χίλιοι σταλαγμοί, καὶ ὁ εἷς σταλαγμὸς μέρος τι πάντως ἐκοίλανεν, ἀλ λ ’ οὕτως ἔχει ταῦτα, φησίν, ὥσπερ ἡ νεωλκί α· καὶ γὰρ ἐπὶ ταύτης οἱ μὲν ἑκατὸν ἅμα καθέλκουσι τὴν ναῦν, εἷς δὲ ἕκαστος οὐδ᾽ ἂν σαλεύσειε προελθών. οὕτω δὲ καὶ οἱ μὲν τοσοίδε σταλαγμοὶ τοσόνδε μέρος τῆς πέτρας ἀφεῖλον, εἷς δὲ σταλαγμὸς οὐδ᾽ ὁτιοῦν μέρος ἂν ἀφέλοι. κἂν γὰρ διαιρετὸν ᾖ τὸ ἀφαιρεθὲν ἀπὸ τῆς πέτρας μέγεθος, ἀλλ᾽ οὐκ ἀνάγκη ἕκαστον σταλαγμὸν τὸ τοσοῦτον μέρος ἀφελεῖν, ὅσον αὐτός ἐστι τῶν πάντων· ὑπὸ γὰρ τῶν ὅλων τὸ ὅλον ἀφῃρέθη.

καὶ ὥσπερ ἐπὶ τῆς νεωλκίας ὑπὸ πεντήκοντα ἀνδρῶν ἡ ναῦς τέως μὴ κινουμένη ἑνὸς ἐνίοτε προσελθόντος ἐσαλεύθη, καὶ ἐπὶ ζυγοῦ τὰ μὲν δέκα τάλαντα, εἰ τύχοι, οὐκ ἐποίησε ῥοπήν, δραχμὴ δὲ προστεθεῖσα καθείλκυσεν, οὕτως οἱ μὲν τοσοίδε σταλαγμοὶ οὔπω δύναμιν ἔσχον κοιλᾶναι τὴν πέτραν, προσελθόντος δὲ ἑνὸς ἠδυνήθησαν. ὥστε καὶ ἐπὶ τῶν αὐξομένων καὶ μειουμένων, κἂν ἐπ' ἄπειρον ᾖ διαιρετὸν τὸ προσιὸν καὶ τὸ ἀπιόν, οὐκ ἀνάγκη κατὰ τὸ συνεχὲς ἀεί τι προστίθεσθαι ἢ ἀεὶ ἀφαιρεῖσθαι χωρίς, ἀλλ' ὅλον τι προστίθεταί ποτε καὶ ὅλον ἀφαιρεῖται. οὐ γὰρ ἐπειδὴ τὸ ὅλον ὕδωρ τὸ τοσοῦτον ἐκοίλανεν, καὶ τὸ ἥμισυ αὐτοῦ τὸ ἥμισυ κοιλανεῖ, ἢ ὅλως τὸ τοσόνδε μέρος τοῦ ὕδατος τὸ τοσόνδε τοῦ ἀφαιρεθέντος ἀφελεῖ· οὐδὲ γάρ ἐστιν ἐνεργείᾳ τὰ μέρη ἐν τῷ ἀφαιρουμένῳ, ὥστε καὶ χωρὶς ἕκαστον κινεῖσθαι, ἀλλ' ἅμα ὅλον κινεῖται. φθίσιν δὲ λέγει τὸ ἀπιόν, καθ' ὃ ἡ φθορὰ γίνεται. δῆλον οὖν ὅτι εἴ τι πάσχει ὑπό τινος, οὐχὶ καὶ ὑπὸ τοῦ τυχόντος αὐτοῦ μορίου πείσεται, καὶ εἴ τι ἐν χρόνῳ τινὶ πάσχει ὑπό τινος, οὐχὶ καὶ ἐν ἅπαντι μορίῳ τοῦ χρόνου πάσχει, ἀλλ' ἔν τινι ἀθρόον. ἐπιστῆσαι δὲ ἐν τούτοις χρή, πότερον ἐκείνου μνημονεύει νῦν τοῦ σωρίτου καλουμένου παρὰ τοῖς σοφισταῖς λόγου, ὡς ἐπὶ τῶν καταφερομένων τοῦ ὕδατος ῥανίδων ἐρωτᾶται. εἰ γὰρ ἡ πρώτη μηδὲν ἔδρασε, φασίν, εἰς τὸ κοιλᾶναι τὴν πέτραν, οὐδὲ ἡ δευτέρα· εἰ δὲ μὴ αὕτη, οὐδὲ ἡ τρίτη, ὥστε οὐδὲ ἡ ἐσχάτη. πῶς οὖν "πέτρην κοιλαίνει ῥανὶς ὕδατος ἐνδελεχείῃ"; τούτου οὖν ἄρα μέμνηται, ὅταν λέγῃ· ὅμοιος ὁ λόγος τῷ περὶ τοῦ τὸν σταλαγμὸν κατατρίβει ν. [35]

in Ph 10 1198 ἢ ἄλλου ἐπὶ ἀθρόας ὕδατος καταφορᾶς ἐρωτωμένου οὕτως· εἰ τὸ τοσόνδε ὕδωρ ἅμα κατενεχθὲν τοσόνδε τῆς πέτρας ἀφεῖλεν, ἆρα καὶ τὸ ἥμισυ αὐτοῦ τὸ ἥμισυ ἀφεῖλε, καὶ ὁ εἷς σταλαγμὸς τὸ ἀνάλογον. οὕτω γὰρ ὁ Ἀλέξανδρος ἀκούσας φαίνεται τοῦ λόγου. "τῇ γὰρ λεγούσῃ, φησί, δόξῃ, ἐπεὶ ὑπὸ τοῦ τοσοῦδε ὕδατος τοῦ καταράξαντος ἐπὶ τὴν πέτραν ἡ πέτρα κεκοίλανται (ὃ σταλαγμὸν ὀνομάζει ἴσως ἀπὸ τοῦ καταστάζειν), καὶ ὑπὸ ἑκάστου τῶν ἐπιπιπτόντων μορίων αὐτοῦ ἐκοιλαίνετο, ἄδηλος δὲ ἡμῖν ἡ κατὰ τοσοῦτον κίνησις καὶ μείωσις αὐτῆς." ἔοικε δὲ ὁ Ἀλέξανδρος τῷ κατὰ τὴν νεωλκίαν παραδείγματι ἀκολουθήσας, ἐφ' οὗ ἅμα ἦσαν πάντες οἱ νεωλκοί, καὶ τὸν σταλαγμὸν ἐπὶ ἀθρόου ὕδατος ἀκοῦσαι. ἐπεὶ ὅτι ὁ σταλαγμὸς ἐπὶ τῆς ῥανίδος λέγεται κυρίως, πρόδηλον, οἶμαι, ἐστί· δηλοῖ δὲ καὶ τὸ οἱ σταλαγμοὶ οἱ τοσοίδε ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους εἰρημένον ὡς διῃρημένων καὶ ἠριθμημένων τῶν σταλαγμῶν. τοῦ δὲ Ἀριστοτέλους ἐπὶ τῶν μερῶν τοῦ ἀφαιρεθέντος ἀπὸ τῆς πέτρας εἰπόντος ἀλ λ ' οὐδὲν αὐτῶν ἐκινήθη χωρὶς ἀλ λ ' ἅμα ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἐπὶ τοῦ κινοῦντος ὕδατος ἀκούων τοῦτο "οὐδὲ γὰρ ἦν ἐνεργείᾳ, φησί, τὰ μέρη τοῦ κινοῦντος ἐν τῷ ὅλῳ, ὡς κινεῖν καθ' αὑτά", ὡς ἀθρόον λαβὼν τὸ κατενεχθὲν ὕδωρ καὶ ἀφελόν τι τῆς πέτρας. μήποτε δέ, ὅπως μὲν ἂν ἐρωτηθῇ ὁ λόγος, εἰς τὸ αὐτὸ τείνει τὸ τῷ κατ' ὀλίγον λανθάνειν τὴν αἴσθησιν, εἴτε ἐν τῷ αὐτῷ νῦν ὁ εἰς τὸ κατ' ὀλίγον ἐπιμερισμὸς γίνεται ὡς ἐπὶ τῆς νεωλκίας καὶ τοῦ ἀθρόου ὕδατος τοῦ ἀφελόντος, εἴ τε ἐν ἄλλῳ καὶ ἄλλῳ ὡς ἐπὶ τῶν ῥανίδων τῶν ἐν χρόνῳ πλείονι τῇ ἐνδελεχείᾳ κοιλαινουσῶν τὴν πέτραν. τοῦτο δὲ οἰκειότερον οἶμαι τοῖς προκειμένοις τὸ παράδειγμα, διότι καὶ ἡ κίνησις οὐχ ἅμα πᾶσα οὖσα τῷ μερισμῷ λανθάνει τὴν αἴσθησιν· οὔτε γὰρ ἡ αὔξησις καὶ ἡ μείωσις ἅμα οὔτε ἡ ἀλλοίωσις οὔτε ἡ κατὰ τόπον μεταβολή. τὸ δ' οὖν λεγόμενόν ἐστιν, ὅτι κἂν τὸ ἀπιὸν ἐν τῇ φθίσει καὶ τὸ προσιὸν ἐν τῇ αὐξήσει μεγέθη ὄντα ἐπ' ἄπειρόν ἐστι διαιρετά, ἀλλ' οὐκ ἀνάγκη τὴν ἀποχώρησιν καὶ τὴν πρόσθεσιν κατὰ ἐλάχιστα γίνεσθαι· ἀλλὰ ἀθρόον ποτὲ ἄπεισι καὶ ἀθρόον προστίθεται. οὐκ ἄρα τῷ κατ' ὀλίγον λανθάνει ταῦτα ἡμᾶς ἐπ' ἄπειρον, ὥς φασι, μειούμενα ἢ αὐξόμενα. εἰ δέ, ὡς εἶπεν, ἔστι τι καὶ τὸ μέσον, ἐν ᾧ ἵσταται τὰ αὐξόμενα, ὅταν ἀπολάβῃ τὸ μέτρον, οὐκ ἀνάγκη ἐπ' ἄπειρον αὔξεσθαι ἢ ἐπ' ἄπειρον μειοῦσθαι. κἂν γὰρ τρέφηται ἐν τῷ μέσῳ, ἀλλὰ ἄλλο τὸ τρέφεσθαί ἐστι, καὶ ἄλλο τὸ αὔξεσθαι, δῆλον δέ, ὅτι κἂν ἀθρόον ἀφῃρέθη τι τῆς πέτρας μέρος, ἀλλ' ἑκάστη ῥανὶς ἔδρασέ τι πάντως εἰς τὴν πέτραν ἀσθενεστέραν ποιοῦσα, καὶ τῶν νεωλκῶν ἕκαστος εἰσήγαγε τὴν καθ' ἑαυτὸν δύναμιν τῇ ὅλῃ.

καὶ ἡ τῆς πέτρας διάστασις ποτὲ μὲν καὶ κατ᾽ ὀλίγον ἀνεπαισθήτως γίνεται, ποτὲ δὲ ῥήγνυται μὲν ἀθρόως, ἡ δὲ κατ᾽ ὀλίγον ὑποτροφὴ τῆς συκῆς προοδοποιεῖ τῇ ῥήξει τὴν τῆς πέτρας ἀσθένειαν. [35]

in Ph 10 1198 κἂν κατ᾽ ὀλίγον δὲ μέχρι τινὸς ἀνεπαισθήτως πρόεισιν, ἀλλ᾽ ἀθρόον ἐπὶ τέλει γενόμενον ἵσταται, ὅταν εἰς τοῦτο ἔλθῃ, εἰς ὃ ἔσπευδε, καὶ ἡ αὔξησις καὶ ἡ μείωσις. Δείξας δὲ ὁ Ἀριστοτέλης ἐπὶ τῆς αὐξήσεως καὶ τῆς μειώσεως, ὅτι μὴ ἐπ᾽ ἄπειρον ἡ αὔξησις καὶ ἡ μείωσις γινομένη τῷ κατ᾽ ὀλίγον διαλανθάνει, εἴπερ μὴ κατὰ συνέχειαν ἡ πρόσθεσις καὶ ἡ ἀφαίρεσις, ἀλλὰ καὶ ἀθρόαι γίνονται, τὸν αὐτὸν λόγον φησὶ καὶ ἐπὶ ἀλλοιώσεως πάσης ἁρμόττειν. οὐ γὰρ εἰ τὸ ἀλλοιούμενον μέγεθός τί ἐστιν ἐπ᾽ ἄπειρον μεριστόν (τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ μεριστὸν εἰς ἄπειρ α) , διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἀλλοίωσις αὐτοῦ κατὰ μόρια γίνεται κατὰ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον, ἀλλ᾽ ἀθρόον ἅμα ἀλλοιοῦται· καὶ ἡ ἀλλοίωσις ἀθρόα γίνεται, ὥσπερ ἡ πῆξις τοῦ γάλακτος καὶ τοῦ ὕδατος καὶ τῶν τοιούτων, ἅπερ κἂν μεριστὰ ᾖ, ἀλλ᾽ οὐ πήγνυται κατ᾽ ἐλάχιστα μόρια, ἀλλ᾽ ἀθρόα μεταβάλλει καὶ συνίσταται. “ἔδειξε δέ, φησίν, ὁ Ἀλέξανδρος, διὰ τοῦ νῦν εἰρημένου, πῶς ἐν τῷ πρώτῳ τῆσδε τῆς πραγματείας πρὸς Μέλισσον ἀντιλέγων εἶπεν· “ὥσπερ οὐκ ἀθρόας γινομένης μεταβολῆς.” οὐ γὰρ ἀθρόαν ὡς ἄχρονον εἶπεν (ψεῦδος γὰρ τοῦτο), ἀλλὰ τὴν ἀθρόου τοῦ μεταβάλλοντος εἰς τὸ μεταβάλλειν ἀρχήν, καὶ οὐ κατὰ μόρια. ὅτι δὲ τὸ ἀλλοιούμενον οὐκ ἐπ᾽ ἄπειρον συνεχῶς οἷόν τε κινεῖσθαι, ὡς ἔλεγον οἱ πάντα ἀεὶ κινεῖσθαι λέγοντες, δείκνυσι καὶ ἐκ τοῦ ἐξ ἐναντίου εἰς ἐναντίον τὴν μεταβολὴν τοῖς ἀλλοιουμένοις γίνεσθαι, καὶ ἐν χρόνῳ μὲν αὐτῶν γίνεσθαι τὴν μεταβολήν, εἶναι δέ τι ὡρισμένον, εἰς ὃ μεταβάλλουσι, καὶ ὅταν εἰς ἐκεῖνο ἔλθωσιν ἵστανται· εἰς τοῦτο γὰρ τέταται ἡ μεταβολή· τὸ γοῦν νοσοῦν καὶ μεταβάλλον ἐκ τῆς νόσου καθ᾽ ὅσον ἐκ νόσου μεταβάλλει, οὐκ εἰς ἄλλο τι μεταβάλλει ἢ εἰς ὑγίειαν (τοῦτο γὰρ ἐναντίον τῇ νόσῳ), καὶ ἐν χρόνῳ γε ἡ μεταβολὴ γίνεται αὐτῷ, ἀλλ᾽ οὐκ ἐν πέρατι χρόνου, διότι πᾶσα κίνησις ἐν χρόνῳ καὶ τὸ πέρας τῆς κινήσεως ἐν τῷ πέρατι τοῦ χρόνου. ὅταν οὖν ὑγιαῖνον ἐκ νοσοῦντος γένηται, ἵσταται ἐν τῇ ὑγείᾳ. οὐ γάρ ἐστιν ἄλλο, εἰς ὃ κινήσεται τὸ νοσοῦν· οὐδὲ γὰρ ἦν ἄλλο τι τῇ νόσῳ ἐναντίον. εἰ οὖν μὴ ἔχει λοιπόν, ἐφ᾽ ὃ κινήσεται, τὸ λέγειν συνεχῶς ἀλλοιοῦσθα ι , λίαν ἐστὶ τοῖς φανεροῖς ἀμφισβητεῖ ν. ἐπὶ τί γὰρ ἔτι κινήσεται τὸ καταλαβὸν ἐκεῖνο, οὗ ἕνεκα ἐκινεῖτο; διὰ δὲ τοῦ εἰπεῖν ἀνάγκη χρόνον γενέσθα ι , ἐν ᾧ ὑγιασθήσετα ι , καὶ μὴ ἐν πέρατι χρόνου ἔδειξεν ὅτι κίνησις τίς ἐστιν ἡ ἐκ νόσου εἰς ὑγείαν μεταβολή· οὐ γὰρ ἀχρόνως γίνεται, οὐδὲ ἐν πέρατι χρόνου, οὐ μὴν διὰ τοῦτο ἤδη καὶ ἐπ᾽ ἄπειρον γίνεται. τὸ δὲ ἐπιχείρημα τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἁρμόττει μεταβολῶν, εἴπερ πᾶσαι ἐξ ἐναντίου εἰς ἐναντίον γίνονται καὶ πρὸς τέλος τι σπεύδουσι τὸ ἐναντίον, ἀφ᾽ οὗ καὶ ὀνομάζονται, γένεσις μὲν ἀπὸ τοῦ ὄντος, αὔξησις δὲ ἀπὸ τῆς προσθέσεως, καὶ λεύκανσις ἀπὸ τοῦ λευκοῦ, καὶ ἀναφορὰ ἀπὸ τοῦ ἄνω. [35]

in Ph 10 1200 ὅτι δὲ μὴ ἔστι συνεχὴς ἡ κατὰ τὴν ἀλλοίωσιν κίνησις, δείκνυσι καὶ ἐκ τῆς ἐναργείας· ὁ γὰρ λίθος ἐν πολλῷ χρόνῳ οὔτε σκληρότερος γίνεται οὔτε μαλακώτερος, ἀλλ᾽ “οὐδὲ ἑκάστης ἡμέρας ἀπορρεῖ τι αὐτοῦ,” ὥς φησιν Εὔδημος· “ἐν πολλοῖς γὰρ ἔτεσι πλείων ἔσται ἡ ἀπόρροια τοῦ σώματος, ἀφ᾽ οὗ ἀπορρεῖ, καίτοι διαμένοντα, φησί, φαίνεται πολλὰ καὶ μικρὰ παμπληθῆ χρόνον ἄψαυστα κείμενα.” Μνημονεύσας δὲ τοῦ λίθου ὡς οὐκ ἀλλοιουμένου συνεχῶς, ἐπάγει, ὅτι καὶ κατὰ τὸ φέρεσθαι, τουτέστι κινεῖσθαι κατὰ τόπον, οὐκ ἔστι κίνησις τῷ λίθῳ συνεχὴς καὶ ἀνέκλειπτος. κἂν γὰρ αἱ αὐξήσεις καὶ ἀλλοιώσεις λελήθασιν ἡμᾶς, ἀλλ᾽ ὅ γε λίθος οὐ λέληθεν ἡμᾶς ὁτὲ μὲν κάτω φερόμενος, ὁτὲ δὲ μένων ἐπὶ τῆς γῆ ς. ὅλως δὲ ἡ γῆ καὶ καθόλου πάντα τὰ ὑπὸ σελήνην (κοινῶς γὰρ ἐπὶ πάντων δείκνυσιν, ὅτι οὐκ ἔστιν αὐτοῖς συνεχὴς ἡ κατὰ τόπον κίνησις), εἰ ὁρᾶταί ποτέ τινα αὐτῶν ἐν τοῖς οἰκείοις τόποι ς , ἀνάγκη μὴ κινεῖσθαι αὐτὰ τότε κατὰ τόπον. καὶ δείκνυσιν αὐτὸ οὕτως· τὰ φυσικὰ πάντα σώματα μένει μὲν ἐν τοῖς οἰκείοις τόποι ς. κινεῖται δὲ κατὰ φύσιν μὲν ἐπὶ τοὺς οἰκείους τόπους, παρὰ φύσιν δὲ καὶ βίᾳ ἐκ τούτων.

εἴ τινα ἄρα αὐτῶν ἐν τοῖς οἰκείοις εἴη ποτὲ τόποις, ταῦτα ἀδύνατον κατὰ τόπον τότε κινεῖσθαι. εἰ γὰρ ἀνάγκη τὸ κινούμενον ἢ βίᾳ ἢ κατὰ φύσιν κινεῖσθαι, οὐδετέρως δὲ ταῦτα κινεῖται κατὰ τόπον, τὰ ἐν τοῖς οἰκείοις ὄντα τόποις οὐδ' ἂν κινοῖντο κατὰ τόπον. καὶ συμπεραίνεται λοιπὸν τὰ δύο πρῶτα τμήματα τῆς διαιρέσεως, ὧν τὸ μὲν μὴ πάντα ἠρεμεῖν ἀεὶ ἐκ τῆς ἐναργείας κατεσκεύασε. τὸ δὲ μὴ πάντα ἀεὶ κινεῖσθαι καὶ προσκατεσκεύασεν. p. 254a3 Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τὰ μὲν ἀεὶ ἐνδέχεται ἠρεμεῖν ἕως τοῦ τὰ μὲν κινεῖται ι , τὰ δὲ ἠρεμεῖ ἐνίοτ ε . Ἐπὶ τὸ δεύτερον τμῆμα τῆς διαιρέσεως προελθὼν τὸ λέγον τὰ μὲν κινεῖσθαι τῶν ὄντων, τὰ δὲ ἠρεμεῖν, καὶ τούτου πάλιν τὸ πρῶτον διαιρετικὸν προχειρίζεται τὸ λέγον τά τε κινούμενα ἀεὶ κινεῖσθαι, καὶ τὰ ἠρεμοῦντα ἀεὶ ἠρεμεῖν, καὶ δείκνυσιν, ὅτι καὶ τὸ οὕτως ἔχειν τὰ ὄντα, ὥστε τὰ μὲν ἀεὶ κινεῖσθαι, τὰ δὲ ἀεὶ ἠρεμεῖν, τὸ δὲ ποτὲ κινεῖσθαι καὶ ποτὲ ἠρεμεῖν μηδενὶ ὑπάρχειν ἀδύνατόν ἐστι, καὶ ὁμοίως ἀδύνατον ὥσπερ τὰ πρότερον ῥηθέντα. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἐναργές, ὅτι τὰ αὐτὰ ὁρῶμεν ποτὲ μὲν ἐκ κινήσεως εἰς ἠρεμίαν μεταβάλλοντα, ποτὲ δὲ ἐξ ἠρεμίας εἰς κίνησιν. αὗται δέ εἰσιν αἱ εἰρημέναι μεταβολαί, δι' ἅς τινα ποτὲ μὲν ἠρεμεῖ, ποτὲ δὲ κινεῖται. [35]

in Ph 10 12[1]

δεύτερον ἐπάγει τῷ λόγῳ τὸ μάχεσθαι τοῖς φανεροῖς τὸν ταῦτα ἀμφισβητοῦντα, καὶ κατὰ τί, προσέθηκεν. εἰ γὰρ μὴ ἔστι τὸ ποτὲ μὲν ἠρεμεῖν ποτὲ δὲ κινεῖσθαι, οὔτε ἡ αὔξησις οὔτε ἡ βίαιος ἔσται κίνησις, ἀλλὰ καὶ γένεσις ἀναιρεθήσεται καὶ φθορά, καὶ σχεδὸν πᾶσα κίνησις καὶ ἡ κατὰ φύσιν καὶ ἡ παρὰ φύσιν, ὡς μαθησόμεθα. εἰ οὖν φανερόν, ὅτι καὶ αὔξησίς ἐστι καὶ βίαιος κίνησις καὶ ἄλλαι μεταβολαί, δῆλον ὅτι τοῖς φανεροῖς μάχεται ἀναιρῶν τὸ ποτὲ μὲν ἠρεμεῖν τινα τῶν ὄντων, ποτὲ δὲ κινεῖσθαι. καὶ ὅτι μὲν βίαιος οὐκ ἔσται κίνησις, ἔδειξε διὰ τοῦ εἰ μὴ κινήσεται παρὰ φύσιν ἠρεμοῦν πρότερο ν· τὸ γὰρ βίᾳ κινούμενον παρὰ φύσιν κινεῖται, τὸ δὲ παρὰ φύσιν κινούμενον ἐκ τοῦ οἰκείου καὶ κατὰ φύσιν αὐτῷ τόπου, ἐν ᾧ πέφυκεν ἠρεμεῖν, ἐξίσταται· εἰ οὖν μὴ πρότερον ἠρεμοῦν κινεῖται, οὐκ ἂν εἴη παρὰ φύσιν καὶ βίαιος κίνησις. πῶς δὲ ἡ αὔξησις ἐκ τῆς τοιαύτης θέσεως ἀναιρεῖται, δοκεῖ παραλιμπάνειν. καλῶς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος καὶ τοῦτο διὰ τοῦ αὐτοῦ δείκνυσθαί φησιν. οὐ γὰρ ἔσται αὔξησις, εἰ μὴ κινήσεται παρὰ φύσιν τὸ ἠρεμοῦν πρότερον· ἡ γὰρ τροφὴ ἠρεμήσασα πρότερον, εἶτα ἀλλοιωθεῖσα, ἀναφέρεται εἰς τοὺς ἄνω τόπους καὶ τοὺς πλαγίους, εἰς οὓς οὐ πέφυκε φέρεσθαι κατὰ φύσιν, καὶ ἐξομοιωθεῖσα προσκρίνεται, καὶ ὅταν πλείων ᾖ τοῦ ἀπορρεύσαντος, αὔξεσθαι ποιεῖ τὸ δεξάμενον. ἔστι δὲ καὶ ἀπὸ τῶν πρότερον ῥηθέντων δεικνύναι, ὅτι εἰ μὴ ἔστι μετὰ κίνησιν ἠρεμεῖν, οὐκ ἔστιν αὔξεσθαι. τὸ γὰρ αὐξόμενον οὔτε συνεχῶς αὔξεται οὔτε συνάπτει τῇ μειώσει τὴν αὔξησιν, ἀλλ' ὅταν ἔλθῃ εἰς τὸν ὅρον, ἐφ' ὃν ἡ αὔξησις ἔσπευδεν, ἵσταται, καὶ τότε μεταβαίνει ἐπὶ τὴν μείωσιν. ὥστε διὰ μὲν τῆς αὐξήσεως ἀναιρεῖται τὸ τὸ κινούμενον πᾶν ἀεὶ κινεῖσθαι, διὰ δὲ τῆς βιαίου κινήσεως τὸ πᾶν τὸ ἠρεμοῦν ἀεὶ ἠρεμεῖν. οὐ μόνον δὲ ἡ αὔξησις καὶ ἡ βίαιος κίνησις ἀναιρεῖται, εἰ μὴ εἴη τινὰ δυνάμενα παρὰ μέρος ἠρεμεῖν τε καὶ κινεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ γένεσις ἀναιρεῖται καὶ φθορά, ὥς φησιν, ὑπὸ τούτου τοῦ λόγου· ὡς γὰρ τὸ αὐξόμενον κινεῖται τότε τὴν κατὰ τὸ αὔξεσθαι κίνησιν, ἣν οὐκ ἐκινεῖτο πρὸ τοῦ αὔξεσθαι, οὕτω καὶ τὸ γινόμενον καὶ φθειρόμενον· τό τε γὰρ αὐξόμενον, εἰ καὶ πρὸ τοῦ αὔξεσθαι τὴν αὐτὴν ἐκινεῖτο κίνησιν, ἣν καὶ ὅτε αὔξεται, ἤτοι οὐδὲ νῦν τὴν αὐξητικὴν κινεῖται, ὥστε οὐδὲν αὔξεται αὐξόμενον, ἢ καὶ πρότερον ἦν αὐξόμενον, ὅτε οὔπω ηὔξετο. καὶ τὰ γινόμενα ὁμοίως καὶ φθειρόμενα ἔχει καὶ ἀρχὴν τῆς γενέσεως καὶ παῦλαν, ὅταν γένηται, καὶ ἐπὶ τῆς φθορᾶς ὁμοίως· ὥστε εἰ ἀεὶ δεῖ κινεῖσθαι τὰ κινούμενα καὶ ἀεὶ ἠρεμεῖν τὰ ἠρεμοῦντα, οὔτε αὔξησις οὔτε μείωσις οὔτε γένεσις ἔσται οὔτε φθορά. αἱ γὰρ κατὰ ταῦτα μεταβολαὶ καὶ ἀπὸ ἠρεμίας ἄρχονται τῆς κατ' αὐτὰ καὶ τέλος ἔχουσιν, ἔτι δὲ ὃ μὴ δύναται γενέσθαι, οὐδὲ τὴν ἀρχὴν γίνεται· οὗ δὲ οὐχ ὥρισται ἡ γένεσις οὐδὲ ἔστιν αὐτὸ ἐπὶ τέλος ἐλθεῖν, τοῦτο οὐ δύναται γενέσθαι· τὸ γὰρ γενόμενον ἵσταται καὶ παύεται τῆς κατὰ τοῦτο κινήσεως. Ἔτι δὲ γένεσιν καὶ φθορὰν ἀναιρεῖ ὁ λόγος ὁ ἀναιρῶν

τὴν παρὰ φύσιν κίνησιν· ἡ γάρ τινων γένεσις ἄλλων ἐστὶ φθορά· φθείρεται δὲ ἕκαστον οὐκ ἐν τῷ κατὰ φύσιν μένον, ἀλλὰ παρὰ φύσιν κινούμενον. [40]

in Ph 10 1202 ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ γινομένῳ ἕκαστον οὐκ ἔχει τὴν οἰκείαν χώραν. διὸ καὶ λύεται τὰ γινόμενα. τὸ δὲ γένεσιν οὖν καὶ φθορὰν ἀναιρεῖ οὗτος ὁ λόγος δύναται, ὡς ἴσον εἰρῆσθαι τῷ ‘ἔτι γένεσιν καὶ φθορὰν ἀναιρεῖ οὗτος ὁ λόγος ὁ λέγων μὴ μεταβάλλειν ἐξ ἠρεμίας εἰς κίνησιν καὶ ἐκ κινήσεως εἰς ἠρεμίαν‘. ἔσται γὰρ τό τε γινόμενον πᾶν ἐπ’ ἄπειρον γινόμενον καὶ τὸ φθειρόμενον ὁμοίως· οὕτω δ’ ἂν ἀδύνατον εἴη ἢ γενέσθαι τι ἢ φθαρῆναι. εἰ δὲ γένεσιν καὶ φθορὰν οὗτος ὁ λόγος ἀναιρεῖ, καὶ πᾶσαν ἂν εἴη κίνησιν ἀναιρῶν, ἵνα μὴ καθ’ ἕκαστον εἶδος τῆς κινήσεως ἤτοι τῆς μεταβολῆς διατρίβωμεν· τὸ γὰρ κινεῖσθαι κοινῶς λεγόμενον σχεδὸν πᾶσι γίνεσθαι καὶ φθείρεσθαι δοκεῖ. οὐ γὰρ δὴ τοῦτο ἦν ἀκριβῶς εἰπεῖν, ὅτι πᾶσιν οὕτω δοκεῖ. τὴν δὲ αἰτίαν τοῦ πᾶσι σχεδὸν δοκοῦντος ἢ τοῦ τὸ κινεῖσθαι σχεδὸν γίνεσθαί τι καὶ φθείρεσθαι εἶναι (δύναται γὰρ καὶ οὕτω τὸ σχεδὸν συνταχθῆναι), αὐτὸς ἐπάγει κοινὴν ἐπὶ πάσης κινήσεως. ἐπειδὴ γὰρ πᾶσα κίνησις καὶ πᾶσα μεταβολὴ ἔκ τινος εἴς τι (ἄλλου γὰρ μετ’ ἄλλο), εἰς ὃ μὲν μεταβάλλει, γίνεται τοῦτο, εἴτε κατ’ οὐσίαν οἷον ἄνθρωπος, εἴτε κατὰ ποσότητα οἷον μείζων ἢ ἐλάττων, εἴτε κατὰ ποιότητα λευκὸς ἢ θερμός· εἰ δὲ κατὰ τόπον ἡ μεταβολή, τὸ μεταβάλλον οὐ γίνεται τὸ εἰς ὃ μεταβάλλει, τουτέστι τὸ ἄνω ἢ τὸ κάτω ἢ ὅλως ὁ τόπος, ἀλλὰ γίνεται ἐν τούτῳ. ἐξ οὗ δὲ μεταβάλλει ἢ ἐξ οὐσίας ἢ μείζονος ἢ λευκοῦ, φθείρεται τοῦτο· ἄνθρωπος γὰρ φθείρεται καὶ μείζων καὶ λευκός, ὅταν εἰς τἀναντία τούτοις μεταβάλλῃ. εἰ δὲ ἐκ τόπου, φθείρεται ἐντεῦθεν τὸ ἐκεῖθεν ἐξιστάμενον. καλῶς οὖν εἶπεν, ὅτι ὁ γένεσιν καὶ φθορὰν ἀναιρῶν λόγος καὶ κίνησιν ἀναιρεῖ πᾶσαν· αὐτὸς δὲ τοῦτο μὲν παρῆκεν ὡς ἐναργὲς συμπεράνασθαι, τὸ δὲ τῇ ἀναιρέσει τοῦ τὰ μὲν ἀεὶ κινεῖσθαι (ἕως ἂν ᾖ δηλονότι), τὰ δὲ ἀεὶ ἠρεμεῖν ἑπόμενον τοῦτο ἐπάγει λέγων· ὥστε δηλονότι τὰ μὲν κινεῖται τὰ δὲ ἠρεμεῖ ἐνίοτ ε. λέγει δέ, ὅτι ἔστι τινά, ἃ παρὰ μέρος κινεῖται καὶ ἠρεμεῖ καὶ οὐκ ἀεὶ τὸ ἕτερον· δῆλον γὰρ ὅτι καὶ τὰ ἐνίοτε κινούμενα ἐνίοτε ἠρεμεῖ καὶ τὰ ἐνίοτε ἠρεμοῦντα ἐνίοτε κινεῖται, καὶ οὔτε τὰ ἐνίοτε κινούμενα χρὴ νομίζειν ἀεὶ κινεῖσθαι οὔτε τὰ ἐνίοτε ἠρεμοῦντα ἀεὶ ἠρεμεῖν, ἀλλ’ ἄμφω ποτὲ μὲν κινεῖσθαι, ποτὲ δὲ ἠρεμεῖν. p. 254a15 Τὸ δὲ πάντα ἀξιοῦν ὁτὲ μὲν ἠρεμεῖν ἕως τοῦ τὰ δὲ ὁτὲ μὲν ἠρεμεῖν ὁτὲ δὲ κινεῖσθα ι . Τοῦ τμήματος τοῦ λέγοντος τὰ μὲν κινεῖσθαι τὰ δὲ ἠρεμεῖν τριχῇ διαιρεθέντος εἴς τε τὸ τά τε κινούμενα ἀεὶ κινεῖσθαι καὶ τὰ ἠρεμοῦντα ἀεὶ ἠρεμεῖν, καὶ εἰς τὸ τὰ πάντα ποτὲ μὲν κινεῖσθαι ποτὲ δὲ ἠρεμεῖν, καὶ τρίτον εἰς τὸ τὰ μὲν ἀεὶ ἀκίνητα εἶναι τὰ δὲ ἀεὶ κινούμενα, τὰ δὲ ἀμφοτέρων μεταλαμβάνειν, ἐλέγξας τὸ πρῶτον τμῆμα τὸ λέγον τά τε κινούμενα ἀεὶ κινεῖσθαι καὶ τὰ ἠρεμοῦντα ἀεὶ ἠρεμεῖν, μηδὲν δὲ ἀπὸ τοῦ κινεῖσθαι εἰς τὸ ἠρεμεῖν ἢ ἀπὸ τοῦ ἠρεμεῖν εἰς τὸ κινεῖσθαι μεταβάλλειν, καὶ μέλλων ἐπὶ τὸ δεύτερον μετιέναι τμῆμα τούτου τοῦ διαιρετικοῦ τὸ λέγον πάντα τὰ ὄντα ποτὲ μὲν κινεῖσθαι ποτὲ δὲ ἠρεμεῖν, καὶ προβαλλόμενος εἰς ἔλεγχον αὐτό, πάλιν ἐπὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς διαίρεσιν ἐπανέρχεται ὑπομιμνήσκων τε ἡμᾶς καὶ τῶν προτέρων τῆς διαιρέσεως τμημάτων καί τινα καὶ προσεξευπορῶν τοῖς προτέροις πρὸς αὐτὰ ῥηθεῖσιν. [5]

in Ph 10 1203 μετὰ δὲ τὰ νῦν διορισθέντα, φησίν, ἀρχὴν πάλιν ποιητέον τὴν αὐτή ν , ἥνπερ ἠρξάμεθα πρότερον, καὶ τὴν διαίρεσιν τὴν αὐτὴν ἐπαναληπτέον, ἣν ἐκτίθεται μὲν σαφῶς, ἐλλείπουσαν δὲ ἑνὶ τμήματι τῷ προσεχῶς ἐλεγχθέντι καὶ διὰ τοῦτο ἴσως νῦν παραλειφθέντι· τοῦτο δὲ ἦν τὸ λέγον τὰ μὲν ἀεὶ κινεῖσθαι τῶν ὄντων τὰ δὲ ἠρεμεῖν, τὰ δὲ ποτὲ μὲν κινούμενα καὶ ποτὲ ἠρεμοῦντα μὴ εἶναι. δύναται δὲ καὶ διὰ τοῦτο παραλελεῖφθαι τοῦτο νῦν, ὅτι ὁμοίως ἀδύνατόν ἐστι τῷ πάντα ἀεὶ κινεῖσθαι ἢ πάντα ἀεὶ ἠρεμεῖν, καὶ ὁμοίως ἐκείνοις ἀναιρεῖται, ὡς προελθὼν ἐρεῖ. p. 254a22 Ὅτι μὲν τοίνυν οὐχ οἷόν τε πάντα ἠρεμεῖν ἕως τοῦ τῷ τὰ μὲν ἀεὶ κινεῖσθα ι , τὰ δὲ ἠρεμεῖν ἀε ί . “Πρὸς τοὺς πάντα ἠρεμεῖν λέγοντας ὑπαντῶν πρότερον ἀρρωστίαν ἔλεγεν διανοίας τὸ ἀφέντας τὸ οἰκεῖον τῶν αἰσθητῶν κριτήριον, τὴν αἴσθησιν, διὰ λόγων πειρᾶσθαι ἀναιρεῖν τὰ τῇ αἰσθήσει φαινόμενα, καὶ ὅτι ὁ τὴν κίνησιν ἀναιρῶν οὐ περὶ μέρους τινός, ὡς

δοκεῖ, τῶν φυσικῶν τῆς κινήσεως ἀμφισβητεῖ, ἀλλὰ περὶ πάσης τῆς φυσικῆς συστάσεως, εἴπερ ἡ φύσις κινήσεώς ἐστιν ἀρχή. καὶ ὅτι οὐ τὴν φύσιν μόνον ἀναιρεῖ καὶ τὰ φυσικά, ἀλλὰ καὶ τὰς τέχνας πάσας καὶ τὰς ἐπιστήμας τὰς μὲν κινήσει χρωμένας ἐν τοῖς ἔργοις, τὰς δὲ κίνησιν ὁμολογούσας εἶναι καὶ διὰ κινήσεως τὰς αἰτίας τῶν γινομένων ἀποδιδούσας· καὶ ἐπὶ πᾶσιν ὅτι οὐδὲ ἔστι τῷ φυσικῷ λόγος πρὸς τὸν ἀναιροῦντα τὴν κίνησιν, διότι τὴν ἀρχὴν τῶν φυσικῶν ἀναιρεῖ. νῦν δὲ πάλιν ἀναλαβὼν τὸν πρὸς ἐκείνους λόγον προστίθησιν, ὅτι καὶ τοῖς ἀναιροῦσι τὴν κίνησιν ἕπεται τὸ κίνησιν εἶναι· κἂν γὰρ ἀληθὲς ᾖ ὅ φασιν, ὅτι τὸ ὂν ἄπειρόν τε καὶ ἀκίνητόν ἐστιν, ὡς ἱστόρησεν ἐν τῷ πρώτῳ τῆσδε τῆς πραγματείας Μέλισσον τίθεσθαι, ἀλλ' οὐ φαίνεσθαί γε τοῦτο οὕτως ἔχειν κατὰ τὴν αἴσθησιν, ἀλλὰ πολλὰ τῶν ὄντων κινεῖσθαι δοκεῖ. εἰ δὲ ἔστι δόξα ψευδὴς καὶ φαντασία, δῆλον ὡς καὶ κίνησις ἔστιν. ἥ τε γὰρ φαντασία 〈μονὴ〉 τῆς κατ' ἐνέργειαν αἰσθήσεως καὶ ἡ δόξα συγκατάθεσις φαντασίας, καὶ ἡ αἴσθησις δὲ κίνησις καὶ διὰ κινήσεως. [35]

in Ph 10 1204 εἰπὼν δὲ εἴπερ οὖν ἔστι δόξα ψευδὴς προσέθηκε τὸ ἢ ὅλως δόξ α· οὐ γὰρ ἡ ψευδὴς δόξα καὶ φαντασία κινήσεις, διότι ψευδεῖς· πᾶσα γὰρ φαντασία καὶ δόξα κίνησις. ὥστε καὶ οἱ οὕτως ἀποφαινόμενοι, εἰ καὶ ἀληθῆ ἔλεγον, ἐτίθεντο δὲ τὸ φαινόμενον αὐτοῖς καὶ δοκοῦν, ἐκινοῦντο. δι' ὧν ἄρα ἀπεφαίνοντο κίνησιν ἀναιροῦντες, ἠκολούθει αὐτοῖς τὸ εἶναι κίνησιν." Οὕτω μὲν οὖν ὁ Ἀλέξανδρος καὶ αὐτοῖς τούτοις τοῖς ῥήμασιν ἐξηγήσατο τὰ προκείμενα· ἐπιστάσεως δέ, οἶμαι, ἄξιόν ἐστι, πῶς εἰ κατὰ ἀλήθειαν οὕτως ἔχει, ὥστε ἀκίνητον εἶναι τὸ ὄν, οὐ φαίνεται κατὰ τὴν αἴσθησιν οὕτως, ἀλλὰ κινεῖται πολλὰ τῶν ὄντων. πῶς γὰρ τῇ ἀληθείᾳ ἡ αἴσθησις ἡ ἀληθὴς ἀντιφθέγγεται; ἔτι δὲ εἰ κατὰ ἀλήθειαν οὕτως ἔχει, ὡς λέγουσι, πῶς ψευδής ἐστι δόξα; ὡς γὰρ τοῖς προτέροις ἑπόμενον εἰρῆσθαι δοκεῖ τὸ εἴπερ οὖν ἔστι δόξα ψευδή ς. μήποτε οὖν τοῖς μὲν περὶ Μέλισσον ἀληθῶς λέγειν ἀκίνητον τὸ ὂν συγχωρεῖ, τὴν δὲ φαινομένην τῇ αἰσθήσει κίνησιν ψευδῶς ὑποθέμενος δοξάζεσθαι ὡς ἀκόλουθον τῷ ἀληθὲς εἶναι τὸ μὴ κινεῖσθαι τὸ ὄν (εἰ γὰρ τοῦτο ἀληθές, ψεῦδος τὸ κινεῖσθαι), περιτρέπει τὸν λόγον αὐτοῖς συνάγων, ὅτι εἰ ἀληθὲς τὸ ἀκίνητον εἶναι τὸ ὄν, ἔστι κίνησις. καὶ οἶμαι τοιαύτην εἶναί τινα τὴν τοῦ λόγου συναγωγήν· εἰ ἀληθὲς τὸ ἀκίνητον εἶναι τὸ ὄν, ψευδής ἐστι δόξα τῶν οἰομένων φαίνεσθαι κατὰ τὴν αἴσθησιν πολλὰ τῶν ὄντων κινούμενα. εἰ δὲ ἔστι ψευδὴς δόξα, καὶ κατ' ἐκείνους ἔστι δηλονότι τὸ μὴ ὄν, εἰ δὲ ἔστι τὸ μὴ ὄν, ἔστι τὸ κενόν, εἰ δὲ τοῦτο, ἔστι κίνησις. ἀνάπαλιν γὰρ οὗτος ὁ λόγος ὁδεύει τῷ παρ' ἐκείνων ἐρωτωμένῳ. ἐπειδὴ γὰρ τὸ μὴ ὂν ἐν τῷ ὄντι φασὶν οὐκ ἔστιν, οὐκ ἂν εἴη τὸ κενόν, εἰ δὲ τὸ κενὸν μὴ ἔστιν, οὐκ ἔστι κίνησις· ἀνάγκη γὰρ ἢ διὰ πλήρους ἢ διὰ κενοῦ κινεῖσθαι· τὸ δὲ διὰ πλήρους ἀδύνατον. εἰ οὖν ἔστι ψευδὴς δόξα, ἔστι τὸ μὴ ὄν· εἰ δὲ ἔστι τὸ μὴ ὄν, οὐκ ἀναιρεῖται τὸ μὴ ὄν· τοῦ δὲ κενοῦ ὄντος οὐκ ἀναιρεῖται ἡ κίνησις. εἰς ταύτην δέ με τὴν ἔννοιαν τῆς ἐξηγήσεως ἐνήγαγε τὸ μὴ ἂν μάτην τὸν Ἀριστοτέλη εἰπεῖν εἴπερ οὖν ἔστι δόξα ψευδής, καὶ τότε ἐπαγαγεῖν τὸ ἢ ὅλως δόξ α. ἀλλὰ πῶς εἰ δόξα καὶ φαντασία ἔστι, καὶ κίνησις ἔστι φυσικὴ καὶ σωματική, περὶ ἧς νῦν ζητοῦμεν; οὐ γάρ εἰσιν ἐκεῖναι κινήσεις κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη. ταύτην δὴ τὴν ἔνστασιν καλῶς ἔλυσεν ὁ Ἀλέξανδρος εἰπὼν κίνησιν εἶναι τὴν αἴσθησιν, τὴν δὲ φαντασίαν μονὴν τῆς κατ' ἐνέργειαν αἰσθήσεως καὶ τὴν δόξαν συγκατάθεσιν τῆς φαντασίας. εἰ οὖν ἔστι δόξα, ἔστι φαντασία καὶ ἐνέργεια αἰσθητική, εἰ δὲ αὕτη, καὶ φυσικὴ κίνησις. "εἰ δὲ καὶ ποτὲ μὲν οὕτω, φησί, ποτὲ δὲ ἄλλως δοκεῖ περί τινων τοῖς ἀνθρώποις (καὶ γὰρ ἀνακυκλεῖσθαι τὰς περὶ τῶν ὄντων δόξας ἐν τοῖς ἀνθρώποις τῷ Ἀριστοτέλει δοκεῖ), καὶ οὕτως ἔστι κίνησις τῷ καθόλου τὸ δοξάζειν μὴ γίνεσθαι χωρὶς κινήσεως, εἴ γε ἐπὶ φαντασίᾳ, αὕτη δὲ ἐπὶ αἰσθητικῇ κινήσει"· καὶ συνάγει καλῶς, οἶμαι, λοιπὸν ἐνταῦθα τὸν λόγον ὁ Ἀλέξανδρος οὕτως· "εἰ μηδὲν κινεῖται τῶν ὄντων μηδὲ ἔστι κίνησις, φαίνεται δὲ κινεῖσθαί τινα, φαντασία ἔστιν· εἰ δὲ φαντασία ἔστι, κίνησις ἔστι καὶ κινεῖταί τινα τῶν ὄντων· εἰ ἄρα μηδὲν τῶν ὄντων κινεῖται μηδὲ ἔστι κίνησις, ἔστι κίνησις. [5]

in Ph 10 1205 καὶ ἡ περιτροπὴ τοῦ λόγου ἐκ τῶν κειμένων, πλὴν ὅτι ἀντὶ τῆς ψευδοῦς δόξης τὴν φαντασίαν ὁ Ἀλέξανδρος ἔλαβεν. ἐπιστῆσαι δὲ χρή, ὅτι σαφῶς ὁ Ἀριστοτέλης εἶπεν ἐν τούτοις, ὅτι ἡ φαντασία καὶ ἡ δόξα κινήσεις τινὲς εἶναι δοκοῦσι καὶ οὐχὶ κινήσεσιν ἀκολουθοῦσιν, εἰ μὴ ἄρα τὸ δοκοῦσι προσκείμενον τὸ κατὰ δόξαν ἄλλων εἰρῆσθαι σημαίνει. Εἰπὼν δὲ ταῦτα πρὸς τοὺς πάντα ἠρεμεῖν λέγοντας ἐπάγει καὶ τῶν πρότερον εἰρημένων τινὰ μετὰ πλείονος διαρθρώσεως. διδάσκει δὲ ἡμᾶς τῶν γνώσεων τὴν διαφοράν, ὅτι ἡ μέν ἐστιν αὐτόπιστος καὶ ἄπιστος οὐ δεομένη διὰ αἰτιώδους λόγου τὸ πιστὸν λαβεῖν. τοιαῦται δέ εἰσιν αἱ ἄμεσοι λεγόμεναι προτάσεις αἱ ἀπὸ κοινῶν ἐννοιῶν εἰλημμέναι, ἡ δέ τίς ἐστι γνῶσις τὴν πίστιν διὰ μέσου τοῦ αἰτιώδους λόγου λαμβάνουσα· τοιοῦτος δέ ἐστιν ἐν τοῖς συλλογισμοῖς ὁ μέσος ὅρος. καὶ δῆλον ὅτι κρείττων ἐστὶν ἡ αὐτόπιστος καὶ ἐναργὴς γνῶσις τῆς τοῦ αἰτιώδους λόγου δεομένης. καὶ γὰρ κατὰ μὲν τὴν ἐναργῆ γινώσκομεν ἤδη καὶ βέλτιον ἔχομεν ἢ κατὰ τὸ δεῖσθαι λόγου καὶ αἰτίας, κατὰ δὲ τὴν ἑτέραν ζητοῦμεν ἔτι καὶ πίστεως δεόμεθά τινος. ὅταν οὖν τῶν αὐτοπίστων αἰτίας καὶ λόγους ζητῶμεν, τῆς βελτίονος γνώσεως τὴν χείρονα σπουδάζομεν ἀνταλλάξασθαι διὰ τὸ ἀγνοεῖν, τί μὲν τὸ βέλτιον, τί δὲ τὸ χεῖρόν ἐστιν ἐν ταῖς γνώσεσιν, καὶ τί μὲν τὸ πιστὸν ἀφ' ἑαυτοῦ, τί δὲ τὸ μὴ τοιοῦτον. ἀποδεικνύντος γοῦν, φασί, γυμναστικῶς τινος κατὰ τὸν Ζήνωνος λόγον ἐκ τῆς ἐπ' ἄπειρον διχοτομίας, ὅτι οὐκ ἂν εἴη κίνησις, Διογένης παρὼν ἀναστὰς ἐβάδισε, τοῦτο ἐκεῖνο τὸ τοῦ Ἀριστοτέλους συμβουλεύων, ἐν οἷς ἔχομεν αὐτόπιστον γνῶσιν μὴ δεῖσθαι περινοίας λογικῆς. ἀγνοεῖ δέ, φησίν, ὁ τοιοῦτος καὶ τὰ οἰκεῖα τῶν πραγμάτων κριτήρια. ὥσπερ γὰρ ὁ ἐπὶ τῆς τῶν νοητῶν γνώσεως κριτήριον τὴν αἴσθησιν προβαλλόμενος ἄτοπός ἐστι καὶ παραλλάττει, οὕτω καὶ ὁ ἐπὶ τῶν αἰσθητῶν τὴν αἴσθησιν εἰς κριτήριον ἀτιμάζων καὶ λόγον ζητῶν, ἄτοπος ἂν εἴη· ἀγνοεῖ δὲ καὶ τὸ πιστὸν καὶ τὸ μὴ πιστόν, εἴ γε τὸ πεπιστευμένον ζητεῖ, ζητήσει δὲ οὕτω πάλιν καὶ τὸ διὰ τῆς ζητήσεως εὑρεθὲν καὶ πιστωθέν, εἰ μὴ αὔταρκες αὐτῷ τὸ πιστὸν πρὸς τὸ μὴ ζητεῖν. ἀλλ' οὐδὲ ἀρχῆς πρὸς μὴ ἀρχὴν διαφορὰν οἶδεν ὁ περὶ τῶν ἐναργῶν ζητῶν. ταύτῃ γὰρ αἱ ἀρχαὶ τῶν μετ' αὐτὰς διαφέρουσι τῷ αὐτόπιστοι εἶναι καὶ μὴ δεῖσθαι ζητήσεως. ὁμοίως δέ, φησίν, ἀδύνατα λέγειν τοῖς πάντα ἠρεμεῖν λέγουσι καὶ τοὺς πάντα κινεῖσθαι λέγοντας καὶ τοὺς τὰ μὲν ἀεὶ κινεῖσθαι τῶν ὄντων λέγοντας, τὰ δὲ ἀεὶ ἠρεμεῖν, καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ὁμοιότητος ἐπάγει, ὅτι μία πίστις ἐπὶ πάντων τούτων ἱκανὴ τὸ ὁρᾶσθαι τῶν ὄντων ἔνια ποτὲ μὲν κινούμενα, ποτὲ δὲ ἠρεμοῦντα. [40]

in Ph 10 1206 τούτου γὰρ ὄντος ἐναργοῦς ὡς ἀδύνατα ἐκεῖνα πάντα ἐλέγχεται. ἐν δὲ τῇ ἀναιρέσει καὶ ἐκεῖνα τέθεικεν, ἃ παραλέλοιπεν ἐν τῇ προσεχεῖ διαιρέσει, εἰπών· ἢ τὰ μὲν ἀεὶ κινεῖσθα ι , τὰ δὲ ἀεὶ ἠρεμεῖ ν· καὶ τότε διὰ τοῦτο παραλιπὼν ἴσως αὐτὰ διὰ τὸ ὁμοίως τοῖς ἄλλοις ἀναιρεῖσθαι καὶ διὰ τῆς αὐτῆς ἐναργείας, δι' ἧς καὶ οὗτος φανερὰν εἶναί φησι τὴν ὁμοιότητα. p. 254b4 Λοιπὸν οὖν θεωρῆσα ι , πότερον πάντα τοιαῦτα ἕως τοῦ τοῦτο γὰρ δεικτέον ἡμῖ ν . Ληφθέντος ὡς ἐναργοῦς τοῦ ἔνια τῶν ὄντων ὁτὲ μὲν κινούμενα φαίνεσθαι, ὁτὲ δὲ ἠρεμοῦντα, καὶ διὰ τούτου τῶν ἄλλων τῆς διαιρέσεως τμημάτων ἐλεγχθέντων δύο ἔτι λείπεται, ἐν οἷς τοῦτο τὸ ἐναργῶς ὁρώμενόν ἐστιν· ἢ γὰρ πάντα τὰ ὄντα τοιαῦτά ἐστιν, ὥστε ποτὲ μὲν κινεῖσθαι, ποτὲ δὲ ἠρεμεῖν, ἢ τὸ τρίτον ἐκεῖνο τῆς ὅλης διαιρέσεως τμῆμα ἀληθές ἐστι τὸ λέγον τὰ μὲν οὕτως ἔχειν, ὡς εἴρηται νῦν, ὥστε ποτὲ μὲν ἠρεμεῖν ποτὲ δὲ κινεῖσθαι, τὰ δὲ ἀεὶ ἠρεμεῖν, τὰ δὲ ἀεὶ κινεῖσθαι. τοῦτο γὰρ ἦν τὸ τρίτον τμῆμα τῆς ἐξ ἀρχῆς διαιρέσεως, καὶ τοῦτο προτίθεται δεῖξαι ὡς ἀληθὲς ὄν· δειχθέντος γὰρ ἀληθοῦς τούτου, καὶ τὰ πρότερον ἐλεγχθέντα πάντα καὶ τὸ τούτῳ συμπροβληθὲν τὸ λέγον ἢ οὕτως ἔχειν πάντα, ὥστε ποτὲ μὲν ἠρεμεῖν ποτὲ δὲ κινεῖσθαι, ὡς ψευδόμενα ἐκβληθήσεται τῷ ἀληθεῖ συνυπάρχειν μὴ δυνάμενα. δειχθέντος δὲ τούτου, συναποδειχθήσεται καὶ ὅτι οὐκ ἔστιν ἡ κίνησις γενητή, καὶ αἱ ἀπορίαι λυθήσονται αἱ πρὸς τὸ ἀγένητον τῆς κινήσεως ἐνιστάμεναι. χρὴ δὲ ἐφιστάνειν, ὅτι καὶ ἄλλα δύο τμήματα δυνατὸν ἦν ἐκ τῆς διαιρέσεως ἀναφαίνεσθαι διχῇ τέμνοντα τὰ ὄντα, τῶν μὲν ἐπαμφοτεριζόντων καὶ ποτὲ

μὲν κινουμένων ποτὲ δὲ ἠρεμούντων, τῶν δὲ λοιπῶν ἢ ἀεὶ κινουμένων ἢ ἀεὶ ἠρεμούντων. καὶ ὅ γε Εὔδημος παραφράζων σχεδὸν καὶ αὐτὸς τὰ Ἀριστοτέλους, τίθησι καὶ ταῦτα τὰ τμήματα συντόμως λέγων· “ἢ πάντα ἐπαμφοτερίζει ἢ τινὰ αὐτῶν, τὰ δὲ λοιπὰ κινεῖται ἢ ἠρεμεῖ.” δῆλον δὲ ὅτι τῆς τριχῇ ταύτης διαιρέσεως δεικνυμένης ἀληθοῦς, καὶ τὰ νῦν διχῇ διαιρεθέντα ἐλέγχεται. p. 254b7 Τῶν δὴ κινούντων καὶ κινουμένων ἕως τοῦ καὶ οὕτως τὸ πᾶν αὐτὸ αὑτὸ κινεῖ ν . Πρὸς τὴν ἀπόδειξιν τοῦ τὰ μὲν ἀεὶ ἀκίνητα εἶναι (ὅπερ νῦν αὐτὸς ἀεὶ ἠρεμεῖν εἶπεν, οὐ κυρίως τοῦ ἠρεμεῖν ἐπὶ τῶν ἀεὶ ἀκινήτων λεγομένου), τὰ δὲ ἀεὶ κινούμενα, τὰ δὲ ποτὲ μὲν ἠρεμοῦντα ποτὲ δὲ κινούμενα, διαιρεῖ τά τε κινούμενα καὶ κινοῦντα εἴς τε τὰ καθ’ αὑτὰ κινοῦντά τε καὶ κινούμενα καὶ εἰς τὰ κατὰ συμβεβηκός· ὅτι γὰρ καὶ κατὰ συμβεβηκὸς κινεῖ τινα καὶ κινεῖται, δέδεικται πρότερον, τῇ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς κινήσει νῦν ὑποτάσσει καὶ τὴν κατὰ μόριον, ὅταν μορίου τινὸς αὐτῶν κινοῦντος ἢ κινουμένου τὰ ὅλα κινεῖν ἢ κινεῖσθαι λέγηται, καίτοι πρότερον ἐν τῇ τῶν κινούντων τε καὶ κινουμένων διαιρέσει τὰ κατὰ μόριον ταῦτα κινοῦντά τε καὶ κινούμενα ἀντιδιεῖλε τοῖς τε καθ’ αὐτὸ καὶ τοῖς κατὰ συμβεβηκός· ἀντίκειται γὰρ τοῖς μὲν κατὰ μόριον κινοῦσιν ἢ κινουμένοις, τουτέστι τοῖς κατ’ ἄλλο, τὰ πρώτως, τοῖς δὲ κατὰ συμβεβηκὸς τὰ καθ’ αὐτό. [10]

in Ph 10 1207 νῦν μέντοι πᾶν, ὃ μὴ κυρίως καὶ πρώτως καὶ καθ’ αὐτὸ κινεῖ καὶ κινεῖται, κατὰ συμβεβηκὸς ὀνομάζει, διελὼν δὲ οὕτως τὴν πρώτην τὰ μὲν κατὰ συμβεβηκὸς παρῆκεν ὡς οὐδὲν αὐτῷ συντελοῦντα πρὸς τὴν τῶν προκειμένων ζήτησιν, καὶ ὅτι τὰ οὕτως κινοῦντα καὶ κινούμενα καὶ αὐτὰ τὴν ἀναφορὰν ἐπὶ τὰ καθ’ αὑτὰ ἔχει. τὰ γὰρ ὑπάρχοντα τοῖς καθ’ αὐτὸ κινοῦσιν ἢ κινουμένοις ἢ ὡς μέρη ἢ ὡς πάθη ἢ ὡς ἕξεις ἢ ὡς ὄργανα ἢ ἄλλως ὁπωσοῦν, ταῦτα λέγεται κατὰ συμβεβηκὸς κινεῖν ἢ κινεῖσθαι. προσθεὶς δὲ τὰ καθ’ αὐτὰ κινοῦντά τε καὶ κινούμενα, ἅπερ τίνα ἐστίν, ἐδήλωσε διὰ τῆς τῶν κατὰ συμβεβηκὸς ἀποφάσεως, πάλιν ταῦτα διαιρεῖ εἴς τε τὰ ὑφ’ ἑαυτῶν κινούμενα καὶ τὰ ὑπ’ ἄλλου. καὶ ταῦτα ἄμφω συνελὼν διαιρεῖ εἴς τε τὰ φύσει κινούμενα, καὶ εἰς τὰ βίᾳ καὶ παρὰ φύσιν. διότι τὰ μὲν ὑφ’ ἑαυτῶν κινούμενα ἅπαντα κατὰ φύσιν κινεῖται, τῶν δὲ ὑπ’ ἄλλων κινουμένων τὰ μὲν κατὰ φύσιν κινεῖται, ὡς τὸ πῦρ ὑπὸ τοῦ μεταβάλλοντος αὐτὸ καὶ ποιοῦντος πῦρ, ὡς μαθησόμεθα, τὰ δὲ βίᾳ, ὥστε ὑπ’ ἄλλου κινεῖται τά τε βίᾳ καὶ τῶν μὴ ἐμψύχων τὰ κατὰ φύσιν κινούμενα. καὶ πρῶτον δείκνυσιν, ὅτι τὰ ὑφ’ ἑαυτῶν καὶ ἐξ αὐτῶν κινούμενα (τοιαῦτα δέ ἐστι τὰ ζῷα) φύσει κινεῖτα ι. κεῖται μὲν γὰρ φύσει κινεῖσθαι, ὅσα κατὰ τὴν ἐν αὐτοῖς ἀρχὴν τῆς κινήσεως κινεῖται καθ’ αὐτὰ καὶ μὴ κατὰ συμβεβηκός, τὰ δὲ ἑαυτὰ κινοῦντα δῆλον ὡς ἐν αὐτοῖς ἔχει τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως. ἐπειδὴ δὲ πολλάκις τὸ σῶμα τοῦ ζῴου ἐν τῇ τοῦ ζῴου ἐξ αὐτοῦ κινήσει οὐχ ἣν πέφυκεν αὐτὸ κινεῖται κίνησιν, οἷον εἰ τὸ μὲν σῶμα βαρὺ εἴη, τὸ δὲ ζῷον ἄνω κινοῖτο ἀλλόμενον ἢ ἀναρριχώμενον, καὶ ταύτης τῆς κινήσεως ἐν ἑαυτῷ τὴν ἀρχήν πως τούτῳ συμβαίνειν διεστείλατο τὸ μὲν ζῷον λέγων φύσει αὐτὸ ἑαυτὸ τότε κινεῖν, μηδὲν δὲ κωλύειν τὸ σῶμα τοῦ ζῴου ποτὲ μὲν παρὰ τὴν ἑαυτοῦ κινεῖσθαι φύσιν, ποτὲ δὲ κατὰ φύσιν. ἡ δὲ διαφορὰ γίνεται τοῦ κατὰ φύσιν τότε καὶ παρὰ φύσιν κινεῖσθαι τὸ σῶμα τοῦ ζῴου ἀπό τε τῆς ζῴου ὡς ζῴου κινήσεως οὐ τὴν αὐτὴν ἀεὶ κινουμένου κίνησιν, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐναντίας πολλάκις, καὶ ἀπὸ τῆς τοῦ πλεονάζοντος ἐν τῷ σώματι στοιχείου φύσεως. [35]

in Ph 10 1208 οὐ γάρ ἐστιν ἁπλοῦν τὸ σῶμα τοῦ ζῴου· διὸ ὅταν μὲν τὸ κοῦφον ἐν τῷ σώματι πλεονάζῃ, τὸ δὲ ζῷον ἐπὶ τὸ ἄνω κινῆται, τότε καὶ τῷ σώματι κατὰ φύσιν ἡ ἐπὶ τὸ ἄνω γίνεται κίνησις, καὶ συνεργεῖ καὶ αὐτὸ τῇ ὁρμῇ τοῦ ζῴου· εἰ δὲ τὸ ζῷον ἐπὶ τὸ κάτω κινοῖτο τοῦ κούφου ἐπικρατοῦντος ἐν τῷ σώματι, παρὰ φύσιν καθέλκεται τὸ σῶμα. εἰπὼν δὲ περὶ τῶν ὑφ’ ἑαυτῶν κινουμένων, τουτέστι τῶν ζῴων, ὅτι ταῦτα κατὰ φύσιν ἀεὶ κινεῖται κατὰ τὴν ἐν ἑαυτοῖς ἀρχὴν κινούμενα, καὶ περὶ τοῦ σώματος αὐτῶν, πότε μὲν κατὰ φύσιν κινεῖται, πότε δὲ παρὰ φύσιν, ἐφεξῆς περὶ τῶν ὑ π ’ ἄλλου κινουμένων λέγει, ὅτι τούτων τὰ μὲν φύσει κινεῖτα ι , τὰ δὲ παρὰ

φύσι ν. καὶ πρῶτον λέγει, τίνα ἐστὶ τῶν ὑπ’ ἄλλου κινουμένων τὰ παρὰ φύσιν κινούμενα· ἐκ γὰρ τούτων λήψεται καὶ τὰ κατὰ φύσιν. τὰ γὰρ βίᾳ κινούμενα εἰς τοὺς ἐναντίους ἢ πέφυκε τόπους ταῦτα κινεῖται παρὰ φύσι ν , οἷον ὅταν τὰ γεηρὰ ἄνω καὶ τὸ πῦρ κάτ ω. ἀλλὰ καὶ τὰ μόρια, φησί, τῶν ζῴων πολλάκις κινεῖται παρὰ φύσιν παρά τε τὰς θέσεις καὶ τοὺς τρόπους τῶν κινήσεων, παρὰ μὲν τὰς θέσεις, εἴ τις μὴ τοῖς κάτω κώλοις ἀλλὰ ταῖς χερσὶ βαδίζειν ἐπιχειρεῖ, παρὰ δὲ τὸν τρόπον τῆς κινήσεως, ὅταν μὴ βαδίζῃ τις ἀλλὰ κυλίηται. τότε γάρ, κἂν τὸ ὅλον ζῷον ἐξ ἑαυτοῦ καὶ φύσει κινῆται, ἀλλὰ τοῖς μορίοις παρὰ φύσιν ἡ κίνησις. εὑρὼν δὲ τοῦτον τὸν τρόπον, καθ’ ὃν καὶ τὰ ὑφ’ ἑαυτῶν κινούμενα παρὰ φύσιν ποτὲ τοῖς μορίοις δοκεῖ κινεῖσθαι, ἐπάγει, ὅτι ἐν τοῖς παρὰ φύσιν κινουμένοις οὐχὶ τὸ ὑφ’ ἑαυτοῦ ἀλλὰ τὸ ὑπ’ ἄλλου κινεῖσθαι μάλιστα φανερόν ἐστιν· ἐπὶ γὰρ τῶν βίᾳ κινουμένων φανερόν ἐστιν ἄλλο ὂν τοῦ κινουμένου τὸ κινοῦν. μετὰ δὲ τὰ παρὰ φύσιν πάντα ἔκδηλον ἔχοντα τὴν διαφορὰν τοῦ κινοῦντος πρὸς τὸ κινούμενον, καὶ τῶν κατὰ φύσιν τὰ αὐτὰ ὑ φ ’ ἑαυτῶν κινούμενα, οἷον τὰ ζῷ α, καὶ αὐτὰ φανερὸν ἔχει τὸ κινοῦν ἄλλο ὂν παρὰ τὸ κινούμενον· οὐ γὰρ τοῦτο φησὶν ἄδηλον εἰ ὑπό τινος κινεῖται τὰ ζῷα. προφανὲς γάρ ἐστιν, ὅτι ὑπὸ τῆς ψυχῆς κινεῖται τὴν ὡς ζῴων κίνησιν. ἀλλὰ ζητεῖται, πῶς χρὴ διαλαβεῖν ἀπ’ ἀλλήλων ἐν αὐτοῖς τό τε κινοῦν καὶ τὸ κινούμενον, πότερον ὡς κεχωρισμένα πάντῃ καὶ φύσει καὶ τόπῳ ἢ τρόπον ἄλλον. ἔοικε γὰρ ἐπὶ τῶν ζῴων τὸ κινοῦν πρὸς τὸ κινούμενον οὕτως ἔχειν, ὡς ἐπὶ τῶν μὴ φυσικῶν, ἀλλὰ κατὰ τέχνην κινουμένων καὶ ἐν ἑαυτοῖς τὸ κινοῦν ἐχόντων, ὡς ἔχει ἐπί τε τῶν πλοίων καὶ τῶν ἁρμάτων· καὶ γὰρ ταῦτα ἐν ἑαυτοῖς μὲν ἔχει τὴν τῆς κινήσεως αἰτίαν, τὸν κυβερνήτην καὶ τὸν ἡνίοχον, διῃρημένους μέντοι καὶ ἐπ’ οἰκείας ὄντας φύσεως. οὕτω δὲ δοκεῖ καὶ ἐν τοῖς ζῴοις διῃρημένα εἶναι κατὰ φύσιν, εἰ καὶ μὴ τόπῳ, τό τε κινοῦν καὶ τὸ κινούμενον, καὶ οὕτω τὸ πᾶν ζῷον αὐτὸ αὑτὸ κινεῖν, οὐ μέντοι ἐπειδὴ καὶ ταῦτα ὑπό τινος, διὰ τοῦτο οὐχ ὑφ’ ἑαυτῶν. [40]

in Ph 10 1209 p. 254b32 Μάλιστα δὲ ἀπορεῖται τὸ λοιπὸν ἕως τοῦ διαιροῦσι τὰς αἰτία ς . Εἰπὼν ὅτι καὶ ἐν τοῖς ὑπ’ ἄλλων κινουμένοις φανερόν ἐστι τό τε κινοῦν καὶ τὸ κινούμενον καὶ ἐν τοῖς ὑφ’ ἑαυτῶν, τουτέστιν ἐν τοῖς ζῴοις, εἰπὼν δὲ ἔτι πρότερον τὰ μὲν ὑφ’ ἑαυτῶν κινούμενα πάντα φύσει κινεῖσθαι, τῶν δὲ ὑπ’ ἄλλων κινουμένων τὰ μὲν φύσει τὰ δὲ βίᾳ καὶ παρὰ φύσιν, καὶ περὶ μὲν τῶν ὑπ’ ἄλλων βίᾳ κινουμένων εἰπών, τίνα τέ ἐστι καὶ ὅτι φανερὸν ἔχει τό τε κινοῦν καὶ τὸ κινούμενον, τὸ λοιπὸν ἀπορεῖσθαί φησι τῆς διαιρέσεως ταύτης, λέγει δὲ τῶν ὑπ’ ἄλλων κινουμένων τὰ φύσει καὶ κατὰ φύσιν κινούμενα· ταῦτα γὰρ μόνα ἀπορίαν παρέχειν φησίν, ὑπὸ τίνος κινεῖται, εἴπερ καὶ τὰ ὑφ’ ἑαυτῶν κινούμενα καὶ τῶν ὑπ’ ἄλλων κινουμένων τὰ βίᾳ κινούμενα φανερὸν εἶχε τό τε κινοῦν καὶ τὸ κινούμενον. εἰκότως οὖν ἀπορίαν ταῦτα παρέχει τῆς κατὰ φύσιν κινήσεως τὸ αἴτιον ἄδηλον ἔχοντα οἷον τὰ κοῦφα καὶ τὰ βαρέ α . ταῦτα γὰρ εἰς μὲν τοὺς ἀντικειμένους τόπους βίᾳ κινούμενα φανερὸν ἔχει τὸ κινοῦν, εἰς δὲ τοὺς οἰκείους τὸ μὲν κοῦφον ἄν ω , τὸ δὲ βαρὺ κάτ ω , φύσε ι. τὸ δὲ ὑπὸ τίνος οὐκέτι φανερόν, ὥσπερ ἐστὶ φανερόν, ὅταν κινῶνται παρὰ φύσι ν. ἄπορον δὲ ἐπὶ τούτων ἐστί, διότι καὶ τὸ ὑφ’ ἑτέρου κινεῖσθαι αὐτὰ τὴν κατὰ φύσιν κίνησιν ἄτοπον δοκεῖ, εἴπερ ἐν ἑαυτοῖς ἔχειν λέγεται τὴν τῆς κινήσεως ἀρχήν· διὰ τοῦτο γὰρ καὶ τὰ ζῷα ὑφ’ ἑαυτῶν ἐλέγετο κινεῖσθαι, καὶ τὸ ὑφ’ ἑαυτῶν αὐτὰ φάναι κινεῖσθαι ἀδύνατόν τι λέγειν ἐστί· καὶ δείξας τοῦτο ἀδύνατον ἔχει λοιπὸν ὅτι ὑπ’ ἄλλου κινεῖται. καὶ ζητεῖ τὸ κινοῦν αὐτὰ τὴν κατὰ φύσιν κίνησιν ἄλλο παρ’ αὐτὰ ὄν. ὅτι δὲ ἀδύνατον ὑφ’ ἑαυτῶν κινεῖσθαι ταῦτα, δείκνυσι διὰ πλειόνων ἐπιχειρημάτων, ὧν τὸ μὲν πρῶτον, ὅτι τὸ ἐξ ἑαυτοῦ κινεῖσθαι ζωτικόν ἐστι· τὸ γὰρ ἐξ ἑαυτοῦ κινούμενον ζῆν πάντες λέγομεν, ὡς καὶ ὁ Πλάτων ἐν τῷ δεκάτῳ τῶν Νόμων φησὶ λέγων· “μῶν ἄρα με ἐρωτᾷς, εἰ ζῆν αὐτὸ προσεροῦμεν, ὅταν αὐτὸ αὑτὸ κινῇ; ναὶ ζῆν.” καὶ τῶν ἐμψύχων ἴδιόν ἐστι, φησί, τὸ ἐξ ἑαυτοῦ κινεῖσθαι καὶ τοῦτο ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος ἐν Φαίδρῳ λεγόμενον· “ᾧ γὰρ ἔξωθεν, φησί, τὸ κινεῖσθαι ἄψυχον, ᾧ δὲ ἔνδοθεν αὐτῷ ἐξ ἑαυτοῦ ἔμψυχον.” εἰ οὖν τὰ μὲν σώματα ταῦτα ἄψυχα,

τὰ δὲ ἐξ ἑαυτῶν κινούμενα ἔμψυχα, οὐκ ἂν εἴη ταῦτα ἐξ ἑαυτῶν κινούμενα· ἐν δευτέρῳ σχήματι ἡ συναγωγή. Δεύτερον δὲ ἐπάγει πρὸς τοῦτο, ὅτι εἰ κινεῖν ἑαυτὸ ἐδύνατο, καὶ ἱστάνειν ἂν ἐδύνατο ἑαυτό· τὸ γὰρ τοῦ κινεῖν ἑαυτὸ κύριον, καὶ τοῦ ἱστάνειν ἑαυτὸ τὴν ἐξουσίαν ἔχει· εἰ γὰρ τοῦ βαδίζειν καὶ τοῦ μὴ βαδίζειν, ὡς ὁρῶμεν ἐν τοῖς ζῴοις τοῖς ἀφ' ἑαυτῶν κινουμένοις· ὡς γὰρ βαδίζει θελήσαντα, οὕτω καὶ ἵσταται πάλιν, ὅταν θέλῃ. [35]

in Ph 10 121 οὐ μόνον δὲ τοῦ στῆναι κύρια τὰ αὐτά ἐστιν, ἀλλὰ καὶ τοῦ τὰς ἐναντίας κινηθῆναι κινήσεις, ἀπὸ τῶν δεξιῶν ἐπὶ τὰ ἀριστερὰ καὶ ἔμπαλιν, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τοπικῶν διαστάσεων ὁμοίως, ὅπερ αὐτόθεν μὲν οὐ προστέθεικεν ὁ Ἀριστοτέλης, ἐνεδείξατο δὲ αὐτὸ ἐπὶ τοῦ πυρὸς εἰπών· ὥστε εἰ ἐ π ' αὐτῷ τὸ ἄνω φέρεσθαι τῷ πυρ ί , δῆλον ὅτι καὶ τὸ κάτ ω. καὶ διὰ τῶν ἑξῆς δὲ τὸ αὐτὸ ἐνεδείξατο εἰπών· ἄλογον δὲ καὶ τὸ μίαν κίνησιν κινεῖσθαι μόνην ὑ φ ' ἑαυτῶ ν , εἴ γε ἑαυτὰ κινοῦσιν, ὡς τῶν ἐξ ἑαυτῶν κινουμένων μὴ μίαν καὶ ἁπλῆν, ἀλλὰ πλείους καὶ τὰς ἐναντίας δυναμένων κινεῖσθαι. " τὸ δὲ ἄλογον δ έ, φησὶν Ἀλέξανδρος, ἀντὶ τοῦ 'ἄλογον γάρ' εἴρηται, ὡς τὴν αἰτίαν ἐπάγον τοῦ προρρηθέντος". Εἶτα τρίτον ἐπιχείρημα ἐπάγει δεικνύς, ὅτι τὰ τῶν στοιχείων σώματα τὰς κατὰ φύσιν κινήσεις οὐ κινεῖται ὑφ' ἑαυτῶν. ὁ δὲ συλλογισμὸς τοιοῦτος· τὰ στοιχεῖα συμφυῆ πρὸς ἑαυτά ἐστι καὶ συνεχῆ κυρίως, ἀλλ' οὐχ οὕτως ὡς καὶ τὰ κατὰ ἀφὴν πλησιάζοντα συνεχῆ καταχρηστικῶς λέγεται· τὰ συνεχῆ κυρίως ἑαυτοῖς ἀπαθῆ ὑφ' ἑαυτῶν ἐστι (καὶ τοῦτο ὑπέμνησεν ἐκ τοῦ ἀντικειμένου· καθ' ὃ γὰρ κεχώρισται τὸ ποιοῦν καὶ τὸ πάσχον, ταύτῃ τὸ μὲν πέφυκε ποιεῖν, τὸ δὲ πάσχειν)· τὰ δὲ ἀπαθῆ ὑφ' ἑαυτῶν οὐκ ἂν κινοῖτο ὑφ' ἑαυτῶν· τὸ γὰρ κινεῖσθαι πάσχειν τί ἐστι. καὶ τὸ συμπέρασμα δῆλον, ὅτι τὰ στοιχεῖα οὐκ ἂν κινοῖτο ὑφ' ἑαυτῶν. καὶ προσέθηκεν ὅτι οὐδὲ ἄλλο συνεχὲς οὐδέ ν. εἰκότως, εἴπερ καὶ τὰ στοιχεῖα διὰ τὸ συνεχῆ εἶναι ἀπαθῆ ὑφ' ἑαυτῶν ἐστι· τὰ γὰρ ποιοῦντα καὶ πάσχοντα οὐ συνεχῆ εἶναι, ἀλλὰ ἅπτεσθαι ἀλλήλων ἀνάγκη, ὡς ἔδειξεν ἐν τῷ πρὸ τούτου βιβλίῳ· κεχώρισται γὰρ τῇ οὐσίᾳ τὸ ποιοῦν τοῦ πάσχοντος, εἴπερ τὸ μὲν δυνάμει τὸ δὲ ἐνεργείᾳ ἐστί. τὸ δὲ δυνάμει τι ὂν ἄλλο τί ἐστι κατ' ἐνέργειαν· ποιεῖ γὰρ τὸ πῦρ εἰς τὸν ἀέρα δυνάμει ὄντα πῦρ, ἐνεργείᾳ δὲ ἀέρα. "πῶς οὖν, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, τὰ ζῷα ἑαυτὰ κινεῖ συνεχῆ ὄντα;" καὶ λύει προχείρως, ὅτι τὸ κινοῦν ἐν τοῖς ζῴοις οὐκ ἔστι συνεχὲς τῷ κινουμένῳ· οὔτε γὰρ σῶμα ἡ ψυχὴ οὔτε ποσὸν ὅλως· διὸ οὐδὲ ἅπτεται ἀλλήλων. καὶ εἶπεν καὶ ὁ Ἀριστοτέλης πρὸ ὀλίγου, ὅτι ὥσπερ ἐν τοῖς πλοίοις, οὕτω καὶ ἐν τοῖς ζῴοις διῃρημένον ἐστὶ φύσει τὸ κινοῦν καὶ τὸ κινούμενον. ὅτι δὲ ἀνάγκη διῃρῆσθαι τὸ κινοῦν πρὸς τὸ κινούμενον, ἐναργῶς ὁρᾶται ἐπὶ τῶν ἀψύχων, ὅταν ὑπὸ ἐμψύχων ταῦτα κινῆται. καὶ τὰ ἔμψυχα δέ, φησίν, ὑπό τινος ἀεὶ κινεῖται· πᾶν γὰρ τὸ κινούμενον ὑπό τινος κινεῖται, καὶ ἔστιν ἄλλο τὸ κινοῦν διῃρημένον τοῦ κινουμένου καὶ οὐ συνεχὲς αὐτῷ, ὅτι μηδὲ τὴν ἀρχὴν ποσόν. καλῶς δὲ οἶμαι ἐπέβαλεν ὁ Ἀλέξανδρος, ὅτι τὸ ἀλλὰ συμβαίνει καὶ ταῦτα ὑπό τινος ἀεὶ κινεῖσθαι δύναται μὴ περὶ τῶν ἐμψύχων εἰρηκέναι, ἀλλὰ περὶ τῶν κατὰ φύσιν κινουμένων· καὶ γὰρ καὶ ταῦτα δειχθήσεται ὑπό τινος τὴν κατὰ φύσιν κίνησιν κινούμενα, κἂν μὴ ὁρᾶται τὸ κινοῦν αὐτὰ ταύτην τὴν κίνησιν, ὥσπερ ὁρᾶται τὸ κινοῦν τὴν βίαιον κίνησιν. [35]

in Ph 10 121 ὡς γὰρ ἐπὶ τούτων ὁρῶμεν διῃρημένον τὸ κινοῦν καὶ τὸ κινούμενον, οὕτω καὶ τὰ φυσικὰ σώματα τὰς κατὰ φύσιν κινήσεις ὑπὸ διῃρημένων αἰτιῶν δειχθήσεται κινούμενα. καὶ τοῦτο, φησί, γένοιτο ἂν φανερὸν διαιροῦσι τὰς κινητικὰς αἰτία ς· δείξει γάρ, ὅτι τῶν κινούντων τὰ μὲν ἐχόμενα τῶν κινουμένων κινεῖ αὐτὰ τῇ ἁφῇ, τὰ δὲ τῷ ποιῆσαι ἐνεργείᾳ τὸ πρότερον ὂν δυνάμει, ὃ γενόμενον ἐνεργείᾳ ἐξ ἀέρος, εἰ τύχοι, ὕδωρ καὶ μὴ δυνάμενον ἔτι μένειν ἐν τῷ τοῦ ἀέρος τόπῳ ἐπὶ τὸν τοῦ ὕδατος οἰκεῖον φέρεται τρόπον τινὰ ὑπὸ τοῦ ποιήσαντος αὐτὸ ὕδωρ φερόμενον. p. 255a20 Ἔστι δὲ καὶ ἐπὶ τῶν κινούντων λαβεῖν τὰ εἰρημένα ἕως τοῦ δυνάμει ὄντ α . Βουλόμενος δεῖξαι, ὅτι τῶν ἀψύχων σωμάτων καὶ τὰ κατὰ φύσιν κινούμενα ὑπό τινος ἔξωθεν κινεῖται καὶ οὐχ ὑφ' ἑαυτῶν, συνίστησι τοῦτο διελὼν καὶ τὰ κινοῦντα ὥσπερ τὰ

κινούμενα εἵς τε τὰ κατὰ φύσιν κινοῦντα καὶ εἰς τὰ παρὰ φύσιν. εἰ γὰρ καὶ ταῦτα οὕτως ἔχει, δῆλον ὅτι τὰ μὲν τῆς παρὰ φύσιν κινήσεως κινητικὰ κινοίη ἂν τὰ βίᾳ καὶ παρὰ φύσιν κινούμενα, τὰ δὲ τῆς κατὰ φύσιν τὰ κατὰ φύσιν κινούμενα. ἓν δὲ τῶν παρὰ φύσιν κινούντων παρήγαγε τὸν μοχλόν· οὐδὲν γὰρ τῶν κατὰ φύσιν κινουμένων μοχλῷ κινεῖται, ἀλλ' ἔστι βίᾳ ὡς ἡ τοιαύτη κίνησις. τὰ γὰρ βάρος ἔχοντα τὴν παρὰ φύσιν ἑαυτοῖς κίνησιν τὴν ἐπὶ τὸ ἄνω ὑπὸ τοῦ μοχλοῦ κινεῖται, καὶ διὰ τοῦτο δὲ ὁ μοχλὸς παρὰ φύσιν κινεῖ, ὅτι οὐ κατὰ τὴν ἐν ἑαυτῷ ἀρχὴν κινεῖ (κάτω γὰρ ἂν ἐκίνει), ἀλλὰ παρ' ἄλλου ἔξωθεν ἔχει τὴν αἰτίαν τῆς κινήσεως. τὰ μὲν οὖν παρὰ φύσιν κινοῦντα τοιαῦτα. κατὰ φύσιν δὲ κινεῖν λέγεται τὸ ἐνεργείᾳ τι ὂν τοῦ δυνάμει τοιούτου· τῆς τε γὰρ κατὰ φύσιν κινήσεως αἴτιον τοῖς οὕτω κινουμένοις τὸ οὕτω κινοῦν καὶ κατὰ τὴν ἐν ἑαυτῷ ἀρχήν τε καὶ αἰτίαν κινεῖ. τὸ γὰρ ἐνεργείᾳ θερμόν, ὅταν θερμαίνῃ τὸ δυνάμει τέως θερμόν, ἐν αὑτῷ τὴν αἰτίαν τοῦ κινεῖν ἔχον οὕτω κινεῖ. παραθεὶς δὲ καὶ τὸ φύσει κινητὸν εὐθὺς σαφέστερον ἐποίησε τὸν λόγον. ὥσπερ γὰρ κινητικὸν φύσει τὸ ἐνεργείᾳ τοῦ δυνάμει, οὕτω καὶ κινητὸν φύσει τὸ δυνάμει ὑπὸ τοῦ ἐνεργείᾳ. καὶ ὥσπερ τὸ δυνάμει κινητικὸν ἐν ἑαυτῷ τὴν ἀρχὴν καὶ δύναμιν τοῦ κινεῖν ἔχει, οὕτω καὶ φύσει κινητόν ἐστιν, ὅταν ἐν ἑαυτῷ τὴν ἀρχὴν ἔχῃ οὐκέτι ἐνεργητικήν, ὡς τὸ φύσει κινητικόν, ἀλλὰ κατ' ἐπιτηδειότητα καὶ κατὰ τὸ δυνάμει· ὥστε δυνάμει ποιὸν τοιόνδε ἢ ποσὸν τοσόνδε ἢ ἄνω δυνάμει ἢ κάτω· τούτων δὲ ἐμνήσθη τῶν κατηγοριῶν, ὅτι κατὰ ταύτας οἴεται μόνας τὴν κίνησιν γίνεσθαι. [35]

in Ph 10 12,2 εἰπὼν δὲ ὅταν ἔχῃ τὴν ἀρχὴν τὴν τοιαύτην ἐν ἑαυτῷ, προσέθηκε καὶ ταύτην μὴ κατὰ συμβεβηκός. κἂν γὰρ τὸ ποιὸν δυνάμει καὶ ποσὸν ᾖ δυνάμει, ἀλλ' εἰς τὸ ποιὸν μεταβάλλει καθ' αὑτό, καθ' ὃ δυνάμει ποιόν ἐστιν. ἐπειδὴ δὲ καὶ δυνάμει ποσὸν ἦν, εἴ τις λέγοι τὸ δυνάμει ποσὸν εἰς τὸ ποιὸν μεταβάλλειν, κατὰ συμβεβηκὸς ἡ τοιαύτη μεταβολή, ὅτι συνέβαινεν αὐτῷ καὶ ποσὸν εἶναι δυνάμει. καθ' αὐτὸ δὲ τὸ μὲν δυνάμει ποιὸν εἰς ποιὸν μεταβάλλει, τὸ δὲ δυνάμει ποσὸν εἰς ποσόν, ἡ δὲ παράλλαξις κατὰ συμβεβηκὸς γίνεται. Τίνα μὲν οὖν ἐστι τὰ κατὰ φύσιν κινητά, ἀποδέδωκε διὰ τῶν εἰρημένων ἐπὶ τῶν τριῶν κατηγοριῶν ποιησάμενος τὸν λόγον. οὐκέτι δὲ προσέθηκε τίνα τὰ παρὰ φύσιν ἐστὶ κινητὰ ἐπὶ τῶν τριῶν κατηγοριῶν. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν κατὰ τόπον, ἐπεὶ ἔστιν ἑκάστῳ τῶν σωμάτων καὶ κατὰ φύσιν καὶ παρὰ φύσιν κίνησις κατὰ τόπον ἡ εἰς τὸν ἐναντίον τῷ κατὰ φύσιν, δῆλά ἐστι τὰ κινητὰ κατὰ τόπον παρὰ φύσιν· οὐ γὰρ ἔχει τοῦ οὕτω κινεῖσθαι τὴν ἀρχὴν ἐν αὐτοῖς. ἐπὶ δὲ αὐξήσεως καὶ ἀλλοιώσεως οὐκέτι πρόδηλος ἡ παρὰ φύσιν κατὰ ταῦτα κίνησις· ἢ καὶ τούτων εἶπεν αὐτὸς ἐν τοῖς προλαβοῦσι τὰς παρὰ φύσιν κινήσεις ἐπὶ μὲν αὐξήσεως τοῦ σίτου μνημονεύσας τοῦ ἐν τοῖς καλουμένοις Ἀδώνιδος κήποις παρὰ φύσιν αὐξομένου δι' ἐπιτηδεύσεως τοιαύτης, δι' ὃ οὐδὲ τελειοῦνται, καὶ οἱ θᾶττον δὲ δι' ἀκολασίαν ἡβάσκοντες ἢ γηράσκοντες καὶ αὔξοιντο ἂν καὶ μειοῖντο παρὰ φύσιν· καὶ γὰρ τὴν κρᾶσιν μεταβάλλουσιν εἰς τὸ παρὰ φύσιν ὁ μὲν θερμότερος, ὁ δὲ ψυχρότερος θᾶττον τοῦ δέοντος γινόμενος. οὐ περὶ τούτων δὲ νῦν ἡ ζήτησις αὐτῷ, ἀλλὰ περὶ τῶν ἁπλῶν σωμάτων, ὑπὸ τίνος κινοῦνται τὰς κατὰ φύσιν κινήσεις. εἰπὼν δὲ ποῖα τὰ φύσει κινητικὰ καὶ κινητὰ παράγει λοιπὸν ἐκεῖνα, ὧν ἕνεκεν ἐπὶ τοῦτον ἦλθε τὸν λόγον, καὶ λέγει, ὅτι τὸ πῦρ καὶ ἡ γῆ καὶ ὅλως τὰ ἁπλᾶ σώματα κινοῦνται μέν, ὅταν κινῶνται πάντως ὑπ' ἄλλων, ἀλλὰ βίᾳ μέν, ὅταν παρὰ φύσιν ἀπὸ τῶν οἰκείων τόπων ἐπὶ τοὺς ἐναντίους κινῶνται, φύσει δέ, ὅταν εἰς τοὺς οἰκείους τόπους, ἐφ' οὓς πεφύκασι φέρεσθαι κατὰ φύσιν. αὐτὸς δὲ εἶπεν· ὅταν εἰς τὰς ἑαυτῶν ἐνεργείας δυνάμει ὄντα πρότερον μεταβάλῃ, τουτέστιν ὅταν ἐνεργείᾳ γένηται, ὅπερ ἦν πρότερον δυνάμει, καὶ ἀπολάβῃ τὰς οἰκείας ἐνεργείας. τὸ γὰρ πῦρ, ὅταν ἐνεργείᾳ γένηται πῦρ, δυνάμει ὂν πρότερον, τότε ἐνεργεῖ κατὰ τὰς τοῦ πυρὸς ἐνεργείας καὶ κινεῖται τὴν κατὰ φύσιν τοῦ πυρὸς κίνησιν. οὐ λέγει οὖν εἰς τὰς ἐνεργείας εἰς τὸ ἐνεργείᾳ κατ' οὐσίαν (τοῦτο γὰρ γένεσις κατὰ φύσιν ἐστίν, ἀλλ' οὐ κίνησις), ἀλλ' ὅταν γενόμενον ὑπό

τινος ἀπολάβῃ τὰς οἰκείας ἐνεργείας, καθ' ἃς λοιπὸν ὑπ' ἐκείνου κινεῖται κατὰ φύσιν ἐπὶ τὸν οἰκεῖον τόπον φερόμενον. [35]

in Ph 10 12[8] τὴν γὰρ ἐνέργειαν καὶ κίνησιν ταύτην τὴν ἐπὶ τὸν οἰκεῖον τόπον ὑπ' ἐκείνου δεδόσθαι φησὶν αὐτῷ, ὑφ' οὗ καὶ τὴν οὐσίαν· καὶ τοῦτό ἐστι τὸ ὑπ' ἐκείνου κινεῖσθαι. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος τοὺς κατὰ φύσιν τοῖς σώμασι τόπους ἐνεργείας αὐτῶν εἰρῆσθαί φησι, τουτέστι τελειότητας. "τότε γὰρ αὐτῷ δοκεῖ, φησίν, ἕκαστον τῶν σωμάτων ἐνεργείᾳ βαρὺ ἢ κοῦφον εἶναι, ὅταν ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ ᾖ· οὐ γὰρ πῦρ ἢ ὕδωρ ἢ γῆ ἢ ἀὴρ δυνάμει λέγεται εἶναι πρὸ τοῦ ἐν τοῖς οἰκείοις εἶναι τόποις· εἰ γὰρ δυνάμει τι τούτων ἦν, οὐκέτι κινούμενα ἦν, ἀλλὰ γινόμενα". ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐνεργείᾳ ἐστὶ καὶ ἐν ἀλλοτρίοις ὄντα τόποις, τὴν δὲ κατὰ τόπον τελειότητα τότε λαμβάνει, ὅταν ἐνεργῇ καθ' ὅ ἐστιν· ἐνέργεια δὲ τοῦ κούφου τὸ ἄνω φέρεσθαι· φέρεται γὰρ ἐπὶ τοῦτο, ἐν ᾧ δυνάμει ἐστὶν ὥσπερ τὸ θερμαινόμενον· κατὰ φύσιν ἄρα ἐστὶ καὶ ἡ ἐπὶ τὴν τελειότητα κίνησίς τε καὶ μεταβολή, ἥτις τελειότης ἦν ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ εἶναι. ὥστε, εἰ μὴ πλανῶμαι, καὶ κατ' αὐτὸν οὐχὶ ὁ τόπος ὁ οἰκεῖός ἐστιν ἡ οἰκεία ἐνέργεια, ὡς ἤρξατο λέγειν, ἀλλ' ἡ ἐπὶ τὸν τόπον τὸν οἰκεῖον κίνησις. φύσει οὖν κινεῖται τὰ τὸ εἶδος τὸ οἰκεῖον ἀπολαβόντα, καθ' ὃ ἦν πρότερον δυνάμει, καὶ συναπολαβόντα τῷ ἐνεργείᾳ εἴδει τὴν κατὰ τὸ εἶδος ἐνέργειαν. p. 255a30 Ἐπεὶ δὲ τὸ δυνάμει πλεοναχῶς λέγεται ἕως τοῦ καὶ τὸ ποσὸν ἐκτείνετα ι , ἐὰν μή τι κωλύ η . Εἰπὼν κατὰ φύσιν κινεῖσθαι τὰ εἰς τὰς ἑαυτῶν ἐνεργείας κινούμενα δυνάμει ὄντα ἤτοι δυνάμει ὄντα ἐν τοῖς οἰκείοις τόποις ἢ ἔχοντά τι ἔτι δυνάμει, διότι ἡ κίνησις ἐντελέχεια τοῦ δυνατοῦ ἐστιν ᾗ δυνατόν, ἐπάγει ὅτι τὸ δυνάμει τοῦτο τὸ ἐν τοῖς κινουμένοις πλεοναχῶς λέγεται καὶ τοῦτο αἴτιόν ἐστι τοῦ μὴ φανερὸν εἶναι τὸ νῦν ζητούμενον, ὑπὸ τίνος τὰ τοιαῦτα κινεῖτα ι , οἷον τὸ πῦρ ἄνω καὶ ἡ γῆ κάτ ω· δεῖ μὲν γὰρ τὸ ὑπό τινος κινούμενον αὐτὸ μὲν κινητόν τε εἶναι καὶ δυνάμει, ὑφ' οὗ δὲ κινεῖται κινητικόν τε καὶ ἐνεργείᾳ. ἀδήλου δὲ ὄντος ἐν τῷ πυρὶ καὶ τῇ γῇ τοῦ δυνάμει διὰ τὸ πλεοναχῶς λέγεσθαι τὸ δυνάμει, ἄδηλον καὶ τὸ κινητικὸν αὐτοῦ ἐνεργείᾳ ὄν. διαιρεῖται τοίνυν τὸ δυνάμει εἴς τε τὸ κατ' ἐπιτηδειότητα μόνην τέως μήπω μηδαμῶς γενόμενον τοῦτο ὃ λέγεται (ὡς δυνάμει γραμματικὸν ἢ μουσικὸν τὸ παιδίον, ὅτι δύναται γενέσθαι) καὶ εἰς τὸ γενόμενον μὲν ἤδη καὶ τὴν ἕξιν τελείαν ἔχον, μὴ ἐνεργοῦν δὲ κατ' αὐτήν, ὡς δυνάμει μουσικὸν τὸν Ἀριστόξενον λέγομεν, ὅταν μὴ κιθαρίζῃ, ἀλλ' ἢ καθεύδῃ ἢ ἄλλο τι ἐνεργῇ. καὶ ἔστι μέσον τὸ δυνάμει τοῦτο τῶν τελέως δυνάμει ὄντων καὶ δυνάμει μόνον καὶ τῶν τελέως καὶ μόνως ἐνεργείᾳ ὄντων, ἅτε ἀμφοτέρων μετέχον καὶ τὸ ἕτερον ὑπάρχον πρὸς ἑκάτερον. δείξας οὖν τὰ φυσικὰ σώματα ταῦτα ἔχοντα τὰ δυνάμει ἐν ταῖς κατὰ φύσιν κινήσεσιν εὑρήσει τὰ κινητικὰ αὐτῶν καθ' ἑκάτερον δυνάμει. λέγει δὲ πρῶτον, πῶς καθ' ἑκάτερον τῶν δυνάμει εἰς τὸ ἐνεργείᾳ γίνεται ἡ μεταβολὴ καὶ ὑπὸ τίνος. [35]

in Ph 10 12[4] ὅταν γάρ, φησίν, ἅμα ᾖ τὸ ποιητικὸν καὶ τὸ παθητικόν, τὸ μὲν πρῶτον δυνάμει τὸ ἀτελὲς ὑπὸ τοῦ ἐνεργείᾳ ὄντος μεταβάλλει προσεχῶς εἰς τὸ ἐνεργείᾳ τὸ κατὰ τὴν ἕξιν, ὃ καὶ αὐτὸ δυνάμει πως ἔτι ἐστὶ κατὰ τὸ ἕτερον δυνάμει τὸ μήπω ἐνεργοῦν. τοῦ δὲ ἐνεργεῖν τοῦτο τὸ δυνάμει, ὥστε τελέως ἐνεργείᾳ εἶναι, ἔστι μὲν καὶ ἡ ἕξις αἰτία, αἴτιος δὲ καὶ ὁ τὸ ἐμπόδιον ἀφελών, ὡς ῥηθήσεται, καὶ πρῶτόν γε καὶ κυριώτατον αἴτιον καὶ τούτου τὸ τὴν ἕξιν ἐμποιῆσαν. ἐν δὲ τῇ λέξει τῇ λεγούσῃ ἀεὶ δὲ ὅταν ἅμα τὸ ποιητικὸν καὶ παθητικὸν ὦσ ι , γίνεται ἐνίοτε ἐνεργείᾳ τὸ δυνατὸν τὸ ἐνίοτε ἔν τισι μὲν ἀντιγράφοις μηδὲ προσκεῖσθαί φησιν ὁ Ἀλέξανδρος. καὶ προσκείμενον δὲ ἀληθείας ἀσφαλοῦς ἐνδεικτικόν ἐστι, πρῶτον μὲν ὅτι, κἂν ἅμα ᾖ τὸ ποιητικὸν τῷ παθητικῷ, εἰ μὴ τελέως ἐνεργείᾳ ᾖ τὸ ποιητικόν, ὥστε καὶ τὴν ἕξιν ἔχειν καὶ ἀνεμποδίστως ἐνεργεῖν, οὐ γίνεται ἐνεργείᾳ τὸ δυνατόν. τοιγαροῦν καὶ αὐτὸς τὸ ἐνίοτε ἐξηγούμενος ὅταν δέ φησιν οὕτως ἔχ η , ἂν μή τι κωλύ η , ἐνεργεῖ καὶ θεωρε ῖ. ἔπειτα ἐπὶ μὲν τῶν σωμάτων καὶ σωματικῶν παθῶν ἀρκεῖ τὸ γειτνιάσαι καὶ ἅμα γενέσθαι τὸ ποιητικὸν τῷ παθητικῷ πρὸς τὸ γενέσθαι ἐνεργείᾳ τὸ δυνατόν, ἐπὶ δὲ τῶν μαθήσεων καὶ διδασκαλιῶν οὐκ αὔταρκες τὸ ἅμα

γενέσθαι τὸ διδάσκον καὶ τὸ μανθάνον πρὸς τὸ τὸ μὲν διδάξαι τὸ δὲ μαθεῖν, εἰ μὴ καὶ προαίρεσις εἴη καὶ χρόνος· ὥστε χρεία τῆς τοῦ ἐνίοτε προσθήκης. ἀλλ᾽ ὅτι μὲν τὸ ἐκ τοῦ προτέρου δυνάμει μεταβάλλον εἰς τὴν ἕξιν ὑπ᾽ ἄλλου πάντως μεταβάλλει τοῦ κατ᾽ ἐνέργειαν ὄντος, πρόδηλον. τοῦτο δὲ γενέσεως καὶ οὔπω κινήσεως τῆς κυρίως ἔργον ἐστίν. ὅταν δέ, φησίν, ἀπολάβῃ τὴν ἕξιν, ἐὰν μή τι κωλύ ῃ , ἐνεργεῖ καὶ θεωρεῖ ἤδη συνάπτων τῇ ἕξει τὴν ἐνέργειαν· εἰ γὰρ ὑπὸ μηδενὸς κωλυόμενον μὴ ἐνεργοίη, εἴη ἂν ἐν ἀντιφάσει καὶ οὐχ ἁπλῶς ἐν ἀγνοί ᾳ, ὡς γράφει ὁ Ἀλέξανδρος. εἰ γὰρ μεταβέβληκε μὲν εἰς ἐπιστήμην καὶ ἔχει τὴν τοῦ εἰδέναι ἕξιν παρὰ τοῦ διδάξαντος, μηδενὸς δὲ ἐμποδίζοντος αὐτῷ μὴ ἐνεργεῖ κατὰ τὸ εἰδέναι, οὐχ ἁπλῶς ἐν ἀγνοίᾳ ἐστὶν ὁ τοιοῦτος, ἀλλ᾽ ἐν ἀντιφάσε ι. εἰδὼς μὲν καθ᾽ ὅσον ἔχει τὴν ἐπιστήμην, μὴ εἰδὼς δὲ καθ᾽ ὅσον καὶ μηδενὸς ἐμποδίζοντος οὐκ ἐνεργεῖ κατ᾽ αὐτήν. καὶ δῆλον ὅτι τὸ μὲν ἁπλῶς ἐν ἀγνοίᾳ εἶναι οὐκ ἀδύνατόν ἐστι, τὸ δὲ ἐν ἀντιφάσει εἶναι ἀδύνατον. εἰ μέντοι εἴη γεγραμμένον, ὡς ἐν τοῖς πλείστοις ἀντιγράφοις, καὶ ἔσται ἐν τῇ ἀντιφάσει καὶ ἐν ἀγνοί ᾳ, τὸ αὐτὸ μέν πώς ἐστι τὸ λεγόμενον, λέγει δὲ ὅτι ὁ τὴν ἕξιν ἔχων καὶ εἰδὼς κατ᾽ αὐτήν, μηδενὸς δὲ κωλύοντος μὴ ἐνεργῶν ἔσται ἐν τῇ ἀντιφάσει, διότι καὶ ἐν ἀγνοίᾳ ἐστὶ καὶ ἐν τῷ εἰδέναι. οἶδεν δὲ καὶ ταύτην τὴν γραφὴν ὁ Ἀλέξανδρος. εἰ οὖν ἀδύνατον μὴ ἐνεργεῖν τὸ τὴν ἕξιν ἔχον παρά τινος κατὰ τὴν ἕξιν, εἰ μηδὲν αὐτὸ κωλύοι, ἀλλὰ συνῆπται τῇ ἕξει ἡ ἐνέργεια καὶ ἡ κίνησις, ἣν κινεῖται κατὰ τὴν ἕξιν, εἰκότως ἂν λέγοιτο ὑπὸ τοῦ τὴν ἕξιν αὐτῷ ἐμποιήσαντος αὐτὸ κινεῖσθαι. [35]

in Ph 10 12 F

Οὕτως οὖν καθόλου τὴν ἀπὸ τῶν δύο δυνάμει μεταβολὴν εἰς τὸ ἐνεργείᾳ δείξας καὶ τῷ δευτέρῳ δυνάμει συμφυῆ τὴν ἐνέργειαν ὑποδείξας, εἰ μή τι κωλύοι, μέτεισιν ἐπὶ τὰ φυσικὰ σώματα καὶ δείκνυσι καὶ ἐν τούτοις κοινῶς πρῶτον κινούμενον ἕκαστον τὴν κατὰ φύσιν ἐν αὐτῷ κίνησιν ὑπὸ τοῦ μεταβάλλοντος αὐτὸ ἐκ τῆς πρώτης δυνάμεως εἰς τὸ δεύτερον δυνάμει, διότι πρόχειρός ἐστιν ἡ ἐνέργεια τῇ ἕξει μηδενὸς ἐμποδίζοντος. γενόμενον γὰρ ἐκ ψυχροῦ θερμὸν καὶ ἐξ ὕδατος πῦρ ἐνεργεῖ λοιπόν, καθ᾽ ὃ πῦρ ἐστι. καὶ καίει καὶ ἄνω φέρεται, ἂν μή τι κωλύσῃ· ὥστε ὑπὸ τοῦ ποιήσαντος αὐτὸ ἐνεργείᾳ πῦρ καὶ τὸ ἐνεργεῖν ἔχει. οὐ γὰρ μετὰ τὸ γενέσθαι πῦρ προσλαμβάνει τὸ καίειν τε καὶ μὴ καίειν, ἀλλὰ τῇ εἰς πῦρ μεταβολῇ αὐτοῦ, ἣν ὑπὸ τοῦ ποιήσαντος ἔσχεν, ἡ ἐνέργεια συνῆπται. δείξας δὲ τοῦτο κοινῶς οὕτως ἐπὶ τῶν φυσικῶν σωμάτων, ὅπως ἀπὸ τοῦ πρώτου δυνάμει εἰς τὸ δεύτερον τὸ κατὰ τὴν ἕξιν ἡ μεταβολὴ γίνεται, καὶ ὅπως τούτῳ σύνεστιν ἡ ἐνέργεια καὶ ἡ κίνησις, ἂν μή τι κωλύῃ, μερίζει λοιπὸν τὸν λόγον ἐπὶ τῶν διαφόρων κινήσεων. καὶ πρῶτον μὲν συνῃρημένως, εἶτα καὶ ἀνηπλωμένως αὐτὸν παραδίδωσι. γίνεται γάρ, φησίν, ἐκ τοῦ ἐνεργείᾳ μὲν βαρέος, δυνάμει δὲ κούφου, κατὰ τὸ πρότερον δυνάμει τὸ κοῦφον· οἷον ἐξ ὕδατος βαρέος μὲν ὄντος ἐνεργείᾳ, κούφου δὲ δυνάμει, γίνεται ὁ ἀὴρ κοῦφος ὢν ἐνεργείᾳ. καὶ ἐνεργήσει γε εὐθύ ς , ἂν μή τι κωλύ ῃ. τὸ δὲ τοῦτο γὰρ δυνάμει πρῶτον καὶ ἤδη κοῦφον ὁ Ἀλέξανδρος ἐπὶ τοῦ ἀτελοῦς δυνάμει καὶ κατ᾽ ἐνέργειαν βαρέος ἀκούει. “τὸ γὰρ τοιοῦτο, φησί, καὶ οὕτως ἔχον ὡς ἐνεργείᾳ ἔτι βαρὺ εἶναι κατὰ τὴν πρώτην ῥηθεῖσαν δύναμιν δυνάμει κοῦφόν ἐστι, μεταβληθὲν δὲ καὶ γενόμενον κοῦφον εὐθὺς ἐνεργήσει τὴν τοῦ κούφου ἐνέργειαν”. ὁ δέ γε Ἀριστοτέλης τὸ καὶ ἤδη κοῦφον οὐ περὶ τοῦ κατ᾽ ἐνέργειαν μὲν βαρέος, δυνάμει δὲ κούφου, κατὰ τὸ ἀτελὲς δυνάμει δοκεῖ μοι λέγειν· οὐ γὰρ ἁρμόττει ἐκείνῳ τὸ ἤδη κοῦφον, ἀλλὰ τῷ κατ᾽ ἐνέργειαν ἤδη γενομένῳ κούφῳ. ἀλλ᾽ οὐδὲ τὸ ἐπαχθὲν τὸ καὶ ἐνεργήσει γε εὐθέω ς , ἂν μή τι κωλύῃ τῷ ἀτελεῖ δυνάμει ἁρμόττει, ἀλλὰ τῷ κατὰ τὴν ἕξιν. εἰ τοίνυν περὶ τοῦ αὐτοῦ εἴρηται τὸ ὅλον τοῦτο τοῦτο γὰρ δυνάμει πρῶτον καὶ ἤδη κοῦφον καὶ ἐνεργήσει γε εὐθύ ς , ἂν μή τι κωλύ ῃ, τὸ δὲ ἤδη κοῦφον καὶ τὸ ἐνεργήσει γε εὐθὺς τῷ τελειοτέρῳ δυνάμει τῷ κατὰ τὴν ἕξιν προσήκει, ἀνάγκη καὶ τὸ τοῦτο γὰρ δυνάμει πρῶτον ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀκούειν, οὐ τὴν κατὰ γένεσιν τάξιν δηλοῦντος τοῦ πρώτου, ἐφ᾽ ἧς πρῶτόν ἐστι τὸ ἀτελέστερον, ἀλλὰ τὴν τελειότητα τελειότερον γὰρ τὸ κατὰ τὴν ἕξιν

δυνάμει τοῦ κατὰ τὴν ἐπιτηδειότητα· ἐνέργεια δ έ, φησί, τοῦ κούφου τὸ ἐν τῷ ἄνω τόπῳ εἶναι· τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ ποῦ καὶ ἄν ω, καὶ τὸ ἐπιπολάζειν τοῖς ἄλλοις· καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἐνέργειά ἐστι. [35]

in Ph 10 1216 καὶ τοῦ βαρέος δηλονότι ἐνέργεια τὸ κάτω εἶναι καὶ ὑφίστασθαι τοῖς ἄλλοις. καὶ αὗταί εἰσιν αἱ κυρίως ἐνέργειαι τοῦ κούφου καὶ βαρέος τὸ ἐν τῷ ἄνω καὶ τῷ κάτω εἶναι, διότι καὶ τὸ κυρίως ἐνεργείᾳ καὶ τὴν κατὰ τὸ εἶδος τελειότητα τότε ἀπολαμβάνουσιν· ἡ γὰρ ἐπὶ τὸ ἄνω καὶ τὸ κάτω κίνησις ἀτελῶν ἔτι ὄντων ἐστὶν αὐτῶν καὶ οὔπω τὴν κατὰ τὸ εἶδος ἀπειληφότων τελειότητα. εἰπὼν δὲ περὶ τῆς κατὰ τόπον κινήσεως, ὁμοίως φησὶν ἔχει καὶ ἐπὶ τοῦ ποσοῦ καὶ ἐπὶ τοῦ ποιο ῦ. καὶ γὰρ τὸ αὐξητόν, ὅταν ἐνεργείᾳ τηλικοῦτον γένηται, ὁπηλίκον ἦν δυνάμει ὑπὸ τοῦ αὔξοντος αὐτό, τότε εὐθέως ἐνεργεῖ τὰς καθ’ ὃ τηλικοῦτόν ἐστιν ἐνεργείας. ἐκτείνεται γάρ, μᾶλλον δὲ ἐκτέταται καὶ διέστηκεν ἐνεργείᾳ τοσοῦτον, ὅσον ἦν αὐτοῦ τὸ μέγεθος δυνάμει, καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ ἡ τελεία, τὸ ἐκτετάσθαι καὶ διεστάναι τοσοῦτον. τὸ γὰρ ἐκτείνεσθαι καὶ διίστασθαι ἀτελοῦς ἔτι ὄντος ἀτελής ἐστιν ἐνέργεια. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ποιὸν ἀπὸ τοῦ ἀτελοῦς δυνάμει εἰς τὸ τέλειον μεταβάλλει καὶ τὴν ἕξιν, καὶ ἡ ἐνέργεια εὐθὺς ἀκολουθεῖ ἡ τελεία. θεωρεῖ γὰρ τὸ ἐπιστῆμο ν , ἂν μή τι κωλύ ῃ. καὶ ἔστιν αὕτη ἡ τελεία τῆς ἐνεργείᾳ ἐπιστήμης ἐνέργεια· τὸ γὰρ μανθάνειν ἀτελὴς ἔτι καὶ ἀτελές ἐστιν. Εἰπὼν δὲ κινητικὸν αἴτιον τῶν κατὰ φύσιν κινουμένων τὸ ἐνεργείᾳ ποιοῦν αὐτὰ ἐκ τοῦ δυνάμει τοῦ ἀτελοῦς ὑπομιμνήσκει ἡμᾶς, ὅτι τοῦτο ἦν τὸ ζητούμενον, διὰ τί καὶ ὑπὸ τίνος αἰτίας τὰ φυσικὰ σώματα ἐπὶ τοὺς οἰκείους κινεῖται τόπους, ὅπερ ηὕρηται οὐκ ἐπὶ τῶν κατὰ τόπον μόνον κινουμένων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ ποσὸν καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ ποιόν. αἴτιον γάρ ἐστι τὸ ποιῆσαν αὐτὰ τοιαῦτα, οἵοις οὖσιν αὐτοῖς ἐξ ἀνάγκης ἕπεται ἡ τοιαύτη κίνησις. “δύναται δέ, φησὶν Ἀλέξανδρος, τὸ καὶ τοῦτο ζητεῖται οὐχ ὡς νῦν ἀπορηθὲν μόνον, ἀλλ’ ὡς καὶ καθόλου ζητούμενον εἰρῆσθαι”. ζητεῖται γὰρ ὄντως, τί ποτέ ἐστιν αἴτιον τῆς ἐπὶ τοὺς οἰκείους τόπους φορᾶς τοῖς σώμασιν, ηὕρηται δὲ τὸ αἴτιον, ὅτι πέφυκε μέν που εἶναι· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ κούφῳ καὶ βαρεῖ εἶναι τὸ τὸ μὲν ἄνω τὸ δὲ κάτω εἶναι καὶ εἰ μὲν ἦν εὐθὺς οἷά περ ἐστὶ τέλεια, παρ’ ἑαυτῶν ἔχοντα τὴν τελειότητα, αὐτὰ ἂν ἦν καὶ τῆς ἐνεργείας αὐτῶν αἴτια. ἐπειδὴ δὲ πρὸ τοῦ εἶναι ἅπερ ἐστὶν ἐνεργείᾳ, δυνάμει πρότερόν ἐστι τοιαῦτα, καὶ τὸ δυνάμει διττόν, ὡς εἴρηται· καὶ γὰρ ὅταν ᾖ ὕδωρ βαρὺ κατ’ ἐνέργειαν ὄν, δυνάμει πως. κατὰ γὰρ τὸ ἀτελὲς δυνάμει ἀήρ ἐστι καὶ διὰ τοῦτο κοῦφον, καὶ ὅταν γένηται ἀήρ, καὶ τότε κατά τινα τρόπον ἔτι δυνάμει ἐστὶ διὰ τὸ ἐμποδιζόμενον ἐνίοτε μήπω ἐνεργεῖν τὴν κατὰ τὸ εἶδος ἐνέργειαν, καθ’ ἣν ἄνω ἐστὶ τὸ κοῦφον, ἀλλὰ ἂν ἀφαιρεθῇ τὸ ἐμποδίζον, ἐνεργεῖ ἀπὸ ἀτελοῦς ἐνεργείας εἰς τελειοτέραν ἀεὶ προκόπτον καὶ ἀεὶ ἀνωτέρω γινόμενον, ἕως ἂν ἀνωτάτω γενόμενον τὴν τελειοτάτην ἀπολάβῃ ἐνέργειαν τὸ ἀνωτάτω εἶναι. [35]

in Ph 10 1217 ὁμοίως δέ φησι καὶ τὸ ποιὸν καὶ τὸ ποσὸν εἰς τὸ ἐνεργείᾳ μεταβάλλειν, ἂν μή τι κωλύῃ. ἔστι γάρ τινα αὐξηθέντα μὲν καὶ τὸ εἶδος ἀπολαβόντα, οὐδέπω δὲ τοσοῦτον κατέχοντα τόπον, ὅσον δύναται κατέχειν, διὰ τὸ κωλύεσθαι ὥσπερ ὁ ἐξ ὕδατος γινόμενος ἀὴρ ἐν μικρῷ τινι οἰκήματι· ἐξετάθη γὰρ ἂν πλέον, εἰ μὴ συνεπιλεῖτο καὶ ἐπυκνοῦτο ὑπὸ τοῦ οἰκήματος. p. 255b24 Ὁ δὲ τὸ ὑφιστάμενον καὶ κωλῦον κινήσας ἕως τοῦ οὐδὲ τοῦ ποιεῖ ν , ἀλλὰ τοῦ πάσχει ν . Τῆς κατὰ φύσιν κινήσεως καὶ ἐνεργείας αἴτιον μέχρι νῦν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τὴν τοῦ εἴδους λέγει τελειότητα, ἣν ἀπολαβὼν εὐθὺς ἐνεργεῖ καθ’ αὑτό, εἰ μή τι κωλύσοι· τὸ γὰρ διὰ τὸ οὕτω πεφυκέναι οὕτω κινεῖσθαι, τὴν φύσιν ἐστὶ καὶ τὸ εἶδος αἰτιωμένου. προελθὼν δὲ ὀλίγον καὶ τὸ γεννῆσαν καὶ ποιῆσαν τοιοῦτον οἷόν ἐστιν αἴτιον τῆς τοιαύτης λέγει κινήσεως, ὅπερ οἱ ἐξηγηταὶ καὶ ἐν τοῖς πρόσθεν εἰρημένοις αὐτὸν αἰτιᾶσθαι νομίζουσι. πολλαχοῦ δὲ τὸ τὴν ἕξιν ἀπολαβὸν εὐθὺς ἐνεργεῖν λέγων καὶ προστιθεὶς ἂν μή τι κωλύῃ, λέγει νῦν ὅτι καὶ ὁ τὸ ὑφιστάμενον καὶ κωλῦον ἀφαιρῶν ἔστιν ὡς κινε ῖ , ἔστι δὲ ὡς ο ὐ· καθ’ αὐτὸ μὲν γὰρ οὐ κινεῖ·

ἄλλο γάρ τι προηγουμένως ἐνεργεῖ, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ κινεῖ. ὁ γὰρ τὸν κίονα ὑποσπάσας καθ' αὑτὸ μὲν τοῦτον κινεῖ, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ κίονος ἀνεχόμενον μέλαθρον καὶ κωλυόμενον κατὰ τὴν αὐτοῦ φύσιν ἀνεχθῆναι κάτω. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ τὸν ἐπικείμενον τῷ πεφυσημένῳ ἀσκῷ λίθον ἀφελών, δι' ὃν ἐβυθίζετο καὶ οὐκ ἐπεπόλαζεν τῷ ὕδατι, προηγουμένως μὲν τὸν λίθον ἐκίνησε, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ καὶ αὐτὸν τὸν ἀσκόν, ὃς ἀφαιρεθέντος τοῦ κατέχοντος αὐτὸν λίθου ἀνηνέχθη. ἔτι δὲ μᾶλλον τὴν ἀνομοιότητα τῆς κινήσεως τὴν γινομένην ὑπό τε τῶν καθ' αὑτὰ κινούντων καὶ τῶν τὰ κωλύοντα κινεῖσθαι ἀφαιρούντων ἐπὶ τῆς σφαίρας ἔδειξεν τῆς ἀποπαλλομένης ἀπὸ τοῦ τοίχου· ὡς γὰρ ταύτην προηγουμένως μὲν κινεῖ ὁ τὴν ἀρχὴν ἀφείς, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ καὶ ὁ τοῖχος, ἀφ' οὗ ἀποπάλλεται, οὕτω καὶ τὰ φυσικὰ σώματα προηγουμένως μὲν ὑπὸ τῶν μεταβαλλόντων αὐτὰ καὶ ποιησάντων τοιαῦτα κινεῖται, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ καὶ ὑπὸ τῶν ἀφαιρούντων τὰ ἐμποδίζοντα πρὸς τὴν κίνησιν. συναγομένου οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων τοῦ μηδὲν τούτων ὑφ' ἑαυτοῦ κινεῖσθαι, ἀλλ' ὑπ' ἄλλου, ἔνστασίς τις ἀναφύεται ζητοῦσα, πῶς λέγεται τὰ φυσικὰ ἀρχὴν κινήσεως ἐν ἑαυτοῖς ἔχειν τὴν φύσιν, εἰ μὴ ὑφ' ἑαυτῶν ἔνδοθεν, ἀλλ' ἔξωθεν ὑπ' ἄλλου κινοῦνται. καὶ λύει ταύτην τὴν ἔνστασιν λέγων, ὅτι κινήσεως ἀρχὴν ἔχειν λέγεται ταῦτα οὐχ ὡς τοῦ κινεῖν οὐδὲ τοῦ ποιεῖ ν , ἀλλὰ τοῦ κινεῖσθαί τε καὶ πάσχει ν. [35]

in Ph 10 12[1] οὐ γὰρ μόνον τὸ κινοῦν ἀφ' ἑαυτοῦ ἀρχὴν ἔχειν κινήσεως λέγεται, ἀλλὰ καὶ τὸ κινεῖσθαι πεφυκὸς καὶ αὐτὸ κινήσεως ἀρχὴν ἔχει. τὸ γὰρ τῆς κινήσεως ὄνομα κοινόν ἐστι καὶ τοῦ κινοῦντος καὶ τοῦ κινουμένου. εἰ δὲ ἡ κίνησις ἐν τῷ κινουμένῳ ἐστίν, ὡς δέδεικται πρότερον, οἰκειοτέρα ἂν εἴη τῷ κινουμένῳ ἡ κίνησις. ἀρχὴν δὲ ἔχειν τοῦ κινεῖσθαι λέγεται τὰ φυσικὰ σώματα τῷ δύναμιν ἔχειν καὶ ἐπιτηδειότητα πρὸς τὸ εἰς τοῦτο μεταβάλλειν, εἰς ὃ μεταβάλλειν ὑπό τινος κινήσεται τήνδε τὴν κίνησιν, ἧς λέγεται ἀρχὴν ἔχειν· τὸ γὰρ πεφυκέναι κινεῖσθαι κατά τινα κίνησιν ἀρχὴν ἔχειν ἐστὶ τῆς τοιαύτης κινήσεως, ὡς ὁ εὐφυὴς ὢν πρὸς φιλοσοφίαν ἀρχὴν ἔχει φιλοσοφίας, οὐ τοῦ ποιῆσαι φιλόσοφον ἄλλον, ἀλλὰ τοῦ αὐτὸς γενέσθαι φιλόσοφος. εἰ οὖν ἡ τῶν σωμάτων φύσις μὴ ἔστιν ἀρχὴ τοῦ κινεῖν καὶ ποιεῖν, ἀλλὰ τοῦ κινεῖσθαι καὶ πάσχειν, ὅταν ὁ Ἀριστοτέλης ποιητικὸν αἴτιον λέγῃ τὴν φύσιν πῇ μὲν λέγων, ὅτι οὐδὲν μάτην ποιεῖ οὔτε ὁ θεὸς οὔτε ἡ φύσις, πῇ δὲ δεικνύς, ὅτι κατὰ λόγους ἡ φύσις καὶ ἕνεκά του ποιεῖ, ἢ ἄλλην τινὰ τὴν φύσιν ἐκείνην οἰητέον τὸν διὰ πάντων διήκοντα δημιουργικὸν 〈νοῦν〉 ἢ εἰ περὶ τῆς αὐτῆς λέγει φύσεως, ὑλικῶς καὶ παθητικῶς ἀκουστέον τοῦ λεγομένου, ὡς καὶ τῆς ἀρχῆς ἠκούομεν. Ἐπιζητεῖ δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἐν τούτοις, πῶς ἔτι τὸ κυκλοφορητικὸν σῶμα φυσικὸν ἔσται, εἰ τὸ μὲν φυσικόν, ὡς ὁ Ἀριστοτέλης φησίν, ἀρχὴν τοῦ πάσχειν ἔχει, τὸ δὲ κυκλοφορητικὸν ἀπαθές ἐστι. καὶ λύει πρῶτον μὲν λέγων, ὅτι κἂν ἀεικίνητον ᾖ τὸ κυκλοφορητικόν, ἀλλὰ ἄλλοτε ἀπ' ἄλλου καὶ ἐπ' ἄλλο κινούμενον ἔχει τὰ δυνάμει ἐν ἑαυτῷ· ἐφ' ὅσον δὲ τοῦ δυνάμει κεκοινώνηκεν, ἐπὶ τοσοῦτον καὶ παθητόν πώς ἐστι· πᾶν γὰρ τὸ δυνάμει ὑλικόν πώς ἐστιν· ἔχει οὖν καὶ ἐκεῖνο ἀρχὴν κινήσεως τῆς κατὰ τὸ κινεῖσθαι ἐν αὑτῷ, καὶ κατὰ τοῦτο φυσικόν ἐστιν. "ἢ ἄμεινον, φησίν, ἐπὶ τοῦ θείου ἀκούειν μὴ ὡς ἐπὶ τῶν ἀψύχων σωμάτων τὴν κατὰ φύσιν κίνησιν, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τῶν κατὰ ψυχὴν κινουμένων, ἃ οὐχ ὑπό τινος ἔξωθεν κινεῖται, ἀλλ' ἐν αὐτοῖς ἔχει τὴν κινητικὴν ἀρχήν τε καὶ αἰτίαν. ἀλλ' εἰ τοῦτο, φησί, πῶς οὐχὶ καὶ στάσεως ἀρχὴν ἔχει καὶ τῆς εἰς τὰ ἐναντία κινήσεως; ἢ εἰς τὰ ἐναντία μέν, φησίν, οὐ κινήσεται, ὅτι μὴ ἔστι τις ἐναντία κίνησις τῇ κυκλοφορίᾳ· οὐκ ἠρεμεῖ δέ, ὅτι μήτε ἐπὶ τοιαῦτα κινεῖται, ἐν οἷς ἀνάγκη στῆναι τὸ γενόμενον, μήτε δεῖται στάσεως· ὅσα γὰρ τῶν κινουμένων ὑφ' ἑαυτῶν καὶ ἵστασθαι πέφυκε, ταῦτα καὶ τοῦ ἵστασθαι ἐξ αὐτῶν ἔχει τὴν δύναμιν". ταῦτα μὲν ὁ Ἀλέξανδρος. τί δὲ τὸ λεγόμενόν ἐστι τὸ μὴ ὡς ἐπὶ τῶν ἀψύχων σωμάτων ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ τὴν κατὰ φύσιν κίνησιν λαμβάνειν, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τῶν κατὰ ψυχὴν

κινουμένων, εἰσόμεθα σαφέστερον ὑπομνησθέντες τῆς δόξης αὐτοῦ, ἣν ἔχει περὶ τῆς τοῦ οὐρανοῦ ψυχῆς· τὴν γὰρ αὐτὴν οἴεται ψυχὴν εἶναι καὶ φύσιν ἐν τῷ οὐρανῷ. [35]

in Ph 10 1219 καὶ γράφει γε ἐν τῷ εἰς τὸ δεύτερον τῆς Περὶ οὐρανοῦ ὑπομνήματι ταῦτα· "ἡμεῖς δὲ ἐπιχειροῦμεν δεικνύναι τοῦ θείου σώματος οὐκ ἄλλην μὲν τὴν φύσιν, ἄλλην δὲ τὴν ψυχήν, ἀλλ' ὡς ἡ βαρύτης τῆς γῆς καὶ τοῦ πυρὸς ἡ κουφότης" καὶ μετ' ὀλίγα· "τίς γὰρ ἄλλη παρὰ ταύτην ἂν εἴη φύσις αὐτοῦ; τελειοτέρα γὰρ φύσις ἡ ψυχή· εὔλογον δὲ τοῦ τελειοτέρου σώματος καὶ τὴν φύσιν εἶναι τελειοτέραν". τοῦτο οὖν ἐστι καὶ τὸ νῦν ῥηθὲν ὑπ' αὐτοῦ τὸ τὴν κατὰ φύσιν κίνησιν τοῦ οὐρανοῦ ὡς ὑπὸ τῶν κατὰ ψυχὴν κινουμένων εἶναι. δῆλον δὲ ὅτι ταῦτα συμφώνως τῇ περὶ ψυχῆς ἑαυτοῦ δόξῃ λέγει ἐντελέχειαν ἀχώριστον τῶν σωμάτων οἰόμενος τὴν ψυχὴν εἶναι, ὁποία τίς ἐστι καὶ ἡ φύσις. p. 255b31 Εἰ δὴ πάντα τὰ κινούμενα ἕως τοῦ ἅπαντα ἂν τὰ κινούμενα ὑπό τινος κινοῖτ ο . Δείξας προσεχῶς, ὅτι τὰ φύσει λεγόμενα κινεῖσθαι, οὐχ ὑφ' ἑαυτῶν ἀλλ' ὑπ' ἄλλων κινεῖται, ἔχων δὲ ὁμολογούμενον τὸ καὶ τὰ βίᾳ καὶ παρὰ φύσιν κινούμενα ὑπό τινος κινεῖσθαι (ἐναργὲς γὰρ τοῦτο), λαβὼν δὲ ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν ζῴων τὸ μὲν ὑπό τινος αὐτὰ κινεῖσθαι ἐναργές ἐστι καὶ ὁμολογούμενον, ζητεῖται δὲ μόνον ἐπ' αὐτῶν, πῶς δεῖ χωρίσαι τὸ κινοῦν τοῦ κινουμένου, ταῦτα οὖν προομολογησάμενος συνάγει λοιπὸν ἐκ τῶν κειμένων, ὅτι πάντα τὰ κινούμενα ὑπό τινος κινεῖται. εἰ γὰρ τῶν κινουμένων τὰ μὲν φύσει κινεῖται, τὰ δὲ παρὰ φύσιν καὶ βίᾳ, καὶ τά τε βίᾳ καὶ παρὰ φύσιν πάντα ὑπό τινος ἄλλου κινεῖται ἔξωθεν κινοῦντος, καὶ τῶν φύσει τὰ μὲν ὑφ' ἑαυτῶν ὡς τὰ ζῷα, τὰ δὲ οὐχ ὑφ' ἑαυτῶν ὡς τὰ κοῦφα καὶ τὰ βαρέα καὶ ὅλως τὰ ἁπλᾶ τῶν σωμάτων, περὶ ὧν δέδεικται ὅτι καθ' αὑτὸ μὲν ὑπὸ τοῦ γεννήσαντος καὶ ποιήσαντος κοῦφον ἢ βαρ ύ, καὶ ὅλως τοιοῦτον οἷον γενόμενον ἐπὶ τὸ ἄνω ἢ ἐπὶ τὸ κάτω κινεῖται, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ ὑπὸ τοῦ τὰ ἐμποδίζοντα καὶ κωλύοντα ἀφαιροῦντος, δῆλον ὅτι πάντα τὰ κινούμενα ὑπό τινος κινεῖται. οὐ γὰρ ἔστιν ἄλλα κινούμενα παρὰ τὰ εἰρημένα τά τε παρὰ φύσιν καὶ τὰ κατὰ φύσιν, καὶ τούτων ἡ διττὴ διαφορά. καὶ ἔστιν ὁ συλλογισμὸς τοιοῦτος· πάντα τὰ κινούμενα ἢ κατὰ φύσιν ἢ παρὰ φύσιν κινεῖται· πάντα δὲ τὰ παρὰ φύσιν καὶ κατὰ φύσιν κινούμενα ὑπό τινος κινεῖται· πάντα ἄρα τὰ κινούμενα ὑπό τινος κινεῖται. δύναται δὲ καὶ ὑποθετικῶς συνάγεσθαι, ὥσπερ καὶ δοκεῖ συνάγειν ὁ Ἀριστοτέλης· εἰ γὰρ πάντα τὰ κινούμενα ἢ φύσει ἢ παρὰ φύσιν κινεῖται καὶ τά τε φύσει καὶ τὰ παρὰ φύσιν ὑπό τινος κινεῖται, πάντα τὰ κινούμενα ὑπό τινος κινεῖται, τὸ δὲ πρῶτον (δέδεικται γάρ), τὸ ἄρα δεύτερον. φυσικώτερον δὲ νῦν ἔδειξεν, ὅτι πᾶν τὸ κινούμενον ὑπό τινος κινεῖται, ἥπερ ἐν τῷ πρὸ τούτου βιβλίῳ. ὁ δὲ Εὔδημος, ὅτι τὸ κινούμενον ὑπό τινος κινεῖται, δείκνυσι καὶ ἐκ τῆς τῶν πρός τι συνυποστάσεως· "ὡς γὰρ τὸ τεμνόμενον, φησίν, ἄλογον μὴ ὑπό τινος τέμνεσθαι καὶ τὸ ἑλκόμενον μὴ ὑπό τινος ἕλκεσθαι καὶ ὅλως τὸ ποιούμενον μὴ ὑπό τινος ποιεῖσθαι, οὕτω καὶ τὸ κινούμενον μὴ ὑπό τινος κινεῖσθαι". [35]

in Ph 10 1220 Ἀπορήσοι δ' ἄν τις, ὡς οἶμαι, πῶς τὰ κατὰ φύσιν κινούμενα τὴν τοπικὴν κίνησιν ὑπὸ τοῦ κινήσαντος αὐτὰ καθ' αὑτὰ κινεῖσθαί φησιν, εἴπερ τὸ μὲν γεννῆσαν καὶ ποιῆσαν τὴν οὐσίαν καὶ τὸ εἶδος ποιεῖ, καὶ τῆς κατὰ γένεσιν μεταβολῆς ἐστιν αἴτιον, ἄλλη δὲ ἡ κατὰ γένεσιν μεταβολὴ καὶ ἄλλη ἡ τοπικὴ κίνησις. καὶ ὅλως, εἰ τὸ γεννῆσαν καὶ ποιῆσαν πῦρ πέπαυται ἐνίοτε καὶ οὔτε πάρεστιν οὔτε ἐφάπτεται τοῦ κινουμένου, πῶς ὑπ' ἐκείνου λέγεται κινεῖσθαι τὸ πῦρ; ὥστε καὶ συναγαγεῖν, ὅτι πᾶν τὸ κινούμενον ὑπό τινος ἄλλου παρ' αὐτὰ κινεῖται. καὶ ζητείσθω μὲν ἐπὶ πλέον τοῦτο, λεγέσθω δὲ τέως τὸ νῦν ἐπελθόν, ὅτι ἔστι μέν πως κινητικὸν καὶ τὸ τοῦ εἴδους ποιητικὸν τοῦ πεφυκότος κινεῖσθαι κατ' ἐκείνην τὴν κίνησιν· ποιεῖ γὰρ καὶ τὴν κίνησιν καὶ ἐνέργειαν τοῦ εἴδους μετ' αὐτοῦ, ὡς ὁ τὸν ἀμφορέα ποιῶν καὶ τὸ δέχεσθαι τὸν οἶνον ποιεῖ. οὐ μέντοι ὁ τὴν κίνησιν μετὰ τοῦ εἴδους ποιῶν κινεῖ κυρίως τὸ εἶδος κατ' ἐκείνην τὴν κίνησιν, ὡς ὁ τὸν λίθον τῇ χειρὶ κινῶν, εἴπερ μηδὲ πάρεστιν ἔτι κινουμένῳ αὐτῷ τὸ ποιοῦν, ἀλλὰ ἄλλη αὕτη φαίνεται κινοῦντος διαφορά, καθ' ἣν τὸ εἶδος ποιεῖ πεφυκὸς κινεῖσθαι

καὶ κινούμενον, ἂν μή τι κωλύῃ. καὶ θαυμαστῶς ηὗρεν καὶ ἐν τοῖς κατὰ φύσιν κινουμένοις τὸ ὑπό τινος κινεῖσθαι τὸ κινούμενον, ἐπειδὴ τὸ κινεῖσθαι πάσχειν τί ἐστι, τὸ δὲ πάσχον δεῖται τοῦ ποιοῦντος. ἡ μὲν γὰρ τελεία ἐνέργεια ἐκ τῆς τελείας οὐσίας προϊοῦσα οὐ δεῖταί τινος ἄλλης τῆς παραγούσης αἰτίας, ἡ δὲ κίνησις ἀτελὴς οὖσα ἐνέργεια καὶ πάθος μᾶλλον καὶ πολλῷ τῷ δυνάμει συγκεκραμένη δεῖται τοῦ ποιοῦντος αὐτήν. p. 256a4 Τοῦτο δὲ διχῶ ς . ἢ γὰρ οὐ δ ι ’ ἑαυτὸ τὸ κινοῦν ἕως τοῦ ἀνάγκη αὐτὸ ὑ φ ’ ἑαυτοῦ κινεῖσθα ι . Δείξας ὅτι πᾶν τὸ κινούμενον ὑπό τινος κινεῖται, ἐφεξῆς ἀκολούθως ἂν ἐζήτει, πότερον ὑπὸ κινουμένου κινεῖται τὸ κινούμενον ἢ ὑπὸ ἀκινήτου· διὰ δὲ τὸ πᾶσι σχεδόν, ὥς φησιν Εὔδημος δοκεῖν τὸ κινοῦν κινεῖσθαι καὶ αὐτό, τῶν δὲ κινούντων ἅμα καὶ κινουμένων τὸ μὲν αὐτοκίνητόν ἐστι, τὸ δὲ ὑπ’ ἄλλου ἔξωθεν κινεῖται, δύο ὄντων ἀρχικῶν τῆς κινήσεως τοῦ τε ἀκινήτου καὶ τοῦ αὐτοκινήτου, τὸ αὐτοκίνητον πρῶτον παραδίδωσι καὶ δείκνυσιν, ὅτι ἔστι τι πρῶτον ἐν τοῖς κινοῦσί τε καὶ κινουμένοις, ὃ κινεῖ μὴ ὑπ’ ἄλλου ἔξωθεν κινούμενον. διαιρεῖ δὲ πάλιν τὸ κινοῦν καθ’ αὐτὸ κατ’ ἄλλην διαίρεσιν εἴς τε τὸ μὴ δι’ ἑαυτὸ κινοῦν, ἀλλὰ δι’ ἕτερον ἔξωθεν αὐτὸ κινοῦν καὶ εἰς τὸ δι’ ἑαυτὸ κινοῦν. [35]

in Ph 10 1221 καὶ λέγει δ ι ’ ἕτερον μὲν ὡς τὸ κινοῦν τι τῷ ὑπ’ ἄλλου κινεῖσθαι, ὡς ὁ μοχλὸς κινεῖ τὸ βάρος ἢ ὡς ἡ βακτηρία τὸν λίθον ἄλλου κινοῦντος αὐτήν. δι’ ἑαυτὸ δὲ κινεῖ τὸ τὴν αἰτίαν ἐν ἑαυτῷ τοῦ κινεῖν ἔχον, ὥσπερ τὰ ζῷα καθ’ ὁρμὴν οἰκείαν κινεῖ. καὶ πάλιν διαιρεῖ τὸ δι’ ἑαυτὸ κινοῦν εἴς τε τὸ πρῶτον κινοῦν μετὰ τὸ ἔσχατον, ὅπερ ἐστὶ μόνως κινούμενον, ὥσπερ ὅταν ὁ ἄνθρωπος δι’ ἑαυτὸν κινῶν ἅτε παρ’ ἑαυτοῦ τὸ κινεῖν ἔχων κινῇ τὸν λίθον πρῶτος ὢν μετὰ τὸ ἔσχατον, ὅπερ ἐστὶν ὁ λίθος κινούμενος μέν, μηκέτι δὲ ἄλλο τι κινῶν αὐτός, ὡς προσεχῶς τὸν λίθον ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου κινεῖσθαι. εἴς τε οὖν τοῦτο διαιρεῖ τὸ δι’ ἑαυτὸ κινοῦν καὶ εἰς τὸ διὰ πλειόνων μέσων κινεῖν τὸ ἔσχατον, ὡς ὁ ἄνθρωπος ὁ δι’ ἑαυτὸν κινῶν διὰ πλειόνων μέσων κινεῖ τὸν λίθον, ὃς ὑπόκειται ἔσχατος εἶναι κινούμενος, ὥσπερ ὅταν ὁ μὲν ἄνθρωπος κινῇ τὴν χεῖρα, ἡ δὲ χεὶρ τὴν βακτηρίαν, ἡ δὲ βακτηρία τὸν λίθον· ἔστω γὰρ καὶ ἡ χεὶρ τῶν μέσων. καὶ ὁ μὲν ἄνθρωπος κινεῖ οὐ τῷ ὑπ’ ἄλλου κινεῖσθαι, ὁ δὲ λίθος κινεῖται μηκέτι ἄλλο τι αὐτὸς κινῶν. τὰ δὲ οὕτω κινοῦντα, φησί, κἂν ἄμφω κινῇ, τό τε προσεχὲς τῷ ἐσχάτῳ ὥσπερ ἡ βακτηρία καὶ τὸ πρῶτον κινοῦν ὥσπερ ὁ ἄνθρωπος, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ κυριώτερον τὸ πρῶτόν ἐστι κινητικόν, τουτέστιν ὁ ἄνθρωπος, διότι ἐκεῖνος καὶ τὴν βακτηρίαν κινεῖ, ἀλλ’ οὐχ ἡ βακτηρία τὸν ἄνθρωπον· καὶ ἄνευ μὲν τοῦ ἀνθρώπου ἡ βακτηρία οὐ κινήσει, ὁ δὲ ἄνθρωπος καὶ ἄνευ τῆς βακτηρίας κινεῖ. καὶ διὰ ταῦτα μᾶλλον ὁ ἄνθρωπος κινεῖ τῆς βακτηρίας, εἴπερ ὁ μὲν ἄνθρωπος οὐ δεῖται ἄλλου τοῦ κινοῦντος αὐτὸν πρὸς τὸ κινῆσαι, ἡ δὲ βακτηρία δεῖται· ὥστε πᾶν τὸ κινούμενον ὑπό τινος δεῖται τοῦ δι’ ἑαυτὸ κινοῦντος, εἴ γε τὰ μὲν οὐ δι’ ἑαυτὰ κινοῦντα, ἀλλὰ ὑπ’ ἄλλων κινούμενα καὶ οὕτω κινοῦντα, δεῖται πάντως τοῦ δι’ ἑαυτὸ κινοῦντος, καὶ οὐκ ἂν ἄλλως κινήσοι, τὰ δὲ δι’ ἑαυτὰ κινοῦντα οὐ δεῖται τῶν οὐ δι’ ἑαυτὰ κινούντων. πᾶν οὖν τὸ κινούμενον ὑπό τινος δι’ ἑαυτὸ κινοῦντος ἀνάγκη κινεῖσθαι, ἢ προσεχῶς δὲ ἢ διὰ μέσου τινὸς τῶν ὑπ’ ἄλλου κινουμένων, καὶ εἰ προσεχῶς, τουτέστιν εἰ πρῶτον εὐθὺς μετὰ τὸ μόνως κινούμενόν ἐστι τὸ δι’ ἑαυτὸ κινοῦν, οὐκ ἀνάγκη θάτερον ἔτι εἶναι τὸ μέσον γινόμενον τοῦ τε ἑαυτὸ κινοῦντος καὶ τοῦ ἐσχάτου κινουμένου. ἀρκεῖ γὰρ τὸ ἑαυτὸ κινοῦν προσεχὲς ὂν τῷ κινουμένῳ καὶ πρῶτον μετ’ αὐτὸ εἰς τὸ κινῆσαι αὐτό. εἰ οὖν ἀνάγκη τὸ ὑπό τινος κινούμενον ἢ προσεχῶς ἢ διὰ μέσου ὑπὸ τοῦ δι’ ἑαυτὸ κινοῦντος, τουτέστι τοῦ αὐτοκινήτου, κινεῖσθαι, ἀνάγκη τῶν κινητικῶν πρῶτον εἶναι τὸ αὐτοκίνητον. καὶ δείκνυσι λοιπόν, ὅτι ἔστι τι τοιοῦτον ἐν τοῖς οὖσιν, ὃ κινεῖ κινούμενον αὐτὸ οὐχ ὑπό τινος ἔξωθεν, ἀλλ’ ὑφ’ ἑαυτοῦ. εἰ γὰρ πᾶν τὸ κινούμενον καὶ οὕτω κινοῦν ὑπό τινος ἔξωθεν ἄλλου κινήσεται καὶ ἐκεῖνο ὑπ’ ἄλλου καὶ τοῦτο ἀεὶ οὕτως, εἰς ἄπειρον ἀνάγκη ἰέναι· ἀλλὰ μὴν τοῦτο ἀδύνατον· οὐ γὰρ ἔσται, φησί, τὸ

πρῶτον κινοῦν λαβεῖν, μὴ ὄντος δὲ τοῦ πρώτου κινοῦντος οὐδὲ τὸ τελευταῖον ἂν εἴη τὸ προσεχὲς τῷ κινουμένῳ μέν, μηκέτι δὲ κινοῦντι. [40]

in Ph 10 1222 εἰ οὖν μήτε πρῶτον μήτε τελευταῖόν ἐστι κινοῦν, οὐκ ἔστι κίνησις· μὴ ὄντος γὰρ τοῦ κινοῦντος οὐδὲ τὸ κινούμενον ἔσται· οὐκ ἄρα εἰς ἄπειρον ἰέναι χρὴ ἄλλο πρὸ ἄλλου τιθέντα κινοῦν τε καὶ κινούμενον. ἔστιν ἄρα τὸ πρῶτον κινοῦν μὴ ὑφ' ἑτέρου κινούμενον. καὶ συνάγει λοιπὸν τὰ δεδειγμένα, δέδεικται δέ, ὅτι πᾶν τὸ κινούμενον ὑπό τινος κινεῖται, καὶ προσετέθη ὅτι τὸ ὑπό τινος κινούμενον ὑπὸ πρώτου κινοῦντος κινεῖται, ᾧ προσελήφθη ὅτι τὸ πρῶτον κινοῦν κινεῖται μέν, οὐχ ὑπ' ἄλλου δέ (οὐ γὰρ ἂν ἔτι πρῶτον ἦν, καὶ εἰς ἄπειρον ἀνάγκη προϊέναι τὰ κινοῦντα καὶ κινούμενα, καὶ οὕτως ἀνῃρεῖτο ἡ κίνησις), ὥστε πᾶν τὸ κινούμενον ὑπὸ πρώτου κινεῖται τοῦ αὐτοκινήτου. καὶ γὰρ ἀναιρουμένου μὲν τούτου ἀναιρεῖται καὶ τὰ μὴ οὕτω κινοῦντα, ἐκείνων δὲ ἀναιρουμένων, τοῦτο οὐ συναναιρεῖται. ὅλως δὲ τὸ ὑπ' ἄλλου κινούμενον ὕστερόν ἐστι τοῦ κινοῦντος κινουμένου καὶ αὐτοῦ, πρῶτον ἄρα τοῦτο. ἔτι δὲ τὸ κινοῦν τῷ κινουμένῳ αἴτιόν ἐστι τοῦ κινεῖσθαι. τὸ δὲ αἰτιατὸν ὕστερον τοῦ αἰτίου, πρῶτον ἄρα κινεῖ κινούμενον τὸ αὐτὸ κινοῦν. προστίθησι δὲ ὁ Εὔδημος, ὅτι καὶ τῶν ἐνταῦθα κινήσεων αἱ ζωτικαὶ φαίνονται κινήσεις αἴτιαι, καὶ ἡ οὐρανία τῆς τῶν στοιχείων δηλονότι μεταβολῆς. δοκεῖ δὲ καὶ αὕτη ζωτική πως εἶναι· οὐ γὰρ ὑπ' ἄλλου κινεῖται ὁ οὐρανός, ἀλλ' ὑφ' ἑαυτοῦ. p. 256a21 Ἔτι δὲ καὶ ὧδε τὸν αὐτὸν τοῦτον λόγον ἔστιν ἐπελθεῖν ἕως τοῦ ἢ ἔρχεταί ποτε εἰς τὸ τοιοῦτο ν . Ὅτι μὲν γὰρ ὁ αὐτός ἐστι λόγος οὗτος τῷ πρὸ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς λέγει. "διαφέρει δέ, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, τῇ ἐφόδῳ, ὅτι ἐκεῖ μὲν ἡ ἀρχὴ τῆς δείξεως ἀπὸ τοῦ τὸ κινούμενον ἢ ὑπὸ αὐτῷ κινοῦντος κινεῖσθαι ἢ οὐχ αὐτῷ ἀλλ' ὑπ' ἄλλου, ἐνταῦθα δὲ ἀπὸ τοῦ κινοῦντος ἡ δεῖξις αὐτῷ πρόεισι· λαμβάνει γὰρ πᾶν τὸ κινοῦν, ὥσπερ τι κινεῖ (ἀδύνατον γάρ τι κινεῖν μέν, μηδὲν δὲ κινεῖν), οὕτω καὶ τινὶ κινεῖν." μήποτε δὲ οὐ ταύτῃ διενηνόχασιν οἱ λόγοι· καὶ γὰρ καὶ ὁ ἤδη ῥηθεὶς ἀπὸ τοῦ κινοῦντος ἐπεχειρήθη λέγων 'ἢ γὰρ οὐ δι' ἑαυτὸ τὸ κινοῦν, ἀλλὰ δι' ἕτερον ὃ κινεῖ τὸ κινοῦν ἢ δι' ἑαυτό', ἀλλ' ᾧ διαφέρει τὸ δι' ἑαυτὸ κινεῖν τοῦ ἑαυτῷ κινεῖν καὶ τὸ δι' ἕτερον τοῦ ἄλλῳ, ταύτῃ διενηνόχασιν οἱ λόγοι. διαφέρει δὲ ταῦτα τῷ τὸ μὲν δι' ἑαυτὸ κινοῦν ὡς ἐν αὐτῷ τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως ἔχον κινεῖν, τὸ δὲ αὐτῷ κινοῦν ὡς προσεχῶς ἐφαπτόμενον τοῦ κινουμένου τὸ τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως ἐν αὐτῷ ἔχον. τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ ῥηθὲν ὑπ' αὐτοῦ οἷον ἄνθρωπος ἢ αὐτὸς ἢ τῇ βακτηρίᾳ καὶ ὁ ἄνεμος κατέβαλεν ἢ αὐτὸς ἢ ὁ λίθο ς , ὃν ἔωσε ν. ὥσπερ οὖν πρότερον τὸ δι' ἕτερον κινοῦν ἀνήγαγεν εἰς τὸ δι' ἑαυτὸ κινοῦν καὶ ἔδειξεν, ὅτι ἐὰν ᾖ τὸ δι' ἕτερον κινοῦν, ἀνάγκη τὸ δι' ἑαυτὸ κινοῦν προϋπάρχειν, οὕτως τὸ ᾧ κινεῖ τὸ κινοῦν μέσον ὂν τοῦ τε πρώτου κινοῦντος καὶ τοῦ ἐσχάτου κινουμένου ἀνάγει εἰς τὸ αὐτῷ κινοῦν καὶ δείκνυσιν, ὅτι ὅταν τινὶ κινῇ, ἀεὶ ἕτερον ἀνάγκη εἶναι πρότερον τὸ αὐτὸ ἑαυτῷ κινοῦν, ὃ καὶ τὴν ἀρχὴν ἐν ἑαυτῷ τῆς κινήσεως ἔχει καὶ προσεχές ἐστι τῷ κινουμένῳ, καὶ οὐ δι' ἄλλου αὐτὸ κινεῖ. [5]

in Ph 10 1223 τοὺς μὲν οὖν λόγους οὕτως οἶμαι χρὴ διακρίνειν, τοῦ Εὐδήμου καὶ συνάψαντος αὐτοὺς ἐν οἷς φησι· "τὸ δὴ κινοῦν ἢ δι' αὐτὸ κινεῖ ἢ δι' ἄλλο καὶ ἑαυτῷ ἢ ἄλλῳ." Λαβὼν δὲ τὸ πᾶν τὸ κινοῦν τινὶ κινεῖν διαιρεῖ τὸ τινὶ κινοῦν εἴς τε τὸ αὐτῷ κινοῦν καὶ τὸ ἄλλῳ· καὶ γὰρ ὁ δι' αὐτοῦ τι καὶ μὴ διὰ μέσου τινὸς κινῶν τινὶ κινεῖ, ὡς ὁ ἄνθρωπος ὅταν αὐτὸς κινῇ τὸν λίθον· τῷ γὰρ αὐτοῦ σώματι κινεῖ αὐτὸν ἁπτομένῳ αὐτοῦ. ἀλλὰ καὶ εἰ διὰ τῆς βακτηρίας κινοίη αὐτόν, τινὶ καὶ τότε κινεῖ· τὶ γὰρ καὶ ἡ βακτηρία. εἶτα προσλαμβάνει τῇ διαιρέσει ταύτῃ τὸ ἀδύνατον εἶναι τὸ δι' οὗ κινεῖ τὶ ἄλλο ὂν χωρὶς τοῦ αὐτῷ κινοῦντος κινεῖν. μὴ γὰρ κινοῦντος τοῦ ἀνθρώπου, ὃς αὐτῷ κινεῖ, οὐκ ἂν ἡ βακτηρία ποτὲ κινήσοι τὸν λίθον· οὐδὲ γὰρ ἂν τὴν ἀρχὴν αὐτὴ κινοῖτο. τὸ μὲν γὰρ αὐτῷ κινοῦν, οὐκ ἐξ ἀνάγκης προσδεῖται τοῦ δι' οὗ κινήσει. αὔταρκες γὰρ καὶ δι' αὐτοῦ τοῦτο ποιεῖν, τὸ δὲ μέσον δι' οὗ κινεῖταί τι τοῦτο πάντως δεῖται τοῦ αὐτῷ κινοῦντος, ἵνα κινηθὲν ὑπ' ἄλλου κινήσῃ. εἰ γὰρ μὴ εἴη τοιοῦτόν τι, ἀλλ' ἀεὶ τὸ λαμβανόμενον ὑπό τινος

ἄλλου κινοῖτο, ἔξωθεν καὶ αὐτοῦ κινουμένου καὶ τοῦτο ἀεί, εἰς ἄπειρον πάλιν ἡ πρόοδος γίνοιτο ἂν τῶν κινούντων τε καὶ κινουμένων· τοῦτο δὲ ἄτοπον· καὶ ἁπλῶς μέν· εἰ γὰρ μὴ εἴη, ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως, οὐδ' ἂν κίνησις εἴη· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ δειχθὲν ἐν τῷ πρὸ τούτου βιβλίῳ. ἔσται γὰρ ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ ἄπειρος κίνησις ἀπείρου γινομένου τοῦ κινουμένου μεγέθους. εἰ γὰρ ἄπειρα εἴη τὰ κινοῦντά τε καὶ τὰ κινούμενα, ἀναγκαῖον ἕν τι μέγεθος ἐξ αὐτῶν γίνεσθαι, κἂν μὴ συνεχές, ἀλλὰ τῷ ἅπτεσθαι· πάντα γὰρ τὰ κατὰ τόπον κινοῦντα τῷ αὐτὰ κινεῖσθαι ἁπτόμενα κινεῖ. ἀνάγκη ἄρα στῆναι· ὥστε εἰ πᾶν τὸ κινοῦν τινὶ κινεῖ καὶ ἢ αὑτῷ ἢ ἄλλῳ, τὸ δὲ ἄλλο, ᾧ κινεῖ τὸ κινοῦν, δεῖται πρὸ τούτου ἑαυτῷ κινοῦντος, πρῶτον ἂν εἴη τῶν οὕτω κινούντων τὸ αὑτῷ κινοῦν. τὸ δὲ αὑτῷ κινοῦν κινεῖται μέν, οὐχ ὑπ' ἄλλου δέ· ὑφ' ἑαυτοῦ ἄρα· τὸ ἄρα πρῶτον κινοῦν καὶ κινούμενον αὐτοκίνητον. κἂν γὰρ μὴ εὐθὺς τὸ κινούμενον ὑπὸ αὐτοκινήτου κινῆται, ἀλλὰ δι' ἄλλων μέσων, ὑπὸ τοῦ αὐτοκινήτου κυρίως ἔσται κινούμενον, οὗ χωρὶς οὐδὲ τὸ μεταξὺ κινεῖσθαι ἢ κινεῖν ἐδύνατο. καὶ τὸ ἀναγκαῖον ἐδήλωσεν τοῦ λόγου διὰ τοῦ ὅταν δή τινι κινῇ ἀεὶ ἕτερον καὶ τῶν ἑξῆς. [35]

in Ph 10 1224 ὅταν γὰρ τὸ κινοῦν διὰ μέσου τινὸς κινῇ ἕτερόν τι, τότε ἀνάγκη εἶναι πρῶτον τὸ αὐτὸ ἑαυτῷ κινοῦν, ἵνα μὴ ἐπ' ἄπειρον ἴωμεν πρὸ μέσου μέσον ἀεὶ τιθέντες. νῦν δὲ τῷ τινὶ ἐπὶ τοῦ ἄλλῳ κινοῦντος ἐχρήσατο, καίτοι πρότερον καὶ τὸ αὑτῷ κινοῦν τινὶ κινεῖν εἶπεν. Ἐν δὴ τούτοις δύο μοι πρόσεισιν ἀπορεῖν, ἓν μὲν πῶς ὡς ἄτοπον εἶπεν τὸ μὴ εἶναί τι πρῶτον κινοῦν μηδὲ ἔσχατον, εἴπερ καὶ ἡμεῖς λέγομεν τῶν στοιχείων ἐξ ἀλλήλων γινομένων μὴ εἶναί τι τὸ πρώτως κινοῦν ἢ τελευταίως, ἀλλ' ἐπ' ἄπειρον τὴν κίνησιν εἶναι κύκλῳ περιοῦσαν; ἐκ γὰρ γῆς ὕδωρ καὶ ἐξ ὕδατος ἀέρα καὶ ἐξ ἀέρος πῦρ καὶ ἐκ πυρὸς πάλιν ἀέρα καὶ γῆν ἐν τῇ Περὶ γενέσεως ἐμάθομεν γίνεσθαι. δεύτερον δὲ ἀπορήσειεν ἄν τις, πῶς πᾶν τὸ κινούμενον ὑπὸ πρώτου τοῦ αὐτοκινήτου κινεῖσθαι λέγεται, εἴπερ τὰ στοιχεῖα ὑπ' ἀλλήλων κύκλῳ κινεῖσθαί φαμεν φυσικῶς, καὶ οὐχ ὡς τὰ ζῷα κινοῦντα ἄλληλα. μήποτε οὖν πρὸς ἄμφω ῥητέον τὰς ἀπορίας, ὅτι τὰ μὲν στοιχεῖα ἐξ ἀλλήλων ὡς ὑλικῶν γίνεται ἄλλο ἐξ ἄλλου, καὶ οὕτως εἰς κύκλον ἀνακάμπτει ἡ γένεσις αὐτῶν· ἐκ γὰρ ὕδατος ἀήρ, οὐχ ὅτι τὸ ὕδωρ ποιεῖ τὸν ἀέρα ἢ κινεῖ, ἀλλ' ὅτι μεταβάλλεται τὸ ὕδωρ εἰς ἀέρα. νῦν δὲ κινοῦν ζητεῖ ὁ λόγος τὸ ποιοῦν κινεῖσθαι τὸ κινούμενον, ὡς ἐπὶ τῶν κατὰ τόπον κινουμένων καὶ κινούντων, ἐφ' ὧν ἀνάγκη εἶναί τι πρῶτον κινοῦν καὶ ἔσχατον κινούμενον καὶ τὸ πρώτως κινοῦν αὐτοκίνητον, ἵνα μὴ ἐπ' ἄπειρον ὁ λόγος προΐῃ πᾶν τὸ κινοῦν ἔξωθεν καὶ αὐτὸ λέγων κινεῖσθαι ὑπ' ἄλλου. ἀλλὰ τοῦτο μὲν καὶ ἔτι πλέον διαρθρωτέον, τοῖς δὲ ἑξῆς τῆς λέξεως ἐφεπώμεθα. p. 256b3 Πρὸς δὲ τοῖς εἰρημένοις καὶ ὧδε σκοποῦσι ἕως τοῦ δέδεικται γὰρ πρότερον ὅτι ἀνάγκη κίνησιν ἀεὶ εἶνα ι . Αὕτη ἡ ἐπιχείρησίς τισι μὲν ἔδοξεν, ὡς ὁ Ἀλέξανδρός φησι, τῇ μετ' αὐτὴν ἀκολουθεῖν ἐπιχειρήσει τῇ δεικνύσῃ, ὅτι τοῦ αὐτοκινήτου τὸ μέν ἐστι κινούμενον, τὸ δὲ κινοῦν ἀκίνητον ὄν, ἧς ἐπιχειρήσεως ἀρχή· "ἀλλὰ μὴν εἴ γε δέοι σκοπεῖν πότερον αἴτιον κινήσεως καὶ ἀρχή." δοκεῖ γὰρ ταύτῃ μὲν ἔπεσθαι ἡ δεῖξις τοῦ τὸ πρῶτον κινοῦν ἀκίνητον εἶναι τέλος ἔχουσα τό· "ἔτι εἴπερ ἡ ὅλη αὐτὴ αὐτὴν κινεῖ, τὸ μὲν κινήσει αὐτῆς, τὸ δὲ κινήσεται· ἡ ἄρα ΑΒ ὑφ' ἑαυτῆς τε κινήσεται, καὶ ὑπὸ τῆς Α." τούτοις δὲ ἀκολουθεῖν δοκεῖ τὸ νῦν λεγόμενον διὰ τοῦ πρὸς δὲ τοῖς εἰρημένοις καὶ ὧδε σκοποῦσι καὶ τῶν ἑξῆς· προσκατασκευάζεσθαι γὰρ διὰ τούτων τὰ δι' ἐκείνων ἀποδεδειγμένα. διὸ καὶ ἀξιοῦσί τινες ἐκεῖνα προγεγράφθαι τε καὶ προαναγινώσκεσθαι. εἰ μέντοι ἡ νῦν γεγραμμένη τηροῖτο τάξις, ὅπερ ὑγιέστερον καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἐγκρίνει, ἐπαγγέλλεται κατ' ἄλλον τρόπον ἀποδείξεως τὸ αὐτὸ δεῖξαι τοῖς φθάσασιν, ὅτι ἐν τοῖς κινουμένοις καὶ κινοῦσι πρῶτόν ἐστι κινοῦν τὸ αὐτοκίνητον. [35]

in Ph 10 1225 μεταξὺ δὲ παρεμβαλών, ὅτι τὸ πρῶτον ἁπλῶς κινοῦν ἀκίνητον ἀνάγκη εἶναι, συνάπτει τὸν περὶ τοῦ αὐτοκινήτου λόγον τοῦ πρώτου. οὐχὶ τῶν ἁπλῶς κινούντων, ἀλλὰ τῶν μετὰ τοῦ κινεῖσθαι καὶ αὐτὰ κινούντων, ζητῶν, τίς ὁ τρόπος τῆς ἐν τούτῳ κινήσεως, καὶ δεικνύς, ὅτι τὸ

κινοῦν ἐν αὐτῷ ἀκίνητον ὂν κινεῖ. ἢ καὶ τοῦτο μὲν δείκνυσιν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ συναποδείκνυσιν αὐτῷ τὸ ἀρχὴν κινήσεως ἢ τὸ ἀκίνητον ἢ τὸ αὐτοκίνητον εἶναι. τοῦτο δὲ συναποδείκνυται δειχθέντι τῷ μὴ πᾶν τὸ κινούμενον ὑπό τινος ἔξωθεν κινεῖσθαι, καὶ αὐτοῦ ὑπό τινος ἔξωθεν κινουμένου. τοῦτο δέδεικται μὲν ἤδη δι' ἄλλων ἐπιχειρημάτων, δείκνυσι δὲ καὶ νῦν τῷ ἐξ ἀκολουθίας καὶ διαιρέσεως ἀνασκευαστικῷ τόπῳ χρώμενος. καὶ ἔστιν ἡ ἐπιχείρησις τοιαύτη· εἰ πᾶν τὸ κινούμενον ὑπὸ κινουμένου τινὸς ἔξωθεν καὶ αὐτοῦ κινεῖται, ἢ κατὰ συμβεβηκὸς τὸ κινούμενον κινεῖ ἢ καθ' αὑτό· κατὰ συμβεβηκὸς δὲ τὸ κινούμενον κινεῖ, ὅταν μὴ τῷ κινεῖσθαι κινῇ, ἀλλ' ἐνδέχηται αὐτὸ καὶ κινεῖσθαι κινοῦν, καὶ μὴ κινεῖσθαι. εἰ οὖν μήτε καθ' αὑτὸ μήτε κατὰ συμβεβηκὸς πᾶν τὸ κινοῦν ὑπό τινος ἔξωθεν καὶ αὐτὸ κινεῖται, ὡς δείξει, δῆλον ὅτι οὐ πᾶν τὸ κινούμενον ὑπὸ κινουμένου τινὸς ἔξωθεν καὶ αὐτοῦ κινεῖται, ἀλλ' ὑπό τινος μὲν κινεῖται πάντως τὸ κινούμενον, ἢ αὐτοκινήτου δὲ ἢ ἀκινήτου τοῦ πρώτως κινοῦντος. καὶ εἰ μὲν ὑπό τινος ἔξωθεν πρώτως κινοῦντος κινοῖτο τὸ κινούμενον, ἀκίνητόν ἐστι τὸ κινοῦν· εἰ δὲ ὑπὸ μηδενὸς ἔξωθεν τὸ πρώτως κινούμενον κινεῖται, αὐτοκίνητον ἔσται. καὶ ὅτι μὲν κατὰ συμβεβηκὸς οὐχ οἷόν τε τὸ κινοῦν κινεῖσθαι δείκνυσιν οὕτως· εἰ τὸ κινοῦν κατὰ συμβεβηκὸς κινοῖτο κινούμενον καὶ μὴ καθ' αὑτὸ καὶ αὐτὸ κινεῖται, οὐκ ἐξ ἀνάγκης κινεῖται τὸ κινοῦν· εἰ δὲ μὴ ἐξ ἀνάγκης, ἐνδέχεται τὸ κατὰ συμβεβηκὸς κινούμενον καὶ οὕτως κινοῦν μὴ κινεῖσθαί ποτε. ἐὰν οὖν ὑποθώμεθα τὸ ἐνδεχόμενον γενέσθαι γενόμενον, τοῦτο δέ ἐστι τὸ κατὰ συμβεβηκός ποτε τῷ κινεῖσθαι κινοῦν, ψεῦδος μὲν δυνατὸν ἀκολουθῆσαι, ἐὰν μήπω τότε μὴ κινούμενον κινῇ, ὅτε καὶ ἡ ὑπόθεσις ψευδής· οὐ μὴν ἀδύνατον τὸ μὴ κινούμενον κινῆσαι. καὶ γὰρ ἡ κατὰ συμβεβηκὸς κινεῖσθαι λέγουσα ὑπόθεσις οὐκ ἀδύνατον, ἀλλὰ δυνατὸν ἐτίθει τὸ μὴ κινεῖσθαι. ἐδείχθη δὲ ἐν τοῖς Ἀναλυτικοῖς, ὅτι δυνατῷ ἀδύνατον οὐχ ἕπεται. εἰ οὖν ὑποτεθέντος τοῦ μὴ κινεῖσθαι κινοῦν ἀδύνατον ἀκολουθεῖ τι τὸ μὴ εἶναι κίνησιν, ἀδύνατος ἡ τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς ὑπόθεσις, ἀκολουθεῖ δὲ τὸ μὴ εἶναι κίνησιν τῷ πᾶν τὸ κινούμενον ὑπὸ κινουμένου κινεῖσθαι, εἰ κατὰ συμβεβηκὸς τεθείη κινούμενον. εἰ γὰρ μὴ κινοῖτο τὸ κινοῦν, οὐδ' ἂν κινοίη διὰ τὴν ὑπόθεσιν τὴν λέγουσαν πᾶν τὸ κινούμενον ὑπὸ κινουμένου κινεῖσθαι. μὴ ὄντος δὲ τοῦ κινοῦντος, οὐδὲ κινούμενον ἂν εἴη, τοῦ δὲ κινουμένου μὴ ὄντος οὐδὲ κίνησις περιλείπεται. ἐν γὰρ τῷ κινουμένῳ ἐστὶν ἡ κίνησις, τὸ δὲ μὴ εἶναι κίνησιν ἀδύνατόν ἐστι· δέδεικται γὰρ καὶ ἐναργές ἐστιν, ὅτι κίνησις ἀεί ἐστι. [35]

in Ph 10 1226 τὸ δὲ ψεῦδος δὲ ἴσως ὁ Ἀλέξανδρος εἰρῆσθαί φησιν, ὅτι οὐκ ἀνάγκη, εἰ ψευδὴς ἡ πρότασις, καὶ τὸ συμπέρασμα ψευδὲς εἶναι· δέδεικται γάρ, ὅτι καὶ ἐκ ψευδῶν ἀληθές τι συνάγεται. μήποτε δὲ οὐ διὰ τοῦτο νῦν πρόσκειται τὸ ἴσως ς, ἀλλ' ὅτι ἂν κατὰ συμβεβηκὸς ὑποτεθῇ κινεῖσθαι τὸ κινοῦν, ληφθῇ δὲ μὴ κινούμενον, ψεῦδος μὲν ἐνίοτέ ἐστι τὸ ληφθέν, ἐὰν τύχῃ κινούμενον, οὐ μέντοι ἀδύνατον, ὅτι τὸ κατὰ συμβεβηκὸς ὑποτεθὲν κινεῖσθαι, δύναταί ποτε καὶ μὴ κινεῖσθαι. p. 256b13 Καὶ εὐλόγως δὲ τοῦτο συμβέβηκεν ἕως τοῦ καὶ κρατοίη ἂν ἀμιγὴς ὥ ν . Ἐλέγξας τὸν λέγοντα λόγον, ὅτι πᾶν τὸ κινούμενον καὶ αὐτὸ κατὰ συμβεβηκὸς οὕτως κινεῖ, δέον μεταβῆναι ἐπὶ τὸ δεικνύναι, ὅτι μηδὲ καθ' αὑτὸ κινούμενον τὸ κινοῦν κινεῖ, πρῶτον τὴν ὅλην ὑπόθεσιν ἀναιρεῖ τὴν πρὸ τῆς διαιρέσεως τῆς εἰς τὸ κατὰ συμβεβηκὸς καὶ τὸ καθ' αὑτό. ἦν δὲ ἡ ὑπόθεσις ἡ λέγουσα πᾶν τὸ κινοῦν καὶ αὐτὸ κινούμενον ὑπ' ἄλλου κινεῖν· ἀναιρεῖ δὲ αὐτὴν δεικνύς, ὅτι πρὸ τῶν κινουμένων καὶ οὕτω κινούντων ἔστιν, ὃ ἀκίνητον ὂν οὕτω κινεῖ. καὶ τότε τὸ ἕτερον τμῆμα τῆς διαιρέσεως ἐλέγχει τὸ λέγον, ὅτι πᾶν τὸ κινοῦν καθ' αὑτὸ κινούμενον καὶ αὐτὸ κινεῖ. τέως δὲ καθόλου δείκνυσιν, ὅτι μὴ πᾶν τὸ κινοῦν κινούμενον καὶ αὐτὸ κινεῖ διὰ τοῦ δεῖξαι, ὅτι εὔλογόν ἐστι τὸ πρῶτον κινοῦν ἀκίνητον εἶναι, καὶ ὅτι ἔστι τι ὃ κινεῖ ἀκίνητον ὄν. τοῦτο δὲ δείκνυσι λαβών, ὅτι ἀνάγκη τρία εἶναι ἐν τῇ κινήσει τὸ κινούμενον, ὅπερ ἐναργῶς ὁρᾶται, καὶ τὸ κινοῦν (πᾶν γὰρ τὸ κινούμενον ὑπὸ κινοῦντος κινεῖται) καὶ μέσον ἀμφοῖν τὸ ᾧ κινεῖ τὸ κινοῦν. κεῖται γὰρ ὅτι πᾶν τὸ κινοῦν τί τε κινεῖ, τουτέστι τὸ κινούμενον, καὶ τινί,

τουτέστι τῷ ᾧ κινεῖ. τριῶν οὖν τούτων ὄντων τὸ μὲν κινούμενον ὑπὸ τοῦ κινοῦντος κινεῖσθαι μὲν ἀνάγκη, οὐ μὴν καὶ κινεῖν· οὐ γάρ, εἴ τι κινεῖται, τοῦτο ἀνάγκη ἄλλο τι κινεῖν· τὸ γὰρ ἔσχατον κινούμενον κινεῖται μέν, οὐκέτι δὲ ἄλλο κινεῖ· τὸ δὲ ᾧ κινεῖ τὸ κινοῦν ἀνάγκη καὶ κινεῖσθαι καὶ κινεῖν. τὸ γὰρ διά τινος κινοῦν τι τρίτον, οὐκ ἂν ἐκεῖνο κινήσοι, εἰ μὴ πρῶτον κινήσει τὸ δι' οὗ κινεῖ. ὁ γὰρ τὸν λίθον τῇ ῥάβδῳ καὶ διὰ μέσης τῆς ῥάβδου κινῶν, πρώτην κινεῖ τὴν ῥάβδον· τὰ γὰρ μεταξὺ τῶν τε πρώτων κινούντων καὶ τῶν ἐσχάτων κινουμένων καὶ κινεῖν ἀνάγκη καὶ κινεῖσθαι. καὶ τὴν ἀνάγκην αὐτὸς ἔδειξεν εἰπών· συμμεταβάλλει γὰρ τοῦτο ἅμα καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ τῷ κινουμένῳ ὅ ν. τὸ γὰρ προσεχῶς κινοῦν τῷ ἁπτόμενον κινεῖν ἀνάγκη συμμεταβάλλειν τῷ ὑπ' αὐτοῦ κινουμένῳ, ὡς ἔδειξεν ἐν τῷ πρὸ τούτου βιβλίῳ· εἰ δὲ συμμεταβάλλει, δῆλον ὡς καὶ αὐτὸ κινεῖται. [35]

in Ph 10 1227 καὶ ὅτι μὲν οὐ μόνον τὰ κατὰ τόπον προσεχῶς κινοῦντα ἅπτεται τῶν ὑφ' ἑαυτῶν κινουμένων, ἀλλὰ καὶ τὰ κατὰ τὰς ἄλλας κινήσεις, ἔδειξεν ἐν τῷ πρὸ τούτου βιβλίῳ· νῦν δὲ ὡς ἐπὶ ἐναργεστέρων αὐτὸ τῶν κατὰ τόπον κινούντων ἀξιοῖ θεωρεῖν. προσέθηκε δὲ τὸ μέχρι τινὸς ἅπτεσθαι ἀλλήλων τὰ κατὰ τόπον κινοῦντα καὶ κινούμενα διὰ τὰ ῥιπτοῦντα καὶ ῥιπτούμενα. τὸ γὰρ ῥιπτοῦν ἐξ ἀνάγκης μὲν ἅψασθαι δεῖ τοῦ ῥιπτουμένου καὶ συγκινηθῆναι αὐτῷ, οὐ μὴν ἀεὶ παρεῖναι καὶ συμμεταβάλλειν ἀεὶ δυνατόν. μετὰ γὰρ τὸ ῥῖψαι καὶ ἀφεῖναι αὐτὸ μὲν οὐκέτι ἅπτεται αὐτοῦ, ἅπτεται δὲ ὁ φέρων αὐτὸ ἀήρ. δυοῖν οὖν ὄντων τοῦ τε κινουμένου μόνως καὶ τοῦ ᾧ κινεῖ τὸ κινοῦν, ὅπερ κινούμενον κινεῖ, δεῖ εἶναι καὶ τὸ κινοῦν οὐχ οὕτως ὡς τὸ ᾧ κινεῖ τὸ κινοῦν, ὅπερ κινούμενον κινεῖ, ἀλλὰ τὸ μόνως κινοῦν ἀκίνητον ὄν, ὥσπερ ἦν τὸ μόνως κινούμενον, οὐκέτι δὲ κινοῦν ἄλλο. ὄντων γὰρ ἀμφοῖν τοῦ τε κινουμένου ὁμοῦ καὶ κινοῦντος ἐν τῷ μέσῳ τῷ κινουμένῳ ὁμοῦ καὶ κινοῦν τι, εἰ ἔστι καὶ καθ' αὐτὸ τὸ κινούμενον, ὥστε μηκέτι τοῦτο κινεῖν, εὔλογον καὶ τὸ λοιπὸν τὸ μόνως κινοῦν, οὐκέτι δὲ καὶ κινούμενον εἶναι καθ' αὐτό. εὔλογον δέ, ὅτι εἰ τὸ μέσον ἀμφοῖν μετέχει καὶ σύγκειται ἔκ τε κινοῦντος καὶ κινουμένου, καὶ ἔστι τὸ ἕτερον τῶν ἁπλῶν ἐξ ὧν σύγκειται καθ' αὐτό, εὔλογον καὶ τὸ ἕτερον τῶν ἐν τῇ συνθέσει ἁπλοῦν τε εἶναι καὶ καθ' αὐτό. ἑκάτερον γὰρ τῶν ἄκρων, ἐξ ὧν τὸ μέσον ἐστίν, εὔλογον τὴν αὐτὴν ἔχειν πρὸς τὸ μέσον ἀναλογίαν. ὡς γὰρ ἐπὶ τοῦ οἰνομέλιτος μεμιγμένου ἐξ οἴνου καὶ μέλιτος, ἐπειδή ἐστι καθ' αὐτὸ τὸ μέλι, ἀνάγκη καὶ τὸν οἶνον εἶναι καθ' αὐτό, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ κινοῦντος καὶ κινουμένου εὔλογον, εἰ θάτερόν ἐστι καθ' αὐτό, καὶ τὸ ἕτερον εἶναι. εὔλογον δέ, εἰ καὶ μὴ ἀναγκαῖον εἶπεν, ὅτι ἐξ ἀκολουθίας δοκεῖ συνῆχθαί τινος τὸ ῥηθὲν καὶ οὐκ ἐξ ἀποδεικτικῆς ἀνάγκης, μήποτε δὲ καὶ ἀναγκαῖόν ἐστι τὸ τοῦ ἑτέρου τῶν ἐν τῷ μίγματι ὄντος καθ' αὐτό που εἶναι καὶ τὸ ἕτερον καθ' αὐτό· εἰ μὴ ἄρα ἐπὶ τῶν τοῦ λόγου στοιχείων τις ἐννοήσειεν, ὅτι τὰ μὲν φωνήεντά ἐστι καθ' ἑαυτὰ ἐκφωνούμενα, τὰ δὲ σύμφωνα καλούμενα καθ' αὐτὰ μὲν οὐκ ἔχει τινὰ φύσιν ἐκφωνήσεως, μετὰ δὲ τῶν φωνηέντων συντιθέμενα ἐκφωνεῖται καὶ αὐτά. ἀκριβῶς οὖν ὁ Ἀριστοτέλης εὔλογον, εἰ καὶ μὴ ἀναγκαῖον εἶπεν, ὅτι ἐπὶ μὲν τῶν πλείστων οὕτως ἔχει, ἐπ' ὀλίγων δὲ παραλλάττει. συνίστησι δὲ καὶ δι' ἐνδόξου πίστεως τὸ ἀκίνητον εἶναι τὸ πρώτως κινοῦν τὴν Ἀναξαγόρου δόξαν ἐπαινέσας, ὃς τὸν νοῦν τὸ πρῶτον κινοῦν ὑποθέμενος ἀκίνητον αὐτὸν καὶ ἀμιγῆ καὶ ἁπλοῦν ὑπέθετο, ὡς οὕτως μόνως δυναμένου τοῦ πρώτως κινοῦντος κρατεῖν τῶν ὅλων, εἰ ἀκίνητος εἴη καὶ ἀπαθής· εἰ γὰρ κινούμενος κινήσει, ἢ καθ' αὐτὸ ἢ κατὰ συμβεβηκὸς κινούμενος, ὧν τὸ μὲν κατὰ συμβεβηκὸς ἀδύνατόν τι ἔχον ἑπόμενον ἐφάνη τὸ μὴ εἶναι κίνησιν, τὸ δὲ καθ' αὐτὸ δειχθήσεται ἐφεξῆς ἀδύνατον. p. [40]

in Ph 10 1228 256b27 Ἀλλὰ μή ν , εἰ μὴ κατὰ συμβεβηκός ἕως τοῦ τὸν αὐτὸν τρόπον τῆς ῥίψεω ς . Ἀντειπὼν πρὸς τὴν ὅλην ὑπόθεσιν τὴν λέγουσαν πᾶν τὸ κινοῦν καὶ αὐτὸ κινούμενον κινεῖν καὶ ἐλέγξας τέως αὐτὴν διά τε τοῦ μὴ κατὰ συμβεβηκὸς πᾶν κινούμενον κινεῖν καὶ διὰ μέσου διὰ τοῦ δεῖξαι εὔλογον τὸ εἶναί τι κινοῦν ἀκίνητον, ὅπερ μέλλει μετ' ὀλίγον δι' ἀποδεικτικῆς ἀνάγκης

βεβαιοῦν, μέτεισιν ἐπὶ τὸ ἕτερον τμῆμα τῆς λεγούσης διαιρέσεως· εἰ πᾶν τὸ κινοῦν κινούμενον καὶ αὐτὸ κινεῖ ἢ κατὰ συμβεβηκὸς κινούμενον ἢ καθ' αὑτό, ὧν τῷ κατὰ συμβεβηκὸς ἀδύνατον ἀκολουθοῦν ἐδείχθη τὸ μὴ εἶναι κίνησιν. εἰ δὲ μὴ κατὰ συμβεβηκός, φησίν, ἀλ λ ' ἐξ ἀνάγκης κινεῖται τὸ κινοῦν, ὡς εἰ μὴ κινοῖτ ο , οὐκ ἂν κινοί η· δι' ὧν ἐδήλωσε, τί τὸ καθ' αὐτὸ σημαίνει, ὅτι τὸ οὕτως ἐξ ἀνάγκης, ὡς εἰ μὴ κινοῖτο, μὴ κινεῖν. ἐξ οὗ καὶ τὸ κατὰ συμβεβηκὸς ὁποῖόν ἐστι, δῆλον, ὅτι οὐκ ἀνάγκη, εἰ μὴ κινοῖτο, μὴ κινεῖν, ἀλλὰ δυνατὸν κινεῖν τὸ τοιοῦτον καὶ μὴ κινεῖσθαι. δείκνυσι δέ, ὅτι οὐδὲ ἐξ ἀνάγκης, τουτέστιν οὐδὲ καθ' αὐτὸ κινούμενον, τὸ κινοῦν κινεῖ, διελὼν τὸ καθ' αὐτὸ κινούμενον καὶ οὕτω κινοῦν εἴς τε τὰ τὸ αὐτὸ εἶδος τῆς κινήσεως, ἢν κινεῖ, κινούμενα (οἷον τὸ θερμαῖνον καὶ αὐτὸ θερμαίνεσθαι καὶ τὸ ὑγιάζον ὑγιάζεσθαι καὶ τὸ φέρον φέρεσθα ι) καὶ εἰς τὰ μὴ τὸ αὐτό, ἀλλ' ἕτερον (οἷον τὸ ὑγιάζον φέρεσθα ι , τὸ δὲ φέρον αὐξάνεσθα ι), καὶ δείξας ἄμφω ταῦτα ἀδύνατα, ἔχει λοιπὸν συνηγμένον, ὅτι οὐδὲ καθ' αὑτὰ πάντως κινούμενα τὰ κινοῦντα κινεῖ. τὸ δὲ ἀλλὰ φανερὸν ὅτι ἀδύνατον προηγουμένως μὲν ἐπῆκται τῷ κατὰ ταὐτὸν εἶδος λέγοντι κινεῖν τε καὶ κινεῖσθαι τὸ κινοῦν, ὡς δῆλον ἐκ τοῦ δεῖ γὰρ μέχρι τῶν ἀτόμων διαιροῦντα λέγειν καὶ τῶν ἐφεξῆς, ἅπερ ἐπὶ τῶν κατὰ ταὐτὸν εἶδος τῆς κινήσεως κινούντων τε καὶ κινουμένων ἁρμόττει. διὰ μέσου δὲ τούτου τὸ ἀδύνατον δείξει καὶ τῷ κατ' ἄλλο μὲν εἶδος κινοῦντι, κατ' ἄλλο δὲ κινουμένῳ. δείξει γάρ, ὅτι καὶ τοῦτο ἐλεύσεται ἐπὶ τὸ κατὰ ταὐτὸν εἶδος κινοῦν τε καὶ κινούμενον. τὸ δὲ ἄτοπον τοῦ κατὰ ταὐτὸν εἶδος κινεῖν τε καὶ κινεῖσθαι ἐπὶ τῶν ἀτόμων μάλιστα φαίνεσθαί φησιν. εἰ γὰρ τὸ διδάσκον γεωμετρεῖν τὸ αὐτὸ τοῦτο, ὃ διδάσκει, μανθάνει, καὶ τὸ ῥιπτοῦν, ὅτε ῥιπτεῖ τὸν αὐτὸν τρόπον τῆς ῥίψεως ῥιπτεῖται, ἔπεταί τι ἄτοπον τὸ τὰ ἐναντία ἅμα εἶναι, ὃ μετ' ὀλίγον ἐπάγει. εἰ γὰρ διδάσκων ἅμα καὶ μανθάνει τὸ αὐτό, ἔχει τε ἅμα ἐπιστήμην τοῦ αὐτοῦ καὶ οὐκ ἔχει, καὶ τὸ ῥιπτοῦν ἅμα καὶ ῥιπτούμενον κατὰ τὸ αὐτὸ εἶδος ἐνεργείᾳ τε ἅμα ἔσται καὶ δυνάμει· τὸ μὲν γὰρ ῥιπτοῦν ἐνεργεῖ κατὰ τὸ εἶδος, τὸ δὲ ῥιπτούμενον πάσχει, καὶ τὸ μὲν ῥιπτικόν ἐστι, τὸ δὲ ῥιπτόν. μέχρι δὲ τῶν ἀτόμων εἶπεν δεῖν διαιροῦντα λέγειν οὐ τῶν κυρίως λεγομένων ἀτόμων, ἀλλὰ τῶν κατ' εἶδος, ὡς ἀπὸ γένους διαιρουμένων, τῶν κατὰ τὸ αὐτὸ εἶδος κινούντων τε καὶ κινουμένων· τοιαῦτα γὰρ καὶ τὰ παραδείγματα· εἴ τι διδάσκει γεωμετρεῖ ν , τοῦτο διδάσκεσθαι γεωμετρεῖν τὸ αὐτ ό , ἢ εἰ ῥιπτεῖ ῥιπτεῖσθαι τὸν αὐτὸν τρόπον τῆς ῥίψεω ς. [35]

in Ph 10 122 εἴδη γὰρ ταῦτα κινήσεως. p. 257a3 Εἰ δὲ οὕτω μὲν μ ή , ἄλλο δὲ ἐξ ἄλλου γένους ἕως τοῦ ὧν τὸ μὲν μὴ ἔχει ν , τὸ δὲ ἔχειν ἐπιστήμην ἀναγκαῖο ν . Ἐνδειξάμενος ἐκ τῶν παραδειγμάτων τὸ ἑπόμενον ἄτοπον τῇ ὑποθέσει τῇ λεγούσῃ πᾶν τὸ κινοῦν κινεῖσθαι κατὰ τὸ αὐτὸ εἶδος ὃ κινεῖ, καὶ μέλλων μετ' ὀλίγον κοινὸν τὸ ἄτοπον ἐπάγειν, ἐπὶ τὸ ἕτερον τμῆμα μετέβη τὸ λέγον κινεῖσθαι μὲν πᾶν τὸ κινοῦν, μὴ τὴν αὐτὴν δὲ κίνησιν ἣν κινεῖ, ἀλλὰ ἄλλην· οἷον εἰ τὸ μὲν Α ὑπὸ τοῦ Β φέροιτο, τὸ δὲ Β φέρον τὸ Α αὔξοιτο ὑπὸ τοῦ Γ, τὸ δὲ Γ αὔξον τὸ Β ἀλλοιοῖτο ὑπὸ τοῦ Δ, καὶ τὸ Δ ἄλλην τινὰ κίνησιν ὑπ' ἄλλου κινοῖτο. καὶ δείκνυσιν, ὅτι καὶ αὕτη ἡ ὑπόθεσις εἰς τὴν πρὸ αὐτῆς μεταβήσεται τὴν λέγουσαν πᾶν τὸ κινοῦν κινεῖσθαι τὴν αὐτὴν κίνησιν ἣν κινεῖ. προάγει δὲ τὸν λόγον ἐπ' ἀξιώματι τῷ λέγοντι, πεπερασμένα εἶναι καὶ οὐκ ἄπειρα τὰ τῆς κινήσεως εἴδη· ἐν τρισὶ γὰρ ἦσαν αἱ κινήσεις, τόπῳ καὶ ποιῷ καὶ ποσῷ, καὶ ἐν ἑκάστῳ δὲ τούτων τὰ ὡς εἴδη ἄτομα πεπερασμένα· οὐ γὰρ ἄπειρα τὰ εἴδη τῶν κατὰ τόπον κινήσεων οὔτε τῶν ἀψύχων οὔτε τῶν ἐμψύχων· ὡρισμένοι γὰρ οἱ τόποι, εἴπερ γε ἕξ, καὶ ἔτι τῶν ζῴων αἱ φοραὶ τῶν μὲν πτῆσις καὶ νεῦσις, τῶν δὲ πεζῶν βάδισις, ἕρψις, εἵλυσις καὶ τὰ τοιαῦτα· ὡρισμέναι δὲ καὶ αἱ ἀλλοιώσεις, εἴπερ καὶ αἱ ποιότητες· αὗται δέ, εἴπερ αἰσθηταί· αἱ δὲ αἰσθήσεις γνώσεις πεπερασμένων· ἀλλὰ μὴν καὶ αἱ αὐξήσεις, ὅτι οὐκ ἦν ἐπ' ἄπειρον αὔξεσθαι. τὸ οὖν Δ τὸ κινοῦν τὸ Γ ἤτοι οὐκέτι κινηθήσεται, εἰ ταῦτα εἴη μόνα τὰ εἴδη τῆς κινήσεως τῷ δεῖν τὸ κινοῦν ἄλλο εἶδος κινήσεως κινεῖσθαι, παρ' ἣν αὐτὸ κινεῖ, μηκέτι δὲ εἰς ἄλλο εἶδος εἶναι μετάβασιν παρὰ τὰ εἰλημμένα, καὶ οὕτως ἢ κινήσει μὴ κινούμενον ἢ οὐδὲ κινήσει, μὴ

κινοῦντος δὲ τούτου, οὐδὲ τὰ μετ’ αὐτὸ ἂν κινοῖτο, καὶ οὕτω πάλιν ἀναιρεθήσεται ἡ κίνησις. ἢ εἰ χρὴ αὐτὸ κινεῖσθαι, ἵνα κινῇ, κινηθήσεταί τινα κίνησιν, ἣν τὰ πρὸ αὐτοῦ κινεῖται, καὶ ἀνακάμψει πάλιν ἐπὶ τὰ αὐτὰ εἴδη τῆς κινήσεως· ὥστε τὸ Δ ἀλλοιοῦν τὸ Γ δεήσει φέρεσθαι, ἂν οὕτω τύχῃ, ὑπό τινος ἄλλου τοῦ Ε. ἀλλὰ τὸ τὸ ἀλλοιοῦν φέρεσθαι λέγειν πάλιν ταὐτόν ἐστι ποιεῖν τῷ τὸ κινοῦν τι τὸ αὐτὸ εἶδος λέγειν τῆς κινήσεως ἅμα κινεῖν τε καὶ κινεῖσθαι· τὸ γὰρ Α τὸ πρῶτον φερόμενον οὐδὲν μᾶλλον ὑπὸ τοῦ Β τοῦ προσεχῶς αὐτὸ κινοῦντος κινεῖται ἢ ὑπὸ τοῦ Ε τοῦ πρώτου, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ὑπ’ ἐκείνου. δέδεικται γάρ, ὅτι τὸ πρῶτον κινοῦν καὶ τὸ ἐγγυτέρω τοῦ πρώτου κινοῦντος μᾶλλον κινεῖ τὰ τελευταῖα τῶν προσεχῶς αὐτὰ κινούντων, ὅτι καὶ τούτοις παρ’ ἐκείνων ἡ αἰτία τοῦ κινεῖν. [35]

in Ph 10 1230 ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἄρα ἐλεύσεται καὶ ἔσται ἅμα τὸ φέρον καὶ φερόμενον, εἰ τὸ Α τὸ φερόμενον κινεῖται ὑπὸ τοῦ Δ φερομένου καὶ αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Ε. τούτοις δὲ ἐπήγαγεν ὁ Ἀριστοτέλης ἀλλὰ μὴν τοῦτό γε ἀδύνατον, διότι τὸ ἀδύνατον ἀκολουθεῖ πρώτως μὲν τοῖς κατὰ ταὐτὸν εἶδος ὑποθεμένοις κινεῖν τε καὶ κινεῖσθαι συνιούσης εἰς ταὐτὸ τῆς ἀντιφάσεως, διὰ μέσων δὲ τούτων καὶ τοῖς καθ’ ἕτερον εἶδος λέγουσι τὸ κινοῦν κινεῖσθαι. ἀνακάμπτει γὰρ καὶ αὕτη ἡ ὑπόθεσις πάλιν ἐπὶ τὴν κατὰ ταὐτόν, ὡς δέδεικται, καὶ λοιπὸν ἐπάγει κοινῶς τὸ ἐπόμενον ἀδύνατον τῷ οὕτως κινεῖν καὶ κινεῖσθαι, ὡς καθ’ αὐτὸ κινούμενον τὸ κινοῦν κινεῖν, εἴτε τὴν αὐτὴν κίνησιν κινούμενον εἴτε ἑτέραν. ἔστι δὲ τὸ ἀδύνατον, ὅτι τὸ μὲν κινοῦν ἐνεργείᾳ ὄν τι κινεῖ, τὸ δὲ κινούμενον δυνάμει, εἰ δὴ κατὰ ταὐτὸν εἴη κινοῦν τε καὶ κινούμενον, ἔσται ἅμα καὶ ἔχον ἐκεῖνο, καθ’ ὃ κεῖται κινεῖν τε καὶ κινεῖσθαι, καὶ μὴ ἔχον, ἔχον μὲν καθ’ ὅσον κινεῖ, μὴ ἔχον δὲ καθ’ ὅσον κινεῖται· τὸ γὰρ διδάσκον ἃ οἶδεν διδάσκει, καὶ τὸ θερμαῖνον θερμὸν ὂν θερμαίνει. εἰ δὴ ἅμα καὶ τὸ μὲν θερμαίνοιτο τὸ δὲ μανθάνοι, τὸ μὲν θερμαινόμενον οὐκ ἔσται θερμὸν ἤδη, τὸ δὲ μανθάνον οὔπω ἐπιστάμενον· ὥστε ἅμα ἔσται ἐν τῇ ἀντιφάσει. εἰ δέ τις λέγει δύνασθαι τὸ θερμαινόμενον θερμαίνειν, οὗτος οὐ τὸ θερμαινόμενον λαμβάνει, ἀλλὰ τὸ δι’ οὗ θερμαίνει· τὸ γὰρ ἑαυτῷ θερμαῖνον, ὃ καὶ τοῖς μεταξὺ τοῦ θερμαίνειν παρέχει τὴν αἰτίαν, ἐνεργείᾳ τοιοῦτον ὂν θερμαίνει ἢ διδάσκει ἢ ὅλως κινεῖ· μηδενὸς γοῦν ὄντος τοιούτου, οὐδ’ ἂν τούτων τι κινοίη. ἔτι καὶ τὰ οὕτω θερμαίνοντα κατὰ συμβεβηκὸς κινούμενα κινεῖ· οὐ γὰρ τῷ θερμαίνεσθαι θερμαίνει, ἀλλὰ τῷ θερμότητα ἔχειν. ἐνδέχεται γοῦν αὐτὰ καὶ μὴ θερμαινόμενα θερμαίνειν. οὕτως δὲ ἔσται κατὰ συμβεβηκὸς τῷ κινεῖσθαι κινούμενα. οὐκέτι δὲ συντρέχει ἡ ἀντίφασις, εἰ μὴ εἴη κείμενον τὸ πᾶν τὸ κινούμενον ὑπὸ κινουμένου κινεῖσθαι. καὶ γὰρ εἰ ἔνια ὑπὸ κινουμένων κινεῖται, ἀλλὰ τό γε πρῶτον αἴτιον τοῖς οὕτω κινοῦσί τε καὶ κινουμένοις οὐ κινούμενον κινεῖ. p. 257a14 Ἔτι δὲ μᾶλλον τούτων ἄλογον ἕως τοῦ ἢ αὐτὸ ἢ ἑαυτὸ κινήσε ι . Δείξας πρῶτον ἀπὸ τῶν τῆς κινήσεως τρόπων τοῦ τε κατὰ συμβεβηκὸς καὶ τοῦ καθ’ αὑτό, καὶ τούτου τῶν τε κατὰ τὸ αὐτὸ εἶδος κινούντων τε καὶ κινουμένων καὶ τῶν καθ’ ἕτερον, ὅτι ἀδύνατόν ἐστι πᾶν τὸ κινοῦν ὑφ’ ἑτέρου καὶ αὐτὸ κινούμενον κινεῖν, νῦν ταὐτὸ τοῦτο καθολικώτερον δείκνυσι, καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον ἄλογον φαίνεσθαι τὸ οὕτω δεικνύμενόν φησιν, ὅτι τὰ καθόλου δεικνύμενα τῶν ἐπὶ μέρους ἐστὶν ἀναγκαστικώτερα. [35]

in Ph 10 1231 εἰ γὰρ πᾶν, φησί, τὸ κινοῦν κινούμενον κινεῖ, συμβήσεται τὸ κινοῦν καθ’ ὃ κινητικόν ἐστι καὶ κινητὸν εἶναι καὶ καθ’ ὃ κινεῖ κινεῖσθαι, καὶ τῇ αὐτῇ δυνάμει κινητικόν τε καὶ κινητὸν εἶναι, ὅπερ ἐστὶν ἀλογώτατον. εἰ γὰρ τὸ μὲν κινεῖν ποιεῖν τί ἐστι, τὸ δὲ κινεῖσθαι πάσχειν, ταῦτα δὲ ἀδύνατον ἅμα περὶ ταὐτὸν κατὰ ταὐτὸν ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ εἶναι, ἀδύνατον ἂν εἴη πᾶν τὸ κινοῦν κινούμενον κινεῖν. καὶ πιστοῦται πάλιν τὸ καθόλου διὰ τῶν κατὰ μέρος παραδειγμάτων, ἐφ’ ὧν πρότερον ἐποιήσατο τὴν ἀπόδειξιν. οὐ γὰρ οἷόν τε τὸ αὐτό, καθ’ ὃ ὑγιαστικόν ἐστιν, ὑγιαστὸν εἶναι καὶ τὸ οἰκοδομικὸν οἰκοδομητό ν. τοῦτο δὲ συμβαίνει τοῖς λέγουσι πᾶν τὸ κινοῦν κινούμενον κινεῖν· ἀλλ’ ἢ εὐθὺς αὐτοῖς συμβαίνει, ὅταν κατὰ ταὐτὸν εἶδος λέγωσι κινεῖν τε καὶ κινεῖσθαι, ἢ διὰ πλειόνων, ὅταν κατ’ ἄλλο μὲν εἶδος κινεῖν λέγωσιν

οἷον κατὰ τὴν ὑγείαν ὑγιάζειν, κατ᾽ ἄλλο δὲ κινεῖσθαι ὡς κατὰ τὴν ἀλλοίωσιν ἀλλοιοῦσθαι· καὶ τούτοις γὰρ τὸ αὐτὸ ἀκολουθεῖ πάλιν τὸ κατὰ τὸ αὐτὸ λέγειν κινεῖν καὶ κινεῖσθαι. διοίσει δὲ τῷ διὰ πλειόνων μέσων εἰς τοῦτο καταντᾶν πεπερασμένων ὄντων τῶν εἰδῶν τῆς κινήσεως, ὡς δέδεικται πρότερον, εἴπερ τὸ ἔσχατον κινούμενον ὑπὸ τοῦ πρώτου κινοῦντος μᾶλλον κινεῖται ἢ ὑπὸ τοῦ προσεχοῦς. τούτοιν δὲ ἀμφοῖν, τοῦ τε κατὰ τὸ εἶδος καὶ τοῦ καθ᾽ ἕτερον, τὸ μὲν ἀδύνατόν ἐστι, φησί, τὸ δὲ πλασματῶδε ς. καὶ ὡς μὲν ὁ Ἀλέξανδρός φησιν “οὐ τοῦτο λέγει, ὅτι τὸ πλασματῶδες αὐτῶν οὐκ ἀδύνατον (ἄμφω γὰρ ἀδύνατα· ἐπὶ γὰρ ταὐτὸν ἄτοπον ἄμφω πρόεισιν), ἀλλ᾽ ἔστιν ὃ λέγει, ὅτι τὸ μὲν ἀδύνατον αὐτῶν, τὸ δὲ πρὸς τῷ ἀδυνάτῳ καὶ πλασματῶδες καὶ ἀπίθανον. ἔστι δὲ τὸ ἄμφω ἔχον, τὸ κατ᾽ ἄλλο μὲν εἶδος κινήσεως ἀξιοῦν τὸ κινοῦν κινεῖν, κατ᾽ ἄλλο δὲ κινεῖσθαι ἐξ ἀνάγκης· ἄτοπος γὰρ ἡ ὑπόθεσις τὸ λέγειν ἐξ ἀνάγκης τὸ ἀλλοιοῦν τι ἀλλοιοῦν αὐξόμενον αὐτό, ἄλλως δὲ μὴ δύνασθαι.” οὕτω μὲν ὁ Ἀλέξανδρος. μήποτε δὲ κυριώτερον ὁ Ἀριστοτέλης ἐπεμέρισεν τὸ μὲν κατὰ τὸ αὐτὸ εἶδος ἀδύνατον εἰπών (ἀδύνατον γὰρ τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν εἰς ταὐτὸν συνδραμεῖν)· τὸ δὲ κατ᾽ ἄλλο μὲν κινεῖσθαι κατ᾽ ἄλλο δὲ κινεῖν δυνατὸν μὲν ἂν ἦν, μὴ πεπερασμένων τῶν εἰδῶν τῆς κινήσεως, μηδὲ τοῦ πρώτου κινουμένου μᾶλλον ὑπὸ τοῦ πρώτου κινοῦντος κινουμένου ἢ ὑπὸ τοῦ προσεχοῦς. τὸ δὲ τὰ πεπερασμένα ἄπειρα ὑποθέσθαι πλασματῶδες ὄντως ἐστί, κενὰς μακαρίας ἀναπλάττοντος τὸ δύνασθαι ἄλλην κίνησιν ἀεὶ μετ᾽ ἄλλην λαμβάνειν. οὕτω δὲ καὶ τὴν καθολικὴν ἀπόδειξιν προαγαγὼν ὁ Ἀριστοτέλης, συμπέρασμα ἐπήγαγεν, ὅτι οὐκ ἄρα ἀνάγκη κινεῖσθαι τὸ κινούμενον ὑ π ᾽ ἄλλο υ , καὶ τούτου κινουμένου, οὐ τοῦτο λέγων, ὅτι οὐκ ἀνάγκη ἀεὶ ὑπ᾽ ἄλλου κινεῖσθαι τὸ κινούμενον (τὸ γὰρ κινούμενον ὑπ᾽ ἄλλου τινὸς δέδεικται κινούμενον), οὐδὲ ὅτι οὐχ ὑπ᾽ ἄλλου μέν τινος κινουμένου δὲ καὶ αὐτοῦ κινήσεται (δείξει γὰρ ὅτι ὑπὸ τοῦ αὐτοκινήτου κινεῖται), ἀλλ᾽ ὅτι οὐκ ἀνάγκη τὸ κινούμενον ὑπό τινος κινεῖσθαι, καὶ αὐτοῦ ἀεὶ ὑπ᾽ ἄλλου κινουμένου. [35]

in Ph 10 12–2 διὸ καὶ συνάγει λοιπὸν τὸ τὸ πρώτως κινοῦν ἢ ἀκίνητον εἶναι ἢ αὐτοκίνητον ἐξ αὐτοῦ καὶ μὴ ὑπ᾽ ἄλλου κινούμενον. κἂν γὰρ ᾖ τινα τὰ κινούμενα ὑπό τινων ἔξωθεν καὶ αὐτῶν κινουμένων, ὡς ὁ λίθος ὑπὸ τῆς βακτηρίας τῆς ὑπὸ χειρὸς κινουμένης, ἀλλ᾽ οὐκ ἐπ᾽ ἄπειρον τοῦτο προελεύσεται, ἀλλὰ στήσεται, ὡς μηκέτι τὸ κινοῦν ὑπ᾽ ἄλλου κινεῖσθαι, ἀλλ᾽ ἢ ἀκίνητον εἶναι ἢ αὐτοκίνητον. “Δεδειγμένου δὲ τοῦ μήτε κατὰ τὸ αὐτὸ εἶδος ἀεὶ κινούμενον τὸ κινοῦν κινεῖν μήτε καθ᾽ ἕτερον, εἴπετο, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, τὸ τὸ πρώτως κινοῦν ἀκίνητον εἶναι, εἴπερ ἀνῄρηται τὸ πᾶν τὸ κινούμενον ὑπὸ κινουμένου κινεῖσθαι. ὁ δὲ τοῦτο οὐδέπω λαμβάνει, ὡς μὴ προηγουμένως αὐτὸ δείξας.” μήποτε δὲ τοῦ μὴ ὑπ᾽ ἄλλου κινούμενον τὸ κινοῦν κινεῖν δεδειγμένου, ἀλλ᾽ οὐχὶ τοῦ μὴ ὑπὸ κινουμένου ἁπλῶς, ἕπεται οὐχὶ τὸ ἀκίνητον μόνως εἶναι τὸ πρώτως κινοῦν, ἀλλ᾽ ἢ ἀκίνητον ἢ αὐτοκίνητον, ᾧ καὶ αὐτὸς προελθὼν ἐπέστησεν ὁ Ἀλέξανδρος. ἀπορήσοι δὲ ἄν τις, ὡς οἶμαι, τὴν τῶν στοιχείων μεταβολὴν ὁρῶν, πῶς ἀδύνατον τὸ τὸ κινούμενον ὑπὸ κινουμένου ἔξωθεν καὶ αὐτοῦ κινεῖσθαι· τὸ γὰρ γινόμενον πῦρ ὑπὸ πυρὸς γίνεται καὶ αὐτοῦ τὴν γένεσιν ἔχοντος ἐξ ἄλλου πυρὸς ἢ ὑπὸ ἀέρος παρατριβομένου καὶ ἐξαπτομένου. καὶ γὰρ δέδεικται ἐν τῇ Περὶ γενέσεως, ὅτι ἐξ ἀλλήλων ἀεὶ γίνεται τὰ στοιχεῖα ἀνακυκλούμενα. ὥστε τὸ κινούμενον πᾶν ἐν τοῖς ὑπὸ σελήνην ὑπὸ κινουμένου καὶ αὐτοῦ ἔξωθεν κινεῖσθαι, ἐπ᾽ ἄπειρον ἀεὶ κατὰ κύκλον προϊούσης τῆς τοιαύτης κινήσεως, ὥσπερ καὶ τῆς γενέσεως, κἂν πεπερασμένα ᾖ τὰ τῆς κινήσεως εἴδη. μήποτε οὖν ῥητέον πρὸς ταῦτα, ὅτι νῦν ὁ λόγος οὐ τὸ ὑλικὸν αἴτιον τῆς γενέσεως ζητεῖ, καθ᾽ ὃ ἐξ ἀλλήλων γίνεται, ἀλλὰ τὸ ποιητικόν, καθ᾽ ὃ ὑπ᾽ ἀλλήλων. τὸ οὖν γινόμενον πῦρ ὑπὸ πυρὸς ἤδη ὄντος καὶ οὐ γινομένου πυρὸς γίνεται, ὥστε οὐχ ὑπὸ κινουμένου ἔξωθεν κινεῖται, τὸ δὲ ὑπὸ τοῦ παρατριβομένου ἀέρος ἐξαπτόμενον πῦρ κατὰ συμβεβηκὸς καὶ οὐ καθ᾽ αὐτὸ γίνεται· πᾶν γὰρ τὸ καθ᾽ αὐτὸ ποιοῦν ὅμοιον ἑαυτῷ ποιεῖ τὸ γινόμενον. p. 257a27 Ἀλλὰ μὴν καὶ εἴ γε δέοι σκοπεῖν ἕως τοῦ λαβοῦσιν

ἄλλην ἀρχή ν . Δείξας ὅτι τὸ πρῶτον κινοῦν ἢ ἀκίνητον ἢ αὐτοκίνητον εἶναι ἀνάγκη, εἴπερ μὴ ἀεὶ ὑπὸ κινουμένου ἔξωθεν κινεῖται τὸ κινούμενον, νῦν τέως ὅτι τὸ αὐτοκίνητον ἀρχὴ κινήσεώς ἐστιν ἥπερ τὸ ὑπ' ἄλλου κινούμενον καὶ οὕτω κινοῦν, δείκνυσιν διὰ τοιούτου τινὸς συλλογισμοῦ· τὸ αὐτοκίνητον καθ' αὑτὸ αἴτιον κινήσεως, ὥσπερ τὸ ὑπ' ἄλλου κινούμενον καὶ ταύτῃ κινοῦν καθ' ἕτερον· τὸ καθ' αὑτὸ αἴτιον κινήσεως πρότερον καὶ ἀρχικώτερόν ἐστι τοῦ καθ' ἕτερον. [35]

in Ph 10 1233 καὶ ὅτι μὲν τὸ αὐτοκίνητον καθ' αὑτὸ αἴτιον τοῦ κινεῖσθαι, εἴπερ ἐξ ἑαυτοῦ καὶ τὸ κινεῖν ἔχει καὶ τὸ κινεῖσθαι, πρόδηλον· καθ' ἕτερον δὲ τὸ ὑπ' ἄλλου κινούμενον, ἵνα κινήσῃ. ὅτι δὲ τὸ καθ' αὑτὸ αἴτιον κινήσεως τοῦ καθ' ἕτερον ἀρχικώτερον καὶ αἰτιωδέστερόν ἐστι, καὶ τοῦτο δῆλον. τοῦ γὰρ 'καθ' ἕτερον' διχῶς λεγομένου ἢ κατὰ συμβεβηκὸς ἢ δι' ἄλλο, οὔτε τὸ κατὰ συμβεβηκός ἐστι μὴ προτερεύοντος τοῦ καθ' αὑτό, οὔτε τὸ δι' ἄλλο μὴ πρότερον ὄντος τοῦ δι' αὑτό, ὅπερ ἐστὶ τὸ καθ' αὑτό. ὥστε τὸ αὐτοκίνητον πρῶτον αἴτιον καὶ ἀρχὴ τῶν κινούντων τε καὶ κινουμένων. ζητῶν δὲ ἐφεξῆς, πῶς τοῦτο κινεῖ ἑαυτὸ ἐκ τῆς διαιρέσεως αὐτοῦ τῆς εἰς τὸ κινοῦν καὶ κινούμενον εὑρήσει τε καὶ δείξει πάλιν τὸ πρῶτον κινοῦν ἀκίνητον. ἄλλην δὲ ἀρχὴν λαμβάνειν λέγει τὴν ὅτι πᾶν τὸ κινούμενον διαιρετόν ἐστιν, ἣν ἀπέδειξε μὲν ἐν τῷ πέμπτῳ βιβλίῳ ταύτης τῆς πραγματείας, οὐ μέντοι ταύτῃ προσεχρήσατο ἐν τοῖς προλαβοῦσιν, ἀλλὰ τῇ λεγούσῃ πᾶν τὸ κινούμενον ὑπό τινος κινεῖσθαι καὶ τῇ πᾶν τὸ κινούμενον ἢ κατὰ φύσιν ἢ παρὰ φύσιν κινεῖσθαι. διὰ τοῦτο οὖν εἶπεν λαβοῦσιν ἄλλην ἀρχή ν. ζητεῖ δέ, πῶς τὸ αὐτοκίνητον κινεῖται καὶ τίς ὁ τρόπος αὐτῷ τῆς κινήσεως, εὑρίσκων ἐκ τούτου, ὅτι τῶν ὄντων τὰ μέν ἐστιν ἀκίνητα, τὰ δὲ ἀεικίνητα, τὰ δὲ ποτὲ μὲν κινούμενα ποτὲ δὲ ἠρεμοῦντα. p. 257a33 Ἀναγκαῖον δὴ τὸ κινούμενον ἅπαν ἕως τοῦ ὅτι πᾶν τὸ κινούμενον κα θ ' αὑτὸ συνεχέ ς . Ἐν τῷ πέμπτῳ ταύτης τῆς πραγματείας ἔδειξεν, ὅτι πᾶν τὸ κινούμενον καθ' αὑτὸ συνεχές τέ ἐστι καὶ διαιρετόν. ἐδείχθη δὲ τῷ τὸ κινούμενον μήτε ἐν τούτῳ εἶναι, εἰς ὃ κινεῖται, μήτε ἐν τούτῳ ἔτι, ἐξ οὗ κινεῖται, ἀλλὰ τὸ μέν τι αὐτοῦ ἐν τούτῳ, τὸ δὲ ἐν ἐκείνῳ, τὸ δὲ τοιοῦτον διαιρετόν. τοῦτο οὖν ἀρχὴν νῦν ποιεῖται τῆς περὶ τοῦ αὐτοκινήτου ζητήσεως. ἔνεστι δὲ καὶ ἐντεῦθεν συλλογίζεσθαι, ὅτι ἐπειδὰν μὲν ἐν τοῖς Περὶ φύσεως εἰρῆσθαί τι αὐτῷ λέγῃ, τὰ πέντε λέγει τὰ πρῶτα τῆσδε τῆς πραγματείας βιβλία· ἐπειδὰν δὲ ἐν τοῖς Περὶ κινήσεως, τὰ τρία ἂν λέγοι τὰ τελευταῖα. p. 257b2 Ἀδύνατον δὴ τὸ αὐτὸ κινοῦν ἕως τοῦ καὶ ὑγιάζοι καὶ ὑγιάζοιτο τὴν αὐτὴν ὑγεία ν . Ὁ μὲν οὖν Εὔδημος προϊστορήσας, ὅτι τὸ αὐτὸ κινοῦν ὑπὸ Πλάτωνος διεδόθη, διαιρεῖ πρῶτον τοὺς τρόπους, καθ' οὓς ἐνδέχεταί τι αὐτοκίνητον λέγεσθαι, γράφων οὕτως· "ἤτοι γὰρ ὅλον ὅλον κινεῖ ἢ μέρος ὅλον ἢ ἀνάπαλιν, ἢ μέρος μέρος. [35]

in Ph 10 1234 κινεῖν δὲ λέγομεν πρώτως τὸ αὐτῷ κινεῖν οὐ τὸ ἑτέρῳ καὶ τὸ δι' αὐτὸ καὶ οὐ δι' ἄλλο." καὶ οὕτω τοὺς τρεῖς τρόπους καθ' ἕκαστον ἀνελὼν μόνον δείκνυσιν αὐτοκίνητον δυνάμενον εἶναι τὸ μέρει μὲν κινοῦν, μέρει δὲ κινούμενον, καὶ τούτου τὸ ἔχον ἐν αὐτῷ τὸ μέν τι κινοῦν ἀκίνητον ὂν καθ' αὑτό, τὸ δὲ κινούμενον. ὁ δέ γε Ἀριστοτέλης οὐ προσέλαβε μὲν τὴν διαίρεσιν ταύτην, προελθὼν δὲ τίθησιν αὐτὴν συντόμως, ὅταν λέγῃ· "τὸ γὰρ ὅλον εἰ κινεῖται αὐτὸ ὑφ' ἑαυτοῦ, ἤτοι ὑπὸ τῶν αὐτοῦ τινος κινήσεται ἢ ὅλον ὑπὸ ὅλου." νῦν δὲ εὐθὺς ἕνα ἕκαστον προχειριζόμενος τῶν τρόπων τὰ ἑπόμενα ἄτοπα δείκνυσι. καὶ πρῶτον τὸ τὸ ὅλον ὑφ' ὅλου ἑαυτοῦ κινεῖσθαι διὰ παραδειγμάτων ἀπεμφαῖνον δείξας, ἐφεξῆς ὅτι ἀδύνατόν ἐστιν ἐπιδείκνυσι. τὰ δὲ παραδείγματα· φέροι γὰρ ἄ ν, φησίν, ὅλον καὶ φέροιτο τὴν αὐτὴν φορά ν , ἓν ὂν καὶ ἄτομον τῷ εἴδε ι , ἢ ἀλλοιοῖτο καὶ ἀλλοιο ῖ , ὥστε διδάσκοι ἂν καὶ μανθάνοι ἅμ α , καὶ ὑγιάζοι καὶ ὑγιάζοιτο τὴν αὐτὴν ὑγεία ν· ἅπερ ὁ Εὔδημος διὰ τῶν αὐτῶν ὀνομάτων σαφέστερα πεποίηκε γράφων οὕτως· "ἆρα οὖν ἐνδέχεται φέρειν ὅλον ὅλον εἰπεῖν ἐπὶ τοῦ ὤμου, καὶ ἅμα τὸ αὐτὸ καὶ ἓν ἐπὶ τοῦ ὤμου φέρεσθαι καὶ εἶναι καὶ ἐπὶ τοῦ ὤμου φέρειν καὶ ἔχειν; ἢ τοῦτο μὲν οὐχ οἷόν τε, θερμαίνεσθαι δὲ ὅλον ὑφ' ὅλου; καὶ πῶς; τὸ μὲν γὰρ θερμαῖνον θερμαίνει θερμὸν

δηλονότι ὄν, τὸ δὲ θερμαινόμενον εἰς τὸ θερμὸν μεταβάλλει· εἰς ὃ δὲ μεταβάλλει, οὔπω ἐστὶν ἐκεῖνο, ἅμα δὲ εἶναι τὸ αὐτὸ θερμόν τε καὶ μὴ θερμὸν ἀδύνατον." "Τῷ δὲ ἓν ὂν προσέθηκεν ὁ Ἀριστοτέλης τὸ καὶ ἄτομον τῷ εἴδε ι, ἤτοι, ὥς φησιν ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ αὐτὸ ἐπὶ τοῦ κινουμένου λεγόμενον, ὥσπερ καὶ τὸ ἓν ὄν, ὡς ἴσον δυνάμενον τῷ ἓν τὸ ἐν ἀτόμῳ εἴδει· τὸ γὰρ ἐν ἀτόμῳ εἴδει ὂν κατὰ ἀριθμόν ἐστιν ἕν. ἢ τὸ μὲν ἐπὶ τοῦ κινουμένου εἴρηται, τὸ δὲ ἄτομον τῷ εἴδει ἐπὶ τῆς κινήσεως, ἵνα ᾖ τὸ ἑξῆς· κινήσει καὶ κινηθήσεται ἅμα ἓν ὂν τὴν αὐτὴν φορὰν καὶ ἄτομον τῷ εἴδει." ταῦτα τοῦ Ἀλεξάνδρου λέγοντος μήποτε ἄμεινον ἄμφω τό τε ἓν ὂν καὶ τὸ ἄτομον τῷ εἴδε ι, ἐφ' ὅλου τοῦ αὐτοκινήτου ἀκούειν, τὸ δὲ ἄτομον τῷ εἴδει δηλοῦν, ὅπως εἴρηται τὸ ἓν ὅ ν, ὅτι οὐκ ἀριθμῷ ἓν ἀλλ' εἴδει ἕν, τοῦ ἀτόμου ἀντὶ τοῦ ἑνὸς εἰλημμένου. τὸ γὰρ ὅλον φέρον ἑαυτὸ καὶ ὅλον φερόμενον, καὶ ἀλλοιοῦν καὶ ἀλλοιούμενον τῷ εἴδει ἐστὶν ἕν, ἀλλ' οὐχὶ τῷ ἀριθμῷ, ὡς ὁδὶ ὁ χαμαιλέων, εἰ τύχοι, ὁ ἄτομος ἑαυτὸν χρωματίζων. ἐφιστάνω δὲ καί, πῶς ὁ Ἀλέξανδρος τὸ ἐν ἀτόμῳ εἴδει ὂν κατὰ ἀριθμὸν ἓν εἶναί φησι. τὸ μὲν γὰρ 'ἐν ἀτόμῳ' τὸ ἓν σημαίνειν ὁμολογῶ, ἄλλο μέντοι φημὶ τὸ κατ' ἀριθμὸν ἓν εἶναι καὶ ἄλλο τὸ κατὰ εἶδος, καὶ ἀσφαλῶς τὸν Ἀριστοτέλη δηλῶσαι, πῶς εἶπεν τὸ ἓν ὄν, ὅτι οὐ κατ' ἀριθμόν, ἀλλὰ κατ' εἶδος. [35]

in Ph 10 1235 τὸ δὲ αὐτὸ καὶ πρὸ ὀλίγου ἐσήμανεν εἰπών· "δεῖ γὰρ μέχρι τῶν ἀτόμων διαιροῦντα λέγειν," ἄτομα καὶ ἐκεῖ τὰ ἔσχατα εἴδη λέγων, ἀλλ' οὐ τὰ κατ' ἀριθμὸν ἀφοριζόμενα. καλῶς δὲ ὑγιάζειν καὶ ὑγιάζεσθαι τὴν αὐτὴν ὑγείαν εἶπεν· εἰ μὲν γὰρ ἄλλο τὸ ὑγιάζον ἦν, καὶ ἄλλο τὸ ὑγιαζόμενον, ἄλλη ἂν ἦν ἡ ἐν τῷ ἐνεργοῦντι ὑγεία καὶ ἄλλη ἡ ἐν τῷ πάσχοντι. ἐπειδὴ δὲ τὸ αὐτό ἐστι τὸ ὑγιάζον καὶ ὑγιαζόμενον, καὶ ἡ ὑγεία μία ἂν καὶ ἡ αὐτὴ εἴη. τοῦτο δὲ ἄτοπον τὴν αὐτὴν ἐνεργητικήν τε καὶ παθητικὴν εἶναι, ὅπερ ἐφεξῆς σαφέστερον ἀποδείκνυσιν. p. 257b6 Ἔτι διώρισται ὅτι κινεῖται τὸ κινητὸν ἕως τοῦ τὸ μὲν ἄρα κινεῖ τὸ δὲ κινεῖται τοῦ αὐτὸ αὐτὸ κινοῦντο ς . Ὑποδείξας ἀπεμφαίνοντα τὸν λόγον τὸν λέγοντα ὅλον τι ὑφ' ὅλου ἑαυτοῦ κινεῖσθαι νῦν ὅτι καὶ ἀδύνατόν ἐστι τοῦτο, ὡς προεῖπεν, ἀποδείκνυσι. δείκνυσι δὲ αὐτὸ τῷ τῆς κινήσεως ὁρισμῷ προσχρώμενος καὶ τῷ τοῦ κινουμένου. κινούμενον γάρ φαμεν τὸ κινητὸν καὶ ἔτι ἐν τῷ δυνάμει ὂν καὶ εἰς ἐντελέχειαν βαδίζον τὴν τελείαν, ἐπειδὴ ἡ κίνησις, κἂν ἐντελέχεια τοῦ κινητοῦ ᾖ, ἀλλὰ ἀτελὴς ἐντελέχεια ὡς ἔτι ἐν τῷ δυνάμει ὄντος τοῦ κινουμένου, τὸ μέντοι κινοῦν ἐνεργείᾳ ἔστιν ἤδη. τὸ γὰρ θερμαῖνον θερμὸν εἶναι χρὴ κατ' ἐνέργειαν, καὶ τὸ μεταδιδὸν ἄλλῳ τινός, ὅπερ αὐτὸς γεννᾶν εἶπεν, αὐτὸ πρότερον ἔχειν ἐκεῖνο, οὗ μεταδίδωσι. τούτων οὖν ἐναργῶν ὄντων, ἐὰν ὅλον τι ὑφ' ὅλου ἑαυτοῦ θερμαίνηται, καθ' ὅσον μὲν θερμαίνει, θερμὸν ἤδη ἐστὶν ἐνεργείᾳ, καθ' ὅσον δὲ θερμαίνεται καὶ ἐπὶ τὸ θερμὸν εἶναι βαδίζει, δυνάμει μόνον ἔχον τοῦτο τέως οὔπω θερμόν ἐστιν, ὥστε ἅμα τὸ αὐτὸ καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ θερμὸν ἔσται καὶ οὐ θερμόν, ὅπερ ἀδύνατον, εἴπερ ἀδύνατόν ἐστι τὸ τὴν ἀντίφασιν συναληθεύειν. ὡς δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ θερμοῦ οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων κινήσεων, ἐφ' ὧν τὸ κινοῦν συνώνυμον ἴσχει ἑαυτῷ τὸ κινούμενον, οἷον τὸ φέρον φέρεσθαι ποιεῖ καὶ τὸ αὔξον αὔξεσθαι καὶ τὸ ἐπιστῆμον ποιεῖ ἐπιστῆμον, ἀνάγκη τὴν ἀντίφασιν συναληθεύειν, εἰ αὐτό τι ὑφ' ἑαυτοῦ κινοῖτο. εἰ δὲ τοῦτο ἀδύνατον, ἀδύνατόν τι ὅλον ὑφ' ὅλου ἑαυτοῦ κινεῖσθαι. συνάγεται δὲ καὶ ἐν δευτέρῳ σχήματι τὸ ἀδύνατον οὕτω· πᾶν τὸ κινούμενον, καθ' ὃ κινεῖται, ἀτελές· οὐδὲν κινοῦν, καθ' ὃ κινεῖ, ἀτελές· οὐδὲν ἄρα κινοῦν, καθ' ὃ κινεῖ, κινεῖται. προαγαγὼν δὲ ἐπὶ τοῦ θερμοῦ τὸν λόγον ὁ Ἀριστοτέλης ἐπήγαγεν ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστο ν , ὅσων τὸ κινοῦν ἀνάγκη ἔχειν τὸ συνώνυμον, τουτέστιν εἰς συνώνυμον αὑτῷ ἄγειν τὸ κινούμενον ὑπ' αὐτοῦ, οἷον τὸ θερμαῖνον θερμὸν ὂν θερμὸν ποιεῖν τὸ θερμαινόμενον καὶ τὸ διδάσκον ἐπιστῆμον ὂν ἐπιστῆμον ποιεῖν τὸ διδασκόμενον. τοῦτο δὲ λέγει, ἐπεὶ μὴ πάντα τὰ ποιοῦντα ὅμοια αὑτοῖς ποιεῖ· ἡ γὰρ μάστιξ τοὺς μώλωπας ποιεῖ οὐκ ἔχουσα αὐτὴ μώλωπας. Διαιρεῖ δὲ ὁ Θεόφραστος ἐν τρίτῳ τῶν Φυσικῶν ἢ Περὶ οὐρανοῦ τὰ γινόμενα οὕτως· "ἢ γὰρ ὑπὸ ὁμοίου γίνεται, φησίν, ὡς ἄνθρωπος ὑπὸ

ἀνθρώπου καὶ θερμὸν ὑπὸ θερμοῦ, ἢ ὑπὸ ἐναντίου, ὡς ὁρῶμεν τοὺς κεραυνοὺς καὶ τὰς ἀστραπάς· ὑπὸ γὰρ ψυχρότητος ἡ τούτου τοῦ πυρὸς ἐν τῷ ἀέρι γένεσις ἀθροίζοντος εἰς ἓν τὸ ἐν αὐτοῖς θερμὸν καὶ ἐκπυροῦντος. [5]

in Ph 10 1236 ἢ τρίτον ὑπὸ ἐντελεχείᾳ ὅλως ὄντος, ὡς καὶ ὁ μώλωψ· ὑπὸ γὰρ ἐντελεχείᾳ οὔσης τῆς μάστιγος γίνεται, οὔτε δὲ ὁμοίας ἔτι οὔτε ἐναντίας τῷ γινομένῳ. καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ ἡλίου δέ, φησί, γινόμενα ὑπὸ ἐντελεχείας γίνεται· καὶ γὰρ αὐτὸς οὔτε ὅμοιος οὔτε ἐναντίος τοῖς γινομένοις ὑπ' αὐτοῦ." ἐφιστάνει δὲ ὁ Ἀλέξανδρος, ὅτι ὑπὸ ἐντελεχείας λέγεται γίνεσθαι τὰ ὑπὸ τῆς μάστιγος ἀντὶ τοῦ ὑπὸ ἐνεργείας καὶ πληγῆς, καὶ δῆλον δὲ ὅτι καὶ τὰ ἄλλα πάντα τὰ γινόμενα ὑπὸ ἐντελεχείας γίνεται, εἴτε τὸ ἐνεργείᾳ εἶναι, ὅ ἐστιν, εἴτε τὴν ἐνέργειαν δηλοῖ ἡ ἐντελέχεια. μήποτε οὖν ὡς τῶν μὲν ἄλλων καὶ ἰδίῳ τινὶ χαρακτῆρι κρατουμένων, τούτων δὲ μόνον τὸ ἐνεργεῖν ἐχόντων, οὕτως ὠνόμασεν αὐτά. ἐφιστάνειν δὲ ἀξιῶ τῇ τῶν ποιούντων καὶ γινομένων διαιρέσει, μήποτε πάντα τὰ καθ' αὐτὸ ποιοῦντα καὶ γινόμενα φυσικῶς ὅμοια ποιεῖ καὶ ὅμοια γίνεται. ἐκ μὲν γὰρ τῶν ἐναντίων ὡς ἐξ ὕλης γίνεται πάντως τὰ γινόμενα, ὑπὸ δὲ τῶν ἐναντίων ὡς ὑπὸ ποιητικῶν αἰτίων οὐδὲν γίνεται καθ' αὐτό. δρᾷ μὲν γὰρ εἰς ἄλληλα τὰ ἐναντία, γίνεται δὲ οὐ τὸ ἐναντίον ὑπὸ τοῦ ἐναντίου, ἀλλὰ τὸ ὅμοιον. καὶ τοῦτο καὶ τῷ Ἀριστοτέλει δοκεῖ ἐν πρώτῳ τῆς Περὶ γενέσεως γράφοντι οὕτως· "διὸ καὶ εὔλογον ἤδη τό τε πῦρ θερμαίνειν καὶ τὸ ψυχρὸν ψύχειν, καὶ ὅλως τὸ ποιητικὸν ὁμοιοῦν αὑτῷ τὸ πάσχον· τό τε γὰρ ποιοῦν καὶ τὸ πάσχον ἐναντία ἐστί, καὶ ἡ γένεσις εἰς τοὐναντίον, ὥστε ἀνάγκη τὸ πάσχον εἰς τὸ ποιοῦν μεταβάλλειν." καὶ τὸ πῦρ δὲ ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ κατὰ συμβεβηκὸς γίνεται καὶ οὐ καθ' αὑτό· οὐ γὰρ καθ' ὃ ψυχρὸν πυρός ἐστι ποιητικόν, ἀλλὰ καθ' ὃ ψυχρὸν πυκνοῖ καὶ συνάγει τὰ τέως ἐσκορπισμένα πυρὰ καὶ παρατριβόμενα ἀλλήλοις ἔτι μᾶλλον ἐκπυροῦσθαι ποιεῖ, μεταβάλλοντα εἰς ἑαυτὰ τὰ πλησιάζοντα, καὶ ἡ μάστιξ δὲ καθ' αὐτὸ μὲν ὅμοιον ἑαυτῇ τύπον ἐμποιεῖ τῷ μαστιζομένῳ, βιαίως ἐπωθοῦσα διὰ τὴν κίνησιν, οἱ δὲ μώλωπες κατὰ συμβεβηκὸς ἐπιγίνονται συχνῶν μικρῶν ἀγγείων ῥηγνυμένων καὶ χεομένου τοῦ αἵματος ἔνδον. εἰ οὖν ταῦτα ἀληθῆ λέγω, ἔοικεν ὁ Ἀριστοτέλης τὸ ὅσων τὸ κινοῦν ἀνάγκη ἔχειν τὸ συνώνυμον κινούμενον εἰπεῖν ἀντὶ τοῦ 'ὅσα καθ' αὐτὸ κινεῖ', ὡς ἀπὸ τεκμηρίου τοῦ συνωνύμου δηλῶν αὐτὸ καὶ ἐπὶ τούτων βουλόμενος τὴν ἀντίφασιν συναληθεύειν, εἴ τις αὐτό τι ὑφ' ἑαυτοῦ λέγοι κινεῖσθαι, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τῶν κατὰ συμβεβηκὸς κινούντων τε καὶ κινουμένων. δείξας δέ, ὅτι ἀδύνατον αὐτοκίνητόν τι εἶναι οὕτως, ὡς ὅλον ὑφ' ὅλου ἑαυτοῦ κινεῖσθαι, καὶ συνεπεράνατο, ὅτι εἴπερ ὅλως ἔστι τι αὐτοκίνητον, ἀνάγκη τὸ μέν τι αὐτοῦ κινεῖν, τὸ δὲ κινεῖσθαι. [35]

in Ph 10 1237 p. 257b13 Ὅτι δὲ οὐκ ἔστι τὸ αὐτὸ αὑτὸ κινοῦν οὕτως ἕως τοῦ ἐγγύτερον δὲ τὸ πορρώτερον τοῦ κινουμένου τῆς ἀρχῆς ἢ τὸ μεταξ ύ . Συμπερανάμενος 'εἰ ἔστι τι αὐτοκίνητον, ἀνάγκη τὸ μέν τι αὐτοῦ κινεῖν, τὸ δὲ κινεῖσθαι' δέδωκε πάλιν ἡμῖν καὶ τούτου τὴν διαίρεσιν ἐννοεῖν. εἰ γὰρ τὸ μέν τι κινεῖ τὸ δὲ κινεῖται, ἢ μέρος μὲν κινεῖ τὸ δὲ ὅλον κινεῖται, ἢ τὸ μὲν ὅλον κινεῖ μέρος δὲ κινεῖται, ἢ μέρος μέν τι κινεῖ, μέρος δὲ κινεῖται. διαιρεῖ δὲ καὶ τοῦτο ὁ Εὔδημος οὕτως· "τὸ γὰρ κινοῦν, φησί, μέρος ἢ ἀκίνητον ὂν κινήσει ἢ κινούμενον· ἀλλ' εἰ μὲν ἀκίνητον, δέδεικται ὃ βουλόμεθα, ὅτι τὸ αὐτοκίνητον σύγκειται ἐκ κινουμένου καὶ ἀκινήτου τοῦ κινοῦντος. εἰ δὲ τὸ κινοῦν μέρος κινούμενον καὶ αὐτὸ κινεῖ, ἐπειδὴ πᾶν τὸ κινούμενον ὑπό τινος κινεῖται καὶ τοῦτο ὑπό τινος κινηθήσεται, οὐκοῦν ἔξωθεν μὲν οὐχ οἷόν τε εἶναι τὸ κινοῦν αὐτό· οὐ γὰρ ἂν ἔτι ὑφ' ἑαυτοῦ λέγοιτο κινεῖσθαι τὸ ὅλον, ἀλλ' ὑπ' ἄλλου τοῦ τὸ κινοῦν αὐτὸ μέρος κινοῦντος· ὑπό τινος ἄρα τῶν ἐν τῷ αὐτοκινήτῳ κινήσεται. ἢ οὖν ὑπό τινος τῶν ἑαυτοῦ μορίων κινήσεται τὸ κινοῦν μέρος ἢ ὑπὸ τοῦ κινουμένου. καὶ τοῦτο πάλιν τὸ κινοῦν ἢ ἀκίνητον ὂν κινεῖ, καὶ ἔσται τὸ πρώτως κινοῦν ἀκίνητον, ἢ κινούμενον· καὶ πάλιν ἢ ὑπὸ μέρους ἑαυτοῦ ἢ ὑπὸ τοῦ κινουμένου. ἀνταναιροῦντες δέ, φησὶν ὁ Εὔδημος, οὕτως ἥξομέν ποτε εἰς τὰ πρώτως κινοῦντα· ταῦτα δὲ ἦν, ἃ μὴ τινὶ ἐκίνει, ἀλλ' ὅλα ὅλοις· οὐ γὰρ ἐνδέχεται τὴν ἀνταναίρεσιν ἄπειρον εἶναι·

οὐ γὰρ ἂν κινοῖντο μὴ ὄντος πρώτου. δέδεικται δέ, ὅτι ὅλον ὑπὸ ὅλου ἀδύνατον κινεῖσθαι ἑαυτοῦ· ὥστε ἀνάγκη τὸ πρώτως κινοῦν ἀκίνητον ὂν κινεῖν." οὕτω μὲν οὖν ὁ Εὔδημος διαιρεῖ· ὁ δὲ Ἀριστοτέλης πρῶτον ἀναιρεῖ τὸ μόριον μέν τι κινεῖν, μόριον δέ τι κινεῖσθαι οὕτως, ὥστε καὶ τὸ κινούμενον κινεῖν πάλιν τὸ κινοῦν αὐτὸ καὶ τὸ κινοῦν κινεῖσθαι ὑπὸ τοῦ κινουμένου ὑπ' αὐτοῦ· συμβαίνει γὰρ οὕτως ἑκάτερον ὑ φ ' ἑκατέρου κινεῖσθαι ὑπό τε τοῦ κινουμένου ὑπ' αὐτοῦ καὶ ὑφ' ἑαυτοῦ. εἰ γὰρ τὸ Α κινεῖ τὸ Β, τὸ δὲ Β κινεῖ τὸ Α, καὶ ὑφ' ἑαυτοῦ ἄρα κινεῖται τὸ Α καὶ μᾶλλον ἢ ὑπὸ τοῦ Β· μᾶλλον γὰρ ὑπὸ τοῦ πρώτου κινοῦντος κινεῖται τὸ κινούμενον ἢ ὑπὸ τοῦ προσεχοῦς, ὡς δέδεικται πρότερον. ταύτην οὖν ἐλέγχει τὴν ὑπόθεσιν ὁ Ἀριστοτέλης πρώτην εἰς ἀδύνατον ἀπάγων αὐτὴν τὸ μηδὲν ἔσεσθαι πρῶτον κινοῦν, ὡς τὸ μὲν εἶναι κινοῦν αὐτῶν, τὸ δὲ κινούμενον ὑπ' ἐκείνου. ἔδει γάρ, 〈εἰ〉 μὴ ὅλον αὐτὸ αὑτὸ κινεῖ, τὸ μέν τι εἶναι κινοῦν πρώτως, τὸ δὲ ὑπ' ἐκείνου κινούμενον· ὅτι δὲ μηδὲν ἔσται πρώτως κινοῦν ἐν τῷ οὕτως αὐτοκινήτῳ, δείκνυσιν ἐκ τοῦ ἑκάτερον τῶν μορίων πρῶτον εὑρεθήσεσθαι κινοῦν· εἰ δὲ πάντα πρῶτα ὁμοίως, οὐδὲν ἂν εἴη πρῶτον. [35]

in Ph 10 1258 ὅτι δὲ ἑκάτερον πρῶτον, δείκνυσιν ἐκ τοῦ ἑκάτερον μὴ μόνον τὸ ἕτερον κινεῖν, ἀλλὰ καὶ ἑαυτό, καὶ μᾶλλον ὑφ' ἑαυτοῦ κινεῖσθαι ἢ ὑπὸ τοῦ κινουμένου ὑπ' αὐτοῦ. τὸ δὲ μᾶλλον κινοῦν τὸ πρῶτον κινοῦν ἐστιν. ὅτι δὲ καὶ ἑαυτὸ κινεῖ ἑκάτερον, δείκνυσι διὰ τοῦ τὸ γὰρ πρότερον αἰτιώτερον τοῦ κινεῖσθαι τοῦ ἐχομένου [μὲν ᾧ] καὶ κινήσει μᾶλλο ν. εἰ γάρ, ὡς εἴρηται, τὸ μὲν Α κινεῖ τὸ Β, τὸ δὲ Β κινεῖ τὸ Α, ἔσται τὸ Α τὸ πρῶτον κινοῦν καὶ ἑαυτὸ κινοῦν, καὶ μᾶλλον ἢ ὑπὸ τοῦ Β κινεῖται· ὁμοίως δὲ καί, εἰ τὸ Β κινεῖ τὸ Α, τὸ δὲ Α κινεῖ τὸ Β, τὸ Β πάλιν πρῶτον κινοῦν καὶ ἑαυτὸ κινήσει, καὶ μᾶλλον ἢ τὸ Α τὸ προσεχῶς αὐτὸ κινοῦν, ὥστε ἑκάτερον καὶ πρῶτον ἔσται καὶ ἑαυτὸ κινήσει καὶ ὅλον ὑφ' ὅλου ἑαυτοῦ κινήσεται· ὅπερ ἐδείχθη ἀδύνατον. τοῦ δὲ μᾶλλον ὑφ' ἑαυτοῦ κινεῖσθαι τὸ Α ἢ ὑπὸ τοῦ Β ἐν τοῖς ἀντικινουμένοις δεικτικὸν παρήγαγεν τὸ τὸ μὲν Α ἑαυτῷ κινεῖν, τὸ δὲ Β κινούμενον ὑπὸ τοῦ Α κινεῖν τὸ Α· μᾶλλον γὰρ κινεῖ τὸ ἑαυτῷ κινοῦν ἢ τὸ τῷ ὑφ' ἑτέρου κινεῖσθαι κινοῦν. τὸ δὲ ἐγγύτερον δὲ τὸ πορρώτερον τοῦ κινουμένου τῆς ἀρχῆς ἢ τὸ μεταξὺ εἴρηκεν ἀντὶ τοῦ συγγενέστερον καὶ οἰκειότερον εἰς ἀρχῆς λόγον ἐστὶ τὸ πορρώτερον τοῦ ἐσχάτου κινουμένου ἤπερ τὸ μεταξὺ τούτου τε καὶ τοῦ πορρώτερον ὄντος. εἰ γὰρ κινούμενον μὲν ἔσχατόν ἐστι τὸ Γ, προσεχὲς δὲ κινοῦν αὐτὸ τὸ Β καὶ πορρώτερον τὸ Α, ἀρχοειδέστερόν ἐστι τὸ Α τοῦ Β εἰς τὸ κινεῖν τὸ Γ πορρώτερον ὂν τοῦ Γ ἤπερ τὸ Β. καὶ εἰ μηδὲν ἔχοι πρὸ ἑαυτοῦ κινοῦν τὸ Α, αὐτὸ ἂν εἴη ἀρχὴ τῆς κινήσεως. ὁμοίως δὲ καὶ δυεῖν ὄντων, ἐὰν τὸ μὲν Α κινῇ τὸ Β, τὸ δὲ Β κινῇ τὸ Α, ἀρχοειδέστερον πρὸς τὴν τοῦ Α κίνησίν ἐστι τὸ Α ἤπερ τὸ Β, πορρώτερον ἑαυτοῦ ὄν· 〈τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ〉 τοῦ Β ῥητέον· ὥστε πάντα ὁμοίως πρῶτα, καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲν πρῶτον. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος διὰ τῶν εἰρημένων δεδεῖχθαί φησι τὸ μηδέτερον αὐτῶν ὑπό τινος ἔξωθεν καὶ ἄλλου κινηθήσεσθαι, ἀλλ' αὐτὰ ὑφ' αὑτῶν. ἄμεινον δὲ οἶμαι λέγειν, ὅτι τὸ μηδὲν εἶναι πρῶτον κινοῦν ἀποδέδεικται. καὶ πρὸς τὴν τούτου κατασκευὴν παρείληπται τὸ ἑκάτερον αὐτῶν καὶ ἑαυτὸ κινεῖν, ἵνα διὰ τούτου ἀρχοειδέστερον καὶ πρῶτον δειχθῇ. p. 257b20 Ἔτι οὐκ ἀνάγκη τὸ κινοῦν κινεῖσθα ι , εἰ μὴ ὑ φ ' αὐτοῦ ἕως τοῦ τὸ δὲ κινοῦν ἀκίνητο ν . Δεύτερον ἐπιχείρημα δεικνύον, ὅτι τὸ αὐτοκίνητον οὐκ ἂν εἴη τοιοῦτον, ὡς ἑκάτερον τῶν μερῶν κινεῖν θάτερον. [35]

in Ph 10 1258 δέδεικται γὰρ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, ὅτι οὐκ ἀνάγκη πᾶν τὸ κινοῦν ὑπ' ἄλλου τινὸς ἔξωθεν κινεῖσθαι, ἀλλὰ τὸ πρῶτον κινοῦν, εἰ ἀνάγκη κινεῖσθαι, ὑφ' ἑαυτοῦ κινεῖται. ἐὰν οὖν ὑποτεθῇ τὸ Β κινούμενον ὑπὸ τοῦ Α, ἀληθὲς εἰπεῖν ὅτι τὸ Α οὐκ ἐξ ἀνάγκης ὑπό τινος ἔξωθεν κινήσεται. ἐὰν γὰρ ἀντικινῆταί ποτε ὑπὸ τοῦ Β, κατὰ συμβεβηκὸς κινεῖ τὸ Β, ὅτι συνέβη τὸ Α τῶν κινουμένων ὑπ' ἄλλου εἶναι καὶ οὕτω κινούντων. τὸ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς κινοῦν δύναται καὶ μὴ κινεῖν. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ Β κινοῦν, οὐδὲ τὸ Α κινεῖται. ἔσται οὖν τὸ μὲν Β κινούμενον, τὸ δὲ Α κινοῦν ἀκίνητον ὄν. οὐκ ἄρα ὑπ' ἀλλήλων ἀντικινεῖσθαι ἀνάγκη τὰ τοῦ αὐτοκινήτου μόρια.

“φέρεται δέ, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ ἄλλη γραφὴ τοιαύτη· ἔτι οὐκ ἀνάγκη τὸ κινούμενον κινεῖ ν.” καὶ ἀρέσκει μᾶλλον αὐτῷ αὕτη ἡ γραφή· τὸ γὰρ ἔλαβον τοίνυν ἐνδέχεσθαι μὴ κινεῖν ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ῥηθὲν ἀκολουθεῖν μᾶλλον τῷ οὐκ ἀνάγκη τὸ κινούμενον κινεῖ ν. ἀλλ’ εἰ οὕτως εἴη γεγραμμένον οὐκ ἀνάγκη τὸ κινούμενον κινεῖν, πῶς συνάγει τὸ ἐπαγόμενον τὸ εἰ μὴ ὑ φ ’ ἑαυτο ῦ, εἰ μὴ ἄρα πρὸς τὸ κινούμενον συντάττοιτο τὸ ὑφ’ ἑαυτοῦ. ἀλλ’ ἔοικεν ὁ Ἀριστοτέλης βούλεσθαι δεῖξαι τὰ συντρέχοντα ἀλλήλοις τὸ μήτε τὸ Α ἐξ ἀνάγκης κινεῖσθαι ὑπὸ τοῦ Β μήτε τὸ Β ἐξ ἀνάγκης κινεῖν τὸ Α. καὶ ἀρχόμενος μὲν περὶ τοῦ Α εἶπεν, ὅτι οὐκ ἀνάγκη τὸ κινοῦν κινεῖσθαι, προϊὼν δὲ περὶ τοῦ Β, ὅτι ἐνδέχεται μὴ κινεῖν. p. 257b23 Ἔτι οὐκ ἀνάγκη τὸ κινοῦν ἀντικινεῖσθαι ἕως τοῦ εἴπερ ἀνάγκη ἀεὶ κίνησιν εἶνα ι . Τὸ τρίτον ἐπιχείρημα τὸ δεικνύον, ὅτι οὐκ ἀντικινεῖται ὑπ’ ἀλλήλων τὰ τοῦ αὐτοκινήτου μέρη, ἐφόδῳ μὲν χρῆται τῇ αὐτῇ, ὅτι οὐκ ἀνάγκη πᾶν τὸ κινοῦν ἀντικινεῖσθαι, εἴπερ δέδεικται, 〈ὅτι〉 τὸ πρώτως κινοῦν ἢ ἀκίνητον ὂν κινεῖ ἢ αὐτὸ ὑφ’ ἑαυτοῦ κινούμενον. ὑπομιμνήσκει δὲ τῆς αἰτίας ἡμᾶς, δι’ ἣν ἀπεδείχθη τοῦτο οὕτως ἔχον· δεῖ γὰρ εἶναι τὸ πρώτως κινοῦν ἢ ἀκίνητον ἢ αὐτοκίνητον, εἴπερ ἀνάγκη ἀεὶ κίνησιν εἶνα ι, ὡς δέδεικται πρότερον. εἰ γὰρ ἐπ’ ἄπειρον ἄλλο ὑπ’ ἄλλου ἔξωθεν κινούμενον ὑποθώμεθα, οὐκ ἔσται κίνησις· δεῖ γὰρ εἶναι τὸ πρῶτον κινοῦν, τῶν δὲ ἀπείρων οὐδέν ἐστι πρῶτον. p. 257b25 Ἔτι ἢν κινεῖ κίνησιν κινοῖτο ἄ ν , ὥστε τὸ θερμαῖνον θερμαίνετα ι . Δέδεικται πρότερον, ὅτι εἰ καθ’ αὑτό τι κινοῦν κινοῖτο, κατὰ τὸ αὐτὸ εἶδος κινήσει τε καὶ κινηθήσεται, ὥστε τὸ θερμαῖνον θερμανθήσεται· τοῦτο δέ ἐστιν ἀδύνατον. [35]

in Ph 10 1240 τὸ μὲν γὰρ θερμαῖνον θερμὸν ἤδη ὂν ἐνεργείᾳ θερμαίνει, τὸ δὲ θερμαινόμενον οὔπω θερμόν ἐστιν ἐνεργείᾳ. ὥστε τὸ αὐτὸ κατὰ τὸ αὐτὸ καὶ θερμὸν ἔσται καὶ οὐ θερμόν, ὅπερ ἀδύνατον. τοῦτο οὖν συμβαίνειν φησίν, ἐὰν ἐν τῷ αὐτοκινήτῳ τὸ μέν τι μέρος θερμαίνῃ, τὸ δὲ θερμαίνηται. μιᾶς γὰρ οὔσης τῆς τοῦ αὐτοκινήτου κινήσεως θερμόν τε εἶναι καὶ οὐ θερμὸν αὐτὸ ἀνάγκη, ὅπερ ἀδύνατον. εἰ μὲν γὰρ ὡς διακεκριμένα λαμβάνοιτο τὰ μέρη καὶ μὴ ἀντικινούμενα ὑπ’ ἀλλήλων, οὐδὲν θαυμαστὸν τὸ μὲν θερμαίνειν, τὸ δὲ θερμαίνεσθαι, ὡς θερμαίνει μὲν τὸ ἧπαρ, θερμαίνεται δὲ ἡ γαστὴρ ἐν τῷ σώματι, καὶ τὸ μὲν ποιεῖ, τὸ δὲ πάσχει· εἰ δὲ ὡς ἓν τὸ αὐτοκίνητον μίαν ἐνέργειαν ἐνεργοῦν κινεῖ καὶ κινεῖται, ἄτοπον ἐπὶ τοῦ ἑνὸς κατὰ ταὐτὸν τὴν ἀντίφασιν συντρέχειν. συνδραμεῖται δέ, ἐὰν ἀντικινοῦντα ἄλληλα τὰ μόρια ἐν τῷ αὐτοκινήτῳ καὶ ἑαυτὰ κινεῖν ἀναγκάζηται, ἢν ἄλληλα κινεῖ κίνησιν. καὶ τοῦτο οὖν τέταρτον ἐπιχείρημα προστέθεικε δεικνύον, ὅτι ἀδύνατον οὕτως αὐτοκίνητόν τι εἶναι, ὡς τῶν μερῶν ἄλληλα ἀντικινούντων διὰ τὸ συμβαίνειν καὶ τῶν μερῶν ἕκαστον αὐτοκίνητον εἶναι καὶ συντρέχειν ἐπ’ αὐτοῦ τὴν ἀντίφασιν. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος τὴν ῥῆσιν ταύτην οὕτως ἔγραψεν ὅτι ἢν κινεῖται κίνησιν κινοίη ἄ ν, οὐδὲν τῆς ἐννοίας διαφερούσης. p. 257b26 Ἀλλὰ μή ν , οὐδὲ τοῦ πρώτως αὐτὸ αὐτὸ κινοῦντος ἕως τοῦ τῆς ὅλης ἄρ α , τὸ μὲν κινήσει ἀκίνητον ὄ ν , τὸ δὲ κινηθήσετα ι . Δείξας, ὅτι τῷ λέγοντι τὸ αὐτοκίνητον οὕτως, ὡς τῶν μερῶν αὐτοῦ κινούντων ἄλληλα συμβαίνει τὸ καὶ ἕκαστον τῶν τοῦ αὐτοκινήτου μερῶν αὐτοκίνητον λέγειν, καὶ τὰ ἑπόμενα ἄτοπα τῷ λόγῳ συναγαγὼν κατὰ πλείονας ἐφόδους, προστίθησι καὶ τοῦτο τοῖς προδεδειγμένοις καθόλου, ὅτι μὴ οἷόν τε αὐτοκίνητόν τι εἶναι οὕτως, ὡς ἕν τι μόριον αὐτοῦ ἢ πλείω αὐτὰ ἑαυτὰ κινεῖν. εἰ γὰρ εἴη τὸ ὅλον αὐτοκίνητον, καὶ ἔχοι ἢ ἓν μέρος αὐτοκίνητον ἢ πλείω, ἢ ὑπὸ τῶν αὐτοκινήτων ἐν αὐτῷ μερῶν κινήσεται, ἢ ὅλον ὑπὸ ὅλου. ἀλλ’ εἰ μὲν τῷ αὐτοκίνητόν τι μόριον ἔχειν τὸ ὅλον αὐτοκίνητόν ἐστι, τὸ μόριον ἂν ἐκεῖνο εἴη τὸ πρώτως αὐτοκίνητον, οὐ τὸ ὅλον· πίστις δὲ τούτου, ὅτι χωρισθὲν τὸ μόριον αὐτὸ μὲν αὐτοκίνητον ἔσται, τὸ δὲ ὅλον οὐκέτι. εἰ δὲ ὅλον ὑφ’ ὅλου κινεῖται, ἔχον ἐν ἑαυτῷ ἢ ἓν ἢ πλείω μόρια αὐτοκίνητα, ἦν μὲν εἰπεῖν, ὅτι ἀδύνατον δέδεικται τὸ ὅλον ὑφ’ ὅλου ἑαυτοῦ κινεῖσθαι, ἵνα μὴ συνδράμῃ ἡ ἀντίφασις. νῦν δὲ οὐ τοῦτο πρόκειται, ἀλλὰ τὸ δεῖξαι, ὅτι ἀδύνατον τὸ ὅλον

αὐτοκίνητον ἢ ἓν ἢ πλείω μέρη ἔχειν ἐν ἑαυτῷ αὐτοκίνητα. εἰ οὖν ὅλον ὑφ' ὅλου ἑαυτοῦ καθ' αὐτὸ κινεῖται, τὰ μέρη κατὰ συμβεβηκὸς ἂν αὐτὰ ἑαυτὰ κινοῖ. [35]

in Ph 10 124 ὡς γὰρ ἐν τῷ ὅλῳ κινουμένῳ τὰ μέρη τὰ συνεχῆ κατὰ συμβεβηκὸς κινεῖται, οὕτως καὶ τὰ τοῦ αὐτοκινήτου μόρια κατὰ συμβεβηκὸς ἂν εἴη ἑαυτὰ κινοῦντα· εἰ δὲ κατὰ συμβεβηκός, οὐκ ἐξ ἀνάγκης, ὥστε ἐὰν ὑποτεθῇ μὴ κινεῖν ἑαυτά, οὐδὲν ἀδύνατον ὑποτεθήσεται. καὶ ἐγὼ μὲν οἶμαι μέχρι τοῦδε τὴν ἀπόδειξιν προαγαγεῖν τὸν Ἀριστοτέλην δεικνύντα, ὅτι οὐκ ἀνάγκη οὕτως αὐτοκίνητον εἶναι τὸ ὅλον, ὡς ἢ ἓν ἢ πλείω μόρια ἐν ἑαυτῷ αὐτοκίνητα ἔχον· εἴτε γὰρ ὑπὸ τῶν μερῶν κινοῖτο, οὐκ ἔστι τὸ ὅλον πρώτως αὐτοκίνητον, εἴτε ὅλον ὑφ' ὅλου ἑαυτοῦ κινεῖται, οὐκ ἀνάγκη ἔχειν ἐν ἑαυτῷ ἢ ἓν ἢ πλείω μόρια αὐτοκίνητα, ὅπερ ἔδει δεῖξαι. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος· "ἐὰν ὑποτεθῇ, φησίν, τὰ κατὰ συμβεβηκὸς αὐτοκίνητα μόρια μὴ ὄντα αὐτοκίνητα, ἀδύνατον μὲν οὐδὲν ὑποτεθήσεται. οὐκέτι δέ, φησίν, ἔσται τὸ ὅλον κινούμενον, εἰ οὕτως ἦν αὐτοκίνητον, διότι τὰ μόρια αὐτοῦ αὐτὰ ἐκίνει. ἀλλ' εἰ ἡ ὑπόθεσις καὶ ὅλον ὑφ' ὅλου κινούμενον ἐλάμβανε τὸ ἓν ἢ πλείω μέρη αὐτοκίνητα ἔχον, ταύτης μενούσης τὸ ἀδύνατον ἐπὶ τῶν μερῶν χρὴ συνάγειν." τοῦτο γὰρ καὶ πρόκειται δεῖξαι, ὅτι τὸ αὐτοκίνητον οὐκ ἀνάγκη οὕτως εἶναι αὐτοκίνητον, ὡς ἓν ἢ πλείω μέρη ἔχειν αὐτοκίνητα. εἰ οὖν εἶναι μὲν χρὴ πάντως τὸ αὐτοκίνητον μεταξὺ τοῦ ἀκινήτου καὶ ἑτεροκινήτου, ἀνάγκη δὲ ἢ οὕτως αὐτὸ εἶναι ὡς ὅλον ὑφ' ὅλου ἑαυτοῦ κινεῖσθαι, ἢ ὡς ὅλον ὑπὸ μέρους, ἢ μέρος ὑπὸ ὅλου, ἢ ὡς ἓν ἢ πλείω μέρη ἔχον ἐν ἑαυτῷ αὐτοκίνητα, ἢ ὡς τὸ μέν τι ἔχον κινοῦν ἀκίνητον ὂν τὸ δὲ κινούμενον, ἀνῄρηται δὲ τὰ ἄλλα πάντα, εἰκότως συμπεραινόμενος ὡς ἐπὶ γραμμῆς εἶπεν, ὅτι τῆς ὅλης ἄρα τὸ μὲν κινήσει ἀκίνητον ὅ ν , τὸ δὲ κινηθήσετα ι . μόνως γὰρ οὕτως οἷόν τέ τι αὐτοκίνητον εἶνα ι, εἰ μέρος μέν τι αὐτοῦ εἴη κινοῦν ἀκίνητον ὄν, μέρος δὲ ὑπ' ἐκείνου κινούμενον. p. 258a3 Ἔτι εἴπερ ἡ ὅλη αὐτὴ αὐτὴν κινε ῖ , τὸ μὲν κινήσει αὐτῆ ς , τὸ δὲ κινήσετα ι . ἡ ἄρα AB ὑ π ' αὐτῆς τε κινηθήσεται καὶ ὑπὸ τῆς A . Ταύτην τὴν ῥῆσιν ὁ Ἀλέξανδρος ἔδοξέν μοι καινοπρεπῶς ἐξηγεῖσθαι· σκοπὸν μὲν γὰρ αὐτῆς εἶναί φησιν ἄλλο ἄτοπον προσθεῖναι τῷ ὅλον αὐτὸ αὐτὸ κινεῖν λέγοντι λόγῳ οὕτως ὡς ἑκάστου τῶν μερῶν αὐτοῦ αὐτοκινήτου ὄντος. τὸ δὲ ἄτοπον τοιοῦτον εἰ οὕτως ἔχει, δῆλον ὅτι τῶν μερῶν ἕκαστον ἐξ ἑαυτοῦ κινούμενον καὶ ἄλλο κινήσει· οὕτω γὰρ ἔσται τὸ ὅλον αὐτοκίνητον, εἰ καὶ ἄλληλα κινοίη τὰ μέρη αὐτοῦ ὄντα αὐτοκίνητα. εἰ γὰρ μὴ συμπράττοι τι ἀλλήλοις τὰ μέρη πρὸς τὴν κίνησιν, ἀλλ' ἐφ' ἑαυτῶν εἴη κινούμενα, οὐκ ἂν εἴη τὸ ὅλον αὐτοκίνητον, ἀλλ' ἕκαστον τῶν μερῶν, τὸ δὲ ὅλον ἄθροισμα ἂν εἴη πολλῶν αὐτοκινήτων. [35]

in Ph 10 124 εἰ οὖν καὶ ἄλληλα κινεῖ τὰ μέρη, ἕκαστον αὐτῶν ἅμα μὲν ἑαυτὸ κινήσει, ἅμα δὲ καὶ ὑπ' ἄλλου κινηθήσεται, καὶ εἰ μία ἡ ὅλου τοῦ αὐτοκινήτου κίνησις, δῆλον ὡς τὴν αὐτὴν κίνησιν ἔσται πάντα τὰ μόρια κινούμενά τε καὶ κινοῦντα, ὥστε ἕκαστον αὐτῶν πλεονάκις ἔσται τὴν αὐτὴν κίνησιν κινούμενον ὑφ' ἑαυτοῦ τε καὶ ὑπ' ἄλλων, ὅ ἐστιν ἄτοπον· ἄτοπον γὰρ τὸ λέγειν, ἣν ἐξ αὐτοῦ τι κινεῖται κίνησιν, ταύτην αὐτὸ καὶ ὑπ' ἄλλου κινεῖσθαι. εἰ δὲ ἄλλην μὲν εἴη κίνησιν ὑφ' ἑαυτοῦ κινούμενον, ἄλλην δὲ ὑπὸ τοῦ μέρους, ἔτι ἀτοπώτερον· ἀδύνατον γὰρ τὸ αὐτοκίνητον μίαν οὕτω κινηθῆναι κίνησιν. "αὐτὸς δέ, φησί, διὰ βραχέων θεὶς τὴν ἐπιχείρησιν καὶ χωρὶς ἐξεργασίας ἐπαύσατο". οὕτω μὲν ὁ Ἀλέξανδρος, οὐδαμοῦ τοῦ Ἀριστοτέλους, ὅσον ἐμὲ γινώσκειν, ὑποθεμένου τὰ μέρη κινεῖν ἄλληλα, ἀλλὰ τὴν AB ὑφ' ἑαυτῆς κινεῖσθαι λέγει καὶ ὑπὸ τοῦ A. μήποτε οὖν ἄμεινον ἀφελέστερον ἀκούειν τοῦ εἰρημένου, ὅτι εἰπὼν "τῆς ὅλης ἄρα τὸ μὲν κινήσει ἀκίνητον ὄν, τὸ δὲ κινηθήσεται" ἐπιστώσατο διὰ τοῦ ἐφεξῆς τὸ εἰρημένον. εἴπερ γὰρ ἡ ὅλη αὐτὴ αὐτὴν κινε ῖ, ἀνάγκη οὕτως ἔχειν ὡς τὸ μὲν κινεῖν αὐτῆς, τὸ δὲ κινεῖσθαι· ἡ ἄρα AB ὅλη ὑφ' ἑαυτῆς οὕτω λέγεται κινεῖσθαι, ὡς τῆς A τῆς ἀκινήτου ἐν αὐτῇ κινούσης, τῆς δὲ B δηλονότι κινουμένης. ὡς ἐκ κινοῦντος οὖν ἀκινήτου καὶ κινουμένου τὸ ὅλον αὐτοκίνητον λέγεται· τοῦτο δὲ καὶ ἐφεξῆς ἀναπτύξει. p. 258a5 Ἐπεὶ δὲ κινεῖ τὸ μὲν κινούμενον ὑ π ' ἄλλου

ἕως τοῦ ἢ θατέρου θάτερο ν . Ὁ μὲν Ἀλέξανδρος “δείξας, φησίν, ὅτι τὸ αὐτοκίνητον ἔχει τὸ μέν τι κινοῦν ἀκίνητον, τὸ δὲ ὑπ’ ἐκείνου κινούμενον, διὰ τούτων δείκνυσιν, ἐκ τίνων ἀνάγκη συγκεῖσθαι τὸ αὐτοκίνητον, ὅτι ἐξ ἀκινήτου μέν, κινοῦντος δέ, καὶ κινουμένου ὑπὸ τούτου οὐκ ἐξ ἀνάγκης δὲ κινοῦντος,” ἐγὼ δὲ τί ταῦτα διαφέρει ἀλλήλων ἁπλῶς οὕτω λεγόμενα, οὐκ ἐφιστάνω. μήποτε οὖν τὸ πρότερον συντόμως εἰρημένον ἐξαπλοῖ νῦν ὁ Ἀριστοτέλης διελὼν πρῶτον εἰς τρία τὰ κατὰ κίνησιν ποιοῦντα ἢ πάσχοντα. ἐπειδὴ γὰρ δυεῖν ὄντων τούτων, τοῦ τε κινοῦντος καὶ τοῦ κινουμένου, καὶ τὸ κινοῦν ἀκίνητον ὂν κινεῖ ἢ κινούμενον ὑπ’ ἄλλου, καὶ τὸ κινούμενον ἢ καὶ αὐτὸ κινοῦν κινεῖται ἢ οὐδὲν κινοῦν, δύο μὲν ἄκρα ἔσται τό τε κινοῦν ἀκίνητον ὂν καὶ τὸ κινούμενον μέν, μὴ κινοῦν δὲ ἕτερον, μέσον δὲ ἀμφοῖν καὶ κοινὸν τὸ κινούμενον μὲν ὑπ’ ἄλλου, κινοῦν δὲ ἕτερον· καὶ γὰρ καὶ ἐν τῷ κινοῦντι ἦν τὸ κινοῦν μετὰ τοῦ κινεῖσθαι καὶ ἐν τῷ κινουμένῳ ἦν τὸ κινούμενον μετὰ τοῦ κινεῖν. ταῦτα οὖν τὰ τρία διαστησάμενος καὶ ἐπὶ μιᾶς ἐκθέμενος γραμμῆς δείκνυσιν, ἐν τίσι τούτων πρώτως ἐστὶ τὸ αὐτοκίνητον. ὅτι μὲν γὰρ ὅλον τὸ ΑΒΓ αὐτοκίνητόν ἐστι, δῆλον, εἴπερ ἔχει ἐν ἑαυτῷ τό τε κινεῖν ἑαυτὸ καὶ τὸ κινεῖσθαι ὑφ’ ἑαυτοῦ. [35]

in Ph 10 1243 ἀλ λ ’ ἐὰν ἀφέλ ω, φησί, τὸ Γ, ὃ κινούμενον ἦν μηκέτι δὲ κινοῦν, τὸ λοιπὸν τὸ ΑΒ κινήσει ἑαυτό, εἴπερ τὸ μὲν Α κινοῦν ἦν ἐν αὐτῷ, τὸ δὲ Β κινούμενον· τὸ δὲ Γ οὐ κινήσει ἑαυτὸ οὐδὲ ὅλως κινήσεται καθ’ αὑτὸ ὄν· ἀλλ’ οὐδὲ τὸ ΒΓ κινήσει ἑαυτὸ τοῦ Α ἀφαιρεθέντος· κἂν γὰρ κινῇ τὸ Β, ἀλλ’ οὐχ ἑαυτῷ κινεῖ, ἀλλὰ τῷ ὑπ’ ἄλλου κινεῖσθαι τοῦ Α. τὸ ΑΒ ἄρα μόνον ἐν τούτοις αὐτὸ αὑτὸ κινεῖ. ἀνάγκη οὖν τὸ αὐτοκίνητον συγκεῖσθαι ἔκ τε τοῦ κινοῦντος μὲν ἀκινήτου δὲ ὄντος, καὶ τοῦ κινουμένου μὲν μὴ ἐξ ἀνάγκης δὲ κινοῦντος, ἀλλὰ κἂν κινῇ, ἄλλο ὡς κινουμένου λαμβανομένου. ζητήσοι δὲ ἄν τις, ὡς οἶμαι, διὰ τί μὴ τὸ ΑΓ μᾶλλον αὐτοκίνητον πρώτως ἀπέδειξεν, εἴπερ τὸ μὲν Α κινεῖ μόνον μηκέτι καὶ αὐτὸ κινούμενον, τὸ δὲ Γ κινεῖται μόνον μηκέτι καὶ αὐτὸ κινοῦν· ταῦτα γὰρ ἦν ἐξ ὧν σύγκειται τὸ αὐτοκίνητον. μήποτε οὖν ἐν τῷ ζῴῳ πρώτως τὸ αὐτοκίνητον θεασάμενος, ἐν ᾧ κινοῦν μέν ἐστιν ἡ ψυχή, κινούμενον δὲ τὸ σῶμα, ὅπερ καὶ αὐτό ποτε κινούμενον κινεῖ, ἅτε προσεχῶς τῆς τοῦ κινοῦντος ἀπολαῦον δυνάμεως, διὰ τοῦτο ἐν τῷ ΑΒ πρώτως ἔθετο τὸ αὐτοκίνητον, ἐν ᾧ τὸ Β οὐκ ἀεὶ μὲν οὐδὲ ἐξ ἀνάγκης κινεῖ, ἀλλ’ ὡς κινούμενον λαμβάνεται· πέφυκε δὲ ὅμως ποτὲ καὶ αὐτὸ κινεῖν πρώτως καὶ κυρίως κινοῦντι προσεχῶς συνηρτημένον· εἰπὼν δέ, ὅτι ἀνάγκη τὸ αὐτοκίνητον ἔχειν τὸ κινοῦν μὴ κινούμενον δέ, καὶ τὸ κινούμενον μηδὲν δὲ κινοῦν ἐξ ἀνάγκης ἀλλ’ ὁπότερα ἔτυχεν, ἐπάγει ὅτι ταῦτα ἔχει τὸ αὐτοκίνητον ἁπτόμενα ἤτοι ἄμφω ἀλλήλων ἢ θατέρου θάτερο ν. εἰ μὲν γὰρ εἴη καὶ τὸ κινοῦν σῶμα καθ’ ὑπόθεσιν, ὥσπερ καὶ τὸ κινούμενον ὑπ’ αὐτοῦ, ἀμφότερα ἀλλήλων ἅψεται· ἅμα γὰρ αὐτῶν ἔσται τὰ πέρατα· ταῦτα δέ ἐστι τὰ ἁπτόμενα, ὧν ἅμα τὰ πέρατά ἐστιν. εἰ δὲ τὸ μὲν κινούμενον σῶμα πάντως ἀνάγκη εἶναι, τὸ δὲ κινοῦν ἀσώματόν ἐστι καὶ ἀμέγεθες, οὐκέτι ἄμφω ἅψεται ἀλλήλων, ἀλλὰ θατέρου θάτερον, καὶ οὐ κυρίως ἀλλὰ μεταφορικῶς· τοῦ γὰρ σώματος ἅπτεται τὸ ἀσώματον, ὡς εἴρηται ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Περὶ γενέσεως, ἐν οἷς φησιν· “ὥστε εἴ τι κινεῖ ἀκίνητον ὄν, ἐκεῖνο μὲν ἅπτοιτο ἂν τοῦ κινητοῦ, ἐκείνου δὲ οὐθέν· φαμὲν γὰρ ἐνίοτε τὸν λυποῦντα ἅπτεσθαι ἡμῶν, ἀλλ’ οὐκ αὐτοὶ ἐκείνου.” τὸ γὰρ ἐνεργοῦν ἅπτεσθαι λέγοιτο μᾶλλον ἤπερ τὸ πάσχον. ταῦτα δὲ εἶπεν οἶμαι ἐνδείξασθαι βουλόμενος, ὅτι συνεχῆ μὲν οὐδαμῶς ἂν εἴη τό τε κινοῦν καὶ τὸ κινούμενον, ἀλλ’ εἰ μὲν ἄμφω σώματα, ἁπτόμενα ἂν ἀλλήλων εἴη κυρίως, εἰ δὲ τὸ μὲν σῶμα τὸ δὲ ἀσώματον, ἅπτεσθαι ἂν λέγοιτο μεταφορικῶς τὸ κινοῦν τοῦ κινουμένου ἀσώματον ὂν σώματος. ἐγὼ μὲν οὖν τὴν γραφὴν οὕτως ηὗρον· καὶ τὸ κινούμενον μὲν μηδὲν δὲ κινοῦν ἐξ ἀνάγκη ς , ἁπτόμενα δὲ ἤτοι ἄμφω ἀλλήλων ἢ θατέρου θάτερο ν. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος τὸ ἐξ ἀνάγκης τοῖς ἐφεξῆς προστίθησι γράφων οὕτως· ἁπτόμενα ἐξ ἀνάγκης ἤτοι ἄμφω ἀλλήλων ἢ θατέρου θάτερο ν. [35]

in Ph 10 1244

καὶ δύναται μὲν ἑκάτερον οἰκείαν τοῖς προκειμένοις ἀποσῴζειν ἔννοιαν, οἰκειότερον δὲ οἶμαι τὸ ἐξ ἀνάγκης τῷ μηδὲν κινοῦν προσάπτειν, διότι τὸ ἐν τῷ αὐτοκινήτῳ κινούμενον, οἷον τὸ σῶμα ἐν τῷ ζῴῳ, κινοῦν καὶ αὐτὸ πολλάκις φαίνεται, οὐ μέντοι ἐξ ἀνάγκης κινοῦν. εἰ τοίνυν μὴ προστεθείη τὸ ἐξ ἀνάγκης τῷ κινούμενον μὲν μηδὲν δὲ κινοῦν, ἵνα σημαίνῃ τὸ μὴ ἐξ ἀνάγκης κινεῖν, νομισθήσεται τὸ κινούμενον ἐν τῷ αὐτοκινήτῳ ὑπὸ τοῦ ἀκινήτου αἰτίου μηδὲν ὅλως μηδαμῶς κινεῖν, ὅπερ οὐκ ἔστιν ἀληθές· προσεχὲς γὰρ ὂν τῷ πρώτως κινοῦντι δέχεταί τινα καὶ αὐτὸ κινητικὴν ὑπ' αὐτοῦ δύναμιν, ὡς εἴρηται πρότερον. p. 258a21 Εἰ μὲν οὖν συνεχές ἐστι τὸ κινοῦν ἕως τοῦ ὥστε οὐδὲν κωλύει ἐν διαιρετοῖς δυνάμει πρώτως ἐνεῖναί τ ι . Ἡ ἐν ἀρχῇ τῆς ὅλης ταύτης ῥήσεως λέξις ἡ λέγουσα εἰ μὲν οὖν συνεχές ἐστι τὸ κινοῦ ν , τὸ μὲν γὰρ κινούμενον καὶ τὰ ἑξῆς ἀκαταλληλότερον ἔχειν δοκεῖ τῷ Ἀλεξάνδρῳ· "ὡς γὰρ ἀνταποδώσων, φησί, τό 'εἰ δὲ μὴ συνεχές' οὕτως εἶπεν, οὐδὲν δὲ ἀνταποδίδωσι. μήποτε οὖν, φησί, τὸ λεγόμενον τοιοῦτόν ἐστιν· εἰ μὲν οὖν συνεχές ἐστι τὸ κινοῦν, ἔτι ἄδηλον. ἐπεὶ μέντοι τὸ κινούμενον τὸ ἐν τῷ αὐτοκινήτῳ συνεχές ἐστι, δῆλον ὅτι τὸ πᾶν τὸ ἐκ τοῦ κινοῦντος καὶ τοῦ κινουμένου, ὅπερ ἐστὶ τὸ αὐτοκίνητον, αὐτὸ ἑαυτὸ κινεῖ." οὕτω μὲν ὁ Ἀλέξανδρος. μήποτε δὲ ὡς ἐπὶ γραμμῶν ποιησάμενος τὴν ἀπόδειξιν, ἐξ ὑποθέσεως καὶ τὸ κινοῦν συνεχὲς λαμβάνει. δηλοῖ δὲ καὶ ἡ ἐπαγομένη ἀπορία, ὅτι συνεχὲς ὑπέθετο καὶ τὸ κινοῦν, λέγουσα· ἀπορίαν δὲ ἔχε ι , ἐὰν ἀφέλῃ τις ἢ τῆς A , εἰ συνεχὲς μὲν τὸ κινοῦν ἀκίνητον δ έ. βούλεται οὖν διὰ τοῦ νῦν λεγομένου τὸν τρόπον δεῖξαι τῆς τοῦ αὐτοκινήτου κινήσεως προειπών, ὅτι ἐκ κινοῦντος ἀκινήτου σύγκειται, καὶ ἐκ κινουμένου μέν, μὴ ἐξ ἀνάγκης δὲ κινοῦντος. καὶ τοῦτο πάλιν αὐτὸ βεβαιούμενος λέγει, ὅτι τοῦ μὲν κινουμένου ἐξ ἀνάγκης συνεχοῦς ὄντος, ὡς δέδεικται πρότερον, τοῦ δὲ κινοῦντος ὑποτιθεμένου συνεχοῦς, δῆλον ὅτι αὐτοκίνητον λέγεται, ὡς πᾶν αὐτὸ ἑαυτὸ κινοῦν. πᾶν δὲ αὐτό τι ἑαυτὸ κινεῖν λέγεται οὐ τῷ αὐτοῦ τι εἶναι τοιοῦτον μέρος, οἷον αὐτὸ αὐτὸ κινοῦν, ὡς ὑποτεθὲν πρότερον ἠλέγχθη (οὐκ ἄρα οὕτως αὐτοκίνητον τὸ ζῷον, ὡς αὐτοκίνητον ἐν αὑτῷ τὴν ψυχὴν ἔχον), ἀλλ' ὅλον κινοῦν αὐτὸ αὑτὸ καὶ ὅλον κινούμενόν τε καὶ κινοῦν, οὐ μέντοι καθ' ὅλον ἑαυτὸ κινοῦν καὶ καθ' ὅλον κινούμενον, ἀλλὰ τῷ αὐτοῦ τι εἶναι τὸ κινοῦν καὶ ἄλλο τὸ κινούμενον. οὐ γὰρ ὅλον κινεῖ τὸ AB οὐδὲ ὅλον κινεῖται, ἀλλὰ κινεῖ μὲν μόνον ἡ τὸ A, κινεῖται δὲ μόνον ἡ τὸ B. [35]

in Ph 10 124 κἂν γὰρ κινῇ ποτὲ ἡ τὸ B, ἀλλ' οὐκ ἐξ ἀνάγκης. κατὰ κοινοῦ δὲ τὸ μόνον ἀκουστέον. ἔν τισι δὲ ἀντιγράφοις μετὰ τὸ κινεῖται δὲ ἡ τὸ B μόνον πρόσκειται τὸ δὲ Γ ὑπὸ τοῦ A οὐκέτι · ἀδύνατον γά ρ. οὐκ οἶδε δὲ τὴν προσθήκην ταύτην ὁ Ἀλέξανδρος, οὐδὲ τὰ πλείονα, ὡς ἔοικε, τῶν ἀντιγράφων. εἰ δὲ ἐξ ἀρχαίου γεγραμμένον εἴη, λέγοι ἄν, ὅτι ἡ πρώτη σύστασις τοῦ αὐτοκινήτου ἐκ κινοῦντός ἐστιν ἀκινήτου καὶ κινουμένου, ὃ κινεῖν μέν ποτε καὶ αὐτὸ κινούμενον πέφυκεν, οὐ μέντοι ἐξ ἀνάγκης κινεῖν. τὸ δὲ μόνως κινούμενον, μηκέτι δὲ κινοῦν ἕτερον οἷον τὸ Γ (τοιοῦτον γὰρ ἐξ ἀρχῆς ὑπετέθη τὸ Γ), καίτοι κινούμενον καὶ αὐτὸ ὑπὸ τοῦ A διὰ τοῦ B, καὶ μᾶλλον ὑπὸ τοῦ A κινούμενον ἢ ὑπὸ τοῦ B, ὡς δέδεικται πρότερον, ὅμως οὐ κινεῖται ὑπὸ τοῦ A οὕτως, ὡς συμπληροῦν τὸ αὐτοκίνητον. ἐκεῖνο γὰρ τὸ κινούμενον συμπληροῖ τὸ αὐτοκίνητον, ὃ προσεχῶς ὑπὸ τοῦ ἀκινήτου κινούμενον δύναμιν ἔχει καὶ αὐτὸ τοῦ ποτὲ κινεῖν. Εἰπὼν δέ, ὅτι τὸ αὐτοκίνητον οὐ τῷ μόριον ἔχειν ἑαυτὸ κινοῦν αὐτοκίνητόν ἐστιν, ἀλλὰ τῷ τὸ ὅλον εἶναι τοιοῦτον, ἐφεξῆς ἀπορεῖ πρὸς τὸ τὸ ὅλον αὐτοκίνητον εἶναι πρώτως. ἐὰν γὰρ ἀφέλῃ τι ς, φησίν, ἢ τῆς A , εἰ συνεχὲς ὑποτεθείη τὸ κινοῦ ν , ἀκίνητον δ έ , ἢ τῆς B τῆς κινουμένης συνεχοῦς οὔσης ἢ καὶ ἀμφοῖν, δῆλον ὅτι 〈τῆς A καὶ τῆς B〉 , ἡ λοιπὴ ἆρα τῆς A κινήσει ἢ τῆς B κινηθήσεται ἢ ο ὔ; ἑκατέρως γὰρ ἄτοπον ὑπαντᾶν τι δοκεῖ. εἰ μὲν γὰρ μὴ κινεῖ ἢ μὴ κινεῖται μορίου ἀφαιρεθέντος τὸ λοιπόν, ἄτοπον, εἴπερ μὴ μόριον ἦν ἐν αὐτῷ τὸ κινούμενον, ἀλλὰ τὸ ὅλον. τοῦτο δὲ αὐτὸς παρῆκε διελεῖν καὶ ἐλέγξαι ὡς πρόχειρον ὄν. εἰ δὲ κινεῖ τὸ λοιπὸν τῆς A ἢ κινεῖται τὸ λοιπὸν τῆς B, οὐκ ἂν εἴη πρώτως ὑφ' ἑαυτῆς κινουμένη ἡ

AB, εἴπερ ἀφαιρεθείσης ἀπὸ τῆς AB ἔτι κινήσει ἑαυτὴν ἡ λοιπὴ ἡ μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν AB. ταύτῃ δὲ τῇ ἐπιχειρήσει καὶ ἐν τῷ πρὸ τούτου βιβλίῳ κατὰ τὴν ἀρχὴν ἐχρήσατο, βουλόμενος δεῖξαι ὅτι τὸ αὐτοκίνητον ὑπό τινος κινεῖται. λαβὼν γὰρ ὡς ἐναργὲς τὸ τὸ ἱστάμενον τῷ ἄλλο παύσασθαι κινούμενον ὑπ' ἄλλου κινεῖσθαι καὶ ὑποτιθέμενος τὸ πρώτως αὐτοκίνητον καὶ ἀφελών τι μόριον ἀπ' αὐτοῦ (συνεχὲς γὰρ πᾶν τὸ κινούμενον) καὶ στήσας αὐτὸ καὶ εὑρὼν τῇ τοῦ μέρους ἀφαιρέσει καὶ στάσει ἱστάμενον τὸ πρώτως αὐτοκίνητον, ἔδειξεν ὅτι ὑπό τινος κινεῖται. ἐνταῦθα δὲ ὁ ἀπορῶν κινούμενον ὑποθέμενος τὸ λοιπὸν ἔδειξεν, ὅτι οὐκ ἔστι πρώτως αὐτοκίνητον. λύει δὲ τὴν ἀπορίαν ὑποθέμενος ἔτι δύνασθαι εἶναι συνεχὲς καὶ διαιρετὸν καὶ τὸ κινοῦν, ἐπειδὴ μήπω ἔδειξεν, ὅτι ἀμερές ἐστι καὶ ἀδιαίρετον τοῦτο. οὐδὲν οὖν κωλύει, φησίν, ἢ καὶ τὸ κινοῦν διαιρετὸν εἶναι, εἰ καὶ τοῦτο ὑποτεθείη τοιοῦτον, ἢ τὸ κινούμενον μόνον· διαιρετὸν δὲ δυνάμει καὶ οὐκ ἐντελεχείᾳ, τουτέστιν οὐ διῃρημένον, ἀλλ' ἓν καὶ συνεχὲς εἰλημμένον. [35]

in Ph 10 1246 τοιούτου δὲ ὄντος αὐτοῦ οὐδέν ἐστι τότε τῶν μερῶν αὐτοκίνητον κατ' ἐνέργειαν, ἐπεὶ μηδὲ ἔστιν ἐνεργείᾳ καθ' ἑαυτὰ τὰ μέρη, ὥστε τὸ ὅλον ἔσται πρώτως αὐτοκίνητον ἐνεργείᾳ· δυνάμει δὲ οὐδὲν κωλύεται καὶ τὸ μέρος εἶναι. ὅταν δὲ διῃρημένον ἤδη κατ' ἐνέργειαν ληφθῇ, τότε πάλιν αὐτοκίνητον ἐνεργείᾳ γίνεται τὸ μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν μορίου τινὸς ἔτι κινούμενον. ὥστε εἰ μὲν ἐν τῷ ὅλῳ τῷ πρώτῳ ληφθέντι ἐνεργείᾳ τὸ ἔλαττον ἦν περιεχόμενον, οὐκ ἂν ἦν τὸ ὅλον πρώτως αὐτοκίνητον. εἰ δὲ μὴ ἔστιν ἐνεργείᾳ, κατὰ δὲ τοῦ ἐνεργείᾳ ὄντος τὸ πρώτως αὐτοκίνητον κατηγορεῖται, εἴη ἂν τὸ ὅλον πρὸ τοῦ διαιρεθῆναι πρώτως αὐτοκίνητον. οὐδὲν οὖν κωλύει διαιρετῶν ὑποκειμένων δυνάμει πρώτως ἐν τοῖς μέρεσιν εἶναι τὸ αὐτοκίνητον, κἂν ἐνεργείᾳ πρώτως ἐν τῷ ὅλῳ ᾖ. δύναται δὲ τὸ δυνάμει τῷ διαιρετοῖς συντετάχθαι, ἵνα μή τις ἀκούσῃ τοῦ διαιρετοῖς ὡς διῃρημένοις. ἐν γὰρ τῷ δυνάμει διαιρετῷ οὐδὲν τῶν μορίων ἐστὶ καθ' αὑτό. ὃ δὲ μὴ καθ' αὑτό ἐστιν, οὐδ' ἂν αὐτοκίνητον εἴη. ὅταν δὲ διαιρεθῇ, ἀλλάσσει τὴν φύσιν καὶ ἐνεργείᾳ γίνεται. "πῶς οὖν, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, αὐτὸς ἐνιστάμενος τοῦ ἀπὸ τοῦ μέρους τοῦ αὐτὸ κινοῦντος καὶ ὅλον οὕτως αὐτοκίνητον λέγοντος οὐκ ἔφη τὸ ὅλον ἔσεσθαι πρώτως αὐτοκίνητον ἀλλὰ τὸ μέρος αὐτοῦ, 〈ὃ〉 καὶ ἀφαιρεθὲν αὐτοκίνητον μένει; καὶ λύει τὴν ἀπορίαν καλῶς, ὅτι οὕτω λέγων τὸ μέρος ἐν τῷ ὅλῳ αὐτοκίνητον ὡς ἐνεργείᾳ ἑαυτὸ κινοῦν ἤδη ὑπετίθετο. εἰ δὲ τοῦτο, ὡς διῃρημένον καὶ καθ' ἑαυτὸ ὑφεστὸς ἐλαμβάνετο. ἐνταῦθα δὲ ἐν τῷ ὅλῳ αὐτοκινήτῳ συνεχεῖ ὄντι τὸ ἔλαττον διὰ τὸ μηδέπω διῃρῆσθαι τὸ συνεχὲς οὐ κινεῖται καθ' αὑτό, μὴ κινούμενον δὲ οὐδ' ἂν δύναιτο λέγεσθαι πρώτως αὐτοκίνητον. ἄλλην δὲ εἶπεν φύσιν γίνεσθαι, ὅτι τέως δυνάμενον καὶ μηδέπω ὄν, τοῦτο ἐνεργείᾳ γέγονεν." καὶ ἄλλως δὲ τούτῳ ἐπέβαλεν ὁ Ἀλέξανδρος, ὅτι κἂν διαιρετὸν ᾖ τὸ κινούμενον, οὐκ ἤδη καὶ ὡς κινούμενον διαιρετὸν ἔσται. ἐνδέχεται γὰρ διαιρεθὲν αὐτὸ μηκέτι ὑπὸ τοῦ κινητικοῦ, ὑφ' οὗ τὸ ὅλον ἐκινεῖτο, κινεῖσθαι ἄλλης φύσεως γενόμενον καὶ μὴ μεῖναν τοιοῦτον, οἵου ὄντος αὐτοῦ κινητικὸν ἦν τὸ ἀκίνητον. "ἀλλ' εἰ μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν κινεῖται τὸ λοιπὸν τοῦ αὐτοκινήτου, οὐκ ἄν, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, ὑγιῶς ἡ δεῖξις ἔχοι ἡ ἐν τῷ πρὸ τούτου βιβλίῳ, δι' ἧς ἐδόκει δείκνυσθαι πᾶν τὸ κινούμενον ὑπό τινος κινεῖσθαι. ἀλλὰ μήποτε, φησίν, οὐ τοῦτό ἐστιν, ὃ κινεῖται τὸ μέρος, ἀλλ' ἐν τῇ συνεχείᾳ ὃν αὐτὸ ὑπετίθετο ἠρεμεῖν. τὸ δὲ διῃρήσθω ἔλεγεν, οὐχ ἵνα χωρισθῇ τὸ ἕτερον ἀπὸ τοῦ ἑτέρου, ἀλλ' ἵνα ἐν τῇ συνεχείᾳ μένον ληφθῇ ἠρεμοῦν. ὅτι γὰρ συνεχὲς αὐτὸ καὶ ὅλον ἐτήρει, δῆλον ἐξ ὧν ἐπήνεγκε. τοῦ γὰρ ΓΒ, φησί, μὴ κινουμένου, ὃ ἦν μέρος τοῦ πρώτως αὐτοκινήτου ὑποκειμένου τοῦ ΒΑ, οὐ κινηθήσεται, φησί, τὸ AB, ὡς ἔτι ἓν καὶ συνεχὲς μένον· γελοῖον γὰρ τὸ ἀφελόντα ἀπ' αὐτοῦ τὸ ΓΒ λέγειν μὴ κινηθήσεσθαι τὸ ὅλον, ὃ μηδὲ ἦν ἔτι, εἰ ἦν ἀφῃρημένον ἀπ' αὐτοῦ τὸ ΓΒ. [35]

in Ph 10 1247 τούτου μέντοι, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, λεγομένου δεῖ ζητεῖν, πῶς δυνατὴ ἡ ὑπόθεσις ἡ ἐν τῷ πρώτως αὐτοκινήτῳ μέρος τι ὑποτιθεμένη ἠρεμεῖν. εἰ γάρ τις λέγοι αὐτὸν ἐκεῖ μὴ τοῦτο

λέγειν, ἀλλ’ ὅτι, εἰ ἀφαιρεθείη τοῦ ΑΒ ὅλου τοῦ αὐτοκινήτου μέρος τὸ ΓΒ καὶ σταίη, μηκέτι τὸ ὅλον ἔσεσθαι κινούμενον, εἰ καὶ τὸ καταλειπόμενον κινοῖτο· οὐκέτι γὰρ ὅλον τὸ καταλειπόμενόν ἐστιν ἀφαιρεθέντος αὐτοῦ μέρους, οὐκ ὂν δὲ οὐδὲ μεῖναν ὅλον οὐδ’ ἂν κινοῖτο ὅλον, πάνυ ἂν αὐτὸν λέγοι λογικῶς τε καὶ διαλεκτικῶς, ἀλλ’ οὐ φυσικῶς οὐδὲ ἀποδεικτικῶς ἐπικεχειρηκέναι.” p. 258b4 Φανερὸν τοίνυν ἐκ τούτων ἕως τοῦ τὸ πρῶτον ἐν πᾶσιν εἶναι τοῖς κινουμένοις ἀκίνητο ν . Δείξας, ὅτι πᾶν τὸ κινούμενον καὶ φύσει καὶ βίᾳ ὑπό τινος κινεῖται καὶ ὅτι πᾶν τὸ κινοῦν ἢ καὶ αὐτὸ ὑφ’ ἑτέρου τινὸς ἔξωθεν ἄλλου κινούμενον κινεῖ καὶ τοῦτο ἐπ’ ἄπειρον, ἢ εἰ τοῦτο ἄτοπον, ἢ εἰς ἀκίνητον ἵστασθαί τι τὸ πρώτως κινοῦν ἢ εἰς αὐτοκίνητον, ὃ κινούμενον μὲν κινεῖ, οὐκ ἔξωθεν δὲ κινούμενον, ἀλλ’ ὑφ’ ἑαυτοῦ καὶ τοῦ κινεῖσθαι καὶ τοῦ ἵστασθαι τὴν αἰτίαν ἔχον ἐν αὑτῷ· ταῦτα γάρ ἐστιν αὐτοκίνητα, ἃ καὶ τοῦ ἵστασθαι ἐν αὑτοῖς τὴν ἀρχὴν ἔχει καὶ τοῦ κινεῖσθαι. δείξας δέ, ὅτι καὶ ἐν τῷ αὐτοκινήτῳ τὸ κινοῦν ἀκίνητον ὂν καθ’ αὑτὸ κινεῖ τοῦ αὐτοκινήτου συγκειμένου ἔκ τε τοῦ κινοῦντος ἀκινήτου ὄντος καὶ ἐκ τοῦ κινουμένου μέν, μὴ ἐξ ἀνάγκης δὲ κινοῦντος, ταῦτα οὖν δείξας διὰ πλειόνων, ἀναμιμνήσκει τε αὐτῶν συντόμως νῦν καὶ ἀκολούθως ἐπ’ αὐτοῖς συμπεραίνεται, ὅτι συμβαίνει τὸ πρῶτον κινοῦν ἐν πᾶσιν εἶναι τοῖς κινουμένοις ἀκίνητον, εἴπερ τῶν μὲν κινουμένων πάντων πρῶτον τὸ αὐτοκίνητον καὶ ἐν τούτῳ δὲ τὸ κινοῦν 〈ἀκίνητον〉 . Ἐπεὶ δὲ περὶ τοῦ αὐτοκινήτου τοῖς λόγοις ὁ Ἀριστοτέλης διαφέρεσθαι πρὸς τὸν Πλάτωνα δοκεῖ, καλῶς ἂν ἔχοι καὶ ταύτην ἰδεῖν τὴν διαφοράν. καὶ ὅτι μὲν ἀρχὴ κινήσεως καὶ τῶν κινουμένων πάντων τὸ αὐτοκίνητον, ἀμφότεροι σαφῶς ὁμολογοῦσιν, ὁ μὲν Ἀριστοτέλης ἐν τούτοις λέγων ὡς “εἴ γε δέοι σκοπεῖν πότερον αἴτιον κινήσεως καὶ ἀρχή, τὸ αὐτὸ κινοῦν ἢ τὸ ὑπ’ ἄλλου κινούμενον, ἐκεῖνο πᾶς ἂν θείη”. ὁ δὲ Πλάτων ἐν Φαίδρῳ τε σαφῶς τὸ αὐτοκίνητον ‘πηγὴν καὶ ἀρχὴν κινήσεως‘ εἶπεν. καὶ ἐν τῷ δεκάτῳ τῶν Νόμων, ἐν οἷς φησι συμπεραινόμενος ὁ Ἀθηναῖος ξένος· “ἀρχὴν ἄρα κινήσεων πασῶν καὶ πρώτην ἔν τε ἑστῶσι γενομένην καὶ ἐν κινουμένοις οὖσαν τὴν αὐτὴν αὐτὴν κινοῦσαν φήσομεν ἀναγκαίως εἶναι πρεσβυτάτην καὶ κρατίστην μεταβολῶν πασῶν. [30]

in Ph 10 12 18 ”καὶ ἔτι μέντοι τὸ ζῷον αὐτοκίνητον ἀμφότεροι λέγουσιν, ἀλλ’ ὁ μὲν Ἀριστοτέλης πρώτως καὶ κυρίως αὐτοκίνητον τὸ ζῷόν φησιν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος συνεστός, ὧν τὸ μὲν σῶμα κινεῖται, ἡ δὲ ψυχὴ κινεῖ ἀκίνητος οὖσα κατ’ αὐτόν, ὁ δὲ Πλάτων πρώτως μὲν καὶ κυρίως αὐτοκίνητον εἶναι τὴν ψυχὴν βούλεται πᾶσαν, ἢ ὡς τοῖς ἀκριβεστέροις τῶν ἐξηγητῶν δοκεῖ, τὴν λογικήν· διὰ δὲ ταύτην καὶ τὸ ζῷον αὐτοκίνητον γίνεσθαι, ἴχνους αὐτοκινησίας μεταλαμβάνον. καὶ ὅτι μὲν κυρίως αὐτοκίνητον εἶναι βούλεται τὴν ψυχήν, δηλοῖ τοῦτον αὐτῆς ὁρισμὸν ἀποδιδοὺς ἔν τε τῷ Φαίδρῳ καὶ ἔτι σαφέστερον ἐν τῷ δεκάτῳ τῶν Νόμων, ὅταν λέγῃ· “ᾧ δὴ ψυχὴ τοὔνομα, τίς τούτου λόγος; ἔχομεν ἄλλον πλὴν τὸν νῦν δὴ ῥηθέντα τὴν δυναμένην αὐτὴν αὑτὴν 〈κινεῖν κίνησιν; —τὸ αὐτὴν κινεῖν φῆς λόγον ἔχειν τὴν αὐτὴν〉 οὐσίαν κινεῖν, ᾗπερ τοὔνομα, ὃ δὴ πάντες ψυχὴν προσαγορεύομεν”. ὅτι δὲ διὰ τὸ τὴν ψυχὴν αὐτοκίνητον εἶναι καὶ τὸ ζῷον αὐτοκίνητον εἶναι βούλεται, καὶ τοῦτο ἐδήλωσεν ἐν τῷ Φαίδρῳ λέγων· “πᾶν γὰρ σῶμα, ᾧ μὲν ἔξωθεν τὸ κινεῖσθαι, ἄψυχον, ᾧ δὲ ἔνδοθεν αὐτῷ ἐξ ἑαυτοῦ, ἔμψυχον, ὡς ταύτης οὔσης φύσεως ψυχῆς,” τῆς ἑαυτὴν δηλονότι κινούσης καὶ τὸ μετέχον αὐτοκίνητον φαίνεσθαι ποιούσης· ὥστε τεκμήριον μὲν τῆς ψυχικῆς αὐτοκινησίας τὴν τοῦ ζῴου αὐτοκινησίαν ἐποιήσατο, αἴτιον δὲ ταύτης ἐκείνην. ἡ τοίνυν διαφορὰ γέγονε, παρ’ ὅσον ὁ μὲν Πλάτων πᾶσαν τὴν ὁποιανοῦν μεταβολήν, τήν τε ἐνεργητικὴν καὶ τὴν παθητικήν, κίνησιν ὁμολογεῖ. καὶ ἐν μὲν Τιμαίῳ “λέγει”, φησίν, ἡ ψυχή, “κινουμένη διὰ πάσης αὐτῆς”, ἐν δὲ τῷ δεκάτῳ τῶν Νόμων· “ἄγει μὲν δὴ ψυχὴ πάντα τὰ κατ’ οὐρανὸν καὶ γῆν καὶ θάλατταν ταῖς ἑαυτῆς κινήσεσιν, αἷς ὀνόματά ἐστι βούλεσθαι, ἐπιμελεῖσθαι, σκοπεῖσθαι, βουλεύεσθαι, δοξάζειν ὀρθῶς, ἐψευσμένως, χαίρουσαν, λυπουμένην, θαρροῦσαν, φοβουμένην, μισοῦσαν, στέργουσαν, καὶ

πᾶσαι ὅσαι τούτων συγγενεῖς πρωτουργοὶ κινήσεις.” ὁ μέντοι Ἀριστοτέλης μόνας τὰς φυσικὰς μεταβολὰς κινήσεις ἀξιῶν καλεῖν, τὴν ψυχὴν ἐνεργεῖν, ἀλλ᾽ οὐχὶ κινεῖσθαι νομίζει. καὶ δῆλός ἐστιν ἐν τῷ πρώτῳ τῆς Περὶ ψυχῆς τὰς φυσικὰς κινήσεις τῆς ψυχῆς ἀποφάσκων, ὅταν λέγῃ· “διχῶς δὴ λεγομένου τοῦ κινεῖσθαι” ἢ καθ᾽ αὐτὸ δηλονότι ἢ κατὰ συμβεβηκός “νῦν, φησίν, ἐπισκοποῦμεν περὶ τῆς ψυχῆς, εἰ καθ᾽ αὐτὴν κινεῖται καὶ μετέχει κινήσεως. τεσσάρων δὲ κινήσεων οὐσῶν, φορᾶς, ἀλλοιώσεως, φθίσεως, αὐξήσεως, ἢ μίαν τούτων κινοῖτο ἂν ἢ πλείους ἢ πάσας. [35]

in Ph 10 1249 ταύτας δὲ καὶ ὁ Πλάτων ἀποφάσκει τῆς ψυχῆς ἐν ταῖς ἐννέα κινήσεσι ταῖς πρὸ τῆς ψυχῆς αὐτὰς ἐν τῷ δεκάτῳ τῶν Νόμων καταριθμούμενος, ψυχῆς δὲ κινήσεις τὰς πρόσθεν εἰρημένας παραδιδούς. καὶ δῆλον ὅτι καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ταύτας δίδωσι τῇ ψυχῇ καὶ ἀπ᾽ αὐτῆς εἰς αὐτὴν αὐτὰς γινομένας οἶδεν, ἀλλ᾽ οὐ κινήσεις αὐτάς, ἀλλ᾽ ἐνεργείας καὶ πάθη καλεῖ. καὶ γὰρ ὅτι γινώσκει ἑαυτὴν ἡ ψυχὴ καὶ τελειοῖ πάντως οἶδεν Ἀριστοτέλης ὁ τοσαῦτα περὶ ψυχῆς φιλοσοφῶν, ἀλλ᾽ ὡς ἅπαξ τοῖς σώμασιν ἀπονέμων τὸ ἐκστατικὸν τῆς κινήσεως ἀκολούθως ἑαυτῷ οὐκ ἀξιοῖ τὴν ψυχὴν αὐτοκίνητον καλεῖν, ἀλλὰ τὸ ζῷον, ὡς ἐναργοῦς ἐν τῷ σώματι τῆς κινήσεως τῆς κατὰ τὸ κινεῖσθαι μόνον, ἣν καὶ μόνην εἶναι κίνησιν νομίζων ἐν τῷ κινουμένῳ τὴν κίνησιν ἀποτίθεται· ὥστε οὐ περὶ πρᾶγμα νῦν, ἀλλὰ περὶ ὄνομα τοῖς φιλοσόφοις ἐστὶν ἡ διαφορά, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς πλείοσι τῶν ἄλλων. αἴτιον δὲ οἶμαι 〈γίνε〉ται πολλαχοῦ τὸ τὸν μὲν Ἀριστοτέλη τὴν συνήθειαν τῶν ὀνομάτων βούλεσθαι φυλάττειν καὶ ἀπὸ τῶν τῇ αἰσθήσει ἐναργῶν τὰς ἐπιχειρήσεις ποιεῖσθαι, τὸν δὲ Πλάτωνα τούτων μὲν καταφρονεῖν πολλάκις, πρὸς δὲ τὰς νοητὰς θεωρίας εὐκόλως ἀνατρέχειν. βουλόμενος δὲ δεῖξαι ὁ Ἀριστοτέλης κατὰ ποίαν κίνησιν τὸ αὐτοκίνητον νῦν λαμβάνει καὶ ὅτι κατὰ τὴν σωματικήν, καθ᾽ ἣν ἡ ψυχὴ οὐ κατ᾽ αὐτὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν Πλάτωνα ἀκίνητός ἐστιν, ἀρχὴν τῆς ἀποδείξεως ἐποιήσατο τὸ τὸ κινούμενον ἐξ ἀνάγκης εἶναι πᾶν συνεχὲς καὶ διαιρετὸν εἰς ἀεὶ διαιρετά· τοιοῦτον δὲ τὸ σῶμα πρώτως. τί οὖν ἂν εἴη κατὰ ταύτην τὴν κίνησιν αὐτοκίνητον κυρίως ἢ τὸ ζῷον; οὔτε γὰρ τὸ σῶμα κινεῖν δύναται οὔτε ἡ ψυχὴ ταύτην κινεῖσθαι τὴν κίνησιν, ἀλλὰ τὸ μὲν σῶμα κινεῖται, μὴ κινουμένη δὲ ψυχὴ κινεῖ ἀκίνητος οὖσα· διὸ καὶ οὐδὲν ὅλον ἓν αὐτοκίνητον εἶναι βούλεται, ὅτι οὐδὲ τὸ κινούμενον κατὰ ταύτην τὴν κίνησιν κινεῖν δύναται πρώτως οὐδὲ τὸ κινοῦν κινεῖσθαι. καὶ τὸ ἄτοπον ἐναργὲς ἐπήγαγεν εἰπών· “φέροιτο γὰρ ἂν καὶ φέροι τὴν αὐτὴν φορὰν ἓν ὂν καὶ ἄτομον τῷ εἴδει, καὶ ἀλλοιοῖτο καὶ ἀλλοιοῖ, ὥστε διδάσκοι ἂν καὶ μανθάνοι ἅμα, καὶ ὑγιάζοι καὶ ὑγιάζοιτο τὴν αὐτὴν ὑγείαν.” ὥστε δυνάμει ἅμα ἔσται καὶ ἐνεργείᾳ, καὶ οὔπω ὂν ἅμα καὶ ἤδη ὂν κατ᾽ ἐκεῖνο, ὃ λέγεται. καὶ τῷ ὄντι ἕν τι καὶ ἁπλοῦν ὂν οὐκ ἂν εἴη αὐτοκίνητον. καὶ γὰρ καὶ ἡ ψυχὴ πάντας ἔχουσα τοὺς λόγους τοὺς μὲν προχείρους ἔχει καὶ ἐνεργητικούς, τοὺς δὲ ἠρεμοῦντας καὶ δυνάμει τέως ὄντας ἐν αὐτῇ, καὶ τοῖς ἐνεργείᾳ οὖσι κινεῖ τοὺς τέως δυνάμει, κινοῦνται δὲ ἐκεῖνοι, καὶ οὕτως ἡ πᾶσα αὐτοκίνητος λέγεται. καὶ συνᾴδει καὶ ταύταις ταῖς ἐννοίαις Πλατωνικαῖς οὔσαις ὁ Ἀριστοτέλης. ἔστι γὰρ καὶ παρ᾽ αὐτῷ τῆς ψυχῆς ὁ μὲν δυνάμει νοῦς, ὁ δὲ ἐνεργείᾳ· καὶ ὁ δυνάμει γίνεται ἐνεργείᾳ ὑπὸ τοῦ ἐνεργείᾳ, διδασκούσης ἑαυτὴν τῆς ψυχῆς καὶ μανθανούσης παρ᾽ ἑαυτῆς καὶ ζητούσης καὶ εὑρισκούσης. [35]

in Ph 10 1258 πᾶσα γὰρ μάθησις διανοητική, ὡς αὐτὸς διδάσκει, καὶ ζήτησις δηλονότι καὶ εὕρεσις, ἐκ προϋπαρχούσης γίνεται γνώσεως τῆς κατὰ τὸν ἐνεργοῦντα τότε νοῦν. καὶ διὰ τοῦτο ἴσως καίτοι κατὰ τὰς φυσικὰς κινήσεις τὴν αὐτοκινησίαν ὁρίζων παρέρριψεν ἐν τοῖς παραδείγμασιν τὸ “διδάσκοι γὰρ ἂν καὶ μανθάνοι” τὰ αὐτὰ ἐνδεικνύμενος, ὅτι ἔστι μὲν ἐν τῇ ψυχῇ τὸ διδάσκειν ἑαυτὴν καὶ μανθάνειν παρ᾽ ἑαυτῆς, ἀλλ᾽ οὐχ ὡς μιᾶς καὶ ἁπλῆς οὔσης, ὅπερ ἄτομον αὐτὸς τῷ εἴδει εἶπεν, ἀλλ᾽ εἰς τὸ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ διαιρουμένης. διὸ καὶ εἰς τοῦτο τὸ ἄτοπον ἀπηγάγετο τὸν λόγον τὸ τὸ αὐτὸ ἓν ὂν καὶ ἄτομον τῷ εἴδει δυνάμει ἅμα καὶ ἐνεργείᾳ ἔσεσθαι καὶ οὔπω ὂν καὶ ἤδη ὄν, ὡς εἴ γέ τις διῃρημένην λαμβάνοι τὴν ψυχὴν εἰς τὸ δυνάμει

καὶ τὸ ἐνεργείᾳ, οὐκέτι ἄτοπον ἔσται τὸ τὸ αὐτὸ δυνάμει εἶναι καὶ ἐνεργείᾳ. αὐτενέργητος οὖν καὶ αὐτόγνωστος καὶ αὐθεύρετός ἐστιν ἡ ψυχὴ κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην, ἀλλ᾽ οὐχ ὡς μία καὶ ἁπλῆ, ἀλλ᾽ ὡς ἐκ τοῦ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ συγκειμένη. αὐτοκίνητον δὲ αὐτὴν οὐκ ἠξίωσε καλεῖν διὰ τὸ τὴν κίνησιν ἐν τοῖς σώμασι μόνοις θεωρεῖν· ταῦτα γὰρ τὰ συνεχῆ καὶ διαιρετὰ εἰς ἀεὶ διαιρετὰ πρώτως. καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἡ κίνησις συνεχὴς καὶ διαιρετὴ καὶ διὰ τὴν κίνησιν ὁ χρόνος. ἀλλὰ πῶς κατὰ τὸν ὑπ᾽ αὐτοῦ τεθέντα τῆς κινήσεως ὁρισμὸν τὸν λέγοντα ἐντελέχειαν εἶναι τοῦ δυνατοῦ ᾗ δυνατὸν οὐχὶ καὶ κινεῖται ἡ ψυχὴ καὶ αὐτοκίνητός ἐστιν, εἴπερ ἐκ τοῦ δυνάμει εἰς τὸ ἐνεργείᾳ ὑφ᾽ ἑαυτῆς πρόεισι; μήποτε οὖν οὗτος μὲν ὁ ὁρισμὸς ὁ λέγων ἐντελέχειαν τοῦ δυνατοῦ ᾗ δυνατὸν κοινὸς πάσης ἐστὶ μεταβολῆς καὶ ψυχικῆς καὶ σωματικῆς καὶ ὅλως τῆς ἀπὸ τοῦ δυνάμει εἰς τὸ ἐνεργείᾳ προποδιζούσης. ὁ δὲ τῆς κινήσεως ὡς κινήσεως ἰδίως ὁρισμός ἐστιν· ἐντελέχεια τοῦ κινητοῦ ᾗ κινητόν. οὐχ ἁπλῶς οὖν πᾶσαν μεταβολὴν κίνησιν ἀξιοῖ καλεῖν ὁ Ἀριστοτέλης, ἀλλὰ τὴν συνήθη τὴν ἐπὶ τῶν σωμάτων· καὶ οὐδὲ ταύτην πᾶσαν· τὴν γὰρ γένεσιν καὶ τὴν φθορὰν διέκρινε τῆς κινήσεως, ὅτι τὸ μήπω ὂν οὐδεὶς ἂν λέγοι κινεῖσθαι κυρίως. ἀλλ᾽ εἶναι μὲν δεῖ τι κατ᾽ ἐνέργειαν τὸ κινούμενον, ἔχειν δέ τι δυνάμει, καθ᾽ ὃ ἐνεργοῦν λέγεται κινεῖσθαι. p. 258b10 Ἐπεὶ δὲ δεῖ κίνησιν εἶναι ἀεὶ καὶ μὴ διαλείπειν ἕως τοῦ δῆλον ὧδε σκοποῦσι ν . Δείξας, ὅτι τὸ πρώτως κινοῦν καθ᾽ ἑκάστην κίνησιν ἀκίνητόν ἐστι, νῦν δείκνυσιν, ὅτι τὸ πρώτως κινοῦν καὶ ἀίδιον εἶναι χρή, ὥστε καὶ τῆς τοιαύτης μεταβολῆς τῆς ὡς γενέσεως καὶ φθορᾶς ἀνεπίδεκτον εἶναι. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐπιχείρημα κοινόν τε ἐπὶ κινήσεως ἁπλῶς καὶ σύντομον καὶ σαφές ἐστιν· ἐπειδὴ γὰρ δεῖ κίνησιν ἀίδιον εἶναι, ὡς ἐν ἀρχῇ τοῦδε τοῦ βιβλίου δέδεικται, ἡ δὲ κίνησις ἐν τῷ κινουμένῳ, ὡς ἐν τῷ τρίτῳ μεμαθήκαμεν, τὸ δὲ κινούμενον πᾶν ὑπό τινος κινεῖται, ὡς ἀπέδειξε καὶ ἐν τῷ πρὸ τούτου βιβλίῳ καὶ ἐν τούτῳ, ἀνάγκη εἶναί τι, ὃ πρώτως κινοῦν ἀίδιόν ἐστι. [35]

in Ph 10 125] προσέθηκε δὲ καὶ ἀκίνητον, οὐ παλιλλογῶν, ἀλλ᾽ ἀντὶ τοῦ καὶ τελέως ἀκίνητον, ὥστε μήτε τῆς κατὰ γένεσιν καὶ φθορὰν μεταβολῆς μετέχειν μήτε τῆς κατὰ συμβεβηκὸς κινήσεως. ἐπειδὴ δὲ πολλά ἐστι τὰ ἀκίνητα μὲν ὄντα αὐτά, κινοῦντα δὲ ἕτερα (τοιαῦται γὰρ πᾶσαι τῶν ζῴων αἱ ψυχαί· διὸ τὸ ζῷον αὐτοκίνητον ἐκ κινουμένου μὲν τοῦ σώματος, τῆς δὲ ψυχῆς ἀκινήτου μὲν οὔσης, κινούσης δέ, συγκινούμενον), τὸ μὲν ἕκαστον τῶν ἀκινήτων μὲν κινούντων δὲ ἀίδιον φησὶν εἶναι οὐδὲν πρὸς τὸν παρόντα λόγο ν. οὐ γὰρ τοῦτο ζητεῖται νῦν, εἰ αἱ ψυχαὶ πᾶσαι ἀθάνατοί εἰσιν (αὗται γάρ εἰσιν αἱ ἐν τοῖς αὐτοκινήτοις ἀκίνητοι μέν, κινοῦσαι δέ· ἄλλης γὰρ πραγματείας ἡ περὶ τῆς ψυχῆς σκέψις), ἀλλ᾽ οὐδὲ ἁπλῶς οὕτως, εἰ πάντα τὰ ἀκίνητα μὲν κινοῦντα δέ, ἀίδιά ἐστι, πρόκειται νῦν ζητεῖν, ἀλλὰ πρόκειται δεῖξαι νῦν, ὅτι ἀναγκαῖον εἶναί τι ἢ ἓν ἢ πλείω. οὕπω γὰρ τοῦτο διώρισται τὸ μὴ πρὸς καιρὸν τοιοῦτον, ἀλλὰ ἀεὶ ἀκίνητον μὲν αὐτὸ καὶ πάσης ἐκτὸς μεταβολῆς καὶ καθ᾽ αὐτὸ καὶ κατὰ συμβεβηκός, κινητικὸν δὲ ἑτέρου. πάσης δὲ ἐκτὸς μεταβολῆς εἶπεν νῦν καὶ οὐ ‘πάσης κινήσεως‘, ἵνα καὶ τὴν γένεσιν καὶ τὴν φθορὰν περιλάβῃ. καὶ κατὰ συμβεβηκὸς δὲ τὸ πρώτως κινοῦν ἀκίνητόν φησι· καὶ ταύτῃ γὰρ διαφέρει τῶν ἐν τοῖς αὐτοκινήτοις ἀκινήτων μὲν κινούντων δέ, ὅτι ἐκεῖνα καθ᾽ αὐτὰ μὲν ἀκίνητα, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ κινούμενα, τῷ τὰ σώματα ἐν οἷς ἐστι κινεῖσθαι· τὸ δὲ πρώτως κινοῦν ἅτε πάντῃ χωριστὸν σωμάτων ὑπάρχον, οὐ μόνον τῆς καθ᾽ αὐτὸ μεταβολῆς ὑπερανέχει, ἀλλὰ καὶ τῆς κατὰ συμβεβηκός. p. 258b16 Ἔστω δ έ , εἴ τις βούλοιτο ἐπί τινων ἐνδεχόμενον ἕως τοῦ εἰ δὲ πλεί ω , τὰ ἀίδια πλεί ω . Ὅτι ἔστι τι, ὃ πρώτως κινοῦν οὐ μόνον ἀκίνητον, ἀλλὰ καὶ ἀίδιόν ἐστι, δείκνυσι πάλιν ὑποθέμενος, ὅτι ἔστιν ἐν τοῖς οὖσιν ἀίδιος κίνησις καὶ μεταβολή, καὶ ὅτι δεῖ τῶν ἀεὶ μεταβαλλομένων προϋπάρχειν τὸ ἀμετάβλητον τῆς μεταβολῆς αἴτιον. ἐνστάσεως δὲ οὔσης τῆς λεγούσης, ὅτι αἱ ἐν τοῖς αὐτοκινήτοις ἀρχαὶ τῆς κινήσεως, τουτέστιν αἱ ἐν τοῖς ζῴοις ψυχαί, κἂν μὴ ἀίδιοι ὦσιν, ἀρκοῦσιν εἰς ἀρχῆς κινήσεως λόγον ἀκίνητοι οὖσαι (οὐ γὰρ διὰ γενέσεως ἢ φθορᾶς ἢ ὅλως μεταβολῆς ποτὲ μὲν εἰσὶ ποτὲ δὲ οὐκ

εἰσίν· εἰ μὲν γὰρ διὰ μεταβολῆς ἢ κινήσεως αὐταῖς συνέβαινε τοῦτο, ἀναγκαῖον ἦν προϋπάρχειν αὐτῶν τὸ κινοῦν, ἐπειδὴ δὲ οὐ διὰ κινήσεως ἢ ὅλως μεταβολῆς διὰ τὸ ἀμερεῖς εἶναι, αὐτάρκεις ἂν εἶεν εἰς ἀρχῆς λόγον, καὶ οὐ χρεία τῆς ἀιδίου ἀρχῆς)· ταύτην οὖν τὴν ἔνστασιν εὐθὺς ἐν ἀρχῇ λύει, συγχωρήσας μὲν ἐνδέχεσθαί τι εἶναί ποτε καὶ μὴ εἶναι ἄνευ γενέσεως καὶ φθορᾶ ς , τάχα δὲ οὐκ ἐνδέχεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἀναγκαῖον εἶναι, εἴ τι ἀμερὲς ὁτὲ μὲν ἔστιν ὁτὲ δὲ μὴ ἔστιν ἄνευ τοῦ μεταβάλλειν ὁτὲ μὲν εἶναι ὁτὲ δὲ μὴ εἶνα ι. [5]

in Ph 10 1252 ἐνδεχέσθω οὖν, φησί, καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ κινεῖσθαί τινας ἄνευ κινήσεως καὶ μεταβολῆς ὁτὲ μὲν εἶναι ὁτὲ δὲ μὴ εἶνα ι, οὐ μέντοι πάσας δυνατὸν τὰς ἀρχὰς ὁτὲ μὲν εἶναι ὁτὲ δὲ μὴ εἶναι· δεῖ γὰρ εἶναί τι ἀεὶ τὸ τοῦ ποτὲ εἶναι ταῖς τοιαύταις ἀρχαῖς αἴτιον, ἐπειδὴ τὸ ποτὲ εἶναι ἀεί ἐστιν ἐν ἄλλοις καὶ ἄλλοις. αὐτὸς δὲ καὶ ἔτι ἐναργέστερον δείκνυσιν, ὅτι καὶ τοῖς ἑαυτὰ κινοῦσιν, εἰ ὑποτίθοιτο καὶ τὸ κινοῦν ἐν αὐτοῖς ποτὲ μὲν εἶναι ποτὲ δὲ μή, ἔστι τι αἴτιον ἀίδιον τοῦ ποτὲ μὲν εἶναι, ποτὲ δὲ μή. κἂν γὰρ τὰ κινοῦντα ἐν τοῖς αὐτοκινήτοις ἀσώματα ὄντα καὶ ἀμερῆ ἄνευ γενέσεως καὶ φθορᾶς ποτὲ μὲν ᾖ, ποτὲ δὲ οὐκ ᾖ, ἀλλ᾽ εἴπερ ὅλως κινεῖται, τὸ αὐτοκίνητον ἀνάγκη μέγεθος ἔχειν, διότι οὐδὲν ἀμερὲς κινεῖται, ὡς δέδεικται. τὸ δὲ κινοῦν οὔπω δῆλον, εἰ ἀμερὲς ἀνάγκη εἶναι. εἰ οὖν ἔστιν ἐν τοῖς αὐτοκινήτοις τὰ ποτὲ μὲν ὄντα ποτὲ δὲ μὴ ὄντα σώματα, ταῦτα ἀνάγκη διὰ γενέσεως καὶ φθορᾶς ποτὲ μὲν εἶναι, ποτὲ δὲ μὴ εἶναι. πάσης δὲ γενέσεως καὶ φθορᾶς ἔστι τι αἴτιον· ὃ δὲ τῆς τούτων γενέσεώς ἐστιν αἴτιον, εἴη ἂν καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς κινητικῶν, εἴπερ σὺν ἐκείνοις ὑφίσταται. οὐκ ἄρα ἀρκεῖ τὰ ἐν τοῖς αὐτοκινήτοις ἀκίνητα εἰς ἀρχῆς κινήσεως λόγον. ἔτι δὲ τοῦ τὰ μὲν γίνεσθαι τὰ δὲ φθείρεσθαι συνεχῶς ἄλλων μὲν γινομένων ἄλλων δὲ φθειρομένων τὸ αἴτιον δείκνυσι μήτε ἓν τῶν ἀκινήτων μὲν μὴ ἀεὶ δὲ ὄντων, ὡς ὑπόκειται, ὑπάρχον μήτε οὕτως ὡς τῶν μὲν ταδὶ κινούντων, τῶν δὲ ἕτερα. τοῦ γὰρ ἀεὶ καὶ συνεχῶς οὔτε ἕν ἐστιν αἴτιον, ὅπερ αὐτὸς εἶπεν ἕκαστο ν. εἰ γὰρ αὐτὸ μὲν οὐκ ἀίδιον, ἡ δὲ μεταβολὴ ἀίδιος, ὅτε τοῦτο μὴ ἔστιν, ἤτοι οὐκ ἔσται οὐδὲ ἡ μεταβολή, καὶ οὐκ ἔσται ἀίδιος οὐδὲ συνεχής, ἢ ἔσται ἄλλο αἴτιον αὐτῆς, εἴ γε καὶ μὴ ὄντος τούτου γίνεται. αὐτὸς δὲ εἰπὼν ὅτι τοῦ ἀεὶ καὶ συνεχῶς οὔτε ἕκαστον αὐτῶν οὔτε πάντα αἴτια τὸ μὲν ἓν τῶν μὴ ἀιδίων αἴτιον εἶναι ἀνεῖλεν συντόμως διὰ τοῦ τὸ μὲν γὰρ οὕτως ἔχον ἀίδιον καὶ ἐξ ἀνάγκη ς. πῶς δὲ τοῦ ἀναγκαίου καὶ ἀιδίου τὸ μὴ ἀίδιον αἴτιον εἶναι δύναιτο; ὅπερ ὡς προφανὲς ἐπαγαγεῖν παρῆκεν. ὅτι δὲ μηδὲ πάντα τὰ τοιαῦτα οἷόν τε αἴτια εἶναι ἔδειξε διὰ τοῦ τὰ δὲ πάντα ἄπειρ α , καὶ οὐχ ἅμα πάντα ὄντ α. ἄπειρα γὰρ οὕτως ὡς ἐπ᾽ ἄπειρον γινόμενα καὶ διὰ τοῦτο οὐχ ἅμα πάντα ὄντα. πῶς οὖν οἷόν τε πάντα αἴτια λέγειν τῆς ἀιδίου καὶ συνεχοῦς μεταβολῆς τὰ μήτε ἀεὶ πάντα μήτε ἅμα ὄντα; τὰ γὰρ μήπω ὄντα ἢ μηκέτι ὄντα πῶς ἂν αἴτια τοῦ ὄντος εἴη; ὅτι δὲ οὐδὲ οὕτω πάντα, ὡς πάντα μὲν τῆς αὐτῆς καὶ μιᾶς, ἄλλα δὲ ἄλλου μέρους, ὡς τοῦδε μὲν τοῦδε, ἄλλου δὲ ἑτέρου, οἷον τὰ νῦν ὄντα τῶν νῦν ὄντων καὶ τὰ αὖθις τῶν αὖθις, δείξει προελθών. [40]

in Ph 10 1253 δυνατὸν δὲ οἶμαι καὶ οὕτως ἐκ τῶν εἰρημένων συλλογίσασθαι, ὅτι οὔτε ἓν τῶν μὴ ἀιδίων οὔτε πάντα αἴτια τῆς συνεχοῦς καὶ ἀιδίου κινήσεώς ἐστι. λαβὼν γὰρ ὅτι τὸ οὕτως ἔχειν, τουτέστι τὸ αἴτιον εἶναι συνεχοῦς καὶ ἀιδίου κινήσεως, ἀίδιον ἐξ ἀνάγκης ἐστίν, ἢ ὡς ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ὁ Θεμίστιος γράφουσιν, ἀίδιον καὶ ἐξ ἀνάγκης (καὶ γὰρ ἀνάγκη τὸ αἴτιον τοῦ ἀιδίου αἰεὶ εἶναι), ταύτῃ τῇ καταφατικῇ προτάσει προστίθησιν ἀποφατικὴν πρότασιν τὴν λέγουσαν ‘τὸ ἓν ἕκαστον γενητὸν καὶ φθαρτὸν καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα οὐκ ἔστιν ἀίδιον‘, ἐξ ὧν συνάγεσθαι, ὅτι τὸ ἓν τὸ γενητὸν καὶ φθαρτὸν καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα οὐκ ἔστιν αἴτια τῆς συνεχοῦς καὶ ἀιδίου κινήσεως. ἀλλ᾽ ὅτι μὲν τὸ ἓν ἕκαστον τὸ γενητὸν καὶ φθαρτὸν οὐκ ἔστιν ἀίδιον, καὶ περιττὸν ἦν δεικνύναι. ὅτι δὲ οὐδὲ τὰ πάντα ἀίδιά ἐστιν, δείκνυσι διὰ τοῦ ἄπειρα εἶναι, καὶ οὕτως ἄπειρα ὡς ἐπ᾽ ἄπειρον γινόμενα, καὶ οὐχ ἅμα πάντα ὄντ α. ἄλλοτε γὰρ ἄλλα γινόμενα οὐχ ἅμα πάντα ἐστίν, ὥστε οὐδὲ τὰ πάντα ἀίδια· εἰ γὰρ ἦν ἀίδια, ἅμα ἂν ἦν τὰ πάντα. καὶ οὐ νῦν μὲν ἄλλα,

αὖθις δὲ ἕτερα. δῆλον τοίνυν, φησίν, ὅτι κἂν μυριάκις, τουτέστιν ἐπ᾽ ἄπειρον, αἱ τοιαῦται ἀρχαὶ αἱ τῶν ἀκινήτων μὲν κινουσῶν δ έ, οἷαί εἰσιν αἱ ἐν τοῖς αὐτοκινήτοις ἀκίνητοι, τουτέστιν αἱ τῶν ζῴων ψυχαί, καὶ πολλὰ δὲ τῶν αὐτοκινήτων (τὰ γὰρ ὑπὸ σελήνην πάντα τὰ μὲν γίνεται τὰ δὲ φθείρεται τοῦ προλαβόντος ἀεὶ τῷ ἐφεξῆς αἰτίου γινομένου τῆς γενέσεως), ἀλ λ ᾽ ὅμως οὐδὲν ἧττον ἔστιν τι ἀίδιον αἴτιον παρ᾽ ἕκαστον τούτων, ὃ περιέχει καὶ ὁρίζει τὰς τούτων μεταβολὰς τὸ ἀνέκλειπτον αὐταῖς παρεχόμενον, ὅπερ οὔτε ἕκαστον τῶν γινομένων καὶ φθειρομένων οὔτε πάντα ἅμα δύναται παρασχεῖν· τὸ γὰρ ἐφεξῆς οὔτε συνεχὲς οὔτε ἀίδιον. ἀίδιος δὲ καὶ συνεχὴς ἡ κίνησις ἀποδέδεικται. δείξας οὖν, ὅτι οὔτε ἓν ἕκαστον οὔτε πάντα τὰ γενητὰ καὶ φθαρτὰ τῆς κινήσεως αἴτια δύναται τῆς ἀιδίου κινήσεως αἴτια εἶναι, εἰκότως ἐπήγαγε δῆλον εἶναι, ὅτι ἔστι τι ἀίδιον αἴτιον τῆς ἀιδίου μεταβολῆς. εἶτα προστίθησιν, ὅτι τοῦτο μὲν τὸ ἀίδιον αἴτιον τούτοις τοῖς οὐκ ἀιδίοις ὑποκειμένοις κινητικοῖς αἴτιον 〈τοῦ〉 εἶναί τε καὶ κινεῖν καὶ τοῖς αὐτοκινήτοις, ἐν οἷς τὰ τοιαῦτα κινητικά, ἐκεῖνο αἴτιον τοῦ εἶναι, ταῦτα δὲ τὰ αὐτοκίνητα τοῖς ἄλλοις αἴτια τῆς κινήσεώς ἐστι τοῖς κινουμένοις μέν, οὐκ ἀεὶ δὲ ἕτερα κινοῦσιν, εἴ γε ἀρχὴ καὶ πρῶτον τῶν κινούντων τε καὶ κινουμένων ἐστὶ τὸ αὐτοκίνητον, ἵνα μὴ ἐπ᾽ ἄπειρον ἴωμεν, πρὸ παντὸς ἑτεροκινήτου ἑτεροκίνητον τιθέντες. δύναται δὲ τοῦτο μὲν τούτοις λέγειν τὸ ἀίδιον κινητικὸν τοῖς ἀεὶ καὶ συνεχῶς κινουμένοις, τουτέστι τοῖς κυκλοφορητικοῖς, ταῦτα δὲ τοῖς γινομένοις καὶ φθειρομένοις αἴτια τῆς τε κινήσεως καὶ τῆς γενέσεως. ἄμεινον δὲ ἴσως τὸ καὶ τοῦτο μὲν τούτοις περὶ τῶν ἐν τοῖς αὐτοκινήτοις κινητῶν ἀκούειν, ἐπειδὴ περὶ τούτων προσεχῶς ὁ λόγος ἦν. [35]

in Ph 10 1254

ὡς συμπέρασμα δὲ τοῖς εἰρημένοις πᾶσιν ἐπάγει σύντομόν τι καὶ ὑγιὲς συνημμένον. εἴπερ γὰρ ἀίδιος, φησίν, ἡ κίνησι ς , ἀίδιον καὶ τὸ κινοῦν αἴτιον ἔσται, τὸ πρώτως δηλονότι κινοῦν. ἔχων οὖν τὸ ἡγούμενον κατεσκευασμένον τὸ ἀίδιον εἶναι τὴν κίνησιν θαρρούντως ἐπάγει τὸ ἐπαγόμενον τὸ ἀίδιον εἶναι τὸ πρώτως κινοῦν. καὶ εἰ μὲν ἓν εἴη τὸ ἀιδίως κινούμενον, ἓν ἔσται τὸ κινοῦν ἀίδιον, εἰ δὲ πλείω τὰ τὴν ἀίδιον κίνησιν κινούμενα, πλείω καὶ τὰ κινοῦντα ἀίδια· ἓν γὰρ καθ᾽ ἑκάστην κίνησιν. p. 259a8 Ἓν δὲ μᾶλλον ἢ πολλὰ ἕως τοῦ ἔσται ἀρχὴ τοῖς ἄλλοις κινήσεω ς . Εὐλογώτερόν φησιν ἓν μᾶλλον εἶναι τὸ πρώτως κινοῦν αἴτιον ἢ πολλά· οὐ γὰρ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, ὅπερ αὐτὸς ἐν τῇ Μετὰ τὰ φυσικὰ περὶ τούτου λέγων Ὁμηρικῶς ἀνεφθέγξατο. εἰ δὲ πολλά, εὐλογώτερον πεπερασμένα μᾶλλον νομίζειν ἢ ἄπειρα. καὶ τὴν αἰτίαν προστίθησι· διότι τῶν αὐτῶν συμβαινόντων τὰ πεπερασμένα μᾶλλον ληπτέο ν. τούτου δὲ πάλιν αἴτιον τὸ δεῖν ἐν τοῖς φυσικοῖς, ἂν ἐνδέχηται, τὸ πεπερασμένον μᾶλλον ὑπάρχειν, διότι βέλτιον τοῦτο τοῦ ἀπείρου καὶ τὸ ἓν τῶν πολλῶν. κεῖται γάρ, ὅτι ἡ φύσις ἀεὶ τῶν ἐνδεχομένων τὸ ἄριστον ποιεῖ προηγουμένως. καὶ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον ἐν τῷ πρώτῳ τῆσδε τῆς πραγματείας τῶν ἄπειρα τὰ στοιχεῖα ὑποθεμένων Δημοκρίτου τε καὶ Ἀναξαγόρου προέκρινεν Ἐμπεδοκλέα πεπερασμένα εἰπόντα καὶ πάντα ἀποδιδόντα, ὅσα ἐκεῖνοι διὰ τῶν ἀπείρων ἀποδεδώκασι. ταῦτα δὲ λέγει δεικνύναι μέλλων, ὅτι καὶ τῶν πολλῶν συνεχῶν κινήσεων πεπερασμένων οὐσῶν καὶ οὐκ ἀπείρων ἐστὶ μία προϋπάρχουσα ἡ περιέχουσα τὰς ἄλλας ἡ τῆς ἁπλανοῦς καὶ τῶν κινητικῶν αἰτίων ἐστὶν ἓν τὸ ὑπερανέχον, εἰς ἃ καὶ νῦν ἀποβλέπων ἐπήγαγεν, ὅτι ἱκανὸν καὶ ἕ ν , ὃ πρῶτον τῶν ἀκινήτων ἀίδιον ὄ ν , ἔσται ἀρχὴ τοῖς ἄλλοις κινήσεω ς. p. 259a13 Φανερὸν δὲ καὶ ἐκ τοῦδ ε , ὅτι ἀνάγκη εἶναί τι ἓν ἕως τοῦ οὐ συνεχὴς ἡ ὅλη κίνησι ς , ἀλ λ ᾽ ἐφεξῆ ς . Δείξας, ὅτι ἔστι τι τὸ πρώτως κινοῦν ἀίδιον καθ᾽ ἕκαστον τῶν συνεχῶς καὶ ἀιδίως κινουμένων καὶ ὅτι εὔλογον ἓν τοῦτο νομίζειν, τὸ αὐτὸ καὶ δι᾽ ἑτέρας ἐπιχειρήσεως τῆς διὰ τριῶν ἢ διὰ πλειόνων κατὰ τὸν ὑποθετικὸν τρόπον συναγομένης δείκνυσιν οὕτως· εἰ ἀνάγκη ἀεὶ εἶναι κίνησιν, ἀνάγκη συνεχῆ εἶνα ι· εἰ ἀνάγκη ἀεὶ καὶ συνεχῆ εἶναι, ἀνάγκη μίαν εἶναι· εἰ ἀνάγκη ἀεὶ καὶ συνεχῆ καὶ μίαν εἶναι κίνησιν, ἀνάγκη ὑφ᾽ ἑνὸς ἀιδίου κινουμένου καὶ ἑνὸς ἀιδίου κινοῦντος γίνεσθαι. [30]

in Ph 10 1255 εἰ ἄρα ἀνάγκη ἀεὶ εἶναι κίνησιν, ἀνάγκη ἓν καὶ ἀίδιον εἶναι τὸ πρώτως κινοῦν· ἀλλὰ μὴν δέδεικται τὸ ἡγούμενον· ἀληθὲς ἄρα καὶ τὸ ἑπόμενον. καὶ ὅτι μὲν εἰ ἀεί ἐστι, καὶ συνεχής ἐστιν, ἔδειξε διὰ τοῦ τὸ ἀεὶ καὶ συνεχὲς εἶναι· εἰ γὰρ διαλείποι, οὐκ ἀεὶ ἔσται, εἰ δὲ συνεχής, μία· εἰ γὰρ πλείους, οὐ συνεχής, ἀλλ' ἐφεξῆς. εἰ ἄρα συνεχής, οὐ πλείους, ἀλλὰ μία. ὅτι δὲ οὐχ οὕτως μία, ὡς ἐκ τῶν ἐφεξῆς γινομένων συγκεῖσθαι τὴν ἀίδιον, δῆλον, εἴπερ τὴν ἐφεξῆς κίνησιν ἐνδέχεται καὶ διαλείπειν· οὐ γὰρ ἀνάγκη μετὰ τὸ πρῶτον κίνησιν εὐθὺς εἶναι καὶ γίνεσθαι τὸ μετ' αὐτὸ κινοῦν, εἰ μή τι εἴη ἀίδιόν τε καὶ ἓν τῆς ἀναγκαίας διαδοχῆς τοῖς κινοῦσιν αἴτιον, ὅπερ νῦν ὁ λόγος εἰσάγει. μὴ ὄντος δὲ τοιούτου, ἐνδέχεται καὶ διαλείπειν καὶ μὴ εὐθὺς τῷ φθείρεσθαι τὸ πρῶτον κινῆσαν τὸ μετ' αὐτὸ εἶναι. διαλείποντος δὲ ἐκείνου, διαλείποι ἂν καὶ ἡ κίνησις· τοῦτο δὲ ἀδύνατον. εἰ δὲ εἴη συνεχὴς καὶ μία, τῷ ἀριθμῷ μία ἔσται· μία δέ ἐστι τῷ ἀριθμῷ, ὡς ἔμπροσθεν ἐδείχθη ἡ ἑνός τε τῷ ἀριθμῷ κινοῦντος καὶ ἑνὸς τῷ ἀριθμῷ κινουμένου· οὔτε γὰρ πολλῶν ὄντων τῶν κινουμένων μία κίνησις, ἀλλ' ἐφεξῆς, εἰ ἄρα, οὔτε πολλῶν ὄντων τῶν κινούντων. ἐν γὰρ τῇ τῶν κινούντων διαδοχῇ γίνεταί τις στάσις· δεῖ γὰρ τὸ μὲν παύσασθαι τὸ δὲ ἄρξασθαι· οὕτω δὲ ἡ συνέχεια διασπᾶται. ἔτι δὲ ἐρρήθη, ὅτι οὐδὲ ἀνάγκην τινὰ ἔξει τοῦ εὐθὺς μετὰ τὸ πρῶτον κινῆσαν εἶναι τὸ δεύτερον κινοῦν. οὐ γὰρ δὴ πλείω ὄντα ἀίδια ἐκ διαδοχῆς κινήσει. ταῦτα γὰρ ἀναπαύσεως δεῖται κατὰ τὴν συνέχειαν τῆς ἐνεργείας, ἃ ἐν τῷ ἐνεργεῖν κάμνει· κάμνει δὲ τὰ θνητά, τὸ δὲ ἀίδιον οὐ κάμνει. ἔτι ἵνα ἐκ τοῦ μὴ κινεῖν εἰς τὸ κινεῖν μεταβάλλῃ, δεήσει αὐτὰ κινεῖσθαι· ἀλλ' ἦν ἀκίνητα· πρῶτα γάρ. ἔδειξε δὲ διὰ τούτων, ὅτι μηδὲ πάντα τὰ κινητικὰ μέν, μὴ ἀίδια δὲ οἷά τε αἴτια εἶναι τῆς ἀιδίου κινήσεως ἐκ διαδοχῆς κινοῦντα. ἔδειξε δὲ πρότερον ὅτι οὐδὲ πάντα ἅμα. δῆλον οὖν καὶ ἐκ τῶν νῦν εἰρημένων, ὅτι τὸ ἑκάστης συνεχοῦς κινήσεως ἀίδιον κινητικὸν αἴτιον ἓν εἶναι βούλεται. οὕτω δὲ καὶ ἐν τῇ Μετὰ τὰ φυσικὰ ἐκ τῶν συνεχῶς κινουμένων κυκλοφορητικῶν σωμάτων τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀκινήτων μὲν πρώτως δὲ κινούντων αἰτίων ἐπεχείρησεν εὑρεῖν. Ἀπορήσοι δὲ ἄν τις εἰκότως, ὡς οἶμαι, πῶς τῷ ἐν ἀρχῇ δειχθέντι, ὅτι ἀνάγκη ἀεὶ κίνησιν εἶναι ἕπεται τὸ συνεχῆ εἶναι· τὸ γὰρ ἀεί φησι συνεχές, τὸ δὲ ἐφεξῆς οὐ συνεχές. καίτοι οὐχ ὡς συνεχής, ἀλλ' ὡς ἐφεξῆς ἀεὶ οὖσα κίνησις ἐν τοῖς φθάσασι λόγοις ἐδείχθη, εἴπερ ἀεὶ πρὸ τῆς πρώτης ὑποτιθεμένης μεταβολῆς ἄλλην ἔδειξε προτέραν καὶ μετὰ τὴν τελευταίαν ἄλλην ὑστέραν. αἱ δὲ τοιαῦται κινήσεις ἐφεξῆς εἰσιν, ἀλλ' οὐ συνεχεῖς. [35]

in Ph 10 1256 εἰ οὖν τὸ μὲν ἀεὶ συνεχές, ὥς φησι, τὸ δὲ ἐφεξῆς οὐ συνεχές, συνάγεται ἐν δευτέρῳ σχήματι κατηγορικῶς, ὅτι τὸ ἐφεξῆς οὐκ ἀεί. εἰ οὖν ἡ δειχθεῖσα κίνησις ἐφεξῆς ἦν, οὐ δέδεικται δι' ἐκείνης τῆς δείξεως, ὅτι ἀεὶ κίνησίς ἐστιν, οὐδὲ ὅτι μία· ὥστε οὐδὲ ὅτι ἓν τὸ κινοῦν δειχθήσεται, ὡς νῦν εἶπεν, ἐκ τοῦ δεδεῖχθαι, ὅτι ἀνάγκη ἀεὶ κίνησιν εἶναι. οὕτω γὰρ ἐδείχθη ἀεὶ ὡς ἐφεξῆς, ἀλλ' οὐχ ὡς συνεχής. ἡ μὲν οὖν ἀπορία τοιαύτη ἂν εἴη· ῥητέον δὲ ἴσως, ὅτι ἐν ἀρχῇ μὲν ἐδείχθη, ὅτι ἀεί ἐστι κίνησις κινήσεως ἐφεξῆς· τοῦτο γὰρ ἐναργὲς ἦν ἐν τοῖς προσεχέσιν ἡμῖν τοῖς ὑπὸ σελήνην ὑπάρχον, ἐν οἷς πρὸ πάσης κινήσεως ἄλλην ἀνάγκη προϋπάρχειν καὶ μετὰ πᾶσαν ἄλλην μεθυπάρχειν. ἐλήφθη δὲ λοιπὸν ἐξ ὑποθέσεως, ὅτι πρὸ τῆς ἐφεξῆς ἀεὶ ἔστιν ἡ συνεχὴς ἀεὶ ἡ τοῦ ἀνεκλείπτου τῆς ἐφεξῆς αἰτία. τὸ οὖν εἰρημένον ἐνταῦθα εἰ δὲ ἀε ί , ἀνάγκη συνεχῆ εἶναι · τὸ γὰρ ἀεὶ συνεχέ ς , τὸ δὲ ἐφεξῆς οὐ συνεχὲς δηλοῖ, ὅτι τὸ ἐφεξῆς, καθ' ὃ ἐφεξῆς, οὐκ ἔστι συνεχὲς οὐδὲ τὸ ἀεὶ ἐξ ἀνάγκης ἔχει. ἐπεὶ οὖν δέδεικται ἀνέκλειπτον τὸ ἐφεξῆς τῆς κινήσεως ἐν τοῖς ὑπὸ σελήνην, ἀπὸ συνεχοῦς τινος ἀνάγκη τὸ ἀνέκλειπτον καὶ ἀεὶ τῷ ἐφεξῆς ὑπάρχειν· μὴ γὰρ οὔσης συνεχοῦς καὶ ἀιδίου τῆς οὐρανίας κινήσεως, οὐκ ἂν ἡ τῶν ὑπὸ σελήνην κίνησις ἐφεξῆς οὖσα ἀνέκλειπτος καὶ ἀίδιος ἦν. ὅτι δὲ ἐξ ὑποθέσεως ἐλήφθη, τὸ ἀνεκλείπτου δειχθείσης τῆς ἐφεξῆς κινήσεως εἶναι συνεχῆ κίνησιν, δηλοῖ προελθὼν αὐτός, ἐν οἷς φησιν "ἅμα δὲ καὶ τὸ νῦν καὶ πρότερον ὑποτεθέν, ὅτι ἐνδέχεταί τινα κίνησιν εἶναι συνεχῆ καὶ ἀίδιον, φανερὸν ἔσται τῇ αὐτῇ μεθόδῳ", καὶ δείκνυσιν, ὅτι μόνη τῶν ἄλλων κινήσεων ἡ

κυκλοφορία τοιαύτη ἐστίν. εἰ οὖν οὔσης ἐν τοῖς ὑπὸ σελήνην τῆς ἐφεξῆς ἀνεκλείπτου κινήσεως, ἀνάγκη τὴν φύσει προτέραν προϋπάρχειν τὴν συνεχῆ καὶ μίαν καὶ ἀίδιον καὶ τοῦ ἀεὶ τῷ ἐφεξῆς αἰτίαν, οὔσης δὲ μιᾶς καὶ συνεχοῦς καὶ ἀιδίου κινήσεως ἀνάγκη καὶ τὸ κινοῦν αὐτὴν ἓν εἶναι καὶ ἀίδιον, εἰκότως ἐκ τοῦ ἐν ἀρχῇ δεδειγμένου περὶ τοῦ ἀεὶ κίνησιν ἐφεξῆς εἶναι δείκνυσθαί φησιν, ὅτι καὶ συνεχῆ καὶ μίαν κίνησιν ἀνάγκη εἶναι ἀεί, καὶ τὸ κινοῦν αὐτὴν ἓν καὶ ἀίδιον, εἴπερ μία κίνησις ἡ ὑ φ ’ ἑνὸς τοῦ κινοῦντος καὶ ἑνὸς τοῦ κινουμένο υ. p. 259a20 Ἔκ τε δὴ τούτων πιστεύσειεν ἄν τις ἕως τοῦ ὥστε καὶ τὸ ἐν τῷ σώματι ὂν καὶ τῇ μοχλείᾳ κινοῦν ἑαυτ ό . Πολλαχῶς δείξας, ὅτι ἔστι τι πρώτως κινοῦν ἀκίνητον, πιστεύσειεν ἄν τι ς, φησί, τοῦτο καὶ ἐπὶ τὰς ἀρχὰς τῶν κινούντων ἐπιβλέψας, τουτέστι τὰς ἐν τοῖς ζῴοις ψυχὰς καὶ αὐτὰς ἀρχὰς καὶ ἀκινήτους ἀρχὰς δοκούσας τῶν κινήσεων. εἰ γὰρ αὗται μήτε πάσης τοῦ ζῴου κινήσεως ἀρχαὶ οὖσαι φαίνονται (οὔτε γὰρ αὐξήσεως οὔτε φθίσεως οὔτε ἀναπνοῆς, ἀλλ’, εἴπερ ἄρα, τῆς κατὰ τόπον μόνης κινήσεως τῆς καθ’ ὁρμὴν αἴτιαί εἰσιν αἱ τῶν ζῴων ψυχαί, καὶ οὐδὲ ταύτης κυρίως ἀρχαί· ἔξωθεν γὰρ καὶ ταύτης αἱ ἀρχαὶ δειχθήσονται), εἰ δὲ μηδὲ ἀκίνητοι κατὰ πάντα τρόπον εἰσίν, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς κινοῦνται τοῖς ὑφ’ ἑαυτῶν κινουμένοις σώμασι συγκινούμεναι, δῆλον ὅτι οὐκ εἰσὶν αὗται κυρίως ἀρχαὶ τῆς κινήσεως, ἀλλ’ ἔστιν ἄλλη τις πρὸ τούτων. [5]

in Ph 10 1257

ὁ μὲν οὖν εἱρμὸς τῆς προκειμένης ἐπιχειρήσεως τοιοῦτός ἐστιν· εἰπὼν δέ, ὅτι καὶ ἐκ τῶν προειρημένων πιστεύσειεν ἄν τις εἶναί τι πρῶτον ἀκίνητον καὶ πάλιν ἐπιβλέψας ἐπὶ τὰς ἀρχὰς τῶν κινούντων, ἐξέτρεψε τὸν λόγον ἐπὶ τὴν ἔφοδον, καθ’ ἣν ηὑρέθησαν τὰ τῶν κινήσεων αἴτια. ἀρχὴ δὲ πανταχοῦ τὸ φανερὸν τοῦ ἀφανοῦς γίνεται. ἐπειδὴ οὖν προφανές ἐστιν, ὅτι τινὰ τῶν ὄντων ὁτὲ μὲν κινεῖται ὁτὲ δὲ ἠρεμε ῖ, ὥσπερ τὰ ζῷα φαίνεται καὶ τὰ φυσικὰ σώματα κινούμενα μὲν φυσικῶς ἐπὶ τοὺς οἰκείους τόπους, ἐν τούτοις δὲ κατὰ φύσιν ἠρεμοῦντα, τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ἐκ τῶν παρὰ φύσιν κινουμένων δείκνυται (ἡ γὰρ παρὰ φύσιν κίνησις ἔκστασίς ἐστιν ἀπὸ τῆς κατὰ φύσιν ἠρεμίας βιαίως γινομένη), καὶ διὰ τούτου φησὶ γέγονε δῆλο ν , ὅτι οὔτε πάντα τὰ ὄντα ἀεὶ κινεῖται, ὡς Ἡράκλειτος ἐδόκει λέγειν, οὔτε πάντα ἀεὶ ἠρεμεῖ οὔτε τὰ μὲν ἀεὶ ἠρεμε ῖ , τὰ δὲ ἀεὶ κινεῖτα ι. τὰ γὰρ ποτὲ μὲν κινούμενα ποτὲ δὲ ἠρεμοῦντα ἐλέγχει ταῦτα τὰ τῆς διαιρέσεως τμήματα. ὄντων δὲ τούτων τῶν ποτὲ μὲν κινουμένων ποτὲ δὲ ἠρεμούντων, καὶ προφανῶν ὄντων, ζητεῖ πάντως ὁ λόγος, εἰ τῶν μέσων τούτων καὶ ἐπαμφοτεριζόντων ἐν τοῖς οὖσιν ὄντων ἐστὶ καὶ τὰ ἄκρα τὰ μὲν ἀεὶ ἀκίνητα, τὰ δὲ ἀεὶ κινούμενα. καὶ προϊόντες ἐπὶ τὴν τούτου δεῖξιν ἔθεμεν ἅπαν τὸ κινούμενον ὑπό τινος κινεῖσθαι, ὅπερ καὶ ἐν τῷ πρὸ τούτου δέδεικται βιβλίῳ, τὸ δὲ κινοῦν ἢ ἀκίνητον ἀνάγκη εἶναι ἢ κινούμενο ν , καὶ εἰ κινούμενο ν , ἢ ὑ φ ’ ἑαυτοῦ ἢ ἀεὶ ὑ π ’ ἄλλο υ, ὥστε ἀεὶ τὸ κινοῦν ὑπό τινος ἔξωθεν κινεῖσθαι. τούτου οὖν ὄντος ἀτόπου, ἵνα μὴ ἐπ’ ἄπειρον ἴωμεν, ἀρχαὶ τῶν κινουμένων ἐφάνησαν δύο, προσεχὴς μὲν τὸ ἑαυτὸ κινοῦν, πάντων δὲ τὸ ἀκίνητον. καὶ πᾶν τὸ αὐτοκίνητον τὸ κινοῦν ἀκίνητον ἔχον ἐφάνη. οὐ μόνον δὲ κατὰ τὸν λόγον ηὑρέθη τὸ αὐτοκίνητον ὡς ἐξ ἀνάγκης προϋπάρχον τῶν κινούντων καὶ κινουμένων, ἵνα μὴ ἐπ’ ἄπειρον ἴωμεν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς αἰσθήσεως δῆλον, ὅτι ἔστι τινὰ τῶν ὄντων κινούμενα καὶ ἱστάμενα, ἃ οὐκ ἔξωθεν τὸ κινοῦν καὶ ἱστάνον ἔχει, ἀλλ’ ἐν αὐτοῖς, ὥσπερ τὰ ζῷα καὶ ὅλως ὅσα ψυχὴν ἔχει. καὶ γὰρ καὶ τὰ φυτὰ ἔνδοθεν τρέφεταί τε καὶ αὔξεται καὶ φθίνει· τὰ γὰρ φυσικά, κἂν ἔχῃ ἐν ἑαυτοῖς ἀρχὴν κινήσεως, οὐχ ὡς πρὸς τὸ κινεῖν ἔχει τὴν ἀρχήν, ὡς εἴρηται πρότερον, ἀλλὰ πρὸς τὸ πεφυκέναι κινεῖσθαι. εἴρηται γάρ, ὅτι τὰ φυσικὰ “κινήσεως ἀρχὴν ἔχει, οὐ τοῦ κινεῖν οὐδὲ τοῦ ποιεῖν, ἀλλὰ τοῦ πάσχειν”. τοῦ δὲ τὰ ζῷα καὶ ὅλως τὰ ἔμψυχα αὐτοκίνητα νομίζεσθαι τεκμήριον παράγει τὸ ἐκ τούτων ἀπορεῖν, μήποτε γενητή ἐστιν ἡ κίνησις, ὡς φανερῶς ἐν τούτοις γινομένης κινήσεως τῆς μὴ πρότερον οὔσης. [35]

in Ph 10 1258

ἐδόκει γὰρ ἀκίνητά ποτε ὄντα μεταβάλλειν ἐξ ἑαυτῶν εἰς τὸ κινεῖσθαι. πρὸς ἣν ἀπορίαν ἐνισταμένην τῷ ἀγένητον εἶναι τὴν κίνησιν ὑπήντησεν κατ᾽ ἀρχὰς τοῦ βιβλίου δεικνύς, ὅτι μὴ ἔστιν ἀκίνητα τὰ ζῷα, ἐπειδὰν μὴ κινῆται τὴν ἐξ ἑαυτῶν κίνησιν· αὕτη δέ ἐστιν ἡ καθ᾽ ὁρμὴν γινομένη μεταβατικῶς. ὑπερθέμενος δὲ τότε τὸν περὶ τούτου λόγον, ὡς ὕστερον περὶ αὐτοῦ σαφέστερον ἐρῶν, νῦν λέγει κατ᾽ ἄλλην ἐπιβολὴν δεικνύς, ὅτι ἣν κινεῖ κίνησιν ἑαυτὰ τὰ ζῷα, οὐχὶ πρότερον ἠρεμοῦντα τέλεον ἄρχεται ἑαυτὰ κινεῖν, ἀλλ᾽ ἐνούσης τινὸς ἐν αὐτοῖς κινήσεως τῆς ὑπὸ τῶν ἔξωθέν τινος ἐγγινομένης ὑπ᾽ ἐκείνης καὶ ἐξ ἐκείνης ἡ εἰς τὴν ἑαυτῶν κίνησιν αὐτοῖς μεταβολὴ γίνεται. μία γάρ ἐστι κίνησις, ὡς καὶ πρόσθεν εἶπεν, ἣν ἑαυτὰ κινεῖ τὰ ζῷα, ἡ κατὰ τόπον μεταβατική, καὶ οὐδὲ ταύτην κυρίως καὶ πάντῃ ἐξ ἑαυτῶν κινεῖται· οὐ γὰρ ἐν αὐτοῖς ἡ πρώτη τῆς τοιαύτης κινήσεως ἀρχή, ἀλλὰ κινεῖται μέν τινας κινήσεις ἄλλας φυσικῶς καὶ οὐκ ἐξ ἑαυτῶν, ὡς τὴν κατὰ αὔξησιν καὶ μείωσιν καὶ τὴν κατὰ ἀναπνοὴν καὶ ὕπνον καὶ ἐγρήγορσιν. ὧν κινήσεων οὐκ αὐτὸ αὑτῷ αἴτιον τελέως τὸ ζῷον, ἀλλὰ τὸ κυκλοφορητικὸν σῶμα. καὶ τῆς μὲν ἀναπνοῆς τὸ περιέχον, ἀήρ, αὐξήσεως δὲ καὶ ὕπνου καὶ ἐγρηγόρσεως ἡ τροφὴ αἰτία. πεττομένης μὲν γὰρ αὐτῆς καθεύδει τὰ ζῷα διὰ τὸ καταλαμβάνεσθαι τὰ αἰσθητήρια ὑπὸ τῶν ἐκ τῆς τροφῆς ἀναθυμιάσεων καρουσῶν τῷ βάρει τῆς ὑγρότητος καὶ μὴ συγχωρουσῶν ἐνεργεῖν κατ᾽ αὐτὰ τὸ ζῷον. πάλιν δὲ αὖ μετὰ τὴν πέψιν λεπτυνομένων καὶ κινουμένων τῶν περιττωμάτων ἀφυπνίζεται τὸ ζῷον. καὶ τότε κινεῖ ἑαυτὸ τῆς πρώτης ἀρχῆς ἔξωθεν οὖση ς. τοῦ γὰρ διυπνισθῆναι αἰτία ἡ τῆς τροφῆς πέψις καὶ τῶν ἀναθυμιάσεων κίνησις, ἥτις οὐκ ἔστιν ἐξ ἑαυτοῦ τοῦ ζῴου ἁπλῶς, ἀλλ᾽ ἐκ τῆς τροφῆς καὶ τῆς φυσικῆς, ἀλλ᾽ οὐ τῆς καθ᾽ ὁρμὴν ἐνεργείας. τὸ δὲ δεῖσθαι μὲν τὰ ζῷα τροφῆς τε καὶ ὕπνου, μὴ δύνασθαι δὲ καθεύδοντα ἅμα καὶ τὴν ἐξ αὐτῶν κίνησιν κινεῖσθαι, αἴτιόν ἐστι τοῖς ζῴοις τοῦ μὴ κινεῖν ἑαυτὰ συνεχῶς. εἰπὼν δὲ τῆς πρώτης ἀρχῆς ἔξωθεν οὔσης ἐπήγαγεν· ἄλλο γὰρ τὸ κινοῦν αὐτὸ κινούμενον καὶ μεταβάλλον πρὸς ἕκαστον τῶν κινούντων ἑαυτ ά . ἄλλο δὲ λέγει τὸ κυκλοφορητικὸν σῶμα· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ τὰ ἔξωθεν προσπίπτοντα κινοῦν καὶ μεταβάλλον τῇ ἑαυτοῦ συνεχεῖ κινήσει πρὸς ἕκαστον, τουτέστιν οἰκείως ἑκάστῳ τῶν ὑπὸ σελήνην αὐτοκινήτων. κινεῖ δὲ τὰ προσπίπτοντα ἔξωθεν τὰς φυσικὰς κινήσεις οἷον τὰς κατ᾽ ἀλλοίωσιν· ὑπ᾽ ἐκείνου γὰρ θερμαινόμενα ἢ ψυχόμενα τὰ προσπίπτοντα ἢ ἄλλην τινὰ μεταβολὴν οἰκείαν τοῖς αὐτοκινήτοις μεταβάλλοντα κινεῖ αὐτά. καὶ διὰ τοῦτο οὐ συνεχῶς ἑαυτὰ κινεῖ τὰ ζῷα, διότι ἀκολουθεῖ ταῖς ἔξωθεν προσπιπτούσαις κινητικαῖς ἀρχαῖς. καὶ δεῖται καὶ ἀναπαύσεως καὶ ὕπνου, διὰ δὲ τοῦ μήτε ἀκίνητά ποτε ὄντα τὰ ζῷα ἐνδέχεσθαι κινεῖν ἑαυτά, καὶ ταύτης δὲ τῆς κινήσεως, ἣν ἐξ ἑαυτῶν δοκεῖ κινεῖσθαι, ἔξωθεν εἶναι τὸ πρῶτον αἴτιον κινούμενον καὶ μεταβαλλόμενον πρὸς ἕκαστον αὐτῶν ὑπό τινος ἀεικινήτου, ἀνῄρηται τὸ ἐν τοῖς ζῴοις γένεσιν κινήσεως γίνεσθαι μὴ πρότερον ὅλως οὔσης. [40]

in Ph 10 12 δείξας δὲ διὰ τῶν εἰρημένων, ὅτι οὐκ ἔστι κυρίως ἀρχὴ κινήσεως τὸ ἐν τοῖς αὐτοκινήτοις κινοῦν, διότι καὶ τοῦτο ἔξωθεν ἔχει τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως, ἐφεξῆς δείκνυσιν, ὅτι οὐδὲ ἀκίνητον κυρίως ἐστὶ τὸ ἐν τοῖς αὐτοκινήτοις κινοῦν· ἐν πᾶσι γὰρ τούτοις τὸ κινοῦν πρῶτον, τουτέστιν ἡ ψυχή, αἴτιον ὂν τοῦ αὐτὸ ἑαυτὸ κινεῖ ν. διὰ γὰρ τὴν ψυχὴν αὐτοκίνητόν ἐστι τὸ ζῷον· τοῦτο οὖν τὸ πρώτως κινοῦν κινεῖται ὑ φ ᾽ ἑαυτοῦ διὰ μέσου τοῦ σώματος, κατὰ συμβεβηκὸς μέντοι κινεῖ ἑαυτὸ τὴν τοιαύτην κίνησιν· κινοῦν γὰρ τὸ σῶμα μεταβάλλειν τὸν τόπον ὑπὸ τῆς ἑαυτοῦ μοχλείας ποιεῖ. καὶ συμμεταβάλλει τὸν τόπον αὐτὸ ἐν τῷ σώματι ὄν, ὥστε τῇ μοχλείᾳ ἑαυτὸ κινεῖν, κατὰ συμβεβηκὸς μέντοι· τῷ γὰρ τὸ σῶμα κινεῖν, ἐν ᾧ ἐστι. μοχλείᾳ δὲ ἀπείκασε τὴν ὑπὸ τῆς ψυχῆς τοῦ σώματος γινομένην ἐν τοῖς ζῴοις κίνησιν, ἢ ὡς καὶ τῆς ψυχῆς ἔξωθεν ἐχούσης τὴν αἰτίαν τοῦ κινεῖν τὸ σῶμα, ὡς καὶ οἱ μοχλοὶ ὄργανα ὄντες τῶν πρώτως κινούντων, ἢ τῷ τοὺς μοχλοὺς προσκειμένους ἀεὶ κινεῖν τὰ ἀπωθούμενα καὶ οὐ χωριζομένους, οὕτω δὲ καὶ τὴν ψυχὴν συνοῦσαν ἀεὶ τῷ σώματι κινεῖν αὐτό· ἢ μᾶλλον διὰ τὸ

βίαιον καὶ μὴ κατὰ φύσιν εἶναι τῷ σώματι τὴν τοιαύτην κίνησιν· ἄλλη γὰρ ἡ κατὰ φύσιν ἑκάστου τῶν ἐν τῷ σώματι στοιχείων κίνησις, τῆς μὲν γῆς κάτω, τοῦ δὲ πυρὸς ἄνω. διὸ καὶ κάμνει κινούμενα τὴν ὑπὸ τῆς ψυχῆς κίνησιν καὶ οὐ δύναται διαρκεῖν ἐπὶ πολύ· καίτοι τὰς κατὰ φύσιν κινήσεις τὰς ἐπὶ τοὺς αὐτῶν τόπους κινούμενα οὐ κάμνει. σημεῖον δὲ τὸ πλησίον τοῦ οἰκείου τόπου γινόμενον ἕκαστον αὐτῶν θᾶττον κινεῖσθαι. τῇ δὲ μοχλείᾳ κινεῖν εἶπεν ἑαυτὸ οὐ προηγουμένως, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός· προηγουμένως γὰρ τὸ σῶμα κινεῖ τῇ μοχλείᾳ. p. 259b20 Ἐξ ὧν ἔστι πιστεῦσα ι , ὅτι εἴ τί ἐστι τῶν ἀκινήτων μὲν ἕως τοῦ συνεχὲς ὂν πρὸς τὴν ἀρχή ν . Εἰπών, ὅτι τὸ ἐν τοῖς αὐτοκινήτοις κινητικὸν ἀκίνητον ὂν καθ’ αὑτὸ κατὰ συμβεβηκὸς καὶ αὐτὸ κινεῖται τῷ σώματι συγκινούμενον τροφῆς δεομένῳ καὶ ὕπνου καὶ ἐγρηγόρσεως καὶ διὰ τοῦτο συνεχῆ κίνησιν μὴ κινουμένῳ, συνήγαγεν ὅτι, εἴ τί ἐστι τῶν ἀκινήτων μὲν κινούντων δὲ καὶ ἑαυτὰ κατὰ συμβεβηκός, ὅτι οὔτε κατὰ συμβεβηκὸς δυνατὸν συνεχῆ κίνησιν κινεῖν ἐπὶ τῶν θνητῶν ζῴων ποιούμενος τὸν λόγον τῶν τροφῆς καὶ ὕπνου δεομένων καὶ διὰ τοῦτο μὴ δυναμένων συνεχῆ κίνησιν κινεῖσθαι τὴν οἰκείαν τοῖς ζῴοις τὴν καθ’ ὁρμὴν μεταβατικὴν κατὰ τόπον οὖσαν. [35]

in Ph 10 1290 εἰ γὰρ τὰ κινούμενα σώματα μὴ πέφυκε συνεχῶς κινεῖσθαι, οὐδὲ τὸ κινοῦν συνεχῶς κινεῖ οὔτε αὐτὰ τὰ σώματα οὔτε ἑαυτὸ κατὰ συμβεβηκὸς τῷ ἐν κινουμένῳ τῷ σώματι εἶναι. τούτῳ οὖν δειχθέντι τῷ τὰ ἐν τοῖς αὐτοκινήτοις ἀκίνητα μὲν κινητικὰ δὲ μὴ κινεῖν συνεχῆ κίνησιν, συνάπτει ἄλλην ἐπιχείρησιν δεικνῦσαν, ὅτι πρὸ τῶν ἐν τοῖς αὐτοκινήτοις κινητικῶν ἄλλο τι εἶναι χρὴ κυριώτερον τῆς κινήσεως αἴτιον. εἰ γὰρ ἀνάγκη μὲν εἶναι συνεχῆ κίνησιν, τὰ δὲ ἐν τοῖς αὐτοκινήτοις κινητικὰ ἀδύνατον συνεχῆ κίνησιν κινεῖν ἀκίνητα μὲν ὄντα καθ’ αὑτά, κινούμενα δὲ κατὰ συμβεβηκός, δεῖ εἶναι τὸ πρῶτον κινοῦν μηδὲ κατὰ συμβεβηκὸς κινούμενον. τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ ἀκίνητον κατὰ συμβεβηκό ς. δεῖ οὖν εἶναι, φησί, τὸ τοιοῦτον αἴτιον, εἴπερ μέλλοι ἔσεσθαι, καθάπερ δέδεικται, ἄπαυστός τις ἐν τοῖς οὖσι καὶ ἀθάνατος κίνησι ς. συνεχὴς γὰρ ἡ τοιαύτη· ἡ γὰρ μὴ συνεχὴς διακέκοπται. τὸ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς κινούμενον ὡς μεταβαῖνον τόπον ἐκ τόπου (περὶ τούτων γὰρ ὁ λόγος) οὐ κινεῖ συνεχῆ κίνησιν, ὅτι μηδὲ τὸ κινούμενον ὑπ’ αὐτοῦ συνεχῶς πέφυκε κινεῖσθαι. καὶ εἴπερ μένοι, φησί, τὸ ὂν αὐτὸ ἐν αὑτῷ καὶ ἐν τῷ αὐτ ῷ. οὐ γὰρ ἔστι 〈τι〉 παρὰ τὸ ὄν, ὃν δὲ λέγει τὸν κόσμον. ὥστε ἐν αὑτῷ ἐστι καὶ ἐν τῷ αὐτῷ οὐ μεταβαίνων τόπον ἐκ τόπου, οὐδὲ ἄλλος ἐξ ἄλλου γινόμενος· καὶ τῷ εἴδει γὰρ τῆς οὐσίας ἐν τῷ αὐτῷ μένει καὶ τῇ ποιότητι τῆς κινήσεως. τὸ γὰρ κύκλῳ κινούμενον ἐν ταὐτῷ μένον κινεῖται. “καὶ οὕτως ἂν μόνως, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, δύναιτο μηδὲ κατὰ συμβεβηκὸς κινεῖσθαι τὸ κινοῦν, εἰ τὸ κινούμενον ὑπ’ αὐτοῦ ἐν ταὐτῷ μένον κινοῖτο. εἰ γὰρ τὸ μὲν ὅλον ἐστίν, ἐν ᾧ τὸ τοιοῦτον κινητικόν, τοῦτο δὲ ἐν τῷ αὐτῷ μένει (κατὰ μόρια γὰρ τῷ κύκλῳ κινουμένῳ ἡ κίνησις), οὐδ’ ἂν τὸ ἐν αὐτῷ ὂν κινοῖτο κατὰ συμβεβηκὸς ἔτι ὑφ’ ἑαυτοῦ· ἢν γὰρ κινεῖ κίνησιν τὸ σῶμα, οὐ κατὰ μεταβολὴν τοῦ ὅλου γίνεται, ἐν ᾧ ἐστιν, ὡς ἐγίνετο ἐπὶ τῶν θνητῶν ζῴων, ἃ τῇ μοχλείᾳ ἐκινεῖτο ὑπὸ τῆς ψυχῆς ἀλλάσσοντα ὅλα τοὺς τόπους· οὐ γὰρ δὴ κατὰ μόριόν τι τοῦ κύκλῳ κινουμένου τὸ κινητικὸν ἐροῦμεν εἶναι. τί γὰρ μᾶλλον τοῦτο ἢ τοῦτο πάντων ὁμοίως ὑπ’ αὐτοῦ κινουμένων; εἰ δέ τις ἀπαιτοίη, φησίν, πῶς οὖν ἐν τῷ ὅλῳ ἔσται, ἐροῦμεν, ὅτι ὅπως ἂν καὶ ὁ ἐν μέρει τινὶ λέγων αὐτὸ εἶναι τοῦ κινουμένου ὑποθῆται· οὐ γὰρ δὴ σῶμά ἐστιν, ὡς τόπον τινὰ κατέχειν ἀφωρισμένον· ἀσώματον δὲ φύσιν τινὰ καὶ οὐσίαν οὐδὲν θαυμαστὸν ἐν ὅλῳ τινὶ ἅμα εἶναι.” τῆς δὲ ἀιδιότητος τοῦ κινουμένου αἴτιον τὸ πρῶτον κινοῦν· τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ τῆς γὰρ ἀρχῆς μενούσης ἀνάγκη καὶ τὸ πᾶν μένειν συνεχὲς ὂν πρὸς τὴν ἀρχή ν· μένοι δὲ ἂν ἡ ἀρχή, εἰ μηδὲ κατὰ συμβεβηκὸς κινοῖτο. καὶ ὅτι πᾶσα κυρίως ἀρχὴ ἀίδιος (“ἀρχῆς γὰρ ἀπολομένης οὔτε αὐτή ποτε ἔκ του οὔτε ἄλλο ἐξ ἐκείνης γενήσεται”, ὡς Πλάτων φησί), καὶ τὸ πᾶν δὲ συνεχὲς ὂν πρὸς τὴν ἀρχήν, τουτέστι προσεχῶς καὶ ἀμέσως, ὑπὸ

τῆς ἀιδίου ἀρχῆς κινούμενον, ἀνάγκη καὶ αὐτὸ μένειν ἀίδιον· τῆς γὰρ ἀρχῆς ἀεὶ ὡσαύτως κινούσης ἀδύνατον μὴ καὶ τὸ προσεχῶς κινούμενον ἀίδιον εἶναι. [5]

in Ph 10 126 εἰ γὰρ τοῦτο φθείροιτο, οὔτε ἀρχὴ ἂν ἔτι ἐκεῖνο εἴη οὔτε ἀεὶ κινοῦν· ἡ γὰρ ἀρχὴ ἀεὶ σὺν τῷ οὗ ἐστιν ἀρχὴ καὶ τὸ κινοῦν σὺν τῷ κινουμένῳ. οὐκ ἰδίως δὲ νῦν περὶ τοῦ πρώτου οὐρανοῦ λέγει τοῦ προσεχῶς ὑπ' αὐτοῦ κινουμένου, ὅτι ἀίδιος (τοῦτο γὰρ ἐν τοῖς ἑξῆς δείξει), ἀλλὰ κοινῶς ὅτι τὸ πᾶν καὶ ὁ κόσμος εἴη ἂν οὕτως ἀίδιος, πάντων τῶν ἐν αὐτῷ κινουμένων ἐξ ἐκείνου τὴν ἀρχὴν ἐχόντων τῆς κινήσεως. p. 259b28 Οὐκ ἔστι δὲ ταὐτὸ κινεῖσθαι κατὰ συμβεβηκὸς ἕως τοῦ θάτερον τοῖς φθαρτοῖς μόνο ν . Εἰπόντος αὐτοῦ, ὅτι ἐπὶ τῶν ἀκινήτων μὲν κινούντων δὲ καὶ ἑαυτὰ κατὰ συμβεβηκὸς ἀδύνατον συνεχῆ κίνησιν κινεῖν, παντὸς ἦν ἀπορεῖν, πῶς οἱ οὐρανοὶ ζῷα καὶ αὐτοὶ ὄντες αὐτοκίνητα καὶ ἔχοντες τὸ κινοῦν ἀκίνητον μὲν καθ' αὑτό, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ ἑαυτὸ κινοῦν, ἀλλ' ὑφ' ἑτέρου κατὰ συμβεβηκὸς κινούμενον (ὑπὸ γὰρ τοῦ ἀπλανοῦς οἱ πλανώμενοι τὴν ἐκείνου κίνησιν κινοῦνται), συνεχῆ ὁμοίως κινοῦνται κίνησιν. ταύτην οὖν τὴν ἀπορίαν λύει λέγων μὴ εἶναι τὸ αὐτὸ τὸ κινεῖσθαι κατὰ συμβεβηκὸς ὑ φ ' ἑαυτοῦ καὶ τὸ κινεῖσθαι ὑ φ ' ἑτέρο υ . τὸ μὲν γὰρ ὑ φ ' ἑτέρου φησὶν ὑπάρχει καὶ ταῖς πλανωμέναις σφαίραις ἄλλην μὲν τὴν οἰκείαν κινουμέναις περὶ τοὺς ἑαυτῶν πόλους, ἄλλην δὲ τὴν τῆς ἀπλανοῦς, περὶ τοὺς ἐκείνης πόλους κινουμένων τῶν οἰκείων αὐτῶν πόλων. καὶ δυνατὸν συνεχῆ κίνησιν κινεῖσθαι τὴν ὑπὸ τῆς ἀπλανοῦς συνεχῶς κινουμένης καὶ κινούσης· ὑφ' ἑαυτῶν γὰρ οὐ κινοῦνται κατὰ συμβεβηκός, διότι τὸ κινοῦν ἐν ὅλῳ ἐστί, τὸ δὲ ὅλον οὐ κινεῖται· κατὰ μόρια γὰρ κινεῖται τὰ κύκλῳ κινούμενα καὶ οὐ καθ' ὅλα. τὸ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς ὑφ' ἑαυτῶν κινεῖσθαι τοῖς φθαρτοῖς ὑπάρχει μόνοις· τὸ γὰρ μόνον ἀντὶ τοῦ μόνοις εἴρηται. καὶ ὁ μὲν Ἀλέξανδρος τὰς ἐν ταῖς πλανωμέναις σφαίραις ψυχὰς κατὰ συμβεβηκὸς κινεῖσθαί φησιν, οὐχ ὑφ' ἑαυτῶν μέντοι, ἀλλ' ὑπὸ τῆς τὰ σώματα αὐτῶν κινούσης, διότι ἐν τούτοις εἰσὶ κινουμένοις οὐκ ἐπὶ τὰ αὐτά, ἐφ' ἃ κινεῖται ὑπὸ τῶν ἐν αὐτοῖς ἀκινήτων. "τὸ δὲ πρῶτον, φησίν, αἴτιον τὸ τῆς ἀπλανοῦς κινητικὸν οὔτε ὑφ' ἑαυτοῦ οὔτε ὑπ' ἄλλου κινοῖτο ἂν κατὰ συμβεβηκὸς τῷ μίαν κίνησιν κινεῖσθαι τὴν ἀπλανῆ, καὶ ταύτην ἐν τῷ αὐτῷ μενόντων τῶν πόλων, ἢ τῷ μηδὲ τὴν ἀρχὴν εἶδος εἶναι τοῦ κινουμένου σώματος, ἀλλ' οὐσίαν τινὰ κεχωρισμένην. [35]

in Ph 10 127 "ταῦτα μὲν οὖν ὁ Ἀλέξανδρος λέγει τὰς ἄλλας πάσας ψυχὰς εἴδη νομίζων ἀχώριστα τῶν σωμάτων. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐν ἄλλοις ἐξετάζειν ἐστὶν οἰκειότερον. ἐπιστῆσαι δὲ ἄξιον, μήποτε ἄλλο μὲν τὸ κατὰ συμβεβηκὸς ἡγεῖσθαι νομίζει ὁ Ἀριστοτέλης ἐπὶ τῶν θνητῶν ζῴων αὐτὸ θεωρῶν, ἄλλο δὲ τὸ ὑφ' ἑτέρου καὶ ταῖς πλανᾶσθαι λεγομέναις σφαίραις ὑπάρχον. τὸ μὲν γὰρ κατὰ συμβεβηκὸς ἀίδιον εἶναι οὐ δυνατόν, διότι παρυπόστασις τοῦ καθ' αὑτό ἐστι καὶ ἐκτροπὴ τοῦ προηγουμένου· οὐδεμία δὲ τοιαύτη φύσις ἀίδιος. τὸ δὲ ὑφ' ἑτέρου καὶ προηγούμενον ἔχειν λόγον δυνατόν. καὶ διὰ τοῦτο ὁ Ἀριστοτέλης οὕτως εἶπεν, ὅτι οὐκ ἔστι ταὐτὸν τὸ κινεῖσθαι κατὰ συμβεβηκὸς ὑ φ ' ἑαυτοῦ καὶ τὸ ὑ φ ' ἑτέρου κινεῖσθαι, οὐκ ἀξιῶν οἶμαι προσυπακούειν τῷ ὑ φ ' ἑτέρου τὸ κατὰ συμβεβηκός. p. 259b32 Ἀλλὰ μή ν , εἴ γέ ἐστί τι ἀεὶ τοιοῦτο τὸ κινοῦν ἕως τοῦ καὶ ὁτὲ μὲν ἠρεμοῦ ν , ὁτὲ δὲ κινούμενο ν . Δείξας πρῶτον, ὅτι ἔστι κίνησις ἀεί, καὶ οὔτε γέγονέ ποτε κίνησις πρότερον μὴ οὖσα οὔτε φθείρεταί ποτε, ὥστε μὴ εἶναι κίνησιν, εἶτα ἐφεξῆς δείξας, ὅτι τὸ πρώτως κινοῦν 'καθ' ἑκάστην κίνησιν', ὡς ὁ Εὔδημος προστίθησιν, ἀκίνητον εἶναι χρὴ καὶ καθ' αὑτὸ καὶ κατὰ συμβεβηκός, εἶναι δὲ καὶ ἀίδιον ὡς ἀιδίου κινήσεως αἴτιον, ἀνάγκην εἶναί φησι τὸ πρώτως κινούμενον ὑπὸ τοῦ ἀκινήτου καὶ ἀιδίου κινητικοῦ ἀίδιον καὶ αὐτὸ εἶναι· συνυπάρχει γὰρ ἀλλήλοις τὸ κινοῦν ὡς κινοῦν καὶ τὸ κινούμενον ὡς κινούμενον. αὐτὸς δὲ καὶ ἄλλην ἀπόδειξιν τούτου προστίθησι. λαβὼν γὰρ ὁμολογούμενον τὸ εἶναι γένεσιν ἀεὶ καὶ φθορὰν ἐν τοῖς οὖσιν συνημμένον τι τοιοῦτον ἐπάγει· εἰ μὴ ἔστι τι ἀίδιον κινούμενόν τε καὶ κινοῦν, οὐκ ἂν εἴη γένεσις ἀεὶ καὶ φθορά· ἀλλὰ μὴν ἔστι ταῦτα· ἔστιν ἄρα ἀίδιόν τι κινούμενόν τε καὶ κινοῦν. καὶ τὴν μὲν πρόσληψιν, ὡς εἶπον, τὴν λέγουσαν, ὅτι ἔστιν

ἀεὶ γένεσις καὶ φθορά, ὡς ὁμολογουμένην τέθεικεν· οὐ γὰρ ἂν εἴη γενέσεως γένεσις, τὸ δὲ συνημμένον δείκνυσιν οὕτως· τὸ γινόμενον καὶ φθειρόμενον δεῖται πάντως τοῦ κινοῦντος. ἢ οὖν ἀκίνητον ἢ κινούμενον ἀνάγκη τὸ κινοῦν εἶναι. ἀλλὰ τὸ μὲν ἀκίνητον ἅτε ἀμετάβλητον ὂν τὸν αὐτὸν κινήσει τρόπον, ὥστε ἢ γίνεσθαι ἢ φθείρεσθαι μόνον, τὸ δὲ κινούμενον ὑπὸ τοῦ ἀκινήτου διὰ τὸ ἐν ἐναντίοις γίνεσθαι τόποις καὶ ποτὲ μὲν προσάγειν ποτὲ δὲ ἀφίστασθαι τὸ γεννητικόν, ὡς ἐν τῇ Περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς λέγεται, οὐ τῆς αὐτῆς ἔσται κινήσεως αἴτιον, ἀλλ᾽ ἐναντίως κινούμενον ἕκαστον τῶν ἄλλων παρέξεται, καὶ τὸ αὐτὸ ποτὲ μὲν ἠρεμοῦν, ποτὲ δὲ κινούμενον. [35]

in Ph 10 1263 ἀληθὲς οὖν ὅτι εἰ μὴ ἔστι τι, ὃ κινήσει κινούμενον, οὐκ ἔσται γένεσις ἀεὶ καὶ φθορά. καὶ δῆλον ὅτι καὶ ἀίδιόν ἐστι τὸ τὰς τοιαύτας κινήσεις κινοῦν καὶ αὐτὸ κινούμενον. εἰ γὰρ ἀεί εἰσιν αὗται αἱ κινήσεις, ἀεὶ δεῖ τὸ κινοῦν αὐτὰς εἶναι. εἰ γὰρ μὴ ἀίδια εἴη τὰ τούτων τῶν κινήσεων αἴτια, ἀλλὰ γινόμενά τε καὶ φθειρόμενα, πάλιν ἄλλο τι αἴτιον τῆς τούτων γενέσεως καὶ φθορᾶς ζητηθήσεται· καὶ ἐκεῖνο πάλιν ἀκίνητον μὲν οὐκ ἂν εἴη, εἰ δὲ κινούμενον, ἢ ἀεὶ καὶ ἀίδιον ἔσται ἢ γενητὸν καὶ φθαρτόν. καὶ πάλιν ἡ αὐτὴ ζήτησις· ἀεὶ γὰρ τοῦ ἐν γενέσει ὄντος αἴτιόν τι αὐτοκίνητον ὀφείλοντος ἔχειν, εἰ μὴ εἰς ἄπειρον ἡ πρόοδος ἔσεσθαι μέλλοι, ἔσται τι πρῶτον αὐτοκίνητον ἀίδιον ὑπὸ τοῦ πρώτου κινοῦντος ἀκινήτου καὶ ἀιδίου κινούμενον συνεχῶς· οὕτω γὰρ ἥ τε κίνησις συνεχὴς καὶ ἀίδιος, καὶ ἡ γένεσις καὶ ἡ φθορὰ καὶ ἡ εἰς ἄλληλα τῶν σωμάτων μεταβολὴ ἄπαυστος. Εἰπὼν δὲ τὸ κινούμενον ὑπὸ τοῦ ἀκινήτου προσέθηκεν ἢ κινουμένου ἤδ η, διότι ὑπὸ μὲν τοῦ ἀκινήτου προσεχῶς κινεῖται ἡ ἁπλανής, ὑπὸ δὲ τοῦ ἁπλανοῦς κινουμένου ἤδη τὸ πλανώμενον. ἐν ἐναντίοις δὲ τόποις ἢ εἴδεσι λέγει, ὅτι ποτὲ μὲν πλησιάζει ἡμῖν ὁ ἥλιος καὶ τὰ ἄλλα ἄστρα διὰ τὴν ἔγκλισιν τοῦ ζῳδιακοῦ, ποτὲ δὲ ἀφίστανται ἡμῶν καὶ πρὸς τὰ νότια ὁμοίως διατίθενται καὶ ὁτὲ μὲν ὑψηλότερα γίνεται, ὁτὲ δὲ περιγειότερα. ἐν ἐναντίοις δὲ εἴδεσι, ψυχροτέροις ἢ θερμοτέροις, ὅτι κατὰ τὰς διαφόρους ἑαυτῶν θέσεις τῶν ἐναντίων εἰδῶν τούτων καὶ τῶν τοιούτων ἐστὶ ποιητικά. τάχα δὲ ἄν τις εἴποι τὰ ἐν Φαίδρῳ τοῦ Πλάτωνος ἐνταῦθα παραξέειν τὸν Ἀριστοτέλην, ὅταν ἐκεῖνος λέγῃ· “ψυχὴ πᾶσα παντὸς ἐπιμελεῖται τοῦ ἀψύχου, πάντα δὲ οὐρανὸν περιπολεῖ ἄλλοτε ἐν ἄλλοις εἴδεσι γινομένη.” πρὸς γὰρ τὴν τῶν ἐκεῖ εἰδῶν θεωρίαν διαφόρων ὄντων καὶ αἱ κινήσεις αὐτῶν γίνονται διάφοροι καὶ ἡ ἀπὸ τῶν κινήσεων ἐνταῦθα διαφορὰ ὑφίσταται. p. 260a11 Φανερὸν δὴ γέγονεν ἐκ τῶν εἰρημένων καὶ ὃ κα τ ᾽ ἀρχὰς ἠποροῦμεν ἕως τοῦ μίαν καὶ ἁπλῆν κινήσει κίνησι ν . Εἰπὼν αἴτιον εἶναι τοῦ τινὰ τῶν ὄντων γίνεσθαι καὶ φθείρεσθαι καὶ ποτὲ μὲν κινεῖσθαι, ποτὲ δὲ ἠρεμεῖν, τὴν διάφορον πρὸς αὐτὰ τῶν οὐρανίων κινήσεων σχέσιν, ὑπομιμνῄσκει ἡμᾶς, ὅτι ἐκ τῶν νῦν εἰρημένων λέλυται τὸ πρόσθεν ἀπορηθέν. ὅτε γὰρ ἔλυεν τοὺς κατασκευάζειν δοκοῦντας λόγους, ὅτι ἡ κίνησις γίνεται μὴ πρότερον οὖσα, ἔλεγεν ἄπορον εἶναι τοῖς γένεσιν κινήσεως ὑποτιθεμένοις, διὰ τίνα αἰτίαν οὐ πάντα ἢ κινεῖται ἀεὶ ἢ ἠρεμεῖ ἀεί, ἢ τὰ μὲν ἀεὶ κινεῖτα ι , τὰ δὲ ἀεὶ ἠρεμε ῖ, ἀλλ᾽ ἔστιν ἐν τῷ κόσμῳ καὶ τὰ ποτὲ μὲν κινούμενα, ποτὲ δὲ ἠρεμοῦντα. [35]

in Ph 10 1264 τούτου δή, φησί, τὸ αἴτιον νῦν γέγονε δῆλον. διότι γὰρ τὰ μὲν ὑπὸ ἀκινήτου κινεῖται ἀιδίο υ. ἀνάγκη ταῦτα ἀεὶ κινεῖσθαι, τὰ δὲ ὑπὸ κινουμένου καὶ μεταβάλλοντος ἀεί, ἀνάγκη καὶ ταῦτα ἀεὶ μεταβάλλειν. τὸ δὲ ἀκίνητο ν , ὥσπερ εἴρηται, διὰ τὸ ἀεὶ ὁμοίως ἔχειν, μίαν καὶ ἁπλῆν καὶ συνεχῆ καὶ ἀίδιον κινεῖ κίνησιν. ὥστε εἰκότως τὰ μέν ἐστιν ἀεὶ ἀκίνητα τὰ πρώτως καὶ κυρίως κινοῦντα, τὰ δὲ ἀίδια καὶ ἀεὶ κινούμενα ὁμοίως, ὅσα προσεχῶς ὑπὸ τῶν ἀκινήτων κινεῖται, τὰ δὲ γινόμενα καὶ φθειρόμενα καὶ ποτὲ μὲν κινούμενα, ποτὲ δὲ ἠρεμοῦντα, ὅσα ὑπὸ τῶν ἀεὶ μὲν κινουμένων, ἄλλοτε δὲ ἄλλην σχέσιν ἐχόντων κινεῖται. p. 260a20 Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἄλλην ποιησαμένοις ἀρχὴν ἕως τοῦ καὶ φορᾶ ς , εἰ ἔστιν ἡ μὲν πρώτη ἡ δὲ ὑστέρ α , τὴν πρώτη ν . Δείξας, ὅτι ἀιδίου τῆς κινήσεως ὁμολογηθείσης ἀνάγκη καὶ τὸ πρώτως κινοῦν ἀίδιον εἶναι καὶ τὸ πρώτως κινούμενον, ἐφεξῆς δείκνυσι ποίαν τῶν κινήσεων ἀίδιον εἶναι καὶ συνεχῆ δυνατόν.

δῆλον γὰρ ὅτι ταύτην καὶ τὸ ἀίδιον κινοῦν κινήσει καὶ τὸ ἀίδιον κινούμενον κινηθήσεται. ἀίδιον δὲ καὶ συνεχῆ εὔλογον εἶναι τὴν πρώτην τῶν κινήσεων, εἴπερ τὰς μετ' ἐκείνην. ζητεῖ οὖν, τίς ἡ πρώτη τῶν κινήσεων, καὶ διελόμενος τὰ τῆς κινήσεως εἴδη, δείκνυσιν ὅτι ἡ κατὰ τόπον κίνησις πρώτη τῶν κινήσεών ἐστι κατὰ πάντα τοῦ πρώτου τὰ σημαινόμενα, καὶ τῆς κατὰ τόπον κινήσεως ἡ κυκλοφορία, ἣν μόνην ἀίδιον εἶναι καὶ συνεχῆ δυνατόν. ὥστε καὶ πρῶτον τῶν κινουμένων καὶ ἀίδιον τὸ κυκλοφορητικὸν ἔσται σῶμα, καὶ τὸ πρῶτον κινοῦν ἀίδιον ὂν καὶ αὐτὸ τοῦτο προσεχῶς κινήσει. συναποδείκνυται οὖν τῷ τὸ κυκλοφορητικὸν πρώτως καὶ ἀιδίως κινούμενον εἶναι τὸ τὸ πρώτως κινούμενον καὶ τὸ πρώτως κινοῦν ἀίδιον εἶναι. διὸ καὶ ἀπὸ ἄλλης ἀρχῆς τοῦτο φανερὸν γίνεσθαί φησι συναναφαινόμενον τῷ τὸ πρώτως καὶ ἀιδίως κινούμενον τὸ κυκλοφορητικὸν εἶναι σῶμα. ἀρχὴν δὲ τῆς σκέψεως εἶναί φησι, πότερον ἐνδέχεται συνεχῆ κίνησιν εἶναι ἢ ο ὔ , καὶ εἰ ἐνδέχετα ι , τίς αὕτ η· αὕτη δὲ καὶ πρώτη τῶν κινήσεών ἐστιν. ἀλλὰ τὸ μέν, εἰ ἐνδέχεται συνεχῆ κίνησιν εἶναι, νῦν ὑπερθέμενος, μετ' ὀλίγον ζητήσει, νῦν δὲ ποία πρώτη τῶν κινήσεών ἐστι, δείκνυσιν. ᾧ συναποδείκνυται καὶ ποία ἡ συνεχής ἐστιν· ἡ γὰρ συνεχὴς πρώτη τῶν μὴ συνεχῶν ἐστι· καὶ γὰρ ἡ ἀίδιος τῶν μὴ ἀιδίων. ἐκθέμενος δὲ ἐν τάξει τὰ προβλήματα (πρώτη γὰρ ἡ περὶ τοῦ εἰ ἔστι ζήτησις τῆς περὶ τοῦ τί ἐστιν) ἐφεξῆς δείκνυσιν, εἰς τί χρήσιμον αὐτῷ τὸ δεῖξαι, τίς ἡ πρώτη καὶ συνεχὴς κίνησις, δυνάμει συλλογιζόμενος οὕτως· εἰ ἀναγκαῖόν ἐστι κίνησιν ἀεὶ εἶναι, ὅπερ δέδεικται, αὕτη δὲ ἡ ἀίδιος πρώτη καὶ συνεχής ἐστι (πρώτη γὰρ ἡ ἀίδιος καὶ συνεχὴς τῶν μὴ τοιούτων), ἐὰν δείξω τίς αὕτη, δῆλον ὅτι τὸ πρῶτον κινοῦν ταύτην κινεῖ προσεχῶς καὶ συστοίχως τὴν κίνησιν, ἥτις μόνη τῶν ἄλλων μία καὶ ἡ αὐτή ἐστι καὶ συνεχὴς καὶ πρώτη, διότι ὑφ' ἑνὸς τοῦ πρώτως συνεχῶς κινοῦντος γίνεται. [5]

in Ph 10 1265 p. 260a26 Τριῶν δὲ οὐσῶν κινήσεων ἕως τοῦ καὶ φορᾶ ς , εἰ ἔστιν ἡ μὲν πρώτ η , ἡ δὲ ὑστέρ α , τὴν πρώτη ν . Τριῶν οὐσῶν κατ' εἶδος κινήσεω ν , τῆς τε κατὰ μέγεθος, τουτέστι τῆς κατὰ αὔξησιν καὶ μείωσιν, καὶ τῆς κατὰ πάθος, τουτέστι τῆς ἀλλοιώσεως (αὕτη γὰρ ἐδείχθη κατὰ τὰς παθητικὰς γινομένη ποιότητας), καὶ τῆς κατὰ τόπο ν , ἣν καλοῦμεν φορά ν , ταύτην πολλοῖς ἐπιχειρήμασι δείξει πρώτην οὖσαν τῶν ἄλλων κινήσεων. καὶ τό γε πρῶτον τῶν ἐπιχειρημάτων δείκνυσι μήτε αὔξησιν δυναμένην χωρὶς ἀλλοιώσεως γενέσθαι μήτε ἀλλοίωσιν χωρὶς φορᾶς, ὥστε πρώτη κατὰ φύσιν ἡ φορὰ τῶν ἄλλων κινήσεών ἐστιν. εἰ γὰρ χωρὶς μὲν ταύτης οὐδεμία τῶν ἄλλων, ἡ δὲ φορὰ καὶ ἄνευ ἐκείνων, ὡς δειχθήσεται, δῆλον ὅτι συναναιρεῖ μὲν αὕτη τὰς ἄλλας, οὐ συναναιρεῖται δὲ ὑπ' αὐτῶν. τὰ δὲ τοιαῦτα τῇ φύσει πρῶτα. ἀλλ' ὅτι μὲν ἀλλοίωσις αὐξήσεως προϋπάρχει, δείκνυσιν ἐκ τοῦ τὸ αὐξόμενον ὑπὸ τῆς τροφῆς αὔξεσθαι, τὴν δὲ τροφὴν ἐξ ἀρχῆς ἀνομοίαν οὖσαν τῷ τρεφομένῳ καὶ ἐναντίαν πως, δι' ὃ καὶ λέγεται τὸ ἐναντίον τροφὴ τῷ ἐναντίῳ, ὕστερον εἰς τοὐναντίον μεταβάλλουσαν καὶ ἐξομοιουμένην τῷ τρεφομένῳ προσκρίνεσθαι καὶ τρέφειν καὶ αὔξειν αὐτό. μεταβολῆς ἄρα χρεία καὶ ἀλλοιώσεως· τὴν γὰρ εἰς τὰ ἐναντία κατὰ ποιότητα μεταβολὴν ἀνάγκη ἀλλοίωσιν εἶναι. φυσικώτερον δὲ λέγει νῦν περὶ αὐξήσεως τροφῆς προσθήκῃ λέγων αὔξεσθαι τὸ αὐξόμενον ἥπερ ἐν ταῖς Κατηγορίαις ἔλεγεν τὸ τετράγωνον αὔξεσθαι τῇ περιθέσει τοῦ γνώμονος. ὅτι δὲ οὐδὲ ἀλλοιωθῆναί τι δυνατὸν μὴ οὔσης φορᾶς, δῆλον, εἴπερ τὸ ἀλλοιούμενον ὑπὸ ἀλλοιοῦντός τινος καὶ μεταβάλλοντος αὐτὸ ἐκ τοῦ δυνάμει εἰς τὸ ἐνεργείᾳ ἀλλοιοῦται. τὸ δὲ μεταβάλλον αὐτὸ καὶ ἀλλοιοῦν δῆλον ὅτι οὐχ ὁμοίως ἔχει πρὸς αὐτὸ τῇ θέσει νῦν τε, ὅτε μεταβάλλει αὐτό, καὶ πρότερον, ὅτε μήπω μετέβαλλεν. εἰ γὰρ ὁμοίως εἶχεν, διὰ τί μὴ καὶ τότε τὸ μὲν μετέβαλλεν, τὸ δὲ μετεβάλλετο; δεῖ ἄρα τοπικὴν κίνησιν γενέσθαι ἢ ἀμφοτέρων τοῦ τε ἀλλοιοῦντος καὶ τοῦ ἀλλοιουμένου ἢ πάντως γε τοῦ ἑτέρου αὐτῶν, ἵνα τὸ μὲν ἀλλοιώσῃ, τὸ δὲ ἀλλοιωθῇ· καὶ γὰρ καὶ ἡ τροφὴ οὐκ ἂν ἐπέφθη καὶ ἠλλοιώθη κατὰ χώραν τὴν ἑαυτῆς μένουσα, ἀλλὰ προσενεχθείσης αὐτῆς ἐκείνη μὲν ἠλλοιώθη, τὸ δὲ ἐν ἡμῖν πεπτικὸν ἠλλοίωσε. [35]

in Ph 10 1266 χρεία ἄρα φορᾶς, εἰ μέλλοι ἀλλοίωσις ἐπιτελεῖσθαι. καὶ συμπεραινόμενος τὸν λόγον εἰ ἄρα ἀνάγκη φησὶν ἀεὶ κίνησιν εἶνα ι , ἀνάγκη καὶ φορὰν ἀεὶ εἶναι πρώτην δειχθεῖσαν τῶν κινήσεω ν· ἡ γὰρ πρώτη κατὰ φύσιν ἀίδιος ἂν εἴη τῶν ἄλλων μᾶλλον. εἰ δὲ καὶ τῆς φορᾶς ἡ μὲν πρώτη ἐστὶν ἡ δὲ ὑστέρα, δειχθήσεται δὲ ἡ κυκλοφορία πρώτη οὖσα τῆς ἐπ' εὐθείας κινήσεως, αὕτη ἂν εἴη πρώτη κατὰ φύσιν πασῶν τῶν κινήσεων, εἴπερ τῆς μὲν φορᾶς ἡ κυκλοφορία πρώτη, τῶν δὲ ἄλλων ἡ φορά. p. 260b7 Ἔτι δὲ πάντων τῶν παθημάτων ἀρχὴ ἕως τοῦ μεταβάλλει κατὰ τόπον τὸ μέγεθο ς . Δεύτερον ἐπιχείρημα τοῦτο δεικνύον, ὅτι ἡ φορὰ προϋπάρχει τῶν τε κατ' ἀλλοίωσιν κινήσεων καὶ τῶν κατὰ αὔξησιν καὶ μείωσιν, καὶ οὐ μόνον τούτων, ἀλλὰ καὶ τῆς κατὰ γένεσιν καὶ φθορὰν μεταβολῆς. καὶ ὅτι μὲν τῶν κατὰ ἀλλοίωσιν δείκνυσιν οὕτως· ἀρχὴ τῶν παθημάτων, τουτέστι τῶν κατ' ἀλλοίωσιν μεταβολῶν, πύκνωσις καὶ μάνωσίς ἐστι· πύκνωσις δὲ καὶ μάνωσις σύγκρισίς ἐστι καὶ διάκρισις, ἡ μὲν πύκνωσις σύγκρισις, ἡ δὲ ἀραίωσις διάκρισις· τῶν δὲ συγκρινομένων καὶ διακρινομένων κατὰ τόπον ἐστὶν ἡ μεταβολή· ἀρχὴ ἄρα τῶν κατὰ ἀλλοίωσιν μεταβολῶν ἡ κατὰ τόπον ἐστὶν [ἡ] μεταβολή. καὶ ὅτι μὲν πάντων τῶν παθημάτων ἀρχὴ πύκνωσις καὶ μάνωσις διὰ τῶν καθ' ἕκαστον εἶδος τῆς ποιότητος ἐπιδείκνυσι· βαρὺ γάρ φησι καὶ κοῦφον καὶ μαλακὸν καὶ σκληρὸν καὶ θερμὸν καὶ ψυχρὸν πυκνότητες δοκοῦσιν καὶ ἀραιότητες εἶναί τινες, τὸ μὲν βαρὺ καὶ σκληρὸν καὶ ψυχρὸν πυκνότητες, τὰ δὲ ἐναντία τούτοις ἀραιότητες. εἴη δ' ἂν οὕτω καὶ τὸ μὲν λευκὸν καὶ τὸ γλυκὺ ὑπὸ τὴν ἀραιότητα, διότι καὶ ταῦτα δοκεῖ ὁμοίως τῷ θερμῷ διακριτικὰ εἶναι τῶν καθ' ἑαυτὰ αἰσθήσεων, τὰ δὲ ἀντικείμενα αὐτοῖς πυκνότητες. ὅτι δὲ ἡ πύκνωσις καὶ ἡ μάνωσις σύγκρισίς ἐστι καὶ διάκρισις ὀνομάτων ὄντων διαφόρων ἐπὶ τῷ αὐτῷ πράγματι, δῆλον. εἰπὼν δὲ τὴν πύκνωσιν καὶ μάνωσιν σύγκρισιν εἶναι καὶ διάκρισιν προσέθηκε κα θ ' ἃς γένεσις καὶ φθορὰ λέγεται τῶν οὐσιῶν δεικνύς, ὅτι οὐ μόνον ἀλλοιώσεως καὶ αὐξήσεως, ἀλλὰ καὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς ἡ κατὰ τόπον μεταβολὴ προηγεῖται. εἴτε γὰρ σύγκρισις καὶ διάκρισις αὐτόθεν ἐστὶν ἡ γένεσις καὶ φθορά, ὡς ἤρεσκε Δημοκρίτῳ τε καὶ Ἀναξαγόρᾳ καὶ Ἐμπεδοκλεῖ καὶ ὅσοι τὰ πρῶτα σώματα ἀπαθῆ ὑποθέμενοι τελέως ἐκ τούτων ἐγέννων τὰ ἄλλα, ἢ ὅσοι ἓν ὑποθέμενοi τὸ στοιχεῖον, ὥσπερ Ἀναξίμανδρος τὸ μεταξύ, πυκνούμενον τοῦτο καὶ μανούμενον τὰ ἄλλα ἀποδιδόναι φασίν, εἴτε καὶ κατὰ ἀλλοίωσιν ἡ γένεσις καὶ ἡ φθορά, καὶ οὕτως ὑγιὲς τὸ κατὰ σύγκρισιν καὶ διάκρισιν τὴν γένεσιν καὶ τὴν φθορὰν ἐπιτελεῖσθαι, εἴπερ πάσης ἀλλοιώσεως ὡς εἰπεῖν ἡγεῖται σύγκρισις καὶ διάκρισις. [35]

in Ph 10 1267 εἰπὼν δὲ κα θ ' ἃς γένεσις καὶ φθορὰ λέγεται προσέθηκε τῶν οὐσιῶ ν· αὗται γὰρ αἱ κυρίως γενέσεις εἰσὶ καὶ φθοραί. καὶ μέντοι περὶ τῶν κατὰ ποιότητα καὶ μέγεθος εἴρηται, ὅτι διὰ συγκρίσεως καὶ διακρίσεως ἐκεῖναι. δείξας δὲ καὶ διὰ τῆς συγκρίσεως καὶ διακρίσεως, ὅτι καὶ ἀλλοιώσεως καὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς προϋπάρχει ἡ κατὰ τόπον μεταβολή, δείκνυσιν ὅτι καὶ τῶν αὐξομένων καὶ φθινόντων μεταβάλλει κατὰ τόπον τὸ μέγεθος. οὐ μόνον δὲ τὸ αὐξόμενον καὶ μειούμενον μεταβάλλει τὸν τόπον τοῦ μὲν αὐξομένου μείζονα καταλαμβάνοντος τόπον, τοῦ δὲ μειουμένου ἐλάττονα, ἀλλὰ καὶ τὴν τροφήν, ὑφ' ἧς αὔξεται τὸ αὐξόμενον, κατὰ τόπον ἀνάγκη μεταβάλλειν, ὥστε ἅμα τῷ τρεφομένῳ καὶ αὐξομένῳ κινεῖσθαι τὴν τροφήν. καὶ πάλιν εἰ γίνοιτο μείωσις, δεῖ τι χωρισθῆναι τοῦ μειουμένου. Ἐπιστῆσαι δὲ ἄξιον, μήποτε κατὰ τὴν αὐτὴν μέθοδον τὴν ἀπὸ τῆς συγκρίσεως καὶ διακρίσεως καὶ τοῦ αὐξομένου καὶ μειουμένου προϋπάρχειν ἐνδείκνυται τὴν κατὰ τόπον μεταβολήν· καὶ γὰρ τούτων κατὰ τόπον μεταβολὴ μεγέθους τοῦ μὲν αὐξομένου συγκρινομένης αὐτῷ τῆς τροφῆς, τοῦ δὲ μειουμένου διακρινομένης ἀπ' αὐτοῦ τινος οὐσίας. κἀνταῦθα δὲ ὁ Ἀριστοτέλης συμφωνεῖν βούλεται τῷ ἑαυτοῦ καθηγεμόνι· καὶ γὰρ ὁ Πλάτων ἐν τῷ δεκάτῳ τῶν Νόμων πρώτην ἁπασῶν εἶναι λέγει τὴν κατὰ τόπον κίνησιν, ἀπὸ ταύτης δὲ ὑφίστασθαι τὴν σύγκρισιν καὶ τὴν διάκρισιν, καὶ ἀπὸ ταύτης τὴν αὔξησιν καὶ τὴν μείωσιν· "προστυγχάνοντα, γάρ φησιν, τὰ κατὰ τόπον κινούμενα,

ἑκάστοτε ἑκάστοις τοῖς ἑστῶσι μὲν διασχίζεται, τοῖς δὲ ἄλλοις ἐξ ἐναντίας ἀπαντῶσι καὶ φερομένοις εἰς ἓν γινόμενα μέσα τε καὶ μεταξὺ τῶν τοιούτων συγκρίνεται." — "καὶ μὴν καὶ συγκρινόμενα μὲν αὐξάνεται, διακρινόμενα δὲ φθίνει." ἀπὸ δὲ τῆς αὐξήσεως τὴν γένεσιν ὑφίστασθαί φησι καὶ ἀπὸ τῆς μειώσεως τὴν φθοράν. p. 260b15 Ἔτι καὶ ἐντεῦθεν ἐπισκοποῦσιν ἔσται φανερόν ἕως τοῦ καὶ τὸ κα τ ' οὐσία ν . Ὁρμήσας καὶ ἄλλας ἐπιχειρήσεις παραδοῦναι δεικνύσας, ὅτι πρώτη τῶν κινήσεών ἐστιν ἡ φορά, διαίρεσιν ποιεῖται τῶν τοῦ προτέρου σημαινομένων, ὅπερ ἐν ἀρχῇ παραλιπὼν νῦν ἀνεπλήρωσε, καὶ κατὰ πάντας τοὺς τρόπους, καθ' οὓς λέγεται κυρίως τὸ πρότερον, δείκνυσι πρώτην οὖσαν τὴν φορὰν τῶν ἄλλων κινήσεων. τρεῖς δὲ ἐνταῦθα τοῦ προτέρου τρόπους ἐξέθετο. λέγεται γὰρ πρότερόν τι τῇ φύσει, οὗ μὴ ὄντος οὐκ ἔσται τὰ ἄλλ α , ἐκεῖνο δὲ ἄνευ τῶν ἄλλω ν , καὶ τῷ χρόνῳ πρότερον, ὥσπερ τοῦ τῆτες τὸ πέρυσι, καὶ τὸ κα τ ' οὐσίαν, ὅπερ ἐστὶ 〈τὸ〉 τελειότερον· τοῦ γὰρ ἀτελοῦς πρότερον τὸ τέλειον· τοιοῦτον δὲ τὸ τὴν οἰκείαν οὐσίαν ἀπειληφός. [35]

in Ph 10 1268 "λέγοιτο δὲ ἄν, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, ἰδίως κατ' οὐσίαν προτέρα κίνησις, ἥτις οὐχ ἅπτεται τῆς οὐσίας τοῦ κινουμένου οὐδέ τινος τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ, ἀλλὰ πάντῃ τοῦ αὐτοῦ διαμένοντος αὐτοῦ γίνεται, 〈ᾗ〉 ὁμοία μόνη ἡ κατὰ τόπον ἐστί. τούτων μὲν οὖν ἐνταῦθα τῶν τοῦ προτέρου σημαινομένων ἐμνημόνευσεν, ἐν δὲ ταῖς Κατηγορίαις πρὸς τῷ κατὰ φύσιν καὶ κατὰ χρόνον προτέρῳ τέθεικεν ἄλλα τοῦ προτέρου σημαινόμενα· καὶ γὰρ τῇ τάξει πρότερον ἢ τῇ θέσει ἔλεγέν τι ἐκεῖ καὶ τὸ ἐντιμότερον. καὶ τῶν ἀντιστρεφόντων κατὰ τὴν τοῦ εἶναι ἀκολουθίαν τὸ αἴτιον ὁπωσοῦν θατέρῳ τοῦ εἶναι, ὡς τὸν πατέρα τοῦ υἱοῦ καὶ ὅλως τὸ αἴτιον τοῦ αἰτιατοῦ. ἐν δὲ τῷ Δ τῆς Μετὰ τὰ φυσικὰ πλείονας ἐκτίθεται τρόπους τοῦ προτέρου καὶ ὑστέρου· 'τό τε γὰρ ἐγγύτερον ἀρχῆς ἐν ἑκάστῳ γένει ἢ φύσει ἢ πρός τι ὡρισμένης πρότερον λέγεται καὶ τὸ πορρώτερον ὕστερον. οἷον κατὰ τόπον τῷ εἶναι ἐγγύς τινος τόπου ἢ φύσει ὡρισμένου οἷον τοῦ μέσου ἢ τοῦ ἐσχάτου ἢ πρὸς τὸ τυχόν. τὸ δὲ κατὰ χρόνον πρὸς τὸ νῦν παραβαλλόμενον ἐπὶ μὲν τοῦ παρεληλυθότος πρότερον τὸ πορρώτερον τοῦ νῦν, ὡς τὰ Τρωικὰ τῶν Μηδικῶν πρότερα, ἐπὶ δὲ τοῦ μέλλοντος τὸ ἐγγύτερον τοῦ νῦν πρότερον, ὡς ἡ αὔριον ἡμέρα τῆς μετ' αὐτὴν τῷ νῦν ὡς ἀρχῇ καὶ πρώτῳ χρησαμένων. τρίτον δὲ λέγει τὸ κατὰ κίνησιν, οἷον παῖς ἀνδρὸς πρότερον, ὅτι ἐγγύτερον τοῦ πρώτου κινήσαντος· ἀρχὴ γὰρ καὶ αὕτη τις ἁπλῶς. τέταρτον δὲ τὸ κατὰ δύναμιν· τὸ γὰρ ἄρχον τῇ δυνάμει πρότερον καὶ δυνατώτερον· τοιοῦτον δέ ἐστιν, οὗ κατὰ τὴν προαίρεσιν ἀνάγκη ἀκολουθεῖν τὸ ὕστερον· ἡ δὲ προαίρεσις ἀρχή. πέμπτον τὰ κατὰ τάξιν· ταῦτα δέ ἐστιν, ὅσα πρός τι ἓν ὡρισμένον διέστηκε κατὰ τὸν λόγον, οἷον παραστάτης τριτοστάτου πρότερον καὶ παρανήτη νήτης· ἀρχὴ δὲ κἀνταῦθα, ὅπου μὲν ὁ κορυφαῖος, ὅπου δὲ ἡ μέση. ἕκτον τὸ τῇ γνώσει πρῶτον ἄλλως μὲν τὸ κατὰ τὸν λόγον, ἄλλως δὲ τὸ κατὰ τὴν αἴσθησιν· 〈κατὰ μὲν γὰρ τὸν λόγον τὰ καθόλου πρότερα, κατὰ δὲ τὴν αἴσθησιν〉 τὰ καθέκαστα· καὶ κατὰ τὸν λόγον δὲ τὸ συμβεβηκὸς τοῦ ὅλου πρότερον, οἷον τὸ μουσικὸν τοῦ μουσικοῦ ἀνθρώπου· οὐ γὰρ ἔσται ὁ λόγος ὅλος ἄνευ τοῦ μέρους. ἕβδομον τὰ τῶν προτέρων πάθη, οἷον εὐθύτης λειότητος. τὸ μὲν γὰρ γραμμῆς καθ' αὑτὴν πάθος, τὸ δὲ ἐπιφανείας. ὄγδοον τὰ κατὰ φύσιν καὶ οὐσίαν, ὅσα ἐνδέχεται εἶναι ἄνευ ἄλλων, ἐκεῖνα δὲ ἄνευ ἐκείνων μή. ταύτῃ δέ, φησίν, τῇ διαιρέσει ὁ Πλάτων ἐχρῆτο. ἔνατον τὸ ὑποκείμενον πρότερον τοῦ ἐν ὑποκειμένῳ· διὸ ἡ οὐσία πρότερον. [35]

in Ph 10 1268 δέκατον ἄλλως μὲν κατὰ δύναμιν, ἄλλως δὲ κατὰ ἐντελέχειαν. οἷον κατὰ δύναμιν μὲν ἡ ἡμίσεια τῆς ὅλης καὶ τὸ μόριον τοῦ ὅλου καὶ ἡ ὕλη τῆς οὐσίας προτέρα, κατ' ἐντελέχειαν δὲ ὑστέρα. διαλυθέντος γὰρ τοῦ κατ' ἐντελέχειαν ἔσται ταῦτα.' τοιαύτην μὲν οὖν καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ πραγματείᾳ τὴν τοῦ προτέρου καὶ ὑστέρου διαίρεσιν παραδέδωκεν ἐντελεστέραν. ἐνταῦθα δὲ ἐπὶ κινήσεως ζητῶν τὸ πρότερον καὶ ὕστερον, ὅσα χρήσιμα πρὸς αὐτὴν σημαινόμενα παρέλαβεν· τὸ γὰρ κατὰ θέσιν, εἴπερ ὅλως εἴη ἐν τῇ κινήσει, κατὰ τὸν χρόνον ἂν λαμβάνοιτο, ἢ

τάχα ἡ τῶν προτέρων κατὰ θέσιν σωμάτων προτέρα ἂν καὶ αὐτὴ λέγοιτο τῇ θέσει. ἐκείνῳ δὲ ἐφιστάνειν ἄξιον, ὅτι ἐν μὲν τῇ Μετὰ τὰ φυσικὰ συνῆψε τὸ κατὰ φύσιν καὶ κατ᾽ οὐσίαν, ἐνταῦθα δὲ διεῖλεν αὐτό. p. 260b19 Ὥστε ἐπεὶ κίνησιν μὲν ἀνάγκη εἶναι συνεχῶς ἕως τοῦ ἢν κινεῖ τὸ πρῶτον κινοῦ ν . Προθέμενος δεῖξαι τὴν φορὰν πρώτην τῶν κινήσεων κατὰ πάντα τοῦ πρώτου τὰ σημαινόμενα, πρῶτον ὅτι κατὰ φύσιν πρώτη δείκνυσι, προλαβὼν ὅτι ἀναγκαῖον ἀεὶ κίνησιν εἶναι· τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ εἶναι συνεχῶ ς. ἀποδέδεικται δὲ ἤδη, ὅτι ἀγένητός ἐστιν ἡ κίνησις. ἔχων δὲ ἐναργὲς καὶ τὸ τὴν ἀίδιον κίνησιν πρώτην εἶναι τῆς ποτὲ οὔσης καὶ πάλιν μὴ οὔσης συλλογίζεται οὕτως· ἡ πρώτη κατὰ φύσιν κίνησις ἀίδιός ἐστιν, ἐπειδὴ ἀνάγκη ἀίδιον εἶναι κίνησιν· ἡ ἀίδιος κίνησις ἡ συνεχής ἐστιν, ἡ συνεχὴς κίνησις ἡ κατὰ φοράν ἐστιν· ἡ ἄρα πρώτη κίνησις κατὰ φύσιν ἡ κατὰ φοράν ἐστι. καὶ ὅτι κατὰ φύσιν πρώτη δείκνυσιν ἐκ τοῦ μὴ ἀντιστρέφειν κατὰ τὴν τοῦ εἶναι ἀκολουθίαν, ἀλλὰ ταύτην μὲν τῶν ἄλλων κινήσεων μὴ δεῖσθαι πρὸς τὸ εἶναι (οὔτε γὰρ αὐξάνεσθαι οὔτε ἀλλοιοῦσθαι τὸ φέρον ἀνάγκη, ἀλλ᾽ οὔτε γίνεσθαι ἢ φθείρεσθαι), τούτων δὲ οὐδεμίαν ἐνδέχεται εἶναι τῆς συνεχοῦς μὴ οὔση ς , ἣν κινεῖ τὸ πρῶτον κινοῦ ν. δέδεικται γάρ, ὅτι πάντων ἀρχὴ τῶν κινουμένων ἐστὶ τὸ αὐτοκίνητον, τούτου δὲ ἀρχὴ τὸ ἀκίνητον. ἀνάγκη δὲ τὴν ἀίδιον κίνησιν ἢ συνεχῆ ἢ ἐφεξῆς εἶναι. βέλτιον δὲ τὸ συνεχῆ τὴν ἀίδιον κυρίως εἶναι ἢ ἐφεξῆς· μία γὰρ αὕτη ἑνὸς ὄντος τοῦ κινοῦντος, τὸ δὲ ἐφεξῆς οὐχ ἕν. τὸ δὲ βέλτιον ἀεὶ ἐν τοῖς φυσικοῖς ὑπολαμβάνομεν εἶναι, ἂν ᾖ δυνατόν· ὅτι δὲ δυνατὸν εἶναί τινα συνεχῆ κίνησιν, δειχθήσεται ὕστερον, καὶ ὅτι οὐδεμίαν ἄλλην οἷόν τε εἶναι συνεχῆ ἢ τὴν φοράν· νῦν δὲ ὡς ὑποκείμενα τέως εἴληπται. p. [35]

in Ph 10 1270 260b29 Ἔτι χρόνῳ πρώτην ἕως τοῦ οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδεμία μεταβολῶ ν . Δείξας φύσει πρώτην οὖσαν τῶν ἄλλων κινήσεων τὴν φορὰν ἐφεξῆς, ὅτι καὶ τῷ χρόνῳ πρώτη δείκνυσι δυνάμει καὶ τοῦτο συλλογιζόμενος οὕτως· πρώτη κίνησις τῷ χρόνῳ ἐστίν, ἣν ἐνδέχεται τοῖς ἀιδίοις ὑπάρχειν· ἣν ἐνδέχεται τοῖς ἀιδίοις κίνησιν ὑπάρχειν, ἡ φορά ἐστιν· ἡ πρώτη ἄρα τῷ χρόνῳ κίνησις ἡ φορά ἐστι. τῶν δὲ δυεῖν τούτων προτάσεων τὴν ἐλάττονα τὴν λέγουσαν ‘πρώτην εἶναι ἣν ἐνδέχεται τὰ ἀίδια κινεῖσθαι‘ ὡς σαφῆ παρῆκεν· ὡς γὰρ τὰ ἀίδια πρῶτα τῷ χρόνῳ τῶν γενητῶν, οὕτω καὶ ἡ κίνησις, ἣν κινεῖται τὰ ἀίδια ἀίδιος οὖσα, πρώτη ἂν εἴη τῶν μὴ ἀιδίων κινήσεων, ἃς κινεῖται τὰ γενητά. τὴν δὲ μείζονα πρότασιν τέθεικε τὴν λέγουσαν, ὅτι τὴν τοπικὴν μόνην ἐνδέχεται τὰ ἀίδια κινεῖσθαι, ἣν δείξει μετ᾽ ὀλίγον. ἐπειδὴ δὲ τὰ ἐν γενέσει ὄντα ὑστέραν κινεῖται τὴν τοπικὴν κίνησιν (τελειωθέντα γὰρ ἤδη τὰ ζῷα τότε κινεῖται κατὰ τόπον· γίνεται γὰρ πρῶτον καὶ τρέφεται καὶ αὔξεται δι᾽ ἀλλοιώσεως, καὶ οὕτως κατὰ τόπον κινεῖται), δόξει μὴ ἀληθῶς εἰρῆσθαι τῷ χρόνῳ προτέραν εἶναι τῶν ἄλλων κινήσεων τὴν κατὰ τόπον. λύων οὖν ταύτην τὴν ἔνστασιν λέγει, ὅτι ἐπὶ μὲν ἑκάστου τῶν ἐν γενέσει ὄντων τελευταίαν τῶν κινήσεων τὴν κατὰ τόπον γίνεσθαι. τετελειωμένα γὰρ ἤδη μεταβαίνει κατὰ τόπον. ἀλλὰ τούτων τῶν γινομένων καὶ ἀλλοιουμένων καὶ αὐξομένων πρότερον, ἔπειτα οὕτω τοπικῶς κινουμένων, ἄλλο τι ἀνάγκη προϋπάρχειν τοπικῶς κινούμενον, ὃ καὶ τῆς γενέσεως αἴτιον τῷ γινομένῳ αὐτὸ ἀγένητον ὂν ἢ οὐ τότε γινόμενον, ἀλλὰ πρότερον, ὡς ὁ πατὴρ τοῦ υἱοῦ καὶ ὅλως τὸ γεννῆσαν τοῦ γεννηθέντο ς· τοῦτο γὰρ χρὴ κινηθῆναι κατὰ τόπον, ἵνα γεννήσῃ τὸ γεννώμενον. οὐ γινόμενον δὲ αὐτὸ αἴτιόν ἐστι γενέσεως τὸ κυκλοφορητικὸν σῶμα τοπικῶς κινούμενον. ὅσον γὰρ ἐπὶ τῇ καθ᾽ ἕκαστον γενέσει, δόξει ἡ γένεσις εἶναι πρώτη τῶν κινήσεων, διότι γενέσθαι δεῖ τὸ πρᾶγμα πρότερον, καὶ τῆς οὐσίας ὑποστάσης αὐτοῦ τότε τὰ περὶ αὐτὸ συμβεβηκότα ὑπάρξαι ἀλλοίωσιν καὶ αὔξησιν καὶ τὴν κατὰ τόπον μεταβολήν. καὶ οὕτω μὲν ἐφ᾽ ἑνὸς ἑκάστου. ἀλλ᾽ ἀναγκαῖον ἕτερόν τι κατὰ τόπον κινεῖσθαι αἴτιον τοῦ γινομένου οὐ γινόμενον αὐτὸ τότε· καὶ τούτου πάλιν τῆς γενέσεως ἕτερόν τι αἴτιον προϋπάρχει οὐ γινόμενον, ἀλλὰ ὂν τότε καὶ κατὰ τόπον κινούμενον· ὥστε ἔστι πρὸ πάσης τῆς καθ᾽ ἕκαστα γενέσεως τοπικὴ κίνησις, ἣν κινεῖται τὸ τῆς γενέσεως αἴτιον μὴ γινόμενον τότε. καὶ τούτου

ἕτερον πρότερον τὸ τὴν ἀίδιον κινούμενον τοπικῶς κίνησιν, οὐδὲ ὅλως τοῦτο γινόμενον. ‘καὶ γὰρ ἄνθρωπος ἄνθρωπον γεννᾷ καὶ ἥλιος‘, ὡς εἴρηται πρότερον. Δείξας δὲ ὅτι κἂν ἐπὶ τῶν καθ’ ἕκαστα πρώτη δοκῇ τῶν ἄλλων κινήσεων ἡ γένεσις, ἀλλὰ προϋπάρχει πάσης γενέσεως τοπικὴ κίνησις, τὸ αὐτὸ προσυπομιμνήσκει καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου. [35]

in Ph 10 1271 εἰ γὰρ εἴη πρώτη τῶν κινήσεων ἡ γένεσις, πάντα ἂν εἴη τὰ κινούμενα φθαρτ ά· δεῖ γὰρ πρῶτον γενέσθαι, εἶθ’ οὕτω κινηθῆναι τὴν ὁποιανοῦν κίνησιν, εἴπερ πρώτη τῶν κινήσεων ἡ γένεσίς ἐστι, τὸ δὲ γινόμενον φθείρεται. εἰ οὖν μὴ πάντα ἐστὶ τὰ κινούμενα γενητὰ καὶ φθαρτά, ὡς ἤδη δέδεικται ἐκ τοῦ εἶναι κίνησιν ἀίδιον καὶ ἔτι μᾶλλον δειχθήσεται, οὐδ’ ἂν γένεσις εἴη πρώτη. οὐκέτι γὰρ ἐν τοῖς ἀιδίοις μέν, κινουμένοις δὲ προϋπάρξει ἡ γένεσις. εἰ δὲ μὴ ἔστιν ἡ γένεσις πρώτη, δῆλον ὡς οὐδὲ τῶν ἄλλων τις κινήσεων, ἃς ἀνάγκη μετὰ τὴν γένεσιν ὑφίστασθαι, ἀλλοίωσίς τε καὶ αὔξησις καὶ μείωσις. καὶ γὰρ αὔξεται καὶ μειοῦται μόνα τὰ γενητά, καὶ ἀλλοίωσις τούτοις ὑπάρχει μόνοις, εἴπερ πᾶσα ἀλλοίωσις κατὰ τὰς παθητικὰς γίνεται ποιότητας, πάσχει δὲ μόνα τὰ ἐν γενέσει. εἰ οὖν αἱ μὲν ἄλλαι κινήσεις τῆς γενέσεως δεύτεραι, ἡ δὲ γένεσις τῆς φορᾶς, δῆλον ὅτι καὶ αἱ ἄλλαι κινήσεις τῆς φορᾶς ὕστεραι τῷ χρόνῳ. οὕτω καὶ ὅτι πρώτη κατὰ χρόνον τῶν ἄλλων κινήσεων ἡ φορά, ἔδειξε καὶ τὴν ἀπὸ τῆς γενέσεως ἔνστασιν ἔλυσεν. p. 261a14 Ὅλως τε εἰ φαίνεται τὸ γιγνόμενο ν , ἀτελές ἕως τοῦ αὐξανομένου δὲ καὶ φθίνοντος τὸ ποσό ν . Τὴν λύσιν τῆς ἐνστάσεως τῆς ἀπὸ τῆς γενέσεως ἐνεχθείσης ἀρχὴν τοῦ τρίτου ἐπιχειρήματος ἐποιήσατο τοῦ δεικνύντος, ὅτι καὶ κατ’ οὐσίαν πρώτη τῶν ἄλλων ἐστὶν ἡ κατὰ φορὰν κίνησις. τὸ δὲ κατ’ οὐσίαν πρῶτον καὶ κατὰ φύσιν πρῶτον ὀνομάζει συμφώνως τοῖς ἐν τῇ Μετὰ τὰ φυσικὰ περὶ τούτων εἰρημένοις. συλλογίζεται δὲ καὶ ἀποδείκνυσι τοῦτο κατηγορικῶς μὲν οὕτως· ἡ φορὰ τελευταία πᾶσιν ὑπάρχει τοῖς ἐν γενέσει· τὸ τῇ γενέσει ὕστερον τῇ φύσει πρότερόν ἐστι καὶ τῇ οὐσίᾳ. ἡ φορὰ ἄρα πρώτη καὶ κατὰ φύσιν καὶ κατ’ οὐσίαν τῶν ἄλλων κινήσεών ἐστι. καὶ ὅτι μὲν ἡ φορὰ τελευταία τοῖς ἐν γενέσει ὑπάρχει, δείκνυσιν ἐκ τοῦ τὰ μὲν κατ’ οὐσίαν ἀτελέστερα ὥσπερ τὰ φυτὰ καὶ τῶν ζῴων τὰ προσπεφυκότα, ἅπερ ζῳόφυτα καλοῦμεν, οὐδὲ ὅλως κινεῖσθαι κατὰ τόπον, τοῖς δὲ τελειουμένοις τελευταῖον ὑπάρχειν τοῦτο. ὅτι δὲ τὸ τῇ γενέσει ὕστερον τῇ φύσει καὶ τῇ οὐσίᾳ πρότερόν ἐστι, δείκνυσιν ἐκ τοῦ τὸ γινόμενον ἐν τῷ ἔτι γίνεσθαι ἀτελὲς ὂν ὁδεύειν ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ τελειότητα ὡς ἐπ’ ἀρχὴν καὶ πρῶτον τῇ φύσει· ἡ γὰρ τελειότης ἀρχὴ ὡς τὸ οὗ ἕνεκα καὶ τὸ τέλος. πρῶτον δὲ τῇ φύσει καὶ τῇ οὐσίᾳ τὸ τέλειον τοῦ ἀτελοῦς καὶ τὸ οὗ ἕνεκα τοῦ χάριν ἐκείνου· κατὰ γὰρ τὴν ἑκάστου τελειότητα τὸ κατὰ φύσιν ἐστὶν ἑκάστῳ. [35]

in Ph 10 1272 καὶ ἡ οὐσία καὶ ἀρχὴ τὸ τέλειον· τελείου γὰρ τὸ γεννᾶν. ὥσπερ οὖν ἡ τελειότης τελευταία οὖσα τῇ γενέσει πρώτη ἐστὶ τῇ οὐσίᾳ τε καὶ τῇ φύσει, οὕτω καὶ ἣν κινεῖται τελευταίαν κίνησιν τὰ γινόμενα, πρώτη τῇ φύσει καὶ τῇ οὐσίᾳ ἐστίν. αὐτὸς δὲ τῆς μὲν μείζονος προτάσεως τῆς λεγούσης τὸ τῇ γενέσει ὕστερον τῇ φύσει καὶ τῇ οὐσίᾳ πρότερον εἶναι τὴν κατασκευὴν προθεὶς ἐν τῷ φαίνεται τὸ γινόμενον ἀτελὲς καὶ ἐ π ’ ἀρχὴν ἰό ν, τῆς δὲ ἐλάττονος τῆς λεγούσης ‘ἡ φορὰ τελευταία πᾶσιν ὑπάρχει τοῖς ἐν γενέσει ‘ τὴν κατασκευὴν ὑστέραν θεὶς ἐν τῷ τὰ μὲν ὅλως ἀκίνητα τῶν ζώντων καὶ τοῖς ἑξῆς, τὰς δὲ δύο προτάσεις αὐτὰς μεσολαβήσας καὶ πρώτην μὲν θεὶς τὴν μείζονα ἐν τῷ ὥστε τὸ τῇ γενέσει ὕστερον τῇ φύσει πρότερον εἶνα ι, εἶτα τὴν ἐλάττονα ἐν τῷ τελευταῖον δὲ φορὰ πᾶσιν ὑπάρχει τοῖς ἐν γενέσει, οὕτως οὖν διαθεὶς τὸν συλλογισμὸν δυσσυναίσθητον ἐποίησεν αὐτοῦ τὴν ἀνάλυσιν. ἐπὶ δὲ τῷ τέλει καὶ κατὰ τὸν πρῶτον τρόπον τῶν ὑποθετικῶν συνελογίσατο οὕτως· εἰ μᾶλλον ὑπάρχει φορὰ τοῖς μᾶλλον ἀπειληφόσι τὴν φύσιν, τουτέστιν εἰ μᾶλλον ἡ κατὰ τόπον κίνησις ὑπάρχει τοῖς κατὰ τὴν φύσιν καὶ τὸ ἑαυτῶν εἶδος τελειωθεῖσι, καὶ ἡ κατὰ τόπον κίνησις εἴη ἂν κατὰ φύσιν καὶ κατ’ οὐσίαν πρώτη τῶν ἄλλων κινήσεων. εἶτα καὶ ἄλλην ἀπόδειξιν ἐπάγει τοῦ τελειοτέραν καὶ διὰ τοῦτο καὶ πρώτην εἶναι κατὰ φύσιν καὶ κατ’ οὐσίαν τὴν κατὰ τόπον κίνησιν. ἡ γὰρ κατὰ τόπον, φησί,

κίνησις, οὐδὲν μεταβάλλει τῆς τοῦ κινουμένου καταστάσεως οὔτε κατ᾽ οὐσίαν, ὥσπερ ἡ γένεσις καὶ ἡ φθορά, οὔτε κατὰ τὸ ποιόν, ὡς ἡ ἀλλοίωσις, οὔτε κατὰ τὸ ποσόν, ὡς αὔξησις καὶ μείωσις· τὸ δὲ φυλάττον τὴν φύσιν καὶ τὴν οὐσίαν τῶν μὴ φυλαττόντων ἐστὶ τῇ φύσει καὶ τῇ οὐσίᾳ τελειότερον. p. 261a23 Μάλιστα δὲ δῆλον ὅτι τὸ κινοῦν αὐτὸ αὑτὸ ἕως τοῦ τὸ αὐτὸ ἑαυτὸ κινοῦ ν . Τοῦτο τὸ ἐπιχείρημα δύναται δεικτικὸν εἶναι τοῦ πρώτην τῶν ἄλλων κινήσεων εἶναι τὴν φορὰν κατὰ τοὺς τρεῖς τοῦ προτέρου τρόπους, οὓς ἀποδέδωκεν. ἔστι δὲ τοιοῦτον· ἐδείχθη πρότερον, ὅτι τὸ αὐτοκίνητον προϋπάρχον καὶ χρόνῳ καὶ οὐσίᾳ τῶν κινούντων καὶ κινουμένων ἀρχὴ τῶν τοιούτων ἐστί, καὶ ὅτι τὴν κατὰ φορὰν κίνησιν ἰδίως καὶ κυρίως κινεῖται τὸ αὐτοκίνητον. εἰ οὖν ἡ κατὰ τόπον κίνησις οἰκεία ἐστὶ τῆς ἀρχῆς καὶ αἰτίας τῶν κινουμένων, ἡ δὲ οἰκεία τῆς ἀρχῆς καὶ αἰτίας τῶν κινουμένων κίνησις αὕτη ἂν εἴη καὶ τῇ φύσει καὶ τῷ χρόνῳ προτέρα τῶν ἄλλων κινήσεων, τὸ συμπέρασμα δῆλον, ὅτι ἡ κατὰ τόπον κίνησις καὶ τῇ φύσει καὶ οὐσίᾳ καὶ τῷ χρόνῳ πρώτη τῶν ἄλλων ἐστὶ κινήσεων, καὶ συμπεραίνεται λοιπὸν τὰ εἰρημένα. ὅτι δὲ καὶ τοῦτο τοῖς ἐν τῷ δεκάτῳ τῶν Πλάτωνος Νόμων κατακολουθῶν ὁ Ἀριστοτέλης ἀπέδειξε, συνιδεῖν ἔστιν, εἴπερ τὰ εἴδη τῶν κινήσεων παραδιδοὺς καὶ πρώτην ἐκθέμενος τὴν κατὰ τόπον ταύτην αἰτίαν τῶν ἄλλων εἶναί φησι, προσεχῶς μὲν τῆς διακρίσεως καὶ συγκρίσεως, τουτέστι τῆς ἀλλοιώσεως, δι᾽ ἐκείνης δὲ τῆς αὐξήσεως καὶ φθίσεως, διὰ δὲ ταύτης τῆς γενέσεως καὶ φθορᾶς. [5]

in Ph 10 1273 ἐκθέμενος γὰρ τὴν κατὰ τόπον κίνησιν ἐπάγει· “προστυγχάνοντα δὲ ἑκάστοτε ἑκάστοις, τοῖς ἑστῶσι μὲν διασχίζεται, τοῖς δὲ ἄλλοις ἐξ ἐναντίας ἀπαντῶσι καὶ φερομένοις εἰς ἓν γινόμενα μέσα τε καὶ μεταξὺ τῶν τοιούτων ξυγκρίνεται.” — “καὶ μὴν καὶ ξυγκρινόμενα αὐξάνεται, διακρινόμενα δὲ φθίνει τότε, ὅταν ἡ καθεστηκυῖα ἑκάστων ἕξις διαμένῃ. μενούσης δὲ αὐτῆς δι᾽ ἀμφότερα ἀπόλλυται.” ἀπὸ δὲ τῆς αὐξήσεως τὴν γένεσιν, καὶ ἀπὸ τῆς μειώσεως τὴν φθορὰν λέγει γίνεσθαι. p. 261a28 Τίς δὲ φορὰ πρώτη νῦν δεικτέον ἕως τοῦ καὶ ὅτι οὐκ ἐνδέχεται ἅμα τὰς ἀντικειμένας οὔτε κινήσεις οὔτε μεταβολὰς ὑπάρχει ν . Δείξας κατὰ πάντας τοὺς τοῦ προτέρου τρόπους τὴν φορὰν πρώτην οὖσαν τῶν ἄλλων κινήσεών τε καὶ μεταβολῶν, νῦν πρόεισιν ἐπὶ τὸ ζητεῖν, τίς πάλιν ἐν τῇ φορᾷ πρώτη ἐστὶ κατὰ τὰ εἰρημένα τοῦ πρώτου σημαινόμενα. ἴσμεν γὰρ ὅτι τῆς φορᾶς ἡ μὲν ἐπ᾽ εὐθείας ἐστίν, ἡ δὲ κύκλῳ, ἡ δὲ μικτή, ὥσπερ καὶ τῆς γραμμῆς ἐφ᾽ ἧς φέρεται τὸ φερόμενον. εὑρεθείσης δὲ τῆς πρώτης φορᾶς ἅμα καὶ τὸ νῦν καὶ πρότερον ὑποτεθέ ν , ὅτι ἐνδέχεταί τινα κίνησιν εἶναι συνεχῆ καὶ ἀίδιο ν , φανερὸν ἔστα ι. αὕτη γὰρ ἡ πρώτη φορὰ συνεχὴς εὑρεθήσεται καὶ ἀίδιος. ἐπιστῆσαι δὲ χρή, ὅτι μέχρι νῦν ὡς ὑπόθεσις ἐλαμβάνετο τὸ εἶναι συνεχῆ κίνησιν· ἡ γὰρ ἐν ἀρχῇ δειχθεῖσα ἀγένητος καὶ ἄφθαρτος κίνησις οὐχ ὡς μία καὶ συνεχής, ἀλλ᾽ ὡς ἀεὶ μέν, ἄλλη δὲ καὶ ἄλλη κίνησις ἐν τοῖς οὖσιν ἀπεδείκνυτο. ἐπιστήμης δέ ἐστιν ἀκριβοῦς τὸ κατὰ μίαν μέθοδον πλείονα καὶ οὕτω καθολικὰ καὶ χρήσιμα θεωρήματα εὑρίσκειν, ἡ δὲ εὕρεσις αὐτῷ γίνεται δεικνύντι πρῶτον, ὅτι οὐδεμία τῶν ἄλλων κινήσεων ἢ μεταβολῶν παρὰ τὴν φορὰν συνεχὴς εἶναι δύναται καὶ μία, ἀλλ᾽ οὐδὲ τῆς φορᾶς ἡ κατ᾽ εὐθεῖαν οὐδὲ ἡ μικτή, ἀλλὰ μόνη τῇ κύκλῳ κινήσει τὸ συνεχὲς καὶ ἀίδιον ὑπάρχειν δυνατόν. καὶ οὕτως ἐκ τούτου δείκνυσιν, ὅτι τῶν φορῶν πρώτη ἡ κύκλῳ τῆς κατ᾽ εὐθεῖάν ἐστιν. ὅτι δὲ μηδεμίαν τῶν ἄλλων κινήσεων οἷόν τε συνεχῆ εἶναι, ἀποδείκνυσιν οὕτω· πᾶσαι αἱ ἄλλαι κινήσεις (συναριθμεῖ δὲ τέως καὶ τὴν γένεσιν καὶ τὴν φθοράν, εἶτα ὕστερον αὐτὰς χωρίζει τῶν κυρίως κινήσεων μεταβολὰς οὔσας καὶ οὐ κινήσεις, ὡς ἐν τῷ πέμπτῳ δέδεικται ταύτης τῆς πραγματείας), πᾶσαι οὖν αἱ ἄλλαι παρὰ τὴν φορὰν κινήσεις ἐξ ἀντικειμένων εἰσὶν εἰς ἀντικείμενα * * * ἐξ ἐναντίων εἰς ἐναντία ἀντικείμενά ἐστιν ἢ ἐναντία. [35]

in Ph 10 1274 αὐτὸς δὲ ἐπὶ τῶν ἐναντίων τέως ποιεῖται τὸν λόγον, ἐπειδὴ ἡ γένεσις καὶ ἡ φθορὰ ἀντικείμενα μέν ἐστιν, οὐκ ἐναντία δέ. τὰς δὲ ἐναντίας ἢ ὁπωσοῦν ἀντικειμένας κινήσεις ἀδύνατον εἶναι

μίαν καὶ συνεχῆ. ἐξ ὧν συνάγεται, ὅτι πᾶσαι αἱ ἄλλαι παρὰ τὴν φορὰν κινήσεις οὐ δύνανται συνεχεῖς εἶναι. Καὶ ὅτι μὲν ἑκάστη ἐκείνων ἐξ ἀντικειμένου ἐστὶν εἰς ἀντικείμενον, δείκνυσι τοὺς ἀντικειμένους ὅρους ἐκτιθέμενος, ἐφ' οὓς κινοῦνται. καὶ γὰρ γενέσει μὲν καὶ φθορᾷ τὸ ὂν καὶ μὴ ὂν ὅροι ὡς κατάφασις καὶ ἀπόφασις ἀντικείμενα, ἀλλοιώσει δὲ τὰ ἐναντία πάθη, θερμότης καὶ ψυχρότης, λευκότης καὶ μελανία καὶ τὰ τοιαῦτα, αὐξήσει δὲ καὶ φθίσει ἢ μέγεθος καὶ μικρότης ἢ μᾶλλον τελειότης μεγέθους καὶ ἀτέλεια, ὅτι τὸ μέγεθος κοινὸν καὶ τοῦ τελείου, εἰς ὃ σπεύδει ἡ αὔξησις, καὶ τοῦ ἀτελοῦς, εἰς ὃ ἡ μείωσις. ὅτι δὲ ἐναντίαι καὶ ἀντικείμεναι αἱ εἰς τὰ ἐναντία καὶ ἀντικείμενα, πρόδηλον· ὁρισμὸς γὰρ οὗτός ἐστι τῶν ἐναντίων κινήσεων. ὅτι δὲ λοιπὸν οὐχ οἷόν τε ἐκ τῶν ἀντικειμένων καὶ ἐναντίων κινήσεων μίαν γενέσθαι καὶ συνεχῆ κίνησιν, δῆλον· εἰ γὰρ εἴη μία, τὸ λευκαινόμενον ἅμα ἂν καὶ μελαίνοιτο καὶ 〈τὸ〉 εἰς ὑγείαν μεταβάλλον ἅμα ἂν καὶ εἰς νόσον μεταβάλλοι καὶ τὸ αὐξόμενον ἅμα ἂν καὶ μειοῖτο, καὶ τὸ γινόμενον ἅμα ἂν καὶ φθείροιτο, εἴπερ μία καὶ ἡ αὐτὴ κίνησις ἐκ τῶν ἐναντίων ἐστί. καὶ αὐτόθεν δὲ δῆλον, ὅτι ἐκ τῶν ἐναντίων κινήσεων μίαν ἀδύνατον γενέσθαι. πῶς γὰρ ἐκ τῆς ἐπὶ τὸ ἄνω καὶ τῆς ἐπὶ τὸ κάτω μενουσῶν ἀκραιφνῶν μία γένοιτο ἂν κίνησις; οὔτε γὰρ κατὰ φύσιν δυνατὸν τὰς ἐναντίας κινεῖσθαι οὔτε ἡ κατὰ φύσιν καὶ παρὰ φύσιν μία γένοιντο ἄν. ἡ μὲν γὰρ εἰς τὰ πλάγια μία οὖσα μῖξις τῆς ἄνω καὶ τῆς κάτω δοκεῖ, ἀλλ' οὐ μενουσῶν ἀκραιφνῶν, ὥσπερ ὁ λόγος λαμβάνει νῦν, ἀλλ' οὕτως ὡς καὶ τὰ στοιχεῖα τοῦ σώματος τὰ ἐναντία κιρνάμενα ποιεῖ τι σύνθετον ἕν. οὔτε μία οὖν ἐκ τῶν ἐναντίων οὔτε ἅμα δύναταί τι τὰς ἐναντίας κινεῖσθαι. εἰ δὲ μὴ μία ἡ ἐκ τῶν ἐναντίων, ὑπὸ ἠρεμίας διαλαμβάνονται αἱ ἐναντίαι. ταύτην γὰρ ταῖς προειρημέναις προσλαμβάνει τὴν πρότασιν, καὶ κατασκευάζει αὐτὴν ἀξιώματι προσχρησάμενος τῷ λέγοντι, ὅτι τὸ μὴ ἀεὶ κινούμενον τήνδε τὴν κίνησι ν , ὂν δὲ πρότερο ν , ἀνάγκη πρότερον ἠρεμεῖ ν. εἰ γὰρ μὴ ἠρεμῆσαν τὸ λευκαινόμενον μηδὲ παυσάμενον τοῦ λευκαίνεσθαι μελαίνοιτο, ἅμα ἂν λευκαίνοιτό τε καὶ μελαίνοιτο· ὥστε ἅμα λευκὸν γενήσεται καὶ μέλαν εἰς τέλος ἐλθὸν τῆς κινήσεως. εἰ δὲ παυσάμενον τοῦ λευκαίνεσθαι λευκὸν γένοιτο, καὶ ἀπὸ τοῦ λευκοῦ μεταβάλλοι εἰς τὸ μέλαν, ἐν τῷ εἴδει τοῦ λευκοῦ γενόμενον ἠρεμήσει πάντως τινὰ χρόνον. οὕτω γὰρ ἀπὸ λευκοῦ ὄντος αὐτοῦ καὶ οὐκέτι λευκαινομένου ἡ εἰς τὸ μελαίνεσθαι μεταβολὴ γενήσεται· οὔτε γὰρ ἅμα λευκαίνεται καὶ ἔστι λευκόν, οὔτε ἅμα λευκόν ἐστιν εἰλικρινῶς καὶ μελαίνεται. [35]

in Ph 10 12[5] ἅμα γὰρ ἔσται ἐπὶ τοῦ πέρατος καὶ οὐκ ἔσται. εἰ δὲ μὴ ἅμα ἐστί τε καὶ ἀπογίνεται, χρόνος ἄν τις εἴη, ὃν ἠρέμησεν ἐπὶ τοῦ πέρατος τὸ κινούμενον. δείξας δὲ πρῶτον ἐπὶ τῶν ἐξ ἐναντίων εἰς ἐναντία κινήσεων, τουτέστιν ἐπὶ τῶν κυρίως κινήσεων, ὅτι ἀδύνατον συνεχεῖς εἶναι ταύτας, κοινοποιεῖ τὸν λόγον καὶ ἐπὶ τῶν μεταβολῶν, τουτέστι γενέσεως καὶ φθορᾶς (αὗται γὰρ μεταβολαὶ μόνον εἰσὶ καὶ οὐ κινήσεις) δεικνύς, ὅτι τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τούτων ἐστίν, ὃ καὶ ἐπὶ τῶν κινήσεων δέδεικται. καὶ γὰρ τὸ μὴ γινόμενον τέως ἄνθρωπος, γενησόμενον δέ, ἀνάγκη πρῶτον ἠρεμεῖν τινα χρόνον ἐν τούτῳ τῷ εἴδει, ἐξ οὗ γίνεται ἄνθρωπος· τὸ γὰρ σπέρμα μεῖνάν τινα χρόνον σπέρμα οὕτω μεταβάλλει εἰς ἄνθρωπον· καὶ γὰρ τὰς μεταβολὰς τὰς ἀντικειμένας ἀδύνατον ἅμα γίνεσθαι, ὥσπερ καὶ τὰς ἐναντίας κινήσεις. οὐδὲ γὰρ τὸ γινόμενον πρὸ τοῦ γενέσθαι εἰς τὸ φθείρεσθαι ἂν μεταβάλλοι, εἰ ἔστιν ἡ φθορὰ ἐξ ὄντος μεταβολή. τὸ δὲ γινόμενον οὐδέπω ἐστίν, εἰ δὲ οὕτως, οὐδὲ αὗται ἂν εἶεν συνεχεῖς αἱ μεταβολαί· ἔχουσι γὰρ ἀρχὰς ἄμφω καὶ τέλη, εἰς ἃ μεταβάλλουσιν ἀντικείμενα ἀλλήλοις. ἀλλὰ μεταξὺ φησὶν ἔσται αὐτῶν χρόνος, καὶ οὐκ εἶπεν 'ἠρεμία' τὴν ἔνστασιν, ἣν μετ' ὀλίγον λύσει, φυλαττόμενος· οὐ γάρ, ὡς ἐπὶ τῶν ἐναντίων κινήσεων τὸ κινούμενον τὰς ἐναντίας ἠρεμεῖ μεταξύ, οὐχ οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν εἰς τὰ ἀντικείμενα μεταβαλλόντων τὸ ὂν καὶ τὸ μὴ ὄν· τὸ γὰρ ἠρεμοῦν ὄν τι ἠρεμεῖ καὶ ἐν ὄντι, οὔτε δὲ μὴ ὂν οὔτε ἐν μὴ ὄντι τινὶ ἠρεμεῖν δυνατόν· χρόνον μέντοι μεταξὺ εἶναί τινα καὶ τούτων τῆς ἀπὸ θατέρου ἐπὶ θάτερον μεταβολῆς ἀναγκαῖον. Δείξας δὲ ἐπὶ τῶν ἐναντίων

κινήσεων, ὅτι ἀναγκαῖόν ἐστιν ἠρεμεῖν μεταξὺ λέγει, ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ ἀντίφασιν ἀντικειμένων, οἷά ἐστιν ἡ γένεσις καὶ ἡ φθορά, κἂν μὴ ἐξ ἐναντίων εἰς ἐναντία ἐστὶν ἡ μεταβολή, οὐδὲν κωλύει καὶ ἐπὶ τούτων κἂν μὴ ἠρεμίαν ἀλλὰ χρόνον εἶναι μεταξύ, ὥστε μὴ συνεχεῖς μηδὲ μίαν εἶναι τὴν ἐκ τῶν ἀντικειμένων μεταβολήν. καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν ἐναντίων συνέβαινε μεταξὺ ἠρεμίαν γίνεσθαι, οὐχ ᾗ ἐναντίαι, ἀλλὰ καθ' ὅσον οὐχ οἷόν τε ἦν ἅμα αὐτὰς γίνεσθαι, ὃ οὐδὲν ἔλαττον καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ ἀντίφασιν ἀντικειμένων ἐστίν. ταὐτὸν γὰρ αἴτιον ἐπ' ἀμφοτέρων, δι' ὃ οὐ δύνανται συνεχεῖς εἶναι· οὐδέτεραι γὰρ αὐτῶν συνυπάρχειν ἀλλήλαις δύνανται οὔτε αἱ ἐναντίαι οὔτε αἱ κατὰ ἀντίφασιν ἀντικείμεναι. διὸ ὁμοίως ἀμφότεραι ὑπὸ χρόνου διαλαμβάνονται. ὁμοίως δέ, φησίν, οὐδὲν διαφέρει πρὸς τὸ μὴ μίαν εἶναι καὶ συνεχῆ κίνησιν τὴν ἐκ τῶν ἀντιφατικῶς ἀντικειμένων, κἂν μὴ ἀνάγκη ἠρεμῆσαι ἐν τῇ ἀντιφάσει, ὥσπερ ἐν τῷ ἐναντίῳ ἐδείκνυτο. οὐδὲ γὰρ ἠρεμεῖ τὸ μὴ ὂν οὐδὲ ἐν τῷ μὴ ὄντι, ἡ δὲ φθορὰ εἰς τὸ μὴ ὂν καὶ ἡ γένεσις ἐκ τοῦ τοιούτου μὴ ὄντος. ἀλλ' ἀρκεῖ μόνον καὶ ἐπὶ ταύτης τῆς μεταβολῆς τὸ μεταξὺ γίνεσθαι χρόνον. διακόπτεται γὰρ οὕτω καὶ οὐκ ἔστι συνεχὴς ἡ μεταβολή. οὐδὲ γὰρ ἐπὶ τῶν ἐναντίων ἡ ἐναντίωσις ἦν χρήσιμο ς , ἀλλὰ τὸ μὴ ἐνδέχεσθαι ἅμα ὑπάρχειν, ὅπερ οὐδὲν ἔλαττον, εἰ μὴ καὶ μᾶλλον τοῖς κατὰ ἀντίφασιν ἀντικειμένοις ὑπάρχει, ὡς ἐν τῷ Περὶ ἑρμηνείας ἐδιδάχθημεν. [40]

in Ph 10 127K

Εἰπὼν δὲ μηδὲν διαφέρειν πρὸς τὸ μὴ εἶναι συνεχῆ τὴν κίνησιν καὶ ἐπὶ τῶν ἀντιφατικῶς ἀντικειμένων ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἐναντίων, κἂν μὴ ἀνάγκη ἠρεμῆσαι ἐν τῇ ἀντιφάσει, ἐπήγαγε μηδὲ ἔστι μεταβολὴ ἠρεμίᾳ ἐναντίον, ὡς ἐπὶ τῶν κινήσεων ἠρεμία τις κινήσει ἐναντίον ἐστίν. ἡ γὰρ ἐν τῷ ἐναντίῳ τοῦ ἐφ' ὃ κινεῖται τὸ κινούμενον ἠρεμία ἐναντία τῇ κινήσει ἐτέθη, ἣν κινεῖται ἐπὶ τὸ ἐκείνου ἐναντίον τοῦ ἐν ᾧ ἠρεμεῖ. ἡ γὰρ ἐν τῷ κάτω ἠρεμία ἐναντία ἐτέθη τῇ ἐπὶ τὸ ἄνω κινήσει. κἂν μὴ ᾖ οὖν ἐπὶ τῆς μεταβολῆς, τουτέστιν ἐπὶ τῆς γενέσεως καὶ τῆς φθορᾶς, μεταβολὴ ἠρεμίᾳ ἀντικείμενον τῷ μὴ ἠρεμεῖν τὸ ἐφθαρμένον, οὐδὲν οὐδὲ τοῦτο πρὸς τὸν λόγον τὸν δεικνύντα, ὅτι ὡς αἱ ἐναντίαι κινήσεις οὐκ εἰσὶ συνεχεῖς, οὕτως οὐδὲ αἱ ἀντικείμεναι μεταβολαί. κἂν γὰρ ἠρεμία μὴ ᾖ μεταξύ, ἀλλ' ὑπὸ χρόνου καὶ αὗται διαλαμβάνονται. εἰπὼν δὲ μηδέ ἐστι μεταβολὴ ἠρεμίᾳ ἐναντίον, ὡς κινήσει μὲν οὔσης ἠρεμίας ἐναντίας, μεταβολῆς δὲ οὐκ οὔσης, οὐ δε ῖ, φησίν, ἐκ τούτου ταράττεσθαι, ὡς ἀναιρουμένου ἀξιώματος τοῦ λέγοντος 'ἓν ἑνὶ ἐναντίον' ἐὰν τῇ κινήσει καὶ κίνησιν ἐναντίαν λέγωμεν καὶ ἠρεμίαν, ἀλλὰ τοῦτο μὲν βεβαίως ἔχειν, ὅτι ἀντίκειται κατά τινα τρόπον ἡ κίνησις καὶ τῇ ἠρεμίᾳ καὶ τῇ ἐναντίᾳ κινήσει· ἀφορᾶν δέ, ὅτι καὶ ἐπ' ἄλλων ἐστὶ τοιοῦτος ἀντιθέσεως τρόπος, ὡς ἓν πλείοσιν ἀντικεῖσθαι, ὥσπερ τὸ ἴσον καὶ τὸ μέτριον ἀντίκειται τῷ τε ὑπερέχοντι καὶ τῷ ὑπερεχομέν ῳ, τουτέστι τῷ τε μείζονι καὶ τῷ ἐλάττονι. οὕτω δὲ καὶ αἱ ἀρεταὶ συμμετρίαι οὖσαι ταῖς τε ὑπερβολαῖς ἀντίκεινται καὶ ταῖς ἐλλείψεσι. δεῖ οὖν, φησί, τῷ τε ἀντικεῖσθαι τῇ κινήσει τὴν ἠρεμίαν χρῆσθαι μὴ ἀκριβολογουμένους, εἰ ὡς ἐναντία, καὶ τῷ ὅτι οὔτε κινήσεις οὔτε μεταβολὰς ἐνδέχεταί τι ἅμα τὰς ἐναντίας ἢ τὰς ἀντικειμένας κινεῖσθαι ἢ μεταβάλλειν. ἀσφαλῶς δὲ εἶπεν, ὅτι ἀντίκειταί πως καὶ τῇ κινήσει καὶ τῇ ἠρεμίᾳ ἡ κίνησις ἡ ἐναντί α. ἐν γὰρ τοῖς πρὸ τούτου βιβλίοις, ἔνθα προέκειτο αὐτῷ περὶ τῶν ἐναντίων κινήσεων λέγειν, τὴν μὲν ἔν τινι ἠρεμίαν τῇ ἐξ αὐτοῦ μεταβολῇ ὡς στέρησιν ἀντικεῖσθαί φησιν, τὴν δὲ ἐναντίαν κίνησιν ὡς ἐναντίον, τὸ δὲ ἴσον τῷ μείζονι καὶ ἐλάττονι ὡς ἀνίσῳ, ὡς ἓν ἑνὶ ἀντίκειται καὶ αἱ ἀρεταὶ ὡς σύμμετρον ἀσυμμέτρῳ. "Οὐ παρέργως δέ, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, ἠσφαλίσατο τὸν λόγον τὸν ἓν ἑνὶ ἐναντίον λέγοντα, ἀλλὰ χρησίμως εἰς τὰ προκείμενα. ἐπεὶ γὰρ κέχρηται τῷ ἐναντίας εἶναι τὰς κινήσεις τὰς εἰς τὰ ἐναντία, ἵνα μή τις ἐνίστηται πρὸς τοῦτο λέγων ἓν ἑνὶ ἐναντίον εἶναι, τῇ δὲ κινήσει τὴν ἠρεμίαν ἐναντίον, καὶ διὰ τοῦτο μὴ δύνασθαι καὶ κίνησιν αὖ αὐτῇ ἐναντίαν εἶναι, εἰ δὲ μὴ ἐναντίαι εἰσὶν αἱ ἐκ τῶν ἐναντίων μεταβολαί, οὐδὲν κωλύει μίαν γενέσθαι τὴν εἰς αὐτὰ μεταβολὴν αὐτῶν· διὰ ταύτην δὴ τὴν ἔνστασιν παρήγαγε νῦν τὴν ἠρεμίαν

ὑπομιμνήσκων τῶν περὶ αὐτῆς δειχθέντων, ὅτι ἡ ἠρεμία οὐ κυρίως ἐναντία τῇ κινήσει, ἀλλὰ ἀντίκειται αὐτῇ ὡς στέρησις πρὸς ἕξιν, ἐναντία δὲ κίνησις κινήσει ἐστί. [5]

in Ph 10 1257 διὸ οὔτε τὰς κινήσεις τὰς ἐναντίας μίαν εἶναι δυνατὸν οὔτε ἅμα τὴν ἐν τῷ ἐναντίῳ ἠρεμίαν τῇ ἐκ τούτου εἰς τὸ ἐναντίον μεταβολῇ. κἂν γὰρ μὴ ἐναντία ᾖ ἡ ἠρεμία ἡ κάτω τῇ ἐκ τοῦ κάτω κινήσει, ἀλλ' ἀντίκειται πρὸς αὐτὴν ὡς στέρησις πρὸς ἕξιν καὶ διὰ τοῦτο συνυπάρχειν οὐ δύναται· τὸ γὰρ μὴ συνυπάρχειν οὐ διὰ τὴν ἐναντίωσιν πρόσεστιν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀντίθεσιν, ἥτις οὐ τοῖς ἐναντίοις μόνοις, ἀλλὰ καὶ ἄλλοις ὑπάρχει. μένει οὖν τὸ ἓν ἑνὶ ἐναντίον εἶναι, κἂν συμβαίνῃ ποτὲ τὸ ἓν πολλοῖς ἀντικεῖσθαι κατ' ἄλλο καὶ ἄλλο τῆς ἀντιθέσεως εἶδος. p. 261b22 Ἔτι δὲ ἐπί τε τῆς γενέσεως καὶ τῆς φθορᾶς ἕως τοῦ φυσικὸν γὰρ τὸ ὁμοίως ἔχειν ἐν ἁπάσαι ς . Ὅτι αἱ ἐξ ἀντικειμένων εἰς ἀντικείμενα μεταβολαὶ οὐκ εἰσὶ συνεχεῖς, ἀλλὰ διαλαμβάνονται χρόνῳ, δείκνυσιν ἐκ τῆς γενέσεως καὶ τῆς φθορᾶς δυνάμει συλλογιζόμενος οὕτως· εἰ ἡ γένεσις καὶ ἡ φθορὰ μὴ συνεχεῖς εἰσιν, ἀλλὰ διαλαμβάνονται χρόνῳ, πιστὸν ἂν εἴη καὶ τὰς ἄλλας μεταβολὰς τὰς ἐξ ἀντικειμένων εἰς ἀντικείμενα μὴ εἶναι συνεχεῖς· ἀλλὰ μὴν τὸ ἡγούμενον· τὸ ἄρα λῆγον. καὶ τὸ μὲν συνημμένον δείκνυσιν ἐκ τοῦ φυσικὸν εἶναι τὸ ὁμοίως ἔχειν ἐν ἁπάσαις ταῖς ὁμοίαις μεταβολαῖς, ὅταν τὸ συμβαῖνον διὰ τὴν ὁμοιότητα ὑπάρχῃ· εἰ γὰρ τὸ μὴ εἶναι συνεχεῖς τὰς μεταβολὰς διὰ τὴν ἀντίθεσιν ὑπάρχει, ἀναγκαῖον πάσας 〈τὰσ〉 ἀντικειμένας μὴ εἶναι συνεχεῖς. τάχα δὲ ἐνταῦθα καὶ ἐκ τοῦ μᾶλλόν ἐστιν ἡ ἐπιχείρησις· τὸ γὰρ ἐπὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς ὑπάρχον διὰ τὸ ὁπωσοῦν ἀντικειμένας μὴ συνυπάρχειν τοῦτο ἔτι μᾶλλον ταῖς κατὰ ἐναντίωσιν ἀντικειμέναις μεταβολαῖς ὑπάρξει. ὅτι δὲ ἡ γένεσις καὶ ἡ φθορὰ οὐκ εἰσὶ συνεχεῖς, δείκνυσιν ἐκ τοῦ ἄτοπον εἶναι τὸ γενόμενον εὐθὺς ἐξ ἀνάγκης φθείρεσθαι καὶ μηδένα χρόνον διαμένειν ἐν τῷ εἴδει, οὗ ἕνεκα ἐγένετο. κἂν γὰρ ῥᾳ συνεχῶς τὰ ὑπὸ σελήνην, ἀλλ' ἔστι τις καὶ στάσις ὡς ἐν ῥέουσιν, ἵνα καὶ διάκρισίς τις ᾖ τῶν εἰδῶν καὶ ὅρος καὶ διακόσμησις καὶ περίληψις γνωστική. p. 261b27 Ὅτι δὲ ἐνδέχεται εἶναί τινα ἄπειρον ἕως τοῦ τόπου δὲ αἱ εἰρημέναι διαφορα ί . Δείξας ὅτι οὐδεμία τῶν ἄλλων κινήσεων καὶ μεταβολῶν δύναται συνεχὴς εἶναι, ἀλλ' εἴπερ ἔστιν, ἀνάγκη τὴν φορὰν μόνην εἶναι τοιαύτην, μέτεισι λοιπὸν ἐπὶ τὸ δεῖξαι, τίς ἐστι φορά, ἣν ἐνδέχεται μίαν καὶ συνεχῆ εἶναι. [35]

in Ph 10 1278 τὸ δὲ ἄπειρον τὸ ἀπεράτωτον καὶ ἀίδιον δηλοῖ· αἱ γὰρ πέρατα ἔχουσαι ἀνακάμπτουσαι μεταξὺ ἠρεμοῦσιν. ὅτι οὖν μηδὲ τῶν κατὰ τόπον ἄλλη τις εἶναι δύναται συνεχὴς παρὰ τὴν κυκλοφορίαν, δείκνυσι λαβὼν πᾶν τὸ φερόμενον ἢ κύκλῳ κινεῖσθαι ἢ ἐπ' εὐθείας ἢ μικτήν. καὶ δεικνύς, ὅτι εἰ τὴν ἑτέραν ἐξ ὧν σύγκειται ἡ μικτὴ ἀδύνατον, * * * . ἡ γὰρ σύνθετος ἑκατέρας μετέχει τῶν ἐξ ὧν σύγκειται. δείξας οὖν, ὅτι ἡ ἐπ' εὐθείας οὐκ ἔστι συνεχής, συναποδείξει αὐτῷ, ὅτι οὐδὲ ἡ μικτὴ συνεχής ἐστι. καὶ γὰρ εἰ λέγοι τις τὴν ἐξ ἀμφοτέρων συγκειμένην τῆς τε συνεχοῦς καὶ τῆς μὴ συνεχοῦς δύνασθαι συνεχῆ εἶναι, δῆλον ὡς συγχωρήσει παρὰ τῆς συνεχοῦς τοῦτο ἔχειν καὶ πρώτως καὶ κυριώτερον ἐκείνην εἶναι συνεχῆ, ἀφ' ἧς καὶ αὕτη τὸ συνεχὴς εἶναι ἔχει. ὅτι οὖν ἡ ἐπ' εὐθείας οὐκ ἔστι συνεχής, δείκνυσι λαβὼν ὅτι ἡ εὐθεῖα, ἐφ' ἧς φέρεται τὸ κατ' εὐθεῖαν φερόμενον, πεπερασμένη ἐστίν, ὅπερ ἀπέδειξεν ἐν τῷ τρίτῳ τῆσδε τῆς πραγματείας διὰ τοῦ μηδὲν ἐνεργείᾳ μέγεθος ἄπειρον εἶναι. τοῦτο οὖν λαβὼν συλλογίζεται οὕτω· τὸ φερόμενον τὴν εὐθεῖαν πεπερασμένην φέρεται· τὸ πεπερασμένην φερόμενον ἀνακάμπτει· τὸ ἀνακάμπτον ἐπὶ τῆς εὐθείας τὰς ἐναντίας κινεῖται κινήσεις, αἱ δὲ ἐναντίαι κινήσεις οὐ μία οὐδὲ συνεχής· τὸ ἄρα κατ' εὐθεῖαν φερόμενον, οὐ μίαν οὐδὲ συνεχῆ κινεῖται κίνησιν. καὶ ὅτι μὲν τὸ πεπερασμένην φερόμενον ἀνακάμπτειν ἀνάγκη, δῆλον, εἴπερ ἀεὶ κινοῖτο καὶ μὴ κινηθὲν ἅπαξ ἐπὶ τῆς εὐθείας παύοιτο τῆς κινήσεως. τὸ δὲ ἀνακάμπτον ἐπὶ τῆς εὐθείας τὰς ἐναντίας κινεῖται κινήσει ς. ἐναντίαι γὰρ αἱ ἀπὸ ἐναντίων εἰς ἐναντία, ἐναντία δὲ κατὰ τόπον τὸ ἄνω τῷ κάτω καὶ τὸ πρόσθε τῷ ὄπισθε καὶ τὸ δεξιὸν τῷ ἀριστερῷ, καμπτῆρες ὄντα ταῦτα τῶν ἐπ' εὐθείας κινουμένων. αἱ δὲ ἐναντίαι κινήσεις χρόνῳ διαλαμβανόμεναι οὐ

μία οὐδὲ συνεχεῖς, ὡς δέδεικται πρότερον· διὸ οὔτε ἀλλοίωσις οὔτε αὔξησις καὶ μείωσις οὔτε γένεσις καὶ φθορὰ ἀντικείμεναι ἀλλήλαις συνεχεῖς ἐδύναντο εἶναι καὶ μία. ὑπομιμνήσκει δὲ τῶν διορισμῶν, καθ' οὓς διωρίσθη πρότερον ἡ συνεχὴς καὶ μία κίνησις. καὶ δείκνυσι καὶ διὰ τούτου, ὅτι ἡ ἐπὶ τῆς εὐθείας κατὰ ἀνάκαμψιν κίνησις οὔτε συνεχὴς οὔτε μία ἐστίν, ὅπερ προὔκειτο νῦν εἰς ἀπόδειξιν. τρία γάρ ἐστιν, ἐξ ὧν συμπληροῦται ἡ κίνησις, τὸ κινούμενον οἷον ἄνθρωπος ἢ θεός (ὧν ὁ μὲν θεὸς τὸ ἀιδίως κινούμενον δηλοῖ· ἀθάνατον γάρ ἐστι τοῦτο καὶ θεῖον· ὁ δὲ ἄνθρωπος τῶν ἐν μέρει χρόνου κινουμένων παράδειγμά ἐστι), δεύτερον δὲ τῶν συμπληρούντων τὴν κίνησιν ὁ τῆς κινήσεως χρόνος ἐστί, καὶ τρίτον τὸ ἐν ᾧ τοῦτό ἐστ ι, καθ' ὃ ἡ κίνησις ἐπιτελεῖται οἷον ὁ τόπος, εἰ κατὰ τόπον ἡ κίνησις, ἢ πάθος, εἰ κατὰ πάθος καὶ ἀλλοίωσιν καὶ ὅλως κατὰ ποιόν, ἢ μέγεθος, εἰ κατὰ ποσὸν κινεῖται τὸ κινούμενον, ἢ εἶδος, εἰ κατ' οὐσίαν ὡς κατὰ γένεσιν καὶ φθοράν. [35]

in Ph 10 127a μία οὖν καὶ συνεχής ἐστι κίνησις ἡ τοῦ ἑνὸς καὶ ἐν ἑνὶ χρόνῳ καὶ καθ' ἓν εἶδος γινομένη, οἷον εἰ ἄνθρωπος ἐπὶ μίαν ὥραν λευκαίνοιτο καὶ εἰ ὁ οὐρανὸς ἀιδίως κυκλοφοροῖτο. τὰ μέντοι κατ' εὐθεῖαν κινούμενα καὶ ἀνακάμπτοντα ἀπὸ ἐναντίων τόπων εἰς ἐναντίους κινοῦνται· κάτωθεν γὰρ ἄνω καὶ ἄνωθεν κάτω· τόπου δὲ αὗται κατ' ἐναντίωσιν διαφοραί, δι' οὓς καὶ αἱ κινήσεις αἱ ἐπ' αὐτοὺς ἐναντίαι. τὰ δὲ ἐναντία τὸ πλεῖστον τῶν ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος διαφέρει. εἰ οὖν μὴ κατὰ ἓν καὶ ἀδιάφορον [κατ'] εἶδος αἱ ἐναντίαι κινήσεις γίνονται, οὔτε συνεχὴς οὔτε μία εἴη ἂν ἡ τῶν ἀνακαμπτόντων ἐπὶ τῆς εὐθείας κίνησις· ἀλλὰ μὴν τὸ ἡγούμενον· τὸ ἄρα λῆγον. δύναται δὲ καὶ μία εἶναι ἡ ὅλη ταύτης τῆς ῥήσεως ἀπόδειξις ἔχουσα οὕτως· ἡ κατ' εὐθεῖαν κίνησις ἐξ ἐναντίων σύγκειται καὶ διαφερουσῶν τῷ εἴδει· ἡ ἐξ ἐναντίων καὶ διαφερουσῶν τῷ εἴδει κίνησις οὐ μία οὐδὲ συνεχής ἐστι. καὶ τὸ συμπέρασμα δῆλον· καὶ ἔστι τὰ μὲν πρῶτα τῆς ῥήσεως κατασκευαστικὰ τῆς ἐλάττονος προτάσεως, τὰ δὲ τελευταῖα τῆς μείζονος τὰ διορίζοντα, τίς ἡ μία κίνησις. p. 262a6 Σημεῖον δὲ ὅτι ἐναντία ἡ κίνησις ἡ ἀπὸ τοῦ Α ἕως τοῦ ἀλ λ ' οὐχ ἡ εἰς τὰ πλάγια τῇ ἄν ω . Καὶ ταύτην ἀπόδειξιν φέρει τοῦ τὰς ἐπὶ τῆς εὐθείας κινήσεις ἀνακάμπτοντος τοῦ κινουμένου ἐναντίας ἀλλήλαις εἶναι, τεκμήριον ποιούμενος τὸ στατικὰ ἀλλήλων εἶναι τὰ οὕτως ἀντικινούμενα καὶ τῶν ἀλλήλων κινήσεων φθαρτικά, ὃ τοῖς ἐναντίοις ὑπάρχει. σημεῖον δὲ κυρίως εἶπεν· οἱ γὰρ ἐκ τῶν ἑπομένων λόγοι τεκμηριώδεις εἰσὶ καὶ οὐκ ἀποδεικτικοί, ὡς ἀπὸ τοῦ γάλα ἔχειν τὸ τετοκέναι συλλογιζόμεθα· ἕπεται γὰρ τῷ τεκεῖν τὸ γάλα ἔχειν. οἱ δὲ ἀποδεικτικοὶ ἐκ τῶν προτέρων τὰ ὕστερα καὶ ἐκ τῶν αἰτίων τὰ αἰτιατὰ συλλογίζονται. ἐκ γοῦν τοῦ τετοκέναι τὸ γάλα ἔχειν ἀποδεικτικῶς συλλογιζόμεθα. τὸ δὲ ἀναιρεῖν ἄλληλα οὐ προηγεῖται, ἀλλ' ἕπεται ταῖς ἐναντίαις κινήσεσι· τὰ μὲν γὰρ ἐναντία ἀναιρεῖ ἄλληλα. οὐ πάντα δὲ τὰ ἀναιροῦντα ἐναντία· ἀναιρεῖ γὰρ καὶ ἡ ἀπόφασις τὴν κατάφασιν, καὶ τὰ κατὰ τοὺς ἄλλους τρόπους ἀντικείμενα ἀναιρεῖ ἄλληλα καὶ ὅμως οὐκ ἔστιν ἐναντία. οὐ γὰρ αἴτιον τὸ ἀναιρεῖν τοῦ ἐναντίον εἶναι, ἀλλ' ἑπόμενον ἐκείνῳ· διὸ καὶ ἀπὸ σημείου ἡ δεῖξις. οὐ μόνον δὲ τὰ ἐπὶ τῆς εὐθείας ἀντικινούμενα παύει τῆς κινήσεως ἄλληλα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐπὶ τῆς περιφεροῦς ὁμοίως παύει ἄλληλα τῆς κινήσεως ἀντικινούμενα ἀλλήλοις, ἀντικινεῖται δὲ οὐχ ὡς τὰ ἐπ' εὐθείας ἀπὸ τῶν ἐναντίων ἀρχόμενα τὸ μὲν ἀπὸ τοῦ Α ἄνω ὄντος, εἰ τύχοι, τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ Β κάτω, ἀλλὰ τὰ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀρχόμενα καὶ μὴ ἐπὶ τὰ αὐτὰ μέρη τοῦ κύκλου κινούμενα. [35]

in Ph 10 128a ὡς εἰ ἀμφότερα μὲν ἀπὸ τοῦ Α σημείου ἄρχοιτο, ὅ ἐστιν ἐπὶ τοῦ κύκλου, κινοῖτο δὲ αὐτῶν τὸ μὲν ἐπὶ τὸ Β μέρος τοῦ κύκλου, τὸ δὲ ἐπὶ τὸ Γ· τὰ γὰρ οὕτω κινούμενα ἀπαντῶντα ἀλλήλοις ἵστησιν ἄλληλα. οὐ γὰρ ὥσπερ ἐπὶ τῶν εὐθειῶν ἐναντία ἐστὶ τὰ πέρατα, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ κύκλου, ὅτι μηδὲ ἔστιν ἐπ' αὐτοῦ πέρατα. ἵσταται μέντοι καὶ ἐπὶ τούτου τὰ ἀντικινούμενα, κἂν συνεχεῖς ὦσιν αἱ κινήσεις καὶ μὴ ᾖ ἀνάκαμψις ὡς ἐπὶ τῆς εὐθείας· οὐ γὰρ διὰ τὴν ἀνάκαμψιν ἱστῶσιν ἄλληλα τὰ ἀντικινούμενα, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀντικίνησιν. σημεῖον δὲ ποιησάμενος τοῦ ἐναντίας εἶναι τὰς ἐπὶ τῆς εὐθείας τὸ ἀναιρετικὰς ἀλλήλων εἶναι τὰς ἀνάπαλιν γινομένας

πιστοῦται τοῦτο ἐκ τοῦ μὴ εἶναι ἀλλήλων ἀναιρετικὰς τὰς μὴ ἀντικειμένας μηδὲ ἀντικειμένως κινουμένας, ἀλλὰ μόνον ἑτέρας ἀλλήλων οὔσας, οἷον τὴν ἀπὸ τῶν δεξιῶν ἐπὶ τὰ ἀριστερὰ γινομένην καὶ ὅλως τὴν εἰς τὰ πλάγια τῇ ἀπὸ τοῦ κάτω εἰς τὸ ἄνω, καίτοι διάφοροι καὶ οὐ συνεχεῖς οὐδὲ κατὰ τὸ αὐτὸ εἶδος, ἀλλ' ὡς μὴ ἀντικείμεναι δύνανται συνυπάρχειν· αἱ δὲ ἐπὶ τῆς εὐθείας ἀνάπαλιν καὶ ἀναιροῦσιν ἀλλήλας, ὃ πλέον ἐστὶ τοῦ μόνον διαφέρειν κατ' εἶδος. p. 262a12 Μάλιστα δὲ φανερό ν , ὅτι ἀδύνατον ἕως τοῦ ἐπὶ δὲ τοῦ Γ γέγονε ν , ὅταν τελευτήσῃ καὶ στ ῇ . Καὶ ἄλλην ἀπόδειξιν κομίζει, ἐξ ἧς οὐ μόνον μᾶλλον τῶν πρόσθεν, ἀλλὰ μάλιστα φανερὸν εἶναί φησιν, ὅτι ἀδύνατον συνεχῆ εἶναι τὴν ἐπὶ τῆς εὐθείας κίνησιν τὴν πάλιν καὶ πάλιν ἐπ' αὐτῆς γινομένην ἀνακάμπτοντος τοῦ κινουμένου. δείκνυσι δὲ αὐτὸ ἐκ τοῦ ἀνάγκην εἶναι πᾶν τὸ ἀνακάμπτον ἵστασθαι πρῶτον· τοῦτο γὰρ οὐ μόνον ἐπὶ τῶν ἐπὶ τῆς εὐθείας ἀνακαμπτόντων ἀναγκαῖον, ἀλλὰ κἂν ἐπὶ κύκλου τι κινηθὲν ἐλθὸν ἐπί τι σημεῖον ἀνακάμπτῃ πάλιν ἀπ' αὐτοῦ, ἀνάγκη καὶ τοῦτο στῆναι πρῶτον τῷ μὴ δύνασθαι ἀνακάμψαι τὸ κινούμενον μὴ πρότερον στάν. εἰπὼν δὲ οὐ μόνον ἐπὶ τῆς εὐθείας, ἀλλὰ κἂν κύκλον φέρηται, τουτέστιν ἐπὶ κύκλου, ταὐτὸ συμβαίνειν, ὃ καὶ ἐπὶ τῆς εὐθείας, εἰ ἀνακάμπτοι, πάλιν τίνι διαφέρει τὸ κύκλῳ φέρεσθαι καὶ κύκλον, ἐδήλωσε. κύκλῳ μὲν γὰρ φέρεται τὸ συνεῖρον καὶ ἀεὶ ἐπὶ ταὐτὰ φερόμενον, καὶ κατ' αὐτὴν ἔχον τὴν κίνησιν τὸ κυκλικὸν εἶδος, κύκλον δὲ τὸ ἐπὶ κύκλου κινούμενον ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀνακάμπτον πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἰέναι. ᾧ καὶ δῆλον ὅτι οὐκ ἔστι τῆς κινήσεως ὁ κυκλισμός, ἀλλὰ τοῦ ἐφ' οὗ ἡ κίνησις. διχῶς δὲ δείκνυσιν, ὅτι ἀνάγκη τὸ ἀνακάμπτον ἵστασθαι πρότερον, ἀπό τε τῆς αἰσθήσεως καὶ ἀπὸ τοῦ λόγου. καὶ τῆς μὲν αἰσθήσεως τῆς οἰκείας ἕκαστον ἀνάγκη γίνεσθαι κριτήν, λόγῳ δὲ δεικνύναι προθέμενος διαστέλλεται πρῶτον, τριῶν ὄντων τούτων ἀρχῆς καὶ μέσου καὶ τελευτῆς πῶς ἔχει τὸ μέσον, ὅτι ἀρχὴ καὶ τέλος ἐστὶ πρὸς ἑκάτερον τῶν ἄκρων, καὶ ποῖον μέσον κατ' ἐνέργειάν ἐστι καὶ ποῖον δυνάμει, καὶ ὅτι ἐν τῷ κατ' ἐνέργειαν μέσῳ τὸ κινούμενον ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἐπὶ τὸ τέλος ἵσταται τῷ γίνεσθαί τε [καὶ] ἐν αὐτῷ καὶ ἀπογίνεσθαι ἀπ' αὐτοῦ· τότε γὰρ κυρίως μέσον ἐστὶ κατ' ἐνέργειαν καὶ πρὸς μὲν τὸ ἕτερον τῶν ἄκρων πέρας, πρὸς δὲ τὸ ἕτερον ἀρχή. [35]

in Ph 10 128] τούτων δὲ προειλημμένων δείκνυσι καθόλου, ὅτι ἐν ᾧ τὸ κινούμενον γίνεταί τε καὶ ἀπογίνεται, ἀνάγκη ἐν τούτῳ ἵστασθαι χρώμενον ὡς ἀρχῇ καὶ πέρατι. τοῦτο δὲ μάλιστα ποιεῖ τὸ ἀνακάμπτον. ἐνεργείᾳ γάρ ἐστι σημεῖον τὸ ἀφ' οὗ ἀνακάμπτει, οὐ δυνάμει. ὥστε ἵσταται ἐν ἐκείνῳ, ἀφ' οὗ ἀνακάμπτει. εἰ γὰρ καὶ ἐν τοῖς μέσοις σημείοις, ὅταν κατ' ἐνέργειαν ληφθῇ ταῦτα καὶ μὴ δυνάμει, ἵσταται, πολλῷ μᾶλλον ἐν τῷ κατ' ἐνέργειαν μόνον ὄντι σημείῳ. ᾧ ἀναγκαῖον αὐτὸ ὡς πέρατι καὶ ἀρχῇ χρήσασθαι, ἵσταται ἐξ ἀνάγκης ἐν τούτῳ. τοιοῦτον δὲ τὸ πέρας τῆς εὐθείας, ἀφ' οὗ ἀνακάμπτει. πρῶτον δὲ δείκνυσιν, ὅτι οὐ κατὰ πᾶν σημεῖον ἵσταται τῶν ἐν τῇ εὐθείᾳ τὸ ἐπὶ τῆς εὐθείας κινούμενον· οὕτω γὰρ μάλιστα δείξει ἴδιον ὂν τὸ ἠρεμεῖν τοῖς ἐπ' εὐθείας κινουμένοις, ὅταν ἀνακάμπτωσιν. εἰ γὰρ κατὰ πᾶν σημεῖον ἵσταται τὸ φερόμενον, πρῶτον μὲν οὐ μᾶλλον ἐν τῷ ἀνακάμπτειν ἢ ἐν ὁτῳοῦν τῆς εὐθείας ἵσταιτο ἄν· πανταχοῦ γάρ ἐστι σημεῖον. καὶ ἐν τῇ κύκλῳ δὲ κινήσει τὸ αὐτὸ ἂν εἴη, ἐπεὶ καὶ ἐκεῖ σημεῖα πανταχοῦ· οὕτω δὲ οὐδεμία ἂν εἴη συνεχὴς φορά. ὥστε οὐχ ἵσταται καθ' ἕκαστον σημεῖον τὸ φερόμενον τῷ μηδὲ εἶναι τὰ σημεῖα ἐνεργείᾳ ἐν τῷ συνεχεῖ. διὸ οὐδὲ μέσα ἐστὶν κατ' ἐνέργειαν. ὅτι δὲ οὐκ ἔστι μέσα τῶν ἄκρων κατ' ἐνέργειαν τὰ ἐν τῷ συνεχεῖ σημεῖα, ἔστ' ἂν ὡς συνεχὲς λαμβάνηται, δείκνυσι, τίνα ἐστὶ τὰ κυρίως μέσα τινῶν ὁρισάμενος. ἐν οἷς γάρ ἐστιν ἀρχὴ καὶ τέλος καὶ μέσον τὸ μέσον πρὸς ἑκάτερον τῶν μερῶν τὸ ἕτερον γίνεται, πρὸς μὲν τὴν ἀρχὴν τελευτή, πρὸς δὲ τὴν τελευτὴν ἀρχή. καὶ οὕτως ἀρχὴ γίνεται καὶ τελευτὴ κατὰ τὸν λόγον· πρὸς ἑκάτερον δὲ ἄμφω γίνεται, ὅταν καὶ τῶν ἄκρων ἑκάτερον κατ' ἄμφω λαμβάνηται καὶ ὡς ἀρχὴ καὶ ὡς πέρας· τότε γὰρ τὸ μέσον, οἷον τὸ Γ πρὸς τὸ Α, ὡς μὲν πρὸς ἀρχὴν πέρας γίνεται, ὡς δὲ πρὸς πέρας ἀρχή, καὶ πρὸς τὸ Β ὁμοίως. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος τοῦ τὸ μέσον πρὸς

ἑκάτερον ἄμφω ἐστὶν οὕτω μὲν οὐκ ἀξιοῖ ἀκούειν, ψεῦδος εἶναι νομίζων τὸ πρὸς ἑκάτερον ἄμφω γίνεσθαι, ἀλλ' ὅτι τὸ μέσον πρὸς ἑκάτερον ἀντιτιθέμενον ὡς ὂν τὸ ἕτερον ἀμφότερα γίνεται. εἰ δὲ καὶ τῶν ἄκρων ἑκάτερον ὡς ἄμφω ληφθείη καὶ ὡς ἀρχὴ καὶ ὡς πέρας, οἷον τῆς ἄνωθεν κάτω εὐθείας, καὶ τὸ ἄνω πρὸς μὲν τὸ ἀπ' αὐτοῦ κινούμενον ἀρχή, πρὸς δὲ τὸ ἐπ' αὐτὸ τέλος, καὶ τὸ κάτω ὁμοίως, ἔσται καὶ τὸ μέσον ἄμφω πρὸς ἑκάτερον τῷ λόγῳ· τῷ γὰρ ἀριθμῷ ἕν ἐστι. τὰ δὲ ἐν τῇ εὐθείᾳ μεταξὺ τῶν ἄκρων σημεῖα, ἕως ἂν ὡς μία καὶ συνεχὴς ἡ εὐθεῖα λαμβάνηται, δυνάμει μόνον ἐστί, δυνάμει δὲ ὄντα οὐκ ἂν εἴη μέσα κυρίως. κυρίως γὰρ πᾶν ἐστι τὸ κατ' ἐνέργειαν ὄν· γίνεται δὲ τὸ μέσον ἐνεργείᾳ, ὅταν τὸ κινούμενον ἐπὶ τῆς εὐθείας κατά τι τῶν ἐν αὐτῇ σημείων διέλῃ αὐτὴν τῇ ἑαυτοῦ στάσει. [40]

in Ph 10 1282 ἐκεῖνο γὰρ τὸ σημεῖον, καθ' ὃ ἵσταται τὸ κινούμενον, ἐνεργείᾳ καὶ σημεῖον καὶ μέσον ἐγένετο, καὶ ἄμφω πρὸς ἑκάτερον τῶν ἄκρων τῷ λόγῳ. ἅμα οὖν στάσις τοῦ φερομένου καὶ κατ' ἐνέργειαν μέσον, ὅ ἐστιν ἀρχὴ καὶ πέρας, καὶ ἅμα κατ' ἐνέργειαν μέσον καὶ στάσις ἐπ' αὐτοῦ. οὔτε γὰρ ἂν ἦν ἀρχὴ καὶ πέρας τὸ αὐτὸ πρὸς ἑκάτερον τῶν ἄκρων, τουτέστιν ἐνεργείᾳ μέσον τῷ κινουμένῳ, μὴ γενομένης στάσεως ἐπ' αὐτοῦ καὶ διαιρεθέντος τοῦ συνεχοῦς ὑπὸ τῆς στάσεως, οὔτε στάσις ἂν ἐγίνετο ἐπ' αὐτοῦ μὴ ὡς ἀρχῆς αὐτοῦ καὶ πέρατος λαμβανομένου, τουτέστιν ἐνεργείᾳ μέσου. ὥστε ἕπεται ταῦτα ἀλλήλοις τό τε κατ' ἐνέργειαν μέσον καὶ ἡ ἐπ' αὐτοῦ στάσις· τὸ γὰρ ἕν τι ὂν τῷ ἀριθμῷ δύο γίνεσθαι τῷ λόγῳ ἡ τοῦ κινουμένου στάσις δείκνυσι, τὸ δὲ συνεχῶς κινούμενον καὶ μηδαμοῦ ἱστάμενον οὔτ' ἂν γεγονέναι ἕν τινι καὶ ἀπογεγονέναι ἀπ' αὐτοῦ λέγοιτο (οὐδενὶ γὰρ ὡς πέρατι καὶ ἀρχῇ ἐχρήσατο), οὔτ' ἂν μέσον τι ἐνεργείᾳ ποιοῖτο μενούσης συνεχοῦς καὶ ἀδιαιρέτου τῆς εὐθείας· τὸ γὰρ γενόμενον ἔν τινι ἀνάγκη καὶ ἠρεμῆσαί τινα χρόνον ἐν αὑτῷ· οὐ γὰρ δυνατὸν ἅμα καὶ ἐν τῷ αὐτῷ νῦν γενέσθαι τε ἔν τινι καὶ ἀπογενέσθαι ἀπ' αὐτοῦ, ὡς ἐρεῖ μετ' ὀλίγον, καὶ ἐλθεῖν τε καὶ ἀπελθεῖν· ἅμα γὰρ ἂν εἴη καὶ οὐκ εἴη ἐν τῷ αὐτῷ· ὥστε ἐν ἄλλῳ νῦν καὶ ἐν ἄλλῳ. εἰ δὲ τοῦτο, πάντων δὲ δυεῖν νῦν μεταξὺ χρόνος, τοῦτον ἂν εἴη ἠρεμοῦν ἐν ἐκείνῳ, ἐν ᾧ γέγονε καὶ οὗ ἀπογέγονε. τὸ δὲ συνεχῶς κινούμενον γεγονέναι μὲν κατά τι τῶν ἐν τῇ εὐθείᾳ σημείων οὐχ οἷόν τε. εἶναι δὲ ἂν κατὰ ταῦτα λέγοιτο οὐκ ἐν χρόνῳ, ἀλλὰ κατὰ τὰ ἐν τῷ χρόνῳ νῦν, ἃ πέρατά ἐστι χρόνου καὶ οὐ χρόνος· οὐ γὰρ εἴ τί ἐστιν ἔν τινι, ἐν χρόνῳ ἀναγκαῖον αὐτὸ εἶναι· εἰ γὰρ ἐν χρόνῳ τινὶ εἴη, καὶ ἠρεμεῖν ἀνάγκη ἐν αὐτῷ. καθ' ἕκαστον οὖν τῶν νῦν ἐφ' ἑκάστου ἐστὶ τῶν ἐπὶ τῆς εὐθείας σημείων. καὶ τὸ Α οὖν τὸ φερόμενον οὔτε γεγονέναι οὔτε ἀπογεγονέναι ἐν τῷ Β, ἀλλὰ μόνον εἶναι ἐπ' αὐτοῦ ἐν τῷ νῦν, ἀλλ' οὐκ ἐν χρόνῳ τινί· ἀνὰ λόγον γάρ ἐστιν ὡς τὰ μεταξὺ σημεῖα ἐν τῇ εὐθείᾳ, οὕτω τὰ μεταξὺ νῦν ἐν τῷ χρόνῳ. κατὰ τὸ δυνάμει οὖν μόνον τὸ συνεχῶς κινούμενον ἔν τε τοῖς μεταξὺ σημείοις ἐστὶ καὶ ἐν τοῖς μεταξὺ νῦν. Εἰπὼν δέ, ὅτι ἐν οὐδενὶ χρόνῳ ἐστὶ τὸ συνεχῶς ἐπὶ τῆς εὐθείας κινούμενον κατά τι τῶν ἐν τῇ εὐθείᾳ σημείων, προσέθηκε πλὴν οὗ τὸ νῦν ἐστι διαίρεσις ἴσον λέγων τῷ κυρίως μὲν καὶ καθ' αὐτὸ μὴ εἶναι ἐν χρόνῳ τὸ κινούμενον συνεχῶς ἐπὶ τῆς εὐθείας κατά τι τῶν ἐν αὐτῇ σημείων, κοινότερον μέντοι καὶ κατὰ συμβεβηκὸς δύνασθαι καθ' ἕκαστον τῶν σημείων εἶναι λέγεσθαι ἐν χρόνῳ τῷ τῶν νῦν ἕκαστον, καθ' ἅ ἐστιν ἐφ' ἑκάστου τῶν σημείων τὸ κινούμενον ἐπὶ τῆς εὐθείας, ἐκείνου εἶναι τοῦ χρόνου, ἐν ᾧ διέξεισι τὴν εὐθεῖαν. [35]

in Ph 10 1283 τῷ γὰρ ἐν τῷ νῦν εἶναι, ὅ ἐστι διαίρεσις τοῦ χρόνου, τοῦτο λέγοιτο ἂν καὶ ἐν τῷ χρόνῳ εἶναι, οὗ τὸ νῦν ἐστιν, ἀλλ' οὐ κυρίως· τὸ γὰρ νῦν οὐ μέρος τοῦ χρόνου ἐστίν, ἀλλὰ τομὴ αὐτοῦ, καθ' ὃ τέμνεται καὶ δύναται τμηθῆναι ὁ χρόνος. ὡς γὰρ ἡ γραμμὴ κατὰ σημεῖον τῶν ἐν αὐτῇ ὅ ἐστιν ἀμερὲς διαιρεῖται, οὕτω καὶ ὁ χρόνος κατὰ τὸ νῦν. εἰπὼν δέ, ὅτι τὸ συνεχῶς φερόμενον κατ' οὐδὲν τῶν ἐν τῇ γραμμῇ σημείων γίνεται ἢ ἀπογίνεται, δείκνυσι τοῦτο ἐκ τοῦ, καθ' ὃ ἂν σημεῖον γίνηται ἢ ἀπογίνηται, ἵστασθαι αὐτὸ ἀνάγκη. ὥστε κατὰ πάντα ἀεὶ στήσεται τὸ συνεχῶς κινούμενον, ὅπερ ἀδύνατον. ὅτι γὰρ τὸ γινόμενόν που καὶ ἀπογινόμενον ἵσταται,

δῆλον ἐκ τοῦ μὴ δύνασθαί τι ἐν τῷ αὐτῷ νῦν γενέσθαι τε καὶ ἀπογενέσθαι ἕν τινι· ἅμα γὰρ ἂν εἴη τε καὶ οὐκ εἴη ἐν τῷ αὐτῷ· ἐν ἄλλῳ οὖν νῦν καὶ ἐν ἄλλῳ. εἰ δὲ τοῦτο, πάντων δὲ τῶν νῦν χρόνος μεταξύ, ἐπεὶ μὴ ἔχεται ἀλλήλων τὰ νῦν, τὸν μεταξὺ τοῦτον χρόνον εἴη ἂν ἠρεμοῦν ἐπὶ τοῦ σημείου, ἐν ᾧ κεῖται γεγονέναι τε καὶ ἀπογεγονέναι ἀπ' αὐτοῦ. εἰ δὲ καθ' ἕκαστον τῶν ἐν τῇ εὐθείᾳ σημείων τοῦτο ποιεῖ (τί γὰρ μᾶλλον ἐπὶ τούτου ἢ ἐπὶ ἑτέρου;) εἴη ἂν ἠρεμοῦν ἐπὶ τῆς εὐθείας τὸ συνεχῶς ἐπ' αὐτῆς κινούμενον, οὗ τί ἂν εἴη ἀλογώτερον; τὸ δὲ ἐν ἄλλῳ ἄρα σημείῳ χρόνου εἶπεν, ὡς ἴσον τῷ ἐν ἄλλῳ νῦν· τὸ γὰρ νῦν τὸ ἐν τῷ χρόνῳ ἀνὰ λόγον ἐστὶ σημείῳ τῷ ἐν τῇ γραμμῇ. Εἰπὼν δέ, ὅπως ἔχει τὸ συνεχῶς κινούμενον ἐπὶ τῆς εὐθείας, καὶ δείξας ὅτι ἐν οὐδενὶ σημείῳ τῶν μεταξὺ γίνεται καὶ ἀπογίνεται, ἀλλὰ μόνον ἐστὶ κατὰ ταῦτα ἐν τῷ νῦν, 'ὅταν δέ, φησί, τὸ φερόμενον τὸ Α χρήσηταί τινι τῶν μεταξὺ σημείων οἷον τῷ Β ὡς μέσῳ, τουτέστιν ὡς ἀρχῇ καὶ τελευτῇ, τότε ἀνάγκη στῆναι ἐν αὐτῷ·' ἀνάγκη δὲ ἐκείνῳ χρῆσθαι τῷ σημείῳ οὕτως, ἀφ' οὗ ἀνακάμπτει· ἀνάγκη ἄρα στῆναι ἐν ἐκείνῳ, ἀφ' οὗ ἀνακάμπτει. ὅπερ ἐξ ἀρχῆς δεῖξαι προέκειτο, τὸ δὲ διὰ τὸ δύο ποιεῖ ν , ὥσπερ ἂν εἰ καὶ νοήσειεν, ἴσον ἐστὶ τῷ 'οὕτω γὰρ τὸ ἓν τῷ ἀριθμῷ δύο ποιεῖ τῇ στάσει.' οὐ γὰρ δὴ διαιρεῖ τὸ σημεῖον ἀδιαίρετον ὄν, ἀλλὰ δὶς αὐτῷ χρῆται, ποτὲ μὲν ὡς πέρατι ποτὲ δὲ ὡς ἀρχῇ, διὰ τὸ ἵστασθαι ἐν αὐτῷ. πῶς δὲ τὸ ἓν δύο ποιεῖ δεικνύς, προσέθηκεν ὥσπερ ἂν εἰ καὶ νοήσειε ν· ἔκειτο γὰρ τὸ οὕτω γινόμενον δύο τῷ λόγῳ γίνεσθαι δύο. εἶπεν γὰρ καὶ τῷ μὲν ἀριθμῷ ἕ ν , τῷ λόγῳ δὲ δύ ο, τουτέστι τῇ νοήσει. ὡς γὰρ ὁ τῇ ἐπινοίᾳ τῷ αὐτῷ ὡς δυσὶ χρησάμενος καὶ ποτὲ μὲν ὡς πέρας αὐτὸ λαβών, ποτὲ δὲ ὡς ἀρχήν, οὐ διῄρηκε μὲν τὸ ᾧ κέχρηται τῷ αὐτῷ πρὸς ἄμφω χρησάμενος, τρόπον δέ τινα τὸ ἓν δύο τῇ ἐπινοίᾳ πεποίηκεν, οὕτω καὶ τὸ ἐπιστὰν ἐπ' αὐτοῦ καὶ ὡς ἀρχῇ αὐτῷ καὶ πέρατι χρησάμενον. δείξας δέ, ὅπως τοῖς μεταξὺ τῶν ἄκρων σημείοις χρῆται τὸ συνεχῶς κινούμενον, ὅτι οὐχ ὡς πέρατι καὶ ἀρχῇ τῷ αὐτῷ, ἀλλ' ἔστι καθ' ἕκαστον ἐν τῷ νῦν καὶ ἀχρόνως, ἐπιφέρει, ὅτι οὐκέτι ὁμοίως χρῆται καὶ τῷ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς εὐθείας σημείῳ καὶ τῷ κατὰ τὸ πέρας· τὰ μὲν γὰρ μεταξὺ σημεῖα δυνάμει ἦν ἐν τῇ γραμμῇ καὶ ἐδεῖτο πρὸς τὸ ἐνεργείᾳ γίνεσθαι τοῦ διαιρήσοντος τῇ στάσει τὴν εὐθεῖαν. [5]

in Ph 10 128M τὰ δὲ ἐπὶ τῶν ἄκρων ἐνεργείᾳ ἐστί. διὸ καὶ ἀνάγκη τὸ ἐπὶ τῆς εὐθείας κινούμενον τῆς μὲν ἀρχῆς ἀπογίνεσθαι, ὅταν δὲ κινηθῇ τὴν πᾶσαν ἐπὶ τοῦ πέρατος γίνεσθαι· κἂν ἀνακάμπτῃ, δεήσει ἀπογενέσθαι ἀπὸ τούτου, ἐν ᾧ γέγονε. τὸ δὲ γεγονὸς ἕν τινι καὶ ἀπογεγονὸς ἀπ' αὐτοῦ ἀνάγκη ἐν αὐτῷ ἠρεμηκέναι τὸν μεταξὺ τῶν νῦν χρόνον, τοῦ τε ἐν ᾧ ἐγένετο ἐν αὐτῷ καὶ τοῦ ἐν ᾧ ἀπεγένετο ἀπ' αὐτοῦ. ὥστε πᾶν τὸ ἀνακάμπτον ἀνάγκη ἠρεμεῖν ἐν τῷ τελευταίῳ, ἀφ' οὗ ἀνακάμπτει. τοῦτο μὲν οὖν ἐστι τὸ δεικνύμενον. ὁ δὲ ἀγαγὼν τὸν λόγον ἐπὶ τοῦτο, ὅτι τὸ ἐπὶ τῆς εὐθείας κινούμενον ἀπογίνεται μὲν τῆς ἀρχῆς, γίνεται δὲ ἐν τῷ πέρατι πρὸ τοῦ τὸ ἑπόμενον τούτῳ θεῖναι, ὅτι ἀνακάμπτον ἀπὸ τοῦ πέρατος ἀνάγκη αὐτὸ πρῶτον ἠρεμεῖν ἐν αὐτῷ, ἀπορίαν τινὰ δοκοῦσαν ἀπορεῖσθαι λύει τοῖς νῦν εἰρημένοις καὶ δεδειγμένοις προσχρώμενος. p. 262b8 Διὸ καὶ πρὸς τὴν ἀπορίαν τοῦτο λεκτέον ἕως τοῦ ἀλλὰ ἀνάγκη ἕσται ἵστασθα ι . Δείξας, ὅτι τὸ γινόμενον ἕν τινι καὶ ἀπογινόμενον ἀπ' αὐτοῦ ἀνάγκην ἔχει στῆναι ἐν αὐτῷ, ἀπορίαν πρὸς τοῦτο φερομένην ἐπάγει, καὶ λύει τὴν ἀπορίαν τὸ ἀδιορίστως ἐν αὐτῇ ληφθὲν διοριζόμενος. καὶ ἡ μὲν ἀπορία βραχέως καὶ ἀσαφῶς ὑπ' αὐτοῦ τεθεῖσα τοιοῦτον ἔχει τὸ κεφάλαιον· εἰ ἀνάγκη τὸ γινόμενον ἕν τινι καὶ ἀπογινόμενον ἀπ' αὐτοῦ χρόνον τινὰ ἠρεμεῖν ἐν αὐτῷ, συμβήσεται τὰ ἰσοταχῶς κινούμενα ἐπὶ ἴσων εὐθειῶν ἅμα ἀρξάμενα κινεῖσθαι οὐχ ἅμα διιέναι τὰς ἴσας εὐθείας, ὅπερ ἄτοπον· ὥστε καὶ τὸ ἡγούμενον ἄτοπον τὸ τὸ γινόμενον ἕν τινι καὶ ἀπογινόμενον χρόνον τινὰ ἠρεμεῖν. τὸ δὲ εἰρημένον ἄτοπον συμβαίνει, ἐὰν τῶν ἰσοταχῶς κινουμένων τὸ μὲν ληφθῇ γεγονέναι καὶ ἀπογεγονέναι κατά τι τῶν μεταξὺ σημείων, τὸ δὲ μὴ ληφθῇ. ἐὰν γὰρ ᾖ δύο τινὰ ἰσοταχῶς κινούμενα, οἷον τὰ Α Δ ἐπὶ δύο τινῶν εὐθειῶν ἴσων τῆς τε Ε καὶ τῆς Ζ, ληφθῇ δὲ τὸ Α τὸ ἐπὶ τῆς ΕΓ ἕν τινι τῶν μεταξὺ τοῦ Ε καὶ τοῦ Γ σημείων, οἷον τῷ Β

[οἷον] μὴ μόνον ὄν, ἀλλὰ καὶ γινόμενον καὶ ἀπογινόμενον, εἰ τὸ γεγονὸς ἔν τινι καὶ ἀπογεγονὸς χρόνον τινὰ τὸν μεταξὺ τῶν δύο νῦν, τοῦ τε ἐν ᾧ γίνεται καὶ τοῦ ἐν ᾧ ἀπογίνεται, ἠρεμεῖν ἀνάγκη, ἀκολουθήσει τὸ θᾶττον τὸ Δ τὴν ΖΗ εὐθεῖαν κινεῖσθαι τὸ ἰσοταχές τε ὂν τῷ Α καὶ ἅμα ἠργμένον τῆς κινήσεως. [35]

in Ph 10 1285 τοῦτο δὲ συνέβη διὰ τὸ ἐπὶ μὲν τοῦ Α λαβεῖν τὸ καὶ γεγονέναι καὶ ἀπογεγονέναι ἐπί τινος τῶν μεταξὺ τῶν ΕΓ σημείων, ἐπὶ δὲ τοῦ Δ μηδὲν τοιοῦτο προσλαβεῖν, ἀλλὰ συνεχῆ τὴν κίνησιν ἐᾶσαι· ὥστε καὶ τὰ μεταξὺ τῶν ΖΗ σημεῖα δυνάμει εἶναι, καὶ τὸ Δ συνεχῶς κινούμενον εἶναι μόνον ἐπὶ τῶν σημείων, ἀλλὰ μὴ γίνεσθαι καὶ ἀπογίνεσθαι. εἰ οὖν οὕτω καὶ τὸ Α τὸ ἰσοταχὲς τῷ Δ ληφθείη συνεχῶς κινούμενον, οὐκέτι ἐπακολουθεῖ τὸ θᾶττον τὸ Δ διεξελθεῖν τὴν ΖΗ ἢ τὸ Α τὴν ΕΓ· ἀμφότερα γὰρ ὁμοίως διεξέρχεται ὄντα ἐν τοῖς μεταξὺ σημείοις τοῖς δυνάμει, ἀλλ' οὐχὶ τοῦ ἑτέρου γινομένου ἔν τινι αὐτῶν καὶ ἀπογινομένου· οὐ γὰρ ἀνάγκη τὸ ἔν τινι ὂν καὶ γίνεσθαι ἐν αὐτῷ καὶ ἀπογίνεσθαι, ὅπερ ὁ ἀπορῶν λόγος ἐπὶ τοῦ ἑτέρου τῶν κινουμένων τοῦ Α λαβὼν συνῆγεν τὸ μὴ ἀληθῶς ἀποδεδεῖχθαι τὸ ἠρεμεῖν μεταξὺ χρόνον τινὰ τὸ γινόμενον καὶ ἀπογινόμενον. ὁ δὲ Ἀριστοτέλης λαβὼν γραμμὰς τὴν ΕΓ καὶ ΖΗ * * * τὴν τὸ Ζ. ἀσαφὲς δὲ ὂν τὸ ἐπὶ τοῦ Δ ῥηθέν (τὸ γὰρ πρότερον ὁρμῆσαν καὶ ἀπελθὸν πρότερον ἐλθεῖν ἀνάγκη) καλῶς ὁ Ἀλέξανδρος ἐσαφήνισεν· "οὐ γὰρ τοῦτο λέγει, ὅπερ ἄν τις ὑπολάβοι, ὅτι οὐχ ἅμα ἤρξαντο τοῦ κινεῖσθαι τὸ Α καὶ τὸ Δ· καὶ γὰρ καὶ κεῖται ἅμα ἀρχόμενα, καὶ εἰ μὴ ἅμα ἄρχοιτο, οὐδὲν ἂν ἄτοπον εἴη τὸ συναγόμενον, ἀλλ' ὃ λέγει τοῦτό ἐστι, τὸ Α καὶ τὸ Δ ὁμοῦ ἀρξάμενα ἀπὸ τοῦ Ε καὶ Ζ, ἰσοταχῶς φερόμενα ἔρχεται, τὸ μὲν Α ἐπὶ τὸ Β, τὸ δὲ Δ ἐπί τι ἄλλο σημεῖον, ἀνὰ λόγον ὂν τῷ Β ἐν τῇ ΖΗ εὐθείᾳ καὶ τὸ ἴσον διεστηκὸς ἀπὸ τοῦ Ζ, ᾧ διέστηκε τὸ Β ἀπὸ τοῦ Ε. ἀπὸ δὲ τούτων τῶν σημείων, τοῦ τε Β καὶ τοῦ ἀνὰ λόγον αὐτῷ ἐν τῇ ΖΗ εὐθείᾳ, οὐκέτι ἅμα ἀποχωροῦσι τό τε Α καὶ τὸ Δ, διότι τὸ Α γινόμενον καὶ ἀπογινόμενον ἐν τῷ Β ὑποτεθὲν ἀνάγκη καὶ ἠρεμηκέναι ἐν αὐτῷ, τὸ δὲ Δ μὴ ὑποτεθὲν γίνεσθαι ἐν τῷ ἀνὰ λόγον τῷ Β σημείῳ, ἀλλ' εἶναι μόνον ἐν τοῖς δυνάμει σημείοις συνεχῶς ἐπὶ τῆς εὐθείας κινούμενον οὐκ ἀνάγκη ἠρεμεῖν. ἅμα οὖν ἐλθόντα ἐπὶ τὰ ἀνὰ λόγον σημεῖα οὐχ ἅμα ἀποχωρεῖ τό τε ἠρεμοῦν καὶ τὸ μὴ ἠρεμοῦν, ἀλλὰ τὸ μὴ ἠρεμοῦν πρῶτον· ἰσοταχῶν δὲ ὄντων ἀνάγκη τὸ πρότερον ἀπελθὸν ἀπὸ τοῦ μέσου, εἰ τύχοι, πρότερον ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ τέλος." καὶ τὴν αἰτίαν αὐτὸς εἶπεν διὰ τοῦ οὐχ ἅμα ἄρα γέγονε τὸ Α ἐπὶ τῷ Β καὶ ἀπογέγονεν ἀ π ' αὐτο ῦ· οὐ γὰρ ἅμα γέγονε τὸ Α ἐπὶ τῷ Β καὶ ἀπογέγονεν ἀπ' αὐτοῦ, διότι καὶ ἠρέμησεν ἐν αὐτῷ· ὑστερίζειν ἄρα αὐτὸ ἀνάγκη· εἰ γὰρ ἅμα, οὐχ ὑστεριεῖ. ἀνάγκη δὲ ὑστερίζειν διὰ τὸ ἠρεμεῖν ἐν τῷ Β. καὶ ἐκεῖνο δὲ πρὸ τούτων τῶν ῥητῶν ἀσάφειαν ἔχει τινὰ ἅμα δὲ εἴη τὸ Α ἐπὶ τῷ Β σημείῳ καὶ τὸ Δ φέροιτο ἀπὸ τῆς Ζ ἄκρας πρὸς τὸ Η. πῶς γὰρ ἅμα τὸ Α ἐπὶ τῷ Β καὶ τὸ Δ φέροιτο ἀπὸ τῆς Ζ ἄκρας, εἴπερ ἅμα ἤρξαντο τὸ μὲν Α ἀπὸ τοῦ Ε, τὸ δὲ Δ ἀπὸ τοῦ Ζ; ἀλλ' ἔοικεν λέγειν· ὅτε τὸ Α ἐπὶ τῷ Β σημείῳ ἠρέμει, τότε τὸ Δ ἀπὸ τῆς Ζ ἄκρας πρὸς τὸ Η συνεχῶς κινούμενον φέρεται, καὶ οὐκ ἠρεμεῖ που ὡς τὸ Α κατὰ τὴν ὑπόθεσιν. [35]

in Ph 10 1286 p. 262b17 Οὐκ ἄρα θετέο ν , ὅτε τὸ Α ἐγένετο κατὰ τὸ Β ἕως τοῦ ἐνταῦθα μὲν οὖν οὕτω λέγειν ἀδύνατον ἐπὶ τοῦ συνεχοῦ ς . Ἐντεῦθεν ἡ ἀρχὴ τῆς λύσεως ἀπὸ τῶν ἤδη δεδειγμένων ἐπιχειροῦσα. λέγει δέ, ὅτι οὐ χρὴ τιθέναι τὸ Α κινούμενον ἐπὶ τῆς ΕΓ γεγονέναι ἐν τῷ Β ὅλως, ὥστε λέγειν, ὡς ὁ ἀπορῶν ἔλεγεν, ὅτι ὅτε τὸ Α ἐγένετο κατὰ τὸ Β, τότε τὸ Δ ἅμα ἀπὸ τοῦ Ζ ἄκρου κινεῖσθαι. εἰ γὰρ ἐγένετο ἐπὶ τοῦ Β τὸ Α, καὶ ἀπεγένετο ἂν ὄντως ἀπ' αὐτοῦ καὶ οὐχ ἅμα ἄμφω, ἀλλ' ἦν τις χρόνος μεταξὺ καὶ ἠρεμία, καὶ ὁ ἀπορῶν λόγος ἰσχυρὸς ἂν εἴη. ἀλλ' εἰ συνεχὴς ὁμοίως ἡ κίνησις ἦν καὶ τοῦ Α ὥσπερ τοῦ Δ, καὶ τὸ Α ἐν τῷ Β οὔτε ἐν χρόνῳ οὔτε γενήσεται ὅλως ἐν τῷ Β, ἀλλὰ ἀντὶ τοῦ γενέσθαι ἔσται, καὶ ἀντὶ τοῦ ἐν χρόνῳ ἐν τῷ νῦν. τὸ γὰρ συνεχῶς κινούμενον ἔστι μὲν καθ' ἕκαστον τῶν δυνάμει τέως σημείων, καὶ ἔστιν οὐκ ἐν χρόνῳ, ἀλλ' ἐν τῷ νῦν, ὅ ἐστι πέρας χρόνου. διὸ οὔτε γίνεται ἔν τινι τῶν τοιούτων οὔτε ἀπογίνεται, ὥστε ἐπὶ μὲν τῆς συνεχοῦς κινήσεως τῆς ἐπὶ συνεχοῦς μεγέθους γινομένης

ἀδύνατον λέγειν, γίνεσθαι κατά τι τῶν ἐν τῷ συνεχεῖ σημείων τὸ κινούμενον ἐπ᾽ αὐτοῦ, διότι μηδὲ ἔστιν ἐνεργείᾳ τι τούτων τῶν σημείων, ἀλλὰ δυνάμει μόνον. p. 262b22 Ἐπὶ δὲ τοῦ ἀνακάμπτοντος ἕως τοῦ ἐκεῖ γὰρ ἂν ἅμα εἴη καὶ οὐκ εἴη ἐν τῷ αὐτῷ νῦ ν . Δείξας, ὅπως ἐπὶ τοῦ συνεχῶς κινουμένου οὐκ ἔστι λέγειν τὸ γίνεσθαι καὶ ἀπογίνεσθαι, ἐπάγει ὅτι ἐπὶ τοῦ ἐπὶ τὸ πέρας ἐλθόντος καὶ ἀνακάμπτοντος ἀνάγκη λέγειν τὸ γεγονέναι τε αὐτὸ ἐν τῷ πέρατι καὶ ἀπογεγονέναι· οὐκέτι γὰρ τὸ πέρας τῆς εὐθείας δυνάμει ἐστὶν ὡς ἦν τὰ μεταξύ, ἀλλ᾽ ἔστιν ἐνεργείᾳ. διὸ καὶ γενέσθαι ἐν τῷ πέρατι ἀνάγκη, καὶ ἀπογενέσθαι ἀπ᾽ αὐτοῦ. καὶ δείκνυσι τοῦτο πάλιν διὰ τῆς τῶν στοιχείων ἐκθέσεως, ἐναλλάξας, ὥς φησιν ὁ Ἀλέξανδρος, τὰ στοιχεῖα, καὶ ποιήσας νῦν τὸ Η κινούμενον, ὥσπερ πρότερον τὸ Δ, καὶ τὸ Δ πέρας νῦν τῆς εὐθείας, ὥσπερ πρότερον ἦν τὸ Η. καὶ λέγει, ὅτι τὸ Η ἐλθὸν ἐπὶ τὸ πέρας τὸ Δ, ὅταν ἀνακάμψῃ πάλιν ἀπ᾽ αὐτοῦ, τῷ ἑνὶ σημείῳ ὡς δυσίν (ὡς γὰρ ἀρχῇ καὶ πέρατι) κέχρηται, τοῦτο δὲ ἦν τὸ γενέσθαι καὶ ἀπογενέσθαι. διὸ ἐξ ἀνάγκης δεῖ αὐτὸ τὸν μεταξὺ χρόνον τῶν νῦν, τοῦ τε ἐν ᾧ ἐγένετο ἐν τῷ πέρατι τῷ Δ καὶ τοῦ ἐν ᾧ ἀπεγένετο, ἀνακάμψαν ἀπ᾽ αὐτοῦ ἠρεμῆσαι. [35]

in Ph 10 128 οὕτω μὲν ὁ Ἀλέξανδρος τὴν ἐναλλαγὴν τῶν στοιχείων ἐξεδέξατο. μήποτε δὲ τὸ Δ τὸ κινούμενον ὥσπερ πρότερον ἐπ᾽ ἄκρου τέθεικε τῆς ΖΗ εὐθείας, ἵνα ἀπὸ τοῦ ἄκρου κινούμενον αὐτὸ λάβῃ, οὕτω καὶ νῦν ἐν τῷ ἄκρῳ φυλάξας ἀντὶ τοῦ ἄκρου τῆς εὐθείας αὐτὸ παρέλαβεν, τὸ δὲ Η, ὃ πέρας ἦν τῆς εὐθείας πρότερον ἐπὶ τὴν ἀρχὴν τῆς εὐθείας, τουτέστιν ἐπὶ τὸ Δ κινούμενον ἔλαβεν, ἵνα τὴν ἀνάκαμψιν ἐν τῇ ἀρχῇ ποιήσας τὴν ἀρχὴν ἅμα καὶ ὡς πέρας λάβῃ, ὡς εἴ γε τὸ πέρας ἅμα καὶ ὡς ἀρχὴν ἐβούλετο λαβεῖν, τὸ Δ ἂν ἐπὶ τὸ Η ἐκίνησεν. ὅτι δὲ μὴ ἅμα οἷόν τε αὐτὸ γεγονέναι ἐν τῷ Δ καὶ ἀπογεγονέναι ἀπ᾽ αὐτοῦ, ἔδειξεν εἰπών· ἐκεῖ τε γὰρ ἂν ἅμα εἴη καὶ οὐκ εἴη ἐν τῷ αὐτῷ νῦ ν. τὸ γὰρ γεγονὸς ἔν τινι καὶ ἀπογεγονός, ὅτε μὲν γέγονεν ἐν αὐτῷ, ἔστιν ἐν αὐτῷ, ὅτε δὲ ἀπογέγονεν καὶ ἀπελήλυθεν ἀπ᾽ αὐτοῦ, οὐκέτι ἔστιν ἐν αὐτῷ. εἰ οὖν λέγοι τις ἐν τῷ νῦν τῷ ἀδιαιρέτῳ γεγονέναι τέ τι ἔν τινι καὶ ἀπογεγονέναι, ἅμα ἂν καὶ ἐν τῷ αὐτῷ νῦν λέγοι εἶναί τε ἐν τῷ αὐτῷ τι καὶ μὴ εἶναι, καθ᾽ ὅσον μὲν γέγονεν, εἶναι, καθ᾽ ὅσον δὲ ἀπογέγονε, μὴ εἶναι. p. 262b28 Ἀλλὰ μὴν τήν γε πάλαι λύσιν οὐ λεκτέον ἕως τοῦ οὐκ ἄρα ἐνδέχεται συνεχῆ κίνησιν ἀίδιον εἶναι ἐπὶ τῆς εὐθεία ς . Λύων τὴν ἀπορίαν τὴν λέγουσαν, ὅτι εἰ τὸ Α γεγονὸς ἔσται ἐν τῷ Β καὶ ἀπογεγονός, τὸ δὲ γινόμενον καὶ ἀπογινόμενον μεταξὺ ἵσταται, συμβαίνει τὸ Δ ἰσοταχὲς ὂν τῷ Α τὴν ΖΗ εὐθεῖαν ἴσην οὖσαν τῇ ΕΓ θᾶττον διιέναι ἢπερ τὸ Α τὴν ΕΓ, ὅπερ ἄτοπον (τὰ γὰρ ἰσοταχῆ τὰς ἴσας ἐν ἴσῳ χρόνῳ δίεισι), ταύτην οὖν λύων τὴν ἀπορίαν ἔλεγεν, ὅτι τὸ Α οὐ γίνεται ἐν τῷ Β καὶ ἀπογίνεται ἐν χρόνῳ, ἀλλ᾽ ἦν ἐν αὐτῷ ἐν τομῇ χρόνου καὶ οὐκ ἐν χρόνῳ, διότι μηδὲ ἔστιν ἐνεργείᾳ ἐν τῷ συνεχεῖ τὰ σημεῖα, ἀλλὰ δυνάμει. οὐ χρὴ οὖν, φησί, τὸ αὐτὸ λέγειν ἐπὶ τῶν ἀνακαμπτόντων, ὅτι ἔστι μὲν ἐν τῷ νῦν κατὰ τὸ Δ, οὐ μὴν καὶ γέγονεν ἐν αὐτῷ ἢ ἀπογέγονεν ἀπ᾽ αὐτοῦ. ἐνεργείᾳ γὰρ τοῦτό ἐστιν ἤδη καὶ οὐ δυνάμει, ὡς τὰ μεταξὺ τῆς τε ἀρχῆς καὶ τοῦ πέρατος. καὶ τούτου πίστιν κομίζει τὸ ἀνάγκην εἶναι τὸ κινούμενον ἐπί τι ἐλθεῖν ποτε ἐπ᾽ αὐτὸ ἐνεργείᾳ ὂν ἤδη τέλος καὶ οὐ δυνάμει, οἷα ἦν, ὅτε ἐκινεῖτο ἐπ᾽ αὐτὸ τὸ κινούμενον τὰ μεταξύ. ταῦτα γὰρ δυνάμει τέλη ἦν, διότι τὸ κινούμενον ἐδύνατο καὶ ταῦτα ἐνεργείᾳ ποιεῖν ἐπιστὰν ἐν αὐτοῖς καὶ διελὸν τὴν συνέχειαν. τὸ γὰρ συνεχῶς κινούμενον ἐπὶ πεπερασμένης καὶ συνεχοῦς εὐθείας οὐδενὶ τῶν μεταξὺ χρῆται ὡς ἐνεργείᾳ ὄντι. δεῖ δὲ ἀφικέσθαι ποτὲ καὶ ἐπὶ τὸ πέρας καὶ ἐνεργείᾳ ἐν αὐτῷ γενέσθαι ὄντι καὶ αὐτῷ ἐνεργείᾳ, ἀλλ᾽ οὐ δυνάμει ὡς τὰ πρὸ αὐτοῦ. ὡς γάρ ἐστι τὰ ἐν τῷ ὑποκειμένῳ σημεῖα, οὕτω καὶ τὸ συνεχῶς ἐπ᾽ αὐτοῦ κινούμενον ἐν αὐτοῖς γίνεται. [35]

in Ph 10 128 ἐν μὲν τοῖς δυνάμει οὖσι δυνάμει, ἐν δὲ τοῖς ἐνεργείᾳ ἐνεργείᾳ. Οἶδεν δὲ καὶ ἄλλην γραφὴν ὁ Ἀλέξανδρος, ἣν καὶ προηγουμένως ἀναγράφει αὐτός, τὴν ἐν τοῖς πολλοῖς βιβλίοις φερομένην, ἣν ἐξηγησάμενος πέπαυμαι, ὡς ἑτέραν παραγράφων. ἔχει δὲ ἡ ἄλλη οὕτως· ἀνάγκη γὰρ ἐπὶ τέλος ἐλθεῖν τὸ ἐνεργείᾳ ὂν δυνάμε ι. λέγοι δὲ ἄν, ὅτι τὸ κινούμενον τέως ὂν δυνάμει ἐν τῷ

τέλει, ἕως ἂν κινῆται, ἀνάγκη ἐπὶ τέλος ἐλθεῖν τὸ ἐνεργείᾳ ὂν ἤδη τέλος, ὅταν ἐπ' αὐτοῦ γένηται, τὸ δὲ ἐν τῷ ἐνεργείᾳ τέλει γινόμενον ἐν τῷ κατ' ἐνέργειαν σημείῳ γίνεται ἐν χρόνῳ, καὶ οὐκ ἐν τομῇ χρόνου. ἀνάγκη γὰρ τὸ κινούμενον ἀνακάμπτον ἀπ' αὐτοῦ, ὅταν μὲν ἐπ' αὐτὸ κινῆται, ὡς τελευτῇ αὐτῷ χρήσασθαι, ὅταν δὲ ἀπ' αὐτοῦ, ὡς ἀρχῇ, τοῦ δὲ πέρατος καὶ τῆς ἀρχῆς ἠρεμίαν ἀνάγκη μεταξὺ γενέσθαι. ὡς δὲ ἡ εὐθεῖα, φησίν, ἐφ' ἧς κινεῖται τὸ κινούμενον, τὸ αὐτὸ πέρας ἔχει καὶ ἀρχήν, οὕτω καὶ τὴν κίνησιν ἔχειν ἀνάγκη τὴν κάτωθεν ἄνω γινομένην καὶ ἄνωθεν κάτω· καὶ ταύτης γὰρ τὸ ἄνω πέρας ἐστὶ καὶ ἀρχή. Δείξας δὲ πολυειδῶς, ὃ προέθετο, ὅτι τὰ ἀνακάμπτοντα ἀνάγκη μεταξὺ ἵστασθαι, καὶ ὅτι τὰ ἐπὶ τῆς εὐθείας κινούμενα ἀνάγκη ἀνακάμπτειν, εἰ μὴ παύοιτο ἐπὶ τοῖς πέρασι γενόμενα, συμπεραινόμενος τὰ εἰρημένα τὸν ὅλον συντόμως ἐκτίθεται συλλογισμὸν ἔχοντα οὕτω· τὰ ἐπὶ τῆς εὐθείας ἐπιμόνως κινούμενα ἀνακάμπτει· τὰ ἀνακάμπτοντα ἵσταται μεταξύ· τὰ ἱστάμενα μεταξὺ οὐ κινεῖται συνεχῆ κίνησιν· τὰ ἄρα ἐπὶ τῆς εὐθείας κινούμενα οὐ κινεῖται συνεχῆ κίνησιν οὔτε ἀίδιον. αὐτὸς δὲ τὰς δύο προτάσεις τήν τε λέγουσαν, ὅτι τὸ ἐπ' εὐθείας κινούμενον ἀνακάμπτει, καὶ τὴν λέγουσαν, ὅτι τὸ ἀνακάμπτον ἵσταται, συνελὼν εἰς τὸ ἀνάγκη ἄρα στῆναι τὸ ἀνακάμπτον ἐπὶ τῆς εὐθείας καὶ παραλιπὼν ὡς σαφῆ τὴν λέγουσαν, ὅτι τὰ ἱστάμενα οὐ κινεῖται συνεχῆ κίνησιν, τὸ συμπέρασμα ἐπήγαγεν τὸ λέγον 'οὐκ ἄρα ἐνδέχεται τὴν ἐπὶ τῆς εὐθείας κίνησιν συνεχῆ εἶναι καὶ ἀίδιον.' p. 263a4 Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἀπαντητέον καὶ πρὸς τοὺς ἐρωτῶντας τὸν Ζήνωνος λόγον ἕως τοῦ ἐὰν μὴ μίαν ἀριθμῇ τὴν συνεχ ῆ , ἀλλὰ δύο ἡμισεία ς . Δείξας, ὅτι ἐν τῷ συνεχεῖ τὰ μεταξὺ τῶν ἄκρων σημεῖα δυνάμει ἐστὶ καὶ οὐκ ἐνεργείᾳ καὶ διὰ τοῦτο τὸ κινούμενον συνεχῶς ἐπὶ τοῦ συνεχοῦς οὔτε γίνεται κατά τι αὐτῶν οὔτε ἀπογίνεται ἀπ' αὐτῶν, ὡς ἐὰν τοῦτο ποιήσῃ, διῄρηκε τὸ συνεχές, τούτῳ φησὶ δεῖν χρῆσθαι καὶ πρὸς τοὺς ἐρωτῶντας τὸν Ζήνωνος λόγον. περὶ δὲ τῶν Ζήνωνος τοῦ Ἐλεάτου λόγων, οὓς ἠρώτα γυμνάζων τοὺς προσδιαλεγομένους, καὶ δεικνύναι δοκῶν, ὅτι οὐκ ἔστι κίνησις, εἶπεν αὐτὸς ἐν τῷ Ζ τῆσδε τῆς πραγματείας, ὅτι τέτταρές εἰσι καὶ τίνες, καὶ πρὸς ἕκαστον οἰκείως ἐνέστη. [35]

in Ph 10 1288 τῶν δὴ τεττάρων ἐκείνων λόγων ἕνα προχειρισάμενος νῦν ὑπομιμνήσκει μὲν ἡμᾶς τῆς τότε ῥηθείσης λύσεως αὐτοῦ, λέγει δὲ ὅτι προσφυέστερον λυθήσεται μᾶλλον ἀπὸ τῶν προσεχῶς δεδειγμένων. ἦν δὲ ὁ μὲν ὑπὸ Ζήνωνος λεγόμενος λόγος, οὗ νῦν μνημονεύει, τοιοῦτος· 'εἰ ἔστι κίνησις, ἔσται τι τὸ ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ ἄπειρα διεληλυθός· τῷ γὰρ ἐπ' ἄπειρον εἶναι τὴν διχοτομίαν ἐν παντὶ συνεχεῖ ἔσται ἄπειρα ἡμίση τῷ πᾶν μόριον αὐτοῦ ἥμισυ ἔχειν. ἔσται δὴ τὸ κεκινημένον τὴν πεπερασμένην τὰ ἄπειρα ἡμίση διεληλυθὸς ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ, ἐν ᾧ διῆλθε τὴν πεπερασμένην. προσλαμβάνων δὲ τὸ ἀντικείμενον τοῦ ἐν τῷ συνημμένῳ ἑπομένου τὸ μὴ δύνασθαί τι ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ ἄπειρά τινα διεξελθεῖν, διότι οὐδὲ διεξελθεῖν ὅλως οἷόν τε τὰ ἄπειρα, ἀνῄρει τὸ εἶναι κίνησιν.' οὕτω μὲν οὖν ὁ Ζήνων. τινὰς δὲ ἄλλως ἐρωτᾶν αὐτόν φησι λέγοντας· 'εἰ ἔστι κίνησις, ἐπεὶ ἔστιν ἄπειρα ἡμίση ἐν τῷ παντὶ συνεχεῖ, τὸ κινούμενον ἐπὶ τοῦ συνεχοῦς δυνατὸν καθ' ἕκαστον ἥμισυ ἀριθμεῖν. τούτου δὲ γινομένου, ὅταν τὸ κινούμενον διεληλυθὸς ᾖ τὸ πεπερασμένον μέγεθος, ἔσται ὁ ἀριθμῶν ἄπειρα ἡμίση ἠριθμηκώς. εἰ οὖν τοῦτο ἀδύνατον τὸ ἀριθμῆσαι τὰ ἄπειρα, ἀδύνατον ἂν εἴη καὶ τὸ ᾧ τοῦτο ἕπεται, εἵπετο δὲ τῷ κίνησιν εἶναι.' ἀλλὰ τότε μὲν ἐνιστάμενος πρὸς τὸν Ζήνωνος λόγον ὡς ἄτοπον ἐπάγοντα τῷ εἶναι κίνησιν τὸ ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ ἄπειρα τὸ κινούμενον ἡμίση διεξιέναι ἔλεγε μὴ ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ τὰ ἄπειρα διεξιέναι, ἀλλ' εἴπερ ἄρα διέξεισιν, ἄπειρον εἶναι καὶ τὸν χρόνον. ὡς γὰρ τὸ μέγεθος ἄπειρα ἡμίση ἔχει, οὕτω καὶ ὁ χρόνος. ὁμοίως γὰρ ἄμφω συνεχῆ τέ ἐστι καὶ ἐπ' ἄπειρον διαιρετά. οὐκ ἐν πεπερασμένῳ οὖν τὰ ἄπειρα διελεύσεται, ἀλλ' ἐν τοῖς ἀπείροις τὰ ἄπειρα. ταύτην δὴ τὴν λύσιν, ᾗ τότε ἐχρήσατο, λέγει πρὸς μὲν τὸν ὡς ἄτοπον ἐπιφέροντα τὸ ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ ἄπειρα διϊέναι αὐτάρκως ἔχειν (οὐ γὰρ ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ τὰ ἄπειρα, ἀλλ', εἴπερ ἄρα, ἐν ἀπείροις διὰ τὸ ὁμοίως ἐν

ἀμφοτέροις τὸ ἄπειρον εἶναι καὶ ἐν τῷ μεγέθει καὶ ἐν τῷ χρόνῳ, ὥστε οὐδὲν ἄτοπον ἔπεται), πρὸς δέ γε τὸ πρᾶγμα αὐτὸ καὶ τὴν κατ' αὐτὸ ἀλήθειαν οὐκέτι αὐτάρκως ἔχειν οὐδὲ ἀληθῶς ὑπαντᾶν. οὐ γὰρ ταὐτόν ἐστιν ἐνστῆναί τε πρὸς ψευδῆ λόγον καὶ τὸ ἀληθές, ὅπως ἔχει, δεῖξαι· δύναται γάρ τις καὶ ψευδέσι τισὶ προσχρησάμενος κωλῦσαι πρόοδον ψευδοῦς λόγου. ὅτι δὲ μὴ ἱκανὴ ἡ ἀπάντησις αὕτη πρὸς τὴν τοῦ πραγματικῶς ἀπορουμένου λύσιν, μεταβαλὼν τὴν ἐρώτησιν δείκνυσιν. 'εἰ γάρ τι ς, φησίν, ἀφέμενος τοῦ μήκους καὶ τοῦ ἐρωτᾶ ν , εἰ ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ ἐνδέχεται ἄπειρα διεξελθεῖν ἢ ἀριθμῆσαι, ἐπ' αὐτοῦ τοῦ χρόνου μόνου τὰ αὐτὰ πυνθάνοιτο' (λαβὼν γάρ τινα χρόνον πεπερασμένον, ἐν ᾧ τὸ κινούμενον κεκίνηται, ἐπειδὴ ἄπειρα τὰ ἐν τούτῳ ἡμίση, συνεχοῦς ὄντος αὐτοῦ καὶ ἐπ' ἄπειρον διαιρετοῦ ἀξιώσει τὰ ἡμίση διιέναι καὶ ἀριθμεῖν· εἰ γὰρ τὸ ὅλον δίεισι καὶ ἕκαστον τῶν μορίων αὐτοῦ, ὥστε εἰ ἄπειρα τὰ ἡμίση, ἔσται τὸ κινούμενον, ὅταν ὅλον διέλθῃ, ἄπειρα διελθὸν καὶ ἀριθμῆσαν μέρη χρόνου ἐν πεπερασμένῳ τῷ ὅλῳ), ἡ αὐτὴ γίνεται ἀπορία, κἂν αὐτοῦ τις τοῦ μεγέθους μόνον ἀξιώσῃ τὰ ἡμίση ἀριθμεῖσθαι, ὅταν τὸ κινούμενον διέρχηται αὐτό, κἂν μὴ προσχρήσηται τῷ χρόνῳ, ὡς ὁ Ζήνων ἐποίει. [5]

in Ph 10 1290 καὶ διὰ τοῦτο ἔοικεν ὁ Ἀριστοτέλης τῷ Ζήνωνος λόγῳ προσθεῖναι τὸν ἀλλοίως ἀπὸ τοῦ ἀριθμεῖν ἐρωτῶντα τὸν αὐτὸν λόγον, ὅτι πρὸς τὴν τοιαύτην ἐρώτησιν οὐκ ἦν ἱκανὴ ἡ τότε ῥηθεῖσα λύσις ἡ καὶ τὸν χρόνον ὁμοίως ἄπειρον τῷ μεγέθει δεικνῦσα, ὥσπερ οὐδὲ πρὸς τὸν ἀπὸ τοῦ χρόνου μόνου ἐρωτώμενον ἢ τοῦ μεγέθους· καὶ γὰρ πρὸς δὴ τὸν οὕτως ἀποροῦντα, φησίν, οὐκέτι ἁρμόσει ἡ πρόσθε ῥηθεῖσα λύσις, λέγουσα ὅτι ὁμοίως καὶ τὸ μέγεθος καὶ ὁ χρόνος ἄπειρα· οὐδὲν γὰρ ὁ τοῦτο λέγων πρὸς τὸ εἰρημένον ἐρεῖ. τῇ γὰρ ἀπειρίᾳ τῶν τμημάτων ὁ ἀπορῶν συνεχρήσατο καὶ τῷ διεξιτητὰ τὰ ἄπειρα λέγειν καὶ διιόντος αὐτὰ καὶ ἀριθμοῦντος τοῦ κινουμένου. διό, φησίν, ἐκείνην τὴν λύσιν πρὸς μὲν Ζήνωνα καὶ οὕτως ἠρωτηκότας τὸν λόγον ἱκανὴν ἡγητέον (οὐ γὰρ ἐν πεπερασμένῳ τὰ ἄπειρα δίεισιν, ἀλλ' ἐν ἀπείρῳ), πρὸς δὲ τὸν δυνάμενον περὶ τοῦ αὐτοῦ καὶ ἄλλως ἐρωτᾶσθαι λόγον καὶ πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ δεῖξαι τὴν τοῦ πράγματος φύσιν οὐχ ἱκανήν, ἀλλὰ τῷ πρὸ ὀλίγου ῥηθέντι καὶ ταύτην λυτέον τὴν ἀπορίαν. ἔστι δὲ τοῦτο, ὅτι πᾶν συνεχὲς δυνάμει ἐν ἑαυτῷ ταῦτα ἔχει, καθ' ἃ τέμνεσθαι δύναται, οὐκ ἐνεργείᾳ, ἡ μὲν γραμμὴ τὰ σημεῖα, ὁ δὲ χρόνος τὰ νῦν· ὁ δὲ διαιρῶν εἰς τὰ ἡμίση καὶ ἀριθμῶν ἐνεργείᾳ αὐτὰ λαμβάνει. οὕτω δὲ διαιρεῖ τὸ συνεχὲς καὶ τῷ ἑνὶ σημείῳ ὡς δυσὶ χρῆται. ποιεῖ γὰρ ἀρχήν τε καὶ πέρας, ὥσπερ καὶ ὁ κινούμενος ἐπὶ τῆς εὐθείας πρότερον καὶ ἀνακάμπτων ἐποίει. καὶ ὥσπερ ἐκεῖνος οὐκέτι ὡς ἐπὶ συνεχοῦς ἐκινεῖτο οὐδὲ συνεχῆ κίνησιν χρώμενος τῷ αὐτῷ σημείῳ ἀρχῇ τε καὶ πέρατι καὶ γινόμενός τε ἐν αὐτῷ καὶ ἀπογινόμενος πάλιν ἀπ' αὐτοῦ, οὕτω ποιεῖ καὶ ὁ καθ' ἕκαστον ἥμισυ ἀριθμῶν καὶ ἀεὶ κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ κινεῖσθαι λέγων· διαιρεῖ γὰρ τὸ συνεχὲς καὶ ἐνεργείᾳ τινὰ μέσα λαμβάνει ἐπ' αὐτοῦ. διαιρούμενον δὲ οὐκέτι μένει συνεχές· οὔτε γὰρ τὸ μέγεθος οὔτε ἡ κίνησις οὔτε ὁ χρόνος ἔτι συνεχῆ ἐστι διαιρεθέντα. ὁ οὖν διαιρῶν οὐκέτι δείκνυσιν ἐν τῷ συνεχεῖ καὶ πεπερασμένῳ τὰ ἄπειρα ἐνόντα· οὐ γὰρ μένει συνεχὲς τὸ διαιρεθὲν κατ' ἐνέργειαν. ὥστε οἱ τοῦτον τὸν τρόπον ἐπιχειροῦντες ἐν τῷ συνεχεῖ ἄπειρα ἐνόντα ἡμίση δεικνύναι ἢ τῷ διαιρεῖν ἢ τῷ ἀριθμεῖν δι' αὐτῆς τῆς δείξεως τὸ συνεχὲς ἀναιροῦσιν, ἐν ᾧ δεῖξαι τὰ ἄπειρα προαιροῦνται. οὐδὲν γὰρ συνεχὲς ἔτι συνεχές ἐστι διῃρημένον. Ἀλλ' ἐρεῖ τις, ὅτι εἰ πᾶν συνεχὲς ἐπ' ἄπειρον διαιρετὸν καὶ πᾶν μόριον τοῦ συνεχοῦς συνεχές ἐστι, καὶ διαιρῶν τὸ συνεχὲς οὐκ ἀναιρεῖ τὸ συνεχὲς εἶναι. [40]

in Ph 10 1291 ταύτην οὖν λύων τὴν ἔνστασιν λέγει, πῶς ἐστι τὰ συνεχῆ ἐπ' ἄπειρον διαιρετά· διότι γὰρ δυνάμει ἔχει τὰ ἄπειρα, οὐκ ἐντελεχείᾳ· τῷ γὰρ καθ' ὁτιοῦν ἑαυτοῦ μόριον δύνασθαι τομὴν δέξασθαι. τὸ οὖν τὴν συνεχῆ κεκινημένον δυνάμει ἄπειρα κεκίνηται 〈καὶ〉 οὐκ ἐνεργείᾳ, καὶ ἐν τῷ συνεχεῖ χρόνῳ δυνάμει ἄπειρα ἡμίση καὶ οὐκ ἐνεργείᾳ· εἰ δὲ δυνάμει, οὔτε ὡς

ἀριθμούμενα οὔτε ὡς μεριζόμενα· ταῦτα γὰρ ἤδη κατ' ἐνέργειαν διαιρουμένου καὶ οὐκέτι συνεχοῦς. στήσει οὖν τὰς τομὰς ὁ διαιρῶν καὶ πεπερασμένας λήψεται. δυνάμει γὰρ ἦν ἄπειρα ἡμίση ἐν τῷ συνεχεῖ, ἐνεργείᾳ δὲ πεπερασμένα. οὐ γὰρ οὕτω δυνάμει ἐν τῷ συνεχεῖ τὰ ἄπειρα, ὡς καὶ ἐνεργείᾳ ἄπειρα δυνάμενα ληφθῆναι· οὐ γάρ ἐστιν ἐνεργείᾳ τὰ ἄπειρα, ἀλλ' ὡς ἐπ' ἄπειρον δυνάμενα τέμνεσθαι. τῇ δὲ ἐπ' ἄπειρον τομῇ τὸ εἶναί ἐστιν ἐν τῷ δυνάμει ἀεὶ εἶναι καὶ ἐν τῷ γίνεσθαι καὶ τέμνεσθαι, ἀλλ' οὐκ ἐν τῷ τετμῆσθαι. ὥσπερ τὸν ἀγῶνα καὶ τὴν ἡμέραν οὐκ ἔστιν ἀθρόα λαβεῖν, ἀλλ' ἐν τῷ γίνεσθαι αὐτοῖς ἐστι τὸ εἶναι. ὅτι δὲ ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦντος τὰ ἡμίση διαιρεῖται τὸ συνεχὲς εἰς πεπερασμένα καὶ οὐ τηρεῖται ἕν τε καὶ συνεχές, ὁποῖον λαμβανόμενον ἐπ' ἄπειρον ἦν δυνάμει διαιρετόν, ἔδειξε διὰ τοῦ τὸν οὕτω ποιοῦντα τὸ ἓν σημεῖον δύο ἀριθμεῖν, τοῦ μὲν προτέρου μέρους ὡς τέλος, τοῦ δὲ ὑστέρου ὡς ἀρχήν· ὁ γὰρ τὸ ὅλον τε καὶ συνεχὲς κατὰ ἡμίση διαιρῶν τὸ αὐτὸ σημεῖον ἐν ἀμφοτέροις τοῖς ἡμίσεσι λαμβάνει· ἀλλὰ μὴν ὁ τοῦτο ποιῶν καὶ τῷ ἑνὶ σημείῳ ὡς δυσὶ χρώμενος διαιρεῖ τὸ συνεχές, ὡς δέδεικται ἐπὶ τοῦ κινουμένου, καὶ ὁ ἀριθμῶν ἄρα τὰ ἡμίση διαιρεῖ τὸ συνεχές. ὁ δὲ τὸ συνεχὲς μὴ τηρῶν συνεχές, ἀλλὰ κατὰ ἡμίση διαιρῶν οὐδὲ τὴν κίνησιν ὡς συνεχῆ καὶ μίαν λαμβάνει. p. 263b3 Ὥστε λεκτέον πρὸς τὸν ἐρωτῶντα ἕως τοῦ ἡ δὲ οὐσία ἐστὶν ἑτέρα καὶ τὸ εἶνα ι . Διδάσκει λοιπὸν ἡμᾶς καθόλου, πῶς ἀποκρίνεσθαι χρὴ πρὸς τὸν ἐρωτῶντ α , εἰ ἐνδέχεται ὅλως ἄπειρα διεξελθεῖν ἢ ἐν χρόν ῳ, ὅταν ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ διερχόμενόν τι τὰ ἄπειρα τὰ ἐν αὐτῷ νῦν λέγοιτο διεξιέναι, ἢ ἐν μήκε ι, ὅταν πεπερασμένον τι μῆκος διελθὸν τὰ ἄπειρα τὰ ἐν αὐτῷ σημεῖα λέγοιτο διεληλυθέναι. πρὸς οὖν τὸν ἐρωτῶντα τοῦτο ἀποκρίνεσθαι δεῖ φησιν, ὅτι πῶς μὲν ἐνδέχεται, πῶς δὲ οὔ· τὰ μὲν γὰρ δυνάμει ἄπειρα οἷόν τε, τὰ δὲ ἐνεργείᾳ ἀδύνατον τῷ μηδὲ τὴν ἀρχὴν εἶναί τινα οὕτως ἄπειρα. "πῶς δὲ τὰ δυνάμει ἄπειρα οἷόν τε διελθεῖν, δηλοῖ, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, διὰ τοῦ ὁ γὰρ συνεχῶς κινούμενος καὶ τῶν ἑξῆς. ἐπεὶ γὰρ ἡ γραμμή, ἣν κεκίνηται τὸ κεκινημένον, συμβεβηκὸς ἔχει τὸ δυνάμει ἐπ' ἄπειρον εἶναι διαιρετὴ καὶ ἄπειρα ἡμίση δυνάμει ἔχειν, τὸ τὴν γραμμὴν διεξελθὸν κατὰ συμβεβηκὸς τὰ δυνάμει ἄπειρα ἡμίση διελήλυθε, τουτέστι ταύτην διελήλυθεν, ᾗ κατὰ συμβεβηκός ἐστι τὸ ἔχειν ἄπειρα ἡμίση δυνάμει. [35]

in Ph 10 129

οὐ γὰρ τοῦτο ἦν τῆς γραμμῆς ἡ οὐσία καὶ τὸ εἶναι τὸ ἔχειν ἄπειρα ἡμίση, ἐπεὶ οὐκ ἂν ἔτι κατὰ συμβεβηκὸς ἦν τὸ τὴν γραμμὴν κεκινημένον ἄπειρα ἡμίση διεληλυθός, ἀλλὰ καθ' αὑτό, εἴ γε καθ' αὑτὸ γραμμὴν κεκίνηται, ᾗ τὸ εἶναι ἐν τῷ ἔχειν ἄπειρα ἡμίση. ἐπεὶ δὲ μὴ τοῦτό ἐστι τῇ γραμμῇ τὸ γραμμῇ εἶναι, ἀλλὰ τοῦτο μὲν αὐτῇ συμβέβηκεν, ἔστι δὲ αὐτῇ τὸ γραμμῇ εἶναι μῆκος ἁπλατές, τὸ τὴν γραμμὴν διελθὸν καθ' αὑτὸ μὲν διελήλυθε μῆκος ἁπλατές, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ καὶ ὅσα ἦν τῇ γραμμῇ συμβεβηκότα, οἷον εἰ λευκὴ ἦν, τὸ λευκὸν καὶ ὁμοίως τῶν ἄλλων ἕκαστον, ὧν ἓν ἦν καὶ τὸ ἄπειρα ἡμίση ἔχειν δυνάμει." οὕτως ἐξηγησαμένου τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ αὐτοῖς τούτοις τοῖς ῥήμασι τὴν προκειμένην λέξιν, ἐπιστήσοι ἄν τις, ὡς οἶμαι, πρῶτον μὲν διὰ τί τῷ συμβέβηκε γὰρ τῇ γραμμῇ ἄπειρα ἡμίση εἶναι προσέθηκεν αὐτὸς τὸ δυνάμε ι. καὶ οὐ μόνον τὴν λέξιν οὕτως ἔγραψε, καίτοι τῶν εἰς ἐμὲ ἐλθόντων βιβλίων οὐκ ἐχόντων τὸ δυνάμει προσκείμενον, ἀλλὰ καὶ ἐξηγήσατο οὕτω· "τὸ" γὰρ "τὴν γραμμὴν" φησὶ "διεξελθὸν κατὰ συμβεβηκὸς τὰ δυνάμει ἄπειρα ἡμίση διελήλυθε, τουτέστι ταύτην διελήλυθεν, ᾗ κατὰ συμβεβηκός ἐστι τὸ ἔχειν ἄπειρα ἡμίση δυνάμει." πῶς δὲ συμβεβηκὸς εἶναι λέγει τῇ γραμμῇ τὸ δυνάμει ἐπ' ἄπειρον εἶναι διαιρετῇ, εἴπερ συνεχὴς μένει γραμμή, παντὸς δὲ συνεχοῦς λόγος τὸ ἐπ' ἄπειρον εἶναι διαιρετόν; ἐπιστῆσαι δὲ χρὴ καὶ ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης οὐ λέγει τοῦτο, ὅπερ ὁ Ἀλέξανδρος, ὅτι συμβεβηκὸς ἔχει ἡ γραμμὴ τὸ δυνάμει ἐπ' ἄπειρον εἶναι διαιρετή, ἀλλ' ὅτι συμβέβηκε τῇ γραμμῇ ἄπειρα ἡμίση εἶνα ι. πρὸς δὲ τὴν τοῦ Ἀριστοτέλους λέξιν ἀπορητέον, πῶς ὁ συνεχῶς τὴν πεπερασμένην καθ' αὑτὸ κινούμενος, κατὰ συμβεβηκὸς ἄπειρα διελήλυθε· τὸ γὰρ κατὰ συμβεβηκός, κἂν κατὰ συμβεβηκός, ἀλλ' ὅμως ἔστι καὶ ὕπαρξιν ἔχει. καὶ γὰρ τὸ κατὰ

συμβεβηκὸς κινούμενον ἢ θερμαινόμενον ἔστι· καὶ τὸ μὲν κινεῖται, τὸ δὲ θερμαίνεται, κἂν κατὰ συμβεβηκός. ὁ γὰρ πλωτὴρ ἐν τῇ νηὶ κατὰ συμβεβηκὸς ὑπὸ τοῦ ἀνέμου κινεῖται, ὅτι τῷ καθ' αὑτὸ κινουμένῳ, τῇ νηί, συμβέβηκε, κινεῖται δὲ ὅμως καὶ ὁ ἐν τῇ νηί, κἂν κατὰ συμβεβηκὸς κινῆται. τὰ δὲ ἄπειρα οὐκ ἔστιν, ἵνα τὸ συνεχῶς κινούμενον καθ' αὑτὸ τὴν πεπερασμένην κατὰ συμβεβηκὸς τὰ ἄπειρα διεληλυθὸς εἴη, καὶ τῇ γραμμῇ συμβεβηκὸς εἴη τὸ ἄπειρα ἡμίση εἶναι. μήποτε οὖν συμβεβηκότος εἶδος ἄλλο τι νῦν παραδίδωσιν ἡμῖν ὁ Ἀριστοτέλης τὸ δυνάμει τινὶ ὑπάρχον συμβεβηκὸς εἶναι λέγων αὐτοῦ· οὕτω γὰρ καὶ τῇ γραμμῇ συμβεβηκέναι φησὶ τὸ ἄπειρα ἡμίση εἶναι, ὅτι δυνάμει ἐστὶν ἐν αὐτῇ, κἂν τὸ δύνασθαι ἐπ' ἄπειρον διαιρεῖσθαι λόγος τοῦ συνεχοῦς ᾖ. ἐπειδὴ δὲ ἕκαστον κατὰ τὸ ἐνεργείᾳ μάλιστά ἐστιν ὅ ἐστι, καὶ οὐ κατὰ τὸ δυνάμει τὸ ἐν αὐτῷ, διὰ τοῦτο καὶ τῆς γραμμῆς τὴν οὐσίαν καὶ τὸ εἶναι οὐ κατὰ τὰ ἐν αὐτῇ ἄπειρά φησιν εἶναι, ὅτι δυνάμει ταῦτα ἐν αὐτῇ, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἓν καὶ συνεχές, ὅπερ ὑπάρχει τῇ γραμμῇ κατ' ἐνέργειαν. [35]

in Ph 10 129 κἂν ὁριζώμεθα οὖν τὸ συνεχὲς τὸ δυνάμενον ἐπ' ἄπειρον διαιρεῖσθαι, τὸ ἐνεργείᾳ ὂν κατὰ τὸ ἐν αὐτῷ δυνάμει ὁριζόμεθα, ὡς εἴ τις τὸν ταῦρον ὁρίζοιτο τὸ δυνάμενον μέλισσαν γενέσθαι. εἰ δὲ οὕτως ὁ Ἀριστοτέλης τὸ συμβεβηκὸς ἀντὶ τοῦ δυνάμει εἶπεν, περιττῶς ὁ Ἀλέξανδρος ἐν τῷ συμβέβηκε γὰρ τῇ γραμμῇ ἄπειρα ἡμίση εἶναι προσέθηκε τὸ δυνάμε ι. ὅμοιον γὰρ ἂν εἴη λοιπόν, ὡς εἴ τις λέγοι 'δυνάμει γὰρ ἂν ὑπάρχοι τῇ γραμμῇ τὸ ἄπειρα ἡμίση εἶναι δυνάμει.' Ἀλλὰ πῶς δυνάμει ἄπειρα ἡμίση ἐστὶν ἡ γραμμή; πᾶν γὰρ τὸ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ γενέσθαι δυνατόν, καὶ ὁ ὑποθέμενος τὸ δυνατὸν γενέσθαι ὡς γεγονός, ψεῦδος μὲν ἴσως, οὐ μέντοι ἀδύνατον ὑποτίθεται· ἔσται οὖν ἄπειρα ἡμίση κατ' ἐνέργειαν. ἐδείχθη δὲ ἐν τῷ τρίτῳ ταύτης τῆς πραγματείας, ὅτι οὔτε μέγεθος οὔτε πλῆθος ἄπειρον εἶναι δυνατόν. τὸ οὖν ἄπειρα ἡμίση εἶναι ἀκουστέον ἀντὶ τοῦ ἐπ' ἄπειρον εἰς ἡμίση διαιρεῖσθαι. τοῦτο γὰρ δύναται ἡ γραμμή, ἀλλ' οὐ τὸ ἄπειρα ἡμίση εἶναι, πλὴν εἴ τις τὸ ἐπ' ἄπειρον εἰς ἡμίση διαιρούμενον ἄπειρα λέγοι, ὡς μηδέποτε πέρας ἰσχούσης τῆς διχοτομίας, καθ' ὃ καὶ ὁ ἀπορῶν λόγος ἄπειρα τὰ ἡμίση ἔλαβε, καὶ οὐχ ὅπερ τὸ ἀληθὲς ἔχει ἐπ' ἄπειρον γινόμενα. ὁ δὲ Ἀριστοτέλης συγχωρήσας τοῦτο τῷ ἀποροῦντι λόγῳ τὸ μηδαμῶς ἅμα εἶναι τὰ ἄπειρα, ἀπὸ τοῦ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ τὴν λύσιν ἐποιήσατο δυνάμει ἄπειρα λέγων, ὡς ἐν τῷ τρίτῳ τῆσδε τῆς πραγματείας παραδέδωκεν οὐχ οὕτως "ὥσπερ εἰ δυνατὸν τουτὶ ἀνδριάντα, ὡς καὶ ἔσται τοῦτο ἀνδριάς, οὕτω τι καὶ ἄπειρον, ὃ ἔσται ἐνεργείᾳ"· ἀλλ' "οὕτως ἐστί, φησί, τὸ ἄπειρον," ὡς "τῷ ἀεὶ ἄλλο καὶ ἄλλο λαμβάνεσθαι καὶ τὸ λαμβανόμενον ἀεὶ πεπερασμένον, ἀλλ' ἀεί γε ἕτερον καὶ ἕτερον, ὥσπερ ἡ ἡμέρα καὶ ὁ ἀγών, τῷ ἀεὶ ἄλλο καὶ ἄλλο γίνεσθαι, οὕτω καὶ τὸ ἄπειρον", καὶ "δῆλον, φησί, τὸ ἄπειρον τοῦτο" τὸ ὡς ἐπ' ἄπειρον, "ἔν τε τῷ χρόνῳ καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐπὶ τῆς διαιρέσεως τῶν μεγεθῶν." καὶ τοῦτο δὲ ἐν ἐκείνοις προστίθησιν ὁ Ἀριστοτέλης, ὅτι τὸ δυνάμενον εἶναι ἄπειρον, τοῦτο δέ ἐστι τὸ ἐπ' ἄπειρον, "οὐ δεῖ λαμβάνειν ὡς τόδε τι, οἷον ἄνθρωπον ἢ οἰκίαν, ἀλλ' ὡς ἡ ἡμέρα λέγεται καὶ ὁ ἀγών, οἷς τὸ εἶναι οὐχ ὡς οὐσία γέγονεν", τουτέστιν οὐχ ὑπομένει, "ἀλλ' ἀεὶ ἐν γενέσει ἢ φθορᾷ πεπερασμένον, ἀλλ' ἀεὶ ἕτερον καὶ ἕτερον. [30]

in Ph 10 130 p. 263b9 Δῆλον δὲ καὶ ὅτι ἂν μή τις ποιῇ τοῦ χρόνου ἕως τοῦ καὶ ὅλως ὂν καὶ μὴ ὂν ἀνάγκη εἶνα ι . Μνημονεύσας τοῦ νῦν, ὅτι τοῦ μὲν ἀρχὴ τοῦ δὲ πέρας ἐστὶ καὶ ὅτι διαίρεσίς ἐστι χρόνου, οὐ χρόνος, καὶ ὅτι ἀμερὲς καὶ ὅτι οὐκ ἐνδέχεται ἐν τῷ αὐτῷ νῦν γενέσθαι τι καὶ ἀπογενέσθαι ἔν τινι καὶ ἀπό τινος (εἴη γὰρ ἂν ἅμα τι ἐν τῷ αὐτῷ καὶ οὐκ εἴη), δείκνυσιν ἐφεξῆς τὸ νῦν τοῦτο, καθ' ὃ ἡ διαίρεσις γίνεται τοῦ χρόνου, ὡς μὲν πρὸς τὸν χρόνον τὸν διαιρούμενον ὁμοίως ἐν ἀμφοτέροις ἐστὶ τοῖς μορίοις αὐτοῦ, τοῦ μὲν πέρας ὂν τοῦ δὲ ἀρχή· οὕτω γὰρ συνεχὴς ὁ χρόνος τῷ κοινὸν ἔχειν ὅρον τὰ μόρια αὐτοῦ τὸ νῦν, ὡς μέντοι πρὸς τὸ πρᾶγμα τὸ ἐν τῷ χρόνῳ ὂν ἀεὶ τῷ ὑστέρῳ ὄντι χρόνῳ καὶ τῷ ὑστέρῳ πράγματι ἢ πάθει τῷ ἐν τῷ ὑστέρῳ χρόνῳ γινομένῳ προσνέμεσθαι καὶ ἐκείνου εἶναι ἀρχήν· οἷον εἰ ἐν χρόνῳ τινὶ μεταβάλλει τι ἐκ

λευκοῦ εἰς μέλαν, τὸ νῦν, ἐν ᾧ πρώτῳ μεταβέβληκεν ἐκ τοῦ λευκοῦ εἰς τὸ μέλαν, ὡς μὲν πρὸς τὸν χρόνον ἐπ' ἴσης ἐν ἀμφοῖν ἐστι [τῷ νῦν] τῷ τε προτέρῳ χρόνῳ καὶ τῷ ὑστέρῳ, τοῦ μὲν πέρας ὄν, τοῦ δὲ ἀρχή, ὡς δὲ πρὸς τὸ πρᾶγμα τῷ μέλαν αὐτὸ εἶναι προστίθεται, οὐκέτι δὲ καὶ τῷ λευκῷ, ἐξ οὗ μετέβαλεν, ὡς εἶναι τὸ λαμβανόμενον πρᾶγμα ἐν τῷ ὑστέρῳ χρόνῳ οἷον τὸ μελαινόμενον ἢ τὸν μελασμὸν τὴν ἀρχὴν τοῦ εἶναι τοιοῦτον ἀπὸ τούτου τοῦ νῦν εἰληφός, οὐκέτι τοῦ νῦν τούτου κοινοῦ καὶ τῶν πραγμάτων λαμβανομένου ὡς καὶ τῶν χρόνων, ἀλλὰ προσνεμομένου μὲν τῷ ὑστέρῳ, τουτέστι τῷ ἐν τῷ ὑστέρῳ ὄντι χρόνῳ, οὗ ἐστιν ἀρχή, ἀφαιρουμένου δὲ τοῦ ἐν τῷ προτέρῳ χρόνῳ πράγματος, οὗ χρόνου πέρας ἐστὶ τοῦτο τὸ νῦν, ἀριθμῷ μὲν ἓν ὑπάρχον, λόγῳ δὲ οὐχ ἕν, ὅταν ὡς πέρας καὶ ἀρχὴ τὸ αὐτὸ λαμβάνηται. ὅτι δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, δείκνυσι τὸ ἑπόμενον ἄτοπον τῷ μὴ οὕτως ἔχειν φανερὸν ποιῶν. εἰ γάρ τις, φησίν, τὸ διαιροῦν τὸν πρότερον καὶ ὕστερον ὂν σημεῖον, τουτέστι τὸ νῦν, μὴ ἀεὶ τῷ ὑστέρῳ πράγματι συντάττῃ, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τῶν χρόνων οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν πραγμάτων κοινὸν αὐτὸ τοῦ προτέρου καὶ ὑστέρου λαμβάνῃ, ὡς ἐν ἀμφοτέροις εἶναι τοῖς πράγμασιν, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς χρόνοις ἦν, συμβήσεται ἄτοπόν τι· ἔσται γὰρ τὸ αὐτὸ ἅμα ὂν καὶ οὐκ ὄν, καὶ ὅτε γέγονέ τι, τότε οὐκ ὄν, ὅπερ οὕτως ἔχον ἀποδείξει. τὸ δὲ τῷ δὲ πράγματι ἀεὶ τοῦ ὑστέρου πάθους ἐστὶν ἴσον ἐστὶ τῷ 'κατὰ δὲ τὰ πράγματα τὰ ἐν τῷ χρόνῳ λαμβανόμενα ἀεὶ τοῦ ὑστέρου γενομένου πάθους ἐστί'· πράγματα γὰρ καὶ τὰ πάθη. ἢ τῷ δὲ πράγματι ἀεὶ τοῦ ὑστέρου πάθους ἐστὶν ἀντὶ τοῦ 'κατὰ δὲ τὸ πρᾶγμα τὸ ἐν τῷ χρόνῳ ἀεὶ τοῦ ὑστέρου πάθους γινομένου ἐν αὐτῷ ἐστιν'· ὕστερον δὲ πάθος εἶπεν τὸ εἰς ὃ ἡ μεταβολὴ γέγονε, καινῶς τὸ πάθος εἰπὼν ἐπὶ πασῶν τῶν κινήσεων. [35]

in Ph 10 1205 Ἡ δὲ ἀπόδειξις, καθ' ἣν δείκνυσιν, ὅτι κοινοῦ καὶ ἐπὶ τῶν πραγμάτων τοῦ νῦν λαμβανομένου ὡς ἐπὶ τῶν χρόνων συμβήσεται τὸ αὐτὸ ἅμα εἶναί τε καὶ μὴ εἶναι καὶ ὅτε γέγονέ τι μὴ εἶναι, τοιαύτη τίς ἐστι· λαμβάνει τὸ Δ ἀντὶ τοῦ πράγματος καὶ χρόνους δύο πρότερον μὲν τὸ Α, ὕστερον δὲ τὸ Β διῃρημένους ἀπ' ἀλλήλων κατὰ τὸ Γ. καὶ ὑποτίθεται τὸ Δ ἐν μὲν τῷ προτέρῳ χρόνῳ τῷ Α λευκόν, ἐν δὲ τῷ ὑστέρῳ τῷ Β τῷ μετὰ τὴν κατὰ τὸ Γ διαίρεσιν οὐ λευκόν, τὸ δὲ Γ κοινὸν ὅρον ἀμφοτέρων τῶν χρόνων, τοῦ μὲν Α πέρας ὄν, τοῦ δὲ Β ἀρχήν. καὶ λέγει ὅτι, ἐὰν τὸ Γ καὶ ἐπὶ τοῦ πράγματος ὑποτεθῇ, τοῦ μὲν πέρας τοῦ δὲ ἀρχή, τὸ Δ ἐν τῷ Α χρόνῳ λευκὸν ὂν ἔσται καὶ ἐν τῷ πέρατι τοῦ Α λευκόν· τοῦτο δὲ ἦν τὸ Γ. καὶ πάλιν εἰ ἐν τῷ Β ὅλῳ ἔστι τὸ οὐ λευκόν, δῆλον ὡς καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ ἔσται οὐ λευκόν· ἀρχὴ δὲ ἦν τὸ Γ, ὅπερ τοῦ Α πέρας ἦν. ἐν τῷ Γ ἄρα ἀμερεῖ ὄντι λευκὸν ἔστι τε καὶ οὐκ ἔστι. τὸ μὲν οὖν ἑπόμενον ἄτοπον τῷ * τὸ Γ ὥσπερ τοῦ προτέρου καὶ ὑστέρου χρόνου τοῦ μὲν ἀρχὴ τοῦ δὲ πέρας ἐστὶν οὕτω καὶ τοῦ πράγματος, τοῦτό ἐστι. λέγει δὲ αὐτὸς μὴ δεῖν συγχωρεῖν οὕτως ἐν παντὶ τῷ πρώτῳ χρόνῳ τὸ Δ λευκὸν εἶναι, ὡς καὶ ἐν τῷ πέρατι αὐτοῦ ἔτι τοιοῦτον εἶναι, ἀλλ' ἐν τῷ χρόνῳ μὲν παντὶ δοτέον, οὐ μὴν καὶ ἐν τῷ πέρατι αὐτοῦ· ἀλλ' ἐξαιρετέον μὲν τὸ πέρας τοῦ πρώτου πράγματος τοῦ λευκοῦ. τὸ δὲ Γ ἀρχὴν τοῦ ἐν τῷ δευτέρῳ χρόνῳ ὄντος τοῦ οὐ λευκοῦ ποιητέον. τοῦτο δὲ δῆλον γίνεται καὶ ἀπὸ τῆς γενέσεως καὶ φθορᾶς, ὅτι τὸ Γ τῷ ἑξῆς προσνεμητέον. εἴτε γὰρ ἐγίνετο λευκόν τι ἐν τῷ Α παντὶ χρόνῳ, εἴτε ἐφθείρετο λευκὸν ἐν αὐτῷ, ἐν τῷ Γ γέγονεν ἢ ἔφθαρται, εἰ πέρας τὸ Γ τοῦ Α ἐστίν. ὥστε εἰ γίνεταί τι λευκὸν ἐν τῷ Α χρόνῳ, ἐν πρώτῳ τῷ Γ ἐστὶ λευκόν, καὶ εἰ φθείρεταί τι λευκὸν ἐν τῷ Α χρόνῳ, ἐν πρώτῳ τῷ Γ πέρατι ὄντι τοῦ Α ἐφθαρμένον καὶ οὐ λευκὸν ἔσται. εἰ οὖν τὸ ἐν τῷ Α χρόνῳ γινόμενον ἢ φθειρόμενον ἐν τῷ Β χρόνῳ ἢ γέγονεν ἢ ἔφθαρται ὥσπερ καὶ ἐν τῷ Γ, δῆλον ὅτι τὸ Γ τῷ Β προσνεμητέον ὡς ἀρχὴν αὐτοῦ τὴν αὐτὴν ἔχον φύσιν, οὐ μέντοι τῷ Α, εἴπερ ἐν μὲν τῷ Α γίνεται, ἐν δὲ τῷ Γ γέγονός ἐστιν. εἰ δὲ κοινόν τις αὐτὸ φήσει καὶ τοῦ Α καὶ τοῦ Β, ὥσπερ τὸ μεταξὺ νῦν τῶν παρ' ἑκάτερα χρόνων κοινόν ἐστι, συμβήσεται ὅτε γέγονε μὴ εἶναι, καὶ ὅτε ἔφθαρται τότε εἶναι, ἅπερ ἐναργῶς ἐστιν ἄτοπα. ὅτι δὲ ταῦτα συμβαίνει, δῆλον ἐντεῦθεν· εἰ γὰρ τὸ γινόμενον ἐν τῷ Α

χρόνῳ λευκὸν εἴη κείμενον καὶ ἐν τῷ πέρατι αὐτοῦ τῷ Γ, ἐν ᾧ μεταβέβληκε, γινόμενον ἔτι οὐκ ἂν εἴη ὂν ἐν τῷ Γ· τὸ γὰρ γινόμενον οὔπω ὄν ἐστιν· ἀλλὰ μὴν ἐν τῷ Β χρόνῳ παντὶ κεῖται γεγονός, ὥστε καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ, τουτέστιν ἐν τῷ Γ, γεγονὸς ἔσται· ἐν τῷ Γ ἄρα καὶ γέγονεν, ὅτι ἀρχὴ τὸ Γ τοῦ Β ἐν ᾧ γέγονε, καὶ οὔπω ἔστιν, ὅτι τέλος τὸ Γ τοῦ Α, ἐν ᾧ ἔτι γίνεται. [40]

in Ph 10 1296 καὶ κεῖται τὸ γινόμενον ἐν τῷ Α λευκὸν καὶ ἐν τῷ πέρατι αὐτοῦ γίνεσθαι ἔτι. ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τοῦ ἐφθαρμένου· εἰ γὰρ τὸ φθειρόμενον εἴτε τὸ λευκὸν εἴη τοῦτο εἴτε ὁτιδήποτε, ἕως ἂν φθαρῇ, ἔστιν, ἐφθείρετο δὲ τὸ Δ ἐν τῷ Α ὅλῳ χρόνῳ, εἰ καὶ ἐν τῷ πέρατι αὐτοῦ τῷ Γ τεθείη φθείρεσθαι, εἴη ἂν ἔτι ἐν τῷ Γ. ἀλλ' εἰ ἐν τῷ Β παντὶ ἔφθαρταί τε καὶ οὐκ ἔστιν, ἀρχὴ δὲ τοῦ Β τὸ Γ, ἐν τῷ Γ ἄρα, διότι μὲν τέλος ἐστὶ τὸ Γ τοῦ Α, ἐν ᾧ ἐφθείρετο, ἔστιν ἔτι· διότι δὲ ἀρχὴ τοῦ Β, ἐν ᾧ ἔφθαρτο, ἐφθαρμένον ἔσται· ὅτε ἄρα ἔφθαρται, ἔστιν ἔτι, ὥστε τῷ τὸ Γ κοινὸν λέγοντι ἄμφω ἀκολουθήσει τὰ ἀδύνατα τό τε γεγονός, ὅτε γέγονε καὶ ἔστι, τότε μὴ εἶναι καὶ τὸ ἐφθαρμένον, ὅτε ἔφθαρταί τε καὶ οὐκ ἔστι, τότε εἶναι· ἔτι τε τὸ αὐτό τι ἅμα λευκόν τε εἶναι καὶ οὐ λευκόν, ὥσπερ ἐδείχθη, καὶ τὸ αὐτὸ γινόμενόν τε ἅμα καὶ μὴ ὄν. χρὴ οὖν τὸ πέρας τοῦ ἐν τῷ Α χρόνῳ πράγματος τῷ ἐν τῷ Β χρόνῳ ὄντι πράγματι προσνέμειν, ἵνα μὴ τῇ ἀντιφάσει περιπίπτωμεν. "Καὶ τὸ ἀπορούμενον δέ, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, τὸ πότε ἀπέθανε Σωκράτης, λύοιτο ἂν οὕτως. ἡ δὲ ἀπορία τοιαύτη· πότε ἀπέθανε Σωκράτης; πότερον ἐν ᾧ ἀπέθνῃσκε χρόνῳ ἢ ἐν ᾧ ἐτεθνήκει· οὐ γὰρ οἷόν τε ἔν τινι μεταξὺ τούτων χρόνῳ διὰ τὸ μηδὲ εἶναί τινα μεταξύ. ἀλλ' οὔτε ἐν ᾧ ἀπέθνῃσκεν, ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅτι ἀπέθανεν (ἐν παντὶ γὰρ μορίῳ τοῦ ἐν ᾧ ἀπέθνῃσκε χρόνῳ ἔζη) οὔτε ἐν ᾧ ἐτεθνήκει· οὐχ οἷόν τε γὰρ τὸν ἤδη τεθνεῶτα ἀποθανεῖν, εἴπερ τὸ μὲν 'ἀπέθανε' τὸ μετὰ τὸ ἀποθνῄσκειν λέγομεν, τῷ δὲ 'ἀπέθανεν' ὡς ἀρχῇ ἕπεται τὸ τεθνηκέναι. καὶ τὸ μὲν 'ἀπέθανεν' οὐκ ἐν χρόνῳ, ἀλλ' ἐν πέρατι τοῦ ἐν ᾧ ἀπέθνῃσκε χρόνου. τὸ δὲ 'τέθνηκεν' ἐν παντὶ λοιπὸν τῷ μετὰ τὸ 'ἀπέθανε' χρόνῳ. λύεται οὖν τοῦτο τοῖς πρότερον εἰρημένοις· μετέβαλε γὰρ ἐκ τοῦ ζῆν καὶ ἀπέθανεν ἐν τῷ πρώτῳ πέρατι τοῦ ἐν ᾧ ζῶν ἀπέθνῃσκε χρόνου, οὐκ ἐν χρόνῳ, ἐν ᾧ λοιπὸν οὐκέτι ἦν ζῶν· οὔτε οὖν ἐν ᾧ ἔζη χρόνῳ οὔτε ἐν ᾧ τέθνηκεν ἀπέθανεν· οὐδὲ γὰρ ἐν χρόνῳ ὅλως, ἀλλ' ἐν πέρατι τοῦ ἐν ᾧ ἔζη χρόνου." ὅμοιον δὲ καὶ τὸ ἐρωτᾶν, πότε ἐτέχθη τὸ παιδίον. ἆρα ὅτε ἐτίκτετο, ἢ ὅτε τεχθὲν τρέφεται; καὶ δῆλον ὅτι οὐδέτερον τούτων, ἀλλ' ἐν τῷ πέρατι τοῦ τίκτεσθαι· καὶ οὔτε ἐν τῷ πρὸ αὐτοῦ χρόνῳ οὔτε ἐν τῷ μετ' αὐτὸ οὐδὲ ὅλως ἐν χρόνῳ. p. 263b26 Εἰ δὲ ὃ ἂν ᾖ πρότερον μὴ ὄν ἕως τοῦ οἱ δὲ ἄτομοι χρόνοι ἐφεξῆ ς . Ὅτε ἐδείκνυεν ὅτι τὸ ἀνακάμπτον ἀνάγκη ἠρεμῆσαι ἐν ἐκείνῳ, ἀφ' οὗ ἀνακάμπτει, προσχρησάμενος ἐν τῇ δείξει τῷ μὴ δύνασθαι ἐν τῷ αὐτῷ νῦν, ὅπερ ἐστὶ πέρας χρόνου, ἀλλ' οὐ χρόνος, γενέσθαι τι ἔν τινι καὶ ἀπογενέσθαι ἀπ' αὐτοῦ, ὅπερ ἠκολούθει τῷ μὴ ἐξ ἀμερῶν συγκεῖσθαι τὸν χρόνον, μηδὲ δύνασθαι ἔχεσθαι ἀλλήλων τὰ νῦν (τούτου γὰρ κειμένου ἕπεται τὸ τοῖν δυοῖν νῦν, τοῦ τε ἐν ᾧ ἐγένετο κινούμενον πέρατι ὄντι τοῦ γίνεσθαι καὶ τοῦ νῦν ἐν ᾧ ἀπεγένετο, χρόνον τινὰ μεταξὺ γεγονέναι, ἐν ᾧ ἦν ἀνάγκη ἠρεμεῖν μὴ πελαζόντων ἀλλήλοις τῶν νῦν), τοῦτο οὖν αὐτὸ προσκατασκευάζει νῦν, ὅτι μὴ σύγκειται ὁ χρόνος ἐξ ἀμερῶν μηδὲ διαιρεῖται εἰς ἀμερῆ. [5]

in Ph 10 1297 καὶ ἔδειξε μὲν τοῦτο διὰ πλειόνων ἐν τῷ Ζ ταύτης τῆς πραγματείας καθολικώτερον αὐτὸ προβαλλόμενος, ὅτι μηδὲν συνεχὲς ἐξ ἀμερῶν σύγκειται· καὶ νῦν δὲ ἰδίως ἐπὶ τοῦ χρόνου προσκατασκευάζει τὸ αὐτὸ πιστούμενος τὸν λόγον ἐκ τῶν προσεχῶς αὐτῷ δεδειγμένων. χρῆται γὰρ τῷ τὴν πρώτην μεταβολήν, καθ' ἣν μεταβέβληκέ τι μὴ ἐν χρόνῳ γίνεσθαι, ἀλλ' ἐν πέρατι τοῦ χρόνου, καθ' ὃν μετέβαλλεν, καὶ ἀπὸ τούτου δεικνύει τὸ προκείμενον. προλαμβάνει δὲ ὡς ἐναργὲς ἀξίωμα ὅτι, ὃ ἂν ᾖ ὕστερον πρότερον μὴ ὄν, ἀνάγκη τοῦτο πρὸ τοῦ εἶναι γίνεσθαι καὶ ὅτε γίνεται μήπω εἶναι. δῆλον δὲ ὅτι ἐπὶ τῶν διὰ γενέσεως εἰς τὸ εἶναι παριόντων ἀληθὴς ὁ λόγος, ἀλλ' οὐκ ἐπ' ἐκείνων, περὶ ὧν αὐτὸς πρότερον ἔλεγεν, ὅτι ποτὲ μὲν ἔστι, ποτὲ δὲ οὐκ ἔστι, χωρὶς γενέσεως καὶ φθορᾶς. τούτου οὖν κειμένου τοῦ ἀξιώματος ἀδύνατόν φησιν εἰς τὰ

νῦν διαιρεῖσθαι τὸν χρόνον ὡς εἰς ἀτόμους χρόνους, καὶ συγκεῖσθαι αὐτὸν ἐκ τῶν νῦν. εἰ γὰρ εἴη τὸ γινόμενον λευκὸν οἷον τὸ Δ ὄντος χρόνου τινὸς ἐξ ἀτόμων συγκειμένου τοῦ Α, τὸ Δ γινόμενον λευκὸν ἐν ἀτόμῳ χρόνῳ, ἐν ᾧ γίνεται λευκόν, οὐδέπω ἐστὶν ἐν αὐτῷ λευκόν· κεῖται γάρ, ὅτι τὸ γινόμενον, ὅτε γίνεται, οὐδέπω ἐστὶν ὃ γίνεται. τὸ δὴ Δ ἐν τῷ Α χρόνῳ οὔπω ἐστὶ λευκόν. γέγονε δὲ ἅμα (ἀντὶ τοῦ ἔστιν ἤδη) ἐν τῷ ἐχομένῳ τοῦ Α χρόνῳ ἀτόμῳ τῷ Β λευκόν. δεῖ ἄρα τινὰ εἶναι μεταξὺ τοῦ Α καὶ τοῦ Β χρόνον, ἐν ᾧ γέγονε λευκόν. οὐ γὰρ δὴ ἐν πέρατι χρόνου τοῦ Α δύναται λέγεσθαι γεγονέναι ὄντι μεταξὺ τῶν ΑΒ χρόνων· οὐ γὰρ ἔστι τοῦ ἀμεροῦς πέρας. εἰ δὲ τοῦτο, οὐχ οἷόν τε τὸ Α καὶ τὸ Β τὰ ἄτομα ἔχεσθαι ἀλλήλων· εἰ γὰρ πᾶσα γένεσις ἐν χρόνῳ (οὐ γὰρ δὴ ἐν πέρατι χρόνου· οὐ γὰρ ἔστι πέρας τοῦ ἀτόμου), γίνεσθαι δὲ δεῖ τὸ Δ μεταξὺ τοῦ τε ἐν ᾧ ἐστι καὶ τοῦ ἐν ᾧ οὐδέπω ἐστὶ χρόνου, ἔσται καὶ τούτων, τοῦ τε ἐν ᾧ ἐστι καὶ τοῦ ἐν ᾧ οὐδέπω ἦν (ταῦτα δὲ ἦν τὰ ΑΒ), χρόνος τις μεταξύ. κἂν ληφθῇ δέ τις τῶν ΑΒ χρόνων μεταξὺ χρόνος ἄτομος, ἐν ᾧ τις ἐρεῖ γεγονέναι τὸ Δ, οἷον ὁ Β, πάλιν ἐπὶ τῶν ΑΒ χρόνων ὁ αὐτὸς λόγος. ἐπεὶ γὰρ τὸ Δ ἔστι μὲν ἐν τῷ Β, οὐκ ἦν δὲ ἐν τῷ Α (ἐγίνετο γὰρ ἐν ἐκείνῳ), δεῖ τινα πάλιν τούτων εἶναι μεταξὺ χρόνον, ἐν ᾧ γεγονὸς ἔσται τὸ Δ. τὸ δὲ γέγονε δὲ ἅμα καὶ ἔστιν ἐν ἑτέρῳ ἀτόμῳ χρόν ῳ , ἐχομένῳ δὲ ἐν τῷ Β εἴρηκεν ἀντὶ τοῦ ‘ἤδη δὲ γεγονός ἐστι καὶ ὂν ἐν ἀτόμῳ χρόνῳ ἑτέρῳ‘· οὐ γὰρ τοῦτο λαμβάνει, ὅτι ἐν τῷ Β γέγονε. [35]

in Ph 10 1298 ζητεῖ γάρ, ἐν τίνι γέγονεν. Εἶτα ἔνστασιν λύει τὴν λέγουσαν, ὅτι ἡ αὐτὴ ἀπορία δύναται ἀπορεῖσθαι καὶ πρὸς τοὺς οὐκ ἐξ ἀτόμων λέγοντας συγκεῖσθαι τὸν χρόνον· καὶ γὰρ ἐπὶ τούτων δοκεῖ εὔλογον εἶναι, ὡς ἐπ’ ἐκείνων, εἶναί τινα μεταξὺ τοῦ τε ἐν ᾧ ἐγίνετο καὶ τοῦ ἐν ᾧ ἐστι, χρόνον· πάλιν γὰρ ὁμοίως ἐν μὲν τῷ Α, ἐπειδὴ ἐγίνετο ἐν αὐτῷ, οὐκ ἔσται, ἐν δὲ τῷ Β ἔσται· μεταξὺ ἄρα τοῦ τε ἀμεροῦς τοῦ χρόνου καὶ τοῦ Β, ἃ εἴχετο ἀλλήλων, ἔσται τις χρόνος. εἰ οὖν κοινὸν τὸ ἄπορον, οὐδέπω ἂν εἴη δεδειγμένον τὸ μὴ ἐξ ἀτόμων συγκεῖσθαι τὸν χρόνον. λέγει οὖν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἡ αὐτὴ ἀπορία καὶ πρὸς τοὺς μὴ ἐξ ἀτόμων ποιοῦντας τὸν χρόνον. καὶ τὴν αἰτίαν προστίθησιν· αὐτοῦ γὰρ τοῦ χρόνο υ , ἐν ᾧ ἐγίνετ ο , ἐν τῷ ἐσχάτῳ σημείῳ γέγονε καὶ ἔστι ν , οὗ σημείου οὐδὲν ἐχόμενόν ἐστιν οὐδὲ ἐφεξῆ ς , οἱ δὲ ἄτομοι χρόνοι ἐφεξῆ ς. διὸ ἐπὶ μὲν τῶν ἄτομον λεγόντων εἶναι τὸν Α χρόνον, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, ὅτι ἐγίνετο μὲν ἔν τινι αὐτοῦ, ἔστι δὲ ἐν τῷ πέρατι· οὐ γὰρ ἔστι πέρας τοῦ ἀτόμου. ὥστε εἰ ἐγίνετο ἐν αὐτῷ ὄντι ἀμερεῖ, καὶ μὴ δύναται ἔν τινι αὐτοῦ γεγονέναι (ἔστι δὲ ἤδη ἐν τῷ Β ὄντι καὶ αὐτῷ χρόνῳ ἀμερεῖ), δῆλον ὅτι δεῖ εἶναί τι μεταξὺ ἐν ᾧ ἐγένετο. τοῦ γὰρ ἐν ᾧ ἐγίνετο καὶ τοῦ ἐν ᾧ ἔστι μεταξύ ἐστι τὸ ἐν ᾧ γέγονεν, ὅπερ εἰ μὴ πέρας εἶναι δύναται ἀμερῶν ὄντων τῶν ΑΒ, χρόνος ἂν εἴη. ὥστε οὐκέτ’ ἂν εἴη ἐχόμενα ἀλλήλων τὰ ΑΒ, ὅπερ ἔκειτο. εἰ δὲ καὶ ἀμερὴς εἶναι λέγοιτο χρόνος ὁ μεταξύ, πάλιν τὸ αὐτὸ ἄτοπον ἕπεται. κατὰ δὲ τοὺς λέγοντας μὴ ἀμερῆ χρόνον εἶναι τὸ Α δύναται τὸ γινόμενον ἐν τῷ Α χρόνῳ ἐν τῷ πέρατι αὐτοῦ γεγονέναι, εἶναι δὲ ἤδη ἐν τῷ Β· οὕτω δὲ οὐκέτι δεήσει μεταξὺ τοῦ Α καὶ τοῦ Β χρόνον τινὰ ζητεῖν, ἐν ᾧ τὸ Δ γεγονὸς ἔσται· ἐν γὰρ τῷ Α χρόνῳ γινόμενον γέγονεν ἐν τῷ πέρατι αὐτοῦ, ὅ ἐστι μεταξὺ τοῦ τε Α χρόνου, ἐν ᾧ γινόμενον οὐδέπω ἦν, καὶ τοῦ Β, ἐν ᾧ ἤδη ἐστί· δεῖ γὰρ τὸ γινόμενον ἐν μεταξύ τινι τοῦ τε ἐν ᾧ ἐγίνετο χρόνου καὶ τοῦ ἐν ᾧ ἤδη ἔστιν γεγονέναι ἄλλῳ ὄντι παρ’ ἑκάτερον, ὅπερ οὐ δυνατὸν ἐπὶ τοῦ Α λέγειν, εἰ ἀμερὲς εἴη· οὐ γὰρ οἷόν τε ἄλλο μέν τι εἶναι τοῦ Α ἐν ᾧ ἐγίνετο τὸ Α, ἄλλο δὲ ἐν ᾧ γέγονεν. Εἰπὼν δὲ ὅτι γέγονε καὶ ἔστιν ἐν τῷ ἐσχάτῳ σημείῳ προσέθηκεν τὸ οὗ οὐθὲν ἐχόμενόν ἐστιν οὐδὲ ἐφεξῆς, δηλονότι σημεῖον ὁποῖον αὐτό ἐστι. δείκνυσι δὲ διὰ τούτου, ὅτι τὰ νῦν, ἅ ἐστι πέρατα τοῦ χρόνου, οὐκ ἔστιν ἐχόμενα ἀλλήλων ἢ ἐφεξῆς ἀλλήλοις, ὡς εἶναι ἀπ’ αὐτῶν τὸν χρόνον. ἀλλ’ ἔστι πᾶν τὸ μετὰ τὸ πέρας τοῦ Α χρόνου λαμβανόμενον χρόνος. τὸ δὲ ἐφεξῆς προσέθηκεν ἐνδεικνύμενος, ὅπως ἔχεσθαι τὰ ἄτομα λέγοιτο ἂν ἀλλήλων· τῷ γὰρ ἑξῆς εἶναι ὡς τὰ κυρίως ἐφεξῆς λεγόμενα· οὐ γὰρ τῷ τὰ μόρια αὐτῶν συνῆφθαι· οὐ γὰρ ἔχει μόρια. [35]

in Ph 10 1299

Ἀπορίαν δὲ τούτοις ἐφεξῆς ὁ Ἀλέξανδρος τίθησιν οὐ πάνυ πραγματειώδη, ὡς οἶμαι. “εἰ γάρ τις λέγοι, φησίν, ἐν μὲν τῷ πέρατι τοῦ Α χρόνου, ἐν ᾧ ἐστιν ἤδη μεταβεβληκός, εἶναι τὸ Δ, ἐν δὲ τῷ Α χρόνῳ μὴ εἶναι (ἐγίνετο γὰρ ἐν ἐκείνῳ καὶ χρώμενος τῷ αὐτῷ λόγῳ ἀπαιτοίη μεταξὺ τοῦ Α χρόνου καὶ τοῦ πέρατος αὐτοῦ εἶναί τινα χρόνον, ἐν ᾧ ἐγένετο), ἔτι δοκεῖ ἡ αὐτὴ ἀπορία μένειν· ἐν ᾧ γὰρ πρώτῳ μεταβέβληκεν εἰς τὸ εἶναι, ἀληθὲς αὐτοῦ τὸ εἶναι κατηγορεῖν.” καὶ λύει καλῶς λέγων, ὡς εἰ μὲν χρόνος ἦν ἐν ᾧ ἐγεγόνει, εἴη ἂν ἤδη καὶ ἐν τούτῳ ὡς ἐν χρόνῳ, καὶ δέοι ἂν πρὸ τούτου εἶναί τι μεταξύ, τούτου τε καὶ τοῦ ἐν ᾧ ἐγίνετο. εἰ δὲ μὴ χρόνος τὸ ἐν ᾧ γέγονεν, ἀλλὰ πέρας τοῦ χρόνου τοῦ ἐν ᾧ ἐγίνετο, οὐκέτι ἀκολουθήσει τὸ δεῖν τοῦ τε πέρατος καὶ τοῦ οὗ ἐστι πέρας εἶναί τι μεταξύ· τῶν γὰρ χρόνων, τοῦ τε ἐν ᾧ μήπω ἐστίν, ἀλλὰ γίνεται, καὶ τοῦ ἐν ᾧ ἤδη ἐστί, δεῖ τι μεταξὺ εἶναι τὸ ἐν ᾧ γέγονεν. εἰ δὲ λέγοι τις αὐτὸ ἐν τῷ πέρατι τοῦ Α μὴ μόνον γεγονέναι, ἀλλὰ καὶ εἶναι, δῆλον ὅτι καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ Α μὴ εἶναι αὐτὸ ἐρεῖ· καίτοι τὸ ἤδη γινόμενον ἔστι πως. p. 264a4 Φανερὸν δ έ , ὅτι εἰ ἐν τῷ Α ὅλῳ χρόνῳ ἐγίνετο ἕως τοῦ ἢ ἐν ᾧ ἐγίνετο μόνον παντ ί . Δείξας ὅτι ἐν μὲν τῷ Α χρόνῳ ἐγίνετο τὸ Δ, ἐν δὲ τῷ πέρατι τοῦ Α γέγονεν, ὅτι οὐκ ἔστι χρόνος τοῦτο ἐν ᾧ γέγονεν, ἀλλὰ πέρας χρόνου, δείκνυσιν ἀγχινούστατα. εἰ γὰρ ἐν μὲν τῷ Α ὅλῳ χρόνῳ φησὶν ἐγίνετο, (ἐν δὲ τῷ πέρατι αὐτοῦ γέγονεν), δειχθείη δὲ ἴσος ὁ χρόνος ὁ ἐν ᾧ ἐγίνετο συναμφοτέρῳ τῷ ἐν ᾧ ἐγίνετο καὶ τῷ ἐν ᾧ γέγονε, δῆλον ὅτι τὸ ἐν ᾧ γέγονε προστεθὲν τῷ ἐν ᾧ ἐγίνετο χρόνῳ, οὐκ ἐποίησε μείζονα τὸν χρόνον. ὥστε οὐκ ἦν χρόνος τὸ ἐν ᾧ γέγονε· χρόνος γὰρ χρόνῳ προστιθέμενος μείζονα τὸν ὅλον ποιεῖ. ὅτι δὲ οὐκ ἐποίησε μείζονα, δῆλον, εἴπερ ἐν πέρατι τοῦ Α χρόνου γέγονε, τὸ δὲ πέρας ἀμερές ἐστιν. καὶ ἦν μὲν αὐτόθεν δῆλον, ὅτι τὸ πέρας τοῦ χρόνου οὐκ ἔστι χρόνος. πολλὴν δὲ ἐποίησεν ἐνάργειαν ἡ δοκοῦσα παραδοξολογία τὸ μὴ εἶναι πλείονα τὸν χρόνον τόν τε ἐν ᾧ ἐγίνετο καὶ τὸν ἐν ᾧ γέγονε τοῦ ἐν ᾧ ἐγίνετο μόνου. δοκεῖ δέ μοι μὴ μάτην προστεθεικέναι τῷ ἢ ἐν ᾧ ἐγίνετο μόνον τὸ παντ ί, ἀλλ’ εἰς ἔνδειξιν τοῦ δεῖν μετὰ τοῦ πέρατος αὐτὸν λαμβάνειν. “Ἐκ δὴ τούτων τῶν λόγων, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, δυνατὸν ὁρμώμενον δεικνύναι τὰ παρὰ τοῖς Στωικοῖς ἀξιώματα, ἃ μεταπίπτοντά τινες λέγουσιν ἀπεριγράφως μὴ ὄντα τοιαῦτα. ἔστι δὲ ταῦτα τοιαῦτα· ‘εἰ ζῇ Δίων, ζήσεται Δίων. [35]

in Ph 10 1300 τοῦτο γὰρ εἰ καὶ ἀληθές ἐστι νῦν ἀρχόμενον ἀπὸ ἀληθοῦς τοῦ ‘ζῇ Δίων‘ καὶ λῆγον εἰς ἀληθὲς τὸ ‘ζήσεται‘, ἀλλ’ ἔσται ποτέ, ὅτε τῆς προσλήψεως ἀληθοῦς οὔσης τῆς ‘ἀλλὰ μὴν ζῇ Δίων‘ μεταπεσεῖται τὸ συνημμένον εἰς ψεῦδος τῷ ἔσεσθαί ποτε, ὅτε ἀληθοῦς ὄντος ἔτι τοῦ ‘ζῇ Δίων‘, οὐκ ἔσται ἀληθὲς τὸ ‘καὶ ζήσεται‘, οὗ μὴ ὄντος ἀληθοῦς τὸ ὅλον συνημμένον γίνοιτο ἂν ψεῦδος μεταπῖπτον· οὐ γὰρ ἀεί, ὅτε τὸ ‘ζῇ‘ ἀληθές, καὶ τὸ ‘ζήσεται‘, ἐπεὶ οὕτως ἀθάνατος ἂν εἴη ὁ Δίων. οὐ μὴν ἔσται ὁρίσαντας εἰπεῖν, πότε οὐκ ἀληθὲς ἔσται ζῶντος αὐτοῦ τὸ ‘ζήσεται‘. διὸ καὶ ἐν ἀπεριγράφῳ καὶ ἀορίστῳ χρόνῳ λέγουσι γίνεσθαι τὴν τῶν τοιούτων ἀξιωμάτων μετάπτωσιν.” τοιοῦτον μὲν οὖν ἐστι τὸ ἀπεριγράφως μεταπίπτειν λεγόμενον ἀξίωμα. ὅτι δὲ μὴ ὑγιῶς λέγεται τὸ μεταπίπτειν ἐκ τῶν προσεχῶς ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους διορισθέντων ἔξεστι συνορᾶν. εἰ γὰρ πᾶν τὸ μεταβάλλον ἐν τῷ πέρατι τοῦ ἐν ᾧ μεταβάλλει χρόνου μεταβέβληκεν, ἐν ᾧ πέρατι οὐκέτι ἐν τούτῳ ἐστίν, ἐξ οὗ μετέβαλλεν, ἀλλ’ ἐν ἐκείνῳ λοιπόν, εἰς ὃ μετέβαλλέ τε καὶ μεταβέβληκεν, εἴη ἂν καὶ τὸ ζῆν Δίωνα, εἰ μεταβάλλει, ἐν ἐσχάτῳ τινὶ χρόνου μεταβάλλειν τοῦ ἐν ᾧ ζῇ, ὃ πέρας ἐστὶ χρόνου καὶ οὐ χρόνος· ἐν ᾧ οὐκέτι ἀληθὲς τὸ ζῆν Δίωνα· τέθνηκε γὰρ ἤδη ἐν τούτῳ. τὸ οὖν ‘ζῇ Δίων‘ τὸ ἐν τῷ ἐνεστῶτι νῦν λεγόμενον εἰ μὲν ἐν ᾧ μεταβέβληκεν ἀπὸ τοῦ ζῆν νῦν λέγοιτο, οὐκ ἀληθές, εἰ δὲ ἐν ἄλλῳ πρὸ τούτου ὄντι νῦν, ἀληθὲς τὸ ‘ζῇ Δίων‘. τῶν δὲ νῦν, ἐν ᾧ τε οὐκέτι ζῇ μεταβεβληκὼς ἤδη ὁ Δίων, καὶ ἐν ᾧ ἔτι ζῇ, χρόνος ἐστὶ μεταξύ, ὃν δηλονότι ζῇ, εἴ γε ἐν τῷ πέρατι αὐτοῦ μεταβέβληκεν ἐκ τοῦ ζῆν. καὶ ἀκολουθήσει τὸ ἐν ᾧ νῦν ἀληθὲς εἰπεῖν ὅτι ‘ζῇ Δίων‘, ἐν τούτῳ ἀληθὲς εἶναι τὸ ‘ζήσεται Δίων‘. ὥστε οὐ προμεταπίπτει τὸ ‘ζήσεται‘ τοῦ ζῆν· μόνως γὰρ ἂν προμετέπιπτεν, εἰ ἐχόμενα ἀλλήλων

ἦν τὰ νῦν τό τε ἐν ᾧ ἀληθές ἐστι τὸ ‘ζῇ Δίων‘ καὶ τὸ ἐν ᾧ μεταβέβληκεν ἐκ τοῦ ζῆν. ἐπειδὴ δὲ ἐν ᾧ ἂν νῦν ἀληθῶς ληφθῇ τὸ ζῆν Δίωνα, τούτου τοῦ νῦν καὶ τοῦ ἐν ᾧ πρώτῳ μεταβέβληκεν ἐκ τοῦ ζῆν χρόνος ἐστὶ μεταξύ, ὃν ἔτι ζῇ, δῆλον ὅτι ὅτε ἀληθές ἐστι τὸ ‘ζῇ Δίων‘, ἀληθὲς ἔσται καὶ τὸ ‘ζήσεται‘ καὶ οὐ διὰ τοῦτο ἀθάνατος ὁ Δίων ἔσται. εἰ δὲ τὸ ‘ζῇ Δίων‘ μὴ ἐν τῷ νῦν λέγοιτο, ἀλλ’ ἐν χρόνῳ, οὗ πέρας ἔσται τὸ ἐν ᾧ πρώτῳ τέθνηκε μεταβαλὼν ἀπὸ τοῦ ζῆν, μεταπεσεῖται τότε εἰς ψεῦδος τὸ ‘ζήσεται Δίων‘ τῷ τὸ πέρας τοῦ χρόνου προστίθεσθαι τῷ πράγματι τῷ ὄντι ἐν τῷ χρόνῳ, οὗ τὸ πέρας τοῦτο ἀρχή ἐστιν, ὡς δέδεικται πρότερον. τὸ γὰρ νῦν, ἐν ᾧ πρώτῳ μετέβαλεν ἀπὸ τοῦ ζῆν, τέλος μέν ἐστι τοῦ χρόνου, ἐν ᾧ ἔζη, ἀρχὴ δὲ τοῦ ἐν ᾧ ἤδη τεθνηκώς ἐστιν. p. [35]

in Ph 10 130] 264a7 Οἷς μὲν οὖν ἄν τις ὡς οἰκείοις πιστεύσειεν ἕως τοῦ δόξειέ τῳ ταὐτὸν τοῦτο συμβαίνει ν . Προθέμενος δεῖξαι, τίς ἡ συνεχὴς καὶ πρώτη κατὰ φύσιν φορὰ ἡ τῷ πρώτῳ κατὰ τόπον κινουμένῳ προσήκουσα, καὶ διελὼν τὰς φορὰς εἵς τε τὴν κύκλῳ καὶ τὴν κατ’ εὐθεῖαν καὶ τὴν μικτήν, καὶ προδιορισάμενος ὅτι, ὁποτέρα ἂν τῶν ἁπλῶν μὴ εἴη συνεχής, οὐδὲ ἡ ἐξ ἀμφοῖν μικτὴ συνεχὴς ἔσται, ἔδειξε διὰ πλειόνων, ὅτι ἡ κατ’ εὐθεῖαν κίνησις οὐκ ἔστι συνεχὴς οὐδεμία κατὰ δύο τρόπους, καὶ ὅτι τὸ φερόμενον τὴν εὐθεῖαν καὶ πεπερασμένην ἀνακάμπτει, τὸ δὲ ἀνακάμπτον τὰς ἐναντίας κινεῖται κινήσεις, αἱ δὲ ἐναντίαι κινήσεις διάφοροι κατ’ εἶδος καὶ οὐ μία οὐδὲ συνεχής· καὶ αὖ πάλιν ὅτι τὰ ἀνακάμπτοντα μεταξὺ ἠρεμεῖν ἀνάγκη, τὸ δὲ μεταξὺ ἠρεμοῦν λύει τὴν συνέχειαν τῆς κινήσεως. ταῦτα οὖν δείξας περὶ τῆς κατ’ εὐθεῖαν φορᾶς ἀπό τε τοῦ τῆς κινήσεως εἴδους τοῦ τὴν ἐναντίωσιν ἔχοντος καὶ ἀπὸ τοῦ μεγέθους, ἐφ’ οὗ ἡ ἀνακάμπτουσα κίνησις ἐπιτελεῖται, ἅπερ οἰκεῖα τῆς κινήσεώς ἐστιν ὡς καθ’ αὐτὸ ὑπάρχοντα αὐτῇ, λέγει ὅτι, οἷς μὲν ἄν τις ὡς οἰκείοις τοῦ δεικνυμένου πιστεύσειε λόγοι ς , οὗτοι καὶ τοιοῦτοί τινές εἰσιν, οἰκείους λέγων τοὺς ἐκ τῶν οἰκείων τῷ προκειμένῳ γινομένους συλλογισμούς, οὓς καὶ ἀποδεικτικοὺς ἔθος αὐτῷ καλεῖν· ἐφεξῆς δὲ τὸ αὐτὸ τοῦτο λογικῶς δείξειν ἐπαγγέλλεται. λογικοὶ δέ εἰσι συλλογισμοὶ οἱ μὴ διὰ τῶν οἰκείων καὶ προσεχῶν τῷ προκειμένῳ γινόμενοι, ὥσπερ οἱ πρότεροι, διά τε τῶν διαφορῶν τῆς κατ’ εὐθεῖαν κινήσεως καὶ διὰ τοῦ ὑποκειμένου τῇ τοιαύτῃ κινήσει μεγέθους, ἀλλὰ διὰ κοινοτέρων καὶ καθολικωτέρων καὶ δυναμένων καὶ ἄλλοις ἐφαρμόζειν, οὓς ἔθος αὐτῷ διαλεκτικοὺς καλεῖν, ὡς δι’ ἐνδόξων γινομένους ἐπιχειρήσεων. θήσει γὰρ ἐφεξῆς λόγους οὔτε τοῖς κατὰ τόπον μόνον κινουμένοις προσήκοντας οὔτε ἐκ τῶν τούτοις μόνοις καθ’ αὐτὸ ὑπαρχόντων εἰλημμένους, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἐξ ἀντικειμένων εἰς ἀντικείμενα μεταβάλλουσι καὶ ἐκ τῶν ἀντικειμένων εἰλημμένους, ἅπερ οὐ μόνον τοῖς κατ’ εὐθεῖαν κινουμένοις κυρίως καὶ οὐ μόνον τούτοις ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς μεταβάλλουσιν ὑπάρχει. p. 264a9 Ἅπαν γὰρ τὸ κινούμενον συνεχῶς ἕως τοῦ ἡ γὰρ διαλαμβανομένη στάσει οὐ μί α . Ὅτι μηδεμία κίνησις ἐξ ἐναντίου εἰς ἐναντίον γινομένη συνεχὴς εἶναι δύναται, δείκνυσι προλαβὼν ἀξίωμα καθολικὸν τὸ λέγον, ὅτι πᾶν τὸ διὰ κινήσεως συνεχοῦς ἐπί τι ἀφικνούμενον ἀκωλύτως εἰς ὅπερ ἦλθε πληρῶσαν τὴν κίνησιν ἐπὶ τοῦτο τὴν ὁρμὴν εἶχε καὶ ὅτε τῆς κινήσεως ἤρχετο· πᾶν γὰρ τὸ κινούμενον ὥσπερ ἀπό τινος ὡρισμένου κινεῖται, οὕτω καὶ ἐπί τι ὡρισμένον, ἂν μὴ ὑπό τινος ἐμποδίζηται. [30]

in Ph 10 130] οἷον εἰ κάτω τι κινηθὲν ἀνεμποδίστως ἐνήνεκται, καὶ ὅτε ἐκινεῖτο ἐπὶ τὸ κάτω τὴν ὁρμὴν εἶχε· καὶ οὐ μόνον ὅτε πλησίον ἦν ἤδη τοῦ κάτω, ἀλλὰ καὶ ἀφ’ οὗ τῆς κινήσεως ἤρχετο, δι’ ἧς συνεχῶς ἐπὶ τοῦτο ἐνήνεκται, ὡς εἰς τοῦτο ἐλευσόμενον ἤρχετο κινεῖσθαι. τί γὰρ μᾶλλον ἐν τῷδε ἢ ἐν τῷδε γινόμενον; τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ τί γὰρ μᾶλλον νῦν ἢ πρότερο ν ; ὁμοίως δ έ, φησί, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων κινήσεων· οὐ γὰρ ἐπὶ μόνης τῆς φορᾶς, ἐφ’ ἧς ὡς ἐπὶ παραδείγματος ἐγύμνασε τὸ ἀξίωμα, ἀληθής, φησίν, ἐστὶν ὁ λόγος, ἀλλ’ ὁμοίως ἀληθὴς καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων κινήσεων τῆς τε ἀλλοιώσεως καὶ τῆς αὐξήσεώς τε καὶ μειώσεως, καὶ ὅλως τῶν εἰς τὰ ἐναντία μεταβαλλουσῶν· οὐ γὰρ δὴ ἐπὶ τῆς γενέσεως καὶ φθορᾶς, ὡς μαθησόμεθα. τούτου οὖν ἀληθῶς

ἠξιωμένου διὰ συνημμένου τινὸς τοιούτου δείκνυται τὸ προκείμενον, ὡς ἐπὶ παραδείγματος τῆς φορᾶς γινομένου τοῦ λόγου. εἰ γὰρ τὸ ἐπὶ τῆς εὐθείας κάτωθεν ἄνω φερόμενον, ὅταν ἄνω γένηται, μὴ ἡσυχάζῃ καὶ ἠρεμῇ, ἀλλὰ τῇ αὐτῇ ὁρμῇ συνεχῶς φέρηται κάτω, δῆλον ὅτι διὰ τὸ ἀξίωμα καὶ ὅτε ἤρχετο τῆς κάτωθεν κινήσεως τὴν ὁρμὴν ἐπὶ τὸ κάτω εἶχε, καὶ οὐ μόνον ὅτε γενόμενον ἄνω κινεῖται κάτω. τὸ δὴ ἀπὸ τοῦ κάτω κινούμενον, εἰ συνεχῶς κινεῖται, ἅμα τὴν ὁρμὴν ἔχει ἐπί τε τὸ ἄνω κινηθῆναι καὶ ἐπὶ τὸ κάτω. ἀλλὰ μὴν ἡ εἰς τὸ ἄνω τῇ εἰς τὸ κάτω ἐναντία· ἐξ ἐναντίων γάρ. τὸ ἄρα ἐπὶ τῆς εὐθείας κινούμενον, εἰ συνεχῶς κινεῖται, τὰς ἐναντίας κινεῖται· τοῦτο δὲ ἀδύνατον· ὥστε ἀδύνατον καὶ ᾧ τοῦτο ἠκολούθησε τὸ τὸ ἐπὶ τῆς εὐθείας κινούμενον συνεχῶς κινεῖσθαί τε καὶ ἀνακάμπτειν. λαβὼν δὲ τὸ μὲν Α τὴν ἀρχὴν τῆς εὐθείας, τὸ δὲ Γ τὸ πέρας, καὶ θεὶς τὸ συνεχῶς κινούμενον ἐπὶ τῆς εὐθείας ἀπό τε τοῦ Α ἐπὶ τὸ Γ, καὶ ἀπὸ τοῦ Γ ἐπὶ τὸ Α κινήσεσθαι ὁμοίως, καὶ συναγαγὼν ὅτι τὸ κινούμενον οὕτως ἅμα τὰς ἐναντίας κινήσεται, διὰ τί τοῦτο ἕπεται, ὑπέμνησεν εἰπὼν ἐναντίαι γὰρ αἱ κα τ ’ εὐθεῖα ν. τοῦτο δέ, ἐπειδὴ ἀπὸ ἐναντίων· ἐναντία γὰρ ἀλλήλοις τὰ τῆς εὐθείας πέρατα, τὸ μὲν ἄνω τῷ κάτω, τὸ δὲ δεξιὸν τῷ ἀριστερῷ, τὸ δὲ ἔμπροσθεν τῷ ὄπισθεν· ταῦτα γὰρ οὐ μόνον κατὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς σχέσιν οὕτως ἔχει, ἀλλὰ τῇ αὐτῶν φύσει πρότερον ἐν τῷ κόσμῳ δείκνυται ὄντα, ὡς ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς Περὶ οὐρανοῦ διδασκόμεθα. ἕπεται δέ τι καὶ ἄλλο ἄτοπον τῷ τὸ ἐπ’ εὐθείας κινούμενον συνεχῶς κινεῖσθαι καὶ ἀνακάμπτειν. εἰ γὰρ τὸ κάτωθεν κινούμενον ἀπὸ τοῦ Α ἐπὶ τὸ κάτω πάλιν τὸ Α συνεχῶς καὶ καθ’ ὁρμὴν οἰκείαν ἐνεχθήσεται, ἐπὶ τὸ γενέσθαι ἐν ᾧ ἐστι κινηθήσεται· τοῦτο δὲ ἄτοπον. οὐδὲν γὰρ κινεῖται διὰ τὸ γενέσθαι ἐν ᾧ ἐστι. τὸ γὰρ κινούμενον ποθέν ποι κινεῖται. εἶτα καὶ τρίτον ἄλλο ἄτοπον ἐπάγει τῷ συνεχῶς κινεῖσθαι τὰ ἐπὶ τῆς εὐθείας ἀνακάμπτοντα, τὸ μεταβάλλειν τι ἐκ τούτου, ἐν ᾧ οὐδέπω ἐστίν. [35]

in Ph 10 1303 εἰ γὰρ τὸ φερόμενόν ποι εὐθὺ τῷ τῆς κινήσεως ἄρξασθαι ἐπ’ ἐκεῖνο φέρεται, ἐφ’ ὃ ἐλεύσεται τὸ κάτωθεν κινούμενον, εὐθὺς ἂν κινοῖτο οὐ μᾶλλον τὴν εἰς τὸ ἄνω ἢ τὴν ἐπὶ τὸ κάτω· ἀλλὰ ἡ κάτω γινομένη κίνησις ἐκ τοῦ ἄνω γίνεται· κινηθήσεται ἄρα τὸ κάτωθεν κινούμενον καὶ ἐκ τοῦ ἄνω, ἐν ᾧ οὔπω ἐστίν· οὐ γὰρ ἐξ ἄλλου τινὸς ἡ εἰς τὸ κάτω φορά· ἀλλὰ μὴν ἀδύνατον τὸ ποθὲν κινούμενον ἐκεῖθεν κινεῖσθαι μὴ ὂν ἐν ἐκείνῳ, ἐξ οὗ ἐκείνην τὴν κίνησιν κινήσεται. εἰ γάρ τις αὐτὸ λέγοι τότε τὴν κάτω κινεῖσθαι, ὅταν ἐν τῷ ἄνω γένηται, ὁμολογήσει αὐτὸ πρῶτον ἐν τῷ ἄνω γίνεσθαι· γινόμενον δὲ ἐν τῷ ἄνω καὶ ἀπογίνοιτο ἂν ἀπ’ αὐτοῦ, οὕτω δὲ οὐκέτι ἂν κινοῖτο συνεχῶς. Ἀλλ’ ἐρεῖ τις ἴσως ἐνιστάμενος, ὅτι κατὰ τοῦτον τὸν λόγον, οὐδὲ κάτωθεν ἄνω κινούμενον συνεχῶς κινήσεται· τὸ γὰρ κάτωθεν ἀρχόμενον ἐπὶ τὸ ἄνω κινεῖσθαι δεῖ πρῶτον ἐπὶ τὸ μέσον ἐνεχθῆναι, εἶθ’ οὕτως ἀπὸ τοῦ μέσου ἐπὶ τὸ ἄνω, ὥστε ἀπὸ τοῦ ἐν ᾧ οὔπω ἐστὶ κινεῖται· οὐδὲ τοῦτο ἄρα συνεχῶς κινήσεται καίτοι μὴ ἀνακάμπτον. ἀλλὰ ῥητέον, ὅτι πρῶτον μὲν ἡ ἄνω κίνησις οὐκ ἀπὸ τοῦ ἡμίσεως ἢ μέσου λέγεται γίνεσθαι, ἀλλὰ κάτωθεν, ἔπειτα οὐ δεῖ τὸ συνεχῶς εἰς τὸ ἄνω κινούμενον ἐν τῷ ἡμίσει γενέσθαι· γινόμενον γὰρ ἐκεῖ ἀνάγκη καὶ ἀπογίνεσθαι καὶ ἐνεργείᾳ τὸ ἥμισυ διαιροῦν μεταξὺ ἠρεμεῖν· ἀλλ’ εἶναι μὲν ῥηθήσεται κατὰ τὸ ἥμισυ τὸ κινούμενον συνεχῶς ἐπὶ τὸ ἄνω, οὐ μέντοι γίνεσθαι, ἐν μέντοι τῷ ἄνω ἀνάγκη πρότερον γίνεσθαι τὸ ἐπὶ τὸ κάτω κινεῖσθαι μέλλον. οὐ γὰρ ἁπλοῦ τινος ἡ ἐπὶ τὸ κάτω κίνησις, ὥστε ἐν ᾧ οὔπω γέγονεν ὀφεῖλον γενέσθαι ἐκ τούτου ἂν ἤδη κινοῖτο. εἰ οὖν ταῦτα ἀδύνατα τό τε ἅμα τὰς ἐναντίας κινεῖσθαι καὶ τὸ ἐπὶ τὸ γενέσθαι ἐν ᾧ ἐστι κινεῖσθαι. καὶ τρίτον τὸ ἐκ τούτου κινεῖσθαί τι ἐν ᾧ οὔπω ἐστί· ταῦτα δὲ ἕπεται τῷ συνεχῆ λέγοντι τὴν ἐπὶ τῆς εὐθείας ἀδύνατον τὸ συνεχῆ αὐτὴν εἶναι. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος καὶ ταύτην ταῖς εἰρημέναις προστίθησι τὴν ἐπιχείρησιν οὐκ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀξιώματος ὁρμωμένην· “εἰ γὰρ ἀδύνατον, φησί, τῇ κατὰ φύσιν κινήσει τὴν παρὰ φύσιν εἶναι συνεχῆ καὶ μίαν, τῷ δὲ ἐπὶ τῆς εὐθείας κινουμένῳ καὶ ἀνακάμπτοντι ἀνάγκη, εἰ τὴν ἑτέραν κινεῖται κατὰ φύσιν, τὴν ἑτέραν παρὰ φύσιν κινεῖσθαι, οὐκ ἔστι δὴ συνεχὴς ἡ ἐκ τῆς κατὰ φύσιν καὶ παρὰ φύσιν συγκειμένη.” p. 264a21 Ἔτι καὶ ἐκ

τῶνδε φανερὸν κα θ ’ ὅλου μᾶλλον ἕως τοῦ ὅτι οὐκ ἔσται συνεχὴς ἡ κίνησι ς . Πρότερον μὲν ἐπὶ τῆς κατ’ εὐθεῖαν φορᾶς ἐποιεῖτο τὸν λόγον, εἶτα ἐπὶ πάσης τῆς κυρίως κινήσεως, ἐφ’ ἧς ἐξ ἐναντίου εἰς ἐναντίον ἡ μεταβολὴ γίνεται, κἂν ἐπὶ παραδείγματος καὶ τότε τῆς εὐθείας ὁ λόγος προῇει. [35]

in Ph 10 130[4] νῦν δὲ καθολικώτερον ἐπὶ πάσης μεταβολῆς ἡ ἀπόδειξις γίνεται τῆς καὶ τὴν γένεσιν περιεχούσης καὶ τὴν φθοράν· τῇ γὰρ στερήσει προσχρῆται, ὡς πάντων τῶν μεταβαλλόντων εἴτε κατὰ τόπον εἴτε κατὰ ποιότητα ἢ ποσότητα ἢ κατ’ οὐσίαν ἐκ τῆς οἰκείας γινομένων στερήσεως. εἰκότως οὖν καθόλου μᾶλλον εἶπεν ἐρεῖν περὶ πάσης κινήσεως, τουτέστι περὶ πάσης μεταβολῆς. πᾶν γὰρ τὸ μεταβάλλον εἴς τι, ὃ μὴ πρότερον ἦν, ἐκ τοῦ μὴ τόδε καὶ ἐκ τῆς οἰκείας στερήσεως εἰς τὸ εἶναι τόδε τι μεταβάλλει, ὡς ἐν τῷ πρώτῳ τῆσδε τῆς πραγματείας ἐδείχθη. ὁ δὲ λόγος ἐστὶν αὐτῷ τοιοῦτος· λαβὼν ὅτι τὰ μὴ ἀιδίως ἀλλὰ ποτὲ κινούμενα τῶν εἰρημένων τινὰ κινεῖται κινήσεων ἐκ τῶν ἀντικειμένων εἰς τὰ ἀντικείμενα (ἢ γὰρ κατὰ γένεσιν καὶ φθορὰν ἢ κατὰ αὔξησιν καὶ μείωσιν ἢ κατὰ ἀλλοίωσιν ἢ κατὰ τὴν ἐπ’ εὐθείας φοράν· δῆλον δὲ ὅτι μὴ ἀεὶ κινούμενα καὶ ἠρεμεῖ ποτε τῶν ἠρεμιῶν τινα, αἵτινές εἰσιν ἐν τοῖς ἀντικειμένοις γινόμεναι τῶν ἐφ’ ἃ κινεῖται τὰ κινούμενα· οὔτε γὰρ κίνησις ἄλλη παρ’ ἐκείνας ἐστὶν οὔτε ἠρεμία παρὰ ταύτας), συλλογίζεται οὖν, ὅτι τὸ μὴ ἀιδίως κινούμενον ἢ τῶν εἰρημένων τινὰ κινήσεων κινεῖται ἢ τῶν ἀντικειμένων τινὰ αὐταῖς ἠρεμιῶν ἠρεμεῖ. τὸ δὲ κινούμενον τῶν εἰρημένων τινὰ κινήσεων μὴ ἀιδίων πρὸ τοῦ κινεῖσθαι αὐτὴν ἠρεμεῖν ἀνάγκη τὴν μεταξὺ ταύτης τε τῆς κινήσεως καὶ τῆς ἀντικειμένης αὐτῇ ἠρεμίαν· τὸ δὲ μεταξὺ ἠρεμοῦν οὐ κινεῖται συνεχῆ κίνησιν· καὶ οὕτω μὲν καθολικῶς ἐπὶ πάσης μεταβολῆς ἀποδέδεικται τῆς ἐκ στερήσεως γινομένης. λοιπὸν δὲ τῇ κατ’ εὐθεῖαν ἀνακαμπτούσῃ φορᾷ, περὶ ἧς προέκειτο δεικνύναι, ὅτι οὐκ ἔστι συνεχής, ἐφαρμόττει τὸν λόγον. εἰ γὰρ ἐναντίαι μὲν αἱ κατ’ εὐθεῖαν κινήσεις, ἡ ἀπὸ τοῦ ἄνω ἐπὶ τὸ κάτω τῇ ἀπὸ τοῦ κάτω ἐπὶ τὸ ἄνω, ἤτοι ἡ ἀπὸ τοῦ Α ἐπὶ τὸ Γ τῇ ἀπὸ τοῦ Γ ἐπὶ τὸ Α, καὶ διὰ τοῦτο οὐ δυνατὸν ἅμα ἀμφοτέρας κινεῖσθαι τὸ κινούμενον ἀπὸ τοῦ Γ ἐπὶ τὸ Α, ἀνάγκη πρότερον ἠρεμῆσαι πρὸς τῷΓ · αὕτη γὰρ ἦν ἡ ἀντικειμένη ἠρεμία τῇ ἀπὸ τοῦ Γ κινήσει, μεταξὺ τῶν δύο κινήσεων οὖσα καὶ διακόπτουσα αὐτῶν τὴν συνέχειαν. δῆλον οὖν ὅτι οὐκ ἔστι συνεχὴς ἡ κατ’ εὐθεῖαν κίνησις. ἡ μὲν οὖν ὅλη ἀπόδειξις τοῦ λόγου τοιαύτη. Εἰπὼν δὲ τὸ δὲ μὴ ἀεὶ κινούμενον τήνδε τὴν κίνησιν, πῶς χρὴ λαμβάνειν τήνδε τὴν κίνησιν ἐξηγήσατο διὰ τοῦ λέγω δὲ ὅσαι ἕτεραι τῷ εἴδε ι , καὶ μὴ εἴ τι μόριον ἔσται τῆς ὅλη ς. τὸ γὰρ τὴν ἐπὶ τὸ ἄνω κίνησιν κινούμενον, ἥτις τῷ εἴδει τῆς ἐπὶ τὸ κάτω διαφέρουσα καὶ ἀντικειμένη αὐτῇ οὐ δύναται μίαν συνεχῆ μετ’ αὐτῆς ποιεῖν, ἀνάγκη πρὸ τῆς ἐπὶ τὸ ἄνω κινήσεως τὴν ἐναντίαν τῇ κινήσει ταύτῃ ἠρεμίαν ἠρεμεῖν τὴν ἐν τῷ κάτω· οὐ μέντοι τὸ μόριόν τι τῆς ἐπὶ τὸ ἄνω κινήσεως τὸ πρὸς τὸ ἄνω κινούμενον, πρὸ τοῦ ἐκεῖνο κινεῖσθαι ἠρεμεῖν ἀνάγκη. τὸ γὰρ κινούμενον τὸ πρὸ αὐτοῦ μόριον δυνάμει καὶ τοῦτο ἐκινεῖτο, καὶ ἑνὸς ὄντος τοῦ ἀμφοῖν εἴδους οὐδὲν κωλύει συνεχῆ τὴν ἐξ ἀμφοῖν εἶναι κίνησιν, καὶ διὰ τοῦτο μὴ προηρεμεῖν, ὡς τὸ τὴν ἑτέραν τῷ εἴδει κινούμενον πρὸ τοῦ ταύτην κινεῖσθαι ἀναγκαῖον ἦν ἠρεμεῖν, ὅτι μὴ οἷόν τε τὰς ἀντικειμένας μίαν συνεχῆ ποιεῖν ὥσπερ τὰς κατὰ μόρια διαφερούσας· αὗται γὰρ ὑπὸ ἠρεμίας οὐ διακόπτονται. [5]

in Ph 10 135[5] διὸ καὶ τὰ συνεχῆ καὶ ἀίδιον κίνησιν κινούμενα κατ’ ἄλλο μὲν αὐτῆς ἀεὶ καὶ ἄλλο μόριον κινοῦνται, τοῦ δὲ εἴδους τοῦ αὐτοῦ ὄντος οὐκ ἀναγκάζονται πρὸ τοῦ τὴν κίνησιν ἐκείνην κινεῖσθαι ἠρεμεῖν τὴν ἀντικειμένην ἠρεμίαν τῇ κινήσει, ἣν κινοῦνται ὥσπερ τὰ μὴ τὰς κατὰ μόριον, ἀλλὰ τὰς κατ’ εἶδος διαφερούσας κινούμενα. εἰ γὰρ κινητὸν ἦν τήνδε τὴν κίνησιν 〈καὶ〉 μὴ ἐκινεῖτο αὐτήν, ἐν τῇ στερήσει ἂν αὐτῆς ἦν· στέρησις δὲ ἡ ἠρεμία, ἐξ ἧς ἡ εἰς τὴν κίνησιν ἐκείνην μεταβολή· πᾶν γὰρ τὸ μεταβάλλον εἴς τι, ὃ μὴ πρότερον ἦν, ἐκ τοῦ μὴ τόδε μεταβάλλει. καὶ τὸ εἰς τήνδε ἄρα τὴν κίνησιν μεταβάλλον, ἣν οὐκ ἐκινεῖτο πρότερον, ἐκ

στερήσεως ἂν εἰς αὐτὴν μεταβάλλοι· στέρησις δὲ ἡ ἐν τῷ ἀντικειμένῳ ἡρεμία. τὸ γὰρ εἰς τὸ λευκὸν μεταβάλλον ἀπὸ τοῦ μέλανος πρὸ τοῦ μεταβάλλειν εἰς τὸ λευκὸν ἀνάγκη ἐν τῷ μέλανι, ἐξ οὗ μεταβάλλει εἰς τὸ λευκόν, ἠρεμεῖν· κἂν γὰρ ἐναντίον τὸ μέλαν τῷ λευκῷ, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἐναντίοις τὸ χεῖρον ἀεὶ τὸν τῆς στερήσεως ἔχει λόγον. p. 264b1 Ἔτι δὲ καὶ ὅδε ὁ λόγος μᾶλλον οἰκεῖος ἕως τοῦ τριῶν γὰρ ἔσται ὁ αὐτὸς χρόνο ς . Δείξας, ὅτι μὴ ἔστι συνεχὴς ἡ ἐπ᾽ εὐθείας κίνησις διὰ κοινοτέρων ἐπιχειρήσεων, ἃς καὶ λογικωτέρας ἐκάλεσε, νῦν πάλιν τὸ αὐτὸ δι᾽ οἰκειοτέρων ἐπαγγέλλεται δεικνύναι, τουτέστιν ἐκ τῶν καθ᾽ αὑτὸ ὑπαρχόντων· τὰ γὰρ καθ᾽ αὑτὸ ὑπάρχοντά τινι οἰκεῖα αὐτῷ ἐστι· τῶν δὲ καθ᾽ αὑτὸ ὑπαρχόντων τῇ κινήσει τὸ εἶναι αὐτὴν ἐν χρόνῳ καὶ τὸ μεταβεβληκὸς εἴς τι ἅμα τε μεταβεβληκέναι, εἰς ὃ μετέβαλεν, καὶ ἀπολελοιπέναι ἐκεῖνο, ἐξ οὗ μετέβαλεν· καθ᾽ αὑτὸ δὲ καὶ τὸ τῶν νῦν μεταξὺ εἶναι χρόνον. διὰ τούτων οὖν μέλλων τὴν δεῖξιν ποιεῖσθαι εἰκότως δι᾽ οἰκείων μᾶλλόν φησι τὴν νῦν δεῖξιν ἔσεσθαι. αἱ γὰρ πρὸ ταύτης ἐπιχειρήσεις αὐτῷ ἐκ τῶν ἐναντίων καὶ τῶν ἀντικειμένων ἐγένοντο κοινῶν ὄντων πρὸς πλείω· διὸ καὶ καθολικωτέρας ἔλεγεν αὐτάς. καὶ ταύτην μέντοι τὴν ἐπιχείρησιν ἐκ τῶν καθ᾽ αὑτὰ μὲν ὑπαρχόντων τῇ κινήσει ποιεῖται, ἐπὶ πασῶν δὲ ἁρμόζουσαν τῶν κινήσεων. διόπερ ὡς ἐπὶ ἀλλοιώσεως αὐτὴν ποιεῖται. ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· εἰ συνεχὴς ἡ ἀπὸ τῶν ἐναντίων εἰς τὰ ἐναντία κίνησις, ἅμα ἔφθαρταί τε ἐκεῖνο, ἐξ οὗ ἡ μεταβολή, καὶ γέγονε τὸ εἰς ὃ ἡ μεταβολὴ ἐν τῷ αὐτῷ νῦν· ὥστε ἅμα ἔφθαρται τὸ οὐ λευκὸν καὶ γέγονε λευκό ν . εἰ οὖν συνεχὴς ἡ ἀνάκαμψις, ἅμα ἂν εἴη εἴς τε τὸ λευκὸν μεταβεβληκὸς καὶ ἐκ τοῦ λευκοῦ εἰς τὸ οὐ λευκόν. [35]

in Ph 10 1356 ὥστε τρία ταῦτα ἐν τῷ αὐτῷ νῦν, ὃ χρόνον εἶπεν λέγων τριῶν γὰρ ἔσται ὁ αὐτὸς χρόνος, ἥ τε φθορὰ τοῦ οὐ λευκοῦ καὶ ἡ τοῦ λευκοῦ γένεσις καὶ ἡ ἐκ τοῦ λευκοῦ [ἡ] εἰς τὸ οὐ λευκὸν μεταβολή· ὥστε εἴη ἂν τὸ αὐτὸ λευκόν τε καὶ ἀποβεβληκὸς ἤδη τι τοῦ λευκοῦ· τοῦτο γὰρ ἐκ λευκοῦ μεταβάλλειν. εἰ δὲ διὰ τὸ μὴ συμβῆναι τοῦτο τὸ ἄτοπον μὴ λέγοιμεν ἐν τῷ αὐτῷ νῦν εἰς λευκὸν μεταβεβληκέναι καὶ ἐκ λευκοῦ, ἀλλ᾽ ἐν ἄλλῳ καὶ ἄλλῳ, ἔσται τις χρόνος ἐν μέσῳ καὶ ἠρεμία, καὶ οὐκέτι συνεχὴς ἡ κίνησις. εἰ οὖν τὰ μὲν ἐξ ἀνάγκης ἐν τῷ αὐτῷ νῦν ἐστιν, ἥ τε φθορὰ τοῦ οὐ λευκοῦ καὶ ἡ γένεσις τοῦ λευκοῦ, τὰ δὲ διὰ τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι κεῖται συνεχὴς ἡ κίνησις, ἅμα ἔσται, τὸ λευκὸν καὶ ἡ ἐκ τοῦ λευκοῦ εἰς τὸ οὐ λευκὸν μεταβολή, ἔσται τὰ τρία ἐν τῷ αὐτῷ νῦν φθορὰ οὐ λευκοῦ, γένεσις λευκοῦ, μεταβολὴ ἐκ λευκοῦ εἰς οὐ λευκόν. οὕτω δὲ ἂν γίνοιτο ἡ ἐκ τοῦ οὐ λευκοῦ μεταβολὴ εἰς τὸ οὐ λευκὸν γινομένη μιᾶς οὔσης καὶ συνεχοῦς τῆς κινήσεως, καὶ τὸ ἐφθαρμένον εἰς ἑαυτὸ μεταβάλλον· τὸ γὰρ οὐ λευκὸν ἐφθαρμένον ἐν τῷ οὐ λευκῷ πάλιν εἰς τὸ οὐ λευκὸν μεταβάλλει οἷον τὸ μέλαν εἰς τὸ μέλαν· οὐδὲν δὲ ἐξ οὗ μεταβάλλει εἰς ἐκεῖνο μεταβάλλει. οἰκειοτέρα οὖν αὕτη τῶν προτέρων ἡ δεῖξις, ὅτι ἐκεῖ μὲν τὸ ἄτοπον συνήγετο περὶ τὸ ἐναντίας εἶναι τὰς κινήσεις, ἐνταῦθα δὲ παρὰ τὸ ἐν τῷ αὐτῷ νῦν ἅμα ποιεῖν τι μεταβεβληκός τε ἔκ τινος εἴς τι, καὶ ἐκ τούτου πάλιν εἰς τὸ ἐξ οὗ μετέβαλεν εἰς αὐτό· ὅσῳ οὖν οἰκειότερον κινήσει χρόνος τῶν ἐναντίων, τοσούτῳ καὶ ἡ δεῖξις ἥδε τῶν πρὸ αὐτῆς. p. 264b6 Ἔτι οὐκ εἰ συνεχὴς ὁ χρόνο ς , καὶ ἡ κίνησις ἕως τοῦ οἷον λευκότητος καὶ μελανία ς . Τοῦτο πρόσκειται παραμυθούμενον ἡμῶν τὴν φαντασίαν τὴν ἀπὸ τῆς τοῦ χρόνου συνεχείας καὶ τὰς ἐν χρόνῳ οὔσας κινήσεις συνεχίζουσαν. οὐ γὰρ εἴ τι ἐν συνεχεῖ ἐστιν, ἀνάγκη καὶ αὐτὸ συνεχὲς εἶναι, ἐπεὶ οὕτω γε πάντα τὰ ἐν χρόνῳ, κἂν πλεῖστον ἀλλήλων ἀφεστήκῃ κἂν ἀνομοιότατα ᾖ, συνεχῆ ἔσται (ὁ γὰρ πᾶς χρόνος συνεχής)· ἀλλ᾽ οὐκ ἀνάγκη. οὐδὲ γὰρ τὰ ἐν ἀγγείῳ ὄντα συνεχῆ ἀνάγκη εἶναι, κἂν τὸ ἀγγεῖον συνεχὲς ᾖ. ὁ μὲν οὖν χρόνος συνεχής, αἱ δὲ κινήσεις αἱ ἐν αὐτῷ αἱ εἰς τὰ ἐναντία καὶ ἐξ ἐναντίων συνεχεῖς μὲν οὐκ ἂν εἶεν ἀλλήλαις, ἐφεξῆς δέ· ἦν γὰρ ταῦτα ἐφεξῆς, ὧν μηδὲν ἦν μέσον συγγενές. τῶν δὲ εἰς τὰ ἀντικείμενα κινήσεων μεταξὺ κίνησις μὲν οὐκ ἔστιν, ἠρεμία δέ, ἥτις οὐκ ἔστιν ὁμοειδὴς τῇ κινήσει. ὥστε αἱ οὕτω γινόμεναι κινήσεις οὐ συνεχεῖς μέν, ἐφεξῆς δὲ ἀλλήλαις. ὅτι δὲ μὴ οἷόν τε συνεχῆ καὶ

μίαν κίνησιν εἶναι τὰς ἐναντίας, ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ τῶν συνεχῶν ἔδειξε· συνεχῆ γὰρ ἦν ταῦτα, ἃ πρὸς ἕνα κοινὸν ὅρον συνήπτετο καὶ ὧν τὰ πέρατα ἓν ἦν· τῶν δὲ ἐναντίων οὐκ ἔστι κοινὸς ὅρος, οὐδὲ οἷόν τε τὰ ἔσχατα τῶν ἐναντίων, καθ' ἃ συναφθήσονται, ἓν εἶναι· ἐναντία γὰρ ἀλλήλοις καὶ τὰ ἔσχατα τῶν ἐναντίων· τὰ δὲ ἐναντία οὐχ ἕν. [35]

in Ph 10 1307 πῶς γὰρ ἂν εἴη, φησί, τὰ τῆς λευκότητος καὶ μελανίας ἔσχατα ἓν καὶ τὸ αὐτό, ὥστε τὰ ἐναντία, ὧν καὶ τὰ πέρατα ἐναντία, οὐκ ἔσται συνεχῆ ἀλλήλοις; "δύναται δέ τις, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, τὸ ἔσχατον τῶν ἐναντίων τὸ πέρας τοῦ ὅλου συνεχοῦς ἀκούειν· μιᾶς γὰρ καὶ συνεχοῦς κινήσεως ἓν πέρας ἔσται, ὥστε τὸ λευκαινόμενον καὶ τὸ μελαινόμενον ἓν ἂν ἔχοι πέρας. τί δὲ ἂν γένοιτο τοῦτο; οὔτε γὰρ τὸ μέλαν, ὅτι μὴ τῆς λευκάνσεως τοῦτο πέρας ἦν, οὔτε τὸ λευκόν (οὐδὲ γὰρ οἷόν τε τοῦτο πέρας εἶναι τῆς μελάνσεως), ἀλλ' οὐδὲ μῖγμά τι ἐξ ἀμφοῖν, ὅτι μὴ ἅμα ἀμφοτέρας ἐκινεῖτο. p. 264b9 Ἡ δὲ ἐπὶ τῆς περιφεροῦς ἔσται μία καὶ συνεχής ἕως τοῦ καὶ μηδένα χρόνον διαλείπει ν . Δείξας, ὅτι οὐδὲ αἱ ἄλλαι παρὰ φορὰν μεταβολαὶ δύνανται εἶναι συνεχεῖς οὐδὲ τῆς φορᾶς ἡ κατ' εὐθεῖαν διὰ τὰ ἑπόμενα ἀδύνατα, συνεχῆ τινα τούτων ὑποτιθεμένων, λέγει ὅτι μόνη ἡ κυκλοφορία δύναται μία καὶ συνεχὴς εἶναι, εἴπερ μηδὲν ἀδύνατον ἕπεται τιθεμένης αὐτῆς. εἰ γὰρ τὰς ἄλλας κινήσεις μὴ οὔσας συνεχεῖς ἐδείκνυμεν διὰ τὸ ἀδύνατα ἀκολουθεῖν τῶν συνεχῆ τινα ἐκείνων τιθέντι, εἰ μηδὲν ἀδύνατον ἕπεται συνεχοῦς τῆς κυκλοφορίας τεθείσης θαρροῦντας χρὴ ταύτην συνεχῆ νομίζειν. τὸ γὰρ κύκλῳ κινούμενον ἀπὸ τοῦ Α ἀρξάμενον καὶ ἐπὶ τὸ Α πάλιν φερόμενον κατὰ τὴν αὐτὴν ὁρμήν τε καὶ ῥοπήν, οὐκ ἐπὶ ἐναντίον τι τῷ Α πρῶτον ἔρχεται, ὡς ἐπὶ τῆς κατ' εὐθεῖαν κινήσεως ἐδείκνυτο, καὶ διὰ τοῦτο τὴν ἐξ ἐναντίων συγκειμένην μίαν εἶναι καὶ συνεχῆ ἀδύνατον ἦν ἐπ' ἐκείνης· τὸ δὲ κύκλῳ κινούμενον οὔτε ἐναντίας οὔτε ὅλως ἀντικειμένας κινεῖται κινήσεις ἐν τῇ περιφορᾷ. οὔτε γὰρ μόριόν τι τῆς ἀπὸ τοῦ Α ἐπὶ τὸ Α μορίῳ τινί ἐστιν ἐναντίον οὔτε ὅλη ἡ ἀπὸ τοῦ Α κίνησις ἐπὶ τὸ Α ὅλῃ τῇ ἀπὸ τοῦ Α ἐπὶ τὸ Α ἐστὶν ἐναντία οὐδὲ ἀντικειμένη ὅλως. καὶ δείκνυσι, τίνες εἰσὶν αἱ ἐν φορᾷ ἐναντίαι τε καὶ ἀντικείμεναι κινήσεις· οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς ἡ ἀπὸ τοῦ Α τῇ ἐπὶ τὸ Α ἐστὶν ἐναντία ἢ ἀντικειμένη (καὶ γὰρ ἡ κυκλικὴ οὕτως ἐπιτελεῖται), ἀλλ' ἔστιν ἡ ἀπὸ τοῦ Α τῇ ἐπὶ τὸ Α ἐναντία, ὅταν ἐπ' εὐθείας γίνηται· ἐναντία γὰρ τὰ κατὰ διάμετρον· ταῦτα γὰρ πλεῖστον ἀλλήλων ἀφέστηκε, καὶ τὰ ἀπὸ τῶν κατὰ διάμετρον κινούμενα καὶ ἐπ' αὐτὰ πάλιν ὡς ἀπὸ ἐναντίων καὶ ἐπὶ ἐναντία [ἐναντία] ἐναντίας κινεῖται κινήσεις. εἰ γάρ ἐστι πέρατα τῆς διαμέτρου τό τε Α καὶ τὸ Β, ἡ ἀπὸ τοῦ Α ἐπὶ τὸ Β κίνησις τῇ ἀπὸ τοῦ Β ἐπὶ τὸ Α ἐναντία ἐστί. διάμετρον δὲ λέγει τὴν τοῦ κύκλου τὴν εὐθεῖαν καὶ ὡς ἐν τῷ κύκλῳ παραδεικνύς, καὶ ὅτι τῆς διαμέτρου τὰ πέρατα πλεῖστον ἀλλήλων διέστηκε. [35]

in Ph 10 1308 διὸ καὶ ἐναντίαι ἐπὶ τῆς διαμέτρου ἀνάπαλιν γινόμεναι. ἀντικειμένη δ έ, φησίν, ἔστιν ἡ κατὰ τὸ αὐτὸ μῆκο ς· αἱ μὲν γὰρ ἐπὶ τῆς διαμέτρου ἐναντίαι διὰ τὸ πλεῖστον ἀλλήλων διεστηκέναι· ὁμοίως δὲ καὶ αἱ τὸ ἄνω καὶ κάτω πέρας ὁρίζουσαι καὶ τὸ δεξιὸν καὶ ἀριστερὸν καὶ τὸ ἔμπροσθεν καὶ τὸ ὄπισθεν τὰ κατὰ φύσιν ὡς ἀπὸ ἐναντίων τῶν κατὰ τόπον καὶ ἐπὶ ἐναντία γινόμεναι κινήσεις ἐναντίαι εἰσί, τὰ δὲ ἐπ' ἄλλης τινὸς εὐθείας τῆς τυχούσης, ἀνακάμπτοντα μέντοι, ἀντικειμένας κινήσεται κινήσεις, εἰ καὶ μὴ ἐναντίας· ὡς γὰρ ἀπ' ἀρχῆς ἐπὶ πέρας ἢ ὡς ἀπὸ πέρατος ἐπ' ἀρχὴν ἢ ὅτι τὸ μὲν ὡς πρὸς ἡμᾶς ἄνω, τὸ δὲ ὡς πρὸς ἡμᾶς κάτω, καὶ τὸ μὲν δεξιὸν πρὸς ἡμᾶς, τὸ δὲ ἀριστερόν, καὶ τὸ μὲν ὡς πρὸς ἡμᾶς ἔμπροσθεν, τὸ δὲ ὄπισθεν. ἀντίκειται δὲ ταῦτα ὡς τὰ πρός τι, ὥστε πᾶσαι αἱ ἐπὶ τῶν τοιούτων εὐθειῶν ἀνακάμπτουσαι κινήσεις, εἰ καὶ μὴ ἐναντίαι, ἀλλ' οὖν ἀντικείμεναί γε. ἐναντίας γὰρ μόνας τὰς ἀπὸ τῶν ἐναντίων εἶναί φαμεν, ἐναντία δὲ τὰ κατὰ διάμετρον "ὡς πλεῖστον ἀλλήλων διεστῶτα", φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος. μήποτε δὲ ἐναντία πέρατα εὐθείας ἐστὶ καὶ τὰ τοὺς ἐναντίους τόπους ὁρίζοντα, ὡς πρότερον εἶπον· καὶ γὰρ τῆς ἐκ τοῦ κέντρου ἡμισείας οὔσης τῆς διαμέτρου ἐναντία τὰ πέρατα, διότι τὸ μὲν ἄνω τὸ δὲ κάτω ἐστί. "δύναται δέ, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, ἀντικειμένην τὴν

κατὰ τὸ αὐτὸ μῆκος λέγειν, κἂν μὴ ἐπ’ εὐθείας γένηται· ἂν γὰρ ἀπό τινος σημείου ἐπί τι σημεῖον πλείους ἐπιζευχθῶσι γραμμαὶ μὴ οὖσαι εὐθεῖαι (μία γὰρ ἡ ἀπὸ ἑνὸς σημείου ἐφ’ ἓν εὐθεῖα), ἔσται τὰ ἐπὶ τῶν γραμμῶν τούτων κινούμενα ἀνάπαλιν οὐκ ἐπ’ εὐθείας μὲν ἀντικινούμενα, ἐπὶ δὲ τοῦ αὐτοῦ μήκους. αἱ οὖν ἐπὶ τῶν τοιούτων γραμμῶν ἀντικινήσεις οὐκ ἐναντίαι μέν, ὅτι ἐπὶ τῆς εὐθείας αἱ ἐναντίαι, ἀντικείμεναι δέ, ὅτι ἀλλήλας ἀνθιστῶσι καὶ ἀλλήλων εἰσὶν ἀναιρετικαί.” εἰ τοίνυν τὰ μὲν ἐπ’ εὐθείας κινούμενα καὶ ἀνακάμπτοντα, ἢ ἐναντίας κινεῖται κινήσεις ἢ ἀντικειμένας, οὔτε δὲ τὰς ἐναντίας οὔτε τὰς ἀντικειμένας συνεχεῖς ἀλλήλαις εἶναι δυνατόν, οὐκ ἂν αἱ ἐπ’ εὐθείας ἀνακάμπτουσαι συνεχεῖς εἶεν, τὴν δὲ κύκλῳ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ οὐδὲν κωλύει συνεχῶς γίνεσθαι καὶ μηδένα διαλείπειν χρόνον. p. 264b18 Ἡ μὲν γὰρ κύκλῳ κίνησίς ἐστιν ἀ φ ’ ἑαυτοῦ εἰς ἑαυτ ό , ἡ δὲ κα τ ’ εὐθεῖαν εἰς ἄλλ ο . Δείξας διὰ τοῦ προτέρου ἐπιχειρήματος, ὅτι ἡ κύκλῳ κίνησις οὐ κωλύεται εἶναι συνεχὴς διὰ τὸ μὴ ἐξ ἐναντίων ἢ ἀντικειμένων κινήσεων συγκεῖσθαι, ὥσπερ ἡ ἐπ’ εὐθείας, νῦν δείκνυσιν, ὅτι οὐδὲ κατ’ ἐνέργειάν ἐστί τι σημεῖον, ἐν ᾧ δεήσει γίνεσθαι καὶ ἀπογίνεσθαι καὶ μεταξὺ ἠρεμεῖν, ὡς ἐπὶ τῶν κατ’ εὐθεῖαν ἀνακαμπτόντων ἐδείκνυτο, καὶ τοῦτο ἓν αἴτιον τοῦ μὴ συνεχῶς κινεῖσθαι. [5]

in Ph 10 1309 ἡ μὲν γὰρ κύκλῳ κίνησις ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐπὶ τὸ αὐτὸ γινομένη οὐκ ἔχει τι σημεῖον ἐπὶ τοῦ κύκλου κατ’ ἐνέργειαν, ἐφ’ ὃ πρῶτον ὡρμημένον τὸ κινούμενον, ὡς πέρατι καὶ ἀρχῇ τῷ αὐτῷ χρήσεται καὶ μεταξὺ ἠρεμήσει. εἰ γὰρ ἔχει τι τοιοῦτον σημεῖον, οὐκ ἂν ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐλέγετο κινεῖσθαι, ἀλλ’ ἐπ’ ἐκεῖνο, ἐν ᾧ ἔδει πρώτῳ γενέσθαι. ἡ δὲ ἐπὶ τῆς εὐθείας ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐπ’ ἄλλο γίνεται· ἐπὶ γὰρ τὸ πέρας τῆς εὐθείας τὸ ἀντικείμενον, ἐν ᾧ πρώτῳ ἀνάγκη αὐτὸ γενέσθαι ὡς ἐν πέρατι. καὶ ἀνακάμπτον ἀπ’ ἐκείνου ὡς ἀπ’ ἀρχῆς αὐτοῦ, κινεῖσθαι πάλιν ἐπὶ τὸν ἐξ ἀρχῆς τοῦ κινουμένου τόπον. τὸ γὰρ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ τὸ ἀπὸ τοῦ τόπου σημαίνει, ἐν ᾧ ἐξ ἀρχῆς ἦν, καὶ τὸ εἰς αὐτὸ τὸ εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον, τὸ δὲ εἰς ἄλλ ο, τὸ εἰς ἄλλον τόπον, παρ’ ὃν ἐξ ἀρχῆς ἦν. p. 264b19 Καὶ ἡ μὲν ἐν τῷ κύκλῳ οὐδέποτε ἐν τοῖς αὐτοῖς ἕως τοῦ καὶ ἔστι μόνη τέλειο ς . Καὶ ἐκ τούτου τοῦ ἐπιχειρήματος δείκνυσι τὴν διαφορὰν τῆς κύκλῳ κινήσεως πρὸς τὴν κατ’ εὐθεῖαν, καθ’ ἣν διαφορὰν ἡ μὲν κύκλῳ κίνησις δύναται συνεχὴς εἶναι, ἡ δὲ κατ’ εὐθεῖαν οὐ δύναται. ἡ μὲν γὰρ ἐν τῷ κύκλῳ φησί, τουτέστιν ἡ κύκλῳ, οὐδέποτε ἐν τοῖς αὐτοῖ ς. καὶ προσυπακούει ὁ Ἀλέξανδρος τὸ ‘γίνεται‘, ἵνα ᾖ· οὐδέποτε ἐν τοῖς αὐτοῖς γίνεται τῷ μηδὲ ἐνεργείᾳ τι εἶναι ἐν τῇ περιφερείᾳ σημεῖον, ἐν ᾧ γινομένη στήσεται, ἢ ὅλως γίνεται καὶ ἀπογίνεται, τὴν δὲ κατ’ εὐθεῖαν καὶ ἐπ’ εὐθείας πολλάκις ἐν τοῖς αὐτοῖς ἀνάγκη γίνεσθαί τε καὶ ἀπογίνεσθαι, ἔπεσθαι δὲ τῷ μὲν μηδέποτε ἐν τοῖς αὐτοῖς τὸ μὴ ἔχειν ἀνάγκην στῆναι, τῷ δὲ πολλάκις ἐν τοῖς αὐτοῖς γινόμενον 〈τὸ〉 ἀνάγκην ἔχειν ἐν ᾧ γίνεται πάλιν καὶ πάλιν ἵστασθαι ἐν αὐτῷ· ἐν ᾧ γὰρ γίνεται κατ’ ἐνέργειαν, καὶ ἀπογίνεται ἀπ’ αὐτοῦ. μεταξὺ δὲ τοῦ γίνεσθαι καὶ ἀπογίνεσθαι στάσιν ἀνάγκη εἶναι, ὡς δέδεικται πρότερον. τὰ οὖν ἐπὶ τῆς εὐθείας ἀνακάμπτοντα δὶς ἐν τῷ αὐτῷ σημείῳ γίνεται τελευτῶντά τε καὶ πάλιν ἀρχόμενα, ὅταν τὸ αὐτὸ διάστημα δὶς ἐφεξῆς κινῆται παυόμενόν τε ἐπὶ τὸ σημεῖον, ἀφ’ οὗ ἀνακάμπτει, καὶ ἀρχόμενον ἀπ’ αὐτοῦ πάλιν· καὶ τοῦτο, ὁσάκις ἀνακάμπτει, ποιεῖ. διὸ ἡ μὲν ἀεὶ ἐν ἄλλῳ σημείῳ γινομένη δύναται συνεχὴς εἶναι, ἡ δὲ ἐν τῷ αὐτῷ πολλάκις γινομένη οὐ δύναται· ἵστασθαι γὰρ ἀνάγκη τὰ ἀνακάμπτοντα μεταξὺ τοῦ γίνεσθαι καὶ ἀπογίνεσθαι, καὶ μέντοι καὶ τὰς ἀντικειμένας κινεῖσθαι κινήσεις· οὔτε δὲ τὸ ἱστάμενον μεταξὺ οὔτε τὸ τὰς ἀντικειμένας κινούμενον συνεχῆ κίνησιν δύναται κινεῖσθαι. [35]

in Ph 10 1310 τὸ μὲν γὰρ συνεχῆ κίνησιν κινούμενον μίαν κινεῖται καὶ ἅπαξ, τὸ δὲ ἱστάμενον, εἶτα κινούμενον τοσαύτας καὶ τοσαυτάκις, ὁσάκις ἐκ στάσεως μεταβάλλει. ὅταν οὖν ἱστάμενόν τι πάλιν κινῆται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀνακάμπτον, διότι μὲν ἵσταται πολλάκις κινεῖται, τῷ δὲ ἀνακάμπτον ἐπὶ τῆς αὐτῆς κινεῖσθαι πάλιν πολλάκις γίνεται τὴν αὐτὴν κινούμενον καὶ

τοσαυτάκις, ὁσάκις ἀνακάμπτει. πῶς οὖν οὐχὶ καὶ ἡ κύκλῳ πολλάκις ἔσται κατὰ ταὐτά, εἴ γε πολλάκις περιφέρεται; ἢ οὐ τὸ πλεονάκις κατὰ ταὐτὸν γινόμενον εὐθέως ἤδη καὶ πολλάκις ταύτην κεκίνηται· ἀλλ' ἂν κατὰ μίαν ὁρμὴν καὶ τάσιν καὶ ῥοπὴν συνεχῶς κινούμενον πλεονάκις κατὰ ταὐτὸ γίνηται, δυνάμει ὂν καὶ οὐκ ἐνεργείᾳ οὕτως, ὥστε τὸ αὐτὸ ἀρχὴν καὶ πέρας γίνεσθαι καὶ μὴ ἠρεμεῖν μεταξύ, συνεχὴς ἡ κίνησις ἔσται· ἐὰν δὲ ἠρεμῆσαν μεταξὺ πάλιν κινῆται τὴν αὐτὴν ἀνάπαλιν ὡς ἐπὶ τῶν ἀνακαμπτόντων, εἴτε ἐπ' εὐθείας εἴτε ἐπὶ περιφερείας, πλεονάκις κατὰ τὸ αὐτὸ γενήσεται τῷ μίαν ἑκάστην τῶν κινήσεων τῶν διαλαμβανομένων ὑπὸ τῶν ἠρεμιῶν ἰδίᾳ εἶναι πολλάς τε οὕτω τὸ κινούμενον κινεῖται κινήσεις καὶ πολλάκις. ὁσάκις γὰρ τὴν ὅλην, τοσαυτάκις καὶ τῶν μερῶν αὐτῆς ἕκαστον καθ' ἑκάστην αὐτῶν ἅπαξ κινούμενον ἐπὶ τοῦ ὑποκειμένου· οὔτε γὰρ ὡς ἐπὶ ἑνὸς οὔτε μίαν ἐκινεῖτο μὴ συνεχῶς κινούμενον. εἰ δέ τις καὶ ἐπὶ τῶν συνεχῶν λέγοι τὸ πλεονάκις κατὰ τὸ αὐτὸ γενόμενον πολλάκις ἐπ' αὐτοῦ κεκινῆσθαι, οὐ κυρίως ἂν λέγοι. οὐ γὰρ κυρίως πολλάκις τῷ μὴ πολλάς, ἀλλὰ μίαν τε καὶ συνεχῆ εἶναι ἐπὶ μιᾶς καὶ συνεχοῦς γινομένην· τὰ γὰρ τῶν συνεχῶν μέρη δυνάμει ἐστὶν ἐν τοῖς συνεχέσι καὶ οὐ διώρισται καθ' αὑτά· διὸ οὔτε πολλὰς οὔτε πολλάκις, ὡς τὰ ἀνακάμπτοντα κινεῖται οὐ συνεχῶς, ἀλλ' ἐφεξῆς. τὸ γὰρ ἀνακάμπτον ἐν ᾧ ἐπαύσατο ἀπὸ τούτου πάλιν ἄρχεται· ἀδύνατον δὲ τὸ οὕτω κινούμενον συνεχῶς κινεῖσθαι, ὡς δέδεικται. Δείξας δέ, ὅτι τὸ τὴν αὐτὴν πολλάκις κινούμενον ἀνάγκη τὰς ἀντικειμένας κινεῖσθαι κινήσεις ἀνακάμπτον καὶ μεταξὺ ἠρεμεῖν, ἐφιστάνει καλῶς, ὅτι οὐχὶ ἡ εὐθεῖα τούτου αἰτία, ἀλλὰ τὸ πεπερασμένον καὶ τὰ πέρατα ἐνεργείᾳ ἔχον. τοιγαροῦν καὶ ἐπὶ ἡμικυκλίου καὶ ἐπὶ ἄλλης ἡστινοσοῦν περιφερείας ἀρχὴν καὶ τέλος διωρισμένα κατ' ἐνέργειαν ἐχούσης ἀνακάμπτειν ἀνάγκη τὰ ἐπιμόνως κινούμενα. μόνη δὲ ἡ κυκλικὴ ἅτε μὴ ἔχουσα ἀρχὴν καὶ πέρας κατ' ἐνέργειαν διωρισμένα συνεχὴς εἶναι δύναται. τοιγαροῦν καὶ ἡ ἐπ' εὐθείας, εἰ ἄπειρος ἦν ἡ εὐθεῖα, οὐδὲν ἐκώλυεν τὸ συνεχῶς ἐπ' αὐτῆς τι κινεῖσθαι, ἀλλὰ διότι τὸ ἐπὶ τῆς πεπερασμένης ἀνακάμπτειν ἀνάγκη, καὶ ἅμα μὲν μεταξὺ ἠρεμεῖν, ἅμα δὲ τὰς ἀντικειμένας κινεῖσθαι, δι' ἄμφω συνεχῆ τὴν τοιαύτην κίνησιν ἀδύνατον εἶναι. καὶ τὴν αἰτίαν αὐτὸς συντόμως ἐπήγαγεν τοῦ μὴ εἶναι συνεχῆ τὴν ἐπὶ τῆς πεπερασμένης εὐθείας. [35]

in Ph 10 131 οὐ γὰρ συνάπτει, φησίν, ἐ π ' αὐτῆς τῇ ἀρχῇ τὸ πέρας, ὡς ἐπὶ τῶν κύκλῳ κινουμένων πᾶν τὸ ληφθὲν σημεῖον καὶ πέρας καὶ ἀρχή ἐστιν, ὡς κατὰ πᾶν τοῦ πέρατος καὶ τῆς ἀρχῆς συνημμένων διὰ τὸν κυκλισμὸν καὶ οὐ διωρισμένων ὡς ἐπὶ τῆς εὐθείας. κἂν γὰρ καὶ ἐπὶ τῆς εὐθείας τὸ πέρας καὶ ἀρχὴ γίνεται τῷ ἀνακάμπτοντι καὶ ἡ ἀρχὴ καὶ πέρας, ἀλλ' οὐ συνῆπται ἡ ἀρχὴ τῷ πέρατι ἐπὶ τῆς εὐθείας οἷον τὸ Α τῷ Β, εἰ ταῦτα εἴη τῆς εὐθείας πέρατα. ἐν μέντοι τῷ κύκλῳ συνῆπται πρὸς ἄλληλα ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ πέρας, διότι ὅθεν ἂν ἄρξηται τὸ κινούμενον ἐπὶ τοῦ κύκλου, εἰς τὸ αὐτὸ καταλήγει διελθὸν τὴν τοῦ κύκλου γραμμήν. διὰ τοῦτο δὲ καὶ μόνη τέλειος ἡ κύκλῳ, ὅτι οὐδὲν ἐκτὸς ἑαυτῆς ἀπολείπει, ὥσπερ ἡ πεπερασμένη εὐθεῖα, καὶ προσαυξηθῆναι δύναται, ὡς ἔχουσά τι ἐκτὸς ἑαυτῆς, ὁ δὲ κύκλος οὐ δέχεται προσαύξησιν. p. 264b28 Φανερὸν δὲ ἐκ ταύτης τῆς διαιρέσεως ἕως τοῦ ἀμφοτέρως γὰρ συμβαίνει ταὐτὰ κινεῖσθαι πολλάκι ς . Δείξας, ὅτι τὴν μὲν ἐπ' εὐθείας κίνησιν οὐχ οἷόν τε συνεχῆ εἶναι, τὴν δὲ κύκλῳ δυνατόν, καὶ χρησάμενος πρὸς τοῦτο τῷ τὴν μὲν ἐπ' εὐθείας πολλάκις ἐν τοῖς αὐτοῖς γίνεσθαι, τὴν δὲ κύκλῳ μηδέποτε ἐν τοῖς αὐτοῖς κατ' ἐνέργειαν, λέγει ὅτι ἐκ ταύτης τῆς διαιρέσεως τῆς δεικνύσης τὸ μὲν ἀνακάμπτον πολλάκις ἐν τοῖς αὐτοῖς γινόμενον καὶ ἀρχὴν καὶ πέρας τὸ αὐτὸ ποιούμενον κατ' ἐνέργειαν καὶ διὰ τοῦτο μεταξύ τε ἠρεμοῦν καὶ πλείονας καὶ ἀντικειμένας κινήσεις κινούμενον μὴ δύνασθαι συνεχῶς κινεῖσθαι, τὸ δὲ μὴ ἀνακάμπτον δύνασθαι, διὰ ταύτης οὖν φησι τῆς διακρίσεως δείκνυσθαι μὴ μόνας τὰς ἐπὶ τῆς εὐθείας καὶ τὰς ἐπὶ τοῦ ἡμικυκλίου καὶ ὅλως τὰς κατὰ γραμμὴν πεπερασμένην κινήσεις ἀνακαμπτόντων γίνεσθαι τῶν ἐπ' αὐτῶν κινουμένων καὶ διὰ τοῦτο μὴ δύνασθαι συνεχῶς κινεῖσθαι, ἀλλὰ μηδὲ τῶν ἄλλων τινὰ τῶν

κατὰ τὰ ἄλλα τῆς κινήσεως ἤτοι τῆς μεταβολῆς εἴδη γινομένων (ἔστι δὲ ταῦτα αὔξησις, μείωσις, ἀλλοίωσις, γένεσις, φθορὰ) δυνατὸν συνεχῶς κινεῖσθαι. καὶ γὰρ ἐν πάσαις ταύταις, φησί, τὰ αὐτὰ συμβαίνει κινεῖσθαι πολλάκις καὶ τοσαυτάκις, ὁσάκις ὑπὸ ἠρεμίας ὁρίζονται. καὶ γὰρ ἐν τῇ ἀλλοιώσει, ὅταν ἐκ μέλανος εἰς λευκὸν μεταβάλλῃ καὶ πάλιν ἐκ λευκοῦ εἰς μέλαν καὶ τοῦτο πολλάκις, τὰ μεταξὺ τοῦ λευκαίνεσθαι καὶ μελαίνεσθαι πλείονα ὄντα ἠρεμίσματα καὶ ὁρίζοντα τὰς κινήσεις πλείονας καὶ ἐκείνας ποιεῖ· ἄλλη γὰρ κίνησις ἡ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ λευκαίνεσθαι ἕως τοῦ πέρατος καὶ ἄλλη ἡ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ μελαίνεσθαι ἕως τοῦ πέρατος, διότι καὶ ἠρεμία ἄλλη μὲν ἡ ἐν τῷ λελευκάνθαι, ἄλλη δὲ ἡ ἐν τῷ μεμελάνθαι. ταῦτα οὖν λέγει τὰ μεταξὺ ἕν τε ἀλλοιώσει καὶ ἐν τῇ κατὰ ποσὸν κινήσει, τὰ ἀνὰ μέσον τῶν κινήσεων τῆς τε κατὰ αὔξησιν καὶ μείωσιν μεγέθη, ἐν οἷς ἠρεμεῖν ἀνάγκη· ταῦτα γὰρ πλείονα ὄντα πολλὰς ποιεῖ τὰς κινήσεις. [35]

in Ph 10 1312 καὶ ἐν γενέσει δὲ καὶ φθορᾷ ὡσαύτως· πεπερασμένων γὰρ οὐσῶν πασῶν τούτων τῶν κινήσεων ἀνακάμπτειν ἀνάγκη τὰ κινούμενα καὶ τὰς ἐναντίας ἢ τὰς ἀντικειμένας κινεῖσθαι. καὶ διὰ τοῦτο μὴ μίαν, ἀλλὰ πολλὰς κινεῖσθαι κινήσεις ἐναντίας ἢ ἀντικειμένας, ὧν δεῖ τὸ πλῆθος ἀπολογίζεσθαι. κἂν γὰρ διὰ πλειόνων τῶν μεταξὺ ἡ μεταβολὴ γίνηται, κἂν δι' ἐλαττόνων, οὐδὲν διαφέρει· οἷον εἰ ἡ μὲν λεύκανσις διὰ πλειόνων γίνεται μεταβολῶν, ἡ δὲ μέλανσις δι' ἐλαττόνων, οὐδὲν διαφέρει· δύο γὰρ αἱ κινήσεις καὶ δύο αἱ ὁρίζουσαι αὐτὰς ἠρεμίαι. τὰ δὲ μεταξὺ οἶμαι οὕτω χρὴ ὁρᾶν ὡς μὴ εἰς εἶδος τέλειον καταντῶντα, ὥστε καὶ στάσει διαλαμβάνεσθαι, οἷον εἰ ἀπὸ λευκοῦ πυρρὸν καὶ ἀπὸ πυρροῦ φαιὸν καὶ ἀπὸ φαιοῦ μέλαν γίνοιτο (ταῦτα γὰρ εἴδη, καὶ στάσιν ἔχει ἐν αὐτοῖς τὸ κινηθέν), ἀλλὰ διὰ τῶν ἀτελῶν ἡ κίνησις προΐοι. τότε γὰρ μία καὶ συνεχὴς ἄχρι τοῦ μέλανος, ὡς ἐπ' ἐκεῖνο τῆς ὁρμῆς οὔσης καὶ ἐκεῖθεν γινομένης τῆς ἀνακάμψεως. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων μεταβολῶν· ἡ γὰρ ἀνάκαμψις ἐναργῶς δείκνυσι τὴν τῆς συνεχείας διακοπήν. καὶ εἰ μὲν ἄπειρα ἦν τὰ μεταξύ, δυνατὸν ἦν λέγειν, ὅτι οὐδὲ ἀνακάμπτει τῷ μηδὲ γίνεσθαι ἐπὶ τῷ πέρατι. ἐπειδὴ δὲ πεπερασμένα ἐστὶν ἔν τε τῷ ποιῷ τὰ μεταξὺ 〈εἴδη καὶ ἐν τῷ ποσῷ τὰ μεταξὺ〉 τῶν ὡρισμένων ἐφ' ἑκάτερα μεγεθῶν κατὰ τὴν οἰκείαν ἑκάστου φύσιν, καὶ τῆς γενέσεως καὶ φθορᾶς ὥρισται τὰ καθ' ἃ ἡ μεταβολὴ ἢ τῇ ἀντιφάσει ἢ ταῖς στερήσεσιν, οὐδὲν τὸ διὰ πλειόνων ἢ δι' ἐλαττόνων ἀνακάμπτειν τὰ κινούμενα ἐπὶ τὰ ἐναντία ἢ τὰ ἀντικείμενα τὸν εἰρημένον λόγον παραλυπεῖ. τὰ δὲ ἀνακάμπτοντα πολλάκις ἐν τοῖς αὐτοῖς γίνεται ὡς ἐν πέρατι καὶ ὡς ἐν ἀρχῇ κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον διὰ τὸ πολλὰς τὰς κινήσεις γίνεσθαι· διὸ οὐδὲ μία καὶ συνεχὴς ἡ τοιαύτη. p. 265a2 Δῆλον οὖν ἐκ τούτων ὅτι οὐδὲ οἱ φυσιολόγοι ἕως τοῦ ἔστω τοσαῦτα ἡμῖν εἰρημέν α . Δείξας, ὅτι οὐδεμίαν τῶν ἄλλων κινήσεων καὶ μεταβολῶν συνεχῆ δυνατὸν εἶναι πλὴν τῆς κυκλοφορίας τοῖς οὐρανίοις μόνοις ὑπάρχουσαν σώμασιν, αἰτιᾶται τῶν φυσιολόγων τοὺς πάντα τὰ αἰσθητὰ σώματα κινεῖσθαι λέγοντας ἀε ί. καὶ γὰρ εἰ μὲν τὴν κύκλῳ κίνησιν ἐκινεῖτο πάντα, ὥσπερ τὰ οὐράνια, δυνατὸν ἦν ἀεὶ πάντα κινεῖσθαι· ἐπειδὴ δὲ καὶ ἐκ τῆς ἐναργείας δῆλον, ὅτι τὰ ὑπὸ σελήνην τὰς ἄλλας κινεῖται κινήσεις ἀλλοιούμενα καὶ αὐξόμενα καὶ μειούμενα καὶ κατὰ τόπον ἐπ' εὐθείας κινούμενα, καὶ γινόμενα καὶ φθειρόμενα (αὗται γὰρ τῶν ὑπὸ σελήνην αἱ μεταβολαί), καὶ μέντοι καὶ κατ' ἐκείνους αὗται ἐν τοῖς αἰσθητοῖς εἰσιν αἱ κινήσεις (καὶ γὰρ γένεσιν καὶ φθορὰν λέγουσιν) ῥεῖν ἀεὶ καὶ φθίνειν τὰ αἰσθητὰ λέγοντες, καὶ δῆλον ὅτι καὶ ἀλλοίωσιν ἐροῦσι καὶ ὅτι τὴν γένεσιν καὶ τὴν φθορὰν ἀλλοίωσιν λέγουσι, διότι τὸ γίνεσθαι καὶ φθίνειν ἀλλοιουμένων τῶν σωμάτων ἐπιτελεῖται. [35]

in Ph 10 1313 εἰ οὖν ἐδείχθη ἀδύνατον ὂν τὸ κατά τινα τούτων τῶν κινήσεων συνεχῶς κινεῖσθαι, καὶ καθόλου δέδεικται, ὅτι οὐδεμίαν κίνησιν ἐνδέχεται συνεχῆ εἶναι πλὴν τῆς κύκλῳ, δῆλον ὅτι οὐδὲ ἀλλοίωσις οὐδὲ αὔξησις καὶ μείωσις, ἃς ἑώρων καὶ ἐκεῖνοι ἐν τοῖς αἰσθητοῖς, συνεχεῖς εἶναι δύνανται. τοὺς δὲ περὶ Ἡράκλειτον φυσιολόγους εἰς τὴν ἐνδελεχῆ τῆς γενέσεως ῥοὴν

ἀφορῶντας, καὶ ὅτι γινόμενα καὶ ἀπογινόμενα πάντα ἐστὶ τὰ σωματικά, ὄντως δὲ οὐδέποτε ὄντα, ὡς καὶ ὁ Τίμαιος εἶπεν, εἰκός ἐστι λέγειν, ὅτι ἀεὶ πάντα ῥεῖ καὶ ὅτι εἰς τὸν αὐτὸν ποταμὸν δὶς οὐκ ἂν ἐμβαίης. τὴν γὰρ μεταξὺ ταύτην τῶν ἀντικειμένων κινήσεων ἠρεμίαν, ἣν ὁ Ἀριστοτέλης ἐξέφηνε, κἂν ἐθεάσαντο, ὡς ἀνεπαίσθητον οὖσαν ἐν οὐδενὶ λόγῳ πρὸς τὴν ὅλην ῥοὴν ἐλογίσαντο. μία γὰρ χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ, ὡς αὐτὸς ὁ Ἀριστοτέλης καλῶς ἐν τοῖς Ἠθικοῖς ἀπεφθέγξατο. ἐπὶ δὴ τούτοις συμπεραίνεται τὰ εἰρημένα καὶ ὑπομιμνήσκει, ὅτι ἄπειρος μὲν οὐδεμία ἐστὶ μεταβολή· καὶ γὰρ ἡ συνεχὴς οὐκ ἄπειρος, ἀλλ' ἐπ' ἄπειρον· ἀνέκλειπτος γὰρ τῷ πάλιν καὶ πάλιν· οὐδὲ συνεχὴς δὲ ἄλλη πλὴν τῆς κυκλοφορίας οὕτως ὡς ἀίδιος. p. 265a13 Ὅτι δὲ τῶν φορῶν ἡ κυκλοφορία πρώτη ἕως τοῦ τῶν δὲ ἄλλων οὔτε φορὰν οὔτε ἄλλην οὐδεμία ν . Δείξας, ὅτι μόνην τῶν κινήσεων ἐνδέχεται τὴν κύκλῳ συνεχῆ καὶ ἀίδιον εἶναι (τῶν γὰρ ἄλλων οὐδεμία συνεχής γε πᾶσα δέδεικται κίνησις), ἐφεξῆς δείκνυσιν, ὅτι καὶ πρώτη τῶν κινήσεων ἡ κυκλοφορία. τὸ μὲν οὖν τὴν φορὰν πρώτην εἶναι τῶν ἄλλων κινήσεων δεδειγμένον ἔχει, κεῖται δὲ αὐτῷ καὶ ὅτι τῆς φορᾶς ἡ μὲν ἐπ' εὐθείας ἐστίν, ἡ δὲ κύκλῳ, ἡ δὲ ἐκ τούτων μικτή. τούτῳ δὲ ὡς ἐναργὲς προσλαβὼν τὸ τὴν μικτὴν ἔκ τινων ὑστέραν εἶναι τῶν ἁπλῶν, ἐξ ὧν μέμικται, δείκνυσι νῦν ὅτι τῆς ἐπ' εὐθείας ἡ κυκλοφορία πρώτη. τούτου δὲ δειχθέντος δεδειγμένον ἔσται, ὅτι καὶ πασῶν ἐστι πρώτη τῶν κινήσεων ἡ κυκλοφορία. εἰς δὲ τὴν τούτου δεῖξιν προλαμβάνει ὡς ὁμολογούμενα ἓν μέν, ὅτι τὸ τέλειον πρῶτόν ἐστι τοῦ ἀτελοῦς, ἕτερον δέ, ὅτι τὸ ἁπλοῦν τοῦ οὐχ ἁπλοῦ πρῶτον, καὶ δείξας τελείαν μὲν καὶ ἁπλῆν τὴν κύκλῳ, μηδέτερον δὲ τούτων ἔχουσαν τὴν ἐπ' εὐθείας, συνάγει ὅτι πρώτη ἡ κύκλῳ τῆς ἐπ' εὐθείας ἐστὶ καὶ πρῶτον ὅτι μὴ ἔστιν ἡ ἐπ' εὐθείας τέλειος δείκνυσιν ἐκ διαιρέσεως. [30]

in Ph 10 1334 ἢ γὰρ ἄπειρον ἀνάγκη τὴν εὐθεῖαν εἶναι ἢ πεπερασμένην, ἀλλὰ τὴν ἄπειρον εὐθεῖαν πρῶτον μὲν ἀδύνατον εἶναι. τὸ γὰρ οὕτως ἄπειρον μέγεθος, ὡς ἐνεργείᾳ καὶ ἀδιεξίτητον, ὅτι μὴ ἔστι, δέδεικται ἐν τῷ τρίτῳ ταύτης τῆς πραγματείας. ἔπειτα εἰ καὶ συγχωρήσοι τις ἄπειρον εὐθεῖαν εἶναι, οὐκ ἄν τι ἐκινεῖτο ἐπ' αὐτῆς· ἦν γὰρ ἀδύνατον διεξελθεῖν ταύτην. εἰ γὰρ τὸ γινόμενον πᾶν τῷ δύνασθαι γενέσθαι γίνεται, ὃ μὴ δύναται γενέσθαι, οὐδ' ἂν γίνοιτο· τὴν δὲ ἄπειρον ἀδύνατον κινηθῆναι· ἀδιεξίτητον γὰρ καὶ ἀκατάληπτον τὸ ἄπειρον· οὐδὲ κινεῖται ἄρα τι τὴν ἄπειρον, ὥστε οὐδὲ εἰ ἦν ἄπειρός τις εὐθεῖα, ἐκινεῖτο ἄν τι τὴν ἐπ' αὐτῆς κίνησιν· τὴν ἐπ' εὐθείας ἄρα κίνησιν ἐπὶ πεπερασμένης ἀνάγκη γίνεσθαι. εἰ δὲ τοῦτο, ἢ ἀνακάμπτειν ἀνάγκη τὸ ἐπ' αὐτῆς κινούμενον ἢ μὴ ἀνακάμπτειν· ἀλλ' εἰ μὲν ἀνακάμπτοι, σύνθετον κινήσεται κίνησιν, ἐκ δύο κινήσεων συγκειμένην καὶ ἐναντίων ἀλλήλαις, μὴ ἀνακάμπτουσα δὲ ἀτελὴς ἔσται· φθαρτὴ γάρ, τὸ δὲ φθαρτὸν ἀτελές. καὶ ὅτι μὲν ἀτελὴς ἡ ἐπ' εὐθείας ἔδειξεν οὕτως. ἐπάγει δὲ λοιπὸν ὅτι ταύτης ἀτελοῦς οὔσης καὶ φθαρτῆς ἀνάγκη τῆς μὲν ἀτελοῦς τὴν τελείαν προτέραν εἶναι, τῆς δὲ φθαρτῆς τὴν ἄφθαρτον κατὰ τὰ τοῦ προτέρου σημαινόμενα, καθ' ἃ τὴν φορὰν τῶν ἄλλων κινήσεων ἔδειξεν προτέραν· ἦν δὲ ταῦτα φύσει καὶ λόγῳ καὶ χρόν ῳ· φύσει μὲν γὰρ πρώτη ἡ τέλειος καὶ ἀίδιος, οἵα ἐστὶν ἡ κυκλοφορία, ὅτι ταύτης μὲν ἀναιρουμένης ἀναιρεθήσονται καὶ αἱ ἄλλαι κινήσεις αἱ ἀτελεῖς καὶ φθαρταί, οἷαί εἰσιν αἱ ἐπ' εὐθείας· οὐ μὴν ἡ τελεία ταῖς ἀτελέσι συναναιρεθήσεται. γενέσεως γὰρ καὶ φθορᾶς τῶν ἐπ' εὐθείας κινουμένων αἰτία οὖσα ἡ κύκλῳ κίνησις, δῆλον ὅτι συναναιρεῖ μέν, οὐ συναναιρεῖται δέ. τὸ δὲ λόγῳ τὸ τῇ οὐσίᾳ σημαίνει. τὸ γὰρ ἀίδιον καὶ τέλειον τοῦ φθαρτοῦ καὶ ἀτελοῦς πρότερόν ἐστι τῇ οὐσίᾳ. καὶ τῷ χρόνῳ δέ, ὅτι τὸ ἀίδιον τοῦ μὴ ἀιδίου πρότερον καὶ τὸ τέλειον τοῦ ἀτελοῦς. ἐπειδὴ δὲ οὕπω τελέως δέδεικται ἀίδιος ἡ κυκλοφορία· ὅτι γὰρ συνεχής, ἐδείχθη οὐ καθ' ὃ κίνησις· τὸ γὰρ τοιοῦτο συνεχὲς πᾶσα κίνησις ἔχει, ὥσπερ καὶ τὸ μέγεθος καὶ ὁ χρόνος· ἀλλ' ὅτι οὐκ ἔχει ἀνάγκην οὔτε περατοῦσθαι οὔτε ἀνακάμπτειν ὡς ἡ ἐπὶ τῶν πεπερασμένων γραμμῶν, ἐφ' ὧν ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος ἀπ' ἀλλήλων διώρισται, τὸ δὲ οὕτω συνεχὲς ἐνδέχεται ἀίδιον εἶναι, εἰ

ἐπιμένοι, ἐνδέχεται δὲ καὶ μὴ εἶναι, ὡς ἡ τῶν παρ' ἡμῖν τροχῶν κυκλοφορία τῶν ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ κινουμένων· τὰ μέντοι ἐπὶ πεπερασμένης γραμμῆς κινούμενα, συνεχῆ μὲν τὴν ἕως τοῦ πέρατος κινεῖσθαι οὐδὲν κωλύει, εἴτε δὲ παύοιτο ἐν τῷ πέρατι εἴτε ἀνακάμπτοι, στάσις αὐτὰ διαδέχεται· διὸ ἀίδιον εἶναι τὴν τοιαύτην κίνησιν οὐκ ἐνδέχεται. εἰ οὖν ταῦτα ἀληθῶς εἴρηται, δῆλον ὅτι τὴν μὲν κύκλῳ ἐνδέχεται ἀίδιον εἶναι, τῶν δὲ ἄλλων κινήσεων οὔτε τὴν ἐπ' εὐθείας φορὰν οὔτε πολλῷ μᾶλλον τὰς ἄλλας, ὧν ἐδείχθη προτέρα ἡ ἐπ' εὐθείας φορά. [35]

in Ph 10 1345 εἰ οὖν προτέρα ἐστὶ κατὰ πάντα τοῦ προτέρου τὰ σημαινόμενα ἢν ἐνδέχεται ἀίδιον εἶναι τῆς μὴ ἐνδεχομένης, προτέρα ἂν εἴη ἡ κύκλῳ τῶν ἄλλων πασῶν κινήσεων· ὅπερ νῦν δεῖξαι προέκειτο. p. 265a27 Εὐλόγως δὲ συμβέβηκε τὸ τὴν κύκλῳ μίαν εἶναι καὶ συνεχῆ ἕως τοῦ ἀεί τε ἠρεμεῖ πως τὸ ὅλον καὶ κινεῖται συνεχῶ ς . Δείξας τὴν κύκλῳ κίνησιν μίαν καὶ συνεχῆ καὶ ἀίδιον εἶναι δυναμένην, τὴν δὲ ἐπ' εὐθείας μήτε συνεχῆ μήτε ἀίδιον δυναμένην εἶναι, τὴν αἰτίαν ἑκατέρου τὴν κυριωτάτην ἐν τούτοις ἐξέφηνε. τῆς μὲν γὰρ ἐπ' εὐθείας, φησί, κινήσεως διώρισται κατ' ἐνέργειαν ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος καὶ τὸ μέσον, ἐπειδὴ καὶ ἐπὶ τῆς εὐθείας, ἐφ' ἧς ἡ κίνησις, διώρισται ταῦτα καὶ πάντα ἐστὶ κατ' ἐνέργειαν. ἡ γὰρ πεπερασμένη εὐθεῖα ἀρχὴν ἔχει καὶ τέλος καὶ μέσον, ὥστε καὶ τὸ κινούμενον ἐπ' αὐτῆς καὶ ὅθεν ἄρξεται τῆς κινήσεως ἔχει τὴν ἀρχὴν τῆς εὐθείας καὶ ὅπου τελευτήσει τὸ πέρας· ὥστε καὶ περανθήσεται διὰ τοῦτο ἡ κίνησις. πρὸς γὰρ τοῖς πέρασιν ἠρεμεῖ τὰ κινούμενά ποθέν ποι τῆς κινήσεως συμπερανθείσης ἢ πρὸ τῆς ἀρχῆς. ἡ δὲ κύκλῳ κίνησις οὐκ ἔχει διωρισμένα ἀπ' ἀλλήλων τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος, ὅτι μηδὲ ὁ κύκλος· οὐδὲν γὰρ μᾶλλον τοδὶ τὸ σημεῖον ἐπ' αὐτοῦ ἢ ἄλλο ὁτιοῦν ἀρχή ἐστιν ἢ μέσον ἢ πέρας. ὥστε εἰ μηδὲν κεκώλυται πάντα μέσα εἶναι οὐκ ἐνεργείᾳ ἀλλὰ δυνάμει, καὶ μηδὲν ἠνάγκασται αὐτῶν πέρας ἢ ἀρχὴ κατ' ἐνέργειαν εἶναι ὡς ἐπὶ τῆς εὐθείας, ἀλλὰ πάντα δυνάμει, ὡς ἐπὶ τῆς εὐθείας τὰ μεταξὺ τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ πέρατος, τὸ κινούμενον ὥσπερ ἐπὶ τῶν μεταξὺ τῆς εὐθείας δυνατὸν συνεχῶς κινεῖσθαι διὰ τὸ μὴ εἶναι ἀρχὴν ἢ μέσον ἢ πέρας κατ' ἐνέργειαν· οὕτω καὶ τὸ καθ' ὅλον τὸν κύκλον κινούμενον συνεχῶς δυνατὸν κινεῖσθαι, διότι καθ' ὃ ἂν ᾖ τοῦ κύκλου τὸ κινούμενον ἐπ' αὐτοῦ, ἐπὶ δυνάμει ὄντος ἀρχῆς καὶ μέσου καὶ πέρατός ἐστιν, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ ἐνεργείᾳ ὄντων, διότι οὐδὲν τῶν ἐν τῷ κύκλῳ σημείων διωρισμένως ἐστὶν ἀρχὴ ἢ μέσον ἢ πέρας ἐνεργείᾳ ὄν, ἀλλὰ πᾶν τὸ ληφθὲν καὶ ἀρχὴ καὶ μέσον καὶ πέρας εἶναι δύναται. οὕτως οὖν ἕξει καὶ ἡ κίνησις ἡ ἐπὶ τοῦ κύκλου οὔτε ἐν ἀρχῇ κατ' ἐνέργειαν οὔτε ἐν μέσῳ οὔτε ἐν πέρατί ποτε γινομένη. διὸ συνεχής ἐστιν, ὥσπερ καὶ ἡ ἐπὶ τῆς εὐθείας ἡ μεταξὺ τῶν περάτων δύναται ἥ γε τοσαύτη συνεχὴς εἶναι, ἀλλ' αὕτη μὲν εἰς τὸ κατ' ἐνέργειαν πέρας τῆς εὐθείας ἐλθοῦσα ἠρεμεῖ, ἡ δὲ ἐν τῷ κύκλῳ μηδενὸς ὄντος κατ' ἐνέργειαν πέρατος δύναται μηδέποτε ἠρεμεῖν. καὶ γὰρ δυνάμει μὲν ἀεὶ ἐν ἀρχῇ καὶ μέσῳ καὶ τέλει, ἐνεργείᾳ δὲ οὐδέποτε. καὶ διὰ τοῦτο, φησί, τὸ μὲν ἐπ' εὐθείας κινούμενον ποτὲ μὲν κινεῖται, ποτὲ δὲ ἠρεμεῖ, ὅτι πεπερασμένην οὖσαν τὴν κίνησιν ἠρεμία διαδέχεται, ἡ δὲ σφαῖρα κύκλῳ κινουμένη ἅμα κινεῖται καὶ ἠρεμεῖ οὐ τὴν κίνησιν διαδεχομένης τῆς ἠρεμίας (οὐ γὰρ ἔστι τι πέρας κατ' ἐνέργειαν τῆς κινήσεως), ἀλλὰ τὸν αὐτὸν ἀεὶ τόπον τοῦ κινουμένου κατέχοντος. [35]

in Ph 10 1356 ὥσπερ δὲ ἐπὶ τῆς κατ' εὐθεῖαν κινήσεως καὶ τοῦ διακόπτεσθαι τὴν κίνησιν καὶ τοῦ μὴ μένειν ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ τὸ κινούμενον αἴτιόν ἐστιν ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ μέσον διωρισμένα ἐπ' αὐτῆς τῆς εὐθείας, ἐφ' ἧς ἡ κίνησις (ἀπὸ γὰρ τῆς ἀρχῆς ἐπὶ τὸ πέρας τὸ διωρισμένον τῆς ἀρχῆς ἐρχόμενον τὸ κινούμενον καὶ μεταβαίνει τόπον ἐκ τόπου ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἐπὶ τὸ πέρας προϊὸν καὶ ἐν τῷ πέρατι κατ' ἐνέργειαν ὄντι γινόμενον περατοῖ τὴν κίνησιν), οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ κύκλῳ κινουμένου ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ μέσον καὶ τὸ πέρας μήτε διωρισμένα ὄντα ἀλλήλων μήτε ἐπὶ τοῦ κύκλου, ἐφ' οὗ ἡ κίνησις ἀλλ' ἔνδοθεν, οὔτε διακόπτει τὴν κίνησιν οὔτε μεταβαίνειν ποιεῖ τὸ κινούμενον τόπον ἐκ τόπου· ἀρχὴ δὲ καὶ μέσον καὶ τέλος τοῦ κύκλου τὸ κέντρον ἐστίν· ἀρχὴ μέν, ὅτι κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ κέντρου ἴσην ἀπόστασιν ὑφίσταται ὁ κύκλος, τέλος δέ, ὅτι πᾶσαι αἱ

ἀπὸ τοῦ κύκλου γραμμαὶ εἰς αὐτὸ περατοῦνται, μέσον δέ, ὅτι πανταχόθεν ἴσον ἀπὸ τοῦ κύκλου διέστηκεν. ἐπεὶ οὖν ἡ κύκλῳ κίνησις οὐκ ἐπὶ τὸ τέλος οὐδὲ ἐπὶ τὴν ἀρχὴν οὐδὲ ἐπὶ τὸ μέσον τοῦ κύκλου γίνεται διωρισμένα ὄντα ὡς ἐπὶ τῆς εὐθείας, ἀλλὰ περὶ τὸ κέντρον, τουτέστι περὶ τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος καὶ τὸ μέσον ἀδιόριστα ὄντα, διὰ τοῦτο καὶ συνεχὴς εἶναι δύναται καὶ ἐν τῷ αὐτῷ γίνεται τόπῳ. ἀεὶ γὰρ ἴσον τοῦ τέλους ἀφεστὼς τὸ κινούμενον, καὶ μὴ προσχωροῦν αὐτῷ μᾶλλον καὶ μᾶλλον οὔτε ἐπὶ τὸ τέλος ἐλθεῖν ἀναγκάζεται οὔτε τοῦ τόπου ἐκστῆναι μένοντος ἀεὶ τοῦ περὶ ὃ ἡ κίνησις γίνεται. p. 265b8 Συμβαίνει δὲ ἀντιστρόφως ἕως τοῦ καὶ διότι πρώτ η , μέτρον ἐστὶ τῶν ἄλλω ν . Καὶ διὰ τοῦ μέτρον εἶναι τὴν κυκλοφορίαν τῶν ἄλλων κινήσεων δείκνυσιν, ὅτι πρώτη ἐστὶ καὶ ὅτι μὲν μέτρον, δῆλον μὲν καὶ ἐκ τῆς ἐναργείας· ἡμέρα γὰρ καὶ νὺξ τῆς κυκλοφορίας χρόνος, καὶ τούτῳ καὶ τοῖς τούτου μέρεσι τὰς κινήσεις πάσας μετροῦμεν, καὶ δέδεικταί τε ἐν τῷ τετάρτῳ τῆσδε τῆς πραγματείας, ὅτι μέτρον τῶν ἄλλων κινήσεών ἐστιν ἡ κυκλοφορία, ὅτε περὶ τοῦ χρόνου τὸν λόγον ἐποιεῖτο. ὅτι δὲ τὸ μέτρον πρῶτον τῶν μετρουμένων, δῆλον, εἴπερ πᾶν τὸ μετρούμενον ὑπὸ τοῦ ἁπλουστάτου τῶν ἐν τῷ αὐτῷ εἴδει μετρεῖται, τὸ πλειόνων πηχῶν ὑπὸ πήχεος, τὸ πλειόνων ποδῶν ὑπὸ ποδὸς καὶ τὸ δακτύλων ὑπὸ δακτύλου καὶ ὁ ἀριθμὸς ὑπὸ μονάδος· τὸ δὲ ἁπλούστερον τοῦ συνθετωτέρου πρῶτον. ἐπέστησεν δὲ καλῶς, ὅτι οὐ μόνον ἐκ τοῦ μέτρον εἶναι δείκνυται τὸ πρώτην εἶναι, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ πρώτην εἶναι τὴν κυκλοφορίαν, ὅπερ διὰ πολλῶν ἀποδέδεικται, τὸ μέτρον αὐτὴν εἶναι συνάγεται. τὸ γὰρ πρῶτον ἁπλούστατον, τὸ δὲ ἁπλούστατον μέτρον ἐν τοῖς μετρητοῖς. [35]

in Ph 10 13 7 ἀντακολουθεῖ γὰρ ἀλλήλοις τό τε πρῶτον καὶ τὸ μέτρον, ὅπερ αὐτὸς ἀντιστρόφως συμβαίνειν εἶπεν. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος τὴν γραφὴν εὑρὼν οὕτως ἔχουσαν καὶ γὰρ ὅτι μέτρον τῶν κινήσεων ἡ φορ ά , πρώτην ἀναγκαῖον αὐτὴν εἶνα ι, “τὴν φοράν, φησίν, ἀντὶ τῆς κυκλοφορίας εἶπεν τῷ τοῦ κοινοῦ ὀνόματι χρησάμενος ἐπ’ αὐτῆς, ἐγὼ μέντοι ἔν τισιν ἀντιγράφοις ἀντὶ τοῦ ἡ φορὰ ἡ περιφορὰ γεγραμμένον ηὗρον.” p. 265b11 Ἔτι δὲ καὶ ὁμαλῆ ἐνδέχεται εἶναι τὴν κύκλῳ ἕως τοῦ ἀλ λ ’ ἐκτό ς . Τὸ αἴτιον τῇ κυκλοφορίᾳ τῆς συνεχοῦς τε καὶ ἐν ταὐτῷ κινήσεως, ὅπερ ἦν τὸ τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος μὴ εἶναι ἐν τῷ κύκλῳ, ἀλλ’ ἐκτὸς αὐτοῦ, τοῦτο καὶ τοῦ μόνην αὐτὴν ὁμαλῆ δύνασθαι κίνησιν κινεῖσθαι αἴτιον εἶναί φησι. καὶ τοῦτο δὲ αὐτὴν τελειοτέραν καὶ πρώτην τῇ φύσει δείκνυσι· τὸ γὰρ ὁμαλὲς τελειότερον καὶ πρῶτον τοῦ ἀνωμαλοῦς. πάλιν δὲ κατὰ τὴν πρὸς τὸ ἐπ’ εὐθείας παράθεσιν καὶ τὴν ἐκείνου ἀνωμαλίαν τὸ τῆς κυκλοφορίας ὁμαλὲς συλλογίζεται. τὰ μὲν γὰρ ἐπ’ εὐθείας καὶ κατὰ φύσιν καὶ παρὰ φύσιν κινούμενα ἀνωμαλῶς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς πρὸς τὸ τέλος φέρεται. τὰ μὲν γὰρ παρὰ φύσιν καὶ βίᾳ κινούμενα τὰ μὲν ῥιπτούμενα θᾶττον μὲν πρὸς τῇ ἀρχῇ κινεῖται, βραδύτερον δὲ ἀφιστάμενα ἐκλυομένης τότε τῆς τοῦ ῥίψαντος δυνάμεως· τὰ δὲ ἑλκόμενα βραδύτερον μὲν ἐν ἀρχῇ, θᾶττον δὲ τῷ ἕλκοντι πλησιάσαντα. τὰ δὲ κατὰ φύσιν κινούμενα θᾶττον κινεῖσθαι, ὅταν ἤδη πλησιάζῃ τοῖς οἰκείοις τόποις, πεπίστευται. πάντα γά ρ, φησί, τὰ κατὰ φύσιν κινούμενα. ὅσῳπερ ἂν ἀφίστηται τοῦ ἠρεμοῦντος, τουτέστι τοῦ ἐν ᾧ ἠρέμει παρὰ φύσιν δηλονότι πρὸ τοῦ τὴν κατὰ φύσιν ταύτην κινηθῆναι κίνησιν, θᾶττον φέρετα ι. ἡ γὰρ βῶλος μετὰ τὴν ἄνω ἠρεμίαν παρὰ φύσιν οὖσαν ἐπὶ τὸ κάτω κατὰ φύσιν κινουμένη θᾶττον φέρεται πρὸς τῷ κάτω καὶ τὸ πῦρ πρὸς τῷ ἄνω, τοῦτο δὲ διὰ τὸ ἀπ’ ἀρχῆς ἀλλοτρίας πρὸς τὸ τέλος οἰκεῖον ἐπείγεσθαι. μόνη δὲ ἡ κύκλῳ τῷ ἀεὶ ἴσον ἀφεστάναι τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ πέρατος, ὅπερ ἐστὶ τὸ κέντρον, ὁμαλῶς ἀεὶ κινεῖται οὔτε ἀπ’ αὐτοῦ οὔτε πρὸς αὐτὸ κινουμένη, ἀλλὰ περὶ αὐτό· οὐ γὰρ ἐν τῷ κύκλῳ ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος, ἵνα ἀπ’ αὐτοῦ καὶ ἐπ’ αὐτὸ φέρηται, ἀλλ’ ἐκτὸς ἤτοι ἐντός. διὸ περὶ αὐτὸ ἴσον ἀπέχον ἀεὶ ὁμοίως κινεῖται. τὸ δὲ κατὰ φύσιν κινούμενον πλησίον τοῦ οἰκείου τόπου γενόμενον θᾶττον φέρεται ἢ ὡς πρὸς συγγενές, ἢ ὅτι ἔλαττον τῷ πλησιάζοντι τὸ ἐμποδίζον καὶ διαιρούμενον, τὸ δὲ ἔλαττον εὐδιαιρετώτερον, ἢ ὅτι ὁμοιότερον αὐτῷ τὸ τοῦ οἰκείου πλησίον καὶ οὐχ ὁμοίως ἐναντίον,

ὥσπερ τὸ ὅθεν ἤρχετο τῆς κινήσεως, ἢ ὅτι ἄρχεται μὲν τῆς ἐπὶ τὸ οἰκεῖον κινήσεως ἄρτι μεταβεβληκὸς ἀπὸ τοῦ ἐναντίου, καὶ μήπω τελέως τῶν ἐκείνου ποιοτήτων ἀπηλλαγμένον, ἐξ ὧν εἰς ταύτας μετέβαλλε, προϊὸν δὲ εἰλικρινέστερον γίνεται. [35]

in Ph 10 1318 εἰ οὖν διὰ τὴν εἰς τοῦτο ὃ γέγονε μεταβολὴν τήνδε κινεῖται τὴν κίνησιν, ὅταν τελέως καὶ εἰλικρινῶς εἰς αὐτὸ μεταβάλῃ, θᾶττον αὐτὴν κινηθήσεται· τότε γὰρ καὶ τὴν ῥοπήν, καθ' ἣν κινεῖται, τελειοτέραν ἔχει. p. 265b17 Ὅτι δὲ ἡ κατὰ τόπον φορὰ πρώτη τῶν κινήσεων ἕως τοῦ ἁπλῶς δὲ κινεῖσθαι οὔ φαμε ν . Ἔθος ἐστὶ τῷ Ἀριστοτέλει μετὰ τὰς ἀποδείξεις καὶ τὰς τῶν πρὸ αὐτοῦ μαρτυρίας ὡς συμφωνούσας αὐτοῦ ταῖς ἀποδείξεσι παράγειν, ἵνα διὰ μὲν τῶν ἀποδείξεων διδάσκῃ καὶ ἀναγκάζῃ τοὺς ἐντυγχάνοντας, διὰ δὲ τῆς τῶν ἄλλων μαρτυρίας πειθὼ βεβαιοτέραν ἐμποιῇ τοῖς ἀκούουσιν. οὐδὲ γὰρ ὡς ἀποδείξει χρῆται τῇ τῶν νεωτέρων μαρτυρίᾳ, ὥσπερ τοῖς νεωτέροις ἔθος ἐστί. τοῦτο οὖν καὶ νῦν ποιεῖ τὸ πρώτην εἶναι τῶν κινήσεων τὴν κατὰ τόπον πιστούμενος καὶ ἐκ τοῦ πάντας τοὺς περὶ τούτων ἀποφηναμένους ἐπὶ τοῦτο ἐνεχθῆναι ὥσπερ ὑπ' αὐτῆς τῆς φύσεως ὁδηγουμένους, ὡς αὐτὸς ἐν ἄλλοις λέγει. μαρτύριον δὲ τοῦ πρώτην τῶν κινήσεων τὴν κατὰ τόπον φορὰν τίθεσθαι καὶ τοὺς προτέρους φυσιολόγους παράγει τοὺς μνήμην κινήσεως ποιουμένους τὰς ἀρχὰς καὶ αἴτια κινήσεως ἀποδιδόναι τὰ τοιαύτην κίνησιν κινοῦντα. διάκρισις γὰρ καὶ σύγκρισις κινήσεις εἰσὶ κατὰ τόπο ν. ἡ δὲ Φιλία καὶ τὸ Νεῖκος τὰ παρ' Ἐμπεδοκλεῖ ποιητικὰ αἴτια κατὰ φορὰν κινεῖ, καὶ ἡ μὲν συγκρίνειν, τὸ δὲ διακρίνειν λέγεται τὰ στοιχεῖα. λέγει γὰρ ὁ Ἐμπεδοκλῆς· ἄλλοτε μὲν Φιλότητι συνερχόμεν' εἰς ἓν ἅπαντα, ἄλλοτε δ' αὖ δίχ' ἕκαστα φορεύμενα Νείκεος ἔχθει. καὶ πάλιν· οὕτω γὰρ συνέκυρσε θέων τότε, πολλάκι δ' ἄλλως. καὶ ὁ νοῦς δὲ παρὰ Ἀναξαγόρᾳ διακοσμῶν καὶ κινῶν ἐξ ἀρχῆς τὰς ὁμοιομερείας διακρίνειν αὐτὰς λέγεται. οὕτω μὲν οἱ ποιητικὸν αἴτιον προϊστάμενοι τῆς γενέσεως τῶν ὄντων. καὶ οἱ ποιητικοῦ δὲ μὴ μνησθέντες αἰτίου, περὶ δὲ κινήσεως λέγοντες, ὡς οἱ περὶ Δημόκριτον διὰ τὸ κενὸν καὶ οὗτοι τὴν κατὰ τόπον κίνησιν κινεῖσθαι λέγουσι τὴν φύσιν, τουτέστι τὰ φυσικὰ καὶ πρῶτα καὶ ἄτομα σώματα. ταῦτα γὰρ ἐκεῖνοι φύσιν ἐκάλουν καὶ ἔλεγον κατὰ τὴν ἐν αὐτοῖς βαρύτητα κινούμενα ταῦτα διὰ τοῦ κενοῦ εἴκοντος καὶ μὴ ἀντιτυποῦντος κατὰ τόπον κινεῖσθαι· 'περιπαλαίσεσθαι' γὰρ ἔλεγον αὐτά. [35]

in Ph 10 1319 καὶ οὐ μόνον πρώτην, ἀλλὰ καὶ μόνην ταύτην οὗτοι κίνησιν τοῖς στοιχείοις ἀποδιδόασι, τὰς δὲ ἄλλας τοῖς ἐκ τῶν στοιχείων· αὐξάνεσθαι γὰρ καὶ φθίνειν καὶ ἀλλοιοῦσθαι καὶ γίνεσθαι καὶ φθείρεσθαι προσκρινομένων καὶ ἀποκρινομένων τῶν πρώτων σωμάτων φασίν. εἰ οὖν τοῖς πρώτοις τὴν διὰ τοῦ κενοῦ κίνησιν ἀνατιθέασιν, ἡ δὲ διὰ τὸ κενὸν κίνησις φορά ἐστιν ἐν τόπ ῳ, δῆλον ὅτι πρώτην ταύτην ἡγοῦντο τῶν κινήσεων. ἡ γὰρ τῶν πρώτων πρώτη. Ἰστέον δέ, ὅτι πολλὰ μὲν τῶν βιβλίων οὕτως ἔχει τὴν γραφήν· συγκρινομένων καὶ διακρινομένων τῶν ἀτόμων σωμάτων φασί ν. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος συγκρινομένων καὶ ἀλλοιουμένων γράφει καὶ ἐξηγεῖται προσφόρως· παρὰ γὰρ τὴν ἀλλοίαν τῶν ἀτόμων θέσιν καὶ τάξιν ἀλλοιοῦσθαι τὰ συγκρίματά φασιν· οὐ γὰρ ὅτι τῶν ἀτόμων ἀλλοιουμένων. προεῖπεν γὰρ μὴ ὑπάρχειν ἐκείνοις ἄλλην κίνησιν, εἰ μὴ τὴν κατὰ τόπον. ἀλλὰ τὸ ἀλλοιουμένων ἀντὶ τοῦ ἀλλοίαν θέσιν καὶ τάξιν λαμβανόντων τῶν ἀτόμων σωμάτων εἴρηται. Εἰπὼν δὲ ὅπως οἱ πλείονας ἀρχὰς τῶν γινομένων τιθέντες καὶ τούτων οἵ τε ποιητικὰ αἴτια παραλαμβάνοντες καὶ οἱ χωρὶς τούτου τὰς γενέσεις διακοσμοῦντες πρώτην τῶν κινήσεων ἀπελογίζοντο τὴν φορὰν ἐφεξῆς λέγει καὶ ὅπως οἱ μίαν τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ στοιχεῖον λέγοντες, ὡς οἱ περὶ Θαλῆν καὶ Ἀναξιμένη καὶ Ἀναξίμανδρον καὶ Ἡράκλειτον, φυσικοὶ καὶ οὗτοι, τὴν φορὰν πρώτην τῶν κινήσεων τίθενται· διὰ γὰρ πυκνώσεως καὶ μανώσεως τὰς γενέσεις καὶ φθορὰς ἀποδιδόασι· σύγκρισις δέ τις ἡ πύκνωσίς ἐστι καὶ διάκρισις ἡ μάνωσις. οἰκείως δὲ οἶμαι οἱ μὲν ἓν λέγοντες πύκνωσιν καὶ μάνωσιν ἐκάλεσαν τὰ περὶ αὐτὸ πάθη, οἱ δὲ πλείονα σύγκρισιν καὶ διάκρισιν. καὶ ταῦτα δὲ καὶ ἐκεῖνα

τὴν κατὰ τόπον ἐνδείκνυται κίνησιν. Τετάρτους δὲ καλεῖ μάρτυρας τοὺς τὴν ψυχὴν αἰτίαν κινήσεως ποιοῦντας, ὥσπερ ὁ Πλάτων τὸ αὐτοκίνητον τὴν ψυχὴν ἐν Φαίδρῳ δείξας ἑαυτό τε κινεῖν ἀεί φησι καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅσα κινεῖται, τοῦτο πηγὴν καὶ ἀρχὴν εἶναι κινήσεως. καὶ οὗτοι δὲ τὴν κατὰ τόπον κίνησιν προσεχῶς ἀνατιθέασι τῇ ψυχῇ· τῶν γὰρ ἄλλων κινήσεων, κἂν ᾖ αἰτία παρ' αὐτοῖς ἡ ψυχὴ ὡς πηγὴ καὶ ἀρχὴ πάσης κινήσεως, ἀλλὰ διὰ μέσης τῆς κατὰ τόπον, ὡς καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ὑπὸ τοῦ πρώτου κινοῦντος διὰ τῆς τῶν οὐρανίων τοπικῆς κινήσεως καὶ τὰς ἄλλας ὑπὸ σελήνην ἐπιτελεῖσθαί φησι. [30]

in Ph 10 1320 καὶ τὸ παρὰ Ἀριστοτέλει δὲ αὐτοκίνητον, τὸ ζῷον ἑαυτὸ κινοῦν κατὰ τὴν ψυχὴν τὴν τοπικὴν κίνησιν ὑφ' ἑαυτοῦ κινεῖται. εἰπὼν δὲ τὸ ζῷον καὶ αὐτὸ κινεῖν ἐπήγαγε καὶ πᾶν τὸ ἔμψυχον, οὐχ ὡς τὸ ἀναβεβηκὸς παρ' αὐτῷ τὸ ζῷον τὸ καὶ τοῖς φυτοῖς ὑπάρχον ἔμψυχον λέγων (τὰ γὰρ φυτὰ οὐ κινεῖται κατὰ τόπον), ἀλλ' εἰπὼν κινεῖν ἑαυτὸ τὸ ζῷον ἐπήγαγε καὶ πᾶν τὸ ἔμψυχον, τουτέστι τὸ τὴν ψυχὴν ἔχον ἐν ἑαυτῷ τὴν κινοῦσαν, δι' ἣν ἑαυτὸ κινεῖ τὸ ζῷον. Ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις καὶ τὴν ἀπὸ τῆς συνηθείας τῶν ὀνομάτων μαρτυρίαν παράγει πρὸς πίστιν τοῦ πρώτην τῶν κινήσεων εἶναι τὴν φοράν. ἁπλῶς γάρ, φησί, καὶ κυρίως κινεῖσθαι λέγομεν μόνον τὸ κινούμενον κατὰ τόπον, τὸ δὲ κατὰ τόπον μὲν ἠρεμοῦν, τῶν ἄλλων δέ τινα κινήσεων κινούμενον, οἷον αὐξανόμενον ἢ φθίνον ἢ ἀλλοιούμενον οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ πῇ κινεῖσθαι λέγομεν· αὐξάνεσθαι γάρ φαμεν ἢ ἀλλοιοῦσθαι, τὸ δὲ κατὰ τόπον κινεῖσθαι ἁπλῶς. οὕτω γοῦν καὶ τὰ οὐράνια κινεῖσθαι λέγομεν ἁπλῶς, ὅτι καὶ κατὰ τόπον ἡ κίνησις. οἱ δὲ περὶ Δημόκριτον μόνην τὴν κατὰ τόπον κίνησιν ἔλεγον· καὶ γὰρ τὰ ἀλλοιούμενα κατὰ τόπον ἔλεγον κινεῖσθαι, λανθάνειν δὲ τοῦτο τῷ μὴ ὅλον, ἀλλὰ κατὰ μέρη ἀμείβειν τὸν τόπον. οἱ δὲ ἀπὸ τῆς Στοᾶς κατὰ πᾶσαν κίνησιν ἔλεγον ὑπεῖναι τὴν τοπικὴν ἢ κατὰ μεγάλα διαστήματα ἢ κατὰ λόγῳ θεωρητὰ ὑφισταμένην. p. 266a6 Ὅτι μὲν οὖν ἀεί τε κίνησις ἦν ἕως τοῦ καὶ τὸ κινοῦν πρῶτον ὅτι ἀκίνητο ν , εἴρητα ι . Μέλλων ἐπὶ τὸ πέρας λοιπὸν εἶναι τοῦ λόγου ὑπομιμνήσκει πρῶτον συντόμως ἡμᾶς τῶν δεδειγμένων, ἐφ' οἷς κειμένοις τὰ λοιπὰ ἀποδείκνυσι. δέδεικται δὲ εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τοῦ βιβλίου, ὅτι κίνησις ἀίδιός ἐστιν, ἀγένητός τε οὖσα καὶ ἄφθαρτος καὶ διὰ τοῦτο οὔτε ἀρξαμένη ποτὲ τοῦ εἶναι οὔτε πέρας λαμβάνουσα. ἐδείχθη δὲ καὶ τίς ἀρχὴ καὶ αἰτία προσεχὴς τῆς ἀιδίου κινήσεως, ὅτι οὐχὶ τὸ ὑπ' ἄλλου κινούμενον (ἀνάγκη γὰρ οὕτως ἐπ' ἄπειρον ἰέναι), ἀλλὰ τὸ ὑφ' ἑαυτοῦ. ἐδείχθη δὲ καὶ τίς πρώτη κίνησις κατὰ πάντα τοῦ πρώτου τὰ σημαινόμενα, ὅτι τῶν μὲν ἄλλων τῆς κινήσεως εἰδῶν ἡ φορὰ πρώτη, ἐν δὲ τῇ φορᾷ ἡ κυκλοφορία τῆς κατ' εὐθεῖαν πρώτη, καὶ ὅτι ταύτην ἐνδέχεται μόνην μίαν εἶναι καὶ συνεχῆ καὶ διὰ τοῦτο ἀίδιον. ἐδείχθη δὲ καὶ ὅτι τὸ πρώτως κινοῦν ἀκίνητον ἀνάγκη εἶναι τό τε ἐν τῷ αὐτοκινήτῳ κινοῦν καὶ τὸ τελείως ἐξῃρημένον, ὃ μηδὲ κατὰ συμβεβηκὸς κινεῖται, ὡς τὸ ἐν τῷ αὐτοκινήτῳ κινοῦν ἐλέγετο κινεῖσθαι. p. [35]

in Ph 10 1321 266a10 Ὅτι δὲ τοῦτο ἀμερὲς ἀναγκαῖον εἶναι ἕως τοῦ οὐκ ἄρα οἷόν τε ὑπὸ πεπερασμένου κινεῖσθαι οὐδὲν ἄπειρον κίνησι ν . Δείξας πρότερον, ὅτι τὸ πρώτως κινοῦν ἀκίνητόν τε καὶ ἀίδιόν ἐστι, νῦν προτίθεται δεῖξαι, ὅτι καὶ ἀμερές ἐστι, δεικνὺς ἅμα διὰ τούτου τὸν τρόπον τῆς ὑπ' ἐκείνου γινομένης κινήσεως, ὅτι μὴ σωματικὴ μηδὲ βίαιος· αἱ γὰρ ὑπὸ σωμάτων γινόμεναι κινήσεις τοῦτον γίνονται τὸν τρόπον, αἵτινες καὶ διὰ τοῦτο οὕτως ἔχουσιν, ὡς τὴν μείζονα δύναμιν ἐπὶ πλείονά τε χρόνον καὶ ἐν ἐλάττονι χρόνῳ κινεῖν τὸ αὐτό, τὴν δὲ ἐλάττονα ἐπὶ ἐλάττονα καὶ ἐν πλείονι· οὕτω γὰρ αἱ σωματικαὶ κινήσεις ἐπιτελοῦνται. τὴν γὰρ αὐτὴν μύλην ἡμίονος μὲν ἐφ' ἡμέραν ὅλην κινήσειεν, ἄνθρωπος δὲ ἀγαπητὸς ἕως μεσημβρίας· καὶ ἡ μὲν θᾶττον περιστρέφει, ὁ δὲ βραδύτερον. ὅτι δὲ τὸ πρώτως κινοῦν ἀσώματον καὶ ἀμερὲς καὶ ἀμέγεθες, δείκνυσι τὸ ἀντικείμενον ἀνελὼν τὸ μέγεθος ἔχειν αὐτό. ἀνάγκη γὰρ ἢ ἔχειν μέγεθος ἢ ἀμέγεθες εἶναι· ὅτι δὲ οὐκ ἔχει μέγεθος δείκνυσιν ἐκ διαιρέσεως, ἣν αὐτὸς ἐπὶ τέλει τοῦ βιβλίου συνάγων τὸν λόγον τίθησιν οὕτως· εἰ ἔχει μέγεθος, ἢ πεπερασμένον ἢ ἄπειρον

ἀνάγκη αὐτὸ εἶναι· ἀλλὰ ἄπειρον εἶναι μέγεθος ἀδύνατον, ὡς δέδεικται ἐν τῷ τρίτῳ ταύτης τῆς πραγματείας. εἰ οὖν πεπερασμένον ἐστὶ μέγεθος, ἢ πεπερασμένην ἔχει δύναμιν ἢ ἄπειρον, καὶ παρὰ ταῦτα οὐκ ἔστιν. εἰ οὖν μήτε τὸ πεπερασμένην ἔχον δύναμιν ἐν ἀπείρῳ χρόνῳ κινεῖν δύναται, ὡς δείξει ἐν τῷ πρώτῳ ἐπιχειρήματι, μήτε πεπερασμένον τι μέγεθος ἄπειρον ἔχει δύναμιν, ὡς ἐν τοῖς ἐφεξῆς δείκνυσι, δῆλον ὅτι οὐδαμῶς τὸ τὴν ἀίδιον κίνησιν ἐν ἀπείρῳ χρόνῳ κινοῦν μέγεθος ἕξει οὐδὲ μεριστὸν ἔσται· ἀμέριστον ἄρα καὶ ἀμέγεθες εἰς δὴ τὴν τούτου κατασκευὴν πρῶτον δεῖ, φησί, τὰ προηγούμενα λήμματα, ἀφ' ὧν ὁ λόγος συναχθήσεται, προκατασκευάσαι. πρότεραι γὰρ αἱ προτάσεις τῶν συλλογισμῶν, ὅτι ἐκ τῶν προτάσεων οἱ συλλογισμοί. δείξει δὲ πρῶτον, ὅτι οὐδεμία δύναμις πεπερασμένη δύναται ἐπ' ἄπειρον χρόνον κινεῖν τι πεπερασμένον· δεύτερον δέ, ὅτι μὴ οἷόν τε ἐν πεπερασμένῳ μεγέθει ἄπειρον δύναμιν εἶναι τούτου γὰρ δειχθέντος συνάγεται, ὅτι τὸ ἄπειρον κινούμενον χρόνον ὑπ' οὐδενὸς κινεῖται μεγέθους, εἴπερ μήτε ἄπειρον μέγεθος [καὶ] ἔστιν μήτε τὸ πεπερασμένον μέγεθος ἄπειρον ἔχειν δύναμιν δυνατὸν μήτε ὑπὸ πεπερασμένης δυνάμεως ἀπείρόν τι κινεῖσθαι χρόνον. δείκνυσιν οὖν πρῶτον, ὅτι οὐδὲν πεπερασμένον καὶ πεπερασμένην ἔχον δύναμιν δυνατὸν κινεῖν τι πεπερασμένον ἐν ἀπείρῳ χρόνῳ ὡς ὁμολογουμένῳ χρώμενος ἐκείνῳ, ὅπερ ἐν τῷ ἑξῆς ἐπιχειρήματι καὶ ἐναργῶς προλαμβάνει, ὅτι τὸ μείζονα δύναμιν ἔχον τὸ αὐτὸ 〈ἐν〉 ἐλάττονι χρόνῳ κινεῖ τῆς ἐλάττονος δυνάμεως. ἡ δὲ δεῖξις τοιαύτη· τριῶν ὄντων, τοῦ τε κινοῦντος καὶ τοῦ κινουμένου καὶ τρίτου τοῦ χρόνου, ἐν ᾧ κινεῖται τὸ κινούμενον, ἀνάγκη ἢ πάντα πεπερασμένα εἶναι ἢ πάντα ἄπειρα ἢ τὰ μὲν πεπερασμένα τὰ δὲ ἄπειρα, ὡς λέγοι ἂν ὁ πεπερασμένον τι ὑπὸ πεπερασμένου ἐν ἀπείρῳ χρόνῳ κινεῖσθαι λέγων, ὅπερ ἀνελεῖν πρόκειται. [35]

in Ph 10 1362 ὑποτίθεται οὖν πεπερασμένα μὲν εἶναι τό τε κινοῦν μέγεθος ὃ Α λέγει καὶ τὸ κινούμενον τὸ Β, ἄπειρον δὲ τὸν Γ χρόνον, ἐν ᾧ ὑπὸ τοῦ Α τὸ Β κινεῖται. εἶτα λαβὼν ἀπὸ τοῦ Α τοῦ κινοῦντος πεπερασμένου ὄντος μόριόν τι, τὸ Δ ὑποτίθεται αὐτὸ κινεῖν μέρος τι τοῦ Β τὸ Ε. δεῖ δὲ λαβεῖν τὸ Δ τὸ κινοῦν καὶ τὸ Ε τὸ κινούμενον οὐκ ἐν τῇ αὐτῇ ἀναλογίᾳ πρὸς ἄλληλα, ἐν ᾗ τὸ Α ὅλον τὸ κινοῦν πρὸς τὸ Β ὅλον ἐστὶ τὸ ὑπ' αὐτοῦ κινούμενον, ἀλλ' ὑπερέχον τὸ Δ τὸ κινοῦν τοῦ Ε τοῦ κινουμένου· τοῦτο γὰρ δεῖ προσυπακούειν, εἰ μέλλοι τὰ ἐφεξῆς ἀκολούθως ἐπάγεσθαι, οἷον ἵνα τὸ μὲν Δ τοῦ Α τρίτον μέρος ᾖ, τὸ δὲ Ε τοῦ Β δέκατον· οὕτω γὰρ ἐν ἐλάττονι χρόνῳ τὸ Δ κινήσει τὸ Ε ἥπερ τὸ Α τὸ Β ἐκίνει. ὥστε οὐκ ἄπειρος ὁ χρόνος, ἐν ᾧ τὸ Ε κινεῖται ὑπὸ τοῦ Δ· ἐν ἀπείρῳ γὰρ τὸ Β ὑπὸ τοῦ Α ἐκινεῖτο μείζονα ἔχον πρὸς τὸ Α ἀναλογίαν ἥπερ τὸ Ε πρὸς τὸ Δ. ἐν πλείονι δὲ χρόνῳ τὸ μεῖζον κατὰ τὸν λόγον κινεῖται καὶ ἐν ἐλάττονι χρόνῳ ἡ μείζων δύναμις τὸ ἔλαττον κινεῖ. ἔστω οὖν μέρος τοῦ Γ ἀπείρου χρόνου ὁ Ζ πεπερασμένος, ἐν ᾧ τὸ Ε κινεῖται ὑπὸ τοῦ Δ. ἐὰν δὴ τῷ Δ προσθῶ ἄλλο τοσοῦτον, τουτέστιν ἄλλο τρίτον τοῦ Α μέρος καὶ πάλιν ἄλλο τοσοῦτον, καταναλώσω τὸ Α, τουτέστιν ὅλον λήψομαι τὸ Α. εἰ οὖν τὸ Δ ἐκίνει τὸ Ε ἐν τῷ Ζ χρόνῳ μέρει ὄντι τοῦ ἀπείρου τοῦ Γ, προστεθῇ δὲ τῷ κινοῦντι ἄλλο τηλικοῦτον ἡλίκον ἐστί, δῆλον ὡς ἐν ἐλάττονι χρόνῳ ἡ Δ δύναμις διπλασιασθεῖσα κινήσει τὸ Ε· ἐν γὰρ ἡμίσει τοῦ Ζ. κἂν πάλιν προστεθῇ τῇ κινούσῃ δυνάμει ἴσον, ἔσται ἡ Α δύναμις ὅλη, εἴπερ τρίτον ἦν αὐτῆς τὸ Δ. καὶ δῆλον ὅτι ἐν ἐλάττονι ἔτι κινήσει τὸ Ε. ἂν δὴ πάλιν ἔχοντες τὸ Α τὸ κινοῦν προστιθῶμεν τῷ Ε τῷ κινουμένῳ ἴσα, ἂν μὲν ἓν προσθῶμεν, ἐν διπλασίῳ αὐτὸ χρόνῳ κινήσει τὸ Α ἢ ἐκίνει τὸ Ε. ἐὰν δὲ δύο, ἐν τριπλασίῳ· καὶ ἔσται οὗτος ὁ Ζ, ἐν ᾧ τὸ Δ τρίτον ὂν τοῦ Α ἐκίνει τὸ Ε, ὃ νῦν ἐτριπλασιάσαμεν. τριπλασιασθέντων γὰρ ἀμφοτέρων, καὶ τοῦ κινοῦντος τοῦ Δ καὶ τοῦ κινουμένου τοῦ Ε, ὁ αὐτὸς μένει χρόνος. ὅταν οὖν προστιθέντες τῷ Ε ἐπὶ τὸ δέκατον ἔλθωμεν, ἐσόμεθα τὸ Β εἰληφότες, οὗ ἦν δέκατον μέρος τὸ Ε. ἔσται δὴ τὸ Β ὑπὸ τοῦ Α κινούμενον ἐν δεκαπλασίῳ χρόνῳ τοῦ ἐν ᾧ ὑπὸ τοῦ Α ἐκινεῖτο τὸ Ε. ἔκειτο δὲ καὶ ἐν ἀπείρῳ τῷ Γ κινεῖσθαι τὸ Β ὑπὸ τοῦ Α· τὸ αὐτὸ ἄρα ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἔσται καὶ ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ καὶ ἐν ἀπείρῳ

κινούμενον, ὅπερ ἀδύνατον. προστιθέντες γὰρ τῷ Ε, ἕως ὅλον λάβωμεν τὸ Β, ἢ καταναλώσομεν καὶ τὸν Γ χρόνον ἢ οὔ. ἀλλ᾽ εἰ μὲν καταναλώσομεν, οὐκ ἄπειρος· τὸ γὰρ καταμετρούμενον οὐκ ἄπειρον, ἔσται δὲ καταμεμετρημένος ὑπὸ τοῦ Ζ πεπερασμένου, ὅστις ἦν ὁ πρῶτος εἰλημμένος. [35]

in Ph 10 1323 εἰ δὲ μὴ καταναλώσομεν, ἀλλ᾽ ἔσται μετὰ τὴν τῶν τοσούτων χρόνων τῶν ἴσων τῷ Ζ ἀφαίρεσιν, ὅσα ἦν καὶ τὰ ἐν τῷ Β, ὑπολειπόμενός τις χρόνος, οὐκ ἐν τῷ Γ ἔσται ὅλῳ κεκινηκὸς τὸ Α τὸ Β, ἀλλ᾽ ἐν μέρει αὐτοῦ τῷ τοσαυτάκις ἴσῳ τῷ Ζ, ὁσάκις ἐλήφθη τὰ ἐν τῷ Β. τοῦτο οὖν ἐστιν ὃ λέγει, ὅτι τῷ Δ προσθεὶς καταναλώσω τὸ Α (πεπερασμένον γὰρ ἦν τὸ κινοῦν) καὶ τῇ Ε τὸ Β (πεπερασμένον γὰρ ἦν καὶ τὸ κινούμενον)· τὸν δὲ χρόνον οὐ καταναλώσω ἄπειρον ὄντα. δυνατὸν δὲ τὸ μὲν κινοῦν τὸ αὐτὸ φυλάξαι τὸ Α, τοῦ δὲ κινουμένου τοῦ Β μέρος ἀφελεῖν, ὃ δηλονότι ἐν ἐλάττονι τοῦ ἀπείρου χρόνῳ κινήσει τὸ Α· ἐν πεπερασμένῳ ἄρα. ἐὰν οὖν τὸ ληφθὲν τοῦ Β μέρος ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ κινούμενον συνθῶμεν τοσαυτάκις, ὁπόσον ἦν τοῦ Β μέρος, καὶ ὁ χρόνος τοσαυτάκις πλείων ἔσται τοῦ ἐν ᾧ τὸ Α ἐκίνει τὸ ἀφαιρεθὲν μέρος· πεπερασμένος ἄρα. τὸ Β ἄρα ὑπὸ τοῦ Α καὶ ἐν ἀπείρῳ καὶ ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ κινηθήσεται, ὅπερ ἄτοπον. τοῦτο δὲ συνήχθη διὰ τὸ πεπερασμένον μὲν εἶναι τὸ Β, πᾶν δὲ πεπερασμένον ἀναλίσκεσθαι τῇ τῶν ἴσων ἀπ᾽ αὐτοῦ ἀφαιρέσει. καλῶς δὲ τῷ καταναλώσω ἐχρήσατο, ἀλλ᾽ οὐ τῷ ‘καταμετρήσω‘. ἂν μὲν γὰρ ἴσων τῷ ἐξ ἀρχῆς ἀφαιρουμένων καὶ τὸ τελευταῖον ἴσον ᾖ, πρὸς τῷ ἀνηλωκέναι τὸ Α καὶ κατεμετρήσαμεν αὐτὸ τῷ Δ, γένοιτο δ᾽ ἂν τοῦτο, εἰ τὴν ἀρχὴν οὕτως ἀφαιρεθείη τὸ Δ, ὡς δύνασθαι εἰς ἴσα αὐτῷ ὁσαοῦν διαιρεθῆναι τὸ Α. ἐὰν δὲ τὸ τελευταῖον ὑπολειπόμενον τοῦ Α μηκέτι ᾖ ἴσον τῷ Δ, ἀλλὰ ἔλαττον αὐτοῦ, καταναλωθῆναι μὲν καὶ οὕτω λέγεται τὸ Α τῇ τοιαύτῃ ἀφαιρέσει, οὐ μέντοι καὶ καταμετρηθῆναι ὑπὸ τοῦ Δ. ὁ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τοῦ Β καὶ τοῦ Ε. ἅντε δὲ καταμετρῶνται τὸ Α καὶ τὸ Β ὑπὸ τῶν εἰλημμένων ἀπ᾽ αὐτῶν μερῶν, ἅντε ἀναλίσκωνται μόνον, ὁ αὐτὸς λόγος. τὸ γὰρ ἄτοπον οὐ παρὰ τὸ καταμετρεῖσθαι, ἀλλὰ παρὰ τὸ ἀναλίσκεσθαι ἠκολούθησε. τοῦτο οὖν δείξας ἐπήγαγεν οὐκ ἄρα οἷόν τε ὑπὸ πεπερασμένου κινεῖσθαι οὐδὲν ἄπειρον κίνησιν, ὡς ἀκολουθοῦντος τούτου τῷ τὴν ἐν ἀπείρῳ χρόνῳ γινομένην κίνησιν ἄπειρον εἶναι. οὐδὲν δὲ εἶπεν ἄπειρον κίνησιν ὑπὸ πεπερασμένου κινεῖσθαι, καίτοι τὸ πεπερασμένον νῦν δείξας ὑπὸ πεπερασμένου μὴ κινούμενον ἄπειρον χρόνον, ἐπειδὴ εἶχεν ἤδη δεδειγμένον, ὅτι ἄπειρον μέγεθος οὐδὲ ἔστιν ὅλως. p. 266a24 Ὅτι δὲ ὅλως οὐκ ἐνδέχεται ἐν πεπερασμένῳ μεγέθει ἕως τοῦ οὐδὲν ἄρα πεπερασμένον ἐνδέχεται ἄπειρον δύναμιν ἔχει ν . Προθέμενος δεῖξαι, ὅτι τὸ τὴν ἀίδιον κίνησιν προσεχῶς κινοῦν (τοῦτο γάρ ἐστι τὸ πρώτως κινοῦν) πρὸς τῷ ἀκίνητον εἶναι καὶ ἀμερὲς καὶ ἀμέγεθές ἐστι, καὶ ἔχων δεδειγμένον, ὅτι ἄπειρον μέγεθος οὐδὲ ἔστιν ὅλως ἐν τοῖς οὖσιν, ἔδειξε πρῶτον, ὅτι πεπερασμένον αὐτὸ μέγεθος εἶναι πεπερασμένην ἔχον δύναμιν ἀδύνατον· τὸ γὰρ τοιοῦτον οὐχ οἷόν τε κίνησιν ἀίδιον κινεῖν. [35]

in Ph 10 1324 λοιπὸν οὖν ἦν δεῖξαι, ὅτι οὐδὲ πεπερασμένον μέγεθος αὐτὸ δυνατὸν εἶναι ἄπειρον ἔχον δύναμιν, ὅπερ οὐκ ἐπὶ μόνου τοῦ πρώτως κινοῦντος, ἀλλὰ καθόλου δείκνυσιν, ὅτι ὅλως οὐκ ἐνδέχεται ἐν πεπερασμένῳ μεγέθει ἄπειρον εἶναι δύναμιν. δείκνυσι δὲ τοῦτο προλαβὼν ἀξίωμα ὡς ἐναργές, ᾧ καὶ πρότερον ἐχρήσατο, ὅτι τὸ τὴν μείζονα καὶ πλείονα δύναμιν ἔχον τὸ αὐτὸ ἐν ἐλάττονι χρόνῳ κινεῖ τῆς ἐλάττονος δυνάμεως. τὸ οὖν ὑπὸ τῆς πεπερασμένης δυνάμεως κινούμενον, καὶ ὑπὸ τῆς ἀπείρου κινοῖτο ἂν 〈ἐν〉 ἐλάττονι χρόνῳ οὔσης γε πλείονος· ταῦτα οὖν ὡς ἐναργῆ προλαβὼν δείκνυσιν, ὅτι τῷ λέγοντι ἐν πεπερασμένῳ μεγέθει ἄπειρον εἶναι δύναμιν, ἀκολουθήσει τι τοῖς ἠξιωμένοις ἐναντίον· τὸ γὰρ ὑπὸ τῆς πεπερασμένης δυνάμεως κεκινημένον ὑπὸ τῆς ἀπείρου οὐ κινηθήσεται, ὡς δείξει· ἔκειτο δὲ τὸ ὑπὸ τῆς ἐλάττονος δυνάμεως κινούμενον καὶ ὑπὸ τῆς μείζονος κινεῖσθαι καὶ ἐν ἐλάττονι χρόνῳ. ὅτι δὲ τὸ ὑπὸ τῆς πεπερασμένης δυνάμεως κινούμενον ὑπὸ τῆς ἀπείρου οὐ κινηθήσεται, δείκνυσιν εἰς

ἀδύνατον ἀπάγων τὸ 〈τὸ〉 αὐτὸ ἐν ἴσῳ χρόνῳ ὑπὸ τῆς ἀπείρου δυνάμεως κινεῖσθαι καὶ ὑπὸ τῆς πεπερασμένης· ἀδύνατον δὲ τοῦτο, εἴπερ ὡμολόγηται, ὅτι ἡ μείζων δύναμις τὸ αὐτὸ ἐν ἐλάττονι κινεῖ χρόνῳ. εἰπὼν οὖν ἀλλὰ μὴν χρόνον γε οὐκ ἐνδέχεται εἶναι οὐδένα, ἐν ᾧ ἡ ἄπειρος δύναμις κινήσει (ὡς γὰρ τῆς ἀπείρου δυνάμεως οὐκ ἔστι λόγος πρὸς οὐδεμίαν πεπερασμένην, οὕτως οὐδὲ τοῦ ἐλαχίστου χρόνου, ἐν ᾧ ἡ ἄπειρος κινήσει, πρὸς τὸν χρόνον, ἐν ᾧ ἡ πεπερασμένη), εἰ οὖν παντὸς χρόνου πεπερασμένου πρὸς πάντα πεπερασμένον λόγος ἐστίν, οὐδεὶς ἂν εἴη χρόνος, ἐν ᾧ ἡ ἄπειρος κινήσει. καὶ τὸ ἑπόμενον τούτῳ ἄτοπον παραλιπών (εἰ γὰρ μὴ ἐν χρόνῳ οὐδὲ κινεῖ ὅλως οὐδὲ ἔστι κινητικὴ ἡ ἄπειρος ἐκείνη δύναμις, ὅτι ἐν οὐδενὶ χρόνῳ) δείκνυσι τὸ ἀντικείμενον ὑποθέμενος τὸ ἐν χρόνῳ κινεῖν. ἔστω γάρ, φησί, χρόνος ὁ Α, ἐν ᾧ τὸ πεπερασμένον ἀπείρῳ δυνάμει κινεῖ τι καὶ μεταβάλλει· τὸ δὴ πεπερασμένην ἔχον δύναμιν τὸ αὐτὸ κινήσει ἐν πλείονι χρόνῳ τῷ ΑΒ. ἐὰν οὖν τὸ τὴν πεπερασμένην ἔχον δύναμιν διπλασιάσωμεν, δῆλον ὅτι τὸ αὐτὸ ἐν ἐλάττονι χρόνῳ τοῦ ΑΒ μεταβάλλει, ὁμοίως δὲ κἂν αὐξηθῇ, πάλιν ἐν ἐλάττονι, καὶ ἀεὶ οὕτως αὐξόντων ἡμῶν καὶ διπλασιαζόντων τὸ μέγεθος καὶ τὴν δύναμιν κατὰ λόγον, ὁ χρόνος μειωθήσεται· προστιθέντες δὲ ἀεὶ τῷ μεγέθει καὶ ἀφαιροῦντες τοῦ χρόνου, ἐλευσόμεθά ποτε εἰς τὸν Α χρόνον, ἐν ᾧ τὸ αὐτὸ τοῦτο ἔκειτο κινεῖσθαι ὑπὸ τῆς ἀπείρου δυνάμεως· ἐν ἴσῳ ἄρα χρόνῳ τὸ αὐτὸ ἡ πεπερασμένη δύναμις τῇ ἀπείρῳ κινήσει· τῷ γὰρ διπλασίῳ αὐξομένη ἡ δύναμις ἀεὶ πεπερασμένη μένει τῷ πᾶν τὸ τοῦ πεπερασμένου διπλάσιον πεπερασμένον εἶναι. [35]

in Ph 10 1325 εἰ οὖν τοῦτο ἄτοπον τὸ τὴν πεπερασμένην δύναμιν καὶ τὴν ἄπειρον ἐν ἴσῳ χρόνῳ τὸ αὐτὸ κινεῖν, καὶ ἠκολούθησε τὸ ἄτοπον τῷ τὴν ἄπειρον δύναμιν ἐν χρόνῳ τινὶ κινεῖν· ᾧ δὲ ἄτοπόν τι καὶ ἀδύνατον ἀκολουθεῖ, καὶ αὐτὸ ἄτοπον καὶ ἀδύνατόν ἐστιν· ἐν οὐδενὶ ἄρα χρόνῳ ἡ ἐν τῷ πεπερασμένῳ δύναμις ἄπειρος κινήσει· οὐδὲ κινήσει ἄρα· ὥστε οὐδὲ ἔσται δύναμις κινητικὴ ἄπειρος ἐν πεπερασμένῳ· εἰ γὰρ ἦν, ἐκίνει καὶ ἐν χρόνῳ ἐκινεῖτο τὸ κινούμενον. Ἐφιστάνει δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ὅτι "οὐχ οὕτως, ὡς Ἀριστοτέλης ὑπέθετο, ὑπὸ τοῦ τὴν ἄπειρον δύναμιν ἔχοντος ἄρχεσθαι χρὴ τοῦ κινοῦντος ἐν τῷ Α χρόνῳ τόδε τι τὸ κινούμενον καὶ συνάγειν, ὡς αὐτὸς ἐποίησεν, ὅτι καὶ ὑπὸ τοῦ τὴν πεπερασμένην ἔχοντος δύναμιν τὸ αὐτὸ κινηθήσεται ἐν ἴσῳ χρόνῳ. εἰ γὰρ οὕτω, φησί, λαμβάνοιτο, ἔνστασιν ἕξει ὡς οὐκ ἀληθές· οὐ γὰρ συγχωρήσει τις δύνασθαι τὸ κεκινημένον ὑπὸ τῆς ἀπείρου δυνάμεως καὶ ὑπὸ τῆς πεπερασμένης κινηθῆναι. ἀλλὰ ἀνάπαλιν χρὴ λαμβάνειν· τὸ γὰρ ὑπὸ τῆς πεπερασμένης δυνάμεως κεκινημένον ἐν χρόνῳ τινὶ τοῦτο ὑποτίθεσθαι χρὴ καὶ ὑπὸ τῆς ἀπείρου κινεῖσθαι ἔν τινι πολὺ ἐλάττονι· τὸ γὰρ ὑπὸ τῆς ἐλάττονος δυνάμεως κινούμενον δῆλον ὅτι καὶ ὑπὸ τῆς μείζονος κινηθήσεται, ὃ καὶ αὐτὸς ἐδήλωσε διὰ τοῦ εἰπεῖν· ἀνάγκη ἄρα καὶ ὑπὸ τοῦ πεπερασμένου μέ ν , ἄπειρον δὲ ἔχοντος δύναμιν πάσχειν τι τὸ πάσχο ν , καὶ 〈πλείω ἢ〉 ὑ π ' ἄλλου · πλείων γὰρ ἡ ἄπειρο ς. διὰ γὰρ τούτου ἔλαβεν τὸ πάσχον ὑπὸ τῆς πεπερασμένης δυνάμεως τοῦτο πάσχειν καὶ ὑπὸ τῆς ἀπείρου, διότι πλείων ἡ ἄπειρος. τὸ δὲ ὑπὸ τῆς ἐλάττονος δυνάμεως πάσχον ἀνάγκη καὶ ὑπὸ τῆς μείζονος πάσχειν". ταῦτα μὲν ὁ Ἀλέξανδρος αὐτοῖς ἔγραψε τοῖς ῥήμασι. μήποτε δὲ καλῶς καὶ ἀναγκαίως ὁ Ἀριστοτέλης ἀπὸ τοῦ τὴν ἄπειρον ἔχοντος δύναμιν ἤρξατο, καὶ οὐ χρεία τοῦ ἀνάπαλιν λαμβάνειν· τὸ μὲν γὰρ προκείμενον ἦν δεῖξαι, ὅτι οὐδὲν πεπερασμένον μέγεθος ἄπειρον ἔχει δύναμιν. ὃ δείκνυσι διὰ τοῦ τὴν ἄπειρον δύναμιν, εἴπερ εἴη, ἐν μηδενὶ χρόνῳ ποιεῖν τι ἢ κινεῖν, ὅπερ ἀνεφώνησε διὰ τοῦ ἀλλὰ μὴν χρόνον γε οὐκ ἐνδέχεται εἶναι οὐδέν α. τὸ δὲ ἑπόμενον ἄτοπον τῷ μὴ ἐν χρόνῳ ποιεῖν ἢ κινεῖν τὴν ἄπειρον δύναμιν παρῆκεν ὡς ἐναργές· εἰ γὰρ πᾶν τὸ ὁπωσοῦν γινόμενον ἢ κινούμενον ἐν χρόνῳ γίνεται ἢ κινεῖται, τὸ μὴ ἐν χρόνῳ γινόμενον ἢ κινούμενον οὔτε γίνεται οὔτε κινεῖται· οὐδ' ἄρα ἡ ἄπειρος ἐκείνη δύναμις ποιεῖ τι ἢ κινεῖ οὐδὲ ἔστιν ὅλως. ὅτι δὲ οὐκ ἐν χρόνῳ ποιεῖ τι ἢ κινεῖ, δείκνυσιν, ὡς καὶ πρότερον εἶπον, τὸ ἀντικείμενον ὑποθέμενος τὸ ἐν χρόνῳ ποιεῖν ἢ κινεῖν· καὶ συνάγων

ἀδύνατόν τι ἑπόμενον τὸ τὴν μείζονα καὶ τὴν ἐλάττονα δύναμιν τὸ αὐτὸ μέγεθος ἐν τῷ ἴσῳ χρόνῳ κινεῖν, μᾶλλον δὲ τὴν ἄπειρον καὶ τὴν πεπερασμένην (τοῦτο γὰρ ἀτοπώτερον), εἰκότως ἐν τῇ τοιαύτῃ ἀγωγῇ τοῦ λόγου τὴν ἄπειρον δύναμιν προϋπέθετο ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ τῷ Α κινεῖν τι μέγεθος πεπερασμένον· τοῦτο γὰρ ἀντέκειτο τῷ ἀλλὰ μὴν χρόνον γε οὐκ ἐνδέχεται εἶναι οὐδέν α. [40]

in Ph 10 1326 εἶτα λαβὼν τὸ αὐτὸ ὑπὸ πεπερασμένης δυνάμεως κινεῖσθαι ἐν πλείονι χρόνῳ, οὐδὲν ἔλαβεν ἄτοπον, ὡς ὁ Ἀλέξανδρος ὑπενόησεν· οὐ γὰρ τοῦτο ἁπλῶς ἔλαβεν, ὅτι τὸ ὑπὸ τῆς ἀπείρου δυνάμεως κινούμενον καὶ ὑπὸ τῆς πεπερασμένης κινεῖται, ἀλλὰ τοσοῦτον λαβών, ὅτι τὸ πεπερασμένον μέγεθος ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ ὑπὸ πεπερασμένης κινεῖται δυνάμεως, ὅπερ ἐστὶν ἐναργές, ἔδειξεν ὅτι τὸ πεπερασμένον ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ κινούμενον, ὁπόσον ἂν ᾖ καὶ αὐτὸ καὶ ὁ χρόνος, δύναται τῆς μὲν δυνάμεως ἀεὶ αὐξανομένης τοῦ δὲ χρόνου 〈μειουμένου〉 ὑπὸ πεπερασμένης δυνάμεως κινεῖσθαι ἐν ἴσῳ χρόνῳ τῷ Α, ἐν ᾧ ἡ ἄπειρος δύναμις ἐκίνει· ὅπερ ἄτοπον. τὸ δὲ ἄτοπον ἠκολούθησε τῷ ὑποθεμένῳ τὴν ἄπειρον δύναμιν ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ ἐφ' ὁσονοῦν ἐλαχίστῳ κινεῖν. ἀνάγκη γὰρ αὐτὴν ἢ μὴ κινεῖν ἐν χρόνῳ, ὥστε μηδὲ κινεῖν ὅλως, ἢ κινοῦσαν ἐν χρόνῳ τινὶ κινεῖν καὶ ἐν ἐλάττονι ἢπερ ἡ πεπερασμένη· ὥστε ἐν πεπερασμένῳ. τῷ οὖν κινεῖν λέγοντι τὴν ἄπειρον δύναμιν τοῦτο ἠκολούθησε· καὶ γὰρ τῇ δυνάμει τῇ πεπερασμένῃ δυνατὸν ἀεὶ προστιθέντα ὑπερβάλλειν τὴν ἀεὶ λαμβανομένην δύναμιν καὶ τοῦ ἐλαχίστου χρόνου ἀφαιροῦντα ἐλλιπέστερον ποιεῖν τὸν χρόνον, ἕως οὗ ἡ μὲν δύναμις αὐξομένη, ὁ δὲ χρόνος μειούμενος ἕως τοῦ Α χρόνου ὑπὸ πεπερασμένης μὲν ηὐξημένης δὲ ἐν τῷ Α χρόνῳ δείξῃ τὸ αὐτὸ κινούμενον, ὅπερ ὑπὸ τῆς ἀπείρου ἐν τῷ ἴσῳ χρόνῳ. οὐκ ἔλαβεν οὖν ὁ Ἀριστοτέλης τὸ ὑπὸ τῆς ἀπείρου δυνάμεως καὶ ὑπὸ τῆς πεπερασμένης κινεῖσθαι, ἀλλὰ τοσοῦτον ἔλαβεν ἐναργές, ὅτι τὸ πεπερασμένον ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ ὑπὸ πεπερασμένης κινεῖται δυνάμεως. καὶ ἔδειξε λοιπὸν ἀκολουθοῦν τῷ λέγοντι ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ κινεῖν τι τὴν ἄπειρον δύναμιν τὸ ἐν ἴσῳ χρόνῳ τῇ ἀπείρῳ δυνάμει τὴν πεπερασμένην κινεῖν. εἰ οὖν ταῦτα ἀληθῆ λέγω, οὐ χρείαν ὁ λόγος ἔχει τῆς ἀνάπαλιν λήψεως. "Ἔνεστι δέ, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ οὕτω δεικνύναι ἀδύνατον ὂν τὸ ἐν πεπερασμένῳ μεγέθει ἄπειρον εἶναι δύναμιν· ἂν γὰρ ἀφέλωμεν μόριον τοῦ μεγέθους, δῆλον ὡς τοῦτο οὐχ ἕξει δύναμιν ἄπειρον· πεπερασμένην ἄρα. οὕτως οὖν ἀφαιροῦντες ἀεὶ ἀπὸ τοῦ μεγέθους μόριά τινα τῷ ἀφῃρημένῳ ἴσα, ὧν μορίων ἕκαστον πεπερασμένην δύναμιν ἔχει, εἰς πεπερασμένα διελοῦμεν τὸ πᾶν καὶ μεγέθη καὶ δυνάμεις· οὐ γὰρ μόριόν τι τοῦ ὅλου ἔσται τὸ τὴν ἄπειρον ἔχον δύναμιν (κεῖται γὰρ τὸ ὅλον ἔχειν τὴν ἄπειρον δύναμιν), ὁπότε καὶ ἐπὶ τοῦ μορίου ὁμοίως δεικνύναι δυνατόν, ὅτι μὴ οἷόν τε ἄπειρον ἔχειν δύναμιν· ἀλλ' οὐδὲ πᾶν μόριον αὐτοῦ ἄπειρον ἐνδέχεται δύναμιν ἔχειν." Ὁ δὲ Γραμματικὸς ἐκεῖνος, οὗ κατ' ἀρχὰς τῶν εἰς τοῦτο τὸ βιβλίον σχολῶν ἐμνημόνευσα, μέγα νομίζων, εἰ τῶν ἰδιωτῶν πολλοὺς ὑπάγοιτο πρὸς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῦ κόσμου παντὸς καταφρόνησιν ὡς ὁμοίως αὐτοῖς ὄντων φθαρτῶν καὶ δηλονότι καὶ πρὸς τὴν αὐτοῦ τοῦ δημιουργοῦ, εἰ γενητοῦ καὶ φθαρτοῦ κόσμου ποιητὴς ἀποδειχθείη τὸν πρὸ τοῦ δημιουργεῖν ἅπαντα αἰῶνα οὔτε δημιουργὸς ὢν οὔτε πάντων τῶν ὄντων θεὸς καὶ πατὴρ καὶ ὑποστάτης, εἴπερ μηδὲ ἐγεγόνει τι τῶν ὄντων τότε, ἀπὸ δὴ τοιούτων γιγαντικῶν ἐννοιῶν ὁ ἀνὴρ οὗτος καὶ τοῖς ἐν τῷ πρώτῳ τῆς Περὶ οὐρανοῦ περὶ τῆς ἀιδιότητος τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῦ κόσμου δειχθεῖσιν ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἀντιγράφειν ἐτόλμησεν οὐδὲ συνιεὶς τῶν ἐκεῖ λεγομένων, ὡς ἐν ἐκείνοις ἐπειράθην ἀποδεῖξαι, καὶ πρὸς τὰ ἐν ἀρχῇ τοῦδε τοῦ βιβλίου τὰ τὴν κίνησιν καὶ τὸν χρόνον ἀίδια δεικνύντα παρὰ θύρας ὑπαντῶν ἐνέστη, ὡς δυνατὸν καταμαθεῖν ἐκ τῶν ἐκεῖ μοι πρὸς αὐτὸν εἰρημένων. [10]

in Ph 10 1327 εἰς δὴ τοιοῦτον σκοπὸν ἐνόμισεν αὐτῷ καὶ ταύτην συντελεῖν τὴν ἀπόδειξιν τοῦ Ἀριστοτέλους, δι' ἧς δείκνυσιν, ὅτι οὐδὲν σῶμα πεπερασμένον ἄπειρον ἔχει δύναμιν. εἰ γὰρ πεπερασμένον

ἐστὶ σῶμα τό τε οὐράνιον καὶ τὸ κοσμικόν, πεπερασμένην ἔχει δύναμιν, τὸ δὲ πεπερασμένην ἔχον δύναμιν εὐθὺς οὗτος ἐνόμισε φθαρτὸν ἀποδεδεῖχθαι. καὶ δὴ καὶ πρὸς τῷ τέλει τοῦ λόγου· ‘λείπεται ἄρα, φησί, πεπερασμένης εἶναι δυνάμεως καὶ τὸν ὅλον οὐρανὸν καὶ τῶν αὐτοῦ μερῶν ἕκαστον· τοιαῦτα δὲ καὶ τὰ ὑπὸ σελήνην ἅπαντα‘. καὶ θαυμαστὸν ὅτι μὴ προσέθηκεν, ὅτι καὶ αὐτὸς τοιοῦτος· ὁ γὰρ ὅλος αὐτῶν σκοπὸς τῆς θεοσεβείας, καὶ τὸν οὐρανὸν δεῖξαι καὶ τὸν τοῦ οὐρανοῦ δημιουργὸν μηδὲν αὐτῶν διαφέροντα. ἐφιστάνειν δὲ ἀξιῶ τοὺς ἐντυγχάνοντας τοῖς ἐκείνου λόγοις, ὅτι κἀνταῦθα φαίνεται μήτε παρακολουθῶν τοῖς ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους εἰρημένοις καὶ τὸν ὅλον αὐτῶν σκοπὸν ἀγνοῶν· νομίζει γὰρ ταὐτὸν οἴεσθαι τὸν Ἀριστοτέλην τὸ δύναμιν ἄπειρον ἔχειν κινητικὴν καὶ τὸ δύνασθαι διαρκεῖν εἰς τὸν ἄπειρον χρόνον κινούμενον. καὶ δὴ καὶ γράφει ταῦτα, ἐξ ὧν δῆλον ἡμῖν γέγονεν, ὡς ἀληθὲς εἶναι δοκεῖ τῷ Ἀριστοτέλει τὸ μηδὲν σῶμα πεπερασμένον δύναμιν ἔχειν διαρκοῦσαν εἰς τὸν ἄπειρον χρόνον. ὅθεν κινεῖν τὴν ἀίδιον κίνησιν ἐνδέχεσθαί φησιν ἐν σώματι τὸ εἶναι ἔχουσαν δύναμιν. καὶ οὐκ ἐπέστησεν, ὅτι ἄλλο μέν ἐστι τὸ δύναμιν ἔχειν ἄπειρον ἅμα ὅλην κινητικὴν ἀιδίως καὶ ἄλλο τὸ δύνασθαι διαρκεῖν ἀιδίως κινούμενον, καὶ ὅτι τὸ μὲν ἐνεργείᾳ ἀπειροδύναμον ὅλον ἅμα τῷ ἀιδίως κινοῦντι ὑπάρχει, τὸ δὲ οὕτως ἄπειρον ὡς δύνασθαι ἐπ’ ἄπειρον κινεῖσθαι, οὐ κατὰ τὴν ἐνεργητικὴν καὶ κινητικὴν δύναμιν τὴν ἅμα ὅλην οὖσαν, ἀλλὰ κατὰ τὴν παθητικὴν καὶ τὸ δυνάμει ὑπάρχει τῷ ἀιδίως κινουμένῳ. καὶ λέγει ὁ Ἀλέξανδρος, ὃν οὗτος προΐσχεται, πρὸς τῷ τέλει τῶν εἰς τοῦτο τὸ βιβλίον ὑπομνημάτων, ὅτι ἐπὶ τοῦ κινουμένου ἐπ’ ἄπειρον δύναμιν οὐ λεκτέον, καθ’ ἣν κινεῖται, πλὴν ὁμωνύμως. διὸ τὴν μὲν ὅλην ἅμα οὖσαν ἄπειρον δύναμιν τὴν κινητικὴν τῷ πεπερασμένῳ σώματι ἀδύνατον ὑπάρχειν, τὸ δὲ κινεῖσθαι ἐπ’ ἄπειρον οὐδὲν κωλύει τῷ πεπερασμένῳ ὑπάρχειν, διότι ἡ ἐν τῷ ἐπ’ ἄπειρον ἀεὶ λαμβανομένη δύναμις πεπερασμένη ἐστίν· οὐ μὴν παῦλαν ἔχειν ἀνάγκη ἄλλης καὶ ἄλλης διαδεχομένης διά τε τὸ ἀιδίως κινοῦν καὶ διὰ τὴν τοῦ δυνάμει τοῦ ἐν τῷ κινουμένῳ ἀεὶ ἐνυπάρχοντος ὑποικουρίαν. [40]

in Ph 10 1328 ἀγνοήσας οὖν κἀνταῦθα οὗτος, ὥσπερ καὶ πρότερον, τὴν τοῦ ἅμα ὅλου ὄντος ἀπείρου πρὸς τὸ ἐπ’ ἄπειρον διαφορὰν καὶ αὐτὸ ἄπειρον ὂν καὶ πρὸς τὸ ἀίδιον ἀρκοῦν, καὶ ὅτι τὸ μὲν τῷ ἀιδίως κινοῦντι προσήκει, τὸ δὲ τῷ ἀιδίως κινουμένῳ ἐνόμισεν, ὅτι ὁ δεικνὺς μὴ εἶναι δύναμιν ἄπειρον ἅμα ὅλην κινητικὴν ἐν πεπερασμένῳ σώματι διὰ τούτου ἔδειξεν, ὅτι οὐδὲ κινεῖσθαι δύναται ἐπ’ ἄπειρον τὸ πεπερασμένον σῶμα, ἀγνοῶν τὰ ἐν τῷ τρίτῳ ταύτης τῆς πραγματείας περὶ τοῦ ἐπ’ ἄπειρον ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ῥηθέντα, ὧν τινα καὶ κατ’ ἀρχὰς τῶν εἰς τοῦτο τὸ βιβλίον σχολῶν παρεθέμην, τινὰ δὲ καὶ νῦν παραθήσομαι· “ὅλως μὲν γὰρ οὕτως ἐστὶ τὸ ἄπειρον τῷ ἀεὶ ἄλλο καὶ ἄλλο λαμβάνεσθαι, καὶ τὸ λαμβανόμενον μὲν ἀεὶ πεπερασμένον, ἀλλ’ ἀεὶ ἕτερον καὶ ἕτερον”. τὸ δὲ τοιοῦτον ὑπάρχει τοῖς ἐν γενέσει τὸ εἶναι ἔχουσιν. ἥ τε γὰρ κίνησις τοιαύτη καὶ ὁ χρόνος, καὶ ἡ τῶν ἀνθρώπων γένεσις, ὡς καὶ Ἀριστοτέλης εἶπεν, καὶ ἡ τῶν μεγεθῶν διαίρεσις. ἐπειδὴ γὰρ ἡ κίνησις ἐν τῷ κινουμένῳ ἐστὶν ἀλλ’ οὐκ ἐν τῷ κινοῦντι, ὡς δέδεικται ἐν τοῖς περὶ κινήσεως λόγοις, τὸ μὲν πρώτως ἀεὶ κινοῦν ἀκίνητον ὂν ἄπειρον ἀνάγκη δύναμιν ἔχειν διὰ τὸ ἀεί, ἄπειρον δὲ ὡς ἅμα ὅλην οὖσαν. εἰ γὰρ κατὰ τὴν γινομένην ἀπειρίαν κινούμενόν ἐστι καὶ οὐ κινοῦν οὐδὲ ἀκίνητον, καὶ ἄλλου του κινοῦντος δεήσεται. τὸ δὲ ἀεὶ κινούμενον πεπερασμένον σῶμα ἐπ’ ἄπειρον κινεῖται οὐκ ἔχον ἅμα τὴν ὅλην ἀπειροδυναμίαν ὡς τὸ κινοῦν. τὸ μὲν γὰρ κινοῦν ἀεὶ πρώτως ἀσώματόν τε καὶ αὐθυπόστατόν ἐστι καὶ τῆς ἀπείρου δυνάμεως ἑαυτῷ χορηγόν, τὸ δὲ ἀεὶ κινούμενον σῶμα ὂν πεπερασμένον, τό τε ἀεὶ εἶναι καὶ ἀεὶ κινεῖσθαι παρὰ τοῦ πρώτως κινοῦντος ἔχον, οὐ δύναται ἅμα ὅλην τὴν κίνησιν καταδέξασθαι, ἐπεὶ οὐκέτι ἐδεῖτο παρ’ ἄλλου κινεῖσθαι οὐδὲ ἐκινεῖτο ὅλως· ἡ γὰρ κίνησις οὐκ ἔστιν ἅμα ὅλη, ἀλλ’ ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχει. εἰ γὰρ ἅμα ὅλην τὸ κινούμενον κατεδέχετο, εἱστήκει ἂν καὶ οὐκ ἐκινεῖτο. ταῦτα μὲν οὖν ἀρκεῖν οἶμαι περί τε τῆς τοῦ κινοῦντος

ἅμα ὅλης ἀπειρίας, δι' ἣν ἀδύνατον αὐτὸ σῶμα εἶναι πεπερασμένον, καὶ τῆς τοῦ προσεχῶς ὑπ' αὐτοῦ κινουμένου ἐπ' ἄπειρον μεταβολῆς, ὧν οὗτος τὴν διαφορὰν ἀγνοήσας συντελεῖν ἐνόμισεν αὐτῷ πρὸς τὸ τὸν οὐρανὸν φθαρτὸν ἀποδειχθῆναι τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους δειχθὲν νῦν, ὅτι οὐδὲν σῶμα πεπερασμένον ἄπειρον ἔχει κινητικὴν δύναμιν. καίτοι κἂν τῇ διαφορᾷ τοῦ τε κινεῖν καὶ τοῦ κινεῖσθαι καὶ τοῦ κατ' ἐνέργειαν ἀπείρου καὶ τοῦ ἐπ' ἄπειρον οὐκ ἐπέστησεν, ἀλλ' ἐκεῖνο γοῦν ἐχρῆν ἐννοεῖν, ὅτι οὐκ ἂν ὁ Ἀριστοτέλης ἐν ἑνὶ τούτῳ βιβλίῳ παρὰ πόδας οὕτως ἂν τὰ ἐναντία ἑαυτῷ ἔλεγεν, ἐν ἀρχῇ μὲν δείξας ὅτι ἀνάγκη ἀεὶ κίνησιν εἶναι καὶ τὸ κινούμενον ἀίδιον, προσεχῶς δὲ ὅτι τὸ κυκλοφορητικὸν σῶμά ἐστι τὸ τὴν μίαν καὶ συνεχῆ καὶ ἀίδιον κίνησιν δυνάμενον κινεῖσθαι, νῦν δὲ τὸν οὐρανὸν πεπερασμένον ἔχοντα σῶμα φθαρτὸν λέγων, εἰ οὕτως ἐνόει τὸ μὴ ἔχειν ἄπειρον δύναμιν, καὶ πάλιν ἐν τῷ πρώτῳ τῆς Περὶ οὐρανοῦ τῷ τοῦτο τὸ βιβλίον ἐκδεχομένῳ, σαφῶς ἀίδιον ἀποδεικνὺς τὸν οὐρανὸν καὶ τὸν ὅλον κόσμον, πρὸς ἃς ἀποδείξεις καὶ οὗτος ἀντειρηκέναι νομίζει. [5]

in Ph 10 1328 ποῖος οὖν χαμαιλέων τοιαύτας ἂν ἐτράπη τροπάς, οἵας οὗτος ὑπομεῖναι τὸν Ἀριστοτέλην νενόμικεν; καὶ οὐδὲ τούτῳ ἐπέστησεν, ὅτι οὐδὲ τῶν ἐξηγητῶν τῆς τοῦ Ἀριστοτέλους διαίτης ἐνόμισε δεῖσθαι τοὺς λόγους τούς τε περὶ τῆς ἀιδιότητος τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὸν νῦν δεικνύντα, ὅτι τὸ πεπερασμένον σῶμα πεπερασμένην ἔχει δύναμιν. πρόχειρον γὰρ ἦν, ὅτι τὴν κινητικὴν ἀπειροδυναμίαν τὴν ἅμα ὅλην οὖσαν ἀπέφησεν ἐν τούτοις τοῦ κινητοῦ σώματος πεπερασμένου ὄντος. Ἐπειδὴ δὲ τὸν ὅλον οὗτος σκοπὸν τῆς Ἀριστοτελικῆς ἀποδείξεως ἀγνοήσας καὶ νομίσας, ὅτι ὁ δεικνὺς τὸ πεπερασμένον σῶμα μὴ ἔχειν ἄπειρον κινητικὴν δύναμιν, εὐθὺς ἂν εἴη δεδειχὼς ὅτι ὁ οὐρανὸς πεπερασμένος ὢν φθαρτός ἐστι, καὶ διὰ τοῦτο καὶ δι' οἰκείων ἐπιχειρημάτων ἐπιβάλλεται δεικνύναι, ὅτι τὸ πεπερασμένον σῶμα πεπερασμένην ἔχει δύναμιν, καὶ ὡς ἐξ ἀνάγκης ἑπόμενον τούτῳ ἐπάγει, ὅτι ὁ οὐρανὸς φθαρτός ἐστι, φέρε καὶ ταύταις αὐτοῦ ταῖς παρανοίαις ἐπιδράμωμεν. πρῶτον οὖν ἐπιχείρημα τίθησι τοιαύτην ἔχον τὴν συναγωγήν· τὰ οὐράνια ἐξ ὕλης καὶ εἴδους ἐστί· τὰ ἐξ ὕλης δεῖται τῆς ὕλης πρὸς τὸ εἶναι· τὰ δεόμενά τινος οὐκ ἔστιν αὐτάρκη· τὰ μὴ αὐτάρκη οὐκ ἔστιν ἀπειροδύναμα. καὶ συνάγει ἐκ τούτων, ὅτι τὰ οὐράνια κατὰ τὴν αὐτῶν φύσιν οὐκ ἔστιν ἀπειροδύναμα καὶ διὰ τοῦτο φθαρτά. δῆλον δέ, ὅτι εἰ μὲν φθαρτῆς οὔσης τῆς ὕλης ἐδεῖτο πρὸς τὸ εἶναι τὰ οὐράνια, φθαρτὰ ἂν ἦν εἰκότως. εἰ δὲ καὶ τὴν ὕλην ἢ τὸ ὑποκείμενον, ὅτι ποτέ ἐστιν αὐτῶν, ἄφθαρτόν τις εἶναι λέγων οὐκ ἐλέγχεται, πῶς τὸ ἀφθάρτου δεόμενον ὑποκειμένου φθαρτὸν εἶναι νομισθήσεται; οὐδὲ γάρ, ἐπειδὴ δεῖταί τινος καὶ κατὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν αὔταρκες, διὰ τοῦτο καὶ φθαρτὸν ἀνάγκη εἶναι. ἀπειροδύναμον μὲν γὰρ οὐκ ἂν ἴσως εἴη τὸ μὴ αὐθυπόστατον, ἀλλ' ἐν ἄλλῳ τὸ εἶναι ἔχον. οὐ μέντοι ἤδη καὶ φθαρτὸν αὐτὸ ἀνάγκη εἶναι οὕτως, ὥς ποτε φθαρησόμενον. ἄλλο γὰρ ὡς εἴρηται τὸ κατ' ἐνέργειαν ἅμα ὅλον ὂν ἄπειρον καὶ ἄλλο τὸ ἐπ' ἄπειρον. "δεύτερον εἰ τὸ εἶναι, φησί, τῆς ὕλης ἐν τούτῳ ἐστίν, ἐν τῷ ἐπιτηδείως ἔχειν πάντα δέχεσθαι τὰ εἴδη καὶ οὐ μάτην ἔχει ταύτην τὴν δύναμιν οὐδὲ δύναται πλείονα ἅμα εἴδη ἡ αὐτὴ ὕλη καταδέξασθαι, οὐδὲν τῶν εἰδῶν ἀεὶ στέγειν ἡ ὕλη δύναται ὅσον ἐπὶ τῷ οἰκείῳ αὐτῆς λόγῳ. εἰ δὲ τοῦτο, οὐδὲν τῶν ἐξ ὕλης καὶ εἴδους ὅσον ἐπὶ τῇ ὕλῃ ἄφθαρτον ἔσται." δεδεῖχθαι δέ φησιν αὐτῷ ἐν τῷ τετάρτῳ Τῶν πρὸς Ἀριστοτέλη, ὅτι μία καὶ ἡ αὐτὴ ὕλη ἡ πρώτη τοῖς τε οὐρανίοις ὑπόκειται καὶ τοῖς ὑπὸ σελήνην. [35]

in Ph 10 1329 ἀλλὰ τὰ μὲν ἐκεῖ ῥηθέντα αὐτῷ τῆς προσηκούσης ἔτυχεν ἐξετάσεως ὑπ' ἐμοῦ τὸ πρῶτον τῆς Περὶ οὐρανοῦ σαφηνίζειν ἐπιχειρήσαντος. ἐνταῦθα δὲ τοσοῦτον μόνον ἐφιστάνειν ἀξιῶ, ὅτι τῆς αὐτῆς ὕλης οὔσης καὶ πρὸς πάντα τὰ εἴδη ὁμοίως ἐχούσης, ἀνάγκη μεταβάλλειν εἰς ἄλληλα τά τε οὐράνια καὶ τὰ ὑπὸ σελήνην, οὗ τί ἂν ἀδυνατώτερον εἴη; οὐ γὰρ διατρίβειν ἐν τούτῳ καλόν. καὶ γὰρ καὶ οὗτος τὸ ἀπεμφαῖνον ἐννοήσας "κἂν συγχωρήσῃ τις, φησί, μὴ τὴν αὐτὴν ὑποκεῖσθαι ὕλην τοῖς τε οὐρανίοις καὶ τοῖς ὑπὸ σελήνην, ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἡ τῶν

οὐρανίων πάντων ὕλη, ἣν ἡγοῦντο πρῶτον ὑποκείμενον, ἕν ἐστι καὶ ταὐτὸν τὸ καλούμενον πέμπτον σῶμα, τὰ δὲ ταύτης τῆς ὕλης εἴδη διάφορα τυγχάνει (τὸ τοῦ ἡλίου φέρε καὶ τὸ τῆς σελήνης καὶ τὸ τῶν ἄλλων ἑκάστου ἀστέρος καὶ ἔτι τῶν σφαιρῶν ἑκάστης), δῆλον ὅτι καὶ ἡ τῶν οὐρανίων σωμάτων ὕλη ἐπιτηδείως ἔχει ἕκαστον τῶν οὐρανίων εἰδῶν καταδέξασθαι, κἂν διά τινα κρείττονα καὶ ἐξῃρημένην αἰτίαν μὴ κατεδέξατο. εἰ οὖν καὶ ἡ τῶν οὐρανίων σωμάτων ὕλη, ὅσον ἐπὶ τῷ δύνασθαι πάντων εἶναι τῶν εἰδῶν δεκτική, ἐκείνων ἄλλοτε ἄλλο δέξεται εἶδος, οὐδὲ ἄρα τῶν οὐρανίων οὐδὲν ὅσον ἐπὶ τῇ δυνάμει τῆς αὐτῶν ὕλης ἄφθαρτον ἔσται.” Ἐν δὴ τούτοις πρῶτον μὲν ἐφιστάνειν ἄξιον, ὅτι τὴν πρώτην τοῦ οὐρανοῦ ὕλην τὸ πέμπτον ἐνόμισεν εἶναι σῶμα. καίτοι εἰ, ὡς πρότερον εἶπεν, μία καὶ ἡ αὐτὴ ὕλη πάντων ἐστὶ τῶν τε οὐρανίων καὶ τῶν ὑπὸ σελήνην, πῶς ἔχει λόγον τὸ πέμπτον σῶμα ὕλην εἶναι τῶν ὑπὸ σελήνην; ἔπειτα εἴτε διὰ κρείττονά τινα καὶ ἐξῃρημένην αἰτίαν οὐ δέχεται ἄλλο εἶδος ἡ τῶν οὐρανίων ὕλη παρ’ ὃ νῦν ἔχει, οὐκ ἔστιν ἀνάγκη διὰ τὴν ὕλην φθαρτὸν εἶναι τὸν οὐρανόν, εἴτε, ὡς οὗτος “καὶ τοῦτο,” φησὶ τὰ ἐναντία ἑαυτῷ λέγων, “ἄλλοτε ἄλλο δέξεται εἶδος”. καὶ οὕτως οὐκ ἀνάγκη τὸν ὅλον οὐρανὸν φθαρτὸν εἶναι, ἀλλ’ εἰ ἄρα, τὰ μέρη μόνα τῶν ἐναντίων εἰς ἄλληλα μεταβαλλόντων ὡς καὶ ἐπὶ τῶν ὑπὸ σελήνην. εἴτε οὖν μία ἡ ὕλη, τοσοῦτον αὐτῷ μόνον ἐκ τῶν αὐτοῦ λόγων συμβαίνει, τὸ τὰ ἄνω κάτω καὶ τὰ κάτω ἄνω ὥσπερ τοῖς μεθύουσι γινόμενα φαίνεσθαι, ὥστε ἥλιον μὲν ἐνταῦθα, ἄνθρωπον δὲ ἐν οὐρανῷ, καὶ τὰ οὐράνια μετὰ τῶν ἐνθάδε φύεσθαι· καίτοι τί ἂν εἴη τούτων ἀτοπώτερον; εἴτε ἡ τοῦ οὐρανοῦ ὕλη μία οὖσα πάντα δύναται τὰ ἐκεῖ εἴδη καταδέξασθαι, ἢ μάτην δύναται ἤ ποτε μεταβάλλει καὶ ἐκεῖνα εἰς ἄλληλα. καίτοι οὐδὲ οὕτως αὐτῷ τὸ σπουδαζόμενον ἐκβήσεται τὸ φθαρτὸν τὸν κόσμον ἀποδεικνύναι· οὐδὲ γὰρ τὸ ὑπὸ σελήνην ἀνάγκη ποτὲ μὴ εἶναι, ἐπειδὴ τὰ μέρη αὐτοῦ περὶ τὴν ὑποκειμένην ὕλην μεταβάλλει εἰς ἄλληλα. ἔνθα γὰρ ἡ ἄλλου φθορὰ ἄλλου γένεσίς ἐστι, τίς μηχανὴ τὸ τοιοῦτο σύστημα φθαρῆναι; πόσῳ κάλλιον οὖν ἦν καὶ τῷ δημιουργῷ θεῷ μᾶλλον προσῆκον τὸ λέγειν, τὰ μὲν προσεχῶς ὑπ’ αὐτοῦ παραγόμενα ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχοντος καὶ μήτε κατ’ οὐσίαν μεταβαλλομένου μήτε κατὰ δύναμιν μήτε κατ’ ἐνέργειαν ἀίδια εἶναι, ἵνα μὴ ποτὲ μὲν κοσμοποιὸς ᾖ, ποτὲ δὲ ἀργὸς καὶ ἄγονος καὶ ἔρημος ἀπολείπηται, τὸ δὲ διὰ τῶν ἀιδίων καὶ ἀιδίως κινουμένων αὐτοῦ δημιουργημάτων γινόμενον τὸ ὑπὸ σελήνην μέρη μὲν ἔχειν γινόμενα καὶ φθειρόμενα, ἵνα καὶ τὸ ἔσχατον τοῦ κόσμου γένεσιν σχῇ διὰ τὴν τοῦ δημιουργοῦ ἀγαθότητα, ἀεὶ δὲ ὢν αὐτὸς ἐμηχανήσατο καὶ τοῦτο ἀίδιον εἶναι τῷ τὴν ἄλλου φθορὰν ἄλλου γένεσιν εἶναι ἐνδελεχῆ ποιήσας τὴν γένεσιν. [5]

in Ph 10 13[1] ἐν δὲ τῷ τρίτῳ αὐτοῦ ἐπιχειρήματι τῷ Πλάτωνι συνέπεσθαι δοκῶν ἀποδεικνύναι πειρᾶται, ὅτι τὰ οὐράνια οὐκ ἔστιν ἀπειροδύναμα τῇ αὐτῶν φύσει, κἂν μὴ φθείρηται δυνάμει κρείττονι τῆς ἑαυτοῦ φύσεως συνεχόμενα. “εἰ γὰρ σύνθετα, φησίν, ἔστι τὰ οὐράνια, τὰ δὲ σύνθετα λόγον ἔχει λύσεως, τὰ δὲ λόγον ἔχοντα λύσεως λόγον ἔχει φθορᾶς (ἡ γὰρ διάλυσις τῶν στοιχείων φθορὰ τοῦ συνθέτου ἐστί, τὸ δὲ λόγον ἔχον φθορᾶς οὐκ ἔχει δύναμιν ἄπειρον), τὰ ἄρα οὐράνια ὅσον ἐπὶ τῇ αὐτῶν φύσει οὐκ ἔστιν ἀπειροδύναμα.” ἀλλ’ ὅπως ὁ Πλάτων τῆς λύσεως ἔχοντα τὸν λόγον φησὶ τὸν δημιουργὸν μὴ λύειν τὸ καλῶς ὑπ’ αὐτοῦ ἁρμοσθέν, μετ’ ὀλίγον εἰσόμεθα. “καὶ οἱ μὴ ἐκ τῶν τεττάρων δὲ στοιχείων, φησὶν οὗτος, λέγοντες τὸν οὐρανόν, ἀλλ’ ἐκ τοῦ πέμπτου σώματος, καὶ οὗτοι σύνθετον αὐτὸν λέγουσιν ἐξ ὑποκειμένου μὲν τοῦ πέμπτου σώματος, εἴδους δὲ τοῦ ἡλιακοῦ ἢ σεληνιακοῦ. καὶ εἰ τὰ πάντων εἴδη, φησίν, ἀφέλοι τις, δῆλον ὅτι τὸ τριχῇ διαστατὸν αὐτῶν καταλείψει μόνον, καθ’ ὃ οὐδὲν οὐδενὸς τῶν οὐρανίων διοίσει οὐδὲ τῶν παρ’ ἡμῖν σωμάτων, ὥστε καὶ τὰ οὐράνια συνθέσεως ἔχοντα λόγον, καὶ λύσεως ἕξει καὶ φθορᾶς. καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἀπειροδύναμα, κἂν μηδέποτε φθείρηται κατὰ Πλάτωνα κρείττονι δεσμῷ τῆς αὐτῶν φύσεως, τῇ βουλήσει τοῦ θεοῦ, συνεχόμενα.” καὶ ἐκ τούτου τοίνυν τοῦ ἐπιχειρήματος δῆλός ἐστι διὰ κενὴν δόξαν καὶ τῆς ἐξ ἀρχῆς ἑαυτοῦ προθέσεως ἐπιλαθόμενος.

προῦκειτο μὲν γὰρ αὐτῷ γενητὸν καὶ φθαρτὸν ἀποδεῖξαι τὸν οὐρανόν. νῦν δὲ ἐνδίδωσι διὰ μὲν τὴν αὐτοῦ φύσιν πεπερασμένην ἔχειν δύναμιν αὐτὸν καὶ φθαρτόν, διὰ δὲ τὴν τοῦ θεοῦ βούλησιν ἄλυτον διαμένειν καὶ ἄφθαρτον. καὶ δῆλον ὅτι οὐκ ἂν ἡ τοῦ θεοῦ βούλησις τῷ μὴ ἐπιτηδείως ἔχοντι δέξασθαι τοῦτο τὸ ἀγαθὸν ἐδωρεῖτο, ἀλλὰ κἂν τὴν ἄπειρον ἅμα ὅλην κινητικὴν δύναμιν ὁ οὐρανὸς οὐκ ἔχῃ κινητὸς ὢν αὐτὸς καὶ πεπερασμένος, ἀλλὰ πρός γε τὸ ἐπ᾽ ἄπειρον κινεῖσθαι πέφυκεν. ἀλλ᾽ οὐδὲ σύνθετον καλῶς ὑπέθετο τὸ πέμπτον σῶμα οὕτως ὡς λύσεως ἔχον λόγον· ἐκεῖνα γὰρ λύσεως ἔχει λόγον, ὅσα ὑποκείμενον ἔχει μὴ στέγον τὰ εἴδη καὶ ἐξ ἀντικειμένων συνέστηκεν εἰδῶν τῶν εἰς ἄλληλα μεταβαλλόντων· τὰ δὲ οὐράνια τὸ κυκλοφορητικὸν εἶδος ἔχει μὴ ἔχον ἑαυτῷ ἐναντίον, ἐπειδὴ μηδὲ τῇ κύκλῳ κινήσει ἔστιν ἐναντία κίνησις, ὡς ἔδειξεν ἐν τῷ πρώτῳ τῆς Περὶ οὐρανοῦ ὁ Ἀριστοτέλης. πρὸς ἃς ἀποδείξεις ἀντειρηκότα τοῦτον ἀπέδειξα ὡς οἶμαι μηδὲν τῶν ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους εἰρημένων νενοηκότα. [35]

in Ph 10 1332

Εἶτα ἐπιχειρεῖ δεικνύναι, ὅτι καὶ τῶν στοιχείων αἱ ὁλότητες καὶ τὰ οὐράνια πεπερασμένης εἰσὶ δυνάμεως. καὶ τοῦτο μὲν οὐδὲν ἄτοπον, εἴπερ πεπερασμένα ὄντα μὴ ἔχει ὅλην ἅμα ἄπειρον δύναμιν· ἐκεῖνο δὲ ἀτοπώτατον τὸ νομίζειν ταὐτὸν εἶναι τὸ φθαρτὸν τῷ μὴ ἔχειν τὴν ἄπειρον ἅμα ὅλην δύναμιν. λέγει οὖν ἐν τῇ Φυσικῇ ἀκροάσει δεδεῖχθαι, ὅτι οὐ τὸ τυχὸν εἶδος ἐν τῷ τυχόντι μεγέθει ὑφίσταται οὔτε σύνθετον οὔτε ἁπλοῦν (οὔτε γὰρ ἄνθρωπος δακτυλιαῖος οὔτε κώνωψ πηχυαῖος γένοιτο ἄν, ἀλλ᾽ οὐδὲ ὕδωρ ἐν τῷ τυχόντι μεγέθει ὑφίσταται), ἀλλ᾽ ὅταν εἰς τοσοῦτον κατατμηθῇ τὸ ὕδωρ, ὡς ἔλαττον εἶναι τὸ γενόμενον ἐκ τῆς τομῆς μέγεθος τοῦ πεφυκότος εἶδος ὕδατος καταδέξασθαι, ἀπόλλυται τὸ ὕδωρ, ὡς ὅταν ἄκρῳ δακτύλῳ ὕδατος ἐφαψάμενοι τὴν ἰκμάδα ἐκείνην ἐξαπλοῦντες καὶ παρατρίβοντες καὶ εἰς βραχύτατα διαιροῦντες τὸ εἶδος τοῦ ὕδατος ἀφανίζωμεν. “ἐντεῦθεν οὖν, φησί, δειχθήσεται, ὅτι οὐδὲ αἱ τῶν στοιχείων ὁλότητες ἀπείρου μετέχουσι δυνάμεως. ὁρῶμεν γάρ, ὅτι ὅσῳ μειοῦται τὰ τῶν στοιχείων μεγέθη, ταχύτερον ὑφίσταται τὴν φθοράν, ὅσῳ δὲ παραύξεται, βραδύτερον. ὑποκείσθω οὖν τὸ κυαθιαῖον ὕδωρ ἐνιαυτὸν ἕνα δυνάμενον διαμένειν. οὐκοῦν ἕκαστον τῶν ἰσομεγέθων ὑδάτων τὸν αὐτὸν ἀρκέσει χρόνον. ἀλλὰ μὴν ἐπειδὴ καὶ ὅλως ὁ τοῦ ὕδατος ὄγκος πεπερασμένος ἐστί, καταμετρηθήσεται δηλονότι ὁ πᾶς ὄγκος ὑπὸ τοῦ κυάθου. καὶ διαιρεθήσεται ὅλον τὸ ὕδωρ εἰς κυάθους πεπερασμένους τὸν ἀριθμόν. ἀλλὰ μὴν ἕκαστον τῶν μορίων πεπερασμένης ἐστὶ δυνάμεως· καὶ τὸ ἐκ πάντων ἄρα συγκείμενον πεπερασμένης ἔσται δυνάμεως· τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. δέδεικται ἄρα, φησί, διὰ τούτων, ὅτι τέως τῶν τεττάρων στοιχείων ἕκαστον κατὰ τὴν ὁλότητα τὴν αὐτοῦ πεπερασμένης ἐστὶ δυνάμεως.” ταῦτα αὐτοῦ λέγοντος ἐπ᾽ αὐτῶν σχεδὸν τῶν ῥημάτων ἐπιστῆσαι χρή, πρῶτον μὲν τίνα αὐτῷ παρέσχε χρείαν προληφθὲν τὸ μὴ τὸ τυχὸν εἶδος εἰς τὸ τυχὸν μέγεθος ἐγγίνεσθαι· οὐ γὰρ ἐδεῖτο τούτου ἡ τοῦ κυαθιαίου ὕδατος ὑπόθεσις, ὅτι ἂν διαιρεθῇ τὸ ὕδωρ εἰς κυάθους, ὧν ἕκαστος ἐνιαυτὸν διαρκεῖ, καὶ τὸ ὅλον ἐνιαυτὸν διαρκέσει· οὐ γὰρ συντίθεται ὁ χρόνος τῶν κυάθων διαιρεθέντων. καὶ τοῦτο μὲν πρὸς τὸ σαθρὸν εἰρήσθω τῆς ὑποθέσεως. ἐννοεῖν δὲ χρή, ὅτι τὸ ὕδωρ ὅλον ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ φθειρόμενον ὑποθέμενος τὴν ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ τῶν ἄλλων στοιχείων εἰς τὸ ὕδωρ μεταβολὴν οὐκ ἐλογίσατο. καίτοι εἰ ὥσπερ τὰ μέρη τοῦ ὕδατος φθειρόμενα εἰς ἄλλα μεταβάλλει στοιχεῖα, οὕτω καὶ τὰ τῶν ἄλλων στοιχείων μέρη εἰς τὸ ὕδωρ, καὶ τοῦτο ἐνδελεχὲς καὶ ἀίδιόν ἐστι διὰ τὸ τὴν ἄλλου φθορὰν ἄλλου γένεσιν εἶναι, καὶ ἡ τῆς φθορᾶς καὶ γενέσεως αἰτία τοῖς τῇδε κίνησις ἡ κατὰ τὸν λοξὸν μάλιστα κύκλον ἀίδιός ἐστι, πῶς δυνατὸν φθαρῆναι τὰς τῶν στοιχείων ὁλότητας; οὗτος δὲ ὡς τοῦτο δείξας ἀραρότως ἐπήγαγεν, ὅτι τῇ αὐτῇ ἐπιχειρήσει δείξομεν καὶ τὰ οὐράνια πάντα πεπερασμένης ὄντα δυνάμεως, καίτοι μηδὲ ἐπιχείρησιν τὴν αὐτὴν ἐπάγων. [40]

in Ph 10 1333

λέγει γάρ, ὅτι οὐδὲν τῶν οὐρανίων εἰδῶν ἐν τῷ τυχόντι μεγέθει συνίστασθαι πέφυκεν οὐδὲ ὁ ὅλος κόσμος, ᾧ πρότερον οὐ συνεχρήσατο. “εἰ οὖν πᾶν σῶμα, φησίν, ἐπ’ ἄπειρόν ἐστι διαιρετόν, σώματα δὲ καὶ τὰ οὐράνια, καὶ αὐτὰ δήπουθεν ἐπ’ ἄπειρόν ἐστι διαιρετὰ τῷ ἰδίῳ λόγῳ, καθ’ ὃ διαστατά ἐστι, κἂν μὴ διαιρῆται, ὡς καὶ ἡ ὕλη ἀνείδεός ἐστι τῷ ἰδίῳ λόγῳ, κἂν μηδέποτε χωρὶς εἴδους ᾖ. καὶ τὸ τριχῇ διαστατὸν ἄποιόν ἐστι τῷ ἰδίῳ λόγῳ, κἂν μηδέποτέ ἐστι χωρὶς τῆς ποιότητος, τὸ δὲ ἐπισυμβὰν ἔξωθεν εἶδος τοῦ μὴ διαιρεῖσθαι ἢ δυσδιαίρετα εἶναι ἢ καὶ ἡμῖν ἀδιαίρετα ὡς ἐπὶ τοῦ ἀδάμαντος αἴτιόν ἐστιν. εἰ οὖν σώματα ὄντα τὰ οὐράνια τῷ μεγέθη εἶναι ἐπ’ ἄπειρόν ἐστι διαιρετά, εἰ τῷ λόγῳ τις αὐτὰ διέλοι, ὡς καὶ τῷ λόγῳ τῆς ὕλης τὰ εἴδη χωρίζομεν, δῆλον ὅτι ἥξει ἡ τομὴ εἰς μέγεθός τι τοιοῦτον, ἐν ᾧ τῶν εἰδῶν ἐκείνων οὐδὲν ὑποστήσεται. οὐκοῦν ἅμα τῇ τοιαύτῃ διαιρέσει φθαρήσεται τὰ εἴδη. εἰ οὖν, καθὸ σώματα τῷ ἰδίῳ λόγῳ τῆς φύσεως διαίρεσιν ἐπιδεχόμενα, ταῦτα φθορὰν ἐπιδέχεται, τῆς ἡμετέρας ἐπινοίας τὰ δυνάμει αὐτοῖς προσόντα εἰς ἐνέργειαν ἀγούσης, οὐδὲν δὲ τῶν λόγον ἐχόντων φθορᾶς ἀπειροδύναμόν ἐστι κατὰ φύσιν, οὐδὲ τῶν οὐρανίων ἄρα σωμάτων οὐδὲν κατὰ τὴν αὐτοῦ φύσιν ἀπειροδύναμον ἔσται. τὸ γὰρ φύσει ἀπειροδύναμον οὐδὲ λόγον ἔχον φθορᾶς οὐδὲ κατὰ ψιλὴν ἐπίνοιαν ὑποτοπηθείη ἂν φθειρόμενον ὡς ἐπὶ τῶν πάντῃ ἁπλῶν καὶ κεχωρισμένων τῆς πρὸς τὰ σώματα σχέσεως. οὐδὲ φαντασθῆναι γὰρ δυνάμεθα, τίς ἔσται λόγος φυσικός, καθ’ ὃν ἐπινοηθείη 〈ἂν〉 φθειρόμενα. τὸ γὰρ ζητούμενον νῦν τοῦτό ἐστι, τίς ὁ κατὰ φύσιν ἑκάστου λόγος, οὐ μὴν τί παρὰ τῆς ἐξῃρημένης αἰτίας τισὶ προσγίνεται, ὥστε κἂν συγχωρηθείη τὰ οὐράνια τῇ τοῦ θεοῦ βουλῇ συνεχόμενα μὴ φθείρεσθαι, ἀλλ’ οὐχὶ καὶ αὐτὰ κατὰ τὴν ἰδίαν φύσιν τὸν τῆς φθορᾶς οὐκ ἐπιδέξεται λόγον· φθορᾶς δὲ ἔχοντα λόγον οὐκ ἔστιν ἀπειροδύναμα. πόθεν γάρ; ὅτι ὁ λόγος τῆς φθορᾶς οὗτος ὁ τῇ ἡμετέρᾳ καταληφθεὶς ἐπινοίᾳ οὐχ ἥξει ποτὲ καὶ εἰς ἐνέργειαν. τὸ γὰρ μηδὲν αὐτὰ νῦν τῶν εἰς φθορὰν ἀγόντων ὑπομένειν οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις τοῦ καὶ φύσει εἶναι αὐτὰ ἄφθαρτα, ὡς ἐδείξαμεν ἐν τῷ τετάρτῳ Τῶν πρὸς Ἀριστοτέλη.” Ταῦτα τοσαῦτα παρεθέμην, ἵνα καὶ τὴν ἕξιν τοῦ ἀνδρὸς τούτου παραδείξω τοῖς ἐντυγχάνουσι καὶ φανερὸν ἔτι μᾶλλον ποιήσω, ὅτι ταὐτὸν οὗτος νομίζει τὸ πεπερασμένην ἔχειν δύναμιν καὶ τὸ φθαρτὸν εἶναι, τοῦ ἐπ’ ἄπειρον τὸ εἶναι ἔχοντος οὐδὲ ἔννοιαν λαβών. ἔτι δὲ οὐδὲ ὅπως λέγεται τὸ πᾶν σῶμα ἐπ’ ἄπειρον εἶναι διαιρετόν, οὗτος φαίνεται γινώσκων. λέγεται δὲ τοῦτο πρὸς τοὺς ἐξ ἀτόμων συνεστάναι τὰ σώματα λέγοντας. καὶ δείκνυσιν, ὅτι πᾶν σῶμα διαστατόν τέ ἐστι καὶ μεριστὸν καὶ μέρη ἔχει καὶ αὐτὸ τοιαῦτα καὶ οὐ σύγκειται ἐξ ἀτόμων. τὸ οὖν ἐπ’ ἄπειρον διαιρετὸν οὐχ ὡς διαιρούμενον παντελῶς καὶ ἀπολῦον τὴν ἑαυτοῦ συνέχειαν λέγεται· οὐ γὰρ ἂν εἴη ἔτι ἐπ’ ἄπειρον διαιρετόν, ἀλλ’ ὡς πᾶν τὸ λαμβανόμενον εἰς μέρη διῃρημένον οὐκ ἀπεσπασμένα ἀλλήλων, ἀλλὰ τῇ διαστάσει κεχωρισμένα καὶ διῃρημένα· οὐ μέντοι ὡς τεμνόμενα καὶ ἀποσπώμενα ἀλλήλων. [5]

in Ph 10 133 κἂν γὰρ μὴ ἀποσπᾶταί ποτε, μεμέρισται ὅμως τὰ σώματα τῇ διαστάσει καὶ διῄρηται εἰς μέρη. τὸ μὲν γὰρ καθ’ αὐτὸ ἀσώματον ἀδιάστατον ὂν ὅλον ὅλῳ ἑαυτῷ ἐφαρμόττει καὶ οὐ διῄρηται εἰς μέρη, τὸ δὲ σῶμα διαστὰν διέρριπται τοῖς μέρεσιν ἄλλου ἀλλαχοῦ γεγονότος καὶ διῄρηται οὕτω. καὶ τοῦτό ἐστι τὸ ἐπ’ ἄπειρον διαιρετὸν τῶν σωμάτων κοινῶς πᾶσι τοῖς σώμασιν ὑπάρχον καθὸ σώματα· κἂν γὰρ μὴ εἶχε φύσιν ἀποτμηθῆναί ποτε τὰ δεξιά μου ἐκ τῶν ἀριστερῶν, διῄρηται ὅμως ἀπ’ ἀλλήλων καὶ διώρισται καὶ μεμέρισται κατ’ ἐνέργειαν. ἀλλὰ τὰ μὲν παθητὰ λοιπὸν σώματα καὶ τέμνεσθαι πέφυκεν εἰς τμητὰ καὶ αὐτὰ σώματα, τὰ δὲ ἀπαθῆ οὐ τέμνεται μὲν οὔτε λόγῳ οὔτε ταῖς τῶν σωφρονούντων ἐννοίαις, διῄρηται μέντοι, καὶ μεμέρισται κατ’ ἐνέργειαν καὶ ταῦτα τῇ διαστάσει τῇ σωματικῇ καίτοι συνεχῆ μένοντα. οὗτος δὲ ἀκούσας, ὅτι πᾶν σῶμα διαιρετόν ἐστι, μᾶλλον δὲ παρακούσας, τῇ ἑαυτοῦ ἐπινοίᾳ τὰ οὐράνια κατέτεμεν εἰς σμικρότατα. καὶ μανικὸν μὲν καὶ τοῦτο καὶ παράφρον πλὴν ἧττον τοῦ τὴν ἐπίνοιαν αὐτοῦ τὴν τοιαύτην καὶ εἰς ἐνέργειαν ἄγειν ἀξιοῦν. “φθοράν, γάρ φησιν,

ἐπιδέχεται, τῆς ἡμετέρας ἐπινοίας τὰ δυνάμει αὐτοῖς προσόντα εἰς ἐνέργειαν ἀγούσης.” εἰ οὖν τὸ ἐπ᾽ ἄπειρον τῶν σωμάτων διαιρετὸν οὐκ ἀναγκάζει ποτὲ εἰς σμικρότατα κατατέμνεσθαι τὰ οὐράνια, οὐδὲ τὸ εἶδος ἀποβάλλειν ἀνάγκη οὐ μόνον διὰ τὴν τοῦ θεοῦ βούλησιν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν αὐτῶν φύσιν. καὶ γὰρ ἡ τοῦ θεοῦ βούλησις οὐ τοῖς τυχοῦσιν, ἀλλὰ τοῖς ἐπιτηδείως ἔχουσι τὰ ἀγαθὰ χορηγεῖ. καὶ τούτῳ δὲ ἐφιστάνειν ἄξιον, ὅτι ὅσα ἂν οὕτως φαντασθείη, καὶ γίνεσθαι νομίζει δυνατὸν εἶναι· “τῶν γὰρ ἀσχέτων, φησί, πρὸς τὰ σώματα καὶ κατὰ φύσιν ἀφθάρτων ὄντων οὐδὲ φαντασθῆναι δυνάμεθα φθοράν”. καὶ λέγοι ἂν κατὰ τὴν σὺν ἀντιθέσει αὐτοῦ ἀντιστροφήν, ἣν καὶ αὐτὴν ἀγνοεῖ, ὅτι ὧν φαντασθῆναι δυνάμεθα φθοράν, ταῦτα οὐκ ἔστι κατὰ φύσιν ἄφθαρτα· τοσαύτην οὗτος δύναμιν ταῖς ἑαυτοῦ φαντασίαις ἀποδέδωκε. καὶ τί θαυμαστόν, εἰ τὸν οὐρανὸν δυνάμενος φαντασθῆναι φθαρτόν, εὐθὺς αὐτὸν καὶ φθείρεσθαι διατείνεται, ὁπότε καὶ πρὸς τὸν θεὸν ταύτην πέπονθε τὴν παράνοιαν; τὸν δὲ τῆς λύσεως τῶν οὐρανίων ἐν τῷ δημιουργῷ λόγον ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος ῥηθέντα μὴ νοήσας πῶς λέγεται, ἀλλ᾽ εἰς τὸν τῆς φθορᾶς μεταλαβὼν λόγον καὶ διὰ τοῦτο φθείρεσθαι τὸν οὐρανὸν φανταζόμενος ἀπαυθαδίζεται λοιπὸν πρὸς αὐτὸν τὸν οὐρανόν, “πόθεν”; λέγων “ὅτι ὁ λόγος τῆς φθορᾶς οὗτος ὁ τῇ ἐπινοίᾳ τῇ ἡμετέρᾳ καταληφθεὶς οὐχ ἥξει ποτὲ καὶ εἰς ἐνέργειαν”. οὐδὲν γὰρ αὐτὸν δυσωπεῖ τὸ μέχρι νῦν μηδὲν αὐτὸν παθεῖν τοῖς φθαρτοῖς ὅμοιον. ἀλλ᾽ ὅσα μὲν περὶ τούτου γέγραφεν, ὥς φησιν, ἐν τῷ τετάρτῳ Τῶν πρὸς Ἀριστοτέλη, τὸ πρῶτον τῆς Περὶ οὐρανοῦ βιβλίον ἐξηγούμενος ἐγὼ κατὰ τὸ δυνατὸν περιέκρουσα. [40]

in Ph 10 1335 καὶ νῦν δὲ πρὸς αὐτὸν ῥητέον, ὅτι τὰ γινόμενα καὶ φθειρόμενα τὸν μετὰ τὴν ἀκμὴν χρόνον ἄχρι τῆς τελευτῆς ἢ ἴσον ἔχει τῷ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς μέχρι τῆς ἀκμῆς χρόνῳ ἢ πλείονα. ὁ τοίνυν οὐρανὸς πρὸ ἑξακισχιλίων καὶ πρὸς ἐνιαυτῶν, ὡς οὗτος οἴεται, γεγονὼς καὶ ἐπ᾽ ἐσχάτοις ὢν ἤδη τῶν ἡμερῶν, ὡς καὶ τοῦτο πάντως αὐτὸν ἀρέσκει, πῶς οὐδὲν παρακμαστικὸν καὶ πρὸς φθορὰν ὀδεῦον ἡμῖν ἐνεδείξατο; καίτοι κἂν μηδὲν ἄλλο, πάντως γε κατὰ τὴν κίνησιν ἀργότερος ὤφελε νοεῖσθαι κατὰ τὸ ἔσχατον γῆρας τυγχάνων. καίτοι οὔτε τὰς ἡμέρας οὔτε τὰς νύκτας οὔτε τὰς ὥρας μακροτέρας ποιεῖ νῦν, ὡς δηλοῦσιν αἱ πράξεις αἱ ἐν αὐταῖς καὶ γεωργίαι καὶ ὁδοιπορίαι καὶ πλοῖ πρὸς τὰς πάλαι γινομένας παραβαλλόμεναι. τὸ γὰρ ἡμερήσιον τῆς ὁδοῦ διάστημα καὶ νῦν τὸ αὐτό ἐστι καὶ βόες ἐφ᾽ ἡμέρᾳ τὰ αὐτὰ ἀροῦσιν ἢ καὶ ἐλάττονα, καὶ τὰ ὑδρεῖα τῶν ὡροσκοπίων ταῖς αὐταῖς μεθόδοις γινόμενα τοσοῦτον εἰσάγουσι καὶ ἐξάγουσιν ὕδωρ καθ᾽ ἑκάστην ὥραν ὅσον καὶ πρότερον. Ἀλλ᾽ ἐπὶ τὸ λοιπὸν αὐτοῦ καὶ τέταρτον, ὥς φησι, τῶν ἐπιχειρημάτων ἰτέον, δι᾽ οὗ βούλεται δεικνύναι, ὅτι τὸ οὐράνιον σῶμα οὐκ ἔστιν ἀπειροδύναμον. καὶ τοῦτο μὲν ἀληθὲς καὶ κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην τὸ ὅλον ἅμα ὂν ἀπειροδύναμον παντὸς σώματος ἀποφάσκοντα, τὸ μέντοι ἐπ᾽ ἄπειρον κινεῖσθαι καὶ εἶναι τῷ κυκλοφορητικῷ σώματι ἀπονέμοντα. οὗτος δὲ τὸ ἀπειροδύναμον ἀναιρῶν ὡς τὸ ἀίδιον, τὸ φθαρτὸν εὐθὺς ἀντεισάγειν νομίζει. λέγει οὖν, ὅτι εἰ ἀπειροδύναμόν ἐστι τὸ οὐράνιον, ἀνάγκη τῶν μερῶν ἕκαστον ἢ ἄπειρον δύναμιν ἔχειν ἢ πεπερασμένην. “ἀλλ᾽ ἄπειρον, φησίν, οὐκ ἔχει, τὸ γὰρ ἀπειροδύναμον αὐταρκές ἐστι. τῶν δὲ τοῦ οὐρανοῦ μερῶν ἕκαστον καὶ τῶν ἄλλων μερῶν δεῖται πρὸς τὸ εἶναι καὶ τοῦ ὅλου, εἴπερ τῶν πρός τι τὰ μέρη· τοῦ ὅλου γὰρ μέρη, καὶ ἀλλήλοις δὲ τῶν οἰκείων δυνάμεων μεταδιδόασιν, ὡς δηλοῖ μάλιστα ἡ σελήνη καὶ ἡ εἰς τὰ τῇδε σύμμικτος αὐτῶν ἐνέργεια. εἰ οὖν μὴ αὐτάρκη, φησίν, οὐδὲ ἀπειροδύναμα τὰ μέρη.” καὶ ἄλλως δὲ τοῦτο οἴεται δεικνύναι. εἰ γὰρ τῶν μερῶν ἕκαστον ἀπειροδύναμόν ἐστι, “τὸ ὅλον, φησίν, ἢ ἴσην ἕξει ἑκάστῳ τῶν μερῶν δύναμιν ἢ μείζονα. ἀλλ᾽ εἰ μὲν μείζονα, ἔσται τοῦ ἀπείρου τι μεῖζον, ὅπερ ἀδύνατον, καὶ ἄλλως συμβήσεται τὸ αὐτὸ μέρος ἄπειρόν τε εἶναι καὶ πεπερασμένον· ἄπειρον μὲν διὰ τὴν ὑπόθεσιν, πεπερασμένον δέ, καθὸ ὑπό τινος ὑπερβάλλεται. ἀλλὰ καὶ τὸ ἴσην τῷ μέρει τὸ ὅλον δύναμιν ἔχειν ἀδύνατον. ὁρᾶται γὰρ ἐναργῶς πανταχοῦ τὸ ὅλον ἑκάστου τῶν μερῶν δυναμικώτερον. κἂν γὰρ ἡ ψυχρὰ ποιότης ἡ αὐτή ἐστιν ἔν τε τῷ

μέρει τοῦ ὕδατος καὶ ἐν τῷ ὅλῳ, ἀλλ᾽ ἡ συνεκτικὴ τοῦ εἶναι δύναμις οὐχ ἡ αὐτή. ἀλλ᾽ ὅσῳ μεγαλομερέστερά ἐστι τὰ σώματα, τοσούτῳ μᾶλλον διαρκεῖ. εἰ οὖν μὴ ἔστιν ἄπειρος ἡ ἑκάστου τῶν μερῶν δύναμις, πεπερασμένη ἐστίν· ὥστε καὶ τὸ ὅλον πεπερασμένον· τὸ γὰρ ἐκ πεπερασμένων μερῶν καὶ ἀριθμῷ καὶ δυνάμει συγκείμενον ἀπειροδύναμον εἶναι ἀδύνατον· λείπεται ἄρα, φησίν, καὶ τὸν ὅλον οὐρανὸν καὶ τῶν αὐτοῦ μερῶν ἕκαστον πεπερασμένης εἶναι δυνάμεως· τοιαῦτα δὲ καὶ τὰ ὑπὸ σελήνην ἅπαντα. [5]

in Ph 10 1336 καὶ πρὸς ταῦτα δὲ συντόμως μὲν τὰ αὐτὰ πάλιν ῥητέον, ὅτι τὴν ἄπειρον δύναμιν τὴν ἅμα ὅλην οὖσαν κινητικήν, ἣν τῷ πρώτως καὶ ἀιδίως κινοῦντι προσεῖναί φησιν ὁ Ἀριστοτέλης, οὔτε τὸ ὅλον κινητὸν ἔχειν οὔτε τὰ μέρη αὐτοῦ δυνατόν. τοῦ δὲ κινεῖσθαι καὶ τοῦ γίνεσθαι ἄπειρον ἔχει δύναμιν οὐχ ἅμα ὅλην. καὶ γὰρ ἡ κίνησις καὶ ἡ γένεσις ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχουσιν, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἐπ᾽ ἄπειρον· κατὰ δὲ τοῦτο ἡ ἀπειρία ὁμοίως καὶ τῷ ὅλῳ καὶ τοῖς μέρεσι προσήκει, εἴπερ μήτε τὸ ὅλον χωρὶς τῶν μερῶν μήτε τὰ μέρη χωρὶς εἶναι δύναται τοῦ ὅλου. καὶ γὰρ καὶ ἐπὶ τῶν ἐπὶ χρόνον τινὰ ἀρκούντων οἷον τῶν ζῴων ὁρῶμεν, ὅτι ἀνάγκη τὸ εἶναι τῶν μερῶν τῷ τοῦ ὅλου εἶναι συμπαρατείνεσθαι, κατὰ δὲ τὴν οὐσίαν τὴν ἑαυτῶν καὶ μὴ ὡς μέρη λαμβανόμενα τινὰ καὶ πολυχρονιώτερα τοῦ ὅλου ἐστίν, ὡς τὰ 〈ὀστᾶ〉 τῆς τῶν ζῴων ὁλότητος· διαλυθείσης γὰρ ἐκείνης τὰ ὀστᾶ ὑπομένει. οὐκ ἔστιν οὖν ἀληθὲς τὴν ἐν τῷ ὅλῳ τοῦ εἶναι παράτασιν ἐκ τοῦ ἑκάστου τῶν μερῶν εἶναι καὶ τῆς ἐν τούτῳ δυνάμεως, 〈ἃ〉 συντεθέντα πολλαπλασίαν ἐν τῷ ὅλῳ τοῦ εἶναι δύναμιν ἀποτίθεσθαι οὕτως, ὡς πολλαπλάσιον τοῦ ὅλου χρόνον ἀρκοῦντος πρὸς τὸ εἶναι, μάλιστα ἔνθα τὸ ὅλον ἐκ τῶν αὐτῶν ἀεὶ μερῶν ἐστιν. ἡ μὲν γὰρ τοῦ ὕδατος καὶ ἑκάστου τῶν στοιχείων ὁλότης ἄλλοτε ἄλλοις μέρεσιν ἐνοῦσα τῷ τὰ μὲν γίνεσθαι τὰ δὲ φθείρεσθαι οὐδὲν θαυμαστὸν εἰ διαρκεστέρα κατὰ τὸ εἶναι τῶν μερῶν ἐστι, τοῦ δὲ οὐρανοῦ τὴν ὁλότητα τοῖς αὐτοῖς ἀεὶ μέρεσι χρωμένην οὐδὲ οὗτος ἂν εἴποι πολυχρονιωτέραν τῶν μερῶν εἶναι. ὁμοίως οὖν ἐπ᾽ ἄπειρον τὸ εἶναι ὑπάρχει καὶ τῷ ὅλῳ καὶ τοῖς μέρεσιν οὐ τῇ τοῦ χρόνου παρατάσει διαφέρον (εἴπερ, ὡς καὶ οὗτος ὁμολογεῖ, πρός τι ὄντα τὰ μέρη καὶ τὸ ὅλον συνυπάρχειν ἀλλήλοις ἀνάγκη), ἀλλὰ τῷ ὁλικωτέρῳ καὶ περιεκτικωτέρῳ τοῦ εἶναι, τάχα δὲ καὶ τοῦ χρόνου. καὶ γὰρ ὁ χρόνος τῶν ὁλικωτέρων ὁλικώτερος, οὐχ ὡς ἐπὶ πλείονα ἔτη παρατεινόμενος, ἀλλ᾽ ὡς συνῃρηκὼς ἐν ἑαυτῷ τοὺς τῶν μερικωτέρων χρόνους, ὥσπερ καὶ τὸ εἶναι τῶν μερῶν ἐν τῷ τοῦ ὅλου εἶναι συνῄρηται. ἀλλ᾽ οὗτος μὲν ἐάσθω λοιπὸν αὐτάρκους οἶμαι τοῖς προκειμένοις καὶ νῦν ἐξετάσεως τυχών. Ἐπιστῆσαι δὲ ἄξιον, ὅτι κἀνταῦθα πάλιν ὁ Ἀριστοτέλης ἐν διαφόροις ὀνόμασι τὰς αὐτὰς ἐννοίας τῷ σφετέρῳ καθηγεμόνι προὐβάλετο. καὶ γὰρ ὁ μὲν Πλάτων τὴν διαφορὰν τοῦ χωριστοῦ τῶν οὐρανίων αἰτίου καὶ αὐτῶν τῶν οὐρανίων ἀπὸ τῆς οὐσίας παραδίδωσι, καθ᾽ ὅσον τὸ μὲν αἴτιον ὄντως ὄν ἐστιν, ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχον καὶ μήτε κατ᾽ οὐσίαν μήτε κατὰ δύναμιν μήτε κατ᾽ ἐνέργειαν κίνησιν ἢ μεταβολὴν ὑφιστάμενον, τὸν δὲ οὐρανὸν σωματικὸν ὄντα καὶ διὰ τοῦτο οὐκ αὐθυπόστατον γινόμενον εἶπεν καὶ οὐκ ὄντως ὄντα· τὸ γὰρ ὄντως ὂν πρότερον τῇ φύσει τοῦ γινομένου ἐστὶ καὶ τὸ αὐθυπόστατον τοῦ τὸ εἶναι ἑτέρωθεν ἔχοντος καὶ τὸ ἀμετάβλητον τοῦ ὁπωσοῦν μεταβαλλομένου. [5]

in Ph 10 1337 καὶ δῆλον ὅτι τὸ ὄντως ὂν καὶ αὐθυπόστατον καὶ ἀμετάβλητον προσεχῶς ὑφίστησι τὸ ἀεὶ γινόμενον ἀλλ᾽ οὐ ποτέ, καὶ τὸ κατ᾽ ἐνέργειαν ἀλλ᾽ οὐ κατ᾽ οὐσίαν μεταβολὴν ὑφιστάμενον, οἷά ἐστι τὰ κατὰ μόνον τὸν τόπον κινούμενα· συνεχὴς γὰρ οὖσα ἡ πρόοδος τὴν κατ᾽ ὀλίγον ὕφεσιν ὑπομένει καὶ οὐκ εὐθὺς εἰς τὸ πάντῃ διεστὼς ὑποβιβάζεται· τὸ δὲ γινόμενον ὑπὸ τοῦ ὄντως ὄντος τοῦ αὐθυποστάτου προσεχῶς, μὴ ὂν αὐτὸ αὐθυπόστατον, ἀλλ᾽ ὑπὸ τοῦ αὐθυποστάτου παραγόμενον (διὸ καὶ γινόμενόν ἐστι καὶ οὐκ ὄν) οὔτε ἅμα ὅλον τὸ εἶναι ὑπὸ τοῦ αἰτίου καταδέχεται (οὐ γὰρ ἂν ἦν ἔτι γινόμενον ἀλλ᾽ ὄν) οὔτε παύεται δεχόμενον διά τε τὴν αὐτοῦ φύσιν, ὅτι μετὰ τὸ ὂν ἀεὶ τὸ γινόμενον ἀεὶ τὴν ὑπόστασιν ἔχει πρὸ τοῦ ποτὲ γινομένου, καὶ διὰ

τὸ παράγον ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἐνεργοῦν εἰς τὸ παραγόμενον. ὥστε πεπερασμένον δέχεται τὸ εἶναι, ἀεὶ δὲ δέχεται· καὶ διὰ τοῦτο ἀνέκλειπτός ἐστιν ἥ τε τοῦ ὄντως ὄντος μετάδοσις καὶ ἡ τοῦ προσεχῶς ὑπ' αὐτοῦ γινομένου μετάληψις· καὶ τὸ οὕτως ἄπειρον ὡς ἐπ' ἄπειρον τοῦτό ἐστι. καὶ ταῦτα δι' ὀλίγων ῥημάτων ἐσήμανεν ὁ Πλάτων τὸν δημιουργὸν ἐν Τιμαίῳ παραγαγὼν πρὸς τοὺς οὐρανίους θεοὺς δημηγοροῦντα καὶ λέγοντα· "θεοὶ θεῶν, ὧν ἐγὼ δημιουργὸς πατήρ τε ἔργων, ἄλυτα ἐμοῦ γε ἐθέλοντος. τὸ μὲν οὖν δὴ δεθὲν πᾶν λυτόν, τό γε μὴν καλῶς ἁρμοσθὲν καὶ ἔχον εὖ λύειν ἐθέλειν κακοῦ. δι' ἃ καὶ ἐπείπερ γεγένησθε, ἀθάνατοι μὲν οὐκ ἐστὲ τὸ πάμπαν, οὔ τι μὲν δὴ λυθήσεσθέ γε οὐδὲ τεύξεσθε θανάτου μοίρας, τῆς ἐμῆς βουλήσεως μείζονος ἔτι δεσμοῦ καὶ κυριωτέρου λαχόντες ἐκείνων, οἷς ὅτε ἐγίνεσθε ξυνεδεῖσθε." λέγει δὲ ταῦτα, μᾶλλον δὲ πληροῖ δημιουργικῶν νοήσεων τὰς δυναμένας οὐσίας ἐν τῷ κόσμῳ νοεῖν τὴν ἐν τῷ πατρὶ τῶν ὅλων προϋπάρχουσαν διακόσμησιν· αὗται δέ εἰσι προσεχῶς μὲν ἑνιαῖαι καὶ νοεραί, ἤδη δὲ καὶ αἱ τούτων τῶν νόων ἐξηρτημέναι ψυχαὶ κατὰ τὴν μίαν παντὸς τοῦ ἀσωμάτου συνάρτησιν καθ' ἕκαστον θεόν. πρὸς τούτους οὖν λέγει "θεοὶ θεῶν". καὶ ὁ μὲν λόγος ποίησίς ἐστι δημιουργική, θεοὺς δὲ ποιεῖ θεῶν τοὺς ἀσωμάτους τῶν σωματικῶν, ὅτι προφανέστερον μὲν θεοὶ καλοῦνται τὰ τῶν οὐρανίων θεῶν περιπολοῦντα ἀγάλματα διὰ τὴν ὀξεῖαν κίνησιν θεοὶ κληθέντες. θεῶν δὲ τούτων θεοὶ οἱ τὰς ἀρχικὰς αὐτῶν αἰτίας ἀσωμάτως καὶ νοερῶς προβαλόμενοι. [35]

in Ph 10 1338 πᾶς γὰρ θεὸς ἀρχή τινός ἐστι θεότητος· θεῶν δὲ τῶν αἰσθητῶν δημιουργὸς εἶναί φησι καὶ πατὴρ τῶν ἐν αὐτοῖς ἔργων· δημιουργεῖται γὰρ καὶ δι' ἐργασίας ἀποτελεῖται τὸ σωματικὸν πᾶν. λέγει δὲ τὸ "δεθὲν πᾶν" τὸ σωματικὸν ὡς ὁρατὸν καὶ ἁπτὸν ὑπάρχον καὶ διὰ τοῦτο ἐκ πυρὸς καὶ γῆς καὶ τῶν μεταξὺ στοιχείων συγκείμενον καὶ δεδεμένον τῷ τῆς ἀναλογίας δεσμῷ· τοῦτον γὰρ αὐτὸς ἄριστον δεσμὸν εἶπεν τῆς τῶν σωμάτων συνθέσεως. λυτὸν δέ πως πᾶν τὸ δεθέν, ἢ ὅτι λύσις μὲν τῶν συγκειμένων ἡ τῶν ἁπλῶν διάκρισις, ἥτις ἐν τῷ δημιουργῷ μόνῳ προϋπάρχει κατὰ τὴν ἐν αὐτῷ τῶν ἁπλῶν στοιχείων αἰτιώδη περιοχήν· διὸ καὶ αὐτῷ μόνῳ τῷ δημιουργῷ φησιν αὐτὰ λυτὰ εἶναι. εἰ γὰρ τὰ τῶν οὐρανίων ἐν τοῖς νοεροῖς στοιχεῖα ἥνωται μὲν διὰ τὴν νοητὴν ἕνωσιν, διακέκριται δὲ διὰ τὴν νοερὰν καθαρότητα, ἀλλαχοῦ δὲ οὐδαμοῦ διακέκριται, εἰκότως ἐν αὐτῷ τὸν λόγον τῆς λύσεως, τουτέστι τῆς διακρίσεως, προϋπάρχειν φησί, μὴ μέντοι λύεσθαι καλῶς ἡρμοσμένα· ἡρμόσθη γὰρ κατὰ τὴν ἐν τῷ δημιουργῷ τοῦ κοσμικοῦ παραδείγματος ἁρμονίαν. ὑμεῖς οὖν, φησίν, "ἐπείπερ γεγένησθε", τουτέστιν ἐπειδὴ τὴν σωματικὴν ἰδιότητα προεβάλεσθε σύνθετόν τε οὖσαν καὶ μὴ αὐθυπόστατον μηδὲ ἐν τῷ ὄντως ὄντι μείνασαν, ἀλλ' ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχουσαν, "ἀθάνατοι μὲν οὐκ ἐστὲ τὸ πάμπαν"· οὐ γὰρ ἕξετε τὴν ἅμα ὅλην οὖσαν ἀθανασίαν· τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ "οὐκ ἐστέ", ἀλλὰ γινομένην καὶ ἐπισκευαστὴν αὐτὴν ἕξετε. καὶ οὐ "λυθήσεσθε", κἂν σύνθετον ἔχητε φύσιν διὰ τὸ κατὰ τὴν ἕνωσιν τῆς νοερᾶς ἀγαθότητος προσεχῶς ὑποστῆναι· οὐ γὰρ ἄλλως ἔχοντες κατὰ φύσιν ἐπείσακτον τὴν ἕνωσιν ὑπεδέξαντο. ἀλλ' ἡ πρώτη σύνθεσις, κἂν ἁπλῶν ᾖ σύνοδος, ἀλλ' ὑπὸ τῆς νοερᾶς ἑνώσεως προσεχῶς μετὰ τῶν ἁπλῶν οὐ διακεκριμένων πρότερον ὑποστᾶσα ἄλυτός ἐστι. καὶ οὕτως οὔτε ἀθάνατοι πάμπαν εἰσὶν οὔτε θανάτου μοίρας μεταλαγχάνουσι γινομένην ἐπ' ἄπειρον τὴν ἀθανασίαν καταδεχόμενοι. καὶ οὕτω μὲν ὁ Πλάτων ἀπὸ τῆς τῶν οὐσιῶν διαφορᾶς τό τε προσεχὲς αἴτιον τῶν οὐρανίων ἐξέφηνε καὶ τὴν αὐτῶν τῶν οὐρανίων ἰδιότητα. Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης φυσικώτερον ἀπὸ τῆς κινήσεως ἀρχόμενος πρῶτον ἔδειξεν, ὅτι ἀνάγκη κίνησιν ἀίδιον εἶναι, καὶ τὸ κινούμενον ἔτι μᾶλλον, εἴπερ ἐν τῷ κινουμένῳ ἡ κίνησις, καὶ ὅτι τὸ κινούμενον ὑπό τινος πάντως κινεῖται, καὶ ὅτι τὸ μὲν πρώτως κινοῦν τὴν ἀίδιον κίνησιν ἀνάγκη εἶναι καὶ ἀπειροδύναμον καὶ ἀμερές, τὸ δὲ πρώτως ὑπὸ τούτου τὴν ἀίδιον κίνησιν κινούμενον μίαν οὖσαν καὶ συνεχῆ τὸ κυκλοφορητικὸν εἶναι σῶμα. τοῦτο δὲ καὶ δι' ἑαυτὸ τὴν ἀίδιον κινεῖσθαι κίνησιν μίαν τε καὶ συνεχῆ τοῦτο μόνον κινούμενον, καὶ ἀεὶ ἐν τέλει

περιφορᾶς ἅμα καὶ ἐν ἀρχῇ εἶναι· πᾶν γὰρ μόριον τῆς κυκλοφορίας τέλος μέν ἐστι τῆς προγενομένης περιφορᾶς, ἀρχὴ δὲ τῆς ἐσομένης. ὅπου δὲ πᾶν τὸ λαμβανόμενον τέλος ἐστὶ καὶ ἀρχή, ἀνέκλειπτον ἀνάγκη τὸ τοιοῦτον εἶναι κατὰ τὴν αὐτοῦ φύσιν, ὥσπερ καὶ τὸ προσεχῶς ὑπὸ τοῦ ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχοντος κινούμενον ἀίδιον ἀνάγκη τῇ ἑαυτοῦ φύσει εἶναι κατὰ τὸν Πλάτωνα. [40]

in Ph 10 1339 πεπερασμένον δὲ ὂν τὸ ἀιδίως κινούμενον καὶ οὐκ αὐτοκίνητον, ἀλλ' ἑτέρωθεν ἔχον τὴν κίνησιν καὶ κατὰ Πλάτωνα τὸ εἶναι καὶ διὰ τοῦτο γενητὸν ὂν καὶ ἑτεροκίνητον, οὐ δύναται ἅμα ὅλην οὔτε τὴν τοῦ κινεῖν οὔτε τὴν τοῦ κινεῖσθαι δύναμιν καταδέξασθαι. ἡ γὰρ κίνησις ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχει ὥσπερ ἡ ἡμέρα, καὶ οὐκ ἔστιν ἅμα ὅλη. εἰ οὖν καὶ ἀίδιον καὶ ἄπειρον κινεῖται κίνησιν καὶ οὐχ ἅμα ὅλην, δῆλον ὅτι γινόμενον ἕξει τὸ ἀίδιόν τε καὶ ἄπειρον ἀεὶ μὲν κινούμενον διά τε τὴν [τοῦ] αὐτοῦ φύσιν καὶ διὰ τὴν τοῦ κινοῦντος ἀκίνητον ἐνέργειαν, οὐχ ἅμα δὲ τὸ ἀεὶ ἔχον διὰ τὸ ἑτεροκίνητον εἶναι καὶ πεπερασμένον. καὶ τοῦτό ἐστι τὸ ἐπ' ἄπειρον κινεῖσθαι ἀεὶ μὲν ἐν τέλει τῆς λαμβανομένης κινήσεως οὔσης, ἀνεκλείπτως δὲ ἑτέρας τὴν ἑτέραν διαδεχομένης. ὥσπερ οὖν ὁ Πλάτων τὴν ἐπ' ἄπειρον τοῦ γενητοῦ γένεσιν λυτήν τε καὶ μὴ πάμπαν ἀθάνατον εἶπεν, καὶ αὖ πάλιν ἄλυτον καὶ θανάτου μοίρας μὴ τυγχάνουσαν, οὕτως ὁ Ἀριστοτέλης τὴν ἐπ' ἄπειρον κίνησιν πεπερασμένην τε τῇ δυνάμει καὶ ἀίδιον ἀπεφήνατο τοῦ μὲν πέρατος τῷ οὐρανίῳ σώματι διὰ τὴν αὐτοῦ φύσιν ὑπάρχοντος σωματικήν τε καὶ ἑτεροκίνητον οὖσαν καὶ πεπερασμένην, τοῦ δὲ ἀπείρου διά τε τὴν αὐτοῦ φύσιν προσεχῶς ὑπὸ τοῦ ἀκινήτου καὶ ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ ἔχοντος ὑποστᾶσαν καὶ κυκλοφορητικὴν οὖσαν καὶ διὰ τὴν τοῦ παράγοντος αὐτὸ καὶ κινοῦντος ἀκινησίαν· ὥστε κατ' ἄμφω τοὺς φιλοσόφους ὁ οὐρανὸς καὶ διὰ τὴν αὐτοῦ φύσιν καὶ διὰ τὸ παράγον καὶ κινοῦν αἴτιον ἀίδιός τε καὶ ἀεικίνητός ἐστι. Ζητήσοι δὲ ἂν οἶμαι πᾶς ὁ μὴ παρέργως τῶν Ἀριστοτέλους λόγων ἀκούων περὶ τοῦ πρώτως κινοῦντος, πότερον ἐγχρόνως κινεῖ ἢ ἀχρόνως. εἰ μὲν γὰρ ἐγχρόνως, πρῶτον μὲν πῶς αὐτὸς ὁ Ἀριστοτέλης περὶ τοῦ ἀπειροδυνάμου λέγων χρόνον γ ε, φησίν, οὐκ ἐνδέχεται εἶναι οὐδένα, καθ' ὃν κινεῖ; ἔπειτα εἰ ἀκίνητόν ἐστι καὶ κατὰ πᾶσαν μεταβολὴν ἀμετάβλητον τὸ πρώτως κινοῦν οὐ κατ' οὐσίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ δύναμιν καὶ κατ' ἐνέργειαν, πῶς ὁ χρόνος μέτρον κινήσεως ὢν τὰς ἀκινήτους ἐνεργείας μετρήσει τοῦ πρώτως κινοῦντος; εἰ δὲ μὴ ἐν χρόνῳ κινεῖ, πῶς ἐν χρόνῳ κινεῖται τὸ πρώτως ὑπ' αὐτοῦ κινούμενον; πρὸς ἃ ῥητέον, ὅτι τῶν κινούντων, ὅσα μὲν κινούμενα κινεῖ ὥσπερ τὰ σωματικῶς κινοῦντα ὠθοῦντα καὶ ἕλκοντα καὶ ῥιπτοῦντα, ταῦτα ἐν χρόνῳ κινεῖ οὐ διὰ τὸ κινεῖν ἁπλῶς, ἀλλὰ διὰ τὸ κινεῖσθαι· κινήσεως γὰρ μέτρον ὁ χρόνος, ἡ δὲ κίνησις ἐν τῷ κινουμένῳ ἐστὶν καὶ οὐκ ἐν τῷ κινοῦντι. τὸ δὲ πρώτως κινοῦν ἀκίνητον ὂν 〈καὶ κατ' οὐσίαν〉 καὶ κατ' ἐνέργειαν ὡς ὑπὲρ πᾶσαν κίνησιν ἱδρυμένον καὶ ἀχρόνους ἔχει τὰς ἐνεργείας ὡς ὑπὲρ χρόνον οὔσας, καὶ παράγει τὴν κίνησιν ἀφ' ἑαυτοῦ ἐν τῷ ὑπ' αὐτοῦ κινουμένῳ. εἰ γὰρ μὴ πρῶτον τῶν ὄντων ἐστὶ τὸ κινούμενον, διότι ὑπό τινος κινεῖται, ἀνάγκη τὴν κίνησιν ὑπὸ τοῦ ἀκινήτου ἐν τῷ κινουμένῳ ὑποστῆναι, καὶ τὸν χρόνον ὑπὸ τοῦ ἀχρόνου ἐν τῷ ἐγχρόνως κινουμένῳ. [40]

in Ph 10 1340 οὐ γὰρ τὸ κινεῖν, ἀλλὰ τὸ κινεῖσθαι ὑπὸ τοῦ χρόνου μετρεῖται, διότι ἡ κίνησις ἐν τῷ κινουμένῳ. ὡς δὲ ἡ τοῦ πρώτως κινουμένου κίνησις ἄπειρος οὖσα τὸ ἄπειρον οὐχ ἅμα ὅλον ἔχει, ἀλλ' ἐπ' ἄπειρον γινόμενον, οὕτω καὶ ὁ χρόνος ὁ τῆς πρώτης κινήσεως μετρητικὸς ἄπειρός ἐστιν ὡς ἐπ' ἄπειρον προϊών. ἀλλ' ἐπανιτέον λοιπόν, ὅθεν ἐξέβημεν, ἐπὶ τὰ συνεχῆ τῆς Ἀριστοτέλους λέξεως. p. 266b6 Οὐ τοίνυν οὐδὲ ἐν ἀπείρῳ πεπερασμένην ἕως τοῦ τὸ ὑπερβάλλον παντὸς ὡρισμένο υ . Τοῖς προκειμένοις ἀναγκαίως δείξας, ὅτι οὐδὲν μέγεθος πεπερασμένον ἄπειρον ἔχει δύναμιν, ἵνα διὰ τούτου δειχθῇ τὸ πρώτως κινοῦν ἀπειροδύναμον μὴ ὂν μέγεθος πεπερασμένον, εἰ δὲ τὸ ἄπειρον μέγεθος μηδὲ ἔστιν ὅλως ἐν τοῖς οὖσι, δῆλον ὅτι σαφῶς ἀποδέδεικται, ὅτι τὸ πρώτως κινοῦν ἀμερές ἐστι καὶ ἀμέγεθες, διὰ τοῦτο μὲν οὖν ἀναγκαίως,

ὡς εἶπον, ἔδειξεν, ὅτι οὐδὲν μέγεθος πεπερασμένον ἄπειρον ἔχει δύναμιν. νῦν δὲ προτίθεται δεῖξαι, ὅτι οὐδὲ ἄπειρόν τι μέγεθος πεπερασμένην ἔχει δύναμιν, ὅπερ ἀναγκαῖον μὲν οὐκ ἔστι πρὸς τὰ προκείμενα (οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ἔστιν ὅλως ἐνεργείᾳ μέγεθος ἄπειρον), ὡς ἀντίστροφον δὲ καὶ συγγενὲς τῷ προαποδεδειγμένῳ, καὶ καθ' αὐτὸ θεωρίαν ἔχον ἀξιόλογον ἀποδεῖξαι καὶ τοῦτο προέθετο. καὶ δείκνυσιν αὐτὸ τὴν μὲν ἀρχὴν διὰ βραχέων ῥημάτων τὴν ἀπόδειξιν ἐνδειξάμενος οὕτως. δόξας γὰρ ἐνίστασθαι πρὸς τὸ ἑαυτοῦ πρόβλημα τὸ λέγον ἐν ἀπείρῳ μεγέθει μὴ εἶναι δύναμιν πεπερασμένην διὰ τοῦ καίτοι ἐνδέχεται ἐν ἐλάττονι μεγέθει πλείω δύναμιν ἐνεῖναι, ὡς ἐπὶ τῶν ἰῶν ὁρῶμεν τῶν θηρίων καὶ τῶν σπερμάτων τῶν τε ζῴων καὶ τῶν φυτῶν· ἀπὸ γὰρ κεγχραμίδος συκῆ τηλικαύτη γίνεται διὰ τὴν ἐν τῷ βραχεῖ σώματι ἐνοῦσαν μεγάλην δύναμιν καὶ ἀπὸ βραχέος θοροῦ ἐλέφας καὶ τοσαῦτα τῶν πολυτόκων ζῴων γεννήματα. εἰ οὖν τοῦτο ἀληθές, τί κωλύει καὶ τὸ τούτῳ ἀντίστροφον δοκοῦν ἀληθὲς εἶναι τὸ καὶ ἐν τῷ πάντων μεγίστῳ σώματι τῷ ἀπείρῳ πεπερασμένην ἐνεῖναι δύναμιν; ὅτι δὲ ὡς ἔνστασιν αὐτὴν κομίζει, δηλοῖ τὸ καίτοι προτεταγμένον ἐνστατικὸν ἐπίρρημα. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος· "χρησιμώτερον ἦν αὐτῷ, φησίν, ὡς πρὸς τὸ προκείμενον τὸ εἰπεῖν 'καίτοι ἐνδέχεται ἐν μείζονι μεγέθει ἐλάττονα δύναμιν εἶναι'· τοῦτο γὰρ μᾶλλον ἐνδείκνυται τὸ δύνασθαι καὶ ἐν ἀπείρῳ μεγέθει πεπερασμένην εἶναι. ὁ δὲ εἶπεν καίτοι ἐνδέχεται ἐν ἐλάττονι μεγέθει πλείω ἐνεῖναι διὰ τοῦ τοῦτο λαβεῖν ἅμα κἀκεῖνο ἐνδειξάμενος." οὕτω μὲν ὁ Ἀλέξανδρος. μήποτε δὲ πρὸς τὸν λέγοντα, ὅτι ἐν ἀπείρῳ μεγέθει πεπερασμένη δύναμις οὐκ ἔστιν, ὁ μὲν οὕτως ἐνιστάμενος 'καίτοι ἐν μείζονι ἐνδέχεται ἐλάττονα εἶναι' χωρὶς παραμυθίας λέγει τὸ αὐτό, ὁ δὲ λέγων καίτοι ἐνδέχεται ἐν ἐλάττονι πλείω εἶναι ἀπὸ τοῦ ἀντικειμένου τὸ ἀντικείμενον εἰσάγει· ἀντίκειται γὰρ τῷ ἐν ἐλάττονι πλείονι τὸ ἐν μείζονι ἔλαττον. [35]

in Ph 10 13[1] ἴσως δὲ καὶ ἐναργέστερόν ἐστι τὸ ἐν ἐλάττονι μεγέθει πλείω δύναμιν ἐνεῖναι ὡς ἐπὶ τῶν εἰρημένων· καὶ γὰρ ἀπιστεῖται, εἰ τοσοῦτον μέγεθος ἰοῦ τοσαύτην ἔχει δύναμιν εἰς τὸ διαφθείρειν· τὸ δὲ μείζονά τινα μεγέθη ἐλάττονα δύναμιν ἔχειν οὐχ οὕτω προφανές ἐστιν. ἀπὸ οὖν τοῦ ἐναργεστέρου τὸ ἧττον ἐναργὲς ἠνάγκασε. Καὶ ἡ μὲν ἔνστασις τοιαύτη· λύει δὲ αὐτὴν λέγων· ἀλ λ ' ἔτι μᾶλλον ἐν μείζονι πλεί ω. κἂν γὰρ ἐν ἐλάττονι μεγέθει πλείων ᾖ δύναμις, ἀλλ' ἐν τῷ μείζονι τοῦ ἐλάττονος κατὰ τὸ αὐτὸ εἶδος ἔτι πλείων ἔσται ἡ δύναμις. ἐὰν οὖν τὸ μέγεθος εἰς ἄπειρον ἐκταθῇ, καὶ ἡ δύναμις εἰς ἄπειρον ἐκταθήσεται, εἴτε ἔλαττον ἦν τὸ ἐξ ἀρχῆς μέγεθος τῆς κατὰ τὴν δύναμιν ἀναλογίας, εἴτε μεῖζον· ἡ γὰρ ἐπ' ἄπειρον τοῦ μεγέθους πρόοδος καὶ τὴν δύναμιν μέχρι τοῦ ἀπείρου συνεφέλκεται· οὐ γὰρ αὔξεται μέγεθος ἄνευ δυνάμεως. Οὕτως οὖν διὰ τοῦ λῦσαι τὴν ἔνστασιν ἀποδείξας, ὅτι οὐδὲ τὸ ἄπειρον μέγεθος πεπερασμένην ἕξει δύναμιν, τὸ αὐτὸ καὶ δι' ἐκθέσεως ἀποδείκνυσιν, ὡς εἴωθεν, καταγεωμετρεῖν καὶ αὐτὸς ὀρεγόμενος τὴν φύσιν. λαβὼν γὰρ ἄπειρόν τι μέγεθος τὸ ΑΒ πεπερασμένην ἔχον δύναμιν κατὰ τὴν ὑπόθεσιν καὶ ἀφελὼν ἀπ' αὐτοῦ τὸ ΒΓ, πεπερασμένην δηλονότι καὶ αὐτὸ δύναμιν ἔχον, εἴπερ καὶ ἡ ἄπειρος ἡ ΑΒ πεπερασμένην εἶχεν, λέγει ὅτι τὸ ΒΓ μέγεθος πεπερασμένον τῇ πεπερασμένῃ δυνάμει κινείτω τὸ Δ πεπερασμένον ἐν χρόνῳ τῷ ΕΖ, ὡρισμένῳ δηλονότι. δέδεικται γάρ, ὅτι οὐδὲν πεπερασμένον μέγεθος κινεῖ τι πεπερασμένον ἐν ἀπείρῳ χρόνῳ. ἂν οὖν ἀφέλωμεν ἀπὸ ἀπείρου τοῦ ΑΒ διπλάσιον τοῦ ΒΓ τὸ ΑΓ τὸ διπλάσιον μέγεθος διπλασίονα δύναμιν ἔχον ἐν ἡμίσει χρόνῳ τὸ Δ κινήσει τοῦ ἐν ᾧ ἐκίνει τὸ ἥμισυ αὐτοῦ τὸ ΒΓ· ἐὰν δὲ πάλιν ἀπὸ τοῦ ΑΒ ἀπείρου μεγέθους διπλάσιόν τι τοῦ ΓΑ μεγέθους ἀφέλωμεν διπλασίαν ἔχον δύναμιν τῆς ἐν τῷ ΑΓ τῆς κινούσης τὸ Δ ἐν τῷ ΖΘ χρόνῳ, πάλιν ἡ ληφθεῖσα τὸ Δ ἐν ἡμίσει τοῦ ΖΘ χρόνου κινήσει. τοῦτο δὴ ποιούντων ἡμῶν, οὐδέποτε ἐπιλείψει οὔτε τὸ ΑΒ ἄπειρα τῷ πλήθει χορηγοῦν ἡμῖν εἰς τὴν ἀφαίρεσιν μεγέθη ἐν διπλασίᾳ ὄντα ἀεὶ δυνάμει τῶν προαφῃρημένων ἀπ' αὐτοῦ, οὐδὲ ὁ χρόνος ὁ λαμβανόμενος τοῦ ἡμίση ἔχειν ἐπιλείψει. εἰ οὖν μηδὲ ἡ δύναμις ἐπιλείπει, ἄπειρος ἂν εἴη καὶ αὐτὴ ὁμοίως τῷ μεγέθει· ἄπειρος γὰρ δύναμίς

ἐστιν ἡ πάσης τῆς πεπερασμένης δυνάμεως ὑπερβάλλουσα. καθόλου γὰρ ἄπειρον τοῦτό ἐστιν, οὗ παντὸς τοῦ λαμβανομένου ἀεί τί ἐστιν ἔξω περιττεῦον καὶ ὑπερέχον τοῦ εἰλημμένου, ὅπερ καὶ ἐπὶ τῆς τοῦ ἀπείρου μεγέθους δυνάμεως ὁρᾶται. δείξας δὲ ἀπὸ τῆς ἐπ᾽ ἄπειρον αὐξήσεως τοῦ ἀφαιρουμένου μεγέθους ἀπὸ τοῦ ἀπείρου, ὅτι ἄπειρός ἐστιν ἡ τοῦ ἀπείρου μεγέθους δύναμις ὡς πάσης τῆς πεπερασμένης δυνάμεως ὑπερβάλλουσα, τὸ αὐτὸ δείκνυσι καὶ ἀπὸ τῆς τοῦ χρόνου ἐπ᾽ ἄπειρον μειώσεως, ἣν καὶ διὰ τοῦτο παρέλαβεν εἰπὼν τοῦ χρόνου δὲ τοῦ δοθέντος ἀεὶ ἐλάττω λήψομα ι. [5]

in Ph 10 13 2 ὥσπερ δὲ ἀόριστον καὶ ἄπειρόν ἐστι μέγεθος, ἐν ᾧ δυνατὸν τοῦ προστεθέντος καὶ ὁρισθέντος ἀεὶ τὸ μεῖζον λαβεῖν, οὕτω καὶ ὁ χρόνος ἀόριστος καὶ ἐπ᾽ ἄπειρον μειούμενος, ἐν ᾧ δυνατὸν τοῦ προστεθέντος ἀεὶ ἔλαττον λαβεῖν. εἰ οὖν δέδεικται, ὅτι ἡ πεπερασμένη δύναμις ἐν πεπερασμένῳ κινεῖ χρόνῳ, ὁ δὲ πεπερασμένος ὡρισμένος, καὶ ἡ ἐν τῷ ἀπείρῳ μεγέθει πεπερασμένη δύναμις, ὁπόση ἂν ᾖ, μόνον δὲ πεπερασμένη, ἐν ὡρισμένῳ χρόνῳ κινήσει. εἰ γὰρ ἡ τοσήδε ἔν τινι ὡρισμένῳ χρόνῳ κινεῖ, κἂν ὁποσῳοῦν μείζων ταύτης ληφθῇ τις δύναμις, ἐν ἐλάττονι μέν, ἐν ὡρισμένῳ δὲ χρόνῳ καὶ αὐτὴ κινήσει. καὶ τὸν λόγον τῆς τοῦ χρόνου μειώσεως δηλῶν κατὰ τὴν ἀντιστροφήν, φησί, τῆς ἀναλογία ς. ὅσῳ γὰρ μείζων ἐστὶν ἡ δύναμις τῆς δυνάμεως, τοσούτῳ ἐλάττων ὁ χρόνος, ἐν ᾧ ἡ μείζων δύναμις κινεῖ, τοῦ χρόνου ἐν ᾧ κινεῖ ἡ ἐλάττων δύναμις. ἀντιστροφὴν οὖν ἀναλογίας εἶπεν, ὅτι ὡς ἡ μείζων δύναμις πρὸς τὴν ἐλάττονα, οὕτως ὁ ἐλάττων χρόνος πρὸς τὸν μείζονα. εἰ οὖν ὅσῳ ἐλλείπει ὁ χρόνος ἀεί, τοσούτῳ καὶ ἡ δύναμις ἀεὶ ὑπερβάλλει, ὁ δὲ χρόνος, ἐν ᾧ ἡ τοῦ ἀπείρου μεγέθους δύναμις κινεῖ, ἐλλείπει παντὸς ὡρισμένου, καὶ ἡ δύναμις ἡ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ κινοῦσα ὑπερβάλλει πάσης ὡρισμένης δυνάμεως· ἀλλὰ μὴν ἡ ὑπερβάλλουσα δύναμις πάσης ὡρισμένης δυνάμεως ἄπειρός ἐστιν, ὥσπερ καὶ πλῆθος καὶ μέγεθος τὸ ὑπερβάλλον παντὸς ὡρισμένου ἄπειρόν ἐστιν· ἡ ἄρα ἐν τῷ ἀπείρῳ μεγέθει δύναμις ἄπειρός ἐστι καὶ οὐ πεπερασμένη. οὕτως οὖν καὶ ἀπὸ τοῦ ἀπείρου μεγέθους συνήγαγεν, ὅτι ἡ ἐν αὐτῷ δύναμις ἄπειρός ἐστι, καὶ ἀπὸ τῆς τοῦ χρόνου, ἐν ᾧ κινεῖ, ἐπ᾽ ἄπειρον ἐλαττώσεως. καὶ μίαν οὖν εἶναι καὶ δύο δυνατὸν ἀποδείξεις ταῦτα τὰ συμπεράσματα, καὶ μᾶλλον δύο, εἴπερ ἑκάτερον ἰδίᾳ συνεπεράνατο· τὸ μὲν ἀπὸ τοῦ μεγέθους, ὅτε ἔλεγεν ἄπειρος ἄρα ἡ δύναμις ἔστα ι . πάσης γὰρ πεπερασμένης ὑπερβάλλει δυνάμεως, τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ χρόνου πάλιν, ὅταν λέγῃ ἄπειρος δὲ πᾶσα δύναμις ὑπερβάλλουσα παντὸς ὡρισμένου ὥσπερ καὶ πλῆθος καὶ μέγεθο ς. εἰπὼν δὲ ἐν τῇ ἐκθέσει ἂν δὴ τῆς ΒΓ διπλασίαν λαμβάν ω , ἐν ἡμίσει κινήσει χρόνῳ τοῦ Ε Ζ, ἐπήγαγεν· ἔστω γὰρ αὕτη ἡ ἀναλογί α. ὥστε τὰ ἀφαιρούμενα διπλάσια μεγέθη καὶ δύναμιν διπλασίαν ἔχειν καὶ εἶναι ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ τά τε μεγέθη καὶ τὰς δυνάμεις· τούτου γὰρ ὑποτεθέντος εἰ τὸ ἥμισυ τοῦ μεγέθους ἐν τῷ ΕΖ χρόνῳ τὸ Δ κεκίνηκε, τὸ διπλάσιον μέγεθος ἐν ἡμίσει τοῦ ΕΖ χρόνου κινήσει τὸ Δ, ὃν εἶπεν ΘΖ. κἂν δὲ μὴ διπλασίαν ἀναλογίαν ἔχῃ τὰ ἀπὸ τοῦ ἀπείρου ἀφαιρούμενα, ὥστε τὸ διπλάσιον μέγεθος εὐθὺς καὶ δύναμιν διπλασίαν ἔχειν, οὐδὲν ἡ δεῖξις ἐμποδισθήσεται. [35]

in Ph 10 13 3 ἂν γὰρ μὴ οὕτως ἔχῃ, οὐ πρὸς τὸ μέγεθος ἀφορῶντες κατὰ τοῦτο ἀφελοῦμεν τοῦ ἐφθακότος ἀφῃρῆσθαι διπλάσιον, ἀλλὰ πρὸς τὴν δύναμιν τὴν ἐν τῷ πρώτῳ ἀφαιρεθέντι μεγέθει. ὥστε ἀφαιρεῖσθαι ἀπὸ τοῦ ἀπείρου μεγέθους μέγεθος διπλασίαν ἔχον δύναμιν τοῦ ΒΓ μεγέθους, ὁπόσον ἂν ᾖ τὸ μέγεθος τὸ ἀφαιρούμενον καὶ ὃν ἂν ἔχῃ λόγον πρὸς τὸ ΒΓ μέγεθος. οὕτω γὰρ τῆς ἀφαιρέσεως γινομένης τὸ Δ ἐν ἡμίσει ἀεὶ χρόνῳ κινήσεται ὑπὸ τοῦ ὕστερον ἀφαιρεθέντος ἢ ἐκινεῖτο ὑπὸ τοῦ πρὸ αὐτοῦ τῷ τὴν δύναμιν διπλασίαν ἀφῃρῆσθαι. ὅτι γὰρ ἡ μείζων δύναμις τὸ αὐτὸ ἐν ἐλάττονι κινεῖ χρόνῳ, κατὰ τὴν ἀντιστροφὴν τῆς ἀναλογίας, ὡς εἶπεν, δέδεικται καὶ ὡμολόγηται. p. 266b20 Ἔστι δὲ καὶ ὧδε δεῖξαι τοῦτο ἕως τοῦ ἐκ τῶνδε δῆλο ν . Καὶ ἄλλην τοῦ αὐτοῦ ἀπόδειξιν τοῦ μὴ εἶναι ἐν ἀπείρῳ μεγέθει δύναμιν πεπερασμένην παραδίδωσι, τὰ μὲν αὐτὸς σαφῶς εἰπών, τὰ δὲ ἡμῖν ἀναπληρῶσαι καταλιπών. ληψόμεθα γά ρ, φησί, τινὰ δύναμιν

ὁμογενῆ, τουτέστιν ὁμοειδῆ, οὖσαν τῇ πεπερασμένῃ δυνάμει τῇ ἐν τῷ ἀπείρῳ μεγέθει οὔσῃ, ἐν πεπερασμένῳ τινὶ σώματι οὖσαν, εἰ βαρύτης ἡ ἐν τῷ ἀπείρῳ, καὶ ἐν τῷ πεπερασμένῳ τὴν αὐτήν, εἰ κουφότης, ὁμοίως. ὁμοειδῆ δὲ λαμβάνει τὴν δύναμιν, καταμετρηθῆναι βουλόμενος τὴν ἐν τῷ ἀπείρῳ μεγέθει δύναμιν ὑπὸ τῆς ἐν τῷ πεπερασμέννῳ· αἱ γὰρ ἀνομοειδεῖς οὐ καταμετροῦσιν ἀλλήλας. ὁμοειδὴς οὖν οὖσα ἡ ἐν τῷ πεπερασμένῳ μεγέθει πεπερασμένη δύναμις καταμετρήσει τὴν ἐν τῷ ἀπείρῳ πεπερασμένην, οὕτω μέντοι ὡς ἢ ἀπαρτίζειν ἢ μὴ ἀπαρτίζειν ἀλλὰ περιττεύειν τι κατὰ τὴν τελευταίαν ἐπιβολήν. εἰ δὲ τοῦτο, ἢ καὶ τὸ μέγεθος τὸ ἄπειρον καταμετρηθήσεται ὑπὸ τοῦ μεγέθους τοῦ ἐν ᾧ ἦν ἡ δύναμις ἡ καταμετρήσασα τὴν ἐν τῷ ἀπείρῳ μεγέθει δύναμιν, καὶ οὕτως οὐκέτι ἄπειρον ἔσται τὸ μέγεθος, εἴπερ καταμετρεῖται· ἢ οὐ καταμετρηθήσεται ὅλον τῆς ἐν αὐτῷ δυνάμεως καταμετρουμένης, καὶ οὕτω τὸ καταλειπόμενον τοῦ ἀπείρου μεγέθους οὐχ ἕξει δύναμιν. ὥστε ἡ πεπερασμένη δύναμις οὐκ ἐν τῷ ἀπείρῳ ἂν εἴη μεγέθει, ἀλλ' ἐν τῷ πεπερασμένῳ τῷ σὺν τῇ δυνάμει καταμετρηθέντι. "γνωριμώτερον δὲ ἂν εἴη, φησὶν ὁ Ἀλέξανδρος, εἴ τις ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ἀπείρου μεγέθους ἀφελών τι τούτῳ καὶ τῇ ἐν αὐτῷ δυνάμει καταμετροίη τήν τε δύναμιν τὴν ἐν τῷ ἀπείρῳ καὶ αὐτὸ τὸ ἄπειρον μέγεθος. οὕτω γὰρ οὐκέτι δεησόμεθα προσθεῖναι, ὅτι ὁμογενῆ ἐχρῆν λαμβάνειν τὴν δύναμιν. ἡ γὰρ ἐκ τῆς ἐν τῷ ἀπείρῳ μεγέθει ἀφαιρουμένη ὁμοειδής ἐστι τῇ ὅλῃ." μήποτε δὲ ὁ Ἀριστοτέλης τὴν πρὸ ταύτης ἀπόδειξιν κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ ἀπείρου ἀφαίρεσιν ποιησάμενος ταύτην κατ' ἄλλον τρόπον προήγαγεν· συνεπεράνατο δὲ λοιπὸν τὰ προσεχῶς ἀποδειχθέντα, ὅτι οὔτε ἄπειρον εἶναι δύναμιν ἐν πεπερασμένῳ μεγέθει δυνατὸν οὔτε πεπερασμένην ἐν ἀπείρῳ.

[35]

in Ph 10 1344 p. 266b27 Περὶ δὲ τῶν φερομένων ἔχει καλῶς διαπορῆσαι ἕως τοῦ καὶ τὴν κίνησι ν . Δείξας τὸ προσεχῶς αὐτῷ προτεθὲν περὶ τοῦ πρώτως κινοῦντος τὴν ἀίδιον κίνησιν, ὅτι οὐ μόνον ἀκίνητον καὶ ἀίδιόν ἐστιν, ἀλλὰ καὶ ἀμερὲς καὶ ἀμέγεθες ἐκ τοῦ δεῖν, εἰ ἔχοι μέγεθος, ἢ ἄπειρον αὐτὸ εἶναι ἢ πεπερασμένον, εἰ οὖν ἄπειρον μὲν μέγεθος οὐδὲ ἔστιν ὅλως κατ' ἐνέργειαν, πεπερασμένον δὲ μέγεθος ἀδύνατον αὐτὸ εἶναι, διότι τὸ τὴν ἀίδιον κίνησιν κινοῦν ἄπειρον ἔχει δύναμιν, ἄπειρον δὲ δύναμιν ἐν πεπερασμένῳ μεγέθει ἀδύνατον εἶναι, πᾶς δὲ ὁ λόγος περὶ τοῦ πρώτως κινοῦντος ἀξιώματος ἤρτηται τοῦ λέγοντος, ὅτι πᾶν τὸ κινούμενον ὑπό τινος κινεῖται (εἰ γὰρ μὴ τοῦτο προληφθείη, μηδὲ ἔστιν ἀνάγκη τὸ τὴν ἀίδιον κίνησιν κινούμενον ὑπό τινος κινεῖσθαι, οὐδὲ τὰ περὶ τοῦ πρώτως κινοῦντος ἀποδειχθέντα χώραν ἕξει λοιπόν· εἰ γάρ ἐστί τινα κινούμενα μηδενὸς κινοῦντος, οὐκ ἀνάγκη τὸ κινούμενον τὴν ἀίδιον κίνησιν ὑπό τινος κινεῖσθαι)· βούλεται οὖν πρὸ τοῦ τοῖς δεδειγμένοις ἐπαγαγεῖν τὸ προσῆκον συμπέρασμα ἔνστασίν τινα προβαλέσθαι φερομένην πρὸς τὸ ἀξίωμα τὸ λέγον πᾶν τὸ κινούμενον ὑπό τινος κινεῖσθαι καὶ τήν τε ἀδοκίμως ἐπαγομένην λύσιν ἐκθέσθαι καὶ αὐτὸς ἐπαγαγεῖν τὴν προσήκουσαν. καὶ ἡ μὲν ἔνστασίς ἐστι τοιαύτη· εἰ πᾶν τὸ κινούμενον ὑπό τινος κινεῖται, πῶς τινα μὴ ἐν αὐτοῖς ἔχοντα τὸ κινητικόν, ἀλλ' ἔξωθεν κινηθέντα, μένει συνεχῶς κινούμενα καὶ τοῦ κινήσαντος μηκέτι κινοῦντος, ὥσπερ τὰ ῥιπτούμενα; τοῦ γὰρ ῥίψαντος αὐτὰ μηκέτι κινοῦντος ἐπὶ πολὺ μένει συνεχῶς ἐκεῖνα κινούμενα· δόξει γὰρ ὑπὸ μηδενὸς κινεῖσθαι τότε καὶ ἀναιρεῖσθαι τὸ πᾶν τὸ κινούμενον ὑπό τινος κινεῖσθαι. μὴ ἁπτομένου δὲ τοῦ κινήσαντος εἶπεν, ὡς μηκέτι ἁπτομένου μηδὲ ἐπιμένοντος ἐν τῷ ἅπτεσθαι παρ' ὅλον τὸν τῆς κινήσεως χρόνον. εἶτα μνημονεύει τῆς λύσεως, καθ' ἣν πειρῶνται λύειν τινὲς τὴν ἀπορίαν ταύτην. λέγουσι γάρ, ὅτι ὁ ῥίπτων ἅμα τῷ ῥιφθέντι καὶ ἄλλο τι κινεῖ, τὸν ἀέρ α , ὃς κινούμενος ὑπὸ τοῦ ῥίψαντος κινεῖ τὸ ῥιφθέν. λέγει οὖν, ὅτι ὁμοίως τοῦ πρώτου καὶ τοῦτο ἀδύνατον· μόνον γάρ, ὅτι τὸν ἀέρα ἀντὶ τοῦ ῥιφθέντος μετέλαβεν ὁ λόγος, ἐπεὶ καὶ ἐπὶ τοῦ ἀέρος ὁ αὐτὸς λόγος· εἰ γὰρ μηδὲ οὗτος ἐξ ἑαυτοῦ κινεῖται (τῶν γὰρ ἐμψύχων ἴδιον τοῦτο), ἀλλ' ὑπὸ τοῦ ῥίψαντος, ἐχρῆν εὐθὺς τῷ τὸν ῥίψαντα παύσασθαι τοῦ κινεῖν καὶ τὸν ἀέρα παύσασθαι τοῦ

κινεῖσθαι, καὶ ἅμα πάντα καὶ κινεῖσθαι καὶ πεπαῦσθαι τὰ κινούμενα, ὅταν τὸ πρῶτον κινοῦν παύσηται τοῦ κινεῖν. [35]

in Ph 10 1345 ἅμα οὖν καὶ τὸ ῥιφθὲν καὶ τὸν ἀέρα καὶ κινεῖσθαι καὶ πεπαῦσθαι τοῦ κινεῖσθαι, εἴπερ πρὸς ἄλληλα λέγεται τὸ κινοῦν καὶ τὸ κινούμενον, κινεῖσθαι μέν, ἕως ἂν κινῇ τὸ ῥῖπτον, πεπαῦσθαι δέ, ὅταν παύσηται τὸ κινοῦν. εἰ γὰρ μένει ὁ ἀὴρ κινούμενος, συμβήσεται μὴ ἁπτομένου μηδὲ κινοῦντός τινος κινεῖσθαι, ὥστε κινηθήσεται μὲν ὁ ἀήρ, ὑπ' οὐδενὸς δὲ κινηθήσεται. οὕτω δὲ πάλιν οὐ πᾶν τὸ κινούμενον ὑπό τινος ἔσται κινούμενον. Διάφορος δὲ ἡ γραφὴ φέρεται πῇ μὲν ἀλλὰ ἅμα πᾶν κεκινῆσθαι καὶ πεπαῦσθαι, 〈πῇ δὲ ἀλλὰ ἅμα πάντα καὶ κινεῖσθαι καὶ πεπαῦσθαι〉 · καὶ ἴσως αὕτη ἀμείνων· τὸ γὰρ κεκινῆσθαι τῷ πεπαῦσθαι ταὐτόν ἐστιν. εἰπὼν δέ, ὅτι πάντα ἅμα ἀνάγκη κινεῖσθαι καὶ πεπαῦσθα ι , ὅταν τὸ πρῶτον κινοῦν παύσηται, ἐπήγαγε καὶ εἰ ποιεῖ ὥσπερ ἡ λίθο ς , οἷον κινεῖν ὃ ἐκίνησ ε. κἂν γὰρ διὰ τοῦ μεταξύ τι κινῇ μὴ ἁπτόμενον τοῦ κινουμένου, ὡς ἡ μαγνῆτις λίθος τὸ δεύτερον σιδήριον κινεῖ μὴ ἁπτομένη αὐτοῦ, ὅταν αὕτη μὲν ἑλκύσῃ τὸ προσεχές, τοῦτο δὲ ἑλκύσῃ τὸ μεθ' ἑαυτό· τότε γὰρ ποιεῖ ἡ λίθος τὸ σιδήριον, ὃ ἐκίνησεν αὐτή, τοῦτο κινεῖν τὸ ἐφεξῆς διὰ τὸ μὴ μόνον κινεῖν τὸ προσεχές, ἀλλὰ καὶ δύναμιν αὐτῷ κινητικὴν ἐνδιδόναι, δι' ὃ οὐ μόνον κινεῖται ἐκεῖνο, ἀλλὰ καὶ κινεῖ. κἂν οὕτως οὖν τι, φησί, κινῇ, ὥσπερ ἡ λίθος, ἀνάγκη καὶ κινεῖσθαι ἅμα, ὅταν τὸ πρώτως κινοῦν κινῇ, καὶ πεπαῦσθαι τῆς κινήσεως, ὅταν τὸ πρώτως κινοῦν παύσηται τοῦ κινεῖν. καὶ λαβὼν τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς λίθου κατὰ τὴν αὐτὴν ἔφοδον λύει τὴν ἀπορίαν. ὡς γὰρ ἐπὶ τῆς λίθου οὔτε ὁ ἀὴρ αἴτιός ἐστιν οὔτε παυσαμένου τοῦ κινοῦντος μένει τὸ κινούμενον, ἀλλ' ἡ κινητικὴ δύναμις διδομένη τῷ προσεχεῖ κινεῖ τὸ κινούμενον, ἕως ἂν αὐτὴ ἐνεργῇ, οὕτω, φησίν, ἀνάγκη καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων λέγειν, ὅτι τὸ πρώτως κινῆσαν τὸ προσεχῶς ὑπ' αὐτοῦ κινηθὲν ποιεῖ οἷόν τε κινεῖν ἢ τὸν ἀέρα τοιοῦτον ἢ τὸ ὕδω ρ· ταῦτα γάρ ἐστι μάλιστα, δι' ὧν κινεῖται τὰ κινούμενα, ἃ δύναται καὶ ταῦτα κινεῖν. ἤ τι ἄλλο δὲ προσέθηκεν ἴσως διὰ τὴν λίθον καὶ τὸν σίδηρον ἢ τὸ ἤλεκτρον καὶ τὸ ἄχυρον. καὶ τὸ ὀστοῦν δὲ τοῦ ἰχθύος τοῦ ἱέρακος λέγεται χρυσὸν ἕλκειν, καὶ ἴσως τῷ προσεχῶς ἑλκομένῳ τὴν αὐτὴν ἐνδίδωσι δύναμιν καὶ τοῦτο. εἴτε οὖν κατὰ ὧσιν κινεῖ τὰ κινούμενα ὡς τὰ δι' ἀέρος ἢ ὕδατος κινούμενα, εἴτε κατὰ ὁλκὴν ὡς τὰ εἰρημένα, τὸ πρῶτον κινοῦν οἷον τὸ ῥιπτοῦν, οὐ μόνον τὸ βέλος κινεῖ ἀλλὰ καὶ τὸν ἀέρα ἢ τὸ ὕδωρ, δι' οὗ ἡ ῥῖψις γίνεται, καὶ οὐ μόνον κινεῖ ταῦτα, ἀλλὰ καὶ δύναμιν αὐτοῖς ἐνδίδωσι τοῦ κινεῖν, ὥστε μὴ μόνον κινεῖσθαι ἀλλὰ καὶ κινεῖν, φύσιν ἔχοντα κινεῖν ἅμα καὶ κινεῖσθαι. [35]

in Ph 10 1346 τοῦτο μὲν δή, φησίν, ἀνάγκη καὶ ἡμῖν λέγειν. τὸ γὰρ ἑξῆς τῆς λέξεως τῆς λεγούσης ἀνάγκη δὴ τοῦτο μὲν λέγειν τοιοῦτόν ἐστιν. ἀνάγκη οὖν, εἴ γε λύομεν τὸ ἀπορηθὲν ἀποδίδωσι πρὸς τοῦτο [τὸ] μὲν λέγειν, ὅτι οὐχ ἅμα παύσεται κινοῦν καὶ κινούμενο ν. τὸ γὰρ κινηθέν, φησί, καὶ δύναμιν τοῦ κινεῖσθαι διαδεξάμενον τῷ φύσιν ἔχειν τοιαύτην οὐχ ἅμα παύεται τοῦ κινεῖσθαι καὶ τοῦ κινεῖν, ὡς ἐπὶ τῆς λίθου τῆς Ἡρακλείας ἔστιν ὁρᾶν· τὸ γὰρ ἑλκυσθὲν ὑπ' αὐτῆς σιδήριον ἁψάμενον αὐτῆς οὐ κινεῖται μὲν οὐκέτι, κινεῖ δὲ τὸ ἐφεξῆς· κινεῖται γάρ, ἕως ἂν κινῇ τὸ κινοῦν, παυσαμένου δὲ τοῦ κινοῦντος παύεται καὶ τὸ κινούμενον τοῦ κινεῖσθαι. οὕτω δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ἀέρος· οὐ γὰρ ἐπακολουθεῖ τῷ ῥιπτουμένῳ συγκινούμενος αὐτῷ, ἀλλὰ κινεῖ τὸν μετ' αὐτὸν ἅμα καὶ κινητικὸν αὐτὸν ποιῶν. καὶ γὰρ ἐπὶ τούτου ὁ αὐτὸς λόγος· οὐχ ὁμοίως δέ· ἀεὶ γὰρ ἡ δύναμις ἡ ἀπὸ τοῦ πρώτου κινήσαντος ἐνδιδομένη μειοῦται κατὰ τὴν διαδοχὴν καὶ τέλος φθείρεται, τοῦ τελευταίου κινηθέντος μηκέτι καὶ κινῆσαι δυνηθέντος. διὸ πίπτει λοιπὸν τὸ ῥιφθὲν μηκέτι ἔχον, ὑφ' οὗ κινηθήσεται. οὕτω δὲ καὶ τὰ ὑπὸ πυρὸς θερμανθέντα οὐ μόνον τὸ θερμαίνεσθαι ἔχει ὑπὸ τοῦ πυρός, ἀλλὰ καὶ τοῦ θερμαίνειν δύναμιν ὑπ' αὐτοῦ καταδέχεται. καὶ μέχρι τινὸς τοῦτο προελθὸν μειούμενον τέλος παύεται, ὅταν, φησί, τὸ πρὸ τοῦ τελευταίου (τοῦτο γὰρ εἶπεν πρότερον) μηκέτι κινοῦν ἰσχύσῃ ποιῆσαι τὸ μεθ' ἑαυτό, ἀλλὰ μόνον κινούμενον· τούτου γὰρ μηκέτι κινοῦντος οὐκέτι τὸ ἐφεξῆς κινηθήσεται. ἅμα οὖν παύεται τὸ

κινοῦν, ὅπερ ἦν πρὸ τοῦ ἐσχάτου, καὶ τὸ κινούμενον τὸ ἔσχατον. παυσαμένου γὰρ τοῦ πρὸ αὐτοῦ τοῦ κινεῖν παύεται καὶ τὸ ἔσχατον τοῦ κινεῖσθαι, παυσαμένου δὲ τοῦ κινουμένου καὶ ἡ κίνησις παύεται, εἴπερ ἐν τῷ κινουμένῳ ἡ κίνησις. καὶ δῆλον ὅτι ἅμα παύεται ἐν τοῖς ἐσχάτοις, ἐπεὶ εἶπεν πρότερον, ὅτι οὐχ ἅμα παύεται κινοῦν καὶ κινούμενον, ἐφ' ἑνὸς ἑκάστου τῶν πρὸ τοῦ ἐσχάτου κινουμένου τοῦτο λέγων· τὸ γὰρ ἔσχατον κινούμενον οὐ κινεῖ. Ζητεῖ δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἐν τούτοις καλῶς, πῶς οὐχὶ καὶ τούτων ῥηθέντων μένει ἔτι ἡ αὐτὴ ἀπορία· ὁ γὰρ ἀὴρ ὁ τὴν δύναμιν τοῦ κινεῖν λαβὼν παρὰ τοῦ τὸ βέλος ῥίψαντος ἤτοι κινούμενος κινεῖ ἢ οὔ· ἀλλὰ μὴ κινούμενος μὲν οὐκ ἂν κινήσοι· τὰ γὰρ σωματικῶς κινοῦντα κινούμενα κινεῖ· εἰ δὲ κινούμενος κινεῖ, παύεται δὲ τοῦ κινεῖσθαι, ἅμα τῷ παύσασθαι κινοῦντα τὸν ῥιπτοῦντα τῷ πρός τι εἶναι τὸ κινοῦν καὶ τὸ κινούμενον ἅμα ἂν καὶ τοῦ κινεῖν παύοιτο. ᾧ ἀκολουθεῖ τὸ εὐθὺς τῷ παύσασθαι τὸν ῥιπτοῦντα τοῦ κινεῖν καὶ τὸ ῥιπτούμενον καταφέρεσθαι, ὅπερ οὐ φαίνεται γινόμενον. ταῦτα ζητήσας· "μήποτε, φησίν, διὰ τοῦ λέγειν τὸν ἀέρα δύναμίν τινα τοῦ κινεῖν παρὰ τοῦ τὴν ἀρχὴν κινήσαντος λαμβάνειν, ἐκεῖνο λέγει, ὅτι οἰκείαν δύναμιν ἴσχει παρὰ τοῦ κινήσαντος αὐτὴν λαβόν· εἰ δὲ οὐχ οἷόν τε κινεῖν μὴ κινούμενον, καὶ τοῦ κινεῖσθαι. [35]

in Ph 10 1347 ὡς τὴν ἀρχὴν μὲν καὶ τὸ ἐνδόσιμον καὶ τοῦ κινεῖσθαι ὑπὸ τοῦ ῥιπτοῦντος εἰληφέναι ὥσπερ καὶ τοῦ κινεῖν, ἐσχηκέναι μέντοι παρ' ἐκείνου δύναμιν τοιαύτην, ὡς ἐξ αὐτοῦ κινούμενον κινεῖν δύνασθαι τρόπον τινὰ γινόμενον πρὸς ὀλίγον αὐτοκίνητον τῷ τοιαύτης φύσεως εἶναι, ὡς παραδέχεσθαι τὴν παρὰ τοῦ κινοῦντος δύναμιν δι' εὐπάθειαν. τῆς μὲν οὖν ὑπὸ τοῦ ῥίψαντος κινήσεως παύεται τῷ ῥίψαντι συμπαυόμενον, τῆς δὲ ἐξ ἑαυτοῦ ἣν κινεῖται τῷ μὴ ἂν ἄλλως κινῆσαι τὸ μετ' αὐτό, οὗ δύναμιν οἰκείαν ἔσχε λαβὸν αὐτὴν παρὰ τοῦ τὴν ἀρχὴν κινήσαντός τε καὶ ῥίψαντος, οὐκ εὐθὺς παύεται. διὸ οὐχ ἅμα τὸ ῥιπτούμενον συμπαύεται τῆς κινήσεως τῷ ῥιπτοῦντι τῷ τὰ δι' ὧν ῥιπτεῖται τὰ ῥιπτούμενα φύσεως ὄντα τῆς τοῦ κινεῖσθαί τε ἐξ ἑαυτῶν δύνασθαι καὶ κινεῖν τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ ἐνδόσιμον λαβόντα παρὰ τοῦ ῥίψαντος ἕκαστον αὐτῶν αὐτῇ τῇ δυνάμει τὸ μετ' αὐτὸ κινοῦν τοῦ κινεῖσθαι τὸ ῥιπτούμενον, ἐφ' ὅσον φέρεται, παρέχειν τὴν αἰτίαν. ὥσπερ γὰρ τὸ μεταβάλλον ἐξ ὕδατος, ἂν οὕτω τύχῃ, καὶ πῦρ γενόμενον θερμαίνει, θερμαίνει δὲ καὶ τὸ θερμανθὲν ὕδωρ καὶ ἔστιν ἀμφοτέροις μὲν τοῦ θερμαίνειν αἴτιον τὸ εἰς θερμὸν μεταβάλλον· ἀλλὰ τὸ μὲν πῦρ καίτοι τὴν αἰτίαν παρὰ τοῦ ποιήσαντος αὐτὸ ἔχον ὅμως, ἔστ' ἂν ᾖ πῦρ, θερμαίνει, τὸ δὲ ὕδωρ οὐκέτι, ἕως ἂν ᾖ ὕδωρ, θερμαίνει, ἀλλ' ἕως ἂν θερμὸν ᾖ, ὅτι τὸ μὲν φύσει γέγονε τοιοῦτον, τὸ δὲ οὐ φύσει, ἀλλὰ πέπονθεν. οὕτως οὖν ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν ὑπ' ἄλλου κινουμένων μὴ παρόντος ἔτι τοῦ κινήσαντος αὐτά, ὁποῖά ἐστι τά τε κατὰ φύσιν κινούμενα καὶ τὰ ῥιπτούμενα· ἀμφοτέροις μὲν γὰρ αἴτιον τῆς κινήσεως τὸ ποιῆσαν αὐτὰ τοιαῦτα. ἀλλὰ τὰ μὲν κατὰ φύσιν κινούμενα τῷ τοιαῦτα γεγονέναι, ἔστ' ἂν ᾖ, ὁμοίως κατὰ τὴν αὐτὴν κίνησίν ἐστι κινητά, ὁ δὲ ἀὴρ ὁ ἐπὶ τῶν ῥιπτουμένων τῷ μένων ἐπὶ τῆς οἰκείας φύσεως πεπονθέναι ὑπὸ τῆς τοῦ ῥιπτοῦντος βίας διὰ τὸ πρὸς τοῦτο εὐπαθές. ἕως οὖν τὸ πάθος σῴζει, καθ' ὃ κινεῖται, κινήσεται ταύτην τὴν κίνησιν, οὐκ ἀεί· οὐ γὰρ κατὰ φύσιν ἐστὶν αὐτῷ ἡ τοιαύτη κίνησις. σαφῶς δέ, φησίν, αὐτὸς περὶ τούτου λέγει ἐν τῷ τρίτῳ τῆς Περὶ οὐρανοῦ. φησὶ γὰρ τὰ μεταξὺ σώματα ἐπαμφοτερίζειν, τὸ ὕδωρ καὶ τὸν ἀέρα. ὁ δὲ ἀὴρ καὶ κουφότητος καὶ βαρύτητος μετέχων, ἐφ' ὃ ἂν τὴν ἀρχὴν τοῦ φέρεσθαι καὶ τὸ ἐνδόσιμον παρὰ τοῦ ῥιπτοῦντος λάβῃ, ἐπὶ τοῦτο λοιπὸν φερόμενος, ἕως ἂν φυλάττῃ τὴν παρὰ τοῦ τὸ ἐνδόσιμον αὐτῷ τοῦ κινεῖν δύνασθαι δύναμιν παρασχόντος, κινεῖ καὶ φέρει καὶ τὸ ῥιφθὲν ὥσπερ ἐνδοθὲν αὐτῷ." ταῦτα πάντα σχεδόν τι κατὰ τὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου λέξιν ἀπεγραψάμην διά τε τὸ τῆς ἀπορίας πραγματειῶδες καὶ τὸ τῆς λύσεως καινοπρεπές, ἧς τὸ κεφάλαιον δι' ὀλίγων ἐκείνων τῶν ῥημάτων παραδέδωκεν· "ὡς τὴν ἀρχὴν μὲν καὶ τὸ ἐνδόσιμον καὶ τοῦ κινεῖσθαι ὑπὸ τοῦ κινοῦντος εἰληφέναι ὥσπερ καὶ τοῦ κινεῖν, ἐσχηκέναι μέντοι δύναμιν παρ' ἐκείνου τοιαύτην, ὡς ἐξ αὐτοῦ κινούμενον κινεῖν δύνασθαι τρόπον τινὰ γινόμενον πρὸς ὀλίγον αὐτοκίνητον". [5]

in Ph 10 1348 Καὶ τάχα μὲν ἄν τις καὶ ἀπὸ τῶν ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους προσεχῶς ῥηθέντων ἀπορήσειεν, πῶς εἶπεν ἀλ λ ’ οὐχ ἅμα παύεται κινοῦν καὶ κινούμενο ν . ἀλλὰ κινούμενον μέ ν , ὅταν ὁ κινῶν παύσηται κινῶ ν , κινοῦν δὲ ἔτι ἐστί ν. εἰ γὰρ ἐξ ἑαυτοῦ κινούμενον κινεῖ καὶ οὐ δυνατὸν αὐτὸ σωματικῶς κινοῦν μὴ καὶ κινεῖσθαι, πῶς παυσάμενον τοῦ κινεῖσθαι κινοῦν ἔτι ἐστίν; ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἴσως ἀπὸ τῶν ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου ῥηθέντων λύειν δυνατόν· “ὁ γὰρ ἀήρ, φησί, κινεῖται καὶ ὑπὸ τοῦ ῥιπτοῦντος καὶ ὑφ’ ἑαυτοῦ. καὶ ὑπὸ μὲν τοῦ ῥίψαντος κινούμενος καὶ εὐθὺς παύεται, ὅταν παύσηται τὸ κινοῦν, κατὰ δὲ τὴν ἐξ ἑαυτοῦ κίνησιν οὐκ εὐθὺς παύεται μετὰ τὸ παύσασθαι τὸ ῥῖψαν.” ἀλλ’ ἀπὸ τῶν περὶ τοῦ αὐτοκινήτου ῥηθέντων πρότερον ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους, ἀπορήσοι ἄν τις. εἰ γὰρ ὑφ’ ἑαυτοῦ κινεῖσθαι τὸν ἀέρα τίθεμεν, ἵνα λύσωμεν τὴν ἀπορίαν, οὔτε δὲ ὅλον ὑφ’ ὅλου ἑαυτοῦ κινεῖσθαι τὸ αὐτοκίνητον δυνατόν, ὡς δέδεικται πρότερον, οὔτε ὅλον ὑπὸ μέρους οὔτε μέρος ὑφ’ ὅλου, ἀνάγκη καὶ ἐν τῷ ἀέρι, εἴπερ αὐτοκίνητος ἐγίνετο, μέρος μέν τι κινεῖν, μέρος δέ τι κινεῖσθαι, ὡς ἐπὶ τῶν ζῴων κινεῖ μὲν ἡ ψυχή, κινεῖται δὲ τὸ σῶμα. τί οὖν ἐν τῷ ἀέρι τὸ κινοῦν καὶ τί τὸ κινούμενον; εἰ γὰρ λέγοι τις κινεῖν μὲν τὴν φύσιν, κινεῖσθαι δὲ τὸ σῶμα, ὑπομνησθῆναι δεῖ τῶν ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους περὶ τῶν τεττάρων στοιχείων ῥηθέντων ἐν τούτῳ τῷ βιβλίῳ ὅτι “οὐδὲν τούτων κινεῖ ἑαυτό, ἀλλὰ κινήσεως ἀρχὴν ἔχει, οὐ τοῦ κινεῖν οὐδὲ τοῦ ποιεῖν, ἀλλὰ τοῦ πάσχειν”. μήποτε οὖν καλῶς ὁ Ἀλέξανδρος, οὐχ ἁπλῶς αὐτοκίνητον, ἀλλὰ “τρόπον τινὰ αὐτοκίνητον” γίνεσθαι τὸν ἀέρα, ὑπὸ τοῦ πρώτου κινοῦντος εἶπεν ὡς τῆς ἐνδιδομένης ἐν αὐτῷ κινήσεως ὑπὸ τοῦ κινοῦντος ἐνεργοῦ μὲν οὔσης καὶ μετὰ τὸ παύσασθαι τὸ κινοῦν, ἀλλ’ οὐχ ὡς ἄλλο μὲν τὸ κινοῦν ἴσχοντος τοῦ ἀέρος ἢ τοῦ ὕδατος, ἄλλο δὲ τὸ κινούμενον, ὡς τὰ κυρίως αὐτοκίνητα. ἐπὶ γὰρ τούτων τὸ κινοῦν οἷον ἡ ψυχὴ ἀκίνητον ὂν καθ’ αὑτὸ κινεῖ, κἂν κατὰ συμβεβηκὸς κινῆται, ὁ δὲ προσεχῶς κινηθεὶς ὑπὸ τοῦ ῥιπτοῦντος ἀὴρ ὅλος κινεῖται καὶ τῷ κινεῖσθαι αὐτὸς κινεῖ τὸν ἐφεξῆς ὠθισμῷ τινι χρώμενος, ᾧ τὸ πρῶτον κινῆσαν ἐπ’ αὐτοῦ ἐχρήσατο· ἀλλ’ οὐκ ἀκινήτῳ τινὶ κινεῖ, ὡς ἡ τοῦ ῥίψαντος ψυχὴ ἐκίνησε τὸ σῶμα, ἀλλ’ ὡς τὸ τοῦ ῥίψαντος σῶμα τῇ ἑαυτοῦ κινήσει τὸν ἀέρα ἐκίνησεν, οὕτως καὶ ὁ ἀὴρ ἐμμεινάσης αὐτῷ τῆς κινήσεως τὸν μεθ’ ἑαυτὸν ἀέρα καὶ ἐκεῖνος τὸν ἐφεξῆς, ἕως τῇ ἐπὶ πλέον διαδόσει κατ’ ὀλίγον ἡ κίνησις ἐκλυθείη. [35]

in Ph 10 1349 ὅτι δὲ ἐμμένει κίνησις ἐπὶ χρόνον τινὰ καὶ παυσαμένου τοῦ κινοῦντος, ὅταν ᾖ τε δύναμις ἡ κινήσασα ἀξιόλογος ᾖ καὶ τὸ κινηθὲν ἐπιτήδειον, δηλοῦσι καὶ οἱ στρόμβοι οἱ ἐπὶ πολὺ περιφερόμενοι μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ κινήσαντος περιστροφὴν καὶ τὰ πληττόμενα χαλκία καὶ ἐπὶ πολὺ ἠχοῦντα διὰ τὸ μεῖναι κινούμενα καὶ τὸν ἀέρα κινοῦντα. ἀρχὴν γὰρ ταῦτα κινήσεως ἀπὸ τοῦ κινοῦντος λαβόντα διὰ τὴν πρὸς τὸ κινεῖσθαι εὐφυίαν ἐπιμένει κινούμενα καὶ ἀποστάντος τοῦ κινοῦντος. καὶ τοῦτό ἐστιν ὅπερ ὁ Ἀλέξανδρος εἶπεν τὸ ‘πρὸς ὀλίγον τρόπον τινὰ αὐτοκίνητα γίνεσθαι‘ ὡς ἐπιμένοντος ἐν τῷ κινεῖσθαι τοῦ κινουμένου καὶ τῷ κινεῖσθαι τὸ ἐφεξῆς κινοῦντος. Ἀλλὰ πῶς ὁ Ἀριστοτέλης εἶπεν, ὅτι [δὲ] οὐχ ἅμα παύεται κινοῦν καὶ κινούμενο ν . ἀλλὰ κινούμενον μὲν ἅμα ὅταν ὁ κινῶν παύσητα ι , κινοῦν δὲ ἔτι ἐστί ν; ἢ ἐπειδὴ τὸ κινοῦν καὶ τὸ κινούμενον ὡς πρός τι λεγόμενα ἅμα ἐστίν, ὅταν δὲ ἀποστῇ τὸ κινοῦν τῆς μὲν πρὸς ἐκεῖνο σχέσεως παύεται τὸ κινούμενον, κινεῖ μέντοι τῷ καὶ αὐτὸ κινεῖσθαι, οὐχ ὡς ἔτι κινοῦντος τοῦ κινήσαντος, ἀλλ’ ὡς ἐπιμενούσης τῆς ἐνδοθείσης ὑπ’ ἐκείνου κινήσεως. διὸ καὶ οὐκ ἀκίνητον μὲν αὐτὸ ὂν κινεῖ, ἀλλὰ κινούμενον. οὐ μέντοι ὡς ἐκείνου κινοῦντος ἔτι οὐδὲ ὡς αὐτοκίνητον ἁπλῶς ὑπ’ αὐτοῦ γενόμενον, ἀλλ’ ὡς μενούσης ἐν αὐτῷ τῆς ἐνδοθείσης ἐκεῖθεν κινήσεως καὶ τὸ ἐφεξῆς κινούσης, παυσαμένου δὲ τοῦ ὡς πρὸς κινοῦν κινουμένου. πῶς οὖν ἔτι τὸ κινούμενον ὑπό τινος κινεῖται, εἰ τὸ μὲν κινοῦν παύεται, τὸ δὲ κινούμενον ὑπομένει; ἢ ὅτι ἐπειδὴ ἀπὸ τοῦ κινοῦντος ἡ κίνησις ἐνεδόθη τῷ κινουμένῳ, κἂν πέπαυται τὸ κινοῦν, ὑπ’ ἐκείνου λέγεται κινεῖσθαι τὸ κινούμενον τοῦ τὴν κίνησιν αὐτῷ τὴν ἐπίμονον ἐνδεδωκότος· οὐ γὰρ ἐμφαίνει ὁ λόγος τὸ δεῖν παρεῖναι πάντως τὸ κινοῦν, ἀλλὰ τὸ ἀπ’ ἐκείνου τὴν κίνησιν

ἐνδίδοσθαι τῷ κινουμένῳ. ἀλλ᾽ εἰ τὸν ῥιπτοῦντα τὸ βέλος τῷ ἀέρι μόνιμον κίνησιν ἐνδιδόναι λέγομεν, διὰ τί μὴ τῷ βέλει ταύτην ἐνδιδόναι εἰπόντες μηκέτι τοῦ ἀέρος δεώμεθα, μὴ μόνον κινεῖσθαι ἀλλὰ καὶ κινεῖν αὐτὸν λέγειν ἀναγκαζόμενοι; ἢ ὅτι τὰ μέσα στοιχεῖα τό τε ὕδωρ καὶ ὁ ἀήρ, ὡς αὐτὸς εἶπεν ὁ Ἀριστοτέλης, καὶ πρὸς τὴν ἐπὶ τὸ ἄνω καὶ πρὸς τὴν ἐπὶ τὸ κάτω κίνησιν ἐπιτηδείως ἔχει καὶ διὰ τοῦτο καὶ πρὸς τὴν ἐπὶ τὰ πλάγια. μονιμωτέραν οὖν ὑποδεχόμενα κίνησιν συντελεῖν αὐτὰ πρὸς τὸ μόνιμον τῆς ἐπὶ τὰ πλάγια ἢ ἐπὶ τὸ ἄνω κινήσεως τῶν γεηρῶν καὶ μὴ πεφυκότων οὕτω κινεῖσθαί φαμεν, ἐπεὶ πάντως καὶ ἐκείνοις ἐνδίδοταί τις παρὰ τοῦ κινοῦντος ἐφ᾽ ὁσονοῦν μόνιμος κίνησις. ταῦτα μὲν οὖν εἴρηταί μοι καὶ τοὺς δύο λόγους καλῶς ἔχειν βουλομένῳ, τόν τε λέγοντα πᾶν τὸ κινούμενον ὑπό τινος κινεῖσθαι καὶ τὸν λέγοντα τὸ σωματικῶς κινοῦν κινούμενον κινεῖν καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ῥηθὲν τὸ μὴ ἅμα παύεσθαι κινούμενον καὶ κινοῦν προσᾴδον φανῆναι τοῖς εἰρημένοις, καὶ μέντοι τὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου πρὸς ταῦτα βοήθειαν τὴν λέγουσαν ‘τρόπον τινὰ αὐτοκίνητον γίνεσθαι‘ ὑπὸ τοῦ ῥιπτοῦντος τὸν προσεχῆ ἀέρα καὶ ὑπ᾽ ἐκείνου τὸν ἐφεξῆς, οὕτως ἀξιοῦν ἐκδέχεσθαι, ὡς μόνιμον κίνησιν ἐνδιδόντος τοῦ κινοῦντος ἄλλως ποιοῦντος αὐτὸ κινοῦν καὶ κινούμενον, ὥσπερ τὰ ζῷα ἄλλο τὸ κινοῦν καὶ ἄλλο τὸ κινούμενον ἔχοντα καὶ τὸ κινοῦν ἀκίνητον· ταῦτα γὰρ τῷ κινεῖσθαι τὰ ἐφεξῆς ὠθεῖ. [5]

in Ph 10 1350 εἰ δέ τις πιθανώτερον δύναται τοῖς εἰρημένοις ἐπιβάλλειν, οὐκ ἐχθρὸς ἀλλὰ φίλος κρατείτω. p. 267a12 Αὕτη μὲν οὖν ἐν τοῖς ἐνδεχομένοις ἕως τοῦ ὑπὸ τίνος οὖ ν ; οὐ γὰρ ὑπὸ τοῦ αὐτο ῦ . Λύσας τὴν ἔνστασιν, τὴν πρὸς τὸν λέγοντα λόγον, ὅτι πᾶν τὸ κινούμενον ὑπό τινος κινεῖται, καὶ ἐνισταμένην ἀπὸ τῶν ῥιπτουμένων, ἅτινα καὶ παυσαμένου τοῦ ῥίψαντος αὐτὰ μένει κινούμενα, λύσας δὲ διὰ τοῦ τὸ πρῶτον κινῆσαν ποιεῖν τὸ ὑφ᾽ ἑαυτοῦ κινηθὲν οἷόν τε καὶ αὐτὸ κινεῖν καὶ ἐκεῖνο τὸ μεθ᾽ ἑαυτὸ καὶ ἐφεξῆς οὕτως (ἐπὶ πάντων γὰρ ὁ αὐτὸς λόγος), νῦν ἐπάγει, ὅτι ἡ τοιαύτη διάδοσις τῆς κινήσεως οὐκ ἐπὶ τῶν ἀιδίων ἐστίν, ἀλλὰ προσήκει τοῖς ἐνδεχομένοις ὁτὲ μὲν κινεῖσθαι, ὁτὲ δὲ ἠρεμεῖν. καὶ ἐπάγει μετ᾽ ὀλίγον· διὸ ἐν ἀέρι καὶ ὕδατι γίνεται ἡ τοιαύτη κίνησι ς. καὶ ἐπιδείκνυσιν, ὅτι οὐκ ἔστι συνεχὴς αὕτη, καὶ ἐκ τοῦ τοῖς ποτὲ μὲν κινουμένοις, ποτὲ δὲ ἠρεμοῦσιν ὑπάρχειν (ἡ γὰρ τοιαύτη κίνησις διακόπτεται ταῖς ἠρεμίαις) καὶ ἐκ τοῦ τὸ κινοῦν τὸ ῥιπτούμενον μὴ ἓν εἶναι ἀλλὰ πλείονα ἢ ἐφεξῆς ἀλλήλων ὄντα ἢ ἁπτόμενα ἀλλήλων. ἔστι δὲ ἐφεξῆς μέν, ὧν μηδέν ἐστι μεταξὺ συγγενές, ἁπτόμενα δέ, ὧν μηδὲν ὅλως ἐστὶ μεταξύ, ἀλλ᾽ ἔστιν ἐχόμενα ἀλλήλων. εἰ οὖν συνεχὴς μὲν κίνησις ἡ ὑφ᾽ ἑνὸς τοῦ κινοῦντος γινομένη, αὐτὰ δὲ οὐχ ἕν, οὐκ ἔστι συνεχὴς ἡ ῥῖψις, ἀλλὰ φαινομένη μόνον συνεχής. εἰπὼν δέ, ὅτι οὐ συνεχὴς ἡ κίνησις ἀλλ᾽ ἐκ διαδοχῆς γινομένη, ἐπήγαγε· διὸ ἐν ἀέρι καὶ ὕδατι ἡ τοιαύτη κίνησις ἡ κατὰ ῥῖψιν, διότι πέφυκε ταῦτα κινηθέντα ὑπό τινος κινητικὰ καὶ αὐτὰ γίνεσθαι τῶν ἐφεξῆς καὶ τὰ ἐχόμενα αὐτῶν ὁμοίως. τὴν δὲ τοιαύτην, φησί, κίνησίν τινες ἀντιπερίστασιν καλοῦσιν. ἀντιπερίστασις δέ ἐστιν, ὅταν ἐξωθουμένου τινὸς σώματος ὑπὸ σώματος ἀνταλλαγὴ γένηται τῶν τόπων, καὶ τὸ μὲν ἐξωθῆσαν ἐν τῷ τοῦ ἐξωθηθέντος στῇ τόπῳ, τὸ δὲ ἐξωθηθὲν τὸ προσεχὲς ἐξωθῇ καὶ ἐκεῖνο τὸ ἐχόμενον, ὅταν πλείονα ᾖ, ἕως ἂν τὸ ἔσχατον ἐν τῷ τόπῳ γένηται τοῦ πρώτου ἐξωθήσαντος. κἂν γίνηται δέ, φησίν, ἀντιπερίστασις ἐπὶ τοῦ ῥιπτουμένου, ἀλλ᾽ οὐκ ἔστιν αὕτη τῆς τοῦ ῥιπτουμένου κινήσεως αἰτία. ἡ γὰρ ἀντιπερίστασις ἅμα πάντα κινεῖσθαι ποιεῖ καὶ κινεῖν, τουτέστιν ἐξωθεῖσθαι καὶ ἐξωθεῖν· εἰ δὲ ἅμα πάντα κινεῖται, ἅμα καὶ παύεται. [35]

in Ph 10 135 οὔτε γὰρ τὸ πρῶτον ἐξωθοῦν καταλαμβάνει τὸν τοῦ πρώτου ἐξωθουμένου τόπον, εἰ μὴ ἐκεῖνο τὸν τοῦ ἐφεξῆς καὶ ἐκεῖνο τὸν τοῦ ἐχομένου καὶ τὸ τελευταῖον τὸν τοῦ πρώτου μεταβάντος καταλάβοι τόπον καὶ τῆς κινήσεως ἅμα πάντων γινομένης καὶ τῆς ἐν τοῖς ἀλλήλων τόποις ἱδρύσεως. τὸ δὲ τοὺς ἀλλήλων καταλαμβάνειν τόπους, ὅπερ ἐστὶν ἡ ἀντιπερίστασις, οὐδὲν πρὸς τὴν κίνησιν συντελεῖ τοῦ ῥιπτουμένου, εἰ μή τις ὑποθοῖτο, ὅπερ αὐτὸς εἶπεν, τὰ κινοῦντα καὶ

αὐτὰ κινεῖν οἷά τε ποιεῖν τὰ κινούμενα· οὕτω γὰρ τὸ καταλαβὸν τὸν τοῦ ῥιπτουμένου τόπον κινήσει καὶ αὐτὸ τὸ ῥιπτούμενον καὶ κινεῖν τὰ ἐφεξῆς ποιήσει. ὥστε ἀδύνατον ἄλλως τὰ ἀπορηθέντα περὶ τοῦ ῥιπτουμένου λύειν, εἰ μὴ τὸ κινούμενον καὶ κινητικὴν δύναμιν λαμβάνειν παρὰ τοῦ κινοῦντος ὑποθώμεθα. καὶ γὰρ ἀντιπεριστάσεως μὲν γινομένης ἡ κίνησις ἐπιτελεῖται, οὐ μὴν διὰ τὴν ἀντιπερίστασιν. ὡς γὰρ ἐπὶ τοῦ βαδίζοντος ἀντιπερίστασις μὲν γίνεται, οὐ μὴν τοῦ βαδίζειν ἡ ἀντιπερίστασις αἰτία, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ῥιπτουμένων ἄλλο τι τῆς κινήσεως αἴτιόν ἐστιν, καὶ οὐχὶ ἡ ἀντιπερίστασις. μετάστασις γὰρ μόνον καὶ μεταχώρησις ἡ ἀντιπερίστασίς ἐστιν. ὅτι δὲ οὐκ ἔστι κινήσεως αἰτία, δείκνυσιν ἐκ τοῦ τὰ μὲν κατὰ ἀντιπερίστασιν ἅμα κινεῖσθαί τε πάντα καὶ κινεῖν καὶ παύεσθαι τῆς κινήσεως, ὡς εἴρηται πρὸ ὀλίγου. τὸ δὲ ῥιπτούμενον ἕν τι ὂν φαίνεται συνεχῶς κινούμενον. ὑπὸ τίνος οὖν ἔσται τοῦτο κινούμενον; οὐ γὰρ δὴ ὑπὸ τῶν ἀντιπεριισταμένων· ταῦτα γὰρ ἅμα πάντα κινεῖταί τε καὶ ἀντιμεθίσταται ἀλλήλοις καὶ ἑνὸς παυσαμένου πάντα παύεται τῆς κινήσεως. ἅμα τε γὰρ τὸ ῥιφθὲν ἀπώσθη ὑπὸ τοῦ ῥίψαντος εἰς τὸ πρόσθεν καὶ ἀντιπεριέστη ὁ πρὸ αὐτοῦ ἀὴρ εἰς τὸ ὄπισθεν τοῦτο μετέβη. τῆς οὖν μετὰ ταῦτα πάλιν αὐτῷ προόδου τε καὶ φορᾶς τί αἴτιον; ὁ γὰρ ἀντιπεριστὰς αὐτῷ ἀὴρ οὐ πλείων ἐστὶ τῆς χώρας, ἣν κατείληφεν, ὥστε στενοχωρούμενον βιάζεσθαί τε αὐτὸ καὶ προωθεῖν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἀλέξανδρος τοῦ Πλάτωνος δόξαν εἶναί φησιν τὸ κατὰ ἀντιπερίστασιν γίνεσθαι τὴν τῶν ῥιπτουμένων κίνησιν, ἰστέον ὅτι γίνεσθαι μὲν καὶ αὐτὸς ἀντιπερίστασιν ἐπὶ τῶν κινουμένων οἴεται καὶ τοὺς ἀλλήλων τόπους ἀντιμεταλαμβάνειν τὰ σώματα βούλεται διὰ τὸ μηδὲν ἐν τῷ παντὶ κενὸν ἀπολείπεσθαι, οὐ μέντοι οὐδὲ αὐτὸς τὴν ἀντιπερίστασιν αἰτίαν κινήσεως νομίζει, ἀλλὰ τὴν ἀνωμαλίαν καὶ ἀνισότητα. ἔδει δὲ τὸν Ἀλέξανδρον, ὅτε ὁ Ἀριστοτέλης ἔλεγε πᾶν τὸ κινούμενον ὑπό τινος κινεῖσθαι καὶ τοσαύτας ἀποδείξεις ἐπόριζεν τῷ λόγῳ καὶ ἐνστάσεις πρὸς αὐτὸν καὶ λύσεις τῶν ἐνστάσεων προεβάλλετο, τότε λέγειν, ὅτι Πλάτωνος οὗτος ὁ λόγος ἦν ὁ τὸ κινούμενον πάντως ὑπὸ κινοῦντος λέγων κινεῖσθαι. οὐδὲν δὲ χεῖρον ἴσως ὀλίγα παραγράψαι τοῦ Πλάτωνος αὐτό τε τοῦτο δηλοῦντα καὶ τί τῆς κινήσεως αἴτιον οἴεται καὶ πῶς γίνεσθαι τὰς ἀντιμεταστάσεις νομίζει. λέγει γὰρ ἐν Τιμαίῳ· “ἐν μὲν ὁμαλότητι μηδέποτε ἐθέλειν κίνησιν εἶναι. τὸ γὰρ κινησόμενον ἄνευ τοῦ κινήσοντος ἢ τὸ κινῆσον ἄνευ τοῦ κινησομένου χαλεπόν, μᾶλλον δὲ ἀδύνατον εἶναι. [40]

in Ph 10 1352 κίνησις δὲ οὐκ ἔστι τούτων ἀπόντων”, ὥστε καὶ κατὰ Πλάτωνα τὸ κινούμενον ὑπὸ κινοῦντός τινος κινεῖσθαι καὶ τὸ κινοῦν κινούμενόν τι κινεῖν. “ταῦτα δέ, φησίν, ὁμαλὰ εἶναί ποτε ἀδύνατον. οὕτω δὴ στάσιν μὲν ἐν ὁμαλότητι, κίνησιν δὲ ἐν ἀνομαλότητι ὄντα ἀεὶ τιθῶμεν. αἰτία δὲ ἀνισότης αὖ τῆς ἀνωμάλου φύσεως”. ἴσα γὰρ ὄντα καὶ ὅμοια οὐκ ἂν ἄλληλα κινήσοι τὰ σώματα, ἀλλ᾽ ὡς μετ᾽ ὀλίγα τῶν εἰρημένων προστίθησι· “σμικρῶν παρὰ μεγάλα τιθεμένων καὶ τῶν ἐλαττόνων παρὰ τὰ μείζονα διακρινόντων, τῶν δὲ μειζόνων ἐκεῖνα συγκρινόντων, πάντα ἄνω κάτω μεταφέρονται πρὸς τοὺς ἑαυτῶν τόπους· μεταβάλλοντα γὰρ τὸ μέγεθος ἕκαστον καὶ τὴν τῶν τόπων μεταβάλλει στάσιν. οὕτω δὴ διὰ ταῦτά τε ἡ τῆς ἀνωμαλότητος διασῳζομένη γένεσις ἀεὶ τὴν ἀεὶ κίνησιν τούτων οὖσαν ἐσομένην τε ἐνδελεχῶς παρέχεται”. τὴν δὲ ἀντιμετάστασιν οὕτω λέγει γίνεσθαι· “πάλιν δὲ ἐκπίπτοντος αὐτόθεν τοῦ πυρὸς ἅτε οὐκ εἰς κενὸν ἐξιόντος ὠθούμενος ὁ πλησίον ἀὴρ εὐκίνητον ὄντα ἔτι τὸν ὑγρὸν εἰς τὰς τοῦ πυρὸς ἕδρας ξυνωθῶν, αὐτὸν ἑαυτῷ ξυμμίγνυσιν.” ἀλλὰ ταῦτα ἐν ἄλλοις προηγουμένως ἐξετάζοντας ἀκριβέστερον ἔστι γινώσκειν. p. 267a21 Ἐπεὶ δὲ ἐν τοῖς οὖσιν ἀνάγκη εἶναι κίνησιν συνεχῆ ἕως τοῦ ἵνα ὁμοία ᾖ ἡ κίνησι ς . Εἰς πέρας ἐλθὼν τῶν προβληθέντων ἀναλαμβάνει λοιπὸν τὰ εἰρημένα καὶ τῶν ἀποδείξεων συντόμως ὑπομιμνῄσκων. ἐπεὶ γὰρ δέδεικται, ὅτι ἀνάγκη ἀεὶ κίνησιν εἶναι, καὶ οὔτε ἤρξατο μὴ πρότερον οὖσα οὔτε παύσεται ὡς μηκέτι εἶναι, ἀλλ᾽ ὁμοίως τῷ χρόνῳ ἄναρχός ἐστι καὶ ἀτελεύτητος, πρώτη δὲ ἡ συνεχής, ἡ δὲ συνεχὴς μία (ἡ γὰρ μὴ μία

οὐ συνεχής), ἡ δὲ μία ἑνός ἐστι μεγέθους τοῦ κινουμένου (οὐ γὰρ κινεῖται καθ’ αὑτὸ τὸ ἀμέγεθε ς) καὶ ἑνὸς τοῦ κινοῦντος (εἰ γὰρ μὴ καὶ τὸ κινούμενον ἓν καὶ τὸ κινοῦν ἕν ἐστιν, οὐκ ἔσται συνεχὴς καὶ μία ἡ κίνησις, ἀλλ’ ἐχομένη ἑτέρα ἑτέρας καὶ διῃρημέν η), δειχθέντος οὖν τούτου, ὅτι ἓν τὸ κινοῦν ἐστι τὴν μίαν καὶ ἀίδιον κίνησιν καὶ ἓν τὸ κινούμενον, πρῶτον τὰ τῷ κινοῦντι προσήκοντα ἀναλαμβάνει καὶ οὕτως τὰ τοῦ κινουμένου προστίθησιν. εἰ γὰρ ἓν τὸ κινοῦν, ἢ κινούμενον κινεῖ ἢ ἀκίνητον ὅ ν. ἀλλ’ εἰ κινούμενον, δῆλον ὅτι καὶ σῶμα αὐτὸ εἶναι ἀνάγκη· πᾶν γὰρ τὸ καθ’ αὑτὸ κινούμενον σῶμα δέδεικται ὄν. συνακολουθεῖν οὖν αὐτὸ δεήσει τῷ κινουμένῳ καὶ ὑπό τινος καὶ αὐτὸ κινεῖσθαι. [30]

in Ph 10 1353 καὶ ἐπὶ τοῦ κινοῦντος αὐτό, εἰ κινούμενον εἴη, ἐπειδὴ ὑπό τινος κινεῖται, ἀνάγκη τὸ κινοῦν καὶ ἐκεῖνο ἢ κινούμενον κινεῖν καὶ ὑπό τινος κινούμενον ἢ ἀκίνητον εἶναι. ἵνα οὖν μὴ ἐπ’ ἄπειρον ἴωμεν, ἥξομέν ποτε εἰς τὸ ὑπὸ ἀκινήτου κινεῖσθαι· μὴ γὰρ οὔσης ἀρχῆς τινος, οὐδ’ ἂν τὰ μετ’ αὐτὴν εἴη. δέδεικται δὲ ὅτι τῶν μὲν κινουμένων καὶ κινούντων πρῶτόν ἐστι τὸ αὐτοκίνητον, ἐν τούτῳ δὲ τὸ κινοῦν καθ’ αὑτὸ μὲν ἀκίνητόν ἐστι, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ κινεῖται· τὸ δὲ κυρίως κινοῦν οὐδὲ κατὰ συμβεβηκὸς ἀνάγκη συμμεταβάλλειν τῷ κινουμένῳ, καὶ διὰ τοῦτο προσέθηκεν τὸ τοῦτο δὲ οὐκ ἀνάγκη συμμεταβάλλειν διορίζων αὐτὸ τοῦ ἐν τῷ αὐτοκινήτῳ κινοῦντος, ὃ ἀνάγκη κατὰ συμβεβηκὸς συμμεταβάλλειν τῷ κινουμένῳ ὑπ’ αὐτοῦ· τὸ γὰρ τὴν ἀίδιον κινοῦν κίνησιν, περὶ οὗ ὁ λόγος, ἀπόνως ὤφελε κινεῖν. οὐδὲν γὰρ δύναται πονοῦν ἐπὶ πολὺ διαμένειν, ἀπονώτατον δὲ τὸ μὴ συμμεταβάλλον τῷ κινουμένῳ, μηδὲ κινούμενον μηδαμῶς, ἀλλ’ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀεὶ τελειότητος ἱδρυμένον. χρὴ δὲ τὴν μίαν καὶ συνεχῆ κίνησιν καὶ ὁμαλῆ εἶναι. ἀνώμαλος γὰρ οὖσα οὔτε μία οὔτε συνεχὴς ἔσται, ὁμαλὴς δὲ κίνησις, ἣν τὸ ἀκίνητον κινήσει, τῷ ἀεὶ ὁμοίως ἔχειν πρὸς τὸ κινούμενον ὑπ’ αὐτοῦ ἅτε κατὰ μηδὲν μεταβάλλον. τὸ δὲ ἢ μόνη ἢ μάλιστα δύναται μὲν καὶ κατὰ φιλόσοφον εὐλάβειαν εἰρῆσθαι. λέγοι δὲ ἄν τις, ὡς περὶ τοῦ κινοῦντος μόνου τέως ἐστὶ τὰ εἰρημένα, πλείονα μὲν λόγον εἰς τὴν ὁμαλότητα εἰσάγοντος (διὸ καὶ μᾶλλον ὁμαλὴς διὰ τὸ κινοῦν), δεομένου δὲ καὶ τῆς τοῦ κινουμένου ταυτότητος πρὸς τὸ μόνη κυρίως ὁμαλὴς εἶναι. Καὶ δὴ μέχρι τοῦδε προαγαγὼν τὴν ἀνάληψιν τῶν τῷ κινοῦντι προσηκόντων ἐπάγει καὶ περὶ τοῦ κινουμένου, ὅτι δεῖ καὶ τὸ κινούμενον τὴν αὐτὴν ἀεὶ πρὸς τὸ κινοῦν φυλάττειν σχέσιν, ἵνα ὁμοία καὶ ὁμαλὴς ἡ κίνησις ὄντως διαμένῃ· μόνη γὰρ κυρίως καὶ τελέως ὁμαλὴς αὕτη, ἐν ᾗ καὶ τὸ κινοῦν καὶ τὸ κινούμενον ἀμεταβλήτως καὶ ἀεὶ ὡσαύτως ἔχει πρὸς ἄλληλα· δῆλον δέ, ὅτι τὸ οὐράνιον σῶμα τοιοῦτόν ἐστι κυκλοφορητικὸν ὂν καὶ προσεχῶς ὑπὸ τοῦ ἀκινήτως κινοῦντος αἰτίου κινούμενον. ὥστε καὶ ἡ ἀιδιότης συναπεδείχθη τοῦ τε οὐρανοῦ καὶ δι’ αὐτὸν τοῦ παντὸς κόσμου τῇ τε τῆς κινήσεως ἀιδιότητι καὶ τῇ τοῦ πρώτως κινοῦντος ἀμεταβλήτῳ ταυτότητι, κἂν μέλλῃ πάλιν ἐν τῇ περὶ οὐρανοῦ τὴν ἀιδιότητα τούτοις ἀποδεικνύναι. p. 267b6 Ἀνάγκη δὲ ἢ ἐν μέσῳ ἢ κύκλῳ εἶναι ἕως τοῦ ἐκεῖ ἄρα τὸ κινοῦ ν . Εἰπὼν ὁποῖόν ἐστι τὸ πρώτως κινοῦν καὶ τὸ κινούμενον τὴν ἀίδιον κίνησιν καὶ ὅπως ἔχοντα πρὸς ἄλληλα, ἐπειδὴ ζητεῖν ἔθος ἦν ὡς ἔοικε, ποῦ τὸ κινοῦν τὸν οὐρανόν ἐστι, καὶ οἵ γε Πυθαγόρειοι ἐν τῷ μέσῳ λέγειν ἐδόκουν αὐτό, καὶ τοῦτο προσθεῖναι τοῖς περὶ τοῦ κινοῦντος λόγοις ἐδοκίμασε. [35]

in Ph 10 1354 καὶ λέγει, ὅτι ἀνάγκη αὐτὸ ἐν τῇ ἀρχῇ εἶναι τοῦ κινουμένου, ὅπερ κυριώτατόν ἐστι. δύο δὲ ἀρχαί εἰσιν ἐν τῇ σφαίρᾳ τό τε μέσον καὶ τὸ πέριξ· ἀνάγκη οὖν φησιν ἐν τούτων τινὶ εἶναι τὸ κινοῦν. ἀλλ’ ἐπειδὴ τὸ ἐγγύτατα τοῦ κινοῦντος τάχιστα μᾶλλον κινεῖται, ταχεῖα δὲ ἡ τοῦ κύκλου κίνησις, τουτέστι τῆς περιφερείας, ἐκεῖ τὸ κινοῦν εἴη ἄν· τὸ γὰρ μέσον ἀκίνητον ὂν οὐ δοκεῖ πρὸς τὸ κινοῦν οἰκείως ἔχειν. ὁ δὲ Εὔδημος ἐν τῷ μεγίστῳ κύκλῳ φησὶν εἶναι τῷ διὰ τῶν πόλων· οὗτος γὰρ τάχιστα κινεῖται, τὸ δὲ κινοῦν δοκεῖ ἄρχεσθαι, ὅθεν τάχιστα ἂν κινήσαι καὶ ῥᾷστα. ἀπορεῖ δὲ ὁ Ἀλέξανδρος καὶ πρὸς τὴν ἔξω περιφέρειαν καὶ πρὸς τὸν μέγιστον κύκλον, εἰ ἐν τούτῳ τινί ἐστι τὸ κινοῦν αἴτιον, πῶς οὐ κινήσεται κατὰ συμβεβηκός. καὶ εἰπὼν ἐκτός, εἰ μὴ

ταύτης κατὰ τοὺς πόλους ἐστίν, ἐπαπορεῖ ὅτι καὶ δύο οὗτοι καὶ ἀκίνητοι, Ἀριστοτέλης δὲ καὶ Εὔδημός φασι τὸ ἐγγυτέρω τοῦ κινοῦντος τάχιστα κινεῖσθαι. λύων δὲ τὴν ἀπορίαν λέγει, ὅτι εἰ μὲν ἐν μορίῳ τινὶ εἴη τῆς περιφερείας τῆς ἐξωτάτω, κινοῖτο ἂν κατὰ συμβεβηκὸς τῷ κατὰ μόρια τὴν κίνησιν εἶναι τῆς σφαίρας· εἰ δὲ ἐν πάσῃ τῇ περιφερείᾳ (οὕτω γὰρ ἔσται ἐν τῷ τάχιστα κινουμένῳ), οὐκέτι ἂν κινοῖτο κατὰ συμβεβηκὸς τῷ πᾶσαν τὴν περιφέρειαν μὴ κινεῖσθαι μηδὲ ἀλλάσσειν τὸν τόπον, ἀλλ' ἐν τῷ αὐτῷ μένειν ἀεί. ἐγκρίνει οὖν εἶναι αὐτὸ ἐν πάσῃ τῇ τῆς ἐκτὸς σφαίρας περιφερείᾳ. "οὕτω γάρ, φησίν, ἔσται ἐγγυτάτω τοῦ τάχιστα κινουμένου καὶ μὴ κατὰ συμβεβηκὸς κινούμενον, καὶ τὴν αὐτὴν ἀεὶ σχέσιν ἔχον πρὸς τὸ κινούμενον ὑπ' αὐτοῦ. διὸ καὶ ὁμοίαν ἀεὶ κίνησιν κινήσει." ταῦτα ἠπόρησεν ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἔλυσεν οὕτω, καίτοι πρότερον καλῶς εἰπών, ὅτι οὐχ ὡς τόπον τινὰ κατέχοντος τοῦ κινοῦντος ἀκουστέον (ἀμερὲς γὰρ ἐδείχθη), ἀλλ' οὐδὲ ὡς εἴδους ὄντος τοῦ ἐν ᾧ ἐστίν, ἀλλ' ὡς οὐσίας ἀσωμάτου αὐτῆς καθ' αὐτὴν ἐν οὐσίᾳ. "κἂν γὰρ ἔμψυχον, φησίν, ὂν τὸ κυκλοφορητικὸν σῶμα κινῆται κατὰ τὴν ἐν αὐτῷ ψυχήν, ἀλλὰ καὶ ἄλλου τινὸς δεῖται τοῦ τὴν ἀρχὴν αὐτῷ τῆς κινήσεως παρέχοντος· ἐπὶ πάντων γὰρ τῶν ἐμψύχων ἔξωθέν τι ὂν αἴτιον αὐτοῖς καὶ ἀρχὴ γίνεται τῆς κινήσεως τῆς ψυχικῆς τῆς κατὰ τόπον γινομένης, εἴ γε ἐφέσει τινὸς ἡ κατὰ τόπον γίνεται τῶν ἐμψύχων κίνησις." ταῦτα ὁ Ἀλέξανδρος ἔγραψεν ὡς τελικὸν μόνως αἴτιον τὸ πρώτως κινοῦν τὸν Ἀριστοτέλην λέγειν ἀποδεχόμενος. εἰ δέ, ὡς πολλοὶ λόγοι δεικνύουσι, καὶ ποιητικὸν αὐτὸ νομίζει, τὴν μὲν ψυχὴν καὶ αὐτὸς οἴεται, ὥσπερ ὁ Πλάτων, τοῦ μεταβατικοῦ τῆς κινήσεως αἰτίαν εἶναι, τὸν δὲ ἀκίνητον νοῦν τοῦ περὶ τὰ αὐτὰ καὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ ἀεὶ κινεῖσθαι καθ' ἕνα λόγον καὶ μίαν τάξιν. εἰ οὖν ἀμερὲς τὸ κινοῦν καὶ χωριστὸν πάντῃ σωμάτων αὐτὸ καθ' αὐτὸ τέλειον ἐξῃρημένον τοῦ παντὸς σωματικοῦ κόσμου, καλῶς ἔχει λέγειν καὶ πανταχοῦ αὐτὸ καὶ οὐδαμοῦ εἶναι. [35]

in Ph 10 1355 εἰ δὲ οἱ μὲν Πυθαγόρειοι ἐν τῷ κέντρῳ λέγουσιν ἱδρῦσθαι, ὁ δὲ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ ἀπλανεῖ σφαίρᾳ φησὶν εἶναι, ἐκεῖνοι μὲν τὸ κέντρον ἐπιτηδειότερον τῶν ἄλλων τοῦ παντὸς μερῶν νομίζουσι πρὸς μέθεξιν τῆς τοῦ δημιουργοῦ συνοχικῆς καὶ ἑδραστικῆς ἀγαθότητος, ὁ δὲ Ἀριστοτέλης τὴν ἀπλανῆ πρώτως ἀπολαύειν τῆς δημιουργικῆς νομίζει κινήσεως. καὶ διὰ τοῦτο οἱ μὲν Πυθαγόρειοι Ἑστίας τόπον καὶ Ζανὸς πύργον ἐκάλουν τὸ κέντρον, ὁ δὲ Ἀριστοτέλης μέτρον τῶν ἄλλων κινήσεων τὴν τῆς ἀπλανοῦς ἔλεγεν ὡς πρώτην καὶ συνῃρημένην, καὶ τὸ τοῦ κινοῦντος ἀμερὲς διὰ τῆς ταχυτῆτος ἐνεικονιζομένην. οὐ χρὴ οὖν δεδοικέναι, μὴ κατὰ συμβεβηκὸς κινήσωμεν τὸ πρώτως κινοῦν ἐν τῷ ἀπλανεῖ λέγοντες αὐτὸ οὐρανῷ· οὐ γάρ ἐστιν ἐν τῷ οὐρανῷ κυρίως ἐκεῖνο, ἀλλ' ὁ οὐρανὸς ἐν αὐτῷ, εἴπερ τὸ ἔν τινι περιέχεται ὑπὸ τοῦ ἐν ᾧ ἐστι· περιέχει δὲ ἐκεῖνο τὸν ὅλον κόσμον τῇ ἀπείρῳ ἑαυτοῦ δυνάμει. μήποτε δὲ οὐδὲ ἡ ἐπινοηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου βοήθεια πρὸς τὸ μηδὲ κατὰ συμβεβηκὸς ἐκεῖνο κινεῖσθαι αὐτάρκης ἐστίν, ἀπὸ ἐννοίας ἔτι προϊοῦσα τοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ εἶναι τὸ πρώτως κινοῦν. "εἰ γὰρ μὴ ἐν μορίῳ τινί, φησίν, ἔστιν, ἀλλ' ἐν πάσῃ τῇ περιφερείᾳ, ἐπειδὴ ἡ πᾶσα οὐ κινεῖται οὐδὲ ἀμείβει τὸν τόπον, ἀλλ' ἐν τῷ αὐτῷ μένει, οὐδὲ κατὰ συμβεβηκὸς ἂν κινοῖτο. εἰ οὖν ἡ μὲν πᾶσα οὐ κινεῖται, τὸ δὲ πρώτως κινοῦν ἐν τῷ τάχιστα κινουμένῳ λέγεται εἶναι, δῆλον ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν τῇ πάσῃ περιφερείᾳ. ἔπειτα εἰ μὲν οὕτως ἐστὶν ἐν τῇ πάσῃ ὡς κατατεταγμένον ἐν αὐτῇ, ἡ δὲ πᾶσα κατὰ μόρια κινεῖται, δῆλον ὅτι καὶ αὐτὸ μετὰ τῶν μορίων κατὰ συμβεβηκὸς κινηθήσεται. εἰ δὲ ἀσχέτως καὶ ἐξῃρημένως τῷ ὅλῳ πάρεστι, τί κωλύει καὶ τοῖς μέρεσιν ἀσχέτως καὶ ἐξῃρημένως καὶ ἀμερίστως καὶ ἀκινήτως ἅμα πᾶσι παρὸν μηδὲ κατὰ συμβεβηκὸς τῇ ἐκείνων κινήσει συγκινεῖσθαι;" καὶ ἀσφαλῶς ὁ Εὔδημος τὸ πρόβλημα ἐκτιθέμενος· "εἰ ἀμερές, φησίν, ἔστι τὸ πρώτως κινοῦν καὶ μὴ ἅπτεται τοῦ κινουμένου, πῶς ἔχει πρὸς αὐτό;" τὸ οὖν ἀμερὲς καὶ μὴ ἁπτόμενον τοῦ κινουμένου, ἀλλ' ἄσχετον πρὸς αὐτὸ καὶ ἐξῃρημένον, πῶς δύναται συγκινεῖσθαι τῷ κινουμένῳ, ὥστε κατὰ συμβεβηκὸς κινεῖσθαι; τὸν δὲ Εὔδημον ὁ Ἀλέξανδρος

τὸ πρώτως κινοῦν ἐν τῷ μεγίστῳ κύκλῳ φησὶ λέγειν τῷ διὰ τῶν πόλων· οὗτος γὰρ τάχιστα κινεῖται. ἐγὼ δὲ οὕτως ηὗρον τὴν γραφὴν ἐν τῷ Εὐδημείῳ· “τῆς δὲ σφαίρας ὁ μὲν τόπος ὁ περὶ τοὺς πόλους τάχιστα κινεῖται”. καὶ τούτῳ δὲ ἐφιστάνειν ἄξιον, ὅτι ὁ μὲν Ἀλέξανδρος ἐν τῇ τῆς σφαίρας περιφερείᾳ τὸ πρώτως κινοῦν νομίζει λέγειν τὸν Ἀριστοτέλη· μήποτε δὲ ἐν τῷ κύκλῳ λέγων ἐν τῷ ὅλῳ οὐρανῷ λέγει. p. [35]

in Ph 10 1356 267b9 Ἔχει δὲ ἀπορίαν εἰ ἐνδέχεταί τι κινούμενον ἕως τοῦ καὶ πρὸς τὸ κινούμενον ὁμοίως ἔξει καὶ συνεχῶ ς . Δείξας, ὅτι μόνη συνεχὴς κίνησίς ἐστιν, ἣν τὸ ἀκίνητον κινεῖ, βεβαιούμενος τοῦτο τὸ ἀντικείμενον αὐτῷ ἀναιρεῖ, τὸ ἐνδέχεσθαί τι κινούμενον κινεῖν συνεχῶς. ἐπειδὴ γὰρ πᾶν, ὃ κινούμενον κινεῖ, σωματικόν τέ ἐστι καὶ σωματικῶς κινεῖ, τὰ δὲ σωματικῶς κινοῦντα κινεῖ ὠθοῦντα ἢ ἕλκοντα ἢ κατ’ ἄμφω, ὡς οἱ ταῖς χερσὶ τοὺς μύλους κινοῦντες, καὶ ἢ τὸ αὐτὸ δεῖ εἶναι τὸ ὠθοῦν ἢ ἕλκον ἢ ἄμφω ποιοῦν ἢ ἄλλο παρ’ ἄλλου διαδεχόμενον κατά τινα τούτων τῶν κινήσεων κινεῖν, ὡς ἐπὶ τῶν ῥιπτουμένων ἐδείχθη πρὸ ὀλίγου, ἐφ’ ὧν ἄλλο ἐξ ἄλλου οὐ μόνον τὸ κινεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ τὸ κινεῖν διαδεχόμενον αἴτιον ἐγίνετο τῆς κινήσεως τῷ ῥιπτουμένῳ (εἴπερ διαιρετὸς ὢν ὁ ἀὴρ καὶ τὸ ὕδω ρ, τουτέστιν εὐδιαίρετα καὶ εὐκίνητα, κινε ῖ· πῶς δὲ κινεῖ ὁ ἀήρ; ἄλλος ἀεὶ καὶ ἄλλος κινούμενος καὶ οὕτως κινῶν), εἴτε οὖν οὕτως κινοῖτό τι ὑπὸ κινουμένου, οὐκ ἔστι μία καὶ συνεχὴς ἡ κίνησις ἀλλὰ ἐφεξῆς· εἴτε μὴ κατὰ διαδοχήν, ἀλλ’ ἓν εἴη τὸ κινοῦν, ὡς ἐπὶ τῶν παραμενόντων καὶ ὠθούντων ἢ ἑλκόντων, οὐδὲ αὕτη συνεχὴς ἡ κίνησις· κἂν γὰρ ἓν τὸ κινοῦν ἐπὶ τούτων καὶ μὴ πλείονα ὡς ἐπὶ τῶν ῥιπτουμένων, ἀλλὰ καθ’ ἑκάστην ὧσιν ἢ ἔλξιν ἀρχή τις γίνεται ἀναπαυομένου τοῦ ἕλκοντος ἢ ὠθοῦντος, ἐπεὶ μὴ ἄπονον τὸ οὕτω κινεῖν. εἰ οὖν πᾶν, ὃ κινούμενον κινεῖ, ἢ ὠθοῦν ἢ ἕλκον ἢ κατ’ ἄμφω κινεῖ, καὶ ἢ τὸ αὐτὸ ἑπόμενον ἢ ἐκ διαδοχῆς, παντοίως δὲ ἀδύνατον μίαν καὶ συνεχῆ καὶ ὁμαλὴν κίνησιν εἶναι, δῆλον ὅτι μόνη συνεχής ἐστι ν , ἣν κινεῖ τὸ ἀκίνητον, ἐπειδὴ πᾶν τὸ κινούμενον ἢ ὑπὸ κινουμένου κινεῖται ἢ ὑπὸ ἀκινήτου. καὶ τὴν αἰτίαν προσέθηκε τοῦ ταύτην εἶναι συνεχῆ εἰπών· ἀεὶ γὰρ ὁμοίως ἔχο ν, εἴπερ ἀκίνητόν ἐστι καὶ ἀμετάβλητον καὶ κατ’ οὐσίαν καὶ κατὰ δύναμιν καὶ κατ’ ἐνέργειαν, καὶ πρὸς τὸ κινούμενον ὁμοίως ἕξε ι, τὴν αὐτὴν ἀεὶ πρὸς αὐτὸ σχέσιν ἔχον, ὥστε καὶ ὁμοίως καὶ ὁμαλῶς κινεῖν. εἰπὼν δὲ καὶ πρὸς τὸ κινούμενον ὁμοίως προσέθηκε καὶ συνεχῶς δηλῶν, ὅτι καὶ συνεχής ἐστιν ἡ ὁμοία τοῦ ἀκινήτου πρὸς τὸ κινούμενον σχέσις, καὶ οὐ διακοπτομένη οὐδὲ ἐπιλείπουσα, ὥστε καὶ ἀίδιον εἶναι τὴν κίνησιν, ἣν προσεχῶς κινεῖ τὸ ἀκίνητον. Ἀπορεῖ δὲ καλῶς ὁ Ἀλέξανδρος, πῶς οὐκ ἐρεῖ τις καὶ τὰς τῶν πλανωμένων σφαίρας τὴν κίνησιν, ἣν κινοῦνται τῇ ἀπλανεῖ συμφερόμεναι, συνεχῆ τε καὶ ἀίδιον καὶ ὁμαλῆ κινεῖσθαι, καίτοι ὑπὸ κινουμένης τῆς ἀπλανοῦς ταύτην τὴν κίνησιν κινουμένας. [30]

in Ph 10 1357 καὶ πρῶτον μὲν ἐνδιδοὺς τῇ ἀπορίᾳ λέγει, ὅτι τοῦτο αἰνιττόμενος ὁ Ἀριστοτέλης οὕτως εἶπεν. ἔχει δὲ ἀπορίαν, εἰ ἐνδέχεταί τι κινούμενον κινεῖν συνεχῶς, ἀλλὰ μὴ ὥσπερ τὸ ὠθοῦν, ὃ ἀπορήσας ἔδειξεν, ἐφ’ ὧν οὐκ ἐνδέχεται, παραλιπὼν τὸν νῦν ἀπορηθέντα λόγον. εἶτα διαναστὰς ἐπάγει· “μήποτε οὐχ ὑπὸ τῆς ἀπλανοῦς ἡ τούτων γίνεται κίνησις· οὐ γὰρ κατὰ τὴν ἐν αὐτῇ κινητικὴν δύναμιν ταύτην κινεῖ, ἀλλὰ κινουμένη αὐτῇ ὑπὸ τοῦ κινητικοῦ ἡ ἐκείνων κίνησις ἕπεται γινομένη καὶ αὐτὴ ὑπὸ τοῦ ταύτην κινοῦντος.” καὶ ὅτι μία κίνησίς ἐστιν ὡς ἑνὸς τοῦ ὅλου οὐρανοῦ ἡ ἀπ’ ἀνατολῆς ἐπὶ δύσιν, δῆλον ὡς οἶμαι ἐκ τοῦ καὶ περὶ τοὺς αὐτοὺς γίνεσθαι πόλους καὶ ἐκ τοῦ μὴ μόνον ὀκτὼ σφαίρας εἶναι ἀλλὰ καὶ ἕνα τὸν ὅλον οὐρανόν· μία δὲ κίνησις ἡ ἑνὸς καὶ ὑφ’ ἑνὸς γινομένη. δηλοῖ δὲ καὶ αὐτὸς Ἀριστοτέλης τὸ κινοῦν πρώτως οὐκ ἐν τῇ ἀπλανεῖ λέγων, ἀλλ’ ἐν ὅλῳ τῷ κυκλοφορητικῷ σώματι· “τάχιστα, φησί, κινεῖται τὸ ἐγγύτατα τοῦ κινοῦντος· τοιαύτη δὲ ἡ τοῦ κύκλου κίνησις· ἐκεῖ ἄρα τὸ κινοῦν”, κύκλον οἶμαι τὸ ἐγκύκλιον ἅπαν λέγων. ὁ δὲ Εὔδημος τοῦτο μὲν οὐκ ἀπορεῖ, ὅπερ ὁ Ἀριστοτέλης, εἰ ἐνδέχεταί τι κινούμενον κινεῖν συνεχῶς, ἀπορεῖ δὲ ἀντὶ τούτου, εἰ ἐνδέχεται τὸ ἀκίνητον

κινεῖν· “δοκεῖ γάρ, φησί, τὸ κινοῦν κατὰ τόπον ἢ ὠθοῦν ἢ ἕλκον κινεῖν· εἰ δὲ μὴ μόνον οὕτως, ἀλλ’ οὖν ἁπτόμενόν γε αὐτὸ ἢ διὰ ἄλλου ἢ δι’ ἑνὸς ἢ πλειόνων· τὸ δὲ ἀμερὲς οὐδενὸς ἐνδέχεται ἅψασθαι· οὐ γάρ ἐστιν αὐτοῦ τὸ μὲν ἀρχή, τὸ δὲ πέρας· τῶν δὲ ἁπτομένων τὰ πέρατα ἅμα. πῶς οὖν κινήσει τὸ ἀμερές;” καὶ λύει τὴν ἀπορίαν λέγων ὅτι “τὰ μὲν κινούμενα κινεῖ τὰ δὲ ἠρεμοῦντα. καὶ τὰ μὲν κινούμενα κινεῖ ἁπτόμενα, ἃ δὲ κινεῖ μὴ κινούμενα, ἄλλως, οὐχ ὁμοίως δὲ πάντα. οὐ γὰρ ὡς ἡ γῆ τὴν σφαῖραν ῥιφθεῖσαν ἐπ’ αὐτὴν ἄνω ἐκίνει, οὕτω καὶ τὸ πρώτως κινῆσαν· οὐ γὰρ προγενομένης κινήσεως ἐκεῖνο κινεῖ· οὐ γὰρ ἂν ἔτι πρώτως κινοίη· ἡ δὲ γῆ οὐδέποτε ἠρεμοῦσα πρώτως κινήσει.” p. 267b17 Διωρισμένων δὲ τούτων ἕως τοῦ τέλους. Ἀναλαβὼν πρὸ ὀλίγου τὸν περὶ τοῦ πρώτως κινοῦντος λόγον καὶ ὑπομνήσας, ὅτι ἀπὸ τοῦ συνεχῆ καὶ ἀίδιον κίνησιν ἐν τοῖς οὖσι δειχθῆναι δέδεικται ἓν ὂν τὸ πρώτως κινοῦν καὶ ἀκίνητον, καὶ ἐπαγαγών, ὅπου τοῦ κινουμένου χρὴ νομίζειν εἶναι τὸ κινοῦν, καὶ τὸ ἀκίνητον αὐτοῦ πάλιν συστήσας ἐκ τοῦ δεῖξαι, ὅτι οὐδὲν κινούμενον συνεχῆ κίνησιν δύναται κινεῖν, προστίθησι καὶ τοῦ τρίτου τὴν ἀνάληψιν τοῦ δειχθέντος περὶ τοῦ πρώτως κινοῦντος· τοῦτο δὲ ἦν τὸ ἀμέγεθες αὐτὸ καὶ ἀμερὲς εἶναι· τρία γὰρ ἦν τὰ περὶ αὐτοῦ δειχθέντα, ὅτι ἕν, ὅτι ἀκίνητον, ὅτι ἀμερές. [35]

in Ph 10 1358 τῶν οὖν δύο ἀποδείξεων συντόμως ὑπομνήσας τῆς τρίτης νῦν ὑπομιμνῄσκει τῆς δειξάσης, ὅτι ἀδύνατον τὸ πρώτως κινοῦν τὴν ἀίδιον κίνησιν ἀκίνητον ὂν μέγεθός τι ἔχειν· ἢ γὰρ ἄπειρον ἢ πεπερασμένον ἔσται τὸ μέγεθος· εἰ οὖν ἄπειρον μὲν οὐκ ἐνδέχεται μέγεθος εἶναι, ὡς δέδεικται ἐν τῷ τρίτῳ ταύτης τῆς πραγματείας (εἴωθεν δὲ τὰ πρῶτα πέντε βιβλία Φυσικὰ καλεῖν ἐξαιρέτως καὶ Περὶ φυσικῶν ἀρχῶν, ὥσπερ τὰ τελευταῖα τρία Περὶ κινήσεως), ἀλλὰ μὴν ὅτι οὐδὲ πεπερασμένον αὐτὸ σῶμα δυνατὸν εἶναι ἔδειξεν, εἴπερ ἀνάγκη τὸ πεπερασμένον σῶμα ἢ ἄπειρον ἔχειν δύναμιν ἢ πεπερασμένην· εἰ οὖν μήτε τὸ πεπερασμένον σῶμα ἄπειρον ἔχει δύναμιν, ὡς δέδεικται, μήτε ἡ πεπερασμένη δύναμις τὸν ἄπειρον χρόνον οἵα τέ ἐστι κινεῖν, ὡς δέδεικται καὶ τοῦτο, τὸ δὲ πρῶτον κινοῦν τὴν ἀίδιον κίνησιν ἐδείχθη κινοῦν ἐπὶ τὸν ἄπειρον χρόνον (ἔδει γὰρ τὴν πρώτην κίνησιν ὑπὸ τοῦ πρώτου κινοῦντος ἐνδεδόσθαι), τούτων οὖν δειχθέντων φανερό ν , ὅτι ἀδιαίρετόν ἐστι καὶ ἀμερὲς καὶ οὐδὲν ἔχον μέγεθος τὸ πρώτως κινοῦν. Ἐπέστησεν δὲ καλῶς ὁ Ἀλέξανδρος ἐνταῦθα, ᾧπερ ἐχρῆν ἀποδεικνυμένου τοῦ προβλήματος ἐπιστῆσαι, ὅτι ἐπὶ τοῦ κινουμένου ἐπ’ ἄπειρον οὐ λεκτέον δύναμιν ἀλλ’ ἢ ὁμωνύμως· “ἡ μὲν γὰρ ἐπὶ τοῦ κινοῦντος, φησί, καὶ ποιοῦντος δύναμις ὡς ἰσχύς τις λέγεται, ἣν κάμνειν ἀνάγκη ἐπὶ τῶν οὕτως κινούντων, ἡ δὲ ἐπὶ τοῦ κινουμένου ὡς ἐπιτηδειότης πρὸς τὸ πάσχειν ἁπλῶς. οὐδὲ γὰρ ἐπὶ τοῦ βαστάζοντος καὶ τοῦ βασταζομένου, ἐπεὶ τὸ βασταζόμενον, ἔστ’ ἂν ᾖ, βαστάζεσθαι δύναται, ἤδη καὶ τὸ βαστάζον ἀεὶ βαστάσει· δυνάμει γάρ τινι καὶ ἰσχύι τὸ βαστάζον βαστάζει, ἥτις κάμνει πεπερασμένη οὖσα ἐν πεπερασμένῳ.” καὶ ἔδει τὸν Γραμματικὸν τούτοις γοῦν ἐπιστῆσαι τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῖς λόγοις καὶ μὴ νομίζειν, ὅτι καὶ ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ὁ Ἀλέξανδρος οἴονται τὸ μὴ κυρίως ἀπειροδύναμον ἐπ’ ἄπειρον κινεῖσθαι. τὸ γὰρ ἐπ’ ἄπειρον κινούμενον ἐπιτηδειότητα μὲν ἔχει πρὸς τοῦτο κατὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν καὶ τοῦτό ἐστιν ἐν αὐτῷ τὸ δύνασθαι κινεῖσθαι, ὑπ’ ἄλλου δὲ τὸ κινεῖσθαι ἔχον γινόμενον αὐτὸ ἔχει καὶ οὐχ ἅμα ὅλον· ἡ γὰρ κίνησις ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχει. καὶ τοῦτο δὲ πάλιν ἐνταῦθα ζητήσας ὁ Ἀλέξανδρος, πῶς ἡ τῶν ἀπλανῶν σφαῖρα οὐχ ἕξει τοῦ κινεῖν ἄπειρον δύναμιν πεπερασμένη οὖσα, εἴ γε ἀεὶ κινεῖ τὰς τῶν πλανωμένων, λύει μὲν τὴν ζήτησιν τὰ αὐτὰ λέγων, ἅπερ καὶ πρὸ ὀλίγου, ὅτι καὶ τὸ πλανώμενον τρόπον τινὰ ὑπ’ ἐκείνου τοῦ ἀκινήτου κινεῖται τῇ ἀπλανεῖ συγκινούμενον· τὸ γὰρ ἀπλανὲς κατὰ τὴν σωματικὴν ἑαυτοῦ φύσιν κινητόν ἐστιν, ἀλλ’ οὐχὶ κινητικόν. κἀνταῦθα δὲ ἐχρῆν ἐπιστῆσαι τὸν Γραμματικόν, ὅτι οὐκ ἐζήτησεν ὁ Ἀλέξανδρος, πῶς πεπερασμένον τὸ ἀπλανὲς ἀίδιόν ἐστιν, ἀλλὰ 〈πῶσ〉 πεπερασμένον ὂν ἄπειρον ἔχει δύναμιν τοῦ κινεῖν, γινώσκων, ὅτι κινεῖσθαι μὲν καὶ εἶναι ἐπ’ ἄπειρον τὸ πεπερασμένον οὐδὲν κωλύει γινομένην

ἔχον τὴν κίνησιν καὶ τὴν οὐσίαν, ἀλλ᾽ οὐκ ἀπὸ χρόνου τινός, ἀλλ᾽ ἐπ᾽ ἄπειρον, κινητικὴν δὲ δύναμιν ἅμα ὅλην μὴ ἔχειν πεπερασμένον ὄν. [40]

in Ph 10 1358 Οὕτως ὁ δαιμόνιος ὄντως Ἀριστοτέλης τὴν περὶ τῶν φυσικῶν ἀρχῶν διδασκαλίαν εἰς τὴν ὑπερφυᾶ θεολογίαν ἀπεκορύφωσε καὶ τὴν ὅλην φυσικὴν καὶ σωματικὴν σύστασιν ἐξηρτημένην ἔδειξε τῆς ὑπὲρ φύσιν ἀσωμάτου καὶ ἀσχέτου νοερᾶς ἀγαθότητος τῷ Πλάτωνι κἀνταῦθα συνακολουθῶν. ἀλλ᾽ ὁ μὲν Πλάτων ἀπὸ τῆς οὐσίας αὐτῆς τοῦ κοσμικοῦ σώματος τὸν δημιουργὸν τοῦ κόσμου νοερὸν θεὸν ἀνηῦρε. διαστήσας γὰρ τὸ ὄντως ὂν καὶ τὸ γινόμενον, καὶ τὸ μὲν ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχον ὁρισάμενος ἅτε ἅμα καὶ ὁμοῦ ὅλον ἀδιαστάτως καὶ ἀμερίστως ἐν αἰῶνι τὴν ὑπόστασιν λαχόν, τὸ δὲ γινόμενον ἅτε μεταβαλλόμενον καὶ κινούμενον ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχον, τὴν σωματικὴν σύστασιν πᾶσαν ἅτε διεστῶσαν τῇ οὐσίᾳ καὶ κατὰ τὴν τοῦ εἶναι παράτασιν χρονιζομένην καὶ μεταβαλλομένην γενητὴν εἶναι τίθεται καὶ ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχειν καὶ διὰ τοῦτο ἀπὸ αἰτίας ἐξηρτημένην ὡς αὐθυπόστατον εἶναι μὴ δυναμένην. “παντὶ γὰρ ἀδύνατον, φησί, χωρὶς τοῦ αἰτίου γένεσιν σχεῖν.” αἴτιον δὲ τοῦ γινομένου τὸ ὄντως ὄν, ἵνα μὴ γινόμενον πρὸ γινομένου τιθέντες ἐπ᾽ ἄπειρον ἴωμεν, τοῦ μεταβαλλομένου τὸ ἀμετάβλητον διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. ηὗρεν οὖν τὸν δημιουργὸν τοῦ κόσμου νοερὸν θεὸν ὄντως ὄντα καὶ ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχοντα ἐν αἰῶνι ἱδρυμένον ἀπὸ τῆς μεταβολικῆς οὐσίας τοῦ κόσμου ἐπὶ τὴν ἀμετάβλητον αἰτίαν ἀναδραμών. καὶ ὁ Ἀριστοτέλης δὲ ἀπὸ τῆς κινήσεως καὶ μεταβολῆς καὶ τῆς διαστατῆς καὶ πεπερασμένης τῶν σωμάτων ὑποστάσεως ἐπὶ τὴν ἀκίνητον καὶ ἀμετάβλητον καὶ ἀδιάστατον αἰτίαν ἀνῆλθεν. ἔδειξε γάρ, ὅτι ἀίδιον ἀνάγκη κίνησιν εἶναι ἐν τοῖς οὖσι, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸ κινούμενον, εἴπερ ἡ κίνησις ἐν τῷ κινουμένῳ ἐστίν. ἔδειξε δὲ καὶ ὅτι πᾶν τὸ κινούμενον ὑπό τινος κινεῖται καὶ ὅτι τὸ πρώτως κινοῦν ἀνάγκη ἀκίνητον εἶναι καὶ ἀμετάβλητον αἴτιον τοῖς κινουμένοις προσεχῶς τῆς ἀιδίου κινήσεως. ἀλλ᾽ ὅτι μὲν καὶ ἡ παρὰ Πλάτωνι γένεσις καὶ ἡ παρὰ Ἀριστοτέλει κίνησις τὴν μεταβολὴν δηλοῦσι, ῥᾴδιον μαθεῖν ἐκ τοῦ τὸν μὲν Πλάτωνα πρὸς τὸ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχον ἀντιδιαιρεῖν τὸ γινόμενον ὡς μεταβαλλόμενον, τὸν δὲ Ἀριστοτέλην, ὅταν λέγῃ πᾶν τὸ κινούμενον ὑπό τινος κινεῖσθαι, οὐ περὶ μόνων τῶν κυρίως κινουμένων, ἀλλὰ καὶ τῶν γινομένων καὶ φθειρομένων καὶ ὅλως τῶν μεταβαλλόντων λέγοντα. καὶ μέντοι πολλαχοῦ τὸ ἀκίνητον ἀμετάβλητον εἶπεν. οὐδὲ γὰρ μόνης τῆς κυρίως κινήσεως ὑπερανέχει, ἀλλὰ καὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς. δοκεῖ δέ μοι ὁ θαυμαστὸς οὗτος ἀνὴρ τὸ ὄνομα τῆς γενέσεως παραιτήσασθαι σαφῶς ἐπὶ τῶν ἀιδίων λέγειν διὰ τὸ ῥᾳδίως τὴν φαντασίαν ἀρχὴν χρονικὴν ὑποβάλλειν τοῖς γίνεσθαι λεγομένοις. ὅπερ καὶ πολλοὶ πεπόνθασιν οὐ δυνάμενοι τοῖς ἀιδίοις δημιουργήμασι ταῖς ἐννοίαις συμπαρατείνεσθαι, ἀλλὰ τῷ ἀπ᾽ αἰτίας ὑφισταμένῳ καὶ γίνεσθαι λεγομένῳ χρονικὴν ἀρχὴν προστιθέντες καὶ ῥᾷον δοκοῦντες μανθάνειν, εἴ τις ἀρχὴν καὶ μέσα καὶ τέλος χρονικῶς ὑποθοῖτο τῆς δημιουργίας. [40]

in Ph 10 1360 καὶ δὴ καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν σοφῶν εἰς τὸ εὐμαθὲς τῶν ἀκουόντων ἀποβλέψαντες οὕτως κοσμοποιοῦσι, πρῶτα καὶ δεύτερα καὶ τρίτα παραγενέσθαι λέγοντες. καὶ συγγνώμην ἴσως νομίζουσιν ἔχειν, εἰ καὶ οἱ θεολόγοι μὴ παραιτοῦνται τὰς τῶν θεῶν γενέσεις οὕτως ἐκφαίνειν διὰ τὴν τῶν ἀκουόντων εὐμάθειαν. ὁ δὲ Ἀριστοτέλης αἰσθόμενος ὡς ἔοικεν ἤδη παρανοούντων ἀεὶ τὰ λεγόμενα, καὶ χρονικὴν ἀρχὴν συνεπινοούντων, οὔτε κοσμοποιεῖν ἠνέσχετο καὶ γενητὸν ἐπὶ τῶν ἀιδίων προφανῶς λέγειν παρῃτήσατο, ἀλλὰ καὶ τῷ τῆς κινήσεως ὀνόματι ταὐτὸν μὲν δηλοῦντι, μὴ ἀπαιτοῦντι δὲ χρονικὴν ἀρχήν, συνεχρήσατο. ἐπεὶ ὅτι οὐ παραιτεῖται τὸ γίνεσθαι καὶ ἐπὶ τῶν ἐπ᾽ ἄπειρον τὸ εἶναι ἐχόντων, δῆλός ἐστιν ἐν τῷ τρίτῳ ταύτης τῆς πραγματείας περὶ τοῦ ἐπ᾽ ἄπειρον λέγων· “ἀλλ᾽ ἐπεὶ πολλαχῶς τὸ εἶναι, ὥσπερ ἡμέρα ἐστὶ καὶ ὁ ἀγὼν τῷ ἀεὶ ἄλλο καὶ ἄλλο γίνεσθαι, οὕτω καὶ τὸ ἄπειρον.” ἡ μὲν οὖν ἀρχὴ τῆς ἀποδείξεως οὕτως ἀμφοτέροις ἡ αὐτὴ ἀπὸ τοῦ μεταβαλλομένου ἐπὶ τὸ ἀμετάβλητον

ἀνάγουσα. ἐφεξῆς δὲ ὁ μὲν τὸ κινούμενον ὑπό τινος κινεῖσθαί φησιν, ὁ δὲ τὸ γινόμενον ὑπὸ αἰτίου τὴν γένεσιν ἴσχειν. καὶ ὁ μὲν τὸ πρώτως κινοῦν ἀκίνητον καὶ ἀμετάβλητον καὶ ἀμερὲς δείκνυσιν, ὁ δὲ τὸ αἴτιον τοῦ γινομένου ὄντως ὄν· τοιοῦτον δὲ τὸ ἀμερὲς καὶ ὁμοῦ ὅλον ὑφεστὸς καὶ ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχον, ὅπερ δηλοῖ τὸ τελέως ἀμετάβλητον. Ἐπεὶ δέ τινες οἴονται τὸν Ἀριστοτέλη τὸ πρώτως κινοῦν, ὅπερ καὶ νοῦν καὶ αἰῶνα καὶ θεὸν ἀνυμνεῖ, τελικὸν μόνον, ἀλλ᾽ οὐχὶ καὶ ποιητικὸν αἴτιον λέγειν τοῦ κόσμου καὶ μάλιστα τοῦ οὐρανοῦ ὡς ἀιδίου ὄντος καὶ διὰ τοῦτο ἀγενήτου, ἀκούοντες αὐτοῦ πολλάκις λέγοντος, καὶ ὅτι κινεῖ ὡς ἐρώμενον, καὶ πολλάκις ὡς τελικὸν αἴτιον ἀνευφημοῦντος, καλῶς ἔχει κἀν τούτῳ δεῖξαι συμφώνως αὐτὸν τῷ σφετέρῳ καθηγεμόνι μὴ τελικὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ ποιητικὸν αἴτιον τὸν θεὸν λέγοντα, τοῦ τε κόσμου παντὸς καὶ τοῦ οὐρανοῦ. ὁ μὲν δὴ Πλάτων ἐκ τῶν ἐν Τιμαίῳ “λέγωμεν δή, δι᾽ ἥντινα αἰτίαν γένεσιν καὶ τὸ πᾶν τόδε ὁ ξυνιστὰς συνέστησεν· ἀγαθὸς ἦν” δῆλός ἐστι τελικὸν ἅμα καὶ ποιητικὸν αἴτιον τοῦ κόσμου τὸν θεὸν λέγων. καὶ ὅταν λέγῃ· “νοῦν μὲν ἐν ψυχῇ, ψυχὴν δὲ ἐν σώματι συνιστὰς τὸ πᾶν συνετεκταίνετο, ὅπως ὅτι κάλλιστόν τε εἴη καὶ κατὰ φύσιν ἄριστόν τε ἔργον ἀπειργασμένος”, δι᾽ ὅλου σχεδὸν τοῦ διαλόγου τὸν εἰς τὸ ἀγαθὸν βλέποντα δημιουργὸν ἀνυμνεῖ. ἐν δὲ τῇ τοῦ δημιουργοῦ πρὸς τοὺς οὐρανίους δημηγορίᾳ, σαφῶς παρίστησιν, ὅτι τὰ μὲν οὐράνια προσεχῶς αὐτὸς ὑφίστησι, τὰ δὲ ὑπὸ σελήνην ὑπὸ τῶν οὐρανίων. [35]

in Ph 10 13 λέγει γὰρ πρὸς τοὺς οὐρανίους ὁ πρῶτος δημιουργός· “θεοὶ θεῶν, ὧν ἐγὼ δημιουργὸς πατήρ τε ἔργων”, καὶ προελθών· “θνητά, φησίν, ἔτι γένη λοιπὰ τρία. τούτων δὲ μὴ γινομένων οὐρανὸς ἀτελὴς ἔσται,” οὐρανὸν τὸν κόσμον νῦν καλῶν ὥσπερ καὶ Ἀριστοτέλης. δεῖ δέ, φησί, καὶ ταῦτα γενέσθαι, “εἰ μέλλοι τέλεος ἱκανῶς εἶναι. δι᾽ ἐμοῦ δὲ ταῦτα γενόμενα καὶ βίου μετασχόντα θεοῖς ἰσάζοιτο ἄν· ἵνα οὖν θνητά τε ᾖ τό τε πᾶν τόδε ὄντως πᾶν ᾖ, τρέπεσθε κατὰ φύσιν ὑμεῖς ἐπὶ τὴν τῶν ζῴων δημιουργίαν.” δηλοῖ δὲ τὸ “δι᾽ ἐμοῦ δὲ ταῦτα γενόμενα”, ὅτι τὰ ἀπὸ τοῦ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχοντος αἰτίου (ἢ ὡς ἂν Ἀριστοτέλης εἴποι ὑπὸ τοῦ ἀκινήτου) γινόμενα ἀίδια ἀνάγκη εἶναι. ὁ δὲ Ἀριστοτέλης ὅτι μὲν τελικὸν λέγει τὸν θεὸν ἤτοι τὸ πρώτως κινοῦν, οὐδεὶς ἀμφισβητεῖ· ὅτι δὲ καὶ ποιητικόν, ἀρκεῖν οἶμαι τὸ ἐν τῷ τῶν αἰτίων διορισμῷ κατὰ τὸ δεύτερον τῆς Φυσικῆς ἀκροάσεως ποιητικὸν αἴτιον λέγειν τὸ ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως· “ἔτι ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς μεταβολῆς ἡ πρώτη ἢ τῆς ἠρεμήσεως, οἷον ὁ βουλεύσας αἴτιος καὶ ὁ πατὴρ τοῦ τέκνου, καὶ ὅλως τὸ ποιοῦν τοῦ ποιουμένου.” τί οὖν ἦν τούτων σαφέστερον εἰπεῖν πρὸς τὸ δηλῶσαι, ὅτι τὸ πρώτως κινοῦν ποιητικόν ἐστιν αἴτιον; καὶ ἐν τῷ πρώτῳ δὲ τῆς Περὶ οὐρανοῦ σαφῶς εἶπεν, ὅτι οὐδὲν μάτην ποιεῖ οὔτε ὁ θεὸς οὔτε ἡ φύσις, ἐν αὐτῷ δὲ τῷ βιβλίῳ εἰπών, ὅτι ὁ αἰὼν “ἀπὸ τοῦ ἀεὶ εἶναι τὴν ἐπωνυμίαν εἴληφεν, ἀθάνατος καὶ θεῖος, ὅθεν καὶ τοῖς ἄλλοις ἐξήρτηται τοῖς μὲν ἀκριβέστερον, τοῖς δὲ ἀμαυρότερον, τὸ εἶναί τε καὶ ζῆν.” δῆλον δὲ ὅτι ὥσπερ ἀγαθύνεται πάντα διὰ τὸ τελικὸν αἴτιον, οὕτως ἔστι τε καὶ ζῇ διὰ τὸ δημιουργικόν. καὶ ἐν τῷ πρώτῳ δὲ τῆς Περὶ γενέσεως, ὅτι καὶ ποιητικόν ἐστιν αἴτιον τὸ πρώτως κινοῦν, ἐδήλωσε περὶ τῶν αἰτίων τῆς ἀειγενεσίας ζητῶν καὶ τάδε γράφων· “οὔσης αἰτίας 〈μιᾶσ〉 μέν, ὅθεν τὴν ἀρχήν φαμεν τῆς κινήσεως” τὴν ποιητικὴν δηλονότι λέγων οὕτως, “μιᾶς δὲ τῆς ὕλης, τὴν τοιαύτην αἰτίαν λεκτέον. περὶ μὲν γὰρ ἐκείνης εἴρηται πρότερον ἐν τοῖς Περὶ κινήσεως λόγοις, ὅτι ἔστι τὸ μὲν ἀκίνητον ἅπαντα χρόνον, τὸ δὲ κινούμενον ἀεί.” διττὸν οὖν καὶ αὐτὸς τὸ ποιητικόν φησι τὸ μὲν ἀκίνητον πάντων, τὰ δὲ οὐράνια τῶν ὑπὸ σελήνην. καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ταῦτα τὰ ῥήματα ἐξηγούμενος “τὸ γοῦν πρῶτον κινοῦν, φησί, τῆς τοῦ θείου σώματος κινήσεως αἴτιόν ἐστι ποιητικὸν ὄντος ἀγενήτου”. ἐν δὲ τῷ μείζονι Ἄλφα τῆς Μετὰ τὰ φυσικὰ πραγματείας ἐπαινῶν τὸν Ἀναξαγόραν καὶ πρὸ αὐτοῦ τὸν Ἑρμότιμον, ὡς μὴ μόνον ὑλικὰς αἰτίας τοῦ παντὸς ἀποδεδωκότας, ἀλλὰ καὶ τὸν νοῦν ὡς ποιητικὸν καὶ τελικὸν αἴτιον θεασαμένους γράφει ταῦτα· “νοῦν δή τις εἰπὼν ἐνεῖναι καθάπερ ἐν ζῴοις καὶ ἐν τῇ φύσει τὸν

αἴτιον καὶ τοῦ κόσμου καὶ τῆς τάξεως πάσης οἷον νήφων ἐφάνη παρ' εἰκῇ λέγοντας τοὺς πρότερον. [35]

in Ph 10 1362 "εἰπὼν οὖν, ὅτι Ἀναξαγόρας καὶ πρότερος Ἑρμότιμος ἥψαντο τούτων τῶν λόγων, ἐπάγει· "οἱ μὲν οὖν οὕτως ὑπολαμβάνοντες ἅμα τοῦ καλῶς τὴν αἰτίαν ἀρχὴν εἶναι τῶν ὄντων ἔθεσαν καὶ τὴν τοιαύτην ὅθεν ἡ κίνησις ὑπάρχει τοῖς οὖσιν." ἐπαινεῖ οὖν τοὺς καὶ τελικὸν καὶ ποιητικὸν αἴτιον τιθέντας τὸν νοῦν, ὥσπερ καὶ πρὸ ὀλίγων ἐπῄνει τὸν Ἀναξαγόραν, ὅτι τὸν νοῦν ἀρχὴν κινήσεως λέγων ἀπαθῆ καὶ ἀμιγῆ αὐτὸν ἐφύλαττεν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος καὶ οἱ ἄλλοι τινὲς τῶν Περιπατητικῶν δοκοῦσι νομίζειν τὸν Ἀριστοτέλη τοῦ οὐρανοῦ τελικὸν αἴτιον καὶ κινητικόν, οὐ μέντοι ποιητικόν, ὡς καὶ ἡ πρὸ ὀλίγου παρατεθεῖσα τοῦ Ἀλεξάνδρου λέξις ἐδήλωσεν εἰπόντος ὅτι "τὸ πρώτως κινοῦν τῆς τοῦ θείου σώματος κινήσεως ποιητικόν ἐστιν ὄντος ἀγενήτου," φέρε καὶ τοῦ οὐρανοῦ δείξωμεν ποιητικὸν αἴτιον ἡγούμενον τὸν νοῦν. ἤρκει μὲν οὖν καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ ποιητικὸν μὲν αἴτιον ὁρίζεσθαι τὸ ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως, τὸν δὲ νοῦν ἤτοι τὸ ἀκίνητον αἴτιον λέγειν, ὅθεν ἡ τῆς οὐρανίας προσεχῶς κινήσεως ἀρχή· διὰ γὰρ τῆς τοῦ οὐρανοῦ κινήσεως καὶ τῆς τῶν ὑπὸ σελήνην κινήσεως ἀρχὴ τὸ ἀκίνητόν ἐστι. πλὴν καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς Φυσικῆς ἀκροάσεως τὴν τύχην καὶ τὸ αὐτόματον κατὰ συμβεβηκὸς αἴτια λέγων τοῖς καθ' αὐτὸ ποιητικοῖς ἐπισυμβαίνοντα, τῷ τε νῷ καὶ τῇ φύσει ("τῶν γὰρ τρόπων τῆς αἰτίας, φησίν, ἐν τοῖς ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως ἑκάτερον αὐτῶν ἐστι," τὴν τύχην λέγων καὶ τὸ αὐτόματον), ἐπάγει ταῦτα· "ἐπεὶ δέ ἐστι τὸ αὐτόματον καὶ ἡ τύχη αἴτια, ὧν ἂν ἢ νοῦς γένοιτο αἴτιος ἢ φύσις, ὅταν κατὰ συμβεβηκὸς αἴτιόν τι γένηται τούτων αὐτῶν, οὐδὲν δὲ τῶν κατὰ συμβεβηκὸς πρότερόν ἐστι τῶν καθ' αὑτό, * * * ὕστερον ἄρα τὸ αὐτόματον καὶ ἡ τύχη νοῦ καὶ φύσεως, ὥστε εἰ ὅτι μάλιστα τοῦ οὐρανοῦ τοῦδε αἴτιόν ἐστι τὸ αὐτόματον, ἀνάγκη πρότερον νοῦν αἴτιον καὶ φύσιν εἶναι καὶ ἄλλων πολλῶν καὶ τοῦδε τοῦ παντός." ἀλλὰ πρὸς μὲν τοῦτο τάχα ἄν τις ἀντιλογικὸς ἀνὴρ εὕροι ἀποφυγὴν οὐ τοῦτο δεικνύναι λέγων ἐν τούτοις τὸν Ἀριστοτέλη, ὅτι νοῦς καὶ φύσις τοῦ οὐρανοῦ αἴτια, ἀλλ' ὅτι ὁ λέγων αὐτόματον καὶ τὴν τύχην ποιητικὰ τοῦ οὐρανοῦ αἴτια, ἀναγκασθήσεται πρὸ ἐκείνων νοῦν καὶ φύσιν αἰτιᾶσθαι. [30]

in Ph 10 1363 ἐκείνῳ δὲ χρὴ προσέχειν τὸν νοῦν, ὅτι τὸ ἑτεροκίνητον καὶ τὴν ὑπόστασιν ἑτέρωθεν ἔχειν ἀνάγκη, εἴπερ κρείττων ἡ οὐσία τῆς κινήσεως. εἰ δὲ καὶ παντὸς σώματος πεπερασμένου κατ' αὐτὸν πεπερασμένη ἡ δύναμις, ἡ κινητικὴ δηλονότι καὶ ἡ τῆς οὐσίας ὑποστατική, ἀνάγκη ἄρα ὥσπερ τὴν ἀίδιον κίνησιν ἀπὸ τῆς ἀκινήτου αἰτίας ἔχει, οὕτω καὶ τὴν ἀίδιον σωματικὴν οὐσίαν ἀπὸ τῆς ἀσωμάτου παραδέχεσθαι. γέγραπται δὲ βιβλίον ὅλον Ἀμμωνίῳ τῷ ἐμῷ καθηγεμόνι, πολλὰς πίστεις παρεχόμενον τοῦ καὶ ποιητικὸν αἴτιον ἡγεῖσθαι τὸν θεὸν τοῦ παντὸς κόσμου τὸν Ἀριστοτέλη, ἀφ' οὗ καὶ ἐγώ τινα μεταγαγὼν ἐνταῦθα τοῖς προκειμένοις ἀρκούντως, καὶ ἔξεστι τὴν τελειοτέραν περὶ τούτου διδασκαλίαν ἐκεῖθεν λαβεῖν. εἰ δέ τις ζητεῖ, τί δήποτε ὁ Ἀριστοτέλης οὐχ οὕτως φανερῶς ποιητικὸν αἴτιον τὸν θεὸν εἶπεν ὡς τελικόν, τὸν περὶ τοῦ γενητοῦ ῥηθέντα πρότερον καὶ νῦν ἐρῶ λόγον. ἐπειδὴ γὰρ τὸ ποιοῦν γινόμενον ποιεῖ, τὸ δὲ γινόμενον χρονικὴν ἀρχὴν συναναφέρειν δοκεῖ τῆς γενέσεως, διὰ τοῦτο τὰ τῶν σωμάτων ἀίδια καὶ αὐτὰ γινόμενα λέγειν παρῃτήσατο καὶ τὸ αἴτιον αὐτῶν ποιητικὸν πολλάκις ὀνομάζειν καὶ προφανῶς. καὶ τάχα εἴ τις τὸ γινόμενον καὶ τὸ ποιοῦν ἐπὶ τῶν ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ κυρίως ἁρμόττειν λέγοι μερικὸν συναναφέροντα χρόνον, ἄλλοις ὀνόμασιν ἐπὶ τῶν ἀιδίων χρήσεται. καὶ ὅρα ὅτι κίνησιν μὲν ἀίδιον οὐ παρῃτήσατο λέγειν ὁ Ἀριστοτέλης, καίτοι τῆς κινήσεως ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἐχούσης· γένεσιν δὲ ἀίδιον οὐχ εἵλετο λέγειν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ, ὅτι τὸ γινόμενον μὴ ὂν πρότερον γίνεσθαι δοκεῖ καὶ φθείρεσθαι πάλιν βούλεται. Τὴν μὲν οὖν κατὰ μέρος τοῦδε τοῦ βιβλίου διάρθρωσιν τοιαύτην ὡς δυνατὸς ἦν ἐποιησάμην, οὐ χεῖρον δὲ ἴσως ἐστὶ καὶ σύντομον ἔφοδον ἐπὶ κεφαλαίων προσθεῖναι τοῖς εἰρημένοις τήν τε τῆς τάξεως τῶν προβλημάτων ἀκρίβειαν ἐνδεικνυμένην καὶ μνήμην τοῖς ἐντυγχάνουσι

παρεχομένην. προβαλόμενος γὰρ ἐν ἀρχῇ ζητεῖν, εἰ ἔστιν ἀεὶ κίνησις καὶ οὔτε γέγονε πρότερον μὴ οὖσα οὔτε φθαρήσεται, ὥστε ὕστερον μηκέτι εἶναι, δείκνυσι τοῦτο πρῶτον μὲν ἐκ τῆς πάντων σχεδὸν τῶν φυσικῶν συμφωνίας, τὸν Ἀναξαγόραν καὶ τὸν Ἐμπεδοκλέα μόνους ὡς μὴ ἀεὶ κίνησιν εἶναι δοκοῦντας λέγειν παραιτησάμενος. δεύτερον ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ τῆς κινήσεως δείκνυσιν, ὅτι οὐκ ἔστιν οὔτε πρώτην οὔτε ἐσχάτην κίνησιν λαβεῖν. ἀλλὰ καὶ τῆς πρώτης ἔστιν ἀεὶ προτέρα καὶ τῆς ὑστέρας ὑστέρα ὡς ἀεὶ κινήσεως οὔσης. τρίτον τὸ αὐτὸ δείκνυσιν ἀπὸ τοῦ κατὰ χρόνον προτέρου καὶ ὑστέρου. τέταρτον ἀπὸ τοῦ νῦν τοῦ ἐν τῷ χρόνῳ μέσου ὄντος ἀεὶ παρεληλυθότος καὶ μέλλοντος. εἶτα ἐπιστήσας, ὅτι τὸ λέγειν πρότερον μὲν τὸν ἄπειρον αἰῶνα μὴ εἶναι κίνησιν, ὕστερον δὲ εἶναι πλάσματι ἔοικεν, ὥσπερ καὶ τὸ λέγειν “οὕτω πέφυκεν”, τότε λοιπὸν τοὺς ἐνισταμένους λόγους πρὸς τὸ ἀεὶ εἶναι κίνησιν ἐκτίθεται τρεῖς ὄντας, ὧν ὁ μὲν πρῶτος ἐκ τοῦ πᾶσαν μεταβολὴν ἐξ ἐναντίου εἰς ἐναντίον γίνεσθαι καὶ ὡρίσθαι τὰ ἐναντία τὸ μὴ εἶναι συνεχῆ καὶ ἀίδιον κίνησιν ἀποδεικνύναι πειρᾶται. [5]

in Ph 10 1364 τὸ δὲ δεύτερον, ὅτι γίνεται κίνησις μὴ πρότερον οὖσα, δεικνύναι δοκεῖ ἐκ τοῦ τὰ ἄψυχα μὴ πρότερον κινούμενα ὕστερον κινεῖσθαι. ὁ δὲ τρίτος ἀπὸ τῶν ἐμψύχων, ὅτι καὶ ταῦτα μὴ πρότερον κινούμενα ὕστερον κινεῖται μὴ φαινομένης τῆς κινούσης αἰτίας ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἀψύχων, καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον ἐπὶ τούτων δοκούσης γίνεσθαι κινήσεως μὴ πρότερον οὔσης. καὶ λοιπὸν λύει τὰς ἐνστάσεις, τὴν μὲν πρώτην ἀπὸ τοῦ τὰς μὲν ἐξ ἐναντίων εἰς ἐναντία μεταβολὰς πεπερασμένας εἶναι, μηδὲν δὲ κωλύειν εἶναι καὶ μίαν τινὰ καὶ συνεχῆ καὶ ἀίδιον, τὰς δὲ ἄλλας ἀπὸ τοῦ πρὸ τῶν φαινομένων κινήσεων εἶναι ἄλλας κινήσεις. εἶτα ἐπ’ ἀρχὴν ἀναγαγὼν τὸν λόγον διαιρεῖ τὴν τῶν ὄντων σχέσιν πρός τε κίνησιν καὶ πρὸς ἠρεμίαν καὶ δείκνυσιν πρῶτον μέν, ὅτι οὐ πάντα ἀεὶ ἠρεμεῖ ἔκ τε τῆς ἐναργείας καὶ ἐκ διαφόρων ἐπιβολῶν, εἶτα ὅτι οὐδὲ πάντα ἀεὶ κινεῖται, καὶ τρίτον 〈ὅτι〉 οὐδὲ τὰ μὲν ἀεὶ ἠρεμεῖ, τὰ δὲ ἀεὶ κινεῖται, οὔτε πάντα ποτὲ μὲν ἠρεμεῖ ποτὲ δὲ κινεῖται. εἶτα ἀναλαβὼν τὴν διαίρεσιν καὶ συντόμως ἐλέγξας τὰ εἰρημένα τμήματα τὸ περιλειπόμενον βεβαιοῖ τὸ λέγον τὰ μὲν ἀεὶ ἠρεμεῖν, τὰ δὲ ἀεὶ κινεῖσθαι, τὰ δὲ ποτὲ μὲν ἠρεμεῖν, ποτὲ δὲ κινεῖσθαι. ἐφ’ οἷς διαίρεσιν τῶν κινούντων καὶ τῶν κινουμένων ποιεῖται εἰς ἀπόδειξιν τὴν οὖσαν προσεχῶς τοῦ πᾶν τὸ κινούμενον ὑπό τινος κινεῖσθαι. ἐξ οὗ πάλιν δείκνυται, ὅτι τῶν ὄντων τὰ μὲν ἀεὶ κινεῖται, τὰ δὲ ἀεὶ ἠρεμεῖ, τὰ δὲ ποτὲ μὲν κινεῖται, ποτὲ δὲ ἠρεμεῖ. ἔτι δὲ καὶ ὅτι τῶν μὲν κινούντων καὶ κινουμένων πρῶτόν ἐστι τὸ αὐτοκίνητον, τῶν δὲ κινούντων ἁπλῶς πρῶτον τὸ ἀκίνητον. ἐν δὲ τῷ δεικνύναι, ὅτι πᾶν τὸ κινούμενον ὑπ’ ἄλλου τινὸς παρ’ ἑαυτὸ κινεῖται, δείκνυσιν ὅτι καὶ τὰ φυσικὰ σώματα τὰ ἁπλᾶ οὐχ ἑαυτὰ κινεῖ, ἀλλὰ ὑπ’ ἄλλου κινεῖται βίᾳ μὲν ἐκ τοῦ ῥιπτοῦντος ἢ ὠθοῦντος ἢ ἕλκοντος, κατὰ φύσιν δὲ ἀπὸ τοῦ μεταβάλλοντος αὐτὸ ἐκ τοῦ δυνάμει εἰς τὸ ἐνεργείᾳ. καὶ ὅτι καὶ ὁ τὸ ἐμπόδιον ἀφαιρῶν κινεῖ, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός. εἶτα συναγαγὼν τὸν λόγον συντόμως δείκνυσιν, ὅτι πᾶν τὸ κινούμενον ὑπό τινος κινεῖται ἢ δι’ ἑαυτοῦ κινοῦντος ἢ δι’ ἄλλου· εἰ δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, ἢ ἐπ’ ἄπειρον ἀνάγκη ἰέναι ἄλλο ὑπ’ ἄλλου κινεῖσθαι λέγοντα, ἢ εἰς τὸ ὑφ’ ἑαυτοῦ κινούμενον καταντᾶν. εἶτα καὶ κατὰ ἄλλην ἔφοδον δείκνυσιν, ὅτι τῶν κινούντων καὶ κινουμένων πρῶτόν ἐστι τὸ αὐτοκίνητον. καὶ οὕτως εὑρὼν τὸ πρώτως κινοῦν ὡς κινούμενον ἐφεξῆς καὶ τὸ ἀκίνητον εὑρίσκει δεικνύς, ὅτι οὐ πᾶν τὸ κινοῦν κινούμενον καὶ αὐτὸ κινεῖ οὔτε κατὰ συμβεβηκὸς οὔτε καθ’ αὑτό. καὶ πρῶτον δείκνυσιν, ὅτι οὐ κατὰ συμβεβηκός. καὶ μεταξὺ εἰπών, ὅτι ὄντος τοῦ μόνως κινουμένου καὶ τοῦ κινοῦντος ἅμα καὶ κινουμένου εὔλογον εἶναι καὶ τὸ μόνως κινοῦν μὴ κινούμενον, τότε δείκνυσιν, ὅτι οὐδὲ καθ’ αὑτὸ ἀνάγκη πᾶν τὸ κινοῦν ὑπό τινος κινούμενον κινεῖν. [40]

in Ph 10 1365 καὶ καθόλου λοιπὸν δείκνυσιν, ὅτι τὸ πρῶτον κινούμενον ἢ ὑπὸ ἀκινήτου ἢ ὑπὸ αὐτοκινήτου κινήσεται. καὶ προστίθησιν, ὅτι μᾶλλον ἀρχὴ κινήσεως τὸ αὐτοκίνητον ἢπερ τὸ ὑπ’ ἄλλου κινούμενον. καὶ τότε ζητεῖ τὸν τρόπον, καθ’ ὃν ἑαυτὸ κινεῖ τὸ αὐτοκίνητον, καὶ δείκνυσιν ὅτι

μέρει μὲν ἑαυτοῦ κινεῖ τῇ ψυχῇ ἀκινήτῳ οὔσῃ, μέρει δὲ κινεῖται τῷ σώματι· καὶ οὔτε ὅλον κινεῖ καὶ κινεῖται οὔτε ὅλῳ μέρος κινεῖ οὔτε μέρει ὅλον· οἷς προστίθησιν, ὅτι οὐδὲν μόριον τοῦ αὐτοκινήτου αὐτοκίνητόν ἐστι. καὶ συμπεραίνεται λοιπόν, ὅτι τὸ πρώτως κινοῦν ἀκίνητόν ἐστιν ἢ προσεχῶς κινοῦν ἢ διὰ μέσου τοῦ αὐτοκινήτου, ἐν ᾧ πάλιν τὸ κινοῦν ἀκίνητόν ἐστι. καὶ ἐφεξῆς δείκνυσιν, ὅτι τὸ πρώτως κινοῦν ἀκίνητον καὶ ἀίδιόν ἐστιν, ὡς καὶ τῆς κατὰ γένεσιν καὶ φθορὰν κινήσεως καὶ μεταβολῆς ὑπερανέχον· καὶ ὅτι ἕν ἐστιν. ἄμφω δὲ δείκνυσιν ὑποθέμενος τέως εἶναί τινα συνεχῆ καὶ ἀίδιον κίνησιν, ἣν πρώτην οὖσαν ὑπὸ τοῦ πρώτου κινοῦντος εὔλογον καὶ ἀναγκαῖόν ἐστι κινεῖσθαι. ὕστερον δὲ δείξει, ὅτι ἔστι τοιαύτη κίνησις τῶν οὐρανίων. καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων δὲ τῆς κινήσεως ἀρχῶν δείκνυσιν, ὅτι τὸ πρώτως κινοῦν καὶ κατὰ συμβεβηκὸς ἀκίνητον καὶ ἀίδιόν ἐστι. καὶ ἐφεξῆς προστίθησιν ἀκολούθως, ὅτι καὶ τὸ κινούμενον προσεχῶς ὑπὸ τοῦ ἀκινήτου καὶ ἀιδίου αἰτίου ἀίδιον ἀνάγκη εἶναι. καὶ λοιπόν, ὅπερ ὑπέθετο τὸ εἶναί τινα μίαν καὶ συνεχῆ κίνησιν δείκνυσι, προλαβών, ὅτι χρὴ τὴν πρώτην εἶναι τοιαύτην, καὶ κατὰ πολλοὺς τρόπους ἀποδείξας, ὅτι ἡ φορὰ πρώτη τῶν ἄλλων κινήσεων καὶ μεταβολῶν ἐστι. καὶ ὅτι τῆς φορᾶς ἡ ἐπ᾽ εὐθείας κίνησις πεπερασμένης οὔσης ἀνακάμπτουσα οὐ δύναται συνεχὴς εἶναι οὔτε ἡ μικτή, ἀλλὰ μόνη ἡ κυκλοφορία· τὸ γὰρ ἀνακάμπτον ἵσταται μεταξύ. μνημονεύσας δὲ τῶν σημείων τῶν τε διαιρούντων καὶ τῶν περατούντων τὴν εὐθεῖαν καὶ ἀνὰ λόγον αὐτοῖς τὰ ἐν τῷ χρόνῳ νῦν λαβὼν ἐπέστησε καλῶς, ὅτι τὸ διαιροῦν τὸν χρόνον νῦν ὡς μὲν πρὸς τὸν χρόνον τοῦ μὲν πέρας ἐστί, τοῦ δὲ ἀρχή, ὡς δὲ πρὸς τὸ πρᾶγμα τὸ ἐν χρόνῳ τῷ ὑστέρῳ προστεθήσεται. καὶ ὅτι οὐ σύγκειται ὁ χρόνος ἐξ ἀμερῶν οὐδὲ διαιρεῖται εἰς ἀμερῆ, ὅπερ αὐτῷ καὶ ἐν τοῖς πρὸ τούτου τοῦ βιβλίου δέδεικται. καὶ κατὰ λογικωτέραν δὲ καὶ κοινωτέραν ἔφοδον δείκνυσιν, ὅτι ἀνάγκη τὰς ἀντικειμένας κινήσεις στάσει διαλαμβάνεσθαι καὶ καθολικώτερον ἐπὶ πάσης μεταβολῆς ἐκτείνει τὴν ἀπόδειξιν ἐκ τούτων δεικνύς, ὅτι τὰ ἐπ᾽ εὐθείας κινούμενα οὐ κινεῖται μίαν καὶ συνεχῆ κίνησιν, καὶ τότε καθόλου ἅμα καὶ οἰκείως τῷ προκειμένῳ δείκνυσι τὸ αὐτό. καὶ λοιπὸν δείκνυσιν, ὅτι μόνην τὴν κυκλοφορίαν δυνατὸν εἶναι συνεχῆ, εἴπερ μήτε ἐξ ἐναντίων ἢ ἀντικειμένων κινήσεων σύγκειται, ὥσπερ ἡ ἐπ᾽ εὐθείας, μήτε ἠρεμίᾳ διαλαμβάνεται, ὡς ἐκείνη καὶ αἱ ἄλλαι πᾶσαι κινήσεις καὶ μεταβολαί. εἰ οὖν πρώτη μὲν τῶν ἄλλων κινήσεων ἡ φορὰ δέδεικται, τῆς δὲ φορᾶς ἡ κυκλοφορία πρώτη, ὡς αὕτη μόνη συνεχὴς εἶναι καὶ μία δυναμένη, δῆλον ὅτι πασῶν τῶν κινήσεων πρώτη ἂν εἴη ἡ κυκλοφορία· διὸ καὶ μέτρον ἐστὶ τῶν ἄλλων. [40]

in Ph 10 1366 καὶ ὁμοίως ἐκ τοῦ μέτρον εἶναι τὸ πρώτην εἶναι συμβαίνει· ἁπλούστερον γὰρ καὶ πρῶτον τὸ μέτρον τῶν μετρουμένων ἐστίν, ὡς ἡ μονὰς τοῦ ἀριθμοῦ καὶ ὁ δάκτυλος ἢ ὁ ποὺς τοῦ μείζονος μεγέθους, ἡ δὲ πρώτη καὶ μέτρον καὶ ὁμαλὴς εἰκότως ἐστὶ μόνη τῶν ἄλλων. λοιπὸν δέ, ὥσπερ ἔθος αὐτῷ, καὶ ἀπὸ τῆς τῶν ἄλλων φυσιολόγων δόξης καὶ ἀπὸ τῆς τῶν ὀνομάτων συνηθείας πιστοῦται τὸ τὴν φορὰν πρώτην εἶναι τῶν ἄλλων κινήσεων. καὶ ἀναλαβὼν ἐπὶ κεφαλαίων τὰ προαποδεδειγμένα προστίθησιν, ὅτι καὶ ἀμερές ἐστι τὸ πρώτως κινοῦν καὶ ἀμέγεθες, εἴπερ μήτε ἄπειρον μέγεθος εἶναι δυνατὸν μήτε ἐν πεπερασμένῳ μεγέθει ἄπειρον εἶναι δύναμιν, ὡς ἔδειξε. καὶ τὸ τούτῳ δὲ ἀντίστροφον προστίθησιν, ὅτι οὐδὲ ἐν ἀπείρῳ μεγέθει πεπερασμένην δύναμιν οἷόν τε εἶναι, κἂν ὑποθῆταί τις εἶναι μέγεθος ἄπειρον. ἐπειδὴ δὲ πᾶς ὁ λόγος ἤρτηται τοῦ πᾶν τὸ κινούμενον ὑπό τινος κινεῖσθαι, πιστότερον ποιῶν τὸν λόγον τὴν ἀπὸ τῶν ῥιπτουμένων ἔνστασιν πρὸς αὐτὸν παράγει καὶ λύει τὴν ἔνστασιν. καὶ ἐπὶ πᾶσι συμπεραίνεται κεφαλαιωδῶς τὸν λόγον τὸν δείξαντα τὸ πρῶτον κινοῦν ἀμερὲς καὶ ἀδιαίρετον εἶναι, δι᾽ οὗ τὴν ὅλην φυσικὴν σύστασιν τῆς ὑπερφυοῦς αἰτίας καὶ τὴν φυσικὴν θεωρίαν τῆς πρώτης φιλοσοφίας ἐξηρτημένην ἔδειξεν ὁ φιλόσοφος, τέλος τοῦτο κάλλιστον ἐπιθεὶς τῇ περὶ τῶν φυσικῶν ἀρχῶν πραγματείᾳ. [20]